KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

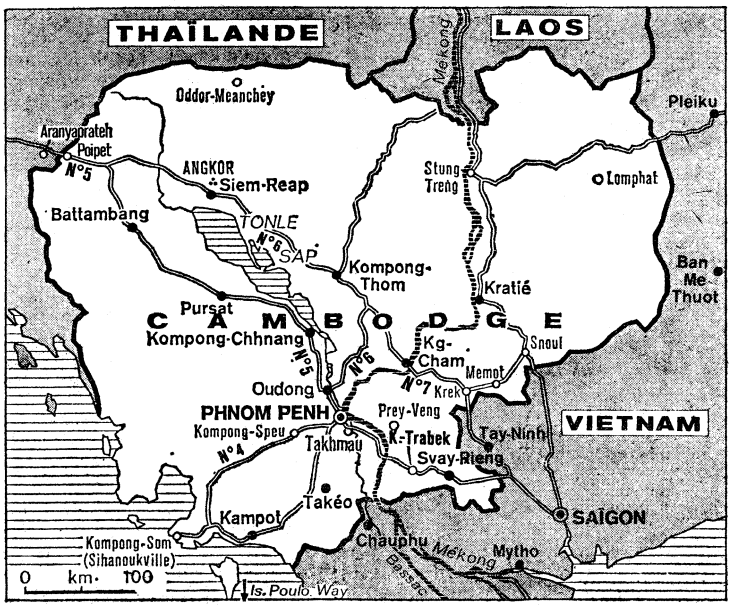
SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM-ANTWERPEN

BREUK TUSSEN CAMBODJA EN VIETNAM

Op 31 dec. 1977 werd via radio-Phnom Penh meegedeeld dat Cambodja met: onmiddellijke ingang zijn diplornatieke betrekkingen met Vietnam tijdelijk had verbroken. ,,totdat de Vietnamese agressortroepen zich terugtrekken (...) en totdat de vriendschappelijke atmosfeer tussen de twee landen is hersteld." De Vietnamese diplomatieke staf had opdracht gekregen het land per 7 jan. te verlaten en ook de luchtverbindingen tussen beide landen zouden per die datum worden opgeschort,

In een door het Cambodjaanse staatshoofd, Khieu Samphan, getekende verklaring werden zeer ernstige beschuldigingen aan het adres van Vietnam geuit. Gezegd werd dat de Vietnamezen pogingen in het werk stelden om met massale militaire middelen, door plundering en door de vernietiging van goederen en levens van het Cambodjaanse volk zich meester te maken van bepaalde delen van Cambodja. Volgens Phnom Penh wilde Hanoi Cambodja integreren in een Indo-China onder ,,Vietnamese overheersing". Om dit plan te verwezenlijken zou Hanoi in 1975 en 1976 hebben ,,gepoogd een staatsgreep (in Phnom Penh j te realiseren om verraders, agenten van Vietnam, aan de macht te brengen", aldus de Cambodjaanse beschuldiging. Volgens Khieu Samphan gebruikten de Vietnamezen in de Cambodjaanse gebieden langs de zuiddelta van Vietnam ,.verscheidene divisies grondtroepen (.), honderden stuks artillerie (...), en luchtsteun voor aanvallen van grote omvang". Troepen van Hanoi werden ervan beschuldigd ,,duizenden tonnen rijst (te hebben) geroofd, rubberplantages verwoest (.), huizen in brand gestoken, (..) jongeren en ouderen (te hebben) gemitrailleerd (...) en vee (te hebben) weggevoerd. Zij zouden zich hebben schuldig gemaakt aan ,,moorden en verkrachtingen" en zij zouden zich hebben gedragen op een manier ,,erger dan de huurlingen van Ky, Thieu en de Zuidkoreaanse troepen" tijdens het Amerikaans-Zuidvietnamese offensief in het voorjaar van 1970.

Een van de ernstigste aanklachten die Khieu Samphan uitte betrof ,,de buitenlanders die Vietnam bij zijn agressie helpen", waarmee volgens Le Monde (1/2 jan.) de Russen schenen te worden bedoeld. Hij voegde eraan toe: ,,De regering van Democratisch Cambodja richt een ernstige waarschuwing tot deze buitenlanders en hun regering, opdat zij onmiddellijk hun inmenging en hun agressie tegen Democratisch Cambodja staken."
Volgens de Cambodjaanse radio hadden de Vietnamese troepen sinds september grootscheepse aanvallen op oostelijk Cambodja uitgevoerd over een front van 700 km en waren zij 18 mijl op Cambodjaans gebied doorgedrongen.
In Peking hield de Cambodjaanse ambassadeur Pich Cheang een persconferentie van bijna 4 uur voor Chinese en buitenlandse journalisten en persattachés van vele ambassades Hij sprak van ,,herhaalde daden van grootscheepse en systematische agressie mat de kenmerken van een niet-verklaarde oorlog" Het onmiddellijke Vietnamese doel was z.i. het plunderen van rijst en vee om voedseltekorten in Vietnam op te vangen, maar de fundamentele bedoeling was om Cambodja in een Indochinese federatie onder Hanoi's controle te brengen ,.zodat Vietnam het grondgebied van Cambodja kan annexeren", De ambassadeur vergeleek het Vietnamese optreden met dat van Hitler, toen deze in 1939 Tsjechoslowakije binnenviel.

(Le Monde)

Vietnam reageerde aanvankelijk gematigd op de Cambodjaanse beschuldigingen. In een verklaring van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken werd volgens de correspondent van het Hongaarse persbureau in Hanoi gesteld dat de grenskwestie ,,een gecompliceerd probleem (was) dat terugging op historische tijden die door beide partijen moesten worden bestudeerd en besproken".
Dit Vietnamese beroep op de Cambodjanen om tot een regeling van het grensgeschil te komen werd op 1 jan. herhaald. maar inmiddels uitte Vietnam ook forse tegenbeschuldigingen. Het noemde Cambodja de agressor bij de grensoorlog. waarin meer dan 2000 Vietnamezen waren gedood of gewond bij Cambodjaanse aanvallen. Volgens de Vietnamese verklaring van 1 jan. had de regering in Hanoi herhaalde malen geprobeerd onderhandelingen over het geschil op gang te brengen, maar werden deze pogingen steeds weer door Cambodjaanse aanvallen gedwarsboomd. Er werd herinnerd aan het bondgenootschap tussen Vietnam en Cambodja tegen de ,,imperialistische agressors" en aangedrongen op een spoedvergadering ,,op welk officieel niveau dan ook om het grensgeschil op vriendschappelijke wijze bij te leggen", hoewel Vietnam nu gedwongen was ,,uit zelfverdediging de strijd aan te binden".

Weekblad 47ste jaargang No 2415, pag 29343-29358

Achtergronden

Berichten over grensincidenten tussen Cambodja en Vietnam zijn niet nieuw (zie overzicht op pag. 784 e.v.-'77), maar tot 31 dec. '77 had geen van beide landen zich er openlijk officieel over uitgesproken In perscommentaren wordt gesproken van een traditionele vijandschap tussen Cambodjanen en Vietnamezen, maar de huidige twist wordt volgens *The Observer* (1-1) ook gezien als een uitbreiding van het Russisch-Chinese conflict, waarbij Vietnam stevig aan de kant van Moskou staat en de Cambodjanen steeds duidelijker vriendschap voor Peking tonen (zie pag. 751 e.v.-'77).
Westerse inlichtingendiensten bevestigden eind december berichten over een omvangrijke strijd in de z.g. Papegaaienbek, een Cambodjaanse enclave in Vietnam die doorloopt tot 45 mijl ten westen van Ho Tsji Minh-stad. De gevechten zouden eind november zijn opgelaaid, toen Cambodjaanse troepen de provincie Tay Ninh aan de noordkant van de Papegaaienbek binnentrokken. Het schijnt dat de Khmer Rouge van plan was zich te vestigen in een 5 mijl diepe strook tussen de grens en de rivier de Vam Co Dong, aldus The *Observer* en eventueel de stad Tay Ninh aan te vallen. De lof van radio-Phnom Penh voor de Cambodjaanse troepen, die het gebied van Neak Luong in de provincie Prey Veng verdedigen (30 mijl binnen de Papegaaienbek) suggereert een diep en breed Vietnamees (tegen)offensief. De Vietnamezen zouden de 9de divisie hebben ingezet, de elite-divisie die in 1975 Saigon innam, met steun van zware artillerie, tanks, straalbommenwerpers en jachtbommenwerpers. De Vietnamese offensieven tegen Cambodja's zuidelijkste provincies Kampot en Takeo lijken een antwoord op Cambodjaanse aanvallen op Vietnamese grenssteden eerder in 1977. De Vietnamezen heroverden Ha-Tien (zie pag. 785/1-1977) begin december en verdreven de Cambodjanen uit de provincie Chau Doc naar het noorden.
Volgens Westerse militaire bronnen in Bangkok, aangehaald door AFP, zouden nu zes Vietnamese divisies, gesteund door tanks en zware artillerie, in Cambodja in een straal van 80 à 100 km rond de hoofdstad Phnom Penh posities hebben ingenomen en zou praktisch heel Cambodja ten oosten van de Mekong door Vietnamese troepen zijn bezet. (Sunday Times, Observer, Le Monde, Volkskrant, *NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

BELGIË

CVP-CONGRES

Te Leuven heeft net congres van de Christelijke Volkspartij op 17 en 18 dec. 1977 een nieuw economisch partijprogramma goedgekeurd Het programma, getiteld „Voorspoed door moed", groeide uit talrijke vergaderingen van een werkgroep, eerst voorgezeten door het Antwerpse kamerlid T. Declercq, later door de Leuvense hoogleraar prof. V van Rompuy. Het werd elf maanden voor het congres gepubliceerd in het maandblad van de CVP en kreeg aldus ruime verspreiding.
Het programma bestaat uit twee delen. In het eerste worden de beginselen inzake het economische beleid uiteengezet en wordt het verschil terzake met de socialistische en de liberale visie aangetoond. In het tweede deel wordt nader ingegaan op: 1. een nieuw tewerkstellingsbeleid, 2. de indijking van de inflatie, 3. de vorming en de verdeling van inkomens en vermogens, 4. de hervorming van de onderneming, 5. het begrotingsbeleid, 6. een nieuwe industriële en tertiaire politiek, 7. de internationale en Europese economische politiek.
Het programma werd op het congres in vier secties besproken. Het gezinsbeleid, de werktijdverkorting, de eventuele invoering van een vermogensbelasting en van de opheffing van het bankgeheim gaven aanleiding tot drukke discussies. De oorspronkelijke tekst van het programma werd nog geamendeerd.
Een voorstel van de CVP-Jongeren om op halflange termijn het bankgeheim af te schaffen, werd verworpen met 491 tegen 286 stemmen. Het congres sprak zich wél uit voor een werktijdverkorting: het oordeelde dat in de eerstkomende jaren de ruimte, die vrij komt door de stijging van de procluktiviteit, veeleer moet worden toegewezen in de vorm van arbeidsduurverkorting dan in die van loonsverhoging. Die werktijdverkorting wordt echter aan voorwaarden gekoppeld: 1. de concurrentiepositie en de leefbaarheid van de ondernemingen mag niet in het gedrang komen, 2. er moet worden gelet op de sectoriële mogelijkheden en de situaties in EG-verband, 3. de werktijdverkorting mag de ongelijkheden in vergoedingen en sociale voordelen tussen de sectoren niet vergroten
Op een Limburgs voorstel om een stevige immigratiestop af te kondigen, werd door het congres niet ingegaan; wel werd gesteld dat het maximum aantal gastarbeiders nu bereikt is en dat de bestaande reglementering correct moet worden nageleefid.

Het congres paste ook de partijstatuten aan De parlementsfracties krijgen daardoor een ruimere vertegenwoondiging in het partijbureau. Er werd voorts een reglement goedgekeurd m.b.t. de samenstelling van de CVP-kandidatenlijst voor het Europese parlement: voor de eerste verkiezing mag een Belgisch en een Europees parlementair mandaat worden gecumuleerd: voor de volgende Euro-verkiezingen zou een cumulatieverbod bij wet dienen te worden opgelegd.
Wilfried Martens, sedert maart 1972 voorzitter van de partij, werd met bijna 90% van de 1.500 uitgebrachte stemmen, voor een nieuwe ambtstermijn in zijn functie bevestigd.

ESP-CONGRES

De Belgische Socialistische Partij hield op 17 dec. 1977 te Oostende een administratief congres, waar de Vlaamse medevoorzitter, Karel van Miert, in zijn functie werd bevestigd. Verder wenden de partijstatuten enigszins gewijzigd, o.m. wat de voorlopige aanpassing van de plaatselijke partij-afdelingen aan de gemeentelijke fusies betreft, en de statutaire erkenning van de reeds de facto bestaande Vlaamse en Waalse overlegcomité's; deze laatsten worden bevoegd voor de zaken die, conform het gemeenschapsakkoord, onder de bevoegdheid zullen vallen van de toekomstige regionale instellingen.
Het congres besteedde ook bijzondere aandacht aan de positie van de vrouw in de socialistische beweging. Daarbij werd door de Waalse partijvoorzitter Cools erkend, dat er een malaise bestaat bij de socialistische vrouwen, die de BSP een „mannenpartij" noemen; Cools beloofde dat het probleem zeer aandachtig zal worden bestudeerd.
Tenslotte werd ook gehandeld over de congrestechniek. Van Miert beloofde dat de congresdocumenten voortaan vijf weken vóór elk congres aan de federaties en de afdelingen zullen worden bezorgd.

STAATSPRIJS

De driejaarlijkse staatsprijs voor de poëzie werd postuum toegekend aan

H. C. Pernath voor zijn Nagelaten Gedichten.

FRANSE RADIO EN TELEVISIE

De cultuurraad van de Frans sprekende gemeenschap heeft op 6 dec. 1977 met 108 tegen 15 stemmen en 1 ontihouding een ontwerp van decreet goedgekeurd, waardoor het statuut van de (frantalige) Belgische Radio en Televisie wordt gewijzigd De instelling krijgt een nieuwe naam: *Radio-Télévision Belge de* la *communauté culturelle française* (RTBF). De bevoegdheden van de bestuurcinstanties inzake de controle op de objectiviteit in de berichtgeving worden verstevigd. Het personeel wordt betrokken bij het beheer van de instelling. De subregionale centra krijgen meer armslag. Aan de monopoliepositie van de instelling wordt niet geraakt.
De liberale fractie stemde tegen het ontwerp van decreet.

HERSTELPLAN VOOR KMO

De kabinetsraad keurde op 9 dec. 1977 de algemene grondbeginselen goed van een „relanceplan ten gunste van de kleine en middelgrote ondernemingen', dat was ingediend door minister Humblet (middenstand en landbouw). De sociale zekerheid van de zelfstandigen is niet in het plan opgenomen; het krijgt een afzonderlijke benadering.
Het z.g. plan-Humblet bevat 12 punten:

1. De administratieve formaliteiten in de KMO's worden vereenvoudigd.

2. Via een verlichting van de sociale lasten en administratieve hulpverlening door de sociale secretariaten wordt de aanwerving van personeel aangemoedigd.

3. De sociale lasten worden verminderd voor de arbeidsintensieve ondernemingen.

4. De administratieve procedures bij kredietaanvragen worden vereenvoudigd; tevens zal worden gezorgd voor een meer positieve houding van het Waarborgfonds en de financiële instellingen.

5. Bij de Nationale Kas voor Beroepskrediet wordt een secretariaat opgericht, dat de KMO's zal helpen bij de uitvoer.

6. Een wetsontwerp zal worden ingediend, dat ertoe strekt de kredietverleningsvoorwaarden te verbeteren, vooral met het oog op een selectieve relance in functie van de bedrijfsomvang. In dat verband zal ook contact worden genomen met de Europese Gemeenschap.

7. De vestiging van jonge zelfstandigen zal extra worden aangemoedigd, o.m. met een premie van maximum 60.000 fr. tot vermindering van de rentelast der installatielening.

8 Een gemengde participatiemaatschappij wordt opgericht ten behoeve van de KMO's, met deelneming van de Nationale Kas voor Beroepskrediet en andere openbare en privé-financieringsinstellingen, dit met het oog op de speciale problematiek van de KMO's die geen toegang krijgen tot de kapitaalmarkt,

9. Het Fonds voor Prototypes zal voortaan meer rekening houden met de eigen kenmerken van de KMO's, ten einde ze te helpen bij de vernieuwing van de technologie.

10. De oprichting van bijkomende arbeidsplaatsen wordt bevorderd door een wijziging van de directe belastingen en sommige investeringsvoorwaarden. Voor de vrije beroepen zal naar een betere progressiviteit in de belastingaanslag worden gestreefd. De bijdragen voor het aanvullend pensioen zullen belastingvrij worden.

11. De KMO's zullen in een ruimere mate een beroep kunnen doen op bedrijfsconsulenten.

12. De regering zal nog volgende problemen bestuderen: het juridische statuut van de éénmanszaak, de herziening van het stelsel van de leercontracten, het eventuele overleg niet alle betrokkenen i.v.m. de tewerkstellingsproblemen in de KMO's, de problematiek van de ruimtelijke ordening en de inplanting van grote verkoopoppervlakten.

UITBREIDING VAN ZEEBRUGGE

Na dagenlange voorbereidende besprekingen op ministerniveau heeft de kabinetsraad op 16 dec. 1977 het sein op groen gezet voor de bouw van de LNG-terminal en de havenuitbreiding te Zeebrugge. De regering deelde mede, dat het werk aanstonds kan beginnen, zodat de haven tegen 1982 uitgerust is om het Algerijnse aardgas te ontvangen. Bij de aanleg zal gelet moeten worden op het leefmilieu en de bescherming van de kust met haar toeristische centra. Tot 1980 wordt voorzien in een totale som van 21 mrd fr. De regering keurde reeds het deelcontract goed voor de z g. werkhaven en voor de aanzet van de oostelijke strekdam; hiermee is een bedrag van 3.7 mrd fr gemoeid.
Gelet op de Waalse eis om voor de „Vlaamse" investeringen in Zeebrugge „compensaties" voor Wallonië te ontvangen, heeft de regering minister van openbare werken Mathot verzocht binnen twee maanden een volledig infrastructuurplan in te dienen m.b.t. de openbare werken in Vlaanderen. Wallonië en Brussel die voorrang verdienen. Voor de uitvoering van die werken zullen de kredieten worden verhoogd; in totaal zullen voor die prioritaire plannen eveneeens 21 mrd fr worden uitgetrokken.

(Vor. ber. pag. 487/1 - 1977)

UITGEVERIJ

De uitgeverij Arcade, een bedrijfstak van de n.v. Loiseau te Brussel. werd — luidens een officiële mededeling van 16 dec. 1977 — geïntegreerd in het Mercatorfonds dat aldus de belangrijkste Belgische uitgeverij van kunstboeken wordt. Arcade begon zijn opgang als drukker van prestigeboeken, uitgegeven door de Bank van Parijs en de Nederlanden.

DISCONTO OP CRISISPEIL

De Nationale Bank trok op 14 dec. 1977 haar disconto van 7 naar 9%. het peil dat in okt. 1976 bereikt werd enkele dagen voor de revaluatie van de Westduitse mark binnen de Europese muntslag. De Bank verstrekte geen nader commentaar, maar in financiële kringen werd de beslissing om het disconto op het zgn. crisisniveau te brengen. eensluidend geïnterpreteerd als een maatregel, bedoeld om de hevige speculatie over een mogelijke devaluatie van de frank in te dammen. De volgende dagen verminderde de druk op de frank.

(Vor. ber. pag. 797/1 - 1977)

ONTWIKKELINGSHULP

Het comité voor ontwikkelingshulp van de OESO heeft na zijn jaarlijks onderzoek van de Belgische ontwikkelingshulp vastgesteld, dat — na een uitzonderlijk sterke stijging in 1975 — de officiële hulp in 1976 is teruggelopen. Ze bedroeg in dat jaar 340 miljoen dollar of 0.51% van het bruto nationaal produkt (tegen 0,59% in 1975). Het comité heeft anderdeels vastgesteld dat de kredieten voor ontwikkelingshulp in 1977 en 1978 een stuk hoger liggen en dat de Belgische regering beweert het percentage tegen het einde van het decennium op 0,7% van het BNP te willen brengen. Het totaal van de Belgische openbare en particuliere overdrachten naar de ontwikkelingslanden steeg in 1976 tot 1,2 mrd dollar of 1,83% van het BNP.

CULTUREEL AKKOORD MET ZUID-AFRIKA OPGESCHORT

De kabinetsraad besliste op 9 dec. 1977 de uitvoering van het cultureel akkoord met de republiek van Zuid-Afrika voorlopig up te schorten. De regering wil daarmee conform de desbetreffende VN-resolutie handelen, en tevens een mogelijk conflict van grondwettelijke aard vermijden. In uitvoering van art. 59bis van de grondwet kunnen de Nederlands- resp. Franstaligen immers afzonderlijk culturele akkoorden sluiten of

opzeggen. Dat grondwetsartikel wordt nader verduidelijkt in een ontwerp van interpretatieve wet, dat nog door de Senaat moet worden behandeld. De regering is van zins de kwestie opnieuw te bekijken. nadat de Senaat het ontwerp van wet zal hebben goedgekeurd. In afwachting wordt de uitvoering van het akkoord met Zuid-Afrika, waarover binnen de regeringsmeerderheid betwisting bestaat, opgeschort.
Reeds op 17 dec. 1974 keurde de cultuurraad van de Franstalige gemeenschap een motie goed, waarin verklaard wordt dat het Belgisch-Zuidafrikaans cultureel akkoord niet meer van toepassing is voor de Franstalige gemeenschap. Sindsdien werd ook in de cultuurraad voor de Nederlandse taalgemeenschap van socialistische zijde aangedrongen op een soortgelijke beslissing, maar daarop werd nog niet nader ingegaan.

NEDERLAND

KABINETSFORMATIE

Op pag. 809 e.v. is melding gemaakt van het tot stand komen van het kabinet-Van Agt. Het verslag van de kabinetsformatie, die tot dit kabinet geleid heeft, is daar gevorderd tot het vermelden van de brief van informateur Van der Grinten aan de andere TK-fracties dan die van CDA en VVD, waarin de informateur deze fracties vraagt hun opstelling tegenover het — toen nog — beoogde kabinet van CDA en VVD kenbaar te maken.
Hierna volgt de voortzetting van dit verslag.

Op 5 dec. 1977 heeft de informateur de reacties ontvangen van de fractievoorzitters van PvdA, D'66, SGP, PPR, CPN, GPV, PSP, BP en DS'70 op de door hem gegeven mogelijkheid de opstelling van deze fracties jegens het beoogde kabinet kenbaar te maken.
Deze reacties zijn schriftelijk bevestigd.

PvdA-fractievoorzitter drs. Ed van Thijn antwoordde de informateur dat zijn fractie een kabinet van CDA en VVD zal bestrijden.
Het is hem opgevallen dat in de laatste brief van de informateur wordt gesproken over ,,een kabinet van CDA en VVD", in plaats van wat de informateur eerder heeft genoemd ,,een parlementair meerderheidskabinet".
,,Wanneer uw poging slaagt om met dit nieuwe onderzoek onder de andere fracties in de Tweede Kamer voldoende steun te verwerven voor het regeerakkoord tussen CDA en VVD, kan dit, aldus Van Thijn, niet veel meer zijn dan gedoogsteun, zodat de informateur dan toch het extra-parlementaire stadium zou binnentreden.
Fractieleider Terlouw van D'66 schreef aan Van der Grinten dat hij mede door de voorgeschiedenis van de opdracht van deze informateur steeds heeft aangenomen dat het vertrouwen van het parlement. waarvan in de opdracht van mr. Van der Grinten sprake is, dient te worden opgevat als parlementaire steun in de betekenis zoals die gangbaar is bij parlementaire kabinetten.
„Mij dunkt dat geen parlementair meerderheidskabinet kan worden gevormd, wanneer geen meerderheid in de Tweede Kamer parlementaire steun toezegt, en dat is het geval nu zes leden van de CDA-fractie hebben verklaard de totstandkoming van een CDA/VVD-kabinet niet te willen beletten maar er ook niet aan te willen meewerken."
,,Natuurlijk kan hierin nog verandering komen als voldoende leden van andere fracties wel parlementaire steun aan dit kabinet toezeggen. Van de leden van de D'66-fractie is een dergelijke volledige parlementaire steun niet te verwachten", aldus de heer Terlouw in zijn brief.
Mevr. Beckers, fractievoorzitter van de PPR, schreef in haar brief aan de informateur, dat haar fractie tot de conclusie gekomen was, dat, ,,tenzij alsnog nadrukkelijk steun wordt verworven in de vorm van het aanvaarden van het gesloten akkoord als uitgangspunt voor het te voeren beleid, het kabinet niet past binnen de aan u gegeven opdracht; gegeven de hoofdlijnen van het beleid op basis van de gemaakte afspraken tussen CDA en VVD de PPR-fractie haar steun aan een dergelijk kabinet niet kan geven."
Afwijzende reacties kwamen ook binnen van CPN en PSP. CPN-fractievoorzitter Bakker schreef over het beoogde kabinet: ,,Mijn partij zal het in en buiten het parlement bestrijden".
PSP-fractievoorzitter Van der Lek stelde in zijn brief aan prof. Van der Grinten: ,,Een kabinet als door u voorgesteld wordt door de PSP beschouwd als een slechte zaak voor de toekomst van ons land en met name voor de zwakkeren in de samenleving. Ik zal dan ook een eventuele motie van de Kamer die zulks constateert zeker steunen." Ook uitte Van der Lek twijfel aan het karakter van parlementair meerderheidskabinet van de beoogde constructie Hij stelde daarbij, dat het nastreven van steun van de uiterste rechterzijde voor het beoogde kabinet het een nog conservatiever koers zou doen varen dan toch al het geval was
Daardoor echter zou de mate van steun van de meer progressieve vertegenwoordigers van het CDA nog verder afnemen
,,Een dergelijke poging om het door u beoogde kabinet alsnog een meerderheidskarakter te geven lijkt mij dan ook een schijnoplossing", aldus Van der Lek
Van DS'70 en de kleine fracties ter rechterzijde in de TK was de drie man sterke fractie van de SGP het meest positief in haar antwoord aan de informateur
Fractieleider Abma kwalificeerde zijn houding tegenover het te vormen kabinet als ,,loyaal"
De wijze waarop het regeerakkoord tussen het CDA en de VVD tot stand kwam waardeert dominee Abma in zijn brief aan Van der Grinten ,,beduidend positiever" dan het akkoord met de PvdA en D'66, mede omdat het meer ruimte laat voor parlementaire besluitvorming Wel heeft de SGP bedenkingen tegen de principiële en andere punten in het regeerakkoord, zoals het streven naar een nieuwe abortuswetgeving
De eenmansfractie van het GPV zal het nieuwe kabinet voorwaardelijk steunen
Dr Verbrugh heeft reserves aangemeld over de financieel-economische paragraaf in het regeer-akkoord en kritiek op de abortusparagraaf Hij kondigde aan dat het GPV samen niet de SGP een parlementair initiatief-wetsontwerp voor een nieuwe abortusregeling zal indienen als het kabinet er niet in slaagt het eens te worden over rei. wetswijziging
De heer Nijhof, DS'70 Kamerlid, heeft toegezegd het CDA/VVD-kabinet te zullen gedogen en te zullen beoordelen op zijn beleid Hij heeft reserves aangemeld tegen de plannen voor een nieuwe grondpolitiek en over de inkomenspolitiek
Namens de Boerenpartij schreef de heer Koekoek, dat het instemming van zijn partij had, dat de informateur zou doorwerken om op basis van het regeerakkoord CDA-VVD een kabinet tot stand te brengen.

Eindverslag prof. Van der Grinten

Prof. Van der Grinten heeft op 6 dec. aan de koningin eindverslag uitgebracht. In dit verslag geeft de informateur eerst een weergave van de onderhandelingen, die gevoerd zijn om een kabinet PvdA-CDA-D'66 alsnog mogelijk te maken. Vervolgens vermeldt de informateur, hoe hij geconcludeerd heeft, dat een combinatie van CDA en W D onderzocht zou moeten worden. Hij rapporteert het slagen van de onderhandelingen tussen deze twee groeperingen en behandelt tenslotte de vraag, of deze combinatie een parlementair meerderheidskabinet oplevert.
Deze passage uit het eindverslag van de informateur luidt als volgt:

„Het akkoord verkreeg de instemming van beide fracties. De fractievoorzitter van het CDA deelde mede dat enkele leden van zijn fractie hadden gesteld dat zij de totstandkoming van een kabinet op basis van dit akkoord niet wilden bevorderen maar ook niet wilden beletten en dat zij het kabinet na zijn totstandkoming in loyaliteit zouden beoordelen op zijn daden
Daarop heb ik in een bespreking op dinsdag 29 nov 1977 met de fractievoorzitters van CDA en VVD geconstateerd dat het herzien regeerakkoord tussen de fracties van het CDA en de VVD was totstandgekomen en dat op basis daarvan een parlementair meerderheidskabinet kon worden gevormd zijnde een kabinet steunend op beide bovengenoemde fracties die te zamen de meerderheid in de Tweede Kamer vormen
Deze conclusie berust op de navolgende overwegingen De verklaring van de fractievoorzitter van CDA houdt in dat zijn fractie — evenals de fractie van de VVD — bereid is een parlementaire binding aan te gaan met een kabinet gevormd op basis van het herzien regeerakkoord Constitutionele steun is toegezegd door de fracties als zodanig, de enkele leden die de totstandkoming van het kabinet niet willen bevorderen doch ook niet willen beletten, zijn deel blijven uitmaken van

Prof Van der Grinten. nadat hij aan de koningin eindverslag uitgebracht had inzake zijn informatie.

hun fractie en hebben zich hiervan niet afgescheiden Een te vormen kabinet wordt dus gedragen door de fracties van CDA en VVD, die te zamen de meerderheid in de Tweede Kamer vormen

Met de verklaringen van de fractievoorzitters van CDA en VVD is komen vast te staan dat de aanvaarding van het herzien regeerakkoord door de fracties inhoudt dat op basis van dit regeerakkoord de vorming van een kabinet mogelijk is, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden Wat enkele leden van de CIYA-fractie hebben verklaard gaat verder dan een louter willen gedogen Opmerking verdient in dit verband dat bij de kabinetsformatie in 1973 werd aanvaard, dat het louter willen gedogen reeds medebrengt dat een kabinet in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging zal ondervinden.

Ik heb daarom gemeend niet te moeten ingaan op een brief van de fractievoorzitter van de PvdA waa in hij tot de conclusie kwam dat was komen vast te staan dat het niet mogelijk is een parlementair meerderheidskabinet van CDA en VVD te vormen en dat in de aldus ontstane situatie de PvdA opnieuw bij de formatie van een kabinet betrokken zou moeten worden Hij deelde mij daarbij mede dat de PvdA van harte zou meewerken aan heropening van het onderzoek naar de mogelijkheden van een parlementair meerderheidskabinet van PvdA, CDA en D'66''

Twijfels aan meerderheidskarakter beoogd *kabinet.* Koningin vraagt *opnieuw* adviezen

Mr. W. Aantjes, een van de dissidenten in de CDA-fractie, bleek het niet eens te zijn met de formele redenering van Van der Grinten, dat het te vormen kabinet Van Agt-Wiegel een parlementair meerderheidskabinet zou zijn. Aantjes meende, dat Van der Grinten in zijn eindverslag rekening bad moeten houden met de minderheid in het CDA. Hij noemde op 6 dec. de slotsom, dat er sprake zou kunnen zijn van een parlementair meerderheidskabinet ,,op zijn minst merkwaardig".

Ook de Amsterdamse hoogleraar in het staatsrecht. rnr L Prakke. vond, dat Van der Grinten zich vergiste en dat het onjuist was. dat hij een parlementair meerderheidskabinet had voorbereid Het is niet juist. zei Prakke op 6 dec in de TV-rubriek Den Haag Vandaag, dat je als informateur of formateur alleen met fracties te maken hebt Je moet wel degelijk ook met de standpunten van individuele TK-leden rekening houden. Als zes leden van de CDA-fractie verklaren. dat ze geen parlementaire binding willen, is er eenvoudig geen meerderheid voor het kabinet, aldus Prakke

Hij meende overigens, dat Van der Grinten wel aan zijn opdracht had voldaan omdat hij positieve reacties kreeg van fracties, die niet bij de formatie zijn betrokken

De koningin heeft op 6 dec. met de christen-democratische fractievoorzitter mr. Van Agt het eindverslag van informateur Van der Grinten besproken zonder dat deze bespreking leidde tot het aanwijzen van een kabinetsformateur.

Op 7 dec. heeft de koningin voor ,,een conferentie" achtereenvolgens de fractieleiders Van Thijn (PvdA), Van Agt (CDA), Wiegel (VVD) en Terlouw (D'66) ontvangen.

Na deze politici heeft zij op paleis Lange Voorhout haar traditionele adviseurs geraadpleegd, te weten de voorzitters van de Eerste en de Tweede Kamer, de heren Thurlings en Vondeling, en de vice-voorzitter van de Raad van State, dr. M. Ruppert.

Doorgaans verschijnen de adviseurs in een andere volgorde: eerst de traditionele en dan de politieke. De volgorde van deze keer had als achtergrond, dat de koningin nu met de traditionele adviseurs de uiteenlopende opvattingen van de eerder gehoorde politici zou kunnen bespreken.

Tevens heeft mr. Van Agt op 7 dec. een brief aan de koningin gezonden, waarin hij een toelichting geeft op de houding van zijn fractie t.o.v. een CDA-VVD-kabinet. De belangrijkste passages uit deze brief luiden aldus:

„De fractie heeft ingestemd met mijn conclusie dat het tussen de heer Wiegel en mij getroffen programmatische regeerakkoord een voldoende basis biedt voor de vorming van een op de Tweede-Kamerfracties van CDA en VVD steunend kabinet

Een aantal leden van mijn fractie hebben als hun oordeel kenbaar gemaakt dat dit akkoord — mede gezien de zeer geringe meerderheid, de verkiezingsuitslag en de actuele problemen waarvoor het kabinet zich gesteld ziet — niet voldoende basis biedt om de totstandkoming van zulk een kabinet voor hun parlementair-politieke verantwoordelijkheid te nemen

Zij hebben ievcns verklaard een eventueel op basis van het genoemde akkoord te vormen kabinet het optreden niet te zullen beletten en het te voeren beleid constructief te zullen beoordelen, zulks mede in het licht van de loyaliteit binnen de fractie in het verband waarvan de op de CDA-lijst gekozenen hun parlementaire functie uitoefenen

Desgevraagd heeft ieder van deze leden mij doen u-eten dat zijn oordeel in het bovenstaande correct is weergegeven''

De adviezen van de vier fractievoorzitters zijn op 8 dec. publiekelijk vastgelegd. Zij luiden aldus:

PvdA

Ter bevestiging van het advies dat ik heden aan u heb uitgebracht, moge ik mijn zienswijze als volgt samenvatten

Uit het feit, dat u zich, nadat de heer W C. L. van der Grinten eindrapport heeft uitgebracht, genoodzaakt ziet een nieuwe consultatieronde te houden, blijkt op zich al dat de formatie in een nieuw stadium is gekomen

Het staat thans vast, dat een parlementair meerderheidskabinet van CDA en VVD niet tot stand kan worden gebracht

Het lijkt nu onvermijdelijk dat nagegaan wordt of enigerlei extra-parlementaire variant voldoende levensvatbaarheid heeft om de problemen waar ons land voor staat krachtig aan te kunnen pakken In deze nieuwe fase ligt het voor de hand dat de Partij van de Arbeid, als grootste groepering in de volksvertegenwoordiging, ook op een dergelijke grondslag in de gelegenheid wordt gesteld regeringsverailtwoordelijkheid te blijven dragen Daarvoor kunnen nog de volgende beweegredenen worden genoemd

1 Wanneer het gaat om een keuze tussen een extra-parlementair kabinet met de PvdA of een extra-parlementair kabinet met de VVD dient opnieuw te worden geconstateerd, dat de eerste variant beter aansluit op de verkiezingsuitslag

2. Wanneer het gaat om de vraag op basis van welk van de beide tot stand gekomen regeerakkoorden nu een kabinet moet worden gevormd, behoort in aanmerking te worden genomen, dat het PvdA-CDA-D'66-akkoord op een bredere steun in het parlement en samenleving kan rekenen dan het CDA-VVD-akkoord

Ik moge u dan ook adviseren de heer J. M den Uyl te belasten met de opdracht zo spoedig mogelijk, met inachtneming van het eerste genoemde akkoord, een kabinet te vormen. Een dergelijke opdracht sluit niet uit, dat alsnog wordt nagegaan of op basis van genoemd akkoord een parlementair meerderheidskabinet kan worden gevormd De PvdA blijft hieraan de voorkeur geven, getuige mijn brief van 29 november jl aan informateur Van der Grinten Wanneer er niettemin andere wegen moeten worden ingeslagen, berust dat op de vrije keuze van het CDA, die dan blijkbaar met alle geweld een andere richting wenst te gaan dan de verkiezingsuitslag heeft aangegeven

In elk geval lijkt het mij geboden dat in de thans ontstane situatie opheldering wordt verschaft over de varianten die nog denkbaar zijn om tot een kabinet te komen en dat de politieke verantwoordelykheden van de diverse groeperingen voor de te maken keuze duidelijk worden vastgelegd Wanneer daartoe in bredere kring de behoefte wordt gevoeld is het ook denkbaar dat een daartoe bij uitstek gekwalificeerde persoon de opdracht krijgt op de kortst mogelijke termijn tot een dergelijke inventarisatie te komen Ir; dat geval moge ik u adli-eren de vice-voorzitter van de Raad van State, de heer M Ruppert, met een dergelijke opdracht te belasten

Ed van Thijn

CDA

Hierbij heb ik de eer het advies dat ik Uwe Majesteit hedenmorgen mocht uitbrengen te bevestigen.
Op grond van de beschikbare gegevens mag naar mijn oordeel worden aangenomen dat een kabinet kan worden gevormd dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.
Ik heb U geadviseerd de voorzitter van de CDA-Tweede-Kamerfractie met de vorming van zulk een kabinet te belasten.

Mr. A. A. M. van Agt, voorzitter CDA-Tweede-Kamerfractie

VVD

Door Uwe Majesteit is op dinsdag 8 nov. 1977 aan prof. mr. W. C. L. van der Grinten verzocht de mogelijkheden te onderzoeken om op de kortste termijn te geraken tot de vorming van een kabinet dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.
De arbeid van de heer Van der Grinten heeft een regeerakkoord en overeenstemming over de verdeling van de ministersposten in een kabinet van CDA en VVD opgeleverd.
Enkele leden van de CDA-Tweede-Kamerfractie hebben verklaard. zo is publiekelijk gebleken, dat zij de totstandkoming van een kabinet van CDA en VVD niet willen bevorderen, maar ook dat zij deze totstandkoming niet willen beletten en bovendien dat zij een dergelijk kabinet na zijn totstandkoming in loyaliteit zullen beoordelen op zijn daden. Daaraan voegden zij later toe, zo is mij gebleken, dat zij het te voeren beleid constructief zullen beoordelen.
Het lijdt naar mijn mening dan ook geen twijfel dat een kabinet van CDA en VVD, wanneer het zal zijn gevormd, een meerderheid in de Tweede Kamer achter zich zal krijgen. De vrees dat een dergelijk kabinet een zelfde lot zou zijn beschoren als dat van het vijfde kabinet Colijn is dan ook ongegrond.
Deswege moge ik Uwe Majesteit thans adviseren de heer Mr. A. A. M. van Agt op te dragen op de kortste termijn een kabinet te vormen dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.

H. Wiegel

D'66

Nu de voormalige informateur Van der Grinten zijn eindverslag heeft ingediend, moet worden vastgesteld dat het formeren van een parlementair meerderheidskabinet van CDA en VVD door gebrek aan nummerieke steun in de Kamer niet mogelijk is Anderzijds is de vorming van een parlementair meerderheidskabinet van PvdA, CDA en D'66 vooral door meningsverschillen in de personele sfeer zeer moeilijk gebleken.
Gezien de verkiezingsuitslag en de zorgwekkende sociaal-economische situatie van het land is de fractie van D'66 nog steeds van mening dat het sterk de voorkeur zou verdienen een kabinet te vormen dat zowel binnen als buiten het parlement op een zo breed mogelijke basis steunt.
Gezien de beletselen bij de vorming van een parlementair meerderheidskabinet lijkt nu de fase te zijn aangebroken om een extra-parlementair kabinet te vormen. Naar onze opvatting behoort een dergelijke poging zo nauw mogelijk aan te sluiten bij de verkiezingsuitslag, hetgeen impliceert de benoeming van een formateur die een kabinet moet trachten samen te stellen van geestverwanten uit de kringen van PvdA, CDA en D'66. De spanningen die in de afgelopen maanden zijn gegroeid tussen PvdA en CDA, maken het weinig kansrijk om een formateur uit die kringen, die direct bij die spanningen betrokken is geweest, te benoemen. Derhalve valt veeleer te denken aan de benoeming tot formateur van iemand behorende tot de PvdA of het CDA die de formatie op enige afstand heeft gevolgd. Evenmin moet worden uitgesloten een formatie-opdracht te geven aan iemand uit de kring van D'66. D'66 is de afgelopen maanden weliswaar zeer direct bij de formatieonderhandelingen betrokken geweest, maar is in deze periode niet verwikkeld geraakt in de spanningen tussen PvdA en CDA.

J. C. Terlouw

Mr. Van Agt tot formateur aangewezen

De koningin heeft op 8 dec. mr. Van Agt, de voorzitter van de TK-fractie van het CDA, op paleis Lange Voorhout ontvangen en hem de opdracht verstrekt ,,een kabinet te vormen, dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden".

Weigeringen ministerskandidaten

Bij de formering van zijn kabinet is mr. Van Agt gestuit op weigeringen van enkele ministerskandidaten, die door hem uitgenodigd waren in zijn kabinet zitting te nemen.

Op 9 dec. heeft drs. R. Lubbers, demissionair minister van economische zaken, de formateur een brief geschreven, waarin hij verklaarde alleen van het kabinet te willen deel uitmaken op een post in de sociaal-economische driehoek (economische zaken, financiën en sociale zaken). Hij wilde geen kandidaat zijn voor een andere post, b.v. het hem aangeboden ministerschap van volkshuisvesting.

Drs. Lubbers heeft voor een hernieuwd ministerschap bedankt, omdat hij het niet juist zou achten om iemand als hemzelf, die zo lang en zozeer deel van de sociaal-economische driehoek van het zittende kabinet is geweest, nu voor een andere post te bestemmen.

Lubbers heeft Van Agt geschreven dat hij ,,zonodig en daartoe gevraagd" wel bereid zou zijn geweest minister van financiën te worden, niet in de laatste plaats om de noodzakelijke ombuigingen in de collectieve sector op een goede wijze te verwezenlijken. Op die post kan Van Agt nu echter al beschikken over de ..moed. werkkracht en ervaring" van oud-KVP-leider Andriessen, aldus Lubbers.

De minister kan zich overigens goed vinden in het regeerakkoord van CDA en VVD. Hij betreurt tiet dat hij na jaren in een verhouding van tien progressieve en zes confessionele ministers te hebben gewerkt (,,een minderheidspositie") niet zal kunnen deelnemen aan het beoogde kabinet-Van Agt, zo schrijft hij de formateur.

Op 12 dec. weigerden de twee antirevolutionaire lelden van het kabinet-Den Uyl, De Gaay Fortman (binnenlandse zaken) en Boersma (sociale zaken), zitting te nemen in het kabinet-Van Agt.

Aan De Gaay Fortman had mr. Van Agt de portefeuille van justitie aangeboden, maar in het gesprek met mr. Van Agt had De Gaay Fortman uiteengezet, waarom hij hiervoor niet in aanmerking wilde komen.

Met drs. Boersma had mr. Van Agt de belangrijkste punten besproken, die bij de vervulling van de post van sociale zaken in de komende jaren de bijzondere aandacht zullen vragen. Dit gesprek heeft tot de gezamenlijke conclusie geleid, dat hierop geen uitnodiging aan de heer Boersma zou volgen om zitting te nemen in het te vormen kabinet.

Voorts had op 13 dec. de ARP-er prof. B. Goudzwaard via de partijtop laten weten niet voor minister van ontwikkelingssamenwerking in aanmerking te willen komen. Prof. Goudzwaard is de belangrijkste schrijver van het programma van het CDA.

Deze drie waren door het ARP-partijbestuur officieel als eerste voorgedragen voor de genoemde ministersposten. Partijvoorzitter De Boer, in de CDA-fractie één van de zeven dissidenten, gaf op 13 dec. een verklaring uit, waarin hij zei, dat De Gaay Fortman, Boersma en Goudzwaard ernstige kandidaten waren en dat zeker niet van te voren vast stond, dat zij zouden weigeren.

Zij wilden bepaalde garanties voor de uitvoering van het beleid, zoals is aangegeven in het akkoord tussen CDA en VVD. De Boer had de drie dringend aangeraden een verzoek van Van Agt positief te beantwoorden, maar hij respecteerde de politieke redenen, waarom zij geweigerd hebben.

Boersma en De Gaay Fortman hebben beiden bezwaren aangevoerd tegen een kabinet van CDA-VVD. Zij werden in 1973 door kabinetsformateur mr. J. W. Burger aanvankelijk tegen de zin van hun partij in, overgehaald om lid te worden van het kabinet-Den Uyl.

Mr. De Gaay Fortman was op 9 dec. al door Van Agt gevraagd voor justitie en hij had bedenktijd gevraagd tot 12 dec. Van Agt had er zeer op aangedrongen dat hij weer minister zou worden.

De Gaay Fortman heeft toch bedankt omdat hij vindt dat de verkiezingsuitslag zeer duidelijk wees in de richting van een kabinet van PvdA cn CDA en eventueel D'66.

Onjuist vindt de minister het, dat het CDA met twee verschillende partners verschillende regeerakkoorden heeft afgesloten. Voor hem gold trouwens, net als voor drs. Boersma, dat hij een maand geleden ,,ja" heeft gezegd op de uitnodiging van kabinetsformateur Den Uyl om minister te worden in het toen beoogde kabinet met de PvdA en dat hij het niet mogelijk acht nu in een heel ander kabinet zitting riemen.

De Gaay Fortman voerde ook bezwaren aan tegen het regeerakkoord; met name is hij het oneens met de passages over de grondpolitiek en over het sociaal-economische beleid.

Voor drs. Boersma zijn de bezwaren tegen de sociaal-economische paragraaf in het regeer-akkoord met de VVD doorslaggevend, maar ook is het voor hem onmogelijk om ,,met de VVD en in het bijzonder met de VVD van Wiegel" in één kabinet samen te werken.

Boersma heeft mr. Van Agt gewezen op de sociaal-economische knelpunten in het regeer-akkoord met de VVD, waar volgens hem in de regeringsverklaring een duidelijke oplossing voor moet worden aangegeven.

Het gaat daarbij in het bijzonder om de omvang van de bezuinigingsoperatie tegen de achtergrond van de doelstellingen van het beleid: handhaving van de koopkracht tot een jaarinkomen van f 50.000, de bescherming van de lage inkomens en de vraag of de koppeling van sociale uitkeringen aan het ininimumloon gehandhaafd blijft, de beperking van de collectieve drukstijging (belastingen en sociale premies) en de maximale omvang van het financieringstekort van 5% van het nationale inkomen in 1981.

Boersma zei dat het gesprek met de formateur zeker zinvol is geweest en dat ermee tot uitdrukking is gebracht dat hij niet als kandidaat is ,,geballoteerd". De minister zei zich in de Tweede-Kamerfractie van het CDA zeker te zullen aansluiten bij de zeven dissidenten die geen parlementaire binding met het kabinet willen aangaan, maar wel zal ook Boersma een loyale houding tegenover het kabinet willen aanvaarden, zei hij.

Goudzwaard heeft grotendeels dezelfde redenen als De Gaay en Boersma. Hij vindt het onjuist dat er nu in feite een ,,minderheidskabinet" tot stand komt in een maatschappij die met grote economische moeiilijkheden worstelt en waarin de noodzaak te bezuinigen en inkomens te matigen onontkoombaar is.

Bij het zoeken naar een anti-revolutionaire minister van justitie is mr. Van Agt op nog een aantal weigeringen gestuit — o.m. van mr. P. J. Boukema, lid van de Raad van State —, voordat hij op 15 dec. een positieve reactie kreeg van prof. mr S. de Ruiter, rector magnificus van de Vrije Universiteit.

VVD-fractievoorzitter Wiegel bevestigde op 14 der.. dat de uiteindelijke VVD-kandidaat voor het ministerschap van buitenlandse zaken, dr. C. A. van der Klaauw, de derde was, die hiervoor gevraagd was Eerder hadden mr. E. H. Toxopeus, commissaris van de koningin in Groningen en jhr. mr. D. A. de Ranitz, ambassadeur in Parijs, de aangeboden post geweigerd.

In de loop van 15 dec. heeft formateur Van Agt zijn kabinet rond gekregen. De laatste twee kandidaten, die een post accepteerden, waren jhr drs Beelaerts van Blokland (CHU), burgemeester van Amstelveen, en drs. M. J. W. M. Peijnenburg (KVP), die zich bereid verklaarden zitting in het kabinet te nemen op de posten volkshuisvesting en ruimtelijke ordening en op wetenschapsbeleid.

Aanvankelijk was het de bedoeling van Van Agt om drs. Peijnenburg op zijn departement als staatssecretaris te benoemen, om hem te laten adviseren over het sociaal-economische beleid, dat niet de sterkste deskundigheid is van de nieuwe premier. Dat is niet doorgegaan door verzet van de ambtelijke top bij algemene zaken en staatsrechtelijke bedenkingen over de taakomschrijving voor de staatssecretaris.

Gevreesd werd een orecedentwerking van het formeel overbrengen van adviestaken over beleid, dat tot de verantwoordelijkheid van andere ministers behoort, naar algemene zaken Duidelijk is wel dat minister Peijnenburg van uit zijn positie als lid van het kabinet de premier intensief zal gaan adviseren Als minister van wetenschapsbeleid zal hij daarvoor voldoende tijd hebben

Een formele taakopdracht krijgt hij op het sociaal-economische terrein niet, maar in CDA-kring wordt de positie van Peijneriburg uitgelegd als ,een versterking van de sociaal-economische deskundigheid in het nieuwe kabinet

Eerder zijn door de formateur nog pogingen in het werk gesteld om de minister van wetenschapsbeleid bij het departeinent van economische zaken onder te brengen en de taak uit te breiden met technologie, zoals ook in de formatie-Den Uyl is geprobeerd Dit is echter op tegenstand gestuit van de nieuwe minister van economische zaken, Van Aardenne, en mislukt

Formatie voltooid; akkoord *verdeling* stnatssecretarzssen

Formateur Van Agt en de fractieleiders van de formerende partijen hebben op 16 dec. definitieve overeenstemming bereikt over de verdeling van de staatssecretarissen. Een dag eerder was besloten 14 staatssecretarissen te benoemen volgens deze verdeelsleutel:

Voor het CDA twee staatssecretarissen op Onderwijs en Wetenschappen, en één op de departementen van Economische Za-

Op 28 dec zijn een aantal staatssecretarissen beedigd Na afloop van deze plechtigheid poseerde de koningin samen met de staatssecretarissen op de trap in de hal van het paleis Soestdijk V l n r eerste rij. mr H E Koning (VVDj, binnenlandse zaken, drs D F van der Mei (CDA), buitenlandse zaken, de koningin mevr mr E A Haars (CDA), justitie; en mr A Nooteboom (CDA), financien, tweede rij C J van Lent (CDA), defensie, mr G Ph Brokx (CDA), volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, mevr drs N Smit-Kroes (VVD), verkeer en waterstaat; en Th M Hazekamp (CDA), economische zaken achterste rij L de Graaf (CDA), sociale zaken en mevr G J Kraaijeveld-Wouters (CDA), CRM

ken, Sociale Zaken, Financiën, Buitenlandse Zaken, Justitie, Defensie en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.
Voor de VVD één staatssecretaris op de volgende ministeries: Binnenlandse Zaken, Verkeer en Waterstaat, CRM, Volksgezondheid en milieuhygiëne en Defensie.
Binnen het CDA wordt een verdeling van 4-3-2 aangehouden voor de staatssecretariaten over de kandidaten afkomstig uit de **KVP,** ARP en CHU.

Het bleek echter, dat CDA en VVD elk een staatssecretaris wilden hebben op economische zaken en op CRM. Daarom werd op 16 juli besloten allebei een staatssecretaris op genoemde ministeries te geven, waarmee het totale aantal op 16 kwam.
De fracties van CDA en VVD hebben op 16 dec. hun goedkeuring gehecht aan de lijst van ministers.
Op 17 dec. heeft het kabinet zijn constituerende vergadering gehouden, waarna mr. Van Agt een bezoek aan de koning gebracht heeft om haar te vertellen, dat hij de formatieopdracht nu aanvaardde.
Daarna is het nieuwe kabinet op 19 dec. beëdigd en zijn op die dag de portefeuilles overgedragen.

Persconferentie Van Agt; incident *i.v.m.* interview met de Duitse TV

Na de constituerende vergadering van het nieuwe kabinet op 17 dec. heeft premier Van Agt een persconferentie gegeven, waarop hij een uitspraak heeft ingetrokken, die hij in een interview met de Westduitse TV gedaan had.

De interviewer had aan mr. Van Agt gevraagd, of de totstandkoming van zijn kabinet een keerpunt in de Nederlandse politiek zou betekenen. Mr. Van Agt had hierop bevestigend geantwoord. De socialisten hebben gedacht, dat ze hun beleid van maatschappijhervormingen konden voortzetten. Het werd tijd, dat er een einde kwam aan de regeringsmacht van de sociaal-democraten, had Van Agt in dat interview gezegd.

De letterlijke Duitse tekst luidde aldus:

,,Ja, insofern, die Sozialisten haben sicher gedacht, dass sie fur eine lange Reihe von Jahren in der Regierung bleiben sollten und dass sie ihre Plane zur Reformierung der Gesellschaft durchfuhren könnten und insofern ist es wirklich, glaube ich, sehr wichtig dass es jetzt ein Ende gekommen ist an der Regierungsmacht dieser Sozial-Demokraten".

Op zijn persconferentie zei de premier nu, dat deze uitspraak „zo niet deugt". „Ik was verbaasd, toen ik mijn antwoord later terughoorde en kan haar alleen verklaren uit mijn opnieuw gebleken gebrekkige kennis van het Duits", aldus mr. Van Agt. (Nederlandse Staatscourant, *NRC/H'blad*, De Volkskrant, ANP)
(Vor. ber. pag. 809 e.v.-1977)

LATIJNS-AMERIKA

CHILI

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN. VERKLARINGEN PINOCHET OVER TOEKOMST REGIME, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING

In 1976 en 1977 heeft het Chileense staatshoofd, president Pinochet, bij verschillende gelegenheden verklaringen afgelegd over de toekomst van zijn regime.

Wees hij aanvankelijk een terugkeer naar een meer democratische staatsvorm van de hand, in latere verklaringen slooit hij niet uit dat in de toekomst verkiezingen kunnen worden gehouden, zij het dat daarbij voor de traditionele politieke partijen, die inmiddels alle verboden zijn, geen plaats meer is ingeruimd.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke ontwikkelingen in Chili sedert september 1975 (vor. ber. pag. 609-'75 e.v. en pag. 633-'75 e.v.).

In onze volgende aflevering geven wij een overzicht van de economische situatie in Chili, de activiteiten van de oppositie, zowel binnens- als buitenslands, de behandeling van de politieke gevangenen en de kritiek daarop van buitenlandse regeringen en internationale organisatie en de verhouding kerk en staat.

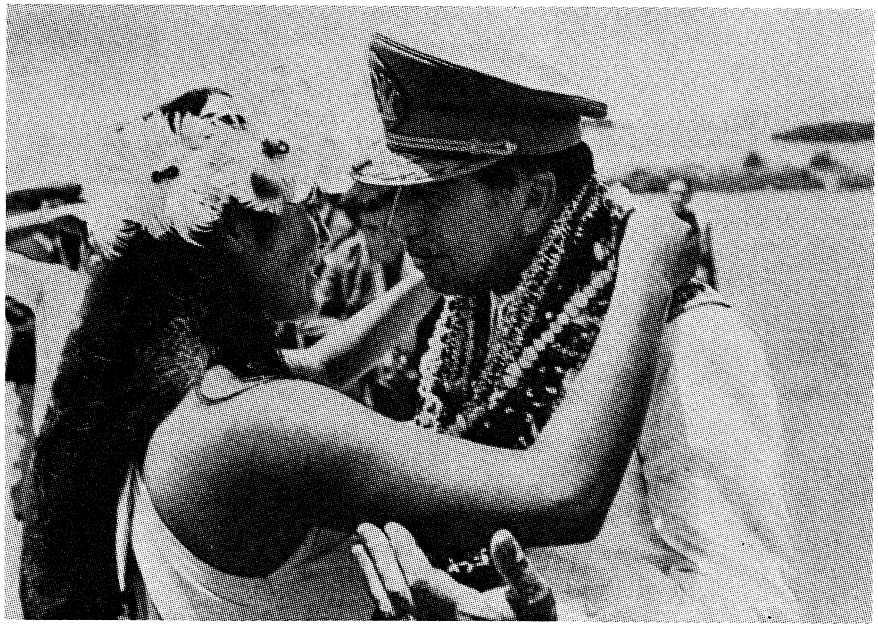
Staatsraad *geïnstalleerd*

De door president Pinochet in zijn redevoering, ter gelegenheid van de tweede verjaardag van de militaire coup, aangekondigde staatsraad (pag. 609/1-'75) werd op 31 december 1975 geïnstalleerd. Vertegenwoordigers van verschillende sectoren van het Chileense openbare leven waren in de raad opgenomen, zoals twee oud-presidenten, t.w. Gabriel Gonzales Videla ('46-'52) en Jorge Alessandri Rodriguez ('58-'64), de vroegere commandanten van de verschillende krijgsmachtonderdelen en van de Carabineros, een oud-president van het Hooggerechtshof en een kleine groep van vooraanstaande burgers.

Minister van justitie Miguel Schwitzer verklaarde op 2 november '75 dat de installatie van de raad de eerste stap op weg naar een nieuwe constitutionele orde betekende.

Dr. Eduardo Frei Montalva, de christen-democratische president van '64 tot '70, weigerde echter in de raad zitting te nemen.

In een toelichting op zijn weigering zei hij dat de staatsraad, die de junta over constitutionele, economische en buitenlandse vraagstukken van advies zou gaan dienen, niet over een juridische basis beschikt en dat zij alleen enige betekenis zou hebben als zij deel uitmaakt van een constitutionele orde, die middels een referendum is goedgekeurd. Hij had verder kritiek op het zuiver consultatieve karakter van de raad waardoor zij zelf geen initiatieven kon nemen, en zei dat de regering op geen enkele manier gebonden was aan haar aanbevelingen.

President Pinochet (r)

Op 23 januari 76 gaf de regering toestemming voor de publiltatie van een brochure van de hand van Frei, waarin ernstige kritiek werd geleverd op de militaire junta en in het bijzonder op de economische politiek

In de brochure, getiteld ,,Het mandaat van de gesohiedenis en de eisen van de toekomst', schrijft Frei dat de junta wordt geleid door groeperingen die openlijk hun fascistisch karakter tonen Hij zei dat deze groeperingen erop uit zijn in Chili een vorm van nationalisme met sterk totalitaire trekken te vestigen Frei zei verder dat geen enkel land het tegenover de internationale gemeenschap en zijn eigen geweten kan verantwoorden de mensenrechten niet volledig te eerbiedigen

Chili diende zijn situatie nauwkeurig te onderzoeluen wilde het niet langer verstoken blijven van economische samenwerking inet andere landen en wilde het een oplossing vinden voor zijn huidige kritieke situatie

Eerder. in juni '75, had Frei al kritiek op de junta laten horen en wel in het bijzonder op het economische beleid In een interview zei hij dat de economische crisis werd veroorzaakt doordat de regering een verkeerd opgevat economisch model nastreefde (pag 633/3-'75)

Op 14 juli 1976 kwam de raad, onder voorzitterschap van oud-president Allessandri voor hek eerst bijeen. Aanwezig waren president Pinochet en de aartsbisschop van Santiago, kardinaal Raul Silva Henriquez.

De president zei bij die gelegenheid dat Chili langzamerhand in de richting van een democratie ging en dat degenen die een snellere terugkeer eisen alleen maar de marxistisch-leninisten in de kaart speelden.

Geruchten over oppositie binnen de *strijdkrachten*

De chef staf van de strijdkrachten gen. Sergio Arellano Stark trad op 3 januari 1976 af en werd vervangen door schout-bij-nacht Jorge Saburgo. Volgens persberichten hadden tenminste 10 generaals, onder wie het junta-lid gen. Gustavo Leigh Guzman, eind 1975 radicale politieke veranderingen en het aftreden van Pinochet geëist. Zij hadden geëist dat uiterlijk in maart '76 de noodzakelijke initiatieven moesten zijn ondernomen om de economie te verbeteren, de geheime politie te ontbinden en het imago van Chili in het buitenland te verbeteren.

Het ontslag van Arellano zou in direct verband met deze eisen staan. De autoriteiten ontkenden de geruchten, terwijl gen. Leigh tegenover journalisten van een lastercampagne sprak en zei dat er geen sprake van tegenstellingen binnen de junta was.

Verklaring *van Pinochet* over i*oekomst regime*

Ter gelegenheid van de derde verjaardag van de militaire coup, hield Pinochet op 11 september 1976 een redevoering waarin hij enkele nieuwe wetten aankondigde en zich uitliet over de politieke toekomst van zijn regime.

Pinochet deelde mee dat drie nieuwe wetten met de kracht van een grondwet zouden worden afgekondigd.

De eerste zou de rechten van de Chileense staatsburgers vastleggen, zoals de vrijheid van meningsuiting, het huisrecht, het recht op onderwijs en werk en het recht een vakbond op te richten.

De tweede zou een regeling geven van de verschillende vormen van de noodtoestand, terwijl de derde wet een nieuwe regeling bevatte voor de activiteiten van de tijdelijk buiten werking geplaatste politieke partijen, waarvan de voornaamste de christen-democratische partij was.

De partijen die deel hadden uitgemaakt van het volksfront van Allende en andere marxistische partijen waren al eerder officieel verboden, maar de andere politieke partijen machten tijdelijk geen politieke activiteiten antplooien.

De partijstructuren, aldus Pinochet, waren ontstaan in een periode die nu definitief tot het einde behoorde. De nag bestaande partijen moesten ,,drastisch gereorganiseerd" worden om de activiteiten te voorkomen van groepen en persoonlijkheden die een terugkeer verlangen naar het politieke systeem dat nu onderdrukt was.

Hij zei verder dat de strijdkrachten de macht moesten behouden omdat alleen zij in staat waren het marxisme te weerstaan.

Pinochet zei dat er in Chili geen perscensuur als zodanig zou worden ingevoerd maar dat de verspreiding van doctrines gebaseerd op de klassenstrijd of in strijd met het gezin of andere basisinstellingen zou worden beschouwd als in strijd met de nieuwe orde.

Stakingen in vitale onderdelen van het openbare leven zouden verboden zijn en er zou een commissie ingesteld worden die toezicht zou houden op radio- en televisie-uitzendingen.

In een interview met de Columbiaanse televisie verklaarde Pinochet op 21 december '76 dat Chili begonnen was met de aprichting van een ,,autoritaire democratie" en nooit zou terugkeren naar het .,gedateerde systeem van een representatieve democratie"

Alle polztieke *partijen* verboden, verlenging *staat* vun beleg

De junta vaardigde op 12 maart 1977 een decreet uit waarin de nog bestaande politieke partijen, t.w. de christen-democraten, de conservatieve Nationale Partij, de radicale democraten en de PIR (radicaal links) werden verboden.

De regering zei een komplot te hebben opgerold ter omverwerping van de regering. De christen-democraten zouden daartoe contact hebben gehad met linkse en gematigd rechtse groeperingen. Het decreet verbood het ,,bestaan, de organisatie, de activiteiten en de propaganda van alle politieke partijen" en voorzag in de confiscatie van de eigendommen van de partijen.

Op 11 maart was de staat van beleg, van kracht sedert de coup van 1973, voor zes maanden verlengd. Tevens werden nieuwe bepalingen voor de postcensuur en een verbod op de invoer van buitenlandse publikaties afgekondigd.

Twee christen-democratische leiders Andres Zaldivar (voorzitter) en Tomas Reyes zouden contact gezocht hebben met andere politieke groeperingen om ,,fundamentele veranderingen in het regime" te bewerkstelligen en de democratie te herstellen.

Eerder, op 28 januari '77, was het radiostation van de christen-democraten radio-Balmaceda voor onbepaalde tijd gesloten Het christen-democratische weekblad Ercilla was op 23 maart '76 opgeheven terwijl het dagblad van de partij, La Prensa, direct na de coup werd verboden.

Geleidelijke terugkeer naar burgerbewind aangekondigd

Ter gelegenheid van een bijeenkomst van jonge aanhangers van het regime op 9 juli 1977 hield Pinochet een redevoering waarin hij een geleidelijke terugkeer naar een burgerbewind aankondigde.

Deze terugkeer zou in drie fasen moeten plaatsvinden. Chili bevond zich, volgens de president, midden in de eerste fase: de herstelperiode na de staatsgreep. Tegen het einde van 1980 zou deze fase worden besloten met de installatie van een wetgevend lichaam bestaande uit één kamer.

Daarna volgt de zgn. ,,overgangsfase", die op een nog nader vast te stellen moment zou moeten uitmonden in de ,,consolidatiefase".

Een derde van de leden van het wetgevende lichaam zullen voor-aanstaanide mensen zijn die door het militaire bewind benoemd zullen worden. De andere leden zullen uiteindelijk via regionale verkiezingen

gekozen worden. Maar tot 1985 zullen de militairen ook deze leden aanwijzen.
Als tweederde van de leden van deze kamer eenmaal door de bevolking gekozen is, zal dit lichaam een president moeten krijgen die een ambtstermijn van zes jaar zal krijgen.
De generaal zei dat de uitvoering van zijn plan afhankelijk is van de ,,vraag of het land de positieve tekenen blijft vertonen die ons tot nu toe in staat hebben gesteld voorwaarts te gaan".
Ter gelegenheid van de vierde verjaardag van de militaire coup verklaarde Pinochet op 11 sept. 1977 dat de tijd nog niet rijp is voor verzachting van de destijds ingevoerde stringente veiligheidsmaatregelen.
In een radiotoespraak zei Pinochet dat de staat van beleg, het nachtelijke uitgaansverbod en de opschorting van de constitutionele rechten gehandhaafd bleven.
De maatregelen zullen mogelijk worden verzacht of zelfs opgeheven ,,als de tekenen van progressieve normaliteit, die kunnen worden waargenomen, aanhouden".
De president herhaalde dat hij voornemens is Chili terug te voeren naar een democratisch bewind, maar voegde daar aan toe dat verkiezingen niet voor 1985 zouden worden gehouden.

Wijzigingen in samenstellzng regering

Na de ingrijpende wijziging in de samenstelling van de regering van 14 april 1975 (pag. 613/3 - '75) zijn bij verschillende gelegenheden mutaties aangebracht in het kabinet.
Op 5 nov. 1975 trad de minister voor economische samenwerking, Raul Saez, af en half maart '76 werd meegedeeld dat het departement werd opgeheven. Midden 1976 trad gen. Tucapel Vallejos Reginalta af als minister van landbouw en werd gen. Mario Mackay Jaraquemada overgeplaatst van het ministerie voor grondzaken naar landbouw. Gen. Lautaro Recabarren kreeg de post van grondzaken.
Op 20 dec. 1976 trad Jorge Cauas, minister van financiën sedert juli 1974, af nadat hij benoemd was tot ambassadeur in de VS. Hij werd opgevolgd door Sergio de Castro, die de portefeuille van economie had beheerd. Tot zijn opvolger werd benoemd Pablo Baraona, directeur van de centrale bank.
Begin dec. 1976 werd adm. Luis Niemann Nunez benoemd tot minister van onderwijs, die daarmee schoutbij-nacht Arturo Troncoso Daroch verving, die in actieve dienst terugkeerde.

Op 9 maart 1977 trad het voltallige kabinet af om Pinochet de gelegenheid te geven een reorganisatie door te voeren.

Op 11 maart werd het kabinet opnieuw geïnstalleerd met twee nieuwe ministers Renato Damilano Bonfante als minister van justitie ter vervanging van Miguel Schweitzer Speizky en Luis Edmundo Ruiz Undurraga als minister voor huisvesting en urbanisatie in de plaats van Carlos Granifo Harms.
Bonfante trad op 21 april 1977 weer af en werd vervangen door Monica Madariaga Gutiérrez

Bonfante trad af nadat hij scherpe kritiek had geuit op een publikatie op 27 maart van de permanente commissie van de bisschoppenconferentie waarin de bisschoppen verklaarden dat de huidige regering niet representatief was en waarin de president werd verzocht een onderzoek te gelasten naar de verdwijning van Chilenen die het regime niet vriendelijk gezind zijn (zie volgende aflevering). *(NRC/* H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

OPPOSITIE ZOEKT SAMENWERKING

Half juni 1975 kwamen de in ballingschap levende leiders van verboden Chileense partijen in Caracas (Venezuela) bijeen. Onder de aanwezigen bevonden zich ook vertegenwoordigers van de linkse vleugel van de christen-democratische partij.
In een gemeenschappelijke verklaring zeiden zij van plan te zijn samen te werken voor het herstel van ,,een rechtvaardige en socialistische democratie in Chili".

Begin augustus van dat jaar kwamen zij weer bijeen in Oost-Berlijn. Daar gaven zij een gemeenschappelijk program uit waarin als hun doelstelling stond vermeld: het verzet tegen de militaire junta en het herstel van de democratische vrijheden. Tijdens een bijeenkomst in Londen in oktober 1975 werden plannen besproken om te komen tot de oprichting van een hoofdkwartier.

Half september 1975 werd te New York een bijeenkomst gehouden van de Chileense oppositie, die werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de partijen van het Volksfront van Allende en van de linkervleugel van de CD.
(NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN IN HET ISRAËLISCH-ARABISCH CONFLICT VÓÓR SADATS BEZOEK AAN ISRAËL (OKTOBER-NOVEMBER 1977)

In aansluiting op de ontwikkelingen vermeld op pag. 804 t/m 808 en 818 t/m 822-1977 volgt hieronder een overzicht van de laatste diplomatieke activiteiten in het Midden-Oosten vóór Sadats bezoek aan Israël (pag. 753 e.v.-1977).

Nadat de Amerikaanse regering maandenlang in rechtstreekse contacten met Israël en Arabische staten op een hervatting van de Geneefse conferentie had aangestuurd, nam zij begin okt. 1977 onverwacht samen met de regering van de Sowjet-Unie een gezamenlijk initiatief.

Gemeenschappelijke Amerikaans-Russische verklaring

Terwijl de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, en zijn Sowjet-ambtgenoot Andrei Gromyko, op 22 sept. 1977 hun overleg over het zgn. SALT II hedden hervat, bleken zij op 30 sept. besprekingen van bijna twee uur te hebben gewijd aan de vraag hoe een Arabisch-Israëlische vredesconferentie voor het eind van 1977 bijeen kon worden geroepen. Dit overleg leidde tot een gezamenlijke verklaring, die op 1 okt. te New York en Moskou werd gepubliceerd.

De idee van zo'n verklaring ontstond volgens USIS-bulletin (4-10) tijdens een van de regelmatige bijeenkomsten tussen minister Vance en de Sowjet-ambassadeur Anatoli Dobrynin. Amerikanen en Russen besloten dat het psychologisch nuttig zou zijn de verklaring uit te geven in de context van de intensieve bilaterale besprekingen die minister Vance toen voerde met ministers van buitenlandse zaken uit het Midden-Oosten (pag. 822-1977). De Russen stelden het oorspronkelijke ontwerp op, waarna Amerikaanse tegensuggesties volgden. Dit leidde tot de volgende tekst:

Na van gedachten te hebben gewisseld over de aanhoudende onveilige situatie in het Midden-Oosten hebben de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, en het lid van het politburo van het Centrale Comité van de CPSU, minister van buitenlandse zaken van de SU, A A Gromyko, de volgende verklaring af te leggen namens hun lan-

den. die medevoorzitter zijn van de Geneefse vredesconferentie inzake het Midden-Oosten

1. Beide regeringen zijn ervan overtuigd dat vitale belangen van de volken van dit gebied alsmede de belangen van een versterking van vrede en internationale veiligheid in net algemeen dringend de noodzaak bepalen om zo spoedig mogelijk een rechtvaardige en duurzame regeling van het Arabisch-Israëlische conflict te bereiken. Deze regeling moet allesomvattend zijn, d w.z. zij moet alle betrokken partijen en alle kwesties omvatten
De Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn van mening dat, in het kader van een allesomvattende regeling van het Midden-Oosten-probleem, alle specifieke kwesties van de regeling moeten worden opgelost, met inbegrip van zulke kernzaken als terugtrekking van Israelische strijdkrachten uit tiidens het conflict van 1967 bezette gebieden: de oplossing van de Palestijnse kwestie met inbegrip van het verzekeren van de legitieme rechten van het Palestijnse volk, beëindiging van de staat van oorlog en vestiging van normale vreedzame betrekkingen op basis van wederzijdse erkenning van Be beginselen van soevereiniteit territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid
De twee regeringen zijn van mening dat, naast maatregelen voor het verzekeren van de veiligheid van de grenzen in Israël en de Arabische buurstaten zoals de instelling van gedemilitariseerde zones en de overeengekomen stationering daarin van VN-troepen of -waarnemers, er ook internationale garanties t a v zulke grenzen alsmede t ä v de naleving van de bepalingen van de regeling kunnen worden opgesteld, als de betrokken partijen dat wensen De Verenigde Staten en de Sowiet-Unie ziin bereid aan deze garanties deel te hebben, afhankelijk van hun constitutionele procedures

2 De Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zijn van mening dat de enige juiste en doeltreffende manier om een fundamentele oplossing te bereiken voor alle aspecten van het Midden-Oosten-probleem in zijn totaliteit bestaat uit onderhandelingen in het kader van de speciaal daartoe bijeengeroepen Geneefse vredesconferentie, met deelname aan haar werkzaamheden van de vertegenwoordigers van alle in het conflict betrokken partijen, inclusief die van het Palestijnse volk, en een wettelijke en contractuele formalisatie van de op de conferentie bereikte besluiten
In hun hoedanigheid van mede-voorzitters van de Geneefse conferentie bevestigen de VS en de SU hun voornemen om door gezamenlijke inspanningen en in hun contacten met de betrokken partijen de hervatting van de werkzaamheden van de conferentie uiterlijk in december 1977 alleszins te helpen bevorderen
De mede-voorzitters stellen vast dat er nog verscheidene kwesties van procedurele en organisatorische aard bestaan, waarover door de deelnemers aan de conferentie nog overeenstemming moet worden bereikt

3 Geleid door het streven naar het bereiken van een rechtvaardige politieke regeling in het Midden-Oosten en naar het uitbannen van de explosieve situatie in dit deel van de wereld doen de VS en de SU een beroep op alle partijen in het conflict om de noodzaak in te zien van een zorgvuldige overweging van elkaars legitieme rechten en belangen en om wederzijdse bereidheid te tonen dienovereenkomstig te handelen

De Amerikaans-Russische verklaring — het eerste gemeenschappelijke initiatief van beide landen m.b.t. het vredesoverleg i.z. het Midden-Oosten sinds 1973 — viel zeer slecht in Israël en bij de zgn. joodse lobby in de VS, vooral omdat voor het eerst door de Amerikaanse regering de term „legitieme rechten van het Palestijnse volk" werd gebruikt, i.p.v. „legitieme belangen", terwijl niet meer gerefereerd werd aan resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad

De Israelische minister van financien, Simcha Ehrlich, die de zieke Begin als premier verving, voorzag op 2 okt. voor Israël de mogelijkheid van een „nationale noodtoestand" en de vorming van een regering van nationale eenheid als antwoord op de Russisch-Amerikaanse druk Hij stelde dat de „VS proberen hun betrekkingen met de Sowiet-Unie ten koste van-Israel te verbeteren".
In een telegram van 32 Joodse Amerikaanse verenigingen, dat op 2 okt. aan minister Vance werd verstuurd, werd de Amerikaans-Russische verklaring aangemerkt als „een schokkende schending van Carters beloften om Israël te steunen". Maar de woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Hodding Carter, liet op 2 okt. Weten dat „de wettige rechten van de Palestijnen niet ten koste van Israël kunnen worden gekocht". Terwijl minister Vance op 3 okt. verklaarde dat er geen verandering was gekomen in het Amerikaanse beleid t a.v. het Midden-Oosten, meende zijn Israelische ambtgenoot Dayan dat er wel degelijk een breuk met het verleden was, toen zi. alleen resolutie 242 als basis voor het Amerikaanse beleid fungeerde.

Amerikaans-Israëlisch werkdocument

Tijdens bijna 6 uur durende besprekingen van de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Dayan, op 4 en 5 okt. te Washington met president Carter en minister Vance werd overeenstemming bereikt over de procedures voor de hervatting van de Geneefse vredesconferentie. Deze overeenstemming werd geformuleerd in een Amerikaans-Israëlisch „werkdocument", waarvan de tekst door Dayan op 14 okt. voor de Israëlische Knesset werd onthuld. Deze luidde volgens Le Monde (15-10):

1) De Arabische partijen zullen zijn vertegenwoordigd door een verenigde Arabische delegatie, waarin Palestijnse Arabieren zullen optreden Na de openingszitting zal de conferentie zich in werkgroepen splitsen

2) Deze werkgroepen voor de onderhandelingen en het sluiten van vredesverdragen zullen als volgt worden gevormd: a) Egypte-Israël: b) Jordanië-Israël; c) Syrië-Israël; d) Libanon-Israël (alle partijen zijn overeengekomen dat Libanon op zijn vertoek aan de conferentie kan deelnemen)

3) Het orobleein van Cisiordanie en de Gazastrook zal worden besproken door een werkgroep gevormd door Israël, Jordanië, Egypte en de Palestijnse Arabieren

4) De oplossing van het probleeni van de Arabische vluchtelingen en van de joodse vluchtelingen zal worden besproken overeenkomstig de hierboven vermelde bepalingen.

5) De overeengekomen basis voor de onderhandelingen op dc vrcdesconferentic van Genève over het Midden-Oosten wordt gevormd door de resoluties 242 en 338 van ue Veiligheidsraad van de VN

6) Elke wijziging in de vorm van de conferentie zal worden onderworpen aan de instemming van alle partijen

Bovendien werd in een gemeenschappelijke verklaring van de VS en Israël op 5 okt. gesteld dat de aanvaarding van de ik-[illegible] Russische verklaring door alle partijen „geen voorwaarde vooraf is voor de hervatting en voortzetting" van de Geneefse conferentie, en dat de VS en Israël van mening waren dat „de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad de overeengekomen basis blijven voor de hervatting van de Geneefse vredesconferentie".
Het Amerikaans-Israëlische „werkdocument" werd door minister Vance te New York ook inhoudelijk besproken met de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam (5 okt.) en zijn Egyptische ambtgenoot Fahmi (6 okt.) — hun vijfde ontmoeting in drie weken tiids — en hun Jordaanse collega.
Na goedkeuring van het werkdocument door het Israelische kabinet na 5 uur beraad op 11 okt., werd dit officieel aan de regeringen van Egypte, Syrië en Jordanië ter beoordeling toegezonden.

Inmiddels waren er nog enige misverstanden m b t de Amerikaans-Israëlische afspraken gerezen, nadat minister Dayan op 13 okt voor de Knesset categorisch bevestigd had dat „er geen PLO-lid in Geneve zal zijn" en daarbij de indruk wekte dat de VS het hiermee eens waren De woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, verklaarde echter de volgende dag dat er „naar zijn weten" niet een „uitdrukkelijk of stilzwijgend akkoord" bestond tussen de VS en Israël over een uitsluiting van de PLO bij een eventuele Geneefse conferentie
Op 18 okt erkende hij echter dat Amerikanen en Israeliers gezamenlijk de tekst van een verslag van de besprekingen van 4 okt hadden goedgekeurd waaruit hij de 2 volgende punten vermeldde: „Vance heeft tijdens de gesprekken bevestigd dat het Amerikaanse standpunt hetzelfde zou blijven, t w dat de opname van elke nieuwe deelnemer aan de conferentie van Geneve door alle partijen, aanwezig tijdens de eerste conferentie (21 dec 1973 Egypte, Israël, Jordanie, VS, SU en VN — pag 52/1-1974), moet worden aanvaard

(. . .) Israël heeft bijgevolg het recht zich te verzetten tegen elke nieuwe deelnemer. In dit opzicht zijn wij volledig op de hoogte gesteld van de Israëlische bezwaren tegen de deelname van de PLO". Volgens Hodding Carter hadden de VS dus geen adhesie aan het Israëlische standpunt betuigd. maar er slechts nota van genomen.

Op 19 okt. zei minister Fahmi voor de commissie van buitenlandse zaken van het Egyptische parlement dat „de door de VS naar voren gebrachte ideeën" in het werkdocument ,,een stap vooruit" betekenden, maar hij voegde eraan toe dat Cairo die dag aan Washington ,,opheldering en wijzigingen" had gevraagd. Hoewel Cairo ermee instemde dat ,,een Arabische eenheidsdelegatie" naar Genève ging ..tenminste voor de inleidende zittingen", stelde het ook dat het doorgaan van de conferentie niet mocht gaan ,,ten koste van de Palestijnen en de door hen als hun enige vertegenwoordiging gekozen Organisatie".

De pers in Cairo wees erop dat PLO-leider Arafat op 18 okt. ,,gedurende drie uur" met president Sadat en minister Fahmi gesproken had over de bijeenroeping van de Geneefse conferentie. Al *Ahram* (20-10) bevestigde dat de voornaamste door Egypte verlangde wijziging in het werkdocument betrekking had op de Palestijnse vertegenwoordiging: Egypte verlangde de deelname van Palestijnen, o.w. weinig bekende PLO-leden, aan de verenigde Arabische delegatie.

Terwijl Egypte het werkdocument volgens Le Monde (21-10) ,,onder voorwaarden" aanvaardde, leek Syrië het te verwerpen, al werd dat niet officieel gezegd. Het regeringsblad AL Baath (20-10) verwierp elke opsplitsing van onderwerpen in Genève alsmede het idee van bilaterale onderhandelingen tussen Israël en elk deelnemend Arabisch land afzonderlijk. Syrië benadrukte dat de PLO in Genève vertegenwoordigd moest zijn en het streefde volgens het dagblad Tichrine (20-10) naar een ,,verenigde strategie" met het oog op de „negatieve effecten" van het Israëlisch-Amerikaanse document op het vredesstreven. Daartoe zou minister Khaddam op korte termijn de Arabische hoofdsteden bezoeken, terwijl tevens sprake was van een Syrisch-Iraakse toenadering t.b.v. de vorming van ,,een echt afwijzingsfront" om „capitulationistische oplossingen" van het Midden-Oosten-conflict te weerstaan.

Het werkdocument werd categorisch verworpen door de PLO tijdens een bijeenkomst van het uitvoerend comité op 21 okt., waarin geconstateerd werd dat dit document een ,,nieuwe poging" vormde „om de onvervreemdbare rechten van ons volk te verstikken".

De leider van de politieke afdeling var, de PLO. Fáïouk Kadduumi. leverde in een interview in het officiële PLO-blad Al Thawra (21-10) scherpe kritiek op de politiek van de regering-Carter die z.i. ..heeft gebogen voor de zionistische pressiegroepen". Hij sprak met het oog op het werkdocument van ,,een enorme stap achteruit", die ,,niet tot de conferentie van Genève zal leiden, maar tot een nieuwe oorlog in het gebied".

Terwijl de Amerikaanse regering weigerde zich uit te laten over de ontvangst van Arabische formele boodschappen m.b.t. het werkdocument en zij president Sadat via de Amerikaanse ambassadeur in Cairo ,,bepaalde opheldering" verschafte, erkende State Department-woordvoerder Hodding Carter op 21 okt.: ,,een bijzonder moeilijke kwestie is de aard van (de) Palestijnse vertegenwoordiging."

Op 12 nov. zei de Egyptische president Sadat tegenover een delegatie van het Amerikaanse Congres over de Palestijnse vertegenwoordiging ,,Ik heb dat probleem voor de Israeli's opgelost Wat denkt u ervan de Palestijnen te laten vertegenwoordigen door een Amerikaanse professor van Palestijnse afkomst? Zou u of zou Israël hem zien als een terrorist? Ik ben het hierover eens geworden met Arafat en heb het voorstel gestuurd naar president Carter"

In de meest positieve Palestijnse reactie op dit voorstel, nl. die vanuit Palestijnse kring in Cairo, werd de volgende dag gesteld. ,,Niemand kan naai- Genève gaan en namens de PLO spreken als hij of zij niet is benoemd door de PLO" Daarentegen maakte de Israëlische minister van buitenlandse zaken Dayan duidelijk dat er geen sprake kon zijn van onderhandelingen met een dergelijke professor als die nauwe banden met de PLO onderhoudt Dit leidde in de Israelische pers tot drukke speculaties over de betrokken persoon.

Carter ontvangt prins Saoed

Op 25 okt. werd de minister van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië, prins Saoed al-Feisal, door president Carter op het Witte Huis ontvangen voor een onderhoud van 90 minuten. Na afloop verzekerde prins Saoed dat geen enkele ,,werkelijke regeling" van de Midden-Oostencrisis kan plaatsvinden zonder de aanwezigheid van de PLO op de Geneefse conferentie. Voor de Nationale Persclub in Washington noemde hij de volgende dag een erkend thuisland voor de Palestijnen een van de centrale problemen in het Midden-Oostenconflict, waarbij het bestaansrecht van het Palestijnse volk voor de Arabische naties niet minder woog dan het bestaansrecht van Israël voor de VS. Prins Saoad onderstreepte dat de PLO de legitieme vertegenwoordiger van de Palestijnse belangen is en dat zij in die rol door alle Arabieren en de grote meerderheid van de burgemeesters en andere waardigheidsbekleders in de door Israël bezette gebieden wordt erkend. Israël was z.i. niet bevoegd te bepalen wie van Arabische zijde aan een Geneefse conferentie zou mogen deelnemen en wie niet.

Sadat in *Roemenië*. *Perzië* en Saoedi-Arabië

De Egyptische president, Anwar Sadat, bracht van 29 tot 31 okt. een vriendschappelijk bezoek aan Roemenië. Hij voerde daar besprekingen met president Ceausescu in het bijzonder over de situatie in het Midden-Oosten.

In een gemeenschappelijk communiqué werd gesteld dat beide staatshoofden zich voor ,,een rechtvaardige en duurzame vrede in dit gebied" uitspraken en voor ,,het benutten van het thans voor de vrede nuttige ogenblik". In aansluiting daarop werd verklaard: ,,Zij herhaalden de standpunten van hun landen, volgens welke het naderbij brengen van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten moet berusten op de terugtrekking van de Israëliërs uit alle in de oorlog van 1967 bezette Arabische gebieden, op het herstel van de legitieme nationale rechten van het Palestijnse volk, incl. het onvervreemdbare recht op schepping van zijn eigen staat, op het gegarandeerde recht op een vrij, soeverein en onafhankelijk bestaan van alle staten in dit gebied. . ."

Volgens het Egyptische persbureau Mena benadrukte Sadat tijdens zijn besprekingen de bemiddelearsrol die Ceausescu tussen hem en de Israëlische premier Begin zou kunnen spelen. Hij stelde dat het belang van zijn bezoek aan Roemenië ,,in de betekenis van de goede betrekkingen tussen Ceausescu en Iraël" lag (zie pag. 820/3-'77).

In aansluiting op zijn verblijf in Roemenië bracht president Sadat bezoeken aan Perzië en Saoedi-Arabië (tot 3 nov.), waar hij o.a. verslag uitbracht van de in Boekarest gevoerde besprekingen.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

REFERENDUM STEUNT PINOCHET

Op 4 januari is in Chili een referendum gehouden waarbij de kiezers zich konden uitspreken of ze president Pinochet steunen bij zijn verdediging van Chili tegen de „internationale agressie" en of ze zijn militaire regering legitiem vinden.
Volgens een mededeling van het Chileense ministerie van binnenlandse zaken van 5 januari stemde 20,4% van de 5,3 miljoen kiezers tegen. ca. 75% voor en 4,676 blanco. Toen vaststond dat hij een grote overwinning zou behalen zei Pinochet tegen verslaggevers dat hij tot 1986 geen verkiezingen zou houden, zoals hij trouwens al eerder had aangekondigd (zie pag. 12/2 e.v.). Verder merkt hij op dat hij een commissie van de VN die de situatie van de mensenrechten in Chili wil onderzoeken de toegang tot het land zal blijven weigeren.
Het referendum vond plaats n.a.v. een VN-resolutie van half december waarin het regime in Chili beschuldigd wordt van het schenden van de mensenrechten.
Pinochet wond zich zo op over deze resolutie dat hij besloot een referendum uit te schrijven om de wereld te laten zien wie achter hem staat in Chili.
Het was de eerste maal sinds maart 1973 dat de Chilenen de gelegenheid kregen hun mening over de regering van het land naar voren te brengen.
Bijna 5 jaar geleden stemde 40% van de Chileense kiezers op de Unidad Popular, de regeringscoalitie van de linkse president Salvador Allende, die hierdoor steviger in het zadel kwam te zitten. Een half jaar later in sept. 1973 zetten militairen onder leiding van Pinochet Allende aan de kant en vestigden ze een militaire dictatuur.
De Chileense kiezers van 18 jaar en ouder konden hun instemming of afkeuring betuigen met de volgende tekst:
„Tegenover de internationale agressie waarvan de regering van ons land slachtoffer is, steun ik president Pinoohet bij zijn verdediging van de waardigheid van Chili en bevestig ik opnieuw de legitimiteit van de regering van de republiek om soeverein het proces van institutionalisering dat het land nu doormaakt te leiden".

Zoals gebruikelijk bij dit soort volksraadplegingen in dictatoriaal geregeerde landen was de tekst waarover de kiezers zich moesten uitspreken zo geformuleerd dat de kiezer die tegenstemt zich bijna als een landverrader moet beschouwen, aldus NRC, H'blad in een commentaar van 5/1. Bovendien waren de stembiljetten zo vervaardigd dat het voor de hand lag om „ja" te stemmen. Dit formulier was gesierd niet de Chileense vlag, terwijl het „nee"-biljet met een grauw grijs vierkant getooid was,
Pinochet dacht zeker van zijn zaak te zijn. Bij de opiniepeiling die de Amerikaanse Gallup-organisatie iedere zes maanden in Chili houdt om de populariteit van de militaire leider te meten was gebleken dat hij het referendum zou kunnen winnen. Zeventig procent van de stemgerechtigde Chilenen zou zich voor hem uitspreken, aldus Gallup.
Verder zou het beroep dat Pinochet bij de volksraadpleging deed op de nationale trots van de meeste Chilenen in zijn voordeel werken en ook het feit dat de propaganda geheel in handen van het militaire bewind was zou onaangename verrassingen voor de president onmogelijk moeten maken.
Maar onverwachte ontwikkelingen brachten spanning (...).
Verder maakten de rooms-katholieke bisschoppen bezwaar tegen de volksraadpleging omdat de Chilenen niet voldoende op de hoogte zijn van de tekst van de gewraakte VN-resolutie en ze vroegen Pinochet af te zien van het houden van het referendum. Voor het eerst sinds jaren werd er weer betoogd in de straten van de hoofdstad Santiago en tegenstanders van het militaire bewind waren even niet bang zich te roeren.

De christen-democratische partij en de partijen van de Unidad Popular, die alle in het huidige Chili verboden zijn, riepen de bevolking op „nee" te stemmen. En de invloedrijke vroegere christen-democratische president Eduardo Frei sloot zich op een persconferentie in zijn huis daarbij aan. „Als men voor „ja" kiest dan keurt men de staat van beleg, het economische beleid en de onderdrukking van juridische garanties en de rechten van de burgers en vakbonden goed". aldus Frei.
Nog belangrijker leek de kritiek die Pinochet van zijn militaire medestanders te verduren kreeg. Twee juntaleden, luchtmachtgeneraal Gustavo Leigh en admiraal José Merino, schreven brieven aan de president waarin ze ernstige bedenkingen tegen het organiseren van de volksstemming naar voren brachten.
Bovendien wees het hoogste orgaan in Chili dat de constitutie controleert het referendum in eerste instantie als „onwettig" af. Pas nadat het hoofd van deze organisatie vervangen was door een aanhanger van de president kon de volksstemming officieel door de beugel.
Al deze kritiek leek erop te wijzen dat Pinochet een gevaarlijke gok had gewaagd. Maar de uitslag van de volksraadpleging heeft alle verwachtingen dat er zelfs onder het militaire bewind een „wonder" in Chili zou kunnen gebeuren de bodem in geslagen. Pinochet kreeg driekwart van het Chileense kiezersvolk achter zich.
Hiermee lijkt het doek weer gevallen te zijn over de uitbarstingen van politieke activiteiten die de afgelopen weken in Chili om zich heen hebben gegrepen. Pinochet zei op 4 januari dat hij het plan van afgelopen zomer voor een „terugkeer naar de democratie" zal doorzetten en dat de volgende verkiezingen zeker tot 1986 op zich zullen laten wachten.
Generaal Leigh ziet de toekomst van Chili in een ander daglicht. Hij meent dat de uitslag van de volksstemming in Chili politieke repercussies zal hebben en dat daardoor de binnenlandse politiek wel eens ingrijpende wijzigingen kan ondergaan.
Misschien heeft het referendum in Chili,

Carabineros verspreiden demonstranten nadat zich botsingen hebben voorgedaan tussen voor- en tegenstanders van de militaire junta na de aankondiging van het referendum.

Weekblad 47ste jaargang No 2416, pag. 29359-29374

dat een lange democratische traditie heeft, na meer dan vier jaar militaire dictatuur een verlangen naar meer politieke vrijheid doen oplaaien dat voorlopig niet zo gemakkelijk te onderdrukken zal zijn

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen die onmiddellijk cooiaf gingen aan het referendum van 4 januari.

VN-resolutie constateert schending *mensenrechter*

Eind nov. 1977 publiceerde de VN-commissie voor humanitaire en maatschappelijke vraagstukken een rapport waarin geconstateerd werd dat de tegenstanders van het militaire bewind in Chili nog steeds gefolterd worden.

In het document werd gezegd dat in Chili de overheid stelselmatig blijft weigeren het recht op vrijheid en veiligheid van tegenstanders van het bewind te eerbiedigen. Het folteren behoort nog steeds tot de methoden van het stelsel. Maar het aantal gefolterden is wel minder geworden. Vastgesteld werd dat een groot aantal politieke gevangenen is vrijgelaten. De omvang van de arrestaties zou verminderd zijn en de berichten over de folteringen zijn minder schokkend dan vroeger, aldus het rapport.

Op 6 en 7 december werd het rapport in de commissie besproken.

Op 7 december werd een ontwerpresolutie, ingediend door 26 landen onder wie de VS en de SU met 98 stemmen tegen 12 en 28 onthoudingen aangenomen, waarin de commissie haar ,,diepe verontwaardiging" uitspreekt ,,voor het feit dat het Chileense volk nog steeds het slachtoffer is van constante en flagrante schendingen van de mensenrechten".

De commissie sprak haas ongerustheid uit over het feit ,,dat personen nog steeds verdwijnen" en verzocht de Chileense autoriteiten nogmaals zonder uitstel ,,de fundamentele rechten van de mens te herstellen en te garanderen".

Verder deed de commissie de aanbeveling de VN-onderzoekcommissie te handhaven en sprak zij haar spijt uit over het feit dat de autoriteiten in Santiago deze commissie de toegang tot Chili heeft ontzegd.

De commissie nam verder de conclusie van het rapport ter kennis dat het aantal gedetineerden afneemt en sprak als haar opvatting uit dat dit te danken is aan de niet ophoudende activiteiten van het Chileense volk en van de internationale gemeenschap.

Op 16 dec. 1977 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een door de VS, Zweden en Cuba ingediende resolutie aan, waarin de schending van de mensenrechten in Chili werd gelaakt.

De resolutie kreeg de steun van 96 landen, waaronder de VS en de 9 EG-landen. 14 landen stemden tegen en 25 onthielden zich van stemming.

Een advertentie van de junta voor de volksstemming; ,,Het lot van Chili, van jouw familie ligt in jouw handen. Laten wij onze waardigheid en soevereiniteit verdedigen. Heel Chili tegen de internationale agressie. Ja, voor Chili."

Pinochet kondigt referendum aan

Op 21 december richtte Pinochet zich via radio en televisie tot het Chileense volk. Pinochet zei o.a.:

Deze avond richt ik mij tot het gehele Chileense volk in de overtuiging dat wij een van de beslissende historische momenten van ons land beleven. Chili is onlangs het slachtoffer geworden van een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Een resolutie die alle perken te buiten gaat in valsheid, onrechtvaardigheid en smaad jegens onze natie. Opnieuw gaat het zogenaamd om onze houding ten aanzien van de mensenrechten. In die resolutie wordt een veronderstelde Chileense realiteit beschreven, die zover afstaat van de werkelijkheid (...) dat het beter zou zijn geweest als Chili deze resolutie met minachting en onverschilligheid zou negeren. Het is echter de onvermijdelijke noodzaak om onze nationale waardigheid en onze soevereiniteit te verdedigen, die ons vandaag dwingt om ons tegen deze internationale agressie te verzetten met de kracht en de moed die ons ras eigen is."

Vervolgens zei Pinochet dat hij zijn landgenoten boven de 18 jaar opriep voor een volksraadpleging. Hij vroeg ze of zij hem bij zijn verdediging van het land zouden steunen of dat ze de resolutie van de VN zouden ondersteunen ,,die vanuit het buitenland ons wil opleggen hoe ons lot zal zijn ,,Als het volk Chili verdedigt, en zich daarmee op het niveau plaatst van de meest glorieuze daden van onze geschiedenis, ben ik ervan overtuigd dat ons vaderland de beslissende overwinning zal behalen, en er voor onze kinderen een vrij, rechtvaardig en soeverein Chili zal zijn".

Pinochet hield de redevoering in aanwezigheid van de andere juntaleden admiraal José Merino van de marine, generaal Gustavo Leigh van de luchtmacht en generaal Cesar Mendoza van de carabinieri, die niet op de hoogte waren van het besluit van de president een referendum te houden.

Dit bracht Leigh ertoe enkele dagen later middels een brief bij de president te protesteren.

Het Madrileense dagblad *Diario 16* publiceerde op 2 januari een uittreksel van een brief van vier pagina's van generaal Gustavo Leigh van 23 december 1977 aan generaal Pinochet waarin hij de beslissing om een referendum te houden kritiseerde.

De brief verwijt de president de andere leden van de junta voor een voldongen feit te hebben geplaatst. Generaal Leigh verklaart dat hij en een ander lid van de junta (waarschijnlijk admiraal José Merino, hoofd van de marine) bezwaar hebben tegen het referendum omdat het tweedracht zou zaaien in de publieke opinie, in strijd is met de normen die het militairie regime zelf heeft opgesteld en bedoeld is een beoordeling te krijgen van de macht van één enkele man.

De brief werd gepresenteerd als een weergave van de mening van de luchtmacht over het referendum van 4 januari.

Le Monde (4-1) waarin de Franse vertaling van een uittreksel van deze brief verscheen, voegde daar aan toe dat de redactie van Diario 16 verklaard heeft een fotocopie van de brief in haar bezit te hebben voorzien van de handtekening van Leigh.

Het is niet met zekerheid te zeggen, aldus Le Monde, dat het document niet een vervalsing is, bedoeld om de beweringen van de oppositie met betrekking tot de onenigheid binnen de junta, te staven.

Reacties in Chili en daarbuiten

In de eerste dagen na de oproep van Pinochet verschenen er in de Chileense kranten steunbetuigingen van studentenorganisaties, overheidspersoneel en verschillende vakbonden.

Afwijzend werd gereageerd in de kringen van de verboden politieke partijen van het voormalige volksfront van Allende en door de christen-democraten.

Zij riepen het volk op niet aan het referendum mee te doen. Mocht men gedwongen worden aan het referendum mee te doen dan moest men ,,nee'' stemmen, aldus deze partijen.

In een verklaring van 23 december te Mexico betitelden de linkse partijen in ballingschap de volksstemming als ,.de nieuwste maskerade van Pinochet." Op 1 januari verklaarden de partijen van de UP te Caracas, dat de volksstemming ,,een nieuwe en grove manoeiivre" van het regime-Pinochet was. Hoewel men de Chilenen opriep om ,,Nee" te stemmen, was men ervan overtuigd dat de stemmenuitslag vervalst zou worden, ,,Een dictatuur heeft nog nooit een verkiezing verloren die zijzelf organiseerde", aldus deze verklaring. Een andere uitspraak: .,Als Pinochet in staat is oin 2500 mensen te laten verdwijnen, zal het ook niet moeilijk voor hem zijn om met de neestemmen hetzelfde te doen."

Op 26 december gaf de PDC in Chili zelf een verklaring uit, waarin onder andere gesteld werd: ,,Deze volksraadpleging mist de minimale garanties van geldigheid en is in strijd met de essentiële grondslagen van de rechtsstaat. Deze stemming vindt plaats terwijl in Chili de staat van beleg heerst, terwijl individuele vrijheden beperkt zijn en er geen vrijheid van meningsuiting en vergadering is. Het land wordt overstroomd door de publiciteitscampagne van de officiële propaganda. en kent geen andere informatie dan wat de regering van pas komt. Het hele verkiezingsproces is in handen van de officiële regeringsfunctionarissen.

Geen enkel onafhankelijk orgaan zal het proces begeleiden."

,,Even ernstig is de tekst van het stembiljet. Daarin worden de begrippen ,,vaderland" en ,,regering" door elkaar gehaald en poogt men de Chilenen te verdelen in ,,vaderlandslievenden" en ,.antipatriotten". De formulering onthult openlijk dat men de vaderlandslievende gevoelens van het volk wil gebruiken om, via een vals dilemma steun te verwerven voor Pinochet.

Eind december werden zeven christendemocratische jongeren, die stencils op straat stonden uit te delen waarin de mensen werden opgeroepen om ,,Nee", te stemmen, gearresteerd. Ook jongeren van de UP gingen de straat op om pamfletten te verspreiden. Zij riepen leuzen als ,,Weg met Pinochet" en ,,Nee, nee 'tegen de volksstemming". De politie schoot op de demonstranten en gebruikte spuitwagens om aan straatgevechten tussen voor- en tegenstanders van de volksstemming een einde te maken.

Niet alleen de politieke partijen, ook een groot aantal vakbonden tekende protest aan tegen de volksraadpleging.

Ook familieleden van vermiste gevangenen manifesteerden zich. Gedurende drie dagen bezetten zij de kerk San Fransisco in Santiago om met een hongerstaking de aandacht te vestigen op het lot van hun vermiste familieleden. Zij gaven een verklaring uit waarin zij de resolutie van de VN ondersteunden. Volgens de hongerstakers betekende de resolutie geen aanval op Chili, maar ,,instemming van de meerderheid van de landen en volkeren op de wereld met de beslissing van Chili en zijn volk om te vechten voor een onbeperkt herstel van de mensenrechten en de individuele vrijheid."

Referendum ongrondwettig verklaard

Op 28 december 1977 verklaarde het hoofd van het hoogste orgaan voor de naleving van de grondwet, controleur-generaal Hector Humeres dat het referendum in strijd is met de Chileense grondwet en daarom niet door kon gaan.

Enkele uren later maakte de regering bekend dat Humeres ontslagen was en vervangen zou worden door minister van arbeid Sergio Fernandez. Er werd aan toegevoegd dat Humeres een aantal dagen eerder zijn ontslag al had ingediend en zijn post op 31 december 1977 zou verlaten.

Verklaring bisschoppen en Frei

Op 1 januari gaven de rooms-katholieke bisschoppen van Chili een verklaring uit waarin er bij de president op werd aangedrongen af te zien van een volksstemming. In het communiqué van de geestelijkheid staat dat het Chileense volk niet voldoende op de hoogte is van de tekst van de VN-resolutie en dat zij zich daarom niet in alle verantwoordelijkheid tijdens het referendum kunnen uitspreken.

Op 2 januari hield oud-president Eduardo Frei, een persconferentie in zijn woning waarin hij de bevolking opriep tegen te stemmen.

„Als men voor ,,ja" kiest dan keurt men de staat van beleg, het economische beleid en de onderdrukking van juridische garanties en de rechten van de burgers en de vakbonden goed". Op deze manier, zo zei Frei. is er geen enkele garantie dat het referendum uitdrukking geeft aan de ,,omstreden, legale en soevereine wil van het volk".

De verklaring van Frei werd overigens door de grote kranten van Chili in zijn volledigheid afgedrukt en ook door radio- en televisiestations werd er aandacht aan besteed.

Hoewel tegenstanders van het referendum over het algemeen niet de mogelijkheid hadden middels advertenties in kranten of op radio en televisie propaganda te maken voor hun standpunt, kregen enkele vertegenwoordigers van de oppositie wel de gelegenheid in bepaalde televisie-uitzendingen toe te lichten waarom zij het referendum afweeen.

Daarbij werd er herhaaldelijk op gewezen dat het niet onmogelijk was dat vrees voor rep esailles velen zou doen besluiten ,.ja" te stemmen".

Hoewel een eerder besluit dat wegblijven strafrechtelijk vervolgd zou worden, ongedaan gemaakt was, moest het stembureau op de persoonsbewijzen van de kiezers aantekenen dat een stem was uitgebracht.

Op 3 januari kwam het overigens in Santiago tot een botsing tussen voor- en tegenstanders van het referendum. Groepen jongeren kwamen in gevecht met Chilenen die zich voor de volksstemming uitspraken. De politie zou verscheidene demonstranten hebben gearresteerd.

Reacties op uitslag

In een eerste reactie op de uitslag zei Pinochet in een redevoering tot duizenden aanhangers: ,,U hebt ,,ja" gezegd tegen Chili en uw steun gegeven aan de regering opdat wij de VN uit de grond van ons hart een afstraffing kunnen geven".

,,De president en de militaire regering zijn heden versterkt en van nu af aan zullen de VN zich wel twee maal bedenken alvorens zich met de binnenlandse aangelegenheden van Chili te bemoeien".

,,Ik veroorloof me tegen Allana te zeggen dat hij Chili pas weer mag binnenkomen als de spelregels veranderd zijn" (Allana is de Pakistaanse voorzitter van de VN-commissie die het rapport heeft opgesteld waarin de Chileense regering beschuldigd wordt van schending van de mensenrechten).

Op de avond van de vierde januari gaven de Chileense christen-democraten een verklaring uit waarin heit referendum als ,,fraude" werd gekarakteristeerd. ,,Allen die weten wat democratie betekent, kunnen een volksraadpleging, georganiseerd onder de omstandigheden van een staat van beleg waarin alle mensenrechten zijn opgeschort, niet als geldig beschouwen.

In de verklaring werd er verder op gewezen dat er geen objectieve controle op het referendum was toegepast en dat er daarom niet de minste betekenis aan de resultaten kon worden toegekend,

Een woordvoerder van het State Department in Washington verklaarde op 5 ja-

nuari dat de Amerikaanse regering van mening is dat het referendum niet de noodzakelijke garanties voor een vrije meningsuiting heeft geboden Wel zei hij te hopen dat het referendum het begin zal zijn van een terugkeer van democratische processen in Chili

Hij legde er de nadruk op dat het openbare debat — aan de volksstemming vooraf ging de Chilenen in de gelegenheid had gesteld om voor het eerst sinds de staatsgreep van 1973 hun politieke meningen kenbaar te maken

Volgens de woordvoerder zijn de VS van mening dat hij de verkiezingen alle partijen de gelegenheid moeten hebben hun opvattingen naar voren te brengen en dat de kiezers een eerlijke kans geboden moet worden om voor hun mening uit te komen.

,,Deze situatie bestond niet bij het referendum in Chili waar normale politieke activiteiten verboden zijn, waar persvrijheid en vrijheid van vergadering ernstig beknot zijn en waar de vraagstelling de kiezers op oneerlijke wijze dwong een keuze te maken tussen de ,,waardigheid van Chili" en ,,internationale agressie"

Tegenover het persbureau Reuter heeft Pinochet inmiddels verklaard dat hij een brief aan secnetaris-generaal Waldheim van de VN heeft gestuurd, waarin hij schreef dat een VN-commissie die de situatie van de mensenrechten in Chili wil onderzoeken kan komen ,,op voorwaarde dat zij onder objectieve normen werkt'.

Definitieve uitslag

Het ministerie van binnenlandse zaken heeft op 6 januari de definitieve resultaten van het referendum gepubliceerd.

4.173.547 kiezers, d.w.z. 75,30% heeft ,,ja" gestemd, 1.130.185, d.w.z. 20,39% ,nee". 238.849 biljetten zijn blanco geretourneerd, d.w.z. 4,31'C.

In totaal hebben 5.542.581 Chilenen aan het referendum deelgenomen.

Er werden geen cijfers verstrekt over het aantal onthoudingen. Volgens het statistisch bureau van Chili zijn er 6.062.000 kiesgerechtigde burgers. Op basis van deze getallen zou het betekenen dat 8,5% van de kizers thuis gebleven is. De kiesregisters zijn in 1974 verbrand, zodat het moeilijk is over preciese gegevens te beschikken.

Inmiddels heeft de organisatie Amnesty International in Londen verklaard dat de onderzoekcommissie van de VN alleen naar Chili moet gaan als ze de garantie krijgt alle politieke gevangenen te mogen spreken en alle gevangenissen te mogen bezoeken.

Volgens de organisatie is de situatie van de mensenrechten nog alarmerend en zijn in '77 alleen al 300 personen om politieke redenen gearresteerd en zijn sedert de staatsgreep van '73 meer dan 1500 personen verdwenen.

(NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde, De Volkskrant, De Groene Amsterdammer)

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSBEGROTING 1978 GOEDGEKEURD

De rijksbegroting voor 1978 werd door de Kamer goedgekeurd op 8 nov. 1977 met 118 tegen 14 stemmen en 10 onthoudingen. Het bijgevoegde ontwerp van programmawet (de z.g. budgettaire voorstellen) werd op 10 nov. aangenomen met 117 tegen 24 stemmen en 6 onthoudingen. Tijdens het lang uitgesponnen maar rimpelloos kamerdebat werd door talrijke sprekers van de meerderheid aangedrongen op een nog krachtiger aanmoediging van de overheids- en privé-investeringen, en op een afremmen van de niet-produktieve overheidsuitgaven. De liberale oppositie ging akkoord met het hoge peil van het voorgestelde investeringsprogramma, maar waarschuwde voor te hoge verwachtingen i.v.m. een spoedig herstel van de economische bedrijvigheid en de tewerkstelling. Zij verweet het kabinet de belastingdruk te verzwaren op de middelgrote inkomsten van de ,,creatief" ingestelde groepen.

Na een gelijksoortig debat keurde de Senaat op zijn beurt de rijksbegroting goed op 20 dec. 1977 met 108 tegen 14 stemmen en 6 onthoudingen. De programmawet werd er aangenomen op 21 dec. met 105 tegen 18 stemmen en 8 onthoudingen.

NIEUWJAARSREDE VAN DE KONING

Op 22 dec. 1977 heeft de koning tijdens de traditionele receptie ten paleize volgende nieuwjaarstoespraak gehouden.

,,Ik dank U, mijnheer de eerste-minister. voor de vriendelijke wensen die u ook dit jaar tot de koningin en mijzelf heeft willen richten Ik deel uw bezorgdheid en uw hoop betreffende de economische toestand, waarover ik de vooravond van kerstmis beknopt zal gewag maken ten behoeve van al onze landgenoten Voor u, dames en heren, zou ik een ander aspect van de evolutie van de natie willen beklemtonen.

Dank zij de soepelheid van onze instellingen en het onderling begrip dat in België bestaat, hebben wij dit jaar een ruime consensus over onze nieuwe geledingen bereikt Het komt er nu op aan, deze instellingen op de stevige grondwettelijke en wettelijke grondslagen te vestigen, die onontbeerlijk zijn om in ons land een blijvende verstandhouding te bewerken Deze verstandhouding veronderstelt dat het gemeenschapsakkoord duidelijk geformuleerd en degelijk toegepast wordt Regionaliseren wil niet zeggen dat een groter aantal concurrerende overheidsorganen zonder welomschreven bevoegdheden en met onduidelijke verantwoordelijkheden in het leven geroepen wordt. Het betekent integendeel dat verantwoordelyker en toegankelijker overheden, aan een democratisch toezicht onderworpen. ten dienste worden gesteld van allen

De partijen die de verschillende opiniestromingen vertegenwoordigen, zullen ook in de toekomst de beraadslagende vergaderingen samenstellen en, naar ik hoop, de meest geschikte personen voorstellen om functies van politieke aard te bekleden Deze zouden samen moeten trachten zich bij de benoeming van ambtenaren, magistraten en officieren meer te laten leiden door de menselijke kwaliteiten en de beroepskennis der betrokkenen dan door partijoverwegingen

Ten slotte zal, zowel in de gemeenschappen en de gewesten als in de staat, dienen te worden gewaakt over de eerbiediging van de minderheden, het kenmerk van elke democratie die naam waardig

Dames en heren, indien ik gemeend heb op het einde van dit jaar deze woorden tot u te moeten richten, dan is het omdat ik uw bezorgdheid nopens de toekomst ken en gij, zoals ik, vastbesloten zilt bij te dragen tot het geluk van de inwoners van dit land dat wij liefhebben De koningin en ikzelf wensen u en uw families een gelukkig kerstfeest toe, en voor het nieuwe jaar, voorspoed. een goede gezondheid, vertrouwen en vreugde ··

Op de vooravond van Kerstmis hield de koning een radio- en tv-toespraak, in het Nederlands, het Frans en het Duits, waarin hij nader inging op de economische crisis. Hij herinnerde aan de hoge werkloosheidscijfers en zei o.m.:

,,De staat die geleidelijk een steeds groeiend deel van de economische en sociale risico's op zich heeft genomen, moest overgaan tot verhoging van belastingen, bijdragen en leningen, teneinde de vele diensten die van hem worden verwacht, te kunnen verlenen De solidariteit die op deze wijze georganiseerd werd, is nog onvolkomen Sommigen vinden er onvoldoende baat bij; anderen ervaren hun aandeel in de gemeenschappelijke inspanningen als een rem op hun initiatieven Soms wordt er gevreesd dat de middelen die ter beschikking van de verantwoordelijken worden gesteld, niet doelmatig worden aangewend Hoe dan ook, het parlement en de regering zullen de toename van de openbare uitgaven gevoelig moeten afremmen om de moeilijkheden die België thans ondervindt, te overwinnen en de toekomst veilig te stellen In een democratisch land als het onze veronderstellen dergelijke beslissingen begrip en medewerking van allen Ik ben ervan overtuigd dat tijdens het komende jaar het Belgische volk verder blijk zal geven van zijn werkkracht en zin voor realisme Onze vastberadenheid zal des te doeltreffender zijn, daar het gaat om economische en sociale verschijnselen die de mens kan beheersen, als hij het werkelijk wil."

VOORLOPIG AKKOORD ARTSENTARIEVEN

De artsensyndicaten van dr. Wynen resp. dr. De Brabanter betuigden op 29 dec. 1977 hun instemming met een overgangsakkoord i.z. de ere-

lonen voor 1978. Die lonen worden m.i.v. 1 januari geïndexeerd met 6,48%.
Het gaat om een officieuze afspraak. omdat de commissie artsen–ziekenfondsen niet kan vergaderen, zolang een telling van de leden van de syndicaten de kwestie van de representativiteit niet heeft opgelost. Die telling begint de eerste week van januari 1978.

De nieuwe erelonen zijn:

Verstrekking	Ere-loon	Terug-betaling	Terug-betaling* WIGW
Raadpleging huisarts	216	186	216
Raadpleging huisarts met aanvullende opleiding	257	227	257
Bezoek van huisarts	318	249	297
Bezoek huisarts met aanvullende opleiding	361	292	340
Avondbezoek	418	314	397
Nachtbezoek	720	541	699
Bezoek op weekend en feestdag	452	340	431
Raadpleging specialist	302	227	302
Raadpleging internist, cardioloog, pneumoloog en gastro-enteroloog	486	365	486
Raadpleging neuro-psychiater	608	456	608
Raadpleging kinderarts	419	315	419

* WIGW weduwen. invaliden, gepensioneerden en wezen die kunnen genieten van sociale tarieven.

BTW-WIJZIGINGEN

Bij KB werden m.i.v. 1 januari de BTW-tarieven van 14 en 18% vervangen door één tarief van 16%.

Voor volgende goederen en diensten wordt de BTW verlaagd van 18 tot 16% onderhoud en herstelling van auto's en motorrijwielen herstelling van radio- en tv-toestellen, verhuren van auto's, goederenvervoer en verhuiskosten, meubelen, matrassen, tapijten, elektrische verlichtingstoestellen, bloemen en planten, huishoudgerei en elektrische huishoudtoestellen, gereedschappen en werktuigen, bouwmaterialen, sanitair toestellen, smeermiddelen, papierwaren en schoolbenodigdheden, sportartikelen en speelgoed, schilderijen, beeldhouwwerk, postzegels en antiquiteiten, babyartikelen, tuinbenodigdheden, horloges uit onedele metalen muziekinstrumenten, fietsen en bromfietsen
Voor volgende goederen en dieiisten wordt de BTW verhoogd van 14 tot 16% textielprodukten schoeisel, dranken, horeca, kappers en schoonheidssalons; elektriciteit en motorbrandstoffen; de diensten van het bouwbedrijf met inbegrip van de diensten van architecten, landmeters en ingenieurs, parkeergarages, telegrafie- en telefoniekosten

LOTTO

Bij ministerieel besluit van 8 dec. 1977 werd de invoering van het z.g. Lotto-spel geregeld. De Nationale Loterij wordt belast met de organisatie van het spel, waarvan de wekelijkse trekking zal worden uitgezonden door radio en televisie. Met de organisatie van het spel wordt beoogd de geldstroom vanuit België naar de Duitse, Franse en Nederlandse Lotto af te remmen

CULTURELE AUTONOMIE EN INTERNATIONALE BETREKKINGEN

De Senaat heeft op 22 dec. 1977 een wetsontwerp goedgekeurd, waarbij de uitvoerende macht voortaan verplicht wordt de internationale verdragen of avereenkomsten, die culturele clausules bevatten, ter goedkeuring voor te leggen aan de betrokken cultuurraden. Het ontwerp dat de autonomie van de Nederlandstalige en Franstalige gemeenschappen op het gebied van de internationale culturele betrekkingen bevestigt, werd reeds eerder aangenomen door de Kamer.

NEDERLAND

MINIMUMLOON *EN* MINIMUMJEUGDLOON *PER* 1-1-1978

Het minimumloon voor werknemers van 23 jaar en ouder is met ingang van 1 jan 1978 verhoogd tot f 1673,10 per maand (was f 1591,201, f 386,10 per week (was f 367,201 en f 77,22 per dag (was f 73,44)

Deze verhoging bedraagt 51% Ze betreft de gebruikelijke, wettelijk voorgeschreven, halfjaarlijkse aanpassing aan de ontwikkeling van de regelingslonen

De hiermee overeenkomende minimumjeugdloon-bedragen zijn vanaf 1 januari 1978 als volgt

	per maand	per week
22 jaar	f 1547,60 (was f 1471,90)	f 357,10 (was f 339,70)
21 jaar	f 1422,10 (was f 1352,301	f 328,20 iwas f 312,101
20 jaar	f 1296,70 (was f 1233,201	f 299,20 (was f 284,60)
19 jaar	f 1171,20 (was f 1113,801	f 270,30 (was j 257,—)
18 jaar	f 1045,70 (was f 994,501	f 241,30 (was j 229,501
17 jaar	f 920,20 (was f 875,20)	f 212,40 (was f 202,—)
16 jaar	f 794,70 (was f 755,801	f 183,40 (was f 174,40)

Voor een 16-jarige bedraagt het minimumjeugdloon bij twee dagen partiële leerplicht en een werkweek van 3 dagen f 476,82 per maand (was f 453,48) en f 110,04 per week (was f 104,64). Dit vloeit voort uit de algemeiie regel in de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag, dat bij een arbeidsduur die korter is dan gebruikelijk, het minimum(jeugd)loon naar evenredigheid lager is. (Ministerie van sociale zaken)
(Vor. ber. pag. 380/2 - 1977)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-1-1978

Hierna volgt een overzicht van de uitkeringen en premies der verschillende sociale verzekeringen zoals die gelden m.i.v. 1 jan. 1978.

AOW en AWW

Met ingang van 1 jan 1978 gaan de uitkeringen krachtens de Aigeinene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog

AOW	bruto per maand
Gehuwde bejaarden	van j 1216,— tot f 1281,—
Ongehuwde bejaarden	van f 831,— tot f 874,50

AWW	bruto per maand
Weduwen met kinderen	van f 1216,— tot f 1281,—
Weduwen zonder kinderen	van f 831,— tot j 874,50
Wezen tot 10 jaar	van f 268,50 tot f 282,50
Wezen van 10 tot 16 jaar	van f 395,— tot f 415,50
Wezen van 16 tot 27 jaar	van f 515,— tot f 542,—

Uitgangspunt voor deze verhoging is geweest de bestaande praktische gelijkheid tussen het netto-minimumloon en het netto-AOW-pensioen voor gehuwden te handhaven.

De Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW)

De grondslagen voor de berekening van de AAW-uitkeringen worden met ingang van 1 jan. 1978, naast de wettelijk voorgeschreven aanpassing aan de loonontwikkeling, extra verhoogd om de gelijkheid van de netto-AAW-uitkeringen bij volledige arbeidsongeschiktheid met de netto-AOW-pensioenen te handhaven.
De grondslagen komen als volgt te luiden:

Gehuwden en ongehuwden met kinderen beneden de 18 jaar	f 87,79 per dag
overige ongehuwden vanaf 21 jaar	f 61,73 per dag
van 20 jaar	f 55,56 per dag
van 19 jaar	f 49,39 per dag
van 18 jaar	f 43,22 per dag

De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

Van de uitkeringen krachtens de WAO zullen de daglonen per 1 jan. 1978 worden verhoogd met 5,18%.

Minimum-daglonen werknemersvoorzieningen

De minimumdaglonen in de WAO, de WW en de WWV komen per 1 jan 1978 te luiden als volgt

WAO	f 94,82
WW	f 101,51
WWV	f 108,50

Deze minima zijn zodanig vastgesteld, dat de uitkeringen op basis van deze minimumdaglonen, evenals in het verleden, netto praktisch gelijk zijn aan het nettominimumloon.

Maximumdagloon werknemersvoorzieningen

Het maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de WAO, de ZW, de WW en de WWV worden berekend. bedraagt per 1 jan. 1978 f 215,21.

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen worden met ingang van 1 jan. 1978 verhoogd:

	per kwartaal
Voor een 2e en 3e kind	van f 318,24 tot f 334,62
Voor een 4e en 5e kind	van f 425,10 tot f 446,94
Voor een 6e en 7e kind	van f 470,34 tot f 494,52
Voor een 8e en elk daarop volgend kind	van f 520,26 tot f 546,78

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op f 164,58 per kwartaal.

Premies per 1 januari 1978

Volksverzekeringen	Verschuldigd door werkgever 1978	werkgever 1977 (gemiddeld)	werknemer 1978	werknemer 1977 (gemiddeld)	Te betalen over ten hoogste:
AOW			10,45	(10,4)	f 41.750,— per jaar
AWW			1,55	(1,5)	(was f 38.800,—)
AWBZ 1j	2,86	(2,65)	—	(—)	
AKW 1)	0,8	(0,8)	—	(—)	
AAW 1)	2.5	(1,9)			
Werknemersverzekeringen					Te betalen bij 5-daagse **werkweek** over ten hoogste:
ZW 2)	6,55	(6,9)	1,25	(1,25)	i 215,— per dag (was f 197,—)
ZFW (verpl.) (alleen bij vast loon van niet meer dan r' 36.200,—, was f 33.650,—)	4,1	(4,1)	4,1	(4.1)	r' 118,— per dag (was f 110,—)
WAO 3)	6.6	(6,05)	4,8	(3,65)	f 215,— per dag (was f 197,—) met een premie-vrije voet van f 34,— per dag (was f 14,— per dag)
WW 2)	0,7	(0,65)	0,7	(0,65)	f' 215,— per dag (was f 197,—)
KWL	2,4	(2,5)	—	(—)	f 41.750,— per jaar (was f 38.800,—)

1) De zgn opslagpremies voor deze verzekeringen zijn vastgesteld op 23,8 voor de AWBZ, 6,7 voor de AKW en 20,9 voor de AAW

2) De premie WW bestaat uit twee gedeelten, t w de premie voor de wachtgeldverzekering en de premie voor de werkloosheidsverzekering De premievoor de werkloosheidsverzekering bedraagt 1,0% Hiervan komt 0,5% voor rekening van het Rijk, van het restant zijn werkgever en werknemer elk 0,25% verschuldigd De premie van de wachtgeldverzekering wordt bedrijfstaksgewijze vastgesteld Dit zelfde geldt voor de premie ZW De betreffende percentages zijn voorlopig berekende gemiddelden

3) Bij de WAO geldt dit jaar een premie-vrije voet van f 34,— per dag Dit om te bereiken dat het looninkomen, dat krachtens de AAW is verzekerd, ten dele buiten de heffing van de WAO-premie blijft

Ziekenfondsverzekering voor bejaarden en vrijwillige verzekering 1978

a. Bejaardenziekenfondsverzekering

Evenals in vorige jaren geschiedde wordt door de regering uit de algemene middelen en door de Ziekenfondsraad uit de middelen van de verplichte ziekenfondsverzekering een extra bedrag voor de bejaardenverzekering ter beschikking gesteld, teneinde de premiestijging voor de bejaardenverzekering met ingang van 1 Januari 1978 te beperken
Bovendien heeft de regering besloten de extra-bijdrage, die verleden jaar in het kader van de zogenaamde AOW-plus problematiek werd beschikbaar gesteld, voor 1978 te handhaven Met ingang van 1 januari 1978 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op f 20 409
De verzekerden in de bejaardenverzekering zullen in 1978 de volgende premies verschuldigd zijn:

ONGEHUWDEN

Inkomensklasse (inkomen in 1978)		Maandpremie
tot	f 15 812	f 25,10
f 15 812	f 16 252	f 50,05
f 16 252	f 16 694	f 74,95
f 16694	f 20 409	f 99,85

GEHUWDEN

Inkomensklasse (inkomen in 1978)		Maandpremie
tot	f 15 812	f 25,10
f 15 812	f 16 252	f 50,05
f 16 252	f 16 694	f 74,95
f 16 694	f 18 552	f 99,85
f 18 552	f 20 409	f 149,75

b. Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering

Hier te lande wonende gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 25340 zullen de volgende premie verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in 1978)		Maandpremie
f 20 409	f 22 875	f 185,60 (= f 92,80 per persoon)
f 22 875	f 25 340	f 215,60 (= f 107,80 per persoon)

c. Premierediictieregeling voor niet bejaarden in de vrijwillige ziekenfondsverzekering

De gereduceerde premie voor hier te lande wonende gehuwden beneden de 65 jaar met een inkomen over 1977 tot f 19.400,— is vastgesteld op f 57,65 per persoon; dit premiebedrag geldt ook voor alle meeverzekerde, studerende en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar, alsmede voor invalide kinderen van 16 en 17 jaar en invalide kinderen van 18 t.m. 26 jaar die geen aanspraak hebben op een uitkering krachten de Algemene Arbeidsongeschikt. heidsverzekering,
De regering heeft besloten een extra bedrag beschikbaar te stellen voor het verlenen van premiereducties aan hier te lande wonende vrijwillig verzekerde echtparen, waarvan de man de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt en waarvan het inkomen in 1977 ligt tussen f 19.400,— en f 23.550,— per jaar. Ook hier te lande wonende alleenstaanden met een inkomen tussen deze grenzen komen voor de reductieregeling in aanmerking als zij tevens premie verschuldigd zijn voor een meeverzekerd kind in

de leeftijd van 16 tot 27 jaar. De premies zijn aldus:

Inkomen in 1977		Maandpremies verzekerden van 16 jaar en ouder
tot	f 19.400	f 57.65 4)
f 19.400	f 21.475	f 92,80 5)
f 21.475	f 23.550	f 107,80 5)

Voor verzekerden, die niet gehuwd zijn en recht hebben op een uitkering krachtens de algemene Arbeidsongeschiktheidswet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer en die niet ten laste van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten worden verpleegd in een (voorlopig) erkende inrichting of een tehuis, geldt een premiereductie indien het inkomen in 1978 niet i-neer bedraagt dan f 13 950,—.

De premies zijn aldus:
Voor ongehuwden beneden 35 jaar: f 57,65
Voor ongehuwden boven 35 jaar: f 92.80

Eigen bijdrage in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten

Met ingang van 1 januari 1978 gelden de volgende bedragen:

Ongehuwden:

Het minimaal ter vrije besteding oberblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 226,60 per maand, de inaximale eigen bijdrage tot f 632,70 per maand

Gehuwden:

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 453,20 per maand, de maximale eigen bijdrage tot f 779,20 per maand

Voor de bepaling van het inkomen, waarop de bijdrage van toepassing is blijft voor de ongehuwde een bedrag van f 61,21 per maand buiten beschouwing en voor de gehuwde een bedrag van f 71,74 per maand (Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber pag 41311 e v -1977)

4) Dit bedrag geldt ook voor alle meeverzekerde, studerende, en het huishouden meeverzorgende kinderen tussen 16 en 27 jaar, alsmede invalide kinderen van 16 en 17 jaar en invalide kinderen van 18 t.m. 26 jaar die geen aanspraak hebben op een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidsverzekering.

5) Tenzij de premie van het ziekenfonds lager is.

EINDE AAN ,,SPAARTRUC" BIJ KINDERBIJSLAG

Voornamelijk voor studerende en invalide kinderen van 16 jaar en ouder is de mate waarin dezen door hun ouders worden onderhouden bepalend voor het recht op enkelvoudige, dubbele of (alleen voor studerende kinderen) drie-voudige kinderbijslag- en aftrek

Wanneer zo'n kind eigen inkomsten heeft, wordt de ouderlijke bijdrage verminderd, wat uiteraard het recht op kinderbijslag (en -aftrek) kan beïnvloeden

Indien een kind echter de eigen inkomsten spaarde, waardoor de ouderlijke bijdrage niet werd verminderd, bleven als gevolg van de gevormde jurisprudentie die rechten op kinderbijslag en -aftrek tot dusver onverkort bestaan

Hieraan wordt nu door een wetswijziging een einde gemaakt Van 1 januari 1978 af worden eigen inkomsten van een kind, ook wanner deze worden gespaard, geacht te zijn besteed aan het onderhoud van dat kind (Ministerie van sociale zaken)

OOST-EUROPA

ALGEMEEN

IDEOLOGISCHE CONFERENTIE

In de Bulgaarse hoofdstad Sofia heeft op 2 en 3 maart 1977 een conferentie plaats gevonden van secretarissen van de CC's van de communistische en arbeiderspartijen van de SU, Bulgarije, Cuba, de DDR, Hongarije, Mongolië, Polen, Roemenië en Tsjechoslowakije.

De deelnemers aan de bijeenkomst waren CC-secretarissen, belast met de betrekkingen tussen regerende cammunistischepartijen en met ideologische zaken. Waarnemers meenden te weten, dat de vergadering de groeiende bezorgdheid van het Kremlin weerspiegelde over het probleem van de dissidenten in communistische landen, met name over de Tsjechoslowaakse Charta '77 (pag. 67/3 e.v.-1977).

De tweedaagse bijeenkomst in Sofia viel samen rnet de topconferentie, die op S maart in Madrid begonnen was, tussen de leiders van de Italiaanse, Franse en Spaanse communistische partijen (pag. 390/2-1977), die hun onafhankelijkheid t.a.v. de partijlijn van de SU hebben benadrukt.

Volgens bronnen in Wenen was het de bedoeling een gemeenschappelijk ideologisch standpunt te formuleren wat betreft de dissidentenbewegingen in de verschillende landen ten einde als blok te kunnen optreden op de z.g. toetsingsconferentie, die in juni 1977 in Belgrado zou beginnen om de resultaten te bespreken van de veiligheidsconferentie in Helsinki.

De SU i.h.b. zou tot elke prijs willen voorkomen, dat de conferentie in Belgrado zou uitmonden in een botsing over het probleem van de mensenrechten.

Op de conferentie van Europese communistische partijen, die in juni 1976 in Oost-Berlijn gehouden is (pag. 449 e.v.-1976), is de formele onafhankelijkheid van elke communistische partij vastgesteld, maar sindsdien hebben de Oosteuropese communistische partijen hun diepe achterdocht tot uiting gebracht jegens het verschijnsel van het ,,nationale communisme" zoals dat in Italië, Frankrijk en Spanje wordt beladen en hebben zij hun steun voor het klassieke ,,proletarisch internationalisme" en de dictatuur van het proletariaat benadrukt.

In het officiële bericht over de conferentie werd o.m. het volgende gezegd:

De deelnemers wisselden ervaringen uit m.b.t. het ideologische, politieke en propagandawerk in het licht van de besluiten van de recente congressen van hun partijen. Zij gaven uiting aan voldoening met de ontwikkeling van de ideologische samenwerking en de uitwisseling van werkervaring op dit gebied.

Er werden inzichten uitgewisseld over de plannen van hun landen om aandacht te geven aan de 60-ste verjaardag van de Grote Oktober Socialistische Revolutie.

De deelnemers benadrukten de belangrijke rol van de massa-media in de strijd voor de volledige en consistente toepassing door alle deelnemende landen aan de Europese Conferentie in Helsinki van de principes en akkoorden, die in de slotakte zijn vastgelegd, voor het verzekeren van gunstige condities voor het voorbereiden en houden van de ontmoeting in Belgrado, die een positieve en constructieve bijdrage zou dienen te leveren aan het versterken van de vrede en aan de Europese veiligheid.

Zij merkten het belang op van het in brede kring populariseren van de documenten van de bijeenkomst van het raadgevende politieke comité van de lidstaten van het Warschaupact in Boekarest in 1976 (pag. 793 e.v.-1976) en de Berlijnse conferentie van Europese communistische en arbeiderspartijen.

De conferentie merkte de noodzaak ervan op om resoluut anti-communisme aan de kaak te stellen en om campagnes af te weren tegen de socialistische landen, die georganiseerd worden door imperialistische kringen, die proberen de inhoud van de binnenlandse en buitenlandse politiek van socialistische landen te verdraaien en zich te mengen in hun binnenlandse aangelegenheden, hetgeen een schending is van letter en geest van de slotakte van de Europese confel-entte.

De conferentie in Sofia vond plaats in een geest van internationalistische solidariteit en gelijkheid en in een zakelijke en vriendschappelijke atmosfeer.

In een verklaring van het Bulgaarse persagentschap B T A werd nog gezegd, dat tijdens de bijeenkomst gesproken is over ,,vraagstukken betreffende de gemeenschappelijke strijd van de marxistisch-leninistische partijen en de landen van de socialistische gemeenschap voor de ontwikkeling van het proces van het verlagen van de internationale spanning en het onherroepelijk maken van dit proces, evenals problemen betreffende ideologische werkzaamheden en het versterken van de samenwerking op dit gebied". (AP, Reuter, NZZ, Le Monde, NRC/H'blad, FAZ, The Times. Soviet News)

COMECON

31-STE VERGADERING

Van 21-23 juni 1977 is in Warschau de 31ste zitting gehouden van de raadsvergadering van de Comecon (Raad voor wederzijdse economische bijstand). De vergadering werd bijgewoond door de minister-presidenten van Bulgarije, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, Mongolië, Polen, Roemenië, en de SU, alsmede door een vice-premier van Cuba. Ook Jocgo-Slavië, dat geassocieerd lid

van de Comecon is, was door een vice-premier vertegenwoordigd, terwijl er waarnemers aanwezig waren uit Vietnam, Noord-Korea, Angola en Laos. Op de openingsvergadering werd de komende 60ste verjaardag van de Russische Oktoberrevolutie van 1917 herdacht.

De belangrijkste thema's van de vergadering werden gevormd door energieproblemen, alsmede vooruitgang, die geboekt was bij het opstellen van een programma met gemeenschappelijke doeleinden voor de komende 10 à 15 jaar op de gebieden van brandstoffen, energie en grondstoffen, bouwkunde, voedselproduktie cn consumptiegoederen en vervoer, zoals op de 30ste zitting in Oost-Berlijn besloten was(pag. 802 /2 e.v.-1976).

Beide onderwerpen werden door Sowjet-premier Alexei Kosygin aangeroerd in een rede, die hij op de eerste dag van de vergadering uitsprak.

Kosygin zette uiteen, dat de landen van de Comecon in 1976 meer energiebronnen geproduceerd hadden dan de VS en bijna vier maal zoveel als de EG-landen.

Hij wees erop, dat de negen Comeconlidstaten de beschikking hadden over een groot energie-potentieel en ong. een kwart van het energieverbruik van de wereld voor hun rekening namen. De SU zou ermee voortgaan de lidstaten te helpen bij het oplossen van hun energieproblemen en hun daarbij ruime assistentie verlenen.

Verder gaf Kosygin te kennen, dat de economische ontwikkeling van de Comecon-staten in grote mate afhankelijk was van de onderlinge samenwerking en dat de tcepassing van het programma van gemeenschappelijke doelen reeds ,,geresulteerd had in een aanzienlijke intensivering van onze economische samenwerking en in een toename van het wederzijds aanvullende karakter van de economieën van onze landen".

Kosygin deed de vergadering voorstellen m.b.t. samenwerking op het gebied van energie, die echter niet publiek gemaakt zijn. Wel zei de Mongoolse premier Jambyn Batmounkh er in het openbaar over, dat een sleutelelement ervan was, ,,het in het leven roepen, door gemeenschappelijke inspanningen, van grote brandstof- en energiecomplexen op het territorium van de landen, die grote energievoorraden bezitten".

Het Poolse nieuwsagentschap PAP meldde op 22 juni, dat elk van de lidstaten, onafhankelijk van gemeenschappelijke programma's, zichzelf moest helpen door ,,tot een maximale graad zijn eigen interne grondstoffen en energiebronnen te exploiteren en deze meer op nationale schaal te beheren".

De secretaris-generaal van de Comecon, Nikolai Fadejew, verklaarde op een persconferentie, dat de energiestrategie, die de vergadering moest opleveren, bestond in de „mobilisering tot een maximale graad van potentiële energiebronnen. van bruinkool tot kernkracht". Hij zei dat de belangrijkste kenmerken van de strategie zouden zijn de invoering van nieuwe, meer efficiente, delvingstechnieken, een economischer gebruik van brandstof in de industrie, de locatie van industrieën met een hoog energiegebruik dichtbij de winningsplaats van grondstoffen en verdere exploratie van olie en gas.

De Tsjechoslowaakse vice-premier Vaclaw Hula presenteerde op 21 juni een programma voor de coördinering van de bouw van kernkrachtwerken. Hij zei daarbij dat de nucleaire capaciteit in elke volgende vijfjaarsperiode meer dan verdubbeld zou worden.

Slotcommuniqué

In een communiqué, dat aan het eind van de vergadering uitgegeven werd, werd o.m. gezegd, dat ,,de socialistische gemeenschap de meest dynamische economische kracht van de wereld geworden is" en dat het nationale inkomen van de lidstaten in 1976 negen en een half maal het niveau van 1948 bedroeg, terwijl in de geindustrialiseerde kapitalistische landen de overeenkomstige groei drie en een half maal bedragen had.

Volgens het communiqué was op de vergadering een rapport besproken over samenwerkingsprogramma's op lange termijn op kerngebieden van materiele produktie en had men het aanbevelenswaard gevonden om zich te concentreren op het voorbereiden van ontwerp-samenwerkingsovereenkomsten op de terreinen van energie, brandstoffen en grondstoffen alsmede op de uitbreiding van de produktie van de belangrijkste voedselprodukten.

De vergadering deed de aanbeveling, dat in 1978 een overeenkomst zou worden afgesloten over multilaterale internationale produktie, specialisering en samenwerking en wederzijdse leveranties van uitrusting voor kernkrachtwerken in de periode van 1981-1990.

Ook werd een afspraak gemaakt over een werkprogramma voor het coördineren van de nationale economische plannen van de lidstaten voor de periode 1981-1985. In het communiqué werd er op gewezen, dat hel beleggen van Europese of interstatelijke conferenties over bescherming van het milieu en de ontwikkeling van energie en transport en de verwijdering van bestaande discriminerende maatregelen alsmede het stopzetten van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de socialistische staten constructieve handelsbetrekkingen met de kapitalistische landen verder zouden bevorderen.

Westerse lening aan Comeconbank

In Frankfort werd op 15 juni 1977 een overeenkomst ondertekend, waarbij een consortium van Westerse banken een lening van $ 500 mln verschafte aan de Internationale Investeringsbank in Moskou. De Internationale Investeringsbank is de internationale bank van de Comeconlidstaten, die deze in 1970 hebben opgericht (pag. 779/1 e.v.-1970).

Het geld was hoofdzakelijk bestemd voor de financiering van de aanleg van de Orenburg-pijpleiding, die, wanneer zij voltooid zal zijn, aardgas van de Oeral naar Oost-Europa zal transporteren.

Vietnam lid van de Internationale Investeringsbank

De NZZ berichtte op 10 juli 1976, dat de Internationale Investeringsbank op een buitengewone bestuursvergadering in Moskou, waaraan ook werd deelgenomen door vertegenwoordigers van de tweede Comeconbank, de Internationale bank voor economische samenwerking en van het secretariaat van de Comecon, eenstemmig besloten had Vietnam toe te laten als lidstaat van de bank.

Het verzoek om toelating werd ingediend door Le Duc, de vice-president van de nationale bank van Vietnam.

Contacten *met* EG

Op 18 april 1977 heeft Kazimierz Olszewski, vice-premier van Polen en op dat moment voorzitter van de Uitvoerende Raad van de Comecon, de Britse ambassadeur in Warschau een nota overhandigd, waarin hij de Comecon verzocht om het openen van ,,bilaterale of multilaterale onderhandelingen" met de EG.

In antwoord hierop deden de ministers van buitenlandse zaken van de EG op 21 juni het formele voorstel, dat beide partijen in september in Brussel preliminaire onderhandelingen zouden openen.

In het jaar daarvoor, 1976, had de

Comecon op 16 febr. aan de Europese ministerraad een nota doen toekomen, waarin voorgesteld werd, dat de twee organisaties een overeenkomst zouden afsluiten.
Hierop stelde de ministerraad in de vergadering van 15 en 16 nov. 1976 een antwoord op, waarin een beperkte samenwerkingsovereenkomst met de Comecon wend voorgesteld op het terrein van milieu en transport. Tevens werden toen in het communiqué over de ministerraad gezegd, dat de raad ,,nadruk legde op het belang, dat zij hechtte aan de ontwikkeling van de betrekkingen van de Gemeenschap, niet alleen met de Comecon, maar ook met elk van de lidstaten".
De raad verklaarde zich bereid onderhandelingen te openen op de basis van de voorgestelde ontwerpovereenkomst en de Gemeenschap bevestigde de bereidschap van haar aanbod, gedaan in nov. 1974, om handelsonderhandelingen te beginnen met elk van de lidstaten van de Comecon (pag. 212/3-1975).
Hierbij kan worden opgemerkt, dat de EG de exclusieve bevoegdheid heeft om handelsakkoorden af te sluiten met derde landen; deze bevoegdheid is aan de nationale staten, die lid van de EG zijn, onttrokken. Tevens erkent de EG de Comecon niet als supranationale organisatie met dezelfde status als de Gemeenschap. (Reuter, *NZZ*, Le Monde, FAZ, The *Times, NRC/H'blad)* (Vor. ber. pag. 802/2-1976 (30-ste raadsvergadering) en 633/2-1976 (betrekkingen met EG).

BULGARIJE

WIJZIGINGEN IN PARTIJTOP EN MINISTERRAAD

Op een voltallige zitting van het CC van de Bulgaarse communistische partij op 12 mei 1977 is het besluit gevallen om Boris Weltsjew te ontheffen van zijn posten van lid van het Politburo en secretaris van het CC. Tevens werd hem het lidmaatschap van het CC ontnomen.
Tot dit moment werd Weltsjew beschouwd als derde in de Bulgaarse hiërarchie, na president en partijleider Todor Zjiwkow en premier Stanko Todorow. Hij was secretaris van het CC sedert 1959 en lid van het Politburo sinds 1962.

Het CC deed verder het voorstel Grigor Stoitsjkow te benoemen tot vice-premier en voorzitter van de Raad van territoriale en stedelijke crganisatie — een nieuw in het leven geroepen ministerie. Voorgesteld werd voorts Iwan Sakarew te benoemen tot minister van bouwnijverheid cn bouwmaterialen, een departement. dat in de plaats kwam van het ministerie van bouwnijverheid en architectuur. dat tot dan door Stoitsjkow beheerd was. Het CC deed het voorstel een Comité voor architectuur en verstedelijking, zonder ministeriële rang, in het leven te roepen. Al deze voorstellen werden op dezelfde dag door de Nationale Vergadering goedgekeurd.
Eerder, op 29 sept. 1976, was Sava Dulbokow benoemd tot vice-premier en minister van bevoorrading en overheidsvoorraden, waar hij de opvolger was van Nikolai Zjisjew.
Op 4 febr. 1977 was Iwan Nedew als minister van buitenlandse handel vervangen door Khristo I. Khristow.
Tenslotte zijn op 20 juli 1977 de ministers van machinebouw en metaalindustrie en van volksgezondheid, resp. Nikola Kaltsjew en Angel Todorow, van hun functies ontheven. Kaltsjew werd benoemd rot chef van de sectie industrie en transport bij het CC. Hij volgde daar Tontsjo Tsjakarow op, die opnieuw minister van machinebouw en metaalindustrie werd, een ambt. dat hij van 1973-1976 al bekleed had.
Tot nieuwe minister van volksgezondheid werd benoemd Radoy Popinanow, bioloog en lid van de Academie van wetenschappen. (Reuter, Le Monde, NZZ)
(Vor. ber. pag. 833/1 e.v.-1976)

ZJIWKOW IN MOSKOU

De Bulgaarse partijleider, tevens staatshoofd, Zjiwkow, heelt op 30 en 31 mei vorig jaar een officieel vriendschapsbezoek aan de SU gebracht, waar hij besprekingen heeft gevoerd met o.m. Sowjet-partijleider Brezjnew.
Op 31 mei zijn aan Zjiwkow de titel Held van de Sowjet-Unie, de orde van Lenin en die van de Gouden Ster verleend. Partijleider Brezjnew verrichtte de uitreiking van de onderscheidingen persoonlijk. De toekenning ervan werd gemotiveerd op grond van de ,,uitmuntende verdiensten van Zjiwkow", voor de ,,verhouding van vriendschap en samenwerking met de SU", alsmede voor de ,,versterking van de vrede en het socialisme".
Brezjnew en Zjiwkow ondertekenden op 31 mei een gemeenschappelijk communiqué. Deze plechtigheid werd door Intervisie — te vergelijken met de Westeuropese Eurovisie — in alle Oosteuropese staten op de tv vertoond.

Uit het communiqué bleek, dat Brezjnew en Zjiwkow de ,,verdieping van de samenwerking tussen de partijen van beide landen op alle niveaus voor uiterst belangrijk" hielden. Zij waren tot de overtuiging gekomen. dat een ,,veelzijdige samenwerking heel logisch en in het belang van beide volken alsmede van de gehele socialistische gemeenschap tot een toenadering van beide landen voeren" zal. Beide staatslieden hadden in een ,,atmosfeer van vriendschap en broederlijkheid" gesproken over bilaterale en internationale vraagstukken, alsmede over actuele problemen van de communistische en arbeidersbeweging
Ook de ontspanning tussen Oost en West en het ,,uiterst belangrijke probleem van een stop van de bewapeningswedloop en van eer overgang tot ontwapening" was ter *sprake gekomen*

Rede Zjiwkow *over* verhouding met SU

Op een als ,,feestelijke zitting" aangeduide bijeenkomst van de hoogste organen van partij en staat heeft Zjiwkow op 10 juni een rede gehouden, waarin hij gesproken heeft over de relatie van Bulgarije met de SU. Hij pleitte hierin voor een ,,steeds nauwer samengroeien en een actiegemeenschap" tussen de SU en Bulgarije.

Zjiwkow verklaarde: ,,Wij waren wederom van de juistheid van onze koers overtuigd. Wij wensen weer duidelijk en categorisch te verklaren. dat onze partij vast en onschokbaar de lijn van de steeds nauwere samenwerking inet de SU en van het algemeen samengroeien met haar volgt".
De Bulgaarse partijleider noemde dit samengroeien een deel van een ,,opbouw op lange termijn van een verenigde socialistische wereldgemeenschap". Hij zei: ,,Wij leggen de basis en scheppen de condities voor een voorbeeld van de toekomstige betrekkingen tussen socialistische staten".
Hij deed een aanval op mensen. die ,,het marxisme door kleinburgerlijke of nationale concepten willen vervangen en anti-Sowjetisme prediken".

De kracht, waarmee Zjiwkow zijn beleid van nauw samengaan met de SU verdedigde heeft in het Westen speculaties doen opkomen, dat deze politiek niet geheel onomstreden is. Verband werd gezocht met het ontslag van Weltsjew op 12 mei. (AP, AFP, FAZ, *NZZ*, Le Monde)
(Vor. ber. pag. 803/3-1977)

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

NIEUWE BEPALINGEN IN STRAFRECHT EN STRAFPROCESRECHT

Op 5 mei 1977 is in de DDR een aantal nieuwe bepalingen van kracht geworden op het gebied van het strafrecht en het strafprocesrecht. Deze bepalingen waren op 7 april door de Volkskammer unaniem goedgekeurd.

Een van de nieuwe bepalingen is, dat ,,vervolging, in strijd met het volkenrecht" van burgers van de DDR in het vervolg met maximaal 10 jaar gevangenis bestraft kan worden i.p.v. met maximaal vijf jaar.
Deze bepaling is hoofdzakelijk gericht tegen het in Salzgitter gevestigde Westduitse bureau. dat zich bezig houdt rnet het onderzoek naar daden van geweld van de Oostduitse overheid tegen haar burgers en dat gerechtelijke vooronderzoe-

ken doet instellen naar Oostduitse grensbeambten, die op vluchtelingen geschoten hebben. De DDR ziet in de activiteiten van dit bureau een uitbreiding van Westduitse juridische bevoegdheden over burgers van de DDR.
De strafbepaling tegen „staatsvijandelijke hetze" richt zich in het vervolg niet meer alleen tegen organisaties maar ook tegen „groepen en personen", „die een strijd tegen de DDR voeren" Wie tot „uitvoering van het misdrijf" met hen samenwerkt of het misdrijf „planmatig voorbereidt" kan worden gestraft met twee tot tien jaar gevangenis.
Deze straf kan in bepaalde gevallen ook gelden voor DDR-burgers. die zich. nadat een verzoek om uitreis is afgewezen, wenden tot hulporganisaties in het Westen.
Bij de hulp aan Oostduitse vluchtelingen is de maximale straf verhoogd tot levenslang
Nieuw ingevoerd werd een bepaling over het „openbaar in diskrediet brengen' van de staatsorde of de staatsorganen, instellingen of maatschappelijke organisaties, van hun bezigheden of van hun maatregelen
In het strafprocesrecht is nu de bepaling opgenomen, dat jeugdige en volwassen strafgevangenen niet meer gemeenschappelijk gehuisvest mogen zijn
Voorts kan niet langer tegen onvolwassen verdachten de doodstraf of levenslang uitgesproken worden Nieuw zijn tenslotte bepalingen over het veroorzaken van gevaar voor milieu, hetgeen met maximaal acht jaar bestraft kan worden (DPA, FAZ, Le Monde)

DDR SCHENDT MENSENRECHTEN VOLGENS AMNESTY INTERNATIONAL

De in Londen gevestigde organisatie Amnesty International heeft op 10 okt. *1977* een geschrift gepubliceerd, waarin het tot de conclusie komt, dat in de DDR de mensenvechten op grote schaal geschonden worden.

Gezegd wordt om, dat het Oostduitse strafrecht in talrijke gevallen in tegenspraak is met de universele verklaring van de rechten van de mens en de internationale conventie over de politieke en de burgerrechten betreffende de vrijheid van beweging, van meningsuiting en van vergadering Als voorbeelden noemt Amnesty de censuur van de pers en andere communicatiemiddelen en de zwaarbewapende grens met de Bondsrepubliek
De organisatie wijst vervolgens op de voortdurende praktijk van arrestaties, verlenging van voorlopige hechtenis van burgers die zich kritisch uitlaten over de staat, de autoriteiten en de maatschappij, en van degenen die de DDR willen verlaten (de zogenaamde „Republikflucht").
De procesvoering klopt niet in die zin dat de verdachte een door de staat toegewezen advocaat heeft die, met name in politieke zaken, bij de verdachte aandringt op een bekentenis Ook wordt in de DDR de doodstraf nog steeds in stand gehouden voor een aantal politieke en militaire vergrijpen
Volgens Amnesty zijn er in de DDR verscheidene duizenden politieke gevngenen, van wie een groot aantal straffen van een tot drie jaar uitzit wegens pogingen zonder toestemming het land te verlaten Wel heeft sinds 1963 een groeiend aantal politieke gevangenen geprofiteerd van het systeem van „Freikauf" door de Bondsrepubliek, maar Amnesty noemt dit een „moreel twijfelachtige" zaak. (ANP)

LATIJNS-AMERIKA

CHILI

INTERNATIONALE ORGANISATIES BESCHULDIGEN JUNTA VAN SCHENDING MENSENRECHTEN

Sedert de militaire junta in Chili aan het bewind is, hebben de Verenigde Naties herhaaldelijk verklaard dat de mensenrechten geschonden worden (zie ook pag. 17 e.v.).
Begin juli *1975* verklaarde Pinochet dat vertegenwoordigers van de commissie voor de mensenrechten van de VN, die op 10 juli in Chili zouden aankomen, het land niet binnengelaten zouden worden omdat de campagne om „onderzoekcommissies naar Chili" te sturen door de „communisten was geïnspireerd".
Eerder had de regering overigens toegezegd haar volle medewerking te geven aan de commissie.
De Internationale Commissie van Juristen zond op 5 juli *1975* een protesttelegram naar Pinochet waarin erop gewezen werd dat de VN-commissie onpartijdig was en dat de weigering deed vermoeden dat de Chileense regering niet in een positie was om een objectief onderzoek te kunnen doorstaan.
Van de zijde van de Amerikaanse regering werd er bij monde van de onderminister van buitenlandse zaken, Robert Ingersoll, bij de Chileense regering op aangedrongen de VN-commissie toe te laten.
De VN-commissie publiceerde op 14 okt. *1975* een rapport gebaseerd op getuigenverklaringen van *83* mensen, waarin werd verklaard dat er in Chili „martelcentra" bestonden.

Volgens het rapport werden in Chili drie categorien „slechte behandeling" toegepast: slechte omstandigheden in de gevangenissen, mishandelingen om gegevens te verkrijgen en het uitoefenen van psychologische druk zoals bedreigingen tegenover familieleden en vrienden
Het rapport bevatte verder een opsomming van toegepaste mishandelingen, de namen van verschillende personen betrokken bij de martelingen en een lijst van personen die als vermist zijn opgegeven.
De Chileense regering reageerde op het rapport met een verklaring waarin werd gezegd dat de gegevens waren gebaseerd op de verklaringen van personen die bekend stonden als vijanden van Chili en die allang in het buitenland woonden.

De Algemene Vergadering van de VN nam op 9 dec. *1975* een resolutie aan waarin de „constante en flagrante schendingen van de mensenrechten" door het militaire regime werden veroordeeld. 95 landen, onder wie Groot-Brittannië, de VS, de SU en alle Europese landen m.u.v. Spanje stemden voor, 11 stemden tegen en 23 onthielden zich van stemming.
De berichten over martelingen in de Chileense gevangenissen werden bevestigd door de Britse arts mevr. Sheila Cassidy, die op *1* nov. *1975* in Santiago was gearresteerd omdat zij medische hulp had gegeven aan een gewonde guerrillastrijder. Zij was overgebracht naar een verhoorcentrum van de Chileense politie, waar zij, naar eigen zeggen, gedurende *12* uur een elektrische shockbehandeling moest ondergaan en vervolgen gedurende 2% week in volledige isolatie werd opgesloten.
De Britse regering ondernam onmiddellijk stappen om de vrijlating van dr. Cassidy, die voor een interkerkelijk hulpcomité werkte, te bewerkstelligen. De Chileense ambassadeur in Londen, schout-bij-nacht Kaare Olsen, werd verschillende malen op het ministerie van buitenlandse zaken ontboden, waar de toenmalige minister van buitenlandse zaken Callaghan in scherpe bewoordingen protesteerde tegen de gang van zaken.
Op 18 dec. *1975* gelastte een militair gerechtshof in Santiago de vrijlating van dr. Cassidy en op *29* dec. *1975* werd zij het land uitgezet.
De Britse regering riep vervolgens op *30* dec. *1975* de Britse ambassadeur in Santiago terug uit protest tegen de vasthouding en de behandeling in de gevangenis van dr. Cassidy.
De Chileense regering zond op *5* jan. een nota aan Londen waarin zij het betreurde dat de Britse regering het oor had geleend aan valse beschuldigingen.
In het najaar van *1976* publiceerde de VN-commissie voor de mensenrechten een document waarin de Chileense regering ervan beschuldigd werd de onderdrukking van de mensenrechten systematisch uit te breiden van politieke gevangenen naar andere sectoren van de bevolking, zoals geestelijken, vakbondsleden, academici en waarin andere regeringen opgeroepen werden economische druk op Chili uit te oefenen om een eind te maken aan de willekeurige arrestaties, martelingen en deportaties.
De Algemene Vergadering van de VN veroordeelde op *16* dec. *1976* het Chileense regime in een resolutie wegens „constante en flagrante schendingen van de basis mensen-

rechten en fundamentele vrijheden". De resulutie werd aangenomen met 95 stemmen voor en 12 tegen
Op 13 oktober 1976 keurde de uitvoerende raad van de UNESCO een resolutie goed waarin ernstige bezorgdheid werd uitgesproken over de schending van de mensenrechten in Chili. Argentinië, Chili en Uruguay onthielden zich van stemming.

Spanningen tussen kerk en staat

Tegen het einde van 1975 verslechterde de verhouding tussen de rooms-katholieke kerk en de overheid, n.a.v. een verzoek van de autoriteiten het zgn. interkerkelijk vredescomité op te heffen.
Begin nov. beschuldigde de regering dit comité ervan ,,marxistische elementen" te beschermen. In de daarop volgende weken werden enkele vooraanstaande persoonlijkheden van het comité gearresteerd en op 17 nov. verzocht Pinochet, de aartsbisschop van Santiago, kardinaal Raul Silva Henriquez, het comité op te heffen teneinde een ernstige confrontatie tussen de kerk en de staat te voorkomen.
De kardinaal antwoordde daarop dat de activiteiten van het comité m.b.t de mensenrechten door andere kerkelijke organisaties overgenomen zouden worden.
Op 31 dec. 1975 werd het comité opgeheven, maar half jan. 1976 kondigde het episcopaat de oprichting aan van een „vicariaat voor de solidariteit".
De verhouding tussen kerk en staat verslechterde ook door een verbod voor een processie t.g.v. het feest van de onbevlekte ontvangenis op 8 dec. 1975. De autoriteiten verklaarden dat de processie gebruikt zou worden voor politieke doeleinden.
De rooms-katholieke kerk gelastte daarop alle plechtigheden af, waaronder een plechtige hoogmis waarbij de voltallige regering aanwezig zou zijn.
In een verklaring sprak het episcopaat van een onaanvaardbare aantasting van de religieuze vrijheid.

Op 17 augustus '76 werden verschillende geheime agenten die werkten voor de staatsveiligheidsdienst DINA door het episcopaat geexcommuniceerd, omdat ze betrokken waren geweest bij een demonstratie op het vliegveld van Santiago, toen daar 3 uit Ecuador uitgewezen Chileense bisschoppen arriveerden
Bij die dernoristratie werden stenen gegooid naar de geestelijken en aartsbisschop Henriyuez verklaarde later dat de DINA-agenten daarbij rechtstreeks betrokken waren geweest
In een verklaring van het episcopaat heette het dat de incidenten symptomatisch waren voor de situatie in Latijns-Amerika

AFRIKA

LIBIË

WIJZIGING OFFICIËLE **STAATS**-NAAM. REORGANISATIE STAATS-BESTUUR

Vanaf november 1975 zijn in Libië diverse wijzigingen in het bestuur van de staat doorgevoerd. die op 2 maart 1977 werden afgerond.
Per decreet van 13 nov. 1975 werd een 618 leden tellend Algemeen Volkscongres ingesteld, waarin de leden van de revolutionaire commandoraad, leiders van de bestaande ,,volkscongressen" en ,,volkscomités" en leiders van vakbonden en beroepsorganisatie vertegenwoordigd waren.
Dit Algemene Volkscongres hield zijn eerste zitting van 5 tot 18 jan. 1976. Behalve het goedkeuren van een begroting en een vijfjarenplan 1976-1980 ,,voor sociale en economische transformatie" ging het congres ook over tot een trouwbetuiging van het volk aan kolonel Kadhafi (het staatshoofd), terwijl het tevens zijn steun uitsprak voor alle beslissingen van de Revolutionaire Commandoraad ,,in de betrekkingen en samenwerking met de Arabische staten en de wereld daarbuiten".
In zijn slottoespraak tot het congres verklaarde Kadhafi dat het Libische systeem van het instellen van ,,volkscongressen, volkscomités, vakbonden en het Algemene Volkscongres" ,,de enige manier om een ware volksdemocratie te bereiken" vormde.
Op 22 nov. 1976 maakte Kadhafi tijdens een volgende zitting van het Algemene Volkscongres bekend dat de officiële naam van het land Libische Arabische Volksrepubliek zou zijn (i.p.v. Libische Arabische Republiek). Die wijziging vormde artikel 1 van een ontwerp-verklaring tot „proclamatie van de volksmacht", waarin voorts de Koran als ,,de wet van de maatschappij" werd erkend (art. 2).

In art. 3 werd o.a. gesteld: ,,De directe volksdemocratie is die van de Libische Arabische Volksrepubliek, waarin alleen het volk gezag heeft, die het uitoefent door de volkscongressen, de volkscomité's en de vakbonden." Die volksautoriteit omvatte bovendien het Algemene Volkscongres als nationale vergadering van de drie genoe de instanties. ,,Het Algemene Volkscongres heeft een algemeen secretariaat, dat de verwezenlijking van de door de nationale vergadering uitgewerkte algemene politiek van de staat doorvoert. Dat algemene secretariaat bestond uit een ,,secretaris-generaal en een reeks van secretarissen, die voor de diverse terreinen van de staatsactiviteit verantwoordelijk zijn" en het was belast met het beoordelen en voorbereiden van alle wetsontwerpen ,overeenkomstin de aanbeveling en besluiten van het congres"
Art 4 ,,Het Algemene Volkscongres kiest de congrespresident Deze leidt de zittingen van het congres, ondertekent de door het congres uitgevaardigde wetten en neernt geloofsbrieven van vertegenwoordigers van andere landen in ontvangst"
Bij afwezigheid *of* verhindering van de congres-president wordt **zijn** ambt tijdelijk waargenomen door de secretaris-generaal vair het congies (art 5)
Het Algemene Volkscongres kiest de secretaris-generaal en de secretarissen en kan hen uit hun ambt ontbeffen (art 6)
De aanduidingen ministerraad, premier en minister worden vervangen door die van algemeen secretariaat van het Algemene Volkscongres, secretaris-generaal en secretaris, aldus art 10

Deze ontwerpverklaring werd op 23 nov. 1976 door het Algemene Volkscongres goedgekeurd.
Dit kwam van 28 febr. tot 2 maart 1977 voor een buitengewone zitting in Sebha bijeen om officieel ,,de installatie van de volksmacht" onder een nieuwe grondwet, gebaseerd op de ontwerp-verklaring, te proclameren.
Het Algemene Volkscongres keurde een door premier Jalloud voorgesteld desbetreffend decreet goed, besloot tot ontbinding van de Revolutionaire Commandoraad en van het kabinet. en tot vorming van de voornaamste organen van het volkscongres. Voorts werd ,,de revolutionaire theoreticus, bevelhebber en leraar" kolonel Omar Moammar Kadhafi tot staatshoofd gekozen. Op voorstel van Kadhafi werd het z.i. door dictatoren in diskrediet gebrachte woord „republiek" in de staatsnaam vervangen.
Op 2 maart werd officieel bekendgemaakt dat de officiële staatsnaam van Libië voortaan luidde: Socialistische Libisch - Arabische Volks-„Jamahiriyah" (een nieuwe term, die vertaald wordt met staat van de massa's of massavertegenwoordiging). Een desbetreffend voorstel van Kadhafi was door het congres goedgekeurd.
Voorts werd het algemene secretariaat gekozen met Kadhafi als secretaris-generaal en als leden de vier resterende vertegenwoordigers van de oorspronkelijke Revolutionaire Commandoraad: majoor Abdel Salarn Jalloud (tot dusver premier), majoor Al Khweidi al-Hemeidi (minister van binnenlandse zaken), luitenant - kolonel Abou Bakr Younis Jaber (opperbevelhebber van de strijdkrachten) en luitenant-kolonel Mustafa Kharrubi (chef van de generale staf).
Tenslotte werd het Algemene Volks-

comité als opvolger van het kabinet gekozen. De taken van de 26 leden werden als volgt verdeeld:

Voorzitter - Abdullah Obeidi (oud-minister van arbeid), justitie - Mohammed Ali el-Yadi, gezondheid - Mifta al-Usta Omar oliezaken - Ezzedin al-Mabrouk landbouw en landbouwhervorming - Mohammed Ali al-Tabou, huisvesting - Mohammed Ahmed al-Mangoush; secretaris voor de contacten - Taha al-Sharif Ben Amer handel - Abu Bakr al-Sharif; industrie - Jaullah Azzuz al-Talhi, schatkist (financien) - Mohammed al-Zarrouk Ragab, onderwijs - Mohammed Ahmed al-Sharif, landontginning en - ontwikkeling - Abdel Majid al-Gaoud; sociale zaken en verzekeringen - Mohammed al-Fitouri, voorlichting en cultuur Mohammed Bilqasim al-Zuwai voeding en natuurlijke hulpbronnen uit zee - Omar Ahmed al-Magsi, zeetransport - Mansur Mohammed Badr, elektriciteit - Jomaa Salem al-Arbash; verbindingen - Nur al-Fituri al-Madani, gemeentezaken - Abu Zeid Omar Dorda, jeugd - Miftahm Mohammed Kaiba, buitenlandse zaken - Ali Abdessalam Triki, zaken Algemeen Volkscomité - Milad Abdessalam Choumailah, planning - Moussa Abou Furaywah, stuwdammen en waterkracht - Omar Mahmoud Hammoudah; binnenlandse zaken - kolonel Yunis Bilqasim, arbeid - Mohammed al-Tahir al-Mahgoub

Hoewel bericht werd dat afgevaardigden op het Algemene Volkscongres hadden gevraagd dat majoor Jalloud en inajoor Al-Hemeidi resp premier en minister van binnenlandse zaken zouden blijven en dat luitenant-kolonel Jaber secretaris van defensie zou worden, verklaarde Kadhafi dat niemand meer dan één titel mocht hebben en dat er geen ministerie van defensie nodig was, omdat het volk zich zelf zou besturen

Op 8 maart 1977 stelde kolonel Kadhafi tijdens een toespraak tot een massabijeenkomst te Tripoli, dat, terwijl de Revolutionaire Commandoraad het regerende gezag in Libië was geweest, ,,van nu af aan de verantwoordelijkheid voor toekomstige successen en mislukkingen zal worden gedragen door de ,,Jamahir" (de massa's), en dat de ,,volkscomités" ter verantwoording zouden worden geroepen door de ,,volkscongressen", precies zoals de Revolutionaire Commandoraad ter verantwoording zou zijn geroepen door het volk. Hij herhaalde dat de defensie van de nieuwe staat de verantwoordelijkheid zou zijn niet van één ,,voor de baan betaalde" groep, maar van ,,alle leden van het Libische volk".

Besluitvorming

De voornaamste kanalen voor de besluitvorming in het systeem van de directe democratie zijn de basisvolkscongressen, de districtsvolkscongressen en het Algemene Volkscongres, dat op 12 nov. 1977 voor zijn derde zitting bijeenkwam. De 187 basiscongressen bespreken de politiek en kiezen een comité, en dat leidt de voorstellen via de districtscongressen naar het Algemene Volkscongres. Elk basiscongres heeft een 10 leden tellend directiecomité, dat de ingediende voorstellen protocolleert, uitwerkt en vervolgens verdedigt. Daarnaast zijn er volgens de *NZZ* (3-11-1977) ca. 15 uitvoerende comités (onderwijs. bouwnijverheid, elektriciteit, industrie, havens enz.), waarvan de activiteit door een politiek comité wordt gecontroleerd. De diverse leden zijn voor twee jaar verkiesbaar in het basiscongres en herverkiezing is mogelijk. Zo zijn in elk district naar schatting 50 secretarissen volledig ambtshalve aan het werk; zij worden door hun vroegere werkgevers betaald (onder de secretarissen zijn veel leraren die door het ministerie van onderwijs worden betaald). Voorts is er het centrale bestuur van het Algemene Volkscongres.

De *NZZ* concludeert dan ook dat een zeer aanzienlijk aantal Libiërs, georganiseerd in een streng centralistisch apparaat, ervoor moet zorgen, dat het volk de heerschappij over zichzelf moet uitoefenen.

Hoewel de basiscongressen over een breed spectrum van onderwerpen discussiëren (begroting, landbouw, beoordeling ambtsuitoefening Kadhafi, buitenlandse politiek, steun aan bevrijdingsbewegingen enz.), is er toch een bindende lijst van onderwerpen, opdat de resultaten achteraf op het algemene congres onderling vergelijkbaar zijn.

Volgens Le Monde (15-11-1977) illustreerde het begin van de derde zitting van het Algemene Volkscongres de grenzen van de ,,directe democratie", doordat het experiment stuit op de misbruiken van de bureaucratie, zorgeloosheid, tegenstellingen tussen plaatselijke belangen, de toename van de behoeften als uitvloeisel van het ruim aanwezige oliegeld enz.

De *NZZ* (2-12-1977) wees er bovendien op dat politieke groeperingen naast de congressen en de volkscomités niet zijn toegelaten, en dat de politie op dat verbod toeziet. Ook zijn politieke gesprekken buiten het volkscongres verboden, terwijl de discussies in het congres volgens de door het algemene secretariaat ingediende lijst van onderwerpen moeten verlopen, terwijl het onderhavige directiecomité tot taak heeft ,,de deelnemers bij het uitbrengen van hun stemmen aan de discipline te houden".

(Vor. ber. pag. 736/1-1976)

BERICHTEN OVER TERECHTSTELLINGEN

Op 3 april 1977 meldde het Egyptische persbureau *Mena* dat van de 53 officieren, die wegens hun aandeel in de mislukte putsch van aug. '75 (pag. 381/2-'76) ter dood waren veroordeeld, de vorige dag 22 waren terechtgesteld, o.w. twee neven van de minister van huisvesting Mnhammed Ahmed al-Mangoush. Maar dit bericht werd niet door andere bronnen beevstigd.

Wel berichtte het Libische persbureau *Arna* op 7 april 1977 dat 5 personen, o.w. een Egyptenaar, ter dood waren veroordeeld en terechtgesteld, nadat zij schuldig waren bevonden aan brandstichting in Benghazi (een kerk) en twee andere aanslagen in die stad. In die zaak werd een tweede Egyptenaar tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld, terwijl 8 verdachten werden vrijgesproken. De vonnissen werden in het openbaar voltrokken.

In een boodschap aan president Kadhafi gaf Amnesty International op 12 april 1977 uiting aan haar bezorgdheid over de executie van ,,minstens" 27 personen in Libië sinds begin april.

De leider van het Egyptische verbindingsbureau in Benghazi, Nabih Dyrouti, verklaarde bij zijn terugkeer uit Libië in Egypte volgens Reuter (17-4-'77), dat er van 2 tot 7 april 45 oppositionele officieren waren terechtgesteld. (Le Momde, *NZZ)*

BENIN

VEILIGHEIDSRAAD LAAT SCHULDVRAAG OPEN

Nadat de Veiligheidsraad vanaf 6 april 1977 een debat gewijd had aan de gebeurtenissen in Benin op 16 jan. 1977 (pag. 243-'77), werd tenslotte op 14 april 1977 door consensus een resolutie aanvaard, die was ingediend door Benin, Libië en Mauritius. Daarin veroordeelde de Raad ,,ten scherpste de op 16 jan. 1977 tegen de Volksrepubliek Benin gepleegde daad van gewapende agressie", maar zij liet de schuldvraag open. Tevens werden alle staten opgeroepen ,,de Veiligheidsraad alle inlichtingen te verschaffen, waarover zij in samenhang met de gebeurtenissen te Cotonou van 16 jan. 1977 beschikken en die eventueel geschikt zijn verder licht op die gebeurtenissen te werpen", een oproep waaruit volgens AFP indirecte twijfel sprak. (UN *Chronicle* mei 1977)

MIDDEN-OOSTEN

ARABISCHE LIGA

BIJEENKOMST MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 12-14 nov 1977 vond in Tunis een bijeenkomst van de Arabische ministers van buitenlandse zaken plaats. Belangrijke agendapunten waren het bepalen van een gemeenschappelijke strategie en het vaststellen van een datum voor een nieuwe Arabische topconferentie. Besloten werd: 1) De gemeenschappelijke defensieraad zal in de eerste week van jan. 1978 bijeenkomen om de Arabische strategie te onderzoeken, zich op de diverse mogelijkheden voor te bereiden en de eventuele alternatieven voor het Arabische standpunt in de komende fase te onderzoeken. Ook de ,,confrontatiekrachten". incl. dc PLO. zouden samenkomen om een werkdocument op te stellen, dat in de ministerraad zou worden besproken. 2) De Arabische economische en sociale raad zal in de tweede week van jan. 1978 bijeenkomen om de strategie voor de Arabische economische samenwerking te ontwerpen. 3) Een Arabische topconferentie zal per 15 febr. 1978 worden bijeengeroepen om een gemeenschappelijke strategie te definiëren. De plaats van samenkomst werd niet bepaald, hoewel de Libische hoofdstad Tripoli de enige kandidaat was.
Het tijdstip van de komende topconferentie werd gezien als een overwinning voor Egypte, dat tijd wilde winnen, op enkele andere staten, zoals Syrië en Libië, die al een topconferentie in december wensten.
Verdere besluiten waren:

De besluiten van de topconferenties van Rabat (pag. 705-1974) en Algiers (pag. 37/3 e.v.-'74) werden bekrachtigd, vooral m.b.t. de doelstellingen van de Arabische strijd tijdens de huidige fase — het bewerkstelligen van de volledige terugtrekking van Israël uit alle bezette Arabische gebieden en het waa borgen van de nationale rechten van het Palestijnse volk, met inbegrip van zijn recht op terugkeer in zijn vaderland, beslissing over zijn lot en instelling van zijn onafhankelijke staat. Politieke vredespogingen moesten van deze beginselen uitgaan en in het kader daarvan passen.
De eenheid van de Arabische politieke actie moest op de volgende principes zijn gebaseerd: a) eenheid van het Arabische standpunt op basis van de besluiten van de Arabische topconferentie van Rabat: en b) actie op basis van het Pan-Arabisme van de strijd tegen de Israëlische agressie.
De PLO, als enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk. moest haar nationale en Arabische verantwoordelijkheid op zich nemen, terwijl de Arabische positie moest uitgaan van het recht van de PLO op het vervullen van een volwaardige rol en op het deelnemen aan de politieke acties op dezelfde basis als de confrontatiestaten.
De Israëlische ,,agressiedaden" tegen Zuid-Libanon en andere Israëlische ,,inbreuken" op de Libanese soevereiniteit werden veroordeeld, terwijl de grote mogendheden en alle lidstaten van de VN werden opgeroepen maatregelen te treffen om verdere militaire acties van Israël tegen Libanon te voorkomen. Tevens werd opgeroepen tot de toepassing van de akkoorden van Cairo en Shtoura tussen Libanon en de PLO.

Normalisering betrekkingen Libië *met Soedan en Egypte*

Tijdens afzonderlijk beraad tussen de ministers van buitenlandse zaken van Libië, Soedan en Egypte werd overeengekomen dat de diplomatieke ,,en natuurlijke" betrekkingen tussen Soedan en Libië, die in 1976 waren verbroken (pag. 316/2-1977), zouden worden hersteld (op 14 nov. gehonoreerd) en dat de leiders van de Egyptische en Libische ,,verbindingsbureaus" (in feite ambassades) binnen twee weken op hun posten zouden terugkeren. (Le *Monde, NZZ, The Times)*

EGYPTE

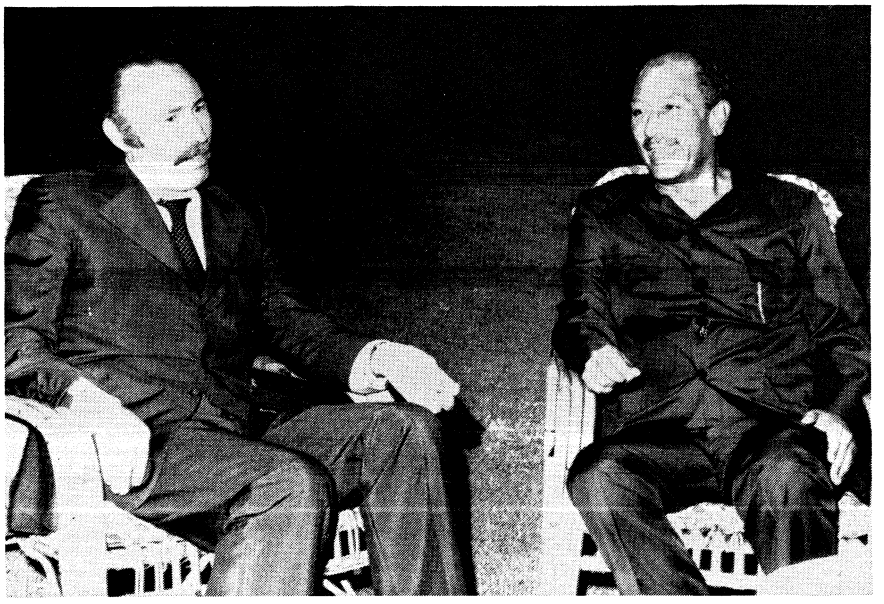
DE RELATIE MET LIBIË

De voortdurende spanning tussen Egypte en Libië, die zich in juli i977 ontlaadde in geregelde gevechten (pag. 481/1 e.v.-1977), leek in okt. 1977 af te nemen, maar deze geleidelijke verbetering in de onderlinge betrekkingen werd teniet gedaan door het bezoek van Egypte's president Sadat aan Israël in nov. 1977 (pag. 753 e.v.-1977).
Aan het uitbreken van de gevechten in juli 1977 gingen de volgende gebeurtenissen vooraf (zie pag. 483/3-1977):

Op 21 sept. 1976 bevestigde Abdel Kader Ghoka, de nieuwe leider van de Libische diplomatieke missie in Cairo (zie pag. 482/3-1977), dat reeds enige tijd via diplomatieke kanalen tussen Egypte en Libië werd onderhandeld, terwijl het Libische persbureau Arna die maand de vrijlating meldde van 23 in Libië gedetineerde Egyptenaren.
Op 9 nov. 1976 verklaarde PLO-leider Yasser Arafat in Tripoli dat de staatshoofden van Egypte en Libië als gevolg van zijn bemiddelingspogingen in beginsel overeengekomen waren elkaar te ontmoeten, maar een voor eind november aangekondigde ontmoeting ging niet door.
Na de arrestatie op 11 maart 1977 te Cairo van 5 personen, die bekend zouden hebben Libische agenten te zijn die naar Egypte waren gezonden voor sabotageoperaties, verslechterden de betrekkingen tussen beide landen opnieuw. toen het Egyptische persbureau Mena op 25 maart meedeelde dat de Libische regering Egyptische, Syrische Iraakse en Tunesische burgers de toegang tot Libië had ontzegd Drie dagen later werd bericht dat de Egyptische regering op haar beurt de vrije toegang van Libiërs tot Egypte had verboden — al werd op 21 april de opheffing van deze maatregel bekendgemaakt
Inmiddels had op 9 april een groep Libische studenten en arbeiders het Egyptische verbindingskantoor te Eenghazi bezet, waarbij volgens Egyptische berichten plunderingen plaatsvonden en de zaakgelastigde, Nabih Dyrouti, werd aangevallen Op 10 april omsingelden rurm 200 Egyptische longeren het Libische verbindingskantoor in Alexandrie, zij bekogelden het gebouw met stenen, stichtten brand en riepen anti-Libische leuzen, voordat de politie hen verspreidde
Na verdere wederzijdse beschuldigingen van sabotage en bomaanslagen beweerde kolonel Kadhnfi op een 1-mei-bijeenkomst te Tripoli dat Egypte troepen samentrok aan de Libische grens; hij verklaarde tevens dat het Libische volk moest beslissen of de Egyptische arbeiders moesten blijven De volgende dag meldde Al Ahram dat in de voorbije vier dagen meer dan 1000 Egyptenaren door Libië waren uitgewezen, waarna de Libische leider, majoor Abdel Salem Jalloud, op 10 mei meedeelde dat alle 250000 Egyptenaren tegen eind mei zouden worden uitgewezen, omdat er ,,terroristen" onder hen waren Eveneens in mei stelde Libië dat het twee ,,terroristische" groepen had gearresteerd, die door president Sadat zouden zijn gestuurd om het Volkspaleis in Tripoli op te blazen. Op 28 mei werden in Egypte 3 personen fer dood veroordeeld en twee tot levenslang wegens een samenzwering om regeringsfunctionarissen te vermoorden en openbare gebouwen door sabotageacties te treffen, Libië zou bij die samenzwering betrokken zijn, wat vervolgens door functionarissen in Tripoli werd ontkend
Begin juni 1977 verschenen er echter opnieuw berichten over een aanstaande verzoening tussen Egypte en Libië; zowel in Cairo als in Tripoli werd gerept van een aanstaande ontmoeting tussen Sadat en Kadhafi, die echter niet doorging Wel vond op 7 juli in de Togolese hoofdstad Tomé onder auspicien van president Gbassingbe Eyadema een ontmoeting plaats tussen de Libische minister van buitenlandse zaken, Ali Abdessalam Triki, en de Egyptische staatsminister Mohammed Riad Er werd een akkoord getekend, maar Riad verklaarde de volgende dag dat ,,niets specifieks" was besloten
En op 20 juli 1977 beweerde Egypte dat Libië banden onderhield met de extremistische islamitische secte Takfir wal Hijira, die beschuldigd werd van de moord op de Egyptische oud-minister Mohaddem el-Dahabi (zie nieronder)

Bestand

Op 24 juli 1977 ging de Algerijnse president Boumediennc naar Egypte na voorafgaand overleg met de Libische leider Kadhafi en PLO-voorzitter Yasser Arafat. De besprekingen van Boumedienne met Egypte's president Sadat hadden tot gevolg dat deze een onmiddellijk bestand afkondigde Hoewel ook Libië die dag de vijandelijkheden staakte, werd de propaganda-oorlog tussen beide landen voortgezet en leverden

De Algerijnse president Boumedienne (l.) met zijn Egyptische ambtgenoot Sadat op 24 juli 1977 in Alexandrië

onderhandelingen over een vredesformule in de volgende weken geen beslissing op.
Pas na verdere besprekingen van Arafat met Egyptische en Libische leiders (o.a. op 24 aug. met Sadat in Alexandrië) volgde op 28 aug. in Sollum onder voorzitterschap van Arafat een bijeenkomst van Egyptische en Libische delegaties voor het voeren van ,,preliminaire" besprekingen.
Niettemin deed Kadhafi op 1 sept. in een rede t.g.v. de 8ste verjaardag van de Libische revolutie te Tripoli nog een scherpe aanval op de Egyptische leider, zonder zijn naam te noemen. Hij sprak over ,,de misdadiger die aan de oorsprong van deze broederoorlog heeft gestaan" en hij riep de Egyptenaren op de verantwoordelijken voor ,,deze tragedie" te ,,kastijden".
Op 10 sept. deelde radio-Caïro mee dat Egyptische en Libische troepen van de grens teruggetrokken waren ,,als resultaat van Arabische pogingen om het geschil tussen hen op te lossen". Arafat bevestigde in dit verband de terugtrekking van Libische troepen tot Tobroek en van Egyptische tot Sidi Barani.
Begin oktober zette Arafat zijn gesprekken in Tripoli en Caïro op verzoek van de Egyptische en Libische leiders voort. Diverse tekenen wezen op verbetering in de bilaterale betrekkingen: de geregelde vluchten tussen beide landen werden hervat, over en weer werden reparaties aan de verbindingsbureaus (in Benghazi en Alexandrië) uitgevoerd en op 19 okt. berichtte het Egyptische persbureau *Mena* dat Sadat en Kadhafi overeengekomen waren dat deze bureaus hun normale functies zouden hervatten.

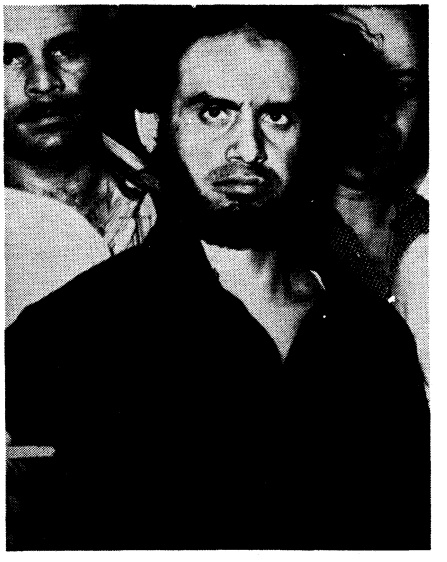
OUD-MINISTER VERMOORD DOOR RELIGIEUZE SECTE. ARRESTATIES EN PROCESSEN

Mohammed el-Dahabi, oud-minister van islamitische zaken (1975-'76), werd op 3 juli 1977 uit zijn huis in Cairo ontvoerd door 9 personen, die later werden geïdentificeerd als leden van de extremistische secte „Takfir wal Hijira" (boete en vlucht uit de wereld). Zij eisten in ruil voor Dahabi's behouden terugkeer de vrijlating uit de gevangenis van 60 secteleden en een losprijs van £E 200.000. Aan die eisen werd niet voldaan en op 6 juli werd het lijk van Dahabi gevonden.

Tegen deze in 1971 naar buiten getreden secte had de politie al in mei 1975 en nov. 1976 acties ondernomen (pag. 510/1-'77) en zij zou tijdens de voedselonlusten van januari 1977 (pag. 510/2-'77) hebben deelgenomen aan de acties tegen nachtclubs in Cairo.

Na de ontvoering werden volgens de politie tot 15 juli 600 personen, die ervan verdacht werden tot de secte te behoren, gearresteerd, o.w. op 8 juli de waarschijnlijke leider, Shukri Ahmed Mustapha. Eind augustus werd bericht dat nog eens meer dan 400 aanhangers waren gearresteerd en dat gebleken was dat de secte overal in Egypte cellen had, zelfs onder de politie en de strijdkrachten.

Op 23 aug. begon een proces tegen 54 secteleden, die werden beschuldigd van de ontvoering van en de moord op Dahabi, en van het ontvangen van wapen~ en financiële steun uit Libië. De laatste beschuldiging was op 20 juli door de Egyptische regering geuit met de toevoeging dat die nuip bedoeld was voor de ontvoering van en moord op ,,prominente personen" en de omverwerping van het bewind van president Sadat.
Op 7 sept. werd bericht dat 203 van de gedetineerde secteleden waren vrijgelaten. Op 4 okt. begon een proces tegen bijna 200 anderen. Op 31 okt. werd Mustapha veroordeeld tot zes maanden gevangenisstraf. terwijl de vorige dag 176 beklaagden waren vrijgelaten.
Op 30 nov. volgde de uitspraak in het proces tegen de 54 secteleden: 5 werden ter dood veroordeeld. o.w. Shukri Ahmed Mustapha; 12 kregen levenslang: 24 werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 15 jaar; en 13 werden vrijgesproken.

Shukri Ahmed Mustapha

Actie tegen andere *secten*

Op 28 aug. meldde het Egyptische weekblad October dat in Alexandrië 104 leden waren gearresteerd van „Jund Allah", een groep die werd omschreven als ,,extremistischer" dan de Takfir wal Hijira. Op 30 aug. berichtte Al *Ahram,* dat de veiligheidspolitie nog een andere groep „Al Jihad", had ontdekt en 80 leden daarvan in Alexandrië had gearresteerd, waar toen tevens wa-

pens en explosieven in beslag werden genomen.

FAHMI IN MOSKOU. GEEN VERBETERING EGYPTISCH-RUSSISCHE BETREKKINGEN

Na beschuldigingen van de Egyptische regering m.b.t. de verantwoordelijkheid van communisten onder bevel van Moskou voor de onlusten van jan. 1977 (pag. 512/1-1977) bleven de betrekkingen tussen de SU en Egypte een tijdlang slecht. maar een verbetering leek mogelijk

Op 19 febr. publiceerde het Sowjetpartijblad, de *Prawda*. een felle aanval op de memoires van president Sadat. Op 27 febr. werd gemeld dat de SU ermee had ingestemd 50 gereviseerde Mig-21's aan Egypte terug te geven. Op 29 maart tekenden beide landen een handelsakkoord voor 1977 voor een bedrag van $ 688 mln.

Op 12 mei tekenden beide landen een cultureel akkoord voor twee jaar. De volgende dag verklaarde president Sadat in aanwezigheid van de Roemeense president Ceausescu dat er „waarschijnlijk een nieuwe ontwikkeling" in de relatie tot Moskou op komst was. Deze ontwikkeling hield verband met een Russische nota van 6 mei, waarin enerzijds werd ingegaan op de Libisch-Egyptische betrekkingen (de SU had in april in een nota aan Arabische regeringen verklaard dat Egypte verantwoordelijk zou warden gehouden voor de consequenties van „enig militair avontuur tegen Libië"), anderzijds de wens werd geuit tot verbetering van de betrekkingen tussen Caïro en Moskou.

Op 15 mei kondigde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Fahmi, een bezoek aan Moskou aan, dat van 8 tot 11 juni plaatsvond, Fahmi voerde daar besprekingen met partijleider Brezjnew en minister Gromyko.

Volgens een gemeenschappelijk communiqué waren bij de in constructieve sfeer gevoerde besprekingen maatregelen overwogen om de bestaande moeilijkheden in de betrekkingen tussen beide staten te overwinnen. Speciaal de versterking van de politieke basis van de betrekkingen en de ontwikkeling van de onderlinge samenwerking hadden de aandacht gekregen. Wederzijdse overeenstemming was bereikt over een voortzetting van de ontmoetingen en consultaties tussen functionarissen van beide landen afwisselend in Caïro en Moskou over alle kwesties van belang voor beide staten

Op zijn terugreis naar Egypte kondigde minister Fahmi aan dat Brezjnew en Sadat elkaar in de toekomst zouden ontmoeten, maar een woordvoerder van het Egyptische ministerie van voorlichting noemde op 23 juni berichten voorbarig dat Brezjnew nog voor eind 1977 Egypte zou bezoeken, terwijl tegelijk werd meegedeeld dat de besprekingen in Moskou „geen positieve resultaten" hadden opgeleverd.

Op 6 juli bevestigde president Sadat het uitblijven van een verbetering in de relatie met Moskou, speciaal wat betreft de levering van militaire uitrusting en reserve-onderdelen en het uitstel van betaling van schulden. Er was juist een verharding van de standpunten, want de SU verlangde nu een betaling van reserve-onderdelen in harde valuta.

Op 16 juli zei Sadat voorts dat de Russen van minister Fahmi hadden verlangd dat eerst het Russisch-Egyptische vriendschapsverdrag opnieuw van kracht moest worden (in 1976 door Egypte opgezegd, zie pag. 477/3-1977). Nadat dit door Fahmi geweigerd was, zou de SU hebben voorgesteld na een ontmoeting van Sadat met Brezjnew een verklaring uit te geven, die aan de Egyptische Volksvergadering ter goedkeuring zou worden voorgelegd. Voorts bleef de SU weigeren vroegere verdragen i.z. wapenleveranties na te komen. maar volgens Sadat had Saoedi-Arabië nu op zich genomen alle kosten voor de Egyptische strijdkrachten in de komende vijf jaar te dragen.

Egyptische maatregelen tegen SU

Op 14 aug. maakte president Sadat bekend dat hij besloten had de leveranties van katoen aan de SU op te schorten, omdat Moskou geen reserve-onderdelen voor het Egyptische leger meer levert en een ander Oostblokland had geadviseerd reeds betaalde tanks niet meer te leveren. Ook dit land — volgens *Al Ahram* Tsjechoslowakije — zou geen Egyptische katoen meer ontvangen.

Op 25 aug. berichtte AFP dat Egypte de laatste termijn van $ 92 mln van de lening voor de bouw van de eerste fase van de Assoean-dam had afgelost. Na de eveneens reeds gevolgde aflossing van 10 termijnen van het krediet voor de tweede bouwfase bleven voor Cairo tot 1980 nog 3 termijnen van de lening van in totaal $ 195 mln te voldoen.

Op 28 sept. deelde Sadat mee dat Egypte de Sowjet-leiders om 10 jaar uitstel van betaling had gevraagd voor de schulden voortvloeiende uit Sowjet-wapenleveranties (geschat op $ 4 mrd), maar hij liet doorschemeren dat Egypte ook bij een Russische afwijzing van zijn verzoek in de komende 10 jaar geen termijnen zou aflossen. Sadat stelde dat Moskou getracht had Egypte te koloniseren en zich tegen een nieuwe regeling van de Egyptische niet-militaire schulden (geschat op $ 500 mln) had verzet

Op 26 okt. besloot president Sadat de terugbetaling van militaire sohulden aan de SU voor 10 jaar op te schorten m.i.v. januari 1978.

Op 3 nov. schreef Al *Ahram* dat Egypte de jaarlijkse terugbetaling van handelsschulden aan de SU had verminderd van £E 70 mln tot £E 10 mln. Deze schulden werden tot dan toe in goederen afgelost via de Egyptisch-Russische handelsbalans: export naar de SU £E 230 mln per jaar, import £E 160 mln.

PLANNEN I.Z. INTEGRALE TOEPASSING ISLAMITISCHE WETGEVING. VERZET KOPTEN

Vanaf medio 1977 was de Egyptische regering bezig met het opstellen en bestuderen van plannen om de wetgeving te „islamiseren", d.w.z. de wet van de Koran tot staatswet te maken. Een van die voorstellen voorzag de doodstraf voor elke islamiet, die zijn geloof opgeeft. Dit lot zou velen van de Kopten kunnen treffen, die vanwege hun huwelijk met een islamiet tot de Islam overgingen om vervolgens weer christen te worden

Deze ontwikkeling leidde dan ook tot ongerustheid onder de Kopten, die een herleving van onverdraagzaamheid van de zijde van de Islam vreesden. De Koptische nationale kerk van Egypte richtte begin sept. een memorandum met bezwaren tegen de wetsprojecten aan de regering.

Op 5 sept. begon de Koptische kerk een vierdaagse vasten uit protest tegen de voorgenomen wetgeving.

Op 12 sept. bracht premier Mamdouh Salem een bezoek aan de leider van de Koptische kerk, patriarch Shenouda III, om hem over de voorgekomen wetgeving gerust te stellen, terwijl Shenouda op 21 sept. door president Sadat ontvangen werd. Deze had toen tevens een onderhoud met de moslemleider sjeik Abdel Halim Mahmoud, de rector van Al-Azhar, om met beiden de middelen te bespreken om „de nationale eenheid te verdedigen". (Le Monde)

NECROLOGIEEN

BRUYNZEEL, WILLEM (2-3 01 - 4-1 Zaandam) Nederlands industrieel

Werkte na HBS-tijd enige tijd in Joego-Slavie en Amerika Begon in '23 met financiele steun van zijn vader een schaverijtje in Zaandam Voor WOII nadaen drie Bruynzeels, vader en twee zoons, elk een eigen bedrijf Na de oorlog volgde de groei van de inmiddels samengevoegde bedrijven tot de huidige Bruynzeelgroep Bruynzeel was verder oprichter ban het Verbond Nederlandse Houtindustrie, bestuurslid en later voorzitter van het VNO

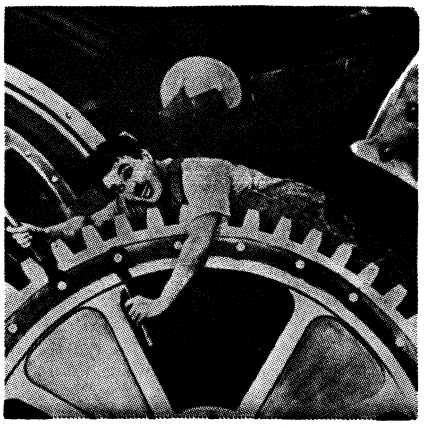
CHAPLIN, SIR CHARLES SPENCER (16-4 1889 East Lane, Walworth - 25-12 '77 Vevey, Zwitserland) Brits filmacteur en producent.

Chaplin's ouders waren revue-artisten en op 5-jarige leeftijd werden hij en zijn broer, gedwongen door de armoede in een weeshuis geplaatst, waar hij in 1896 weer uitkwam waarna een periode van zwerven langs de straat begon. Op 7-jarige leeftijd trad hij voor het eerst op en drie jaar later maakte hij als één van The Eight Lancashire Lads een toernee door Engeland. Trad daarna bij verschillende gezelschappen op, kwam op 17-jarige leeftijd bij een pantomime-groep waarmee hij in '10 naar de VS vertrok. In '13 werd hij ontdekt door een Amerikaanse filmproducer, die hem naar Hollywood haalde. Werd voor het eerst bekend met de film Tillie's Punctured Romance ('14).

In '16 ging hij werken voor de Mutual Company voor een in die tijd ongehoord grote gage, waar hij twee jaar bleef en ook zelf films produceerde. De Charliefiguur, de eeuwige underdog, die strijdt tegen het onrecht, krijgt in die jaren zijn contouren.

Van '18 tot '22 werkt hij voor First National, een periode waarin diverse klassieke rolprenten gestalte krijgen. In '19 richt hij met D. W. Griffith, Douglas Fairbanks en Mary Pickford de United Artists Company op, de maatschappij die de meeste van zijn beroemde films op de markt zal brengen.

Na het bijwonen van de Europese première van Limelight ('52) verbieden de

Amerikaanse autoriteiten hem de toegang tot de VS, wegens linkse sympathieën en hij besluit zich in Zwitserland te vestigen. In '73 wordt hij weer met open armen in de VS ontvangen en krijgt een speciale Oscar als erkenning voor zijn bijdrage aan de filmkunst.

In '75 wordt hij door koningin Elizabeth geridderd. Chaplin was viermaal getrouwd, t.w. met Mildred Harris, Lita Grau en Paulette Goddard, welke huwelijken door echtscheiding eindigden. Uit zijn laatste huwelijk met Oona O'Neill, dochter van de beroemde Amerikaanse toneelschrijver Eugene O'Neill werden 8 kinderen geboren onder wie de filmactrice Geraldine Chaplin.

Films: o.a. The Floorwalker, The Rink, Easy Street, A Dog's Life, Shoulder Arms, The Kid ('20), The Gold Rush ('25), The Circus ('28). A Woman of Paris ('23). City Lights ('31), Modern Times ('36), The Great Dictator ('40), Monsieur Verdoux ('47), Limelight ('52), The King in New York ('57) en A Countess from Hong Kong ('66).

FREEZER, HARRIËT (Pseud. voor Wilhelmina Wolsak - Eijbergen) (1911 - 25-12 '77) Nederlands schrijfster.

Kreeg opleiding aan Haagse Academie voor Beeldende Kunsten, debuteerde op 36-jarige leeftijd met detective-roman Raadsels in Randerveen, werd later voor-

Charlie Chaplin en zijn vrouw Oona O'Neill

al bekend als columniste voor dag- en weekbladen en door lezingen voor radio en televisie Sinds '65 actief in de feministische beweging o a als medewerkster van het blad Opzij

Schreef behalve een reeks romans boeken als Kompleksen maken de Vrouw, Leven met de Jaren. Een vrouw in de Middenleeftiid Wat doen we met moeder met de feestdagen

HAWKS, HOWARD WINCHESTER (30-5 1986 Goshen, Ind. - 26-12 '77 Palm Springs) Amerikaans cineast.

Begint na universitaire studie in '19 op de scenario-afdeling van Paramount te werken en maakt langzamerhand carrière. Maakte in '24 zijn eerste eigen film: The Road to Glory. Tegen het einde van de periode van de stomme films had hij een aantal nogal kostbare films gemaakt bijv. A Girl in Every Port en hij kreeg opdracht de eerste geluidsfilms te maken. Met deze films kreeg hij internationale bekendheid. bijv.: The Crowd Roars en Scarface, een gangsterfilm die jarenlang als een model voor dit genre zou fungeren.

Andere bekende films uit de vooroorlogse periode: Twentieth Century, Viva Villa, Barbary Coast, His Girl Friday, Today we Live, Roaring Timber, Only Angels Have Wings, Bringing up Baby.

In WOII maakte Hawks oorlogsfilms als Air Force, Corvette K-225, Ball of Fire.

Na WOII o.a.: To Have and Have-not, The Big Sleep, Red River, You Can't Sleep Here, The Big Sky, Monkey Business, Gentlemen Prefer Blondes, Land of the Pharaohs, Rio Bravo, Man's Favourite Sport en Rio Lobo.

SCHIPPERS, THOMAS (9-3 '30 Portage, Mich - 16-12 '77 New York) Amerikaans dirigent

Ontving opleiding aan o a Juilliard School en Yale university, begon muziekloopbaan als pianist en heeft aan het hoofd gestaan van het New York Philharmonic en van het orkest van de Metropolitan Opera Dirigeerde verder in Londen, Berlijn en Wenen

Samen met Giancarlo Menotti heeft hij het festival van de Twee Werelden in Spoleto (Italië) opgericht

VELASCO ALVARADO, JUAN (16-6 '10 Piura - 24-12 Lima) Peruviaans oud-president.

Na officiersopleiding snelle carrière, was o a. militair attaché in Frankrijk, directeur militaire academie en werd uiteindelijk opperbevelhebber leger

In '68 maakte hij geholpen door gelijkgezinde officieren een eind aan het bewind van president Belaunde

Velasco, wilde een revolutie doorvoeren die noch communistisch noch kapitalistisch was Hij voerde vergaande hervormingen door zoals een ingrijpend landhervormingsprogramma

Verder nationaliseerde hij de meest grote industriele bedrijven, onteigende buitenlandse maatschappijen en voerde een systeem van arbeiderszelfbestuur in

Tegenstand in conservatieve kring groeide echter en in '75 zette een groep gematigde officieren, onder leiding van de huidige president gen Francisco Morales Bermudez, Velasco af.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

REIS PRESIDENT CARTER

President Carter heeft van 29 dec. 1977 tot 7 jan. 1978, vergezeld van zijn echtgenote, minister van buitenlandse zaken Vance en veiligheidsadviseur Brzezinski, een rondreis gemaakt langs 7 landen, t.w. Polen, Perzië, India, Saoedi-Arabië, Egypte, Frankrijk en België.

Ket was de eerste grote buitenlandse tournee van de Amerikaanse president sinds hij in januari 1977 zijn ambt aanvaardde.

De reis symboliseerde, volgens Brzezinski in een toelichting, .,onze bereidheid om samen te werken met systemen, die maatschappelijk, politiek en economisch verschillend van het onze zijn". Tijdens de gesprekken die Carter en zijn staf met de staats- en regeringshoofden van de bezochte landen voerden kwam een grote verscheidenheid aan onderwerpen ter sprake, zoals de energiepolitiek, de betrekkingen met de Sowjet-Unie, de verhouding tot de Europese Gemeenschap, de Atlantische samenwerking, de Noord-Zuidbetrekkingen en de Midden-Oostenkwestie.

Carter zelf karakteriseerde zijn reis, tijdens een interview op de terugreis, als succesvol: ,,Ik wilde een beeld geven van een natie die opkomt voor wat juist en fatsoenlijk is: ik wilde de opvatting van de democratie, zowel in de ontwikkelingslanden als in de industriestaten, versterken; en ik probeerde vooruitgang bij het zoeken naar een oplossing voor het Midden-Oostenconflict te maken. Dit waren zo ongeveer de dingen die ik van plan was, en ik geloof dat we het er behoorlijk van hebben afgebracht."

Over het effect van Carters reis lopen de meningen nogal uiteen.

Vele Amerikaanse commentatoren menen dat de reis in de eerste plaats van binnenlands politiek belang is voor de VS en dat de resultaten, zo deze er al zijn, daaraan afgemeten moeten worden. Zij wezen erop dat het Carter nog steeds niet gelukt is zijn energiebesparingsprogramma door het Congres aanvaard te krijgen en dat de waarschuwende geluiden van m.n. de Saoedi's over het Amerikaanse energiebeleid de openbare mening moeten mobiliseren, wat voor het Congres een aansporing kan worden om snel met een energieplan te komen. In Europa vooral werd erop gewezen dat de reis, gemeten aan de doelstelling van de president zelf (zie hierna), zeker geen succes genoemd kan worden. Het is Carter niet gelukt de Arabische landen voor zijn oplossing van het Palestijnse vraagstuk te winnen, in Delhi heeft de Indiaas-Amerikaanse controverse over de nucleaire afvalstoffen alle verder bestaande eensgezindheid in de schaduw gesteld en in Saoedi-Arabie kreeg de president waarschuwende woorden te horen over de snelle val van de dollar en de monetair politieke passiviteit van Washington.

Sommige commentatoren, bijv. *The* Tzmes (7-1), wijzen erop dat hoewel vooralsnog geen tastbare resultaten zijn bereikt, de prikkel van een persoonlijk bezoek van de president meer aandacht voor de gesignaleerde problemen heeft opgeleverd en dat Carter daarom naar Washington is teruggekeerd nadat hij meer gedaan heeft dan alleen maar de binnenlandse moeilijkheden ontvluchten Hij heeft de buitenlandse dimensie van zijn presidentschap bevestigd en vergroot.

Aanvankelijk werd verwacht dat hij alleen een binnenlandse president zou zijn. In plaats daarvan heeft hij op buitenlands terrein het meeste op gang gebracht.

Aan de vooravond van zijn vertrek gaf Carter een interview dat door de belangrijkste televisiestations werd uitgezonden en waarin hij o a zijn mening gaf over een mogelijke oplossing van de problemen in het Midden-Oosten en waarin hij een overzicht gaf van zijn eerste elf maanden in het Witt Huis

T.a.v. het Midden-Oosten zei Carter dat hij de voorkeur had voor het Israëlische standpunt in de controverse tussen president Sadat en premier Begin in de Palestijnse kwestie. Hij verzette zich tegen de vorming van een geheel onafhankelijke Palestijnse staat maar sprak zich wel uit voor een staatkundige eenheid waarin de Palestijnen in vrede kunnen leven.

Volgens Carter had Begin een grote stap vooruit gedaan door zelfbestuur aan de Palestijcse Arabieren voor te stellen. ,,President Sadat dringt er tot nu toe op aan dat de zgn. Palestijnse eenheid een onafhankelijke natie wordt. Mijn eigen voorkeur is dat er geen onafhankelijke natie komt maar dat deze Palestijnse eenheid met de omliggende landen wordt verbonden, bijv. door haar een keuze tussen Israël en Jordanië te laten rnaken".

Carter zei tegen de stichting van een onafhankelijke Palestijnse staat te zijn, omdat dit een nieuw radicaal element in het toch al labiele Midden-Oosten zou brengen. Wel voegde hij eraan toe dat de VS volkomen bereid zijn om elke redelijke oplossing te aanvaarden die de partijen zelf zouden vinden.

Hij zei tamelijk optimistisch te zijn over

Partijsecretaris Gierek in gesprek met Carter bij aankomst op het vliegveld van Warschau.

Weekblad 47ste jaargang No. 2417, pag. 29375-29390

de situatie in het Midden-Oosten. Bij de besprekingen tussen Israël en Egypte is opmerkelijke vooruitgang geboekt, ,,er is geen reden voor ons ontmoedigd te zijn" Carter hoopte dat het voor de VS niet nodig zou zijn om de bestanddelen van een globale vredesovereenkomst in het Midden-Oosten te garanderen Maar als mrt zulke vredesgaranties een akkoord kan worden gered, aan zou de presiaent bereid zijn garanties te overwegen.

Wat zijn ontmoeting in Teheran met de Jordaanse koning Hoessein betrof, zei Carter, dat hij graag zou zien dat Amman aan het vredesoverleg in het Midden-Oosten deelneemt, maar dat hii op dit punt geen enkele druk op Hoessein heeft uitgeoefend.

,,Koning Hoessein heeft in zijn contacten met mij over deze kwestie een zeer positieve houding aangenomen", aldus Carter

Wat het binnenlandse beleid betrof sprak Carter de verwachting uit dat zijn reis het Congres de dwingende noodzaak zou duidelijk maken om snel een energieplan uit te voeren. ,,Overal waar ik op deze reis zal komen, zal men mij vragen wat Amerika met het energieprobleem denkt te gaan doen".

Carter zei dat hij klaar staat om met de volksvertegenwoordiging tot een schikking te komen over de energiewet, waar Huis van afgevaardigden en Senaat nog onderling over beraadslagen. ,,Er zijn goede aanwijzingen voor een komende regeling die tegemoet komt aan wat ik noodzakelijk acht", zo gaf de president te kennen.

Eerder, in november, stelde Carter zijn wereldreis uit om met het Congres tot afspraken te komen in het slepende energiedebat. Vervolgens gunde het Congres zich echter juist in die weken een korte vakantie waarmee het Congres duidelijk maakte zich niet door Carter onder druk te laten zetten.

In het televisie-interview dat een uur duurde, blikte Carter tevens terug op zijn eerste 11 maanden in het Witte Huis. ,,Ik geloof dat mijn grootste fout is geweest dat ik onbewust te hoge verwachtingen heb gewekt", aldus Carter, die toegaf de moeilijkheden in het Congres te hebben onderschat.

,,Ik heb mensen teleurgesteld die dachten dat we sneller zouden kunnen handelen", zei Carter en hij bevestigde op een vraag van een interviewer dat het afgelopen jaar voor hem een les was geweest in het sluiten van compromissen. Al voegde hij eraan toe: ,,Ik weet niet zeker of het een goede les is geweest want ik vind het nog steeds moeilijk om compromissen te sluiten".

De werkelijke verdienste van zijn regering achtte Carter echter niet uit te drukken in ondertekende en aangenomen wetten: ,,Dat de regering nauwkeuriger de hoop en de droom van het Amerikaanse volk tot uitdrukking heeft weten te brengen is een algemene verdienste waar ik het meest trots op ben".

Sprekend over de onderhandelingen met de Sowjet-Unie over de beperking van de strategische bewapening (SALT) zei Carter ,,dat we nog wat zullen moeten onderhandelen" maar hij toonde zich optimistisch over het eindresultaat van het overleg.

Minder optimistisch was hij over de tekorten op de Amerikaanse begroting. Tijdens zijn verkiezingscampagne had Carter steeds gezegd dat hij de federale begroting tegen 1981 in evenwicht zou brengen, maar nu drukte hii zich voorzichtiger uit: „Het is duidelijk dat ik dit niet kan garanderen Wij hebben altijd geweten dat het in evenwicht brengen van de begroting moeilijk zou zijn".

Voor het komend jaar noemde de president als prioriteiten de energiewetgeving. de ratificatie van het Panamaverdrag, en het ontwerpen van een nationale volksgezondheidsrepeling

Reactie Sadat

De Egyptische president Sadat reageerde op 29 dec 1977 op Carters verklaring inzake het Midden-Oosten. Hij zei o.a. dat Carter het klimaat voor de vredesonderhandelingen in het Mididen-Oosten met dergelijke verklaringen bedierf.

Sadat zei dat hij verrast, teleurgesteld en ontdaan was door Carters verwerping van een Palestijnse staat. Deze mededeling vertraagde volgens hem een regeling in het Midden-Oosten.

Sadat weigerde zijn eerdere voorspelling te herhalen dat een regeling slechts een zaak van een paar maanden zou kunnen zijn. ,,Hij maakt mijn taak zeer moeilijk, maar wij zullen voortgaan." Sadat zei verder: ,,Hij (Carter) heeft mijn volste vertrouwen, al weet ik niet waarom hij dit heeft gedaan." Sadat zei het meeste verrast te zijn door het feit dat in de uitspraak van Carter de Palestijnse kwestie niet op de juiste waarde wordt geschat terwijl dit juist de kern van het probleem is.

Minister van buitenlandse zaken Vance zwakte de verklaring van Carter in een vraaggesprek met journalisten in het vliegtuig naar Warschau overigens weer wat af. Hij zei dat zijn land premier Begins voorstellen niet heeft onderschreven. Volgens de VS is het Israëlische plan voor de westelijke Jordaanoever echter wel een geschikt onderhandelingspunt voor verdere onderhandelingen.

Vance voorspelde dat de lopende Israëlisch-Egyptische vredesbesprekingen waaraan hij volgende maand ook zelf deelneemt, zullen uitmonden in een Geneefse vredesconferentie over het Midden-Oosten.

Vance zei ook te hopen dat vertegenwoordigers van de Palestijnse Arabieren ,,in de niet al te verre toekomst" aan de besprekingen zullen deelnemen.

Toelichting reizen Carter

Carters adviseur voor nationale veiligheidszaken, Zbigniew Brzezinski, gaf op 21 dec. 1977 tegenover journalisten een toelichting op Carters reis en op de in het voorjaar volgende reis naar Venezuela, Brazilië en Nigeria.

De keuze van de landen is weloverwogen omdat Carter daarmee tot uiting wil brengen begrip te hebben voor de grote rol die de betrokken landen spelen in het „mondiale politieke ontwaken", dat volgens Brzezinski het belangrijkste aspect van deze tijd is „waarin de wereld haar meest uitgebreide en meest intensieve gedaanteverwisseling beleeft van haar hele geschiedenis". Een tijd waarin „een tot dusver politiek en sociaal passieve wereld werkelijk activistisch begint te worden.

Tot de belangrijkste van de nieuwe verschijnselen rekent Brzezinski de ineenstorting van het westerse kolonialisme, de daarop gevolgde verbreiding over de wereld van de nationale staat als de fundamentele vorm van aolitieke organisatie en voorts de bevolkingsexplosie

Door deze laatste zal aan het einde van deze eeuw 80% van de wereldbevolking leven in Latijns-Amerika, Afrika en Azië en slechts 20% in de noordelijke landen Bovendien zal de bevolking m het Zuiden veel jonger zijn dan die in het Noorden. die dan vele ouden van dagen zal tellen, alsmede van middelbare leeftijd d w z. mensen die nog wel produktief zijn, maar relatief minder produktief

Behalve Amerika zal dan ook, volgens Brzezinski, tegen het einde van de eeuw geen Westelijk land tot de eerste 12 behoren wat bevolkingsaantal en misschien ook andere kenmerken betreft

Carters adviseur komt dan ook tot de conclusie dat het naoorlogse internationale systeem, voornamelijk gebaseerd op de Atlantische betrekkingen, niet langer een adequaat instrument is, gezien de nieuwe politieke en sociale realiteiten

Weliswaar is de wereld in strategisch opzicht nog steeds bi-polair, d w z beheerst door de Amerikaans-Russische tegenstelling Maar als het over de verdeling van de wereldmacht gaat is het niet langer voldoende te spreken over de traditionele deelnemers aan het internationale spel: Amerika, de Sowjet-Unie en de voornaamste Westeuropese landen

Er moet, aldus Brzezinski, nu ook gesproken worden over landen als Venezuela, Brazilie, Nigeria, Saoedi-Arabie, Iran, India en Indonesie, die elk in hun regio en internationaal een belangrijke rol spelen

Daarnaast mag niet uit het oog worden verloren, aldus Brzezinski, dat de betekenis vermindert van de afzonderlijke ideologische of revolutionaire modellen 20 jaar geleden was de Sowjet-Unie nog zo een model Maar nu zal geen revolutionair die zichzelf respecteert zeggen dat hij een maatschappij wenst naar het voorbeeld van de Sowjet-Unie

Ook Cuba en China zijn naar de mening van Brzezinski als model verbleekt Dat hangt samen, zo meent hij, met het verschijnsel dat hij mondiale diversiteit of mondiaal pluralisme noemt

Twee andere belangrijke nieuwe verschijnselen, waarop Brzezinski wijst, zijn de noodzaak van een nieuwe internationale arbeidsverdeling en die van sociale rechtvaardigheid tussen volken, individuen en zelfs staten

Voorts moet er een uitbreiding komen van het economische systeem De reizen van Carter zijn bedoeld, zo zegt hij, om duidelijk te maken dat Amerika in positieve zin aan dergelijke noodzakelijke veranderingen wil meewerken.

Voor de gezamenlijke westelijke wereld ziet Brzezinski hier de belangrijke taak weggelegd om de problemen van het Zuiden te helpen oplossen. Daartoe moet het Westen bereid zijn bepaalde realiteiten te aanvaarden en te helpen bij de hervorming van de bestaande instellingen

Rij zijn vertrek zei Carte dat de verscheidenheid van plaatsen die hij in de voor hem liggende dagen zou bezoeken een symbool is van de breedte en verscheidenheid van de Amerikaanse belangstelling in de wereld.
In Frankrijk en West-Europa wenste hij de historische banden en de gemeenschappelijke waarden te verstevigen en in Polen, het vaderland van vele miljoenen Amerikanen, wilde hij de verbeterende betrekkingen tussen de VS en de volkeren van Oost-Europa nieuwe impulsen geven.
In Iran en Saoedi-Arabie wilde hij de economische betrekkingen bespreken en druk uitoefenen voor een voortgang van de dramatische vooruitgang die wordt gemaakt in de vredespogingen in het Midden-Oosten.
,,In India, de grootste democratie ter aarde, zullen we nieuwe wegen voor samenwerking en communicatie tussen de ontwikkelingslariden van de wereld en het geïndustrialiseerde noorden zoeken."

Carter in Polen

Op 29 dec. 1977 arriveerde het Amerikaanse gezelschap in Warschau, waar Carter verwelkomd werd door o.a. de secretaris-gencraal van de Poolse communistische partij, Gierek.
Carter verklaarde o.a.: ,,Toen ik vanmorgen de VS verliet heb ik het volk van mijn natie gezegd dat deze reis de verscheidenheid weerspiegelt van een snel veranderende wereld. Het is een wereld waarin oude ideologische etiketten hun betekenis hebben verloren en waarin het fundamentele doel van vriendschap, wereldvrede, rechtvaardigheid, mensenrechten en individuele vrijheid belangrijker ie geworden dan ooit."
Carter zei verder dat de Poolse grondwet van 1791, samen met de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring en de Franse verklaring van de rechten van de mens belangrijke documenten vertegenwoordigen in de strijd voor de mensenrechten.
Partijsecretaris Gierek legde in zijn welkomsttoespraak sterke nadruk op de historische banden tussen de VS en Polen. Hij sprak verder over de veiligheid die Polen als waarde boven alles stelde.

In een vraaggesprek dat de Poolse partijleider eerder heeft gegeven aan het Amerikaanse persbureau Associated Press heeft Gierek toegegeven dat wij niet pretenderen alles gedaan te hebben wat betreft mensenrechten" Maar dat een van de redenen dat Carter heeft besloten om al.; eerste en enige Oosteuropese land op zijn wereldreis Polen te bezoeken het feit is dat de Amerikaanse regering optirnistisch gestemd is over de relatieve vrijheid die dissidenten in Polen genieten
.,Om duidelijke redenen", zo zei Gierek in dat vraaggesprek, ,,verschillen de ideeën van president Carter over mensenrechten van die van ons Wat ons betreft, wij proberen onze ideeën niet op te leggen, maar evenmin willen we dat iemand zijn ideeën aan ons oplegt' Gierek wees daarnaast ook nog op het feit dat op het terrein van de vrije uitwisseling van ideeën, zoals die door de Slotakte van Helsinki is vastgelegd, de ideeën uit de VS vrijer naar Polen toestromen dan omgekeerd ,,Je hoeft daarvoor maar naar boekwinkels, kranten, televisie en films te kijken", aldus Gierek
Op weg naar Warschau, zei Zbigniew Brzezinski, dat de Poolse houding op het punt van de mensenrechten ,,redelijk goed" was, maar dat nog niet voldoende was gedaan om de besprekingen losser te maken voor Polen, die zich bij hun familie in de VS willen voegen

Tijdens zijn verblijf in Warschau voerde Carter besprekingen met Gierek en leden van de Poolse regering, o.a. premier Jaroszewitsj.

Op 30 dec. bracht hij een bezoek aan het monument van de onbekende soldaat en het voormalige getto. Dezelfde dag gaf hij een persconferentie waarin hij o.a. verklaarde dat de VS hopen dat in het voorjaar van '78 een nieuw SALT-akkoord met de SU tot stand zal komen. Ook de relatie Polen-Sowjet-Unie kwam aan de orde.

Carter zei van mening te zijn dat Polen, gezien de goede betrekkingen die het land met de beide grote mogendheden onderhoudt, kan helpen de al bestaande redelijke Amerikaans-Russische verstandhouding verder te verbeteren
Aan het begin van de persconferentie merkte Carter op dat enkele Poolse ,,journalisten" niet waren toegelaten. Hij zal hen echter in de gelegenheid stellen om hem schriftelijk te benaderen Hij doelde hiermee op enkele redacteuren van het ondergrondse blad Opinia een uitgave van het Comité voor de rechten van de mens en de burger
Vragen op de persconferentie over de Poolse afhankelijkheid van de Sowjet-Unie werden handig door de president gepareerd Hij wees op de nauwe banden tussen Polen en de Sowjet-Unie sinds de Tweede Wereldoorlog, noemde de relaties binnen het Warschaupact anders dan die binnen de NAVO, maar merkte verder op dat Polen ,,in vergelijking met menig ander Europees land dat ik ken een grote mate van vrijheid van meningsuiting en godsdienst kent"

Over het Midden-Oosten zei Carter dat hij op dit ogenblik geen plannen had voor een bezoek aan Cairo om daar met Sadat de situatie in het Midden-Oosten te beispreken. Hij sloot echter niet de mogelijkheid uit voor een ontmoeting met het Egyptische staatshoofd tijdens zijn reis. Carter zei dit kort nadat zijn woordvoerder Jody Powell tegen journalisten had gezegd dat de president spoedig zou beslissen of hij al dan niet naar Egypte zou gaan als onderbreking van zijn vlucht van Saoedi-Arabië naar Frankrijk.

Carter herhaalde zijn bezwaren tegen de schepping van een Palestijnse staat op de westelijke Jordaanoever en in de streek van Gaza, ondanks Sadats kritiek op zijn opvattingen. ,,Wij geven de voorkeur aan een Palestijns thuisland of entiteit Deze entiteit zou een hand dienen te vormen met Jordanie en geen aparte onafhankelijke staat dienen te zijn", aldus Carter
De Amerikaanse president liet zich niet uit over die voorstellen die premier Begin van Israël in Ismailia aan president Carter heeft voorgelegd betreffende Palestijns zelfbestuur voor de westelijke Jordaanoever en de streek van Gaza onder handhaving van ren Israelische militaire aanwezigheid in die gebieden Carter zei slechts ,,We steunen geen enkele Israëlische militaire nederzetting in de Gazastrook of op de westelijke Jordaanoever'

Carter in Iran

Op 31 december arriveerde Carter in Teheran, waar hij verwelkomd werd door de sjah.

Op het vliegveld verklaarde Carter dat het belangrijkste wereldprobleem dat van de energie is en dat noch de olieproducerende noch de olieconsumerende landen kunnen overleven en welvarend zijn als de beperkte olievoorraden onbeperkt aangesproken worden.

Een ander probleem was, aldus Carter. vrede voor de geteisterde gebieden van de aarde en de groeiende vloed van bewapeningsverschillen tegen te houden. Carter zei dat hij en de sjah de hoop delen dat er spoedig vrede komt in het Midden-Oosten en dat, terwyl het militaire bondgenootschap tussen beide landen onaangetast bleef, beide landen zouden samenwerken het niveau van spanning en bewapening in de wereld te verminderen. Na een onderhoud met de sjah, later op de dag, verklaarde Carter dat de besprekingen zoals altijd, ,,uitstekend" waren geweest en dat het moeilijk was verschillen ,,tussen ons" te ontdekken.

Een hoge Amerikaanse woordvoerder verklaarde dat overeenstemming was bereikt over de voorwaarden voor nucleaire nonproliferatie die de weg effenen voor een eventuele verkoop aan Perzië van 8 Amerikaanse lichtwaterkernreactoren
De voorwaarden van de overeenkomst zijn volledig in overeenstemming met de wetgeving die in behandeling is bij het Congres voor een betere regeling van de verkoop van Amerikaanse nucleaire technologie aan het buitenland, aldus de woordvoerder

In Teheran ontmoette Carter koning Hoessein van Jordanië (m.) en de sjah van Perzië.

Hij zei dat er verder een zeer „substantiële overeenstemming van mening" bestond over het Midden-Oosten en de zgn „hoorn van Afrika"
Beide landen zouden doen wat zij konden om een eind te maken aan de vijandelijkheden tussen Somalië en Ethiopie in dit gebied van Afrika Beide landen maakten zich ongerust over de grote toevloed van Russische wapens in Ethiopie en beide waren bezorgd over de Cubaanse en Sowjetrussische aanwezigheid in Afrika, in het bijzonder in Ethiopie
De woordvoerder zei verder dat Carter uitdrukking had gegeven aan zijn waardering voor het aandeel van de sjah in het bevriezen van de olieprijzen

Gesprek met koning *Hoessein*

In Teheran sprak Carter verder met de Jordaanse koning Hoessein, die speciaal hiervoor naar Iran was gekomen.
N.a.v. deze ontmoeting verklaarde Carter tegenover journalisten dat koning Hoessein onder bepaalde voorwaarden bereid is deel te nemen aan de vredesonderhandelingen in het Midden-Oosten, hetzij direct met de Israëli's hetzij met Egypte en Israël.
Maar, zo zei hij ,,president Sadat vertegenwoordigt de Arabische positie op zeer duidelijke wijze en voor het ogenblik zie ik geen reden ... en ik denk dat de koning het daarmee eens is .... voor Jordanië om direct aan de besprekingen deel te nemen".

Carter zei verder dat de besprekingen met de sjah en Hoessein zeer vruchtbaar waren geweest en dat beiden een grote bewondering hadden voor het vredesinitiatief van Sadat en voor de vorderingen die daarbij al waren gemaakt.
Gevraagd of Carter ook gesproken had over het probleem van de westelijke Jordaanoever zei hij dat de Amerikaanse mening daarover zeer duidelijk was en dat deze verenigbaar is met de opvattingen van de sjah en substantieel verenigbaar met de opvattingen van koning Hoessein.
De Amerikaanse opvattingen zijn gebaseerd op de principes die zijn neergelegd in de resoluties 242 en **338** van de VN en zij moeten de bases zijn voor een uiteindelijke vrede, aldus Carter.

Een hoge Amerikaanse regeringswoordvoerder verklaarde tegenover de pers dat de ontmoeting tussen Carter en koning Hoessein gedeeltelijk een evaluatie was geweest van hoe beiden de conferentie in Cairo waardeerden
Hij zei dat koning Hoessein de kwestie van de Palestijnse entiteit of thuisland beschouwde als een zaak van zelfbeschikking voor het volk waar het hier om ging, hoewel de koning persoonlijk een zodanige zelfbeschikking zou preferen waarbij plaats was voor een band met het koninkrijk Jordanie
Hoessein zelf verklaarde in Teheran in een interview met het Amerikaanse televisiestation C B S dat een vredesregeling in het Midden-Oosten niet mogelijk is als Israël zich niet terugtrekt uit de sinds '67 bezette Arabische gebieden, m-elusief Oost-Jeruzalem De koning zei bereid te zijn de vredesbesprekingen tussen Egypte en Joodanie bij te wonen als Jordanië ,,op een constructieve wijze kan bijdragen tot een vredesregeling" Hij zei echter aar. iedere regering waarbij Israël niet alle bezette Arabische gebieden afstaat en de rechten van de Palestijnen niet erkent, onaanvaardbaar is voor Jordanië

Na afloop van het statiebanket dat de sjah het Amerikaanse gezelschap op 31 december aanbood, bevestigde Carter dat hij op 4 januari een ontmoeting zou hebben met de Egyptische president Sadat.
Brzezinski verklaarde in een toelichting dat de ontmoeting zeer kort zou zijn en dat van gedachten gewisseld zou worden over de vraag of ook andere groeperingen bij de besprekingen tussen Israël en Egypte betrokken konden worden zoals de Jordaniërs, de gematigde Palestijnen en de Saoedi's.

Geen eensgezindheid over levering *kernbrandstof* aan India

Op 2 januari arriveerde Carter in New Delhi voor besprekingen met de Indiase premier Desai over het Midden-Oosten, over de pogingen om de militaire activiteiten in de Indische Oceaan te beperken, de ontwikkelingen in de hoorn van Afrika, de betrekkingen met de Volksrepubliek China, de dialoog met de grondstofproducerende landen, de pogingen om door onderhandelen een algeheel verbod op nucleaire proefexplosies tot stand te brengen en de besprekingen voor de beperking van de strategische wapens.
Volgens de Indiase minister van buitenlandse zaken had premier Desai bij die gelegenheid de Amerikaanse president verzekerd dat India geen wapens levert aan de strijdende partijen in de hoorn van Afrika.
Het belangrijkste onderwerp betrof echter de levering van Amerikaanse kernbrandstof aan India.
Volgens een officiële mededeling zou Carter een aanbeveling doen een uitvoervergunning af te geven voor de levering van 7,6 ton verrijkt uranium voor de kerncentrale Tarapur.
Uit een aan de pers uitgelekt vertrouwelijk gesprek tussen Carter en Vance bleek echter dat de Indiase premier niet genegen was aan de strengere Amerikaanse bepalingen m.b.t. het gebruik en het vernietigen van het afval te voldoen.

Volgens Carter in zijn gesprek met Vance, was Desai ,,onvermurwbaar" wat betreft het verkrijgen van Amerikaanse garanties voor de nucleaire brandstofvoorziening.

.Ik heb hem verteld dat ik de kwestie van de goedkeuring van de brandstofleveranties ter sprake zal brengen ( ) ik heb hem dat verteld maar het scheen niet veel indruk op hem te maken" ,,Ik denk dat wij hem het beste nog een brief kunnen sturen, een koele en zeer openhartige brief '

persvoorlichter Powell zei dat Carter zich er niet bewust van was geweest dat zijn onderonsje met Vance werd opgenomen

Hij noemde het ,,een eenvoudige uitspraak waarin Carter uitdrukking heeft gegeven ,,aan zijn gevoel dat er na het bezoek een schriftelijke communicatie plaats zal moeten vinden waarin de feiten nog eens worden vastgelegd"

De Verenigde Staten hebben het afgelopen jaar pressie op India uitgeoefend om alle nucleaire installaties onder internationaal toezicht te stellen Ook willen de Amerikanen dat India, waarin 1974 een nucleaire explosie werd gehouden, het Nonproliferatie-verdrag (NPV) ondertekent (in dit verdrag beloven niet-nucleaire staten om nooit een atoomwapen aan te schaffen)
De Indiase regering heeft steeds volgehouden dat het NPV kleine mogendheden die een kernindustrie willen ontwikkelen, in feite discrimineert ten opzichte van de grote mogendheden die al een atoomwapen hebben

India is met name geprikkeld door het feit dat Washington een aangegane verplichting tot het leveren van kernbrandstof niet voldoende nakomt omdat New Delhi de Amerikaanse veiligheidseisen niet heeft aanvaard India staat slechts internationale controle toe op kerncentrales die gebouwd zijn met buitenlandse steun

Carter sprak ook het Indiase parlement toe en prees bij die gelegenheid het herstel van de democratie na het bewind van Indira Gandhi. De president vergeleek deze gebeurtenis met het gedwongen aftreden van ex-president Nixon wegens het Watergate-schandaal.

Aan het eind van het bezoek werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, die de ,,Verklaring van Delhi" werd genoemd.

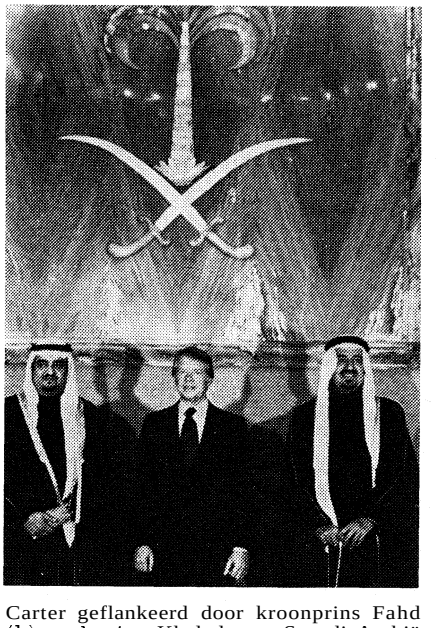
Hierin verklaarden beide partijen zich voor vermindering en uiteindelijke uitbanning van kernwapens en voor beëindiging van het gevaar van verspreiding van deze wapens. Verder zeiden zij dat de kloof tussen rijke en arme landen ove brugd moet worden.

In deze 500 woorden omvattende verklaring, die enkele uren voor het vertrek van Carter naar Saoedi-Arabie door de Amerikaanse president en de Indiase premier werd ondertekend, wordt hun verschil van mening over ,,atoomgaranties" dat tijdens privé-gesprekken van beide leiders aan de dag trad onaangeroerd gelaten. Gezegd wordt slechts dat de ,,bestaande voorraden kernwapens moeten morden verminderd en vervolgens moeten worden opgeheven en dat het gevaar van verspreiding van kernwapens tot staan moet worden gebrnrht"
Er werd geen gewag gemaakt van de geschillen tussen beide landen over het Nonproliferatieverdrag. dat India tot dusverre niet heeft ondertekend, en over de ontwikkeling van kernenergie door India
Carter suste de kwestie door in te stemmen met het leveren van 7,6 ton verrijkt uranium voor de kernreactor bij Bombay op grond van een eerder gesloten verdrag Ook zegde hij toe dat de VS zwaar water zullen leveren voor gebruik in Indiase kernreactoren Tijdens het overleg tussen Carter en Desai werden geen besluiten genomen over de toekomstige atoompolitiek jegens India, dat in 1974 een proef met een kernwapen nam
Toen Carter de hal verliet waar de gezamenlijke verklaring was getekend vroeg een verslaggever aan de Amerikaanse president ,,Bent u nog van plan hem (Desai) een koele en niet mis te verstane brief te schrijven" ,,Ja dat ben ik, het zal een openhartige zijn', antwoordde Carter

Van zowel Indiase als Amerikaanse kant werd later gezegd dat de goede verhouding tussen beide landen door het incident niet vertroebeld is

Over de tegenstelling arm-rijk zeggen Carter en Desai in hun verklaring dat ,,een rechtvaardiger internationale economische orde ontworpen zal moeten worden als wij de internationale vrede veilig willen stellen" Beide landen spreken ook hun ,onwankelbare" vertrouwen in de democratie uit

„Wij zijn van mening dat een cooperatieve en stabiele wereldorde afhankelijk is van het recht van ieder mens om zijn eigen regeringsvorm te bepalen en het recht van iedere natie om haar eigen politieke, sociale en economische beleid te voeren "
Voordat hij de verklaring ondertekende sprak Carter in lovende bewoordingen over het ,,Indiase experiment" waarbij mensen met een verschillende culturele achtergrond, taal en godsdienst samen kunnen werken ,in onafhankelijkheid en vrijheid '

Carter geflankeerd door kroonprins Fahd (l.) en koning Khaled van Saoedi-Arabië voor het staatsbanket in het koninklijk paleis in Riad.

Ontmoeting *met* koning Khaled

Op 3 jan. arriveerde Carter in Riad, de hoofdstad van Saoedi-Arabië, waar hij achtereenvolgens besprekingen voerde met het staatshoofd koning Khaled en kroonprins Fahd. Volgens een Amerikaanse woordvoerder lichtte Carter zijn gastheren in over zijn recente gesprekken met de Israëlische premier Begin, de sjah van Iran en koning Hoessein van Jordanië.
Hij gaf een overzicht van ,,de evolutie van de diplomatieke gebeurtenissen sinds het bezoek van de Egyptische president Sadat aan Israël". De president beschreef ,,de mogelijkheden zoals hij die zag" voor een ,,allesomvattende regeling" in het Midden-Oosten.
De president gewaagde ook van zijn tevredenheid over de beslissing genomen op de laatste OPEC-bijeenkomst m.b.t. de olieprijzen en verklaarde dat hij vastbesloten was druk uit te oefenen op het Congres om een wetgeving op te stellen die voorziet in bezuinigings- en conserveringsmaatregelen.

Op 4 jan. reisde Carter door naar Egypte voor een kort onderhoud met president Sadat in Aswan.

Direct na Carters vertrek uit Riad zei de Saoedische minister van buitenlandse zaken, Saoed Al Faisal, tegenover journalisten: „De mening van het koninkrijk is dat een alomvattende, rechtvaardige en duurzame oplossing van het Midden-Oosten-probleem niet tot stand kan komen, tenzij deze wordt gefundeerd op de volgende twee basis-principes: Ten eerste (Israëlische) terugtrekking uit alle bezette Arabische gebieden, het bezette Arabische Jeruzalem inbegrepen; ten tweede het toekennen aan het Palestijnse volk van zijn legitieme rechten, zijn recht op zelfbeschikking en op de terugkeer naar zijn land inbegrepen."
De vrij harde verklaring van de Saoedische minister van buitenlandse zaken volgde op eerdere toespelingen van leden uit het gevolg van Carter dat Saoedi-Arabië meer naar het Amerikaanse standpunt zou neigen en dat Riad ook zou voelen voor een autonome Palestijnse entiteit die is verbonden met Jordanië.
Minister Faisal zei dat de opvattingen van de VS en Saoedi-Arabië over het Israëlisch-Arabische conflict ,,verschillend zijn en dat is begrijpelijk omdat de VS de rol van bemiddelaar spelen",

Volgens Arabische diplomaten in Riad hebben de Saoedische leiders er bij Carter op aangedrongen zwaardere druk op Israël uit te oefenen om meer concessies van dat land los te krijgen. Afgezien van de verklaring die minister Saoed Al Faisal kort na Carters vertrek aflegde, werd geen officieel afscheidscommuniqué of verklaring aan de pers verstrekt.
Volgens !eden uit Carters gevolg is ook over andere zaken gesproken zoals energie, economische samenwerking, de strijd tussen Ethiopië en Somalië en de situatie in en rond het gebied van de Perzische Golf. Deze besprekingen zouden ,,een volledig succes" hebben opgeleverd.

Amerikaans-Egyptische toenadering *bij* bespreking in *Aswan*

In Egypte sprak Carter ongeveer een uur met president Sadat op het vliegveld van Aswan. Kort voor het einde van het gesprek voegde de Westduitse Bondskanselier Schinidt die in Egypte op vakantie was, zich bij het gezelschap.

Carter zei na afloop van het gesprek dat de VS ,,een actieve rol willen spelen" bij het vredesoverleg. Carter: ,,Wij geloven dat ei- bepaalde fundamentele beginselen zijn die in acht moeten worden genomen voordat vrede kan worden bereikt.
In de eerste plaats moet volledige vrede gebaseerd zijn op normale betrekkingen tussen de partijen.
Ten tweede moet Israël zich terugtrekken uit in 1967 bezette gebieden.
Ten derde moet er een oplossing komen voor hei Palestijnse vraagstuk in al zijn aspecten. De partijen moeten de legitieme rechten van het Palestijnse volk erkennen en de Palestijnen in staat stellen deel te nemen aan het vaststellen van hun toekomst".
Carter sprak niet over de PLO of over een Palestijnse staat. Een van de redenen voor Carters bezoek aan Egypte was Sadats ontstemming over een recente uitspraak van Carter waarin deze zei dat er naast Israël geen ruimte is voor een onafhankelijke Palestijnse staat. Carter zei vanmorgen verder: ,,Enige soepelheid is altijd noodzakelijk om geslaagde onderhandelingen te verzekeren".
President Sadat, die evenals Carter na afloop van het overleg een korte verklaring aflegde omschreef de besprekingen als ,,zeer vruchtbaar en intensief" en voegde daaraan toe: ,,We zijn erg gelukkig te kunnen zeggen dat onze opvattingen identiek zijn".
Sadat: Al wat ik vraag is dat wij binnen korte tijd weer de gelegenheid zullen hebben president Carter te ontvangen en hem de dankbaarheid van het Egyptische volk en van mij te tonen".
Hij nodigde nogmaals ,,de betrokken partijen" in het conflict in het Midden-Oosten uit zich aan te sluiten bij de huidige vredesonderhandelingen ,,op elk ogenblik dat zij het nuttig zullen oordelen, want dit keer gaan wij naar vrede, een werkelijke en blijvende vrede in het gebied".

Sadat verklaarde na afloop van het onderhoud in een vraaggesprek met de Amerikaanse televisie dat de inzichten tussen hem en Carter over de oplossing van de Palestijnse kwestie dichter bij elkaar gekomen zijn.
Hij zei ook in de naaste toekomst — na het begin van het ministeriële overleg in Jeruzalem en Caïro medio januari — niet alleen Begin maar ook koning Hoessein en koning Hassan van Marokko en de sjah van Iran in Aswan te willen ontvangen.
Op een vraag van ABC-correspondent Barbara Walters of de twee presidenten een gelijke oplossing zien voor de kwestie van de Palestijnen op de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, zei Sadat: ,,Vandaag bij de besprekingen hebben we overeenstemming bereikt... We zijn het over bepaalde stappen eens geworden en die zullen bekend worden tijdens het (Israëlisch-Egyptische) overleg dat 15 jan. begint".
In een andere interview met de Amerikaanse CBS-televisie zei Sadat dat Egypte, Israël er de VS zeer dicht bij een verzoening van hun meningsverschillen over de kwestie van zelfbestuur/zelfbeschikking van de Palestijnen zijn gekomen.

Carter in Parijs

Op 4 jan. arriveerde Carter in Parijs waar hij werd ontvangen door president Giscard d'Estaing. In een eerste onderhoud tussen beide staatshoofden werd gesproken over de Europese veiligheid, de ontwapening en de Oost-West betrekkingen.
's Avonds hield Carter een lezing voor de Amerikaans-Franse Kamer van Koophandel.
Daarin bevestigde hij de Amerikaanse veiligheidsgaranties. Tevens erkende hij dat Washington zich neerlegt bij de onafhankelijkheid van de Franse defensie.
Carter zei onder meer: ,,De verplichting van Amerikaanse regering en volk aan de veiligheid van Europa is absoluut. Er mag geen twijfel zijn dat wij in Europa zoveel strijdkrachten zullen handhaven als nodig zijn om deze verbintenis na te komen. We zijn ook dankbaar dat Frankrijk strijdkrachten onderhoudt en verbetert die essentieel zijn voor de defensie".
Carter sprak verder over de deugden van de democratie in de wereld, die niet alleen vrede kon brengen, maar ook het individu moest beschermen tegen de macht van de staat. ,,Omdat de rechten van het individu hoger staan dan de eisen van de staat".

Carter stelde een ,,nieuw programma voor democratie" voor in vijf punten:

- betere en snellere reactie van regeringen en instellingen op de eisen van het volk door betere verdeling van de welvaart, nieuwe betrekkingen tussen werknemers en .gevers, verminderde overheidsbemoeienis en decentralisatie:

- herstel van groei, beheersing van inflatie en vermindering van werkloosheid, niet om der wille van de groei-op-zichzelf, maar ten behoeve van de menselijke ontwikkeling. De VS zouden hiertoe bijdragen door ,,handhaving van de sterkte van de dollar", nieuwe koopkracht door belangrijke belastingverlaging, vermindering van werkloosheid en inflatie;

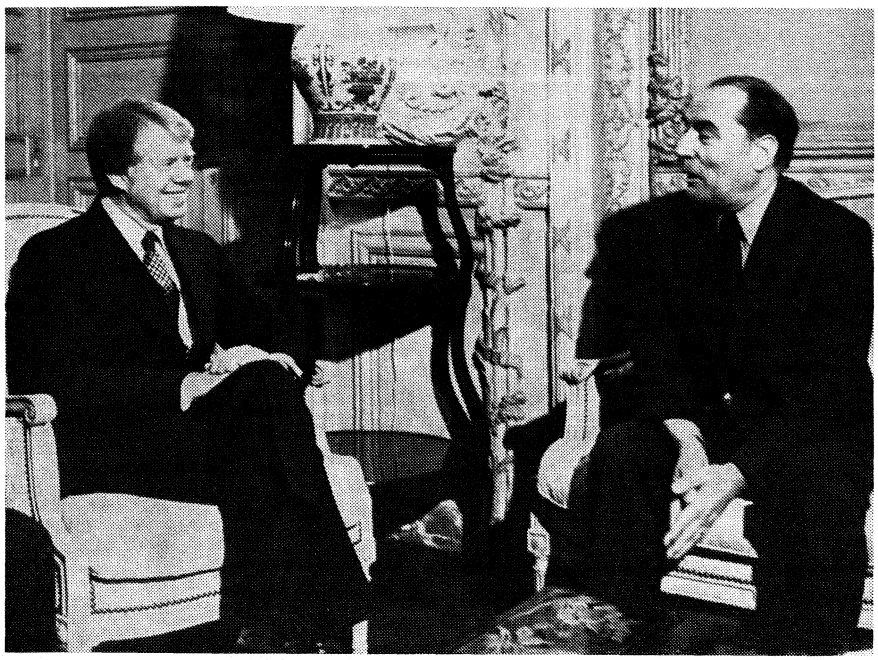
- wederzijdse veiligheid door militaire kracht die de vrijheid handhaaft en ontspanning mogelijk maakt. ,,Militaire kracht zonder ontspanning kan een conflict brengen, maar ontspanning is onmogelijk zonder de Navo en steun van het publiek voor een sterke defensie", aldus Carter Hij stelde kwalitatieve en kwantitatieve vermindering van nucleaire wapens voor, met tenslotte uitsluiting daarvan, verbod van alle nucleaire proefexplosies en een belangrijke vermindering van handel in conventionele wapens,

- volledige Amerikaanse steun voor de Europese gemeenschap en het doel de relaties tussen de negen te verbeteren en te veranderen: ,,Een verenigd en sterk Europa is geen bedreiging, maar een zegen voor ons";

- samenwerking om zich aan te passen aan de nieuwe verhoudingen in de wereld tussen Noord en Zuid, waarbij Europa een ,,belangrijke rol buiten zijn continent" moet spelen en het lidmaatschap van de instellingen voor economische actie niet langer beperkt kan worden tot een kleine groep"

Op 5 jan. bezochten de beide presidenten het invasiestrand in Normandië waar tienduizenden Amerikaanse soldaten liggen begraven. Carter legde bloemen bij het monument van Omaha-beach en begaf zich daarna naar Bayeux, waar zij het begin van de bevrijding van Europa, 34 jaar geleden herdachten.
In de avond werd het Amerikaanse gezelschap een grootse ontvangst in de Spiegelzaal van het slot van Versailles aangeboden.
In zijn afscheidswoord zei Giscard dat de gesprekken uiterst ,,open en eenbiedig voor de rechten van de ander waren geweest".
Doelend op Carters erkenning van het nut der onafhankelijke Franse defensiepolitiek voegde hij eraan toe: „Het was de eerste keer dat er over en weer geen poging was de politiek van het andere land te veranderen".
Op een persconferentie na het vertrek van Carter zei Giscasd:

,,Wat ilr positief vond was dat de huidige Amerikaanse regering zich er van bewust is dat er in Europa die autonome factor van besluitvorming is en dat die nationale wens om de eigen veiligheid te verzekeren alles bij elkaar genomen een positieve factor is. Dus in plaats van onze geschillen als een permanente hindernis te beschouwen in onze verhouding (moet gerealiseerd worden) dat deze geschillen, wanneer ze goed begrepen worden, een verrijkende factor kunnen zijn een aanvullend middel om onze doelen te bereiken: de organisatie van een multipolaire wereld die niet beperkt wordt tot besluiten van twee supermogendheden, maar een wereld waarin de dialoog uitgaat van iets anders dan ideologische structuren of militaire allianties."
Als concrete afspraak meldde Giscard Carters belofte de uraniumbevoorrading niet te doen verminderen om druk uit te oefenen tijdens de internationale onderhandelingen over de ,,nucleaire cyclus" die het risico van spreiding van de atoomwapens moeten verhinderen.

Carter in gesprek met de Franse socialistenleider François Mitterrand op de Amerikaanse ainbassade in Parijs.

Carter had ook een kort onderhoud met de Franse socialistenleider Mitterrand en met de leider van de linkse radicalen Fabre.
Tegenover journalisten verklaarde Carter dat Mitterrand volgens hem ,,een rol speelde in de Franse politiek".

Bezoek *bij* Europese Commissie

De laatste etappe van de reis van Carter was een bezoek aan Brussel, waar hij op 6 januari op bezoek was bij de Europese Commissie. Carter was de eerste Amerikaanse president die een bezoek aan de Commissie bracht.

Hij had er o.a. een bespreking met commissievoorzitter Jenkins. Bij die gelegenheid werd o.a. afgesproken dat Jenkins en Carter halfjaarlijks overleg zullen plegen. De bedoeling is dat Jenkins in de zomer naar Washington gaat.

,,De Verenigde Staten zijn bereid om met de Europese Gemeenschap samen te werken", zo zei president Carter, ,,om de economische groei te bevorderen, de inflatie onder controle te brengen, de werkloosheid te verminderen en om te komen tot een grotere monetaire stabiliteit. De Verenigde Staten willen er met de EG naar streven de multilaterale handelsbesprekingen zo snel mogelijk succesvol af te sluiten, zodat de internationale handel kan toenemen, er in alle landen meer werkgelegenheid komt en wij allen weerstand kunnen bieden aan de druk om protectionistische maatregelen te nemen", aldus Carter. ,,De Verenigde Staten zijn bereid samen met de Gemeenschap creatief te :verken aan betrekkingen met de ontwikkelingslanden die zowel hun als ons ten goede komen Gezamenlijk moeten we nagaan welke rol de kernenergie kan worden toebedeeld, zonder de toekomst van onze kinderen op het spel te zetten Gezamenlijk moeten we de antwoorden vinden op de economische en sociale problemen, waarmee onze maatschappij heeft af te rekenen ', zo betoogde de Amerikaanse president

De president ging in het bijzonder in op het belang van de multilaterale handelsbesprekingen , Het is van belang hiermee zo snel mogelijk op te schieten, willen we aan de protectionistische druk weerstand kunnen bieden", zo zei hij ,,Een grotere vrijhandel zal voor ieder land problemen met zich meebrengen, maar die zijn slechts gering in vergelijking met de voordelen en tegenover het gevaar van het proiectionisine '

Volgens de voorzitter van de Europese Commissie, Roy Jcnkins ,,bleek er een ruime mate van overeenstemining te bestaan over de inhoud van de multilaterale handelsbesprekingen Zowel aan Europese als aan Amerikaanse zijde is men er zich van bewust dat de besprekingen van kapitaal belang zijn voor de eerstkomende decaden en dat het enige alternatief voor het protectionisme een grotere liberalisering van de wereldhandel is , zo zei Jenkins na de ontmoeting met president Carter

,Ket belang van de Amerikaans-Europese samenwerking blijkt opnieuw als het gaat om energiekwesties", zo zei commissie-voorzitter Jenkins ,,Beide streven hetzelfde doel na, meer besparingen en ontwikkeliilg van alternatieve energievormen Ook al liggen de behoeften van kernenergie in de Gemeenschap anders dan in de Verenigde Staten toch wil ook de Gemeenschap haar keuze openhouden en is zij bereid om zonder vooroordeel in het voorgestelde internationale kader alle problemen rond de kernenergie te bestuderen' Jenkins zei dat de standpunten inzake kernenergie dichter bij elkaar lagen dan 6 tot 8 maanden geleden

NAVO *nauwer bij* SALT betrokken

In Brussel bracht Carter ook een bezoek aan de NAVO, waar hij op 6 januari de NAVO-raad toesprak en bij die gelegenheid zei de verdragsorganisatie nauwer te willen betrekken bij de onderhandlelingen tussen de VS en de Sowjet-Unie over een tweede SALT-akkoord, waarvan hij de afsluiting nog in het voorjaar van '78 verwachtte.

Vooral van Britse en Westduitse zijde is in de afgelopen maanden herhaaldelijk op meer onderling overleg aangedrongen.

Beide landen vrezeii dat met name de Cruise-raket, waarin beide hevig geïnteresseerd zijn, inzet van onderhandelen kan worden.

Carter zei in zijn toespraak dat dit niet het geval zal zijn. Naar zijn zeggen vormen de wapens uit de zgn. ,,grijze zone" in het bijzonder een geallieerd probleem. Het gaal hierbij om raketten die zowel tactisch als strategisch van aard zijn, zoals in feite de Amerikaanse Cruise-raket en de Russische mobiele SS-20-rakelt. In dit verband noemde Carter de S-20-raket ,,een van de meest destabiliserende factoren in de militaire verhouding tussen Oost en West".

Hij meende echter dat dit wapen direct na de afsluiting van SALT-I1 aan de orde zou moeten komen tijdens de voorbereidingen van SALT-111.

Positief liet Carter zich bij dit alles over de ontwikkeling van de Amerikaans-Russische betrekkingen uit die in de afgelopen zes maanden sterk zouden zijn verbeterd. Dagelijks zouden Amerikanen en Russen op allerlei niveaus met elkaar onderhandelen; en het meest opvallende zou de redelijke opstelling van de Russische onderhandelaars zijn.

In zijn rede ging de Amerikaanse president eveneens in op de situatie in het Midden-Oosten. In dit verband liet hij zich vooral zeer lovend uit over ,,het moedige initiatief van de Egyptische president Sadat". Naar zijn mening is het vooral aan hem te danken, dat er enige vooruitgang is geboekt bij het streven naar een oplossing van het conflict. Bovendien geloofde Carter dat de vooruitzichten voor een regeling gunstig zijn, omdat bij beide partijen nog een zekere mate van flexibiliteit voorhanden is.

Evenals tijdens zijn onderhoud met de Europese Commissie behandelde Carter ook voor de NAVO-vertegenwoordigers uitgebreid de economische situatie in de VS alsook in de wereld. In dit verband stelde hij vast, dat de Amerikaanse economie gezond en stabiel is: zeker nadat zijn regering er in de afgelopen maand-en in zou zijn geslaagd 4 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen. Dat zou een nieuw naoorlogs record voor de VS zijn.

(NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ. IHT, USIS, Europa van Morgen)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

CONGRES CDA

Op 10 dec. 1977 heeft het CDA in Amsterdam een congres gehouden, dat grotendeels in het teken stond van de nog aan de gang zijnde kabinetsformatie, waarbij i.h.b. aandacht gegeven werd aan het feit, dat het CDA nu bezig was een coalitie met de VVD tot stand te brengen, nadat de pogingen een kabinet van CDA met PvdA en D'66 te vormen mislukt waren.

De voorzitter van het CDA, prof. dr. P. A J M Steenkamp zei in zijn openingstoespraak tot het congres hierover o.m. het volgende: ,,Het kabinet van CDA en W D is geen vluchtig avontuur, geen korte ontmoeting. Den Haag is geen duiventil." Nu het CDA voor de weg van het samen met de VVD regeren gekozen heeft, moet het zijn steun geven, meende hij.

De christen-democraten hebben een eigen stijl van politiek bedrijven, en tot die eigen stijl behoort het open tegemoet treden van de coalitiepartner. ,.Door handelwijze en taalgebruik mag de samenwerking niet geblokkeerd worden", zei de CDA-voorzitter. Hij noemde de VVD een constructieve partij en sprak het vertrouwen uit dat CDA en VVD samen nieuwe wegen kunnen opgaan en problemen kunnen oplossen.

Steenkamp zei, dat velen binnen het CDA aarzelingen hebben, nu er een nieuwe situatie is ontstaan. Er wordt dan gekeken naar de verhouding in West-Duitsland tussen de SPD, de socialistische partij, en de CDU, de christen-democratische unie. ,,Daar in Duitsland is de CDU de natuurlijke tegenpool, de structurele antipode van het socialisme. De CDU-leiders gaan daarop ook prat. Dat gevaar bedreigt ook ons, morgen en overmorgen," aldus de CDA-voorzitter.

Steenkamp herinnerde er aan dat er tussen CDA en PvdA programmatisch volstrekte overeenstemming werd bereikt, waarover volgens hem de PvdA zeer tevreden kon zijn. Het CDA riep formateurs en informateurs vanuit alle windstreken om de zaak te redden. ,,Ik heb nog nooit een dergelijk toppunt van vrijgevigheid meegemaakt als het CDA ten toon spreidde."

Volgens de CDA-voorzitter gingen de wensen van de PvdA te ver. Het CDA had, met opzet, zijn top-vier, Van Agt, Aantjes en Kruisinga en Andriessen, bovenaan zijn kandidatenlijst voor de Tweede-Kamerverkiezingen geplaatst. Dank zij die vier vergaarde het CDA veel stemmen. Maar: ,,De PvdA kwam met een voorstel voor uitgeholde CDA-ministersfuncties en voor ver'sterkte PvdA-staatssecretariaten". Dat was de dwaasheid gekroond. ,,Is dat de verkiezingsuitslag. Is dat de kiezerswil, waarmee de PvdA zes en een halve maand terecht schermde?" zei Steenkamp.

De grondoorzaak van het mislukken van de samenwerking tussen PvdA en CDA is gelegen in het feit, dat de PvdA reeds sinds de oprichting van het CDA geen vrede kan hebben met het bestaan van één christen-democratische politieke partij, zei Steenkamp. De PvdA betwist het CDA zijn bestaansrecht. De PvdA wil een twee-partijensysteem met een gekozen minister-president en keuzedwang tussen alleen rechts en links. ,,Zolang de PvdA het bestaansrecht van het CDA niet erkent, zullen de moties van Lammers, acties van Reckman en trauma's van Schmelzer en Burger blijven. Maar dan ligt daar de grondoorzaak", aldus de CDA-voorzitter. Hij voegde er aan toe: ,,Ondanks de samenwerking in het kabinet-Den Uyl is de kloof niet overbrugd."

Het congres nam een resolutie aan, waarin het er zijn bezorgdheid over uitsprak, dat slechts een ,,coalitie met een zo beperkte meerderheidsbasis" als die tussen CDA en VVD gerealiseerd kon warden. Daarnaast werd uitgesproken, dat ,,het gesloten regeerakkoord de mogelijkheid biedt om ook onder de huidige en toekomstige moeilijke omstandigheden een vernieuwingsgezind beleid te voeren in de geest van het CDA - verkiezingsprogramma ,,Niet bij brood alleen"."

In de resolutie sprak het congres ook teleurstelling uit over het mislukken van de formatiepoging met de PvdA. De oorzaak daarvan moet met name worden gezocht bij de PvdA, welke partij star wenste vast te houden aan ,,een zogeheten meerderheidsstrategie".

Kabinetsformateur Van Agt, die het congres kart toesprak en zich wegens zijn staatsrechtelijke positie beperkte tot een dankwoord, kreeg een staande ovatie.

Het congres werd ook toegesproken door mr. W. Aantjes, fungerend voorzitter van de TK-fractie van het CDA en één van de dissidenten in de CDA-fractie, die geen parlementaire binding met het kabinet willen aangaan.

Onder applaus zei mr. Aantjes: ,,Dat ook voor wie geen parlementaire binding kon aanvaarden, er met het kabinet-Van Agt wel verbondenheid bestaat. Nu zal het kabinetsbeleid ons moeten overtuigen. Afhankelijk van dat beleid zal het kabinet meer parlementair kunnen worden. Onze eerste zorg dient te zijn en te blijven wat er terecht komt van wezenlijke punten in het CDA-programma."

Hij benadrukte ook de loyaliteit binnen de CDA-TK-fractie, tussen meerderheid en minderheid, die tenslotte samen de weg voor een kabinet met de VVD hebben vrijgemaakt.

Maar Aantjes waarschuwde ook dat het CDA nu wordt bedreigd door het gevaar tegenspeler van de PvdA te worden.

,,De grote politieke tegenstellingen in ons land mogen niet de tegenstelling CDA-PvdA worden. Het CDA moet het ontstaan van Duitse verhoudingen voorkomen", aldus mr. Aantjes.

Nadruk legde Aantjes op de kwaliteit van het beleid door de nieuwe coalitie te voeren, Velen onderschatten de angst voor een coalitie met Je VVD bij de mensen die in de knel zitten, zei hij.

,,Die angst is maar al te begrijpelijk. Voor die mensen zal het CDA ook in het komende kabinet en in de kamer garant moeten zijn. Er mag geen twijfel mogelijk zijn: met het CDA zal geen kabinet gevormd kunnen worden waarbij de zwaksten in angst moeten leven".

De fungerend CDA-fractievoorzitter vond dat voor het nieuwe kabinet geen gewrongen constructies bedacht moeten worden, zoals informateur Van der Grinten volgens velen heeft gedaan. ,,Het is geen parlementair meerderheidskabinet, althans niet in de klassieke zin. Het is wel het kabinet met Xe op dit moment grootst denkbare parlementaire bindingen en daarnaast een loyale beoordeling".

,,Wie het kind hoe dan ook een naam wil geven, noeme het een kabinet — sui generis. Daar zal zeker Den Uyl geen bezwaar tegen hebben, want dit had hij in 1973 ook niet", aldus mr. Aantjes.

Aantjes verdedigde het besluit van de CDA-kamerfractie oin niet toe te geven aan de meerderheidsstrategie, het ,,overheersingsmodel van de PvdA". Die strategie is volgens hem niet ondemocratisch in zichzelf maar maakt wel de parlementaire democratie zoals die in Nederland is gebaseerd op evenredige vertegenwoordiging en het uitsluitend bestaan van minderheidspartijen, onwerkbaar. De meerderheidsstrategie werkt, zo zei Aantjes, dus wel ondemocratisch uit.

Volgens de CDA-voorman heeft bij de PvdA de werkelijke bereidheid tot een echte coalitievorming ontbroken. Miskend werd, door de hantering van de meerderheidsstrategie de door de kiezers gewenste indeling in de grote politieke hoofdstromingen. Het CDA wenste, aldus Aantjes, een politieke coalitie van gelijkwaardigheid waarin niet de mensen en de posities maar het beleid primair zou zijn.

,.De formatiefase met de PvdA was echter in wezen gekenmerkt door een strijd om de macht tegenover een strijd om het beleid". De tweede grote fout die de PvdA volgens mr. Aantjes maakte, was het niet accepteren van mr. Van Agt als minister van justitie.

De redenering van Den Uyl dat zich in het algemeen een sterke polarisatie rond minister Van Agt had voltrokken noemde Aantjes onwaar.

De werkelijke reden was de abortuskwestie met op de achtergrond de Bloemenhovekliniek, zo zei hij. De PvdA heeft de polarisatie rond dit probleem veroorzaakt en voortdurend aangewakkerd en rond Den Uyl heeft zich een minstens zo sterke polarisatie voltrokken als rond Van Agt, zei Aantjes.

Minister Lubbers naar CDA-fractie

Op het congres las mr. Van Agt een notitie van minister Lubbers voor, waarin deze verklaarde lid van de CDA-TK-fractie te willen worden, om vanuit die positie het beoogde CDA-VVD-kabinet tot steun te zijn het sociaal-economische beleid mede vorm te geven.

Minister Lubbers had deze notitie geschreven om zijn positie te verduidelijken, nadat hij het aanbnd om minister van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening te worden in het kabinet-Van Agt had afgewezen (pag. 10/2-1978).

Mevr. Van Leeuwen verlaat politiek

In de loop van het CDA-congres werd bekend, dat mevr. J. van Leeuwen besloten had de TK, en daarmee de politiek, te verlaten. M.i.v 1 april 1978 beëindigt zij haar TK-lidmaatschap en wordt zij sociaal adviseur bij het OGEM-concern.

Mevr. Van Leeuwen is tot deze beslissing gekomen uit onvrede met het beleid van de top van de ARP in de kabinetsformatie.

Mevrouw Van Leeuwen zei uitdrukkelijk niet vanwege het CDA haar politieke carrière te beeindigen Bij herhaling heeft zij de afgelopen jaren van haar bezorgdheid blijk gegeven over de vraag of de christen-democratische federatie wel voor-uitstrevend genoeg zou worden Bij de verkiezingen stond zij echter hoog op de CDA-kandidatenlijst

Tijdens de kabinetsformatie heeft mevrouw Van Leeuwen zich geërgerd aan de houding van de AR-partgleiding Zowel de partijvoorzitter, Hans de Boer, als de vroegere AR-fractieleider mr W Aantjes, thans vice-voorzitter van de CDA-fractie, behoren nu tot de minderheid binnen de CDA-fractie die geen parlementaire binding wenst aan te gaan met het kabinet Van Agt

Mevrouw Van Leeuwen, die niet tot deze minderheid behoort, bestrijdt vooral de opvatting die de aissidente Anti-Revolutionairen in de CDA-fractie raar buiten hebben gebracht, dat mr Van Agt op 2 november het laatste voorstel van de toenmalige kabinetsformateur Den Uyl voor de ministerskeuze in een PvdA/CDA/D66 kabinet had moeten aanvaarden

In dat voorstel was aan alle veto's van de socialisten ten opzichte van het CDA tegemoet gekomen De CDA-fractie meende in grote meerderheid dat het voorstel Den Uyl niet acceptabel was Volgens Hanny van Leeuwen was het vooral deloyaal tegenover mr F. Andriessen (KVP) en fractieleider Van Agt dat de minderheidsopvatting toen naar buiten is gebracht

Daarmee werd de zwartepiet van de mislukking van de formatie Den Uyl voor zover het de CDA-houding betreft, eenzijdig op onze vierde man van de kandidatenlijst, Andriessen, afgewenteld (Andriessen was door Den Uyl als kandidaat vooi economische zaken afgewezen)

,,Daarmee ben ik het beslist oneens Het is onrechtvaardig tegenover Andriessen", aldus mevrouw Van Leeuwen

Naar het oordeel van mevr Van Leeuwen had mr Aantjes er voor kunnen zorgen, dat er een tweede kabinet-Den Uyl was gekomen, indien hij in dat laatste stadium van de onderhandelingen met de PvdA een post in het kabinet had willen aanvaarden, in welk geval mr. Andriessen de voor de hand liggende kandidaat voor het voorzitterschap van de CDA-TK-fractie geworden zou zijn Nu was mr Aantjes de eerste kandidaat vcor het voorzitterschap

N.a.v. de kritiek van mevr. Van Leeuwen vond op 18 dec. een speciale vergadering plaats van het partijbestuur van de ARP. Na afloop van deze vergadering gaf het bestuur een verklaring uit, waarin het zei te aanvaarden, dat mevr. Van Leeuwen haar ,,kritisch-politieke uitlatingen van de laatste weken t.a.v. de partijleiding terugneemt" en waarin werd betreurd. dat haar afscheid als lid van de TK per 1 april noodzakelijk is geworden.

Unaniem sprak het bestuur zijn vertrouwen uit in het beleid van partijvoorzitter De Boer. Ook sprak het bestuur hoop en vertrouwen uit, dat het nieuwe kabinet zijn werk voortreffelijk zal doen.

Mr. Aantjes tot *TK-fractievoorzitter* CDA *gekozen*

Op 20 dec. vorig jaar heeft de CDA-fractie in de TK na langdurig beraad mr. Aantjes tot voorzitter gekozen. Uiteindelijk werden van de 47 aanwezige fractieleden 37 stemmen op mr. Aantjes uitgebracht. Zes fractieleden, o.w. mr. Aantjes, onthielden zich van stemming: drie stemmen werden op de heer Schakel uitgebracht en één op oud-minister Lubbers.

Als vice-voorzitter werd drs. R. F. M. Lubbers gekozen en als overige leden van het fractiebestuur mevr.. G. Cornelissen en de heren Van der Mei, Schakel en Kleisterlee.

Aantjes verklaarde op een persconferentie een beetje trots te zijn dat zoiets als zijn verkiezing in het CDA mogelijk is Bij zijn afwijkende standpuntbepaling tegenover het regeerakkoord van CDA en VVD, had hij er twee keer serieus rekening mee gehouden niet meer voor het fractievoorzitterschap in aanmerking te zullen komen

Do anti-revolutionaire mevrouw Van Leeuwen, die zich zeer kritisch tegenover Aantjes heeft opgesteld, en ex-minister Boersma waren niet bij het fractieberaad aanwezig

Mr Aantjes zei ru de polirieke verantwoordelijkheid voor de instandhouding van het kabinet-Van Agt, afhankelijk van de mate waarin het beleid zal aansluiten bij de idealen van het CDA, voor de volle parlementaire periode op zich te nemen Hij beriep zich erop, afgezien van een enkele motie die hij als jong Kamerlid heeft gesteund, in zijn twintigjarige parlementaire carriere nooit voor een voorstel te hebben gestemd dat leidde tot de val van een kabinet

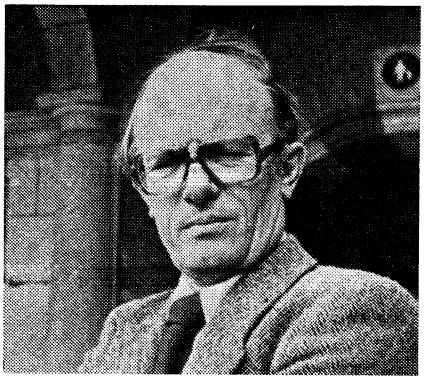
Volgens mr Aantjes heeft de weg die hij op 113 CDA-congres tien dagen eerder aangaf en waarbij hij sprak over de parlementaire binding van de meerderheid en de verbondenheid van de minderheid van zeven leden met het nieuwe kabinet, in de CDA-fractie grote waardering ondervonden

Ondanks zijn sterke voorkeur voor een coalitie met de PvdA en zijn grote teleurstelling dat een kabinet met de VVD onvermijdelijk is geworden, acht Aantjes zich onder deze omstandigheden toch de geschikte man om het CDA te leiden

,,Ik ontken niet dat ik me op een heel andere positie als fractievoorzitter had ingesteld Maar het doel verandert daarmee niet onder alle omstandigheden gaat het erom de echte herkenbaarheid van de christendemocratische idealen levend te houden", aldus de nieuwe fractieleider (ANP. NRC/Hblad, De Volkskrant)

Mevr J van Leeuwen (ril.), hier bij de verdeling in de TK van het CDA-initiatiefwetsontwerp inzake abortus

Mr. J. G. Rietkerk

MR. J. G. RIETKERK NIEUWE TK-FRACTIEVOORZITTER VVD

Op 6 dec. werd bekend, dat mr. J. G. Rietkerk Hans Wiegel zou opvolgen als TK-fractievoorzitter van de VVD. Zijn verkiezing als zodanig vond plaats op 20 dec.

Mr. Rietkerk kwam in 1967 voor het eerst in de Tweede Kamer. Hij verliet die tijdelijk toen hij in 1971 onder minister Boersma staatssecretaris van sociale zaken werd in het kabinet-Biesheuvel.
Na het verdwijnen van dit kabinet in 1973 was hij korte tijd directeur van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO). Daarna keerde hij als VVD-Kamerlid terug .
Mr. Rietkerk geldt in de fractie als specialist op het gebied van sociale vraagstukken.
Hij was onder meer secretaris van het Centraal Sociaal Werkgeversverbond en secretaris van het Nederlandse genootschap van bedrijfsjuristen.

Tot waarnemend voorzitter van de VVD-TK-fractie werd gekozen mevr. mr. A. Kappeijne van de Coppello.
Op een presentatiebijeenkomst van de VVD-fractie aan de pers op **20** dec. maakte mr. Rietkerk duidelijk, dat hij zichzelf nu ook zag als de politieke leider van de VVD. Hij onderstreepte, dat het in de VVD „een goede gewoonte" is, dat de fractievoorzitter ook als politiek leider optreedt. Met de fractie en het partijbestuur was afgesproken, dat dat in zijn geval ook zo zou zijn.
Mr. Rietkerk wees er op, dat hij een andere persoonlijkheid heeft dan Wiegel en zodoende soms ook anders zal (moeten) functioneren.
Hij rekende het zich tot taak te werken aan versterking en verdieping van de liberale maatschappijvisie, waar nodig geënt Op de actualiteit. *(NRC/H'blad)*

ALGEMENE LEDENVERGADERING VVD

Op 9 en 10 dec. vond in Breda een algemene ledenvergadering plaats van de VVD, die was gewijd aan huishoudelijke zaken. Er werd echter toch de nodige aandacht aan de kabinetsformatie gegeven.
Kandidaat-vice-premier Wiegel zei tot de vergadering, dat het kabinet alles op alles moest zetten om het vertrouwen van de sociale partners te herstellen. Voor de bestrijding van de inflatie en de werkloosheid achtte hij dat vertrouwen onmisbaar. Het kabinet zal zonáer dictaten aan werkgevers en werknemers moeten werken, ,,maar ook niet zonder meer moeten wijken voor eisen van bepaalde sociale partners, ook niet als die eisen op hoge toon worden gesteld", aldus Wiegel.

Volgens Wiegel zou ,,durf en moed" en de bereidheid tot luisteren belangrijke uitgangspunten voor het kabinet-Vali Agt moeten zijn.
Er komt weliswaar niet het door de liberalen sinds de verkiezingen allereerst gewenste nationale kabinet, maar wel zal het kabinet zoveel mogelijk een „nationaal beleid" moeten voeren.
Het kabinet zal moeten luisteren naar de argumenten van anderen, ook die van de parlementaire oppositie. In dit verband noemde Wiegel de inhoud van de komende PvdA-oppositie belangrijker dan de presentatie die zij wellicht zal krijgen.
Op hun beurt zullen de socialisten het kabinetsbeleid zakelijk moeten beoordelen, zei hij, kritiek uitsprekend op het socialistische ,,afkraken" van een kabinetsbeleid dat nog moet beginnen. In dat beleid zal tot uitdrukking komen dat CDA en VVD de sociaal zwakkeren zeker niet de dupe willen laten worden van bezuinigingen, zei hij.
Wiegels opvolger als fractieleider, mr. Rietkerk, waarschuwde zijn partijgenoten de zwaarte van de komende regeringsverantwoordelijkheid niet te onderschatten: ,,Er is zwaar weer op komst". Hij prees het CDA, dat ervoor heeft gezorgd dat Nederland ,,een eenzijdig socialistisch beleid" gespaard blijft. De PvdA heeft zich met haar meerderheidsstrategie t.o.v. het CDA verrekend en moest dus wel buitenspel komen te staan, meende hij.
Voor de nieuwe fractieleider van de liberalen zal het de komende tijd een van de belangrijkste opgaven worden de zelfverantwoordelijkheid van de burgers te versterken. Te vaak en te veel is de afgelopen jaren verantwoordelijkheid van mensen weggenomen ,,Ook wijzelf hebben daar in voorkomende gevallen vlot aan meegewerkt", zei hij. Van het gebrek aan gemeenschapszin van de jaren dertig zijn we nu in het andere uiterste terechtgekomen, met de overheid als „allesregelaar."
Mr Rietkerk vroeg het komende kabinet op zijn daden te beoordelen Hij noemde het ,,kwalijk" dat de Nederlandse kiezers door de PvdA nu al ,,volstrekt ongegronde angst" voor het komende beleid wordt aangepraat Integendeel, de nieuwe fractieleider hoopt dat het nieuwe kabinet ons land niet verder in het „sociaal-economische moeras" zal laten wegzinken

Het nieuwe kabinet zal zich volgens Rietkerk ook sterk moeten maken voor minderheden, ongeacht de vraag of het daarbij gaat om hun verhouding tot ,,overheid, vakbeweging of werkgeversmonopolies". Gewerkt moet ook worden aan praktische realisering van ,,evenwichtige medezeggenschapsverhoudingen".
Rietkerk wil ook dat in de komende jaren wordt gezocht naar mogelijkheden om degenen die niet, of niet meer volledig, aan het arbeidsproces kunnen deelnemen toch zinvol maatschappelijk te laten functioneren. „Onze politiek is er niet om onszelf, maar zij moet gericht zijn op een betere maatschappij voor ieder die vrij en verantwoordelijk wil zijn", zo besloot hij.
Bij de opening van de ledenvergadering had VVD-voorzitter Korthals Altes het optreden van de PvdA in de eerste formatiefase gekritiseerd, die daarmee z.i. ,,het aanzien van de politiek ernstige schade" had toegebracht, Het grootste verschil tussen PvdA en VVD noemde hij, meer nog dan de sociaal-economische verschillen, het mentaliteitsverschil, ,,het verschil in visie op de medemens."
Een deel van de pijn die het komende kabinetsbeleid zal meebrengen (nl. beperkingen in de collectieve sfeer) is ,,alleen en uitsluitend het gevolg van de te hoge uitzetting van de overheidsuitgaven door het kabinet-Den Uyl", zei hij. Ondanks alle waarschuwingen van het CDA (Andriessen) en de VVD gold ook hier ,,weer de verwaten zekerheid van het eigen gelijk dat de toonaangevende groep in de PvdA kenmerkt."
Overigens mag beperking van de groei van de overheidsuitgaven geen doel in zichzelf zijn, maar moet zij, in een beleid waarin ook voor de VVD de mens centraal staat, ertoe dienen inflatie en werkloosheid te beteugelen. (NRC/H'blad, ANP)

BEGROTING ONGEWIJZIGD

Het kabinet-Van Agt heeft op **30** dec. 1977 besloten vooralsnog geen wijzigingen aan te brengen in de rijksbegroting-1978 en deze overeenkomstig de miljoenennota van sept. in het parlement te verdedigen.
Begroting en miljoenennota waren nog opgesteld onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl.
Mocht deze opzet later blijken niet uitvoerbaar te zijn, dan zal minister Andriessen van financiën bij de voorjaarsnota alsnog wijzigingsvoorstellen indienen. *(ANP)*

BELGIE

RODANGE-ATHUS

De Belgische en de Luxemburgse regering hebben op **23** dec. 1977 in een gemeenschappelijke verklaring medegedeeld, dat de herstructurering van het staalbedrijf Rodange-Athus (MMRA) in samenwerking met het Luxemburgse concern Arbed zal gebeuren. MMRA zal op sociaal, economisch en financieel vlak worden hervormd. Beide regeringen zullen erover waken dat zo spoedig mogelijk de noodzakelijke maatregelen genomen worden. Ze willen ook dat het sociale luik van het akkoord van 3 sept. 1977 nageleefd wordt. Dat geldt eveneens voor de verbintenissen t.a.v. de tewerkstelling en de Belgisch - Luxemburgse diversificatiemaatschappij.
(Vor. ber. pag. 589/1-1977.)

OOST-EUROPA

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

NIEUW ARBEIDSRECHT

In de DDR is m.i.v. 1 jan. 1978 een nieuw wetboek van arbeid van kracht geworden, dat op 16 juni van vorig jaar door de Volkskamer eenstemmig was goedgekeurd.
Het nieuwe wetboek was aan de Volkskamer voorgelegd door Harry Tisch, lid van het Politburo van de SED en voorzitter van de FDGB, de Oostduitse vakcentrale.

Bij het indienen van het nieuwe wetboek berichtte Tisch, dat de nieuwe tekst door 5,8 mln werkende mensen uitvoerig bediscussieerd was. Daarbij waren 147.806 voorstellen, opmerkingen en vragen naar voren gebracht, waarvan er 39.533 voorstellen tot wijziging waren. Van deze wijzigingsvoorstellen werden er 144 overgenomen voor wat betreft redactionele wijzigingen en 90 m.b.t. inhoudelijke veranderingen.
Tisch zette o.m. uiteen, dat de nieuwe arbeidsrechtelijke regelingen gestempeld waren door de leidende rol van de arbeidersklasse en haar marxistisch-leninistische partij in de DDR. De beslissende grondrechten waren verder uitgebreid; dit betrof het recht op arbeid, de gelijkberechtiging van de vrouw, de bescherming en aanmoediging van de jeugd, het recht op medezeggenschap en medevormgeving van de maatschappelijke ontwikkeling, op loon naar kwaliteit en kwantiteit van de arbeid, op onderwijs, op vrije tijd en recreatie, op bescherming van de gezondheid en de arbeidskracht, op deelname aan het culturele leven, op verzorging in ouderdom en bij invaliditeit, alsmede op materiële zekerheid bij ziekte en ongevallen. Daarbij is er geen verschil op het punt van wereldbeschouwing, godsdienst en ras.*
„Het voorliggende wetsontwerp is daarmee tegelijk een nieuw bewijs voor de consequente en dynamische verwerkelijking van de in het VN-Handvest vastgelegde mensenrechten in onze socialistische staat". In samenhang hiermee wees Tisch de „lastercampagne van imperialistische kringen" van de hand en vroeg hij aandacht voor de eclatante gebreken van het kapitalistische systeem:
„Miljoenen arbeiders verdringen zich in de imperialistische landen in arbeidsbureaus en stempelkantoren. Pas onlangs werden voor de BRD (Bondsrepubliek Duitsland, red.) prognoses opgesteld voor het verdere aangroeien van het leger van werklozen van nu ong. een miljoen tot ong. 3 mln in de tachtiger jaren. Ong. 7 miljoen jongeren zijn in de kapitalistische geïndustrialiseerde staten zonder arbeid of plaats als leerjongen. De vrouwen worden gediscrimineerd, verliezen als eerste hun arbeidsplaats en krijgen voor gelijke arbeid niet een gelijk loon".
Vervolgens somde Tisch op, met welke regelingen vorm gegeven wordt aan de gegarandeerde rechten.
Hij wees daarbij op de plicht van bedrijven om arbeidsplaatsen in te richten, die geschikt zijn voor vrouwen, jongeren, ouderen en mensen, die verminderd arbeidsgeschikt zijn; verder op de bescherming tegen ontslag vanaf vijf jaar voor het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd; de uitbreiding van de sociale zekerheid voor werkende moeders; de regelingen, die verzekeren, dat er geen sociale nadelen voor arbeiders en hun familie ontstaan uit rationaliseringsmaatregelen en herstructureringen.
Voorts zei Tisch, dat het recht op arbeid niet beperkt blijft tot de zekerheid van een arbeidsplaats, maar dat de inhoud ervan in toenemende mate door het socialistische karakter van de arbeid bepaald wordt. De bedrijven worden verplicht zulke arbeidsplaatsen te scheppen, dat zij het de arbeiders mogelijk maken hoge arbeidsprestaties te leveren, een bewuste instelling jegens de arbeid bevorderen, de arbeidsvreugde verhogen en tot de ontwikkeling van socialistische persoonlijkheden bijdragen.
Het in de grondwet gegarandeerde grondrecht op bescherming van de gezondheid wordt verder uitgebreid.
Voor de eerste maal worden in een apart hoofdstuk de rechten en plichten van bedrijven en arbeiders, alsmede de rechten van de vakbeweging op medewerking bij de effectieve organisatie van het arbeidsproces gesloten geregeld. Het wetsontwerp houdt rekening met de in de voorgaande jaren ontstane nieuwe en objectieve vormen van democratische medewerking van de werknemers aan de leiding en planning. Dat betrof i.h.b. de ledenvergadering van de vakbonden en de vergaderingen van de vertrouwenslieden. Aangezien vakbondsactiviteiten een wezenlijk onderdeel zijn van de machtsuitoefening van de arbeidersklasse en haar bondgenoten, wordt zonder toestemming van de vakbond over geen enkele kwestie in het bedrijf, in het territorium en in de staat een besluit genomen.
In de preambule van het wetboek van arbeid wordt over de natuur van het arbeidsrecht gezegd, dat het de verhoudingen van de werknemers in het arbeidsproces vorm moet geven overeenkomstig het socialistische karakter van de arbeid en de door de opvattingen van de arbeidersklasse bepaalde principes van de socialistische moraal. In het nieuwe arbeidsrecht is geen sprake van stakingsrecht. Ontslag op staande voet, dat als elk ontslag toestemming van de vakbond nodig heeft, kan verleend worden bij ernstige schending van de „socialistische arbeidsdiscipline" of van de „staatsburgerlijke plichten". (F A Z, N Z Z, Le Monde)

* In par. 4 wordt echter gezegd: „De socialistische staat bevordert de alzijdige ontwikkeling van de jeugd en haar communistische opvoeding. Hij creëert de condities voor de totstandkoming van alzijdig ontwikkelde persoonlijkheden, die hun bekwaamheden en gaven voor het welzijn van de socialistische maatschappij ontplooien en die zich onderscheiden door liefde voor de arbeid, en bereidheid tot verdediging, gemeenschapsgeest en het streven naar hoge communistische idealen".
Volgens de F A Z (18-6-1977) hebben vooral de evangelische kerken in de DDR tegen deze bepaling geprotesteerd. Het enige, dat zij hiermee bereikt hebben, was, dat in de paragraaf over het geldigheidsgebied van het wetboek van arbeid het voorschrift werd opgenomen, dat de verordening over de arbeidsrechtelijke positie van mensen, die in dienst van de kerk zijn, stammend van 18 juni 1958, niet werd veranderd.

ACTIVITEITEN DISSIDENTEN. TEGENMAATREGELEN OVERHEID

Evenals in de meeste andere Oosteuropese staten en de SU is er in de DDR sprake van activiteiten van z.g. dissidenten — mensen, die, om verschillende redenen en vanuit verschillende standpunten, kritiek hebben op het heersende regime. De overheid reageert op verschillende manieren op deze activiteiten; soms door arrestaties, soms door de betrokkenen toestemming te geven de DDR te verlaten en soms door hen te dwingen de DDR te verlaten. Deze laatste methode werd in nov. '76 gebruikt tegen de dichter-zanger Rolf Biermann (pag. 65/3 e.v.-'77). Een overzicht van de ontwikkelingen in '77 levert het volgende beeld op:

De 56-jarige komiek Eberhard Cohn heeft zich op 20 febr. bij de politie in West-Berlijn gemeld, waar hij zich bevond voor het maken van een film, met de mededeling, dat hij niet in de DDR wilde terugkeren.

De echtgenote van Wolf Biermann, Christine, heeft op 24 maart te zamen met hun eenjarige zoon met toestemming van de Oostduitse autoriteiten de DDR verlaten en zich in Hamburg bij haar man gevoegd.

Op 13 april 1977 heeft de auteur en dichter Reiner Kunze de DDR verlaten. Zijn Westduitse uitgeverij, Fischer, gaf op 14 april een verklaring uit, waarin werd meegedeeld, dat Kunze en zijn familie zich in een niet bij name genoemde plaats in de Bondsrepubliek bevonden en dat zij zich in de Bondsrepubliek wilden vestigen.
In een persoonlijke verklaring, die ook door Fischer werd verspreid, zei hij: „Wij, mijn vrouw dr. Elisabeth Kunze en ik Reiner Kunze, hebben 13-4-1977 op eigen verzoek de DDR verlaten en zijn naar de Bondsrepubliek Duitsland verhuisd. Ook onze dochter bevindt zich sinds donderdag in de Bondsrepubliek. Aan het verzoek was door de Staatsraad van de DDR binnen drie dagen gevolg gegeven".
Op grond van zijn algehele gezondheidstoestand en acute uitputting zag hij zich op dat moment niet in staat een commentaar te geven, schreef Kunze in zijn verklaring.
In nov. 1976 was Kunze uit de Oostduitse schrijversbond gezet, nadat in de Bondsrepubliek zijn boek Wundersame Jahre verschenen was, waarin hij het dagelijkse leven van de jeugd in de DDR beschrijft.

Een van de bekendste en best betaalde kunstenaars in de DDR, de acteur en zanger Manfred Krug, is op 20 juni met zijn gezin in West-Berlijn aangekomen. Krug had om een uitreisvisum gevraagd, nadat hij eind vorig jaar in moeilijkheden geraakt was als gevoig van zijn protest tegen het besluit Biermann niet meer in de DDR toe te laten. Daarna heeft hij geen aanbiedingen om op te treden gekregen, terwijl zijn gramofoonplaten uit de verkoop genomen werden.

De Oostduitse dichteres Sarah Kirsch maakte op 15 aug. bekend, dat zij op haar verzoek toestemming gekregen had de DDR te verlaten. Zij zei op het eind van de maand van Oost- naar West-Berlijn te zullen verhuizen. Sarah Kirsch was een van de ondertekenaars van het protest tegen de ontzetting van Biermann uit het staatsburgerschap van de DDR.

Kirsch wordt door veel Westerse critici beschouwd als de belangrijkste levende dichteres in het Duitse taalgebied

Nadat zij voor Biermann in het krijt was getreden werd zij in januari uit de Oostduitse eenheidspartij (SED) gestoten Twee maanden later volgde haar royement uit het bestuur van de Oostberlijnse schrijversbond

Frau Kirsch' jongste bundel Rueckenwmd verscheen eind **1976** simultaan in beide Duitslanden Maar ondanks de (grote) oplaag van **6000** exemplaren was de bundel dankzij officiele tegenwind in geen enkele Oostberlijnse boekhandel te vmden

Ook de media zwegen Rueckenwind dood en volgens ingewijden ligt het leeuwedeel van de oplaag nog onaangeroerd bij Kirsch' uitgever

De dichteres was een van de **12** eerste kunstenaars en intellectuelen die tegen Biermanns „Ausbürgerung" protest aantekenden.

Enkele van de uit de DDR uitgewezen kunstenaars en intellectuelen. V.l.n.r. Gerulf Pannach, Christian Kuhnert, Wolf Biermann en Jurgen Fuchs.

Op 23 aug. is de 41-jarige econoom, lid van de SED, Rudolf Bahro, gearresteerd, volgens een bericht van het Oostduitse persbureau *ADN* onder verdenking van spionage.

In het Hamburgse weekblad *Der Spzegel* van *22* aug. had echter een fragment gestaan uit een boek van Bahro, *Dze Alternatzeve. Zur Krztzk des real existierenden Sozialismus* dat latei die maand in de Bondsrepubliek zou verschijnen en dat ondergronds in de DDR al circuleerde. Hij uit daarin kritiek op het Oostduitse systeem, dat naar zijn mening was komen „vast te zitten in een bureaucratisch spinneweb, is weggezonken in stalinistische theorieën en wordt geleid door een Politburo, dat slechts tot zichzelf spreekt".

Bovendien zond het ZDF — het tweede Westduitse televisienet — op 23 aug. een interview met Bahro uit, waarin hij zijn kritiek toelichtte. Hij sprak in dit interview over de Oosteuropese invasie in Tsjechoslowakije van 1968, die hij „de grootste politieke misdaad van na de oorlog" noemde.

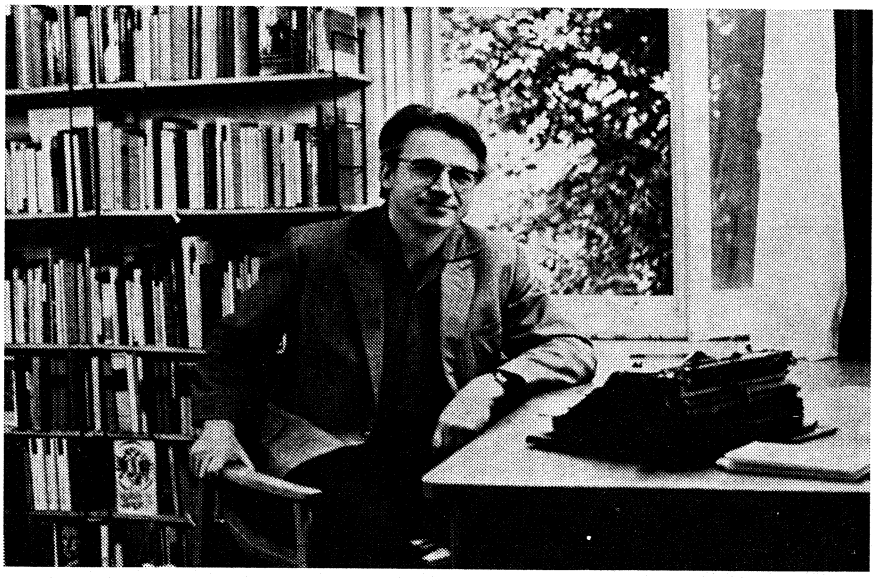
Ook leverde hij kritiek op de „overbureaucratisering" van de Oostduitse economie.

Zijn amestatie vond plaats, kort nadat het ZDF het interview had uitgezonden.

Bahro was afdelingschef op een rubberfabriek. Hij was lid van de SED sedert 1953. Van 1965-1967 was hij vice-hoofdredacteur van *Forum,* het orgaan van de communistische jeugdbond.

In het weekend van 27 en 28 aug. hebben de Oostduitse autoriteiten vijf dissidenten het land uitgezet. Met een tijdsafstand van telkens enkele uren arriveerden in West-Berlijn de germanist prof. dr. Hellmuth Nitsche, de arts dr. Karl-Heinz Nitschke, de musici Gerulf Pannach en Christian Kuhnert en de schrijver Jürgen Fuchs.

Allen kwamen uit Oostduitse gevangenissen. Pannach, Kuhnert en Fuchs hadden 9 maanden voorarrest achter de rug. Kuhnert en Pannach waren in de herfst van 1976 gearresteerd, nadat zij zich voor Biermann hadden ingezet. Fuchs had in de Bondsrepubliek een boek gepubliceerd, waarin hij kritiek uit-

Rudolf Bahro

oefende op de DDR. In dit boek, *Gedächtnisprotokolle,* beschrijft Fuchs de gebeurtenissen, die er toe leidden, dat hij van de universiteit verwijderd werd en uit het jeugdverbond FDJ werd uitgesloten.
Nitschke zat krap een jaar in arrest. Hij had een manifest opgesteld, waarin de toepassing van de mensenrechten in de DDR verlangd werd. Dit manifest was door meer dan 100 DDR-burgers ondertekend en aan de VN aangeboden.
Prof. Nitsche was op 6 april. te zamen met zijn vrouw, gearresteerd, nadat hij in een brief aan de Amerikaanse president Carter gewezen had op de schending van de mensenrechten in de DDR. Mevr. Nitsche was een paar dagen eerder vrijgelaten, maar zij vergezelde niet haar man bij diens vertrek uit de DDR.

Pannach en Kuhnert maakten vroeger deel uit van de zeer populaire maar later door de autoriteiten ontbonden rockgroep „Renft Combo". Pannach was in 1974 wegens ,,foute ideologische composities" al eens een tijdelijk verbod tot optreden opgelegd.
Ook Kuhnert had eerder problemen met de autoriteiten gehad i.v.m. teksten van zijn liedjes.
In hetzelfde weekend, waarin deze 3 dissidenten uit de DDR werden gezet, werd ook het huisarrest van prof. Robert Havemann verscherpt. Dit huisarrest was hem op 26 nov. 1976 opgelegd (pag. 66/3-1977). Nu werd het ook aan nauwe verwanten van Havemann verboden hem te bezoeken.

Op 31 aug. werd bekend, dat ook de echtgenoten van Pannach en Kuhnert de DDR verlaten hadden, terwijl de vrouw van Jurgen Fuchs op 1 sept. in West-Berlijn aankwam.

Op 2 sept. arriveerden de vrouwen van prof. Nitsche en dr. Nitschke in de Bondsrepubliek.

Eveneens op 2 sept. werden acht DDR-burgers over de grens met de Bondsrepubliek gezet. Het betrof twee onbekende auteurs, Wolfgang Hinkeldey en Michael Sallman, alsmede arbeiders en studenten, allen afkomstig uit Jena. Zij hadden een resolutie ter verdediging van Wolf Biermann opgesteld en ondertekend en waren daarop gearresteerd. Prof. Nitsche verklaarde op 8 sept. op een persconferentie. dat in de DDR geen enkele kritiek wordt geaccepteerd. Critici worden i.h.a. als spionnen behandeld, zei hij.
(NZZ, FAZ, *Le* Monde, The Times, *NRC/H'blad, AP, Reuter, UPI)*

MIDDEN-OOSTEN

ISRAËL

TOETREDING DASH TOT KABINET-BEGIN

Nadat vanaf juli 1977 onderhandelingen waren gevoerd om de positie van de op 19 juni 1977 gevormde regering-Begin te versterken door toetreding van de Dash (Democratische beweging voor verandering) tot de coalitie, besloot de partijraad van de Dash op 3 aug. dat de voorwaarden daartoe niet aanwezig waren. Voornaamste struikelpunt werd genoemd de door de Dash gewenste hervorming van het Israëlische kiesstelsel. Ook een onderhoud van Begin met Dash-leider prof. Yigael Yadin op 7 sept. leverde kennelijk geen resultaat op, en op 15 sept. besloot de parlementsfractie van de Likoed — de grootste regeringspartij — van verdere onderhandelingen af te zien. Op 5 okt. kondigde premier Begin de voorlopige benoeming aan van de partijloze prof. Amnon Goldenberg tot minister van justitie, terwijl hij tegelijk te kennen gaf dat benoemingen voor de andere vacante, voor de Dash gereserveerde posten (transport + verbindingen, sociale zaken + arbeid, zie pag. 640/2-'77) [binnenkort zouden volgen.,
Maar na terugkeer van een bezoek aan de VS op 18 okt. toonde Yadin zich bijzonder ongerust over ontwikkelingen in de Amerikaanse diplomatie m.b.t. de positie van de PLO en meende hij dal Israël i.v.m. verwachte Amerikaanse druk in een politieke noodtoestand verkeerde.
In die situatie wijzigde de Dash haar standpunt. Op 19 okt. adviseerde het secretariaat met 14 stemmen tegen 1 bij 2 onthoudingen tot de regeringscoalitie toe te treden, en op 20 okt. besloot de partijraad hiertoe met 68 tegen 45 stemmen bij 2 onthoudingen.

De raad aanvaardde daarmee eerder verworpen voorwaarden van toetreding, w.o. de volgende afspraken:

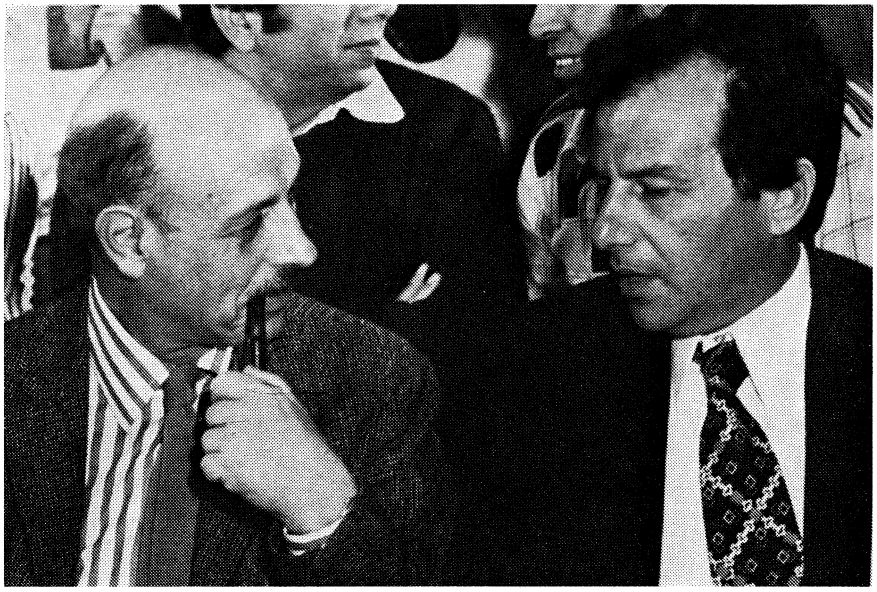
a) de Dash zou de vrijheid houden om standpunten te formuleren en zich van stemming te onthouden in politieke zaken betreffende de westelijke Jordaanoever, waarbij de Dash een flexibeler houding t.a.v. territoriale concessies had bepleit.

b) definitieve beslissingen over nieuwe joodse vestigingen in de bezette gebieden zouden na een desbetreffend verzoek van een Dash-minister primair door de Knesset-commissie voor buitenlandse zaken en defensie worden genomen i.p.v. door het kabinet.

c) de overwegend seculiere Dash zou vrijheid van stemming hebben in alle religieuze zaken;

d) er zou een commissie van de coalitiepartijen worden ingesteld om de kwestie van de kieswethervorming te onderzoeken, waarbij de Dash vrijheid van stem behield tegenover elk vervolgens bij de Knesset ingediend wetsontwerp.

Op 23 okt. wees de partijraad van de Dash de kandidaten aan voor de vier posten in het kabinet (incl. het ambt van vice-premier), waarna de voornaamste tegenstander van toetreding tot het kabinet, prof. Amnon Rubinstein (een van de oprichters van de Dash), meedeelde dat hij uit het partijbestuur was getre-

Yigael Yadin (l.) met Amnon Rubinstein.

den en zijn functie in de fractie had neergelegd. Hij en enkele medestanders, de z.g. Shinoei (verandering)-factie, zouden zich niet gebonden achten aan de bepalingen van het coalitie-akkoord.

Op 24 okt maakte premier Begin de namen van de nieuwe regeringsleden bekend in de volgende functies: Vice-premier - prof. Yigael Yadin (stafchef van 1949-'52, vervolgens archeoloog); verbindingen en transport - Meir Amit (voormalig lid Arbeiderspartij, voormalige chef van de militaire inlichtingendienst en van de veiligheidsdienst, oud-directeur-generaal van het industriële concern Koor); arbeid en sociale verbetering (gereorganiseerd departement) - Israël Katz (ex-directeur nationale verzekeringsinstituut); justitie - Shmuel Tamir (oud-leider Irgoen Zwai Leoemi, ex-lid Cheroet).
De Knesset gaf het uitgebreide kabinet nog dezelfde dag zijn vertrouwen met 62 tegen 34 stemmen, terwijl drie Dash-leden tijdens de stemming verstek lieten gaan.

Bij de benoeming was nog meegedeeld dat Yadin de kabinetszittingen zou voorzitten als Begin afwezig was. De premier, die eind mei wegens hartklachten in een ziekenhuis had verbleven (pag. 640/1-'77), was op 30 sept. opnieuw in een ziekenhuis opgenomen, nu wegens uitputting, en was daar tot 11 okt. gebleven. Tegenover de correspondent van NRC/H'blad verklaarde Yadin i.v.m. bepaalde beweringen op 28 okt.: „Het is volslagen onzin dat ik wegens de gezondheidstoestand van premier Begin in de regering ben gestapt. Dat is lasterpraat..."
(FAZ, Le Monde, NZZ, NRC/H'blad, Times, Financial Times, KCA)

AFSCHAFFING DEVIEZENCONTROLE. ISRAELISCH POND GAAT ZWEVEN. ANDERE ECONOMISCHE MAATREGELEN. VERZET HISTADROET

Na een spoedzitting van het kabinet op 28 okt. 'smorgens maakte de minister van financiën, Simha Ehrlich, later die dag bekend dat het kabinet had besloten tot opheffing van de uit 1948 stammende strenge deviezencontrole en tot het loslaten van de koers van het Israëlische pond. Het nu zwevende pond zou naar schatting van de minister in waarde dalen tot ca. £I 15 per $1. Aan het eind van de 31ste okt., de eerste dag dat de banken weer open waren, bleek de verkoopkoers £I 15,50 = $1 vergeleken met de laatste, van 17 okt. daterende officiële koers van £I 10,78 = $1.

De forse koersdaling van het Israëlische Pond was begonnen op 10 nov. 1974, toen een devaluatie van £I 4,20 tot £I 6,00 per $ werd afgekondigd. Op 17 juni volgde een devaluatie van het Pond met 2% tot £I 6,12 = $ 1 en werd een beleid uitgestippeld van een gecontroleerd zweven" op grond waarvan de Israëlische munt maandelijks met 2% in waarde mocht dalen. Stadia in deze ontwikkeling waren o.a.: 28 sept. 1975 - £I 7 = $ 1; 18 juli 1976 - £I 8,12 = $ 1: 16 jan. 1977 - £I 9,07 = $ 1; 17 juli 1977 - £I 9,75 = $ 1.

Onder de aangekondigde nieuwe economische maatregelen, die ten doel hadden de regeringsuitgaven te verlagen, was een verdere vermindering van regeringssubsidies op bepaalde levensmiddelen en diensten, waardoor in die sector een onmiddellijke prijsstijging van gemiddeld 15% optrad, nadat soortgelijke regeringsmaatregelen, aangekondigd op 17 juli en 23 okt., eerder al tot prijsverhogingen resp. van 25 en 10% hadden geleid.

Andere maatregelen waren: a) verhoging van de BTW van 8 tot 12% per 1 nov.; bi afschaffing van exportpremies en importheffingen: c) afschaffing van de reisbelasting (niettemin zouden reizen naar het buitenland ca. 20% duurder worden door de stijging van de dollarkoers en door de heffing van 12% BTW op reistickets). Israëlische burgers zouden voortaan het recht hebben onbeperkte buitenlandse deviezenrekeningen bij Israëlische banken aan te houden, $ 3.000 in contanten thuis te hebben en $ 3.000 per persoon bij buitenlandse banken, terwijl zij een equivalent van $ 3.000 in Israëlische valuta naar het buitenland mogen meenemen. Maar deze beperkingen gelden niet voor firma's en particulieren, die handelsbetrekkingen met buitenlandse leveranciers of afnemers onderhouden.

De op 31 okt. bij de Knesset ingediende economische voorstellen werden nog diezelfde dag goedgekeurd met 53 tegen 32 stemmen bij 2 onthoudingen.
Het grootste verzet tegen de nieuwe politiek kwam van de Histadroet, het algemene vakverbond, waarin de Arbeiderspartij bij de verkiezingen van juni een meerderheid had behouden (pag. 656/3-1977). Secretaris-generaal Y. Meshel zei op 28 okt. dat het een „grote dag war voor diegenen die dollars bezitten en een bittere pil voor de werknemers". Op 31 okt. en 1 nov. vonden vele beperkte stakingen plaats, en tot 6 nov. duurden proteststakingen en demonstraties voort, maar het lukte de Histadroet niet overal zelfs voor die selectieve stakingen, waartoe men zich wilde beperken, volledige steun te krijgen, aldus de NZZ (6-11-1977). Ook het 13de congres van de Histadroet (7-10 nov.) leverde volgens de NZZ (12-11) geen concrete aanknopingspunten voor een aanstaande frontale botsing tussen regering en vakbeweging op, terwijl de voor 4 jaar herkozen secretaris-generaal Meshel zich zelfs bereid toonde op het aanbod van minister Ehrlich tot een gesprek zonder voorwaarden vooraf in te gaan.
Inmiddels stegen de kosten van levensonderhoud in nov. met 12% en in de eerste week van dec. met 2%, waaraoor toen ae totale kostenstijging voor 1977 op 42% kwam tegen een prijsinflatie in 1976 van 38 à 40%.

VRIJLATING AARTSBISSCHOP CAPUCCI

Na diplomatiek overleg tussen het Vaticaan en de Israëlische regering kreeg president Katzir van Israël in Jeruzalem via de pauselijke vertegenwoordiger mgr. William Carey op 3 nov 1977 een schriftelijke boodschap van paus Paulus VI met het verzoek de Grieks-katholieke aartsbisschop Hilarion Capucci, die in dec. 1974 tot 12 jaar gevangenisstraf was veroordeeld (waartegen hij uit protest diverse malen hongerstakingen hield), om humanitaire redenen in vrijheid te stellen. Reeds op 30 okt. had de regering-Begin besloten zich niet tegen een dergelijk pauselijk verzoek te verzetten.
Israëlische kringen zagen in het overhandigen van de pauselijke brief in Jeruzalem een de facto erkenning van Jeruzalems status als hoofdstad van Israël. Volgens de Israëlische pers was tussen Israël en het Vaticaan overeengekomen dat Capucci na zijn vrijlating niet meer in het Midden-Oosten zou dienen en geen propaganda zou maken voor de Palestijnse of Arabische zaak.
President Katzir beantwoordde het pauselijke verzoek bevestigend en op 6 nov. werd Capucci vrijgelaten en op een vliegtuig met bestemming Rome gezet. Daar verklaarde hij enkele dagen later in een gesprek met PLO-vertegenwoordiger Shafik al-Hout. een persoonlijk afgezant van Arafat, dat hij de Palestijnse strijd tegen Israël zou blijven steunen. *(NRC/H'blad,* NZZ)

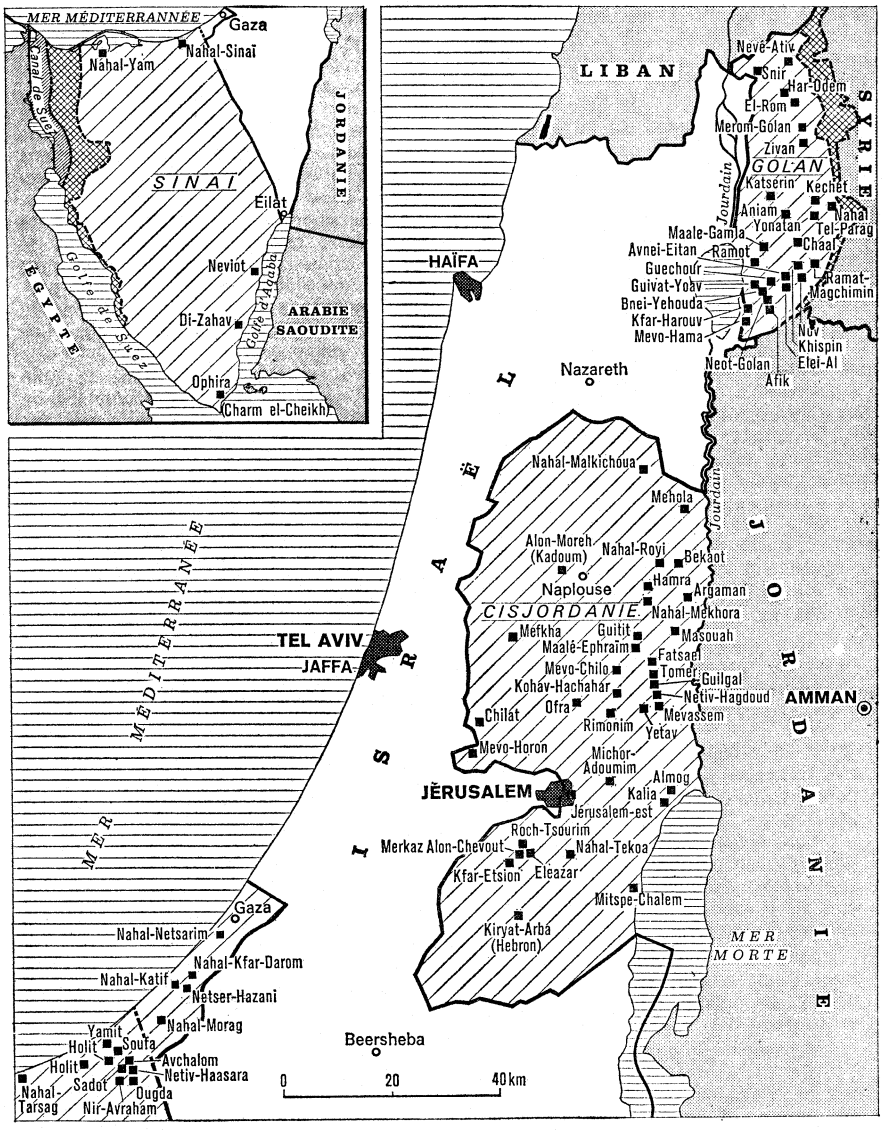
(Vor. ber. pag. 48/1-1975)

DE REGERING-BEGIN EN DE JOODSE NEDERZETTINGEN IN BEZET GEBIED

Sinds het optreden van de regering-Begin in Israël is het Israëlische beleid t.a.v. de bezette gebieden, in het bijzonder de westelijke Jordaanoever, duidelijker dan voorheen op behoud en uitbreiding van de in deze gebieden gevestigde joodse nederzettingen gericht. Vooral m.b.t. de westelijke Jordaanoever, door Begin steeds aangeduid als Judea en Samaria, zei de premier in een van

zijn eerste reacties na zijn verkiezingsoverwinning op 17 mei 1977 (pag. 321-1977): ,,Het gaat hier om bevrijde gebieden, die van ons zijn sedert duizenden jaren". En in zijn regeringsverklaring merkte hij op in punt 2 (pag. 656/1-1977): ,,Het joodse volk heeft een eeuwig historisch recht op het land Israel (Eretz Israël = het Bijbelse Israël), het onvervreemdbare erfdeel van zijn voorvaderen." Ook onder de vorige, door de Arbeiderspartij beheerste regeringen werden ,,voldongen feiten" geschapen. Tussen 1967 en 1973 werden 44 joodse nederzettingen in bezet gebied gevestigd, en na de oktoberoorlog van 1973 werd dit tempo opgevoerd. In juli 1977 w-aren bijna 80 joodse nederzettingen gereed, terwijl door de vorige regering-Rabin nog 30 nederzettingen waren gepland, aldus *NRC/H'blad* (19-7-1977). Dit blad voegde hieraan toe:

Op de Golan-hoogten werden 26 nederzettingen gevestigd vooral in het zuidelijke deel van dit op Syrie veroverde gebied
Op de westelijke Jordaanoever zagen 34 nederzettingen het licht voornamelijk gelegen in het vrij dun bevolkte Jordaandal en in de omstreken van Jeruzalem In de Gaza-strook en vooral direct ten zuiden van dit gebied werden 15 joodse nederzettingen opgetrokken om het zo af te sluiten van de Sinai Nog drie nederzettingen werden gevestigd langs de oostkust van het Sinai-schiereiland
Dit nederzettingenbeleid liep grotendeels synchroon met de globale strategische conceptie van ue vorige door de Arbeiderspartij beheerste regeringen een zo groot mogelijk deel van de Golan-hoogten zo lang mogelijk behouden, het definitief annexeren op de westelijke Jordaanoever van dunbevolkte ,,veiligheidszones" langs het Jordaandal om Israël tijdig in staat te stellen zijn reservisten te mobiliseren en een tegenoffensief in te zetten. maar terugtrekking uit de dichtbevolkte centrale gebieden van de westelijke Jordaanoever; het afsluiten van de Gaza-strook van de zuidelijke Sinai die grotendeels aan Egypte kan worden teruggegeven: een onbetwistbare Israëlische controle over Sjarm-el-Sjeikh aan de zuidpunt van het Sinai-schiereiland.
De vorige Israëlische regeringen ontmoedigden of verboden dus de vestiging van joodse nederzettingen in de dichtbevolkte Arabische gebieden op de westelijke Jordaanoever maar voor de regering-Begin lijkt dit een officiële politiek te worden.

De joodse nederzettingen in bezet gebied sinds 1967. (Le Monde diplomatique juni 1977)

Pas na Begins bezoek aan de VS in juli 1977 (pag. 807/2-'77) volgde een aantal besluiten m.b.t. joodse nederzettingen in bezet gebied, gebaseerd op plannen van de ministeriële commissie voor het vestigingsbeleid toen die nog werd voorgezeten door minister Galili van de Arbeiderspartij.

Erkenning nederzettingen

Op 26 juli besloot de ministeriele commissie voor het vestigingsbeleid nu onder voorzitterschap van de minister van landbouw, generaal Sharon, drie Israelische nederzettingen op de westelijke Jordaanoever volledig te erkennen d.w.z. te legaliseren. Het waren de ,,werkkampen" Maale Adoemin (aan de weg tussen Jeruzalem en Jericho) en Ofra (bij Ramallah) alsmede de Goesh Emoenimvestiging Alon Moreh in het militaire kamp te Kaddoem (bij Nabloes, zie pag. 352/2-'77).
Dit besluit werd bekritiseerd door de Amerikaanse regering, die bij monde van de woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, verklaarde dat het ,,niet alleen strijdig (was) met de vierde Geneefse conventie, maar ook een obstakel vormde bij de voortgang van het proces om vrede te stichten".
(De verwijzing naar de vierde Geneefse Conventie sloeg op art. 49 (deportaties, evacuaties) van die conventie m.b.t. de bescherming van burgers in tijd van oorlog, d.d. 12 aug. 1949.)
Premier Begin sprak op zijn beurt op 27 juli zijn ,,diepe teleurstelling" uit over de kritische Amerikaanse reactie. Hij meende dat de vierde Geneefse conventie niet van toepassing kon zijn, omdat die de overplaatsing op grote schaal van de burgers van een bezettende mogendheid naar een bezet land verbiedt. Dit was volgens Begin in Israël niet gebeurd, waar in tien jaar nog geen 4.000 mensen zich op de westelijke Jordaanoever hadden gevestigd.

De Amerikaanse president Carter zei op 28 juli dat de Israëlische beslissing ,,obstakels voor de vrede" had opgeworpen. Hij deelde mee dat hij de Israëlische nederzettingen met Begin had besproken, maar dat deze hem niet tevoren op de hoogte had gesteld van het op handen zijnde legaliseringsbesluit.

Wijziging sociale positie *bewoners*

Op 14 aug. besloot de regering-Begin de door de Israëlische overheid verstrekte dienstenverlening aan de bewoners van de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook op hetzelfde peil te brengen als die voor de Israëlische burgers. De regeringswoordvoerder ontkende dat de gelijkschakeling van het dienstverlenende niveau in bezet gebied gepaard zou gaan met wijziging van de wettelijke status van dit gebied. Maar hij gaf toe dat de regeringsbeslissing, ondanks het uitgesproken humanitaire karakter ervan, kon worden uitgelegd als een stap in de richting van ,,integratie" van dit gebied in Israël ,,als de tijd daarvoor rijp is". Als praktische voorbeelden van het nieuwe beleid noemde de woordvoerder het verbieden van kinderarbeid in bezet gebied, het versnellen van de bouw van ziekenhuizen en de mogelijkheid van regeringsleningen voor de koop en bouw van woningen.

Stichting nederzettingen. Demografische situatie

Op 17 aug. besloot de ministeriële commissie voor het vestigingsbeleid drie nieuwe nederzettingen op de westelijke Jordaanoever te stichten en wel binnen de grenzen van het z.g. Allonplan. De drie vestigingspunten waren: Tsur Nathan, Nevo Horon en Yatir (bezuiden Hebron). Volgens een regeringswoordvoerder betekende het besluit slechts de toepassing van een in april 1977 door de regering-Rabin genomen maatregel.

Zowel op dit vestigingsbesluit als op de gelijkschakeling van de dienstverlening leverde de Amerikaanse regering kritiek, o.a. bij monde van woordvoerder Hodding Carter, die op 18 aug. met het oog op de nederzettingen o.m. verklaarde: ,,Deze eenzijdige, illegale daden in gebieden, die thans onder Israëlische bezetting staan, vormen obstakels voor constructieve onderhandelingen", terwijl hij t.a.v. het besluit van 14 aug. opmerkte: de ,,actie wekt een indruk van duurzaamheid van Israëls bezetting... die niet behulpzaam is" bij het streven naar vrede.
De volgende dag bracht ook de EG de regering van Israël op de hoogte van haar ,,bezorgdheid" over het vestigingsbesluit.

Naast het politieke aspect van nieuwe nederzettingen is er ook een demografisch probleem: waar haalt men de nieuwe bewoners vandaan? Het dagblad Haaretz meldde onlangs volgens *NRC/H'blad* (19-7-1977) dat in de nederzettingen Ophira bij Sjarm-el-Sjeikh en Kiryat Ar-bn bij Hebron enkele honderden woningen, bestemd voor joodse kolonisten, al geruime tijd leeg staan.
Over de demografische perspectieven schreef Le Monde *diplomatique* (okt. 1977):

,,Volgens de voorspellingen zal het totaal van de Israëlische bevolking (incl. die van de bezette gebieden) in zestien jaar (in 1993) het cijfer bereiken van 7.600.000, waarvan 4.100.000 joden en 3.500.000 Arabieren, Deze berekening is gebaseerd op een jaarlijkse netto-immigratie van 25.000 joden en een min of meer stabiele natuurlijke groei. De Arabieren zullen dan 46% van de totale bevolking uitmaken (andere veronderstellingen: als het immigratiepeil 50.000 per jaar bereikt, zullen de Arabieren slechts 43% vormen; maar volgens het huidige immigratietempo van ongeveer 20.000 per jaar, dat gelijk blijft aan het aantal vertrekkenden, zou dit percentage 49% kunnen worden). Met 46% aan Arabische burgers, of zelfs 4370, zal de staat Israël een bi-nationale staat zijn geworden..."

Niettemin verschenen er berichten over nieuwe vestigingsplannen.
Minister van landbouw, generaal Sharon, tevens voorzitter van de ministeriële commissie voor het vestigingsbeleid, verklaarde in een tv-interview op 2 sept. dat hij een plan aan premier Begin had voorgelegd voor het vestigen van twee miljoen joden in een periode van 20 tot 30 jaar ten oosten en ten westen van de noord-zuid-bergrug in het midden van de westelijke Jordaanoever. Daartoe moest de joodse bevolking zich volgens Sharon minstens verdubbelen en op 6 à 8 mln zielen komen.
Sharon leek zijn plan uit de doeken te hebben gedaan om Goesh Emoenim op zijn minst de wind uit de zeilen te nemen, aldus *NRC/H'blad* (3-9-'77). Deze beweging kondigde op 6 sept. tijdens een persconferentie aan nog voor de winter 12 nieuwe vestigingen in Judea en Samaria te willen stichten; 870 gezinnen met 2.500 leden stonden daarvoor gereed.

Op 8 sept. verklaarde Sharon tegenover het blad Maariv, dat er in aug. zonder voorafgaande publikatie al enkele nederzettingen op de westelijke Jordaanoever waren gesticht. Deze opmerking leidde tot verwarring en nieuwe Amerikaanse protesten, waarop de Israëlische regering Washington verzekerde dat er ,,geen geheime nederzettingen" waren gesticht.

Op 23 sept. meldde het Israëlische dagblad *Yedioth* Aharonoth dat de militante Goesh Emoenim van plan was op 28 sept. elf nieuwe nederzettingen op de westelijke Jordaanoever te vestigen. Volgens het blad had premier Begin de leiders van de beweging ontvangen en hen gewaarschuwd voor de enorme politieke moeilijkheden, die zij zijn regering zouden berokkenen, ook al ,,begreep" hij hun motieven. Het bericht werd zowel door de leiding van de Goesh Emoenim als door het bureau van de premier tegengesproken.
Niettemin poogden in de nacht van 27 op 28 sept. twee groepen van de Goesh Emoenim, elk van ca. 40 personen, zonder regeringstoestemming en zonder goedkeuring van het secretariaat van de beweging twee nederzettingen te vestigen, resp. bij Jericho en bij Jenin. De pogingen werden verijdeld door het Israëlische leger, dat daarmee voor het eerst onder de regering-Begin tegen kolonisten optrad.
In dezelfde nacht volgde overleg van het secretariaat van Goesh Emoenim met premier Begin en minister Sharon, waaruit een compromis resulteerde. Op grond hiervan zouden in de komende twee maanden zes nederzettingen worden opgezet in bestaande militaire kampen in Samaria. Als eerste van deze zes werd het kamp Shomron aan de weg van Nabloes naar Jenin op 2 okt. door 30 leden van de Goesh Emoenim betrokken.
Op een persconferentie in Tel Aviv deelde de onderminister van defensie, Mordechai Zippori, op 10 okt. mee dat de regering een plan had tot inrichting van 10 militair-civiele nederzettingen op de westelijke Jordaanoever, op grond waarvan zes militaire kampen in Samaria binnen twee maanden voor zes nederzettingen in gereedheid zouden worden gebracht. Zippori liet er geen twijfel over bestaan dat deze nederzettingen op de duur een permanent civiel karakter zouden krijgen. De kolonisten zouden als personeel van het ministerie van defensie gelden.
Inmiddels zijn sinds 1967 113 nieuwe nederzettingen gesticht, waarvan 77 in bezet gebied, en buiten de grenzen van 1967 hebben zich 4.500 à 5.000 Israëli's gevestigd (*NZZ* 30-12-1977).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

REGERINGSVERKLARING VAN AGT

De nieuwe Nederlandse minister-president, mr. A A. M. van Agt, heeft op 16 jan in de Tweede Kamer een regeringsverklaring afgelegd. waarmee hij zijn kabinet en de beleidsvoornemens ervan presenteerde (Begin van de tekst van de regeringsverklaring op pag. 62 e v.) Aansluitend debatteerde de Tweede Kamer van 17-19 jan over deze verklaring, waarbij de vroegere minister-president, drs. J. M. den Uyl, debuteerde als leider van de grootste oppositiepartij, terwijl ook de fractievoorzitters van de twee regeringspartijen, mr W. Aantjes (CDA) en mi-. J G. Rietkerk (VVD) voor de eerste maal in hun nieu e rol optraden.

Bij het optreden van het kabinet-Den Uyl in 1973 had de toenmalige premier de spreiding van kennis, macht, vermogen en inkomen centraal gesteld in het te voeren beleid. Nu noemde minister-president Van Agt als eerste eisen, die het kabinet voor zijn beleid stelt, gerechtigheid, ontplooiing en zorgvuldigheid.

Enkele hoofdpunten uit de regeringsverklaring zijn de volgende:

- De noodzakelijke inkomensmatiging en extra bezuiniging in collectieve uitgaven/sociale uitkeringen zal door ieder naar draagkracht moeten worden opgebracht, ook ambtenaren.
- De laagste inkomens worden ontzien, de sociale minima worden niet aangetast, Bij de individuele huursubsiclies wordt de positie van de laagstbetaalden niet aangetast.
- Evenals hrt kabinet-Den Uyl wil het kabinet-Van Agt in het bezuinigingspakket dat nodig is om meer werk en minder inflatie te krijgen, de nadruk leggen op de overdrachtsuitgaven (totaal van sociale voorzieningen)
- Het arbeidsinarktbeleid wordt geintensiveerd meei mobiliteit ban werkers en werk betere scholing, een wettelijke pensioenplicht zodat werknemers met behoud van oensioenrechten makkelijker naar ander werk toe kunnen
- Het kabinet gaat ervan uit dat per 1 januari volgend jaar een wetsontwerp komt tot verruiming van de abortuswetgeving. Het zal een regeling zijn die in brede kring aanvaardbaar is, maar waarin geen van de geestelijke stromingen haar visie onverkort terugvindt.
- Het kabinet acht de discussie over de arbeidsplaatsenovereenkomsten van belang en waardeert die overeenkomsten positief voorzover ze het arbeidsmarktbeleid niet verstarren.
- Uiterlijk 1 april wordt een wetsontwerp vermogensaanwasdeling ingediend. Het wetsontwerp openbaarheid van inkomens wordt van het vorige kabinet overgenomen en er komt een voorontwerp voor een Raamwet Inkomensvorming.
- Eind volgende maand beslist de regering over het aanvullende stimuleringsbeleid (werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden).
- Er wordt naar gestreefd de eerste fase van de Wet Investeringsrekening per 1 april te laten ingaan. De wijzigingswet Ondernemingsraden wordt, met enkele veranderingen, overgenomen
- Wijziging van de Onteigeningswet, met vergoedingen op basis van de marktwaarde, wordt spoedig nagestreefd, samen met het overgenomen wetsontwerp voorkeursrecht. Er komt ook een wet die huurders een voorkeursrecht tot koop van hun huis geeft.
- Er komen wetsvoorstellen om de belastingen te verlichten met het inflatie-effect Afhankelijk van de functie van het vermogen wordt de vermogensbelasting verlicht Er komt waarschijnlijk een vermogenswinstbelasting op onroerend goed en effecten

Minister-president Van Agt spreekt de Tweede Kamer toe

In zijn verantwoo ding over het tot stand komen van het kabinet was de premier betrekkelijk kort. Hij stelde slechts vast, dat het kabinet voldoet aan de eis van de formatie-opdracht, die hij had aanvaard, nl., dat het mag vertrouwen in voldoende mate steun in het parlement te vinden. Daarnaast concludeerde de premier, dat zijn kabinet het kabinet is, ,,dat de grootst mogelijke parlementaire binding heeft, die onder de gegeven omstandigheden was te verkrijgen".

Reactie oppositieleider Den Uyl

De TK-fractie van de PvdA heeft op 16 jan. unaniem oud-premier drs. J. M. den Uyl verkozen tot voorzitter, nadat hij eerder die dag als lid van de TK beëdigd was. Op 17 jan. debuteerde drs. Den Uyl als aanvoerder van de grootste oppositiepartij.

In zijn reactie in de TK op de regeringsverklaring zei hij o.m.: ,,Dit kabinet klopt niet met de verkiezingsuitslag en betekent uit dien hoofde een belasting voor de werking van onze democratie. Het kabinet zou zich dat bewust moeten zijn, maar dat blijkt niet uit de regeringsverklaring."

Ook noemde drs. Den Uyl het kabinet ,,een schrikbeeld voor velen".

Hoe behoedzaam het kabinet zich ook heeft gepresenteerd, hoezeer het heeft getracht elke scherpte te vermijden, alleen al zijn bestaan betekent een levensgroot probleem voor het functioneren van onze democratie, zei Den Uyl. Hij memoreerde dat de inzet van de verkiezingen van 25 mei was het vragen van offers aan de bevolking, maar dan in een perspectief van een vergroting van de kwaliteit van het bestaan.

De kiezers hebben daar ondubbelzinnig voor gekozen, zei Den Uyl. Er diende een kabinet te komen, waarin de mensen die bereid waren die offers te brengen, ook al zou dat hard aankomen, vertrouwen konden stellen, waarin zij zich zouden kunnen herkennen.

Weekblad 47ste Jaargang No 2418, pag. 29391-29406

De verkiezingsuitslag gaf hun daar recht op. En het echte probleem van vandaag is, zei Den Uyl dat dat kabinet er niet is. En dat het kabinet-Van Agt duidelijk heeft gemaakt, in de regeringsverklaring, dat het onvoldoende antwoord heeft op de grote vragen van de komende jaren. En ook niet kan geven, omdat het een breed maatschappelijk draagvlak mist.

Volgens Den Uyl geeft deze regeringsverklaring de indruk dat het kabinet er vooral op uit is om niet duidelijk te maken wat het precies wil. De regeringsverklaring is er redelijk in geslaagd de uitgangspunten zo algemeen, de beleidsvoornemens zo vaag en de conclusies zo nevelig te houden, dat het duister ontstaat waarin alle katten grauw zijn. De grote grauwsluier wordt uitgespreid. De ontpolitisering wordt beproefd, aldus Den Uyl. Hij proefde in de toonzetting van de regeringsverklaring een poging om de noodzakelijke keuze te ontwijken. reële tegenstellingen toe te dekken en daarmee een in zijn ogen gevaarlijk klimaat te scheppen.

Er dringen zich volgens Den Uyl vergelijkingen op tussen het kabinet-Van Agt en met name het kabinet-De Quay dat in 1959 optrad. Dat kabinet had een minister-president die eigenlijk helemaal niet wilde en vooral een reputatie van vriendelijkheid achterliet, aldus Den Uyl. De keuze van het CDA voor de VVD, nadat een regeerakkoord met de progressieve partijen was bereikt, legt een zware hypotheek op mogelijke toekomstige politieke samenwerking, meent hij. „Als het CDA zo gemakkelijk zijn beleid kan bijstellen in door de VVD gewenste zin, wat is dan de waarde van het CDA als coalitiegenoot in een vooruitstrevend kabinet?

De PvdA-fractie vindt het, aldus haar fractieleider, nog te vroeg om uitspraken over het herhalen van de traditionele voorkeur van de PvdA voor samenwerking met de christen-democratische partijen te doen.

„Maar er is wel iets geknapt", aldus Den Uyl. „Wij beoordelen het kabinet op zijn daden, we zullen ook het CDA beoordelen op zijn daden. En dat zal beslissen over toekomstige samenwerkingsmogelijkheden. Aan de vruchten kent men de boom."

De regeringsverklaring is volgens Den Uyl vooral opmerkelijk om wat er niet in staat. In het kernstuk van het sociaal-economische beleid kiest het regeerakkoord met de VVD voor een koopkrachtgarantie, die zoveel mogelijk moet doorlopen tot tweemaal het modale inkomen, een incidentele loonstijging van 1 a 1½%, terwijl de gezamenlijke belasting- en premiedruk niet of nauwelijks mag stijgen. Daar bovenop worden de uitgaven voor defensie en nog voor andere posten verhoogd. Van alle kanten is voorgerekend dat een dergelijk beleid dwingt tot vele extra miljarden aan bezuiniging. Het is een duidelijke keus voor particuliere bestedingen boven collectieve uitgaven. In de regeringsverklaring treft men echter over dit gat geen woord aan, zei Den Uyl.

Hij vroeg met klem verduidelijkingen van het aangekondigde beleid op het gebied van de bezuinigingen, over de handhaving van de sociale bodemuitkeringen, en over de vier hervormingsvoorstellen en kondigde aan hierover eventueel moties te zullen indienen in de tweede termijn van het debat over de regeringsverklaring.

Sprekend over de bezuinigingen zei Den Uyl dat ,,kennelijk de grote uitschuifoperatie is begonnen".

Hij herinnerde er aan dat de huidige minister van financiën tijdens de vorige kabinetsperiode herhaaldelijk met spoed heeft gevraagd om aanvullende bezuinigingsvoorstellen. Den Uyl vroeg de regering voor 1 maart in concrete beleidsvoornemens aan te geven hoe het kabinet de aangekondigde vier miljard aan bezuinigingen, noodzakelijk voor de invulling van de éénprocentsoperatie, wil invullen en in welke omvang verdere ombuigingen noodzakelijk zullen zijn.

Verder vroeg hii snel duidelijkheid over de doorvoering van de herstructurering van de kinderaftrek en kinderbijslag.

De passage over het niet aantasten van de sociale minima noemde drs Den Uyl een „dubbelzinnige en ontwijkende formulering". De sociale minima zullen er weliswaar niet absoluut op achteruitgaan, maar zij gaan er in verhouding tot de werkenden wel op achteruit wanneer wordt besloten deze minima de prijsstijging te laten volgen en niet langer de loonstijging.

CDA-fractievoorzitter *Aantjes kritisch, maar loyaal*

CDA-TK-fractievoorzitter Aantjes had wel kritiek op de regeringsverklaring, maar koos over het algemeen voor een loyale benadering van het kabinet.

Naar het oordeel van mr. Aantjes was uit de regeringsverklaring gebleken, dat er meer sprake was van continuïteit dan van puinruimen — deze laatste term was een verkiezingsleus van de toenmalige voorzitter van de TK-fractie van de VVD, H. Wiegel. ,,Als krachten tegenover of achter het kabinet nu krampachtig zouden willen gaan bewijzen, dat alles anders wordt, dan zal het beleid van de regering dit moeten logenstraffen. Wij hechten aan een grote mate van continuïteit in het beleid. met name het sociale beleid", aldus mr. Aantjes.

Mr. Aantjes gaf uiting aan ,,bittere gevoelens" over het mislukken van de formatie-Den Uyl, maar hij achtte het een ,,algemeen belang", dat de nu ingetreden regeringsperiode niet door een crisis zou worden onderbroken.

Aantjes had kritiek op de nogal vage passage in de regeringsverklaring over de toekomstige behandeling van de minimum sociale uitkeringen, en de vraag of de netto'-koppeling aan het minimumloon gehandhaafd zal blijven.

Mr. Aantjes herinnerde er ook aan, sprekend over de passage ten aanzien van de financiële beleidsombuigingen, dat er tijdens de vorige kabinetsperiode een motie-Andriessen-Aantjes is geweest die aandrong op spoedige nieuwe beleidsombuigingen.

Voorts had de heer Aaritjes kritische vragen bij de beleidsvoornemens ten aanzien van de ontwikkelingssamenwerking, met name welke rol het bedrijfsleven hierbij zal spelen, en de benadering van het probleem van Zuid-Afrika.

Aantjes vroeg om een actievere belangstelling van het kabinet voor de arbeidsplaatsenovereenkoinst, al verbond hij daar niet direct — zoals de PvdA en D'66 — de wens aan dat daarvoor overheidsgeld beschikbaar wordt gesteld.

De CDA-fractievoorzitter drong ook aan op snelle totstandkoming van de vier hervormingswetsvoorstellen, ingediend door het kabinet-Den Uyl en gedeeltelijk gewijzigd door het kabinet-Van Agt overgenomen. Aantjes wilde vasthouden aan de invoeringsdatum voor de Vermogensaanwasdeling per 1 januari van dit jaar.

Over het inkomensbeleid zei mr. Aantjes, dat koopkrachthandhaving het spiegelbeeld is van een strak inkomensbeleid, maar dat die garantie minder betekenis hoeft te hebben naar mate het inkomen hoger is

De heer Aantjes betoogde dat bij de noodzakelijke onibuiging van de sociale verzekeringskosten heel zorgvuldig te werk moet worden gegaan, waarbij gegarandeerd moet zijn dat de zwaksten niet in vrees hoeven te leven

Volgens Aantjes kan het niet de bedoeling zijn in de moeilijke sociaal-economische jaren die voor ons liggen via het minimum-loon en de daaraan gekoppelde sociale voorzieningen het hele loongebouw en de kosten van sociale regelingen op te krikken, er is volgens hem echter evenmin aanleiding om voor wat betreft de ontwikkeling van de koopkracht van de laagstbetaalden onderscheid te gaan maken tussen de zgn actieven en niet-actieven

Dat het CDA bereid is tot een compromis met de VVD over een nieuwe abortuswetgeving. bleek uit Aantjes' aandrang op het kabinet, om, zoals de regeringsverklaring zegt. te komen met een wetsontwerp. De CDA-fractievoorzitter noemde dit ,,een belangrijke zaak", ,,nog afgezien van de politieke complicaties indien de regering daar niet binnen de gestelde termijn in zou slagen".

Volgens VVD-fructzevoorzztter *is* kabznet-Van Agt in *overeenstemming* met *tijdgeest*

De TK-fractievoorzitter van de VVD, mr. Rietkerk, bestreed de stelling, dat het kabinet niet in overeenstemming met de verkiezingsuitslag zou zijn.

Mr. Rietkerk nodigde de ministersploeg uit ,,veel werk" te verrichten, omdat Nederland voor een ,,periode van heroriëntatie" staat. Hij voorspelde, dat het kabinet-Van Agt, als het zijn tijd verstaat, wel eens op een veel breder maatschappelijk draagvlak zou kunnen steunen dan inenigeen vermoedt en het kabinet wellicht zelf verwacht.

Aanhakend bij de passage in de regeringsverklaring, dat de overheid zich niet overdreven veel met de maatschappij moet bemoeien, kwam Rietkerk tot de constatering dat een kabinet met liberalen beter is toegerust om de tijdgeest te verwoorden, omdat er sprake is van herontdekking van de mens en de burger, een tendens tot versterking van de positie van de individu en zijn vrijheid, in plaats van toenemende overheidsingrijpen in de verfijnde verzorgingsstaat.

Juist tegen de inleiding van de regeringsverklaring had oppositieleider Den Uyl zich bij de aanvang van het debat in de Tweede Kamer stevig verzet. Het tot stand brengen van werkgelegenheid bij geringere economische groei vergt geen inkrimping, maar juist uitbreiding van de rol van de overheid, zei hij. Volgens Den Uyl verdragen de technologische ontwikkeling en het delen van werkgelegenheid geen liberalistische theorieën over de taak van de overheid, ze vergen nieuwe bevoegdheden en instrumenten voor gemeenschapsorganen.

Mr. Rietkerk beriep zich echter op de polemieken in het buitenland, met name in Engeland en Frankrijk, over de consequenties van het voortdurend toenemende overheidsingrijpen in de samenleving. Ook in socialistische kring is de discussie gaande over de merites van de verzorgingsstaat.

„Eindelijk, zou ik haast zeggen, beginnen ook de socialisten na te denken over de

consequenties van een ongeremde uitbouw van de collectiviteit", zei Rietkerk. De liberale fractievoorzitter adviseerde voorts het kabinet niet te zeer vooruit te lopen op de totstandkoming van arbeidsplaatsenovereenkomsten, maar slechts aan te sluiten bij die ontwikkeling, voor zover het in het overleg tussen de sociale partners nader is uitgekristalliseerd.

Mr. Rietkerk bracht in herinnering. dat de VVD een collectief VAD-fonds afwijst als strijdig met het liberale streven naar persoonlijke bezitsvorming en spreiding van macht.

De dringende noodzaak de groei van de collectieve lasten te beperken kan het naar het oordeel van mr. Rietkerk noodzakelijk maken welvaartsstijgingen voor trekkers van sociale uitkeringen naar de toekomst te verschuiven. Dit zou kunnen betekenen eventueel de uitkeringen tijdelijk los te koppelen van de loonindex om zo enige afstand te laten ontslaan tussen sociale uitkeringen aan niet-actieven en de minimumlonen. Het meegroeien van de uitkeringen met de welvaartsgroei zou kunnen worden hervat als die afstand tot enkele procenten is gegroeid. Een uitzondering hiervoor wilde mr. Rietkerk maken voor AOW en AAW.

D'66 beoordeelt kabinetsbeleid vunuit eigen *programma*

D'66-fractievoorzitter dr. J. Terlouw toonde zich er verontwaardigd over, dat het kabinet-Van Agt is gevormd en hij kondigde een zakelijk-kritische beoordeling aan van het beleid.

D'66 zal zich nu weer op het eigen programma baseren; het regeerakkoord met CDA en PvdA is voor wat deze partij betreft, net als voor het CDA. vervallen.

Terlouw noemde de regeringsverklaring een fantasieloos stuk. Wij vrezen dat er een stilstand in de vooruitgang zal komen onder dit kabinet, zei hij.

Na het falen van de eerste langdurige formatiepogingen en de vertoonde ernstige machtsstrijd daarbij, is er volgens Terlouw alle reden om het kiesstelsel en de formatiemethode ernstig onde de loep te nemen.

Een mogelijkheid tot verbetering zag hij in het organiseren van een tweede verkiezingsronde waarbij de minister-president wordt gekozen, of, een minder ingrijpende en geen grondwetsherziening vergende wijziging: het verplicht uitschrijven van nieuwe verkiezingen als na een bepaalde termijn de kabinetsformatie niet is gelukt.

Terlouw herhaalde zijn betoog van enige jaren eerder voor een versterking van de coörtiinereride rol van de minister voor milieuhygiëne.

Kleine partijen

Het kabinet-Van Agt hoeft bij de kleine partijen in de Tweede Kamer zeker geen steun te verwachten van de CPN en PPR. DS'70 heeft een voorbehoud gemaakt op het punt van de grond- en inkomenspolitiek De PSP kondigde aan alleen openingen naar een fundamenteel andere, socialistische maatschappij te zullen steunen.

De SGP zal het Kabinet-Van Agt ,,naar vermogen" bijstaan, maar ds. Abma kondigde aan niet van plan te zijn te fungeren als een ,,eerste-hulp-bij-ongelukkenploegje" voor het geval de „loyalisten" in de CDA-fractie ,,een dagje uit willen".

Voor Boerenleider Koekoek is het al voldoende als liet kabinet-Van Agt bewijst beter te zijn dan een tweede kabinet-Den Uyl.

PPR-fractievoorzitter Ria Beckers vroeg de regering ,,ronduit" te zeggen of zij de sociale minima zal handhaven op het peil van het minimumloon Ook wil zij de garantie dat de wet op het minimumloon onverkort blijft gehandhaafd.

Antwoord regering

Premier Van Agt antwoordde de Tweede Kamer op 18 jan. Uit dit antwoord de volgende punten:

- hei kabinet handhaaft de bestaande koppeling tussen sociale uitkeringen en netto minimumloon, zij het dat het streven naar ,,opschoning" in die koppeling, van het vorige kabinet wordt overgenomen;
- het kabinet komt eerder dan in de regeringsverklaring was voorgenomen met voorstellen voor een extra bezuinigingspakket. Een Kamerdebat voor de zomervakantie wordt mogelijk;
- de vermogensaanwasdeling gaat door met terugwerkende kracht tot 1 januari van dit jaar: net als het kabinet-Den Uyl voorstelde zal er een individueel en een collectief deel zijn. Het wetsontwerp wordt slechts gewijzigd en niet ingetrokken;
- het plan van het vorige kabinet om de jaarlijkse huurverhoging uit te stellen van 1 april tot 1 juli, i.v.m. de koopkrachthandhaving, wordt overgenomen, maar voorlopig alleen voor 1978;
- onder voorwaarden wordt een hescheiden financiële steun gegeven voor experimenten mat arbeidsplaatsenovereenkomsten.

,,Uit volle overtuiging" heeft premier Van Agt verwijten van de oppositie bestreden als zou zijn kabinet er niet behoren te zijn. Mr. Van Agt ontkende niet. dat in de verkiezingsuitslag van 25 mei sterkere aanwijzingen voor een regeringscombinatie van PvdA. CDA en D'66 te vinden waren dan voor de huidige coalitie van CDA en VVD. Maar dat zijn kabinet ,,een schrikbeeld" oproept of ,,een belasting van de democratie" zou zijn, zoals oppositieleider Den Uyl had gezegd, beschouwde Van Agt als een ongerechtvaardigd verwijt.

De ve kiezingsuitslag laat ook dit kabinet tot de mogelijkheden behoren, de parlementaire democratie floreert ook nu.

In Nederlandse verhoudingen heeft een kabinet bovendien het vertrouwen van het parlement, tenzij het tegendeel blijkt, zei de premier. Van dit kabinet zijn dan ook geen initiatieven te verwachten op het stuk van staatkundige vernieuwing, zo liet hij Terlouw van D'66 weten.

De verwijten dat de regeringsverklaring te vaag zou zijn beantwoordde de premier met de tegenwerping dat wie na enkele weken al precies weet hoe hij het beleid wil ontwikkelen ofwel de ingewikkeldheid van dat beleid onderschat of zijn eigen mogelijkheden overschat. ,,Dat de vertrouwde muziek niet meer klinkt, wil niet zeggen dat er geen goede muziek meer is", zei hij.

Van Agt wees er trouwens op dat de ,,recensies" in linkse kring nogal uiteenlopen, nu Den Uyl de verschillen tussen het confessioneel-liberale en het progressief-confessionele formatieakkoord benadrukte, terwijl mevrouw Beckers (PPR) het laatste akkoord ,,rechts" noemde.

Van Agt toonde weinig begrip voor de socialistische bezwaren tegen de plannen van het nieuwe kabinet om naast de door oud-minister Van Kemenade opgezette middenschoolexperimenten ook te gaan experimenteren met een op de basisschool aansluitend experiment voor 11-14-jarigen. Hij vroeg zich ai wat er tegen was om ook langs die weg ervaringen op te

Oud-prernier Den Uyl, nu TK-lid, bij de interruptiemicrofoon

doen. (In het eerste deel van de kabinetsformatie heeft de PvdA zich steeds sterk verzet tegen dergelijke suggesties van het CDA).
Over de positie van minister Ginjaar (milieu) merkte Van Agt op, dat het adres van Terlouw, dat deze een sterkere greep zal krijgen op o.a. besluiten die te maken hebben met vliegtuighinder, vervoer gevaarlijke stoffen, energiekwesties en landbouw-, industrialisatie- en recreatiebeleid.
Het toelatingsbeleid voor vreemdelingen zal niet wezenlijk worden veranderd. Dat het ,,restrictief" zal zijn, zoals in de regeringsverklaring gezegd, houdt geen verstrakking van de toelatingsnormen in. Wel moet er ,,een verduidelijking" van het beleid komen. zei Van Agt, die verzekerde dat Nederland weliswaar ,,niet in staat is om iedereen toe te laten" maar zich bij de toetsing toch ook niet zal laten leiden door angst voor sociale spanningen.
Net als onder het vorige kabinet blijft Nederland de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek als strijdig met de mensenrechten vercordelen. De tegen Zuid-Afrika totdusver genomen stappen blijven ,,onverkort" van kracht, ook de opzegging van het cultureel akkoord. In antwoord op kritiek van links antwoordde Van Agt overigens dat ook het vorige kabinet, bij brief van oud-minister Van der Stoel van eind november, de mogelijkheid van exportkredietgaranties voor niet-strategische goederen had opengehouden.
Het kabinet zal in Europees verband werken aan ,,ontmoediging" van investeringen in Zuid-Afrika.

Debat UCN

Tijdens het antwoord van premier Van Agt aan de TK ontstond een heftig debat tussen de oud-bewindslieden uit het kabinet-Den Uyl, Van Agt, Den Uyl, Lubbers, Van der Stoel en Brinkhorst over het feit, dat het nieuwe kabinet besloten had de uraniumverrijkingsfabriek met het ultracentrifugesysteem in Almelo uit te breiden en hieruit afkomstige splijtstof aan Brazilië te leveren (zie over deze kwestie pag. 150/3 e.v.-1977).

De progressieven verweten het kabinet dat het zich niet heeft gehouden aan de afspraak met de Tweede Kamer dat deze een oordeel zou kunnen uitspreken over de leveringsvoorwaarden voordat de regering zich tegenover andere landen zou binden. De minister-president zei echter dat de beslissing bij het aantreden van het nieuwe kabinet op 19 september geen uitstel meer kon lijden.
Van Agt verzekerde de Kamer dat geen uitvoering aan de beslissing van de regering zal worden gegeven als het parlement er niet mee instemt.
,,Het is niet zo dat de Kamer aan deze zaak niets meer te verhapstukken heeft. Als de Kamer tot de conclusie zou komen — wat ik niet hoop en verwacht — dat de beslissing fout is, en een motie van die strekking wordt aangenomen, dan zeg ik nu reeds dat het kabinet deze niet naast zich zal neerleggen maar zal aanvaarden", aldus de premier.
Ex-minister Van der Stoel, die nu als PvdA-Kamerlid aan de discussie deelnam, bestreed dat de kabinetsbeslissing over ,,Almelo" zo'n haast had. Hij meende dat ook na 1 januari nog best verder had kunnen worden onderhandeld met Brazilië over de waarborgen tegen militair misbruik van het verrijkt uranium.
Oppositieleider Den Uyl verweet het kabinet, onder gejoel van de leden der regeringsfracties, dat het gezag van de Nederlandse regering bij andere landen is geschaad. Ook Den Uyl meende dat de beslissing eerst aan de Kamer had moeten worden voorgelegd en dat de Kamer elk moment bereid was het debat aan te gaan. Van Agt benadrukte dat het Nederlandse gezag juist schade had geleden als er per 1 Januari nog geen beslissing was genomen, omdat de partnerlanden West-Duitsland en Engeland daarop rekenden. Ex-minister Lubbers herinnerde eraan dat de afspraak met de Kamer, die voortvloeide uit een motie van het vroegere PvdA-Kamerlid dr. Oele, slechts een debat over de uitbreiding van ,,Almelo" betrof.
Ook hield hij Den Uyl, Van der Stoel en Brinkhorst aan de afspraak bij de positieve beginselbeslissing van het kabinet-Den Uyl van eind 1975, dat overleg met de Kamer zou plaatsvinden zodra de minister van Buitenlandse Zaken met Brazilië tot overeenstemming was gekomen. Bovendien had het vorige kabinet zich gecommitteerd om per 1 jan. 1978 een definitief besluit te nemen, zei Lubbers.
Van Agt bestreed nadrukkelijk de opvatting van de oppositie dat het nieuwe kabinet het gevaar van proliferatie van kernmateriaal niet ernstig genoeg zou nemen.

Alle moties van oppositie verworpen

Het debat over de regeringsverklaring werd op 19 jan. afgesloten met de stemmmg over de moties, die door de oppositiepartijen waren ingediend. Zij werden alle verworpen.

Dit gebeurde ook met de motie van Den Uyl over de koppeling van sociale uitkeringen aan het minimumloon.
In deze motie wilde de oppositie vastleggen dat, als de beoogde inkomensmeting onvoldoende slaagt, een verdere beperking van de groei van de collectieve uitgaven dan al is voorzien niet tot ontkoppeling mag leiden. Den Uyl legde uit dat zo'n ontkoppeling ook in dat geval niet ter discussie mag worden gesteld.
Oud-minister Boersma (CDA) vroeg hem of hij niet bang was door deze motie onduidelijkheid te scheppen omdat premier Van Agt had verzekerd dat alleen in het onvoorziene en onverhoopte geval van het ,,uit de band springen" van de particuliere inkomens nader beraad met parlement en sociale partners nodig zou zijn over verdere collectieve bijstellingen.
Zoals de vooruitzichten nu zijn is er ,,geen sprake" van loslaten van deze koppeling, zei Van Agt.
Nadat mr. Van Agt had verklaard dat het nieuwe kabinet niet alleen de geldende politiek jegens Zuid-Afrika wil voortzetten maar bovendien onder de aangekondigde ,,maatregelen" ook wil verstaan eventuele economische sancties — mits die dienstig zijn — trok Den Uyl een daarop gerichte motie in.
Een motie waarin de regering werd gevraagd de voorgenomen beleidsnota over extra beperkingen in de groei van de collectieve uitgaven (boven de al afgesproken f 4 miljard tot 1981) nog voor het Paasreces aan de Kamer voor te leggen, kreeg slechts de steun van PvdA, D'66 en PPR.
De premier, die al had toegezegd dat het kabinet zal pogen deze nota nog deze zomer (gelijktijdig met de voorjaarsnota) aan te bieden, zei dat deze extra vervroeging niet mogelijk was omdat nieuwe economische prognoses en een goede beleidsafweging dit verhinderen. Wel gaf hij aan dat 1978 geen verloren jaar mag worden, zoals de appositie had gevreesd, en dat de ombuigingen dit jaar nog effect moeten hebben.
Wat de integratie van kinderbijslag en fiscale aftrek betreft zegde de premier tue, mede op verzoek van CDA-leider Aantjes, ernaar te zullen streven de invoering daarvan nog op 1 juli mogelijk te maken, zij het dat 1 oktober hem als uiterlijke ingangsdatum waarschijnlijker leek. Een op invoering per 1 juli gerichte motie-Den Uyl kreeg opnieuw slechts de steun van PvdA, D'66 en PPR.
Dr. Terlouw had een motie ingediend, waarin de procedure rond de besluitvorming over uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo en de levering van verrijkt uranium aan Brazilië werd afgekeurd. Deze motie werd verworpen met alleen steun van D'66, PvdA, PPR, CPN en PSP.
Mr. Aantjes, wiens oordeel extra van belang was gezien de in de CDA-fractie bestaande twijfels over de vraag of de regering voor haar besluit niet eerst de Kamer had moeten raadplegen, verwierp de motie omdat uiteindelijk toch het slotoordeel aan het parlement is, nu de uitvoering van het besluit daarvan afhankelijk is gesteld. Ook fractieleider Rietkerk van de VVD noemde de motie formeel onjuist en onnodig.
Verworpen werden voorts moties van resp. de heer Terlouw en mevr. Beckers (PPR), die vroegen om versteviging van de positie van de minister voor het wetenschapsbeleid (Peijnenburg) bij resp. industriële innovatie en de wetenschappelijke begeleiaing van maatschappelijke veranderingsprocessen.
De accentverschuiving in de volkshuisvesting van objectsubsidies (voor woningen) naar subjectsubsidies (minder draagkrachtige bewoners) is er niet op gericht uiteindelijk de objectsubsidies (van belang voor de hoogte van stichtingskosten van woningen) af te schaffen.
De aangekondigde BTW-verhoging op aardgas per 1 april wordt niet uitgesteld. Zowel om budgettaire als om energiepolitieke redenen is dat ongewenst, zei de premier,

NIPO-onderzoek

Het kabinet-Van Agt is met meer vertrouwen begonnen dan het kabinet-Den Uyl in mei 1973. Dit blijkt uit een enquête die het NIPO in december heeft gehouden.
Van de ondervraagden heeft 33 procent veel vertrouwen in de ploeg van Van Agt, 42 procent heeft er weinig vertrouwen in en 18 procent helemaal geen vertrouwen.
Den Uyl scoorde in mei '73 lager bij het NIPO. In zijn kabinet had 20 procent veel vertrouwen, 51 procent weinig vertrouwen en 21 procent helemaal geen vertrouwen, aldus het NIPO.
Het vertrouwen in het vorige kabinet heeft veel ups en downs gehad, zegt het bureau. Het hoogste vertrouwenscijfer van het kabinet-Den Uyl registreerde het NIPO in september 1974. Toen had 37 procent van de ondervraagden veel vertrouwen, 42 procent weinig vertrouwen en 12 procent geen vertrouwen. 9 procent gaf toen geen antwoord. (NRC/Handelsblad, De Volkskrant, ANP, Trouw)

BELGIË

STUYVENBERG-AKKOORD

Het comité, dat op 14 sept. 1977 opgericht werd om het zgn. Egmont-gemeenschapsakkoord te verduidelijken en aan te vullen (vor. ber. pag. 707/2-1977), heeft sindsdien geregeld vergaderd op het kasteel van Stuyvenberg onder voorzitterschap van premier Tindemans. In hel comité zetelden o.m. de voorzitters van de regeringsgezinde partijen en de twee staatssecretarissen voor de hervorming van de instellingen, De Bondt en Hoyaux.
Aanvankelijk was vooropgesteld dat de onderhandelingen tegen kerstmis 1977 tot een akkoord over een ontwerp-wettekst zouden moeten leiden, maar spoedig bleek die afspraak niet houdbaar. Naarmate het beraad vorderde, werden nieuwe spanningen merkbaar. Ook in het begin van het nieuwe jaar diende nog te worden vergaderd, soms ,,in conclaaf" tijdens nachtelijke marathon-zittingen.

Op 17 januari kwam een voorlopig einde aan de besprekingen: na een nieuw, nachtelijk beraad werden de onderhandelaars het eens over een aantal nog betwiste punten, welk akkoord als volgt door Tindemans op een persconferentie werd toegelicht:

,,Op 24 mei '77 sloten de regeringspartijen een gemeenschapspact met het doel bij te dragen tot de pacificatie tussen de gemeenschappen en tot de vereenvoudiging van de structuur van onze openbare instellingen.
Toen de twee staatssecretarissen voor de hervorming van de instellingen aan het gemeenschapspact een juridische formulering gaven, zoals die in grondwettelijke bepalingen en in wetteksten zal moeten worden opgenomen, stelde men vast:

— dat sommige passussen uit de overeenkomst aanleiding gaven tot verschillende formuleringen;

— dat sommige leemten in het pact voorkwamen die moesten worden aangevuld.

Een comité werd opgericht om een keuze te doen uit de verschillende mogelijke formuleringen en om een oriëntatie te geven aan de noodzakelijke aanvullingen.

Dit comité was samengesteld uit de zes voorzitters van de regeringspartijen, bijgestaan door een tweede persoon per partij, samen met de twee staatssecretarissen voor de hervorming van de instellingen en onder het voorzitterschap van de eerste-minister.
Bij deze besprekingen gold de regel dat men slechts van een akkoord kon spreken, indien men het eens was over alle punten in hun geheel.
Alle punten, die in het pact voorkomen, werden dus opnieuw besproken in hun politieke en juridische samenhang. Daar voor verschillende artikels van de teksten, die aan het comité werden voorgelegd, alleen de beginselen of de richtlijnen werden vastgesteld. moet nog tot een nieuwe redactie worden overgegaan. De twee staatssecretarissen zullen dat doen en meteen de verdeling maken onder de bepalingen, zodat men weet welke bepalingen in de grondwet komen, en welke bepalingen in wetten worden ondergebracht. Dat is, wat wij genoemd hebben: een tweede redactie die aanleiding zal geven tot een tweede lezing door het comité. Wij verwachten dat dit over één maand kan gebeuren.
Het is onmogelijk u vandaag een volledig overzicht te geven van de inhoud van het akkoord. Daarom zal ik u er slechts enkele belangrijke punten uit meedelen, in afwachting dat volledige teksten worden medegedeeld.

— In het pact was uitdrukkelijk geformuleerd, hoe de groei werd bepaald van de dotaties die aan de gewesten worden toegekend, terwijl zulke waarborg niet t.a.v. de gemeenschapsdotaties was bepaald. Dezelfde regeling zal gelden voor beide.

— Voor de bescherming van de ideologische en filosofische minderheden in de gemeenschapsraden werd overeengekomen, dat over de gegrondheid van de ingediende motie uitspraak zal worden gedaan door de Senaat, die samengesteld is uit de twee gemeenschapsraden, en die zal beslissen met gewone meerderheid.

— Het aantal leden van de gemeenschapsexecutieve wordt op vier gebracht, terwijl de executieve van elk gewest zeven leden zal tellen.

— Wat de Duitstalige gemeenschap betreft zal aan de gemeenschapsraad dezelfde decretale bevoegdheid worden toegekend als aan de andere gemeenschapsraden. Het grondgebied van de Duitstalige gemeenschap zal een subgewest uitmaken en er zal een binding tot stand worden gebracht tussen de gemeenschapsraden en het subgewest.

— Voor de subgewesten werden verscheldene aanvullingen aangebracht. De subgewesten zullen belast worden met uitvoeringstaken. Tot die taken zullen o.m. behoren die welke thans worden uitgevoerd door intercommunale verenigingen met algemene doelstellingen. Sommige van de taken die luidens de wet van 24 juli 1971 (op de agglomeraties en federaties van gemeenten) aan de agglomeraties en federaties waren toebedeeld, zullen ook aan het subgewest ambtshalve worden toegewezen, terwijl de gemeenten, op het grondgebied van het subgewest gelegen, taken zullen kunnen delegeren; ook de Staat, de gemeenschap en het gewest zullen taken kunnen delegeren.

Er zullen 25 subgewesten zijn: 11 in het Vlaamse en 13 in het Waalse gewest; voor Brussel worden de taken van het subgewest vervuld door de organen van het gewest.

Elk subgewest zal een raad hebben en een uitvoerend bureau. De leden van de raad worden verkozen tegelijk met de gemeenteraadsleden.

Voor elke lijst voor de gemeenteraadsverkiezingen moet worden verklaard aan welke subregionale lijst zij zich verbindt. De uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen worden per subgewest samengeteld en dat aantal is determinerend voor het aantal verkozenen, dat aan elke subregionale lijst wordt toegewezen. Voor de aanduiding van de leden van het uitvoerende bureau wordt het systeem toegepast, dat geldt voor de aanduiding van de commissieleden van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) door de gemeenteraad.

— De afbakening van de drie wijken, voor de inwoners waarvan het recht van keuze van woonplaats geldt, werd in kaart gebracht. Voor de inwoners van de secties van de z.g. Egmont-gemeenten en van genoemde drie wijken geldt het recht van keuze van woonplaats tot in 1998. Deze beperking in de tijd geldt niet voor de inwoners van de zes randgemeenten.

De kinderen van de titularissen van dit recht, wonende in de z.g. Egmont-gemeenten en in de genoemde drie wijken, mogen de lagere scholen in de randgemeenten bezoeken.

— In de gemeenten van hoofdstad-Brussel en in de randgemeenten worden Franse en Nederlandse gemeentelijke gemeenschapscommissies opgericht. Deze commissies zullen in ieder geval een zelfde gewaarborgd minimum-percentage van kredieten verkrijgen, hetwelk zal worden verhoogd a rato van het aantal stemmen, uitgebracht op Franstalige resp Nederlandstalige lijsten in deze gemeenten. Voor de oprichting van deze gemeentelijke gemeenschapscommissies zullen overgangsmaatregelen worden getroffen, zodat ze reeds in de overgangsperiode kunnen worden opgericht.

— De socio-culturele instellingen op het grondgebied van het Brusselse gewest kunnen activiteiten hebben, die zich ofwel tot één gemeenschap richten ofwel tot twee gemeenschappen tegelijk. De normatieve regels die voor deze socio-culturele instellingen gelden en die zich tot één gemeenschap richten, worden bepaald door de gemeenschapsraad; indien ze zich tot de twee gemeenschappen riohten, worden de normen bepaald door de Senaat. De erkenning of een socio-culturele instelling zich tot de twee gemeenschappen richt, zal in het definitieve stelsel door de gemeentelijke gemeenschapscommissie gebeuren, en in het overgangsregime door een paritair comité, waarvan de samenstelling door de ministerraad zal worden bepaald.

— Wat het overgangsstelsel betreft, werd als algemeen beginsel aangenomen dat alle maatregelen, die geen grondwetsherziening vergen, reeds dan zullen gelden, eventueel met aangepaste tijdelijke maatregelen. De regering zal zo spoedig mogelijk de onmisbare teksten indienen bij het parlement. De ontbindende clausule, waarvan melding wordt gemaakt in het pact, met name in het hoofdstuk over de uitvoeringsprocedure, blijft behouden."

Subgewesten

Na de persconferentie van de premier werd nader medegedeeld, dat de indeling van het Rijk in subgewesten eruit ziet als volgt:

Vlaanderen:
— de provincie Limburg,
— arrondissement Mechelen,
— arrondissement Antwerpen,
— arrondissement Turnhout,
— arrondissement Leuven,
— arrondissement Halle-Vilvoorde,
— arrondissement Gent-Eeklo,
— arrondissement Dendermonde - St Niklaas:
— arrondissement Ronse - Aalst - Oudenaarde;
— in West-Vlaanderen komen er twee subgewesten, maar de afbakening werd nog niet vastgelegd.

Wallonië:
— arrondissement Doornik - Aat - Moeskroen, plus het kanton Lessines;
— arrondissement Charleroi, zonder Seneffe;
— het Centrum Zinnik - La Louvière, plus Seneffe en Binche zonder Lessines;
— tussen Samber en Maas (arrondissementen van Thuin, zonder Binche, en Philippeville),
— Waals-Brabant;
— arrondissement Namen:
— arrondissement Hoei - Borgworm,
— arrondissement Luik;
— arrondissement Verviers, zonder de oostkantons,
— de oostkanlons,
— de arrondissementen Dinant (zonder Gedinne) en Marche-en-Famenne
— de arrondissementen Aarlen, Virton, Bastogne, Neufchâteau, plus het kanton Gedinne,
— Mons - Borinage

Brussel:

het subgewest Brussel valt samen met het gewest Brussel.

Reacties

De eerste reacties van de partijbesturen der coalitiepartijen luidden positief. Het z.g. Egmont-comité dat de tegenstanders van het gemeenschapsakkoord groepeert, liet weten dat het zijn bezwaren tegen het akkoord handhaafde.

NEDERLAND

PRIJSINDEXCIJFERS VAN DE GEZINSCONSUMPTIE VOOR WERKNEMERSGEZINNEN (DECEMBER EN JAAR '77)

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen, zoals het CES dit maandelijks samenstelt op basis 1969 = 100. daalde lichteliik van 185,4 midden november naar 185,3 "midden december. Dit komt neer op een daling van 0,1%.
Van goederen en diensten, waarvoor het CBS regelmatig prijsgegevens verzamelt, gaf 42% een stijging te zien met een invloed op het totaalindexcijfer van +0,3 procent. De stijgingen deden zich onder meer voor bij eieren en woninginrichting, alsmede bij de tarieven voor schadeverzekeringen. Tussen midden deceniber 1976 en midden december 1977 liep het prijsindexcijfer op met 5,4%. Een vergelijking van recente voortschrijdende 12 maandsgemiddelden met die van een jaar daarvoor laat zien, dat het tempo van de prijsstijgingen nog steeds een dalende tendens vertoont. Het meest recente cijfer van deze aard is het jaargemiddelde van 1977 dat uitkomt op 181,9 tegen 170,5 voor het jaargemiddelde van 1976. Dit komt neer op een stijging van 6,7%. De stijging van het jaargemiddelde van 1976 t.o.v. dat van 1975 bedroeg 8,8%. (SER-bulletin, min. voor econ. zaken) (Vor. ber. pag. 60/2-1977)

LATIJNS-AMERIKA

CHILI

VERZET CHILEENSE VAKBONDEN

Begin november '77 heeft een groep van naar schatting 1700 mijnwerkers het werk voor een dag neergelegd in de kopermijn El Teniente.
Ongeveer een week later hielden havenarbeiders in Valparaiso een langzaam-aan-actie van een week waardoor de produktie werd gehalveerd.
Beide acties werden gevoerd om loonsverbeteringen af te dwingen en vormden de eerste protesten van arbeiders sinds de staatsgreep van 1973, althans voor zover de buitenwereld bekend.
Sommige vakbondsvertegenwoordigers hebben echter verklaard dat er andere korte stakingen zijn geweest, waarvan de pers geen melding heeft gemaakt.
Daarnaast hebben de vakbondsleiders, die zeggen dat zij ongeveer de helft van de georganiseerde arbeiders achter zich hebben, openlijk kritiek geuit op de militaire regering.
Zij eisen de terugkeer naar politieke democratie en vrijheid van vakbeweging. De regering heeft op de staking in El Teniente gereageerd door de staatskoperonderneming mee te delen „rigoreus" op te treden om herhaling te voorkomen. Er werden 49 mijnwerkers ontslagen en het werd heel wel mogelijk geacht dat er meer ontslagen zouden volgen.

Na de staatsgreep van 1973 heeft het militaire bewind strenge beperkingen opgelegd aan de vakbondsactiviteiten, evenals aan andere facetten van het democratische bestuur. Stakingen zijn in Chili verboden en eventuele arbeidsgeschillen moeten worden geregeld door uit drie partijen bestaande commissies. Daarin hebben vertegenwoordigers van de overheid, de bedrijven en de werknemers zitting. Ze worden allen door de regering aangewezen. De meeste communisten en andere links georiënteerde mensen onder vakbondsvertegenwoordigers zijn na de coup vervangen door volgelingen van het nieuwe regime. Hetzelfde gebeurt nu nog als een vakbondsleider sterft of aftreedt. Maar de afgelopen maanden heeft een aantal vakbondsvoorzitters die nog voor de coup waren gekozen zich kritisch uitgelaten over de regering van Pinochet. Zij zijn bekend geworden als de ,,groep van tien", hoewel het er in feite elf zijn. Een twaalfde voorzitter spreekt zich soms onafhankelijk uit.
Eduardo Rios, voorzitter van de vakbond van havenarbeiders en zegsman van de Groep van tien, heeft op een persconferentie geklaagd dat de Chileense economie alleen functioneert voor mensen die buitenlandse auto's en whisky willen hebben.
,,Wij arbeiders hebben gedwee als run-

deren deze vier regeringsjaren geaccepteerd", aldus Rios. „Wij hebben een vlekkeloze economische beleidsvoering aanvaard . . . veel vrijheid voor de industrie, veel vrijheid voor de grote ondernemingen, veel vrijheid voo de grote banken. En voor de arbeiders? Streng toezicht door de staat", aldus Rios.

Federico Mujica, voorzitter van de vakbond voor kantoorpersoneel, zei in een interview dat de militaire regering de vakbonden heeft geplaatst in de positie van „roependen in de woestijn". Hij zei dat 60 à 70% van alle verzoeken van de vakbonden onbeantwoord blijft en dat de rest voor het merendeel wordt afgewezen.

Mujica is geen lid van de Groep van 10. Hij zegt van mening te zijn dat deze vakbondsvoorzitters zich te veel met politieke zaken bezighouden in plaats van zich op economische vraagstukken te concentreren.

De zich verzettende vakbondsleiders hebben de steun van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken en de Amerikaanse federatie van vakverenigingen. Het standpunt van de Amerikanen is dat de Groep van 10 en Mujica werken voor vrije vakbonden.

De Amerikaanse ambassade-attaché voor vakbondszaken, Edward Archer, woont de meeste bijeenkomsten van de Groep van tien bij. De Chileense regering heeft daar kritiek op geoefend. (N R C/H'blad)

De chr.-dem. leider Zaldivar, nadat de regering in maart '77 zijn partij had verboden (pag. 13/3).

MAATREGELEN TEGEN OPPOSITIE, VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

Naar aanleiding van de klachten van talrijke internationale organisaties over de behandeling van politieke gevangenen (zie pag. 17 e.v. en pag. 26 e.v) kondigden de autoriteiten in mei '75 nieuwe bepalingen af inzake de aanhouding en voorgeleiding van verdachten.

Iedere aangehouden verdachte moet binnen 5 dagen voorgeleid worden of anders in vrijheid worden gesteld. Familieleden dienen binnen 48 uur na de arrestatie op de hoogte gesteld te worden.

Een decreet van 28 jan. '76 legde verdere beschermende bepalingen voor aangehoudenen vast. Zo werd marteling bij ondervraging verboden. Alle gevangenen moeten door een arts worden gecontroleerd voordat zij naar een andere gevangenis worden overgebracht; ingeval een arts een geval van marteling constateert dient hij dit binnen 48 uur bij de justitie aan te geven. Arrestaties en huiszoekingen zijn alleen mogelijk op vertoon van een geschreven machtiging van de verantwoordelijke functionaris.

Minister van justitie Miguel Schwitzer verklaarde op 24 oktober '76 dat er 4.027 volgelingen van Allende in de gevangenis zaten, vergeleken met 10.000 het jaar daarvoor.

Van dezen werden er 512 vastgehouden op grond van de bepalingen van de „staat van beleg" zonder dat er een speciale aanklacht tegen hen is ingediend.

De kwestie van de behandeling van politieke gevangenen kwam uitvoerig ter sprake op de zesde algemene jaarvergadering van de ministers van buitenlandse zaken van de Organisatie van Amerikaanse Staten die van 4 tot 18 juni '76 in Santiago werd gehouden.

Alle 24 lidstaten van de OAS waren aanwezig m.u.v. Mexico dat wegbleef uit protest tegen de schending van de mensenrechten in Chili.

In zijn openingstoespraak kondigde Pinochet aan dat de mensenrechten in Chili door een nieuwe spoedig af te kondigen constitutionele wet zouden worden gegarandeerd en die „één van de meest progressieve en meest omvattende wetten" in de wereld zou zijn. Pinochet lanceerde verder een plan tot oprichting van een internationaal lichaam dat zich bezig moest houden met de bescherming van de mensenrechten in de beide Amerika's. Tijdens de vergadering bestudeerden de afgevaardigden een tweetal rapporten opgesteld door de Interamerikaanse Commissie voor Mensenrechten, een onderafdeling van de OAS, waarin o.a. de Chileense regering beschuldigd werd „w-illekeurig" arrestaties uit te voeren, „te achtervolgen en te martelen".

In het tweede rapport werd een beroep op Cuba gedaan een einde te maken aan de „wrede, inhumane en vernederende" behandeling van politieke gevangenen.

De toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, dr. Henry Kissinger, sprak op 8 juni 1976 op een besloten bijeenkomst van de afgevaardigden van de OAS. Hij liet bij die gelegenheid waarschuwende geluiden horen in de richting van de Chileense regering i v.m. de behandeling van politieke gevangenen Hij zei ook dat de Amerikaanse militaire en economische hulp aan het land beperkt zou worden.

Op 16 juni 1976 werd een in zeer algemene bewoordingen gestelde resolutie aangenomen waarin de Chileense regering verzocht werd om „door te gaan" met het ten uitvoer brengen van maatregelen om de mensenrechten te beschermen en te verzekeren.

Op 7 juni 1976 had Pinochet bekendgemaakt dat er nog eens 60 politieke gevangenen waren vrijgelaten, waarmee het totale aantal vrijgelatenen sedert het bezoek in mei 1976 van de Amerikaanse minister van financiën, Simon, op 362 kwam. Van de kant van de kerk werd echter meegedeeld dat er sinds die tijd 133 nieuwe arrestaties hadden plaatsgevonden in april en mei.

Volgens een officiële mededeling, begin juni, was een aantal „antisociale individuen" gearresteerd als een veiligheidsvoorzorg voor de conferentie van de OAS.

De afgevaardigden van de OAS-conferentie kregen een petitie van een aantal Chileense vakbondsleiders, waarin dezen zeiden dat er in mei 1976 3000 personen waren gearresteerd en waarin zij de afgevaardigden uitnodigden een bezoek te brengen aan „één van de negen concentratiekampen in het land".

Eerder, in de loop van 1975, had een aantal prominente Chilenen toestemming gekregen het land te verlaten. Half maart mocht prof. Edgardo Enriquez, minister van onderwijs onder Allende, het land uit, half mei prof. Carlos Briones, ex-minister van binnenlandse zaken en Camillo Salvo, ex-secretaris-generaal van de radicale partij.

Op 12 sept. 1975 gelastte de regering de vrijlating van vier andere ministers van de regering-Allende, t.w. Carlos Matus Romo (econ. zaken), Orlando Cantuarias Zepeda (resp. mijnwezen en huisvesting), Pedro Felipe Ramirez (mijnwezen) en Anibal Palma (onderwijs), alsmede acht hooggeplaatste ambtenaren uit de periode-Allende.

Op 22 okt. 1975 mochten in totaal 13 personen de Venezolaanse ambassade verlaten met bestemming Engeland, Zweden en Zwitserland.

In jan. 1976 kregen Nelson Gutierrez en zijn vriendin Maria Elena Bachman een vrijgeleide uit het land, alsmede Andres Pascal Allende, een neef van ex-president Allende en secretaris-generaal van de MIR en zijn vriendin Mary Ann Beausire. Hiie vier waren betrokken geweest bij een vuurgevecht met de politie op 15 okt. 1975 waarbij een derde MIR-leider Dagoberto Peres gedood werd. Gutierrez was daarbij ook gewond geraakt en vervolgens verpleegd door de Engelse arts dr. Cassidy, die vervolgens werd gearresteerd en na protest van de Britse regering werd uitgewezen (pag. 26/21.
De MIR-leden hadden na het vuurgevecht hun toevlucht gezocht op buitenlandse ambassades.

Moordaanslag op oud-minister regering-Allende

Op 21 sept. 1976 kwam Orlando Letelier, minister van buitenlandse zaken, binnenlandse zaken en defensie onder president Allende en oud-ambassadeur in de VS, in Washington door een bomaanslag om het leven.
Het was de derde maal dat er een aanslag werd gepleegd op een vooraanstaande persoonlijkheid uit de periode-Allende. De eerste aanslag was gericht op generaal Prats, de oud-opperbevelhebber van de Chileense strijdkrachten onder Allende, die in 1974 in Buenos Aires om het leven kwam (pag. 611/3-'75); tweede was de mislukte aanslag op de vooraanstaande christen-democraat Bernardo Leighton op 6 okt. 1975 in Rome.

Een week voor de aanslag op Letelier had de Chileense regering hem vervallen verklaard van de Chileense nationaliteit, omdat hij ,,een openbare campagne voerde om de politieke en culturele isolatie van Chili" te bewerkstelligen. Van verschillende kanten werd dan ook gesuggereerd dat de regering achter de aanslag op Letelier zat, maar deze verklaarde op 23 sept. 1976 niets met de aanslag te maken te hebben.
De Washington Post kwam op 1 febr. 1977 met een bericht waarin werd beweerd dat de aanslag het werk was geweest van een organisatie van Cubaanse vluchtelingen, genaamd Brigade 2506, die weer deel uitmaakte van een organisatie, CORU, die o.a. verantwoordelijk zou zijn voor de sabotage op een Cubaans passagiersvliegtuig dat op 6 okt. 1976 bij Barbados neerstortte (pag. 94 e.v.-1977). Letelier had zich tijdens de periode-Allende zeer beijverd voor goede betrekkingen tussen Cuba en Chili. Hij is enige tijd Chileens ambassadeur in Havana geweest.

Na een meningsverschil tussen Chili en Venezuela over de begrafenis van het stoffelijk overschot van Letelier, werd de Venezolaanse ambassadeur in Chili in okt. 1976 naar zijn land teruggeroepen.

Verdere *vrijlating* politieke gevangenen

Na de ruil van de leider van de Chileense communistische partij, Luis Corvalan Lepe, tegen de Sowjetrussische dissident Wladimir Boekowski, op 18 dec. 1976 (pag. 238 e.v.-1977), verklaarde de Chileense regering dat er nog slechts één politieke gevangene in Chili was, t.w. Jorge Montes (zie hierna).

Op 16 nov. 1976 had de regering gezegd dat alle politieke gevangenen die vastgehouden werden op grond van de bepalingen van de noodtoestand en niet beschuldigd worden van een misdrijf. vrijgelaten zouden worden m.u.v. 18. Deze 18 zouden alleen vrijgelaten worden als andere landen zich bereid verklaarden hen op te nemen.

Op 17 nov. werden politieke gevangenen, in totaal 304, vrijgelaten en op 19 nov. werd het Puchuncavidetentiekamp gesloten.
De regering deelde verder mee dat 198 personen die in ballingschap in verschillende delen van het land verbleven, weer naar hun woonplaats mochten terugkeren.

Op 8 dec. 1976 werden zes van de 18 vrijgelaten en op 11-12 dec. de resterenden, o.w. Daniel Vergara, exstaatssecretaris voor binnenlandse zaken, die naar Oost-Berlijn vertrok en Alfredo Joginant het vroegere hoofd van de politie, die naar Frankrijk ging en José Cademartori Invernizzi, die door Venezuela werd opgenomen.

Begin aug. '76 werden twee vooraanstaande Chilenen, Jaime Castillo Velasco, minister van justitie onder de christen-democratische president Frei en Eugenio Velasco Letelier, oud-ambassadeur in Algerije en lid van de rechtse Democratisch-liberale partij naar Argentinië uitgewezen, nadat zij een brief hadden ondertekend waarin geprotesteerd werd tegen de schending van de mensenrechten.

Ondanks de vrijlating van de politieke gevangenen, die niet van een speciaal misdrijf werden beschuldigd, varieerden de schattingen van degenen die wel waren veroordeeld of nog op hun berechting wachtten, zeer.
Terwijl de Chileense permanente vertegenwoordiger bij de VN de Algemene Vergadering eind '76 meedeelde dat er nog 880 gevangenen van deze categorie waren, deelde Corvalan op 30 dec. '76 op een persconferentie in Moskou mee dat er nog YYGC Chilenen in de gevangenis zaten en dat zeker 2000 gewoonweg verdwenen waren.
Het vicariaat voor de solidariteit (pag. 27/1) verzocht de autoriteiten half januari, om aan het Hooggerechtshof een speciale rechter toe te voegen die de verdwijning van 415 personen moest onderzoeken. Hoewel dit verzoek niet werd ingewilligd, werd begin febr. '77 wel een speciale rechter benoemd die de opdracht kreeg een onderzoek in te stellen naar 15 van deze gevallen. Overigens had de regering op 26 okt. '76 bekendgemaakt dat Chilenen die na de coup van '73 het land hadden verlaten mochten terugkeren als zij beloofden zich te onthouden van politieke activiteiten en als zij zich volledig hielden aan de verbodsbepalingen t.a.v. politieke partijen.

Op 19 juni '77 werd Jorge Montes, volgens Pinochet de enige overgebleven politieke gevangene na de uitwisseling van Corvalan met Boekowski, (zie boven) vrijgelaten in ruil voor de vrijlating van elf Oostduitse politieke gevangenen.

De ruil kwam tot stand door bemiddeling van de Westduitse regering, die om ,,humanitaire redenen" geen nadere gegevens omtrent de identiteit van de vrijgelatenen verschafte en alleen meedeelde dat het om ,,Duitsers" ging en dat de meesten van hen gevangen zaten omdat ze hadden gepoogd de DDR te verlaten.

Het Westduitse dagblad Die Welt deelde op 21 juni '77 mee dat zich onder de vrijgelatenen prof. Adolf Henning Furcht bevond, die in maart 1968 tot levenslange gevangenisstraf was veroordeeld wegens ,,ernstige misdrijven in opdracht van buitenlandse imperalistische geheime diensten".

Eerder had de Chileense regering voorgesteld Montes te ruilen voor een op Cuba gevangen gehouden man, maar de Cubaanse regering was op dit aanbod niet ingegaan.

Pinochet verklaarde na de vrijlating van Montes, een vooraanstaand lid van de Chileense communistische partij, dat er geen politieke gevangenen meer in het land waren, maar eerder op 16 maart '77 had Amnesty International op een persconferentie in Parijs meegedeeld dat sinds 1973 tenminste 1500 politieke gevangenen waren verdwenen en dat velen van hen op onbekende plaatsen werden vastgehouden. De organisatie beweerde een volledige documentatie te bezitten over 500 personen waarvan de politie be-

weerde dat zij niet gearresteerd waren maar die in werkelijkheid wel weiden vastgehouden. *(NRC/H'* blad, *Le Monde, NZZ,* The *Times)*

OPHEFFING DINA

Half augustus '77 heeft de Chileense regering besloten de DINA, de Nationale Veiligheidsdienst, op te heffen.
Het besluit kwam kort voor het bezoek van de Amerikaanse onderminister voor betrekkingen met Latijns-Amerika, Terence Todd, aan Santiago.
Opgericht in '74 om „alle subversieve acties die de nieuwe Chileense staat schade konden berokkenen", te voorkomen en de werkzaamheden van de militaire en civiele inlichtingendiensten te coördineren, kreeg de DINA, behalve zeer uitgebreide bevoegdheden, de beschikking over 2000 agenten in binnen- en buitenland.
Volgens verschillende bronnen, o.a. voormalige leiders van het Volksf ont van Allende, ontplooide de DINA vooral activiteiten in het buitenland. Zij beschuldigden de DINA ervan de hand te hebben gehad in de moord op 30 sept. '74 op generaal Carlos Prats, voormalig opperbevelhebber van het leger en minister van binnenlandse zaken in de regering-Allende (pag. 611/3-'75), en in die op Orlando Letelier, minister van buitenlandse zaken (zie boven) en op Bernardo Leighton op wie in '75 een aanslag werd gepleegd.
De VN, de OAS, Amnesty International namen hetzelfde standpunt in.
In een communiqué waarin de opheffing bekend wordt gemaakt, staat: „De DINA heeft de delicate functies die haar zijn opgedragen, volbracht". *(NRC/H'blad,* Le *Monde)*

CHILEENSE MILITAIRE ATTACHO UIT BONN TERUGGEROEPEN

Het Westduitse ministerie van buitenlandse zaken deelde op 26 mei '77 mee dat de Chileense militaire attaché in Bonn, kol. Christian Ackerknecht, teruggeroepen was. Kort na zijn benoeming in dec. 1976 werd Ackerknecht beschuldigd door Chileense ballingen, verantwoordelijk te zijn voor het martelen van politieke gevangenen toen hij gouverneur van de Rancagua-gevangenis was.
Eerder had de Westduitse minister van justitie, Hans-Dietrich Genscher, een onderzoek laten instellen naar beschuldigingen dat er in een afgelegen gedeelte van Chili een geheim martelkamp bestaat dat geleld wondt door Duitse immigranten.
Er waren hierover berichten verschenen in het Westduitse weekblad *Stern,* die later bevestigd werden door Amnesty International. *(NRC/* H'blad)

ECONOMISCHE POLITIEK

Begin mei 1977 heeft de regering een salarisverhoging aangekondigd van 4% voor de 350.000 ambtenaren en de lagere inkomensgroepen in de particuliere sector. Samen zouden ze in 1977 $ 80 mln meer in handen krijgen.
Verder werd de inkomstenbelasting begin mei verlaagd, wat vooral de omvangrijke middenklasse (geschoolde arbeiders, middenstanders en academici) ten goede zou komen. De lagere inkomensgroepen, die vanaf mei 1977 recht hebben op een minimumloon van 100 dollar per maand, betalen nu 25 dollarcent belasting per maand tegenover 3,5 dollar voorheen. Volgens officiële schattingen hebben de recente maatregelen de salarissen teruggebracht tot het peil van vóór 1975, toen een economisch herstelprogramma van kracht werd om de inflatie aan banden te leggen, het tekort op de betalingsbalans weg te werken en de economie weer gezond te maken.
De Chileense economie was er in die tijd slecht aan toe als gevolg van ondermeer de onverwachte daling van de wereldmarktprijs voor koper en de verplichting jaarlijks één mrd dollar buitenlandse schuld af te betalen. Om hun doelstellingen te bereiken zetten de militaire leiders toen het mes in de belastinguitgaven, veranderden ze het belastingsysteem en verscherpten ze de controle op belastingontduiking. Op de uitgaven van overheidsbedrijven, waarvan de meeste grote verliezen leden, werd streng toezicht uitgeoefend. Veel werknemers werden ontslagen en de bestaande belasting- en tariefvoordelen voor deze bedrijven afgeschaft.
Het resultaat was dat de economie in een ernstige recessie belandde: het binnenlandse produkt daalde met 15%, de industriële produktie liep met 23% terug en de investeringen daalden met 31%. Tegelijkertijd steeg het werkloosheidspercentage in de hoofdstad Santiago en omgeving, waar een derde van de 10 mln Chilenen woont, tot 20% en de produktiviteit daalde naar het peil dat voor 1962 werd bereikt.
Dit resulteerde in een algemene verlaging van de levensstandaard.
Na een jaar begon de inflatie, die in 1975 341% bedroeg te verminderen, veranderde het tekort op de betalingsbalans in een overschot, wend de werkeloosheid minder wijdverspreid en kwam de regeringsbegroting weer in balans. In 1976 loste Chili 830 mln dollar aan buitenlandse schuld af. In 1977, zo is aangekondigd, zou meer dan een mln dollar terugbetaald worden.
Half 1977 vertoonde de betalingsbalans een overschot van 400 mln dollar. De belasting op consumptiegoederen en de verhoogde economische activiteiten zorgen voor een goed gevulde schatkist. Afgezien van de loonsverhoging en belastingverlaging, heeft de regering de centrale bank in mei 1977 opdracht gegeven 30 mln dollar extra vrij te maken voor de woningbouwsector, die daarmee in '77 in totaal op 77 mln dollar overheidskrediet kan rekenen. *(NRC/H'blad,* Le Monde)

ECUADOR

NIEUWE GRONDWET PER REFERENDUM AANGENOMEN

Op 15 jan. is per referendum een ontwerp-grondwet aangenomen door de Ecuatoriaanse burgers.
De kiezers moesten een keuze maken tussen twee grondwetsontwerpen, een gewijzigde versie van de grondwet van '45 en een nieuw ontwerp dat in het algeineen als vooruitstrevender wordt beschouwd.
Volgens nog niet officiële uitslagen gaf 41,94% van de kiezers de voorkeur aan het nieuwe ontwerp en 33,3670 aan de gewijzigde versie. 22,99% van de stemmen was ongeldig en 1,60% blanco.
Volgens het nieuwe ontwerp worden ook de analfabetische burgers kiesgerechtigd, die ongeveer een derde van de bevolking uitmaken. Verder kunnen parlementariërs niet herkozen worden, wat vooral bedoeld schijnt te zijn om de invloed van de lokale politieke voormannen wat terug te dringen. In de nieuwe grondwet zijn verder expliciet de zgn. sociale grondrechten opgenomen. De president kan in de toekomst niet herkozen worden.
Op de dag van de verkiezingen is een aantal politieke leiders gearresteerd, onder wie de president van de christen-democratische partij, Osvaldo Hurtado en de voormalige minister van financiën Luis Gomez

De militaire junta: v.l.n.r. gen. Guillermo Duran (leger), vice-adm. Alfredo Poveda (marine) en gen. Luis Leoro (luchtmacht)

Izquierdo, chef van de Nationale Democratische Unie. ZIJ zouden het verbod om propaganda te maken voor het referendum hebben overtreden. De regering had bepaald dat 24 uur voor het referendum alle propaganda gestaakt moest worden. De meeste van de 20 politieke partijen in Ecuador waren voorstander van het referendum, dat door velen wordt gezien als een eerste stap op de weg terug naar een burgerlijk bewind. De volgende stap is de presidentsverkiezing op 16 juli a.s. Hij zal algemene verkiezingen moeten uitschrijven.

Vele commentatoren wijzen erop dat het de militaire junta, die sedert jan. 1976 aan het bewind is, niet gelukt is orde in de politieke chaos te scheppen en dat ze daarom nu een terugkeer naar een burgerlijk bewind voorbereidt.

De belangrijkste politieke beweging van de afgelopen 50 jaar is een populistische groepering geweest, met als voornaamste spil José Maria Velasco Ibarra, die vijfmaal de presidentsverkiezingen heeft gewonnen en viermaal door het leger ten val is gebracht. Maar de nu 83-jarige Ibarra, die in vrijwillig gekozen ballingschap in Argentinië woont, heeft te kennen gegeven dat hij zich vanwege zijn leeftijd in de toekomst buiten de politieke arena wil houden.

De enige die in aanmerking komt om hem als populistisch leider te vervangen is de controversiële politicus Assad Bucarain, wiens kandidaatstelling voor de presidentsverkiezingen in 1972 uitliep op de laatste afzetting van Velasco Ibarra door het leger. De nu 53-jarige Bucaram, die als progressief bekend staat en vroeger burgemeester is geweest van de havenstad Guayaquil, heeft zich inmiddels kandidaat gesteld voor de presidentsverkiezing als leider van de Concentratie van Volkskrachten (CFPL).

Het leger, dat zich naar verluidt tegen zijn kandidatuur verzet, en veel burgerpolitici zijn tegen Bucaram omdat zijn ouders uit Libanon afkomstig zijn.

Het leger bracht in 1972 Ibarra ten val, omdat men er bijna zeker van was dat Bucaram de voor dat jaar geplande presidentsverkiezingen zou winnen, aldus waarnemers. Slechts twee andere politici, Rodrigo Borja, uit de democratisch-linkse hoek, en Abdon Calderon, die tot het Alfaristisch Radicale Front behoort, hebben zich tot nu toe kandidaat gesteld. Beiden zouden weinig kans maken het te winnen van Bucaram. De huidige militaire junta begon de terugkeer naar een burgerregering voor te bereiden kort nadat ze in een paleiscoup de toenmalige president, generaal Guillermo Rodriguez Lara, in jan. 1976 had afgezet. Onder Rodriguez Lara werd Ecuador een belangrijk olieproducerend land. Het leger bracht hem ten val, omdat hij de nieuwe oliegelden zou misbruiken. De junta hoopt op een definitieve terugkeer van de democratie. Eind vorig jaar zei junta-leider vice-admiraal Alfredo Poveda nog: ,,Geen land kan zonder politiek bestaan en zonder politieke partijen is er geen politiek mogelijk."

ANGOLA

MISLUKTE COUP EN NASLEEP

Op 27 mei 1977 vond in Loeanda een actie van ,,opstandige extremisten" plaats om het bewind van president Agostinho Neto omver te werpen. Het lukte de opstandelingen het radiostation en de gevangenis te bezetten, maar na acht uur wisten regeringsgetrouwe troepen de opstand neer te slaan. Er vielen ruim 200 doden, o.w. zeven MPLA-leiders die door de samenzweerders werden vermoord: Majoor Saydi Vieira Dias Mingas, de minister van financiën; commandant Paolo da Silva; commandant Eugenio da Costa (allen leden Centrale Comité MPLA en Raad van de Revolutie); commandant Manuel Gonzalves, en commandant José Daiva (beiden lid van de Raad van de Revolutie) en commandant Esder Neto (lid van de politieke politie TISA) alsmede Antonio Garcia Neto.

President Neto deelde later die dag via de radio mee dat de opstand was geleid door Nito Alves (minister van binnenlands bestuur tot okt. 1976) en José van Dumen (een politieke commissaris van de strijdkrachten), die beiden op 21 mei uit het Centrale Comité van de MPLA waren gestoten.

De groep rond Nito Alves was als enige machtsfactor van de MPLA-binnenland overgebleven, d.w.z. van die MPLA-leiding die geheel geïsoleerd tijdens de koloniale oorlog binnen Angola (en niet vanuit buurlanden zoals Neto) strijd voerde.

In NRC/H'blad (18 t/m 20 aug. 1977) werd over de achtergronden o.a. het volgende gesteld:

In wezen zijn de moeilijkheden voortgekomen uit de mislukte integratie van die MPLA-leiders die geheel geïsoleerd gedurende de koloniale oorlog binnen het door Portugal bezette gebied opereerden, binnen de leiding van de MPLA die toen vanuit de buurlanden van Angola de oorlog in de grensgebieden voerde. De deelnemers aan de staatsgreep behoorden grotendeels tot de groep die binnen Angola de strijd voerde.

Een van de belangrijkste leiders van de MPLA-binnenland was Nito Alves. Als jong student was hij in de hoofdstad Loeanda actief in de ondergrondse beweging van de MPLA. In 1966 ontsnapte hij aan de Portugese geheime politie. Hij trok naar de Eerste Regio, het gebied in de bergen ten noordoosten van Luanda, waar eenheden van de MPLA geheel geïsoleerd en zonder enige bevoorrading van buitenaf de oorlog tegen Portugal vanaf het begin in 1961 voortzetten. Nito werd een van de leiders van deze legendarische strijdmacht. (...)

In juni 1974 besloot de MPLA in Loeanda om Nito Alves als hun vertegenwoordiger

naar hel. buitenland te sturen om contact op te nemen met de leiding van de MPLA onder president Neto. Na meer clan tien jaar ontmoetten (ie mensen die op geheel verschillende fronten onder hetzelfde vaandel, de MPLA, de strijd tegen Portugal hadden gevoerd elkaar voor de eerste maal.

Spoedig bleek dat er grote verschillen in opvattingen bestonden tussen heide groepen, De leiders van de MPLA die in het buitenland een zeer moeizame diplomatieke en militaire strijd leidden bleken door hun ervaring veel pragmatischer en dikwijls realistischer te zijn ingesteld dan de zeer rechtlijnige leiders uit het binnenland. (...)

De eerste confrontatie vond in sept. 1974 op het interregionale congres van de MPLA plaats. Een zeer homogene delegatie van de MPLA-binnenland verkondigde racistische opvattingen die onverenigbaar waren met het programma en de praktijk van de MPLA. Hun voorstel om alle blanken het land uit te zetten en de kleurlingen alleen als vreemdelingen met de Portugese nationaliteit te gedogen werd door de overgrote meerderheid van de afgevaardigden afgewezen.

Het leek onvermijdelijk dat deze geheel verschillende opvattingen tussen de MPLA rond president Neto — waar blanken en veel kleurlingen leidiriggevende posities innemen — en de MPLA-binnenland tot moeilijkheden zouden leiden. (...)

Iets van de komende moeilijkheden bleek toen de MPLA-leiding na het staakt-het-vuren met Portugal zich in Loeanda wilde vestigen. De groep-Nito Alves zag dit als een bedreiging van haar positie en verzette zich tegen de overkomst met een verwijzing naar de onveiligheid in de stad. Toen Neto en zijn mannen toch overkwamen maakte hij van de aankomst een demonstratie van zijn macht: honderdduizenden mensen, georganiseerd door de wijkraden van de krottenwijken, wachtten het vliegtuig op.

Hoewel Neto in Loeanda zeer populair is, berustte de feitelijke macht er bij de mensen van de MPLA-binnenland. Om ze in de beweging te integreren werden ze in de leiding van de MPLA opgenomen. Daarnaast kreeg Nito Alves de functie van minister van binnenlands bestuur. In deze functie zou hij proberen zijn macht uit te breiden door op allerlei posten zijn vrienden te benoemen.

Een van de eerste taken van de MPLA was om wat meer samenhang te brengen in de wijkraden van de krottenwijken, die volkomen autonoom functioneerden en die over eigen legertjes beschikten, die met succes de Portugese racistische commando's en later ook FNLA en UNITA hebben bestreden.

Binnen deze wijkraden streden allerlei linkse stromingen om de macht. Vooral bij de jongeren was er een grote belangstelling voor discussies en revolutionaire literatuur die altijd verboden waren geweest. Allerlei linkse stromingen uit Portugal hadden hun verlengstuk in Angola, of stuurden mensen naar Angola om daar te bereiken wat hun in Portugal niet lukte. Het waren radicale elementen uit de Portugese Communistische Partij, uit de maoïstische MRPP en andere groepen, die zich in Angola manifesteerden via de OCA (Organizacoa Comunista de Angola), de CAC's (Comité's Amilcar Cabral), de Comité's-Henda. Als minister van binnenlands bestuur wist Nito Alves de invloed van deze concurrerende stromingen langzaam terug te dringen. Zijn eigen groep bleef als enige machtsfactor van de MPLA-binnenland over. (...)

De groep-Alves stond de klassenstrijd in Angola voor, waarbij de macht aan de arbeidersklasse zou moeten worden nvergedragen en waarbij de strijd met de andere klassen zou moeten worden aangebonden. President Neto gaat ervan uit dat liet Angolese volk niet verdeeld mag worden, en dat alle krachten nu nodig zijn om het land na zoveel jaren oorlog en economische ontwrichting er weer bovenop te helpen.

Bovendien wees de groep-Alves de niet-racistische politiek van de MPLA af (...) Maar ook voor de buitenlandse politiek van Arigola zou een gelukte staatsgreep vergaande consequenties gehad hebben. President Neto heeft er bij een groot aantal gelegenheden telkens weer de nadruk op gelegd dat de MPLA voorstander is van een ongebonden politiek.

De groep rond Nito Alves keerde zich tegen het hardnekkige vasthouden van president Neto aan de onafhankelijke politiek van Angola. Hij beschuldigde de MPLA-leiding ervan een „anti-communistisclie" en „anti-Sowjet"-politiek te voeren. De groep-Alves streefde naar een zeer nauwe band met de Sowjet-Unie. (...)

Pas 4 weken na de misluke staatsgreep publiceerde de Jornal de Angola de tekst van een boodschap van Brezjnew aan Neto, waarin deze al zijn steun aan president Neto toezegde. De brief was gedateerd op vier dagen na de staatsgreep, 31 mei. In de brief wordt toegegeven dat er misverstanden hebben bestaan tussen de Angolese en de Russische regering over de gebeurtenissen van de 27ste mei. Brezjnew verklaart „alle begrip voor de situatie te hebben, nu hij kennis heeft kunnen nemen van de redevoericgen van president Neto waarin de achtergronden van de gebeurtenissen van de 27ste mei worden beschreven en de motieven worden verduidelijkt."

Een opvallende rol in de beweging van Nito Alves speelde Sita Vales, een vrouw die als lid van de Portugese Communistische Partij tijdens de periode Salazar-Caetano grote ervaring had gekregen in het opzetten van ondergrondse organisaties. Zij zou het brein worden achter de parallelle structuren die door de groep-Alves binnen de MPLA werden opgezet. Departement voor de Organisatie van de massa (DOM) van de MPLA werd het centrum van deze structuur. Elke leider van de groep kreeg drie mensen onder zich, van wie ieder weer drie andere mensen controleerde. Zo kreeg de groep grote invloed op de wijkcommissies, de vakbond, het leger, de afdelingen van de MPLA en de jongerenorganisatie JMPLA. Ook bij de nationale radio en bij het dagblad Diario de Luanda kreeg de beweging grote invloed. Alle lijnen kwamen samen bij Sita Vales. ..."

Aanvankelijk verklaarde Neto t.a.v. Alves en Van Dunem: zij ,,zullen heel wat te rehabiliteren hebben als zij willen terugkeren in leidende functies in de gelederen van de beweging". Maar toen hij van de moord op een aantal MPLA-leiders hoorde. stelde Neto dat er geen pardon voor de rebellen zou zijn en dat er een snelle berechting moest plaatsvinden.

Op 30 mei deelde de president mee dat meer dan 100 Angolezen waren gearresteerd en dat er ook buitenlanders bij betrokken waren. Onder de eerste arrestanten was de plaatsvervangend stafchef van het leger, commandant Pedro Jacob Caetano (bekend onder de schuilnaam Monstro Imortal) Op 2 juni werd de arrestatie gemeld van verscheidene Portugezen o w. kolonel Joao Varela Gomes, een communistische officier die vanuit Portugal naar Angola was gevlucht na betrokken te zijn geweest bij de mislukte coup van 25 nov. 1975 (pag. 107/2-'76), terwijl op 10 juni ook de arrestatie werd bericht van de voormalige Portugese minister van arbeid, majoor José Inacio da Costa Martins, die eveneens een rol bij het gebeuren van 25 nov. 1975 zou hebben gespeeld.

Na onthullingen van de provinciale commissaris van Loeanda, Pedro Fortunato, werd de minister van binnenlandse handel, David Aires Machado, van zijn functie ontheven en op 11 juni gearresteerd.

Op 18 juni werd José van Dunem in Loeanda aangehouden samen met Sita Vales, en op 7 juli meldde radio-Loeanda de arrestatie van Nito Alves bij Piri in het berggebied ten noordoosten van Loeanda Zelfs daar in de Eerste Regio, zijn guerillabasis, had hij kennelijk onvoldoende steun ontvangen.

Het Angolese persbureau Angop meldde op 3 aug dat president Neto had meegedeeld dat verscheidene aanstichters van de mislukte staatsgreep waren gefusilleerd en dat „hij geen pardon zal hebben met degenen die misdaden hebben begaan".

Uitbreiding presidentiële bevoegdheden

Volgens Angop (7-8-'77) had het Centrale Comité van de MPLA zojuist besloten de grondwet te wijzigen om de bevoegdheden van de president uit te breiden, waardoor hij o.a. de macht kreeg de regering te benoemen en te ontslaan. Voorts besloot het CC tot aan het komende partijcongres twee leden — Aristides van Dunem en Armando Gampos Xicota — uit hun functie te ontheffen, wegens het achterhouden van inlichtingen over de putschplannen.

Nieuwe minister

Op 31 aug. nam premier Lopo di Nascimento de portefeuille van binnenlandse handel in eigen beheer, terwijl Ismael Gasper Martins (de gouverneur van de centrale bank) tot minister van financiën werd benoemd als opvolger van Saydi Mingas

Op 12 sept. trad de minister van gezondheid, majoor Mario Alfonso de Almeide af, zonder dat onmiddellijk een vervanger werd benoemd.

Eerder, op 27 nov. 1976, had een reorganisatie van het kabinet plaatsgevonden, waarbij drie vice-premiers en een nieuwe minister van buitenlandse zaken waren benoemd. Als gevolg hiervan waren de portefeuilles toen als volgt verdeeld:

Premier - Lopo Fortunato Ferreira do Nascimento; vice-premiers - José Eduardo dos Santos (1ste), commandant Carlos Rocha Dilolua (2de), commandant Pedro de Castro dos Santos van Dunen (3de); defensie - commandant Iko Teles Carreira; buitenlandse zaken - Paolo Teixeira Jorge; justitie - Diogenes de Assis Baovida; onderwijs en cultuur - Ambrosio Lucoque; gezondheid - majoor Mario Alfonso de Almeida: financiën - majoor Saydi Vieira Dias Mingas; binnenlandse handel - David Aires Machado; buitenlandse handel - Bemvindo Rafael Pitra; industrie en energie - Augusto Lopes Teixeira; transport - Manuel Pedro Pacavira; visserij - José Carlos Victor de Carvalho; huisvesting en bouwnijverheid - Manuel Resende de Oliveira; landbouw - Carlos Fernandes; arbeid en sociale zaken - Nogueira Silva Saude.

Tijdens een plenaire zitting van het Centrale Comité van de MPLA van 23-29 okt. 1976 was tevoren besloten de ministeries van binnenlands bestuur (beheerd door Nito Alves) en verbindingen af te schaffen, en de functie van regeringsleider te ontkoppelen van het premierschap en toe te vertrouwen aan president Neto.

MPLA-congres

Van 4-11 dec. vond in Loeanda het eerste MPLA-congres plaats, dat werd bijgewoond door 255 Angolezen en ca. 150 buitenlandse gasten. In het middelpunt van de discussies stonden de ontwerpen voor programma en statuten van de gereorganiseerde beweging, die voortaan MPLA-Partij van de Arbeid zou heten.

Le Monde (22-12-'77) stelde dat het congres een breuk in de koers van de beweging markeerde en vervolgde: ,,De leiding van de staat en de Angolese maatschappij berust voortaan bij een ,,avant-garde partij", de ,,partij van de arbeidersklasse", die de ,,leidende kracht van de revolutie" zal zijn waarbij de boerenklasse ,,de voornaamste kracht" is. De staat moet ,,een instrument worden dat in staat is de door de partij bepaalde koers uit te voeren". De planning van de economie zal ter hand worden genomen en de socialistische sector krijgt tot taak een beslissende rol te spelen bij de verbetering van de produktie. (...) Het congres heeft zijn gehechtheid bevestigd aan het „proletarische internationalisme". (...)

De belangrijkste van de aanpassingen aan de ,,concrete condities van het land" betreft de zeer weinig talrijke arbeidersklasse (...) Het derde deel van de congresafgevaardigden en meer dan de helft van de gekozen leden van het nieuwe Centrale Comité zijn leden van de strijdkrachten en de veiligheidsdienst (i Het leger is geroepen de sociale basis te vormen van de partij en dus van het regime, totdat de arbeidersklasse voldoende sterk en georganiseerd is om de haar toebedeelde rol van avant-garde te spelen.

Het congres heeft zich ten doel gesteld als prioriteit het bestaande economische potentieel weer tot ontwikkeling te brengen, opdat het land in 1980 opnieuw het produktiepeil bereikt dat het voor de onafhankelijkheid bezat.

Tenslotte kende de consolidatie van de betrekkingen met de ,,natuurlijke bondgenoten" haar grenzen. Angola weigert deel uit te maken van een militair blok, bevestigt opnieuw haar wil niet-gebonden te zijn, zal streven naar diversificatie van haar economische betrekkingen en verbiedt de installatie van buitenlandse militaire bases op zijn grondgebied. (...)

Verklarend dat de ,,consolidatie van de nationale eenheid... enig compromis uitsluit op stambasis, regionaal of raciaal type" lijkt het congres definitief de positie van Loeanda in de meest brandende kwestie te hebben bepaald: er zullen geen onderhandelingen komen met de UNITA."

Het op het congres gekozen centrale comité koos een week later het nieuwe politieke bureau. Alle leden van het oude bureau werden herkozen, o.w. Agostinho Neto als voorzitter. Het CC had hem tijdens het congres al tot ,,nationale held" uitgeroepen. Twee nieuwelmgen vulden de oude groep van negen aan: Ambrosio Lukodi (minister van onderwijs) en Antonio dos Santos França, bijgenaamd „Ndalu" (bevelhebber van de pantsertroepen).

HERLEVING UNITA-ACTIVITEITEN

Niettegenstaande het feit dat de Angolese burgeroorlog in februari '76 was geëindigd (pag. 447/2-'76) in een militaire overwinning van de M PLA (Movimento Popular de Libertaçao de Angola) op zijn tegenstanders de UNITA (Uniao Nacional para a Independencia Total de Angola) cn het FNLA (Frente Nacional de Libertaçao de Angola), bleek vooral de UNITA o.l.v. Jonas Savimbi na enkele maanden voldoende krachten te hebben behouden voor een met wisselend succes gevoerde guerrilla.

Van 7-10 mei 1976 hiela de UNITA een congres in Cuanza (Centraal Angola), waar een manifest werd opgesteld voor een intensiveren van de gewapende strijd "tegen het door de Cubanen en Russen opgelegde regime". Een dialoog met de MPLA werd onmogelijk genoemd, zolang die voor haar bestaan afhankelijk was van de bescherming door buitenlandse troepen. Het congres besloot ook tot een volledige reorganisatie van de politieke en militaire structuur.

Een communiqué met details van de geplande anti-MPLA-campagne werd op 11 juni 1976 aan de pers in Nairobi (Kenia) vcrstrckt.

Van die campagne maakten deel uit aanvallen op de Benguela-spoorweg, de sabotage van alle andere vormen van communicatie, de vorming van voedselproducerende eenheden om de guerrillastrijders te voeden, en de vorming van een gewapende volksmilitie om deze eenheden te beschermen.

In berichten over gewapende acties, afkomstig van de UNITA, werd o.m. het volgende gesteld:

Volgens een door Savimbi getekend rapport d.d. juni 1976, dat Lissabon op 11 juli 1976 bereikt en dat afkomstig zou zijn uit Cangumbe (aan de Benguela-spoorweg), waren UNITA-eenheden vanuit het zuidoosten van Angola opgerukt naar een brede zone dwars door centraal Angola. In het rapport was sprake van 7 hinderlagen, 3 aanvallen op steden, 2 acties waardoor treinen ontspoorden en een reeks acties met landmijnen gedurende mei 1976. De guerrillastrijders waren bij hun aanvallen doorgedrongen tot Cassiva (60 mijl ten zuidoosten van Benguela) en tot Mussende (70 mijl ten zuiden van Malanje, in het noorden).

Het rapport maakte ook melding van ernstige voedseltekorten onder MPLA-troepen en onder de bevolking bij Pereira d'Eca (in het zuiden) en in Saurimo en Carmona (Uige).

Volgens een begin juni 1976 te Londen uitgegeven UNITA-communiqué hadden UNITA-strijders in de voorgaande vijf weken 280 Cubaanse militairen gedood en 46 gevangen genomen, terwijl zij zelf 60 man hadden verloren.

De correspondent van The Times in Johannesburg berichtte op 2 aug. 1976 over een interview met een aldaar verpleegde UNITA-commandant. Deze stelde dat de hoofdwegen tussen Luso (in het oosten) en de steden Gago Coutinho en Cangamba (meer naar het zuiden) door de Cubanen en de MPLA niet langer werden gebruikt vanwege de frequente UNITA-hinderlagen. Ook was er volgens die commandant geen enkele kans op een heropening van de oostelijke sectie van de Benguela-spoorweg, zolang dat deel van het land door de UNITA werd gecontroleerd. De correspondent merkte op dat onmogelijk na te gaan was of die beweringen juist waren, omdat onafhankelijke journalisten de laatste vijf maanden geen permissie hadden gekregen om het door de UNITA-

beheerste gebied te bezoeken Volgens de UNITA-officier bestonden geen plannen om steden te veroveren, maar werd slechts een guerrilla gevoerd onr de verbindingen te verbreken en de economie te verlammen De UNITA zou voldoende wapens en munitie hebben voor een jaar.

Begin aug. 1976 leek er echter sprake te zijn van een door Cubanen geleid offensief van MPLA-troepen in het zuiden. UNITA-steunpunten aan de grens met Namibië zouden zijn vernietigd en een vluchtelingenstroom vanuit Zuid-Angola naar Namibië kwain op gang. (1.500 personen tegen eind augustus). Vluchtelingen die daar eind sept.-begin okt. 1976 arriveerden stelden dat MPLA- en Cubaanse troepen met behulp van SWAPO-strijders bezig waren met het uitroeien van de laatste verzetshaarden van de UNITA in het zuiden, waarbij minstens 500 bewoners van Cuangar, Calai en Dirico zouden zijn gedood.

In een door Savimbi getekend communiqué d.d. 25 sept. 1976 beweerde de UNITA zware verliezen te hebben toegebracht aan de regeringstroepen en de Cubanen tijdens het jongste offensief — het vierde in de laatste maanden — en zelf ca. 200 man te hebben verloren. Tijdens het grootste oïfensie (juli-begin augustus) zouden van de 6.000 MPLA-militairen en 4.000 Cubanen 800 man het leven hebben verloren tegen 120 aan de kant van de UNITA.

Eind okt.-begin nov. 1976 werd een nieuwe opleving van de strijd gemeld, waarbij nog eens 3.000 vluchtelingen naar Ovamboland zouden zijn uitgeweken. Op 11 nov. 1976 bij de eerste verjaardag van de onafhankelijkheid van de Volksrepubliek Angola erkende president Neto dat Angolese troepen met Cubaanse eenheden bezig waren met het ,,opruimen van de laatste marionetten".

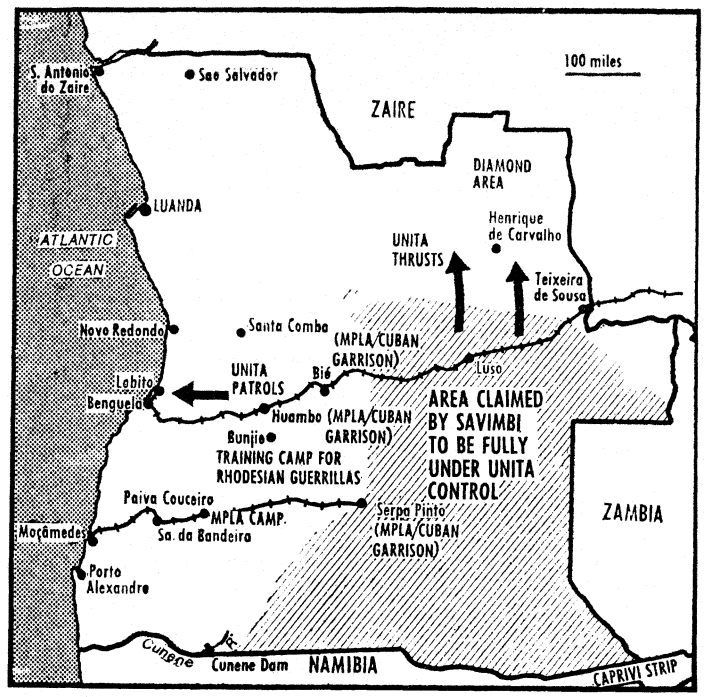
Zuidafrikaanse betrokkenheid

Die ontwikkeling leidde ook tot een verdeze betrokkenheid van Zuid-Afrika in het gebeuren.

De waarnemende voorlichtingssecretaris van de SWAPO (de nationalistische beweging van Namibië), Daniel Tjongarero, zei op 9 nov. 1976 dat zijn organisatie aan de kant van de MPLA streed, omdat de UNITA met Zuid-Afrika had samengespannen tijdens de Angolese burgeroorlog.

Nadat de arbeiders van het Caluque-waterkrachtproject aan de Cunene op verzoek van de Angolese regering volgens een mededeling van J. P. Brand (manager van de South West Africa Water Electricity Supply Commissioni d.d. 28 sept. 1976 tijdelijk waren teruggetrokken, onthulde deze functionaris op 2 dec. 1976 dat de Angolese regering een hervatting van de werkzaamheden aan het Caluque-project weigerde toe te staan, omdat Zuid-Afrika naar haar zeggen de UNITA opleidde en hielp.

De toenmalige VN-commissaris voor Namibië, Sean MacBride, verklaarde op 10 dec. 1976 dat Zuid-Afrika een invasie van Angola voorbereidde voor januari 1977 en dat al 50.000 man troepen in de voorbije 4 maanden naar de Caprivistrook (tussen Zuid-Angola en Botswana) waren overgebracht met helikopters, tanks, artillerie en pantservoertuigen.

(The Times 27-9-'77)

Jannie de Wet, de Zuidafrikaanse commissaris-generaal voor de inheemse bevolking van Zuidwest-Afrika, stelde op 10 dec. 1976 op grond van vluchtelingenverklaringen dat MPLA- en Cubaanse troepen een strook van 1.500 m diep langs de Angolese zijde van de grens hadden gezuiverd (zoals Zuid-Afrika aan de Namibische kant al eerder had gedaan, pag. 462/2-1976).

Niettemin bleven berichten over gevechten tot eind december voortduren, maar daarna leek een gevechtspauze in te treden.

Het eerste officiële bericht over hernieuwde gevechten werd op 15 april 1977 door radio-Angola uitgezonden.

Melding werd gemaakt van een ,,zoek- en vernietigings"-actie van de MPLA tegen de UNITA, nadat die een dorp bij Bié in centraal-Angola had aangevallen. De gevechten duurden de rest van april voort in de buurt van Serpa Pinto en Lubango (Sa de Bandeira), terwijl uit verhalen van vluchtelingen die naar Namibië uitweken op 27 juni werd afgeleid dat de UNITA de stad Cuangar bij de grens met Namibië had veroverd. Reeds op 30 maart had de Zuidafrikaanse radio gemeld, dat honderden Angolezen, o.w. vele gewonden, over de grens waren getrokken, omdat Cubanen dorpen in zuidelijk Angola verwoestten. Van officiële zijde werd op 4 juli in Windhoek verklaard dat in de twee voorafgaande weken meer dan 2.000 Angolezen naar Namibië waren gevlucht.

Jorge Sangumba, de secretaris-buitenland van UNITA, zei op 6 juli in Lissabon dat bij recente gevechten met Angolese regeringstroepen 102 Angolese militairen waren gedood en dat zes Cubaanse militairen gevangen waren genomen.

Op 12 juli kondigde Sangumba te Parijs aan dat UNITA gereed stond een ,,zwarte Afrikaanse en socialistische republiek Angola" te proclameren in de door zijn beweging beheerste gebieden, d.w.z. in beginsel in het gebied ten zuiden van de 11de breedtegraad, incl. de haven Novo-Redondo en de Benguela-spoorweg.

De UNITA, aldus Sangumba, controleerde 9 van de 16 provincies en haa 12.000 strijders streden op vier fronten. De UNITA was niet meer genegen met de autoriteiten van Loeanda over de vorming van een regering van nationale eenheid te praten; wel was met het FNLA, vooral actief in het noorden, een .,mininmm-programma van samenwerking" bereikt.

(Voortzetting volgende aflevering)

TEKSTEN

NEDERLAND

REGERINGSVERKLARING KABINET-VAN AGT

Hierna volgt de tekst van de regeringsverklaring van het kabinet-Van Agt, zoals de premier die op 16 jan. in de Tweede Kamer heeft uitgesproken:

Mijnheer de Voorzitter! Het is een goed gebruik dat een aantredend kabinet in de aanhef van de regeringsverklaring dank uitspreekt voor hetgeen de ambtsvoorgangers in 's lands belang hebben verricht.

De leden van het vorige kabinet hebben hun taak niet alleen vervuld gedurende een uitzonderlijk lange periode — bijna de volle kabinetstermijn plus een zevental maanden durende formatie — maar ook onder soms zeer moeilijke omstandigheden en niet zonder tegenslag In het bijzonder richten zich deze woorden van erkentelijkheid tot de heer Den Uyl, die als minister-president zijn gaven van hoofd en hart ten volle heeft aangewend in het vervullen van zijn ambt.

KABINETSFORMATIE

Het kabinet dat zich vandaag bij de Tweede Kamer aandient, is voortgekomen uit de langdurigste formatie die ons land ooit heeft gekend. Voor het laatste deel daarvan weet ik mij jegens de Kamer dadelijk verantwoordelijk.

Die verantwoordelijkheid heeft met name betrekking op het aanvaarden van mijn benoeming tot formateur, met de opdracht een kabinet te vormen dat mag vertrouwen in voldoende mate steun in de volksvertegenweordiging te ondervinden.

Die verantwoordelijkheid draag ik ook voor hetgeen ik als formateur heb gedaan om dit kabinet op de been te brengen: het aanzoeken van kandidaat-ministers en het maken van een politieke overeenkomst met de voorzitters van de Tweede-Kamerfracties van het CDA en de VVD over de vraag aan welke departementen staatssecretarissen zouden worden verbonden en welke politieke signatuur deze zouden dragen. Het spreekt vanzelf, dat ik vervolgens medeverantwoordelijk ben geworden voor de benoemingen van de staatssecretarissen die na de totstandkoming van het kabinet hebben plaatsgevonden.

Door de opdracht tot formatie aan te nemen heb ik mij tevens verantwoordelijk gemaakt voor de uitkomsten van het informatiewerk van professor Van der Grinten die aan mijn daarop volgende formatie mede ten grondslag kwamen te Liggen.

Daar is allereerst zijn constatering, dat over de vorming van een kabinet van PvdA, CDA en D'66 geen overeenstemming kon worden bereikt, en dat hetzelfde gold voor andere door hem onderzochte combinaties.

Vervolgens hebben onder leiding van de heer Van der Grinten de fractievoorzitters van het CDA en de VVD een regeerakkoord ontworpen, dat de basis zou worden voor dit kabinet.

Nadien zijn ten overstaan van de informateur afspraken gemaakt over het aantal ministers en staatssecretarissen dat aan elk der politieke groeperingen zou worden toegekend. Ook werd overeenstemming verkregen over de politieke verkaveling van de ministersposten Een soortgelijke afspraak ten aanzien van de staatssecretarissen is tijdens de formatie gemaakt

Voordat de informateur Van der Grinten de conclusie trok, dat een kabinet van PvdA, CDA en D'66 niet te vormen bleek, is vele maanden lang geprobeerd een kabinet van die samenstelling van de grond te krijgen. Dat is niet gelukt. Het is niet aan mij m de hoedanigheid waarin ik nu voor u sta, een oordeel over die pogingen te geven Mijn staatsrechtelijke verantwoordelijkheid als minister-president spitst nch toe op die fasen van deze lange formatie, waarin de politieke besluiten werden genomen. op grondslag waarvan het nieuwe kabinet werd opgebouwd

Welk staatsrechtelijk karakter draagt dit kabinet" De vraag of het al dan niet een parlementair meerderheidskabinet is, heeft al veel discussie opgeroepen. Voor de beoefenaren van het staatsrecht is dit een boeiend onderwerp. Waarop het voor mij m mijn hoedanigheid aankomt is echter de vraag of het kabinet mag vertrouwen m voldoenae mate steun in de volksvertegenwoordiging te ondervinden.

Die vraag heb ik bevestigend beantwoord

Dat antwoord is gebaseerd op de besluiten die de fracties van net CDA en de VVD met betrekking tot de formatie van dit kabinet hebben genomen, waarbij ik er niet aan voorbij zie, dat een aantal leden van de CDA-fractie slechts heeft willen uitspreken de totstandkoming van het kabinet te willen bevorderen noch beletten, maar onder de toevoeging dat zij het kabinet in loyaliteit zullen beoordelen op zijn daden. Niet alleen voldoet het kabinet aan de eis dat het mag vertrouwen in voldoende mate steun in het parlement te vimden, het is ook het kabinet dat de grootst mogelijke parlementaire binding heeft die onder de gegeven omstandigheden was te verkrijgen

UITGANGSPUNTEN VAN HET KABINETSBELEID

Een regeringsverklaring wordt niet alleen afgelegd om mededeling te doen van plannen en projecten van beleid, zij dient er ook toe om uiting te geven aan de grondgedachten van waaruit het kabinet zijn taak wil vervullen en aan de idealen waarop het zich richt

Het kabinet is zich ervan bewust, dat de overheid niet bij machte is alle tekorten in onze maatschappij te verhelpen en in alle noden te voorzien Dat kan de overheid niet en zij moet dat ook niet willen. Een overheid immers die zich wel geroepen zou voelen overal op te treden zodra mensen of groepen van mensen in het maatschappelijk verkeer te kort schieten, zou een beklemmende hand op de samenleving leggen

Dit wil niet zeggen, dat de overheid geen nieuwe taken meer zou mogen aanvatten naast de vele die zij al op zich heeft genomen gedurende de ontwikkeling van hoedster van de openbare orde en rust naar verzorgingsstaat. Zij zal dat wel degelijk mogen en zelfs moeten doen wanneer het lenigen van maatschappelijke nood of het opheffen van onrecht, door onmacht of onwil, niet uit de maatschappij zelf te verwachten is

Al vinden wij het nodig dat de overheid zich hoedt voor een onmatige bemoeiing met het maatschappelijk leven, wij minimaliseren haar functie niet.

Waarom deze uitspraak over de verhouding tussen het overheidsbestuur en de bestuurden7 Vooral omdat wij hoge waarde toekennen aan de eigen verantwoordelijkheid die mensen dragen voor eigen en elkaars welzijn Het besef van die verantwoordelijkheid kan vervagen wanneer de idee postvat dat — om enige waarden te noemen — hulpvaardigheid aan mensen die men nabq aantreft, thuis of in het werk. bereidheid om veeleisende en ondankbare diensten te verlenen, spaarzin en soberheid, overbodig zijn geworden omdat het, waar nood zich voordoet, aan de overheid zou zijn daarin te voorzien.

Mensen verantwoordelijk stellen betekent niet hen opschepen met moeilijkheden waaraan zij zelf het hoofd niet kunnen bieden Wat het wel betekent is mensen ernstig nemen, m hun waarde laten, niet verkindelijken door hun elk probleem uit handen te riemen, hun de kans geven zich te ontplooien, ook in dienstbaarheid aan anderen.

Wij zullen ons werk laten bepalen door bekommernis om mensen m verdrukking en eerbiediging en ondersteunmg van verantwoordelijkheid van mensen voor eigen en elkaars welzijn. Onze gezamenlijke inspanningen dienen gericht te worden op verwerkelijking van een maatschappij die aan drie voorwaarden voldoet.

De eerste voorwaarde is gerechtigheid die, onder meer, noodzaakt tot erkenning van de gelijkwaardigheid van alle mensen.

De tweede voorwaarde is ontplooimg die enerzijds mhoudt dat de mensen naar behoren m staat worden gesteld om mede te bepalen onder welke omstandigheden zij hebben te leven en te werken, en anderzijds dat de mensen delen in de verantwoordelijkheid voor de inrichting van de wereld om hen heen.

De derde voorwaarde is zorgvuldigheid, die venplioht tot voeren van een verantwoord beheer over de natuur die ons ter beschikkmg staat.

In hetgeen volgt zullen deze grondgedachten hun uitwerking vinden. Daarbij moet en mag ik mij beperkingen opleggen.

Achter deze regeringsverklaring staat immers een tamelijk omvangrijk regeerakkoord, dat de programgrondslag van het kabinet vormt. Bovendien zijn er onderwerpen, waaronder heel belangrijke, waarover het kabinet zich in de enkele weken van zijn bestaan nog geen volledig oordeel heeft kunnen vormen. Dit geldt met name voor een aantal beleidsvoornemens en wetsontwerpen, die wij hebben aangetroffen als erfenis van het vorige kabinet. Het spreekt vanzelf dat wij u daarover zo spoedig mogelijk uitsluitsel zullen verschaffen

WELZIJN

Mijnheer de Voorzitter1 De grondgedachten die ik verwoordde zullen vooral tot uitdrukking komen m de zorg voor het welzijn van de burgers, de verbetering van hun opleiding en vorming en van het milieu waarin zij leven. Het kabinet zal zich in het bijzonder inspannen voor groepen in achterstandsituaties, zoals de werklozen, gehandicapten en bejaarden die in behoeftige omstandigheden verkeren, buitenlandse werknemers en culturele minderheden. Daarbij gaat het er mede om te voorkomen dat tot deze groepen behorende mensen in isolement geraken en te bewerkstelligen dat zij op gelijke voet deelnemen aan het maatschappelijk leven.

In het welzijnsbeleid zullen decentralisatie

en herverdeling van overheiclstakeri worden doorgezet. Met het oog daarop hechten wij grote waarde aan de totstandkoming van een kaderwet voor het specifieke welzijn. Studies worden verricht naar financieringssystemen die aan de herverdeling van overheidstaken concrete vorm moeten geven. Inspraak van de bevolking in wijk, geineente en provincie bij de voorbereiding van welzijnsvoorzieningen zal worden bevorderd. Het kabinet zal in het welzijnswerk sterke nadruk leggen op de rol van vrijwilligers. Met inachtneming van waarborgen voor doelmatigheid, kwaliteit en democratisering van dit werk, zal het particulier initiatief in de zin van zelfwerkzaamheid en eigen verantwoordelijkheid worden ondersteund

Met voortvarendheid zal een vervolg worden gegeven aan het waardevolle werk van de Coinmissie van Advies inzake het democratisch en doelmatig functioneren van gesubsidieerde instellingen in de maatschappelijke en sociaal-culturele sfeer, zoals ziekenfondsen, instellingen voor maatschappelijke dienstverlening en woningbouwcorporaties. Het is immers van belang dat cliënten en medewerkers meer bij het beleid en beheer worden betrokken, zulks met inachtneming van het doel en de identiteit van deze instellingen en organisaties.

Op het wetsontwerp tot wijziging van de Omroepwet dat bij de Tweede Kamer aanhangig is, zal spoedig een nota van wijzigingen worden ingediend. Van de twee zogenaamde ontkoppelingen zal alleen de ontkoppeling van lidmaatschap en betaling van omroepbijdrage worden voorgesteld. Wij zullen ons nader beraden over wettelijke maatregelen tot behoud van de onafhankelijkheid en de redactionele verscheidenheid van persorganen. Het beleid op het terrein van de cultuur zal voortbouwen op de in de afgelopen jaren in gang gezette ontwikkeling.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de positie van de scheppende kunstenaar. Op korte termijn zullen wij ons standpunt over de verdere aanpak van het jeugdbeleid bepalen en daarbij het eindrapport van de Gemengde Interdepartementale Werkgroep Jeugdwelzijnsbeleid betrekken.

Het kabinet zal een doelbewust emancipatiebeleid voeren als geïntegreerd onderdeel van het algemeen beleid. Daarbij zullen de adviezen van de Emancipatiecommissie worden betrokken. Speciale aandacht zal worden besteed aan studie- en beroepenvoorlichting her- en bijscholing en aan verantwoorde opvang van kinderen. Emancipatieactiviteiten van vrouwenorganisaties en andere groepen kunnen rekenen op een positief onthaal. Discriminerende bepalingen in de wetgeving zullen worden weggenomen, Hetzelfde geldt voor ongerechtvaardigde verschillen in rechtspositie tussen verschillende samenlevingsvormen. In het personeelsbeleid van de overheid zal grote aandacht worden gegeven aan het realiseren van gelijke kansen voor vrouwen en mannen in alle functies; deeltijdarbeid zal worden bevorderd.

ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Het kabinet beschouwt de zorg voor vorming, onderwijs en wetenschappen als een hoeksteen van zijn beleid. Het onderwijsbeleid zal zijn gericht op drie doelstellingen.

Ten eerste: het bevorderen van persoonlijke ontplooiing. Elke leerling moet onderwijs en vorming kunnen krijgen, die passen bij zijn eigen aard en bekwaamheden. Bijzondere aandacht zal worden gegevcri aan kinderen in achterstandsituaties. Speciale zorg zal het kabinet ook besteden aan verbetering van de onderwijskansen voor meisjes en vrouwen, die in de praktijk nog steecls minder zijn dan die voor jongens en mannen. Voorstellen daaromtrent zullen zo spoedig mogelijk ter discussie aan het onderwijsveld worden voorgelegd.

Ten tweede: liet bevorderen van actief en democratisch staatsburgerschap. Het onderwijs dient ieder individu te motiveren op eigen wijze, in kritische geest en in gemeenschapszin aan het maatschappelijk leven deel te nemen.

Ten derde: het bevorderen van maatschappelijke en economische weerbaarheid. Onderwijs dient mede om de overgang naar een maatschappelijke werkkring zoveel mogelijk te vergemakkelijken. Overleg over de wederzijdse afstemming van onderwijs en arbeidsmarkt zullen wij daarorn bevorderen. Het kabinet wil voorts over de volwassenencducatie een nota aan het parlement aanbieden.

Bij het nastreven van de genoemde doelstellingen zal het kabinet zich op de volgende uitgangspunten baseren.

In de eerste plaats zal de eigen aard van het openbaar en van het bijzonder onderwijs worden gewaarborgd.

In de tweede plaats kent het kabinet grote betekenis toe aan ontwikkelingen in het onderwijsveld zelf. Het beseft dat het in stand houden van goed onderwijs, het aanbrengen van verbeteringen en het werken aan vernieuwingen, staan of vallen met de inzet van de onderwijsgevenden.

Als derde uitgangspunt geldt, dat bij de toedeling der middelen scherp zal worden gelet op het doelmatig gebruik ervan.

Her vierde uitgangspunt is dat, waar mogelijk, de inspraak van betrokkenen bij het onderwijs wordt gestimuleerd.

De daling van het aantal geboorten in ons land heeft reeds op dit moment duidelijke gevolgen voor de werkgelegenheid in het primair onderwijs.

De werkloosheid onder kleutcrleidsiers en onderwijzers is de afgelopen jaren tot een hoog peil opgelopen en dreigt in snel tempo veruer toe te nemen In nauw overleg niet organisaties van betrokkenen willen wij een actieplan opstellen, gericht op het in evenwicht brengen van vraag en aanbod in deze sector van de arbeidsmarkt Een nota hierover zal aan het parlement worden aangeboden

Het primair onderwijs is van essentiele betekenis voor de ontwikkelingskansen van iedereen Het zal daarom in het onderwijsbeleid de hoogste prioriteit krijgen

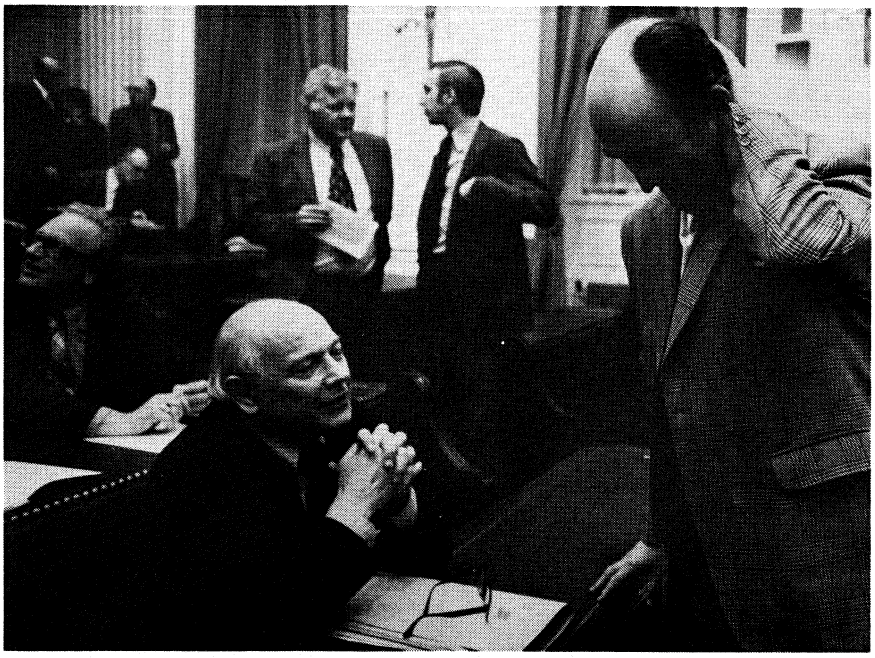
De integratie van kleuter- en lager onderwijs zal met kracht worden gestimuleerd Wij zullen bevorderen dat een wettelijke regeling op het basisonderwijs tol stand komt en een overgangswet, nodig voor de invoering van het nieuwe bestel Op het reeds ingediende wetsontwerp op het basisonderwijs zal een nota van wijzigingen worden ingediend

In samenhang met de integratie van kleuter- en lager onderwijs en met de ontwikkelingen in het bintengewoon onderwijs, zal de integratie van de opleidingen van kleuterleidsters en van onderwijzers met voortvarendheid worden bevorderd

Ter ondersteuning van een doelmatig beleid — ook bij de vernieuwing van het onderwijs — zal de Regering op zo kort mogelijke termijn een inventarisatie naar kwaliteit en kwantiteit laten maken van het huisvestingsbestand voor onderwijskundige doeleinden Tevens zullen van de behoeften aan huisvesting nieuwe prognoses worden gemaakt

De aansluiting van het voortgezet op het basisonderwijs zal speciale aandacht krijgen. Met het oog daarop zullen experimenten met het onderwijs aan 11 tot 14-jarigen worden mogelijk gemaakt.

Wij staan positief tegenover ontwikkelingen in de richting van verdergaande samenwerking van algemeen voortgezet en lager beroepsonderwijs. Wij zijn voorts van plan op korte termijn een notitie over nieuwe onderwijsvormen voor 16 tot 18-jarigen uit te brengen. Veelvormigheid in hel onderwijsaanbod zal kunnen

PvdA-TK-fractievoorzitter Den Uyl (l.) heeft een onderonsje met zijn collega van het CDA mr. Aantjes.

bijdragen tot motivatie en optimale ontwikkeling van alle leerlingen. Ook middenschoolexperimenten zullen in dit licht dienen te worden bezien.

Om binnen de grenzen van de mogelijkheden maximaal tegemoet te komen aan de vraag naar hoger onderwijs zal meer aandacht moeten worden geschonken aan vergroting van doelmatigheid en structurele aanpassingen. Loting als toelatingsmechanisme vinden wij minder aanvaardbaar. Er zal worden gestreefd naar de opstelling van inhoudelijke criteria voor toelating tot instellingen van hoger onderwijs.

Het verrichten van wetenschappelijk onderzoek vormt een zeer belangrijk gedeelte van het werk op universiteiten en hogescholen. Het beleid zal gericht zijn op vergroting van de doelmatigheid, waarmee deze taak wordt vervuld. Het kabinet is voornemens wetgeving te bevorderen gericht op integratie van he? hoger onderwijs.

Sprekend over het tweede kansonderwijs wil het kabinet zijn waardering uitspreken voor talrijke MO-opleidingen; deze verdienen te worden gestimuleerd en, waar nodig, verbeterd.

Ten aanzien van de dienstverlenende instellingen ten behoeve van het onderwijs vormt de eigen verantwoordelijkheid van de scholen en de vrijheid van inrichting ons uitgangspunt. Een wettelijke regeling van de verzorgingsstructuur vraagt zorgvuldige voorbereiding en grondig overleg met alle betrokkenen. Het kabinet zal dit vraagstuk te zamen met dat van de opleidingen en van de gewenste instandhouding van kleinere scholen, mede bezien in het ruimere kader van de regionalisatie en daarover een nota aan de Kamer voorleggen.

Mijn betoog over het onderwijs afrondend, wil ik onderstrepen dat bij alle ontwikkelingen en vernieuwingen in het onderwijs, de zorg voor de kwaliteit ervan voorop staat. Er zullen criteria worden ontwikkeld die beoordeling en bewaking van die kwaliteit mogelijk maken.

VOLKSGEZONDHEID

Op het gebied van de volksgezondheid bestaat al jaren een spanning tussen doelstellingen en financiële mogelijkheden. Daarom moeten we ons richten op beheersing van het systeem van de gezondheidszorg en van de kosten daarvan.

Voor een zo doelmatig mogelijke aanwending van de beschikbare middelen zal een grote inzet van de werkers in de gezondheidszorg noodzakelijk zijn. Mede daarom hecht het kabinet veel waarde aan zorgvuldig overleg met alle betrokkenen; het zal daarbij een beroep doen op hun medewerking en vindingrijkheid.

Om de intramurale zorg te ontlasten zullen de knelpunten in de eerstelijns- en maatschappelijke gezondheidszorg zoveel mogelijk worden weggenomen. Daarbij zal bezien worden of het mogelijk is enige voorzieningen onder de AWBZ te brengen Ook zal veel zorg worden besteed aan het beleid ter voorkoming van ziekten en ongevallen Bij de noodzakelijke uitbreiding van de voorzieningen ten behoeve van verslaafden aan drugs en alcohol zal nadruk worden gelegd op een programma van gecoördineerde hulpverlening.

De Warenwet zal worden herzien, mede uit een oogpunt van voorlichting aan de consument met het oog op de volksgezondheid, de veiligheid en de milieuhygiëne. In zijn consumentenbeleid zal het kabinet de consumentenorganisaties graag betrekken.

RUIMTE EN MILIEU

Bij de ruimtelijke ordening van ons land wil het kabinet de burgers nauwer betrekken o~ hrn mrrr nog in *Ir* verantwoordelijkneia daarvoor te aoen aelen

Het beleid met betrekking tot de verstedelijking en de landelijke gebieden wordt voortgezet. Ook wij kennen een belangrijke plaats toe aan de instandhouding van natuur en landschap Bij nog te nemen beslissingen met betrekking tot de Waddenzee en andere natuurgebieden blijft het behoud als onvervangbaar natuurgebied zowel uitgangspunt als eind-doel Het kabinet hoopt spoedig met de volksvertegenwoordiging van gedachten te wisselen over de Verstedelijkingsnota

Verbetering van de leverisomstandigheden in de steden — vooral in de grote — zal een belangrijk voorwerp van zorg zijn

De prioriteit van de stadsvernieuwing blijft gehandhaafd Het hanteren van de interim-saldoregeling zal worden voortgezet; hierop kunnen aanvragen om financiele steun voor de daartoe in aanmerking komende stadsvernieuwingsgebieden worden gebaseerd

Wij zullen het op prijs stellen indien de Kamer wil meewerken aan een spoedige voortzetting van de behandeling van het indertijd ingediende ontwerp van wet op de stadsvernieuwing.

De reeds aangekondigde steunregeling voor midden- en kleinbedrijven in stadsvernieuwingsgebieden zal binnenkort gereedkomen In de woonomgeving, met name aan de rand van de grotere steden, zullen de mogelijkheden voor openluchtrecreatie worden vergroot. Een evenwichtige ontwikkeling van de groeisteden en groeikernen vormt een belangrijke voorwaarde voor zowel het beleid inzake de stadsvernieuwing als het ruimtelijk inrichtingsbeleid. Het kabinet zal ook voorwaarden scheppen voor het voortbestaan van oude en kleine woonkernen De woningproduktie op middellange termijn zal zo goed mogelijk worden afgestemd op de reele behoefte aan verschillende typen van woningen In het westen van het land — en zeker in de stadsgewesten — tekent zich een tekort aan woonruimte af. Het kabinet zal met het oog daarop het meerjarenprogramma voor de woningbouw 1978/1982 nader bezien Een verdere decentralisatie van de bemoeiingen met de woningbouw is in overweging, studies daaromtrent zijn aangevangen

Het huur- en subsidiebeleid is gericht op een rechtvaardige verdeling van de woningvoorraad en draagkracht van de bewoner. De verhouding tussen objectsubsidies, algemeen dan wel gerichte, en individuele huursubsidies is onderwerp van nadere studie Wie de werkelijke huurwaarde van zijn woning niet kan betalen wondt individueel gesubsidieerd. Binnen het stelsel van individuele huursubsidies wordt de positie van de laagstbetaalden niet aangetast De spoedige totstandkoming van een Huurprijzenwet woonruimte wondt bevorderd Een wetsontwerp waarbij wordt voorgesteld de huurverhoging & 1978 op 1 juli te laten plaatsvinden, zal zo spoedig mogelijk worden ingediend.

In het verkeers- en vervoersbeleid gaat het erom de veiligheid te verhogen, de schade aan milieu en landschap te beperken en het leefklimaat te verbeteren.

Ter wille van de doorstroming en de veiligheid zullen de meest storende knelpunten in het interlokale hoofdwegennet worden opgeheven. In de grote stadsgewesten zal veel aandacht worden besteed aan het openbaar vervoer, alsook aan de fietsers en voetgangers Het aantal verkeersslachtoffers is onaanvaardbaar hoog Aan de bevordering van de verkeersveiligheid zal dan ook prioriteit worden verleend Daarbij gaat het niet alleen om het stellen en toepassen van voorschriften en het uitvoeren van werken, maar ook om het beiorderen van een verantwoordelijker verkeersgedrag.

Het beleid ten aanzien van het goederenvervoer zal zijn gericht op bevordering van in economisch en sociaal opzicht goede vervoersbedrijven In overleg met de bedrijfstak zal de Regering zoeken naar middelen om de bestaande overcapaciteit zowel in het goederenvervoer over de weg als over het water te verminderen Het stelsel van evenredage vrachtverdeling in de binnenvaart zal worden verbeterd.

Een belangrijk element van het kabinetsbeleid vormt de toetsing aan de hand van normen en uitgangspunten van beleid van activiteiten als die van industrie, bouw, verkeer en recreatie op hun gevolgen voor het milieu.

De Wet algemene bepalingen milieuhygiene wordt uitgebouwd tot een kaderwet. Het ligt in de bedoeling de milieuhygienische wetgeving zodanig aan te passen dat meer maatregelen kunnen worden getroffen ter verzekering van de veiligheid buiten het bedrijf Het kabinet streeft naar harmonisatie van het vergunningenbeleid, het verlenen van vergunningen zal kritisch worden getoetst aan de hand van de milieuhygiënische wetgeving Studies over de economische gevolgen voor bepaalde bedrijfstakken van maatregelen tegen milieuvervuiling zijn in voorbereiding.

Ter beschermmg van de bodem wordt een wettelijke regeling voorbereid Een begin zal worden gemaakt met een systematisering van de bescherming tegen milieugevaarlijke stoffen Voor het verminderen van de verontreiniging van oppervlaktewateren met fosfaten worden nadere maatregelen voorbereid De ten aanzien van de Oosterschelde genomen beslissingen blijven gehandhaafd

De verzwaring van de zeewaterkeringen in het kader van de Deltawet zal naar verwachting voor het belangrijkste deel in 1990 gereed zijn Uiteraard zullen bij de verdere ontwikkelrng van het uitvoeringsprogramma de zwakste dijkvakken zoveel mogelijk het eerst aan bod moeten komen Bij de noodzakelijke verzwaring van rivierdijken zal de landschappelijke waarde van het rivierengebied zoveel mogelijk worden ontzien De verontreiniging van de Nederlandse oppervlaktewateren door zuurstofbindende stoffen zal zoveel mogelijk in het jaar 1985 opgeheven moeten zijn Aan de naleving van de verdragen met betrekking tot de Rijn-verontreiniging zal nauwkeurig de hand worden gehouden Overigens zal het kabinet in het kader van het internationaal milieubeleid zoveel mogelijk initiatieven ontwikkelen.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne–Antwerpen.

NADRUK OP ECONOMIE IN STATE OF THE UNION

Op 19 januari heeft president Carter de beide Huizen van het Congres zijn State of the Union voorgelezen waarin hij o.a. maatregelen ter stimulering van de Amerikaanse economie bekendmaakte, in de vorm van o.a. belastingverlagingen.

Verder kondigde de president aan dat in het komende jaar de grootste staatsrechtelijke hervorming sedert een eeuw zal plaatsvinden

Allereerst zal de regering een nieuwe wet ter beteugeling van de activiteiten van de zgn. „lobbies", de pressiegroepen die achte de schermen een grote invloed hebben op het besluitvormingsproces, indienen en ten tweede zal een departement voor onderwqs worden geschapen. Onderwijs wordt momenteel samen met sociale zaken en gezondheid door één minister beheerd.

Weinig plaats was ingeruimd voor het buitenlandse beleid van de regering. Wel gaf de president een opsomming van al ingediende of nog in te dienen voorstellen met betrekking tot zijn energiebezuinigingsprogramma, hervorming van het stelsel van sociale voorzieningen, meer banen voor de benadeelde jeugd, economische groei geleid door de particuliere sector, bestrijding van de inflatie, de ratificatie van de Panama-kanaalverdragen, een strategisch wapenakkoord met de SU en het bevorderen van de vrede in het Midden-Oosten.

Over het algemeen werd Carters State of the Union met weinig enthousisme ontvangen (zie pag. 68). Het grootste gedeelte van de State of the Union was aan de binnenlandse problemen gewijd en daarvan kreeg de economie weer de meeste aandacht.

Carter kondigde een aantal maatregelen ter stimulering van de economie af, wat hij zijn „belangrijkste taak voor 1978" noemde. Hij stelde o.a. belastingverlagingen ter grootte van $25 mrd voor. Indien het Congres dit voorstel aanvaardt, zal de gemiddelde Amerikaanse familie van vier personen dit jaar op een extraatje van $250 kunnen rekenen.

Carter leverde nogal scherpe kritiek op het Congres, dat het nog altijd niet over een nationaal energieprogramma eens is kunnen worden. De president zei dat het Amerikaanse volk op dit gebied tekort is gedaan. Hij waarschuwde met klem dat deze impasse niet veel langer te tolereren valt. „Het ondermijnt ons nationale belang, binnen en buiten de VS," aldus Carter, die erop wees dat de VS dagelijks $120 mln aan geimporteerde olie moeten uitgeven. „Dit remt onze economische groei, verlaagt de waarde van de dollar in het buitenland en verergert de binnenlandse werkloosheid en inflatie."

Deze eerste State of the Union van president Carter was vooral aan binnenlandse problemen gewijd. Op buitenlands politiek gebied betrad de president uitsluitend gebaande paden. Voornaamste oogmerk is en blijft de veiligheid van Amerika. Carter herinnerde aan zijn recente belofte de Amerikaanse defensieinspanningen in Europa op te voeren.

Tegelijk zullen de VS voor ontspanning met de Sowjet-Unie blijven ijveren. Carter voorspelde dat dit jaar met Moskou een nieuw verdrag over beperking van de strategische kernbewapening (SALT II) tot stand zal komen. Het is echter de vraag of de Amerikaanse regering nog in dit verkiezingsjaar het verdrag aan de Senaat zal voorleggen.

De Amerikaanse bemiddelingsrol in het Midden-Oostenconflict is „opbouwend en noodzakelijk". Maar ook is die rol moeilijk en „soms ondankbaar en controversieel". Carter zegde toe dat hij verder zal werken aan de stopzetting van de verspreiding van kernwapens en aan de vermindering van de Amerikaanse wapenvei-kopen aan het buitenland

President Carter. Op de achtergrond v.l.nr. vice-pres. Mondale en voorzitter Huis van Afgevaardigden Thomas O'Neill.

Het Amerikaanse staatshoofd hield een vurig pleidooi voor het Panamakanaalverdrag, dat „de verspreiding van vijandige ideologieën op het westelijk halfrond zal ontmoedigen en direct zal bijdragen tot het economische welzijn en de veiligheid van de VS" Hierop langdurig applaus Toch is ratificering van het verdrag door de Senaat nog verre van zeker

President Carter zei ook. „Wij zijn een natie vol vertrouwen Wij hebben weer een morele basis voor onze buitenlandse politiek Het hart van onze idcntitcit als een natie is onze verbintenis met de mensenrechten·· De Amerikaanse president zei weliswaar geen snelle resultaten van zijn campagne te verwachten maar toch meende hij dat er in ettelijke delen van de wereld een *ontwikkeling* naar grotere vrijheid valt te bespeuren

In de State of the Union plegen Amerikaanse presidenten een overzicht te geven van hun plannen en van de prestaties van hun regering in het afgelopen jaar „In militair, politiek, economisch en geestelijk opzicht is de toestand van onze Unie gezond", zo zei Carter Voor de eerste maal in een generatie wordt Amerika niet door een grote internationale crisis geteisterd

Niettemin waarschuwde Carter het Amerikaanse volk, dat het Vietnamdrama en het Watergate-schandaal heeft meegemaakt, niet te gemakkelijk over minder draniatische maar toch wel nijpende problemen te gaan denken Met name doelend op het ontbreken van een nationaal energiebeleid. zei de president. „Er zijn tijden dat er weliswaar geen sprake is van een overweldigende crisis maar dat er niettemin diepgaande nationale belangen op het spel staan Op zo'n moment kan het risico van niethandelen even groot zijn " 1977 was een goed economisch Jaar voor Amerika, vond Carter, er werden 4 miljoen nieuwe werkplaatsen gecreeerd, het aantal werklozen daalde met 1 miljoen. De werkeloosheid is sinds 1974 niet meer zo laag geweest, zo stelde de president met tevredenheid vast. De inflatie in 1977 nam af, er was een stijgende lijn waarneembaar in de investeringen van het bedrijfsleven en het bruto nationale inkomen overschreed voor het eerst de $ 2 mrd

Toch laat de Amerikaanse economie nog zorgelijke kanten zien, zo vervolgde Carter Het tekort op de betalingsbalans blijft te groot, inflatie en werkloosheid zijn te hoog

Hij benadrukte dat zijn voorstel tot belastingverlaging alleen zinvol zou zijn als het gepaard gaat met een herziening van het belastingstelsel Maar de kans dat het Congres hier dit jaar op zal willen ingaan, wordt klein geacht Het Congres is weliswaar in grote meerderheid voorstander van een belastingverlaging maar het voelt weinig voor het op de helling zetten van het hele belastingsysteem

Carter stelde voor om de Amerikanen dit jaar $ 17 mrd minder belasting te laten betalen. Voor een gezin van 4 leden zou dat neerkoinen op een belastingvermindering van 20%. De president verzekerde dat 96% van de Amerikaanse belastingbetalers dit jaar minder aan de fiscus hoeven af te staan Het bedrijfs-

Weekblad 47ste jaargang No. 2419, pag. 29407-29422

leven werd $ 8 mrd in het vooruitzicht gesteld
Carter betoogde tenslotte dat hij geen heil in loon- en prijscontrole ziet Inflatiebestrijding moet volgens hem met vrijwillige beperking mogelijk zijn Carter voorspelde dat hij op 23 januari een krappe federale begroting zou indienen Na aftrek wegens inflatie zal de verhoging van het nieuwe budget nauwelijks 2% bedragen.

Economisch plan

Op 20 januari zond president Carter het Congres een gedetailleerd economisch plan voor 1978.
Carters voornaamste economische adviseur op het Witte Huis, Charles Schultze, gaf op een persconferentie op 20 januari een nadere toelichting op het document.
Hij zei dat de doelstelling van de regering-Carter om de inflatie reeds in 1979 terug te brengen tot 4% bijgesteld moet worden.
Hij zei dat het onrealistisch was om de binnenlandse inflatie tegen 1979 tot 4% terug te brengen, zoals de regering-Carter in april 1977 nog had gesteld Een realistischer benadering is volgens Schultze om te streven naar een inflatievermindering van ½% per jaar. Aangezien de vermindering van de koopkracht in 1977 6,2% heeft bedragen, betekent deze nieuwe stellingname dat de regering-Carter nu streeft naar terugbrenging van de inflatie tegen eind 1979 tot 5,2%. Schultze zei: ,,Wij zouden dat als een vooruitgang beschouwen."
Tegen dezelfde tijd mag de werkloosheid nog slechts 5,5 a 6% bedragen. In dec. 1977 bedroeg dat cijfer 6,4%, wat een aanzienlijke daling van de werkloosheid betekent vergeleken met de voorgaande maanden.
Schultze gaf in zoveel woorden toe dat Carter niet zijn in 1977 gedane belofte zal kunnen houden om nog in zijn eerste ambtstermijn de federale begroting in evenwicht te brengen.
In de boodschap staat verder dat Carter hoopt een ,,gedragsstandaard" te ontwikkelen voor de loons- en prijsverhogingen. De regering is van plan uitvoerige discussies te houden met ondernemers en vakbonden over de loons- en prijsverhogingen om te verzekeren dat de verhogingen in 1978 beneden de gemiddelde niveaus van de afgelopen twee jaar blijven.

Schultze gaf toe dat zowel de zaken- als de vakbondswereld dit plan niet van harte had verwelkomd Het anti-inflatieplan is zuiver vrijwillig en de president heeft iedere vorm van controle verworpen.
De regering vertrouwt erop dat de reële economische groei in de eerste negen maanden van 1978 ongeveer 5% (jaarbasis) zal bedragen, maar zij vreest dat deze tot 3,5% zal dalen in het laatste kwartaal van het jaar en in 1979 nog meer zal dalen De belangrijkste oorzaak daarvan is het effect op de consumptie door de hogere heffingen voor sociale lasten en het effect van de inflatie, waardoo mensen in nogere belastingtarieven komen te vallen.
De regering stelde verder een uitbreiding van het programma van openbare werken voor
Deze maatregelen, samen met die in de op 23 januari te publiceren begroting, belasting en inflatie zouden de werkloosheid tegen het eind van '78 op 6,2% moeten brengen en op 5,8% tegen het einde van 1979
Schultze gaf toe dat er een extreem sterke economische groei noaig is om tegen het fiscale jaar 1981 een evenwicht op de begroting te verkrijgen Hij benadrukte dat vele van de belastingvoorstellen een economische groei van 5% per jaar beogen. Wat het internationale front betreft, benadrukte de economische boodschap een vergroting van de liberalisatie ven de internationale handel, steun voor de nieuwe aanvullende financieringsfaciliteiten van het IMF en vergroting van de ontwikkelingshulp.

De boodschap benadrukte ook het belang dat de regering hecht aan het systeem van een vrije valutamarkt (zie ook hierna). Maar: ,,Wij zullen geen speculatieve activiteiten toelaten in de valutamarkten die onze economie of die van onze handelspartners verstoren. Wij erkennen ten volle onze verplichtingen in dit opzicht en wij hebben stappen ondernomen om die na te komen."
De boodschap zei dat als Carters energieplan en zijn andere economische plannen worden aangenomen, de VS op een belangrijke manier zullen bijdragen aan het versterken van de wereldeconomie.

Belastingverlagingsvoorstellen

Op 21 januari diende de president een pakket belastingverlagingen en belastinghervormingen bij het Congres in Het voorziet in een totaal van $ 34.900 mln aan belastingverlagingen en $ 10 400 mln aanvullende heffingen voor een netto belastingvermindering van $24.500 mln.
De president zei in een toelichting dat goedkeuring van het programma een miljoen extra banen voor de Amerikaanse arbeiders zal opleveren. De bedoeling van het pakket is de inkomstenbelasting progressiever te maken en de midden- en lage-inkomensklassen zullen de voornaamste begunstigden zijn van de totale netto verlagingen van $ 16.700 mln.
De regering gelooft dat deze verlagingen de consumentenuitgaven zullen doen toenemen en het neerdrukkende effect van de recentelijk aangekondigde verhogingen van de heffingen voor de sociale uitkeringen zullen tenietdoen.
De vennootschapsbelasting zal van 48 naar 45% dalen en kleinere bedrijven met een laag winstniveau zullen grotere kortingen krijgen. Deze verminderingen zullen $6000 min bedragen terwijl de geliberaliseerde investeringskredieten het bedrijfsleven $2400 mln zullen opleveren.
De president kondigde ook vermindering van de telefoonbelastingen en de werkloosheidsbelasting aan ter waarde van $2000 mln. Hij zei dat zonder zijn belastingprogramma de reële groei van de economie slechts 3,5% per jaar zou bedragen, maar met zijn programma 4,5 tot 5%. De president sprak zich verder uit voor een vermindering van de aftrekbaarheid van posten als zakenlunches.

Begroting ingediend

Op 23 januari diende Carter zijn eerste eigen begroting bij het Congres in.
De begroting voor het fiscale jaar '79 voorziet in een totaal aan uitgaven van $ 500,2 mrd tegen $ 439,6 mrd aan inkomsten. Het geraamde tekort van $ 60,6 mrd is nauwelijks geringer dan het tekort van 1978 ($ 62 rnrd). De begroting van 1979 is $ 38 mrd of 8% hoger dan de voorgaande. Houdt men echter rekening met de inflatie dan bedraagt de reele groei van het nieuwe budget slechts 2%.
De nieuwe begroting laat daarom weinig ruimte voor nieuwe binnenlandse hervormingen. Het fiscale jaar 1979 begint op 1 oktober.
In defensieaangelegenheden spreekt de Amerikaanse president zich in zijn boodschap aan het Congres uit voor ,,de constante modernisering van onze strategische strijdkrachten, en voor substantiele verbeteringen in de striidvaardigheid van onze tactische strijdkrachten". Carter: ,,Om de door onze Europese bondgenoten aangegane verplichtingen te evenaren, ben ik voorstander van belangrijke toeneming in onze mondiale defensie-inspanning, met speciale nadruk op die strijdkrachten die het meest direct zijn verbonden met onze Navo-verplichtingen".
Ten aanzien van de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen stelt Carter zich in zijn begrotingsboodschap opvallend voorzichtig op: ,,De defensiebegroting, die ik aanbeveel, benadrukt de modernisering, research en ontwikkeling om toekomstige bedreigingen voor onze veiligheid het hoofd te kunnen bieden.

Maar Iegelijk beperk ik de defensie-uitgaven door een doeltreffender beheer en door het voorzichtig plaatsen van prioriteiten in onze militaire noden".
Hiermee doelt de president met name op het uitstel in de ontwikkeling van de mobiele MX-raket en op de bezuinigingen in het budget voor de marine.

Ook in zijn begrotingsboodschap hamert Carter. weer op de totstandkoming van een doeltreffend nationaal energieplan. Zo'n plan, betoogt hij, is van onschatbaar belang om Amerika's toenemende afhankelijkheid van olie- en aardgasimporten te doen verminderen, om besparing van schaarse energiebronnen aan te moedigen, om de omschakeiing naar beter beschikbare brandstoffen te stimuleren, en om het grote tekort op de betalingsbalans te verkleinen.
Tenslotte kondigde Carter aan, dat de buitenlandse hulpverlening van 6,7 mrd dollar in 1978 tot 7.7 mrd dollar in het fiscale jaar 1979 zal worden verhoogd.

De groei van de nieuwe Amerikaanse begroting gaat vnl. naar twee departementen; gezondheid, onderwijs en sociale welzijnszorg, en naar defensie. In het eerste geval gaat het vnl. om hogere uitgaven voor al bestaande programina's. Zo zullen de programma's voor het scheppen van werkgelegenheid voor minderheden worden gecontinueerd.
Voor defensie heeft president Carter voor het komende fiscale jaar $ 128,4 rnrd voorgesteld, dat betekent een reële groei in militaire uitgaven van bijna 3%. Van nieuwe binnenlandse initiatieven kon er in de begroting dus nauwelijks sprake zijn.
In zijn ,,begrotingsboodschap" aan het Congres herinnert Carter aan zijn in afgelopen februari gedane belofte dat ,,zero-based budgetting" (Carters variant van een jaarlijkse kosten-batenanalyse van overheidsbegrotingen), hervormingen van het belastingsysteem en de reorganisatie van de regering hun weerslag in de toekomstige federale overheidsbegrotingen zullen vinden. Volgens Carter is de begroting-1979 een eerste belangrijke stap in de verwezenlijking van die belofte.
De president gaf alleen nog een utopische verwijzing naar zijn belofte om de begroting tegen 1981 in evenwicht te brengen. Zijn boodschap aan het Congres bevat de vage mededeling dat zulks mogelijk zal zijn, ,,als de particuliere sector in de economie zich de komende jaren blijft herstellen". Carter herinnert aan zijn dezer dagen voorgestelde belastingverlaging ter grootte van $ 25 mrd. Zonder deze belastingverlaging zou hij een vermindering van het begrotingstekort tussen de $ 15 en 20 mrd hebben kunnen aankondigen, aldus Carter, die dan vervolgt: ,,Maar als mijn belangrijkste prioriteit beschouwde ik de vermindering van de lasten voor de belastingbetalers. Alleen op deze manier kunnen wij ons verzekeren van een vitale economie, een teruglopende werkloosheid, een sterke expansie van privé-investeringen en een evenwichtige begroting in de komende jaren."

Meer uitgaven defensie in 1979

Eind december 1977 werd bekend dat de Amerikaanse regering voor 1979 een defensiebegroting heeft opgesteld die het recordbedrag van $ 126 mrd zal halen. In die begroting wordt de volledige ontwikkeling van de nieuwe mobiele MX-raket voor kernkoppen beknot en ook kostbare scheepsbouwprogramma's voor de marine hebben een veer moeten laten.
In de begroting is rekening gehouden met een reële groei in de defensiebegrating van bijna 2% vergeleken met het lopende budget van $ 116,6 mrd.

In okt. 1977 werd aangenomen dat minister Brown akkoord was gegaan met een verzoek van de luchtmacht om $ 245 mln om de volledige ontwikkeling van het MX-systeem te kunnen beginnen. In 1985 zouden de raketten dan operationeel kunnen zijn, wat de schatkist tegen die tijd $ 30 mrd zou hebben gekost. Dit NIX-verzoek is in de laatste dagen echter teruggebracht tot $ 160 mln, wat onvoldoende is voor een volledige ontwikkeling in het belastingjaar 1979, dat in okt. a.s. begint. De MX zal nu waarschijnlijk eind 1986 operationeel worden.
De raketten van dit systeem moeten op en neer kunnen rijden in ondergrondse tunnels van 36 kilometer lengte, of aan de aardoppervlakte van de ene bunker naar de andere, — en het systeem zou ook een combinatie van beide kunnen worden.
Minister Brown overweegt ook om de bestaande Minutemanraketten te gaan lanceren van mobiele lanceerplaatsen, in plaats van de huidige ondergrondse silo's, en dit zou dan een goedkoop alternatief zijn voor de MX.
De ondergrondse silo's kunnen vroeg in de jaren tachtig kwetsbaar worden voor een Sowjetrussische zgn. ,,first strike", een nucleaire verrassingsaanval waarbij het potentieel van de tegenstander grotendeels wordt uitgeschakeld.
Onder de beleidslijn van de regering-Carter om de conventionele troepen die taken hebben in West-Europa te versterken, legt de nieuwe begroting veel nadruk op het aanleggen van reservevoorraden van wapens en ammunitie, en op het versterken van het anti-tank- en artillerie-potentieel.
De marine heeft ongeveer 20% van zijn scheepsbouwplannen moeten laten varen, d.w.z. 15 a 19 schepen minder. Daaronder vallen een nucleair voortgedreven aanvalsonderzeeër; een dito kruiser, die de eerste van een nieuwe klasse had moeten worden met het Aegis-systeem — een luchtverdedigingsstelsel van raketten —, alsmede een fregat en een ondersteuningsschip.
In zijn verkiezingscampagne had Carter een besnoeiing op defensie beloofd van $ 5 tot 7 mrd.

Carter maakt maatregelen voor bestrijding tekort handelsbalans en steun aan dollar bekend

Op 21 december 1977 heeft Carter een aantal maatregelen ter bestrijding van het tekort op de handelsbalans afgekondigd alsmede toegezegd zonodig door monetaire interventies de dollar op de buitenlandse geldmarkten te steunen.
Tot de maatregelen behoren instructies aan het departement van energie om de binnenlandse olieproduktie in Alaska en Californië in bescheiden mate te verhogen.
Ook wil Carter de Amerikaanse landbouwexport stimuleren. Tenslotte maakte het Witte Huis bekend, dat het volume aan leningen van de Export-Import-Bank in 1978 aanzienlijk zal worden verhoogd.

In een verklaring van bet Witte Huis wordt betoogd, dat de tekorten op de Amerikaanse betalingsbalans woorden veroorzaakt door de toenemende olie-invoer, en door ,,de relatief langzame economische groei in Japan, West-Duitsland en andere landen". Het Witte Huis geeft toe, dat de Amerikaanse begrotingstekorten tot de huidige chaos op de wisselmarkten hebben bijgedragen. Ook het feit dat het Congres nog altijd geen energiewetgeving heeft weten te produceren, heeft volgens het Witte Huis de situatie er niet beter op gemaakt.
De verklaring vei-volgt dan: ,,De misvatting dat de VS niet bereid zijn om een doeltreffend energieprogramma aan te nemen, is deels verantwoordelijk geweest voor recente woelingen op de wisselmarkten. De Amerikaanse regering draagt een verantwoordelijkheid om de integriteit van de dollar te verdedigen".

De Amerikaanse regering heeft tot nu toe twee wegen bewandeld om verbetering te brengen in het grote handelstekort, dat als een van de voornaamste oorzaken van de continue val van de dollar wordt gezien: pogingen om het mes in de olie-invoer te zetten, en het uitoefenen van druk op Japan en West-Duitsland om hun nationale economieën te stimuleren.

De gestage waardevermindering van de dollar tegenover de Japanse yen, de Duitse mark, de Zwitserse frank en de gulden speelt zich opvallenderwijs af in een periode van fors herstel van de Amerikaanse economie. Al te veel hinder ondervindt de Amerikaanse handel vooralsnog niet van deze depreciatie van de dollar. Dat komt vooral omdat Canada en Mexico belangrijke handelspartners van de VS zijn en omdat de Amerikaanse dollar nu juist in waarde tegenover de valuta van deze landen is gestegen.
Een belangrijke oorzaak van de moeilijkheden van de dollar moet worden gezocht in de verwarring,

V.l.n.r.: Arthur Burns, president Carter en G. William Miller.

die er in West-Europa en Japan over de economische oogmerken van de regering-Carter bestaat. De industriële wereld ontvangt tegenstrijdige signalen uit Washington. Eerst beloofde Carter dat hij de federale begroting voor 1981 in evenwicht zou brengen. Maar voor 1978 heeft de president aanzienlijke belastingverlagingen aangekondigd, waardoor de begrotingstekorten zullen blijven bestaan.

Onenigheid over economzsche belezd lezdt tot vervangzng hoofd centrale bank

Eind dec. 1977 heeft president Carter de voorzitter van de Federale Circulatie Bank (Federal Reserve Board), te vergelijken met de centrale banken in andere landen, Arthur Burns, vervangen door de 52-jarige William Miller, president-directeur van Textron, een onderneming die helikopters en motoren voor raketten vervaardigt.

De ambtstermijn van de 73-jarige Arthur Burns, die sinds 1970 voorzitter van de „Fed" was en die als economisch adviseur voor alle Amerikaanse presidenten sinds Eisenhower is opgetreden, loopt op **31** jan. 1978 af. Burns had de laatste weken een actieve campagne voor een derde ambtstermijn gevoerd. De benoeming van Miller moet overigens nog door de Senaat worden goedgekeurd.

De opvolger van Arthur Burns geldt in economisch en monetair opzicht als een centrum-man. Hoewel Miller een Democraat is, zijn de eerste reacties in het zakenleven over zijn benoeming nogal gunstig. De voorzitter van de organisatie van fabrikanten liet zich gisteravond lovend over Carters keuze uit. De vooruitstrevender elementen in de Democratische partij, die bevreesd waren dat president Carter de conservatieve Republikein Burns voor een nieuwe ambtstermijn zou benoemen, juichen de benoeming van Miller toe.

Ook de voorzitter van de AFL-CIO-vakcentrale, George Meany, prees de keuze van Carter. Meany: „Door de vervanging van Burns als voorzitter van de Federal Reserve, neemt de president afstand van een beleid, dat verantwoordelijk was voor de laatste recessie en dat een snel economisch herstel in de weg stond."

Het voorzitterschap van de Fed is een van de invloedrijkste posten in Washington. De bank heeft al een lange reputatie van onafhankelijkheid, zowel tegenover het Witte Huis als tegenover het Congres. De Federal Reserve heeft met name de mogelijkheid om de hoeveelheid en de omloop van het geld te sturen, wat de Amerikaanse economie in al haar schakeringen kan beïnvloeden. Het conflict tussen de president en Burns ging vooral over de manier waarop de Amerikaanse economie moet worden gestimuleerd.

Arthur Burns is voorstander van een orthodox monetair beleid. Zo heeft hij zich vierkant verzet tegen de belastingverlagingen, die president Carter ter stimuiering van de economie in 1978 wil doorvoeren. Uit vrees dat een snel groeiende geldvoorraad de inflatie zal aanwakkeren, heeft Burns in '77 herhaaldelijk kredietbeperkende maatregelen doorgevoerd. Het Witte Huis wees er daarentegen op dat zo'n beleid de economische expansie kan bedreigen. In het algemeen werd Burns door de regering-Carter verweten dat hij voorrang verleende aan de bestrijding van de inflatie boven de vermindering van de werkloosheid.

Reacties op State of The Union

In het Congres is gemengd gereageerd op de State of the Union. Terwijl de Democraten de presidentiële verklaring voorzichtig steunden, liet de Republikeinse oppositie zich nogal kritisch uit. Carters voorstel tot belastingverlagingen kon echter de instemming van beide partijen veiwerven. Enkele Democratische Congresleden zouden deze belastingverlagingen echter hoger willen zien dan het door Carter genoemde cijfer van $25 mrd.

De Democratische meerderheidsleider, senator Robert Byrd, sprak van „een goede verklaring". Maar Byrd ontkende de juistheid van Carters beschuldiging dat het 95ste Congres het Amerikaanse volk te kort heeft gedaan door in zijn eerste zitting niet een nationaal energieplan goed te keuren. De Democratische meerderheidsleider in het Huis, Jim Wright, prees de rede van Carter, maar in zijn lof zat scherpe kritiek verborgen op het beleid dat de president tot nog toe heeft gevoerd. „President Carter moet ermee geluk gewenst worden dat hij van frenetieke 'crisis management' is geëvolueerd naar een evenwichtige behandeling op lange termijn van onze belangrijke problemen," aldus Wright. Daarentegen noemde de Republikeinse minderheidsleider in het Huis, Rhodes, de rede van de president „een verzameling tegenstrijdige clichés waaraan — net als aan de staat van dienst van de regering-Carter tot nu toe — oogmerk of richting ontbreekt". (IHT, *Newsweek*, Time, *NRC/H'blad*, Le Monde, NZZ, The Times)

WEST-EUROPA

BELGIË

VERKORTING WERKTIJD IN OLIESECTOR

In het kader van een nieuwe CAO voor de petroleumnijverheid is op 16 jan. overeenstemming bereikt over een verdere verkorting van de werktijd. Het akkoord kwam tot stand onder druk van een dreigende stakingsactie van de 5.000 olie-arbeiders, die op 17 jan. zou beginnen, en op voorstel van minister Spitaels (tewerkstelling en arbeid) die als bemiddelaar tussen het vakbondsfront en de Belgische Petroleumfederatie optrad.

Het akkoord houdt in dat de wekelijkse arbeidsduur m.i.v. 1 jan. 1979 wordt herleid tot 38 uren. Het weekloon voor 40 werkuren wordt behouden.

In oktober 1977 mislukte het centrale overleg tussen het Verbond van Belgische Ondernemingen, de vakbonden en de vertegenwoordigers van de zelfstandigen over een mogelijke invoering van de 36-urenweek. De regering kwam toen niet tussenbeide in de onderhandeling, al sprak premier Tindemans zich in eigen naam wel uit tegen een verkorting van de werktijd.

Na de totstandkoming van het akkoord in de petroleurnsector heeft het VBO laten weten, dat het geen redenen zag om het centraal debat over de 36-urenweek opnieuw te openen, ook reeds omdat in de meeste bedriifssectoren — aldus het VBO — de werknemers geen werktijdverkorting vragen.

ACV-voorzitter Houthuys deed opmerken dat de weigering van de werkgevers om in oktober een centraal akkoord te aanvaarden, de arbeiders verplicht hun eisen in de bedrijfssectoren te stellen.

DISCONTO

Nadat zij op 14 december 1977 het disconto van 7 op 9% had gebracht, om de speculatieve druk op de frank tegen te gaan, heeft de Nationale Bank in januari, wegens het succes van haar ingrijpen, het crisispeil weer verlaagd.

Het disconto werd m.i.v. 5 jan. van 9 naar 8,5% teruggebracht en op 18 januari van 8,5% naar 7,5%.

(Vor. ber. pag. 7/3)

BAALHOEKKANAAL

De beslissing van de Nederlandse regering om het Waterschap Hulster Ambacht te laten beginnen met de verhoging i-an de Deltadijk tussen Baalhoek en Paal aan de Westerschelde, heeft in de Belgische Kamer het VU-lid Mattheyssens op 19 jan. een vraag doen stellen over het verdere verloop van de onderhandelingen betreffende de aanleg van het Baalhoekkanaal. Minister van buitenlandse zaken Simonet antwoordde als volgt op de vraag:

„Op grond van veiligheidsoverwegingen heeft de Nederlaridse regering aan het Waterschap Hulster Ambacht inderdaad toestemming gegeven om het drie kilometer lange dijkvak tussen Paal en Baalhoek aan de Westerschelde op Deltahoogte (Nieuw Amsterdams Peil .+ 8 m) te brengen. De verzwaring en verhoging van dit dijkvak lag reeds in 1970 besteksklaar, maar de aanbesteding ervan werd aangehouden in afwachting van een beslissing over de aanleg van het Baalhoekkanaal. Het dijkvak ligt immers in het tracé van de voorhaven van de Baalhoeksluis. Het ontwerpverdrag betreffende de totstandkoming van het Baaihoekkanaal voorziet derhalve in de opruiming van dit dijkvak en de aanleg van een nieuwe hoogwaterkerende dijk aan de westzijde van de voorhaven.

Deze werken komen, volgens het ontwerpverdrag, voor rekening van België. Het enige gevolg van de Nederlandse beslissing is dat, bij aanleg van het Baalhoekkanaal, dit dijkvak niet in zijn huidige vorm, maar verhoogd en verzwaard, overeenkomstig de vereisten gesteld in de Nederlandse Deltawet, zal moeten worden opgeruimd. De opruiming zal aanleiding geven tot enige extra-kosten, die voor rekening van België zullen komen.

De Nederlandse beslissing laat derhalve het standpunt van de Nederlandse regering m.b.t. de Belgisch-Nederlandse ontwerpverdragen i.z. respectievelijk de totstandkoniing van het Baalhoekkanaai, de verbetering van de vaarweg door de Schelde nabij het Nauw van Bath, de verdeling en de kwaliteit van het Maaswater, onverlet. De Nederlandse regering heeft meermalen gesteld dat zij bereid is tot de gelijktijdige ondertekening van deze drie verdragen over te gaan.

Het geachte lid vraagt welke de vooruitzichten zijn voor de aanleg van het Baalhoekkanaal. In dit verband moge ik verwijzen naar de volgende bepaling van het regeerakkoord: „Na overleg met de gewesten zal de regering nieuwe onderhandelingen met Nederland aanknopen om zo snel mogelijk te komen tot het afsluiten van de verdragen betreffende de Schelde en de Maas." Ter uitvoering van deze bepaling vindt thans overleg plaats in de schoot van de Belgische regering."

VIERING 150 JAAR BELGID

De kabinetsraad heeft op 20 jan. ingestemd met een aantal voorstellen tot viering van de 150se verjaardag van de Belgische onafhankelijkheidsverklaring. De voorstellen waren uitgewerkt door het nationaal comité, belast met de voorbereiding van de viering, en hebben o.m. betrekking op een algemene actie ter verfraaiing van de onmiddellijke omgeving, een „stromen-programma" dat voorziet in de zuivering van het water van IJzer, Schelde en Maas en ook in de organisatie van feestelijke optochten op die stromen, een Europaliafestival gewijd aan België, een groot folkloristisch feest te Brussel, de oprichting van een nationaal fonds belast met het voorstellen, goedkeuren, steunen en financieren van allerhande feestinitiatieven.

Voorts heeft de regering van haar kant ook een aantal voorstellen uitgewerkt, die nog aan het nationaal comité zullen worden voorgelegd. Een financieringsformule voor de feestelijkheden werd nog niet uitgewerkt.

NEDERLAND

BENOEMING STAATSSECRETARISSEN

Nadat op 19 dec. 1977 de ministers in het kabinet-Van Agt beëdigd waren (pag. 809/1-1977), moesten nog de staatssecretarissen aangezocht worden. Over de verdeling van de staatssecretariaten over de regeringspartijen CDA en VVD was eerder reeds overeenstemming bereikt (pag. 11/3-1978).

Tien staatssecretarissen konden nog in 1977, en wel op 28 dec., worden beëdigd. Dit betrof mr. H. E. Koning (VVD, binnenlandse zaken), drs. D. F. van der Mei (CDA. CHU, buitenlandse zaken, i.h.b. Europese zaken), mevr. mr. E. A. Haars (CDA, CHU, justitie), mr. A. Noteboom (CDA, CHU, financiën), C. J. van Lent (CDA, KVP, defensie), mr. G. Ph. Brokx (CDA, KVP, volkshuisvesting), mevr. drs. N. Smit-Kroes (VVD, verkeer en waterstaat), Th. M. Hazekamp (CDA, KVP, economische zaken), L. de Graaf (CDA, ARP, sociale zaken) en mevr. G. J. Kraaijeveld-Wouters (CDA, ARP, CRM).

Een klein probleem ontstond m.b.t. de benoeming van de heer Van der Mei tot staatssecretaris van buitenlandse zaken, toen op 21 dec. vanuit het ministerie van buitenlandse zaken geruchten in omloop werden gezet, volgens welke de bekwaamheden van de heer Van der Mei onvoldoende aansloten op de eigenschappen, die voor een staatssecretaris van Europese zaken minimaal noodzakelijk zijn. Na een kritische reactie hierop van CDA-fractievoorzitter Aantjes gaf minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken op 21 dec. een verklaring uit, dat hij

tegen niemand een veto had uitgesproken.
Vervolgens werden op 28 dec. bereid gevonden om als staatssecretaris op te treden de heer G. C. Wallis de Vries (VVD), wethouder van Den Haag, en mevr. mr. E. Veder-Smit (VVDj, lid van de TK, resp. op CRM en op Volksgezondheid. De eerste kandidaat voor volkgezondheid uit de VVD was dr J. van Mansvelt geweest, geneesheer-directeur van het St. Elisabethsgasthuis in Haarlem. De betrokkenheid die de heer Van Mansvelt de afgelopen jaren met de abortuskwestie heeft gehad, maakte hem echter voor het CDA moeilijk te aanvaarden.
Er deden zich problemen voor bij de benoeming van staatssecretarissen op onderwijs en wetenschappen. Eerste kandidaten waren hier drs. K. de Jong Ozn (CDA, ARP), ook staatssecretaris in het kabinet-Den Uyl, en A. J. Hermes (CDA, KVP), lid van de TK. Er ontstonden echter moeilijkheden bij de taakomschrijving van de heer Hermes, omdat minister Pais zelf het vernieuwingsbeleid bij het kleuter- en basisonderwijs ter hand wil nemen, een taak, die het CDA aan de heer Hermes had toegedacht.
Over de benoeming van dr. De Jong werd op 30 dec. overeenstemming beireikt. Minister Pais en de heer Hermes bereikten op 3 jan. overeenstemming. Weliswaar kreeg de heer Hermes de portefeuille van kleuter- en basisonderwijs, maar hij heeft zich er bij neer moeten leggen dat minister Pais de eerste verantwoordelijkheid heeft voor de vernieuwing van de wetgeving op dit terrein. Het compromis tussen minister en staatssecretaris houdt in, dat voorstellen tot vernieuwing ,,in beginsel" door beide bewindslieden zullen worden ondertekend. Bij onenigheid echter zal minister Pais, omdat hij de eerste verantwoordelijkheid draagt, alleen ondertekenen.

Op 3 jan. werd mr. K. H. Beyen (VVD) benoemd tot staatssecretaris van buitenlandse zaken, speciaal belast met handelsbevordering. Mr. Beyen was lid van de raad van bestuur van de Amro Bank.
Alleen op het ministerie van defensie ontbrak nu nog een staatssecretaris. Eerste kandidaat hiervoor was het VVD-TK-lid A. Ploeg. De VVD had hem de militaire materieelverzorging toegedacht. Minister Kruisinga wilde deze taak echter in eigen handen houden. Hij zag ook liever een vrouwelijke staatssecretaris, die belast zou worden met het ,,vermaatschappelijken" van de krijgsmacht en met het militaire straf- en tuchtrecht. Tenslotte kwam naar buiten, dat de minister de heer Ploeg ,,te licht" vond voor het ambt van staatssecretaris.

De minister en die VVD-tractievoorzitter hebben lang aan hun eigen standpunten vastgehouden. Er is over de kwestie veel beraad geweest, waarbij ook premier Van Agt en CDA - fractievoorzitter Aantjes aan het overleg deelgenomen hebben.

Verontwaardiging ontstond binnen de VVD vooral. toen bleek dat minister Kruisinga buiten de partijorganen van de VVD om naar kandidaten gezocht had. Hij had de post aangeb den aan mevr. H. van Someren-Downer, VVD-fractievoorzitter in de EK, die het aanbod afgewezen had, en aan mevr. T. Faber-de Heer, voorlichtster van het departement van justitie. Volgens een woordvoerder van de VVD was mevr. Faber pas up 6 jan. van dit jaar lid geworden van de VVD, nadat haar het staatssecretariaat was aangeboden; naar eigen zeggen had mevr. Faber zich kort na de verkiezingen van mei vorig jaar bij de VVD aangesloten.

Op 13 jan. heeft de heer Ploeg zich als kandidaat-staatssecretaris teruggetrokken.
VVD-TK-fractievoorzitter Rietkerk stelde toen vast, dat de verhouding tussen de VVD-fractie en de minister is verstoord.
Minister Kruisinga is op 14 jan. akkoord gegaan met het voorstel van mr. Rietkerk om het VVD-TK-lid dr. W. F. van Eekelen tot staatssecretaris van defensie te benoemen.

Mr. J. G. Rietkerk, fractieleider van de VVD, heeft op 16 jan. nog een verklaring uitgegeven waaruit blijkt dat minister Kruisinga het betreurt dat in de discussie rond de vervulling van het laatste staatssecretariaat naar buiten de indruk is gewekt dat hij de militair-politieke kwaliteiten van de heer **A.** Ploeg, de eerste kandidaat van de VVD, in dit kader in twijfel heeft getrokken.

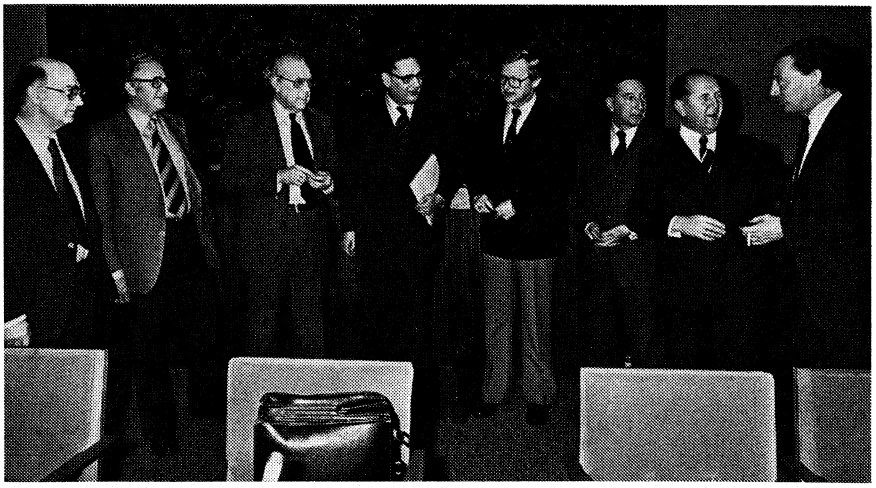
Minister Kruisinga heeft voorts tegenover de heer Rietkerk verklaard dat het hebben van een militaire achtergrond als zodanig voor de vervulling van het staatssecretariaat geen verhindering mag zijn. Gelet op deze uitingen van dr. Kruisinga heeft Rietkerk alsnog meegewerkt aan de vervulling van de vacature en dr. Van Eekelen voorgedragen.

De nieuwe staatssecretaris krijgt binnen de politieke top van Defensie de volgende taken waarover met minister Kruisinga en de zittende staatssecretaris Van Lent afspraken zijn gemaakt: herziening van het militair strafrecht, het militair strafprocesrecht en het militair tuchtrecht, oefenterreinen, vliegvelden, kazernes en andere ruimtelijke-ordeningstaken van Defensie.

Voorts de zaken betreffende militaire werkplaatsen en bedriiven. de research en ontwikkeling van Defensie, het aanschaffen van materiaal voor zover bepaalde aspecten niet door de minister zelf worden behandeld, en het beheer en de verzorging van materieel. (ANP, NRC/H'blad, Nederlandse Staatscourant)

EERSTE ORIËNTEREND GESPREK VAN REGERINGSDELEGATIE MET SOCIALE PARTNERS

Op 9 januari heeft een kabinetsdelegatie o.l.v. de nieuwe minister van sociale zaken, Albeda, in het SER-gebouw eerste oriënterende besprekingen gevoerd met het georganiseerde bedrijfsleven.
Behalve prof. Albeda bestond de re-

Het eerste overleg tussen leden van het nieuwe kabinet en vertegenwoordigers van vakbeweging en bedrijfsleven Vlnr de heer Spit (FNV), de heer Meulman (CNV), minister Albeda (sociale zaken), minister Van Aardenne (economische zaken), minister Andriessen (financiën), de heer De Wit (NCW), de heer Van Veen (VNO) en staatssecretaris Hazekamp (economische zaken)

geringsdelegatie uit de ministers Van Aardenne (EZ), Andriessen (financiën) en staatssecretaris Hazekamp (middenstandszaken/EZ).

Zoals minister Albeda tijdens een persconferentie na afloop meedeelde had het gesprek meer het karakter van een ,,hearing" om de sociale partners de gelegenheid te geven hun punten naar voren te brengen in verband met de komende regeringsverklaring. In het gesprek werd de wenselijkheid uitgesproken van een blij\-ende vorm van centraal overleg tussen regering en sociale partners. Afgesproken is dat de gesprekspartners in de loop van de komende maand, wanneer de debatten over de regeringsverklaring achter de rug zijn, opnieuw bijeen zullen komen. ..Dan kunnen wij van onze kant wat duidelijker zijn", aldus minister Albeda. Hij toonde zich positief tegenover APO's" met daarin bepaalde afspraken over het arbeidsmarktbeleid, maar zag als gevaar dat ze tot een ,,rigide" situatie zouden kunnen leiden.
De bewindsman liet weten, dat de koppeling van de sociale bodemuitkeringen aan het minimumloon zal worden gehandhaafd. De heer Van der Meulen (CNV) had daarover duidelijkheid gevraagd, vooral nadat over de desbetreffende passage in het regeerakkoord verschillende interpretaties waren ontstaan.
Tijdens de persconferentie bleek, dat de vakbeweging zich in het gesprek ook nog eens duidelijk heeft uitgesproken ten gunste van handhaving van de koopkracht voor de modale man en over de noodzaak tot afspraken over de werkgelegenheid. Voor dit laatste willen vooral de FNV-bonden arbeidsplaatsen-overeenkomsten (APO's) afsluiten met de werkgevers.
Vice-voorzitter Spit vroeg daarvoor in het gesprek nog eens financiële steun van de kant van de regering.
Behalve over de plannen van het kabinet met de sociale voorzieningen, toonde met name de FNV zich ook bezorgd over de plannen met de vier zgn. hervormingsvoorstellen van de vorige regering t.a.v. VAD, WIR, OR en Grondpolitiek.
De werkgevers (Raad van Bestuur in Arbeidszaken met industrie, handel, middenstand en landbouw) hadden hun wensen voor het te voeren sociaal-economische beleid nog eens neergelegd in een notitie ten behoeve van dit eerste tripartite gesprek. Volgens hen wordt de ernst van de zwakker wordende positie van de Nederlandse economie voor de jaren '80 onvoldoende ingezien.
De situatie is des te ernstiger omdat de problemen in de jaren '80 op ons afkomen, een nieuwe aanslag betekenen op de Nederlandse economie. Er is immers reeds gedurende langere tijd sprake van een volstrekt scheefgegroeide situatie. Zo is sinds 1970 de gehele groei van ons nationale inkomen naar de collectieve sector gegaan. Aangezien in dezelfde periode het vrij besteedbare inkomen van werknemers is gestegen met 15%, betekent dit dat het inkomen van zelfstandigen en de bedrijfsrendementent fors zijn gedaald, aldus de werkgevers. Daarom noemden zij afremming van de uitgavenstijging in de collectieve sector dringend geboden.
De versterking van onze concurrentiepositie en daarmee van het draagvlak noemde werkgeverswoordvoerder mr. Van Veen ,het grootste probleem" voor de middellange termijn. Voor een effectieve bestrijding van de werkloosheid en inflatie is volgens de werkgevers op zijn minst nodig een structurele daling van de arbeidsinkomensquote met 1% punt per jaar Zij vroegen riog eens aandacht voor de voorstellen, die zij op 18 okt al bij het toenmalige kabinet hebben neergelegd Zij toonden zich verder o m bezorgd over de effecten, die de aangekondigde BTW-verhoging op aardgas op de bedrijfstaks-onderhandelingen hebben ,,Wij krijgen berichten dat men die verhoging nu al gecompenseerd probeert te krijgen", aldus mr Van Veen
Tijdens het gesprek met de regering hebben ook nog de Raad van Overleg voor Middelbaar en Hoger Personeel (voorzitter drs Van der Schalie) Landbouw (drs J Schouten) en Middenstand (W Perquin), hun specifieke zaken op tafel gelegd

[1] APO is de afkorting van arbeidsplaatsenovereenkomst — een in de CAO op te nemen afspraak tussen werknemers- en werlrgeversorganisaties o.a. over omvang er, kwaliteit van de werkgelegenheid.

Persconferentie nieuwe *bewindslieden* sociale *zaken*

De nieuwe bewindslieden van sociale zaken, minister Albeda en staatssecretaris De Graaf, hebben op 23 jan. een kennismakingsbijeenkomst met de pers gehad, waarop zij nadere mededelingen over het voorgenomen beleid hebben gedaan.

Minister Albeda zei het erg moeilijk te vinden aan te geven wat voor slechte situatie de regering precies voor ogen heeft bij de vraag wanneer de toegezegde handhaving van de koppeling van de sociale bodemuitkeringen aan het nettominimumloon toch zou moeten worden losgelaten. In de debatten over de regeringsverklaring had premier Van Agt handhaving van de koppeling toegezegd, eventuele onverwachte ontwikkelingen daargelaten. Volgens de bewindsman van Sociale Zaken zal er in ieder geval geen loonexplosie mogen komen, maar die acht hij weinig waarschijnlijk gezien de situatie op de arbeidsmarkt.
Over de VAD kon de bewindsman alleen zeggen, dat er een collectief deel in de verdeling van de vermogensaanwas komt onder de werknemers. Over kwesties als het beheer en de bestemming van dat geld is men binnen het kabinet nog niet tot een definitieve opvatting gekomen. Met betrekking tot de APO's zei dr. Albeda, dat de regering wel bepaalde experimenten daarmee financieel wil ondersteunen, maar het door de vakbeweging geclaimde bedrag van een half miljard noemde hij onhaalbaar.
Staatssecretaris L. de Graaf, die speciaal belast is met de sociale zekerheid, noemde tijdens het persgesprek bezuinigingen in de uitgaven van de sociale zekerheid onontkoombaar. Primair wil de regering dat bewerkstelligen door een beperking van het aantal mensen, dat een beroep op de uitkeringen moet doen, ,,maar dat zal onvoldoende zijn", voorspelde hij. Daarbij is een verlaging van de uitkeringsnormen in het kader van de WAO niet bij voorbaat als mogelijkheid uitgesloten. De staatssecretaris dacht met name aan de oorspronkelijke plannen van het vorige kabinet zoals met betrekking tot de WAO en de kinderbijslag/kinderaftrek. Met nadruk wees de staatssecretaris erop, dat bij de noodzakelijke bezuinigingen niet uitsluitend of bij voorrang gekeken inag worden naar de sociale zekerheid. Ook andere overheidsvoorzieningen zoals onderwijs, defensie etc. moeten daarbij volgens hem worden betrokken, (SER-Bulletin, ANP!

LATIJNS-AMERIKA

BOLIVIA

PRESIDENT BANZER KONDIGT VERKIEZINGEN AAN

Generaal Hugo Banzer, president van Bolivia heeft op 9 nov. 1977 in een door radio en televisie uitgezonden redevoering bekendgemaakt dat in juli 1978 algemene verkiezingen zullen worden gehouden, die een eind moeten maken aan het 7 laar geduurd hebbende militaire bewind (pag 575/1-'75 e v.)
Voordat de verkiezingen gehouden worden zullen de militairen naar de kazernes terugkeren, zo zei hij. Maar hij waarschuwde dat de strijdkrachten die hij aanduidde als ,,de beschermende instituten van het land" de ontwikkelingen in het land op de voet zullen volgen opdat vrede en eendracht bewaard blijven
Banzer zei dat het besluit om terug te keren naar een democratisch regeringssysteem was genomen in overleg met de strijdkrachten en zonder buitenlandse druk.
De verkiezingen zijn volgens generaal Banzer twee jaar vervroegd wegens ,,de buitengewone levenskracht van het Boliviaanse systeem en zijn souplesse".
Wat volgens Banzer in het huidige stelsel gehandhaafd moet blyven zijn de zaken waarvan iedereen collectief profiteert, niet een bevoorrechte bovenlaag.
Banzer maakte tevens bekend dat een verbod op politieke activiteiten dat drie jaar geleden was ingesteid is opgeheven. Maar deze maatregel zou niet gelden voor linkse partijen die door Banzer buiten de wet waren gesteld toen hij in 1971 via een staatsgreep de linkse regering van generaal Juan José Torres opzij zette.
Minister van binnenlandse zaken Juan Pereda gaf in een interview op 23 nov. 1977 een nadere toelichting op de aangekondigde democratisering van het bewind. Hij verklaarde dat ook de linkse partijen aan de verkiezingen van juli 1978 zuilen mogen deelnemen maar dat sommigen van hun leiders, die in ballingschap leven, niet van een nog af te kondigen amnestie zouden kunnen profiteren.

Op 1 dec. 1977 kondigde Banzer aan dat hij zelf geen kandidaat zou zijn bij de algemene verkiezingen van 1978. Banzer zei dat dit besluit hem ,,door zijn geweten" was ingegeven na ampele overwegingen.

Na de legitimiteit van zijn regering te hebben onderstreept en erop te hebben gewezen dat hij de verkiezingen gemakkelijk zou kunnen winnen, zei de president dat hij volledig vertrouwen had in het volk en de natie.
Het besluit van Banzer kwam als een verrassing omdat hij kort tevoren twee nieuwe commandanten resp voor de landstrijdkrachten en voor de luchtmacht had benoemd, die het land zouden moeten regeren als hij aan de verkiezingsstrijd zou gaan deelnemen.

Coup verijdeld

De regering maakte op 9 dec. 1977 bekend dat zij een samenzwering had verijdeld van burgers en legerofficieren die een staatsgreep beraamden tegen het bewind van generaal Banzer.
De bekendmaking kwam kort na een mededeling door regeringsfunctionarissen dat twee mannen in de stad Santa Cruz een aanslag hadden willen plegen op het presidentiële vliegtuig.
,,Ondanks de samenzwering handhaaft de regering haar besluit het land door middel van verkiezingen op 9 juli grondwettelijk te maken", aldus een regeringswoordvoerder. Banzer zou zich bij de verkiezingen niet verkiesbaar stellen, zo herhaalde hij.
Volgens regeringskringen was het komplot van burgers en ministers een poging de terugkeer naar de democratie te verhinderen. Zij gaven echter geen bijzonderheden over de wijze waarop de omverwerping van het bewind had moeten plaatsvinden. Vijf officieren zouden zijn gearresteerd.

Op 19 dec. 1977 maakte Banzer bekend dat hij het opperbevel van de strijdkrachten op zich had genomen. Het besluit kwam nadat hij de bevelhebbers van de verschillende strijdkrachtonderdelen had verzocht om ontslag na een diensttijd van 30 jaar. Maar dit verzoek werd afgewezen en de commandanten vroegen Banzer daarna het opperbevelhebberschap te aanvaarden, een functie die sinds 1973 niet meer was vervuld.

Acties tegen. aangekondigde verkiezingen

Na de aankondiging van de verkiezingen is in brede lagen van de Boliviaanse samenleving onrust ontstaan.
De vakbond van mijnwerkers kondigde begin dec. een 24-uursstaking aan voor 21 dec. als protest tegen wat de organisatie noemde het fascistische project voor de algemene verkiezingen. Volgens de vakbond is het de bedoeling van de regering ,,een corporatistisch fascistisch systeem op poten te zetten teil gunste van de buitenlandse monopoiies en de Boliviaanse oligarchie".

Op 21 dec. maakte de regering bekend dat er een gedeeltelijke amnestie was verleend waardoor 19 gevangenen vrijgelaten zouden worden en 340 bannelingen weer naar het land zouden mogen terugkeren. Tevens werd een lijst gepubliceerd met de namen van 348 personen die beschouwd worden als ,,extremistische personen" die het land niet in mogen Op deze lijst kwamen de narnen voor van de oud-presidenten Hernan Siles Zuazo en Juan Lechin Oquendo.
De aankondiging van de partiële amnestie leidde tot acties van familieleden en vrienden van personen die niet onder de amnestie vielen.

Op 28 dec. 1977 begonnen zij een hongerstaking. Een twaalftal echtgenoten van politieke ballingen bezetten de zetel van de aartsbisschop van La Paz. De actie verspreidde zich snel door het land en vond vooral in kringen van geestelijken en de universiteit veel weerklank. In La Paz werden een aantal kerken bezet alsmede de bureaus van de VN en van de belangrijkste krant van het land *Presencia.*
De actievoerders zeggen dat zonder een algehele politieke amnestie de verkiezingen van juli geen enkele waarde hebben.
Banzer reageerde op 6 jan. bij de gelegenheid van de presentatie van de officiële kandidaat voor het presidentschap, gen. Juan Pereda, op de actie met de woorden: ,,Als het volk het wil, vinden er geen verkiezingen plaats".

Amerikaanse druk

Verschillende bronnen noemen druk van Amerikaanse zijde als een van de voornaamste beweegredenen tot het uitschrijven van nieuwe verkiezingen.
Senator Edward Kennedy verklaarde onlangs: „In Bolivia werd de repressie door de staat geïnstitutionaliseerd.". De voormalige opperbevelhebber van het leger Alcoreza klaagde over de druk die de regering Carter zou uitoefenen om tot normalisering van het politieke leven te komen. (FAZ, Le Monde, The Times, NZZ)

AFRIKA

ANGOLA

VOORTZETTING USITA-ACTIVITEITEN

In aansluiting op de eerder (pag. 60/2 e.v.) geschetste ontwikkelingen volgt hieronder een overzicht van verdere UNITA-activiteiten in het tweede halfjaar van 1977.

Het Angolese ministerie van defensie verklaarde op 14 juli dat Zuid-Afrika een Angolees transportvliegtuig bij Cuangar op 12 juli had neergeschoten, waarbij 12 personen om het leven waren gekomen; volgens Zuidafrikaansc berichten had een UNITA-patrouille het toestel tijdens de start beschoten, waarna het was neergestort.
Zuidafrikaanse functionarissen te Windhoek verklaarden op 21 juli dat UNITA-eenheden de vorige dag Cuangar hadden ingenomen en dat ruim 370 vluchtelingen, o.w. ong. 100 militairen, naar Namibië waren uitgeweken, waar zij in Nkurenkuru onder militaire bewaking waren gesteld.
Zuidafrikaanse functionarissen in Ovamboland verzekerden volgens Le Monde (24-7) dat Cubaanse militaire versterkingen naar de door de UNITA bedreigde steden Pereira-d'Eca, Rocades en Calueque waren gestuurd.

De Zuidafrikaanse radio maakte op 25 juli melding van ,,hevige aanvallen" van ,,troepen die zich verzetten tegen de Angolese MPLA-regering" bij de steden Calueque, Santa Maria en Kalanda, terwijl radio-Loeanda een offensief meldde van ,,anti-regeringstroepen" rond Cuangar, dat door Zuidafrikaanse troepen zou zijn bezet. Op 2 aug. berichtte de Zuidafrikaanse radio op grond van vluchtelingenverklaringen dat de recente gevechten minstens 100 dolden hadden gevergd en dat de UNITA-strijders, na vier dorpen te hebben veroverd, hun aanval nu concentreerden op de grensstad Calai, die vervolgens op 20 aug. in hun handen zou zijn gevallen.

In een op 29 aug. te Parijs uitgegeven UNITA-communiqué werd gesteld dat tussen 13 en 24 aug. ook de plaatsen Fungo (provincie Malanga) en Ceuili (provincie Cuando-Cubango) waren veroverd. In totaal zouden 403 Angolese en Cubaanse militairen zijn gedood tegen 6 doden aan UNITA-zijde en voorts zouden

drie treinen en 24 pantservoertuigen zijn vernietigd.
Tegenover The Tzmes (27-9) stelde Savimbi dat hij de provincie Cuango-Kumbango als volledig ,,bevrijd" beschouwde, maar hij erkende dat hij niet in staat was de westelijke stedelijke gebieden rond Serpa Pinto, Bié en Huambo te beheersen, waar permanent garnizoenen van Cubaanse militairen gelegerd zijn.

DPA (4-10) meldde dat Cubaanse troepen, gesteund door SWAPO-eenheden. een offensief tegen Cuangar en Calwi waren begonnen. Op 12 okt. werd door Zuidafrikaanse bronnen de veroverng van Cuangar door Angolese regeringstroepen, geleid door Cubanen, bericht.

Op 3 nov. stelde Sangumba te Parijs dat de UNITA toen in 10 van de 16 Angolese provincies guerrilla-acties voerde.

Op 14 dec. werd namens de UNITA in Lissabon verklaard dat haar troepen in de voorbije drie weken 11 aanvallen hadden uitgevoerd op vrijwel alle belangrijke steden in Centraal-Angola en dat zij de Benguela-spoorweg op verscheidene plaatsen hadden afgesneden. In het bijzonder werd melding gemaakt van aanvallen op een voorstad van Bié en op de havenstad Lobito, waar minstens 10 Oostduitse technici alsook een aantal Bulgaren en Cubanen zouden zijn gedood.

Op 30 dec. deelde The Star uit Johannesburg mee dat Angolese en Cubaanse troepen kort voor de Kerst een nieuw offensief tegen de UNITA waren begonnen.

Over de positie van de UNITA berichtte The *Financial Times* (26-1-'78) o.m.:

Bronnen uit Westerse inlichtingendiensten stellen de huidige kracht van UNITA op 8 000 gewapende mannen, gesteund door een onbekend aantal sympathisanten Het niveau van de UNITA-activiteit ligt volgens deze bronnen ergens tussen de overdreven claims van haar buitenlandse propagandisten en de kleinerende mededelingen van de MPLA over geïsoleerde daden van banditisme ,,Het schijnt dat er eerder sprake is van een geregelde reeks schermutselingen dan van gevechten en dat er een regelmatige stroom van doden en gewonden is", aldus een bron
Volgens MPLA-bronnen trof de leiding in Loeanda de afgelopen he-fst een belangrijke beslissing nl om civiele UNITA-sympathisanten weg te sturen voor een ,,heropvoeding" en tegelijk een door Cubanen gesteund militair offensief te openen tegen guerrillastrijders in de belangrijke centrale provincies Huambo en Bié Tegelijkertijd poogde UNITA zich te consolideren door in westelijke richting op te rukken naar de Atlantische kust met, op een bepaald moment, als doel het proclameren van een afscheiding in het zuiden — een idee die nu wegens gebrek aan Afrikaanse steun schijnt te zijn losgelaten
Volgens MPLA-bronnen werden ,,duizenden" UNITA-aanhangers gedetineerd toen de militaire opmars ten oosten van Huambo naar Bié plaatsgreep Het was in die periode, misschien toevallig dat de VS hun schatting van het aantal Cubaanse troepen in Angola verhoogden tot 27000, hoewel dit cijfer waarschijnlijk ook de 3 500 Cubaanse burgers in het land omvat De uitkomst van het offensief is nog onduidelijk Gegeven het terrein, de grote gebieden waar het om gaat en de voortdurende steun aan UNITA van Zuid-Afrika en Zaire is een geheel duidelijk en onmiddellijk resultaat onwaarschijnlijk Zoals zowel de MPLA als de UNITA in hun strijd tegen de Portugezen ontdekten kan een handjevol getrainde mannen standhouden tegen conventionele troepen, in het bijzonder als zij de steun van de dorpen hebben die UNITA beweert te hebben onder de Ovimbundu
UNITA's claim het platteland te ,beheersen" kan echter misleidend zijn Afgezien van Huambo en Bié claimt UNITA een brede strook land die zich uitstrekt van Cuando Cubango in het zuiden tot Moxico en Luena meer naar het noorden Het is een open vraag of de term ,,beheersen' werkelijk kan worden toegepast op zulke omvangrijke en onderbevolkte gebieden waar een opstand jarenlang kan sluimeren zonder enige noemenswaardige invloed op de centrale regering uit te oefenen
Een belangrijke factor is de mate waarin de MPLA de Ovumbu stamverwantschap kan vervangen door loyaliteit die voortspruit uit de pogingen van Dr Neto om medische zorg, het kunnen lezen en schrijven en onderwijs te bieden aan de bevolking van zuidelijk en centraal Angola ,,

Uitwijzing UNITA-vertegeizwoordigers uit *Zambia*. *Diplomatieke* betrekkingen *Angola-Zam*bia

Nadat Zambia en Angola op 23 sept. 1976 in een gemeenschappelijk communiqué hadden meegedeeld dat zij hadden besloten diplomatieke betrekkingen aan te knopen, maakte Zambia's minister van binnenlandse zaken Aaron Milner volgens de Times of Zambia (27-12-'76) bekend dat zijn regering de UNITA had verboden het grondgebied van Zambia te gebruiken als basis voor haar militaire operaties tegen het Angolese MPLA-bewind. Bovendien was de UNITA-vertegenwoordigers in Zambia gelast het land te verlaten. In december 1976 waren ca. 800 vluchtelingen uit Angola in Zambia aangekomen, waardoor het totaal aantal Angolese vluchtelingen daar op ca. 16.000 kwam.

VOORTDURENDE FNLA-ACTIVITEITEN?

Hoewel sinds juni 1976 ook van nieuwe activiteiten van het FNLA (Frente Nacional de Libertacao de Angola) melding wordt gemaakt — voornamelijk doos eigen vertegenwoordigers — en het FNLA in het voorjaar van 1977 claimde een derde van het Angolese grondgebied in heit noorden te beheersen, wordt in Westerse commentaren en beschouwingen aan het FNLA weinig gewicht toegekend. In een artikel over de militaire situatie vanuit Zuidafrikaans gezichtspunt schreef de *NZZ* (8-10-'77) dat er in het noorden van Angola weliswaar minstens 18.000 gewapende aanhangers van het FNLA opereren, maar dat die troepen veel minder strijdvaardig zijn dan die van de UNITA. Bovendien is het FNLA aangewezen op politieke en logistieke steun van Zaire, dat er nu blijkens een boodschap van president Moboetoe aan zijn Angolese ambtgenoot Neto d.d. 5 jan. j.l. erop uit schijnt de betrekkingen met Angola te verbeteren. (Zie ook pag. 460/2-1976).
Onderstaande FNLA-berichten over gevechten werden niet uit andere bron bevestigd.

Guerrillastrijders van het FNLA hebben de stad San Salvador in Noord-Angola (70 km van de grens met Zaire) tijdelijk bezet, aldus een FNLA-woordvoerder in Lissabon volgens N R C/H'b l a d (3-8). Hij gaf toe dat de guerrillastrijders waren opgeleid door zes Britse beroepsmilitairen, maar ontkende dat zij door Britse en Portugese huurlingen werden aangevoerd. Na een tegenoffensief van Cubaanse troepen had het FNLA zich teruggetrokken volgens plan, omdat de bezetting slechts een test was voor operatie-Cobra. (Operatie-Cobra '77 was volgens president Neto een plan voor een massale inval in Angola gedurende september-oktober 1977)
N.a.v de door de UNITA gemelde aanvallen op vrijwel alle belangrijke steden in centraal Angola eind nov /begin dec 1977 stelden FNLA-bronnen, aldus U P I (14-12-'77) dat hun troepen soortgelijke orders waren verstrekt voor actie in het noorden, maar dat zij nog geen berichten over de aanvallen hadden ontvangen wegens communicatiemoeilijkheden

VORMING VOORLOPIGE REGERING VOOR CABINDA GEMELD

Het FLEC (Frente de Libertacao do Enclave de Cabinda, Bevrijdingsfront voor de Enclave Cabinda) maakte op 2 mei 1977 in een te Parijs uitgegeven communiqué bekend dat de ,,eerste voorlopige regering van de republiek Cabinda" was gevormd in de stad Sanada Massala met Henrique N'Zita Tiago als staatshoofd en Bernard Bory als minister van buitenlandse zaken. (Eerder, op 25 juli 1975, had een dissidente FLEC-vleugel de vorming van een voorlopige revolutionaire regering o.l.v. Tiago bekendgemaakt, terwijl de oude FLEC op 1 aug. 1975 de onafhankelijkheid had uitgeroe-

pen en op 13 aug. 1975 een regering had gevormd met Luis Ranque Franque als staatshoofd (zie pag. 740/2-'75).)
Een FLEC-woordvoerder beweerde op 4 mei te Lissabon dat het front een nieuw offensief in Cabinda was begonnen en de Cubanen gedwongen had de luchtmachtbasis Belize te ontruimen. Hij verklaarde in Europa te zijn voor de aankoop van wapens, in het bijzonder ,,raketten", voor aanvallen op de installaties van Gulf Oil en voor het consolideren van de terreinwinst, nu het FLEC naar zijn zeggen tweederde van Cabinda beheerste.
Daarentegen verklaarde de Angolese regering op 5 mei dat zij haar soevereiniteitsrechten in Cabinda volledig uitoefende en dat zij door haar strijdkrachten de situatie in de enclave volledig onder controle had. Radio-Loeanda berichtte echter later die maand dat op 16 mei vijf Angolese militairen waren gedood bij een aanval van Zaïrese troepen op dorpen in Cabinda.

Op 2 juni deelde Bernard Bory te Lissabon mee dat troepen van het FLEC en geen Zairese troepen drie steden in het noordoosten van Cabinda hadden aangevallen.
De FLEC-troepen hadden zich elf dagen eerder uit de stad Dinge teruggetrokken, nadat zij die 3 dagen in handen hadden gehad. Na een bloedige veldslag, waarbij 400 man zouden zijn gedood, werd de stad door Angolese en Cubaanse troepen heroverd.
Het FLEC meldde in een communiqué op 7 juni dat de MPLA een groot offensief ontketend had om het front uit Cabinda te verdrijven en dat daarvoor MPLA-versterkingen met zwaar Russisch en Tsjechisch materieel waren aangevoerd. (*Le* Monde)

DE RELATIE MET CUBA EN DE AANWEZIGHEID VAN CUBANEN IN ANGOLA

Nadat begin juni 1976 de terugtrekking van een aantal Cubanen uit Angola was gemeld (pag. 463/1-'76), bracht de Angolese president Antonio Agostinho Neto van 22 tot 29 juli 1976 een officieel bezoek aan Cuba. Tijdens dit bezoek verklaarde de Cubaanse partijleider en premier Fidel Castro dat Cuba bereid was Angola ook in de toekomst zowel op militair als economisch terrein hulp te verlenen. Castro en Neto ondertekenden twee akkoorden: 1) betreffende de samenwerking tussen de MPLA en de Communistische Partij van Cuba; en 2) inzake de economische en wetenschappelijk-technische samenwerking tussen beide landen op terreinen als buitenlandse handel, gezondheidszorg, arbeid, onderwijs, bouwnijverheid, visserij enz., waardoor de aanwezigheid van verscheidene duizenden Cubaanse technische deskundigen in Angola voorzien werd.
Tussen vertegenwoordigers van beide landen werden op 8 okt. 1976 en op 5 en 7 dec. 1976 tal van samenwerkingsakkoorden getekend o.m. betreffende arbeid, bouwnijverheid, scholing, landbouw en visserij; die ondertekening viel gedeeltelijk samen met een bezoek van de Angolese premier Lopo do Nascimento begin dec. 1976 aan Cuba.
Van 24-31 maart 1977 was Castro in Angola (pag. 576/1-'77).

In een interview met het tijdschrift *Afrique-Asie* (7-5-'77) waarschuwde de Cubaanse leider Castro: ,,Elke agressie tegen Angola zal op energiek verzet stuiten en wordt door ons als agressie tegen Cuba beschouwd. Alle mogen er rekening mee houden, dat wij Angola .... met alle ons ter beschikking staande middelen zullen verdedigen. Krachtens de overeenkomst met dit soevereine broederland zullen wij zolang in Angola blijven, als nodig is om tot de verdediging van dit land en tot de bekrachtiging van zijn onafhankelijkheid tegen elke agressiedreiging, van waar die ook komt, bij te dragen ..." Castro verzekerde tegelijk dat er geen enkele Cubaanse militair in Zaire was, zelfs ,,geen enkele Cubaanse aanwezigheid", met als argumenten dat de gebeurtenissen in Zaïre (zie p. 225 e.v. - '77) een ,,zuiver binnenlandse aangelegenheid" waren en dat Cuba niet het recht had ,,Angolees gebied te gebruiken om een actie tegen een andere regering in zwart Afrika voor te bereiken, hoe reactionair die ook was".
Niettemin, zo onthulde Castro in een begin juni 1977 gepubliceerd interview dat de terugtrekking van Cubaanse troepen uit Angola was gestaakt na de interventie van Marokko en Frankrijk in Zaïre i.v.m. de inval van voormalige Katangezen in Shaba.

Op 20 juli deelde het Amerikaanse State Department mee dat Cuba versterkingen naar Angola had gezonden, hoofdzakelijk militairen, en dat het aantal Cubanen in Angola nu tot 14.000 a 19.000 man was gestegen. UNITA-leider Savimbi verklaarde tegenover het Franse dagblad *Le* Figaro (Reuter 27-9-1977), dat de Cubaanse troepen in Angola onlangs met 2.000 man waren versterkt tot ca. 17.000 man.

Nadat een Cubaanse delegatie o.l.v. vice-premier Ramiro Valdez Menendez sinds 2 nov in Angola overleg gepleegd had in het kader van de gemengde Angolees-Cubaanse commissie, werd op 7 nov. bekendgemaakt dat ais gevolg van de zojuist getekende bilaterale samenwerkingsakkoorden voor 1978 een ,,extra contingent" van 2.600 Cubaanse burgeradviseurs naar Angola zou worden gezonden. De economische, culturele, technische en wetenschappelijke samenwerking zou aanzienlijk worden uitgebreid en in dat verband zou het aantal Cubaanse burgeradviseurs tot 5.000 worden opgevoerd. Volgens Prensa *Latina* zouden in maart 1978 een kleine duizend Cubaanse vrijwilligers naar Angola komen om er als onderwijzers aan lagere scholen te werken.
Deze mededelingen kwamen overeen met eerdere aankondigingen vanuit Havanna over een uitbreiding van de Cubaanse civiele hulp aan de Derde Wereld. Zo verklaarde premier Castro op 26 juli dat er 4.000 Cubaanse burgers in het buitenland (voor 90% in Afrika) dienden, van wie 400 artsen; en hij voorspelde toen dat deze aantallen tegen eind 1977 zouden toenemen tot resp. 6 000 en 700, met een speciale medische hulp voor Angola en Ethiopië.
State Department - woordvoerder Hodding Carter verklaarde op 17 nov. dat er omstreeks 27.000 Cubanen in Afrika waren, militairen en burgers. Het grootste Cubaanse contingent zat in Angola' 19.000 militaire en 4.000 burgeradviseurs; sinds juli 1977 waren de Cubaanse militairen daar met 4.000 a 6 000 man versterkt.
Voor de overige Afrikaanse landen gaf Hodding Carter de volgende cijfers:

- Ethiopie 400 militaire adviseurs en 300 man medisch personeel,
- Mozambique: 650 a 750, o.w 150 burgers;
- Tanzania: 300 à 500, voor het grootste deel burgers;
- Guinee: 300 a 500, voor het grootste deel militairen;
- Equatoriaal Guinee: 300 à 400, voor de helft militairen;
- Kongo: 300 militairen en 100 a 200 burgers;
- Guinee-Bissau 100 a 200, vw tweederde militairen,
- Libië: 100 a 125 militaire adviseurs,

— Sierra Leone 100 à 125 militaire adviseurs:
— Algerije 35 man medisch personeel,
— Madagascar. ca 30 militaire adviseurs
— Benin 10 à 20 veiligheidsadviseurs,
— Kaapverdische eilanden: 10 à 15 man medisch personeel

Recente rapporten van Westerse inlichtingendiensten hebben er volgens *UPI* (14-12-1977) op gewezen dat de versterking van de Cubaanse troepen in Angola van 15.000 tot ca. 19.000 man zou kunnen samenhangen met een eventuele beslissing van Cuba om deze extra troepen te gebruiken voor een grotere betrokkenheid in de gevechten in Ethiopië. Daarbij werd de overplaatsing van de Cubaanse generaal Arnaldo Ochoa naar Addis Abeba als een indicatie gezien, omdat de 2.000 reeds in Ethiopië aanwezige Cubanen een te geringe strijdmacht zouden zijn voor zo'n hoge officier.

DE RELATIE MET DE SU EN ANDERE COMMUNISTISCHE LANDEN

President Neto bracht van 7 tot 13 okt. 1976 een officieel vriendschapsbezoek aan de SU, waar hij o.m. besprekingen voerde met Brezjnew. Samen ondertekenden zij een verdrag i.z. vriendschap en samenwerking met een looptijd van 20 jaar.

Krachtens dit verdrag zal een onschendbare vriendschap bestaan tussen de twee landen en hun volken en zal zich een algehele samenwerking tussen hen ontwikkelen op politiek, economisch, commercieel, wetenschappelijk, technologisch, cultureel gebied en andere terreinen op basis van eerbiediging van de soevereiniteit, territoriale integriteit en niet-inmenging in elkaars aangelegenheden en van gelijkheid.
De SU eerbiedigt de politiek van niet-gebondenheid van Angola, terwijl Angola de vreedzame buitenlandse politiek van de SU als die van een socialistische staat eerbiedigt.
Beide partijen zullen blijven werken voor vrede in de hele wereld, voor een verdieping van de ontspanning en voor de belichaming daarvan in concrete vormen van een wederkerig voordelige samenwerking tussen staten, voor de regeling van internationale problemen met vreedzame middelen, voor het sluiten van een wereldverdrag over het afzien van geweld in internationale betrekkingen en voor het bereiken van algemene en volledige ontwapening.
Het verdrag voorziet ook in de uitbreiding en verdieping van de economische, technologische en wetenschappelijke samenwerking en van de handel tussen de twee landen en voor de verdere ontwikkeling van onderlinge banden op terreinen als kunst, literatuur, onderwijs, gezondheidszorg, pers, radio, film, tv, toerisme en sport. Art. 8 regelde in het bijzonder de samenwerking op de gebieden van industrie, transport, landbouw en veeteelt, natuurlijke hulpbronnen, energie. communicatie en vakopleiding.
In het belang van een versterking van hun defensiecapaciteit zullen de twee landen de samenwerking op militair terrein blijven ontwikkelen.

Op basis van bovengenoemd verdrag werd op ministersniveau nog een akkoord getekend over de ontwikkeling van de economische en technische samenwerking, dat o.a. Russische hulp bij de wederopbouw van de tijdens de oorlog verwoeste bruggen en bij werkzaamheden t.b.v. de exploratie van olie en aardgas regelde. Voorts werd een akkoord ondertekend over de samenwerking tussen de CPSU en de MPLA.

Tenslotte werd op 14 okt. 1976 een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin o.m. stond:

De leiders van de SU en Angola zijn van mening dat de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen en algehele samenwerking tussen de Afrikaanse ontwikkelingslanden en de socialistische landen van belang is om de onafhankelijkheid van die staten te consolideren alsmede de vestiging van omstandigheden die de volledige bevrijding van het Afrikaanse continent begunstigen. Gesteld werd dat het imperialisme en zijn marionetten in Afrika subversieve activiteiten tegen Angola en andere staten, die in de frontlijn van de strijd tegen kolonialisme en racisme liggen, blijven ontwikkelen. Zij intensiveren represaillemaatregelen tegen de nationale bevrijdingsbewegingen in het zuiden van het continent door algehele steun te verlenen aan de racistische regimes, terwijl zij koortsachtig naar wegen en middelen zoeken om het bestaan van die regimes te prolongeren.
De SU en Angola verklaarden zich tegen inmenging van de reactionaire krachten in de aangelegenheden van zuidelijk Afrika, waarmee kennelijk gedoeld werd op Westerse pogingen om overeengekomen regelingen voor Rhodesië en Namibië te bereiken.

Op 14 maart 1977 werd bovengenoemd verdrag i.z. vriendschap en samenwerking door het presidium van de Opperste Sowjet geratificeerd.

Van 27 en 29 sept. 1977 bracht president Neto een vriendschappelijk bezoek aan de SU, waar in besprekingen met o.a. president Brezjnew en premier Kosygin grote waarde werd gehecht aan de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen tussen beide staten in overeenstemming met het verdrag i.z. vriendschap en samenwerking.
In aansluiting op de bepalingen van dit verdrag werd overeengekomen partij- en regeringsdelegaties uit te wisselen, een intergouvernementele commissie in te stellen voor economische, wetenschappelijke en technische samenwerking en handel en regelmatig overleg te voeren over internationale problemen. Beide partijen veroordeelden opnieuw de inmenging van imperialistische en andere reactionaire krachten in de interne aangelegenheden van de Afrikaanse staten en hun pogingen om nieuwe spanningshaarden te scheppen op het Afrikaanse continent. (Soviet News)
De samenstelling van de Angolese delegatie duidde er volgens Le Monde (30-9-1977) op dat de militaire problemen een belangrijke plaats in de besprekingen innamen.

Op 16 dec. ontving Angola volgens het Angolese persburau Angop twee oorlogsschepen van de SU, een torpedoboot en een landingsvaartuig, ter bescherming van de voor de kust van Cabinda uitgevoerde oliewinning.

Op 21 dec. arriveerde een Russische militaire delegatie o.l.v. plv. minister van defensie generaal Sokolow voor een officieel bezoek in Angola. Volgens het Joegoslavische persbureau Tanjoeng kwamen gelijktijdig diverse schepen met goederen uit de SU in de haven van Loeanda aan.

Joego-Slavië en Polen

President Neto bracht van 22-25 april 1977 een officieel bezoek aan Joego-Slavië en verbleef vervolgens van 26-28 april in Polen. (*Soviet* News, Le Monde, NZZ, The Times)

(Vor. ber. pag. 462/3-1976)

HERSTEL DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET PORTUGAL. AKKOORD OVER TERUGKEER VLUCHTELINGEN

De op 19 mei 1976 verbroken diplomatieke betrekkingen tussen Angola en Portugal (pag. 462/2-1976) werden op 30 sept. 1976 hersteld tijdens een ontmoeting van de 2 ministers van buitenlandse zaken op de Kaapverdische eilanden. Op 26 juli '77 kwamen beide regeringen overeen dat de naar schatting 12.000 Angolese staatsburgers die voor en na de onafhankelijkheid van Angola naar Portugal vluchtten in beginsel naar hun land mogen terugkeren. Een regeling zal worden uitgewerkt, waarbij het Hoge Commissariaat voor vluchtelingen van de VN om technische en financiële hulp zal worden gevraagd. (AFP, UPI)

TERECHTSTELLING VIER HUURLINGEN

In Loeanda vond van 11-19 juni '76 een proces plaats tussen 13 buitenlandse huurlingen, die o.m. beschuldigd werden van misdaden te-

gen het Angolese volk. Op 28 juni 1976 werden vier van hen ter dood veroordeeld — Costas Georgiou alias kolonel Callan (een Grieks-Cypriioot met Brits staatsburgerschap), Andrew Gordon McKenzie (Brit), John Derek Barker (Brit) en Daniel Francis Gearhart (Amerikaan). De doodvonnissen werden op 9 juli door president Neto bekrachtigd, ondank verzoeken om clementie van koningin Elizabeth, de Amerikaanse president en de premiers van Groot-Brittannië en Zweden. De volgende dag werden de vier door een vuurpeloton terechtgesteld.
De overige negen huurlingen kregen gevangenisstraffen variërend van 16 tot **30** jaar. Zij verblijven volgens *The Times* (11-6-1977) in de Sao Paulo-gevangenis te Loeanda.

INVOERING NIEUWE MUNT

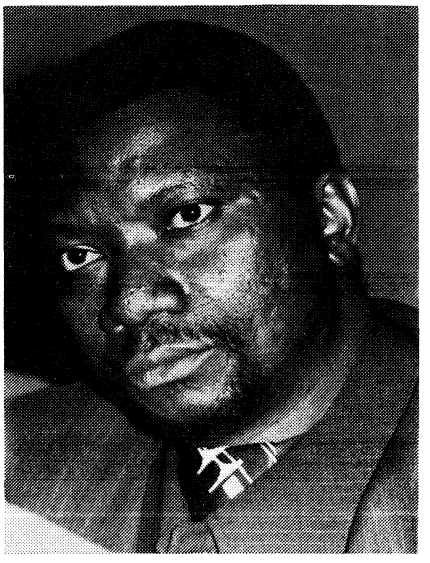
Op 8 jan. 1977 werd ter vervanging van de Portugese escudo een nieuwe munt ingevoerd, de Kwanza (verdeeld in 100 Lwei) met een waarde van 500 escudos.

ZAÏRE

GRATIE NA DOODVONNIS VOOR KARL I BOND

Nguza Karl I Bond, plv. voorzitter van de uitvoerende raad en staatscommissaris (minister) van buitenlandse zaken en internationale samenwerking, werd op 13 aug. 1977 door een presidentieel decreet van zijn functies ontheven en gearresteerd. Nog op 4 juli zag *Le Monde* in hem de voornaamste kandidaat voor de functie van eerste staatscommissaris (premier) van de uitvoerende raad en de vertrouwensman van de president. Maar Moboetoe beschuldigde hem op 13 aug. in een interview met het Zaïrese persbureau AZAP van „hoogverraad" i.v.m. de inval in Shaba in maart 1977 (zie pag. 225 e.v.-1977, en volgende aflevering).

Moboetoe stelde dat Nguza verzuimd had hem in te lichten over een waarschuwing voor die invasie, die Nguza in januari 1977 tijdens een verblijf in België gekregen had van Jean-Baptiste Kibwe, oudminister van financiën onder Moise Tsjombe. Nguza had volgens Moboetoe de waarschuwing „bewust verzwegen" en slechts meegedeeld dat Kibwe om een „pardon" had gevraagd. Voonts zou Nguza hebben verzwegen dat hij tijdens Moboetoe's bezoek aan Frankrijk op 10 juni 1977 te Parijs een ontmoeting had gehad met Serge Tshilenge, omochreven als de vertegenwoordiger in Europa van de voormalige Katangese gendarmes (Tshilenge ontkende op 18 aug. dat hij op de bewuste datum in Parijs was geweest, terwijl hij

Nguza Karl I Bond

daarentegen stelde dat hij Nguza in vele jaren niet had gezien)

Eveneens op 13 aug. werd bekendgemaakt dat Mwata Yamvo van zijn functies was ontheven en gearresteerd op beschuldiging van hoogverraad i.v.m. de Shaba-inval. Deze Mwata Yamvo, het hoofd van de Lunda-stam (de voornaamste bevolkingsgroep in Shaba), is een broer van ex-premier Moïse Tsjombe en een oom van Nguza Karl I Bond.
Na een openbaar proces voor het ctaatsveiligheidshof in Kinsjasa, dat op 10 sept. was geopend, werd Nguza Karl I Bond op 13 sept. ter dood veroordeeld. Het hof achtte hem schuldig op drie punten: ondermijning van de buitenlandse veiligheid, verdoezeling van de invasieplannen en belediging van het staatshoofd (in juli zou Nguza na de benoeming van Kasenda Mpinga tot premier de president „ondankbaarheid" hebben verweten door hem voor die functie te passeren). Nguza had het ten laste gelegde ontkend en een Belgische advocaat, Jules Wolf, die vergeefs had getracht als verdediger op te treden, verklaarde op 12 sept. te Brussel dat hij met documenten kon bewijzen dat de ex-minister geen voorkennis had van de invasie in tegenstelling tot verscheidene hoge Belgische en Zaïrese functionarissen.
Na verzoeken om clementie van de Amerikaanse regering en de EG-ministerraad verleende president Moboetoe op 15 sept. via een persoonlijke beslissing gratie aan de oudminister door het doodvonnis te wijzigen in levenslange gevangenisstraf.

TEKSTEN

NEDERLAND

REGERINGSVERKLARING KABINET-VAN AGT

Hieronder volgen voortzetting en slot van de regeringsverklaring, die minister-president Van Agt op 16 jan. in de Tweede Kamer heeft uitgesproken (eerste deel op pag. 62/1 e.v.):

SOCIAAL-ECONOMISCH EN FINANCIEEL BELEID

Mijnheer de Voorzitter' Het kabinet is ervan doordrongen dat het een zware opdracht heeft aanvaard. Nog steeds worstelt onze economie met een samengaan van werkloosheid en inflatie. En nog steeds is het moeilijk hiertegenover een consequent en doorzichtig beleid te stellen. omdat zowel coniuncturele als structurele faotoren een rol spelen Hoewel de oorzaken van de huidige moeilijkheden grotendeels in de wereldeconomie zijn gelegen, hangt het toch in niet onbelangrijke mate van ons zelf af of en in welk tempo wij deze problemen zullen overwinnen. De snelle groei van de collectieve lasten en van de reële arbeidskosten, de aftakeling van de bedrijfsrendementen en de sterke afbraak van arbeidsplaatsen, zijn ontwikkelingen die gedurende vele jaren op elkaar hebben ingewerkt.
Zeker, het inflatietempo is afgenomen, mede dank zij het verantwoordelijkheidsbesef van onze werkgevers- en werknemersorganisaties Maar de werkloosheid is ernstiger dan het officiele cijfer van rond de 200 000 doet vermoeden Zeer velen die hun arbeidsplaatsen hebben verloren vallen immens onder andere sociale regelingen Daarenboven moeten wij voor de eerstkomende jaren rekening houden met een aantal verzwarende omstandigheden. het arbeidsaanbod wordt groter, een belangrijk deel van de Nederlandse kapitaalgoederenvoorraad raakt aan vervanging toe en er komt een kentering in de groei van de aardgasbaten
De doelstelling om in de jaren '80 welvaart, welzijn en werkgelegenheid te verzekeren, zal een immense inspanning vergen Voor nu houdt deze inspanning in: versterking van het economische draagvlak en bevordering van economische groei
Het kabinet wil hierbij onmiddellijk aantekenen dat deze groei zich meer langs selectieve lijnen moet voltrekken Het selectieve groeibeleid zal moeten zijn gebaseerd op normen en regels die een zo groot mogelijke zekerheid verschaffen voor een bestendige gedragslijn Daarmee zal in onze gemengde economische orde het kader moeten worden aangegeven waarbinnen de ondernemingen zelf zorg kunnen dragen voor hun voortbestaan Herstel van de rentabiliteit van het bedrijfsleven is geboden Het kabinet zal — met name bij steunverlening — waken tegen concurrentievervalsing
Voor een duurzaam economisch herstel zullen we ons voorshands op allerlei gebied beperkingen moeten opleggen, een ieder naar zijn draagkracht De mate waarin wij daarin zullen slagen zal bepalend zijn voor het welzijn van ons volk, jong en oud, actieven en niet-actieven Het zal ook bepalend zijn voor onze feite-

lijke bijdrage aan de materiele verbetering van het levenspeil van de armsten in de wereld
De aanspraken van de collectieve en de particuliere sector op de groei van het nationale inkomen zullen op verantwoorde wijze moeten worden verdeeld
Ook het vorige kabinet is tot de slotsom gekomen, dat de snelle groei van de collectieve uitgaven niet kan doorgaan dit vanwege de samenhang tussen collectieve lasten, arbeidskosten en werkgelegenheid
Het aandeel van de collectieve uitgaven in het nettto nationale inkomen is van 1960 tot 1972 jaarlijks toegenomen met 1.25% en van 1972 tot 1976 met 2,5% per jaar Hoewel door een sterke vergroting van het financieringstekort en de indrukwekkende groei van de aardgasbaten de gevolgen voor de belasting- en premiedruk vooralsnog beperkt zijn gebleven, moest reeds in 1975 tot een ingrijpende beleidsombuiging worden besloten Het verslechterde econoniische perspectief noopt tot een versterking van deze ombuiging Voor verdere lastenverzwaiing zijn dus slechts beperkte mogelijkheden aanwezig

Ook het financieringstekort heeft grenzen Voorkomen moet worden dat door overmatige geldschepping nieuw voedsel wordt gegeven aan de inflatie Het kabinet zal daarom de interdepartementale studiegroep begrotingsruimte opdracht geven een nadere onderbouwing te leveren van het aanvaardbare structurele begrotingstekort, en dit in nauw verband met het onderzoek dat de Centrale Economische Commissie de komende maanden zal verrichten naar de economische beleidsalternatieven voor de middellange termijn
Deze studie zal materiaal leveren voor de gewenste maatschappelijke discussie over de beleidskeuzen die zullen moeten worden gemaakt De Regering stelt het op prijs zo spoedig mogelijk het advies van de SER over de collectieve sector te mogen ontvangen Ook zal de Sociaal-Economische Raad op korte termijn een adviesaanvrage worden voorgelegd over het te voeren beleid op middellange termijn
Voor het verder terugdrukken van de inflatie blijft ook het prijsbeleid van belang Dit zal dan ook, uiteraard met inachtneming vaii de rendementspositie van het bedrijfsleven, worden voortgezet Ook de overheidstarieven blijven strak aangelijnd, met voor 1978 — noodzakelijke uitzonderingen daargelaten — een maximale stijging van 5%

Gegeven de primaire doelstellingen van het beleid, te weten meer werk en minder inflatie, zal matiging in de inkomensontwikkeling hand in hand moeten gaan met beperking van de groei van de collectieve lasten Zonder inkomensmatiging zal de ombuigingsproblematiek vrijwel onoplosbaar worden, zonder beheersing van de groei van de collectieve lasten zal inkomensmatiging te zeer leiden tot vermindering van koopkracht. Evenals in het door het voorgaande kabinet gepresenteerde ombuigingspakket, anderhalf jaar geleden, zal de nadruk moeten vallen op beperking van de groei van de overdrachtuitgaven
De uitwerking daarvan op de werkgelegenheid is op langere termijn aanzienlijk gunstiger dan een beperking van de materiële overheidsbestedingen of overheidsinvesteringen Daarom kunnen ombuigingen in de sociale zekerheidssector niet worden gemist

De maatregelen tot beperking van de groei van de kosten van de sociale zekerheid moeten in de eerste plaats zyn gericht op een vermindering van het beroep dat mensen moeten doen op de sociale verzekeringen en -voorzieningen Coordinatie van het sociale zekerheidsbeleid met het beleid op het gebied van arbeidsvoorzieningen, arbeidsomstandigheden en bedrijfsgezondheidszorg is noodzakelijk. ook in de overheidssfeer Naast volumemaatregelen kunnen echter andere maatregelen, naar het zich laat aanzien, niet worden gemist Zowel van werkenden als van niet-werkenden zullen offers moeten worden gevraagd
Die offers zullen meer moeten en kunnen worden gevraagd van de hogere inkomensgroepen dan van de lagere De Regering wil er geen enkele twijfel over laten bestaan dat de laagste inkomens zullen worden ontzien Met name de sociale minima zullen niet worden aangetast

De bestaande interdepartementale commissie coördinatie en kosteiibeheersiiig van de sociale verzekeringen zal mogelijke ombuigingen inventariseren Daarna zal het kabinet voorstellen doen voor een evenwichtige bijstelling van de groei van de uitgaven van de sociale zekerheid Met inachtneming van de eigen rechtspositie en van het principe van het trendbeleid, zullen ook maatregelen in de sfeer van de voorzieningen voor het overheidspersoneel — in goed overleg met de betrokken organisaties — worden voorbereid Deze zullen evenwichtig moeten aansluiten aan die met betrekking tot de sociale voorzieningen

Wij hebben gekozen voor een integrale aanpak van de beleidsombuigingen, in samenhang met gewenste uitgaven voor nieuw beleid Dat maakt een goede prioriteitenafweging mogelijk Een en ander zal zorgvuldig worden voorbereid In de Miljoenennota 1979 zal de Regering een concreet beeld geven van de gehele ombuigingsoperatie, zoals het kabinet zich die denkt
Wij zijn ons ten volle bewust van de grote problemen die matiging van inkomens en beperking van de groei van de collectieve voorzieningen zullen oproepen Wij beseffen ook dat wij alleen zullen kunnen slagen als erop kan worden gerekend dat een ieder naar draagkracht zal bijdragen

Over een extra bijdrage van de hogere inkomens zal overleg met het bedrijfsleven plaatsvinden Het kabinet heeft besloten naast het wetsontwerp tot beheersing van niet-CAO-inkomens ook het wetsontwerp openbaarheid van inkomens over te nemen Een voorontwerp voor een raamwet op de inkomensvorming zal worden gepubliceerd Het kabinet neemt zich voor om uiterlijk 1 april a s over de vermogensaanwasdeling een voorstel in te dienen Het kabinet beschouwt deze wetsontwerpen als bakens op de weg naar rechtvaardiger inkomensverhoudingen

Ook op het terrein van de belastingheffing zal naar rechtvaardiger verhoudingen worden gestreefd door in ruimere mate rekening te houden met de gevolgen van de inflatie De studie van prof Hofstra over de mogelijkheden bepaalde invloeden van inflatie op de belastingheffing te neutraliseren, is inmiddels voltooid Wij zullen daarover binnenkort aan de Kamer mededelingen doen Aan de hand van de uitkomsten van de door het vorige kabinet geentameerde ambtelijke studies over een herziening van de belastingen in de vermogenssfeer, zullen wetsvoorstellen worden voorbereid In de vermogensbelasting zullen de vrijstellingen worden bezien tegen de achtergrond van de functie die het vermogen voor de bezitter heeft en zal worden voorgesteld de belastingvrije sommen, rekening houdend met de inflatie, te verhogen Gezien ook de onderlinge samenhang tussen de verschillende belastingen in de vermogenssfeer zal het kabinet zich mede beraden op een vermogenswinstbelasting op onroerend goed en effecten.
In de fiscale sfeer zal het beleid voor de zelfstandige ondernemer worden afgestenid op de drie functies die het ondernemersinkomen kent: consumptie, reservering en investering. Dat zal consequenties meebrengen voor de hantering van het fiscale winstbegrip. Het kabinet zal het onderzoek naar de mogelijkheden tot bestrijding van belastingontduiking met kracht voortzetten. Verscherpte aandacht. zal ook worden gegeven aan juridische constructies die in het leven worden geroepen met het oogmerk om, zonder in strijd te komen met de wet, de nakoniing van fiscale verplichtingen te ontgaan, soms met gebruikmaking van de in internationaal kader bestaande mogelijkheden
Het kabinet heeft, besloten het voorlopig verslag op het wetsontwerp Postbank af te wachten, om zich mede tegen de achtergrond van de opvattingen van deze Kamer nader op dit ontwerp te kunnen beraden.
Met betrekking tol het voor 1978 te voeren beleid nog een tweetal opmerkingen. Bij de indiening van de begroting 1978 is rekening gehouden met ombuigingen die bij het optreden van het huidige kabinet nog niet waren geconcretiseerd. In de voorjaarsnota zal de Regering aangeven hoe de desbetreffende bedragen binnen het budgettaire kader van de begroting 1978 kunnen worden gevonden. Voor zover het kabinet nog zou besluiten tot het doen van nieuwe uitgaven voor 1978 zal de ruimte daarvoor elders moeten worden vrijgemaakt. Ook overigens zullen de regels van het stringente begrotingsbeleid worden gehandhaafd.
Uiterlijk eind februari zal de Regering. mede in verband met het overleg met de sociale partners, haar definitieve standpunt bepalen omtrent de nadere invulling en afronding van het vorig najaar aangekondigde aanvullende stimuleringsbeleid voor 1978, zodat de Kamer de gelegenheid zal hebben nog voor Pasen over het op korte termijn te voeren financiële en sociaal-economische beleid met de Regering nader van gedachten te wisselen
Het kabinet zet het reeds aangekondigde beleid gericht op verlichting van lasten voor het bedrijfsleven voort.
Ook zal het grote aandacht geven aan de exportpositie van ons land. Het Nederlandse bedrijfsleven dient vanuit een gelijkwaardige concurrentiepositie te kunnen opereren. Hiertoe zijn gerichte exportbevorderende maatregelen nodig, in het bijzonder ook ten behoeve van kleine en middelgrote ondernemingen.
Internationaal zullen wij alles moeten doen om een terugval naar protectionistische maatregelen te voorkomen, Wij hechten dan ook grote waarde aan een succesvol verloop van de multilaterale handelsbesprekingen in Genève. Ondanks de positieve invloed die van het globale beleid zal uitgaan, zullen er bedrijven zijn die niettegenstaande goede marktvooruitzichten door een dal heen geholpen moeten worden. De steun aan die individuele bedrijven zal ook in de nabije toekomst worden voortgezet ei1 wel op zo objectief mogelijke wijze. Daarbij staat ons voor ogen van deze steunverlening zo spoedig mogelijk een sectorgewijze aanpak te maken. Ook de studie naar mogelijkheden tot wijzigingen in de heffingsgrondslag van de sociale verzekeringspremies zijn in dit verband van belang.
Voor de gebieden met een kwetsbare economische structuur is een gezond bedrijfslevtn in het gehele land onmisbaar.

Toepassing van regionale instrumenten en financiële faciliteiten zoals uiteengezet in de nota inzake het regionale sociaal-economische beleid voor de jaren 1977 t.m. 1978 zal worden voortgezet en waar nodig aangepast. Een spoedige bespreking van deze nota in het parlement is daartoe gewenst.

Bij de verdere uitwerking van het regionale beleid zal het noodzakelijk zijn dat de provinciebesturen hun betrokkenheid bij het sociaal-economische gebeuren in de regio's versterken.

Dit Jaar zullen het Integraal Structuurplan Noorden des Lands en de Perspectievennota Zuid-Limburg gereedkomen. Wij onderkennen de ernst van de problematiek van regio's die buiten deze stimulerings- en herstructureringsgebieden liggen. zoals Twente. Ook beseffen wij dat binnen de Randstad herstructureringsproblemen zich aandienen. Al deze zaken zullen moeten worden aangevat in een gecoördineerde aanpak.

Het kabinet is van oordeel dat een spoedige totslandkoming van de Wet Investeringsrekening is geboden. Daartoe zal zeer binnenkort de memorie van antwoord worden uitgebracht. Het kabinet streeft ernaar de eerste fase van deze wet reeds op 1 april in werking te doen treden.

Daarin zal plaats zijn voor een basispremie, regionale toeslagen, een kleinschaligheidstoeslag en een toeslag voor grote projecten. Het overleg met de Europese Commissie over onder meer de algemene regionale toeslag en de ruimtelijke ordeningstoeslag zal het kabinet tijdig trachten af te ronden. Wij zullen ernaar streven de tweede fase van de wet, gehoord de SER, op 1 januari 1979 in werking te doen treden. In deze tweede fase zullen toeslagen voor innovatie, energie en milieu een plaats krijgen, mits voldoende objectieve maatstaven beschikbaar komen. Aan de hand van het SER-advies, dat medio februari zal verschijnen, zal het kabinet zijn standpunt omtrent het arbeidsplaatsencriterium bepalen.

De bevordering van de levenskracht van het midden- en kleinbedrijf, ook in de landbouw en de visserij, is een onmisbaar element in het overheidsbeleid. Naast dc voordelen van de grote schaal ten behoeve van een rationele behoeftevoorziening zullen de voordelen van kleinschalige activiteiten en organisatievormen bewust in het beleid worden afgewogen. Een algemene studie naar de maatschappelijke voor- en nadelen van de diverse schaalgrootten zal dan ook worden ter hand genomen. Speciale aandacht verdient de toenemende omvang van de dienstensector in het totaal van de economische structuur en de kwaliteit van het economische gebeuren. Het in deze sector sterk vertegenwoordigd arbeidsintensieve midden- en kleinbedrijf zal de nodige ontplooiingskansen moeten krijgen. Voor de zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf en in de land- en tuinbouw zal het beleid gericht zijn op het mogelijk maken van een inkomensontwikkeling die in beginsel gelijkwaardig is aan die van de werknemers. De mogelijkheid zal worden bezien de regels voor de Wet Werkloosheidsvoorziening ook toe te passen op ex-zelfstandigen.

Door middel van modernisering van de bedrijfsuitrusting en verbetering van de produktie-omstandigheden zal gestreefd worden naar vergroting van de concurrentiekracht van met name de middelgrote agrarische bedrijven.

De spoedige totstandkoming van een Landinrichtingswet, mede gericht op een evenwichtige relatie tussen de produktiefunctie en de beheersfunctie van de landelijke gebieden, zal worden bevorderd. Hierop afgestemd, zal een beheerswet worden voorbereid voor de in de Relatienota bedoelde gebieden.

Een wet tot regeling van de landbouwkundige toetsing bij overdracht van landbouwgronden wordt in voorbereiding genomen. Overwogen wordt voor daartoe speciaal aangewezen gebieden een voorkeursrecht voor de Stichting Beheer Landbouwgronden in te stellen.

Door overbevissing en de problematiek van de 200-mijlszone verkeert onze zee- en kustvisserij in een moeilijke en onzekere positie. De Regering hecht grote waarde aan het tot stand komen van een gemeenschappelijk Europees visserijbeleid, dat voorziet in voor ons land passende vangstquota en -mogelijkheden, het vermijden van concurrentievervalsing en met als afronding een verantwoord structuurbeleid.

Herstel van de werkgelegenheid door versterking van het economische draagvlak zal veel tijd vergen. Intussen heeft de discrepantie tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt met name in kwalitatieve zin een verontrustende omvang aangenomen. Het beleid ter zake van tijdelijke arbeidsplaatsen zal worden voortgezet. Wij zullen de mogelijkheden onderzoeken werkgelegenheid te verdelen over meer mensen zonder de arbeidskostenstijging nieuwe impulsen te geven.

Voor- en nadelen van vervroegde uittreding, educatief verlof, deeltijdarbeid en arbeidstijdverkorting, zullen nauwgezet moeten worden afgewogen tegen de risico's van langdurige werkloosheid voor met name jonge mensen.

Een redelijke herverdeling van werkgelegenheid kan — mits gecombineerd met een actief arbeidsmarktbeleid — ook juist nieuwe mogelijkheden bieden voor de zwakkere groepen op de arbeidsmarkt. In dit verband acht het kabinet de discussie rond de zogenaamde arbeidsplaatsenovereenkomsten van belang. Het waardeert zulke overeenkomsten positief voor zover deze ertoe strekken dat de sociale partner, vanuit hun verantwoordelijkheid een beleid ontwikkelen met betrekking tot arbeidsmarkt en werkgelegenheid dat niet tot verstarring leidt

Meer aandacht zal worden besteed aan hen die niet op kortere termijn aan het werk kunnen De Regering zal nagaan of voor langdurig werklozen en jeugdige werklozen bijvoorbeeld in de sociaal-culturele sector, in het natuur- en landschapsbeheer en de monumentenzorg, zinvolle activiteiten en extra arbeidsplaatsen kunnen worden gevonden

Over het advies van de Sociale Verzekeringsraad over het sociale vrijwilligerswerk door werklozen met behoud van uitkeringen, zal spoedig een standpunt worden bepaald

Het arbeidsmarktbeleid zal worden geïntensiveerd De mobiliteit van arbeid zal worden bevorderd, onder meer door een intensivering van beroepenvoorlichting en van her-, om- en bijscholing. een betere toerusting der gewestelijke arbeidsbureaus, alsmede een betere eodrdinatie tussen ae uitvoeringsorganen voor sociale zekerheid en arbeidsvoorzieningen De Regering zal de voorbereiding van een wettelijke pensioenplicht voor werknemers ter hand nemen mede met het oog op een verdere bevordering van de mobiliteit

Meer in het algemeen zal het overheidsbeleid op zijn betekenis voor de werkgelegenheid worden bekeken en getoetst Verhoging van de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid mag de menselijkheid van dit beleid niet aantasten

Op langere termijn moet de aansluiting op de arbeidsmarkt vooral worden gevonden door een betere afstemming van het onderwijsbeleid en het arbeidsmarktbeleid Daarbij zal bijzondere aandacht worden gegeven aan hei beroepsonderwijs

Terecht wordt thans algemeen aanvaard dat niet kan worden volstaan met het scheppen van extra arbeidsplaatsen Het gaat ook om de kwaliteit van de arbeid In werksituaties moeten mogelijkheden bestaan voor cntplooiing en medeverantwoordelijkheid Binnen de onderneming

Tussentijds overleg tussen v l n r minister Wiegel, premier Van Agt, minister Van Aardenne, minister Albeda en minister Andriessen

moet daartoe een samenhangend sociaal beleid worden ontwikkeld Het kabinet dringt er bij de SER op aan het daarover gevraagde advies zoveel mogelijk te bespoedigen

Naast verbetering van de kwaliteit van de arbeidsplaats is medezeggenschap van werknemers over hun werkorngeving een ander belangrijk element van beleid Het kabmet verzoekt daarom spoedige behandeling van het ontwerp van een arbeidsomstandighedenwet, ter vervanging van de bestaande veiligheidswetgeving Het bij de Kamer aanhangige wetsontwerp tot herziening van de wet op de ondernemingsraden zal met enkele wijzigingen worden overgenoineii Die wijzigingen zullen met name betrekking hebben op de overlegprocedures en faciliteiten voor leden van ondernemingsraden

Met betrekking tot de medezeggenschap in kleine bedrijven zal na ontvangst van het desbetreffende SER-advies spoedig een beslissing worden genomen Het gevraagde SER-advies inzake het individuele klachtrecht van de werknenier wordt met belangstelling afgewacht Over de taak en de bevoegdheden van met name de raden van commissarissen zal zo spoedig mogelijk advies aan de SER worden gevraagd Daarbij zal worden verzocht mede aan de hand van de ervarmgen met het huidige systeem, een oordeel te geven over de mogelijkheid van directe verkiezing van commissarissen in vennootschappen door werknemers en aandeelhouders volgens de formule drie maal éénderde

Het kabinet is zich bewust van de aanzienlijke problemen die zich zullen voordoen bij de toekomstige energievoorziening, ook in ons land Daarom zal allereerst het besparingsbeleid ten aanzien van alle verbruikscategorieën alsmede het beleid gericht op het zoveel mogelijk vertragen van het verbruik van onze gasvoorraden, worden geintensiveerd Daarnaast zal het onderzoek naar alternatieve energiebronnen krachtig worden bevorderd

Over de versterking van het aandeel van kolen in de energievoorziening van ons land zal de Kamer binnen afzienbare tijd een nota bereiken Beslissingen ter uitvoering van het beginselbesluit van 1974 tot bouw van een drietal kerncentrales zullen eerst worden genomen nadat voor het vraagstuk van de methode van berging van radioactief afval een aanvaardbare oplossing is gevcnden Ook moet een bevredigende oplossing worden gevonden voor de problematiek van de veiligheid van de kerncentrales

TECHNOLOGIE EN WETENSCHAP

Op het raakvlak tussen werkgelegenheid en wetenschap bewegen zich de technologie en de innovatie De Regering acht een maatschappelijke beinvloeding van technologische ontwikkelingen mogelijk en noodzakelijk

Ongewenste gevolgen voor onze samenleving moeten worden voorkomen Wetenschap en techniek zullen onder meer ingezet moeten worden om nieuwe schaarsteverhoudingen op het gebied van energie, grondstoffen en milieu zoveel mogelijk te vermijden

Daarnaast biedt een gerichte stimulering van de technische ontwikkeling een van de belangrijkste wegen waarlangs de versterking van onze positie op de buitenlandse markten en daarmee de creatie van arbeidsplaatsen, zal moeten plaatsvinden Ook in de niet-marktsectoren is er behoefte aan technologische vernieuwing Bij de eigen bestedmgeti van de overheid en bij haar wetgevende arbeid zal het kabinet de mogelijkheden nagaan om nieuwe impulsen te geven aan technologische ontwikkelingen

Mede in het licht van het voorafgaande is de instandhouding van een kwalitatief hoogwaardig onderzoekpotentieel voor ons land vari essentiële betekenis Op een aantal terreinen zal vanuit het wetenschapsbeleid herorientatie van zowel universitaire als buitenuniversitaire onderzoekinstellingen bevorderd worden en zal het proces van kennisoverdracht aan het bedrijfsleven worden verbeterd De herstructurering van TNO is daartoe een aanzet De verdere ontwikkeling van het stelsel van sectorraden moet er eveneens toe dienen om vraag en aanbod tussen wetenschap, bedrijven en overheid beter op elkaar af te stemmen Overeenkomstrg de adviezen van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid wordt nagegaan op welke wijze relevante wetenschappelijke en technische ontwikkelingen in het buitenland sneller gesignaleerd en voor ons land beschikbaar kunnen komen

WETGEVING EN BESTUUR

Bij wetgeving en bestuur zullen eerbied voor de individuele mens en behoud en ontwikkeling van de rechtsstaat leidende beginselen zijn Verbetering van de rechtspositie van achtergestelden, zwakken en afhankelijken zal daarbij byzondere aandacht hebben

De zorg voor de veiligheid van de burger rekent de Regering tot haar eerste taken Bij de bestrijding van de voortdurend toenemende criminaliteit — ook in de vorm van zeer ernstige misdrijven — is doortastendheid geboden Uitbreiding en versterking van de politie is nodig Bij versterking van ae politie denkt de Regering ook aan verhoging van de kwaliteit van het politiewerk Een verbreding van de taak van de politie-ambtenaar naar maatschappelijke dienstverlening zal worden bevorderd Bij de verbetering van de organisatie, ter opheffing van de versnippering van het apparaat, moet worden vastgehouden aan inbedding van de politie in stevige bestuurslagen, waardoor democratische verankering van de taakuitoefening verzekerd is Op korte termijn zal daarom het overleg worden voortgezet op basis van de afspraken, die bij de behandeling van de Nota Vraagpunten met betrekking tot de reorganisatie van de politie met de Kamer zijn gemaakt

Het kabinet is voornemens een grotere duidelijkheid en eenvormigheid te bevorderen in het beleid met betrekking tot de toelating van vreemdelingen Daarbij zal vanzelfsprekend niet worden afgeweken van de traditie dat vervolgde personen in ons land een toevlucht kunnen vinden en dat met hunianitaire overwegingen rekening wordt gehouden In het algemeen blijft echter een restrictief toelatingsbeleid geboden wegens de invloed van immigratie op de bevolkingsdruk en de toeneming van sociale spanningen in de Nederlandse samenleving

Wij onderkennen ae noodzaak van een verder waarborgen en beschermen van ae persoonlijke levenssfeer In samenhang met de algemeiie wetgeving inzake de beschermrng persoonlijke levenssfeer in verbana met persoonsregistraties zal een ontwerp van Wet op de Centrale Personenadministratie worden voorbereid en ingediend Een dergelijke administratie zal niet eeraer worden ingevoerd dan nadat deze algemene wetgeving van kracht zal zijn geworden

Op zo kort mogelijke termijn na beëindiging van het gesprek met de Orde van Advocaten zal een voorontwerp van wet worden gepubliceerd op de van overheidswege gefinancierde rechtshulp

Het kabinet gaat ervan uit voór 1 jan 1979 erin te slagen een wetsontwerp ter zake van abortus gereed te hebben voor indiening Het besef van de noodzaak tot herziening van de huidige wet noopt tot een uiterste inspanning om te geraken tot een regeling die in brede kring aanvaardbaar is Dit betekent anderzijds, dat geen van de geestelijke stromingen in ons volk haar benadering onverkort in de te ontwerpen regeling zal kunnen terugvinden

De spoedige totstandkoming van een wijziging van de onteigeningswet cri van het bij de Tweede Kamer aanhangige wetsontwerp inzake het voorkeursrecht van gemeenten is gewenst Op korte termijn kunnen daartoe voorstellen tegemoet worden gezien Een wettelijke regeling zal worden voorgesteld waarbij de huurder van het door hem bewoonde huis een recht van voorkeur krijgt bij verkoop

De Regering streeft ernaar de eerste lezing van de algehele herziening van ae Grondwet in deze kabinetsperiode voltooid te krijgen Daartoe hoopt zij de verdere indiening van hiertoe strekkende wetsvoorstellen, zoal niet geheel dan toch grotendeels, nog in dit kalenderjaar te voltooien Achter de uitgangspunten van de ontwerpen van wet, die strekken tot het reorganiseren ban het binnenlandse bestuur, stelt ook het nieuwe kabinet zich

Het openbaar bestuur van ons land dient naar onze mening democratisch, doeltreffend en doorzichtig te zijn

De indeling in drie bestuurslagen moet gehandhaafd blijven Een evenwichtige herverdeling van de taken en bevoegdheden over deze drie lagen is noodzakelijk De positie der provincies en gemeenten nioet waar mogelijk dan ook worden versterkt Decentralisatie zal worden bevorderd, centralisatie tegengegaan

De Regering zet zich aan een beraad over de uitwerking in beide wetsontwerpen van de uitgangspunten der door haar gewenste bestuurlijke en territoriale hervorming Zodra dit beraad — waarbij vragen over mogelijke bijstelling, concretisering en fasering aan de orde zullen komen — zal zijn afgerond, zullen wij over de uitkomsten ervan met de kamer in overleg treden Het overleg tussen Rijk en provincies, met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en met de vier grote gemeenten zal worden voortgezet en verbeterd

De Regering hoopt dat een betere regeling van de provinciale financiën spoedig tot stand wordt gebracht De toestand der gemeentefinancien lijkt niet ongunstig Toch zijn er belangrijke knelpunten Zodra de studie ter zake is afgerond zal het kabinet zich hierop beraden

Het kabinet hoopt nog deze maand de nota over de problematiek van de Molukkers in Nederland aan de Kamer aan te bieden Het neemt zich voor daarna over de concretisering van het beleid op zo kort mogelijke termijn met alle betrokkenen overleg te plegen

KONINKRIJK

Het kabinet is van oordeel dat wijzigingen in de thans in het Statuut voor het Koninkrijk neergelegde verhoudingen tussen Nederland en de Nederlandse Antillen in goed overleg tussen beide landen dienen te worden voorbereid. Het zal daarbij ernstig rekening houden met de in de Nederlandse Antillen levende verlangens en hieraan waar mogelijk steun verlenen, mede door de wijze waarop de ontwikkelingshulp zal worden verstrekt,

BUITENLANDS BELEID, DEFENSIE EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Het internationaal beleid van het kabinet zal voortbouwen op hetgeen, met brede steun van de volksvertegenwoordiging, in de loop der jaren tot stand kon worden gebracht. Er zal dus een duidelijke continuïteit zijn He: beleid za! vooral geloofwaardig en doeltreffend moeten zijn

In deze zin zal het beleid worden gericht op een drietal samenhangende hoofddoelstellingen bevordering van de wereldvrede intensivering van de samerwerking in westelijk verband ontwikkeling van de derde wereld.

Voortzetting van het regeringsbeleid kan met name worden verwacht ten aanzien van de Verenigde Naties, de rechten van de mens, het overleg tussen Oost en West over ontspanning, ontwapening en wapenbeheersing de Europese eenwording en het Noordatlantische bondgenootschap

Het kabinet veroordeelt het in Zuid-Afrika gevoerde apartheidsbeleid Zowel uit het oogpunt van de mensenrerhten als uit dat van de wereldvrede is het noodzakelijk dat op korte termijn en langs vreedzame weg ingrijpende hervormingen in Zuid-Afrika tot stand worden gebracht De maatregelen die door het vorige kabinet reeds werden genomen dan wel aangekondigd, zullen onverkort worden gehandhaafd of uitgevoerd

Nauwgezet zal worden toegezien op de naleving van het wapenembargo van de Veiligheidsraad Krachtige steun zal worden verleend aan maatregelen, in het kader van de Verenigde Naties of van de Europese Gemeenschap, die er effectief toe kunnen bijdragen, de regering van Zuid-Afrika te brengen tot gelijkberechtiging van alle burgers

Het kabinet zal zich, in nauw overleg met de Beneluxpartners, inzetten voor verdieping van de Europese integratie, waarbij versterking van de democratische basis van de Gemeenschap door een rechtstreeks verkozen Europees Parlement onontbeerlijk is De totstandkoming van een economische en monetaire unie blijft de uiteindelijke doelstelling van het Europese beleid

De strijd tegen inflatie en werkloosheid dient mede in EEG-verband te worden gevoerd, m het besef dat, hoe groot de nationale problemen en die in EEG-kader mogen zijn, zij nooit langs de weg van het weer opkomend protectionisme tot oplossing kunnen worden gebracht

Op het terrein van ontwapening en wapenbeheersing blijft een onverminderde mspanning noodzakelijk Aan het voorkomen van proliferatie van kernwapens en aan de stopzetting van kernproeven zal hoge prioriteit worden gegeven.

Het kabinet beschouwt het lidmaatschap van het Noordatlantische bonidgenootschap van essentiële betekenis voor de verzekering van vrede en veiligheid De zorgwekkende opbouw van de militaire kracht van de Sowjet-Unie, die op geen enkele wijze in verhouding staat tot de behoeften aan verdediging, maakt handhaving en verbetering van de gemeenschappelijke defensie-inspanning van de bondgenoten onvermijdelijk In het regeerakkoord is overeengekomen dat de defensie-inspanning, zoals voorzien in de Defensienota 1974, kwalitatief op peil zal worden gehouden Er zijn evenwel nag onder het vorige kabinet knelpunten geconstateerd, op personeel en materieel gebied. Thans wordt nagegaan hoe die kunnen worden opgelost, onder andere door aanvulling van de ontstane personeelstekorten en adequate compensatie van prijsstijgingen. In ieder geval verwacht het kabinet nog dit jaar de vervanger van de Neptune maritieme patrouillevliegtuigen te kunnen bestellen. Ook worden mogelijkheden bestudeerd om de reactiesnelheid van het Eerste legerkorps te bekorten Bij de indiening van de rijksbegroting voor 1979 zullen geactualiseerde meerjarenramingen voor defensie worden aangeboden Uitgangspunt daarbij is de in het regeerakkoord neergelegde stelling dat Nederland in deze kabinetsperiode een bijdrage aan de NAVO zal leveren, zoals die sinds de Defensienota 1974 van ons land wordt verwacht

Sedert de jaren zestig zijn de verhoudingen m de krijgsmacht gaandeweg aangepast aan de ontwikkelingen in de maatschappij als geheel Dit proces zal ook in de toekomst voortgang vimden, al mogen de specifieke eisen die aan een krijgsmacht moeten worden gesteld, niet uit het oog worden verloren Op korte termijn zal het kabinet zich beraden op het wetsontwerp tot herziening van de Wet gewetensbezwaren militaire dienst en in overleg met de bijzondere kamercommissie bezien hoe de behandeling daarvan kan worden hervat.

Mijnheer de Voorzitter! Een van de meest wezeniijke taken die ons land dient te vervullen is bij te dragen aan de verbetering van de levensomstandigheden van ontelbaar velen in de derde wereld. Meer dan tot nu toe zal met particuliere organisaties en het bedrijfsleven worden samengewerkt

Met voorrang dient te worden gestreefd naar structurele verbeteringen in het geheel van de betrekkingen met de ontwikkelingslanden. Zij dienen, in het kader van een zich ontwikkelende nieuwe internationale economische arde, in staat te worden gesteld op basis van gelijkwaardigheid deel te nemen aan het internationale economische verkeer. Dit betekent onder andere zo min mogelijk belemmeringen bij de afzet van hun produkten op onze markten en zoveel mogelijk toegang tot buitenlandse kapitaalmarkten Waar deze gelijkwaardigheid nog ontbreekt dienen handelspolibieke voorrechten en hulp voor financiering van de betalingsbalanstekorten te worden uitgebreid

Over de structurele ontwikkelingssamenwerking zal het kabinet een nota aan het parlement toezenden.

De Nederlandse ontwikkelingshulp zal minstens 1,5% van het netto nationale inkomen bedragen Er zal geen verhoging plaatsvinden van oneigenlijke toerekeningen aan het hulpbedrag. Het streven is erop gericht de financiering van de hulp geleidelijk minder te doen steunen op kapitaalmarktmiddelen.

De bilaterale hulp zal worden geconcentreerd op de landen die onze hulp het meest nodig hebben en die zich inzetten voor de ontplaoiing van hun bevolking, in het bijzonder van de armsten, en op landen waarmee Nederland bijzondere betrekkingen onderhoudt De kwaliteit van de hulpverlening zal worden verbeterd.

De Europese Gemeenschap speelt in onze relatie tot de arme landen een toenemende rol Het kabinet wil in Brussel voorstellen doen voor een meer samenhangend beleid van de Gemeenschap jegens de derde wereld

Om zoveel mogelijk mensen te obertuigen van de noodzaak van ontwikkelingssamenwerking zullen voorlichting en bewustwordingsbeleid door middel van een evenwichtige presentatie zich richten op alle groepen in de samenleving

SLOT

Mijnheer de Voorzitter! De noden van de volkeren van de derde wereld stellen de rijke landen voor een uitdaging en een opdracht. De problemen waar wij in ons eigen land mee kampen, vallen daarbij in het niet. Toch kan zonder overdrijving en moet onverbloemd worden gezegd dat ons volk een moeilijke tijd tegemoet gaat. De hoofdlijnen van het beleid van het kabinet zijn getrokken in het regeerakkoord en in de verklaring die ik nu afsluit. Dit beleid zal in het teken staan van de verantwoordelijkheid die mensen dragen voor eigen en elkaars ontplooiing, voor een rechtvaardige ordening van de maatschappij en voor een behoedzaam beheer van het milieu en de natuur. Die verantwoordelijkheid gestalte geven zal offers vergen.

Offers om recht te doen aan de zwakkeren in onze maatschappij: offers om onze kinderen een goede toekomst te bieden; offers om een einde te maken aan onrecht en nood hier en elders in de wereld. Wij willen ons best ervoor doen om ons volk ervan te overtuigen dat deze offers moeten worden gebracht. Dat wij een gezamenlijke taak te vervuller? hebben. Wij komen niet met een dictaat maar met de uitnodiging tot een dialoog. Een dialoog met de bevolking. Een dialoog vooral met u, de volksvertegenwoordigers. Voor die dialoog stellen wij ons open.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

MALI. Een door het staatshoofd, kolonel Moussa Traore, op 7 jan doorgevoerde reorganisatie van de regering heeft het militaire element in het kabinet versterkt, zodat nu 9 van de 15 leden militairen zijn. Terwijl alle vervangen ministers burgers waren, werden in hun plaats twee militairen en twee burgers benoemd: luitenant-kolonel Missa Koné (minister van gezondheid en sociale zaken), luibenant-kolonel Youssouf Traore (onderwijs), Mohammed Hamani (beheer staatsondernemingen) en Blondin Beye (jeugd, sport, kunst en cultuur) (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 96/2-1976)

OFFER-VOLTA. Op 27 nov. 1977 werd een referendum gehouden over een nieuwe grondwet, waarmee de terugkeer tot een burgerregering na bijna 12 jaar militair bewind werd ingeleid. Reeds per 1 okt. 1977 was het van mei 1974 daterende verbod van politielke partijen opgeheven Volgens de officiële einduitslag brachten 1 972 077 van de 2.759 924 geregistreerde kiezers hun stem uit Van hen waren 1927 691 vóór de nieuwe grondwet (92,70% van de uitgebrachte stemmen) en 25278 tegen, terwijl 19 108 stemmen ongeldig waren.

Volgens de plannen moeten binnen zes maanden na het referendum parlements- en presidentsverkiezingen worden gehouden Van de zeven politieke partijen, die eind november bestonden, zullen na de verikiezingen alleen de drie partijen met de meeste stemmen mogen overblijven. (Reuter, Le Monde)

(Vor ber pag. 255/2-1977)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NOODTOESTAND IN TUNESIË

Na 22 jaar de macht in Tunesie te hebben uitgeoefend is het bewirid van president Habib Bourguiba (74) voor het eerst met een ernstige bedreiging geconfronteerd. Na maandenlang toenemende spanningen tussen de regering en het Tunesische vakverbond, UGTT (Union générale des travailleurs tunisiens) o.l v. secretaris-generaal Habib Achour (65), een van de nudste strijdmakkers van president Bourguiba, heeft een door de UGTT voor 26 jan. uitgeroepen algemene staking tot een voor Tunesië ongekende uitbarsting van geweld geleid, die volgens officieuze bronnen meer dan 100 doden heeft gevergd

De regering o.l.v. premier Hedi Nouira kondigde de noodtoestand af, herstelde de orde, arresteerde Achour en andere vakbondsleiders en is van plan zo snel mogelijk de ,,normalisering" van de UGTT ter hand te nemen. Maar, aldus Tke *Financial* Times (28-l), geen van de basisingrediënten van de onlusten — een ziekelijke leider met geen duidelijke opvolger, economische moeilijkheden en een buurman (bedueld Libië) met een diepe interesse in plaatselijke politieke ontwikkelingen — zijn veranderd.

Opvolging, *grondwetswijziging*

Nadat president Bourguiba tijdens het 9de congres van de Socialistische Destour Partij (PSD) in sept. 1974 (pag. 784/1-1974) tot president voor het leven was benoemd, volgde een constitutionele regeling. De tweede en laatste lezing van een amendement op de grondwet, waarin Bourguiba tot president voor het leven werd uitgeroepen, werd op 18 maart 1975 door de 112 leden van de Nationale Vergadering eenstemmig goedgekeurd evenals bij de eerste lezing op 17 dec. 1974 het geval was geweest. Op 19 maart 1975 bevestigde Bourguiba dat bij zijn dood Hedi Nouira, de premier, hem zou opvolgen en wel tot aan het einde van de dan geldende zittingsperiode van het parlement.

Inmiddels had de Nationale Vergadering op 2 dec. 1975 in eerste lezing een aantal constitutionele amendementen goedgekeurd, die grotendeels ten doel hadden de macht van de president te versterken. Ook werd een regeling getroffen voor het geval de premier niet in staat zou zijn de president na diens dood op te volgen. In dat geval zou het ambt van president overgaan op de voorzitter van de Nationale Vergadering of — in tweede instantie — op de minister van justitie, maar in beide gevallen zouden onmiddellijk voorbereidingen moeten worden getroffen voor het houden van nieuwe presidentsverkiezingen De tweede en laatste lezing van deze amendementen volgde op 3 april 1976

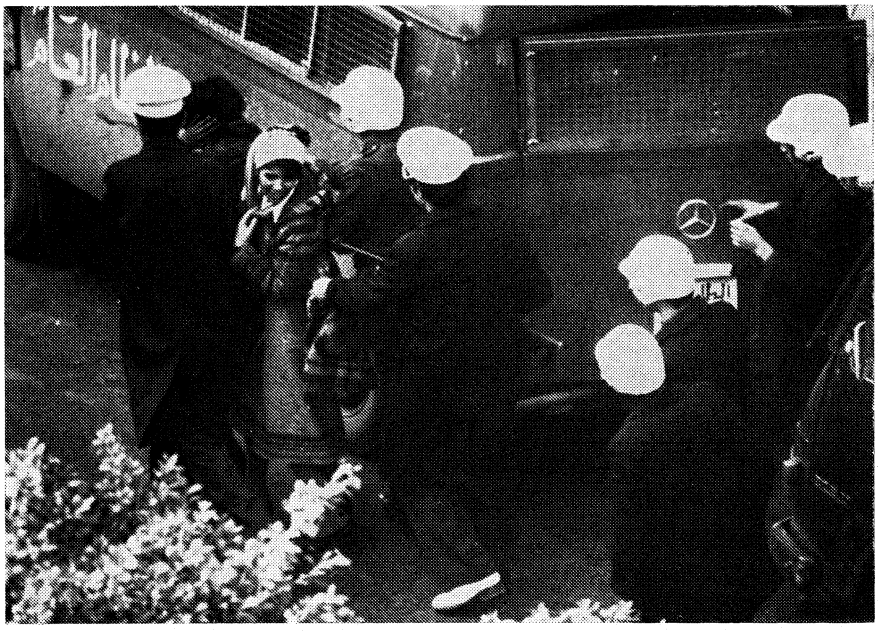
Studentenonrust en politieke processen 1974-1977

Hoewel het bewind van presiderit Bourguiba ondanks bepaalde uitingen van oppositie (stud-entenacties, optreden van politieke tegenstanders) niet blootgesteld scheen aan een ernstige bedreiging, werd een aanzienlijk aantal linkse of pro-Palestijnse tegenstanders van het regime vanaf eind 1974 door het staatsveiligheidshof en andere rechtbanken tot forse gevangenisstraffen veroordeeld. Enkele voorbeelden daarvan zijn:

Op 5 aug. 1974 begon voor het staatsveiligheidshof in Tunis een proces tegen 202 mannen en vrouwen, voor het grootste deel studenten en universitaire docenten, die beschuldigd werden van het lidmaatschap van linkse groeperingen, die zouden samenzweren tegen de staatsveiligheid. Op 24 aug. deed het hof uitspraak: 175 beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 6 maanden tot 12 jaar (van wie 81 bij verstek, terwijl 54 voorwaardelijke straffen kregen) cn 27 werden vrijgesproken. Gevangenisstraffen van 12 jaar werden opgelegd aan 11 personen. die werden aangemerkt als leiders van de Socialistische Studie- en Actiegroep (in 1964 te Parijs opgericht) en een marxistisch-leninistische beweging en die allen bij verstek terecht stonden.

Op 19 dec. 1974 eindigde een proces in Tunis tegen 33 verdachten beschuldigd van samenwerking tegen de staatsveiligheid met de veroordeling van de overgrote meerderheid tot gevangenisstraffen variërend van 6 maanden tot 6 jaar. De voornaamste verdachte. Habib Amani. beschuldigd van het oprichten in Lihië van een ,,Progressief Nationaal Front voor de Bevrijding van Tunesië en van het plannen van terreuracties en sabotagedaden, kreeg 6 jaar gevangenisstraf.

Op 7 juli 1975 begon een proces tegen 42 beklaagden, die op 24 aug. 1974 bij verstek waren veroordeeld (zie hierboven) en die daartegen in beroep waren gegaan. Sindsdien waren 13 van hen gearresteerd. Op 11 juli veroordeelde het staatsveiligheidshof 30 beklaagden (v.w. 12 voorwaardelijk) tot gevangenisstraffen variërend van 3 maanden tot 2 jaar, terwijl de overige 12 werden vrijgesproken. Een volgend proces voor het staatsveiligheidshof werd op 29 sept. 1975 geopend en wel tegen 89 voornamelijk linkse personen, o.w. leden van de organisatie „l'Ouvrier tunisien". De aanklacht luidde: samenzwering tegen de staatsveiligheid, illegale organisaties, belediging van het staatshoofd en leden van de regering, en verspi-eiding van valse berichten. Op 4 okt. werd vonnis gewezen: 28 werden bij verstek veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 5 tot 9 jaar, 39 kregen gevangenisstraffen variërend van 6 maanden tot 7 jaar, 12 voorwaardelijke gevangenisstraffen variërend van 6 maanden tot 1 jaar en 10 werden vrijgesproken. Drie van die vonnissen werden op 1 dec. in beroep behandeld; de straffen van drie bij

Arrestanten worden opgebracht in Tunis (28 jan)

Weekblad 47ste jaargang No. 2420. pag. 29423-29438

verstek veroordeelde studenten werden verlaagd, maar een nieuwe verdachte kreeg nu 2 jaar gevangenisstraf
Op 24 jan 1976 werden te Tunis twee mannen veroordeeld tot 4½ jaar gevangenisstraf wegens het verspreiden van anti-regeringsgezinde pamfletten. Daar het slechts om een verijdelde poging tot verspreiding bleek te gaan wijzigde het hof van beroep de vonnissen op 21 febr. in resp. 2 jaar gevangenisstraf en vrijspraak. De eerder bij verstek tot 16 jaar gevangenisstraf plus een boete van 5.500 dinar veroordeelde verdachten hehielden hun straf

Inmiddels vonden bij het middelbaar en hoger onderwijs stakingsacties plaats, die gevolgd werden door arrestaties en veroordelingen.

Op 28 jan 1975 was er bijv een staking, die was uitgeroepen door de oond van secondair onderwijs om kracht bij te zetten aan de volgende eisen salarisverhoging, een huisvestingspremie, een verbetering van de arbeidstijden en het opnieuw toelaten van vijf in aug 1974 veroordeelde leraren Na de staking, waaraan volgens de autoriteiten door 9,4% van de leraren was deelgenomen, werd de betrokken bond door de overkoepelende vakbeweging, Union générale des travailleurs tunésiens (UGTT) ontbonden
Op 9 dec 1975 werd door studenten een staking van 48 uur afgekondigd, waaraan door 7 000 à 8 000 studenten van de literaire faculteit werd deelgenomen De eisen betroffen o a hetere huisvesting en de toekenning van extra studiebeurzen Vele studenten betwistten tevens het representatieve karakter van de UGET (Union générale des étudiants tunisiens), die tijdens haar 19de congres in augustus onder auspicien van de eenheidspartij, de PSD een nieuwe leiding gekozen had, die als enige legale gesprekspartner voor de regermg gold, waardoor de door alle studenten gekozen ,,voorlopige universitaire comité's" in feite werden uitgeschakeld
Vijf studenten, die op 10 dec. hadden deelgenomen aan de bezetting van het bureau van de deken van ide faculteit, werden reeds op 17 dec veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van 2 jaar + 4 maanden tot 6 jaar + 10 maanden Zij werden o m schuldig bevonden aan belediging van het staatshoofd, omdat zij in het bureau van de deken portretten van Bourguiba zouden hebben verscheurd.
Uit protest tegen deze vonnissen volgde van 18-23 dec een studentenstaking, uitgeroepen door de voorlopige universitaire comité's
Op 14 jan. 1976 hielden groepen studenten protestbetogingen in Tunis, die uitliepen op botsingen met de politie, waarbij 26 politiemannen gewond raakten en 14 studenten wenden gearresteerd Twaalf van hen werden de volgende dag veroordeeld tot een gevangenisstraf van 3 Jaar + 8 maanden, terwijl diezelfde dag ordetroepen werden gelegerd rond de faculteiten en campus van de universiteit Op 27 Jan. keurde de Nationale Vergadering een aantal maatregelen goed voor de handhaving van de orde aan de universiteit: o a werden de bevoegdheden van de tuchtraden van de faculteiten voorlopig overgeheveld naar de minister van onderwijs
Op 24 jan. 1977 werd een groep van 20 leerlingen van het lyceum te Jendoura (160 km ten noordwesten van Tunis) veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf wegens onlusten op dat lyceum op 27 dec 1976, toen leerlingen hadden betoogd uit protest tegen de verhoging van de pensionprijzen voor interne leerlingen Het hof van beroep beperkte deze straf op 3 mei tot maximaal 1 jaar.
Op 24 febr. hield een groot deel van de studenten van de universiteit van Tunis een staking, terwijl studenten tevens een betoging hielden in het centrum van Tunis. Aanleiding tot het protest vormden incidenten drie dagen tevoren in een internaat van de campus, waarbij de politie tussenbeide kwam en waarbij volgens geruchten verscheidene studenter zouden zijn gedood De betoging, waaraan ook door arbeider's zou zijn deelgenomen, liep uit op botsingen met de politie en op de arrestatie van 13 jongeren Deze werden volgens Le Monde (15-3) kort tevoren op vrije voeten gesteld, maar dit blad meldde tegelijk de arrestatie van een leraar, Mounir Cachouh, die bekend stond om zijn sympathieen voor ex-minister Ahmed Ben Salah, die sinds febr 1973 in ballingschap cerbleef (pag 389-1-'73)

De MUP

De door Ben Salah gevormde illegale oppositiebeweging, „Mouvement de l'unité populaire" (MUP), verstrekte volgens *Le Monde* (12-6-'75) aan de pers een ,,manifest", onder de titel „Voor een nieuw Tunesië", dat na een historisch overzicht drie thema's ontwikkelde: In Tunesië moet de renaissance van de Arabisch-mohammedaanse beschaving en cultuur worden verzekerd, omdat het land een ,,integrerend bestanddeel (vormt) van de Maghreb, van het geheel van de Arabische wereld en van Afrika". „De dekolonisatie van de Tunesische maatschappij" moet worden voltooid en ,,de nationale onafhankelijkheid en waardigheid" moeten worden gegarandeerd. De opstellers van het manifest wensten voorts ,,de structurele, sociaal-economische, culturele en institutionele fundamenten te leggen voor een socialistische maatschappij volgens een democratisch proces van socialisatie". Het accent werd gelegd op de noodzaak om een Tunesische weg te volgen naar het socialisme, die sociale gerechtigheid, ontwikkeling en democratie verzoent.
Op 17 maart 1977 bevestigde de MUP te Parijs de arrestatie in Tunis van 13 ,,progressieve militanten", o.w. Brahim Haydar, Mohammed Ben Hadj Amor en Tijana Harcha, terwijl bovendien een 50tal MUP-leiders in de provincie zou zijn aangehouden.
Op 21 maart meldde de regering dat in de voorgaande 14 dagen 23 personen waren gearresteerd i.v.m. de ontdekking door de nationale veiligheidsdienst ,,van een clandestiene organisatie die essentieel ten doel had het regime langs illegale weg te bestrijden en schade toe te brengen aan de verworvenheden en eenheid van de natie". Onder de 12 gearresteerden van wie de identiteit werd vermeld waren ook de door de MUP genoemden. De arrestatie van Mohammed Ben Hadj Amor, secretaris-generaal van de nationale unie van ingenieurs, had tot gevolg dat die unie van 18 tot 23 maart een staking uitriep, waardoor o.a op 31 maart voor 2 uur de uitzending. van tv-programma's werd onderbroken. Op 30 maart werden de 23 gearresteerden met Ben Salah en drie van zijn in het buitenland levende vrienden in staat van beschuldiging gesteld wegens :,samenzwering tegen de staatsveiligheid".
Op 13 juni 1977 begon voor het staatsveiligheidshof een proces tegen 33 personen, die ervan beschuldigd werden te behoren tot een verboden vereniging, de Mouvement de l'unité populaire (MUP), terwijl zij voorts o.m. zouden hebben samengezworen tegen de veiligheid van de staat.
Na een lange onderbreking van het proces wegens ziekte van de president van het hof (24 juni tot 19 juli) werd op 19 aug. vonnis gewezen. Ahmed Ben Salah, Slimane Douggi en Hichem Moussa werden bij verstek veroordeeld tot 8 jaar gevangenisstraf; drie anderen werden bij verstek veroordeeld tot 5 jaar; 18 verdachten kregen gevangenisstraffen variërend van 8 maanden tot 4 jaar; en 9 werden vrijgesproken.

De groep *van de liberalen*

Op 11 sept. 1974 trad een andere oppositiebeweging, de z.g. groep van de liberalen, voor het eerst officieel naar buiten op, toen 7 oudleden van het Centrale Comité van de Socialistische Destour Partij (PSD) een verklaring publiceerden, die de omstandigheden veroordeelde waaronder het 9de congres van de partij zou worden gehouden (zie pag. 784 /1-'74). Tot de ondertekenaars behoorden Beji Caid Essebsi, Habib Boulares, Hassib Ben Ammar en Sadok Ben Djemaa. De voormalige minister van binnenlandse zaken, Ahmed Mestiri, die in 1972 uit de partij gestoten was, tekende om die reden de verklaring niet, maar verklaarde zich wel solidair met de tekst.
Op 19 maart 1976 publiceerde de door Mestiri geleide groep een verklaring met o.m. de volgende verlangens: een democratie die de ,,rechten van het individu" eerbiedigt, een ,,concrete inhoud voor de

volkssoevereiniteit" en een hervorming ,,in die zin" van de politieke structuren en de vertegenwoordigende organen. Gesteld werd dat het systeem van de eenheidspartij ,,niet meer aangepast is aan de behoeften en aspiraties van het volk" en dat er nu ruimte moest worden geboden aan ,,een buiten de Destour georganiseerde oppositie". Afkondiging van een algemene amnestie en vrijlating van de politieke gevangenen werden eveneens verlangd. De verklaring was ondertekend door Mestiri en 16 anderen, o.w. de vier bovengenoemden en mevr. Radhia Haddad, de voormalige presidente van de unie van Tunesische vrouwen.

Op 12 april 1977 verlangden 168 intellectuelen en kaderleden de bijeenroeping van een ,,nationale conferentie over de openbare vrijheden" en de vorming van een ,,nationale raad" om te waken voor de eerbiediging van de rechten van de mens en de burger. Daartoe werd een comité gevormd van vijf leden, die allen tot de ,,liberale" groep behoorden. Tot de ondertekenaars van de oproep behoorden zeven voormalige ministers.

Op 9 juni kondigde de liberale groep bij monde van Hassib Ben Ammar, de in 1974 uit de Destour gestoten voormalige minister van defensie, de oprichting aan van een nationale raad voor de verdediging van de openbare vrijheden (CND LP), die geleid zou worden door een bureau van 9 leden. De volgende dag werd het eerste manifest van de raad openbaar gemaakt met als verlangens de afkondiging van een algemene amnestie, de vrijlating van alle politieke gevangenen en de herziening van de wetgeving betreffende de vrijheden.

Vervolgens gaf de liberale groep van Mestiri. zichzelf een nieuwe naam: socialistische democraten.

Op 3 okt. 1977 stelde Mestiri aan president Bourguiba een ,,nationaal pact" voor. waarvan hij de inhoud op 24 okt. te Tunis openbaar maakte. Het stond open voor alle politieke stromingen en bewegingen, die zich verplichten hun activiteiten binnen het raam van de grondwet te ontplooien. Een algemene amnestie voor alle zaken met een politiek karakter zou moeten worden afgekondigd. Het pact bevatte de volgende zeven punten:

1) Optreden niet eerbiediging van de grondwet 21 Het verzekeren van overeenstemming van de wetten betreffende de openbare vrijheden met de geest en de letter van de grondwet 3) Het garanderen van daadwerkelijke uitoefening van die vrijheden en van de vrije confrontatie van de politieke keuze 4) Erkenning voor de verschillende politieke stromingen van het recht op een legaal bestaan en van het recnt om over uitingsmogelijkheden te beschikken 5) Het uitsluiten van gebruik van geweld en het waarborgen onder alle omstandigheden van de waardigheid van het individu en zijn fysieke integriteit. 6) Het veroordelen van elke band van afhankelijkheid van een politieke beweging *t* o v. het buitenland 7) Het koppelen van de economische ontwikkeling aan de invoering van een sociale democratie

Mestiri deelde mee dat hij voorstellen voor een consensus over de regels van een nationaal pact op 11 okt. naar president Bourguiba en premier Nouira had gestuurd, maar dat laatstgenoemde hem zes dagen later had geantwoord wel het belang van die voorstellen in te zien, maar die toch eerst aan het volgende PSD-congres (in beginsel in de herfst van 1979) ter bestudering te willen voorleggen. Wel hadden de autoriteiten enkele uren voor de persconferentie van Mestiri aan Hassib Ben Ammar toestemming verleend tot de publikatie van een weekblad in het Arabisch, *Errai* (Mening).

Economische toestand. Sociaal contract. Achour en de UGTT

Inmiddels kende Tunesië toenemende economische moeilijkheden. *NRC/H'blad* (28-12-'77) berichtte: ,,Behalve door de wereldwijde economische recessie wordt Tunesië geplaagd door een enorme bevolkingsexplosie. Bijna 40 procent van de Tunesiërs is jonger dan 15 jaar, 20 procent van de beroepsbevolking is werkloos, waarvan de overgrote meerderheid jeugdige schoolverlaters. De door premier Hedi Nouira gevoerde politiek van economische liberalisering (door linkse Tunesiërs bestempeld als een ,,weg-geef-politiek") heeft weliswaar de buitenlandse investeringen in het land aangemoedigd maar tevens tot een snel groeiende inkomensongelijkheid geleid.

Als gevolg daarvan is de arbeidsonrust het laatste anderhalf jaar onrustbarend toegenomen en neemt de roep om politieke democratisering toe."

In het kader van de liberale economische politiek was op 19 jan. 1977 tussen leden van de regering, van het politieke bureau van de PSD en de leiders van de vakbeweging UGTT en van de werknemersorganisaties een ,,sociaal pact" gesloten voor de duur van het nieuwe in 1977 in werking tredende vijfjarenplan. Een verhoging van het gegarandeerde minimumloon met **33%** werd overeengekomen plus een prijscompensatie ten behoeve van de koopkracht na een prijsstijging van meer dan 5%.

Habib Achour

Ondanks verzet van sommige vakbondskringen tegen de medewerking van Habib Achour aan dit beleid, werd hij in maart 1977 voor 4 jaar als secretaris-generaal herkozen.

Uitingen van vroeger verzet tegen Achour waren o m zijn mededeling van nov **1975** dat er een komplot was gesmeed om hem uit de leiding van de UGTT te stoten ten gunste van Farhat Dachraoui. de vroegere minister van sociale zaken. Maar op 3/4 jan. **1976** besloot de Nationale Raad van de UGTT Dachraoui en zeven andere leden definitief uit te sluiten

Voorts hadden im mei 1976 buschauffeurs en treinconducteurs, PTT-ambtenaren en spoorwegpersoneel tegen de zin van de UGTT stakingen georganiseerd

Conflict UGTT-regering

Op 10 okt. 1977 brak in Ksar-Ellal een wilde staking uit als protest tegen de benoeming van niet uit die stad afkomstige nieuwe directeur van de belangrijke textielfabriek SOGITEX. Toen op 12 okt. ordetroepen de bezette fabriek ontruimden braken felle incidenten uit tussen stakers en bewoners enerzijds en de ordetroepen anderzijds, die twee dagen voortduurden tot het leger de orde herstelde. Terwijl de UGTT aanvankelijk niet achter de staking stond, wees de vakbeweging in een op 26 okt. uitgegeven communiqué op de gevaren die uit het inzetten van troepen tegen ar-

beiders voortvloeiden. Voorts verlangde de UGTT het opnieuw in dienst nemen van de ontslagen arbeiders, het instellen van een gemengde commissie voor het bestuderen van de oorzaken van de incidenten en de vrijlating van de gearresteerde stakers zowel te Ksar-Ellal als te Menzel-Bourguiba, waar zich op 19 okt. botsingen hadden voorgedaan.

Op 3 nov. legden ca. 13.000 mijnarbeiders, kennelijk met instemming van de UGTT, het werk neer. Zij stelden financiële eisen die volgens het ministerie van economische zaken neerkwamen op een salarisverhoging van 30%, terwijl dezelfde dag 700 werknemers van oliedistributiebedrijven een 24 uursstaking hielden.

Habib Achour, de secretaris-generaal van de UGTT, werd toen te Sousse in het openbaar met de dood bedreigd. Uit protest daartegen begonnen de meeste regionale UGTT-afdelingen op 9 nov. een reeks stakingsacties voor twee of drie dagen. De volgende dag kwam het in Beja tot heftige incidenten tussen betogers en ordetroepen. Toen besloot de regering tot juridische stappen om de verantwoordelijkheid voor de stakingsactie vast te stellen, die zij ,,ontoelaatbaar" achtte en waarin zij ,,een plan" zag om ,,de openbare orde doelbewust te verstoren".

Na een vergadering van de UGTT-bestuurscommissie op 15 en 16 nov. te Tunis werd een communiqué uitgegeven, waarin de vrijlating van alle sinds 10 okt. gearresteerden werd verlangd. Voorts werd de uitvoering verlangd van de vakbondsmotie van 10 sept., waarin de economische politiek van de regering werd bekritiseerd, terwijl de regering een uitstel van 8 weken kreeg om aan de vakbondseisen gevolg te geven.

Hoewel op 19 nov. door het politieke bureau van de PSD — in aanwezigheid van Habib Achour — werd opgeroepen tot een soort bestand om ,,de nationale solidariteit te bewaren", begonnen ca. 12.000 mijnwerkers uit Gafsa op 8 dec. een staking voor drie dagen om kracht bij te zetten aan hun deels meer dan drie jaar oude eisen, die volgens het ministerie van economische zaken neerkwamen op een kostenstijging van 5,2 mln dinar.

Maar terwijl de minister van binnenlandse zaken, Tahar Belkhodja, op 9 december 1977 voor een aanpak van de wezenlijke problemen en tegen een gebruik van ,,de roede" pleitte, sprak premier Hedi Nouira zich op 10 dec. uit voor een ,,sterke staat", handhaving van de orde en waarborging van de veiligheid. Volgens hem waren de onlusten niet het gevolg van een economische of politieke crisis, maar waren de verantwoordelijken voor de sociale malaise aanhangers ,,van de klassenstrijd, van de dictatuur van het proletariaat of de permanente revolutie" t w. ,,marxistische, linkse of crypio-fascistische doctrinairen". In die situatie keerde de ex-minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi, na een vrijwillige ballingschap van bijna vier jaar op 12 dec in Tunis terug Hij schaarde zich achter de UGTT en Habib Achour, met wie hij begin september in Tripoli door de Libische leider kolonel Kadhafi ontvangen was.

Op 19 dec. hielden ca. 7.000 spoorwegarbeiders een 24-uursstaking om kracht bij te zetten aan hun salariseisen.

Ontslag *minister Belkhodja, af*treden vier minzsters, nieuw kabinet

Op 23 dec. werd de minister van binnenlandse zaken, Tahar Belkhodja, die beschouwd werd als voorstander van een politiek van matiging en liberalisatie, door president Bourguiba van zijn functie ontheven en ad interim vervangen door Abdallah Farhat, de minister van defensie. Voorts werd de directeur van de nationale veiligheidsdienst, Abdelmajid Bouslama, vervangen door kolonel Zine El Abidine Ben Ali.

Binnen 48 uur boden vijf andere leden van de regering hun ontslag aan: Abdelaziz Lasram (economie), Habib Chatty (buitenlandse zaken), Mongi Kooli (gezondheid), Moncef Belhaj Amor (betrekkingen met parlement) en Ahmed Bannour (staatsecretaris defensie).

Op 26 en 27 dec. reorganiseerde president Bourguiba het kabinet, waarin neigen nieuwe leden hun intrede deden. De portefeuilles zijn nu als volgt verdeeld:

Premier - Hedi Nouira, speciale adviseur voor de president - Habib Bourguiba Jr", minister toegevoegd aan de premier - Mohammed Sayah, minister toegevoegd aan de premier, belast met planning - Mustapha Zaanouni: buitenlandse zaken - Mohammed Fitouri; defensie - Abdallah Farhat, industrie, mijnbouw en energie - Rachid Sfar*; handel - Slaheddine Mbarek*: gezondheid - Mongi Ben Hamida; culturele zaken - Chedly Klibi; financien - Abdelaziz Mathari*, justitie - Blaheddine Baly, binnenlandse zaken - Dhaoui Hannabla-, landbouw - Hassan Belkhodja: onderwijs - Mohammed Mzali; transport en verbindingen - Abdelhamid Sassi: uitrusting - Lassaad Ben Osman; sociale zaken - Mohammed Jomaa*; jeugd en sport - Fouad Mbazaa, betrekkingen met parlement - Othman Kecherid'
Staatsscretarissen transport en verbindingen - Larbi Mellakh buitenlandse zaken - Ibrahim Turki, onderwijs - Hedi Zghal, toegevoegd aan de premier t b v de voorlichting - Mustapha Masmoudi, toegevoegd aan de minister van sociale zaken t b v de beroepsopleiding - Noureddine Ktari".
(* = nieuw)

Op de reorganisatie van het kabinet volgde ook een wijziging in het politieke bureau van de PSD: Tahar Belkhodja, Habib Chatty en Mongi Kooli werden vervangen door Abderrhamane Ben Messaoud (president Tunesische scheepvaartmaatschappij), Larbi Mallakh (staatssecretaris ministerie van uitrusting) en Mohammed Larbi Abderrazak (afgevaardigde en directeur van partijblad Al Amal)

Confrontatie *regering-UGTT*

De nieuwe regering werd onmiddellijk geconfronteerd met de aankondiging van nieuwe stakingsacties door de UGTT. De mijnwerkers in de fosfaatsector zouden op 30 dec. een staking ,,voor onbeperkte tijd" beginnen; vanaf 2 jan stond een driedaagse spoorwegstaking op het programma, terwijl de mijnwerkers in het gebied van Gafsa voor 3 jan. een algemene staking van 24 uur hadden gepland.

Maar op 29 dec. deelde de staatssecretaris van voorlichting, Mustapha Masmoudi, mee dat de staking in de fosfaatmijnen was geannuleerd na een akkoord met de UGTT over de mijnwerkerseisen. De volgende dag werd ook een akkoord met de federatie van spoorwegpersoneel gemeld. Op 4 jan. hielden ca. 6.000 werknemers in de agrarische sector een staking van 24 uur.

Op 8 jan. liet Habib Achour weten dat hij ontslag zou nemen als lid van het politieke bureau van de PSD; twee dagen later legde hij zijn ambt neer en trad hij tevens uit het Centrale Comité. Op 11 jan. verliet Kheireddine Salhi, adjunct secretaris van de UGTT, eveneens het CC, zodat daarin alleen Abderrazak Ghorbal, als enige vakbondsleider overbleef. Hoewel het CC tijdens zijn bijeenkomst op 20 jan. niet op een rechtstreekse botsing met de UGTT leek aan te sturen — niemand werd uit de partij gestoten — voerden incidenten de spanning op.

Die dag beschuldigde Achour de PSD ervan aanvallen op UGTT-kantoren in Sousse (20 jan.), Zaghouan (20 jan.) en Tozeur (18 jan.) te hebben geprovoceerd; in Sousse zouden partijmilitieleden de zetel van de regionale bond hebben verwoest, terwijl volgens het persbureau TAP in Zaghouan vakbonds-

leden tegen hun vertegenwoordigers in opstand waren gekomen. Volgens de UGTT zou op 23 jan. in Kairouaii de vakbondszetels in de as zijn gelegd door personen ,,betaald door de partij", terwijl de autoriteiten de actie toeschreven aan vakbondsleden die zich tegen de afwijkende koers van hun leiders verzetten. Op 24 en 25 jan. deden zich in Tunis botsingen voor tussen jeugdige betogers en de politie aan de vooravond van de eerste algemene staking van 24 uur, die door de UGTT was uitgeroepen tegen het ecoriomische beleid van de regering-Nouira. Op 24 jan. werd UGTT-leider Ghorbal aangehouden.

Algemene staking, botsingen. noodtoestand

De door de UGTT afgekondigde algemene staking liep op 26 jan. in Tunis, Sousse, Gabes, Kasserine en Kairouan uit op gewelddadige rellen. Betogers vernielden winkels en openbare gebouwen, staken auto's in brand en wierpen stenen naar de politie, die eerst van traangas maar later ook van vuurwapens gebruik maakte. De regering kondigde de noodtoestand af en het leger werd ingeschakeld om de rust te herstellen, wat in de loop van de volgende dag lukte. Volgens de regering vergden de onlusten 42 doden en 325 gewonden (van wie velen ernstig), terwijl 400 arrestaties zouden zijn verricht. Maar officieuze bronnen maakten melding van 130 doden, aldus *Le* Monde (31-1).

Op 28 jan. 's avonds werd Habib Achour in zijn huis gearresteerd evenals 10 andere leden van het uitvoerend comité van de UGTT. Dezelfde dag deelde de regering mee dat bij een onderzoek in het UGTT-bureau in Sfax grote hoeveelheden wapens waren gevonden. Op 31 jan. maakte de regering bij monde van premier Nouira haar voornemen bekend zo snel mogelijk de ,,normalisering" van de UGTT ter hand te nemen. In een toespraak tot het Tunesische parlement beschuldigde Nouira de ,,extremistische warhoofden" die tot nu toe de UGTT zouden hebben geleid ervan al sinds 1976 met plannen rond te lopen via stakingen en gewelddadige demonstraties onrust te zaaien. De rellen die Tunesië hebben geteisterd waren volgens Nouira een logisch gevolg van dat komplot. De eerste minister nam ten overstaan van de applaudisserende parlementariers persoonlijk de taak op zich met ,,harde hand de UGTT weer gezond te maken".

Men mag dus verwachten, aldus *NRC/H'blad* (3-2), dat binnenkort in de Tunesische hoofdstad tijdens een massaal proces de vakbondsleiders ter verantwoording zullen worden geroepen alvorens voor enige laren uit het maatschappelijke leven te verdwijnen. Wie de rellen ook mag hebben aangesticht – beide partijen beschuldigen elkaar van provooatief optreden — zeker is in ieder geval dat het bloedbad van vorige week premier Hedi Nouira weer een stap dichter naar het presidentiële ambt heeft gevoerd.

In een commentaar op de ontwikkelingen in Tunesië schreef de *NZZ* (29/30-1) dat Bourguiba's verdiensten onbetwist zijn, maar dat hij nooit duldde dat naast hem concurrenten opkwamen. Het Zwitserse dagblad vervolgde:

Voor sinds het eind van de zestiger jaren steeds luider wordende oproepen tot democratisering of tot een institutionalisering van de mogelijkheid tot doelmatige kritiek, al was het ook slechts binnen de eenheidspartij, sloot hij zijn oren. De pratagonist van dit streven, de vroegere minister Ahmed Mestiri, die zijn eisen daarmee motiveerde dat het volk juist op grond van het onder Bourguiba bereikte voor een vrijer politiek leven rijp was geworden, liet hij uit de partij stoten. Reeds eerder had hij zijn ,,superminister" Ahmed Ben Salah een proces aangedaan, enige tijd na het begin van een met zijn toestemming ingeleid socialisatie-experiment. (...)

Bij de jongere generatie heeft de partij, die steeds meer tot een controle-instrument werd, sinds geruime tijd aan bijval verloren. Parallel daarmee verliep een zekere verscherping van politie-methoden, in het bijzonder tegen opstandige studenten, En naast de partij heeft blijkbaar de eenheidsvakbeweging UGTT onder leiding van haar Secretaris-generaal Habib Achour zich tot een beter georganiseerde formatie ontwikkeld met een overtuigder en sterker geïnteresseerde, brede aanhang.

Het uitroepen van de algemene staking, de demonstraties in Tunis en andere steden op donderdag (26 jan.) en het kennelijk bloedige optreden van de ordetroepen was voorafgegaan door het ontslag resp. het aftreden van enige regeringsleden, o.w. minister van binnenlandse zaken Belkhodja, die voor een soepele houding tegenover oppositionele stromingen en sinds lang te verwachten sociale onrust pleitten, terwijl diegenen die nog in hoofdzaak de aandacht van het grijze staatshoofd krijgen, met name ook de secretaris-generaal van de partij Sayah, heil in een scherp optreden zien en waarschijnlijk op een beperking van de concurrerende organisatie van de vakbeweging uit zijn. Achtergrond van de onlusten vormt een wijdverbreide ontevredenheid met de economische toestand (prijsverhogingen, werkloosheid). Het geheel moet echter ook in verband met de politieke malaise worden gezien, die o.a. uit de weigering van Bourguiba bleek voor de tijd ,,na hem" voorzieningen te treffen. ..."

(Le Monde, *NRC/H'blad,* NZZ, The Times)

Een tank houdt de wacht voor het parlementsgebouw (r) en het ininisterie van financiën (l) in Tunis.

EG

DENEMARKEN VOORZITTER EUROPESE MINISTERRAAD

Met ingang van 1 januari heeft Denemarken het voorzitterschap van de ministerraad van de Europese Gemeenschap.
De Deense minister van buitenlandse zaken Andersen zei in een bijeenkomst van de pers dat de Deense regering in die functie van plan is de Commissie te helpen bij het opstellen van een lijst van maatregelen die binnen de EG worden genomen ter bescherming van de eigen industrie tegen buitenlandse concurrentie.
Hij zei dat zijn regering de Commissie ook zal bijstaan bij het zoeken naar middelen om de protectie binnen de EG te bestrijden.
Als een van de kleine lidstaten van de Gemeenschap is Denemarken niet in staat steun te geven aan nationale maatregelen ter bescherming van zijn industrie, zo merkte hij op.
Andere belangrijke zaken die in '78 aan de orde komen in de EG zijn het gemeenschappelijke standpunt ten opzichte van de volgende ronde van de onderhandelingen over bevrijding van de handel van invoerrechten en andere belemmeringen in het kader van de GATT (zie hierna) en de handelsbetrekkingen van de Gemeenschap met Japan. Dit laatste punt zal worden voorbereid voor een eventuele beslissing in de Europese topconferentie die in april in Kopenhagen wordt gehouden, aldus de minister (Europa van Morgen, ANP)

GEEN AKKOORD OVER GEMEENSCHAPPELIJK VISSERIJBELEID

De negen ministers voor visserij hebben op een ministerraadbijeenkomst op 30 en 31 januari geen akkoord kunnen bereiken over een gemeenschappelijk visserijbeleid voor de Europese wateren. (pag. 166/1-'77 en pag. 291/3-'77 en pag. 588/1-'77).
De opstelling van de Engelse minister voor visserijzaken maakte een dergelijk akkoord vooralsnog niet haalbaar. Wel verbonden de acht overige leden zich voor het jaar '78 te houden aan de Commissievoorstellen die het visserijbeleid voor '78 moesten regelen. Eind '77 was dit overleg ook al vastgelopen en de ministers hadden toen besloten de ,,klok stil te zetten" wat betekent dat wat de visserij betreft het jaar '77 nog niet verstreken was en dat de bepalingen en verboden die tot het eind van '77 van kracht waren ook in '78 nog zouden blijven gelden.
In oktober '77 zond de Commissie een voorstel voor een interne regeling voor de visserij in '78 naar de Ministerraad.

Commissievoorstellen

De voorstellen bevatten de vaststelling van de in '78 beschikbare hoeveelheden van de verschillende vissoorten, de verdeling daarvan over de lidstaten, technische maatregelen voor de instandhouding van de visbestanden, controle- en inspectiemaatregelen, verschillende onmiddellijke acties voor de omschakeling en de herstructurering in de visserijsector, inclusief de mogelijkheid om inkomenstoeslagen te verlenen aan zeevissers die door het stilleggen van hun vaartuigen tijdelijk werkloos zijn en de instelling van een regeling ter bevordering van de afvloeiing van zeevissers van 50 tot 65 jaar.
Voorts dacht de Commissie aan financiële compensaties voor de haringvissers die worden getroffen door het verbod op de haringvangst in de Noordzee en de Keltische Zee. Zij stelde ook voor het verbod op de vangst van kever in een gebied ten Noordoosten van de Schotse kust te verlengen tot eind '77. Tenslotte was zij voornemens een financiële bijdrage van de Gemeenschap voor te stellen voor de verbetering van de controle in de Ierse en Deense wateren.
Rekening wordt gehouden met de noodzaak de visbestanden tegen overbevissing te beschermen en zodoende de huidige en toekomstige belangen van de vissers in de Gemeenschap te beschermen en met de bijzondere behoeften van de vissers rekening te houden.
De totale vangstquota voor '78 in de voorstellen van de Commissie, was aanzienlijk lager dan die voor '77.

De Commissievoorstellen werden over het algemeen weinig enthousiast begroet en op een bijeenkomst van de negen ministers voor visserij begin december bleek men niet tot overeenstemming te kunnen komen op basis van deze voorstellen.
Landbouwcommissaris Finn Olav Gundelach bracht daarop wijzigingen aan in de oorspronkelijke voorstellen, die vooral betrekking hadden op de verdeling van de visvangst, de zgn. quota-regeling.

Gundelach is uitgegaan van de jaarlijkse gemiddelde visvangsten in de jaren 1973 tot 1976. In die jaren werd er in de Europese wateren 4.580.000 ton vis gevangen. Die visvangst, aldus Gundelach's uitgangspunt, dient teruggebracht te worden met 7 a 8 procent tot 4.251.000 ton in 1978.
Dat Ierland zijn visserij verder zou mogen ontwikkelen, was een afspraak die de ministers al veel eerder gemaakt hadden, vandaar dat de Ierse vissers volgens de jongste voorstellen van Gundelach meer mochten vissen dan in de jaren 1973-1976, in plaats van minder. Bij de voorgestelde quotaregeling heeft de Commissie rekening gehouden met de waarde van de verschillende vissoorten, zodat het economische belang van de visserij niet per se in dezelfde mate vermindert als de toegestane vangsten.

Britse tegenstand

Waar ook het Ministersberaad van 30/31-1 op stuk liep, was de houding van de Britse minister, John Silkin
Hij bleef van mening dat de voorgestelde vangstverminderingen onvoldoende zijn om de visreserves in de Europese wateren in stand te houden en hij bleef bovendien van mening dat bij de voorgestelde verdeling de Britse vissers onvoldoende aan hun trekken zouden komen. Bekend is dat Silkin wil dat de Britse vissers ongeveer 45% van het totaal van de te vangen vis in de Europese wateren krijgen toebedeeld. Hij gaat er daarbij van uit dat de Britten ook de ,,de grootste klappen hebben gekregen" als gevolg van het feit dat ze veel visserij verliezen in wateren van derde landen die ook een 200-mijlzone hebben ingesteld.
Silkin hield bovendien vast aan zijn eis dat een kustzone van twaalf mijl uitsluitend toegankelijk moet zijn voor Britse vissers en dat ,,zijn" vissers in een zone tot 50 mijl vérgaande preferenties dienen te krijgen. Historische rechten van vissers van andere EG-lidstaken in Britse viswateren moeten geleidelijk aan verdwijnen, aldus Silkin.
Wellicht dat nu een oplossing voor het visserijgeschil gevonden kan worden in het opstellen van nauwkeurige visserijplannen voor alle Europese wateren. In die plannen zou duidelijk omschreven moeten worden wie, wat, waar en wanneer mag gaan vissen.
Ondanks de grote moeilijkheden en ondanks het feit dat al ruim anderhalf jaar gesproken wordt over de verdeling van de vis in de Europese 200-mijlzone, was men toch niet al te pessimistisch. Raadsvoorzitter Humblet gaf als zijn mening dat de ministers bij hun uiteengaan ,,zeer dicht bij een akkoord" waren. Ook de Nederlandse bewindsman, mr. Van der Stee, toonde zich optimistisch over het op korte termijn bereiken van een akkoord. Zo'n akkoord is overigens hard nodig, ook al omdat de Gemeenschap pas daarna concrete afspraken met derde landen over visserijrechten over en weer kan gaan maken. (*NRC/H'* blad, Europa van Morgen, Ter Documentatze, *Mededeling* van de Europese Commissie)

MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN AKKOORD OVER HANDELSBETREKKINGEN EN ONDERHANDELINGEN MET JOEGO-SLAVIË

In de eerste bijeenkomst in 1978 van de negen ministers van buitenlandse zaken van de EG op 17 jan. heeft de Coinmissie een mandaat gekregen voor de multilaterale handelsbesprekingen in Genève, de zgn. Tokio-ronde en voor onderhandelingen met Joego-Slavië voor een samenwerkingsakkoord met de Gemeenschap dat een economisch, financieel en een industrieel deel zal omvatten.
In de Raad van 17 jan. in Brussel is men het er over eens geworden dat in Genève, op de wereldhandelsconferentie, gesproken moet worden over een algemene reductie van de tarieven van 40% in acht jaar tijd. De Raad nam dat besluit overigens in de duidelijke wetenschap dat de tariefreducties die (ongetwijfeld na lang onderhandelen) bereikt zullen worden, lager, dat wil zeggen minimaal op 25% en maximaal op 3510, zullen uitkomen. In de Raad werd er, terecht, ook op gewezen, aldus de Nederlandse staatssecretaris voor Economische Zaken, Beyen, dat de monetaire effecten op zulke tariefsverlagingen zo onzeker zijn dat na vijf jaar opnieuw dient te worden bezien of verdere tariefsverlagingen nog mogelijk zijn, of dat een andere weg moet worden ingeslagen.
Hoe dan ook, wat de Europese Gemeenschap betreft, kan er nu eindelijk, nadat op 14 sept. 1973 het startschot was gelost voor de multilaterale onderhandelingen in het kader van het GATT, werkelijk met die onderhandelingen begonnen worden.

Ontwikkelingslanden

Van belang is nog te weten dat de ontwikkelingslanden aan deze „Tokio-ronde" meedoen op basis van netto-voordelen, dat wil zeggen dat ze te zijner tijd willen betalen wat hun uitkomt. Van die landen zijn 23 geen lid van het GATT (de algemene overeenkomst inzake handel en tarieven) en zij stellen zich op het standpunt dat ze tot de overeenkomst zullen toetreden als de resultaten van de Tokio-ronde voor hen bevredigend uitvallen. De Gemeenschap gaat de Tokio-ronde overigens in, in het besef dat in deze economisch moeilijke tijden, met stagnerende economische expansie, de verdwijning van vaste wisselkoersen, bedrijfssluitingen en nog steeds stijgende werkloosheid, protectionisme in de wereld zoveel mogelijk dient te worden tegengegaan. Steeds meer is het besef gegroeid dat het in het belang vari alle handelspartners in de wereld is, dat de internationale handel zoveel mogelijk geliberaliseerd blijft.

Joego-Slavië

De Europese Commissie heeft van de Raad ook het mandaat gekregen onderhandelingen met Joego-Slavië te beginnen, onderhandelingen die moeten leiden tot nauwere toekomstige betrekkingen tussen dat land en de Europese Geineenschap. Het gaat hier om onderhandelingen over een kaderovereenkomst voor economische en commerciële samenwerking, welke de bestaande handelsovereenkomst tussen de EG en Joego-Slavie, die op 31 aug. van dit jaar buiten werking treedt, moet vervangen. De voormalige Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, mr Max van der Stoel, heeft zich, in dec. 1976 bij een bezoek aan Belgrado, sterk gemaakt voor deze nieuwe onderhandelingen.
In een gemeenschappelijke verklaring die in dec. 1976 in Belgrado werd uitgegeven (Nederland had toen het voorzitterschap van de EG) werd uitdrukking gegeven aan de wens van zowel de EG als Joegoslavië om de onderlinge banden nauwer aan te halen, te verstevigen en te diversifiëren. In die verklaring werd tevens gewezen op het speciale karakter van de betrekkingen tussen de Gemeenschap en Joego-Slavië, dat een niet-gebonden land en een Europees land in het Middellandse Zee-gebied is, dat behoort tot de groep van „77 ontwikkelingslanden".

Niet-preferentiële overeenkomst

Het is de bedoeling dat met Joegoslavië een niet-preferentiële overeenkomst wordt gesloten die voorlopig vijf jaar loopt en die voor verdere ontwikkeling vatbaar is. Geen enkel terrein van samenwerking moet op voorhand uitgesloten zijn. In de nieuwe overeenkomst moeten specifieke bepalingen worden opgenomen ten aanzien van samenwerking op industrieel, agrarisch, financieel, vervoers- en milieugebied, terwijl ook de kwestie van arbeidskrachten aan bod dient te komen. Wat dat laatste betreft: op aandringen van de Duitse bondsrepubliek zal die kwestie per briefwisseling geregeld worden. De financiële steun die Joego-Slavië, via de Europese Investeringsbank. zal worden aangeboden, zal uitkomen op zo'n 50 miljoen rekeneenheden.
Voorzien is voorts in een gemengd samenwerkingsniveau dat de huidige, zogenoemde „gemengde commissie" moet vervangen. De nieuwe overeenkomst tussen de Gemeenschap en Joego-Slavië moet voorts voorzien in versterkte overlegprocedures, vrijwaringsclausules en een clausule die hernieuwd onderzoek betreft.
De eerste handelsovereenkomst die de Gemeenschap met Joego-Slavië sloot, dateert van maart 1970. Ze trad in okt. van dat jaar in werking. De nu nog lopende overeenkomst werd in juni 1973 ondertekend en begon te werken in okt. van dat jaar. Joego-Slavië is één van de landen die inmiddels het meest genoten hebben van het op 1 juli 1971 ingevoerde Gemeenschapstelsel van algemene preferenties. Sinds 1974 zijn de betrekkingen tussen dat land en de EG veel intensiever geworden. (Europa van Morgen)

DEVALUATIE GROENE POND

Op het beraad van de ministers van landbouw op 31 januari (zie ook boven) is een oplossing gevonden voor het nog hangende probleem van de devaluatie van het Britse groene pond.
Een week eerder was in principe besloten tot die devaluatie, maar Nederland, de Bondsrepubliek en België hadden nog een reserve op hun toestemming liggen. Oorspronkelijk zou die reserve uiterlijk 29 januari opgeheven worden, maar op dat tijdstip bleek dat drie landen nader beraad nodig vonden.
Op voorstel van het Deense voorzitterschap werd op 31 januari een extra landbouwberaad ingelast waar het probleem tot een oplossing gebracht werd.
De oplossing waarmee men unaniem akkoord ging en die was voorgesteld door Europees landbouwcommissaris Finn Olav Gundelach, komt op het volgende neer: op 1 februari wordt het Britse groene pond, maar alleen voor de sectoren varkens- en rundvlees, met 5% gedevalueerd. Een devaluatie met nog eens 2,5% voor deze twee sectoren wordt doorgevoerd op het moment dat het nieuwe Europese melkjaar ingaat. Voor alle overige produkten zal de devaluatie 7,5% zijn, maar die devaluatie wordt pas van kracht op het moment dat de prijsbesluiten voor de nieuwe campagnes in werking treden.

De kwestie van devaluatie van het Britse groene pond lag nogal ingewikkeld. Nederland b.v. is er steeds voorstander van geweest dat groene munten van devaluerende landen zoveel mogelijk aangepast worden aan de reële waarde van de munten van die landen. Dat de Nederlandse minister van landbouw, mr. Van der Stee, zich deze keer, samen met zijn Duitse en Belgische collega, zo straf tegenover een devaluatie van het Britse groene pond opstelde, had de volgende oorzaak: de devaluatie van het groene pond betekent in feite dat de Britse boeren een ,,binnenlandse" prijsverhoging voor hun produkten krijgen van 7,5%. Terwijl de Britse minister, John Silkin. voor de devaluatie (en dus voor de prijsverhoging voor de Britse boeren) pleitte, verklaarde hij tegelijkertijd dat een algemeen Europese prijsverhoging dit jaar onmogelijk zou zijn. Voor de Duitse boeren en die van de Benelux, zal die prijsverhoging dit jaar over het algemeen toch al zeer gering zijn en het wekte dus de woede van mr. Van der Stee en zijn Benelux-collega's en de Duitse minister, dat Silkin bij voorbaat die geringe prijsverhoging ook nog naar beneden trachtte te schroeven.

Met de oplossing waarmee de raad tenslotte akkoord ging, werd bereikt dat de devaluatie van het Britse pond nu toch afhankelijk gemaakt is van de uitslag van de prijzenmarathon die over een aantal weken zal plaatshebben. Immers, tot devaluatie van het Britse groene pond zal niet worden overgegaan, nadat die prijsbesluiten in werking zijn getreden.

Dat de ministers een uitzondering hebben willen maken voor de varkens- en rundvleessector, komt omdat die sectoren in het Verenigd Koninkrijk momenteel in ernstige moeilijkheden verkeren. Al veel eerder overigens was de Europese Commissie tot de conclusie gekomen dat het gerechtvaardigd was voor de Britse varkenssector wat te doen.

De Nederlandse minister, Van der Stee, wees erop dat het ,,continentale vlees" met een groot subsidie in het Verenigd Koninkrijk binnenkomt (ook alweer een gevolg van de muntverschillen). Los van het prijspakket konden we de Britten op dit punt wel wat tegemoetkomen, zo zei hij. De Nederlandse minister gaf uiting aan zijn irritatie over de Britse houding. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

ULTRACENTRIFUGE-PROJECT

De minister van economische zaken, drs. G. M. V van Aardenne, en de minister van buitenlandse zaken, dr Chr A van der Klaauw hebben op 16 jan. 1978 aan de Tweede Kamer een brief gezonden, waarin zij hun beslissing mededelen over de uitbreiding van de uraniumverrijkingscapaciteit in Almelo.
In Almelo staat een fabriek, waarin met behulp van de ultracentrifugetechniek uranium kan worden verrijkt, waardoor het geschikt wordt om als brandstof voor kernenergie te gebruiken Deze fabriek is een gemeenschappelijk project van Nederland, de Bondsrepubliek en Engeland, een tweede dergelijke fabriek, onder hetzelfde project, staat in Capenhurst in Engeland.
Het vraagstuk van de uitbreiding van de capaciteit van de fabriek in Almelo heeft al eerder in Nederland tot politieke moeilijkheden geleid (pag. 150/3 e v.-1977).
Deze moeilijkheden werden enerzijds veroorzaakt door twijfels m b t. de wenselijkheid van het gebruik van kernenergie; aan de andere kant bestonden er problemen, doordat het in de opzet lag vanuit de fabriek in Almelo verrijkt uranium te leveren aan Brazilië in het kader van het verdrag tussen de Bondsrepubliek en Brazilie over samenwerking op het gebied van vreedzaam gebruik van kernenergie uit 1975 (pag. 602/2 e v -1975)
Brazilie heeft niet het verdrag tegen verspreiding van kernwapens getekend. Bij het gebruik van verrijkt uranium om energie op te wekken ontstaat plutonium, met behulp waarvan atoombommen gebouwd kunnen worden.
Bij het overleg tussen de regering en het parlement eind 1976–begin 1977 was overeengekomen. dat getracht moest worden veiligheidsgaranties van de kant van Brazilie te verkrijgen, voordat een beslissing over de uitbreiding van de verrijkingscapaciteit in Almelo genomen zou worden. Bovendien zou geen definitieve beslissing genomen worden dan na overleg met de Tweede Kamer.
De toenmalige minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, heeft in overleg met de verdragspartners Engeland en de Bondsrepubliek en met Brazilie geprobeerd van Brazilie veiligheidsgaranties m.b t de opslag van het vrijgekomen plutonium onder internationaal toezicht te verkrijgen

De brief van de huidige bewindslieden, waarin zij hun beslissing m.b.t. de uitbreiding van de verrijkingscapaciteit in Almelo mededelen, volgt hierna:

1 Vrijwel onmiddellijk na hun ambtsaanvaarding werden ondergetekenden genoodzaakt op korte termijn een standpunt in te nemen met betrekking tot de deelneming van Nederland aan de uitbreiding van de capaciteit van Urenco in het kader van de samenwerking inzake de verrijking van uranium met de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, alsmede ten aanzien van de levering van verrijkt uranium door Urenco aan Brazilië. Nadat ondergetekenden zich 'daarover een oordeel hadden gevormd, is deze aangelegenheid op 23 en 30 december 1977 door hen in de Ministerraad aan de orde gesteld. Ondergetekenden kunnen thans de Tweede Kamer inlichten omtrent het standpunt van de Regering in deze en de overwegingen, welke daaraan ten grondslag liggen.

2. Het gaat hier om een aangelegenheid waaromtrent de Kamer reeds eerder werd geïnformeerd. Op 27 oktober 1976 hebben de Ambrsvoorgangers van ondergetekenden daarover met de vaste Commissies voor Buitenlandse Zaken, voor Economische Zaken en voor Kernenergie mondeling overleg gevoerd. Voor het verslag van dit overleg wordt verwezen naar kamerstuk, zitting 1976-1977, 14.261, nr. 1.
Vervolgens hebben dezelfde bewindslieden op 17 december 1976 de Kamer uitvoerige informaties verschaft omtrent de historie en de organisatorische en financieel-economische aspecten van het Ultracentrifuge-project, zitting 1976-1977, 14.261, nr. 2. Bij deze gelegenheid werd de Kamer ervan in kennis gesteld, dat het kabinet op 17 december 1976 goedgevonden had, dat van Nederlandse zijde zou worden deelgenomen in de uitbreiding tot 2000 ton per jaar van de capaciteit van Urenco, met dien verstande dat de Minister van Economische Zaken met zijn Britse en Duitse collegae nog nader overleg zou plegen over een aantal commerciële en economische uitgangspunten, die naar zijn oordeel noodzakelijk waren voor een verantwoorde opzet, terwijl de Minister van Buitenlandse Zaken met de verdragspartners nog besprekingen zou voeren omtrent de waarborgen, te verbinden aan de levering van verrijkt uranium.
Naar aanleiding van deze brief heeft op 22 december 1976 andermaal overleg plaatsgevonden in bovengenoemde vaste kamercommissies. Kamerstuk, zitting 1976-1977, 14.261, nr. 3, bevat het verslag daarvan.
Ministers Lubbers heeft daarop bij brief van 5 april 1977 (zitting 1976-1977, 14.261, nr. 5) medegedeeld, dat de besprekingen met genoemde collegae een bevredigend verloop hadden gehad. In dit verband dient voorts nog te worden gewezen op de antwoorden (zitting 1976-1977, 14.261, nr. 6), welke Minister Lubbers heeft gegeven op door de desbetreffende Kamercommissies gestelde vragen (zitting 1976-1977, 14.261, nr. 4).
3. Sedert het voorjaar 1976 is zowel door de regering van het Verenigd Koninkrijk als van de Bondsrepubliek Duitsland, alsmede door Urenco, bij herhaling aan de Regering gevraagd met spoed haar definitief standpunt te bepalen ten aanzien van zowel de uitbreiding van de produktiecapaciteit van Urenco als ten aanzien

van tie levering van verrijkt uranium door Urenco aan Brazilië.
Er ontwikkelde zich derhalve een situatie waarin langer uitstel feitelijk niet meer mogelijk was, hetgeen leidde tot de eerdergenoemde beslissing van 17 december 1976. Sedertdien werden de betrokken bewindslieden, alsmede hun ambtelijke vertegenwoordigers in de zogenaamde gemengde commissie, bij herhaling geconfronteerd met het verzoek van de andere partijen om te verklaren, dat aan de voorwaarden, bedoeld in de brief aan de Tweede Kamer van 17 december 1976, inmiddels was voldaan. Voorts gaven dc ontwikkelingen in de Bondsrepubliek Duitsland, ten gevolge van het uitblijven van een definitieve Nederlandse uitspraak, aanleiding Lot verontrusting. Uitlatingen van Duitse zijde lieten er geen twijfel over bestaan. dat de voorbereidingen voor de bouw van een assemblagefabriek van centrifuges en van een installatie voor de verrijking van uranium in Gronau, even over de Nederlandse grens bij Almelo, in een vergevorderd stadium verkeerden.

4. Ook met betrekking tot de financiering van de levering van verrijkt uranium aan Brazilië dreigden moeilijkheden te ontstaan. Voor de toenmalige Minister van Financiën was dit aanleiding om op 17 november 1977 aan de Nederlandse Credietverzekering Maatschappij in verband met de voorgenomen leveringen van Urenco aan Brazilië een exportkredietgarantie te verlenen, zulks om te voorkomen dat een alternatief financiëringsschema, waaraan het Nederlandse bedrijfsleven niet zou deelnemen, in werking zou treden. Aan deze garantie werd de voorwaarde verbonden, dat omtrent de voorwaarden van de levering van verrijkt uranium door Urenco aan Brazilië door de betrokken regeringen overeenstemming zou worden bereikt. Deze exportkredietgarantie heeft echter bij de andere betrokken partijen de twijfels ten aanzien van de uiteindelijk door Nederland in te nemen positie niet mogen wegnemen.

5. In herinnering moge worden geroepen, dat Urenco ter nakoming van haar contracten dient te beschikken over een jaarlijkse produktiecapaciteit van 2000 ton, zodat de binnenkort beschikbare capaciteit van 460 ton met circa 1500 ton moet worden uitgebreid. Het tempo waarin deze uitbreiding tot stand moet worden gebracht is uiteraard afhankelijk van het tijdstip waarop de leveringen moeten plaatsvinden. Op grond van de oorspronkelijke leveringsverplichtingen zou met de uitbreiding van de installaties te Capenhurst en te Almelo eind 1976 een aanvang moeten zijn gemaakt.
Als gevolg van vertraging bij de bouw van kerncentrales van sommige der afnemers was het mogelijk de aanvang van de uitbreiding uit te stellen.
Thans is echter het tijdstip gekomen, dat op korte termijn met de uitbreidingen te Almelo en te Capenhurst een begin moet worden geinaakt, omdat Urenco anders aan haar afleveringsverplichtingen op de daarvoor geldende tijdstippen niet zou kunnen voldoen. Dit zou uiteraard zeer omvangrijke financiële consequenties kunnen hebben.

6. Hoewel de uitbreiding van Almelo en Capenhurst en de levering van verrijkt uranium aan Brazilië formeel gezien los van elkaar staan, bestaat er tussen beide wel een nauwe samenhang. niet slechts in materieel, maar ook in politiek opzicht. De leveringen aan Brazilië bepalen in hoge mate de rentabiliteit van de voorgestelde uitbreiding van de produktiecapaciteit, terwijl voor onze verdragspartners geldt, dat zij een uitspraak omtrent de uitbreiding van Almelo niet gepaard gaande met een besluit tot levering aan Brazilie, geen grondslag achten voor verdere industriele samenwerking
Bij de benadering van de onderhavige kwestie hadden ondergetekenden rekening te houden met de door het vorige kabinet genomen beslissingen Bovendien werd van hen verwacht, dat zij op zeer korte termijn een definitief standpunt zouden bepalen Van Duitse en Britse zijde werd een beslissing uiterlijk omtrent de jaarwisseling verwacht, Urenco noeinde als uiterste datum voor een bealissing 1 januari 1978

Op 25 jan werd in Den Haag op het Binnenhof geprotesteerd tegen de uitbreiding van de verrijkingscapaciteit in Almelo De demonstranten probeerden op de grond de woorden UC NEE te vormen

7 Gedurende het jaar 1977 heeft de ambtsvoorganger van de tweede ondertekende besprekingen gevoerd met de Braziliaanse Minister van Buitenlandse Zaken Uit de tussen beide bewindslieden gevoerde correspondentie bleek, dat de Braziliaanse regering bereid is de verplichting te aanvaarden, dat eventueel in Brazilie — door opwerking van door Urenco geleverd uranium — te winnen plutonium in te brengen in een „storage regime' als bedoeld in artikel XII A 5 van het Statuut van de Internationale Organisatie voor Atooineiiergie (IAEA) te Wenen Indien op het tijdstip, dat opwerking van verrijkt uranium in Brazilie ter hand wordt genomen een regiem, als bedoeld in artikel XII A 5 nog niet operationeel zou zijn, is de Braziliaanse regering bereid het plutonium op te slaan „under ad hoe storage arrangements", welke tussen de vier regeringen worden overeengekomen en welke zullen zijn gebaseerd op dezelfde beginselen als artikel XII A 5
Aan de toepassing van dergelijke voorzieningen zal de IAEA worderi uitgenodigd deel te nemen Op aeze basis werd met de Duitse regering een voorstel voor de Braziliaanse regering geformuleerd Wellicht ten overvloede zB vermeld, dat op ae leveringen uit Almelo de zngenaamcle IAEA safeguards zullen worden toegepast, welke zijn voorzien in de overeenkomst tussen Brazilië de Bondsrepubliek Duitsland en de IAEA Deze overeenkomst is in januari 1975 unaniem goedgekeurd door de Raad van Beheer van de IAEA Zoals bekend bevat deze overeenkomst zeer vergaande non-proliferatiewaarborgen

8 In zijn vergadering van 30 december 1977 heeft het kabinet derhalve geconstateerd, dat met de levering aan Brazilië kon worden ingestemd, indien de Braziliaanse regering zich formeel zou verbinden tot onderhandelingen over een opslagregiem voor plutonium als hierboven bedoeld Op 12 januari heeft de Braziliaanse regering het desbetreffende voorstel van de drie legeringen aanvaard De tekst van dit voorstel is als bijlage bij deze brief gevoegd
Een en ander wettigt de overtuiging, dat de Braziliaanse regering afdoende garanties biedt, dat het door Urenco te leveren materiaal niet wordt gebruikt voor andere dan de vreedzame doeleinden waarvoor het bestemd is
Ook heeft de Ministerraad zijn goedkeuring aan de uitbreiding van Almelo gehecht De betrokken ministers zullen de noodzakelijke maatregelen ter zake kunnen treffen, onder meer inhoudende verlening van de krachtens de Kernenergiewet vereiste vergunning en het verlenen van een staatsgarantie tot een bedrag van circa f 200 mln ter financiering van het Nederlandse aandeel in de uitbreiding
Ter toelichting hierop diene, dat de gegevens, verschaft in de eerdergenoemde brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer van 17 december 1976, en die, vermeld in de antwoorden op de door de desbetreffende Kamercommissies gestelae vragen (zitting 1976-19'77, 14261, nr 6), nog steeds relevant zijn, met dien verstande dat het rendement thans berekend wordt op 'i o na belasting en dat de door de Staat te gardnderen lening in plaats van f 320 mln circa f 200 mln zal belopen, als gevolg ban de vertraging bij de uitbreiding van Almelo zal de totale werkgelegenheid van 1500 man eerst in het begin van de tachtiger jaren worden bereikt
9 Uiteraard zijn ondergetekenden gaarne bereid omtrent bovenstaande besluiten

alsmede de overwegingen die hen daartoe hebben geleid, op korte termijn met de Kamer in discussie te treden.
De Minister van Economische Zaken,
G M V van Aardenne
De Minister van Buitenlandse Zaken,
C. A van der Klaauw

BIJLAGE
(De oorspronkelijke bijlage bij de brief van 16 jan was in het Engels gesteld Op 17 jan heeft minister Van der Klaauw de TK de Nederlandse tekst toegezonden Deze tekst volgt nu hier Red KHA)
1 De vier rcgeringeii zijn overeengekomen de totstandkoming te bevorderen van een opslagregiem voor plutonium van de Internationale Organisatie voor Atoomenergie (IAEA) op niet-discriminatoire en algemeen toepasbare giondslag in overeenstemming met artikel XII A 5 van het IAEA-Statuut
2 De vier regeringen zijn overeengekomen dat, ingeval het zich laat aanzien dat een opslagregiem van de IAEA niet tot stand komt voor het tijdstip, dat door URENCO verrijkte splijtstof gereed is voor opwerking in Brazilie, alle plutonium verkregen uit door URENCO verrijkte en in Brazilie opgewerkte splijtstof, zal worden opgeslagen, tot aan de inwerkingtreding van eerdergenoemd regiem, krachtens ad hoc-opslagregelingen, overeengekomen tussen de vier regeringen, en gebaseerd op dezelfde beginselen als artikel XII A 5 De vier regeringen zullen de IAEA uitnodigen deel te nemen aan de tenuitvoerlegging van deze ad hoc-opslagregelingen
3 De bepalingen van de voorgaande artikelen zullen worden opgenomen in de notawisseling die is vereist om de levering van materiaal aan Brazilie door URENCO te doen vallen onder de werking van de Trilaterale Waarborgen Overeenkomst, gesloten tussen de Bondsrepubliek Duitsland. Brazilie en de IAEA De tekst van deze notawisseling zal ter kennis van de IAEA worden gebracht

Uit een hoofdartikel in het *NRC/H'blad* van 17 jan. n.a.v. de brief van de twee ministers van 16 jan. citeren wij het volgende:

De afspraken met Brazilie over de veiligheidsgaranties voor het verrijkt uranium, dat Urenco aan dat land gaat leveren, zijn — zoals zij nu op tafel liggen — ronduit teleurstellend Als minister Van der Klaauw werkelijk genoegen heeft genomen — zoals uit de betreffende brief aan de Tweede Kamer valt op te maken — met een Braziliaanse toezegging voor een ad hoc-regime in plaats van een gedetailleerde iiitwerking daarvan, is dat op zijn zachtst gezegd een riskante concessie Ook voor velen, die geen principiele tegenstanders van kernenergie zijn, zal die concessie onacceptabel zijn In de veldtocht tezen de versnreidinz van kernwapens betekent deze concessie een stap achteruit
Wanneer immers de ad-hoc-regeling nu al kant en klaar op papier had gestaan, dan zou een nauwmazig vangnet misbruik van het Braziliaanse plutonium hebben kunnen uitsluiten ingeval de universele regeling van het Weense atoombureau IAEA niet tijdig uit de bus komt En de beslissing in de Raad van Beheer in het IAEA, een zeer heterogeen gezelschap waar naast zakelijke argumenten naar de ervaring leert vaak ook politieke en emotionele factoren een rol spelen, zou wel eens even op zich kunnen laten wachten.
Blijkt de universele regeling in 1981 niet klaar te zijn en moet de ad hoc-regeling op de valreep alsnog uit de grond worden gestampt, dan staat Nederland voor het blok Met het verrukte uranium al op de havenkade, klaar om verscheept te worden, zouden onze onderhandelaars op onduldbare wijze onder druk worden gezet
Een haastig geformuleerd akkoord mer minimale condities zou dan, gezien de gigantische commerciele en financiele risico's, niet uitgesloten zijn Wie garandeert bovendien dat de regering die tegen die tijd in Brazilie aan het bewind is zich even cooperatief (relatief gesproken dan altijd) opstelt als de huidige?
De mogelijkheid die de Nederlandse regering, met dit Urencocontract in handen, had om het gebouw van de non-proliferatie een stukje verder op te trekken zal tegen 1981 nog maar klein blijken te zijn Een unieke kans om aeze wereld iets minder onveilig ie maken lijkt daarmee verloren gegaan, een kans waarvoor oud-minister Van der Stoel maanden lang met uiterste inzet heeft gestreden

Interventie ambassadeur VS

De ambassadeur van de VS in Nederland, Robert McCloskey, heeft op 19 jan. een toespraak gehouden voor de American Association, waarin hij zich heeft uitgesproken over het vraagstuk van de uitvoer van verrijkt uranium, zonder het ultracentrifuge-project als zodanig te noemen.

De ambassadeur zei o.m., dat Nederland een van de belangrijkste bondgenoten van de VS is geweest in de strijd tegen de verspreiding van kernwapens. Daarom was het naar zijn oordeel te hopen, dat de Nederlandse regering bij de uitvoer van verrijkt uranium in twijfelgevallen even voorzichtig te werk zou gaan als de VS en controleerbare veiligheidswaarborgen zou eisen.
De standpunten van beide landen inzake het niet verspreiden van kernwapens liggen volgens de ambassadeur dicht bij elkaar.
,,Stelt u zich de bezorgdheid van de Nederlanders voor wanneer de Amerikaanse regering in een poging de waarborgen tegen misbruik van Amerikaanse uraniumexport te versterken, maatregelen afkondigt waardoor de betrouwbaarheid van de Verenigde Staten als leverancier aan Nederland schijnt te worden bedreigd", zei McCloskey. ,,Maar als Amerika problemen schept omdat het zijn verantwoordelijkheid ernstig neemt, dan is dat omdat we liever zo voorzichtig mogelijk zijn".

Debat Tweede Kamer

de Tweede Kamer is op 26 en 31 jan. en op 1 febr. gedebatteerd over de brief van de ministers Van Aardenne en Van der Klaauw.

Een meerderheid van de Tweede Kamer wil dat de regering met name over de leveranties van verrijkt uranium aan Brazilië nog geen definitief uitsluitsel geeft aan de partnerlanden West-Duitsland en Engeland.
De CDA-fractie kan instemmen met de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo, maar verlangt — via een motie — dat pas tot levering van verrijkt uranium aan Brazilië zal worden overgegaan als er een sluitend veiligheidsstelsel is om militair misbruik tegen te gaan
Namens D'66 drong oud-staatssecretaris Brinkhorst er bij de Kamer op aan de levering aan Brazilie nu af te keuren De regering dient voor 31 maart bij de twee partnerlanden na te gaan in hoeverre zij bereid zijn zo n sluitend veiligheidssysteem overeen te komen
Het besluit om ,,Almelo" uit te breiden zou moeten worden opgeschort tot duidelijkheid is verkregen over garanties koor het gebruik en beheer van de gevaarlijke afvalstof plutonium in Brazilie
De PvdA-fractie acht het principieel onjuist om de uitbreiding van ,,Almelo" en de levering aan Brazilie van elkaar los te koppelen, zoals het CDA beoogt Daarover moet volgens PvdA-woordvoerder Ter Beek gelijktijdig worden beslist
Ter Beek verweet de regering dat zij zich voor de gevolgde, snelle besluitvorming alleen verantwoordt door te benadrukken dat Duitsland en Engeland een beslissing eisten omtrent de jaarwisseling
Volgens Ter Beek heeft de regering deze zogenaamde ,,deadline" voetstoots geaccepteerd en heeft zij zich niet op politiek niveau in Bonn en Londen ervan vergewist of de zogenaamde uiterste termijn zo onherroepelijk was
Men heeft nagelaten de toezeggingen van Schinidt aan Den Uyl en Van der Stoel te benutten Kennelijk wilde men, bevrijd van die lastige drammers van de PvdA, snel positief beslissen, zei Ter Beek
Ook verweet de PvdA-woordvoerder de ministers dat zij het dreigement van Uranit, het Duitse onderdeel van de URENCO-samenwerking, om bij uitstel door Nederland zelf tot de bouw van een verrijkingsinstallatie over te gaan niet slechts hebben geaccepteerd, maar in feite gelegitimeerd
In een brief van de bewindslieden aan de Kamer wordt dit dreigement gehanteerd als argument om tot een snelle beslissing te komen Volgens Ter Beek geeft de Nederlandse regering daarmee materieel ook het vetorecht weg
De PvdA-woordvoerder vindt dat de regering niet op overtuigende wijze heeft aangetoond dat in het belang van een scherp non-proliferatie-beleid een voortgezette deelname van Nederland in het UC-project gewenst is Hij drong sterk aan op nieuwe onderhandelingen om, alvorens tot levering van verrijkt uranium wordt overgegaan, waarborgen tegen verspreiding van kernwapens vast te leggen In ieder geval zal volgens Ter Beek de inhoud van een ad hoc-regeling inzake de opslag van plutonium in Brazilië bekend moeten zijn voordat een verantwoorde beslissing over de uitbreiding van Alnielo kan worden genomen Daarover heeft de PvdA een motie ingediend
Ter Beek vroeg zich overigens wel af of verdere onderhandelingen bij de nu gevolgde procedure door de regering nog soelaas kunnen bieden. Toch-meent hij dat de Kamer de ,,voldongen feitenpolitiek" zoals door de regering gepresenteerd, niet over haar kant kan laten gaan. ,,Daarvoor zijn de belangen die in het geding zijn te groot", zei Ter Beek.
De PvdA-woordvoerder vroeg zich ook af hoe hard het gegeven is dat de beide bewindslieden in hun laatste brief hebben gepresenteerd, dat de verdragspartners van Nederland de samenwerking in UC-verband zullen verbreken indien Nederland niet nu zowel instemt met de levering aan Brazilië als met de uitbreiding van de fabriek in Alnielo.
Ter Beek noemde ook de werkgelegen-

heidsbelangen voor de regio Twente, die gemoeid zijn met de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek van groot gewicht. Maar het veilig stellen van de toekomst van een wereld. die volgens een recente studie maar liefst 46 landen zou tellen met nucleaire opwerkingsinstallaties, acht de PvdA van groter belang. ,,Die wereld komt, op ons af". aldus Ter Beek. ,,Daarom is een plutoniumopslagregime, dat deze gevaarlijke stof aan de nationale beschikkings~nacnten. onttrekt, zo'n beslissende doorbraak in de strijd tegen de verspreiding van kernwapens".

PPR-woordvoerder dr. L. Jansen zei in het Kamerdebat de besluitvorming door de regering af te keuren.

Hij heeft moties ingediend om de uitbreiding van ,,Almelo" terug te draaien en in elk geval geen levering toe te staan alvorens een nieuw veiligheidsregime voor het beheer en opslag van kernmateriaal definitief is vastgelegd. Volgens de PPR betekent uitbreiding van de fabriek in Almelo ook het uitbreiden van het kernenergiesysteem. ook op andere plaatsen in de wereld, waarbij de afvalproblemen en andere risico's worden vergroot.

Ook zijn de economische mogelijkheden van het UC-project volgens de PPR zeer slecht. De economische uitgangspunten zijn uiterst twijfelachtig en de prijsvorming van verrijkt uranium kan niet in de hand worden gehouden, aldus dr. Jansen.

Ook benadrukte de PPR-woordvoerder dat de Nederlandse deelneming in het project een alibi verschaft voor de agressieve verkoop van kernreactoren en alles daar omheen door Duitse ondernemingen, zoals aan Brazilië. Het ultracentrifugeproject maakt Duitsland onafhankelijk, met name van de Verenigde Staten en staat daardoor internationale beheersing en beveiliging van kernenergie-installaties in de weg, aldus PPR-woordvoerde Jansen.

Minister Van der Klaauw stelde in zijn antwoord aan de TK, dat de kans ,,zeer r o o t" was, dat Nederland zich, door verder uitstel over Urenco te forceren, buiten de samenwerking met de Bondsrepubliek en Engeland had geplaatst. Ook vond hij, dat het kabinet-Den Uyl zich, door eenzijdig met Brazilië te onderhandelen, op een ,,doodlopende weg bevond, waarop wij met onze partners in botsing zouden komen". De Bondsrepubliek en Engeland wilden tot een gemeenschappelijke opstelling komen, en die beslissing is direct door het nieuwe kabinet genomen.

Dat betekent dat de onderhandelingen met Brazilië nu alleen door of namens de ,,troika", kunnen gebeuren. Op het gemeenschappelijk standpunt van de drie landen heeft Brazilië snel met toezeggingen gereageerd.

Niet duidelijk werd in het Kamerdebat of in het geval van de voorgenomen leveringen aan Brazilië het Nederlandse veto-recht nog effectief kan werken.

,.Zeer onthutsend" noemde Den Uyl het, dat de regering nu al een exportvergunning aan dat land zou hebben toegezegd. Volgens de minister is die toezegging ,,in beginsel" gedaan, en ,,op basis van de vervulling van de voorwaarde dat er een afdoende regime voor de opslag van plutonium komt.

Het beleidsvoornemen van het kabinet-Den Uyl was nu juist, aldus de oppositieleider, ,,dat het bereiken van zo'n opslagregime afhankelijk was van de druk die Nederland met zijn veto-recht krachtens het Verdrag van Almelo kan uitoefenen". Zijn conclusie was dat het kabinet-Van Agt ,,elk wapen uit handen heeft gegeven' ook om zo nauw mogelijk aan te sluiten bij het Amerikaanse streven naar meer waarborgen bij export van kernmateriaal

Nadrukkelijk bestreed de minister van buitenlandse zaken deze visie Hij zei dat het nieuwe kabinet ook in dit streven continuiteit van beleid nastreeft en de proliferatiegevaren van kernniateriaal zeer ernstig neemt Hij noemde hierbij twee successen door het hanteren van het veto-recnt heeft ons land de uitvoer van de UC-verrijkingstechnologie via het contract van de Bondsreoubliek met Brazilië naar dat land tegengehouden en Brazilie heeft zich nu verbonden tot een plutonium-opslagregime

Bevestigend antwoordde Van der Klaauw op een interruptie van ex-ininister Lubbers dat op de beslissing om t ɔ t al of niet een exportvergunning voor Brazilië te verlenen de hypotheek rust dat een naar het oordeel van de regering bevredigende opslagregeling tot stand komt

Aan nir Brmkhorst (D'66) zegde hij voorts toe met de Kamer overleg te zullen plegen voordat de plutoniumregeling definitief wordt

Van principieel belang was ook de woordenstrijd tussen minister Van der Klaauw en zijn ambtsvoorganger Van der Stoei, nu PvdA-Kainerlid Volgens de ininister had de beslissing van zijn voorganger van juli 1976 waarbij deze instemde met commerciële onderhandelingen over een contract inet Brazilie op voorwaarde dat een veiligheidsreqeling tot stand zou komen, een definitief en een politiek karakter

Van der Stoel echter zei dat het bij deze beslissing alleen ging om de commerciele aspecten

Minister van Aardenne (Economische zaken) wees erop dat de zuiver commerciele en economische afweging al in maart 1976 door minister Lubbers was gedaan, en dat deze toen op die gronden tot een positieve waardering van het contract met Brazilie was gekomen

Tussen Van Aardenne en de oppositie ontwikkelde zich een ruzie-achtig debat over het gebrek aan parlementaire inspraak bij de regeringsbeslissing Ex-staatssecretaris mr Brinkhorst (D'66) verweet deze minister ,,een arrogante wijze van reageren, die werkelijk stuitend is", mede omdat het kabinet de eind vorig jaar al door D'66 gestelde schriftelijke vragen niet heeft beantwoord Daarin werd herinnerd aan de toezeggingen van de regering, dat alvorens het tot onherroepelijke regeringsbesluiten zou komen, de Kamer zou worden gehoord

Den Uyl en Brinkhorst hadden gewild dat een voorlopig besluit aan de Kamer was voorgelegd, zonder dat de regering zich al jegens andere landen had verbonden

Drs. Van Aardenne herleidde dit tot ,,enig verschil uit staatsrechtelijk oogpunt" en wees op de eigen verantwoordelijkheid van de regering om af te wegen en te beslissen. Volgens de minister staat de Kamer niet voor het blok, maar kan in vrijheid beslissen.

De minister kon geen zekerheid geven over de beoogde verlenging van het Verdrag van Almelo met minstens tien jaar, bij een positieve beslissing over de uitbreiding van ,,Almelo", een voor de progressieve partijen en het CDA zeer essentieel punt. Hij zegt toe dat de verlenging met de grootste spoed zal worden nagestreefd, en dat daaraan groot belang wordt gehecht.

Toen minister Van Aardenne zich liet ontvallen dat een verdere uitbreiding van de verrijkingscapaciteit van Urenco dan de nu beoogde 200 ton jaarlijks kan leiden tol de bouw van een fabriek in Duitsland, i.p.v. een uitbreiding in Almelo, kwam hem dit op verwijten van de oppositie te staan dat hij al bij voorbaat in de onderhandelingen belangrijke Nederlandse belangen had ,,weggegeven". Later moest de minister dit, ook na een interventie van ex-minister Lubbers, corrigeren in: ,,over de beste vestigingsplaats zal dan moeten worden onderhandeld."

Over de omvang en geldigheid van schadeclaims in het geval van een negatieve beslissing van de Kamer over de uitbreiding van Almelo kon minister Van Aardenne geen mededelingen doen, omdat die alleen al aanleiding zouden kunnen zijn voor het eventueel indienen van claims. Dit onderwerp vond de minister ,,niet het belangrijkste". Als de beslissing over Almelo om politieke redenen negatief moet zijn, dan moet de commercie terugtreden, aldus Van Aardenne.

Meningsverschil Den *Uyl-Van der Klaauw* over *mogelijkheid* uitstel beslissing

Onenigheid ontstond op de eerste dag van het debat tussen ex-premier Den Uyl en minister Van der Klaauw over de haast, waarmee het nieuwe kabinet direct na zijn aantreden heeft beslist over de uitbreiding van ,,Almelo" en de levering aan Brazilië.

Het leek Den Uyl ,,volstrekt onvoorstelbaar" dat de Bondsregering geen nader uitstel na 1 januari voor het nemen van een beslissing door Nederland had willen geven, tegen de achtergrond van toezeggingen die hij als premier en ex-minister Van der Stoel in november en december van bondskanselier Schmidt hadden gekregen.

Bij die ontmoetingen had Schmidt verzekerd dat, mochten Duitsland en Engeland een uiterste termijn aan Nederland willen stellen, zij het initiatief zouden nemen om daar melding van te maken. Ook had de bondskanselier er begrip voor getoond dat een demissionair kabinet in Den Haag deze belangrijke beslissing niet kon nemen, en dat een nieuw kabinet zich grondig zou moeten voorbereiden.

Minister Van der Klaauw echter benadrukte dat hij direct na zijn aantreden was geconfronteerd met het ,,politieke feit" dat de partnerlanden geen uitstel meer wilden geven en per 1 januari een beslissing wensten.

~ i ljad dit echter niet persoonlijk op het hoogste niveau gevraagd, maar wel ,,laten nagaan" op het hoogste niveau in Bonn en Londen. Bondskanselier Schmidt had daarbij ,,bevestigd" dat hij tegen Den Uyl had gezegd dat een beslissing van Den Haag per 1 Januari noodzakelijk was.

Op 31 jan. werd de discussie hierover voortgezet, mede n.a.v. persberichten, als zou er een telegram van Westduitse zijde bestaan, waarin bondskanselier Schmidt ontkende aan Den Uyl te hebben toegezegd, dat nader uitstel van de beslissing over ,,Almelo" na 1 jan. nog mogelijk zou zijn.

Zowel oppositieleider Den Uyl als ex-minister Van der Stoel reageerde in het Kamerdebat zeer fel op deze en dergelijke berichten Van der Stoel vond het zeer verwerpelijk dat er middels een ‚lek' op het departement van buitenlandse zaken ,,een campagne' tegen hem was gestart en Den Uyl eiste dat de geheime stukken openbaar zouden worden gemaakt

Tijdens een schorsing van het debat heeft minister Van der Klaauw de oppositieleider, die zeer onthutst en verbaasd reageerde, inzage gegeven van de betreffende stukken code-telegrammen, waaronder dat van Scnmidt, en ambtelijke mededelingen De minister achtte het niet verantwoord deze geheime stukken openbaar te maken, maar citeerde er enige gegevens uit

Uit de daaropvolgende woordenwisseling met Den Uyl kwamen zeer tegenstrijdige standpunten naar voren over de mogelijkheid dat met name de Bondsrepubliek nog uitstel van de beslissing over Almelo had willen geven, zodat nog verder onderhandeld had kunnen worden over aanvullende veiligheidsvoorwaarden bij de leveranties van *splijtstof* aan Brazilie

Minister Van der Klaauw citeerde een telegram van de Nederlandse ambassadeur in Bonn, zoals hij zei alleen omdat het tot zijn spijt in de publiciteit was gekomen De ambassadeur deed als volgt verslag van een uitlating van de bondskanselier tegenover hem tijdens een nieuwjaarsreceptie Helmut Schmidt ‚Ik heb tegen Joop gezegd dat indien Nederland voor 1 januari geen beslissing over Almelo zou nemen, wij met de Engelsen de zaak hadden voortgezet '

Drs Den Uyl noemde het beneden de waarde en de waardigheid van het kabinet om zich op zo'n mededeling, gedaan tijdens een receptie en niet verifieerbaar, te beroepen Minister Van der Klaauw zei echter dat de regering haar beslissing al voor 1 januari op grond van heel andere gegevens had genomen Den Uyl had op 30 jan 's avonds nog een telefoongesprek met Schmidt gevoerd, waarin deze hem had meegedeeld niet door iemand over deze zaak benaderd te zijn.

De oppositieleider verweet vervolgens het kabinet opnieuw niet persoonlijk op het hoogste politieke niveau over zo'n belangrijke zaak als non-proliferatiebeleid contact met de Duitse regering te hebben opgenomen. Op 20 nov. vorig jaar had de ex-premier zich er nog persoonlijk bij Schmidt van vergewist dat, zoals hij het had begrepen, enig uitstel mogelijk was geweest.

Volgens Den Uyl zou wellicht in zes à zeven weken mogelijk overeenstemming zijn bereikt met Brazilië over een aanvullend veiligheidsregime op aan dat land te leveren kernmateriaal.

Minister Van der Klaauw citeerde een notitie die Den Uyl pas veel later op het ministerie van algemene zaken had gedicteerd: ,,Uit officieus contact tussen bondskanselier Schmidt en mijzelf heb ik de zekerheid verkregen dat in elk geval geen beslissing wordt genomen door een der URENCO-partner-landen, in casu de Bondsrepubliek, voor 1 jan. 1978, en dat de Bondsrepubliek geen beslissing neemt alvorens met de Nederlandse regering in contact te treden". Deze ontmoeting tussen Den Uyl en Schmidt vond plaats op die 20ste november.

De minister van buitenlandse zaken herhaalde dat hij direct via de diulomatieke kanalen in Bonn om uitstel heeft gevraagd maar dat er geen positief antwoord is gekomen Wel bleek dat in de gemengde commissie van de drie partnerlanden de Duitse delegatie „onmiddellijk" een beslissing van Nederland vroeg. Als niet per 1 januari over de uitbreiding van Almelo zou zijn beslist, dan wel in geval van een negatieve beslissing. zouden Engeland en West-Duitsland het project samen voortzetten.

Namens de Britse regering werd toen meegedeeld dat er wel enig begrip bestond voor de positie van een nieuw aantredend kabinet in Nederland, maar dat men verwachtte dat de hoogste prioriteit aan deze kwestie zou worden gegeven en er niet later dan 15 jan een besluit zou vallen

De minister van buitenlandse zaken zei ook bij zijn aantreden geen notitie van Den Uyl over mogelijk uitstel na 1 jan. te hebben gevonden. „Als het door het vorige kabinet dan zo belangrijk werd gevonden, had ik het normaal geacht als er zo'n mededeling was geweest".

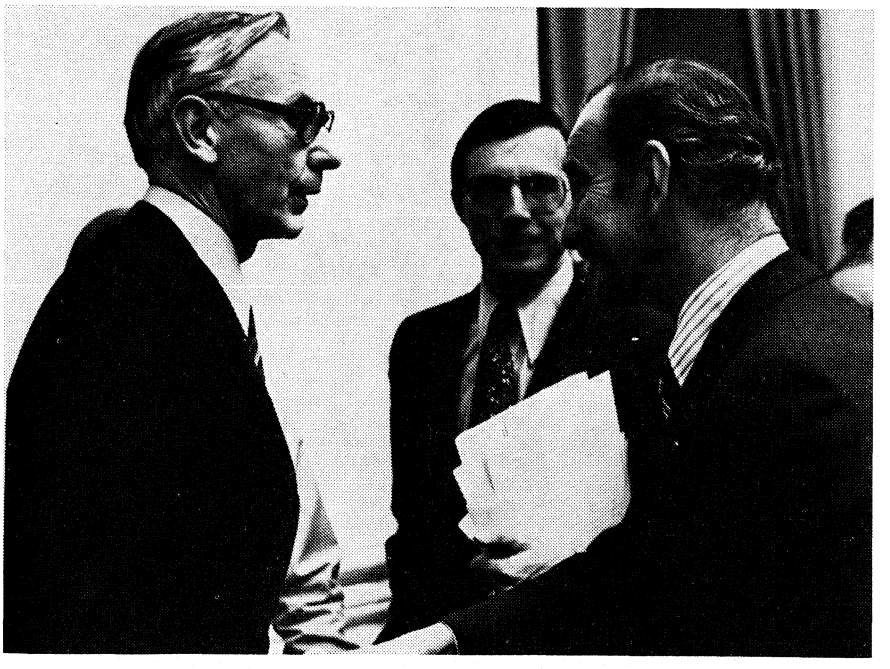
Bij de portefeuilleoverdracht had minister Van der Stoel hem wel gezegd dat de datum van 1 jan. nog wel wat kon worden opgeschoven, maar het was de nieuwe minister snel duidelijk geworden dat er geen uitstel meer in zat. Hij benadrukte dat in het debat ook een belangrijk streven van de regering centraal stond, namelijk handhaving van samenwerking tussen de drie partnerlanden, en minister Van der Klaauw zag deze samenwerking bij verder uitstel duidelijk in gevaar komen.

Ook oud-minister Lubbers en VVD-fractieleider mr. Rietkerk mengden zich in het Kamerdebat. Drs. Lubbers merkte op dat alle betrokken ministers er vlak voor de beëdiging van het nieuwe kabinet vanuit gingen dat er rond 1 jan. een beslissing moest worden genomen. Den Uyl bestreed de constatering van mr. Rietkerk niet, dat er geen garanties waren gebleken dat verder uitstel mogelijk was, maar hij noemde de toezegging van Schmidt dat Duitsland geen eenzijdige stappen zou ondernemen van wezenlijk belang voor ons land.

Stemmingen

Op 1 febr. heeft de TK twee inoties van de regeringsfracties CDA en VVD aangenomen inzake de uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo en de splijtstofleveranties aan Brazilië. u-aardooi de regering nieuwe onderhandelingen zal moeten voeren met de Bondsrepubliek en Engeland.

Het belangrijkste punt daarbij is dat leveranties aan landen die niet het non-proliferatieverdrag hebben ondertekend (zoals Brazilie) pas toegestaan zijn nadat een toezicht- en beheersregeling onder auspicien van het Internationaal atoombureau in Wenen is uitgewerkt
Deze motie. ingediend door Van Houwelingen (CDA) en tot verbazing van de oppositie mede-ondertekend door VVD-woordvoerder Portheine kreeg ook de instemming van de fracties van de PvdA en D'66 (behalve één lid van D'66), omdat hierin toch nog een minimale mogelijkheid werd gezien om het beleid tegen verspreiding van kernwapens rond het project Almelo te beinvloeden Ook de SGP, GPV. PSP en DS'70 steunden deze motie
De appositie toonde zich verbaasd over het medeondertekenen van deze motie door de heer Portheine, omdat deze zich in zijn eerste spreektermijn onverkort achter het regeringsbesluit had opgesteld. Nog op 1 febr verklaarde mr Portheine in een vinnig interruptiedebat met de heren Jansen (PPR), Ter Beek (PvdA) en Brinkhorst (D'66) dat de motie-Van Houwelingen wat de VVD betreft zo verstaan moest worden dat deze fractie gesterkt is in haar positieve houding tegenover de regeringsbesluiten en dat voorts de wenselijkheid van nadere veiligheidswaarborgen werd cnderstreept
Van Houwelingen (CDA) corrigeerde de

Minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken wordt na afloop van het ultracentrifuge-debat gefeliciteerd door zijn voorganger Van der Stoel (1) In het midden de vroegere staatssecretaris van buitenlandse zaken, nu TK-lid voor D'66, Brinkhorst

VVD-woordvoerder toen, door zijn uitleg van de eerste motie, nl dat de leverantie aan Brazilie in elk geval niet kan geschieden op de voorwaarden zoals die in de brief van de regering van 16 januari waren gesteld

Toen PvdA-woordvoerder Ter Beek nadere opheldering vroeg, over wat hij noemde .,een hinderlijke coverup (van politieke meningsverschillen, red) door het CDA en de VVD' antwoordde Van Houwelingen dat alleen zijn interpretatie, als indiener van de motie, de Juiste is en Portheine sloot zich daar toer, gedwee bij aan

Van Houwelingen benaarukte nog eens dat het kabinet in geen geval kan instemmen niet de levering aan Brazilie, alvorens een uitgewerkte regeling voor safe-guards bij de Kamer op tafel is gelegd Hij verzette zich niet tegen de mededeling van minister Van Aardenne, dat de regering ie zijner tijd wèl een zgn letter of intent zal moeten sturen aan Ureneo waarin de voorwaarden worden genoemd waaronder later exportvergunningen worden verleend Met name mi Brinkhorst (D'66) maakte daar bezwaar tegen

Minister Van der Klaauw erkende in het Kamerdebat dat met de niotie-Van Houwelingen de regeringsbeslissingen niet onverkort werden uitgevoerd, al beschouwde hij een aantal elementen als een steun in de rug Een eerste contact met zijn Duitse ambtgenoot, Genscher heeft Van der Klaauw het vertrouwen gegeven dat nadere onderhandelingen mogelijk zijn en de minister verzekerde alles te zullen doen om de motie uit te voeren

De woordvoerder van de PvdA, Ter Beek, vond een groot bezwaar van de motie-Van Houwelingen dat de uitbreiding van Almelo en de leveranties aan Brazilie erdoor worden ontkoppeld, terwijl de regering de ene beslissing niet los wilde zien van de andere Uit een oogpunt van een effectief non-proliferatiebeleid onderschreef de oppositie deze koppeling, maar de uitkomst van het Kamerdebat was dat wel met uitbreiding van ,,Almelo werd ingestemd, en slecht voorwaardelijk met de levering aan Brazilie

Over ,,Almelo" werd ook een motie-Van Houwelingen aangenomen, mede-ondertekend door de VVD, en verder slechts gesteund door GPV, SGP en DS'70 Daarin werd uitgesproken dat verlenging van het Verdrag van Almelo, inclusief het vetorecht, met een pericde van ten minste tien jaar na 1981 nodig is teneinde de Nederlandse invloed op het non-proliferatiebeleid te verzekeren

Voorts werd er bij de regering op aangedrongen samen met de partnerlanden zo spoedig mogelijk initiatieven te nemen om nucleaire leveranties te binden aan volledige internationale waarborgen voor vreedzaam gebruik in ontvangende landen

Ter Beek noemde deze uitspraak vrijblijvend en een actie ,,voor de tribune" De PvdA en D'66 die niet principieel gekant zijn tegen ,,Almelo" stemden op die grond tegen

Verder werden in het Kamerdebat alle moties van de oppositie die òf de hele uitbreiding wilden blokkeren (PPR en PSP), verder uitstel van de genomen besluiten (PvdA en D'66) en afkeuring van de gevolgde procedure door hel kabinet-Van Agt (PvdA) verworpen (Handelingen, Tweede Kamerstukken, NRC/H'blad, ANP)

(Vor her pag 52/1-1978)

OOST-EUROPA

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

RELLEN NIET ANTI-RUSSISCH KARAKTER

Dc Oostduitse politie heeft in de nacht van 7 op 8 okt. 1977 na afloop van de festiviteiten ter gelegenheid van de 28ste verjaardag van de DDR met waterkanonnen en stokken een einde gemaakt aan een betoging van ongeveer 600 jongeren met een soms anti-Russisch karakter. De ongeregeldheden begonnen toen een aangekondigde popgroep het liet afweten.

Tijdens het langdurige wachten op de popgroep kwam een persoon om het leven toen enkele mensen in het gedrang in een ventilatieschacht vielen. Nadat de ongeregeldheden waren begonnen sloot de politie restaurants en een dancing in de omgeving. Hierop begonnen de jongeren te demonstreren. Zij riepen .,Weg met de Russen" en „Duitsland wordt wakker" (een oude nazikreet). Volgens waarnemers ter plekke waren diverse betogers dronken. Ruiten sneuvelden en ook werden leuzen geroepen ten gunste van de eerder dat jaar uit Oost-Duitsland gezette Wolf Biermann.

Oost-Duitsland heeft op 8 okt. bevestigd dat zich in de nacht van 7 op 8 okt. in de omgeving van het Alexanderplein in het centrum van Oost-Berlijn botsingen tussen politie en jongeren hebben voorgedaan.

Volgens een verklaring van het Oostduitse persbureau ADN, dat niet repte over gewonden of arrestaties, trad de Volkspolitie, gesteund door de burgerij, op toen jongeren het reddingswerk van de politie in verband met het ongeluk in de ventilatieschacht poogden te bemoeilijken.

Persbureau *Reuter* meldde over het voorval, dat er ook twee politieagenten om het leven gekomen zouden zijn. Eén der agenten zou zijn neergestoken: een ander zou met een bierkrat op het hoofd geslagen zijn.

Waarschuwing voor correspondent van *Reuter*

De correspondent van persbureau Reuter in Oost-Berlijn, Mark Brayne, is op 13 okt. ontboden op het ministerie van buitenlandse zazaken, waar een woordvoerder van het ministerie hem mededeelde. dat zijn bericht over de straatrellen details bevatte, die „verzinsels en leugens" waren.

Gevraapd of AF mededeling dat stukken in het bericht ,verzinsels en leugens" waren, betekende dat het bericht in zijn geheel vals was geweest, verwees de woordvoerder naar een officieel bericht van het Oostduitse persbureau ADN, dat op 8 okt verscheen Hierin werd gewag gemaakt van gewonden maar niet van doden

De woordvoerder vroeg Brayne om een rechtzetting Volgens het ADN-bericht werden de gevechten 7 okt — de ergste sinds het einde van de jaren zestig — uitgelokt door ,slampampers die de politic hinderden bij het banen van een weg door de jongelui op het popconcert, om het een reddingsploeg mogelijk te maken bit jongelui te komen die in de ventilariekoker waren gevallen"

Brayne kreeg te horen dat zijn bericht in strijd was met de Oostduitse voorschriften, die van buitenlandse correspondenten eisen dat zij waarheidsgetrouw berichten en zich aan de feiten houden De correspondent heeft een officiele waarschuwing gekregen

Reuter had het Oostduitse ministerie van buitenlandse zaken op 10 okt gevraagd om commentaar op onbevestigde berichten over doden en had toen te horen gekregen dat men niets aan het ADN-bericht over de zaak had toe te voegen Een soortgelijk verzoek van Reuter op 12 okt was ook onbeantwoord gebleven (Reuter, DPA, ADN)

EMIGRATIE UIT DE DDR

De Arbeidsgemeenschap 13 aug. in West-Berlijn heeft op 10 jan. cijfers gepubliceerd over aantallen vluchtelingen uit de DDR. Volgens deze gegevens zijn in 1977 4.037 personen als vluchtelingen in de Bondsrepubliek aangekomen. In 1976 waren dat er nog 5.110.

De meeste vluchtelingen zijn via andere Oosteuropese staten ontweken. Het aantal mensen. dat op een of andere manier rechtstreeks illegaal de grens van de DDR met de Bondsrepubliek gepasseerd is, is van 1976 op 1977 toegenomen van 610 op 721.

Tenslotte is het aantal mensen, dat legaal met toestemming van de Oostduitse autoriteiten van de DDR naar de Bondsrepubliek is geëmigreerd van 1976 op 1977 gedaald van 10.058 naar 8.041, (AP, AFP, NZZ, Le Monde)

REGERINGSWIJZIGINGEN

De ministerraad heeft op 29 april 1977 besloten Wolfgang Bayreuther te benoemen op de kort te voren gecreëerde post van staatssecretaris van arbeid en lonen met de aanbeveling hem tot minister te bevorderen

Op 23 dec meldde Le Monde, dat Gerhard Beil was benoemd tot minister van buitenlandse handel, belast met de handel met westerse landen, tot dan was Beil vice-minister op het departement van buitenlandse handel

Tevens werd Albert Stief benoemd tot voorzitter van het comité van arbeiders- en boerencontrole met de rang van minister (Le Monde, AFP)

LATIJNS-AMERIKA

BOLIVIA

AANHOUDENDE ONRUST, WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING, OUD-PRESIDEST TORRES VERMOORD

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke ontwikkelingen in Bolivia, rooafgaande aan de mededeling van 9 nov. 1977 door president Banzer dat in juli 1978 algemene verkiezingen zullen worden gehouden (pag. 71/3 e.v.).

Al in juli 1974 had Banzer aangekondigd dat voorbereidingen werden getroffen voor een terugkeer naar een burgerlijk bewind, maar in noverriber van dat jaar werd meegedeeld dat verkiezingen voor een periode van vijf jaren waren uitgesteld, nadat de regering met de grootste moeite een militaire opstand in Santa Cruz had neergeslagen (pag. 574 e.v.-1975).

In de daarop volgende periode werd met krachtige hand opgetreden tegen personen en groeperingen die zich beijverden voor veranderingen in de politieke en sociale structuur van het land, maar in een aantal gevallen konden de autoriteiten er toch niet omheen door middel van onderhandelingen een oplossing te vinden voor gerezen problemen, zoals in het geval van de stakingen van de mijnarbeiders uit protest tegen de sluiting van een aantal radiostations die kritiek hadden op het sociaal-economische beleid van de regering (pag. 576/3-1975) en de staking ten gunste van amnestie voor politieke gevangenen in aug. 1975.

In toenemende mate kreeg het regime kritiek van de rooms-katholieke kerk te verduren, hetzij om maatregelen tegen geestelijken, hetzij om het algemene maatschappelijke en economische beleid.

Begin januari 1976 bracht president Banzer wijzigingen aan in de leiding van de strijdkrachten, ,,om de doorstroming in de militaire promoties" te bevorderen.

Hoofd van de landmacht werd gen. Raul Alvarez Penaranda, van de luchtmacht kol. Luis Garcia Pereira en van de marine schout-bijnacht Gutemberg Barroso Hurtado.

Op 10 jan. 1976 werd een burger opgenomen in de regering: Carlos Calvo Galindo werd tot minister van financiën benoemd i.p.v. gen. Victor Castillo Suarez, die opperbevelhebber van de strijdkrachten werd. Tot minister voor huisvesting werd benoemd schout-bij-nacht Santiago Maese Roca.

Eind januari 1976 deelde de regering mee dat er een komplot was ontdekt tot omverwerping van het militaire regime en tot vestiging van een communistische dictatuur.

Minister van binnenlandse zaken kol. Juan Pereda Asbun zei dat arbeiders- en studentenonlusten die zich kort daarvoor hadden voorgedaan georganiseerd waren door de Revolutionaire Arbeiders Partij, een trotskistische organisatie die in 1967 officieel was verboden.

Op 25 januari hadden 5000 arbeiders in de mijnen het werk neergelegd uit solidariteit met arbeiders van de schoenenindustrie die waren ontslagen omdat ze gestaakt hadden uit protest tegen inbreuken op de collectieve arbeidsovereenkomst door de leiding van de industrie.

Op 27 januari werden de arbeiders weer in dienst genomen en de mijnwerkers gingen weer aan het werk.

Half februari 1976 werd de universiteit van La Paz gesloten en 275 studenten gearresteerd na een bezetting van de gebouwen van de universiteit door studenten om kracht bij te zetten aan hun eis tot democratisering van het hoger onderwijs. In de dagen daarna werden ook andere universiteiten in het land gesloten.

Volgens de regering had de in ballingschap wonende oud-president Torres (zie hierna) tot de studentenacties aangezet met de bedoeling het bewind van president Banzer omver te werpen.

In juni 1976 nam de politieke onrust weer toe nadat mijnwerkers en studenten in staking waren gegaan. De oorzaken van de staking waren velerlei, o.a. ontevredenheid over de sociale toestanden in het land, maar de directe aanleiding was de weigering van de regering het stoffelijk overschot van de op 2 juni in Argentinië vermoorde oud-president Juan José Torres naar Bolivia te laten terugkeren.

Oud-president Torres.

Torres was op 1 juni vanuit zijn huis in Buenos Aires ontvoerd en de dag daarna word zijn stoffelijk overschot in een buitenwijk gevonden. Torres, die van okt. 1970 tot juli 1971 president van Bolivia was, woonde sedert 1973 in Argentinië waar hij een van de leidende figuren van de oppositie in ballingschap was.

De Boliviaanse regering kondigde een dag van nationale rouw af en wilde een officiële staatsbegrafenis voor de vermoorde ex-president organiseren, maar de weduwe van de generaal en de mijnwerkersvakbonden wilden zelf een begrafenisplechtigheid organiseren. Dit werd geweigerd door de regering en deze verbood daarop dat het stoffelijk overschot naar Bolivia werd gebracht.

Torres werd ap 7 juni in Mexico begraven. Zijn weduwe beschuldigde de Boliviaanse regering ervan de hand te hebben gehad in zijn gewelddadige dood.

Op 3 juni 1976 legen duizenden mijnwerkers het werk neer uit protest tegen de moord op Torres, terwijl ook de studentenwereld weer actief werd. Eén van haar grieven betrof het intrekken van de regeling waarbij studenten een kortere dienstplichttijd hadden dan andere dienstplichtigen.

Bij een confrontatie tussen studenten en politie in Oruro op 8 juni werden twee studenten gedood en vier gewond.

Op 9 juni werd de staat van beleg afgekondigd, bedoeld, zoals de minister van binnenlandse zaken, kol. Juan Pereda Asbun, verklaarde, om het hoofd te bieden aan ,,een gigantisch subversief komplot dat dreigt Bolivia in een burgeroorlog te storten".

Troepeneenheden werden naar de mijngebieden gezonden, radiostations van de mijnwerkers werden bezet en demonstraties en stakingen werden verboden, maar op 10 juni 1976 begonnen duizenden mijnwerkers een staking voor onbepaalde tijd, die zich al spoedig uitbreidde naar alle mijnen die onder het beheer van de staat vielen. Behalve teruggave van de in beslag genomen

radiostations en t rijlating van de gevangengenomen vakbondsleiders eisten de stakers een loonsverhoging van 130%.
De staking vond navolging in andere sectoren en in de studentenwereld. Hoewel vakbondsactiviteiten officieel waren verboden had de machtige bond van mijnwerkers in mei 1976 voor het eerst sinds 1974 weer een congres gehouden, waar Juan Lechin Quendo, een oud-gediende uit de vakbondswereld en vice-president van 1960 tot 1964, als hoofd van de bond herkozen werd.
De regering deelde eind juni mee dat de staking afgelopen was nadat de arbeiders akkoord waren gegaan met een loonsverhoging van tussen de 17 en 30%. Volgens andere bronnen was echter een groot aantal mensen gearresteerd en zeker 28 vakbondsleiders en politici naar het buitenland uitgewezen, o.w. Ciro Humboldt Barrero, de vroegere leider van de Nationale Revolutionaire Beweging, en Julio Cecil Trigo Owen, de zoon van de minister voor vervoer en communicatie, die aan het begin van juni was gearresteerd. De meesten van de uitgewezenen werden naar Chili gebracht waar zij door de autoriteiten naar een afgelegen gebied in het zuiden van het land werden gedeporteerd.
Volgens een mededeling van de Oecumenische Organisatie voor Wederzijdse Bijstand (CIMADE) waren zij verspreid over een aantal kleine dorpen en moesten zij dwangarbeid verrichten. De staat van beleg werd 29 juni 1976 opgeheven, maar volgens de minister van binnenlandse zaken betekende dit niet dat de troepen uit het mijngebied zouden worden teruggetrokken.

Wijzigingen in samenstelling regering

Op 6 jan. 1976 is de minister van buitenlandse zaken, Alberto Guzman Suares, benoemd tot ambassadeur in Argentinie en opgevolgd door gen. Oscar Adriazola Valda.
Op 9 nov. 1976 werden wijzigingen in de samenstelling van de regering bekendgemaakt. Deze waren: kol. Jorge Nino de Guzman werd minister van onderwijs en cultuur ter vervanging van lt.-kol. Waldo Bernal Pereira, kol. Guido Vildoso werd minister van gezondheid en soc. zaken ter vervanging van kol. Jorge Torres Navarro, kol. Rodrigo Lea Plaza werd minister van handel en industrie in de plaats van gen. Alfonso Villalpando, die minister van mijnwezen werd ter vervanging van gen. Jose Antonio Zelaya.

Moord op *ambassadeur* in *Parijs*

Op 11 mei 1976 werd de Boliviaanse ambassadeur in Parijs, gen. Joaquin Zenteno Anaya, doodgeschoten. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door een organisatie die zich de „Che-Guevara Brigade" noemde, aldus een boodschap aan het Franse persagentschap *Agence France-Press.*
Gen. Zcntcno Rnaya was commandant van de troepen die de revolutionaire leider Che Gucvara in 1967 in bet Oriente-gebied in Bolivia gevangennamen en doodden. Zenteno Anaya was in 1964 korte tijd minister van buitenlandse zaken geweest en werd opperbevelhebber van de strqdkrachten in 1971 toen Banzer de macht overnam, maar na meningsverschillen met de president legde hij zijn functie neer en werd hij vervolgens tot ambassadeur in Parijs benoemd.
Volgens het links weekblad Le *Nouvel* Observateur was de generaal door de Boliviaanse geheime dienst gedood omdat hij bezig was een regering in ballingschap te vormen (Le Monde, NZZ, The *Times)*

COLUMBIA

WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING REGERING, POLITIEKE ONTWIKKELINGEN M.B.T. PRESIDENTSVERKIEZINGEN

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de politieke en sociale ontwikkelingen in Columbia sedert de herfst van 1976 (vor. ber. pag. 173/3 e.v.-1977).
In de laatste drie maanden van 1976 werd een aantal wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering (zie ook pag. 174/1-1977).
Minister van justitie, Victor Renan Barco (lib.), trad half nov. 1976 af en de minister van financiën, dr. Rodrigo Botero Montoya (lib.) op 20 dec. 1976. Op 25 jan. 1977 trad de minister van mijnwezen en energie, Jaime Garcia Parra (cons.) af en een paar dagen eerder de minister van onderwijs, dr. Hernando Duran Dussan (lib.).
Nadat de vereiste nieuwe benoemingen waren gedaan, zag de samenstelling der regering er als volgt uit:

binnenl zaken - dr Rafael Pardo Buelvas (cons), buitenl zaken - dr Indalecio Lievano Aguirre (lib); justitie - dr Cesar Gomez Estrada (lib); financian - dr .%bdon Espinosa Valderiama (lib), defensie - gen Abraham Varon Valencia, landbouw - dr Alvaro Araujo Niguera (lib), arbeid - dr Oscar Montoya Montoya (cons) gezondheid - dr Raul Orejuela Bueno (lib): econ ontwikkeling - dr Diego Moreno Jaramillo (lib t, mijnwezen en energie - dr Miguel Urrutia Montoya (cons) onderwijs - dr Rafael Rivas Posada (cons); conimunicatie - dr Sara Ordonez de Londono (cons), openbare werken - dr Humberto Salcedo Collantes (cons)

Eind 1976 werden ook wijzigingen aangebracht in de bezetting van de toprangen in de strijdkrachten. Generaal Luis Carlos Camacho Leyva, commandant van de landstrijdkrachten werd opperbevelhebber van de gezamenlijke strijdkrachten als opvolger van generaal Carlos Arturo Lombano Cuervo.
Op 23 nov, 1976 legde de commandant van de luchtmacht, generaal Federico Rincon Puentes, zijn functie neer. Hij werd vervangen dooï generaal Alfonso Rodriguez Rubiano.
In dec. 1976 deed de militaire openbare aanklager een officieel verzoek een gerechtelgk onderzoek te mogen instellen n.a.v. de berichten dat Puentes betrokken zou zijn bij het Lockheed-omkoopschandaal.
In maart 1977 diende een burgerlijke rechter, belast met een onderzoek naar de omstandigheiden die hadden geleid tot een aanslag op gen. José Ramon Rincon Quinones, de inspecteur-gen. van het leger, op 8 sept. 1975, een schriftelijk verzoek in voor nadere getuigenverklaringen van generaal Puentes en zijn opvolger generaal Rubiano, n.a.v. geruchten dat er een verband bestaat tussen de aanslag en het onderzoek dat generaal Rincon Quinones in 1975 had ingesteld naar de Lockheed-omkoopaffaire in de Colombiaanse luchtmacht.
De vier burgers die in jan. 1976 tot langdurige gevangenisstraffen waren veroordeeld i.v.m. de aanslag op Rincon Quinones werden eind 1976 in vrijheid gesteld.

Ontwikkelingen m.b.t. presidentsverkzezingen

In sept. 1976 besloten de vier facties van de Liberale Partij, die de presidents- en parlementsverkiezingen van april 1974 had gewonnen, één enkele kandidaat voor te dragen voor de presidentsverkiezingen van april 1978.
Iedere factie zou wel een eigen campagne voor de parlementsverkiezingen voeren en de winnende factie zou dan de kandidaat voor de presidentsverkiezingen mogen aanwijzen Dit betekent dat voor het eerst de parlementsverkiezingen en de precidentsverkiezingen niet tegelijkertijd gehouden kunnen worden Parlementaire goedkeuring van

de wijziging van de kieswet is noodzakelijk.
Van de vier liberale facties t.w. de Groep van 90 geleid door dr. Turbay Ayala, de groep Primera Fuerza (Juan José Turbay), Democratizacion (oud-president Carlos Lleras Restrepo) en de onafhankelijken (Alberto Santofimio) besloot de groep Primera Fuerza op 25 jan. '77 zichzelf op te heffen terwijl de aanhangers het advies kregen zich aan te sluiten bij dr. Tui-bay Ayala of bij Lleras Restrepo.
De tweede grote partij van Columbia, de Conservatieven, is verdeeld in twee tegenover elkaar staande groeperingen, één onder leiding van ex-president Misael Pastrana Borrero en één onder leiding van Alvaro Gomez Hurtado, conservatief presidentskandidaat in 1976.
Begin april '77 dreigde president Lopez Michelsen af te treden n.a.v. beschuldigingen dat zijn zoon zich had verrijkt met behulp van de positie van zijn vader.
Deze geruchten hadden al eerder de ronde gedaan nl in september '75 en waren recentelijk weer door verschillende weekbladen in de publiciteit gebracht.
Het parlement stelde daarop een parlementaire enquêtecommissie in die op 14 april '77 rapport uitbracht waarin de president gezuiverd werd van de beschuldiging van directe betrokkenheid bij de zaak.
De leider van de liberale factie Democratizacion, dr Lleras Restrepo, die op een onderzoek had aangedrongen verklaarde na het bekendworden van de uitspraak van de enquêtecommissie dat hij en zijn factie de president onverkort zouden steunen
Op 21 april 1977 besloot het parlement in een speciale zitting de regeringsvoorstellen met betrekking tot wijziging van de kieswet te accepteren. Deze wijzigingen voorzien in de instelling van een kiesraad. waarin 4 liberalen, 4 conservatieven en één vertegenwoordiger van de oppositie, zitting zullen hebben en in de gedeeltelijke financiering door de staat van de verkiezingscampagnes en in vrije toegang tot de media voor de traditionele partijen.
In een latere zitting zou het parlement zich uitspreken over het houden van presidents- en parlementsverkiezingen op verschillende data.

Algemene staking, onlusten,

Half sept. 1977 hebben zich ernstige onlusten voorgedaan nadat een 24-uursstaking het openbare leven had lamgelegd.

Gearresteerde stakers in het stadion van Bogota.

De staking was georganiseerd door de vier vakbonden CGT. de communistisch gecontroleerde CSTC en de UTC en de CTC die gelieerd zijn aan resp. de Conservatieve en de Liberale Partij. De staking was georganiseerd als protest tegen de hoge kosten van levensonderhoud, de grote inflatie (ca. 50% per jaar) en het economische en sociale beleid van de regering. Daarnaast eisten de bonden opheffing van de staat van beleg, heropening van 4 gesloten universiteiten, het recht voor staatsemployés zich te organiseren, doorvoering van het landhervormingsprogramma, de 8-urendag, een minimumloon voor transportarbeiders en intrekking van de bepaling dat werknemers van het Instituut voor Sociale Zekerheid ambtenaren zijn en dus niet mogen staken (pag. 174/3-'77).
Hoewel slechts 20% van de Columbiaanse werknemers zijn georganiseerd, werd de staking een groot succes door deelname van de buschauffeurs, waardoor het openbare leven vrijwel tot stilstand kwam.
Bij botsingen tussen politie en demonstranten kwamen naar schatting 18 mensen om het leven, werden velen gewond en werden 4000 arrestaties verricht. In Bogóta werd een uitgangsvcrbod ingesteld dat op 16 sept weer werd opgeheven.
Toen in aug. 1977 voor het eerst plannen bekend werden voor de staking, gaf de regering een decreet uit waarin werd bepaald dat een ieder die een staking zou organiseren terwijl de staat van beleg nog van kracht was (ingesteld in okt. 1976, zie pag. 173/1 e.v.-19771, de kans liep op een gevangenisstraf van 30 tot 180 dagen en ook zijn of haar baan kon verliezen.
Begin sept. 1977 bepaalde de regering dat berichtgeving over de op handen zijnde staking verboden was, terwijl alle openbare bijeenkomsten verboden werden. Op 6 sept. 1977 werd de staking onwettig verklaard en ca. 100.000 man politie en militairen in het gehele land gemobiliseerd.
Ook in aug. 1977 was de regering geconfronteerd met stakingen in de bouwsector en bij de olie-industrie. De laatste staking werd onwettig verklaard en troepen werden naar de staatsolieraffinaderij in Barrancabermeja gezonden wat tot botsingen met arbeiders leidde.
Het onderwijzend personeel ging in aug. in staking voor hogere salariëring en voor heropening van de Nationale Universiteit die in mei voor onbepaalde tijd was gesloten, nadat de rector was afgetreden uit protest tegen de aanwezigheid van een politie-eenheid op de campus sinds de studentenonlusten van 1976 (pag. 174/2 e.v.-1977).
In het parlement werd ernstige kritiek geuit op de regering i.v m. de aanpak van de staking van september.
In het bijzonder de ministers voor binnenlandse zaken en defensie werden verantwoordelijk gesteld voor de bloedige afloop. *(NZZ, Le-*Monde, FAZ, The *Times, Bolsa)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Arristerdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

RECONSTRUCTIE WESTDUITS **KABINET**

De Westduitse bondskanselier, Helmut Schmidt, heeft op **3** febr. een ingrijpende kabinetswijziging doorvoerd, waarbij zes ministeries nieuw werden bezet. De reconstructie was noodzakelijk geworden, doordat minister Leber van defensie wegens een afluisterschandaal binnen de militaire contra-spionagedienst zijn ontslag had aangeboden. Van het vrijkomen van de post defensie heeft de bondskanselier gebruik gemaakt om vier jongere sociaal-democraten ter vervanging van oudere partijgenoten in zijn ministersploeg op te nemen. De bezetting van de vier posten, die de coalitiepartner FDP in het kabinet heeft, liet hij intact. De FDP heeft meegedeeld het kabinet even krachtig te zullen blijven steunen.

De portefeuille van defensie werd overgenomen door minister van financiën Hans Gpel, die werd opgevolgd door minister van wetenschappelijk onderzoek en technologie Hans Matthöfer. Deze werd op zijn beurt opgevolgd door zijn parlementaire staatssecretaris Volker Hauff. Ontwikkelingshulp werd van Marie Schlei, die haar ontslag had aangeboden, overgenomen door parlementair staatssecretaris Rainer Offergeld. Minister van onderwijs Helmut Rohde, die eveneens de wens te kennen had gegeven af te treden werd opgevolgd door de socialistische parlementariër Jurgen Schmude. Minister van woningbouw Karl Ravens, die als lijstaanvoerder van de SPD in Nedersaksen naar Hannover gaat, werd opgevolgd door staatssecretaris Dieter Haack.
Schmidt zou, naar uit kringen van de SPD werd vernomen, toch al van plan zijn geweest het kabinet later in het jaar te wijzigen, maar de aflulsteraffaire op defensie zou dit proces hebben versneld.

Afluisterschandaal MAD

Op **24** jan. werd in Bonn bekend, dat de militaire contra-spionagedienst MAD in het jaar 1974 aanwijzingen had. die de verdenking van spionage deden opkomen tegen een aantal medewerkers van het ministerie van defensie, w.o. de toenmalige secretaresse van de minister.

Op wettige wijze is toen controle ingesteld op de post en de telefoongesprekken van deze secretaresse, nadat op 6 juni 1974 een desbetreffend verzoek was ingewilliigd.

Deze controle bracht geen bevestiging van de verdenking van spionage, waarop de MAD op eigen verantwoordelijkheid en onwettig afluisterapparatuur in de woning van de secretaresse aambracht. De minister raakte van deze actie pas op de hoogte, nadat hij n.a.v. de afluisteraffaire-Traube (pag. 625/3 e.v.-1977) in zijn departement een onderzoek had laten instellen, of er onder zijn verantwoordelijkheid zich dergelijke zaken hadden afgespeeld. Minister Leber had echter het kabinet er niet over geïnformeerd, dat deze actie plaats gevonden had, waardoor miniser van binnenlandse zaken Maihofer in de Bondsdag kon verklaren, dat de kwestie-Traube het enige afluistergeval was, dat hem bekend was.

Minister Leber verklaarde op **26** jan. in de Bondsdag, dat het afluisteren door de MAD tijdens zijn ambtstermijn slechts één maal voorgekomen was. Hij zei, dat het zonder zijn medeweten gebeurd was en wekte de indruk, dat het om een geïsoleerd geval ging. Ook zei hij, dat dergelijke prakijken sinds 11 maar4 1977 niet meer konden voorkomen, omdat hij toen verordonneerd had, dat afluisterpraktijken alleen met zijn toestemming uitgevoerd konden worden.

Op 1 febr. bood minister Leber toch zijn ontslag aan. Op de kabinetszitting, die toen plaats vond, zei de minister, dat hem ter ore gekomen was, dat de MAD verscheidene malen mensen had afgeluisterd. Deze misleiding van het parlement had hem tot de conclusie gebracht, dat het beter was om af te treden.

De Westduitse televisie meldde op 1 febr., dat er in de vijf jaar, dat Leber minister van defensie geweest is, ang. **20** gevallen van afluisteren zijn geweest. Deze zouden hebben gevarieerd van het afluisteren van bijeenkomsten van hoge officieren op het ministerie van defensie tot het controleren van linkse groepen in het Westduitse leger.

Boven v.l.n.r. de aftredende ministers Georg Leber (defensie), Karl Ravens (ruimtelijke ordening, bouw en stedenbouw) en Helmut Rohde (onderwijs en wetenschap); onder v.l.n.r. de nieuwe minister van financiën, vroeger van onderzoek en technologie, Hans Matthofer, de aftredende minister van ontwikkelingssamenwerking Marie Schlei en de nieuwe minister van defensie, vroeger van financiën, Hans Apel.

Weekblad 47ste jaargang No. 2421, pag. 29439-29454

Spionage-affaire-Lutze

De positie van minister Leber was al verzwakt, toen de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* op 12 dec. vorig jaar bijzonderheden bekend maakte over de omvang van een spionage-affaire in verband waarmee op 1 juni 1976 een aantal burger-ambtenaren van defensie gearresteerd zijn (pag. 535/3-1976), o.w. Renate Lutze, haar echtgenoot Lothar-Erwin Lutze en Jurgen Wiegel. Renate Lutze was op het moment van haar arrestatie chef-secretaresse van de sociale afdeling van het ministerie van defensie. Haar echtgenoot was werkzaam op de afdeling bewapening van het departement. Wiegel was functionaris bij de marinestaf; hij was op 19 nov. 1976 weer op vrije voeten gesteld.

De hoofdverdachte is Renate Lutze, die ervan verdacht wordt de DDR informaties te hebben verschaft over de structuur en de toestand van de Bundeswehr en over de verdedigingsplannen. Volgens de FAZ hebben eenvijfde van de documenten, die aan de DDR zijn geleverd, betrekking op de NAVO.

Op het moment van haar arrrestatie was Renate Lutze reeds negen jaar werkzaam op het ministerie van defensie. Wegens haar opvallend luxueuze levensstijl in haar woning in Konigswinter, was zij enkele maanden vóór haar arrestatie door de Militaire contraspionaged~enst (MAD) ondervraagd, echter zonder resultaat.

Volgens procureur-generaal Rebmann zijn er zeer belangrijke militaire gegevens verraden, maar heeft er geen verraad plaatsgevonden dat de basis van de Bundeswehr aantast. Een vergelijking met de zaak-Guillaume mocht men volgens Rebmann niet maken, omdat dit een politieke zaak was en geen militaire aangelegenheid.

Volgens het bericht in de FAZ hebben de aan de DDR geleverde documenten betrekking op:

1. gegevens over de verdere ontwikkeling van de Bundeswehr;
2. de planning van de Bundeswehr op lange, middellange en korte termijn;
3. de militaire rapporten van de Bundeswehr van 1972 tot 1974;
4. de evalutie van de streng geheime NAVO-oefening „Wintex" van 1975, in het bijzonder van de daar aan het licht getreden gebreken;
5. de analyse van de situatie bij de vijand, waardoor de DDR te weten komt in hoeverre de Bundeswehr is ingelicht over de sterkte, bewapening, verdeling alsmede de planning en de gebreken van de strijdkrachten van het Warschau-pact;
6. de resultaten van de analyse van de eigen strijdmacht, met aanduiding van haar tekortkomingen en haar kracht;
7. het concept voor de ontwikkeling voor de gevechtstank 3, die in de jaren negentig de Leopard I moet aflossen;
8. de alarmplanning van de Bundeswehr.

De chef van mevr. Lutze, Herbert Laabs, de directeur sociale zaken van het ministerie van defensie, is hangende het onderzoek op non-actief gesteld.

Op een persconferentie in Bonn op 13 dec. hield minister Leber een hartstochtelijk pleidooi ter verdediging van zijn beleid. „Wat heb ik verkeerd gedaan? Waarom moet ik een antwoord geven?" zo vroeg Leber, die zelf eerst de volledige consequenties van de affaire besefte, toen hij op 12 dec. de FAZ las.

Leber toonde zich verontwaardigd over deze publikatie. Hij zei, dat degene die het rapport aan de FAZ had doorgespeeld net zo schuldig is aan verraad als de drie spionnen, die de mees dan 1000 documenten hebben gecopieerd.

Reacties VS en NAVO

In Washington hebben militaire woordvoerders gezegd dat het NAVO-veiligheidssysteem scheuren heeft opgelopen maar dat ze geen schade verwachten voor Amerikaanse geclassificeerde gegevens. Zekerheid kon het Pentagon daarover echter niet geven, omdat het Pentagon ook nog niet beschikt over nauwkeurige documentatie van de zaak. De VS werden in juni 1976 bij de arrestatie van het drietal in Bonn ingelicht over een mogelijke breuk in het veiligheidssysteem. Ruim een jaar later werd aan het Pentagon meegedeeld dat de situatie „ernstiger was dan oorspronkelijk was gedacht", aldus een woordvoerder op 13 dec. Hei beeld, wat toen werd geschetst, was echter lang zo ernstig niet als nu uit de publikatie van de Frankfurter blijkt. Hoewel de NAVO zich grote zorgen maakt over de omvang van de Westduitse spionage-affaire. is de schade die de drie Oostduitse spionnen aan de belangen van het Noordatlantisch bondgenootschap hebben toegebracht, niet zo groot als van sommige kanten is bericht. Dit heeft op 16 dec. een woordvoerder van het NAVO-hoofdkwartier in Brussel verklaard. De woordvoerder zei over het bericht dat het minstens tien jaar zal duren, voordat de schade zal zijn hersteld: „Totale onzin!"

Dat wil volgens hem echter niet zeggen dat de hele affaire nu alleen nog voor de Westduitse binnenlandse politiek van belang is en dus niet meer interessant voor de NAVO. Het onderzoek dat het NAVO-hoofdkwartier op basis van Westduitse verslagen en inlichtingen instelt naar de omvang van de schade, zal worden voortgezet en kan vermoedelijk pas in het

V.l.n.r. de nieuwe minister van ruimtelijke ordening, bouw en stedenbouw, Dieter Haack, de nieuwe minister van onderzoek en technologie Volker Hauff, de nieuwe minister van onderwijs en wetenschap, Jurgen Schmude en de nieuwe minister van ontwikkelingssamenwerking, Rainer Offergeld.

voorjaar van 1578 worden afgesloten Aangenomen wordt, dat tegen die tijd het proces tegen de 3 spionnen, Renate Lutze, haar echtgenoot en een collega zal beginnen.

Maar ofschoon thans het wachten is op het volgende Westduitse ierslag — het laatste is een maand te voren bij het NAVO-hoofdkwartier binnengekomen — zou toch al een eerste balans kunnen worden opgemaakt Een conclusie zou Lijn. dat de schade voor wat de NAVO betreft meevalt en dat men slechts op twee punten gedwongen zou zijn veranderingen in de NAVO-planning aan te brengen Waarschijnlijk gaat het hierbij om bevoorradings- en bewapeningsplannen, maar van NAVO-zijde doet men daarover het zwijgen toe

Een andere conclusie zou zijn dat de bondsregering op het punt van informatie niet in gebreke zou zijn gebleven. Direct nadat de drie spionnen waren gearresteerd, zou de regering in Bonn de NAVO hebben ingelicht. Aangezien het NAVO-hoofdkwartier ook in de daaropvolgende maanden voortdurend van de stand van zaken op de hoogte zou zijn gehouden zou het in staat zijn gesteld om een eigen onderzoek te beginnen

In de Bondsrepubliek is de bondsregering er namelijk van beschuldigd in eerste instantie de NAVO-partners onvoldoende te hebben geinformeerd om ook daarna nog materiaal achter te houden. Dat wordt in Brussel ontkend Daarentegen is het nog niet duidelijk, in hoeveel documenten het echtpaar Lutze en collega Jurgen Wiegel op het Westduitse ministerie van defensie inzage hebben kunnen kregen Het vermoeden bestaat, dat éénvijfde van de naar Oost-Berlijn doorgegeven geheimen betrekking had op de NAVO.

Maar ook al zou de uiteindelijke schade voor de NAVO nog meevallen — zo wil het Brusselse hoofdkwartier het thans in ieder geval doen voorkomen — indirect is aan de alliantie wel degelijk zware schade toegebracht Tenslotte hebben de drie spionnen, en in het bijzonder Renate Lutze als secretaresse op het ministerie, de hand kunnen leggen op allerlei geheime Westduitse plannen die weer betrekking hebben op de defensie in Midden-Europa En hoe men het ook wil draaien, dit gebied vormt nu eenmaal het kernstuk van de Noordatlantische verdediging

Binnen de NAVO gaat men er immers vanuit, dat in geval van oorlog een Warschaupact-aanval in deze centrale sector zal worden gelanceerd, waar de Westduitse Bundeswehr samen met de Amerikanen en nog enkele NAVO-eenheden de eerste stoot moet proberen op te vangen

Wet gewetensbezwaarden dienstplicht opgeschort

Een verdere verzwakking van de positie van minister Leber was het besluit van het constitutionele hof in Karlsruhe van 15 dec. 1977 om de nieuwe wet voor gewetensbezwaarden tegen militaire dienstplicht op te schorten in afwachting van een uitspraak over de grondwettigheid van de wet. De christen-democratische oppositiepartij CDU had de wet sterk aangevochten en bij het hof aanhangig gemaakt.

De nieuwe wet was van kracht sinds 1 aug. '77, maar geeft volgens de CDU zo veel ruimte voor gewetensbezwaarden dat de strijdkrachten onder de nieuwe wet niet voldoende soldaten kunnen recruteren. Ook het hof noemt als reden voor de opschorting van de nieuwe wet de scherpe toeneming van het aantal opgeroepenen dat voor vervangende dienstplicht kiest. Alleen al in de maand november bedroeg het aantal personen dat militaire dienst weigerde meer dan 10.000.

In de nieuwe wet zijn de commissies afgeschaft die de verzoeken om erkenning van gewetensbezwaarden behandelen. Ook verdwenen is daarin de verplichting aan te tonen dat dienstweigering op religieuze of ethische gronden berust.

Erkenning als gewetensbezwaarde zal, als deze tussen aug. en 15 dec. 1977 heeft plaats gehad, niet ongedaan worden gemaakt, maar weigeraars die na die datum om erkenning vragen zullen volgens de oude wet worden behandeld, aldus het hof. In maart a.s. zal het hof uitspraak doen over de grondwettigheid van de nieuwe wet.

De militaire diensttijd duurt in de Bondsrepubliek 15 maanden, de vervangende burgerdienst 18 maanden.

Anti-semitisch incident in Bundeswehr

Het dagblad Frankfurter Rundschau berichtte op 29 sept. 1977, dat zich in het voorjaar van dat jaar op een feestje van studenten van de hogeschool van de Bundeswehr in München een anti-semitisch incident had voorgedaan, waarbij „symbolische jodenverbrandingen" hadden plaatsgevonden en nazi-liederen werden gezongen.

Het ministerie van defensie maakte op 20 okt. bekend, dat m.i.v. 18 okt. zes officieren op staande voet ontslagen waren, terwijl tegen een aantal andere officieren disciplinaire maatregelen getroffen zouden worden. Dit betrof niet alleen degenen, die het incident veroorzaakt hadden, maar ook meerderen van dezen, omdat zij het voorval onvoldoende onderzocht hadden en nagelaten hadden het aan het ministerie te melden.

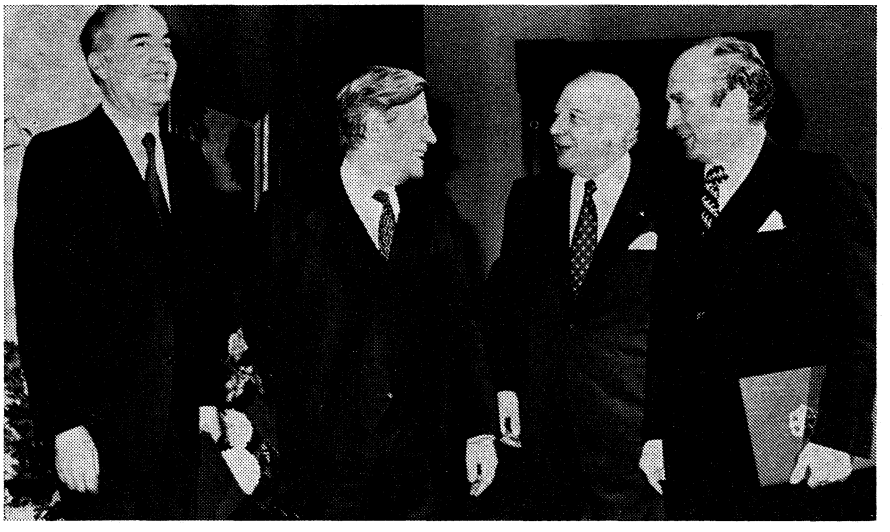
Deze gebeurtenissen leidden tot pcrscommcntaren, als zou minister Leber niet voldoende greep op zijn departement hebben.

De „generaalsaffaire"

Op voordracht van minister Leber heeft president Scheel op 8 nov. 1976 de commandant van de luchtmacht, luitenant-generaal Werner Krupinski, en zijn plaatsvervanger, generaal-majoor Karl-Heinze Franke, uit de dienst ontslagen.

Aanleiding hiervoor was het feit dat de generaals een bijeenkomst van officieren van 22-24 okt. 1976 georganiseerd hadden, waar Hans-Ulrich Rudel, een voormalige nazi, in de Tweede Wereldoorlog vlieger van de Duitse luchtmacht en in de jaren vijftig actief in rechts-extremistische kringen, in het middelpunt gestaan had.

Op een vertrouwelijke persconferentie, die beide generaals op 26 okt. 1976 gaven, rechtvaardigden zij deze bijeenkomst o.m. met een verwijzing naar de politieke onthouding van Rudel na de jaren vijftig, waarbij generaal Franke opmerkte. dat ieder mens er recht op had van mening te veranderen. Hij vergeleek daarop

Vlnr de aftredende minister van economische zaken Hans Friderichs, bondskanselier Helmut Schmidt, president Walter Scheel en de nieuwe minister van economische zaken, Otto graaf Lambsdorff

Rudel met Herbert Wehner, de Bondsdagfradievoorzitter van de SPD, die als voormalig communist zijn mening ook gewijzigd had.
Vooral deze laatste opmerking gaf sommige journalisten aanleiding de overeengekomen vertrouwelijkheid te verbreken en over de persconferentie te berichten, hetgeen uiteindelijk tot het ontslag van de twee generaals geleid heeft.
Ook deze gebeurtenissen hebben bijgedragen tot een verzwakking van de positie van minister Leber.

Eerdere *regeringswijziging;* graaf Lambsdorff minister van economische zaken

In de loop van 1977 heeft bondskanselier Schmidt ook een wijziging in zijn kabinet moeten aanbrengen, nadat minister Friderichs (FDP) van economische zaken op 9 sept. bekendgemaakt had, dat de raad van commissarissen van de Dresdner Bank van plan was in zijn vergadering van **30** sept. voor te stellen Friderichs te benoemen tot lid van de directie van de bank als opvolger van de door terroristen vermoorde Jürgen Ponto (pag. 647/1 e.v.-1977). De raad van commissarissen benoemde Friderichs op 30 sept. m.i.v. 1 jan. 1978 inderdaad tot lid van de directie.

Op 7 okt. overhandigde president Scheel minister Friderichs zijn ontslag, terwijl op diezelfde dag Otto graaf Lambsdorff (FDP) werd benoemd tot minister van economische zaken.

Biografische gegevens nieuwe ministers

Hierna volgen enkele biografische gegevens van de nieuwe ministers.

Otto Friedrich Wilhelm von der Wenge graaf Lambsdorff is in 1926 geboren Hij trad op als adviseur in bank- en verzekeringsaangelegenheden voordat hij in 1972 voor de FDP lid werd van de Bondsdag. In de FDP-fractie was hij woordvoerder over economische zaken

Jürgen Schmude is op 9 Juni 1936 in Insterburg (Oost-Pruisen) geboren. Hij werd in 1969 voor het eerst lid van de Bondsdag Voordien had hij gewerkt op het advocatenkantoor van Gustav Heinemann en Dieter Posser. Van 1974-1976 was hij parlementair staatssecaetaris bij het ministerie van binnenlandse zaken. Sedert dec. 1976 was hij weer lid van de Bondsdag

Rainer Offergeld is op 26 dec 1937 in Genua geboren Hij studeeride rechten en economie in Frankfurt, Freiburg, Lyon en Zurich. Hij was parlementair staatssecretaris van financiën onder ministei Schiller in 1972 In jan 1975 benoemde minister Apel hem opnieuw op die post

Volker Hauff is op 9 aug 1940 geboren Hij heeft economie en sociale wetenschappen gestudeerd Hij is in 1969 lid van de Bondsdag geworden Hij was parlementair staatssecretaris van onderzoek en technologie sinds 1972.

Dieter Haack is 9 Juni 1934 geboren Hij werkte eerst als jurist voor de regering van Beie en (hij is nu nog vice-voorzitter van de Beierse SPD) en van 1963-1969 op he; ministerie van intern-Duitse betrekkingen In 1969 wend hij lid van de Bondsdag en sinds 1972 is hij staatssecretaris van bouwnijverheid

Commentaar

Het aftreden van minister Leber, de aanleiding tot de reconstructie van het Westduitse kabinet, gaf het *NRC/H'blad* (4-2-1978) aanleiding tot het volgende commentaar:

Slordigheid in de omgang met de grondwet is dus de directe aanleiding van het aftreden van Leber geweest Daarbij is echter onomstreden, dat Leber daarvan persoonlijk geen verwijt kan worden gemaakt. De betrokken dienst, de militaire afluisterdienst, had buiten hem om gehandeld en hem pas drie jaar later op de hoogte gesteld, toen Leber naar aanleiding van de Traube-affire de vraag had gesteld of ook op zijn departement zulke dingen gebeurd waren Lebers schuld beperkte zich ertoe dit weten voor zich te hebben gehouden.
Bondskanselier Schmidt verliest in Leber een belangrijk medestander in verschillende opzichten In de binnenlandse politiek behoorde hij tot de gematigde vleugel, die de SPD heeft weggehaald uit de steriele klassestrijd-positie En in de externe politiek heeft hij Schmidt altijd gesteund in diens Atlantische orientatie Ook in 1973 toen ex-kanselier Brandt en de toenmalige minister van buitenlandse zaken, Scheel, wel oren hadden naar de Europese onafhankelijkheidspolitiek van Pompidou en Heath.

Leber heeft toen in een aantal redevoeringen, onder meer in het parlementaire orgaan der Westeuropese Unie, gewaarschuwd tegen illusies met betrekking tot de mogelijkheden van een zelfstandige Europese buitenlands-politieke samenwerking en van een afzonderlijke Europese defensie-politiek
Naar aanleiding van de afluisteraffaire die tot Lebers aftreden heeft geleid is in de Duitse pers nu een discussie ontstaan over de vraag in hoeverre overheidsdiensten maar al te vanzelfsprekend slordig omspringen met de grondwet
In dat verband wordt Leber terecht kwalijk genomen, dat hij zijn afluisterdienst in de Bondsdag heeft trachten te rechtvaardigen met de opmerking, dat dergelijke diensten nu eenmaal niet kunnen werken met methoden die in een ,,nonnenklooster" gebruikelijk zijn Wat het weekblad „Die Zeit" tot de opmerking heeft gebracht, dat het woord ,,nonnenklooster" nu juist wel van toepassing is op de constitutionele staat, aangezien daarin indendaad bepaalde ,,kuisheidsgeboden" heersen, die soms lastig zijn, maar die deze staat ook onderscheiden van de dictatuur
Positief in deze op zichzelf zo weinig opwekkende affaire is dan ook, dat geconstateerd kan worden dat het open parlementaire systeem van de Bondsrepubliek zijn corrigerende taak ten aanzien van de politiek verantwoordelijke bewindsman volledig vervuld heeft (NRC/H'blad, FAZ, NZZ, Le Monde, The Times, AP, Reuter)

WEST-EUROPA

BELGIË

AMBTENAREN-GENERAAL TEGEN POLITIEKE BENOEMINGEN

Volgens persberichten van 26 jan. heeft de algemene vergadering van de Vereniging van Ambtenarengeneraal de invloed van de politieke partijen, de z.g. participatie, in het openbaar ambt veroordeeld. Dit standpunt werd gedeeld door vertegenwoordigers van de raad van state, de parlementaire administratie en het hogere legerkader.

Op de vergadering verwees voorzitter Zimmer naar recente koninklijke uitspraken, waarin de politici gevraagd werd oog te hebben voor de noodzaak, dat menselijke en beroepskwaliteiten bij de benoeming van ambtenaren voorrang krijgen op partijpolitieke overwegingen. Zimmer betreurde dat ambtenaren, bij benoemingen of bevorderingen, door een niet-officiële commissie vooraf gekeurd worden op grond van hun politieke gezindheid. Hij kantte zich tegen het gebruik, dat de ministeriële kabinetten over het hoofd van de ambtenaar-generaal, richtlijnen verstrekken aan de lagere ambtenaren. De voorzitter zei dat ministeriële kabinetten de administratie mogen controleren in naam van de minister, maar niet voor rekening van een politieke partij.

De algemene vergadering besliste de niet-officiële commissie voor de politieke benoemingen te negeren en een werkgroep op te richten, om een wettelijk statuut voor de ambtenaren-generaal uit te werken, waarin de directieraden van de onderscheiden departementen over een groter gezag beschikken.

POLITICUS VAN HET JAAR

De Vereniging van Politieke Journalisten heeft op 23 jan. „de Belgische burger" uitgeroepen tot politicus van 1977. Volgende tekst werd met 20 stemmen aangenomen:

„De Belgische burger heeft met oneindig veel politieke wijsheid en geduld, met grote zin voor verantwoordelijkheid en zich ten volle bewust van de ernst van de sociaal-economische en budgettaire crisis en van het uitblijven van een voldoende inspanning om deze op te lossen, niettemin twee maanden communautaire palabers van gemeenschap tot gemeenschap, veertig dagen verkiezingsstrijd, twee maanden communautaire Egmont- en drie maanden communautaire Stuyvenbergpalabers over zich heen laten gaan."

Volksunie-voorzitter Schiltz kreeg in de laatste stembeurt zes stemmen; er waren vier onthoudingen. Verder waren de kandidaturen voorgedragen van RW-voorzitter Gendebien, premier Tindemans, CVP-voorzitter Martens en BSP-voorzitter Cools

DE ZAAK-JESPERS

Na een proces van twee maanden heeft het hof van assisen te Gent op 28 jan. de gewezen magistraat en onderzoeksrechter Guy Jespers (43) veroordeeld tot twintig jaar dwangarbeid wegens moordpoging op zijn vrouw, miljoenendiefstal, valsheid in geschrifte en lasterlijke aangifte. Een Luc de Craemer (40) werd wegens dezelfde feiten veroordeeld tot vijftien jaar dwangarbeid.
Het proces kreeg grote koppen en uitvoerige verslagen in de pers, ook wegens de ondoorzichtigheid van het dossier en wegens de sociale status van de voornaamste beschuldigde en van zijn bourgeois-milieu. Door de verdediging en door de kranten werd kritiek uitgebracht op de kwaliteit van het vooronderzoek. Jespres bleef tot het laatste onschuldig pleiten.
Jespers en De Craemer hebben een verzoek tot cassatie ingediend.

TECHNISCH INCIDENT IN KERNCENTRALE VAN TIHANGE

Op 13 jan. viel in de kerncentrale te Tihange een incident voor, dat pas op 24 jan. in de publieke opinie bekend geraakte ten gevolge van een mededeling van de milieugroep „Les Amis de la Terre", en op 25 jan. aanleiding gaf tot een parlementaire vraag. Kamerlid Fr. François (PSC) vroeg de minister van volksgezondheid die dag uitleg over het incident.
Minister Dhoore antwoordde dat zijn diensten eerst op 25 jan. door de directie van het bedrijf werden ingelicht.
De minister deed voorlezing van volgende mededeling, verstrekt door de centrale en goedgekeurd door de vakbondsafvaardiging en het veiligheidscomité van het bedrijf:

„Op 13 januari 1978 werd de centrale volgens een sinds lang vastgesteld programma stilgelegd, ten einde 1/3 van de brandstof te vervangen en de belangrijkste apparatuur van de primaire en secundaire circuits na te zien. Na volledige drukvermindering en afkoeling is de lucht in het reactorgebouw besmet met jodium bij het ledigen van het primaire circuit in de nacht van 13 op 14 januari. Zodra de resultaten van de metingen waren bevestigd, werd het werk in het reactorgebouw stilgelegd tot dinsdag 17 januari. Bij ieder optreden (voor bediening of voor controle van de lucht binnenin) werd conform de richtlijnen een zelfstandig masker gedragen. De besmetting bleef beperkt tot de binnenzijde van het reactorgebouw, en had geen weerslag buiten de centrale. Van de personeelsleden die in het reactorgebouw op 13 en 14 januari tewerkgesteld waren, werden slechts zes lichtjes besmet. De interne besmetting bleef in alle gevallen onder de toelaatbare maximumhoeveelheid. De hoogste dosis die een personeelslid bij die luchtbesmetting te verdragen had, was honderd milli-rem, terwijl de toelaatbare dosis per jaar vijfduizend milli-rem bedraagt. Het nazicht van de meetapparaten door de erkende instellingen wees uit dat de resultaten van de centrale juist waren. Sinds dinsdag 17 januari werd het geplande werk in volkomen normale omstandigheden opnieuw aangevat."

Minister Dhoore voegde eraan toe, dat hij direct een grondig onderzoek bevolen had, om het feitenrelaas na te gaan en de nodige besluiten te trekken. Hij bevestigde dat het incident geen ernstige of blijvende gevolgen heeft gehad voor de bestraalde personeelsleden, maar betreurde scherp dat de directie nagelaten had het ministerie te verwittigen, wat zij nochtans had moeten doen krachtens het KB van 26 jan. 1963. Dhoore verweet de directie dat zij zelf had willen oordelen over de ernst van het bestralingsgevaar. Hij kondigde aan dat de regering een korps van ambtenaren zal oprichten, belast met een stelselmatige en voortdurende controle op elke activiteit op het vlak van de kernenergie en de kerncentrale in het bijzonder.

BANK VAN LOO FAILLIET

De rechtbank van koophandel te Brussel heeft op 23 jan. de Bank Van Loo & Co failliet verklaard.
Op 18 jan. had het parket de voorzitter van de Bankcommissie op de hoogte gebracht van ernstige financiële moeilijkheden en onregelmatigheden bij de bank. Uit het onderzoek was gebleken dat de boekhouding en de balansen van de bank sedert 1967 werden vervalst. De Bank Van Loo, die niet erg belangrijk is, werkte vooral in de sector van de veehandel.
Het is het tweede bankroet van een financiële instelling in België in minder dan twee jaar. In 1976 moest de Bank van Zuid-Amerika sluiten ten gevolge van onregelmatigheden.

INDEX ONDER 6%

Het indexcijfer van de consumptieprijzen is in jan. gestegen met 0,63 punt tot 125,88 punten. Vergeleken met jan. 1977 bedraagt de inflatie 5,77% tegen nog 6,32% tussen dec. 1976 en dec. 1977.
Het is sedert jaren de eerste keer dat het indexcijfer onder 6% daalt.

DISCONTO

De Nationale Bank verlaagde m.i.v. 1 febr. haar disconto van 7,5 naar 6,5%. Het was de derde verlaging in één maand tijd, nadat het disconto in dec. 1977 van 6 naar 9% werd opgetrokken.
(Vor. ber. pag. 69/1)

STAATSLENING

De staatslening 9,50% (1978-1986) die op 1 febr. vervroegd werd afgesloten, bracht 63 mrd fr op. (De voorgaande staatslening in sept. 1977 bracht 61,5 mrd fr op.) Het consortium van banken en privé-spaarinstellingen nam 50 mrd vast op; de openbare kredietinstellingen namen 10,9 mrd op en door de Nationale Bank werd voor 2,1 mrd ingeschreven.

NEDERLAND

NOTA MOLUKSE MINDERHEID IN NEDERLAND

De regering heeft op 26 jan. 1978 de Tweede Kamer haar beleidsnota „De problematiek van de Molukse minderheid in Nederland" aangeboden. Deze nota was toegezegd n.a.v. de door de TK uitgesproken verlangens bij de indiening van het regeringsverslag over de gijzelingen te Vries en Bovensmilde (pag. 391/1 e.v.; regeringsverslag pag. 443/2 e.v.-1977).
Dc nota is voorbereid door het vorige kabinet, maar de indiening ervan moest wachten op het optreden van het nieuwe kabinet.

Het is een omvangrijk stuk geworden, u-aarin de geschiedenis een ruime plaats inneemt De historische achtergrond van de overkomst van een grote groep Molukse ex-K.N I L -militairen naar Nederland over de jaren 1945-1951 is in een bijlage beschreven, terwijl een apart hoofdstuk is gewijd aan het Nederlandse beleid ten aanzien van deze groep in de nu reeds 27 ;aar dat zij in ons land verblijf houdt
Behalve nog een beschrijvend hoofdstuk over de Molukse gemeenschap in Nederland, omvat het grootste deel van de nota de lijnen die de regering trekt voor haar toekomstige beleid.
In hoofdstuk 5 van de nota gaat de regering in op de politieke Idealen van grote groepen van de in Nederland wonende Molukkers. Zij zet uitvoerig uiteen waarom Nederland het Zuidmolukse onafhankelijkheidsideaal niet heeft kunnen erkennen of steunen en dat ook in de toekomst niet kan of mag doen
Daarop volgt een hoofdstuk over de contacten van de hier verblijvende Molukkers met het land van herkomst De regering zal er naar blijven streven, in overleg

Berichten over voorgenomen kapingen hebben de politie gealarmeerd Hier houdt voor het station m Amersfoort een politieagent een Indisch uitziende jongeman onder schot, terwijl een collega van hem de man op wapens onderzoekt Tijdens aeze politieactie, die op 9 sept vorig jaar plaats vond, wenden in Amersfoort een tiental jongeren uit drie treinen met noordelijke bestemming gehaald De zoekactie leverde een dolkmes van 30 cm lengte op

met de Indonesische regering de mogelijkheden voor het onderhouden van deze contacten zoveel mogelijk te verruimen

HOOFDLIJNEN VAN HET BELEID TOT DUSVER

Het zwaartepunt van de nota ligt in de hoofdstukken 7, 8 en 9, waarin de regering de hoofdlijnen uiteenzet van haar toekomstige beleid ten aanzien van de Molukse minderheid

De eerste jaren na de komst van de Molukkers in Nederland is de regering ervan uitgegaan dat zij spoedig weer als groep naar Indonesie zouden teruggaan Daarom werden zij in die eerste periode zoveel mogelijk in woonoorden ondergebracht en werden contacten tussen Molukkers en de Nederlandse samenleving niet aangemoedigd Toen het in 1957 waarschijnlijk werd dat de grote meerderheid van de Molukkers voor nog onbepaalde tijd in Nederland zou bliiven. heeft de regering een commissie ingesteld die haar van advies zou moeten dienen over de maatschappelijke gevolgen van het voortgezet verbluf van de Molukkers in Nederland Het rapport dat de, naar haar voorzitter genoemde, Commissie-Verwey-Jonker in 1959 heeft uitgebracht. heeft mede tot leidraad gediend bij het sedertdien ten aanzien van de Molukkers gevoerde beleid

Het beleid berustte op het uitgangspunt dat het voor de Molukse minderheid wenselijk zou zijn langzamerhand in de Nederlandse samenleving op te gaan Eenzelfde uitgangspunt heeft de overheid in het verleden steeds aangehouden in haar beleid tegenover van elders komende groepen immigranten Al deze groepen hebben zonder veel moeilijkheden aansluiting bij de Nederlandse samenleving gezocht en gevonden, en dat niet steeds met het opgeven van de waarden die zij aan hun eigen culturele identiteit ontleenden

DE NIEUWE AANPAK: RECHT OP EIGEN IDENTITEIT

In de Molukse bevolkingsgroep wordt de Nederlandse samenleving voor het eerst geconfronteerd met een minderheid waarvan grote groepen het behoud van hun sociaal-culturele identiteit zo centraal stellen — hun orientatie en idealen liggen elders — dat zij, soms meer, soms minder uitgesproken, ontplooiing in de Nederlandse samenleving afwijzen en in plaats daarvan het isolement lijken te verkiezen

Dit noopt de Nederlandse samenleving er zich rekenschap van te geven welke de rechten en plichten van culturele minderheden in ons land zijn en welke mogelijkheden met beperkingen er bestaan om de eigen identiteit te handhaven en te beleven.

Tegenover het Molukse verlangen zichzelf te blijven stelt de regering zich nu op het standpunt dat de Molukkers recht hebben op het behoud van hun eigen identrteit. zoals die tot uitdrukking komt in eigen gewoonten en gebruiken, hst hebben van een eigen kerkelijke organisatie en het spreken van een eigen taal. De Nederlandse overheid kan en mag de Molukse minderheid niet dwingen haar eigen identiteit op te geven en in de Nederlandse maatschappij op te gaan.

Daartegenover staat, dat de overheid moet verlangen dat ook de leden van de Molukse minderheid de waarden en normen van de Nederlandse samenleving zullen eerbiedigen en bereid zullen blijven het gesprek met de samenleving waarin zij wonen open te houden Deze twee beginselen zijn ook neergelegd in het onder auspicien van de Verenigde Naties tot stand gebrachte Internationaal Verdrag inzake de burgerrechten en politieke rechten, dat Nederland binnenkort zal ratificeren

ENKELE BELANGRIJKE MAATREGELEN

Op basis van beide beginselen heeft de regering in de hoofdstukken 7, 8 en 9 van de nota een reeks van uitgangspunten uitgewerkt voor verschillende beleidsgebieden

— voor het onderwijs aan Molukse kinderen worden extra voorzieningen getroffen, waarvoor 8 miljoen beschikbaar is gesteld;

— het bouwprogramma van woningwetwoningen ten behoeve van Molukkers zal versneld worden uitgevoerd; het gaat hier om ongeveer 3000 woningen;

— ter bestrijding van de werkloosheid onder, vooral, de jongere Molukkers zullen bijzondere maatregelen worden getroffen;

— de gemeenten zullen worden aangespoord regelingen te treffen voor de inspraak van Molukkers op plaatselijk niveau; de gemeenten zullen daarbij financiële steun van het rijk ontvangen.

De gemengde Nederlands-Molukse commissie-Köbben; voor l. voorzitter Kobben en midden achter vice-voorzitter Mantouw, die vertegenwoordiger namens de Molukse gemeenschap is.

COÖRDINATIE EN PLAATS VAN CONCENTRATIE

Bij de gekozen uitgangsouriten voor het beleid staat voorop dat de verhoudingen tussen de Nederlandse samenleving en de Molukkers als culturele minderheid worden genormaliseerd

Dat heeft ook bestuurlijk consequenties Tot op heden wordt een aantal Uiteenlopende beleidstaken door de Afdeling Molukkers van het Ministerie van CRM behartigd In de toekomst zullen de daarvoor in aanmerking komende departementen ieder de op hun terrein liggende taken gaan overnemen Voor de dan noodzakelijke coordinatie van het beleid zal een interdepartementale ambtelijke commissie worden ingesteld Deze commissie zal opereren onder de verantwoordelijkheid van de Vice-Minister-President, Minister van Binnenlandse Zaken Ook de coordinatie van het beleid tussen de rijksoverheid en de lagere overheid zal worden verbeterd

De regering meent dat de Molukse minderheid zo ruim mogelijk moet worden betrokken bij de vorming en uitvoering van het op haar gerichte beleid In aansluiting op de door de Commissie-Köbben-Mantouw in haar eerste interim-rapport gedane aanbeveling overweegt de regering thans de instelling van een gemengd Orgaan van Advies en Overleg, waarin Molukkers en Nederlanders zitting hebben

REGELING VOOR PENSIOENRECHTEN

Van de punten die de nota voorts aan de orde stelt verdient de aankondiging aandacht, dat de regering een wetsontwerp zal indienen tot regeling van een uitkering aan de Molukse ex-KNIL-militairen die bij hun ontslag uit de militaire dienst in 1951 pensioengerechtigd waren. Het gaat hier om een oude grief van deze oud-militairen die zich gediscrimineerd voelen omdat zij na hun ontslag niet in een zelfde rechtspositie zijn gebracht als hun collega's van Nederlandse afkomst. Pas met ingang van 1964 heeft de Nederlandse overheid zich hun grieven aangetrokken. De regering meent dat men daarmee te lang heeft gewacht en dat er gronden zijn om hun pensioenaanspraken over de periode van 1 mei 1956 tot 1 jan. 1964 alsnog te honoreren.

De in het vooruitzicht gestelde regeling zal gelden voor die pensioengerechtigde Molukse ex-KNIL-militairen die in 1951 groepsgewijs naar Nederland zijn overgebracht en thans nog hier verblijven.

OVERLEG

De regering zegt in haar inleiding op de nota dat zij slechts de globale uitgangspunten voor het in de toekomst te voeren beleid in samenhang heeft uiteengezet. Op menig onderdeel behoeft dat beleid nadere invulling en uitwerking. Daartoe zullen de voor de nota verantwoordelijke ministers nog vóór de parlementaire behandeling overleg voeren met het Inspraakorgaan Welzijn Molukkers, de Commissie van Overleg Zuidmolukkers/ Nederlanders en het bestuur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

VEXTALING

Ten behoeve van de leden van de Molukse gemeetischap. die het Nederlands niet machtig zijn, laat de regering de vertaling van een samenvatting van de nota en van de historische bijlage in het Maleis voorbereiden

(Min van binnenlandse zaken)

LATIJNS-AMERIKA

COSTA RICA

PRESIDENTSVERKIEZINGEN, OVERWINNING KANDIDAAT CONSERVATIEVEN

Op 5 februari zijn in de Middenamerikaanse staat Costa Rica presidentsverkiezingen gehouden die gewonnen zijn door de kandidaat van de conservatieve oppositiecoalitie Partido Unido, Rodrigo Carazo Odio. Zijn belangrijkste tegenstander was de kandidaat van de als gematigd progressief geldende Nationale Bevrijdingspartij Luis Alberto Monge. Volgens voorlopige uitslagen kreeg Carazo Odio 51% van de stemmen en Monge 43%.

In een rede tot zijn aanhangers zei Carazo dat hij de aanvallen van zijn politieke tegenstanders tijdens de verkiezingsstrijd wil vergeten en met hen wil gaan samenwerken. Op 8 mei neemt Carazo het presidentschap over van de huidige president Daniël Oduber Quiroz.

Carazo vertegenwoordigt de vierpartijencoalitie Partido Unido, die hij in 1976 oprichtte. Zij verenigt een christen-democratische groepering, verder een Renovacion Democratico genoemde groepering, die door Carazo zelf werd opgericht. een kleine centrumpartij, de Partido Union Popular, en tenslotte een conservatieve groepering uit de Partido Republicano Calderonista.

Een ander deel van de Calderonistas sloot zich aan bij de Partido Unification Nacional, onder aanvoering van Guillermo Villalobos Arce, de derde presidentskandidaat, die echter tegen Carazo en Monge geen enkele kans maakte.

Naast deze drie belangrijke partijen en partijencoalities kent Costa Rica nog drie partijen ter rechter- en twee ter linkerzijde. De grootste daarvan is de coalitie Pueblo Unido, waarbinnen de pro-Sowjetrussische communistische partij, Partido Vanguardia Popular, met twee Castrogezinde groeperingen samenwerkt.

President Carazo

Parlementsverkiezingen

Tegelijkertijd met de presidentsverkiezingen werden ook verkiezingen voor liet parlement gehouden, waaraan door 15 partijen en groeperingen werd deelgenomen.

Volgens de voorlopige uitslagen kan de nieuwe president tijdens zijn regeringsperiode tot 1982 op maximaal 27 van de 57 parlementszetels rekenen. De sociaal-democratisch georiënteerde Nationale Bevrijdingspartij. die een kwart eeuw aan de macht is geweest, kan rekenen op 21 of 22 zetels. De communisten krijgen 5 of 6 zetels.

Rodrigo Carazo Odio, een grootgrondbezitter, heeft economie gestudeerd aan de universiteit van San José. Achtereenvolgens was hij directeur-generaal van economische zaken, hoofd van het instituut voor volkshuisvesting en directeur van de centrale bank. Hij werd in 1948 voor het eerst in het parlement gekozen, waar hij later voorzitter van werd.

In 1970 brak hij met de Nationale Bevrijdingspartij, waarvan hij enkele jaren lid was.

In 1974 nam hij deel aan de presidentsverkiezingen als kandidaat van de Partij voor Democratische Vernieuwing. Oduber Quiroz won toen met 42% van de stemmen, terwijl Carazo Odio met bijna 10% op de vierde plaats eindigde.

Na zijn nederlaag nam hij deel aan verscllleidene missies naar het buitenland, zoals naar de VS, Venezue, Panama, Porto Rico en Colombia.

In zijn verkiezingscampagne verweet Carazo, die een verklaard voorstander van de vrije ondernemingsgewijze produktie is, dat zijn tegenstanders van Costa Rica een „paternalistische staat" hebben gemaakt waar de mensen „alles van de staat" verwachten.

Hij verklaarde zich voorstander van „vooruitgang in waardigheid" en wil een „samenleving met inspraak". Verder heeft hij aangekondigd de Costaricaanse ambassadeur in Moskou te zullen terugroepen. Een andere doelstelling is de strijd tegen de corruptie. Zijn tegenstanders hebben hem in de verkiezingscampagne ervan beschuldigd contacten te onderhou-

den met de extreem-rechtse beweging Costa Rica libre en zelfs met de clandestiene paramilitaire Guatemalteekse beweging „De witte hand".
Volgens anderen heeft Carazo voor zijn campagne financiële steun gekregen van de VS en zelfs van de president van Nicaragua, generaal Somoza.

Costa Rica, wel het Zwitserland van Midden-Amerika genoemd, is er trots op als een voorbeeld van een democratie te gelden.

Van de ca. 50 presidenten, die het land sedert de onafhankelijkheid hebben geregeerd, waren er slechts drie militairen en kwamen er slechts negen niet door verkiezingen aan de macht. Het aantal militairen in het presidentiële paleis in San José zal in de komende tijd ook nauwelijks groter kunnen worden, want na de revolutie van 1948, toen een zittende regering de succesvolle kandidaat van de oppositie de ambtsaanvaarding wilde weigeren, werd in Costa Rica het leger afgeschaft.
Sedertdien zijn de presidents- en parlementsverkiezingen iedere vier jaar rustig verlopen en de machtsoverdracht van de oude naar de nieuwe machtsdragers is steeds vlekkeloos verlopen, hoewel bij de vijf verkiezingen tussen 1954 en 1970 steeds de oppositie aan het bewind kwam. Alleen bij de verkiezingen van 1974 werd deze regelmaat onderbroken; de Partido de Liberacion Nacional wist voor de tweede maal de verkiezingen te winnen.

De PLN is een links van heit midden staande sociaal-democratische partij en onder haar 8-jarig regime is de staatsinvloed op de economie van het land meer toegenomen en de overheidsbureauoratie groter geworden. Al eerder waren alle banken genationaliseerd, later kwamen de verzekeringsmaatschappijen aan de beurt en ook de aardolie-industrie die zich overigens beperkt tot het invoeren en raffineren van ruwe olie. De oppositie heeft de PLN in het verleden verweten dat haar leden door de staatsbanken bij de kredietverschaffing benadeeld worden. Overigens is de oppositie niet buiten het bestuur van de staatsbanken gesloten, want vier van de bestuurszetels worden door vertegenwoordigers van de regeringspartij en drie door die van de oppositiepartijen bezet.

De landbouw is nog steeds de ruggegraat van de economie, van het land dat het welvarendste land van Midden-Amerika is, met een zeer laag percentage analfabeten en een uitstekend stelsel van sociale voorzieningen. Een gericht beleid van geboortenbeperking heeft de jaarlijkse bevolkingstoename van 3,8% tot 2,6% teruggebracht.
Ongeveer een derde van de beroepsbevolking is werkzaam in de landbouw, die in tegenstelling tot veel Latijnsamerikaanse landen voornamelijk op kleine en middelgrote bedrijven wordt uitgeoefend en de meeste deviezen het land binnenbrengt.
Van de landbouwprodukten is de koffie, die voornamelijk op plantages rondom de hoofdstad wordt geteeld, weer het voornaamste produkt, zeker na de enorme stijging van de koffieprijzen in de laatste twee jaar. De koffieproduktie en de koffiehandel is voor het grootste deel in de handen van de Costaricanen. De bananencultuur, die in belangrijkheid meteen na de koffie komt, is daarentegen nog steeds in handen van twee Noordamerikaanse maatschappijen. Eén daarvan, de United Fruit Company, is al sedert de 19de eeuw in Costa Rica werkzaam. De laatste tijd zijn de bananenmaatschappijen, gedwongen door de zgn. Panama-ziekte, overgegaan tot een diversificatie van hun produktie. Veel oude bananenplantages worden gebruikt voor de teelt van cacaobonen en Afrikaanse oliepalmen. De veeteelt is de laatste jaren in betekenis toegenomen en vlees en vee zijn tot het in grootte derde exportartikel geworden, terwijl Costa Rica tot de zuivelleverancier van Midden-Amerika is geworden. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad,* FAZ)

EL SALVADOR

ONGEREGELDHEDEN NA PRESIDENTSVERKIEZINGEN, MOORDAANSLAG OP MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

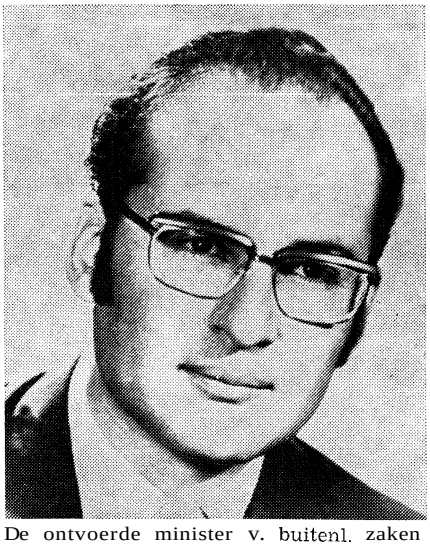
Na de presidentsverkiezingen van 20 febr. '77 (pag. 129 e.v. '77) waarbij generaal Carlos Humberto Romero kandidaat van de regerende Partido de Conciliacion Nacional de meeste stemmen kreeg, zijn ernstige ongeregeldheden uitgebroken.
De oppositie beweerde nl. dat de PCN op grote schaal had gefraudeerd en stemmen had vervalst om zo aan de overwinning te komen (zie ook pag. 129/2 e.v.-'77). Duizenden aanhangers van de verslagen oppositiekandidaat kol. Claramount Rozeville bezetten het centrum van de hoofdstad San Salvador na het bekendworden van de uitslag en verklaarden niet te zullen weggaan totdat de kiesraad een verzoek tot controle van de uitslag in overweging had genomen en de resultaten van de verkiezingen zou hebben geannuleerd.

Eén van de beschuldigingen van de oppositie luidde dat er 400.000 valse namen in de kiesregisters waren bijgeschreven. Volgens de pers bedroeg dit aantal echter 150.000 omdat er 600.000 meer kiezers waren dan bij de verkiezingen van '72 waarvan slechts 450.000 als echte nieuwe kiezers beschouwd konden worden.

De bezetters besloten op 28 febr. '77 hun actie op te geven nadat het Rode Kruis had geïntervenieerd. Kolonel Claramount Rozeville werd naar Costa Rica gedeporteerd en de kandidaat van de oppositie voor het vice-presidentschap Antonio Morales Erlich zocht politiek asiel in de Costaricaanse ambassade in San Salvador.

Op 28 febr. kondigde de regering de staat van beleg af, nadat het tot een botsing tussen politie en demonstranten was gekomen.
Volgens officiële mededelingen werden daarbij 6 personen gedood, 52 gewond en 200 gearresteerd, maar politieke vluchtelingen in Europa afkomstig uit El Salvador verklaarden dat 200 waren overleden, dat er 600 gewonden waren en dat 3000 mensen waren gearresteerd. Woedende demonstranten beschadigden regeringsgebouwen en het kantoor van het regeringsgezinde blad La Prensa Grafica.

Onder de bepalingen van de staat van beleg werd de vrijheid het land binnen te komen of te verlaten sterk beperkt, werden de rechtbanken

De ontvoerde minister v. buitenl. zaken Mauricio Borgonovo Pohl.

onder militair toezicht geplaatst en beperkingen opgelegd aan de pers, radio en televisie.
Ongeveer begin maart '77 was de rust weer terugggekeerd.

Op 1 juli '77 werd Carlos Humberto Romero beëdigd als de nieuwe president van El Salvador als opvolger van president Arturo Armando Molina.

Op 19 april '77 was de minister van buitenlandse zaken Mauricio Borgonovo Pohl in San Salvador ontvoerd door een extreem-linkse guerrilla-groepering die zichzelf de Farabundo Marti Volks Bevrijdings Strijdkrachten noemde.

Op 11 mei werd het stoffelijk overschot van de minister in Santa Tecla gevonden, naar bleek doodgeschoten nadat de regering geweigerd had in te gaan op de eis van de ontvoerders dat in ruil voor de vrijlating van Pohl 37 met name genoemde politieke gevangenen vrijgelaten en naar het buitenland gebracht moesten worden. Eerder, op 20 april had de president al verklaard dat de regering niet met de ontvoerders zou onderhandelen en dat van de 37 genoemde politieke gevangenen er slechts 3 werden vastgehouden.

Op 26 april werd de staat van beleg voor 30 dagen verlengd.
In een verklaring aan de pers, nadat het stoffelijk overschot van de minister was gevonden, zeiden de guerrillastrijders dat de actie was opgezet om de vrijlating van 37 politieke gevangenen uit de klauwen van de Molina-tirannie te bewerkstelligen en dat de minister was gedood als onderdeel van de voortdurende strijd tot vestiging van een socialistische samenleving.
Minister Pohl, die tot één van de invloedrijkste families van het land behoorde, was in '72 minister van buitenlandse zaken geworden. Zijn opvolger was Alvaro Ernesto Martinez, ambassadeur in Londen, die op 4 juli '77 werd beëdigd.
Extreem rechtse kringen hadden na de ontvoering van Pohl gewaarschuwd dat als hij gedood zou worden er wraakacties zouden worden gehouden, met name tegen progressieve geestelijken, die naar zij zeiden, de terroristische activiteiten aanmoedigden en onmiddellijk nadat het lichaam van Pohl was gevonden werd de Jezuïet, Vader Alfonso Navarro Oviedo in een buitenwijk van San Salvador vermoord. De verantwoordelijkheid voor deze aanslag werd opgeëist door de rechtse organisatie UGB.

Eind juni '77 gaf de UGB een ,,uitwijzingsorder" uit waarin stond dat alle 47 Zeden van de orde der Jezuïeten tot 20 juli '77 de tijd kregen het land te verlaten en zo niet dat zij dan gedood zouden worden.
In een verklaring heette het dat de UGB niets tegen de kerk had maar alleen tegen ,,het Jezuïtische terrorisme".

Verscherping tegenstelling staat-kerk

Op 20 mei werden één Panamese en twee Spaanse Jezuïeten gearresteerd terwijl een andere Jezuïet, Ritillo Grande, op 12 maart werd vermoord. Volgens de regering waren de beide eersten actief betrokken bij ,,subversieve boerenorganisaties". Twee van deze organisaties, de federatie van christelijke boeren en de Unie van Landarbeiders zouden verantwoordelijk geweest zijn voor incidenten op 1 mei '77 waarbij 20 mensen werden gedood en 7 gewond, na een treffen tussen veiligheidstroepen en demonstranten voor vrijlating van politieke gevangenen.
De aartsbisschop van San Salvador, Mgr. Oscar Romero, reisde in maart naar Rome, na de aanslag op vader Grande, om de toestand in zijn land met de paus te bespreken.
Bij terugkomst deelde hij mee dat de kerk geen medewerking meer zou verlenen of aanwezig zou zijn bij officiële gebeurtenissen.
Tevens vroeg hij opheldering over het lot van 37 politieke gevangenen die verdwenen waren.
De aartsbisschop verklaarde eind juni '77 ,,ernstig verontrust te zijn over het klimaat van terreur en onveiligheid dat het Salvadoreense volk werd opgelegd, alleen maar omdat het uitdrukking had gegeven aan zijn ontevredenheid over het ontbreken van werk en een klein stukje land om het dagelijks brood mee te verdienen".

Gijzeling leden van de regering

Half nov. '77 bezetten enige honderden demonstranten het gebouw van het ministerie van arbeid en gijzelden 86 personen onder wie de ministers voor arbeid en economische zaken, resp. Roberto Escobar Garcia en Roberto Ortiz Avalos.
Nadat hun door de regering een herziening van de looneisen van de textielarbeiders en onderhandelingen over verhoging van de lonen van de landarbeiders was toegezegd, verlieten de bezetters het ministerie.
(NZZ, Le Monde, The *Times)*

HONDURAS

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING

Begin januari 1977 zijn wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering en de leiding van de strijdkrachten.
Kol. Omar Antonio Zelaya Reyes werd tot minister van defensie benoemd i.p.v. gen. Mario Carcamo Chinchilla die chef van de generale staf van de strijdkrachten werd.
Kol. Cesar Elvir Sierra, de vroegere chef staf, bleef voorzitter van de adviesraad voor de president. De minister van arbeid en sociale zaken Enrique Flores Valeriano werd vervangen door Adalberto Discua.
Deze en andere wijzigingen in hoge legerrangen zoals de benoeming van het hoofd van de militaire academie lt.-kol. Mario Leonel Fonseca tot militair attaché in Caracas

President Juan *Alberto* Melgar Castro van *Honduras*

leidden tot geruchten over plannen voor een militaire coup door jonge links-gezinde officieren en op 5 januari werd de luchtmacht in staat van verhoogde waakzaamheid gebracht, maar het hoofd van de militaire inlichtingendienst verklaarde dat dergelijke geruchten op zichzelf reeds een komplot tegen de regering waren.

De ontslagen minister van landbouw was in het najaar van '76 het voorwerp geweest van felle aanvallen van de werkgeversorganisaties en de organisaties van grootgrondbezitters omdat hij een ,,extremist" zou zijn. De organisaties verklaarden dat het Nationale Agrarische Instituut belast met het doorvoeren van landhervormingen (pag. 112/1-'77) geïnfiltreend was door ,,agenten en sympathisanten van het internationale communisme".

Op 30 oktober 1977 werd officieel meegedeeld dat 10 militairen en 16 burgers waren gearresteerd in een poging een staatsgreep uit te voeren. De staatsgreep zou door rechts zijn georganiseerd, aldus de mededeling. *(NZZ, NRC/Hblad,* Le Monde, The Times).

NICARAGUA

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN, RAPPORTEN OVER MARTELINGEN, MOORD OP LEIDER OPPOSITIE, PROTESTSTAKINGEN, BOYCOT GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

In Nicaragua heeft zich in de laatste maanden een aantal politieke ontwikkelingen voorgedaan die naar vele waarnemers menen een direct gevaar voor het voortbestaan van het regime-Somoza betekent.
Een algemene staking, uit protest tegen de moord op de belangrijkste leider van de oppositie, de journalist Pedro Joaquin Chamorro en een daarop volgende boycot van de gemeenteraadsverkiezingen heeft veel navolging gevonden.

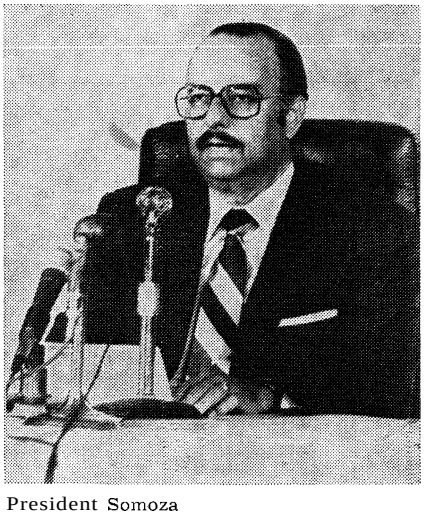
Succes voor guerrillabeweging

Daarnaast hebben de al enige jaren actief zijnde guerrillabewegingen juist in de afgelopen maanden aanzienlijke successen geboekt.
Eind juli 1977 kreeg president Somoza een hartaanval en hij werd ter verpleging naar de VS gezonden.
Een voorstel van de oppositie dat hij tijdelijk vervangen zou worden door de voorzitters van de Senaat en van de Kamer van Afgevaardigden werd door het parlement echter afgewezen.
Begin september 1977 keerde Somoza weer naar Nicaragua terug.

Op 19 september 1977 werd de staat van beleg, van kracht sedert 1974, opgeheven. Volgens de president rechtvaardigde het politieke klimaat dit besluit.

In oktober 1977 echter begon de guerrillabeweging die de laatste jaren actief is geweest in het land een nieuw grootscheeps offensief.

Op 13 oktober 1977 werden vanuit bases in Costa Rica, Honduras en Nicaragua zelf vrijwel gelijktijdig twee aanvallen uitgevoerd op een dorp en een legerfort in het uiterste zuiden en op een militaire post in het noorden.
Het leger zette helikopters en vliegtuigen in. Volgens de leider van de aanval in het zuiden, ,,commandant Silvestre" die gewond naar Costa Rica werd geëvacueerd, kwamen bij de twee overvallen zeker **32** militairen om het leven. Andere bronnen spraken van minstens 20 doden onder de soldaten en **35** onder de guerrillastrijders. De strijdkrachten kregen ook opdracht de guerrilla's zo nodig tot in Costa Rica en Honduras te achtervolgen. Bij vergissing bombardeerde de luchtmacht drie boten in een zuidelijke grensrivier; in één daarvan bevond zich de Costaricaanse minister van nationale veiligheid, Mario Charpentier Gamboa, die later zelfs door Nicaraguaanse soldaten werd vastgehouden. Dit leidde tot een verscherping van de toch al gespannen verhouding met het buurland Costa Rica, dat daarop de bemiddeling van de Organisatie voor Amerikaanse Staten inriep.

President Somoza

De vertegenwoordiger van Nicaragua in de OAS beschuldigde Costa Rica er overigens ook van het asielrecht voor gevluchte guerrillastrijders zeer ruim uit te leggen en guerrilla-activiteiten vanuit zijn grondgebied toe te staan.

In Nicaragua zijn sedert 1959 guerrillastrijders actief, die zich voornamelijk verzetten tegen de dictatuur van de familieclan van de Somoza's. die sedert 1936 het land regeert.

In '63 deden zich meerdere pogingen tot een opstand voor en in dat jaar kwam ook voor het eerst de FSLN, Frente Sandinista de Liberacion National, een aanvankelijk voornamelijk door studenten gevormde guerrilla-beweging naar voren. De organisatie is genoemd naar generaal Augusto Cesar Sandino, die in de twintiger en dertiger jaren de toen in het land aanwezige Amerikaanse troepen bestreed en die in '34 door Anastasio Somoza Garcia, de vader van de huidige president, werd vermoord.
De FSLN was in '62/'63 en toen weer in '67 en '69 voornamelijk actief in het departement Matagalpa. Volgens verschillende bronnen, o.a. de regering in Havanna, heeft de organisatie regelmatig steun uit Cuba gekregen.
Eind '74 sloeg de beweging weer toe in gijzelde een groep vooraanstaande burgers op een feest in de hoofdstad (pag. 112/2, 3 '77).
Twee jaar later leek het erop dat het laatste uur van de FSLN had geslagen toen haar leider Carlos Fonseca Amador en zijn rechterhand Julio Tirado Lopez omkwamen.
Toch schijnt de beweging dit verlies te boven te zijn gekomen, want in '77 ondernam de nationale garde nog zuiveringsacties tegen boeren die verdacht worden van sympathie voor de guerrilla (zie hierna). Wel schijnt er een splitsing in de beweging te zijn opgetreden tussen meer gematigden en voorstanders van harde actie.
Een door regeringstroepen gearresteerde FSLN-activist Edgardo Belli heeft verklaard dat de FSLN in drie groepen is verdeeld, waarvan twee marxistisch-leninistisch zijn georiënteerd. Een derde groep Tercera Fraccion zou in oktober '77 naar de wapens hebben gegrepen om op die manier het Somoza-regime op de knieën te krijgen.

In de bestrijding van de beweging heeft de nationale garde op grote schaal arrestaties verricht, waarbij ook veelvuldig gemarteld zou zijn.
Kort voor de verkiezing van de Amerikaanse president Carter gaf de geestelijke Fernando Cardenal voor een subcommissie van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden een verslag van de in zijn land heersende terreur.

Zijn. broer, de linkse priester Ernesto Cardenal, een in Latijns-Amerika bekend dichter, stelde in een reis door Noord- en Latijns-Amerika de ,,stille genocide" in Nicaragua aan de kaak. De broers werden van hoogverraad beschuldigd.
Amnesty International publiceerde

in augustus 1977 in Londen een rapport waarin de nationale garde ervan werd beschuldigd systematisch te martelen in haar strijd tegen de FSLN. Volgens het rapport worden politieke tegenstanders van het regime in concentratiekampen vastgehouden en worden velen geëxecuteerd zonder vorm van proces. Een delegatie van Amnesty International was de toegang tot het land ontzegd.
Deze berichten werden tegengesproken door de officiële regeringswoordvoerder gen. Roger Bermudez, die het rapport omschreef als een „apologie voor terrorisme" en ontkende dat er concentratiekampen bestaan en verklaarde dat alle gevangenen wonden berecht en veroordeeld in overeenstemming met de wet.
De aartsbisschop van Managua, Miguel Obando y Bravo en andere rooms-katholieke bisschoppen hadden in febr. 1977 een brief gepubliceerd waarin de nationale garde beschuldigd wend van ,,verkrachting, marteling en executies bij de bestrijding van de FSLN".
De brief die werd voorgelezen in alle kerken zei dat de bevolking onderworpen was aan een vernederende en onmenselijke behandeling, variërend van marteling en verkrachting tot executies, dat dorpen werden verlaten, huizen verbrand en bewoners gedwongen werden te vluchten en dat de religieuze vrijheid werd aangetast door het verbieden van kerkdiensten en het gebruiken van kerken als kazernes.
Een document opgesteld door Amerikaanse leden van de orde der kapucijnen, werkzaam in Nicaragua, vermeldde de verdwijning van 181 boeren in Zelaya en Matagalpa sedert februari 1976 en dat bij een massa-executie in de bergen van Zelaya 86 burgers onder wie 29 kinderen waren gedood.
De Amerikaanse ambassadeur in Managua, James Theberge, verklaarde begin maart 1977 dat er reden was om te geloven dat sommige van de beschuldigingen m.b.t. schending van de mensenrechten, juist waren en dat de Amerikaanse regering bij verschillende gelegenheden uiting had gegeven van haar bezorgdheid.

Op 18 juli 1977 werd in Washington bekendgemaakt dat de Amerikaanse regering de verkoop van politie-uitrustingen aan Nicaragua had stopgezet, hangende een uiteindelijke beslissing van de regering. Half juni had het State Department al meegedeeld dat, n.a.v. een hearing over de situatie m.b.t. de mensenrechten, de militaire kredieten voor 1977 ter waarde van $2.500.000 ingetrokken waren.

De Centraal Amerikaanse Defensie Raad, CONDECA, het militaire samenwerkingsverband van de strijdkrachten van de Middenamerikaanse staten hield half november '76 een militaire manoeuvre in het Nueva Segovia-gebied, waar guerrilla's actief zijn. Volgens gevluchte guerrilla's was de manoeuvre bedoeld om de verzetsbeweging te elimineren en waren er 100 man Amerikaanse troepen bij betrokken alsmede experts in de guerrillabestrijding uit de VS, Brazilië en Zuid-Korea.
Honduras, Panama en Costa Rica deden niet mee aan de oefening, die uitgevoerd werd onder bevel van het Amerikaanse Southern Command dat in de Panama Kanaal Zone is gevestigd.
Op de zevende jaarlijkse bijeenkomst van de CONDECA-staten in Managua in aug. '76 was een verklaring goedgekeurd waarin stond dat de organisatie bereid is op te treden wanneer lidstaten zulks nodig achten ,,ter bestrijding van subversieve activiteiten, veroorzaakt door het ,,internationale communisme of andere subversieve krachten",

Enige maanden later gelukte het de Somoza-lobby in het Congres een opheffing van het besluit tot stopzetting van de militaire hulp te bewerkstelligen en werd alsnog $ 3,1 mln aan steun toegezegd.

Na het guerrilla-offensief verklaarde Somoza zich overigens bereid met de oppositie gesprekken te willen voeren. Deze oppositie bestaat in de eerste plaats uit de Partido Conservador en daarnaast uit de krantenuitgever en politicus Pedro Joaquin Chamorro Cardenal en kringen om zijn blad Le Prensa.

Chamorro verklaarde zich bereid tot een gesprek mits daarin ook de guerrillabeweging FSLN betrokken zou worden.

Op 23 december '77 moest het leger met traangas optreden om een eind te maken aan een studentendemonstratie in Managua. Bijna 2000 studenten demonstreerden voor amnestie voor politieke gevangenen en voor informatie over ca. 350 verdwenen personen.

Chamorro *vermoord*

Op 10 januari werd Pedro Joaquin Chamorro op weg naar het kantoor van zijn krant onder schot genomen en door zes kogels getroffen. Hij overleed later in een ziekenhuis.
De 53-jarige krantenuitgever, afkomstig uit een vooraanstaande conservatieve familie, bestreed sedert zijn studententijd het Somoza-regime, wat hij meerdere malen met processen, ballingschap en gevangenisverblijf heeft moeten betalen. Chamorro was een vooraanstaande figuur in de Sociedad Interamericana de Prensa, de belangrijkste persorganisatie van het continent. Zijn krant, die hij van zijn vader overgenomen had, was één van de belangrijkste democratische bladen van centraal-Amerika en door de tijd een politiek instituut geworden. In 1974 richtte Chamorro de Union Democratica de Liberacion (Udel) op waarin alle oppositionele groeperingen van het land een plaats vonden.

Op 12 jan. werd Chamorro onder grote publieke belangstelling begraven. Meer dan 20.000 mensen waren aanwezig op wat uitliep in een anti-Somoza-demonstratie. De vakbonden en de kamer van koophandel hadden een algemene staking uitgeroepen, die algemene navolging vond.

Op 11 januari hadden meer dan 100.000 personen de overbrenging van het stoffelijk overschot van het ziekenhuis naar het woonhuis bijgewoond. In de avond kwam het tot ongeregeldheden, waarbij schade werd aangericht aan een bankgebouw, eigendom van de familie Somoza, aan gebouwen van Amerikaanse en Japanse ondernemingen en aan een gebouw van een door gevluchte Cubanen beheerde firma die handelt in bloedplasma. Naar schatting werd voor £5 mln schade aangericht.

Op 12 januari deelde de regering mee dat 4 verdachten van de moord waren gearresteerd. De voornaamste van hen was Silvio Pena Rivas, die toegegeven had $ 15.000 te hebben ontvangen van een tot Amerikaan genaturaliseerde Cubaan Pedro Ramos, eigenaar van de in Managua gevestigde bloedplasmabank Plasmaferesis.
Chamorro heeft in het verleden herhaaldelijk de activiteiten van deze onderneming aan de kaak gesteld in zijn blad. De bloedbank koopt voornamelijk van arme Nicaraguanen bloed en exporteert dit naar de VS.
Volgens een mededeling van de politie op 14 januari beschouwde zij het onderzoek naar de daders na de arrestatie van de 4 personen wier narnen zij niet bekend wilde maken als afgesloten.

Op 17 januari gaf de familie van Chamorro een communiqué uit waarin zij de autoriteiten ervan beschuldigde ,,een rookgoraijn op te werpen" om ,,de werkelijke daders te verbergen".
De 4 gearresteerde mannen gaven overigens tegenstrijdige verklaringen af over de identiteit van hun opdrachtgevers. Behalve de naam van Ramos noemden zij de naam van Fausto Zelaya, ex-president van de bank voor woningbouw en Cornelio Hueck, oud-president van de Kamer van Afgevaardigden.
Deze laatste is door Chamorro beschuldigd van malversaties bij de verkoop van grond. (NZZ, Le Monde, The Times, FAZ)

(Vervolg volgende aflevering)

VERRE OOSTEN

AUSTRALIË

VERVROEGDE ALGEMENE VERKIEZINGEN GEWONNEN DOOR REGERINGSCOALITIE. ECONOMISCHE MOEILIJKHEDEN EN ANDERE CONTROVERSES. NIEUW KABINET. NIEUWE LABOURLEIDER

Op 27 okt. 1977 maakte premier Malcolm Fraser in het parlement bekend dat op 10 dec. vervroegde parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Normaal zouden de verkiezingen voor een deel van de Senaat medio 1978, die voor het Huis van Afgevaardigden eind 1979 hebben moeten plaatsvinden. Hoewel premier Fraser als reden voor zijn besluit aangaf dat hij wilde vermijden dat Australiërs in de komende 12 maanden tweemaal naar de stembus moesten en verklaarde dat hij ,,speculatie (over vervroegde verkiezingen) en daaruit voortvloeiende onzekerheid" wilde vermijden: was de werkelijke reden volgens de pers een andere.

Sinds de zege in december 1975 op de Labourpartij van Gough Whitlam (officieel de Australian Labor Party, ALP) was de populariteit van Frasers regeringscoalitie van liberalen (LP) en National Country Party (NCP) gaandeweg geslonken. Bij verkiezingen in de staat New South Wales op 1 mei 1976 was de sinds mei 1965 regerende LP-NCP-coalitie met gering verschil verslagen door de ALP-oppositie, die toen 50 zetels behaalde tegen de coalitie 48. Bij verkiezingen in de staat South Australia op 17 sept. '77 verwierf de ALP-regering 27 van de 47 zetels in het Huis, terwijl zij te voren een meerderheid van 1 zetel had.

Fraser was er volgens de NZZ (29-10-77) van overtuigd dat zijn verkiezingskansen in december heel wat beter waren dan in 1978. Een verdere verslechtering van de economische situatie en een toenemende werkloosheid werden voor de toekomst gevreesd.

Over deze en andere factoren schreef *NRC/H'blad* (2-11-1977) o.m.:

„.. De moeilijkheden komen voor Fraser vooral uit de economische hoek, waarbij niet alleen de erfenis uit de regeerperiode van Whitlam, maar ook de recessie van de wereldeconomie hem parten heeft gespeeld

Whitlams sterk inflatore sociale beleid van 1972 tot '75 scheepte Australië op met een inflatiecijfer van 17%, dat Fraser inmiddels, onder meer door de overheidsbestedingen te beperken, tot ruim 10% heeft teruggebracht. Maar minder overheidsuitgaven betekende onontkoombaar een stijging van de werkloosheid, die nu al meer dan 5% (334.000, NZZ) bedraagt, volgend jaar nog meer zal stijgen en volgens sommige berekeningen uiteindelijk zou kunnen oplopen tot 7,5% (450000, NZZ)

Na de devaluatie van de Australische dollar met 17% vorig jaar november (1976) is Frasers coalitie ei nog steeds niet in geslaagd de Australiers zelf en het buitenland ervan te overtuigen dat de Australische munt in wezen gezond is de druk op de dollar houdt aan er vindt nog steeds kapitaalvlucht plaats, en buitenlandse investeerders kunnen er nog altijd niet toe komen om ruim geld te steken in de ontwikkeling van de reusachtige reserves aan energie en grondstoffen die dit werelddeel rijk is

Bovendien heeft de Australische export markten verloren als gevolg van importbeperkingen van Japan en de Europese Gemeenschap

Ongetwijfeld zal de zorgwekkende economische situatie het vooinaamste twistpunt zijn in de komende verkiezingsstrijd tussen de regerende coalitie en de Labourpartij, die al een bescheiden uitbreiding van de overheidsbestedingen heeft aangekondigd voor het geval zij weer aan het bewind zou komen Maar het echte verkiezingsvuurwerk zal waarschijnlijk eerder komen van twee andere, zeer explosieve vraagstukken de uraniumwinning en de macht van de vakbonden

Het recente besluit van de regering om de winning, verdere exploratie er export van uranium* te hervatten — Australie bezit naar schatting meer dan 20% van de uraniumvoorraden in de niet-communistische wereld — heeft al tot scherpe kritiek en zelfs verscheidene gewelddadige demonstraties geleid

De kritiek is wijdverbreid, maar toch vooral afkomstig van de Labourpartij, die overigens over dit onderwerp intern sterk verdeeld is Het is vooral de partijleiding die, onder invloed van linkse druk, om morele en inilieutechnische redenen tegen is Vele partijleden echter hebben uiteindelijk meer belangstelling voor de arbeidsplaatsen en de aanzienlijke inkomsten die uitbreiding van de uraniumindustrie met zich zal brengen

De regering-Fraser intussen verdedigt haar besluit uiteraard ook met deze laatstgenoemde argumenten, maar bovendien met de stelling dat Australie als belangrijke uraniumexporteur meer invloed kan uitoefenen bij het beperken van het gevaar van de verspreiding van kernwapens

Op zijn jaarlijkse congres heeft de machtige Rand van vakverenigingen onlangs een moratorium van een jaar op het werk aan uraniumprojecten aangekondigd en tevens een nationaal referendum over deze hele kwestie geëist Deze houding van de Raad betekende de zoveelste botsing tussen de georganiseerde arbeiders en de regeringscoalitie, die de bonden al vele malen verweten heeft met hun vele, soms zeer langdurige stakingen de ,,Engelse ziekte" te hebben binnengehaald en ongetwijfeld een deel van haar verkiezingscampagre zal baseren op het thema wie regeert er nu eigenlijk over de 13 5 miljoen inwoners van dit land, de regering of de vakbonden?

Hoewel premier Fraser er belang bij heeft een duidelijk mandaat van de kiezers te ontvangen voor zijn plannen om de macht van de vakbonden wat in te perken, en hun goedkeuiing te kunnen registreren van zijn besluit om de uraniumexport te hervatten, is het vooral toch de economische situatie geweest die hem ertoe heeft gebracht de verkiezingsdatum naar voren te halen Fraser besefte dat als hij het derde en laatste jaar van zijn huidige mandaat normaal zou hebben uitgediend, de verdere stijging van de werkloosheid zijn populariteit zozeer zou hebben aangetast dat hij bij de dan volgende verkiezingen waarschijnlijk naar de oppositiebanken zou zijn teruggestuurd ..

In oktobe 1977 liep het aantal werklozen op tot 370.335 of 6% van de beroepsbevolking.

Een verdere tegenslag voor de regering vormde de uitslag van de parlementsverkiezingen in de staat Queensland op 12 nov., waar de sinds 1957 regerende coalitie van National Party en Liberal Party weliswaar de overwinning behaalde met 59 van de 82 zetels, maar de ALP nu 23 zetels kreeg tegen 11 in 1974, met ruim 43% van de stemmen tegen ruim 36% in 1974.

Bovendien verwierf de in het voorjaar van 1977 door de vroegere liberaal en oud-minister Don Chipp (52) opgerichte centrumpartij, de Australian Democrats, gemiddeld 12% van de stemmen in de districten waarin die partij kandidaten had gesteld. Ook bij de verkiezingen in South Australia in sept. 1977 behaalden de Australian Democrats ca. 11% van de stemmen in de door hen betwiste districten, terwijl bij een tussentijdse verkiezing in Victoria begin november zelfs ruim 17% van de stemmen werd verkregen.

Aftreden minister Lynch

Op 18 nov. trad de minister van de schatkist, Phillip Lynch, af i.v.m. beschuldigingen i.z. financiële transacties. Een lid van de Labouroppositie in de staat Victoria had verklaard dat de familietrust van Lynch — Grosvenor Nominees Victoria Pty. — een winst van $100.000 zou hebben gemaakt bij aan- en verkoop van land, terwijl bovendien door het profiteren van mazen in de fiscale wetgeving minstens $20.000 te weinig aan belastingen zou zijn betaald.

Premier Fraser aanvaardde het ontslag van Lynch en benoemde John Howard, voorheen minister voor speciale handelsbesprekingen met de EG, tot minister van de schatkist.

Eerder waren de volgende wijzigingen in het kabinet-Fraser (pag. 29/2-'76) aangebracht:

6-2-'76: Eric Robinson, tot dusver minister voor de hoofdstad, werd beëdigd als minister van PTT i.p.v. Victor Garland, die was afgetreden i.v.m. een politie-onder-

---

* Zie afzonderlijk bericht op pag. 110/2.

zoek wegens een beweerde overtreding van de kieswet tijdens de verkiezingscampagne van nov-dec-1975 (Garlands zaak werd op 8 maart 1976 geseponeerd)

16-2-'76 Anthony Staley werd benoemd tot minister voor de hoofdstad

5-7-'76 Senator Ivor Greenwood werd na een hartaanval als minister van milieubeheer, huisvesting en gemeenschapsontwikkeling vervangen door Kevin Newman tot dusver minister van repatriering

Diens portefeuille werd overgenomen door senator Peter Durack Greenwoods plaats in het kernkabinet werd ingenomen door senator Margaret Guilfoyle, de minister van sociale zekerheid

8-11-'76 Ian Macphee werd beedigd als minister ban het zojuist ingestelde departement van produktiviteit, waarmee het aantal kabinetsleden tot 25 werd uitgebreid

17-7-'77 John Howard werd als minister voor zakenleven en consumentenzaken opgevolgd door Walter Fife en beedigd als minister voor speciale handelsbesprekingen met de EG, een nieuwe (26ste) portefeuille

6-9-'77 Robert Ellicott (justitie) trad af wegens onenigheid met premier Fraser en het kabinet over de behandeling van de aanklacht wegens samenzwering tegen expremier Gough Whitlam i v m de ,,affaire van de overzeese leningen" Naar zijn zeggen wenste het kabinet dat hij de vervolging in de zaak zou overnemen, terwijl hijzelf eerst wilde nagaan of er een vervolging moest plaatsvinden Peter Durack voorheen minister van repatriering, werd zijn opvolger

Op 23 nov. gepubliceerde opiniepeilingen — gehouden voor het aftreden van Lynch — gaven Labour 45% tegen de regeringspartijen 40%.

Maar de ,,swing" naar Labour, die eind november 6¼% bedroeg in de opiniepeilingen, leek kort voor de verkiezingen uitgewerkt. Volgens toen gepubliceerde polls lag de coalitie toen met 44,3% van de stemmen weer voor op Labour met 42,9%. Na een lusteloze verkiezingscampagne, aldus de NZZ (7-12) leek de uitslag onzeker. Maar een op 8 dec. door *The Age* gepubliceerde poll voorspelde een duidelijke winst voor de regeringscoalitie met 47% van de stemmen tegen Labour 39,7%.

Premier Malcolm Fraser en zijn echtgenote brengen hun stem uit bij de parlementsverkiezingen van 10 dec 1977, de vierde in 5 jaar

Dit beeld werd door de verkiezingen van 10 dec. bevestigd. Volgens de voorlopige uitslagen *(The Times* 12-12) kreeg Labour 40% van de stemmen (42,8% in 1975), de Liberalen verwierven 38,3 (41,8)%, de NCP 9,7 (11,3)% en de Australian Democrats 9,3%.

Zetelverdeling

Volgens de op 23 dec. bekendgemaakte uitslag verwierf de regeringscoalitie nu 86 van de 124 zetels in het Huis van Afgevaardigden (67 voos de LP, 19 voor de NCP) tegen 91 (68 + 23) van de 127 in 1975. Alle oppositiezetels gingen naar de ALP, die nu 38 zetels behaalde tegen 36 in 1975.

Van de 34 betwiste Senaatszetels gingen 18 naar de regeringscoalitie (LP 16, NCP 2), 14 naar de ALP en 2 naar de Australische Damoeraten. Inbegrepen de 30 overige senatoren met een langer mandaat werd de partijvertegenwoordiging in de Senaat als volgt: LP 29, NCP 6, ALP 26, Democraten 2 en Onafhankelijken 1. (AIS 13-1)

In een commentaar op opiniepeilingen en verkiezingsuitslag schreef NRC/Handelsblad (12-12-'77) o.a.:

„. . . Kennelijk hebben de kiezers bij de eerste peilingen hun ontevredenheid over het regeringsbeleid willen demonstreren en hebben zij vervolgens, geschrokken van het opdoemende alternatief van een door de politieke veteraan Gough Whitlam geleide Labourregering uiteindelijk toch weer in meerderheid hun vertrouwen geschonken aan de voorzichtiger economische en monetaire politiek van Fraser. (. . .)

Zowel Fraser als Whitlam heeft tijdens de verkiezingscampagne beloofd voor meer arbeidsplaatsen te zullen zorgen, maar op vrijwel alle punten van het economische beleid staan hun zienswijzen diametraal tegenover elkaar. Zo stelde Whitlam een stijging van de overheidsuitgaven in het vooruitzicht, terwijl Fraser juist zijn beleid van beperking van de overheidsbestedingen — na de desastreuze overbestedingen tijdens het bewind van Whitlam — wil voortzetten.

Het is overigens lang niet uitgesloten dat Frasers belofte om begin volgend jaar de inkomstenbelasting wat te verlagen in ruime mate heeft bijgedragen tot zijn nieuwe verkiezingssucces. . . ."

Nieuw kabinet

Op 19 dec. werd de samenstelling van het nieuwe kabinet bekendgemaakt. Het aantal leden bleek van 26 op 28 gebracht, met 21 voor de LP en 7 voor de NCP, terwijl het ,,inner cabinet" voortaan 14 i.p.v. 12 leden telt (o.w. 3 NCP). De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Malcolm Fraser; vice-premier en minister van handel en hulpbronnen - Doug Anthony; industrie en handel - Phillip Lynch; primaire industrie - Ian Sinclair*; bestuursdiensten - senator Reginald Withers; werkgelegenheid en industriële betrekkingen - Tony Street; transport - Peter Nixon*; schatkist - John Howard; onderwijs - senator John Carrick; buitenlandse zaken - Andrew Peacock; defensie - Jim Killen; sociale zekerheid - senator Margaret Guilfoyle; financiën (nieuw ministerie) - Eric Robinson; inboorlingenzaken - Ian Viner (allen leden ,,inner cabinet").

Gezondheid - Ralph Hunt*; immigratie en etnische aangelegenheden - Michael MacKellar; Northern Territory - Evan Adermann; bouwnijverheid - John McLeay; nationale ontwikkeling (nieuw ministerie) - Kevin Newman; wetenschap - senator James Webster; PTT - Tony Staley, justitie - senator Peter Durack: produktiviteit - Ian Macphee; zakenleven en consumentenzaken - Wal Fife; speciale handelsvertegenwoordigingen - Vic Garland; binnenlandse zaken en hoofdstad - Robert Ellicott; milieubeheer, huisvesting en gemeenschapsontwikkeling - Ray Groom; veteranenzaken - senator Glenister Sheil". (* = leden NCP)

Het derde kabinet-Fraser telde vier nieuwelingen: Fife, Garland, Groom en Sheil.

Twee oud-gedienden keerden terug, zij het ook op andere posten:

1) Phillip Lynch. Nadat premier Fraser een gedetailleerde verklaring m.b.t. de financiële zaken van Lynch had ontvangen. verklaarde hij in de week na de verkiezingen geen reden te zien waarom Lynch niet herkozen zou worden als plv. leider van de Liberale Partij (wat op 19 dec. gebeurde met 71 tegen 20 stemmen). De premier deelde bij de benoeming van Lynch tot minister van industrie en handel nog mee dat deze om een ,,minder zware" post had gevraagd;

2) Robert Ellicott, de vroegere ,,Attorney General" (justitie), die nu met de portefeuille van binnenlandse zaken en de hoofdstad werd belast.

Ontslag minister

Enkele uren na zijn benoeming brak er een controverse uit over senator Sheil, de minister voor veteranenzaken. In een verklaring prees hij Zuid-Afrika's apartheidspolitiek en hij suggereerde dat Australië een soortgelijke koers zou moeten volgen door de invoering van een ,,gescheiden ontwikkeling" voor de inheemse bevolking ,,als de ‚Aborigines' dat wensen". Deze uitlating

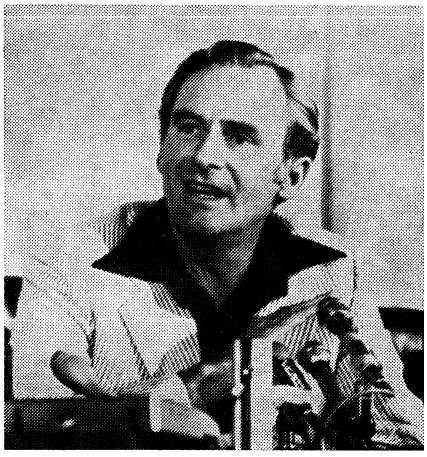

De ontslagen minister Glen Sheil

leidde tot velerlei kritiek, o.a. van de ministers Peacock (buitenlandse zaken) en Viner (inboorlingenzaken). Toen hij bij zijn privé-opvatting bleef werd Sheil ontslagen, d.w.z. niet tegelijk met de andere ministers op 20 dec. beëdigd. De algehele verwerping van de apartheid door de regering werd de volgende dag in een verklaring van het bureau van de premier bevestigd.

Hayden opvolger *Whitlam*

Direct na het bekend worden van de stembuszege van de regering-Fraser deelde oppositieleider Gough Whitlam mee dat hij als Labourleider zou aftreden en zich niet meer kandidaat zou stellen. Op 22 dec. kozen de parlementsleden van de ALP de 44-jarige Bill Hayden met 36 tegen 28 stemmen tot partijleider. Deze voormalige politieambtenaar uit Queensland was minister van sociale zaken (1972-'75)

De nieuwe Labour-leider Bill Hayden

en van financiën (1975) in het kabinet-Whitlam, en trad vervolgens op als voornaamste woordvoerder van de oppositie m.b.t. de economische politiek.

Hayden geldt als een pragmaticus en — in het Labour-spectrum — als een man van het midden (*Financial* Times 24-12-1977), hoewel de FAZ (10-1) zijn benoeming als een overwinning van de rechter-partijvleugel beschouwde. De enige tegenkandidaat tegen Hayden was de vroegere minister van fabrieksnijverheid, Lionel Bowen, die door de FT als een man van rechts werd aangeduid. De door Hayden verslagen Bowen werd vervolgens tot plv. leider gekozen. (*Australian Information* Service, The Times, *Financial Times, NZZ, NRC/H'blad*)

(Vor. ber. pag. 28 e.v.-1976)

REGERINGSBESLUIT I.Z. HERVATTING EXPLOITATIE EN EXPORT URANIUM. SCHERPE OPPOSITIE

Op 25 aug. 1977 maakte premier Malcolm Fraser bekend dat zijn regering besloten had het vier jaar oude verbod op de ontginning en uitvoer van uranium ap te heffen. Dat verbod dateerde van dec. 1972. Het was een van de eerste daden van de Labour-regering van premier Whitlam, die nog slechts de kleine Mary Kathleenmijn in Queensland duldde om lopende contracten na te komen. Over de verdere geschiedenis berichtte *NRC/H'blad* (30-8-'77):

„... Met het verbod werd niet enkel tegemoet gekomen aan de vrees dat Australisch uranium in het buitenland voor kernwapens zou worden gebruikt, maar werd ook vermeden dat grote voorraden uranium voor een zacht prijsje het land zouden verlaten. Een ander bezwaar tegen de ontginning was dat daardoor de autochtone bevolking in het gebied een ongewenste civilisatieshock zou worden toegebracht. De uraniumvelden liggen nl. juist in het Noordelijke Territorium even ten westen van Darwin, waar de autochtonen wonen.

Na de energiecrisis van najaar 1973 steeg echter de prijs van uranium zo sterk (van minder dan 10 dollar tot nu bijna 40 dollar per pound) dat de Labourregering een commissie onder leiding van rechter Russel W. Fox benoemde om het probleem nog eens te bestuderen.

De Australische bodem bevat ten minste 20 procent van de totale voorraad exploitabel uranium van het Westen, terwijl recente schattingen zelfs nog 10 procent hoger liggen, wat Australië in de toekomst als energieverschaffer een positie kan geven die vergelijkbaar is met het huidige Saoedi-Arabië. Voor dit perspectief kon de regering moeilijk ongevoelig blijven.

Vorig jaar oktober (1976) bracht de commissie-Fox een eerste rapport uit dat handelde over kernenergie. Weliswaar onder veel voorbehoud ging de commissie met nucleaire energieopwekking in beginsel akkoord en zette daarmee voor de Plattelandsregering van Fraser de deur op een kier. In mei van dit jaar verscheen deel 2 van het rapport, waarin omstandig werd ingegaan op de binnenlandse voorwaarden waaraan de Australische regering behoorde te voldoen om weer te gaan ontginnen. Zo moet een groot deel van het gebied nabij de mijnen nationaal park worden en moet 2,5 procent van de opbrengst aan de honderdduizend oorspronkelijke bewoners worden afgestaan. Verder mag er in het gebied niet te veel gebouwd worden. De export dient, aldus de commissie. te geschieden via een overheidsinstantie die toezicht houdt op de bestemming van het uranium.

Deze aanbevelingen heeft de regering-Fraser overgenomen. Alleen de eis van Russel Fox om de verschillende velden een voor een te ontginnen, heeft Fraser naast zich neergelegd, omdat hij meent dat de milieu-eisen voor de betrokken firma's zo hoog zijn dat zij toch pas heel geleidelijk tot exploitatie zullen overgaan...."

Premier Fraser deelde het parlement op 25 aug. mee dat de regering toestemming had gegeven tot onmiddellijke exploitatie van het Rangerbekken in het noorden van Australië. Andere lagen in dit gebied zullen mogen worden ontgonnen zodra de betrokken maatschappijen de regering ervan hebben overtuigd dat zij milieubeschermende en nucleaire veiligheidsmaatregelen hebben opgenomen in hun contracten met het buitenland. Het Rangerbekken ten oosten van Darwin heeft een voorraad uranium die wordt geschat op ongeveer 100.000 ton. De verkoop van de voorraad zal Australië tegen het jaar 2000 zo'n 48 mrd gulden hebben opgeleverid.

De minister voor de natuurlijke hulpbronnen, Dough Anthony, deelde het parlement mee dat de produktie en verkoop van het uranium in het Rangerbekken tegen 1981-'82 gemiddeld tweeduizend ton zal bedragen en tegen 1985-'86 zal zijn opgelopen tot 10.000 ton. Japan, West-Duitsland en de Verenigde Staten zullen naar verwachting de grootste afnemers zijn.

Behalve de uraniumvoorraden in het Rangerbekken zijn er nog de volgende voorraden bekend: Jabiluka 228.600 ton, Nabarlek 10.470 ton en Koongarra 35.275 ton in het noorden en Westmoreland & Mt. Isa 16.000 ton meer naar het oosten.

Het regeringsbesluit van 25 aug. '77 wierp geen nieuwe legale of politieke obstakels op voor de uraniummijnen. Wel hield de regering vast aan de internationale anti-proiiferatiewaanborgen, die premier Fraser op 24 mei 1977 had geformuleerd, aldus *Financial* Times (26-8-'77). Verkoopcontracten moeten gedekt worden door regeringsverdragen die het importerende land ver-

plichten tot ,,directe en bindende verzekeringen" over de manier waarop het uranium zal worden gebruikt. Verdere voorwaarden van Fraser waren toen: de afnemerslanden moeten zorgvuldig worden gekozen; internationale veiligheidscontroles ter vermijding van misbruik van uraniumleveranties moeten worden toegepast; afnemerslanden mogen Australisch uranium slechts aan derde landen doorverkopen met voorafgaande toestemming van Australië; afnemers zal niet worden toegestaan het Australische uranium verder dan een bepaalde fase op te werken.
In de verklaring van 24 mei schaarde de Australische premier zich achter het non-proliferatiebeleid van de Amerikaanse president Carter en het besluit van 25 aug. werd dan ook omstandig verdedigd vanuit het oogpunt van non-proliferatie. *NRC/H'blad* (31-8-'77) tekende hierbij aan:

,, ..Toch staat het nog niet helemaal vast of de Australische regering in de praktijk de Amerikaanse non-proliferatiepolitiek volledig zal blijven volgen
Er is immers nog geen enkele zekerheid dat dit beleid inderdaad ingang vindt De Japanners blijven zich tot op heden verzetten tegen Carters wensen en voeren keiharde onderhandelingen om hun opwerkingsfabriek in Tokai Mura overeind te houden Tussen Frankrijk en Japan is onlangs (14 aug 1977) een verdrag geparafeerd om in La Hague in Bretagne Japans uranium te gaan opwerken, wat een duidelijke afwijzing van Carters beleid impliceert (.)
Het is daarom niet ondenkbaar dat de Australische regering enige speelruimte wil houden en zich niet bij voorbaat voor de volle 100% aan Carters plannen wil binden Er zijn diverse, weliswaar kleme. verschillen tussen de Amerikaanse en de Australische richtlijnen waarneembaar:

● Carter heeft steeds betoogd dat uranium tegen een gegarandeerde kostprijs moet worden geleverd om de afnemers niet te verleiden tot de bouw van snelle kweekreactoren Fraser heeft echter in Brussel overduidelijk uranium tot een economisch onderhandelingsobject bestempeld

● Carter is bereid alle uraniumafval in de VS op te slaan om te voorkomen dat de gebruiker er later nog eens plutonium aan onttrekt Canberra wil van geen opslag van opgestookt uranium weten.

● De VS willen pe se niet dat afnemerlanden overgaan tot opwerking of doorverkoop van uranium In de Australische verklaring van 24 mei wordt slechts gesproken over de toestemming die Australie daartoe moet geven. Hoe flexibel Australië in dit opzicht zal zijn is nog niet te overzien ( )

Een politiek axioma zegt dat Australie sedert de traumatische ervaring van de Britse onmacht in de Tweede Wereldoorlog de banden met Washington dient te koesteren. De verleiding om een extra voordeeltje te behalen van de Westeuropese uraniumnonger is echter groot, zeker voor een regering die steunt op plattelanders die zoveel te winnen hebben bij een openstelling van de Europese landbouwmarkt"

Oppositie

Terwijl reeds talrijke milieugroepen, studenten en wetenschapsmensen al maanden tegen de verwachte hervatting van de uraniumexport protesteerden, werd het verzet tegen het regeringsbesluit vooral geleid door de Labourpartij en de 2 mln leden tellende Australische raad van vakbonden (ACTU).

Labour had al in juli een resolutie aangenomen, waarin werd aangedrongen op een moratorium voor onbepaalde tijd, d.w.z. een onbepaald uitstel voor de winning en export van uranium. Bovendien dreigde de partij alle door de regering gesloten internationale contracten op te zeggen als Labour weer aan de macht kwam. Robert Hawke, de nationale voorzitter van Labour en tevens voorzitter van de ACTU, bepleitte na het regeringsbesluit een referendum over deze zaak.

Op 2 sept. eiste het bestuur van de ACTU in een ultimatum aan de regering dat deze een nationaal referendum moest houden over de uraniumwinning en -export. De regering kreeg twee maanden om positief op deze eis te reageren. Op 15 sept. verlangde de ACTU tijdens zijn tweejaarlijks congres dat de regering binnen twee maanden een referendum zou toestaan, terwijl intussen een moratorium van 12 maanden zou gelden voor nieuwe uraniumprojecten. In dat jaar moest bovendien een ,,volledig en welingelicht openbaar debat" worden gehouden.

Inmiddels had premier Fraser in het parlement al te verstaan gegeven dat de regering geen referendum zou organiseren, omdat zij de kwestie tevoren al nauwgezet had onderzocht. Vice-premier Doug Anthony beschuldigde de ACTU er op 15 sept. van een ,,confrontatie" te zoeken.

Havenarbeiders uit Sydney, Brisbane, Adelaide en Darwin besloten op 20 okt. een boycot t.a.v. het behandelen van uraniumladingen te steunen vanaf medio november, tenzij de regering met een referendum instemde. In het kader van een landelijke actie vond in het weekeinde van 22 okt. te Brisbane een protestmars plaats, die uitliep op ongeregeldheden waarbij 370 mensen werden gearresteerd.

Op 15 dec. deed het bestuur van de ACTU de aanbeveling voor een onmiddellijk verbod op alle uraniumuitvoer. Een besluit daarover zou moeten worden genomen via een peiling onder de leden van de 23 bonden, die bij de ontginning en het transport van uranium waren betrokken. Die peiling zou naar verwacht eind januari zijn afgesloten.

Op 6 jan. deelde vice-premier Doug Anthony mee dat er geen verschepingen van uranium zouden plaatsvinden tot medio februari, wanneer de vakbondsleden een besluit zouden hebben genomen. Het ACTU-voorstel werd in januari echter verworpen door de metaalarbeiders (FIA), de transportarbeiders (TWU) en het spoorwegpersoneel (ARU).

Op 13 febr. verwierp de ACTU met meerderheid van stemmen een voorstel voor een totaal verbod op de ontginning en de uitvoer van uranium. (Financial Times, *The Times, NRC/H'blad, Volkskrant*)

PREMIER FRASER IN JAPAN, CHINA, VS EN INDONESIË

De Australische premier Malcolm Fraser bracht van 15 tot 20 juni '76 een bezoek aan Japan, waar hij door keizer Hirohito werd ontvangen. Hij voerde besprekingen met premier Miki, met wie hij op 16 juni 1976 een basisverdrag i.z. vriendschap en samenwerking te Tokio ondertekende.

Krachtens dit verdrag kwamen beide landen overeen te streven naar vergemakkelijking, versterking en verbreding van wederzijds begrip en samenwerking op gebieden van wederzijds belang zoals de politieke. economische en arbeidsbetrekkingen, de mensenrechten en zaken van juridische, wetenschappelijke, technologische, sociale, culturele aard en op gebieden van beroep, sport en milieu. Beide landen kwamen overeen de handelsbetrekkingen op een faire en stabiele basis te ontwikkelen en te versterken en elkaar daarbij te erkennen als een stabiele en betrouwbare leverancier en afnemer.

Ook zouden zij elkaars burgers een eerlijke en gelijkwaardige behandeling toekennen. De eerste stap naar dit verdrag was al gezet door de vroegere premier Whitlam tijdens zijn bezoek aan Tokio in okt. 1973 (pag. 703/3 e.v. - 1974).

(Op 21 juli 1977 werden de ratificatiedocumenten van het basisverdrag in Canberra uitgewisseld.)

Van 20 tot 27 juni 1976 verbleef premier Fraser in Peking, waar hij besprekingen voerde met zijn Chinese ambtgenoot Hoea Koeo-feng.

Daarbij liet Fraser zich zeer kritisch uit over de rol van de SU, als gevolg waarvan de ambassadeurs van de SU en vijf Oosteuropese landen niet verschenen op een bijeenkomst ter begroeting van de Australische regeringsleider. Aan het eind van zijn bezoek werd een akkoord over de inrichting in Australië van een tentoonstelling van Chinese archeologische vondsten ondertekend. Op 28 juni verklaarde Fraser te Hongkong niet te geloven dat zijn besprekingen in Peking Australie's betrekkingen met de SU hadden geschaad, omdat hij in China boodschappen ontvangen had dat de SU de relaties met Australie op vriendschappelijke en gepaste wijze wilde voortzetten.

Van 26-29 juli 1976 bezocht premier Fraser Washington voor overleg met president Ford en minister Kissinger, waarbij in een gemeenschappelijk communiqué de noodzaak van een sterke maritieme aanwezigheid in de Indische Oceaan werd beklemtoond om een evenwicht met de SU te handhaven, terwijl een effectieve communicatie met China belangrijk werd genoemd voor de bevordering van vrede en vooruitgang.

Van 7-11 okt. 1976 bezocht premier Fraser de Indonesische hoofdstad Djakarta voor besprekingen met president Soeharto. Daarbij zou volgens Fraser de kwestie van de Australische erkenning van Oost-Timor als deel van Indonesië niet te berde zijn gebracht. Wel gaven Fraser en Soeharto uiting aan hun bezorgdheid over de toestand in de Indische Oceaan. Zij toonden zich ook bereid tot steeds nauwere vormen van samenwerking op economisch gebied.

Na bezoeken aan Londen en Bonn (vanaf 31 mei 1977) bracht premier Fraser opnieuw een bezoek aan Washington, waar hij up 22 juni 1977 door president Carter voor een privé-onderhoud van 25 minuten op het Witte Huis ontvangen werd. Hij kreeg daar volgens *NRC/H'blad* (31-8) de toezegging te worden geconsulteerd bij alle Amerikaanse beslissingen voor de Indische Oceaan. Ook is door Carter nog eens herhaald dat de Stille Oceaan met het vqfde continent onder Amerikaanse bescherming blijft staan. Tevens is Fraser in het Witte Huis een uitnodiging toegezegd voor het nucleaire topoverleg van de Westerse industrielanden, terwijl hij maar een seintje hoeft te geven om technische bijstand voor de ontginning van het uranium te krijgen.

ERKENNING OOST-TIMOR ALS DEEL VAN INDONESIE

Op 20 jan. deelde de minister van buitenlandse zaken, Andrew Peacock, mee dat de Australische regering had besloten de status van de voormalige Portugese kolonie Oost-Timor als deel van Indonesië te aanvaarden.

De Australische regering betreurde diep dat de gebeurtenissen op Oost-Timor zoveel menselijk leed hadden veroorzaakt. Sinds nov. 1975 had zij alle mogelijke moeite gedaan om een vreedzame oplossing voor het probleem te vinden. Zij had zich niet gebonden aan de ambities van enige Oosttimorese politieke beweging in het bijzonder noch aan het standpunt van de Indonesische regering, aldus de minister. Maar stappen voor een internationale interventie hadden nooit de vereiste steun gekregen en sinds nov. 1975 was de Indonesische regering voortgegaan met de uitbreiding van haar bestuurscontrole over het gebied.

,,Deze controle is effectief en heeft betrekking op alle grote bestuurscentra van het gebied." De noodzaak tot snelle hulp bracht de regering er in 1976 toe fondsen over te maken via het Indonesische Rode Kruis; premier Fraser bad op 9 okt. 1976 in Djakarta daartoe $ 250.000 toegezegd. De regering had met Indonesië ook regelingen besproken over de hereniging van Timorese vluchtelingen in Australië met hun gezinnen op Timor.

Een verdere voortgang van gezinshereniging en rehabilitatie op Oost-Timor waren belangrijke ingrediënten in een praktische bijdrage tot de vrede in het gebied. Daarom wilde Australië rechtstreeks met de Indonesische regering zaken doen als de autoriteit met effectieve controle, en daarom meende zij — al bleef zij kritisch t.a.v. de middelen waarmee de integratie tot stand was gebracht — dat het niet realistisch zou zijn te blijven weigeren de facto te erkennen dat Oost-Timor deel van Indonesië is.

Rapporten

Een Australische voormalige consul op Oost-Timor, James Dunn, had aan de hand van interviews met 200 Timorese vluchtelingen in Portugal een rapport opgesteld dat op 21 febr. 1977 was gepubliceerd. Volgens dit rapport waren mogelijk 100.000 Timorezen gedood door Indonesische troepen vanaf de invasie in dec. 1975 tot juni 1976.

Een woordvoerder van het Amerikaanse State Deparitment meende op 17 maart dat berichten over slachtoffers ,,sterk overdreven" waren en dat het totaal aantal slachtoffers beneden de 10.000 was gebleven.

Na een bezoek van twee Australische diplomaten aan Oost-Timor in april 1977 concludeerden zij in een vertrouwelijk rapport aan hun regering volgens de FAZ (17-8-'77): ,,Oost-Timors vereniging met Indonesië schijnt onbetwist een onherroepelijk feit".

(Vor. ber. pag. 559/2 - 1976)

NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL

Op 14 juli 1977 werd officieel bekendgemaakt dat koningin Elizabeth II het ontslag van Sir John Kerr als gouverneur-generaal van Australië per december 1977 had aanvaard. De door het ontslaan van premier Gough Whitlam in nov. 1975 in opspraak geraakte gouverneur-generaal (zie pag. 7/3-1976) ging heen op eigen verzoek, aldus premier Fraser, die voorts meedeelde dat Sir John zou worden opgevolgd door Sir Zelman Cowen (57), vice-kanselier van de Universiteit van Queensland. Op 8 dec. werd deze als gouverneur-generaal beëdigd.

De afgetreden gouverneur-generaal Sir John Kerr

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.,** Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CONFLICT OM BEAGLE-KANAAL

Door het uitstellen voor onbepaalde tijd van een ontmoeting, die op 6 februari zou plaatsvinden tussen hun beide staatshoofden, zijn de relaties tussen Chili. en Argentinië verder verslechterd.

De beide presidenten zouden bij die gelegenheid van gedachten wisselen over de gespannen betrekkingen tussen hun staten n.a v. de uitspraak van een arbitragecommissie waarbij Chili de soevereiniteit kreeg toegewezen over drie kleine eilanden ten zuiden van het Beagle-kanaal op het uiterste zuidelijke punt van het Latijnsamerikaanse continent.

Het uitstel van de ontmoeting schijnt het gevolg te zijn van een brief die de Chileense president Pinochet aan de Argentijnse president Videla heeft gezonden, waarin staat dat ,,Chili weigert onderhandelingen te accepteren onder de druk van bedreigingen".

Volgens regeringsbronnen in Santiago was dit besluit te wijten aan het onverzoenlijke standpunt van Argentinië.

Hiermee is het conflict in een cruciale fase gekomen want op 2 februari liep de termijn af waarbinnen beide partijen in de gelegenheid waren uitvoering te geven aan de uitspraak van de arbitrage-commissie bestaande uit 5 rechters van bet Internationale Hof in Den Haag en die op 2-5-'77 geratificeerd was door koningin Elizabeth van Engeland, in overeenstemming met de procedure die beide landen in het verleden overeengekomen waren (zie hierna).

Argentinie had al eerder laten weten de beslissing van de internationale commissie, die de drie eilandjes Lennox, Picton en Nueva aan Chili toewees, van nul en gener waarde te achten.

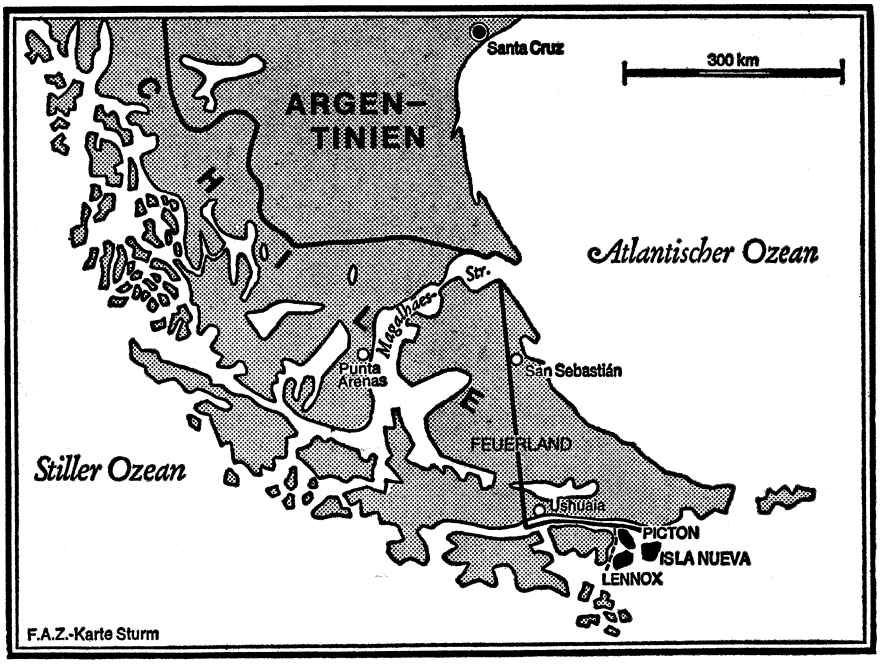
De beide staatshoofden hadden elkaar in januari al ontmoet in de Argentijnse stad Mendoza, maar bleken toen geen oplossing voor het conflict te kunnen vinden.

Omstreeks die tijd hield de Argentijnse marine grootscheepse manoeuvres in het omstreden gebied.

Achtergrond conflict

De oorsprong van het conflict ligt in een verdrag van 1881 waarbij in principe de grens tussen beide landen werd vastgelegd. De afbakening van de ca. 5000 km lange gemeenschappelijke grens leverde echter heel wat moeilijkheden op en meerdere malen dreigde er een gewapend conflict in de laatste jaren van de vorige eeuw.

Beiden staten ondertekenden daarop in 1902 een algemeen arbitrageverdrag waarbij besloten werd dat het Britse staatshoofd bij mogelijke onenigheid het verlossende woord zou spreken.

Voor het probleem van de grens in het Beaglekanaal op het zuidpuntje van Vuurland bleek dit echter geen oplossing te zijn.

Artikel 3 van het verdrag van 1881 bepaalde hieromtrent: Wat betreft de eilanden zullen het eiland de los Estados, de kleine eilandjes daar in de buurt en de andere eilanden die zich in de Atlantische Oceaan kunnen bevinden ten oosten van Vuurland en ten oosten van de kust van Patagonie aan de Republiek Argentinie behoren; alle eilanden ten zuiden van het Beagle-kanaal tot aan Kaap Hoorn en die welke zich ten westen van Vuurland kunnen bevinden zullen aan Chili toebehoren.

Beide staten zijn het evenwel nooit eens geworden over de grensafbakening in het Beaglekanaal, waarbij het probleem zich vooral toespitste op de vraag of de Atlantische uitmonding van het Beaglekanaal ten noorden of ten zuiden van de drie omstreden eilandjes ligt. Van het antwoord op deze vraag hangt af wie de soevereiniteit over Lennox, Picton en Nueva toekomt.

Zouden deze eilanden aan Chili toebehoren dan zouden er problemen met de afbakening van de territoriale wateren in de Atlantische Oceaan ontstaan en zou Chili een Atlantische macht worden wat Argentinië wil voorkomen en voor de argumentatie waarvan het verwiist naar een bepaling iiï een overeenkomst van 1893 waar is vastgelegd dat Argentinië een Atlantische mogendheid zal zijn en Chili een Grote-Oceaanmogendheid. Volgens Chili is deze principe-afspraak echter nooit in een formeel verdrag vastgelegd, terwijl het verder de omstreden eilanden al sedert de onafhankelijkheid van het land bestuurt en controleert.

Argentinie voert verder aan dat het als erfgenaam van het oude vice-koninkrijk aan de La Plata al sedert de onafhankelijkheid van Spanje in 1810 aanspraak maakt op alle gebieden ten oosten van de Andes en ten oosten van Kaap Hoorn. Feit is dat het zuiden van het subcontinent al in het midden van de vorige eeuw steeds meer door de Chilenen werd bezet, terwijl de Argentijnen zich in het noorden van het land bezighielden met de bestrijding van de daar toen nog wonende Indianenstammen.

Weekblad 47ste jaargang No. 2422, pag. 29455-29470

In het verdrag van 1881 zag Chili overigens af van al zijn rechten in Patagonië en kreeg daarvoor in de plaats de Straat Magalhaes en de ten zuiden van het Beaglekanaal gelegen gebieden.
De kwestie werd eigenlijk actueel toen Chili zijn territoriale wateren uitbreidde tot 200 mijl, waardoor het een interessant visvangstgebied opeiste en waardoor een wig gedreven werd tussen Argentinië en het Zuidpoolgebied, waar volgens wetenschappelijke onderzoekingen talrijke kostbare ertsen gewonnen zouden kunnen worden. Chili, Argentinië en Groot-Brittannië maken aanspraak op dit gebied.

Akkoord over arbitrage

Op 5 april 1972 kwamen de ministers van buitenlandse zaken van Argentinië en Chili resp. dr. Luis de Pablo Pardo en dr. Clodomiro Almeyda in Buenos Aires overeen dat elk probleem dat tussen beide landen zou ontstaan en dat niet langs de weg van directe onderhandeling tot een oplossing gebracht zou kunnen worden aan het Internationale Hof van Justitie voor arbitrage zou warden voorgelegd. Deze overeenkomst kwam in de plaats van de afspraak van 1902 die voorzag in Britse arbitrage in geval van problemen van territoriale aard en die in maart '72 zou aflopen.
Onder het verdrag van 1902, dat iedere tien jaar vernieuwd werd, waren beide partijen in juli '71 tot de overeenstemming gekomen een commissie van 5 rechters van het Internationale Hof onder Britse supervisie te belasten met een onderzoek en een uitspraak te laten doen over het probleem van de drie eilanden aan de mond van het Beagle-kanaal. De vijf rechters, afkomstig uit de VS, Groot-Brittannië, Nigeria, Zweden en Frankrijk met als commissievoorzitter Sir Gerald Fitzmaurice, hebben zes jaar aan de zaak gewerkt en o.a. de omstreden gebieden bezocht en 26 delen documenten en 408 landkaarten bestudeerd.
In febr. 1977 overhandigden zij hun bevindingen aan de Britse regering en op 2 mei '77 ondertekende koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk de officiële arbitrage-uitspraak, waarin Chili werd erkend als de legitieme eigenaar van de drie eilanden en waarin verder werd bepaald dat het Beagle-kanaal voor de helft Chileens en voor de helft Argentijns zal zijn zodat de vrije doortocht voor de Argentijnse marine naar de marinebasis Ushuaia gewaarborgd is.

De Chileense minister van buitenlandse zaken vice-admiraal Patricio Carvajal Prado verklaarde op 2 mei '77 dat Chili de uitspraak aanvaardde.

Van Argentijnse zijde werd verklaard dat de zaak bestudeerd zou worden. Vervolgens werden onderhandelingen op ministersniveau tussen beide landen aangekondigd.

Later in het jaar publiceerde Chili plannen tot uitbreiding van de territoriale wateren tot 200 mijl, uitgaande van de soevereiniteit over de eilanden.

De besprekingen tussen beide landen vermochten echter geen oplossing te brengen en begin januari begonnen er berichten in de pers te circuleren dat Argentinië grootscheepse marine-oefeningen in het omstreden gebied ging houden en dat Chili troepen naar het gebied had gestuurd.

De regering van de VS bood daarop haar goede diensten aan. Een woordvoerder van het State Department verklaarde op 10 januari dat de zaak de Amerikaanse regering bezig hield en dat zij hoopte dat er een oplossing gevonden zou worden.

Eerder was bekend geworden dat de Argentijnse regering de oplossing van de arbitrage-commissie van de hand had gewezen en koningin Elizabeth daarvan op de hoogte zou stellen. In plaats daarvan hoopte Busnos Aires in directe onderhandelingen met Santiago een oplossing te vinden.

De Argentijnse president Videla onderbrak zijn vakantie en keerde naar Buenos Aires terug voor besprekingen over de situatie.
In Santiago las de Chileense minister van buitenlandse zaken voor het voltallige corps diplomatique een verklaring voor waarin stond dat de omstreden gebieden aan Chili toebehoren en dat de Argentijnse marine-oefeningen als een inval op Chileens grondgebied gezien konden worden.

Op 19 januari ontmoetten de beide staatshoofden elkaar op de luchtmachtbasis van Mendoza.
Na een bespreking van 10 uur bleek dat de partijen het niet eens waren geworden. In een communiqué stond weliswaar dat er ,,een basis was gelegd voor het bereiken van een overeenkomst", maar van Argentijnse zijde werd meegedeeld dat niets was bereikt en dat Videla aan Pinochet had meegedeeld de uitspraak van de arbitrage-commissie niet te accepteren.

Argentinië verwerpt uitspraak arbitrage-commissie

Op 25 januari werd officieel in Buenos Aires meegedeeld dat de Argentijnse minister van buitenlandse zaken de Chileense ambassadeur en de Britse chargé d'affaires officieel in kennis had gesteld van de verwerping van de arbitrage-uitspraak.
Een tweede ontmoeting tussen de beide staatshoofden die de volgende dag had moeten plaatsvinden werd voor onbepaalde tijd verschoven.
Volgens de Argentijnse minister had zijn regering de arbitrage-uitspraak verworpen omdat er een verkeerde weergave van het Argentijnse standpunt in stond en omdat er geografische en historische vergissingen gemaakt waren door de commissie. Verder had de commissie zich uitgelaten over zaken die haar niet ter arbitrage waren voorgelegd en bevatte het rapport een gebrek aan evenwicht in de waardering van de argumentatie en de bewijsvoering door partijen naar voren gebracht. De Argentijnse regering verklaarde zich wel bereid middels bilateraal overleg te pogen een oplossing te vinden.

President Pinochet bezoekt Antarctica

President Pinochet begon op 17 jan. '77 een bezoek van een week aan Antarctica om daarmee de Chileense claim op een deel van het gebied kracht bij te zetten. Hij verklaarde o.a. ,,Chileens Antarctica is een voortzetting van Chili" en dat dezelfde rechten m.b.t. de soevereiniteit daar golden.

Chili heeft een gedeelte van het grondgebied van Antarctica in zijn bestuursstelsel opgenomen en is van plan een ontwikkelingsraad voor het gebied in te stellen.

Volgens het Verdrag van Antarctica van '59, dat in '61 van kracht werd, zijn alle territoriale claims m.b.t. het gebied voor de tijd van 30 jaar bevroren. Er werd een atoomvrije sector ingesteld waar alle 12 ondertekenaars van het verdrag wetenschappelijk onderzoek mogen verrichten en wetenschappelijke en militaire installaties mogen plaatsen, die onderworpen zijn aan het toezicht van de andere ondertekenaars. Argentinië, Australië, Groot-Brittannië. Chili, Frankrijk, Nieuw-Zeeland en Noorwegen hebben territoriale claims in het gebied en daarvan hebben Argentinië, Groot-Brittannië en Chili elkaar overlappende claims. (The Times, *NRC/H'* blad, NZZ, Le Monde, FAZ)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WET BEPERKING STIJGING NIET-CAO-INKOMENS

Op 16 nov. 1977 is bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, waarin minister Boersma van soc. zaken tijdelijk de bevoegdheid vraagt om regels te stellen teil aanzien van de lonen en andere arbeidsvoorwaarden van alle werknerners voor wie geen CAO geldt. Doel van het wetsvoorstel is de matiging die binnen het loonoverleg — centraal of per bedrijfstak — bij CAO's worden overeengekomen voor 1978 en 1979, ook te laten gelden voor werknemers die niet onder een CAO vallen.
Op de via CAO's tot stand gekomen arbeidsvoorwaarden heeft de regering al greep, omdat zij kan weigeren haar niet welgevallige CAO's verbindend te verklaren. De nieuwe inkomenswet, die voorlopig voor 2 jaar geldt. moet op 1 januari van kracht worden. Op dat moment worden alle inkomens en andere arbeidsvoorwaarden van werknemers of ze nu onder een CAO vallen of niet, bevroren op het niveau van 31 okt. 1977 en mogen zij slechts na toestemming van het ministerie van sociale zaken gewijzigd worden. Het wetsontwerp geeft de regering nog geen greep op de vrije beroepen. Matiging in deze inkomenscategorie is volgens minister Boersma te bereiken via de Prijzenwet. De tarieven van beoefenaren van vrije beroepen vallen onder die wet.

Reacties

In de eerste helft van december kwam er van vele kanten kritiek op het wetsontwerp.
De FNV bleek grotere bezwaren te hebben dan uit een eerste reactie bleek. In de meeste CAO's worden de minimum-arbeidsvoorwaarden geregeld. Minister Boersma vindt het nodig dat nu in de CAO een maximum-loonsverhoging wordt vastgelegd voor elke functie of functiegroep, om hieraan de niet-CAO-inkomens te koppelen. De FNV vreest dat op die manier getracht zal worden het karakter van de CAO's te veranderen.
De werkgeversorganisaties VNO en NCW zijn van mening dat het wetsontwerp teveel ingrijpt in het personeelsbeleid van de ondernemers. Vanuit de Tweede Kamer kwam kritiek van VVD en CDA, die zich afvragen of het wetsontwerp wel nodig is. De PvdA was er in het algemeen mee ingenomen.
In zijn antwoord op de kritiek legde minister Boersma de nadruk op het tijdelijke karakter van het wetje, dat voor twee jaar bedoeld is.

Behandeling in Tweede Kamer

De verdediging in de Tweede Kamer werd het eerste optreden van de nieuwe minister van sociale zaken, de CDA-er Albeda. Op 22 december bleek Albeda het wetsontwerp onder druk van de nieuwe regeringspartners VVD en CDA op enkele punten gewijzigd te hebben.
In het wetsvoorstel staat dat niet-CAO-lonen gelijke tred moeten houden met de contractlonen. Alleen als vóór 31 oktober al schriftelijke afspraken over loonsverbeteringen zijn gemaakt, mogen de niet-CAO-lonen verhoogd worden. In de nieuwe versie mogen gebruikelijke loonsverbeteringen voor overwerk, leeftijd of dienstjaren, en voor bijzondere prestaties toch gegeven worden Volgens PvdA-woordvoerder Van der Doef dreigt hierdoor het plan min of meer uitgekleed te worden.
In de wet hebben nu alleen de centrale organisaties van werkgevers en werknemers het recht om klachten over niet-naleving ervan door te geven aan de Loontechnische Dienst. Een voorstel van PvdA, D'66, PPR en PSP om de ondernemingsraad ook dit recht te geven, haalde het niet. Uiteindelijk werd het wetsvoorstel aanvaard met alleen de PSP, CPN en Boerenpartij tegen.
De wet gaat in per 1-1-1978. Minister Albeda heeft de Kamer toegezegd dat hij halfjaarlijks verslag zal doen van overtredingen van de wet. Het gaat hier om 1,3 miljoen niet-CAO-inkomens. Dat zijn niet alle hogere inkomens. Een half miljoen daarvan is hoger dan f 35.000 per jaar.

Ook *Eerste* Kamer akkoord

Op 24 jan. van dit jaar is ook de Eerste Kamer met het wetsontwerp akkoord gegaan. Alleen de fracties van CPN en PSP stemden tegen het wetsontwerp. Aanvankelijk bestonden er in de Eerste Kamer ook bij de grote fracties, PvdA, CDA en VVD, bezwaren tegen het ontwerp. Minister Albeda had het oorspronkelijke wetsvoorstel van oud-minister Boersma zo gewijzigd, dat alle niet-CAO-werknemers die per 1 januari recht zouden hebben op een prijscompensatie over de halfjaarlijkse periode april-nov. 1977 deze ook zouden moeten krijgen. De werknemers die slechts één keer per jaar een prijscompensatie uitbetaald krijgen, zouden hierdoor benadeeld worden.
Minister Albeda heeft nu toegezegd dat hij bij de uitwerking van het wetsontwerp op dit punt enige soepelheid zal betrachten.
Het aanvaarde wetsontwerp staat voor niet-CAO-werknemers voorlopig alleen loonsverhogingen toe die vóór 31 oktober schriftelijk zijn overeengekomen of behoren tot het normale gebruik in de onderneming. Met andere loonsverhogingen moet worden gewacht tot er in de desbetreffende sector een CAO is overeengekomen. Op basis van de loonstijging in deze CAO wordt dan door de minister de loonstijging voor aanverwante niet-CAO-werknemers bepaald.
De bevriezing van de niet-CAO-lonen kan tot maximaal 1 juli van dit jaar duren.
Minister dr. W. Albeda van sociale zaken deelde aan de Eerste Kamer mee, dat het kabinet een voorontwerp voor een raamwet op de inkomensvorming voorbereidt. Daarin zullen onder andere overlegprocedures worden geregeld tussen overheid en bedrijfsleven en worden de mogelijkheden geschapen tot het voeren van een meerjarenbeleid ten aanzien van de inkomensvorming van alle groepen inkomenstrekkers. (Politiek Overzicht, *NRC/* H'blad, SER-Bulletin, Ministerze van sociale zaken)

26-STE CONGRES CPN

Op 20 en 21 jan. heeft de Communistische Partij Nederland haar 26ste partijcongres gehouden.
In zijn toespraak tot het congres zei partijvoorzitter Henk Hoekstra o.m., dat de CPN een begin gemaakt heeft met een ,,nieuwe oriëntatie" op de internationale communistische beweging.
Hij noemde internationale verbondenheid en gemeenschappelijk optreden ,,in de strijd voor vrede en veiligheid en voor een zekere toekomst van de mensen volstrekt nodig",
De CPN-partijvoorzitter deelde mee dat de banden met andere communistische partijen ,,op vruchtbare wijze" zijn versterkt, waarbij werd uitgegaan van de autonomie van de CPN maar ook van het inzicht dat internationale gecoördineerde strijd voor vrede en veiligheid noodzakelijk is.
Hoekstra noemde eenheid in de internationale communistische bewe-

De voorzitter van de CPN, Henk Hoekstra, tijdens zijn rede tot het 26ste congres van de Communistische Partij Nederland.

ging noodzakelijk, benadrukkend dat er sprake moet zijn van een eenheid in verscheidenheid. Hij memoreerde ,,hartelijke en vruchtbare" contacten met communistische partijen in de SU, Italië en Roemenië.

In zijn congresrede bekritiseerde Hoekstra de totstandkoming van het kabinet-Van Agt. Hij drong aan op eensgezinde actie om ,,zo snel mogelijk" de nieuwe regering te laten verdwijnen. De CPN-partijvoorzitter bepleitte met name een nieuw samengaan van socialisten, communisten en personen en stromingen uit kerkelijke kringen. die rechts willen terugdringen
Naar de mening van Hoekstra moeten deze groeperingen zich reeds nu bezig houden met het gesprek over een nieuwe coalitievorming, over een gemeenschappelijk optreden dat nu geboden is"

In zijn rede ging Hoekstra ook in op de interne problematiek van zijn partij, waarbij hij ,,een ie gebrekkig functioneren van de leiding" memoreerde. Hij constateerde ook een begin van verandering en benadrukte de noodzaak van een vastberaden eensgezinde centrale politieke en organisatorische leiding.

In dit verband noemde Hoekstra de instelling van een erelidmaatschap van het partijbestuur voor de vroegere algemeen secretaris en CPN-kamerlid Paul de Groot een verkeerd besluit. Met die verkeerde werkwijze moet volgens de CPN-voorzitter definitief worden gebroken.

Ook het CPN-kamerlid J. Wolff uitte kritiek op de toekenning van het erelidmaatschap, die volgens hem de partij schade heeft berokkend.

Erelidmaatschap *partijbestuur* aan Paul de Groot ontnomen

Het congres heeft met algemene stemmen besloten het erelidmaatschap van het partijbestuur op te heffen, waardoor Paul de Groot deze functie niet langer bekleedt. Ook is hij niet meer directeur van het Instituut voor politiek en sociaal onderzoek, het wetenschappelijke bureau van de CPN. Tot zijn opvolger in de laatste functie is benoemd Jaap Wolff uit Haarlem.
Uit het congres is felle kritiek geoefend op de houding van De Groot, die de partij zou hebben willen isoleren en die uit was op een scheuring binnen de partij.
Het besluit van het 22ste congres van 1967 hem tot erelid van het paritijbestuur te benoemen, is nu een ,,verkeerd besluit" genoemd dat de partij schade heeft berokkend.
De Groot is 35 jaar bestuurder van de CPN geweest. Ook was hij langdurig hoofdredacteur van het dagblad De Waarheid.
Van 1945 tot 1966 was hij lid van de Tweede Kamer. Jarenlang heeft hij een persoonlijk stempel op het beleid van de CPN gedrukt.

Nieuwe programma's

Aan het partijbestuur heeft het congres opgedragen op korte termijn een nieuw programma van actie en eisen te maken.

Ook moet het bestuur een nieuw partijprogramma voorbereiden. Dat programma moet de weg aangeven voor oplossing van de ,,grote maatschappelijke problemen waaruit het kapitalisme geen uitweg kan bieden".

Volgens het congres moet het nieuwe actieprogramma pleiten voor een belastingverhoging voor de hoogste inkomens en voor invoering van een vijfploegendienst. Verder wil de partij een democratische massa-actie tegen terrorisme.

Het partijprogramma is omschreven als een strijdprogramma tegen het grote kapitaal, gericht op machtsvorming van de werkers.

Opgeroepen is tot strijd tegen de regering-Van Agt, voor werkgelegenheid, voor uitbreiding van de sociale collectieve voorzieningen, voor gelijke rechten en voor een goed inkomen voor iedereen. Aangedrongen is op gezamenlijke acties ,,om de verrotte kapitalistische maatschappij omver te werpen en de weg in te slaan naar een socialistisch Nederland".

R. J. Walraven, fractieleider van de CPN in de Amsterdamse gemeenteraad, hekelde de ,,uitgetelde, lamgeslagen en verdeelde" fractie van de PvdA in die raad. Hij verweet haar onder andere een opvallende afwezigheid bij het opkomen voor de belangen van de massa's.

Bestuursverkiezing

,,Met grote eensgezindheid" heeft het congres Henk Hoekstra uit Amsterdam als nieuwe voorzitter gekozen. In het partijbestuur, dat uit zestig leden bestaat, keert om medische redenen H. Verhey uit Amsterdam niet (terug. Hij is sedert 1945 lid van het bestuur geweest. Hij keert ook niet terug in de Amsterdamse gemeenteraad, waarin hij sedert 1966 een wethoudersfunctie vervult. (ANP,!

(Vor. ber. pag. 645/3-1977)

EVANGELISCHE PROGRESSIEVE VOLKSPARTIJ OPGERICHT

Een kleine tweehonderd belangstellenden hebben op 28 jan. in Utrecht de oprichtingsvergadering van de Evangelische progressieve volkspartij (EPV) bijgewoond. Deze partij wil een ,,bewuste progressieve politiek voeren, omdat het evangelie dat dringend voorschrijft", zei een van de initiatiefnemers, dr. K. van der Sluis, in zijn openingswoord.

De EPV keert zich tegen de ,,tweeslachtigheid" van het CDA en beschouwt de vorming van het kabi-

net-Van Agt als een „onrechtmatige daad".
De nieuwe partij zal nog niet meedoen aan de komende Statenverkiezingen, omdat de inschrijving daarvoor al is gesloten. Zij wil wel proberen deel te nemen aan de verkiezingen voor de gemeenteraden.
De oprichtingsvergadering van de partij werd bijgewoond door vertegenwoordige s van PvdA en PPR. PvdA-bestuurder Van den Doef zei liet initiatief positief te beoordelen. De EPV denkt aan lijstverbinding met de PvdA. (ANP)

KSCT FOLKERTS TOT 20 JAAR VEROORDEELD

De Utrechtse rechtbank heeft op 20 dec. 1977 de 25-jarige Knut Folkerts, die op 22 september in Utrecht de 48-jarige politieman A. Kranenburg doodschoot en diens 37-jarige collega L. C. Pieterse zwaar verwondde, veroordeeld tot 20 jaar gevangenisstraf wegens moord en poging tot moord (pag. 662/3 e.v.-1977). Bij de uitspraak was Folkerts, die lid is van de Rote Armee Fraktion, zelf niet aanwezig. Hij had er de voorkeur aan gegeven het vonnis niet rechtstreeks te vernemen.
Twee weken tevoren had de officier van justitie mr. T. van Dijk eveneens 20 jaar geëist.
Folkei-ts' raadsman mr. Ph. Bakker Schut vroeg toen ontslag van rechtsvervolging, omdat het geval-Folkerts naar zijn oordeel onder het oorlogsrecht valt. ,,De RAF", zei hij in zijn pleidooi, ,,bevindt zich in oorlogstoestand met de Bondsrepubliek".
De rechtbank verwierp dit verweer. ,,Het is volstrekt onaanvaardbaar", zei de president mr. K. S. Bieger, ,,dat in een democratisch land individuen die het niet eens zijn met de landspolitiek op grond daarvan overgaan tot gewelddaden".
Hij achtte bewezen dat Folkei-ts op 22 september in koelen bloede te werk was gegaan, overeenkomstig een tevoren genomen gesluit. „Folkerts", zei hij, ,,heeft Kranenburg en Pieterse op onverhoedse en zeer brute wijze neergeschoten".
Mr. Bieger zei ook dat de rechtbank getroffen was door Folkerts' ,,kille en volmaakt onverschillige houding". Hij achtte hem bereid en in staat soortgelijke feiten wederom te begaan zodra hij weer op vrije voeten komt.
Folkerts' raadslieden, mr. Bakker Schut en mr. Willems, werden na de uitspraak van de rechtbank niet toegelaten tot hun cliënt, wat zij ernstig betreurden. Commentaar op het vonnis wilden zij daarom niet geven.

Hoger beroep aangetekend

Namens Folkerts is op 31 dec. bij het Amsterdams gerechtshof hoger beroep aangetekend tegen dit vonnis.

Uitlevering aan Bondsrepubliek toegestaan. *Folkerts* vraagt politiek asiel aan

De rechtbank in Maastricht — in die stad zit Folkerts gevangen — heeft op 25 jan. uitgesproken, dat uitlevering van Folkerts aan de Bondsrepubliek Duitsland toelaatbaar is. De rechtbank meende, dat er geen sprake is van strijdigheid met de bepalingen van het Europese uitleveringsverdrag of de Nederlandse wet.
Het verzoek om Folkerts aan West-Duitsland uit te leveren werd op 11 jan. voor de rechtbank in Maastricht behandeld. Een dag eerder, op 10 jan., had Folkerts via de vreemdelingenpolitie in Maastricht politiek asiel in Nederland gevraagd.

In West-Duitsland loopt tegen Folkerts een arrestatiebevel wegens medeplichtigheid aan moord (op de procureur-generaal Buback, twee van zijn bewakers en vier bewakers van werkgeversvoorzitter Schleyer), bedreiging, afpersing, vrijheidsberoving, mishandeling en lidmaatschap van een misdadige vereniging (de Rote Armee Fraktion). De rechtbank oordeelde dat al deze delicten ook in Nederland strafbaar zijn en verwierp het verweer van Folkerts' raadsman, dat het om politieke feiten gaat.
Folkerts was bij de uitspraak niet op de zitting. Hij was wel naar het gerechtsgebouw gebracht, maar gaf er de voorkeur aan zich te laten vertegenwoordigen door zijn raadsman, mr. A. Willems. Tegen uitlevering verzet hij zich. De Duitse justitie is uit op fysieke vernietiging van RAF-leden, meent Folkerts. Zijn raadsman heeft verklaard dat de RAF-aanhanger in de Bondsrepubliek niet op een eerlijk proces kan rekenen.

Een van de raadsleden van Folkerts, mr. P. H. Bakker Schut, heeft meegedeeld dat Folkerts tegen het vonnis van de Maastrichtse rechtbank in cassatie zal gaan bij de Hoge Raad.

Wackernagel en Schneider mogen ook aan West-Duitsland worden uitgeleverd: hebben eveneens asiel aangevraagd

De Haagse rechtbank heeft op 26 jan. uitgesproken, dat ook de twee in nov. in Amsterdam gearresteerde Westduitse terroristen Gert Richard Schneider en Christof Michael Wackernagel (arrestatie pag. 744/3 e.v. - 1977) aan de Bondsrepubliek uitgeleverd mogen worden. De rechtbank in Den Haag had dezelfde overwegingen als die in Maastricht. Evenals Folkents hadden Wackernagel en Schneider op 10 jan. politiek asiel in Nederland aangevraagd. Het proces tegen de twee Westduitsers moeten nog plaats vinden.

Hongerstaking van de drie *Westduitse* gedetineerden

Op 6 febr. werd bekend, dat de drie Westduitse gedetineerden, Folkerts, Schneider en Wackernagel, sedert 1 febr. in hongerstaking gegaan zijn om een aantal eisen ingewilligd te krijgen. De belangrijkste hiervan is, dat zij per vliegtuig naar een land van hun keuze willen worden overgebracht.

De drie wensen verder een verbetering van hun situatie in de gevangenis Zo wordt Bevraagd om onmiddellijke opheffing van hun geisoleerde opsluiting en van het bezoekverbod, om toegang tot alle gewenste lectuur en gelijktijdig ,,luchten' met andere gedetineerden
In een verklaring zeggen de drie gedetineerden dat Nederland zich in een politieke en economische crisis bevindt die het alleen maar „op fascistische wijze" kan oplossen, en dat ook doet ,,naar Duits model"
De Bondsrepubliek noemen zij een ,,volledig door de Amerikaanse geheime dienst gecontroleerde kolonie", die als taak heeft het organiseren van ,,het reactionaire proces in Europa" om ,,het Amerikaanse kapitaal veilig te stellen"
Tenslotte signaleren zij nog de invloed van de centrale computer van het Bundeskriminalamt in Wiesbaden, die als een reusachtige berichtenoctopus het leven overwoekert en zich aan alle controle van het volk onttrekt
Ook de media gaan niet vrijuit, want die zijn al bezig zich aan het model van de psychologische oorlogvoering aan te passen om in de openbaarheid via staatsrechtelijke vermomming de uitlevering van de drie, waar reeds toe besloten is, van rechtsgrond te voorzien Voorts beschuldigen zij de Bondsrepubliek van „Vernichtungshaft"
„Aangezien wij niet van plan zijn, ons zonder verzet in de gevangenissen te laten vernietigen e? daardoor mee te werken aan een verder opdringen van het door de BDR gestuurde reactionaire proces in Europa, zijn wij heden tot hongerstaking voor onbepaalde tijd overgegaan", zo besluit de verklaring (NRC/H'blad, De Volkskrant, ANP)

(Vor ber (Folkerts) pag 662/3 e v en iWackernagel en Schneider) pag 744/3 e v -1977)

PAKKET AANVULLENDE REGERINGSMAATREGELEN TER STIMULERING VAN ECONOMIE EN TER BESTRIJDING VAN WERKLOOSHEID

Het kabinet heeft op 19 februari op voorstel van de ministers van sociale zaken, van economische zaken en van financiën het programma van maatregelen voor 1978 als aanvulling op het totale beleid ter stimulering van de economie en ter versterking

van het economische draagvlak nader vastgesteld.

Het door het vorige kabinet al aangekondigde pakket bevat maatregelen gericht op de bestrijding van de werkloosheid en op verlichting van lasten en handhaving van de koopkracht.

De regering heeft hiervoor nu f 2,55 mrd uitgetrokken: f 1,385 mrd voor werkloosheidsbestrijding en f 1,165 mrd voor lastenverlichting. Laatstgenoemd bedrag is als volgt verdeeld:

— uitstel BTW-verhoging	f 200 mln
— verlaging WAO-premies	,, 270 ,,
— uitstel huurverhoging	,, 50 ,,
— subsidie minimumloon	,, 100 ,,
— overschrijding AOW-plus budget	,, 45 ,,
— gereserveerd voor nadere bestemming	,, 500 ,,

De overschrijding van het zgn. AOW-plus-budget is een hogere overheidsbijdrage als gevolg van een extra stijging van het netto miniinurnloon door verlaging van o.a. de WAO-premies.

Het bedrag van f 1,385 mrd heeft als bestemming gekregen:

— werkgelegenheidsmaatregelen in de sector grond-, water- en wegenbouw (GWW) en in de zgn. E- en regiesfeer (zeer arbeidsintensieve projecten in de civiel-technische sector met volledige bemiddeling van werklozen door het arbeidsbureau):	f 450 mln
— diverse tijdelijke maatregelen: (interim-maatregel jeugdwerklozen); stimuleringspremie partieel leerplichtigen; schoolverlatersregeling; loonkostensubsidie jeugdigen; TAP-regeling; bijzondere categorieën en diversen (vrouwen, gehandicapten, soc. cult. werken; experiment langdurig werklozen; andere experimenten, w.o. APO's.	,, 350 ,,
— steun individuele bedrijven:	,, 300 ,,
— energiebesparing, exportbevordering, middenstandsregelingen en industriële projecten van andere departementen, e.d.	,, 285 ,,
Totaal	f 1,385 mrd

In haar streven tot herstel van de werkgelegenheid door versterking van het economische draagvlak beoogt de regering met dit aanvullende pakket van maatregelen voor 1978 een bijdrage te leveren aan een terugdringen van de werkloosheid en verbetering van de werkgelegenheid. *(SER-Bulletin)*

OOST-EUROPA

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

ANONIEM OPPOSITIONEEL MANIFEST

In het Hamburgse weekblad *Der Spiegel* zijn de vier hoofdstukken gepubliceerd van een manifest, dat door een anonieme oppositionele groep in de DDR is opgesteld.

Het eerste hoofdstuk van het manifest verscheen in *Der Spiegel* van 2 jan. 1978. De redactie van Der *Spiegel* deelde daarbij mede, dat het manifest afkomstig was van leden van het hogere en middenkader van de SED — de Oostduitse regerende communistische partij —, die zich de naam ,,Bond van democratische communisten van Duitsland'' gegeven hadden.

In het 30 pagina's tellende document wordt gepleit voor een herenigd, neutraal Duitsland, ,,waarin sociaal-democraten, socialisten en democratische socialisten een meerderheid vormen ten opzichte van de conservatieve krachten''.

In het manifest wordt geëist dat er een einde komt aan de Sowjet-overheersing in de Oosteuropese landen. ,,Wij staan op het recht op onze eigen Duitse weg naar het socialisme, een recht dat Moskou ons naar zijn zeggen altijd toekent, maar dat ons politiek wordt onthouden.''

De opstellers van het stuk zeggen het eens te zijn met ,,de Chinese kameraden inzake de neo-fascistische tendensen van de Sowjet-leiders''.

De dissidenten spreken zich voorts uit voor een ,,in theoretisch en politiek opzicht volkomen herzien communisme'', de afschaffing van de ,,dictatuur van de enige partij'' en de invoering van een ,,politiek pluralisme''.

Ook wordt gepleit voor de terugtrekking van alle buitenlandse strijdkrachten van Duitse bodem. In de twee delen van Duitsland zouden alle partijen moeten kunnen werken. In vrije en geheime verkiezingen zou een Nationale Vergadering moeten worden gekozen, die een grondwet moet opstellen.

Ten slotte vinden de opstellers dat Oost-Duitsland in de GATT (algemene overeenkomst inzake handel en tarieven) moet worden opgenomen, de Oostduitse mark vrij inwisselbaar moet worden en er een ,.Berlijnse mark'' moet komen die in de twee delen van Duitsland geldig is.

In het slothoofdstuk van het manifest, gepubliceerd in Der Spiegel van 9 jan., bespreken de opstellers ervan de interne situatie in de DDR. Hierin zeggen zij, dat de communistische maatschappij in hun land een klasse van ,.parasieten'' in regering en partij heeft voortgebracht, die speciale voorrechten genieten ten koste van de werkende klasse.

,,Geen heersende klasse in Duitsland heeft ooit zo geparasiteerd en zich zo tegen het volk beveiligd als die paar dozijn families die ons land als een zelfbedieningswinkel gebruiken.

Niemand heeft zulke buitensporige gouden getto's in de bossen voor zich laten bouwen, die als vestingen worden bewaakt. Niemand heeft zich zo schaamteloos gecorrumpeerd en verrijkt door speciale winkels, privé-importen uit het Westen, door lintjes, premies en eigen speciale ziekenhuizen, uitkeringen en geschenken als deze kaste'', aldus de schrijvers van het Manifest.

De bureaucraten in het Oostduitse Politburo worden beschreven als verziekte ijdeltuiten. En Erich Honecker wordt daarbij ook met name aangevallen: ..Tel eens de titulatuur: Wij, Erich en co, Begenadigde van Brezjnew, Koning van Pruisen, etc., etc.''

,,Corruptie, ambtsmisbruik, schandalige kruiperij, nepotisme, overal waar men kijkt, Volgens het statuut zou dit soort kameraden al lang uit de partij gezet moeten worden. (...) een dergelijke situatie schept een politiek-ideologisch klimaat dat ertoe leidt dat de burger in de DDR in een half-schizofrene toestand leeft: in het openbaar en verbaal is hij voorstander van dit zeldzame socialisme, privé en in zijn binnenste droomt hij. meestal veel te positief, van het Westen en vlucht daarmee iedere dag geestelijk en op zeker moment daadwerkelijk weg uit de republiek.''

,,Deze kliek aan het hoofd (van de staat) schaadt de socialistische idee in Duitsland en Europa meer dan de zogenaamde vijandige propaganda. Ze handelen volgens het recept van alle kwakzalvers, veel helpt veel, en bereiken door de overdosis de politieke dood van hun patiënten. Zulke toestanden verklaren, waarom de partij in 1953 in de DDR, in 1956 in Polen en Hongarije, in 1968 in Tsjechoslowakije in een nacht niet meer in staat bleek te handelen...''

,,Wij verklaren: geen DDR-burger is verplicht de wetten na te leven, als de leiding zijn verplichtingen niet na komt. Protest is de eerste burgerplicht''.

Aan het slot van het Manifest worden de kameraden opgeroepen de kritiek uit ie dragen en het gedachtengoed van het eurocommunisme aan het volk over te brengen.

Reacties, twijfels aan authenticiteit

De Westduitse regering heeft op 2 jan. Oostduitse beschuldigingen ontkend als zouden Westduitse staatsorganen en journalisten een document hebben vervalst dat vervolgens door *Der Spiegel* werd gepubliceerd als het manifest van een nieuwe Oostduitse dissidente beweging.

Noch de federale inlichtingendienst noch het door de staat gesteunde Instituut voor Duitse aangelegenheden heeft iets te maken gehad met dit ,,manifest van de eerste georganiseerde oppositie'' in Oost-Duitsland, zo maakte regeringswoordvoerder Armin Grunewald bekend.

Ook de beschuldiging van het Oostduitse persbureau ADN dat het document door Westerse correspondenten in O.-Duitsland met kwade opzet werd vervalst als een ,,slechte nieuwjaarsgrap'' bestempelde hij als ,,volkomen ongegrond''.

Hij kon echter niets zeggen over het al dan niet reële bestaan van de Oostduitse dissidentenbeweging

die zichzelf volgens Der Spiegel de ,,federatie van democratische communisten in Duitsland" noemt.
Als gevolg van de anonimiteit van het document wordt er in de Bondsrepubliek druk over gespeculeerd, wie er de auteurs van zijn. Zoals gezegd gaat het volgens Der *Spiegel* om middelbaar en hoger kader van de SED, maar de dissidente Oostduitse filosoof Wolfgang Harich, die nu in de Bondsrepubliek woont, heeft de mening uitgesproken, dat het manifest waarschijnlijk niet uit SED-kringen afkomstig is, gezien de inhoud en de vorm ervan.
Er is wel geopperd, dat het manifest door vertrouwelingen van Erich Mielke, de Oostduitse minister voor staatsveiligheid, is opgesteld om zo partijleider Erich Honecker te dwingen tot een ondubbelzinnig hardere koers tegen dissidenten in de DDR.

DDR *wijst journalist* Der Spiegel *uit;* bureau Der Spiegel *in* Oost-Berlijn gesloten; protesten Westduitse regering

De Oostduitse regering heeft op 3 jan. de correspondent van Der Spiegel in Oost-Berlijn, Karl-Heinz Vater, uitgewezen. Het Oostduitse persbureau ADN deelde mee, dat Vater de DDR moet verlaten wegens diens ,,gemene lastering" van de DDR en haar bondgenoten.
Namens de Westduitse regering werd daarop in Bonn gezegd, dat het intrekken van de verblijfsvergunning ,,niet gerechtvaardigd" is en ,,schadelijk" voor de betrekkingen tussen de twee Duitse staten.

Op 9 jan. heeft de Westduitse regering nogmaals haar bezorgdheid uitgesproken over de behandeling van de Spiegelcorrespondent door de DDR. De Westduitse permanente vertegenwoordiger in Oost-Berlijn heeft deze bezorgdheid officieel overgebracht aan de Oostduitse autoriteiten.
Regeringswoordvoerder Klaus Bölling zei op dezelfde dag in Bonn: dat zijn regering ook haar ongenoegen had overgebracht over Oostduitse beweringen, dat een Westduitse televisiecorrespondent in Oost-Berlijn, Dirk Sager van de omroeporganisatie ZDF, een spion zou zijn. Bonn is nog steeds bereid de betrekkingen met de DDR te verbeteren, maar ,,onder redelijke omstandigheden", aldus Bölling.
De Oostduitse autoriteiten hebben op 10 jan. het bureau van Der Spiegel in Oost-Berlijn gesloten als vergelding voor de publikatie van het dissidente manifest.
De sluiting van het bureau werd door het Oostduitse persbureau *ADN* bekend gemaakt in een verklaring. waarin o.m. werd gezegd: ,In de afgelopen maanden heeft uw blad de Duitse Democratische Republiek en haar bondgenoten in toenemende mate op kwaadaardige wijze belasterd en moed illig geprobeerd de betrekkingen te vergiftigen door verzonnen nieuws en berichten".
De regering in Bonn heeft de sluiting veroordeeld als .,een ernstig geval van de belemmering van de ,,vrijheid van verslaggeving". *(NRC/H'blad,* NZZ, FAZ, *Le* Monde, The *Times,* Der *Spiegel)*

ROEMENIË

REGERINGWIJZIGINGEN

Op 15 dec. 1977 heeft president Ceausescu een aantal wijzigingen in de samenstelling van de regering bekendgemaakt.

Constantin Babalau werd ontslagen als minister van mijnbouw, aardolie en geologie en vervangen door Vasile Patalinet, tot dan minister van hout- en bouwmateriaalindustrie Op deze laatste post werd benoemd Virgil Trofin, die vroeger vicepremier en minister van binnenlandse handel geweest is.
Voordien, op 22 nov, was bekendgemaakt, dat drie functionarissen, een minister en twee vice-ministers, waren geschorst wegens financiele onregelmatigheden Dit betrof Vasile Bumbacea, minister van industriebouw, Ion Florescu, vice-minister van buitenlandse handel en Constantin Ionescu, vice-minister van industriebouw Op de post van Eumbacea was tot opvolger benoemd vice-premier Gheorghe Cioara

Berichten over stakingen

Ex-minister Babalau, die in jan. '77 was benoemd (pag. 190/1-1977), was een van de drie hoge functionarissen, die de president naar de Jiuvallei gezonden had om een oplossing te vinden voor een staking van ong. 35.000 mijnwerkers, die op 1 en 2 aug. 1977 had plaatsgevonden. Na deze staking waren drie van de vijf vice-ministers van mijnbouw, Dan Radulescu, Ivan Mineu en Gheorghe Pacoste, ontslagen.
De berichten over de staking werden door het Roemeense persbureau Agerpres afgedaan als ,,pure fantasie". In de loop van okt. bereikten echter berichten van ooggetuigen Belgrado, die de oorzaken voor stakingen toeschreven aan ontevredenheid bij de mijnwerkers over een nieuwe pensioenwet, voedselgebrek en overwerk om de tekorten in de produktie in te halen, die ontstaan waren door de grote aardbeving van 4 maart (pag 145/1-1977).
Deze staking had de persoonlijke tussenkomst van president Ceausescu noodzakelijk gemaakt, die tegemoet kwam aan de eisen van de mijnwerkers.
Het ontslag van Bumbacea, Ionescu en Florecu, alsmede van Ion Tudose, eerste vice-minister van industriebouw. werd bevestigd op een bijeenkomst van het uitvoerende politieke comité van het CC van de communistische partij op 23 dec. *(NZZ,* Le Monde, The *Times,* FAZ, Agerpres, *NRC/H'blad)*

AMNESTIEEN AFGEKONDIGD

In de loop van 1976 en 1977 heeft de regering verschillende malen amnestieën afgekondigd, waarvan behalve gewone criminelen ook illegale emigranten en politieke dissidenten profiteerden.
In het midden van juni 1976 werd een pardon uitgesproken ten gunste van alle Roemenen, die vanuit het buitenland geweigerd hadden naar Roemenië terug te keren, en illegale emigranten, op voorwaarde, dat zij binnen twee jaar naar Roemenië terugkeerden om zich daar permanent te vestigen en dat zij niet in dienst waren geweest van ,,organisaties, die illegale activiteiten tegen Roemenië" uitvoerden.

Op 6 juli 1976 werd een decreet uitgevaardigd, dat personen, die gevangenisstraffen van minder dan twee jaar uitzaten en verder zwangere vrouwen, moeders van kleine kinderen en minderjarigen, die veroordeeld waren tot een straf van vijf jaar, zouden warden vrijgelaten, terwijl de straffen tussen twee en vijf jaar voor anderen dan minderjarigen met een kwart verminderd zouden worden.

Op 7 mei 1977 werd een algemene amnestie afgekondigd ter gelegenheid van het feit, dat Roemenië een eeuw onafhankelijk van het Ottomaanse Rijk was, alsmede ter gelegenheid van de verjaardagen van het stichten van de communistische partij in 1921 en de bevrijding van de Duitse bezetting in 1945.
De amnestie had betrekking op ong. 19.000 personen, die veroordeeld waren, alsmede 9.500 anderen, die nog in afwachting van hun proces waren.
De laatsten, resp. personen, die veroordeeld waren tot een boete of een gevangenisstraf tot drie jaar, werden vrijgesteld van vervolging, resp. het uitzitten van de straf of het

betalen van de boete. Zij, die straffen uitzaten tussen drie en vijf jaar werden eveneens vrijgelaten, terwijl in bepaalde gevallen straffen tussen vijf en tien jaar met een zesde werden verminderd.

De kwestie-Goma

Een van degenen, die profiteerden van de amnestie van 7 mei 1977 was de auteur Paul Goma.

Paul Goma had te zamen met 7 anderen een brief geschneven, die op 9 febr. 1977 in Parijs wend gepubliceerd, en waarin hij zijn solidariteit betuigde met het Tsjechoslowaakse ,,Charta '77'' manifest (pag. 67/3 e.v.-19771, alsmede met de volkeren van Oost-Europa ,,onder buitenlandse bezetting''. Hier voegde hij aan toe: ,,De Roemeense bezetting van Roemenië is zelfs pijnlijker en efficienter dan een buitenlandse bezetting. Wij leven allen onder dezelfde laars, dezelfde schending van elementaire rechten, dezelfde leugens. Armoede, economische chaos, demagogie, onveiligheid en terreur heersen overal''

In een tweede brief, die op 15 febr. in Belgrado werd gepubliceerd, deden dezelfde acht personen een beroep op alle 35 staten, die de slotacte van de conferentie van Helsinki in '75 ondertekend hadden (pag. 497 e v.-19751, zegigende, dat de Roemeense verplichting tot het respecteren van de mensenrechten en vrijheid van beweging en van informatie, zoals opgenomen in de grondwet en internationale conventies, die door Roemenie ondertekend waren, ,,niets dan lege woorden'' waren

Op 17 febr. deed president Ceausescu in een rede een krachtige aanval op ,,verraders, die hun land kleineren om hun meesters te behagen en grote hoeveelheid geld te incasseren, zoals Judas''. De president noemde geen namen.

Op 18 febr werd echter gemeld, dat vier van de ondertekenaars van bovengenoemde brieven toestemming gekregen hadden het land te verlaten; dat gold echter niet voor Goma

Goma had op 22 febr. een lang onderhoud met vice-premier Cornel Burtica. tevens secretaris van het CC, die hem verzekerde, dat hij nog steeds lid was van de schrijversbond en dat sommige van zijn werken in Roamenie gepubliceerd mochten worden (van Goma was in Roemenië sinds 1973 niets meer uitgegeven).

Op 16 maart werd gemeld, dat Goma verklaard had, dat er in Roemenië vier psychiatrische inrichtingen waren, waar tegenstanders van het regime werden vastgehouden

Ondanks de verzekeringen van Burtica werd Goma begin april te zamen met andere personen gearresteerd. Op 22 april werd hij uit de schrijversbond gezet Op grond van de amnestie van 7 mei werd hij echter weer vrijgelaten en vijf maanden later kreeg hij toestemming het land te verlaten

Op 24 nov. gaf Goma in Parijs een persconferentie. Hij beweerde hier dat aan het Donaukanaal ,,werkkampen heropend'' waren en dat methoden van gevangenschap in psychiatrische inrichtingen weer opgevat waren. Verder zouden duizenden personen, o.w. 4.000 mijnwerkers, gedwongen vei-plaatst zijn. Ook vertelde hij, dat hij gedurende zijn gevangenschap slecht behandeld was. (NZZ, Le Monde, FAZ, The Times, AP, AFP)

LATIJNS-AMERIKA

BELIZE

x

O TWIKKELINGEN IN CONFLICT MET GUATEMALA, HERVATTING BESPREKINGEN, VN-RESOLUTIE

Voor de oplossing van het conflict tussen Groot-Brittannië en Guatemala over de toekomst van de Britse kolonie Belize, gelegen op het schiereiland Yucatan en grenzend aan Guatemala en Mexico is nog weinig vooruitgang geboekt.

In januari heeft de premier van Belize, George Price, in Londen verklaard dat Belize niet zal meewerken aan een Brits-Amerikaans plan om Guatemala een deel van Belize te geven nadat deze kolonie zelfstandig is geworden.

Sedert Groot-Brittannië plannen heeft gelanceerd voor zelfstandigheid van Belize, vroeger Brits-Honduras geheten, claimt Guatemala een gedeelte van het grondgebied van de Britse kolonie om op die manier zijn eigen veiligheid te garanderen en een ruimere uitgang naar de Caraïbische Zee te krijgen.

In '75 zag de Britse regering zich gedwongen troepen naar Belize te sturen nadat de Guatemalteekse regering troepenversterkingen aan de grens met Belize had aangebracht.

In dec. '76 besloot de Britse regering onderhandelingen met Guatemala te beginnen (pag. 256-'76).

In verband met de zware aardbeving die Guatemala in febr. '76 trof werd besloten de besprekingen tot april '76 uit te stellen.

Kort voor het begin van deze besprekingen die op 26 en 27 febr. in New Orleans plaatsvonden en waaraan van Britse zijde werd deelgenamen door de minister voor Commonwealth-zaken Rowlands en VN-ambassadeur Ivor Richard en van Guatemalteekse zijde door minister van buitenlandse zaken Adoifo Molina Orantes en van de zijde van Belize door premier George Price en de leider van de appositie Dean Lindo, kondigde de Britse regering aan dat de Britse troepenversterkingen teruggetrokken werden.

De besprekingen vonden, aldus een officiële mededeling, in een verzoenende atmosfeer plaats en er waren mogelijkheden voor een akkoord hoewel er nog ,,fundamentele verschillen'' bestonden.

In mei accepteerde de Guatemalteekse regering een Britse gift voor

Premier Price

de slachtoffers van de aardbeving, die eerder geweigerd was.

In sept. '76 volgde een nieuwe bijeenkomst op ministersniveau in Panama City, waar overeengekomen werd dat een gemengde commissie van vertegenwoordigers van Belize en Guatemala zich zou gaan beraden over bilaterale samenwerking. Deze commissie kwam van 26 tot 28 okt. '76 voor het eerst in San Pedro Sula in Honduras bijeen.

Tijdens de 31ste zitting van de Algemene Vergadering van de VN in het najaar van '76 kwam de kwestie-Belize ter sprake. Meegedeeld werd dat de besprekingen geleld hadden tot bepaalde voorstellen voor economische samenwerking, zoals het toestaan van vrijhavenfaciliteiten voor Guatemala in Belize City, maar dat Guatemala weigerde zijn claim inzake territoriale tegemoetkomingen in te trekken.

In een motie, aangenomen met 115 stemmen vóór en 8 tegen met 15 onthoudingen, drong de Algemene Vergadering op 1 dec. '76 aan op het ,,afzien van acties die de territoriale integriteit van Belize zouden kunnen aantasten''. Opvallend was dat Panama dat voorheen de Guatemalteekse eis steunde ditmaal vóór de resolutie stemde en dat Mexico en Venezuela zich van stemming onthielden.

Dit leidde o.a. tot een verslechtering van de diplomatieke betrekkingen tussen Guatemala en Panama.

De regering van Belize voert een beleid tot ,,internationalisering'' van het conflict, wat o.a. tot uiting kwam door de kwestie ter sprake te bren-

gen op de topconferentie van niet-gebonden landen die van 16 tot 19 aug. '76 in Colombo, Sri Lanka werd gehouden.
De niet-gebonden landen steunden bij die gelegenheid Belize.

Hernieuwde spanning

In '77 nam de spanning tussen Belize en Guatemala weer toe, gedeeltelijk als gevolg van de binnenlandse politieke situatie in Guatemala en gedeeltelijk als gevolg van de politiek van de regering van Belize internationale steun voor haar standpunt te verkrijgen.

Met het oog op de presidentsverkiezingen van '78 zou president Laugerus onder sterke druk van met name de rechtse Movimiento de Liberacion zijn gekomen, die hem verweet veel te toegevend te zijn en het Guatemalteekse standpunt niet krachtig genoeg naar voren te brengen.

Van 8 tot 15 juni '77 vond in Londen de bijeenkomst van staatshoofden van Commonwealth-landen plaats. De Belizeaanse regering drong er bij die gelegenheid op aan een Commonwealth-garantie te geven als basis voor de onafhankelijkheid voor Belize. Hoewel deze garantie niet werd gegeven spraken de staats- en regeringshoofden wel hun steun uit voor het recht op zelfbeschikking van Belize.

Op 13 juni '77 beschuldigde de regering van Guatemala Groot-Brittannië, Belize, Cuba en Panama van een samenzwering om politieke instabiliteit in het land te bevorderen door het aanwakkeren van studentenonlusten, politiek terrorisme en sabotage.
In een andere verklaring werd Panama ervan beschuldigd troepen naar Belize te sturen. Het Guatemalteekse leger was bereid om Belize gewapenderhand op te eisen, aldus de verklaringen. In de daarop volgende weken verschenen er berichten over troepensamentrekkingen aan de grens met Belize.

Op 29 juni 1977 verklaarde de Guatemalteekse minister van defensie dat in Europa wapens werden gekocht, om Guatemala te verdedigen tegen een mogelijke agressie van Groot-Brittannië nu Guatemala poogt "ons grondgebied" in Belize te heroveren.
President Laugerud verklaarde op 1 juli 1977 tegenover het Nationale Congres dat er grote offers verwacht werden voor de zaak van het vaderland.
De Britse regering besloot daarop marine- en luchtmachteenheden naar het gebied te zenden.

Op 6 en 7 juli vonden evenwel besprekingen plaats tussen de drie partijen op het hoofdkwartier van de Organisatie van Amerikaanse Staten in *Washington.*

Volgens het communiqué zouden alle betrokken partijen plannen naar voren brengen voor een vreedzame oplossing van de kwestie en zou minister Rowlands spoedig Guatemala bezoeken.

Volgens persberichten had Rowlands Guatemala ca. $15 mln toegezegd voor een speciaal ontwikkelingsproject als onderdeel van een plan tot regeling van de kwestie, maar de Guatemalteekse minister van buitenlandse zaken verklaarde dat dergelijke hulp geen alternatief was voor land.

Dezelfde berichten zeiden verder dat Groot-Brittannië nieuwe onderhandelingen over de mogelijkheid van verschuiving van de zeegrens in de baai van Amatique ten gunste van Guatemala had toegezegd, en een concessie van een gedeelte van het continentale plat voor de kust van Belize voor Guatemala.

Volgens de berichten waren de Britse toezeggingen ingegeven door de grote terughoudendheid van Guatemala tijdens de besprekingen, terwijl van Guatemalteekse zijde erop werd gewezen dat Groot-Brittannië had toegezegd niet eenzijdig de onafhankelijkheid van Belize te zullen uitroepen.

Minister Rowlands verbleef van 26 tot 28 juli in Guatemala. In een gemeenschappelijk communiqué werd verklaard dat veel aandacht was gegeven aan de situatie in het grensgebied, waar het gevaar bestond dat incidenten en misverstanden tot grotere spanningen konden leiders. Rowland verklaarde op een persconferentie dat hij de regering de verzekering had gegeven dat de Britse regering geen agressor is en geen intimiderende druk op de onderhandelingen zou uitoefenen. In de verklaring stond verder dat beide partijen vast besloten waren middels onderhandelingen een oplossing te vinden voor de problemen. Eind juli verklaarde president Laugerud evenwel dat Guatemala niet aan nieuwe besprekingen zou deelnemen voordat de Britse troepen uit Belize waren teruggetrokken en dat de Britse militaire aanwezigheid een ,,fysieke bedreiging" voor het Guatemalteekse territorium was.

Territoriale *toezeggingen* afgewezen

In december 1977 verklaarde een woordvoerder van het Foreign Office in Londen dat Groot-Brittannië vertrouwelijke besprekingen met Guatemala had gevoerd om een basis voor nieuwe onderhandelingen te vinden. Eind december 1977 doken in de pers berichten op dat Groot-Brittannië in geheime besprekingen overeenstemming met Guatemala had bereikt over de toekomst van Belize eis dat daarbij overdracht van een deel van Belize aan Guatemala niet uitgesloten was. Half januari doken deze berichten weer op. De *Washington* Star berichtte toen dat Groot-Brittannië bereid zou zijn een stuk gebied van Belize aan de grens met Guatemala waar mogelijk rijke olievoorraden aanwezig zijn, aan Guatemala af te dragen, naast substantiële financiële hulp voor het opzetten van een nieuwe olieraffinaderij en een petrochemische fabriek.
Ongeveer tegelijkertijd werd bekend dat Rowlands voor een ééndaags bezoek in Washington was geweest waar hij had gesproken met de minister van buitenlandse zaken, Vance.
Op 16 januari vertrok Rowlands naar Barbados voor besprekingen met de premiers van Barbados, Jamaica en Belize.
Op 24 januari arriveerde premier Price in Londen voor besprekingen met de Britse regering. Op een persconferentie op 25 januari verklaarde hij dat Belize niet zal toestaan dat aan Guatemala een deel van het grondgebied wordt gegeven in ruil voor zijn toekomstige veiligheid. Hij zei dat Groot-Brittannië samen met de VS een plan heeft ontwikkeld om aan Guatemala eerst 2000 vierkante mijl grond en kustwater te geven. Later zou die oppervlakte teruggebracht zijn tot 1300 vierkante mijl en nog later tot 1000 mijl. Price zei dat zijn volk nooit een dergelijke schending van het territoir zou toestaan en dat hij zich tot verschillende Caraïbische staten en tot leden van het Gemenebest zou wenden om militaire garanties te krijgen.
Op 8 februari gaven de regeringen van zes Gemenebestlanden in het Caraïbisch gebied, t.w. de Bahamas, Barbados, Grenada, Guyana, Jamaica en Trinidad en Tobago, een gemeenschappelijke verklaring uit waarin zij de Britse regering opriepen de territoriale integriteit van Belize te garanderen. (The Times, *IHT, NRC/H'blad)*

BERMUDA

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN NA ALGEMENE VERKIEZINGEN, RELLEN NA EXECUTIES

De premier van de Britse kroonkolonie met intern zelfbestuur Bermuda, John H. Sharpe, die de algemene verkiezingen in mei '76 heeft gewonnen (pag. 92/1-'77 e.v.) kreeg begin januari 1977 scherpe kritiek van een dissidente groepering binnen zijn partij de United Bermuda Party. Onder de critici bevond zich een aantal ministers.

Op 11 februari 1977 kreeg Sharpe echter het vertrouwen van de meerderheid van de parlementsfractie van zijn partij en daarmee was de crisis voorlopig bezworen.

Op 15 februari 1977 deelde Sharpe mee dat hij een verzoek tot ontslag van 4 ministers had ontvangen, t.w. de minister van arbeid en immigratie C. V. Woolridge, de minister van transport, dr. Clarence E. James, de minister van planning David E. Wilkinson en de minister zonder portefeuille dr. E. S. D. Ratteray.
Vervolgens werden wijzigingen in de samenstelling van de regering bekendgemaakt, John Swan tot dan toe minister van marine kreeg de portefeuille van arbeid en immigratie. Zijn vroegere portefeuille ging naar de regeringswoordvoerder John R. Plowman, terwijl de navolgende nieuwe benoemingen werden gedaan: James **A.** Pearman - transport, dr. William H. C. Masters - planning en **J.** C. Astwood - minister zonder portefeuille.

Up 18 augustus '77 maakte Sharpe bekend dat hij zijn functies van premier en leider van de United Bermuda Party had neergelegd wegens de aanwezigheid van een groep dissidenten binnen de partij die niet bereid was gebleken zijn leiderschap te aanvaarden.

Op 26 aug. werd de minister van financiën John David Gibbons tot partijleider en daarmee tot nieuwe premier benoemd.
Gibbons is evenals Sharpe een voor-aanstaand lid van de blanke gemeenschap in Bermuda.

Onlusten na executie moordenaars gouverneur

Begin december '77 werd op Bermuda de noodtoestand uitgeroepen nadat zich ernstige onlusten hadden voorgedaan na de terechtstelling van twee mannen die tot de doodstraf waren veroordeeld wegens de moordaanslag op de gouverneur van de kolonie Sir Richard Sharples en zijn adjudant in 1973 (pag. 92/2-'77 en pag. 482/2-'73) en op twee warenhuisdirecteuren.

In april '77 had het hof van beroep een verzoek tot herziening van het vonnis afgewezen en op een petitie waarin om clementie werd verzocht, ondertekend door 6000 inwoners van Bermuda, gericht aan koningin Elizabeth, werd na overleg met de Britse minister van buitenlandse zaken dr. Davis Owen en gouverneur Sir Peter Ramsbotham afwijzend beschikt.

Op *25* november 1977 werd meegedeeld dat de executies op 2 december 1977 zouden plaatsvinden.

De oppositionele Progressive Labour Party, die de petitie had georganiseerd, zond daarop een delegatie naar Londen om bij Britse parlementsleden druk uit te oefenen de zaak in het Lagerhuis te behandelen. 21 Britse Lagerhuisleden van de Labourparty deden daarop een beroep op minister Owen clementie te betrachten, maar een motie om de zaak in een bijzondere ziting in het Britse parlement te behandelen kreeg niet voldoende steun.

Een poging van de PLP om de executies op juridische gronden tegen te gaan werd op 1 december door het Opperste Gerechtshof in Bermuda verworpen.

Volgens de PLP, die een principieel tegenstander van de doodstraf is, zouden de executies de betrekkingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen van de Bermuda's verslechteren en waren ook in het verleden alle uitgesproken doodvonnissen omgezet in langdurige gevangenisstraffen. Daarnaast wees de partij erop dat de jury mogelijk bevooroordeeld was geweest, gezien de raciale samenstelling. Van de negen juryleden waren er 6 blank en 3 zwart, terwijl 60% van de bevolking van Bermuda zwart is. De daders, van wie Erskine Durrant Burrows schuldig was bevonden aan de moord op de gouverneur en Larry Winfield Tacklyn, die vrijgesproken was van de moord op de gouverneur maar die in november 1976 schuldig werd bevonden aan de moord op twee directeuren van een supermarkt, zijn zwart.

De PLP wees er verder op dat vooral onder de zwarte bevolking veel grieven leven tegen de regerende UBP, die vooral op het blanke electoraat steunt.

Op 1 december 1977 werd een grote demonstratie gehouden voor het gebouw van het Opperste Gerechtshof in de hoofdstad Hamilton uit protest tegen de komende executies. De politie maakte gebruik van traangas om de demonstranten te verdrijven en daarop braken ongeregeldheden uit waarbij de voornamelijk zwarte demonstranten zware vernielingen aanrichtten aan hotels, winkels en kantoorgebouwen. Twee Amerikaanse toeristen kwamen om het leven bij een brand in een hotel. Nadat de executies waren uitgevoerd werd op 2 december de noodtoestand uitgeroepen, maar in de nacht van 2 december deden zich wederom ernstige ongeregeldheden voor waarbij een grote supermarkt en andere gebouwen in brand werden gestoken en verwoest.

Op 3 december deden zich wederom botsingen voor tussen politie (voornamelijk gerecruteôrd uit het blanke bevolkingsdeel) en demonstranten en daarop verzocht gouverneur Ramsbotham de Britse regering troepenversterkingen naar het eiland te sturen, die op 4 december arriveerden. De rust keerde hierna snel terug en de volgende dag werd een deel van de troepen al weer teruggetrokken en op 9 december werd de noodtoestand ingetrokken.

Zowel van de zijde van de regeringspartij als van de oppositie werd een beroep op de bevolking gedaan de kalmte te bewaren, maar de oppositionele PLP wees er ook op dat de onlusten gezien moesten worden als een uiting van ontevredenheid over de bestaande politieke, economische en sociale structuur, die van het zwarte bevolkingsdeel tweederangs burgers maakt.

Premier Gibbons wees deze kritiek van de hand en verklaarde dat de regering alle aandacht had voor de sociale problemen van de bevolking en dat het lage werkloosheidscijfer en het hoge inkomen per hoofd van de bevolking weinig reden voor onlusten waren.

Minister Owen legde op 5 december 1977 een verklaring af in het Lagerhuis, waarin hij zei dat de gouverneur van Bermuda, die verantwoordelijk is voor de interne veiligheid overleg met de premier en de regering van Bermuda had gepleegd over het al of niet laten doorgaan van de executies en dat de laatsten van mening waren geweest dat afstel van de executies een groter gevaar voo de raciale harmonie, de veiligheid en de eerbied voor wet en orde zouden hebben betekend.

De verklaring van dr. Owen was voor verschillende Britse parlementsleden aanleiding vragen te stellen over het voortbestaan van de doodstraf in Bermuda en verschillende andere Britse kolonies, terwijl de doodstraf in het Verenigd Koninkrijk in '65 officieel is afgeschaft.
Dr. Owen antwoordde daarop dat deze zaak zeker een parlementair debat waard was en hij wees erop dat vorige Britse regeringen de regeringen van de kolonies verzocht hadden hun strafrechtspraak dienaangaande in overeenstemming met die van het moederland te bi-engen.
De doodstraf bestaat nog in de Britse kolonies Belize, de Virgin Islands, de Cayman Islands, Hong Kong, Montserrat en de Turks and Caicos Islands.

Wijzigingen samenstelling regering

Op 19 december '77 werden wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering.
Deze is thans als volgt:

premier, financien - J. David Gibbons. vice-preinier en toerisme - C V Woolridge, onderwijs - E W P Vesey, binnen] zaken - John W D Swan gezondheld en soc zaken - dr Clarence E James; raciale verhoudingen - Quinton L Edness, vervoer - James E Pearman: marine - Jonn R Plowman, landbouw - Ralph O Marshall, planning - dr E S D Ratteray, zonder portefeuille - Harry J. Viera

Viera, een blank lid van de rechtse vleugel van de UDP, was in de vorige regering minister voor raciale verhoudingen en werd algemeen verantwoordelijk gesteld voor de recente onlusten door zijn harde optreden. *(The* Times, *IHT,* Le Monde, *NRC/H'blad)*

NICARAGUA

ALGEMENE STAKING EN ONLUSTEN NA MOORD OP OPPOSITIELEIDER

Ontevredenheid over de gang van zaken bij het gerechtelijk onderzoek naar de moord op oppositieleider Chamorro bracht de oppositie ertoe voor 24 januari een algemene staking uit te roepen, die algemene navolging vond. Naar schatting de helft van de 600.000 industriearbeiders legden het werk neer en 80% van de winkels sloten de deuren (pag. 107/3).
Toen de staking aanhield besloten vakbonden en politieke partijen op 25 januari een nationaal stakingscomité op te richten ter coördinering van de acties.

Op 28 januari kondigde Somoza de noodtoestand af en riep zijn speciale adviescommissie voor noodtoestanden bijeen. Deze commissie die voor het eerst bijeenkwam bij de zware aardbeving in '72 is bevoegd alle maatregelen te nemen voor ,.handhaving van de openbare orde, de veiligheid, de economische stabiliteit alsmede voor het prestige van de natie".
De staking had inmiddels de steun gekregen van het episcopaat en van de werkgeversverenigingen.
De belangrijkste oppositiepartij, de conservatieven deden op 25 januari een beroep op Somoza af te treden, In een schrijven zeiden zij dat Somoza niet meer in staat is de gerechtigheid, de orde en het vertrouwen in het land te garanderen.
Het schrijven kreeg de adhesie van de Udel, de door Chamorro opgerichte bundeling van oppositiepartijen.

Op 28 januari arresteerde de politie Cesar Perez de Arevalo, leider van de Udel, alsmede een twintigtal andere personen toen zij een demonstratie hielden waarin het aftreden van Somoza werd geëist.
Ook buiten de hoofdstad deden zich anti-Somoza-gerichte demonstraties voor, die alle hardhandig door de nationale garde werden beëindigd, waarbij verschillende doden en gewonden vielen.
Ook trad de nationale garde op om stakende arbeiders weer aan het werk te krijgen, zoals op 1 februari toen zij de arbeiders van een olieraffinaderij wilde dwingen het werk te hervatten.
Éénentwintig mensen werden gedood en 24 gewond toen guerrillastrijders van het Sandinistische Bevrijdingsfront op 2 februari een aanval uitvoerden op kazernes van de nationale garde en de brandweer in de steden Granada en Rivas.

Op 5 februari werden in het gehele land, behalve in de hoofdstad, gemeenteraadsverkiezingen gehouden. De oppositie had opgeroepen tot een boycot uit protest tegen het regime-Somoza. Alleen de partij van Somoza, de liberale partij, had kandidaten opgesteld. De conservatieven, de andere officiële oppositiepartij had op het laatste moment, haar kandidaten teruggetrokken. Volgens een woordvoerder van de Udel was de oproep tot boycot van de verkiezingen algemeen opgevolgd. (Le Monde. NZZ)

AFRIKA

CENTR. AFR. KEIZERRIJK

BOKASSA I KROONT ZICH TOT KEIZER. WIJZIGINGEN KABINET

Een jaar nadat de vroegere president Bokassa tot keizer Bokassa I van het Centraal Afrikaanse Keizerrijk was geproclameerd (pag. 254/2-1977) vond op 4 dec. 1977 in de hoofdstad Bangui de keizerskroning plaats.

Tijdens deze in Napoleontische stijl georganiseerde plechtigheid kroonde de 56-jarige keizer zich in het voormalige sportpaleis zelf met een speciaal ontworpen gouden kroon, die met ruim 2.000 diamanten was bezet (kosten $ 5 mln), terwijl hij in een door hem op de grondwet afgelegde eed ,,voor het volk, voor de hele mensheid en voor de geschiedenis" plechtig beloofde de nationale onafhankelijkheid, de territoriale integriteit, de vrede, het geluk en de nationale vooruitgang te garanderen en het Centraal Afrikaanse Keizerrijk te dienen in overeenstemming met de heilige idealen van de nationale politieke partij (de MESAN — Mouvement pour l'évolution sociale de l'Afrique noire). Vervolgens kroonde hij zijn 28-jarige echtgenote Catherine tot keizerin, in aanwezigheid van zijn tweejarige zoon en erfgenaam, de als marineofficier geklede kroonprins Jean Bedel Georges. (Bokassa heeft twee officiële vrouwen en 30 kinderen.)
Onder de ca. 3.500 gasten bevonden zich René Journiac als persoonlijke afgezant van de Franse president Giscard d'Estaing, de Franse minister van samenwerking Robert Galley, de Marokkaanse staatsminister van buitenlandse zaken en samenwerking Mohammed Boucetta, de echtgenote van president Mokhtar Ould Daddah van Mauretanië, premier Sir Ceewoosagur Ramgoolam van Mauritius, premier Paul Biya van Kameroen en een delegntie uit de Volksrepubliek China.
In aansluiting op de kroningsceremonie werd in de kathedraal van Bangui door de r.k. aartsbisschop een plechtige mis gecelebreerd, in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van paus Paulus VI. (Oorspronkelijk wilde Bokassa, aldus AP, door de paus worden gekroond, maar deze had een uitnodiging om naar Bangui te komen van de hand gewezen.)
Volgens schattingen van diploma-

Keizer Bokassa I

tieke kringen had Bokassa voor deze plechtigheden ca. $ 30 mln uitgegeven, d.w.z. omstreeks een kwart van het jaarinkomen van de staat, die al jarenlang op de lijst van de 25 armste landen ter wereld voorkomt. Frankrijk, dat deze voormalige kolonie per jaar ca. $ 36 mln aan financiële hulp verleent, zou hebben geweigerd ook gelden voor de kroning beschikbaar te stellen, maar niettemin werd aangenomen dat de kosten grotendeels door Frankrijk werden gedragen.

Wijziging kabinet en andere maatregelen

Op 14 maart 1977 proclameerde Bokassa I n.a.v. de geboorte van zijn 30ste wettige zoon - prins Saint-Jean de Bokassa de Berengo de Bovangi de Centrafrique — een aparte feestdag.

Op 1 okt. benoemde hij zijn oudste zoon Georges tot minister van defensie, een ambt dat hij voordien zelf vervulde.
Kort daarop droeg vice-premier Alphonse Koyamba de portefeuille van financiën over aan Hugues Dobozeildi, terwijl staatsminister Joseph Potolot justitie afstond aan Antoine Grothe en binnenlandse zaken overnam van Jean-Robert Zana.

Op 2 dec. kondigde Bokassa I t.g.v. zijn kroning een amnestie af, ,,maar niet voor de politieke gevangenen". (Le Monde, FAZ, The Times, NZZ)

(Vor. ber. pag. 254/2-1977)

UITWIJZING BUITENLANDSE JOURNALISTEN. BEEINDIGING AMERIKAANSE HULP

Nadat o.m. op 26 dec. 1976 de uitwijzing van een Franse journalist was gemeld, werden op 14 juli 1977 twee buitenlandse journalisten gearresteerd op beschuldiging van spionage en bedreiging van de binnenlandse veiligheid. Het betrof Jonathan Randal van de *„Washington Post"*, die op 21 juli werd vrijgelaten en uitgewezen na Amerikaanse tussenkomst, en Michael Goldsmith van *„Associated Press"*, die op 14 aug. na een beroep van zijn echtgenote op de keizer vrijkwam. Laatstgenoemde schreef in een verslag van zijn belevenissen (*NRC/H'blad* 23-8-'77) dat hij op de dag van zijn arrestatie door de keizer persoonlijk bewusteloos was geslagen en dat hij tot 22 juli in de gevangenis slecht was behandeld.
In verband met de arrestatie van de twee journalisten werd de Amerikaanse ambassadeur in Bangui, Anthony Quainton, op 17 aug. voor overleg naar Washington teruggeroepen om de betrekkingen van de VS met het Centraal Afrikaanse Keizerrijk nader te bestuderen in het licht van het Amerikaanse beleid ten gunste van de eerbiediging van de mensenrechten. Op 5 dec. deelde de woordvoerder van het State Department te Washington mee, dat de VS vanwege de schending van de mensenrechten hun hulp aan het Centraal Afrikaanse Keizerrijk ,,niet zullen voortzetten", maar dat de reeds gedane toezeggingen voor 1977 en 1978, resp. $ 800.000 en $ 473.000 zouden worden nagekomen.
Overigens werd op 23 nov. nog een Franse tv-ploeg, die een reportage maakte over de voorbereidingen van de keizerskroning, uitgewezen. (Le Monde, *NRC/H'blad)*

TUNESIE

DE RELATIE MET LIBIË

Nadat de betrekkingen tussen Tunesië en Libië in maart 1976 een dieptepunt hadden bereikt, toen de Tunesische president Bourguiba zijn Libische ambtgenoot Kadhafi beschuldigde van een komplot om hem en premier Nouira te vermoorden en toen Tunesische arbeiders massaal uit Libië werden uitgewezen. (pag. 383/3 e.v.-'76), duurde het tot juni 1977 alvorens weer van een zekere toenadering tussen beide staten sprake was.

Aanvankelijk bleef het „komplot" de relatie bepalen.

De drie gearresteerde Libiers stonden van 19-23 april 1976 voor het staatsveiligheidshof in Tunis terecnt Mohammed Ali Naïel wend ter dood veroordeeld wegens poging tot moord op premier Nouira en poging tot wijziging van Tunesië's regeringsvorm, hoewel hijzelf verklaard had dat het z.g. komplot ,,denkbeeldig" was De andere twee verdachten kregen elk 2 jaar gevangenisstraf opgelegd
In april 1977 liet Libië vijf Tunesische militairen vrij in ruil voor Naïel

Inmiddels had een conflict over de begrenzing van het continentale plat in de Golf van Gabès, waar belangrijke olievoorraden worden vermoed, nieuwe wrijvingen tussen Tunesië en Libië veroorzaakt.
Reeds in 1973 had Tunesië voorgesteld de kwestie aan het Internationale Gerechtshof voor te leggen, maar dit voorstel was toen door Libië verworpen.

In maart 1976 had de Tunesische premier Nouira verklaard met alle middelen van het recht en de internationale jurisprudentie een oplossing van dit conflict te zullen nastreven.

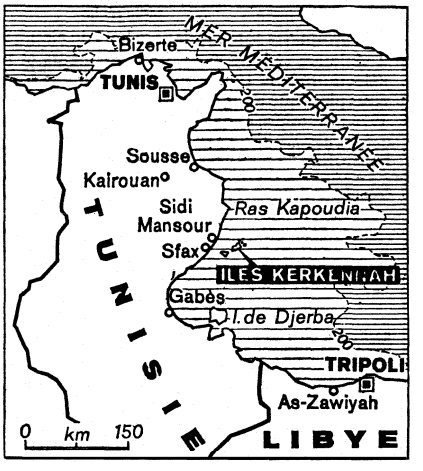
Op 24 aug. 1976 voerde Taha al Sharif Ben Amer, Libisch staatsminister voor zaken betreffende de Revolutionaire Commandoraad, te Tunis besprekingen met president Bourguiba, premier Nouira en diverse ministers, in het bijzonder over het continentale plat. Daarna werd in een gemeenschappelijk communiqué meegedeeld dat beide regeringen overeengekomen waren de kwestie aan het Internationale Gerechtshof voor te leggen en de beslissing van dit hof te eerbiedigen, terwijl zij intussen via onderhandelingen een voorlopige basis voor het gemeenschappelijke gebruik van het continentale plat zouden trachten te vinden. Tegelijk beloofde Tunesië zijn in maart 1976 teruggeroepen gezant naar Tripoli terug te zenden.
Ondanks deze afspraak werd de zaak niet aan het Internationale Gerechtshof voorgelegd.

In januari 1977 rees een geschil over de aanwezigheid in het door Tunesië geclaimde gebied van een olieplatform van de Italiaanse maatschappij SAIPEM, dat onder een Libische licentie opereerde. Tunesië verlangde toen van Libië dat het het platform verwijderde dan wel de zaak aan arbitrage onderwierp en het ontwikkelde diplomatieke activiteiten. Zo sprak premier Nouira tegen eind maart met ver-

scheidene Arabische en Westerse ambassadeurs in Tunis, terwijl minister van buitenlandse zaken Habib Chatti het Tunesische standpunt in Algerije en Marokko uiteenzette en een beroep was gedaan op ,,broederlijke en bevriende naties", om het geschil tussen Tunesië en Libië te regelen.

Chatti verbleef ook in Tripoli, waar de Libische regering hem haar weigering m b t arbitrage door het Internationaal Gerechtshof zou hebben bevestigd
Maar de toenmalige Libische premier. majoor A S Jalloud, stelde op 15 maart 1977 tegenover het Libische persbureau *Arna* dat het probleem ,,niet bestaat", omdat Tunesie de afbakening van het continentale plat zelf had geregeld, toen het in 1967 een concessie voor exploratie van olie had verleend aan de Franse maatschappij Aquitaine, waarna Libië in 1968 aan dezelfde maatschappij een concessie voor een ander deel van het continentale plat had verleend Pas toen het onderzoek in 1972 had uitgewezen dat er alleen olie aanwezig was in het Libische deel, had Tunesie bezwaar gemaakt, aldus Jalloud.

Op 12 mei 1977 maakte de Tunesische minister van defensie, Abdallah Farhat, blekend dat Libië de SAIPEM had opgedragen haar platform terug te trekken en dat deze opdracht vervolgens was uitgevoerd.
Maar op 27 mei begon een Amerikaans olieplatform onder contract van de Libische nationale oliemaatschappij INOC werkzaamheden uit te voeren in het gebied ca. 120 km benoorden de stad As-Zawiyah, na daar onder escorte van Libische marinevaartuigen een week eerder te zijn aangekomen. Dezelfde dag sommeerden de Tunesische autoriteiten de ccmmandant van het platform te vertrekken. Volgens *UPI* zou vervolgens per helikopter een gewapend Libisch commando van zes man zijn aangevoerd, maar dit werd op 31 mei door een Libische militaire woordvoerder tegengesproken. Volgens Tripoli had Tunesië een fregat naar het gebied gestuurd.
Intussen had Tunesië op 29 mei een protestnota aan de Libische autoriteiten gestuurd en een memorandum betreffende deze zaak naar de Arabische Liga gezanden. De Tunesische regering stelde dat zij niet van zins was ,,voor voldongen feiten te wijken" en dat zij vastbesloten was ,,van al haar rechten gebruik te maken om de nationale soevereiniteit te doen eerbiedigen". Libië ontkende echter dat de boringen in Tunesie's territoriale wateren werden verricht; het platform zou 45 km ten oosten liggen van wat door Libië als de grens tussen het Libische en het Tunesische continentale plat werd beschouwd.

Volgens de aanwijzingen, verschaft door de maatschappijen die voor Libië in de Golf van Gabès werken, zou he: (Amerikaanse) platform verankerd zijn op een plaats gelegen op 12° 0' 37" oosterlengte en 35" 51' 47" noorderbreedte De Libische autoriteiten bevestigen dat het platform zich bevindt op 120 km benoorden de Libische stad As-Zawiyah en op 220 km van de Tunesische kust in een zone die onder hun soevereiniteit valt Dat wordt door Tunesie tegengesproken De Tunesiërs bepalen de scheidingslqn van de territoriale wateren tussen de twee landen door uit te gaan van een grondlijn die de Kerkennah-eilanden en het eiland Djerba insluit (en dus niet alleen gebaseerd is op de kustlijn van het vasteland) Het Libische platform ligt volgens hen veel dichter bij die lijn dan bij de Libische kust, en het platform zou zich aus in de Tunesische zone bevinden op 4 km van de lijn van gelijke afstand die de territoriale wateren van beide landen scheidt (Le Monde 16-6-1977)

De Tunesische minister van buitenlandse zaken, Chatti, verklaarde op 30 mei in de Nationale Vergadering dat Libië ,,een onverzoenlijk standpunt" had ingenomen door ,,onder diverse voorwendselen" te weigeren de toezeggingen uit het gemeenschappelijke communiqué van 24 aug. 1976 na te komen.

Duidelijk was dat de olievoorraden in de Golf van Gabès — geschat op een jaarproduktie van 20 mln ton — voor Tunesië (jaarproduktie 4 mln ton) veel belangrijker zijn dan voor Libië (jaarproduktie 92 mln ton).
Hoewel Libië via een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken op 29 mei liet weten bereid te zijn tot ,,het vinden van een voor de twee partijen gelijkwaardige en bevredigende oplossing", stelde het in een nota aan secretaris-generaal Mahmoud Riad van de Arabische Liga op 1 juni dat het naar olie zou blijven boren, omdat die operaties werden uitgevoerd in Libische territoriale wateren.

Op 2 juni verklaarde de Libische leider Kadhafi dat een unie tussen Libië en Tunesië — die op 12 juni 1974 was overeengekomen, maar niet uitgevoerd (pag. 108 e.v.-1974) — de ,,reële oplossing" voor het geschil was. Dan kon de olie van het continentale plat worden gedeeld en ook die van het Assarirveld in de Sahara.
Inmiddels had Mahmoud Riad in Caïro een ontmoeting gehad met de Tunesische ambassadeur in Egypte en de Libische afgevaardigde bij de Arabische Liga, waarbij van beide kanten bereidheid tot arbitrage en onderhandelingen was geuit.

Op 4 juni ontving de Tunesische president Rourguiba in Carthago de Libische hoge vertegenwoordiger Zentani, tegenover wie hij zijn voldoening uitsprak over Kadhafi's rede, in het bijzonder diens vaste besluit ,,de confrontatie tussen broederlanden te vermijden, en heel in het bijzonder tussen een zoon en zijn vader".

Er trad een ontspanning in en van 8-10 juni vonden in Tunis besprekingen plaats tussen de Libische minister van buitenlandse zaken, Ali Triki, en zijn Tunesische ambtgenoot Chatti, in aanwezigheid van Mahmoud Riad. Op 10 juni werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin gesteld werd dat ,,de twee partijen de tekst van het compromis hebben getekend, waasdoor zij de kwestie van de begrenzing van het continentale plat tussen hen aan het Internationale Gerechtshof onderwerpen".

Geen toespeling werd gemaakt op de aanwezigheid van een Amerikaans platform in het betwiste gebied. Dat onderwerp was volgens minister Chatti ,,onverenigbaar met de letter en de geest van de onderhandelingen" en was voortaan een zaak ,,van secundair belang". Volgens hem erkende de Libische regering nu officieel dat de betreffende zone onderwerp van een geschil was.
,,Ditmaal hebben wij effectief de arbitrageprocedure in gang gezet en het zal niet meer mogelijk zijn daarop terug te komen. Het Libische Volkscongres moet de genomen beslissing ratificeren. Wij zullen dan de ratificatie-oorkonden uitwisselen en wij zullen vervolgens het verzoek

bij het hof van Den Baag indienen", aldus Chatti.
De ingetreden ontspanning bleek uit de omstandigheid dat Libië een in dec. 1973 aan Tunesië toegezegde lening van 20 mln dinar voor ontwikkelingsprojecten in Zuid-Tunesië en bevordering van het Tunesische toerisme „ontdooide", waardoor de leningsovereenkomst op 19 juni werd geratificeerd.
Vervolgens lanceerde de Libische leider Kadbafi in een interview met Le Monde (25/26-9-'77) een nieuw federatieplan ter oplossing van het Sahara-conflict. Marokko, Mauretanië, Tunesië, Algerije en Libië zouden deel van die federatie moeten uitmaken. Deze partners hadden hem, aldus Kadhafi, uitgenodigd voor een bezoek evenals Spanje, dat „morele verantwoordelijkheden" jegens de Sahara heeft.

Van 22-25 okt. vond in Tunis na vier jaar onderbreking de derde zitting van de grote Tunesisch-Libische commissie voor samenwerking plaats. De commissie sprak zich uit voor een uitbreiding van de economische samenwerking met als doel een gemeenschappelijke markt, voor een coordinatie van de industriële ontwikkelingsplannen van beide landen, voor een verbetering van het onderlinge verkeer en voor een Libische deelname aan de financiering van projecten uit het vijfde Tunesische ontwikkelingsplan. De kwestie van het continentale plat stond niet officieel op de agenda. (Le Monde, NZZ, The Times, *Financial* Times)

ZAÏRE

NIEUWE REGERING

Op 1 juli 1977 kondigde pres. Moboetoe het ontslag van zijn regering aan tegelijk met een aantal „ingrijpende hervormingen". Hij zegde toe „het democratische spel tot het einde toe (te) spelen" en daartoe verkiezingen te organiseren voor het parlement, het politieke bureau van de eenheidspartij MPR en het presidentschap (met de mogelijkheid van tegenkandidaten). Tevens zou de rechterlijke macht worden gereorganiseerd en zou de economie worden gedecentraliseerd.
Per presidentieel decreet van 6 juli werd Mpinga Kasenga, hoogle aar aan de nationale universiteit van Zaïre, benoemd tot eerste staatscommissaris (premier) van de uitvoerende raad (regering). Deze vormde een nieuwe raad, die op 9 juli werd beëdigd en waarvan behalve president Moboetoe 13 leden van de vorige raad hun plaats behielden en één (Mulenda Shamwange Mutebi) een andere portefeuille kreeg (hoger onderwijs en nationaal onderzoek i.p.v. transport en verbindingen). Terwijl 7 leden van de oude raad niet terugkeerden, werden 11 nieuwelingen benoemd met de volgende portefeuilles:

Nationale voorlichting - Mokolo Wa Mpombo; plan - Mulumba Lokoji; landbouw - Tepo Tondele; plattelandsontwikkeling - Asumani Busanya Lukili: transport en verbindingen - Mushobeka Kili Kalimba Wa Katana; energie - Tshisungu Lubambi: grondbezit - Alumba Umba Wotshudi: lager en voortgezet onderwijs - Kasusula Djuma; cultuur en kunst - Mbunze Nsomi Lobwanabi; arbeid en sociale zaken - Atiwiya Masikita; oud-strijders - Ingiri Shadari.

President Moboetoe, die voorheen persoonlijk verantwoordelijk was voor het plan en de oud-strijders, behield defensie en veiligheidszaken in eigen beheer

Reeds op 20 mei 1977 had een portefeuillewisseling plaatsgevonden tussen de staatscommissarissen Duga Kugbe Toro (handel) en Mbala Mbabu (gronden).

Na de arrestatie van de minister van buitenlandse zaken tevens vicevoorzitter van de uitvoerende raad Nguza Karl I Bond op 13 aug. 1977 (zie pag. 76/1) volgde op 19 aug. een beperkte reorganisatie van de uitvoerende raad m.b.t. de volgende portefeuilles:

Buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Umba di Lutete (de laatste tijd permanent vertegenwoordiger bij de VN en van maart 1974 tot febr. 1976 eveneens op buitenlandse zaken): financiën - Kiakwama Kia Kiziki (voorheen belast met de staatsportefeuille); nationale economie - Kapewu Kayang (nieuw); staatsportefeuille - Nyembo Shabani (voorheen nationale economie).

Bofossa W'Ambea Nkoso, voorheen commissaris van financiën, werd benoemd tot gouverneur van de Bank van Zaïre als opvolger van Shambwa Pida Nbagui, die op 10 aug. wegens het begaan van „blunders" ontslagen was na deze post sinds 1970 te hebben bekleed.

Serie verkiezingen

In het kader van de „politieke decentralisatie" vond in het laatste kwartaal van 1977 een serie verkiezingen plaats.
Alle kandidaten moesten zich scharen onder de banier van de MRP, maar in tegenstelling tot vroeger had de kiezer nu de keus tussen verscheidene kandidaten (meestal 5 of 6).
De serie verkiezingen omvatte gemeenteraadsverkiezingen in het weekend van 9 okt., parlementsverkiezingen (voor 268 volkscommissarissen) in het weekend van 16 okt. en in het daarop volgende weekend de verkiezing van 18 van de **30** politieke commissarissen (de 12 andere leden van het politieke bureau van de MPR worden door de president benoemd).

Op 2 dec volgden presidentsverkiezingen, waarbij Moboetoe de enige kandidaat was. Van de 10.692.737 uitgebrachte stemmen verwierf hij ca. 10,5 mln (98,16%). Er waren 192.737 „negatieve" stemmen en 8.820 blanco-stemmen. Door die uitslag werd Moboetoe voor 7 jaar herkozen als president van de republiek en voorzitter van de MPR.

Op 7 dec. diende Mpinga Kasenga het ontslag van de uitvoerende raad bij president Moboetoe in. Deze bevestigde hem op 12 dec. in zijn ambt van eerste staatscommissaris en belastte hem met de vorming van een nieuwe regering. De volgende dag werd een kabinet van 26 leden voorgesteld, van wie 16 dezelfde posten bezetten als in het vorige kabinet, terwijl 7 nieuwelingen hun intrede in de regering deden.

Eerste staatscommissaris - Mpinga Kasenpa, territoriaal bestuur - Engulu Maangampongo Bakolele Lokanga, buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Umba di Lutete, nationale voorlichting - Mokolo Wa Mpombo; justitie - Mampuya Kanunka-Tshiabo; financien - Emony Mondanga, plan - Mulumba Lokoji; staatsportefeuille - Kiakwama Kia Kiziki; nationale economie - Nyemno Shabani; handel - Kawata Bwalum*, mijnbouw - Mbala Mbabu, landbouw - Tepa Tondele Zambite, plattelandsontwikkeling - Asumani Busanya Lukili, openbare werken en territoriale ontwikkeling - Mandungu Bula Nyati, transport en verbindingen - Mushobekwa Kalimba Wa Katana; energie - Tshisungu Lubambu: gronden - Mozagba Ngbuka*; milieu, natuurbehoud en toerisme - mevr Lessedjina Kiaba Lema; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Mpase Nselenge*; lager en voortgezet onderwijs - Mvuendi Mabaki Ntu*, cultuur en kunst - Mbunze Nsomi Lobwanabi, openbare gezondheid - Tshibangu Muyembi Kanza*; arbeid en sociale zaken - Atiwiya Masikita: oud-strijders - kolonel Ingiri Shadari; PTT - kolonel Wabali Bakitambisa, sport - Kapeta Nzovo* (* = nieuw)

(Vor ber pag 229/2-1977)

TERUGTREKKING KATANGESE INVALLERS UIT SHABA NA MAROKKAANSE EN ANDERE MILITAIRE STEUN AAN **ZAÏRE**

Nadat een strijdmacht van ca. 2.000 voormalige Katangezen vanuit Angola op 8 maart 1977 de Zaïrese provincie Shaba was binnengevallen en deze troepen eind maart tot op 25 km van Kolwezi waren opgerukt (pag. 225 e.v.-'77), besloot de Marokkaanse regering na een telefonisch onderhoud tussen ko-

Op 18 april keerden de Franse transportvliegtuigen van het type Transall C-160 (boven) met hun bemanningen (onder) op hun basis bij Orleans in Frankrijk terug na het volbrengen van hun missie t w het vervoeren van Marokkaanse troepen naar Shaba

ning Hassan en president Moboetoe op 7 april om troepen naar Zaïre te sturen om de regeringstroepen daar te helpen in hun strijd tegen de invallers. Op 10 april werd in Parijs door het bureau van de Franse president officieel bekendgemaakt dat de Franse regering zich in antwoord op een verzoek om hulp van de regeringen van Zaïre en Marokko bereid had verklaard transportvliegtuigen ter beschikking van Marokko te stellen voor het vervoer van troepen en wapens naar Zaïre. Die Franse luchtbrug van 10 Transall C-160's en een DC-8 was in feite al op 7 april van start gegaan en op 10 april werd de aankomst van ca. 1.500 Marokkaanse militairen in de provincie Shaba door Kinsjasa bevestigd. De volgende dag werd in Frankrijk bekend dat naast de beschikbaar gestelde vliegtuigen door Frankrijk ook 170 man luchtmachtpersoneel waren ingezet t.b.v. de luchtbrug, die op 16 april werd gestaakt, waarna de toestellen en hun bemanningen terugkeerden op hun basis bij Orleans.

Houding Frankrijk

Op 11 april werd in het Elysee verklaard dat onder de wapens die in het verleden door Zaire waren besteld 17 Mirage V-jachtbommenwerpers, 290 AML lichte pantservoertuigen en vijf helikopters (Puma en Alouette) waren, terwijl duidelijk werd gemaakt dat aanzienlijk meer wapens waren geleverd sinds duidelijk was geworden dat Moboetoe's bewind werd bedreigd

Dezelfde dag gaf het Franse ministerie van buitenlandse zaken nog de volgende verduidelijking Frankrijk heeft geen defensie-akkoorden met Zaire of Marokko; het beschikbaar stellen van luchttransport houdt geen verband met bestaande akkoorden (zoals het in mei 1974 getekende akkoord i z militaire technische samenwerking met Zaïre), maar vloeide voort uit een exact verzoek van koning Hassan en president Moboetoe; de in Zaïre aanwezige Franse militaire technici nemen in geen geval aan militaire operaties deel: het Franse beleid was ,,niet in tegenspraak met het door de president gehuldigde beginsel dat de Afrikanen hun eigen zaken zelf moeten regelen"

Op 12 april ging de Franse president Giscard d'Estaing in een tv-interview nader op het Franse beleid in:
,,Frankrijk handelde in naan? van Europa en gaf door zijn actie een teken van solidariteit tussen Afrika en Europa." De Franse president Giscard d'Estaing heeft dit gezegd in een tv-interview waarin hij de Franse hulp bij het transport van materieel voor de Marokkaanse troepen in Zaire krachtig verdedigde
,,Afrikaanse staten en vooral vrienden van Frankrijk die worden bedreigd in hun veiligheid mogen zich niet verlaten voelen Europa kan zich niet distantiëren van wat op het Afrikaanse continent gebeurt, want een algemene onzekerheid in Afrika zou gevolgen hebben voor Frankrijk en Euroaa". aldus de aresident. Frankrijk trad alleen op en niet voor anderen Het had daarvoor geen toestemming van anderen nodig Toen de Amerikaanse minister Vance 10 dagen eerder in Parijs was, zo zei Giscard, had hij hem daarom opzettelijk niets gezegd over de mogelijke Franse actie Het was in dit geval te prefereren dat Frankrijk alleen, zonder Amerikaanse toestemming, optrad, aldus Giscard Want op die manier kon worden getoond dat er problemen en situaties zijn waar Europa zichzelf moet manifesteren
In dit geval manifesteerde Europa zijn belang bij Afrika door tussenkomst van Frankrijk, dat zijn Europese partners hierover had gemformeerd, aldus Giscard
,,Dat het belang van de Afrikaanse problemen werd onderstreept door Frankrijk in naam van Europa en niet in naam van een supermogendheid buiten Europa is op zichzelf een teken van een verantwoorde onafhankelijke politiek ··

Het beleid van de Franse regering werd in Frankrijk vooral bekritiseerd door socialisten en communisten.

Op 15 april gaf de Amerikaanse president Carter in een boodschap aan Giscard blijk van zijn goedkeuring van en steun aan het Franse initiatief, ook al verklaarde de Amerikaanse regering geen wapens (tanks e.d.) aan Zaïre te zullen leveren.

Op 18 april bleken de reacties binnen de EG tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken verdeeld. Terwijl België en West-Duitsland het Franse initiatief gerechtvaardigd achtten en meenden dat dit moest worden gesteund, zouden de ministers van Denemarken, Ierland, Italië en Nederland deze opvatting niet hebben gedeeld.
In Afrika werd de Franse actie gesteund door Egypte en Soedan. Op 30 mei werd in Cairo officieel bekendgemaakt dat 50 Egyptische piloten en technici die begin mei naar Zaïre waren gestuurd nu waren teruggekeerd in Egypte. Behalve van deze landen ontving Zaïre ook steun van Oeganda en Senegal.
De Marokkaans-Franse tussenkomst werd in Algerije en Nigeria kritisch beoordeeld en duidelijk veroordeeld door Angola, Cuba en de SU. China daarentegen steunde Zaïre en zond hulpgoederen.

Zaïre schort betrekkingen met Cuba en DDR op

Op 4 april schortte Zaïre de diplomatieke betrekkingen met Cuba op en het wees alle Cubaanse diplomaten uit, nadat volgens de officiële verklaring Zaïrese veiligheidsfunctionarissen bij een Cubaanse diplomaat documenten hadden aangetroffen die Cuba's betrokkenheid bij de inval in Shaba aantoonden.

Op 2 mei volgde de opschorting van de diplomatieke betrekkingen met de DDR, waarbij alle Oostduitsers 48 uur de tijd kregen om het land te verlaten. Reeds op 29 april had het Zaïrese persbureau AZAP de DDR beschuldigd van de levering van wapens en munitie aan de opstandelingen, wat daags erop door de DDR was ontkend, maar op 2 mei verklaarde minister Karl I Bond dat grote hoeveelheden Oostduitse wapens door regeringstroepen waren buitgemaakt.

Hoewel president Moboetoe op 21 april de SU als vijand nr. 1 kenschetste en de samenwerking op onderwijsgebied en voorlichting verbrak, werden de diplomatieke betrekkingen gehandhaafd.

Geleidelijke terugtocht invallers

Na de stopzetting van de Franse luchtbrug op 16 april werden de fronten in Shaba gestabiliseerd en begon een geleidelijke opmars van de gecombineerde Zaïrees-Marokkaanse troepen naar het westen.
Daarbij optredende vertragingen werden toegeschreven aan het ondermijnen van wegen en spoorwegen door de opstandelingen en door hun toepassing van de tactiek van de verschroeide aarde, maar ook was sprake van represailles door regeringstroepen. Op **29** april zou president Moboetoe in dit verband

Zaïrese troepen planten een vlag na de herovering van Mutshatsha.

de Lundabevolking van West-Shaba hebben beloofd dat zij geen represailles hoefde te vrezen.

Op 25 april werd de herovering van de stad Mutshatsha door Zaïrese en Marokkaanse troepen officieel bekendgemaakt. Deze op resp. 4.000 en 1.000 man geschatte eenheden heroverden vervolgens Kasaji (120 km van de grens met Angola) op 11 mei, de grensstad Dilolo op 20 mei, Sandoa (benoorden de spoorlijn naar Lobito) op 25 mei en Kapanga op 26 mei. Daarop zouden de resterende rebellen zich in twee kolonnes in Angola hebben teruggetrokken.
Na de val van Dilolo zouden de Marokkaanse troepen niet verder aan de strijd hebben deelgenomen. Op 22 mei deelde de Marokkaanse minister van buitenlandse zaken, Ahmed Laraki, mee dat de Marokkaanse missie in Zaïre was beëindigd en op 2 juni verklaarde zijn Zaïrese ambtgenoot Karl I Bond dat de Marokkanen tegen 12 juni naar huis zouden terugkeren.
President Moboetoe, die sinds eind april zijn hoofdkwartier in Kolwezi (Shaba.) had, keerde op 28 mei in Kinsjasa terug. Op 9 en 10 juni bezocht hij Parijs om de Franse president te bedanken voor zijn hulp. Daarop volgden bezoeken aan België, West-Duitsland en Marokko.
In een officieel rapport over de invasie werd op 17 aug. gesteld dat tijdens de strijd 219 officieren en manschappen waren gedood of vermist aan Zaïrese zijde.

Invasie zonder medeweten van president Neto?

Op 10 juni meldde het weekblad *Jeune Afrique* dat de inval in Shaba overhaast was georganiseerd door generaal Nathanael Mbumba, nadat president Neto van Angola had gedreigd zijn ca. 6.000 man sterke troepen te ontwapenen. Voor de door hem reeds lang beoogde invasie had Mbumba niet de medewerking weten te verkrijgen van andere anti-Moboetoe groeperingen, zoals de Parti de la révolution populaire o.l.v. Laurent Kabila.

Nieuwe opstand ontkend

Op 29 jan. deelde Jean Tsjombe, zoon van wijlen premier Moise Tsjombe, aan het persbureau *Belga* te Brussel mee dat in Shaba opnieuw een opstand was uitgebroken. Dit bericht werd de volgende dag door de Zaïrese ambassade in Brussel tegengesproken. *The Times* (2-2) maakte echter melding van een concentratie van 3.000 rebellen in Angola tegenover het Zaïrese grensdorp Luashi als reactie waarop Zaïre twee bataljons commando's naar Shaba had gestuurd.

ZUID-AFRIKA

ONAFHANKELIJKHEID VOOR BOPHUTHATSWANA. INTERNATIONAAL NIET ERKEND

Op 6 dec. 1977 te 0.00 uur werd Bophuthatswana als tweede thuisland van Zuid-Afrika tot onafhankelijke republiek geproclameerd. De ceremonie in de nog in aanbouw zijnde hoofdstad Mmabatho was een herhaling van de festiviteiten in Transkei in oktober 1976. De onafhankelijkheid wordt slechts erkend door Zuid-Afrika en Transkei. Het gebied heeft een oppervlakte van 40.000 km2, verdeeld over zeven los van elkaar staande ,,eilanden". Het wordt bewoond door 67 Tswana-sprekende stammen, van wie 1.174.000 personen in het land zelf en 1.283.600 in Z.-Afrika leven. Economisch gezien is Bophuthatswana sterker dan Transkei. Het is rijk aar, mineralen (mogelijkheden voor 60% van de wereldproduktie van platina), en ook de landbouw biedt mogelijkheden. Met Zuid-Afrika blijft het gebied verbonden door financiële banden (voorlopig ontvangt het van Zuid-Afrika tweederde van de begrotingskosten) en een niet-aanvalsverdrag, waarbij de nationale garde onder bevel van een Zuidafrikaanse officier staat. Alle in Zuidafrikaanse werkende burgers verliezen hun Zuidafrikaanse staatsburgerschap. (Zie pag. 705-'76)
Na de onafhankelijkheidsverklaring werd premier Lucas Mangope door het parlement eenstemmig tot president gekozen. De 53-jarige leider kan na de verkiezingen van augustus 1977 rekenen op een meerderheid van 90 van de 96 zetels in de Wetgevende Vergadering, maar de opkomst bij die verkiezingen bedroeg niet meer dan 12%.

Daags voor de onafhankelijkheid namen Lucas Mangope (l.) en de Zuidafrikaanse president Diederichs (r.) de laatste parade van Zuidafrikaanse troepen af.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

INTERNE REGELING VOOR RHODESIË?

Na 10 weken van besprekingen, verdeeld over 36 zittingen, en een impasse van ca. 3 weken werd op de 37ste zitting op 15 febr. een beginsel-akkoord bereikt tussen het blanke minderheidsbewind van premier Ian Smith en de leiders van drie ,,gematigde" zwarte nationalistische bewegingen: bisschop Moezorewa (United African National Council), senator Chief Jeremiab Chirau (Zimbabwe United People's Organization) en Elliott Gabellah (namens de ANC van ds. Ndabaningi Sithole). Hoewel de besprekingen tussen de vier partijen nog niet zijn afgerond en nieuwe moeilijkheden zijn gerezen, meent The *Economist* (25-2) dat zij te ver zijn gegaan om nog toe te laten dat de hele regeling mislukt.

Wat na 12 jaar van een steeds ernstiger wordend conflict ter zake doet, aldus The *Observer* (19-2), is dat aan de gevechten een eind komt en dat er een werkelijke basis voor een meerderheidsbewind moet zijn. Men moet zich afvragen of het beginselakkoord deze twee doeleinden kan bereiken dan wel of het in feite niet juist het tegengestelde resultaat kan opleveren — nog ernstiger gevechten en een nog grotere buitenlandse inmenging, nu het akkoord door de andere nationalistische beweging, het Patriottisch Front van Joshua Nkomo en Robert Mugabe — dat vooral voor de guerrilla verantwoordelijk is — en de frontlijnstaten is verworpen.

Reeds op 29 jan had Nkomo verklaard: ,,Iedere overeenkomst die premier Smith mocht aangaan zonder dat het Patriottisch Front daarbij betrokken is, zal automatisch als ongeldig worden beschouwd en de strijd zal in dat geval worden voortgezet" Hij was toen niet Mugabe op Malta voor overleg (30/1-1/2) met de Britse minister van buitenlandse zaken Owen en de Amerikaanse VN-ambassadeur Young

Bovendien hebben eerdere onderhandelingen van nationalistische leiders met de regering-Smith nooit tot een echie overeenkomst geleid.

Voorgeschiedenis

Zo had bisschop Moezorewa als voorzitter van de op 16 dec 1971 opgerichte ANC van 17 juli 1973 tot 21 juni 1974 met de regering-Sniith onderhandeld over voorstellen voor een constitutionele regeling Daaruit voortvloeiende regeringsvoorstellen werden echter op 2 juni 1974 door de ANC verworpen, omdat op grond daarvan volgens de ANC pas na 40 a 60 jaar pariteit tussen Afrikanen en blanken in het parlement zou worden bereikt. Moezorewa maakte vervolgens op 21 juni 1974 bekend dat hij het overleg met Smith had afgebroken uit protest tegen de arrestatie van perssecretaris Edson Sithole Bovendien besloot de ANC de door Smith voorgestelde rondetafelconferentie, van Rhodesièrs, de „indaba'', te boycotten, omdat slechts m een door Engeland voorgezeten constitutionele conferentie heil werd gezien (Zie pag 546/3 e v -1974)

Na een Zuidafrikaanse bemiddelingspoging kwam weliswaar op 11 dec. 1974 een akkoord tot stand tussen de regering-Smith en de ANC over o m een staakt-het-vuren en de bijeenroeping van een constitutionele conferentie (pag 241 e v.-1975), het z g akkoord van Loesaka, maar interpretatieverschillen over de bepalingen van dit akkoord en voortdurende incidenten droegen bij tot een stagnatie van verder overleg Dit werd door de arrestatie van ds Ndabaningi Sithole op 4 maait 1975 tot 22 mei 1975 onderbroken (pag 335/2-'75) en raakte vervolgens in een impasse

Pas het door bemiddeling van Zuid-Afrika en Zambia tot stand gebrachte akkoord van Pretoria van 12 aug 1975 (pag. 221/1-75) bracht het overleg weer op gang De onder auspicien van genoemde staten op 25/26 aug 1975 gehouden conferentie bij de Victoria-watervallen (pag 221/3-'76) bleef zonder resultaat Er volgde een scheuring in de ANC, die uiteen viel in een ,,externe" vleugel — met ds N Sithole, bisschop Moezorewa en voorts o a Elliott Gabellah — en een binnenlandse vleugel o l v Joshua Nkomo

Tussen Nkomo en premier Smith begonnen op 31 okt. 1975 besprekingen over een constitutionele regeling (pag 226 e v.-'76), die op 19 maart 1976 werden afgebroken, omdat premier Smith in wezen niet wilde instemmen met een datum op korte termijn voor de invoering van een zwart meerderheidsbewind (zie ook pag 652 e v -'76)

In september 1976 leidde Amerikaanse diplomatieke bemoeienis met de problemen van zuidelijk Afrika door persoonlijke tussenkomst van de toenmalige minister van buitenlandse zaken Kissinger tot de z g Rhodesie-conferentie in Geneve (zie pag 737 e v -'76 en 764 e v -'76), die op 28 okt 1976 haar eerste formele plenaire zitting kende onder voorzitterschap van de Britse VN-ambassadeur Ivor Richard met als deelnemers een delegatie van de regering-Smith en vier delegaties van Afrikaanse nationalistische organisaties. geleid door resp Joshua Nkomo en Robert Mugabe (die samenwerken in het Patriottisch Front), bisschop Moezorewa en ds N Sithole

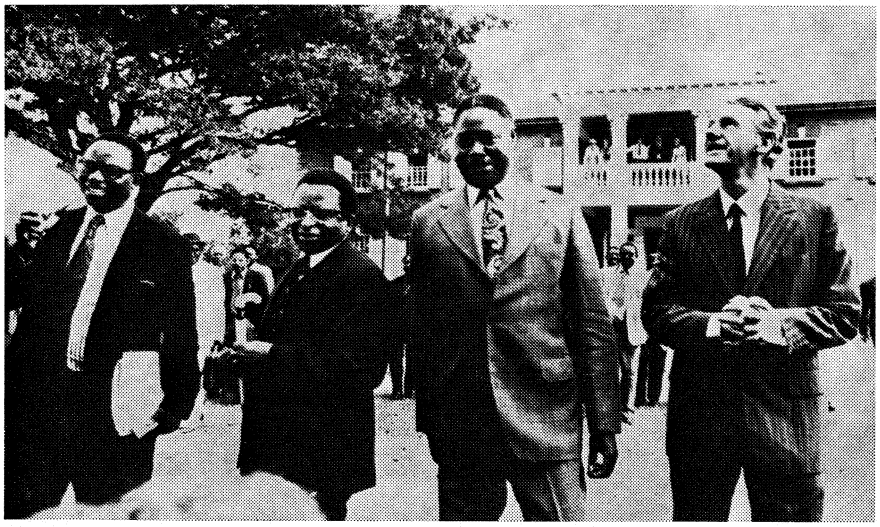
Deze conferentie leverde echter geen resultaat op en werd op 11 jan 1977 voor onbenaalde tijd uitgesteld (pag 556 e v -'77)

Het vervolgens door Engeland en de VS ontwikkelde znitiatief om tot een legale en internationaal aanvaarde onafhankelijkheid voor Rhodesie Ze komen resulteerde in de op 1 sept. 1977 gepubliceerde Brits-Amerikaanse voorstellen Deze werden vervolgens in de praktijk gedeeltelijk door de regering-Smith en het Patriottisch Front verworpen

Op 24 nov 1977 ging premier Smith op bepaalde voorwaarden akkoord met verkiezingen op basis van het beginsel één man, één stem. Op 1 dec opende hij het overleg over een z g interne regeling met de ANC o.l.v N. Sithole en de ZUPO o.l v. Chief Jeremiah Chirau Op 9 dec werd ook de UANC van bisschop Moezorewa bij dit overleg betrokken, dat uiteindelijk op 15 febr. resulteerde in bovengenoemde principe-ove eenkomst

r

Hieronder volgt een overzicht van de Brits-Amerikaanse initiatieven van juni-sept. 1977, de ontwikkeling binnen de Afrikaanse nationalistische beweging en de overwinning van Smith op die blanke Rhodesiërs. verenigd in de Rhadesische Actie Partij, die meenden dat hij te veel concessies t.a.v. de zwarte meerderheid deed.

Elliott Gabellah, bisschop Abel Moezorewa. Chief Jeremiah Chirau en Ian Smith (v l n.r) bij de bekendmaking van het beginsel-akkoord

Weekblad 47ste jaargang No. 2423, pag. 29471-29486

Scheuring in Rhodesisch Front. Vorming Rhodesische Actie Partij

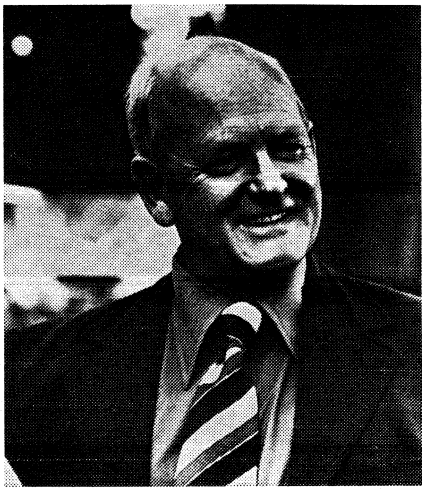
Toen premier Smith op 24 jan. 1977 de Britse voorstellen had verworpen (pag. 560/1-1977), had hij gelijktijdig een amendering van de ,,Land Tenure Act" van 1969 aangekondigd om de aspecten van rassendiscriminatie daaruit te verwijderen. Het op 23 febr. door Smith bekendgemaakte wetsontwerp voorzag in de mogelijkheid tot aankoop door leden van alle rassen van de 46,5% van Rhodesië's grond die in handen van blanken was. Dit voorstel stuitte op ernstig verzet binnen het Rhodesische Front, de blanke regeringspartij, in het bijzonder bij waarnemend voorzitter Harold Coleman. Op 12 maart 1977 trokken 12 van de 50 afgevaardigden van het RF in het Huis hun steun aan de regering in, o.w. Reginald Cowper*, de vroegere minister van defensie en coordinatie, en Edward Sutton-Pryce, plv. minister in het bureau van de premier.

Toen het wetsontwerp uiteindelijk op 4 maart 1977 met 44 tegen 12 stemmen bij 5 onthoudingen aanvaard werd, trad Sutton-Pryce dezelfde dag af. Terwijl Smith toen stelde dat de 12 wat hem betreft het RF hadden verlaten, stelden deze dat zij in de partij zouden blijven. Bovendien verwachtte Smith dat de 12 hun zetels in het Huis zouden opgeven en die in tussentijdse verkiezingen zouden betwisten, maar ook daartoe bleken de 12 niet bereid.

Op 29 april werden de 12 èn Harold Coleman door het permanente comité van het RF uit de partij gestoten, welk besluit op 23 juni voor 11 werd bevestigd, terwijl de 12de, Rodney Simmonds, tenslotte zelf uit de partij trad. Als hun voornaamste woordvoerder trad Colin Barlow op.

Op 2 juli trad Des Frost als voorzitter van het RF af, omdat hij naar zijn zeggen alle vertrouwen in de premier verloren had. Daags tevoren had oud-minister Wickus de Kock (pag. 225/3-1976) zijn zetel in het Huis beschikbaar gesteld i.v.m. zijn vertrek naar Zuid-Afrika, waar de vroegere plv. voorzitter Coleman zich reeds eerder had gevestigd.

Op 4 juli vormden de 12 uitgestoten RF-leden een nieuwe partij, de Rhodesische Actie Partij (RAP), onder de voorlopige leiding van Ian Sandeman. Later die maand sloot Frost zich bij de RAP aan.

Des Frost. de voormalige voorzitter van het Rhodesische Front.

Op 21 juli koos het RF luitenant-kolonel William Matt Knox en Peter Gardner tot voorlopig voorzitter en plv. voorzitter van de partij.

Terugkeer Sithole in Rhodesië. Steun van UANC-overlopers. Positie Moezorewa

Ds. Ndabaningi Sithole, die zich de gekozen leider van de ZANU noemt, keerde op 10 juli 1977 in Rhodesië terug na meer dan twee jaar in ballingschap te hebben doorgebracht. Bij aankomst in Salisbury verklaarde hij dat het zijn bedoeling was ,,alle secties van de Rhodesische samenleving te verzoenen om één Zimbabwe op te bouwen", maar op 28 juni had hij in Nairobi gezegd dat de ,,naar macht dorstende" leiders van het Patriottisch Front (d.w.z. Moegabe en Nkomo) aan het hoofd stonden van ,,een geheel buitenlandse creatie die geen steun had onder het volk van Zimbabwe". De detentie-order tegen Sithole van 1975 werd door die regering-Smith officieel ingetrokken.

Sithole's beweging, aangeduid als de ANC (Sithole). liet op 14 juli bij monde van perssecretaris Stephen Machagara weten dat zij bereid was Engeland te steunen om te beletten dat Rhodesië werd overgenomen door de communisten; om het Patriottisch Front buiten te sluiten ,,zullen wij ons zonodig aan de zijde van onze vroegere vijanden scharen, zolang hun doelstellingen met de onze overeenkomen".

Sithole zelf verklaarde op 5 aug. dat het beginsel van ,,één man, één stem" voor elke constitutie ,,absoluut fundamenteel" was, maar ,,wij moeten waarborgen hebben voor de minderheden". Bij wijze van tijdelijke maatregel ,,voor 5 of 10 jaar" zou in het parlement een aantal blanken moeten worden benoemd.

In de loop van augustus sloot een aantal prominente leden van bisschop Moezorewa's UANC zich aan bij de ANC (Sithole), o.w. Moton

Ndabaningi Sithole wordt door ca. 5000 aanhangers begroet bij zijn terugkeer in Salisbury na een ballingschap van 2 jaar.

* Cowper was op 12 febr. 1977 afgetreden als minister van defensie en coördinatie na kritiek op zijn voorstellen voor een grotere defensieinspanning. Hij had eerder, op 9 sept. 1976, de portefeuille van defensie overgenomen van P. K. van der Byl in ruil voor de portefeuille van openbare diensten.

Malianga (nationaal voorzitter, 1 aug.), Chakanyuka Chikosi (8 aug.), W. K. Nduka (10 aug.) en Elliott Gabellah (vice-voorzitter van de UANC, op 21 aug.).
Moezorewa was inmiddels zelf op 17 juli in Rhodesië teruggekeerd na een verblijf van 6 weken buitenslands voor het verwerven van internationale steun. Hij werd toen door meer dan 100.000 aanhangers in Salisbury verwelkomd, waar hij herhaalde dat hij alleen met Smith wilde spreken over een machtsoverdracht van de minderheid aan de meerderheid, waarbij Smith en Engeland moesten erkennen dat de UANC de steun van de grote meerderheid van de Afrikanen in Rhodesië genoot.

Op 24 juli verklaarde Moezorewa dat de UANC niet op Engeland wenste te wachten om een beslissende actie te ondernemen t.b.v. een regeling noch op Smith om ,,zijn interne twisten op te lossen" via algemene verkiezingen. Hij bepleitte de instelling van een constitutionele commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de UANC, Engeland en de Rhodesische regering, onder voorzitterschap van een voor alle partijen aanvaardbare prominente staatsrechtspecialist, om binnen drie maanden een grondwet te ontwerpen, die dan in januari 1978 kon worden goedgekeurd en op grond waarvan vervolgens in maart 1978 verkiezingen konden worden gehouden. Op 27 juli stelde de bisschop een rondetafel-conferentie voor van blanke en zwarte leiders, die over het stemrecht onder een nieuwe grondwet zou moeten beslissen. Hij zou niet aandringen op aanvaarding van het beginsel van één man, één stem als voorwaarde voor het bijwonen van die conferentie, al bleef het voornaamste principe van de UANC ook de eis van een op deze basis gekozen regering. Voor zover hem bekend verwierp het Patriottisch Front dit voorstel en daarom zou het ook aan zulke verkiezingen niet deelnemen. (Nkomo had op 12 juli in Loesaka gezegd dat alleen een conferentie van ,,het Patriottisch Front, dat het volk van Zimbabwe vertegenwoordigt, en de Britse regering, die het koloniale bestuur vertegenwoordigt" zonder vertegenwoordiging van enige andere politieke groeperingen de guerrilla kon beëindigen; Smith mocht die conferentie alleen als lid van de Britse delegatie bijwonen.)

Op 24 aug. maakte bisschop Moezorewa bekend dat hij het centrale comité en het nationale bestuur van de UANC had ontbonden. Deze maatregel leidde ertoe dat de gewezen secretaris-generaal Gordon Chavunduka aftrad en zich uit de politiek terugtrok.

Bespreking Brits-Amerikaanse voorstellen (aug. 1977)

Nadat de in mei 1977 ingestelde Brits-Amerikaanse ,,consultatieve groep" (pag. 572/2-'77) van 6 tot 11 juli een tweede ronde van besprekingen in zuidelijk Afrika had gevoerd — o.m. op 9-10 juli in Salisbury met Ian Smith, maakte deze op 18 juli via de radio bekend dat in Rhodesie algemene verkiezingen zouden worden gehouden op 31 aug. „teneinde het Rhodesische electoraat een gelegenheid te bieden om hun keuze van de politieke koers aan te geven". Smith verklaarde dat hij, omdat hij niet geloofde in een succesvol resultaat van de lopende onderhandelingen, streefde naar de goedkeuring door de kiezers van alternatieve plannen, nl. voor een interne regeling. Zijn doel was een „nieuwe grondwet, zo niet overeengekomen met de Britse regering, dan intern overeengekomen voor het eind van dit jaar". Hij voorzag ,,de instelling van een regering op brede basis, welke die zwarte Rhodesiers zou omvatten, die bereid zijn vreedzaam en constitutioneel te werken met de regering teneinde een basis te leggen, van waaruit wij in staat zullen zijn een... toekomstige grondwet op te stellen".

Smith stelde dat tijdens de laatste besprekingen met de ,,consultatieve groep" in Salisbury gebleken was dat die niet langer bereid was zich te houden aan de met de Britse minister van buitenlandse zaken Owen in Kaapstad (13 april, pag. 571/1-'77) en Salisbury (15 april, pag. 571/2-'77) gemaakte afspraken. Hij zei dat door hem van meet af aan duidelijk was gesteld dat, wilde men een vertrouwensbasis behouden, het noodzakelijk zou zijn om waarborgen te verschaffen zoals kiesrechtkwalificaties, een speciale vertegenwoordiging in het parlement en een adequaat blokkeringsmechanisme om „entrenched" (de blanke minderheid beschermende) clausules in de grondwet te beveiligen, teneinde de belangen van blanke Rhodesiërs te beschermen. De Britse regering had te verstaan gegeven dat er volgens haar alternatieve waarborgen bestonden voor kiesrechtkwalificaties en een speciale vertegenwoordiging in het parlement. De (blanke) Rhodesiërs hadden zich bereid verklaard die alternatieven te onderzoeken, maar de nieuwe voorstellen die hem de voûrafgaande week waren voorgelegd lieten slechts ruimte voor ,,één man, één stem" zonder een speciale vertegenwoordiging voor blanken en zonder adequate bescherming van minderheden in de constitutie door „entrenched" clausules. Deze omstandigheid en het feit dat werd voorgesteld dat ,,terroristen" een voorkeursbehandeling zouden krijgen bij het inlijven in de bestaande veiligheidstroepen maakten deze voorstellen geheel onaanvaardbaar voor zijn regering, aldus Smith.

R. F. Botha, de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, verklaarde op 20 juli na langdurige besprekingen met Smith in Salisbury dat de Rhodesische premier bij de verkiezingen overweldigende steun hoopte te verkrijgen ,,zodat hij in een positie zal verkeren om over een regeling te onderhandelen" die zou voorzien in een „meerderheidsbewind onder een stabiele regering.

Tijdens een ontmoeting te Londen op 12 aug. 1977 v.l.n.r. de ministers van buitenlandse zaken Vance (VS). Owen (Engeland) en Botha (Z.-Afrika).

de handhaving van wet en orde en economische vooruitgang, en het behoud van vertrouwen en steun van zowel blanke als zwarte Rhodesiërs".

Op 23 en 24 juli bezocht minister Owen Washington voor besprekingen met president Carter en zijn Amerikaanse ambtgenoot Vance over het Brits-Amerikaanse vredesinitiatief voor het bereiken via onderhandelingen van een regeling in Rhodesië, die tot een legaal en internationaal aanvaarde onafhankelijkheid voor dat land zou voeren.

Op 25 juli bracht Owen verslag uit in het Britse Lagerhuis.

Hij zei dat de situatie in Rhodesië ,,potentieel zo ernstig (was) dat het Brits-Amerikaanse initiatief, ondanks alle moeilijkheden, voortgang moest vinden". De Britse en Amerikaanse regeringen zouden al het mogelijke doen ,,om een onafhankelijk niet-raciaal Zimbabwe tot stand te brengen na een eerlijke verkiezing op basis van algemeen kiesrecht. In laatste instantie kon de vrede slechts voortvloeien uit een overeenkomst tussen die mensen, zwarten en blanken, die samen zullen wonen in een onafhankelijk Zimbabwe".
Owen zette uiteen dat algemeen kiesrecht ,,een van de centrale elementen" vormde ,,in de voorstellen die zijn besproken door de Brits-Amerikaanse consultatieve groep en dat was . . . toegejuicht door alle nationalistische leiders en vele andere leiders in Afrika". Maar met Smith was onenigheid gerezen over het beginsel ,,één man, één stem" en hij had de indruk gewekt . . . dat hij dat verwerpt en terug wenst te keren tot een gekwalificeerd kiesrecht". Als gevolg van uitgebreid overleg met alle belangrijke nationalistische leiders en met velen van de blanke Rhodesiërs in Rhodesië was de consultatieve groep ,,dichtbij" de mogelijkheid om ,,voorstellen te doen die, hoewel niet op basis van eenstemmigheid, voorstellen zijn op grond waarvan . . . het mogelijk is enige mate van overeenstemming te bereiken. Als zij in ruime mate aanvaardbaar zouden blijken te zijn, dan zou het mogelijk zijn een normale constitutionele conferentie te houden".
Wat betreft de door Smith genoemde interne regeling merkte Owen o.m. op: ,,Die voldoet niet aan het eerste vereiste . . . i.z. eerlijke verkiezingen, en die zou een voortzetting van de gewapende strijd toestaan, in welk geval het moeilijk zou zijn verkiezingen te houden in het huidige klimaat. Maar om te overleven dient elke regering in Zimbabwe, hetzij zwart hetzij blank, erkenning te verwerven van de internationale gemeenschap. Het uitsluiten van welke nationalistische leiders ook van een eerlijke verkiezingsprocedure zou een uitnodiging zijn voor een voortdurende strijd. Het is een hoofdbeginsel van het Brits-Amerikaanse initiatief dat wij niet van zins zijn de leiding van een toekomstig Zimbabwe te kiezen. Dat is voorbehouden aan het volk van Zimbabwe."

Minister Owen kondigde aan dat zou worden gewerkt aan het opstellen van gespecificeerde Brits-Amerikaanse voorstellen t.b.v. alle betrokken partijen en dat hij medio augustus verder overleg zou voeren met zijn Amerikaanse ambtgenoot Vance. Dat gebeurde op 11-12 aug. te Londen, toen een ,,definitief" plan werd goedgekeurd, dat nog op 12 aug. in Londen met de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken R. F. Botha en de Tanzaniaanse president Julius Nyerere en vervolgens met de Rhodesische nationalistische leiders Joshua Nkomo en de bisschop Abel Moezorewa werd besproken.

President Carter ontvangt op het Witte Huis president Nyerere van Tanzania.

President Nyerere was op 3-4 aug. als eerste Afrikaanse president door de Amerikaanse president Carter ontvangen en het Witte Huis had op 4 aug. meegedeeld dat beiden het erover eens waren dat het mogelijk was ,,onder Britse leiding" een methode te vinden om een zwart meerderheidsbewind in Rhodesië te bereiken ,,zonder bloedvergieten of burgeroorlog". Nyerere zei op 5 aug. dat de nieuwe voorstellen ,,eerder nuttig dan beslissend" waren, nadat Carter de vorige dag had gezegd dat de fundamentele premissen van het Brits-Amerikaanse plan door Nyerere zouden worden gesteund.

Minister Botha bracht op 18 aug. opnieuw een bezoek aan Salisbury, waar hij naar eigen zeggen premier Smith op de hoogte bracht van ,,enkele aspecten van de voorstellen, die mij door de Britten en Amerikanen zijn voorgelegd".

Na op 25 aug. in Londen nog te hebben overlegd met secretaris-generaal Waldheim van de VN vertrok minister Owen in gezelschap van Andrew Young, de Amerikaanse VN-ambassadeur, naar Afrika voor bezoeken aan Lagos (26-8), Loesaka (27/28-8), Pretoria (29-8), Dar-es-Salaam (30-8), Nairobi (31-8) en Salisbury (1-9).

In Lagos vond overleg plaats met het Nigeriaanse staatshoofd, generaal Obasanjo. In Loesaka (Zambia) werd gesproken met leiders van de vijf frontlijnstaten — eerste vice-premier José Eduardo dos Santos (Angola), vice-president Quett Masire (Botswana), president Machel (Mozambique), president Nyerere (Tanzania) en

Voor hun overleg in het State House te Loesaka (Zambia) v.l.n.r. de Britse minister van buitenlandse zaken Owen, de Amerikaanse VN-ambassadeur Young, president Nyerere van Tanzania, president Machel van Mozambique en president Kaoenda van Zambia.

president Kaoenda (Zambia) — en met de leiders van het Patriottische Front, Joshua Nkomo en Robert Mugabe
In Pretoria hespraken Owen en Young hun voorstellen met de Zuidafrikaanse premier Vorster, die twee dagen eerder Ian Smith had ontvangen, en diens minister van buibenlandse zaken Botha Vorster zei op 31 aug dat hij de opvattingen van zijn regering zeer duidelijk aan Owen en Young had uiteengezet en dat Zuid-Afrika zichzelf niet het recht toegekend had en dat ook niet zou doen om te zeggen welke oplossing er in Rhodesie moest komen
In Dar-es-Salaam volgde een nieuwe ontmoeting met Tanzania's president Nyerere. terwijl in Nairobi overleg werd gevoerd met de Keniaanse vice-president Arap Moi en vertegenwoordigers van de OAE
In Salisbury tenslotte voerden Owen en Young besprekingen met Ian Smith en drie Afrikaanse leiders Chief Jeremiah Chirau (ZUPO), bisschop Abel Moezorewa (UANC) en ds Ndabaningi Sithole (ANC-Sithole)

Op 1 sept. werden de Brits-Amerikaanse voorstellen gelijktijdig gepubliceerd in Salisbury, Washington en Londen. Diezelfde dag maakte het Britse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat veldmaarschalk Lord Carver (62), de vroegere chef van de (Britse) defensiestaf van okt. 1973 - aug. 1976, was benoemd tot resident-commissaris voor de overgangsperiode in Rhodesië. Owen en Young vertrokken die dag naar Londen, hoewel twee leden van Owens staf in Salisbury achterbleven om contact te onderhouden met Rhodesische regeringsfunctionarissen over eventuele geschilpunten.

Rhodesisch Front wint alle blanke *parlementszetels.* Reorganisatie kabinet

Inmiddels had de regerende partij, het Rhodesische Front (RF), bij de volgens de grondwet van 1969 gehouden parlementsverkiezingen op 31 aug. 1977 alle 50 voor blanken gereserveerde zetels in het 66 leden omvattende Huis van Afgevaardigden gewonnen. Het RF verwierf 44.228 van de 52.342 uitgebrachte stemmen (85%) tegen 77% van de bijna 73.000 uitgebrachte stemmen bij de vorige, in 1974 gehouden, verkiezingen.

Veldmaarschalk Lord Carver

Premier Ian Smith na het bekendworden van zijn stembusoverwinning.

De nieuwe Rhodesische Actie Partij (RAP). die 47 kandidaten had gesteld, verwierf in totaal slechts 4.904 stemmen. Andere verslagen kandidaten waren de onafhankelijke Ahrn Palley en Allan Savory van de National Unifying Force (een combinatie van de Rhodesia Party en de Centra1 Party, die 18 kandidaten had gesteld — zie ook pag. 549/2-1974). Voor de acht rechtstreeks gekozen Afrikaanse zetels (ca. 7.200 kiesgerechtigden) waren slechts 13 kandidaten. Alle Afrikaanse partijen hadden de verkiezingen geboycot, ook de Zimbabwe United People's Organization (ZUPO), die was opgericht door de stamhoofden Chief Jeremiah Chirau en Chief Kayisa Ndiweni, nadat zij op 29 dec. 1976 uit de regering-Smith waren getreden (pag. 654/1 - 1976).

Op 18 sept. maakte Smith de samenstelling van zijn gereorganiseerde kabinet bekend.

Premier - Ian Douglas Smith, vice-premier en financiën - David Smith; defensie en gecombineerde operaties - Roger Hawkins (voorheen alleen gecomb operaties); buitenlandse zaken en voorlichting, immigratie en toerisme - Pieter K van der Byl (voorheen alleen buitenlandse zaken) justitie, wet en orde - Hilary Squires; binnenlandse zaken - Rollo Hayman (voorheen landbouw); gezondheid, mankracht, industriele betrekkingen en sociale zaken - Rowan Cronjé; handel en industrie - senator Desmond Lardner-Burke, plaatselijk bestuur en huisvesting - William Irvine landbouw - Mark Partridge (voorheen defensie): onderwijs - Wilfrid Walker, mijnbouw, gronden, natuurlijke hulpbronnen en waterstaat - Bernard H Mussett (voorheen binnenlandse zaken): wegen en verkeer, transport en energie - vice-luchtmaarschalk Archibald Wilson

De wijzigingen waren deels het gevolg van de omstandigheid dat drie vorige ministers zich niet beschikbaar hadden gesteld voor herverkiezing: Elias Broomberg, Ian Dillon en Arthur Philip Smith De portefeuille van gezondheid enz. was op 28 febr. 1977 ingesteld en opgedragen aan Cronjé, voorheen minister van arbeid, gezondheid en sociale zaken De portefeuille „gecombineerde operaties" dateerde van 7 maart 1977 met de benoeming van Hawkins, tot dan toe minister van transport en energie Bij de daarop volgende kabinetsreorganisatie van 10 maart 1977 was Partridge met defensie belast i p v met gronden en natuurlijke hulpbronnen, welke post toen was opgedragen aan Arthur Philip Smith, die op zijn beurt de portefeuille van onderwijs afstond aan Wilfrid Walker (tot dan toe plv. minister van binnenlandse zaken) Bij diezelfde gelegenheid was vice-luchtmaarschalk Archibald Wilson in de regering opgenomen

Inhoud Brits-Amerikaanse voorstellen

De Brits-Amerikaanse voorstellen, vervat in een Brits Witboek (Cmnd 6919), bestonden uit een voorwoord met de zeven elementen waarop de

voorstellen waren gebaseerd; voorstellen i.z. de regeling van de grondwet, het overgangsbestuur en het Zimbabwe Ontwikkelingsfonds; en drie aanhangsels m.b.t. de onafhankelijkheidsgrondwet, de overgangsconstitutie en het ontwikkelingsfonds. Details ontleend aan het Witboek en Survey of Current Affairs (sept. 1977) zijn:

VOORWOORD De .voorstellen zijn gebaseerd op de volgen* elementen.

(1) De machtsoverdracht door het illegale regime en een terugkeer tot de legaliteit.

(2) Den ordelijke en vreedzame overgang naar de onafhankelijkheid in de loop van 1978.

(3) Vrije en onpartijdige verkiezingen op basis van een algemeen volwassenenkiesrecht

(4) De instelling door de Britse regering van een overgangsbestuur, met als taak het begeleiden van de verkiezingen voor een onafhankelijkheidsregering.

(5) Een aanwezigheid van de Verenigde Naties, incl een VN-troepenmacht, gedurende de overgangsperiode

(6) Een onafhankelijkheidsgrondwet die voorziet in een democratisch gekozen regering, de afschaffing van discriminatie, de bescherming van individuele mensenrechten en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht

(7) Een Ontwikkelingsfonds om de economie van het land te doen herleven dat door het Verenigd Koninkrijk en de Verensgde Staten gezien wordt als begrepen in de uitvoering van de regeling als geheel

GRONDWET Na eer overzicht te hebben gegeven van het Brits-Amerikaanse vredesinitiatief sinds 10 maart 1977 werden voorstellen gedaan m b t de grondwet „ De onafhankelijkheidsgrondwet zal bepalen dat Zimbabwe een soevereine republiek zal zijn Voorzieningen zullen worden getroffen voor democratische verkiezingen op basis van één man, één stem en en vrouw, een stem, voor een Nationale Vergadering van één Kamer Verkiezingen zullen plaatsvinden op basis van kieskringen met één enkel lid ( ) De voorstellen hoeven niet noodzakelijkerwijs in te houden dat zij alternatieve mogelijkheden uitsluiten op bepaalde terreinen die de kern van de constitutie niet raken ..

„Discriminatie zal wonden verboden door een „Bill of Rights" die de rechten van het individu beschermt (.) Deze Bi1l of Rights zal in de grondwet worden verankerd en zal bij de rechtspraak gelden zodat benadeelde individuen hun recht via de gerechtshoven afdwingen De Bi1l of Rights zal de regering van Zimbabwe toestaan maatregelen i z landhervorming in te voeren, terwijl die (tegelijk) het recht op particuliere eigendom garandeert De constitutie zal ook een onafhankelijke rechterlijke macht instellen en een onafhankelijke Commissie voor Openbare Diensten om een efficient en niet-politiek ambtenarenapparaat te waarborgen"
„De regering van Zimbabwe zal de activa en schulden van de regering van Zuid-Rhodesie erven en zal vroegere en huidige pensioenverplichtingen in de openbare sector overnemen, waarbij de rechten van de gepensioneerden door de grondwet worden gegarandeerd De grondwet zal de fundamentele bepalingen bevatten die het staatsburgerschap van Zimbabwe regelen en deze zullen worden beschermd De kwestie van ... een dubbel staatsburgerschap. zal een zaak zijn voor verdere discussie met de partijen."

OVERGANGSBESTUUR „Het is een fundamentele premisse voor de Britse en Amerikaanse regeringen dat het huidige illegale regime de macht zal overdragen, zodat het overgangsbestuur op vreedzame wijze kan worden geinstalleerd De twee regeringen tullen die stappen nemen die hen passend lijken om de machtsoverdracht door de heer Smith (of zijn opvolger) op een overeengekomen dag te verzekeren
De Britse regering zal de voorstellen i.z. de onafhankelijkheidsconstitutie aan de Veiligheidsraad voorleggen en ook haar voorstellen voos het bestuur van het gebied Rhodesie tijdens de overgangsperiode die tot de onafhankelijkheid voert Laatstgenoemde (voorstellen) zullen de volgende elementen bevatten. (a) De benoeming door de Britse regering (..) van een resident-commissaris en een plaatsvervanger. De rol van de resident-cammissaris zal zijn het besturen van het land, het organiseren cn begeleiden van de algemene verkiezingen, die binnen een periode van niet langer dan zes maanden, tot onafhankelijkheid voor Zimbabwe zullen leiden, en het voeren van het bevel, als opperbevelhebber, over alle strijdkrachten in Rhodesie, behalve over de VN-vredesmacht voor Zimbabwe (zie hieronder)

(b) De benoeming door de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, op gezag van de Veiligheidsraad, van een Speciale Vertegenwoordiger, wiens rol zal zijn om (samen) te werken met de resident-commissaris en erop toe te zien dat het bestuur van het land en de organisatie en uitvuering van de verkiezingen eerlijk en onpartijdig zijn

(C) De instelling per resolutie van de Veiligheidsraad van een VN-vredesmacht voor Zimbabwe, waarvan de rol kan bestaan uit

(1) het toezicht op het staakt-het-vuren (zie hieronder);

(2) steun aan de civiele macht;

(3) verbindingen met de bestaande Rhodesische strijdkrachten en met de troepen van de Bevrijdingslegers.

De secretaris-generaal zal worden uitgenodigd een vertegenwoordiger te benoemen om, voor de ovengangsperiode. besprekingen te beginnen met de benoemde Britse resident-commissaris en met alle partijen met het oogmerk de respectievelijke rollen van alle troepen in Rhodesië vast te stellen

(d) De primaire verantwoordelijkheid voor de handhaving van wet en orde tijdens de ovengangsperiode zal berusten bij de politietroepen. Zij zullen onder bevel staan van een politiecommissams, die zal worden benoemd door en verantwoordelijk zal zijn jegens de resident-commissaris De Speciale Vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN kan verbindingsofficieren bij de politietroepen benoemen

(e) De vorming — zo spoedig mogelijk na de instelling van het overgangsbestuur — van een nieuw Nationaal Leger van Zimbabwe, dat te zijner tijd alle bestaande strijdkrachten in Rhodesië zal vervangen en het leger van de toekomstige onafhankelijke staat Zimbabwe zal zijn.

(f) De instelling door de resident-commissaris van een kies- en grenscommissie, met als taak het uitvoeren van de registratie van de kiezers, de begrenzing van de kiesdistricten en het houden van algemene verkiezingen ten behoeve van de Onafhankelijkheidsgrondwet
Op de overeengekomen dag, waarop de macht wordt overgedragen aan het overgangsbestuur, (...) zal een staakt-het-vuren van kracht worden binnen Rhodesie en zullen maatregelen worden genomen om sancties op te heffen."

ONTWIKKELINGSFONDS. „Het ontwikkelingsfonds voor Zimbabwe, gezamenlijk gesponsond door de Britse en Amerikaanse regeringen, zal als streefbedrag een minimum hebben van tegen de $ 1.000 mln en een maximum van iets beneden de $ 1500 mln, waarvoor aan regeringen in vele delen van de wereld zal worden gevraagd een bijdrage te leveren Het doel ervan zal zijn fondsen te verschaffen voor de economische stabiliteit en ontwikkeling van een onafhankelijk Zimbabwe door hulp aan verschillende sectoren en programma's zoals plattelandsontwikkeling, onderwijs, gezondheidszorg, sociale en economische infrastructuur, en programma's voor het hervestigen en opleiden van Afrikanen, met inbegrip van hen die door het huidige conflict zijn getroffen De werking van het fonds zal helpen verzekeren dat de verplichtingen van de regering van Zimbabwe de economische ontwikkeling van Zimbabwe niet zullen remmen wegens gebrek aan buitenlandse valuta en zal daardoor ook diegenen helpen gerust te stellen die vrezen dat de nieuwe regering niet bij machte zou zijn deze verplichtingen na te komen
De instelling en verdere werking van het fonds zijn inbegrepen in de aanvaarding en uitvoering van de regeling als geheel ..

CONCLUSIE „De Britse en Amerikaanse regeringen geloven dat de bovenstaande voorstellen aan alle burgers van het onafhankelijke Zimbabwe veiligheid maar geen bevoorrechte positie krachtens de wet verschaffen alsmede gelijke politieke rechten zonder discriminatie en het recht om te worden geregeerd door een regering naar eigen keuze Zij geloven ook dat de voorgestelde regelingen voor de machtsoverdracht erop zijn berekend om een snelle, ordelijke en vreedzame overgang naar de onafhankelijkheid te verzekeren Zij zijn overeengekomen hun gezamenlijke invloed ten volle aan te wenden om de voorstellen ten uitvoer te brengen Maar een duurzame regeling kan niet van buitenaf worden opgelegd: Het is het volk van Zimbabwe dat zijn eigen onafhankelijkheid moet verwerven Deze voorstellen bieden het een mogelijkheid daartoe De twee regeringen verzoeken het dringend die kans te grijpen."

Tot medio november werden pogingen in het werk gesteld om de Brits-Amerikaanse voorstellen tot uitvoering te brengen, maar toen bleek dat dit initiatief door diverse van de betrokken partijen was afgeschreven. Premier Smith stelde op 10 nov. dat het mislukt was en dat hij daarom zijn eigen plan voor een interne regeling zou voortzetten.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

REGERINGSMEDEDELING OVER DE FINANCIËLE TOESTAND

Minister van financiën Geens heeft op 14 febr. in de Kamer voorlezing gedaan van een regeringsmededeling over de financiële toestand.

Begroting 1977

Over de resultaten van de begroting voor 1977 verklaarde hij:

De belastingontvangsten over 1977 bedragen 757 mrd. Tegenover de oorspronkelijke raming geeft dit een min-waarde van 55,9 mrd. Tegenover de aangepaste raming voor 1977 bedraagt de min-waarde 15,5 mrd. Deze laatste berekening is het gevolg van de sinds juli 1977 ingetreden vermindering van de BTW en gelijkgestelde heffingen. Bepaalde belastingmaatregelen die in de loop van 1977 werden getroffen en in de aangepaste inkomstenraming voor 1977 waren opgenomen (inzonderheid de verhoging m.i.v. 1 april 1977 van de BTW op goederen en diensten) hebben niet het verhoopte rendement opgeleverd, mede ten gevolge van de vertraging in de economische activiteit. De niet-fiscale ontvangsten die oorspronkelijk werden geraamd op 23,8 mrd en medio 1977 op 27,8 mrd, hebben uiteindelijk 28,5 mrd opgeleverd, zodat de totale ontvangsten van de lopende verrichtingen 785,5 mrd opleveren.
Tegenover die ontvangsten staan uitgaven, op basis van kasverrichtingen, voor 860,6 mrd. Het tekort op de lopende verrichtingen bereikt dus een bedrag van 75,1 mrd tegenover de 60,2 mrd, vermeld bij het opstellen van de feuilleton voor 1977. Van hun kant leverden de kapitaalverrichtingen in ontvangsten 8,7 mrd en in uitgaven 95,3 mrd op wat een tekort betekent van 86,6 mrd tegenover de herziene raming van 97,3 mrd.
Hierdoor wordt het saldo van de begrotingsverrichtingen 161,7 mrd waarbij het saldo moet worden gevoegd van de schatkistverrichtingen, wat een totale schuldstijging van 167,4 mrd geeft.
Bij de aanpassing van de begroting voor 1977 werd het globaal netto te financieren saldo of de stijging van de Rijksschuld voor 1977 op 159 mrd geschat. De verhoging bedraagt bijgevolg 8,4 mrd.
Deze gegevens roepen de vraag op naar de oorzaken van dit belangrijk tekort op de lopende verrichtingen, dat voortspruit enerzijds uit meeruitgaven ten belope van, per saldo, 23,9 mrd, en anderzijds uit een globale minderwaarde aan ontvangsten van 51,2 mrd.
De hoofdreden ligt in de aanzienlijke afwijking tussen de reële ontwikkeling van het BNP tegenover de ramingen, die medio 1976 werden opgesteld. Volgens de jongste berekeningen van het Planbureau zou de feitelijke groei van het bruto nationaal produkt in 1977, 1,7% in volume, 7,8% in prijzen en 9,6% in waarde bedragen. Tegenover de oorspronkelijke ramingen inzake de ontwikkeling van het BNP in 1977, nl. 3,2% in volume en 10,5% in prijzen, in het totaal 14,2%, is dit een vermindering met 4,6 punten.

Economisch budget 1978

Over het economisch budget 1978 verklaarde de minister: Het Planbureau heeft zopas het economisch budget voor 1978 uitgewerkt.

Op basis van deze berekeningen, die in de huidige economische situatie met grote omzichtigheid moeten worden benaderd, voorziet men in een groei van het BNP met 9,4%, waarvan 3,4% in volume en 5,7% in prijzen. Tegenover de gegevens waarop de begroting van 1978 was gebaseerd, is dit een gunstige ontwikkeling. De reële groei zou lichtjes hoger liggen dan midden 1977 werd verwacht, terwijl anderzijds het inflatieritme heel wat lager zou liggen.
Alhoewel de grootste stimulans voor het verbruik zal uitgaan van het overheidsverbruik, zal ook de groei van het particulier verbruik in volume iets hoger liggen dan in 1977, nl. 3,0% tegenover 2,6% in het voorbije jaar.
De totale bruto-investeringen zouden in 1978 in volume met 3% stijgen tegen 0,3% in 1977. Volgens het Planbureau zouden de overheidsinvesteringen een toename vertonen met 5,3% terwijl de investeringen der privébedrijven in volume met 2,3% zouden stijgen, tegenover een daling met 0,2% in 1977.

Begroting 1978

Minister Geens ging dan nader in op de begroting voor 1978.

Ingevolge de minderontvangsten voor 1977 moet vooreerst de vertrekbasis zelf herzien worden. Hiervan uitgaande moeten wij voor 1978 met een eerste minderopbrengst van 17 mrd rekening houden. Ook de groeihypothese van het BNP is gewijzigd. In plaats van 3% in volume en 8% in prijzen, d.i. 11,2% in waarde, moeten de ontvangsten herberekend worden op basis van het economisch budget, zijnde 3,4% in volume en 5,7% in prijzen, of 9,4% in waarde.

Deze nieuwe gegevens zijn bemoedigend, aangezien de vooruitzichten inzake de reële groei worden bevestigd terwijl het geraamde inflatieritme verder afneemt. Het afremmen van de inflatie blijft immers een van de prioritaire doelstellingen van de Regering omdat wij de concurrentiekracht van onze economie moeten beveiligen en de stabiliteit van onze munt, zowel intern als extern, willen handhaven. Het terugschroeven van de inflatie is bovendien de meest aangewezen weg om te komen tot een rechtvaardiger verdeling van de belastingdruk.
Aangezien echter elke vermindering van het BNP met 1 punt een weerslag op de ontvangsten van 1978 heeft van ongeveer 9 mrd, is het duidelijk dat de ontvangsten ook de invloed hiervan zullen ondergaan.
Beide factoren — de gewijzigde vertrekbasis en het lagere groeiritme van de inflatie — leiden tot een ontvangstenvermindering tussen 35 à 40 mrd.
Op het ogenblik worden door het ministerie van Financiën nauwkeuriger berekeningen doorgevoerd om het nieuwe cijfer voor 1978 vast te stellen.

Ongetwijfeld heeft de gunstige evolutie inzake het inflatieritme ook haar invloed op de uitgaven van het Rijk, vooral voor de aan de index gebonden kredieten, die nagenoeg 60% van de uitgaven vertegenwoordigen. Evenwel lopen beide verminderingen niet parallel en bedraagt de mogelijke afname van de uitgaven heel wat minder dan de vermindering op de ontvangsten.

Zoals dit sinds enkele jaren het geval is, worden op dit ogenblik de gegevens van de begrotingscontrole per einde januari onderzocht. Van zodra door mijn Collega van Begroting de synthese hiervan opgesteld is, zal de Regering de concrete maatregelen tot vemindering van de uitgaven vaststellen. Na het beëindigen van deze werkzaamheden zal zij het Parlement hierover volledig inlichten.
Het oorspronkelijk deficit op de lopende verrichtingen van 24 mrd zou echter, door de verwachte vermindering van de fiscale ontvangsten, tot 60 à 65 mrd kunnen oplopen.

Het is begrijpelijk dat onze bevolking, in heit licht van deze gegevens, vragen stelt over een eventuele, nieuwe verhoging van de belastingdruk. De Regering bevestigt dat, na de uitvoering van die beslissingen die met het oog op de begroting van 1978 werden getroffen, er geen sprake kan zijn van nieuwe fiscale lasten, die economie en bevolking verder zouden bezwaren.

Voorts zei de minister o.a.:

Wij moeten zonder uitstel en met een juist inzicht, de uitgaven van de overheid in hun overmatige groei afremmen, ze ombuigen en sterker oriënteren op een versteviging van onze economie.
De Regering heeft reeds een aantal procedures voor de correcte uitvoering van de begrcting vastgelegd. De verantwoordelijkheid van de betrokken ministers wordt versterkt en het Parlement zal zijn rol van toezicht op een meer doeltreffende wijze kunnen vervullen.
Het algemeen objectief, dat door de Regering hij de herziening van de begroting voor 1978 zal worden nagestreefd, bestaat erin de uitgaven te beperken tot de oorspronkelijke vooruitzichten. Dit betekent dat onvermijdelijke meeruitgaven, die voortspruiten uit de economische ontwikkeling en uit de inspanningen om de economie aan te zwengelen, moeten gecompenseerd worden door besparingen in andere sectoren.
Immers, ingevolge de crisis en mede door de sterke inspanning inzake overheidsinvesteringen, heeft het beroep van de Schatkist op de kapitaalmarkt tijdens de jongste jaren een grote omvang bereikt. Dank zij de gunstige ontwikkeling van het spaarwezen kon in 1977 de financiering van het globale tekort van 167 mrd — lopende en kapitaalverrichtingen — voor 80% worden gefinancierd door leningen op lange termijn en werd de financiering op korte termijn derhalve tot 20% teruggebracht, tegenover 30% in 1976. Tevens was het mogelijk het beroep op buitenlandse leningen uit te sluiten.
Er zijn evenwel grenzen aan de mogelijkheden van de kapitaalmarkt. Een heropleving van de privé-investeringen zou reeds onmiddellijk spanningen op de kapitaalmarkt veroorzaken waardoor de rentetarieven zouden stijgen, wat de financiële lasten van de overheid en van onze ondernemingen zou verzwaren.
De Regering gaat ervan uit dat de inspanning tot bevordering van de openbare en privé-investeringen een beroep op de kapitaalmarkt ten volle verrechtvaardigt. Zij kan bovendien aanvaarden dat de last van de economische crisis tijdelijk door de Schatkist wordt opgevangen. Maar het zou onverantwoord zijn bestendig de tekorten op de lopende verrichtingen af te wentelen op de toekomst, die aldus zwaar zou worden gehypothekeerd.
De snelle aangroei van de lasten van de overheidsschuld bemoeilijkt bovendien de flexibiliteit van de begrotingspolitiek, die juist in deze periode zou moeten worden verhoogd.
Het is daarom noodzakelijk dat het stijgingsritmc van de Rijksschuld krachtig wordt afgeremd.

De regeringsmededeling handelde tenslotte nog over het monetair beleid, de economische politiek tot opvijzeling van de bedrijvigheid en besloot met een beklemtoning van de drie krachtlijnen, waarop het kabinet steunt:

- geen verhoging van de belastingen;
- systematische toepassing van alle mogelijke uitgaven-verminderingen;
- resolute afremming van de stijging van de rijksschuld.

Tijdens het debat dat op de regeringsmededeling volgde betreurden de woordvoerders van de oppositie, dat de regering nog geen concreet plan van besparingen had ingediend.

TAALGEBRUIK IN BESTUURSZAKEN

Tussen de stad Vilvoorde en de centrale overheid is een interpretatie-betwisting gerezen betreffende de toepassing van de taalwetgeving in bestuurszaken.

Op 25 juli 1977 besliste het college van burgemeester en schepenen van Vilvoorde geen Franse brieven van particuliere burgers meer te beantwoorden.
De gouverneur van Brabant schorste die beslissing op 21 sept. 1977 op grond van art. 52 van de samengevoegde wetten op het taalgebruik in bestuurszaken, van art. 59bis, pair. 3, alinea 3 van de Grondwet, en van het advies van de raad van state van 14 dec. 1976. De gouverneur meende dat het gemeentebestuur van het in Vlaanderen gelegen Vilvoorde wel degelijk in het Frans mocht antwoorden

Op 19 okt. 1977 besliste het college van Vilvoorde zijn oorspronkelijk standpunt te handhaven; het weigerde kort daarop rekening te houden met een KB van 28 nov. 1977 dat de beslissing van het college vernietigde.
De betwisting kwam ter sprake in de Senaat op 15 en 16 febr. 1978. Mevr. L. Mathieu-Mohin (FDF) verweet het college van Vilvoorde een ,,uitdagend beleid" te voeren dat de pacificatie tussen de taalgemeenschappen ondermijnde. Minister van binnenl. zaken Boel ging nader op het probleem in en verklaarde dat de taalwetgeving niet bepaalt in welke taal particulieren zich tot het openbaar bestuur dienen te wenden. Hij uitte de wens dat de Cultuurraad die leemte spoedig zou opvullen en gaf in wezen het college van Vilvoorde gelijk.

REPRESSIE-DOSSIER

Een ministerieel comité, voorgezeten door premier Tindemans, is op 2 febr. begonnen met het onderzoek van het dossier betreffende de sociale gevolgen van de na-oorlogse repressie en administratieve zuivering. In het comité zetelen, naast de premier, nog vier christen-democraten. vier socialisten, een VU-er en een FDF-er.

VROUWELIJKE RECTOR

In het staatsblad van 4 febr. verschenen de besluiten tot benoeming van prof. Marie de Groodt-Lasseel en van prof. E. Vanlommel resp. tot rector en vice-rector van het Rijksuniversitair centrum te Antwerpen (RUCA). De benoemingen zijn geldig tot 30 sept. 1981.

Prof. De Groodt (geb. 1914) is gewoon hoogleraar aan de faculteit van de wetenschappen; zij is gespecialiseerd in celen weefselleer.
Bij de verkiezingen om het rectorschap behaalde zij reeds in mei 1977 een meerderheid, na een moeizame stemprocedure die tien stembeurten vergde. Niemand van de kandidaten haalde toen echter genoeg stemmen om een eenparig advies aan de minister van nationale opvoeding mogelijk te maken. De Groodt haalde bij de rectorverkiezingen van 6 dec. 1977 de absolute meerderheid. Zij wordt de eerste Vlaamse vrouwelijke universiteitsrector en volgt prof. Massart op die twaalf jaar lang rector was.

Prof. Vanlommel is gewoon hoogleraar aan de afdeling Toegepaste Economische Wetenschappen.

PERS

De handelsrechtbank van Brussel heeft op 10 febr. het politieke weekblad Notre *Temps* failliet verklaard. Het blad dat sedert 1969 verschijnt, werd sedert 1973 uitgegeven door een coöperatieve maatschappij, waarvan ook de lezers van het blad aandeelhouder konden worden.
Notre *Temps* richtte zich vooral tot een publiek van linkse intellectuelen.

HERSTELPLAN VOOR ZAïRE

President Moboetoe, van Zaïre, bracht van 3 tot 8 febr. een privébezoek aan Brussel, waar hij door koning Boudewijn ontvangen werd en besprekingen voerde met de regering en met de belangrijkste vertegenwoordigers van de financiële en zakenwereld. Centraal in het overleg stond het z.g. plan-Moboetoe dat de Zaïrese overheidsfinanciën moet saneren en de economie en de openbare administratie reorganiseren. Het plan dat nog in de voorbereidende fase verkeert, wordt gedragen door de Verenigde Staten, de Duitse Bondsrepubliek, Frankrijk, Engeland, Saoedi-Arabië en Perzië, en ook door de Wereldbank en het Internationaal Monetair

Fonds. België treedt op als coördinator.
Moboetoe. die vóór zijn bezoek aan Brussel ook besprekingen had gevoerd met de Westduitse en Franse regeringen, werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Umba di Lutete.
Het bezoek werd gevolgd door de zesmaandelijkse conferentie van de grote Belgisch-Zaïrese commissie die, na afloop, in een mededeling blijk gaf van haar tevredenheid over het goede klimaat van samenwerking.

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Mevr Lassance-Hermant die op 10 nov. 1977 ontslag nam als gecoöpteerd RW-senator, werd opgevolgd door Ch. Talbot. Kamerlid Victor Barbeaux (PSC) die overleed, werd op 14 febr. opgevolgd door Emile Wauthy als afgevaardigde voor Dinant-Philippeville. PSB-senator Hubert Parotte, van Verviers, die eveneens overleed. wordt opgevolgd door Albert Daulne.

NEDERLAND

KONINKLIJK BEZOEK AAN SURINAME

Koningin Juliana en prins Bernhard hebben van 9-15 jan. een officieel bezoek aan Suriname gebracht. Het was het eerste bezoek van het koninklijk paar aan Suriname sinds het land onafhankelijk geworden is in 1975 (pag. 769 e.v. - 1975). Het was ook het eerste bezoek van een buitenlands staatshoofd aan het onafhankelijke Suriname.
Een voorgenomen particulier bezoek van het koninklijk paar aan Trinidad en Tabago, voorafgaand aan het bezoek aan Suriname, moest worden afgezegd, doordat als gevolg van hevige sneeuwstormen koningin en prins verhinderd waren uit New York te vertrekken.
In de Surinaamse hoofdstad Paramaribo heeft de koningin o.m. bezoeken gebracht aan het Surinaamse blindeninstituut en aan de Esther-stichting, een complex kleine woningen, waar leprapatiënten wonen, terwijl de prins op 10 febr. op bezoek geweest is in een kazerne van de Surinaamse krijgsmacht en bij de Stichting natuurbehoud Suriname.
Verder zijn koningin en prins o.m. geweest in de Westsurinaamse havenstad in aanbouw Apoera, eindpunt van een spoorlijn, eveneens nog in aanbouw, voor het vervoer van bauxiet uit het Bakhuysgebergte.

Op 13 febr. heeft de koningin het palmoliebedrijf Victoria en het stuwmeer Blommestein bezocht.
Als afsluiting hebben koningin en prins op 14 febr. een bezoek gebracht aan het Trio-indianendorp Kwamala Samoetoe in het zuiden van Suriname, veertig km van de grens met Brazilië op twee uur vliegen van Paramaribo. (ANP)

KWESTIE KOOPSOMPOLISSEN

Het bestuur van de vereniging van belastinginspecteurs en adjunct-inspecteurs heeft op 29 jan. een brief gezonden aan de voorzitter van de Tweede Kamer, dr. Vondeling, waarin de verdenking uitgesproken werd, dat een aantal leden van de Tweede Kamer en vroegere bewindslieden zich schuldig gemaakt hadden aan „onoirbare fiscale praktijken". Zij zouden, juist voor de aanpassing van de wetgeving op de koopsomverzekeringspolissen, een volgens de oude regeling zeer profijtelijke koopsompolis hebben afgesloten.

Koopsompolissen hebben, vooral in de maanden voorafgaand aan het ingrijpen van de staatssecretaris van financiën in november 1975, een enorme opgang gemaakt. Naar schatting hebben in totaal tienduizend mensen zo'n fiscaal zeer aantrekkelijke polis gekocht voor een totaal bedrag van anderhalf miljard gulden.

Een koopsompolis is een kortlopende levensverzekering (meestal zes jaar), waarvan de premies in één storting worden betaald. De meest voorkomende vorm was dat een storting van, zeg, een ton werd gedaan. die recht gaf op een uitkering–van 160,000 gulden na 6 jaar.
Onder het vroegere belastingregime was de tussentijds opgebouwde rente (in het voorbeeld 60.000 gulden) maar voor een zeer gering deel belastbaar. Als rente werd slechts anderhalf procent in aanmerking genomen en daarover betaalde men slechts 20 tot 50 procent inkomstenbelasting.

Zelfs als de koopsomstorting met geleend geld werd gefinancierd (met aftrekbare rente) bleef er op deze manier aan het eind van de rit een volledig over de rug van de fiscus behaalde winst over van ruwweg 25.000 gulden of meer, naarmate het inkomen hoger was.

De staatssecretaris kondigde per 14 nov. 1975 een strenger belastingregime aan.

Op 15 september vorig jaar werd de voorgestelde wijziging in de Kamer aangenomen. Op 3 december trad ze in werking.
De Kamer handhaafde de terugwerkende kracht, zodat alleen na 14 november 1975 gesloten koopsompolissen onder het nieuwe regime gingen vallen. Na die datum zijn echter geen nieuwe polissen meer gekocht. Wel heeft het de weken en dagen vóór 15 november storm gelopen bij de verzekeringsmaatschappijen, die de bui al enige tijd hadden zien aankomen. Achteraf gezien plukken ook degenen die nog juist op de valreep een polis hebben gekocht, nog flinke belastingvoordelen. Dat hebben ze te danken aan de Tweede Kamer, die de plannen van de staatssecretaris aanzienlijk heeft afgezwakt.
Volgens het oorspronkelijke voorstel zou alle na 14 november 1975 opgebouwde rente vcllcdig volgens het progressieve belastingtarief worden belast. De Kamer heeft ervan gemaakt dat lopende koopsompolissen nog tot 1 januari van dit jaar van het gunstige oude regime profiteren en pas vanaf die datum in het nieuwe, hoge tarief vallen.

Aanleiding voor de brief van de belastinginspecteurs was een artikel in *Het* Parool van 17 sept. vorig jaar, waarin werd gezegd, dat 38 TK-leden van het CDA en twee van de PvdA, alsmede acht toenmalige bewindslieden kort voor de aanpassing van de wetgeving een koopsompolis hadden gekocht. De belastinginspecteurs verzochten TI(-voorzitter Vondeling om instelling van een parlementaire enquêtecommissie om de zaak uit te zoeken.

Commissie van drie stelt *onderzoek* in

Op advies van de vaste commissie voor financien heeft de Tweede Kamer op 9 febr. besloten geen parlementaire enquête te houden, maar drie externe deskundigen een onderzoek te laten verrichten. TK-voorzitter Vondeling heeft daarop tot lid van de commissie benoemd de oud-ministers mr. H. J. Hofstra (PvdA) en mevr. dr. M. A. M. Klompé (CDA, KVP), alsmede de ombudsman levensverzekeringen mr. R. J. Erdbrink (VVD). De commissie is op 10 febr. geïnstalleerd. (Het *Parool*, ANP, *NRC/H'blad)*

NIEUWE REGELS STRAFBARE BELEDIGING

De Tweede Kamer heeft zich op 7 febr. verenigd met het wetsontwerp tot vaststelling van nieuwe regels betreffende strafbare belediging. In het Wetboek van Strafrecht komt te vervallen de strafbepaling tegen belediging van een regerend vorst of ander hoofd van een bevriende staat. Daarvoor in de plaats komt het artikel: „Opzettelijke belediging van het hoofd of een lid van de regering van een bevriende staat, in de uitoefening van zijn ambt in Nederland verblijvende, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste duizend gulden."
Dezelfde straf geldt voor „opzettelijke belediging, een officieel bij de Nederlandse regering toegelaten vertegenwoordiger van een bevriende staat in diens hoedanigheid aangedaan".
De fracties van PvdA, PPR, CPN en PSP stemden hier tegen. Schipbreuk leed een amendement-Roethof (PvdA) om het strafmaximum van 2 jaar te verminderen tot 1 jaar.

Eveneens sneuvelde een amendement-Wessel (D'66) om belediging van het openbaar gezag, een openbaar lichaam of een openbare instelling helemaal niet meer strafbaar te stellen.
Verworpen werden ook alle andere ingediende amendementen. Mr. Roethof had reeds eerder afgezien van pogingen, om belediging van de troonopvolger of een lid van het Nederlands Koninklijk Huis (buiten het staatshoofd) niet meer te laten vallen onder de categorie misdrijven tegen de koninklijke waardigheid. *(NRC/H'blad)*

MINIMUMKAPITAAL BIJ OPRICHTING VENNOOTSCHAPPEN

De Tweede Kamer heeft op 1 febr. zonder hoofdelijke stemming een wetsontwerp aanvaard tot invoering van een minimumkapitaal bij de oprichting van naamloze vennootschappen en besloten vennootschappen. De bedoeling van het wetsontwerp was het misbruik tegen te gaan van vooral de BV-vorm.

Bij de oprichting moet zowel het maatschappelijk kapitaal als het geplaatste en het gestorte kapitaal ten minste f 35.000 bedragen. Minister De Ruiter (justitie) legde dit bedrag zelf in het wetsontwerp vast; aanvankelijk had de regering f 25.000 voorgesteld.
Een amendement-De Graaf (PvdA), dat naar één ton wilde, werd ingetrokken. De minister achtte dit bedrag voor alle bv's te hoog, gelet op de vele-kleine ondernemingen die in het geding zijn.
Gemakkelijk vond de minister het bestrijden van misbruik niet: onnodige hinder voor het bedrijfsleven moet worden voorkomen, maar wel moeten wij op mogelijk misbruik bedacht zijn. Bestuurders zouden aansprakelijk kunnen worden gesteld terzake van de afdracht van loonbelasting en sociale premies. De Kamerleden Van Muiden (CDA) en Geurtsen (VVD) vonden dit middel enerzijds te ruim, anderzijds te krap. De CDA'er dacht aan een beperkte aansprakelijkheid zonder het noemen van aard en soort van de crediteuren.
De minister toonde begrip voor het bezwaar van achterstelling van één groep crediteuren ten opzichte van andere.
Van maatregelen in de strafrechtelijke sfeer had de bewindsman geen overdreven verwachting. ,,Oneigenlijk" noemde hij verder het middel van het deponeren van het minimumkapitaal in een consignatiekas. (NRC/H'blad)

NIEUW PRIJSINDEXCIJFER VAN DE GEZINSCONSUMPTIE

De prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek die maandelijks samenstelt, geven de prijsontwikkeling weer van een bepaald pakket goederen en diensten.
De prijsindexcijfers, die tot nu toe zijn berekend op basis 1969 = 100, hadden betrekking op het pakket goederen en diensten zoals dat in 1969 werd geconsumeerd door werknemersgezinnen van 4 personen mei. in 1969 een bruto jaarinkomen van maximaal f 16 000,—
Het consumptiepatroon van de bedoelde werknemersgezinnen blijft echter in de loop van de tijd niet constant Het is daarom noodzakelijk om van tijd tot tijd het pakket goederen en diensten waarop de prijsindexcijfers betrekkwg hebben aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden. Met andere woorden, de basis van de prijsindexcijfers wordt dan verlegd.
Om de veranderingen te meten heeft het C.B S. in 1974/'75 een budgetonderzoek onder werknemersgezinnen gehouden. De resultaten ziin kort geleden beschikbaar gekomen en zij hebben het mogelijk gemaakt de prijsmdexcijfers van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen een nieuwe basis te geven en wel het jaar 1975.
Uit het budgetonderzoek heeft het C B S een lijst opgesteld met in totaal rond 1000 artikelen waarvoor de prijsontwikkeling wordt vastgestela Aan elk artikel is een belangrijkheidsfactor toegekend die correspondeert met het relatieve bedrag dat de gezinnen in het basisiaar aan dit artikel hebben besteed Dit geheel van wegingsfactoren is het zagenaamde wegingsschema
Tussen 1969 en 1975 zijn m het consumptiepatroon nog al wat veianderingen opgetreden Zo blijkt het aandeel van de voeding te zijn gedaald van 32,3% tot 28,0%. Dit betekent dat de prijsontwikkeling van de voeding m het totale prijsindexcijfer een minder zwaar aandeel heeft of anders gezegd minder zwaar meeweegt
Ook het aandeel van kleding en schoeisel daalde en wel van 12,0% tot 9,8%, terwijl voor roken het aandeel vrijwel is gehalveerd (van 3,170 tot 1,5%).
Het percentage voor het onderdeel woning steeg van 23,8% tot 25,370 In het bijzonder voor huur was de stijging van 8,2% tot 11,1% relatief groot
Ook de medische verzorgmg (van 7,370 tot 11,1%), ontwikkeling en ontspanning (van 7,9% tot 10,6%) en verkeer (van 8,2% tot 9,0%) gaven belangrijke stijgingen te zien
Met behulp van het nieuwe wegingsschema en de prijsontwikkeling per afzonderlyk artikel heeft het CBS de nreuwe prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen berekend voor 1976 en 1977. Op basis 1975 = 100 blijkt het totaalindexcijfer voor deze jaren respectievelijk 108,8 en 115,8 te bedragen De oude reeks op basis 1969 = 100 gaf van 1975 op 1976 eveneens een stijging te zien van 8,8% en van 1976 op 1977 van 6,7% tegen 6,4% in de nieuwe reeks
Ondanks de toch vrij forse verschuivingen in het consumptiepatroon blijken deze op het totaalindexcijfer slechts weinig invloed te hebben
De nieuwe reeks geeft in twee jaar tijd een iets geringere stijging te zien dan de oude reeks. Wat dat betreft is er niets nieuws onder de zon Ook bij vroegere herzieningen van de prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie bleek de nieuwe reeks steeds na enige tijd een iets lager stijgingspercentage te vertonen dan de oude
Voor de diverse onderdelen van het pakket goederen en diensten zijn er wel vrij grote verschillen in prijsontwikkeling Zo steeg van 1975 tot 1977 het indexcijfer voor de groep aardappelen, groenten en fruit in de nieuwe reeks met 17,9% en in de oude reeks met 21,3% Dit is in hoofdzaak een gevolg van het feit dat binnen het onderdeel fruit het citrusfruit en de bananen — beide met een laag indexcijfer — in de nieuwe reeks zwaarder meewegen dan m de oude
Appelen en peren daarentegen — met een vrij hoog indexcijfer — hebben in de nieuwe reeks een lager aandeel
De groep ,,energie", om nog een ander voorbeeld te noemen, geeft in de nieuwe reeks voor 1977 een indexcijfer te zien van 122,8 tegen 116,2 in de oude reeks Hier speelt de wijziging in het gasverbruik een belangrijke rol en wel de overgang van kleinverbruik met een prijsstijging van 3,9% in twee jaar naar grootverbruik met een prijsstijging van 24,3%
Voorts zijn de vaste brandstoffen met een prijsstijging in twee jaar van 6% uit het nieuwe wegingsschema geheel weggevallen
Het C B S. stelt ook een reeks prijsindexcijfers van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen samen exclusief dat deel van de medische verzorging, dat de gezinnen niet zelf betalen en exclusief de invloed van wijzigingen in de indirecte belastingen en subsidies
Het indexcijfer voor deze reeks bedroeg 108,2 voor 1976 en 114,4 voor 1977. De oude reeks op basis 1969 vertoonde van 1975 op 1976 een stijging van 8,5% en van 1975 op 1977 van 15,0%.

Prijsdaling in januari

Het nieuwe prijsindexcijfer gaf van midden december 1977 tot midden januari 1978 een daling te zien van 117,9 tot 117,4, of wel van 0,4%. Hierbij zij opgemerkt dat — op het moment dat deze indexcijfers werden vastgesteld — voor een deel van de medische verzorging nog niet bekend was welke tarieven van januari af zullen gelden.
De prijsdalingen deden zich als gevolg van het uitverkoopeffect vooral voor bij kleding en schoeisel, met een invloed op het totaalindexcijfer van —0,6%. Verder traden dalingen op voor aardappelen, groenten, fruit, koffie, eieren, woningtextiel en vloerbedekking en benzine.
Prijsstijgingen werden onder meer geregistreerd voor brood, meubelen, elektriciteit, water, intramurale medische verzorging, boeken, dag- en weekbladen, luister- en kijkgeld en shag.
Van januari 1977 tot januari 1978 liep het totaalindexcijfer op met 4,5%.
Een vergelijking van recente voortschrijdende 12-maandsgemiddelden met die van een jaar daarvoor laat een stijgingspercentage zien van 6,1. Het vorige cijfer van deze aard was het jaargemiddelde van 1977 vergeleken met dat van 1976, hetgeen een stijging opleverde van 6,4%. (Min. van Econ. zaken)

(Vor. ber. pag. 54/2-1978)

ENKELE WIJZIGINGEN IN LOPENDE BEGROTING

Om drie dringende 'beleidsprioriteiten mogelijk te maken heeft de ministerraad op 17 febr. besloten tot enkele wijzigingen in de rijksbegroting voor dit jaar. Tot deze drie wil het kabinet zich beperken; andere eisen zijn niet ingewilligd.
Besloten is tot:

— uitbetaling van achterstallige pensioenen voor de Molukse oud-KNIL-militairen. Hiervoor is in de Molukkersnota van minister Wiegel tien miljoen geraamd over een periode van vijf jaar. Dit jaar is een aanloopbedrag van één tot enkele miljoenen nodig;

— inhalen van het munitietekort bij defensie, ad 50 mln gulden;

— een ruimere subsidiëring voor de centra van alcohol- en drugsverslaafden ad 13 miljoen gulden. (NRC/H'blad)

OOST-EUROPA

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

ECONOMISCHE RESULTATEN IN 1977

Medio januari heeft het statistische bureau van de DDR cijfers gepubliceerd m.b.t. de economische resultaten in het jaar 1977.

Uit deze cijfers bleek, dat het iiationale inkomen in 1977 met 5,2% is gegroeid (gepland was 5,5%) De buitenlandse handel is met 7% gestegen, verwacht was een stijging met 8,7%, terwijl deze stijging in 1976 nog 14% bedroeg. Voor 1978 is een groei van de buitenlandse handel met 11% voorzien De stijging van de uitvoer naar de Oosteuropese staten bearoeg in 1977 10%
De investeringen zijn m 1977 met 6% toegenomen: gepland was een stijging van 6,5% In dit cijfer zijn de investeringen in de SU en de andere Oosteuropese staten inbegrepen Voor 1978 is een stijging van ae investeringen met 2,1% gepland
Voor wat betreft de nettoinkomens van de bevolking is in 1977 een stijging van 5,4% gerealiseerd, gepland was 4%, evenals in 1976 het geval geweest is De inkomens van gepensioneerden zijn zelfs met 12,5% gegroeid
De groei van de omzet van de detailhandel bedroeg in 1977 4,4%; gepland was een stijging met 4%.
De subsidies voor bet particuliere verbruik zijn met 7,800 gegroeid tot 44,3 mrd mark. Met deze subsidies worden de prijzen van de eerste levensbehoeften, het openbare vervoer en de huren stabiel gehouden. (FAZ, NZZ, Aussenpolitische Korrespondenz)

GEGEVFNS OVER REISVERKEER

In het cijfermateriaal van het statistische bureau van de DDR bevinden zich ook gegevens over reisverkeer tussen de DDR en andere staten.

Uit deze cijfers blijkt, dat het aantal personen, dat uit de DDR naar andere socialistische staten en uit deze staten naar de DDR gereisd is in 1977 is gegroeid van 8,9 mln naar 9,5 mln. Vooral het aantal reizen van DDR-bewoners naar Tsjechoslowakije is gegroeid, met 0,5 mln naar 4,8 mln.
Het aantal reizen van DDR-burgers naar het niet-socialistische buitenland is gegroeid van 2,8 mln naar 3 mln. Daarbij bleef het reisverkeer tussen de DDR en de Bondsrepubliek Duitsland stabiel met 1,1 mln uit de DDR naar de Bondsrepubliek en 3,5 mln uit de Bondsrepubliek naar de DDR. Wel toegenomen is het aantal reizen uit de DDR naar West-Berlijn, nl. van 1,5 mln naar 1,7 mln. (FAZ)

VISSERIJZONE IN DE OOSTZEE

De regering van de DDR heeft m.i.v. 1 jan. van dit jaar in de Oostzee een visserijzane ingesteld op de basis van de lijn van equidistantie. De DDR heeft dit besluit genomen, nadat ook Denemarken, Zweden en Polen visserijzones hadden ingesteld. Binnen de visserijzone mogen vissersschepen van andere staten alleen de visvangst bedrijven op grond van verdragen met de DDR. *(FAZ. NZZ)*

HONGARIJE

KADAR IN ITALIE

De Hongaarse partijleider Janos Kadar heeft van 7-9 juni 1977 een officieel bezoek aan Italië gebracht. Hij is in Rome ontvangen door president Giovanni Leone, de voorzitter van de Senaat, Amintare Fanfani, en de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Pietro Ingrao. Verder heeft Kadar besprekingen gevoerd met premier Giulio Andreotti. terwijl de respectieve ministers van buitenlandse zaken, Frigyes Puja en Arnaldo Forlani, en die van buitenlandse handel, Josef Biro en Rinaldo Ossola, apart onderhandelingen voerden.

In het communiqué werd over de inhoud van de besprekingen gezegd, dat beide partijen streven naar nauwere samenwerking, vooral met het oog op een evenwichtige versterking van het handelsverkeer, op de gebieden van industriële en agrarische produktiecooperatie en op het terrein van samenwerking op derde markten

Op 8 juni had Kadar een onderhoud met de voorzitter van de Italiaanse communistische partij, Luigi Longo, en de secretaris-generaal van de PCI, Enrico Berlinguer. Gesproken werd over de politiek van beide partijen en de toestand in Europa, ,,in een karakteristiek vriendelijke atmosfeer".
Ter afsluiting van zijn bezoek aan Italië gaf Kadar een persconferentie, waarop hem o.m. vragen gesteld werden over de ,,provisorisch in Hongarije gestationeerde Sowjettroepen".

Kadar zei hierover Ik herhaal, wat ik reeds meerdere malen verklaard heb: de Sowjet-troepen verkeren provisorisch in Hongarije Hoe lang nog kan ik nu niet zeggen Dat hangt af van de internationale ontspanning, de internationale toestand en dat hangt samen met het bestaan van de NAVO. Niemand moet er echter op rekenen. dat na de terugtrekking van de provisorisch in Hongarije gestationeerde Sowjei-troepen de volksmacht in gevaar geraakt In Hongarije is het socialistische systeem gevestigd Het geniet de steun van het hele volk"
Over het vraagstuk van de mensenrechten zei Kadar: ,,Wij geloven niet, dat dat wat wij nu bereikt hebben het ideale is Ons doel en onze taak is het de socialistische democratie verder te ontwikkelen" Hij somde de fundamentele mensenrechten op, die in Hongarije ,,niet alleen op papier, maar ook in de praktijk verwezenlijkt zijn"

Kadar bij Paus Paulus

Gedurende zijn bezoek aan Italië bracht de Hongaarse partijleider op 9 juni een visite aan paus Paulus VI. Kadar was hiermee de hoogste partijfunctionaris van een van de regerende communistische partijen in Oost-Europa, die door de paus ontvangen werd.
Na afloop van het 50 minuten durende gesprek noemde de paus het van een eenmalige en bijzondere betekenis; het vormde het eindpunt van een langzaam maar gestadig proces gedurende 14 jaar. Na een periode van spanningen. waarvan de echo nog niet geheel verklonken was, had zich sindsdien een groeiende toenadering voltrokken. Voor de toekomst verwachtte de paus nieuwe voortgang op de weg van de wederzijdse contacten, het begrip en positieve samenwerking in dienst van een edel streven, dat niet alleen het Hongaarse volk, maar alle volken aanging.

Op zijn afsluitende persconferentie werden Kadar door de Osservatore Romano vragen gesteld over de betrekkingen tussen de Hongaarse staat en de R.-K. kerk. Kadar zei hierover o m.:
,,Met de paus spraken wij wederzijds met genoegdoening over onze huidige contacten" Hij had tijdens de in het Vaticaan doorgebrachte uren ,,buitengewoon goede indrukken opgedaan Paus Paulus heeft het bezoek zodanig gewaardeerd, dat het m b t onze contacten een wezenlijke gebeurtenis geweest is De paus heeft het bezoek als een belangrijke gebeurtenis gekenmerkt., waarmee het proces van de regeling van de verhouding tussen de katholieke kerk en de Hongaarse staat zijn afsluiting gevonden heeft
Ik persoonlijk ben ervan overtuigd, dat de socialistische Hongaarse staat nog vele generaties zal bestaan, generaties lang zullen ook de kerken bestaan Wij beschouwen het als onze plicht — en aat ligt ook in ons belang —, dat de verhouding tussen de staat en de kerk geregeld wordt. Men kan niet zeggen, hoeveel gelovigen in Hongarije leven Het is echter zeker, dat zij er zijn Een toegespitste confrontatie iussen de staat en de kerk zou hen voor onoplosbare gewetensproblemen stellen Ik mag verklaren, dat er in Hongarije dergelijke problemen niet bestaan Werkelijk, wij hebben vele jaren lang met de gevolmachtigde van het Vaticaan samengewerkt, totdat wij de verhouding tussen de staat en de kerk in Hongarije konden regelen" (NZZ, FAZ, Le Monde)

(Vor ber pag 835/2-1976)

MINISTERSBENOEMINGEN

Op een zitting van de presidentiele raad op 24 juni vorig jaar werd bekend gemaakt, dat Kalman Abraham, voordien vice-minister van transport, post en telecommunicatie, benoemd zou worden tot minister van bouwnijverheid, en stedeplanning als opvolger van Jozef Bondo, die deze post sinds maart 1968 bekleed haa en nu de pensioengerechtigde leeftijd had bereikt.
Ook werd bekend gemaakt, dat Laszlo Karakas, minister van arbeid sinds juni 1973, zijn portefeuille zou overdragen aan Ferenc Trethon

BAHAMA-EILANDEN

ALGEMENE VERKIEZINGEN GEWONNEN DOOR PREMIER PINDLING

Op 19 juli '77 zijn voor het eerst algemene verkiezingen gehouden op de Bahama-eilanden sedert dat land in 1973 zelfstandig werd (pag. 481-'73 e.v.).

De verkiezingen werden gewonnen door de Pragressive Labour Party van premier Lynden I. Pindling die sedert '67 aan het bewind is.

Van de 38 zetels in het parlement gingen er 30 naar de PLP, vijf naar de Bahamian Democratic Party (BDP) en twee naar de Free National Movement (FNM), terwijl één zetel vacant bleef als gevolg van verschil van mening over de verkiezingsuitslag.

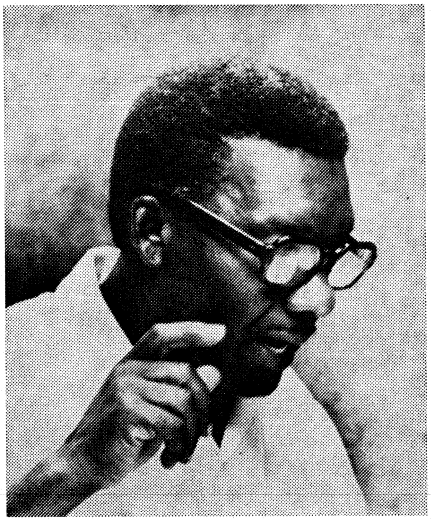
Daarnaast deden aan de verkiezingen nog 12 onafhankelijke kandidaten mee en de Vanguard Party.

Bij de verkiezingen van '72 had de PLP 30 zetels en de FNM 8 zetels.

Sedertdien heeft zich een splitsing voorgedaan in de FNM, die leidde tot het uittreden van een aantal dissidenten onder leiding van J. Henry Boswick, die een nieuwe parlementsfractie vormde onder de naam BDP.

Ook de regerende PLP werd in de afgelopen jaren geconfronteerd met dissidenten en verschillende vroegere parlementsleden deden als onafhankelijke kandidaten aan de verkiezingen mee.

Verschil van mening tussen Pindling en enkele parlementsleden over de aanpak van de corruptie en de werkloosheid was daarvan de oorzaak.

Premier Pindling tijdens de verkiezingscampagne.

In juli 1976 diende de regering een wetsontwerp in tot verzwaring van de straffen voor het omkopen van ambtenaren en tot verplichte openbaarmaking van de neveninkomsten van parlementsleden.

Aanneming van dit wetsontwerp werd door een aantal parlementsleden vertraagd omdat zij vreesden dat de regering de wet zou gebruiken om parlementsleden die het niets eens zijn met bepaalde onderdelen van het regeringsbeleid te vervolgen.

In de verkiezingscampagne legden beide grote partijen de nadruk op ,,het herstel van een eerlijke regering", herleving van de economie, het scheppen van werkgelegenheid, in het bijzonder voor jongeren, vermindering van staatsdeelname in de economie en het aanmoedigen van de vrije ondernemingsgewijze produktie en de buitenlandse investeringen.

De PLP wilde met name het creëren van grotere werkgelegenheid bereiken door grotere deelname van de overheid in een gemengde economie, met name in de sectoren toerisme, het bankwezen, de landbouw en de visserij.

Naar aanleiding van de uitslag van de verkiezingen werd op 29 juli een nieuwe regering gevormd, waarvan de samenstelling als volgt is:

premier en econ zaken - Lynden I Pindling, vice-premier en financ - Arthur D I-Ianna, toerisme - Clement T Maynard, onderwijs en cultuur - Livingstone N Coakley, arbeid en nat verzekering - Sir Clifford Darling; openb werken - A Loftus Roker, binnenl zaken - Darrell E Rolle; landbouw, visserij en plaatselijk bestuur - George A Smith, buiten1 zaken en justitie - Paul L Adderley, ontwikkeling - Aifrsd T Maycock, transport - Philip M. Bethel; gezondheid - Perry G. Christie; jeugd- en sportzaken - Kendal W Nottage (The Times, The Financial Times, KCA)

HAYTI

WIJZIGING IN SAMENSTELLING REGERING, HONGERSNOOD, VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN, DEMOCRATISERING AANGEKONDIGD

Op 28 mei 1977 zijn wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering.

Er werden nieuwe ministers voor binnenlandse zaken en defensie, justitie, openbare werken, handel en industrie en landbouw benoemd, resp. Aurélien C. Jeanty, Michel Fièvre, Pierre Saint-Comé, Albert-Charlot en Edouard Berrouet.

Tegelijkertijd werd Henri Bayard, die in sept. '76 benoemd was tot minister zonder portefeuille, benoemd tot minister voor interministeriële coördinatie. De reorganisatie vond plaats op een tijdstip dat het land werd getroffen door een zware hongersnood als gevolg van een langdurige droogte die honderden slachtoffers eiste. De situatie werd verergerd door gronderosie als gevolg van een ongebreideld kappen van bomen en het ontbreken van een irrigatiesysteem, Als gevolg van de droogte viel de elektriciteitsvoorziening uit en kwam 90% van de industriële activiteiten van het land tot stilstand. Als gevolg van de reorganisatie van de regering ging o.a. de minister van binnenlandse zaken en justitie Pierre Biamby heen. Hij werd er algemeen van beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de slachting onder de tegenstanders van wijlen president François Duvalier, de vader van de huidige president, in 1964 en zijn ontslag werd dan ook geïnterpreteerd als een poging van het regime zijn ,,image" naar buiten toe te verbeteren.

In mei 1976 werden meer dan 200 personen gearresteerd, nadat een kleine groep rebellen 12 leden van de Toiitons Macoutes, de lijfwacht van president Jean-Claude Duvalier, had gedood.

Bannelingen, die naar Haïti waren teruggekeerd in de overtuiging dat er een meer liberaler bewind op het eiland was sedert de dood van François Duvalier, zouden in juni 1976 bij aankomst zijn gearresteerd en op 30 aug. 1976 wisten 145 Haïtiaanse vluchtelingen Miami te bereiken.

Eind 1976 maakte de regering bekend dat er 90 gevangenen waren vrijgelaten. Volgens Arnnesty International waren daarvan slechts 30 echte politieke gevangenen. Onder hen bevond zich Jean Julme, een vroegere minister van binnenlandse zaken, en Joseph-Charles Clémard, een vroegere economische adviseur van de president die in 1971 wegens verraad ter dood veroordeeld was, maar wiens straf later werd omgezet in 20 jaar dwangarbeid.

De Franse sectie van Amnesty International meldde in mei 1976 dat het moeilijk was een juiste schatting te maken van het aantal politieke gevangenen in Haïti, dat waarschijnlijk tussen de 400 en 3000 lag, daar veel arrestaties werden verricht door de Tonton Macoutes

zonder medeweten of toestemming van de centrale regering.

Ter gelegenheid van de 20ste verjaardag van het Duvalier-regime, maakte president Jean-Claude Duvalier op 22 sept. 1977 bekend dat 104 politieke gevangenen die wegens terrorisme of subversieve activiteiten werden vastgehouden, vrijgelaten zouden worden. Volgens de regering waren er nu geen politieke gevangenen meer in het land. Tijdens een officiële plechtigheid, waarbij o.a. de Amerikaanse ambassadeur aanwezig was, werden de vrijgelatenen met hun familieleden herenigd.

Elf vrijgelatenen, die ervan beschuldigd werden een samenzwering tegen de president georganiseerd te hebben. werden het land uitgewezen. Zij verklaarden dat in 1971-'72 na de dood van François Duvalier meer dan 200 politieke gevangenen in de Fort Dimanche-gevangenis van Port-au-Prince waren vermoord.

Verder gaven zij bijzonderheden over de martelingen en de slechte behandeling van politieke gevangenen in dezelfde gevangenis, als gevolg waarvan verschillende gevangenen waren overleden, onder wie Rameau Estimé, de vroegere minister van justitie, Hubert Legros, een bekende advocaat, kol. Kesner Blain, een hoge legerofficier en twee guerrillastrijders Fred en René Baptiste.

Andrew *Young* oefent druk *uit* op regering

Op 15 aug. 1977 arriveerde Andrew Young, de permanente vertegenwoordiger van de VS bij de Verenigde Naties, in Port-au-Prince voor een bezoek van 24 uur, als onderdeel van een tournee langs 10 Latijnsamerikaanse landen.

Hij verklaarde tegenover de pers dat het regime moest ophouden met het tot zwijgen brengen van de „stemmen die om meer vrijheid vragen" en dat dit uiteindelijk tot de val van het regime zou leiden. Na zijn ontmoeting met de Haïtiaanse leiders zei Young dat Duvalier erin toegestemd had dat de commissie voor de mensenrechten van de Organisatie voor Amerikaanse Staten een bezoek zou brengen aan het land en een onderzoek zou instellen naar het lot van 21 politieke gevangenen, wier namen door Young aan de president waren verstrekt.

Minister van binnenlandse zaken Aurélien C. Jeanty verklaarde echter dat de meesten van de 21 gevangenen gewone misdadigers waren.

Op 20 aug 1977 maakte de regering bekend dat er een speciaal hof voor de staatsveiligheid was ingesteld dat zich zou bezighouden met subversieve activiteiten.

Ter gelegenheid van de verjaardag van het regime verklaarde president Duvalier dat het komende decennium van het Duvalierisme gekenmerkt zou worden door een „geleidelijke democratisering van de instellingen" en een groter pluralisme. Tevens kondigde hij een verhoging van het minimumloon met 23% aan. (*IHT, Le* Monde, *The* Times)

(Vor. ber. pag. 111 e.v.-1977)

NED. ANTILLEN

REGERINGSVERKLARING: GEEN OVERHAASTE ONAFHANKELIJKHEID

Op 18 dec. 1977 heeft de nieuwe premier van de Nederlandse Antillen Rozendal de regeringsverklaring afgelegd, waarin hij o.a. zei dat de nieuwe regering niet overhaast de onafhankelijkheid van het rijksdeel zal nastreven.

Hij zei dat geen datum voor de onafhankelijkheid zal worden genoemd voordat overeenstemming is bereikt over de definitieve staatkundige structuur van de Antillen, over de buitenlandse betrekkingen en de externe defensie en financiering van de interne defensie.

Rozendal zei verder: ,,In de regeerperiode van het huidige kabinet zullen de voorbereidingen voor de onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen concretere vormen gaan aannemen. Daarbij is de regering zich ervan bewust dat de Antillen niet gebaat zijn met een voortijdige politieke onafhankelijkheid, zolang voor vele belangrijke zaken nog geen bevredigende regeling is getroffen of bindende afspraken zijn gemaakt. Daa naast bevatte de regeringsverklaring tevens een aankondiging van een programma van de bestrijding van de werkloosheid. Als één van de middelen om de werkloosheid tegen te gaan zal de regering een versnelde economische ontwikkeling nastreven.

Prioriteit zal ook de sanering en de herstructurering van de overheidsfinanciën krijgen.

Voor wat betreft de herziening van het onderwijssysteem zal de regering ernaar streven de onderwijswetgeving geheel te moderniseren met handhaving van één Antilliaans onderwijssysteem.

Verder noemde Rozendal als punten die moeten worden geregeld: de afbakening van de zeegrenzen m.n. met Venezuela, de schulden van de Antillen aan Nederland en voortzettting van technische en financiële hulp uit Nederland.

Met name de grote werkloosheid op tie Nederlandse *Antillen is* een voortdurende bron van zorg voor ae achtereenvolgende regeringen geweest

Half januari bracht de Werkgroep Integrale Ontwikkelingsplanning ren eindrapport uit, gemaakt in opdracht van de Antilliaanse regering, over dit probleem en de mogelijke oplossing ervan

Daarin staat o a dat het aantal werklozen op m n Curaçao zo groot is dat het onmogelijk zal zijn alle werklozen tijdelijk werk te geven ook niet via de werkverschaffing Op de overige vijf eilanden van de Nederlandse Antillen kan, indien er bepaalde maatregelen worden genomen, het werkloosheidsprobleem worden opgelost

Één van de aanbevelingen van de groep was op ieder eiland een stichting in het leven te roepen die zich zal bezig houden met werkverschaffing aoor het opzetten van projecten Deze projecten zullen voornamelijk in de milieusector moeten liggen. Het totaal aantal werlclozen op de Nederlandse Antillen wordt geschat op 16 500 waarvan Curaçao er alleen al ongeveer 13 500 voor zijn rekening neemt Van de geschatte werklozen op Curaçao zijn er 8000 ingeschreven bij de dienst Arbeidszorg

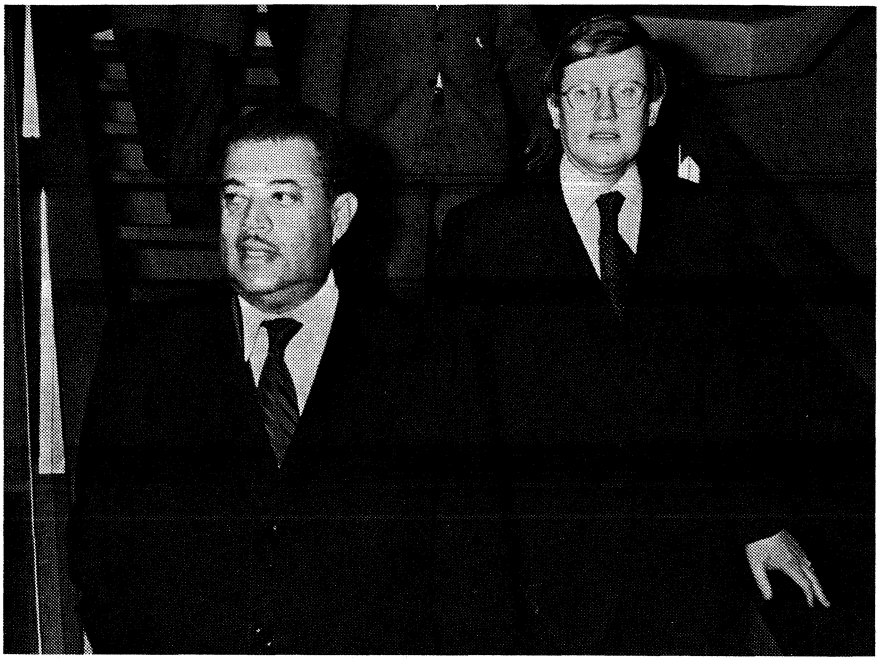
De werkgroep doet de aanbeveling een wetswijziging te bewerkstelligen waardoor het werklozen verplicht wordt zich te laten inschrijven, zodat men een nauwkeurig beeld van de omvang van de werkloosheid krijgt De financiering van de projecten is een probleem. Zowel het land als de eilandgebieden hebben te kampen met een groot gebrek aan financien De werkgroep denkt aan een speciale heffing, waarvan de bestemming vooraf is vastgesteld Dit zal een politieke beslissing moeten zijn, die zowel op landelijk als eilandelijk niveau zal moeten worden genomen Is deze beslissing eenmaal gevallen dan zal het functioneren van de stichtingen geheel buiten de politieke sfeer worden gehouden

Op ieder eiland zullen de stichtingen worden samengesteld uit vertegenwoordigers van overheid, werkgevers en vakbonden

Premier *Rozendal* in Nederland

Begin febr. verbleef de Antilliaanse premier Rozendal voor een kennismaking met de nieuwe Nederlandse regering in Den Haag, waar uitvoerige besprekingen werden gevoerd. Aan het eind van dit bezoek, op 6 febr., deelde Rozendal mee dat zijn regering op dit moment nog niet denkt aan een geïnstitutionaliseerd overleg tussen Nederland en de Antillen over de toekomst van de Antillen, waarbij ook Aruba blijvend betrokken zal zijn.

Dit overleg zal tijdens het bezoek dat de nieuwe Nederlandse minister

De premier van de Nederlandse Antillen Rozendal bij aankomst op Schiphol. Rechts de Nederlandse minister van binnenlandse zaken Wiegel

voor Antilliaanse zaken Van der Stee van 7 tot 17 maart in Willemstad zal afleggen, beginnen. Bij dit eerste overleg tussen de Koninkrijksregeling en de Antilliaanse regering zullen alle eilandgebieden van de Nederlandse Antillen worden uitgenodigd, dus ook Aruba.
Premier Rozendal wees er echter op dat de vooruitgang van eventuele institutionalisering van dit driezijdig overleg zal afhangen van de uitkomsten van de eerste ontmoeting met de Nederlandse minister Van der Stee.
Wat betreft de onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen noemde Rozendal een aantal voorwaarden. Een van die voorwaarden is dat Nederland ook na de onafhankelijkheid van de Antillen verantwoordelijkheid zou blijven dragen voor de verdediging van het land ter zee.
Rozendal dacht daarbij aan een verdrag tussen de Antillen en Nederland en eventueel andere landen ,,een soort kleine NAVO", zoals hij het noemde.

Minister Van der Stee wilde op deze toekomstige defensie-organisatie nog niet nader ingaan. Op de vraag of hij het aanvaardbaar vindt dat Nederland verantwoordelijkheid blijft dragen voor de defensie van een onafhankelijke staat Antillen zei hij dat deze kwestie in overleg zal moeten worden opgelost. De andere voorwaarden, die Rozendal voor de anafhankelijkheid stelde, zijn: de definitieve regeling van de staatkundige verhoudingen tussen de eilanden, waarbij men denkt aan een sterke verzelfstandiging en de territoriale afbakening van de zeegrenzen. Een andere voorwaarde is die van de structurele regeling van de ontwikkelingssamenwerking tussen Nederland en de Antillen. Er zal een nieuw plan voor de ontwikkeling van de Antillen worden opgesteld.
De Nederlandse regering heeft al in principe toegezegd het eens te zijn met de ombuiging van de ontwikkelingshulp in die zin dat er minder hulp zal gaan naar infrastructurele werken en dat meer het accent zal komen te liggen op produktieve, permanente werkgelegenheidsscheppende projecten.
De Antilliaanse premier kreeg ook één principetoezegging van de Nederlandse regering voor directe steun aan nieuwe investeringen in de Antillen. Tot nu toe werden algemene investeringsmaatregelen genomen, in de toekomst kan gedacht worden aan directe steunverlening aan bedrijven in de vorm van premies. *(NRC/H'blad,* De Volkskrant, Antilliaanse Nieuwsbrief)

REGELING AFBAKENING ZEEGRENS MET VENEZUELA

Half februari kracht premier Rozendal een bezoek aan Venezuela, waar hij o.a. besprekingen voerde met leden van de Venezolaanse regering.
Het belangrijkste resultaat van het bezoek was dat er een principe-akkoord werd bereikt over de afbakening van de zeegrens tussen de Antillen (de eilanden Aruba, Bonaire, en Curaçao voor de Venezolaanse kust) en Venezuela.
De Venezolaanse president Perez zal eind maart op uitnodiging van Rozendal Curaçao bezoeken om de ondertekening van het akkoord bij te wonen.
Intussen zullen twee landelijke commissies — van het Koninkrijk der Nederlanden en Venezuela — het principe-akkoord redigeren, waarna het door de diverse parlementen moet worden goedgekeurd.
Premier Rozendal wilde op een persconferentie in Caracas nog niet uitwijden over de inhoud van het akkoord. Wel zei hij dat gezamenlijke exploratie en exploitatie van eventuele rijkdommen op het continentale plateau alleen zal gebeuren, als die rijkdommen zich bevinden in gebieden die elkaar overlappen.
In de besprekingen in Caracas is verder overeengekomen dat Venezuela en de Nederlandse Antillen een akkoord zullen sluiten voor de aanpak van diverse economische problemen. De economische banden tussen de twee landen zullen worden versterkt.

Ook ten aanzien van de emigratie van Antilliaanse vaklui naar Venezuela is men tot overeenstemming gekomen. Het nationale Venezolaanse instituut voor beroepsopleiding zal op Curaçao een kantoor openen om van daaruit de emigratie van Antilliaanse arbeiders naar Venezuela te regelen.

Premier Rozendal tekende hierbij aan dat de Antillen er voor zullen waken dat de trek niet dusdanig wordt dat de Antillen niet voldoende manknacht overhouden voor de eigen ontwikkeling. De regeling wordt gezien als een maatregel ter verlichting van de grote werkloosheid op de Antilliaanse eilanden. *(ANP)*

BEZOEK ARUBAANSE DELEGATIE AAN DEN HAAG

Begin september 1977 was in Den Haag een delegatie uit Aruba op bezoek om bij de Nederlandse regering en het parlement de wenselijkheid te bepleiten van een eigen onafhankelijkheid van dit deel van de Nederlandse Antillen. (pag. 528-'77 e.v. en pag. 714-'77 e.v.).
De delegatie stond onder leiding van Betico Croes, leider van de MEP, die zich beijvert voor grotere zelfstandigheid van het eiland.

Croes waarschuwde nog voor het gesprek was begonnen dat Aruba wel eens zelfstandig de onafhankelijkheid zou kunnen uitroepen als Nederland niet van plan was op de verlangens van het eiland in te gaan. Aruba zal dan Nederland aanklagen wegens ,,het vertrappen van de mensenrechten".

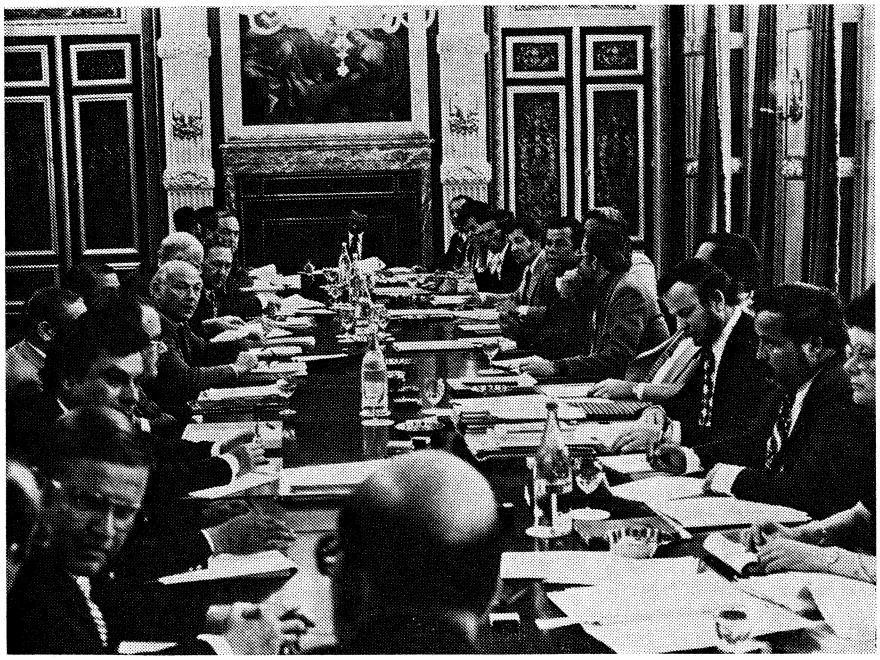
Op 5 september 1977 vond het eerste gesprek plaats, waarbij de Koninkrijksregering was vertegenwoordigd door de toenmalige minister van binnenlandse zaken De Gaay Fortman, premier Den Uyl en de gevolmachtigd minister van de Antillen Maduro. Croes noemde het gesprek na afloop nuttig al kon hij nog niet beoordelen of er tastbare resultaten uit de gesprekken zouden komen.

De regering had voor het gesprek al laten weten dat er geen sprake van onderhandelingen kon zijn, want die kan de regering alleen voeren met de regering van de Antillen, niet met delen daarvan.

De regering beperkte zich tot „actief luisteren". Ook tijdens latere besprekingen werd van de zijde van de Koninkrijksregering geen enkele toezegging gedaan. Toch had de Arubaanse delegatie het gevoel dat men in Nederland positiever was gaan denken over het onafhankelijkheidsstreven van het eiland.
Croes zei aan het eind van het gesprek dat hij niet helemaal tevreden was over het resultaat: „We hadden er meer van verwacht. Toch ben ik voorzichtig optimistisch, maar dan zal Nederland zijn toezeggingen wel moeten nakomen". Die toezegging hield in dat de Koninkrijksregering aan het nieuwe kabinet (de regering-Van Agt, red. KHA) de raad zal meegeven om de minister die met Antilliaanse aangelegenheden is belast, zo snel mogelijk naar de West te sturen om met de Antilliaanse regering en het eilandsbestuur van Aruba te gaan praten.
Minister De Gaay Fortman vond dat Croes niet ontevreden over deze uitkomst mocht zijn. Bij dit laatste advies sloot de Tweede Kamercommissie voor Antilliaanse aangelegenheden zich aan.

Kwestie-Aruba besproken *met* voorzitter OAS

De kwestie-Aruba kwam ook ter sprake bij een bezoek dat de secretaris-generaal van de Organisatie voor Amerikaanse Staten Alejandro Orfila begin november 1977 aan Den Haag bracht, waar hij besprekingen voerde met de toenmalige minister van buitenlandse zaken Van der Stoel.
Daarbij werd uitvoerig van gedachten gewisseld over de positie van de Nederlandse Antillen en van Aruba. Ongeveer acht maanden eerder had Orfila, Betico Croes de leider van de MEP, op het OAS-hoofdkwartier in Washington ontvangen.

De Arubaanse delegatie tijdens besprekingen met de Koninkrijksregering. Links, in het midden de toenmalige prem. Den Uyl, 2e van rechts MEP-leider Betico Croes.

Orfila maakte een rondreis langs onder meer 7 Westeuropese landen die de status van waarnemer bij de OAS hebben. Doel van deze bezoeken is de samenwerking tussen West-Europa en de Latijnsamerikaanse landen te bevorderen.
Orfila sprak behalve met Van der Stoel met premier Den Uyl, de voorzitter van de Tweede Kamer en de gevolmachtigde minister van de Nederlandse Antillen in de Koninkrijksregering. „De Nederlandse autoriteiten hebben mij verzekerd", aldus Orfila, ,,dat de Antillen zelf over hun toekomst kunnen beslissen".

Geen *eenzijdige onafhankelijkheid* Aruba, aldus Croes

Begin dec. 1977 verbleef de MEP-leider Croes voor een veertiendaags bezoek in Nedenland, waar hij besprekingen voerde met de vertegenwoordigers van CDA, VVD, Pv dA, D'66 en PPR.
Hij verklaarde dat hem gebleken was dat de nieuwe Nederlandse minister voor Antilliaanse zaken (Van der Stee) zeker naar de Antillen zal komen om de Arubaanse kwestie te bespreken (zie boven).
Als hij daar aankomt, zal een delegatie van het Haagse Institute for Social Studies een studie hebben gemaakt over samenwerkingsverbanden van een onafhankelijk Aruba met de andere Antilliaanse eilanden en Nederland.

De commissie zal ook zaken bestuderen als de munteenheid, buitenlands beleid, defensie, nationaliteit, ontwikkelingshulp en associatie met de EG. Daarvoor komt in januari een team van vijf man van het instituut naar Aruba. De studie zal worden bekostigd door het instituut.
In het kader van de technische bijstand aan de Nederlandse Antillen gaan twee functionarissen van de Vereniging van Nederlandse gemeenten naar Aruba om daar het bestuurs- en ambtenarenapparaat door te lichten. Een delegatie van de nationale woningraad zal, als de minister voor Antilliaanse zaken dat goed vindt, naar Aruba gaan om te adviseren over de woningbouw.

Als de nieuwe minister voor Antilliaanse zaken naar de Antillen komt om in een driehoeksgesprek (Nederlandse Antillen, Nederland en Aruba) de Arubaanse onafhankelijkheid te bespreken, moeten daar, vindt Croes, ook vertegenwoordigers van de andere eilanden bij aanwezig zijn. Hij zei dat Aruba zich er terdege van bewust is dat

het uittreden van dat eiland uit Antilliaans verband consequenties heeft voor de andere eilanden.

Op de vraag of Aruba als het onafhankelijk mocht worden toch niet verantwoordelijk blijft voor de minder draagkrachtige eilanden zei de MEP-leider dat als het Aruba goed blijft gaan die eilanden daar zeker van zullen profiteren.
Croes vertelde dat zijn partij met het oog op de onafhankelijkheid goede relaties heeft met Bonaire. de Bovenwinden en de Curaçaose arbeiderspartij „frente obrero". Om ook medewerking te krijgen van de Democratische Partij van premier Rozendal en de Nationale Volkspartij zal de MEP contact opnemen met die partijen.
Op de vraag hoe de MEP zich zal opstellen tegenover het nieuwe Antilliaanse kabinet zei Croes dat die houding niet loyaal zsl zijn. „Maar mijn partij zal in het parlement zeker niets doen dat nadelig kan zijn voor de andere eilanden. Zo zal mijn partij, als er tenminste geen rare dingen gebeuren, de decentralisatievoorstellen van de regering-Rozendal steunen".
Tijdens gesprekken met ambtenaren van het kabinet voor Nederlands-Antilliaanse zaken in Den Haag heeft Croes gevraagd er bij de ontwikkelingshulp aan Aruba rekening mee te houden dat het eiland in 1981 onafhankelijk wil zijn. De ambtenaren zijn daarop niet ingegaan omdat dit een politieke zaak is. (NRC/H'blad, De Volkskrant)

PARAGUAY

PRESIDENT STROESSNER VOOR ZESDE MAAL HERKOZEN

Op 12 febr. is generaal Alfredo Stroessner voor de zesde maal als president van Paraguay herkozen. De voorzitter van Stroessners Coloradio-partij, Juan Ramon Chaves, deelde op 11 febr. mee dat de 65-jarige president van de uitgebrachte 993.546 stemmen er 85% heeft gekregen.
In een radiotoespraak zei Stroessner dat de verkiezingen eerlijk waren geweest ,,en dit bewees het bestaan van de vrede en de mensenrechten in Paraguay".
De grondwet verbiedt weliswaar dat een president herkozen wordt, maar Stroessner had een speciale uit 120 personen bestaande constituante laten bijeenkomen die een wet aannam die herverkiezing mogelijk maakte. (Zie hierna.)
De Partido Liberal Radical had de advocaat German Acosto Caballero kandidaat gesteld en de Partido Liberal de arts Fulvio Hugo Celauro. Tegen het einde van de verkiezingscampagne kregen zij de gelegenheid éénmaal voor de televisie propaganda te maken, maar voor de rest waren de propagandamogelijkheden van de oppositie, in vergelijking met die van Stroessner, zeer beperkt.

President Stroessner

Het merendeel van de liberale oppositie nam dan ook geen deel aan de verkiezingen evenals de sociaaldemocratisch georiënteerde Febreristas. Dechristen-democraten mochten niet aan de verkiezingen deelnemen omdat zij niet officieel als partij erkend zijn, evenals diverse links-radicale groeperingen, waaronder de op Moskou georiënteerde CP en de dissidente Mopoco, Movimiento Popular Colorado, waarvan de leiders in ballingschap verblijven.

Aanhoudende onderdrukking oppositie

In de afgelopen jaren is Paraguay voornamelijk in het wereldnieuws gekomen door berichten over de vaak bloedige onderdrukking van oppositionele bewegingen.

In nov. 1974 werd een samenzwering, bedoeld om president Stroessner om het leven te brengen, ontdekt. Volgens de regering hadden de samenzweerders zich laten inspireren door de moordaanslag op de toenmalige Spaanse premier Carrero Blanco (pag. 17/1-'74 e.v.). Volgens de regering was de samenzwering in het buitenland opgezet (Argentinië), maar waren er ook talrijke vooraanstaande inwoners van Paraguay bij betrokken.

In de maanden volgend op de ontdekking van het komplot werden talrijke arrestaties verricht. De toenmalige minister van binnenlandse zaken, Sabino Augusto Montanaro, verklaarde in maart 1975 dat meer dan 1000 personen werden vastgehouden.
Niet alleen vooraanstaande leden van de oppositie, maar ook van de regeringspartij alsmede hooggeplaatste officieren en leden van de veiligheidsdienst werden gearresteerd. Paraguese studenten, die voor de kerstvakantie uit Argentinië naar huis kwamen, werden bij het binnenkomen van het land aangehouden.
Daarnaast kreeg het regime in die periode te maken met onrust onder de boerenbevolking. In febr. 1975 werd hardhandig opgetreden tegen een landbouwcoöperatie, volgens de regering een plaats waar samenzweringen werden gesmeed, waarbij verschillende boeren om het leven kwamen. Dit optreden leidde o.a. tot scherpe protesten van de kant van de rooms-katholieke kerk.

Begin mei 1976 werden 1 Franse en 6 Spaanse jezuïeten het land uitgewezen wegens het aanzetten tot terroristische activiteiten en het bedrijven van marxistische propaganda. Volgens de politie was de jezuïet Miguel Sanmarti Garcia leider van de guerrillabeweging OPM, wat door zijn superieuren in Rome werd ontkend

In april en mei 1976 werden naar schatting meer dan 1500 personen gearresteerd wegens verdenking van lidmaatschap van een terroristische organisatie.

In juli 1976 nam het Congres met grote meerderheid van stemmen een amendement op de grondwet aan dat voorzag in het bijeenroepen van een speciale constituante, die artikel 173 van de grondwet zou moeten herzien, dat herverkiezing van de president verbiedt. De oppositie stemde tegen omdat zij hierin een plan zag Stroessner president voor het leven te maken.
Eerder had de regering, in een poging de medewerking van de Febrerista-partij te verkrijgen, de toezegging gedaan politieke gevangenen vrij te laten, m.u.v. 3 communistische leiders, t.w. Antonio Maidana, Julio Rodas en Alfredo Acorta. Volgens berichten uit Buenos Aires werden deze mannen later toch vrijgelaten.

Eind dec. 1976 werd in Asunción bekendgemaakt dat 58 politieke gevangenen waren vrijgelaten.
(Le Monde, *NZZ*, The Times, *NRC/H'blad*)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

INTERN RHODESIE-AKKOORD GETEKEND

Premier Ian Smith en de drie „gematigde" nationalistische leiders — bisschop Moezorewa (UANC), Chief Chirau (ZUPO) en N. Sithole (ANC-Sithole) — hebben op 3 maart te Salisbury een akkoord inzake een z.g. interne regeling voor Rhodesië ondertekend. dat moet leiden naar een zwart meerderheidsbewind op 31 dec. 1978. (zie pag 129 e.v.)

De regeling voorziet in een tweeledige overgangsregering, met een uitvoerende raad en een ministerraad. De uitvoerende raad van vier man ziet toe op het ontwerpen van een nieuwe grondwet en bestaat uit de drie nationalistische leiders en Ian Smith; het voorzitterschap rouleert tussen de vier leden. Smith behoudt zijn grondwettelijke positie van premier totdat de nieuwe grondwet is goedgekeurd.

Ook de Rhodesische president, Johan Wrathall, blijft aan. De Senaat zal evenmin worden opgeheven en het huidige pa lement, met 50 blanke en 16 zwarte zetels, blijft totdat het nieuwe parlement met 72 zwarte en 28 blanke zetels na algemene verkiezingen bijeenkomt.

De uitvoerende raad ziet toe op deze verkiezingen, de registratie van drie miljoen nieuwe zwarte stemgerechtigden boven de 18 jaar, en de organisatie van ongeveer honderd nieuwe kiesdistricten.

De ministerraad zal, naar verwachting, bestaan uit 18 leden — negen blank en negen zwart, de laatste evenredig verdeeld over de drie nationalistische bewegingen. De portefeuilles van defensie, orde en gezag en financiën blijven in blanke handen, zoals bepaald in de Kissinger-overeenkomst van sept. 1976. Ian Smith in zijn functie van premier zal de resterende portefeuilles aanwijzen en verdelen.

De ministersposten zullen in tandem worden bezet. dus door een blanke en een zwarte tegelijk. De nieuwe grondwet zal een „Bill of Rights" bevatten met ver strekkende garanties voor de blanke minderheid (een kwart miljoen op zesenhalf miljoen zwarten), en waarborgen die een blank vetorecht garanderen voor tien jaar of twee parlementszittingen.

Deze en andere regelingen werden neergelegd in een zes pagina's tellend document. dat na drie maanden van harde onderhandelingen werd voltooid.

De volledige tekst van het akkoord luidt volgens *Reuter* (3 maart) als volgt:

„Aangezien de huidige constitutionele situatie in Rhodesië heeft geleid tot de Instelling van economische en andere sancties door de internationale gemeenschap tegen Rhodesie en tot een gewapend conflict binnen Rhodesie en vanuit naburige gebieden.

en aangezien het noodzakelijk is in het belang van ons land dat een overeenkomst zou worden bereikt die tot de beëindiging van zulke sancties en de staking van het gewapende conflict zal leiden,

en aangezien, in een poging om zo'n overeenkomst te bereiken, vertegenwoordigers van de Rhodesische regering, de Afriran National Council (Sithole), United African National Council en Zimbabwe United People's Organization elkaar in de voorbije twee maanden in Salisbury hebben getroffen en — na de door de verschillende delegaties ingediende voorstellen ten volle te hebben besproken — overeenstemming hebben bereikt over zekere fundamentele beginselen die in een nieuwe grondwet moeten worden opgenomen, welke zal leiden tot de heeindiging van eerder genoemde sancties en de staking van het gewapencie conflict.

Nu, daarom:

X. Hierbij is overeengekomen dat een constitutie zal worden opgesteld en tot wet verheven, die zal voorzien in een nieerderheidsbewind op basis van algemeen volwassenenkiesrecht op de volgende voorwaarden

1. Er komt een wetgevende vergadering bestaande uit 100 leden en daarvoor zullen de volgende bepalingen van toepassing zijn

(a) Er komt een gemeenschappelijk kiezersregister met alle burgers van 18 jaar en ouder die in aanmerking komen als kiezers, die onderworpen zijn aan bepaalde erkende mogelijkheden tot diskwalificatie.

(b) 72 van de zetels in de wetgevende vergadering zullen gereserveerd zijn voor zwarten, die zullen worden verkozen door kiezers. die geregistreerd staan in het gemeenschappelijke register.

(c) 28 van de zetels in de wetgevende vergadering zullen gereserveerd zijn voor blanken (d.w.z. Europeanen als omschreven in de grondwet van 1969), die als volgt zullen worden gekozen:

(i) 20 zullen worden gekozen krachtens een preferentieel kiesstelsel door blanke kiezers die geregistreerd staan in het gemeenschappelijke register;

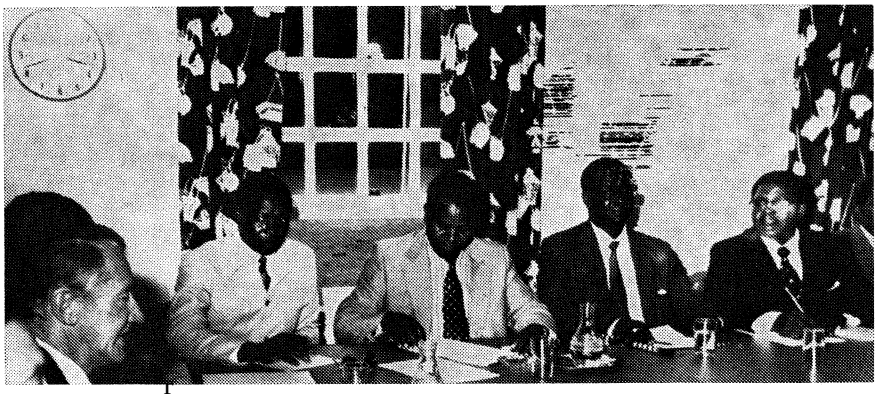
(ii) Acht zullen worden gekozen door kiezers die geregistreerd staan in het gemeenschappelijke register uit 16 kandidaten, die, in het geval van het eerste parlement, benoemd zullen worden door een kiescollege samengesteld uit de blanke leden van het huidige Huis van Afgevaardigden, en, in het geval van elk volgend parlement, door een kiescollege samengesteld uit de 28 blanken, die lid zijn van het parlement dat onmiddellijk voorafgaand aan de algemene verkiezingen werd ontbonden.

(d) De gereserveerde zetels, waarvan in punt (c) hierboven sprake is, zullen worden gehandhaafd voor een periode van minstens 10 jaar of van twee parlementen, welke maar de langste is, en zullen opnieuw worden beoordeeld bij het aflopen van die periode; op dat tijdstip zal een commissie worden benoemd, waarvan de voorzitter een rechter van het hooggerechtshof zal zijn, om zich met deze nieuwe beoordeling te belasten Als die commissie de aanbeveling doet dat de regeling betreffende de z g. gereserveerde zetels moet worden veranderd (dan is de overeengekomen procedure)

(i) Een amendement op de grondwet om zo'n wgziging tot stand te brengen kan door een wet worden geregeld die de instemming van niet minder dan 51 leden ontvangt;

(ii) De z g wet zal ook bepalen dat de 72 zetels, waarvan hierboven in (c) sprake is, niet voor zwarten zullen worden gereserveerd

(e) De leden die de in (c) hierboven vermelde zetels vervullen zal het zijn verboden een coalitie aan te gaan met welke afzonderlijke minderheiclspartij ook teneinde een regering te vormen.

Tijdens de besprekingen over een interne regeling op 2 december 1977 links Premier Ian Smith, en de vertegenwoordigers van de ANC-Sithole, o.w. vice-voorzitter Elliot Gabellah (3de van r.).

Weekblad 47ste jaargang No. 2424, pag. 29487-29502

2. Er komt een rechtvaardige verklaring i.z. rechten die de rechten en vrijheden van individuen zal beschermen en o.a. zal zorgen voor bescherming tegen beroving van eigendom tenzij prompt adequate compensatie wordt betaald, en voor bescherming van pensioenrechten van personen die leden van pensioenfondsen zijn.

3. De onafhankelijkheid en kwalificaties van de rechterlijke macht zullen worden verankerd en de ambtsuitoefening van de rechters zal ziin gewaarborgd.

4. Er komt een onafhankelijke raad voor openbare diensten, waarvan de ambtsuitoefening van de leden zal zijn gewaarborgd De raad zal verantwoordelijk zijn voor benoemingen, promoties en ontslagen bij de openbare dienst

5. De openbare dienst, de politie, het defensie-apparaat en het gevangeniswezen zullen een hoge graad van efficiency behouden en zullen vrij zijn van politieke inmenging.

6. Pensioenen, die betaald moeten worden uit het Consolidated Revenue Fund zullen worden gegarandeerd en ten laste komen van het Consolidated Revenue Fund en zullen naar het buitenland kunnen worden overgemaakt.

7. Burgers die thans recht hebben op een dubbel staatsburgerschap, zullen niet van hun huidige recht worden beroofd.

8. De bovengenoemde bepalingen zullen worden beschreven of geregeld in de grondwet en zij zullen worden beschouwd als speciaal verankerde bepalingen, die slechts door een wetsontwerp kunnen worden geamendeerd dat de instemming ontvangt van niet minder dan 78 leden.

B. Hierbij is ook overeengekomen dat, na de hierboven uiteengezette overeenkomst, de volgende stap zal zijn de instelling van een overgangsregeriilg. De voornaamste functie van de overgangsregering zal zijn:

(a) Het tot stand brengen van een staakt-het-vuren, en

(b) het behandelen van aanverwante zaken zoals:

(i) De samenstelling van de toekomstige strijdkrachten, met inbegrip van die leden van de nationalistische troepen die een militaire loopbaan wensen te volgen, en de rehabilitatie van anderen;

(ii) De rehabilitatie van diegenen die door de oorlog getroffen zijn.

C. Hierbij is ook overeengekomen dat het de plicht van de overgangsregering zal zijn de volgende zaken te bepalen en te behandelen:

(a) De vrijlating van gedetineerden;

(b) De herziening van vonnissen wegens overtredingen van politieke aard;

(c) Het verder opheffen van discriminatie;

(d) Het scheppen van een klimaat dat leidt tot het houden van vrije en democratische verkiezingen;

(e) Het opstellen van de nieuwe grondwet in de bewoordingen van dit akkoord;

(f) Procedures voor registratie van kiezers met het oog op het houden van algemene verkiezingen op een zo vroeg mogelijke datum.

D. Hierbij is ook overeengekomen dat de overgangsregering zal bestaan uit een uitvoerende raad en een ministerraad en dat de volgende bepalingen daarop van toepassing zijn:

1. Uitvoerende raad

(a) Samenstelling:

De uitvoerende raad zal bestaan uit de premier en drie zwarte ministers, t w de leiders van de bij de onderhandelingen betrokken delegaties De leden zullen bij toerbeurt als voorzitter van de uitvoerende raad optreden in de volgorde en voor de periode welke die raad kan beaalen Beiluiten van de uitvoerende raad zullen met eenstemmigheid worden genomen

(b) Functies:

(i) De uitvoerende raad zal verantwoordelijk zijn ervoor te verzekeren dat de functies verleend aan, en de taken opgedragen aan, de overgangsregering door de constitutionele overeenkomst zo vlot mogelijk worden vervuld Hij zal beleidsbeslissingen nemen in samenhang met de voorbereiding en opstelling van de nieuwe grondwet en de andere naken, die uiteengezet zijn in de onderdelen B en C van dit akkoord, en met alle andere zaken die zich kunnen voordoen

(ii) De uitvoerende raad kan de in de onderdelen B en C van dit akkoord uiteengezette zaken, of enige andere kwestie, verwijzen naar de ministerraad voor onderzoek en advies

(iii) De uitvoerende raad zal beslissingen of aanbevelingen van de ministerraad beoordelen en kan die beslissingen of aanbevelingen bekrachtigen of die terug verwijzen naar de ministerraad voor nadere overweging

2. Ministerraad

(a) Samenstelling:

De ministerraad zal bestaan uit gelijke aantallen zwa te en blanke ministers. De zwarte ministers zullen in gelijke verhouding worden benoemd door de leiders van de bij de onderhandelingen betrokken delegaties. De blanke ministers zullen worden benoemd door de premier Het voorzitterschap van de ministerraad zal rouleren tussen zwarte en blanke ministers. De premier zal bepalen welke blanke minister als voorzitter zal fungeren en de leiders van de bij de onderhandelingen betrokken delegaties zullen bepalen welke van de zwarte ministers als voorzitter zal fungeren in de volgorde en voor de periode die door de ministerraad worden bepaald

(b) Functies:

(i) De ministerraad zal opereren volgens het systeem van een kabinet Voor elke portefeuille, of groep van portefeuilles, zal een zwarte en een blanke minister komen, die de verantwoordelijkheid zullen delen

(ii) De ministerraad zal verantwoordelijk zijn voor de initiatieven inzake de wetgeving en het toezicht op de voorbereiding van die wetgeving die door de uitvoerende raad kan worden voorgeschreven.

(iii) De ministerraad zal aanbevelmgen doen aan de uitvoerende raad over alle zaken, die naar hem verwezen zijn door de uitvoerende raad, en over elke andere zaak die hij dienstig acht

(iv) Besluiten van de ministerraad geschieden bij meerderheid van stemmen en zijn onderworpen aan een beoordeling door de uitvoerende raad.

3. Parlement

(a) Het pa lement zal blijven functioneren gedurende het optreden van de overgangsregering en het zal bijeenkomen voor de volgende doeleinden als en wanneer de uitvoerende raad van mening is dat het moet worden bijeengeroepen

(i) Om een amendement op ae grondwet goed te keuren dat ministers, die niet voor het parlement gekozen zijn, in staat stelt voor perioden langer dan vier maanden dienst te doen,

(ii) Om wetten goed te keuren voor de registratie van kiezers;

(iii) Om de begroting voor 1978-'79 goed te keuren;

(iv) Om enigerlei wet vast te stellen of enige andere zaak te regelen die door de overgangsregering naar voren is gebracht (b v voor de verdere afschaffing van discriminatie)

(v) Om de nieuwe constitutie tot wet te verheffen;

(vi) Om 16 blanken te benoemen voor verkiezing door kiesgerechtigden van het gemeenschappelijke register t.b v acht van de voor blanken gereserveerde zetels.

(b) Het werk van de verschillende speciale parlementscommissies en van de juridische commissie van de Senaat zal normaal voortgang vinden.

E. Hierbij is ook uvereengekomen dat 31 december 1978 de onafhankelijkheidsdag zal zijn ''

Eerste verklaringen en reacties

Na de ondertekeningsceremonie zei Chief Chirau tegen verslaggevers: ,,Vandaag hebben wij gekregen wat de mensen van dit land vele jaren lang hebben gewenst."

Bisschop Moezorewa hield een pleidooi voor erkenning van de interimregering door het Westen, in het bijzonder Engeland. ,,Dat moet ons erkennen. Dit is niet langer UDI (de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring door Ian Smith in 1965), maar een overeenkomst van het volk dat alle zwarte Rhodesiërs alsook de blanken vertegenwoordigt." Hij meende dat het akkoord die guerrillastrijders die vochten voor de bevrijding van het land zou aanmoedigen hun wapens neer te leggen en terug te keren om de regering van het volk te steunen.

Ds. Sithole was ervan overtuigd dat er nu een eind aan de oorlog zou komen. ,,Ik weet zeker dat de guerrillastrijders naar huis terug zullen komen. Zij zullen hun wapens neerleggen."

Ian Smith merkte echter op: „Wij zullen door moeten gaan met vechten als de strijd voortduurt." Hij omschreef de interim-regering als ,,een soort stadium halverwege" naar de uiteindelijke stap, die pas zou kamen wanneer de nieuwe constitutie het huidige door blanken gecontroleerde parlement is gepasseerd. Hij zag de overgangsperiode

als een ,,delicaten fase in dit proces. Hij herhaalde dat iedereen die naar Rhodesië terug wenst te keren en vreedzaam wenst te werken om een grondwet voor Rhodesië op te stellen, daartoe gerechtigd is, mits men wel bereid is het terrorisme op te geven. De exacte datum waarop de overgangsregering zou gaan functioneren zou volgens Smith spoedig door de vier leiders gezamenlijk worden vastgesteld evenals een antwoord op de vraag of een nationaal referendum van zowel de zwarte als de blanke bevolking zal worden gehouden om het akkoord goed te keuren. Mocht het Patriottisch Front de strijd voortzetten, dan ..zullen zij tegen een meerderheidsregering in dit land vechten". Maar, zo vervolgde Smith, ,,ik geloof niet dat zij de steun van Rhodesiërs zullen ontvangen."

Van die zijde werd de interne regeling echter totaal vei-worpen. Josiah Chinamano, leider van de ANC (Zimbabwe), de binnenlandse vleugel van Nkomo's ZAPU, omschreef het akkoord op 3 maart als ,,het werk van Satan" en een ,,recept voor een bloedbad". Dit akkoord — zonder medewerking van het Patriottisch Front — zal ,,de doodsstrijd van ons volk verlengen", aldus Chinamano.

Na een tweedaagse bijeenkomst in de hoofdstad van Mozambique, Maputo, beklemtoonden de twee leiders van het Patriottisch Front, Robert Mugabe en Joshua Nkomo, dat zij slechts bereid zijn tot onderhandelingen binnen het kader van de Brits-Amerikaanse voorstellen (pag. 134). Zij verklaarden: ,,Het Patriottisch Front weigert volledig te worden betrokken in de sfeer van de afschuwelijke transactie en het zal voortgaan in zijn streven naar een rechtvaardige regeling in overeenstemming met de wensen van het volk." De ,,bedotterij" van Smith en de ,,drie gezworen stromannen" moest om drie redenen scherp worden veroordeeld:

,,(1) Het akkoord is volledig vals en laat zowel de politieke als de militaire macht in handen van de kolonistenminderheid.

(2) Het akkoord handhaaft, ja zelfs beschermt extra, het Smith-regime samen met zijn politieke en militaire structuren. Ian Smith blijft een fascistische dictator, al zal hij nu opereren met de zegen van de drie verraders (...)

(3) Het akkoord rechtvaardigt in feite de UDI en doet een openlijk beroep tot erkenning en legalisatie van een illegale onafhankelijkheid, die de hele Afrikaanse bevolking van zeven miljoen en de internationale gemeenschap hardnekkig hebben geweigerd te erkennen."

In de verklaring van Mugabe en Nkomo werd erop gewezen dat het akkoord van Salisbury 50% van het land in de handen laat van blanke kolonisten, die 3% van de bevolking uitmaken. Het handhaaft het Rhodesische leger en de politie, het behoudt het ambtenarenapparaat en de rechterlijke macht die de UDI hebben gesteund en het kent 28% van de parlementszetels toe aan 3% van de bevolking ,,louter op basis van kleur". Het Patriottisch Front ,,verafschuwt alle regelingen die hetzij expliciet hetzij impliciet beogen raciale overheersing te bevorderen".

President Kaoenda verklaarde in een interview volgens *The Observer* (5-3): ,,Wij praten over een akkoord dat in feite doende is Smith een kans te geven om een tweede UDI te verklaren. Wij zien dit als iets dat nog slechter is dan het Kissinger-plan. Het geeft Smith alles op een zilveren schaal. Ik kan zien hoe Smith zijn blanke mede-kolonisten vertelt: ,,Geen zorgen, wij hebben de transactie van ons leven gesloten." Overigens liet Kaoenda weten dat Zambia de guerrilla zou blijven steunen.

Een Tanzaniaanse functionaris zei op 4 maart: ,,Wij hebben de Britten de consequenties van het erkennen van zo'n akkoord meegedeeld. Zij hoeven geen twijfel te koesteren t.a.v. onze positie."

Met het oog op een door de Afrikaanse landen gevraagd debat in de Veiligheidsraad ,,om de verslechtering in de toestand van Rhodesië te bespreken", d.w.z. om internationale erkenning van het akkoord **van** Salisbury te blokkeren, drong de Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen, er bij Nkomo en Mugabe, Moezorewa en Sithole, op aan op zijn uitnodiging dat debat bij te wonen. Daaruit werd in de pers afgeleid dat de opvatting van de Britse regering was dat Mugabe en Nkomo op de een of andere manier bij een akkoord moeten worden betrokken, wil dit enige geloofwaardigheid krijgen. (Smith en Chirau werden niet uitgenodigd.) Wel noemde minister Owen in een vraaggesprek met de BBC de regeling ,,een opmerkelijke stap in de goede richting naar een meerderheidsbewind".

De Amerikaanse regering nam een afwachtende houding in. Het State Department verklaarde op 3 maart: ,,Het aangekondigde akkoord vormt een nieuwe fase in het proces van politieke verandering. (Maar) wij zijn niet van plan deze regeling overhaast te omarmen of te verwerpen." Washington en Londen wensten het akkoord eerst grondig te bestuderen. Volgens de woordvoerder van het State Department werkten de VS en Engeland nog steeds nauw met elkaar samen voor een spoedige en echte machtsoverdracht aan de zwarte meerderheid in Rhodesië, ook al werden die dag vanuit Loesaka (Zambia) diepgaande meningsverschillen tussen beide landen gemeld. Engeland zou de Brits-Amerikaanse voorstellen willen opgeven, terwijl de VS daarin nog steeds de beste methode voor het bereiken van een succesvolle tegeling zagen.

The Observer **(5-3)** schreef in een commentaar:

,,De Rhodesische rebellen hebben tenslotte de voorwaarden van hun nederlaag getekend: meer dan 12 jaar nadat de kolonie in een destructief rassenconflict werd gestort teneinde een blank minderheidsbestuur te handhaven. Ian Smith heeft zijn standpunt nu volledig omgekeerd door aan te bieden een zwarte meerderheidsregering tegen het einde van dit jaar te helpen installeren. Dit is inderdaad een grote triomf, maar het is nog slechts het begin van het einde, nog niet het einde van de weg naar vrede en onafhankelijkheid in Rhodesië. Een verkeerde stap nu zou de laatste etappe veel slechter kunnen maken dan alles wat eerder is gebeurd.

Een meerderheidsbewind is per slot van rekening slechts een democratisch streven; terwijl de aanvaarding daarvan in beginsel een onmisbare stap vormt naar een representatieve regering, vormt het op zichzelf geen garantie voor een goede regering, zoals de geschiedenis van Afrika rijkelijk demonstreert.

Wat daarom nog overblijft is het scheppen van de voorwaarden die tenminste enige hoop zullen bieden dat een meerderheidsbewind een tolerant politiek systeem zal opleveren. Een vereiste daarvoor vormen minstens drie voorwaarden: een eind aan het geweld, een eind aan de economischeuitputting door sancties en vrije verkiezingen die alle zwarte en blanke Rhodesiërs in staat zullen stellen deel te nemen aan de keuze van hun eigen leiders vóór de onafhankelijkheid. (...)"

(The Times, The Observer, IHT, NRC/H'blad)

INTERNATIONALE ZAKEN

NAVO

NAVO-RERAAD

Hierna volgt het verslag van de bijeenkomsten van de verschillende NAVO-organen, die in de herfst en de winter van vorig jaar zijn gehouden.

Nucleaire planninggroep, neutronenbom

Op 11 en 12 okt. 1977 vergaderde in Bari in Italië de nucleaire planninggroep van de NAVO. De NPG is binnen de NAVO het college, dat ,,scenario's" en plannen ontwerpt voor een eventuele kernoorlog met de SU en de andere leden van het Warschaupact. Op de vergadering van okt. vorig jaar waren aanwezig de ministers van defensie van de VS, de Bondsrepubliek Duitsland, Italië. Engeland, België. Denemarken en Griekenland; de vier eerstgenoemde landen zijn permanent lid van de NPG, de drie andere zijn ,,roulerende" leden.
Belangrijk onderwerp van gesprek op deze bijeenkomst was de eventuele invoering van de neutronenbom in het wapenpakket van de NAVO.

De neutronenbom is een in de VS ontwikkeld atoomwapen. De Amerikaanse regering heeft nog geen beslissing genomen omtrent de aanmaak en invoering ervan.
Officieel wordt de neutronenbom voluit aangeduid met de benaming ,,Enhanced Radiation Reduced Blast" (ERRB), wat zoveel wil zeggen dat het om een wapen gaat met een relatief grote straling, maar met een minder sterke hitte, luchtdruk en fall-out dan de thans bestaande nucleaire wapens. Dat wil zeggen, dat terwijl bijvoorbeeld gebouwen binnen een bepaalde afstand van de explosie onaangetast blijven, mensen wel worden gedood. Desondanks is de neutronenbom geen radiologisch wapen, dat erop gericht is door de verspreiding van radio-actieve stoffen een zo groot mogelijke straling teweeg te brengen.
Bij de neutronenbom wordt de verhoogde verstraling verkregen door kernfusie — reacties die hoge energie (neutronen) produceren. Op die manier wordt een hoeveelheid initiële straling veroorzaakt die gelijk is aan die van een standaard splijtingswapen dat tien maal zoveel explosief vermogen heeft. Omgerekend wil dat zeggen, dat een neutronenbom van een kiloton — 1000 ton tnt — acht maal meer straling produceert dan een gewone splijtingsbom met hetzelfde explosieve vermogen
In de praktijk komt dat erop neer, dat alle mensen in het explosiegebied worden gedood Wie echter alsnog mocht overleven, maar een dosis straling heeft opgelopen, zal al spoedig bewusteloos geraken en sterven Die mensen die niet sterk zijn bestraald, lopen desondanks het gevaar leukemie, beentumoren, huidkanker, steriliteit en beschadiging van de geslachtsorganen te krijgen. Bovendien bestaat een gevaar, dat zij door groene staar blind worden. Bescherming tegen de neutronenbom is er nauwelijks, hooguit betonmuren van 2 tot 2½ meter dik.

Op de vergadering van de NPG heeft de Amerikaanse minister van defensie zijn Europese collega's meegedeeld dat als zij niets wiet de neutronenbom te maken willen hebben, zij deze niet hoeven aan te nemen. .,Wij zullen u niet de neus dichtknijpen en ze u de keel induwen," zei een Amerikaanse woordvoerder in Bari.

Hij zei dat de Amerikaanse minister van defensie, Harold Brown, de nucleaire planninggroep eraan had herinnerd dat enkele neutronenwapens speciaal waren ontworpen voor gebruik op een slagveld in Centraal-Europa. De woordvoerder zei dat een grote mate van overeenstemming omtrent hun gebruik nodig zou zijn. Hoeveel landen in dit gebruik dan zouden moeten instemmen, zei hij niet, maar het staat wel vast dat zelfs enkele landen die de traditionele nucleaire tactische wapens hebben, nog niet bereid zijn ze door het neutronensoort te vervangen.
Het hele probleem zal volgens de woordvoerder opnieuw worden besproken op de wintervergadering van de raad van ministers van de NAVO. ,,Ruggespraak is vanzelfsprekend over een kwestie als deze. Het is niet alleen een militair vraagstuk, maar het slaat ook emoties los en heeft politieke kanten", zei hij.
Tegenstanders van neutronenwapens zeggen dat de NAVO in de verleiding zou kunnen komen ze eerder te gebruiken dan de 7.000 tactische kernwapens die nu in Eurcpa voorhanden zijn, omdat ze mensen doden maar gebouwen overeind laten staan.
Voorstanders van het neutronenwapen wijzen erop dat de landen van het Pact van Warschau er minder door in de verleiding zouden kunnen komen om een conventioneel bruggehoofd naar het Westen te slaan, omdat zij weten dat ze tot staan gebracht zouden worden zonder omvangrijke schade op NAVO-gebied te hebben aangebracht.
Minister Brown heeft volgens de woordvoerder de NPG een gedetailleerd rapport gegeven over de voortschrijdende strategische kernbewapening van de SU en over enkele aspecten rond de ontwikkeling van de Amerikaanse Cruise-raket.
De Sowjet-Unie wil de Cruise opnemen in het tweede SALT-pakket met de VS, omdat de veelzijdigheid van de raket het onderscheid tussen tactisch en strategisch bereik onduidelijk maakt. Enkele Europese landen willen de raket hebben omdat zij inet haar enorme procent trefzekerheid met of zonder kernlading. een flexibel en efficiënt wapen tegen een conventioneel aanvallend leger is.

Op de vergadering van de NPG is overeengekomen pas in een later stadium te beslissen over de invoering van het wapen bij de geallieerde strijdkrachten in Europa. Aangezien dit tactische atoomwapen is ontwikkeld met het oog op een eventuele oorlog op het Europese continent, moet de NAVO in feite beslissen of de neutronenbom door de VS in produktie genomen zal worden — aangenomen dat het Amerikaanse Congres ermee akkoord gaat.

Eurogroep

Op 5 dec. begon in Brussel het winteroverleg van de NAVO-organen met een bijeenkomst van de Eurogroep — het gremium, waarin alleen

DEFENSIE-UITGAVEN ALS PERCENTAGE:
VAN HET BRUTO NATIONAAL PRODUKT IN KOOPWAARDE
(courante prijzen)

Land	1972	1973	1974	1975	1976	1977 (a)
België	2,8	2,8	2,8	3,1	3,2	3,3
Denemarken	2,3	2,1	2,4	2,6	2,4	2,5
Frankrijk	3,9	3,8	3,8	3,9	3,9	3,9
Bondsrepubliek (b)	3,5	3,5	3,6	3,6	3,5	3,4
Griekenland	4,6	4,1	4,2	6,5	..	..
Italie	3,1	2,9	2,8	2,7	2,5	2,5
Luxemburg	0,9	0,8	0,8	1,0	1,1	1,1
Nederland	3,4	3,3	3,3	3,5	3,3	3,3
Noorwegen	3,3	3,1	3,1	3,2	3,1	3,1
Portugal	7,0	6,0	7,4	5,4	4,0	3.3
Turkije	4,3	4,1	3,9	..	..	..
Ver. Koninkrijk	5.2	4,9	5,1	5,0	5,1	4.9
NAVO Europa (c)	3,8	3,6	3,7	3,8	3,6	3,6
Canada	2,1	1,9	2,0	1,9	1,9	2,0
Ver. Staten	6,6	6,0	6,1	6,0	5,4	5,5
Gehele NAVO (c)	5,3	4,8	4,9	4,8	4,4	4,5

a Voorlopige ramingen
b Deze percentages zijn berekend zonder dat er rekening werd gehouden met de uitgaven voor Berlijn Indien deze uitgaven waren meegeteld, dan zouden de percentages als volgt luiden
1972 4,2; **1973** 4,2; **1974** 4,4 **1975** 4,4; **1976** 4,3; **1977** 4,2
c Deze percentages zijn berekend zonder rekening te houden met Griekenland. en Turkije

de Europese ministers van defensie. met uitzondering van Frankrijk, — van de NAVO bijeengekomen. Over deze vergadering is een communiqué uitgegeven, waaruit wij het volgende aanhalen:

De ministers wisselden van gedachten over een lange reeks kwesties die voor de Europese leden van het bondgeiiootschap van belang zijn Zij deden opnieuw een plechtige toezegging volledig deel te nemen aan de studies die thans door de NAVO ondernomen worden overeenkomstig de besluiten van de Noordatlantische Raad m mei Zij namen tevens kennis van de huidige situatie
Terwijl zij hun volledige steun gaven aan de onderhandelingen die gericht zijn op een vermindering van ae spannmg in Europa, wezen de ministers erop dat een sterke en effectieve defensie met het oog op de groeiende militaire macht van het Warschaupact, waarop het bondgenootschap reeds de aandacht heeft gevestigd, een blijvende noodzaak is In dit verband namen zij kennis van de onlangs doorgevoerde en de nog in voorbereiding zijnde verbeteringen van de strijdkrachten der Eurogroeplanden, waarover bijzonderheden verstrekt worden in EUROPACKAGE 1977, toegevoegd aan dit communiqué
Bij hun gebruikelijke overzicht van het praktische werk van de EUROGROEP, bestudeerden de ministers verslagen van de zeven subgroepen* Zij gaven uitdrukking aan hun vaste wil om waar dit mogelijk was te blijven streven naar een grotere samenwerking op die terreinen die door de subgroepen bestreken worden en toonden zich voldaan over de verdere stappen die sedert hun vorige bijeenkomst op weg naar dit doel gezet waren. Met bijzondere instemming namen zij kennis van het feit

a) dat binnen EUROLOG tussen sommige of alle landen die dit materieel gebruiken, een akkoord is bereikt over gezamenlijke logistieke steun inzake de F1170 getrokken houwitser, de Sparrow luchtafweerraket, de CL89 robot en een type noodbrug. De volgende maatregelen zijn in voorbereiding·

b) vier EURONAD-landen (Duitsland. Italie, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk) zijn m onderhandelingen over de gezamenlijke produktie, in Europa, van de Sidewinder lucht-lucht raket m zijn verbeterde versie,

c) dat EUROLONGTERM overeenstemming heeft bereikt betreffende een gezamenlijk operationeel concept voor conventionele tactische luchtoperaties in Europa tot het jaar 1985, over gemeenschappelijke specificaties voor een draagbaar grond-lucht raketsysteeem, over anti-tankraketten voor de middellange en lange afstand en over een systeem om mijnenvelden te markeren;

d) dat de EUROCOM-landen het eens zijn geworden over de operationele vereisten en functiekenmerken van een EUROCOM tactisch verbindingssysteem en daarover thans in discussie zijn met de Verenigde Staten en Canada, met het oog op een grotere geallieerde harmonisatie

e) dat op het terrein van EURO/NATO-TRAINING de elementaire opleidingscursussen voor helikopterpiloten een duidelijk succes zijn gebleken en dat een standaardakkoord over de financiering van een gemeenschappelijke opleiding, waarvan een bezuiniging op de kosten wordt verwacht, thans van kracht is geworden
Kennis nemend van hetgeen de subgroepen het afgelopen jaar verricht hadden, onderstreepten de ministers de noodzaak om tot nauwe samenwerking te komen teneinde de Europese inbreng in het bondgenootschap te verstevigen Zij verklaarden zich gebonden te achten aan hun verplichting het collectief defensievermogen van hun landen verder te ontwikkelen op een zo rationeel en efficient mogelijke wijze en binnen het kader van de alliantie
De ministers herinnerden eraan dat de Eurogroep zich o m ten doel stelt de openbare mening meer bewust te maken van de omvang van het Europese aandeel in het bondgenootschap en zij gingen na wat er tijdens het afgelopen jaar door de Eurogroep op dit gebied gedaan was.

* EUROCOM: verbindingen te velde
EUROLOG: logistieke samenwerking
EUROLONGTERM: planning op lange termijn
EUROMED: medische diensten
EURONAD: samenwerking i.z. materieel
EUROSTRUCTURE: strijdkrachtenstructuren
EURO/NATOTRAINING: gezamenlijke opleiding

EUROPACKAGE 1977

In EUROPACKAGE worden de plannen van de lidstaten aangeduid voor het ingebruik stellen van belangrijk nieuw materieel in 1978, met vermelding van het werk van sommige subgroepen van de Eurogroep.

Nieuw materieel voor 1978

Het belangrijke nieuwe materieel dat door de Eurogroeplanden in 1978 in gebruik zal worden genomen, omvat het volgende

Marine
10 torpedobootjagers/escorteschepen
11 mijnenleggers/mijnenvegers
2 onderzeeboten
5 snelle patrouilleboten
3 ondersteuningsschepen
23 marine-helikopters

Tank- en antitankwapens
265 gevechtstanks
1370 pantservoertuigen
814 anti-tankraketten
14059 draagbare raketlanceerders

Luchtmacht
112 gevechtsvliegtuigen
22 militaire transport- en bevoorradingsvliegtuigen
53 helikopters met basis te land
260 stukken luchtafweergeschut
213 geleide-raketsystemen voor luchtafweer

Kwalitatieve verbeteringen

In het komende jaar zullen 10 torpedobootjagers uitgerust worden met nieuwe raketinstallaties, 14 onderzeeboten met nieuwe torpedosystemen en 31 marine-helikopters met nieuwe torpedo- of lucht-grond-raketsistemen, 200 tanks worden voorzien van zwaarder geschut, 40 gevechtsvliegtuigen zullen nieuwe installaties krijgen voor elektronische oorlogvoering en 237 raketsystemen voor luchtafweer zullen gemoderniseerd of versterkt worden

Legering van strijdkrachten

Op grond van de NAVO-strategie van afschrikking en vooruitgeschoven verdediging blijven verscheidene Eurogroeplanden een aanzienlijk deel van hun troepen buiten het eigen gebied stationeren Het Verenigd Koninkrijk heeft ongeveer een derde van zijn landstrijdkrachten en België bijna een derde van zijn totale strijdmacht in de Duitse Bondsrepubliek Samen met Nederland, dat eveneens een aanzienlijk deel van zijn strijdkrachten buiten het nationale grondgebied stationeert, hebben deze landen meer dan 20% van hun totale gewapende macht en ongeveer 125 000 gezinsleden in andere NAVO-landen

GEWAPENDE MACHT

Totale strijdkrachten als percentage van de actieve bevolking (b).

Land	1972	1975	1976	1977 (a)
België	3,0	2,8	2,9	2,9
Denemarken	2,1	1,8	1,6	1,7
Frankrijk	3,3	3,2	2,9	2,9
Bondsrepubliek	2,3	2,5	2,6	2,6
Griekenland	6,5	6,5	6,5	6,5
Italië	3,2	2,6	2,6	2,7
Luxemburg	0,9	0,8	0,8	0,9
Nederland	3,0	2,8	2,7	2,8
Noorwegen	2,9	2,8	2,8	2,8
Portugal	7,4	3,1	2,5	2,3
Turkije	3,8	3,7	4,2	—
Ver. Koninkrijk	2,8	2,5	2,3	2,3
NAVO Europa	3,2	2,9	2,9	—
Canada	1,4	1,1	1,1	1,1
Ver. Staten	3,8	3,3	3,2	3,2
Gehele NAVO	3,3	3,0	3,0	—

N.B.
(a) Voorlopige ramingen.
(b) Militair en burgerpersoneel

Defensie-uitgdven

In 1977 hebben de Eurogroeplanden hun defensieuitgaven in reele termen verhoogd
In geld uitgedrukt, bedroeg deze verhoging ruim $ 4 mrd, tegen courante prijzen en courante wisselkoersen

De subgroepen

Sedert haar oprichting heeft de Eurogroep een groot deel van haar activiteit geconcentreerd op praktische maatregelen tot het elimineren van kostbaar dubbel werk en teneinde het uiterste te halen uit de middelen die de lidstaten aan de defensie ten koste kunnen leggen
De subgroepen van de Eurogroep zijn de instanties waarin het streven naar betere samenwerking, rationalisatie en standaardisatie gekanaliseerd wordt.
Een goed voorbeeld is het werk van EUROLONGTERM, de groep die zich ten doel stelt een effectieve militaire planning op de lange termijn te bevorderen en de basis te leggen voor internationale samenwerking bij de aanschaf van defensiematerieel door gemeenschappelijke tactische concepten en subconcepten op de middellange en lange termijn uit te werken Zijn die concepten en subconcepten eenmaal geformuleerd, dan stelt EUROLONGTERM de algemene vereisten op voor specifieke wapens en ander materieel, de z g „outline Eurostaff targets"

Op 5 december 1977 hechtten de ministers hun goedkeuring aan een concept voor tactische luchtoperaties in Europa, waaraan zes subconcepten werden toegevoegd.

EUROLONGTERM heeft reeds vijf subconcepten uitgewerkt die de voornaamste aspecten van een moderne oorlogvoering te land bestrijken (anti-tankwapens, mobiliteit en contra-mobiliteit, organieke leger-luchtverdediging, operaties met helikopters, verkenning te velde en vuurleiding. Tot dusver zijn er vijf Eurostaff-definities voor militaire uitrusting uitgewerkt, waarvan er op 5 december 1977 drie door de ministers werden goedgekeurd. De andere twee zijn reeds aanvaard en worden thans verder bestudeerd door de alliantie in haar geheel.

Een ander voorbeeld: EURO)NATO-TRAINING is bezig 20 projecten voor gezamenlijke opleiding voor te bereiden of ten uitvoer te leggen. In uitvoering zijn de volgende: opleiding van militairen uit vijf landen in het hanteren en onderhouden van het Lance-raketsysteem; helikopteropleiding in de Verenigde Staten van 80 Europese piloten per jaar uit vier Eurogroeplanden en van vlieginstructeurs uit twee Eurogroeplanden; gezamenlijke opleiding in Groot-Brittannie van waarnemers in vlootheli-kopters, gebruikt voor de onderzeeboot-bestrij ng. Men is reeds ver gevorderd met plannen voor een opleidingsproject voor het nieuwe SP70 155 mm geschut waaraan Duitsland, België, Italië en het Verenigd Koninkrijk zullen deelnemen, en na een geslaagde gezamenlijke pilotenopleiding worden thans door zeven Eurogroeplanden stappen ondernomen voor een cursus patrouillevliegen op de lange afstand. Twaalf andere opleidingsprojecten zijn thans in studie.

Hoewel de ministers de onafhankelijke Europese programmagroep, die geen onderdeel van de Eurogroep uitmaakt, erkennen als de voornaamste Europese instantie voor samenwerking tussen de Europese lidstaten bij materiële aankopen, blijft EURONAD het algemene kader bieden waarbinnen op ministerieel niveau beraadslaagd wordt over defensieuitrusting, al zorgt men ervoor dat er op die manier geen dubbel werk wordt gedaan. De Eurogroep blijft alle pogingen steunen om voor kwesties van materieel gezamenlijke oplossingen te vinden. Dit jaar had dit tot resultaat dat vier Eurogroeplanden contracten tekenden voor de gezamenlijke aankoop van F-16 straaljagers.

Overleg over bijdrage Nederland in Bondsrepubliek

Het geallieerde opperbevel Europa van de NAVO zal een studie van de Nederlandse defensiebijdrage gaan maken, zo zijn op 5 dec. de ministers van defensie van Nederland, de VS, Engeland, de Bondsrepubliek en België in een afzonderlijke vergadering overeengekomen. De studie zal betrekking hebben op de vraag, of een tweede Nederlandse brigade in de Bondsrepubliek gelegerd moet worden, of dat in plaats daarvan de paraatheid van het eerste Nederlandse legerkorps moet worden opgevoend.

Het gesprek tussen de vijf ministers vond plaats op initiatief van de Westduitse minister van defensie, Georg Leber, nadat de Amerikanen steeds weer op de legering van een tweede Nederlandse brigade hadden aangedrongen.

Hoewel deze kwestie eigenlijk al sinds 1963 speelt, is zij de laatste tijd opnieuw actueel geworden, nu de Amerikanen hebben besloten om zelf meer troepen in de Bondsrepubliek te legeren, zoals een brigade in de buurt van de Noordduitse stad Bremen.

Comité *voor verdedigingsplannen*

De ministers van defensie van alle bij de NAVO aangesloten staten vergaderden op 6 en 7 dec. 1977 in Brussel in hun capaciteit van comité voor verdedigingsplannen. Uit het communiqué. dat over deze vergadering is uitgegeven, halen wij het volgende aan:

De ministers onderstreepten opnieuw dat een verzekerde veiligheid onmisbaar is voor de handhaving van vrijheid en vooruitgang in hun landen en voor het bevorderen van de ontspanning. In het licht van de analyses en rapporten die sedert hun vorige vergadering waren opgemaakt: bespralren zij de defensiepositie van het bondgenootschap. Van de secretaris-generaal ontvingen zij een beoordeling van de voornaamste defensieproblemen en van de voorzitter van het Militair Comité een verslag over de militaire situatie.

Bij hun bespreking van de militaire verhouding tussen de NAVO en het Warschaupact brachten de ministers naar voren dat de dreiging uitgaande van het militair vermogen van het Warschaupact de fundamentele factor is welke de militaire vereisten van de geallieerde verdediging beïnvloedt. In dit verband gaven zij uiting aan hun bezorgdheid over de voortdurend toenemende militaire uitbouw van het Warschaupact waardoor dit de beschikking krijgt over een steeds groter strategisch aanvalsvermogen, met een steeds betere commando- en controlestructuur voor deze strijdkrachten. De ministers constateerden dat het militair vermogen van het Warschaupact vergroot wordt op een schaal die de redelijke defensiebehoeften ver te boven gaat. Het feit dat de publieke opinie zich hiervan meer bewust begint te worden, stemde hen tot voldoening.

Op de topconferentie van mei 1977 te Londen (pag. 424/1 e.v.-1977) was men overeengekomen een defensieprogramma op lange termijn op te stellen, zodat de NAVO-strijdkrachten het hoofd kunnen bieden aan de nieuwe defensiebehoeften van de jaren '80. De ministers bespraken een verslag over wat er reeds werd gedaan aan het opstellen van specifieke plannen voor een beperkt aantal, van tevoren aangegeven aspecten van de defensie ten aanzien waarvan collectieve actie een dringende vereiste is. Binnen dit kader onderschreven de ministers de voornaamste actieterreinen waarop men zich zal concentreren bij het uitwerken van gezamenlijke en gecoördineerde defensieplannen op de middellange en lange termijn, plannen die dan in de lente aan de ministers zullen worden voorgelegd voor uiteindelijke bespreking en goedkeuring, waarna zij zullen worden overhandigd aan de staats- en regeringshoofden die dan tevens de resultaten in ogenschouw zullen nemen van een studie over de vooruitzichten voor de Oost-West betrekkingen waartoe zij op de Londense conferentie besloten. Zij kwamen overeen alles te doen om deze initiatieven tot een goed einde te brengen. De ministers hechtten tevens hun goedkeuring aan de prompte en positieve resultaten die een subsidiair programma voor spoedige verbeteringen in anti-tankwapans, oorlogsvoorraden, paraatheid en versterking had opgeleverd. Zo constateerden zij dat het bondgenootschap tegen eind 1978 het arsenaal anti-tankraketten met één derde vergroot zal hebben en soortgelijke verbeteringen van andere essentiële oorlogsmunitie in petto heeft. Dit ten uitvoer leggen van initiatieven op korte termijn heeft het defensievermogen van de NAVO versterkt en toont aan dat de alliantie in staat is snel en effectief te handelen.

Generaal Alexander Haig (l.), de opperbevelhebber van de geallieerde strijdkrachten m Europa, met de Britse admiraal sir Peter Hill-Norton, de voorzitter van de militaire commissie van de NAVO voor het begin van de bijeenkomst van de ministers van defensie van de NAVO-lidstaten

Tijdens hun besprekingen van het NAVO-defensieoverzicht van 1977 gingen de ministers na wat volgens de planning de nationale bijdragen aan de geallieerde defensie over de komende vijf jaar zullen zijn. De ministers spraken er hun bezorgdheid over uit dat de kloof tussen het conventionele vermogen van de NAVO en dat van het Warschaupact nog steeds groter wordt. Zij kwamen evenwel tot de slotsom dat de strijdkrachten in 1977 belangrijke verbeteringen hadden ondergaan en dat dit zo zal voortgaan naar mate de uitvoering van de lopende plannen leidde tot een belangrijke versterking van het geallieerde defensievermogen

De ministers besloten dat er effectief begonnen moest worden aan de voorbereiding van de nieuwe streefcijfers voor de NAVO-strijdkrachten voor de periode eindigend in 1984 en dat er verder gewerkt diende te w-orden aan het defensieprogramma op lange termijn, zodat leemten konden worden aangevuld en de kloof tussen het conventionele vermogen van de NAVO en dat van het Warschaupact daardoor gereduceerd kon worden Zij waren het erover eens dat om dit te bereiken de defensieuitgaven jaarlijks in reele termen verhoogd moesten blijven worden, zoals voorzien in de ministeriele richtlijnen voor 1977. en dat in de defensiebegrotingen meer nadruk moest worden gelegd op uitgaven voor belangrijk nieuw materieel en modernisering Zij bevestigden opnieuw het belang van een optimaal gebruik van de beschikbare middelen door samenwerking bij de defensieplanning, zowel op middellange als lange termijn.

In het algemeen spraken de ministers hun bezorgdheid uit over de ernstige leemten die in het defensieve vermogen van het bondgenootschap nog altijd blijven bestaan, maar zij toonden zich voldaan over de groeiende wil en bereidheid om als antwoord op de groeiende militaire sterkte van het Warschaupact de eerste stappen te nemen teneinde kritieke zwakheden op korte termijn weg te werken en een degelijker basis te leggen voor verbeteringsprogramma's op langere termijn. De ministers concludeerden dat, indien de nodige bijkomende middelen ter beschikking werden gesteld en door alle lidstaten effectief werden aangewend, een aan de eisen beantwoordende conventionele defensie, van wezenlijk belang voor het handhaven van de NAVO-triade van strategische, tactisch-nucleaire en conventionele strijdkrachten, binnen bereik zou liggen

De ministers constateerden met voldoening dat Portugal en Turkije zich inspanden om op eigen kracht hun bijdragen tot de NAVO te verbeteren, maar zij erkenden dat het voor deze beide leden van het bondgenootschap dringend nodig was om voor de modernisering en ondersteuning van hun strijdkrachten hulp van buitenaf te krijgen Zij waren het erover eens dat het bondgenootschap als geheel verantwoordelijk was om deze hulp te bieden en zegden toe de bijdragen die hun eigen landen leverden aan een nieuw onderzoek te zullen onderwerpen. Zij bevestigden dat het van kracht worden van akkoorden over defensiesamenwerking op de zuidoostelijke flank aanzienlijk zou bijdragen tot de solidariteit en de veiligheid van de gehele alliantie.

De ministers gaven opnieuw hun steun aan de westelijke onderhandelingspositie bij de MBFR-besprekingen, waarmee men tracht te komen tot een stabiele militaire verhouding door de bestaande ongehjkheden tussen de strijdkrachten in Europa op te heffen en zo een belangrijke bijdrage te leveren tot verbetering van de Oost-West betrekkingen Zij hevestigden opnieuw de westelijke positie bij deze onderhandelmgen en onderstreepten nogmaals het belang dat zij hechtten aan het beginsel dat de NAVO-strijdkrachten moeten worden gehandhaafd en niet verminderd, tenzij binnen het kader van een akkoord met het Oosten over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen dat de collectieve veiligheid van het bondgenootschap evenwel niet zou mogen aantasten

De ministers namen nota van de recente ontwikkelingen in de onderhandelingen tussen de Verrnigde Staten en de Sowjet-Unie over het beperken van strategische wapens en onderstreepten opnieuw het belang van voortdurend en nauw beraad binnen het bondgenootschap over kwesties die bij deze onderhandelingen te berde worden gebracht

De mmisters bespraken wat er was gedaan ter verbetering van de harmonisatie van defensiematerieel, in het bijzonder op prioriteitsgebieden als verbindingen, luchtmachtmuilitie en brandstof. Zij waren ingenomen met de stappen die werden ondernomen in de richting van een periodiek systeem van bewapeningsplanning binnen het bondgenootschap In dit opzicht gaven zij hun steun aan de beslissing van de conferentie van nationale bewapeningsdirecteuren (CNAD) om een procedure vast te stellen voor een hTAVO-overzicht van de bewapeningsplanning

Zij betuigden tevens hun instemming met andere maatragelen die door CNAD werden genomen om via gezamenlijke programma's voor de aanschaf van materieel en uitwisseling van gegevens te komen tot meer standaardisatie en harmonisatie. In dit verband erkenden zij het belang van wat thans gedaan wordt om hinderpalen die de samenwerking in de weg staan, op te ruimen, vooral op terreinen als het toekennen van licenties en het op touw zetten van co-produkties.

De ministers namen kennis van de goedkeuring die het Militair Comité had gehecht aan een herzien operatieplan voor een geharmoniseerde verkenningseenheid in de lucht (Airborne Early Warning Force), uitgerust met E-3 en Nimrod-vliegtuigen Zij ontvingen een verslag over de vorderingen die gemaakt waren met een overeenkomst betreffende een aanvaardbare verdeling van de kosten van het E 3-bestanddeel in die gemengde eenheid en besloten de researdch- en ontwikkelingsactiviteiten op gang te brengen die nodig zijn om tot een gestandaardiseerde versie van het E-3-toestel te komen, voor de Amerikaanse en Europese luchtmachten Zij gaven de permanente vertegenwoordigers opdracht dit werk te volgen, met het doel in de eerste maanden van het nieuwe jaar een definitief, alomvattend voorstel gereed te hebben dat dan door de nationale instanties besproken zou kunnen worden om tenslotte in de lente van 1978 aan de ministeriële vergadering van het Comité voor de Defensieplanning voor uiteindelijke goedkeuring te worden voorgelegd.

De ministers waren het erover eens dat de NAVO behoefte blijft hebben aan een belangrijk infrastructuurprogramma. In het bijzonder hechtten zij hun goedkeuring aan de planning en het voorgestelde schema dat voorziet in de ministeriele aanvaarding van het volgende vijf- arenprogramma in december 1978.

Tenslotte stelden de ministers de strijdkrachten vast die de lidstaten in 1978 aan het bondgenootschap ter beschikking zullen stellen en aanvaardden zij het NAVO-strijdkrachtenplan voor de periode tot 1982. Zij lierhaalden hun belofte het uiterste te zullen doen om te verzekeren dat de nodige middelen beschikbaar worden gesteld om het defensievermogen van de NAVO te handhaven en te verbeteren en bevestigden hun vaste wil samenwerkingsprojecten binnen de alliantie te steunen en te bevorderen.

Uit persverslagen blijkt, dat de ministers van defensie ook over de neutronenbom van gedachten gewisseld hebben. De Amerikaanse minister van defensie. Harold Brown, heeft hierover opgemerkt, dat de beslissing hierover eigenlijk door de staatshoofden of regeringsleiders genomen moest worden en niet door de ministers van defensie. „Wij hebben niet alleen te maken met de militaire problemen, maar ook met de politieke; en die moeten op het niveau van de regeringsleiders worden behandeld," aldus Brawn.

Het lijkt derhalve niet uitgesloten, dat de Amerikanen aansturen op een definitieve beslissing over de neutronenbom op de NAVO-topconferentie, die op 30 en 31 mei van dit jaar in Washington gehouden zal worden.

Tenslotte hebben de ministers van defensie er bij hun Amerikaanse collega Op aangedrongen het Amerikaanse wapenembargo tegen Turkije op te heffen. Naar de mening van de Westduitse minister Leber zou dit embargo een desintegrerende werking op het bondgenootschap hebben.

Ministerraad

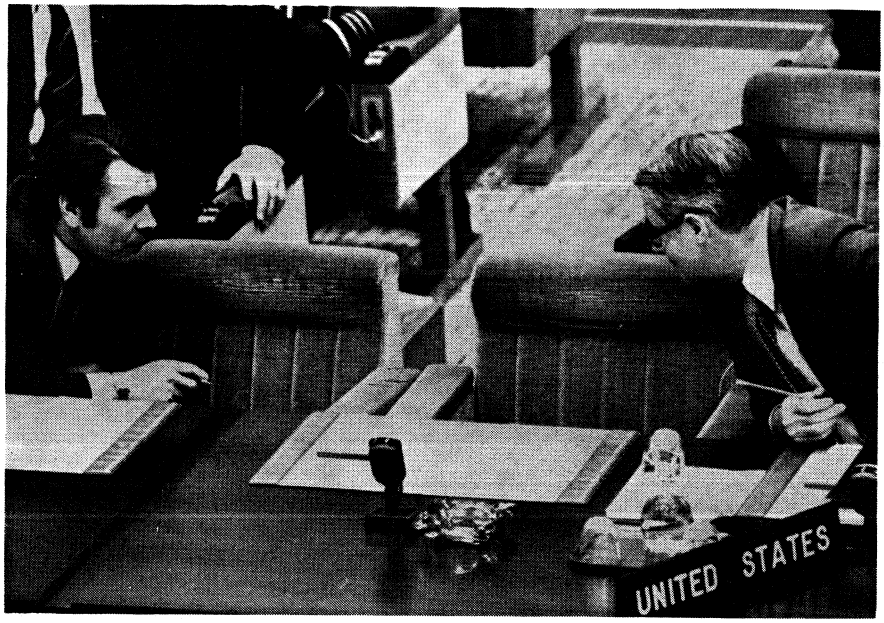
Het winteroverleg van de NAVO werd op 8 en 9 dec. afgerond met een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken van de NA VO-lidstaten, te zamen vormend de ministerraad van de alliantie.

De volgende citaten zijn afkomstig uit het communiqué, dat na afloop van de ministerraad werd uitgegeven.

De ministers bespraken de ontwikkelingen sedert de meivergadering van de Raad te Londen Zii bevestigen opnieuw hun wil om de gemeenschappelijke doelstellingen te bereiken en de doeltreffendheid van het bondgenootschap te verhogen, en waren het erover eens dat men bevredigende vorderingen in deze richting maakte.

De ministers onderstreepten dat de kracht, de vitaliteit en de interne samenhang van het bondgenootschap niet alleen een kwestie van militaire paraatheid waren, maar ook hun basis vonden in het feit dat de verbonden volken één zijn in hun verknochtheid aan de democratische beginselen, de rechtsstaat en de sociale vooruitgang en tevens in hun gezamenlijke wens om hun vrijheid en onafhankelijkheid veilig te stellen.

De ministers gaven opnieuw uitdrukking aan hun wil om tot internationale ont-

De Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen (l.), onderhoudt zich met zijn Amerikaanse ambtgenoot Cyrus Vance gedurende de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken.

spanning te komen alsmede tot een betere verhouding met de landen van Oost-Europa. Hierin worden zij geleid door hun toewijding aan de vrede en hun respect voor de waarde van de individuele mens. De ministers legden er de nadruk op dat, willen de pogingen om obstakels binnen Europa uit de weg te ruimen een werkelijke betekenis hebben, deze zowel de individuele burgers ten voordeel moeten strekken als de betrekkingen tussen staten.

De ministers constateerden dat er zich, ofschoon de betrekkingen tussen Oost en West zich op ongelijke wijze ontwikkeld hadden. enige gunstige tendensen hadden voorgedaan. Zij besloten deze verder aan te moedigen en te trachten met de landen van het Warschaupact over een veelomvattende reeks internationale problemen tot een beter samenwerkingspatroon te komen. Het welslagen hiervan vereist van alle betrokken regeringen een wederkerige en beheerste aanpak, daar men een beleid van détente niet op selectieve wijze kan benaderen.

De ministers wijdden aandacht aan de thans in gang zijnde conferentie van Belgrado, georganiseerd als vervolg op de Helsinki-conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa. Zij constateerden dat daar uitvoerig standpunten naar voren werden gebracht over de vorderingen die bij de tenuitvoerlegging van de Slotacte waren gemaakt, maar betreurden dat er in bepaalde gevallen op specifieke kritiek over een onvoldoende uitvoering nog geen bevredigende antwoorden waren gekomen.

De gedachtenwisseling in Belgrado heeft tot dusver bevestigd dat er, hoewel er op zekere punten enige vooruitgang is geboekt, nog veel te doen blijft bij het verbeteren van de betrekkingen tussen staten en het vrijwaren van de rechten en het welzijn van personen. Herinnerend aan het belang van de verplichtingen die alle ondertekenende regeringen op zich hebben genomen om de fundamentele vrijheden en mensenrechten te eerbiedigen, waarbij inbegrepen het recht van de individu om zijn rechten en plichten op dit gebied te kennen en daarnaar te handelen, bevestigden de ministers vastbesloten te zijn de dialoog over deze kwestie voort te zetten Behalve het nemen van maatregelen om de uitvoering op andere gebieden te verbeteren, waren de ministers van oordeel dat de reikwijdte van de vertrouwenwekkende maatregelen uitgebreid diende te worden, in overeenstemming met de bepalingen van de Slotacte
Gezien het feit dat de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa een proces op lange termijn is, zullen de geallieerden zowel gedurende de vergadering te Belgrado als daarna blijven ijveren voor een volledige tenuitvoerlegging van alle bepalingen in de Slotacte door alle deelnemende staten
De ministers toonden zich tevreden over de aanzienlijke hoeveelheid werk die reeds verricht werd door de Raad in permanente zitting bij de nieuwe studie over de ontwikkeling van de Oost-West betrekkingeil op lange termijn en de betekenis daarvan voor het bondgenootschap, waartoe de geallieerde staats- en regeringshoofden op hun mei-bijeenkomst te Londen opdracht hadden gegeven
De ministers constateerden met bezorgdheid dat de gestadige militaire versterking van het Warschaupact onvermijdelijk een schaduw werpt op de verhouding tussen Oost en West Met nadruk op het defensieve karakter van het bondgenootschap erkenden de ministers dat de veiligheid daarvan gebaseerd was op het handhaven door het bondgenootschap van strijdkrachten van voldoende omvang en kwaliteit om een aanvaller af te schrikken, weerstand aan druk te bieden of, zo nodig, de territoriale onschendbaarheid van de lidstaten te verdedigen Zij formuleerden de wil om de nodige stappen te ondernemen teneinde dit doel te bereiken In dit verband herhaalden zij hun mening dat een vroegtijdig van kracht worden van de akkoorden voor defensiesamenwerking tussen de geallieerde landen de verdediging van het gehele bondgenootschap zou versterken, in het bijzonder in het Middellandse-Zeegebied

De ministers van landen die deelnemen in de geïntegreerde defensiestructuur van de alliantie spraken hun tevredenheid uit over de vooruitgang die geboekt werd door die lidstaten die betrokken zijn bij het uitwerken van een programma op lange termijn op geselecteerde gebieden, waardoor de NAVO-strijdkrachten tegemoet moeten kunnen komen aan de veranderende defensiebehoeften van de jaren '80, en over hetgeen bereikt werd met het programma van maatregelen op korte termijn, gericht op verbetering van het vermogen der NAVO-strijdkrachten tegen eind 1978.

De ministers namen met waardering kennis van de rapporten over maatregelen teneinde via een verhoogde standaardisatie en harmonisatie een meer effectief gebruik van de beschikbare defensiefondsen te verzekeren. Zij betuigden hun instemming met initiatieven om de transatlantische dialoog over uitrustingskwesties aan te moedigen, obstakels weg te nemen die het tot stand kamen van samenwerkingsprojecten in de weg staan, en op het stuk van defensieaankopen tot een meer evenwichtige verhouding tussen de Europese en Noordamerikaanse leden van het bondgenootschap te komen.

De minsters bevestigden opnieuw hun vaste wil om naar werkelijke ontwapenings- en wapenbeheersingsmaatregelen te streven. Zij constateerden dat er op dit punt de jongste maanden een verhoogde activiteit waar te nemen was geweest en dat er, voor wat belangrijke kwesties betrof, uitzicht bestond op vooruitgang terzake. Zij bevestigden hun voornemen om op de komende speciale VN-zitting over ontwapening een constructieve rol te spelen. Zij gaven uitdrukking aan de hoop dat het jaar **1978** meer vooruitgang te zien zou geven bij het nemen van concrete maatregelen op dit gebied.

De ministers van de deelnemende landen maakten de balans op van de stand van zaken bij de Weense conferentie over wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen (MBFR). Zij waren eens te meer de overtuiging toegedaan dat met deze onderhandelingen het door allen aanvaarde doel, nl. het bijdragen tot meer stabiele verhoudingen en het versterken van vrede en veiligheid in Europa, slechts bereikt zou worden indien zij tot resultaat zouden hebben het wegnemen van de bestaande wanverhoudingen tussen de landlegers in Midden-Europa en de verzekering van een onverminderde veiligheid van de bondgenoten.

Deze ministers herhaalden hun standpunt dat deze doelstellingen bereikt zouden worden met hun voorstel om in het verminderingsgebied tot een benaderend evenwicht tussen de landstrijdkrachten te komen, in de vorm van een gemeenschappelijk plafond voor de wederzijdse troepen, en de ongelijkheid tussen de wederzijdse aantallen tanks te verminderen. Zij riepen op tot een positieve reactie op het bijkomende voorstel dat zij in dec. 1975 aan de landen van het Warschaupact hadden gedaan. Zij wezen op het belang dat zij hechtten aan het opnemen van bijkomende maatregelen in een MBFR-akkoord.

Deze ministers onderstreepten de noodzaak van een realistische discussie over feitelijke gegevens als basis voor verdere vorderingen met deze onderhandelingen. De ministers bespraken het recente verloop van de onderhandelingen over het beperken van strategische wapens tussen de VS en de USSR en constateerden met voldoening dat daar vorderingen mee gemaakt waren. Zij gaven uitdrukking aan hun instemming met het streven van de

Verenigde Staten oin een SALT-akkoord tot stand te brengen waarbij het strategisch evenwicht gehandhaafd en versterkt wordt en dat de veiligheidsbehoeften van het bondgenoodschap dekt

De ministers bespraken de gebeurtenissen betreffende Berlijn en Duitland in zijn geheel sedert hun bijeenkomst van mei 1977 Zij constateerden met voldoening dat de viermogendhedenovereenkomst van 3 sept 1971 in en rond Berlijn vruchten blijft afwerpen De ministers onderstreepten het belang van een strikte naleving en een volledige uitvoering van alle bepalingen van de viermogendhedenovereenkomst, daarbij inbegrepen die welke de banden betreffen tussen de westelijke sectoren van Berlijn en de Duitse Bondsrepubliek en die over de vertegenwoordiging in het buitenland van de belangen van de westelijke sectoren van Berlijn De ministeis legden de nadruk op het essentiele verband tussen de situatie betreffende Eerlijn en de ontspanning, veiligheid en samenwerking in Europa als geheel

De ministers gaven uitdrukking aan de hoop dat de recente gebeurtenissen in het Midden-Oosten, waarover zij zich verheugen, zullen leiden tot een rechtvaardige en blijvende vrede in het gebied, gegarandeerd door alle partijen die daarbij direct betrokken zijn

De ministers namen nota van het verslag over de toestand in de Middellandse Zee dat volgens hun opdracht was opgesteld Zij onderstreepten eens te meer het belang dat zij hechtten aan het handhaven van het machtsevenwicht in het gehele Middellandse-Zeegebied Zij verzochten de Raad zijn beraadslagingen over deze kwestie voort te zetten en daarover op de volgende vergadering rapport uit te brengen

De ministers namen met waardering kennis van het werk verricht door het Comité voor de Uitdagingen van de Moderne Maatschappij (CUMN) en van hetgeen diverse landen gedaan hadden om de aanbevelingen en besluiten van het CUMN inzake de vervuiling van de lucht, de binnenlandse wateren en de zee uit te voeren. De ministers constateerden dat de leden van het bondgenootschap hadden besioten metterdaad op te treden tegen gevaarlijke afvalstoffen teneinde de schade toegebracht aan het milieu tot een minimum te herleiden.

De volgende ministeriële zitting van de Noordatlantische Raad zal met deelneming van de staats- en regeringshoofden op 30 en 31 mei 1978 te Washington worden gehouden.

Ook de ministerraad heeft het vraagstuk van de neutronenbom besproken, zo blijkt uit persverslagen. De Nederlandse minister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, ontkende, dat de Europese partners de beslissing over de produktie van dit wapen geheel zouden willen overlaten aan de VS en de Bondsrepubliek, zoals van Westduitse zijde was gesuggereerd, dit i.v.m. het feit, dat het wapen zou worden geproduceerd door de VS en opgeslagen, en in geval van oorlog worden ingezet, op het gebied van West-Duitsland. Volgens de Nederlandse minister wil geen enkel Europese NAVO-land zich uit het consultatieproces terugtrekken. (NAVO-Koerier, *NRC/H'blad*, The Times, FAZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

DE ZAAK-DEFOSSET

Felle kritiek van christen-democratische en Volksunie-zijde op het beleid van FDF-minister Defosset (PTT en Brusselse zaken) heeft spanningen veroorzaakt in de kabinetscoalitie.

Latent onbehagen, dat einde 1977 vastere vorm had aangenomen n.a.v. benoemingen die de christelijke vakbeweging ergerden, leidde op 26 jan. tot de publikatie in de ACV-krant Het Volk van een artikel waarin, onder de kop ,,Politiek schandaal bij de Post", Defosset ervan beschuldigd werd partijpolitieke beschermelingen te bevoordelen bij de tewerkstelling in de Regie der Posterijen. De kramt verduidelijkte nader dat Defosset via een nota de Regie nou hebben verplicht die kandidaten aan te werven, die werden voorgedragen door zijn kabinet. Verder maakte de krant gewag van z.g. onregelmatigheden bij de aankoop van een hotel nabij Saint-Raphael (Frankrijk) ten behoeve van de Sociale Dienst der Posterijen.

Een eerste maal over die aantijgingen ondervraagd in de Senaat op 26 jan., kon Defosset de CVP-fractie geen bevredigende uitleg ve strekken, zodat beslist werd de stemming over de begroting van PTT een week uit te stellen. De regering besprak het incident op 27 januari. Na afloop verklaarde premier Tindemans ,,dat minister Defosset zijn antwoord op de beschuldigingen nader zal moeten aanvullen". Verder zei de premier dat de beslissing om een overbruggingskrediet van 100 mln fr te storten op de rekening van de Sociale Dienst, met het oog op de aankoop van het hotel, ongedaan was gemaakt. Op 30 januari riep A. Piraux, voorzitter van de Sociale Dienst der Posterijen, de pers bij zich om de beslissing van de Dienst te verantwoorden. Hij betoogde dat de aankoop van het hotel, niet te Saint-Raphael maar te Cavalaire, op regelmatige wijze was gebeurd en dat het verzoek om het overbruggingskrediet eveneens tot de normale gebruiken behoorde. Op 1 febr. bevestigde minister Defosset die verklaring. Hij zei dat de toekenning van het renteloze krediet geen uitgave meebracht voor de Regie der Posterijen en evenmin voor de schatkist.

De zaak kwam opnieuw voor de Senaat op 9 februari. Nadat Defosset beloofd had alle wettelijke beschikkingen na te leven bij de aanwerving van personeelsleden voor de Posterijen, en de lening voor de aankoop van het hotel zo snel mogelijk te zullen terugvorderen, keurde de meerderheid de PTT-begroting goed. Mevr. P. Dhondt (CVP) en Fr. Vanderelst (VU) onthielden zich echter bij de stemming, om te kunnen verklaren dat zij het beleid van de minister verder zeer nauwlettend zouden volgen, wat in politieke kringen uitgelegd werd als een blijk van afwachtende en voorwaardelijke goedkeuring vanwege CVP en W. Op 10 febr. werd premier Tindemans na de kabinetsraad andermaal over de zaak-Defosset ondervraagd. Hij antwoordde ontwijkend (,,ik weet heit niet") op de vraag, of het incident bijgelegd was.

Op 13 febr. besprak het FDF-bureau het verloop van de zaak. In een mededeling verklaarde het partijbureau dat de politieke toestand ,,gekenmerkt wordt door achterbakse manoeuvres van een aantal onverantwoordelijken, die de huidige meerderheid willen doen wankelen om het gemeenschapspact te kunnen kelderen".

Op 15 febr. zorgde Defosset voor enige sensatie. Hij deelde mee dat zijn kabinetschef, H, Belchambre, ontslag had genomen. Delchambre, die ten gevolge van diverse persberichten over betwistbare vastgoedtransaoties in opspraak was gekomen, liet van zijn kant boos weten, dat hij het slachtoffer was zowel van Vlaamse als van FDF-intriges.

Nog op 15 febr. moest Defosset zich in de Kamer verantwoorden, waar zijn begroting van PTT aan de orde stond. De kamerleden Claeys (CVP) en Luc Vandensteenkiste (VU) stelden een groot aantal, ongewoon scherpe, vragen, zowel over de lening aan de Sociale Dienst als over de benoemingspolitiek. ook op taalgebied. Tevens werd een nieuwe beschuldiging naar voren gebracht: Defosset werd verweten opnieuw contact te hebben opgenomen met de n.v. I.I.I. die destijds betrokken was geweest in de zaak-Baudrin (zie o.a. pag. 368/3 e.v. - 1973). Defosset antwoordde in dat verband dat hij enkel geïnformeerd had naar het lot van de contracten voor de RTT-gebouwen van Brugge en Charleroi, die destijds opgeschort

werden en thans misschien weer voor uitvoering in aanmerking zouden kunnen komen, ten ware het Rijk een schadevergoeding zou betalen aan de bouwpromotor. Defosset kreeg steun van de Franstalige kamerleden Risopoulos (lib.) en Gendebien (RW).

Op 23 febr. kwam het tot een woelige discussie in de Kamer. N.a.v. een vraag van L. Vansteenkiste erkende premier Tindemans dat hij het Hoog Comité voor Toezicht had gevraagd een onderzoek in te stellen naar het PTT-beleid. In afwachting van het eindrapport, zo voegde de premier eraan toe, handhaaf ik mijn vertrouwen in minister Defosset. De meerderheid keurde daarop de PTT-begroting goed, maar Claeys (CVP), Valkeniers (W) en Vansteenkiste (VU) onthielden zich en zeiden dat zij ,,met bijzondere aandacht" het beleid van Defosset zouden blijven volgen. Claeys had het uitdrukkelijk over ,,de voorwaardelijke goedkeuring van mijn fractie".

Het incident was daarmee nog niet bijgelegd. Op 24 febr. publiceerde La Libre *Belgique* uitvoerige uittreksels uit de briefwisseling, die minister Defosset sedert nov. gevoerd had met de Regie der Posterijen, de Inspectie van Financiën en het (van het Rekenhof afhangende) Comité van Toezicht van de Regie der Posterijen. Uit die briefwisseling concludeerde de krant, dat volgens de Inspectie van Financiën de operatie betreffende het krediet aan de Sociale Dienst onwettelijk en onregelmatig is en schadelijk voor de schatkist. Dezelfde dag ondervraagd over die gegevens, herhaalde premier Tindemans dat het Hoog Comité van Toezicht bezig was met een onderzoek. Mocht blijken dat het dossier van minister Defosset intussen verder ,,verzwaard" wordt, dan zal de regering zich erover beraden, zonder het eindrapport van het Hoog Comité af te wachten, voegde de premier eraan toe.

NIEUWE VBO-VOORZITTER

De raad van beheer van het Verbond van Belgische Ondernemingen verkoos op 23 febr. Frans van den Bergh tot voorzitter voor een periode van drie jaar. Aftredend voorzitter Roger van der Schueren werd benoemd tot erevoorzitter.

Van den Bergh is voorzitter van Tabacofina, het studiecentrum voor kernenergie te Mol, en Janssen Pharmaceutica.

NEDERLAND

RAPPORT-HOFSTRA OVER UITSCHAKELING INFLATIEFACTOR BIJ BELASTINGREFFING

Een commissie o.l.v. prof. mr. H. J. Hofstra heeft in opdracht van het ministerie van financiën een rapport opgesteld over noodzakelijke wijzigingen in het stelsel van belastingheffing ten einde dit systeem neutraal te maken t.o.v. de effecten van de inflatie. De studie van prof. Hofstra heeft drie jaar in beslag genomen en was eind vorig jaar afgerond. De resultaten van deze studie zijn op 21 febr. door de minister en staatssecretaris van financiën, Andriessen en Nooteboom, aan de Tweede Kamer aangeboden.

De belangrijkste voorstellen van prof. Hofstra, ten dele in volledig uitgewerkte wetsvoorstellen vervat, zijn de volgende:

- de fiscus moet afstappen van de gulden in gulden-filosofie, maar rekenen in koopkracht.
- winst van de onderneming treedt pas op als de koopkracht van het eigen vermogen tenminste in stand wordt gehouden. Dat betekent bij inflatie een lagere winst.
- het aandelenkapitaal zal voor inflatie moeten worden gecorrigeerd, zodat de NV bij geldontwaarding de mogelijkheid krijgt belastingvrije agio-dividenden uit te keren. Dit als een alternatief voor het gewone contante dividend (het laatste dividend blijft normaal belast).
- rente op spaartegoeden, obligaties e.d. zullen voor een deel moeten worden vrijgesteld. Een deel dat groter moet worden, naarmate de inflatie in hevigheid toeneemt. Echter met een minimum van f 500,—.
- de aftrek van betaalde rente door particulieren, zoals rente op woningen andere financieringen, zullen dienovereenkomstig moeten worden beperkt. Een maximumbedrag zal hier niet gelden, maar voor financieringen van de eigen woning moet een ruime overgangsregeling in acht worden genomen.
- de bestaande inflatiecorrectie op de tarieven van de inkomstenbelasting moet niet worden uitgebreid. Wel dient deze correctie zorgvuldiger te worden doorgevoerd. (Dit was de laatste jaren slechts 80%).
- de maatregelen, die tot een vermindering van de te betalen belasting aanleiding geven moeten nog dit jaar met terugwerkende kracht tot 1 jan. in werking treden.
- daarentegen zal de belastingverzwaring door het niet meer volledig aftrekbaar maken van de rente op leningen van particulieren niet eerder dan in 1979 van kracht worden.
- bij de huidige verwachte inflatie van 5 a 6% zullen de maatregelen voor 1978 de al gereserveerde 1,1 miljard gulden niet overschrijden.

De regering heeft nog geen standpunt bepaald over de voorstellen van prof. Hofstra. In de indieningsbrief aan de TK zeggen minister Andriessen en staatssecretaris Nooteboom, dat het kabinet een beslissing zal nemen na een zorgvuldige analyse van de problematiek en afweging van alle aspecten. Het kabinet wil ook eerst de reacties uit de samenleving afwachten.

Belastingverlichtende maatregelen aangekondigd

Minister Andriessen heeft op 21 febr. een aantal belastingverlichtende maatregelen aangekondigd. De maatregelen lopen vooruit op de algehele aanpassing van het systeem van belastingheffing aan de geldontwaarding, zoals uitgewerkt in bet rapport-Hofstra.

De herziening van het belastingsysteem kost naar het oordeel van de regering zoveel tijd, dat nu vast een regeling wordt getroffen om de belasting op stukken winst en inkomen, die in feite door de inflatie zijn veroorzaakt, te verlichten.

De voorgestelde maatregelen zijn de volgende:

Voor het bedrijfsleven komt er met ingang van 1978 of van het boekjaar 1978/1979 een algemene aftrek van de belastbare winst van 3%. Daarnaast wordt er een speciale inflatie-aftrek ingevoerd van nog eens één a anderhalf procent.

Voor particulieren wordt met ingang van 1978 ontvangen rente tot een bedrag van f 200,— fiscaal vrij. Voor loontrekkenden met een inkomen beneden de aanslaggrens betekent dit dat zij de drempel van f 600,— aan toegestane neveninkomsten minder snel bereiken.

De rentevrijstelling kost de schatkist ongeveer f 100 mln. Door de winstaftrek voor het bedrijfsleven derft de fiscus een miljard gulden aan inkomsten.

Het totale bedrag van f 1,1 miljard blijft binnen de post die was uitgetrokken op de begroting voor lastenverlichtingen in het kader van een inflatie-aanpassing.

Reacties

,,Als het kabinet met een vrij algemene belastingvermindering komt voor het bedrijfsleven in plaats van het rapport-Hofstra uit te voeren, dan is dat ontoelaatbaar". Dat zegt de economisch beleidsadvireur van de FNV, de heer Van der Hoeven, in een eerste voorlopige reactie op de maatregelen van minister Andriessen. ,,Een feestsigaar voor de ondernemers."

De FNV beschikte nog niet over het rapport Hofstra en de tekst van de voorstellen van minister Andriessen. Maar de FNV maakt nu al bezwaar tegen een beleid waarbij niet het belastingsysteem wordt gewijzigd, maar waarbij er een globale belastingverlichting voor de ondernemingen komt.

Het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) is blij dat het kabinet de gewekte verwachtingen op belastingverlichting honoreert. In een eerste reactie stelt het VNO dat het kabinet blijk geeft van zorg voor de slechte financiële positie van het bedrijfsleven, veroorzaakt door hoge belastingtarieven en de invloed van geldontwaarding op de belastingheffing.

Voor het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond (KNOV) valt het nog te bezien of het gekozen systeem wel het meest geschikte middel is voor een daadwerkelijke inflatiecorrectie voor het bedrijfsleven, aldus het KNOV in een reactie op het rapport-Hofstra. Wat betreft de tijdelijke maatregelen die het kabinet voor ogen staan, komt het KNOV tot de conclusie dat dit, hoe dan ook, een belastingverlichting betekent voor de zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf

Het Nederlands Christelijk Werkgevers Verbond (CNW) stemt in een eerste voorlopige reactie in met de basisgedachte die in de studie Hofstra is uitgewikkeld en de uitwerking daarvan door de regering. (SER-Bulletin, NRC, H'blad)

ANDORRA

REFERENDUM OVER WIJZIGING KIESSTELSEL, VERKIEZINGEN ALGEMENE RAAD

In het prinsdom Andorra werd op 28 okt. 1977 een volksstemming gehouden over voorstellen tot wijziging van het kiesstelsel.

De kiesgerechtigde burgers hadden de keuze uit zes voorstellen, drie ingediend door de Sindic en de Algemene Raad, heit dagelijks bestuur en de volksvertegenwoordigers, twee voowtellen ingediend door twee Andorraanse dorpsgemeenschappen en één voorstel ingediend door de ,,extra-parlementaire actiegroep'' ADA, Agrupamint Democratic Andorra.

Van de ca. 3100 kiesgerechtigde burgers onthielden zich 1200 van deelname aan het referendum, ca. 600 stemden blanco, 668 stemden vóór de plannen van de ADA, 566 voor de voorstellen van de twee dorpsgemeenschappen en resp. 37, 29 en 13 voor de drie voorstellen van de regering.

Met deze volksstemming is een ommekeer gekomen in de constitutionele geschiedenis van het prinsdom, waar ca. 27.000 mensen wonen van wie ong. 8000 de Andorraanse nationaliteit hebben en waarvan slechts ca. 3000 kiesgerechtigd zijn, t.w. de gezinshoofden. Na de Andorranen vormen Spanjaarden en Fransen de grootste bevolkingsgroep.

Andorra heeft geen geschreven grondwet Een pauselijke bul van 1278 en het gewoonterecht sindsdien verleenden alle bestuurlijke, wetgevende en rechtsprekende macht aan twee Co-Prinsen, enerzijds de Spaanse bisschop van Seo de Urgel en anderzijds diens Franse tegenhanger de Graaf van Vois en nu het Franse staatshoofd.

De 24 vertegenwoordigers van de zes parochies Andorra-la Vella (de hoofdstad), La Massana, Ordino, Canilo, Encamp en Santa-Julio de Loria vormen een Algemene Raad met een Sindic aan het hoofd. In theorie oefenen die alleen een lokale administratie uit, maar door de eeuwen heen leerden de Andorraanse clanleiders om de Co-Prinsen tegen elkaar uit te spelen om zo hun handen vrij te hebben

De Spaanse bisschop en de Franse president krijgen naar oud gebruik jaarlijks een symbolische uitkering. In de praktijk komt het er op neer dat de clan van grondeigenaars die zich met de jarenlang gefloreerd hebbende smokkelhandel tussen Spanje en Frankrijk hebben verrijkt, de macht in handen heeft, terwijl het merendeel van de bevolking, een groot deel van de Spaanse immigranten woont al meer dan een generatie in het land, op geen enkele wijze bij het landsbestuur is betrokken

Al enige jaren bestaat er verzet tegen het feodale stelsel in Andorra. De laatste jaren, vooral na de dood van Franco. hebben de beide Co-Prinsen druk uitgeoefend om een meer democratisch bewind in te stellen. Maar de Sindic en zijn conservatieve meerderheid in de Raad bleven dwarsliggen. Sinds enkele jaren hielden zij een besluit tegen van de Co-Prinsen om de volksvertegenwoordiging te moderniseren.

De Co-Prinsen lieten daarop weten dat er ofwel vóór 30 maart 1978 een Andorraans voorstel ter tafel moest komen of dat er anders een politieke vernieuwing bij ,,Co-Prinselijk'' decreet zou komen. De Sindic, Julia Reig, en zijn conservatieve aanhangers werkten daarop een drietal voorstellen uit. Twee Andorraanse dorpsgemeenschappen, die een gematigde oppositie in de Raad voerden, kwamen ook met twee voorstellen. Zij wilden o.a. een zevende parochie in Andorra vormen en hopen met zo'n gunstiger districtenstelsel een meerderheid in de Raad te halen.

Een jonge ,,extra-parlementaire oppositiegroep'', de ADA, kwam met een project voor een evenredig kiesstelsel met normale districten, politieke partijen, een met algemeen stemrecht gekozen landsregering en parlement en alleen nog een nominale rol voor de Co-Prinsen. Na het bekend worden van de uitslag, die een meerderheid van stemmen uitwees voor de plannen van de ADA, begon deze laatste plannen te makeil voor een democratisch zelfbestuur: legale partijen en volledige burgerrechten voor allen die in Andorra geboren zijn, erkenning van vakbonden en sociale voorzieningen. Daarnaast een moderne economische planning om de uitwassen van het kapitalisme te bestrijden.

In het jaar 1007, twee eeuwen nadat Karel de Grote Andorra, gelegen in de Pyreneeen tussen Spanje en Frankrijk. van Moren had gezuiverd en de bisschop van Seu de Urgel, de dichtst bijzijnde Spaanse stad als leenheer had aangesteld, woonden er 2681 herders in de hergvalleien. Nu, 971 jaar later, is het aantal van hun nazaten nog niet verdubbeld en hebben er 4743 personen Andorraanse burperrechten. Maar er wonen nu viermaal zoveel Spaanse immigranten met hun kinderen **waarvan** een groot aantal in Andorra geboren zijn Hoewel zij het merendeel van of zelfs hun hele leven in het prinsdom hebben gewoond en gewerkt, hebben zij geen enkele rechten

Zij moeten ieder halfjaar opnieuw een verblijfsvergunning aanvragen en zijn onderworpen aan slechte arbeidsvoorwaarden en sociale discriminatie.

De clan van oude grondeigenaars, die zich met smokkelhandel had verrukt, heeft Andorra omgebouwd Zot één lange winkelstraat, annex bankkantoren voor geldsmokkel Dankzij oude privileges wordt koopwaar uit het buitenland niet aan Franse of Spaanse doorvoerbelasting onderworpen Verder zijn de prijzen wegens uitvoerpremies laag, zodat tienduizenden Spanjaarden en Fransen in het weekeinde hun inkopen in het bergstaatje komen doen. Wegens de belastingfaciliteiten hebben tientallen banken en duizenden vermogende buitenlanders zich in Andorra gevestigd

Eind nov. '77 weigerde de Sindic om de overwinning van de ADA in het referendum te erkennen. Rij wees op het grote aantal onthoudingen en blanco-stemmers. Hij zei dat hij alsnog met een nieuw voorstel voor staatkundige hervormingen zou komen. Waarschijnlijk wordt de hele zaak nu opgehouden tot het bezoek van de beide Co-Prinsen aan Andorra in sept. 1978 wegens de viering van het 700-jarig bestaan van het Prinsdom.

Op 15 dec. 1977 werden verkiezingen voor de Algemene Raad gehouden, waaraan door ca. 80% van de kiesgerechtigden werd deelgenomen. In de vorige Algemene Raad hadden de conservatieven de meerderheid met 14 zetels, terwijl de ADA 6 zetels had. Na de verkiezingen van 15 dec. verloren de conservatieven 2 zetels, ten gunste van de ADA. (Le Monde, De Volkskrant, The *Times)*

FRANKRIJK

VERKIEZINGEN EEN DERDE DEEL SENAAT, KLEINE WINST VOOR LINKS

Op 25 september '77 zijn verkiezingen gehouden voor 113 zetels in de Senaat.

Van de 281 senatoren die voor negen jaar worden gekozen, wordt om de drie jaar een derde vernieuwd door een kiescollege van 120.000 gemeenteraadsleden, provinciale raden en afgevaardigden.

Gemeenten beneden de 9000 inwoners wijzen één a 13 leden van het kiescollege aan, van die boven de 9000 inwoners kiest de gehele ge-

meenteraad mee en in die boven de 30.000 inwoners mag de gemeenteraad een extra kiezer aanwijzen voor iedere 1000 inwoners boven de 30.000. Uit 28 departementen worden 107 senatoren gekozen alsmede 6 uit de overzeese gebiedsdelen

In de 22 departementen die minder dan 5 senatoren aanwijzen wordt volgens het meenderheidssysteem in twee ronden gekozen In de grotere departementen geldt het proportionele kiessysteem.

De verkiezingen resulteerden in winst voor de twee belangrijkste groeperingen van de linkse oppositie, de socialisten en de communisten. De socialisten werden de grootste groepering in de Senaat.

De partijen van de regerende centrum-rechtse coalitie, de gaullistische Rassemblement pour la République (RPR), de Republikeinen en het Centre des Démocrates sociaux (CDS), behielden evenwel de meerderheid. De resultaten van de verkiezingen waren als volgt:

Sociaiisten	22	zetels
Communisten	18	
Links radicalen	6	
Verschillende linkse groeperingen	1	
MDSF, Democr. Soc Beweg	1	
Radicalen	3	
CDS	22	
Republikeinen	11	
RPR	15	
CNIP, Nat. Centrum voor Onafh en Boeren	3	
Verschillende regeringsgezinde afgevaardigden	11	
	113	

Op 4 oktober 1977 kwam de Senaat in zijn nieuwe samenstelling voor het eerst bijeen. Door een wetswijziging telt de nieuwe Senaat 14 leden meer dan de oude. De zetelverdeling over de partijen in de nieuwe Senaat is als volgt (Tussen haakjes de zetelverdeling in de oude Senaat):

Socialisten	62	(52)
Communisten	23	(20)
Democratisch Links	40	(40)
Unie van het Centrum	61	(57)
RPR	33	(32)
Republikeinen	52	(55)
CNIP	15	(15)
Niet tot een bepaalde partij behorend	9	(10)

Minister van binnenlandse zaken Christian Bonnet deelde op 28 september aan de regering mee dat 188 Senatoren gerekend konden worden de regering te steunen en dat 107 senatoren tot de toppositie behoren.

De Senaat lijkt sinds de grondwet van 1958 bijna machteloos. Maar wat hem overbleef heeft hij met kracht verdedigd. Zes jaar lang streed hij — onder leiding van zijn voorzitter, de zwarte Gaston Monnerville — verbeten tegen de Gaulle, die het college wilde afschaffen. Zijn actie was ten slotte mede verantwoordelijk voor de verwerping van de Gaulle's voorstellen in het referendum van 1969 en diens aftreden daarna. Onder president Pompidou, die ook weinig moest hebben van de lastige Senaat, was er zoete wraak' senatoriale enquête-commissies doken diep in gaullistische UDR-schandalen.

Giscard gaf al meteen in 1975 de verzekering dat hij het college in hoge eer zou houden. Niet zozeer omdat de Senaatsvoorzitter de tweede man in de staat is, na de president, en deze kan vervangen. Ook niet wegens het recht op amendement bij wetsvoorstellen die de Assemblée al heeft goedgekeurd. De Assemblée kan die amendementen toch weer verwerpen. . .

Voor Giscard is de Senaat echter vooral belangrijk omdat zonder toestemming van de senatoren vrijwel geen grondwetswijziging mogelijk is.

Het initiatief voor wijziging van de grondwet moet volgens art. 89 door Assemblée en Senaat in identieke termen worden goedgekeurd. Daarna volgt een referendum. Weigert de president een referendum te houden dan kan de grondwetswijziging worden voorgelegd aan de gezamenlijke zitting van Assemblée en Senaat, die dan meestal in Versailles ,,in congres" bijeenkomt. Voor goedkeuring is daar dan een meerderheid van 3/5 der stemmen nodig. Zodat de Senaat praktisch een veto heeft op grondwetswijziging.

Dit, en de wens een veilige politieke haven te vinden voor de opstekende politieke storm, verklaart waarschijnlijk dat deze keer vier leden van Giscards regering zich kandidaat stellen voor een senaatszetel (ex-minister van financiën Fourcade, Monory, Poncelet en staatssecretaris Taittinger), evenals 14 afgevaardigden en een groot aantal bekende persoonlijkheden, aldus de NRC/Handblad.

Wijzigingen in samenstelling regering

Naar aanleiding van de Senaatsverkiezingen moesten enkele wijzigingen worden aangebracht in de samenstelling van de regering.

De ministers Jean-Pierre Fourcade (regionale ontwikkeling), René Monory (industrie, handel en nijverheid), Christian Poncelet (staatssecretaris voor contacten met het parlement) en Pierre-Christian Taittinger (staatssecretaris voor buitenlandse zaken) waren in de Senaat gekozen en volgens een bekendmaking van de president hadden zij besloten hun regeringsposten op te geven.

Zij werden vervangen door:

Fernand Icart, republikein, als minister voor regionale ontwikkeling; André Bord, gaullist, als staatssecretaris voor de contacten met het parlement; Jean-Jacques Beucler, CDS, als staatssecretaris voor defensie, als opvolger van André Bord; Jean-François Deniau, republikein, als staatssecretaris voor buitenlandse zaken.

De regering telt na deze wijzigingen 15 ministers en 23 staatssecretarissen. (Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 248-'77)

TWEEDE PLAN-BARRE GEPRESENTEERD, REGERING KRIJGT VERTROUWEN PARLEMENT, ALGEMENE STAKING

Op 26 april 1977 heeft premier Barre een sociale aanvulling op zijn *economisch* bezuinigingsplan van sept. 1976 (pag. 248/3-1977) aan het Franse parlement gepresenteerd. Het zgn. tweede plan-Barre was tijdens een tweetal studieweekeinden op kasteel Rambouillet door president Giscard d'Estaing en de ministerraad voorbereid.

Hoofddoel van het plan was de sociaal-politieke gevolgen van de anti-inflatiepolitiek van de regering op te vangen.

Na de gemeenteraadsverkiezingen van 13 en 20 maart 1977, waarbij de linkse oppositie haar positie aanzienlijk versterkte (pag. 210 e.v.-1977), had de president aan premier Barre opdracht gegeven een regering te vormen die ,,een actieprogramma moest opstellen voor economisch herstel en van hervormingen" (pag. 209/1-1977).

De kern van het programma dat Barre op 26 april aan het parlement voorlegde was het scheppen van werkgelegenheid vooral voor de jongeren en verder hulp voor de door de economie het meest getroffen groepen. Omdat bijna 400.000 van de meer dan een miljoen Franse werklozen jonger dan 25 jaar zijn en na afloop van het schooljaar 1976/'77 nog eens 300.000 jongeren op de arbeidsmarkt zouden verschijnen lag de nadruk op de werkgelegenheid voor de jongeren.

Het plan voorzag erin dat 20.000 jongeren tijdelijk te werk gesteld zouden worden bij de ovexheid. Bedrijven die voor het einde van 1977 jongeren in dienst zouden nemen, hoeven tot eind 1978 hun deel van de sociale lasten niet te betalen.

Verder wordt werkgelegenheid gecreëerd door de mogelijkheid open te stellen van vervroegde pensionering van 60-jarigen op 70% van hun salaris, indien hierover een akkoord zou worden bereikt tussen vakbonden en werkgevers (zie hierna). Verder zouden werkloze buitenlanders, vooral Algerijnen, een premie van 10.000 frank krijgen als zij naar huis willen gaan.

Franse jongeren die in het buitenland werk vinden, kunnen een mobiliteitspremie van 4800 frank krijgen. Om de last te verlichten van hen die het meest lijden onder de economische crisis wordt de gezinstoelage verhoogd met 10,2%, hetgeen neerkomt op 350 frank extra voor 2 miljoen gezinnen. Verder werd de minimum-ouderdomstoelage per 1 juli 1977 tot 10.000 en per 2 dec. tot 11.000 frank verhoogd.

Tenslotte zou werkgelegenheid worden gecreëerd door becpoediging van openbare werken en werd ook het programma voor leerlingen bij de industrie versterkt.

De totale kosten van het plan beliepen 3,3 rnrd frank, terwijl het tekort op de Franse begroting al 10 rnrd bedroeg Ter dekking van de kosten wilde de regering de benzineprijs met 6 centimes verhogen Ook zou een staatslening van 6 rnrd frank worden uitgeschreven die verzekerd zou zijn tegen geldontwaarding door indexerrng op basis van een ,,mand" van Europese valuta en waarvan de interest belastingvrij was tot een bedrag van 1000 frank

In zijn rede tot het parlement t g v de presentatie van het plan zei Barre dat het gezien moest worden in het teken van het Franse economische herstel en de nationale solidariteit.

Het was een nationaal pact om de werkloosheid onder de jongeen te bestrijden Het moest fatalisme voorkomen, alsmede een hopeloze vlucht in een economisch en politiek avontuur dat linkse oppositie voorstelt.

De leden van de regeringsmeerderheid riep Barre op om aarzeling, twijfel en neiging tot demagogie te overwinnen Alleen zelfvertrouwen en eenheid bij de verdediging van ae fundamentele belangen van Frankrijk zal de Fransen kunnen verenigen rond de regeringsmeerderheid zodat politieke, economische en sociale avonturen konden worden voorkomen, aldus de premier

Debat brengt breuk regeringscoalitie aan het licht

Op 28 april 1977 werd het plan met 271 tegen 186 stemmen en 17 onthoudingen, aanvaard. Aan de eindstemming was een bittere woordenstrijd tussen de premier en de gaullistische afgevaardigden voorafgegaan.

De woordvoerder van de gaullisten, oud-preinier Debré, vertegenwoordiger van de uiterst rechtse vleugel van deze partij, nam de gelegenheid te baat scherpe kritiek te uiten op de regering-Barre. Hij verweet de regering geen krachtig beleid te voeren en de principes van de Vijfde Republiek te verraden. Hij waarschuwde ook voor Amerikaans protectionisme en Duitse overheersing van Europa en riep de regering op de Franse industrieën te steunen tegen de nalatigheid van de Europese instanties.

Verder zei hij: „In de volgende tien maanden is het politieke probleem het essentiele. Er moet politiek worden gevoerd, zonder politiek is er geen natie. geen democratie en geen regering. Er moet strijd gevoerd worden om de verkiezingen te winnen." „De meerderheid zit samen in één boot. Maar het schip moet worden bestuurd. We verwachten een politieke wil om te winnen. De meerderheid zal niet langer aan zichzelf twijfelen op het ogenblik dat zij niet langer aan haar leiding twijfelt."

Barre verdedigde zich in scherpe bewoordingen tegen de aanval van de gaullisten. Hij wees erop dat de gaallistische fractieleider eerder had gezegd dat de partij de plannen van de regering zou goedkeuren maar dat dit niet betekende dat de RPR daarmee haar vertrouwen aan de regering gaf.

Barre zei dat dit onaanvaardbaar was: of de gaullisten gaven zonder voorbehoud hun steun aan de regering of hij ging heen.

Hij zei verder dat er voor de meerderheid slechts twee mogelijkheden waren; één van verdeling, wantrouwen en obstructie, de andere die van de regering, gericht op het herstel van het land.

Proteststakingen

De communistische vakbond CGT en de socialistische vakbond CFDT riepen op 28 april 1977 24-uursstaking uit voor het personeel van

Protestdemonstratie in Parijs tegen het plan- arr re.

alle openbare en genationaliseerde bedrijven om daarmee te protesteren tegen de economische saneringsplannen van de regering-Barre. De staking vooral in de elektriciteits- en transportsector was de grootste sinds 1968.

Vrijwel de gehele industrie kwam tot stilstand, alsmede het openbaar vervoer en televisie- en radioprogramma's.

Op 24 mei kwam vrijwel het gehele openbare leven in Frankrijk tot stilstand nadat de CGT, de CFDT en de gematigde vakbond Force Ouvrière opgeroepen hadden tot een 24-uursstaking uit protest tegen het sociaal-economische beleid van de regering.

In Parijs werd een grote protestmars gehouden waaraan door vakbondsleiders en de communistenleider Marchais werd deelgenomen.

GROOT TEKORT OP BEGROTING, REGERING ROEPT OP TOT STRIJD TEGEN PRIJSVERHOGINGEN, STAKINGSACTIES

Op 12 oktober 1977 heeft premier Barre de Nationale Vergadering de begroting voor 1978 voorgelegd, die begin september door de regering was goedgekeurd.

De begroting voor '78 sluit met een tekort van 8,9 rnrd frank. De uitgaven bedragen 398 rnrd frank, 12,5% meer dan in 1977 en de inkomsten werden begroot op 389 rnrd frank.

De regering hoopte in '78 8,4 rnrd frank aan nieuwe inkomsten binnen te krijgen. Daartoe werd de belasting op benzine en tabak verhoogd en ook de wegenbelasting zou omhoog gaan. De benzineprijzen zouden op 1 febr. '78 met 2% en op 1 juni '78 met 7% verhoogd worden.

De regering kondigde verder het voornemen aan de hogere inkomens zwaarder te belasten.

De begroting is gebaseerd op de verwachting dat het bruto nationaal produkt in '78 reëel 4,5% zal groeien. Bovendien is de regering ervan uitgegaan dat de prijzen in '78 6,5% zullen stijgen.

Premier Barre verdedigde verder zijn in september '76 begonnen sanerings- en bezuinigingspolitiek.

Strijd tegen *prijsverhogingen*

Eind oktober 1977 werd bekend dat de index voor kosten van levensonderhoud in september wederom met 0,9% gestegen was. De grootste stijging deed zich voor bij de prijzen van de levensmiddelen, die daarmee sedert september '76 met 14,1% waren gestegen.

Op 3 november '77 hield Barre een redevoering voor radio en televisie waarin hij opriep tot een „mini-kruistocht" tegen de sterk gestegen prijzen. Tevens kondigde hij vaste winstmarges, prijsverlagingen of maximumprijzen aan voor een grnot aantal levensmiddelen.
De regeringsmaatregelen stuitten op scherp protest van de organisaties van winkeliers.
De bakkers besloten voorlopig geen „croissants au beurre" meer te verkopen, omdat de wettelijk vastgestelde maximumprijs van 1,20 frank te laag was en de slagers haalden kalfsvlees uit de verkoop.

Daarnaast protesteerden de bonden scherp tegen de uitlating van de premier dat de regering de bouw van grote supermarkten zou bevorderen, die talrijke levenmiddelen goedkoper kunnen leveren. De minister van industrie, Monory, ontving een delegatie van de winkeliers en zegde hun toe dat de zgn. lex-Royer, die de bouw van supermarkten afhankelijk maakt van de toestemming van een commissie waarin ook vertegenwoordigers van de winkelierskonden zitting hebben, onverkort gehandhaafd blijft.

Onderhandelingen tussen regering en de verschillende bonden leidden overigens in de loop van nov. en dec. 1977 tot een serie akkoorden, waarbij in sommige gevallen toch hogere prijzen werden toegestaan.

Op 1 dec. 1977 werd overigens weer een grote nationale staking uitgeroepen, ditmaal door de linkse vakbonden CGT, CFDT en FEN (onderwijs). De staking werd slechts een gedeeltelijk succes. Het openbaar vervoer kwam niet tot stilstand en veel winkels en kantoren bleven geopend.

Begin december begon tevens een actie in de elektriciteitsbedrijven. Iedere morgen werd de stroom gedurende één uur uitgeschakeld om op die manier kracht bij te zetten aan de eis tot loonsverhoging. De actie duurde ongeveer een week en werd beëindigd nadat de directie van Electricité de France zich bereid had verklaard met de bonden te gaan onderhandelen. *(Le* Monde, *NZZ,* FAZ)

AKKOORD OVER VERVROEGDE PENSIONERING

Op 13 juni 1977 hebben werkgevers- en werknemersorganisaties een akkoord bereikt over de vervroegde pensionering van werknemers.
Vanaf eind juli 1977 kunnen alle Franse werknemers in het particuliere bedrijfsleven, die 60 jaar of ouder zijn, met pensioen gaan. Zij krijgen dan 70% van hun bruto salaris uitgekeerd of ongeveer 80% van hun netto-inkomen. Er is berekend dat op die manier in totaal 40.000 Fransen met pensioen kunnen gaan. Het akkoord gold voorlopig voor twee jaar. Premier Barre noemde het akkoord het belangrijkste sinds vele iaren. Volgens hem bleek hieruit allereerst dat de politiek van collectieve sociale contracten nog steeds bestaat.
Vrijwillige vervroegde pensionering gold al voor werklozen, ambtenaren, mensen die zwaar werk doen en vrouwen. Zij, die zich op 60-jarige leeftijd willen laten pensioneren, moeten op zijn minst 10 jaar sociale lasten hebben betaald en zij mogen na hun pensionering geen ander werk aannemen, op straffe van verlies van hun uitkering en terugbetaling van wat zij al kregen. Maximaal kan het pensioen 5000 gulden per maand bedragen, minimaal 750 gulden. Op 65-jarige leeftijd gaan dan de normale pensioenen in.
In het systeem van vrije arbeidsvoorwaardenoverleg leek een breuk gekomen toen de vakbonden in '77 in opstand kwamen tegen het feit dat de koopkracht niet meer automatisch mocht worden vergoed omdat de lonen volgens het soberheidsplan van de regering alleen de inflatie mochten bijhouden. *(NRC/ H'blad)*

AZIË (ZUID)

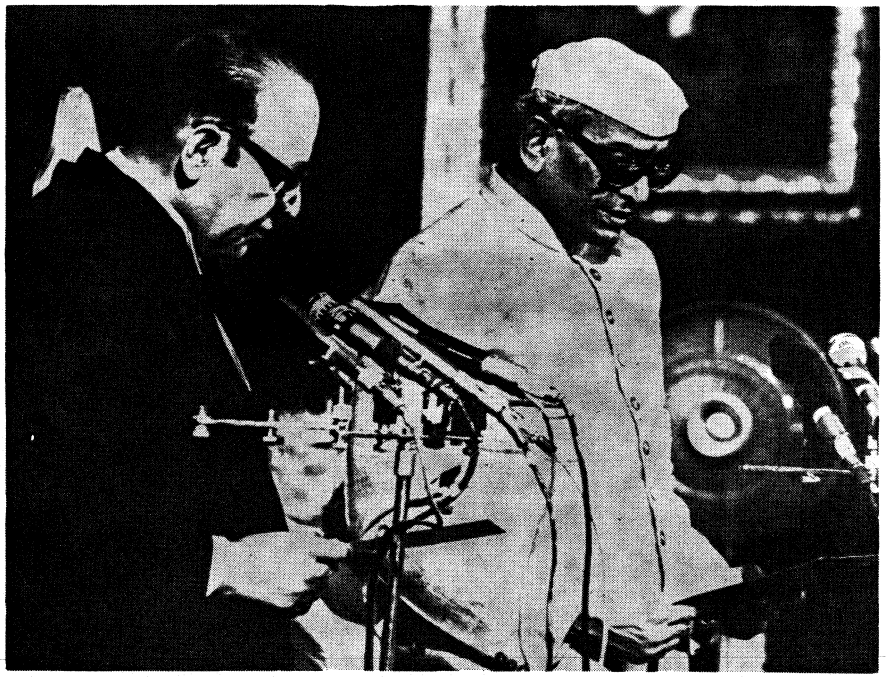
INDIA

SANJIVA REDDY PRESIDENT

Op 21 juli 1977 werd Neelam Sanjiva Reddy, tevoren voorzitter van het Lagerhuis, tot gekozen president van India verklaard. Officieel was er geen tegenkandidaat, omdat de voordrachten van 21 andere kandidaten alle ongeldig waren verklaard. Reddy's kandidatuur was voorgesteld door de Janata-partij en gesteund door de Congrespartij en de andere oppositiepartijen. Hij aanvaardde zijn ambt formeel op 25 juli 1977 als opvolger van Fakhroeddin Ali Ahmed.
K. S. Hegde, een voormalige rechter van het hooggerechtshof, werd in Reddy's plaats op 21 juli eenstemmig tot voorzitter van het Lagerhuis gekozen. Hij was lid van de Janata-partij.

(Vor. ber. pag. 221/2-1977)

Sanjiva Reddy (64) begon zijn politieke carrière in Madras (nu Andhra Pradesh). In 1959 werd hij voorzitter van de Congrespartij. In 3964 werd hij minister van staalindustrie en mijnbouw in het kabinet-Shastri en in 1966 benoemde mevr Indira Gandhi hem tot minister van transport In 1967 moest hij haar kabinet verlaten en werd hij tot voorzitter van het Lagerhuis gekozen In 1969 was hij de officiële kandidaat voor het presidentschap van de Congrespartij, maar hij Werd toen door V V Giri, de kandidaat van mevr Gandhi, verslagen Bij de al

Neelam Sanjiva Reddy (r.) tijdens de eedsaflegging als zesde president van India voor opperrechter M H. Beg.

gemene verkiezingen van 1971 wist Reddy geen zetel te verwerven, maar in 1977 keerde hij als enige succesvolle kandidaat van de Janata-partij in Andhra Pradesh in het Lagerhuis terug, dat hem op 26 maart 1977 eenstemmig tot zijn voorzitter verkoos.

WIJZIGING EN UITBREIDING KABINET

Op 15 juni 1977 trad Prakash Singh Badal i.v.m. zijn verkiezing tot leider van de Akali Dal in de Pendsjaab af als minister van landbouw en irrigatie. Op 18 juni werd hij opgevolgd door Surjit Singh Barnala, eveneens van de Akali Dal.

Op 6 juli wisselde de minister van industrie, Brijal Verma, na kritiek op zijn beleid door de voorzitter van de Janata-partij, Chandra Shekhai, van portefeuille met George Fernandes. de minister van vei-bindingen

Op 14 aug. voltooide premier Morarji Desai de samenstelling van zijn kabinet, toen de volgende staatsministers werden beëdigd:

Scheepvaart en transport — Chand Ram, financien — S C Agarwal en Zulfiqarullah, onderwijs, sociale en culturele zaken — mevr Renuka Devi Barkataki en Dhanna Singh Gulshan; handel, civiele voorzieningen en samenwerking — Arif Beg en Krishna Kumar Goyal, binnenlandse zaken — Dhanik Lal Mandal en S D Patil; arbeid en parlementszaken — Larang Sai en Ram Kripal Sinha; openbare werken en huisvesting, bevoorrading en rehabilitatie — Ram Kinkar; buitenlandse zaken — Samarendra Kundu; industrie — mevr Abha Maiti; olie, chemicaliën en kunstmest — Janeshwar Mishra; staalindustrie en mijnbouw — Karia Munda; energie — Fazlur Rahman; verbindingen — Narhari Prasad Sukhdeo Sai, spoorwegen - Sheo Narain; defensie — Sher Singh; landbouw en irrigatie — Bhanu Pratap Singh; voorlichting en omroep — Jagbir Singh; gezondheid en gezinsverzorging — Jagdambi Prasad Yadav; wetgeving, justitie en ondernemingen — Narsingh Yadav

(Vor ber pag 368/2-1977)

DE LAGERIIUISVERKIEZINGEN EN DE DEELSTATEN

Bij de van 16-20 maart 1977 gehouden Lagerhuisverkiezingen (pag. 177 e.v.-'77) leed de Congrespartij een verpletterende nederlaag in de noordelijke deelstaten: in Bihar, Haryana, Himachal Pradesh, Pendsjaab en Oettar Pradesh, die met de unie-territoria Chandigarh en Delhi 174 vertegenwoordigers afvaardigen, verwierf de partij geen enkele zetel. Daarentegen won de Congrespartij in de vier zuidelijke deelstaten — Andhra Pradesh, Karnataka, Kerala en Tamil Nadu — 92 van de 130 zetels. Ook in de westelijke staten Gujarat en Maharashtra werd de Congrespartij verslagen, maar de resultaten — 30 van de 74 zetels wei-den veroverd — waren minder slecht dan in het noorden. Als reden voor de onderlinge verschillen werd o.m. aangevoerd dat de noodtoestand in het zuiden veel minder fors was toegepast dan in het noorden. Zo was bijv. in het noorden, waar hel geboortencijfer hoger ligt dan in het zuiden, veel meer gedaan aan gezinsplanning en verplichte sterilisatie (zie pag. 181/3 e.v.-'77).

De verdeling van de (voorlopig) 542 zetels tussen de twee voornaamste partijen — Congrespartij en Janata/CFD — in de verschillende deelstaten en unie-territoria was:

	Totaal zetels	Congrespartij	Janata/CFD
Deelstaten			
Andhra Pradesh	42	41	1
Assam	14	10	3
Bihar	54	—	54
Gujarat	26	10	16
Haryana	10	—	10
Himachal Pradesh	4	—	3
Karnataka	28	26	2
Kasjmir	6	2	—
Kerala	20	11	—
Madhya Pradesh	40	1	37
Maharashtra	48	20	19
Manipur	2	2	—
Meghalaya	2	1	—
Nagaland	1	—	—
Oettar Pradesh	85	—	85
Orissa	21	4	15
Pendsjaab	13	—	3
Rajasthan	25	1	24
Sikkim	1	1	—
Tamil Nadu	39	14	3
Tripura	2	1	1
West-Bengalen	42	3	15
Unie-territoria			
Andaman + Nicobar	1	1	—
Arunachal Pradesh	2	1	—
Chandigarh	1	—	1
Dadra & Nagar Haveli	1	1	—
Delhi	7	—	7
Goa, Daman en Diu	2	1	—
Lakshadweep	1	1	—
Mizoram	1	—	—
Pondicherry	1	—	—
Totaal	542	153	299

De resterende drie zetels werden gewonnen door resp. de Akali Dal (in Pendsjaab), de Janata (in Himachal Pradesh op 24 mei) en de Congrespartij (in Kasjmir op 3 juli), maar door het overlopen van vertegenwoordigers van de Congrespartij naar Janata/CFD beschikte laatstgenoemde in juli over 303 zetels tegen de Congrespartij 150. (Zie pag. 223/2-1977)

Daarentegen beschikte de Congrespartij eind juli 1977 nog over 151 van de 244 zetels in het Hogerhuis.

Verdere ontzuikkelingen in deelstaten

Na de nederlaag van de Congrespartij bij de Lagerhuisverkiezingen veranderde de politieke situatie in diverse deelstaten en unie-territoria. Enkele details volgen hieronder.

Gujarat - Op 24 dec 1976 was een regering van de Congrespartij onder premier Madhavsinh Solanki beëdigd, waarop het presidentiele bestuur (pag. 180/3-'77) werd opgeheven Deze regering trad op 8 april 1977 af, nadat vele aanhangers naar de Janata waren overgelopen Janata-leider en oud-premier Babubhai Patel vormde op 11 april 1977 een nieuw kabinet

Himachal Pradesh - Premier Y S Parmar trad op 24 jan 1977 zonder opgaaf van redenen af Zijn opvolger, Ram Lal Chauhan, werd vier dagen later beedigd

Kerala - Bij de op 19 maait 1977 gehouden verkiezingen voor het deelstaatparlement won het regerende Verenigde Front 111 van de 140 zetels Premier C Achuta Menon, die zich om gezondheidsredenen niet herkiesbaar had gesteld trad op 22 maart af en K Ka unakaran, de leider van de Congrespartij, werd drie dagen later als zijn opvolger beëdigd, waarmee voor het eerst sinds 1964 de premier weer door de Congrespartij werd geleverd Karunakaran moest echter op 25 april aftreden i v m een conflict over het lot van een student die na zijn arrestatie onder de noodtoestand was verdwenen en die later als gevolg van martelingen in een politiekamp bleek te zijn gestorven A K Anthony, eveneens van de Congrespartij, werd op 27 april als premier beedigd

(Vor ber pag. 181/1-'77)

Maharashtra - Premier S. B. Chavan (Congrespartij) trad op 16 april 1977 af na kritiek op hem i.v.m. de nederlaag van zijn partij bij de Lagerhuisverkiezingen. Partijgenoot V. B. Patil werd de volgende dag als premier beëdigd.

(Vor. ber. pag. 181/1-'77)

Manipoer - De regering van R R Singh (Congrespartij) trad op 13 mei 1977 af, nadat 26 van de 51 leden van de Congrespartij uit de partij waren getreden en de „Janata Legislature Party" vormden, los van de officiele Janata-partij Het parlement werd geschorst en een presidentieel bestuur werd ingevoerd op 16 mei

Mizoram - Op 9 mei 1977 trad de regering van premier C Chhunga (Mizo Unie) af, omdat het mandaat van het parlement van dit unie-territorium (5 jaar) was afgelopen Het parlement werd ontbonden en een presidentieel bestuur werd ingevoerd op 11 mei

(Vor ber pag 468/2-'73)

Orissa - Op 29 dec 1976 werd het presidentiele bestuur opgeheven, toen B Acharya (Congrespartij) een nieuwe regering had gevormd (zie pag 181/2-'77)

Tripura - Nadat 15 van de 41 parlementsleden van de Congrespartij hadden aangeltondigd zich bij het CFD aan te sluiten, trad premier S Sengupta, op 30 maart 1977 af CFD-leider P K. Das vormde op 1 april een coalitieregering met de CPI(M)

Verkiezingen voor deelstaatparlementen

Op 7 april 1977 werd bij het Lagerhuis een ontwerp-amendement tot wijziging van de grondwet ingediend dat beoogde het mandaat van

het Lagerhuis en de deelstaatparlementen van 6 tot 5 jaar terug te brengen. Dit was van belang voor de in maart 1972 gekozen parlementen van de deelstaten Andhra Pradesh, Assam, Bihar, Haryana, Himachal Pradesh, Karnataka, Madhya Pradesh, Maharashtra, Pendsjaab, Rajasthan en West-Bengalen. In al deze parlementen beschikte de Congrespartij over een ruime meerderheid, en deze partij kondigde op 8 april aan dat zij zich tegen het wetsontwerp zou verzetten, waardoor dit — vanwege de meerderheid van de Congrespartij in het Hogerhuis — werd geblokkeerd.

Vervolgens maakte de minister van binnenlandse zaken, Charan Singh, op 18 april bekend dat hij een beroep had gedaan op de premiers van de deelstaten Bihar, Haryana, Himachal Pradesh, Madhya Pradesh, Pendsjaab, Rajasthan en West-Bengalen en op die van Orissa en Oettar Pradesh om de gouverneurs van hun staten te adviseren de parlementen te ontbinden en onmiddellijk een nieuw mandaat van het volk te vragen. Het standpunt van de regering was nu echter niet gebaseerd op de duur van de ambtstermijn van de parlementen, maar op de overweging dat de Congrespartij in die staten door de kiezers van de algemene verkiezingen totaal verworpen was. Daarom werd er geen beroep gedaan op de premiers van Andhra Pradesh, Assam, en Karnataka — waar de Congrespartij bij de algemene verkiezingen een meerderheid had verworven — noch op die van Maharashtra — waar die partij 20 van de 48 zetels behaalde, maar wel op die van Orissa en Oettar Pradesh, hoewel daar nog in 1974 verkiezingen voor deelstaatsparlementen waren gehouden. Het beroep van Charan Singh werd door de premiers van alle 9 deelstaten verworpen. Nadat een verzoek van zes deelsteatregeringen aan het hooggerechtshof om de centrale regering te beletten de deelstaatpariementen te ontbinden door deze instantie op 29 april was verworpen, tekende waarnemend president Jatti na enige aarzeling de volgende dag de proclamatie i.z. de ontbinding van genoemde negen deelstaatparlementen.

Op 10 mei werd bekendgemaakt dat tussen 10 en 14 juni verkiezingen zouden plaatsvinden in de negen staten en in Tamil Nadu, die op 31 jan. 1976 onder presidentieel bestuur was geplaatst (pag. 181/3-1977). Voorts weden verkiezingen aangekondigd voor Nagaland (waar het parlement op 20 mei 1975 ontbonden was, pag. 181/2-1977), die medio nov. plaatsvonden.

Op 1 juni werden verkiezingen gehouden voor het parlement van het unie-territorium Goa, waar de gouverneur de in nìaart 1972 gekozen assemblee op 27 april ontbonden had.

Van 30 juni–3 juli tenslotte vonden verkiezingen plaats in Kasjmir, waar de assemblee door de gouverneu op 27 maart ontbonden was, twee dagen nadat de Congrespartij o.l.v. Mufti Mohammed Sayeed haar steun aan de premier, sjeik Mohammed Abdoellah, had ingetrokken, omdat deze als voorzitter van de Nationale Conferentie de stembusalliantie tussen de twee partijen zou hebben gesaboteerd.

Tussen 10 en 14 juni moesten ook de kiezers in de unie-territoria Pondicherry (sinds maart 1974 onder presidenteel bewind, 368/1-1974) en Delhi (schorsing gemeentebestuur in 1975, pag. 181/1-1977) naar de stembus voor een nieuwe volksvertegenwoordiging.

Bij deze 15 verschillende verkiezingen behaalde de Janata-partij in negen gevallen de overwinning door het verwerven van ruim 60% van de zetels in Bihar, Delhi, Haryana, Himachal Pradesh, Madhya Pradesh, Orissa, Pendsjaab (samen met Akali Dal), Rajasthan en Oettar Pradesh. In Goa ging de overwinning naar de Maharashtrawadi Gomantak; in Kasjmir naar de Nationale Conferentie; in Nagaland naar het Verenigde Democratische Front (UDF); in Pondicherry en Tamil Nadu naar de Anna Dravida Munnetra Kazhagam (ADMK); en in West-Bengalen naar een links front o.l.v. de CPI(M), de marxistische communisten.

Details van de verkiezingsuitslagen en de vervolgens gevormde regeringen zijn:

Bihar - Janata 214 van de 324 zetels, Congrespartij 57 (tegen 167 in 1972) Janata-leider Karpoori Thakur (ex-Samyoekta-socialist, ex-Bharatiya Lok Dal) werd op 24 juni als premier beedigd, een ambt dat hij ook reeds in 1970-'71 vervulde.

Delhi - Janata 46 van de 56 zetels, Congrespartij 10 (tegen 44 in 1972)

Goa - Maharashtrawadi Gomantak 15 van de 30 zetels, Congrespartij 10 (tegen 1 in 1972, maar daarna hadden 8 van de 10 leden van de United Goans' Party zich bij de Congrespartij aangesloten) De premier, mevr. Shashikala Kadodkar (MG), vornide met behulp van een onafhankelijke een nieuwe regering, die op 7 juni werd beëdigd.

Haryana - Janata 75 van de 90 zetels, Congrespartij 3 (tegen 52 in 1972, toen Bansi Lal, de latere minister van defensie in de regering van Indira Gandhi, premier was). Janata-leider Devi Lal (ex-Bharatiya Lok Dal) werd op 21 juni als premier beëdigd.

Himachal Pradesh - Janata 53 van de 68 zetels, Congrespartij 9 (tegen 51 in 1972). Janata-leider Shanta Kumar (ex-Jan Sangh) werd op 2 juni als premier beedigd.

Kasjmir - Nationale Conferentie 47 van de 76 zetels, Janata 13 en Congrespartij 11 (tegen 57 in 1972). Op 9 juli vormde de leider van de Nationale Conferentie, oud-premier sjeik Mohammed Abdullah, een nieuwe regering, met Mirza Mohammed Afzal Beg (vanaf 11 juli: als vice-premier.

Madhya Pradesh - Janata 230 van de 320 zetels, Congrespartij 84 (tegen 220 in 1972). Janata-leider Kailash Chandra Joshi (ex-Jan Sangh) werd op 23 juni als premier beëdigd.

Nagaland - UDF 35 van de 60 zetels, Congrespartij 15 (De Naga Nationalist Organization die in 1974 23 van de 60 zetels verwierf had in 1976 een fusie met de Congrespartij aangegaan.) Een door oud-premier Vizol (1974-'75) gevormde UDF-kabinet werd op 25 nov. beëdigd.

Orissa - Janata 110 van de 147 zetels, Congrespartij 26 (tegen 69 in 1974). Janata-leider Nilamani Routray (ex-Bharatiya Lok Dal) vormde op 26 juni een regering.

Pondicherry - ADMK 14 van de 30 zetels, Janata 7 en Congrespartij 2 (tegen 7 in 1974). ADMK-leider Subramanyan Ramaswamy vormde op 2 juli een regering: het presidentieel bestuur werd toen opgeheven. Die regering moest rekenen op de steun van 2 onafhankelijken.

Pendsjaab - Akali Dal 58 van de 117 zetels, Janata 24, Congrespartij 17 (tegen 66 in 1972). Akali Dal-leider Prakash Sing Badal werd op 20 juni als premier beedigd, een ambt dat hij reeds van 1969-1971 had vervuld en op 23 juni vormde hij een coalitiekabinet van Akali Dal en Janata.

Rajasthan - Janata 150 van de 200 zetels Congrespartij 41 (tegen 145 van de 184 in 1972). Janata-leider Bhairon Singh Shekhawat (ex-Jan Sangh) werd op 22 juni als premier beëdigd, waarmee voor het eerst in deze staat dit ambt door iemand van buiten de Congrespartij werd vervuld.

Tamil Nadu - ADMK 130 van de 234 zetels, DMK 48 (tegen 184 in 1971), Congrespartij 27, Janata 10. (In 1972 was de ADMK door afsplitsing van de DMK ontstaan, pag. 453/1 - 1973.) ADMK-leider M. G. Ramachandran werd als premier beëdigd op 30 juni, toen het presidentiële bestuur werd opgeheven .

Oettar Pradesh - Janata 351 van de 425 zetels, Congrespartij 46 (tegen 215 in 1974). Janata-leider Ram Naresh Yadav (ex-Bharatiya Lok Dal) werd op 23 juni als premier beeëdigd.

West-Bengalen - Links front 231 van de 294 zetels, bestaande uit CPI(M) 178, Forward Bloc 26, Revol. Soc. Party 20, Revol. Comm. Party 3 en andere 4; Janata 29, Congrespartij 20 (tegen 216 in 1972) en CPI 2 (tegen 35 in 1972 tijdens alliantie met Congrespartij). CPI(M)-leider Jyoti Basu werd op 21 juni beëdigd als premier van een Links Front-kabinet, waarmee voor het eerst een CPI(M)-lid premier van een deelstaat werd.

(Zie ook volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen,

VIJFDE CHINESE VOLKSCONGRES

Van 26 febr. - 5 maart is in Peking het vijfde Nationale Volkscongres bijeengeweest. Het Volkscongres — het Chinese equivalent van een parlement — had voor de laatste maal vergaderd in januari 1975 (pag. 65 e.v.-1975). Opmerkelijk aan deze vijfde vergadering was het feit, dat zij van te voren was aangekondigd. Bij vorige bijeenkomsten van belangrijke organen van de Chinese Volksrepubliek vernam de buitenwacht pas achteraf, dat zij hadden plaats gevonden.

Dat het Vijfde Volkscongres dit voorjaar zou plaats vinden was door radio-Peking reeds eind oktober vorig jaar aangekondigd. In de Westerse pers werd de aankondiging van te voren beschouwd als een illustratie van de tendens naar meer openheid, die thans in de Chinese Volksrepubliek zou heersen.

Voor het Volkscongres bijeenkwam had van 18-23 febr. het Centrale Comité van de Chinese communistische partij vergaderd. Na afloop van deze bijeenkomst van het plenum van het CC werd een communiqué uitgegeven, waaruit bleek, dat het Volkscongres de volgende documenten zou moeten onderzoeken en goedkeuren:

- het rapport over het werk van de regering:
- e het ontwerp-tienjarenplan voor de ontwikkeling van de nationale economie voor de periode 1976-1985;
- het ontwerp van de gewijzigde grondwet;
- en het rapport over de herziening van de grondwet.

Verder heeft het CC de lijst voor benoemingen in het permanente comité van het Nationale Volkscongres, voor de premier en de andere leden vaa de staatsraad — de regering —, de prcsidcnt van het Opperste Volkshof en de procureur-generaal van het Opperste Volksparket goedgekeurd.

In een voorbeschouwing van de vergadering van het Nationale Volkscongres in het *NRC/H'blad* van 25 febr. werd dit laatste als uiterst belangrijk aangeduid, omdat het Volksparket in de grondwet van '75 (p. 67/3 e.v.-'75) was afgeschaft en bij de veiligheidsdiensten van de partij was ondergebracht. Volgens de genoemde voorbeschouwing duidt dit op vermindering van de macht van de geheime politie en lijkt het een belangrijke stap op weg naar herstel van het gezag der wet.

Het CC heeft verder de kandidaten goedgekeurd voor het permanente comité van het nationale comité van de ,,Politieke Raadgevende Volksconferentie", een onder de leiding van de communistische partij verenigde frontorganisatie van ,,patriottische democratische partijen" zoals het revolutionaire comité van de Kwomintang en de Democratische liga en van individuele patriotten uit Taiwan, Hongkong en Macao.

Deze Volksconferentie vergaderde aan de vooravond van het Volkscongres op 24 en 25 febr. Aan deze conferentie wordt in de nieuwe grondwet, na 12 jaar neergang, opnieuw een belangrijke rol toegekend.

Het vijfde Volkscongres in *Peking tijdens de openingszitting op* **26** *februari.*

Afvaardiging naar het Vijfde Volkscongres: voorgeschiedenis

Het Nationale Volkscongres telt 3497 leden uit de 29 provincies en autonome gebieden en drie grote steden, plus afgevaardigden uit Hongkong, Macao en vertegenwoordigers van ,,Taiwan - origine". Oorspronkelijk waren 3500 leden gekozen, maar de geloofsbrieven van drie afgevaardigden werden ongeldig verklaard ,,wegens ernstige fouten".

Volgens het persbureau Nieuw China zijn 26,7% van de gedelegeerden arbeiders, 20,6% boeren, 14,4% soldaten, 13,4% revolutionaire kaders, 15% intellectuelen, 8,9% ,,patriotten", 1% gerepatrieerde overzeese Chinezen. Vrouwen vormen 21,2% van het totaal.

Op 25 febr. is een inleidende zitting gehouden, waarop het presidium en de secretaris-generaal werden vastgesteld. De zitting werd voorgezeten door de vice-voorzitster van het permanente comité, de 90-jarige mevrouw Soeng Tsjing-ling, weduwe van de stichter van de eerste Chinese Republiek, Soen Jat-sen, en schoonzuster van wijlen president Tsjang Kai-sjek.

Het presidium bestaat uit 254 leden. Voorzitter is premier Hoea Koeo-feng. Secretaris-generaal is vice-premier Li Hsien-nien.

Het eerste Chinese Volkscongres kwam bijeen in september 1954 en nam de eerste grondwet voor de Volksrepubliek China aan. Volgens die grondwet werd het Volkscongres gekozen voor vijf jaar en zou het elk jaar bijeenkomen om de grote hoofdlijnen van het beleid vast te stellen of goed te keuren.

Daaraan werd de eerste tien jaar, met uitzondering van het crisisjaar 1961 (economische ineenstorting als gevolg van de Grote Sprong Voorwaarts) de hand gehouden.

De zittingen van het Eerste Volkscongres duurden 13. 25, 15, 20 en 10 dagen. De vier zittingen van het Tweede Volkscongres (1959-1964)

Weekblad 47ste *jaargang* **NO. 2425.** pag. **29503-29518**

duurden 10, 11, 20 en 16 dagen. Het Derde Volkscongres kwam slechts eenmaal bijeen, van 21 dec. tot 4 jan. 1965. Daarna werd het grondwetsbestel geheel overhoop gehaald door de Culturele Revolutie en die ,,strijd tussen de twee lijnen". De grondwet speelde geen rol van betekenis meer en instructies van voorzitter Mao, partijbesluiten en decreten namen haar plaat.: in

Het Vierde Nationale Volkscongres kwam bijeen van 13 tot 17 jan. 1975. Tijdens deze zitting van slechts vier dagen werd een nieuwe sterk gewijzigde grondwet aangenomen, die de absolute suprematie van de partij over de staat vestigde en o.a. de functie van staatshoofd afschafte.

Een tweede zitting was bepaald voor 1976, maar door de dood van premier Tsjoe En-lai in januari, de anti-Teng Hsiao-ping-campagne, aardbevingen en de dood van voorzitter Mao kwam het niet zover.

Wel is het pel-manente comité van het Vierde Volkscongres vier maal in plenaire zitting bijeen geweest. De eerste zitting in januari 1975 zag de benoeming van de president van het Opperste Volkshof en de benoeming van de minister van buitenlandse zaken Tsji Peng-fei tot secretaris-generaal,

Op de tweede zitting in maart 1975 werd besloten om een aantal voormalige Kwo Min-tang-generaals, die als oorlogsmisdadigers gevangen zaten, vrij te laten. De derde zitting in dec. 1976 ontsloeg de minister van buitenlandse zaken, Tsjiao Koean-koea wegens contacten met de bende van vier en benoemde Hoeang Hoea tot diens opvolger. Tevens werd de weduwe van premier Tsjoe En-lai, mevrouw Teng Jingtsjao, tot vice-voorzitster benoemd.

De vierde zitting van het permanente comité van het Vierde Volkscongres werd gehouden in oktober vorig jaar. Zij nam het besluit om een geheel nieuw (gezuiverd) Vijfde Congres bijeen te roepen dat nu in een demonstratie van nationale eenheid de nieuwe Zijn van stabiliteit en economische groei moet bekrachtigen en nieuwe benoemingen in de staatshiërarchie moet verrichten.

De grondwetsherziening die het Congres moet goedkeuren vertoont een tendens naar herstel van de constitutionele orde en naar een conventioneler bestuur. Door de nieuwe prominente rol van de Raadgevende Politieke Volksconferentie waarin een aantal niet-communistische politieke organisaties deelnemen, komt wellicht ook iets minder nadruk op de allesoverheersende rol van de communistische partij te liggen.

Opening Volkscongres; rede Hoea *Koeo-feng*

Het Vijfde Nationale Volkscongres werd op 26 febr geopend door de vice-voorzitter van de partij en minister van defensie Yeh Tsien-jing, waarna partijleider en premier Hoea Koeo-feng in een drie en een half uur durende rede politiek verslag uitbracht.

Van deze rede heeft persbureau Nieuw China een samenvatting gepubliceerd, waaruit o.m. bleek, dat de Chinese premier de verwachting uitgesproken heeft, dat China zich tegen het eind van deze eeuw onder de supermogendheden zal hebben geschaard. Hij onderstreepte daarbij, dat ,,China nooit naar hegemonie zal streven".

In de rede van Hoea werden de grote politieke lijnen en met name de vastbeslotenheid van de Chinese top om een machtige en moderne socialistische staat te vestigen, zoals geschetst op het elfde congres van de Chinese communistische partij in aug. vorig jaar (pag. 561 e.v. - '77), opnieuw bevestigd.

Hoea vertelde het congres, dat ,,de zaken er beter voorstaan dan werd verwacht". Maar hij benadrukte daarbij, dat ,,het de belangrijkste taak voor het volk blijft" te strijden tegen de invloed van de weggezuiverde ,,bende van vier" (pag. 673 e.v. - 1976).

Ten aanzien van de ontwikkeling van het land, gaf Hoea prioriteit aan de landbouw, waarin 700 miljoen van de 900 mln Chinezen zijn tewerkgesteld.

Daarna komen de industrie, de handel, technische vernieuwing en de verbetering van de levensomstandigheden. Om te kunnen moderniseren moet ,,het wetenschappelijk en cultureel peil van de hele natie aanzienlijk worden verhoogd". En om de snelle veranderingen in de moderne wetenschap en technologie bij te blijven en China's achterstand in deze gebieden weg te werken, ,,moeten intellectuelen en technici een grotere rol krijgen en moet de basis van de regering worden verbreed".

Hoea beloofde het Chinese volk ,,een nieuwe opbloei van de cultuur" door schoon schip te maken met de erfenis van de ,,bende van vier".

Anderzijds eiste hij modernisering van de strijdkrachten, die ,,alle voorbereidingen moeten treffen voor de bevrijding van Taiwan".

De Chinese premier bevestigde zijn trouw aan de buitenlandse politiek van wijlen Mao Tse-toeng, en met name wat betreft de vorming van een ,,zo sterk mogelijk front" van industrie- en ontwikkelingslanden tegen de supermachten, de VS en de Sowjet-Unie. Hij noemde de Russen echter het gevaarlijkst van de twee.

Eerherstel ,,revisionisten": re Ligzeuze *leiders in* Peking

Op de vergadering van het Volkscongres en van de Politieke Raadgevende Volksconferentie zijn verscheidene politieke veteranen gesignaleerd. die gedurende en na de Culturele Revolutie in ongenade waren gevallen. Het Volksdagblad — het orgaan van de Chinese communistische partij — publiceerde op 27 febr. de namen van de gedelegeerden naar de Volksconferentie. Daarbij was een opvallende herverschijning die van de 81-jarige Li Wei-han, één van wijlen Mao-Tse-toengs eerste medewerkers. Li, een veteraan van de Lange Mars. werd in '67 gebrandmerkt als een contrarevolutionaire revisionist.

Opvallend was verder de aanwezigheid in Peking van een aantal geestelijke leiders, o.w. de Tibetaanse Pantsjen Lama, Erdeni Tsjoeji Deltseng. Sinds de Dalai Lama in 1959 in ballingschap gegaan was, was hij de voornaamste geestelijke leider in Tibet. In 1964 was de Pantsjen Lama ervan beschuldigd een ,,vijand" te zijn van ,,het volk, het vaderland en het socialisme".

Ook werd de aanwezigheid gesignaleerd van Boerhan Sjahidi, de vroegere voorzitter van de Islamitische vereniging in China.

Onder de religieuze leiders, die in Peking werden gezien, bevonden zich voorts nog mgr. Pi Sjoe-sjih, de aartsbisschop van Sjenjang en de protestante voorman Lioe Liang-mo. De laatste was in de jaren vijftig plaatsvervangend secretaris-generaal van de conferentie van protestante kerken in China. Mgr. Pi was de voorzitter van het Patriottisch Genootschap van katholieken in China. De ondervoorzitter van dit genootschap en vroegere bisschop van Sjanghai, Sjang Sjia-sjoe, was gedurende de bijeenkomsten van de Volksconferentie en het Volkscongres eveneens in Peking.

Nieuwe grondwet ingediend

Op 1 maart heeft maarschalk Yeh Tsjien-jing op het Volkscongres het ontwerp van de nieuwe grondwet ingediend. De maarschalk zei, dat het ging om een geheel nieuwe grondwet voor de nieuwe periode van socialistische revolutie en socialistische opbouw. ,,De onsterfelijke historische bijdragen van onze grote leider en leraar Mao Tse-toeng staan prominent vermeld in de preambule van het ontwerp", aldus Yeh.

Yeh zette uiteen dat het de eerste taak voor het Chinese volk is de drie grote

revolutionaire bewegingen, klassestrijd, strijd voor produktie en voor wetenschappelijk experiment, voort te zetten.
Het ontwerp benadrukt dat het een dwingende eis is de „socialistische democratie" volledig tot haar recht te laten komen om het socialistische enthousiasme van de mensen van alle nationaliteiten te stimuleren.
Yeh stelde verder dat China zowel een brede democratie als een hoge graad van centralisatie moet hebben. „Bij het uitbannen van de verderfelijke invloed van de „bende van vier" moeten wij onze democratische traditie krachtig doen herleven en uitbouwen en vechten tegen elke schending van het democratische leven van het volk en tegen aanslagen op de rechten van de burger", aldus Yeh.
In de nieuwe grondwet zal worden vastgelegd dat het de meest wezenlijke taak van het personeel van de staatsorganen zal zijn het contact met de massa's te onderhouden en ernstig de kritiek en klachten van het volk ter harte te nemen, en met name de kritiek op leidende instanties en leidende kaders.
Om schendingen van de wet en discipline te bestrijden zullen volksparketten gevestigd (i.c. hersteld) worden.
Het ontwerp bevat ook artikelen over een snelle ontwikkeling van produktiekrachten, wetenschap en technologie.
Het nieuwe ontwerp-grondwet verschilt naar letter en geest aanzienlijk van de oude grondwet van 1975, die het opperste volksparket afschafte en een onbegrensde heerschappij van het ministerie van openbare veiligheid (geheime politie) vestigde.
Doel van de staats- en partijleiding was toen evenzeer het socialistische enthousiasme van de bevolking te mobiliseren. De nieuwe leiding lijkt nu te hebben geconcludeerd dat dat beter kan door de teugels wat te laten vieren, de levensstandaard te verhogen, en rechtszekerheid te garanderen dan door geheime politie-controle en politieke indoctrinatie.
Hoewel het nog te vroeg is om de praktische betekenis van het herstel van een afzonderlijke — maar geenszins onafhankelijke — openbare aanklager te overzien, lijkt dit voor de gemiddelde Chinees de belangrijkste vernieuwing. Het is geen liberalisering, maar herstel van de discipline en de rechtszekerheid.

De nieuwe grondwet is op 5 maart door het Volkscongres goedgekeurd. De tekst ervan is op 7 maart vrijgegeven.

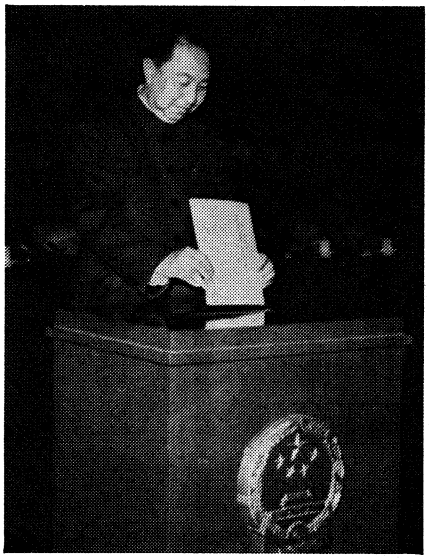
De nieuwe grondwet wijkt op een aantal punten af van haar voorgangster van 1975. De nieuwe constitutie heeft 60 artikelen, twee maal zoveel als in 1975. Zij heeft veel minder een revolutionair strijdkarakter. De totale overheersing van de communistische partij over de staat komt ook minder tot uiting dan in de grondwet van 1975. Een samenvatting geeft het volgende beeld.

De preambule van 1975 zegt dat het gevaar van kapitalistische restauratie en de dreiging van subversie en agressie door het imperialisme en sociaal-imperialisme nog bestaat. Nu wordt gesteld: „Wij moeten de restauratie van het kapitalisme voorkomen en gereed zijn om af te rekenen met subversie door het sociaal-imperialisme en het imperialisme. De VS zijn dus nu ook grondwettig de secundaire vijand geworden, na de Sowjet-Unie. De nieuwe preambule legt verder in tegenstelling tot 1975 de vastbeslotenheid vast om het „heilige grondgebied Taiwan te bevrijden".
In de paragraaf over internationale zaken is het principe van het „proletarisch internationalisme" ondergeschikt gemaakt aan de vijf beginselen van vreedzame coëxistentie, o.a. niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden.
Stabiele betrekkingen op staatsniveau, vooral met niet-communistische buurlanden, zijn dus nu ook grondwettig belangrijker dan export van de revolutie.
In het eerste hoofdstuk „algemene principes" wordt het beginsel van extra-beloning voor goed werk erkend met de woorden: „De staat is voorstander van socialistische arbeidswedijver, en, hoewel proletarische politiek het bevel voert, wordt een politiek van morele aanmoediging en materiële beloning toegepast, met de nadruk op het eerstgenoemde, met het doel het socialistische enthousiasme en de arbeidscreativiteit van de burger te verhogen".
De oude grondwet sprak van „algemene dictatuur over de bourgeoisie in de superstructuur en alle culturele sferen". Dit is vervallen en in plaats daarvan wordt het principe „Laat honderd bloemen bloeien en honderd scholen met elkaar wedijveren" erkend.
Twee nieuwe artikelen onderstrepen het belang van wetenschappelijk onderzoek en onderwijs, waaronder het principe „Leren van anderen", d.w.z. van het buitenland.
Hoofdstuk twee gaat over de staatsinrichting. Het Nationale Volkscongres, het hoogste orgaan van staatsmacht, staat niet meer onder leiding van de communistische partij, althans niet op papier. De bevoegdheden van het NVC zijn uitgebreid met toezicht op de naleving van de grondwet en de wetten en het beslissingsrecht over kwesties van oorlog en vrede.
Het permanente comité van het NVC heeft ook meer rechten gekregen, nl. toezicht op de provincie-besturen en benoeming en ontslag van de leden van de staatsraad (kabinet) — maar dat laatste was reeds praktijk. Het nieuwe permanente comité telt 175 leden.
De positie van voorzitter van het permanente comité is in de nieuwe grondwet veel belangrijker dan in de oude. Een nieuw afzonderlijk artikel regelt zijn bevoegdheden: het ontvangen van ambassadeurs, de proclamatie van wetten en decreten, de benoeming van buitenlandse vertegenwoordigers, het ratificeren van verdragen en het toekennen van onderscheidingen. Dit komt zo dicht bij de positie van staatshoofd dat het een compromis-oplossing lijkt na het debat dat over het herstel van het presidentschap is gevoerd.
Belangrijke aanvullingen komen voor in het hoofdstuk over de grondrechten. De fundamentele plicht van de burgers om het leiderschap van de communistische partij te steunen, is van de eerste naar de elfde plaats verschoven. De persoonlijke vrijheden zijn uitgebreid met de „vrijheid van wetenschappelijk onderzoek". De werkende mensen krijgen nu behalve het recht op arbeid ook het recht op rust en sociale zekerheid.
Vergeleken met de grondwet van 1975 is de nieuwe constitutie opvallend milder van toon en men zou kunnen zeggen „rijper". Zij duidt op een versterkt zelfvertrouwen en op eenheid en stabiliteit en biedt naar letter en geest een goede basis voor verdere binnenlandse ontspanning en voor inschakeling van het niet-communistische volksdeel. En aangezien de communistische partij slechts 35 miljoen leden telt op een bevolking van 800 miljoen is dat nog altijd de overweldige meerderheid van de Chinezen.

Slotzitting; verkiezing regering en andere functionarissen

De slotzitting van het Volkscongres vond plaats op 5 maart en werd voorgezeten door vice-premier Teng Hsiao-ping. Eerst werd het politieke verslag van premier Hoea goedgekeurd. Vervolgens werden het rapport over de nieuwe grondwet en de grondwet zelf goedgekeurd. Daarna werd een nieuwe tekst van het volkslied aanvaard. Tenslotte werd er gestemd over de samenstelling van de regering alsmede over de benoeming van een aantal andere functionarissen.
Na deze verkiezingen is de Chinese regering als volgt samengesteld:

Minister-president - Hoea Koeo-feng.
Vice-premiers - Teng Hsiao-ping, Li Hsien-nien, Hsoe Hsiang-tsjien*, Tsji Teng-kwei, Joe Tsjioe-li, Tsjen Hsi-lien, Keng-Piao*, Tsjen Joeng-koeei, Fang-Yi, Wang Tsjen, Koe Moe, Kang Sji-en* en mevr. Tsjen Moe-hoea.
Minister van buitenlandse zaken - Hoeang Hoea; minister van defensie - Hsjuu Sjang-tsjen*; minister van de staatsplancommissie - Joe Tsjioe-li; minister van de economische staatscommissie - Kang Sji-en**; minister van de commissie voor basisproduktie - Koe Moe; minister van de wetenschappelijke en technologische staatscommissie - Fang-Yi**; minister van de commissie voor nationaliteitenzaken - Yang Tsjing-jen**; minister van openbare veiligheid - Tsjao Tsang-pi*; minister van burgerzaken - Tsjeng Tsoe-hoea**; minister van buitenlandse handel - Li Tsjiang; minister van economische betrekkingen

Tijdens de laatste dag van de bijeenkomst van het Volkscongres op 5 maart brengt voorzitter Hoea zijn stem uit bij de verkiezing van de regeringsleden.

met het buitenland - mevr Tsjen Moehoea; minister van land- en bosbouw - Yang Li-koenr. minister van metaalindustrie - Tang Ke minister van het eerste ministerie van mechanzsche industrie - Tsjoe Tsoe-tsjien; minister van het tweede ministerie van mechanische industrie - Lioe Wei*; minister van het derde ministerie van mechanische industrie - Loe Toeng', minister van het vierde ministerie van mechanische industrie - Wang Tsjen, minister van het vijfde mmisterie van mechanische industrie - Tsjang Tsjen' minister van het ze-Pc ministerie van mechanische industrie - Tsjai Sjoe-fan*; minister van het zevende ministerie van mechanische industrie - Soeng Jen-tsjioeng; minister van steenkoolindustrie - Hsiao Han, minister van aardolieindustrie - Soeng Tsjen-ming , minister van chemische industrie - Soen Tsjing-wen**; minister van waterstaat en energie - Tsjien Tsjen-jing; minister van textielindustrie - Tsjien Tsji-koeang**; minister van lichte industrie - Liang Ling-koeang*; minister van de spoorwegen - Toean Tsjoen-li, minister van verbindingen - Yeh Fei, minister van post en telecommunicatie - Tsjoeng Foehsiang, minister van financien - Tsjang Tsjing-foe, minister van binnenlandse handel - Wang Lei", minister van cultuur - Hoeang Tsjen, minister van onderwijs - Lioe Hsi-jao; minister van volksgezondheid - Tsjiang Yi-tsjen minister van sport cn iicnameiijke opvoeding - Wang Meng

Het volkscongres heeft ook de leden van het permanente comité van het Volkscongres aangewezen. Voorzitter van dit orgaan, en daarmee in de praktijk staatshoofd, werd maarschalk Yeh Tsien-jing, tot dan minister van defensie. Tevens werden 20 vice-voorzitters benoemd, o.w. mevr. Soeng Tsjing-lin, weduwe van Soen Jat-sen, en mevr. Teng Jingtsjao, wed. van wijlen Tsjoe En-lai.

Voorts is benoemd tot president van de Chinese nationale bank Li Pao-hoea, die op deze post de opvolger is van Tsjen Hsi-joen
Tot president van de Academie van Wetenschappen werd herbenoemd de 87-jarige Koeo Mo-ro, terwijl Hoe Tsjao-moe (73) president werd van de Academie van Sociale Wetensdhappen Tot president van het Opperste Volkshof werd benoemd Tsjiang Hoea; Hoeang Hoeo-tsjing (78) werd procureur van het Opperste Volksparket.

Slottoespraak premier Hoea *Koeo-feng*

Premier Hoea Koeo-feng heeft het Volkscongres met een rede afgesloten, waarin hij o.m. bekend maakte, dat veel van de revolutionaire comité's zullen worden afgeschaft. Ook zei de premier, dat de Chinese economie tussen '74 en '76 ong. $ 60 mrd schade heeft geleden door toedoen van de ,,bende van vier".

De revolutionaire comités dateren uit de jaren zestig, toen de Culturele Revolutie in volle gang was In 1975 werden ze in de grondwet opgenomen Het doel van de comités was tot op de laagste niveaus de macht aan het tolk over te dragen

Volgens Hoea zijn in de afgelopen maanden in alle provincies, gemeenten en autonome gebieden dergelijke comités gekozen en genieten ze volledige steun van het volk. Maar in alle andere organisaties, die niet op regeringsniveau liggen, zullen de revolutionaire comités worden opgedoekt In plaats daarvan zullen in fabrieken en scholen directeuren en managers worden aangesteld die verantwoording moeten afleggen aan de communistische partij.

Hoea schetste ook de richtlijnen voor China's moderniseringsprogramma, waarbij hij de nadruk legde op economische ontwikkeling.

De landbouw is de basis van de economie. Als deze zich niet sneller ontwikkelt, zal er geer: opbloei zijn in de industrie en in de economie in het algemeen, aldus Hoea. In de komende acht jaar zijn er overigens 120 grote industriële projecten gepland, die China uiteindelijk zullen voorzien van 14 ,,tamelijk sterke en tamelijk rationeel gesitueerde" iridustriegebieden. ,,Dit zal een beslissende factor zijn", aldus Hoea, ,,voor een verandering van de achtergebleven ataat "an onze basis-industrieSn".

China's economisch tienjarenplan zal volgens premier Hoea tegen 1985 resulteren in een jaarlijkse produktie van 400 miljoen ton graan en 60 miljoen ton staal. ,,Na nog eens 15 jaar hard werken zal China zijn plaats kunnen innemen op de eerste rang van de wereldeconomie", zo zei Hoea, die eraan toevoegde dat de hele economie tussen 1974 en 1976 op de rand van een ineenstorting stond door de sabotage van de ,,bende van vier". Maar de economie is nu op het pad van gestage groei en gezonde ontwikkeling.

Wat betreft de buitenlandse politiek herhaalde de premier dat de Sowjet-Unie de belangrijkste vijand van de hele wereld blijft. Volgens hem houdt Moskou vast aan een vijandige politiek tegenover China, terwijl het tegelijk steeds verkondigt uit te zijn op een verbetering van de onderlinge betrekkingen.

De Ruisen moeten nu eerst maar eens laten zien dat het hun ernst is met hun toenaderingspogingen door een akkoord te tekenen over het handhaven van de status quo aan de Russisch-Chinese grens. Daarna kunnen dan onderhandelingen beginnen over het grensconflict.

Over andere internationale zaken zei Hoea onder iiieer dat China en Japan goede buren zijn en dat het in beider belang is zo snel mogelijk een vredes- en vriendschapsverdrag te sluiten. De betrekkingen met de VS worden nog altijd bemoeilijkt door de kwestie Taiwan. Peking kan niet tot een normalisering met Washington komen, zolang de Amerikanen banden met Taiwan hebben, zo onderstreepte Hoea.

Tenslotte kan nog worden gemeld, dat persbureau Nieuw China op 8 maart bekend gemaakt heeft, dat vice-premier Teng Hsiao-ping was gekozen tot voorzitter van de Raadgevende Politieke Volksconferentie.

(Reuter, AFP, *NRC/H'blad,* The Times, Le Monde, *FAZ,* NZZ, *Fi*nancial Times)

* met een ster zijn aangegeven de ministers, die voor het eerst op de desbetreffende post zijn benoemd
** met twee sterren zijn nu voor het eerst in het leven geroepen ministeries aangegeven.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

CONTROVERSE N.A.V. NEUTRONENBOM

Binnen de Nederlandse politiek is een controverse ontstaan over het invoeren van de z g. neutronenbom in de NAVO-bewapening in Centraal-Europa. (Meer details over dit nieuwe wapen, pag. 148/1.)

Op 3 febr. heeft de TI<-fractie van het CDA unaniem de uitspraak gedaan de produktie en invoering van de neutronenbom af te wijzen. Van de kant van de linkse oppositiepartijen PvdA, D'66, PPR, CPN en PSP was deze afwijzende beslissing reeds in een eerder stadium genomen. Door het besluit van de TK-fractie van het CDA was nu in de TK een meerderheid ontstaan, die zich verzet tegen de neutronenbom.

De christen-democratische fractie meent, dat het nieuwe wapen, over de produktie en invoering waarvan in NAVO-verband nog moet worden beslist, een bijdrage zou zijn tot de kwalitatieve bewapeningswedloop en dat het nadelig zou werken op pogingen om tot wapenbeheersing te komen
Zij vraagt de Nederlandse regering om deze opvatting in de NAVO uit te dragen en het afzien van de neutronenbom aan te grypen om ,,een nieuwe impuls te geven aan de ontwapeningsbesprekingen" En wel in die zin, dat ook het Warschaupact tot een bijdrage aan vermindering van de bewapening komt
,,De neutronenbom is een nieuw wapen Mede gezien het karakter er van biedt dit een unieke kans een daad te stellen die niet mag worden gemist", heet het in een communiqué van de CDA-fractie

Binnen de CDA-VVD-coalitie, waarop het kabinet-Van Agt steunt, is de VVD de enige partij, die niet op voorhand de invoering van de neutronenbom wil atwijzen.
Ook het kabinet zelf was niet unaniem in zijn oordeel over dit nieuwe wapen. Minister Kruisinga van defensie had verschillende malen laten blijken, dat hij persoonlijk tegenstander van het wapen is, zo o.m. op 2 febr. voor de NCRV-TV.

De voorzitter van de TK-fractie van de VVD, Rietkerk, leverde op een openbare bijeenkomst van zijn partij in Groningen op 6 febr. kritiek op de beslissing van het CDA. Hij betreurde het CDA-standpunt, omdat het hier gaat om een belangrijke bondgenootschappelijke kwestie, waarover overleg met de NAVO-partners vereist en toegezegd is. Dat de CDA-fractie haar beslissing ge-

nomen had zonder enig overleg met de coalitiepartner vond Rietkerk ..niet de optimale wijze van samenwerking".

Op 15 febr. begon in de Tweede Kamer de behandeling van de begroting van defensie. Door PvdA, D'66 el1 PPR werd toen een motie ingediend, waarin van de regering gevraagd werd zich nu reeds uit te spreken tegen de Invoering van de neutronenbom in Centraal Europa. waarbij van de regering tevens werd verlangd de NAVO-partners voor dat standpunt te winnen.

Naar het oordeel van de ondertekenaars van de motie. oud-minister van defensie Stemerdink (PvdA), oud-staatssecretaric van buitenlandse zaken Brinkhorst (D'66) en Waltmans (PPR). zou de invoering van het nieuwe tactische kernwapen indruisen tegen het streven om de kwalitatieve nucleaire bewapeningswedloop af te remmen en ook zou er een ongunstige invloed op de wapenbeheersingsgesprekken tussen Oost en West van uitgaan

In de motie werd gesteld, dat de hoorzitting, die de Tweede Kamer op 7 nov 1977 aan de neutronenbom gewijd heeft, voldoende gegevens en argumenten tegen de invoering ervan opgeleverd had om nu reeds nee te zeggen

Op 24 okt vorig jaar echter hadden de toennialige ministers van buitenlandse zaken en van defensie, Van der Stoel en Stemerdink, de TK een notitie toegezonden, waarin gezegd werd, dat de regering nog geen definitief standpunt wilde bepaler~zolang op het vraagstuk in NAVO-verband nog gestudeerd werd

Meningsverschil ministers *Van der* Klaauw *en Kruisinga* openbaar

Het vraagstuk van de neutronenbom en daarmee verbonden de motie-Stemerdink werd door de Tweede Kamer behandeld op 21 febr. in een debat, dat speciaal gewijd was aan het NAVO-gedeelte van de begrotingen van buitenlandse zaken en van defensie.

In dat debat bleek, dat de linkse oppositie en het CDA tegenstander bleven van invoering van de neutronenbom, terwijl de woordvoerder van de VVD, de heer Ploeg, betoogde, dat de neutronenbom de geloofwaardigheid van de afschrikking verhoogt. Daarom moest men niet op voorhand nee zeggen tegen dit wapen.

In de avonduren van 22 febr. voerden de ministers van defensie en van buitenlandse zaken, Kruisinga en Van dei- Klaauw, overleg met de fractievoorzitters van CDA en VVD en met de defensiespecialisten uit deze fracties (resp. de heren J. de Boer en Ploeg) om tot een gemeenschappelijke standpuntbepaling te kunnen komen. Ook vond in de ochtend van **23** febr. een speciale vergadering van het kabinet plaats om bij de voortzetting van het debat in de middag van de 23ste met een homogeen regeringsstandpunt voor de dag te kunnen komen.

Ondanks dit beraad vooraf deden de ministers Van der Klaauw en Kruisinga verschillende uitspraken over de neutronenbom, waarbij beiden zeiden het regeringsstandpunt weer te geven.

Minister Van der Klaauw betoogde, dat het kabinet nog geen standpunt over de produktie en de invoering van de neutronenbom wilde innemen zolang het NAVO-overleg daarover nog voortduurt Wel was het kabinet Lereia — en dat was een nieuw element — te bepleiten, dat de NAVO de eventuele invoering van de neutronenbom inbrengt in het ontwapeningsgesprek met het U'arschaupact.

Minister Kruisinga liet zich echter verleiden, in een interruptiedebat, waaraan o a deel genomen werd door oud-premier Den Uyl en oud-staatssecretaris Brinkhorst, te verklaren, dat Nederland bij de NAVO-partners het afzien van de neutronenbom zal bepleiten Daarbij zei hij ook nog, dat die intentie in het betoog van de minister van buitenlandse zaken besloten lag.

Dit publieke meningsverschil binnen het kabinet gaf CDA-fractievoorzitter Aantjes aanleiding om uitstel van het debat te vragen.

Na het kabinetsberaad van 24 febr. verklaarde vice-premier Wiegel — premier Van Agt was met vakantie — dat minister Kruisinga in de ministerraad uitdrukkelijk verzekerd had het kabinetsstandpunt, zoals dat in de TK door minister Van der Klaauw naar voren gebracht was, volledig te delen.

Het TK-debat werd op 28 febr. voortgezet. Minister Kruisinga voerde nu niet het woord.

Behalve de motie-Stemerdink was nu ook de CDA-motie-De Boer aan de orde.

In de inotie-De Boer werd iiitgesproken, dat toevoeging van de neutronenbom aan het arsenaal van de NAVO voorkomen diende te worden en dat het afzien ervan in het MBFR-overleg in Wenen moest worden ingebracht Van de NAVO-consultaties hierover zou de TK verslag moeten krijgen en over een definitief regeringsstandpunt zou de TK vooraf moeten kunnen praten

Het debat eindigde met het verwerpen van alle ingediende moties.

Minister Kruisinga *dient* ontslag in

Op 4 maart heeft minister Kruisinga van defensie zijn ontslag ingediend. Als reden gaf hij zijn van de kabinetsmeerderheid afwijkende standpunt inzake de neutronenbom.

Hij achtte het kabinetsstandpunt in strijd met het CDA-verkiezingsprogramma en het beginselprogramma, met de opvatting van de CDA-fractie en die van de kerken „met wie ik mij als christen-democraat verbonden voel", aldus dr. Kruisinga in zijn ontslagbrief aan premier Van Agt. (ANP, Handelzngen, *NRC/H'blad,* De Volkskrant)

Tijdens het 'TK-debat over de ncutroncnbom voert minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken het woord, terwijl minister Kruisinga van defensie (1) toeziet

FRANKRIJK

PLAN TOT ONTWAPENING VOORGESTELD

De Franse regering heeft in jan. 1978 een voorstel tot ontwapening gedaan.

In aug. 1977 deelde minister van buitenlandse zaken Guiringaud al mee dat de regering ,,te zijner tijd" eigen ontwapeningsvoorstellen zou doen en op die manier een eind wilde maken aan de geïsoleerde positie die het land sedert geruime tijd inneemt in het internationale overleg over de vermindering van de bewapening.

Na het bezoek van de Sowjetrussische leider Brezjnew in juni 1977 aan Parijs maakte president Giscard d'Estaing op een persconferentie duidelijk dat Frankrijk overwoog aan een door Moskou voorgestelde wereldontwapeningsconferentie van alle nucleaire landen, deel te nemen. Ook was al enige maanden daarvoor gebleken dat Frankrijk overwoog aan de ontwapeningsconferentie deel te nemen, mits niet alleen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie deze conferentie zouden voorzitten zoals tot nu toe.

Minister Guiringaud herhaalde op 24 aug. 1977 in de ministerraad de voorwaarden voor deelneming aan ontwapeningsgesprekken, die ook de leidraad zouden vormen voor een Frans voorstel.

Er moest reële vermindering van de bewapening komen, zowel kwantitatief als kwalitatief, te beginnen met die landen die over de meeste onevenredige grote wapenvoorraden beschikken vergeleken met de noodzaak voor het strategische evenwicht in de wereld. De ontwapening diende algemeen en totaal te zijn, voor alle landen en alle wapens te gelden, zonder voordeel voor één staat, één geografische zone of één wapensoort. Ten slotte diende de controle op de ontwapening met de modernste middelen te geschieden.

Op 25 januari deelde de woordvoerder van het Elysée mee dat de regering het eens was geworden over een gedetailleerd ontwapeningsplan dat in mei zal worden voorgelegd aan de speciale Algemene Vergadering van de VN die handelt over ontwapening.

,,In de afgelopen tien jaar hebben de beide supermachten het probleem van de wapenbeperking gemonopoliseerd op een manier die alleen hun eigen belangen diende. Daarom heeft Frankrijk zich verre gehouden van de onderhandelingen die over dit probleem zijn gevoerd." Frankrijk weigerde daarom het non-proliferatieverdrag te ondertekenen, omdat dit de bestaande discriminatie tussen de nucleaire ,,haves" en ,,have-nots" alleen maar consolideerde, terwijl de supermogendheden doorgingen met het uitbreiden van hun voorraden nucleaire wapens.

Frankrijk is ook van de ontwapeningsgesprekken in Genève en de onderhandelingen in Wenen weggebleven omdat het deze als een zuivere show-aangelegenheid beschouwt. Het plan zoals dit door het kabinet is aangenomen voorziet o.a. in de oprichting van een wereldbureau dat het beheer krijgt over militaire spionagesatellieten, waarover tot op heden de VS en de Sowjet-Unie een monopolie hebben.

Verder suggereert het plan de oprichting van een nieuw en meer representatief ontwapeningsforum van de VN in plaats van het huidige overleg in Genève waar de VS en de Sowjet-Unie co-voorzitters zijn. Een ander voorstel is de bijeenroeping van een Europese conferentie voor ontwapening van ,,de Atlantische Oceaan tot de Oeral", waaraan alle ondertekenaars van de slotakte van Helsinki deelnemen.

Uitgangspunten van het ontwapeningsplan zijn:

— dat totale en algemene ontwapening in de wereld een utopie is omdat ieder land, net als ,,ieder individu er recht op heeft zijn eigen veiligheid te verzekeren",

— dat er geen verschil is tussen regio's waar geen nucleaire wapens zijn en ,,introductie daarvan destabiliserend zou werken" en regio's waar nucleaire wapens ,,een element zijn geworden van algemeen evenwicht";

— dat de wereld zich niet langer identificeert met de twee supermachten en de militaire blokken die rond deze zijn ontstaan.

Op wereldniveau wordt gesteld dat ontwapening ,,in samenwerking, onder controle en ten behoeve van allen" nodig is De samenwerking moet plaats hebben in een nieuw permanent representatief forum van de VN in plaats van dat in Genève.

De controle dient te geschieden door een wereldbureau voor militaire controle-satellieten De baten zouden worden bijeengebracht in een fonds waarin belasiting op overbewapening wordt gestort, zonder dat hiervoor nog procedures of criteria worden voorgesteld.

Voor de ,,niet nucleaire regio's" wordt het principe van non-proliferatie gehandhaafd dat echter ,,open" moet zijn, zodat vreedzame toepassingen van nucleaire energie daar mogelijk blijven

De eerste verantwoordelijkheid om proliferatie te voorkomen ligt bij de staten in de regio zelf Maar zij hebben er recht op dat hun vooruitgang niet wordt geremd en er dus niet tegen hen wordt gediscrimineerd wat betreft de nucleaire energie noch wat betreft hun veiligheid, zodat in gedenuclariseerde zones nucleaire landen niet politiek of militair voordelen kunnen behalen

Indien hierover in de regio unanimiteit bestaat moet levering van conventionele wapens worden geremd, onder voorwaarden dat geen discriminatie plaats heeft tussen de leveranciers

Voor de ,,nucleaire regio's" van de Atlantische Oceaan tot de Oeral wordt gesteld, dat daar wapens zijn opeengehoopt als nergens anders. Maar instabiliteit u-ordt daar niet veroorzaakt door de nucleaire bewapening op zichzelf, die ,,een element is van het evenwicht", maar door factoren die liet evenwicht wel verstoren. nl de kwantitatieve en kwalitatieve nucleaire wapenrace en de ,,ongelijkheid" in conventionele bewapening

Daarom wordt de (kleine) Franse nucleaire bewapening gehandhaafd ,,op het peil dat nodig is voor geloofwaardigheid", maar geeft Frankrijk steun aan het overleg tussen Amerikanen en Russen die hoofdverantwoordelijkheid dragen om tot een belangrijke vermindering der nucleaire bewapening tc komen

Daarbij wordt dan opgemerkt dat het niveau waarnaar de beide groten nu streven in het strategisch overleg (SALT) altijd nog toelaat ,,dat zij elkaar vele malen vernietigen".

Ten aanzien van het destabiliserende element in Europa dat wordt gevormd door de ongelijkheid in conventionale bewapening tussen Oost- en West-Europa, wordt gesteld dat dit niet alleen de landen in de centrale sector aangaat die in Wenen (in net kader van de MBFR) onderhandelen over wederzijdse troepenvermindering. Voorgesteld wordt om alle ondertekenaars van Helsinki in dit overleg te betrekken en een conferentie voor Europese ontwapening bijeen te roepen

De voorstellen zijn aan de permanente leden van de Veiligheidsraad meegedeeld, aan de leden van de NAVO en van de Europese Gemeenschap in Brussel, aan Waldheim, de secretaris-generaal van de VN, aan Spanje en aan die Afrikaanse landen waarmee Frankrijk speciale banden heeft (Le Monde, NRC/H'blad)

LEVERANTIE KERNCENTRALES AAN IRAN

Half juni 1977 werd meegedeeld dat het Iraanse bureau voor kernenergie twee kerncentrales van 900 Megawatt heeft besteld.

De centrales zullen worden gebouwd door Framatome, de nucleaire dochtermaatschappij van het concern Empain Schneider, Spie Batignolles en Alstholm-Atlantique, onderdeel van het CGE-concern. De bedrijven worden respectievelijk met de levering van het nucleaire gedeelte, met de bouw van het geheel en met de installatie van de conventionele ondendelen van de centrales belast

De kerncentrales komen aan de rivier de Karoen en moeten eind 1983 in gebruik worden genomen. Tot de bestelling was in beginsel al besloten tijdens het bezoek van de minister van de bevoorrading Jean-Pierre Fourcade, aan Teheran begin mei 1977.

De transactie, waarmee in totaal meer dan 10 mrd frank is gemoeid, wordt gedeeltelijk gefinancierd met Franse exportkredieten.

Het Iraanse staatshoofd, de sjah, verklaarde in een radio-interview dat in Frankrijk werd uitgezonden, dat hij nog 4 kernenergiecentrales in Frankrijk wil kopen en dat hij bereid is daar olie voor te leveren.

President Giscard d'Estaing bracht in nov 1976 een bezoek aan Teheran en deelde toen mee dat de sjah en zijn regering van plan waren in Frankrijk 8 kerncentrales te kopen (pag 263/3 - 1977). *(NRC/H'blad,* Le Monde)

PREMIER BARRE IN IRAK

Premier Barre heeft op 25 en 26 juni 1977 een bezoek aan Irak gebracht. waar hij besprekingen voerde met de leiders van het land. Het bezoek vond plaats in het kader van het regelmatig contact tussen beide landen waartoe in 1974 werd besloten. In dat jaar bezocht de toenmalige premier Chirac Irak, waar hij in jan. 1976 wederom verbleef. In 1975 bezocht de Iraakse vicepresident Saddam Hoessein, Frankrijk.

In het gemeenschappelijke communiqué dat na afloop van Barre's bezoek werd uitgegeven werd het belang van een regelmatige dialoog tussen beide landen onderstreept. Deze dialoog moet uitgaan van het principe van de „nationale onafhankelijkheid" waaraan Frankrijk en Irak „een fundamentele betekenis" toekennen. Verder willen beide landen hun betrekkingen op het gebied van cultuur, techniek en economie verbeteren. *(FAZ)*

GUIRINGAUD BEZOEKT DRIE WEST-AFRIKAANSE LANDEN

Minister van buitenlandse zaken Guiringaud heeft in juli 1977 drie Westafrikaanse landen, t.w. Ivoorkust, Ghana en Kameroen bezocht. Doel van het bezoek was: kennisname van de Afrikaanse stellingname in de grote politieke kwesties van dit moment, het uitleggen van het Franse gezichtspunt in het bijzonder wat betreft de betrekkingen tussen Europa en Afrika en het bevorderen van meer samenwerking tussen de Afrikaanse hoofdsteden m b.t. het debat over de internationale situatie.

Op 18 juli 1977 arriveerde Guiringaud in Abidjan, de hoofdstad van Ivoorkust, waar hij o.a. besprekingen voerde met het staatshoofd Houphouët-Boigny

Na afloop van het bezoek gaf hij een persconferentie waar hij een nadere uiteenzetting gaf van het Franse standpunt inzake een aantal Afrikaanse kwesties. Zo zei hij o.a. dat Frankrijk niet tussenbeide zal komen in het geschil tussen Tsjaad en Libië, noch bij de problemen die zich in het noorden van Tsjaad voordoen. Wel zou Frankrijk zijn verplichtingen voortspruitend uit de militaire samenwerkingsakkoorden met beide landen nakomen. Op grond daarvan had het enkele maanden eerder militair materieel geleverd en instructeurs ter beschikking gesteld Hij was verder van mening dat de grensconflicten tussen beide landen middels onderhandelingen geregeld moeten worden, waarbij zo mogelijk andere Afrikaanse landen behulpzaam moeten zijn.

Hij legde er de nadruk op dat de steun die Frankrijk aan Tsjaad geeft op geen enkele manier als „interventie" gezien moet worden maar als uitvloeisel van bestaande verdragen.

In Accra, hoofdstad van Ghana, voerde Guiringaud besprekingen met het staatshoofd generaal Acheampong en in Yaounde, hoofdstad van Kameroen met president Ahidjo.

In een persconferentie verdedigde hij zich tegen de kritiek op het afsluiten van een contract voor de aankoop van uranium uit Zuid-Afrika. Volgens Guiringaud ging het om een zuiver commerciee! contract en om een hoeveelheid van ca. 6% van de totale Franse uraniumaankopen.

Tijdens zijn reis heeft Guiringaud bij verschillende gelegenheden de Franse politiek t.a.v. Afrika nader toegelicht. Hij verdedigde zich met name tegen de verwijten dat Frankrijk, uit naam van een „pragmatische benadering" de principes van zijn Afrikaanse beleid, t.w. geen inmenging in de binnenlandse aangelegenheden en veroordeling van de racistische regimes in zuidelijk Afrika, opzij schuift.

"Het is al te brutaal om te veronderstellen dat Frankrijk met Zuid-Afrika nauwe economische betrekkingen onderhoudt," aldus de minister. Volgens hem is Frankrijk de achtste handelspartner in grootte van Zuid-Afrika, ver achter de VS, Groot-Brittannië, Japan en West-Duitsland.

Hij verdedigde verder de verkoop aan Pretoria van thermonucleaire centrales, die ,,dienen tot het produceren van elektriciteit en niets te maken hebben met de fabricage van atoomwapens".

Guiringaud verdedigde ook de Franse politiek m.b.t. Rhodesië en Namibië. M.b.t. het laatste land verklaarde hij dat Frankrijk eventueel door de Algemene Vergadering van de VN uit te vaardigen sancties tegen Zuid-Afrika zou steunen. *(Le* Monde)

GUIRINGAUD IN OOST-AFRIKA

Half aug. 1977 heeft Guiringaud een bezoek gebracht aan vier Oostafrikaanse landen.

Van 12 tot 14 aug. verbleef hij in Nairobi, de hoofdstad van Kenia, waar hij besprekingen voerde met vice-president Arap Moi, daarbij kwamen o.a. de problemen in de zgn. ,,hoorn" van Afrika aan de orde. De minister verklaarde dat „de supermachten zich niet in de Afrikaanse problemen moeten mengen". Frankrijk zou Somalië slechts kleine wapens leveren.

In een persconferentie zei Guiringaud dat hij naar dit deel van Afrika was gekomen om de standpunten van de Engelstalige staten van Oost-Afrika te leren kennen en tegelijkertijd de Franse Afrika-politiek nader toe te lichten, die dikwijls ,,verkeerd begrepen" werd.

Guiringaud zei verder dat na jaren van nauwe samenwerking met Zuid-Afrika deze nu wat de militaire sector betreft als geëindigd beschouwd moet worden. Het door Giscard d'Estaing in 1976 afgekondigde wapenembargo werd nog steeds nagekomen m.u.v. de bouw van schepen voor de Zuidafrikaanse marine op Franse werven. Guiringaud bevestigde verder dat zijn land, na afspraken met andere westelijke landen, waaronder de VS en Groot-Brittannië, een door de Somalische regering ingediende lijst met benodigd militair materieel bestudeerde, maar tot dan toe nog niets aan Somalië had geleverd.

De Franse regering was in het bijzonder bevreesd voor de territoriale integriteit van de juist onafhankelijk geworden staat Djibouti. De 4000 in Somalië gestationeerde Franse soldaten hadden de opgave de soevereiniteit van Djibouti te verdedigen. Wat betreft de Franse houding tegenover de bevrijdingsbewegingen in zuidelijk Afrika, verklaarde Guiringaud in Nairobi dat Parijs in het verleden zijn solidariteit met de Palestijnse bevrijdingsorganisatie had bewezen, zonder evenwel wapens te leveren. Dat

zelfde kon ook voor zuidelijk Afrika gelden. Gesprekken met vertegenwoordigers van de bevrijdingsorganisaties in Namibië en Zimbabwe stonden op het programma, aldus de minister.

Van Krnia vloog Guiringaud door naar Zambia, waar hij de gast was van president Kaoenda. Ook daar werd uitvoerig van gedachten ge-\\-isselcl in-ei de situatie in zuidelijk Afrika.

Volgens de Zambianen zou het regime van Ian Smith in Rhodesië al lang ineengestort zijn als de westelijke mogendheden het land niet van aardolie voorzagen. Guiringaud herhaalde ook nu weer dat Frankrijk geen wapens aan Zuid-Afrika levert en dat de kerncentrales die er gebouwd worden geen militair karakter hebben. Van Zambiaanse kant werd daarop geantwoord dat Frankrijk zijn handelen meer op zijn woorden moet afstemmen.

Op 16 aug. ontving Guiringaud enkele leiders van nationalistische hewegingen van Namibië en Rhodesië, resp. van de SWAPO, de ZANU en de ZAPU, die om hulp in de vorm van levensmiddelen, medicamenten en voertuigen vroegen.

Vanuit Zambia vloog Guiringaud door naar Maputo, de hoofdstad van Mozambique, waar hij besprekingen voerde met zijn collega Chissano. In een persconferentie verklaarde de Franse minister dat zijn regering investeringen in Zuid-Afrika niet aanmoedigde.

Op 17 aug. arriveerde Guiringaud in Dar-es-Salaam, de hoofdstad van Tanzania.

Bij aankomst vond een demonstratie plaats van een honderdtal studenten, die anti-Franse leuzen riepen zoals: , Frankrijk uit Afrika" en „Kolonialist". Guiringaud stelde de Tanzaniaanse minister van buitenlandse zaken Benjamin Mkapa verantwoordeliik voor de demonstratie en eiste officiële excuses voor het gebeurde. De Tanzaniaanse regering weigerde dit echter en op 18 aug. 1977 reisde Guiringaud weer naar Frankrijk terug.

Bij aankomst in Parijs verklaarde hij dat de demonstratie op het vliegveld de aanleiding was geweest tot zijn voortijdig vertrek en dat de betoging was georganiseerd met medeplichtigheid van de Tanzaniaanse autoriteiten.

De Tanzaniaanse regering gaf n.a.v. het incident een verklaring uit waarin Frankrijk ervan beschuldigd werd van ,,alle westelijke landen de grootste steunpilaar van het racisme in Zuid-Afrika" te zijn. Frankrijk ,,gedraagt zich, zoals gewoonlijk tegenover Afrika, aanmatigend, uitdagend en gedreven door commercie".

Verder werd Frankrijk ervan beschuldigd Zuid-Afrika te helpen met het maken van de atoombom.

,,Want als Zuid-Afrika dat echt wil kan niemand voorkomen dat het een kernbom maakt. Bommen die bestemd zijn om onze mensen te doden en daarom zou Frankrijk ons zijn verontschuldigingen moeten aanbieden." *(Le* Monde, *NZZ,* FAZ, *NRC/H'blad)*

Minister van buitenlandse zaken Guiringaud (l.) werd bij aankomst in Dar-es-Salaam geconfronteerd met protesterende studenten. Naast hem minister Mkapa

GISCARD D'ESTAING IN IVOORKUST. AFRIKAANS-EUROPEES PACT VOORGESTELD

Op 11 januari arriveerde president Giscard d'Estaing voor een 5-daags bezoek in Ivoorkust, waarmee Frankrijk zeer nauwe banden onderhoudt.

Tijdens een diner te zijner ere, gewaagde zijn gastheer president Felix Houphouët-Boigny van die nauwe banden en benadrukte hij het belang van een nauwe samenwerking tussen Afrika en Europa.

In een redevoering voor het parlement kwam Giscard te spreken over een eerder gelanceerd plan voor een ,,solidariteitspact" tussen Europa en Afrika en over het plan tot oprichting van een speciaal fonds voor Afrika, waarover hij kort tevoren met de Amerikaanse president Carter van gedachten had gewisseld.

In besprekingen tussen Giscard begeleidende ministers en hun collega's van Ivoorkust kwam de Franse hulp aan Ivoorkust ter sprake, o.a. voor de uitbreiding van de havens van Abidjan en San-Pedro en voor de ontwikkeling van een radio- en televisienet.

Bij een onderhoud in Yamoussoukro, de geboorteplaats van Houphouët-Boigny, spraken beide staatsmannen over de internationale economische situatie en de Noord-Zuiddialoog.

Aan het einde van het bezoek werd een persconferentie gegeven, waarbij het door Giscard d'Estaing gelanceerde plan voor een solidariteitspact tussen Afrika en Europa weer ter sprake kwam.

In een dergelijk pact zouden regels moeten worden neergelegd voor de politieke en economische samenwerking van de twee continenten, alsmede de principes die bepalend zijn voor de veiligheid van het Afrikaanse continent. Het pact zou moeten voorkomen dat Afrika de speelbal wordt van externe krachten en zou meegesleept worden in een bewapeningswedloop die het zou kunnen ruïneren.

De beide presidenten zullen de zaak opnemen met de regeringsleiders van de betrokken en geïnteresseerde landen. Aan de twee ministers van buitenlandse zaken is opdracht gegeven concrete voorstellen uit te werken die aan de andere Afrikaanse en Europese regeringen zullen worden voorgelegd.

Frans-Afrikaanse topconferentie in Dakar

Op 20 en 21 april 1977 vond in Dakar een Frans-Afrikaanse conferentie plaats, waaraan werd deelgenomen door president Giscard d'Estaing en de vertegenwoordigers van Benin, Boeroendi, Ivoorkust, Gabon, Guinée-Bissau, Oppervolta, de Kaapverdische eilanden, de Comoren, Mali, Mauretanië, Niger, Roeanda, Senegal, de Seychellen, Togo, Tsjaad. Zaïre en Affar-Issaland.
De belangrijkste gesprekspunten betroffen monetaire en econoinische problemen In aansluiting op de conferenиie overlegden enkele staatshoofden over de veiligheidssituatie in Afrika. Besloten werd dat in de toekomst nauwer overleg tussen een aantal Afrikaanse landen zal plaatsvinden. Daartoe werd in Abidjan een bureau ingericht, dat onder leiding van een overste van het Senegalese leger komt te staan. Doel is multilaterale interventies in de toekomst te vergemakkelijken.

Franse invloed in Afrika

De Franse militaire presentie in Afrika is in de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Met vier staten, Ivoorkust. Oppervolta, Gabon en het Centraalafrikaanse Keizerrijk bestaan militaire bijstandsverdragen. Met 13 andere staten, Benin, Boeroendi, Djiboeti, Kameroen, Kongo, Malagasi, Mauretanië, Niger, Roeanda, Senegal, Tsjaad, Togo en Zaïre bestaan verdragen over samenwerking, die eventueel ook tot de defensie uitgebreid kunnen worden. De belangrijkste Franse basis, Cap Vert in de buurt van Dakar (1200 man), werd in 1974 aan Senegal overgedragen, maar blijft ter beschikking van Frankrijk om ,,een wereldpolitiek te voeren en om zijn verplichtingen in de Atlantische Oceaan na te komen".

In de buurt van de hoofdstad van Ivoorkust, bij het vliegveld Port-Bouet is een Frans garnizoen van 600 man gelegerd, dat officieel met instructiewerkzaamheden is belast. In het noorden van het land wordt een Franse militaire basis aangelegd. In Gabon is een klein Frans garnizoen van 300 man. Tenslotte zijn in Djiboeti 0500 man Franse troepen gestationeerd. (Le Monde, FAZ, NZZ, The Times)

PREMIER BARRE BEZOEKT WASHINGTON

Van 15 tot 17 sept. 1977 verbleef premier Barre in de Verenigde Staten voor een officieel bezoek, waar hij besprekingen voerde met president Carter, minister can buitenlandse zaken Vance, minister voor energie Schlesinger en de toenmalige president van de centrale bank, Burns.
De besprekingen hadden de internationale economische en de grote internationale problemen tot onderwerp. Verder werd uitvoerig van gedachten gewisseld over de kwestie van de landingsrechten van de Concorde, m.n. in New York en over een mogelijke linkse verkiezingsoverwirining bij de parlementsverkiezingen van maart 1978.
Barre verklaarde in Washington o.a. dat er tussen Frankrijk en de VS geen verschil over de betekenis van de mensenrechten bestond. Daarmee ging hij voorbij aan de kritiek die president Giscard d'Estaing op 25 juli 1977 in een interview met het weekblad *Newsweek* op de Amerikaanse president had en waarin hij Carter verweet dat zijn politiek de ontspanning schade toebracht.

In het bewuste interview zei Giscard o.a. dat volgens de Sowjetrussische partijleider Brezjnew Carter door sommige besluiten zcwel wat de stijl als wat de inhoud betreft ,,de gedragsregels van de ontspanning" heeft geschonden.
,,In zijn buitenlandse politiek heeft president Carter een nieuwe ideologische dimensie geïntroduceerd. Dat voldeed zeker aan bepaalde behoeften — zoals nonproliferatie, wapenbeperking en mensenrechten — zoals het ook voldeed aan mijn eigen doelstellingen. Maar het heeft het proces van ontspanning in gevaar gebracht. De vraag is nu of en hoe nieuwe ideologische thema's toegepast kunnen worden zonder negatieve reacties uit te lokken". (NRC/Hblad, Le Monde)

ARBEIDSCONFLICT PARISIEN LIBÉRÉ OPGELOST

Het langste arbeidsconflict in de geschiedenis van de Franse pers is op 16 aug. 1977 beëindigd met een compromisregeling ,,zonder winnaar of verliezer", naar minister van arbeid Christian Beullac bekendmaakte.
Daarmee kwam een einde aan tweeeneenhalf jaar staking bij het dagblad Le *Parisien Libéré*, een actie die vaak gepaard ging met ondersteunende stakingen bij andere bedrijven

De regering heeft in het conflict bemiddeld. Het conflict begon toen de uitgever van *Le Parisien Libéré* besloot over te schakelen op kleiner formaat en 22 regionale edities af te schaffen. Volgens uitgever Emilien Amaury maakten de stijgende kosten het ontslag van 52 journalisten en 233 drukkers noodzakelijk. De krant had 600 werknemers en een oplage van anderhalf miljoen.
De grafische bond, lid van de communistisch georiënteerde vakcentrale CGT, legde zich niet bij de ontslagen neer en begon een langzaamaan-actie, die uitmondde in een bezetting van het krantengebouw in mei 1975.
Onder de opzienbai-ende acties die de drukkers ondernamen om hun arbeidsplaatsen te behouden waren een bezetting van de Parijse effectenbeurs, van het grote passagiersschip Le France, de Notre Dame en het dak van het Parijse gemeentehuis. De drukkers kaapten vracht-

Een beeld van de Rue de Reaumuer, Parijs, nadat personeel van Lc Parisien Libéré oude kranten op straat had gegooid

wagens, die de staking braken door edities te bezorgen vanuit een nieuwe drukkerij in de provincie.
De stakers vernietigden duizenden exemplaren van de krant. In 1976 doodde een bom van de stakers bij ongeluk Bernard Cabanes, een redacteur van *Agence France Press,* die door hen voor Amaury werd aangezien. Amaury zelf kwam door een dodelijke val van zijn paard om liet leven. *(UPI)*

STEUN STAALINDUSTRIE

Premier Barre heeft op 19 april 1977 in de Nationale Vergadering meegedeeld dat de Franse staalindustrie in totaal 12 mrd frank steun zal krijgen.
De financiële steun. die over enkele jaren zal worden uitgesmeerd, is bestemd voor het moderniseren van de staalindustrie en voor het scheppen van vervangende werkgelegenheid voor mensen die in de staalindustrie overbodig worden.
De Franse staalindustrie, hoofdzakelijk in het noorden van het land en in Lotharingen, biedt op liet ogenblik aan ca. 150.000 mensen werk. Verwacht wordt dat binnen afzienbare tijd 16.000 staalarbeiders zullen worden ontslagen. De grootste staalonderneming in Frankrijk, Usinor, wil een fabriek in Thionville in Lotharingen sluiten waar 3000 mensen werken. Barre deed een beroep op Usinor om in deze kwestie voorlopig geen definitieve beslissing te nemen.
De Franse staalindustrie zit voor in totaal 33 mrd frank (*f* 16,5 mrd) in de schuld. Dat is evenveel als de jaaromzet bediraagt. De grootste problemen waarmee de industrie heeft te kampen zijn het verouderen van de installaties en de hevige concurrentie vanuit andere Europese landen en Japan. *(NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 262/1-1977)

STAAT NEEMT DEEL IN DASSAULT-FABRIEKEN

Op 8 juni 1977 heeft de regering bekendgemaakt dat de staat een minderheidsbelang heeft genomen in die particuliere vliegtuigindustrie van Marcel Dassault-Bréguet.
De kosten van de overname zullen klein zijn omdat de staat voor allerlei militaire programma's Dassault al meer dan een half miljard frank heeft geleend. Deze schuld wordt kwijtgescholden in ruil voor een aandeel in de onderneming.
Door deze staatsdeelname zal de regering een doorslaggevende stem krijgen bij de reorganisatie van de luchtvaartindustrie. *(NRC/H'blad)*

LATIJNS-AMERIKA

SURINAME

NIEUW KABINET BEËDIGD

Half nov. 1977 heeft president Ferrier, leider van de Nationale Partij Kombinatie, Henck Arron en premier van de zittende regering. opdracht gegeven een kabinet samen te stellen. Arron aanvaardde de opdracht. Zijn partij kwam als winnaar te voorschijn bij de algemene verkiezingen van 31 okt. 1977 (pag. 705 e.v. - 1977).

Op 30 nov. 1977 sloot Arron het eerste gedeelte van het politieke overleg met de partijen af en werd meegedeeld dat overeenstemming was bereikt over de zetelverdeling in de nieuwe regering. De NPS zou 6 zetels krijgen, de KTPI 2, de PSV 2 en de HPP 2. Het aantal ministeries zou teruggebracht worden van 13 naar 12.
Eind december werd overeenstemming bereikt over de bemanning van de kabinetszetels.

Op 28 dec. 1977 beëdigde president Ferrier de nieuwe regering, waarvan de samenstelling als volgt is:

premier en buitenl zaken - Henck Arron (NPS), vice-premier en binnenl zaken - O W van Genderen (NPS), financien - L E Goede (NPS); onderwijs - drs R A Venetiaan (NPS) opbouw - drs M Ch Cambridge (NPS), openbare werken en verkeer - mr A G Kamarat Ali (NPS); econ zaken - L C Zuiverloon (PSV), volksgezondheid - ir M K Brahin (PSV); landbouw en visserij - J Sisal (KTPI); soc zaken - C Ardjosemito (KTPI); arbeid en volkshuisvesting - P Parmessar (HPP), justitie - S Badriningh (HPP)
NPS = Nationale Partij Suriname, PSV = Progressieve Surinaamse Volkspartij, KTPI = de partij van de Javaanse bevolkingsgroep, HPP = Hindoestaans Progressieve Partij

OVERLEG MET NEDERLAND OVER HULP AFGEBROKEN

Eind jan. is het overleg in de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland-Suriname afgebroken. Er zijn grote meningsverschillen tussen de twee delegaties over de manier waarop in Suriname de ontwikkelingshulp gestalte krijgt.
Volgens de Surinaamse leden van de commissie worden de ontwikkeling van Suriname en zijn onafhankelijkheid ernstig in gevaar gebracht als de ontwikkelingssamenwerking op dezelfde manier blijft functioneren als nu het geval is. Zij vinden dat die samenwerking in de praktijk te veel afwijkt van het tussen Nederland en Suriname gesloten verdrag over de ontwikkelingshulp.
De Nederlandse leden van de commissie zijn het daarmee niet eens. Volgens hen is er bij de uitvoering van het meerjarenplan stagnatie opgetreden doordat de projecten te traag worden verwezenlijkt en een groot aantal aanbevelingen niet wordt uitgevoerd.
De kwestie is ook tersprake gekomen bij het statiebezoek dat koningin Juliana in februari aan Suriname heeft gebracht (pag. 137/1 e.v.). De Nederlandse minister van buitenlandse zaken Van der Klaauw die een deel van dit bezoek heeft meegemaakt, verklaarde op 11 febr. bij terugkomst in Nederland dat Nederland en Suriname samen moeten proberen een uitweg te vinden voor de problemen die over deze kwesties zijn gerezen.
Van der Klaauw heeft tijdens het statiebezoek besprekingen over deze aangelegenheid gevoerd met premier Arron. In maart reist de Nederlandse minister voor ontwikkelingssamenwerking De Koning naar Paramaribo en dan zal nader op de gerezen problemen worden teruggekomen.
Van der Klaauw heeft de argumenten van Arron beluisterd en heeft hem toegezegd deze aan zijn collega van ontwikkelingssamenwerking te zullen doorgeven.
In Paramaribo heeft Van der Klaauw voor zijn vertrek verklaard dat de Nederlandse regering de verantwoordelijkheid heeft tegenover het parlement en het Nederlandse volk om te weten wat er met de ontwikkelingsgelden gebeurt. In zijn onderhoud met Arron heeft hij de Surinaamse premier daarop gewezen. Van der Klaauw blijft van mening dat Suriname zich moet houden aan de verdeelsleutel voor de f 3,5 mrd ontwikkelingshulp die Nederland aan Suriname voor de komende tien tot vijftien jaar heeft toegezegd: 25% voor infrastructurele problemen, 25% voor sociaal-educatieve en 50% voor produktieve projecten.
Van der Klaauw zei verder dat naar zijn mening de Nederlandse leden van de Commissie Ontwikkelingssamenwerking Nederland—Suriname correct hebben gehandeld.
Eind dec. 1977 publiceerde de Stichting Planbureau Suriname het concept- aarp plan 1978, waarin een somber beeld wordt geschetst van de economische vooruitzichten van Suriname. *(NRC/H'blad)*

BANGLADESH

REFERENDUM. MISLUKTE PUTSCH. UITSTEL VERKIEZINGEN. ANDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

Het door de nieuwe president, generaal-majoor Ziaur Rahman, op 22 april 1977 aangekondigde referendum (pag. 304/1-'77) vond inderdaad op 30 mei 1977 plaats. Op de vraag ..Hebt u vertrouwen in president generaal-majoor Ziaur Rahman en in het beleid en het programma dat hij heeft opgesteld?" antwoordden volgens de officiele uitslag 33.234 752 kiezers bevestigend (98,89% van de uitgebrachte stemmen) bij een opkomst van 85%. Er waren 375.117 ,,neen"-stemmen. De leider van de oppositionele National Awami Party, Mashiur Rahman. noemde dit resultaat ,,absurd", maar buitenlandse correspondenten meenden dat er in het land inderdaad een ruime steun voor het bewind van de president bestond.
Zijn programma had hij via de radio op 30 april in de volgende 19 punten uiteengezet:

(1) Het bewaren van de onafhankelijkheid, integriteit en soevereiniteit van het land tegen elke prijs;

(2) het tot uiting brengen van de vier fundamentele beginselen van de grondwet op alle terreinen van het nationale leven;

(3) het ervoor zorgen dat de natie in alle mogelijke opzichten in eigen behoeften kan voorzien;

(4) het verzekeren van de participatie van het volk op eik bestuursniveau, in ontwikkelingsprogramma's en bij de handhaving van de orde;

(5) het versterken van de economie door het toekennen van de hoogste prioriteit aan de landbouwontwikkeling:

(6) het verzekeren aat niemand honger zal lijden door van het land wat voedsel betreft een autarkie te niaken.

(7) het waarborgen van kleding voor iedereen door het opvoeren van de kledingfabricage;

(8) het treffen van alle mogelijke maatregelen om te verzekeren dat niemand dakloos blijft;

(9) het bevrijden van het land van analfabetisme;

(10) het waarborgen van een minimumgezondheidszorg voor iedereen;

(11) het verschaffen aan de vrouwen van hun rechtmatige plaats in de maatschappij en het organiseren en inspireren van de jongeren voor de opbouw van de natie;

(12) het leveren van de noodzakelijke prikkels aan de particuliere sector voor de economische ontwikkeling van het het land;

(13) het verbeteren van de omstandigheden van de arbeiders en het ontwikkelen van gezonde relaties tussen arbeia en leiding in het belang van de produktiestijging;

(14) het aanmoedigen ban de geest van openbare dieiistverleriing en opbouw van de natie bij ambtenaren en het verbeteren van hun financiele positie.

(15) het tot staan brengen van de bevolkingsexplosie;

(16) het vestigen van v iendschap met alle landen op basis van gelijkheid en in het bijzonder het versterken van de betrekkingen met moslem-landen;

(17) het decentraliseren van het bestuurssysteem en het ontwikkelen en versterken van plaatselijk bestuur.

(18) het invoeren van een sociale orde op basis van gerechtigheid en vrij van corruptie

(19) het waarborgen van de rechten van alle burgers ongeacht religie. kleur of secte en het consolideren van de nationale eenheid en solidariteit

Benoeming vice-president

De 71-jarige rechter Abdus Sattar werd op 3 juni als vice-president van Bangladesh, een nieuw ambt, beedigd. Hij was sinds 21 nov. 1975 speciaal adviseur van de president en had sinds 22 jan. 1977 in de Raad van Adviseurs de portefeuille van justitie en parlementszaken beheerd, die tevoren door de toenmalige president Sayem was waargenomen.

Raad van Adviseurs

In de Raad van Adviseurs werden voorts de volgende personen benoemd met deels nieuwe portefeuilles:

Voorlichting en omroep - Akhar Kabir; handel - Mohammed Saifur Rahman; buitenlandse zaken - Mohammed Shamsul Huq (25 maart 1977); onderwijs - Syed Ali Ahsan (22 juni, i.p.v. Abul Fazal); textiel - Muzaffar Ahmed (28 juni); industrie - Jamal Uddin Ahmed (10 juli. i.p.v. A. K. M. Hafizuddin); petroleum en mineralen - Ashfaque Hossaiïï Khan (12 juli): voorlichting en omroep - Shamsul Huda Chowdhury (12 okt., i.p.v. A. Kabir); voedsel - Abdul Momen Khan; jute - S. M. Safiul Azam.

Raadsverkiezingen

De voorzitters van 75 gemeenteraden werden in aug. 1977 gekozen.
Hoewel de kandidaten niet namens politieke partijen optraden werd bericht dat 27 van de gekozenen leden van de Awami Liga (de regeringspartij onder sjeik Moejiboer Rahman) waren, 24 tot de Moslem Liga behoorden en de overige deel uitmaakten van zes andere politieke partijen dan wel als onafhankelijken optrsden. Ook bij de verkiezingen van januari 1977 (pag. 303/3-'77) voor de unieraden (een unie omvat verscheidene dorpen met in totaal ca. 10.000 kiezers) had de Awami Liga een soortgelijk resultaat gehoekt.

Mislukte putsch

Twee dagen nadat een muiterij van militairen in Bogra (30-9) was bedwongen, werd een poging van militairen in Dacca om een staatsgreep te plegen met geweld onderdrukt.

Over de muiterij in Bogra werd op 5 okt. in een officiële verklaring gesteld dat ,,onpatriottische elementen" hadden getracht de strijdkrachten tot rebellie aan te zetten. maar dat slechts een ,,handjevol" mannen zich bij hen had aangesloten t.b.v. ,,plunderingen en anti-sociale activiteiten". Volgens The Financial Times was daar echter ,,een heel regiment" bij betrokken, De officiële lezing sprak van één gedode officier en twee vermisten. van wie werd aangenomen dat zij gedood waren.

Op 2 okt begon de putsch met de bestorming van een munitieopslagplaats om ca 4 30 uur door ongeveer 100 militairen in een legerkamp bij het vliegveld van Dacca De gevechten breidden zich tot het vliegveld uit, waar toen onderhandelingen werden gevoerd tussen de autoriteiten van Bangladesh en een comniando van het Japanse ,Rode Leger dat een DC-8 van de JAL had gekaapt en naar Dacca overgebracht Volgens ooggetuigen arresteerden de rebellen op het vliegveld minstens vier officieren, die werden doodgeschoten, o w de assistent van vice-luchtmaarschalk Mahmood Een andere groep rebellen maakte zich meester van het radiostation van Dacca dat vervolgens om 5 50 uur omriep dat er een ,gewapende revolutie aan de gang was o l v de strijdkrachten, studenten, boeren en arbeiders Tot schietpartijen kwam het ook in de buurt van het garnizoen van Dacca, tot tegen 8 00 uur de rebellie was onderdrukt en de rust terugkeerde

Volgens een officiele verklaring van 3 okt. werden hij de mislukte putsch 11 luchtmacht-officieren en 10 militairen gedood. Maar volgens niet officiële berichten, aldus Reuter (3-10), waren er minstens 230 doden, voornamelijk militairen.

Vooral de gevolgen voor de luchtmacht waren rampzalig. Indiase persberichten stelden dat vrijwel alle gevechtsvliegtuigen bij de strijd op het vliegveld van Dacca waren vernietigd. De luchtmacht omvatte volgens The *Financial Times* (27-10) 10 Chinese Mig-jagers, 2 Chinese Mig-lestoestellen, 4 Russische Migs (v.w. 2 operationeel), 5 helikopters en enkele éénmotorige lestoestellen.

Volgens The *Daily Telegraph* (8-1-'78) waren er maar 11 officieren overgebleven bij de luchtmacht (v. w. slechts 3 een vliegtuig konden besturen), nadat 18 door de rebellen waren gedood, 3 wegens medeplichtigheid aan de muiterij waren terechtgesteld en 11 waren afgetreden na de vervanging van vice-luchtmaarschalk Abdul Gaffar Mahmood

als stafchef van de luchtmacht (zie hieronder).

Achtergronden

In een radiotoespraak op 2 okt. sprak president Ziaur Rahman van ,.enkele misleide militairen", die ernaar gestreefd hadden de onafhankelijkheid en soevereiniteit van het land te ondermijnen en de vrede te verstoren „op instigatie van belanghebbende kringen".

Op 11 okt. merkte de president op dat het opmerkelijk was dat ,,de incidenten in Bogra en Dacca plaatsvonden kort nadat de onverlaten die over de grens (naar India) waren gevlucht was toegestaan terug te keren".

Op 14 okt. stelde hij dat de muiterijen ,,van buitenaf" waren opgezet met als voornaamste doel ,,het ondermijnen van de onafhankelijkheid en soevereiniteit van het land door het verlammen van onze strijdkrachten, in het bijzonder de luchtmacht"; „ons streven tot verster king van de strijdkrachten en consolidatie van onze defensie is niet welkom in bepaalde kringen (die) ons land tot een satelliet wensen te maken".
Deze volgens waarnemers tegen India gerichte uitlatingen leidden op 18 okt. tot een scherp Indiaas protest. De Hoge Commissaris van Bangladesh in India, Shamsur Rahman, reisde daarop naar Dacca voor overleg, waarna hij de Indiase minister van buitenlandse zaken, A. B. Vajpayee, op 29 okt. verzekerde dat zijn regering geenszins de bedoeling had India van enige betrokkenheid bij de muiterijen te betichten.

Volgens sommige berichten vond de rebellie haar oorsprong in een conflict tussen manschappen en hoge officieren van de luchtmacht over soldij en andere zaken, dat later ook in het leger doorwerkte. Le Monde (4-10-'77) suggereerde dat daarbij een rol werd gespeeld door jonge soldaten, die lid waren van het ,,revolutionaire volksleger", de militantante afdeling van de Nationaal-Socialistische Partij of Jatiya Samajtantrik Dal (JSD) binnen de strijdkrachten. De JSD had Ziaur Rahman op 7 nov. 1975 aan de macht gebracht (pag. 206/2-'76), maar was vervolgens door hem onderdrukt; de leider van de militaire afdeling van de JSD, luitenant-kolonel Mohammed Abu Taher, was op 21 juli 1976 opgehangen (pag. 300 e.v.-'77). Ook bij de putsch van 2 okt. ging het blijkens de radiouitzending om vertegenwoordigers van een „volksleger", aldus de FAZ (3-10), die concludeerde dat de strijdkrachten door de JSD veel sterker ondermijnd bleken dan het in de voorbije 1½ jaar van betrekkelijke rust leek.

Terechtstellingen. Politieke gevangenen

Voor militaire tribunalen begonnen op 7 okt. diverse processen tegen beweerde deelnemers aan de mislukte putsch van 2 oktober. Op 19 okt. werd gemeld dat van de 460 personen die tot dan toe hadden terechtgestaan 37 leden van leger en luchtmacht ter dood waren veroordeeld en terechtgesteld, 20 anderen kregen levenslang en 63 werden vrijgesproken. Op 26 okt. werden nog eens 55 militairen ter dood veroordeeld, die zouden hebben deelgenomen aan de muiterij in Bogra, 14 anderen kregen levenslang, 18 werden tot diverse gevangenisstraffen veroordeeld en 14 werden vrijgesproken.
Hoewel sindsdien van officiële zijde geen terechtstellingen werden gemeld, zouden volgens The Guardian (29-11) toch ,,honderden" tegenstanders van het bewind zijn geëxecuteerd. De voltrekking van de doodvonnissen zou geschieden door vuurpelotons, maar ook door ophanging De meeste veroordeelden zouden militairen zijn, maar ook burgers, in het bijzonder JSD-leiders, werden door militaire tribunalen berecht. Volgens andere schattingen varieerde het aantal terechtstellingen van 150 tot ruim 250.
In een op 27 febr. 1978 gepubliceerd rapport verklaarde Amnesty International dat er sinds 2 okt. 1977 minstens 129 militairen in Bangladesh waren terechtgesteld, terwijl verscheidene honderden gevangenen zouden zijn gedood. Het scheen volgens het rapport dat de executies voortduurden, in sommige gevallen zonder vorm van proces. De gang van zaken bij de voor militaire rechtbanken gevoerde processen werd gelaakt, omdat deze achter gesloten deuren plaatsvonden, zonder mogelijkheid van beroep.
Volgens Amnesty waren er in april 1977 in Bangladesh 10.000 a 15.000 politieke gevangenen, van wie velen al in 1974 en 1975 waren gearresteerd. Van officiële zijde werd in het najaar van '77 bij diverse gelegenheden de vrijlating van politieke gevangenen bekendgemaakt: 250 op 14 aug., 830 op 7 nov., 800 op 19 nov. en 935 op 20 dec. 1977.

Verbod drie partijen. Uitstel verkiezingen

Op 14 okt. verbood president Ziaur Rahman drie van de voornaamste politieke partijen, de in 1976 opgerichte Democratic League van oud-president Khondaker Moshtaque Ahmed, de pro-Russische Bangladesh Communist Party en de JSD.
Hij beschuldigde hen van pogingen om de strijdkrachten te infiltreren en die tot geweld aan te zetten. Het verbod was bedoeld om het politieke leven vrij te houden van ,,buitenlandse invloeden, terrorisme en samenzwering". In de voorgaande nacht waren Moni Singh en Mohammed Farhad van de BCP en Shah Moazzem Hossain van de Democratic League gearresteerd.
Daarentegen werd de pro-Chinese Communistische Partij (marxistisch-leninistisch) o.l.v. Mohammed Toha niet door een verbod getroffen.

Op 20 nov. werd bekendgemaakt dat de voor december aangekondigde verkiezingen van districtsraden (pag. 304/1-'77) waren uitgesteld ,,totdat normale politieke activiteiten zijn hervat".

Reorganisatie *Raad* van Adviseurs

Nadat reeds op 9 okt. de chef van de inlichtingendienst van de luchtmacht, K. M. A. Islam, was vervangen (door Mohammed Jan Choudhury), schafte president Ziaur Rahman op 9 dec. het ambt van plaatsvervangend hoofdbestuurder onder de staat van beleg (Chief Martial Law Administrator) af, dat werd vervuld door vice-luchtmaarschalk Mahmood en schout-bij-nacht Musharaf Hussain Khan.
Laatstgenoemde bleef stafchef van de marine, maar hij verloor zijn plaats (communicatie, energie, waterstaat) in de Raad van Adviseurs, evenals Mohammed Ibrahim (gezondheid en bevolkingscontrole) en kolonel M. M. Haque (ontwikkeling arbeidspotentieel, arbeid en sociale voorzieningen). Tegelijk werden zeven nieuwe leden in de Raad benoemd met de volgende taken:

Energie en waterstaat - B. M. Abbas; spoorwegen, wegen en wegtransport - generaal-majoor Majedul Haq; havens, scheepvaart en binnenlands transport te water - kapitein Nurul Haq; gezondheid en bevolkingscontrole - A. G. M. Badru Dozha Chowdhury: visserij en veeteelt - Mujibur Rahman Khan; landbestuur en landhervorming - Inayatullah Khan; ontwikkeling arbeidspotentieel, arbeid en sociale voorzieningen - Zakaria Chowdhury.

Vice-luchtmaarschalk Abdul Gaffar Mahmood bleef in de Raad belast

met burgerluchtvaart en toerisme. maar hij werd als stafchef van de luchtmacht vervangen door groepskapitein Sadruddin, die tot commodore werd bevorderd. Voorts werd generaal Dastagir als chef van de grenstroepen vervangen en tot ,,ambtenaar voor speciale taken" op het ministerie van buitenlandse zaken aangesteld. Tenslotte werden de generaals Mir Shaukat Ali en M. A. Mansur vanuit de hoofdstad Dacca als divisiecommandanten naar de provincie gestuurd.

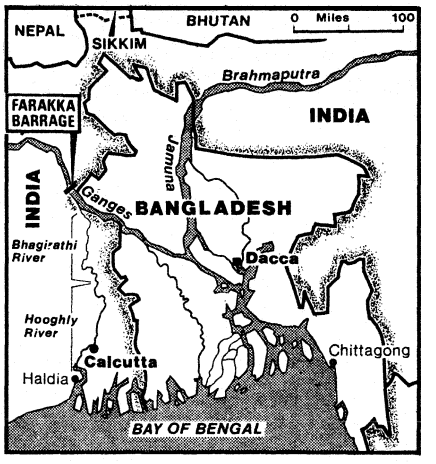
Vorming politiek *front*

Op 15 dec. kondigde president Ziaur Rahman in een toespraak tot de natie de vorming van een politiek front van gelijkgezinde partijen onder zijn leiding aan. In Bangladesh bestond een ,,politiek vacuüm". dat nu door een democratisch proces moest worden opgevuld. Ongeacht religie, kaste en kleur kon iedereen tot het front toetreden, mits hij zich achter het ,,Bangladesh-nationalisme" schaarde.
Tevoren, aldus de *FAZ* (12-11), had de president verscheidene bekende partijleiders bij eich ontboden, om met hen de mogelijkheden van een terugkeer tot democratische normen te bespreken. Enkele partijen zouden de president in zijn streven willen steunen volgens de FAZ (25-1), mits tevoren aan drie eisen is voldaan: de toelating van onbeperkte politieke activiteiten in samenhang met het herstel van de burgerlijke grondrechten; de bekendmaking van een precieze verkiezingsdatum (voor het nieuwe parlement dat volgens eerdere aankondigingen eind 1978 zou worden gekozen); en de terugkeer tot de parlementaire democratie. Ziaur Rahman wil echter een presidentieel systeem invoeren, en hij vindt met anderen het Britse parlementaire systeem voor Bangladesh ,,weinig geschikt". Maar de meerderheid van de partijen in Bangladesh deelt die opvatting niet, en de nu door de vrouw van de vroegere minister van financiën, Tajuddin Ahmed, geleide voormalige Awami Liga blijft een sterke politieke kracht vormen, aldus de *FAZ*. (The Times. *Financial Times, NZZ*. FAZ, Le Monde, *KCA)*

(Vor. ber. pag. 300 e.v.-1977)

AKKOORD MET INDIA OVER VERDELING GANGESWATER

Een akkoord over de verdeling van het Gangeswater tussen India en Bangladesh bij de Farakka-dam werd op 5 nov. 1977 in de hoofdstad

(The Economist 8-10-1977)

van Bangladesh, Dacca, getekend door S. S. Barnala, de Indiase minister van landbouw en irrigatie, en schout-bij-nacht Musharaf Hussain Khan, plv. hoofdbestuurder onder de staat van beleg in Bangladesh.
Daarmee kwam een eind aan een geschil, dat van 1951 tot 1971 de betrekkingen van India met Pakistan belastte en sindsdien tussen India en Bangladesh wrijving veroorzaakte.

Farakka-dam

Bij Farakka aan de rivier de Ganges, op 17 km van de plaats waar deze rivier Bangladesh binnenstroomt, is in opdracht van de Indiase regering een grote stuwdam gebouwd (kosten $ 200 mln). Die eind 1969 voltooide dam had vooral ten doel het Gangeswater af te leiden naar de Bhagirathirivier en vervolgens de Hooghlyrivier om het havengebied van Calcutta, dat steeds sterker door verzanding bedreigd wordt, regelmatig door te spoelen. Aanvankelijk vloeide het Gangeswater grotendeels door deze rivieren, maar sinds ca. 2 eeuwen trad een geleidelijke natuurlijke afbuiging van de stroom via de rivier de Padma (nu in Bangladesh) op, waardoor de Hooghly dichtslibt. Dit leidde er toe dat terwijl schepen met een diepgang van 26 voet in de haven van Calcutta nog 15 jaar geleden gedurende 280 dagen per jaar een lading van 16.000 ton aan boord konden nemen, daar nu minder dan 50 dagen per jaar gelegenheid voor bestaat — ca. 12 dagen per maand in de moessonperiode van mei — augustus. Het hele jaar door is de gemiddelde diepgang 23,3 voet en die zou nog minder worden. Dit heeft tot gevolg dat een steeds groter aantal schepen Calcutta half vol verlaten en de rest van hun lading opnemen in Madras, Cochin of Colombo. Het door Calcutta verwerkte tonnage liep terug van 11 mln ton in 1964-65 tot 7,5 mln ton in 1974-75, terwijl dat tonnage tussen 1951 en 1968 toenam met 40% tegen 150% in Bombay en 100% in Madras.
Het 26 mijl lange aanvoerkanaal, dat de Farakka-dam met de Bhagirathi (bij Jhangipur) verbindt, heeft een maximumcapaciteit van 40.000 kubieke voet water per seconde (cusecs), wat volgens rapporten van de Indiase regering net voldoende zou zijn om de bestaande toestand in Calcutta te handhaven.
De afvoercapaciteit van de Ganges in het regenseizoen bedraagt ruim 2 mln cusecs, maar in de droogste periode (de laatste tien dagen van april) loopt die capaciteit terug tot 55.000 cusecs.

Bangladesh daarentegen heeft het Gangeswater in de eerste plaats nodig om ca. 20.000 vierkante mijl land te bevloeien en raamt die behoefte op 49.000 cusecs. Over de belangen van Bangladesh schreef *NRC/H'blad* (31-12-'75) o.a.:

,,In welk opzicht het Gangeswater voor Bangladesh van belang is blijkt wel uit het feit dat acht van de negentien districten, die Bangladesh telt gevoed worden met het water van de Ganges. Dit komt overeen met een kwart van het cultiveerbare land. Een derde van de Bengaalse bevolking, momenteel 25 miljoen mensen, is volledig van het Gangeswater afhankelijk. Het onmiddellijke gevolg van het afremmen van de afvoer van de Ganges betekent dat het waterniveau van de Ganges en haar zijtakken in Bangladesh een flink stuk lager zal komen te liggen, hetgeen behalve voor de rivier zelf van grote betekenis zal zijn voor haar directe omgeving.
De riviergesteldheid zal volledig veranderen met daarbij fatale gevolgen voor de scheepvaart. Op het ogenblik gaat meer dan zeventig procent van het totale goederentransport over het water. De ecologische en bodeinkundige gesteldheid van acht districten zal dusdanig veranderen dat van bebouwing op de huidige wijze geen sprake meer kan zijn. De zoutgrens en de daarmee gepaard gaande verzilting zal verder landinwaarts rukken. Ook de visvangst, een der belangrijkste proteïneverschaffers van Bangladesh. zal sterk afnemen.
Voor de Sundarbansjungle, bekend om de aldaar levende beroemde Bengaalse tijger, maar in eerste instantie voor Bangladesh belangrijk als houtleverancier, zal het eveneens fatale gevolgen kunnen hebben. Het is ook zeer de vraag of het zin heeft om bestaande plannen voor irrigatie en andere doeleinden verder uit ie voeren Door het dalen van het Gangespeil zullen de condities in zo'n mate veranderen dat de plannen geheel aangepast zullen moeten worden of dat van verdere uitvoering maar afgezien zal moeten worden.
Verscheidene studiecommissies hebben zich gebogen over allerlei mogelijke alternatieven om toch aan de vraag van

Gangeswater van de kant van Bangladesh tegemoet te komen Het eerste alternatief was het gebruik van grondwater Dit vooral in de zuidwestelijke regio van Bangladesh Het gebruik van grondwater vraagt echter allerlei betrekkelijk dure investeringen Ook kan een intensief gebruik van grondwater invloed hebben op de bodemstructuur in verband met een mogelijke verlaging van het grondwaterpeil

Een tweede, meer voor de hand liggend, alternatief was het opslaan van Gangeswater in grote reservoirs gedurende het natte seizoen Dit uater zou dan als aanvulling kunnen dienen tijdens het droge seizoen Omdat het aanleggen van reservoirs in Bangladesh vanwege zijn topografische gesteldheid niet mogelijk is, zou dit plaats moeten vinden in de bovenloop van de Ganges in India Op het ogenblik wordt op verschillende plaatsen in de Ganges de mogelijkheid tot aanleg van reservoirs bestudeerd De reservoirs zullen echter in eerste instanties voor eigen Indiaas gebruik zijn

Omdat langs de gehele bovenloop van de Ganges een steeds groter beroep op het Gangeswater wordt gedaan, is het zeer zeker de vraag in hoeverre Bangladesh daar nog van zal kunnen profiteren Ook het kostenaspect van al deze projecten speelt natuurlijk een belangrijke rol In hoeverre moet Bangladesh meebetalen

Een derde mogelijkheid om de Ganges van voldoende water te voorzien tijdens de droge maanden is het aanbrengen van een kanaalverbinding in het uiterste noorden van Bangladesh tussen de Ganges- en de Brahmaputrarivier Ook hier is weer gedacht aan het aanleggen van reservoirs Omdat de topografische gesteldheid in dit gebied van Bangladesh eveneens ongunstig is voor het aanleggen van reservoirs zou dit in de bovenloop van de Brahmaputra in India moeten plaatsvinden Ook dat zou weer betekenen dat Bangladesh volledig afhankelijk zal zijn van India Ondertussen is India wel gestart met de uitvoering van allerlei projecten in de Brahmaputra, maar dan wel voor eigen gebruik "

Voorgeschiedenis

Nadat Pakistan vanaf 1951 bezwaren had gemaakt tegen het Farakka-project en daarover op verschillende niveaus besprekingen waren gevoerd, kwam het overleg pas goed op gang nadat Bangladesh in 1971 zijn onafhankelijkheid had verworven.

Tot eind september 1977 deden zich o.m. de volgende ontwikkelmgen voor:

Op 9 april 1972 werd door het Indiase ministerie van irrigatie en energie 'bekendgemaakt dat India en Bangladesh besloten hadden een permanente Gezamenlijke Riviercommissie in te stellen, die plannen zou opstellen voor controle Op overstromingen en irrigatieprojecten en die zou moeten onderzoeken in hoeverre de koppeling van de hoogspanningsnetten van Bangladesh aan die van de aangrenzende Indiase gebieden uitvoerbaar was, teneinde de waterbronnen op onpartijdige basis voor het welzijn van de bevolking van beide landen te gebruiken. Na besprekingen op ministersniveau werd op 29 april 1972 officieel verklaard dat India en Bangladesh waren overeengekomen energie in grensgebieden uit te wisselen en dat zij volledige overeenstemming hadden bereikt over alle aspecten van controle op en waarschuwing voor overstromingen, cycloonvoorspellingen en irrigatieprojecten m.b.t. de grote rivieren. De Indiase minister van irrigatie en energie, K. L. Rao, zei die dag dat misverstanden over het effect van het Farakka-project op Bangladesh tijdens dc besprekingen waren opgehelderd.

In een gezamenlijke verklaring, uitgegeven aan het slot van het bezoek van sieik Moejiboer Rahman — de toenmalige premier van Bangladesh — aan India op 16 mei 1974 stond dat beide regeringen overeengekomen waren dat zij zouden komen tot ‚een wederzijds aanvaardbare verdeling van het water dat tijdens de perioden van de minimale waterstand beschikbaar in de Ganges", voordat het Farakka-project tegen eind 1974 in dienst zou worden gesteld Volgens persberichten bleek hieruit dat geen ovcrcenstcmming was bereikt over cen formule die zowel aan de behoeften van de Indiase haven Calcutta als aan die van Bangladesh tijdens de droge periode tegemoetkwam

Na besprekingen op ministersniveau werd op 18 april 1975 een interim-akkoord bereikt over de verdeling van het Gangeswater in de periode van 21 april tot eind mei, wanneer de watertoevoer na de droge periode geleideliik weer toeneemt van 55.000 tot 65.000 cusecs (kubieke voet per sec.). India zou de volgende hoeveelheden mogen afnemen: 11.000 cusecs van 21-30 april; 12.000 cusecs van 1-10 mei; 15.000 cusecs van 11-20 mei; en 16.000 cusecs van 21-31 mei. Dat betekende dat Bangladesh dan een hoeveelheid water zou ontvangen oplopend van 44.000 tot 49.000 cusecs. Gemeenschappelijke teams van deskundigen zouden het effect van de waterafname controleren in Farakka, Bangladesh en de Hooghlyrivier en daarover aan beide regeringen verslag uitbrengen. Besprekingen over de verdeling van het water tijdens de droge periode (nov.-april) zouden worden voortgezet. Reeds nu werd echter van essentieel belang geacht dat het aanvoerkanaal van de Farakka-dam in de droge periode zou worden gebruikt.

Op 21 april 1975 werd het Farakka-project in bedrijf gesteld, toen water in het aanvoerkanaal begon te stromen

Begin 1976 leverde het Farakka-geschil nieuwe problemen op

De regering van Bangladesh stelde in een nota van 15 jan 1976 dat India bij de Farakka-dam 40 000 cusecs water aan de Ganges onttrok, in strijd met de akkoorden en afspraken tussen beide landen Vanwege de nadelige gevolgen voor Bangladesh werd verlangd dat elke onttrekking van Gangeswater te Farakka of veoder stroomopwaarts op elk moment van het jaar afhankelijk zou worden gesteld van voorafgaande goedkeuring door de regering van Bangladesh

Het Indiase ministerie van buitenlandse zaken stelde in een verklaring op 18 febr dat de hoeveelheid water die India buiten het droge seizoen aan de Ganges onttrok nooit ter discussie had gestaan en dat het geen geheim aas dat het aanvoerkanaal van de Farakka-dam sinds juni 1975 op vrijwel maxiinurncapaciteit (40000 cusecs) had gewerkt Het gebruik van dit water in het natte seizoen was ook voordelig voor Bangladesh, omdat zo de kans op overstromingen werd beperkt

Een woordvoerder van Bangladesh stelde op 22 maart dat het akkoord van 18 april 1975 slechts voorzag in een test voor het aanvoerkanaal in de periode 21 april-31 mei 1975 en dat India het akkoord had geschonden door ook na die datum door te gaan met het onttrekken van water. Voorts werd diezelfde maand door Bangladesh verklaard dat het waterpeil bij de Hardinge-brug (ca. 100 mijl stroomafwaarts van Farakka) de laagste ooit gemeten stand had bereikt (17,40 voet) en dat daardoor o a. het Ganges-Kabandak irrigatieproject werd bedreigd en een acuut drinkwatertekort was ontstaan, terwijl de binnenlandse scheepvaart en de verbouw van suikerriet nadelig werden beïnvloed

Op 25 maart herhaalde de regering van Bangladesh na een verdere notawisseling dat het Gangeswater op maandbasis gedurende het hele jaar moest worden toegewezen, terwijl de Indiase regering in haar antwoord van 27 maart vasthield aan haar voorstel slechts te spreken over een verdeling van het Gangeswater tijdens het droge seizoen Na erop gewezen te hebben dat de haven van Calcutta in die periode 40 000 cusecs water nodig had om verzilting tegen te gaan, verklaarde India te hebben besloten de onttrekking van water t b v het aanvoerkanaal te beperken, zodat meer water naar Bangladesh kon stromen

Een verdere notawisseling leidde tot een afspraak over het houden van bilaterale besprekingen op technisch niveau over de gevolgen van het aanvoerkanaal voor Bangladesh

Delegaties o l v C C Patel (India) en B. M. Abbas (Bangladesh) kwamen bijeen in Dacca (28 april-2 mei) en Calcutta (6-10 mei).

Inmiddels trof Maulana Bhashani, de leider van de linkse National Awami Party, in Bangladesh voorbereidingen voor een massale mars naar Farakka Maar toen die op 16 mei 1976 begon, gelastte hij zijn aanhangers geen Indiaas grondgebied te betreden Deze naar verluidt grootste demonstratie in de geschiedenis van Bangladesh eindigde de volgende dag in Shibganj op ca 5 km van de grens

Van 18-22 juni overlegde een Indiase delegatie o l v G Parthasarathi (van het ministerie van buitenlandse zaken) in Dacca Op 30 juli en 13 aug nodigde India Bangladesh uit voor verdere besprekingen van de Farakka-kwestie in New Delhi Deze uitnodiging werd op 25 aug door Bangladesh aanvaard en een delegatie van dit land o l v. schout-bij-nacht Musharaf Hussain Khan (plv hoofdbestuurder onder de staat van beleg) vloog op 7 sept naar New Delhi De besprekingen met een Indiase delegatie o l v minister Jagjivan Ram werden echter op 10 sept afgebroken, omdat geen van de partijen bereid was de voorstellen van de ander te aanvaarden

Inmiddels had de regering van Bangladesh op 23 aug 1976 VN-secretaris-generaal Waldheim verzocht de waterverdeling van de Ganges op de aanvullende agenda voor de komende zitting van de Algemene Vergadering te plaatsen Maar uiteindelijk schortte de Speciale Politieke Commissie van de VN op 21 okt de behandeling van de zaak op t b v verder overleg tussen de betrokken partijen Een groep van niet-gebonden landen (Egypte, Sri Lanka, Sgrie, Algerije en Guyana) voerde onderhandelingen met de delegaties van India en Bangladesh, die daarop afspreken onderhandelingen op ministersniveau in Dacca te houden

De eerste ronde met Jagjivan Ram en cchout-bij-nacht Khan als resp delegatieleiders vond ban 6-8 dec 1976 te Dacca plaats en er volgde verder overleg van 14-15 jan 1977 te Dacca en van 21-22 jan

Naar schatting enkele honderdduizenden inwoners van Bangladesh namen op 16/17 mei 1976 deel aan een protestmars tegen het Indiase beleid m.b.t. het Gangeswater.

in New Delhi, maar overeenstemming bleef uit en i v m de komende algemene verkiezingen in India (maart 1977) werd geen datum vastgesteld voor een volgend gesprek

Op 15 april 1977 echter arriveerde een Indiase delegatie o l.v Jagjivan Ram in Dacca voor een hervatting van het overleg Naast het formele beraad voerde Ram ook afzonderlijke besprekingen met o m president Savem en generaal Ziaur Rahman. Op 18 april, na een tweede onderhoud van Ram met Ziaur Rahman, werd in een gezamenlijke verklaring bekendgemaakt dat overeenstemming was bereikt en dat de details zouden worden uitgewerkt tijdens een bijeenkomst van functionarissen van beide regeringen, welke zo spoedig mogelijk in New Delhi zou worden gehouden Daar volgde van 7-11 mei officiële besprekingen

Tijdens de conferentie van staatshoofden en regeringsleiders van het Gemenebest te Londen (8-15 juni 1977) volgde een ontmoeting van (inmiddels) president Ziaur Rahman (Bangladesh) en premier Morarji Desai (India), waarbij een brede overeenstemming over de verdeling van het Gangeswater zou zijn bereikt

De volgende officielc besprekingen vonden van 29 juli-6 aug. in Dacca plaats met als delegatieleiders Jagat Mehta (India) en B M. Abbas (Bangladesh)

Daarop richtte de Indiase premier Desai zich per brief tot president Ziaur Rahman, met naar verluidt een dringende oproep de kwestie te regelen in het bredere perspectief van het onderlinge verlangen van beide landen naar nauwere betrekkingen Met het antwoord van de president arriveerde Abbas in New Delhi voor een hervatting van de besprekingen op 21 sept, die — na tussentijds overleg van Abbas in Dacca op 27 sept. — werden afgerond met de parafering van een akkoord in de nacht van 29 op 30 sept 1977

Akkoord

Het op 5 nov. 1977 getekende akkoord bevatte een compromis over de duur van het droge seizoen, wanneer voor India beperkingen zouden gelden voor de bij Farakka te onttrekken hoeveelheid water. Terwijl Bangladesh had verlangd dat die periode zeven maanden (van december tot juni) zou duren en India slechts in een periode van twee maanden (medio maart tot medio mei) wilde toestemmen, bepaalde het akkoord een duur van vijf maanden (januari t/m mei), te verdelen in perioden van 10 dagen met voor elke periode een vaste hoeveelheid water voor elk van beide landen. Zo zou India in de droogste periode (21-30 april) slechts 20.800 cusecs naar de Hooghly mogen doen stromen. zodat er voor Bangladesh 34.700 cusecs overbleven. Na die periode zou India's ler toenemen teneinde zo spoedig mogelijk de voor Calcutta benodigde 40.000 cusecs te bereiken. Bovendien zou India beneden de Farakkadam maximaal 200 cusecs voor plaatselijk gebruik mogen onttrekken aan het aan Bangladesh toegewezen water. Dit kwam volgens *The Financial Times* (8-11-'77) neer op 60 a 62% van de totale hoeveelheid.

Voorts werd in het akkoord bepaald dat er door gemeenschappelijke teams dagelijks een inspectie zou worden uitgevoerd bij Farakka en twee andere punten Alle door hen niet opgeloste geschilpunten zouden worden verwezen naar een commissie van deskundigen met voor elk van beide landen evenveel leden De Gezamenlijke Riviercommissie (uit 1972) zou binnen drie jaar verslag uitbrengen over de technische en economische uitvoerbaarheid van alternatieve plannen van beide zijden om de hoeveelheid Gangeswater te vergroten als een oplossing op lange termijn

Het akkoord geldt voor 5 jaar en kan worden verlengd. Na 3 jaar zal het functioneren ervan elk half jaar worden bekeken

Scherpe kritiek op het akkoord werd geleverd door alle politieke partijen in West-Bengalen, die meenden dat de Indiase regering de belangen van Calcutta niet voldoende had behartigd. Premier Jyoti Basu had reeds op 30 sept. verklaard dat een minimale afname van 35.000 cusecs bij Farakka nodig was om de haven van Calcutta voor verdere achteruitgang te behoeden. *(The Times, Financial Times,* KCA *Le Monde, NRC/H'blad)*

ZIAUR RAHMAN IN NEPAL, INDIA EN PAKISTAN

President Ziaur Rahman bracht bezoeken aan Nepal (18-19 dec. 1977), India (19-20 dec.) en Pakistan (22-23 dec.).

In Nepal werden besprekingen gevoerd met koning Birendra en premier Kirti Nidhi Bista o m over de mogelijkheid van een tripartite overeenkomst tussen India, Bangladesh en Nepal i z samenwerking bij de ontwikkeling van waterbronnen De instelling van een bilaterale economische commissie werd afgesproken

In India volgden gesprekken met premier Desai en andere leden van het kabinet Overeengekomen werd dat de Gezamenlijke Riviercommissie (zie pag. 174 /1) op ministersniveau zou worden gebracht en dat die zo spoedig mogelijk bijeen zou komen om een oplossing op lange termijn te bespreken voor het vergroten van de waterhoeveelheid, zoals bepaald in het Farakka-akkoord Ook de kwestie van een handelsroute overland tussen Bangladesh en Pakistan kwam ter discussie

Ziaur Rahman en Desai bevestigden hun voornemen om de betrekkingen tussen beide landen te versterken op basis van gelijkheid en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden Beide betuagden hun steun aan de politiek van niet-gebondenheid en aan alle initiatieven om de Indische Oceaan tot een vredeszone te maken

In Pakistan sprak de president o a met generaal Mohammed Zia ul-Haq, de hoofdbestuurder onder de staat van beleg Op een persconferentie werd meegedeeld dat beide landen de instelling van een gemeenschappelijke economische commissie overwogen voor nauwere samenwerking op industrieel, technisch. educatief, cultureel en ander gebied Op industrieel terrein zou naar „joint ventures" worden gestreefd en ook op landbouwgebied bestond de mogelijkheid van samenwerking Bij terugkeer in Dacca verklaarde de president dat ook gesproken was over de repatriering van de z g Bihari's van Bangladesh naar Pakistan en dat daarmee „spoedig" een begin zou worden gemaakt Volgens persberichten woonden

nog ca. 300 000 Bihari's in doorgangskampen mede als gevolg van hun weigering het staatsburgerschap van Bangladesh te aanvaarden (zie pag 32/3-1975)
Beide landen, aldus een gemeenschappelijk communique, waren vastbesloteri vrede en stabiliteit in het gebied door passende betrekkingen met alle landen in het gebied te bevorderen volgens de beginselen van politieke onafhankelqkheid, soevereine gelijkheid, territoriale integriteit en niet-inmenging. (The Times, Le Monde, KCA, AdG)

(Vor ber pag 208/3 en 540/1-1976)

NEPAL

ARRESTATIE EN VRIJLATING EX-PREMIER KOIRALA. PREMIER GIRI VERVANGEN. ANDERE WIJZIGINGEN KABINET

B. P, Koirala, premier in 1959-'EO, werd op 30 dec. 1976 bij zijn terugkeer uit India — waas hij sinds '68 als balling had gewoond — op het vliegveld van de Nepalese hoofdstad Katmandoe gearresteerd wegens ,,anti-nationale activiteiten". Tegelijk werden diverse leden van de in 1960 verboden, door Koirala geleide Nepalese Congrespartij aangehouden, die met de ex-premier waren teruggekeerd.

Op 22 febr. 1977 werd gemeld dat twee medestanders van Koirala, B. N. Shrestha en ex-kapitein Y. B. Thapa, wegens ,,misdaden tegen de staat" ter dood waren veroordeeld; de eerste zou hebben getracht koning Birendra in maart 1974 te vermoorden, terwijl de tweede guerrilla-acties in het oosten van het land zou hebben geleid vóór de kroning van de koning in 1975 (zie pag. 508/1-1974).
Hoewel op 25 jan. 1977 de berechting van Koirala en zijn naaste medewerkers was aangekondigd, arriveerde Koirala op 9 juni in New Delhi op doorreis voor een geneeskundige behandeling in de VS. Hij verklaarde toen beslist naar Nepal te zullen terugkeren.
Zijn vrijlating werd in verband gebracht met besprekingen, die de leider van de Indiase Janata-partij, Chandra Shekhar, eind april met koning Birendra in Katmandoe had gevoerd.

Wijziging kabinet

Inmiddels waren in het sinds december 1975 optredende kabinet van premier Tulsi Giri (pag. 527/2-'76) enkele wijzigingen aangebracht.

Op 2 sept. 1976 werd R. N. Sharma tot minister van justitie en verbindingen benoemd in plaats van J. M. Shrestha, terwijl P. D. Khati minister van gezondheid werd i.p.v. staatsminister mevr. Sushila Thapa.

Op 17 mei 1977 keerde J. M. Shrestha in het kabinet terug als minister van justitie, gelijktijdig met de benoeming van de volgende ministers: H. B. Basnyat (verbindingen), B. B. Thûpa (financiën), R. N Sharma (voedselvoorziening, landbouw, irrigatie en landhervorming en P. D. Khati (industrie en handel). Teven> werden nieuwe staatsministers benoemd voor de volgende departementen: algemeen bestuur, gezondheid, openbare werken en transport, en onderwijs.

Giri als premier vervangen door Bzsta

Op 9 sept. trad premier Tulsi Giri met zijn hele kabinet af, nadat hij was beschuldigd van corrupte praktijken en van een falend beleid in Nepals betrekkingen met India en China. Ook werd gemeld dat hij zich tegen het beweerde voornemen van koning Birendra zou hebben verzet ex-premier Koirala te rehabiliteren.

Op 12 sept. benoemde de koning als nieuwe premier Kirti Nidhi Bista, die dit ambt ook reeds van april '69-april '70 van april '71 tot juli '73 had vervuld. Tevoren had de koning voor het eerst de vertegenwoordigers van de instellingen geraadpleegd, die krachtens de grondwetsherziening van december 1975 (pag. 527/3-'76) waren gevormd.
Op aanbeveling van Bista benoemde de koning op 12 sept. een 25 leden tellende ministerraad, die uit 9 ministers, 8 staatsministers en 8 onderministers bestond. De ministers waren:

Premier, paleiszaken en defensie - Kirti Nidhi Bista; binnenlandse zaken en Panchayat - Khadga Bahadur Singh, voedselvoorziening, landbouw, irrigatie en landhervorming - Rabindra Nath Sharma: verbindingen - Hari Bahadur Basnyat, justitie - Hom Bahadur Shrestha; buitenlandse zaken - Krishna Raj Aryal, financien - Bekh Bahadur Thapa, industrie en handel - Pitamber Dhoj Khati, zonder portefeuille - Damoaar Shumshere Jung Bahadur Rana (nieuw)
Staatsministers landhervorming - Janak Bahadur Shaha (nieuw), gezondheid - Padma Sundar Lavati; arbeid en transport - Balaram Gharti Magar; toerisme - Harka Bahadur Gurung, onderwijs - Pashupati Shamsher Jung Bahadur Rana; bosbouw - Prakash Bahadur Singh (nieuw); openbaar bestuur - Shri Bhadra Sharma (nieuw), waterstaat en energie - D P Adhikari (nieuw, ex-Politburo lid van de verboden cominunistische partij).

Volgens de *NZZ* (14-9) werd een geleidelijke democratisering van het regeringssysteem door de koning verwacht. Dat zou moeten worden bevestigd na de terugkeer van ex-premier Koirala, die als geen ander van de Nepalese politici op de herinvoering van de parlementaire democratie aandrong. In die fase kondigde Koirala in New York aan dat hij opnieuw naar Nepal zou gaan en daar koning Birendra om een ,,democratische dialoog" zou vragen, maar hij zou zich in de eerste plaats inzetten voor de vrijlating van alle politieke gevangenen. Op 17 sept. beloofde premier Bista de vrijlating van politieke gevangenen, mits zij niet beschuldigd waren van specifieke misdaden. Volgens een dissidente leider zaten 40 a 60 personen gevangen krachtens de „National Security Act" (voor onbepaalde tijd zonder aanklacht) en minstens 140 krachtens de „Treason (Crime and Punishment) Act" op specifieke aanklachten, aldus Reuter (19-8). Zo was de vroegere minister van buitenlandse zaken, Rishi Kesh Shah, op 2 mei gearresteerd op beschuldiging van het publiceren van een ,,ongewenst en illegaal" artikel in het buitenland (hij had kort tevoren een jaar in de VS doorgebracht).
Begin oktober werd een twee jaar oud verschijningsverbod voor drie dag- en drie weekbladen opgeheven.

Koirala opnieuw gearresteerd en vrijgelaten

Bij zijn terugkeer in Nepal werd ex-premier Koirala begin november echter opnieuw gearresteerd, op beschuldiging van verraad. Enkele dagen te voren had premier Bista laten weten dat Nepals politieke stabiliteit de meest betrouwbare in Zuid-Azie was en dat dit te danken was aan het leiderschap van de koning, waarvoor geen alternatief kon bestaan.

Op 23 febr. 1978 werd Koirala in opdracht van de koning om gezondheidsredenen op vrije voeten gesteld, hoewel juist begin die week een proces tegen hem was begonnen. Op 3 maart sprak een speciaal hof te Katmandoe Koirala vrij van de aanklacht van verraad, die samenhing met de beschuldiging i.z. een aanval op Nepalese veiligheidstroepen in dec. 1974. (The Times, *NZZ*, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 527/2 e.v.-1976)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CENTRUM-RECHTS WINT IN FRANKRIJK

De algemene verkiezingen in Frankrijk, die op 12 en 19 maart zijn gehouden, hebben een meerderheid voor de centrum-rechtse regeringscoalitie opgeleverd.

De linkse partijen, socialisten, communisten en radicalen, kregen in de tweede ronde 49,4% van de stemmen, de centrum-rechtse regeringscoalitie kreeg in de tweede ronde 50.6% van de stemmen

Dit geringe verschil in stemmen komt door het districtenstelsel neer op een zetelverdeling van 291 zetels (was 307) voor de regeringspartijen tegen 200 voor de linkse partijen in de nieuwe Nationale Vergadering (was 183).

De leider van de radicale partij die de oppositie steunde, Fabre, heeft al aangekondigd uit de linkse unie van socialisten en communisten te zullen treden.

De opkomst bij de tweede ronde was een record: 85% van de kiesgerechtigden bracht zijn stem uit. Binnen de regeringscoalitie heeft zich een forse wijziging voorgedaan ten gunste van de centrum-liberalen, die zich als de ,,Unie voor de Franse Democratie" opwierpen voor de politieke denkbeelden van president Giscard d'Estaing. De UDF kwam uit op 137 zetels (winst 22) terwijl de gaullisten, eveneens partners in de regeringscoalitie, van 184 naar 145 zetels zakten, Bij de regeringspartijen was de tevredenheid over de uitslag groot.

Premier Barre sprak van een ,,overwinning voor Frankrijk", terwijl de gaullistische leider Chirac, ondanks het verlies van zijn eigen partij, het succes van de regeringscoalitie ,,een grote overwinning" noemde.

De linkse partijen zijn, ondanks alle voorspellingen van de opiniepeilingen in de afgelopen maanden, maar weinig vooruitgegaan. Zowel communisten als socialisten wonnen 14 zetels terwijl de kleine radicale partijen twee zetels moesten inleveren.

De radicale leider Fabre verklaarde onmiddellijk dat hij zich niet meer gebonden achtte aan de Linkse Unie die in 1972 tot stand kwam. De socialistische leider François Mitterrand legde de verantwoordelijkheid voor de linkse nederlaag bij de communistische partij, die niet aarzelde om haar ,,harde onophoudelijke aanvallen" op de socialistische partij te voegen bij die van rechts".

Alleen de communisten hebben aangekondigd de strijd voor de Linkse Unie onverminderd te willen voortzetten. Bij de tweede verkiezingsronde hebben de kiezers zich weinig aangetrokken van het stembusakkoord dat socialisten, communisteii en radicalen te elfder ure, na zes maanden ruzie, overeengekomen waren. Socialisten weigerden op comniunisten te stemmen en andersom. De resultaten van de tweede ronde waren voor links aanzienlijk slechter dan die van de eerste ronde, toen het nog ruim 50% van de stemmen haalde.

De grote overwinnaar van deze verkiezingen. aldus de eerste perscommentaren, i president Giscard d'Estaing. De Union pour la Démocratie Française, die zich duidelijk opgeworpen heeft als pleitbezorgster van de hervormingsideeën van de president, heeft flinke winst geboekt. De gaullisten hebben flink verloren maar zijn desalniettemin nog de grootste politieke groepering. De grote verliezer is links en vooral de socialistische leider Mitterrand. Met een recordopkomst hebben de Franse kiezers duidelijker dan verwacht een meerderheid gegeven aan de zittende regeringscoalitie.

Giscard heeft in de afgelopen weken enige malen gezegd dat hij begrip heeft voor een verlangen naar veranderingen en een andere personele bezetting van de regering. Hij is nu in de gelegenheid deze begrippen te vertalen in beleid.

Een soort triomfalisme van centrum-rechts — we hebben gewonnen en alles kan dus op de oude voet doorgaan — zou gevaarlijk weinig rekening houden met het duidelijke verlangen van vrijwel de helft van het Franse electoraat naar ingrijpende veranderingen op vooral sociaal terrein, die de grote ongelijkheden kleiner moeten maken, aldus De Volkskrant (20-3).

De samenstelling van een nieuwe Franse regering — Giscard benoemt de premier, die vervolgens met zijn kabinet verantwoording schuldig is aan de volksvertegenwoordiging — kan al iets duidelijk maken van Giscards bereidheid om niet in dat triomfalisme te vervallen. Maar de president zal ernstig rekening moeten houden met zijn grote polibieke rivaal in eigen kamp, de gaullistische RPR-leider Chirac, voor wie maatschappelijke veranderingsprocessen zich uitsluitend via vertrouwd gaullistisch recept — overleg en participatie — mogen voltrekken.

Opgetogen leiders van drie meerderheidspartijen na het bekendworden van de uitslag van de eerste ronde, v l n r Jean Lecanuet, leider van de CDS, Jean-Pierre Soisson leider van de Parti Républicain en Jean-Jacques Servan-Schreiber van de Parti Radical

Weekblad 47ste jaargang No. 2426, pag. 29519-29534

De RPR is immers de grootste partij van de regeringscoalitie gebleven. En de nieuwe formatie UDF, die zich rond Giscard heeft geformeerd, is nog meer een mooi etiket op een losse verzameling vroegere christen-democraten, onafhankelijken en notabele republikeinen, dan een hecht tegenwicht tegen de RPR. Ook al heeft de UDF het dan getalsmatig boven verwachting goed gedaan.

Terwijl Giscard behoedzaam zal moeten manoeuvreren om bij het uitvoeren van zijn hervormingsideeën niet de coalitie van RPR en UDF op te blazen, staat Mitterrand voor de keuze tussen voortzetting van de samenwerking met de communistische PCF op de huidige manier of ,,iets anders" te proberen. Keuze voor het eerste betekent waarschijnlijk vasthouden aan het gemeerischappelijke programma, dat op 13/3 na zes maanden felle ruzies op een door niemand au sérieux genomen manier alsnog met een wat fluttige tekst tot basis van de verkiezingsstrijd van verenigd links werd gemaakt. Die tekst en de verkiezingsuitslag van 19 maart hebben het gemeenschappelijke program al op de rand van de prullenbak gebracht en de vraag is eigenlijk alleen nog of het daar ook formeel in terecht za! komen. Mitterrand blijkt nog grotere wonderen van behoedzaamheden te moeten verrichten dan Giscard. In 1981 zijn er presidentsverkiezingen in Frankrijk en de uitslag van 19 maart is eigenlijk al het startpunt van die nieuwe krachtmeting. Als Mitterrand nog éénmaal wil proberen presidentsverkiezingen te winnen heeft hij de PCF nodig. Zonder de communisten, die opnieuw hebben aangetoond hun kiezers vast te kunnen houden, is een overwinning voor een linkse kandidaat onmogelijk. Van een formele stopzetting van de politieke samenwerking met de PCF lijkt dan ook niets te kunnen komen, ook al hebben grote groepen binnen de socialistische wartii meer dan genoeg van de PCF, die zij" als belangrijkste- oorzaak van de mislukking van de eenheidsstrategie bij de afgelopen algemene verkiezingen zien. Maar dat een eventuele verdere samenwerking met de PCF op basis van een gemeenschappelijk programma zal plaatsvinden, lijkt na 19 maart zeer onwaarschijnlijk.

Mitterrand moet nu zijn eigen partij bijeenhouden en splitsing in een anti-PCF vleugel en de linkergroep, die nauwer met de PCF wil samenwerken, voorkomen. Tegelijkertijd zal hij waarschijnlijk geconfronteerd worden met presidentiële pogingen om de socialisten los te weken uit hun alliantie met de PCF teneinde een soort centrum-links kabinet voor te bereiden, dat na een afrekening met Chirac voor een andersoortige regeringsmeerderheid in de Vijfde Republiek zou kunnen zorgen. Maar dat is voorlopig nog zeer verre toekomst. De huidige politieke werkelijkheid in Frankrijk wordt gevormd door een hecht in het zadel zittende regeringscoalitie en een links, dat gedwongen is — vooral wat de socialisten betreft — tot een pijnlijk proces van heroriëntering.

Uitslag eerste ronde

De einduitslag van de eerste ronde van de verkiezingen, zoals op 13 maart door het ministerie van binnenlandse zaken werd bekendgemaakt, luidde (diverse kleine partijen niet meegerekend):

Regeringspartijen:	
Gaullisten (RPR)	22,6%
Giscardisten (UDF)	21 5%
Onafhankelijken	2,4%
	46,5%
Linkse Unie:	
Socialisten	22,5%
Communisten	20,5%
Links-Radicalen	2.1%
	45,1%

Telling met het meeberekenen van de stemmen die min of meer radicale groepen ter linker- en rechterzijde hebben gek egen:

Rechts:	
Regering	46,5%
Div. groepen	1,9%
	48,4%
Links:	
Linkse Unie	45,1%
Div. groepen	4,4%
	49,5%

Links sluit alsnog stembusakkoord

Naar aanleiding van de uitslag van de eerste ronde deed de communistische leider Marchais op de avond van 12 maart een beroep op de partners van de Linkse Unie om de tafel te gaan zitten om te pogen het alsnog eens te worden over een gemeenschappelijk regeerprogramma, iets wat in de afgelopen maanden steeds niet was gelukt.

De socialistische leider Mitterrand had zich steeds verzet tegen gedetailleerde afspraken en wilde slechts een gezamenlijke verklaring over de principes van program en regering tekenen. In september 1977 (zie volgende aflever ing) waren de hesprekingen tussen de linkse partijen over een dergelijk gedetailleerd regeringsprogramma afgebroken.

Op 13 maart kwamen de linkse leiders voor overleg bijeen en op 14 maart werden zij het eens.

Volgens de communisten bevatte het akkoord slecht; de grote lijnen van het gemeenschappelijke program zoals Mitterrand wilde en zouden de echte onderhandelingen over de details, die in september aanleiding werden tot de breuk, pas na een eventuele linkse overwinning beginnen.

Marchais maakte door deze concessie het compromis mogelijk.

Mitterrand gaf toe aan de communistische eis dat het aantal communistische ministers in een mogelijke nieuwe regering zal worden bepaald door de verkiezingsresultaten en dat in het kabinet gelijkheid van rechten en plichten zou bestaan alsmede solidariteit, wat betekende dat de communistische ministers het recht van veto zouden krijgen en op alle posten zouden kunnen komen.

Marchais (links), Mitterrand (midden), en Fabre (rechts) besluiten na de eerste ronde nauwer samen te werken om in de tweede ronde een linkse verkiezingsoverwinning te behalen.

Punten uit het linkse stembusakkoord waren:

„De linkse partijen geven plechtig uitdrukking aan hun wil om alles in tiet werk te stellen om te komen tot de instelling van een gemeenschappelijke meerderheid op basis van een gemeenschappelijk programma voor een gemeenschappelijke linkse regering ··

„De eerste taak van de nieuwe regering zal zijn tegemoet te komen aan de legitieme verwachtingen van de werknemers en hun gezinnen door belangrijke sociale maatregelen in te voeren die zullen leiden tot de noodzakelijke verbeteringen van hun levensomstandigheden"

„Vanaf de eerste dag van haar beëdiging, zal het wettelijk minimumloon per maand op 2400 frank bij een werkweek van 40-uur, worden gebracht, de kinderbijslag zal met werking vanaf het eerste kind, van nu af tot 1 januari '79 met 50% worden verhoogd, waarvan tenminste de helft vanaf april wordt uitgekeerd De minimumuitkering voor ouden van dagen en voor gehandicapte volwassenen wordt op 1300 frank per maand gebracht, de pensioenen zullen gemiddeld met 15% geherwaardeerd worden, de minimumwerkloosheidsuitkering wordt op tweederde van het wettelijke minimumloon gebracht voor het geval de werkloze de kostwinner is en op 50% van het mmimumloon in alle andere gevallen, ook wanneer het Jonge,; ren betreft die werk aan het zoeken zijn

„Tegelijkertijd zal de regering voorbereidingen treffen voor onderhandelingen met de organisaties van werkgevers en werknemers over de salarissen, de werkgelegenheid, de arbeidsvoorwaarden en de hiërarchie

Bij deze onderhandelingen zal de regering zich voorstandster tonen van een gedifferentieerde verhoging van de koopkracht van de salarissen, snelle terugkeer naar een 40-urige werkweek van 5 dagen, verbetering van de arbeids-hygiënische en veiligheidsvoorwaarden

Van bestrijding van de discriminatie van jongeren, vrouwen. gastarbeiders, van de schepping van 500 000 nieuwe arbeidsplaatsen, waarvan 200000 in de publieke sector, alsmede van het treffen van andere maatregelen ter bestrijding van de wenkloosheid.

„Met de landbouworganisaties zullen onderhandelingen worden aangeknoopt over de garantie en verbetering van de inkomsten van de boeren door de prijzen aan de produktie te koppelen en rekening houdend met de ontwikkeling van de exploitatiekosten, met de organisatie van de markt, met de bestrijding van de grondspeculatie en met de discussie met onze bondgenoten over een nieuwe gemeenschappelijke landbouwpolitiek

„De regering zal in de eerste zittingsperiode van het parlement wetsontwerpen en begrotingsvoorstellen indienen met betrekking tot verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd tot 60 laar in het algemeen en tot 55 jaar voor vrouwen en arbeiders met zwaar werk tot het invoeren van een 5e week betaalde vakantie, voor het intrekken van de bepalingen van 1967 m b t de sociale uitkeringen, tot verbetering van de situatie in de gezondheidszorg en in de sociale woningbouw, tot de democratisering van het onderwijs en de bevordering van de permanente educatie. tot voorzienmgen voor kleine kinderen en voor een rechtvaardige vergoeding voor gerepatrieerden ··

„De realisering en de uitvoering van deze noodzakelijke sociale hervorming vereist dat hervormingen doorgevoerd worden die de iloodzakelijke economische, financiële en politieke middelen verschaffen Het gaat daarbij in het bijzonder om de nationalisaties in het bankwezen, in de financiele sector en in de industrie, die tijdens de eerste zittingsperiode aan het parlement zullen worden voorgelegd

Verder de indexering van de besparingen, de hervorming van het belastingstelsel en wel in het bijzonder de instelling van een speciale belasting op de grote vermogens en een belasting op het vermogen van de ondernemingen, het uitwerken van een democratisch ontwikkelingsplan en het op gang brengen van een nieuw beleid t a v de industrie, de landbouw, zeevaart, de ruimelijke ordening en contacten rnet het buitenland

Ten spoedigste zullen maatregelen genomen worden om de democratische rechten van de werknemers er, hun organisaties uit te breiden, om de gelijkheid van de vrouwen op alle gebieden te bevorderen, om de decentralisering van de bureaucratie te bevorderen, in het bijzonder om de verkiezing van de regionale raden middels algemeen kiesrecht volgens het proportionele systeem te laten plaatsvinden

De drie partijen hechten een bijzonder belang aan de garandering en de uitbreiding van de individuele en collectieve vrijheden

De regering zal alle initiatieven nemen ter handhaving van de onafhankelijkheid van het land en ter verzekering van de ontwikkeling van de samenwerking van Frankrijk in de gemeenschappelijke markt

Om deze grote nieuwe politiek te realiseren, hebben de partijen van links besloten samen te gaan regeren door hun plaats in te nemen in een regering van de Linkse Unie, waarvan de samenstelling in overeenstemming met de wil van het algemeen kiesrecht en waarvan de activiteiten gebaseerd zullen zijn op gelijkheid van rechten en verplichtingen, overleg en solidariteit"

In een commentaar zei Mitterrand: „Het belangrijkste doel voor na de verkiezingen van 19 maart is een gemeenschappelijke regering". Marchais zei: „Het is een goed akkoord, dat ongetwijfeld in het gehele land voor de tweede ronde een grote dynamiek zal ontketenen.

Ik geloof dat de voorwaarden zijn geschapen, om als het moment daar is, het gemeenschappelijke akkoord, waarover wij het eens zijn geworden, te actualiseren. Vanuit alle gezichtspunten is dit een goed akkoord."

Robert Fabre: „Het akkoord is uitstekend. Het komt overeen met wat wij wensen. Ik geloof dat het de dynamiek van links zal opvoeren".

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne begon in het weekeinde van 7 en 8 januari, met grote bijeenkomsten van de diverse politieke groeperingen.

Premier Barre sprak in Blois een grote menigte toe en ontvouwde een „actieplan voor vrijheid en rechtvaardigheid", waarmee de regering de campagne inging.

Barre presenteerde het als een „liberaal reformistisch en rralistisch" program, dat een lange opsomming van beleidsvoornemens bevatte zoals geen belastingverhoging gedurende twee jaar, studie van vermogensbelasting op grote fortuinen, verhoging van de laagste lonen, maximaal verschil van 10% tussen arbeiders en witte-boordensalarissen, verhoging van sociale uitkeringen voor gezinnen en ouden van dagen, drie maanden verlof voor werkende vrouwen in verwachting, 38-urige werkweek voor zware arbeid. invoering van de Habeas-corpuswet zodat de bewijslast bij justitie komt, invoering van referendums in gemeenten, verdere maatregelen tegen jeugdwerkloosheid.

Het programma van Blois kwam naast de overeengekomen algemene principes van de meerderheidspartijen van oktober '77 en ook naast de individuele partijprogramma's.

Ongeveer tegelijkertijd hielden de communisten in Parijs een nationale conventie.

Belangrijkste woordvoerder daar was partijsecretaris Marchais.

Hij weigerde van te voren een stembusfront met de socialisten te beloven, waarbij in de tweede ronde de linkse partijen de wederzijds overgeblaven kandidaten, die het best geplaatst stonden. zouden steunen.

Marchais zei dat zo'n automatische steun alleen zin had als de communisten in de eerste ronde dicht bij hun doel van **25%** van de stemmen zouden komen of althans tussen de **22** en **25%** zouden komen.

In een rede van twee uur herhaalde Marchais alle verwijten tegen de socialisten Hij zei het gemeenschappelijke programma uit 1972 als een minimum te beschouwen, als een drempel voor structurele hervormingen die een eind moesten maken aan de overmacht van de kapitalistische monopolies

Hij verweet de socialisten de principes van dit akkoord te hebben verraden en naar „rechts" ie zijn afgeweken Wanneer men hen volgde, aldus Marchais, zouden er geen veranderingen komen en zou de grote bourgeoisie de soberheidspolitiek nog verscherpen zoals ook al gebeurde in sociaal-democratisch geregeerde landen zoals Engeland, Duitsland en Portugal

Nooit zouden de communisten als opstap dienen voor de socialisten die „rechts dienen bij de voortzetting van de politiek van het kapitaal Of de Franse communistische partij heeft na de eerste ronde niet voldoende steun en de maatschappelijke veranderingen zullen worden uitgesteld, of de partij heeft genoeg gewicht om op te treden en de verandering kan het nog winnen ··

De vraag van de tweede ronde regelen voor de eerste, dat zou gezien de houding

van de socialisten, het opgeven van de strijd zijn voor een goed akkoord over een programma, aldus Marchais

De socialisten hielden op het eerste weekeinde van de verkiezingscampagne een congres dat voornamelijk aan de defensieproblemcn was gewijd.
Deze conferentie was nodig omdat de communisten in het voorjaar van 1977 zich uitspraken voor een eigen nucleaire verdediging van Frankrijk, in afwijking van wat daaromtrent in het gemeenschappelijke regerings-programma van 1972 was overeengekomen.
Het congres nam een amendement aan waarvan aanvaarding voor de anti-nucleaire vleugel voorwaarde was voor de steun aan de bestuursmotie.
Volgens het amendement zal een linkse regering zo snel mogelijk de Mirage-vliegtuigen en de lange afstandsraketten vernietigen en alleen de nucleaire wapens op de onderzeeërs overhouden.
Omdat de verdediging van Frankrijk toch alleen „mogelijk is in het kader van de Westelijke of Europese alliantie en onder de Amerikaanse atoomparaplu".

Kwestie Fransen in het buitenland

Enkele dagen voor de sluiting van de kiezerslijsten bracht Mitterrand op een persconferentie, de al enige tijd eerder door de pers in de publieke aandacht gebrachte kwestie van het stemmen van de Fransen, die in het buitenland wonen, te berde.
Mitterrand zei dat er op onoirbare wijze werd gesold met stemmen en blanco volmachten van Fransen die in het buitenland wonen.
Door bemiddeling van Franse diplomaten en consuls, die daarmee de regeringspartijen zouden bevoordelen, worden deze stemmen bij voorkeur gedirigeerd naar de 130 kiesdistricten waar 2 of 3% van de stemmen de doorslag kan geven.
Mitterrand kondigde aan bij justitie een aanklacht te zullen indienen om uit te maken of het geven van blanco volmachten wettig is en of de regeringsfunctionarissen in het buitenland daarbij mogen bemiddelen ten behoeve van de regeringspartijen.

De controverse ontstond sinds een nieuwe wet van 20 juli 1977 de 700.000 Fransen die in het buitenland wonen het uitbrengen van hun stem vergemakkelijkte. De wet was nog door premier Chirac voorbereid omdat hij ontdekt had dat in 1973 maar 45.000 en in 1974 maar 85.000 van deze Fransen hun stem uitbrachten en hij meende dat dit over het algemeen conservatief stemmenkapitaal goed gebruikt kon worden door de regering in de districten waar het op een paar stemmen aankomt.
Volgens de nieuwe wet kunnen de Fransen in het buitenland, ook wanneer zij oorspronkelijk ergens anders staan ingeschreven. bij volmacht stemmen in steden met meer dan 30.000 inwoners zolang hun totaal daar niet meer dan 2% van de stemmen vormt en iedere gemachtigde niet meer dan vijf stemmen uitbrengt.
Al op 5 september schreef president Giscard d'Estaing alle Fransen in her buitenland een brief waarin hij de nieuwe procedure uitlegt en hen aanmoedigde te stemmen. Daarna werden extra-kredieten vrijgemaakt voor de aanstelling van tijdelijk personeel op consulaten en ambassades, die het stemmen moesten organiseren. Daarbij werden de Fransen door persoonlijke gesprekken, maar ook in bijeenkomsten van gezelligheidsverenigingen, aangemoedigd om „nuttig" te stemmen, d.w.z. hun stem uit te brengen in een kiesdistrict waar het erop aankwam. Er kwam veel protest los op deze gang van zaken.
Zo klaagde de socialistische burgemeester van Montpellier dat via ambassades plotseling 1400 in het buitenland woonachtige kiezers zich in lieten schrijven in zijn kiesdistrict.
Het satirische blad „Le Canard Enchaîné" publiceerde een fotocopie van een schrijven van de Franse ambassadeur in Gabon aan zijn chefs op het ministerie in Parijs, waarin hij meedeelt dat een Franse staatsburger met 1600 blanco stemvolmachten van Gabon naar Frankrijk is vertrokken om die te gaan uitbrengen in kiesdistricten: „Zoals met de partijen van de meerderheid is afgesproken".

Gaullisten zien af van *gezamenlijke lijsten*

Op 11 jan. kondigde Yves Guèna, een vooraanstaand lid van de gaullistische RPR, aan dat de partij met eigen kandidaten de verkiezingen zou ingaan en alle afspraken met de andere coalitiepartijen van centrum-rechts verbrak.
De breuk betekende dat de gaullisten in 490 kiesdistricten zelfstandig de verkiezingen zouden ingaan.
Wel liet de RPR weten dat bij de tweede ronde van 19 maart gaullistische kandidaten die achter zouden liggen bij hun centrum-rechtse tegenstanders zich zouden terugtrekken.

President Giscard d'Estaing greep op 16 januari in de verkiezingsstrijd in door 80 vertegenwoordigers van de politieke partijen van de regeringsmeerderheid op het Elysée te ontvangen. In een toespraak zei hij dat de meerderheid in het teken van eensgezindheid en vooruitstrevendheid moest reageren. Giscard zei verder dat de Republikeinen, de centrumleden en de regeringsgezinde radicalen met een gemeenschappelijke kandidaat moesten komen.

Op 22 januari deed de gaullistische leider Chirac een beroep op de andere partijen van de meerderheid de geschillen bij te leggen en in ieder geval niet met aparte afspraken binnen het regeringskamp te gaan maken. De oproep was in het bijzonder gericht tot de leider van de radicale partij Servan-Schreiber die kort tevoren opgeroepen had tot het afsluiten van speciale akkoorden tussen twee of meer partijen van de meerderheid.

Gzscard waarschuwt *in* rede voor gevaar *van links*

Op 27 januari hield president Giscard d'Estaing aan het eind van een tweedaagse reis door de Bourgogne een redevoering in het dorpje Verdun-sur-le-Doubs over de a.s. verkiezingen.
De president waarschuwde o.a. voor de gevolgen van het uitbrengen van een stem op links. „U kunt voor het gemeenschappelijke programma van links kiezen. Dat is uw goede recht. Maar dan wordt het ook toegepast. De president heeft geen constitutioneel middel zich er tegen te verzetten. Ik zou mijn plicht verzaken indien ik U niet waarschuwde".
Giscard riep op om de keus van het goede verstand te maken.

Deze keus hield in ten eerste de voortgang van het economische herstel, ten tweede dat Frankrijk werkelijk geregeerd kan worden, ten derde dat naar meer rechtvaardigheid gestreefd zal worden en ten vierde dat de internationale reputatie van Frankrijk kan worden gehandhaafd.
Het scherpst uitte de president zich op het tweede punt. Het was moeilijk genoeg een land te regeren dat in tweeën is gesplitst, Niemand kon regeren indien het in vier delen uiteenviel. (Een duidelijke waarschuwing aan de rechtse gaullisten.) Maar er waren vier richtingen. Twee in de bestaande meerderheid en twee in de oppositie. Geen van deze zou meer dan dertig procent van de stemmen krijgen. De hoop van velen dat hun partij alléén zou regeren was daarom ijdel.
Iedere richting moest dus een bondgenoot vinden. Maar bondgenoten om te regeren was niet hetzelfde als bondgenoten om te kritiseren of eisen te stellen. Hoe konden de linkse partijen die het niet eens waren over wat ze willen beloven, overeenstemming bereiken om te regeren?
In een toespeling op de toenemende ruzies tussen socialisten en communisten in de stelden waar zij voorjaar 1977 de gemeenteraad veroverden, vroeg Giscard in hoeveel van deze steden beide partijen samen voor de begroting hadden gestemd. De kiezer diende iedere kandidaat dus te vragen: Welke bondgenoot kiest U?
Anderzijds hadden de twee richtingen binnen de meerderheid getoond te kunnen functioneren „ondanks betreurenswaardige ruzies." Ze waren niet verdeeld op essentiële punten en zouden elkaar in de tweede ronde steunen. Velen uit beide kampen hadden trouwens de doelstellingen van De Gaulle gesteund en de doelstellingen die ik stelde, die gedeeltelijk dezelfde zijn."
Maar bij de andere alliantie verscheurde men elkaar sinds zes maanden en ver-

klaarde nu weer dat men toch samen zou regeren. Dit soort vaagheid was niet aanvaardbaar.

Men diende te vragen: Zal de communistische partij deelnemen aan de regering? Wordt het gemeenschappelijke programma van links uitgevoerd? De beantwoording kon niet wachten tot nà de verkiezingen.

Want dan zou men terugvallen in de machinaties en compromissen (van de vierde republiek) die Frankrijk indertijd had afgewezen.

Ten aanzien van de economie wees de president op bet gevaar van de ,,demagogie die doet geloven dat alles ineens mogelijk is." Tegenover de campagne der socialisten en communisten tegen de ..soberheidspolitiek van de crisis" stelde hij: ,,Ik begrijp wel dat men in verleiding komt om tegen de crisis te stemmen.

Waarom niet indien men door een stem een eind kan maken aan de crisis? Maar de crisis heeft lak aan stemmen Ze komt van buiten Het gaat om de keuze van de arts"

Na een hulde aan de ,,moed, competentie en loyaliteit" van premier Barre sprak Giscard met lof over de eerste positieve resultaten van diens politiek nu inflatie van 14 tot 9% was gedaald, werkeloosheid verminderde en de handelsbalans verbeterde. Maar het gemeenschappelijke programma kon alleen ,,economische wanorde brengen, niet alleen voor de rijken maar voor U allen." Begrotingstekort, devaluatie, duurdere olie en andere euvels zouden ten slotte de werkgelegenheid aantasten.

Voor de rest viel Giscard terug op het in Blois door premier Barre afgekondigde verkiezingsprogramma van de regering dat — ondanks grote bescheidenheid — zelfs geen kritiek uitlokte bij Chiracs rechtse gaulisten. Alleen zij. die bang waren een verkiezingsargument te verliezen, konden ontkennen dat de laatste 4 jaar meer gelijkheid was ontstaan in Frankrijk en dat juist de achtergebleven groepen het meeste hulp kregen. Het doel was om de ,,Fransen eigenaars van Frankrijk te maken", o.a. door aanmoediging van woningbezit en medezeggenschap in de grote bedrijven, net als De Gaulle had gewenst".

Verder zouden extra maatregelen worden genomen voor de jeugd en de kwaliteit van het leven.

Giscard eindigde met een oproep tot eenheid die hij op zijn reis van Auxerre tot Dijon al vele malen liet horen. ,,Ik strek de hand uit naar alle politieke leiders orn de meerderheid uit te breiden", Een geruststelling kennelijk aan de achterdochtige Chirac die hem ervan verdenkt van meerderheid te willen veranderen.

,,Des te talrijker de bemanning des te verder vaart het schip", aldus de president.

Uitgebreid had Giscard allereerst de socialistische leider Mitterrand geantwoord die — ondanks de traditie van de vijfde republiek — had gesteld dat de president niet ,,tegelijk scheidsrechter en speler" kon zijn. De president, aldus Giscard, was scheidsrechter en tegelijk verantwoordelijk voor Frankrijk. Alleen zijn geweten kon hem zijn houding voorschrijven. Het zou een rare republiek zijn die werd gepresideerd door een stomme. Het was zijn plicht, de burgers te waarschuwen tegen een keus die de toekomst van Frankrijk moeilijker zou maken. Maar noch De Gaulle roch hij waren verkiezingsagenten voor ten partij. ,,Het besluit hangt van u ai."

Drie regeringspartijen besluiten tot *samenwerking*

Begin februari werd in Parijs bekendgemaakt dat de drie niet-gaullistische regeringspartijen, de radicalen van Servan-Schreiber, de sociaal-democraten van Lecanuet en de republikeinen van Giscard-d'Esting besloten hadden onder de naam Union pour la Démocratie Française de verkiezingen in te gaan.

De nieuwe beweging zou in 405 van de 591 districten met eigen kandidaten uitkomen. Het werd niet uitgesloten geacht dat de beweging na de verkiezingen een fractie in de Nationale Vergadering zou vormen. Algemeen werd de oprichting van de UDF gezien als een manoeuvre om de gaullisten hun leidende positie in het regeringskamp te ontnemen, maar op het grote gaullistische partijcongres dat op 11 febr. in Parijs werd gehouden verklaarde partijvoorzitter Chirac .,Reken niet op ons voor manoeuvres die verdelen en combinaties die verzwakken als men sterk moet zijn. We staan binnen de meerderheid, voorop in de strijd".

Chirac riep verder op tot ,,mobilisatie tegen het collectivistische programma van links dat tot slavernij leidt".

Chirac zei verder dat zijn aanval niet tegen de communisten was gericht. Dat waren geen verachtelijke tegenstanders. Het waren ,,Fransen die wisten waarop zij stemden".

Chiracs aanval gold de socialistische leider Mitterrand die ,,zoals ook de communistische leider Marchais wel weet, iedereen in alle richtingen om de tuin leidt". Chirac deed daarna een beroep op ,,Fransen die oprecht, open en rechtvaardig zijn en die meer gelijkheid en een verandering wensen" en daarom op de socialistisch-commiinistische alliantie wilden stemmen. Hun idealisme, aldus Chirac, drijft hen ertoe te geloven ,,dat een alliantie met het communisme mogelijk is omdat de socialisten toch talrijker blijven zodat ieder gevaar is bezworen. omdat het communisme van gezicht veranderde en die alliantie het zal humaniseren en omdat een socialisme a la française dat sociale rechtvaardigheid en vrijheid met elkaar verzoent, de valstrik zal kunnen ontwijken waarin andere landen liepen.

Maar, aldus Chirac, het Franse communisme zal, ofschoon het minder stemmen heeft dan de socialisten, met economische druk op sleutelpunten Frankrijk kunnen paralyseren. Het is niet van gezicht veranderd zoals in alle landen blijkt waar het regeert. Nergens en nooit kon een coalitie van socialisten en communisten regeren zonder dat binnen de kortste keren de socialisten tot vertrek werden gedwongen. . .

Chirac toonde vervolgens aan dat het gaullisme niet rechts is, maar juist in de laatste 20 jaar de gangmaker is geweest van alle sociale vooruitgang en modernisering in Frankrijk. Ook de gaullisten wensen meer democratie in de ondernemingen door participatie van de werknemers aan de leiding

Aan het slot van zijn redevoering pleitte Chirac voor meer ,,recht en orde' gezien de toenemende criminaliteit in Frankrijk, o a door versterking van de politie en een energieke regeringspolitiek ten aanzien van de justitie

De socialisten waren niet in staat om een dergelijke politiek te voeren Gedeeltelijk ook omdat zij gekoloniseerd werden door een geprivilegieerde klasse van intellectuelen die ver staan van het volksgevoel en daarom medeplichtig of toegevend zijn t a v alle aantasting van autoriteit.

Socialisten publiceren *bijzonderheden over financiering van hun* plannen

Een veel besproken punt in de erkiezingscampagne was de financiering van de hervormingsvoorstellen van links, zoals neergelegd in het gemeenschappelijke regeerprogramma.

Op 14 febr. publiceerde de socialistische partij de begroting van deze ,,eerste stap op weg naar de breuk met het kapitalisme",

De hoofdlijnen van het gemeenschappelijke regeerprogram zijn:

- vermindering van de ongelijkheid. Tien procent van de bevolking heeft 50% van het vermogen in het bezit en **30%** van het inkomen;

- een uitweg vinden uit de crisis door massale aanmoediging van de volksconsumptie:

- op deze wijze een nieuwe groei bereiken bij een inflatie van ongeveer 10%.

De communisten hadden hun visie op de financiering al eerder gepubliceerd (zie volgende aflevering).

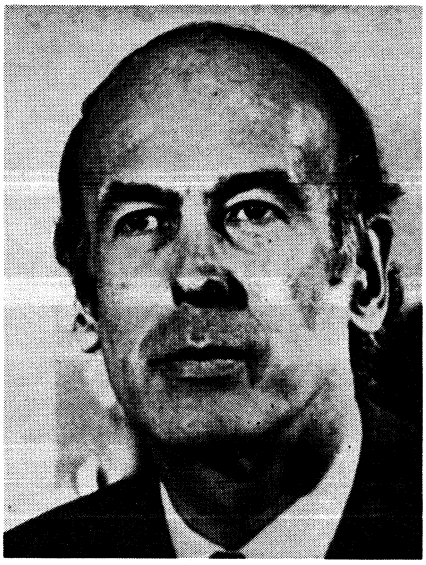
Nieuw bleek de wijze waarop de socialisten de verhoging van het minimumloon (voor 2 mln werknemers) van 1780 frank per maand tot 2400 frank na de linkse overwinning willen financieren

200 frank, eenderde dus van deze loonsverhoging a bijna 30%, gaat niet ten laste van de ondernemingen maar van de staat, via de sociale verzekeringskas Nog maar een paar weken eerder had de socialistische leider Rocard geschreven dat die extra 200 frank die de communisten en vakbonden eisen, honderdduizenden bedrijven het failliet in zouden storten Vandaar deze afwenteling op de staat in het eerste jaar, die 27 mrd kost

De socialistische plannen gaan nog veel verder Tot viermaal het minimumloon (9600 frank per maand) gaan alle salarissen omhoog, zodat het gemiddelde loon al de dag na de linkse zege met 18% stijgt De extra kosten van het program boven de nu geldende begroting zijn dan verder als volgt

Aanstelling van 210 duizend extra ambtenaren, nieuwe collectieve voorzieningen, zoals scholen cn hospitalen, extra hulp dan de landbouw, verhoging van de ouderdoms- en veteranenpensioenen, sociale woningbouw, enz 28,8 mrd frank

Daarbij komt dan nog een extra tekort

President Giscard d'Estaing

van de sociale verzekeringskas van 32,9 mrd, o.a. wegens verhoging van de kinderbijslag met 25%, minimumsteun aan werklozen van 1300 frank per maand, vrijwillige pensionering bij 60 jaar, 18 maanden betaald verlof voor jonge moeders, enz.

De extra opbrengsten werden als volgt begroot: Uit de nieuwe belasting op particulier vermogen en bedrijfskapitaal respectievelijk 4 en 5 mrd. Door betere bestrijding van belastingfraude 4 mrd. Fiscale extra-inkomsten door de economische opleving: 14 mrd. Een nieuwe energiebelasting op olieverbruik voor bedrijven: 6 mrd.

De totale kosten van het plan-in-socialistische-versie bedragen dan voor 1978 72,2 miljard en niet zoals premier Barre heeft beweerd 227 miljard met verdubbeling van de belasting. De extra opbrengsten zijn 30,8 miljard. Het begrotingstekort gaat van 8,9 nu, naar rond 40 miljard. Dit wordt dan relatief even groot als dat in Duitsland of de VS.

Dank zij deze economische injectie groeit de koopkracht met G,4 procent, de consumptie met 5,5, de investeringen met 5, en het nationaal inkomen met 4,9 procent. De regering heeft voorspeld 4,5 procent en de OESO 3,2 procent. In 1977 was de groei 2,6 procent.

Het financieringsplan gold voor de eerste negen maanden na een mogelijk linkse overwinning bij de verkiezingen.

Het ging om de allereerste maatregelen in afwachting van de grote structuurhervormingen.

Zowel van rechtse als van communistische kant werd ernstige kritiek geleverd op de socialistische plannen.

Een korte blik op de cijfers leert dat bij stijging van de koopkracht met 6,4 procent in een periode van negen maanden behalve een vraag-inflatie ook een kosteninflatie dreigt, aldus NRC/H'blad 17/2). Tachtig procent van de Franse lonen liggen onder de 4500 frank per maand. Zeven miljoen krijgen minder dan 2400 per maand. De gemiddelde loonsverhoging komt daardoor veel hoger uit dan de gestelde 18 procent. De prijzen moeten dus sterk stijgen, willen niet zeer veel ondernemingen binnen de kortste keren failliet gaan. De socialisten hebben echter aangekondigd een prijsstop voor vier a tien maanden te willen instellen.

Daarbij komen dan nog de extra-belastingen op het bedrijfskapitaal en de gebruikte energie. Hoe de bedrijven bij geblokkeerde prijzen en verhoogde kosten nok nog 180 000 nieuwe arbeidsplaatsen moeten creeren, zoals het plan voorziet, lijkt een raadsel.

Nadere studie van het socialistische cijferwerk lokte nieuwe kreten van verontwaardiging uit. Want al gauw bleek dat de opbrengsten flink geflatteerd waren op jaarbasis berekend, terwijl de kosten te laag of op halfjaarlijkse basis waren becijferd.

Zo lijkt het onniogelijk dat de nieuwe vermogens- en kapitaalbelasting, die 9 mrd moet opbrengen vóór het eind van het jaar kan zijn aangenomen, uitgevoerd en geïnd. De belastingdienst heeft nog geen idee over wie wat bezit. Fiscale extra inkomsten door de aangezwengelde economische opleving worden op 14 miljard geschat, terwijl de groei maar 0,4 procent hoger ligt dan de nu officieel geraamde, hetgeen ten hoogste twee à drie miljard extra rechtvaardigt. Het nijdigst over de socialistische becijferingen werden de communisten. Zij konden de socialistische begroting goed gebruiken om te bewijzen dat Mitterrand ,,een draai naar rechts" heeft genomen, het gemeenschappelijke program de rug heeft toegekeerd, en op ,,verraderlijke wijze" de ,.crisis en de soberheid" wil prediken, net als Barre".

Want, zo toonden de communisten aan: Er ontbreekt een post voor schadeloosstelling voor de nationalisaties van de negen grootste bedrijfsgroepen en het bank- en kredietwezen, dus wilden de socialisten dat kennelijk niet meer. Een stuk van de verhoging van het minimumloon doet men ,,de kapitalisten cadeau". De verhoging van de kinderbijslag is op 25 procent gesteld in plaats van op 50 procent. De beloofde belastingvrijdom voor de laagste inkomens is ,,vergeten". De vermogens- en kapitaalbelasting is tot de helft teruggebracht.

De communistische leider Marchais herhaalde zijn kritiek op de socialistische begrotingsplannen tijdens een massavergadering van zijn partij die op 16 febr. in Porte de Versailles werd gehouden, als antwoord op de grote gaullistische meeting, enkele dagen eerder.

Marchais zei daar o.a.: ,,De socialisten willen geen werkelijke verandering. Zij willen premier Barre houden De groot-bourgeoisie wedt op de socialisten om haar overheersing voort te zetten."

Volgens Marchais bedroegen de kosten voor de uitvoering van het gemeenschappelijke linkse regeerprogram niet 80 mrd frank, zoals de socialisten hadden gesteld, maar 147 mrd frank. Tevens had hij ernstige kritiek op de socialistische weigering een compromis te sluiten over de actualisering van het linkse program voor de uitslag van de verkiezingen van 19 maart in ruil voor communistische steun in de tweede verkiezingsronde. ,,Het zijn niet wij die de onderhandelingstafel verlieten, die weigeren de rijken te laten betalen en de rechten van de arbeiders te erkennen, die dreigen de reusachtige hoop van miljoenen teleur te stellen." ,,Als ik lieg, Mitterrand, dan is er een eenvoudig middel. Pak de telefoon en wij gaan praten. Op ieder ogenblik, zonder voorwaarden, zonder eisen, zonder een ultimatum."

Marchais herhaalde zijn oproep tot een gesprek tussen de partners van de Volksunie op een massabijeenkomst in Reims op 22 februari. Hij zei dat men nog voor de eerste ronde tot een politiek akkoord moest komen over het programma, de samenstelling van de regering en over de terugtrekking voor de tweede ronde van de kandidaten ten behoeve van elkaars beter geplaatsten.

De socialisten reageerden, bij monde van Mitterrand, echter afwijzend op deze oproep. *(NRC/H'blad,* Le *Monde, Le Figaro, NZZ, FAZ)*

Vertegenwoordigers van de socialistische en communistische partij bijeen in een poging een oplossing te vinden voor de gerezen geschillen. Tweede van links François Mitterrand, uiterst rechts Georges Marchais.

NEDERLAND

HET AFTREDEN VAN MINISTER KRUISINGA VAN DEFENSIE

Zoals gemeld op pag. 165/3 heeft minister Kruisinga van defensie op 4 maart zijn ontslag aangeboden i.v.m een meningsverschil over het produceren en invoeren van de neutronenbom. De minister heeft over zijn ontslagaanvraag het volgende communiqué het licht doen zien:

„Naar aanleiding van het standpunt van het kabinet over de neutronenbom tijdens de behandeling van het NAVO-deel van de begrotingen van de ministeries van buitenlandse zaken en defensie in de Tweede Kamer, heb ik besloten om Hare Majesteit de Koningin ontslag te vragen als minister van defensie.
„Mijn ontslagaanvrage heb ik, met een brief aan de minister-president waarin ik mijn ontslagverzoek toelichtte en verzocht die aan Hare Majesteit de Koningin te willen aanbieden, laten bezorgen in de eerste vergadering van de ministerraad volgend op het debat in de Tweede Kamer.
„De reden van mijn ontslagverzoek is, dat ik het standpunt van het kabinet over de neutronenbom in strijd acht met het beginselprogramma en het verkiezingsprogramma van het CDA, met het door de CDA-fractie ingenomen standpunt en met het standpunt van de kerken, waarmede ik mij als christen-deniocraat verbonden meen te voelen".

De brief aan de minister-president, waarin dr. Kruisinga zijn motieven uiteenzet, heeft de volgende inhoud:

Ik meen er goed aan te doen, gelet op de ernstige meningsverschillen die zijn gerezen in het kabinet omtrent de produktie en introductie van de neutronenbom, u het volgende te berichten.
Het CDA-programma, waarop ik de verkiezingsstrijd ben ingegaan en heb gevoerd, is terzake van de verdere vervolmaking van het wapenarsenaal volstrekt duidelijk. Dit geldt zowel voor het standpunt verwoord in het beginselprogramma als in het verkiezingsprogramma, hetwelk luidt: „Daarbij dienen wij ons er echter ernstig van bewust te zijn dat er een perfectionering van het wapentuig gaande is, die de schepping als zodanig bedreigt. Dit versterkt de noodzaak van een wereldomvattende bezinning over de grens var. toegestaan wapengebruik door overheden".
Het standpunt van de CDA-fractie omtrent dit onderwerp is eveneens zeer precies. Het luidt op de belangrijkste punten als volgt:

a. „De fractie is tot de conclusie gekomen dat de neutronenbom niet aan het wapenarsenaal van de NAVO dient te worden toegevoegd. Nederland zal er zich voor moeten inzetten dat dit standpunt door de NAVO — ook voor het CDA hoeksteen van het Nederlandse veiligheidsbeleid — wordt overgenomen".

b. „De neutronenbom is een nieuw wapen. Mede gezien het karakter ervan Biedt dit een unieke kans een daad te stellen die niet mag worden gemist".
Mijn persoonlijk standpunt terzake was reeds lang voor de verkiezingen. en uiteraard dus ook voor de vorming van dit kabinet aan een ieder bekend. Uiteraard ook aan de medeleden van dit kabinet.
Het was een politiek en een persoonlijk standpunt gerelateerd aan het verkiezingsstandpunt van het CDA, eveneens gerelateerd aan het beginselprogramma CDA.
De voorzitter van de CDA-fractie heeft ter gelegenheid van de regeringsverklaring namens de CDA-fractie gesteld dat het vraagstuk van de neutronenbom een even belangrijk en even principieel vraagstuk is als het vraagstuk van de abortus. Het zij mij vergund hierbij zijn woorden uitgesproken bij de regeringsverklaring hierbij nog eens te herhalen:

„Onze fractie bereidt een diepgaande bezinning op korte termijn op het vraagstuk van de neutronenbom voor. Van de regering mag tenminste hetzelfde worden verlangd. De eventuele nadere voorstellen die de regering zal doen over de defensieuitgaven zullen door ons rnede daaraan worden getoetst. Ik zeg dit mede omdat ik mij zeer goed realiseer dat de motieven voor ons standpunt over de abortuswetgeving bij ons denken over de vraagstukken van oorlog en vrede mede betrokken behoren te worden. Van anderen mag trouwens in omgekeerde zin hetzelfde worden gezegd".

Er is gesteld dat de introductie van de neutronenbom een zaak zou zijn van interne NAVO-consultatie. Zulks is naar mijn stellige overtuiging een onware voorstelling van zaken. Wat werkelijk aan de orde is, is een consultatie van de NAVO-landen afzonderlijk door de president van de USA met betrekking tot hun standpunt terzake van de produktie en introductie van de neutronenbom. Maar ook al zou zulks niet het geval zijn, dient Nederland op dit ogenblik naar mijn visie, gelet op het tijdschema dat thans wordt aangehouden, een éénduidige mening terzake te bepalen.

Alleen en uitsluitend op die wijze zal Nederland met betrekking tot de produktie en introductie van de neutronenbom kunnen beïnvloeden.
Krachtens het beginselprogramma CHU fungeren de kerken als geweten van de partij (artikel 5 beginselprogram CHU). Natuurlijk hebben politici in dit kader hun eigen verantwoordelijkheid. In dit geval heeft de generale synode van de Nederlandse hervormde kerk, het Interkerkelijk vredesberaad namens alle Nederlandse kerken en de bisschoppenconferentie een ondubbelzinnig standpunt ingenomen,*
Te uwer informatie moge ik dit hier in zijn belangrijkste passages nog eens herhalen:

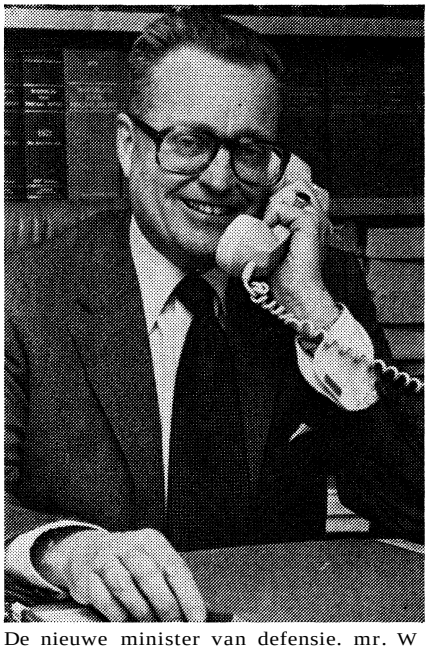
„Wij herinneren u aan de overtuiging van de raad dat met dit nieuwe wapen een nieuwe stap wordt gezet die niet alleen afvoert van de weg naar vrede, maar in hoge mate de vrede en veiligheid in gevaar brengt".
„Invoering van dit nieuwe kernwapen zal in brede lagen van de bevolking gevoelens van machteloosheid doen toenemen ten aanzien van de mogelijkheden om greep te krijgen op de voortdurend zich uitbreidende en verfijnende techniek tot massavernietiging".

„Geruggesteund door verklaringen van alle Nederlandse kerken verzoekt het Interkerkelijk vredesberaad u dringend duidelijk stelling te nemen tegen de produktie en invoering in de Nederlandse krijgsmacht van de neutronenbom".
In het bijzonder acht ik het van belang dat de kerken hebben gesproken in volstrekte eenduidige zin, als in de tekst van het beginselprogramma en het verkiezingsprogramma van het CDA. Tussen het standpunt van de kerken en het standpunt van het CDA bestond derhalve ieder vanuit hun eigen verantwoordelijkheid sprekende. volstrekte eensgezindheid.
Gelet op het feit dat het kabinet heeft gemeend een standpunt te moeten innemen dat zo indrukkelijk afwijkt van:

1. Beginselprogramma CDA;
2. Verkiezingsprogramma CDA;
3. Het door de CDA-fractie ingenomen standpunt;
4. Het standpunt van de kerken, waarmee wij als christen-democraten ons naar mijn visie verbonden moeten voelen, meen ik thans geen vrijheid meer te kunnen vinden deel te blijven uitmaken van dit kabinet en verzoek ik u mijn ontslag bij H. M, de Koningin te willen aanbieden.

Mr. W. Scholten nieuwe minister van defensie

Per Koninklijk Besluit van 7 maart is mr. W. Scholten (CDA/CHU) aangewezen als opvolger van dr. Kruisinga. In de korte tijd tussen het ontslag van dr. Kruisinga en het benoemen van mr. Scholten tot nieuwe minister van defensie is de minister zonder portefeuille, belast met ontwikkelingssamenwerking, drs J. de Koning. opgetreden als waarnemend minister van defensie.

De nieuwe minister van defensie. mr. W Scholten.

* De raad van kerken heeft op 14 febr. het afwijzende standpunt t.a.v. de neutronenbom schriftelijk aan de minister-president doen toekomen. (Red. K H A)

Mr W Scholten was staatssecretaris van financien van 1971-1973 in het kabinet-Biesheuvel. Van 1973-1976 was hij lid van de Tweede Kamer voor de CHU In het laatstgenoemde Jaar werd hij benoemd tot lid van de Raad van State

Mr. Scholten heeft zich bereid verklaard het ministerschap te aanvaarden, nadat op hem een dringend beroep was gedaan door mr. Aantjes, voorzitter van de TK-fractie van het CDA, en dr. Van Leeuwen, voorzitter van de CHU.

Wat de meningsverschillen tussen de CDA-fractie en het kabinet inzake het standpunt over de neutronenbom betreft hebben Aantjes en Scholten elkaar bevestigd dat de eerste loyaliteit van de nieuwe minister die aan het kabinet zal dienen te zijn. Dat neemt niet weg dat van Scholten ten minste begrip wordt verwacht — wat hij kon toezeggen — voor het uit het CDA-programma voortvloeiende fractiestandpunt, namelijk het nu afwijzen van de neutronenbom.

Verklaring premier Van Agt; TK-debat

Minister-president Van Agt heeft op 7 maart in de TK een verklaring afgelegd n.a.v. het aftreden van minister Kruisinga.

De premier stelde o m dat er geen inhoudelijk verschil van mening bestond tussen de afgetreden minister en de rest van het kabinet over de kwestie van de neutronenbom Het ging om een tactisch en procedureel geschil Het einddoel van de regering is hetzelfde als dat van Kruisinga: het voorkomen, dat de neutronenbom wordt ingevoerd Het oordeel van de regering is er een van twijfels, voorzichtigheid en grote bezwaren tegen het nieuwe wapen De regering wil echter de kans niet onbenut laten om, door de vraag of de neutronenbom moet worden ingevoerd in te brengen in de ontwapeningsonderhandelingen met het Warschaupact, tegenconcessies te verkrijgen in de vorm van een terugdringen van andere vormen van nucleaire hewapening

Premier Van Agt had in zijn verklaring kritiek op het gedrag van minister Kruisinga bij zijn ontslagneming en op enkele punten in diens ontslagbrief De minister-president sprak geen woord van dank uit voor de bewezen diensten

De ontslagbrief liet de premier uitdrukkelijk voor rekening van de schrijver Hij bestreed Kruisinga's bewering dat er ernstige meningsverschillen in het kabinet waren gerezen over de produktie en introductie van de neutronenbom en wees erop dat de brief niet vermeldt dat het kabinet in strijd met het regeerakkoord zou hebben gehandeld

Het gememoreerde persoonlijke standpunt over de neutronenbom van de ex-minister noemde Van Agt niet ter zake dienend en ook wees hij erop dat Kruisinga bij zijn toetreding tot het kabinet geen-voor: behoud maakte inzake de toen al aanhangige kwestie van de neutronengranaat Ook wees de minister-president erop dat minister Van der Klaauw op 28 febr een verklaring naniens het kabinet aflegde, dus ook namens de minister van Defensie, die aan de opstelling daarvan trouwens had meegewerkt

Het ontbreken van een dankwoord aan dr Kruisinga in de verklaring van de premier kwam deze op kritiek vanuit de TK te staan.

Volgens oppositieleider Den Uyl is „nog nooit iemand zó als oud vuil aan de kant gezet als vandaag de heer Kruisinga door de minister-president", een manier die hu als „onwaardig en stuitend" omschreef

„Zo neem je geen afscheid van een teamgenoot'. luidde de kritiek van CDA-fractieleider Aantjes „Ik betreur dat de heer Kruisinga het stukje warmte van de regering waarop nij recht had, in deze verklaring niet heeft gekregen Wij zien niet voorbij aan de elementen van persoonlijke tragiek als we constateren dat dit aftreden kennelijk onvermijdelijk is

Ook wie het niet met tie heer Kruisinga eens was, moet erkennen dat hij de Chu-fractie een sterker politiek gezicht gaf en dat hij een politieke rol van betekenis vervulde", aldus Aantjes

Door toedoen van de linkse oppositiepartijen PvdA, 3'66, PPR, PSP en CPN ging het debat meer over de neutronenbom dan over het aftreden van dr Kruisinga De fractievoorzitters van deze partijen. Den Uyl, Terlouw, mevr Beckcrs, Van der Spek en Bakker bleven tiidens het debat volhouden, tegen de verdediging van de minister-president in, dat er wel degelijk sprake nou zijn van een zakelijk politiek meningsverschil tussen Kruisinga en de rest van het kabinet rond de neutronenbom, dat niet met een procedure-geschil verhuld kan worden

Den Uyl benadrukte ook dat het kabinetsstandpunt niet te verenigen is met het afwijzende standpunt dat de CDA-Kamerfractie op 3 februari tegenover de neutronengranaat innam Met het kabinetsstandpunt wordt volgens Den Uyl in feite de weg vrijgemaakt voor aanvaarding van de neutronenbom, als het ontwapeningsoverleg niet tot de gewenste concessies leidt

Premier Van Agt betoogde echter het tegendeel en verzekerde de Kamer opnieuw dat de doelstelling van de regering ook is om introductie van de bom te voorkomen Zou het overleg niet tot de gewenste vermindering van de nucleaire bewapeningsspiraal leiden omdat de Sowjet-Unie geen reele concessies wenst te doen, dan treedt een nieuwe situatie in waarbij de regering opnieuw overleg voert met de Kamer zonder dat er enige binding wondt aangegaan De Kamer kan in die onverhoopte en „jammerlijke" situatie nog geheel vrij beslissen, aldus Van Agt

De fractieleiders Rietkerk (VVD) en Aantjes (CDA) spraken als coalitiepartners vertrouwen uit in de nieuwe minister van Defensie, mr Scholten Ze onderschreven de mededeling van de premier, dat door het aftreden van Kruisinga geen wijziging is gebracht in de grondslag en politieke samenstelling van het kabinet

Premier Van Agt reageerde niet op het verwijt van mr Aantjes, dat het kabinet een „ernstige fout" heeft gemaakt, door dr Kruisinga toe te staan in de Kamer na de verklaring van minister Van der Klaauw namens het kabinet, zijn persoonlijk standpunt over de neutronenbom uiteen te zetten

In tweede termijn zei de minister-president over de verwijten van kilheid in zijn beoordeling van Kruisinga's gedrag nog dat het kabinet uiteraard betreurt dat een minister al na zo'n korte tijd en „om een reden van niet geringe aard" ontslag moest vragen

„De heer Kruisinga heeft zijn persoonlijke opvatting over de neutronenbom niet ingepast, niet gemeend te kunnen inpassen, in de beraadslagingen en de besluitvorming van het kabinet Het kabinet blijft niets anders dan zijn besluit te respecteren", aldus mr. Van Agt.

TK aanvaardt motie tegen neutronenbom

Aan het slot van het debat heeft de TK zich alsnog uitgesproken tegen invoering van de neutronenbom. Zeer tegen de zin van minister-president Van Agt werlrte een meerderheid van de CDA-Eractie mee om een motie van D'66-fractievoorzitter Terlouw te aanvaarden, waarin al- het oordeel van de TK werd uitgesproken, dat de produktie van het neutronenwapen ongewenst is.

Ook werd de regering in de motie uitgenodigd dit standpunt van de Nederlandse Kamer aan de Verenigde Staten en de andere NAVO-bondgenoten over te brengen. Mr. Van Agt toonde zich tot dat laatste bereid; hij noemde het vanzelfsprekend dat de regering de mening van het parlement. ook al zou geen formele uitspraak worden gedaan, aan de bondgenoten bekendmaakt.

De minister-president verzette zich echter in het uitvoerige debat consequent tegen de kritiek van de oppositie dat de regering nu invoering van het nieuwe wapen zou moeten afwijzen.

Net als dr. Kruisinga bepleitten de fracties van de PvdA, D'66, PPR, CPN en PSP opnieuw die afwijzing, zoals ook een week eerder in het debat met de minister van buitenlandse zaken was gebeurd.

Ook de fractievoorzitter van het CDA, mr. W. Aantjes, had liever een afwijzende houding van de regering gezien, zoals zijn fractie al begin febr. had gevraagd. Maar Aantjes erkende uitdrukkelijk de eigen verantwoordelijkheid van de regering.

Aantjes steunde om die reden met zijn fractie niet een door PvdA-fractieleider Den Uyl ingediende motie, waarin de regering wordt gevraagd in de consultaties met de NAVO-partners de produktie en introductie van het neutronenwapen af te wijzen. Die motie werd verworpen en kreeg alleen de steun van de PvdA, D'66, PPR, CPN en PSP.

De meerderheid van de CDA-fractie hechtte er sterk aan dat wel een duidelijke opvatting van de Kamer zou worden uitgesproken, nadat een week tevoren de moties van het CDA (motie-De Boer) en van de PvdA (motie-Stemerdink) waren verworpen.

De motie-Terlouw werd daarom nu met de steun van D'66, PvdA, de CDA-meerderheid, PPR, CPN en PSP aangenomen. De VVD-fractie stemde tegen, evenals de SGP, GPV en BP en tien CDA'ers: Wisselink, Van Leyenhorst, Van der Muiden, Van der Sanden, Bremen, Van den Broek, Schakel, Van Dam, Hennekam en Tolman. (NRC/H'blad, De Volkskrant, Nederiandse Staatscourant)

(Vor. ber. pag. 164/3 e.v.)

DEMONSTRATIE **TEGEN** NEUTRONENBOM. HANDTEKENINGENACTIE

Meer dan 50.000 mensen hebben op 19 maart in Amsterdam deelgenomen aan een internationale demonstratie en manifestatie tegen de invoering en produktie van de neutronenbom. De actie was georganiseerd door de Nederlandse initiatiefgroep „Stop de neutronenbom".

Aan de betoging was op 18 maart

een internationaal forum voorafgegaan, waaraan door 1500 vertegenwoordigers uit West- en Oost-Europa en een achttal internationale organisaties werd deelgenomen. Onder de aanwezigen waren de Amerikaan Daniel Ellsberg, de onthuller van de Pentagon-papers, de Russische kosmonaut Oleg Makarow en de Nederlandse prof. dr. J. Verkuyl, hoogleraar theologie aan de Vrije Universiteit.
Vele leden van de buitenlandse delegaties liepen mee in de demonstratie naar de Jaap Edenhal waar een meeting werd gehouden, die wegens ruimtegebrek maar door een deel van de betogers kon worden bijgewoond.
Op de meeting spraken vertegenwoordigers uit de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie, Engeland, de DDR, Griekenland, Italië en Nederland. Demonstratie en forum betekende een voorlopig hoogtepunt van de grootste anti-bewapeningsbeweging in Nederland sinds de oorlog, die inmiddels al bijna 1,2 miljoen handtekeningen tegen de N-bom heeft opgeleverd.

In het Amsterdamse RAI-Congres-centrum werd op 18 niaart het internationale forum over. de neutronenbom gehouden, waar in plenaire en sectievergaderingen over vier kanten van het kernwapen werd gediscussieerd: de fysische en medische aspecten. de morele aspecten, de internationale politieke en militair-strategische kwesties en de actievormen tenen de neutronenbom.
Het forum, dat werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de CPN, PPR, PSP en het CDA, ontving een brief van oud-CDA-minister van Defensie Roelof Kruisinga. die zijn bijval betuigde en de hoop uitsprak dat het forum in brede kring zal leiden tot verwerping van de neutronengranaat,
,,Wie de zonde doet, is een slaaf der zonde", zo verklaarde VU-hoogleraar Verkuyl, die van mening was dat het neutronenwapen op zedelijke en ethische gronden afgewezen moet worden. ,,Ik weet ook wel dat de kerken boter op het hoofd hebben vanwege hun lange zwijgen". aldus professor Verkuyl, die het verheugend noemde dat de kerken in deze kwestie van zich hebben laten horen.
De kerken hebben een belangrijk aandeel geleverd in de actie tegen de neutronenbom. In de ochtend van 19 maart werd in veel Amsterdamse kerken opgeroepen tot deelname aan de demonstratie.
,,De actie Stop de neutronenbom heeft slechts zin", zo zei Verkuyl op het forum, ,als ze de ouverture vormt van een internationale actie tegen alle massavernietigingsmethoden en de bewapeningswedloop als geheel". De actie moet leiden tot ,.een keerpunt '78", aldus de VU-hoogleraar.
Daniel Ellsberg. die een belangrijke rol gespeeld heeft in de Ainerikaanse beweging tegen de Vietnam-oorlog, vertelde het forum dat zijn land verschillende malen op het punt heeft gestaan atoomwapens te gebruiken, onder andere in Vietnam. Men zou daarvoor alleen teruggeschrokken zijn van ege de omvang van de radioactiviteit die zo'n ontploffing over de narde zou verspreiden. Dit ,,euvel" wordt rnet de N-bom verminderd. ..De N-boni is geen bom om mee te dreigen, het is een bom om te gebruiken", zo zei Ellsberg, die sprak namens Mobilisation for Survival, een organisatie die de hele Ainerikaanse vredesbeweging overkoepelt.
,,De boni heeft als tactisch wapen geen waarde. omdat de Sowjet-Unie met atoomwapens zal antwoorden. Dit wapen biedt West-Europa geen enkel militair voordeel, behalve dan massale zelfmoord. Het is een wapen dat gehruikt kan worden tegen landen die zelf geen atoomwapens hebben. bovendien biedt het de mogelijkheid verzet in bepaalde landen tegen de bestaande orde neer te slaan", aldus Ellsberg. die er net als de Indiër Chandra, voorzitter van de Wereld Vredesraad, op wees dat de N-bom niet alleen voor Europa een bedreiging is. Chandra meende dat het ook een repressiemiddel tegenover de Derde Wereld kan worden.
Ellsberg sprak tevens over het verzet in de Verenigde Staten tegen de neutronenbom en ontvouwde de plannen voor grote demonstraties tijdens de bijeenkomst van de NAVO-raad en de speciale ontwaperiingsbijeenkomst van de Verenigde Naties, die in mei wordt gehouden.
Eén van de militaire deskundigen op het internationale forum, de oud-inajoor en PvdA-senator Uyen, waarschuwde voor de stimulerende werking die de invoering van de N-bom zal hebben op de kwalitatieve bewapeningswedloop, ,,zeker als er tegelijkertijd door de NAVO andere geavanceerde wapens ontwikkeld worden."
Het forum riep de regeringen op zich ernstig rekenschap te geven van de protestbeweging die zich in vele landen ontwikkelt en ,,ondubbelzinnig" af te zien van de produktie van het wapen (De Volkskrant)

BUITENLANDSE HANDEL VAN NEDERLAND IN 1977

Op 28 febr. heeft het ministerie van economische zaken cijfers gepubliceerd over de buitenlandse handel van Nederland in het jaar 1977. Deze cijfers zijn de volgende:

In 1977 werd ingevoerd voor f 111,9 mrd (in 1976 f 104,2 mrd) en uitgevoerd voor f 107,2 mrd (in 1976 f 106,0 mrd)
Het invoersaldo bedroeg derhalve in 1977 f 4,7 mrd nadat er in 1976 een uitvoersaldo was van f 1,8 mrd
Na correctie boor registratieverschillen is de invoerwaarde in 1977 ten opzichte van 1976 met 7% gestegen en de uitvoerwaarde met 2% De prijsstijging bedroeg zowel bij de in- als bij de uitvoer 3%
Waardevermeerderingen van de invoer in 1977 ten opzichte van 1976 kwamen voor bij machines, auto's, cacao, koffie, ruwe aardolie, hout, veevoeder, meubelen, vetten en optische meet- en precisie-instrumenten De waarde van de invoer van granen en ijzer en staal liep terug
De waarde van de uitvoer nam toe bij aardgas, machines, auto's, aluminium, vlees en diamant
Waardedalingen van de uitvoer treft men aan bij schepen, granen, organische chemische produkteti, ijzer en staal, groenten en zuivelprodukten (Ministerie van economische zaken)

MIDDEN-OOSTEN

PERZIË

HOVEIDA ALS PREMIER VERVANGEN DOOR AMOUZEGAR

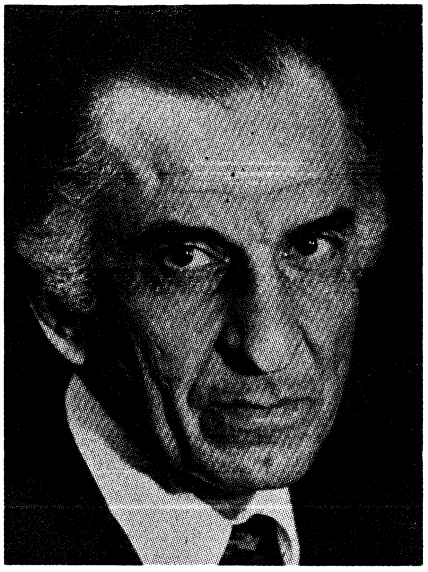
Op 6 aug. 1977 aanvaardde de sjah het op zijn instigatie ingediende ontslag van premier Amir Abbas Hoveida (57), die dit ambt sinds 1965 had vervuld.
In het voorafgaande jaar had de premier nog tweemaal wijzigingen in zijn kabinet aangebracht.

Hoveida deelde op 4 nov 1976 mee dat hij overeenkomstig instructies van de sjah om zijn kabinet te stroomlijnen de volgende portefeuilles aan andere ministers had toegewezen
Binnenlandse zaken - Amir Qassem Moini (voorheen arbeid), arbeid - Manouchehr Azmoun, justitie - Gholamreza Kiyanpour (voorheen voorlichting en toerisme), voorlichting en toerisme - Karim Pasha Bahadori (nieuw): onderwijs - Manuchehr Ganji (nieuw), wegen - Ibrahim Farahbakhshan (nieu)
Het ministerie van landhervorming en cooperaties, voorheen beheerd door Reza Jedaghiani, werd samengevoegd met het ministerie van landbouw
Het kabinet verlieten o a Jamshid Amouzegar (binnenlandse zaken), die tot secretaris-generaal van de regeringspartij Rastakhiz was benoemd i p v Hoveida, en Ahmad Hushang Sharifi, (onderwijs), die rector van de universiteit van Teheran werd

Op 26 febr 1977 werd de minister van energie, Iraj Vahidi, wegens tekortkomingen bij de energievoorziening (herhaaldelijk viel de elektriciteit uit) vervangen door Parviz Hekmat Ook de minister van wetenschap en hoger onderwijs, Abdol Hossain Samij vertrok, nadat hij er niet in geslaagd was aan de studentenonrust een eind te maken, en in zijn plaats werd Ghassem Motamedi benoemd.

Tot Hoveida's opvolger werd nog op 6 aug. '77 benoemd Jamshid Amouzegar (54), de secretaris-generaal van de regeringspartij Rastakhiz, die sinds 1958 diverse ministersposten had bekleed (o.a. binnenlandse zaken) en vooral bekend werd als Perzië's vertegenwoordiger bij de OPEC-onderhandelingen.
De volgende dag stelde Amouzegar zijn kabinet van 23 leden voor, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Premier - Jamshid Amouzegar, buitenlandse zaken - Abbas Ali Khalatbari, oorlog - Generaal Reza Azimi binnenlandse zaken - Assadollah Nasr Esfahani'; financien en economische zaken - Houshang Ansari, voorlichting en toerisme - Dariush Homayoun'. onderwijs - Manuchehr Ganji industrie en mijnbouw - Mohammed Reza Amir', landbouw en plattelandsontwikkeling - Ahmcd Ali Ahmedi'; PTT - Karim Motamedi; handel - Kazem Khocrowshahi' huisvesting eri stadsontwikkeling - Feiruz Towfiq', we-

Premier Jamshid Amouzegar

gen en transport - Morteza Salehi', kunst en cultuur - Mehrdad Pahlbod; justitie - Gholamreza Kiyanpour, arbeid en sociale zaken - Amir Qassem Moini (voorheen binnenlandse zaken); gezondheid en welzijn - Chojaeddin Sheikhol Eslamzadeh, energie - Taqi Tavakolo'
Staatsministers. economische zaken - Safi Asfia (voorheen vioe-premier), directeur van plan en begroting - Mohammed Yeganeh'; betrekkingen premier - parlement - Mahmoud Kashefi', zaken uitvoerende macht - Manuchehr Agah', vrouwenaangelegenheden - mevr Mahnaz Afkhami (' = nieuw)

Mohammed Bahari (57) werd de nieuwe secretaris-generaal van de Rastakhiz als opvolger van Amouzegar, die dit ambt sinds oktober 1976 had vervuld

In een radiotoespraak op 7 aug. ging de sjah in op de economische problemen. „Als wij streven naar een groeitempo van 20% en geconfronteerd worden met een inflatie van 25%, dan kan dit geen groei worden genoemd. Wij moeten naar een redelijk groeitempo terugkeren, dat wij aankunnen". Om het bestaande tekort te overwinnen „zullen wij het leger opdragen met al zijn krachten de nodige bijstand te verlenen". Onder de premier zou een commissie worden ingesteld om projecten te coördineren.
In commentaren werd erop gewezen dat de produktie in industrie en landbouw de voorgaande maanden was verstoord door onderbrekingen in de ellektriciteitsvoorziening, die werden toegeschreven aan „overplanning", te groot enthousiasme en een gebrek aan vakkennis.

Regeringsverklaring

Op 18 aug. legde premier Amouzegar in het parlement zijn regeringsverklaring af. Daarin formuleerde hij de beginselen van de economische politiek als volgt:

1) Opheffing van de bestaande knelpunten om de weg te effenen voor een evenwichtige economische en sociale groei en om de staatsinvesteringen in infrastructurele sectoren te concentreren incl het waarborgen van de water- en stroomvoorziening, van de verkeers- en communicatie-installaties en van de onderwijs- en gezondheidsinstelingen

2) He? scheppen van de voorwaarden voor de uitbreiding van de produktiecapaciteiten, in het bijzonder in de particuliere sector, om een verstandige en aangepaste economische groei te bereiken, waarbij door de correcte planning en permanente controle de vereiste harmonie en evenwichtigheid tussen de groeipercentages van de diverse sectoren moet worden verwezenlijkt.

3) Het voeren van een fundamentele campagne tegen de inflatie, door het organiseren en treffen van passende economische, fiscale en monetaire maatregelen, om een algemeen evenwicht tussen vraag en aanbod tot stand te brengen

4) Aanmoediging van de activiteiten van de particuliere sector en bevordering van een gezonde concurrentie, voorkoming van monopolies op economisch terrein en herziening van het prijsbeleid in het licht van het huidige prijspeil in de ontwikkelde landen terwille van een vergroting van opbrengst en produktiviteit.

5) Beperking van het relatieve vertrouwen in de inkomsten uit de olie-export door een opvoeren van de groeipercentages in andere produktiesectoren en door het creëren van alternatieve financiële en deviezenbronnen. (...) Gezien het feit dat wij bij het begin van de volgende eeuw voor het probleem van de uitputting van de bekende aardoliereserves staan, is het nodig zowel te zorgen voor een snelle vergroting van de niet-olie-export, als ook door opvoering van de nationale produktie en optrekking van het nationale inkomenspeil — wat natuurlijk moet worden gekoppeld aan een verhoging van de belastingen — het land ervan te vrijwaren dat het van de olie-inkomsten afhankelijk is.

6) Het met voorrang zorgen voor de landbouwsector en het scheppen van voorwaarden voor een passende groei van deze sector op alle niveaus en in alle produktie-eenheden door het bevorderen van ondernemingen van particuliere kapitaalverschaffers in deze sector en door ondersteuning van de vergroting van de produktie en de beperking van verkwisting. (...)

7) Het bereiken van het vereiste werkgelegenheidspeil en van het gewenste tempo bij de industriële expansie, het benutten van ongebruikte produktiecapaciteit, die in bepaalde gevallen reeds 50% bedraagt, het opheffen van knelpunten en de verdere exploitatie van de mijnen van het land en de toepassing van passende maatregelen en politieke procedures tot oplossing van problemen, en het creëren van de noodzakelijke mogelijkheden om de particuleire sector aan te sporen tot het doen van grotere investeringen in de industrie en de mijnbouw (...). De regering zal niet alleen investeringen aanmoedigen in de middelgrote en grote industrie, maar zij zal ook bijzondere aandacht wijden aan de uitbreiding van de kleine industrie en het handwerk (ambacht).

8) Het juiste gebruik van de oliereserves en de verwerking ervan — voor zover mogelijk — tot petro-chemische produkten, de ontwikkeling van alternatieve energiereserves i p v aardolie, incl kernenergie en aardgas De toepassing van aardgas, om de pioduktie van olie te steunen, gas komt bovendien uitgebreider voor industrieel gebruik en voor de opwekking van elektriciteit in aanmerking

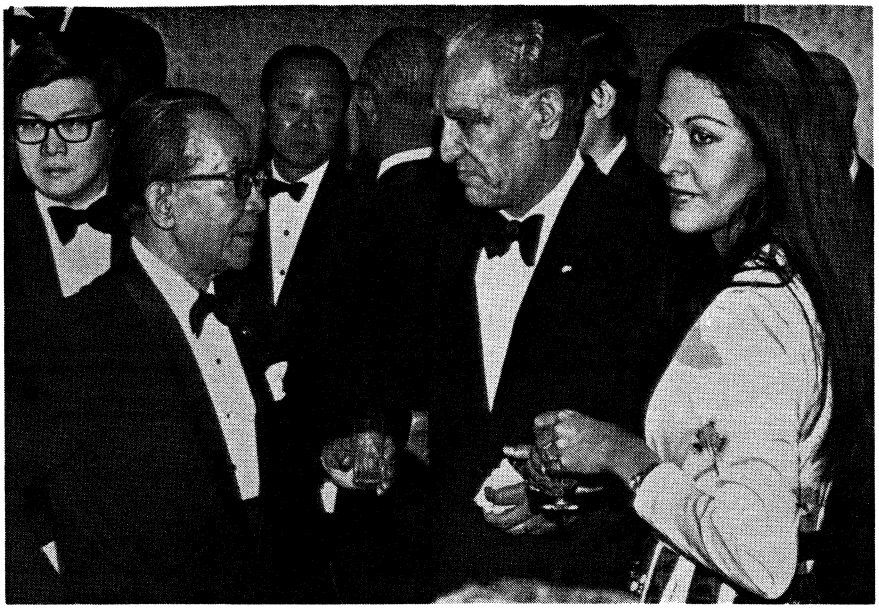
9) De schepping en instandhouding van verkeersvoorzieningen zoals wegen, spoorwegen, havens of luchthavens, ter uitbreiding van het verkeersnet van het land De huidige opvatting is dat de uit te voeren werken — in het bijzonder bij het land- en zeetransport en het laden en lossen van vrachten in havens en op vliegvelden — voor zover mogelijk aan de particuliere sector moeten worden overgelaten en dat de regering zich moet beperken tot de planning en uitvoering van een allesomvattende politiek en tot het verzekeren van de noodzakelijke coordinatie tussen de diverse activiteiten in de transportsector In dit verband zal de regering bijzondere aandacht schenken aan de uitbreiding van het net van secundaire- en landwegen

10) Het bevorderen door meer faciliteiten van het sparen en het scheppen van betere mogelijkheden voor investeringen door burgers in het land en ook de goedkeuring van deelname van buitenlandse investeringen op gebieden waar dit tot een overdracht van moderne technologie en een beter economisch bestuur in het land zal leiden dan wel de toegang van ons land tot de internationale markten zal bevorderen

11) De juiste toepassing van het beginsel betreffende het deelhebben van de arbeiders aan de nettowinst van hun bedrijven en van het beginsel i.~de eigendomsvergroting in produktiebedrijven zal de richtlijn van de regering zijn om een rechtvaardige verdeling van helt inkomen te bewerkstelligen en gelijkertijd de voorwaarden te scheppen voor een verhoging van de produktiviteit van de arbeiders en om nieuwe financiële middelen voor de industriële ontwikkeling van het land te mobiliseren. Hier moet erop worden gewezen dat er een direct verband moet bestaan tussen de lonen en de arbeidsproduktiviteit ..."

Vervanging Ansari

Op 30 nov. werd Houshang Ansari na 8 jaar als minister van financiën en economische zaken vervangen door Mohammed Yeganeh, de directeur van plan en begroting. Deze post werd overgenomen door staatsminister Manuchehr Agah. Ansari werd president-directeur van de National Iranian Oil Company (NIOC) als opvolger van de vijf dagen eerder overleden Manuchehr Eghbal, die deze functie sinds 1963 had vervuld.
Volgens The *Financial* Times (1-12) had Ansari een snelle economische groei bepleit op basis van de toegenomen olierevenuen en was hij zo

De vroegere president-directeur van de NIOC, M Eghbal (2de v r), in gesprek met de voormalige Japanse premier Takeo Miki tijdens een receptie t.g.v het wereldoliecongres in Tokio

in conflict geraakt met premier Amouzegar, die een geleidelijke aanpak voorstond om een verdere ,,massale verspilling van fondsen" te voorkomen.

Amouzegar ook partijsecretaris

Tijdens een buitengewoon congres van de Rastakhiz werd premier Amouzegar op 4 jan. tot secretarisgeneraal van de partij gekozen als opvolger van Mohammed Bahari, die dit ambt in aug. '77 van Amouzegar had overgenomen bij diens benoeming tot premier. Het congres aanvaardde voorts een resolutie waarin steun betuigd werd aan de sjah, de monarchie en de constitutie alsmede aan de politiek van ,,nationale onafhankelijkheid", die een ,,historische noodzaak" werd genoemd.

GEWELDDADIGE INCIDENTEN. ACHTERGRONDEN. REGERINGSMAATREGELEN

Op 9 jan. kwamen in het religieuze bolwerk Qom volgens officiële gegevens 6 personen om het leven en raakten 13 personen gewond, toen de politie het vuur opende op betogers die een politiebureau aanvielen. Volgens een comité ter verdediging van de mensenrechten vielen er echter 76 doden en 300 gewonden, en volgens een communiqué van de Bevrijdingsbeweging van Iran d.d. 11 jan waren er meer dan 100 doden en ca. 500 gewonden, Ook werden ramen van winkels en banken ingeslagen

Volgens de officiële lezing waren de betogers ,.religieuze fanatici". die protesteerden tegen de afschaffing van de sluier voor de vrouw en tegen de verdeling van land onder boeren, maar volgens dissidente bronnen verlangden de betogers de terugkeer uit ballingschap (Irak) van de sjiïtische leider Ayatullah Khomeini, die in 1964 verbannen werd, n.a.v. een recent kranteartikel waarin kritiek op deze leider werd geuit.

Kooplieden van de Grote Bazar van Teheran staakten op 19 jan. uit protest tegen het politie-optreden in Qom, terwijl eerder melding was gemaakt van manifestaties tegen het regime in de steden Meshed, Ispahan, Kerman, Shiraz en Ahwez.

De meest prominente sjïitische leider in Perzië, Ayatullah Shariatmadhari (76), schaarde zich volgens The *Financial* Times (20-1) in het openbaar achter de eis van de dissidenten inzake een constitutioneel bewind. Hij wees erop dat de regering de geestelijkheid constant ,,reactionair" noemde en hij wilde die kwalificatie gaarne aanvaarden als die inhield dat de geestelijkheid een terugkeer tot de constitutie uit het begin van de 20ste eeuw wenste. Hij ontkende dat de geestelijkheid tegen afschaffing van de sluier was, maar hij meende wel dat de regering de islamitische maatregel van de landhervorming had misbruikt door land te geven aan wie dat wenste.

Op 18 febr. braken in de hoofdstad van de provincie Azerbeidsjan, Tabriz, onlusten uit, die hun aanleiding vonden in een herdenking van de doden uit Qom overeenkomstig het religieuze gebruik om 40 dagen na de sterfdatum nieuwe rouwbijeenkomsten te beleggen. Volgens de officiële lezing vergden die door ,,islamitische marxisten" geleide ongeregeldheden 9 doden en 125 gewonden.

Het scheen dat demonstranten in Tabriz regeringskantoren hadden aangevallen, nadat de betrokken ambtenaren geweigerd hadden de deuren te sluiten. Volgens de streng gecontroleerde pers in Teheran zouden opstandige menigten 134 branden hebben gesticht en 6 politievoertuigen hebben vernield.

De acties richtten zich vooral tegen banken, bioscopen, hotels, winkels met luxe artikelen en het Technologisch Instituut. De politie zou zich eerst uit de binnenstad hebben teruggetrokken, maar zou later met steun van het leger zijn teruggekeerd. Volgens een communiqué van de Bevrijdingsbeweging van Iran te Parijs d.d. 19 febr, zou het leger het vuur op de menigte hebben geopend met als gevolg ,,honderden doden en duizenden gewonden".

Ook op 19 febr. duurden de onlusten in Tabriz voort, terwyl in Qom demonstraties plaatsvonden die gepaard gingen met gewelddadige acties. Daarna nam de onrust geleidelijk af,

Op 21 febr. werd gemeld dat in Tabriz 250 arrrestaties waren verricht. Hoewel was bericht dat de onlusten volgden op een stakingsoproep van de religieuze leider Shariatmadhari, bleef de regering de schuld toeschrijven aan ,,islamitische marxisten" en communisten.

Op 23 febr. meldde het dagblad Ettelaut te Teheran dat inmiddels 650 personen waren gearresteerd, o.w. de leiders van de groepen oproerkraaiers.

Per decreet van de sjah werd volgens DPA (27-2) de bestraffing gelast van de ambtenaren, die tijdens de onlusten ,,hun plicht verzuimd hebben". Op 28 febr. werden drie hoge politie-officieren ontslagen of overgeplaatst, o.w. de chef van de inlichtingendienst.

Op 2 maart benoemde de sjah de voormalige chef van de keizerlijke garde, Jaffar Chaffaqat, tot gouverneur van de provindie Azerbeidsjan, terwijl ook voor vier andere provincies nieuwe gouverneurs werden aangesteld.

Door het overlijden van gewonden kwam het officiële dodental van de onlusten in Tabriz per 4 maart op 12. Maar de Parijse advocaat Nuri Albala (pag. 669/1-1975), die in opdracht van drie internationale juristenorganisaties van 24 febr. tot 4 maart in Perzië verbleef, bevestigde dat die onlusten meer dan 100 doden hadden gevergd.

*Verbreking handels-*betrekkingen met DDR en diplomatieke betrekkingen met Cuba

Op 27 febr, trokken ca. 15 Perzische studenten vanuit West-Berlijn met een dagvergunning naar de DDR waar zij de Perzische ambassade in Oost-Berlijn bezetten uit protest tegen het sjah-bewind en het politieoptreden in Tabriz. Zij hielden vier diplomaten, o.w. de ambassadeur, anderhalf uur in hun macht, waa - op de Volkspolitie ingreep en de bezetters naar buiten sleepte. Deze werden vervolgens veroordeeld en naar West-Berlijn uitgewezen.

Uit protest tegen deze gang van zaken riep Perzië op 3 maart zijn ambassadeur uit Oost-Berlijn terug, waardoor de diplomatieke vertegenwoordiging voortaan werd behartigd door een zaakgelastigde. Op 5 maart liet Perzië weten dat het alle handelsbetrekkingen en economische samenwerking met de DDR staakte, omdat dit land door zijn optreden een overval op de Perzische ambassade in Oost-Berlijn aanmoedigde.

Eerder, op 8 april 1976, had Perzië de diplomatieke betrekkingen met Cuba verbroken wegens ,,inmenging in Perzië's binnenlandse aangelegenheden" door de Cubaanse leider Fidel Castro. Deze had tijdens het congres van de CPSU in Moskou (febr.–maart) besprekingen gevoerd met Iraj Eskandari, de verbannen eerste secretaris van de communistische Toedeh-partij, die de steun van de Cubaanse communistische partij kreeg toegezegd.

Voorafgaande ontwikkelingen

Aanleiding tot de recente vechtpartijen vormt enerzijds een serie incidenten in de afgelopen jaren. Daartoe behoort de kalenderwisseling van maart 1976, de berechting van de religieuze ,,Hadafi-groep" in april 1977, en het plotselinge overlijden van de populaire theoloog Sjariati in juni 1977. Anderzijds was er een verslapping van de officiële waakzaamheid sinds de sjah, begin vorig jaar even geïntimideerd door Carters ambtsaanvaarding en een Amnesty International-campagne, besloot tot een periode van ,,vrije dialoog", aldus *NRC/H'blad* (14-3).

Als gevolg van de iets minder strenge controle op het gebied van de meningsuiting verschenen volgens *NZZ* (24-2) talrijke manifesten en verklaringen zoals vroeger nooit in het licht van de openbaarheid kwamen. Als voorbeelden werden genoemd:

Begin 1977. een open brief van de dichter Ali Ashgar Djavadi, een 230 pagina's lang zondenregister van het regime; de auteur overkwam niets, zijn open brief circuleerde ondershands.

Juni 1977 Drie politici, Karim Sanjabi, Shahpur Bakhtiar en Darius F'oruhar (geestverwanten van oud-premier Mossadegh) richtten een open brief aan de sjah, waarin zij het keizerlijke despotisme aan de kaak stellen en de volgende eisen formuleren het einde van de ,,dictatuur", ,,herstel van de rechten van het volk, opheffing van de staatspartij, persvrijheid en vrijheid van vergadering, terugkeer van de ballingen, een regering die voortkomt uit een vrij gekozen parlementaire meerderheid" Er volgen soortgelijke manifesten.

Juni 1977 De sinds 1969 verboden vereniging van Perzische schrijvers eist opheffing van ,,alle censuur", omdat die voor de culturele decadentie van het land verantwoordelijk zou zijn

Juli 1977: De juristen sluiten zich bij deze eisen aan en vormen een juristenorganisatie, 64 van de bekendste advocaten van Teheran eisen de onafhankelijkheid van de rechtbanken en de opheffing van de speciale militaire gerechtshoven Een voormalige aanhanger van Mossadegh, Bazaghan, houdt in een moskee te Teheran een rede, waarin zowel Mossadegh als de geestelijke leider Ayatullah Khomeini werden geprezen

Oktober 1977. In het kader van de culturele manifestaties van het Westduitse Goethe-instituut te Teheran worden redevoeringen voor en demonstraties tegen de censuur en voor de vrijheid gehouden

Maar ook in okt. 1977 wordt de repressie hervat, aldus de *NZZ*. Op 7 okt. opende de politie het vuur op studenten, die in Ray, een voorstad van Teheran, ,,Weg met de sjah" hadden geroepen.
Tijdens het 12de bezoek van de sjah aan Washington braken daar op 15 nov. bloedige gevechten uit tussen voor- en tegenstanders van diens bewind, waarbij 124 gewonden vielen.

Op 16 nov. richtten ca. 500 studenten vernielingen aan in de universiteit van Teheran. Er volgen verdere manifestaties van de oppositie in Teheran en elders in Perzië (Nowchahr en Cazvin) en talrijke arrestaties werden verricht. Op 28 nov. werd in een officieel communiqué de arrestatie van 44 personen toegegeven, maar volgens waarnemers zou het om minstens 250 personen gaan.

AFP (7-12) meldde dat de meeste van 21 universiteiten in Perzië inmiddels waren gesloten of door de studenten werden geboycot, als gevolg van acties van studentengroepen, die officieel werden aangeduid als ,,in dienst van het buitenland staande geïsoleerde agitators".

Demonstranten verbranden een afbeelding van de sjah uit protest tegen diens bezoek aan Washington

AZIE (ZUID)

AFGHANISTAN

MINISTER VERMOORD. PLV. PRESIDENT BENOEMD

Ali Ahniad Khoram (46), minister van planning sinds 1974, werd op 16 nov. 1977 voor zijn ministerie in Kaboel doodgeschoten. De na een vuurgevecht gearresteerde moordenaar werd geidentificeerd als Mohammed Marjan Op 20 febr 1978 meldde radio-Kaboel dat 25 personen voor het gerecht waren gedaagd wegens een samenzwering tegen president Mohammed Daoud, die door .,binnen- en buitenlandse vijanden" was beraamd. De moord op minister Khoram hield verband met die samenzwering,

Op 19 febr. had radio-Kaboel bekendgemaakt dat minister Said Abdoellah van financiën tevens tot plaatsvervangend president was benoemd. (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 300/1-1977)

BIRMA

ONTSLAG EN ARRESTATIE MINISTERS, ZUIVERING BSPP. ALGEMENE VERKIEZINGEN. NE WIN ALS PRESIDENT HERKOZEN

Op 18 sept. 1977 werden twee ministers, Oe Than Sein (financiën en planning) en Oe Tun Lin (transport en verbindingen), zonder opgaaf van redenen ontslagen. Op 27 sept. werd vanuit Rangoon gemeld dat zij samen met andere functionarissen van de regerende Burma Socialist Programme Party (BSPP) op bevel van president Ne Win waren gearresteerd, omdat zij als een ,,bedreiging" voor het gezag van de president werden beschouwd.
Krachtens een decreet van de staatsraad d.d. 17 okt. werd ook de minister van arbeid en mijnbouw, Oe Kyaw Zaw, van zijn taak ontheven. Alle drie ontslagen ministers waren pas sinds 29 maart 1977 in functie, toen zij samen met de nieuwe premier, Oe Maung Maung Kha door de Volksvergadering (parlement) waren gekozen (zie pag. 221/1/2-1977). Oe Than Sein gold als de architect van de sindsdien gevoerde meer pragmatische politiek.

Als onderdeel van een liberalisatieprogramma om de stagnatie in industrie en landbouw te overwinnen werd een grotere rol toegekend aan de particuliere onderneming Na goedkeuring door het Volkscongres in augustus 1977 vaardigde president Ne Win op 14 sept de wet op de particuliere ondernemingen uit Deze werden nu toegelaten tot de volgende sectoren. landbouw, visserij, bosbouw, mijnbouw en industrie en transport Bij volksraden geregistreerde particuliere firma's krijgen een garantie van 17 jaar tegen nationalisatie, als zij werkzaam zijn in de nijverheid of de transportsector Het tempo van de nationalisatie van produktiemiddelen werd daarmee verlaagd, zonder dat Birma de socialistische koers losliet Open bleef de mogelijkheid van een ,,onvermijdelijke" nationalisatie, waarbij een ,,redelijke compensatie' moet worden verleend

Zuivering BSPP

Tijdens een op 17 nov. 1977 beëindigd buitengewoon congres van de BSPP werden 113 partijleden uitgestoten. De afgevaardigden kregen van president Ne Win te horen dat zij bijeen waren geroepen om een eind te maken aan factievorming, oneerlijkheid en immoraliteit in de hoogste partijkringen. Ook enige leden van het Centrale Comité hadden zich daaraan schuldig gemaakt. Ne Win riep de afgevaardigden op voortaan waakzamer te zijn tegen opportunisten in de eigen gelederen. Er werd een nieuw, 250 leden tellende, Centraal Comité (met Ne Win opnieuw als voorzitter) gekozen, waarin de militairen sterker dan voorheen vertegenwoordigd waren. Het CC koos uit zijn midden een 15 leden tellend uitvoerend comité.
De officiële woordvoerder van de BSPP, Saw Oo, verklaarde volgens de NZZ (27-1-'78) dat de partij inmiddels van ,,extremisten en communisten'' was gezuiverd en dat het Centrale Comité onder voorzitterschap van Ne Win zo de weg voor een nauwere economische samenwerking met het Westen had geëffend.

Verkzezingen

Tijdens de eerste twee weken van januari vonden verkiezingen plaats voor het parlement (464 afgevaardigden) en voor de regionale en gemeenteraden (ca. 180.000 leden). Alle kandidaten waren leden van de BSPP. Functionarissen zeiden dat de grote meerderheid van de 16 mln kiesgerechtigden (op een bevolking van 31 mln) was opgekomen. Bij die verkiezingen kreeg president Ne Win het mandaat voor verlenging van zijn bewind met 4 jaar.
Bij de constituerende zitting van het nieuwe parlement op 2 maart werd Ne Win tot voorzitter van de nieuwe staatsraad gekozen en daarmee bevestigd in zijn ambt als staatshoofd voor een nieuwe termijn van 4 jaar. Van de 28 leden van de nieuwe staatsraad maakten 17 ook reeds deel uit van de oude raad. De 29ste zetel in de staatsraad is gereserveerd voor de premier.

TOENEMENDE ACTIVITEITEN COMMUNISTISCHE GUERRILLASTRIJDERS?

Nadat het officiële Birmese persbureau begin juli 1977 had bericht dat regeringstroepen in de periode van januari tot juni 1977 meer dan 500 communistische opstandelingen hadden gedood bij 93 gevechten, terwijl de verliezen van de regeringstroepen op 130 doden en 142 gewonden werden gesteld. volgden in oktober 1977 opnieuw zware gevechten.
De communistische opstandelingen, waarvan de sterkte aan diverse fronten op 2.200 man werd geschat, ontplooiden hun activiteiten vooral in het noordoosten en noorden van Birma, de staten Shan en Kachin, nabij de grens met China.
Vanaf 1970 had de pro-Chinese Birmese Communistische Partij (BCP), na het verlies van haar bolwerken in beneden-Birma, herhaalde maar vergeefse pogingen gedaan om een veilige basis bij de grens te vestigen *(Financial* Times 27-7) om van daaruit haar macht over het hele land uit te breiden.

In 1976 was de BCP overgegaan op een politiek van de ,,uitgestoken hand" t.o.v. de etnische minderheden, die ten dele in opstand zijn tegen het bewind in Rangoon. Niet alleen verzekerde de BCP zich van de steun van gewapende groepen uit die minderheden (geraamd op enkele honderden tot verscheidene duizenden strijders), maar ook kon de partij haar eigen guerrilla-activiteiten in hun zones ontplooien. Met de medewerking van de nieuwe bondgenoten verwierf de BCP de controle over het hele berggebied, aldus een analyse d.d. 30 juli 1977 van de nationalistische anti-communistische fractie van het Shan State Army (Le Monde 4-9-'77). Daardoor zou de BCP in staat zijn ,,een ,,parallelle regering" te vestigen, die tevens de hele ,,Gouden Driehoek" zou controleren, waar thans ca. 50 ton ruwe opium wordt geproduceerd.
Dit laatste aspect werd in de analyse gezien als een belangrijk ,,politiek wapen" tegenover talrijke regeringen, w.o. de Amerikaanse, die de papaverteelt en opmmhandel pogen tegen te gaan. Gevreesd werd dat het hele gebied vóór 1979 onder de controle van de BCP zou komen.
Tussen 3 en 27 okt. 1977 zouden volgens een regeringscommuniqué d.d. 1 nov. bij minstens 25 hevige gevechter, in het noordoosten meer

dan 500 communistische guerrillastrijders zijn gedood, terwijl de verliezen aan de zijde van de regeringstroepen 126 doden, 39 vermisten en 237 gewonden bedroegen. Meer dan 1.500 communisten zouden hebben getracht een strategisch belangrijke weg onder controle te krijgen, maar regeringstroepen, gesteund door volksmilitie en dorpsbewoners, zouden dit hebben verijdeld Daarop zouden regeringstroepen de terugtrekkende rebellen hebben achtervolgd tot hun hoofdkwartier te Ho Swan aan de grens met China. (Reuter 1-1-'77)

(Vor. ber. pag. 482 e.v.-1976)

NE WIN IN CHINA EN NOORD-KOREA

In 1977 heeft de president van Birma, Ne Win, twee maal een bezoek aan China gebracht.

Van 27 april-12 mei was hij daar de negende maal voor een officieel bezoek, dat volgens Peking *Review* (20-5-'77) een nieuwe bijdrage leverde tot de ontwikkeling van de vriendschappelijke betrekkingen tussen de twee landen. Ne Win voerde besprekingen met partijleider en premier Hoea Koeo-feng en vice-premier Li Hsien-nien, alvorens hij op 2 mei vanuit Peking een 6.000 km lange rondreis door China maakte.

Tijdens een banket te zijner ere op 27 april te Peking verklaarde hij in zijn tafelrede o.a.: ,,Aangezien China en Birma nauwe buren zijn, zou het het beste zijn als er helemaal geen problemen tussen hen rezen. Als en wanneer toch van tijd tot tijd onvermijdelijk geschillen rijzen, dan zouden beide partijen moeten trachten die in een geest van openhartigheid en met geduld op te lossen. Als wij beide deze methode volgen, zullen wij in staat zijn de problemen te bedwingen en elke verslechtering van onze vriendschap te voorkomen, zelfs als de problemen zich niet lenen voor een onmiddellijke oplossing. De vriendschappelijke regeling van de grens tussen onze twee landen is een uitmuntend voorbeeld daarvan". Volgens waarnemers was deze passage een toespeling op de beweerde steun aan de Birmese communistische guerrillastrijders door China (zie hierboven).

Van 16 tot 20 sept. bracht Ne Win op doorreis naar Noord-Korea een vriendschappelijk bezoek aan China, waar hij sprak met partijleider en premier Hoea Koeo-feng en vice-premier Teng Hsiao-ping. (Peking Review, *NZZ*)

(Vor. ber. pag. 483/2-1976)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

In de loop van 1976 en 1977 heeft zich in de Volksrepubliek China een aantal ontwikkelingen voorgedaan, die het politieke beeld van dat land grondig hebben veranderd.

Het begon met het overlijden van premier Tsjoe En-lai op 8 jan. 1976 (pag. 33 e.v.-1976). Een eerste verrassende ontwikkelmg daarna was het feit, dat tut zijn opvolger werd aangewezen Hoea Koeo-feng en niet, zoals verwacht werd, eerste vice-premier Teng Hsiao-ping (pag. 129 e.v.-1976). Vervolgens werd op 7 april 1976 Teng Hsiao-ping van al zijn functies ontheven, een ontwikkeling, die algemeen beschouwd werd als een overwinning van de linkervleugel in de Chinese communistische partij, rond de echtgenote van voorzitter Mao, mevr. Tsjiang Tsjing (pag. 675/3 e.v.-1976).

Op 8 sept. 1976 overleed voorzitter Mao Tse-toeng (pag. 609 e.v. en 670 e.v.-'76). Na het overlijden van voorzitter Mao ontbrandde opnieuw de strijd tussen de rechter- en linkervleugel in de partij, hetgeen er uiteindelijk in resulteerde, dat premier Hoea Koeo-feng op 8 okt. werd aangewezen als partijvoorzitter en opvolger van Mao, terwijl de vier belangrijkste vertegenwoordigers van de linkervleugel — mevr. Tsjiang Tsjing, de vice-voorzitter van de partij Wang Hoeng-wen, vice-premier Tsjang Tsjoen-tsjiao en het lid van het politburo Yao Wen-yoean — werden gearresteerd (pag. 673 e.v.-1976).

De overwinning van de rechtervleugel bracht in juli 1977 de volledige rehabilitatie van Teng Hsiao-ping en het royement uit de partij van de vier in oktober gearresteerden, die sinds hun arrestatie in de Chinese massamedia werden aangeduid als de ,,bende van vier" (pag. 497 e.v.-1977).

In aug. 1977 werd het 11de congres van de Chinese communistische partij gehouden, dat geheel in het teken stond van consolidering van de binnenlandse situatie, waarbij de nadruk lag op het verwerkelijken van stabiliteit en eenheid en op de verzekering van de orde in het hele land.

Deze ontwikkelingen culmineerden in de eerste vergadering van het Vijfde Volkscongres — het parlement — eind febr./begin maart van dit jaar, dat een nieuwe grondwet aanvaardde en een programma goedkeurde voor de modernisering van de economie (pag. 161 e.v.-1978).

Hierna wordt een begin gemaakt met het verslag van een aantal gebeuritenissen uit de boven beschreven perioode, waarvan in het KHA nog geen melding gemaakt is

Campagne tegen de ,,bende van vier"

Eerste muurkranten, waarin de leden van de ,,bende van vier" met name werden aangevallen, verschenen op 15 okt. 1976 bij de Tsinghoea-universiteit en de universiteit van Peking, waar eerder de campagne tegen Teng Hsiao-ping begonnen was (pag. 129 e.v.-1976). In het *Volksdagblad* verscheen die dag een artikel van studenten en onderwijzend personeel van de twee universiteiten, waarin een aanval gedaan werd op diegenen, ,,die voorzitter Mao's richtlijnen vendraaien, revisionisme en scheuring in de praktijk brengen en die intrigeren en samenzweren".

In een muurkrant in de Tsinghoea-universiteit werd het ontslag verlangd van het partijcomité van de universiteit. Niet-officiële bronnen berichtten, dat een aantal vooraanstaande leden van de partijcomités van beide universiteiten was gearresteerd.

Van belang was de reactie in Shanghai op de arrestatie van de ,,bende van vier", aangezien deze stad bekendstaat als een bolwerk van links. Volgens muurkranten, die in de stad waargenomen werden, en die volgens diplomatieke bronnen in essentie juist waren, waren de belangrijkste functionarissen in Shanghai op 7 okt. 1976 op de hoogte gebracht van de arrestatie. Tsjoe Tsjin-lin, de commandant van het garnizoen van het Volksleger in Sjanghai, en Ma Tien-sjoei, een sekretaris van het partijcomité van de stad, waren naar Peking ontboden.

Vanuit Peking bracht Ma de stadsbestuurders in een gecodeerd telegram van de arrestaties op de hoogte, waarna plaatselijke leiders op 9 okt. 1976 30.000 man van de militia mobiliseerden.

Op een bijeenkomst van het partijcomité op 12 okt. 1976 deden sommigen het voorstel, dat leden van de militia sleutelposities zouden bezetten en dat tot een algemene staking zou worden opgeroepen. Er werd toen echter geen besluit genomen.

Een muurkrant, waargenomen in Kanton, tegen Tsjiang Tsjing en de drie andere leden van de ,,bende van vier"

Secretaris Ma keerde de volgende dag in de stad terug en zou zijn collega's hebben gewaarschuwd, dat elk verzet hopeloos was.

Kort daarna vesschenen ook in Shanghai muurkranten, waarin de ,,bende van vier" werd aangevallen en op 15 okt. 1976 marcheerden ong. 1.000 demonstranten naar het gebouw van het revolutionaire comité van Shanghai. Op de volgende dag begonnen massa-demonstraties, waaromtrent de Chinese pers berichtte, dat er aan deelgenomen was door in totaal 6.500.000 mensen. Deze demonstiraties culmineerden in een massa-bijeenkomst van 1.500.000 mensen op 22 okt. 1976, terwijl gelijktijdig kleinere demonstraties plaatsvond'en in Kanton, Tsjangsja en andere steden.

In de pers verschenen inmiddels artikelen, waarin de ,,bende van vier" werd aangevallen, zonde dat namen werden genoemd In een hoofdartikel in het Volksdagblad van 21 okt. **1976,** waarin de 40-ste verjaardag van het overlijden van de schrijver Loe Hsoen werd herdacht, werd diens kritiek in herinnering gebracht op een ,,clown, die het pseudoniem Ti Ke gebruikt", die een ,,contra-revolutionair was, die pretendeert een revolutionir te zijn". Later werd onthuld, dat Ti Ke het pseudoniem was, dat Tsjang Tsjoen-tsjiao in de dertiger jaren gebruikte

Het Bevrijdingsdagblad van Shanghai schreef op dezelfde dag, dat ,,die carrièristen en sanienzweerders, die zich tegen de partij verzetten om de macht te usurperen (..) de massamedia, die onder hun controle staan, gebruiken om feiten te verdraaien", ,,zichzelf op sleutelposities benoemen, diegenen, die met hen van mening verschillen, uitsluiten en misdaden verzinnen om kameraden te vei-volgen", ,,zich verzetten tegen de richtlijnen van voorzitter Mao, richtlijnen verdraaien en openbaar maken, die voor hen acceptabel zijn en richtlijnen blokkeren en publiekelijk vervalsen, die voor hen niet acceptabel zijn" en ,,de typische vertegenwooidigers zijn van de bourgeoisie binnen de partij, alsmede zonder berouw wandelaars op de kapitalistische weg"

In Peking begonnen op 21 okt. demonstraties, die de twee volgende dagen doorgingen. Persbureau *Nieuw* China berichtte op 21 okt., dat het doel van deze demonstraties was om de benoeming van Hoea tot partijvoorzitter en ,,de grote overwinning van het vernietigen van de plannen van de anti-partij-kliek van Wang Hoeng-wen, Tsjang Tsjoen-tsjiao, Tsjiang Tsjing en Yao Wen-yoean om de macht in de partij en de staat te usurperen" te vieren, hoewel over het laatste pas de volgende dag officieel bericht werd. Het aantal mensen, dat aan deze demonstraties meedeed werd door Nieuw China geschat op 5.800.000.

Op 24 okt. 1976 vond op het Tien An-minplein in Peking een massa-bijeenkomst van naar schatting 1 miljoen mensen plaats om de benoeming van Hoea te vieren. Voorzitter Hoea vertoonde zich bij deze gelegenheid gekleed in een militair uniform aan het publiek.

Woe Teh, voorzitter van het revolutionaire comité van Peking en lid van het Politburo hield op deze bijeenkomst de belangrijkste toespraak. Hij zei o.m., dat de ,,bende van vier" ,,onvermoeibaar had samengezworen om een groot aantal leidende kaders in de partij, de regering en het leger op centrale en plaatselijke niveaus omver te werpen en het leiderschap in de partij en de staat te usurperen". Na de dood van Mao ,,hadden zij zelfs nog razender aanvallen op de partij gelanceerd". ,,Zij aanbaden alles wat uit het buitenland kwam", aldus Woe Teh, ,,kropen voor vreemdelingen en onderhielden illegale betrekkingen rnet het buitenland, hielden zich bezig met flagrant capitulationisme en nationaal verraad.

De essentie van hun lijn is rechtstreeks verraad van het marxisme-leninisme-rnaotsetoengdenken — intern door het proletarische karakter van onze partij te veranderen, de dictatuur van het proletariaat in ons land te ondermijnen en het kapitalisme te herstellen en extern door de principes van het proletarische internationalisnie af te wijzen en voor het imperialisme te capituleren. (...)

De daden van de Wang-Tsjang-Tsjiang-Yao-anti-partij-kliek bewijzen, dat zij de typische vertegenwoordigers van de bourgeoisie binnen de partij, berouwloze wandelaars op de kapitalistische weg en een bende van bourgeoisie-samenzweerders en carrièristen zijn".

In heel China werden vergelijkbare demonstraties gehouden.

In een hoofdartikel, dat op 25 okt. 1976 gepubliceerd werd in het *Volksdagblad,* Rode Vlag en het Dagblad van het *Volksbevrijdings*-leger, werd gezegd, dat voorzitter Mao in 1974 twee maal de ,,bende van vier" gewaarschuwd had geen fractie binnen de partij te vormen.

Op het Nationale Volkscongres van jan. 1975 (pag. 65 e.v.-1975) zou Mao gezegd hebben, dat Tsjiang Tsjing ,,wilde ambities" had en wilde, dat Wang voorzitter werd van het permanente comité van het Volkscongres en zij zelf voorzitter van de partij.

Op een vergadering van het Politburo op 3 mei 1975 zou Mao hen opnieuw er tegen gewaarschuwd hebben op te treden als een ,,bende van vier".

Na het uiten van dezelfde beschuldigingen als in de rede van Woe Teh besloot het hoofclartikel met te zeggen: „Wij zijn in staat voort te gaan met onze vooruitgang in de socialistische revolutie, in overeenstemming met de lijn en de politiek van voorzitter Mao en het grote plan, dat voorzitter Mao heeft uitgestippeld, de alomvattende modernisering van landbouw, industrie, nationale verdediging en wetenschap en techniek tot stand te brengen en China op te bouwen tot een machtig socialistisch land voor het einde van de eeuw" — een indicatie, dat de nieuwe leiding voorrang geeft aan het programma, zoals Tsjoe En-lai dat op het vierde Volkscongres had uitgesproken.

Zuivering in *Shanghai*

In Shanghai, waar, zoals het *Bevrijdingsdagblad* op 22 okt. 1976 schreef, ,,de hardnekkige invloed van de bende van vier diep geworteld en wijd verspreid is" vond een zuivering van de partijleiding plaats.

Op 22 okt. 1976 vond een ,,strijd-vergadering" plaats, waar de partij-secretarissen Mao Tien-sjoei, Hsoe Tsjin-hsien en mevr. Wang Hsioe-tsjen zelfkritiek uitten.
Weliswaar trad Ma twee dagen later nog op als voorzitter van een massademonstratie, waarop een resolutie aangenomen werd, waarin „grenzeloos vertrouwen" in voorzitter Hoea werd uitgesproken en waarin gezegd werd. dat het volk van Shanghai „tot het einde zal vechten tegen de Wang-Tsjang-Tsjiang-Yao-anti-partij-kliek". Op 27 okt. '76 vond echter een vergadering plaats van de plaatselijke partijleiding, waarop admiraal Soe Tsjen-hoea, Ni Tsji-foe en Peng Tsjoen werden voorgesteld als eerste, tweede en derde secretaris van de partij en als voorzitter, eerste en tweede secretaris van het revolutionaire comité van de stad.
Secretaris Ma hield nog een rede, waarin hij deze benoeming verwelkomde, maar op 29 okt. werden in de stad muurkranten gezien, waarin gezegd werd, dat hij en Hsoe en mevr. Wang van hun posten ontslagen waren, terwijl op 23 dec. 1976 werd gemeld, dat alle drie waren gearresteerd.

Admiraal Soe en Ni waren sinds 1973 kandidaat-lid van het Politburo. Voor zijn benoeming in Shanghai was admiraal Soe de eerste politieke commissaris van de marine, terwijl Ni voorzitter was van de federatie van vakverenigingen in Peking en commandant van de militia aldaar. Peng verliet voor het aanvaarden van zijn functie in Shanghai de post van eerste secretaris van de partij in Kiangsoe.

Inhoud kritiek op ,,bende van vier"

In de loop van nov. en dec. 1976 groeide de campagne tegen de ,,bende van vier". Aangevallen werden de politieke achtergrond en het persoonlijke gedrag van de vier. Kritiek was er verder op de economische, culturele- en onderwijspolitiek, die zij voorstonden. Zij werden ervan beschuldigd de campagnes tegen Confucius en Lin Piao en tegen Teng Hsiao-ping voor hun eigen doeleinden te hebben misbruikt. Tenslotte zouden zij tegen de legerleiding geïntrigeerd hebben en in de provincies zouden zij onrust hebben gezaaid.
Details van de beschuldigingen volgen hierna:

Er werd geciteerd uit artikelen en gedichten van Tsjang om te bewijzen, dat hij in de dertiger jaren een aanhanger van maarschalk Tsjang Kai-sjek zou zijn geweest Mevr. Tsjiang werd ervan beschuldigd te hebben deelgenomen aan een theaterfestival ter ere van de 50-ste verjaardag van de maarschalk en te hebben bijgedragen aan een verjaardagscadeau voor hem

De bende van vier zou gedurende de Culturele Revolutie een beleid hebben gevoerd van ,,wantrouw alles en sla alles neer", waarmee zij tot burgeroorlog zouden hebben opgestookt en onenigheid gezaaid zouden hebben tussen het leger en het volk en het leger en de regering
Er werd veel nadruk gelegd op de nauwe contacten, die zij in die periode onderhouden zouden hebben met maarschalk Lin Piao en ultra-linkse groepen Een officiële functionaris vertelde aan een op bezoek zijnde Japanse delegatie op 1 nov 1976, dat zij betrokken geweest waren bij het neerbranden van de Britse ambassade op 22 aug. 1967 terwijl het Volksdagblad op 7 jan 1977 meldde, dat mevr Tsjiang in aug 1967 een 18 uur durend beleg van het kantoor van Tsjoe En-lai georganiseerd had, als gevolg waarvan de premier een iiartaanval opliep.
De bende werd ervan beschuldigd de campagne tegen Coniucius zegen premier Tsjoe gericht te hebben in plaats van tegen Lin Piao In 1974 zouden zij bij voorzitter Mao valse beschuldigingen tegen Tsjoe geuit hebben en geprobeerd hebben hem uit zijn ambt te verwijderen Na het overlijden van Tsjoe zouden zij de pers verhinderd hebben artikelen over hem te publiceren
Zij zouden de campagne tegen .wandelaars op de kapitalistische weg", die begon na het ontslag van Teng, hebben willen gebruiken om veel partij- en legerleiders te doen ontslaan en te vervangen door eigen aanhangers
Zij zouden de economische ontwikkeling van China vertraagd hebben door meer nadruk te leggen op politiek en ideologie dan op produktie, hetgeen in strijd is met het beginsel van Mao, dat beide even belangrijk zijn In het bijzonder werden zij ervan beschuldigd het spoorwegvervoer in de war te hebben willen brengen Radio-Kwangtoeng schreef hún op 15 nov. 1976 de uitspraak toe ,,Het is beter orn socialistische vertragingen te hebben dan revisionistische punctualiteit".
Een andere economische kwestie, waarop de bende werd aangevallen, was het vraagstuk of Chinese aardolie moest worden geëxporteerd als betaling voor de invoer van buitenlandse technologie Na de val van Teng werd dit beleid officieel veroordeeld, maar op 10 dec 1976 schreef het Volksdagblad, dat deze politiek officieel door voorzitter Mao en het CC was goedgekeurd

In dec 1976 werd de bende van vier ervan beschuldigd een eind te willen maken aan het bestaan van kleine stukken grond in prive-bezit van leden van agrarische communes en aan de markten, waarop deze boeren hun produkten verkopen. Het Volksdagblad wees erop, dat een kwart van de landbouwproduktie, die door het ministerie van handel gekocht wordt, afkomstig is van de particuliere stukken grond. Mits ervoor gezorgd werd, dat de voorrang gegeven werd aan de collectieve economie, diende particuliere cultivering te worden toegestaan en bevorderd, aldus het Volksdagblad.

In artikelen in het Dagblad van het Volksbevrijdingsleger en het Volksdagblad werd de ,,bende van vier" ervan beschuldigd de discipline in het leger te ondermijnen door hoge officieren ervan te beschuldigen ,,wandelaars op de kapitalistische weg" te zijn Officieren zouden zijn aangemoedigd orders niet op te volgen en de bende zou hebben geprobeerd de bestaande legerleiding door eigen aanhangers te vervangen Toen dit plan faalde, zouden zij hebben geprobeerd de militia te veranderen in een tweede gewapende macht, gericht tegen het leger, waarmee zij de macht zouden hebben willen grijpen Ook zouden zij gepropageerd hebben, dat de militia in de plaats moest komen van leger cn politie en dat de controle over de militia verplaatst moest worden van de militaire districten naar plaatselijke partijcomites
Ook werden zij ervan beschuldigd zich te hebben verzet tegen de plannen van voorzitter Mao voor de modernisering van het leger.
Buitenlandse commentatoren spraken het vermoeden uit, dat voorzitter Hoea er in hoge mate met de hulp van hel leger in geslaagd was de ,,bende van vier" te verslaan Tussen 29 okt en 27 nov 1976 verschenen er in het Dagblad van het Volksbevrijdingsleger 5 hoofdartikelen, waarin tot volledige steun aan hem werd opgeroepen
De ,,bende van vier" werd ervan beschuldigd de waarde van intellectuele training en discipline in het onderwijs te hebben gekleineerd, als gevolg waarvan het academische niveau was gedaald
In de loop van nov 1916 werd kritiek geleverd op Tsjang Tieh-sjeng, een student, die in 1973 faam verworven had, doordat hij bij een toelatingsexamen voor een universiteit een leeg examenpapier zou hebben ingeleverd uit protest tegen het examensysteem In radiouitzendingen werd nu gezegd, dat zijn examenpapier niet leeg was, maar zo slecht, dat hij er slechts 6 van de mogelijke 100 punten voor gekregen had Hij zou een plaats aan de universiteit verworven hebben via het ,,systeem van de achterdeur met behulp van de ,,bende van vier"
Veel aanvallen werden gedaan op de feitelijke Uictatuur, die de ,bende van vier", en i h b mevr Tsjiang, uitoefende over de kunst
Er waren aanwijzingen, dat het verwijderen van mevr Tsjiang zou resulteren in iets meer artistieke en intellectuele vrijheid Zo werd de bende vaak verweten niet te hebben gehoorzaamd aan de richtlijn van Mao ,,Laat 100 bloemen bloeien" Een aantal films en operas die voor de Culturele Revolutie gemaakt waren, en die onder het regime van mevr Tsjiang verboden waren, mochten nu weer worden vertoond
Tenslotte werden aanvallen gedaan op het persoonlijke leven van de leden van de ,bende van vier" Zij zouden zeer op luxe gesteld zijn en minachting hebben voor de werkende klasse Vooral mevr Tsjiang werd geschilderd als extravagant en wispelturig Verder werd beweerd dat voorzitter Mao in maart 1974 gezegd had, dat hij haar niet meer wilde zien, omdat zij weinig aandacht had voor hetgeen hij zei en ziin geschriften niet bestudeerde
Ook werd gezegd dat mevr Tsjiang niet naar Peking wilde komen en poker speelde, toen Mao stervende was, hiermee een uitdrukkelijke order van de partij negerend. (NRC/H'blad, Le Monde, FAZ, NZZ, The Times, The Financial Times)

Uitgevers: Int Uitg en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STRIJD IN DE OGADEN BEËINDIGD

Met de herovering van de strategisch belangrijke stad Jijiga op 5 maart door Ethiopische troepen, geleid door Russische adviseurs en in de spits versterkt met Cubaanse eenheden (voorzien van tanks, vliegtuigen en artillerie), werd de laatste fase van de strijd in de Ogaden-woestijn (pag. 609 e.v. - 1977) ingeluid.

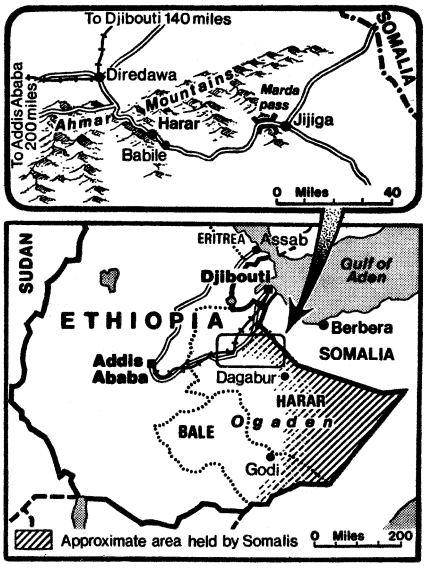
In dit gebied. dat in de periode juli-september 1977 op Ethiopië was veroverd door eenheden van het Westsomalische Bevrijdingsfront (WSLF) en geregelde Somalische troepen. was sinds september 1977 geen beslissende doorbraak geforceerd. Een op 13 november door het WSLF met steun van Somalia gelanceerd offensief ter verovering van de stad Harrar was vastgelopen en de hoop op succes bij een volgende gelegenheid was tamelijk gering geworden, gezien de permanent toenemende militaire kracht van Ethiopië.

Het Ethiopische militaire bewind van luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam had zich niet alleen weten te handhaven, maar was met hulp van Russen en Cubanen begonnen aan de voorbereidingen voor een groot tegenoffensief, terwijl de Somalische regering in november 1977 Russen en Cubanen wegzond en zonder veel succes trachtte vervangende adequate militaire hulp uit het Westen en de Arabische wereld te verwerven.

Het Ethiopische tegenoffensief begon omstreeks 24 januari met een opmars vanuit Harrar. Maar na de eerste aanzet trad een gevechtspauze van ca. 4 weken in, mogelijk omdat de Ethiopiërs niet in staat waren hun eerste terreinwinst uit te buiten. Maar misschien werd deze pauze ook ingelast om technici (waarschijnlijk Oostduitsers) in staat te stellen een weg door de bergen aan te leggen, zodat de Ethiopische troepen en hun Cubaanse bongenoten hun tanks om de Somalische stellingen bij de Marda-pas heen konden laten oprukken en zo Jijiga konden passeren.

De aanval op Jijiga zelf begon in de laatste week van februari. Volgens Time (20-3) was de operatie een Russische taktische overwinning. Eeuwenlang was Jijiga tegen aanvallen uit het Westen beschermd door de Ahmar-bergen en de Kara-Marda-pas. In plaats van door de pas op te rukken trok een gecombineerde gevechtseenheid, bestaande uit naar schatting 68.000 Ethiopiërs en 7.000 Cubanen, over de bergen of er omheen. Lichte tanks en pantservoertuigen werden door zware Russische helikopters (Mi-6 of Mi-8) vanaf een basis bij Diredawa achter de linies van de verraste Somaliërs gedropt. Deze werden gelijktijdig in hun bewegingen belemmerd door luchtaanvallen van Mig-17's en Mig-21's (met Ethiopische en Cubaanse piloten). Zij raakten ingesloten tussen de met helikopters aangevoerde troepen en grondtroepen (een tweede Cubaanse pantserbrigade) die door de pas oprukten onder dekking van Russische T-55 tanks. De Somalische eenheden werden afgesneden en in de pan gehakt. terwijl de stad Jijiga verwoest werd. Valgens Newsweek (20-3) werd de operatie geleid door generaal Wasili Iwanowitsj Petrow, de eerste plv. opperbevelhebber van de Russische grondtroepen. Hij zou volgens de lezing van Newsweek een volledige Cubaanse pantserbrigade met 90 T-62 tanks rond het noordoostelijke uiteinde van de Ahmar-bergketen hebben laten trekken, terwijl hij met Mi-6 helikopters (maximum draagvermogen 15 ton) zelfs PT-76 tanks van 14 ton naar een plateau ten noordwesten van Jijiga zou hebben laten overbrengen.

Op 5 maart meldde Addis Abeba en op 8 maart maakte president Siad Barre van Somalia de terugtrekking van alle geregelde Somalische troepen uit Ethiopië bekend. Hij stelde de Amerikaanse ambassadeur John Loughran van deze terugtrekking op de hoogte, die volgens een officieel communiqué plaats vond in antwoord op ,,het voorstel van de grote mogendheden om de crisis in de Hoorn van Afrika vreedzaam te regelen en alle buitenlandse troepen uit het gebied terug te trekken". De adviseur van de Amerikaanse president Carter, Brzezinski, zou de Russische ambassade in Washington te middernacht hebben opgebeld om het nieuws bekend te maken, en minister van buitenlandse zaken Vance nam de volgende dag contact op met ambassadeur Dobrynin. Als de Somaliërs zich inderdaad uit Ethiopië terugtrokken, zo zou de ambassadeur te kennen hebben gegeven, zou Moskou zijn troepen in Ethiopië verminderen, instemmen met de installatie van een neutrale waarnemersgi-aep en een begin maken met de terugtrekking van een groot, maar niet gespecificeerd aantal Cubanen.

The Economist (11-3)

Maar de aan Dobrynin toegeschreven ,,indicatie" werd niet gevolgd door overeenkomstige Russische stappen. Integendeel, de SU liet weten met beide zaken niet in te stemmen. Dit bleek uit een op 12 maart door het Russische persburau Tass geciteerde verklaring van het Ethiopische ministerie van buitenlandse zaken, waarin ,,de pogingen van de Amerikaanse regering en haar bondgenoten tot inmenging in het oplossen van zaken die vallen onder de Ethiopische soevereiniteit" werden verworpen. Volgens Tass sloeg dit met name op ,,pogingen om een Somalische troepenterugtrekking te verbinden aan de aanwezigheid in Ethiopië van militair personeel dal door de Ethiopische regering was uitgenodigd zowel als aan het voorstel tot het zenden van buitenlandse waarnemers naar Ethiopië.

Op 14 maart werd in een officieel communiqué te Mogadiscio bekendgemaakt dat de Somalische terugtrekking uit de Ogaden die dag was voltooid.

Op 24 maart sprak het Ethiopische opperbevel van een ,,volledige bevrijding" van de Ogaden nadat de laatste verzetshaarden van de guerrillastrijders waren opgeruimd.

Weekblad 47ste jaargang No. 2427, pag. 29535-29550

Somalia's betrekkingen. met SU en andere communistische staten. Opzegging vriendschapsverdrag *met* SU. Verbreking diplomatieke betrekkingen met *Cuba*

De oorlog tussen Somalia en Ethiopië om de Ogaden (zie pag. 609 e.v.-'77) leidde tot een breuk tussen Somalia en de Sowjet-Unie, die sinds 1974 door een vriendschapsverdrag waren verbonden (pag 607/1 '74) Sinds 1976 verleende de SU in toenemende mate ook steun aan het militaire bewind van Ethiopië, dat nog tot april 1977 door de VS van wapens werd voorzien (zie pag. 654-'77). Deze situatie had tot gevolg dat de SU min of meer tot medio augustus 1977 pogingen in het werk stelde om tussen beide landen. Somalia en Ethiopië, te bemiddelen, vooral door het uitoefenen van druk op Somalia ten gunste van Ethiopië. In maart 1977 deed het Cubaanse staatshoofd Fidel Castro een vergeefse poging de moeilijkheden tussen beide landen uit de weg te ruimen (pag. 575/2-'77); in april 1977 bracht de toenmalige Sowjet-president Rodgorny een onofficieel bezoek aan Somalia (pag. 574/2-'77); in mei 1977 verbleef de Ethiopische leider Mengistu Haile Mariam voor een officieel vriendschapsbezoek in de SU (pag. 655-'77) en in juni '77 volgde een bezoek van Somalia's eerste vice-president M. A. Samater aan Moskou (pag. 610/3-'77). Hoewel de Somalische president Siad Barre zich diezelfde maand duidelijk teleurgesteld toonde over de Russische houding (pag. 610/3-'77), bepaalden de Sowjet-leiders tot medio augustus hun houding in het Ogaden-conflict niet openlijk en bleek evenmin dat de SU haar militaire leveranties aan Somalia had gestaakt.

Een verklaring van het Sowjet-persbureau Tass d.d. 14 aug. 1977 behelsde een duidelijke steunbetuiging aan Ethiopië.

In die verklaring werd het beroep van Eühiopië op de OAE toegejuicht en werd de wens uitgesproken dat die organisatie een bijdrage zou leveren tot het ,,normaliseren van de situatie in het gebied van de Hoorn van Afrika" Er was sprake van een ,,ernstige bezorguheid" over de ,,verslechtering" van deze situatie bij de ,,leidende kringen van de Sowjet-Unie" Daaraan werd toegevoegd: ,,Het voortduren van gewapende botsingen gaat gepaard met ernstige consequenties voor de volken van dat gebied en voor de zaak van de Ethiopische en Somalische revoluties. De invasie van het grondgebied van een land door de strijdkrachten van een ander doet schade aan de zaak van de vrede en veiligheid van de volken in Afri-'ka en overal ter wereld De hoop wordt in de SU uitgesproken dat de leiders van Somalia en Ethiopië staatsmanschap en edelmoedigheid zullen tonen, onmiddellijk een eind aan het gewapende conflict zullen maken, aan de onderhandelingstafel zullen gaan zitten en een constructieve dialoog zullen beginnen in het belang van de normalisering van de betrekkingen tussen de twee buurlanden, geleid door de beginselen van eerbied voor de soevereiniteit en niet-inmengli?$ in de binnenlandse aangelegenheden van elkaar."

Op 15 aug werd in een verklaring van het Somalische persbureau **Suna** gesteld dat de Somalische regering de Sowjet-oproep tot een staakt-het-vuren in de Ogaden verwierp en dat het Somalische leger niet bij die strijd betrokken was

De volgende dag schreef het Russische aegeringsblad Izwestia dat Somalia door het leiden van een gewapende interventie in Ethiopie handelde als ,,de marionet van het imperialisme", het gevaar van een verdeling van Ethiopië schiep en aaarmee net voortwestaan als progressieve staat bedreigde. Zelfs ,,het plausibele excuus van toepassing van hei beginsel van zelfbeschikking" rechtvaardigde Somalia's optreden niet, aldus Izwestia.

Op 19 aug. verklaarde radio-Mogadiscio dat, als de Russen in hun ,,provocerende houding" volhardden, Somalia ,,niet zal aarzelen elke noadzakelijke actie te ondernemen om daaraan het hoofd te bieden en het zal niet aan vrienden ontbreken die het bij zullen staan". Hetzelfde radiostatioii stelde de volgende dag dat de steun van de SU aan het bewind van Addis Abeba neerkwam op steun aan het kolonialisme en een verraad aan de rechtvaardige zaak van het WSLF en de Eritrese bevrijdingsbewegingen en dus een verraad van het socialisme.

Niettemin was op 17 aug. in Mogadiscio bekendgemaakt dat daar door Somalia en de SU een nieuw verdrag i.z. economische en technische samenwerking was ondertekend vooral betreffende landbouw, cartografie en zeevaart.

Vervolgens bracht president Siad Barre van 29-31 aug. een bezoek aan de SU, waar hij met premier Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko en partij-ideoloog Soeslow van gedachten wisselde over zaken van wederzijds belang. Nadere mededelingen bleven achterwege en evenmin werd de president door Brezjnew ontvangen.

Vanuit Arabische bron werd op 3 sept. bericht dat het bezoek geen ,,positieve resultaten" had opgeleverd en dat president Siad Barre twee Russische voorstellen had verworpen: 1) een Somalisch-Ethiopische bijeenkomst onder supervisie van de SU om de toekomst van de Ogaden te bespreken; en 2) de vorming van een federatie tussen Somalia, Ethiopië, Eritrea en Zuid-Jemen (kennelijk zonder het door Castro genoemde Djibouti) ,,om de Sowjet-Afrikaanse alliantie aan de Rode Zee te versterken".

Een duidelijke keus van de SU vóór Ethiopië en tegen Somalia bleek uit de woorden van de Sowjet-ambassadeur in Addis Abeba, Anatoli Ratanow, die op 19 okt. tijdens een persconferentie o.m. verklaarde:

Aangezien Mengistu Haile Mariam herhaaldelijk betoogd heeft dat de Ethiopische revolutie een integraal bestanddeel vormt van de revolutionaire krachten in de wereld alsmede van de strijd van alle volken voor vrede democratie en socialisnie, zal het Sowjet-volk de strijd van het Ethiopische volk ter verdediging en ontwikkeling van zijn revolutionaire verworvenheden en ter verzekering van de territoriale integriteit van zijn staat verder ondersteunen, o a. door levering van defensieve wapens, omdat Ethiopie een slachtoffer van de agressie is

De ambassadeur verklaarde formeel dat de SU alle wapenleveranties aan Somalia had gestaakt. De SU zou samen niet Ethiopie tegen elke poging van een land of een groep landen om een monopoliepositie iz de internationale waterwegen van het gebied te verwerven verzet bieden

Vervolgens richtte Somalia's president Siad Barre ,,ernstige waarschuwingen" aan het adres van de SU, terwijl hij tevens een beroep deed op de Westelijke mogendheden ,,hun verantwoordelijkheden te aanvaarden".

In een radiotoespraak t g v de 8ste verjaardag van de Somalische revolutie (de machtsovername door het leger in 1969, pag 748/1-'69) stelde de president vast. Somalia heeft geen enkele moeite gespaard om met alle naties betrekkmgen te ontwikkelen op basis van gelijkberechtiging Het huidige gevaarlijke conflict in de Hoorn van Afrika was voortgekomen uit de omstandigheid dat de overwinningen van de Somalische, Eritrese en Afar-bevrijdingsfronten de ineenstorting van het Ethiopische rijk versnelden, terwijl het Ethiopische kolonialistische regime alles onderneemt om met behulp van een onrechtvaardige oorlog zijn levensduur en die van het rijk te verlengen.

Wat enige socialistische landen zoals de SU en Cuba m b t de bewapening van Ethiopie ondernamen toonde duidelijk hun bedoeling aan nl de bevrijdingsfronten te vernietigen en vervolgens een aanval op buurlanden uit te voeren, wat de internationale scheepvaartroutes in het gebied nog meer in gevaar bracht Het viel te betreuren dat de SU en andere socialistische landen ten gunste van de pretentie van het regime in Addis Abeba een socialistische revolutie uit te voeren — waarmee het alleen zijn afschuwelijk kolonialisme wilde handhaven — onbeperkte wapenleveranties verstrekten ,,met inbegrip van de nieuwste gevechtsvliegtuigen, tanks en raketten", terwijl Cuba zelfs zijn soldaten in Ethiopië liet vechten Deze politiek zou slechts tot een vlammende confrontatie tussen de progressieve bewegingen van het gebied en de politiek van de socialistische landen leiden De president hoopte dat de OAE aan de interventie van buitenlandse troepen uitsluitend voor het najagen van eigen doelstellingen een eind zou maken Het uitbreken van een internationaal conflict met deelneming van buitenlandse strijdkrachten zou ongetwijfeld gevaar-

President Mohammed Siad Barre.

lijke consequenties hebben voor de waterwegen in het gebied en daarmee voor de vrede in het Mrdden-Oosten, in Afrika en in de hele wereld. Als de SC wapens aan Ethiopië zou blijven leveren en Cuba soldaten bleef sturen, zou dat leiden tot een ernstige bedreiging van de betrekkingen van Somalia met beide landen.
De Ogaden cn Eritrea noemde de president „voorbeelden van koloniale gebieden onder een zwarte koloniale mogendheid". Wat betreft de Ethiopische poging de kolonisatie van westelijk Somaliland te verdoezelen, door het scheppen van kunstmatige conflicten tussen Somalia en Kenia, was de wereld maar al te zeer bekend, dat het Europese kolonialisme problemen heeft nagelaten, die eventueel tot spanningen tussen Somalia en Kenia konden leiden.

Op 2 nov. verklaarde de Somalische president tijdens zijn eerste persconferentie sinds het uitbreken van het Ogaden-conflict o a , dat hij de SU had laten weten bij wijze van waarschuwing dat het Sowjet-engagement in Ethiopie een ernstig gevaar voor Somalia's eigen bestaan betekende De Hussische hulp aan Ethiopie was noch kwalitatief noch kwantitatief gerechtvaardigd. De SU en haar vrienden waren er veeleer op uit Somalia zelf aan te vallen. Wat Cuba betreft, er namen ca 10.000 à 15 000 van zijn soldaten deel aan de gevechtshandelingen van de Abessijnse kolonisten.
De VS, Engeland en Frankrijk hadden hun toezeggingen i.z. de levering (aan Somalia) van defensieve wapens niet gestand gedaan en waren daarom uitgenodigd hun politiek m b.t de wapenleveranties opnieuw te overwegen. Somalia bleef ook in de toekomst trouw aan het wetenschappelijke socialisme en de niet-gebondenheid, wat echter de betrekkingen met andere staten niet zou schaden. Het had generlei gebiedsaanspraken op Djibouti of de noordoostelijke provincie van Kenia.

Over de aanwezigheid in Ethiopië en in het bijzonder in de Ogaden van Cubaanse adviseurs of troepen werden tegenstrijdige verklaringen afgelegd, zoals ook over de aanwezigheid van personeel uit Zuid-Jemen.
Berichten uit Somalische en Zuidafrikaanse bronnen over de aankomst in Ethiopië van Cubaanse troepen die per luchtbrug uit Angola zouden zijn aangevoerd werden zowel in Addis Abeba (4 okt.) als in Angola (6 okt.) officieel tegengesproken. terwijl ook het Amerikaanse State Department op 4 okt. had meegedeeld geen bevestiging van dergelijke Cubaanse troepenbewegingen te hebben ontvangen.

Op 3 nov. verklaarde het Ethiopische ministerie van voorlichting dat de beweringen van president Barre over het deelnemen van Cubaanse troepen aan de strijd in de Ogaden volledig ongegrond waren.
Maar op 11 okt. had het WSLF voor het eerst de aanwezigheid van Cubaanse adviseurs op het strijdtoneel bij Diredawa gemeld, en volgens een op 8 nov. te Mogadiscio aangehaalde Ethiopische overloper werd een groot aantal Cubaanse militairen naar het front bij Harrar gebracht, terwijl Zuidjemenitische troepen zouden zijn ingezet bij gevechten ten oosten van Diredawa en ook Oostduitse troepen aan de strijd zouden deelnemen.

Op 13 nov. maakte het Somalische ministerie van voorlichting via radio-Mogadiscio bekend dat het Centrale Comité van de Somalische Socialistische Revolutionaire Partij (SSRP) na een zitting van 10 uur i.v.m. een beoogde gecombineerde aanval op Somalia de volgende besluiten had genomen:

1) Het op 11 juni 1974 te Mogadiscio ondertekende vriendschapsverdrag met de Sowjet-Unie is niet meer van kracht door een eenzijdige opzegging ervan door Somalia.

2) Alle aan de SU in Somalia verleende militaire faciliteiten — zowel te lucht als ter zee — zijn vervallen.

3) Alle Russische experts en militaire adviseurs in Somalia (ca. 6.000) moeten het land binnen 7 dagen verlaten.

4) Het aantal diplomaten en personeelsleden van de Russische ambassade in Mogadiscio dient te worden beperkt tolt het peil van het personeelsbestand op de Somaiische ambassade in Moskou,

5) De diplomatieke betrekkingen met Cuba zijn verbroken.

6) De in Somalia aanwezige Cubanen moeten het land binnen 48 uur verlaten.

Alle 44 in Somalia aanwezige Cubaanse staatsburgers vertrokken op 15 nov. met bestemming Aden (Zuid-Jemen).

Tussen 15 en 20 nov verlieten 5.000 à 6 000 Sowjet-staatsburgers (o w ca 2 000 civiele en militaire experts) Somalia, voor het grootste deel per vliegtuig Op 20 nov zouden drie Russische schepen voor Mogadisco militaire uitrusting van Russische installaties in Somalia aan boord hebben genomen, terwijl die dag tevens de uitwijzing werd gelast van de correspondenten van de Sowjet-persbureaus Tass en Nowosti.

Tijdens een van de grootste ooit in Mogadiscio gehouden demonstraties zei president Siad Barre op 14 nov.: „Wij zijn volledig overtuigd van het bestaan van een gezamenlijk Russisch-Cubaans plan voor een aanstaande totale militaire agressie van Ethiopië tegen Somalia." Z.i. werden de integriteit en onafhankelijkheid van alle buurlanden van Ethiopië - Dji-

Vertrekkende Cubanen op het vliegveld van Mogadiscio

bouti, Kenia, Soedan en Somalia — trouwens bedreigd.
Pas op 15 nov. werd de Somalische actie in de Sowjet-Unie bekendgemaakt en wel in een verklaring van het persbureau Tass. Daarin stond o.a.: ,,Achter deze actie schuilt in wezen ontevredenheid over het feit dat de SU Somalia's territoriale aanspraken op een naburige staat niet gesteund heeft en geweigerd heeft het aanwakkeren van een broederoorlog in de Hoorn van Afrika te bevorderen. (...) Naar de huidige stappen te beoordelen hebben chauvinistische expansionistische stemmingen de overhand gekregen op het verstand bij de Somalische regering. (...) De Sowjet-regering heeft besloten alle Sowjet-specialisten uit Somalia naar de SU terug te roepen."

Contacten met Arabische landen en Perzië. Houding Afrikaanse *staten* en VS

Tegen de achtergrond van de verslechterende betrekkingen met de SU zocht Somalia steeds meer toenadering tot Arabische en Afrikaanse landen, Perzië, China, de VS en andere Westerse Landen.

Tussen juni en september '77 bracht president Siad Barre zelf een aantal bezoeken aan verschillende Arabische landen om over hulp aan zijn land te spreken. Hij verbleef in de Unie van Arabische Emiraten (op 23 juni, op 6 juli en in september), Saoedi-Arabië (van 12-14 juli en op 13 sept.), Egypte (op 31 aug. tijdens de terugreis uit de SU, en op 14 sept.), Syrië (15-16 sept.) en Qatar (20 sept.). Over de resultaten van die reizen (zie ook pag. 610/3, 611 /1-'77) werd weinig bekend, maar wel werd op 15 sept. bericht dat Saoedi-Arabië aan Somalia $ 400 mln had toegezegd voor wapenaankopen in het Westen (naast een eerdere toezegging van $ 60 mln) op voorwaarde dat Somalia zijn banden met de SU zou verbreken.

Op 16 aug. waarschuwde het partijblad van de Iraakse Baath de SU tegen een verbintenis met Ethiopië, omdat dat ,,zou betekenen dat de Sowjets de andere partij (i.c. Somalia) zouden verliezen, waarvan de imperialistische strategie zou profiteren". Tegelijk werd de steun van Irak toegezegd aan de guerrillastrijders zowel in Eritrea als in de Ogaden.
(WSFL-leider Hassan Mahmoud had Bagdad drie weken eerder bezocht.) De vorige dag (15 aug.) zou de Revolutionaire Commandoraad van Irak hebben besloten de Somalische strijd te steunen met een gift van $ 400 mln en een troepenmacht van 3.000 man, aldus berichtte radio-Ethiopië op 12 oktober. Op 20 aug. zei de Ethiopische leider Mengistu Haile Mariam bij zijn oproep tot algemene mobilisatie dat ,,de strijdkrachten van Somalia, Irak en Syrië" Ethiopië waren binnengevallen.
Nadat Mohammed Saleh Motei, de minister van buitenlandse zaken van Zuid-Jemen, in de tweede week van aug. Ethiopië had bezocht en vervolgens op 14 aug. in Mogadiscio met zijn Somalische ambtgenoot Jama Barre had gesproken, werd op 18 aug. te Aden bekendgemaakt dat Zuid-Jemen zijn volledige steun aan Somalia had betuigd in het conflict met Ethiopië. Op 1 nov. was minister Motei opnieuw in Mogadiscio. Niettemin had het WSLF verklaard dat Zuid-Jemen actief steun verleende aan Ethiopië. Brigade-generaal Ahmed Suleiman Abdullah, de directeur van Somalia's Nationale Veiligheidsraad, zei tijdens een bezoek aan Oman (24-25 aug.) dat ,,ongelukkigerwijs bepaalde Arabische landen, incl. Libië en Zuid-Jemen" hulp aan Ethiopië boden. Hij voegde daar op 29 aug, tijdens een bezoek aan Koeweit aan toe dat hij de premier van dit land had verzocht een poging te ondernemen om de Libische regering ertoe over te halen haar steun aan het Ethiopische bewind te staken.

Op 1 september maakte de woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, bekend dat de VS besloten hadden voorlopig geen wapens te leveren aan Somalia. Dat besluit was volgens hem genomen in overleg met Frankrijk (dat eerder aangeboden had een tiende van Somalia's wapenbehoeften te dekken), dat eveneens liet weten geen wapens te zullen leveren met het oog op de gevechten in àe Ogaden. Deze besluiten hingen samen met de overtuiging dat geregelde Somalische troepen aan de strijd aldaar deelnamen en de politiek, aldus Hodding Carter, dat de VS ,,geen olie willen gooien op een vuur dat wij willen blussen".
Aanvankelijk hadden de VS zich positiever opgesteld t.a.v. wapenleveranties aan Somalia.

Op 1 juli verklaarde minister van buitenlandse zaken Vance dat de VS ,,oproepen tot hulp met sympathie (zouden) overwegen van staten die bedreigd worden door een concentratie van buitenlandse militaire uitrusting en adviseurs aan hun grenzen in de Hoorn en elders in Afrika". En op 26 juli had de Amerikaanse regering meegedeeld dat zij bereid was wapens aan Somalia te verkopen ,,voor de verdediging van het huidige grondgebied van dat land en niet voor het gebruik van Somalische guerrillastrijders die vechten om het Ogaden-gebied van Ethiopië los te maken". Het was, aldus deze mededeling, ,,wenselijk dat Somalia weet dat het niet van de Sowjet-Unie afhankelijk hoeft te zijn, maar uit andere bronnen wapens kan verkrijgen.
Dit aanbod was volgens een Ethiopische verklaring d.d. 27 juli onderdeel van een ,,reactionaire samenzwering", waarbij Saoedi-Arabië Somalia $ 250 mln zou verstrekken om Westerse wapens te kopen teneinde de ontmanteling van Ethiopië te bewerkstelligen en zo de Rode Zee tot ,,een Arabisch meer" te maken.
Ook het Britse ministerie van buitenlandse zaken had op 27 juli verklaard dat het met de VS en andere bondgenoten overeengekomen was dat de Britse regering ,,bescheiden hoeveelheden wapens aan Somalia" zou kunnen leveren ,,afhankelijk van de behoefte, voor defensieve doeleinden".

Ook na september zette de Somalische regering haar pogingen voort om wapens en andere steun te verkrijgen uit de niet-communistische wereld o.m. door contacten met Arabische staten.

Op 25 okt. overhandigde de commandant van de Noordjemenitische luchtmacht, majoor Mohammed Dayfallah Mohammed, aan president Siad Barre, een boodschap van de voorzitter van de presidentiële raad van Noord-Jemen, luitenant-kolonel Ahmed Hussein al Ghashmi (pag. 657/1-1977). De majoor zou volgens radio-Mogadiscio hebben verklaard dat Noord-Jemen algehele steun aan Somalia's standpunt zou blijven bieden, omdat dit als ,,een Arabische zaak" werd beschouwd.

Op 6 nov. bracht een Somalische militaire missie o.l.v. brigade-generaal Ahmed Suleiman Abdullah, een bezoek aan de Perzische hoofdstad Teheran. De volgende dag werd in Koeweit gemeld dat Perzië een militaire missie naar Somalia gezonden had. Maar de sjah zou vervolgens hebben laten weten dat hij Somalia niet zo krachtig kon steunen als hij wenste, omdat Perzië eraan herinnerd was dat het geen Amerikaanse wapens aan derde landen door mocht geven. Daardoor was slechts de levering van lichte wapens mogelijk.

Op 23 november sprak president Siad Barre er zijn teleurstelling over uit dat de VS een door hem gedaan verzoek om militaire hulp hadden verworpen. Hij meende dat West-Europa en de VS ,,bijzondere verantwoordelijkheden" droegen ,,om hun vrienden te vragen ons te helpen" teneinde de SU en Cuba te weerhouden van het ,,verzwelgen" van de Hoorn van Afrika en het in gevaar brengen van de handelsroute door de Rode Zee.

Tussen 27 november en 2 december bracht president Barre bezoeken aan Saoedi-Arabië, de Unie van Arabische Emiraten, Egypte en Soedan. Tussen 24 december en 5 januari bezocht hij Madagascar, Perzië, Irak, Pakistan, Egypte, Soedan en Oman.

Tijdens een persconferentie te Teheran op 28 dec. zei president Siad Barre: ,,De invasie van Somalia is begonnen en de VS moeten nu overeenkomstig hun morele verantwoordelijkheid jegens Somalia handelen". Hij betreurde dat Somalia tot dusver alleen maar woorden en geen materiële hulp van het Westen had gekregen, en hij deelde mee de sjah een boodschap voor de Amerikaanse president Carter te hebben overhandigd met het oog op diens bezoek aan Perzië (31 dec./ 1 jan., zie pag. 35/3 e.v.). Enkele uren na dat bezoek verklaarde de sjah op 1 jan.: ,,Iran zal niet onverschillig staan... tegenover een invasie van Somalia door Ethiopië". Volgens het Libanese weekblad *Al Sayyat* (AFP 4-1) had Perzië So-

De Egyptische president Sadat begroet in Assoean zijn Somalische ambtgenoot Barre (r.).

malia militaire en ontwikkelingshulp ter hoogte van $ 300 mln toegezegd, en zou ook Irak hulp hebben beloofd.

De verklaring van de sjah lokte reacties uit van Ethiopië en van Kenia, dat zich in het conflict aan de zijde van Ethiopië had geschaard. De Keniase minister van buitenlandse zaken, Munya Waiyaki, ontbood op 10 jan. de Perzische ambassadeur om de bezorgdheid van zijn regering over te brengen, die in de betrokken verklaring een aanmoediging zag van het Somalische streven naar een ,,Groot-Somalia", d.w.z. incl. delen van Noord-Kenia.

Bij aankomst op 15 jan. in Teheran verklaarde prins Saoed Feisal, de minister van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië, dat zijn land aan de verdediging van Somalia deel zou nemen, als de grenzen van dit land door buitenlandse mogendheden werden geschonden.

Voorts had Somalia in december vijf hoge partij- en regeringsdelegaties naar in totaal 23 landen van het Afrikaanse continent gestuurd, met persoonlijke boodschappen van de president, waarin de aandacht op de ,,samenzwering" van de SU en Cuba en andere socialistische landen tegen Somalia en hun inmenging in interne Afrikaanse aangelegenheden werd gevestigd. De resultaten van die reizen zouden volgens de NZZ (21-1) niet zeer bevredigend zijn uitgevallen. Alleen Ivoorkust, Togo en Senegal hadden tot dusver in het openbaar hun sympathie met het Somalische standpunt betuigd.

Amerikaanse houding

Op 12 januari uitte de Amerikaanse president Carter in nogal scherpe bewoordingen zijn bezorgdheid over de inmenging van de SU in de Hoorn van Afrika. Hij verklaarde tijdens een persconferentie te Washington o.a.: ,,Wij hebben betreffende Afrika een standpunt ingenomen dat wij onze invloed zullen gebruiken om vrede tot stand te brengen zonder het verschepen van wapens naar de twistende partijen en zonder ons te storten in geschillen die het best kunnen worden opgelost door Afrikanen, zowel de partijen in het geschil als de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE). De Sowjets hebben juist het tegenovergestelde gedaan. Zij dragen in feite tot de oorlog bij, die thans plaatsvindt tussen Somalia en Ethiopië. Zij verkochten buitensporige hoeveelheden wapens aan zowel Somalia als Ethiopië. De oorlog begon met het gebruik van Russische wapens en nu verschepen zij grote hoeveelheden wapens, enige manschappen en zij sturen ook Cubanen naar Ethiopië. (...) Wij hebben onze bezorgdheid jegens de Russen in zeer sterke bewoordingen geuit (...) Onze hoop is dat de Somaliërs in het openbaar oproepen tot onderhandelingen die onmiddellijk moeten beginnen, om het Ogadengeschil op te lossen. (...) De fundamentele onderhandelingen moeten plaatsvinden tussen die 2 naties zelf. (...) Ik hoop dat wij de Russen en de Cubanen ertoe kunnen overhalen noch militairen noch wapens naar dat gebied te sturen, maar op te roepen en over te gaan tot een snel begin van onderhandelingen."

De politieke correspondent van het Russische persbureau *Tass*, Kornilow, reageerde op Carters woorden met de stelling dat de president het feit negeerde dat een agressie was begaan jegens de onafhankelijke Afrikaanse staat Ethiopië als gevolg waarvan een deel van het Ethiopische grondgebied werd bezet.

De expansionistische politiek van de Somalische leiding schept een gevaarlijke spanningshaard en botst met de beginselen van de VN en de besluiten van de OAE. De politiek heeft aanleiding gegeven tot ernstige bezorgdheid en veroordeling onder de meerderheid van onafhankelijke Afrikaanse staten. Het is ook een openbaar geheim welke krachten door hun verzekeringen en beloften Somalia aanzetten tot ronduit expansionistische stappen tegen Ethiopië. (...)

Enige tijd geleden bijv. meldden Westerse persbureaus dat dit conflict tot op zekere hoogte het gevolg was van de ,,olie-en-dollar" diplomatie van het reactionaire Saoedi-Arabië. (...)

President Carter beweert nu dat de VS weigerden wapenleveranties aan beide partijen in het conflict te verrichten, maar het is bekend, en de Westerse pers maakt er geen geheim van, dat de bondgenoten van de VS in het Midden-Oosten Amerikaanse wapens aan Somalia leveren in ,,kratten zonder aanduiding". Dit zijn de feiten. En als, in strijd met die feiten, de Amerikaanse president nu tracht de verantwoordelijkheid voor het scheppen van een nieuwe spanningshaard in Afrika aan de SU toe te dichten, kunnen zulke pogingen nauwelijks anders worden beoordeeld dan als een weloverwogen verdraaiing van de werkelijke stand van zaken..., aldus Kornilow.

(Zie ook de volgende aflevering)

BELGIË

REGERINGSVERKLARING OMTRENT HET GEMEENSCHAPSPACT

De wijzigingen die tijdens de beraadslagingen op het kasteel van Stuyvenberg aan het Egmontakkoord werden aangebracht (zie pag. 53/1), hebben geleid tot ,,een regeringsverklaring omtrent het gemeenschapspact" waarvan premier Tindemans op 28 febr. voorlezing gedaan heeft voor Kamer en Senaat.
De verklaring luidt:

Op 7 juni 1977, toen wij voor het programma van deze regering uw vertrouwen vroegen, legden we aan uw goedkeuring een gemeenschapspact voor dat tot doel heeft ,,bij te dragen tot de pacificatie tussen de gemeenschappen en tot de vereenvoudiging van de structuur van onze openbare instellingen".
Dit hervormingsplan zal door de twee staatssecretarissen voor de hervorming der instellingen in grondwetsartikels en in wetteksten worden omgezet. Bij het ontwerpen van deze bepalingen stelde men echter vast:

— dat scmmige passussen uit het gemeenschapspact op verschillende wijze konden worden geïnterpreteerd;

— dat scmmige punten onvoldoende waren uitgewerkt zodat aanvulling noodzakelijk was.

Het leek aangewezen dat degenen die over het gemeenschapspact bij de regeringsvorming hadden onderhandeld ook zouden betrokken worden bij het geven van deze aanvulling en interpretatie, opdat de geest en de opzet van dit pact trouw zouden worden geëerbiedigd.
Daarom werd een commissie samengesteld bestaande uit de voorzitters van de regeringspartijen en een tweede vertegenwoordiger van elk dezer partijen, onder wie verscheidene ministers, samen met de twee betrokken staatssecretarissen en onder het voorzitterschap van de Eerste Minister. Deze commissie had tot taak voor de gerezen vraagstukken een oplossing te vinden of daartoe ten minste een oriëntatie aan te duiden. In feite ging het om een aanvullende onderhandeling, waarvoor vooral diegenen in aanmerking kwamen die aan de basis van het Egmontplan hadden gelegen.
Tijdens gesprekken die van 24 september tot 22 januari plaatsvonden, werden alle punten van het pact in hun politieke en hun juridische samenhang onderzocht.
De besluiten van deze gesprekken werden op schrift gesteld en aldus kwam een document tot stand waarmee het akkoord van 24 mei 1977 wordt gepreciseerd, aangevuld en op sommige punten gewijzigd.
Ik heb de eer u een afdruk van dit document mede te delen zoals het door de Regeringsraad werd goedgekeurd.
Daar deze vergadering haar vertrouwen in deze Regering uitsprak mede op grond van het gemeenschapspact van 24 mei 1977, is het verantwoord dat de regering thans uw instemming vraagt met de inhoud van dit nieuwe document dat voortaan in samenhang met het initiële gemeenschapspact moet worden gelezen.
Indien het Parlement zich andermaal gunstig uitspreekt over het geheel van het hervormingsplan, zal de regering zich inspannen om in de kortst mogelijke tijd u de omvangrijke ontwerpen voor te leggen tot uitwerking van het gemeenschapspact.
Dit pact, zoals u weet, onderstelt zulke grondige wijzigingen in ons politiek bestel dat tientallen artikels van de Grondwet zullen moeten worden herzien.
In afwachting van deze grondwetsherziening zullen de hervormingen die binnen de grenzen van onze huidige Grondwet mogelijk zijn, reeds worden verwezenlijkt. Maar de aandacht moet hoofdzakelijk uitgaan naar de uiteindelijke staatshervorming zoals die blijkbaar door een ruime meerderheid wordt gewenst.
De Regering vraagt het Parlement om de bepaling van de nieuwe structuren van de Staat goed te keuren, zoals ze in het gemeenschapspact van 24 mei 1977 en in het huidig document worden voorgesteld.
Wanneer de ontwerp-teksten ter behandeling aan het Parlement zullen worden voorgelegd, zullen Kamer en Senaat ten volle de hun door de Grondwet en de gebruiken van onze parlementaire democratie toebedeelde taak kunnen vervullen.
De aandacht, zei ik, moet vooral uitgaan naar de definitieve vorm die wij aan de Staat en onze instellingen willen geven.
Vele voorstellen zijn ingegeven door de zorg een passende oplossing te vinden voor de problemen die rijzen doordat ons land meer en meer gezien wordt als bestaande uit drie gemeenschappen: de nederlandstalige. de franstalige en de duitstalige en uit drie gewesten: Vlaanderen, Wallonië en Brussel.
Het kernprobleem bestaat er in zodanige structuren uit te werken dat alle burgers ervaren dat de nodige eerbied wordt opgebracht voor hun taal en cultuur in de ruimst menselijke dimensie.
Dit betekent o.m. dat elke gemeenschap zonder vreemde inmenging, op autonome wijze haar specifieke normen ter zake zal kunnen uitwerken.
Anderzijds, zijn er de gewesten waar vaak de overtuiging heerst dat een grotere autonome beslissingsmacht bij de burgers het gevoel zou versterken dat sneller en beter aan hun verzuchtingen zou worden tegemoet gekomen. Ook op dit vlak moeten aangepaste structuren het juiste antwoord geven.
Reeds bij haar vorming zag de regering zich voor deze vitale vragen geplaatst en zij schetste in haai regeringsverklaring de grote trekken van een politiek akkoord ter zake. Dit akkoord werd nu aangevuld en gepreciseerd.
Wij dienen immers bij het voorbereiden van een staatshervorming twee waarheden steeds voor ogen te houden.
Ten eerste, moeten wij met veel realiteitszin de samenstelling en de mogelijkheden van ons land onderkennen en beoordelen.
Grote hervormers, die gesteld waren op het blijvend karakter van hun werk, d.w.z. die niet op zand wensten te bouwen, hadden steeds in grote mate ,,le sens du possible", zin voor wat mogelijk was.
En ten tweede, wanneer men wil overgaan tot grote hervormingen, mogen deze geen artificiële hervormingen zijn. Integendeel. Zij moeten een geldig antwoord brengen op de roep naar verbetering en verandering. Wanneer de typische Belgische vraagstukken en betwistingen, en bijgevolg ook de frustraties, zouden blijven bestaan na een hervorming zoals nu wordt aangekondigd, zou al het werk tot niets gediend hebben en zou de mistevredenheid groter zijn dan ooit.
In hetgeen u wordt voorgesteld lopen communautaire, regionale en institutionele problemen door elkaar. Het komt er bijgevolg op aan deze drie aspecten goed uit elkaar te houden en voor vraagstukken uit ieder van die drie categorieën gepaste oplossingen goed te keuren.
Zelden werd een Parlement voor zulke omvangrijke, moeilijke en delicate opdracht geplaatst. In de eerste fase zal zijn taak alleen wetgevend zijn. later ook grondwetgevend.
In zekere zin wordt hiermede een grootse poging ondernomen om een moderne Staat op te bouwen die een structurele oplossing biedt voor de problemen van taal en cultuur, van gewestelijke economische aanpassing en groei en van, in het algemeen, de behandeling van de burgers met een grotere eerbied voor hun diepste persoonlijkheid en eigenheid.
Het is de oprechte wens van de regering dat zin voor evenwicht, gezond verstand, technische kennis en politieke bezorgdheid de kenmerken mogen zijn van de dialoog tussen Regering en Parlement naar aanleiding van het onderzoek en de goedkeuring van de teksten dank zij welke het gemeenschapspact in de werkelijkheid kan worden omgezet.
Sommige wetteksten zullen met bijzondere meerderheid moeten worden goedgekeurd, andere met gewone. Het is echter de wens van de Regering dat, voor een staatshervorming die zij blijvend succesvol wenst, een zo groot mogelijke meerderheid zich zou aftekenen.
Ten slotte wenst de Regering ook dat bij de behandeling van de voorstellen tot hervorming van de Staat, het Parlement de burgers bij voortduring zou wijzen op de ernst van dit debat en dit werk.
Het zou ons land sieren indien wij aan het buitenland konden tonen hoe een Staat met communautaire problemen zich bij een interne hervorming kan laten leiden door rede en verstand en dat hierbij een betere verstandhouding onder burgers, meer begrip voor elkaars eigenheid en een beter gestructureerd staatsgeheel de essentiële objectieven vormen. Zulk werk kan vergeleken worden met de grote momenten uit de nationale geschiedenis toen alle kleinheid werd ontweken om zich in te zetten voor zulk doel.
Hier dient de toon te worden aangegeven door het Parlement.
Daarom rekent de Regering erop dat de Kamers de aanvullende tekst op het gemeenschapsakkoord zullen goedkeuren opdat het onderzoek van de teksten die de hervorming in detail moeten bepalen, zo snel mogelijk zou kunnen beginnen in de geest die zoëven werd geschetst.

Bij de regeringsverklaring was een bijlage gevoegd, waarvan geen voorlezing werd gedaan; zij bevatte de wijzigingen die tijdens het Stuyvenberg-beraad aan het oorspronkelijke Egmontakkoord werden aangebracht, en ze werd nog tijdens de parlementaire vergadering rechtstreeks aan de afgevaardigden overhandigd.

Kamerdebat

De bespreking van de regeringsverklaring begon op 1 maart in de Ka-

mer. Het gewijzigde gemeenschapspact werd, soms vrij harstochtelijk, verdedigd door de partijvoorzitters van de regeringsgezinde fracties, H. Schiltz (VU), W. Martens (CVP), Anboinette Spaak (FDF) en Ch. F. Nothomb (PSC).

In de rangen van de meerderheid stonden de vertegenwoordigers van Vlaams-Brabant, A. Diegenant (CVP) en J. Valkeniers (VU), en de Brusselse Vlamingen H. Weckx (CVP) en P. de Kerpel (CVP) opvallend kritisch t.o.v. de nieuwe regeling voor de Franssprekenden in het Vlaamse randgebied van Brussel en t.o.v. de bescherming van de Vlaamse bevolking in de hoofdstad. Zij betwijfelden de pacificatie-wil van de Franstaligen. J. Desmarets (PSC) verzocht de regering de Raad van State te raadplegen over de wetsontwerpen, die tot uitvoering van het gemeenschapspact moeten worden ingediend. Namens de oppositie stelde W. de Clercq (PVV) dat het akkoord niet leidt tot een vereenvoudiging van de instellingen en dat het de Brusselse Vlamingen een minderwaardige status van beschermde minderheid oplegt. Voor een bewogen en aandachtig beluisterde aanval op het pact zorgde J. Verroken (CVP) die betreurde dat de Franssprekenden in Vlaams-Brabant zich niet hoeven aan te passen aan de streektaal, terwijl de Vlaamse immigranten in Wallonië moesten verfransen.

Op 2 maart keurde de Kamer de regeringsverklaring goed met 153 tegen 32 stemmen en 10 onthoudingen.

Vóór de stemming verklaarde Rika Steyaert namens de CVP-kamerleden van het arrondissement Brussel, dat: 1. het amenderingsrecht voor de komende wetsontwerpen diende geëerbiedigd te worden; 2. de zes faciliteitengemeenten rondom Brussel tot het Vlaamse grondgebied moeten blijven behoren; 3. de zgn. Egmont-gemeenten insgelijks onder de bevoegdheid van de Vlaamse instanties ressorteren; 4. het vertrouwen in het kabinet vooral stoelt op het vertrouwen in de CVP-ministers.

Alle socialisten stemden ja; ook alle CVP-leden, op J. Verroken, L. van den Brande en G. Schyns na die zich onthielden. De VU-fractie stemde ja, behalve J. Valkeniers en J. Belmans die tegenstemden. Het FDF stemde ja, het RW onthield zich en de liberalen en communisten stemden neen.

Senaat

De Senaat besprak de regeringsverklaring op 8 en 9 maart. De meeste woordvoerders van de meerderheid namen een kritischer standpunt in dan hun collega's van de Kamer. M. A. Pierson (PSB), Ch. Hanin (PSC), W. Calewaert (BSP), E. Leemans (CVP), M. Storme (CVP), P. de Stexhe (PSC), L. Lindemans (CVP), E. Coppens (BSP) e.a. beklemtoonden dat de wetsontwerpen voor amendering vatbaar moeten zijn. Ook het voorstel tot oprichting van subgewesten riep heel wat vragen op; B. Croux (CVP) zei dat het onderzoek van deze materie nog moet beginnen. Bij de VU wees W. Jorissen (VU) het pact scherp af.

De regeringsverklaring werd goedgekeurd met 133 tegen 24 stemmen en 4 onthoudingen. De fracties stemden zoals in de Kamer. Bij de VU stemden W. Jorissen, B. Maes en H. Goemans tegen.

SCHILTZ BLIJFT VU-VOORZITTER

De partijraad van de Volksunie heeft op 11 maart kamerlid Hugo Schiltz tot partijvoorzitter herkozen. In de eerste stemronde behaalde Schiltz 62 stemmen tegen 32 voor kamerlid dr. med. J. Valkeniers bij 7 onthoudingen. In de beslissende tweede ronde kreeg Schiltz 70 stemmen tegen 26 voor Valkeniers en 4 onthoudingen.

Bij zijn verkiezing op 22 nov. 1975 had Schiltz drie stemronden nodig (zie pag. 793/3-1975).

Kamerlid Paul Peeters werd herkozen als algemeen secretaris met 77 stemmen bij 22 onthoudingen.

MILITAIRE VAKBONDSBETOGING

Ongeveer twintigduizend beroepsmilitairen hebben op 4 maart in Brussel betoogd voor een betere salarisregeling. Zij liepen in burgerkleding en riepen slagzinnen tegen defensie-minister Vanden Boeynants. De vakbonden steunden de manifestatie. De beroepsmilitairen eisten de optrekking van hun wedden tot het peil van de rijkswachterswedden. De betoging verliep zonder incidenten.

KREDIETBANK

De kredietbank heeft op 24 febr. medegedeeld dat Luc Wauters (52) m.i.v. 15 juni 1978 ontslag neemt als voorzitter van het directiecomité van de bank om Marcel van Massenhove (75) op te volgen als voorzitter van de Algemene Maatschappij voor Nijverheidskrediet (Almanij). August Leeman (62) volgt Wauters op aan het hoofd van het directiecomité. De ambtswisseling aan de top gaat gepaard met structurele wijzigingen in de groep Almanij-Kredietbank.

De verdere ontwikkeling van de groep zal verlopen rond drie kernen: 1. een grote commerciële bank, de Kredietbank, met sterke thuisbasis — o.m. ook via participaties in andere banken en spaarfondsen — en met een belangrijke internationale bedrijvigheid; 2. gespecialiseerde maatschappijen voor het aanbieden van diverse financiële diensten, waaronder een investeringsmaatschappij (Investco). financieringsmaatschappijen (Fidisco, Krefima), ondernemingen van de verzekeringssector (Fidelitas, Almaver) en maatschappijen ter financiering van vastgoedprojecten (Immolease); 3. een internationale. algemene bank, opgebouwd rond de Kredietbank-Luxemburg, met als opdracht de verdere versteviging van de reeds belangrijke positie die de groep op de internationale markten inneemt.

De raad van beheer van Almanij is verantwoordelijk voor de groepspolitiek en zijn voorzitter neemt de effectieve dagelijkse leiding van de Almanij-Kredietbank Groep waar.

FRANKRIJK

TWEE CENTRUMPARTIJEN FUSEREN

Op een constituerend congres dat van 21 tot 23 mei 1976 in Rennes werd gehouden, besloten de tot de regeringscoalitie behorende groeperingen Centre démocrate en Centre démocratic et progrès te fuseren en onder de naam Centre des démocrates sociaux (CDS) verder te gaan.

Tot voorzitter werd gekozen Jean Lecanuet, minister van justitie voor het Centre démocrate. en secretarisgeneraal werd Jacques Barrot, staatssecretaris voor huisvesting voor het Centre démocratic et progres. Beide groeperingen hadden deel uitgemaakt van de in juni 1975 gevormde federatie van hervormers, een samenwerkingsverband van zes centrum en centrum-linkse groeperingen. De andere vier waren: de radicale partij, de Democratisch Socialistische Beweging van Frankrijk (MSDF), het Centre républicain en de Mouvement progrès et liberté.

Jean Lecanuet zei op het congres in Rennes dat de nieuwe partij nauw zou gaan samenwerken met de Onafhankelijk Republikeinse partij van president Giscard d'Estaing.

(Le Monde, NZZ)

OLIVIER STIRN VORMT NIEUWE POLITIEKE GROEPERING, ONTWIKKELINGEN BINNEN AANHANG PRESIDENT GISCARD D'ESTAING

In de loop van 1977 is binnen en tussen de partijen van de regeringsmeerderheid een discussie gevoerd over de vraag wie de campagne voor de pa lementsverkiezingen van voorjaar '78 (pag. 177 e.v.) namens de regeringsmeerderheid zou moeten lelden.

Bepaalde groeperingen binnen de regeringscoalitie achtten premier Barre de aangewezen man, terwijl de leider van de gaullistische partij RPR (pag. 212/1 e.v.-19771, Chirac, verklaarde dat zijn partij de natuurlijke leider van de meerderheid was en het meest effectieve instrument om te voorkomen dat de samenwerkende linkse partijen onder leiding van de socialist Mitterrand een verkiezingsoverwinning zouden behalen.

Niet iedereen binnen de gaullistische beweging was het daarmee eens en ûp 10 febr. 1977 maakte de staatssecretaris voor overzeese departementen en gebieden, de gaullist Olivier Stirn, bekend dat hij een nieuwe Beweging van Sociaal Liberalen, Mouvement des sociaux libéraux (MSL) had opgericht uit protest tegen Chirac. Stirn, die op 20 januari uit de RPR was getreden, verklaarde dat de nieuwe beweging de gaullisten die tegenstanders van Chirac waren, wilde opvangen en verder gematigde socialisten wilde aantrekken die het gemeenschappelijke linkse programma van 1972 verwierpen.

In mei 1977 besloot een aantal groeperingen, die president Giscard d'Estaing steunden, samen te gaan in een nieuwe politieke partij, die Parti Républicain, met het doel ervoor te zorgen dat de niet-gaullistische partijen van de regeringsmeerderheid bij de parlementsverkiezingen van 1978 zo sterk mogelijk zouden zijn.

Op een congres in de Zuidfranse stad Fréjus, dat van 19 tot 21 mei 1977 werd gehouden, besloten de FNRI, de Nationale Federatie van Onafhankelijk Republikeinen, die in 1966 door president Giseard d'Estaing was opgericht, en de groeperingen Génération sociale et libérale, in september 1974 opge icht door jonge aanhangers van de onafhankelijke republikeinen, de groepering Agir pour l'avenir, in juni 1975 opgericht door Michel Poniatowski, met het doel kandidaten voor te bereiden voor de algemene verkiezingen en de groepering Het nationale comité voor steun aan de president, opgericht in december 1975, officieel te fuseren.

Voorzitter van de nieuwe partij werd Jean-Pierre Soisson, staatssecretaris voor jeugd- en sportzaken, die vervolgens op 24 mei van deze functie werd ontheven. Soisson was op 20 april 1977 tot secretaris-generaal van de FNRI benoemd, als opvolger van Jacques Dominati, die op 1 april 1977 tot staatssecretaris in het kabinet-Barre was benoemd.

Regeringspartijen besluiten tot nauwe samenwerking met het oog op de verkiezingen

Ondanks de meningsverschillen over het leiderschap van de regeringspartijen voor de campagne voor de verkiezingen, werd besloten dat men nauwer zou gaan samenwerken en op 19 juli 1977 vond in Parijs een eerste bijeenkomst van de RPR, de PR, de CDS en de CNIP (Centre nationale des indépendants en paysans) plaats om te onderhandelen over een gemeenschappelijk akkoord.

De Radicale partij, die weer onder leiding van Jean-Jacques Servan-Schreiber stond, was ook uitgenodigd, maar deze liet weten niet aan het overleg te zullen deelnemen tenzij een uitnodiging daartoe van premier Barre zou uitgaan. Het initiatief tot het overleg was uitgegaan van Chirac.

Barre liet overigens op 19 Juli aan Chirac weten dat hij het idee van een afspraak tussen de regeringspartijen m b t de procedurele gang van zaken bij de verkiezingen steunde en dat hij t z t een discussi, op gang wilde brengen over een gemeenschappelijk regeerprogramma

Op 20 juli '77 werd bekendgemaakt dat de radicale partij en de van de gaullistische partij afgescheiden MSL van Olivier Stirn besloten hadden te fuseren

Volgens het communiqué dat aan het eind van het overleg van 19 juli 1977 uitgegeven werd waren de leiders van de vier partijen het eens geworden over „de principes en instellingen van de Vijfde Republiek gegarandeerd door de president van de republiek".

Veder was besloten tot regelmatig overleg met het doel te komen tot overeenstemming over de te volgen procedures voor die gevallen waarin in de eerste ronde van de parlementsverkiezingen mees dan één kandidaat van de regeringspartijen in een kiesdistrict zou optreden.

Met dit principe-akkoord leek een voorlopig eind te zijn gekomen aan het meningsverschil binnen de regeringspartijen over de te volgen strategie.

Het *NRC/H'blad* (20-7-1977) gaf het volgende overzicht van de uitspraken van de betrokken partijen en politici.

De leiders van de vier partijen van de regeringsmeerderheid bij het ondertekenen van het verkiezingsmanifest. v.l n r Chirac (RPR), Bertrand Motte (CNIP), Jean Lecanuet (CDS) en Jean-Pierre Soisson (PR).

Hoofdonderwerpen van strijd om de zonaamde eenheid van de regeringspartijen waren:

1) Wie zal de ineerderheid aanvoeren, Giscard en premier Barre, òf Chirac als leider van de grootste groep, en wie moet de kandidaten aanwijzen.

2) Komt er een gezamenlijk actieprogramma dat Chiracs conservatieve gaullistische campagne tegen het rode gevaar zal doen ondergaan in een meer algemeen, op hervorming gericht program van andere partijen

De strijd binnen de regeringsmeerderheid over deze kwesties hield de partijen al enkele maanden bezig.

Nadat de geruchten steeds sterker waren geworden dat het Elysée en premier Barre zonnen op een algemeen liberale volksbeweging voor behoud van de Vijfde Republiek en flinke hervormingen tegen de linkse unie van socialisten en communisten wensten. vroeg Chirac op 18 mei '77 een „meerderheidspact" De meenderheid was pluralistisch maar, aldus Chirac, allen zouden de vrijheid steunen tegen het gevaar van een linkse overwinning. De kandidaten die er na de eerste ronde het beste voorstonden moesten kunnen rekenen op de steun van de verliezers bij de tweede ronde

Giscard had weliswaar eind april nog verschil gemaakt tussen de actie van premier Barre die de regering en de economie moest leiden terwijl de politieke actie bij de partijen thuishoorde maar hij kondigde op 8 en 21 mei aan dat de premier in ieder geval de meerderheid moest leiden alsmede de besprekingen over de coördinatie van regeringspartijen

Antwooad van Chirac: Giscard is geen leider meer van de meerderheid en kan dus ook Barre hiervoor niet meer delegeren Want Giscard kan niet tegelijk partij en scheidsrechter zijn ..

Premier Barre op 28 mei in Straatsburg: de unie van de meerderheid kan niet alleen een verkiezingskartel zijn. Zij moet zich rond de regering vormen want deze is niet alleen een beheerder van staatszaken Barre op 4 juni m Nice ik leid de meerderheid in de verkiezingsstrijd, of men dat nu wil of niet maar de verkiezingstechniek en de procedures kunnen zonder mij worden voorbereid

Antwoord van Chirac een dag later: de economische politiek van Barre is fout, de nadruk dient op de werkgelegenheid te liggen De gaullisten zullen een veel socialere politiek voeren. „Zij die al samenwerking mek de communisten voorbereiden hebben geen recht van spreken binnen de meerderheid", aldus Chirac

Commentaar van het Elysée: Chirac wil alleen zijn gaullisten redden die ten hoogste dertig procent van de stemmen krijgen Hij hoopt óf oppositieleider te worden na een linkse overwinning, of leider van de *regeringsmeerderheid* In beide gevallen aast hij op het presidentschap in 1981. Maar alleen met het centrum kan een volksfront worden voorkomen in Frankrijk Er is eenheid nodig van conservatieven tot en met sociaal-democraten achter Giscard

Op **13** juli vroeg Chirac bij het parlementaire debat over directe verkiezingen voor een Europees parlement uitstel en riskeerde een val van de regering

Nadat hij vaak met Lecanuet had gedineerd die hem in het geheim vertelde dat de andere meerderheidspartijen een front willen vormen tegen de gaullisten, vroeg Chirac op 24 juni een topconferentie van de meerderheid voor 10 juli. Lecanuet van het centrum stemde toe en weigerde frontvorming tegen de gaullisten

Een week later zei Soisson van Giscards republikeinen dat er onvoldoende voorbereiding is voor zo'n top. De RPR van Chirac was volgens hem een „bonapartistische" partij en Chirac zelf zaaide bij uitstek verdeeldheid in de meerderheid. Men diende eerst eens te praten over een gezamenlijk verkiezingsprogramma.

Diezelfde dag schreef Chirac een brief aan Giscand waarin hij vroeg om een duidelijk en loyaal akkoord van de partijen Bovendien eiste hij solidariteit van de president met de meerderheid tegen de Linkse unie

Op 8 juli sprak Giscard zijn als „uiterst belangrijk" aangekondigde rede in Carpentras uit Hij nam daarin wel stelling tegen het gemeenschappelijke regeringsprogramma van de linkse unie dat volgens hem Frankrijk in twee vijandelijke helften zal verdelen Iedereen stelt een akkoord tussen de regeringspartijen voor, eh bien qu'on le fasse" Maar dit dient te geschieden „inclusief de linkervleugel van de meerderheid die van doorslaggevende betekenis zal zijn"

Wanneer, aldus Giscard, de voorbereidingen tussen de partijen zijn voltooid in de volgende weken dient premier Barre de omstandigheden voor het opstellen van de kandidaten te bekijken en de doelstellingen voor de actie die in 1978 aan het volk wordt voorgesteld

Er diende een „actieprogramma van een meerderheid voor de vooruitgang" te komen

Een dag later verklaarde premier Barre. ik zal in september op basis van de voorbereidingswerkzaamheden van de partijen toezicht houden op keuze der kandidaten en op de omstandigheden waaronder een actieprogram van de meerderheid wordt voorgesteld aan het volk.

Terwijl Giscard op 14 juli (Bastilledag) verklaarde „Frankrijk, dat is alle Fransen, Iaat Chirac weten dat hij de premier niet als scheidsrechter kan aanvaarden en dat de kandidaten der gaullisten een officiele investituur van de premier zullen weigeren

De leider van de radicalen, Jean Jacques Servan-Schreiber, kondigde aan dat hij in geen enkel geval deel zal nemen aan de topconferentie op 19 juli

Op 18 juli, één dag voor de samenkomst, schreef premier Barre een brief aan Chirac. Hij hoopte op een „duidelijk en solide akkoord tussen de partijen. In september zou hij de leiders uitnodigen om te praten over de omstandigheden bij het aanwijzen van de kandidaten en de plannen die in het voorjaar aan het volk wonden voorgelegd

Het overleg over de procedurele kant van de kandidaatstelling resulteerde op *19* okt. *1977* in een akkoord, waarbij geregeld werd dat in 118 kiesdistricten één enkele kandidaat namens de regeringspartijen zou uitkomen, die automatisch de steun van de andere betrokken partijen zou krijgen. In de andere kiesdistricten konden meerdere kandidaten gesteld worden, hoewel in sommige districten de drie kleinere partijen, de republikeinen, de CDS en de CNIP, met een gezamenlijke kandidaat zouden uitkomen. In de tweede ronde zouden alle andere kandidaten zich terugtrekken ten behoeve van de best geplaatste kandidaat.

Zoals premier Barre in juli had aangekondigd, werd ook overlegd over een gemeenschappelijk verkiezingsmanifest, waarover op 5 september overeenstemming werd bereikt en dat op 14 september werd gepubliceerd.

Volgens het manifest ging het bij de verkiezingen om de keus tussen vrijheid en de dwang van collectivisme en bureaucratie

„Niemand kan betwisten dat de Vijfde Republiek ons land grondig heeft veranderd en onze levensomstandigheden heeft verbeterd".

„Sinds 1971 hebben de regeringen van Frankrijk, gesteund door een meerderheid die haar verantwoordelijkheid kent, beschermd wat is bereikt"

„Fransen, anderen nodigen uit alles omver te werpen. Wij stellen u voor om met uw samenwerking door te gaan met de nobele arbeid van verandering "

„Wij zijn van plan het individuele initiatief te stimuleren en zo iedereen in staat te stellen zijn creatieve krachten te **be**vrijden in een wereld waar de vrijheden in toenemende mate worden bedreigd. ."

Kort na de publikatie van het gemeenschappelijke manifest maakte de leider van de radicale partij, Jean-Jacques Servan-Schreiber bekend dat zijn partij sedert enige tijd vertrouwelijke onderhandelingen voerde met de republikeinen en de CDS om te komen tot de vorming van een „democratisch front" dat gemeenschappelijke kandidaten voor de eerste ronde zou presenteren.

Deze mededeling werd door woordvoerders van de betrokken partijen niet ontkend, maar zij legden er wel de nadruk op dat dit geen afbreuk deed aan hun afspraken met de RPR en dat de afspraak alleen zou gelden voor die districten waar geen eenheidskandidaat namens de vier partijen zou worden opgesteld.

In januari maakten de gaullisten bekend, in afwijking van het akkoord van 19 oktober in alle kiesdistricten met eigen kandidaten te zullen uitkomen (pag. 180/2) en begin februari besloten de radicalen, de CDS en de republikeinen gezamenlijk, onder de naam Union pour la Démocratie Française de verkiezingen in te gaan (pag. 181/2). *(Le* Monde, *NZZ, The Times, NRC/H' blad)*

POGINGEN TOT SLUITEN VERNIEUWD GEMEENSCHAPPELIJK REGEERAKKOORD LINKSE PARTIJEN, TEGENSTELLINGEN COMMUNISTEN-SOCIALISTEN

Met het oog op de parlementsverkiezingen van maart *1978* (pag. 177

e.v.) hebben de in de Linkse Unie samenwerkende socialisten, communisten en linkse radicalen in de loop van 1977 pogingen ondernomen een gezamenlijk regeerprogram op te stellen voor het geval zij als overwinnaars uit de verkiezingsstrijd tevoorschijn zouden komen.

uitgangspunt van dit akkoord zou het in 1972 gesloten gemeenschappelijke regeringsprogramma (pag. 512 /2-'72 e.v.) moeten zijn.
Vooral van communistische kant werd sterk aangedrongen op wat genoemd werd „reactualisatie" van het program van '72. De socialisten daarentegen gaven er de voorkeur aan, hoewel dat nooit expliciet werd toegegeven, het program zo vaag mogelijk te houden, om daarmee het verwijt van de tegenstanders te ontkrachten, dat zij aan de leiband van de communisten liepen.

Onoverbrugbare tegenstellingen tussen de drie partners, in het bijzonder over het aantal te nationaliseren ondernemingen na een linkse verkiezingsoverwinning, leidden uiteindelijk tot het afbreken van de besprekingen en de Linkse Unie ping zonder gemeenschappelijk programma de verkiezingscampagne in.
Na de uitslag van de eerste ronde van de verkiezingen, waarbij links veel minder stemmen had behaald dan algemeen was verwacht, werd in de haast alsnog een gemeenschappelijk regeerakkoord gesloten (pag. 178/2 e.v.).

Marchais doet voorstel tot *actualisering* gemeenschappelijk programma '72. Communistisch actieprogramma

Begin april 1977 stelde Marchais (communist) aan Mitterrand (socialist) en Fabre (radicaal) voor een topconferentie te houden om het gemeenschappelijke regeerprogramma dat in 1972 werd opgesteld (pag. 512/2-'72) te reactualiseren.
Mitterrand ging hiermee akkoord en deed in een lange brief een aantal suggesties over veranderingen die in het programma aangebracht zouden kunnen worden.
Zo stelde hij voor herzieningen aan te brengen in de economische paragrafen van het program m.n. in die betreffende de nationalisatie van de sleutelindustrieën. Eerder had Marchais meer nationalisaties geëist in die bedrijven waar de regering financieel bij moet springen.
Verder dienden de directe verkiezingen van het Europese Parlement opgenomen te worden en het Portugese lidmaatschap van de EG.

De communisten hadden zich altijd verzet tegen directe verkiezingen.
Mitterrand suggereerde ook dat ,,een strikte toepassing van een controle op de akkoorden van Helsinki, met name wat betreft de vrije uitwisseling van personen en ideeën" in het programma verankerd moest worden.

Marchais verklaarde op 18 april '77 in een „adio-interview dat zijn partij bereid was het verzet tegen directe verkiezingen van het Europese parlement te staken, op voorwaarde dat de bevoegdheden van het parlement niet verder uitgebreid zouden worden

Op 10 mei 1977 publiceerde de communistische partij een ontwerp-begroting over de kosten van het gemeenschappelijke regeerprogram, zoals dat volgens haar gemoderniseerd zou moeten worden, o.a. door meer nationalisaties dan oorspronkelijk voorgesteld waren.
Verder werd een agenda voor de actie van een mogelijke linkse regering in de eerste zes maanden na de verkiezingsoverwinning gepresenteerd.

Al in de eerste drie maanden, zo blijkt uit het plan, worden de grote nationalisaties doorgevoerd alsmede deviezenbeperkingen, maatregelen tegen kapitaalverkeer en kapitaalvlucht en een totale prijsstop
Aangenomen wordt dat bij volle werkgelegenheid en volledig gebruik van de produktiecapaciteit de Franse economische groei van 1978 tot 1981 zes procent per jaar zal bedragen tegen drie procent nu.
Binnen twee jaar stijgt het minimumloon met 35 procent tot 2200 frank per maand voor een 40-urige werkweek, stijgt de totale koopkracht van de salarissen met zeventien procent (gemiddeld vier procent per jaar in de laatste dertig jaar), de sociale uitkeringen met 35 procent.
Bovendien worden de belastingen op de lage inkomens en op de belangrijkste consumptieartikelen verlaagd met elf procent. Deze uitsterst inflatoire injectie zou 400 mrd frank bedragen, een kwart van het nationale inkomen
Aangenomen wordt dat door ,,opheffing van de verspilling" de nationale produktie met 344 rnrd kan stijgen Daarvan moeten dan 126 mrd naar de fiscus gaan en 116 mrd naar de sociale fondsen
De belasting zal per jaar 50 mrd meer opbrengen (dertien procent van de lopende opbrengst) door vermindering van de ongelijkheid, instelling van vermogensbelasting en extra heffing op de hoge inkomens De socialisten hadden indertijd de extra baten van deze maatregelen op 15 mrd per jaar geschat
Extra inkomen van 146 mrd zou voortkomen uit volledig gebruik van de produktiecapaciteit en 40 mrd door vermindering van de woekerwinsten.
De vennootschapsbelasting zou 41 mrd meer opbrengen en dus verdubbelen, zodat men kon aannemen dat — bij een volledige prijsstop en sterke verhoging van de lonen — niets meer overblijft van de particuliere sector.
Verder worden hoge, door de regering te bepalen investeringen begroot in de particuliere bedrijven. Ten slotte worden belangrijke besparingen — meer Franse werkgelegenheid door consumptie van eigen produkten — en een verlaging van het tekort op de handelsbalans verwacht van verbod van import tot een bedrag van 50 mrd per jaar, vijftien procent van de lopende import.

Tegelijkertijd liet het communistische partijbestuur weten dat het centraal comité de handhaving van de eigen Franse atoommacht aanvaardde, als „enig reëel middel voor afschrikking en defensie".
In het gemeenschappelijke program van 1977 werd nog onmiddellijke afschaffing van de Franse nucleaire defensie geëist. De socialisten hadden op dit punt hun afwijzing al eerder ingetrokken.

Op 17 mei vond in Parijs de topconferentie tussen Marchais, Mitterrand en Fabre plaats.
Besloten werd een werkgroep van 15 leden, vijf van elke partij, in te stellen, die voor half juli een aangepast programma zou moeten uitwerken.

Van 17 tot 19 juli '77 hield de socialistische partij een congres in Nantes, waar Mitterrand en de tweede man van de partij Michel Rocard zich o.a. afzetten tegen de communistische plannen m.b t de Franse economie.
Meer nationalisaties dan in het gemeenschappelijke programma van '72 waren niet nodig, aldus Mitterrand. De socialisten standen voor het klassefront ten behoeve van de oude en de nieuwe middenklassen.
De belangrijkste maatregelen van het nieuwe program moesten in de eerste drie maanden van een mogelijke nieuwe regering worden genomen
Rhcard zei dat de nationalisaties niet te snel en te ver moesten gaan. In geen geval moesten filialen van buitenlandse ondernemingen genationaliseerd worden.
Teveel verwachtingen wekken zou tot het stellen van overdreven eisen leiden en tot wanorde en tot rechtse dictatuur. Alle sociale modellen die winst, risico of straf uitbanden, hadden tot de onderdrukkende bureaucratie geleid. Ook voor de genationaliseerde bedrijven dienden de winst en de markt bepalend te zijn. Zij moesten autonoom blijven en niet onder staatsbeheer komen
De ideeën van de linkervleugel kwamen uit het land der dromen Hun verwezenlijking zou op een mislukking uitlopen, aldus Rocard.
Deze laatste opmerking was gericht tegen de linkervleugel van de socialistische partij, die onder de naam **CERES** (Centre d'Étude, de Recherche et d'Éducation Socialistes) Mitterrand verweet een te rechtse koers te varen
De door deze groep ingediende wijzigingen in het regeerprogram, die sterk in de richting van de communistische wijzigingsvoorstellen gingen, werden met ruime meerderheid door het congres verworpen

Naar aanleiding van de uitlatingen van de socialistische leiders in Nantes, gaf het communistische partijbestuur een officiële verklaring uit, waarin een akkoord werd geëist

over een „definitie van de structuur en de werkmethoden van een linkse regering". „De Fransen hebben het recht precies te weten wat een linkse regering gaat doen. Op alle magen moeten duidelijke verklaringen komen. Wij moeten ook weten wat de verhouding zal zijn tussen de partners in een linkse regering".

Verder deelden de communisten mee niet te zullen deelnemen aan een nieuwe onderhandelingsronde die op 28 juni zou worden gehouden. Eind juli werd meegedeeld dat de drie partners weliswaar goede vorderingen hadden gemaakt m.b.t. aanpassing van het program van '72 maar dat de „actualisatie" pas voltooid zou worden op een topconferentie die half september zou worden gehouden.

Het besluit eerst half september een definitief regeerakkoord te sluiten, werd genomen omdat inmiddels nog meer geschilpunten tussen de partners aan het licht waren gekomen
De belangrijkste waren de kwestie van het al of niet, en zo ja ir welke vorm, handhaven van de eigen Franse atoomhewapening, de nationalisaties en de hervorming van de staatsinstellingen

T a v het punt van de Franse atoombewapening hadden de communisten m april al laten weten dat zij zich daarteperi niet verder zouden verzetten (in afwijking van het regeerprogram van '72), maar later voegden zij daaraan toe dat de Franse strategie van de nucleaire afschrikking de Franse onafhankelijkheid moest verzekeren en dat die strategie zodanig moest zijn dat het Franse atoomwapen „in alle richtingen" moest worden ingezet en dat integratie in de NAVO afgewezen moest worden.
De socialisten wilden de kwestie van het al of niet handhaven van de atoommacht in een referendum aan het volk voorleggen
De communisten wensten verder te bepalen dat de atoommacht pas ingezet zou worden na een collegiaal besluit van de ministerraad, de socialisten wensten de beslissingsbevoegdheid in handen van de eerste ininister en de president te leggen
Een ander geschilpunt betrof de verhoudingen binnen een toekomstige linkse regering
Marchais eiste dat er een „structuur en werkmethode" van een linkse regering zou worden vastgelegd De verdeling van de ministersposten diende rechtvaardig te zijn met voor de ministers gelijkheid van rechten en plichten Mitterrand wilde een portefeuilleverdeling in overeenstemming met de verkiezingsuitslag.

T.a.v. de sociaal-economische paragraaf bleken de volgende geschillen te bestaan:

● Het minimumloon. Het ligt nu bij 1600 frank per maand (vier mln Fransen verdienen minder dan 2000 frank per maand. De communisten willen het op 2200 stellen zodat het !door de inflatie) in april '78 na de linkse overwinnmg op 2400 frank komt De socialisten willen het minimumloon, na de overwinning en na onderhandeling met de vakbonden op 2200 frank houden Hetgeen nog altijd een inflationaire injectie is van 85 mrd
De communisten willen ouderdoms- en invaliditeitsuitkeringen met vijftig procent verhogen. de socialisten slechts met 25 procent

● Salaris- of inkomensnivellering De communisten eisen een belofte dat de verhouding tussen de laagste en hoogste salarissen, een op vijf zal worden en dat in het eerste regeringsjaar alle lonen tussen 2400 en 8800 per maand met vier procent zullen stijgen Mitterrand acht dit irreëel en demagogisch Zo'n scherpe nivellering bestaat niet eens in Oost-Europa, zei hij

● Belasting op kapitaal De communisten willen van 1,5 procent tot acht procent op een mln per persoon of twee mln per gezin De socialisten 0,5 tot twee procent op kapitaal boven de twee mln

● Nationalisaties Aan de in het oorspronkelijke programma voorgestelde nationalisaties van het bank- en kredietwezen en negen grote industriele groepen. willen de communisten nu nog vijftien andere industrieen toevoegen zoals o a de staal-, auto- en olie-mdustrie Bovendien eisen zij dat ook de filialen worden genaast, waarin de genationaliseerde bedrijven meer dan vijftig procent van de aandelen hebben Het resultaat zou 1450 nationalisaties zijn
De socialisten willen het bij de oorspronkelijk afgesproken nationalisaties houden. De filialen worden toch door de moederondernemingen gecontroleerd

● De regeringsverantwoordelijkheid De communisten willen zowel het niinisterie van financien als dat van binnenlandse zaken splitsen Daarnaast zouden dan twee grote ministeries komen, dat voor het plan, dat Marchais zou krijgen en dat voor de provincies en gemeenten dat eveneens een communist zou controleren
De socialisten zeiden tegen dat plan geen neen maar ook geen ja.

Topoverleg september 1977 mislukt

Op 15 sept. 1977 kwamen de drie partijleiders bijeen, maar na tien uur onderhandelen deelde de leider van de linkse radicalen, Fabre, mee dat hij niet langer aan het gesprek kon deelnemen wegens de houding van de communisten m.b.t. de nationalisaties, die dezen aanzienlijk wensten uit te breiden.

Een dergelijke uitbreiding tastte, volgens Fabre, een voor zijn partij essentiële vrijheid aan: de vrijheid van ondernemen. Bovendien veranderde de communistische eis het program van '72 op een radicale manier.
Mitterrand liet daarop weten dat voortzetting van het gesprek alleen zin had als de drie partners daaraan zouden deelnemen.

Op 16 september vond een gesprek plaats tussen communisten en linksradicalen en op 17 september deelde Fabre mee bereid te zijn tot hervatting van het overleg.
De communistische partij gaf een varklaring uit waarin het heette dat na bestudering van de klachten van de radicalen besloten was belangrijke concessies te doen.
Behalve de in het oorspronkelijke program genoemde negen groepen van de economische sector (inclusief bank- en kredietwezen) zouden zij nu alleen nog extra naasting eisen van 729 dochtermaatschappijen en enkele sleutelindustrieën alsmede de staalindustrie. Nationalisatie van de olie-ondernemingen en Peugeot-Citroen zou later kunnen komen.

Op 22 sept. 1977 werd het overleg hervat, maar ook nu bleek men het niet eens te kunnen worden. Zowel socialisten als radicalen vonden de communistische concessies niet ver genoeg gaan, De communisten daarcntegen zeiden dat de socialistische plannen m.b.t. de nationalisaties betekenden dat het oorspronkelijke programma niet eens uitgevoerd zou worden. Daarop werd meegedeeld dat het overleg te zijner tijd zou worden hervat.

Overleg definitief *mislukt*

Begin november 1977 kwam de socialistische partij in een bijzonder congres bijeen. De linkervleugel stelde bij die gelegenheid voor de communisten nieuwe concessies te doen m.b.t. de nationalisaties. Dit werd bij monde van Mitterrand afgewezen, maar wel werd een resolutie goedgekeurd waarin de communisten „zonder voorwaarden en onmiddellijk" hervatting van de onderhandelingen werd aangeboden over een gemeenschappelijk regeringsprogramma.
„Het had geen zin, zo liet Mitterrand weten, om de concessies uit te breiden. De hoofdreden van de breuk was dat de communisten hun zin niet konden krijgen betreffende de door hen voorgestelde verdeling van de macht in de staat na een overwinning van de linkse unie, aldus Mitterrand.
Vervolgens nodigde de socialistische partij de communisten uit het overleg te hervatten en op 9 november kwamen vertegenwoordigers van socialisten, radicalen en communisten bijeen, maar na een uur bleek dat geen van de partijen bereid was nieuwe concessies te doen.
Op de openbare zitting van het centraal comité van de communistische partij die op 10 nov. 1977 werd gehouden werd officieel bevestigd dat de &ie partijen zonder gemeenschappelijk regeerakkoord de verkiezingen zouden ingaan. *(Le* Monde, *NZZ,* FAZ, *NRC/H'blad)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN

Op pag. 190/2 is een begin gemaakt met het verslag van een aantal gebeurtenissen van politiek belang in de Volksrepubliek Cnina in 1976 en 1977, waarvan in het KHA eerder geen melding is gemaakt. Hierna volgt de voortzetting.

Berichten over *wanordelijkheden* in de provincies

In nov. en dec. 1976 bleek uit uitzendingen van provinciale radiostations, dat zich kort tevoren in verschillende delen van het land wijdverspreide wanordelijkheden hadden voorgedaan. Naar het lijkt begonnen deze wanordelijkheden in het voorjaar van 1976, toen aanhangers van de ,,bende van vier" in de provincies een campagne begonnen tegen ,,wandelaars op de kapitalistische weg" in de plaatselijke partijorganisaties. Een hoogtepunt bereikten deze wanordelijkheden tussen juli en sept. 1976, maar na de arrestatie van de leden van de ,,bende van vier" keerde geleidelijk aan de rust terug, zij het, dat militaire troepen nodig waren om de orde te herstellen in de provincie Foekien en in Paoting in de provincie Hopei. In commentaren in de Westerse pers werden de wanordelijkheden geïnterpreteerd als een mogelijk symptoom van voorbereidingen van de radicalen om, na het overlijden van Tsjoe En-lai in jan. 1976, profiterend van de campagne tegen Teng Hsiao-ping, in de provincies de macht over te nemen, zo nodig met geweld.

Veel van de ongeregeldheden gebeurden in plaatsen, waar zich spoorwegknooppunten bevonden, mogelijk om op die manier controle over troepenbewegingen te verkrijgen. Dit geldt b.v. voor Paoting, ong. 160 km ten Zuiden van Peking. In een uitzending van radio-Hopei op 9 dec. 1976 werd gezegd, dat het het doel van de ongeregeldheden in Paoting geweest was om ,,de veiligheid van de hoofdstad te bedreigen".

Meer bijzonderheden over de berichten omtrent de wanordelijkheden volgen hierna:

TSJEKIANG. Op **12** nov. **1976** beschuldigde het Volksdagblad Wang Hoeng-wen ervan de instigator geweest te zijn van stakingen en ordeverstoringen, die zich in **1974** en **1975** in de provinciehoofdstad Hangtsjau hadden voorgedaan. Radio-Tsjekiang beschuldigde op **21** nov. **1976** de ,,bende van vier" ervan een poging ondernomen te hebben de controle over de militia over te nemen, terwijl Wang Hoeng-wen gedurende een aantal bezoeken aan de provincie ,,achte gesloten deuren samengezworen" zou hebben en ,,militiagebouwen in Hangtsjau gesaboteerd" zou hebben, daarbij ,,ernstige consequenties veroorzakend".

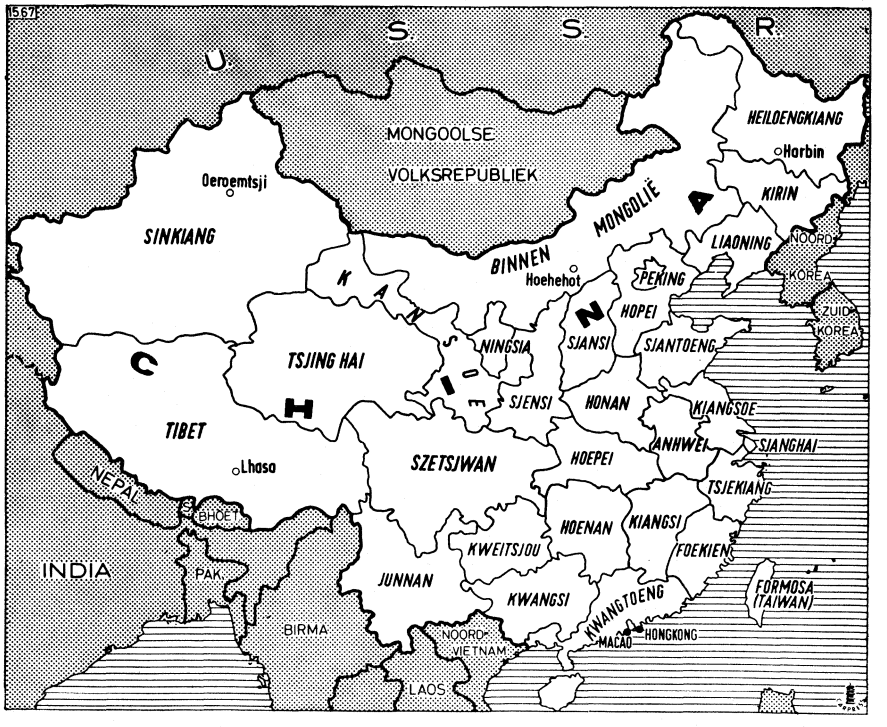
FOEKIEN. Het Daghlad van Foekien schreef op 18 nov. 1976, dat de ,,bende van vier" de partij had gespleten, en ,,de speerpunt gericht had" tegen het leger. Op **21** nov. **1976** berichtte radio-Foekien, dat het leger ,,grote aantallen commando's en strijders in propaganda- en massa-werk-teams georganiseerd had en deze gezonden had naar verschillende steden, dorpen, fabrieken, mijnen, regeringsgebouwen. scholen en wijken van onze provincie om met kracht steun te geven aan plaatselijk werk en enthousiast de instructies van het partijcentrum te propageren". Volgens niet-officiële verslagen hadden de troepen ingegrepen, nadat zich op **27** okt. **1976** gewapende onlusten hadden voorgedaan,

HEILOENGKIANG. De provinciale radio meldde op **12** dec. **1976,** dat aanhangers van de ,,bende van vier" in het bureau van het partijcomité van Heiloengkiang hadden ingebroken en de partijcomité's op alle niveaus hadden verstoord. Volgens deze radiouitzending waren ,,de boze daden van de bende van vier de fundamentele oorzaak van de instabiliteit in de provincie".

HONAN. Radio-Honan berichtte op **6** dec, dat de ,,bende van vier" ,,haar zwarte handen had uitgestrekt naar alle delen van Honan, versterkingen gebouwd had van de hogere tot de lagere niveaus" en aan een ongenoemd ,,ambitieus karakter" de post van eerste secretaris van het provinciale partijcomité had beloofd. Als gevolg daarvan waren er demonstraties georganiseerd, die de autoriteiten dwongen ,,openlijke contra-revolutionairen" vrij te laten. Ook werden, onder het voorwendsel ,,te zoeken naar grote en kleine wandelaars op de kapitalistische weg op alle niveaus", vooraanstaande partijleden ,,ingesloten en lastig gevallen, wanneer zij maar in het openbaar verschenen". Plaatselijke partijcomité's waren verlamd en buiten staat hun werk te verrichten. In een aantal plaatsen hadden zich incidenten van ..vechtpartijen, vernietigingen en plunderingen voorgedaan". Tenslotte hadden ,,een aantal fabrieken opgehouden te functioneren en te produceren".

HOPEI. Op 30 nov. **1976** zei een provinciale partijfunctionaris op een demonstratie, dat de anti-partijkliek ,,een zeer klein aantal personen in Paoting had gesteund en geleid", die zich hadden bezig gehouden met ,,scheurmakersactiviteiten, gewapende conflicten veroorzaakt hadden, de massa's hadden misleid en gemanipuleerd en die overal vechtpartijen, vernietigingen en plunderingen hadden gepleegd", daarbij ernstige schade aan de produktie toebrengend en ,,grote chaos veroorzakend". Dit probleem was lange tijd niet opgelost, totdat op Hoea's instructies recentelijk het leger tussenbeide gekomen was met als resultaat een grote verbetering in de situatie. Op **25** jan. **1977** meldde radio-Hopei, dat in Paoting ,,openbare oordeelsvergaderingen" gehouden waren, om af te rekenen met degenen, die voor de onrust verantwoordelijk waren.

HOENAN. In uitzendingen van Hoenan-radio in nov **1976** werd gezegd, dat de ,,bende van vier" had geïntrigeerd om de controle over de militia te verwerven, geprobeerd had de militia tegen het leger op te zetten, de leidende kaders op alle

(CARPRESS)

niveaus had afgeremd en bestreden, aangezet had tot burgerlijke partijstrijd, een ,,sinistere wind van anarchisme opgewekt had" en de produktie gesaboteerd had. Verder werd in deze uitzendingen een ongenoemde ,,zwarte hand van de bende van vier" veroordeeld — mogelijk een hoge partijfunctionaris —, die geprobeerd zou hebben pers en radio onder controle te krijgen en die ,,de speerpunt gericht had tegen de geëerbiedigde en geliefde voorzitter Hoea".
Op een ,,vergadering van massa-kritiek" in Tsjangsja op 22 dec. werd gezegd, aldus radio-Tsjangsja, dat de ,,bende van vier geprobeerd had een ,,contra-revolutionaire opstand" te organiseren, dat zich op 23 aug. 1976 in Tsjangsja vechtpartijen, vernietigingen en plunderingen hadden voorgedaan en dat er met geweld was ingebroken in het hoofdkwartier van de miliiia.

HOEPEI. In radio-uitzendingen van radio-Hoepei in nov. en dec. 1976 werd gezegd, dat een paar mensen onder aanvoering van de ,,bende van vier" hadden aangezet tot gewapende strijd, tot stakingen hadden opgeroepen, de provinciale autoriteiten en het bestuur van de stad Woehan ervan beschuldigd hadden ,,wandelaars op de kapitalistische weg" te zijn, geëist hadden, dat het leger de controle over de wapens en munitie van de militia aan hen zou overdragen en een aantal personen ertoe aangezet hadden ,,sit-in-demonstraties te houden, storm te lopen tegen de dictatuur van het proletariaat en de militaire organen, het verkeer stop te zetten en de openbare orde te saboteren".
I.h.b. in het district Hsiaokan zouden zij zich van fietsen meester gemaakt hebben, hadden zij fabrieksgebouwen bezet, hadden zij storm gelopen tegen partij- en regeringsorganen, hadden zij op alle niveaus ,,agenten" aangewezen en hadden zij overal ,,wandelaars op de kapitalistische weg" vastgehouden.

KIANGSI. In nov. 1976 werd door Kiangsi-radio gezegd, dat een ,,kleine handvol" personen, die zich in het provinciale partijcomité hadden ,,binnengeslopen" ,,burgerlijke partijstrijd had veroorzaakt, de massa's ertoe had aangezet onderling te strijden en op een razende manier hun vechtpartijen, vernietigingen en plunderingen hadden uitgevoerd". Ook zouden zij zich bezig gehouden hebben met samenzweringen om op meerdere niveaus een groot aantal ,,partij-, regerings- en legerkameraden van hun post te verdrijven". In een hoofdartikel in het Dagblad van Kiangsi van 14 nov. 1976 werd gezegd, dat de partijleiders in een paar plaatsen ,,zeer onoprecht cn ineffectief" waren bij het uitoefenen van hun leiderschap gedurende de aan de gang zijnde strijd", daarbij suggererend, dat een aantal var. de aanhangers van de radicale vleugel hun aosten nog behielden.

KWANGTOENG. Op een bijeenkomst in Kanton op 16 dec. 1976 zei een spreker, dat ,,het ingrijpen in en de sabotage van de revolutie en opbouw in Kwangtoeng door de bende van vier ernstig" waren, maar er werd niet gesproken over mogelijke ongeregeldheden in deze provincie.

KWEITSJOU. Op 25 dec. 1976 werd door radio-Kweitsjou gezegd: ,,De zwarte handen van de bende van vier in Kweitsjou (...) zijn storm gelopen tegen de partijcomités op alle niveaus, strijd geleverd hebben tegen leidende kaders op alle niveaus en vaak zonder onderscheid personen etiketten opgeplakt en met stokken geslagen hebben, met als resultaat dat de leiding op alle niveaus niet kon werken. Zij gingen zelfs zo ver orn te vechten, vernietigmgen en plunderingen te plegen, zij saboteerden fabrieken en verbindingen en de revolutie en produktie, verstoorden de toestand in Kweitsjou en probeerden te midden van de verwarring de macht te grijpen."

LIAONING. In de laatste week van nov. 1976 zond radio-Liaoning een aantal heftige aanvallen uit tegen een persoon, die werd aangeduid als .,de agent van de bende in onze provincie" en de ,,opperheer van Liaoning". Waarschijnlijk werd hiermee bedoeld Mao Yoean-hsin, een neef van voorzitter Mao en partijsecretaris in Liaoning. Gelijktijdig met de ,,bende van vier" zou ook hij gearresteerd zijn. Radio-Liaoriing noemde hem ,,een belangrijk lid van de Wang-Tsjang-Tsjiang-Yao-kliek". Hij zou in juni 1976 premier Hoea belasterd hebben door te zeggen, dat ,,een Nagy probeert de macht te grijpen" — een referentie aan de Hongaarse premier ten tijde van de Hongaarse opstand van 1956.
In andere radio-uitzendingen werden aanvallen gedaan op Tsjang Tieh-sjeng (zie pag. 192/3), zonder hem bij name te noemen. Gezegd werd, dat hij beweerd zou hebben, dat 80% van de partijleiders, ouder dan 45 ,,wandelaars op de kapitalistische weg" waren en dat het noodzakelijk was om een ,,derde grote revolutie" te ondernemen. Ook werd hij ervan beschuldigd, toen voorzitter Mao ziek was, veel door China te reizen ,,om een contra-revolutionaire macht bijeen te schrapen". Na het overlijden van Mao zou hij dadelijk naar Sjenjang zijn teruggereisd ,,om een contra-revolutionair flottielje van het Lin Li-koeo-type te organiseren, dat door de bende van vier als een gangsterleger gebruikt zou worden". (Lin Li-koe0 was de zoon van maarschalk Lin Piao en zcu een belangrijke rol gespeeld hebben bij de voorbereidingen van de staatsgreepplannen van deze.)

SJANSI. Op 7 dec. 1976 zei radio-Sjansi, dat in juli, augustus en september ,,in overeenstemming met de instructies van de bende van vier een paar mensen hun pas versneld hadden, in het geheim verbindingen waren aangaan, vechtploegen hadden georganiseerd en zich op grootscheepse schaal met vechtpartijen, vernietigingen en plunderingen hadden bezig gehouden". Ook veroorzaakten zij het incident van 23 aug., waarbij een aantal leidende partijfunctionarissen waren ontvoerd en in elkaar geslagen. Na het overlijden van Mao deden zij een poging de macht te grijpen door de belangrijkste leden van het provinciale partijcomité aan te vallen als ,,wandelaars op de kapitalistische weg, die een volledig revisionistische lijn in de praktijk brachten".

SJANTOENG. Radio-Sjantceng meldde op 2 dec. 1976 dat ,,verschillende slechte mensen" openlijk de verschillende partijcomités hadden aangevallen door hen ,,rechtse, op de restauratie gerichte krachten" te noemen, dat zij de produktie hadden belemmerd door er bij de arbeiders op aan te dringen ,,niet te produceren voor de verkeerde lijn", dat zij zich bezig gehouden hadden met vechtpartijen, vernietigingen el1 plunderingen en dat zij een groot aantal archieven en geheime documenten gestolen hadden. Op 4 juli hadden zij in de stad Tsingtao een aanval gedaan op de plaatselijke partij- en revolutionaire comités en leden van het leger in elkaar geslagen. De aanvoerders van deze actie waren naar Shanghai en Peking gevlucht en pas gearresteerd, nadat de ,,bende van vier" aan de kaak gesteld was.

SINKIANG. Generaal Saifoedin, eerste secretaris van het partijcomité van Sinkiang (en kandidaat-lid van het Politburo) zei op 15 dec. in een toespraak, dat de ,,bende van vier" haar ,,sinistere handen tot in Sinkiang had uitgestrekt en dat een paar van hun aanhangers de provincie hadden bezocht". Hij sprak echter niet over eventuele ongeregeldheden.

SZETSJWAN. Radio-Szetsjwan verklaarcie de op 23 dec. 1976, dat de ,,bende van vier een langdurige gewapende strijd had geprovoceerd in het district Ipin, waarbij ernstige verliezen aan levens en eigendommen veroorzaakt waren. Toen zij een machtsovername voorbereidden hadden zij ,,samengezworen om een contra-revolutionaire gewapende rel te organiseren", waren zij storm gelopen tegen partijconferenties en hadden zij partijcomités bedreigd terwijl zij gedurende de rouw voor het overlijden van voorzitter Mao ,,op een geplande en georganiseerde manier incidenten hadden gecreëerd, rouwkamers bestormd hadden en leden van de militia, die hun plicht deden, hadden geslagen en verwond".

JUNNAN. In radio-uitzendingen in dec. werden aanvallen gedaan op een ongenoemde ,,trouwe aanhanger van de bende van vier", die leidende partijleden ervan beschuldigd had ,,het oordeel over het kritiseren van Teng Hsiao-ping" te willen herzien en die zou hebben samengewerkt met een lid van het plaatselijke partijcomité van Koenming om Koenming en de hele provincie in chaos te storten.

BIJEENKOMST-PERMANENT COMITÉ VOLKSCONGRES. NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Van 30 nov.-2 dec. 1976 vergaderde het permanente comité van het Volkscongres onder voorzitterschap van mevr. Soeng Tsjing-lin, de weduwe van Soen Jat-sen. Na afloop werden twee benoemingen bekend gemaakt: Hoeang Hoea was aangewezen tot minister van buitenlandse zaken in plaats van Tsjiao Koeanhoea en mevr. Teng Jing-tsjao, de weduwe van Tsjoe En-lai was benoemd tot vice-voorzitter van het permanente comité van het Volkscongres.
De vervanging van minister Tsjiao veroorzaakte enige verrassing, aangezien hij altijd een nauwe medewerker van wijlen premier Tsjoe En-lai was geweest. Kort tevoren was hij echter op muurkranten aangevallen, omdat hij betrekkingen zou onderhouden met de ,,bende van vier".
Hoeang Hoea was voor zijn benoeming tot minister van buitenlandse zaken, de ambassadeur van China bij de VN.

Hoeang Hoea heeft op het gebied van China's diplomatieke betrekkingen een

indrukwekkende loopbaan achter zich
Hij studeerde aan de Amerikaanse Yentsjing universiteit en was een van de eerste studenten, die zich in het begin van de jaren dertig bij de communistische guerrillabeweging van Mao Tse-toeng aansloot
De Amerikaanse journalist en Chinakenner, wijlen Edgar Snow, maakte gebruik van zijn kennis van het Engels bij het verzamelen van materiaal voor zijn befaamde boek Red Star Over China, dat in **1936** uitkwam Hoeang was ook tolk bij de interviews die Snow hield met Mao
In 1946 toen de Amerikanen trachtten te bemiddelen tussen de nationalisten en de communisten, was Hoeang de man die de contacten onderhield met de Westerse pers. Tijdens de vredesonderhandelingen over Korea in Panmoenjon in **1953** leidde hij de Chinese delegatie en liet hij zich kennen als een keihard onderhandelaar
Twee jaar later begeleidde hij Tsjoe En-lai naar de afro-aziatische conferentie in Bandoeng
Van **1960** tot **1965** was hij ambassadeur in Ghana, daarna in Egypte en tot hij China ging vertegenwoordigen bij de VN, in **1972,** was hij ambassadeur in Canada
Hoeang kan zich er op beroemen de enige ambassadeur van zijn land te zijn geweest, die tijdens de Culturele Revolutie niet is teruggeroepen In de VN heeft Hoeang de reputatie gekregen van een fel debater, die met name geen blad voor de mond nam als hij zijn scherpe pijlen richtte op de vertegenwoordiger van de Sowjet-Unie
Buitrn de vergaderzaal was hij een charmante en geestige diplomaat, die uitstekend Engels spreekt

Rede voorzitter Hoea over de situatie in China

Op 25 dec. 1976 hield Hoea Koeo-feng zijn eerste grote redevoering nadat hij tot opvolger van voorzitter Mao was aangewezen. Hij sprak tot de ong. 8.000 gedelegeerden naar een nationale conferentie over landbouwvraagstukken, die in Peking gehouden werd.
Hoea riep het Chinese volk op zich in 1977 te concentreren op vies punten. De vier punten die voorzitter Hoea noemde zijn: voortgaan met kritiek op de ,,bende van vier".
Als tweede punt noemde Hoea de versterking van de Chinese communistische partij. Verder de ontwikkeling van de nationale economie en intensivering van de studie van de werken van Marx, Engels, Lenin en Mao.
Hoea zei dat de partij na de dood van Mao in september enorme moeilijkheden heeft moeten doorstaan. Daarbij wees hij met nadruk op de samenzwering van de bende van vier. ,,Het Chinese volk kan met trots verklaren dat het de zware beproeving heeft doorstaan", aldus Hoea.

Partijvoorzitter Hoea Koea-feng zei ,,dat als in zijn land de radicalen niet stevig onder de duim werden gehouden, China was blootgesteld aan ,,een grote burgeroorlog" en aan buitenlandse agressie.
De vier radicalen moeten in **1977** ,,grondig worden vernietigd" en de orde in het land moet worden hersteld
Over de aanpak van de vier heeft Hoea, aldus een mededeling van het persbureau Nieuw China gezegd dat elk hunner apart moest worden behandeld op grond van eigen misdaden Hij liet uitkomen dat de vier als misdadiger? moeten worden g-straft maar t) hoopte dar andere radicalen kunnen worden vergeven nadat zij een heropvoeding hebben ondergaan
Hoea sprak ook over de aardbevingen, de droogte de overstromingen en ,andere tegenslagen', die China in 1976 hebben getroffen Wat betreft de aardbeving van juli, die Tangsjan had getroffen, zei hij ,,deze heeft een verlies aan levens en eigendommen veroorzaakt zoals zelden in de historie is voorgekomen" Getallen noemde hij niet
Een verschijnsel als dat van de ,,bende van vier", was volgens Hoea, onbekend geweest in de 27 jaar dat de volksrepubliek bestaat Over de arrestatie van het viertal in oktober zei hij, dat dit probleem was geregeld zonder dat dit een enkel schot of een enkele bloeddruppel had gekost"

Op 20 dec. 1976 was de landbouwconferentie toegesproken door vicepremier, tevens lid van het Politburo, Tsjen Yoeng-koeei. Deze zei o.m., dat in de voorafgaande jaren in zes van de 26 provincies de landbouwproduktie ernstig was ontwricht door politieke strijd, die soms hevig was. ,,In een deel van de provincie Tsjekiang werd de toestand zo slecht dat volkscommunes werden ontbonden en het land verdeeld werd," aldus Tsjen in zijn rapport aan de conferentie.
In het rapport van Tsjen, die beschouwd wordt als een van de meest vooraanstaande landbouwdeskundigen in China, wordt de schuld voor de ontwrichting der landbouwproduktie gegeven aan Tsjiang Tsjing, de weduwe van de overleden Chinese partijleider Mao Tse-toeng, en aan drie van haar radicale medewerkers.

Onbekende rede van *Mao* gepubliceerd

In het Volksdagblad van 26 dec. 1976 stond een rede van Mao Tse-toeng afgedrukt, die te voren niet gepubliceerd was. Mao had deze rede uitgesproken op 25 april 1956, twee maanden na de destalinisatierede van Chroesjtsjow, voor een uitgebreide vergadering van het Politburo.
In deze rede bevestigde Mao zijn onverzoenlijkheid jegens Moskou en onderstreepte hij zijn afkeer van terechtstellingen van contra-revolutionairen.

De passage over de behandeling van contra-revolutionairen is nogal actueel gezien de voortdurende aanvallen op de bende van vier. Mao maakte duidelijk, dat hij niet gekant was tegen de doodstraf op zich, maar hij wees erop dat terechtstellingen,. soms meer kwaad dan goed doen. Hij verdedigde de executies van **1951-'52.** omdat het mensen betrof ,,die vele bloedschulden droegen jegens de massa".
Terechtstellingen zouden in het geheel niet meer plaats moeten vinden, vond Mao. ,,Een terechtstelling zou een golf van andere teweeg kunnen brengen en sommige mensen zouden ten onrechte kunnen worden gedood. Maar wat nog belangrijker is". zo gaat het citaat uit Mao's speech verder, ,,zo iets zaait wantrouwen binnen de partij".
De passage die handelt over China's betrekkingen met de Sowjet-Unie bevat kritiek op de manier waarop Chroesjtsjow kort te voren Stalin had veroordeeld.
,,Het is vermeldenswaard", aldus Mao, dat onlangs in de Sowjet-Unie tekortkomingen en fouten aan het licht zijn gekomen, die zich voordeden in de loop van hun opbouw van het socialisme. Wilt u de dwalingen die zij hebben begaan navolgen?"
Mao kritiseerde de Russen, omdat zij een volledige ommezwaai hadden gemaakt in hun veroordeling van Stalin. Hij veroordeelde degenen in China die de Russen onvoorwaardelijk wilden nadoen. Ook Mao had kritiek op Stalin, omdat hij de bevrijdingsstrijd in China niet ernstig nam, maar vond toch, dat als er een eindoordeel over Stalin moest worden gegeven er ,,30 procent minpunten en **70** procent pluspunten overblijven".

Eerste herdenking overlijden Tsjoe En-lui. Roep om eerherstel Teng Hsiao-ping

Op 8 jan. 1977 was het een jaar geleden, dat premier Tsjoe En-lai was overleden. Dit feit werd uitvoerig herdacht. waarbij nieuwe hevige aanvallen op de ,,bende van vier" werden gedaan, terwijl sok geroepen werd om de terugkeer van Teng Hsiao-ping.

Op 6 jan. 1977 verschenen in het centrum van Peking muurkranten, waarin de ,,bende van vier" ervan beschuldigd werd de onlusten op het Plein van de Hemelse Vrede op 5 april 1976, die leidden tot de val van vice-premier Teng op 7 april, bewust geprovoceerd te hebben.

Op 8 jan. trok de bevolking van Peking massaal naar het Plein van de Hemelse Vrede om het overlijden van Tsjoe En-lai te herdenken. Deze herdenking liep uit op een omvangrijke demonstratie tegen de ,,bende van vier" en ten gunste van Teng Hsiao-ping. Voor de leden van de ,,bende van vier" werd op plakkaten de doodstraf geëist, terwijl daarnaast teksten werden gemeld als ,,Teng heeft altijd gelijk gehad" en het verzoek aan voorzitter Hoea Koeo-fena om Teng ,,te rehabiliteren en een baan te geven".
Na de achtste januari verschenen nieuwe muurkranten in Peking, waarin niet alleen werd geëist dat

Teng tot premier werd benoemd, maar dat de dood van betogers tijdens de onlusten op het Plein van de Hemelse Vrede, waarvan de „bende van vier" de aanstichters zouden zijn, werd gewroken. Het is voor het eerst dat gesproken wordt van doden tijdens die rellen. Van officiële zijde is altijd gezegd dat er alleen gewonden waren gevallen.

Op de nieuwste muurkranten staat geschreven dat als de doden niet gewroken worden ,,honderden miljoenen mensen niet tevreden zullen zijn". Op een grote poster, aangeplakt op de muur van de Verboden Stad in Peking, worden de vier in ongenade gevallen radicalen afgebeeld met afgehakte hoofden.

De muurkranten bevatten ook aanvallen op de garnizoenscommandant van Peking, Tjcn Tsji-lien, burgemeester Woe Teh en de chef van de veiligheidsdienst in de hoofdstad, Lioe Tjoean-sjin. Zij worden verantwoordelijk geacht voor de onlusten van het jaar tevoren en van contacten met de radicale groep van Mao's weduwe, Tsjiang Tsjing.

Op 9 jan. trok een kleine groep mensen naar het hoofdkwartier van het centrale comité van de partij. Door ongewapende leden van het volksleger werden zij verwijderd. Hun bedoeling zou zijn geweest een petitie te overhandigen aan partijfunctionarissen.

Sommige buitenlandse correspondenten in Peking noemen de sfeer in de stad ,,zeer gespannen". In sommige wijken lijken extra veiligheidsmaatregelen te zijn genomen om mogelijke spontane betogingen voor de terugkeer van Teng het hoofd te kunnen bieden.

Op 13 jan. verschenen muurkranten in Peking, waarin burgemeester Woe Teh werd verdedigd. Hij zou niet verantwoordelijk zijn voor de onlusten van 5 april 1976. Integendeel, zo werd gezegd, hij zou via luidsprekers toen al ,,slechte contra-revolutionaire mensen" hebben beschuldigd de incidenten te hebben uitgelokt. ,,Als Woe harder was opgetreden tegen de radicalen, zou dat toen een splitsing in het Chinese leiderschap hebben veroorzaakt," aldus de ,,arbeiders van Peking", die de 24 pagina's tellende muurkrant ondertekenden.

In andere muurkranten werd opgeroepen tot meer burgerlijke vrijheden voor het Chinese volk bij het benoemen en ontslaan van leidinggevende partijfunctionarissen. Een ..jongere uit Peking" schrijft dat het Chinese volk nu strijdt voor zijn democratische rechten en dat de socialistische valksdemocratie" in ere dient te worden hersteld. „De belangen van de massa zijn veilig bij Teng", schrijft deze onbekende.

Hij roept voorzitter Hoea Koeo-feng en het centrale partijcomité op ,,de aspiraties van het volk zo spoedig mogelijk te verwezenlijken en garanties te willen scheppen dat de volksmassa's het recht krijgen hun politieke denkbeelden uit te dragen en het recht hebben toezicht uit te oefenen op het leiderschap in alle geledingen"

In de nacht van 15 op 16 januari 1977 zijn in Peking alle muurkranten weggehaald evenals de kransen, die ter nagedachtenis van Tsjoe waren gedeponeerd. Daarentegen verschenen op 16 januari in Shanghai muurkranten, waarin om de terugkeer van Teng werd gevraagd.

De campagne tegen Teng werd op 20 januari officieel beëindigd, toen in *China Reconstructs* een rede gepubliceerd werd, die Pekings burgemeester Woe Teh op 24 oktober 1976 had uitgesproken, en waaruit de passage weggelaten werd, waarin ertoe werd opgeroepen voort te gaan met de kritiek op Teng. Iets dergelijks gebeurde in februari, toen de rede herdrukt werd, die premier Hoea bij de begrafenis van Mao op 18 september 1976 had uitgesproken. Hieruit werd nu de passage weggelaten, waarin werd gevraagd om het ,,verdiepen" van de kritiek op Teng.

Controverse binnen leiding over *rehabilitatie Teng*

Uit persberichten kan worden afgeleid, dat de kwestie van de rehabilitatie van Teng Hsiao-ping in de eerste maanden van 1977 diepe verdeeldheid binnen de Chinese leiding veroorzaakt heeft.

Begin maart zou het politburo in ,,uitgebreide" samenstelling, dat wil zeggen met deelneming van de militaire districtscommandanten en hoge legerfunctionarissen, bijeen zijn gekomen, met name om zich over het geval van Teng Hsiao-ping te beraden.

Een deel van de aanwezigen, waaronder vice-premie Li Hsien-nien, de eerste secretaris van Kwantoeng, Wei Kwo-tsjing, het hoofd van het militaire district van Kanton, generaal Hsoe Sjih-joe, en het merendeel van de militairen, zouden er sterk op hebben aangedrongen dat Teng benoemd werd als regeringsleider, eerste vice-voorzitter van het centrale comité en opperbevelhebber van het leger. Een minderheid zou er bezwaar tegen hebben gemaakt dat de voormalige vicepremier benoemd zou worden op hogere posten dan hij voor zijn ontslag bekleedde.

Vooral de burgemeester van Peking, Woe Teh, zou zich in deze richting hebben uitgelaten. Het zou er zo fel aan toe zijn gegaan, dat, als we een verhaal dat we hier onder alle voorbehoud citeren, mogen geloven, één van de aanwezigen gezegd zou hebben dat, als het zo moest lopen, het misschien nodig zou zijn ook de ,,vier" te horen, die in de pers dan wel van de ergste wandaden worden beticht, maar nog altijd niet officieel uit het politburo zijn gezet. Een aantal leiders zouden zich tijdens het debat gereserveerd hebben opgested, zoals Hoea koeo-feng zelf en de commandant van het militaire district van Peking, generaal Tsjen Hsi-lien.

Maarschalk Jeh Tsjen-jing, op dat moment de tweede man van het bewind, zou van zijn kant weinig enthousiasme hebben getoond voor Tengs benoeming tot eerste vicevoorzitter feitelijk of formeel, van het centrale comité.

Anderen zouden in de loop van het debat hun standpunt gewijzigd hebben. Generaal Li Teh-sjeng, commandant van het militaire district van Tsjen-yang, en vice-premier Tsji Teng-Kwei bijvoorbeeld zouden na verloop van tijd zijn overgelopen naar het kamp dat Teng het meest gunstig gezind was.

Omdat men moeilijk tot een akkoord leek te kunnen komen, stelden de meeste niet-militaire aanwezigen voor de vergadering op te schorten. Maar de militairen zouden erop hebben aangedrongen niet uiteen te gaan. alvorens tot een besluit te zijn gekomen. Kennelijk zijn hun argumenten sterk genoeg geweest om de vergadering nog bijna twee weken te laten voortduren, en wel tot 17 maart, toen de volgende besluiten genomen zijn.

In de eerste plaats dat Teng herbenoemd zou worden tot vice-premier, vice-voorzitter van het centrale comité en opperbevelhebber van het Volksbevrijdingsleger.

Ten tweede dat deze besluiten voor 1 mei bekend gemaakt dienen te worden, maar dat om redenen van politieke opportuniteit. Hoea Kwo-feng naar eigen goeddunken de precieze datum moest uitkiezen.

In de loop van dezelfde vergadering zouden de militaire woondvoesders duidelijke eisen op tafel hebben ge-

legd inzake de tenuitvoerlegging van de stimulansen ter verhoging van de produktie en een ruimer gebruik van buitenlandse kredieten ter verbetering van bestaande voorzieningen.

Ook al moeten enkele bijzonderheden van dit verslag met he? nodige voorbehoud warden bezien, toch lijkt het mogelijk een aantal politieke conclusies te trekken. In de eerste plaats de roi van de militairen. Sinds de oktobercrisis is bekend dat het leger een onontbeerlijke pijler vormt van het nieuwe Chinese bewind. Het ziet er nu naar uit dat het probeert — overigens met een beperkt succes — rechtstreeks een politieke rol te spelen. Verschillende waarnemers is de laatste tijd de strekking opgevallen van de ,,lekken" die in de kranten van Hong Kong zijn verschenen en die volgens hen afkomstig zijn uit Kanton, om preciezer te zijn uit de naaste omgeving van generaal Hsoe Sjih-Joe, die zich sinds april 1976 voor Teng zou hebben „opgeworpen" in een periode dat hij nog het gevaar liep gearresteerd te worden.

Deze ,,lekken" probeerden nu de indruk te wekken dat het geval-Teng binnen de Chinese leiding niet meer vatbaar zou zijn voor discussie. In dit verband valt te denken aan de oude vriendschapsbanden tussen Teng en de veteranen van het Rode Leger en de rol — nog expliciet door het Volksdagblad van 18 maart aangekaart — die hij als politiek commissaris vervulde aan het hoofd van het ,,tweede plattelandsleger". De tussenkomst van de militairen zou zich overigens niet daartoe beperken, maar ook betrekking hebben op de methoden om met de krachtigste middelen de orde te herstellen.

Een tweede conclusie die zich opdringt betreft de samenstelling van het politburo. De debatten over de terugkeer van Teng brengen het bestaan aan het licht van een groepering die zich dan wel niet verzet heeft tegen de uitschakeling van de ,,bende van vier", maar daarom nog niet bereid is op stel en sprong de uiterste consequentie te aanvaarden van een terugkeer naar ,,rechts". Het zou wat overdreven, zo niet misplaatst, zijn te spreken over een ,,linkse" oppositie, te meer daar Woe Teh als één van de belangrijkste vertegenwoordigers daarvan beschouwd zou moeten worden.

Dat neemt niet weg dat juist de burgemeester van Peking in januari op de muurkranten op het Plein van de Hemelse Vrede heftig bekritiseerd is wegens zijn rol bij de ongeregeldheden begin april vorig jaar; dat ondanks het toen gelegde verband tussen hem en de leden van de ,,bende van vier" hij tot nu toe nag al zijn functies bekleedt; dat enkele auteurs van deze muurkranten in de daarop volgende weken zijn gearresteerd en dat op sommige plaatsen de campagne tegen de „viel zo is aangekleed dat de ,,plaatselijke agenten" van de in ongenade gevallen leiders gespaard bleven of althans niet werden afgeschilderd als onherroepelijke vijanden.

Dit alles wijst erop dat er tot ongeveer half maart sprake is geweest van een stroming die de gevolgen van de crisis probeerde te beperken, dan wel in elk geval een echte zuivering trachtte te voorkomen.

Het bestaan van deze stroming wordt aangetoond door de beschuldigingen die haar ten deel vallen tegelijk met het inzetten van de achtervolging van de plaatselijke aanhangers van de ,,vier" die tot voor kort nog speciale bescherming genoten.

Ontwikkelingen in de provincies in 1977

Werden in 1976 de ontwikkelingen in de provincies gekenmerkt door onlusten en ongeregeldheden, die werden toegeschreven aan activiteiten van aanhangers van de bende van vier (pag. 204/1), zo vond in 1977 een ontwikkeling in omgekeerde richting plaats: de partijleidingen en overheden in de provincies werden nu gezuiverd van aanhangers van de ,,bende van vier" en vervangen door aanhangers van de nieuwe leiding in Peking. Bij deze zuiveringen zouden ook, volgens niet-officiële bronnen, executies hebben plaats gevonden, van sommigen op beschuldiging van contra-revolutionaire activiteiten, bij anderen wegens misdrijven als roof, aanranding en moord.

Meer details over de ontwikkelingen in de provincies volgen hierna:

ANHWEI. Op 23 juni 1977 werd in deze provincie Wan Li benoemd tot eerste secretaris van het partijcomité. Wan Li is minister van spoorwegen geweest in de centrale regering in Peking, maar op 26 sept. 1976 werd gemeld, dat hij als zodanig ontslagen was, omdat hij een ,,wandelaar op de kapitalistische weg" zou zijn. Op 11 okt. 1976 werd echter bericht, dat hij nog steeds minister van spoorwegen was.

Wan Li werd op 23 juni 1977 tevens aangewezen tot voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politieke commissaris van het provinciale militaire district.

In uitzendingen van radio-Anhwei werd zijn voorganger, Soeng Pei-tsjang, ervan beschuldigd provinciale leiders aangevallen te hebben als ,,wandelaars op de kapitalistische weg". Ook zou hij in sept. 1976 geprobeerd hebben het commando over de provinciale militia op zich te nemen en de beweging van kritiek op tie ,,bende van vier" te onderdrukken.

TSJEKIANG Deze provincie is een van de voornaamste steunpunten van de bende van vier geweest. In 1975 had het leger tussenbeide moeten komen om vechtpartijen tussen rivaliserende facties te onderdrukken en ook in 1976 was de situatie gespannen gebleven In de periode 1974-1976 was de produktie van ijzer- en staalwerken in deze provincie minder geweest dan in het enkele jaar 1973, zo werd bericht

Op 25 dec 1976 werd Weng Sen-ho, een vakbondsfunctionaris, van zijn post ontheven uit de partij gezet en gearresteerd Een andere functionaris, Ho Hsien-tsjoen, werd op 5 febr 1977 als een ,,actieve contra-revolutionair" beschreven, terwijl op 2 maart 1977 drie ongenoemde personen op een massavergadering in Hangtsjau, waaraan door meer dan 100000 mensen werd deelgenomen, aan de kaak gesteld werden. Medio maart vorig jaar wend gemeld, dat in de stad muurkranten gezien waren waarin werd bericht, dat zeven mensen waren geëxecuteerd wegens het organiseren van bewapende groepen en het uitdelen van pamfletten.

Op 2 maart 1977 werd Tieh Ying benoemd tot eerste secretaris van het provinciale partijcomité, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politieke commissaris van het militaire district Tsjekiang Zijn voorganger, Tan Tsji-loen, werd op deze posten benoemd in de provincie Tsjinghai

FOEKIEN. In de pers van Hong Kong, werd op 21 maart 1977 bericht, dat in deze provincie reoentelijk ten minste 18 mensen waren geexecuteerd. Hoewel in 1976 het leger hier had ingegrepen, meldde radio-Taiwan op 15 juli 1977, dat er nog steeds omvangrijke onlusten plaatsvonden

Generaal Pi Ting-tsjoen, die commandant van het militaire district Foetsjau geweest was, en die volgens een officiele verklarmg op 7 juli 1976 ,,als martelaar op zijn post gestorven was", werd op 7 juli 1977 op een staatsbegrafenis in Peking ter aarde besteld In een uitzending van radio-Foekien op 11 juli 1977 werd hij een ,,slachtoffer van de bende van vier" genoemd en in een uitzending van radio-Taiwan op 11 maart 1977 werd beweerd, dat hij omgekomen was bij het ontploffen van een tijdbom, die door agenten van mevr. Tsjiang Tsjing in zijn vliegtuig geplaatst was.

Radio-Foekien meldde op 27 aug 1977, dat ook generaal Tsjeng Tsjao-tsjang, commandant van het militaire district Foekien ,,als een martelaar op zijn post gestorven was" op 25 juli 1977, zonder dat nadere bijzonderheden gegeven werden.

(Voortzetting volgende *aflevering)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ISRAËL BEZET ZUID-LIBANON

Een op 11 niaart vanuit zee uitgevoerde overval door een commando van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) op Israëlische burgers ten noorden van Tel Aviv, waarbij 37 mensen om het leven kwamen, vormde voor de Israëlische regering de aanleiding tot een militaire operatie in Zuid-Libanon, die in de nacht van 14 op 15 maart begon en op 21 maart met een eenzijdig afgekondigd staakt-het-vuren werd besloten.

Deze door Israël uitdrukkelijk als zuiveringsactie en niet als vergelding gekenschetste operatie verliep in twee fasen, waarover The Economist (25-3) o.m. het volgende schreef:

,,Laat in de avond van woensdag 15 maart verklaarde Israëls premier, Menahem Begin, dat de Israëlische strijdmacht in de voorafgaande 20 uur zijn missie in Zuid-Libanon had voltooid door het instellen van een 4 tot 6 mijl diepe veiligheidsgordel, en dat de operatie afgelopen was. Tussen toen en de volgende dinsdag, de 21ste maart (toen Israël een bestand afkondigde), werd de operatie niet alleen niet gestaakt, maar zelfs uitgebreid. Praktisch heel Libanon ten zuiden van de rivier de Litani werd veroverd. De Palestijnse troepen werden in een kleine kuststrook gedreven tussen de oude haven van Tyrus en het grote vluchtelingenkamp te Rachidieh. om daar onophoudelijk te worden bestookt vanaf het land, uit de zee en vanuit de lucht.

In de rest van het zuiden werden die dorpen die aan de Israëlische opmars weerstand boden snel in de rook van ve woesting gehuld. Eerst werden zij gebombardeerd en beschoten en pas daarna stormden Israëlische troepen erbinnen in tanks en gepantserde personeelsvoertuigen. Spoedig volgde er een exodus van vluchtende auto's, die vaak werden overvallen door de bombardementen en beschietingen van de wagen. Veel meer mensen trokken te voet naar het noorden naar de bruggen over de Litani. (...)

De grote vraag is wat gebeurde er vorige week om Begin van gedachten te doen veranderen en de Israëlische troepen op te laten rukken voor een van hun grootste oorlogsoperaties inr plaats van hen naar huis terug te laten keren. Het antwoord ligt in gebeurtenissen die ver van het slagveld verwijderd waren. In diezelfde woensdagnacht (15 maart, red.) overvielen de Verenigde Staten Israël met een in scherpe bewoordingen gestelde waarschuwing om zijn opmars onverwijld te staken, zijn leger tot achter de grens terug te trekken en toe te laten dat een troepenmacht van de Verenigde Naties er zou worden gelegerd.

Israëlische pantserwagens in het Israëlisch-Libanese grensgebied

Om te tonen dat het hun menens was wezen de Amerikanen een Israëlisch verzoek van de hand om voorlopig van inmenging af te zien tot Begin en zijn minister van buitenlandse zaken. Mosje Dayan, die maandag 20 maart in Washington landden. Ia plaats daarvan riepen zij de Veiligheidsraad voor een spoedzitting bijeen en drukten zij op 19 maart een resolutie door in de geest van hun waarschuwing aan Israël. Hun reden, volgens Carters staf, was dat zij hadden vernomen dat enkele van de Arabische „afwijzingsstaten", met Russische hulp, voorbereidingen troffen om militair in Libanon tussenbeide te komen.

Zo vond de regering-Begin zich plotseling geconfronteerd met een situatie, die vele van haar voorgangers onder ogen hadden moeten zien: de Verenigde Staten stonden tussen haar (de regering) en de overwinning. Begin, die 30 jaar lang als oppositieleider had gefulmineerd dat de regering geen ruggegraat bezat en zich tegen de Amerikanen moest verzetten, besloot tot actie over te gaan. In de morgen na de Amerikaanse waarschuwing riep hij zijn nauwste militaire en politieke adviseurs naar Jeruzalem, waar zij van de militaire inlichtingendienst te horen kregen dat voor zover bekend geen Arabische natie enigerlei militaire actie in Libanon beraamde. Deze informatie versterkte zijn vastberadenheid en hij gelastte dat de campagne moest worden uitgebreid in plaats van gestaakt.

Hij had twee belangrijke redenen. In de eerste plaats zou de verovering van heel Zuid-Libanon betekenen dat de Palestijnse macht in het land zou worden ingeperkt door de Israëliërs in het zuiden en door de Syriërs in het noorden. Dit, zo redeneerde hij, kon de Syriërs ertoe brengen een afspraak met Israël te maken die de Libanese crisis eens en voor altijd zou regelen op een wijze die de Amerikanen niet bij machte waren te weerstaan. Ten tweede, omdat Israël midden in een vitale krachtmeting met de regering van president Carter verkeerde over het hele complex van de vredesonderhandelingen i.z. het Midden-Oosten, moest het zich hard m.b.t. Libanon opstellen. Als het op dat punt toegaf, zou zijn positie t.a.v. belangrijker zaken worden verzwakt.

De Israëlische en de Amerikaanse

Weekblad 47ste jaargang No. 2428, pag. 29551-29566

regering koersten toen in volle vaart op een botsing af. Begin gelastte zijn leger op te rukken; Carter instrueerde zijn VN-delegatie om snel een Veiligheidsraadresolutie te verkrijgen, waarin Israëls onmiddellijke terugtrekking werd verlangd en een VN-troepenmacht werd geschapen om zich met Zuid-Libanon te belasten.

De eerste ontmoeting tussen beide mannen (Begin en Carter) in Washington op 21 maart was een harde confrontatie. Israëls uitbreiding van zijn campagne in Zuid-Libanon kon, zo beweerde de president, het streven naar vrede in het Midden-Oosten torpederen. Wat de Verenigde Staten werkelijk ter harte ging, zei hij, was niet Libanon, maar het vreldesstreven* — en daarover spraken de twee in hoofdzaak, kennelijk zonder overeenstemming.

Israël zou niet, zei Begin, de komst van een VN-macht betwisten. Tegelijkertijd stelde hij details voor van een regeling die hij graag met Syrië zou treffen, krachtens welke een christelijke, Syrische of VN-troepenmacht langs de rivier de Litani zou worden gelegerd om de militaire bevoorradingsroutes van de Palestijnen over de bruggen af te snijden en de Palestijnen zelf ca. 6 mijl benoorden de rivier achter Nabatiyah op afstand te houden. De christelijke en sjiïtische bevolking van Zuid-Libanon zou een inheems leger vormen om het gebied te verdedigen en de orde erin te handhaven. En, als de Palestijnse strijders naar het gebied terugkeerden, zou het Israël vrij staan zijn invasie te herhalen..."

Inmiddels had de Veiligheidsraad van de VN op 19 maart twee resoluties aanvaard — één ingediend door de VS, de ander door Engeland — met 12 stemmen voor bij twee onthoudingen (SU en Tsjechoslowakije) en waarbij China niet aan de stemming deelnam.
De operatieve paragrafen van de door de VS ingediende resolutie luidden:

„De Veiligheidsraad (...)

1. roept op tot strikte naleving van de territoriale integriteit, soevereiniteit en politieke onafhankelijkheid van Libanon binnen zijn internationaal erkende grenzen;

2. roept Israël op onmiddellijk zijn militaire acties tegen de territoriale integriteit van Libanon te staken en zijn troepen onverwijld van heel het Libanese grondgebied terug te trekken;

3. besluit in het licht van het verzoek van de Libanese regering onder haar gezag onmiddellijk een tussentijdse VN-troepenmacht voor Zuid-Libanon in te stellen teneinde de terugtrekking van de Israëlische troepen doorgang te doen vinden, de internationale vrede en veiligheid te herstellen en de Libanese regering te helpen haar daadwerkelijke gezag in het gebied te herstellen, waarbij de troepenmacht zal zijn samengesteld uit door VN-lidstaten geleverde manschappen;

4. verzoekt de secretaris-generaal binnen 24 uur de Raad verslag te doen van de uitvoering van deze resolutie.

In de door Engeland ingediende resolutie besloot de Raad voorts dat de troepenmacht „voorlopig voor een periode van 6 maanden ingesteld zal worden en, indien vereist, ook daarna gehandhaafd zal blijven, mits de Veiligheidsraad hiertoe besluit".
Nadat Israël op 21 maart formeel een eenzijdig bestand afkondigde, werd op 22 maart een 200 man sterke Perzische eenheid van de Golan-hoogten overgebracht naar Zuid-Libanon als voorhoede van de uiteindelijk 4.000 man sterke VN-vredesmacht (UN Interim Force in Lebanon - Unifil).
In de volgende dagen arriveerden Franse, Zweedse en Noorse contingenten.

Aan de Israëlische invasie waren sinds december 1968 talrijke Israëlische acties tegen Libanon voorafgegaan. Bovendien had Israël zich in de laatste fase van de Libanese burgeroorlog en sindsdien rechtstreeks met de situatie in Zuid-Libanon bemoeid door militaire steun te verlenen aan de rechtse christelijke troepen aldaar. Op 8 aug. had premier Begin daar in het openbaar naar verwezen toen hij verklaarde dat Israël voorraden, artillerie (steun) en opleidingsfaciliteiten verschafte om christelijke milities te steunen. Israël zou „nooit de christelijke minderheid over de grens in de steek laten" en het was zijn „plicht" elke poging tot „massamoord" op de christelijke bevolking door Palestijnse troepen in Libanon tegen te gaan. Deze en andere ontwikkelingen in Zuid-Libanon worden hieronder behandeld.

De commandant van de VN-troepenmacht in Libanon (UNIFIL), generaal-majoor Bmmanuel Erskin (2de van links), met aan zijn linkerzijde kolonel Jean Salvan, de commandant van het Franse contingent.

* Het bezoek van Egypte's president Sadat aan Jeruzalem op **19-21** nov. **1977** (pag. **753** e v -1977) leidde tot rechtstreekse Egyptische-Israelische onderhandelingen over een algehele vredesregeling voor het Midden-Oosten met een belangrijke bemiddelende rol van de VS Deze onderhandelingen liepen in januari vast op — volgens tal van commentaren — de onbuigzame houding van de Israelische premier Begin Reeds voor de Israelische inval in Libanon was er dan ook sprake van een te verwachten zware Amerikaanse druk op Israël. Op deze ontwikkelingen wordt in volgende afleveringen nader ingegaan.

Ontwikkelingen tijdens *en* na de burgeroorlog

De Syrische opmars in zuidelyk Libanon in de tweede helft van nov 1976 (met bezetting van Sidon op 21 nov. 1976) leidde tot een gespannen toestand aan de Libanees-Israëlische grens. De Israëlische regering had nl. eerder te verstaan gegeven dat elke Syrische troepenbeweging in Libanon, die Israëls veiligheid in gevaar bracht een Israelische tegenactie zou uitiokken.

Hoewel in het algemeen werd aangenomen dat Israël elke overschrijding van de rivier de Litani door Syrië als een bedreiging van zijn veiligheid zou aanmerken, hield het akkoord van Riad (pag. 808-1976) in dat de Arabische (d.w.z. Syrische) vredesmacht het linkse bolwerk Tyrus zou bezetten en dat lag drie mijl ten zuiden van de Litani.

Na de bezetting van Sidon op 21 nov. staaklen de Syrische troepen hun opmars bij de Zahrani-olieraffinaderij aan de Litani, terwijl een uitgebreid diplomatiek verkeer plaatsvond tussen Damascus en Jeruzalem via de Amerikaanse regering. Op 22 nov. werd gemeld dat het Israëlische militaire opperbevel versterkingen naar de Libanese grens had gezonden en op 24 nov. werden de Israëlische troepen die in het grensgebied patrouilleerden in staat van paraatheid gebracht.

Deze Israëlische acties hielden vooral verband met de terugkeer van Palestijnse guerrilla-eenheden in het zuiden, dat zij jarenlang als basis voor operaties tegen Israël hadden gebruikt. Tijdens de burgeroorlog waren de meeste van die eenheden weggetrokken voor de strijd in het noorden, waardoor het zuiden sinds medio 1976 in belangrijke mate onder controle was gekomen van rechtse christelijke milities, die medewerking en hulp van Israëlische troepen ontvingen in de vorm van wapens en ander materieel.

Een gewonde Arabische vrouw komt door de grensversperring naar Israël

Vóór het uitbreken van de burgeroorlog was een aanzienlijk aantal Palestijnse guerrillastrijders m het zuiden van Libanon gelegerd, vooral w de Arqoub (het gebied ten oosten van de Litani rond de stad Hassbaya) op de hellingen van de Hermon, het z.g. Fatahland. Dit gebied was hun toegewezen krachtens het akkoord van Cairo uit 1969 (pag. 190/2 - '70). In de eerste fase van de burgeroorlog bleef deze toestand ongewijzigd en waren er talrijke botsingen tussen Israëlische veiligheidstroepen en Palestijnse Miltranten in het noordelijke grensgebied van Israël Als vergelding voor een bomontploffing in Jeruzalem op 4 juli 1975, die 13 doden en ruim 70 gewonden vergde, voerde Israël op 7 juli en later in juli en augustus 1975 grootscheepse land-, zee- en luchtaanvallen uit op Palestijnse bases en andere doelen in zuidelijk Libanon, waarbij zowel aan Palestijnse als aan Libanese zijde talrijke slachtoffers vielen.

Een volgende Israelische aanval op doelen m zuidelijk Libanon (2 dec. 1975) vergde meer dan 100 doden (Zie pag. 69/2-'76 en 366/2-'76)

Vanaf medio 1976 was de Israëlisch-Libanese grens effectief gesloten voor Palestijnse operaties, met als gevolg dat verscheidene Palestijnse acties vanuit Libanese havens, bijv. Sidon, werden ondernomen, die echter meestal door Israëlische marinepatrouilles werden onderschept

Op 19 juli opende Israël poorten in de grensversperring met Zuid-Libanon om Arabische burgers (christenen en sjiieten; in staat te stellen m Israël inkopen te doen, geneeskundige hulp* te ontvangen en landbouwprodukten te verkopen. Tien dagen later deelde het Israëlische ministerie van defensie mee dat Israël binnenkort arbeidskrachten uit Libanon zou inschakelen in de landbouw en de bouwnijverheid. Volgens de Israëlische radio zouden zij hetzelfde loon ontvangen als hun Israelische collega's d.w.z. aanzienlijk meer dan zij in eigen land gewend waren. Zij zouden elke avond over de grens naar huis terugkeren

Op 1 aug. arriveerde een eerste groep can ca 15 Libanezen in Safed voor werk in een sigarettenfabriek. Aangekondigd werd toen dat 135 andere Libanezen te werk zouden worden gesteld in een textielfabriek in Kirjat Shmona en in de bosbouw

Op 3 aug. maakte de Israëlische radio het volgende bekend: „Israëlische officieren hadden drie bijeenkomsten met het afgescheiden Libanese Arabische leger. Die vonden plaats onder auspiciën van de Verenigde Naties op het kruispunt Rosh Haniqrah. In het verleden had Israël regelmatig contacten met het officiële Libanese leger, maar het afgescheiden front beheerst tegenwoordig zuidelijk Libanon. Bronnen in Jeruzalem menen dat het rebellerende leger belang heeft bij een rustige grens en bij het afstand bewaren door Syrië van zuidelijk Libanon. Israël heeft dezelfde belangen." Volgens persberichten zouden de afgevaardigden van het Libanese Arabische leger Israël hebben verzekerd dat zij niet zouden toestaan dat Palestijnse commando's weer vanuit Zuid-Libanon acties tegen Israël zouden ondernemen

Van augustus tot oktober 1976 werd in talrijke berichten vastgesteld dat Libanese christelijke troepen in zuidelijk Libanon tanks en andere wapens met Hebreeuwse aanduidingen gebruikten in hun succesrijke offensief tegen linkse dorpen en Palestijnse bases. Medio oktober hadden de christelijke troepen het voorheen linkse bolwerk Marjayoun en een groot deel van Fatahland onder controle. Terwijl berichten over regelmatige patrouilles van Israëlische troepen op Libanees gebied door gezaghebbende bronnen werden bevestigd, werden beweringen van Palestijnse en links-Libanese zijde over een actieve medewerking van Israëlische troepen aan het christelijke offensief door onafhankelijke waarnemers niet bevestigd.

Volgens een bericht van de *NYT* d.d. 17 sept. 1976 was er sprake van een „zwijgende overeenkomst tussen Israël en (...) Syrië dat het de Syriërs heeft mogelijk gemaakt hun troepen op de Golan-hoogten sterk te verminderen en de troepen een nieuwe bestemming in Libanon te geven zonder vrees voor een Is-

* Volgens de toenmalige Israëlische minister van defensie, Peres, zouden tot dan toe al meer dan 2.800 Libanese slachtoffers van de burgeroorlog door Israëlische militaire artsen op EHBO-posten langs de grens zijn behandeld.

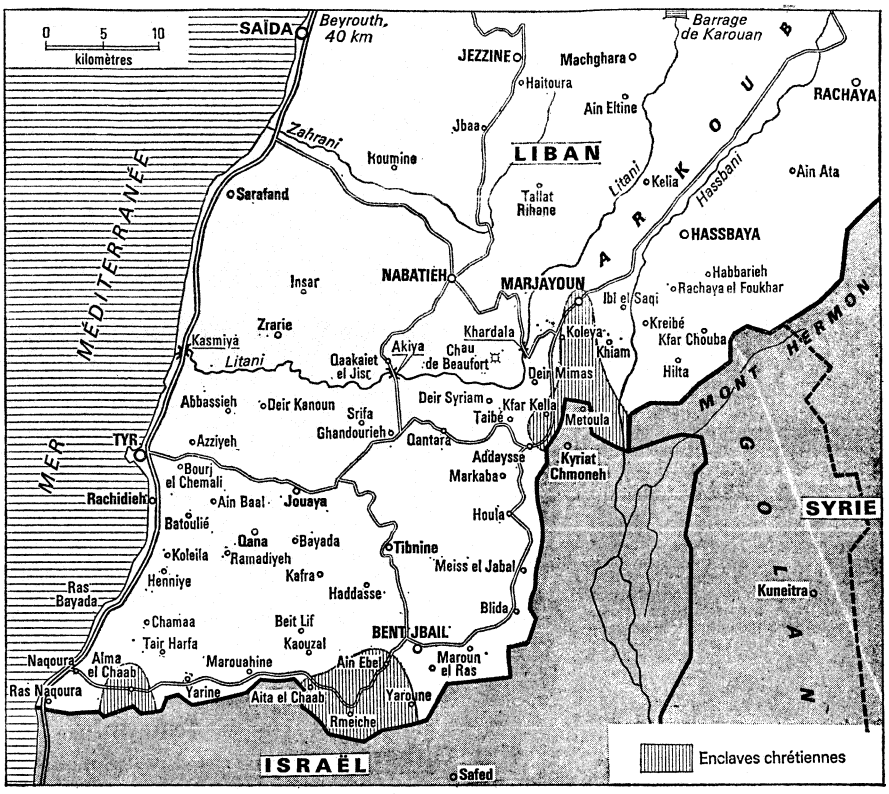
raëlische aanval". Ook werd melding gemaakt van een ,,onderschepping door de Israëlische marine van schepen in Libanese wateren, wat volgens sommigen neerkomt op een blokkade". Voorts zouden volgens een door de Israëlische regering tegengesproken bericht van *Time* (okt. 1976) bijeenkomsten hebben plaatsgevonden van Israëlische leiders, o.w. Rabin, en christelijke leiders in zuidelijk Libanon t.b.v. een coördinatie van een gezamenlijk optreden.

Eind oktober 1976 werd waargenomen dat Palestijnse eenheden, die voorheen hun bases in centraal Libanon hadden, in Bent Jbeil (3 mijl van de grens met Israël) aank amen, terwijl bovendien werd bericht dat andere Palestijnse troepen naar het gebied van Arqoub waren gekomen vanuit Syrië. Dit stemde overeen met een naar verluidt geheime overeenkomst tussen Syrië en de PLO, die tijdens de conferentie van Riad op 18 okt. 1976 zou zijn gesloten, en die zou inhouden dat de ,,Arafat-route" — de aanvoerlijn van Syrië naar zuidelijk Libanon — door Syrische troepen zou worden heropend om Palestijnse eenheden toe te staan naar het zuiden te komen als tegenwicht tegen de groeiende Israëlische invloed in het grensgebied.

Op 28 nov. 1976 werd een Syrisch verzoek aan de partijen in Libanon om alle zware wapens in te leveren door de PLO van de hand gewezen met het argument dat die nodig waren voor operaties in zuidelijk Libanon.

Eind november werd niet officieel gemeld dat dankzij Amerikaanse tussenkomst en initiatieven van president Sarkis de basis gelegd was voor een compromis, op grond waarvan Tyrus en Nabatiyah door kleine contingenten van de Arabische vredesmacht zouden worden bezet, terwijl het nieuwe, weer opgebouwde Libanese leger geleidelijk aan de verantwoordelijkheid zou overnemen voor het handhaven van de veiligheid in andere gebieden van zuidelijk Libanon.

Eind januari 1977 bezetten Syrische troepen de stad Nabatiyah, benoorden de Litani op slechts 8 mijl van Israëls noordoostelijke grens met Libanon. In verband met de veronderstelling dat Israël daar alleen maar een symbolische (niet-Syrische) aanwezigheid van de Arabische vredesmacht wilde aanvaarden werd aangestuurd op een

(Le Monde 22-3-'78)

schikking. Naar op 31 jan. 1977 verluidde had de Israëlische regering via Amerikaanse diplomatieke kanalen de regeringen van Libanon en Syrië in kennis gesteld van de gedetailleerde voorwaarden die zij stelde aan de aanwezigheid van de Arabische vredesmacht in zuidelijk Libanon. Die zouden o.m. inhouden dat a) Arabische troepen bewegingen in het gebied in coördinatie met Israël zouden moeten plaatsvinden; b) het aantal Arabische militairen aan een maximum was gebonden dat met het Israëlische militaire opperbevel overeengekomen moest worden; en c) dat die troepen niet in bepaalde gebieden mochten komen die door Israël als ,,gevoelig" voor zijn veiligheid werden beschouwd. Een aanzet tot een schikking bleek uit de woorden van de (toenmalige) Israëlische premier Rabin, toen deze op 11 febr. 1977 bekendmaakte dat Syrië had ingestemd met een terugtrekking van zijn troepen uit Nabatiyah, een operatie die de volgende dagen inderdaad werd uitgevoerd. Maar een algemene schikking die het mogelijk zou maken om de Arabische vredesmacht doeltreffend te laten optreden in zuidelijk Libanon kwam kennelijk niet tot stand.

Nieuw rechts offensief

In februari 1977 trachtten rechtse troepen, gesteund door Israëlische artillerie, grensdorpen te veroveren die in linkse handen waren. Op 16 febr. werden Kfar en Tibnit hevig beschoten. De volgende dag werd Nabatiyah (het hoofdkwartier van de troepen van de Nationale Beweging (de linkse coalitie van Libanese moslems en Palestijnen o.l.v. Kamal Joumblatt) bestookt en vonden er vuurgevechten plaats tussen rechts en links in en rond Marjayoun en Khiam (5 mijl van de grens met Israël). Rechtse troepen, gesteund door zware artillerie, openden vervolgens een aanval op het dorp Ibl el Saqi (ruim 2 mijl benoorden Khiam). Het tot dan toe door een ,,neutraal legergarnizoen beheerste Khiam raakte in handen van de rechtse militie (van het Libanese Front), toen die in de richting van Fatahland oprukte.

Op 26 febr. zou Bent Jbeil (meer naar het zuiden) door rechtse troepen zijn veroverd, wat van Palestijnse zijde werd tegengesproken.

Wel zouden de Palestijnen vanuit Tyrus en Saida (Sidon) troepenversterkingen naar het zuiden hebben gestuurd.

Tijdens een korte gevechtspauze begin maart stelde president Sarkis in bijeenkomsten mat christelijke en mohammedaanse leiders pogingen in het werk om hen te winnen

voor zijn plan een Libanese strijdmacht van militairen en politie naar het grensgebied te sturen. Medio maart meldde de Falangistische radio dat 75 Libanese politiemannen, gedacht als voorhoede van 2.000 man, rond het linkse bolwerk Hassbaya waren gelegerd, zonder dat dit van merkbare invloed op de situatie was.

Op 23 maart braken opnieuw ernstige gevechten uit tussen door Israël gesteunde troepen in Koleya en linkse eenheden rond Hassbaya. De vertegenwoordigers van de Arabische vierpartijencommissie bespraken ril& president Sarkis methoden om de botsingen te beëindigen, maar de strijd duurde voort. Rechtse troepen begonnen een dubbel offensief in de richting van Bent Jbeil en Taibé (ca. 5 km vanaf Israël), waarbij laatstgenoemde plaats op 30 maart in hun handen viel. Een Israëlische functionaris bevestigde dat zijn land artillerie had ingezet om de christelijke aanval op Taibé te ondersteunen, nadat de kibboets Misgav Am in het noorden van Israël door granaten was getroffen.

Tegenoffensief linkse mohammedanen en Palestijnen

De linkse mohammedanen en de Palestijnen stuurden eind maart/ begin april 1977 versterkingen naar het zuiden voor een tegenoffensief dat ten doel had de ,,veiligheidsgordel" te doorbreken van de steden die door de christenen waren bezet en die Israël beschermde tegen invallen van over de grens.

Op 4 april begon een aanval op Taibé met de beschieting door linkse artillerie van polities in Koleya, Khiam en Marjayoun. Op 7 april verloren de christelijke troepen de controle over Khiam. Ook daarna duurde de strijd nog een aantal dagen voort, waarbij de christelijke troepen Israëlische artilleriesteun kregen.
Van beide zijden werd bevestigd dat Syrische troepen het offensief van linkse mohammedanen en Palestijnen hadden gesteund. Dit duidde op een wijziging in het tot dusver door Syrië gevoerde beleid, dat was gekenmerkt door het streven om de Palestijnen onder controle te houden mede door ondersteuning van het rechtse Libanese Front.
Maar op 9 april overhandigde kolonel Mohammed el-Kholi (Syrië's vertegenwoordiger in de Arabische vier-partijencommissie) president Sarkis een boodschap van de Syrische president Assad, waarin zou zijn bevestigd dat de Syrische regering haar verplichtingen krachtens de akkoorden van Riad en Caïro uit okt. 1976 niet had verzaakt noch haar beleid in Libanon had gewijzigd. Kolonel El-Kholi verzekerde de christelijke leiders Gemayel en Chamoun dat Syrië actie ondernam om de situatie in het grensgebied te ,,bevriezen". Vervolgens werd bericht dat Syrië zijn artilleriesteun aan de linkse Nationale Beweging begon te beperken. Maar tegelijk werd gemeld dat de pro-Syrische Palestijnse beweging Al Saeka vanuit Sidon manschappen en artillerie had gestuurd en zich daarmee, voor het eerst in het zuiden, aan de zijde van de linkse troepen had geschaarid.

Op basis van contacten met de Syrische leiders (o.a. van Gemayel als vertegenwoordiger van het Libanese Front) leken president Sarkis, de meeste Libanese partijleiders en de leden van de vier-partijencommissie het er op 20 april over eens geworden dat het akkoord van Caïro moest worden uitgevoerd. Maar over de wijze waarop viel geen beslissing en de onderhandelingen raakten opnieuw in een impasse.
Binnen drie weken waren de linkse en christelijke troepen opnieuw in felle gevechten gewikkeld tegen de achtergrond van een toenemende onzekerheid en spanning in het Midden-Oosten i.v.m. de verkiezingsoverwinning van de Likoed in Israël op 17 mei. Er werden toen nieuwe Palestijnse versterkingen naar het zuiden gestuurd, naar werd beweerd met toestemming van Syrië.
Terwijl de Israëliërs hun beschieting van steden en dorpen in het grensgebied ter ondersteuning van de Libanese christenen voortzetten, vond voor het eerst sinds december 1975 weer een rechtstreekse grootscheepse botsing tussen Israëliërs en Palestijnen plaats, en wel op 26 mei in het dorp Yarine (ca. 2 km benoorden de grens), een sjiïtisch dorp. Palestijnen beweerden de Israëlische aanval te hebben afgeslagen, terwijl zij tevens melding maakten van beschietingen door rechtse troepen van Palestijnse en mohammedaanse posities bij de dorpen Marjayoun en Koleya.
In juni werden de dagelijkse schermutselingen steeds intensiever. Bericht werd dat de Israëliërs waren begonnen met de aanleg van een weg tussen Libanese grensdorpen en kibboetsim in het noorden van Israël en met de uitvoering van civiele werkzaamheden binnen Libanon alsmede met de aanleg van vestingwerken langs de grens (9 juni).
Na een nieuwe fase van felle gevechten, vooral rond Yarine en Ain Ebel en in het gebied van Marjayoun en Khiam maakten de Palestijnse troepen op 19 juli bekend dat zij in beginsel hadden ingestemd met een beëindiging van de strijd in het zuiden.

Op 20 juli begonnen in Chtaura (ten oosten van Beiroet) besprekingen tussen een Palestijnse delegatie o.l.v. Salah Khalaf (bekend als Aboe Iyad), een Syrische delegatie o.l.v. generaal-majoor Hikmat Chehabi (stafchef van het Syrische leger), brigade-generaal Victor Khoury (bevelhebber Libanese leger) en luitenant-kolonel Sami al-Khatib (de Libanese commandant van de Arabische vredesmacht sinds 11 april, opvolger van kolonel Ahmed al-Hadj).

Akkoord van *Chtaura*

Een tweede ontmoeting van Libanese. Syrische en Palestijnse vertegenwoordigers in Chtaura volgde op 25 juli. Toen werd in beginsel overeenstemming bereikt over regelingen m.b.t. de Palestijnse kampen. Een slotcommuniqué behelsde volgens het radiostation De *Stem* van Palestina (26-7) de volgende besluiten:

,,De twee gedetailleerde werkdocumenten, voorbereid door de twee subcommissies die waren belast met het opstellen van de tijdschema's voor de uitvoering van het akkoord van Cairo, zijn goedgekeurd. Het werk van de twee subcommissies is nu voltooid. Er is overeengekomen dat het geregelde Libanese leger en de Arabische vredesmacht controle op de uitvoering zullen uitoefenen overeenkomstig het goedgekeurde tijdschema in alle gebieden van Libanon, met inbegrip van het zuiden. Vertegenwoordigers van de PLO zullen hen helpen bij de uitvoering van hun taken.
De (driepartijen) commissie heeft besloten de uitvoering van de twee werkdocumenten, zoals goedgekeurd, te beginnen ingaande zaterdag a.s., 30 juli. Aangenomen werd dat die twee documenten hebben uitgewerkt wat onduidelijk was gebleven in het akkoord van Cairo met inbegrip van a) het voorkomen dat mensen in het openbaar wapens dragen; b) het verbod dat gewapende personen buiten de kampen verkeren; c) het afvoeren van

wapens, die het in het akkoord toegestane kwantum te bovengaan; en d) het vaststellen van de plaatsen waar de vredesmacht rond de kampen zal worden gelegerd. Een gezamenlijke commissie zal worden gevormd om toezicht te houden op de uitvoering krachtens het goedgekeurde tijdschema.

De Arabische vredesmacht zal, na ziin taak overeenkomstig het voor hem goedgekeurde tijdschema te hebben voltooid, verrassingsovervallen organiseren op wapenopslagplaatsen, die in strijd zijn met het akkoord waar dan ook op Libanese bodem.

De tripartite commissie heeft besloten opnieuw bijeen te komen om de uitvoering van het akkoord na te gaan."

Na de bijeenkomst verklaarde Aboe Iyad dat PLO-leider Arafat zijn goedkeuring had gegeven aan de getroffen besluiten, die een toezegging van de kamt van de Palestijnen rnhielden om zich terug te trekken op een linie ongeveer 15 mijl vanaf de grens, zich te hergroeperen in de hun krachtens het akkoord van Cairo uit 1969 toegewezen gebieden en alle wegen in het zuiden te ontruimen

Besloten werd de grenzen van de Palestijnse kampen opnieuw vast te stellen Guerrillastrijders zouden buiten de nabijgelegen woongebieden moeten blijven. Bovendien zouden alle resterende zware wapens moeten worden verwijderd en zouden alle kampbewoners moeten worden geïdentificeerd, hoewel binnen de kampen de veiligheid onder de verantwoordelijkheid van de PLO en zijn organen bleef ressorteren

In verband hiermee verbood de PLO Palestijnse guerrillastrijders hun kampen te verlaten, terwijl ook de ontmanteling van enkele militaire emplacementen binnen de kampen wend gelast Maar geen overeenstemming werd bereikt over het juiste aantal gewawende personen dat binnen de kampen aanwezig mocht zijn.

Volgens plan zouden de in Chtaura genomen besluiten in drie fasen moeten worden uitgevoerd. De eerste zou per 1 aug. moeten worden voltooid, de tweede op 6 aug. en de derde — betreffende de toestand in het zuiden — zou op 19 aug. moeten beginnen. Op *30* juli betrokken troepen van de Arabische vredesmacht stellingen rondom de voornaamste kampen in Beiroet, Saida en Jbal Lubnan. De volledige uitvoering van hek akkoord betreffende een wederkerige terugtrekking van christelijke en mohammedaanse troepen uit het zuiden werd echter uitgesteld om de regering tijd te geven voor het vormen van een geregeld Libanees leger om het met de terugtrekking optredende vacuüm op te vullen en om van de VS toezeggingen te verkrijgen dat Israël de aanwezigheid van een Libanese leger daar zou aanvaarden. Vervolgens gaf het rechtse Libanese Front uiting aan zijn ongenoegen over het akkoord van Chtaura, waarvan de bepalingen ook niet zouden zijn uitgevoerd. Na bijeenkomsten in Ehdene (25-27 aug.) in het noordwesten van Libanon gaven de christelijke leiders op 27 aug. een gezamenlijke verklaring uit, waarin werd opgeroepen tot terugtrekking van de guerrilla-eenheden vanaf de grens, uiting werd gegeven aan het gebrek aan vertrouwen in de vredesmacht en gedreigd werd hun steun aan president Sarkis in te trekken als de toestand achteruit bleef gaan.

Inmiddels duurden de gevechten voort rondom Marjayoun en Koleya (christelijke steunpunten) en Rachaya el Fakhar en Khiam (linkse posities). O.a. werd Nabatiyah en omgeving op 22 aug. gedurende twee uur door artillerie bestookt.

Op 24 aug. overlegden de Libanese en de Syrische minister van buitenlandse zaken, Boutros en Khaddam, in Chtaura met brigade-geiieraai Khoury, generaal-majoor Chehabi en luitenant-kolonel al-Khatib. Minister Khaddam verklaaade dat er overeenstemming was bereikt over ,,het in praktijk brengen van een vredesplan", waaraan de Palestijnen ,,volledig bereid (waren) zich te onderwerpen", maar ,,de houding van Israël en zijn provocaties vormden het struikelblok". Dezelfde dag beweerden Israelische autoriteiten dat het aantal Palestijnse guerrillastrijders in het zuiden de afgelopen paar maanden was toegenomen van 2.000 tot 6.000, dat zij begonnen waren met de bouw van fortificaties en de versterking van linkse dorpen tot bolwerken, wat twijfel wekte aan hun bereidheid zich terug te trekken.

Escalatie strijd

Op 16 sept. ontbrandden de gevechten in het zuiden van Libanon weer in volle hevigheid, vooral in de buurt van Khiam. Er waren vuurgevechten tussen christelijke troepen in Marjayoun en Koleya en Palestijnen in Khiam en het nabijgelegen kruisvaarderskasteel Château de Beaufort. Voorts werden hevige gevechten gemeld bij de Al Khardalibrug tussen Nabatiyah en Marjayoun.

Bij het uitbreken van de nieuwe gevechten vertrok PLO-leider Arafat naar het front en hij zou de Palestijnse troepen daar hebben aangevoerd.

Israël sloot het ,,open hek" aan de grens bij Metoula, dat van 16-18 sept. het doelwit van bombardementen was. De grensovergangen bij Dovev en Hanita bleven echter open. Op 21 sept. werd de stad Safed in Noord-Israël getroffen door Katoesja-raketten. waarbij twee burgers verwondingen opliepen, en op *23* sept. volgde een dergelijke beschieting van Kyrialh Chmoneh, waar drie mensen gewond raakten. Intussen bleven Israëlische functionarissen in Jeruzalem ontkennen dat er sprake was van een rechtstreekse Israëlische militaire inmenging in het conflict. Nog op 19 sept. ontving de Libanese president Sarkis de toezegging dat Israël niet zou interveniëren.

Christelijke Libanese bronnen bevestigden echter dat Israëlische tanks steun hadden verleend bij recente christelijke pogingen om de Palestijnen uit hun bases langs de grens te verdrijven. Voorts zou Israëlische artillerie dekkingcvuur hebben geboden, terwijl verkenningsvlieghiigen boven het strijdtoneel aanwijzingen aan de christelijke troepen zouden hebben verstrekt.

Voorts werd op *20* sept. bericht dat Israëlische kanonneerboten de Libanese wateren bij Tyrus en Saida waren binnengevaren, en die zouden vervolgens hun patrouilleactiviteit hebben uitgebreid tot Tripoli in het noorden en Naqoura in het zuiden. Ook werd gemeld dat Israëlische helikopters het transport van gewonden naar hospitalen in Israël verzorgden en PLO-functionarissen beweerden dat Israëlische tanks en vliegtuigen hadden deelgenomen aan de gevechten rond Marjayoun.

Volgens militaire autoriteiten in Beiroet zouden eenheden van het Israëlische leger op 21 sept. steunpunten hebben betrokken in de dorpen Hourra en Deir Mimass en bij Ibl-el-Saqi, terwijl zij de vorige dag drie artillerieposten hadden gevestigd bij Kfar Kela op 500 meter over de grens. Volgens de Palestijnse bevelhebber in Ibl-el-Saqi hadden Israëlische tanks deze plaats omsingeld; zij droegen wel geen Israëlische kentekenen, maar zouden in feite Israelische M-68's zijn.

Eveneens op 21 sept. beschuldigde president Sarkis Israël voor het eerst openlijk van interventie en vestiging van steunpunten in Zuid-Libanon.

In elk geval verloren de Palestijnen de controle over de rond Khiam gelegen dorpen Ibl-el-Saqi, Blat, Kawkaba en Mari.

(Voortzetting volgende aflevering)

BELGIË

SABENA-BELEID

Verkeersminister Chabert heeft op 22 maart in de Senaat een verklaring afgelegd betreffende de torstand en de toekomst van Sabena.
Waar de meeste buitenlandse luchtvaartmaatschappijen de jongste jaren goede resultaten boekten — zo zei hij — was dat voor Sabena niet het geval. De bedrijfsuitslagen waren steeds meer deficitair en overschreden zelfs de contractuele tussenkomsten van het Rijk. De vennootschap kon enkel blijven voortbestaan dank zij de bijkomende financiële inspanningen van de Schatkist. De nieuwe kapitaalinbreng van het Rijk beloopt momenteel 4.250 mln fr., die moet dienen om de overgedragen bedrijfsverliezen van de jongste jaren, zijnde ca. 3.800 mln fr., af te schrijven. Het vennootschapscontract loopt ten einde in 1979 en de vraag naar de gebeurlijke vernieuwing ervan is gesteld.
De regering is bereid het parlement een wetsontwerp voor te leggen om de vennootschap, waarvan de Belgische Staat de hoofdaandeelhouder is, voor een nieuwe periode te verlengen. Dat houdt in, dat de huidige rechtspersoonlijkheid blijft voortbestaan. Die verlenging is echter alleen maar verantwoord, als de zekerheid kan worden gegeven dat alles in het werk gesteld wordt om de financiële inspanningen van de Staat zeer snel tot redelijke afmetingen te herleiden.
Het vergt een fundamentele wijziging van de beleidsstructuren en het ontstaan van voorwaarden die een doelmatige bedrijfsvoering en betere bedrijfsresultaten waarborgen. Die nieuwe structuren zijn thans gereed. De bedoeling zit voor de beslissingen inzake algemeen beleid, beheer en dagelijkse bedrijfsvoering toe te vertrouwen aan het beheerscomité, een beperkte kern van de raad van beheer, die onder de leiding zal staan van de president-directeur-generaal van Sabena. Elke verwarring omtrent bevoegdheid en verantwoordelijkheid zal worden uitgesloten. Een nieuwe beleidsploeg zal met de snelle verwezenlijking van de nieuwe beleidslijnen en het bereiken van het financiële evenwicht worden belast. Gezien de vereiste spoed, zal in april 1978 een wetsontwerp worden ingediend, houdende reconductie van de vennootschap, kapitaalsverhoging en bekrachtiging van de aanpassing van de statuten. De raad van beheer zal worden verzocht einde mei een buitengewone algemene vergadering samen te roepen, ten einde de aan het parlement voorgestelde wijziging van de statuten goed te keuren. Zodoende kan begin juli a.s. met nieuwe structuren en nieuwe verantwoordelijken worden gestart. Dit sluit in dat de huidige beheerders zal worden gevraagd ontslag te nemen na de goedkeuring van de statutenwijziging. De PDG van Sabena zal de verkeersminister persoonlijk en rechtstreeks over de evolutie van de vennootschap moeten inlichten.
Minister Chabert voegde er, op een vraag, nog aan toe: ,,Het is niet het ogenblik om nader in te gaan op de oorzaken van de slechte resultaten van Sabena. De nieuwe equipe zal moeten dokteren aan de structurele problemen die ontstaan zijn om historische redenen, wegens de structuur van het net en wegens het personeelsbestand. De bedoeling is daarbij de algemene kosten in verhouding te brengen tot de omzet. Ik wil geen blaam werpen op het oude team dat ernstige pogingen heeft gedaan om het financiële evenwicht te bereiken, maar uiteindelijk niet is geslaagd. Alles moet er nu op gericht worden het goede voorbeeld van een aantal Europese luchtvaartmaatschappijen te volgen."

DOELSTELLINGEN CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING

De nationale middenraad van de christelijke arbeidersbeweging (Algemeen Christelijk Werkersverbond en Mouvement Ouvrier Chrétien) heeft op 4 maart eenparig een document goedgekeurd, waarin de fundamentele doelstellingen van de beweging, zoals die werden geformuleerd in het programma ,,Bouwen voor morgen" van 1966, worden aangepast aan de actualiteit. De voorzitters W. D'Havé (ACW) en V. Michel (MOC) hebben het document op 13 maart op een persconferentie nader toegelicht.
De doelstellingen kunnen als volgt worden samengevat:

1. Een rechtvaardige en solidaire maatschappij van gelijkwaardige mensen in verantwoo~delijkheid en vrijheid.

De fundamentele waarde in de samenleving is de mens. Een gemeenschap wordt maar groot, als zij de gelijkwaardigheid van alle mensen en alle volken erkent en bevordert. Dat veronderstelt een solidariteit, waarbij middelen worden vrijgemaakt om de zwakkeren te helpen.

2. Een maatschappij van welzijn voor allen, met voorrang voor het leven en het humane.

De economie die moet worden opgevat als een middel en niet als een doel, moet de persoonlijke en de sociale basisrechten waarborgen, o.m. het recht op huisvesting, voeding, kleding, gezondheid, arbeid, vrije tijd, vorming, cultuur, waarheidsgetrouwe en eerlijke informatie, vrije meningsuiting. De ongunstige gevolgen van een eenzijdige economische groei, zoals milieuvervuiling, verspilling, ongeremde uitputting van de natuurlijke rijkdommen, moeten worden weggewerkt.

3. Een maatschappij die solidair is in het gebruik door allen van de economische basisgoederen, de natuurlijke hulpbronnen en de kennis.

De economie mag niet zo georganiseerd worden, dat zij de maatschappij onderverdeelt in rijken en zwakken. Daarom moeten de basisinstellingen voor procluktie en krediet onderworpen zijn aan de gemeenschap en gesocialiseerd worden. Dat kan reiken van controle tot toeeigening, o.m. met deelneming van de werknemers.

4. Een maatschappij gesteund op menswaardige arbeid en persoonlijke verantwoordelijkheid.

Arbeid betekent niet alleen inkomen; het is ook een factor van persoonlijke en collectieve ontplooiing en een dienst en een kanis tot deelneming aan de opbouw van de maatschappij. Eenieder heeft bijgevolg de plicht te arbeiden en dus ook het recht op arbeid. Arbeid is niet louter een kostenfactor. Ieder kapitalistisch stelsel (privé, gemengd of staats) dat die arbeidsopvatting niet onderschrijft, is verwerpelijk. De werknemers moeten de centrale plaats bekleden in de economische bedrijvigheid.

5. Een democratische maatschappij.

De politieke besluitvorming moet gebeuren op het niveau dat het dichtst bij het volk ligt. Het federalistische perspectief dringt zich op voor de structuren van het land en van Europa. Bij de verwezenlijking van de fundamentele doelstellingen, die streven naar een menswaardiger wereld in de lijn van het evangelie, krijgt de christelijke arbei-

dersbeweging ook een politieke afmeting. Zij wil immers de maatschappij, in eigen land en in de wereld, radicaal omvormen. Om haar geloofwaardigheid niet te verliezen, moet zij een voorloper zijn in de hervormingen die zij voorstelt. De actie van *de* christelijke arbeidersbeweging moet worden gesitueerd in de conflicten en de strijd tussen de klassen en de groepen. De beweging aanvaardt echter niet de marxistisch historische theorie en evenmin de filosofie van de klassenstrijd. Zij beoogt een nieuwe maatschappij, waarin de overheersing van een klasse of een groep onmogelijk is.

In een slotparagraaf over de strategie wordt ingegaan op de actiemiddelen (vorming, vakbondsactie, informatie, organiseren van de arbeidersmacht op politiek vlak enz.). De noodzaak van de eenheid van de arbeiders wordt beklemtoond: de christelijke arbeidersbeweging meent dat moet worden gestreefd naar de meest vérgaande en doelmatige samenwerking onder de arbeidersorganisaties.

DISCONTO

De Nationale Bank verlaagde m.i.v. 16 maart haar disconto- en voorschottentarieven met 0,5% tot 6%. De renteverlaging brengt het disconto weer op het peil van nov. 1977 en ruimt de laatste overblijfselen op van de steile renteverhoging die in december werd doorgevoerd. om de frank te verdedigen, en toen het crisispeil van 9% bereikte. In die periode moest de Nationale Bank ook een beroep doen op het Europees Fonds voor Monetaire Samenwerking, maar die schuld werd ondertussen bijna geheel terugbetaald.

(Vor. ber. pag. 101/3

RW-CONGRES

Het Rassemblement Wallon hield op 11 maart te Namen een congres onder het thema: ,,Een Waalse Staat om de crisis te overwinnen". De meeste sprekers, onder wie de senatoren Fr. Delpérée en E. Duvieusart, betoogden dat Wallonië op economisch vlak zelfstandig dient te worden. Zo werd o.m. opgekomen voor een Waals gemengd (= overheids- én privé-kapitaal) bedrijf voor vliegtuigbouw, voor een eigen Waals overlegcomité i.z. textiel, en voor de vorming van één enkele Waalse staalvennootschap met gemengd kapitaal.
In zijn politiek verslag stelde partijvoorzitter P. H. Gendebien dat het RW geen aanhangsel is van de Waalse socialisten. Hij viel scherp uit tegen het beleid van minister Mathot (openbare werken) betreffende de havens en drong aan op een spoedige uitvoering van het gemeenschapsakkoord. dat hij voorstelde als een grote stap naar de autonomie van de gewesten en de gemeenschappen. Hij zei ook dat Wallonië naar een vorm van soevereiniteit moet streven op bepaalde gebieden en betreurde o.m. dat het buitenlandse beleid helemaal onder het centrale staatsgezag ,,waarin de Vlamingen almaar zwaarder gaan wegen" blijft ressorteren.
FDF-minister Outers (ontwikkelingssamenwerking) die in 1977 verkozen werd als RW-kamerlid voor Luik, woonde het congres bij en zei in een korte toespraak ,,het gevoel te hebben dat wij allen voor dezelfde zaak werken, binnen of buiten de regering". Hij zei ook dat het RW moet kunnen deelnemen aan de toekomstige regering van het Waalse gewest.

NEDERLAND

VERKIEZINGEN VOOR DE PROVINCIALE STATEN

Op 29 febr. zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten gehouden. Van de stemgerechtigden hebben 7.570.915 personen hun stem uitgebracht, een opkomstpercentage van 79,1%. In 1974, toen voor het laatst verkiezingen voor de Provinciale Staten gehouden waren, was dit percentage 74,53. Bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer in mei vorig jaar bedroeg de opkomst 87,57%.
Een opvallende trek bij de verkiezingen deze keer was het feit, dat de PvdA haar winst van vorig jaar kon stabiliseren en zelfs nog iets vergroten. Niettemin verloor de PvdA haar positie van grootste partij, aangezien het CDA flinke winst boekte, zowel in vergelijking met de verkiezingen voor de Provinciale Staten van vier jaar geleden als in vergelijking met de TK-verkiezingen van mei vorig jaar. Met 35,1% van de uitgebrachte stemmen is het CDA deze keer duidelijk als grootste en als verkiezingswinnaar uit de bus gekomen.
Opvallend was ook, dat er een eind gekomen lijkt aan de winnende trend, die de laatste jaren voor de W D bestond. Bij de TK-verkiezingen van vorig jaar had de VVD enigszins verloren t.o.v. de Provinciale Statenverkiezingen van 1974. Dit verlies was deze keer in iets grotere mate opnieuw aanwezig. Politici en commentatoren zochten hiervoor een verklaring in de mogelijke terugkeer naar het CDA van kiezers, die een vorige keer van de CDA-partijen KVP, ARP en CHU waren omgezwaaid naar de VVD uit protest tegen het feit, dat twee van deze partijen, KVP en ARP, op landelijk niveau met de PvdA in een

Premier Van Agt gaat op de schouders na zijn aankomst in het Zuidhollandse provinciehuis

Jaap van Meekren interviewt PvdA-voorzitter Ien van den Heuvel (m.) en haar collega van het CDA, prof. Piet Steenkamp (r.).

regeringscoalitie samenwerkten, terwijl het CDA nu met de VVD een regering vormt.
De verkiezingscampagne was door leidende politici uitgeroepen tot een test-case voor het regerende kabinet-Van Agt. Geconcludeerd kan worden, dat de aanhang van de twee partijen, die het kabinet steunen, ondanks het verlies van de VVD, als geheel is toegenomen. Zouden de verkiezingen voor de Tweede Kamer gehouden zijn, dan zou het kabinet nu steunen op 80 van de 150 TK-zetels in plaats van de 76, waarop het nu steunt.

Een laatste opvallende trek bij deze verkiezingen was de bevestiging van de ontwikkeling, die zich ook bij de TK-verkiezingen van vorig jaar had voorgedaan, nl. een concentratie van stemmen op de drie grote politieke partijen. CDA, PvdA en WD, ten koste van de kleine partijen met uitzondering van D'66, dat zich evenals vorig jaar hersteld heeft van de grote verliezen, die deze partij voordien geleden had.
Uit de winst- en verliesrekening van deze statenverkiezingen, vergeleken bij 1974, blijkt hoezeer de PvdA en D'66 hun positie van mei vorig jaar hebben geconsolideerd en hoezeer het CDA heeft gewonnen en de VVD verlies moest boeken.

In alle provincies samen won de PvdA 36 zetels in de Provinciale Staten en het CDA 33. De VVD verloor 13 Statenzetels en D'66 won er 28. De SGP verloor twee zetels, de PPR verloor er 26, de CPN boekte 14 zetels verlies, het GPV 7 en de PSP bleef gelijk.
De Boerenpartij en DS'70 verloren al hun Statenzetels, nl. resp. 17 en 4 en de Friese Nationale partij verloor twee van de vier zetels die zij sinds 1974 in Friesland bezette.
Voor de vorming van de colleges van Gedeputeerde Staten na deze verkiezingen kan de uitslag belangrijke gevolgen hebben, echter niet wat betreft de vorming van meerderheidscolleges zoals die soms door de linkse partijen werd nagestreefd. In Groningen en Noord-Holland behouden de PvdA, D'66, PPR, CPN en PSP samen een meerderheid.

Reacties

Hierna volgt een overzicht van de wijze, waarop door politici op de verkiezingsuitslag is gereageerd.

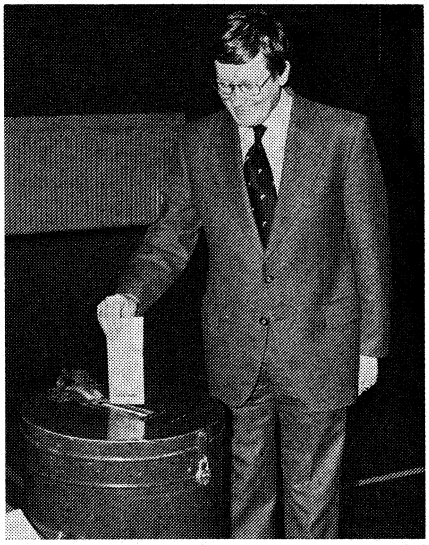
„Deze uitslag betekent een victorie voor het kabinet, dat drie maanden lang onderworpen was aan de ene na de andere zware en vaak onterechte aanval van de oppositie, terwijl de moeilijkste en onpopulairste beslissingen moesten worden voorbereid". Dit zei een optimistische minister-president mr. A. van Agt in zijn eerste reactie op de verkiezingsuitslag.
„We hebben van de kiezers het vertrouwen gekregen om door te gaan met deze combinatie, om te tonen wat het kabinet waard is", meende Van Agt. Omdat de coalitie er per saldo, omgerekend naar een fictieve uitslag voor de Tweede Kamer, vier zetels op vooruit is gegaan, concludeerde hij dat de basis is verbreed, „en dat in een periode dat het uitermate ondankbaar is regeringsverantwoordelijkheid te dragen. Een succes dat bemoedigend is".
Premier Van Agt gelooft niet dat de verschuiving in de krachtsverhouding tussen CDA en VVD een verandering van beleid gaat betekenen. Trouw aan het eigen verkiezingsprogramma zal ook het CDA rekening moeten blijven houden met het feit dat in een coalitie wordt samengewerkt.
CDA-fractieleider Aantjes kwam tot dezelfde cocclusie, maar benadrukte dat de CDA-kiezers kennelijk sterk hechten aan een krachtige inbreng van het CDA in het beleid.

Oppositieleider Den Uyl meent dat de uitslag wijst op een bestendiging van wat aan vertrouwen in zijn partij bij de verkiezingen van mei 1977 naar voren kwam.
Zelfs bij een belangrijk lager opkomstcijfer heeft de PvdA haar positie van vorig jaar kunnen handhaven. en zelfs nog iets versterkt. Nooit haalden wij 30% bij de Statenverkiezingen en nu ineens rond de 34% met een enorme zetelwinst in de Staten, met name in het Zuiden", aldus Den Uyl.

Er is geen sprake van dat het CDA iets van de PvdA heeft gewonnen, meent de oppositieleider. Wel wees hij op de kennelijke doorschuiverij naar het CDA van kiezers die de vorige keer VVD hebben gestemd, en het wegvallen van kleine rechtse partijen. „Daarmee heeft het CDA en het kabinet de goedkeuring van de rechtervleugel gekregen. Een concentratie van rechtse kiezers in het CDA. Ik denk dat daarvan een zorgwekkende druk zal uitgaan om een recht beleid te gaan voeren", zei Den Uyl.

Ook VVD-fractieleider Rietkerk constateerde dat het kabinet-Van Agt versterkt uit de verkiezingen is tevoorschijn gekomen. Hij betreurde het verlies van bijna één procent voor zijn partij, en verklaarde dat uit de enorme groei die de VVD de afgelopen acht jaar heeft gehad en die nu kennelijk gestabiliseerd is.
Volgens de VVD-leider bewijst de uitslag eens temeer dat de vorig jaar door links geponeerde stelling dat er na de Kamerverkiezingen een tweede kabinet-Den Uyl móést komen, onjuist is, want de aanhang van links is nu zelfs iets verminderd.

De voorzitter van de PvdA, mevrouw Van den Heuvel, feliciteerde het CDA met de overwinning en zei dat premier Van Agt er kennelijk in is geslaagd de bedoelingen achter het kabinetsbeleid vaag te houden en voor zich uit te schuiven, of de kiezers er vooralsnog van te overtuigen dat het beleid van het vorige kabinet wordt voortgezet. Maar het werkelijke beeld zal de kiezers spoedig duidelijk worden, aldus de socialistische partijvoorzitter.
D'66-leider Terlouw meent dat de „Titanenstrijd" tussen de belangrijkste lei-

Minister van binnenlandse zaken Hans Wiegel, vroeger de politieke leider van de VVD, brengt zijn stem uit.

ders een beetje door Van Aet is gewonnen Hij vond de handhaving van de PvdA-positie met name zeer opvallend Het zeer geringe verlies voor D'66 (enkele tienden van procenten) weet Terlouw aan de geringere opkomst.
Terlouws fractiegenoot mr. Brinkhorst concludeerde dat de D'66-kiezers heel duidelijk de eigen identiteit van de partij waarderen. D'66 is ais enige in het geweld van de grote partijen overeind gebleven, zei hij.
Het PSP-Kamerlid Van der Spek stelde tevreden vast dat zijn partij vergeleken bij de Kamerverkiezingen van vorig jaar redelijk is teruggekomen, en weet dit aan het wegvallen van het ,,Den Uyl-effect". Veel linkse kiezers stemden toen op Den Uyl, om Wiegel uit de regering te houden, aldus Van der Spek. De PSP groeit omdat ze een echt alternatief is voor mensen die socialistisch denken, zei hij. Marcus Bakker. fractievoorzitter van de CPN in de Tweede Kamer, zei in een commentaar dat na het aanzienlijke verlies van de communisten vorig jaar de verhoudingen binnen de partij hersteld zijn, maar dat dit nog niet naar buiten is uitgestraald.
PPR-fractieleider mevrouw Ria Beckers zei nog mogelijkheden te zien om de achteruitgang van haar partij te overwinnen. Zij wil in elk geval de gemeenteraadsverkiezingen in mei afwachten.

VOLLEDIGE STEMBUS-UITSLAG

NEDERLAND 13.845.763 INWONERS

	STATEN 1978			KAMER 1977		STATEN 1974		
	%	stemmen	zetels	%	stemmen	%	stemmen	zetels
Opkomst	79,12	7570915	—	87,57	8294941	74,54	6751774	—
PvdA	33,93	2568514	254	33,83	2806294	29,54	1994289	218
CDA	35,10	2657363	268	31,90	2645696	30,88	2085064	235
VVD	16,95	1283531	118	17,94	1488402	19,00	1283044	131
D'66	5,17	391598	31	5,44	450900	1,05	70900	3
SGP	2,24	169660	13	2,13	176778	2,42	163289	15
PPR	1,45	110029	6	1,69	140284	5,29	357350	32
CPN	1,55	117259	5	1,72	142816	3,53	238067	19
GPV	0,95	72031	4	0,95	79119	1,70	114830	11
PSP	1,32	100133	4	0,94	77836	1,35	91331	4
BP	0,46	34426	—	0,84	69769	3,10	208945	17
DS'70*)	0,08	5974	—	0,72	59322	1,48	100186	4
RPF	0,45	33806	—	0,64	52875	—	—	—
Gron. B	0,02	1512	—	—	—	0,04	2434	—
FNP	0,21	15866	2	—	—	0,32	21738	4
Wartena	—	117	—	—	—	—	—	—
FGB	0.03	2457	—	—	—	—	—	—
CVP	0,06	4171	—	—	—	—	—	—
IKB	0,02	1454	—	0,03	2642	—	—	—
Hofman	—	81	—	—	—	—	—	—
CDU	0,01	933	—	—	—	—	—	—
Overigen	—	—	—	1,23	102208	0,30	20307	—

*) In 1978 slechts in Noord-Holland en Utrecht

Verklaring der gebruikte afkortingen
CDA — Christen Democratisch Appel
PvdA — Partij van de Arbeid
VVD — Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
PPR — Politieke Partij Radikalen
CPN — Communistische Partij van Nederland
D'66 — Democraten '66
DS'70 — Democratisch Socialisten '70
SGP — Staatkundig Gereformeerde Partij
BP — Boeren Partij
GPV — Gereformeerd Politiek Verbond
PSP — Pacifistisch Socialistische Partij
Gron B — Groninger Rond
FNP — Fries Nationale Partij
Wartena — Lijst Wartena
FGB — Pederatie Gemeente Belangen
CVP — Conservatieve Volkspartij
IKB — Internationale Kommuilistenbond
Hofman — Lijst Hofman
CDU — Christen Democraten Unie
RPF — Reformatorische Politieke Federatie

ZETELS IN DE STATEN

	1974	1978
Totaal	693	705
PvdA	218	254
CDA	235	268
VVD	131	118
D,66	3	31
SGP	15	13
PPR	32	6
CPN	19	5
GPV	11	4
PSP	4	4
BP	17	0
DS'70	4	0
RPF	—	0
GRON B	—	0
FNP	4	2

Zetelverdeling in de Tweede Kamer indien de verkiezingen van 29 maart voor dit lichaam gehouden waren:
,,WIJZIGING IN KAMER

	Kamer 1977	Staten 1978
Totaal	150	150
PvdA	53	52
CDA	49	54
VVD	28	26
D'66	8	8
SGP	3	3
PPR	3	2
CPN	2	2
GPV	1	1
PSP	1	2
BP	1	0
DS'70	1	0

Perscommentaren

Uit de commentaren, die in verschillende dagbladen op de verkiezingsuitslag gegeven zijn, citeren wij het volgende:

DE VOLKSKRANT

Binnen de coalities is het evenwicht verschoven ten gunste van het CDA en ten nadele van de VVD. Dit wijst, samen met de fraaie resultaten van de PvdA, allerminst in de richting van een beleid waarin de VVD-wensen in grotere mate vervuld dienen te worden. De kiezers hebben eerder CDA-fractieleider Aantjes een steun in de rug gegeven bij zijn pleidooien om veel continuïteit van beleid ten opzichte van het kabinet-Den Uyl te laten bestaan. Het CDA doet er daarom verstandig aan het kabinet minstens even kritisch te volgen als tot nu toe gebeurd is. Overmatig triomfalisme en laksheid ten opzichte van het kabinet zouden de vreugde van deze dagen wel eens kortstondig kunnen maken.

DE TELEGRAAF

De winst voor het CDA betekent dat de kiezers hun vertrouwen hebben uitgesproken in het thans zittende kabinet-Van Agt. Een kabinet, dat ondanks een lichte terugval voor de VVD, zich nu gesteund kan weten door een grotere meerderheid van de kiezers dan bij de verkiezingen van het vorige jaar. De herhaalde uitspraken van PvdA-leider drs. J. M. den Uyl, dat het kabinet-Van Agt niet stoelt op de voorkeur van de kiezers in het land is hiermee op ondubbelzinnige wijze door de kiezers zelf gelogenstraft. De kiezers hebben met deze stembusuitslag duidelijk hun instemming betuigd met de keuze van het CDA voor de VVD als regeringspartner.

ALGEMEEN DAGBLAD

De uitslag van de verkiezingen vormt een steun in-de rug voor premier Van Agt. Het CDA heeft zijn positie krachtig versterkt en heeft geen offers hoeven te brengen voor zijn besluit regeringssamenwerking aan te gaan met de VVD. Al ging het woensdag niet om Kamerverkiezingen, de uitstralingseffecten op de landelijke politiek kunnen nog omvangrijke afmetingen aannemen. De winst voor het CDA ging gepaard met verlies voor de VVD en dat legt de kiem voor diepergaande conflicten tussen de beide coalitie-partners, dan we de afgelopen maanden al gewend zijn geweest. De eerste voorbode in deze richting kwam woensdagavond al uit de mond van CDA-leider Aantjes. Zijn uitspraak, dat de kiezers prijs stellen op een zwaarder overwicht van het CDA in het kabinet is voor de VVD een nieuwe portie zout in de wonde.

TROUW

De numerieke positie van het kabinet-Van Agt is in het land versterkt. En in zekere zin kan deze uitslag als een persoonlijk succes van premier Van Agt worden beschouwd De VVD heelt voor het eerst sinds jaren verlies geleden en dat zal op een of andere manier wel van invloed zijn op het beleid van die partij in de komende jaren Numeriek heeft het kabinet zijn positie verstevigd, van zijn politieke positie kan dat nog niet gezegd worden

HET VRIJE VOLK

Opnieuw zou de PvdA de grootste partij zijn geworden, als de opkomst even hoog was geweest als verleden jaar. D'66 slaagde er als enige in zich in het geweld van de grote drie te handhaven.-Het CDA profiteerde van het verlies van de VVD en slokte de kleinere rechtse partijen, de Boeren, DS'70 en zelfs het GPV, voor een groot deel op. De uiterst smalle marges

ZETELVERDELING PROVINCIALE STATEN

	Groningen		Friesland		Drente		Overijssel		Gelderland		Utrecht		Noord-Holland		Zuid-Holland		Zeeland		Noord-Brabant		Liniburg	
	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78	'74	'78
PvdA	22	25	19	22	20	23	17	21	20	23	19	18	27	29	31	34	14	16	17	24	12	19
CDA	15	15	22	23	13	15	23	29	25	30	17	21	17	21	20	23	15	17	34	40	34	34
VVD	9	8	7	6	9	10	9	8	14	12	15	13	18	17	18	17	8	8	14	11	10	8
D'66	0	2	0	2	0	2	0	2	0	3	1	4	1	5	1	5	0	2	0	3	0	1
SGP	—	—	—	—	—	—	2	2	3	2	2	2	0	0	3	3	5	4	0	0	0	0
PPR	2	0	1	0	2	0	3	0	4	1			5	2	4	1	3	0	4	1	4	1
CPN	4	2	1	0	1	0	1	0	0	0	1	0	7	3	2	0	0	0	1	n	1	0
GPV	3	2	1	0	1	1	2	1	1	0	1	0	0	0	1	0	1	o	0	0	0	0
PSP	o	1	0	0	0	0	0	0	0	o	1	1	2	2	1	0	0	0	o	0	0	0
BP	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	1	0	1	0	1	0	1	o	5	0	0	0
DS'70	O	0	0	0	O	0	C	C	0	0	1	0	1	0								
RPF	0	o	0	0	0	0	0	o	o	0	0	0										
Gron B	0	0																				
FNP			4	2																		
Overigen			0	0	1	0			1	0					1	0					2	0
Totaal	55	55	55	55	47	51	59	63	71	71	59	59	79	79	83	83	47	47	75	79	63	63

van het kabinet zijn niet kleiner maar ook niet groter geworden.

SIJTHOFF PERS

De landelijke politici zijn er volledig in geslaagd de inzet van de verkiezingen te versimpelen tot de vraag: vóór of tegen het kabinet-Van Agt. Het CDA is kennelijk door de kiezers beloond voor haar weigering vorig jaar onder het juk van de PvdA door te gaan. Nu deze CDA-winst vooral van de VVD en van partijen als DS'70 en Boerenpartij komt, ziet het er naar uit dat het CDA onder Van Agt naar rechts opschuift.

HET PAROOL

De winst van het CDA en het verlies van de VVD betekenen een zekere druk op het kabinet en op de verhoudingen tussen de beide regeringsgezinde kamerfracties. Het zal de VVD nóg moeilijker vallen om veel eigen profiel aan het kabinetsbeleid te geven, en de verhouding tussen de fracties die tóch al moeilijk lag zal door deze uitslag niet per se gemakkelijker worden.

Dat het CDA zo sterk uit de bus kwam kan nauwelijks erg bemoedigend worden genoemd. Confessionele politiek is per definitie onduidelijk en dubbelzinnig. Dat nu juist een onduidelijke en dubbelzinnige groepering de grootste van het land is kan moeilijk reden tot grote vreugde zijn. Maar de kiezers hebben dat wel uitgesproken en daarmee is het een politiek feit waarmee rekening gehouden moet worden.

DE WAARHEID

De verkiezingsuitslag staat opnieuw in het teken van de campagne voor ,,drie-stromen-land".
Wat zich bij de Kamerverkiezingen per overval en door middel van grove manipulatie aftekende is nog steeds niet weggewist. Integendeel, het inbedden en kanaliseren van politieke stromingen bij verkiezingen wordt met de machtsmiddelen van de heersende klasse tot een systeem gemaakt, dat gevaarlijk is voor de democratie en voor de belangen van de werkende bevolking die juist nu met hand en tand verdedigd moeten worden.
Welk beeld is er ontstaan?

Joop en Liesbeth den Uyl volgen de verkiezingsuitslagen via de radio

De winnaar van de verkiezingen is het CDA, waaruit blijkt dat de autoritaire politiek van Van Agt het best is gediend met een model, dat geschapen wordt naar het Westduitse evenbeeld. Immers ook in de Bondsrepubliek bestaat een drie-partijen-systeem dat de laatste tijd vooral de CDU-CSU profijt bezorgt bij verkiezingen. Het overplanten van dit Duitse model maakt het nodig alle hens aan dek te roepen om de democratische verscheidenheid te waarborgen.

NRC/HANDELSBLAD

Voorzichtig manoeuvreren blijft noodzakelijk Want we moeten niet vergeten dat de sterkteverhoudingen in de Tweede Kamer dezelfde blijven, al heeft de nieuwe samenstelling van Provinciale Staten te zijner tijd wel invloed op de omvang van de fracties in de Eerste Kamer Te hopen is inmiddels dat het CDA niet in een bui van overmoed zal aansturen op ontbinding van de Tweede Kamer ten einde zijn winst ook via Kamerverkiezingen binnen te halen
De VVD heeft niet veel reden tot juichen. Hoogstens kan zij hopen nu verlost te zijn van een aantal behoudende elementen van confessionele herkomst; een werkelijk liberale partij kan zulke elementen beter kwijt dan rijk zijn
De PvdA kan zich dankbaar voelen voor de consolidering van haar uitzonderlijke stemmenpercentage van vorig jaar — geen kinderachtige prestatie bij een geringere kiezersopkomst, zoals bij Statenverkiezingen gebruikelijk Toch moet de socialistische voldoening beperkt zijn de PvdA is — althans bij deze verkiezingen — overvleugeld door het CDA (ofschoon slechts met een enkel procent) en de aanhangers van de fatale meerderheidsstrategie zullen het psychologische effect daarvan moeilijk kunnen loochenen
Al even moeilijk is te ontkennen dat de socialistische stormloop tegen het zittende kabinet een mager resultaat heeft geboekt Den Uyls vertogen dat dit kabinet er niet had mogen zitten, dat het de gevestigde machten in het zadel houdt en de kleine man fnuikt, dat het oorlog maakt met de vakbeweging en ontmaskerd moet worden als een rechts machtsblok hebben niet tot een afwijzing van de huidige regeringsploeg geleid (Trouw, De Volkskrant Het Parool De Waarheid, NRC/H'blad)

FRANKRIJK

DEFINITIEVE UITSLAG PARLEMENTSVERKIEZINGEN, GISCARD ONTVANGT VERTEGENWOORDIGERS OPPOSITIE EN VAKBONDEN, BARRE WEER PREMIER

De definitieve uitslag van de tweede ronde van de parlementsverkiezingen van 19 maart (pag. 177 e.v.) luidt:

Socialisten — 103 zetels
Communisten — 86 zetels
Links radicalen — 10 zetels
Uiterst links — 1 zetel
Gaullisten — 148 zetels
UDF — 137 zetels
Diverse rechtse groeperingen — 6 zetels

Op 22 maart hield president Giscard d'Estaing een rede waarin hij de oppositie verzocht nauwer te gaan samenwerken met de regeringscoalitie en waarin hij beloofde de nieuwe regering opdracht te geven om de weg „naar de nationale unie" voor te bereiden.

Hij zei dat de verkiezingen een boodschap inhielden die gehoord moest worden wat ook de uitslag was.

Politiek hield die boodschap in dat de Fransen de overdreven verdeeldheid van het land betreurden en dat men moest trachten daar een eind aan te maken. Vooral de verhouding tussen meerderheid en oppositie was betreurenswaardig. Om redenen die niet langer geldig waren werden velen die aan het regeringswerk of aan dat van het parlement konden meewerken, terzijde gelaten.

Een terugkeer naar een redelijke samenleving tussen meerderheid en oppositie was nodig.

Er was schuld geweest aan beide zijden. „Ik ben bereid er over te praten met de verantwoordelijken". De president zei dat hij niemand zou vragen zijn overtuiging te verloochenen.

De deelname aan het regerings- en parlementswerk moest volgens hem breder worden, maar dat kon niet meteen omdat de wonden nog te vers waren. Het weglokken van politieke leiders was zinloos. Maar voor de nieuwe regering bestond een keus van personen die de opening honden symboliseren.

In de verkiezingen, aldus de president, hadden de Fransen verder hun diepe en sterke wens kenbaar gemaakt naar meer rechtvaardigheid, die niet teleurgesteld mocht worden. De taak van de nieuwe regering was, ten eerste, voortzetting van het economische herstel van de werkgelegenheid verdedigen. Ten tweede: versterkte actie voor sociale rechtvaardigheid en vermindering van de ongelijkheid door regelmatige verhoging van de koopkracht der arbeiders en handarbeiders die her. laagst werden beloond.

Deze voorkeursactie zou hij met dezelfde persoonlijke actie volgen die nij aan de dag legde voor de lotsverbetering van de ouden van dagen.

Ten derde zag hij als taak van de nieuwe regering het bevorderen van meer vrijheid door strijd tegen de bureaucratie en meer decentralisatie.

Op 23 maart werd bekendgemaakt dat Giscard d'Estaing, François Mitterrand, leider van de socialistische partij uitgenodigd had voor een bezoek aan het Elysée. Gelijke uitnodigingen waren verzonden aan de communistische leider Marchais en aan de linkse radicaal Fabre. Op dezelfde dag ontving de president André Bergeron, leider van de vakbond Force Ouvrière en daarna Roger Burnel, voorzitter van de Union Nationale des associations familiales.

Op 24 maart ontving de president Edmond Maire, secretaris-generaal van de vakbond CFDT en vervolgens Yvon Charpentié, voorzitter van de vakbond CGS.

Inmiddels had de socialistische partij laten weten dat Mitterrand de uitnodiging had aangenomen.

In de daarop volgende dagen ontving de president vertegenwoordigers van verschillende beroepsorganisaties en op 28 maart de gaullistische leider Chirac en de socialistische leider Mittterrand.

Deze las de president een verklaring voor waarin hij de mogelijkheid begroette om „nieuwe regels en gebruiken in te stellen bij de dagelijkse toepassing van de democratie". Mitterrand dacht daarbij aan een betere informatie van de oppositie door de regering, het recht van antwoord op regeringsverklaringen en reele parlementaire controle doordat ook de oppositie parlementaire commissies zou kunnen leiden.

Voorts eiste de socialistische leider invoering van het proportionele kiessysteem, meer openheid bij de financiering van de partijen, zodat een eind zou komen aan „de massale financiële interventie van de ondernemers in het openbare debat", een eind aan het overwicht van de meerderheid op radio en tv, aan het misbruiken van stemmen van Fransen die in het buitenland wonen en aan verkiezingsfraude overzee.

Over de politiek van de volgende regering had hij met de president niet gesproken, deelde Mitterrand mee Wanneer links had gewonnen zou het zijn programma ten uitvoer hebben gebracht. Nu rechts had gewonnen moest het zelf zijn doelen bepalen De socialisten zouden met een eigen ontwerp komen tegen de ongelijkheid, voor volle werkgelegenheid en decentralisatie. Wel bleven de socialisten bereid de regering te steunen in de buitenlandse politiek.

Op 30 maart werd de communistische leider Marchais op het Elysée ontvangen, vervolgens de leider van de vakbond CGT, Séguy en de links-radicale leider Fabre. Séguy verklaarde dat hij een onmiddellijke verhoging van het minimumloon had geëist, in tegenstelling tot de eerder ontvangen Maire van de socialistische CFDT (de CGT is voornamelijk communistisch georiënteerd). Fabre toonde zich zeer positief over de ontmoeting met de president.

Op 31 maart maakte het Elysée bekend dat de president, Barre opnieuw benoemd had tot premier.
(Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

30STE FRANS-DUITSE TOP, BESLUIT TOT STAKEN EXPORT KERNFABRIEKEN

Op 16 en 17 juni 1977 verbleef president Giscard d'Estaing in de Bondsrepubliek t.g.v. de 30ste Frans–Westduitse top.

Bij de besprekingen met Bondskanselier Schmidt stond ditmaal het beleid t.a.v. de export van kernfabrieken centraal.

Meegedeeld werd op 17 juni dat besloten was de export van nucleaire opwerkingsfabrieken, die op plutonium draaien voorlopig stop te zetten. Wel zouden de lopende contracten voor de levering van kerntechnologie worden nagekomen.

De beide leiders legden er de nadruk op dat West-Duitsland zijn kernovereenkomst met Brazilië, die een waarde van $ 4,8 mrd heeft, volledig zal nakomen en dat ook Frankrijk van plan is uitvoering te geven aan een soortgelijke overeenkomst met Pakistan.

Zij zeiden dat de beslissing de export van apwerkingstechnologie voorlopig stop te zetten in overeenstemming was met de richtlijnen die in mei 1977 op de westerse top-

conferentie in Londen werden opgesteld (pag. 420-'77 e.v.)

Schmidt en Giscard zeiden te verwachten dat de leveranciers van uranium — voornamelijk de Verenigde Staten en Canada — zich zullen houden aan hun contracten voor de levering van splijtmateriaal aan West-Duitsland, Frankrijk en andere landen met kernreactoren.

Giscard heeft in dec. 1976 al bekend gemaakt dat Frankrijk geen nieuwe contracten voor de export van opwerkingstechnologie zou afsluiten.

Tot dusverre had Schmidt slechts laten weten dat hij bereid was een beperking in overweging te nemen van contracten die zouden worden afgesloten na het tot stand komen van de overeenkomst met Brazilië.

Het was de eerste maal dat de Westduitsers onomwonden verklaarden de export van opwerkingstechnologie stop te zullen zetten.

De Westduitse regeringswoordvoerder Armin Griinewald verklaarde in Bonn dat de beslissing in overeenstemming is met het in Londen uitgestippelde beleid ten aanzien van de non-proliferatie van opwerkingstechnologie.

Hij zei dat de Ver. Staten er in maart 1977 mee hebben ingestemd dat de ontwikkelingslanden toegang moeten krijgen tot kerntechnologie en dat dit beleid in Londen was bevestigd. Grunewald verklaarde ook dat de export-stop van toepassing is op opwerkingscentrales maar dat West-Duitsland wel door zal gaan met de uitvoer van uraniumverrijkingstechnologie.

Op een persconferentie in de bondskanselarij in Bonn zei Giscard dat het resultaat van het tweedaags Frans-Duitse overleg ,,zeer belangrijk en concreet" is geweest.
Hij zei dat beide regeringen het volledig eens zijn over hun beleid ten aanzien van het vreedzame gebruik van de kernenergie en de non-proliferatie van kernwapens.
Giscard verklaarde dat hij ook uiterst nuttig overleg met Schmidt heeft gevoerd over economische kwesties en de werkloosheid in de beide landen, en dat men overeen was gekomen elkaar op de hoogte te houden van nieuwe beleidslijnen op deze punten. Giscard zei dat verder gesproken is over Frans-Duitse samenwerking in de burgerluchtvaart en dat West-Duitsland heeft toegezegd te helpen met de uitbreiding van de produktie van de luchtbus en de ontwikkeling van nieuwe modellen in deze serie. Schmidt zei dat hij en Giscard in wezen tevreden zijn over de economische situatie in beide landen hoewel de werkloosheid prcblemen blijft opleveren. Hij voorspelde een economische opleving in West-Duitsland in de tweede helft van 1977 en een economisch groeipercentage van 4,5 voor het lopende jaar. (Le Monde. NRC/H'blad)

GISCARD IN GROOT-BRITTANNIE

Op 12 en 13 dec. 1977 was president Giscard d'Estaing, vergezeld van premier Barre en de ministers Guiringaud (buitenlandse zaken) en Bourges (defensie) voor een officieel bezoek in Engeland, waar besprekingen werden gevoerd met premier Callaghan. Op de eerste dag van zijn bezoek werd Giscard door koningin Elizabeth ontvangen.
Het bezoek vond plaats in het kader van het jaarlijkse Frans—Britse topoverleg over internationale en bilaterale betrekkingen.
Op een persconferentie aan het eind van het bezoek werd meegedeeld dat de industriële samenwerking geintensiveerd zou worden.
Daartoe zal een gemeenschappelijke ambtelijke commissie worden ingesteld. Sectoren waarin nauwer samengewerkt zal worden zijn: de aardoliewinning, de automobielindustrie, de vliegtuigindustrie, de stroomvoorziening, de computerindustrie, de papierindustrie en de werktuig-machinebouw.
Daarnaast zullen in de toekomst regelmatig consultaties plaatsvinden tussen ambtenaren van de ministeries van financiën en van de centrale banken van beide landen.
Wat betreft de internationale politiek had men van gedachten gewisseld over de situatie in het Midden-Oosten, zuidelijk Afrika, de Europese integratie en over de Oost-West-verhouding. (Le Monde, NZZ)

FRANS-SOWJETRUSSISCHE CONTACTEN

Minister van buitenlandse zaken Louis de Guiringaud verbleef van 5 tot 8 juni 1977 in de Sowjet-Unie, waar hij besprekingen voerde met zijn Sowjetrussische collega Gromyko en met president Brezjnew over de Frans–Sowjetrussische samenwerking en het bezoek van Brezjnew aan Parijs.
Daarnaast kwamen verschillende internationale zaken aan de orde.
Beide partijen maakten in verklaringen tegenover de pers gewag van een grote mate van overeenstemming over tal van zaken m.n. wat betreft de ontspanning tussen de supermogendheden.

Barre *in* Moskou

Van 28 tot 30 september 1977 verbleef premier Barre in de Sowjet-Unie in zijn functie van voorzitter van de zgn. grote commissie van de Frans-Sowjetrussische samenwerking.
Barre voerde verder besprekingen met premier Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko en Brezjnew.
Tijdens de 12e zitting van de gemengde commissie werd gesproken over uitbreiding van heit tienjarige samenwerkingsakkoord tussen beide landen.
Ook in de besprekingen met de Sowjetrussische leiders stonden de bilaterale betrekkingen centraal. Met Brezjnew werd van gedachten gewisseld over de internationale situatie.
De Sowjetrussische plaatsvervangend premier Wladimir Kirillin deelde na afloop mee dat men niet tot overeenstemming was gekomen over de levering van Russisch uranium aan Frankrijk.
Wel was men overeengekomen op enkele andere terreinen nauwer economisch te gaan siamenweriken. De Sowjet-Unie zal in de periode tot 1980 voor ong. $ 3,7 mrd aan Franse machines en uitrusting kopen.
In het gemeenschappelijke communiqué dat werd uitgegeven werd verder gesproken over samenwerking op het gebied van snelle kweekreactoren en opwerking van nucleaire brandstof.

Voor de binnenlandse politiek was Barres bezoek van vier dagen aan de Sowjet-Unie. waarschijnlijk het belangrijkst, aldus het NRC/H'blad, 4-10-'77. Officieel ging hij in zijn functie van minister van financiën om de twaalfde jaarvergadering van de gemengde Russisch-Franse commissie van samenwerking voor te zitten. Dat hij zijn gedelegeerde voor financiën Boulin niet stuurde om hem bij een dergelijke routinevergadering te vervangen, werd terecht door Moskou begrepen als een belangrijke politieke geste. Maar ter zake was er voor Barre weinig eer te behalen. De Frans-Russische handel die van '66 tot '74 verdubbelde, dient tot 1979 te verdrievoudigen tot 18 miljard frank per jaar. Maar, omdat de Sowjet-Unie haar buitenlandse schuld wil beperken en Frankrijk niet al te veel te leveren heeft, kwam het in 1977 maar tot 4 miljard. Het knelpunt bleek de Russische wens om de recente op de ,,geprivilegieerde" kredieten die Parijs moet toestaan om zijn export naar zijn grootste afnemer van kapitaalgoederen op gang te houden, op het peil van 1976 te bevriezen.
Exportplannen genoeg: een aluminiumfabriek van Pechiney in Siberië, een tiental andere industriële projecten en zelfs Franse kleurentelevisie voor de Olympische Spelen van 1980.
Maar: als alles op extra goedkope kredieten moet gaan, wordt deze werkverschaffende export een dure zaak voor Parijs.
Ter compensatie wil Frankrijk ook wel meer olie en gas importeren. Doch de Fransen moesten erover klagen dat Moskou de olieprijs aan de hoge kant hield vergeleken met wat de Russen voor diezelfde olie aan Irak hadden betaald. Ook wat extra uraniumleveranties uit de Sowjet-Unie werden overwogen.
De Fransen hoopten dat de Russen tegenover hun eis u-at betreft de .,geprivilegieerde" kredieten ten minste een geste

zouden stellen: landingsrechten voor de Airbus van Air France in Moskou die tot nu toe werden geweigerd zodat Aeroflot 87 procent van de passagiers kan blijven inpikken. Aangezien de Russen wat dat betreft aarzelen tot hun nieuwe Iljoesjin bedrijfsklaar is, zal ook Parijs nog even wachten met het doorhakken van de kredietknoop. Een goede kans dat Moskou dan toch aan tiet langste eind trekt. Werkverschaffing voor de Franse industrie is in dit verkiezingsjaar voor Barre het belangrijkst.

Van nog groter gewicht **kan** het resultaat zijn betreffende de nucleaire samenwerking. Russen en Fransen hadden al jaren gepraat over technische samenwerking bij de bouw van snellekweekreactoren.

Nu bleek ook grote Russische belangstelling voor hulp bij de bouw van een opwerkingsinstallatie voor gebruikt uranium aangezien de Sowjet-Unie wat dat betreft kennelijk nog achterligt.

Maar al deze economische kwesties vielen in het niet vergeleken bij de politieke dimensie die Russen en Fransen gaven aan Barre's bezoek. Bij wijze van goed voorbereide verrassing werd Barre, ofschoon hij als minister van financiën optrad, al meteen de eerste dag gedurende 50 minuten door Brezjnew ontvangen. Het was een politieke ,,tour d'horizon".

Brezjnew toonde zich daarbij vooral geinteresseerd in Giscards ontwapeningsplannen. Maar daarover kon de Franse premier nog niets vertellen omdat zij pas tegen volgend jaar klaar zullen zijn. Daarnaast viel op dat het Kremlin voor de Franse premier, die door Kosygin op het vliegveld was verwelkomd, voortdurend de rode loper bleef uitrollen.

De P r a w d a kwam met een opvallend lovend stuk en constateerde een ,,verdieping van de samenwerking teneinde de belangrijkste internationale problemen op te lossen" die sinds de ontmoeting Giscard-Brezjnew in Rambouillet was ontstaan. Een duidelijke loftuiting in de richting van Giscards ,,autonome" buitenlandse politiek.

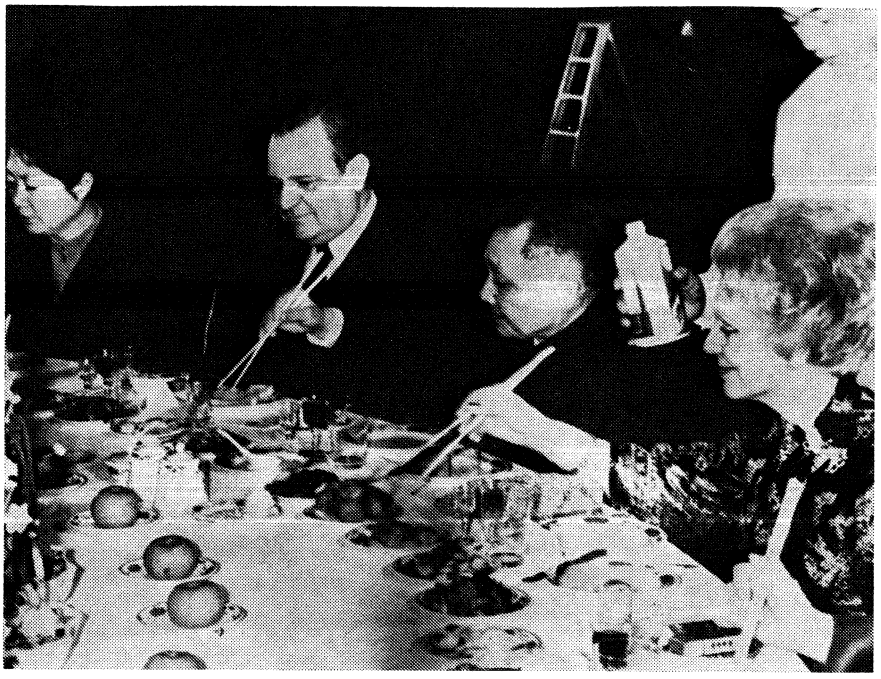
Daarvoor had de Sowjettelevisie al een vrij lang interview met de Franse premier uitgezonden. Zowel de koele ontvangst van Giscard in Moskou in 1975 als de recente scherpe aanval op Parijs wegens nucleaire hulp aan Zuid-Afrika leken totaal vergeten.

Voor de subtiele Fransen was dit alles een teken dat Moskou de regering-Barre onder Giscard als een betrouwbare en duurzame gesprekspartner aanziet en daarmee zijn voorkeur te kennen heeft gegeven ten nadele van de linkse partijen in de verkiezingen van maart. Net als bij de presidentsverkiezingen van 1974.
(N R C/H'b l a d, L e M o n d e)

BARRE IN HONGARIJE

Premier Barre bracht van 27 tolt en met 29 oktober 1977 een officieel bezoek aan Hongarije op uitnodiging van zijn Hongaarse collega György Lazar. Hij werd in Boedapest ontvangen door partijleider Janos Kadar en president Pal Losoncei.

De gesprekken gingen voornamelijk over economische problemen en over de wens van Hongarije het handelsbalanstekort met Frankrijk te doen verminderen. Daarnaast

De Franse premier Barre en zijn echtgenote te gast bij de Chinese leiders In het midden vice-premier Teng Hsiao-ping

werd gesproken over actuele internationale politieke problemen.

In het gemeenschappelijke communiqué werd gezegd dat bij de besprekingen was gebleken dat beide partijen t.a.v. een groot aantal internationale problemen nauw verwante opvattingen hadden. (Le Monde, NZZ)

BARRE IN PEKING

Van 18 tot 24 januari heeft premier Barre, vergezeld van minister van buitenlandse zaken Guiringaud en minister voor buitenlandse handel Rossi, een bezoek aan de Volksrepubliek China gebracht.

In Peking voerde Barre besprekingen met vice-premier Teng Hsiaoping en met partij- en regeringsleider Hoea Koeo-feng.

Gesproken werd o.a. over de internationale politieke situatie, die, naar Barre tegenover journalisten verklaarde, door de Chinese leiders tamelijk pessimistisch werd beoordeeld. Volgens Barre sloten de Chinese leiders een oorlog niet uit.

Wat de bilaterale betrekkingen betrof, zei Barre, dat Frankrijk China op verschillende manieren behulpzaam kon zijn bij moderniseringsplannen. Bij de gesprekken met de Chinese leiders had dan ook de nadruk gelegen op samenwerking op lange termijn.

Verder was een verdrag over economisehe en technische samenwerking ondertekend, het eerste in zijn soort, dat China met een westelijk land had afgesloten. Barre verklaarde verder dat eventuele wapenleveranties van Frankrijk aan China niet in het middelpunt van de besprekingen hadden gestaan. Frankrijk had zich verder bereid verklaard kerncentrales aan China te leveren. (Le Monde, NZZ)

FABRE LEGT VOORZITTERSCHAP LINKSE RADICALEN NEER

De voorzitter van de linkse radicalen, Mouvement radicale de gauche, Robert Fabre, heeft op 21 maart het nationale bureau van zijn partij meegedeeld dat hij zijn functie neerlegt.

Formeel zal het aftreden van Fabre pas eind mei door het congres van de linkse radicalen goedgekeurd kunnen worden, maar het ontslag werd door het partijbestuur op 21 maart al geaccepteerd.

Aan het besluit van Fabre was heftige kritiek voorafgegaan op zijn mededeling, na het bekend worden van de verkiezingsuitslag, dat hij zich niet meer gebonden achtte aan de Linkse Unie (pag. 177/1).

Vooral de beide vice-presidenten van de beweging, Michel Crepau en en Jean-Denis Bredin, vielen Fabre aan over zijn uitlating.

Volgens waarnemers heeft het ontslag verder ook te maken met het feit dat de linkse radicalen, als enige van de drie partijen van de Linkse Unie, zetels heeft verloren, vergeleken met de vorige parlementsverkiezingen. *(NZZ, Le* Monde)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN IN DE PROVINCIES GEDURENDE 1971

Op pag. 208/2 is een begin gemaakt met een verslag van de ontwikkelingen in de verschillende Chinese provincies gedurende 1977, ontwikkelingen. die werden gekenmerkt door een terugdraaien van de invloed van de aanhangers van de ,,bende van vier" en een bevestiging van het nieuwe bewind in Peking.

Hieronder volgt een voortzetting van dit verslag (zie voor een kaart, waarop de provincies van China staan afgebeeld pag. 204):

HEILOENGKIANG Lioe Koeang-tao, tweede secretaris van het provinciale partijcomité, werd op 1 maart 1977 bevorderd tot eerste secretaris, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politiek commissaris van het provinciale militaire district

Op 6 juli 1977 wend een vice-voorzitter van het revolutionaire comité van Heiloengkiang ervan beschuldigd, een incident te hebben veroorzaakt, waarbij aanhangers van hem een bijeenkomst van het partijcomité hadden bestormd en het hoofdkwartier van de partij twee maanden bezet hadden gehouden Twee dagen later vond er in Harbin een massabijeenkomst plaats, waarop een aantal andere leidende functionarissen aan de kaak gesteld werden als ,,sinistere beulen van de bende"

HONAN. De in Hongkong uitkomende Far Eastern Economic Review berichtte op 11 aug. 1977, dat 12 ,,contra-revolutionairen", o.w. een vroegere voorzitter van het revolutionaire comité van Anyang en zijn assistent op 2 aug. in Anyang waren geëxecuteerd. De geëxecuteerde voorzitter zou in maart 1976 de ontvoering van zijn voorganger hebben georganiseerd ten einde aldus de post voor zichzelf te verwerven.

HOPEI. In een radio-uitzending werd op 27 febr. 1977 gezegd, dat in Paoting, waar in 1976 het leger had ingegrepen, in jan. 1977 de industriële produktie 10% hoger was dan in sept. 1976 en dat ,,sommige fabrieken die geheel of gedeeltelijk de produktie hadden stopgezet als gevolg van de tussenkomst en de sabotage door de bende van vier, hun produktie op volledige schaal hebben hervat of er mee bezig zijn deze te hervatten".

Van 20-22 juni 1977 werd in Paoting een aantal massabijeenkomsten belegd, die door 500.000 personen werden bijgewoond. Hierop werd een aanhanger van de ,,bende", die ,,verachtelijke middelen gebruikt had om het leiderschap op zich te nemen" ervan beschuldigd ,,de mensen er toe aan te zetten het werk en de produktie stil te leggen, te plunderen en geweren te stelen" gewapende gevechten teweeg te brengen en vechtpartijen, vernietigingen en plunderijen te steunen en te organiseren" en ,,mensen georganiseerd te hebben om deel te nemen aan gewapende strijd" na de arrestatie van de ,,bende"

Radio-Taiwan beweerde op 22 april 1977, dat in Paoting op 2 maart 37 mensen waren geexecuteerd op beschuldiging van ,,contra-revolutie"

HOENAN In Tsjangsha werden op 10 maart en 13 april massa-bijeenkomsten belegd. elk bijgewoond door ong 500 000 mensen, om een aantal ongenoemde ,,agenten van de bende van vier" aan de kaak te stellen, die op 20 juli 1976 een ,,bloedig incident" veroorzaakt zouden hebben en die geprobeerd zouden hebben een ,,contra-revolutionaire gewapende opstand" te organiseren na de arrestatie van de ,,bende" Een woordvoerder van de partij verklaarde op 10 maart, dat ,,wij maatregelen genomen hebben om met zes mensen af te rekenen" zonder de aard van deze maatregelen te specificeren.

Op 6 juni werd bericht, dat Mao Tsjih-joeng, een provinciale partijsecretaris, was benoemd tot eerste partijsecretaris en voorzitter van het provinciale revolutionaire comité als opvolger van Hoea Koeo-feng.

In een radiouitzending op 22 okt. 1977 werd verklaard dat de ,,leider van het netwerk van de factie van de bende van vier in de provincie" de posten bekleed had van voorzitter van de provinciale vakcentrale en lid van het permanente comité van het provinciale partijcomité en dat, hoewel het netwerk nu vernietigd was, ,,sommigen van hen nog een strijd in de laatste loopgraven ondernemen".

HOEPEI. Drie beweerde agenten van de ,,bende van vier" werden op 18 april '77 op een bijeenkomst in Woehan aan de kaak gesteld. Een van hen zou vice-voorzitter van het provinciale partijcomité zijn geweest en een ander secretaris van het partijcomité van Woehan alsmede commandant van de militia van Woehan.

Gemeld werd verder, dat begin februari, acht mensen in Woehan ter dood waren veroordeeld wegens sabotage, plunderingen en andere misdrijven. Een van hen, die werd beschuldigd van sadistische misdrijven, zou onmiddellijk zijn terechtgesteld.

KANSOE. Op 17 juni 1977 werd bekend gemaakt, dat Soeng Ping was benoemd tot eerste secretaris van de partij in Kansoe, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste commissaris van het militaire district Kansoe, in de plaats van Hsien Heng-han. Tevens werd generaal Hsiao Hoea, die gedurende de culturele revolutie was verwijderd van zijn post als hoofd van het politieke departement van het leger, nu benoemd tot lid van het secretariaat van de partij in Kansoe en eerste commissaris van het militaire gebied Lantsjau.

In een radio-uitzending op 1 aug. werd de ,,vroegere voornaamste leidinggevende persoon van het provinciale partijcomité" ervan beschuldigd ,,de contra-revolutionaire, revisionistische, ultra-rechtse lijn van de bende van vier te hebben bevorderd". Op bijeenkomsten op 6 aug. en 16 sept. werden andere, ongenoemde, provinciale functionarissen ervan beschuldigd aanhangers van de ,,bende" zijn.

KIANSI. Op een massabijeenkomst op 6 juni kondigde een partijfunctionaris aan, dat vier ,,actieve contra-revolutionairen" waren gearresteerd. Verder zei hij, dat ,,wij stellig een zeer klein aantal van de meest verdorven vijanden, tegen wie er onweerlegbaar bewijs voorligt, moeten doden".

Op 1 juli werd gemeld, dat ,,passende organisatorische maatregelen" waren getroffen tegen een .,uiterst klein aantal personen", van wie sommigen waren gestraft ,,in overeenstemming met de wet" Een aantal veronderitelde aanhangers van de ,,bende van vier" werd op 7 juli getoond aan een massabijeenkomst Zij werden ervan beschuldigd geprobeerd te hebben de militia van Nantsjang te veranderen in een ,,tweede gewapende macht om het gezag in partii en staat te usuraeren". de vakbeweging gebruikt te hebben als een middel van verzet tegen het provinciale partijcomité, de ,,belangrijkste verantwoordelijke kameraden" te hebben ontvoerd en in elkaar geslagen, het vrijlaten van gearresteerde contra-revolutionairen en misdadigers" bij twee gelegenheden te hebben afgedwongen, tot- ,,gewelddadige strijd te hebben aangezet" en ,,het spoorwegvervoer te hebben gesáboteerd".

KIANGSOE. Op 1 maart 1977 werd de benoeming aangekondigd van Hsoe Tsjia-toen tot eerste secretaris van het partijcomité van Kiangsoe, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politieke commissaris van het provinciale militaire district. Zijn voorganger, Peng Tsjoen, was eerder overgeplaatst naar Shanghai (pag. 192/1).

In een in Nanking verschijnende krant werd op 31 jan. de beschuldiging uitgesproken. dat aanhangers van de ,,bende van vier" in Nanking een incident veroorzaakt hadden, waarbij een buitenlandse mogendheid betrokken was, met geweld een politiebureau in Nanking hadden bezet, binnengedrongen waren in provinciale organen en samengezworen hadden om ,,verantwoordelijke kameraden" van het provinciale partijcomité te ontvoeren.

KIRIN. Generaal Wang En-mao, de vroegere eerste secretaris van de partij in Sinkiang, die gedurende de culturele revolutie van zijn post verwijderd was en die in 1975 was gerehabiliteerd, werd op 31 maart 1977 benoemd tot eerste partijsecretaris en voorzitter van het revolutionaire comité in Kirin.

Op 12 aug. werd hij genoemd als vice-commandant van het militaire district Sjenjang.

Radio-Tsjangtsjoeng berichtte op 20 sept., dat op een recente uitgebreide bijeenkomst van het provinciale partijcomité ,,het vroegere voornaamste verantwoordelijke lid" van het comité krachtig was bekritiseerd als een aanhanger van de ,,bende van vier", die zijn verzet tegen de nationale leiding zelfs na hun arrestatie had voortgezet.

KWANGTOENG. Op 17 maart werd bericht, dat in Kanton kort tevoren drie personen waren geëxecuteerd wegens spionage. Naderhand werd gemeld, dat op 3 april vijf mensen ter dood waren veroordeeld wegens criminele misdrijven.

In juni en juli werd een aantal massabijeenkomsten gehouden in Kanton om veronderstelde aanhangers van de ,,bende van vier" aan de kaak te stellen. Op een van deze bijeenkomsten op 12 juli werd aangekondigd, dat een ,,belangrijke leidinggevende persoon" wegens onderzoek uit zijn functie was geschorst.

KWEITSJOU. Op 5 maart werd Ma Li, voordien een secretaris van het partijcomité van Hopei, benoemd tot eerste secretaris van het partijcomité van Kweitsjou. voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en politiek commissaris van het militaire district van deze provincie.

LIAONING. De zuivering van aanhangers van de ,,bende van vier" stuitte in deze provincie op langdurig verzet. Liaoning was, na Shanghai, het voornaamste bolwerk van de ,,bende", vnl. als gevolg van de invloed, die werd uitgeoefend door Mao Joean-hsin, van wie werd verondersteld, dat hij gelijktijdig met de leden van de ,,bende van vier" was gearresteerd (pag 205/2).

Op **10** febr. werd bericht, dat in Sjenjang muurkranten waren verschenen, waarin het provinciale revolutionaire comité ervan beschuldigd werd te ,,pretenderen' de aanhangers van de ,,bende" te kritiseren, maar hen in werkelijkheid te beschermen. De zuivering begon hier pas serieus, nadat voorzitter Hoea een speciale richtlijn naar deze provincie gezonden had. Hierna begonnen massale ,,kritiekvergaderingen" in Sjenjang, Foesjoen en elders, die soms dagen lang duurden en op **14** maart werd op een bijeenkomst in Sjenjang Tsjang Tiehsjeng, een belangrijke aanhanger van de ,,bende", gearresteerd.

Radio-Sjenjang meldde op 14 juni, dat ,,de dictatuur van het proletariaat was opgelegd aan een handvol personen, die zich bezig gehouden hadden met sabotage en scheurmakersactiviteiten".

Op **1** maart werd gerapporteerd, dat in Sjenjang kort tevoren een man ter dood was veroordeeld en op **23** mei werd bericht, dat acht mensen ter dood veroordeeld waren, waarbij één vonnis voor twee jaar was opgeschort en een ander omgezet in levenslang.

De meeste vonnissen waren uitgesproken wegens roof, aanranding of moord; één man echter was veroordeeld wegens het afluisteren naar een ,,vijandelijke radiozender", het stichten van een organisatie, genaamd ,,Chinese revolutionaire partij", en een poging naar de SU te ontsnappen.

SHANGHAI. Op **17** maart werd bericht, dat volgens een officieel rapport, dat in Shanghai was gezien, **53** personen ter dood veroordeeld waren, van wie **26** onmiddellijk waren terechtgesteld, terwijl de andere vonnissen waren omgezet. Van degenen, die waren geëxecuteerd, werd één persoon ervan beschuldigd de kritiek op de ,,bende van vier" te hebben belemmerd en een ander van verzet tegen het zenden van jongeren met een goede opleiding naar het platteland. De overigen waren veroordeeld wegens niet-politieke misdrijven, w.o. moord, het stelen van post en het plunderen van graanvoorraden.

SINKIANG. In een radiouitzending op **26** sept. werd gezegd: ,,De bende van vier en hun twee sinistere beulen in Sinkiang (...) bluften, dat het nodig was, om de wandelaars op de kapitalistische weg te identificeren, om te kijken naar .drie bezittende en een hooggeplaatste personen — personen, die auto's, dienaren en goede huizen hebben en hoge salarissen verdienen — en wandelaars op de kapitalistische weg met auto's aan te houden", waarmee zij op een verkeerde manier een hogere rang en hogere salarissen beschouwen als de economische criteria om een wandelaar op de kapitalistische weg te definiëren.

(...) (Zij) verwarden opzettelijk de verschillen in distributie tussen de leidende kaders en de brede massa's met klassenuitbuiting, b–lasterden de vis-in-het-water-verhouding tussen de kaders en de massa's en tussen de officieren en de manschappen als een verhouding van fundamentele tegenstelling als die tussen vuur en water, zij verhoonden het socialistische beginsel van ,,voor ieder naar zijn werk" als een kapitalistisch principe en zij spraken kwaad van ons socialistische openbare eigendom van de produktiemiddelen als zou dat zijn gedegenereerd tot eigendom van ,,wandelaars op de kapitalistische weg" van de bureaucratische monopolistische kapitalistische klasse uni op die manier een z.g. economisch argument aan te voeren voor het ongerijmde verzinsel van de ,,bende van vier", dat er een burgerlijke klasse zou bestaan binnen de partij en het leger".

Ook werd beweerd, dat de ,,twee sinistere beulen" gezorgd hadden voor de vrijlating uit de gevangenis van twee veroordeelde misdadigers en deze op belangrijke posten benoemd hadden. Ook zou een veroordeelde ,,verrader", wiens vrijlating zij bewerkstelligd hadden, naar de SU zijn overgelopen. Op **18** sept. werd bericht. dat op een massabijeenkomst de ,,twee sinistere beulen" aan de kaak waren gesteld.

In een radiouitzending op **20** sept. werd gezegd, dat na de arrestatie van de ,,bende van vier" hun aanhangers in Sinkiang ,,een samenzwering op touw hadden gezet voor een contra-revolutionaire coup en gesproken hadden over een contra-revolutionaire gewapende opstand (...) in een poging om een contra-revolutionaire organisatie op te bouwen ten einde de eenheid van het moederland te splijten" en dat zij ,,gehoopt hadden de steun te verkrijgen van de contra-revolutionairen in binnen- en buitenland, zodat zij druk konden uitoefenen op het Centrale Comité van de partij, aangevoerd door voorzitter Hoea, en hun misdadige doel van het proberen de vrijlating van de ,,bende van vier" te bewerkstelligen konden bereiken".

SZETSJWAN. In de loop van sept. werden in Tsjengtoe en Tsjoengking een aantal bijeenkomsten gehouden, om twee ,,burgerlijke carrièristen" aan de kaak te stellen, van wie gezegd werd, dat zij in **1967** in Tsjoengking voor ongeregeldheden gezorgd hadden, die in China vrijwel zonder parallel waren. Hoewel zij in **1969** uit al hun posities in en buiten de partij ontslagen waren, werd beweerd, dat zij hun activiteiten hadden voortgezet in samenwerking met twee leden van het partijcomité van Tsjengtoe en het provinciale revolutionaire comité en dat zij verantwoordelijk waren geweest voor de ,,langdurige instabiliteit" in de provincie en de daar gelegerde eenheden van de strijdkrachten alsmede voor de ,,contra-revolutionaire incidenten" in Tsjengtoe in **1976.**

TIBET. In Lhasa werd op **4** sept. aangekondigd, dat op aanwijzing van de centrale leiding, een ,,sinistere beul van de bende van vier" van al zijn posten in het provinciale revolutionaire comité ontheven was en werd vastgehouden voor onderzoek.

TSJINGHAI. Op 5 maart werd de benoeming aangekondigd van Tan Tsjiloeng tot eerste secretaris van de partij in deze provincie, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politiek commissaris van het provinciale militaire district.

JUNNAN. Op een massabijeenkomst in Koenming werd op **10** febr. de benoeming bekendgemaakt van An Ping-sjen tot eerste secretaris van het partijcomité van Junnan, voorzitter van het provinciale revolutionaire comité en eerste politiek commissaris van het provinciale militaire district. Voordien bekleedde An Ping-sjen deze posten in Kwangsi.

Tegelijkertijd werden drie nieuwe vicevoorzitters van het revolutionaire comité benoemd, o.w. Tsjen Pi-hsien, die tijdens de culturele revolutie zijn ambt van eerste secretaris van het partijcomité van Shanghai verloren had.

In een toespraak tot de massavergadering zei An Ping-sjen, dat de benoemingen waren tot stand gekomen als resultaat van een conferentie ,,over net oplossen van het probleem van Junnan", die door voorzitter Hoea was bijeengeroepen.

Drie vroegere hoge functionarissen van de provinciale partij werden op 25 juni getoond aan een bijeenkomst in Koenming, waaraan 1.100.000 personen deelnamen, om daar te worden veroordeeld als ,,de burgerlijk-partijdige instelling in Junnan, die door de bende van vier gekoesterd werd".

KABINETSWIJZIGINGEN IN 1977

In de loop van 1977 zijn de volgende wijzigingen aangebracht in de centrale regering in Peking:

Op **14** jan werd mevr Tsjen Moe-hoea, voordien vice-minister van buitenlandse handel, genoemd als minister van economische betrekkingen met het buitenland Haar voorganger, Fang Yi, werd vervolgens benoemd als vice-voorzitter van de Academie van Wetenschappen

Op **29** jan. werd Lioe Hsi-jao, voordien minister van het tweede ministerie van machmebouw, genoemd als minister van onderwijs. Deze post was vacant geweest sinds het overlijden van Tsjoe Joeng-hsin op **13** april **1976.**

Op **28** aug. **1977** werd een herdenkingsbijeenkomst voor Tsjoe gehouden, waarop hij werd beschreven als een ,,slachtoffer van verzonnen beschuldigingen door de bende van vier"

In nov **1975** werd op Tsjoe een felle aanval geopend Hij zou toen volgens onofficiele bronnen dagelijks hebben moeten deelnemen aan ,,strijdzittingen", waar hij bloot stond aan zeer scherpe kritiek van de kant van studenten. Gedurende een van deze zittingen zou hij zijn bezweken aan een fatale hersenbloeding.

Op **20** febr werd Toean Asjoen-yi genoemd als minister van spoorwegen Hij was hier de opvolger van Wan Li, die later benoemd werd tot eerste partij-secretaris van Anwhei (pag **208/2**)

Op **28** febr werd gemeld, dat de minister van sport en lichamelijke opvoeding, Tsjoeang Tse-toeng, was vervangen door zijn voorganger Wang Meng Van Tsjoeang werd gezegd, dat hij zelfkritiek beoefend had ı v m. zijn betrekkmgen met de ,,bende van vier".

Begin nov meldde het Japanse persbureau K y o d o, dat Tsjoeng zou zijn gearresteerd.

Hsiao Han, voordien vice-minister, werd op **7** juli genoemd als minister van steenkoolindustrie Deze post was vacant sinds het overlijden van Hsoe Tsjin-tsjiang in juli **1976**

Medio nov werd Tsjiang Yi-tsjen genoemd als minister van volksgezondheid Deze post was sinds **1973** bekleed door mevr Lioe Ksiang-ping, maar zij zou in okt **1976** zijn ontslagen als aanhanger van de .,bende van vier".

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat **71-75,** Postbus **5093, 1007** AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B **2100** Deurne-Antwerpen.

TWEEDE DEEL WERELDREIS CARTER

Vergezeld van zijn echtgenote Rosalynn, zijn dochtertje Amy, minister van buitenlandse zaken Vance en veiligheidsadviseur Brzezinski heeft de Amerikaanse president Carter van 28 maart tut 3 april een bezoek gebracht aan Venezuela, Brazilië, Nigeria en Liberia.

De bezoeken waren onderdeel van het tweede deel van Carters wereldreis, die eind nov 1977 wegens de debatten in het Congres over het energiebesparingsprogramma verschoven en later in tweeën werd gedeeld,

Het eerste gedeelte van de reis vond toen plaats van 29 dec. 1977 tot 7 jan. 1978 en daarbij werden achtereenvolgens Polen Perzië, India. Saoedi-Arabië, Egypte, Frankrijk en Polen bezocht (pag. **33** e.v.).

De tweede reis van Carter had soortgelijke achtergronden als de eerste, aldus het *NRC/H'blad* **(28-3)** in een voorbeschouwing.

Carter wil op deze wijze demonstreren dat Washington oog heeft voor de wijzigingen die bezig zijn zich in de wereld te voltrekken. Bovendien wil hij zo laten zien dat naar Amer. mening de bezochte landen een grote ral spelen in wat Brzezinski noemt ,,het mondiale politieke ontwaken", waardoor dat deel van de wereld dat tot dusver politiek en sociaal passief was thans werkelijk activistisch begint te worden.

De Amerikanen gaan er daarbij van uit.. dat uiervijfde van de wereldbevolking over t intig jaar in Azië, Afrika en Zuid-Amerika zal leven. Dat moet naar hun mening zijn weerslag vinden in het internationale politieke systeem

Daarnaast heeft Carter bij de keuze van de te bezoeken landen — Venezuela, Brazilië, Nigeria en Liberia — duidelijk ook aan onmiddellijke praktische problemen gedacht. Want Venezuela en Nigeria behoren met Saoedi-Arabië tot de belangrijkste leveranciers van de in Amerika geïmporteerde olie. In beide landen zal de Amerikaanse president praten over het probleem van de olieprijs, dat plotseling weer bijzonder actueel geworden is door de voortdurende val van de dollar, de valuta waarin alle petroleumtransacties worden afgewikkeld.

Aanvankelijk was een nieuw gesprek over de prijs in het kader van het oliekartel OPEC pas in de zomer verwacht. Maar op verzoek van Koeweit zullen de olieministers van de OPEC reeds begin april informeel in Genève opnieuw bijeenkomen, o.m. om te praten over de verliezen die zij lijden als gevolg van de constante waaraevermindering van de dollar.

Een gemakkelijke oplossing zal voor dit probleem niet gevonden kunnen worden, want een prijsverhoging die de Amerikaanse economie ernstige schade zou berokkenen, zou ook Koeweit schaden Dat land zet thans immers de helft van zijn olieproduktie in Amerika af en eenderde van zijn totale export

Met de Brazilianen zal Carter praten over een ander zeer actueel energieprobleem en dat gesprek zal ook mede voor de Nederlandse politiek van belang kunnen zijn. Het gaat daarbij om het non-wroliferatie-aspect van het Duits-Braziliaanse verdrag inzake de levering van nucleaire installaties, waarin ook de levering van een opwerkingsinstallatie voor gebruikte brandstof is voorzien.

Amerika vreest het gevaar dat dergelijke installaties worden misbruikt om aldus gewonnen plutonium voor militaire doeleinden aan te wenden. Het gaat Carter er daarbij om, Brazilië alsnog te bewegen van deze leverantie af te zien — een streven waarin de Amerikaanse regering tot dusver niet geslaagd is. Zou Carter nu wél succes hebben dan zou dat de politieke beletselen wegnemen met betrekking tot de levering van atoombrandstof aan Brazilië door de Urenco in Almelo. De actuele politieke problemen waarover Carter zal praten — de olieprijs, het proliferatieprobleem en ook de kwestie Zuidelijk Afrika, die in Nigeria ongetwijfeld aan de orde zal komen — hangen overigens ten nauwste samen met de Amerikaanse conceptie op lange termijn.

Deze is immers gericht op een uitbreiding van het internationaie politieke systeem, dat nu nog in belangrijke mate op de Atlantische betrekkingen is gebaseerd, zodat ook de door Carter bezochte landen er een rol van betekenis in zullen kunnen spelen. Van Amerikaanse zijde zal daarbij zeker worden betoogd, dat de wijze waarop de actuele problemen worden opgelost beslissend zal zijn voor de mogelijkheden om een nieuw internationaal politiek systeem te vestigen.

Carter (1) werd in Caracas ontvangen door de Venezolaanse president Perez

Exportvergunning splijtstof voor Brazilië verleend, non-proliferatieverdrag ondertekend

Op 9 maart ondertekende Carter een exportvergunning voor de levering van splijtstof aan Brazilië. De leverantie van splijtstof aan de kerncentrale van Westinghouse bij Rio de Janeiro vond plaats krachtens een Amerikaans-Braziliaanse overeenkomst, waarvan de tekst zich ambivalent over het probleem van de opwerking uitlaat. De Amerikaanse interpretatie van de opwerkingsclausule van dit verdrag is, dat Brazilië niet zonder uitdrukkelijke toestemming van de VS kan opwerken. De Brazilianen daarentegen betogen dat Washington geen feitelijk vetorecht over reprocessing heeft. Wel is destijds afgesproken dat bij het uitblijven van overeen-

stemming over deze kwestie het afval naar Amerika moet worden teruggezonden.

Op 10 maart ondertekende Carter de non-proliferatiewet die de levering van kernmateriaal aan andere landen regelt. De wet bevat 6 criteria voor de levering van Amerikaans verrijkt uranium, die met onmiddellijke ingang van kracht zijn voor alle importerende landen

Die criteria zijn:

1. Alle Amerikaanse export dient te geschieden onder waarborgen van het International Atomic Energy Agency;

2. Geen enkel Amerikaans materiaal kan worden gebruikt voor de ontwikkeling van kernwapens;

3. Toereikende veiligheidsmaatregelen voor alle export van Amerikaan- kernmateriaal;

4. De VS hebben het vetorecht over het verder leveren van alle export van Amerikaans kernmateriaal;

5. Amerikaanse toestemming is vereist voor het opwerken van door de VS geleverde splijtstof of van de afgewerkte brandstof;

6 Al deze voorwaarden zijn van toepassing op elk ander nucleair materiaal, dat wordt geproduceerd met behulp van door Amerika geexporteerde nucleaire technologie.

De Amerikaanse non-proliferatiewet bepaalt verder, dat er 24 maanden na het van kracht worden van de weit nog een extra-vereiste voor de export van nucleair materiaal van toepassing zal worden. De VS zullen dan alleen nog reactoren en ander kernmatesiaal kunnen uitvoeren naar landen die het toezicht van het TABA op hun kernenergieprogramma volledig hebben aanvaard.
In de praktijk zal deze laatste bepaling heel ver kunnen gaan. Indien de VS thans uranium of reactoren zouden exporteren naar b.v. Zuid-Afrika dan kan Washington alleen eisen dat er toezicht zal worden gehouden op het door Amerika geleverde kernmateiriaal. Maar over twee jaar zullen de VS kunnen eisen dat dit toezicht op het gehele kernenergieprogramma van Zuid-Afrika van toepassing wordt.

Carter in Venezuela, oproep tot hulp aan arme landen

Ket eerste land dat Carter bezocht, was Venezuela, waar hij op 28 maart de gast van president Carlos Andres Perez was. Beide presidenten wisselden uitvoerig van mening over een groot aantal onderwerpen, zoals de Noord-Zuid-verhouding, de proliferatie van kernwapens, de betrekkingen met Cuba, de mensenrechten en het verdrag over de kanaalzone met Panama. Naar president Perez op een persconferentie meedeelde, was hij verheugd over de positieve verandering in het Amerikaanse standpunt over de Noord-Zuid-dialoog en een nieuwe economische wereldorde.

De Venezolaanse president kwam over dit onderwerp ook te spreken tijdens het diner dat hij zijn Amerikaanse gasten aanbood.
Hij zei dat er belangrijke verdragen in allerlei wereldorganisaties werden afgesloten (t.a.v. de verruiming van de wereldhandel en het bevorderen van een nieuwe economische wereldorde), maar dat er van realisering nog niet veel terecht kwam. De ,,grote economische belangen" en de oude dogma's van de strategische macht verhinderden nog steeds de toepassing.
,,De politiek van de mensenrechten wordt met voeten getreden door de multinationale ondernemingen die investeren in de gebieden waar de mensenrechten worden geschonden". ,,Er is een vreemde relatie tussen de buitenlandse investeringen en de schending van de mensenrechten", aldus de Venezolaanse president.

Op de persconferentie werd ook nog ingegaan op de andere gesprekson derwerpen.
Zo was gebleken dat beide landen t.a v. de niet-proliferatie van kernwapens vrijwel identieke standpunten innemen. Beide zijn voorstander van internationale controle op de aanmaak van kernstof. President Perez verklaarde verder dat zijn regering de betrekkingen met Cuba verder wenst te verbeteren, maar dat zij diep bezorgd is over Cubaanse interventie in Afrika. Overigens speelden de multinationale ondernemingen ook een rol in dit conflict, aldus Perez.
T.a.v. de mensenrechten hadden de beide presidenten vooral de situatie in Nicaragua nader bestudeerd. Besloten was de OAS en de VN te vragen een waarnemer naar dit land te zenden.
T.a.v. de goedkeuring van het nieuwe verdrag over de kanaalzone met Panama, verklaarde Perez dat deze de hoeksteen van de betrekkingen tussen de VS en Latijns-Amerika zou zijn.
Hij toonde zich bezorgd over de beperkingen en de veranderingen die talrijke Congresleden in het verdrag willen aanbrengen.

Op 28 maart werd ook nog een bilateraal verdrag ondertekend dat voorziet in een gemeenschappelijke aanpak van de bestrijding van verdovende middelen en een verdrag dat de zeegrenzen bij Puerto-Rico en de Virgin-islands regelt.

Op 29 maart sprak Carter het Venezolaanse parlement toe. Bij die gelegenheid lanceerde hij een programma van 5 punten om de arme landen te helpen. Op de olieproducerende landen deed hij een beroep een deel van het daarvoor benodigde geld te geven.
Hii deed verder een beroep op de industrie- en ae ontwikkelingslanden elkaar niet langer de schuld te geven voor de economische problemen in de wereld en nauwer te gaan samenwerken om de wereld te verbeteren.
Carter zei dat de industrielanden kapitaal moeten verschaffen en de handelsbarrieres moeten slechten.
De ontwikkelingslanden op hun beurt dienen het onrecht uit het verleden te vergeten en zich te richten op een verantwoordelijke rol bij de schepping van een nieuwe wereldorde.
Daarbij hebben de lidstaten van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC) de taak om hun rijkdom te gebruiken ten bate van de wereldbevolking. Carter suggereerde de volgende vijf stappen om een sterke economische groei in zowel industrie- als ontwikkelingslanden te verzekeren:

- vergroting van de kapitaalstroom naar de ontwikkelingslanden;
- schepping van een eerlijker en toegankelijker handelssysteem;
- matiging van verstorende prijsbewegingen in de wereldeconomie;
- samenwerking bij energiebesparing en ontwikkeling;
- versterking van het technologische vermogen van de ontwikkelingslanden.

De president verbond economische vooruitgang met zijn campagne voor de mensenrechten.
Volgens hem wordt het geweten van de mensheid beledigd door armoede. ,,De mensenrechten waarin we zo diep geloven, omvatten niet alleen het recht op vrijheid, maar ook het recht op een eerlijke kans op een menswaardig bestaan".

Carter *bij Geisel*, ontmoeting met oppositie

In Brazilië waar hij op 29 en **30** maart achtereenvolgens Brasilia en Rio de Janeiro bezocht, sprak Carter met de Braziliaanse president Geisel.

Op 30 maart sprak Carter het Braziliaanse Congres toe. Daarbij kwam hij te spreken over de nucleaire

Carter en de Braziliaanse president Ernesto Geisel

proliferatie en de mensenrechten, twee punten die in de betrekkingen tussen Brazilie en de VS een belangrijke rol spelen.
Carter pleitte in zijn rede voor ,,vreedzaam gebruik van atoomkracht zonder het risico van proliferatie".
Ten aanzien van de mensenrechten sprak de Amerikaanse president van de ,,moeilijkste kwestie; het bevorderen van de zaak van de menselijke vrijheid, de democratische regeringsvorm en het gezag van de wet". Carter onderstreepte dat dit ,,de inspanningen zijn waarin de VS uw (Brazilië's) medewerking nodig hebben en waarin de wereld uw hulp en leiderschap behoeft".
In de eerste gespreksronde van Carter en Geisel kwamen deze punten evenwel niet aan de orde.
Deze ging over de situatie in het Midden-Oosten en Afrika en de gedachtenuitwisseling verliep, aldus een woordvoerder, ,,hartelijk en constructief".

Op 31 maart had Carter een ontmoeting met de aartsbisschop van Sao Paulo, kardinaal dom Paulo Evaristo Arns, die het Braziliaanse regime scherp bekritiseerde over het naleven van de mensenrechten.

Deze ontmoeting was door de Braziliaanse autoriteiten volledig doodgezwegen en stond ook niet opgenomen in het officiële schema van het bezoek.

Carter zei tijdens een persconferentie, over dit bezoek, dat hij zich het ,,recht wilde voorbehouden te ontmoeten wie ik wil. Ik denk dat dit een constructieve actie is, die me een veel beter begrip zal geven van wat er in Brazilië leeft".

De president erkende dat er ook nog meningsverschillen bestaan over Brazilië's nucleaire overeenkomst met West-Duitsland, een tweede teer punt in de Amerikaans-Braziliaanse betrekkingen. Elk land heeft het recht een gedeelte van zijn energievoorraad uit kerncentrales te betrekken. Maar ,,wij hebben het recht onze mening uit te spreken over de verspreiding van nucleair materiaal waarmee kernwapens gemaakt kunnen worden", aldus Carter.
Hij onderstreepte dat de VS zich zullen blijven verzetten tegen een dergelijke verspreiding, maar dat Washington niet bij machte is om de levering door West-Duitsland van opwerkingsfabrieken aan Brazilië tegen te houden.
Het communiqué dat na afloop van de gesprekken tussen Carter en Geisel werd uitgegeven, slaat een gematigde toon aan ten aanzien van de mensenrechten en de nucleaire proliferatie. Ten aanzien van dit laatste punt volstaat het communiqué met het herhalen van de Braziliaanse en Amerikaanse standpunten Over de mensenrechten zegt het communiqué dat beide presidenten het erover eens zijn dat de vooruitgang die de mensheid maakt in grote mate afhangt van de politieke, economische en sociale rechten die de volkeren hebben.
Overigens ontstond er een conflict tussen Amerikaanse en Braziliaanse functionarissen of Carter en Geisel eigenlijk wel over de mensenrechten hadden gesproken. Volgens een Braziliaanse woordvoerder was dit niet gebeurd. terwijl de Amerikanen volhielden dat de twee presidenten deze zaak wel degelijk hadden besproken.
De Amerikanen karakteriseerden Carters bezoek tegelijk als een ,.gematigd succes". Ondanks de meningsverschillen was volgens hen gebleken dat ,.wat ons bindt sterker is dan wat ons verdeelt."

Bezoek *aan Nigeria* en *Liberia. Topconferentie* over Rhodesze voorgesteld

Op 1 en 2 april verbleef Carter in Nigeria, waar hij besprekingen voerde met hel staatshoofd, generaal Olusegun Obasanjo.
Gespreksthema's waren de situatie in Ame ika en de rol van buiten-Afrikaanse mogendheden daarin.
Uit de gesprekken bleek dat Amerika en Nigeria het niet eens zijn over de rol van de Cubanen en de Russen in Afrika, over de maatregelen tegen Zuid-Afrika en over een oplossing van het geschil om Namibië.
In het gemeenschappelijke communiqué dat aan het einde van het bezoek werd uitgegeven, werd echter niet over deze zaken gesproken.
Volgens Amerikaanse zegslieden had Carter bij verschillende gelegenheden blijk gegeven van de Amerikaanse bezorgdheid over de aanwezigheid van Russische en Cubaanse troepen in Afrika, maar gaat Nigeria ervan uit dat Afrikaanse landen zelf het recht hebben uit te maken welke betrekkingen zij willen onderhouden met Cuba en de Sowjet-Unie.
Carters ongerustheid spitste zich vooral toe op de situatie in de Hoorn van Afrika. In een toespraak tot het Nigeriaanse instituut voor internationale zaken, zei Carter dat hij zich bezorgd maakte over het grote aantal buitenlandse troepen dat zich voorbereidt op militaire actie in de Noordethiopische provincie Eritrea, wat volgens hem tot meer bloedvergieten in dit deel van Afrika zou leiden.
Ook over maatregelen tegen Zuid-Afrika en een oplossing voor het geschil-Namibië konden Carter en Obasanjo het niet geheel eens worden.
Volgens het gemeenschappelijke communiqué heeft de Nigeriaanse

leider zijn ,,diepe teleurstelling uitgesproken over de ontoereikendheid van de maatrregelen die tot nu toe door de internationale gemeenschap — de VS inbegrepen — tegen Zuid-Afrika zijn genomen.

Eerder had Carter gezegd dat Obasanjo verder wilde gaan dan hij, om het blanke bewind in Zuid-Afrika te dwingen wijzigingem in het apartheidssysteem aan te brengen.

In zijn rede tot het Nigeriaanse instituut voor internationale zaken zei Carter: „Wij hebben Zuid-Afrika laten weten dat de aard van onze betrekkingen zal afhangen van de voortgang die gemaakt wordt in de richting van volledige politieke deelneming van zijn burgers in alle opzichten... en van beëindiging van discriminatie gebaseerd op ras of etnische afkomst".

De Nigeriaanse minister van buitenlandse zaken reageerde op Carters rede met een scherp commentaar waarin hij onomwonden een allesomvattend pakket economische sancties tegen Zuid-Afrika riste. Minister Carva zei dat het huidige wapenembargo van de VN tegen Zuid-Afrika — waaraan ook de VS zich houden — niet genoeg is.

Over de kwestie-Namibië komen in het gemeenschappelijke communiqué verschillende opvattingen van Carter en zijn Nigeriaanse gastheer naar voren. Terwijl generaal Obasanjo ,,de volledige steun van zijn land aan de (bevrijdingsbeweging) Swapo als echte vertegenwoordiger van de Namibische bevolking" onderstreepte, legde Carter nadruk op een akkoord „dat garandeert dat alle politieke groeperingen een gelijke kans hebben bij eerlijke verkiezingen".

Wel bereikten beide staatslieden overeenstemming over de toestand in Rhodesië. Ze spraken uit dat de ,,interne regeling" (tussen premier Ian Smith en drie gematigde zwarte leiders) het illegale karakter van het huidige regime niet verandert en onaanvaardbaar is omdat geen werkelijke machtsoverdracht aan de meerderheid van de bevolking wordt geregeld en niet alle nationalistische groeperingen erbij betrokken zijn.

Eerder had Carter op een persconferentie herhaald dat de Verenigde Staten en Groot-Brittannië proberen op zo kort mogelijke termijn een conferentie te beleggen van alle partijen die bij de toekomst van Rhodesië betrokken zijn om alsnog tot een vreedzame regeling te komen op basis van zwart meerderheidsbewind in Rhodesië.

Carter zei dat de conferentie, als die zou doorgaan, gehouden moet worden op het niveau van ministers van buitenlandse zaken en dat eraan deelgenomen moet worden door vertegenwoordigers van Amerika, Engeland, de twee guerrillagroeperingen die gebundeld zijn m het Patriottische front, de aogenaamde frontlijnstaten en de Rhodesische regering van Ian Smith Verder meende hij dat ook de VN op de coaferentie vertegenwoordigd zou moeten zijn.

Carter wenste Obasanjo geluk met de voortgang die Nigeria maakt bij de terugkeer naar een democratie

Bij de besprekingen tussen de twee staatshoofden bleken ze het eens te zijn over de kwestie van de mensenrechten

Op Nigeriaanse klachten over de voortgaande daling van de dollar-koers antwoordde Carter dat hij ervan overtuigd is dat de dollar zich in de loop van dit jaar zal herstellen Nigeria en de VS zullen onderhandelingen beginnen over de levering van Nigeriaans vloeibaar aardpas Nu is Nigeria na Saoedi-Arabië Amerika's grootste olieleverancier.

Carter beloofde dat de Amerikaanse hulp aan Afrika zal worden verhoogd en zei dat hij het Congres zal voorstellen dat de VS met $ 125 mln deelnemen aan het Afrikaanse ontwikkelingsfonds.

Minister van buitenlandse zaken Vance voerde in Lagos besprekingen met de ministers van buitenlandse zaken van Zambia, Nigeria en Botswana alsmede met de vertegenwoordigers van het patriottische front over de kwestie-Rhodesië. De Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Andrew Young, was daarbij eveneens aanwezig.

Deze had kort daarvoor een bezoek gebracht aan de zgn. frontlijnstaten, Tanzania, Mozambique en Zambia om te weten te komen hoe de door Smith en de zgn. gematigde nationalistische leiders uitgewerkte ,,interne oplossing" van de kwestie-Rhodesie met de voorstellingen van de in Mozambique wonende Mugabe en de in Zambia wonende Nkomo in overeenstemming is te brengen (zie ook pag. 129 e.v.).

Tegelijkertijd bracht staatssecretaris Moose van buitenlandse zaken een bezoek aan Somalië om daar te spreken over de kwestie-Ogaden (pag. 193 e.v.). Waarnemers zagen deze bezoeken alsmede die van Carter aan Nigeria als een poging de in de afgelopen maanden verloren gegane invloed van de Amerikaanse diplomatie in Afrika terug te winnen.

Vanuit Nigeria vloog het Amerikaanse gezelschap naar Liberia, waar enige uren werd doorgebracht in de hoofdstad Monrovia als gast van president Tolbert Liberia onderhoudt speciale banden met de VS en krijgt jaarlijks aanzienlijke financiele steun.

De staat is in de vorige eeuw gesticht door vrijgelaten Amerikaanse negerslaven die naar Afrika waren teruggekeerd.

Kritiek *Vorster* op rede Carter in Nigeria

De Zuidafrikaanse president Vorster uitte scherpe kritiek op Carters rede in Nigeria m.n. op het onderdeel dat ging over de situatie in Rhodesië. Vorster meende dat Carter met die passage tevens had gedoeld op de situatie in Zuid-Afrika.

Vorster sprak in dit verband van de dubbele moraal die Carter erop nahield. Hij zei dat Carter in Nigeria de gast was geweest van een militaire dictator, die zich weinig gelegen liet liggen aan de door Carter zo gepropageerde mensenrechten. Maar Nigeria is respectabel, omdat het olie heeft, zo zei Vorster.

Nabeschouwing

In een nabeschouwing van Carters reis schreef het N R C/H'b l a d o a . Zijn laatste reis past in de strategie van de Amerikaanse regering om de relatie met de Sowjet-Unie wat minder centraal te stellen en om — naast het aanhalen van de betrekkmgen met West-Europa en Japan — ook een doeltreffende werkrelatie met de belangrijkere ontwikkelingslanden op te bouwen. Doel van Washington is om de politieke steun van die landen te winnen, zodat ontwricntende verhogingen van de prijzen van olie en andere grondstoffen worden verhinderd.

Deze opvattingen van de Amerikaanse regering doen sterk denken aan de lessen, die Jimmy Carter m het begin van de jaren zeventig in de Trilateral Commission opdeed Leider van deze studiegroep op het gebied van de buitenlandse politiek was Zbig Brzezenski, nu Carters adviseur voor de nationale veiligheid

De achtergrond van de Amerikaanse politiek tegenover de Derde Wereld is het besef dat de macht van de VS in de wereld zo absoluut is als in de jaren zestig, dat de onderlmge afhankelijkheid tussen de naties is gegroeid en dat ook een supermacht als Amerika kwetsbaar is geworden voor een olie-embargo of een soortgelijke actie voor andere grondstoffen

In Venezuela, dat geldt als een van de betrouwbaarste bondgenoten van de VS in de Derde Wereld, werd Carter echter geconfronteerd met de problematiek van de kloof tussen de rijke en de arme landen De president van Venezuela, Perez, hield Carter voor dat Amerika te weinig doet om deze kloof te dichten Volgens Perez vragen industrielanden teveel voor hun geexporteerde eindprodukten en betalen zij te weinig voor grondstoffen die van de ontwikkelingslanden worden betrokken

De Venezolaanse president kritiseerde Carter dat diens opvatting van de mensenrechten alleen politieke motieven heeft, terwijl de conceptie juist verbonden zou moeten worden met economische en sociale programma's Perez sprak in dit verband van de wenselijkheid van een globaal concept van de mensenrechten, dat zowel politieke als economische en sociale rechten zou moeten omvatten

Op zijn beurt verweet Carter zijn Venezolaanse gesprekspartners dat ze stelselmatig op hogere olieprijzen aandrmgen De Amerikaanse president pleitte in Caracas voor matiging van de ontwrichtende prijsbewegingen in de wereldeconomie en

voor de stabiliteit van de prijzen van de belangrijkste *grondstoffen*
Overigens is er onder de regering van president Carter onmiskenbaar een verandering in de betrekkingen tussen de VS en Latijns-Amerika tot stand gekomen
Carters consequente pleidooien voor de bescherming van de mensenrechten liggen hieraan ten grondslag Het beleid van de regering-Carter varieerde van scherpe veroordelingen (Chili) tot gedeeltelijke of gehele opschorting van de militaire hulp (Argentinië, Uruguay, Nigaragua, Guatemala)
Ook tijdens zijn laatste reis zette Carter zijn campagne voor de mensenrechten onverdroten voort Wel stelde de president zich in de zaak omzichtig op Dat was met name het geval in Brazilië, waar de militaire regering gebeten is op Washington, onder meer wegens de Amerikaanse kritiek op de schending van de mensenrechten door het regime van generaal Geisel Carter ontmoette tijdens zijn bezoek aan Brazilië weliswaar oppositieleiders, maar hij onthield zich van te openlijke kritiek op het mensenrechten-beleid van Geisel Tegelijkertijd streelde Carter de nationalistische gevoelens van de Brazilianen met zijn erkenning dat Brazilië onder de landen van de Derde wereld een reus in wording is.

Tijdens het bezoek aan Nigeria, de machtigste zwart-Afrikaanse staat en een belangrijke olieproducent, stond vooral de Amerikaanse politiek in zuidelijk Afrika op de voorgrond Ongetwijfeld zet de regering-Carter zich veel meer dan voorgaande Amerikaanse regeringen in voor de vestiging van zwarte meerderheidsregeringen in Rhodesië en Namibië En ook pleit Washington voor een vreedzame evolutie in de Zuidafrikaanse republiek naar een meerderheidsbewind Maar de Nigeriaanse leider, generaal Obasanjo, klaagde erover dat de Amerikanen het te veel bij woorden laten en te weinig concrete daden stellen om het apartheidsbewind omver te werpen

Tevergeefs drong de Nigeriaanse leider bij Carter aan op *het* nemen van economische sancties tegen Zuid-Afrika. Daarentegen waren Carter en de Nigeriaanse generaal het wel eens over de kwestie-Rhodesië en voor het grootste deel ook over het geschil om Namibië De VS blijven zich verzetten tegen de ‚interne regeling", die tussen premier Smith en drie zwarte ,,gematigde" leiders is gesloten Amerika en Nigeria zijn beide voorstander van het bijeenroepen van een conferentie tussen het Patriottische frcnt en de deelnemers aan de ,,interne *regeling*" Inzake Namibië blijft Washington tegenstander van een regeling die dit gebied een schijnbare onafhankelijkheid zou geven, maar waarbij Zuid-Afrika in feite aan de touwtjes zou blijven trekken

Een ander struikelblok tussen beide landen betreft de massale aanwezigheid van Cubaanse troepen in Afrika Duidelijk was dat Nigeria een geheel andere kijk op deze kwestie heeft dan de VS Terwijl Amerika de aanwezigheid van Cubaanse en Russische militairen in Ethiopië scherp veroordeelt. menen de Nigerianen dat Ethiopië het volste recht heeft om in tijden van nood de hulp van een ander land in te roepen
Ondanks de meningsverschillen die er tijdens Carters bezoeken aan Caracas, Brasilia en Lagos naar voren zijn gekomen, is men in Washington tamelijk tevreden met de resultaten van deze nieuwe presidentiele reis (NRC/H'blad, IHT, Le Monde, NZZ)

(Vor ber pag 33 e v)

WEST-EUROPA

BELGIË

HAVENPOLEMIEK

De expansieplannen voor de haven van Zeebrugge hebben te Antwerpen ongerustheid verwekt, die nog aangescherpt werd door de stilstand die de uitbreiding van de Antwerpse haven kenmerkt. Het vermoeiden dat de ontworpen uitbouw van de Westvlaamse haven niet alleen dient voor de aanvoer van aardgas (zie pag. 7/2), maar kan leiden tolt de totstandkoming van een polyvalente voorhaven, dat vervoer uit Antwerpen wegtrekt, zette een protestbeweging in gang, die gedragen werd door het Antwerpse gemeentebestuur en de politieke mandatarissen, de vakbonden, de Antwerpse afdeling van het Vlaams Economisch Verbond en de stedelijke Kamer van Koophandel en Nijverheid. De protestactie verliep parallel met het kamerdebat over de begroting van openbare werken, dat, met onderbrekingen, van 22 februari tot 16 maart duurde, en verdedigers van Zeebrugge en van Antwerpen lijnrecht tegenover elkaar stelde.
Bij de aanvang van dat kamerdebat betoogde het Antwerpse BSP-lid W. Geldolf dat het parlement sedert jaren door de opeenvolgende kabinetten niet of nauwelijks ingelicht werd over de evolutie van de Zeebrugge-plannen. Hij voerde aan dat Zeebrugge, gelet op de zeestroming en de verzanding, niet geschikt is om tot een polyvalente diepzeehaven te worden uitgebreid. Antwerpen verzet zich niet tegen de aanleg van de aardgasterminal, aldus nog Geldolf, maar het meent dat Zeebrugge enkel een energiehaven kan worden. Het Rijk dient de klemtoon van het havenbeleid te blijven leggen op Antwerpen, wat tevens inhoudt dat de daar bestaande problemen eindelijk een oplossing krijgen.
De Antwerpse kamerleden T. Declercq (CVP) en J. van Elewyck (BSP) spraken in dezelfde zin. De Oostvlaamse kamerleden G. Schrans (PVV), P. van Grembergen (VU) en A. Coppieters (CVP) waarschuwden voor té zware investeringsinspanningen ten voordele van Zeebrugge, waarvan niet alleen Antwerpen maar ook de haven van Gent het slachtoffer zouden worden. Het dossier-Zeebrugge werd verdedigd door de Westvlaamse kamerleden. A. Claes (PVV) drong aan op een havenbouw die de toekomstkansen van Zeebrugge vrijwaart. D. Coens (CVP) betoonde dat Zeebrugge nog steeds dezelfde haveninfrastructuur heeft als in 1905 en herinnerde aan de snelle ontwikkeling van de zeescheenvaart: 2 mln ton in 1965 en 14 mln ton in 1974. Hij zei dat een snel- en diepzeehaven te Zeebrugge verantwoord is, gelet op de toekomstige aanvoer van het Algerijnse aardgas, de aanvoer van aardolie voor Gent, het container-vervoer, de car-ferrylijnen op Groot-Brittannië. Ook M. Desutter (CVP) kwam op voor de bouw van een snelle aanvoer- en overslaghaven te Zeebrugge. D. Claeys (CVP) viel heftig uit tegen de Antwerpse kamerleden en zei ,,dat heel Vlaanderen het beu is onder de Antwerpse knoet te leven".
In het debat werd door enkele Waalse kamerleden aangedrongen op een beleid van openbare werken, dat alle gewesten evenwichtig ten goede komt. Fr. François (PSC) bepleitte een samenhangend havenbeleid. J. Gol (PRLW) en P. H. Gendebien (RW) vroegen hoeveel de uitbouw van Zeebrugge zal kosten. en stelden dat evenveel moot worden uitgegeven voor werken in Wallonië als voor Zeebrugge.

Op 15 maart lichtte minister Mathot (openbare werken) zijn beleid uitvoerig in de Kamer toe. Hij verklaarde ,,dat Zeebrugge nooit het Rotterdam van België zal worden" en dat er geen sprake kon zijn van een ongebreidelde expansie. De haven moet voldoen aan ,,duidelijk omschreven en beperkte behoeften".
De strekdammen in zee zullen niet langer worden dan nodig is voor de methaantankers. Zeebrugge, aldus de minister, is in de eerste plaats een energiehaven, die een plaats moet krijgen in Europees verband. De Nationale Commissie voor het Havenbeleid zal alle vereiste adviezen uitbrengen en aldus een havenoorlog vermijden, die niemand zou bevoordelen. Zeebrugge moet een aanvullende rol spelen voor vervoer dat België zonder die haven zou kwijtspelen. Er dreigt geen concurrentiegevaar voor de andere havens. Mathot zei ook dat Wallonië niet zal worden benadeeld'.
Nog op 15 maart verscheen in de kranten een open brief van de Kamer van Koophandel en Nijverheid van Antwerpen en van de plaatselijke vakbonden, gericht tot de eerste-minister. waarin gewaarschuwd werd voor een havenuitbreiding te Zeebrugge die de bedrijvigheid te Antwerpen grondig

zou verstoren en er de tewerkstelling in gevaar brengen. Tevens herinnerde de brief aan de beloofde rechttrekking van de Bocht van Bath, aan de aanleg van het Baalhoekkanaal, het verbindingskanaal tussen Oelegem en Zandvliet en een aantal andere openbare werken in de haven. Diezelfde dag ontving premier Tindemans, omringd door de ministers van eoonomische zaken, openbare werken en verkeer, een afvaardiging van Antwerpse parlementsleden, werkgevers en vakbondsleiders, die nader ingingen én op de eigen behoeften, én op de bezwaren t.o.v. Zeebrugge.

Op 16 maart keurde de Kamer de begroting van openbare werken goed met 132 tegen 25 stemmen en 6 onthoudingen. Vóór de stemming vroegen Fr. Grootjans (PVV) en W. Geldolf (BSP) regeringswaarborgen voor de toekomst van de Antwerpse haven. T. Declercq (CVP) zei namens zijn fractie dat de havenaanleg te Zeebrugge de expansie van Antwerpen niet in het gedrang mug brengen. Ook werd aangedrongen op een spoedige hervatting van het Nederlands-Belgische beraad i.z. de waterverdragen.

Het partijbureau van de CVP hoorde op 20 maart verkeersminister Chabert over de havenproblemen en liet achteraf weten, dat er een taakverdeling onder de drie havens nodig is, binnen het raam van een nationaal havenbeleid. Partijvoorzitter Martens deed daarbij opmerken, dat hij niet akkoord kon gaan ,,met degenen die de voor Antwerpen onmogelijke zeevaarttrafiek liever naar Rotterdam of Duinkerken zien gaan dan naar Zeebrugge".

BLEC-BETALINGSBALANS

In 1977 boekte de Belgisch-Luxemburgsche Economische Unie op haar betalingsbalans een overschot van 1,3 mrd fr. (tegen een tekort van 2,8 mrd fr. in 1976).

EVOLUTIE IN VU-STRATEGIE

Een woordvoerder van het Volksunie-bestuur heeft er met een mededeling over een ,,accentverschuiving" in de strategie van de partij voor enige opschudding in politieke kringen gezorgd, waardoor het partijbestuur tot nadere verduidelijking gedwongen werd.

Na een bijeenkomst van het politieke comité van de VU-leiding op 20 maart — in afwezigheid van partijvoorzitter Schiltz die met vakantie was — deelde directeur T. van Overstraeten mede dat de VU in haar strategie minder de klemtoon op de gemeenschapsvraagstukken ging leggen en steeds meer als een „rechtvaardigheidspartij" naar buiten zou treden. Niet blootgesteld aan de invloed van pressiegroepen of van dogmatische uitgangspunten, zou de VU meer pragmatisch te werk gaan. Verwijzend naar de slagzin van de partij ,,Federaal én sociaal" zei Van Overstraeten dat het sociale nader ging worden geaccentueerd. Van Oversitraeten deelde ook mee, dat de partijbasis gedurende ruim zes weken werd geraadpleegd, en dat daaruit gebleken was dat de kaderleden van de partij trouw achter het beleid van het bestuur staan, terwijl bij de parlementsfracties onzekerheid werd vastgesteld. Gelet ook op bepaalde recente opiniepeilingen, aldus Van Overstraeten, moet de vraag worden gesteld of het tussen het kiezerskorps en de partijkaders niet tot een breuk is gekomen. Het partijbestuur beseft dat de VU momenteel een moeilijke periode doormaakt, die in hoofdzaak te wijten is aan het gemeenschapspact. Het bestuur meent dat die moeilijke periode zal wegebben, zodra uit de toepassing van het pact zal blijken, dat de voorstanders van het Egmontakkoord het goed voor hadden.

De taak van de VU als „rechtvaardigheidspartij" moet worden gezien in het raam van de strijd tegen de economische crisis, aldus nog de woordvoerder.

In de perscommentaren werd de mededeling eenstemmig geïnterpreteerd als een overwinning van de linkervleugel van het partqbestuur op de radicaal nationalistische groep. Sommige kranten (De *Standaard* 22-3) stelden de vraag of de Volksunie niet geleidelijk haar karakter van nationalistische partij zou gaan opgeven.

Die commentaren lokten op 22 maart een reactie uit van het VU-bestuur. Op een persconferentie, voorgezeten door algemeen secretaris, kamerlid P. Peeters, en bijgewoond door Van Overstraeten en de parlementsleden Fr. Baert, voorzitter van de Kamerfractie, N. Maes, W. Kuijpers, R. Vandezande, W. Persyn, werd beklemtoond dat er geen sprake was van een koerswijziging in het VU-beleid. De partij blijft in de eerste plaats een Vlaamsnationale partij, zei Peeters, en daarnaast wil zij beschouwd worden als een sociaal-vooruitstrevende, verdraagzame en eigentijdse toekomstgerichte formatie. Voorts verklaarde Peeters: ,,In de maanden die zullen verlopen vooraleer de staatshervorming in de parlementaire fase komt, wil de VU haar eigen stempel drukken op het beleid, vanuit haar programmatisch profiel. Waar zij de jongste maanden om reden van de omstandigheden bijna uitsluitend de nadruk kon leggen op het federale deel van baar embleem, zal zij thans de accenten verdelen door aan dit eerste het sociale deel van haar embleem sterk te binden."
Peeters herinnerde eraan dat de VU op 20 en 21 mei congresseert over het thema arbeid en bij die gelegenheid andermaal blijk zal geven van haar sociaal-economische inbreng in de politiek.

FRANKRIJK

NIEUWE REGERING-BARRE

Op 5 april heeft premier Barre, die na de verkiezingen van 12 en 19 maart (pag. 177 e.v.) van president Giscard d'Estaing de opdracht kreeg een nieuwe regering te vormen, de samenstelling van het kabinet bekendgemaakt.
Alle 8 belangrijke ministers uit het tweede kabinet-Barre zijn op hun post gebleven, zes zijn van post veranderd en er zijn zes nieuwe ministers, die overigens oude bekenden zijn
Van de door pres. Giscard voor de eerste ronde van de verkiezingen aangekondigde vernieuwing van personen en verbreding van de regeringsbasis blijkt niets uit de samenstelling. Minister van justitie blijft Peyrefitte, mevrouw Simone Weil houdt gezondheid en gezinszaken, Guiringaud blijft op buitenlandse- en Bonnet op binnenlandse zaken, Bourges houdt defensie. Wel is het departement van financiën en economische zaken, dat onder be-

Parlementsvoorzitter Chaban-Delmas

heer van premier Barre stond, opgesplitst. Monory, die minister van industrie was, wordt nu minister van economie en de ex-prefect van Parijs Papon wordt minister van begroting.
Premier Barre deelde mee dat hij zelf toezicht blijft houden op deze beide ministeries.
Zijn staatssecretaris voor financiën Boulin wordt minister voor arbeid en medezeggenschap.
Hoofdopdracht van de regering, aldus Barre, is voortzetting van het economische herstel en een actieve sociale politiek. De enige belangrijke niet-politieke nieuwkomer is André Giraud, tot nu toe regeringsgedelegeerde voor nucleaire zaken, die minister van industrie wordt.
D'Ornano die minister voor cultuur was, wordt nu minister voor milieuzaken en kwaliteit van het leven. Lecat, de vroegere regeringswoordvoerder, kreeg de portefeuille van cultuur en media. Soisson, die de partij van de Giscardisten, de Parti Républicain, heeft heropgericht, werd minister van jeugdzaken en sport.
De samenstelling van de regering is thans als volgt:

premier - Raymond Barre, justitie - Alain Peyrefitte (RPR), gezondheid en gezinszaken - Simone Veil (pres meerderheid); binnenl zaken - Christian Bonnet (UDF-PR), buiten1 zaken - Louis de Guiringaud (pres meerderheid), defensie - Yvon Bourges (RPR): arbeid en medezeggenschap - Robert Boulin (RPR); samenwerking - Robert Galley (RPR); economie - Rene Monory (UDF-CDS); budget - Maurice Papon (RPR); milieuzaken - Michel d'Ornano (UDF-PR); onderwijs - Christian Beullac (pres meerderheid); universiteiten - Alice Saunier-Seite (UDF-PR), landbouw - Pierre Mehaignerie (UDF-CDS), industrie - André Giraud, vervoer - Joel Le Theule (RPR); handel en nijverheid - Jacques Barrot (UDF-CDS), buitenl handel - Jean-François Déniau (UDF-PR), jeugdzaken en sport - Jean-Pierre Soisson (UDF-PR), cultuur en communicatie - Jean-Philippe Lecat (pres meer-erheid)
Staatssecretaris voor posterijen - Norbert Segard (UDF) staatssecretaris voor oudstrijders - Maurice Plantier (RPR)
(NRC/H'blad, Le Monde)

VORMING PARLEMENTAIRE FRACTIES, CHABAN-DELMAS PARLEMENTSVOORZITTER

De 491 nieuwe of herkozen parlementsleden hebben zich, met uitzondering van 14, bij de volgende parlementaire fracties laten inschrijven:
154 bij de fractie van het Rassemblement pour la république (RPR), de gaullistische groepering, die onder voorzitterschap van Claude Labbé staat.
124 leden bij de fractie van de Union pour la dkmocratie française (UDF), waarmee de samenwerking tussen de republikeinen, de regeringsgezinde radicalen en het democratisch socialistisch centrum uit de verkiezingscampagne (pag. 181/2) gecontinueerd wordt. De drie partijen blijven wel als zelfstandige politieke partijen bestaan, maar treden in de Nationale Vergadering als één fractie, onder leiding van Roger Chinaud naar voren.
113 leden rekenen zich tot de socialistische fractie, die onder leiding van Gaston Defferre staat, en 86 leden rekenen zich tot de communistische fractie onder leiding van Robert Ballanger.
Het voorzitterschap van de Nationale Vergadering is na lange debatten binnen de gaullistische partij opgedragen aan Chaban-Delmas, oud-premier en burgemeester van Bordeaux. Partijleider Chirac had Edgar Faure als zijn favoriet naar voren geschoven, maar een niet geringe meerderheid in de fractie gaf de voorkeur aan de gematigde Chaban-Delmas. In het nieuwe parlement is onenigheid gerezen over het bekleden van het voorzitterschap van de vaste parlementaire commissies.
De UDF, gevolg gevend aan Giscards oproep tot een politieke opening naar links, is bereid links het voorzitterschap van twee van de zes vaste commissies te geven, maar de gaullisten eisen dat men eerst met één commissie de proef zal nemen en dat die dan door de socialisten zal worden bekleed, zodat er voor de communisten niets overblijft.
De gaullisten hebben tevens al laten weten zich tegen een compromis met links te zullen verzetten en de regering slechts te steunen voorzover zij doet wat de gaullisten willen en zowel ministers als voorzitters van de senaat, de Nationale Vergadering en de constitutionele raad tijdelijk uit alle (neven)bestuursfuncties zet. (Le Monde, *NRC/H'blad*)

SAVIEM EN BERLIET SAMEN

De vrachtwagenbedrijven van het Renault-concern, Automobiles M. Berliet en SA des Véhicules Industriels et Mécaniques (SAVIEM) worden op 30 juni 1978 samengevoegd, zo heeft een woordvoerder van Renault in juni '77 meegedeeld. De nieuwe maatschappij, die Renault Véhicules Industriels zal heten, krijgt als taak de Berliet- en de SAVIEM-produkten aan de man te brengen en de activiteiten der betrokken bedrijven te coördineren. De merken Berliet en SAVIEM blijven bestaan.
SAVIEM heeft een kapitaal van 300 mln frank en heeft verleden jaar een winst van 350.000 frank na belastingen geboekt. Over 1975 was er een verlies van 81,4 mln frank. De omzet steeg van 3 mrd tot 3,9 mrd frank.
Het kapitaal van Berliet is 240 mln frank groot. Deze onderneming maakte vorig jaar een winst van 125,5 mln frank en leed over 1975 een verlies van 71,8 mln frank. De omzet steeg van 3,64 mrd tot 3,99 mrd frank. *(Reuter, NRC/H'blad)*

HOOFD INDUSTRIECONCERN ONTVOERD

Op 23 januari is de 41-jarige Belgische baron Edouard-Jean Empain, hoofd van het Empain-Schneider industrieconern, dat meer dan 150 ondernemingen omvat, voor zijn woning aan de Avenue Foch in Parijs ontvoerd.
De ontvoerders eisten een grote som aan losgeld en zonden aan de familieleden van de baron, als bewijs dat zij hem in hun macht hadden, een vingertopje van de ontvoerde.
Op 26 maart werd hij in Ivry, in het zuidoosten van Parijs, vrijgelaten. Enkele dagen eerder had de politie weten te voorkomen dat de ontvoerders in het bezit van het losgeld kwamen, dat een vertegenwoordiger van het Empain-concern, buiten medeweten van de politie om, aan de ontvoerders zou overhandigen.
De politie was echter getipt over dit voornemen en greep in, waarbij een vuurgevecht ontstond, waarbij één medeplichtige, Daniel Duchateau om het leven kwam. Een andere, André Caillol, werd gearresteerd. Deze deed na urenlange verhoren door de politie een beroep op zijn mede-ontvoerders de baron vrij te laten.
Volgens de politie was het de ontvoerders zuiver en alleen om het losgeld te doen en speelden politieke motieven geen enkele rol.
In sommige persberichten was hierover gespeculeerd omdat het Empain-Schneider-concern o.a. kerncentrales bouwt. In de laatste jaren is de weerstand tegen de bouw hiervan in Frankrijk sterk toegenomen.
Negen maanden eerder is het hoofd van de Franse Fiat-vestiging, Luchino Revelli-Beaumont, ontvoerd en na drie maanden tegen een losgeld van $ 2 mln vrijgelaten. (FAZ, Le Monde, NZZ)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

WERELDOLIEPRODUKTIE

Met een totaal van voor het eerst ca. 3 mrd ton heeft de olieproduktie op mondiale basis in 1977 een nieuw record bereikt. Volgens schattingen van het maandblad Petroleum Economist (januari 1978) bedroeg de globale toename in 1977 bijna 3,4%, vergeleken met een stijging van 8,1% in 1976, maar met dalingen van 2,9% resp. 2,1% in de beide voorgaande jaren. De in 1977 geproduceerde oliehoeveelheid ligt daarmee ruim 6,3% boven het in 1973 bereikte peil, d.w.z. in het laatste jaar van de praktisch ongeremde expansie bij de winning van fossiele brandstoffen.

In het kader van de voor 1977 aan te geven ontwikkeling zijn vooral drie fundamentele tendensen te onderkennen, die elkaar gedeeltelijk onderling aanvullen. Zo staat tegenover de aanhoudend sterke groei van de produktie in de Sowjet-Unie een per saldo stagnerende produktie in de lidstaten van de Organisatie van Olie-exporterende Landen (OPEC). Als derde en nieuw element werden in het voorbije jaar het in bedrijf nemen van de Alaska-pijplijn alsmede de winning van de olie uit de Noordzee nu op breder vlak merkbaar.

Op grond van deze factoren zijn in de globale oliewinning in de loop van 1977 enkele merkbare verschuivingen in de producentenaandelen opgetreden. Het is in elk geval opmerkelijk, dat de communistische landen, d.w.z. de staten van Oost-Europa en China, samen een wereldaandeel van nu vrijwel 22% hebben bereikt, vergeleken met 17,5% nog in 1973. Daartegenover is het relatieve OPEC-aandeel in de wereldproduktie in dezelfde periode gedaald van 53,5% tot precies 50%. Daarbij mag intussen niet over het hoofd worden gezien, dat dit gedeeltelijk terug te voeren is op een bewuste beperking van de produktie door enige prominente OPEC-landen, wat met name in het geval van Koeweit met een produktiedaling van niet minder dan 13,6% duidelijk aan het licht komt. En bovendien is het aandeel van de OPEC-produktie in de oliewinning van de niet-communistische wereld met ca. 64% sinds 1974 — afgezien van conjuncturele schommelingen — in de orde van grootte ongewijzigd gebleven, zodat van een machtsverlies van deze groep nauwelijks sprake kan zijn.

Overigens zijn op de ranglijst van de belangrijkste producentenlanden slechts weinig veranderingen opgetreden. Zoals tevoren staat de Sowjet-Unie (wereldaandeel = 18,2%) duidelijk aan de top, met op de tweede en derde plaats de Verenigde Staten (15,301-) en Saoedi-Arabië (15,0%). Op de 4e plaats volgt steeds op enige afstand Perzië (9,1%) met daarna een hele groep van landen, waarvan produktiecijfers en wereldaandelen in ongeveer dezelfde orde van gxootte liggen, nl. Venezuela (3,8%), Irak (3,7%), Nigeria (3,4%), Libië (3,3%), China (3,2%) en Koeweit (3,1%).

De sterkste produktiestijging viel in 1977 bij Groot-Brittannië te constateren, maar daarbij moet worden bedacht dat de Britse oliewinning uit de Noordzee voorlopig slechts een wereldaandeel van 1,3% heeft bereikt. Tenslotte vielen opmerkelijke produktiestijgingen te registreren bij Mexico en, weliswaar op een lager peil, bij Egypte, dat daarmee zijn produktie uit de olievelden van de Sinai-woestijn binnen twee jaar bijna wist te verdubbelen. *(NZZ 21-1).*

(Vor. ber. pag. 563 e.v.-1975)

Olieproduktie 1975-1977
(in 1000 ton*)

Midden-Oosten	1975	1976	1977
Saoedi-Arabie	352029	428800	453160
Perzië	266676	293951	276410
Irak	110096	112010	110950
Koeweit	104791	109134	94320
Aboe Dhabi	67261	76534	79700
Qatar	20813	23520	21410
Oman	16806	18105	16880
Dubai	12718	15291	15550
Egypte	11700	16600	22000
Syrië	9637	9976	8890
Turkije	3094	2568	2560
Bahrein	3041	2880	2780
Sharjah	1911	1807	1370
Totaal	980573	1111176	1105980
Oost-Europa			
Sowjet-Unie	490800	520000	551500
Roemenië	14592	14800	14800
Joego-Slavië	3691	3880	3900
Albanië	1820	1860	1900
Hongarije	2005	2141	2200
Polen	553	455	400
DDR	200	200	200
Bulgarije	120	120	120
Tsjechoslowakije	142	131	130
Totaal	513923	543587	557150
West-Europa			
Groot-Brittannië	1564	12036	40100
Noorwegen	9277	13718	13590
West-Duitsland	5741	5526	5450
Oostenrijk	2037	1931	1890
Spanje	1745	1982	1630
Nederland	1572	1546	1610
Frankrijk	1070	1058	1050
Italië	1017	1123	990
Denemarken	157	213	500
Totaal	24180	39133	66810
Noord-Amerika			
Ver. Staten	466.340	454.963	462.830
Canada	77.478	70.774	73.000
Totaal	543.818	525.737	535.830
Midden- en Zuid-Amerika			
Mexico	41.413	44.474	51.700
Venezuela	122.075	118.926	116.450
Trinidad	11.124	10.992	11.850
Columbia	8.102	7.567	7.580
Argentinië	20.227	20.195	21.800
Brazilië	9.440	8.704	8.050
Ecuador	7.751	9.020	8.640
Peru	3.657	3.708	3.940
Bolivia	1.855	1.888	1.860
Chili	1.146	1.086	930
Totaal	226.790	226.560	232.800
Verre Oosten			
China	77.000	87.000	95.500
Indonesië	65.527	74.822	83.200
Australië	19.277	19.617	20.300
Broenei	9.531	11.033	10.300
India	8.090	8.623	9.600
Maleisië	4.709	8.024	9.150
Birma	1.032	1.160	1.210
Japan	607	579	620
Pakistan	302	341	500
Totaal	186.075	211.119	230.380
Afrika			
Nigeria	87.982	102.302	104.280
Libië	72.390	91.859	100.110
Algerije	45.057	50.100	47.290
Gabon	11.315	11.251	11.220
Angola	8.401	6.281	8.150
Tunesië	4.611	3.712	4.230
Kongo	1.789	2.002	1.840
Zaïre	8	916	1.000
Totaal	231 553	268 423	278 120
Wereldprod	2 706 912	2 925 815	3 025 070

* Inclusief vloeibaar gas en in het geval van Canada incl ruwe olie van niet-conventionele herkomst. Niet in aanmerking genomen werden kleine produktiehoeveelheden in Afghanistan, Bangladesh, Cuba, Guatemala, Israël, Marokko, Mongoolse Volksrepubliek, Nieuw-Zeeland, Taiwan en Thailand

VERLENGING UNEF-MANDAAT TOT 24 OKT. 1978

Overeenkomstig een desbetreffende aanbeveling van secretaris-generaal Waldheim besloot de Veiligheidsraad op 21 okt. 1977 met 13 tegen 0 stemmen — China en Libië — namen niet aan de stemming deel — het mandaat van de United Nations Emergency Force (UNEF) in de Egyptisch-Israëlische sector met één jaar te verlengen tot 24 okt. 1978. Met dezelfde stemmenverhouding had de Raad op 22 okt. 1976 ook reeds ingestemd met de verlenging van het UNEF-mandaat voor de periode 24 okt. 1976—24 okt. 1977 *(UN Information Centre).*

(Vor. ber. pag. 365/2-1976)

VERLENGING UNDOF-MANDAAT TOT 31 MEI 1978

Het mandaat van de United Nations Disengagement Observer Force (UNDOF) op de Golan-hoogten werd na 30 nov. 1975 door de Veiligheidsraad steeds met zes maanden verlengd, resp. op 28 mei 1976 (met 13 tegen 0 stemmen, terwijl China en Libië niet aan de stemming deelnamen), op 30 nov. 1976 (met 12 tegen 0 stemmen, terwijl Benin, China en Libië niet aan de stemming deelnamen), op 26 mei 1977 (met dezelfde stemmenverhouding) en op 30 nov. 1977 (idem). De mandaatverleningen werden aanbevolen door secretaris-generaal Waldheim, die de toestemming van Syrië en Israël overbracht. (UN Info~-mation *Centre)*

(Vor. ber. pag. 365/2-1976)

LIBANON

ONTWIKKELINGEN SINDS HET EINDE VAN DE BURGEROORLOG

Het op 18 oktober 1976 in Riad (Saoedi-Arabië) ondertekende vredesplan voor Libanon (pag. 808-'76) werd gevolgd door een staakt-het-vuren op 21 okt. 1976 (het 56ste bestand sinds het begin van de burgeroorlog in april 1975), een topconferentie van de Arabische Liga te Cairo op 25-26 okt. 1976 ter bezegeling van de besluiten van Riad, de legering van eenheden van de Arabische (vrijwel geheel Syrische) vredesmacht in de voornaamste confrontatiegebieden van Libanon benoorden de rivier de Litani in de loop van november 1976 en de benoeming van een nieuwe Libanese regering door president Elias Sarkis op 9 dec. 1976. Hoewel daarmee in feite in novembe 1976 een einde aan de 19 maanden oude burgeroorlog was gekomen en een betrekkelijke rust in Libanon terugkeerde, deden zich in de loop van 1977 toch herhaalde malen gevechten voor tussen linkse (overwegend mohammedaanse) en rechtse (overwegend christelijke) troepen in het bijzonder in het zuiden (zie hiervoor pagina 211 e.v.), terwijl sectarische gewelddaden en moorden (w.o. die op de linkse Druzenleider Kamal Joumblatt in maart 1977) ertoe bijdroegen dat de algemene toestand toch gespannen bleef.

Topconferentie van *Cairo*

De op 25 en 26 okt. 1976 te Cairo gehouden 8ste Arabische topconferentie werd bijgewoond door de staatshoofden van 14 van de 21 lidstaten (incl. Arafat voor de PLO). Het akkoord van Riad van 18 okt. 1976 werd goedgekeurd door 19 lidstaten, maar stuitte op bezwaren bij Irak en Libië, die o.a. verlangden dat het Syrische aandeel in de nieuwe Arabische vredesmaaht van 30.000 man maximaal 10.000 man zou zijn. Voorts werd besloten dat „de Arabische landen, elk naar vermogen, zullen bijdragen tot de wederopbouw van Libanon en de nodige materiële hulp zullen verschaffen om de effecten van de gewapende strijd en het door het Libanese en hei Palestijnse volk duuïstanc leed uit te bannen..." Voor de financiering van de Arabische medesmacht werd de instelling van een speciaal fonds overeengekomen, waaraan elke lidstaat zou bijdragen met een door ieder vast te stellen percentage naar draagkracht. „De president van de Libanese republiek zal het fonds beheren en (hij) zal, na overleg met het secretariaatgeneraal van de Arabische Liga en de staten die in het fonds deelnemen voor een bedrag van minstens 10%, algemene regels uitvaardigen m.b.t. uitgaven van het fonds en de eventuele liquidatie ervan. (...) Het fonds zal fungeren voor een periode van zes maanden, te verlengen door een besluit van de Raad van de Arabische Liga, die bijeen zal komen op verzoek van de president van de Libanese republiek."

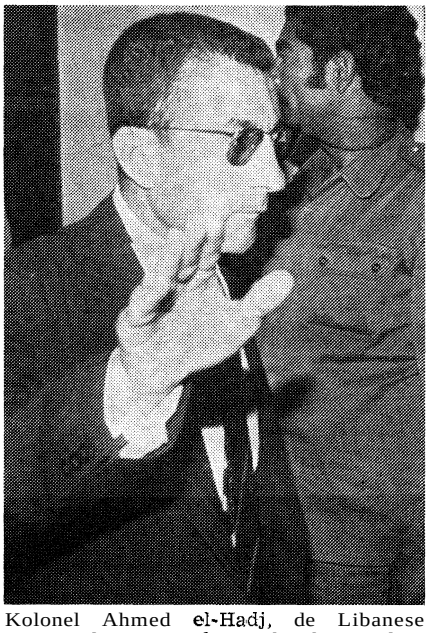
De Arabische *vredesmacht*

Hoewel de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Mahmoud Riad, tijdens de conferentie had meegedeeld dat de vredesmacht zou bestaan uit contingenten van Noord- en Zuid-Jemen, de Unie van Arabische Emiraten (UAE), Syrië, Soedan, Saoedi-Arabië, Libië en de PLO, bleef overeenstemming over de omvang van de respectieve nationale contingenten uit, ook tijdens een bijeenkomst van de ministers van buitenlandse zaken onmiddellijk na de topconferentie.
In de praktijk bestond de vredesmacht toen uit 20.000 à 23.000 Syriërs en hoogstens 3.000 militairen van Libië, Saoedi-Arabië en Soedan, die al in de zomer van 1976 door de Arabische Liga naar Libanon waren gestuurd (pag. 774 - 1976).

Op 5 nov. 1976 benoemde president Sarkis van Libanon kolonel Ahmed al-Hadj (een Libanese Soennitische moslem) tot bevelhebber van de vredesmacht, Hij trad zes dagen later in functie als opvolger van de Egyptische generaal Mohammed Hassan Ghoneim.

Vanaf 8 nov trokken Syrische troepen als de nieuwe vredesmacht in de richting van Beiroet en op 15 nov. arriveerden zij in het centrum van de hoofdstad, waar zij posities innamen langs de confrontatielijn tussen de christelijke en mohammedaanse buurten. Bij deze operatie werd praktisch geen verzet ondervonden. Op 19 nov werd het internationale vliegveld van Beiroet, dat sinds juni voor de burgerluchtvaart gesloten was geweest, voor het luchtverkeer heropend Op 21 nov. bezetten Syrische troepen de Palestijns-linkse bolwerken Sidon en Tripoli, waarmee de bezetting van Libanon benoorden de Litani door de Arabische vredesmacht vrijwel was voltooid (zie ook pag. 211/3).

Op 29 nov. maakte de Libische regering bekend dat zij haar contingent uit de vredesmacht in Libanon terugtrok, omdat karakter en doelstelling daarvan volgens haar niet overeenkwamen met de bepalingen van het akkoord van Riad.
Op grond van dit akkoord moesten de diverse strijdende partijen hun zware wapens (incl. tanks) inleveren voor opslag in depots onder toezicht van de vredesmacht. Kolonel al-Hadj, de bevelhebber, verklaarde dat die wapens per 5 dec. '76 moesten zijn overgedragen, anders zouden zij met geweld worden ingezameld. Zowel rechts als links maakten bezwaar. Van rechtse zijde werd gesteld dat de ontwapening eerst

Kolonel Ahmed el-Hadj, de Libanese commandant van de Arabische vredesmacht van nor. 1976-april 1977.

moest gelden voor de Palestijnen; de linkse troepen weigerden hun wapens in te leveren voordat de christenen dat deden, terwijl zij bovendien stelden de wapens nodig te hebben voor de verdediging van hun kampen tegen eventuele Israëlische agressie.

Om de impasse te doorbreken volgde op 7 jan. 1977 een bijeenkomst van de vier-partijencommissie onder voorzitterschap van president Sarkis. Toen werd besloten de periode voor de inlevering van de zware wapens te verlengen tot 12 jan. te middernacht. Dan zouden bovendien de geregelde Palestijnse troepen, d.w.z. het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA). Libanon moeten verlaten.

Hoewel toen het merendeel van de PLA-troepen uit Libanon zou zijn vertrokken en een aantal zware wapens werd ingeleverd, werd toch aangenomen dat een aanzienlijke hoeveelheid van die wapens nog steeds bij de diverse partijen berustte. Op 16 febr. werd bericht dat de vredesmacht en de Palestijnen overeengekomen waren dat de inzameling van zware wapens uit de Palestijnse kampen zou doorgaan zoals oorspronkelijk voorzien.

Nieuw kabinet

Op 9 dec. 1976 werd officieel bekendgemaakt dat president Sarkis het ontslag van premier Karamé, dat op 25 sept. was ingediend, had aanvaard en dat hij een nieuw, 8 leden tellend kabinet had benoemd, met de volgende taakverdeling:

Premier, economie en handel, industrie, oliezaken en voorlichting - Selim Hoss (Soenniet); vice-premier, buitenlandse zaken en defensie - Fuad Boutros (Grieks-orthodox); binnenlandse zaken, huisvesting en coöperaties - Salah Selman (Druze); gezondheid en energiebronnen - Ibrahim Cheito (Sjiiet), openbare werken en transport, toerisme - Amin Bizri (Soenniet), planning - Michel Doamet (Maroniet), arbeid en sociale zaken, onderwijs en kunsten, landbouw - Assad Rizk (Grieks-katholiek), justitie, financiën, PTT - Farid Raphael (Maroniet)

Het merendeel van de kabinetsleden waren z g technocraten zonder uitgesproken politieke binding Alleen Boutros (minister vdn onderwijs en planning 1959-1960, justitie 1961-64, vice-premier, anderwijs en defensie 1966-67, vice-premier, buitenlandse zaken en toerisme 1968-69) en Selman (gezondheid 1970) hadden ministerservaring.

De nieuwe premier, Selim Hoss (46), gold als een bekwaam bankier Als voorzitter van de controlecommissie voor het bankwezen werkte hij van 1967 tot 1973 nauw samen met president Sarkis, toen deze gouverneur van de centrale hank was, waarna in april 1973 zijn benoeming volgde tot president-directeur van de Nationale Bank voor industriele en toeristische ontwikkeling

Premier Selim Hoss begroet Libische functionarissen bij aankomst in Tripoli op 30 dec. 1976.

Op **23** dec. verscheen de nieuwe regering voor het eerst in het parlement, waar 72 van de 99 leden aanwezig waren. Tot de vooraanstaande christelijke afgevaardigden die ontbraken waren ex-president Camille Chamoun, de voormalige p emiers Saeb Salam en Rachid Karamé, en Raymond Edde.

Premier Hoss verzocht om buitengewone volmachten, op grond waarvan de regering zes maanden lang per decreet zou kunnen regeren, en dit verzoek werd drie dagen later door alle aanwezige afgevaardigden goedgekeurd.

De volmachten stelden premier Hoss in staat wetten uit te vaardigen over zaken als de openbare veiligheid, de media en de economie. Eerder aangekondigde voornemens van de regering om tot amendering over te gaan van de kieswetten en wetten aangaande de nationaliteit en politieke bevoegdheden stuitten op zodanig verzet bij de diverse politieke facties dat uitvoering achterwege bleef.

Een fundamentele wijziging in het politieke systeem werd vooral door moslems bepleit, die van mening bleven dat het bestaande systeem vooral in het voordeel van de christelijke gemeenschap werkte. Globaal bestonden er volgens *NRC/H'blad* (4-1-'77) drie visies op het toekomstige Libanese staatsbestel:

„1) een in kringen van rechtse christenen wijdverbreide stroming die in een schijnbaar homogeen grondgebied autonomie nastreeft: het zgn. „decentralisatie"- of „regionalisatie"-plan;

2) het programma van de progressieven, dat van twee basisbeginselen uitgaat; de centraliserende eenheid en het niet-religieuze karakter van de staat;

3) in kringen van rechtse mohammedanen is men eveneens voorstander van de eenheid, maar verzet men zich in het algemeen tegen het tweede beginsel: gestreefd wordt naar een evenwichtige machtsverdeling tussen christenen en mohammedanen."

Daarop aansluitend schreef *NRC/H'blad*: „Maar terwijl linkse en rechtse mohammedanen een afwachtende houding aannemen laat de „regionalistische" vleugel van de rechtse christenen zich niet onbetuigd. Aan de ene kant verdedigen zij in het openbaar hun decentralisatieplan, aan de andere kant proberen ze een infrastructuur in het leven te roepen die hieraan uitvoering moet geven: in een duizelingwekkend tempo wordt in de christelijke zone een vliegveld aangelegd; de Stem van Libanon, een radiozender van de Falangisten, „zal blijven uitzenden"; een particuliere zender functioneert al bijna een jaar; een autonoom telecommunicatianet staat op het punt in gebruik genomen te worden. Het gaat hier om 48 telexlijnen en 120 telefoonlijnen, alsmede de hiervoor benodigde telegrafische uitrusting (een particuliere maatschappij met buitenlandse belangen heeft dit net opgezet in ruil voor exploitatierechten gedurende drie tot vijf jaar).

Voegen we hier de feitelijke tweedeling van het land aan toe dan is de grondslag gelegd voor de voorgestelde regionalisatie, waarvan het beginsel luidt: „Laten we allen Libanezen blijven, maar ieder in eigen huis."

Van het regianalisatieplan zijn verschillende varianten in omloop. De belangrijkste stroming onder de rechtse christenen vermijdt zorgvuldig adjectieven als „federaal" of „kantonaal" te gebruiken, omdat deze onmiddellijk de tegenstand oproepen van het andere kamp, dat verondersteld wordt zich als deelgenoot aan te sluiten. In principe zou Libanon dan ook met één president, één regering en één enkel leger verenigd moeten blijven. De werkelijke macht zou echter aan provinciale organen ten deel vallen.

Tegenstanders van dit plan beweren dat het in feite neerkomt op een „gecamoufleerde verdeling", terwijl het voorts de ware problemen niet oplost, omdat in een dergelijke op-

zet de bevoegdheden van de centrale regering hoofdzakeluk betrekking hebben op buitenlandse zaken, defensie en financiën. En dat zijn nu juist de punten waarover de verschillende partijen het oneens zijn met elkaar.

Volgens het plan komen er drie provincies — het Noorden, het Centrum en het Zuiden — en één hoofdstad, Beiroet In Noord- en Zuid-Libanon zouden de mohammedanen sterk in de meerderheid zijn, met daarnaast christelijke en drusische minderheidsgroepen Naar terwijl in het noorden aan de soennieten een ovei-heersende rol is toebedacht valt deze in het zuiden de sjiieten ten deel.

De centrale provincie zou een homogener karakter dragen en min of meer overeenkomen met het in 1920 beoogde christelijke ,,kleine Libanon". De minderheidsgroepen blijven beperkt tot de druzen in de bergen en een handjevol sjiieten in het Jbeilgebied.

Elke provincie krijgt haar eigen gouverneur, regering en parlement, die stuk voor stuk gekozen worden en hun gezag dan ook ontlenen aan de bevolking en niet aan de centrale overheid. Zij zouden ruime bevoegdheden krijgen op het gebied van onderwijs, justitie, voorlichting, veiligheid en communicatie. Het verkeer van personen en goederen zou echter volledig vrij moeten zijn tussen de verschillende provincies en tussen deze en de hoofdstad. (...)

Afgezien van de ronduit vijandige reacties in linkse en mohammedaanse kringen wordt het door de overige rechtse christenen zeer gewaardeerde regionalisatieplan binnen de Falangistische partij zelf aangevochten.

Zo vindt Karim Pakradouni. lid van het politieke bureau van de Falangisten, dat het om een bedrieglijke oplossing gaat, aangezien de werkelijke kwaal van de Libanese staat er alleen maar door verergerd wordt. ,,Natuurlijk ben ik voorstander van een bestuurlijke decentralisatie. maar ik ben tegen een politieke decentralisatie. Volgens mij schuilt de oplossing in de concentratie van de macht in handen van één leider en voor het eerst in de geschiedenis van Libanon stemt de Arabische wereld erin toe dat dat de president en niemand anders zal zijn."

Zijn collega Ibrahim Najjar gelooft dat de regionalisatie weinig kans van slagen heeft.

De belangrijkste militaire leider van de Falangisten Bechir Gemayel, merkt overigens op: .,Het is een plan, maar wij klampen ons er niet aan vast. Elk ander voorstel zijn wij bereid in overweging te nemen." (...)

De linkse Nationale Beweging (Libanese moslempartijen el1 Palestijnse organisaties) kantte zich in een zeven punten-plan van juli 1977 tegen ,.politieke decentralisataie en veelheid van entiteiten". Gesteld werd dat het; christelijke „sectarische verdelingsplan een bedreiging (bleef) vormen voor de Libanese nationale bestemming gezien de intenties die het belichaamt door Libanon te beroven van zijn Arabische karakter en door tenslotte de Arabische wereld op te splitsen...". Dat zou leiden tot ,,de eerste scheur in de Arabische confrontatiemuur, gevolgd door het liquideren van de Palestijnse aanwezigheid en het transformeren van Libanon in een racistische sectarische structuur"

Perscensuur

In de loop van december 1976 traden Syrische troepen van de Arabische vredesmacht op tegen publikaties waarin kritiek op die troepen werd geleverid. Zo bezetten zij op 15 dec de kantoren van de dagbladen .,Al Moharrer" en ,,Beiroet" en het weekblad .,Al Destour", die als pro-Iraaks werden beschouwd. Op 18 dec. werd het linkse dagblad ,.Al Safir" overgenomen, nadat Syrische militairen de drukpers in beslag hadden genomen. De volgende dag bezetten Syrische parachutisten het gebouw waarin de kantoren waren gevestigd van het onafhankelijke dagblad „Al Nahar", het Franstalige dagblad „L'Orient - Le Jour", het Amerikaanse magazine „Newsweek" en het Amerikaanse persbureau UPI. Tegelijk werden de kantoren en de technische apparatuur van het communistische partijblad „Nida" in beslag genomen, nadat dit zijn persen ter beschikking had gesteld van ,,Al Moharrer", ,.Beiroet" en ,,Al Safir". Deze acties leidden ertoe dat 20 dec. in de moslemsector van westelijk Beiroet geen kranten meer wei-den gedrukt. Op 30 dec. schorten ,,Al Nahar" en ,,Beiroet" hun verschijning op.

Op 3 jan. 1977 ontruimden de Syrische troepen de bezette kantoren, zodat de betrokken bladen weer konden verschijnen. Die dag werd een nieuw decreet op de perscensuur van kracht, dat ook gold voor alle andere media en theateruitvoeringen. in het kader van de ,,buitengewone volmachten" van de regering.

Krachtens de nieuwe wet zou de censuur worden toegepast door een speciale politie-afdeling in een bureau in het christelijke district Achrafiyeh (Oost-Beiroeti Alle publikaties moesten vooraf worden voorgelegd aan de (overwegend christelijke) censors die het recht hadden de verschijning ervan gedeeltelijk of geheel te verbieden. Overtredingen van het decreet konden worden gestraft inet een gevangenisstraf voor de verantwoordelijke persoon van een tot drie jaar en een boete van 5 000 a 15 000 Libanese Ponden Ingeval van herhaalde overtreding kon de rechtbank intrekking van de publikatievergunning gelasten Geen enkel besluit van de censors zou van gerechtelijke zijde kunnen worden herzien Ook zouden de betrokkenen geen enkele eis tot schadevergoeding kunnen indienen

De censuur, die op alle vormen van communicatie betrekking had (ook foto's en films), gold voor materiaal dat a) tot verdeeldheid, opruiing of paniek kon leiden, b) tot sectarische strijd kon aanzetten dan wel de nationale eenheid kon ondermijnen c) een hervatting van de gevechten kon uitlokken, d) de strijdkrachten kon demoraliseren e) als vernederend voor de president of buitenlandse staatshoofden kon worden beschouwd, en f) dat afweek naar vorm en inhoud van de door de officiele autoriteiten uitgegeven verklaringen

Op 30 juni '77 werd een nieuwe wet op de censuur goedgekeurd, die nog strengere beperkingen aan de pers oplegde en zwaardere straffen op overtredingen instelde. Belediging van buitenlandse staatshoofden kwam te staan op een gevangenisstraf van 3 à 6 maanden; de boete voor een eerste overtreding kon oplopen tot 25.000 Libanese ponden, terwijl herhaalde overtredingen niet alleen tot hogere boetes. maar zelfs tot intrekking van de publikatievergunning kon leiden. Buitenlandse betalingen aan Libanese kranten werden verboden, en voor de controle daarop moesten tweemaal per jaar financiële verslagen aan het ministerie van voorlichting worden aangeboden.

Op 14 juli, toen de details van de nieuwe wet in het staatsblad verschenen, publiceerde Al *Hawadess* een veroordeling van die wet, met als gevolg dat dit blad een verschijningsverbod van een week kreeg opgelegd.

Aanslagen op *christelijke* leiders

Nadat op 23 en 25 mei 1976 Raymond Edde, de gematigde Maronitische leider, al tweemaal het doelwit was geweest van aanslagen door Falangisten in de buurt van Jubaïl (Byblos). overleefde hij op 11 nov. 1976 een derde aanslag buiten zijn huis in Beiroet, waarbij zijn chauffeur door schoten uit een machinegeweer ernstig gewond werd. Edde beweerde dat deze aanslag op instigatie van de Syrische regering had plaatsgevonden, omdat hij als enige prominente Libanese politicus zich tegen verdere Syrische interventie in Libanon had verzet. Tegelijk beschuldigde hij Syrië ervan een militaire bezetting van Libanon door te voeren en te streven naar een verdeling van het land in christelijke- en moslemstaten. Op 11 dec. 1976

ontkwam Edde met lichte verwondingen aan een volgende aanslag, toen hij bij zijn huis onder vuur werd genomen.
Een andere christelijke leider, ex-president Camille Chamoun, raakte op 12 dec. 1976 in Beiroet bij een vuurgevecht betrokken toen een motorfiets met twee mannen zich tussen Chamouns auto en de hem voorafgaande jeep met liifwachten trachtte te dringen en tussen de lijfwacht en de motorrijders — leden van de Falangistische militie — een schotenwisseling volgde, die aan minstens twee van de betrokkenen het leven kostte. Na dit incident ontploften bommen in twee kantoren van Chamouns Nationale Liberale Partij en werden zowel aanhangers van Chamoun als Falangisten ontvoerd, waarop de Arabische vredesmacht eenheden naar de oostelijke sector van Beiroet stuurde. Op 14 dec. ontkwam een Falangistische leider, Karim Pakradouni, die een belangrijke rol had gespeeld in de onderhandelingen met Syrië, aan een moordaanslag, toen zijn auto kort nadat hij die had verlaten door een bomexplosie werd verwoest.

Moord op Joumblatt

Kamal Joumblatt, de leider van de Druzen, de Progressieve Socialistische Partij op de Nationale Beweging, werd op 16 maart 1977 doodgeschoten in de buurt van het dorp Baaklin in het berggebied van Chouf ten zuidoosten van Beiroet, toen hij op weg was naar zijn woonplaats Moukhtara. Volgens een politiecommuniqué was Joumblatts auto onder vuur genomen door vier niet-geidentificeerde mannen in een auto met een Iraaks kenteken. Ook zijn chauffeur en een lijfwacht kwamen bij de aanslag om.
Hoewel Walid Joumblatt, die zijn vader als leider van de Druzen opvolgde, onmiddellijk na de moord de Druzen in het gebied van Chouf owriep af te zien van wraakacties en de troepen van de vredesmacht in het gebied werden versterkt, zouden op 18 maart toch reeds 141 christenen zijn gedood bij represailleacties.

De in 1919 geboren Kamal Joumblatt werd in 1946 minister van landbouw en economie, voordat hij in 1949 de Progressieve Socialistische Partij oprichtte Hij leidde de oppositie tegen president Bechara el-Khoury, die in 1952 moest aftreden: steunde een tijdlang president Chamoun (1952-58) en vervulde ministersposten onder de presidenten Chehab en Helou (onderwijs en kunst 1960-61, staatsminister binnenlandse zaken 1961-64, openbare werken en transport 1966-67 en binnenlandse zaken april-juni 1970) Hij raakte in conflict met president Frangié (1970-76) en ontwikkelde zich in de burgeroorlog tot onbetwist leider van modem-links en bondgenoot van de Palestijnen, waardoor hij in oonflict kwam met Syrië

Verlenging mandaat vredesmacht

Nadat het mandaat van de Arabische vredesmacht door de Raad van de Arabische Liga op 27 maart was verlengd, bevestigde de Libanese regering op 25 aug. dat het gevraagd had om een mandaat tot eind 1977.

Benoeming legercommandant

Op 28 maart 1977 benoemde president Sarkis de 48-jarige brigade-

President Sarkis

generaal Victor Khoury, een christelijke Maroniet, tot opperbevelhebber van het Libanese leger als opvolger van de in sept. 1975 aangestelde generaal Hanna Said, die in de laatste fase van de burgeroorlog en in de verdere gevechten in het zuiden de christenen had gesteund. Deze gang van zaken leidde tot protesten van de aanhangers van oud-president Chamoun, die fel gekant waren tegen de vervanging van „hun man". Zij riepen op 29 maart een staking uit in de christelijke wijken van Oost-Beiroet, die zou voortduren tot de regering het ontslag van Said introk. Maar de verdeeldheid van de Falangisten in deze kwestie had tot gevolg dat de Chamounisten op 30 maart de staking afgelasten.
Maar aan de andere kant liepen door Syrië gesteunde pogingen van president Sarkis om een nieuw Libanees leger op de been te brengen vooral vast op het verzet van christelijke groeperingen, die hun milities handhaafden en er weinig voor voelden de controle over hun eigen troepen op te geven, omdat een centraal geleid leger hun decentralisatieplannen kon verijdelen. Zij verlangden vooraf een ontwapening van de Palestijnen en een herstel van alle Maronitische officieren in hun vroegere rang, terwijl president Sarkis juist alle officieren gevraagd had ontslag te nemen (medio mei had slechts 20% aan dit verzoek gevolg gegeven) om zelf te kunnen bepalen welke officieren in het leger zouden blijven.
(Voortzetting volgende aflevering)

Aboe Iyad (leider Palestijnse delegatie), generaal Victor Khoury (opperbevelhebber Libanse leger) en generaal Hikmat Chehabi (stafchef Syrië) op 21 juli 1977 (v.l.n.r.) in Beiroet na de afkondiging van een nieuw bestand voor zuidelijk Libanon.

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

NATIONALE CONFERENTIE OVER INDUSTRIE. DE BEWEGING „LEREN VAN TATSJING"

Op 20 april 1977 werd in het oliecentrum Tatsjing een grote nationale conferentie over industrie geopend, die later werd overgeplaatst naar Peking en daar op 13 mei werd afgesloten. Aan de conferentie werd door 7.000 personen deelgenomen.

De conferentie vond plaats onder het motto ,,leren van Tatsjing". Het olieveld bij Tatsjing in de provincie Heilorngkiang wordt beschouwd als een voorbeeld voor de gehele industrie. zoals Tatsjai een voorbeeld is voor de landbouw.

De conferentie werd geopend door premier en partijleider Hoea Koeofeng. De openingszitting werd vervolgens toegesproken door vice-premier Li Hsien-nien, die opriep tot een ,,nieuwe grote sprong voorwaarts om China voor het einde van de eeuw te maken tot een economisch ontwikkelde en moderne staat, die ,,binnen enkele tientallen jaren" de Verenigde Staten achter zich gelaten kan hebben.

,,We zijn zeker in staat landbouw, industrie, wetenschap en technologie voor het einde van de eeuw te moderniseren We kunnen beslist binnen enige tientallen jaren het grote doel bereiken dat voorzitter Mao voor ogen had, de economische overvleugeling van de Verenigde Staten", aldus Li.

Hij baseerde de noodzaak van een snelle economische ontwikkeling van China onder andere op de naar Chinese opvatting onvermijdelijkheid van een nieuwe wereldoorlog en de bedreiging van het land van de kant van de Sowjet-Unie. ,,De wilde eerzucht van het Russische revisionisme, China te onderwerpen, zal niet sterven. We moeten een wedloop tegen de tijd houden en het tempo van de industriële ontwikkeling verhogen", zei hij.

De conferentie werd op 4 mei toegesproken door Joe Tsjioe-li, vice-premier en minister van de staatsplancommissie. Deze kondigde een reorganisatie op landelijk niveau aan: teruggrijpend op een vroeger geldende indeling zullen de provincies en autonome gebieden in zes grote bestuurlijke eenheden worden onderverdeeld, die economisch onafhankelijk van elkaar zullen staan en elk hun eigen karakteristieken vertonen.

Deze hervorming, die de instelling van volledig nieuwe hesiuurssteisels en -lichamen met zich meebrengt, zal geleidelijk tot stand worden gebracht. De grondslag is een rationeler gebruik van de bestaansmiddelen dankzij een betere regionale werkverdeling. Waarschijnlijk zal er wat meer coördinatie komen en wat minder ,,vernuftig geïmproviseerd" hoeven te worden omdat men op eigen krachten moet vertrouwen. Tegelijkertijd is de centrale beleidsinstanties, met name de ministeries, verzocht hun werkwijzen aan een grondig onderzoek te onderwerpen.

In de bedrijven zelf zal het accent overal komen te liggen op versterking van de leidinggevende teams. Geen getalsmatige versterking — Joe Tsjioe-li heeft zelf het maximale percentage niet-prodiiktief personeei in elk bedrijf op 18 procent gesteld — maar een kwalitatieve. De Chinese leiders lijken ervan overtuigd dat de aanstelling van een energiek en gekwalificeerd kader de beste manier is om voor orde in de fabrieken te zorgen.

Ook staat nu vast dat er iets gedaan moet worden om de leefomstandigheden van de arbeiders te verbeteren. Joe Tsjioe-li verklaarde dat ,,de kwestie van de salarissen" — die, hoewel in acht schalen verdeeld. over het geheel genomen erg iaag zijn — besproken zal worden op speciale bijeenkomsten.

Bij het slot van de conferentie bleek uit hetgeen de pers berichtte, dat de conferentie drie hoofdlijnen had getrokken:

- China vindt de snelle opbouw van een krachtig, modern defensieapparaat van eminent belang om zich te kunnen indekken tegen risico's van een nieuwe wereldoorlog.
- Belangrijke nadruk krijgt de olie-industrie. Afgaande op wat daarove in redevoeringen is gezegd, stelt China zich voor de produktie van deze industrietak tussen nu en 2000 te verdrievoudigen tot ca. 350 mln ton.
- De landbouw blijft voor China een ,,sine qua non" als fundament voor de industrie en als voedster van de achthonderd miljoen Chinezen. (AFP, DPA, Reuter, *NRC/H'* blad, The Times, Le Monde, *NZZ)*

RAPPORT STAATSPLANCOMMISSIE OVER ECONOMISCHE POLITIEK OP LANGE TERMIJN

De Chinese staatsplancommissie heeft op 12 sept. vorig jaar een rapport gepubliceerd, waarin de grote lijnen worden aangegeven van de nieuwe economische politiek op lange termijn. Gepleit wordt o.m. voor minder storende ingrepen van de kant van de politiek in de produktie.

De commissie dringt aan op een betere bedrijfsleiding, meer decentralisatie, hogere winsten. grotere produktiviteit, minder verspilling en opleiding van meer technici en geschoolde arbeiders. De schets van de commissie is onder meer gepubliceerd door het Volksdagblad.

De politieke theorieën van Mao, aldus de commissie. blijven geldig. Maar ze zullen ,,in het licht van de huidige toestand" ,,soepeler" worden toegepast.

De commissie wijst er dan op dat China zich niet verder kan ontwikkelen zonder uitgebreide commerciële betrekkingen met andere landen. Deze economische, technische en culturele betrekkingen moeten gebaseerd zijn op de principes van gelijkheid, wederzijds voordeel en voorziening in de behoeften van de betrokken landen. ,,Wij moeten leren van de ervaring van andere landen en het verworven inzicht combineren met onze eigen originaliteit", zo besluit de commissie.

Wanneer eenmaal een onafhankelijk economisch en industrieel systeem bewerkstelligd is, ,,zullen wij voortgaan economische systemen op verschillende niveaus te vestigen in de zes grote gebieden van Noordoost-China, Noord-China, Oost-China, Centraal-Zuid-China, Zuidwest-China en Noordwest-China", aldus de commissie, Elk systeem zal zijn eigen specialiteiten kennen en onafhankelijk opereren, met andere regio's samenwerken en verantwoordelijk zijn voor een evenwichtige groei van landbouw, lichte en zware industrie.

Het artikel weerspiegelt veel van de pragmatische denkwijze van Teng Hsiaoping, die in 1976 door de ,,bende van vier" was aangevallen om dat hij produktie boven klassenstrijd stelde. De commissie omzeilt deze klip door te zeggen dat het brandpunt van de klassenstrijd vandaag deze ,,bende van vier" is, die de bourgeoisie vertegenwoordigt. Teng indirect verdedigend zegt de commissie dat ,,politiek werk de economische basis moet dienen en het tot stand brengen van economisch werk moet verzekeren."

De commissie benadrukt dat het evenwicht tussen centralisatie en decentralisatie moet worden gehandhaafd. De centrale autoriteiten moeten de macht hebben om de beginselen en het beleid van de nationale economische ontwikkeling te formuleren, de belangrijke industriële en agrarische produktiecijfers vast te stellen, icvesteringen te doen in grote constructies en grote projecten op te zetten, het budget vast te stellen. geld uit te geven, aantallen nieuwe arbeiders vast te stellen en de loonsom en prijzen te bepalen.

In deze aangelegenheden mag geen enkele plaatselijke afdeling zich mengen, aldus het artikel. (UPI - AP)

LOONSVERHOGINGEN

Persbureau Nieuw China berichtte op 11 nov. 1977, dat in de maand okt. loonsverhogingen waren toegekend, die vooral ten goede zijn gekomen aan de lager betaalde geschoolde arbeiders en dat ong. 45% van de werkende bevolking ervan had geprofiteerd.

Het persbureau meldde dat de loonsverhogingen van de maand oktober golden voor de volgende groepen: arbeiders in de industrie, arbeiders en leidinggevend personeel in de commerciële en dienstverlenende sector, onderwijzers, wetenschappe-

lijk en technisch personeel, schrijvers, kunstenaars en overheidspersoneel.

De nadruk wordt gelegd op arbeiders en leidinggevend personeel met vele jaren ervaring die nog steeds tamelijk weinig verdienen Zij die meer dan 90 juan (ongeveer 120 gulden) per maand verdienen komen niet in aanmerking voor een loonsverhoging

Al voert de Chinese regering officieel geen beleid van aansporing, toch zal de loonsverhoging, aldus het persbureau, ,,worden geëffectueerd overeenkomstig het marxistische principe: van ieder naar zijn vermogen, aan ieder overeenkomstig zijn werk".

Nzeuw-Chzna zegt dat collega's de arbeider bezien op politiek bewustzijn, houding ten opzichte van het werk, geleverde bijdrage aan het werk en persoonlijke vaardigheid alvorens hij of zij wordt aanbevolen voor een loonsverhoging. Deze aanbeveling zal daarna nog moeten worden goedgekeurd door de plaatselijke partij.

Het persbureau heeft meegedeeld dat de loonsverhogingen mogelijk zijn geworden als gevolg van een opleving van de economie, die tot uitdrukking komt in ,,een duidelijke toeneming van de staatsinkomsten en in een groei van de aankopen, verkopen en opslag van grondstoffen".

De laatste loonsverhoging vond plaats in 1971. Een nationale loonronde die was gepland voor 1975 moest afgelast worden als gevolg van oppositie van de zijde van de ,,bende van vier", die meer loon veroordeelden als ,,het leggen van eenzijdige nadruk op materiële geneugten". (Reuter)

GROTERE VRIJHEID VOOR INTELLECTUELEN BELOOFD

In de juli-editie 1977 van het theoretische partijorgaan Rode Vlag heeft een artikel gestaan, waarin intellectuelen in de toekomst meer vrijheid in het vooruitzicht gesteld wordt en waarin wordt erkend, dat zij in het verleden zijn vervolgd. Gesteld wordt, dat deze verandering noodzakelijk is om de achterstand van China op wetenschappelijk en technologisch terrein in te halen.

Het artikel zegt, dat een van de belangrijkste taken van wetenschappelijke arbeiders is ,,het aanmoedigen van een honderdtal scholen om die met elkaar te laten wedijveren.

De schrijver van het artikel is de Chinese raket-expert dr. Tsjen Hsoe-sen, die zowel in de VS, tijdens en na de Tweede Wereldoorlog, als in China een leidende rol bij de ontwikkeling van moderne raketsystemen gespeeld heeft.

Tsjen schrijft ,We moeten de kloof tussen China's huidige wetenschappelijke en technische positie en het geavanceerde wereldniveau realistisch benaderen ( ) We lopen op de meeste terreinen een aarzienlijk stuk achter' Tenzij het onderwijsniveau verbeterd wordt en intellectuelen meer vrijheid krijgen kan China's economisch programma voor de komende 23 jaar niet gerealiseerd worden, aldus Tsjen.

Het artikel schrijft de slechte behandeling van intellectuelen in het verleden toe aan de invloed van de ,,bende van vier". De ,,bende van vier" heeft intellectuelen in de beruchte negende categorie geplaatst, na landeigenaren, rijke boeren, contrarevolutionairen, slechte elementen, rechtsen, renegaten, vijandelijke agenten en kapitalisten Tengevolge van deze lage maatschappelijke positie zijn intellectuelen volgens Tsjen de laatste 20 jaar of meer het doelwit van tal van politieke campagnes geweest

Volgens de ,,bende van vier" zouden intellectuelen een destructieve factor in de socialistische revolutie zijn, wat volgens Tsjen een ongefundeerde aanval is geweest Sommige intellectuelen zijn daardoor gevangen gezet of mochten hun werk niet meer uitvoeren Ook de intellectuelen die op hun posten bleven hebben door allerlei soorten van tegenwerking hun werk niet goed kunnen uitvoeren Tsjen schrijft ,,De intellectuelen van ons land zijn een positieve factor en een belangrijke kracht in de opbouw van ons socialistische moederland"

De ideologische problemen van de intellectuelen, zo gaat het artikel verder, kunnen alleen met behulp van democratische methoden als discussie, kritiek, overredmg en onderwijs opgelost worden en niet door geweld en onderdrukkende methoden, die meer kwaad dan goed doen

Biografische gegevens Tsjen Hsoe-sen

Tsjen die in 1909 in Shanghai geboren is, heeft zijn opleiding in de VS ontvangen. Daar heeft hij zich gespecialiseerd in kernfysica en raketaandrijving en werd de jongste hoogleraar die het Massachusetts Institute of Technology, één van de meest vooraanstaande technologie-universiteiten ter wereld, ooit gekend heeft. In de Tweede Wereldoorlog werd Tsjen vervolgens hoofd van de raket-sectie van de Amerikaanse wetenschappelijke adviesraad voor defensie. Later maakte hij deel uit van een kleine selecte groep wetenschappers die Amerika's koers in de koude oorlog hielpen uitstippelen.

Een van zijn toenmalige collega's Herbert York, die onder Eisenhower verantwoordelijk was voor de Amerikaanse defensieresearch, vertelde in 1976 op het lustrumcongres van de TH Twente dat Tsjen na de oorlog secretaris was van de commissie die de verrichtingen van Duitsland op raketterrein moest bestuderen en dat de kennis die Tsjen toen opgedaan heeft in de huidige Chinese rakettechnologie te herkennen valt.

Tsjen werd in 1950 gearresteerd door de FBI omdat hij wetenschappelijke documenten het land uit wilde smokkelen In 1955, nadat hij had toegegeven communist te zijn, werd hem toegestaan naar China te emigreren. Indertijd werd gezegd dat hij uitgewisseld was voor negen Amerikaanse gevangenen uit de Koreaanse oorlog (Reuter, UPI)

Conferentie over wetenschap aangekondzgd

Het CC heeft op 18 sept. een rondschriiven doen uitgaan. waarin wordt aangekondigd, dat in het komende voorjaar een landelijke con, ferentie over wetenschap en techniek zal worden gehouden, die tot taak zal hebben plannen op te stellen voor de modernisering en coördinatie van wetenschappelijk onderzoek en technische vooruitgang.

Volgens dit rondschrijven moet de conferentie wetenschappelijke onderzoekers, wier werk de laatste jaren ernstig is ondermijnd door agitatie van de radicale ,,bende van vier" met nieuw elan inspireren

Het rondschrijven beloofde wetenschappers nieuw respect en hulp in hun werk en riep op tot uitvoering van het principe van voorzitter Mao ,,Laat honderd scholen met elkaar wedijveren" hetgeen betekent academische vrijheid en competitie Tevens wordt opgeroepen tot naleving van het principe ,,Leer op creatieve wijze van het buitenland".

De circulaire vermeldde verder dat Chma op het gebied van de exacte wetenschappen ver achter is bij het buitenland, hoewel het kernwapens tot ontploffing had gebracht en satellieten in de ruimte had gebracht.

,,Het is noodzakelijk om de verzameling van wetenschappelijke en technische informatie te verbeteren, internationale academische uitwisselingen te bevorderen en de nodige geavanceerde technieken te introduceren".

Verder bepleit het rondschrijven de heroprichting van onderzoekscentra die door toedoen van de ,,bende van vier" opgeheven zijn Ook nieuwe instituten, geleid door regionale autoriteiten moeten worden versterkt

,,Onderzoekers en technici die grote talenten hebben of bijzondere prestaties hebben geleverd dienen de juiste werkomgevmg en de noodzakelijke assistenten te hebben" aldus de circulaire Titels van technici zullen opnieuw worden ingevoerd, bekwaamheden zullen worden getest en mensen op technisohe posten moeten hun specifieke verantwoordelijkheden kennen.

Het rondschrijven zette de doelstellingen voor het einde van deze eeuw uiteen: het gebruik van machines, overal waar mogelijk, elektricificatie van het hele land en automatisering van de industrie ,,Dit zal de produktiekrachten snel ontwikkelen, het aanzien van de Chinese economie radicaal veranderen en de nationale defensie krachtig versterken" aldus het rondschrijven

Wetenschappers moeten tot de beste ter wereld behoren, China moet de meest geavanceerde research-faciliteiten krijgen en in dit opzicht moeten wij de hoogste internationale normen bereiken of overtreffen, om de economie van ons land tot de meest vooraanstaande in de wereld te maken" aldus het rondschrijven van het Chinese Centrale partijcomité (Reuter, AP)

Partijscholen heropend

De Chinese partijscholen, een instelling die in de jaren van de Culturele revolutie van het toneel verdween, zijn weer in ere hersteld. Partijleider Hoea Koeo-feng heeft op 7 okt., in aanwezigheid van tal van andere topfunctionarissen uit de Chinese hierarchie, zoals de vicepremier Teng Hsiao-ping en minister van defensie Jeh Tsjien-jing, de ,centrale partijschool" in Peking plechtig heropend

Het centrale partijcomité heeft officieel bekend gemaakt dat ook in de provincies en autonome gebieden de parrijscholen hun activiteiten zullen hervatten Overigens zijn deze nooit krachtens een officieel partijbesluit dicntgegaan. In dit verband wqst het centrale comité op de .,sabotage van Lin Piao en de .,bende van vier", als gevolg waarvan sommige scholen moesten sluiten en andere gedwongen waren hun activiteiten op te schorten".

Uit de op 7 okt gehouden toespraken en heit officiële partijbesluit valt op te maken dat de partijscholen een belangrijke rol zullen gaan vervullen in de grootscheepse campagne ,,tot verbetering van de manier van werken" binnen de partij Het ligt voor de hand dat ze voornamelijk tot doel zullen hebben alle sporen van de door de ,,vier" verspreide ideologie uit te wissen. Daarnaast zullen ze naar alle waarschijnlijkheid ook worden ingezet bij de uitwerking van een nieuwe ideologische visie die als basis moet dienen voor het nieuwe bewind. (AP *Nieuwsdienst,* Le Monde)

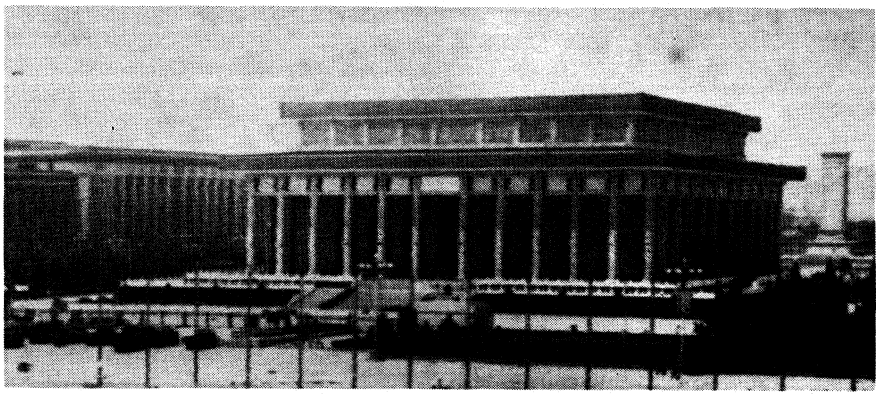
HERDENKING OVERLIJDEN MAO TSE-TOENG. OPENING MAUSOLEUM

Met de officiële opening van zijn mausoleum op het plein van de Hemelse Vrede is op 9 sept. in Peking het feit herdacht dat Mao Tse-toeng een jaar geleden overleed. Duizenden Chinezen woonden de plechtigheid bij.

Mao's opvolger, Hoea Koeo-feng, hield een korte rede waarin hij er de nadruk op legde dat het mausoleum gezien moet worden als een symbool van de trouw aan de ,,revolutionaire richtlijnen" van de overleden partijvoorzitter. Hoea en de vier vice-voorzitters van de partij, legden kransen voor een reusachtig standbeeld van de overleden partijvoorzitter. Rond het monument werden daarna duizenden gekleurde papieren kransen opgestapeld.

De plechtigheid die nog geen half uur duurde, werd door de televisie uitgezonden.

Het mausoleum is in zes maanden door 700.000 vrijwilligers gebouwd. Het is 105 meter lang en 33 meter hoog. Om ruimte voor het mausoleum te maken, moesten verscheidene gebouwen. waaronder het hoofdpostkantoor, worden afgebroken.

De gedenkhal voor Mao Tse-toeng op het plein van de Hemelse Vrede in Peking.

In een gezamenlijk hoofdartikel in het Volksdaghlad, Rode Ster en het Dagblad van het Bevrijdingsleger op 10 sept. werd gezegd, dat het denken van Mao niet ,,mechanisch" moest worden toegepast .,De Bende van vier". zo werd gezegd, citeerde Mao buiten de context en ve draaide hem op willekeurige wijze (.) Voorzitter Mao had kritiek op bepaalde mensen, die citaten uit marxistisch-leninistische werken, ais men zich die eenmaal meester gemaakt heeft, beschouwen als een kant en klaar panacee, dat alle ziekten genezen kan. (.) Deze mensen tonen een kinderlijke onwetendheid en wij zouden hen moeten voorlichten".

,,Deze woorden gelden ook voor onze huidige studie van het maotsetoengdenken. (. .) Wij moeten niet op een mechanische wijze citaten uit de werken van voorzitter Mao toepassen, ongeacht de concrete tijd, plaats en omstandigheden, maar wij moeten de essentie van het werk als geheel begrijpen"

BEZOEK MILITAIRE DELEGATIE AAN FRANKRIJK

Een Chinese militaire delegatie heeft van 15-25 sept. 1977 een bezoek gebracht aan Frankrijk. De delegatie stond onder leiding van de vice-stafchef en eerste plaatsvervanger van Teng Hsiao-ping, generaal Jang Tsjeng-woe.

Het bezoek van de Chinese generaal betreft officieel een antwoord op het bezoek dat de Franse stafchef, generaal Guy Mery, juli 1976 aan China bracht, maar heeft duidelijk een veel omvangrijker politieke betekenis. De Chinese delegatie is de grootste militaire missie die sinds 1949 vanuit Peking ooit naar de Westerse wereld is gegaan.

De Chinese vice-stafchef werd vergezeld door acht generaals en zes stafofficieren en specialisten van het Chinese Volksbevrijdingsleger op het gebied van telecommunicatie, bewapening en strategische en tactische oorlogvoering. Het hoofd van de delegatie voerde onder meer besprekingen met de Franse premier Barre, de Franse minister van defensie, en met zijn Franse ambtgenoot

Maar ook werden de Chinese militairen uitgebreid in de gelegenheid gesteld om op de hoogte te raken van de hoogst ontwikkelde Franse militaire technologie. Zo werd een bezoek gebracht aan Dassault, de vliegtuigfabriek die bezig is met de bouw van de Mirage 2000, een vliegtuig dat 2½ maal de snelheid van het geluid zal kunnen vliegen, een kernwapen kan vervoeren, en volgens Franse specialisten sneller en hoger kan klimmen dan de Amerikaanse F-16. Het toestel is volgens de Fransen in staat de Russische Mig-25 (Foxbat) effectiever te onderscheppen dan enig ander vliegtuig in deze categorie.

Reacties

Vanuit de Sowjet-Unie is geïrriteerd gereageerd op het bezoek van de Chinese militaire delegatie. ,,De samenstelling van de delegatie en het aangekondigde programma tijdens haar verblijf duiden erop", zo zei het Russische persbureau *Tass,* ,,dat de Chinese kant zoveel belang aan de missie hecht dat het buiten het kader van gewone wederzijdse contacten gaat".

Het Russische persbureau haalde vervolgens een Franse krant aan die had geschreven dat de Chinese militaire leiders van plan zijn om orders te plaatsen bij de Franse bewapeningsindustrie en zioh vertrouwd willen maken met Franse militaire technologie en strategie.

In diplomatieke kringen in Parijs ziet men het Chinese bezoek als een onderdeel van het Chinese streven om tot nauwere betrekkingen te komen met het Westen opdat China snel in staat zal zijn op economisch en militair gebied een supermacht te worden. Voor toenadering op militair gebied zou Frankrijk zijn uitgekozen wegens Frankrijks strategische sleutelpositie in Europa, maar ook omdat dat land daarvoor ideologisch eerder in aanmerking komt dan Amerika. De VS beschouwt China immers als een van de twee gevaarlijke supermogendheden.

De strategische sleutelpositie van Frankrijk in Europa zou onlangs nog eens extra nadruk hebben gekregen toen generaal Mery opmerkte dat de Franse strijdkrachten in het geval van een groot conflict ogenblikkelijk aan de grens tussen Oost- en West-Europa zouden worden ingezet.

Die verklaring is in Peking met grote instemming ontvangen, terwijl Moskou haar veroordeelde als een kennelijk pro-Amerikaanse verandering in het militaire denken van Frankrijk en een afwijking van de vroegere gaullistische conceptie dat Parijs zich buiten een militair conflict zou moeiten houden totdat het een rechtstreekse bedreiging zou gaan voren voor Frans grondgebied. *(Reuter,* AP, *UPI, DPA)*

KOREA (N.)

PREMIER KIM IL VERVANGEN DOOR PAK SOENG CHOEL. VERKIEZINGEN. PRESIDENT KIM IL SOENG HERKOZEN. NIEUW KABINET ONDER LI JONG OK

Nadat premier Kim Il het ambt van premier, dat hij sinds december 1972 had vervuld, om gezondheidsredenen had neergelegd, koos de Noordkoreaanse Opperste Volksvergadering op 30 april 1976 eenstemmig de 64-japige Pak Soeng Choel tot premier. Deze had sinds dec. 1972 onder Kim I1 als eerste vice-premier gefungeerd. Twee andere vicepremiers overleden in de loop van 1976: Nam I1 (7 maart) en Hong Won Gil (16 mei). Voorts trad op 14 mei 1976 de minister van defensie, Choi Hyon, om gezondheidsredenen af; in zijn plaats werd de chef van de generale staf, generaal Oh Jin Woo, benoemd. De afgetreden premier Kim I1 werd benoemd in een nieuwe functie, nl. die van eerste vice-president.

Deze ontwikkelingen werden in verband gebracht met een vooral door Japanse en Zuidkoreaanse bladen gemelde machtsstrijd in de familie van Kim I1 Soeng, Nood-Korea's staatshoofd, partijleider en opperbevelhebber van de strijdkrachten. Volgens die berichten werd Kims zoon uit zijn eerste huwelijk, de in 1941 geboren Kim Chong Il, verheerlijkt als ,,geliefde kameraad" en aangewezen als ,,enige opvolger" van zijn vader. *NRC/H'blad* (28-9-'76) schreef o.a.:

,, . Naast de portretten van Kim zelf in partij- en regeringsgebouwen verschenen ook steeds meer foto's van de zoon Kim Chong Il kon in de partij bovendien als secretaris voor organisatie en informatie krachtige invloed uitoefenen
Kim de zoon deed dat vooral in het leger en onder jonge leden van de partij, maar op een manier die veel ouderen kennelijk niet beviel Zo probeerde hij zijn vertrouweling Chang Chung-Hang, die vice-minister van defensie is, benoemd te krijgen als stafchef, maar daar was vader Kim tegen, na protesten van zijn tweede vrouw, zijn vroegere secretaresse Kun Sung-Ae en zijn broer, Kim Yang Joo, van wie vroeger altijd was gedacht dat hij kans maakte op de opvolging''

Alle 579 officiële kandidaten bij de op 11 nov. 1977 gehouden parlementsverkiezingen werden gekozen. Alle geregistreerde kiezers bij een opkomst van 100% (uitgezonderd de Noordkoreanen die in het buitenland verbleven) hadden hun stem aan de enige lijst gegeven.

Tijdens haar eerste zitting (15-17 dcc. 1977) herkoos de Volksvergadering maarschalk Kim I1 Soeng eenstemmig als president van de volksrepubliek, en Kim I1 en Kang Yang Oek als vice-presidenten.

De 59-jarige Li Jong Ok, een vroegere voorzitter van de commissie voor zware industrie en sinds dec. 1976 vice-premier, werd door de Volksvergadering tot premier gekozen als opvolger van Pak Soeng Choel. die Kim Dong Gyoe als derde vice-president verving.

Onder de niet herbenoemde leden van het nieuwe kabinet was Kim Yong Joo, de broer van president Kim I1 Soeng.

Op 5 februari 1978 berichtte Japan *Times* dat Kim Chong I1 in sept. 1977 ernstig gewond was geraakt bij een als auto-ongeluk geënsceneerde moordaanslag, die was georganiseerd door een groepje Noordkoreaanse officieren op instigatie van Li Yong Mu, het vroegere hoofd van het politieke departement van de strijdkrachten, die in oktober 1977 ontslagen was. Volgens *Le* Monde (23-2) was Kim Chong I1 al bijna zes maanden niet meer in het openbaar verschenen en was zijn verjaardag op 16 febr. in strijd met de traditie niet door het Noordkoreaanse persbureau vermeld.

(Vor. ber. pag. 89/1-1973)

Generaal Jang Tsjeng-woe (r.), chef van de generale staf van het Chmese Volksleger schudt de handen van zijn Franse collega generaal Guy Mery.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN OP DE FILIPPIJNEN

Op *7* april werden op de Filippijnen voor het eerst sinds president Ferdinand Marcos in *1972* de staat van beleg afkondigde ,,om de democratie te beschermen tegen een gewelddadige staatsgreep" verkiezingen gehouden, en wel voor een tussentijdse wetgevende vergadering.

Deze vergadering, de Batasang Pambansa, is in Marcos' woorden een overgang van een presidentiele regeringsvorm naar een volledig parlementair stelsel. In dit lichaam, dat 200 leden krijgt — van wie *35* door Marcos zelf worden aangewezen —, is voorzien in een amendement, dat in oktober *1976* in een referendum aan de bevolking is voorgelegd (pag. 63/3-'77). De Batasang Pambansa krijgt nauwelijks enige invloed, aldus *NRC/H'blad* (6-4).

,.Hoewel zij wetgevende bevoegdheden heeft, houdt ook de president de macht om wetten uit te vaardigen. Daarbij komt dat Marcos niet verplicht is zich te voegen naar besluiten van de vergadering en hij haar op elk gewenst moment kan ontbinden om per decreet verder te regeren Zo beschouwd is de enige functie van de Batasang Pambansa dat zij het wetgevende vacuüm opvult, dat ontstond toen Marcos in '72 het Congres afschafte. (...)

De verkiezingen zijn deels het bewijs dat Marcos zijn positie zo onaantastbaar vindt dat hij zich wat hij noemt ,,democratische experimenten" kan veroorloven. Anderzijds vormen zij Marcos' antwoord op de hardere houding die het Amerikaanse Congres heeft ingenomen t.a.v. militaire en economische hulp aan schenders van de mensenrechten. Nog zeer kort geleden is zijn regime in een aan het Congres voorgelegd rapport van het State Department ,,voortdurende zware beperkingen van de mensenrechten" verweten. Volgens sommige waarnemers hebben de Amerikanen zelfs pressie uitgeoefend op Marcos om verkiezingen te houden...

Voor de verkiezingen kon de oppositie geen vuist maken, zo stelde *NRC/H'blad.* In de eerste plaats heeft de Liberale Partij, die voor het uitroepen van de staat van beleg de oppositie tegen Marcos' Nationalistische Partij vormde, besloten de verkiezingen te boycotten.

Ten tweede konden de oppositiepolitici die wel wilden meedoen en daartoe een groep genaamd ,,Volksmacht" oprichtten, niet meer dan 21 kandidaten stellen, alleen in Manilla. Hun leider, ex-senator Benigno Aquino, heeft bovendien zijn campagne vanuit de gevangenis moeten voeren, in afwachting van zijn beroep tegen een hem opgelegd doodvonnis. Als ,,gevaar voor de staatsveiligheid" kreeg hij geen toestemming om tijdelijk de cel te verlaten.

De speciaal voor de verkiezingen opgerichte partij van Marcos, het ,,Front voor de Nieuwe Gemeenschap", is de enige groepering, die in het hele land kandidaten had gesteld. Hoewel plaatselijke kandidaten, die gehoor hebben gegeven aan Marcos' oproep tot de bevolking om actief mee te doen, mogelijk enig succes konden boeken, werd dat voor de nationale politiek van geen belang geacht, omdat het daarbij niet tegen Marcos of de staat van beleg ging. Het enige interessante leek dan ook of de oppositiegroep ,,Lakas Ng Bayan" (Volksmacht), bekendgeworden onder de afkorting ,,Laban" (Strijd), erin zou slagen beslag te leggen op zetels in de Batasang Pambansa. In de stembusstrijd moest Aquino zelf het opnemen tegen mevr. Imelda Marcos, de echtgenote van de president en tevens de gouverneur Manilla.

In de nacht van 7 op 8 april deelde president Marcos op grond van de eerste uitslagen voor de tv mee dat zijn partij op het platteland enige zetels aan plaatselijke kandidaten had verloren, maar dat in Manilla de stembusoverwinning absoluut was: zijn aanhangers hadden alle 21 zetels gewonnen. Maar dat resultaat was gebaseerd op slechts *5%* van de getelde stemmen. Terwijl de oppositie inmiddels protesteerde tegen stembusvervalsing op grote schaal, heerste sindsdien, aldus de FAZ *(14-4)* van officiële zijde een absoluut zwijgen en dit deed de verdenking rijzen dat het ware stembusresultaat — tenminste wat Groot-Manilla betreft — voor het echtpaar Marcos nog wezenlijk slechter dan de aanvankelijk gemelde *60* a *70%* van de stemmen uitgevallen is.

Op 9 april hielden verscheidene Laban-kandidaten en bekende oppositiefiguren een mars naar de kathedraal van Manilla ,,om over de dood van de democratie te rouwen". De politie arresteerde *561* demonstranten (o.w. zes nonnen), van wie de meesten op 11 april werden vrijgelaten. De volgende dag waren vrijwel alle uitslagen uit de plattelandsdistricten binnen en was duidelijk dat de regering minstens *151* van de *165* verkiesbare zetels zou winnen, maar toen was nog slechts *15%* van de stemmen van Manilla verwerkt. Die dag verwierp president Marcos beschuldigingen dat zijn regime met de verkiezingen had geknoeid, maar hij gaf toe dat aanhangers van de regering en de oppositie enkele ,,kleinere onregelmatigheden" bij de stembus konden hebben gepleegd.

De gevangen oppositieleider, oud-senator Benigno Aquino jr, brengt zijn stem uit bij de verkiezingen van 7 april

Hieronder volgt een overzicht van enkele ontwikkelingen in de binnenlandse politiek van de Filippijnen sinds eind 1976 met o.a. het optreden van en contra tegenstanders van het regime-Marcos. Afzonderlijk wordt ingegaan op de relatie tussen regering en de mociem-rebellen in het zuiden, het Moro National Liberation Front (MNLF), die na een bestand van bijna negen maanden sinds september 1977 weer gekenmerkt wordt door gewapende confrontatie.

Kritiek r.-k. bisschoppen en Amnesty International

Na de sluiting van twee katholieke radiostations en de kantoren van twee katholieke bladen in nov./dec 1976 (pag. 64/3-'77) protesteerden ca. 66 r.-k. bisschoppen in een op 3 febr. 1977 opgesteld pastoraal schrijven, dat drie dagen later in de kerken werd voorgelezen, tegen het intimideren van missionarissen, geestelijken en leken door de autoriteiten. Tijdens het beraad van de bisschoppen was een kennelijk door de politie opgestelde lijst getoond, waarop 155 geestelijken, o.w. 4 bisschoppen, werden beschuldigd van ,,rebellie en aansporing tot opruiing".

Op 21 maart 1977 publiceerde Amnesty International een antwoord van advocaat-generaal Mendoza op de in het Amnesty-rapport van 26 juni 1976 (pag. 64/3-'77) vervatte beschuldiging dat ,.marteling heirhaaldelijk en met uiterste wreedheid wordt tcegepast, vaak gedurende lange perioden". Volgens Mendoza had de Amnesty-missie in nov. 1975 onware verklaringen ontvangen en was zij misbruikt als ,,propaganda-instrument door degenen die de regering van de Filippijnen met geweld willen omverwerpen". Hij stelde dat de regering ,,marteling (zou) blijven veroordelen en alle ambtenaren en werknemers die gevangenen mishandelen (zou) straffen".
Amnesty reageerde op Mendoza's antwoord met te herhalen dat ,,er een wijdverbreide marteling van gevangenen is geweest en dat dit gebruik kennelijk nog voortduurt".

Op 13 mei 1977 gelastte president Marcos de vrijlating van mevr. Trinidad Herrera, de in april '77 aangehouden voorzitter van de ,,Zone One Tondo Organization", die in militaire detentie zou zijn gemarteld, terwijl hij verscheidene erbij betrokken militairen opdroeg voor de krijgsraad te verschijnen. Tevoren waren 15 r.-k. bisschoppen voor mevr. Herrera opgekomen en zij hadden president Marcos verzocht een openbaar onderzoek in te stellen, nadat vrienden over haar verslechterende conditie hadden geklaagd en ook het Amerikaanse State Department protest had aangetekend. De ZOTO was een organisatie van krottenbewoners uit de Tondo-buurt van Manilla, die uiterst kritisch stond tegenover het verfraaiingsprogramma van mevr. Imelda Maxcos (pag. 63/2-'77) en die door de autoriteiten als een mantelorganisatie van de communistische partij werd beschouwd.

Op 3 juni 1977 verklaarde president Marcos dat 4.764 Filippinos. o.w. 598 politieke gevangenen, in militaire detentie verbleven.
Eind juni 1977 werden ca. 1000 gewone en politieke gevangenen uit militaire hechtenis ontslagen, zonder dat ooit een formele aanklacht tegen hen was ingediend. Vervolgens werd de vrijlating gemeld van 462 gevangenen op 27 aug.. van 568 op 28 sept. en van 858 (o.w. 102 politieke gevangenen) in december in het kader van een Kerst-amnestie
In een op 3 aug. gepubliceerd rapport stelde de Internationale Commissie van Juristen dat fundamentele constitutionele rechten nog steeds aan de Filippinos werden ontzegd Er was ,,geen overtuigend bewijs dat de voortzetting van de staat van beleg en de vrijwel totale opschorting van burgerlijke en politieke vrijheden, die daaruit voortvloeit, ruim vier jaar na zijn invoering nog steeds gerechtvaardigd is". Martelingen kwamen nog steeds voor, al was de frequentie na de eerste twee jaar van de staat van beleg afgenomen. Voorts werd gesteld dat de forse uitgaven t.b.v. de strijdkrachten tot gevolg hadden dat sociale en economische vooruitgang werd belemmerd.

Op 22 aug. kondigde president Marcos aan dat het nachtelijke uitgaansverbod zou worden opgeheven en dat buitenlandse reizen voor Filippinos weer toegestaan zouden worden, al werd later die maand een reisbelasting ingevoerd.

Op 25 aug. vond in Manilla bij het presidentiële paleis een demonstratie tegen de staat van beleg plaats van meer dan 2.000 studenten. Na vier uur greep de oproerpolitie in en de volgende dag deelde de president mee dat zonodig geweld zou worden gebruikt om gewelddadige demonstraties te onderdrukken. Als gevolg van deze en andere betogingen in september (o. a. 23-9) werden op 14 okt. 97 studenten en nonnen beschuldigd van opruiing en illegaal wapenbezit.

Ontsnapping politieke gevangenen

De sinds december 1969 zonder vorm van proces gevangen gehouden Eugenio Lopez (voormalig uitgever van de Manzla Chronzcle) en Sergio Osmena III (de verslagen presidentskandidaat van de Liberale Partij in 1969) ontsnapten op 1 okt. 1977 vanuit de gevangenis naar de VS Zij waren beschuldigd van samenzwering tegen het leven van president Marcos.

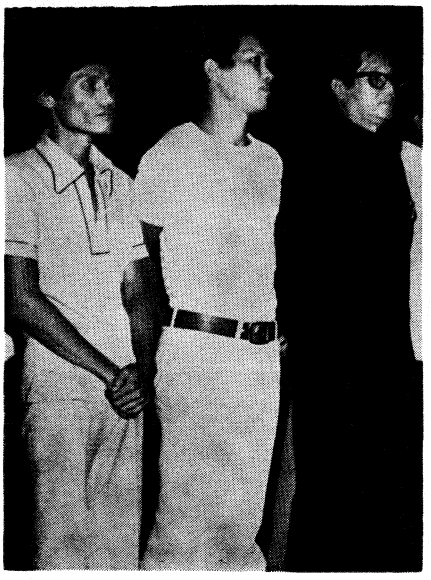
Communistische leider gevangen*genomen*

Op 19 nov. 1977 bevestigde president Marcos dat José Maria Sison, de leider van de pro-Chinese Communistische Partij en oprichter van het Nieuwe Volksleger (NPA), op 8 nov. in de provincie La Union samen met zijn vrouw en drie anderen gevangen was genomen. Na de aanhouding van de NPA-leider Bernabe Buscayno in augustus 1976 (pag. 78/3-1977) was hij de enige belangrijke communist die nog op vrije voeten was.

De in 1968 van de pro-Russische Communistische Partij afgescheiden pro-Chinese factie was door de activiteiten van haar militaire vleugel, de NPA, een belangrijke aanleiding tot de afkondiging van de staat van beleg in 1972 (pag. 665/1-'72). Het NPA, dat een tactische samenwerking met het MNLF (Moro National Liberation Front) zou onderhouden, zette ook in 1977 de vijandelijkheden tegen regeringstroepen voort. vooral in centraal Luzon en de zuidelijke stad Davao.

Doodvonnissen voor Aquino en Buscayno. Interventie *hooggerechts*hof

De in sept. 1972 gearresteerde oppositieleider, senator Benigno S. Aquino (pag. 665/3-'72), die begin 1975 voor het eerst door een militair tribunaal was gehoord (pag. 62/3-'77), werd op 3 aug. 1976 voor de tweede maal voor een militair tribunaal geleid, maar nij weigerde opnieuw de bevoegdheid van dit hof om hem te berechten te erkennen. Hij werd beschuldigd van moord op een arbeider in dienst van zijn schoonvader in 1967; illegaal wapenbezit ,,aangetroffen in 1972"; en het leveren van wapens en hulp aan de Communistische Partij. Aquino weigerde zich te verdedigen en verzocht het tri-

Op 25 nov. 1977 werden drie tegenstanders van president Marcos door een militair tribunaal ter dood veroordeeld: v.r.n.l. ex-senator Benigno Aquino, Victor Corpus en Bernabe Buscayno (alias commandant Dante van het NPA).

bunaal hem op de hoogte te stellen wanneer het zijn vonnis had geveld. Hij stelde dat belangrijke getuigen waren gedood onder ,,mysterieuze omstandigheden" en dat anderen, die zich leden van een illegale organisatie noemden, waren vrijgelaten, nadat zij ermee ingestemd hadden tegen hem te getuigen.

Na een proces van 15 maanden in een militair kamp buiten Manilla veroordeelde het militaire tribunaal hem op 25 nov. 1977 ter dood wegens moord, subversieve activiteiten en illegaal wapenbezit tegelijk met de NPA-leider Bernabe Buscayno (alias commandant Dante) en Victor Corpus, een voormalige luitenant bij de staatspolitie die met de opleiding van NPA-strijders was belast (zie pag. 79/1-1977).

Maar na Filippijnse en Amerikaanse aandrang gelastte president Marcos op 29 nov. de heropening van het proces tegen de drie ,,in het belang van de gerechtigheid" teneinde hen in staat te stellen hun verdediging beter voor te bereiden.

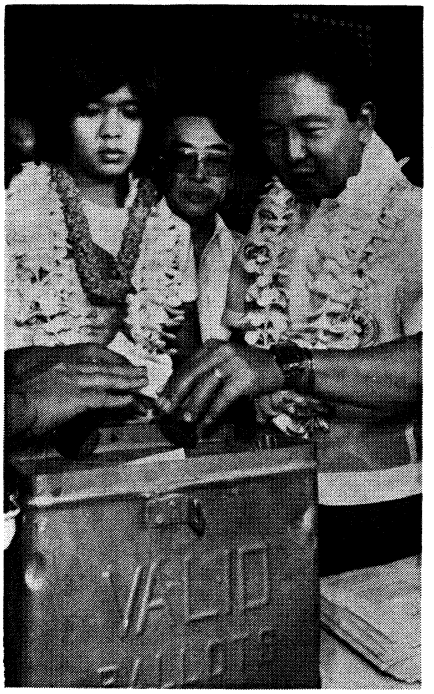
Inmiddels hadden Aquino en zijn moeder in brieven aan het hooggerechtshof verzocht om habeas corpus, beperking van de bevoegdheden van het militaire tribunaal en overdracht van zijn zaak aan een civiel hof. Na overweging van deze petities en een kruisverhoor van de advocaat-generaal Estelito Mendoza gelastte de president van het hooggerechtshof, Fred Ruiz Castro, op 15 dec. de opschorting van het begin december begonnen nieuwe proces voor riet militaire tribunaal. Eerst moest het hooggerechtshof de betwisting van de jurisdictie van het militaire tribunaal volledig hebben onderzocht, en het vellen van een doodvonnis door het militaire tribunaal tijdens dat onderzoek getuigde volgens de president van gebrek aan eerbied voor de justitie. Het hooggerechtshof zou in 45 dagen opnieuw bijeenkomen om een definitieve uitspraak over Aquino's verzoek te doen.

Een ander lid van het hooggerechtshof, Claudio Teehankee, betwistte de haast van het militaire tribunaal bij het veroordelen van Aquino en de bevoegdheid van een militair tribunaal om een eerlijk proces aan civiele gedetineerden te verschaffen.

Vierde referendum

Op 22 aug. 1977 kondigde president Marcos aan dat tegen het einde van 1978 plaatselijke verkiezingen zouden worden gehouden, waarna een studie zou moeten uitwijzen „of het land klaar is voor verkiezingen t.b.v. alle andere regeringsposities". Maar op 25 okt. liet hij weten dat hij voor de plaatselijke verkiezingen presidentsverkiezingen wenste, waarbij hijzelf als kandidaat zou optreden.

Aan het slot van een tweedaagse zitting van de adviserende wetgevende raad, de ,,Batasang Bayan" (zie pag. 63/3-'77), werd op 30 okt. bekendgemaakt dat op 17 dcc. een referendum zou worden gehouden over de voortzetting van Marcos' ambtstermijn als staatshoofd en regeringsleider en dat in april of mei 1978 verkiezingen voor een nieuw wetgevend lichaam zouden volgen, als de resultaten van het referendum ten gunste van een aanblijven van Marcos uitvielen — anders zou hij aftreden.

President Marcos (r.) en zijn zoon Ferdinand Jr. (l.) brengen hun stem uit bij het referendum op 17 dec. 1977.

Vanaf 31 okt. werden de beperkingen m.b.t. de vrijheid van discussie voor de periode tot het referendum opgeheven.

Bij het vierde referendum over het staatsbestel sinds de invoering van de staat van beleg op 23 sept. 1972 (pag. 665-'72) stemde 89,53% van de ruim 22 mln kiesgerechtigden op 17 dec. 1977 voor een aanblijven van Marcos als president en premier (overeenkomstig de grondwet van 1973, pag. 827/3 e.v.-'73) zelfs ,,na de installatie van een tussentijdse Nationale Vergadering „Batasang Pambansa" overeenkomstig de in 1976 doorgevoerde grondwetswijzigingen" (pag. 63/3-'77). Het hoogste percentage neen-stemmers kwam voor in de zuidelijke provincies, waar het conflict tussen moslemrebellen en regeringstroepen voortduurde. Zo stemde 50,8% van de kiezers in de stad Digos op Mindanao tegen Marcos, terwijl in Zamboanga City slechts 76,2% van de kiezers voor diens aanblijven was. De president weet (op 21 dec.) een deel van die negatieve stemmen aan de plaatselijke leiders, en hij kondigde na het bekend worden van de volledige uitslagen eventuele ontslagen of straffen voor corrupte plaatselijke functionarissen aan, die hij op grond van het referendum van 27 febr. 1975 (pag. 62/1-'77) zelf had mogen benoemen.

Vóór de verkiezingen

Op 17 jan. deelde president Marcos mee dat de verkiezingen voor de tussentijdse wetgevende vergadering op 2 april zouden plaatsvinden. Hij sprak de wens uit dat iedereen zou deelnemen aan dit politieke gebeuren, maar ex-president Diosodado Macapagal liet al direct weten dat hij de verkiezingen zou boycotten, die ,,immers een klucht zijn zolang de staat van beleg niet is opgeheven".

Op 7 febr. werd de verkiezingsdatum naar 7 april verschoven om de politieke partijen meer tijd te geven

Ex-senator Lorenzo Tanada (m.) wordt met andere oppositieleiders te Manilla in een politiebus afgevoerd, na te zijn gearresteerd wegens deelname aan een demonstratie op 9 april tegen het verloop van de verkiezingen.

voor het treffen van voorbereidingen. Een week later besloot de Nationale Veiligheidsraad dat militaire gedetineerden aan de verkiezingen mochten deelnemen, zonder dat zij echter tijdelijk werden vrijgelaten.

Op 26 febr. stelde president Marcos dat ex-senator Benigno Aquino evenmin voor vrijlating in aanmerking kwam.
Tijdens de 45 dagen van de verkiezingscampagne, waarin de staat van beleg tijdelijk werd opgeschort, kreeg de oppositie nauwelijks een kans om zich te uiten. Toen de ,,Laban" de toegang tot de door de regering gecontroleerde media werd ontzegd en zij ook geen toestemming kreeg aan heit eind van de campagne bijeenkomsten te beleggen, organiseerde zij op de avond voor de verkiezingen een drie uur durende ,,lawaai-campagne", waarin tienduizenden Filippinos door het toeteren van autoclaxons en het trommelen op potten en pannen e.d. uiting gaven aan hun verzet tegen het bewind.

Geen regeling Aloslem-conflict

Eind 1976 leek een eerste stap gezet op de weg naar een regeling van het uit 1971 daterende moslem-conflict in de zuidelijke provincies van de Filippijnen. De op 15 dec. 1976 in de Libische hoofdstad Tripoli begonnen onderhandelingen tussen een Filippijnse regeringsdelegatie o.l.v. Carmelo Barbero (staatssecretaris van defensie voor civiele aangelegenheden) en Nur Misuari, de leider van het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF) — onder auspiciën van Libië, Saoedi-Arabië, Senegal en Somalia (leden van de Islamitische Conferentie) — leidden op 23 dec. 1976 tot een beginselakkoord over de toekenning van een zekere mate van autonomie voor de 13 zuidelijke provincies op Mindanao, in de Soeloe-archipel en op het eiland Palawan. Op 24 dec. 1976 werd een staakt-het-vuren afgekondigd en op 30 dec. werd het voorlopige akkoord in Tripoli ondertekend.

In een op 5 jan. 1977 gepubliceerde kopie van dit akkoord werd gesteld dat ,,onmiddellijk na de ondertekening van het (definitieve) akkoord in Manilla een voorlopige regering zal worden ingesteld in het autonome gebied, die moet worden benoemd door de president van de Filippijnen". Die regering zou worden ,,belast met de taak van het voorbereiden van de verkiezingen voor een wetgevende vergadering in het autonome gebied en van het besturen van het gebied ... tot een regering door de gekozen wetgevende vergadering wordt gevormd".

Op 24 dec. verklaarde wresident Marcos dat het bestand onder toezicht zou staan van een commissie, die uit gelijke aantallen vertegenwoordigers van de Filippijnse regering en het MNLF zou bestaan, alsook van een vier-landencommissie met afgevaardigden uit Libië, Saoedi-Arabië, Senegal en Somalia (die op 15 jan. 1977 in Manilla aankwam).
Drie daaen later deelde de wresident op een persconferentie mee dat de instelling was voorgesteld van een regionale wetgevende vergadering, een uitvoerende raad en speciale moslem-rechtbanken, maar dat deze instellingen alle onder de overkoepelende controle van de nationale regering zouden blijven staan. Ook was volgens Marcos voorlopig overeenstemming bereikt over de vorming van een regionaal veiligheidsleger, dat eveneens onder de supervisie van de nationale veiligheidstroepen zou ressorteren.

Op 4 jan. 1977 maakte president Marcus bekend dat in de 13 zuidelijke provincies een referendum zou worden gehouden om te „bepalen welke van hen deel wensen uit te maken van een autonoom moslemgebied binnen het kader van de soevereiniteit en territoriale integriteit van de republiek van de Filippijnen". De president voegde daaraantoe dat een soortgelijke autonomie ook aan andere gebieden van het land zou worden venleend. waarmee hij impliciet oudere verklaringen bevestigde dat de autonomie in het zuiden geen specifiek moslemkarakter had.
Marcos baseerde het referendum op de slotparagraaf van het akkoord van Tripoli, waarin bepaald was dat de afspraken zouden worden toegepast in overeenstemming met de Filippijnse constitutie. Omdat het verlenen van autonomie een constitutionele wijziging inhield, was volgens de president goedkeuring door een referendum vereist. Daarentegen stelde het MNLF dat het akkoord geen specifieke bepaling t.a.v. een referendum bevatte, en het MNLF verklaarde zich tegen het houden van een referendum.
Volgens officiële cijfers waren slechts ca. 3 mln van de in totaal ongeveer 6,5 mln inwoners van de 13 provincies mohammedanen, maar volgens het MNLF lag het aantal moslems in de buurt van de 5 mln. Van de 13 provincies hadden slechts vijf — Basilan, Soeloe, Tawi Tawi, Maguindanao en Lanao del Sur — een duidelijke moslem-meenderheid.

Op 5 febr. werd een amnestie afgekondigd voor moslem-rebellen in de 13 provincies en in 11 andere steden van Mindanao. Die amnestie gold voor misdrijven als illegaal wapenbezit, maar niet voor moord en ontvoering.
De volgende dag vaardigde de president nieuwe wetten uit voor moslems m.b.t. zaken als persoonlijke status, huwelijk en eohtscheiding. nalatenschap en eigendom, en familiebetrekkingen. Voorts werd de instelling van drie lagere moslemrechtbanken aangekondigd, waarvan slechts één onder supervisie van het hooggerechtshof in Manilla zou staan.
Een op 7 febr. in Tripoli begonnen

tweede ronde van de vredesonderhandelingen werd op 3 maart (een vooraf overeengekomen datum) geschorst zonder dat enige substantiële vorderingen waren gemaakt, terwijl het MNLF dreigde de strijd te hervatten als aan zijn eisen niet werd tegemoet gekomen. Behalve het geschil over het houden van een referendum, bestond er tussen de partijen verschil van opvatting over de vraag welke provincies in het autonome gebied zouden worden opgenomen. Gemeld werd dat het MNLF de inlijving van drie overwegend christelijke provincies — Palawan, Zuid-Cotabato en Davao del Sur — wenste, de eerste vanwege de potentiële olievoorraden voor de kust, de twee andere vanwege de rijke landbouwgronden.

Op **3** maart verklaarde president Marcos dat de moslems de gedachte van een referendum bleven verwerpen, terwijl zij vasthielden aan hun eisen m.b.t. de incorporatie van alle **13** provincies in het voorgestelde autonome moslem-gebied, de vorming van hun eigen leger en het recht op een eigen vlag.

Op **7** maart werd van officiële militaire zijde melding gemaakt van botsingen tussen regeringstroepen en rebellen op Mindanao, waarbij **9** rebellen zouden zijn gedood.
Om de impasse te doorbreken vertrok een Filippijnse delegatie, bestaande uit mevr. Imelda Marcos, generaal-majoor Fidel Ramos (commandant van de politie), Juan Ponce Enrile (minister van defensie) en Estelito Mendoza (advocaat-generaal), op 10 maart naar Tripoli voor overleg met het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi. Deze stelde een vredesplan met drie stadia voor, op grond waarvan president Marcos op 26 maart 1. de **13** provincies* tot een autonoom gebied proclameerde en 2 de instelling bekendmaakte van een bestuur, dat het gebied voorlopig moest regeren en dat toezicht moest houden op het inmiddels van 17 maart tot 17 april uitgestelde referendum.

* De adviserende wetgevende raad (pag. 63/3-'77) had medio februari **1977** een wet goedgekeurd, op grond waarvan de Filippijnen in **12** gedeeltelijke autonome gebieden werden verdeeld met gekozen regionale vergaderingen en benoemde uitvoerende raden. Het gebied van de hoofdstad Manilla stond buiten die regeling. Gelijktijdig met de proclamatie van de autonomie voor de **13** zuidelijke provincies kondigde de president die ook voor de **11** andere gebieden af.

Schout-bij-nacht Roniulo Espaldon (l.), de militaire commandant van de zuidelijke Filippijnen, ondertekent op **20** jan. **1977** in Zamboanga een wapenstilstandsakkoord met Thambayapha Manjoorsa (m,) van het MNLF. De omstanders zijn vertegenwoordigers van de Islamitische Conferentie.

In een tv-uitzending op 29 maart deelde de president mee dat het voorlopige bestuur meer christenen dan moslems zou tellen (op basis van evenredige vertegenwoordiging). Het zou vallen onder de bepalingen van de noodtoestand en gebonden zijn aan de resultaten van het referendum. Volgens Marcos had Kadhafi toegezegd de rebellen ,,over te halen" tot aanvaarding van deze procedure, incl. het derde stadium waarin een referendum zou worden gehouden voor het vaststellen van bestuurlijke regelingen en waarin voorbereidingen zouden wonden get offen voor de verkiezing van een regionale vergadering.

Referendum *autonomie*

Uiteindelijk, na twee maal te zijn uitgesteld, werd het referendum op 17 april **1977** gehouden, ondanks een boycot van het MNLF. Dit stelde dat zo'n volksraadpleging niet was voorzien in het eerste akkoord van Tripolis en dat de gestelde vragen tegen het MNLF gericht waren. De kiesgerechtigden werd gevraagd of zij in één autonoom gebied wensten samen te gaan en/of zij de volgende voorstellen aanvaarden dan wel verwierpen:

1) Volledige controle door het MNLF van het bestuur in het autonome gebied.

2) Een eigen vlag en officiële taal van het gebied.

3) De naam van het gebied, het ,,autonome Bangsa Moro Islamitische gebied", en de naam vanu zijn bewoners, de ,,Bangsa Moros".

4) De toekenning aan het gebied van de wetgevende macht in algemene zaken incl. belasting, vergelijkbaar met die van de nationale regering.

5) Een eigen hof van beroep en een hooggerechtshof voor het gebied.

6) De organisatie door het MNLF van een veiligheidsleger, los van de nationale veiligheidstroepen en zonder hun supervisie.

7) De verkiezing van een premier en vice-premier van de uitvoerende raad van het gebied door de regionale wetgevende vergadering met instemming van het centrale comité van het MNLF, waarbij de premier tevens bevelhebber van het regionale veiligheidsleger is.

81 Het controleren van de rekeningen van het gebied door een regionale commissie alleen, en niet door een nationale rekencommissie zoals door de grondwet bepaald.

9) Het toezicht op het regionale bestuur door de nationale regering.

Op **12** april **1977** deelde president Marcos mee dat Nur Misuari uit ballingschap in Libië zou terugkeren om ,,deel te nemen in de organisatie van een voorlopige regering"

en dat hij voorstellen voor plaatselijk bestuur had goedgekeurd.
Volgens de op 23 april door de kiescommissie bekendgemaakte officiële resultaten bracht ca. 75% van de 4.025.000 geregistreerde kiezers (van 15 jaar en ouder) zijn stem uit. Van die in de 13 zuidelijke provincies uitgebrachte stemmen had 97,93% regionale autonomie onder MNLF-controle verworpen.

Op 21 april werden de besprekingen in Manilla hervat, maar zij liepen op 1 mei vast. De minister van buitenlandse zaken, generaal Carlos P. Romulo, weet dit aan de MNLF-eisen m.b.t. een totale controle. In een tv-interview op 6 mei noemde hij als MNLF-eisen die tot de impasse hadden geleid bovendien de vorming van een afzonderlijk leger van 15.000 man, de regionale controle op het financiële beleid en de kwestie van de MNLF-vertegenwoordiging in het kabinet en het hooggerechtshof. Daarentegen schreef Amadou Karim Gaye, de secretaris-generaal van de Islamitische Conferentie, de mislukking toe aan de weigering van president Marcos zich te houden aan het eerste akkoord van Tripoli.

Een door president Marcos gevormde voorlopige regionale regering kwam op 10 mei voor het eerst bijeen in Zamboanga City, nadat het MNLF geweigerd had de 15 door de president aangeboden zetels op een totaal van 29 te bezetten. Voor de coördinatie en uitvoering van de besluiten van de regionale regering werd later een permanent secretariaat gevormd.
De ministers van buitenlande zaken en defensie, Romulo en Ponce Enrile, bezochten vervolgens een aantal moslem-staten. Op 9 mei voerden zij in Djakarta besprekingen met de Indonesische president Soeharto en in Koeala Loempoer met de Maleisische premier Datuk Hussein bin Onn. Vervolgens bracht minister Romulo een bezoek aan Libië.
Daar vond vanaf 16 mei de 8ste zitting van de raad van ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische Conferentie plaats. Zij besloten het MNLF „bij wijze van uitzondering" de status van waarnemer te verlenen. In het op 22 mei uitgegeven slotcommuniqué werd uiting gegeven aan bezorgdheid over de politiek van de Filippijnse regering jegens de moslems. De vierlandencommissie kreeg opdracht tot voortzetting van „haar bemiddelingsmissie tussen het MNLF, dat de legitieme vertegenwoordiger van de moslembeweging in de zuidelijke Filippijnen is, en de Filippijnse regering". Voorgesteld werd een fonds voor hulp aan Filippijnse moslems in het leven te roepen, dat door alle moslem-naties zou moeten worden gefinancierd.

In een interview met *Le Monde* (31-5) tijdens de conferentie verklaarde MNLF-leider Misuari dat zijn beweging nu besloten had terug te keren op haar oorspronkelijke eis i.z. volledige onafhankelijkheid in het zuiden. Zij was tevens gereed om de strijd te hervatten met de 50.000 man die haar ter beschikking stonden en waarmee het MNLF volgens Misuari elk regeringsoffensief kon weerstaan. Het MNLF ontving geen hulp van Cuba, China of de SU, maar alleen van moslem-landen, terwijl de Filippijnse regering hoofdzakelijk door de VS en Israël werd geholpen.

Op 29 mei deelde president Marcos mee dat hij bereid was zo nodig naar Mindanao te gaan om „rechtstreeks te onderhandelen" met de moslem-rebellenleiders.

Hervatting strijd

Het op 24 dec. 1976 afgekondigde bestand tussen het MNLF en de regeringstroepen werd op 18 sept. 1977 definitief verbroken, nadat in de voorafgaande periode beide partijen elkaar herhaaldelijk van bestandsschendingen hadden beschuldigd — de regering beschuldigde het MNLF van ruim 300 schendingen, terwijl het MNLF beweerde dat het leger tot eind september 703 maal het akkoord had gebroken en daarbij 612 burgers had gedood.

Op 18 sept. ontplofte op het eiland Basilan een waarschijnlijk door het MNLF gelegde landmijn toen een vrachtauto met arbeiders van een rubberplantage passeerde, waardoor 24 arbeiders werden gedood en enkele tientallen gewond raakten.

Meer dan 2.000 militairen van het leger alsmede eenheden van de luchtmacht en de marine begonnen op 20 sept. een „opsporings- en vernietigingsactie" tegen de moslem-rebellen op drie fronten: te Picapul (benoorden Zamboanga City), op Basilan en op Jolo. Bij de daarop gevolgde gevechten zouden op 22 sept. al meer dan 150 mensen om het leven zijn gekomen. Op 4 okt. werd gemeld dat regeringstroepen na drie dagen van zware gevechten erin geslaagd waren een aanval van moslem-rebellen op het eiland Balut aan de zuidpunt van Mindanao af te slaan; daarbij zouden 16 van de ca. 200 rebellen zijn gesneuveld en 3 militairen, terwijl ca. 7.000 burgers de wijk namen.
Op 10 okt. werd generaal Teodulfa Bautista, oorlogsveteraan van Korea en Vietnam en commandant van de eerste infanteriedivisie, met 32 andere officieren en manschappen in een hinderlaag op het eiland Jolo doodgeschoten, nadat hij daar was aangekomen om met de MNLF-commandant Osman Saleh te onderhandelen over een wapenstilstand. President Marcos zette een prijs van 100.000 pesos op het hoofd van Saleh en gelastte een strafactie tegen diens troepen. Daarbij zouden volgens een verklaring van MNLF-leider Hatimil Hassan (op 12 okt.) meer dan 400 burgers zijn gedood, wat door regeringsfunctionarissen in Manilla werd tegengesproken.
Staatssecretaris Carmelo Barbero van defensie beschuldigde Hassan ervan de moord op Bautista te willen verdoezelen, waarvoor hij de schuld legde bij „die bastaards in een land in het Midden-Oosten"; hij zou daarmee hebben gedoeld op Misuari en zijn staf in Libië.
Op 12 okt. werd luitenant-kolonel Benjamin Fe met minstens vier andere militairen op Jolo in een hinderlaag gelokt en gedood.

Op 26 okt. poogden regeringstroepen een versterkt-moslemkamp op 50 mijl ten noorden van Zamboanga City te bestormen, maar zij werden teruggeslagen, aldus de militaire woordvoerder kolonel Honesto Isleta. De naar schatting 2.000 rebellen in dat kamp werden verantwoordelijk geacht voor een reeks aanvallen in de voorgaande week.

Op 7 nov. verklaarde president Marcos dat sinds het begin van de moslem-opstand in 1973 „30.000 à 50.000 burgers de dood hadden gevonden en dat 500.000 à 1 mln personen door de oorlog van huis en haard waren verdreven." Van jan. tot november 1977 alleen zouden volgens de *NZZ* (2-2) aan weerszijden 700 doden zijn gevallen.
Eind 1977 leek de strijd zich te beperken tot voornamelijk de eilanden Basilan en Jolo alsmede de omgeving van Zamboanga City.

Op 26 maart 1978 werd bericht dat Abul Khayer Alonto, vice-president van het MNLF, zich met zijn strijdmacht van 12.000 man aan de regering had overgegeven, die hun amnestie verleende. Alonto zou vervolgens bij een ontvangst door president Marcos hebben toegezegd dat hij zich met zijn aanhangers voor een beëindiging van de strijd zou inzetten. *(NZZ, Le Monde, The Times)*

BELGIË

REGERINGSMEDEDELING OVER HET INDUSTRIEEL BELEID

De regering diende op 22 febr. een schriftelijke mededeling ,,betreffende een nieuw industrieel beleid" bij het parlement in. Het document (19 hoofdstukken en 67 bladzijden) werd op 14 maart door premier Tindemans en minister van economische zaken Claes voor de Kamer toegelicht.
Tindemans vatte de krachtlijnen van het nieuwe beleid als volgt samen: ,,Het dreigende gevaar voor de komende jaren is een proces van desindustrialisering. Die dreiging ontstaat eensdeels uit de concurrentie van de ontwikkelingslanden met de arbeidsintensieve produktie van onze industrie, en anderdeels uit de mededinging tussen onze kapitaalintensieve produktie en de grote landen die beschikken over een sterk ontwikkelde technologie ten dienste van grote ondernemingen. Het voeren van een nieuw industrieel beleid is dus een fundamentele noodzaak.
Dat beleid zal worden georienteerd op grond van enkele grote keuzebeslissingen:

- versteviging van de traditionele sectoren, rekening houdend met de evoluerende eisen van de internationale markten;
- ontwikkeling van nieuwe activiteiten, met als doelstelling: specialisatie en verscheidenheid van produkten;
- vermindering van onze afhankelijkheid van de buitenlandse beslissingscentra, zonder evenwel de belangrijke inbreng van de vreemde investeringen te verwaarlozen;
- vel-dere verruiming van de buitenlandse afzetgebieden, zonder dat daardoor het belang van de binnenlandse markt wordt afgezwakt;
- bevordering van arbeidsintensieve activiteiten met hoge toegevoegde waarde per tewerkgestelde;
- aanmoediging van de industriële research."

De regeringsmededeling werd gevolgd door een debat dat nog dezelfde dag gesloten werd. De woordvoerders van de meerderheid onderschreven de voorgestelde krachtlijnen en formuleerden soms aanvullende voorstellen. De liberale oppositie voerde vooral aan, dat het industrieel beleid afglijdt naar staatsdirigisme en plaatste vraagtekens achter de financiering van het nieuwe beleid, gelet op de zware schuldenlast van het Rijk die de overheid berooft van de vereiste financiële middelen.
In de repliek gaf minister Claes toe ,,dat het beleidsplan geen mirakels inhoudt en zelfs zwakheden vertoont". Hij erkende ook dat de begrotingsweerslag ervan moeilijk te ramen valt. Hij zei vooral te willen streven naar een grotere samenhang onder de verschillende overheidsbeslissingen op iridustrieel vlak. De minister drong tenslotte aan op een politiek van matiging, die de sociale welvaart ook voor morgen veilig stelt.
De vertrouwensmotie, ingediend door de fracties van de meerderheid, werd op 16 maart goedgekeurd met 126 tegen 27 stemmen en 6 onthoudingen.

SOCIAAL FONDS VOOR TEXTIELSECTOR

Op voorstel van minister Spitaels (arbeid en tewerkstelling) besloot de regering op 16 maart een sociaal fonds voor de textielsector op te richten. Het fonds (450 mln fr.) komt voor 300 mln ten laste van Vlaamse streekeconomie, 100 mln ten laste van Waalse en 50 mln ten laste van Brusselse streekeconomie. Het kan met terugwerkende kracht van 1 januari 1978 worden aangewend voor de betaling van gewaarborgde wachtvergoedingen en de toekenning van herklasseringspremies aan textielarbeiders die een nieuwe betrekking vinden.
Het stelsel is degressief en beperkt in de tijd, om het zoeken naar werk te bevorderen. Het sociaal fonds past in het geheel van regeringsmaatregelen tot ondersteuning van de textielsector, die op 22 okt. 1977 werden aangenomen (pag. 708/2-1977).
De vakbonden van de textielsector hebben op 21 maart minister Spitaels hun ontgoocheling over het fonds medegedeeld. Zij zeiden de sociale regeling niet te kunnen aanvaarden en drongen aan op nieuw overleg, op welk verzoek de minister niet direct is ingegaan. De vakbonden hebben daarop een landelijke betoging voor april aangekondigd.

SIMONET OVER NEUTRONENBOM

Tijdens het vragenuurtje van 22 maart in de Kamer verzochten mevr. W. Detneester (CVP), L. van Geyt (Comm.) en mevr. M. Banneiix (FDF) de regering om een uitspraak over de kwestie van de neutronenbom. Minister van buitenlandse zaken Simonet verstrekte volgend antwoord:

.,Het probleem van de beslissing om al dan niet de neutronenhom te produceren. hangt uitsluitend af van de regering of regeringen, die de technologie en de financiële middelen bezitten die de ontwikkeling en de produktie 'van de boni mogelijk maken. De regering van de Verenigde Staten hoeft haar geallieerden niet te raadplegen over de opportuniteit van het voortbrengen van een strategisch of tactisch kernwapen. De invoering van deze bom op het Europese operatiegebied is ondergeschikt aan de toestemming van de landen, waar het wapen gebruikt zou moeten worden. Aanvankelijk had de Amerikaanse regering de beslissing om de neutronenbom te produceren, afhankelijk gemaakt van de mogelijkheid die op het Europese operatiegebied in te voeren. Sindsdien lijkt de VS-regering haar standpunt te hebben herzien, en is zij van plan de methode toe te passen, die ze tot op heden heeft gevolgd en die ik zopas heb samengevat. Onlangs nog heeft de VS-overheid ons laten weten, dat zij bereid is de ontwikkeling van de bom in overweging te nemen als een onderdeel van een meer algemene onderhandeling over de vermindering van de bewapening, inzonderheid op het Europese operatiegebied. Het probleem zou evenwel anders gesteld worden, indien vooruitgang werd gemaakt tijdens de ontwapeningsbesprekingen in Europa.
De Belgische regering heeft nooit de bedoeling gehad zonder meer een beslissing te onderschrijven, waarover zij zou zijn geraadpleegd, en die de ontwikkeling van de neutronenbom op Europees gebied zou inhouden. Ik heb herhaaldelijk de gelegenheid gehad in dit verband te verklaren, dat de voornaamste doelstelling erin zou moeten bestaan tot een progressieve en evenwichtige vermindering van de strijdkrachten in Europa te komen. Het is trouwens in die geest dat de regering zal antwoorden op een brief van de secretaris-generaal van de communistische partij van de Sowjet-Unie, waarin deze onze regering alsmede andere regeringen verzoekt de produktie en ontwikkeling van de neutronenbom te veroordelen.
De regering is inderdaad van oordeel dat de ontwapening een totaal probleem is en dat de realisatie ervan niet wordt gediend door een afzonderlijk genomen beslissing, zonder enige verwijzing naar de algemene context van het huidige bewapeningsonevenwicht in Europa, en waardoor een van de bij de dialoog betrokken partijen zich van een compensatiemogelijkheid beroofd ziet. In de huidige stand van de raadplegingen binnen de NAVO meent de regering niet te beschikken over alle gegevens, die nodig zijn voor een definitief oordeel over de eventuele ontwikkeling van de neutronenbom in Europa.
Zij zet trouwens de studie van alternatieve formules voort. Elke beslissing van de regering ter zake zal een debat in het parlement medebrengen, zoals blijkt uit het belang dat deze Kamer aan het probleem hecht. Tenslotte wil ik beklemtonen dat de Belgische regering de mogelijkheid niet heeft, en evenmin het recht, om enig oordeel te vellen over de politieke situatie die in Nederland is

ontstaan ten gevolge van de gebeurtenissen, waarnaar verscheidene leden van deze vergadering verwijzen."

EG

EUROPESE RAAD IN BRUSSEL

Op 5 en 6 december 1977 werd in Brussel de derde Europese Raad van het jaar 1977 gehouden, waaraan werd deeigenomen door de staats- en regeringshoofden van de negen EG-landen. (Vor. ber. pag. 546 e.v. '77).

De Belgische premier Tindemans, die het beraad leidde, zei na afloop ,,Een zeer vruchtbaar en meer dan bevredigend overleg". Tindemans zei verder dat er enkele belangrijke concrete besluiten waren genomen en dat belangrijke oriëntaties voor bepaalde sectoren waren vastgelegd. Eén van de grote verdiensten van het topoverleg vond Tindemans gelegen in het feit dat enkele dossiers „gedeblokkeerd" waren.

Eet „deblokkeren" van een aantal dossiers waarover de Belgische premier sprak, sloeg op drie besluiten die er tijdens de top zijn genomen. De negen staats- en regeringsleiders slaagden er namelijk in een oplossing te bereiken voor het probleem van de invoering per 1 jan. '78 van de nieuwe Europese rekeneenheid (ERE) voor de begroting. Ook stelden ze de omvang vast van het Regionaal Fonds voor de komende drie jaar en voorts wisten ze overeenstemming te bereiken over die kwestie van wat genoemd wordt de „europese leningsbevoegdheid".

Eén van de belangrijkste onderwerpen was de huidige economische situatie. De conferentiegangers bespraken voorts de situatie in het Midden-Oosten en de voorstellen van de Franse president Giscard d'Estaing over de gezamenlijke aanpak van het terrorisme.

Besprekingen over een Europese verklaring t.a.v. het democratische karakter van de Gemeenschap werden uitgesteld tot de conferentie in Kopenhagen.

Het eerste punt ten aanzien waarvan overeenstemming werd bereikt was het al enige tijd slepende probleem van de Europese ieningsbevoegdheid

De kwestie ontstond toen Commissaris Ortoli voorstelde een fonds te vormen waaruit projecten gefinancierd zouden moeten worden die zouden moeten bijdragen aan de vermindering van de werkloosheid

De gelden voor dit fonds zouden op de kapitaalmarkt geleend moeten worden.

De ministers van financien stonden nogal huiverig tegenover dit voorstel omdat ze meenden dat de Europese Investeringsbank reeds als een goed instrument fungeerde

Het compromis waartoe op de top werd besloten luidt' De Europese Raad is voor een ontwikkeling van de financiele middelen van de Gemeenschap In beginsel is hij daarom akkoord gegaan met het aangaan en verstrekken van leningen door de Gemeenschap Dat gebeurt echter voorlopig op een ,,experimentele basis" en de verstrekte leningen zullen in beheer gegeven worden bij de Europese Investeringsbank De ministers van Financien en van Economische Zaken moeten de voorstellen gaan bestuderen die de Europese Commissie hierover verder zal doen. Waarnemers hij de topconferentie wezen erop dat in dit comproinis van de staats- en regeringsleiders overigens niet over een bedrag wordt gesproken

Een tweede zaak waarin de topconferentie een „deblokkeringsrol" speelde, was die van het Regionaal Fonds. In de afgelopen drie jaar heeft de Gemeenschap in totaal over 1.300 (oude) rekeneenheden beschikt en het debat in de „gewone" Ministerraad, over de omvang van het fonds voor de komende drie jaar, was muurvast gelopen, ook al omdat Frankrijk per se een verhoging van de uitkering uit het nieuwe fonds wenste Waar men het in Brussel over eens werd, is het volgende: het nieuwe Europees Regionaal Fonds voor drie jaar zal in totaal 1850 rekeneenheden omvatten (nieuwe rekeneenheden die op ongeveer f 2,80 komen)

Voor 1978 zal namelijk ter beschikking komen een bedrag van 580 miljoen nieuwe rekeneenheden (ERE) voor 1979 een 'bedrag van 620 miljoen ERE en voor 1980 een bedrag van 650 miljoen ERE

President Giscard d'Estaing van Frankrijk heeft in zoverre zijn zin gekregen dat de uitkering aan Frankrijk (tot nu toe 15%) verhoogd wordt met 2%, dus tot 17% Daar is echter nadrukkelijk bij gezegd dat die verhoging van dat ,,nationaal quotum" ten goede moet komen aan de Franse overzeese departementen

Met betrekking tot het Regionaal Fonds is ook nog het volgende bepaald de Europese Ministerraad zal de nog hangende kwesties ten aanzien van het fonds verder moeten oplossen Bij die hangende kwesties hoort het instellen van een ,,quotavrije" sectie, waarmee bedoeld wordt een bepaald deel van de ter beschikking staande middelen dat niet automatiscli. via een verdeelsleutel zou terugvloeien naar de lidstaten, maar dat ter beschikking van de Europese Commissie zou komen om nu eens een werkelijk Europees en dus bovennationaal regionaal ontwikkelingsbeleid op poten te netten Nederland is een groot voorstander van zo'n „quotavrije" sectie. De vaststelling van een dergelijke „quotavrije" sectie zal overigens, zo menen waarnemers, nog heel wat voeten in de aarde hebben en het laatste woord over het Regionaal Fonds zal dus nog wel niet gevallen zijn.

Begroting

Het derde punt dat door de Europese Raad opgelost moest worden omdat de „gewone" Raad er niet uitkwam was dat van de Invoering van de nieuwe rekeneenheid en de consequenties ervan voor de negen lidstaten De begroting voor 1978 is uitgedrukt in nieuwe rekeneenheden, die een ,,gewogen gemiddelde' vormen van de munten van de negen lidstaten, waar de ,,oude rekeneenheid" gebaseerd was op de waarde van een bepaalde hoeveelheid goud. Het Verenigd Koninkrijk echter (en ook Ierland) hadden daar ernstige bezwaren tegen De bijdrage van Engeland aan het Europese budget, uitgedrukt in nationale munt (dus in ponden sterling) zou daardoor voor 1978 en 1979 stijgen met ongeveer 500 miljoen pond sterling.

Al mm of meer was afgesproken dat, gezien de Britse bezwaren, het Verenigd Koninkrijk zijn bijdrage aan de Europese begroting zou mogen berekenen op basis van de reële waarde die hst pond nog had im het begin van de jaren '70 Maar daardoor zou er wel een ,,gat" in de Europese begroting ontstaan van ongeveer 3,4%, ofwel 406,9 miljoen ERE De begroting voor 1978 kan daardoor vastgesteld worden zonder rekening te houden met artikel 131 van de toetredingsverdragen

Den Uyl (2e van links en Van der Stoel (r.) namen voorlopig voor de laatste keer deel aan het Europese beraad in Brussel. Geheel links de Britse premier Callaghan

Om het ,,gat" in de begroting te vullen werd door de Europese Raad de volgende regeling uitgedacht: Elk land zal wat meer moeten bijdragen. maar elk land mag ook kiezen welke sleutel voor de bijdrage (vier sleutels die volgens ,,eigen middelen", volgens btw, volgens bruto nationaal produkt of volgens proportionele bijdrage) voor dat land het gunstigst is Nederland koos voor de ,,bnp-sleutel", waardoor dat land het komende jaar 25,76 miljoen ERE meer voor het Europees budget op tafel zal moeten leggen dan wanneer het Verenigd Koninkrijk het volle bedrag betaald zou hebben De hogere bedragen van de andere landen nen er als volgt uit: Verenigd Koninkrijk (dat toch ook zijn porti? voor het ,,stoppen van het begrotingsgat" moet dragen) 62,31 miljoen ERE, Ierland 2.32 miljoen ERE, Denemarken 9,99 miljoen ERE, Duitsland 121,01 miljoen EHE, Frankrijk 75,15 miljoen ERE, Italiè 43,13 miljoen ERE. België 19,45 miljoen ERE, Luxemburg 0,49 miljoen ERE Bij elkaar is dat 359,61 miljoen ERE, waarna nog een ,,klein gat" blijft van ruim 50 miljoen ERE Een besluit over de opvulling van dat kleine tekort zal door de ministers van Fiiiancien genomen moeten worden, maar daarover zal, aldus nremier Den Uyl, ,.niet de grootste kou ontstaan"

Economie

Een van de belangrijkste onderwerpen op de top, behalve die waar onmiddellijke oesluiten over vielen, was dat van de economische situatie De voorzitter van de Europese Commissie, Roy Jenkins, hield een speech waarin hij de staats- en regeringsleiders op het volgende wees alleen een intern sterke Europese Gemeenschap kan m de wereld een plaats als eerste handelsmogendheid en als tweede monetaire macht innenien Daarom, aldus Jenkins, verdient het actieplan dat de Commissie heeft ingediend ten aanzien van een ,,relance" voor de Europese Economische en Monetaire Unie grote aandacht (Zie volgende aflevering). In de strijd tegen de inflatie, aldus de analyse van Jenkins, heeft de Gemeenschap vorderingen gemaakt Het globale bruto interne produkt is ook verbeterd, hoewel niet zo snel als werd gehoopt. Maar de economische groei is beneden de verwachtingen gebleven en het aantal werklozen in de Gemeenschap is nog toegenomen in plaats van verminderd Om de werkloosheid (op den duur) weg te werken, zou een economische groei van 5,5 tot 6% in de komende drie tot vijf jaar nodig zijn Maar 4,5% is al heel optimistisch en 3% lijkt reëel, aldus Jenkins. De voorzitter van de Europese Commissie wees er voorts op dat de Europese bevolkingsgroei zijn weerslag op de werkgelegenheid kan hebben Tussen nu en 1985 zullen er meer mensen de zestienjarige leeftijd bereiken dan de 65-jarige leeftijd Ook wees Jenkins erop dat in de volgende acht jaar de beroepsbevolking in de Gemeenschap nog met negen miljoen mensen zal stijgen, terwijl de totale bevolking slechts met zes miljoen zal toenemen

De Europese Raad betrok bij zijn beschouwingen over de economische situatie ook de toekomst die voor de EMU is weggelegd, de data die de Europese Commissie had neergelegd over de economische situatie op dit moment en de opmerkingen van de Commissie over sectoriële problemen (textiel, staal en scheepsbouw) plus de problematiek betreffende de handelsrelaties

De uitkomsten van het debat waren de volgende de Europese Raad vond dat alles gedaan moet worden om een strategie voor econoniisciie groei te ontwerpen. Voortgang op de weg naar de economische en monetaire unie moet daar gelijke tred mee houden, en, aldus de staats- en regeringsleiders, we hechten veel waarde aan de doelstellingen die aan de EMU ten grondslag liggen. De Raad was ook van mening dat de convergentie van het economische beleid van de lidstaten versterkt moet worden. dat de monetaire solidariteit versterkt dient te worden, dat er een ontwikkeling moet komen van de financiële middelen van de Europese Gemeenschap en dat er naar gemeenschappelijke oplossingen voor structurele vraagstukken gezocht dient te worden. Versterking van de financiële solidariteit kan verkregen worden door aanpassing van de kredietmechanismen op korte en middellange termijn. De Commissie is verder uitgenodigd om vóór juli volgend jaar haar ideeën voor de zogenoemde groeisectoren op papier te zetten.

De staats- en regeringschefs hebben nog wel de nadruk gelegd op een goed contact met de sociale partners via de zogenoemde tripartite conferenties. Een financieel probleem van bijzondere aard, namelijk dat van de zogenoemde monetaire compenserende bedragen, zal op een komende top aan de orde komen. Verder is tijdens het tweedaagse topoverleg in Brussel gewezen op het grote belang van een energiebesparingsbeleid en op het belang van stabiele olieprijzen.

Bij de bespreking van algemeen politieke problemen is ook het Midden-Oosten nog aan bod gekomen. Er bleek geen behoefte te bestaan aan het afleggen van een nieuwe verklaring, nadat kortelings ministers van Buitenlandse Zaken, tijdens hun bijeenkomst in het raam van de Europese politieke samenwerking, nog een verklaring hadden uitgegeven naar aanleiding van het bezoek van de Egyptische president Sadat aan Israël. Uit diverse verklaringen die ministers aflegden, kon worden opgemaakt dat het wachten nu is op een toenaderingsgebaar van Israël.

Europese verkiezingen

De staats- en regeringsleiders hebben noginaals de wens bevestigd dat de Europese verkiezingen gehouden worden op de voorgenomen data in mei/juni van het komende jaar. Acht lidstaten hebben inmiddels de nodige voorbereidingen getroffen. Maar het Verenigd Koninkrijk (waar ook een ontwerp-wet aan het parlement is voorgelegd) zal waarschijnlijk meer tijd nodig hebben dan is voorzien. Commissievoorzitter Jenkins vond dat het ,,ontgoochelend" zou zijn als de verkiezingen volgend voorjaar niet zouden kunnen doorgaan en ,,zeer ontgoochelend" als zou blijken dat ze zelfs niet volgend najaar gehouden zouden kunnen worden.

De Franse president Giscard d'Estaing tenslotte, heeft de bijeenkomst van de staats- en regeringschefs van de Gemeenschap aangegrepen om er enkele ideeën te ventileren ten aanzien van de misdaad- en terrorismebestrijding in Europa.

(Europa van Morgen, NRC/H'blad)

MINISTERS GEVEN COMMISSIE OPDRACHTTOT RAPPORT OVER ECONOMIE

Op 20 februari besloten de ministers van economische zaken en financiën de Europese Commissie opdracht te geven een rapport samen te stellen over de economische situatie in de Gemeenschap.

Het rapport zou op de ministerraadsbijeenkomst van maart bezien moeten worden, waarna beleidslijnen en conclusies geformuleerd zouden worden die weer doorgegeven zauden moeten worden aan de Europese top die op 7 en 8 april in Kopenhagen gehouden zou worden (zie hierna).

De ministers kwamen verder tot de conclusie dat het in Europa wat beter gaat met de ontwikkeling van de inflatie-afname en met het herstel van de betalingsbalansen.

Zwakke punten blijven de ontwikkeling van de produktiviteit en de uitbreiding van de werkloosheid.

Van belang blijft dat de EG-lidstaten hun inspanningen om de economie te stimuleren zoveel mogelijk op elkaar afstemmen. De .,convergentie" van de economieën van de negen blijft dan ook een punt waarop de Europese Commissie hamert. Men werd het er min of meer wel over eens dat de verantwoordelijkheid voor de economische relance niet uitsluitend meer bij twee landen kan worden gelegd, aldus de voorzitter van de Raad, de Deense minister van Economische Zaken, Per Haekkerup. Inmiddels is ook wel duidelijk geworden dat dit jaar geen economische groei in de Gemeenschap, van 4 tot 4,5 procent, bereikt kan worden als niet alle lidstaten van de Gemeenschap aanvullende maatregelen riemen, aldus de Britse minister Denis Healy. De Deen Haekkerup liet doorschemeren twijfels te hebben over de bereikbaarheid van dit groeipercentage dat de Gemeenschap zich vorig jaar oktober voornam.

In de Raad is ook duidelijk geworden dat de vooruitzichten voor toenemende produktiviteit en werkgelegenheid bepaald niet rooskleurig zijn. Ook hier lijkt het enige redmiddel een zo groot mogelijke coördinatie van het economische beleid van de negen. De Europese Commissie dringt daar sterk op aan in een document waarin ze een economisch en monetair actieprogramma voor 1978 heeft voorgesteld. De Deense voorzitter, Raekkerup. oordeelde de eerste reacties van de ministers op dit document gunstig, hoewel de Nederlandse minister, Andriessen, zei dat het Commissiedocument zo laat ter tafel werd gebracht dat een oordeelsvorming nog niet goed mogelijk is.

De Coinmissie is van mening dat veel sterkere convergentie van de economische politieken in Europa eerste voorwaarde is voor een verdere integratie van Europa. Omdat men in de gemeenschappelijke markt al sterk afhankelijk geworden is van het beleid van de partnerlanden, zal men steeds meer rekening moeten houden met elkaars prijsbeleid, groei en werkgelegenheidsbeleid. De Commissie vindt dat er nu een concrete eenmaking van de Europese markt moet komen om protectionisme buiten de deur te houden en economische groei te bevorderen. Onmisbaar zijn bovendien aanvullende beleiden op het structurele en het sociale vlak.

De ministers hebben zich in de ,,Ecofinraad" in principe gunstig uitgesproken over het Commissievoorstel om de mogelijkheid te openen een miljard Europese rekeneenheden op te nemen op de internationale kapitaalmarkt. Dat geld moet gebruikt worden, zo meent de Commissie,

ter ,,ondersteuning" van investeringen in verschillende Europese sectoren. De Deense voorzitter maakte duidelijk dat nu alleen nog geen formeel besluit genomen kon worden omdat er over het Commissievoorstel nog geen advies van het Europees Parlement binnen is.

Op de ministerraadsbijeenkomst van 20 maart werd het rapport van de Commissie besproken. In het rapport wordt een korte uiteenzetting gegeven van de stand van zaken op economisch terrein in de negen EG-landen en er worden voorstellen in gedaan m.b.t. verbetering van een aantal knelpunten.
Volgens de voorstellen van de Commissie moeten aanvullende maatregelen genomen worden aan de hand waarvan de werkloosheid teruggedrongen kan worden, protectionisme kan worden verhinderd, energiebesparingen mogelijk worden en die industrieën zullen worden geherstructureerd die in de verdrukking zijn gekomen. Het uiteindelijke doel zal moeten zijn dat er nieuwe impulsen aan de economische groei zullen worden gegeven
Dit klemt temeer daar de economische resultaten van 1977 niet zijn meegevallen en ook de economische doelstellingen voor 1978 teruggeschroefd moeten worden.

Voor het jaar 1978 had de Gemeenschap oorspronkelijk een groei van 4 tot 4,5 procent, geen verdere toeneming van de werkloosheid, vermindering van de disparitеiten van de betalingsbalansen van de lidstaten en een evenwichtige betalingsbalans voor de EG als geheel op het oog. Voorts wilde ze zien te bereiken dat het inflatiepercentage van de Gemeenschap zou dalen tot 7 à 8 procent in plaats van het gemiddelde van 9,5 procent van 1977. Maar recente prognoses hebben uitgewezen dat de EG voor het jaar 1978 op niet meer dan ongeveer 3 procent economische groei behoeft te rekenen. Wijzigingen die als gevolg van de zwakte van de dollar optreden in de wisselkoersverhoudingen kunnen een aanzienlijk restrictief effect hebben op de economische groei van dit jaar. Het jaargemiddelde van de werkloosheid dreigt nog weer te zullen stijgen. Het enige van de oorspronkelijke doelstellingen dat haalbaar geacht wordt, is het drukken van de gemiddelde inflatie tot 7 à 8 procent. De Europese Commissie heeft er de nadruk op gelegd dat van uiterst groot belang is dat de Gemeenschap de neiging tot protectionisme krachtig blijft bestrijden. Dat geldt zowel voor de EG zelf als voor het internationale verband. De Commissie ziet wel een lichtpuntje voor wat betreft de betalingsbalanspositie van de Gemeenschap. Er wordt voor dit jaar een aanzienlijk overschot op de lopende rekening verwacht.
De stijging van het bruto binnenlands produkt (constante prijzen) die de Commissie voor de verscheidene lidstaten voor 1978 heeft geraamd is: Denemarken 1,5 procent, Duitsland 3,1 procent, Frankrijk 2,7 procent, Ierland 6 procent, Italië 1,7 procent, Nederland 2,1 procent, België 2,3 procent, Luxemburg 1.4 procent en het Verenigd Koninkrijk 3,5 procent. Het aantal werklozen in procenten van de beroepsbevolking zal in de negen landen als volgt zijn: Denemarken 6,4 procent, Duitsland 4,1 procent, Frankrijk 5,1 procent, Ierland 8,9 procent, Italië 7,25 procent, Nederland 4,5 procent, België 7,3 procent, Luxemburg 1,4 procent en het Verenigd Koninkrijk 6 procent.
De prijsindexcijfers van hei gezinsverbruik zullen in de negen EG-landen dit jaar als volgt stijgen: Denemarken 10,5 procent, Duitsland 3,5 procent, Frankrijk 7 procent, Ierland 6,5 procent, Italië 12 procent. Nederland 5,5 procent, België 5,5 procent, Luxemburg 4 procenf el1 het Verenigd Koninkrijk 8,4 procent. De lopende rekening van de betalingsbalans zal in Denemarken een tekort vertonen van 1,7 miljard dollar, in Duitsland een overschot van 2,6 miljard, in Frankrijk een tekort van 3 miljard, in Ierland een tekort van 0,7 miljard, in Italië een overschot van 2 miljard, in Nederland een overschot van 0,5 miljard, in België een tekort van 0,1 miljard en in het Verenigd Koninkrijk een overschot van 0,3 miljard.
Om in 1978 nog een groei van in totaal 2,8 tot 3 procent te kunnen halen, zal het de Gemeenschap moeten ,,meezitten" en zal er in de periode juni 1978 tot juni 1979 nog een groei van 4 tot 4,5 procent gehaald moeten worden. Er is dan ook een krachtig beleid nodig om de groei te stimuleren, zo concludeerde Europees commissaris Ortoli.
Bij haar groeiprognose van een kleine 3 procent houdt de Commissie overigens ook rekening met een matige uitbreiding van de wereldhandel en een voorlopige bevriezing van de olieprijzen. De balans die de Commissie moest opmaken over 1977 is teleurstellend: slechts 1,9 procent groei, ondanks dat men in de herfst van vorig jaar nog rekende met gemiddeld 2,5 procent groei in 1977.

TOP IN KOPENHAGEN

Omdat Denemarken per 1 januari het voorzitterschap van de ministerraad van de Europese Gemeenschap is gaan bekleden, werd de eerste Europese Raad van 1978 in Kopenhagen gehouden en wel op 6 en 7 april. Voornaamste gesprekspunt was de economische situatie in de Gemeenschap.
Daarnaast kwam de monetaire problematiek aan de orde. Er werd verder gesproken over de handelsrelaties tussen Europa en Japan (zie hierna) en er kwamen politieke onderwerpen aan de orde zoals de situatie in Namibië, in het Midden-Oosten en de terrorismebestrijding.
Er werd een verklaring betreffende de democratie opgesteld en er werd besloten tot oprichting van de Europese Stichting in Parijs. Besloten werd de verkiezingen voor het Europese Parlement van 7 tot 10 juni 1979 te laten houden.
Wat betreft de economische situatie werd geconstateerd dat Europa vooral sterkere economische groei, een betere werkgelegenheidssituatie en verdere voortgang naar prijsstabilisatie nodig heeft.
De gemeenschappelijke strategie zal de economische en de monetaire aangelegenheden, de werkgelegenheid, de energie, de handel, de industrie en de betrekkingen met de ontwikkelingslanden moeten omvatten. In de diverse vakraden zal men m de komende drie maanden de spelregels voor de te volgen strategie moeten vaststellen en de Algemene Raad fministers van buitenlandse zaken) zal die werkzaamheden moeten coördineren. Tijdens hun komend topoverleg, in juni in het Duitse Bremen, willen de staats- en regeringschefs dan conclusies trekken en die moeten vervolgens een rol spelen op de in juli, in Bonn te houden economische wereldconferentie.
Het gebruikelijke economische debat in de topbijeenkomst heeft ditmaal een wat merkwaardige wending gekregen. Er is, dat is duidelijk geworden, vrij veel tijd besteed aan de monetaire problematiek, waarbij suggesties zijn gedaan die voor een topconferentie nieuw waren. Die suggesties die, naar bekend werd, voornamelijk afkomstig waren van de Duitse bondskanselier Schmidt, en die in de loop van het gesprek aangevuld werden met Franse en Britse ideeën, zijn angstvallig geheim gehouden, maar ze hebben, blijkens uitlatingen van verschillende regeringsleiders, wel voor wat nieuwe hoop gezorgd. Echte conclusies konden er nog niet uit worden getrokken, zo zei de Nederlandse premier Van Agt, maar toch kwalificeerde hij het gesprek als ,,heel boeiend".
De Belgische premier, Tindemans, sprak van ,,een zeer hoopvolle discussie", die, ,,als we het over bepaalde zaken eens wol-den, een groot aandeel kan leveren in een Europese economische relance". Alle regeringschefs legden de nadruk op het belang van terugkeer naar monetaire stabiliteit. Verder werd gewezen op de nadelige werking die voor Europa uitgaat van de koersval van de Amerikaanse dollar. De voorzitter van de Europese Commissie, Jenkins, heeft ideeën ontwikkeld om in de internationale handel meer de nieuwe Europese rekeneenheid te gebruiken.
Afgesproken en vastgelegd in conclusies is dat de Gemeenschap in de komende maanden de resultaten beoordeelt van de huidige economische politiek van de lidstaten. Aan de hand daarvan zal dan vastgesteld worden welke ,,manoeuvreerruimte" de lidstaten nog hebben voor eventuele gecoördineerde aanvul-

lende groeimaatregelen. De Nederlandse premier liet op voorhand al weten dat Nederland wellicht niet veel ruimte meer heeft omdat het al vrij veel aan de stimulering van zijn economische groei heeft gedaan. Hij wees daarbij op het financieringstekort voor dit jaar dat 4,1% zal omvatten en het verwachte tekort in 1979 dat geraamd wordt op 5,5%.

De Europese Raad besloot de Raad van gouverneurs van de Europese Investeringsbank te vragen om in juni te besluiten het kapitaal van de bank te verdubbelen. Ook erkende hij, volgens de conclusies, de noodzaak van het voorkomen van ontwrichtende kapitaalsstromen. Er moeten ook aanvullende en specifieke maatregelen getroffen worden om de werkloosheid en dan vooral de jeugdwerkloosheid te bestrijden. Werkloosheid kan het best aangepakt worden door een actief economisch beleid, een werkgelegenheidsbeleid en met investeringen voor nieuwe arbeidsplaatsen, maar er moet toch ook worden nagegaan of maatregelen voor werkgelegenheidsverdeling een aanvullende rol kunnen spelen bij de verlichting van de huidige ernstige werkgelegenheidsproblemen, zo heeft de top erkend.

In de conclusies van de topconferentie is ook de noodzaak vastgelegd van grotere onafhankelijkheid van ingevoerde olie. van energiebesparingen en van een grotere eigen energieproduktie. Meer en krachtiger maatregelen, zowel op Europees niveau als op nationaal niveau, zijn nodig om tot grotere eigen energieproduktie te komen. Dat vergt ook grotere investeringen, zo erkende de topbijeenkomst, maar hij wilde aan zo'n actie toch ,,hoge prioriteit'' verlenen, ook al omdat ze tegelijk de economische activiteit bevordert, nieuwe arbeidsplaatsen creëert en de betalingsbalans verbetert.

In de conclusies over het gesprek ten aanzien van het hoofdstuk economie van de top vindt men een waarschuwing tegen protectionistische tendensen. Ook wordt gewezen op het belang van duurzame groei van de wereldhandel. Ook het goederenverkeer binnen de Gemeenschap moet nog verder vrijgemaakt worden.

Op Nederlands verzoek is speciaal aandacht besteed aan de noodzaak van een goede herstructurering in die bedrijfstakken die het nu erg moeilijk hebben. Het concurrentievermogen van die industrieën moet worden hersteld en er moet een drie-partilen samenwerking op Europees niveau komen om de industriele structuur te bevorderen die zich in de wereldconcurrentie weet te handhaven. aldus de conclusies.

De communautaire opbouw van Europa moet ook als één van de hoofddoelstellingen hebben het gebrek aan evenwicht tussen de regio's te verminderen.

De Raad vond voorts dat het noodzakelijk is een nieuw onderzoek in te stellen naar de landbouwproblemen in de mediterrane gebieden van de Gemeenschap Vastgelegd werd eveneens dat een algemene toename van de stroom van hulp naar ontwikkelingslanden hun mogelijkheden zal vergemakkelijken orn een grotere rol te spelen bij een algemeen herstel van de w-ereldeconomie. De Gemeenschap wil constructief bijdragen aan vorderingen in de Noord-Zuid dialoog om een rechtvaardiger en billijker economische wereldorde te bevorderen.

Japan

Het economische debat van de staats- en regeringschefs van de negen was vanzelfsprekend niet rond zonder een gesprek over de betrekkingen met Japan. Commissievoorzitter Jenkins bracht een verslag uit over de voortgang van de besprekingen. Het gesprek gaat, zoals bekend, vooral over de overschotten die Japan op zijn betalingsbalans heeft, gezien in de context van de wereldeconomie.

Het gezamenlijke communiqué EG-Japan, dat 24 maart (zie hieronder) werd uitgegeven, kan slechts beschouwd worden als een eerste stap bij het overleg dat actief moet worden voortgezet, aldus concludeerde de Raad. Hij heeft nog eens de aandacht gevestigd op de noodzaak voor Japan om passende maatregelen te nemen om het overschot op de lopende rekening van de Japanse betalingsbalans — dat zorgen blijft baren — op korte termijn te verminderen. Commissievoorzitter Jenkins en de Europese Ministerraad moeten het vraagstuk blijven volgen.

Europese verkiezingen

Al op de eerste dag van het topoverleg m Kopenhagen konden de regeringschefs een positief besluit nemen over de data voor de Europese verkiezingen, Van 7 tot 10 juni 1979 zal Europa naar de Europese stembus gaan. In een conclusie werd de tevredenheid van de staats- en regeringsleiders neergelegd over het verloop van wetgevingsprocedures in de lidstaten die nodig zijn om de Europese verkiezingen te kunnen houden. In Kopenhagen werd bekend dat. behalve Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, de lidstaten eigenlijk voorkeur hadden voor (eveneens mogelijke) data van 17-20 mei. Ook Nederland had dus die voorkeur, en wel omdat de Nederlandse regering vreest dat vakanties de aandacht in juni zullen afleiden van de verkiezingen. Maar tenslotte is het toch iuni geworden,

De voorzitter van het Europees Parlement, Colombo, zorgde in Kopenhagen — zodra de data vaststonden — voor een reactie. Hij sprak zijn grote voldoening uit over het besluit. Door de verkiezingen zal de Europese Gemeenschap getransformeerd worden in het Europa van de volkeren. Als Europa een gekozen Parlement heeft. zal dat een nieuwe stiniulans geven aan zijn eenmakrng. Dat zal bijdragen tot de oplossing van de ernstige problemen in de economische en sociale sector, aldus Colombo.

Democratie

In Kopenhagen is men het ook eens geworden over een Europese verklaring over de democratie. Het initiatief daartoe was nog genomen door de vroegere Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken, mr. Max van der Stoel. Volgens premier Van Agt is de verklaring van belang omdat ze bij veel gelegenheiden ingeroepen kan worden. Ze kan dienen bij de Europese verkiezingen, maa ook bij uitbreiding van de Gemeenschap. De verklaring luidt als volgt: ,,De rechtstreekse algemene verkiezingen voor het Europees Parlement zijn een gebeurtenis van uiterst groot belang voor de toekomst van de Europese Gemeenschappen en brengen het gmeenschappelijke democratische ideaal van de volkeren der lidstaten tot uitdrukking.

De totstandbrenging van de Gemeenschappen, grondslag voor een steeds hechter verbond tussen de Europese volkeren waartoe in de preambule van het Verdrag van Rome wordt opgeroepen, toont de vastbeslotenheid aan van hun stichters om de waarborgen voor vrede en vrijheid te versterken.

De regeringsleiders geven, evenals in de verklaring van Kopenhagen over de Europese identiteit, nogmaals uitdrukking aan hun verlangen om de eerbiediging te verzekeren van de juridische, politieke en morele waarden waaraan zij veel betekenis hechten en de beginselen te beschermen van de parlementaire democratie, van de suprematie van het recht, van de sociale rechtvaardigheid en de eerbiediging van de mensenrechten.

De toepassing van deze beginselen impliceert een op een pluralistische democratie gebaseerd politiek stelsel dat de vrijheid van meningsuiting in de grondwettelijke organisatie van de overheidsmacht en voor de bescherming van de rechten van de mens noodzakelijke procedures garandeert.

De regeringsleiders sluiten zich aan bij de gemeenschappelijke verklaring van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie waarin deze instellingen de vastberadenheid hebben beklemtoond om bij het nastreven van de doelstellingen van de Gemeenschappen de fundamentele rechten te eerbiedigen.

Zij verklaren plechtig dat de eerbiediging en de handhaving van de parlementaire democratie en de mensenrechten in ieder van de lidstaten voor zijn deelneming aan de Europese Gemeenschappen van wezenlijk belang zijn''.

Europese Stichting

Niet direct op de eerste dag, maar wel op de tweede werd men het in Kopenhagen eens over de oprichting van de ,,Europese Stichting''. een idee van de Belgische eerste minister Leo Tindemans voor het eerst geopperd in het verslag dat hij uitbracht over de Europese Unie. De Europee Raad besloot dat de formele overeenkomsten betreffende de oprichting van de stichting zo spoedig mogelijk ten uitvoer zullen worden gelegd. De stichting zal haar zetel krijgen in de Franse hoofdstad Parijs De nieuwe stichting moet bij de Europese burgers een nieuw Europees bewustzijn tot stand brengen. Ze moet een

beter begrip tussen de Europese volkeren brengen door bevordering van het contact en de uitwisseling tussen de Europeanen.

Terrorisme

Op de topconferentie van Kopenhagen is ook de kwestie van het terrorisme ter sprake gekomen. Na de ontvoering van de Italiaanse politicus Aldo Moro en de moord op leden van diens lijfwacht drukte de Europese Raad zijn diepe bewogenheid uit en hij betuigde zijn volledige solidariteit met de Italiaanse regering. Tot harde afspraken over een gezamenlijke aanpak en bestrijding van terrorisme kon het in Kopenhagen nog niet komen.
De topconferentie heeft zich ertoe beperkt een verklaring uit te geven volgens welke is overeengekomen dat de betrokken ministers hun onderlinge samenwerking uitbreiden. Die (vak-)ministers moeten zo snel mogelijk met conclusies komen ,,over de voorstellen om een Europees rechtsgebied tot stand te brengen".
De top besloot dat er hoge prioriteit gegeven moet worden aan de Europese samenwerking tot bescherming van de maatschappij tegen terroristisch geweld. De Europese Raad is ,,vastbesloten om de rechten van de burgers en de grondslag der democratische instellingen te beschermen". Hij heeft ook uitdrukking gegeven aan ,,zijn ernstige bezorgdheid tegenover de toename van terrorisme in het algemeen".
Be ideeën over Europese samenwerking bij de strijd tegen terroristische daden zijn afkomstig van de Franse president Giscard d'Estaing. Hij lanceerde zijn denkbeelden al op de Europese topconferentie, in dec. 1977 in Brussel (zie pag. 249/2). Van Nederlandse zijde werd toen voorzichtig op die denkbeelden gereageerd en de toenmalige Nederlandse eerste minister, Den Uyl, vond dat ,,grote behoedzaamheid en zorgvuldigheid" nodig zijn bij het benaderen van deze materie. De huidige minister-president, Van Agt, heeft eerder, bij een bezoek aan Brussel, al eens gezegd dat het harmoniseren van wetgevingen op veel moeilijkheden stuit. Hij zei toen het veel belangrijker te vinden dat politiediensten samenwerken en dat men inlichtingen uitwisselt om terrorisme te voorkomen.

Verontreiniging van de zee

De Europese topconferentie heeft voorts geluisterd naar een vel-klaring van de Franse president over het recente ongeluk met de tanker ,,Amoco Cadiz" voor de Franse kust. De Europese Raad gaf daarop een verklaring uit waarin onder meer staat dat de Gemeenschap voorkoming en bestrijding van verontreiniging van de zee, in het bijzonder door koolwaterstoffen, tot een belangrijk deel van haar actie moet maken. De Europese Ministerraad moet ervoor zorgen dat de lidstaten in de internationale instanties gemeenschappelijke standpunten gaan innemen. Dat geldt dan vooral voor spoedige toepassing van bestaande internationale voorschriften en voor het voorkomen van ongevallen. Verder moet er gestreefd worden naar het vaststellen van doelmatige maatregelen ter bestrijding van verontreiniging.

Midden-Oosten

Hun standpunt over de situatie in het Midden-Oosten hebben de staats- en regeringsleiders naar buiten gebracht door middel van een mondelinge verklaring van de Deense minister-president, tevens voorzitter van het topberaad, Anker Jørgensen. Op zijn slotpersconferentie op 8 april, zei Jørgensen: ,,De negen EG-landen zijn diep bezorgd over het tragische gebeuren in Zuid-Libanon. Zij steunen de resoluties 425 en 426 van de Verenigde Naties en ze spreken de hoop uit dat die spoedig worden uitgevoerd. De negen EG-landen hopen verder dat de VN-strijdkrachten in Libanon hun taak zullen kunnen uitvoeren. De negen erkennen de eenheid en de soevereiniteit van Libanon".
De Deense premier zei ook dat ,,de Israëlische invasie in Zuici-Libanon gezien wordt als iets dat een gevaar kan zijn voor de vrede in het gebied. Israël moet zich uit alle gebieden terugtrekken en wij hopen dat de inval in Libanon geen beletsel vormt voor een algehele oplossing van het Arabisch-Israëlische streven naar vrede in het Midden-Oosten". Volgens de Deense premier ,,blijven de negen uitgaan van de resolutie 242 van de Verenigde Naties. De regeringsleiders bevestigden nog eens de verklaring die vorig jaar juli in Londen werd uitgegeven".

Namibië

Eveneens op schrift stond een korte verklaring die de Europese staats- en regeringschefs uitgaven betreffende het Economisch en Sociaal Comité van de EG. De verklaring luidt als volgt:
,,De Europese Raad beklemtoonde het belang dat hij hecht aan de werkzaamheden van het Economisch en Sociaal Comité. Hij heeft alle betrokken partijen opgeroepen om in verband met de vernieuwing van het comité in september 1978 hun medewerking te verlenen om een verhoogde doeltreffendheid van de werkzaamheden van het comité te bewerkstelligen, gezien de rol van het comité in het besluitvormingsproces van de Europese Gemeenschappen."
Weer schriftelijk was een verklaring die de Europese Raad verstrekte ten aanzien van Namibië. Die verklaring luidt: „De Europese Raad heeft nota genomen van het voorstel van de vijf machten (in de Veiligheidsraad van de VN) voor een regeling in Namibië. De Raad ondersteunt de actie van de vijf en acht het voorstel een rechtvaardige en redelijke oplossing. Hij hoopt dat alle betrokken partijen in staat zullen zijn gebruik te maken van deze belangrijke mogelijkheid om via onderhandelingen te komen tot een vreedzame oplossing, conform resolutie 385 van de Veiligheidsraad." (Europa van Morgen, *NRC/H'blad*)

EG-JAPAN

Eind maart is het overleg tussen Japan en de Europese Gemeenschap dat gevoerd werd door vice-voorzitter van de Europese Commissie Wilhelm Haferkamp en de Japanse minister van buitenlandse economische zaken Bobuhiko Ushiba voorlopig afgesloten.
Het doel van deze besprekingen, aldus een beschouwing in het *NRC/H'blad* (29-3) was voor de EG drieledig. In de eerste plaats wilde de raad van ministers van de Gemeenschap, die in februari het initiatief tot het gesprek nam, demonstreren dat Europa de bestaande problemen met Japan, los van Amerika, met dat land kon bespreken.

De raad wil bereiken dat Japan zich zou inspannen om de Europese export naar Japan te vergemakkelijken Bovendien zou Europa zelf zich meer moeten inspannen om de export naar Japan te vergroten. Een dergelijke vergroting is nodig om het evenwicht te herstellen op de Europees-Japanse betalingsbalans.
Japan verkocht in '77 immers aan Europa voor 5,2 mrd dollar meer dan het er kocht. Het overschot van de Japanse handel met Amerika was zelfs m de buurt van 10 mrd dollar .
De Gemeenschap wilde van Japan ook nog de verzekering krijgen dat dit land zijn streven om jaarlijks 7% economisch te groeien niet zou laten varen. En voorts zou Japan zijn binnenlandse vraag moeten stimuleren — en zou het zijn niet gebonden buitenlandse hulp moeten uitbreiden. (...)

Na afloop van het overleg van het driedaagse overleg, eind maart in Tokio, werd meegedeeld dat Japan beloofd heeft ervoor te zullen zorgen dat het overschot op de lopende rekening van zijn betalingsbalans in het komende begrotingsjaar, dat loopt van 1 april 1978 tot 31 maart 1979 tenminste een derde kleiner zal zijn dan in het lopende begrotingsjaar.
Tijdens het overleg heeft Haferkamp erop gewezen dat het van veel belang is dat Japan het aandeel van industrieprodukten in zijn import verhoogt. De minister verklaarde dat zijn land het nodige zal blijven doen om die invoer te vergroten. Hij zei te verwachten dat de totale omvang van de invoer van industrieprodukten aanzienlijk zou stijgen.
Haferkamp toonde zich verheugd dat Japan meer dan eens autonome tariefverlagingen heeft ingesteld om bij te dragen tot een verdere uitbreiding van de invoer in Japan.
Overeengekomen werd dat als het gehele pakket van vraagstukken in het kader van de multilaterale handelsbesprekingen eenmaal is geregeld, de mogelijkheid om vervroegde tariefverlagingen op bepaalde produkten toe te passen, zal worden bezien in het licht van de toestand van de industrie en van de handel.

Beide partijen zijn overeengekomen dat de problemen, die de exporteurs uit de Gemeenschap ondervinden als zij met Japan zaken doen, verder zullen worden bestudeerd Om de uitvoer van de Gemeenschap naar Japan te bevorderen, is het van belang dat de communautaire exporteurs de op de markt bestaande mogelijkheden volledig benutten De heer

Haferkamp zei te wensen dat inkoper5 uit Japan zich naar de Gemeenschap zouden begeven
Beide partijen kwamen overeen hun streven om de stelsels voor het testen bij invoer op wederzijdse basis te verbeteren. voort te zetten Op dit gebied houden de maatregelen die de Japanse regering op verzoek van de Gemeenschap heeft genomen, onder meer in:

- vereenvoudiging van de stelsels voor de goedkeuring van ingevoerde auto's,
- aanvaarding van een groot deel van preklinische testgegevens over in het buitenland vervaardigde medicamenten
- aanzienlijke vergemakkeling van de procedures voor het testen bij de import van dieselmotoren voor schepen

De Japanse minister beloofde dat zijn land van plan is meer berichten van aanbestedingen te doen uitgaan en een betere voorlichting daarover te geven, om de mogelijkheden voor buitenlandse leveranciers te vergroten

Ontwikkelingshulp

Haferkamp heeft tijdens het overleg de wens uitgesproken, dat Japan zijn officiele hulpverlening aanzienlijk en sneller zal uitbreiden De Japanse minister antwoordde dat zijn land voor 1978 een aanzienlijk hoger bedrag voor de hulp aan de arme landen heeft uitgetrokken Ook de kwaliteit van de officiële ontwikkelingshulp is verbeterd
Na de conferentie heeft de heer Haferkamp tijdens een persconferentie in Tokio gezegd dat hij tevreden was met het overleg, waarbij regelmatig moet worden nagegaan hoe één en ander verloopt Hij kon geen concrete mededelingen doen over de eventuele verkoop van de ,,airbus" Hij verklaarde niet naar Japan te zijn gegaan om een bepaald vliegtuig te verkopen, maar gedurende zijn verblijf had hij wel de indruk gekregen dat men met de ,,airbus" op de goede baan zit

HANDELSVERDRAG EG-CHINA

Op 3 april is in Brussel een handelsovereenkomst tussen de Europese Gemeenschappen en China ondertekend. De overeenkomst heeft een niet-preferentieel karakter en een looptijd van vijf jaar. Zij kan jaarlijks stilzwijgend worden verlengd. Doel is het handelsverkeer tussen de Gemeenschap en China te bevorderen en te intensiveren. De twee partijen bevestigen hun wil alle maatregelen te nemen om gunstige omstandigheden te scheppen voor het onderlinge handelsverkeer en alles in het werk te stellen ter verbetering van de structuur van het handelsverkeer om dit meer te diversifiëren.
De overeenkomst behelst een aantal regels ter bevordering van de ontwikkeling van het handelsverkeer:

— beide partijen verlenen elkaar de behandeling van de meestbegunstigde natie, vooral op tariefgebied;

— de partijen zullen alles doen om, Op hun eigen manier, bij te dragen aan de verwezenlijking van een evenwichtig handelsverkeer. Wanneer er duidelijk sprake is van gebrek aan evenwicht, zal het probleem worden besproken in de gemengde commissie, die aanbevelingen voor passende maatregelen zal doen;

— China verbindt zich ertoe de invoer uit de Europese Gemeenschap welwillend te behandelen. De Gemeenschap zal streven naar een steeds grotere mate van liberalisatie voor de invoer uit de volksrepubliek;

— er zal op vriendschappelijke basis overleg worden gepleegd om voor beide partijen bevredigende oplossingen te bereiken ten aanzien van problemen die zich in het handelsverkeer zouden kunnen voordoen. In buitengewone gevallen die geen uitstel lijden, kan elke partij evenwel maatregelen treffen. Alvorens dat te doen, dient zij zoveel mogelijk te trachten vriendschappelijk overleg tot stand te brengen;

— beide partij verbinden zich ertoe om de omstandigheden voor uitbreiding van bezoeken van personen, groepen en delegaties en voor industriële en technische contacten met een commercieel karakter te bevorderen, alsook de wederzijdse organisatie van beurzen en tentoonstellingen te stimuleren;

— de overeenkomst bevat een prijsclausule op grond waarvan de goederenhandel en het dienstverleningsverkeer zullen plaatsvinden tegen reële marktprijzen.
Op de uitvoering van de overeenkomst wordt toegezien door een Gemengde commissie, die gewoonlijk één keer per jaar vergadert. De inwerkingtreding van de overeenkomst wordt spoedig verwacht, nadat elk van de partijen de daartoe nodige procedures heeft afgerond.
Het handelsverdrag voor de duur van vijf jaar dat de Chinese minister van buitenlandse handel Li Tsjiang en de Deense minister K. B. Andersen namens de EG hebben ondertekend Ir een nieuw belangrijk succes voor de Chinese strategie om hechte politieke en econonomische betrekkingen te vestigen met de hoogontwikkelde landen van de z.g. ,,tweede wereld", aldus het *NRC/H'blad* (4-4) in een toelichting op het akkoord.
Met Japan werd in februari een achtjarig handelspact voor een bedrag van 20 miljard dollar gesloten en binnenkort zullen belangrijke onderhandelingen tussen Tokio en Peking over een vredesverdrag worden hervat, waarin een z.g. ,,anti-hegemonie"-clausule, d.w z. anti-Sowjet clausule is opgenomen.
Hoewel dat anti-Sowjet aspect niet geschreven staat in het handelsakkoord met de EG is er dat wel duidelijk de motivatie van. Want het akkoord is een krachtige demonstratie hoe groot het belang is dat China hecht aan de Europese eenwording als een machtig tegenwicht

De ondertekening van het handelsakkoord tussen de Europese Gemeenschap en de Volksrepubliek China Namens de EG tekende de Deen K. B. Andersen en namens de Volksrepubliek Li Kiang (l.), minister voor buitenlandse handel.

tegen het „Sowjet-expansionisme", dat in de Chinese visie allereerst tegen West-Europa gericht is.
Van Europese zijde is het akkoord in de eerste plaats een instrument om de handel met China, die sterk beneden de verwachting is gebleven, verder uit te bouwen.

In de overeenkomst verplichten China en de EG zich om de wederzijdse handel harmonisch en evenwichtig uit te breiden, zonder in detail te treden over welke goederen zij van elkaar zullen kopen. China's exporten naar de Negen waren hoofdzakelijk grondstoffen, blikconserven en textiel. China wil zijn olie- en steenkoolexporten uitbreiden maar daarvoor beschikt het niet over de vereiste infrastructuur. In de laatste onderhandelingsfase in februari is het geschilpunt een „beschermingsclausule tegen marktverstorende invloeden" geweest.

Dit was vooral met het oog op mogelijke overvloedige Chinese textielexporten naar Europa. De Chinezen hadden daar bezwaren tegen en wilden in zo'n geval consultaties, zoals tussen ,,bevriende" landen betaamt.
Het Chinese handelspatroon met de Europese landen is erg wisselvallig geweest. Voor zijn economische ontwikkeling heeft China grote behoefte aan westerse technologie en voor dat doel heeft het in 1972 en 1973 voor enige miljarden dollars complete fabrieken in West-Europa gekocht.
Door een nieuwe golf van radicalisme is die handel in 1976 ingezakt, maar sinds de dood van Mao Tse-toeng is het beleid van versnelde iïdustrialisering met behulp van primair Japanse en verder Europese technologie krachtig hervat.
Niettemin liepen de Chinese importen uit de EG tegen alle verwachtingen nog verder terug van 1,4 miljard dollar in 1976 naar 1 miljard voor 1977. De Chinese exporten naar Europa waren iets hoger, waardoor China een handelsoverschot had van ruim 100 miljoen dollar.
Maar tijdens de laatste gespreksronde zei de Chinese onderhandelaar dat het handelsoverschot slechts een tijdelijk verschijnsel zou zijn. ,,In het verleden hebben wij lange tijd een handelstekort gehad", zei hij.
Bezoekende Chinese delegaties hebben verschillende keren in Brussel laten weten dat China zijn handel mat de EG wil opvoeren tot het niveau van de Chinees-Japanse handel. Dat wil zeggen dat het totale handelsvolume kan worden uitgebreid tot 3 miljard dollar. Dat is iets meer dan 1 procent van de totale EG-handel.

De Chinese handel met de EG is dus op puur commerciële gronden (nog) niet erg indrukwekkend.
Toch zijn er voor een aantal sectoren interessante perspectieven. China heeft b.v. grote belangstelling getoond voor een bij uitstek Europees samenwerkingsproject als de „Concorde", en heeft een optie op drie van deze supersonische toestellen. Minister van buitenlandse handel Li Tsjiang zei na zijn bezoek aan British Aerospace in december 1977 dat de Chinese belangstelling voor Concorde ,,springlevend" was.

Engeland staat er momenteel het beste voor omdat het als comfortabele tussenschakel tussen de Chinees-Britse handel Hongkong heeft. Onlangs werd een overeenkomst tussen China en Engeland gesloten, waarbij China aan energiebedrijven in Hongkong 3,5 mln ton steenkool zal leveren in ruil voor Britse diepmijn- en spoorwegtechnologie.
Zolang China geen adequaat transportsysteem, pijpleidingen en een tankervloot heeft, zijn dergelijke overeenkomsten met ,,verre" landen onaantrekkelijk. En in Peking heerst nog steeds geen overeenstemming over het gevoelige punt van aanvaarding van internationale financieringspraktijken, zoals langlopende handelskredieten. Vandaar dat de Chinezen met grote kieskeurigheid, zorgvuldige prijs- en kwaliteitsvergelijking en eindeloos geduld te werk zullen gaan in het plaatsen van miljoenorders.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

VERKIEZINGEN VOOR GOUVERNEUR, NIEUWE BURGEMEESTER IN NEW YORK

In november 1977 zijn in New Yersey en Virginia verkiezingen voor nieuwe gouverneurs gehouden.
In New Yersey werd de Democraat Brendan Byrne herkozen, terwijl in Virginia de Republikein John Dalton werd gekozen als opvolger van gouverneur Mills Godwin, die zich niet herkiesbaar had gesteld.
Dalton werd als luitenant-gouverneur opgevolgd door Charles Robb, een schoonzoon van wijlen president Johnson.
In New York werden op 8 november '77 verkiezingen voor een nieuwe burgemeester gehouden, die werden gewonnen door de Democraat Edward Koch, sedert 1969 lid van het Huis van Afgevaardigden.
Hij volgde daarmee Abraham Beame op, die sedert 1974 burgemeester is en die in de voorkiezingen op 8 september 1977 van Koch verloor.
Koch kreeg 49,99% van de uitgebrachte stemmen.
Zijn voornaamste rivaal, de namens de liberale partij uitkomende Mario Cuomo, staatssecretaris voor de staat New York, kreeg 40,97%.
De Republikein Roy Goodman

Edward Koch, de nieuwe burgemeester van New York (l.) en Bess Myerson, die hem actief steunde in de verkiezingscampagne

Mario Cuomo, de liberale kandidaat voor het burgemeesterschap van New York

kreeg 4,08% en de conservatief Barry Farber 4%. *(IHT, NRC/H'blad)*

EERSTE VERDRAG PANAMAKANAAL GOEDGEKEURD DOOR SENAAT

Op 16 maart heeft de Senaat de eerste van twee verdragen over het Panama-kanaal goedgekeurd.

De uitslag luidde 68 senatoren voor en 32 tegen, één stem meer dan de wettelijke vereiste meerderheid van tweederde.

Pres. Carter, die zich erg heeft ingezet om de Panamakanaalverdragen door de Senaat te krijgen, toonde zich erg verheugd over het besluit van de Senaat en sprak het vertrouwen uit dat de senatoren .,met dezelfde moed en visie" ook het tweede verdrag zullen goedkeuren. De Panamese leider, generaal Omar Torrijos, was volgens zijn woordvoerder niet helemaal tevreden omdat de Senaat ook een amendement op het verdrag had aangenomen.

Voor de stemming van 16 maart plaatsvond had de Senaat een motie aangenomen die de VS het onbeperkte recht geeft militair in te grijpen als het Kanaal na het jaar 2000 zou dreigen te worden gesloten. De opsteller van de motie, de demorraat Dennis Deconcini uit Arizona, verklaarde dat zijn amendement beoogt om het Kanaal te vrijwaren van eventuele gebeurtenissen in Panama. zoals bijvoorbeeld een opstand

In het op 16 maart geratificeerde verdrag, het zogenaamde neutraliteitsakkoord, verplichten de Verenigde Staten en Panama zich om het Kanaal na 1 jan 2000 open te houden voor alle scheepvaart Het tweede verdrag voorziet in de overdracht van deze belangrijke verbinding tussen de Atlantische en de Stille Oceaan door de Verenigde Staten aan Panama.

Generaal Omar Torrijos heeft het Panamese kabinet voor een spoedvergadering bijeengeroepen om na te gaan of de motie van senator Deconcini een wijziging betekent van de verdragen, die president Carter en hij in sept. 1977 tekenden. In een radio-uitzending zei Torrijos dat hij geen enkele verandering in de verdragen zal accepteren ,,die tegen de geest van dc verdragen ingaat". ,.De regering wil helemaal geen buitenlandse troepen in Panama na het jaar 2000," zo voegde hij eraan toe

De Senaat heeft 22 dagen over de goedkeuring van het eerste Kanaalverdrag gesproken. Het tweede verdrag zal nu onmiddellijk in behandeling genomen worden. De fractieleider van de Democraten in de Senaat, Robert C Byrd, zal proberen overeenstemming te bereiken over de datum van de stemming. Byrd heeft voorgesteld de debatten in april te beeindigen.

De Amerikaanse regering had tot op het laatste moment pogingen ondernomen om weifelende senatoren over de streep te trekken. In een verklaring die president Carter direct na de stemming voorlas zei hij dat de goedkeuring van het verdrag ,,een nieuwe en veelbelovende stap" is in de betrekkingen met L.A.

Onderzoek naar president *Torrijos*

Bij de behandeling van het verdrag in het Congres is op 21 februari een geheime zitting van de Senaat besteed aan een onderzoek naar geruchten dat de Panamese president generaal Omar Torrijos op de hoogte is geweest van het feit dat een aantal personen uit zijn naaste omgeving, waaronder zijn broer, zich met de smokkel van verdovende middelen heeft bezig gehouden.

De zaak was aangekaart door senator Robert Dole, een tegenstander van de Panamakanaalverdragen.

Voor zover bekend is geworden is tegen de broer van de president, tegenwoordig ambassadeur in Spanje, in mei 1972 een arrestatielbevel uitgevaardigd omdat hij in 1971 ca. 63 kg heroine de VS zou hebben binnengesmokkeld.

De Senaatscommissie die zich met de zaak heeft beziggehouden heeft verklaard dat Torrijos van deze zaak heeft afgeweten, maar er verder niet bij betrokken is geweest.

(NZZ, *The Times)*

(Vor. ber. pag. 524/3-1977)

AZIE (ZUID)

INDIA

SCHEURING IN DE CONGRESPARTIJ

De nederlaag van de Congrespartij bij de algemene verkiezingen van maart 1977 (pag. 177 - '77 en pag 223 - '77) heeft tot spanningen in deze partij geleid, die zich uiteindelijk hebben ontladen in een scheuring Nadat een campagne om oud-premier Indira Gandhi tot partijvoorzitter te doen benoemen in het weekend van 20 nov. 1977 door haar aanhangers was stopgezet, trad zij op 18 dec. uit het belangrijkste beleidsorgaan van de partij. het ,,working committee". Haar voorbeeld werd op 27 dec door 7 anderen gevolgd. Op 2 jan. liet mevr Gandhi zich door haar aanhangers tot voorzitter van de ,,werkelijke Congrespartij" kiezen, waarop de officiele Congrespartij haar de volgende dag uit de partij stootte.

Het was niet de eerste maal dat een scheuring in de Congrespartij optrad en mevr Gandhi uit de partij gezet werd. Het conflict tussen haar en het z.g. Syndicaat had in nov. 1969 tot dezelfde ontwikkeling geleid (pag. 55 e.v. - 1970), maar vervolgens was toen gebleken dat Indira Gandhi de overgrote meerderheid van de kiezers voor haar Congrespartij wist te behouden.

Dit maal vond de eerste confrontatie van de twee Congrespartijen plaats bij enkele deelstaatverkiezingen aan het eind van febr. Bij twee daarvan — in Karnataka en Andhra Pradesh — won haar Indira Congrespartij de absolute meerderheid. Details van deze ontwikkeling en haar voorgeschiedenis volgen hieronder.

Ontwikkelingen in de Congrespartij na verkiezingsnederlaag van maart 1977

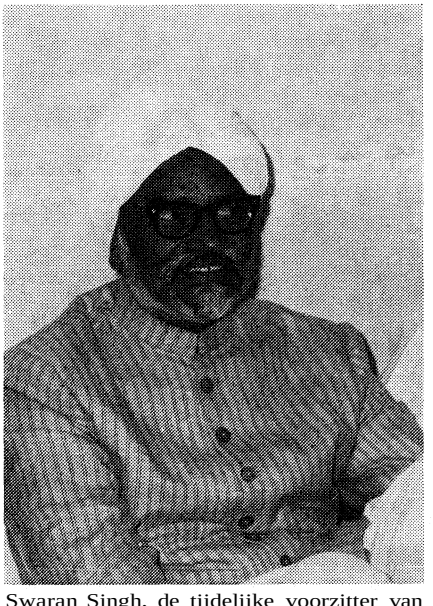
Op 23 maart 1977 koos de parlementsfractie van de Congrespartij de vroegere minister van buitenlandse zaken, Y. B. Chavan, eenstemmig tot haar leider als opvolger van Indira Gandhi.

In de volgende dagen drongen vele vooraanstaande leden van de Congrespartij aan op het aftreden van de partijvoorzitter D. K. Barooah en op het bijeenroepen voor een voltallige zitting van het All-India Congress Committee (AICC) om een nieuwe partijleiding te kiezen.

Voorts werd door sommigen de uitstoting uit de partij verlangd van Sanjay Gandhi, Bansi Lal (de vroegere minister van defensie), V. C. Shukla (oud-minister van voorlichting) en Om Mehta (de voormalige staatsminister van binnenlandse zaKen) vanwege hun activiteiten onder de noodtoestand. (Het in Bombay verschijnende blad *Blitz* had hen op 11 maart reeds aangeduid als ..de bende van vier")

Op 30 maart bedankte Sanjah Gandhi voor het lidmaatschap van de AICC.

Van 12-15 april vergaderde het werkcomité van de Congrespartij over de oorzaken van de stembusnederlaag. Mevr. Gandhi verklaarde dat zij de verantwoordelijkheid daarvoor ,,zonder voorbehoud" aanvaardde. Er rees een conflict tussen haar aanhangers en haar critici, dat met een compromis werd bezworen. Enerzijds traden partijvoorzitter Barooah (op 14 april) en het werkcomité af, omdat zij de verantwoordelijkheid voor de nederlaag met mevr. Gandhi, ,,onze geachte leider", wensten te delen. Anderzijds werd besloten Bansi Lal voor 6 jaar uit de partij te stoten wegens zijn ,,ondemocratische, autocratische en onwaardige activiteiten" en een berisping toe te dienen aan V.C. Shukla wegens ,,machtsmisbruik, waarmee indirect ook kritiek op mevr. Gandhi werd geleverd. Tot partijvoorzitter a.i. werd de vroegere minister van buitenlandse zaken, Swaran Singh, gekozen in afwachting van een desbetreffend AICC-besluit.

Swaran Singh, de tijdelijke voorzitter van de Congrespartij.

Tijdens de AICC-zitting van 5-6 mei werd de vroegere minister van binnenlandse zaken, K. Brahmananda Reddy, met steun van mevr. Gandhi's aanhang tot partijvoorzitter gekozen. Hij versloeg met 317 tegen 160 stemmen de voormalige premier van West-öengalen, S. S. Ray, die op een zuivering van de partij had aangedrongen. Uit protest tegen Reddy's verkiezing trad K. Raghuramaiah, de vroegere minister van parlementszaken en sinds 23 maart ,,chief whip" in het Lagerhuis, uit de partij.

Reddy benoemde mevr. Gandhi op 13 mei tot lid van het werkcomité. Terwijl Ray, die op 11 mei een aanbod van Reddy om tot lid van het werkcomité te worden benoemd van de hand had gewezen, verklaarde niet uit de partij te treden, deden Dinesh Singh en negen andere vooraanstaande partijleden die stap op 8 mei wel. Zij sloten zich (vijf dagen later) bij de Janata-partij aan evenals in de loop van mei andere vooraanstaande partijleden, o.w. H. M. Trivedi (staatsminister in het laatste kabinet van mevr. Gandhi). De besturen van de Congrespartij in Sikkim (op 8 mei) en Arunachal Pradesh (op 24 mei) besloten dat hun partijen zich en bloc bij de Janata-partij zouden aansluiten.

Op 17 mei verklaarde oud-lagerhuisvoorzitter B. R. Bhagat in een brief aan partijvoorzitter Reddy dat een groep vooraanstaande Congrespartijleden de bijeenroeping van de AICC verlangde voor de bespreking van de manier waarop ,,persoonlijkheidsverering en groepsbewind" kon worden vervangen door ,,collectief leiderschap en– democratisch bewind". Dit voorstel werd gesteund door o.a. Barooah, Ray en A. K. Anthony, de nieuwe premier van Kerala (zie pag. 159/3).

Tijdelijke arrestatie *Indira* Gandhi. Streven naar *partijvoorzitter*schap mislukt

Op 29 sept. begon rechter J. C. Shah, een vroegere opperrechter, een onderzoek naar excessen en machtsmisbruik tijdens de periode van de noodtoestand. De door hem voorgezeten commissie beschikte over een dossier van 48.000 klachten wegens beweerd machtsmisbruik en de commissie was van plan oud-premier Gandhi en een reeks van haar vroegere ministers in de volgende weken persoonlijk te horen.

Op 3 okt. werd Indira Gandhi met drie leden van haar laatste kabinet gearresteerd op beschuldiging van corruptie en machtsmisbruik, maar ca. 17 uur na haar arrestatie werd zij in opdracht van de rechter van onderzoek de volgende morgen onvoorwaardelijk weer op vrije voeten gesteld. Haar aanhouding leidde tot betogingen van voor- en tegenstanders. De regering ging vervolgens bij het hooggerechtshof in beroep tegen de onvoorwaardelijke invrijheidstelling

De gang van zaken gaf Indira Gandhi volgens waarnemers de kans als martelares op te treden en bevorderde zo haar campagne voor een politieke terugkeer. Haar aanhangers in de Congrespartij wilden van de golf van sympathie gebruik maken om haar begin 1978 weer partijvoorzitter te maken, aldus berichtte de Indiase pers op 8 okt.

Maar tijdens een zitting van het AICC op 14–15 okt. slaagden haar aanhangers er niet in voorzitter Reddy te bewegen zich terug te trekken. Zij dienden vervolgens ap 26 okt. een lijst met handtekeningen bij het partijbestuur in, waarin 411 van de 657 AICC-leden het onmiddellijke aftreden van voorzitter Reddy en zijn vervanging door Indira Gandhi verlangden.

Reddy wees dit streven echter van de hand met het argument dat het anti-democratisch was en erop gericht om de persoonsverheerlijking rond de vroegere premier te herstellen.

Op 20 nov. lieten aanhangers van Indira Gandhi partijvoorzitter Reddy weten dat zij hun pogingen om hem tot aftreden over te halen hadden opgegeven. Kort voor mevr. Gandhi in de nacht van 17 op 18 nov. zelf een bezoek aan Reddy bracht zei zij dat de eis betreffende een buitengewone zitting van het AIGC ,,in het belang van de eenheid van de Congrespartij" was ingetrokken; die zitting had tot haar verkiezing als partijvoorzitter moeten leiden.

Op 21 nov. weigerde mevr. Gandhi op de hoorzitting van de commissie-Shah te getuigen, omdat die een ,,wettelijk platform voor kwaadaardige propaganda" was.

Op 18 dec. trad mevr. Gandhi uit het werkcomité van de Congrespartij.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NAMIBIË'S WEG NAAR DE ONAFHANKELIJKHEID

Op 24 april begon in New York een bijzondere zitting van de Algemene Vergadering van de VN over de kwestie-Namibië (Zuidwest-Afrika) Het debat gaat over Namibie's onafhankelijkheid met als voornaamste discussiepunt een twee weken eerder formeel bij de Veiligheidsraad ingediend plan van de 5 Westerse leden van de Raad — West-Duitsland, Engeland, Frankrijk, de VS en Canada

Het internationale conflict over de status van de voormalige Duitse kolonie, die ruim 50 jaar onder mandaat van Zuid-Afrika stond, vormt het langdurigste geschilpunt in de historie van de Verenigde Naties. Het stond sinds 1947 jaarlijks op de VN-agenda.

Het zojuist begonnen debat zal waarschijnlijk uitmonden in nieuwe, internationale druk op Zuid-Afrika om zich uit Namibië terug te trekken. Verwacht wordt, aldus *Reuter/* UPI, dat de Algemene Vergadering een verklaring en actieprogramma zal aanvaarden, gebaseerd op aanbevelingen van de VN-raad voor Namibië. Deze instantie wil dat de Algemene Vergadering een krachtig beroep doet op de Veiligheidsraad om economische sancties en een olieboycot tegen Zuid-Afrika af te kondigen. De Veiligheidsraad stelde in november 1977 reeds een wapenembargo tegen Zuid-Afrika in.
Volgens The *Observer* (23-4) moeten drie cruciale vragen worden beantwoord:

1) Of Namibië zijn onafhankelijkheid op vreedzame wijze zal bereiken dan wel of zijn geboorte vergezeld zal gaan van een scherpe escalatie van geweld en een grotere internationale betrokkenheid, in het bijzonder van de Russen en Cubanen, die reeds in hoge mate verwikkeld zijn in het naburige Angola.

2) Of de Westerse naties onweerstaanbaar betrokken zullen raken in het opleggen van verdere sancties aan Zuid-Afrika, naast en bovenop het huidige wapenembargo Sancties van welk soort ook zullen waarschijnlijk o.a. tot gevolg hebben dat de toevoer van uranium naar de Britse Raad voor kernenergie in gevaar komt, die een groot deel van zijn voorraden uit de Rossing-mijnen in Namibië ontvangt.

3) Of Zuid-Afrika dieper in een isolatie zal worden gedrongen en daarmee in een groter conflict met de Westerse naties.

In feite gaan alle betrokken partijen uit van een nog dit jaar voor Namibië te bereiken onafhankelijkheid, maar er blijven geschillen over de wijze waarop en de omstandigheden waaronder de machtsoverdracht moet plaatsvinden.
Nadat de door de Zuidafrikaanse regering bijeengeroepen constitutionele conferentie, die met onderbrekingen sinds 1 sept. 1975 in de Turnhalle te Windhoek besprekingen gevoerd had over de politieke toekomst van Zuidwest-Afrika/Namibië, op 18 aug. 1976 tot het een. stemmige standpunt was gekomen dat na een overgangsperiode met een multiraciale interim-regering op 31 dec. 1978 volledige onafhankelijkheid moest zijn bereikt (zie pag. 625 e.v.-1976), kwam de conferentie begin maart 1977 tot een akkoord over de structuur van die interim-regering. De betreffende ontwerp-constitutie werd op 9 maart 1977 door de constitutionele commissie van de conferentie goedgekeurd.
Deze constitutionele besluiten werden echter niet alleen door de SWAPO (South West African People's Organization), de door de VN als „authentieke vertegenwoordiger" van het volk van Namibië erkende organisatie, verworpen, maar praktisch door de hele internationale gemeenschap.
Nadat het niet gelukt was in de Veiligheidsi-aad van de VN overeenstemming over een resolutie betreffende Namibië te bereiken, ove - handigden de ambassadeurs van vijf Westerse lidstaten van de Veiligheidsraad (Canada, West-Duitsland, Engeland, Frankrijk en de VS) op 7 april 1977 een gemeenschappelijke nota aan de Zuidafrikaanse premier Vorster. Daarin zou te verstaan zijn gegeven dat de huidige politiek van Zuid-Afrika m.b.t. Namibië onaanvaardbaar was, dat de constitutionele voorstellen zouden worden verworpen en dat de Zuidafrikaanse regering Veiligheidsraadresolutie 385 d.d. 30 jan. 1976 moest uitvoeren (pag. 625/1-1976).
Daarna kwam tussen de Zuidafrikaanse regering en diplomatieke vertegenwoordigers van de vijf Westerse landen — de zgn. contactgroep — die tegelijk contacten met de SWAPO onderhielden. een reeks besprekingen op gang, die de Zuidafrikaanse regering ertoe brachten de constitutionele plannen van de

Op 11 febr ontmoetten de ministers van buitenlandse zaken van vijf Westerse mogendheden hun Zuidafrikaanse ambtgenoot in het VN Plaza hotel in New York voor onderhandelingen over Namibië. V.l.n.r R Botha (Z-Afrika), L de Guiringaud (Frankrijk), D Jamieson (Canada), H D Genscher (West-Duitsland), C Vance (VS) en D Owen (Engeland)

Weekblad 47ste jaargang No. 2431, pag. 29599-29614

Turnhalle-conferentie op te schorten en over haar voorgelegde Westerse voorstellen van gedachten te wisselen. Het overleg verliep moeizaam en ook over de definitieve versie van de Westerse voorstellen heeft de Zuidafrikaanse regering nog geen slotoordee! uitgesproken.
Deze voorstellen houden het volgende in:

- Een staakt-het-vuren i-oor alle partijen, waarbij de Zuidafrikaanse troepen en de SWAPO-troepen op hun bases worden geconsigneerd.

- Een terugtrekking in fasen vanuit Namibië van op 1.500 man na alle Zuidafrikaanse troepen. De resterende Zuidafrikaanse troepen zullen moeten worden geconsigneerd op de basis Grootfontein en Oshivello, en zullen na de verkiezingen moeten worden teruggetrokken.

- De door Zuid-Afrika benoemde administrateur-generaal, rechter M. T. Steyn, zal de vrijlating regelen van alle Namibische politieke gevangenen of politieke gedetineerden, die door Zuid-Afrika worden vastgehouden, zodat zij volwaardig deel kunnen nemen aan de verkiezingen zonder het risico van arrestatie, detentie, intimidatie of gevangenschap.

- Vluchtelingen uit Namibië of buiten het grondgebied gedetineerde Namibiërs zal worden toegestaan terug te keren en in vrijheid deel te nemen aan de verkiezingen.

- De eerste verantwoordelijkheid voor het handhaven van wet en orde blijft in de overgangsperiode berusten bij de bestaande politie-eenheden.

- Het toezicht op het naleven van de bepalingen zal worden gewaarborgd door een VN-vredesmacht van ca. 10.000 man.

- Er komt een speciale VN-vertegenwoordiger om samen te werken met de door Zuid-Afrika benoemde administrateur-generaal.

Volgens *The Observer* (23-4) bleven slechts drie kwesties gedeeltelijk onopgelost.

1) De sterkte van de Zuidafrikaanse militaire eenheden in het gebied tijdens de overgangsperiode voor de onafhankelijkheid. SWAPO dringt erop aan dat alle Zuidafrikaanse troepen worden teruggetrokken. De regering-Vorster heeft ermee ingestemd het aantal troepen te beperken van 10.000 a 15.000 man tot 1.500 man, maar zij wil niet instemmen met hun overplaatsing naar diverse centra. Om dit verschil te overbruggen gaf het Westerse voorstel aan dat de VN-vredesmacht de Zuidafrikaanse troepen zal „omsingelen" en Lu hun aanwezigheid neutraliseren.

2) De toekomstige status van de enige effectieve haven van het gebied, Walvisbaai, die nooit deel uitmaakte van het oorspronkelijke mandaatgebied en die door Zuid-Afrika wordt opgeëist. Dit zou geen breekpunt zijn wat SWAPO betreft.

3) De exacte relatie tussen de speciale VN-vertegenwoordiger en de Zuidafrikaanse administrateur-generaal, rechter M. T. Steyn.

Bij het bezoek dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, en zijn Britse ambtgenoot Owen, in het weekend van 16 april aan Pretoria brachten vroeg hun Zuidafrikaanse collega R. F. Botha om „opheldering" over het veiligheidsaspect van de Westerse voorstellen. Met name wilde hij, aldus *The Tzmes* (24-4) weten of Zuidafrikaanse troepen in Namibië zouden mogen blijven, als een gekozen regering daarom zou verzoeken.

Op 23 april 's avonds vergaderden de ministers van buitenlandse zaken van de vijf Westerse landen in Londen. Zij bepaalden niet alleen hun strategie voor het debat in de Algemene Vergadering maar zij werden het ook eens over de toelichting die zij Zuid-Afrika en SWAPO zouden geven op hun voorstellen. Hoewel geen officieel commentaar werd verstrekt, zouden de Vijf volgens *The Times* te kennen hebben gegeven dat de verdere aanwezigheid van Zuidafrikaanse troepen een zaak zou zijn voor het nieuwe parlement — mits op correcte wijze gekozen —, dat zelf over veiligheidsmaatregelen zou moeten beslissen. Volgens diplomatieke bronnen wilden de Vijf de kwestie-Walvisbaai in een latere fase regelen. Op berichten uit Londen dat de VS de aanspraken van SWAPO op Walvisbaai in het geheim zouden hebben onderschreven reageerde minister Botha op 23 april met de uitspraak: „Wij zijn klinkklaar overeengekomen dat de kwestie-Walvisbaai buiten de besprekingen over de onafhankelijkheid van Zuidwest-Afrika zou blijven." Dat was hem door minister Vance bevestigd *(NRC/H' blad* 24-4).

Hieronder volgt een overzicht van diverse ontwikkelingen m.b.t. Namibië sinds medio augustus 1976, in aansluiting op het in de aflevering van 1 okt. 1976 (pag. 625 e.v.-'76) vermelde.

Verklaring constitutionele commissie

Op 18 aug. 1976 meldde de constitutionele commissie van de z.g. Turnhalle-conferentie overeenstemming te hebben bereikt over de instelling van een interim-regering en de vaststelling — met redelijke zekerheid — van de onafhankelijkheidsdatum, nl. 31 dec. 1978.

In de verklaring van 18 aug. 1976 werd voorts opgemerkt: „De commissie bevestigt opnieuw de onderlinge afhankelijkheia van de verschillende bevolkingsgroepen en haar vastberaden verlangen Zuidwest-Afrika als eenheid te behouden..."
Uit deze verklaring bleek een wijziging in het standpunt van de „thuisland"-leiders, die reeds een week eerder (op 11 aug.) aan de dag was getreden, toen de eerste ministers van Ovamboland, Kavango en Caprivi, met steun van de vertegenwoordigers van de Bosjesmannen, een voorstel van de Damara-delegatie hadden verworpen, nl. dat het gebied zou worden verdeeld in een noordelijke en zuidelijke sector onder een centraal gezag met ruime wetgevende en uitvoerende macht.

De verklaring van de constitutionele commissie werd door vele instanties verworpen.
Zo zei Festus Naholo, de secretaris buitenland van de interne SWAPO-vleugel, op 19 aug. 1976 te Windhoek dat de besluiten van de commissie „niet de wensen en verlangens van alle mensen van het gebied vertegenwoordigen" en dat elke beslissing over de toekomst van Namibië, waaraan de SWAPO geen deel had, uiterst gevaarlyk was. Hij deed een beroep op al onze broeders in Afrika en binnen de internationale gemeenschap om dit besluit van de Afrikaanse marionetten te veroordelen".
De VN-raad voor Namibië verwierp de voorstellen als „dubbelzinnig en twijfelachtig en totaal gespeend van legitimiteit". Omdat Zuid-Afrika volgens de VN-raad niet had voldaan aan de bepalingen van Veiligheidsraadresulutie 385 (1976), werd de Veiligheidsraad verzocht „passende maatregelen" krachtens het VN-handvest tegen Zuid-Afrika te nemen.
VN-secretaris-generaal Waldheim verklaarde op 26 aug. te betreuren dat de voorstellen op stukken na niet beantwoorden aan de essentiele voorwaarden, die door de VN zijn gesteld.

Sean MacBride, de VN-commis sari^ voor Namibië, stelde op 29 aug. dat er absoluut geen kans was dat de voorstellen door de wereld werden aanvaard. ,,Geen regering zal Namibië's onafhankelijkheid zonder SWAPO-deelneming erkennen"
De OAE veroordeelde in een verklaring d d 23 aug. de constitutionele ,,pseudo-besprekingen", terwijl zij eiste dat ,,Zuid-Afrika zich zou houden aan de VN-tijdslimiet (31 aug.), zijn afschuwelijk en illegaal bestuur uit Namibië zou terugtrekken en vrije verkiezingen onder VN-supervisie zou toestaan"

Bijeenkomst Veiligheidsraad.
Veto drie Westerse landen

Zoals door de Veiligheidsraad op 30 jan 1976 in resolutie 385 (par. 12, zie pag. 625/2 - '76) was bepaald, kwam de Raad op 31 aug. 1976 bijeen om zich opnieuw bezig te houden met ,,de situatie in Namibië". Die zitting beperkte zich tot de opening van een langdurig debat over het instellen van een verplicht wapenembargo tegen Zuid-Afrika, waarvoor de Raad tussen 31 aug. en 19 okt. 1976 negen maal bijeen kwam.

Op 31 aug 1976 werd door de permanente afgevaardigde van Madagascar, Henri Rasolondraibe, namens de Afrikaanse groep in de VN een verklaring afgelegd, waarin gesteld werd dat de voorstellen van de z.g. constitutionele conferentie niet overeenstemden met de verlangens van de VN, omdat zij geen verwijzing inhielden naar vrije verkiezingen onder auspiciën van de VN, niet voorzagen in de vrijlating vam politieke gevangenen noch in de eliminatie van de apartheid en omdat zij de SWAPO negeerden Volgens Rasolondraibe was de Afrikaanse groep voorstander van ,,een politiek van sancties tegen het regime van Pretoria W de context van de Namibische kwestie evenzeer als in de context van de kwesties zuidelijk Rhodesië en de apartheid".
Mede omdat de Westerse mogendheden te verstaan hadden gegeven dat zij geen sancties tegen Zuid-Afrika in deze zaak zouden steunen, werd overeengekomen verder beraad uit te stellen tot september 1976, wanneer de ministers van buitenlandse zaken, die voor de zitting van de Algemene Vergadering naar New York zouden komen, beschikbaar zouden zijn voor een nieuwe zitting van de Veiligheidsraad
Dienovereenkomstig hervatte de Raad zijn overleg op 28 sept, toen o.a SWAPO-voorzitter Sam Nujoma opriep tot dwingende sancties tegen Zuid-Afrika Wel herhaalde hij dat SWAPO bereid was tot rechtstreekse besprekingen met het ,,illegale" regime dat Namibië bezet, d w z met Zuid-Afrika, teneinde de modaliteiten van een machtsoverdracht aan het Namibische volk onder SWAPO's leiding te regelen, maar dan moesten die besprekingen wel onder auspiciën van de VN worden gevoerd en moesten zij bovendien worden voorafgegaan door de vrijlating van alle politieke gevangenen en door een belofte van Zuid-Afrika zijn strijdkrachten uit het gebied terug te trekken
Radha Krishna Ramphul, de permanente vertegenwoordiger van Mauritius. deed diezelfde dag namens de OAE een scherpe aanval op de aan de VS en Engeland toegeschreven politiek, die zou streven naar het instellen van een ,,marionettenregering" onder Chief Clemens Kapuuo, de Herero-leider

Inmiddels zette de toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Rissinger. zijn overleg voort. Op 28 sept. 1976 had hij een ontmoeting met Nujoma, die naar hij achteraf verklaarde een beroep op de minister had gedaan Zuid-Afrika's premier Vorster ertoe over te halen om in te stemmen met ,,geheel nieuwe" besprekingen met de SWAPO over de toekomst van Namibië. Ook had Nujoma om Amerikaanse steun gevraagd voor dwingende economische sancties tegen Zuid-Afrika.
Op 8 okt. verklaarde Kissinger tegenover Afrikaanse ministers en ambassadeurs dat vastberaden pogingen werden ondernomen om een constitutionele conferentie i.z. Namibië op een neutrale plaats onder auspiciën van de VN bijeen te roepen, en dat alle authentieke nationale krachten, incl. de SWAPO, daaraan zouden moeten deelnemen.
Na overleg met VN-secretaris-generaal Waldheim zei Kissinger de volgende dag nog dat als overeenstemming over de vertegenwoordiging naar die conferentie kon worden bereikt (incl. SWAPO. Zuid-Afrika en de buurlanden van Namibie), deze binnen drie weken byeengeroepen kon worden.
Maar op 18 okt dienden Benin, Guyana, Libre, Pakistan, Panama, Roemenië en Tanzania bij de Veiligheidsraad een ontwerp-resolutie in, waarin op grond van hoofdstuk VII van het VN-handvest werd opgeroepen tot een bindend wapenembargo tegen Zuid-Afrika. Tegen dit ontwerp werd de volgende dag een veto uitgesproken door Engeland, Frankrijk en de VS, terwijl Italië en Japan zich van stemming onthielden en de overige 10 Raadsleden vóór stemden.

Het was de derde maal in de geschiedenis van de Verenigde Naties dat een drievoudig veto van de Westerse grote drie werd uitgesproken. Op 6 juni 1975 spraken de drie Westerse mogendheden zich tegen een soortgelijke resolutie uit (pag 767/2-'75) en op 30 oktober 1974 gebruikten ze hun drievoudig veto tegen een voorstel om Zuid-Afrika uit de volkerenorganisatie te zetten (pag 83/1-'75).
De ambassadeurs bij de Verenigde Naties van Amerika, Frankrijk en Engeland zeiden tegen de resolutie te hebben gestemd omdat het de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van de kwestie-Namibië alleen maar zou schaden ,,Wij geloven niet dat de maatregelen waartoe wordt opgeroepen in de resolutie de kansen zullen verbeteren voor een vrij en onafhankelijk Namibië Integendeel, zij kunnen juist het tegenovergestelde bewerkstelligen", aldus de Amerikaanse ambassadeur William Scrantoff

SWAPO-leider Sam Nujoma (l i in gesprek met Henry Kissinger in New York

De Tanzaniaanse VN-ambassadeur Salim A. Salim, was het daar volstrekt mee oneens. „Het drievoudige veto van de Westerse mogendheden is opnieuw een demonstratie van hun ongevoeligheid voor de Afrikaanse aspiraties" De stap van de Westerse landen kan volgens Salim slechts worden gezien als een bemoediging voor en een verklaring van steun aan de Zuidafrikaanse regering „Dit ondergraaft de geloofwaardigheid van de Verenigde Naties", zei hij
Theo-Ben Gurirab, waarnemer bij de VN voor de SWAPO. veroordeelde ..de schandelijke en ondemocratische daad die zojuist is begaan in deze raad door de drie imperialistische mogendheden". Gurirab zei dat de drie landen zich „in woord en daad altijd hebben gedragen als collaborateurs en verdedigers van het illegale racistische koloniale regime van Zuid-Afrika in Namibië"

Voortzetting Turnhalle-overleg

Ondanks de internationale kritiek zette de constitutionele commissie haar overleg voort. Op 16 sept. 1976 deelde de (blanke) voorzitter, Dirk Mudge, officieel mee dat in beginsel overeenstemming was bereikt over een regering met drie bestuurslagen voor een onafhankelijk Namibië.
Op het hoogste niveau zou een multiraciale regering komen, bestaande uit vertegenwoordigers van de verschillende bevolkingsgroepen, die kwesties van nationaal belang zou behandelen door controle uit te oefenen op buitenlandse zaken, defensie, financiën, transport, hoger onderwijs en PTT. Op het tweede niveau kwam een eigen regionale of provinciale regering voor elk van de verschillende bevolkingsgroepen, die de zaken van de eigen groep zou regelen. De derde laag zou bestaan uit gekozen plaatselijke besturen zoals gemeenteraden.
Op 22 okt. 1976 aanvaardde de constitutionele commissie eenstemmig een door de blanke afgevaardigde A. H. du Plessis ingediende motie voor de instelling van een interim-regering binnen enkele maanden. Wel was die beslissing onderworpen aan de goedkeuring van de plenaire zittingen van de constitutionele conferentie, die op 9 november zou worden heropend. Toen bleek dat er vooralsnog geen overeenstemming over de structuur van een interim-regering kon worden bereikt.
Op 25 nov. 1976 werd de constitutionele commissie door de Zuidafrikaanse premier Vorster in Pretoria ontvangen. Deze zou de commissieleden duidelijk hebben laten weten dat zij geen tijd meer moesten verliezen met niet ter zake doende meningsverschillen. Hij zou zelfs hebben gedreigd dat als de conferentie niet op korte termijn met een ontwerp-grondwet kwam hijzelf een grondwet zou opleggen. Voorts zou hij hebben verklaard dat zodra er concrete voorstellen van de conferentie ontvangen waren hij (Vorster) onmiddellijk de nodige stappen zou ondernemen om van het Zuidafrikaanse parlement via wetgeving toestemming te verkrijgen „om Zuidwest-Afrika zo snel mogelijk onafhankelijkheid te verlenen". Maar hij zou tegelijk het houden van een internationale conferentie met de Zuidafrikaanse regering en de SWAPO hebben uitgesloten en hebben beklemtoond dat elke toekomstige grondwet gebaseerd moest zijn op afzonderlijke gebieden voor elk ras. (Met deze gedachte zouden de meeste delegatieleiders hebben ingestemd, maar niet Chief Clemens Kapuuo, de Herero-leider.).
Het Turnhalle-overleg vond op vier niveaus plaats: 1) in een groep van acht juristen (7 blanken en 1 zwarte), die op 15 jan. 1977 in Pretoria een ontwerp-constitutie voltooide; 2) in de 44 leden tellende constitutionele commissie o.l.v. Dirk Mudge; **3)** in een 12 leden tellende werkgroep van die commissie; en 4) in de plenaire zittingen van die conferentie.

Ontwerp interim-grondwet

Het op 9 maart 1977 door de constitutionele commissie goedgekeurde definitieve ontwerp voor de grondwet bevatte de volgende bepalingen:

1) Alle besluiten in de nieuwe „democratische republiek" zullen op drie niveaus worden genomen: centraal, regionaal en per gemeente. De wettelijke structuur zal zijn gebaseerd op het Romeins-Nederlandse recht (zoals in Zuid-Afrika) en de economische structuur zal vrij zijn, waarbij het bezit van land en eigendommen onschendbaar is.

2) De grondwet zal een verklaring i.z. mensenrechten bevatten, gebaseerd op de Westduitse constitutie van 1949. Daardoor zullen de fundamentele rechten voor allen worden gegarandeerd, ongeacht ras, taal, geslacht, religie en politieke voorkeur. Alle burgers van de nieuwe staat zullen een uniform identiteitsdocument bezitten. Er komt gelijke beloning voor gelijk werk, en elke loondiscriminatie op basis van kleur wordt afgeschaft. Ook zullen alle bewoners op gelijke basis voor de belasting worden aangeslagen. Verschillen in onderwijspeil en -faciliteiten zullen worden opgeheven. Iedereen krijgt het recht zich als individu te ontwikkelen, „in zoverre dat de rechten van anderen niet aantast of strijdig is met de openbare orde en zedelijkheid". Leven en vrijheid zijn onschendbaar en kunnen slechts worden aangetast door een wettig bevel. Alle mensen zijn gelijk voor de wet. De vrijheid van religie wordt gegarandeerd evenals de vrijheid van meningsuiting in woord, geschrift of illustratie „in zoverre zij de rechten van anderen niet aantast of schadelijk is voor de staat". De persvrijheid werd gegarandeerd binnen de grenzen van een „wettig bevel, behoud van de openbare orde, bescherming van de jeugd, persoonlijke eer en waardering".
Iedereen heeft het recht aan openbare activiteiten deel te nemen, vergaderingen te beleggen en politieke partijen op te richten, uitgezonderd „marxistisch-leninistische partijen".
Maar deze verklaring i.z. mensenrechten is niet bindend voor de wetgevende autoriteiten van het gebied. Een speciaal constitutioneel hof van drie rechters of voormalige rechters zal slechts adviserende bevoegdheden hebben op verzoek van minstens 10 leden van de voorgestelde Nationale Vergadering of een derde van de leden van regionale of lokale autoriteiten. De Nationale Vergadering zal niet gedwongen worden om zo'n advies te aanvaarden, maar moet de wetgeving uitstellen totdat het advies is voorgelegd en is gepubliceerd.

3) De centrale regering zal bestaan uit een president (tijdens de interimperiode benoemd door de Zuidafrikaanse president in overleg met de Zuidwestafrikaanse raad van ministers), een wetgevende macht — de Nationale Vergadering, een uitvoerende macht — de raad van ministers, en een rechterlijke macht.

De Nationale Vergadering zal bestaan uit 60 leden, waarin de 11 etnische groepen vertegenwoordigd zijn via de volgende, op omvang van de groep gebaseerde verdeelsleutel: Ovambo's 12 leden, blanken 6, Damara's, Herero's, Kavango's, kleurlingen, Nama's en bewoners van de oostelijke Caprivistrook elk 5 en Bosjesmannen, Rehoboth Basters en Tswana's elk 4. Ook niet-etnische groepen zoals multiraciale partijen zouden in de Nationale Vergadering kunnen worden opgenomen, mits de goedkeuring van alle delegaties is

verkregen. De leden van de Nationale Vergadering worden gekozen door kiescolleges.
Geen wet kan worden aangenomen tenzij een meerderheid van elke etnische delegatie ermee instemt, maar als wetten door drie of meer etnische groepen worden geblokkeerd, moet de zaak worden teruggverwezen naar de kiescolleges van de betrokken groepen, die binnen een maand een beslissing moeten nemen.

De raad van ministers zal bestaan uit een voorzitter (eerste minister). die door de Nationale Vergadering in een consensus moet worden benoemd. en 11 ministers (van elke etnische groep één), terwijl elke groep die groter is dan 200.000 leden (d.w.z. de Ovambo's) ook het recht heeft op een onderminister. (Op 21 jan. had de premier van Ovamboland, Cornelius Ndjoba, voorgesteld dat de Ovambo's, die bijna 47% van de bevolking omvatten, een extra minister zouden krijgen en bovendien 30% van de leden van de Nationale Vergadering moesten leveren.)
Alle besluiten van de raad zullen in een consensus moeten worden genomen of door een stemming, waaraan de voorzitter niet deel mag nemen en waarbij de vereiste meerderheid steeds door de raad moet worden bepaald. Onder de competentie van de raad vallen alle zaken behalve defensie, buitenlandse zaken, transport, monetaire zaken, binnenlandse veiligheid en PTT; deze blijven tijdens de overgangsperiode onder controle van Zuid-Afrika.
Bovendien moet de raad van ministers een ontwerp-grondwet voor de onafhankelijkheid uitwerken.

De rechterlijke macht zal bestaan uit een hooggerechtshof in Windhoek met zoveel rechters als de ministerraad bepaalt. In de overgangsperiode zal het Hof van Beroep van Zuid-Afrika de bevoegdheid behouden om beroepen te behandelen tegen alle beslissingen van het hooggerechtshof in Windhoek.
Op 18 maart 1977 keurde de constitutionele conferentie het ontwerp van een interim-,bondwet goed, waarmee haar taak werd afgerond. In een slotverklaring werd gesteld dat besloten was tot de vorming van een interim-rege ing, die volgens conferentievoorzitter Dirk Mudge, het gebied vermoedelijk vanaf eind juli '77 tot 1 jan. '79 zou besturen. Maar de SWAPO bleef bij haar volledige verwerping van de Turnalle-besluiten. Nadat Mudge op 24 maart had meegedeeld dat de SWAPO vrijelijk deel kon nemen aan de verkiezingen die voor het bereiken van de onafhankelijkheid zouden worden gehouden, verklaarde SWAPO's administratieve secretaris, Moses Garoeb, op 23 maart te Loesaka dat zijn organisatie aan geen enkele verkiezing deel zou nemen, behalve op de eerder *ge*stelde voorwaarden, en dat als die niet wei-den aanvaard, er ,,een intensivering van de bevrijdingsoorlog" zou komen.

Op 4 febr had SWAPO's voorzitter Sam Nujoma verklaard dat alleen een internationale conferentie de oorlog kon beeindigen Als voorwaarden voor zo'n conferentie noemde hij a) de onvoorwaardelijke vrijlating van alle politieke gevangenen, die ,illegaal vastgehouden' werden, sommigen van hen konden in de SWAPO-delegatie naar de conferentie worden opgenomen, b) een toezegging van de Zuidafrikaanse regering al haar strijdkrachten uit Namibië terug te trekken, waarbij onderhandelingen over procedure, tijd en plaats mogelijk waren. maar de oorlog zou doorgaan tot de temgtrekking en de machtsovername door ,,onze troepen", en c) de conferentie moest een Namibische en een Zuidafrikaanse delegatie omvatten, terwijl de VN voor de voorzitter moest zorgen en voor de convocatie: Turnhalle-afgevaardigden konden alleen als leden van de Zuidafrikaanse delegatie deelnemen Rechtstreekse besprekingen met Turnhalle-afgevaardigden, zoals volgens Nujoma door Kissinger voorgesteld, waren door SWAPO verworpen

Tijdens een congres van de interne SWAPO-vleugel te Windhoek op 27 en 28 maart 1977 werd besloten de installatie van een interim-regering te beletten en tevens de Zuidafrikaanse regering een aanbod i.z. besprekingen te doen over ,,de machtsoverdracht aan Namibiërs" op voorwaarde dat alle politieke gevangenen werden vrijgelaten en alle troepen werden teruggetrokken. Zuid-Afrika's besluit om Walvisbaai als Zuidafrikaans grondgebied te behouden werd veroordeeld.

Inmiddels was de positie van SWAPO versterkt door de toetreding van verscheidene ,,gematigde" politieke groeperingen. Vier Nama-groeperingen, die stelden ca. 10.000 mensen te vertegenwoordigen, hadden op 27 okt. 1976 bekendgemaakt dat zij eenstemmig besloten hadden zich van de Turnhalle-besprekingen te distantiëren en zich bij de SWAPO aan te sluiten. Op 29 nov. ontbond de Namibische Afrikaanse Volksdemoncratische Organisatie (NAPDO) zichzelf om tot de SWAPO toe te treden. Op 15 april zegde een vereniging van meer dan 17.000 Herero-royalisten steun toe aan de SWAPO, waardoor zij in botsing kwamen met Chief Clemens Kapuuo, de Herero-leider bij de constitutionele conferentie.

Nationale Partij besluit tot *referendum*

Tijdens een congres van de (blanke) Nationale Partij, die in de (blanke) wetgevende vergadering alle 18 zetels bezet, werd op 29 maart 1977 in Windhoek besloten dat op 16 mei 1977 een referendum zou moeten worden gehouden om te bepalen of de blanke bewoners van het gebied de plannen voor een interim-regering goedkeurden. Op 25 aug. 1976 had een vorig congres unaniem steun toegezegd aan de onafhankelijkheidsverklaring van de constitutionele commissie

Intussen was in de blanke Federale Partij — sinds 14 okt 1975 ria een breuk met de Zuidafrikaanse Vei-enigde Partij de voortzetting van de United South West Africa Party — een scheuring ontstaan Nadat de Federale Partij begin nov 1976 eenstemmig had besloten het lidmaatschap voor alle rassen open te stellen, trad de rechtervleugel uit de partij en die vormde o l v de vroegere partijleider J P Niehaus de South West Africa Action Group Deze zegde steun toe aan de Turnhalle-conferentie als enige mogelijkheid voor een vreedzame oplossing

Eerste fase overleg *Westerse* contactgroep

Nadat de ambassadeurs in Zuid-Afrika van de vijf Westerse lidstaten van de Veiligheidsraad de Zuidafrikaanse premier Vorster op 7 april 1977 een nota met de opvattingen van hun regeringen over de kwestie-Namibië hadden overhandigd (pag. 257/3), maakte deze op 20 april bekend dat hij ,,bereid (was) aan een conferentietafel te gaan zitten met andere belanghebbende partijen" om over de toekomst van Zuidwest-Afrika te spreken, maar hij wees er tevens op dat het het recht van de bevolking van het gebied was over haar eigen toekomst te beslissen. Daarom zouden vertegenwoordigers van de constitutionele commissie, naar later werd meegedeeld, zich beschikbaar houden voor overleg met de Westerse delegatie.
Van 27-29 april 1977 volgde het eerste echte overleg in Pretoria tussen Vorster en de vertegenwoordigers van de vijf Westerse staten, waarbij voor de VS aanwezig was Don McHenry, de plaatsvervanger van VN-ambassadeur Andrew Young.
Daarbij bleek dat de vertegenwoordigers van de Vijf, de z.g. contactgroep, alleen met de Zuidafrikaanse regering wilden onderhandelen en niet met de vertegenwoordigers van de Turnhalle-commissie behalve via de Zuidafrikaanse regering.

De belangrijkste wens van de contactgroep in het overleg zou zijn geweest dat er vrije verkiezingen in Namibië zouden worden gehouden onder controle van de vijf mogendheden in plaats van een uitvoering van de constitutionele plannen van Xe Turnhalle-conferentie. De Zuidafrikaanse regering zou daarmee in beginsel hebben ingestemd, maar zowel de SWAPO als Dirk Mudge uitten bezwaren.

De SWAPO-vertegenwoordigers Peter Katjavivi (Londen) en Theo-Ben Gurirab (VN) stelden op 2 mei dat de SWAPO slechts aan verkiezingen zou deelnemen, tenzij die a) zouden worden gehouden op een niet-etnische basis en onder controle van de VN (en niet een andere belanghebbende instantie);
b) Zuid-Afrika zijn plan opgeeft om een interim-regering op etnische basis in te stellen; en
c) Zuid-Afpika zijn troepen uit Namibië terugtrekt.

Desgevraagd verklaarde Katjavivi geen tegenstander te zijn van deelneming van Turnhalle-delegaties aan de verkiezingen, mits die zich bundelden tolt één politieke partij, die verscheidene bevolkingsgroepen zou vertegenwoordigen.

Terwijl Herero-leider Clemens Kapuuo op 1 mei veronderstelde dat Vorster niet zou afwijken van verkiezingen tegen een etnische achtergrond, meende de voorzitter van de Turnhalle-conferentie Mudge op 8 mei dat er geen kans bestond dat Zuid-Afrika en de conferentie hun fundamentele plannen voor een interim-regering zouden opgeven. De Tusnhalle - afgevaardigden zouden onder geen voorwaarde verkiezingen op niet-etnische basis aanvaarden.

Afgezanten van de vijf Westerse landen o.l.v. de Franse ambassadeur Jacques Schricke brachten van 7-10 mei een bezoek aan Namibië's hoofdstad Windhoek, waar zij vertrouwelijke besprekingen voerden met vertegenwoordigers van SWAPO, het NNF, de Federale Partij en Turnhalle-afgevaardigden en met afgevaardigden van diverse kerkgenootschappen. Volgens een op 10 mei gepubliceerd communiqué had hun missie ten doel de belanghebbende partijen in te lichten over de met Vorster gevoerde onderhandelingen (waarover diezelfde dag ook president Nyerere van Tanzania werd ingelicht).

Die onderhandelingen zouden de basis voor een compromis hebben gelegd met als elementen: het stopzetten van het project i.z. het uitwerken van een grondwet voor Namibië; de invoering van een niet-politieke Zuidafrikaanse structuur om de lopende regeringszaken tot de onafhankelijkheid te behandelen; en het organiseren van verkiezingen op niet-etnische, maar regionale basis.

Referendum

Op 17 mei 1977 vond in Namibië het door de blanke Nationale Partij verlangde referendum plaats. De bijna 52.000 geregistreerde kiezers werd gevraagd: Bent u vóór de instelling van een interim-regering en onafhankelijkheid voor het gebied van Zuidwest-Afrika in overeenstemming met de door de constitutionele conferentie aanvaarde beginselen? Bij een opkomst van ruim 61% antwoordden 32.029 kiezers (ca. 95% van de uitgebrachte geldige stemmen) met ja en 1.700 met neen.

Ontmoeting Vorster-Mondale

Op 19 en 20 mei 1977 voerde premier Vorster in Wenen besprekingen met de Amerikaanse vice-president Walter Mondale (zie pag. 489/2-'77). Na afloop verklaarde Mondale op een persconferentie dat hij er niet in geslaagd was Zuid-Afrika te overreden zijn politiek van rassendiscriminatie op te geven. Wij zijn het op dat punt grondig oneens gebleven, aldus Mondale. Wel was Vorster ermee akkoord gegaan dat de contactgroep eind mei opnieuw naar Kaapstad zou komen voor verder overleg met de premier over Namibië. Volgens Mondale had Zuid-Afrika bij de vorige ontmoeting (in april) ingestemd met VN-toezicht op de verkiezingen en met deelneming van de SWAPO aan het politieke proces. De „potentiële belangrijke verschillen over de constitutionele autoriteit die Namibië (tijdens de interim-periode) zou besturen" waren „veel duidelijker" geworden, maar zo'n autoriteit gevormd op etnische en stambasis bleef onaanvaardbaar.

Tijdens een afzonderlijke persconferentie stelde Vorster dat zijn regering een verplichting tegenover de Turnhalle-conferentie had en dat SWAPO niet heel Zuidwest-Afrika vertegenwoordigde.

Op 27 mei verklaarde Vorster in het Zuidafrikaanse parlement dat hij het oneens was met Mondale's opvatting dat alle gevangenen in Zuidwest-Afrika politieke gevangenen zijn en moeten worden vrijgedaten. Elke vrijlating van door Zuid-Afrika vastgehouden gevangenen en gedetineerden zou vergezeld moeten gaan met de vrijlating van SWAPO-dissidenten die in kampen in Tanzania en Zambia waren opgesloten. Voorts kondigde Vorster aan dat hij twee wetsontwerpen zou indienen: 1) betreffende de instelling van een „centrale bestuursautoriteit" voor Zuidwest-Afrika op basis van de Turnhalle-voorstellen; en 2) betreffende de status van Walvisbaai.

Verder *overleg* contactgroep

Van 8-10 juni 1977 zetten afgezanten van de contactgroep in Kaapstad hun besprekingen met Vorster voort. Op 10 juni verklaarde een daar aanwezige, maar niet bij het overleg betrokken Turnhalle-delegatie dat de Westerse voorstellen voor een centrale bestuursautoriteit onaanvaardbaar waren en dat zij daarom de Zuidafrikaanse regering verzocht de gedachte van het instellen van zo'n autoriteit te laten varen en in plaats daarvan een administrateur-generaal te benoemen.

Later die dag deelde Vorster mee dat hij de week erop een wetsontwerp zou indienen op grond waarvan de Zuidafrikaanse president Zuidwest-Afrika per proclamatie kon besturen en een administrateur-generaal kon benoemen, die zou worden geadviseerd door een secretariaat, benoemd door de VN, tot het houden van vrije verkiezingen onder auspiciën van de VN, mogelijk later in 1977. Ook zou die administrateur-generaal in functie blijven tot de vorming van een regering onder een grondwet, die door de gekozen constituerende vergadering zou moeten worden opgesteld.

Volgens Don McHenry was het idee van een administrateur-generaal — in een verklaring namens de contact-groep — feitelijk niet door de Turnhalle-afgevaardigden geopperd, maar was die reeds besproken tijdens het overleg van de contactgroep met de Zuidafrikaanse regering in april. De benoeming van zo'n functionaris was in zoverre nuttig dat zij kon bijdragen tot het bereiken van „een internationaal aanvaardbare oplossing voor de kwestie-Namibië".

Benoeming administrateur-generaal

Het door Vorster aangekondigde wetsontwerp i.z. de benoeming van een administrateur-generaal werd

op 15 juni met steun van alle partijen door het Zuidafrikaanse Huis van Afgevaardigden in laatste lezing goedgekeurd.
Reeds op 10 juni had Vorster in het huis meegedeeld dat de constitutionele commissie besloten had niet voort te gaan met haar plannen voor een interim-regering. Om een zo breed mogelijke aanvaarding te verwerven van de onafhankelijkheid van Zuidwest-Afrika had de commissie ingestemd met de benoeming van een vertegenwoordiger van de secretaris-generaal van de VN om op de voorgestelde verkiezingen toe te zien.

Op 17 juni hadden de ambassadeurs van de vijf Westerse landen in New York een ontmoeting met VN-secretaris-generaal Waldheim om hem van hun besprekingen met premier Vorster op de hoogte te stellen. Zij wezen op de grote concessie van de Zuidafrikaanse regering, die het plan van een op etnische basis gevormde interim-regering had laten varen zoals dat door de Turnhalle-conferentie was opgesteld. Met Waldheim werd overeengekomen dat de nieuwe administrateur-generaal zou moeten samenwerken met een door de secretaris-generaal te benoemen speciale vertegenwoordiger. Drie dagen later werd vanuit het VN-hoofdkwartier te New York gemeld dat premier Vorster er ook mee had ingestemd dat de geschillen over gevangenen en gedetineerden zouden worden opgelost dooi een team van vier juristen (twee te benoemen door Waldheim en twee door Zuid-Afrika), waarin de niet-Zuidafrikaanse voorzitter een beslissende stem zou hebben. Voorts zou de terugtrekking van Zuidafrikaanse troepen worden voltooid op de onafhankelijkheidsdag, tenzij de onafhankelijke regering hen zou vragen te blijven.

Ook op 17 juni brachten diplomaten van Engeland, West-Duitsland en Frankrijk een nieuw bezoek aan Windhoek, waar zij o.m. met afgevaardigden van de Turnhalle-conferentie en de SWAPO spraken.

Op 1 juli verklaarde SWAPO-leider Nujoma in tegenstelling tot vroeger dat zijn organisatie Westerse pogingen om een vreedzame methode te vinden voor het voeren van Namibië tot onafhankelijkheid steunde. Al bleef hij een door Zuid-Afrika benoemde administrateur-generaal verwerpen, een door de VN-raad voor Namibië benoemde administrateur was aanvaardbaar. Voorts stelde Nujoma dat SWAPO aan vrije verkiezingen deel zou nemen als de Zuidafrikaanse troepen en politie eerst waren teruggetrokken en dat SWAPO ook de aanwezigheid van een VN-vredesmacht in de overgangsperiode tot de onafhankelijkheid zou accepteeren.

Op 6 juli benoemde de Zuidafrikaanse regering Marthinus Steyn, lid van het Zuidafrikaanse hooggerechtshof voor Oranje-Vrijstaat, tot administrateur-generaal van Zuidwest-Afrika voor de overgangsperiode tot de onafhankelijkheid.

Hij aanvaardde zijn functie op 1 sept. in Windhoek, waarna de Zuidafrikaanse functionarissen daar later die maand hun taak beëindigden zoals de administrateur B. J. van der Walt en de commissaris-generaal voor de inheemse bevolking Jannie de Wet.

Op 28 sept, werd in Zuid-Afrika officieel bekendgemaakt dat ook een eind was gekomen aan de vertegenwoordiging van de blanke kiezers van Zuidwest-Afrika in het Zuidafrikaanse parlement (6 in het Huis, 4 in de Senaat).

Op 5 okt. deelde administrateur-generaal Steyn de constitutionele conferentie mee dat die de week daarop zcu worden ontbonden, maar de formele opheffing van de constitutionele commissie vond pas op 7 nov. plaats.

Tevens bepaalde Steyn op 5 okt. dat alle fondsen. personeelsleden en faciliteiten van de Zuidafrikaanse regering t.b.v. de conferentie zouden worden ingetrokken, omdat met het oog op de voorgestelde verkiezing van een constituerende vergadering geen politieke partij of organisatie staatshulp kon verwachten ten nadele van andere, daartegen gekante partijen.

Vanaf 14 okt. ging Steyn over tot het treffen van een reeks maatregelen, die de rassendiscriminatie en andere beperkingen voor de inwoners van Namibië geheel of gedeeltelijk moesten opheffen.

Zo werden op 14 okt. de Immorality Act (verbod van sexuele betrekkingen tussen blanken en niet-blanken) en de Mixed Marriage Act (verbod van raciaal gemengde huwelijken) afgeschaft. Op 21 okt. volgde de opheffing van de pasjeswetten, die de bewegingsvrijheid van de zwarten beperkte. terwijl o.a. ook een wet die het verstrekken van financiële kredieten aan zwarten verbood werd afgeschaft. (Wel bleven speciale pasjes voor zwarten èn blanken nodig voor het betreden van noordelijk Ovamboland (langs de grens met Angola) en het gebied langs de kust waar diamant wordt gewonnen.)
Op 11 nov. werden de uit 1972 daterende regelingen volgens de noodtoestand in de noordelijke thuislanden Ovambo, Kavango en Oost-Caprivi opgeheven, waardoor iemand niet langer voor onbepaalde tijd, maar maximaal voor 96 uur kon worden gedetineerd. Voorts werden de juridische volmachten van de stamautoriteiten afgeschaft. Ook was het niet langer nodig toestemming te vragen voor het beleggen van een politieke bijeenkomst.

Voortzetting overleg

Inmiddels zetten diplomaten van de vijf Westerse landen hun overleg met de Zuidafrikaanse regering en de SWAPO voort. Nadat gesprekken met premier Vorster op 1 aug. te Pretoria geen wezenlijke resultaten hadden opgeleverd, hadden de ambassadeurs van 8-11 aug. in New York en Washington een onderhoud met een SWAPO-delegatie o.l.v. Sam Nujoma.
Deze verklaarde op 10 aug. dat zijn organisatie nu akkoord ging met een gefaseerde terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen uit Namibië die wel vóór het houden van verkiezingen moest zijn voltooid.
Maar de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, R. F. Botha, stelde op 15 aug. in een interview met de BBC dat Zuid-Afrika niet besloten had zijn troepen terug te trekken, al zou de regering de mogelijkheid van een vermindering van het aantal troepen nagaan.
Geen nadere overeenstemming werd bereikt tijdens volgende besprekingen van de Westerse diplomaten met minister Botha op 12 sept. en van 22-26 sept. in Pretoria. Deze bevestigde vervolgens dat Zuid-Afrika met niets had ingestemd dat de handhaving van wet en orde en de veiligheid van het gebied in gevaar zou brengen.
Op 4 okt. werd onthuld dat Zuid-Afrika geen VN-vredesmacht in Namibië wilde toelaten, maar wel een groot contingent militaire waarnemers van de VN. Deze zouden moeten waarborgen dat vrije verkiezingen konden plaatsvinden zonder belemmering door Zuidafrikaanse troepen of guerrillastrijders van SWAPO.

(Voortzetting *volgende* aflevering)

BELGIË

TINDEMANS OVER DEFOSSET

De zaak-Defosset is opnieuw ter sprake gekomen op 23 maart in de Senaat, waar H. Vanderpoorten (PVV) interpelleerde over „de zware beleidsfouten van de minister van PTT en de politieke gevolgen die de eerste-minister daaraan onmiddellijk moet verbinden".

Hij haalde geen nieuwe bezwarende feiten aan, maar stelde dat Defosset met zijn antwoorden op de beschuldigingen de regeringsgezinde meerderheid niet overtuigd had en dat daaruit het passende politieke besluit diende te worden getrokken.

Premier Tindemans antwoordde dat in de kwestie van de aanwervingen voor de Posterijen „het overdreven is te beweren dat de minister de bedoeling had benoemingen te doen die strijdig zijn met de wettelijke en reglementaire voorschriften. De kabinetsnota van 16 jan. maakte trouwens geen gewag van benoemingen, maar van de aanwerving van werklozen. Bovendien werd op grond van die nota geen enkele aanwerving gedaan. Momenteel wordt intensief overleg gepleegd met de RVA teneinde tot aanwervingen over te gaan, die volledig overeenstemmen met de westelijke en reglementaire voorschriften."

Betreffende het overbruggingskrediet aan de vzw Sociale Dienst der Posterijen stelde Tindemans geen onregelmatigheid ten laste van Defosset vast. „Een deel van het toegekende voorschot, zei hij, werd reeds terugbetaald en in een nota van 10 maart 1978 heeft de minister de Sociale Dienst uitdrukkelijk verzocht het saldo van 78 mln fr binnen de kortst mogelijke tijd en wel vóór 30 juni 1978 terug te storten."

Inzake de betwiste 1.1.1.-contracten verantwoordde Tindemans insgelijks het optreden van Defosset en verklaarde „dat het onderzoek van het dossier eerlang wordt beëindigd en de ministerraad dan een beslissing zal treffen, rekening houdend met de nieuwe wet op de overheidsopdrachten'?. De premier zei anderdeels dat de erkenning van de vzw's die sociale tegemoetkomingen verlenen aan het personeel van de Regie der Posterijen, dringend aan herziening toe is. Het MB van 1971 dat deze materie regelt, sluit de normale controle van de Inspectie van Financiën uit.

Tindemans wees ook op de noodzaak het (op 3 oktober 1975 ingediende) wetsontwerp betreffende de verantwoordelijkheid van de ministers goed te keuren. Hij besloot: „De verslagen die ik van het Hoog Comité van Toezicht heb ontvangen, geven geen aanleiding om te besluiten dat de minister van PTT dusdanig zware fouten heeft begaan, dat hem het vertrouwen dat de regering tot nog toe in hem stelde, moet worden onttreokken."

Met 114 tegen 19 stemmen keurde de senaat het antwoord van de eerste-minister goed.

(Vor. ber. pag. 153/2)

TRIBUNES SOCIALISTES

De socialistische kamerleden Ernest Glinne en Irène Pétry en Jacques Yerna, ABVV-secretaris voor het gewest Luik-Hoei-Borgworm, hebben op 3 april op een persconferentie in de partijzetel te Brussel de oprichting aangekondigd van een politieke club die binnen de socialistische partij „beweging wil brengen in de beweging". Zij maakten een manifest bekend en zeiden dat na de herfst ook een tijdschrift *„Tribunes Socialistes"* zal worden uitgegeven. Ook de club draagt die naam. De initiatiefnemers beklemtoonden dat zij gebruik maakten van het tendensrecht, dat in de statuten van de BSP geschreven staat. Ervan uitgaande dat de socialistische partij sedert de grote stakingsactie van André Renard in 1960-'61 van de ene verkiezingsnederlaag naar de andere gleed, dat de kansen die in de gebeurtenissen van mei 1968 opgesloten zaten, niet aangegrepen werden, en dat de jeugd niet meer aangesproken wordt door de partij, zeiden Glinne c.s. dat zij in de socialistische beweging een opleving van de grondbeginselen van het handvest van Quaregnon (1894), zoals die nader werden uitgewerkt op het doctrine-congres van 1974 (pag. 775/3 e.v. '74), beoogden. Ook verklaarden zij bepaalde hiaten tussen partijleiding en basis te willen opvullen.

Tribunes Socialistes, zo werd nog op de persconferentie meegedeeld, wil ijveren voor nieuwe politieke structuren in Wallonië. Het zal een uitgesproken Waals standpunt innemen. (Glinne zei in dat verband: Onze Brusselse vrienden moeten ermee rekening houden dat wij ons altijd zullen uitspreken als Walen). Er zal ook concreet worden gezocht naar samenwerking met het Rassemblement Wallon, het Mouvement Ouvrier Chrétien en de communisten.

Volgens de initiatiefnemers zouden de parlementsleden E. Lacroix, W. Burgeon, R. Gondry, F. Hubin, M. Remacle en A. Sweert reeds hun steun hebben toegezegd aan de nieuwe club.

Karel van Miert, de voorzitter van de Vlaamse socialisten, zei in een commentaar dat Tribunes Socialistes vermoedelijk een analoge rol wil spelen als het tijdschrift Links in Vlaanderen, wat hij positief noem-

De initiatiefnemers van Tribunes Socialistes vlnr Irène Pétry, Ernest Glinne en Jacques Yerna

de. Wel waarschuwde Van Miert voor een evolutie waarbij de club een partij binnen de partij zou worden.

NIEUWE BANKBILJETTEN

De Nationale Bank heeft m.i.v. 5 april een nieuw bankbiljet van 100 fr. in omloop gebracht. Het is het eerste biljet van een nieuwe reeks die in de loop van de volgende jaren zal worden uitgegeven De reeks zal de figuur en het werk van beroemde Belgen uit de negentiende eeuw in herinnering brengen.
Ket 100 fr-biljet vertoont op de voorzijde het portret van architect Hendrik Beyaert (1823-1894). Later zullen in de reeks biljetten van 500, 1000 en 5000 fr worden uitgegeven. De biljetten vertonen nieuwe technische kenmerken. Op het papier is een verticale veiligheidsdraad aangebracht. Een net van evenwijdige verticale lijnen moet het mechanisch sorteren vergemakkelijken. In plaatdruk zijn punten in reliëf aangebracht, zodat gezichtsgestoorden het biljet nauwkeurig kunnen herkennen. Alle biljetten van de nieuwe reeks zullen dezelfde breedte hebben. De lengte zal echter telkens met 6 mm toenemen naargelang van de nominale waarde van het biljet.

BARON BRACHT ONTVOERD

Omstreeks 9.30 u. in de ochtend van 7 maart werd de welgestelde zakenman. baron Charles Victor Bi-acht. ontvoerd op het ogenblik dat hij zijn wagen parkeerde in de garage van zijn kantoor te Antwerpen. Nog dezelfde dag werd de familie benaderd door een persoon die in gebrekkig Engels en onder de codenaam Dexter zei namens de ontvoerders te spreken; hij stelde de vrijlating van Bracht voor tegen betaling van een losgeld. Daar in de garage bloedvlekken waren aangetroffen, deed de familie vooraf navraag naar de gezondheidstoestand van de baron. De contactman antwoordde dat Bracht tijdens de ontvoering een neusbloeding had opgelopen zonder verdere gevolgen.
Op 8 maart wezen de ontvoerders een plaats aan, in de omgeving van Antwerpen, waar een pakket kon worden afgehaald. Het pakket werd gemakkelijk gevonden en bevatte het uurwerk en de sleutelbos van Bi-acht, een in het Engels gestelde aanvraag voor een losgeld van ongeveer 75 mln fr en een jutezak, bestemd om het losgeld in te doen. Op 11 maart leek de affaire echter in een impasse te komen en van 15 maart tot 2 april viel alle contact uit.
Op 2 april belde „Dexter" de *Gazet* van *Antwerpen* op. met de mededeling dat Bracht neergeschoten was; tijd of plaats werden niet verduidelijkt, wel werd gevraagd de politie te verwittigen Theo Bracht, zoon van de baron, richtte op 8 april via de TV en op 9 april via de radio een oproep tot de ontvoerders. met het pathetische verzoek opnieuw contact te nemen.
Op zondagnamiddag 9 april belde „Dexter" opnieuw en zei dat men diende te zoeken aan de uitrit van de autoweg E3 te Oelegem. De politie vond er een briefje met nadere gegevens, die wezen naar een stortplaats voor afval. Omstreeks middernacht werd daar het lijk van Bracht gevonden. De lijkschouwing wees uit dat Bracht gedood werd door een kogel in het hoofd, afgevuurd op het ogenblik van de overval in de parkeergarage of tijdens de minuten die daarop volgden.
Baron Bracht die ook ere-consul-generaal van Oostenrijk was en op het kasteel Calesberg te Schoten woonde, werd geboren te Bloemendaal op 7 januari 1915. Hij was eigenaar, hoofdaandeelhouder of afgevaardigd-beheerder van een twintigtal belangrijke firma's, waaronder verzekeringsmaatschappijen, banken en exploitatie-vennootschappen.

PERS

Op 3 april is het in 1890 gestichte dagblad De Landwacht volledig opgegaan in Het Nieuwsblad.
De krant begon als een militant katholiek orgaan, dat vooral verspreid werd onder de plattelandsbevolking van de provincie Oost-Vlaanderen. Ze behoorde tot dezelfde groep die ook De Gentenaar (gesticht in 1879) uitgaf. In 1959 werden De Landwacht en De Gentenuar overgenomen door de groep van De Standaard die ook Het Nieuwsblad uitgaf. Geleidelijk gingen De Landwacht en De Gentenaar qua inhoud en vorm steeds meer lijken op Het Nieuwsblad. De jongste maanden schuilde het verschil tussen De Landwacht en Het Nieuwsblad (Oostvlaamse editie) nog enkel in de titel. Op 3 april is ook de titel verdwenen. De Gentenaar die een forse verspreiding heeft in de Gentse agglomeratie, blijft als zodanig wel bestaan. De gemiddelde oplage van De Landwacht bedroeg in jan. 1978 15.000 exemplaren.

EG

COMMISSIEMEDEDELING OVER EUROPESE MONETAIRE UNIE

Op de bijeenkomsten van de Europese Raad in dec. 1977 in Brussel en in april in Kopenhagen is gesproken over mogelijke nauwere samenwerking tussen de 9 op het gebied van de monetaire zaken, in het verleden wel de Europese Monetaire Unie genaamd (pag 248 en pag. 250).
Aanleiding tot het opnieuw aan de orde stellen van deze zaak was een rapport van de Commissaris voor economie en financiën, Ortoli, waarin de wenselijkheid van een Europese Monetaire Unie. te verwezenlijken in een periode van vijf jaar weer eens naar voren werd gebracht.
Dit rapport werd voor het eerst besproken op een geheime bijeenkomst van de Europese Commissie, half sept. 1977 in het Belgische La Roche, een bijeenkomst waar van gedachten werd gewisseld over de toekomst van de Gemeenschap.
Het rapport draagt de naam „Mededeling over de vooruitzichten voor de economische en monetaire unie". Volgens de Commissie zou aan het eind van ieder jaar de Europese Raad van regeringsleiders moeten nagaan wat voor resultaten en vooruitgang bij de verwezenlijking van de algemene doelstellingen zijn geboekt. Daarna zou dan weer een nieuwe fase kunnen worden ingeluid. Deze methode zou het voordeel hebben, dat op het hoogste niveau de zaak onder controle wordt gehouden en dat voortdurend politieke impulsen kunnen worden gegeven „zonder welke geen enkel programma kans heeft om volledig uitgevoerd te worden".

Het actieprogramma zelf is opgedeeld in drie centrale thema's. met als eerste het vraagstuk van de convergentie. Naar de mening van de Commissie blijft het belangrijkste doel in de economische ontwikkeling van de EG-landen een duurzame convergentie: een coördinatie van de beleidsmaatregelen zou immers „een noodzakelijk element voor elke stoutmoedige ontwikkeling naar de economische en monetaire unie zijn".
In dit kader zou onder meer de coördinatie van de conjunctuurpolitiek moeten worden versterkt en zou er een grotere samenhang tussen de Europese munten tot stand moeten worden gebracht. Terwijl er geen sprake van kan zijn, dat het valutastelsel in de EG wordt gewijzigd, moet de slang „een essentieel element van stabilisatie" blijven. De Commissie: „In een eerste stadium moet de doelstelling zijn te komen tot opneming van alle niunten in een communautair stelsel van discipline en solidariteit, aangepast aan de mogelijkheden van elke economie. Dit systeem zou drie hoofclcomponenten om-

vatten: gedragsnormen en een versterkte solidariteit die gepaard gaat met het stellen van effectieve voorwaarden".
Ter bevordering van de convergentie en het totstandbrengen van de integratie zouden verder meer financiële middelen aan de Gemeenschap moeten worden beschikbaar gesteld. Dit zou vooral betrekking hebben op het regionaal. energie-, industrieel en sociaal beleid. Hier zou gr-meenschsppelijk meer kunnen worden bereikt dan afzonderlijk: bovendien zou op die manier de vaak onevenwichtige verhoudingen tussen de lidstaten enigszins kunnen worden rechtgetrokken.
Het tweede centrale thema heeft betrekking op de eenwording van de markt, wat volgens de Commissie ,,een noodzakelijke voorwaarde is voor het totstandbrengen van een economische en monetaire unie": dit proces zou in vijf jaar moeten zijn voltooid. Dat zou echter nog niet willen zeggen, dat een gemeenschappelijke markt volledig vergelijkbaar met een nationale markt van een lidstaat behoeft te zijn. In de commerciële, sociale en fiscale wetgevingen zullen aanzienlijke verschillen blijven bestaan. De eenheid van de markt zou echter onontbeerlijk zijn, omdat uiteenlopende wetgevingen en nationale praktijken een belemmering vormen voor het vrije verkeer van goederen of diensten.
De Europese Commissie nogmaals: ,,De volledige uitoefening van het vestigingsrecht moet zowel om economische redenen worden gegarandeerd alswel om de realiteit aan te tonen, dat men gezamenlijk van Europa deel uitmaakt. Daarom is het gewenst, dat de laatste belemmeringen op dit gebied spoedig worden weggenomen".
Tenslotte omvat het derde centrale thema ,,structurele en sociale problemen", in welk verband de Commissie opmerkt, dat hoewel de mogelijkheden voor verdere economische groei niet zo gunstig zijn en de situatie op het punt van de werkgelegenheid buitengewoon moeilijk is, ,,nieuwe ingrijpende veranderingen ter handhaving van de concurrentiekracht moeten worden aangebracht". Bovendien moet de EG naar buiten toe proberen te zorgen voor een gunstige inpassing van de Europese economie in de nieuwe structuur van de internationale handel.
Maar ook al zijn volgens de Commissie de vooruitzichten op de korte termijn zorgwekkend, toch zouden er zowel in de industrie als in de dienstensector ,,groeisectoren" bestaan, waar de ontwikkeling de expansie en de werkgelegenheid op de middellange termijn zou kunnen steunen. Tot deze sectoren zouden energie, vliegtuigbouw, telecommunicatie-, informatie- en elektronische industrie moeten worden gerekend. Een andere noodzakelijke voorwaarde zou tevens de omschrijving van een gemeenschappelijk energiebeleid zijn.
Op die manier zou Europa zijn afhankelijkheid van het buitenland kunnen verminderen en zou de ongelijkheid van de lidstaten ten aanzien van de olie-import moeten worden verminderd. Dit gehele programma zou dan weer door een sociale politiek moeten worden begeleid, op basis waarvan de lidstaten de bestaande structuur op het punt van de werkgelegenheid aan de nieuwe economische omstandigheden moeten aanpassen en tot oplossingen kunnen komen voor de problemen van bepaalde bevolkingsgroepen, met name die van jongeren en vrouwen. Deze beide groepen zijn vooral door werkloosheid getroffen.

De EMU moet er komen, aldus de Commissie, want anders worden de communautaire verworvenheden nog sterker bedreigd en bovendien dreigt er een verwatering van de EG indien de Gemeenschap wordt uitgebreid met Griekenland, Portugal en Spanje

De EMU zal, aldus nog steeds de Commissie, een cssentiele factor zijn in het herstel van de algemene economische toestand en ze za: een beslissende rol kunnen spelen bij net orde op zaken stellen bij het internationale monetaire bestel De Commissie wil dat de EG-lidstaten maatregelen nemen die zodanig op **elkaar** zijn afgestemd **dat** een kwalitatieve sarong voorwaarts mogelijk is naar de EMU Die maatregelen moeten vallen binnen het raam van een vijfjarenplan, dat elk jaar gedetailleerd moet worden In de eerste vijf jaar dient de economische ontwikkeling van de EG-landen een duurzame convergentie te krijgen, waarbij een beter resultaat bij de inflatiebestrijding moet worden verkregen en waarbij stabilisatie van de betalingsbalansen, stabilisatie van de wisselkoersen en weer een. krachtige economische groei moeten worden bereikt

Eén van de belangrijkste middelen daarbij is de versterking van de coordinatie van de conjunctuurpolitiek Voorts moet het slangarrangement een essentieel element van stabilisatie blijven vormen Alle munten van de EG-landen moeten onderdeel worden van een gemeenschappelijk stelsel van discipline en solidariteit

De geldmiddelen die aan de Gemeenschap ter beschikking gesteld worden, zullen moeten toenemen om de EG in staat te stellen een goed regionaal-, sociaal-, industrie- en energiebeleid te voeren Er zal heel wat werk verzet moeten worden om neer eenheid op fiscaal terrein te bereiken, het interne kapitaalverkeer moet vrijer worden gemaakt en er moet aandacht worden besteed aan die sectoren die nog groei-mogelijkheden hebben, zoals energie, luchtvaart telecommunicatie informatie en de elektronische industrie

Jenkins benadrukt belang monetaire eenwording

Tijdens een vergadering van het Europees Parlement van 16 tot 20 jan. in Luxemburg, heeft Commissievoorzitter Jenkins nog eens het belang van de monetaire éénwording van Europa benadrukt.
Volgens hem is er een duidelijk verband tussen de op handen zijnde uitbreiding van de Gemeenschap, de rechtstreekse verkiezingen van de leden van het Europese Parlement en de vorming van een Economische en Monetaire Unie. Monetaire eenheid, aldus Jenkins, maakt versterking van de communautaire democratie noodzakelijk.

Eén van de voornaamste doelstellingen van de uitbreiding is het steunen van democratische instellingen in landen waar deze zwak zijn geweest. De beste manier waarop dit kan gebeuren, is deze landen op te nemen in het eigen, rechtstreeks gekozen Parlement van de Gemeenschap. Bovendien is men het er vrijwel algemeen over eens dat de uitbreiding niet mag leiden tot een verwatering of een verzwakking. ,,Er is geen betere manier om dit te voorkomen dan door het kader van een monetaire unie te scheppen".
Jenkins voerde zeven argumenten aan voor het vormen van de EMU:

- Monetaire eenheid zal een doeltreffender en meer expansionistische ontwikkeling var industrie en handel in de hand werkeii ,,Ik ben heel wat zakenlieden die, ongeacht hun twijfels over de politieke wil, geloven dat het wegnemen van de wisselkoersrisico's en onzekerheid over inflatie, het vertrouwen in grote mate zou herstellen"

- Eenheid zou Europa de voordelen brengen van het beschikken over een belangrijke internationale valuta ,.Zelfs met een zwakke betalingsbalans ontlenen de Verenigde Staten veel voordelen aan een dergelijke positie Voor het eerst sinds lange jaren zouden de Europeanen zich kunnen ontworstelen aan excessieve afhankelijkheid van de dollar, die nog steeds het enige effectieve ruilmiddel is, hoewel in toenemende mate onbevredigend"

- Eenheid zou bestrijding van de inflatie vergemakkelijken, met de middelen om collectief de controle over prijzen en vraag te hernemen die de meeste regeringen individueel hebben verloren

- Eenheid zou een belangrijke stimulans zijn voor economische groei en dientengevolge voor de werkgelegenheid ,.Door het verlagen van de barrières, door onze volkeren meer zekerheid en grotere mogelijkheden te bieden, kan een activiteit worden ontwikkeld die is te vergelijken met die welke volgde op de aanleg van spoorwegen, of de algemene stijging van de levensstandaard gedurende de laatste tien jaar" ,,Een dergelijke impuls is dringend nodig, indien wij de werkgelegenheid en de groei van de jaren zestig willen herstellen"

- Eenheid moet wonden gecombineerd met stappen om te komen tot een betere regionale arbeids- en welvaartspreiding in Europa In de armere gebieden van de Gemeenschap zal men de zekerheid moeten hebben dat de economische moeilijkheden niet verergeren, in de rijke dat men over stabielere en zekere markten beschikt.

- Eenheid zou een deel vormen van het proces waarin wordt getracht een evenwicht te vinden tussen de beslissingen die moeten worden genomen Jenkins verduidelijkte, dat het erom gaat het besluitvormingsproces, zowel op het hoogste als op lager niveau, te vergemakkelijken

- ,,Ten slotte geloof ik dat onverschillig welk voorstel voor politieke eenheid zinloos is zonder de onderbouw van economische en monetaire eenheid Zonder deze eenheid zal de uitbreiding vrijwel onvermijdelijk leiden tot eer verzwakking van hetgeen reeds is bereikt"

Slechts het eerste en het zevende argument, aldus Jenkins, zijn sinds het begin van deze decade onveranderd Zeven jaar geleden leek men een rechte weg naar een vernauwing van de wisselkoersmarges te volgen Thans wordt Europa geconfronteerd inet een systeem van schommelende koersen, met een groep van landen rondom de sterkste valuta, en is de

weg die rnen zal moeten gaan geheel anders ,,Het internationale monetaire systeen? van Bretton Woods, dat ons een generatie lang goed heeft gediend, begon in 1968 scheuren te vertonen en is in 1971 ineengestort"

Elke minister van financien die zijn instinct volgt, zou — geconfronteerd met ongekend grote werkloosheid die nog wel enige tijd zal aanhouden, en de noodzaak om tegen 1985, in de gehele Gemeenschap, negen miljoen arbeidsplaatsen te creëren — beiluiten extra koopkracht in de economie te pompen Maar zoals de toestand nu js aldus Jenkins, kan men niet instinctmatig handelen

In landen met een zwakke valuta zou verhoging van de koopkracht leiden tot een groter belastingtekort met de kans op een wisselkoerscrisis en dientengevolge grotere inflatie Loononderhandelingen zouden steeds moeilijker verlopen, en zowel het vertrouwen van de consument als de bereidheid van de ondernemingen om te investeren, zouden afnemen

De landen met een sterke munt daarentegen zijn in grote mate afhankelijk van uitvoer Dit betekent dat het niveau der investeringen mede voor een groot deel door de buitenlandse vraag wordt bepaald, en stappen om de binnenlandse vraag aan te moedigen zullen daarom slechts een beperkt effect op de werkgelegenheid hebben

Door de vrees dat de gevolgen voor de werkgelegenheid, zo zij er zullen zijn, niet onmiddellijk effect zullen sorteren, maar het effect op de prijzen snel en rampzalig zal zijn, zullen regeringen nauwelijks bereid zijn een expansief beleid te voeren door vergroting van de overheidsuitgaven of verruiming van de kredietvoorwaarden aldus Jenkins

Het is duidelijk aldus de voorzitter van de Commissie dat monetaire eenheid een grotere Gemeenschansbegrotmg noodzakelijk zou maken Volgens het rapport van de zogenoemde MacDougallgroep over de rol van overheidsgelden in Europese economische integratie, zou monetaire eenheid uitgaven noodzakelijk maken van vijf tot zeven procent van het totale communautaire bruto nationaal produkt, tegenover een huidige Gemeenschapsbegroting die nog niet één procent van het communautaire bnp omvat Veel van de hogere uitgaven zouden redistributief zijn, dat wil zeggen opnieuw naar de nationale staten terugvloeien Doel zou zijn gelden naar de armere delen van de Gemeenschap te doen stromen niet om tot volkomen identieke economische prestaties te komen maar om tot een redelijke verdeling van de aanzienlijk ruimere middelen te komen die monetaire eenheid zou losmaken Het bestaande proces, waarin lidstaten hun middelen herverdelen tussen de sterkere en zwakkere regio's zou dan op een breder communautaire schaal plaatsvinden

Dergelijke veranderingen zouden ,,één formidabele uitdaging voor onze institutionele inventiviteit" betekenen Met zelfs vijf of zeven procent van het totale communautaire bnp zou het Gemeenschapsbudget nog onvergelijkelijk veel kleiner zijn dan de nationale begroting van onverschillig welke lidstaat Maar de opvatting dat monetaire eenheid do vorming van een federaal Europa zou meebrengen, volgens het model van de Duitse bondsrepubliek of de Verenigde Staten van Amerika is niet juist, evenals het idee dat hiervoor een nieuwe, en topzware Brusselse bureaucratie zou moeten worden gevormd

Het laat echter geen twijfel dat de vorming van een EMU een ingrijpende overdracht van bevoegdheden van de nationale regeringen aan de Gemeenschap noodzakelijk zou maken ,,Twee van de taken die algemeen als de belangrijkste van een moderne regering worden beschouwd — het controleren van de wisselkoers en de hoeveelheid geld die in omloop is — zouden door een centrale Gemeenschapsinstelling wonden uitgeoefend" Men kan zich echter afvragen hoe sterk de controle is die de regeringen thans uitoefenen ,,Als oud-mmister van fananciën ben ik geneigd aan te nemen dat zij thans bijzonder slecht af zijn zij dragen schijnbare verantwoordelijkheid zonder werkelijke macht", aldus Jenkings in Luxemburg (Europa van Morgen, NRC H'blad, Le Monde)

GEMEENSCHAP BESCHERMT EIGEN TEXTIELINDUSTRIE DOOR 'BEPERKING IMPORT

De EG heeft in 1977 ter bescherming van de Europese textielindustrie de invoer van texielprodukten uit een dertigtal landen aan banden gelegd. Zij heeft dit gedaan door met die landen bilaterale verdragen af te sluiten waarin de quota werden vastgelegd van de textielprodukten die die landen voortaan naar de EG-landen mogen uitvoeren.

De vastlegging van deze quota is niet zonder protest van de kant van de textielexporterende landen, waarvan een aantal tot de zgn. ontwikkelingslanden behoort, verlopen. Zij verweten de EG een protectionistisch beleid te voeren.

De EG van haar kant had beperking van de invoer van goedkope textielprodukten uit een aantal landen als voorwaarde gesteld voor de bereidheid het zgn. wereldtextielhandelsakkoord in het kader van de GATT. te ondertekenen.

De textielindustrie in de EG-landen leidt al enige jaren een noodlijdend bestaan, o.a. als gevolg van de concurrentie van goedkoper producerende landen in Azië en Afrika.

Onderhandelingen

In sept. 1977 verzocht de Commissie de Ministerraad een onderhandelingsmandaat voor onderhandelingen met een aantal textiel-importerende landen. De Commissie stelde voor om in een periode, lopend van half oktober tot eind november 1977 deze textielonderhandelingen rond te krijgen. Onderhandeld zou worden met Hongkong, India, Korea, Taiwan, Brazilië, Pakistan, Thailand, Maleisië, Macao, Singapore. Mexico, Columbia, Uruguay, Argentinië, Sri Lanka, de Filippijnen. Indonesië, Guatemala, Roemenië, Hongarije, Polen, Turkije, Joego-Slavië, Israël, Egypte, Spanje, Portugal. Griekenland. Marokko en Tunesië. Doel van de onderhandclingen was te bereiken dat redelijke en billijke akkoorden zouden ontstaan, die enerzijds textiel-exporterende landen de gelegenhcid zouden geven hun afzet op de Europese markt regelmatig te laten groeien, maar die anderzijds voorkomen dat de toch al in een deplorabele toestand verkerende Europese textielindustrie nog zwaarder getroffen zou worden.

De onderhandelingen zouden namens de EG gevoerd worden door de Fransman Tran Van Thinh, die op een persconferentie in Brussel verklaarde dat de Commissie tot dusverre één van de belangrijkste pleitbezorgsters is geweest van het principe van vrije handel, Vele malen had ze al gewaarschuwd tegen de funeste gevolgen die het afschermen van markten en protectionisme in het algemeen kunnen hebben. Bij de onderhandelingen zou het uitgangspunt dan ook niet zijn dat de Europese markt geheel of gedeeltelijk gesloten zou moeten worden voor importen uit derde landen. De Commissie wilde bereiken dat de Europese industrie, o.a. in het belang van de werkgelegenheid in Europa, beschermd zou worden tegen de dump-praktijken die door sommige exporterende landen worden gevoerd. In het kort stelde de Commissie de volgende overeenkomst voor: de textiel-exporterende landen mogen hun export naar de Gemeenschap met 6% laten groeien. Maar daar moet het ook bij blijven, en een exportgroei van 22% per jaar, zoals het gemiddelde van de laatste jaren was, zal voorlopig onmogelijk zijn. Die 6% is een gemiddelde, voor sommige landen zal het hoger, voor andere lager liggen.

De textielexporterende landen zullen moeten beseffen, aldus Tran Van Thinh op zijn persconferentie, dat het ook in hun belang is dat ze zeker kunnen zijn van een regelmatig groeiende markt. Zo'n gegarandeerde groei plus de zekerheid van een afzetmarkt is meer waard dan dat de exportlanden van tijd tot tijd eens wat meer t-shirts en blouses afzetten, aldus de Europese onderhandelaar.

De Gemeenschap is vast van plan de import van ,,gevoelige produkten", zoals katoenen en kunstmatige garens, katoenen weefsels, hemden, broeken, t-shirts en heren- en damesondergoed, af te remmen. Het zijn juist deze produkten die de Europese industrie het felst bedreigen. De import daarvan wil de Commissie stabiliseren op het niveau van 1976 en ze wil die met hooguit 1 à 2% per jaar laten groeien. Ze stelt daartegenover dat indien de textielexporterende landen tot overeenkomsten willen komen, de Gemeenschap bereid is die overeenkomsten volledig te honoreren. De Commissie wil ook garanties geven dat geen van de lidstaten van

de Gemeenschap zulke overeenkomsten overtreedt, met andere woorden: ze wil beloven zich tot het uiterste in te spannen om te voorkoinen dat EG-lidstaten op eigen houtje importbeperkende maatregelen nemen.

Tran Van Thinh had in de maand aug. 1977 al verkennende besprekingen gevoerd met Pakistan, India, Thailand, Hongkong, Korea en Brazilië. ,,Uit die reis is me gebleken dat met Hongkong de hardste noten gekraakt zullen moeten worden", aldus Tran Van Thinh. Men heeft daar nog weinig of geen begrip voor de situatie waarin we in Europa verkeren, zo zei hij.

Cijfers, verstrekt door de diensten van de Europese Commissie in Brussel geven het volgende beeld van de Europese textielmarkt: de Gemeenschap voerde in 1976 1.492.000 ton textielprodukten in. Ruim 783.000 ton daarvan was afkomstig uit ontwikkelingslanden. De textielexport van de Gemeenschap liep in 1976 op tot 923.000 ton; 291.000 ton daarvan werd uitgevoerd naar ontwikkelingslanden Het tekort op de textielhandelsbalans bedroeg in 1976 voor de EG dus 569.000 ton. Dit tekort komt voor een groot deel op rekening van de onevenwichtigheid van de textielhandel met ontwikkelingslanden. In die landen wordt voor zulke lage lonen geproduceerd dat men er in Europa op geen stukken na mee kan concurreren.

De Commissie heeft echter nog een grief. Ze wijst erop dat sommige textielexporterende landen, die bij hun export naar Europa slechts te maken krijgen met matige invoertarieven. hun markten voor de Europese export vrijwel afsluiten met zeer hoge tariefmuren. Zo hanteert Korea bijvoorbeeld tarieven die lopen van 40 tot 100%, Taiwan tarieven die gaan van 33 tot 134% en Brazilië tarieven die variëren van 85 tot 155%.

De Commissie heeft becijferd dat elke 1.000 ton hemden in het handelsdeficit de Gemeenschap 1.666 arbeidsplaatsen in de textielindustrie kost. Van die 1.666 gaan er dan 166 in spinnerijen, 300 in weverijen en 1.200 in de confectie verloren; 1.000 ton handelsdeficit voor de sector katoenen weefsels komt de Gemeenschap op 360 arbeidsplaatsen te staan; 1.000 ton handelsdeficit aan katoenen garens kost de EG 160 arbeidsplaatsen.

Eind juli 1977 al had de Ministeraad besloten de invoer van textielprodukten in de EG tot aan het einde van 1977 te beperken. De Commissie had op 14 juli al besloten de invoer van katoenen garens, weefsels, overhemden, blouses, t-shirts en onderkleding uit een aantal niet-EG-landen te beperken voor een periode van zes weken. Eind juli besloot de Ministerraad die maatregel te verlengen tot het einde van het jaar.

Met die maatregel werd tevens een eerdere eenzijdige maatregel van de Franse regering ter beperking van de textielimport ingebed in een gemeenschappelijke maatregel.
Op 11 okt. 1977 begonnen in Brussel de besprekingen tussen de EG en de textiel-exporterende landen.

Begin nov. 1977 gaf Tran Van Thinh op een persconferentie een overzicht van de stand van zaken bij de onderhandelingen. Hij zei dat met name de Britse kroonkolonie Hongkong dwars lag. Hij waarschuwde Hongkong dat als het dwars bleef liggen en de onderhandelingen op 10 nov nog geen resultaat zouden hebben opgeleverd, het aandeel dat Hongkong in de textieluitvoer naar de EG zou kunnen krijgen, zou worden verdeeld onder de kleinere leveranciers.

Ook India werd gemaand zich inschikkelijker te tonen. Als India zijn beleid inzake de textieluitvoer niet herziet loopt het de kans zijn voorkeursbehandeling in de EG te verspelen, aldus Tran Van Thinh Hij deelde mee dat met vier minder grote textielleveranciers tot overeenstemming was gekomen, maar hij wilde niet zeggen welke landen dat waren. Verder waren in de onderhandelingen met Brazilië grote meningsverschillen gerezen. Het land zelf was van mening dat het te weinig exporteerde naar de EG, terwijl de Gemeenschap de import verder wilde beperken.

Op 8 nov. 1977 werden de onderhandelingen met Hongkong afgebroken, nadat het een pakket ,,uiterste" voorstellen op tafel had gelegd, die voor de EG onaanvaardbaar waren. Een week later deelde Commissaris Haferkamp mee dat Hongkong weer aan de onderhandelingstafel had plaatsgenomen. Op 3 dec. werd meegedeeld dat met 18 landen overeenstemming was bereikt over een nieuw bilateraal textielakkoord. Met de andere landen zou op korte termijn een akkoord bereikt worden. Alleen met Pakistan, Egypte, India en Brazilië lagen akkoorden nog niet in het verschiet.

Ook met deze landen wist men tot een akkoord te komen en tijdens de bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van de EG op 19 en 20 dec. 1977 konden de bilaterale akkoorden ter goedkeuring worden voorgelegd. Aanvankelijk maakte de Britse minister van handel, Edmund Dell, bezwaren tegen de resultaten. Hij was van mening dat de EG in de onderhandelingen te veel concessies had gedaan. Met name richtten de Britse bezwaren zich tegen het feit dat import van gevoelige produkten, zoals katoenen garens en weefsels, was vastgesteld op maximaal 220.000 ton, 14.000 ton meer dan oorspronkelijk was afgesproken. Later gingen de Britten evenwel akkoord. *(Europa* van *morgen, The Times, NRC/H'blad)*

HERSTRUCTURERING STAALINDUSTRIE

De Europese Commissie heeft in sept. 1977 een overzicht gepubliceerd van de stand van zaken in de Europese staalindustrie. Voornaamste conciusie daarin was dat de werkgelegenheid in deze sector nog verder zal teruglopen dan aanvankeliik was voorspeld.
In eerste instantie was de Commissie ervan uitgegaan dat in de periode 1973-'80 van de 773.000 werknemers rond 72.000 ontslagen zouden moeten worden. De verwachting was nu dat dit aantal zeker dubbel zo hoog zou zijn.
Pecsimistisch gestemd is men in Commissiekringen vooral ten aanzien van de Franse en Belgische staalindustrie. Bij het Waalse staalbedrijf Cockerill bijvoorbeeld, zouden eigenlijk van de 32.000 wexknemers 6000 tot 7000 moeten afvloeien. maar niemand durft deze operatie uit te voeren. Sinds jaren lijdt dit bedrijf zware verliezen, in 1975 f 140 mln, in 1976 f 210 mln. De schatting over dit jaar loopt zelfs al tegen de f 600 mln.

Dat dit bedrijf voorlopig nog kan blijven draaien, is in eerste instantie te danken aan de Belgische regering die in 1977 bij wijze van subsidie rond f 630 mln aan leningen tegen een zeer lage rente in haar staalindustrie heeft gepompt.

Rustig is het thans alleen nog in de Westduitse staalindustrie, maar in Brussel gelooft men dat het nog maar een kwestie is van tijd of ook daar zullen slachtoffers gaan vallen. In feite zouden de staalbedrijven in de Bondsrepubliek nu al met dezelfde problemen kampen als de bedrijven in de overige EG-lidstaten, maar zij zouden er nog in slagen om die in de boekhouding weg te stoppen.

De meeste van deze ondernemingen maken immers deel uit van grote concerlls die het geproduceerde staal afnemen om het bijvoorbeeld tot buizen of machines te verwerken.

Een bedrijf als Mannesmann produceert staal, maar ook buizen en machines en het staalconcern Thyssen heeft weer aandelen in Demag, eeen producent van zware machines. Desondanks begint ook de Westduitse staalindustrie de eerste tekenen van onzekerheid te tonen.

De Commissie deed tevens voorstellen tot herstructurering van de staalindustrie. Zo stelde zij voor strengere voorwaarden te stellen voor leningen die bij de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) worden opgenomen. Wanneer het plan van een lidstaat om de eigen staalindustrie te moderniseren niet in overeenstemming zou zijn met de opvattingen die de Commis-

sie er op dit punt op na houdt. zou de aanvraag om een lening afgewezen moeten worden

Voordat deze maatregel afgekondigd zou worden, zou evenwel eerst nog eens bekeken moeten worden of vraag en aanbod in de staalsector weer enigszins in evenwicht met elkaar te brengen zouden zijn. Daartoe zouden eerst ,,de algemene doelstellingen staal 1980–1985" moeten worden herzien, die in okt. 1976 zijn gepubliceerd en die in feite een produkt van de hoogconjunctuur zijn. Toentertijd ging men er nog van uit dat tot 1980 een gemiddelde groei van 3% zou kunnen worden gehandhaafd.

Thans zou men al blij zijn met een jaarlijkse groei van 2 tot 2,5%.

In 1974 werd er nog 155 mln ton staal geproduceerd, in 1977 was dit teruggelopen tot 134 mln ton. Dit heeft geleid tot een overcapaciteit in de Gemeenschap van rond de 30%. De totale produktiecapaciteit bedraagt 200 mln ton, maar met 180 mln zou men al een topproduktie bereikt hebben.

Weliswaar heeft de Europese Coinniissie in '76 twee plannen geproduceerd om in deze situatie verandering te brengen, maar zij heeft hiermee nog weinig succes gehad. Het eerste plan werd gelanceerd door het Belgische Commissielid Simonet die aandrong op vrijwillige beperking van de produktie.

In totaal dertig staalbedrijven had hij hierbij op het oog Zij zouden wel mogen blijven produceren, op voorwaarae dat ze hun overtollige staalprodukten niet te koop zouden aanbieden, maar opslaan Omdat dit plan niets opleverde, kwam zijn opvolger Davignon in april 77 met minimumprijzen voor staalprodukten Dit stelsel schijnt thans redelijk goed te functioneren Tegelijkertijd stelde Davignon ook de richtsnoeren vast, op basis waarvan de nationale steunmaatregelen voor de ijzer- en staalindustrie in het kader van de herstructurering moeten worden behandeld.

Hierin spreekt hij zich onder meer uit voor steunmaatregelen ,,die doeltreffend bijdragen tot de herstructurering, de modernisering en de rationalisering van de industrie, mits zij niet leidde tot een vergroting van de produktiecapaciteit in sectoren of subsectoren, waarin reeds duidelijk een overcapaciteit bestaat".

En op grond van deze zinssnede wil nu de Europese Commissie haar nieuwe herstructureringsplan uitwerken. Het zal een algemeen plan worden dat evenwel strikt zal worden gehanteerd, zoals in het geval van de EGK-leningen.

Hiermee heeft de Commissie immers een flinke troef achter de hand, aangezien in '76 tussen de 25 en 30 procent van de investeringen in de Westeuropese staalsector uit EGKS-leningen bestond. Een paar jaar geleden bedroeg dit aandeel nog hooguit 5 procent De verwachting is thans dat het EGKS-aandeel in de komende jaren nog verder zal stijgen Het uiteindelijke streven van de Commissie is er daarbij op gericht om investeringen juist krachtig te bevorderen, nadat die de laatste tijd fors zijn gedaald

De conclusie, waartoe in aug '77 de Commissie in het samenvattend verslag van de EGKS is gekomen. „Het huidige peil van de incesteringen in de Gemeenschap zou echter wel onvoldoende kunnen blijken om zowel de gehele bestaande produktiecapaciteit zo efficient te maken, dat ermee kan worden geconcurreerd, als om de capaciteit van een aantal installaties die hun optimale omvang nog niet hebben bereikt, op te voeren".

Met haar herstructureringsplan wil de Commissie echter ook aanwijzingen gaan geven, welke bedrijven zouden moeten worden gemoderniseerd en welke beter zouden kunnen worden gesloten Hiertoe zal eveneens uitgebreid het sociale aspect (zoals ontslagen) worden bestudeerd

Verder zal worden nagegaan wat de meest gunstige onistandigheden zijn, waaronder de staalproduktie kan worden voortgezet, bijvoorbeeld door vestiging aan de kust De bedoeling is dat het plan eerst in de loop van 1978, vermoedelijk pas tegen de zomer, zal worden gepubli-

Maar ook dan is op korte termijn een herstel nog niet te verwachten, zolang een economische heropleving uitblijft. In Commissiekringen gelooft men in ieder geval niet dat in 1978 het niveau van 1974 zal worden bereikt, zelfs niet onder de meest gunstige omstandigheden.

Op 21 nov. 1977 gingen de ministers van economische zaken en van buitenlandse zaken van de EG-landen in grote lijnen akkoord met het actieplan van de Commissie.
Volgens de verantwoordelijke Commissaris Davignon biedt alleen een gezamenlijk overleg van EG-landen met de Verenigde Staten en Japan de mogelijkheid om Europa uit de moeilijkheden te halen. Een gemeenschappelijke aanpak is nodig, aldus de Commissie, geen nationale lapmiddelen. Davignon wees er de ministers ook nog op dat nationale subsidies aan staatsbedrijven in strijd zijn met het EGKS-verdrag.

Verhoging *staalprijzen* ter ondersteuning staalindustrie

Op 19 dec. 1977 bogen de negen ministers van buitenlandse zaken zich over een pakket maatregelen opgesteld door de Commissie tot bestrijding van de staalcrisis.
Volgens deze voorstellen zou de oriëntatieprijs voor staal met in totaal 15% moeten worden verhoogd en zouden de belangrijke staalleveranciers als Zuid-Korea, Japan, Spanje en Zuid-Afrika gedwongen moeten worden hun prijzen aan te passen.

Deze landen zouden thans samen niet enkele Oosteuropese landen -taal aan de Gemeenschap leveren tegen een prijs die bijna vijftig procent beneden de orientatieprijs ligt Davignon stelde nu evenwel voor, dat de EG deze kwestie in bilaterale akkoorden met de betrokken landen zou regelen. Uitgangspunt zal hierbij moeten zijn, dat de staalprijzen van deze landen slechts in geringe mate lager mogen liggen dan de in de EG geldende oriëntatieprijs en verder dat het in 1976 bereikte marktaandeel niet mag worden opgevoerd.

Voor het geval dat een land niet bereid is op deze regeling in te gaan, zal de Europese Commissie een dumpingsprocedure aanspannen, Onderhandelen over deze bilaterale verdragen wilde de Commissie in januari, februari en maart 1978, voor welke periode een overgangsregeling zal moeten gelden. Weliswaar krijgt de staalleverancier gedurende die drie maanden nog wel wat speelruimte, maar hier staat tegenover, dat de Commissie meteen kan ingrijpen, als een leverancier van dumping wordt beschuldigd.

Dit zou kunnen gebeuren, wanneer een staalproducent in de Gemeenschap de verdenking koestert, dat vanuit derde landen staal beneden de zogeheten basisprijs wordt geleverd De Europese Commissie wil voor de eerste 3 maanden van 1978 een basisprijs voor leveranciers vaststellen, voor het geval dat deze zich hieraan niet houden, zal de Commissie weer een anti-dumpingprijs kunnen invoeren. Bij dit alles zal het de staalindustrie in de Gemeenschap worden verboden de prijzen aan de aanzienlijk lagere prijzen van derde landen aan te passen.

De negen ministers bleken het aanvankelijk niet geheel eens te zijn met de Commissievoorstellen. Met name Italie verzette zich fel tegen de verhoging van de oriëntatieprijs (5% op 1 jan. 1978, 5% op 1 april en nog eens 5% later in 1978). De Fransen stonden aanvankelijk enigszins sceptisch tegenover het quotastelsel. Later gaven evenwel alle ministers hun fiat aan de Commissievoorstellen, zij het dat besloten werd de minimumprijs voor betonijzer voor een jaar te handhaven. Italie is de grote leverancier van dit staalprodukt. Besloten werd de Commissie het mandaat te geven om te gaan onderhandelen met de leveranciers van goedkoop staal, m.n. Spanje, Zuid-Korea, Zuid-Afrika en Japan en enkele Oosteuropese landen.
Op 23 jan. deelde een woordvoerder van de Commissie mee dat besloten was anti-dumpingsrechten te gaan heffen op de staalinvoer uit zeven landen, t.w. Spanje, Polen, Bulgarije, Japan, Tsjechoslowakije, Canada en Zuid-Korea. Het was gebleken dat deze landen zich niet hadden gehouden aan de door de Commissie per 1 jan. vastgestelde basisprijzen. (Europa van Morgen)

TWEEDE ZITTING ACP-EEG RAAD VAN MINISTERS

Op 13 en 14 april 1977 werd in Suva, Fili-eilanden, onder voorzitterschap van Ratu Sir Kamisese Mara, premier van Fiji, de tweede

De Britse minister Edmund Dell (r), leider van de Europese delegatie bij de ACP-EG besprekingen, in gesprek met de preniier van Fiji, Ratu Sir Kamisese Mara.

Ministerraadsbijeenkomst van de ACP-EEG gehouden. De EG-delegatie stond onder leiding van Edmund Dell, minister voor handel van het Verenigd Koninkrijk, terwijl de Commissie van de EG werd vertegenwoordigd door Claude Cheysson. Tijdens de vergadering werd een zeer uiteenlopend aantal besluiten en resoluties genomen. De aandacht was vooral gericht op de punten die verband houden met het systeem van stabilisatie van de exportopbrengsten, met suiker, met industriele, fmanciele en technische samenwerking, met cornmerciele en douane-samenwerking, met betrekking tot de ACP-EG Raadgevende vergadering en met verschillende andere specifieke punten.

T.a.v. het eerste punt, de stabilisatie van exportopbrengsten, werd besloten een aantal nieuwe produkten onder dit regime te laten vallen terwijl de regeling verder werd uitgebreid tot een aantal nieuwe landen.

T.a.v. het punt suiker werd overeengekomen dat zo spoedig mogelijk onderhandelingen over nieuwe, gegarandeerde prijzen van ACP-suiker zouden beginnen. Van de kant van de ACP-landen werd de wens naar voren gebracht, Zambia en Liberia te laten toetreden tot het protocol-suiker.

De Raad van ministers wijdde uitvoerige besprekingen aan verschillende problemen over de toepassing van de Overeenkomst van Lomé op het gebied van de commerciele samenwerkmg

De besprekingen werden in de eerste plaats geconcentreerd op de tenuitvoerlegging van de artikelen 2, 7, 8 en 11 van de Overeenkomst van Lome De Gemeenschep en de ACP-staten moeten, wanneer zij voornemens zijn maatregelen op het gebied van de handelspolitiek te nemen die de belangen van de Gemeenschap zouden kunnen schaden, daarvan kennisgeven Ook zal er overleg worden gepleegd om een gunstiger behancieling voor tomaten en neloenen van oorsprong uit de ACP-landen te waarborgen

Met betrekking tot rum en de problemen die de ACP-staten bij de afzei van hun produkt op de markt van de Gemeenschap ondervinden, werd overeengekomen dat er verdere besprekingen zouden worden gehouden om de oorsprong van deze moeilijkheden en eventuele oplossmgen te zoeken en, te zijner tijd, de voorgestelde nieuwe communautaire wetgeving te bestuderen

De Gemeenschap en de ACP-staten kwamen voorts overeen het memorandum van de ACP-staten over protocol no 6 wat betreft bananen in de nabije toekomst in Brussel te zullen bespreken

Er werden door de ACP-landen voorstellen gedaan om de problemen te helpen oplossen die i e ACP-staten ondervinden ingevolge de normen van de Gemeenschap met betrekking tot het maximumgehalte aan aflatoxine van diervoeders De Gemeenschap zal deze kwestie samen met de ACP-landen bestuderen

Er werd een discussie gehouden over de gevolgen voor de uitvoer van de ACP-landen van de algemene preferenties die de Gemeenschap aan de ontwikkelingslanden in hun geheel verleent. een gezamenlijke werkgroep werd belast met de identificatie en beoordeling van deze gevolgen

In het kader van de handelsbevordering werd overeengekomen dat de hulp van de Gemeenschap niet alleen zal worden verleend voor handelsmanifestaties, maar ook voor de verbetering van de structuren van de buitenlandse handel, de opleiding van personeel en de commercialisatie van produkten. De Raad sprak over een voorstel van de Commissie om een Europees agentschap voor commerciële samenwerking met de ontwikkelingslanden op te richten en kwam overeen dat de werking van zo'n instelling de belangen van de ACP-staten niet in het gedrang mocht brengen

Tenslotte belastte de Raad het comité van ambassadeurs met de bestudering van de door hem ontvangen voorstellen van de ACP-landen betreffende de levering tegen gunstige voorwaarden van landbouwoverschotten door de Gemeenschap aan deze landen

Industriële samenwerking

De Raad heeft vastgesteld dat er aanzienlijke vooruitgang is geboekt bij dit baanbrekende aspect van de Overeenkomst van Lomé, vooral met betrekking tot de oprichting van een centrum voor industriële ontwikkeling dat begin van dit jaar een aanvang heeft gemaakt met zijn werkzaamheden.

Op verzoek van de ACP-landen nam de Raad twee besluiten aan waarbij het aantal zetels van het comité voor industriele ontwikkeling en de adviesraad voor het centrum wordt verhoogd. In de eerste van deze instellingen zullen de ACP-landen voortaan 17 zetels hebben in plaats van 15 en in de tweede 6 in plaats van 4 Dit maakt het de ACP-landen mogelijk om hun regionale groeperingen beter te doen vertegenwoordigen. (Europa van Morgen)

COMMISSIE STELT MAATREGELEN VOOR TER ONDERSTEUNING SCHEEPSBOUW

Eind oktober 1977 heeft de Commissie een rapport gepubliceerd waarin een analyse werd gegeven van de situatie in de scheepsbouw in de negen EG-landen en waarin een actieprogramma tot sanering van deze sector is opgesteld.

Een uitgangspunt vormt de vaststelling, dat de wereldproduktie in deze sector tussen 1975 en 1980 met 40% zal verminderen, terwijl in dezelfde tijd de vraag in de wereld met bijna de helft zal teruglopen, van rond 4,4 mln op 2.4 mln ton.

Als de Nederlandse situatie op wereldniveau niet verbetert, verwacht de Europese Commissie, dat zeker de helft van de werkgelegenheid verloren zal gaan. Daarbij schijnt ze zich weinig illusies te maken over het concurrentievermogen van de Europese scheepswerven, aangezien de meeste lidstaten hun scheepsbouwindustrie met zware subsidies overeind proberen te houden.

Volgens de commissie zal dit er alleen toe leiden dat op den duur de Europese scheepsbouwindustrie geheel zal verdwijnen.

In de plaats daarvan zal een herstructurering voor deze industriële sector erdoor moeten worden ge-

drukt, wat op het punt van de werkgelegenheid een minder ingrijpende operatie zal worden dan op het eerste gezicht zou lijken. Een groot deel zou immers vrijwillig kunnen afvloeien, bijv. door pensionering Daar staat echter wel weer tegenover. dat vele jongeren. die in de scherpsbouwindustrie aan de slag hadden willen komen, naar een andere baan zullen moeten omkijken, wat met het huidige peil van de jeugdwerkloosheid niet zo gemakkelijk zal zijn.

In ieder geval acht de Europese Commissie het zeer onwaarschijnlijk, dat in de komende jaren vraag en aanbod in de scheepsbouwindustrie enigszins met elkaar in evenwicht kunnen worden gebracht. Het probleem is immers, dat niet alleen de EG-landen met overcapaciteit zitten, ook koploper Japan

Desondanks blijft de Europese Commissie hopen, dat binnen de organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (Oeso) een compromis kan worden bereikt, op basis waarvan de Japanse regering zal instemmen met een min of meer gelijke verdeling van de orders voor Japanse en Europese scheepswerven.

Op 24 november publiceerde de Commissie een richtlijn over de aanpak van de problemen in de Europese scheepsbouw Hoofdlijn daarin is dat steunmaatregelen in de scheepsbouw alleen getroffen mogen worden als er sprake is van herstructurering Tweede voorwaarde is dat het gemeenschappelijke belang van de EG in de sector niet mag worden geschaad

Volgens de Commissie hebben de subsidies van individuele landen die alleen uit werkgelegenheidsoogpunt of ter voorkoming van grotere verliezen worden gegeven slechts tot gevolg dat de betrokken werf niet of nauwelijks een prikkel overhoudt om de modernisering van de produktie aan te pakken

De tweede voorwaarde die de Commissie aan eventuele steun wil koppelen, bescherming van het gemeenschappelijke belang, is een gevolg van de vrees dat subsidies kunnen leiden tot bevoordeling van het ene EG-land ten opzichte van het andere Door de omstandigheid dat de wereldprijs van schepen beneden de kostprijs van de produktie ligt, kunnen subsidies een werf in staat stellen inderdaad beneden de kostprijs aan te bieden, waarmee misschien een order van een andere Europese werf wordt afgesnoept

Subsidie mag wel gegeven worden als dat tot gevolg heeft dat een andere Europese werf die niet gesteund wordt achter het net vist dan mag de subsidie niet meer verstrekt worden

In een toelichting op het ontwerp legt de Commissie de nadruk op het crisiskarakter van de plannen Dat betekent dat het pakket van tijdelijke duur zal zijn, waarschijnlijk tot eind 1980 De Europese Commissie gelooft namelijk dat de scheepsbouw pas na 1980 weer in staat zal zijn de concurrentie op wereldniveau het hoofd te bieden (NX C/H'bl a di

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

DIRECTEUR BEGROTINGSZAKEN AFGETREDEN

De door president Carter op 3 dec. 1976 tot directeur van begrotingszaken benoemde ex-bankier Betram Lance is op 21 sept. 1977 afgetreden nadat er grote opschudding was ontstaan over zijn handelwijze als directeur van de National Bank of Georgia en daarvoor als directeur van de Calhoun First National Bank. Eerder, op 12 juli, verzocht president Carter de Senaat Lance van zijn belofte te ontheffen om zijn aandelenbezit in de National Bank of Georgia van de hand te doen, omdat de koers aanzienlgk was gedaald.

Eind juli verscheen Lance voor een commissie van de Senaat. die een onderzoek instelde naar zijn verleden. De commissie gaf de controleur van het bankwezen, John G. Heimann, opdracht een verslag uit te brengen over het zakenverleden van Lance.

Op 18 aug. leverde Heimann een rapport in bij de Senaatscommissie waaruit o.a. bleek dat Lance en zijn familie zeer grote tekorten op hun bankrekeningen hadden en dat Lance eenzelfde onderpand aan effecten voor twee verschillende leningen had aangewend. De bankcontroleur zei in zijn verslag dat hem niet was gebleken dat Lance zich aan een strafbaar feit had schuldig gemaakt.

De affaire kreeg veel publiciteit en vele commentatoren wezen erop dat hierdoor het vertrouwen in Lance werd aangetast.

De Senaatscommissie voor regeringszaken besloot daarop Lance nader aan de tand te voelen en op 15 sept. 1977 begonnen de hoorzittingen.

Lance beschuldigde tijdens de verhoren de Amerikaanse pers ervan de zaak te hebben opgeblazen. Hij noemde zich het slachtoffer van een campagne van valse beschuldigingen, insinuaties en halve waarheden. Uit de verhoren bleek dat Lance zich weliswaar niet schuldig had gemaakt aan strafbare feiten maar dat hem in ieder geval grote onzorgvuldigheid verweten kon worden.

Op 21 sept. bood Lance zelf zijn ontslag aan. President Carter zei in een persconferentie dat hij het ontslag met groot leedwezen en verdriet had aanvaard *(IHT, NRC/H'blad)*

DEFENSIEKAPPORT

Begin febr heeft minister van defensie Harald Brown het jaarlijkse rapport over de defensie aan het Congres doen toekomen.

Daarin spreekt de minister o.a. zijn bezorgdheid uit over de paraatheid van de Amerikaanse troepen om een korte en hevige oorlog in Europa te voeren. Volgens Brown zal het aantal militairen, dat in het begin van een dergelijke oorlog in de strijd wordt geworpen. worden opgevoerd tot het vijfvoudige.

In het rapport vermeldt Brown ook dat de Sowjet-Unie naar verwachting op elk moment proefvluchten kan beginnen met twee nieuwe typen van intercontinentale raketten, en dat het wellicht spoedig ook het prototype van een nieuwe intercontinentale bommenwerper zal onthullen.

Volgens Brown is het „in de volgende tien jaar niet doenlijk" de Amerikaanse marine tot het door de admiraals gewenste aantal van 600 schepen uit te breiden, maar hij hoopt het huidige aantal van ruim 200 grote oppervlakteschepen tot 250 te kunnen uitbreiden. De totale marine-kracht blijft dan op ongeveer 450 schepen. Hoewel nog geen beslissing is gevallen over het bouwen van meer vliegdekschepen zou het „onverstandig" zijn het aantal van 12 dat nu beschikbaar is voor geregelde diensten overzee tot in de jaren negentig, nog verder te verminderen.

Harold Brown merkt op dat Carter „bijzondere nadruk heeft gelegd op het versterken van de gezamenlijke verdediging van West-Europa" en meent dat troepen in dat gebied paraat zijn voor zware gevechten als ze goed geoefend zijn, goed materieel hebben, voldoende reservevoorraden en in staat zijn snel op een crisis te reageren. „Ongelukkig genoeg kan ik niet melden dat onze troepen, wat deze definitie betreft, zo paraat zijn als ik het graag zou zien." Brown haalt tegenslagen bij oefeningen aan, energieproblemen en gebrek aan geld als redenen van onvolkomenheden. Tenzij de paraatheid wordt gewaarborgd .,zullen de collectieve veiligheid en de afschrikking ernstig worden ondermijnd".

Terwijl de Verenigde Staten nu in de eerste 10 dagen van een crisis slechts een of twee extra divisies en 40 luchteskaders naar Europa kunnen sturen, hoopt de Amerikaanse regering volgens Brown tegen 1982

dit aantal te verhogen tot vijf divisies en 60 eskaders.

De komende jaren zal prioriteit worden verleend aan het kopen van tanks, van raketten voor de korte afstand en munitie, en van ongeveer 2000 tactische gevechtsvliegtuigen

De strategische prioriteit blijft gehandhaafd voor de Cruise-laket, die geacht wordt na een aanval de resterende Russische strategische wapens aanzienlijk in aantal te overtreffen, aldus Brown.

De Verenigde Staten zullen volgens de bewindsman mogelijk het hoofd moeten bieden aan een opleving van de strijd in het Midden-Oosten, waarbij de Sowjet-Unie betrokken kan zijn en die mogelijk op eenzelfde moment komt nls of voorafgaat aan een Europese oorlog, en dat het land zowel land- als zeestrijdkrachten in Oost-Azie moet handhaven. In een kernoorlog zou ,,een betrekkelijk klem deel van de huidige generatie Russische met meervoudige kernkoppen uitgeruste intercontinentale raketten, tussen 1980 en 1985, het aantal ,,overlevende" Amerikaanse Minute-man-raketten aanzienlijk verminderen". Om hieraan het hoofd te bieden moeten de Verenigde Staten in staat zijn onaanvaardbare schade toe te brengen, ,,inclusief de verwoesting van minimaal 200 grote Russische steden", aldus Brown. Naar zijn zeggen zal Amerika tegen de reeds operationeel zijnde Russische satellietdoder moeten optreden door voort te gaan met zijn eigen laserwapen vanuit de ruimte en door het ruimteveer (Space Shuttle) van de NASA te gebruiken om zware beschermende schilden aan te brengen rond Amerikaanse satellieten.

De neutronenbom ,,zou een sterk verbeterde kernmacht zijn tegen de pantserdreiging van het Warschaupact" en het ministerie van defensie is bereid de bom voor zijn Lance-raketten te ontwikkelen als Carter besluit tot produktie over te gaan. *(NRC/H'blad)*

VANCE IN CHINA

Minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance heeft van 22 tot 26 augustus 1977 een officieel bezoek aan de Volksrepubliek China gebracht. Het was het eerste bezoek van een lid van de regering-Carter aan dit land sedert de machtswisseling in Washington.

Het laatste bezoek van een Amerikaans minister van buitenlandse zaken aan China viel in oktober '75. Kissinger bereidde toen een bezoek van president Ford voor dat nooit doorgang heeft gevonden.

Vlak voordat Vance in China aankwam gaf het persbureau Nieuw China een verslag van opmerkingen die partijleider Hwa Kwo-feng op het Elfde Partij-congres dat zojuist was beëindigd, had gemaakt over de kwestie-Taiwan.

Hwa waarschuwde Amerika dat het zijn betrekkingen met Taiwan zal moeten afbreken als het normale betrekkingen met Peking wil aanknopen. Hwa zei dat de internationale situatie ,,zeer goed" is maar waarschuwde dat de factoren die tot oorlog leiden toenemen.

Hij beschuldigde de Sowjet-Unie en de VS ervan dat zij proberen de wereld te overheersen.

De verschillen tussen China en de Sowjet-Unie ,,over principekwesties" zullen nog lang voortduren, aldus Hwa. Over de verhouding met de VS zei de Chinese leider: ,,China en de VS verschillen qua sociaal systeem en ideologie en er zijn fundamentele verschillen tussen de twee landen. Het Chinees-Amerikaanse communiqué van Sjanghai van 1972 vormt de basis voor de betrekkingen tussen de twee landen... De relaties tussen de twee landen zullen blijven verbeteren als tenminste de principes die in het communiqué zijn vastgelegd, ernstig worden uitgevoerd".

Vance werd in Peking ontvangen door zijn Chinese collega Hwang Hwa en Leonard Woodcock, hoofd van het Amerikaanse liaisonbureau in Peking dat dezelfde status heeft als een ambassade.

Vance voerde in Peking besprekingen met de Chinese topleiders Hwa Kwo-feng en Teng Hsiao-ping.
In een redevoering, tijdens een banket, zei Vance dat Carter de betrekkingen met Peking als een centraal element van zijn buitenlandse politiek beschouwt.

Tegenover de pers verklaarde hij later dat de gesprekken met de Chinese leiders vruchtbaar waren geweest maar dat zij in de kritische Taiwan-kwestie geen enkele verandering hadden gebracht.

Sinds Nixon zijn befaamde bezoek aan China bracht, onderhouden de VS al vijf jaar informele diplomatieke betrekkingen met Peking. Het voornaamste struikelblok voor de normalisering is tot nu toe de Amerikaanse eis geweest dat Peking garanties inzake het vreedzame karakter van een mogelijke hereniging van Taiwan met het Chinese vasteland zal moeten geven, indien de VS zouden besluiten hun ambassade op Taiwan te sluiten cn in plaats daarvan er één il1 Peking te openen. De Chinezen hebben tot nu toe deze Amerikaanse eis als een inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden van de hand gewezen. Er is geen enkele aanwijzing dat de Chinezen hun houding in deze nu willen veranderen.

Anderzijds bestaat er sterk verzet in Amerika zelf tegen een breuk met Taiwan waarmee de VS door een defensieverdrag zijn verbonden. Deze combinatie van factoren maakt volgende week een doorbraak in Peking weinig waarschijnlijk.

Senator Edward Kennedy heeft hier inmiddels een belangwekkend voorstel gedaan om de Gordiaanse knoop van de twee China's te ontwarren, Volgens de senator moet Amerika uiterlijk volgend jaar volledige diplomatieke betrekkingen met Peking hebben aangeknoopi. De 1400 Amerikaanse militaire adviseurs op Taiwan moeten zo snel mogelijk worden teruggetrokkeii. Maar Amerika's economiscne en militaire steun aan Taiwan dient op ,,onofficiële basis" te worden voortgezet. Senator Kennedy wordt beschouwd als de woordvoerder van die kringen in de Amerikaanse regering die menen dat Peking in de verleiding zal komen om zich met Moskou te verzoenen indien de Amerikanen hun ambivalente Chinabeleid voortzetten.

Of het oin een meerderheidsstandpunt binnen de Amerikaanse regering gaat, kan worden betwijfeld. Het Witte Huis liet in ieder geval onmiddellijk weten dat senator Kennedy alleen voor zichzelf had gesproken. De regering-Carter wilde kennelijk aan de vooravond van Vance's bezoek aan Peking niet de indruk wekken dat zij de denkbeelden van de senator deelt.

Een andere factor in deze officiële terughoudendheid is dat het Witte Huis hier met een veranderde houding tegenover China wordt geconfronteerd. De jubelstemming van de Amerikanen over China behoort tot het verleden. In het laatste nummer van New York Times Magazine spreekt Stanley Karnow van ,,de erosie van de China-euforie" die de VS enkele jaren lang heeft bevangen. Diverse Amerikaanse organisaties hebben hun bekomst gekregen van de Chinese obsessie om de politiek op de voorgrond te stellen bij alle wetenschappelijke en culturele uitwisselingen tussen beide landen. Ook de Amerikaanse zakenwereld heeft de Chinese Volksrepubliek voorlopig opgegeven. De optimistische voorspellingen over een spectaculaire uitbreiding van de Amerikaans-Chinese handel zijn illusies gebleken.

Die handel bedroeg vorig jaar 336 mln dollar, een tiende van het volume van de handel tussen de VS en Taiwan.

Tegelijkertijd heeft het regime op Taiwan een handige public-relations-campagne in Amerika op touw gezet die zowel in de openbare mening alsook in het Congres is aangeslagen. Stanley Karnow gewaagt van een recente opiniepeiling die aantoont dat de meeste Amerikanen weliswaar voorstander zijn van het aanknopen van diplomatieke betrekkingen met Peking maar dat dit niet mag gebeuren ten koste van het defensieverdrag dat de VS aan Taiwan binden.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OUD-PREMIER MORO ONTVOERD

Met de ontvoering op 16 maart van de christen-democratische leider en oud-premier Aldo Moro is een voorlopig hoogtepunt bereikt in de golf van politieke gewelddadigheid in Ltalie

De ontvoerder, de extreem linkse organisatie Rode Brigades, die ook in het verleden (zie hieina) hoogwaardigheidsbeklеders. industrielen en journalisten heeft ontvoerd, gewond of vermoord, verklaarde aanvankelijk de ontroering als een nieuwe fase in de strijd tegen het bestaande bestel en met name tegen de christen-democraten; in latere verklaringen, tot 24 april werden in totaal 8 communiqués ontvangen, werd de vrijlating van 13 leden van de organisatie geëist in ruil voor de vrijlating van Moro.

In een eerder communiqué deelden de Rode Brigades mee dat Moro zou worden gedood als niet voor zaterdagmiddag 22 april, drie uur ,,alle communistische gevangenen" in Italië vrijgelaten zouden worden.

Op 18 april hadden de Rode B igades laten weten dat Moro vermoord was en dat zijn stoffelijk overschot in een bergmeer ten noorden van Rome te vinden zou zijn. Uitgebreide speuracties van politie en leger aldaar leverden echter niets op.

Op 20 april kwam toen een nieuwe verklaring, waarin gezegd werd dat Moro leeft en dat hij vrijgelaten zou worden in ruil voor alle in Italië gevangen zittende leden van de Rode Brigades. Vermoed wordt dat de verklaring van 18 april afkomstig is van een andere extreem-linkse groep.

Verschillende verklaringen van de groep werden vergezeld van brieven van Moro, waarin deze de regering en de christen-democraten oproept met de ontvoerders te gaan onderhandelen en hun eisen in te willigen om zo zijn leven te sparen. Tot nog toe heeft de regering geweigerd aan dit verzoek te voldoen. Zij weet zich daarbij gesteund door de grote politieke partijen, de communistische voorop.

Toch is er in de pers, maar ook in de politieke partijen druk gediscussieerd over de houding van de regering en met name in de partijen doen voor- en tegenstanders van een inschikkelijke houding felle aanvallen op elkaar.

Daarnaast is er ook grote beroering ontstaan over de methoden die de politie en het leger gebruiken bij de opsporing van de ontvoerders.

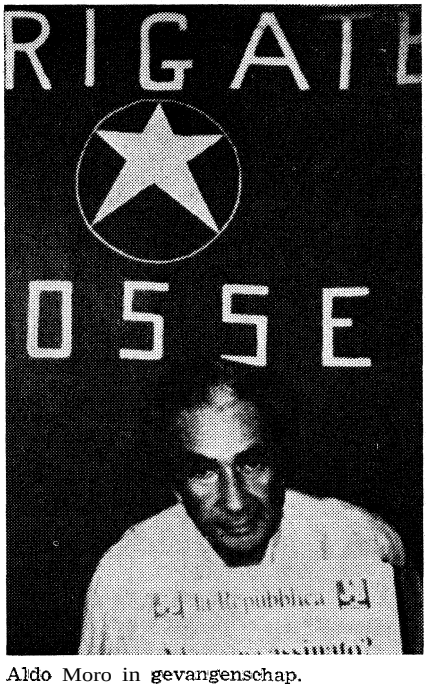
Enerzijds verwijt men de autoriteiten grote nalatigheid en grove fouten, anderzijds wordt met name het optreden tegen mensen die verdacht worden van linkse sympathieën, scherp gehekeld.

De tegenstellingen lopen wat dit betreft dwars door de partijen heen.

Bij het oproepen om de terroristen te isoleren, loopt de Italiaanse communistische partij voorop, aldus het *NRC/H'blad* (18-4).

De communisten hebben voor het eerst erkend, dat terrorisme niet alleen rechtse. maar ook linkse oorsprongen kan hebben. Tot voor kort was voor de communisten politiek terrorisme rechts. Zo zochten zij nog in 1974 bij de ontvoering van rechter Sossi uit Genua rechtse krachten achter de Rode Brigades.

Lang willen de communisten niet over die oorsprongen van het linkse terrorisme praten. Commentatoren die de Rode Brigades een gedegenereerde zoon van het communisme noemen die in communiqués van de Rode Brigades over kapitalisme, imperialisme en de christen-democratische partij als instrument van de multi-nationals, de oude taal van de communisten herkennen, krijgen dadelijk de wind van voren. Gerardo Chiaromonte, lid van het communistische partijpresidium, heeft ,,deze pogingen om polemische elementen tusen de democratische krachten te introduceren" als ,,niet-opportuun" afgedaan.

Aldo Moro in gevangenschap.

In het communistische partijblad U n i t a zijn de Rode Brigades ,geen surrogaat van de zwakheden van de democratische strijd van de arbeidersbeweging" genoemd, ,maar een extreme aanval op dat nationale eenheidsstreven, waarvoor wij al deze jaren heben gevochten".

Er zijn bij die aanvallers nog al eens vroegere leden van de communistische partij. Alberto Franceschini, een van de hoofdverdachten bij het proces tegen de Rode Brigadisten dat op het ogenblik in Turijn wordt gevoerd, was in de jaren zestig secretaris van de kring Venetië van de communistische jeugdbeweging, Verdacht van lidmaatschap van de Rode Brigades. staat in Turijn ook de 55-jarige advocaat Giovanbattista Lazagna terecht. Hij was communistisch gemeenteraadslid in Genua van 1960 tot 1964 en van 1966 tot 1971 in Novi Ligure. Hij heeft ontkend tot de Rode Brigades te behoren. Maar hij is door een spion die voor de politie werkte, aangewezen als degene die hem met de Rode Brigades in contact heeft weten te brengen.

Sinds de studentenopstanden van 1968, en vooral sinds de communisten daarna zijn gaan streven naar regeringsverantwoordelijkheid samen met de christen-democraten, zijn er groepen links van de PCI ontstaan en versterkt. Niet alleen doordat jongeren uit de partij zijn gestapt, maar ook omdat wie zich niet aan de officiële partijlijn houdt, er vrij snel uitgestoten wordt.

Ook het streven naar het historische compromis met de christen-democraten wordt niet door alle oudere partijleden begrepen.

Antonio Bernardi, secretaris van de communistische federatie van Reggio Emilia, heeft in het partijweekblad R i n a s c i t a geschreven: „ Het is nodig om duidelijk te bevestigen, dat de Rode Brigadisten ook uit ons midden afkomstig zijn door een proces van crisis en van breuk met de algemene lijn, met de geschiedenis, met de partijorganisatie."

Maar vóór alles wordt door de Italiaanse communistische politici de kans gezien van het doorzetten van de partij op weg naar regeringsverantwoordelijkheid. Daarbij zijn zij meer gebaat bij het oproepen tot eenheid van de politieke partijen die de regering steunen in de strijd tegen het terrorisme, dan bij het praten over de oorsprongen van dit terrorisme.

Zij zetten zich dan ook fel af tegen politici als de christen-democratische fractievoorzitter in de Senaat, Giuseppe Bartolomei, die de communisten weer als vroeger in de oppositie wil hebben omdat er gebrek is aan ,,een oppositie van georganiseerd links, die in staat is zich in te zetten als de afdamming tegen de bekeringen tot het geweld".

Giorgio Amendola, lid van het communistische partijpresidium, heeft de hand in eigen boezem gestoken, door te wijzen op de fouten die de PCI bij de studentenbeweging in 1968 zou hebben gemaakt. De partij zou toen te positief hebben gestaan tegenover de studentenbeweging, zonder dadelijk te begrijpen dat de arbeidersklasse hier vreemd tegenover stond.

,,Maar wij kunnen natuurlijk de veel ernstiger verantwoordelijkheid van de christen-democratische regeringen niet verzwijgen, die steeds hervormingen hebben beloofd zonder die ooit te realiseren, en

Weekblad 47ste jaargang No. 2432. pag. 29615-29630

vrij baan hebben gelaten aan steeds ernstiger vormen van nalatigheid, van werkelijke corruptie", heeft hij er aan toegevoegd. En daarmee is het onderwerp weer aangesneden van het toetreden van de communisten tot de regering, als de enige partij die de orde in Italie zou kunnen herstellen

Aldo Moro werd op 21 september 1916 in Puglia geboren Hij bracht zijn jeugd door in Tarente en m Bari, sedert 1945 zijn kiesdistrict.

In '39 werd hij nationaal voorzitter van de federatie van katholieke studenten

Vanaf het moment dat hij zitting nam in het parlement, behoorde hij tot een van de vooraanstaande mensen van zijn partij. In de loop van de jaren was hij o a. staatssecretaris voor buitenlandse zaken, minister van justitie, minister van onderwijs, minister van buitenlandse zaken en vijfmaal premier.

Zijn laatste kabinet trad af in '76 toen de communisten bij de vei'kiezmgen een grote overwining behaalden (pag 417-'76 e v) en een kabinet-Andreotti in het parlement gingen steunen door zich van stemmen te onthouden.

Moro, premier van centrum-linkse kabinetten, was er als partijsecretaris lange tijd een tegenstander van de communisten bij de parlementaire meerderheid te halen die de regering steunden

Maar hij wist bij de laatste kabinetscrisis de appositie binnen de cliristen-democratische partij tegen een politiek akkoord met de communisten uit te schakelen met een lange rede, waarin hij feitelijk niets meer zei dan dat het land zich in een kritieke situatie bevond.

Op 16 maart, 's morgens om 9.15, werd Moro, toen hij op weg was naar hel parlement, waar die ochtend gedebatteerd zou worden over de nieuwe regering-Andreotti, ontvoerd.

Volgens ooggetuigen waren de ontvoerders vermomd als leden van een Italiaanse luchtvaartmaatschappij en gewapend met halfautomatische wapens toen ze in de drukke ochtendspits vanuit drie auto's hun aanval uitvoerden op het konvooi waarin de auto, waarin Moro zat, reed. Daarbij werden twee leden van de veiligheidsdienst en twee carabinieri gedood. Later overleed nog een carabinieri in het ziekenhuis.

Kort na de aanslag ontving het persbureau Ansa een telefoontje waarin meegedeeld werd dat de organisatie de Rode Brigades verantwoordelijk was voor de ontvoering: ,,Vanmorgen hebben wij de voorzitter van de christen-democratische partij Moro ontvoerd en zijn lijfwacht geëlimineerd. Getekend: Rode Brigades.

Onmiddellijk na het bekendworden van de ontvoering ging premier Andreotti in een spoedoverleg met de leiders van de belangrijkste politieke partijen. De politie sloot alle toegangswegen naar Rome af en zette helikopters in bij de speurtocht naar Moro. Op grote schaal werden auto's aangehouden en doorzocht.

De Italiaanse Rode Brigades oefenen sinds zeven jaar terreur uit om, zoals zij het noemen, de omverwerping van de burgerlijke democratie en de revolutie te bereiken Aanvankelijk pleegden zij vooral ontvoeringen, daarna kwam er een periode dat hoog kader van industrieen en journalisten in de benen geschoten werden, maar steeds meer bestaan de acties uit gewone moorden

Tot de laatsbe moorden die de Rode Brigades voor hun venantwoordmg namen waren die op een rechter m febr. in Rome en die op een politieman begin maart in Turijn. De leden van de Rode Brigades werden technisch met een perfectie, die de Italiaanse justitie meestal versteld doen staan.

De achtergrond van de leden van de Rode Brigades is — voor zover ze bekend zijn — zeer uiteenlopend Bij de 49 die met trots hebben verklaard lid te zijn van deze organisatie en op het ogenblik in Turijn terechtstaan, zijn zowel verdachten die aan universiteiten hebben gestudeerd als voormalige fabrieksarbeiders Zij hebben tot allerlei extreem linkse organisaties behoond voordat zij hun ondergrondse activiteiten begonnen.

De Rode Brigades hebben de afgelopen jaren met hun dreiging om overal en altijd te kunnen toeslaan door heel Italië een sfeer van angst weten op te roepen Zozeer zelfs, dat het gerecht m Turijn waar nu 49 leden van de Rode Brigades, maar ook hun leider Renato Curcio terechtstaan, de grootste moeite heeft gehad om juryleden te krijgen die geen reden probeerden te vinden om onder deze verplichtingen uit te komen.

Het proces is volgens de verdachten een ,,episode in de klassenoorlog" dat de ,,revisionisten (de communasten) willen laten gebeuren om de effectiviteit van hun contrarevolutionaire voorbeeld te tonen en hun mogelijkheid om de arbeidersklasse en de middenklasse te mobiliseren om de imperialistische staat te steunen

De verdachten in Turijn hebben zowel de juryleden als de beroepsrechters en de advocaten rechtstreeks bedreigd met acties van hun nog op vrije voeten zijnde bendegenoten Hoewel de Italiaanse politie een lijst met namen van verdachte personen bekend heeft gemaakt, is er over de wijze waarop de organisatie werkt toch weinig bekend.

In de loop van 16 maart legde premier Andreotti toch nog de regeringsverklaring af, zij het dat deze aanzienlijk was ingekort. Hij riep de Italianen op om alles te doen om te voorkomen dat het land onbestuurbaar zou worden.

Vervolgens werd zowel in het Huis van Afgevaardigden als in de Senaat gestemd over het vertrouwensvotum.

In de Kamer stemden 545 leden vóór en 30 tègen bij drie onthoudingen. In de Senaat stemden 267 leden vóór terwijl er maar 5 tegen waren.

De communisten steunden de regering.

De vakcentrales riepen, na het bekendworden van de ontvoering, op tot een algemene staking en nog op 16 maart werd overal m Italie het werk neergelegd en in Rome, Turijn, Milaan en Genua, maar ook elders, gingen tienduizenden de straat op om in demonstratieve optochten te protesteren tegen de ontvoering,

Verklaring Rode Brigades

Op 18 maart ontving het dagblad Il Messaggero een foto van Moro, waarop hij staat algebeeld gezeten voor het embleem van de Rode Brigades en een verklaring van de organisatie waarin staat dat Moro door een volkstribunaal zal worden berecht.

De verklaring luidde:

,,Donderdag 16 maart heeft een gewapende cel van de Rrode Brigades Aldo Moro president van de christen-democraten gearresteerd en geinterneerd in een volksgevangenis.

Zijn gewapende escorte, bestaande uit vijf agenten van de eerloze speciale korpsen, is volledig vernietigd.

Wie is Aldo Moro?

Dat is snel beantwoord Na zijn voor hem niet onderdoende handlanger De Gasperi, is hij de hogepriester bij uitstek, de ,,theereticus" en de onbetwistbare strateeg geweest van dit christen-democratische regime, dat meer dan 30 jaar het Italiaanse volk onderdrukt

De gevangenname van Moro en het proces waaraan hij door een volksrechtbank zal worden onderworpen heeft ten doel het wachtwoord te geven voor de offensieve verzetsbeweging (.) om haar sterker te maken, harder, vastbeslotener en georganiseerder (.)

Wij zullen de imperialistische staat van multinationals aanvallen, de structuren en de ontwerpen van de imperialistische bourgeoisie ontwrichten door de politici, de economen en de militairen die er de uitdrukking van zijn, aan te vallen de revolutionaire beweging aaneensmeden door een strijdbare communistische partij op te richten''

Voor en na het eerste levensteken van de ontvoerders had de politie al anonieme telefoontjes gekregen waarin bijv. meegedeeld werd dat de ontvoering op touw was gezet door de Baader-Meinhof groep.

Ook ontving de politie verscheidene boodschappen waarin de vrijlating van de leider van de Rode Brigades, Renato Curcio, werd geëist, die in Turijn terecht staat.

Verklaringen Rode Brigades en brieven Moro

Op 25 maart ontvingen kranten in Rome, Turijn, Genua en Milaan telefonisch aanwijzingen, namens de Rode Brigades over de plaatsen waar zij een nieuwe verklaring over de ontvoering zouden kunnen vinden.

In de verklaring staat dat Moro voor ,,een vslkstribunaal" terecht staat wegens de positie die hij bekleedt

bij de ,.imperialistische contra-revolutie".
Zij gaven een overzicht van zijn hele politieke carrière sinds hij in 1955 voor de eerste maal minister van justitie werd. Daarin wordt met name de christen-democratische samenerking met de neo-fascisten aan het einde van de Jaren vijftig gehekeld en de pogingen om door middel van centrum-linkse regeringen ,.de arbeidersbewegingen" te isoleren (Moro heeft in de Jaren zestig een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van deze centrumlinkse regeringen zonder de communisten).

In de verklaring wordt verder het ,,internationale terrorisme" van de NAVO en de EG (met een ,,gemeenschappelijke politieorganisatie") aangevallen, worden de vakbonden en de PCI een ,,anti-arbeiderspolitieapparaat" genoemd, omdat zij de protestdemonstraties naar aanleiding van Moro's ontvoering hebben georganiseerd en wordt meer gewapende strijd ten behoeve van de ,,strijdende Communistische Partij" aangekondigd.
De Rode Brigades hebben het over de internationale proletarische strijd tegen de ,.imperialistische beulen" die leden van de IRA, RAF, het Palestijnse volk en communistische guerrilla's in Zuid-Amerika zouden vermoorden.
In het stuk wordt ook nog eer betoond aan twee ultra-linkse jongeren uit Milaan. die volgens de Rode Brigadisten door ,,moordenaars van het regime" zijn neergeschoten.
Volgens de verklaring ontvangen de Rode Brigadisten van geen enkele buitenlandse mogendheid steun. Zij handelen, aldus de verklaring, ,,in volledige autonomie (...) volgens het maoistische principe geheel op eigen krachten te relrenen'
Wel werd in de verklaring een oproep op verwante organisaties gedaan zich uit te spreken voor een soort ,,euroterrorisme
Als antwoord op het samenwerken van de verschillende terreurbestrijdingsorganisatres dient het internationale proletai-isme nauwer te gaan samenwerken

Op 29 maart ontvingen kranten in Rome, Genua, Turijn en Milaan afschriften van een brief van Moro, gericht aan de minister van binnenlandse zaken Cosiga.
Moro schrijft dat hij ,,een politieke gevangene" is en hij wijst erop dat niet alleen bij in staat van beschuldiging is gesteld, maar het werk van de gehele christen-democratische leiding. Er zou niet alleen met humanitaire overwegingen rekening gehouden moeten worden in deze situatie, maar met name ook met het staatsbelang, Vervolgens stelde hij voor onderhandelingen met de Rode Brigades te beginnen.
In verband met het staatsbelang zou in gedachten moeten worden gehouden dat hij onder zware druk staande en onderworpen aan een volksproces, het risico loopt ,,te praten op een manier die vervelend en gevaarlijk kan zijn in bepaalde situaties".
Moro noemde het opofferen van onschuldigen in naam van een abstract legitimiteitsprincipe onaanvaardbaar: ,,alle staten van de wereld hebben het op een positieve wijze geregeld, behalve Israël en Duitsland. maar het laatste land niet in het geval-Lorenz. En er wordt niet gezegd dat de staat zijn gezicht verliest omdat hij de ontvoering van een hoge persoonlijkheid, die iets in het leven van de staat heeft betekend, niet heeft kunnen beletten.
In zijn brief wees Moro op de uitwisseling van gevangenen in het verleden tussen Breznew en Pinochet, op de vele uitwisselingen van spionnen en op het uitwijzen van dissidenten uit de Sowjet-Unie. Hij suggereert dat de paus misschien een eerste stap zou kunnen doen voor besprekingen over zijn geval en waarschuwt dat een vijandige houding een vergissing zou kunnen zijn ,,in deze periode, waarvan vele dingen zouden kunnen afhangen".

De brief van Moro was begeleid door een verklaring van de Rode Brigades die vermeldde dat ,,het verhoor" van Moro voortgaat ,,met de volledige medewerking" van de gevangene en dat de antwoorden steeds meer duidelijk maken over de ,,contrarevolutionaire lijnen" die de ,,imperialistische centrales" volgen.
Verder werd aangekondigd dat de ,,gewapende strijd" tegen de ,,imperialistische staat van de multinationals uitgebreid gaat worden.
Volgens berichten in de Italiaanse pers ontving de echtgenote van Moro ook een brief van haar man evenals zijn particulier secretaris Nicola Rana, maar dit werd van officiële zijde niet bevestigd.

Op 4 april werd een nieuwe brief van Moro ontvangen, ditmaal gericht aan Benigno Zaccagnini, secretaris-generaal van de christen-democratische partij. In de brief verzocht Moro om tegen gevangen gehouden Rode Brigadisten uitgewisseld te worden.
Hij schreef verder dat hij onderworpen is aan ,,een moeilijk proces, waarvan de ontwikkeling en de gevolgen te voorzien zijn". Hij noemde zich ,,een politiek gevangene" en schreef dat ,, jullie wrange beslissing" om uitwisseling van gevangenen uit te sluiten hem ,,in een onhoudbare situatie" had gebracht.
Hij waarschuwde dat ieder ogenblik te laat kon zijn en riep de christen-democratische partij op om, eventueel als enige politieke partij, met realisme te reageren op zijn vraag over ,,de enige mogelijke positieve oplossing" nl. het uitwisselen van gevangenen. Hij noemde concessies tegenover de ontvoerders ook ,,politiek nuttig" en schreef: ,,Ik voel mij een beetje verlaten door jullie"...
Naar aanleiding van de oproep van Moro om tot onderhandelingen over te gaan, had de christen-democratische partij op 30 maart een verkla-

De secretaris-generaal van de christen-democraten Benigno Zaccagnini.

ring uitgegeven, waarin stond dat voor haar de democratische staat hek belangrijkste blijft en dat er daarom geen sprake kan zijn van ingaan op de chantage van de Rode Brigades.

Tegelijkertijd werd morele en politieke solidariteit met Moro uitgesproken.

De communisten lieten weten dat een democratische regering niet kan toegeven aan terrorisme.

Naar aanleiding van de suggestie van Moro in zijn brief dat het Vaticaan zou kunnen bemiddelen, verscheen op 31 maart in l'Osservatore Romano, de officiele spreekbuis van het Vaticaan, een artikel, waarin stond dat de Heilige Stoel niet onverschillig kon staan tegenover een dergelijk verzoek Er werd op gewezen dat de paus of de organen van ae Heilige Stoel in het verleden wel vaker, in het geheim of in het openbaar, tussenbeide waren gekomen, waar het gevallen betrof waar de fundamentele rechten van individuen of groepen werden aangetast

,,het is in ieder geval duidelijk dat een eventueel initiatief slechts mogelijk is nadat alle elementen die in het spel zijn, opgehelderd zijn Het is daarom voorbarig nu naar voren te komen met concrete veronderstellingen betreffende bemiddelingen", aldus l'Osservatore Romano

Op 4 april werd in het Huis van Afgevaardigden een debat gewijd aan de toestand sinds de ontvoering. Premier Andreotti voerde daarbij het woord en verklaarde dat de regering er niet aan dacht te onderhandelen met de ontvoerders.

Hij verklaarde verder dat bij het onderzoek naar de ontvoering ook de eventuele rol van buitenlanders moest worden betrokken. In verband daarmee had de regering de ambassades van China en de Sowjet-Unie uitgenodigd om de gegevens te verschaffen op grond waarvan kranten in deze landen een polemiek over de affaire-Moro hadden gevoerd.

Overigens gaf Andreotti toe dat de politie weinig vooruitgang had geboekt bij de opsporing van Moro en zijn ontvoerders.

Enkele dagen na de ontvoering, op 22 maart, had de regering met onmiddellijke ingang de bevoegdheden van de politie ter zake van de opsporing van Moro aanzienlijk uitgebreid
Alle grote politieke partijen ook de communistische, die zich in het verleden nogal heeft verzet tegen speciale terreurbestrijdingsmaatregelen, gingen akkoord
De maximumstraf voor politieke vrijheidsberoving wordt volgens het decreet dertig jaar De politie mag personen, die zich niet kunnen identificeren of van wie vermoed wordt dat zij valse identiteitspapieren gebruiken, 24 uur lang vasthouden De politie mag verdachten in eerste instantie verhoren zonder dat er advocaten bij zijn, maar de verslagen van deze verhoren mogen niet bij processen worden gebruikt
Het afluisteren van telefoongesprekken is niet meer beperkt tot twee weken, maar kan door de politie maandenlang gedaan worden als de rechter geen bezwaar heeft
Met ingang van juni moet iedereen die onroerend goed verkoopt of verhuurt, van de koper of huurder identificatiepapieren vragen waarvan de gegevens doorgegeven moeten worden aan de politie
Het gebruik van geld dat afkomstig is van misdrijven wordt zelf een misdrijf Het geheim van het gerechtelijke onderzoek wordt beperkt dwz dat in ernstige gevallen er een uitwisseling van gegevens mag plaatsvinden tussen rechters van onderzoek en politie

Op 8 april werd opnieuw een brief van Moro ontvangen, waarin de inhoud niet bekend werd gemaakt, maar die, naar de pers wist te melden, grote opwinding veroorzaakte. Volgens geruchten zou de brief, die gericht was aan de familie van Moro, maar die door de politie werd onderschept, de eisen bevatten voor de vrijlating.

Volgens geruchten varieerden deze eisen van het aftreden van president Leone en de regering-Andreotti tot de uitbetaling van 60 mrd lire en de vrijlating van de RAF-advocaat Klaus Croissant.

In het weekeinde van 8 en 9 april werd druk vergaderd door regering, politieke partijen, politie- en justitie-autoriteiten.

Op 10 april publiceerden de Rode Brigades hun vijfde communiqué sinds de ontvoering.

Daarbij was een nieuwe brief van Moro gevoegd, waarin hij een felle aanval deed op zijn partijgenoot Paolo Emilio Taviani, oud-minister van binnenlandse zaken. Volgens Moro was Taviani, in '74 bij de ontvoeringszaak-Sossi (pag. 175/1-'75) een voorstander van het uitwisselen van gevangen terroristen tegen ontvoerde~?.

Volgens Moro ontkende Taviani dit nu. Taviani was echter een opportunist, verscheurd door ambities, die van politieke mening veranderde op het ogenblik dat hij een andere ministersportefeuille kreeg. Verder zou Taviani in het verleden voorstander zijn geweest van een alliantie van christen-denìocraten en neofascisten.

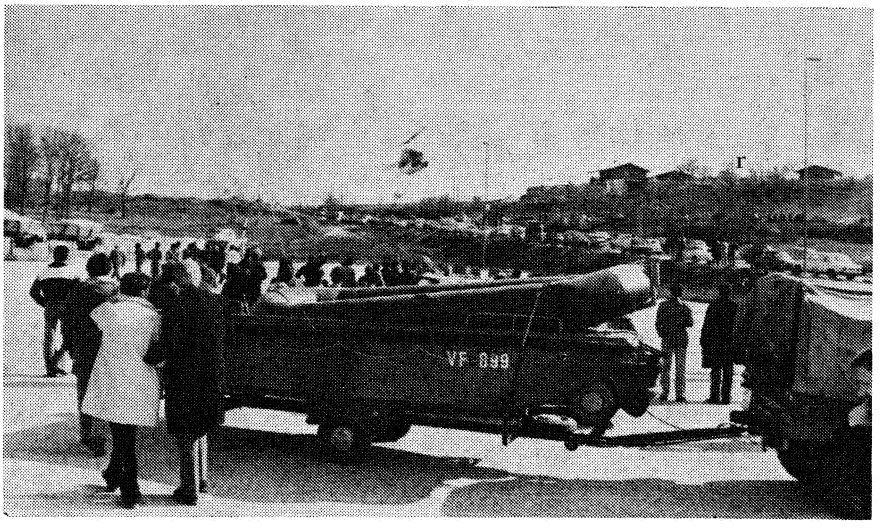
De Rode Brigadisten schreven in hun verklaring dat het ,,verhoor van de gevangene" voortgaat en dat het hen helpt precies de verantwoordelijkheid vast te stellen van de verschillende christen-democratische leiders ,,van hun medeplichtigen en van hun internationale beschermers". Zij riepen verder opnieuw op uitbreiding van de strijd tegen de ,,Anti-proleta ische politie", de ,,revisionisten" van de communistische partij, de christen-democraten en de multinationals.

Op 11 april werd een, naar alle waarschijnlijkheid direct bij de ontvoering van Moro betrokken, lid van de Rode Brigades, Christofore Piancone, door de politie gearresteerd nadat hij gewond was geraakt bij een aanslag op een gevangenbewaarder in Turijn. Deze zag kans voordat hij stierf de 28-jarige Piancone neer te schieten.

De Rode Brigades namen later de verantwoordelijkheid voor de aanslag op zich.

Rode Brigades: *„Moro* ter dood veroordeeld"

De Rode Brigades gaven op 15 april een verklaring uit waarin zij zeiden

Rubberboten en helikopters werden ingezet bij de zoekactie naar Moro bij het bergmeertje Duchessa in de Apennijnen ten noorden van Rome.

dat hst ,,proces" van dertig dagen tegen Moro was beëindigd en dat de conclusie was:

,Er is geen twijfel aan Aldo Moro is schuldig en wordt daarom ter dood veroordeeld" In het stuk werd gemeld dat ,,het verhoor van gevangene Aldo Moro is geeindigd" Moro zou een bijzondere verantwoordelijkheid hebben voor dertig jaar christen-democratisch bewind in Italië, waarvoor ,,proletariers met hun bloed" zouden hebben betaald

Het ,verhoor" van Moro zou de Rode Brigades namen en feiten hebben opgeleverd in hun onderzoek naar de verantwoordelijken boor ,,de bloedigste pagina s van de geschiedenis van de laatste Jaren"

De ,,intriges" van de macht zouden zijn blootgelegd en alles zou zijn duidelijk geworden over ,,de contra-revolutionaire funrtie van de christen-democratische partij, haar diensten in opdracht van de multi-nationals. haar dertigjarig anti-proletarisch werk"

Maar naast deze algemene beschuldigingen, die tot dan toe in ieder communiqué hadden gestaan, gaven de Rode Brigades niets nieuws over de wijze waarop hun ,proces" is verlopen Zij meenden wel in hun ,,klasse-oorlog voor het communisme" via Moro een proces tegen de Italiaanse staat te voeren. Zij kondigden tegelijk aan hun aanval op ,,de staat van de multi-nationals" te zullen uitbreiden cn vernevigen.

Speurtocht *naar* Moro na bericht executie

Uitgebreide speuracties in de Apennijnen, ongeveer 120 km ten noorden van Rome, werden begonnen nadat op 18 april een communiqué van de Rode Brigades was ontvangen waarin werd meegedeeld dat Moro terecht gesteld was en dat zijn stoffelijk overschot te vinden was in een bergrneertjc in de Apennijnen.

De tekst van het communiqué luidde:

,,Vandaag april 1978 eindigt de periode van de dictatuur van de christendemocrnten Ruim oertig jaar zijn zij aan het bewind geweest met de logica ban misbruik en macht Ter herdenking van deze dag kondigen wij de executie van Aldo Moro aan."

,,Wij stellen u op de hoogte van de terechtstelling van de christendemocratische voorzitter Aldo Moro middels zelfmoord Wij zullen u toestaan zijn stoffelijk overschot te bergen en geven u daarom de juiste plaats waar het zich bevindt Het lijk van Aldo Moro ligt in het modderige water van het Duchessa Meer . "

,,Dit is slechts het begin van een lange reeks van zelfmoorden Zelfmoord moet niet slechts het voorrecht van de Baader-Meinhof groep zijn. Laat de verschilleride Andreotti's, Cossiga's, Tavani's en al diegenen die het bewind steunen, beginnen te sidderen voor hun wandaden"

Onmiddellijk na het bekendworden van de inhoud van het communiqué begon een uitgebreide speuractie in het betrokken gebied en in het meertje, maar ar werd niets gevonden.

Wel trof de politie bij toeval een kort daarvoor verlaten verblijfplaats van de Rode Brigadisten aan in een flat in een Romeinse buitenwijk.

Er werd een grote hoeveelheid wapens gevonden en de met de hand geschreven concepten van de zes communiqués die eerder door de Rode Brigades waren uitgegeven. Daarnaast valse persoons- en kentekenbewijzen.

Leden van de Rode Brigades tijdens het proces in Turijn, v.l n r Alfredo Bonavia, Arialdo Lintromi, Renato Curcio en Pietro Bartolazzi

Uit de documenten die in de flat in Rome werden gevonden bleek verder dat totaal zestig personen bij de ontvoering van Moro zijn betrokken.

Zij waren verdeeld in twee commando's van dertig personen. Twaalf van de zestig hebben de overval daadwerkelijk uitgevoerd.

Verder bleek dat er gedetailleerde voorschriften bestaan voor de gedragingen van de leden van de Rode Brigades.

Daaronder bevonden zich b.v. ook aanwijzingen voor de clandestiene brigadist.

Hij moet zich zo netjes en onopvallend mogelijk gedragen.

Ook de auto moet op tijd worden gewassen om hem niet te laten opvallen. De auto moet als ,,bezit van de organisatie" niet ,,in korte tijd" worden opgereden, maar ,,met verstand" worden gebruikt.

In geval van een aanrijding wordt de brigadist aangeraden te proberen tot een schikking te komen en een kleine schade eventueel dadelijk te betalen. Als dat niet kan, moet de brigadist alle papieren uit de auto halen en de wagen vervolgens in de steek laten.

,,Als een kameraad uitvalt, wordt het huis direct ontruimd en in het oog gehouden. Dadelijk als zeker is dat er geen gevaar meer is, is het verplicht het huis te verkopen omdat de organisatie op een uitgevallen kameraad geen controle meer heeft", luidt een regel.

De Rode Brigades houden ook een boekhouding bij, zoals uit de papieren uit de Romeinse flat is gebleken. De inkomsten uit de losgelden van de ontvoeringen worden precies genoteerd en de uitgaven voor pruiken, politie-uniformen, radiozenders en -ontvangers, huishuur, wapens enz.

Ook vermommingen worden met precisie gekozen. In Rome lag in de schuilplaats van de terroristen de complete uitrusting van een technicus van de Italiaanse telefoondienst (verscheidene keren is er geconstateerd dat Romeinse telefoons in een wijk waren geblokkeerd als de terroristen er bezigheden hadden)

Wat het geld betreft, volgens gevangen brigadisten die in het verleden iets hebben willen verklaren, ontvangen zij allemaal het minimumloon Maar veel mogen gevangen brigadisten volgens de voorschriften, niet zeggen de naam en de leeftijd, die op de al of niet valse identiteitspapieren staat, en daar is het mee uit.

De Rode Brigades hebben een ,,strategische leiding' die in februari 1978 een ,,besluit" op papier heeft gezet over de wijze waarop de aanval op het hart van de staat" zich moet boltrekken Niet alleen de kleine radertjes van het terroristenmechaniek weten dank zij dit stuk waarvoor zij werken, de zestig pagina's tellende verklaring is ook naar de Italiaanse pers gestuurd Het is een complete handleiding voor het ontwrichten van eer- staat

In het begin moet er in kleine groepen worden gewerkt die kleine acties uitvoeren Daarna, sterker geworden kunnen er gecompliceerdere overvallen worden gedaan door meerdere kleine groepen die ieder een klein deel van de overval voor hun rekening nemen Ten slotte kan er een hele ,campagne' op gang komen Die campagne moet in verschillende ste-

den tegelijk gebeuren, met aanvallen op politici, industriëlen, ambtenaren en journalisten. Vervolgens moeten de ,,snelle acties" komen (het in het voorbijgaan neerschieten van personen) en ten slotte de ,,langdurige acties", waartoe de ontvoering van Moro gerekend zou kunnen worden.
Vervolgens moet er worden overgegaan tot het snel concentreren van grote aantallen terroristen „om de vijand in kleine gevechten aan te vallen". Dat laatste is al een keer gebeurd met de overval op een gevangenis enkele jaren geleden, waaruit toen de leider van de Rode Brigade, Renato Curcio, werd bevrijd (die op het ogenblik in Turijn terecht staat).
Ten slotte moet de ,,vijand" niet meer geterroriseerd, maar alleen vermoord worden, zodat de ‚gewapende propaganda" leidt tot de ‚revolutionaire burgeroorlog, waarvan een fundamenteel aspect is de vernietiging van de imperialistische krachten'.
En wat de achterban betreft, ,,het ingang vinden van de gewapende strijd bij het proletariaat is geen spontaan proces", maar ,,een bewust en gedwongen proces, uitgevoerd door de communistische avantgarde".

Nieuw ultimatum na valse *melding,* namen vrij te *laten* brigadisten bekend

Een nieuwe verklaring van de Rode Brigades werd op 20 april gevonden in Turijn, Genua en Milaan. Daarin werd gezegd dat de verklaring van 18 april over Moro's dood vals was. Volgens de nieuwe verklaring was hij nog in leven. Bij de verklaring was een foto gevoegd van Moro met in zijn hand de krant La Republzca van 19 maart.
Het communiqué bevatte verder voor het eerst sinds de ontvoering een eis en een ultimatum.
De eis betrof de vrijlating van ,,alle gevangen zittende communistische strijders" vóór 22 april 3 uur 's middags. Zij schreven verder dat de humanitaire oproep van de christen-democraten om Moro's leven te sparen ,,de meest groteske schaamteloosheid" is. Zij noemen Moro een ter dood veroordeelde politieke gevangene, omdat hij verantwoordelijk is ,,voor dertig jaar christen-democratische machtsuitoefening".

Het probleem waarvoor de christen-democraten staan is volgens de terroristen politiek en niet humanitair
,,In de concentratiekampen van de imperialistische staat zijn honderden communistische gevangenen veroordeeld tot de ,,langzame dood" van eeuwen gevangenschap Wij strijden voor de vrijheid van het proletariaat, een essentieel onderdeel van ons politieke programma is de vrijheid voor alle communistische gevangenen," aldus het communiqué

De regering gaf n.a.v. het ultimatum en na langdurig overleg een verklaring af waarin werd gezegd dat niet onderhandeld zou worden met de Rode Brigades en dat ook niet op de eisen zou worden ingegaan.

De christen-democratische partij verklaarde dat de katholieke organisatie Caritas en de organisatie Amnesty International zouden kunnen bemiddelen.
Volgens de pers begon binnen de christen-democratische partij een stroming de kop op te steken die voorstander is van onderhandelen met de ontvoerders.
Moro schreef op 21 april een brief aan Zaccagnini waarin hij hem verantwoordelijk stelde voor zijn eventuele executie.

Het ultimatum verliep echter zonder dat de ontvoerders verder iets van zich lieten horen en op 25 april werd een nieuwe verklaring van de Rode Brigades gevonden waarin zij de onmiddellijke vrijlating van 12 met name genoemde brigadisten eisen in ruil voor de vrijlating van Moro.

Dezen zijn:

● Renato Curcio, 36 jaar Voormalig student wijsbegeerte, oprichter van de Rode Brigades. Gearresteerd in 1974, in 1975 bevrijd door een groep medestanders In januari 1976 opnieuw gearresteerd en wegens terroristische activiteit tot acht jaar gevangenisstraf veroordeeld. Staat op het ogenblik in Turijn terecht op beschuldiging van het oprichten van een gewapende groep die zich de omverwerping van het huidige staatsbestel ten doel heeft gesteld.

● Alberto Franceschini, 32 jaar oud Naar verluidt de rechterhand van Curcio Wegens terroristische activiteit tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld, heeft een aantal gevangenisopstanden geleid.

● Pasquele Abatangelo, 28 jaar Wegens terroristische activiteit en diefstal tot 16 jaar gevangenisstraf veroordeeld Hij moet nog terechtstaan op beschuldiging van lidmaatschap van een gewapende groep en roofovervallen

● Mario Rossi, 36 jaar Wegens roofoverval en doodslag tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld Ook schuldig bevonden aan de ontvoering van Sergio Gadolla, een zoon van een rijke Genuese weduwe, en aan een aantal brandstichtingen Hij wordt beschouwd als oprichter van de linksextremistische Beweging van de 22ste Oktober, die in de jaren zestig actief was in Genua en omgeving.

● Cristoforo Piancone, 28 jaar Vermoedelijk lid van de Rode Brigades Ligt in een ziekenhuis in Turijn Hij werd ernstig gewond door Lorenzo Cotugno, een Turijnse gevangenbewaarder, die omkwam tijdens een vuurgevecht met Piancone en twee andere leden van de Rode Brigades op 11 april

● Sante Notarnicola, 38 jaar Als ,,gewoon" misdadiger wegens moord tijdens een bankoverval tot levenslang veroordeeld Kwam in de gevangenis in aanraking met politieke gevangenen en sloot zich bij hen aan. Heeft in de gevangenis een boek geschreven over ,,de fouten van de maatschappij"

● Augusto Viel, 34 jaar oud. Wegens roofovervallen en extremistische activiteit tot 24 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Was lid van de Beweging van de 22ste Oktober.

● Giuseppe Battaglia, 34 jaar Eveneens lid van de Beweging van de 22ste Oktober. Tot 32 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens misdadige samenzwering, ontvoeringen en bankovervallen. Moet nog in Turijn worden berecht wegens: extremistische activiteit.

● Domenico Delli Veneri, leeftijd onbekend Een van de oprichters van de Gewapende Proletarische Kernen Tot enkele jaren gebangenisstraf veroordeeld wegens verboden wapenbezit. Moet nog terechtstaan wegens ontvoering, moordaanslagen en bomaanslagen.

● Roberto Ognibene, 28 jaar Tot 28 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens moord op een politieman Lid van de Rode Brigades Staat samen met Curcio in Turijn terecht.

● Paolo Maurizio Ferrari, 32 jaar Naar verluidt de ideoloog van de Rode Brigades. Wegens verboden wapenbezit en extremistische activiteiten tot drie jaar gevangenisstraf veroordeeld Staat samen met Curcio in Turijn terecht

● Paola Besuschio, leeftijd onbekend Wegens verboden wapenbezit en terroristische activiteit tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld Zij moet nog terechtstaan in Milaan en Turijn op beschuldiging van het lidmaatschap van een staatsondermijnende groepering en wegens brandstichting.

Het communiqué van de Rode Brigades werd wederom vergezeld van een brief van Moro gericht aan Zaccagnini.
Moro legde daarin de verantwoordelijkheid voor zijn mogelijke dood, net als in vorige brieven, bij de christen-democraten.
De regering gaf in antwoord op de eis van de ontvoerders een verklaring uit waarin werd gezegd dat uitwisseling van gevangenen een onaanvaardbaar voorstel is omdat het ingaat tegen de vrijheid voor iedereen, tegen het respect voor de slachtoffers van het terrorisme en tegen de juridische voorschriften van de Italiaanse republiek.
Door de nieuwe eisen van de Rode Brigades kwam de discussie over het al of niet ingaan op de eisen in een nieuw stadium.
De communistische partijsecretaris Berlinguer deed in een toespraak in Florence een beroep op de bevolking zich te mobiliseren om de democratie te redden.
Volgens hem moest er geen enkele concessie gedaan worden. Concessies zouden tot zelfmoord van de democratie leiden, tot toenemend terrorisme, tot burgeroorlig en ten slotte tot een triomf voor de reactie. *(Le* Monde, *NZZ,* FAZ, The Times, *NRC/H'blad)*

BELGIË

MEDEDELING VAN DE PREMIER OVER DE BEGROTINGSTOESTAND

Eerste-minister Tindemans heeft op 12 april voor het parlement voorlezing gedaan van een mededeling over de budgettaire toestand. In de inleiding schetste hij de grote lijnen van de economische crisis en herinnerde tevens aan de regeringsmededeling van 14 febr. 1978 (pag. 135/1 e.v.). Verder zei de premier:

De begroting *1978*

Bij het opmaken van de begroting 1978 heeft de regering ongetwijfeld een niet te onderschatten inspanning gedaan om door een maximale beheersing van de lopende uitgaven, gegeven de economische en sociale toestand, het begrotingstekort zo klein mogelijk te houden. Zo werden de lopende uitgaven voor 1978, die in de aanvankelijke begrotingsvoorstellen op 1.020 mrd werden geraamd, dank zij de werkzaamheden van het hakbijlcomité, teruggebracht op 956 mrd wat t.o.v. de lopende ontvangsten ten belope van 932 mrd, het tekort op de lopende verrichtingen beperkte tot 24 mrd. Hierbij werd vooral gestreefd naar een grotere doelmatigheid van de openbare uitgaven door de verbruiksuitgaven van de Staat aan uiterst beperkende stijgingsnormen te onderwerpen en door meer de klemtoon te leggen op de investeringsuitgaven, die voor 1978 sterk werden opgedreven.

Aanpassing van de begroting 1978

1. De lopende verrichtingen

Voor de lopende ontvangsten wordt thans t.o.v. de oorspronkelijke vooruitzichten van 932 mrd een minderwaarde verwacht van ca. 40 mrd, die hoofdzakelijk voortspruit uit twee factoren:

- de fiscale minderontvangsten voor 1977, die de berekeningsbasis voor de ontvangsten voor 1978 hebben gewijzigd;
- het lagere groeiritme van de inflatie, dat op zichzelf wel een gelukkig verschijnsel is, maar op zijn beurt aanleiding geeft tot minderontvangsten.

Het oorspronkelijk aanvaarde begrotingstekort van 24 mrd zou aldus kunnen oplopen tot 65 mrd. enkel en alleen te wijten aan de evolutie van de ontvangsten. Dat tekort zal op generlei wijze verminderd worden door een verzwaring van de fiscale lasten; al spreekt het vanzelf dat alles zal worden gedaan om een juiste inning van de belastingen te waarborgen. Fraude, van welke aard dan ook, is onduldbaar. In het bedrijfsleven vervalst zij de concurrentievoorwaarden ten nadele van de ondernemingen die hun verplichtingen correct nakomen. Op een meer algemeen vlak ontneemt zij de overheid de financiële middelen, waarmee die het hoofd kunnen bieden aan de gevolgen van de crisis.

Daarom heeft de regering, eerst in de Verklaring waarop zij het vertrouwen van het parlement verkreeg, nadien in de Algemene Toelichting bij de begroting-1978, een aantal concrete maatregelen in uitzicht gesteld, die moeten bijdragen tot een juistere heffing van de belastingen en de sociale bijdragen. Sommige van die maatregelen kwamen ondertussen tot stand bij de wet van 22 dec. 1977 betreffende de budgettaire voorstellen 1977 - 1978 en de wet van 27 dec. 1977 tot wijziging van het wetboek van de belasting over de toegevoegde waarde. Voor een laatste reeks van de aangekondigde maatregelen zijn de voorbereidende werkzaamheden thans in een ver gevorderde fase. De nadruk ligt daarbij op een betere organisatie van de belastingadministraties, een intensiveren van de controlewerkzaamheden, een systematische aanwending van alle in de wet bepaalde opsporingsmiddelen en een verscherping van de administratieve en strafrechtelijke sancties bij ernstige inbreuken op de wetgeving. Het geheel van die nieuwe initiatieven is in hoofdzaak gericht op de intensieve opsporing en beteugeling van de belangrijke gevallen van sociale en fiscale fraude. Inzonderheid zal met de grootste strengheid worden opgetreden tegen de bewuste ontduiking, die in feite gelijkstaat met werkelijke oplichterij, zoals dat o.m. het geval is met de activiteit van de koppelbazen.

2. De uitgaven

Het is een gemeenplaats te beweren dat iedere budgettaire operatie zowel complex als pijnlijk is. Zij vereist een aaneenschakeling van inspanningen in drie fasen:

a) Verrichtingen budget-control

Zodra de gegevens van Budget Control verzameld waren is de administratie overgegaan tot een nauwkeurige ontleding van de vooruitzichten i z bijkredieten, en hebben talrijke bilaterale vergaderingen plaatsgehad, om de onvermijdelijke besnoeiing mogelijk te maken Zo werden de voor het lopende jaar aangevraagde bijkredieten, ten bedrage van 24 mrd, teruggebracht tot 12 mrd: daarin steken 9 rnrd ten gevolge van de gestegen werkloosheid

b) Verrichtingen 5 - 10 - 20%

De belangrijke minderontvangsten en de verzwaring van het begrotingstekort, die erdoor ontstaat, laten de regering niet toe zich met dat resultaat tevreden te stellen Een vooruitzicht op 12 mrd bijkredieten kon niet worden geduld Daarom werd een tweede uitdunningsfase aangevat Ze bestond erin een reeks werkingsuitgaven te verminderen met een bepaald percentage: met name:

5% vermindering voor de verbruiksuitgaven: 10% vermindering voor de aankopen van duurzame goederen; 20% vermindering voor de verplaatsingen naar het buitenland, status-quo t o v 1977 voor de facultatieve toelagen De regering wil die beperkende maatregelen niet enkel op haar eigen diensten en op de parastatale organismen toepassen, maar op het geheel van de organismen en instellingen, waarvan de werking de rijksbegroting of die van de parastatalen bezwaart Het lijkt mij een plicht voor elkeen om op een billijke wijze tot deze inspanning tot budgettaire besparing bij te dragen Het resultaat van deze verminderingen kan echter slechts ten hoogste op 2,5 mrd worden geraamd, indien men ze van boven tot onder aan de ladder toepast

c) Verrichting 2%

De bekommernis die de regering ertoe aanzet elk niet strikt onontbeerlijk bijkrediet uit te schakelen en de onvermijdelijke supplementen door een nieuwe reeks besparingen te compenseren, heeft haar ertoe genoopt een derde maal de herziening van de begroting 1978 op het getouw te zetten De doelstelling was een vermindering van 2% op elke begroting toe te passen Voor een bepaald aantal kredieten zijn de actiemiddelen weliswaar zwak Ik vermeld de rijksschuld, een groot gedeelte van de personeelskredieten, de intrestlasten verdeeld over andere begrotingen Maar ik kan u zeggen dat de doelstelling toch bereikt is, wat in feite het mogelijk maakt de onsamendrukbare bijkredieten te compenseren.

Eventuele bijkredieten

Ik wil u nochtans niet verhelen, dat wij niet aan het einde van onze moeilijkheden zijn gekomen Om het vooruitzicht op een nul-aanpassingsblad te kunnen behouden, moeten wij in staat zijn gebeurlijke uitgaven, die voortvloeien uit toestanden welke in volle ontwikkeling zijn, te compenseren Onze poging om de begroting 1978 op haar oorspronkelijk niveau te stabiliseren zou mislukken, indien wij die bijkomende uitgaven zouden aanvaarden zonder compensatie In weerwil van die risico's wil de regering toch alle maatregelen treffen, die zich opdringen, om -- hoe onaangenaam het ook weze — op het vlak van de uitgaven het bedrag van de goedgekeurde begrotingen niet te overschrijden

In die geest en in afwachting van de aanpassing der begrotingskredieten, die zij aan het parlement zal voorstellen, heeft de regering besloten over te gaan tot het administratief blokkeren van de kredieten die het voorwerp uitmaken van

verminderingen of annuleringen Daarenboven moet ieder bijkomend krediet, waarvoor de absolute noodzakelijkheid bewezen is, gecompenseerd worden door nieuwe verminderingen M a w. de regering verbindt zich ertoe zich strikt te houden aan het bedrag van de reeds goedgekeurde of thans bij het parlement ingediende begroting voor lopende uitgaven Zij zal niet afwijken van die stelregel, tenzij een ernstige verslechtering van de economische toestand een zodanige handelwijze zou rechtvaardigen.

Voorbereiding van de begroting-1979

Vooraleer in een laatste deel te handelen over het fundamentele probleem van de gezondmaking van de openbare financiën, zal ik eerst nog de voorbereiding van de begroting-1979 toelichten.

De regering hecht een bijzonder belang aan die voorbereiding. Zo werd de procedure voor het opstellen van de begroting hervormd, ten einde de voorwaarden te verbeteren, eensdeels van het onderzoek van de begrotingsvoorstellen, anderdeels van het bepalen van het begrotingsbeieid van de regering.

In een eerste fase werden de departementen uitgenodigd om tegen begin april een schets mede te delen van hun uitgaven in 1979. Op basis van die schetsen en van de vooruitzichten i.z. ontvangsten zal de regering de grote lijnen van haar begrotingsbeleid in 1979 kunnen bepalen. In mei en juni zal de regering de begrotingsenveloppen voor sommige departementen en voor de gewestelijke en culturele aangelegenheden vastleggen. In die periode zullen van dan af ook reeds bepaalde, als strategisch beschouwde, grote posten worden onderzocht. Kort vóór de traditionele begrotingsronde van juli, zal de regering aldus in het bezit worden gesteld van een synthese van de werkzaamheden en van een nota i.z. begrotingsbeleid, voorgelegd door de staatssecretaris voor begroting.

Dank zij het reeds gedane werk tijdens de vorige maanden, zal het de regering mogelijk zijn zich met aandacht aan de definitieve opmaak van de begroting 1979 te wijden.

Van nu af verbindt de regering zich ertoe de groei van de lopende uitgaven voor 1979 te beperken tot een lager niveau dan de normaal te voorziene groei van het BNP voor volgend jaar. Het gaat hier om een verbintenis, die bepalend zal zijn voor het in 1979 door de regering te voeren begrotingsbeleid. Een dergelijke beperking van de groei van de uitgaven is het enige middel om het tekort van de lopende verrichtingen binnen de perken te houden, die verenigbaar zijn met de financieringsmogelijkheden en met de noodzaak om het groeiritme van de openbare schuld te matigen.

Diepgaande sanering van de openbare financiën

1. Reeds getroffen algemene maatregelen met het oog op een betere beheersing van de uitgaven

De regering nam reeds verscheidene belangrijke algemene maatregelen om de openbare uitgaven beter te beheersen. In elk departement werd een begrotingsverantwoordelijke aangeduid, belast met een permanente bewaking van de begrotingssituatie van dat departement: hij treedt bovendien in begrotingszaken op als contactman van het betrokken departement

Ook moeten de ministers en staatssecretarissen voortaan elke maand bij de ministerraad verslag uitbrengen over de aanwending van de kredieten toegekend aan hun departement. Deze procedure beoogt, tot elke prijs, bijkredieten te vermijden. Ze moet voor elke minister en staatssecretaris de aanleiding zijn om te bevestigen dat hij zich persoonlijk ertoe verbindt geen bijkredieten te vragen, behalve in uitzonderlijke omstandigheden.

Verder werd bij KB van 5 januari **1978** het ministerieel comité voor begrotingsbeleid opgericht. Door dit comité wordt het hakbijlcomité geïnstitutionaliseerd. Het krijgt een permanente rol toegewezen, die niet alleen gericht is op een betere algemene begrotingsdiscipline en de controle van de uitvoering der begrotingen, maar ook op een heroriëntering van de openbare uitgaven in het licht van meer selectiviteit en rationele prioriteiten.

Door de art. 182 en 183 van de programmawet van **22** december **1977** werd de mogelijkheid geschapen om de parastatale instellingen op een meer doorgedreven wijze te integreren in het begrotingsbeleid van de Staat. De regering is vast besloten in de toekomst deze integratie maximaal door te voeren. Immers, het impact van de parastatale instellingen op de rijksbegroting is door de sterk groeiende toelagen, die ze worden toegekend en hun vaak hoge exploitatietekorten, zeer aanzienlijk geworden.

Tenslotte bepaalt art. **181** van de programmawet dat art. 24 van de wet van **1963** op de rijksboekhouding aanvult, dat de bijkredieten die een bepaald bedrag of verhouding, vast te stellen bij KB, overtreffen, zonder verwijl in een afzonderlijk wetsontwerp voorafgaandelijk aan de goedkeuring van het parlement moeten worden voorgelegd. Deze nieuwe beschikking beoogt de verantwoordelijkheid van de ministers in begrotingszaken te versterken, en ook de financiële controlefunctie van het parlement te revaloriseren t.a.v. bijkredieten van een zeker belang.

2. Maatregelen die worden voorbereid.

a) De staatssecretaris voor begroting zal binnenkort een principiële beleidsnota voorleggen i.z. een hernieuwd begrotingsbeleid in het raam van een meerjarenprogramma. Het wordt tijd dat wij ons losmaken van de slechte gewoonte om budgettair niet verder te denken dan één jaar. Voor een goede beleidsvorming is het immers onontbeerlijk de financiële gevolgen van de uitvoering van het regeringsbeleid in te passen in de op middellange termijn beschikbare budgettaire mogelijkheden. Om dat te bereiken zal o.m. het begrotingsbeleid geleidelijk gesteund worden op meerjarenramingen van uitgaven en ontvangsten. Daartoe zal een systeem van meerjarenramingen voor een vast jaarlijks opschuivend aantal jaren, bv. vier, moeten worden uitgewerkt. Ook zou dit meerjarenprogramma gepaard gaan met de invoering van een normering van de stijging van de overheidsuitgaven. Een geschikte norm voor België lijkt het beperken van de aangroei van de lopende uitgaven tot de nominale stijging van het BNP. In de beleidsnota zal de keuze van een begrotingsnorm worden verantwoord en zal worden verduidelijkt op welke wijze hij zal worden aangewend.

b) Structurele saneringsmaatregelen. – De regering heeft tijdens de verschillende fasen van de operatie i.v.m. de aanpassing van de begroting-1978 reeds heel wat politiek overleg en voorbereidend werk verricht, met het oog op het treffen van ingrijpende maatregelen die moeten leiden tot een diepgaande sanering en heroriëntering van de openbare financiën en die derhalve verder zullen reiken dan alleen de begroting 1978. Verscheidene ministers zijn reeds ver gevorderd met de concrete uitwerking en formulering van allerlei maatregelen en alternatieven i.v.m. de herziening of ombuiging van bepaalde beleidsdoelstellingen, met het oog op de heroriëntatie van de openbare uitgaven. Vele van die maatregelen vergen echter een ingrijpen van de wetgever. Het is dan ook de bedoeling van de regering, zo spoedig mogelijk en uiterlijk vóór einde mei, in een wetsontwerp een evenwichtig geheel van saneringS- en heroriënteringsmaatregelen voor te stellen.

De *economische* en financiële hervormingen

Dit wetsontwerp zal tevens de essentiële elementen omvatten, die het de regering zullen mogelijk maken de in de Regeringsverklaring aangekondigde economische en financiële hervormingen in versneld

tempo door te voeren. Inderdaad is de aanpassing van het volume en van de structuren van de uitgaven en ontvangsten aan de nieuwe structuurgegevens van de internationale en nationale economie geen éénrichtingsoperatie. De structuren van de economie dienen zelf hernieuwd en hervormd te warden, ten einde de nodige middelen vrij te maken en een nieuwe groei te verwezenlijken. Een gamma van acties in de economische. energetische en financiële sector zal aldus mogelijk worden gemaakt, met als hoofddoel schepping van duurzame werkgelegenheid.

Besluiten

De niededeling. die ik heb gedaan. ligt in de lijn van de verbintenis die wij hebben aangegaan om u het voornemen van de regering i.z. het herstel van de overheidsfinanciën bekend te maken. Wanneer de regering in het parlement de inhoud van het z.g. Stuyvenberg-akkoord heeft toegelicht, heeft zij u gevraagd uw vertrouwen uit te drukken. Zij zal u opnieuw om uw vertrouwen vragen, wanneer zij einde mei een aantal concrete maatregelen zal voorstellen, ten einde de doelstellingen die ik u heb omschreven, te kunnen bereiken.

In dat verband is de regering ervan overtuigd dat het parlement ten volle zijn eerste en oorspronkelijke opdracht van onderzoek, goedkeuring en controle van de staatsuitgaven zal vervullen. Niets belangrijks zal mogen worden ondernomen op het vlak van het herstel zonder de medewerking van al wie bij de beslissingen enige verantwoordelijkheid draagt, d.i. niet alleen zij die moeten beslissen, maar ook al degenen die rechtstreeks of indirect een invloed hebben op de te nemen beslissingen. Deze onmisbare medewerking moet verder gaan dan louter een intentieverklaring. Wellicht bestond er nog nooit zo'n eensgezindheid om de openbare lasten te verminderen. Maar het is moeilijker deze eensgezindheid te bekomen, wanneer het gaat om precieze gegevens i.~vermindering van de uitgaven, om het nemen van concrete maatregelen, om het leveren van reële inspanningen of het aanvaarden van offers.

De regering zal haar verantwoordelijkheid ten volle op zich nemen, om aan het parlement een evenwichtig actieprogramma voor te stellen, dat de verwezenlijking van de doelstellingen die ik zojuist heb oinschrevcn, moet mogelijk maken. De ministers en staatssecretarissen hebben zich ertoe verbonden binnen de begrotingen die zij beheren, de besnoeiingen en de heroriënteringen door te voeren, die nodig zijn oni die doelstellingen te verwezenlijken. De leden van de regering die niet bij machte zouden zijn deze budgettaire besnoeiingen na te leven, zullen zich voor de regering en het parlement daarover moeten rechtvaardigen. Onze toekomst zal afhangen van de moed die wij vandaag opbrengen, om de meest rationele opties te nemen en de best berekende prioriteiten te stellen.

Sprekende namens de eensgezinde regering wens ik te preciseren dat ik niet zal aarzelen de onvermijdelijke politieke besluiten te trekken uit een situatie die zou ontstaan, wanneer zou blijken dat wij onbekwaam zijn tijdens de twee komende maanden een concreet programma tot herstel van de staatsfinanciën en tot verwezenlijking van de economische en financiële hervormingen ten uitvoer te leggen.

Kamerdebat

De Kamer besprak de mededeling op 13 april. Namens de liberale oppositie verweet De Clercq (PW) het kabinet op één jaar vier verschillende budgettaire beleidsverklaringen af te leggen — in het investituurdebat, bij de indiening van de rijksbegroting, in de mededeling van 14 febr. 1978 en thans — en elke keer in gebreke te zijn gebleven voor de gezondmaking van de firianciën.

Brouhon (soc.) beklemtoonde dat de financiële sanering moet worden gekoppeld aan financiële en economische structuurhervormingen, een betere bestrijding van de belastingontduiking en een sociale herverdeling van de belastingdruk. Blanckaert (CVP) zei dat zijn fractie waakzaam zal toekijken op de beloofde inkrimping met 2% van de lopende uitgaven.

EG

EUROPEES OCTROOIBUREAU VAN START

De Raad van Bestuur van de sinds 7 okt. 1977 bestaande Europese Octrooi-organisatie heeft tijdens zijn eerste bijeenkomst op 19 okt. 1977 te München mr. J. B. van Benthem, thans voorzitter van de Nederlandse Octrooiraad, benoemd tot voorzitter van het Europees Octrooibureau,

De Europese Octrooiorganisatie, waarbij thans zeven staten partij zijn — t.w. de drie Beneluxlanden, West-Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannie en Zwitserland — heeft ten doel voor deze staten gemeenschappelijk octrooien te verlenen. Met deze Europese octrooiverleningsprocedure is het genoemde Europese Octrooibureau belast, met als zetel München, doch tevens met een vestiging in Den Haag. In deze laatste plaats zal de eerste fase van ae procedure, het nieuwheidsonderzoek zich afspelen.

De heer Van Benthem zal aan het hoofd staan van een administratief apparaat van ongeveer 2 000 personeelsleden, waarvan de eersten op 1 nov. 1977 in dienst zullen treden. Binnen enkele jaren zal het bureau tot zijn volle omvang moeten uitgroeien.

Op 1 jan 1978, zo werd voorts besloten, zal het thans in Rijswijk gevestigde Internationale Octrooi Instituut (IBB) in het Europese Octrooibureau opgaan, en daarvan het Haagse onderdeel uitmaken. Bovendien is besloten dat op 1 juni 1978 de eerste octrooiaanvragen bij het nieuwe bureau kunnen worden ingediend.

Door de gemeenschappelijke Europese octrooiverlening is het niet langer meer nodig in elk der aangesloten landen voor een uitvinding apart octrooi aan te vragen, hetgeen een aanmerkelijke kostenbesparing voor de aanvrager kan betekenen. De nationale octrooiverlening in de aangesloten landen blijft nog bestaan, maar verwacht wordt dat aanvragers in verreweg de meeste gevallen de nieuwe Europese procedure zullen verkiezen. De nationale octrooiraden zullen in de toekomst dan ook in belangrijke mate inkrimpen. Een aantal leden van het personeel daarvan zal naar het nieuwe Europese Octrooibureau kunnen overgaan

Naar verwacht wordt, zullen in het komende jaar nog een aantal nieuwe staten bij de Europese Octrooiorganisatie partij worden, zoals Denemarken, Zweden, Oostenrijk, Ierland en Italië (Europa van Morgen)

BESLUIT OVER VESTIGING JET

Half okt 1977 is eindelijk besloten waar het experimentele Europese kernfusieproject Joint European Torus moet worden gevestigd

Dc Ministerraad besloot dat dit in Culham, nabij Oxford, Groot-Brittannie, zal zijn De andere kandidaat voor vestiging van het project was Garching in Zuid-Duitsland

Van Westduitse zijde was bij monde van Bondskanselier Schmidt als bezwaar tegen vestiging van JET in Engeland aangevoerd dat dat onverantwoordelijk was omdat Groot-Brittannië vandaag of morgen toch uit de EG zou stappen

In het uiteindelijke besluit werd wel de bepaling opgenomen dat een eventueel tweede JET-project niet in Groot-Brittannië gevestigd zal n-orden. Voordeel van vestiging in Engeland is dat in Culham al geruime tijd het voorbereidende werk voor het project was verricht en zich aldaar een deskundige staf bevindt.

Het project dat meer dan een half miljard gulden gaat kosten, is een EG-zaak.

De JET is een grote halfvormige buis, die de mogelijkheid zou kunnen opleveren om energie te verkrijgen via een bron die kan worden gelijkgesteld met de energiebron van de zon.

De stoffen, die men er voor nodig heeft, deuterium en tritium, zijn op aarde onbeperkt aanwezig.

De JET vormt een verdere stap in de richting van een kernversmeltingsreactor.

De EG beschikt nu over een researchprogramma dat een duurzaam perspectief biedt voor de wetenschapsmensen. Het hoofdonderzoek valt hierbij op energie en onderzoek ten aanzien van reactorveiligheid en milieu. *(NRC/H'blad,* Europa van Morgen)

AKKOORD OVER ONDERHANDELINGEN MET COMECON

De Roemeense vice-premier Mihai Marinescu en Europees Commissaris Wilhelm Haferkamp zijn op 21 sept. 1977 overeengekomen dat in het voorjaar van 1978 besprekingen tussen de EG en de Comecon van start zullen gaan over een eventuele wederzijdse samenwerking. De onderhandelingen zullen waarschijnlijk in Brussel plaatsvinden.

De eerste contacten die nu gelegd zijn, worden in Brussel algemeen als een doorbraak beschouwd. Al sinds 1973 tonen de Comecon-landen belangstelling voor contacten met de Europese Gemeenschap, maar de Comecon heeft de EG nooit officieel willen erkennen. De Comecon wilde wel met de afzonderlijke EG-landen spreken, of desnoods met de Europese Ministerraad, maar van het bestaan van de Europese Commissie, uitvoerster van de Europese verdragen, wilde ze niet weten. Maar, juist ingevolge de Europese verdragen, is slechts de Europese Commissie bevoegd om, namens de Gemeenschap, onderhandelingen met derde landen te voeren.

Op 14 september maakten zowel de woordvoerder van de Europese Commissie als die van het Belgische ministerie van Buitenlandse zaken (de Belgische minister van Buitenlandse Zaken, Henri Simonet, was tot eind 1977 voorzitter van de Europese Ministerraad) bekend dat de Comecon contacten met de Gemeenschap zocht en dat er op 21 sept. '77 een eerste gesprek zou plaatsvinden. Tijdens het gesprek tussen Marinescu en Haferkamp werd men het erover eens dat men elkaars structuren zal respecteren. Dat zal inhouden dat bij de eerste onderhandelingsontmoeting, in de lente van volgend jaar. de Europese Commissie vermoedelijk geconfronteerd zal worden met een Comecon-delegatie, waarin vertegenwoordigers van de onderscheiden Comecon-landen zitting hebben. Het uitvoerende comité van de Comecon heeft namelijk niet dezelfde bevoegdheden als de Europese commissie. Het kan niet voor alle Comecon-landen tegelijk onderhandelen. Een woordvoerder van Haferkamp liet weten dat naar alle, waarschijnlijkheid volgend jaar, kort voordat het werkelijke onderhandelingsgesprek begint, Comecon en EG nog een voorafgaand gesprek zullen hebben om de stand van zaken te bespreken.

De Gemeenschap beschouwt deze eerste contacten met de Comecon als belangrijk. Haferkamp sprak in een verklaring die hij bij het bezoek van Marinescu aflegde over ,,een nieuwe stap" in de betrekkingen van de Gemeenschap met de lidstaten van de Comecon. Meer dan honderd landen in de wereld onderhouden normale betrekkingen met de Gemeenschap. Daarom lijkt, twee jaar na de ondertekening van de slotacte van Helsinki, de huidige stand van de betrekkingen van de lidstaten van de Comecon met de Gemeenschap een anomalie. Het feit van onze huidige ontmoeting betekent een positieve ontwikkelng, aldus Haferkamp tijdens zijn bijeenkomst met Marinescu.

Normalisering betrekkingen

Onderhandelingen tussen de Comecon en de Gemeenschap, die wellicht tot overeenstemming tussen de EG en de Comecon kunnen leiden, noemde Haferkamp een belangrijk element op de weg naar normalisering van de gezamenlijke betrekkingen

Haferkamp herinnerde er aan dat de Gemeenschaa al in 1974 bilaterale handelsakkoorden met elk van de Comecon-landen heeft voorgesteld Hij zei ook dat de vooruitgang die nu gemaakt wordt een belangrijke bijdrage aan de ontspanning in Europa kan vormen Haferkamp zei dat de Gemeenschap is ingegaan op de in april van dit jaar, door het uitvoerend comité van de Comecon, uitgesproken wens om een gesprek te hebben. We zijn op die wens ingegaan in de verwachting dat we het dan eens zouden worden over het beginnen van eigenlijke onderhandelingen, aldus de Europese commissaris voor externe betrekkingen

Tijdens deze eerste ontmoeting legde Raferkan-p er roorts de nadruk op dat het geen zin heeft nu al vraagstukken te bespreken die eigenlijk bij de onderhandelingen zelf ter tafel moeten komen. Niemand kan verwachten dat we het, in de loop van ons huidige gesprek, eens worden over alle vraagstukken die tijdens de jarenlange onderbreking van de dialoog zijn blijven liggen. aldus Haferkamp

Tijdens het inleidende gesprek dat Siinonet met Marinescu voerde, had de eerste er ook al op gewezen 8at er geen sprake van kan zijn dat de Comecon met EG-lidstaten apart zou kunnen onderhandelen De Europese Commissie mag zeker niet gezien worden als een ,,technisch secretariaat". Zij is de enige die voor de Gemeenschap onderhandelt, aldus Simonet De Roemeense vice-premier Marinescu weigerde na zijn gespnekken met Simonet en met Haferkamp ook maar enige verklaring af te leggen. De delegatie, waarmee Marinescu naar Brussel gereisd was, bestond uit zes mensen, onder wie de Roemeense vice-minister voor Economische Coordinatie binnen de Comecon, Stanchu, en de Bulgaarse adjunct-secretaris van de Comecon, Welkov

De eerste contacten tussen de EG en de Comecon dateren van 1973 In augustus van dat jaar liet de secretaris van de Comecon, Fadejef, te Kopenhagen, doorschemeren dat zijn organisatie bereid was om onderhandelingen met de Gemeenschap te beginnen Hij kreeg het antwoord dat de Comecon daarvoor bij de Europese Commissie moest zijn In september 1974 zond Fadejef een uitnodiging naar de voorzitter van de Europese Commissie om in Moskou de mogelijkheden van samenwerking tussen EG en Comecon te komen bespreken De toenmalige directeur-generaal voor externe betrekkingen van de Commissiediensten, de Nederlander Edmund Wellenstein, vertrok toen aan het hoofd van een EG-delegatie naar Moskou voor een voorbereidend onderzoek

Wellenstein bepaalde zich toen vooral tot het stellen van vragen ten aanzien van bevoegdheden en werkwijze binnen de Comecon. Er werd toen overeengekomen dat de contacten te Brussel voortgezet zouden worden, maar daar is nooit iets van .terechtgekomen

In februari 1976 ontving de voorzitter van de Europese Ministerraad, toen de Luxemburgse minister Gaston Thorn, een brief van de voorzitter van de Comecon, Gerhard Weiss In die brief werd voorgesteld tot samenwerkingsovereenkomsten tussen beide organisaties te komen. In november 1976 componeerde de EG-Ministerraad een antwoordbrief waarin werd voorgesteld overeenkomsten te sluiten wat betreft de uitwisseling van statistische informatie en samen te werken bij het opstellen van economische en milieuprogramma's Toen werd echter ook nadrukkelijk meegedeeld dat de Gemeenschap handelsakkoorden slechts met de afzonderlijke Comecon-lidstaten wenst af te sluiten. IEuroOa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 2413 ev)

NAMIBIË

INTERNE ONTWIKKELINGEN. ZUID-AFRIKA BESPREEKT WESTERS PLAN

In aansluiting op het in vorige afleveringen (pag. 625 e.v. - 1976 en 257 e.v. - 1978) vermelde volgen hieronder nadere bijzonderheden m.b.t de ontwikkelingen in en rond Namibië.

Scheuring Nationale Partij. Vorming *Republikeinse* Partij door *Mudge*

Tijdens het jaarlijkse congres van de (blanke) Nationale Partij van Zuidwest-Afrika leed Dirk Mudge, tot dan toe vice-voorzitter van de partij maar vooral bekend als voorzitter van de constitutionele commissie van de Turnhalle-conferentie (pag. 260/1) een nederlaag bij de verkiezing voor het partijvoorzitterschap. Het congres koos op 27 sept. 1977 nl. met 141 stemmen Abraham Hermanus du Plessis, die de partij sinds 1968 leidde, opnieuw tot voorzitter, terwijl Mudge 135 van de 278 stemmen verwierf. Hij werd als vice-voorzitter opgevolgd door Koos Pretorius. Voorts besloot het congres de banden, die de partij sinds 1945 met de Nationale Partij van Zuid-Afrika had, te verbreken, maar wel dezelfde naam te behouden. De partij moest ,,het tehuis van alle Slanke taalgroepen in Zuidwest-Afrika" blijven.
Na de stemming verliet Mudge met hooguit 80 andere afgevaardigden uit protest de zaal. o.w 6 van de 18 leden van de wetgevende vergadering. Na beraad met zijn aanhangers verklaarde hij: ,,De manier waarop de zaken zich op dit congres hebben ontwikkeld maakt het voor mij onmogelijk om binnen de partij door te gaan. Mijn doel is niet de bestrijding van enige partij, maai het samenbrengen van mensen om een groepering in Z.W-Afrika te vormen die, samen met andere groeperingen — zwart, blank en bruin — kan werken om een vreedzame oplossing te bereiken." Hij liet doorschemeren dat hij dacht aan de vorming van een politiek multiraciaal front, gebaseerd op de Turnhalle-conferentie. In tegenstelling tot Mudge zou Du Plessis aan de etnische basis bij de voorgestelde nationale verkiezingen willen vasthouden, terwijl hij het evenmin eens zou zijn met de voorgestelde afschaffing van de z g kleine apartheid als gevolg van de Turnhalle-besluiten tegen discriminatie op grond van ras of kleur.

Dirk Mudge

Na op 30 sept. eveneens te zijn afgetreden als lid van de uitvoerende raad van Zuidwest-Afrika, maakte Mudge op 5 okt. de vorming van een nieuwe blanke partij bekend, de Republikeinse Partij, die zou strijden tegen ,,kwade machten" zoals SWAPO maar zou samenwerken met zwarte en bruine vertegenwoordigers. De nieuwe partij wilde o.a. dat mensen die geen Zuidafrikaans staatsburgerschap hadden aanvaard maar wel bereid waren voor een Zuidwestafrikaans staatsburgerschap te opteren in het kiesregister zouden worden opgenomen. Dit sloeg in het bijzonder op etnische Duitsers, van wie de meesten zich in de Nationale Partij niet hadden thuisgevoeld.
De vorming van de Republikeinse Partij werd positief begroet door de niet-blanke delegatieleiders van de Turnhalle-conferentie en ook door de leider van de oorspronkelijk blanke Federale Partij (pag. 261/3), Bryan O'Linn.

Vorming Democratische Turnhalle Alliantie

Het door Mudge voorgestane multiraciale politieke front kwam op 5 nov. 1977 tot stand met de vorming van de Democratische Turnhalle Alliantie (DTA) uit 11 verschillende politieke partijen of groepen:
De blanken worden vertegenwoordigd door de Republikeinse partij van Mudge;
de Ovambo's door pastoor Cornelius Ndjoba's Nationale Democratische Partij;
de Herero's door Clemens Kapuuo's Raad van Hoofdmannen en de Nationale Unie van Democratische Organisaties;
de Kleurlingen door de Arbeiderspartij van A. J. Kloppers;
de Rehobothers door de Rehoboth-Bastervereniging van dr. Ben Africa;
en de Damara's door de Damara-Verenigd Front
De Caprivianen, Nama's, Bosjesmannen, Tswana's en Kavango's zullen nog politieke partijen of politieke groepen moeten stichten. Zij waren evenals de andere niet-blanke groeperingen vertegenwoordigd door de afgevaardigden bij het Turnhalle-overleg.
Chief Clemens Kapuuo werd tot president van de DTA gekozen en pastoor Ndjoba tot vice-president. Mudge werd voorzitter en J. L. Barnes (van de kleurlingendelegatie) vice-voorzitter.
De belangrijkste doelstellingen in het beginselprogramma van de DTA zijn:

— vestigen van een onafhankelijke republiek van Zuidwest-Afrika/Namibië;

— vrije gelegenheden en mogelijkheden voor allen;

— de afschaffing van alle discriminatie op grond van huidskleur;

— gewetens- en godsdienstvrijheid;

— samenwerking met enige politieke partij of groep die haar doelstellingen onderschrijft en haar voorwaarden voor samenwerking aanvaardt;

— de aanvaarding van de Turnhalle-grondwet zoals door de alliantie gewijzigd;

— een vrije economie die gelijke kansen aan allen zal bieden;

— en de alliantie erkent de beginselen van vrije verkrijging van eigendomsrecht zonder discriminatie op grond van ras of kleur.

Het beginselprogramma en de gewijzigde grondwet zouden het verkiezingsmanifest van de DTA vormen. (Die Transvaler 7-11-77)

Chief Clemens Kapuuo verklaarde: ,,De eerste en allesoverheersende prioriteit van de DTA is om de komende one-man one-vote verkiezing tegen SWAPO te winnen en om een grondwet in te voeren die vrede en voorspoed voor Zuidwest-

Afrika/Namibië en zijn mensen zal waarborgen." Hij achtte de formele stichting van de alliantie van groot belang. ,,De geloofwaardigheid van het Turnhalle-ideaal is nu zoveel groter", aldus Kapuuo.
De Nationale Partij werd als enige van de bij de Turnhalle-conferentie vertegenwoordigde delegaties van de alliantie uitgesloten, omdat die daarmee — volgens de anderen — haar geloofwaardigheid zou verliezen.
Bij een zitting van de Turnhalle-conferentie op 13 okt. was nl. een meningsverschil tussen beide groeperingen gerezen, toen Mudge en de niet-blanke afgevaardigden instemden met een amendement op de ontwerp-grondwet, waardoor de centrale regering meer bevoegdheden zou krijgen terwijl die van de voorgestelde tweede bestuurslaag (zie pag. 260/1) zou worden beperkt. Tegen deze voorstellen werd bezwaar gemaakt door de twee vertegenwoordigers van de Nationale Partij. A. H. du Plessis en Eben van Zijl, die erop wezen dat de ontwerp-grondwet inmiddels in mei 1977 door 95% van de blanke kiezers bij referendum was goedgekeurd (pag. 262/2). Toen bemiddelingspogingen tussen de overige delegaties en de NP op 4 nov. definitief mislukt bleken, werd door de DTA-vertegenwoordigers besloten alle contacten met de NP te verbreken.

Op 7 nov. arriveerde Chief Kapuuo in New York om het Turnhalle-concept van een grondwet voor Namibië uiteen te zetten voor de Afrikaanse lidstaten van de VN. Zijn uitnodiging, afkomstig van de secretaris-generaal van de OAE, was ondersteund door zeven Afrikaanse landen: Ethiopië en Liberia (die de kwestie-Namibië tegen Zuid-Afrika als eersten bij het Internationale Gerechtshof in Den Haag hadden aangekaart) alsmede Ivoorkust, Malawi, Opper-Volta, Sierra Leone en Swaziland.

Guerrilla-activiteiten SWAPO

Van eind 1976 tot eind 1977 bestonden de gewapende acties van SWAPO voornamelijk uit sporadische aanvallen door kleine groepen infiltranten uit Angola over de noordelijke grens van Ovamboland en de Caprivistrook, waarbij een aantal ,,terroristen" en Zuidafrikaanse militairen werd gedood.
Gedurende 1976 waren, volgens een officiële mededeling uit Pretoria d.d. 31 dec. 1976, 52 Zuidafrikaanse militairen gedood in het ,,operationele gebied": 21 als gevolg van ,,terroristische acties", de rest door ongelukken. De verliezen aan SWAPO-zijde werden niet vermeld. Als voornaamste activiteiten van SWAPO-guerrillastrijders werden genoemd: het ieggen van landmijnen, het plegen van aanslagen op gezagsdragers (op 21 nov. 1976 werd de moord gemeld op Chief Elia Ueyulu, een Ovambo-stamhoofd en tevens een oom van pastoor Cornelius Ndjoba, de premier van Ovamboland) en het beramen van ontvoeringen, in het bijzonder van schoolkinderen uit missiescholen.
Zo waren volgens Jannie de Wet, de commissaris-generaal voor de inheemse bevolking, in totaal 57 personen ontvoerd tussen januari 1976 en 20 april 1977. Op laatstgenoemde datum werden 80 jongens en 40 meisjes uit de Ombalantu-missieschool in Ovamboland weggehaald en, naar verluidt, door SWAPO-strijders naar Angola meegenomen.

Op 26 april 1977 werd door het defensiehoofdkwartier in Pretoria bekendgemaakt dat bij 14 afzonderlijke incidenten 20 ,,terroristen" waren gedood, terwijl op 13 mei de dood van nog eens 8 ,,in de voorgaande 17 dagen" werd gemeld. Op 15 juni sprak Pretoria een SWAPO-bericht tegen dat tussen 2 en 8 juni ,,meer dan 26 Zuidafrikaanse militairen" waren gedood door SWAPO-eenheden. Op 23 mei had premier Ndjoba verklaard dat de ,,terreur" tot dusver aan 88 mensen het leven had gekost.

Nadat in de laatste drie weken van augustus de dood van 20 ,,terroristen" was gemeld, was er sinds 21 sept. sprake van een toename van de ,,terroristische" activiteiten. Op 25 okt. verklaarde generaal Wally Black, directeur-generaal operaties van de Zuidafrikaanse strijdkrachten, dat er per maand ongeveer 100 contacten waren tussen Zuidafrikaanse veiligheidstroepen en ,,terroristen". Hun aantal schatte hij op 300 in Ovamboland, 2.000 in Angola en 1.400 in Zambia bij de grens met de Caprivistrook.
In het ,,operationele gebied" vond op 27 en 28 okt. 1977 een 36 uur durend gevecht plaats, nadat een patrouille van het Zuidafrikaanse leger op een groep van ca. 80 guerrillastrijders van SWAPO was gestuit die net vanuit Angola Namibië was binnengetrokken. Volgens Pretoria's lezing van het incident waren de Zuidafrikaanse militairen vanaf bases in Angola onder vuur genomen, voordat zij in actie kwamen. Bij het gevecht hadden zij minstens 61 SWAPO-strijders gedood, terwijl 5 Zuidafrikaanse militairen sneuvelden. (Sinds juli 1977 waren daardoor in totaal 16 leden van de Zuidafrikaanse strijdkrachten in het grensgebied om het leven gekomen.) Later werden nog twee Zuidafrikaanse militairen gedood in heit gevecht dat zich inmiddels tot 21 km diep m Angola had uitgebreid. SWAPO ontkende op 31 okt. dat het 61 man had verloren. De bevrgdingsbeweging maakte op 30 nov. in Dar-es-Salaam (Tanzania) bekend dat zij in een ,,historische slag" in oktober 82 Zuidafrikaanse militairen had gedood en bovendien wapens en uitrustingsstukken had buitgemaakt. Deze bewering werd door een defensiewoordvoerder in Pretoria tegengesproken.

Op 10 nov. deelde het Zuidafrikaanse defensiehoofdkwartier mee dat nog eens 10 ,,terroristen" waren gedood, toen 40 à 50 SWAPO-strijders een Zuidafrikaanse grenspatrouille met raketten en machinegeweren hadden beschoten: aan Zuidafrikaanse zijde waren daarbij geen verliezen geleden.

Veroordeling en *terechtstelling* SWAPO-leden

Op 17 maart 1977 vernietigde het hof van appel van het Zuidafrikaanse hooggerechtshof te Bloemfontein de op 12 mei 1976 door het hooggerechtshof te Swakopmund uitgesproken doodvonnissen tegen de SWAPO-leden Aaron Mushirnba en Hendrik Shikango (pag. 628 / 3-1976). Rechter Rumpff concludeerde dot de betrokkenen voor en tijdens het proces geenszins de vereiste bescherming hadden genoten als gevolg van acties van de veiligheidspolitie, die vertrouwelijke inlichtingen had verkregen van personeel van het advocatenkantoor, dat sinds eind mei 1975 met de verdediging van de beklaagden was belast. Daarom was het proces niet met de vereiste rechtvaardigheid gevoerd en was geen recht gesproken. Volgens de rechter was de zaak ,,uniek in de historie van de Zuidafrikaanse wet".

Daarentegen werd Filemon Nangalo, die op 14 sept. '76 door het hooggerechtshof te Windhoek ter dood was veroordeeld wegens moord op vier blanken in december 1975 en begin 1976 en die wegens een bij zijn arrestatie opgelopen verwonding verlamd was geraakt, op 30 mei 1977 door ophanging terecht-

gesteld. De vijf lidstaten van de z.g. contactgroep hadden nog een beroep op de Zuidafrikaanse regering gedaan om het doodvonnis van Nangalo te wijzigen.

Op 15 juli 1977 veroordeelde het hooggerechtshof te Windhoek vier Afrikanen tot gevangenisstraffen van resp. 5, 8, 12 en 15 jaar wegens overtredingen van de Zuidafrikaanse wet op het terrorisme (van 1967); deze overtredingen vloeiden voort uit hun optreden als leden van SWAPO.

Berichten over martelingen

Op 3 april 1977 publiceerde Amnesty International een rapport over schending van mensenrechten in Namibië. Volgens dit rapport waren martelingen van tegenstanders van het Zuidafrikaanse regime in Namibië aan de orde van de dag en waren zij bijna routinezaak voor de geheime politie wanneer deze politieke gevangenen ondervraagt, Het aantal gevangenen is niet te schatten. Velen worden voor onbepaalde tijd, zonder vorm van proces, vastgehouden. Iets anders valt volgens Amnesty niet af te leiden uit het feit dat ,,opmerkelijk weinig processen'' plaatsvinden hoewel de guerrilla in het noorden van Namibië, sinds Angola in 1975 onafhankelijk werd, sterk is toegenomen.
Het rapport maakt melding van de verklaring van een voormalige Zuidafrikaanse soldaat in aug. 1976 dat alleen zijn bataljon verantwoordelijk was voor systematische marteling van 200 burgers in Ovamboland, dat deel uitmaakt van Namibië. Luitenant-generaal Geldenhuys, de plv. hoofdcommissaris van de Zuidafrikaanse politie, verklaarde de volgende dag in Pretoria dat deze beweringen ,,totaal ongegrond en belachelijk'' waren, en dat hij slechts wist van ,,zeer weinig politieke gedetineerden in Zuidwest-Afrika''.

Op 27 mei verscheen een rapport van leiders van diverse kerken in Namibië — bisschop L. Auala van de Evangelisch-Lutherse Ovambo-Kavango Kerk, J. L. de Vries van de Verenigde Evangelisch-Lutherse Kerk in Zuidwest-Afrika, bisschop R. Koppmann van het r.-k. diocees Windhoek. en Edward Morrow van het Anglicaanse diocees Damaraland.
Vooral in Noord-Namibië zijn folteringen bij het verhoren van politieke gevangenen aan de orde van de dag, aldus hun verklaring. Volgens de kerkleiders staan de gevangenen bloot aan stokslagen, lange verhoren in ongemakkelijke houdingen, het uit de slaap houden, elektrische schokken en het uitdrukken van sigaretten op de huid. ,,Wij zouden onze plicht verzuimen, indien wij niet zouden wijzen op deze beklagens aardige toestand,'' aldus de kerkelijke leiders.

Ook deze verklaringen werden dezelfde dag als ,,geheel ongegrond'' van de hand gewezen door brigadegeneraal H. V. Verster, de politiecommissaris voor Zuidwest-Afrika.

De kwestie-Walvisbaai

Per proclamatie van 31 aug. 1977 maakte de Zuidafrikaanse regering bekend dat de haven Walvisbaai per 1 sept. als onderdeel van de Kaapprovincie weer onder Zuidafrikaans bestuur kwam.

De haven met omringend gebied (1 124 km²) werd in 1884 bij de Britse Kaapprovincie ingelijfd en werd in 1910 een deel van de Unie van Zuid-Afrika Toen Zuid-Afrika in 1922 krachtens een mandaat van de Volkenbond de kolonie Zuidwest-Afrika van Duitsland overnam, droeg het het bestuur van Walvisbaai over aan de administratie in Windhoek, de hoofdstad van Zuidwest-Afrika.

Zuid-Afrika stelt zich op het standpunt dat Walvisbaai nooit bij de vroegere Duitse kolonie Zuidwest-Afrika heeft behoord en dus ook peen deel kan uitmaken van het toekomstige onafhankelijke Namibië. Maar de VN en SWAPO rekenen Walvisbaai tot het grondgebied van Namibië.

Walvisbaai, de enige diepzeehaven aan de kust van Narnibië, verwerkt ca. 2 mln ton lading per jaar, incl. het uranium van de Rio Tinto-Zinc mijn te Rössing. Visserij en visverwerkende industrie vertegenwoordigden een investering van £ 15 mln, maar de betekenis daarvan ging door de activiteiten van buitenlandse vissersvloten vóór de kust (o.a. Russische, Cubaanse, Oostduitse en Poolse schepen) achteruit.

Op 10 juni 1977 had premier Vorster in het Zuidafrikaanse parlement nog eens herhaald dat Zuid-Afrika niet van plan was Walvisbaai en de Pinguin-eilanden (voor de kust van Zuidwest-Afrika) op te geven.

Een VN-woordvoerder verklaarde op 1 sept. namens secretaris-generaal Waldheim dat het ,,ongelukkig'' was dat Zuid-Afrika zo'n ,,eenzijdige'' stap m.b.t. Walvisbaai had ondernomen op een moment dat gemeenschappelijke pogingen in het werk werden gesteld ,,om een vreedzame oplossing voor het hele probleem-Namibië te vinden''.
SWAPO's plv. voorzitter Daniel Tjongarero stelde op 1 sept. dat Namibiërs niet gebonden konden zijn door koloniale verdragen uit 1880 en later, Hij meende: „Zuidafrika's aanspraak op de baai is een expansionistische onderneming en die kon worden gebruikt voor mogelijke agressie tegen Namibië onder SWAPO's leiding''.
De VN-raad voor Namibië riep op 7 sept. op tot het bijeenroepen van de Veiligheidsraad om Zuid-Afrika's ,,illegale daad van racistische en koloniale expansie'' te bespreken en ,,passende en adequate maatregelen te nemen om de status van Walvisbaai als integraal deel van het internationale grondgebied van Namibië te handhaven''.
De Zuidafrikaanse premier Vorster zei op 8 sept. in een rede tut afgevaardigden van de regerende Nationale Partij in Bloemfontein dat als de Veiligheidsraad het Zuidafrikaanse eigendomsrecht over de haven Walvisbaai betwistte, hij geen nut meer zag in verdere besprekingen over de toekomst van Namibië met de vijf Westerse leden van de Veiligheidsraad.

Op 27 okt. maakte het Zuidafrikaanse defensiehoofdkwartier bekend dat de in Walvisbaai bestaande marinefaciliteiten m.i.v. 1 nov. 1977 zouden worden gereactiveerd.

Sluiting *Westduits* consulaat in Windhoek

Op 31 oktober 1977 sloot de Westduitse regering haar consulaat in Windhoek overeenkomstig een besluit van het Bondskabinet van 8 september. De belangen van de ca. 20.000 Duitsers in het gebied zouden worden vertegenwoordigd door plaatselijke advocaten en door de ambassade in Pretoria *en* het consulaat in Kaapstad van de Bondsrepubliek. Direct na de vorming van de nieuwe staat Namibië zou daar een ambassade van de Bondsrepubliek worden gevestigd. De daar woonachtige Duitsers werden aangespoord ook na de onafhankelijkheid in Namibië te blijven (ook al had de Westduitse parlementaire staatssecretaris Alwin Bruck op 12 december 1976 verklaard dat de Bondsregering ermee rekening hield dat een groot deel van de Duitsers en mensen van Duitse afkomst het land dan zouden verlaten en in West-Duitsland een nieuw vaderland zouden vinden).

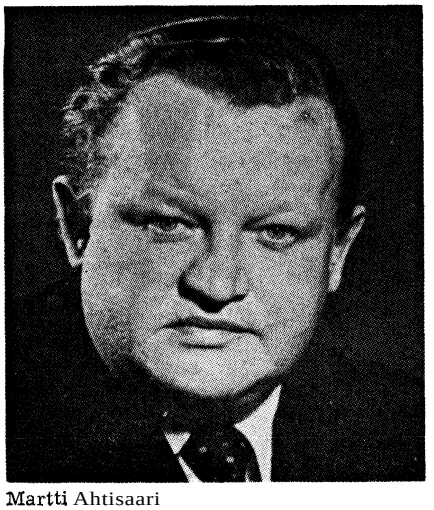
De Westduitse stap was in overeenstemming met resolutie 31/148 van de Algemene Vergadering d.d. 20 december 1976, waarin een beroep werd gedaan op de staten die een consulaire vertegenwoordiging in Namibië hadden die vertegenwoordigingen te sluiten

Verder overleg contactgroep

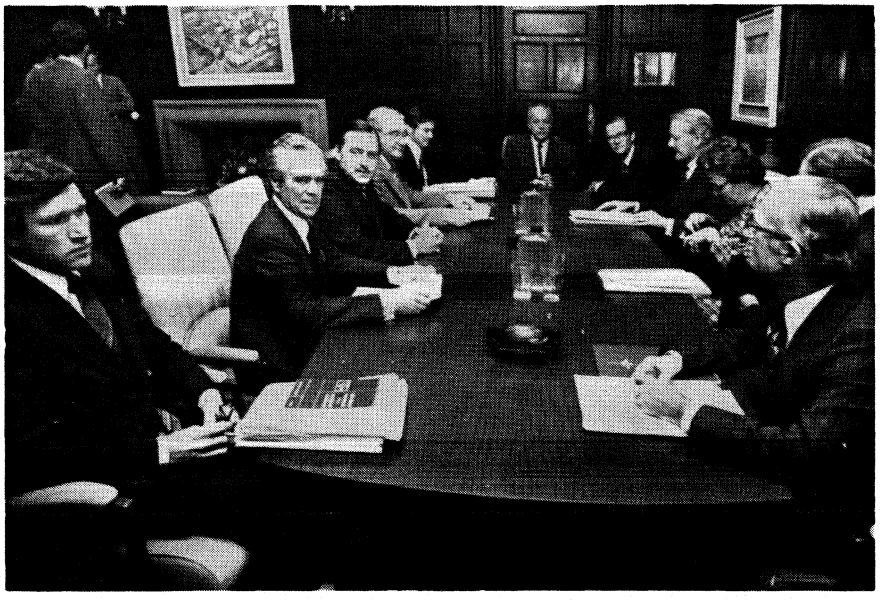
Nadat het overleg in september 1977 tussen de diplomatieke vertegenwoordigers van de vijf Westerse staten en de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken R. F. Botha geen compromis over Zuid-Afrika's troepenvermindering in Namibië had opgeleverd (pag. 263/3), werd het overleg van de z.g. contactgroep met Botha en de SWAPO in oktober hervat.

Inmiddels had de Zuidafrikaanse regering ermee ingestemd dat Martti Ahtisaari, de per 1 januari 1977 benoemde nieuwe VN-commissaris voor Namibië (pag. 404/2-'77), als persoonlijk afgezant van VN-secretaris-generaal Waldheim Namibië mocht bezoeken. Meegedeeld werd voorts dat de verkiezingen in Namibië zonder deelneming van SWAPO zouden worden gehouden, als deze organisatie niet instemde met een bestand, dat een staking van de guerrilla-activiteiten en een ontmanteling van de in de operationele zone gelegde landmijnen moest inhouden. Zou SWAPO die voorwaarden aanvaarden, dan zou een geleidelijke terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen na twee maanden beginnen.

Onder die omstandigheden volgde op 14 en 15 oktober te New York een nieuwe bijeenkomst van vertegenwoordigers van de Westerse contactgroep en een SWAPO-delegatie o.l.v. Sam Nujoma. SWAPO liet nadien weten dat geen enkele voorgestelde regeling zou worden aanvaard als die niet inhield een volledige terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen als voorwaarde vooraf alsmede het behoud van Walvisbaai als deel van Namibië. Tegelijk kwam SWAPO met een eigen gedetailleerd plan voor de onafhankelijkheid, waarin de terugtrekking van alle in Namibië gelegerde Zuidafrikaanse troepen tot een maand vóór het begin van de verkiezingscampagne was voorzien Voorts verlangde SWAPO volledige eerbiediging van de territoriale integriteit, vrije verkiezingen volgens het beginsel „één man, één stem", onvoorwaardelijke onafhankehjkheid, en overgave van de eigendommen van Zuidwest-Afrika aan een onafhankelqk Namibië. De terugtrekkende Zuidafrikaanse troepen zouden door VN-eenheden worden vervangen gedurende een maximaal drie maanden durende operatie. Inmiddels zou de VN het bestuur overnemen, de openbare veiligheid garanderen en de verkiezingen voorbereiden, die onder supervisie van de VN zouden plaatsvinden.

Martti Ahtisaari

Leden van de Zuidafrikaanse regering (l.) en diplomatieke vertegenwoordigers van de vijf Westerse lidstaten van de Veiligheidsraad (r.) tijdens een bijeenkomst op 17 okt. 1977 in Pretoria.

Van 17-20 oktober voerden vertegenwoordigers van de vijf Westerse landen in Pretoria verder overleg met minister Botha, waarbij Zuid-Afrika zich bereid verklaarde tot een beperkte, in fasen uitgevoerde terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen uit Namibië, mits tegelijk de guerrilla door de SWAP: werd gestaakt.

Gelijktijdig werd in New York het overleg van de vijf met de SWAPO van 17-19 oktober voortgezet zonder dat men het over verdere stappen eens werd.

Volgens de NZZ (6-11-'77) hadden de Westerse mogendheden met instemming van Pretoria de volgende voorstellen aan de SWAPO overgebracht: Een akkoord over een wapenstilstand; een gedeeltelijke terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen — bewaakt door VN-militairen zouden 4.000 man blijven, o.w. 2.400 onbewapend, en ook de commando's (burgers) zouden worden ontwapend; bovendien zou een vertegenwoordiger van secretaris-generaal Waldheim naar Windhoek worden gezonden om op gelijk niveau met de door Zuid-Afrika benoemde administrateur-generaal de voorbereidingen voor de toekomstige verkiezingen te treffen. Maar in aansluiting op een reis van Sam Nujoma naar Moskou had de SWAPO in New York de Westerse voorstellen verworpen en de volledige terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen verlangd alsmede de teruggave van Walvisbaai vóór de onafhankelijkheid.

Nadat diplomaten van de vijf Westerse landen met de regeringen van Tanzania, Mozambique, Botswana, Zambia en Angola hadden onderhandeld, volgde de 4e gespreksronde met de Zuidafrikaanse regering in Pretoria van 2-4 dec., die in een impasse eindigde.

De contactgroep onder leiding van de zwarte Amerikaan McHenry stelde een beperking van de Zuidafrikaanse troepenmacht in Namibië tot 1.500 man voor, die dan zouden moeten worden geneutraliseerd door de aanwezigheid van evenveel VN-troepen en minstens door die Zuidafrikaanse troepen in hun bases te consigneren.

Dit voorstel zou echter al door SWAPO-leider Nujoma tijdens het verblijf van de diplomaten in Zambia zijn verworpen, terwijl die het Zuidafrikaanse aanbod het aantal Zuidafrikaanse troepen tot 4.000 man te reduceren te gering achtten. Bij de besprekingen in Pretoria zou minister Botha dit aantal nog iets hebben teruggebracht tot 3.000 man — met als criterium het absolute minimum dat Zuid-Afrika voor de handhaving van recht en orde langs de grens met Angola nodig acht — en dit voorstel werd Nujoma op 12 dec. in Loesaka (Zambia) overgebracht.

Tijdelijke arrestatie *SWAPO-leden* Voortzetting *guerrilla*

Aan het begin van de vierde gespreksronde werden zeven SWAPO-leiders gearresteerd, o.w. Daniel Tjongarero, de vice-voorzitter en leider van de binnenlandse vleugel. Zij zouden zich hebben opgehouden in een kort tevoren door administrateur-generaal Steyn afgekondigde „no-go-zone" in Ovamboland. Hun arrestatie werd op 4 dec. bevestigd door de divisie-politiecommissaris brigade-generaal Victor Verster. Maar op 5 dec 's morgens werden zes van de zeven leiders weer vrijgelaten.

Op 9 dec. deelde het defensiehoofdkwartier te Pretoria mee dat opnieuw drie Zuidafrikaanse militairen nabij de grens met Angola waren gedood, terwijl mogelijk ook enkele „terroristen" waren gedood of gewond. Op 12 dec. meldde het hoofdkwartier in Windhoek dat sinds 9 dec. minstens 14 guerrillastrijders en 5 Zuidafrikanen in het grensgebied waren gedood.

Op 6 jan. werd bericht dat 4 guerrillastrijders en 2 Zuidafrikaanse militairen bij een treffen in noordelijk Namibië waren gedood. *NZZ* (12-1) meldde de dood van een Zuidafrikaanse soldaat en twee zwarte guerrillastrijders; daarmee zou het aantal doden sinds begin 1978 in het noorden van Namibië tot 14 zijn gestegen.

Zuid-Afrika's streven naar interne regeling

In een op 27 dec. 1977 gepubliceerd interview verklaarde de Zuidafrikaanse administrateur-generaal M. T. Steyn, dat de verkiezingen in Namibië zouden doorgaan. zelfs als het Westerse initiatief t.b.v. een internationaal aanvaardbare regeling voor het gebied zou mislukken. Hij verwachtte dat het al of niet slagen daarvan eind januari zou blijken, Inmiddels was de voorbereiding van die verkiezingen al begonnen; zo had Steyn al op 24 nov. alle politieke partijen die eraan wilden deelnemen opgeroepen zich vóór 31 jan. 1978 bij zijn bureau te laten registreren.

Volgens *NRC/H'blad* (17-12-'77) werd verwacht dat de Westerse landen vóór eind februari 1978 hun eigen compromis-voorstellen aan alle betrokken partijen zouden voorieggen. „Mochten deze door één of alle partijen worden verworpen, dan staat vrijwel vast dat Pretoria spoedig daarna haar eigen interne regeling zal trachten door te voeren"; aldus *NRC/H'blad.*

Per 11 jan. schafte Steyn het gescheiden onderwijs voor zwarten in Namibië af.

Op 30 dec. verklaarde de Zuidafrikaanse minister van buitenlandse zaken, R. F. Botha, dat Zuid-Afrika een uitnodiging van de vijf Westerse staten (twee dagen eerder overgebracht door de ambassadeurs in Pretoria) had aanvaard om in januari te New York de besprekingen voort te zetten. Ook SWAPO was voor die besprekingen uitgenodigd, aldus diplomatieke bronnen, maar er was geen sprake van rechtstreekse onderhandelingen tussen Zuid-Afrika en SWAPO, slechts van parallelle besprekingen.

SWAPO aanvaardde de uitnodiging op 10 januari, toen voor het eerst door de Zuidafrikaanse politie een blank SWAPO-lid werd gearresteerd. Maar de door Zuid-Afrika voorgestelde datum van 17 jan. was voor SWAPO onaanvaardbaar; die sprak zich voor 30 jan. uit.

Volgens de SWAPO-vertegenwoordiger in Londen, Peter Katjavivi (op 16 jan.), voerde Zuid-Afrika een campagne in Namibië om SWAPO te verzwakken en te verdelen om vervolgens een schijnverkiezing te organiseren. Hij stelde dat de Zuidafrikaanse troepenmacht in Namibië „alleen langs de grens" al 12.000 à 15.000 militairen omvatte en dat stammenlegers werden opgeleid om tegen SWAPO-troepen te vechten.

Reeds op 11 mei 1977 had de Zuidafrikaanse commissaris-generaal voor de inheemse bevolking in Zuidwest-Afrika, Jannie de Wet, meegedeeld dat de defensiecommissie van de Turnhalle-conferentie — waarvan hij voorzitter was — de Zuidafrikaanse strijdkrachten gevraagd had leiders en officieren uit alle rassengroeperingen op te leiden om „een kern van een toekomstig Zuidwest-Afrikaans leger" te vormen. Op 29 juli had de Zuidafrikaanse minister van defensie, P. W. Botha. bekendgemaakt dat generaal-majoor Jannie Geldenhuys, belast was met het oprichten van een centraal commando in Windhoek voor een Zuidwestafrikaanse defensiemacht op etnische basis Vervolgens werd begonnen met het geven van een militaire opleiding van negen maanden aan door het Zuidafrikaanse leger geselecteerde mannen uit diverse stammen

In het weekend van 22 jan. verklaarde Chief Clemens Kapuuo, de leider van de DTA, die kort tevoren van een reis door Europa en de VS was teruggekeerd, dat hem van Afrikaanse zijde was geadviseerd onafhankelijkheid van Zuid-Afrika te aanvaarden, als die zou worden aangeboden, Hij verwachtte niet dat een onafhankelijk Namibië onmiddellijk internationale erkenning zou vinden, wanneer die niet door de vijf Westerse mogendheden zou zijn goedgekeurd, maar hij was er zeker van dat die erkenning wel zou komen.

In hetzelfde weekend voerden de ambassadeurs van de vijf Westerse staten in Kaapstad overleg met Zuid-Afrika's minister van buitenlandse zaken, Botha. Zij zouden hem op 22 en 23 jan. hebben voorgesteld de aanstaande besprekingen in New York op het niveau van ministers van buitenlandse zaken te doen plaatsvinden. Op 27 jan. werd bekendgemaakt dat de vijf Westerse ministers van buitenlandse zaken op 11 en 12 febr. in New York onderhandelingen zouden voeren met minister Botha en SWAPO-leider Nujoma („proximity talks", d.w.z. zonder rechtstreeks onderling contact). De ministersconferentie zou worden voorafgegaan door een bijeenkomst van lagere vertegenwoordigers. Op 2 febr. werden de betreffende Westerse voorstellen aan de Zuidafrikaanse regering en aan SWAPO (in Loesaka, Zambia) overhandigd. Gezanten van de vijf Westerse landen voerden vervolgens tweedaagse besprekingen in Windhoek met politieke en geestelijke leiders.

Minister vermoord

Tijdens een bijeenkomst van de DTA in Okahau, op 40 km van de Angolese grens, werd op 7 febr. Toivo Shiyagaya, de minister voor gezondheid van Ovamboland, door een jongeman met een Russisch Tokarew-pistool doodgeschoten. De moordenaar, later geïdentificeerd als Mathias Nouno, werd door leden van de Ovambo-„thuiswacht" neergeschoten; volgens de politie droeg hij een lidmaatschapskaart van SWAPO. Shiyagaya was de tweede Ovamboleider, die door moord om het leven kwam. Op 16 aug. 1975 trof dit lot de toenmalige eerste minister Filemon Elifas (pag. 767/3 -

'75). De moord op Shiyagaya kwam na een reeks incidenten, waarbij SWAPO-bijeenkomsten door opponenten werden verstoord: in de Caprivistrook door DTA-aanhangers, in Ondangwa door „Ndjoba's vuist" (een naar de eerste minister van Ovamboland vernoemde groep).

Overleg in New York vastgelopen

Op 9 febr begonnen de besprekingen in New York met voorbereidend overleg van diplomaten van de vijf Westerse landen met vertegenwoordigers van de Zuidafrikaanse regering en SWAPO. Op 11 febr. startten de vijf Westerse ministers van buitenlandse zaken — Owen (Engeland), Vance (VS), Genscher (West-Duitsland), dc Guiringaud (Frankrijk) en Jamieson (Canada) — beurtelings besprekingen met hun Zuidafrikaanse collega Botha en SWAPO-leider Nujoma. Maar door het voortijdige vertrek van Botha op 12 febr. raakte het overleg in een impasse.

Hoewel hij en de vijf ministers verklaarden dat de besprekingen niet waren afgebroken en dat de deur voor verder overleg niet dicht was, zag Botha toch weinig kans op overeenstemming. ,,Ik zeg niet dat er geen hoop meer is, maar de situatie is nu zeer ernstig," zei de Zuidafrikaanse minister voor de Amerikaanse t.v. M.b.t. de Westerse voorstellen verklaarde hij: ,,Er zitten aspecten aan deze voorstellen, die zo totaal onaanvaardbaar en zo gevaarlijk zijn dat er een ernstig en reëel gevaar bestaat dat de mensen in het gebied worden overrompeld en geregeerd door een marxistische terroristische organisatie. (...) Mijn regering is niet bereid internationale vriendschap en internationale erkenning te kopen voor de prijs van vernietiging." Botha keerde naar Pretoria terug voor overleg met premier Vorster, omdat hij ,,de limieten van zijn instructies" had bereikt.

Het voornaamste struikelblok tijdens de besprekingen bleek de terugtrekking van de Zuidafrikaanse troepen. De Westerse ministers hadden Zuid-Afrika's instemming bedongen, volgens *NRC/H'blad* (18-2), voor een terugtrekking in fasen van de huidige 16.000 tot 20.000 man tot 1500 militairen, die op de bases Grootfontein en Oshivello in het noorden van Namibië geconsigneerd zouden blijven. SWAPO wilde dat die bases geheel werden ontruinid, maar verklaarde zich bij monde van Nujoma op 16 febr. bereid tot een oplossing waarbij de 1.500 Zuidafrikaanse militairen uitsluitend in het zuiden van Namibië gelegerd zouden worden. Volgens de NZZ (16-2) hield Botha echter aan 3.000 Zuidafrikaanse militairen vast.

Guerrilla en ongeregeldheden. Kapuuo vermoord

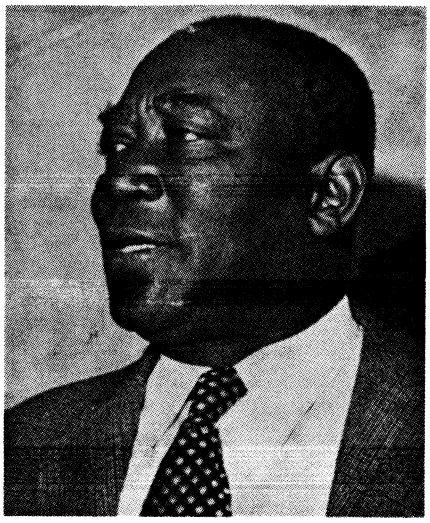
Op 9 febr. werden 18 guerrillastrijders bij een achtervolging in Zuid-Angola door Zuidafrikaanse troepen gedood, aldus meldde gen. Geldenhuys de volgende dag in Windhoek. Op 11 febr. werden twee guerrillastrijders en een Zuidafrikaanse officier bij een botsing in noordelijk Namibië gedood

Bij twee verschillende incidenten in het grensgebied sneuvelden op 19 febr. vier Zuidafrikaanse militairen en een burgerfunctionariis van de Zuidafrikaanse luchtmacht. Bij de achtervolgmgsoperatie werden tien guerrillastrijders gedood en nog eens twee Zuidafrikaanse militairen.

In de nacht van 21 op 22 febr. werden 119 Ovambo-leerlingen van een missieschool in Odibo door een groep van ca. 80 guerrillastrijders ontvoerd, aldus maakte administrateur-generaal Steyn de volgende dag te Windhoek bekend. Naar zijn zeggen behoorden de ontvoerders tot de SWAPO, maar deze liet op 23 febr. vanuit Loesaka weten dat de kinderen de school vrijwillig hadden verlaten en dat de SWAPO-strijders slechts voor hun bescherming hadden gezorgd.

Bij een gevecht tussen leden van de Hercrostam en SWAPO-aanhangers in het grensgebied van Ovamboland kwamen op 1 maart 2 Afrikanen om en raakten 37 gewond. Op 5 maart vonden bij soortgelijke gevechten in Katatura, de zwarte voorstad van Windhoek, drie mensen de dood en raakten 26 gewond. Op 6 maart werden nog 4 mensen gedood. De politie gaf de schuld voor de gevechten aan de SWAPO, maar die stelde de aanhangers van Chief Kapuuo voor het geweld verantwoordelijk. Voorlichtingssecretaris K. Thlabanello van de SWAPO verklaarde op 7 maart dat 10 van de 12 dioden binnen een week de SWAPO steunden. Van Zuid-Afrika werden politieversterkingen naar Namibië gestuurd en overleg tussen de belangrijkste politieke groeperingen en kerkelijke leiders in Windhoek kwam op gang.

Op 27 maart werd Herero-leider Chief Clemens Kapuuo, de president van de DTA, in Windhoek/Katatura op straat neergeschoten, waarna hij kort daarop in een ziekenhuis overleed.

Chief Clemens Kapuuo

De raad van de Herero-stamhoofden en Zuidafrikaanse autoriteiten stelden SWAPO verantwoordelijk voor de moord op Kapuuo, die evenals Shiyagaya door kogels uit een Tokarew-pistool werd getroffen. Er heerst echter ook een gevaarlijke politieke rivaliteit binnen de 50.000 man sterke Herero-stam en er loopt een vage scheidslijn tussen politieke en stammentegenstellingen, aldus *NRC/H'blad* (29-3). Kapuuo was al vele malen met de dood bedreigd (zie pag. 768/1-1975) en zijn naam kwam voor op een aan de SWAPO toegeschreven lijst van terecht te stellen leiders, die twee weken eerder door Zuid-Afrika was gepubliceerd. SWAPO verwierp bij monde van Katjavivi en Nujoma elke directe verantwoordelijkheid voor de moord op Kapuuo.

Tijdens plechtigheden voor de begrafenis van Kapuuo werd op 8 april in Windhoek door Herero-bewakers het vuur geopend op stenen gooiende Ovambo's, waardoor 5 werden gedood en 10 gewond. De volgende dag werd Kapuuo zonder incidenten in Okohandja begraven in aanwezigheid van meer dan 10.000 Herero's. (The Times, *Financial Times, NRC/H'bl.*, FAZ, NZZ)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LINKSE STAATSGREEP IN AFGHANISTAN

Op 27 april hebben onderdelen van de Afghaanse strijdkrachten in een bloedig verlopen staatsgreep het regime van president Mohammed Daoud omvergeworpen. Minstens 50 tanks omsingelden het presidentiële paleis waar Daoud, zijn ministers en talrijke familieleden verbleven, en namen het kort na 12 uur 's middag onder vuur. Drie uur later voerden Mig-21's bombardementen uit op het paleis en op de hoofdkwartieren van de 7de en 8ste divisie bij de hoofdstad Kaboel. De strijd in en rond Kaboel duurde 22 uur. Pas toen de presidentiële garde vrijwel geheel was gedecimeerd — 1.800 man zouden zijn gesneuveld — en de twee regeringsgetrouwe divisies o.l.v. de minister van defensie, Haider Rasuli, nagenoeg waren vernietigd, was de machtsovername voltooid, al vergde de uitschakeling van het garnizoen in Jalalabad, dichtbij de grens met Pakistan, nog een extra dag.

Het aantal doden, dat in de slag om Kaboel en vervolgens in een reeks executies viel, bedroeg volgens Amerikaanse schattingen 10.000 en volgens iets voorzichtiger ramingen 5.000. Onder die doden waren president Daoud, zijn broer Mohammed Naim en een dertigtal familieleden, vice-president Ilah, defensieminister Haider Rasuli en de opperbevelhebber van de luchtmacht, generaal Mohammed Musa.

De staatsgreep werd uitgevoerd door de Revolutionaire Raad van de strijdkrachten o.l.v. luitenant-kolonel Dagarwal Abdul Khadir, een van de jonge officieren die deelnamen aan de staatsgreep waarmee Daoud in juli 1973 de monarchie omverwierp en die hun opleiding in de SU ontvingen. Khadir was commandant van de luchtmacht. maar werd in 1977 gedegradeerd tot plv. commandant na een persoonlijk meningsverschil met het staatshoofd, aldus Le Monde (30-4/2-5).

Op 30 april meldde radio-Kaboel dat de militaire Revolutionaire Raad nu was opgegaan in de ,,Republikeinse Revolutionaire Raad". Die raad zou een aan hem verantwoordelijke regering benoemen voor de zojuist geproclameerde Democratische Republiek Afghanistan. President en premier werd Nur Mohammed Taraki. een ,,bekend revolutionair leider", aldus radio-Kaboel.

Aanleiding *en* achtergronden

Taraki speelde een rol bij de waarschijnlijke aanleiding tot de staatsgreep, waarbij twee pro-Moskou communistische bewegingen, de Khalq (massa) en de Parcham (vlag), betrokken waren. De Khalq was door Taraki opgericht op 1 jan. 1965. In 1972 trad een scheuring op in de Khalq en stichtten de dissidenten de Parcham o.l.v. Mir Akhbar Khabir. De Parcham werkte samen met het regime-Daoud in tegenstelling tot de Khalq tot jan. 1977, toen de president de grondwet wijzigde. De Parcham zegde toen zijn steun aan Daoud op en keerde terug in de clandestiene oppositie. waarna in juni 1977 een hereniging met de Khalq volgde.

Op 17 april werd Akhbar Khabir in Kaboel vermoord door onbekenden. Volgens The *Economist* (6-5) werd hij kennelijk door vrienden van Daoud doodgeschoten, hoewel de rechtse Moslem Liga officieel de schuld kreeg. Zijn aanhangers organiseerden een rouwstoet, waaraan door duizenden (mogelijk 15.000) mensen werd deelgenomen en die gepaard zou zijn gegaan met anti-Amerikaanse demonstraties. Daarop startte president Daoud een anti-communistische zuiveringsactie, waarbij zeven Khalq-leiders, o.w. Taraki, werden gearresteerd. Zij werden door de deelnemers aan de staatsgreep bevrijd.

Over Daouds positie berichtte AFP (28-4):

,,Met prins generaal Mohammed Daoud, eerste president van de Afghaanse republiek, die door het leger ten val werd gebracht, is de laatste vertegenwoordiger van een reeks nationalistische en autoritaire koningen en staatshoofden, die het land gedurende twee eeuwen hebben geregeerd, van het toneel verdwenen.

De in 1973 door generaal Daoud geproclameerde republiek was in feite niet meer dan een autocratisch regime waarbij het staatshoofd de alleenheerschappij uitoefende.

De 68-jarige president was een afstammeling van de koninklijke familie van wie hij aanvankelijk de grijze eminentie was alvorens de onbetwiste meester te worden.

Opgegroeid in de serail en al als kind geconfronteerd met het subtiele evenwicht tussen alle groeperingen, stammen en families die elkaar de macht betwisten, begon hij zijn politieke loopbaan als eerste-minister (1953-1963) onder zijn neef, koning Zahir Shah

In 1963 viel hij in ongenade en wachtte daarna rustig de dag af waarop hij revanche zou kunnen nemen Want ook al was hij dan ban koninklijke bloede, hij kon geen aanspraak maken op de troon omdat hij niet tot de directe afstammelingen van de koning behoorde

Tussen 1963 en 1973 smeedde hij min of meer openlijk een komplot tegen de koning en verzamelde een aantal jonge officieren om zich heen die hun opleiding in de Sowjet-Unie hadden genoten en die graag zouden zien dat het land zich in een minder autocratische richting zou ontwikkelen en zou streven naar een socialisme van het Sowjet-type.

Tanks voor het ministerie van defensie in Kaboel.

Weekblad 47ste jaargang No. 2433, pag. 29631-29646

Bij de staatsgreep van 17 juli 1973 werd hij gezien als een ,,voorbeeldig" staatshoofd. Zijn aanwezigheid was voldoende om de Afghaanse stammen, bij wie de onderlinge verhoudingen door een zeer strenge hierarchie bepaald worden en die er niets voor voelen zich door een nieuwkomer de wet te laten voorschrijven, gerust te stellen.

Maar de afgelopen vijf jaar verwijderde Mohammed Daoud zich meer en meer van de officieren die hem eens aan de macht brachten. Hij werd door hen tenslotte als nutteloos en lastig beschouwd. Er was weliswaar een begin gemaakt met allerlei hervormingen maar er hebben toch weinig fundamentele veranderingen plaatsgevonden in de Afghaanse maatschappij. Net als onder het oude regime heerste er in de winter in een deel van het land grote voedselschaarste en moesten grote hoeveelheden graan worden geïmporteerd om de oogst, die in de lente wordt binnengehaald, aan te vullen..."

De NZZ (30-4/1-5) voegde hieraan toe: ,,Ondanks het feit dat de Afghaanse strijdkrachten vrijwel totaal van Russische wapenleveranties afhankelijk zijn (...) begon Daoud zich voorzichtig van Moskou te distantiëren. Hij sprak van een ,,echte niet-gebondenheid", wilde in mei als gastheer van een conferentie van het z g. coordinatiebureau van deze statengroepering optreden en liet bij een bezoek aan Delhi onlangs door zijn minister van buitenlandse zaken Wahid Abdullah verklaren dat een land als Cuba wegens zijn inmenging in Afrikaanse aangelegenheden eigenlijk uit het kamp van de niet-gebonden staten zou moeten worden verbannen. (...) Ook vanuit het standpunt van de radicalere officieren had Mohammed Daoud de in hem gestelde verwachtingen niet vervuld. Veeleer was zijn binnenlandse politiek opvallend islamitisch gericht geweest — het laatste staatsbezoek voor zijn val had hem kenmerkend genoeg naar Saoedi-Arabië gevoerd — en van revolutionair elan kon tijdens zijn heerschappij geen sprake zijn..."

Mohammed Daoud

Nieuw bewind

Op 2 mei werd de vorming van een 21 leden tellend kabinet bekendgemaakt met Taraki's partijgenoot Badrak Karmal als vice-president en vice-premier Deze zou bekend staan als een ideologische havik evenals de vice-premier en minister van buitenlandse zaken Hafizullah Amir. In het kabinet werden drie militairen opgenomen, o.w. luitenant-kolonel Abdul Khadir als minister van defensie. Een derde vicepremier en tevens minister van verbindingen is kolonel Mohammed Aslam, de tankcommandant die in Jalalabad de militaire situatie ten gunste van de opstandelingen besliste. De enige vrouw in het kabinet, Anahita Asfa Zar, werd minister van sociale zaken. Vrijwel alle ministers zouden tot de Khalq behoren.

Radio-Kaboel deelde tevens mee dat nieuwe gouverneurs en militaire bevelhebbers waren benoemd in de belangrijke steden Kandahar en Jalalabad.

De nieuwe regering werd onmiddellijk erkend door de SU, Bulgarije, Cuba en India. Op 5 mei volgde Pakistan.

In Westerse commentaren werd het nieuwe bewind de eerste communistische regering in Zuid-Azië genoemd, maar dit werd door president Taraki op 4 mei ontkend. evenals de bewering dat Afghanistan een satelliet van Moskou zou zijn geworden.

Taraki beklaagde zich op 4 mei voor de radio over de ,,vijandige campagne" van het Westen tegen zijn bewind. Het was volgens hem een ,,valse koloniale propaganda". ,,De propagandisten van de internationale reactie verspreiden hun vergif en zeggen dat Afghanistan na de 27ste april een satelliet van dit of dat land is geworden en dat het zijn onafhankelijkheid en niet-gebondenheid heeft verloren. (...) Er heeft de niet geringste buitenlandse inmenging plaatsgevonden." Volgen Taraki was het ook geen staatsgreep, maar ,,een grote revolutionaire gewapende opstand, die de onafhankelijkheid en de vastberadenheid van het Afghaanse volk heeft geëerbiedigd. (...) De revolutionairen hebben gehandeld overeenkomstig de wetten van de Islam, het respect voor de rechten van de mens en de nationale tradities) De macht is nu in handen van de authentieke progressieve en patriottische democratische krachten van het land." Bii de gevechten waren niet meer dan 100 mensen gedood, aldus Taraki, die berichten over duizenden doden als ,,schaamtelozeleugens" kwalificeerde.

Het Parool (6-5) schreef o.a.:

.,Zoals de zaken er nu uitzien ligt het voor de hand dat Afghanistan een meer op de Sowjet-Unie georiëntccrdc koers za! gaan varen, al zal. gezien de dominerende rol van de Islam in het land, van een ,,zuiver communisme" voorlopig waarschijnlijk geen sprake zijn.

De nieuwe koers kan tot allerlei complicaties met de buurlanden leiden, met name met Iran en Pakistan. De Sjah van Iran heeft veel geïnvesteerd in een goede verstandhouding met het regime-Daoud en hij zal de machtswisseling in Kaboel welhaast zeker zien als een aanmoediging om zijn toch al aanzienlijke militaire macht nog verder uit te breiden, vooral ter bescherming van zijn belangen aan de Perzische Golf. Ook Pakistan heeft alles gedaan om met Daoud een werkbare relatie op te bouwen teneinde de druk op de gemeenschappelijk grens te verminderen. Maar als het nieuwe regime in Kaboel het separatisme in West-Pakistan zou gaan aanmoedigen, dan kan de spanning snel stijgen.

Voor de Sowjet-Unie zijn de recente gebeurtenissen in Kaboel een succes. Zij probeert al jaren lang vastere voet te krijgen in de landen aan haar Aziatische zuidflank, zowel om zich af te schermen tegen Chinese invloeden in dat gebied, als omdat van hieruit betere rugdekking kan worden verleend aan de pogingen om een duidelijke voet tussen de deur te krijgen in de Hoorn van Afrika. Alles wat verder haar strategische positie in de Indische Oceaan versterken kan, is daarbij welkom.

In zoverre is de machtswisseling in Kaboel van meer dan nationale betekenis: het kwetsbare evenwicht in de lange gordel van landen aan de zuidflank van de Sowjet-Unie is er door verschoven in een richting, die de Sowjet-Unie welgevallig is, maar die de spanningen kan doen toenemen."

(Vor. ber. pag. 189/1)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

JAARVERSLAG VAN SECRETARIS-GENERAAL WALDHEIM

Secretaris-generaal Kurt Waldheim van de Verenigde Naties heeft op 8 sept. 1977 het jaarlijkse verslag aan de Algemene Vergadering over de werkzaamheden van de organisatie gepubliceerd.

Hieronder volgt van dit verslag een samenvatting.

In zijn rapport aan de Algemene Vergadering waarschuwde secretaris-generaal Kurt Waldheim dat er bij het vinden van oplossingen voor Zuidelijk Afrika, het Midden Oosten en Cyprus Veel op het spel staat en de gevaren voor mislukking hiervan ,,in toenemende mate onheilspellend zijn" Als de pogingen hiertoe voor het einde van het jaar 1977 niets opleveren biedt 1978 een ernstige en een weinig geruststellende aanblik

In dit rapport komt ook de zorg van de cecretaris-generaal tot uiting m b t. de noodzaak de positie en het gezag van de Veiligheidsraad te versterken en ook het respect voor de besluiten van deze Raad Verder wordt de nadruk gelegd op problemen van ontwapening en wordt gesuggereerd dat het de ,,hoogste tijd" is voor een alles omvattende studie en schatting van de problemen m b t nucleaire wapens

M b t de mensenrechten, wijst het rapport op ,,de kloof die gaapt tussen idealistische verklaringen cn harde realiteit" en op de uitdaging nationale en internationale zorgen hierover in evenwicht te brengen

Op economisch gebied ziet het rapport van de secretaris-generaal gevaren in het toevlucht nemen tot protectie en spoort het aan tot grotere inspanningen om voedselvoorraden te verzekeren en spreekt een voorkeur uit voor een nieuwe orde op het gebied van de energie.

Zelfs in aanmerking genomen het feit dat de VN de middelbare leeftijd nadert, zegt de heer Waldheim, is de organisatie toch ,.tot zekere hoogte nog op zoek naar haar identiteit en haar eigenlijke rol" Maar hij is zich er van bewust, aldus de secretaris-generaal, dat de wereld niet zonder de VN kan. Bovendien is de heer Waldheim er van overtuigd dat de juiste weg is ingeslagen naar doelen die van vitaal belang voor de toekomst zijn.

In zijn overzicht van politieke problemen, merkt de secretaris-generaal op dat er ,,veel activiteit en enige beweging" te bespeuren valt m b t. Zuid-Rhodesie, Namibië en het vraagstuk van apartheid in Zuid-Afrika Maar hij wijst er op dat de laatste fasen van dekolonisatie in Afrika ,,uiterst moeilijk" zijn gebleken en ,,vol grote en toenemende gevaren".

M b.t het Midden Oosten suggereert de secretaris-generaal dat nu wellicht het juiste ogenblik is aangebroken ,,een algemene reevalutie aan te vatten m b.t. de vraag hoe op de beste wijze het onderhandelingsproces opnieuw in gang gezet en ondersteund kan worden" Hij vreest een ,,ernstige internationale crisis in de nabije toekomst" tenzij de betrokken partijen gematigdheid en realiteitszin betrachten en die in het onderhandelingsproces weten in te brengen

M b t de ,.potentieel explosieve" situatie in Libanon, doet de secretaris-generaal een beroep op alle betrokkenen mee te werken aan pogingen een *staakt-het-vuren* te verzekeren

In zijn schatting van de situatie op Cyprus, geeft de heer Waldheim uitdrukking aan zijn diepe bezorgdheid m b.t de geleidelijke .,verharding van de posities" en over ,,voorbeelden van kennelijk falen maatregelen en verplichtingen, overeengekomen op top-niveau, ten uitvoer te brengen

Als deze tendens niet wordt omgebogen. kan dit wellicht de mogelijkheid via onderhandelen tot een regeling te komen ernstig in gevaar brengen

M h t ontwapening, zegt de heer Waldheim, dat de scheidslijn tussen het gebruik van kern- en converitionele wapens geleidelijk aan vervaagt terwijl het gevaar van verdere verspreiding van kernwapens ieder jaar toeneemt. De wereld geeft $ 300 *mrd* per jaar aan wapens uit in een tijd waarin het dringend geboden is alle energie en hulpbronnen te benutten om aan de menselijke noden tegemoet te komen

De secretaris-generaal verwijst naar het discreet gebruik van zijn diensten in specifieke gevallen m b t mensenrechten en merkt daarbij op dat de huidige pogingen op het gebied van martelingen, de rechten van vrouwen, kinderen en gastarbeiders en rassendiscriminatie voorzien in mogelijkheden voor constructieve actie Hij hoopt tevens op een positieve, constructieve betrokkenheid bij de uiterst gevaarlijke bedreiging door terrorisme (V N - I n f o r m a t i e)

HERVATTING EN SLOT 31ste ALGEMENE VERGADERING

Aan het begin van de 31ste Algemene vergadering van de Verenigde Naties, die op 21 sept. 1976 was geopend, was besloten de werkzaamheden van de AV aan het eind van de bijeenkomst op te schorten ten einde op een later tijdstip de AV opnieuw bijeen te doen komen om een oordeel uit te spreken over de resultaten van de z.g. Noord-Zuid-Conferentie (pag. 356/2-1977).

De slotbijeenkomst van deze Conferentie, die officieel de naam had van Conferentie over internationale economische samenwerking (CIES) werd van 30 mei tot 3 juni 1977 in Parijs gehouden (pag. 369 e.v.-1977). Het tweede deel van de 31ste AV werd gehouden van 13-19 sept. 1977. Tijdens de vergadering werd een rapport over deze Noord-Zuid-dialoog behandeld. Ter overweging aan de vertegenwoordigers van de 147 lidstaten werd een concept-resolutie gegeven, die uitdrukking gaf aan de zorg dat de Parijse Conferentie .,er niet in was geslaagd tot overeenstemming te komen die zou kunnen bijdragen tot een nieuwe orde" en die tevens opriep tot intensieve onderhandelingen binnen het VN-systeem.

Dit concept. ingediend namens de ,,Groep van 77" ontwikkelingslanden droeg de verwachting in zich dat de 32ste zitting van de AV richtlijnen ter zake zou vaststellen. Het riep op voor een speciale zitting van de AV op topniveau in het begin van de jaren tachtig om de vooruitgang op dit punt te evalueren.

In het concept werd verder opgemerkt dat de Parijse conferentie ,,slechts enkele beperkte afspraken had opgeleverd en bevestigde de noodzaak voor hernieuwde pogingen in het bijzonder van de kant van de ontwikkelingslanden ten einde concrete resultaten te bereiken binnen een specifiek tijdsbestek m.b.t. alle punten die betrekking hebben op de nieuwe economische orde". Volgens dit voorstel zou voorrang gegeven dienen te worden aan de noden van de minst ontwikkelde van de door land ingesloten landen en van eiland-landen en vooral ook van die landen die het meeste te lijden hebben van de crisis in de wereldeconomie.

Op de openingszitting van het tweede deel van de 31-ste AV verklaarde AV-voorzitter Hamilton Amerasinghe, dat de dreiging van recessie en groeiende inflatie niet kon worden afgewend, zolang landen, die twee derde van de wereldbevolking vertegenwoordigen, gedwongen werden in een steeds dieper wordende economische crisis te leven

Secretaris-generaal Kurt Waldheim uitte een waarschuwing tegen het opduiken van protectionistische tendensen Hii merkte op, dat het voor de ontwikkelingslanden van essentieel belang was hun inkomsten uit export te vergroten en hun schulden aan het buitenland te verkleinen, aangezien die een belemmering vormden voor hun ontwikkelingsvooruitzichten

De Canadees Allan J. MacEachen, een van de twee voorzitters van de CIES, gaf toe dat de resultaten van de dialoog de ontwikkelingslanden niet hadden gegeven, wat zij verwacht hadden. Volgens MacEachen moesten zij echter niet voorbijgaan aan de positieve aspecten, die het overleg in Parijs ondanks alles had opgeleverd Een louter negatieve opstelling van de ontwikkelingslanden zou een politiek ongunstig klimaat kunnen scheppen voor verdere positieve ontwikkelingen

De andere voorzitter van de CIES, Manuel Perez Guerrero uit Venezuela, gaf uiting aan zijn teleurstelling over het feit, dat peen overeenstemming was bereikt over de twee centrale problemen voor de ontwikkelingslanden — bescherming voor de koopkracht van hun uitvoer en verlichting van hun schulden aan het buitenland Hij verklaarde, dat het zinvol zou zijn de dialoog voort te zetten in het wijdere kader van de VN

Iqbal A. Akhund (Pakistan), voorzitter van de ,,Groep van 77" en indiener van de concept-resolutie van deze groep, verklaarde, dat de Parijse conferentie had aangetoond, dat onderhandelingen een betere kans op succes boden, als er overeenstemming bestond over de te bereiken

doeleinden. Hij stemde in met de mening van Guerrero, dat de beste plaatsen om een dergelijke overeenstemming te bereiken, lichamen als de VN waren.
De Amerikaanse VN-ambassadeur, Andrew Young, die de Assemblee voor de eerste keer toesprak, zei dat de bijeenkomst het begin zou moeten zijn van een nieuwe fase ..waarin wii op zakelijke wiize gaan toewerken naar economische betrekkingen tussen de staten die billijker en produktiever zijn". De Amerikaanse regering, aldus Young, is van mening dat de Parijse dialoog al een belangrijke bijdrage heeft geleverd tot ontwikkelingssamenwerkmg. „Wij moeten op elk punt flexibel en volhardend blijven zoeken naar oplossingen", aldus Young.

De 31ste zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is besloten nadat de delegaties van rijke en arme landen er niet in geslaagd waren nieuwe richtlijnen op te stellen voor een hervatting van de in juni in Parijs beëindigde ,,economische Noord-Zuid-dialoog".
Nadat zes dagen lang was vergaderd kwamen de twee kampen tot de conclusie dat zij het niet eens konden worden over de in een ontwerp-resolutie neergelegde verlangens van de Derde Wereld betreffende een nieuwe internationale economische orde.
De delegaties van de Derde-Wereldlanden hadden gehoopt de 31ste Algemene Vergadering te kunnen afronden met een resolutie waarin teleurstelling wordt uitgesproken over de resultaten van de conferentie van Parijs, wordt aangedrongen op voortzetting van de dialoog binnen de Verenigde Naties en wordt opgeroepen tot een speciale economische zitting van de Algemene Vergadering begin 1980.
Westerse delegaties, zich op het standpunt stellend dat zij zich al bereid hadden verklaard tot vrij grote hulpprogramma's, weigerden mee te gaan met de in de resolutie geuite kritiek en de daarin voorgestelde stringentere richtlijnen voor de nieuwe besprekingen.
De communistische landen, die niet aan de Noord-Zuid-conferentie in Parijs hebben deelgenomen, zijn van het begin af aan van mening geweest dat het onderwerp niet in de Algemene Vergadering van de VN moest worden behandeld. (UN-Information Centre London, *VN-Informatie,* Reuter, *NRC/H'blad, NZZ,* Le Monde)

OPENING
32ste ALGEMENE VERGADERING

Op 20 sept. 1977 werd in New York de 32ste Algemene Vergadering van de VN geopend. Deze opening vond twee uur later plaats dan het plan was geweest i.v.m. problemen rond het lidmaatschap van Cambodja. Het nieuwe regime in Pnom Penh weigerde nl. de schuld te betalen, die het voorafgaande bewind van generaal Lon Nol had opgelopen voor de communistische machtsovername in 1975. Volgens het Handvest van de VN (art. 19) verliest een lidstaat, die twee jaar de contributieplicht verzaakt. het stemrecht in de AV.

Intensieve onderhandelingen achter de schermen resulteerden uiteindelijk in het compromis, dat Cambodja aan de AV kon deelnemen, maar niet het stemrecht kon uitoefenen.

Op 3 okt. betaalde de Cambodjaanse delegatie toch de uitstaande schuld, daarbij verklarend in beginsel vast te houden aan het standpunt, dat de schulden, die het vorige regime had opgelopen, niet werden erkend.

Op de openingszitting werd tot voorzitter van de AV verkozen de vice-minister van buitenlandse zaken van Joego-Slavië, de 56-jarige Lazar Mojsow.

In zijn openingsspeech drong de heer Mojsow er bij de afgevaardigden op aan bekrompen eigenbelang opzij te zetten en te werken aan een wereld van ,,gelijkheid, vrede en samenwerking" Spreker stelde dat de VN jarenlang geconfronteerd was met veel problemen die de leden niet hadden kunnen oplossen of, vaker nog, tot besluiten was gekomen, die niet werden uitgevoerd Hij deed een voorstel waarin de AV een mechanisme zou moeten opzetten om de naleving van besluiten te begeleiden
De huidige relatief instabiele balans van nucleaire macht gecombineerd met blokvorming kan, aldus de heer Mojsow, geen vrede en vooruitgang in de wereld brengen Spreker zei dat de overheersing door de machtigste staten zou moeten wijken voor een nieuwe structuur gebaseerd op billijkheid, vreedzaam naast elkaar bestaan en een totaal verwerpen van gebruik van geweld Ondanks falen bleef de VN onmisbaar als ,,de enige werkelijke vertegenwoordiger van de internationale gemeenschap van vandaag".
De heer Mojsow stelde verder dat een economisch systeem waarin tweederde van de mensheid tot achterstelling gedoemd is, vervangen diende te worden door een rechtvaardige internationale economische orde

Intensieve pogingen van de kant van de VN zijn nodig om tot een meerderheidsregering en vrijheid te komen in Namibië en Zuid-Rhodesië en om een eind aan apartheid te maken Oplossingen voor het Midden-Oosten en Cyprus, gebaseerd op besluiten van de VN zijn van essentieel belang.
De heer Mojsow riep op tot een volledig respecteren van de mensenrechten zoals neergelegd in VN-verklaringen en verdragen. Economische, sociale en culturele rechten laten zich niet scheiden van burgerlijke en politieke rechten.

Nieuwe leden

De AV ging op 20 sept. 1977 akkoord mat het toelaten van Vietnam en Djiboeti als nieuwe leden, zoals door de Veiligheidsraad was aanbevolen. Hiermee kwam het totale aantal leden van de VN op 149.

Een Franse aanbeveling om Djiboeti als lid van de VN toe te laten was door de Veiligheidsraad op 7 juli 1977 unaniem goedgekeurd.
De Veiligheidsraad ging op 20 juli met unanieme concensus zonder stemming akkoord met het toelaten van Vietnam. Eerder, op 15 november 1976, had de VS zijn veto uitgesproken over het toelaten van Vietnam.
In mei 1977 trok de VS echter zijn bezwaren tegen het VN-lidmaatschap in, nadat Vietnam als resultaat van langdurige onderhandelingen, die in Parijs gevoerd werden, had toegezegd de VS nieuwe informatie te verschaffen over vermiste Amerikaanse militairen.

Agenda

De stuurgroep van de 32ste AV stemde op 22 sept. in met 126 punten, die door de AV besproken dienden te worden. Hieronder bevonden zich drie kwesties, die voor de eerste maal op de agenda van

Opening van de 32ste Algemene Vergadering. V.l.n.r. secretaris-generaal Waldheim, AV-voorzitter Lazar Mojsow en William B. Buffum, onder-secretaris-generaal voor politieke en AV-aangelegenheden.

de AV verschenen: 1. een voorstel van Grenada om een VN-orgaan op te richten, dal zich bezig moest gaan houden met het bestuderen van ongeïdentificeerde vliegende voorwerpen (UFO's of vliegende schotels); 2. een voorstel om de procedure bij het afsluiten van multilaterale verdragen te herzien; en 3. een Egyptisch voorstel betreffende ,,recente illegale Israëlische maatregelen om de wettelijke status. de geografische aard en de demografische samenstelling van de bezette Arabische gebieden te wijzigen".

M.b.t. twee agendapunten was binnen de stuurgroep een stemming nodig geweest. Dit betrof ten eerste het vraagstuk van Oost-Timor, dat met negen tegen één stem (Indonesië) bij 10 onthoudingen (Columbia. Denemarken, Ecuador, Frankrijk, Guatemala, Iran, Nederland, Peru, Engeland en de VS) op de agenda werd geplaatst.

De tweede kwestie, waarover gestemd moest worden, voordat hij op de agenda geplaatst werd, was het probleem van het eiland Mayotte (zie hierover pag. 124/1 e.v.-1976). Het resultaat van de stemming was in dit geval 16 voor, één (Frankrijk) tegen en vijf onthoudingen (Denemarken, Guatemala, Nederland, Engeland en de VS).

Tenslotte besloot de stuurgroep om voorrang te geven aan het debat in de AV over Namibië (zie pag. 257 e.v.), dat diende plaats te vinden van 26 sept. tot 13 okt.

Algemene debatten

Zoals gebruikelijk begon de AV met het houden van de algemene debatten, die op 13 okt. werden afgesloten. In deze debatten hebben ministers of ambassadeurs van 130 lidstaten het woord gevoerd. Daarnaast hoorde de AV toespraken aan van 11 staatshoofden.

Hieronder worden, in chronologische volgorde, samenvattingen gegeven van de redevoeringen van-de vertegenwoordigers van de Sowjet-Unie, de Volksrepubliek China en de Verenigde Staten.

SOWJET-UNIE. MINISTER GROMYKO VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Op 27 september sprak Andrei Gromyko, minister van buitenlandse zaken van de Sowjet-Unie, tot de AV. Hij legde de AV twee ontwerp-verklaringen voor over ,,het verdiepen en consolideren van het verminderen van de internationale spanning" en ,,het verminderen van het gevaar van kernoorlog".

Volgens Gromyko diende de Verenigde Naties er op aan te dringen dat de neutronenbom niet in produktie wo dt genomen Als de Verenigde Staten de Cruiseraket in gebruik nemen, zou het naïef zijn te veronderstellen dat de andere partij passief zal blijven toezien", en zal de bewapeningsspiraal een nieuwe impuls krijgen

De Sowjetminister van buitenlandse zaken meende dat de detente de laatste tijd tegenslag heeft ondervonden. ,.Bepaalde kringen doen steeds krachtiger pogingen om de wereld terug te storten in de Koude Oorlog."

Zonder de Verenigde Staten met name te noemen hekelde Gromyko diegenen die ,,bekendheid geven aan een voorstel waarvan zij weten dat het voor de tegenpartij onaanvaardbaar r~"teneinde de schuld op de tegenpartij te kunnen werpen en hun bewapening op te voeren.

De Westelijke landen ,,hebben koel gereageerd" op het voorstel van de landen van het Warschaupact om de bestaande ,,gesloten groepen" en ,,politiek-militaire bondgenootschappen" niet uit te breiden, een duidelijke verwijzing naar de mogelijkheid dat Spanje ook besluit niet slechts tot de Europese Gemeenschap, maar ook tot de NAVO te willen toetreden.

De Sowjet-Unie, aldus Gromyko, meent dat eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van allen, zonder discriminatie, moet worden aangemoedigd. ,,Maar wij zullen resoluut elke poging om ons te kapittelen of, erger nog, zich onder welk voorwendsel dan ook in onze binnenlandse aangelegenheden te mengen, van de hand wijzen. Het is hoog tijd dat men zich bewust wordt dat men, door zich over te geven aan psychologische oorlogvoering, op z'n best kan hopen de internationale betrekkingen te vergiftigen en de betrekkingen tussen staten te verslechteren. Wij hopen dat dit ter harte zal worden genomen.

Als voorzitter — met de Verenigde Staten — zal de Sowjet-Unie haar best doen dat de Geneefse conferentie over het Midden-Oosten spoedig kan worden bijeengeroepen en resultaten kan behalen. De PLO dient op voet van gelijkheid met andere partijen aan deze conferentie deel te nemen.

De Sowjet-Unie, aldus Gromyko, erkent het bestaan van Israël als een soevereine en onafhankelijke staat, ,,maar het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking, en op het vestigen van een eigen staat, is tot nu toe niet erkend."

CHINA. MINISTER HOEANG HOEA VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Namens de Volksrepubliek China sprak op 29 sept. minister Hoeang Hoea van buitenlandse zaken de AV toe. Hij deed aanvallen op de twee supermogendheden, waarbij zijn hardste kritiek gericht was tegen de Sowjet-Unie.

Voorts richtte hij gelukwensen aan de ,,landen van de tweede wereld, in West-Europa en andere gebieden, voor hun neiging zich tegen het hegemonisme te verenigen".

Voorts zei hij, dat het ,,Zaïrese volk" de ,,invasie van huurlingen, aangestookt door het sociaal-imperialisme" had doen mislukken.

Naar het oordeel van de Chinese minister van buitenlandse zaken zal de rivaliteit tussen de twee supermogendheden op een dag eindigen in een wereldoorlog.

Over de Chinese relatie met de SU zei hij o.m.: ,,Onze strijd met de toonaangevende kliek in het Kremlin zal nog lang duren. Wij zullen ons altijd het woord van voorzitter Mao indachtig zijn graaf diep in de grond, sla overal graan op, streef nimmer naar hegemonie en sta te allen tijde klaar ue vijand uit te roeien. die China binnenvalt China zal niet aanvallen, als het niet aangevallen wordt"

VERENIGDE STATEN. PRESIDENT CARTER

President Carter van de Verenigde Staten heeft op 4 okt. de AV toegesproken.

Hij riep in zijn rede op tot een wederkerige vermindering met 50% van de aantallen kernwapens van de VS en de SU. Ook verklaarde hij. dat de VS geen gebruik zullen maken van huil kernwapens, tenzij uit zelfverdediging.

,,De Verenigde Staten zijn bereid zo ver als mogelijk te gaan, in overeenstemming met onze veiligheidsbelangen, bij het beperken van het aantal kernwapens. Op wederzijdse basis zijn wij nu bereid die wapens te beperken met tien, met twintig, zelfs met vijftig procent. Daarna willen we ons inzetten voor verdere beperking tot we een wereld hebben die werkelijk vrij is van kernwapens", aldus Carter.

De Amerikaarise president, die zijn rede uitsprak een dag na de vervaldatum van het vijf jaar oude SALT-akkoord tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten, zei dat de VS geen kernwapens zullen gebruiken ,,tenzij uit zelfverdediging dat wil zeggen in omstandigheden van een werkelijke kern- of conventionele aanval op de Verenigde Staten, ons grondgebied of onze strijdkrachten, of een dergelijke aanval op onze bondgenoten".

Carter vroeg om een verplichting tot het tonen van zelfbeheersing in gebieden van spanning, om te onderhandelen over geschillen en die vreedzaam te regelen, en om de vredestichtende mogelijkheden van de Verenigde Naties en regionale organisaties te versterken.

Carter zei dat Washington en Moskou een belangrijk akkoord naderbij hadden gebracht over het begrenzen van het totaal aantal wapens en het beperken van bepaalde categorieën wapens van speciaal 'belang voor beide landen. Hij zei ook dat naar Amerika gelooft de tijd is aangebroken om een einde te maken aan alle kernproeven, hetzij voor vreedzame hetzij voor militaire doeleinden.

Carter zei voorts dat de VS begonnen waren hun wapenexporten te beperken. ,,Ons doel is zowel de hoeveelheid als de dodelijke kracht van de wapens die we verkopen te beperken."

Over het Midden-Oosten zei Carter dat bij vredesonderhandelingen moet worden uitgegaan van de erkenning van het feit dat alle landen in het gebied het recht hebben in vrede voort te bestaan, met het vroeg opzetten van normale diplomatieke betrekkingen, en econoniische en culturele uitwisselingen.

De Amerikaanse president zei dat Israël erkende en veilige grenzen dient te krijgen. ,,De verplichting van de Verenigde Staten ten aanzien van de veiligheid van Israël staat buiten discussie."

Carter zei onder meer ook dat de ,,legitieme rechten van de Palestijnen moeten worden erkend", waarmee hij de zinsnede in de gezamenlijke Russisch-Amerikaanse verklaring van 1 oktober herhaalde die in Israël tot ernstige verontrusting leidde (Pag 14/3 e v. - 19771

(UN Informations Centre London, VN-Informatie, NRC/H'-blad, NZZ, FAZ, The Times. Le Monde Reuter, AP)

BELGIË

NIEUW TIJDSCHRIFT VAN CHRISTELIJKE LINKERZIJDE

Démocratie Chrétienne, de linkervleugel van de Parti Social Chrétien (PSC), heeft half april het eerste nummer gepubliceerd van Le *Cérisier*, een tweemaandelijks tijdschrift, dat volgens de uitgever, kamerlid Philippe Maystadt, drie oogmerken heeft: 1. de militanten van DC informeren over de actuele vraagstukken; 2. de intellectuelen doen beschikken over een vast verschijnende publikatie, waarin zij hun artikelen kwijt geraken; 3. de aanwezigheid van DC in de PSC beklemtonen, waar de rechtervleugel, de CEPIC, reeds het blad Solidarités Nouvelles uitgeeft.

Maystadt ontkende dat het tijdschrift een antwoord wil zijn op de recente socialistische initiatieven van Glinne-Yerna en hun blad Tribunes Socialistes (zie pag. 264/3). Het nieuwe tijdschrift wordt gepatroneerd door minister van sociale voorzorg Calefice.

Op een persconferentie te Charleroi werd door de initiatiefnemer nader verklaard, dat Le *Cérisier* niet zal worden gebruikt om de PSC aan te vallen of om op korte termijn een links volksfront te vormen in Wallonië. Binnen het Mouvement Ouvrier Chrétien zijn weliswaar verschillende partijpolitieke stromingen aanwezig en het tijdschrift wil daaraan aandacht besteden, maar er is geen sprake van een afzonderlijke gescheiden politieke actie. Maystadt sloot niet uit dat ,,in een verre toekomst" uit de huidige samenwerking tussen afgevaardigden van verschillende partijen in de MOC, een nieuwe partij kan groeien, maar zo'n beweging in een bepaalde richting moet haar levenskracht bewijzen, terwijl zij aan het werk is, aldus Maystadt, die nog aanvoerde dat er alsnog geen samenwerking tussen Le Cérisier en Tribunes Socialistes mogelijk is. (Zie ook pag. 215/2.)

DE ZAAK-GEORGIN

De zaak-Georgin, zo genoemd naar de FDF-militant die in de nacht van 11 op 12 febr. 1970 overleed na een verkiezingsrel tussen een plakkersploeg van zijn partij en een van de Volksunie, heeft op 19 april geleid tot een beslissing voor het Hof van Beroep te Brussel.

De negen VU-betogers die in de zaak vervolgd werden, waren op 1 maart 1973 veroordeeld tot gevangenisstraffen, variërend van drie maanden tot een jaar, met uitstel voor het gedeelte van de straf dat ze nog niet hadden uitgezeten.

Later werd een procedure ingezet betreffende de schadevergoeding, toe te kennen aan de weduwe en de kinderen van Georgin. Hun eis had betrekking op 8,5 mln fr. Aangezien Georgin aan een hartziekte leed, werd door de verdediging de argumentatie van de advocaten der familie-Georgin betwist. Het Hof van Beroep verzocht daarop een drietal medische deskundigen een advies uit te brengen over de vermoedelijke levensduur van Georgin, indien hij niet bij de verkiezingsrel ware betrokken geweest. Volgens die expertise zou Georgin nog ongeveer zes jaar hebben kunnen leven. Een tegen-expertise besloot tot een levensduur van tien jaar.

Het Hof van Beroep besliste tenslotte dat de veroordeelden solidair aan de weduwe Georgin 1.045.000 fr. moeten betalen, min een needs betaalde provisie van een half mln fr. De twee kinderen van Georgin krijgen elk 527.746 fr., waarvan 250.000 fr. reeds werden betaald.

(Vor. ber. pag. 164/3-1973)

DE ZAAK-JESPERS

De drie middelen tot voorziening in verbreking, die door Guy Jespers en Lucien de Cramer waren naar voren gebracht, werden op 25 april door het Hof van Cassatie verworpen. Het Hof stemde in met het advies van de advocaat-generaal, die de drie middelen als niet-ontvankelijk had verworpen. De twee veroordeelden werden tot het betalen van de onkosten van hun voorziening in verbreking veroordeeld.

(Vor. ber. pag. 101/1)

NOLS EN DE VLAAMSE SCHOOL TE SCHAARBEEK

De burgemeester van Schaarbeek, FDF-kamerlid Roger Nols, die eerder reeds bekendheid verwierf met de z.g. lokettenkwestie (zie pag. 207/1-1975), heeft andermaal politieke deining en Vlaams protest uitgelokt, toen hij op 30 maart de bouw van een Nederlandstalige lagere rijksschool aan de Victor Hugostraat, waarmee juist begonnen was, deed stilleggen. Het ministerie van nationale opvoeding had de bouwvergunning voor de school op 2 sept. 1974 gekregen, maar had tot maart 1978 gewacht om het werk aan te vatten.

Ervan uitgaande dat, krachtens art. 52 van de wet van 26 maart 1962, een vergunning vervalt, indien het werk niet is begonnen uiterlijk één jaar na de afgifte van de vergunning, stelde Nols dat er niet mocht worden gebouwd. Op 21 dec. 1977 had minister Ramaekers, van nationale opvoeding, hem weliswaar geadviseerd dat de bouwvergunning was geldig gebleven, omdat de wetsbepaling niet zou gelden voor vergunningen aan de overheid, maar op 9 januari had het college van burgemeester en schepenen van Schaarbeek die opvatting verworpen en bevestigd dat een nieuwe vergunning vereist was. Beide partijen waren sindsdien op hun standpunt gebleven. Toen dan op 29 maart de minister de aannemer opdracht gaf het werk te beginnen, kreeg deze laatste nog dezelfde dag mondeling bevel van de gemeente het werk te staken. Dat bevel werd 's anderendaags schriftelijk bevestigd. Nols deed het bouwwerk verzegelen.

Van Vlaamse zijde kwamen onmiddellijk verbolgen commentaren los. De Vlaamse socialistische partijvoorzitter Karel van Miert had het over ,,een bewuste provocatie". Staatssecretaris Anciaux zei dat het werk ,,onrechtmatig" werd stilgelegd.

Op 3 april reageerde Nols met een dreiging: ,,Indien de rijksschool er komt, zal ik het schepencollege verzoeken de enige Vlaamse gemeentelijke school van Schaarbeek te sluiten, omdat die dan geen reden van bestaan meer zou hebben." Nols verweet minister Ramaekers ,,systematisch Vlaamse strijdscholen te willen inplanten".

Op 4 april besprak de regering het incident. Zij ging akkoord met de handelwijze van Ramaekers, die terloops via de pers liet weten dat hij bereid was de Vlaamse gemeentelijke school te doen overnemen door het Rijk ,,omdat de Vlaamse kinderen er toch maar in de verdrukking komen". Op 5 april ontbood voogdijminister Boel (binnenlandse zaken) de burgemeester, die beloofde de uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg over wat hij ,,een louter juridische betwisting" noemde, te zullen afwachten en zich intussen niet meer te verzetten tegen de voortzetting van het werk.

Op 26 april daagde Nols minister Ramaekers en de bouwfirma in kort geding voor de rechtbank om de schorsing van het werk te bewerkstelligen en de rechter te horen beslissen, dat de schorsing van kracht

blijft tot een nieuwe, regelmatige bouwvergunning is verleend.

RECORD LAAGTEPEIL VAN DISCONTO

De Nationale Bank heeft m.i.v. 30 maart haar disconto- en voorschottentarieven met 0,5% verlaagd tot 5,5%. Dat is het laagste peil sedert 4 juli 1973, toen het disconto eveneens 5,5% bedroeg. De Bank verstrekte geen toelichting bij haar beslissing.
Tijdens het weekeinde van 10 april deelde het ministerie van financiën mede, dat de nieuwe staatslening een rente van 8,50% zou dragen. Daarop beslisten de banken en de privé-spaarinstellingen ook hun rentetarieven aan te passen. M.i.v. 13 april werd de rente op kasbons en termijndeposito's verlaagd; m.i.v. 17 april ging de rente op de spaar- en depositoboekjes omlaag. Ook de kostprijs van de kredieten werd door de banken en hypotheekmaatschappijen met 0,50% verminderd.

(Vor. ber. pag. 216/1)

SOCIAAL TEXTIELFONDS VERDUBBELD

Na onderhandelingen met de vakbonden heeft de regering op 24 april beloofd het sociaal fonds voor de textielsector op 900 mln fr. te brengen. Het bedrag zal gelijkmatig over 1978 en 1979 worden gespreid. De regering zal einde 1979 opnieuw overleg plegen met de vertegenwoordigers van de werknemers, ten einde na te gaan wat de behoeften voor 1980 zijn.
Aanvankelijk had de regering 450 mln fr. uitgetrokken voor het sociaal fonds, maar dat bedrag was niet aanvaard door de vakbonden (zie pag. 247/2).
Anderdeels heeft de regering laten weten, dat zij niet kan ingaan op de vakbondseis betreffende het brugpensioen op 57 jaar. De regering is ook van oordeel dat zij geen verbintenissen kan aangaan, die over een periode van ten minste acht jaar lopen. De vakbonden hebben aangekondigd dat zij andere voorstellen zullen uitwerken, met het oog op een spoedige hervatting van het beraad.

COCKERILL

De raad van beheer van het Luikse staalbedrijf Cockerill heeft op 26 april medegedeeld dat het bedrijf in 1977 een recordverlies van 7,2 rnrd fr. leed. In 1976 was het 1,9 rnrd fr. en in 1975 3,1 rnrd fr. Het exploitatietekort bedraagt thans 5,2 rnrd fr. na 2,6 rnrd fr. afschrijvingen. De omzet daalde van 51,6 rnrd fr. in 1976 tot 47,2 rnrd fr. in 1977. Het slechte resultaat is volgens de raad van beheer het gevolg van de hevige prijsconcurrentie. De loonkosten stegen met ca. 10%, wat een meeruitgave van 1,7 rnrd fr. betekende. In zijn mededeling zegt de raad van beheer nog dat de produktiviteit sterk opgevoerd kon worden, waardoor 1,2 rnrd fr. kon worden uitgespaard.
De kostprijs van de grondstoffen kon met 700 mln fr. worden gedrukt. Daardoor Iron het exploitatietekort vóór afschrijvingen tot 2,8 rnrd fr. worden beperkt. In 1976 was hier nog een boni van 346 mln fr.; in 1975 was er een tekort van 2,6 rnrd fr.
Tijdens het boekjaar leende Cockerill 800 mln fr. bij de banken. Verder deed het een beroep op een krediet van 3 rnrd fr. dat in het kader van de driepartijenconferentie over het staal was toegekend (zie ook pag. 260/1-1977). Cockerill is van oordeel dat de resultaten in 1978 zullen verbeteren ten gevolge van de verhoging van de verkoopprijzen in het kader van het crisisplan-Davignon. Uitgecijferde prognoses legde de raad van beheer niet voor.

FABRIMETAL

Jacques de Staercke, directeur-generaal en afgevaardigd-beheerder van Fabrimetal, de patroonsfederatie van de metaalverwerkende nijverheid (300.000 werknemers), heeft op 26 april voor de algemene vergadering van de vereniging, de sociale toestand in de metaalsector geschetst, zoals hij gegroeid is na de mislukking van de besprekingen over een landelijke CAO.
De Staercke logenstrafte dat Fabrimetal beter een landelijk sociaal akkoord had kunnen afsluiten. Zo'n akkoord was onmogelijk, zei hij, omdat: 1. geen nieuwe sociale lasten in het wilde weg aan de ondernemingen mochten worden opgelegd; 2. de vakbonden stug vasthielden aan een werktijdverkorting, waarvan sindsdien aangetoond is dat zij de tewerkstelling niet bevordert; 3. de vakbondsleiders niet konden waarborgen, dat een gematigde landelijke CAO in alle ondernemingen zou worden nageleefd.
De Staercke erkende dat het uitblijven van een landelijke CAO ook nadelen opleverde: bepaalde ondernemingen moesten onder loodzware vakbondsdruk lastige toegevingen doen. Toch ervaart men, aldus De Staercke, dat de meeste CAO's die per onderneming of subgewest werden gesloten, niet zo duur zijn uitgevallen. Heel wat ondernemingen zijn erin geslaagd de loonlasten voor verzwaring te behoeden.

NEDERLAND

CENTRAAL-ECONOMISCH PLAN 1978

De directeur van het Centraal Planbureau, dr. C. A. van den Beld, heeft op 12 april het eerste, samenvattende hoofdstuk van het centraal-economische plan voor 1978 aan de pers gepresenteerd.
Het bleek o.m., dat het planbureau voor dit jaar een produktiegroei verwacht van 2,5%, onvoldoende om de werkgelegenheid in stand te houden. Verwacht wordt, dat de werkloosheid dit jaar weer zal stijgen tot 215.000.

Dr. C. A. van den Beld ziet behalve een paar lichtpuntjes voor de loon- en prijsontwikkeling in '78 overheersend negatieve tendenties in de economie. Ook dit jaar zal Nederland op de buitenlandse markten nog terrein verliezen. De planbureau-directeur concludeert dan ook dat een beleid gericht op de voortzetting van de kostenmatiging en handhaving van de binnenlandse koopkracht een eerste vereiste is om het draagvlak van de economie veilig te stellen.
Het planbureau wijst met nadruk op de zwakke positie van de industrie, waar nieuwe dieptepunten zijn bereikt in traditioneel toch al zwakke sectoren.
Vooral door de tendens tot de industrialisatie is het CPB pessimistischer over de werkgelegenheidsproblematiek. In de periode van 1970 tot 1978 zijn in de industrie 200.000 arbeidsplaatsen verloren gegaan. De industriële werkgelegenheid is daarmee weer op het peil van 1950 gekomen nl. rond een miljoen.
Dr. Van den Beld meent dat er een internationaal gecoördineerd stimuleringsbeleid nodig is. Hij verwacht ook dat zo'n beleid er komt. Veel minder hoopvol is hij over de mogelijkheid om het voortdurend afglijden van de dollarkoers te stoppen.
Een gunstig gevolg van de hardheid van de gulden is dat de invoerprijzen dalen, waardoor de prijsstijging in het binnenland kan worden gematigd. De loonstijging kan dit jaar 1% lager uitkomen dan in 1977, nl op 7%, dankzij de nullijn voor de contractlonen. Voor de gezinnen zal het levensonderhoud dit jaar maar 4 a 4,5% duurder worden.
Met deze resultaten voor lonen en prijzen en een produktiviteitsverbetering van 3% komt een daling van de arbeidsinkomensquote (het loonaandeel in het nationale inkomen voor bedrijven) van ruim 1% overeen.
Het reëel besteedbare inkomen van de modale werknemer (inkomen ongeveer f 28.000) zal met 1% kunnen verbeteren. Als rekening wordt gehouden met promoties, toeslagen en periodieke verhogingen gaat hij er 2% op vooruit. De minimumloner ziet zijn vrij besteedbaar inkomen met ruim 2,5% stijgen. De hogere inkomens (boven f 56.000) gaan er 1 à 1,5% op vooruit.

Dr. C. A. van den Beld

Werkgelegenheidssituatie

Volgens dr. Van den Beld tonen de werkloosheidscijfers in allerlei opzicht een geflatteerd beeld. De werkgelegenheidsproblematiek komt minder tot uiting in het verloop en het niveau van de werkloosheid, maar steeds meer in andere verschijningsvormen.

Dr. Van den Beld wees bij de presentatie van de CPB-prognose voor '78 op de stijgende deelneming aan het onderwijs, op het toenemende ziekteverzuim en ook op de explosieve groei van het aantal arbeidsongeschikten. Bij de laatste, zegt hij, is duidelijk sprake van een samenhang met de arbeidsmarktsituatie.

Daarnaast geeft ook de daling van de werkgelegenheid in de bedrijvensector nog een geflatteerd beeld te zien van de feitelijke ontwikkeling in de marktsector. De uitbreiding van de werkgelegenheid deed zich nl. met name voor in bedrijven en instellingen die via overheidsbijdragen en verplichte sociale premies worden gefinancierd.

Dit jaar zal de uitbreiding van het aantal arbeidsplaatsen in de bouwnijverheid en de dienstensector samen niet meer bedragen dan 1%. Dit is volgens prof. Van den Beld onvoldoende om de verloren plaatsen in andere sectoren te kunnen compenseren.

De groei van de economie wordt ook geremd door de zwakkere stijging van de binnenlandse vraag, waar moeilijk verdere impulsen kunnen worden gegeven, omdat er grenzen zijn gesteld aan de omvang van het financieringstekort van de overheid

De uitgangspunten van het begrotingsbeleid leiden er volgens het planbureau toe dat de collectieve lasten in 1978 niet verder oplopen De sociale premies zullen zich op het ueil van 1977 handhaven, een enigszins geflatteerd beeld, aldus Van den Beld, omdat de premies thans beneden het kostenpeil liggen

De planbureau-directeur acht het onwaarschijnlijk dat de investeringen in bedrijven bij de bestaande overcapaciteiten en de nog altijd lage rendementen en de alom minder optimistische toekomstverwachtingen even sterk zullen stijgen als vorig jaar (16%) Voor dit jaar verwacht hij niet meer dan 3% stijging

Het effect van de invoering van de Wet investeringsrekening (WIR) en de belastingvermindering op het winstinkomen zal volgens het planbureau pas met enige vertraging het beoogde effect opleveren.

Voorzover deze maatregelen in 1978 een bijdrage leveren aan de investeringsactiviteit kunnen zij verhinderen dat deze niet afneemt en op het niveau van 1977 blijft.

Voor dit jaar verwacht het CPB een stijging van het reëel nationaal inkomen met een 3%. De in de begroting besloten structurele groei van 3 75% zal dus weer niet worden gehaald. (NRC/H'blad, ANP, Ministerie van economische zaken).
(Vor. ber. pag. 618/3 e.v.—1977)

JAARVERSLAG 1977
NEDERLANDSCHE BANK

Dr. J. Zijlstra, president van De Nederlandsche Bank, heeft op 25 april het verslag van deze instelling over het jaar 1977 gepubliceerd. In dit verslag concludeert dr Zijlstra, dat

KERNGEGEVENS 1975-1978

	1975	1976	1977	1978
Veronderstellingen	Mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
Externe data				
Volume wereldinvoer (herwogem)	—2	14	4	5
Invoerprijspeil (in gld)	4	6	3,5	0
Concurrerend uitvoerprijspeil !i gld)	7	5,5	?,5	0,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	17	2	1,5	1
Effectieve koers van de gulden t.o.v. de concurrenten op buitenlandse markten	2,5	1,5	6,5	5
t.o.v. de leveranciers	2	1	3,5	2,5
Overige veronderstellingen				
Overdrachtsuitgaven door de overheid (bruto)	27	26	10	17
Waarde materiële overheidsconsumptie	24,5	15	11,5	4,5
Waarde overheidsinvesteringen	22	5,5	—0,5	6,5
Volume investeringen in woningen	—7	2	15	2,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	2,5	0,5	0	0,5
Liquiditeitsquote a) (ultimo)	36	40,5	38,5	38
Loonsom per werknemer in bedrijven	13	11	8	7
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	4	3	4	3
Volume bruto investeringenbedrijven (excl. woningen)	—7,5	—3	16	3
Volume materiële overheidsbestedingen b)	12	2,5	—0,5	0
(w.o. investeringen)	(12)	(—3)	(—8,5)	(1)
Volume goederenuitvoer	—4,5	12,5	—2	3
Volume goedereninvoer	—5	11,5	1,5	3
Volume bruto nationaal produkt	—2	5	2,5	2,5
Produktievolume in bedrijven	—1,5	5	2,5	2,5
Prijspeil particuliere consumptie	10,5	9	7	4,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	10	9	6,5	4 à 4,5
Prijspeil goederenuitvoer	5	6	3	2
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	—0,5	5	3	3
Reële arbeidskosten (excl. delfstoffen)	4	3	3	1,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	14,5	1,5	4,5	0,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer; incl. incidenteel)	3,5	0,8	2,5	2
	Niveau's			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mrd gld)	4,4	6,7	1	2,5
Voorraadvorming (mrd gld)	—1,5	3,4	3,3	3,4
Werkloosheid (1000 personen) e)	195 (206)	211 (224)	204 (218)	215 (230)
Arbeidsinkomensquote	84,7	81,6	81,6	80,2
Idem (gecorrigeerd) c)	93,5	91,5	92,3	91,0
Besparingen a)	14,3	16,1	15	15,3
Financieringssaldo overheid (transactiebasis) a)	—5,9	—6,1	—4,5	—5,7
Belastingdruk a, d)	30,9	31,3	32	32,3
Sociale premiedruk a)	20,5	20,1	20	20

a) In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b) Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl. lonen en salarissen).
c) Er is gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie.
d) Gecorrigeerd door statistische drukstijging bedraagt de belastingdruk in '78 31,9%
e) Tussen haakjes: incl. tewerkgestelden.

de investeringen en de uitvoer de sleutelfactoren zijn voor de Nederlandse economie. Het rendementsherstel, dat in 1976 inzette, maar in 1977 werd onderbroken, kan worden voortgezet. Daarvoor is stabilisering van de belastingdruk nodig. ,,Dan, en alleen dan, zullen investeringen en werkgelegenheid de groei weer opnemen, een groei, die weliswaar in theorie door sommigen wordt versmaad, maar in feite door allen wordt nagestreefd," aldus dr. Zijlstra.

Dr. Zijlstra begint zijn verslag met de vaststelling, dat het kwakkelen blijft met de wereldconjunctuur en dat de vooruitzichten voor 1978 niet duidelijk zijn.

In de internationale geldstromen is door de daling van de dollar een nieuwe evenwichtsverstoring opgetreden.

Wat de VS doen is nog niet voldoende en de tijd gaat dringen, daar protectionistische tendensen zich aftekenen. Gezien de kwetsbaarheid van de Nederlandse economie blijft het van het grootste belang nauwlettend toe te zien op de ontwikkeling van de produktiekosten.

In 1977 zijn de investeringen meegevallen doordat ze nog berustten op beslissingen uit een tijd waarin zich betere rendementen aftekenden. Het behoeft echter geen verwondering te wekken dat de investeringen naar volume in 1978 in geringe mate zullen toenemen. Er wordt een rendementsverbetering verwacht nadat die in 1977 tegenviel, maar die zal pas later de investeringen doen herleven.

De vooruitzichten voor de loonkosten zijn daarbij goed, maar nu valt de uitvoer tegen. Dat komt ten dele door het tegenvallen van de wereldhandel en ten dele door de appreciatie van de gulden. Die waardestijging van de gulden heeft er evenwel óók toe bijgedragen dat de inflatie daalde van 10% in 1975 tot 4 of 4,5% in het lopende jaar.

Zijlstra komt terug op zijn stelling dat, gezien de omvang van de besparingen, het financieringstekort van de overheid ten hoogste 4% mag bedragen. Hij wil het nu ,,tijdelijk tot 5% amenderen". Intussen zal de Nederlandsche Bank de geldhoeveelheid bewaken en daarom de begeleiding van de kredietgroei niet zonder meer kunnen beëindigen.

,,Wat Nederland betreft, is ten aanzien van het monetaire beleid (geldgroei) en de beteugeling van de inflatie een gunstig oordeel op zijn plaats. Van rendementen en werkgelegenheid kan dit helaas niet worden gezegd", is een andere conclusie van dr. Zijlstra.

Het voor Nederland essentiële herstel van de internationale conjunctuur vereist het eindelijk bereiken van rust in de valutaverhoudingen.

Er was aan de ene kant een markante opleving van de bestedingen in de private sector, waarvan o.a. de bouwnijverheid profiteerde. Anderzijds was er de teruggang van de export met 2,5% naar volume. Terwijl de produktie van de industrie weinig groter was dan in 1976 liep de werkgelegenheid daar met 2,5% terug.

Dr. J. Zijlstra

Naar hoeveelheid stegen de bruto nationale bestedingen met 5%, waardoor de binnenlandse bestedingsexpansie aanzienlijk groter was dan in 1976, waaraan de overheidsbestedingen niet debet waren. Er werd bij consumptie en investeringen rijkelijk gebruik gemaakt van krediet en de invoer steeg door grotere investeringen

Buiten de industrie waren produktie en werkgelegenheid minder ongunstig Er was ook een sterke toeneming van het personeelbestand van de overheid, maar bij het gegeven beloop van kosten en prijzen zette de in 1976 opgetreden daling van de arbeidsinkomensquote zich niet voort.

Mede door het teruglopen van de export daalde het overschot van de betalingsbalans op kasbasis van f 6,3 miljard tot *f* 1,1 miljard. Daarbij was de energiebalans, die in 1976 nog een tekort had van 2% in 1977 in evenwicht.

In het reisverkeer nam het tekort aanzienlijk toe door een stijging van de uitgaven met 15 procent. Er staat tegenover dat het effectenverkeer in 1977 zorgde voor een kapitaalinvoer van f 4,5 miljard door vooral de verkoop van obligaties en pandbrieven naar Duitsland en Zwitserland.

Intussen onderging het tempo van de monetaire expansie een aanzienlijke vertraging. Dat kwam doordat er minder geld uit het buitenland kwam en door de kredietbeperking die in mei 1977 is ingevoerd en nog voortduurt. De z.g. liquiditeitsquote daalde met een kwart punt tot 39,25% van het nationale inkomen na vijf jaren van stijging.

Het totale hypothecaire krediet liep in 1977 op met 29% tot *f* 92,8 miljard, waarbij deze kredietverlening door de banken steeg met 27%. Het korte krediet aan de private sector steeg bij de handelsbanken met 17,5% en bij de overige instellingen zelfs met 31,7%.

Wat de positie van het Rijk betreft, verwacht De Nederlandsche Bank in het lopende jaar 1978 een stijging van het financieringstekort op kasbasis van 5,5%. Er moet dus rekening worden gehouden met een overschrijding van de tijdelijk tot 5 procent geamendeerde norm.

Overigens laat het zich aanzien dat bij de sociale fondsen een tekort zal optreden van een half procent door intering op reserves, waarmee stijging van premiedruk moet worden voorkomen. Daarmee komt het financieringstekort van de collectieve sector bij 6% van het nationale inkomen te liggen en dat is 2% hoger dan in 1977

Aansluitend op de kredietbeperking is in 1978 inmiddels ook met de spaarbanken een regeling getroffen die zoveel mogelijk aansluit op wat er bestond voor de andere geldinstituten

Op de kapitaalmarkt vertoonde de rente een dalende tendens, waardoor bijv. het gemiddelde rendement op staatsleningen terugliep van 7,25 tot 7%, een niveau dat sinds 1973 niet meer was voorgekomen

De daling van de rente in Duitsland was overigens groter en het écart was eind 1977 2% In 1978 is het intussen tot 1,5% teruggelopen

De emissie-activiteit was met f 7 mrd aanmerkelijk groter dan in 1976 (*f* 4,9 mrd), waarbij een paar emissies mislukten in perioden van tijdelijk oplopende rente, waarna de gemiddelde looptijden terugvielen van 11 tot 7 jaar

Wat het internationale geld- en kapitaalverkeer betreft, meent dr Zijlstra in zijn inleidende analyse, dat het vraagstuk van de doorstroming van de extra olie-inkomsten wel opgelost lijkt. Ook wordt het tekort op de Amerikaanse betalingsbalans gefinancierd door het scheppen van dollars, waardoor de internationale liquiditeiten toenemen.

Dat leidde echter tot de bekende gebeurtenissen op de valutamarkten (daling dollarkoers) Dit is een nieuwe verstormg van het evenwicht. Zonder twijfel is dat een remmende factor voor een gezonde ontwikkeling van de wereldeconomie, die thans de aandacht vraagt." (ANP, NRC/Handelsblad)

(Vor. ber. pag. 312/3 e.v.-1977)

DISCONTOWIJZIGINGEN

Het proces van dalende rentetarieven op de kapitaalmarkt, waarvan in het jaarverslag van De Nederlandsche Bank sprake is, wordt weerspiegeld in het verloop van het discontotarief.

In aug 1976 werd het disconto nog verhoogd van 5½% tot 6½% per 16 aug en 7% per 18 aug. Miv 29 nov. 1976 werd het verlaagd tot 6½%. In 1977 vonden verdere verlapmgen plaats op 7 jan. (5%), 18 april (4½%) en 6 mei (3½%). Na een verhoging tot 4½% op 10 nov vorig jaar werd hst disconto op 17 april van dit jaar weer teruggebracht tot 4%.

(Vor. ber pag 517/1-1976)

BETALINGSBALANS 1977

In het jaarverslag van De Nederlandsche Bank is sprake van een teruglopen van het overschot op de Nederlandse betalingsbalans in 1977 in vergelijking met 1976. Meer details hierover worden verschaft in een persbericht van het ministerie van finunciën van 21 maart, waaraan het volgende ontleend is:

Voor het jaar 1977 resulteerde de lopende rekening op transactiebasis in een surplus van bijna f 1 mrd, tegen bijna f 7,5 mrd in 1976. De forse daling die hieruit blijkt, vloeide voor *f* 5,2 mrd voort uit hei goederenverkeer en voor het overige uit het onzichtbare verkeer. De waarde van de poedereninvoer steeg met 6¼%, terwijl het accres van de uitroerwaarde tot ruim

½% beperkt bleef De ruilvoet bleef vrijwel ongewijzigd
In het onzichtbare verkeer leverden de diensten bijna f 1,2 rnrd minder op dan in 1976, in hoofdzaak door hogere tekorten in het reisverkeer en verder door lagere uitkomsten uit hoofde van het vervoer en het veredelingsverkeer Voorts was het uitgavensaldo bij de inkomensoverdrachten bijna - 0.5 mrd hoger, met name door hogere uitgaven ter zake van ontwikkelingshulp en door hogere overmakingen van het Rijk aan de EEG Hiertegenover stond een bijna f 0,4 rnrd grote; overschot bij de primaire inkomens als gevolg van hogere netto ontvangsten uit hoofde van kapitaalopbrengsten
Ook de lopende rekening op kasbasis leverde over het jaar 1977 een aanzienlijk kleiner overschot op dan in 1976, namelijk van bijna f 1,1 rnrd tegen ruim f 6,3 mrd
In het geregistreerde kapitaalverkeer der niet-monetaire sectoren — inclusief de eenzijdige vermogensoverdrachten — vond in het vierde kwartaal een aanzienlijke kapitaaluitvoer plaats, namelijk van ƒ 2,5 mrd Daarmede resulteerde voor het jaar 1977 een kapitaaluitvaer van ruim ƒ 2,9 mrd, na een uitvoer in 1976 van bijna f 6,9 rnrd
Over geheel 1977 beliepen de Nederlandse directe investeringen in het buitenland ƒ 4 mrd (1976: bijna f 3 rnrd), terwijl de buitenlandse investeringen in Nederland tot f 0,8 rnrd beperkt bleven (1976. f 0,9 mrd)
Over het jaar 1977 heeft het effectenverkeer tot een grote kapitaalinvoer geleid, te weten van ƒ 4,5 mrd, nadat in dit verkeer in 1976 een kapitaaluitvoer van ƒ 0,5 mrd had plaatsgevonden
Over het jaar als geheel namen de officiele reserves — vooral als gevolg van interventies van de Bank op de valutamarkt — met ruim f 0,7 rnrd toe en daalden de netto vorderingen van de banken op het buitenland met bijna f 2,4 mrd. (Ministerie van financiën)

ITALIE

ANDREOTTI VORMT NIEUWE REGERING NA 8 WEKEN ONDERHANDELEN

De christen-democraat Andreotti heeft, na 8 weken onderhandelen, op 11 maart een nieuwe regering bestaande uit christen-democraten gevormd, die kan rekenen op de steun van christen-democraten, sociaal-democraten, socialisten, republikeinen en communisten.

Op 16 januari had Andreotti het ontslag van zijn regering, in functie sedert augustus '76 (pag. 798/3 '76) aangeboden, nadat gebleken was dat hij niet meer kon beschikken over de voorwaardelijke steun van communisten, socialisten en republikeinen die de christen-democratische minderheidsregering anderhalf jaar hadden gedoogd.

President Leone belastte hem op 19 januari opnieuw met de vorming van een regering.

Hoewel de belangrijkste politieke partijen het in juli '77 nog eens waren geworden over een gemeenschappelijk regeerprogramma (pag. 621 e.v. '77), verslechterde de economische situatie in de daarop volgende maanden zodanig dat enkele van deze partijen m.n. de socialisten en de sociaal-democraten in de herfst van '77 aandrongen op hernieuwd overleg tussen de zes partijen.

Directe aanleiding was de ontwerpbegroting voor 1978 die de regering in. het najaar indiende en die voorzag in veel hogere uitgaven voor de publieke sector dan waartoe de regering zich eerder in het jaar bij onderhandelingen met het Internationale Monetaire Fonds ter verkrijging van een zgn. stand-by krediet had verplicht (pag. 621/3 '77 e.v.).

De republikeinen lieten weten dat zij tegen de begroting zouden stemmen en de liberalen dat zij zich waarschijnlijk van stemming zouden onthouden.

De situatie ontwikkelde zich meer in de richting van een crisis toen de landelijke raad van de republikeinse partij begin december 1977 ermee akkoord ging dat de partij zich uit het akkoord van juli terugtrok en tegen de begrotingsvoorstellen zou stemmen. Tevens sprak de raad zich uit voor een belangrijker rol van de communistische partij in het politieke leven. De partij zou voortaan van geval tot geval haar houding tegenover de regering bepalen.

Ongeveer tegelijkertijd lieten de socialisten weten, met het oog op de slechte economische toestand, voorstanders te zijn van een soort noodregering, waarin ook de communisten opgenomen zouden zijn. De liberalen, tegenstanders van het geven van regeringsverantwoordelijkheid aan de communisten, nodigden begin december, bij monde van hun vice-secretaris Biondi, de socialisten, sociaal-democraten en republikeinen uit voor een gesprek over de mogelijkheid van nauwere samenwerking.

De christen-democraten verwierpen, bij monde van fractievoorzitter Piccoli op 6 december 1977 het voorstel voor een noodregering, maar de christen-democratische voorman, Senaatsvoorzitter Fanfani, sprak begin december in Milaan lovende woorden over de manier van samenwerken met de communisten in het parlement.

Onder deze omstandigheden begon half december 1977 het overleg tussen regering en vakbonden over de begroting voor 1978 en het economische actieprogramma.

De besprekingen begonnen op 15 december. Andreotti legde allereerst de regeringsplannen aan de vakbondsleiders voor.

Deze voorzagen in aanzienlijke bezuinigingen in de publieke sector, hogere uitgaven voor het bevorderen van de investeringen, nieuwe belastingen en verhoging van de tarieven van telefoon, elektriciteit, water, gas en spoorwegen.

De leider van de communistische partij Enrico Berlinguer (rechts op de voor. grond) tijdens een overleg met formateur Andreotti (links achter de tafel) over de vorming van een nieuwe regering. Uiterst rechts op de achtergrond drie leden van de Liberale partij.

De vakbonden eisten grote investeringen in de sectoren bouw, transport en energie en onmiddellijk ingaande maatregelen voor het behoud van arbeidsplaatsen bij de industriële concerns Unidal, Montefibre en Italsider. Verder diende de regering het voornemen om het stelsel van de zgn. scala mobile, de jaarlijkse aanpassing van lonen en salarissen aan de inflatie, te herzien, te laten varen.

De leider van de door de communisten beheerste vakbond CGIL, Lama, verwierp de regeringsplannen in zijn geheel en ook de leiders van de beide andere vakbonden Benvenuto voor de socialistisch-republikeinse UIL en Macario van de, oorspronkelijk, christen-democratische CISL vonden de plannen niet aanvaardbaar. De laatste sprak dan ook van de onvermijdelijkheid van een algemene staking.

Op 17 december 1977 gaven de drie bonden een gemeenschappelijke verklaring uit waarin werd medegedeeld dat tussen 10 en 18 januari een algemene staking zou worden gehouden.
Andreotti ontving ook de leiders van de politieke partijen om hen over zijn economische plannen in te lichten.

Na afloop van het onderhoud met de politici gaf de premier een verklaring uit waarin hij de politieke partijen opriep de ernst van de situatie in te zien. Het is nu geen tijd voor politieke polemieken, aldus de verklaring. De voorgestelde maatregelen zijn nodig om de internationale geloofwaardigheid niet te verliezen.

Op 21 dec. 1977 had de secretaris van de socialistische partij Craxi een onderhoud met de christen-democratische partijsecretaris Zaccagnini in het kader van wat de socialisten noemden ,,een offensief van de overtuiging".
De christen-democraten moesten daarmee gewonnen worden voor het idee van een noodregering, waarin ook plaats zou zijn voor de communisten.

Binnen de christen-democratische partij waren inmiddels ook stemmen opgegaan die pleitten voor een ruimere politieke samenstelling van de regering of voor een nauwer betrekken van de communisten bij de regering.
Fractievoorzitter Piccoli lanceerde op 18 december 1977 een plan voor een sociaal pact dat drie jaar geldig zou zijn en waaraan door alle grote politieke partijen zou worden deelgenomen.
De christen-democratische senator Agnelli verklaarde in een interview met de Gazetta del Popolo dat nauwe samenwerking met de communisten niet uitgesloten geacht moest worden. Hij rekende ook een communistisch-christen-democratische regering niet tot de onmogelijkheden.
Partijvoorzitter Moro was. naar de pers berichtte, voorstander van een nieuwe regering van christen-democraten met daarin opgenomen linkse specialisten.

Begin januari deed Zaccagnini het voorstel om te komen tot de vorming van een coalitieregering van christen-democraten, sociaal-democraten en republikeinen. De republikeinen wezen deze oplossing echter van de hand.

Op 4 januari begonnen in Rome gesprekken tussen de zes grote politieke partijen over het economische programma van dc regering-Andreotti
Van communistische, socialistische en republikeinse zijde werd verklaard dat een doeltreffend economisch programma alleen maar uitgevoerd kon worden door een noodregering waarin ook communisten waren opgenomen. De sociaal-democraten verklaarden dat alle democratische krachten een grotere verantwoordelijkheid moesten krijgen zonder dat het direct tot een noodregering hoefde te komen.

Op 11 januari kwam het hoofdbestuur van de christen-democratische partij bijeen. Eenstemmig werd een motie aangenomen waarin opgeroepen werd tot meer samenwerking tussen de partijen die de regering-Andreotti gedogen. De communistische eis tot deelname aan de regering werd verworpen.

Amerikaanse verklaring over *mogelijke* deelname communisten *aan regering*

Op 12 januari gaf het State Department een verklaring uit over het standpunt van de Amerikaanse regering over een mogelijke deelname van communisten aan de regering in Italië.
De verklaring kwam na een vergadering van president Carter en enkele adviseurs, waarin de situatie in Italië ter sprake was gekomen. De vergadering werd bijgewoond door de Amerikaanse ambassadeur in Rome, Gardner, die voor overleg naar Washington was ontboden.
De tekst van de verklaring luidde:

,,Het bezoek van ambassadeur Gardner aan Washington heeft de kans gegeven voor een algemene politieke beoordeling inet hoge regeringsfunctionarissen. Er is geen verandering opgetreden in de houding van de regering tegenover Westeuropese communistische partijen, die van Italië daarbij inbegrepen, hoewel recente ontwikkelingen in Italië de mate van onze bezorgdheid hebben doen toenemen.
,,Zoals de president en andere leden van de regering in het openbaar bij een aantal gelegenheden hebben gesteld, zijn onze Westeuropese bondgenoten soevereine landen en terecht rust het besluit hoe zij worden geregeerd alleen bij hun burgers Tegelijk geloven wij een verplichting te hebben tegenover onze vrienden en bondgenoten om duidelijk te rengen hoe wij erover denken.
,,Leidende figuren in de regering hebben bij herhaling onze visie uitgedrukt over het vraagstuk van communistische deelneming aan Westeuropese regeringen. Ons standpunt is duidelijk: Wij zijn geen voorstanders van dergelijke deelneming en zouden graag zien dat de communistische invloed in welk Westeuropees land dan ook vermindert.
,,Zoals wij in het verleden hebben gezegd geloven wij dat de beste manier om deze doeleinden te bereiken berust bij de pogingen van democratische partijen om tegemoet te komen aan het verlangen van hun volk om effectief, rechtvaardig en met invoelingsvermogen te worden geregeerd. De Verenigde Staten en Italië hebben diepe democratische waarden en belangen gemeenschappelijk, en we geloven niet dat de communisten die waarden en belangen delen.
,,Zoals de president vorige week in Parijs zei: ,,Het is juist wanneer democratie wordt blootgesteld aan moeilijke uitdagingen dat haar leiders vastbeslotenheid moeten tonen bij het weerstaan van de verleiding om oplossingen te vinden bij niet-democratische krachten."

De Amerikaanse verklaring werd in Italië, maar ook daarbuiten, vooral in linkse kringen, scherp bekritiseerd. Het socialistische dagblad *L'Avanti* noemde de verklaring een soort dwangbevel. Het communistische dagblad *L'Unità* sprak van een ,,poging de situatie in ons land te beïnvloeden". Het gematigde blad La Repubblica schreef over ,,een waarschuwing aan een der provincies van het Amerikaanse imperium".

,,Een ontoelaatbare inmenging in de interne aangelegenheid van Europa", zo reageerde de leider van de Spaanse Communistische Partij, Santiago Carrillo, op de Amerikaanse verklaring
,,De verklaring toont aan dat de NAVO in de ogen van de Amerikaanse regering veel meer een instrument van politieke beïnvloeding is dan een evenwichtsinstrument", aldus Carrillo, tijdens een vraaggesprek voor de Spaanse televisie Volgens hem dienen niet alleen de communisten maar alle politieke partijen in Europa de Amerikaanse houding af te wijzen
Hij wees er verder op dat de Amerikaanse verklaring ,,samenvalt met aanvallen die vanuit het andere machtscentrum van de huidige wereld Moskou op het Eurocommunisme worden gedaan in een merkwaardige en ogenschijnlijk onlogische combinatie, die maakt dat het Eurocommunisme op het ogenblik het doelwit is van aanvallen van de beide supermogendheden"
De Franse communistische partij nam de Amerikaanse waarschuwing tegen deelneming van communistische partijen in Westeuropese regeringen hoog op en sprak van ontoelaatbare inmenging, en vroeg zich af of ,,de tijden van de ergste oriderwerping aan Washington" terugkeren. Het communistische dagblad l'Humanité bracht het bericht onder de kop ,,Amerikaans dictaat aan Rome".

Ook de socialistische partij sprak van een ,,betreurenswaardige inmenging" in de binnenlandse zaken van andere landen
Premier Barre zei dat Frankrijk zich niet de les zou laten lezen door een ander land: ,,De Franse regering bespreekt haar binnenlandse politiek niet met welke andere regerrng dan ook en Frankrijk geeft ook geen adviezen aan andere staten over nun binnenlands beleid, zei Barre in een radio-interview waar de Italiaanse kwestie aan de orde was gesteld.
De opmerkingen van Barre waren aanzienlijk feller [illegible] de verklaring die het Franse ministerie van buitenlandse zaken eerder had uitgegeven en waarin stond dat het voor regeringen heel normaal is dat ze over zulke zaken een mening hebben
De socialistenleider François Mitterrand zei dat zijn partij zich door de Amerikaanse verklaring niet laat intimideren
De Franse coinmunistenleider. Georges Marchais, noemde de Amerikaanse verklaring ,,een schandaal".
Zonder de Verenigde Staten met name te noemen heeft president Giscard d'Estaing ook kritiek geoefend op de Amerikaanse verklaring. Op een persconferentie in Ivoorkust, waar het Franse staatshoofd een bezoek bracht, zei hij, na een korte aarzeling, op een vraag van een journalist dat ,,niemand, maar dan ook niemand" zich in Frankrijks politieke leven mag mengen ,,Dt zijn onze eigen zaken', aldus Giscard
Het Russische partijblad P r a w d a noemde op 14 januari de Amerikaanse verklaring ,.een poging om rechtstreekse pressie uit te oefenen op de loop der gebeurtenissen" in Italiè. In een verslag van de Washrngtonse correspondent. Genadi Wasiljew, staat dat de regering-Carter in het begin even de indruk had gewekt dat zij niet zenuwachtig zou worden bij linkse successen in Europa, maar ,,de gebeurtenissen van de laatste maanden hebben aangetoond dat deze beloften een basis missen, zoals vele andere slogans van de democratische regering"
De vroegere Amerikaanse minister van buitenlandse zaken. Henry Kissinger, gelooft niet dat de VS hun huidige militaire macht in Europa op peil zullen houden, als het communisme een voet aan de grond krijgt in Westeuropese regeringen. ,,Ik beschouw het als zeer onwaarschijnlijk dat de VS hun huidige militaire macht in Europa en hun huidige politieke interesse in Europa zullen handhaven, als het een kwestie wordt van het beschermen van het ene blok communistische regeringen tegen een ander blok communistische regeringen", aldus Kissinger in een op 5 januari opgenomen televisie-interview met de Britse BBC.
,,Als de VS zich plotseling geplaatst zien in een wereld waarin zij zaken moeten doen met landen die ideologisch vijandig zijn, dan denk ik, zal onze hele notie van internationale betrekkingen veranderen en zal het grote gevaar ontstaan van een vlucht in het isolationisme.
,,Anderzijds zullen de regeringen in Europa het risico lopen dat zij of neutralistische verlengstukken van Sowjetpolitiek worden of zich bewegen in de richting van rechts nationalisme, herinnerend aan de jaren twintig en dertig", aldus de oud-bewindsman.

Op een bijeenkomst van het Centraal Comité van de PCI op 26 januari verklaarde Berlinguer dat de toestand in het land de vorming van een regering van democratische eenheid en solidariteit, waarin alle grote partijen zitting zouden hebben, noodzakelijk maakte. Als alternatief zag hij een regering van communisten, socialisten, republikeinen en eventueel sociaal-democraten.

De communistische partij, de tweede partij in grootte, begon begin december 1977 openlijk aan te dringen op regeringsdeelname.
In een verklaring afkomstig van het hoofdkwartier van i aecember 1977 werd opgeroepen tot de vorming van een regering van eenheid en nationale solidariteit waarin zowel communisten als socialisten en christen-democraten zitting moesten hebben.
Partijsecretaris Berlinguer verklaarde half december voor de televisie: ,,Ik kan niet uitsluiten dat de PCI, indien noodzakelijk, een regeringscrisis zal ontketenen".
Ook bij het zes partijen overleg, begin januari, drongen de vertegenwoordigers van de communistische partij aan op opname van de communisten in een nieuwe regering. Dit openlijk aandringen op regeringsdeelname week af van de tot dan toe door de communisten gevoerde tactiek en werd, naar waarnemers verklaarden, veroorzaakt door de toenemende ontevredenheid in bepaalde delen van de partij.

Andreotti biedt ontslag regering aan, communisten suggereren mogelijkheid volksfront

Op 16 januari bood Andreotti president Leone het ontslag van zijn regering aan omdat hij niet meer kon rekenen op de steun van de communisten, socialisten en republikeinen. Op 19 januari gaf de president hem, na consultaties met de verschillende politieke partijen, opdracht een nieuwe regering te vormen.

Op 23 januari begon Andreotti zijn consultaties met de politieke partijen. Als eerste ontving hij de communisten.
Nog voordat de consultaties begonnen verklaarde de vooraanstaande communist Fernando di Giulio dat de PCI zou kunnen overwegen om zitting te nemen in een regering waarvan de christen-democraten geen deel zouden uitmaken.

Op 4 februari kreeg Andreotti van het directoraat van zijn partij toestemming een regering te gaan vormen van uitsluitend christen-democraten die elf maanden lang zou gaan regeren volgens een programma dat gegarandeerd zou worden door de fractieleiders van de christen-democraten, communisten, socialisten, sociaal-democraten, republikeinen en liberalen. ,,Elke vorm van een noodregering, coalitie of politiek bondgenootschap met inbegrip van de communistische partij is uitgesloten, aldus het directoraat, dat hiermee Andreotti's voorstel, enige dagen eerder ingediend, tot het zijne maakte.
Aan het besluit was een heftige woordenwisseling tussen voor- en tegenstanders van grotere samenwerking met de communisten voorafgegaan.

Toenadering tussen *communisten en christen-democraten*

Berlinguer verklaarde op 7 februari tijdens een onderhoud met Andreotti dat de communisten bereid waren zich aan te sluiten bij een parlementaire meerderheid die een nieuwe christen-democratische minderheidsregering zou steunen en dat zij hun eis, ministersposten in een nieuwe regering te krijgen, hadden laten vallen.
Ook de andere partijen lieten weten een dergelijke formule te zullen steunen. Alleen de liberalen verwierpen deze oplossing. Partijvoorzitter Zanone verklaarde dat zijn partij niet zou deelnemen aan een parlementaire meerderheid waarin ook communisten zitten.

Andreotti vraagt steun voor bezuinigingsprogramma

Nadat Andreotti de politieke basis voor de nieuwe regering had gevonden, begon hij aan het opstellen van een regeringsprogramma.

Op 15 februari kregen de besturen van de communistische, socialistische, sociaal-democratische, republikeinse en liberale partij het programma toegestuurd.
Het programma voorzag o.a. in ingrijpende bezuinigingsmaatregelen, verhoging van de belastingen en van de elektriciteitsprijzen.
Uit het programma bleek verder dat Andreotti de partijen nauw wilde betrekken bij de samenstelling van een nieuwe regering, nadat zij zich uitgesproken hadden over de bezuinigingsvoorstellen.
Vervolgens zou hij alle partijen, ook de communistische om het vertrouwen vragen.
In de bezuinigingsvoorstellen, gericht op het bestrijden van de werkloosheid werd onder meer opgeroepen tot loonbeperkingen ter stimulering van de export en tot maatregelen om het de werknemers makkelijker te maken van baan te veranderen. Welke belastingen verhoogd zouden worden, werd niet aangegeven.
Anderzijds stelde Andreotti strengere maatregelen voor tegen politieke extremisten. Hij drong er bij de partijen op aan de al bij het par-

lement ingediende voorstellen op dit gebied goed te keuren. Daarnaast beloofde hij harde acties tegen de ontvoeringen.
Het programma werd over het algemeen gunstig ontvangen. De communistische partij had enige kritiek t.a.v. de voorgenomen maatregelen ter bestrijding van het politieke geweld en de slechte economische situatie. Wel verweten de communisten het programma ,,gebrek aan politieke diepgang en aan inzicht in de ernst van de toestand van het land".
Een groep christen-democraten had verder ernstige kritiek op de rol die communisten was toebedeeld, nl. een volwaardige partner, wat betreft het geven van steun aan de eventuele nieuwe regering.

Communisten eisen toelating tot parlementaire meerderheid

Op 17 februari begonnen de besprekingen tussen Andreotti en de vertegenwoordigers van de partijen. Bij die gelegenheid bracht PCI-secretaris Berlinguer, de eis naar voren dat alle politieke partijen die de nieuwe regering zouden gaan steunen eerst een politiek akkoord moesten afsluiten. De communisten zouden daarbij vanzelfsprekend als een volwaardige partner aan mee doen.
Andreotti had de rol van de communisten willen beperken tot het laten mee-ondertekenen in het parlement van een motie van vertrouwen in de nieuwe regering na de bespreking van de programmapunten.
De communistische eis werd nog eens herhaald in een verklaring die de partij uitgaf na afloop van het overleg met de formateur.
Volgens de verklaring waren de programma-besprekingen wel nuttig geweest, maar waren er nog geen conclusies mogelijk omdat de christen-democraten zich nog niet hadden uitgesproken over het politieke probleem, zoals de communisten, gesteund door socialisten, sociaal-democraten en republikeinen, hadden uiteengezet.
Volgens de PCI moest er een duidelijke politieke parlementaire meerderheid gevormd worden, die in staat zou zijn het land het nodige vertrouwen te geven.

Op 27 februari begon een congres van christen-democratische parlementariërs. Programmapunten waren het regeringsprogramma van Andreotti en de politieke eis van de PCI.
Andreotti sprak zich onomwonden uit voor een politieke overeenkomst met de communisten.
Andreotti zei dat op het ,,neen" tegen de eis van de communisten, socialisten en republikeinen van een regering van nationale eenheid en op het ,,neen" tegen een algemeen politiek verbond, een duidelijk antwoord moet volgen van de christen-democraten over een vorm van effectieve en buitengewone parlementaire solidariteit.
Zo'n solidariteit is volgens hem onontbeerlijk om aan het hele land een oproep te kunnen doen tot samenwerking bij het bestrijden van de criminaliteit, om een antwoord te kunnen geven op de vraag om gerechtigheid van de zwakste groepen,
Maar Andreotti legde er ook de nadruk op dat een parlementaire samenwerking met de communisten geen politieke verwarring moet veroorzaken en ook niet dat het uitzicht op klassieke tegenstellingen tussen meerderheid en minderheid in redelijke verhoudingen opgegeven wordt.
Volgens Andreotti kan niemand ontkennen dat er in Italië een kritieke situatie is, zowel economisch als financieel, met een criminaliteit die de bevolking intimideert en met onrust in het onderwijs.
De leider van de christen-democratische senatoren, Bartolomei, somde alle zijns inziens nadelige kanten op van een akkoord met de communisten dat ook maar iets meer inhoudt dan regeringsprogrammapunten. Volgens Bartolomei kunnen de christen-democraten de PCI geen dag wettigen als regeringspartij.
Een politiek akkoord met de communisten brengt Italië volgens hem in een isolement in het Westen. Hij wees op het gevaar van een versterking van de neo-fascisten als gevolg van ,,een verondersteld filocommunistisch verraad van de DC".
Hij schilderde een sfeer van onrust in het land na een politiek akkoord met de communisten en van toeneming van het geweld.
Hij noemde het strakke beleid dat de communistenleider Berlinguer voorstaat een instrument van de communisten om de achterban van de christen-democraten te verzwakken. Hij noemde de vraag om opofferingen van de communisten tegenstrijdig met de eis dat er een ombuiging moet komen in de efficiency van het systeem en waarschuwde tegen een aanpak waarbij de groepen gestraft worden aan wie op dit ogenblik de uitvoering van het beleid is toevertrouwd.

Christen-democraten akkoord met toetreding *communisten* tot parlementaire meerderheid *voor* beperkte tijd

Op 1 maart werd het congres afgesloten. Er werd tot slot een resolutie aangenomen waarin de communistische eis van een volledig politiek akkoord werd afgewezen. Wel gingen de parlementariërs akkoord met een tijdelijke overeenkomst met de communisten in het parlement in verban:! met de kritieke situatie waarin het land verkeerde.

Andreotti mocht een minderheidskabinet vormen dat gesteund wordt door een duidelijke parlementaire meerderheid, inclusief de communisten. Deze steun zou alleen mogen gelden voor een nauwkeurig omschreven regeringsprogramma. Een nieuwe regering-Andreotti zou tot tenminste na de Italiaanse presidentsverkiezingen moeten aanblijven (eind 1978).

De parlementaire samenwerking op grond van een nauw omschreven programma mag een ,,organiek bondgenootschap" met de PCI worden.
In het economische deel van het regeringsprogramma moest duidelijk uitgesloten worden dat het overheidsaandeel wordt uitgebreid, in het bijzonder in de chemische sector.

Bovendien zou de politie zich niet mogen organiseren in een vakbond, die wordt aangesloten bij een van de grote vakcentrales.

Het presidium van de communistische partij gaf n.a.v. het besluit van de CD een verklaring uit waarin dit een ,,politieke stap voorwaarts" werd genoemd. Het verklaarde verder dat het slagen van Andreotti's formatiepogingen geheel afhankelijk zou zijn van de mate waarin aan de communistische verlangens zou worden voldaan bij de programmatische onderhandelingen. De situatie was nog onzeker, door de ,,breukkrachten" binnen de DC die ervoor gezorgd hadden dat er voorwaarden gesteld waren aan de parlementaire samenwerking.

Het presidium wilde precies weten welke vorm en inhoud er door Andreotti gegeven zou worden aan het begrip ,,parlementaire meerderheid" en wilde verder duidelijker afspraken over de economische politiek, het onderwijsbeleid en de handhaving van de openbare orde.

Ook moest er volgens de communisten een akkoord komen over een terreurbestrijdingswet, waardoor er een referendum over dit onderwerp —

dat moeilijkheden binnen de parlementaire meerderheid zou kunnen brengen — wordt voorkomen.

Op 4 maart kwamen de vertegenwoordigers van de partijen en Andreotti weer bijeen om over het regeringsprogramma te spreken. Deze besprekingen duurden enkele dagen en op 8 maart werd meegedeeld dat men het eens was geworden.

Geen overeenstemming was bereikt over de vraag of de nieuwe regering alleen uit christen-democraten moest bestaan of dat er ook ministers van andere politieke kleur in opgenomen moesten worden.

Dit laatste werd voorgestaan door de sociaal-democraten en de republikeinen De communisten en de socialisten voelden meer voor een minderheidsregering van christen-democraten. De liberalen hadden tijdens de besprekingen laten weten niet tot de parlementaire meerderheid te zullen toetreden.

Volgens het officiële communiqué dat door de vijf partijen na de laatste programmabesprekingen is uitgegeven, zijn zij overeengekomen dat er een strenge politiek gevoerd moet worden „die noodzakelijk is voor een doeltreffende bestrijding van de werkloosheid en voor de ontwikkeling van Zuid-Italië, en waarvoor de inspanning van alle sociale partners gevraagd wordt vanwege hun verantwoordelijkheid tegenover het land."

Daaraan is toegevoegd dat de partijen opnieuw voor overleg bijeen zullen komen als die doelstellingen niet bereikt dreigen te worden.

Dat laatste is het resultaat van de druk die de republikeinse leider La Malfa tot het laatst heeft uitgeoefend Om de loonkosten te beperken, hadden de republikeinen met de vakbonden een loonstop van twee jaar overeen willen komen Maar daar wilden de bonden niet aan, en ook de andere partijen voelden er niet voor

La Malfa heeft voorgerekend dat er van een streng economisch beleid — waarvan de vakcentrales ook gezegd hebben dat zij er voorstanders van zijn — moeilijk gesproken kan worden als naar de huidige looneisen van de Italiaanse telefonisten gekeken wordt Worden die eisen door alle vakbonden overgenomen en vervolgens ingewilligd dan zou dat betekenen dat het beleid om de arbeidskosten in de hand te houden in feite neerkomt op het laten stijgen van die arbeidskosten dit jaar met meer dan zes miljard gulden en in 1979 met tien miljard gulden

Het programmatische akkoord tussen de vijf partijen houdt verder het terugbrengen in van het overheidstekort inet ongeveer 24,5 miljard gulden, wat voor een derde bereikt moet worden door bezuinigingen, voor een derde door het laten opschuiven van kosten naar volgend jaar en voor een derde door de verhoging van inkomstenbelastingen De republikeinen wilden een rigoureuzer aanpak in de hele publieke sector een besnoeiing van 5% Maar ook dat kregen zij er niet door De nieuwe regering zal zich ten doel stellen de inflatie beneden de 13% te houden

Anti-terreurwet

De partijen zijn het bij de onderhandelingen ook eens geworden over wijzigingen in de anti-terreurwet Onder andere zal de veroanning worden afgeschaft, die op het ogenblik in Italie mogelijk is wanneer iemand tot misdaden in staat wordt geacht

Er was nogal wat druk op de partijen om de anti-terieuiwet te wijzigen — waarop ook de voorlopige hechtenis en de gevallen waarin de politie van wapens gebruik mag maken zijn geregeld — omdat de linkse radicale partij hierover een referendum had aangevraagd Noch de communisten noch de christen-democraten voelen iets voor zo'n referendum

Een politiek belangrijk punt bij de programma-onderhandelingen was de politie, die de communisten „gedemilitariseerd" wilden hebben en waarvoor zij de mogelijkheid van het oprichten van vakbonden wilden scheppen die zich zouden moeten kunnen aansluiten bil de federatle van vakcentrales — waarin de communisten een belangrijke rol spelen Deze communistische eis is niet ingewilligd De politiemannen mogen lid worden van politievakbonden, maar die bonden kunnen zich niet aansluiten bij de federatie van vakcentrales en moeten autonoom blijven

De communisten toonden zich uiterst tevreden ovei het bereikte regeringsakkoord waarbij zij de nadruk legden op de politieke kant van de zaak

Nieuwe regering Andreotti

Op 11 maart maakte Andreotti de samenstelling van een nieuwe regering bekend, waarin vergeleken met de vorige regering slechts twee nieuwe mensen waren opgenomen

Acht ministers hebben van portefeuille gewisseld

De minister voor verkeer en koopvaardij, Lattanzio, die in het verleden ernstige kritiek te verduren heeft gekregen wegens de affaire-Kappler (pag 632/2-77) en toen aftrad als minister voor defensie, ging heen Ook de minister voor gezondheid Dal Falco kwam niet meer terug Hij werd vervangen door de enige vrouw in het vorige kabinet Tina Anselmi die de portefeuille van arbeid beheerde

De twee nieuwe ministers zijn de aanhanger van Andreotti, Vincenzo Scotti uit Napels die minister van arbeid werd en een aanhanger van Fanfani, Carlo Pastorino uit Genua, die het departement voor toerisme en het theaterwezen kreeg

Geen veranderingen onderging de bezetting van de departementen binnenlandse zaken (Cossiga), buitenlandse zaken (Forlani), justitie (Bonifacio), defensie (Ruffini), begrotingszaken (Morlino), landbouw (Marcora, buitenlandse handel (Ossola), staatsdeelnamen (Bisaglia), industrie (Donat Cattin) en zaken de Mezzogiorno betreffende (De Mita).

Malfatti ging van onderwijs naar financien, waar hij Pandolfi verving die naar het ministerie van economische zaken ging Stammati ging van economische zaken naar openbare werken, Gullotti vandaar naar posterijen terwijl Colombo van posterijen naar verkeer ging Pedini ging van cultuur naar oilderwijs terwijl de minister voor toerisme Antoniozzi naar cultuur en milieuzaken ging.

Op 16 maart legde Andreotti de regeringsverklaring af, enige uren na de ontvoering van Moro (pag. 273 e.v.). NZZ, Le Monde, *FAZ, NRC/H'blad,* The Times.

MIDDEN-OOSTEN

KOEWEIT

KROONPRINS VOLGT OVERLEDEN EMIR OP. NIEUW KABINET

Op 31 dec. 1977 overleed de emir van Koeweit, sjeik Sabah al-Salim al-Sabah, na een hartaanval. De in 1913 geboren sjeik was op 24 nov 1963 zijn broer, sjeik Abdullah al-Salim al-Sabah, als emir opgevolgd, nadat hij op 31 okt. 1962 tot kroonprins was benoemd en sinds 27 jan. 1963 als premier was opgetreden.

Overeenkomstig de grondwet werd de kroonprins en premier, sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir al-Sabah, door de ministerraad tot nieuwe emir uitgeroepen. Deze in 1928 geboren zoon van sjeik Ahmad al-Jabir al-Sabah (onder wiens regentschap in 1930 in Koeweit olie werd ontdekt) was sinds 1959 voorzitter van het financiële departement en vervolgens sinds 18 jan. 1965 minister van financiën. Hij bleef deze portefeuille beheren, toen hij op 30 nov. 1965 tot premier werd benoemd. Op 31 mei 1966 werd hij tot kroonprins aangewezen. De nieuwe emir is de 13de heerser uit de Sabah-dynastie.

Emir Jabir benoemde op 31 jan. 1978 sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah, de 48-jarige minister van defensie en binnenlandse zaken, tot kroonprins.

Op 8 febr. volgde diens benoeming tot premier, nadat de officiële rouwperiode van 40 dagen was afgelopen. Het door hem op 16 febr. gevormde nieuwe kabinet — het oude was krachtens een routineprocedure op 22 jan. afgetreden — werd op 18 febr. in de volgende samenstelling beëdigd:

Premier — sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah; vice-premier en minister van voorlichting — Jabir al-Aii al-Saiim al-Sabah (sinds 31 december 1977 waarnemend premier); vice-premier en minister van buitenlandse zaken en a.i. van binnenlandse zaken — sjeik Sabah al-Ahmad al-Jabir al-Sabah; onderwijs — Jasim Khalid al-Dawud al-Marzuq; huisvesting — Hamad Mabarak al-Ayyar: openbare werken — Humud Yusuf al-Nusuf; defensie — sjeik Salim Sabah al-Salim al-Sabah (voorheen sociale zaken en arbeid); verbindingen — Sulaiman Humud al-Zaid al-Khalid; financiën — Abdurrahman Salim al-Atiqi; gezondheid — Abdurrahman Abdullah al-Awadi; sociale zaken en arbeid — Abdel Aziz Mahmud*; justitie — Abdullah Ibrahim al-Muffarij; energie en waterstaat — Abdullah Yusuf Ahmad al-Ghanim: handel en industrie — Abdel Wahhab Yusuf al-Nufisi; oliezaken — Ali al-Khalifah al-Adhibi al-Sabah*; planning — Mohammed

Yussuf al-Adasaili; religieuze bezittingen en islamitische zaken — Yussuf al-Haji; staatsminister voor juridische en administratieve zaken — sjeik Salman al-Duaij al-Sabah: staatsminister voor kabinetszaken — Abdel Aziz Husain. (* nieuw).
De enige minister uit het oude kabinet die niet terugkeerde was Abdel Muttalib Abdel Husain al-Kadhimi, die de portefeuille van oliezaken had beheerd.

Per decreet van 19 maart werd Nawaf al-Ahmad al-Jabir tot minister van binnenlandse zaken benoemd. (*Le* Monde, *NZZ*, Financial Times, *KCA*)

(Vor. ber. pag. 711/1-1976)

OPENING *GRENS* MET *IRAK*

Nadat Koeweit en Irak op 20 juli 1977 begonnen waren met het terugtrekken van hun troepen uit het omstreden grensgebied, besloot de regering van Koeweit op 24 juli 1977 de sinds maart 1973 gesloten grens met Irak te heropenen. Daartoe was volgens een regeringswoordvoerder overgegaan i.v.m. de goede vorderingen die aan weerszijden van de grens met de demilitarisering van de grensstrook (1 km aan weerszijden) waren gemaakt. In beginsel was hierover een akkoord bereikt tijdens het bezoek van Koeweit's minister van defensie, sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah, in juni 1977 aan Bagdad.

Op 6 aug. meldde het Egyptische persbureau *Mena* dat Irak en Koeweit overeengekomen waren een gemeenschappelijke commissie te vormen voor de oplossing van alle problemen, in het bijzonder het grensgeschil, en dat die commissie afwisselend in Bagdad en Koeweit zou vergaderen. (AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 653/1 - 1975)

LEVERING SAM-RAKETTEN

Het weekblad AL *Hadar* (31-3-1977) meldde dat Koeweit en de SU het na twee jaar onderhandelen eens geworden waren over een wapenovereenkomst, die binnenkort zou worden ondertekend. De SU zou luchtafweerraketten van het type Sam-7 leveren, maar tijdens het verblijf van een Russische militaire delegatie in Koeweit in de voorafgaande week waren de onderhandelingen over de levering van zware wapens zoals tanks en artillerie voor onbepaalde tijd uitgesteld. Er waren problemen m.b.t. de opleiding door en de aanwezigheid van Russische instructeurs in Koeweit, dat de voorkeur gaf aan instructeurs uit Syrië en Egypte.
In een interview met het blad Al *Rai* (3-4-'77) bevestigde Koeweit's minister van defensie dat er inet de SU een wapenleverantieverdrag was afgesloten, maar hij deelde op 9 aug. mee dat Koeweit besloten had geen wapens meer in de SU te kopen of met de SU enig militair akkoord te sluiten.
Op 6 april 1978 bevestigde de chef van de generale staf van Koeweit, generaal Mubarak al-Abgdalla, in een radio-uitzending dat de SU luchtafweerraketten van het type Sam-7 had geleverd, maar dat voor de opleiding in het gebruik ervan geen Russische experts naar Koeweit zouden komen. Kort tevoren hadden Egyptische kranten bericht dat Egyptische experts daartoe naar Koeweit waren vertrokken. (NZZ). Volgens The *Financial* Times (10-5-'77) was de waarde van de Sam-7-leverantie aanzienlijk minder dan de eerder door Koeweitse kranten genoemde $ 400 mln. Dit blad meldde toen ook dat Koeweit onlangs 4 Amerikaanse Skyhawks en vier Franse Mirage-jachtbommenwerpers had ontvangen.

De nieuwe emir, sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir al-Sabah (r.) legt in aanwezigheid van ministers de eed af.

TURKIJE

AFTREDEN REGERING-DEMIREL. VORMING KABINET-ECEVIT

Het op 21 juli 1957 gevormde kabinet-Demirel (pag. 686/1-1977), een coalitie van Gerechtigheidspartij (GP), Partij van Nationale Redding (PNR) en Nationale Actie Partij (NAP), trad op 31 dec. 1977 af, nadat de Nationale Vergadering een motie van afkeuring met 228 tegen 218 stemmen had aanvaard.
Aan de val van het kabinet-Demirel waren o.a. de volgende ontwikkelingen voorafgegaan.

Wijziging kabinet

Na het aftreden van de minister van defensie, Saadettin Bilgic, op 14 okt. 1977 (pag. 686/3-1977) en dat van de minister van jeugd en sport, Onol Sakar (om soortgelijke redenen), bracht premier Demirel op 28 okt. de volgende wijzigingen in zijn kabinet aan: Defensie – Turhan Kapanli (voorheen sociale zaken); jeugd en sport – Ali Sevki Erek (voorheen staatsminister).

Nieuwe *parlementsvoorzitter*

Op 17 nov. 1977 werd Cahit Karakas, lid van de Republikeinse Volkspartij (RVP), dank zij de stemmen van de PNR, tot voorzitter van de Nationale Vergadering gekozen. Daarmee kwam een einde aan een impasse van 5½ maand, waarin de drie coalitiepartijen er niet in slaagden een gemeenschappelijke kandidaat aan te wijzen en meer dan 50 stemmingen zonder resultaat verliepen.

Verkiezingen voor genzeente- en districtsraden

Op 11 dec. 1977 werden verkiezingen gehouden voor gemeente- en districtsraden. Oppositieleider Bulent Ecevit had deze verkiezingen vooraf bestempeld als „referendum". De opkomst was mede door het slechte weer vrij gering: 57% tegen 74% in juni 1977 bij de parlementsverkiezingen (pag. 401 e.v.-1977). Volgens de op 12 dec. bekende voorlopige uitslagen van 1.127 van de 1.710 burgemeesterszetels won de re-

gerende GP 477, de NAP 39 en de PNR 30 tegen de oppositionele Republikeinse Volkspartij (RVP) 460. De RVP behield het burgemeesterschap in de vier grootste steden: Ankara, Istanboel, Izmir en Adana, en veroverde bolwerken van de GP als Bursa en Aydin. De NAP won voor het eerst een aantal (16) burgemeesterszetels van provinciesteden.

Maar uit de later binnengekomen uitslagen van de districtsraden (*NRC/H'blad* 17-12-1977), die zich percentueel met de parlementsverkiezingen laten vergelijken, bleek dat de GP slechts 1% had verloren en ruim 37% verwierf en dat de regeringscoalitie juist boven de 50% bleef (de NAP behield 6,5%; de PNR verloor wel, maar bleef iets boven de NAP). Het percentage uitgebrachte stemmen voor de RVP bleef landelijk gelijk (42), terwijl het in de provincie Istanboel zelfs 8% daalde.

Rebellie in *Gerechtigheidspartij*

Nadat de z.g. ,,Jonge Turken" in de Gerechtigheidspartij er reeds wekenlang bij hun partijleider Demirel op hadden aangedrongen de coalitie met PNR en NAP te verbreken en een nieuwe coalitie met de RVP te vormen, traden op 11 dec. vier GP-afgevaardigden uit de partij uit ontevredenheid over Demirels leiding. Hun voorbeeld werd op 14 dec. door nog twee GP-afgevaardigden gevolgd, waardoor de regeringscoalitie de meerderheid in de Nationale Vergadering verloor en slechts op 223 van de 450 afgevaardigden kon rekenen (GP 183, PNR 24 en NAP 16). Op 15 dec. verlieten nog twee afgevaardigden de NAP en in de volgende dagen traden nog eens drie afgevaardigden uit de partij, waardoor de coalitie op 21 dec. op nog maar 218 van de 450 afgevaardigden kon rekenen.

De 11 uitgetreden GP-afgevaardigden, plus een onafhankelijke die zich bij hen aansloot, bepleitten, aldus werd op 21 dec. bericht, de vorming van een regeringscoalitie van GP en RVP.

Op 22 dec. diende de RVP een motie van afkeuring bij de Nationale Vergadering in, waarin de regering verweten werd niet in staat te zijn gebleken de belangrijke economische, binnen- en buitenlandse problemen waarmee het land geconfrontee d wordt, op te lossen. Door het onverantwoordelijke en tegenstrijdige beleid van de partners in de coalitieregering is een economische crisis ontstaan, aldus de motie, die in het bijzonder stelde: ,,Het tekort op onze betalingsbalans en onze schulden hebben proporties bereikt die de toekomst van de economie en de onafhankelijkheid van Turkije bedreigen. .

Op 27 dec. besloot de Nationale Vergadering met 424 tegen 8 stemmen bij een onthouding deze motie van afkeuring op de agenda te plaatsen. Het debat daarover begon volgens een besluit van de voorzitter, Cahit Karakas, op 29 dec., terwijl de politieke gewelddadigheid in het land escaleerde: sinds 1 dec. zouden meer dan 50 doden zijn gevallen.

Aftreden *Demirel*

Bij de stemming op 31 dec. over Ecevits motie van afkeuring kreeg deze de steun van 228 van de 450 afgevaardigden, terwijl slechts 218 voor de coalitie stemden. Demirel diende daarop het ontslag van zijn regering in hij president Fahri Koruturk, die op 1 jan. oppositieleider Ecevit verzocht een nieuwe regering te vormen. De president noemde ,,politieke stabiliteit en eenheid" de doelstellingen voor 1978, omdat ,,de natie in een van haar ernstigste crises uit haar geschiedenis verkeert".

De N Z Z (4-1) schreef in een commentaar o.m.: ,,Men kan de afbrokkeling van de huidige regeringsmeerderheid aan de talrijke misstanden toeschrijven, waaronder Turkije in de laatste maanden te leiden had. Noch de vraagstukken van buitenlandse politiek, die draaien om Cyprus en de verhouding tot de VS, noch die van de openbare orde vermocht de coalitie de baas te worden. Op economisch terrein heerst werkloosheid (tegen 20% van de arbeidskrachten zoekt werk), inflatie (tussen 35 en 40%) en schaarste aan deviezen. Turkije heeft momenteel een betalingsachterstand van 3 mrd dollar. Onderhandelingen met het IMF, waarmee de coalitieregering was begonnen, zijn niet tot een besluit gekomen.

Maar de toestand m.b.t. de openbare orde is nog bedenkelijker. De middelbare scholen en universiteiten zijn tot slagvelden geworden. In het voorbije jaar verloren meer dan 230 personen, bijna allen jongeren, bij gewapende vechtpartijen het leven. Woelingen plegen uit te breken tussen de rechts-extreme milities van de Nationale Actie Partij onder Turkesj en studenten van extreem-links. Turkesj, wiens partij tot de regeringscoalitie behoorde, beklaagt zich dat er onder zijn ,,grijze wolven" 70 doden zijn gevallen. Maar de meeste neutrale waarnemers beschrijven de ,,grijze wolven" als de eigenlijke provocateurs en onruststokers op de universiteiten, en zij geven te kennen dat deze milities van extreem-rechts een zekere, niet officiële bescherming door de politie genoten. Om zijn coalitie te handhaven heeft Demirel zich tegenover de beide coalitiepartners, de Nationale Actie Partij en de Partij van Nationale Redding van de politicus Erbakan, buitengewoon toegevend getoond. Dit had zijn directe uitwerking op de huidige miserabele toestand van het land, waarbij Turkesj de openbare veiligheid met zijn milities ondermijnde, terwijl Erbakan talrijke niet-realistische economische projecten lanceerde."

Vorming kabinet-Ecevit

Op 2 jan. werd bericht dat Ecevit de steun had weten te verwerven van 11 onafhankelijken en de ene afgevaardigde van de Democratische Partij, terwijl ook de Republikeinse Vertrouwenspartij (2 zetels) zou hebben besloten aan een coalitie onder Ecevit deel te nemen. Zij zouden in ruil voor die steun resp. 10. 1 en 2 ministersposten ontvangen Ecevits partij, de RVP, kwam met haar 213 zetels voor een absolute meerderheid 13 zetels tekort.

Op 5 jan. stelde Ecevit zijn nieuwe kabinet aan president Koruturk voor. Door uitbreiding van het aantal posten van 26 tot 35 werd dit kabinet het meest omvangrijke uit de geschiedenis van de Turkse republiek. Het omvatte naast 22 vertegenwoordigers van de RVP inderdaad 10 onafhankelijken, 2 leden van de Republikeinse Vertrouwenspartij (RV) en één van de Democratische Partij (DP):

Premier - Bulent Ecevit* (RVP); vicepremiers - Orhan Eyuboglu" (RVP), Turhan Feyzioglu (RV) en Faruk Sukan (DP); staatsministers - Hikmet Cetin (RW), Enver Akova (onafh.), Lufti Dogan* (RVP), Salih Yildiz (RV), Ali Riza Septioglu (onafh.), Mustafa Kilic (onafh.) en Ahmed Sener (RW); justitie - Mehmet Can* (RVP); defensie - Hasan Esat Isik* (RVP); binnenlandse zaken - Irfan Ozaydinli (RW): buitenlandse zaken - Gunduz Okcun* (RW): financien - Zia Muezzinoglu* (RVP); onderwijs - Necdet Ugur* (RVP); openbare werken - Serafettin Elci (onafh.); handel - Teoman Koprululer (RW); gezondheid - Mete Tan (onafh.); douane en monopolies - Tuncay Mataraci (onafh.); transport en verbindingen - Gunes Ongut (onafh); landbouw - Mehmet Yuceler (RVP); arbeid - Bahir Ersoy* (RVP); wdustrie en technologie - Orhan Alp (onafh.); beheer ondernemingen - Kenan Bulutoglu (RW); energie en natuurlijke hulpbronnen - Deniz Baykal (RVP); foerisme en voorlichting - Alev Coskun (RW): bouwnijverheid - Ahmet Karaaslan (onafh.); plattelandszaken en coöperaties - Ali Topuz* (RVP); bosbouw - Vecdi Ilhan* (RVP); jeugd en sport - Yuksel Cakmur* (RW); sociale zaken - Hilmi Isguzar (onafh); cultuur - Ahmet Taner Kislali (RVP); plaatselijk bestuur - Mahmut Ozdemir (RVP).

(* = leden minderheidskabinet-Ecevit, pag. 402/2-1977).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MORO VERMOORD

Net stoffelijk overschot van de op 16 maart ontvoerde leider van de Italiaanse christen-democratische partij, Aldo Moro (pag. 273 e.v.), is op 9 mei gevonden in de achterruimte van een auto die geparkeerd was in de Via Caetani in Rome, precies tussen de hoofdkwartieren van de christen-democratische en communistische partijen. Moro bleek door 11 kogels te zijn gedood.

Na een anoniem telefoontje aan een medewerker van Moro dat werd afgeluisterd vond de politie het lichaam van Moro achterin een Renault-4.

Dadelijk na het bekendworden van de vondst van Moro's lichaam werd overal in Italië het werk neergelegd en werden spontane demonstraties tegen de ontvoerders, de extreemlinkse Rode Brigades, gehouden.

Na vijf uur 's middags werd in heel Italië officieel gestaakt, waarbij ook treinen een kwartier langzaam reden en bussen en trams enige tijd stilstonden.

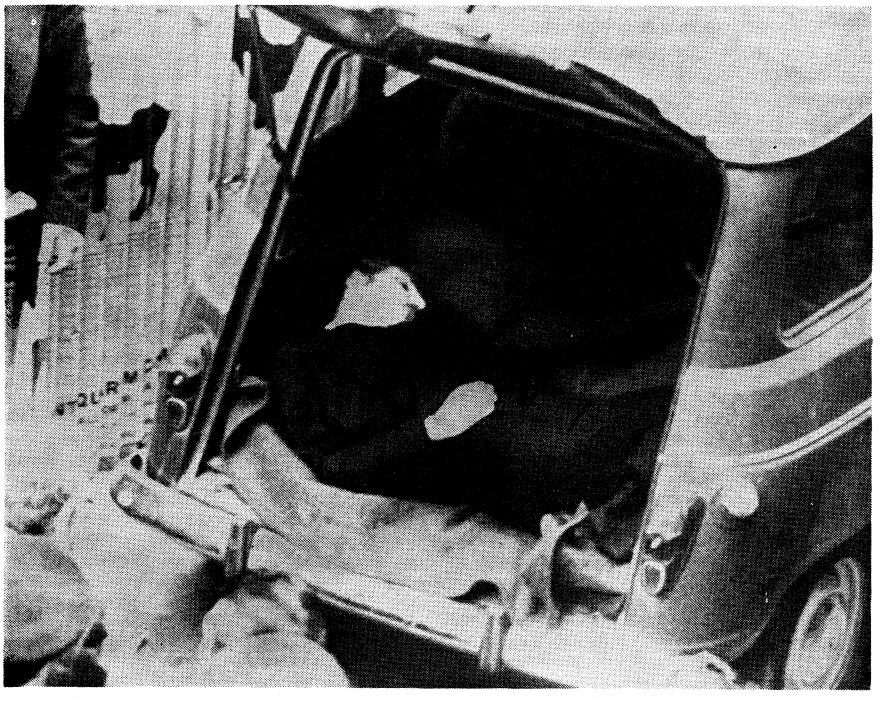
De secretaris-generaal van de christen-democraten, Zaccagnini, gaf kort na de vondst een verklaring uit waarin hij zei: „Ik geloof niet dat ik op dit ogenblik de geschikte woorden kan zeggen. Er zijn er niet, ik kan ze niet vinden. Ik denk aan zijn familie, aan zijn geliefden, aan hun onuitsprekelijke leed. Ik denk aan dat wat Aldo Moro voor ons allen, voor de Italiaanse democratie, is geweest."

Op 10 mei werd Moro in het parlement herdacht.

De communistische Kamervoorzitter Ingrao ve klaarde bij die gelegenheid dat het treurig was dat de overheid nog niet in staat geweest war om de moordenaars te grijpen, die met hun elf kogels niet alleen Moro, maar ook de hele Italiaanse republiek hadden willen treffen.

Premier Andreotti verklaarde dat de regering de principes van Moro zelf heeft gerespecteerd door niet op de eisen van de ontvoerders in te gaan. „De geschiedenis blijft aan de kant van de democratie."

Op 10 mei werd het stoffelijk overschot van Moro, overeenkomstig de in één van zijn brieven geuite wens, in het dorpje Torrita Tiberina begraven. Er waren geen politici aanwezig. De kist wend gedragen door dorpsbewoners en van Moro's naaste familieleden waren behalve zijn vrouw, alleen zijn kinderen, twee broers en zijn politieke secretarissen aanwezig.

Het lichaam van de vermoorde ex-premier Moro achterin een Renault-4 die werd aangetroffen in de nabijheid van het hoofdkwartier van de Italiaanse communistische partij in het centrum van Rome.

Reacties uit het buitenland

De moord op Moro heeft een stroom van reacties losgemaakt in de wereld.

President Carter zei in een telegram aan mevrouw Moro, dat de moord een „verachtelijke en laffe daad was, die geen enkele zaak diende, behalve die van redeloze anarchie".

Kurt Waldheim, de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, die drie openbare oproepen tot de Rode Brigades heeft gedaan om Moro's leven te sparen, zei in een verklaring dat Moro's dood het leven had beëindigd van een „functionaris die zijn carrière had gewijd aan zijn land en die uitmuntende bijdragen heeft geleverd aan de zaak van internationale vrede en begrip".

Het Russische persbureau Tass en het Chinese persbureau Nieuw-China meldden de dood van Moro aanvankelijk zonder enig commentaar. Later beschreef Tass de moord als een „verachtelijke misdaad" en zei het dat de ontvoering van Moro een sfeer had geschapen die werd gebruikt door de „krachten van de reactie voor het verspreiden van provocerende geruchten en het lanceren van een anti-communistische campagne teneinde de democratische instellingen van de staat een slag toe te brengen".

De eerste condoleances van een Warschaupactland waren afkomstig van Roemenië. In een telegram aan de Italiaanse president Leone zei de Roemeense president Ceausescu met „diepe verontwaardiging" kennis te hebben genomen van Moro's dood. Ceausescu roemde Moro als een „opmerkelijke persoonlijkheid" en riep de Italianen op het terrorisme te verwerpen en de democratie te steunen. Een telegram in dezelfde bewoordingen stuurde de Roemeense president en partijleider aan de voorzitter van de Italiaanse communistische partij, Luigi Longo.

Een andere opmerkelijke reactie uit Oost-Eurcpa was afkomstig uit de DDR, waar president Honecker, in een condoleancetelegram aan zijn Italiaanse collega Leoae, Moro prees als een „internationaal gerespecteerd politicus die zijn bijdragen heeft geleverd aan vrede en veiligheid, ontspanning en samenwerking tussen staten en volkeren".

Moro was volgens Honecker het slachtoffer van een „misdaad door fascistische krachten". Het Oostduitse volk, zo zei Honecker verder, „was solidair met het Italiaanse en zijn strijd voor democratische rechten, sociale vooruitgang en tegen fascistische terreur en reactionair geweld".

De door de regering beheerste massamedia in de DDR hebben kennelijk wegens het feit dat de Westduitse televisie omstandig over de zaak-Moro is gevolgd in de DDR, gedetailleerd verslag gedaan over de ontvoeringszaak.

De voorzitter van de Europese Commissie, Jenkins, zei in een telegram aan president Leone: „De moord op Moro raakt allen die de democratie en de wetten resoecteren". Volgens Jenkins is de Italiaanse regering overeind gebleven tegenover die krachten die „onze maatschappij willen kapotmaken en het leven en

Weekblad 47ste jaargang No. 2434, pag. 29647-29662

de vrijheid van onze burgers in gevaar brengen"

Als woordvoerder van de EG-ministerraad zei de Deense minister van landbouw Dalsager in Brussel „Aldo Moro was een van de grootste staatslieden van de laatste tijd, niet alleen als vertegenwoordiger van zijn land, maar ook als een van diegenen die gedurende vele jaren het meest geijverd hebben voor wat wij binnen de Europese Gemeenschap hebben bereikt Hij was eveneens een man die in woord en daad een voorbeeld was van tolerantie, trouw aan zijn idealen en bezield van medemenselijkheid in eder opzicht

Uit vrijwel alle Westerse hoofdsteden zijn verder boodschappen gestuurd met betuigingen van rouwbeklag. De Westduitse regeringswoordvoerder Klaus Bölling liet weten dat de dood van Moro een teken voor alle regeringen van beschaafde landen zou moeten zijn om nauw met elkaar samen te werken bij de bestrijding van het internationale terrorisme

In Portugal werd een zitting van het parlement voor vijf minuten geschorst als reactie op het bekendworden van de dood van Moro Ook de Franse volksvertegenwoordiging schorste haar vergadering tien minuten lang als eerbewijs aan Moro De Canadese premier Trudeau verdaagde de zitting van het Lagerhuis en de Venezolaanse president beschreef de moord als „monsterlijk" en stelde internationale samenwerkmg voor om een eind te maken aan dergelijke „criminele waanzin"

Koningin Elizabeth liet weten „geschokt en bedroefd" te zijn door de dood van Moro Premier Callaghan beloofde de hulp van Groot-Brittannië bij de bescherming van de fundamenten van democratische instellmgen

De Nederlandse regering heeft gezegd „diep geschokt" te zijn door de dood van Moro en spreekt haar „afgrijzen" uit over deze „terroristische daad". Den Haag zegt verder „volledig achter het beleid dat de Italiaanse regering heeft gevoerd" te staan ..namelijk niet toegeven aan terroristische chantage".

In een telegram dat CDA-voorzitter Steenkamp heeft gestuurd aan het bestuur van de DC in Rome wordt gezegd dat de Nederlandse christen-democvaten „met de meest diepe afschuw zijn vervuld" bij de „gruwelijke moord op Aldo Moro", een groot christen-democraat en een onberispelijk politiek leider van Italië

Door de internationale pers werd als volgt gereageerd op de moord:

New York Tzmes

„Aldo Moro's leven eindigde op de achterbank van een auto die een paar meter van het Romeinse hoofdkwartier van de Christen-Democratische Partij werd gevonden zo de ontvoering van de expremier het vermogen van de Rode Brigades bewees om hun campagne door te voeren tot de hoogste kringen van de Italiaanse politiek, symboliseerde zijn lijk de bedoelmgen van de terroristen met de Italiaanse staat

„Ondanks het dozijn brieven van Moro waarin hij pleit voor zijn uitwisseling tegen gevangenen die door zijn ontvoerders waren opgeeist, zei de regering, onder wie oude vrienden en kameraden, nee Een harde beslissing — maar zij had weinig keus De Communistische Partij, wier toetreding tot de christen-democratische minderheidsregering Moro had helpen bewerkstelligen, wilde geen onderhandelingen dulden met haar vijanden aan de linkerzijde die „echte" communisten.

„Aldo Moro was geen martelaar — hij offerde zichzelf niet op voor een geloof. Maar de moord op hem bewijst de kwetsbaarheid van een (democratie voor fanatisme Als er in deze grimmige episode iets geruststellends is te vinden, is het dat Italie, ondanks al zijn moeilijkheden, stand hield"

Times

„Italië heeft al een aanzienlijk arsenaal aan anti-terreurwebgeving. en de Italiaanse politie heett in de afgelopen jaren vergaande anti-terreuribevoegdheden verworven. Deze bevoegdheden zijn tot dusverre voornamelijk nutteloos gebleken omdat de verschillende politiemachten altijd over elkaar struikelen en omdat er in de verste verten geen toereikende machinerie is voor het centraliseren, schiften en analyseren van de massa's verzamelde informatie Administratieve hervormingen, eerder dan nieuwe wetten, is wat Italië nodig heeft. in de politie zoals in veel andere gebieden van publieke dienstverlening

„Moro's eigen politieke leven is grotendeels doorgebracht met de frustrerende taak om een onwerkbare machine aan het werk te krijgen Hij was een politicus, die een beter lot verdiende"

Guardian

„. de Rode Brigades zijn minder politieke revolutionairen die het leven van een natie willen veranderen dan professionele terroristen die verwikkeld zijn in een toenemend gespecialiseerde strijd met de beroeps-gezagbewaarders van de staat Net als de door een Romeinse keizer gehuurde moordenaars in Tacitus, die opdracht kregen zo te handelen dat het slachtoffer de slag zou voelen en in folterende pijn zou sterven, zijn de Rode Brigades gewillige sadisten geweest in hun aanval op de staat Dat is het enige etiket dat ze hebben verdiend en het is

De straat waar de auto met het stoffelijk overschot van Moro geparkeerd stond

er een dat weinig hervormers of revolutionairen graag zouden dragen"

Financiai Times

„Het is een hoopvol teken dat regeringen in de hele wereld beginnen in te zien dat toegeven aan terroristische chantage nieuwe aanvallen uitlokt Er is tevens een toenemend bewustzijn dat een overreactie met onderdrukkende tegenmaatregelen de democratische waarden die worden aangevallen, ondermijnt Het Vaticaan beschreef Signor Moro's dood als een van „iiina offerwaarde" Als de Italiaanse regering door haar standvastigheid anderen aanmoedigt om dit voorbeeld te volgen, en als nu nog ernstiger inspanningen werden gedaan om het terrorisme op internationaal niveau te bestrijden, dan is Aldo Moro niet vergeefs gestorven"

Frankfurter Allgemeine

„De strijd tegen de Rode Brigades is nu de eerste opgave voor de Italiaanse staat daarcoor moet al het andere wijken. Maar dat roept nieuwe gevaren op Italie staat nog midden in een economische crisis En de hele Italiaanse politiek is gevangen in de onopgeloste spanning tussen het democratische kamp en een grote communistische partij, die nog ver verwijderd is van de democratische oever"

Moro sleutelfiguur Italiaanse politiek

Met de 61-jarige Aldo Moro hebben de Rode Brigades niet alleen de voorzitter van de Italiaanse christen-democratische partij, maar vooral ook een van de sleutelfiguren van de hele Italiaanse politiek vermoord, aldus het *NRC/H'blad* in een artikel van zijn Romeinse correspondent.

Voor de communistische partijsecretaris Berlinguer was hij de belangrijkste christen-democratische gesprekspartner. Binnen zijn eigen partij gebruikte hij zijn voorzitterschap - eigenlijk een erefunctie - om alle uiteenlopende stromingen bijeen te krijgen voor een akkoord met de communisten ten behoeve van de huidige regering-Andreotti.

Op 16 maart, de dag dat die christen-democratische regering-Andreotti de steun van de parlementaire meerderheid zou krijgen (voor het eerst inclusief de communisten), werd hij door de terroristen van de Rode Brigades ontvoerd. Op de dag dat het precies dertig jaar geleden was dat in 1948 de christen-democraten de verkiezingsoverwinning behaalden die hen voor het eerst alleen aan het bewind bracht, werd voor de eerste keer zijn executie door zijn ontvoerders gemeld. Het bleek een vals alarm. Nu is Moro echter echt vermoord.

De terroristen hebben zich al niets ontziend getoond door bij de ontvoering Moro's politie-escorte van vijf man te vermoorden. Toen ze hem in handen hadden - volgens hun communiqués als het symbool van de Italiaanse staat die zij willen vernietigen - hebben ze niets nagelaten om hem te vernederen.

Zij hebben hem brieven laten schrijven waarvan geen Italiaanse politicus die hem kende, kon geloven dat het Moro zelf was die zo om uitwisseling van gevangenen smeekte. Zij hebben hun slachtoffer omgebracht, omdat de Italiaanse regering weigerde de rechtsstaat op te offeren

door in te gaan op de eis van vrijlating van gevangen terroristen.
De Rode Brigades hebben met Aldo Moro de belangrijkste kandidaat voor het Italiaanse presidentschap vermoord. Maar zij hebben geen simde kunnen maken aan het christen-democratische bewind, zoals zij in hun communiqués hebben gemeend te kunnen vaststellen. Bij de presidentsverkiezingen in december van dit jaar - voor de opvolging van de huidige Italiaanse president Leone - zullen de Italiaanse parlementariërs Moro's streven naar samenwerking met links moeilijk kunnen zijn vergeten.

Al op 14 mei aanstaande zullen de vier miljoen Italianen die gemeenteraden en provinciale besturen moeten kiezen, ook duidelijk maken dat zij het vervolg op de moord op deze Italiaanse politicus anders zien dan de Rode Brigadisten.
De christen-democraten zijn met Moro de man verloren die in de jaren zestig de opening naar de linkse partijen (socialisten, sociaal-democraten) heeft weten te maken. De rustige hoogleraar rechtsfilosofie, die in 1976 als politicus leek te zijn uitgeschakeld, maar die aan zijn eeuwige rivaal Fanfani het voor de partij zeer slecht aflopende echtscheidingsreferendum overliet en de daarop volgende niet minder ongunstig aflopende verkiezingen, om vervolgens als partijvoorzitter stap voor stap door te werken aan een steeds intensievere samenwerking met de communisten.
Hij heeft de stromingen in de partij die van geen parlementaire meerderheid met de communisten ter ondersteuning van de huidige regering wilden weten, zover gekregen dat zij er toch mee akkoord gingen. Het wordt echter niet alleen voor de christen-democraten een probleem om een opvolger te vinden die de partij bij alle schandalen en niet eenvoudige politieke beslissingen bijeenhoudt.
Ook de Italiaanse communisten zullen bij hun streven naar het „historische compromis" niet gemakkelijk een gesprekspartner als Moro terugvinden.
Moro, in 1916 geboren, werd in 1947 voor het eerst tot parlementslid gekozen. Hij is staatssecretaris van buitenlandse zaken, minister van justitie, van onderwijs en van Buitenlandse zaken geweest. Hij was vijf keer minister-president, de eerste keer in 1963, bij de eerste coalitie van de christen-democraten met de kleinere linkse partijen.

Hij begon zijn dag iedere morgen met een kerkbezoek. Hij was een persoonlijke vriend van Paus Paulus, die de afgelopen maanden de ontvoerders herhaaldelijk zeer geëmotioneerd heeft opgeroepen hun slachtoffer vrij te laten.
Als de Rode Brigades met Moro een symbool vermoord hebben, dan is het minder dat van dertig jaar christen-democratisch bewind dan dat van de toenadering tussen de christen-democraten en communisten. Die toenadering willen de Rode Brigades, zoals ze in hun communiqués hebben geschreven, tegen elke prijs voorkomen. Zij hebben hiertoe Moro aan een stalinistische procesvoering onderworpen en hem gedood. Het resultaat is echter dat de communisten meer dan ooit met een beroep op de kritieke situatie waarin het land zich bevindt, op nauwere samenwerking met de christen-democraten kunnen aandringen.

Ontwikkelingen na *ultimatum*, Moro beschuldigt christen-democraten

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen nadat regering en partijen geweigerd hadden in te gaan op het ultimatum van de Rode Brigades, vervat in hun communiqué van 20 april, waarin de vrijlating van een aantal met name genoemde gevangen Rode Brigadisten werd geëist (pag. 278).

Minister van binnenlandse zaken Francesco Cossiga arriveert op de plaats waar het stoffelijk overschot van Moro werd gevonden in een geparkeerde auto.

Op 29 april werd weer een levensteken van Moro ontvangen. Het dagblad Il *Messaggero* publiceerde een brief van de ontvoerde, aangetroffen in de auto van een journalist na een anoniem telefoontje.
In de brief schreef Moro o.a.: „Het is waar, ik ben gevangene en ik ben niet gelukkig. Maar ik ben aan geen enkele dwang onderworpen, ik heb geen verdovende middelen gebruikt, ik schrijf in mijn eigen stijl, hoe onaardig ook, en met mijn gebruikelijke handschrift (...)
Tussen de Rode Brigades en mij is geen enkele overeenstemming van gezichtspunten. Ik heb van het begin af aan volgehouden (en ik heb het enkele jaren geleden bewezen) dat uitwisseling van politieke gevangenen aanvaardbaar is, zoals in tijden van oorlog. (...) Bij de christen-democraten trotseert men de problemen niet moedig. Zij kunnen hun omstreden principes niet loslaten, en doen daarom niets om te voorkomen dat een willekeurig mens, die echter tevens hun leider is, naar de dood wordt gevoerd. (...) Ik sterf als de partij het beslist, in de volheid van mijn christelijk geloof en met de immense liefde van een voorbeeldig gezin dat ik aanbid... Bij mijn laatste gang wil ik geen, ik herhaal het, politici, maar alleen zij die werkelijk van mij hebben gehouden, die nog steeds van mij houden en voor mij bidden.."
In het weekeinde van 29 en **30** april zond Moro 8 brieven aan verschillende politici, o.a. aan de president, Giovanni Leone, aan de voorzitters van de beide huizen van het parlement en aan de secretaris-generaal van de socialistische partij, Bettino Craxi.
In de brieven herhaalde Moro dat spoedig onderhandelingen met de ontvoerders moesten beginnen voor zijn bevrijding. Craxi liet weten dat Moro in zijn brief waarderend had gesproken over zijn initiatief om een verzoenende houding in te nemen en onderhandelingen niet bij voorbaat uit te sluiten.
Op **30** april gaf de familie van Moro een communiqué uit waarin zij met name de leiding van de christen-democraten verweet door haar „onbeweeglijkheid en hun weigering tot elk initiatief" in feite „de terdoodveroordeling van Moro" te hebben geratificeerd.

Socialisten stellen onderhandelingen voor, andere partijen weigeren

De waarderende woorden van Moro voor de socialistische leider Craxi betroffen zijn voorstel voor „een derde weg" in de onderhandelingen met de ontvoerders: in ruil voor de vrijlating van Moro zouden enkele Rode Brigadisten die vastgehouden werden wegens minder belangrijke vergrijpen, vrijgelaten moeten worden.
De socialisten verklaarden dat hun voorstel ingegeven was door een humanitair en een politiek motief. Als de Rode Brigadisten Moro te-

recht zouden stellen zou het politieke leven in Italië verder gedestabiliseerd worden. Daarom moest de republiek een ,,daad van clementie'' stellen.
Zowel van de kant van de regering als van de andere politieke partijen werd echter afwijzend gereageerd op het voorstel. Premier Andreotti verklaarde op 28 april voor de televisie dat er geen sprake kon zijn van toegeven aan de eisen van de terroristen. ,,De regering heeft trouw aan de grondwet gezworen, dus gezworen de wetten te eerbiedigen en te laten eerbiedigen. Dit is een grens die niemand van ons mag overschrijden.''

Craxi had op 2 en 3 mei een onderhoud met resp. de secretaris-generaal van de PCI, Beïlinguer, en niet premier Andreotti om zijn voorstel te bespreken.
Het dagelijkse bestuur van de christen-democraten vergaderde op 3 mei. Na afloop werd een communiqué uitgegeven, waarin het heette dat de republiek xeker vormen van edeimoedigheid en clementie zou weten te vinden die in overeenstemming zijn met de normen en de idealen van de grondwet, m.b.t. de vrijlating van Moro.
Er werd een beroep op de regering gedaan concrete mogelijkheden te onderzoeken om gevolg te geven aan het socialistische initiatief in samenwerking met de democratische krachten.
De communistische partij gaf op 4 mei een verklaring uit waarin het heette dat het land dat met zoveel moeilijkheden werd geconfronteerd zich niet door de affaire-Moro moest Laten verlammen. Toegeven aan de eisen van de Rode Brigades zou echter zeer ernstige gevolgen hebben voor het democratische leven van het land en voor de veiligheid van alle burgers. De partij sprak er verder haar bevreemding over uit dat 50 dagen van intensief speurwerk van de politie nog niets opgeleverd hadden.

Het communistische partijblad *Unità* schreei ongeveer tegelijkertijd dat het justitiële onderzoek geblokkeerd werd omdat men op ,,bepaalde beschermde heiligdommen'' was gestuit. Het blad doelde hiermee op de mogelijke contacten die de familie van Moro met de ontvoerders zou hebben. Eerder had de politie drie naaste medewerkers van de ontvoerde, Rana, Guerzoni en Freato, gehoord.

l'Unita schreef verder dat het doel van de Rode Brigades was een einde te maken aan de parlementaire meerderheid die de christen-democratische minderheidsregering steunt. Zij zouden dat doel nastreven door binnen de CD verdeeldheid te zaaien met de brieven van Moro. Volgens l'Unita waren er ook andere krachten dan de terroristen aan het werk om de republiek ,,dood te slaan''. Het zou om krachten gaan die veel machtiger zijn dan de terroristen, die niet gelukkig zijn met de huidige situatie waarin de communisten de regering mede steunen en die gezocht moeten worden onder groepen van de ,,economische en financiële macht''.

Executie Moro door Rode Brigades *aangekondigd*

Op 5 mei publiceerden de Rode Brigades communiqué nr. 9, waarin aangekondigd werd dat zij de executie van Moro aan het voorbereiden waren. Ongeveer tegelijkertijd zou mevrouw Moro een afscheidsbrief van haar man hebben gekregen.

De belangrijkste gedeelten van dit communiqué luidden als volgt:

,,Aan alle strijdende communistische organisaties aan de revolutionaire beweging aan alle proletariërs.'' ,,Kameraden, de strijd die op 16 maart begon met de gevangenneming van Aldo Moro heeft zijn afsluiting bereikt Na de ondervraging en het volkstribunaal waaraan hij onderworpen is geweest, is de voorzitter van de christen-democratische partij (DC) ter dood veroordeeld.''

,,Wij hadden zijn medestromannen van de DC, de regering en de medeplichtigen die hen ondersteunen de enig uitvoerbare, concrete en wezenlijke mogelijkheid gegeven ,in ruil voor de bevrijding van Aldo Moro, een van degenen die het meest verantwoordelijk is voor deze 30 jaar van lugubere christen-democratische regimes, ae bevrijding van 13 strijdende communisten die gevangen zitten in de kooien van de imperialistische staat''

,,In deze 51 dagen is het antwoord van de DC, haar regering en de medeplichtigen die haar ondersteunen zeer duidelijk gegeven, en meer dan met woorden en officiële verklaringen was het gegeven door daden, door het contra-revolutionaire geweld dat de kliek die het imperialisme dient tegen de proletarische beweging heeft gelanceerd''

,,Het antwoord van de DC . , was vervat in de aanvallen op de proletarische wijken die zonder veel inspanning herinneren aan de stijl van de nazi SS die niet is vergeten . en in de arrestatie van honderden communistische militanten .''

,,De staat van de multinationals heeft zijn ware gelaat onthuld zonder het groteske masker van formele democratie. . .''

,,In deze 51 dagen zijn de DC en haar regering er niet in geslaagd, zelfs niet met alle middelen van psychologische antiguerrilla oorlogvoering die haar ten dienste staan, om de werkelijke betekenis van de gevangenneming, het proces en het vonnis van de voorzitter van de DC Aldo Moro te verbergen — de overwinning van de revolutionaire beweging en een gevoelige nederlaag van de imperialistische krachten.''

,,Wat betreft ons voorstel voor een uitwisseling van politieke gevangenen zodat het vonnis zou kunnen worden opgeschort en Aldo Moro zou worden vrijgelaten, moeten we eenvoudigweg de duidelijke weigering vaststellen van de DC, van haar regering en de medeplichtigen die haar ondersteunen, en het feit dat zij niet bereid zijn om in deze zaak iets anders te zijn dan wat zij totnutoe getoond hebben te zijn — stompzinnige, wrede moordenaars in dienst van de imperialistische bourgeoisie . . .''

,,We moeten nog slechts een antwoord toevoegen aan de ,,blijkbare bereidheid'' van de socialistische partij. Laat het duidelijk gezegd zijn dat de mooie praatjes van haar secretaris (Bettino) Craxi alleen maar show is omdat die niet ingaan op het werkelijke probleem: de uitwisseling van politieke gevangenen . . .''

,,We hebben niets meer te zeggen tot de DC, haar regering en de medeplichtigen die hen ondersteunen. De enige taal die de dienaren van het imperialisme zelf getoond hebben te verstaan is die van de wapens en het is dat. wat het proletariaat nu leert spreken.''

,,Daarom sluiten we de strijd die op 16 maart is begonnen af door het ten uitvoer

Woedende Romeinen tonen kranten met het doodsbericht van Moro bij een demonstratie voor het hoofdkwartier van de christen-democratische partij.

brengen van het vonnis waartoe Aldo Moro is veroordeeld"
„Richt de aanval op de imperialistische staat van de multinationals"
„Val aan om de DC, de spil die de imperialistische contrarevolutie steunt te liquideren en uiteen te slaan"
„Herenig de revolutionaire beweging door het opbouwen van de strijdbare communistische partij"
Communique nr 9 5/5/'78 voor conimunisme — Rode Brigades
„PS De bevindingen van de ondervraging van Aldo Moro, de inlichtingen die in ons bezit zijn cn een uiteindelijke politiek-militaire opsomming van de strijd die hier tot een eind komt zal ter beschikking van de revolutionaire beweging en de strijdende communistische organisaties worden gesteld door middel van clandestiene propaganda"

Het Romeinse dagblad *Il Tempo* publiceerde enige zinnen uit de afscheidsbrief van Moro aan zijn vrouw: „Zij hebben me gezegd dat ik zeer binnenkort geëxecuteerd zal worden... Ik omhels je, omhels de kinderen van mij..." De brief bevatte verder ernstige kritiek op de christen-democraten: „Als ze werkelijk gewild hadden, hadden ze iets voor mij kunnen doen."

Op 9 mei werd het lijk van Moro in een geparkeerde auto in Rome gevonden (zie boven).

Begeleidende acties Rode Brigades, weinig resultaat opsporingsacties, *Cossíga* treedt af

In de periode waarin Moro gevangen werd gehouden hebben de Rode Brigades hun acties gericht tegen voor-aanstaande Italianen uit de industriële, gerechtelijke of journalistieke wereld voortgezet (voor overzicht, zie hierna).
Ondanks een grootscheeps opgezette speuractie van de politie en het leger werd maar weinig resultaat geboekt bij de opsporing van de ontvoerders van Moro of de daders van de andere terroristische activiteiten. Behalve de toevallige vondst van een verblijfplaats van de Rode Brigades in een flat in een Romeinse buitenwijk (pag. 277/2) hebben de opsporingsinstanties nog geen enkel spoor van de Rode Brigadisten. Wel ontdekte de Romeinse politie op 27 april twee postbussen van de Rode Brigades, na een tip van de Egyptische politie dat een arrestant in Caïro had verklaard dat hij via een postbus in Rome contact met de Rode Brigades had onderhouden.
De arrestant, de Zwitser Sergio Mantovani, behoort met nog twee Zwitsers, een Westduitser en 20 Palestijnen tot een groep die wegens het smeden van komplotten onlangs in Caïro is gearresteerd.
In de postbussen in Rome heeft de politie brieven aangetroffen die uit Turijn zijn verstuurd en een notitieboekje. In de stukken komt eenzelfde handschrift voor, maar de tekst is voorlopig onbegrijpelijk, Vermoed wordt dat het om een codetaal gaat.
Vast is komen te staan dat de munitie die de Rode Brigades hebben gebruikt bij de overval op Moro — en ook bij eerdere aanslagen — afkomstig is van een partij die in Italië is gefabriceerd en daarna naar het Midden-Oosten is uitgevoerd.
Twee Italiaanse kranten meldden op 28 april dat Cristoforo Piancono, de Rode Brigadist die op 11 april gewond in Turijn werd gearresteerd, nadere bijzonderheden heeft verteld over de organisatie waartoe hij behoort.
Piancono, die op 11 april één van de moordenaars van een Turijnse gevangenisbewaker was, heeft gezegd dat de Rode Brigades totaal 1500 leden tellen, die allen bereid zijn hun leven voor hun revolutionaire doel te geven.
Zij zouden vanuit vier hoofdkwartieren opereren: Rome, Genua, Turijn en Milaan. Zij zouden ieder per maand 250.000 lire (ongeveer f 700) salaris ontvangen. Alle onkosten — voor wapens, auto's e.d. — worden door de organisatie gedragen.
Piancono weigerde namen of adressen te noemen. Hij heeft wel gezegd wat de Rode Brigades over hun positie in de Italiaanse samenleving denken: „Veel communisten zijn het met ons eens, maar zij zijn gedwongen hierover te zwijgen."
Begin mei verklaarde de hoofdofficier van justitie, De Matteo, belast met de leiding bij heit onderzoek naar de ontvoering van Moro dat één centrale de leiding heeft over verschillende extreem-linkse terroristische groepen. Hij was tot deze conclusie gekomen op grond van het materiaal dat de justitie tot dan toe in verschillende plaatsen in Italië had gevonden.
Het zou om een organisatie gaan, waarvoor een groot aantal ultralinkse terroristische groepen zouden samenwerken. Niet alleen de Rode Brigades en de in Zuid-Italië geconcentreerde Gewapende Proletarische Kernen, maar ook de „eenvoudige" plaatsers van bommen. (Het weekeinde van 29-30 april ontploften in verscheidende plaatsen bommen bij bureaus van de christen-[demoeratische partij en bij vestigingen van Alfa-Romeo.)
Bij zoekacties naar de ontvoerders van Moro heeft de justitie onder andere wapendepots ontdekt, een hoofdkwartier van een gewapende groep. Prima Linea, bij Napels en vooral een grote hoeveelheid documenten In een flat van de Rode Brigades in Rome. Bovendien is de justitie na de aanhouding van vier personen in Rome het een en ander te weten gekomen over een bijeenkomst van vertegenwoordigers van verschillende terroristische groepen uit alle delen van Italië, in januari van dit jaar in Palermo. Al deze zaken staan volgens de overtuiging van de hoofdofficier van justitie, De Matteo, met elkaar in verband en wijzen op één groot komplot.
Inmiddels is de Italiaanse justitie een officieel onderzoek begonnen om te weten te komen hoe een journalist uitspraken van de Rode Brigadist Cristoforo Piancono over zijn organisatie heeft kunnen noteren (zie boven). Piancono, die op 11 april betrokken was bij het doodschieten van een gevangenisbewaker in Turijn, lag zwaar bewaakt in een ziekenhuis in die stad. De politie heeft ontkend dat de betrokken journalist zelf Piancono heeft kunnen ondervragen.
Maar de hoofdredacties van de twee kranten die de uitspraken van Piancono hebben gepubliceerd — Il Tempo en *Il* Giornale *Nuove* — hebben verklaard in te staan voor de juistheid ervan. Piancono is in ieder geval dadelijk na de publikatie van de uitspraken naar een gevangenisziekenhuis overgebracht.
Na het bekendworden van de moord op Moro heeft Francesco Cossiga, minister van binnenlandse zaken en als zodanig verantwoordelijk voor de politie, zijn ontslag aangeboden.

Overzicht aanslagen en ontvoeringen Rode Brigades

Na de periode van terroristische aanslagen door uiterst rechtse of neo-fascistische groeperingen (1969 tot '74), waarvan de bomaanslag op een Milanese bank in dec. 1969 het begin en de aanslag op de expressetrein Italicus (11 doden) in aug. 1974 het voorlopige einde was, begonnen de Rode Brigades, in 1970 opgericht door de sociologie-student Renato Curcio, met hun terroristische activiteiten.
Op 21 april 1974 werd de rechter Mario Sossi ontvoerd, 35 dagen vastgehouden en onderworpen aan een „volksproces". Met de bevrijding van Sossi komen ook de eexste aanwijzingen over de tot dan toe nog geheimzinnige Rode Brigades los: de organisatie is op militaire manier !georganiseerd en financiert haar acties middels bankovervallen.

Renato Curcio wordt uiteindelijk in jan. 1976 gearresteerd, zijn vrouw, Margherita Cagol, werd in 1976 door carabinieri gedood.

De aanslagen gepleegd sedert 1976 zijn de volgende:

29 april 1976 – Enrico Pedinovi, lid van een provinciale raad voor de uiterst rechtse MSI, wordt in Genua doodgeschoten.

8 juni 1976 – Francesco Coco, procureur-generaal van Genua, zijn chauffeur en zijn lijfwacht worden doodgeschoten.

29 april 1977 - Fulvio Croce, voorzitter van de orde van advocaten van Turijn wordt doodgeschoten. Hij had de taak advocaten te vinden voor het proces tegen de Rode Brigades.

2 juni 1977 – In Milaan worden Indro Montanelli, dinecteur van de krant Il Giornale, en in Genua Vittoria Bruno, onder-directeur van Secolo XIX in de benen geschoten.

3 juni 1977 – Emilio Rossi, directeur van het televisiejournaal TG I wordt gewond door schoten in de benen.

16 nov. 1977 – Carlo Casalegno, vicedirecteur van La *Stampa*, wordt neergeschoten en overlijdt enkele dagen later.

20 dec. 1977 – Angelo Pistolesi, secretaris van een afdeling van de MSI, wordt in Rome neergeschoten en overlijdt.

14 febr. 1978 – Riccardo Palma, magistraat in Rome, wordt gedood.

10 maart 1978 – Rosario Berardi, onderofficcier van politie, wordt in Turijn neergeschoten en overlijdt.

16 maart 1978 – Aldo Moro, president van de christen-democratische partij, in Rome ontvoerd en zijn vijf lijfwachten doodgeschoten.

24 maart 1978 – De vroegere burgemeester van Turijn, de christen-democraat Giovanni Picco, wordt in zijn benen geschoten.

7 april 1978 – De president van de vereniging van industriëlen van Genua, Felice Schiavetti, in de benen geschoten.

11 april 1978 – Een cipier van de gevangenis in Turijn, Lorenzo Cotugno, wordt doodgeschoten.

26 april 1978 - Girolamo Mechelli, oud-president van het dagelijkse bestuur van Latium, wordt door k ~ - gelschoten in Rome getroffen.

27 april 1978 – Een leidinggevende functionaris van Fiat. Sergio Palmieri, wordt door geweerschoten in de benen getroffen.

4 mei 1978 – De personeelschef van Italsider in Genua, Alfredo Lamberti, en een leidinggevende functionaris van de Sit Siemens in Milaan, Umberto Degli Innocenti, worden door geweerschoten in de benen getroffen. De Rode Brigades eisen tevens de verantwoordelijkheid op voor het in brand steken van de auto van een hoge functionaris van Alfa-Romeo, Gianfranco Bucciarelli.

Pers suggereert buitenlandse contacten Rode Brigades

Het feit dat het de opsporingsinstanties niet gelukt is de ontvoerders van Moro op het spoor te komen of verdere terroristische activiteiten te voorkomen, heeft de Italiaanse pers ertoe gebracht te suggereren dat de Rode Brigades aanzienlijke steun uit het buitenland krijgen.

Het *NRC/H'blad* (13-5) schreef hierover:

Vanaf de dag dat Moro door de Rode Brigades werd ontvoerd hebben veel Italianen het meer voorgesteld alsof het land ergens het slachtoffer van was geworden, dan dat er sprake was van een eigen Italiaans probleem. Uit de technische perfectie van de aanslag trokken de meeste Italiaanse kranten dadelijk de conclusie dat het waarschijnlijk het werk was van buitenlanders. Italianen kunnen toch niet zo technisch te werk gaan? Alsof terroristen niet al jaren in Italië getoond hebben hoe zij zonder gepakt te worden mensen kunnen ontvoeren, in de benen schieten of vermoorden. De Rote Armee Fraktion, was de eerste veronderstelling. Italië het slachtoffer van de moordenaars van de Westduitse werkgeversvoorzitter Schleyer.

Toen het eerste communiqué van de Rode Brigades verscheen was er gelijk een nieuwe buitenlandse hoek. Er stonden stijlfouten in de tekst, die weleens op een vertaling uit het Frans zouden kunnen wijzen. Daarna was de veronderstelling van een vertaling uit het Spaans gauw gevonden, waarmee in Zuid-Amerika beland werd, waar ook veel terroristen zijn.

De Palestijnen kwamen ook aan de orde en verslaggevers gingen op pad om te beschrijven hoe de mogelijkheid er in zat dat Moro per schip vanuit de haven van Bari naar Libanon was vervoerd. De Sowjet-Unie werd ook genoemd, met de KGB. En Tsjechoslowakije, waar verschillende Italiaanse terroristen zijn geweest.

De Sowjet-Unie verklaarde eerst dat China achter de ontvoering zat. Daarna zei China dat de Sowjet-Unie het komplot in elkaar had gezet. Vervolgens gooide de Sowjet-Unie het op de CIA. En de Italiaanse kranten gingen vergelijkingen trekken met de rol van de CIA bij de omverwerping van het bewind van Allende in Chili.

Italiaanse politici van partijen die het minderheidskabinet-Andreotti steunen — christen-democraten, communisten, republikeinen, socialisten en sociaal-democraten — hebben de afgelopen maanden bij herhaling gezegd dat voor de bestrijding van het terrorisme niet alleen geheime diensten en politieorganisaties nodig zijn, maar ook sociale hervormingen. Een land met een bureaucratisch waterhoofd, enorme jeugdwerkloosheid, Derde Wereldproblematiek in het zuiden, en doorlopend stakingen (waarvoor ook ziekenhuisartsen niet schuwen), heeft een klimaat waarin terrorisme goed kan gedijen. Ook zonder buitenlandse kunstmest.

Minister Cossiga van binnenlandse zaken, die zijn ontslag nam nadat de politie, leger en geheime diensten in 55 dagen niet op het spoor van Moro en zijn ontvoerders waren gekomen, schreef 10 mei in zijn ontslagbrief aan premier Andreotti: ,,Ik ben er vandaag nog van overtuigd dat de problemen van de strijd tegen het terrorisme en het politieke geweld zeker problemen zijn van organisatie, van werkmethodes, van operatieniveaus van de politie en de inlichtingendiensten, maar bovenal politieke problemen. (...) Algemene problemen van een politiek gericht op de oplossing van de grote economische, sociale en educatieve moeilijkheden van ons land."

Toch tonen de politieke partijen meer de neiging om complotten van tegenstanders achter de Rode Brigades te zoeken, dan om hun eigen rol kritisch te bekijken bij het ontstaan van het terroristische klimaat. De christen-democratische vice-secretaris Galloni heeft het marxistisch-leninisme en het stalinisme (de meeste leiders van de Italiaanse communistische partij zijn oud-stalinisten) aan de bron van het terrorisme ontdekt. Maar over de fouten van dertig jaar christen-democratisch bewind in Italië heeft hij niet gesproken. (*Le* Monde, *NRC/H'blad*, NZZ, FAZ, The Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

32-STE ALGEMENE VERGADERING. RESOLUTIES

Van 20 sept. - 21 dec. 1977 vond in New York de 32-ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties plaats.
Op pag. 291/1 e.v. is verslag uitgebracht van de openingszitting, de verkiezing van de voorzitter, de toelating van nieuwe leden, het opstellen van de agenda en de algemene debatten.
Nu volgen samenvattingen van de voornaamste van de 215 resoluties en 79 besluiten, die de AV aangenomen heeft.
Hierbij kan nog worden aangemerkt, dat, evenals in de voorafgaande jaren sinds 1974, Zuid-Afrika geen deel nam aan de AV. Op de AV van 1974 was besloten Zuid-Afrika van de werkzaamheden van de AV uit te sluiten. Sindsdien heeft Zuid-Afrika geweigerd contributie aan de VN te betalen, als gevolg waarvan het land zijn stemrecht verloren heeft.

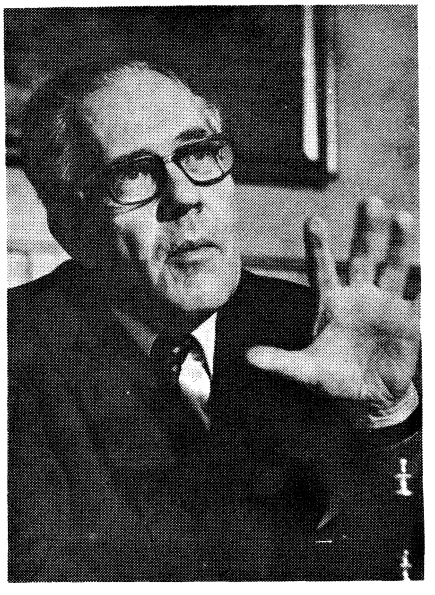
VEILIGHEIDSRAAD. Op 24 oktober verkoos de AV vijf nieuwe niet-permanente leden van de Veiligheidsraad, nl. Bolivia, Tsjechoslowakije, Gabon, Nigerië en Koeweit. Deze landen zijn m.i.v. 1 januari twee jaar lid van de Veiligheidsraad in de plaats van Benin, Libië, Pakistan, Panama en Roemenië, waarvan de lidmaatschapstermijn op 31 december 1977 aflieb.
De andere vijf niet-permanente leden van de Raad, die er tot eind 1978 deel van uitmaken, zijn Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, India, Mauritius en Venezuela. Permanente leden van de Raad zijn China, Engeland, Frankrijk, de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten.
Er zijn vijf stemmingen nodig geweest voor de verkiezing van de niet-permanente leden, doordat ook Niger, met steun van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, zich kandidaat gesteld had, terwijl Nigeria weigerde zijn kandidatuur in te trekken.
Bij de eerste stemming kregen Niger en Nigeria resp. 85 en 84 stemmen; het vereiste minimum om verkozen te zijn is 96 stemmen. Pas bij de vijfde stemming werden 96 stemmen op Nigeria uitgebracht; Niger kreeg toen 27 stemmen.
Gedurende de algemene debatten deed president Bongo van Gabon, op dat moment voorzitter van de OAE, op 14 oktober het voorstel het Handvest van de VN dusdanig te wijzigen, dat de OAE elk jaar één van haar leden tot lid van de Veiligheidsraad kon aanwijzen, waarbij dit lid de rechten van een permanent lid - i.h.b. het vetorecht - zou genieten.

ECOSOC. Op 24 oktober verkoos of herverkoos (*) de AV 17 leden van de VN economische en sociale commissie (ECOSOC) voor een termijn van lidmaatschap van drie jaar, m.i.v. 1 januari 1978. Het waren: (uit de Afrikaanse groep) Kameroen, het Centraal-Afrikaanse Keizerrijk, Lesotho en Tanzania; (uit de Aziatische groep) *China, India, *Japan en de Unie van Arabische Emiraten: (uit de Latijnsamerikaanse groep) *Argentinië en Trinidad en Tobago: (uit de groep Westeuropese en andere staten) "Engeland, Finland, Malta en Zweden; (en uit de groep socialistische staten van Oost-Europa) Hongarije, Roemenië en *de Sowjet-Unie.

Voor de nog openstaande plaats voor de Latijnsamerikaanse staten werd op 28 november in een open stemming de Dominicaanse Republiek verkozen met 117 stemmen. Deze plaats werd betwist door Ecuador, maar dit land trok zijn kandidatuur terug; nadat de Latijnsainerikaanse groep besloten had, dat Ecuador in 1978 lid van de ECOSOC kon worden.

De 54 leden van de ECOSOC zijn nu m.i.v. 1 januari 1978: Afghanistan, Algerije, Argentinië; Oostenrijk: Bangla Desh, Bolivia, Brazilië; Kameroen, het Centraal-Afrikaanse Keizerrijk, China. Columbia, Cuba, de Dominicaanse Republiek, Finland, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Hongarije, Iran, Irak, Italië, Jamaica, Japan, Lesotho, Maleisië, Malta, Mauretanië, Mexico, Nederland, Nieuw-Zeeland, Nigeria, Filippijnen, Polen, Portugal, Roemenië, Rwanda, Somalië, de Sowjet-Unie, Soedan, Zweden, Syrië, Tanzania, Togo, Trinidad en Tobago, Tunesië, Oeganda, Oekraïne, Unie van Arabische Emiraten, Engeland, de Verenigde Staten, Opper Volta, Venezuela, India en Joego-Slavië.

ANDERE VERKIEZINGEN EN BENOEMINGEN Op voorstel van secretaris-generaal Waldheim besloot de AV op 8 december zonder stemming Poul Hartling te benoemen tot VN Hoge Commissans voor vluchtelingen voor een termijn van vijf jaar, ingaande op 1 januari 1978 Hartling is opvolger van prins Sadruddin Aga Khan, die, na 12 jaar dit ambt bekleed te hebben, op eigen verzoek van zijn verantwoordelijkheden werd bevrijd

Poul Hartling, de nieuwe Hoge Commissaris voor vluchtelingenzaken.

Tevens werd besloten de duur van het ambt van Hoge Commissaris voor vluchtelingen m.i.v. 1 januari 1979 met vijf jaar te verlengen.
Poul Hartling was sedert 1965 voorzitter van de Deense liberale partij. Van 1968-1971 was hij minister van buitenlandse zaken en van 1973-1975 minister-president van Denemarken. Ook is hij van 1964-1968 en daarna sinds 1971 lid geweest van de Noorse Raad: van 1966-1968 en in 1971 bekleedde hij het voorzitterschap van deze Raad. Hij was één van de oprichters van de Deense Raad voor vluchtelingen.

Op 4 november werd de benoeming van de Fin Martti Ahtisaari tot VN-Commissaris voor Namibië (pag. 404/2-1977) met een jaar verlengd tot 31 december 1978.

Op 7 december bevestigde de AV de benoeming door de secretaris-generaal van Zweden tot lid van de Speciale Commissie voor de Situatie m.b.t. de toepassing van de Verklaring over het verlenen van onafhankelijkheid aan koloniale landen en volken. (de „commissie van 24"). Nadat Noorwegen zich op 31 december 1977 uit deze commissie had teruggetrokken was zij als volgt samengesteld: Afghanistan, Oostenrijk, Bulgarije, Chili, China, Congo, Cuba, Tsjechoslowakije, Ethiopië, Fiji, India, Indonesië, Iran, Irak, Ivoorkust, Mali, Sierra Leone, Sowjet-Unie, Syrië, Zweden, Tanzania, Trinidad en Tobago, Tunesië en Joego-Slavië.

ONTWAPENING. De AV bevestigde op 12 dec. de beslissing uit 1976 om een speciale AV bijeen te roepen, die over ontwapeningsvraagstukken zou moeten beraadslagen (pag. 405/3 - 1977). Op 12 dec. nl. keurde de AV zonder stemming een voorstel goed van de voorbereidende commissie voor de voorgestelde speciale AV om deze te houden van 23 mei-28 juni '78.

Op 12 dec werden meerdere resoluties over ontwapening aangenomen In één ervan, goedgekeurd met 136 tegen twee (Albanië en China) stemmen bij één onthouding (Frankrijk), werd uitdrukking gegeven aan de urgente noodzaak een eind te maken aan alle nucleaire en thermonucleaire proeven en een verdrag af te sluiten over een volledig en algemeen verbod van kernwapenproeven Over beide zaken zou op de speciale AV gesproken moeten worden

Op 1 maart 1977 had Sowjet-minister van buitenlandse zaken Gromyko aan secretaris-generaal Waldheim een brief overhandigd, waarin hij als zijn mening uitsprak, dat een speciale AV over ontwapening „mdien op de juiste wijze georganiseerd en voorzien van middelen om op een effectieve manier beslissingen te nemen en van de nodige lichamen voor een grondige voorbereiding en praktische overeenstemming om rekening te houden met de veiligheidsbelangen van alle staten van de wereld (.) voor de dag kon komen met concrete en effectieve maatregelen." (..)
Naar de mening van Gromyko zou de speciale AV niet in de plaats moeten komen van bestaande vormen van ontwapeningsbesprekingen, die „zichzelf hadden gerechtvaardigd", maar hij zou een „tussenliggende stap naar een wereldontwapeningsconferentie kunnen worden"
In een andere resolutie over „algemene en volledige ontwapening", goedgekeurd met 111 tegen twee (Albanië en China) stemmen bij 16 onthoudingen werden „op plechtige wijze" twee beginselen bevestigd m b t het gebruik van nucleair materiaal en nucleaire faciliteiten Deze beginselen waren de volgende:

1. Staten dienen nucleair materiaal en

nucleaire faciliteiten voor vreedzaam gebruik niet te gebruiken voor de produktie van kernwapens; en

2. Alle staten hebben het recht, in overeenstemming met het beginsel van soevereine gelijkheid, om hun programma's te ontwikkelen voor het vreedzame gebruik van nucleaire technologie voor economische en sociale ontwikkeling. conform hun prioriteiten, belangen en behoeften, en dienen zonder discriminatie toegang te hebben tot en vrij zijn om te verwerven technologie en materiaal voor het vreedzaam gebruik van kernenergie onder effectieve en niet-discriminatoire garanties tegen de verspreiding van kernwapens.

Onder de landen, die zich van stemming onthielden m.b.t. deze resolutie bevonden zich o.m. Frankrijk, Israël, Pakistan en Spanje, terwijl o.a. Argentinië, Brazilië, Chili en India aan de stemming niet deelnamen.

Voorts werden op **12** dec. een aantal resoluties over kernwapenvrije zones aangenomen. Zo werd er met **131** tegen nul stemmen: zonder onthoudingen, maar met een aantal landen, die aan de stemming niet deelnamen (o.m. Albanië, het Centraalafrikaanse Keizerrijk, Guinea en Malawi) een resolutie aanvaard, waarin eerdere beslissingen in herinnering gebracht werden, dat Afrika een kernwapenvrije zone diende te zijn: ,,enige poging van Zuid-Afrika om kernwapens op het continent te introduceren" veroordeeld werd: waarin verder geëist werd, dat ,,Zuid-Afrika onmiddellijk zou afzien van het uitvoeren van enigerlei nucleaire explosie"; en waarin aan de Veiligheidsraad met urgentie gevraagd werd ,,om effectieve stappen te ondernemen om Zuid-Afrika te verhinderen nucleaire wapens te ontwikkelen en te verwerven".

Ook werden, zonder tegenstemmen, resoluties aanvaard, waarin gevraagd werd kernwapenvrije zones te vestigen in het Midden-Oosten en in Zuid-Azië en waarin de Stille Oceaan tot vredeszone verklaard werd.

Met **102** tegen één stem (Albanië) bij **28** onthoudingen (de meeste socialistische staten van Oost-Europa, Cuba en Mongolië — maar niet Roemenië en Joegoslavië) werd een resolutie aanvaard, waarin er bij alle staten op werd aangedrongen om af te zien ,,van het ontwikkelen van nieuwe massadestructiewapens, gebaseerd op nieuwe wetenschappelijke principes" en de staten opgeroepen werden om ,,wetenschappelijke ontdekkingen toe te passen voor het welzijn van de mensheid".

In deze resolutie werd de resolutie van de VN-commissie voor conventionele bewapening van **12** aug **1948** herbevestigd, die massadestructiewapens definieerde als explosieve atoomwapens, wapens met radio-actief materiaal, dodelijke chemische en biologische wapens en enigerlei wapens, die in de toekomst ontwikkeld zouden worden en die karakteristieken zouden hebben, vergelijkbaar met het destructieve effect van de atoombom of van de andere genoemde wapens

ONTSPANNING. Op **19** dec. werd met concensus een ,,Verklaring over het verdiepen en consolideren van internationale ontspanning" door de AV aanvaard.

In deze Verklaring zeggen de VN-lidstaten o.m., dat zij vastbesloten zijn de bepalingen van het VN-Handvest ,,met kracht aan te hangen en de toepassing ervan te bevorderen". ,,Om in overweging te nemen nieuwe en betekenisvolle stappen te zetten (...) gericht op het bereiken van het doel van het stopzetten van de bewapeningswedloop, in het bijzonder de nucleaire bewapeningswedloop (...) met het uiteindelijke doel van algemene en volledige ontwapening". (...) ,,Om de rol van de Verenigde Naties te versterken als een primair instrument in het handhaven van de internationale vrede en veiligheid door zowel de vreáe stichtende als de vrede handhavende vermogens van de organisatie te versterken" ,,Om af te zien van het dreigen met of het gebruiken van geweld" (...) ,,Om de vrije uitoefening te verzekeren van het recht van volkeren onder koloniale of buitenlandse overheersing op zelfbeschikking en op de bevordering van meerderheidsbewind". ,,Om te werken naar de vestiging en ontwikkeling van rechtvaardige en evenwichtige economische betrekkingen tussen staten en om te streven naar het verkleinen van de kloof tussen de ontwikkelde en ontwikkelingsnaties (...)". ,,Om de eerbiediging en bevordering van de mensenrechten en fundamentele vrijheden voor allen aan te moedigen en te bevorderen (...)". En ,,om wederzijds begrip en vertrouwen tussen de volkeren te kweken door het bevorderen en vergemakkelijken van culturele uitwisselingen, vrijere beweging en onderlinge contacten, zowel op individuele als op collectieve basis".

De verklaring was een uitwerking van een ontwerp-verklaring over het ,,verdiepen en versterken van internationale ontspanning", die door de SU bij de VN was ingediend en waarop Sowjet-minister van buitenlandse zaken Gromyko in een brief van **28** sept. **1977** aan secretaris-generaal Waldheim een toelichting gegeven had.

ZUIDELIJK AFRIKA. De AV gaf weer, evenals in vorige zittingen, veel aandacht aan de situatie in Zuidelijk Afrika. Over dit gebied werden talrijke resoluties aanvaard, waaronder de volgende:

Zuid-Afrika. Op **8** dec. werd zonder stemming een resolutie aangenomen, waarin het ,,Zuidafrikaanse regime" werd veroordeeld wegens zijn ,,voortdurende schending van de Universele verklaring over de rechten van de mens en de Verklaring over de bescherming van alle personen tegen martelingen en andere wrede, onmenselijke of vernederende behandeling of bestraffing"; voorts werd met kracht veroordeeld ,,de praktijk van het onderwerpen van politieke gevangenen en andere slachtoffers van de apartheid in Zuid-Afrika" aan een dergelijke behandeling of bestraffing en i.h.b. de ,,willekeurige arrestatie, het vasthouden en martelen, die geleid hebben tot de moord op Steve Biko"; tenslotte werd geëist een eind te maken aan dergelijke praktijken, alle politieke gevangenen vrij te laten en alle bevelen tot verbanning en huisarrest op te heffen.

De AV nam op **14** dec. over het apartheidsbeleid van de Zuidafrikaanse regering **14** resoluties aan en op **16** dec. nog een 15-de. In een van deze resoluties, die zonder tegenstem of onthouding aanvaard werd, werd een programma voorgesteld voor een internationaal anti-apartheidsjaar, dat op **21** maart **1978** zou moeten beginnen met als doel ,,de verdere isolering van het Zuidafrikaanse regime".

In een andere resolutie, aangenomen met **88** tegen **19** stemmen — meest Westerse landen plus Guatemala — bij 30 onthoudingen werd de veroordeling herhaald van Israëls ,,voortgaande en toenemende samenwerking met Zuid-Afrika".

Een volgende resolutie gaf uiting aan een ernstig betreuren over het verzet van de drie Westerse permanente leden van de Veiligheidsraad — Frankrijk, Engeland en de VS — tegen ,,een omvattend embargo op militaire en nucleaire samenwerking met het racistische regime van Zuid-Afrika" en deed een beroep op alle staten elke militaire samenwerking met Zuid-Afrika te beëindigen en i.h.b. ,,alle overdracht van nucleaire uitrusting of splijtbaar materiaal of technologie" aan dat land. Deze resolutie werd aangenomen met 113 tegen 7 stemmen — de VS en de leden van de EG behalve Denemarken, Nederland en Ierland Dij 17 onthoudingen.

Ook werd een resolutie aangenomen, met **111** tegen 7 stemmen — België, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Luxemburg, Engeland en de VS — bij **22** onthoudingen waarin verplichte economische sancties tegen Zuid-Afrika werden voorgesteld.

In weer een andere resolutie, aanvaard met **112** tegen negen stemmen — België. Frankrijk, West-Duitsland. Japan, Luxemburg, Nederlana, Engeiand, de VS en Uruguay — bij **17** onthoudingen, terwijl Israël aan de stemming niet deelnam, werd verklaard, dat de ,,nationale bevrijdingsbeweging een onvervreemdbaar recht heeft om zijn strijd om de macht te grijpen voort te zetten met alle besohikbare en passende middelen van zijn eigen keuze, daarbij inbegrepen bewapende strijd" en dat ,,de internationale gemeenschap alle bijstand" aan deze beweging zou moeten verlenen. Ook werd, met 125 tegen 0 stemmen bij **14** onthoudingen een Internationale verklaring tegen apartheid in de sport goedgekeurd, die door een ad hoc commissie was opgesteld, en die. in **18** artikelen, opriep tot een totale ban op sportieve contacten met een land, dat apartheid in de praktijk brengt.

In de laatste resolutie, die op **16** dec. werd aangenomen met **97** tegen **18** stemmen — Westerse landen en Israël — bij **22** onthoudingen, drong de AV er op aan, dat ,,Israël en de racistische regimes in zuidelijk Afrika" ,,onmiddellijk en onvoorwaardelijk alle personen zouden vrijlaten, die werden vastgehouden of gevangen zaten wegens hun strijd voor zelfbeschikking en nationale onafhankelijkheid en tegen apartheid (...) kolonialisme en buitenlandse bezetting".

Namibië. Op **4** nov. nam de AV over dit onderwerp **8** resoluties aan, alle zonder tegenstemmen, maar met onthoudingen bij **6** ervan, waarin hoofdzakelijk eerdere uitspraken werden herhaald.

In een van deze resoluties echter werd besloten om voor de 33-ste AV, op een nader vast te stellen datum, een speciale AV te beleggen om de situatie in Namibie te beoosdelen (pag. 257/1 e.v). Deze resolutie werd aangenomen met **135** tegen **0** stemmen bij **6** onthoudingen — België, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Engeland en de VS

Rhodesië. Op 16 dec. aanvaardde de AV over Rhodesie twee resoluties De eerste, die zonder bezwaar werd goedgekeurd, bevatte de eis voor ,,de onmiddellijke stopzetting" van de ,,willekeurige moorden op en executies van Afrikanen en hun vrijheidsstrijders" en van de ,,wreedheden, die in het operatiegebied begaan werden"; verder werd geëist de vrijlating van alle politieke gevangenen en het opheffen van alle beperkingen alsmede ,,de onmiddellijke stopzetting van alle daden van agressie en bedreigingen tegen de Afrikaanse buurstaten"; tenslotte werd

gevraagd aan alle staten om ,,onmiddellijke en omvangrijke hulp te verlenen aan (...) de regeringen van Mozambique en Botswana om hun defensiecapaciteiten te versterken".
In de tweede resolutie, die werd aangenomen met **113** tegen 0 stemmen bij 10 onthoudingen — België, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Iran, Israël, Italie, Luxemburg, Engeland en de VS — werd de politiek veroordeeld van regeringen, i h b. die van Zuid-Afrika, die hun samenwerking met het ,,illegale racistische regime" handhaafden; werd opgeroepen tot intensievere sancties tegen het Rhodesische regime en meer hulp voor Mozambique en Zambia: en werd aan de Veiligheidsraad gevraagd een verplicht embargo op te leggen op het leveren van aardolie en olieprodukten aan Zuid-Afrika omdat dergelijke produkten via Zuid-Afrika aan Rhodesië geleverd werden
In samenhang hiermee kan nog worden gemeld, dat op **10** okt. gedurende de algemene debatten, Siteke Mwale, de minister van buitenlandse zaken van Zambia, opgeroepen had tot een dergelijk embargo. Hij verklaarde, dat een dergelijk embargo de kansen op een regeling met Rhodesie zou verbeteren, aangezien op die manier de olieleveranties aan Rhodesie zouden worden afgesneden en ,,zowel het militaire als het civiele apparaat zou lamleggen, die tot dusver het regime-Smith overeind gehouden hadden" De minister stelde ook met voldoening vast, dat de Organisatie van Afrikaanse Eenheid een commissie benoemd had, die bezoeken zou moeten brengen aan lidstaten van de OPEC, i.h.b. aan Perzië, de voornaamste olieleverancier van Zuid-Afrika, met het oog op het toepassen van een olieboycot tegen Zuid-Afrika.

DEKOLONISATIE M b t het onderwerp dekolonisatie aanvaardde de AV op **28** nov. een omvattende resolutie over ,,de activiteiten van buitenlandse eoonomische en andere belangen, die de toepassing verhinderen van de Verklaring over het verlenen van onafhankelijkheid aan koloniale landen en volken in Zuid-Rhodesie en Namibië en in alle andere gebieden onder koloniale overheersing, en de inspanningen belemmeren om kolonialisme, apartheid en rassendiscriminatie in Zuidelijk Afrika te elimineren".
De resolutie stelde o.m., dat elke beherende of bezettende mogendheid, die de koloniale volken berooft van de uitoefening van hun legitieme rechten over hun natuurlijke hulpbronnen ofwel de rechten en belangen van deze volken onderwerpt aan buitenlandse economasche en financiele belangen, de plechtige verplichtingen, die zij op zich genomen heeft, schendt".
Ook werden alle staten krachtig veroordeeld, die ,,politiek, diplomatiek, economisch en militair samenwerken met Zuid-Afrika in flagrante schending van de desbetreffende VN-resoluties, i.h.b de VS, België, Frankrijk, West-Duitsland. Israël, Japan, Italië en Engeland; evenzeer werden de VS, Frankrijk, West-Duitsland en Israël krachtig veroordeeld wegens ,,samenwerking met Zuid-Afrika in nucleaire aangelegenheden"; verlangd werd, dat alle regeringen ervan af zouden zien ,,het racistische minderheidsregime van Zuid-Afrika" direct of indirect te voorzien van installaties, die het in staat zouden stellen uranium, plutonium of ander nucleair materiaal, reactoren of militaire uitrusting te produceren Alle regeringen, die dat nog niet gedaan hadden, werden opgeroepen wetgevende, administratieve of andere maatregelen te treffen jegens hun ingezetenen en rechtspersonen onder hun jurisdictie, die ondernemingen in koloniale gebieden, i h b in Afrika, bezitten of drijven, die schadelijk zijn voor de belangen van de inwoners van die gebieden, ten einde een eind te maken aan dergelijke ondernemingen en nieuwe investeringen te verhinderen, die in strijd zouden komen met de belangen van de inwoners van die gebieden Van alle stateil werd gevraagd om af te zien van enigerlei investeringen in of leningen aan de ,,racistische minderheidsregimes in Zuidelijk Afrika" en om *af* te zien van ,,enigerlei overeenkomsten of maatregelen om de handel of andere economische betrekkingen met hen te bevorderen" Ook werd in de resolutie gevraagd om een embargo op olie en olieprodukten voor Zuid-Afrika, welk land ook streng werd veroordeeld voor zijn voortdurende samenwerkmg met het regime in Rhodesië.

Deze resolutie was aangenomen met **101** tegen **12** stemmen — België, Canada, Frankrijk, West-Duitsland, Ierland, Israël, Italie, Japan, Luxemburg, Nederland Engeland en de VS — bij **28** onthoudingen. De AV aanvaardde een aantal resoluties over individuele nog niet onafhankelijke gebieden, w o de volgende'

Belize. Op **28** nov. werd met **126** tegen vier stemmen — Costa Rica, El Salvador, Honduras en Nicaragua — bij **13** onthoudingen — vnl. andere Latijnsamerikaanse landen plus de VS, Israël, Japan, Marokko en Spanje — en in afwezigheid van Guatemala een resolutie aangenomen, waarin werd opgemerkt, dat Engeland, in nauwe samenwerking met de regering van Belize, onderhandelingen gevoerd had met de regering van Guatemala Engeland werd opgeroepen verdere onderhandelingen te voeren, die tot onafhankelijkheid zouden leiden voor de 33-ste zitting van de AV Tegelijkertijd werd er bil alle staten op aangedrongen ,,bet recht van het volk van Belize op zelfbeschikking, onafhankelijkheid en territoriale integriteit te eerbiedigen"

Oost-Timor. Eveneens op **28** nov. werd een resolutie aangenomen, waarin de bewering verworpen werd, dat Oost-Timor zou zijn geïntegreerd in Indonesië ,,in zover als het volk van het gebied niet in staat is geweest vrijelijk zijn recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid uit te oefenen". De secretaris-generaal werd gevraagd ,,urgent een speciale vertegenwoordiger naar Oost-Timor te zeriden" ten einde ,,ter plekke de situatie grondig te onderzoeken".
De resolutie werd aangenomen met **67** tegen **26** stemmen bij **47** onthoudingen. De regering van Indonesië wees op **29** nov. de resolutie van de hand als ,,onrealistisch" en een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Indonesië.

ARABISCH-ISRAËLISCH CONFLICT. De AV heeft een aantal resoluties goedgekeurd terzake van het Arabisch-Israëlische conflict, waarvan vele eerder gedane uitspraken bevestigden.

Op **28** okt sprak de AV opnieuw uit, dat ,,alle maatregelen en daden, genomen door de regering van Israël (.) gericht op het veranderen van de wettelijke status, geografische aard en demografische samenstelling" van de Palestijnse en andere Arabische gebieden, die sinds **1967** bezet zijn, geen legale waarde hebben en een ernstige obstructie vormen van de pogingen, gericht op het bereiken van een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten" De AV deed een beroep op Israël om ,,zich strikt aan zijn internationale verplichtingen te houden" en ,.dadelijk op te houden" met het nemen van verdere dergelijke actie De resolutie werd aangenomen met **130** tegen één stem (Israël) bij **7** onthoudingen (Costa Rica, Fiji, Guatemala, Malawi, Nicaragua, Papoea Nieuw Guinea en de VS, terwijl Haiti een verklaring aflegde, dat het eveneens zich van stem wilde onthouden

Op **25** nov aanvaardde de AV een resolutie, waarin werd aangedrongen op ontruiming van de bezette Arabische gebieden door Israël en op hervatting van de vredesconferentie in Genève De resolutie werd aangenomen met **102** tegen **4** stemmen (Canada, El Salvador, Israël en de VS bij 29 onthoudingen (Westerse landen plus Japan en enkele Latijnsamerikaanse landen)
Bij de landen die niet aan de stemming deelnamen, bevonden zich Albanië, China, Irak en Zuid-Jemen

Op **19** dec. nam de AV met **109** tegen drie stemmen (Australië, Israël en de VS) bij **26** onthoudingen een resolutie aan, waarin opnieuw werd bevestigd, dat alle maatregelen, die door Israël genomen waren om de hulpbronnen en economische activiteiten in de bezette Arabische gebieden te exploiteren illegaal zijn en dat ,,de Arabische staten en volken, die onderworpen zijn aan Israëlische agressie en bezetting" het recht hebben op ,,de restitutie van en compensatie voor" de exploitatie, terwijl op Israël het beroep gedaan werd aan deze ,,rechtvaardige claims" tegemoet te komen,

Op **2** dec. besloot de AV $ **76.321.000** toe te kennen voor de operaties van de UN Emergency Force (UNEF) voor de periode van **25** okt. **1977-24** okt. **1978** en een bedrag van $ **11.611.871** voor de activiteiten van de UN Disengagement Observer Force (UNDOF) voor dezelfde periode. De desbetreffende resoluties werden aangenomen met **115** tegen twee stemmen (Albanië en Syrië) bij **10** onthoudingen (Bulgarije, Wit-Rusland, Cuba, Tsjechoslowakije. DDR, Hongarije, Mongolië, de Oekraine, de SU en Noord-Jemen), terwijl Cambodja, China, Libië en Zuid-Jemen zich bevonden onder de landen, die niet aan de stemming deelnamen.
M.b.t. de UN Relief and Works Agency for Palestine Refugees (UNRWA) besloot de AV op **16** dec. o.m. met **122** tegen 0 stemmen en met stemonthouding van Israël om het mandaat van de organisatie te verlengen tot **30** juni **1981.**

MENSENRECHTEN De AV aanvaardde op **16** dec een resolutie, waarin nieuwe criteria werden opgesomd m b t kwesties van de rechten van de mens De resolutie werd goedgekeurd met **123** tegen nul stemmen bij **15** onthoudingen (Oostenrijk, Belgie, Tsjaad. Frankrijk, West-Duitsland, Ierland, Israël, Italie, Ivoorkust, Luxemburg, Nederland, Paraguay, Spanje, Engeland en de VS), terwijl Albanië, China en Cambodja zich bevonden onder de landen, die aan de stemming niet deelnamen
In de resolutie werden t a v de mensenrechten de volgende principes opgesomd

1. Alle menselijke rechten en fundamentele vrijheden zijn ondeelbaar en onderling afhankelijk; gelijke aandacht dient gegeven te worden aan de toepassing, bevordering en bescherming van zowel burgerlijke en politieke als aan economische, sociale en culturele rechten.

2. De volledige verwerkelijking van bur-

gerlijke en politieke rechten zonder in het genot te zijn van economische, sociale en culturele rechten is onmogelijk. Het bereiken van duurzame vooruitgang bij de toepassing van mensenrechten is afhankelijk van een gezonde en effectieve nationale en internationale politiek van economische en sociale ontwikkeling, zoals erkend door het programma van Teheran,

3. Alle mensenrechten en fundamentele vrijheden van de menselijke persoon en van volken zijn onvervreemdbaar.

4 Dientengevolge dienen vraagstukken van mensenrechten in hun geheel onderzocht te worden, rekening houdend zowel met het algemene kader van verschillende maatschappijvormen, waarin zij zich voordoen, als met de noodzaak van de bevordering van de volledige waardigheid van de menselijke persoon en de ontwikkeling en het welzijn van de maatschappij

5. Bij het benaderen van kwesties van mensenrechten binnen hel systeem van de Verenigde Naties dient de internationale gemeenschap voorrang te geven of voorttegaan met voorrang te geven aan het zoeken naar oplossingen voor de massale en flagrante schendingen van mensenrechten van volken en personen, die getroffen zijn door situaties, zoals die voortvloeien uit apartheid, uit alle vormen van rassendiscriminatie, uit kolonialisme, uit buitenlandse overheersing en bezetting, uit agressie en bedreigingen tegen de nationale soevereiniteit en territoriale integriteit, zowel als uit de weigering om de fundamentele rechten van volkeren op zelfbeschikking en van iedere natie op de uitoefening van de volledige soevereiniteit over haar rijkdommen en natuurlijke hulpbronnen te erkennen.

6. De verwerkelijking van de nieuwe internationale economische orde is een essentieel element voor de effectieve bevordering van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden en daar zou ook voorrang aan gegeven moeten worden.

De resolutie was door de sociale, humanitaire en culturele (derde) commissie van de AV op 6 dec. aangenomen met 126 tegen 0 stemmen bij 11 onthoudingen. De staten, die zich van stemming onthielden, wilden daarmee protest aantekenen tegen de te belangrijke plaats, die naar hun mening in het document werd toegekend aan economische en sociale rechten naast politieke en burgerlijke rechten.

Gedurende het debat in de derde commissie bleek op 7 dec., dat een door de Scandinavische landen voorgestelde resolutie over de bescherming van de mensenrechten in Oeganda niet in stemming gebracht kon worden, omdat de tekst door een aantal Derde-Wereld- en socialistische landen te ,,excessief" gevonden werd.

Op 16 dec. besloot de AV met 131 tegen één stem (Israël) bij één onthouding (Guatemala) en bij afwezigheid van een aantal landen, w.o. de VS, om van 14-25 aug. 1978 in Genève een Wereldconferentie over het bestrijden van racisme en rassendiscriminatie te beleggen. Uitnodigingen voor deze conferentie zullen ook worden verzonden aan niet-gouvernementele organisaties met een raadgevende status bij de ECOSOC.

Tenslotte werd op 16 dec. een resolutie aanvaard met 96 tegen 14 stemmen bij 25 onthoudingen, waarin op Chili o.a. het beroep gedaan werd om de fundamentele mensenrechten en fundamentele vrijheden te herstellen en te garanderen.

In het *NRC/H'blad* van 7 dec. 1977 is een commentariërend verslag gewijd aan het debat in de derde commissie van de VN over het vraagstuk van de mensenrechten, waarbij er o.m. op is ingegaan, dat niet is besloten tot de benoeming van een Hoge Commissaris voor de mensenrechten, zoals door verschillende landen werd verlangd. Aan deze beschouwing is het volgende ontleend:

Zolang staten geijverd hebben voor instelling van het speciale VN-Hoge commissariaat heeft zich in de jaarvergaderingen van de Verenigde Naties een stereotiep rollenspel ontwikkeld waarin de ene groep staten zich inspande om zo snel mogelijk een benoeming er door te drukken en de andere steeds weer met succes nieuwe en originele obstakels vond om het Commissariaat te dwarsbomen. Dat begon al in 1965 toen Costa Rica voor het eerst met de suggestie kwam.

Aanvankelijk was een kort Russisch ,,njet" doorgaans voldoende om het initiatief te torpederen totdat vijf jaar geleden de Sowjet-Unie twijfelde of zijn stemadvies wel door een meerderheid van de Algemene Vergadering zou worden opgevolgd.

In de wandelgangen werd toen in allerijl een compromis gesloten dat inhield dat de gehele kwestie eerst rustig door een speciale commissie zou worden bestudeerd, hetgeen vervolgens zo rustig gebeurde dat diezelfde commissie een jaar later niet op tijd klaar was om over een ontwerp-resolutie een debat plus een stemming in de Algemene Vergadering te laten houden.

Intussen werd een aantal nieuwe moeilijkheden rond de functie van Hoge Commissaris voor de mensenrechten opgeworpen die ook nu nog gelden.

In de eerste plaats werd door de Oosteuropese landen, gevolgd door de meeste Afro-Arabische landen, benadrukt dat de Hoge Commissaris zich nooit met interne aangelegenheden van een staat zou mogen bemoeien zonder de uitdrukkelijke toestemming van de betrokken staat. Immers anders zou de soevereiniteit van de staat worden ondermijnd, wat in strijd is met het Handvest van de VN.

De voorstanders van een Hoge Commissariaat (behalve de Westerse landen, ook een aantal Latijnsamerikaanse en Maghreb-landen en enkele Afrikaanse staten: Gambia, Lesotho, Senegal) slikten deze pil en toonden zich bereid de speelruimte van de Hoge Commissaris te beperken.

Vervolgens suggereerden de tegenstanders dat de VN-leden het eerst maar beter eens moesten zien te worden over de inhoud van het begrip: mensenrechten.

Zij wensten speciale aandacht voor massale en flagrante schending van de mensenrechten waar het ging om hele groepen en volken en minder aandacht voor het lot van het individu: verder moest een functionaris die voor de mensenrechten opkwam zich met name verzetten tegen apartheid, zionisme, kolonialisme, agressie en bedreiging van nationale soevereiniteit en territoriale integriteit en diende hij pal te staan voor het fundamentele recht van zelfbeschikking van alle volken. Mensenrechten bewaken betekende verder in hun ogen allereerst strijden voor een Nieuwe internationale economische orde.

De tegenstanders deden tot slot het voorstel om de VN-Commissie voor de Rechten van de mens eerst nog maar eens goed over hun visie te laten nadenken, voordat men iemand ging benoemen die moest toezien op het naleven van mensenrechten.

Om de zaak toch nog te redden gaven de Westerse landen verder toe en in de taakomschrijving van de functionaris in spe kregen de sociale en economische rechten van he: individu dezelfde prioriteit als de traditionele Westerse politieke en burgerlijke vrijheden. Onaanvaardbaar bleef echter steeds de interpretatie van mensenrechten als een recht dat bij uitsiek van toepassing is voor groepen en hele volken in plaats van voor het individu.

Immers, daarmee zou, zo luidde het bezwaar, de weg worden geëffend voor het gerechtvaardigde schenden van persoonlijke rechten en vrijheden.

Wie de cynische stellingnamen en afleidingsmanoeuvres van een aantal notoire schenders van de mensenrechten in de VN-vergadering beschouwt en tegelijk rekening houdt met het feit dat een Hoge Commissaris slechts met toestemming van de betrokken staat had mogen handelen is niet geneigd het afstemmen van het Hoge commissariaat voor de mensenrechten als een groot verlies te beschouwen. Voorstanders ervan, onder wie de Nederlandse delegatie in New York, zien dat echter anders. Zij trekken graag de vergelijking met het VN-Hoge commissariaat voor de vluchtelingen in Genève. Aan het eind van de jaren '40 waren daartegen dezelfde felle bezwaren van het Oostblok en kwam het commissariaat er slechts met een uiterst krappe meerderheid maar sindsdien heeft iedereen in de VN slechts lovende woorden voor het werk wat daar voor de vluchtelingen wordt gedaan.

Veel hangt af van de man of vrouw die de functie op zich neemt. Net als de (scheidende) Vluchtelingencommissaris Aga Khan, stelt het Westen zich een weinig tot polemiek aanleiding gevende figuur uit de Derde wereld voor, die in individuele gevallen voorzichtig opereert maar intussen wel genoeg aantrekkingskracht weet te ontplooien om als klachtenbureau in alle landen herkenbaar te zijn.

Hij moet zich buiten de publiciteit houden om niet voorshands regeringen af te schrikken. Bepaalde campagnes in de media zou men beter aan organisaties als Amnesty kunnen overlaten.

Zo'n figuur zou kunnen omzeilen waar de VN-Commissie voor de rechten van de mens mank gaat: een louter politiek geïnspireerde, selectieve en met veel tamtam begeleide verontwaardiging en veroordeling van staten zonder dat de slachtoffers daar veel wijzer van worden. Met 62 tegen 49 stemmen (en 21 onthoudingen) hebben de Afro-Arabische landen en het Oostblok echter duidelijk gemaakt dat het Westen haar profielschets van een Hoge Commissaris voor de mensenrechten voorlopig maar weer in het archief moet opbergen.

Tot grote teleurstelling overigens ook van de Chileense junta, die voor de Westelijke profielschets grote bewondering koestert. Want, zo redeneren de generaals in Santiago, wij zitten nu al op de eerste rij van de internationale beklaagdenbank en dus hebben wij bij een onopvallend opererende Hoge commissaris voor de mensenrechten niets te verliezen en alles te winnen.

ECONOMISCHE KWESTIES. De AV aanvaardde op 19 dec. zonder stemming een resolutie over de nieuwe internationale economische orde, waarin besloten werd

„in 1480 een speciale zitting van de Algemene Vergdderillg op hoog niveau bijeen te roepen ten einde de stand van zaken op te maken van de voortgang, die in verschillende forums van het VN-systeem gemaakt was bij het vestigen van de nieuwe economische orde ( ) en om passende actie te ondernemen voor de ontwikkeling van ontwikkelingslanden en internationale economische samenwerlring, met inbegrip van het aanvaarden van de nieuwe ontwikkelingsstrategie voor de tachtiger jaren"

In deze resolutie besloot de AV tevens een commissie in te stellen. toegankelijk voor alle lidstaten, oin de secretaris-generaal bij te staan bij o m het toezien op de uitvoering en toepassing van genomen beslissingen en beretkte akkoorden

In een resolutie, die op 20 dec zonder stemming werd aangenomen, bracht de AV zijn resolutie uit 1975 in herinnering, die o m ging over een herstructurering van de economische en sociale sectoren van het VN-systeem en besloot de AV de secretaris-generaal uit te nodigen om, in volledig overleg met de Lidstaten en zo spoedig mogelijk, bij voorkeur in het eerste kwartaal van 1978, een directeur-generaal voor ont ikkeling en internationale economische samenwerking op hoog niveau voor een periode van vier jaar te benoemen.

Deze directeur-generaal zou de opdracht moeten krijgen (a) te verzekeren, dat effectief leiderschap gegeven werd aan de verschillende componenten van het VN-systeem op het gebied van ontwikkeling en internationale economische samenwerking en om binnen dat systeem algemene coordinatie uit te oefenen ten einde een multi-disciplinaire benadering te verzekeren van de problemen van ontwikkeling op een wereldwijde basis; (b) om binnen de VN de samenhang, coördinatie en het efficiente beheer te verzekeren van alle activiteiten op economisch en sociaal gebied. die worden gefmancierd uit de normale begroting of uit middelen buiten de beg oting Daarenboven zou de directeur-generaal belast kunnen worden met andere taken, op terreinen van verantwoordelijkheid, die samenhang vertonen met het geheel van de economische en sociale activiteiten van de VN

UNCTAD De AV besloot op 19 dec zonder stemming, dat de vijfde vergadering van de United Nations Conference on Trade en Development (UNCTAD) van 7 mei - 1 juni 1979 in Mantlla gehouden zou worden

ONTWIKKELINGSLANDEN De AV nam een aantal resoluties aan betreffende de status van en de hulp voor bepaalde ontwikkelingslanden, w o de volgende

Vietnam. Op 14 okt aanvaardde de AV zonder stemming een resolutie, waarin de aanbeveling gedaan werd, dat Vietnam zou worden geplaatst op de lijst ven „meest getroffen landen" en waarin op alle landen en internationale organisaties een beroep gedaan werd „hun inspanningen en bijdragen te vergroten en intensiveren ( ) om het Vietnamese volk te helpen bij de wederopbouw van hun land",

Ethiopie. Op 8 dec nam de AV zonder stemming een resolutie aan. waarin werd opgeroepen tot meer hulp aan het volk van Ethiopie voor bijstand aan en herstel van de door droogte getroffen gebieden, daarbij alle betrokkenen tevens vragend te verzekeren, dat de gegeven hulp alleen voor steun en herstel gebruikt zou worden

Comoren. Op 13 dec. besloot de AV zonder stemming akkoord te gaan met de bevindingen en aanbevelingen van de speciale VN-commissie voor de Comoren. Besloten werd de Comoren te plaatsen op de lijst van minst ontwikkelde landen. De secretaris-generaal werd gevraagd om voort te gaan met het mobiliseren „van de noodzakelijke middelen voor een effectief programma van financiële, technische en materiële bijstand aan de Comoren".

Djibouti. In een dergelijke resolutie, die op 13 dec zonder stemming aangenomen werd, deed de AV een krachtige oproep voor hulp aan Djibouti en deed de AV de aanbeveling, dat Djibouti zou worden geplaatst op de lijst van „meest getroffen landen'

Mozambique. Op 13 dec. nam de AV de bevindingen en aanbevelingen van de speciale commissie voor Mozambique zonder stemming over De secretaris-generaal werd gevraagd dezelfde actie te ondernemen ais in het geval van de Conioren

Andere landen en gebieden. Vergelijkbare oproepen tot hulp deed de AV in resoluties, die op 13 dec zonder stemming aangenomen werden, met betrekking tot Sao Tomé en Principe, Botswana, Lesotho, de Kaapverdische eilanden, Guinee Bissau, de Seychellen en Tonga M b.t de laatste twee landen werd aanbevolen deze te plaatsen op de lijst van minst ontwikkelde landen

Op 19 dec. nam de AV zonder stemming een resolutie aan, die nadruk legde op ..de urgentie van alle noodzakelijke hulp aan de volken van Antigua, Dominica, St. Kitts-Nevis-Anguilla, St. Lucia en St. Vincent in hun inspanningen om hun nationale economieën te versterken" en waarin op Engeland een beroep gedaan werd „een adequaat ontwikkelingsprogramma voor de gebieden op te stellen en te financieren".

DIVERSE RESOLUTIES

Veiligheid van de burgerluchtvaart. Met concensus aanvaardde de AV op 3 nov. een resolutie, waarin de veroordeling herhaald en herbevestigd werd van daden van kaping in de lucht of andere tussenkomst in de burgerluchtvaart d.m.v. het dreigen met of gebruiken van geweld, en andere daden van geweld, die gericht konden zijn tegen passagiers, bemanning en toestel, of deze begaan worden door individuele personen dan wel door staten. Op de staten werd een beroep gedaan om alle noodzakelijke stappen te ondernemen, rekening houdend met de desbetreffende aanbevelingen van de VN en de Internationale organisatie voor de burgerluchtvaart (ICAO) om dergelijke daden te verhinderen, met inbegrip van het verbeteren van de veiligheidsvoorzieningen op de luchthavens of door de luchtvaartmaatschappijen, alsmede door de uitwisseling van relevante informatie. Op alle staten, die nog niet waren toegetreden tot de Conventie van Tokio van 14 sept. 1963, de Conventie van Den Haag van 16 dec. 1970 en de Conventie van Montreal van 23 sept. 1971 werd een beroep gedaan dit alsnog te doen; evenzeer werd een beroep gedaan op de staten, die deze Conventies nog niet hadden geratificeerd, hiertoe alsnog over te gaan.

Menselijke nederzettingen. Op 19 dec aanvaardde de AV met 124 tegen 0 stemmen bij 13 onthoudingen (België, China Frankrijk, Italie, de socialistische staten van Oost-Europa behalve Roemenie) een programma voor de verbetering van menselijke nederzettingen, waarin o a werd voorzien in internationale samenwerking op dit gebied, in het instellen van een VN-commissie van 58 leden voor menselijke nederzettingen (die in de plaats zal komen van de commissie voor woningen, bouwnijverheid en planning) en in het creeren van een klem en efficient secretariaat", dat de naam Habitat, centrum voor menselijke nederzettingen zal krijgen

Ruimte. In een resolutie, die op 20 dec. met concensus werd aangenomen, stelde de AV vast, dat het tien jaar geleden was, dat het Verdrag over de principes van de activiteiten van staten bij de exploratie en het gebruik van de ruimte met inbegrip van de maan en andere hemellichamen

De openingszitting van de 32-ste Algemene Vergadering op 20 sept. vorig jaar De afgevaardigden nemen een ogenblik van gebed of bezinning in acht.

van kracht geworden was en dat 75 ertoe waren toegetreden
In een tweede resolutie over dit onderwerp, op 20 dec met concensus aangenomen, deed de AV de aanbeveling, dat de inspanningen van de bestaande juridische subcommissie moesten worden voortgezet om de uitwerking te voltooien van de ontwerpbeginselen, die leidinggevend moeten zijn bij het gebruik door staten van kunstmatige satellieten voor directe televisie-uitzendingen, verder, dat de juridische implicaties van het op een afstand vanuit de ruimte aftasten van de aarde in overweging genomen moesten worden met het doel ontwerpbeginselen op te stellen, en tenslotte dat het opstellen van een ontwerpverdrag m b t de maan in overweging genomen moest worden

UFO's. De ontwerp-resolutie, die door Grenada was ingediend en waarin gevraagd werd een onderzoek naar UFO's te beginnen, werd op 13 dec met concensus verwezen naar de secretaris-generaal, die het ontwerp van de VN-lidstaten en geïnteresseerde speciale organen en organisaties zal voorleggen en hen om commentaar zal vragen

BEGROTING. Op 2 dec. besloot de AV de verdeling van de contributies over de lidstaten van de VN op een andere manier te regelen. Het minimum werd verlaagd van 0,02% naar 0,01% van de begroting; dit minimum is van toepassing op 66 lidstaten. Het maximum, dat alleen de VS betalen, bedraagt 25%. Andere landen die meer dan 1% betalen zijn (met de percentages): Australië (1,541 België (1,08), Brazilië (1,04) Canada (3,04), China (5,50), Frankrijk (5,82), DDR (1,33), Bondsrepubliek Duitsland (7,70), Italië (3,38), Japan (8,64), Nederland (1,42), Polen (1,39), Sowjet-Unie (11,60), Spanje (1,531,Zweden (1,24), Oekraïne (1,53) en Engeland (4,521. De resolutie, waarin deze verdeling werd vastgelegd, werd aangenomen met 101 tegen één stem (Singapore) bij 12 onthoudingen (Bangladesh, België, Italië, Lesotho, Liberia, Luxemburg, Nederland, Polen, Portugal, Spanj'e, Syrië en de VS).

In dec. 1976 was de begroting voor de Periode 1976-1977 vastgesteld op US$ 783.932.900. Dit bedrag werd nu verhoogd met US$ 5.556.000 tot US$ 789.488.900. Deze verhoging werd op 21 dec. goedgekeurd met 122 tegen negen stemmen (voor het merendeel socialistische staten uit Oost-Europa) bij vier onthoudingen (Cuba, Frankrijk, Israël en Roemenië), terwijl Albanië en China zich bevonden onder de landen, die niet aan de stemming deelnamen.
De begroting voor de twee jaren 1978 en 1979 werd vastgesteld op US$ 985.913.300. Dit bedrag werd op 21 dec. goedgekeurd met 119 tegen negen stemmen (meest socialistische staten uit Oost-Europa) bij zes onthoudingen (Cuba, Frankrijk, Israël, Italië, Roemenië en de VS), terwijl wederom Albanië en China zich bevonden onder de landen, die niet aan de stemming deelnamen.
In het 'debat over de begroting waarschuwde Lester Wolff (VS) de AV, dat in de toekomst de VS zich wellicht niet tot stemonthouding zouden beperken, maar tegen de begroting konden gaan stemmen, tenzij ,,extravagante programma's" drastisch zouden worden beperkt en de verdeling over de lidstaten ,,realistisch" werd geregeld. (KCA, UN Information Centre London, VN-Informatie, Le Monde, NRC/H'blad, The Times, NZZ, FAZ, Reuter, AFP, UPI)

(Vor. ber. pag. 291/1 e.v.)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

PLANNEN T.A.V. KINDERBIJSLAG VAN KABINET-VAN AGT

Minister Albeda van sociale zaken, minister Andriessen van financiën, staatssecretaris De Graaf van sociale zaken en staatssecretaris Nooteboom van financien hebben op 21 april de TK de motie van antwoord gezonden op het nog onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl ingediende wetsontwerp ,,Integratie kinderbijslag en kinderaftrek". In dit antwoord zet de regering haar plannen uiteen over dit onderwerp in het kader van de noodzakelijk geachte beperking van de groei van de collectieve lasten en tevens om het hele systeem te vereenvoudigen.
De voorgenomen integratie moet zich in drie fasen voltrekken.

EERSTE FASE

De eerste fase bestaat uit een samenvoeging van kinderbijslag en kinderaftrek. Deze fase gaat 1 oktober 1978 in. De kinderaftrek van de loon- en inkomstenbelasting zal dan worden vervangen door een opslag op de kinderbijslag. Uitgezonderd zijn de kinderaftrek voor de eerste 2 kinderen van zelfstandigen en de aanvullende kinderaftrek voor gemoedsbezwaarden, grensarbeiders, gescheiden vrouwen, enz Deze opslag is gelijk aan het inkomensvoordeel, dat iemand met een bruto-inkomen van f 40 000 van de kinderaftrek heeft. In het oorspronkelijke voorstel lag dit zgn. ,,draaipunt" bij het inkomen van de modale werknemer Het gewijzigde wetsontwerp beoogt vervanging van zowel de kinderaftrek voor het vierde kalenderkwartaal van 1978 als van de kinderaftrek voor het jaar 1979

Het recht op de opslagen zal niet ingaan op 1 oktober doch reeds op 1 juli 1978. Dit betekent, dat de opslagen in het algemeen voor de eerste keer betaald worden in oktober/november dus bovenop de kinderbijslagen over het derde kwartaal. Deze opslagen bedragen per kwartaal (op basis van de kinderaftrek 1978) voor het eerste, tweede en derde kind resp f 72,54, f 37,44 en f 37,44 Deze bedragen zullen bij beschikking worden herzien zodra de kinderaftrek voor 1979 bekend is De opslagen komen dus bovenop het kwartaalbedrag aan kinderbijslag ongeacht de hoogte van het inkomen
De effecten van deze maatregelen op het inkomen in 1979 (in cijfers van 1978) zijn hieronder - voor werknemers - weergegeven, zowel in guldens per jaar, als - tussen haakjes - in procenten van het belastbaar inkomen minus belasting.

Gezinnen met:	f 21.750 min. ink.	f 29.900 mod. ink.	f 40.000	f 50.000	f 75.000
1 kind	± 65 (+ 0,4)	0 (0,0)	0 (0,0)	— 87 (— 0,3)	— 293 (— 0,7)
2 kinderen	+ 99 (+ 0,6)	+ 23 (± 0,1)	0 (0,0)	— 132 (— 0,4)	— 444 (— 1,O)
3 en meer kinderen	+ 148 (+ 0,9)	+ 56 (+ 0,3)	0 (0,0)	— 176 (— 0,6)	— 595 (— 1.4)

Het effect voor de rijksbegroting van de eerste fase is 235 mln in 1979 en 300 mln in 1981.

TWEEDE FASE

Voor studerende en invalide thuiswonende kinderen en zgn. huishoudkinderen, die allen na 31 december 1962 zijn geboren en die dus na 31 december 1978 16 jaar worden. wordt voorgesteld het eventuele recht op tweevoudige kinderbijslag niet te doen ingaan bij het bereiken van de leeftijd van 16 jaar, maar bij 18 jaar. Dit betekent ook, dat voor dezelfde categorie, doch uitwonend, het eventuele recht op drievoudige kinderbijslag ingaat bij het bereiken bij de leeftijd van 18 jaar. Met deze tweede fase wordt aan ombuigingen bereikt: 170 mln in 1979 en 820 mln in 1981.
De vorm van deze maatregel brengt mee, dat niemand er in inkomen op achteruit gaat. Wel vindt er - voor de duur van twee jaar - een uitstel van inkomstentoeneming plaats. Deze toeneming van het inkomen die anders zou plaatsvinden als het kind de 16-jarige leeftijd bereikt, vindt nu eerst plaats als het kind 18 jaar wordt.
Rij deze maatregel zijn vier aspecten van belang: hij levert op betrekkelijk korte termijn besparingen op, zonder dat er sprake is van feitelijke vermindering van inkomens; hij leidt tot vereenvoudiging van de kinderbijslagwetgeving en tot een logischer opzet op het gebied van de meervoudige kinderbijslag en hij laat de situatie ten aanzien van studerende kinderen van 18 jaar en ouder onverlet. Over deze tweede fase van de herstructurering is aan de Sociaal-Economische Raad advies gevraagd.

DERDE FASE

Per 1 januari 1980 zullen geen aparte opslagen meer worden gegeven, doch alleen kinderbijslagen incl. opslagen. Dit vereist aanpassing van de indexering, waarbij enerzijds de ombuigingen niet mogen worden aangetast, anderzijds zoveel mogelijk uniformiteit dient te ontstaan.
De nog resterende kinderaftrek zal zo enigszins mogelijk worden afgeschaft, teneinde tot een uniform en doorzichtig kinderbijslagsysteem te komen. Hiermee zal gepaard moeten gaan het invoeren van kinderbijslag voor de eerste twee kinderen van zelfstandigen. De derde fase zal zodanig moeten zijn dat de gehele operatie (vrijwel) neutraal kan worden gefinancierd.
In de bij memorie van antwoord gevoegde nota van wijziging is tenslotte een regeling opgenomen, die voorkomt dat alimentatieplichtigen door het wegvallen van kinderaftrek zouden worden gedupeerd. Deze regeling houdt in dat de opslag op de kinderbijslag ter vervanging van de kinderaftrek niet behoeft te worden afgedragen aan de verzorgende ouder. De regeling heeft alleen betrekking op gevallen waarin overeenkomsten of rechterlijke uitspraken betreffende levensonderhoud op grond waarvan de kinderbijslag moet worden afgedragen, zijn tot stand gekomen vóór de datum van inwerkingtreding van de wet en nadien niet zijn gewijzigd. (Ministerie van sociale zaken).

SYRIË

PARLEMENTS- EN PRESIDENTSVERKIEZINGEN. NIEUW KABINET ONDER PREMIER HALABI

Bij de op 1 en 2 aug. 1977 gehouden verkiezingen voor de 195 zetels tellende Volksraad verwierf het Nationale Progressieve Front van de Baathpartij en zijn bondgenoten 159 zetels, die overeenkomstig de door Le Monde (5-8-'77) bekendgemaakte uitslag als volgt werden verdeeld: Baath 125, socialistische unionisten 12, nasseristische socialisten 8, Arabische socialisten 8 en communisten 6. (In de vorige, in mei 1973 gekozen Volksraad bezette het Front 124 van de 159 zetels.) De overige 36 zetels vielen toe aan diverse onafhankelijke kandidaten met een liberale gezindheid.

Nadat 31 kandidaten van het Nationale Progressieve Front door het niet meedoen van opponenten zonder meer waren verkozen, werden de overige zetels betwist door 694 van de oorspronkelijk 2.250 kandidaten.

Toen de opkomst op 1 aug. het wettelijke vereiste percentage van 51 bij de sluiting van de stemlokalen niet had bereikt, besloot de regering de verkiezingen met een halve dag te verlengen. Dissidente facties van de vier Frontpartijen hadden eerder opgeroepen tot een boycot van de ,,verkiezingsfarce", die volgens hen was georganiseerd door een ,,aan het Amerikaanse imperialisme onderworpen regime".

Onder de gekozenen waren 2 leden van het Baath-bestuur — Mohammed Ali Halabi (voorzitter van de vorige Volksraad) en Mahmoud Hadid (voorzitter van de federatie van vakverenigingen) — alsmede mevr. Hajer Sadeq, de presidente van de vrouwenfederatie.

Assad herkozen

Op voorstel van het regionale bestuur van de regerende Baathpartij besloot de Volksraad op 22 jan. eenstemmig president Hafez Assad tot (enige) kandidaat voor het presidentschap te benoemen. Bij een plebisciet op 8 febr. werd Assad herkozen voor een tweede ambtstermijn van 7 jaar. Volgens de door de voorzitter van de Volksraad, Mohammed Ali Halabi, op 9 febr. bekendgemaakte uitslag hadden 3.975.729 Syriërs (99,6% van de 3.991.695 uitgebrachte stemmen) bij een opkomst van 97% zich voor de herverkiezing van Assad uitgesproken, terwijl 4.798 stemmen tegen hem (0,12%) waren uitgebracht en 11.168 stembiljetten ongeldig (0,28%) waren.

Nieuwe premier

Nadat president Assad parlementsvoorzitter Halabi op 27 maast met de vorming van een nieuw kabinet had belast, werd dit op 30 maart beëdigd. Het telde 36 ministers, van wie 18 tot de Baath behoorden terwijl de overigen bestonden uit 8 onafhankelijken, 4 Arabische socialisten, 4 socialistische unionisten en 2 communisten.

Behalve premier Mohammed Ali Halabi, die Abdel Rahman Khleifawi (regeringsleider sinds 1 aug. 1976) verving. werden drie nieuwe kabinetsleden benoemd: Zouheir Macharka (onderwijs), Selim Yassine (transport) en Safouan Koudsi (staatsminister). Drie andere leden kregen nieuwe taken: Chaker Faham - hoger onderwijs (voorheen onderwijs): Youssef Jeidani (voorheen gespeld Jeedan) - sociale zaken en arbeid (voorheen staatsminister) en Anwar Hamade - staatsminister voor zaken van de premier (voorheen staatsminister arbeid en sociale zaken).

Drie ministers uit het oude kabinet keerden niet terug: Mohammed Ali Hachem (hoger onderwijs), Naaman Zein (transport) en Hussein Koueiender (staatsminister).

Als belangrijkste wijziging werd beschouwd het vertrek van vicepremier Naji Jamil, die tegelijk als commandant van de luchtmacht werd opgevolgd door generaal-majoor Haddad. Officieel moest Naji Jamil zich gaan wijden aan de politieke problemen binnen de Baath, maar volgens sommige waarnemers had hij zijn post verloren, omdat hij in zijn kwaliteit van chef van de nationale veiligheidsdienst aanslagen op hoge functionarissen niet had weten te beletten (Le Monde, 1-4).

Volgens NRC/Handelsblad gold Jamil, die tot voor kort beschouwd werd als een van de sterke mannen van het regime, als een van de voornaamste architecten van het Syrische militaire ingrijpen in Libanon. Over Jamil schreef NRC/Handelsblad nog:

,,Hij onderhield voorts de contacten met Saoedi-Arabië en was in die functie een veel geziene gast in de Saoedische hoofdstad Riad. Deze cumulatie van taken heeft Jamil echter noch in Syrië noch daarbuiten veel populariteit opgeleverd. De Sowjet-Unie, Syrië's voornaamste wapenleverancier, vond Jamil te pro-Saoedisch om veel vertrouwen in hem te stellen en de Sowjet-ambassadeur in Damascus, Tsjerniakow, schijnt namens zijn superieuren herhaaldelijk op Janiils vervanging te hebben aangedrongen.

Ook de PLO had grote bezwaren tegen Jamil. Samen met zijn adjudanten, de kolonels Al-Jouhni en Ali al-Maddani was Jamil verantwoordelijk voor de tegen de Palestijnen gerichte militaire operaties in de Libanon, met name voor de belegering van het Palestijnse kamp Tell All-Zaatar in Beiroet. (pag. 774/2 e.v.-1976). Onder het goedkeurend oog van kolonel Maddani richtten christelijke militia's onder de overlevenden van het kamp een afschuwelijke slachtpartij aan, een feit dat nog steeds de Palestijns-Syrische relaties belast.

In Syrië zelf was Jamil voornamelijk gevreesd als chef van de veiligheidsdienst en het is waarschijnlijk zijn falen in die functie die hem zijn ,,degradatie" heeft bezorgd. In de afgelopen anderhalf jaar zijn er zeker vijftien vooraanstaande Syriërs vermoord, van wie de meeste behoorden tot de invloedrijke groep der Alawieten, waartoe ook president Assad behoort.

Voorts zou het Jamil bijzonder kwalijk genomen zijn dat hij via zijn geheime dienst niet tijdig de Palestijnse raid bij Tel Aviv heeft kunnen voorkomen. De Palestijnse actie bij Tel Aviv en de daaropvolgende Israëlische inval in Zuidelijk Libanon (pag. 209 e.v.) heeft de regering in Damascus in grote verlegenheid gebracht en Jamil heeft daar blijkbaar voor moeten boeten. De betrekkelijk geruisloze wijze waarop Jamil van zijn posten is ontheven geeft in ieder geval de stevige positie van het Syrische staatshoofd Assad weer."

(Vor. ber. pag. 720/3-1976)

AANSLAGEN, MOORDEN EN TERECHTSTELLINGEN

In de afgelopen twee jaren zijn in Syrië diverse aanslagen en moorden gepleegd, die van officiële zijde vaak aan het Baath-bewind in Irak werden toegeschreven.

Zo werd op 10 juli 1976 de 37-jarige Irakees Ahmed al-Azziwi, sinds 1971 lid van het Pan-Arabische Baath-bestuur, vermoord. Radio-Damascus stelde de Iraakse Baath-leiding ervoor verantwoordelijk.

Op 22 aug. 1976 werd van officiële zijde in Damascus meegedeeld dat in Syrië een aantal ,,saboteurs" was aangehouden, die een reeks bomaanslagen hadden gepleegd en daardoor de dood van verscheidene mensen hadden veroorzaakt. Uit bekentenissen was gebleken dat de arrestanten relaties onderhielden met Irak en sommige Palestijnen.

Op 26 sept. 1976 gijzelde een commandogroep van vier man 90 gasten van het Semiramis-hotel in Damascus. Tijdens hun actie zouden de commando's de vrijlating hebben geëist van de in juli gearresteerde Palestijnen. Bij de na vijf uur voltooide bevrijdingsactie, van Syrische militairen kwamen vier gegijzelden om alsmede de leider van het commando. De drie overige commando's

werden gearresteerd en nog dezelfde dag door het staatsveiligheidshof ter dood veroordeeld; zij werden de volgende dag op het plein voor het Semiramis-hotel opgehangen. De commandogroep, die zou hebben bestaan uit twee uit Irak en twee uit Jordanië afkomstige Palestijnen, zou deel uitmaken van een in Irak gevestigde organisatie o.l.v. Abu Nidal, die in 1974 uit Al Fatah gestoten was en bij verstek ter dood veroordeeld vanwege de door hem georganiseerde aanslag op een Panam-toestel op het vliegveld van Rome in dec. 1973 (pag. 5/1-'75). De organisatie heette ,,Zwarte juni".
Op de hoofdweg van Damascus naar Beiroet werd de auto van Abdel Halim Khaddam, de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken, op 1 dec. 1976 onder vuur genomen. Daarbij raakte Khaddam licht gewond. Volgens radio-Bagdad verklaarde de ,,Zwarte juni" zich voor de aanslag verantwoordelijk.

Op 28 dec. meldde de Syrische minister van binnenlandse zaken, Adnan Dabbagh, de arrestatie van een van de daders van de aanslag, de Syriër Ibrahim Bouri, die zou hebben bekend op instigatie van het regime in Bagdad te hebben gehandeld, dat door de minister niet alleen voor de aanslag verantwoordelijk werd gesteld maar ook voor verscheidene explosies in Damascus, waarbij een aantal Syriërs werd gedood en gewand.
Enkele uren na hun ter dood veroordeling wegens het plegen van bomaanslagen werden op 6 jan. 1977 drie man in het openbaar opgehangen: een Palestijn in Damascus en twee Syriërs in Aleppo.

Op 22 febr. 1977 werd Mohammed al-Fadel, rector van de universiteit van Damascus, vlak voor zijn kantoor doodgeschoten. Hij was een vooraanstaand Alawiet en een adviseur van premier Assad.

Op 26 maart 1977 maakten de Syrische autoriteiten bekend dat een netwerk van door Irak betaalde moordenaars en saboteurs was opgerold. Tot de gearresteerden zouden de moordenaars van Fadel behoren.

Op 2 juni veroordeelde het Syrische staatsveiligheidshof zes ,,agenten van Irak" ter dood (van wie drie bij verstek), terwijl drie andere levenslang kregen. Zij werden o.a. beschuldigd van de moord op Fadel. Twee van de ter dood veroordeelden werden op 13 juni in het centrum van Damascus in het openbaar opgehangen; een derde doodvonnis was inmiddels gewijzigd in 12 jaar dwangarbeid.

Op 18 juni 1977 werd generaal Abdel Hamid Razzouk, de commandant van de raketteneenheden van het Syrische leger, in Damascus voor zijn huis doodgeschoten.

Op 4 juli 1977 ontplofte een bom in een auto, die voor het hoofdkwartier van de Syrische luchtmacht in Damascus stond. Bij die aanslag werd één persoon gedood en raakten 12 anderen gewond, De explosie van een bom in een auto voor het Syrische ministerie van binnenlandse zaken vergde op 10 juli twee doden en 53 gewonden. Beide aanslagen werden in officiële Syrische verklaringen aan Irak toegeschreven.

Op 25 okt. 1977 werd de staatsminister van buitenlandse zaken van de Unie van Arabische Emiraten, Saif Bin Ghobash, op het vliegveld van Aboe Dhabi door schoten zo ernstig gewond dat hij later in een ziekenhuis overleed. De moordenaar, de 19-jarige uit Irak afkomstige Palestijn, Salah Mohammed Khalid, werd op 16 nov. in Aboe Dhabi terechtgesteld na door een religieus hof ter dood te zijn veroordeeld. Het doel van zijn aanslag was echter de Syrische minister van buitenlandse zaken, Khaddam, die na een bezoek aan Aboe Dhabi op het vliegveld door Ghobash uitgeleide werd gedaan. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de Zwarte juni.

Op 1 nov. 1977 werd Ali Ben Abdel Ali, hoogleraar en functionaris van de Baath-partij, in Aleppo vermoord, volgens een Syrische verklaring door ,,huurlingen van het Bagdad-regime".

Op 18 maart 1978 werd Ibrahim Naameh, secretaris-generaal van de bond van Syrische tandartsen en familielid van president Assad, in Damascus vermoord door ,,misdadigers in dienst van onze vijanden".

Volgens Le Monde (1-4) was Naameh de 13de Alawiet die in Syrie in 1½ jaar tijds werd vermoord en het derde slachtoffer onder de verwanten van president Hafez Assad en diens broer Rifaat Assad. Het blad schreef de aanslagen toe aan Soennitische extremisten, in het bijzonder de Jeugd van Mohammed, waarvan de leider 18 maanden tevoren In de gevangenis aan de gevolgen ven een hongerstaking was overleden. (Le Monde, NZZ, The Times) (Vor. ber. pag. 388/3 e.v.-'76)

TERUGKEER SALAH BITAR

Salah Bitar, oud-premier van Syrië en een van de stichters van de Baath, keerde op 26 dec. 1977 in Damascus terug na een ballingschap van bijna twaalf jaar. Hij verliet Syrië begin 1966, nadat zijn regering door een staatsgreep ten val was gebracht. Volgens AFP kwam hij bij zijn terugkeer uit Saoedi-Arabië (Zie pag 140/1-1966)

CAMPAGNE TEGEN CORRUPTIE

Op 18 aug. 1977 startte president Assad een campagne tegen ,,onwettige verrijking" en ,,corruptie". Per presidentieel decreet benoemde hij een commissie van onderzoek o.l.v. Ahmed Diab, lid van het Baath-bestuur. die alle civiele en militaire functionarissen aan een controle moest onderwerpen.

Op 2 sept. meldde Diab dat reeds 16 personen waren gearresteerd (o.w. directeuren van openbare instellingen) en dat hun bezittingen in beslag waren genomen. Premier Khleifawi verbood toen alle functionarissen met de rang van directeur het land zonder voorafgaande toestemming te verlaten. Hij zou reeds in juni zijn ontslag bij president Assad hebben aangeboden, omdat het hem onmogelijk werd gemaakt zijn taak te volvoeren: het orde scheppen in het bestuur en de openbare diensten en de strijd tegen de corruptie.
Volgens Le Monde (13-9-'77) waren onder de arrestanten twee rijke zakenlieden, Osman Aidi en Saëb Nahas; volgens AFP was ook een tiental hoge officieren uit de kring van Rifaat Assad, de broer van de president, aangehouden.
Le Monde (3-11-'77) berichtte dat van de in totaal 28 gearresteerde personen inmiddels weer vier waren vrijgelaten, o.w. Aidi en Nahas op 25 okt. tegen een borgsom van 600.000 Syrische Ponden elk.
Inofficieel werd de vervanging van premier Khleifawi op 27 maart (zie pag. 317/2) volgens *NRC/H'blad* (12-4) geweten aan de nogal rigoureuze wijze waarop de oud-premier een onderzoek had ingesteld naar de corruptieschandalen in de Syrische bouwwereld. Kwade tongen in Damascus beweren dat Rifaat Assad, de invloedrijke broer van het Syrische staatshoofd, zo nauw bij de affaire betrokken zou zijn geweest dat het hele schandaal in de doofpot is gestopt en de gevangen gezette aannemers op borgtocht zijn vrijgelaten in afwachting van hun amnestie.

TURKIJE

REGERINGSPROGRAMMA ECEVIT VERTROUWEN PARLEMENT

Een week na de vorming van zijn kabinet (pag. 304/3) zette premier Bulent Ecevit in het parlement zijn regeringsprogramma uiteen. Om de economie weer gezond te maken kondigde hij een herstructurering van de verlieslijdende staatsondernemingen aan alsmede nieuwe maatregelen op basis van een planeconomie. Zo spoedig mogelijk zou een nieuw vijfjarenplan worden ingediend. Het streven was erop gericht van Turkije een ontwikkelde industriestaat te maken en tegelijk de landbouwproduktie op te voeren. In het bijzonder zouden die sectoren worden begunstigd die buitenlandse deviezen opleveren zoals het toerisme. O.a. in de machinebouw, de metaal, de elektronische en de agrarische industrie zou naar autarkie worden gestreefd.

De energiecrisis moest worden overwonnen door een uitbreiding van de investeringen, vooral voor de bouw van door waterkracht en steenkool gevoede centrales. De voor buitenlandse oliemaatschappijen in Turkije geldende bepalingen zouden worden bestudeerd en in die gevallen gewijzigd worden, waarin zij het nationale belang schaadden. De sociale wetgeving zou tot de landarbeiders worden uitgebreid, terwijl de arbeiders in de industrie een betere bescherming tegen uitsluiting zouden krijgen.

Ecevit kondigde een resoluut optreden tegen de Europese Gemeenschap aan. Zijn regering zou de betrekkingen daarmee door nieuwe onderhandelingen over het associatieakkoord zodanig veranderen dat zij de belangen van Turkije beter dienen dan tot dusver. Hierbij zou vooral aandacht worden besteed aan het versterken van de valuta en het begrenzen van de invoer. Zowel wat betreft de economie als de defensie moest de afhankelijkheid van Turkije van andere landen worden verminderd.

Turkije mocht voor zijn defensie niet meer afhankelijk zijn van ,,beslissingen of niet-beslissingen van andere landen". Ecevit wees erop dat Turkije zijn NAVO-verplichtingen heeft vervuld ,,boven zijn economische mogelijkheden uit". Verwijzend naar het Amerikaanse wapenembargo verklaarde Ecevit: ,,Deze bittere ervaring heeft het gevaar duidelijk gemaakt dat erin schuilt onze nationale veiligheid afhankelijk te maken van buitenlandse bronnen, vooral van één enkele bron", d.w.z. de VS. De nieuwe regering wilde een .,nieuw defensieconcept" ontwikkelen, waarbij echter Turkije's lidmaatschap van de NAVO in beginsel echter niet ter discussie werd gesteld.

Wel stelde Ecevit dat het niet langer zo moet zijn dat de NAVO in Turkije het Westen vertegenwoordigt, maar dat van nu af Turkije binnen de NAVO het Midden-Oosten moet gaan vertegenwoordigen. Hij onderstreepte de noodzaak van ,,vreedzame betrekkingen met de staten in dit gebied, gebaseerd op vertrouwen en de wederzijdse belangen". Daarmee, aldus de FAZ (14-4), konden de betrekkingen met de SU evenzeer aangeduid zijn als die met Griekenland, de Balkanstaten alsook de Arabische landen. Ecevit wees op het gebod van een ,,bescherming van de rechten van Turkije in de Aegeïsche Zee" en op de eis van ,,waakzaamheid" in het conflict met Griekenland in die kwestie.

Wat Cyprus betreft verklaarde Ecevit dat het eiland een onafhankelijke en niet-gebonden federatie moet worden die bestaat uit een Turkse en Griekse deelstaat. Eerder, op 9 jan., had hij na besprekingen met VN-secretaris-generaal Waldheim, aangekondigd voorstellen te willen indienen die betrekking zouden hebben op de ,,territoriale en grondwettelijke aspecten" van de kwestie-Cyprus. Hij verklaarde toen: ,,Het is altijd mijn overtuiging geweest dat het voor de Turkse zijde goed zou zijn het initiatief te nemen in verband met de geografische en constitutionele oplossingen van het Cypriotische probleem'" aldus AP/Reuter. Hoewel hij tegelijk toezegde dat Turkije ,,iedere medewerking aan een oplossing" zou verlenen, was er volgens hem ,,geen andere oplossing... dan een uit twee zones en twee gemeenschappen bestaande, onafhankelijke en niet-gebonden federale staat".

Overigens bleven territoriale concessies op Cyprus voor het Amerikaanse Congres noodzakelijk, wilde dit het in maart 1976 gesloten defensie-akkoord tussen de VS en Turkije ratificeren.

De onderhandelingen met het IMF over een lening van minstens $ 40 mln, die door de regering-Demirel maandenlang zonder succes waren gevoerd, zonden naar verwachting met meer perspectief worden hervat, ook al zette Ecevit vraagtekens bij de voorwaarden die het IMF stelde — devaluatie met 20 a 25% van het Turkse Pond en afremming van de economische groei. Een consortium van buitenlandse banken had nl. nog veel grotere leningen beloofd als een akkoord met het IMF is bereikt.

Vertrouwen parlement

Op 17 jan. sprak de Nationale Vergadering haar vertrouwen in de regering Ecevit uit met 229 tegen 218 stemmen. De voorstemmers waren 213 RVP-leden. 13 van de 14 onafhankelijken (o.w. 10 dissidenten van de Gesechtigheidspartïj), 2 RV-afgevaardigden en de enige afgevaardigde van de DP.

De verslagen premier Demirel en zijn vice-premier Erbakan (l)

REGERINGEN EN KIEZIN(

ANGOLA In aansluiting op het eerste MPLA-congres (pag 601) maakte het centrale comité van de MPLA-PT (Partij van de Arbeid) op 8 jan de benoeming van de volgende ministers en staatssecretarisen bekend Landbouw - Manuel Pedro Pacavira (voorheen transport), onderminister landbouw - Geramo Gomes, transport - Fernando Faustino Muteka industrie en energie - majoor Alberto do Carmo Bento Rueiio (voorheen verbindingen), onderminister industrie en energie - Emilio Guerra; visserij - Antonio da Costa Lopes da Camara; buitenlandse handel - Roberto Antonio Victor Francisco de Almeida, binnenlandse handel - Paulino Pinto Joao, onderminister binnenlandre handel - mevr Mario Mambo Cafe, staatssecretaris sociale zaken - Conceiçao Vahekeruiy, staatssecretaris verbindingen - Ilido Tome Alves Machado; gouverneur Nationale bank - Antunio Victor de Carvalho

(Vor. ber pag 59/3 e v)

BOPHUTHATSWANA. Na zijn verkiezing tot president op 6 dec. 1977 stelde Chief Lucas Mangope zijn kabinet voor, dat uit de volgende leden bestond:
Premier en minister van financiën - Lucas Mangope; buitenlandse zaken - H. L. Molatihwa (voorheen gezondheid); grondbezit - D. Mokhale; wet en orde - T. A. Gaelejwe; transport, openbare werken en verbindingen - Chief L. B. L. Motsatsi (voorheen binnenlandse zaken); binnenlandse zaken - A. M. Kgomongwe; landbouw - Chief A. M. Mokgoko; gezondheid - J. Kriel (het enige blanke lid van het kabinet).

(Vor. ber. pag. 128/2)

IRAK. Per presidentieel decreet van 23 jan. 1977 werden de volgende ministersposten opnieuw bezet: gemeente- en plattelandszaken - Izzat Moustapha (voorheen arbeid en sociale zaken); arbeid en sociale zaken - Babakr al-Bishdari; industrie en mijnbouw - Najih Mohammed Khalil; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Mohammed Sadiq al-Mashat; jeugd - Burhan al-Din Abdel Rahman; binnenlandse handel (ook voorheen) en buitenlandse handel a.i. - Hassan al-Amri.
Tevens werden 12 staatsministers benoemd o.w. Flaih Hassan al-Jassem, de vroegere minister van industrie en mijnbouw, als staatsminister op dit departement.
Tijdens een buitengewone zitting van het 8ste regionale congres van de Iraakse Baath op 23 maart 1977 werd bekendgemaakt dat minister Izzat Moustapha en staatsminister Al-Jassem van hun partij- en regeringsfuncties waren ontheven wegens ,,defaitisme" en ,,opportunisme" i.v.m. hun optreden als voorzitter resp. lid van een speciaal tribunaal voor de berechting van de schuldigen aan de onlusten van 5-6 febr. 1977 in de ,,heilige" steden Najaf en Karbala.
Per regeringsdecreet van 5 april 1977 werden de volgende benoemingen bekendgemaakt: Latif Nasif Jasim tot minister van landbouw en landbouwhervorming i.p.v. Hassan Fahmi Jumaa; Abdul Karim Almulla tot minister van jeugd i.p.v. Burhan al-Din Abdel Rahman, die staatsminister werd voor de coördinatie van zaken tussen de centrale overheid en ,,de autonome instellingen".
Per decreet van de Revolutionaire Commandoraad d.d. 13 mei 1977 werd het ministerie van gemeente- en plattelandszaken afgeschaft.
Op 22 juni 1977 werd Abdel Sattar Taher Sharif als minister van verkeer ontslagen en vervangen door staatsminister Aziz Rashid Akrawi.
Per decreet van 4 sept, 1977 werden 11 van de 14 staatsministers van hun functie ontheven. Negen van hen, die leden van het regionale bestuur van de Baath waren, werden krachtens een wijziging van de grondwet toen eveneens leden van de Revolutionaire Commandoraad, tegelijk met vijf andere kabinetsleden en de drie overige leden van het 17 man sterke regionale bestuur. Daardoor steeg het ledental van de Revolutionaire Commandoraad van 5 tot 17.
Een van bovengenoemde staatsministers, kolonel Adnan Khairallah Talfah, werd per decreet van 15 oktober 1977 tot minister van defensie benoemd, een functie die tevoren door president Bakr persoonlijk was beheerd. Voorts werd Saad Kassem Hamoudi benoemd tot minister van voorlichting (i.p.v. Tariq Aziz) en tot waarnemend minister van cultuur en kunst (een nieuw departement).
Per presidentieel decreet van 12 november 1977 werden de volgende benoemingen vermeld: Karim Madmud Shintaf - minister van cultuur en kunst; Abdel Wahhab Mahrnud Abdullah - minister van irrigatie; Makram al-Talabani - minister van verkeer (voorheen van irrigatie); Aziz Rashid Akrawi (voorheen minister van verkeer) en Hashim Hasan - staatsministers.
Per presidentieel decreet van 18 februari 1978 werden wijzigingen op de volgende departementen aangebracht: industrie en mijnbouw - Mohammed Ayish Hamad (i.p.v. Najih Mohammed Khalil); hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Adnan al-Hamdani (tevens minister van planning) a.i. (i.p.v. Mohammed Sadiq al-Mashat); staatsminister voor coördinatie activiteiten in autonome gebied - Khalid Abd Uthman (i.p.v. Burhan al-Din Abdel Rahman).
(Le Monde, AFP, Reuter)

(Vor. ber. pag. 699/1-1976)

JEMEN (ZUID). Op 24 oktober 1977 maakte de voorzitter van de presidentiële raad, Salem Ali Rabyi, een wijziging van het kabinet bekend waarbij o.m. vijf nieuwe ministers werden benoemd. Daardoor werd de samenstelling van het kabinet:
Premier - Ali Nasser Mohammed; buitenlandse zaken - Mohammed Saleh Motei; binnenlandse zaken - Saleh Musleh; defensie - luitenant-kolonel Ali Ahmad Nasser Antar*; justitie en religieuze bezittingen - Abdullah Mohammed Ghanem; gezondheid - Abdullah Ahmad Bukir*; plaatselijk bestuur - Ali Salem al Beid; onderwijs - Said Abdel Khair al Noban; verbindingen - Mahmud Abdullah Osheish*; arbeid en openbare diensten - Ali Assad Mutanna; financiën - Fadl Muhsin Abdullah; landbouw en landbouwhervorming - Mohammed Sulaiman Nasser; installaties (nieuw departement) - Haidar Abu Bakr al Attas (voorheen verbindingen); visserij (nieuw departement) - Mohammed Salim Akosh*; cultuur en toerisme - Ali Abdel Razzaq Badib; voorlichting - Ahmad Salim Obeid*; handel en bevoorrading - Mahmud Said Mahdi; industrie en a.i. planning - Abdel Aziz Abdel Wali; staatsveiligheid - Mohammed Said Abdullah Muhsin; staatsminister kabinetszaken - Nasr Nasir Ali; staatsminister presidentiële zaken - Ali Salim Lawa. (* nieuw).
Tevoren was de portefeuille van defensie door de premier beheerd.
Per presidentieel decreet van 4 januari 1978 werd het departement van plaatselijk bestuur opgeheven en werden de posten van beide staatsministers afgeschaft. Op 7 maart werd bekendgemaakt dat de vroegere staatsminister Nasr Nasir Ali benoemd was tot waarnemend minister van arbeid en, openbare dienste– als opvolger van Ali Assad Mutanna, die met de rang van minister was aangesteld tot secretaris van de ministerraad. Oudstaatsminister Ali Salim Lawa werd benoemd tot secretaris van de presidentiële raad, eveneens met de rang van minister. (KCA, NZZ)

(Vor. ber. pag. 700/1-1976)

JORDANIE Het op 13 juli 1976 gevormde kabinet onder premier Madar Badran werd na het aftreden van de minister van onderwijs, Zoukan Hindawi, op 27 nov 1976 gereorganiseerd Vijf ministers werden vervangen en zeven nieuwe werden benoemd op de volgende posten: financien - Mohammed Dabbas; industrie en handel - Najmuddin Dajani; openbare werken - Said Bino; transport - Ali al-Suhaimat; gemeente- en plattelandszaken - Ibrahim Ayoub; cultuur en jeugd (nieuw departement) - Sharif Fawaz Sharaf; onderwijs - Abdel Salim al-Majali.
Bij een helikopterongeluk op 9 febr. 1977 kwamen koningin Alia (28) en de minister van gezondheid, Mohammed el-Bachir, om het leven. De minister van verbindingen, Abdel Raouf Rawaydeh, nam de vakante portefeuille a.i. over (Reuter)

(Vor ber. pag. 701/1-1976)

RWANDA. Op 8 dec. 1977 meldde radio-Kigali dat na een reorganisatie van het kabinet de portefeuilles als volgt waren verdeeld:
President, premier en minister van defensie - generaal-majoor Juvenal Habiyarimana; binnenlandse zaken - kolonel Alexis Kanyarengwe; buitenlandse zaken en samenwerking - luitenant-kolonel Aloys Nsekalije; financiën en economie - Denis Ntirugirimbabazi; justitie - Charles Hureza*; onderwijs - Pierre Claver Mutemberezi; planning - Jean-Chrysostome Nduhungirehe; openbare diensten en werkgelegenheid - majoor Pierre Célestin-Rwagafilita: PTT - André Katabarwa (voorheen openbare werken en uitrusting); landbouw en veeteelt - Frédéric Nzamurambaho; openbare gezondheid - Ildéphonse Musafili; sociale zaken en coöperaties - Thomas Habanabakize*; jeugd - Simeon Nteziryayo; openbare werken en uitrusting - Félicien Zakawazi*: natuurlijke hulpbronnen en mijnbouw - Cléophas Kanyarwanda.
(* = nieuw)
De vroegere minister van justitie, Bonaventure Habimana, bleef secnetaris-generaal van de Mouvement révolutionaire national pour le développement (MRND), de op 5 juli 1975 door president Habiyarimana opgerichte nieuwe eenheidspartij, die ten doel had de natie te verenigen en ,,definitief een eind te maken aan resten van haat en verdeeldheid uit het verleden". (KCA, AFP)

(Vor. ber. pag. 647/2 e v -1973)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TWEEDE RONDE IN **SHABA**

Vrijwel 14 maanden na het begin van de eerste z.g. invasie van Katangese ex-gendarmes in de Zaïrese provincie Shaba (ex-Katanga) vond daar opnieuw een inval plaats, die aanvankelijk meer succes had dan de eerste (zie pag. 225 e.v.-'77 en 126/3 e.v.-'78).

De precieze aard van de nieuwe inval blyft echter nog in raadselen gehuld, aldus *The Financial Times* (20-5). Aan de hand van de o.a. in dit Britse dagblad en in *The Economist* (20-5) vermelde gegevens zouden de ontwikkelingen als volgt zijn verlopen.

In de nacht van donderdag 11 mei sloegen de rebellen toe en op maandag 15 mei hadden zij de mijnstad Kolwezi en het spoorwegknooppunt Mutshatsha in handen, aldus The *Economist*. Om ditmaal een verrassingseffect te bereiken lieten de bevelhebbers van de rebellen hun manschappen in Shaba infiltreren vanuit Angola via de noordwestelijke punt van Zambia, ten noorden van Mwinilunga. Dit proces kan minstens een maand hebben geduurd. Zij verzamelden zich op het afgesproken rendez-vous, splitsten zich in twee colonnes en gingen tot de aanval over. Een colonne rukte op naar Kolwezi's militaire vliegveld, dat gemakkelijk werd veroverd; de andere trok de stad binnen en maakte zich daar meester van de voornaamste doelen, voordat het Zaïrese leger terug kon slaan. Een derde groep overviel en veroverde Mutshatsha dezelfde nacht. Waarschijnlijk niet meer dan de helft van de invallers zijn voormalige Katangese gendarmes. In het voorbije jaar zijn zij versterkt met Loenda-vluchtelingen uit Shaba, die een militaire opleiding ontvingen.

De invallers behoren tot het Nationale Bevrijdingsfront van Kongo (FNLC), aldus de versie van The Economist.

Volgens *NRC/H'blad* (22-5) verliep de invasie (van Kolwezi', op 13 mei rond vijf uur in de ochtend vrijwel geweldloos, voor zover dit nog aan de hand van getuigenverklaringen kan worden gereconstrueerd. De ongeveer 4.000 opstandelingen waren er opeens en van enig Zairees verzet was geen sprake. Volgens sommige evacués bestond de kern van het invasie-leger uit voormalige Katangese gendarmes, maar zouden de gewone soldaten daarentegen jonge Zairese mannen zijn, zo tussen de 14 en 20 jaar, die in de afgelopen jaren veelal om politieke redenen naar Angola zijn gevlucht. Zij zijn vermoedelijk door Cubanen geschoold

sommige evacués aijn ervan overtuigd, dat deze het invasieleger tot de rand van Kolwezi hebben begeleid en daarna zijn teruggekeerd — en zouden eerder dan de gendarmes onder de noemer FNLC kunnen worden gebracht.

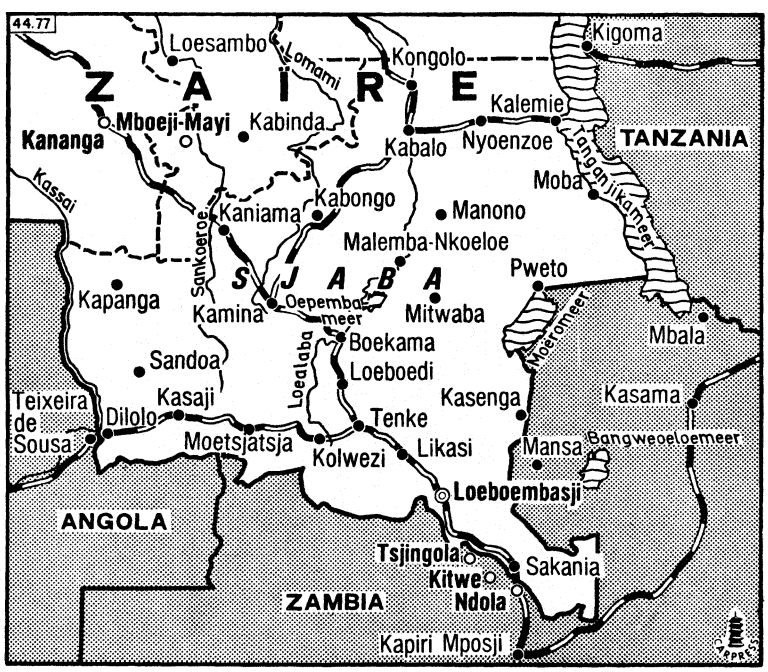
Het meest opmerkelijke zou echter bet materieel zijn geweest, waarover de opstandelingen beschikten: spiksplinternieuwe supermoderne wapens en enorme hoeveelheden munitie. Nadat de dag van de inval nog vrij rustig was verlopen — de enige slachtoffers zouden die zaterdag *13* mei een paar Libanezen en Grieken zijn geweest die in een hinderlaag waren gelopen — sloeg de stemming een dag later helemaal om. Hiermee begon een week van terreur, waarin niet alleen vele Europeanen. maar nog meer zwarte bewoners van Kolwezi willekeurig werden vermoord, aldus het op oog-getuigenverklaringen gebaseerde relaas van *NRC/H'blad*.

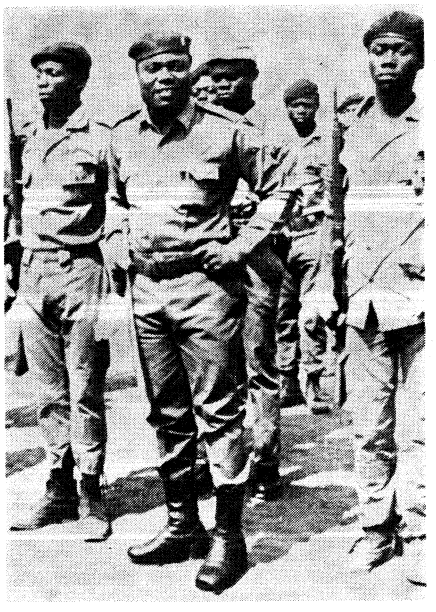
Volgens The *Financial* Tzmes (20-5) startte de invasie aan het einde van de voorgaande week, toen een 1.000 a 1.400 man sterke troepenmacht kennelijk vanuit Zambia Zaïre binnentrok. Deze troepenmacht, die onder controle zou staan van het FNLC. maakte zich snel meester van Kolwezi, waar het Zaïrese garnizoen spoedig na het begin van de invasie op de vlucht ging. Volgens het FNLC hadden op de opstandelingen minstens zes Zaïrese transportvliegtuigen op het vliegveld van Kolwezi in brand gestoken.

Een woordvoerder van het FNLC verklaarde echter op 15 mei te Parijs dat de ,,vechtende tijgers'' van het Front in de loop van zaterdag en zondag (13 en 14 mei) de steden Kolwezi en Mutshatsha na felle gevechten hadden ingenomen, nadat zij donderdagnacht (11 mei) volgens *Reuter* Zaïre zouden zijn binnengevallen. De woordvoerder stelde dat de opstandelingen mensen waren die sinds de onafhankelijkheid van Zaïre in Shaba wonen.

Over het FNLC en andere oppositiegroeperingen berichtte Alan Cowell *(Reuter)* in *NRC/H'blad* (19-5) o.m.:

,,De rebellen die de verantwoordelijkheid opeisen voor de jongste opstand in de Zaïrese provincie Shaba, lijken uit het niets te zijn opgedoken en blijken nu de actiefste en meest bedreigende van de talrijke groeperingen die zich tegen president Moboetoe Sese Seko verzetten.
Tot zijn eerste mislukte opstand van een jaar geleden had het FNLC (Nationale Bevrijdingsfront van Kongo) dat beweert

Luitenant-generaal Nathanael Mbumba tussen zijn soldaten op een in maart '78 in Zaïre genomen foto. Volgens diplomatieke bronnen, aldus Reuter (14-5) zijn de voormalige Katangese gendarmes, verenigd in het FNLC van Mbumba sinds de opstand van 1977 regelmatig Shaba binnengedrongen om mijnen te leggen. Ook zouden er incidenteel confrontaties zijn geweest tussen de rebellen en regeringstroepen in Zuidwest-Shaba, bij de grens met Angola.

de aanstichter van een volksopstand te zijn, nog weinig van zich doen spreken. Het Front, dat onder leiding staat van kolonel (elders luitenant-generaal genoemd) Nathanael Mbumba, wordt door de Europese linkse pers omschreven als een nieuwe radicale kracht in de Zaïrese politiek en lijkt dit keer heel wat beter bevoorraad en georganiseerd te zijn dan het afgelopen jaar.
Evenals andere groeperingen die erop uit zijn een einde te maken aan het nu dertien jaar oude eenmansbewind van generaal Moboetoe, is ook het FNLC ontstaan in de eerste dagen van Zaïre's onafhankelijkheid van België in 1960 toen er in vele delen van het land opstanden uitbraken. (. . .)"

Volgens het Zaïrese persbureau AZAP werden op 16 mei Zaïrese parachutisten boven Kolwezi gedropt. Die paratroepen van het door Fransen opgeleide 111de bataljon zouden op 17 mei 's avonds het vliegveld na drie uur verbitterde strijd hebben heroverd. De volgende dag arriveerde president Moboetoe met een aantal buitenlandse journalisten op dit vliegveld voor een verblijf van 20 minuten, dat werd beëindigd toen uit Kolwezi afgevuurde mortiergranaten dichtbij de landingsbaan neerkwamen.

Op 17 mei beschuldigde het FNLC Frankrijk ervan in de nacht van 16 op 17 mei de Zaïrese luchtmacht te hebben geholpen Kolwezi te bombarderen. De meeste toestellen zouden uit Gabon afkomstige Franse vliegtuigen zijn geweest. Na dit bombardement zouden volgens het FNLC bij het vliegveld van Kolwezi ongeveer 2.000 parachutisten zijn gedropt, o.w. minstens 300 Fransen. De meesten van die Franse para's zouden zijn gedood. Het Franse ministerie van defensie ontkende op 17 mei 's middags officieel dat er Franse para's naar Zaïre werden gestuurd.

Maar een Belgische mijningenieur, die op 22 mei in Brussel aankwam, vertelde dat de eerste Franse parachutisten op 17 mei al naar Shaba waren gebracht. Een gewonde Franse militair had hem meegedeeld dat op 22 mei 's avonds in het diepste geheim een Franse eenheid boven het vliegveld van Kolwezi was gedropt, waarop de Zaïrese troepen de bezetting voor hun rekening hadden genomen. De betrokken Franse para's waren afkomstig uit Djibouti. (*Trouw* 23-5).

Komst Franse en Belgische *parachutisten*

Op 14 mei verzocht president Moboetoe de VS, Frankrijk, België, Marokko en China om hulp. Op 16 mei bespraken België, Frankrijk en de VS een gezamenlijke actie ter evacuatie van de ca. 3.300 burgers uit die drie landen, die zich in de gevechtszone van Shaba bevonden, nadat de dood van acht Europeanen (o.w. drie Belgen) was gemeld. De Amerikanen brachten die dag delen van de 82ste luchtlandingsdivisie in Fort Bragg in staat van paraatheid, terwijl transportvliegtuigen van het type C-141 naar de basis Pope in de buurt van Fort Bragg werden overgevlogen. Voorts werd een compagnie Belgische parachutisten voor actie gereedgehouden, terwijl Frankrijk op de basis van Orléans vliegtuigen van het type Transall en speciale militaire eenheden in staat van paraatheid bracht.

Na een zitting van het Belgische ministerieie crisiscomité verklaarde premier Tindemans op 18 mei 's morgens dat nog niet over een evacuatie van de Belgen en andere buitenlanders in het betrokken gebied was beslist, mede omdat er nog allerlei ,,technische en politieke problemen" waren. 's Middags stelde hij dat de toestand in Shaba steeds onrustwekkender werd en dat alle voorbereidingen om de reddingsoperatie uit te voeren werden genomen. Maar diezelfde dag vertrokken ca. 1.750 Belgische parachutisten met bestemming Zaïre evenals 800 à 900 Franse parachutisten van het Vreemdelingenlegioen.

De Fransen landden in de volgende nacht en dag op het vliegveld van Kinsjasa en op 19 mei 's middags werd door de woordvoerder van de Franse president, Pierre Hunt, bekendgemaakt dat Franse parachutisten in actie waren gekomen om Fransen en andere buitenlanders in Kolwezi te redden. Kort tevoren had het Belgische persbureau Belga gemeld dat 600 Franse para's boven Kolwezi waren gedropt. De woordvoerder van het Belgische ministerie van buitenlandse zaken, Michel

(Zie vervolg pagina *336/3*)

Een Zaïrese soldaat op 18 mei op het vliegveld van Kolwezi met wrakken van uitgebrande helikopters.

INTERNATIONALE ZAKEN

FAO

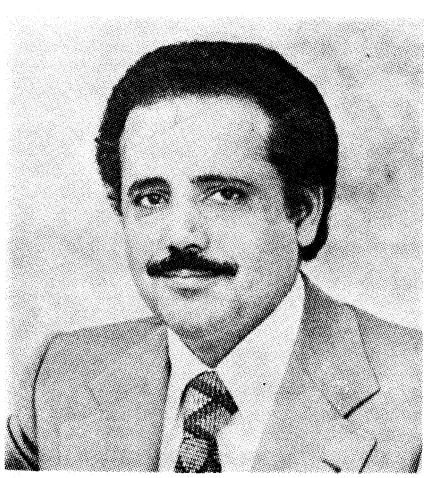
OPRICHTING INTERNATIONAAL FONDS VOOR AGRARISCHE ONTWIKKELING (IFAD)

Van 13-16 dec. 1977 vond in Rome de eerste vergadering plaats van de Raad van Bestuur van het Internationale fonds voor agrarische ontwikkeling (IFAD), dat met deze bijeenkomst officieel werd opgericht.
Tot president van het Fonds werd gekozen Abdelmushin Al-Sudeary uit Saoedi-Arabië.
Het in het leven roepen van IFAD is een van de belangrijkste aanbevelingen geweest van de Wereldvoedselconferentie (WVC) van nov. 1974 (pag. 35/1 e.v.-1975).
Nadat de WVC het principebesluit tot oprichting van IFAD genomen had, heeft het fonds tot zijn officiële oprichting de volgende fasen doorlopen:

I Drie bijeenkomsten van ,,belangstellende landen" (BL) voor de oprichting van het Fonds.

1. Eerste bijeenkomst, 5 en 6 mei 1975; hierbij werd een ad hoc (studie en advies) werkgroep voor de oprichting en werkzaamheden van het IFAD ingesteld. Deze groep had 2 werkbesprekingen, resp. van 30 juni tot 4 juli en van 22 tot 27 september 1975. Haar conclusies en aanbevelingen werden op de tweede zitting van de BL ter discussie gesteld.

2. Tweede bijeenkomst van BL, 27 oktober - 1 november 1975.

Abdelmuhsin Al-Sudeary, president van de Raad van Bestuur van IFAD.

3. Derde bijeenkomst van BL. 28 januari-6 februari 1976.

II Oprichtingsconferentie van het IFAD (United Nations Conference on the Establishment of an International Fund for Agricultural Development), 10-13 juni 1976 te Rome, tijdens welke de oprichtingsovereenkomst (agreement) werd aanvaard.

III Vier zittingen van de voorbereidende commissie, die door de ondertekening van de slotakte van de oprichtingsbijeenkomst haar werkzaamheden aanving.

1. Eesste zitting, 27-30 september 1976, tijdens welke de werkgroep voor kredietverleningspolitiek en -criteria werd gevormd: rapportage werd op de derde zitting verwacht.

2. Tweede zitting, 13-16 december 1976.

3. Derde zitting, 4-7 april 1977

4 Vierde zitting, 11-15 juli 1977.

IFAD is een tripartite organisatie, waarin op basis van gelijkheid vertegenwoordigd zijn de bijdragende ontwikkelde landen, de bijdragende ontwikkelingslanden (vnl. OPEC-landen) en de potentieel leningontvangende landen (de overige ontwikkelingslanden).
Bij de oprichting had het fonds de beschikking over ruim één mrd dollar. De bijdragen komen voor meer dan de helft uit de westerse landen, voor iets minder dan de helft uit de OPEC lenden, terwijl de ontwikkelingslanden ongeveer twintig mln dollar bijdragen. Deze gelden zijn bedoeld voor projecten die vooral de agrarische ontwikkeling moeiten bevorderen in de armste ontwikkelingslanden, die met de grootste voedseltekorten te kampen hebben.
De president van de IFAD, Abdelmushin Al-Sudeary uit Saoedi Arabië noemde de oprichting van dit landbouwfonds een eerste stap op weg naar een Nieuwe Internationale Economische Orde. (UN *Information Centre* Londen, *VN-Informatze, Internationale* Spectator)

ILO

VS TREKKEN ZICH TERUG UIT ILO

Op 1 nov. vorig jaar heeft de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance in een telefoongesprek met VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim aangekondigd, dat de VS uit de Internationale Arbeidsorganisatie ILO zouden treden. De uittreding werd op 5 nov. 1977 van kracht, twee jaar, nadat de voorganger van Vance, Henry Kissinger, het Amerikaanse voornemen van uittreden had aangekondigd (pag. 116/2 e.v. - 1977).
Waldheim sprak zijn grote teleurstelling uit over deze beslissing en noemde deze ,,een stap achteruit in het licht van de collectieve verantwoordelijkheid en het doel van universaliteit".
De directeur-generaal van de ILO, Francis Blanchard, zei tijdens een persconferentie, dat hij verbaasd was over de Amerikaanse beslissing, omdat er zich in de voorafgaande twee jaar naar zijn mening geen zaken hadden voorgedaan, die er op wezen, dat de organisatie zich niet aan de uvereengekornen principes en procedures hield.
Zowel Waldheim als Blanchard zeiden te hopen, dat de VS binnen de ILO zouden terugkeren.

Amerikaanse bezwaren. Financiële consequenties *van* uittreden VS

Ieder van de 135 lidstaten van de ILO wordt vertegenwoordigd door een delegatie bestaande uit vertegenwoordigers van regering, werknemers en werkgevers. De VS vindt het laakbaar dat verschillende landen (waaronder de communistische) uitsluitend staatsambtenaren in hun delegaties opnemen.
Werknemers en werkgevers uit die landen hebben geen vrije keuze wie zij als vertegenwoordiger willen aanwijzen.

Tijdens de Internationale Arbeidsconferentie in 1975 werd een resolutie aanvaard waarin Israël werd veroordeeld wegens schending van mensen- en vakbondsrechten in de bezette gebieden zonder dat daarnaar een officieel onderzoek was ingesteld.

In juni 1977 werd het rapport inzake de naleving en toepassing van verdragen en aanbevelingen door het hoogste orgaan van de ILO, de Internationale Arbeidscunferentie, verworpen. Dit rapport bevatte onder meer verwijzingen naar schendingen van ILO-conventies door de Sowjet-Unie.
Ook waren de Amerikanen er fel tegen gekant dat de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO, zoals in 1975 gebeurde, als waarnemer tot de arbeidsconferentie werd toegelaten.
Dit zijn slechts de voornaamste van die gebeurtenissen die tot het Amerikaanse besluit geleid hebben. Deze en andere ontwikkelingen maakten

dat de VS niet meer, althans op dit moment, willen participeren in een organisatie die huns inziens in toenemende mate door politisering aangetast wordt en daardoor afbreuk doet aan de eigenlijke doelstellingen.
Het Amerikaanse besluit zal voor ae organisatie, naast de politieke, ook grote financiële nadelen hebben omdat de Amerikanen een kwart van het budget van de organisatie voor hun rekening nemen.

Op 16 november jl. keurde de beheersraad van de ILO voorstellen van Directeur-Generaal Francis Blanchard goed, inhoudende een besnoeiing op het budget van het werkprogramma voor 1978 en 1979 ter hoogte van 36,6 mln dollar
De bijdrage van de Verenigde Staten zou over die twee jaar 42,3 mln dollar geweest zijn. Ter dekking van het resterende tekort van 5,7 mln dollar zal de heer Blanchard een beroep doen op de lidstaten om vrijwillige bijdragen te doen. Venezuela zegde als eerste lidstaat toe een extra bijdrage te leveren.
Een eerste schatting leidt tot de conclusie dat ongeveer 230 werknemers van de ILO zullen moeten afvloeien terwijl een reorganisatie van werkzaamheden op het hoofdkwartier te Genève ook in gang gezet moet worden. (UN Information Centre London, Verenigde Naties, VN-Informatze)

(Vor. ber. pag. 114/2 e.v.-1977)

VERENIGDE NATIES

CONFERENTIE OVER WOESTIJNVORMING

In de hoofdstad van Kenya, Nairobi, heeft van 29 aug. - 9 sept. 1977 onder auspiciën van de Verenigde Naties een internationale conferentie over woestijnvorming plaats gevonden.
Deze conferentie was de zevende in een reeks van VN-bijeenkomsten, gewijd aan een onderwerp, dat te maken heeft met het menselijk leefmilieu. De conferenties, die eerder in dit kader plaats vonden, zijn: de conferentie over het menselijk leefmilieu in Stockholm in 1972 (pag. 475/2 e.v. - 1972); de wereldbevolkingsconferentie in Boekarest in 1974 (pag. 577/1 e.v. - 1974); de wereldvoedselconferentie in Rome in 1974 (pag. 35/1 e.v. - 1975); de wereldconferentie over de emancipatie van de vrouw in Mexico in 1975 (pag. 504/1 e.v. - 1975); de wereldconferentie over menselijke nederzettingen (Habitat) in Vancouver in 1976 (pag. 595/3 e.v. - 1976) en de wereldwaterconferentie te Mar del Plata in 1977 (pag. 440/3 e.v. - 1977).
Het initiatief voor de Conferentie over woestijnvorming werd in 1974 door de Algemene Vergadering genomen (pag. 201/3 - 1975).
Tot secretaris-generaal van de conferentie werd aangewezen Mostafa K. Tolba, micro-bioloog en uitvoerend directeur van het VN-milieuprogramma UNEP

Redenen voor conferentie over woestijnvorming

De vier belangrijkste redenen voor het houden van een conferentie over woestijnvorming zijn, dat:

1 woestijnen momenteel meer dan 1 3 van het oppervlak van de aarde beslaan waar 1 op de 8 mensen leven;

2. veel woestijnen door de mens gemaakt zijn en het proces van woestijnvorming zich blijft uitbreiden. Maar dit proces kan gestopt worden en zelfs teruggedraaid;

3. woestijnvorming de oorzaak zou kunnen zijn van klimatologische veranderingen, zoals het wegblijven van moessons of de Europese droogte van 1976;

4. woestijnvorming een verlies betekent van bouwland, waarvan de ernstige gevolgen voor de wereldvoedselvoorziening reeds duidelijk merkbaar zijn.

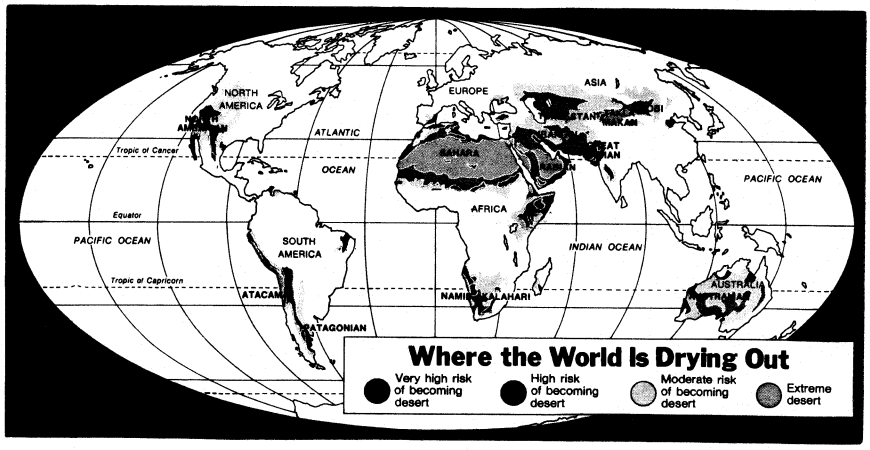
Enkele gegevens over woestijnvorming

SOORTEN WOESTIJNGEBIEDEN

Woestijnen kunnen onderscheiden worden naar het neerslaggehalte per jaar. Gebieden waar zelden neerslag valt en waar in de regel geen plantaardig leven voorkomt, zoals de centrale Sahara, de Rub'al Khali van Arabië, de Atacama woestijn van Peru/Chili en het Takla Makan gebied van Gobi in Centraal Azië. Oppervlak: 6 miljoen km2.
De z.g. afvloeiingswoestijnen: minder dan 100 mm regen per jaar. Permanente plantengroei beperkt tot afvloeiingsbekkens, zoals wadi's. Oppervlak: 21½ mln km2.
Neerslagwoestijnen: 100-200 mm regen per jaar. Meer verspreide plantengroei, maar nog altijd te droog voor het verbouwen van gewassen. Oppervlak: 21 mln km2.
Door de mens veroorzaakte woestijnen: 200-350 mm regen per jaar. Semi droge steppe, veranderd in woestijn door overexploitatie. Oppervlak: 9 miljoen km2 (de helft van Zuid-Amerika).
De totale oppervlakte van deze woestijngebieden bedraagt 57½ mln km2, ongeveer 43% van het totale landoppervlak van de aarde. Ongeveer 600 miljoen mensen wonen in deze droge gebieden. De helft van alle woestijnen in de wereld bevinden zich in Arabische landen.

OORZAKEN VAN WOESTIJNVORMING

Woestijnvorming omvat 2 processen: de (zichtbare) verspreiding van woestijncondities (het voortkruipen van de woestijn) en de intensivering van woestijncondities in droge gebieden. Op sommige plaatsen slokken mobiele duinen letterlijk bouwland op. Maïr woestijnvorming is gewoonlijk verraderlijker en minder dramatisch.
Tot de oorzaken van woestijnvorming moeten gerekend worden: overbegrazing. ontbossing door b.v. het hakken van brandhout, overmatig ploegen of bewerken van de grond en schade aan het plantendek door voertuigen. Het sociale en culturele milieu heeft ook invloed op woestijnvorming. In veel droge gebieden, vnl. in de Arabische wereld, is de voornaamste bestaansbron de veehouderij. En aangezien de bevolking in de Arabische landen met 2,5% per jaar toeneemt, groeit ook de herkauwende bevolking (geiten, schapen, rundvee, kamelen) met 2.9%.
Traditioneel grondbezit, waterrechten, religie, voedingsgewoonten en taboes, de rol van de vrouw, verwantschapspatronen en vele andere factoren beïnvloeden de ontwikkeling van het woestijnvormingscomplex. Bevolkingstoename en kolonisatie door een agrarische bevolking, zoals momenteel plaatsvindt en wordt aangemoedigd door regeringen, in woestijn-grensgebieden, doet de woestijnvorming gewoonlijk toenemen. Urbanisatie van nomaden is in vele gevallen te verkiezen boven de vestiging in woestijnrandgebieden.
Economische factoren kunnen eveneens een belangrijke rol spelen. Aan de grenzen van de centraal Australische woestijn is de rundveestapel opgelopen tot de ongekende hoogte van 500.000 stuks, e.e.a. als gevolg van 3 natte seizoenen en lage vleesprijzen. Als er nu een droge periode aanbreekt, terwijl de vleesprijzen zo laag blijven dat het economisch niet verantwoord is het vee te slachten, kan er catastrofale schade aangericht worden aan het bouwland.

(Time)

N

GROEI

Alleen al in Noord-Afrika gaan 100.000 hectaren per jaar verloren aan de woestijn. Gedurende de afgelopen 50 jaar heeft de Sahara 1 mln km2 voor landbouw geschikte grond opgeslokt. D.w.z. een gebied groter dan Frankrijk, Syrië, Bangladesh en Cuba te zamen; per jaar een oppervlakteverlies van 2 maal de grootte van Cyprus.
De Thar woestijn in India en Pakistan heeft zich op sommige plaatsen gedurende de laatste 50 jaar rondom uitgebreid met 1 km per jaar. De Acacia zone, ten zuiden van Khartoem, is de afgelopen 20 jaar 90 km in zuidelijke richting opgeschoven.
Momenteel leven 30 miljoen niensen in gebieden die rechtstreeks bedreigd worden door woestijnvorming.

HERBEPLANTING EN MAATREGELEN TER VOORKOMI G VAN WOESTIJNVORMING

Het centrum van de Sahara kan, voor zover bekend, nooit meer ,,groen" gemaakt worden Dit is echter wel het geval met woestijnrandgebieden Er zijn 2 elementen het bestrijden van de zich uitbreidende woestijn en het ontginnen van door woestijnvorming verloren gegaan land Er zijn veel recente voorbeelden te noemen van succesvolle herbeplantingsprojecten Ongelukkigerwijs hebben tal van deze projecten in het verleden ten doel gehad het op korte termijn optimaliseren van het woestijn-milieu Het is noodzakelijk deze projecten realistisch te evalueren op basis van input van geld en energie en succesvolle technieken op grotere schaal toe te passen

Hieronder volgen enkele voorbeelden van maatregelen die woestijnvorming tegen kunnen gaan

— controle op het grazen van zowel het vee als ban in het wild levende dieren,

— omrasteren van ,,begroeide" gebieden,

— grasverbetering een veel toegepaste methode is het gebruik van buitenlands gras;

— duin-stabilisering d m v een olie-emulsie met een dikte van 3-8 mm;

— het planten van kreupelhout in greppels in de vo m van een vierkant waarvan een zijde % tot 4 meter lang is Middenin het vierkant kan een boom geplant worden, die op deze wijze rondom beschermd wordt door het kreupelhout;

— herbebossing,

— verzamelmg van regenwater, o a door de bouw van stenen wallen,

— het aanleggen van b v een asfaltlaag van 5 mm dikte 25 cm onder het oppervlak, zodat de oppervlaktegrond vochtig blijft:

— bronnen het boren van buisvormige bronnen, zowel verticaal als horizontaal,

— vermindering van verdamping, b v door het aanbrengen van een waslaag op de opslagtanken (reservoirs),

— druppel-irrigatie;

— kruik-irrigatie, t w aardewerk potten gevuld met water tot de hals in de aarde plaatsen Zaad rondom de kruik plaatsen;

— draaipunt-irrigatie (sproeien),

— waterconservering, de bouw van wallen in wadi's;

— zoutwater-irrigatie, op voorwaarde dat het zout zich niet vastzet;

— technieken uit de oudheid. ondermeer het graven van waterreservoirs in kustgebieden waarin het zout uitgezift kan worden.

— waarneming via satellieten.

— het gebruik van kassen

VOORBEREIDINGEN VAN DE CONFERENTIE

Deze omvatten:

— samenstelling van een wereldkaart van woestijnen, waarop de meest kwetsbare gebieden zijn aangeduid Deze kaart, op een schaal van 1 25 000 000 is vervaardigd door di-ie gespecialiseerde VN-organisaties (FAO, de Organisatie voor Voedsel en Landbouw, UNESCO en W M O, de Wereld Meteorologische Organisatie),

— een serie regionale voorbereidings-conferenties die in het voorjaar van 1977 plaats vonden,

— 4 deeloverzichten over de aspecten. klimaat en woestijnen, woestijn-technologie, woestijn-ecologie en demografische en sociologische aspecten van woestijnvorming

— 6 case studies gefinancierd door het Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (United Nations Development Programme, UNDP), onder supervisie van de Educatieve, Wetenschappelijke en Culturele Organisaties van de Verenigde Naties (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO)

Deze zijn bedoeld om typische voorbeelden te geven van woestijnvormingsprocessen en maatregelen voor te stellen om deze te bestrijden De case studies worden uitgevoerd in Zuid-Tunesiè en Noord-Chili (regen in het koude seizoen); Niger en Noord-West India (regen m het warme seizoen); en Pakistan en Iran (bodemverzadiging met water en verzilting van geirrigeerde gebieden) In dit verband hebben zes regeringen (Australiè, China, Iran, Israël, Verenigde Staten en de USSR) bijgedragen tot hierrnede samenhangende case studies

-- 4 studies over de mogelijkheid van internationale actie Tegen woestijnvorming: een groene barrière langs de noordelijke Sahara, gezamenlijk beheer van het Nubische zandsteen bekken, waarneming door satellieten in Zuid-Amerika; veebeheer in het Soedan-Sahel gebied

— het Wereld Actie Plan. sommige onderdelen hiervan zullen in september 1977 van start gaan. de meeste echter in 1978 Voor het gehele actieplan geldt echter dat in het jaar 2000 alle onderdelen in uitvoering zullen moeten zijn

Conferentieresultaten

Aan de VN-conferentie over woestijnvorming werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit ong 100 landen, alsmede afgevaardigden van vele intergouvernementele en niet-gouvernementele organisaties. Tot voorzitter van de conferentie werd aangewezen Julius Gikonyo Kiano, minister van waterhuishouding van Kenya.

De conferentie resulteerde in de aanvaarding van het Actieplan ter bestrijding van woestijnvorming, een document van 89 pagina's, inhoudende 26 gedetailleerde aanbevelingen voor actie op nationaal, regionaal en internationaal niveau.
Er is geen nieuwe internationale organisatie in het leven geroepen; in het actieplan wordt gezegd, dat verwacht wordt, dat het zal worden

De vice-president van Kenya, Daniel Arap Moi (1), opent de conferentie over woestijnvorming Naast hem de secretaris-generaal van de conferentie, M K Tolba, uitvoerend directeur van het VN-milieuprogramma UNEP

uitgevoerd ,,door regeringen via hun nationale instellingen met steun, indien gevraagd, van internationale of bilaterale programma's". Daaraan was toegevoegd, dat individuele landen uitvoerende maatregelen kunnen selecteren in overeenstemming met hun behoeften.

Over het grootste deel van het actieplan bestond concensus onder de deelnemende landen, maar belangrijke onderdelen, die betrekking hadden op financiele en daarmee samenhangende institutionele regelingen werden in stemming gebracht, waarbij de landen, die traditioneel de grootste financiële bijdrage leveren, zich van stemming onthielden of tegenstemden.

Hierna volgt een samenvatting van het actieplan en andere beslissingen van de conferentie.

Het actieplan begint met de constatering dat meer dan ⅓ van alle land op aarde uitgedroogd is Dit proces van woestijnvorming is in de laatste decennia toegenomen en aedreigt de toekomst van 628 miljoen mensen. Van dit aantal ondervinden tussen de 50 en 78 miljoen mensen al direct de gevolgen door vermindering in produktiviteit.

In de laatste halve eeuw werd aan de zuidrand van de Sahara alleen al 650000 km2 van produktief land tot woestijn.

Het actieplan stelt verder dat belangrijke factoren in de hedendaagse samenleving — de strijd voor ontwikkeling, bevolkingsgroei en demografische verandering, de pogingen voedselproduktie te verhogen. moderne, onaangepaste technologieen — een samenhang van oorzaak en gevolg opleveren ,,Voortgang in ontwikkeling, geplande bevolkingsgroei en verbeteringen in allerlei typen van biologische produktie en relevante technologieën moeten derhalve geïntegreerd worden".

Het actieplan zegt verder dat woestijnvorming een zichzelf versnellend proces is en dat derhalve de kosten voor herstel exponentieel toenemen.

Tevens stelt het plan dat in vele gevallen de technische mogelijkheden voor oplossingen aanwezig zijn, maar dat hun toepassing gehinderd kan worden door sociale, juridische en institutionele factoren. Daarbij komt dat in ontwikkelingslanden het gebrek aan financiele middelen één van de grootste hinderpalen vormt

Aanbevelingen voor nationale en regionale actie

Evaluatie van woestijnvorming heeft onvoldoende plaatsgevonden Prioriteiten moeten gesteld worden t b.v lokale en nationale programma's in gebieden waar bevolking of hulpbronnen bedreigd worden. Planning en beheer van land moeten gebaseerd zijn op ecologisch gezonde basis. Deelname van het publiek moet een integraal onderdeel van de bestrijding van woestijnvorming vormen

Maatregelen ter correctie van het woestijnvormingsproces moeten efficiënte, economisch gezonde en milieuvriendelijke planning, ontwikkeling en beheer van waterbronnen inhouden. Maatregelen tot verbetering van weidegronden en invoering van geschikte systemen ter ontwikkeling van weidegrond en kudden benevens beheer van de in het wild levende dieren moeten genomen worden, behoud en verbeterang van vruchtbare grond van en controle op overstromingen, verzilting en alkalisering van geirrigeerde gebieden; verbetering van irrigatie en drainage systemen en verbetering van de sociaal-economische condities van mensen die afhankelijk zijn van irrigatieculturen Alle noodzakelijke stappen dienen genomen te worden om flora en fauna in bedreigde gebieden te beschermen

Een aantal coriaal-economische aanbevelingen wernen gedaan bijv economisch en demografisch beleid ter ondersteuning van verbeterd landgebruik en ter ondersteuning van de produktiviteit in agro-ecosystemen in droge gebieden, daarbij inbegrepen handhaving van voldoende arbeidskracht, ter bevordering van het zich vast vestigen van nomaden en remigratie van mensen die van het platteland naar de steden zijn getrokken

M b t droogte adviseert het actieplan de aanbeveling m b t beheersing van verlies door droogte van de VN Waterconferentie uit te voeren

Verscheidene aanbevelingen waren gericht op versterking van wetenschap en techniek op nationaal niveau Voor wat betreft energie beveelt het actieplan aan conventioneel gebruik van energiebronnen gebaseerd op vegetatie te controleren en verbeteren en dat ,,bestaande lokale of geimporteerde technologieen voor gas en elektriciteitsproduktie en voor verwarming of afkoeling of mechanische doeleinden, zoveel als praktisch is, moeten worden uitgevoerd".

Onderzoek moet worden gedaan naar gebruik van alternatieve of niet-conventionele energiebronnen in droge gebieden, die simpele goedkope, bruikbare en sociale acceptabele technieken opleveren Tenslotte wordt de regeringen aanbevolen een nationaal-coördinatie mechanisme te ontwikkelen om woestijnvormmg en droogte aan te pakken en om antiwoestijnvormingsprogramma's te ontwikkelen in overeenstemming met hun eigen ontwikkelingsplannen.

Aanbevelingen voor internationale actie en samenwerking

De eerste aanbeveling is er op gericht om de steun van de VN-organisaties te mobiliseren en aan deze instellingen wordt gevraagd de internationale actie tegen woestijnvorming te ondersteunen en terzake doende voorzieningen en bestemming van middelen in hun programma's op te nemen Speciaal worden daarbij genoemd UNDP, UNEP, UNIDO, UNCTAD, de regionale economische commissies van de VN, de FAO, de WMO, UNESCO. de WHO en de Wereldbank Bovendien beveelt het Actieplan aan de Algemene Vergadering van activiteiten te onderschrijven van organisaties die zich bezighouden met het verkrijgen van inzicht in en het oplossen van klimatologische problemen, zoals WMO en ICSU

Verder werd als deel van het plan goedgekeurd ,,aanvullende maatregelen" via welke de Algemene Vergadering de beheersraad van UNEP zou vragen de voorbereiding van een studie ter hand te nemen teneinde additionele financieringsmogelijkheden te verkennen, zoals trustfunds en een internationaal fonds. De studie zou ondernomen moeten worden door een kleine groep hoog gespecialiseerde deskundigen op het terrein van internationale projectfinanciering en programmering.

Wereldkaart m.b.t. woestijnvorming

De wereldkaart m b t woestijnvorming wend de conferentie aangeboden, conform een verzoek van de Algemene Vergadering De kaart werd samengesteld door FAO en UNESCO in samenwerking met WMO en UNEP De conferentie besloot verder het samenstellen van andere kaarter., die betrekking zouden moeten hebben op het aangeven van gebieden die gevaar lopen effect te ondervinden van verzilting, alkalisering en droogte onder invloed van seizoenwisseling te bevorderen

Resoluties

In een resolutie over Namibië, voorgelegd door de VN-Raad van Namibië, veroordeelde de conferentie de voortdurende illegale bezetting van dat gebied door Zuid-Afrika Bij concensus erkende de conferentie dat ,behoorlijke toepassing van het Actieplan m Namibië niet mogelijk zal zijn tot de illegale bezetting door Zuid-Afrika beëindigd is en Namibië onafhankelijkheid heeft verkregen.

Met de aanname van een resolutie m b.t. ,,koloniale woestijnvormingspraktijken", ingediend door de Kaapverdische Eilanden veroordeelde de conferentie het Zuid-Afrikaanse besluit van Bantoestanisering, dat door het bijeenbrengen in een beperkt gebied van het grootste gedeelte van de zwarte bevolking van Zuid-Afrika, aanleiding geeft tot uitzonderlijke druk op dat gebied hetgeen een zeer ernstige factor vormt bij woestijnvorming en achteruitgang van het milieu

D m.v. deze resolutie, die eveneens bij concensus werd aanvaard, vroeg de conferentie ook aan de lidstaten van de VN-familie in de onmiddellijke toekomst internationale actie te ondernemen met de opzet voortduring van het beleid van Bantoestanisering te verhinderen en deed de conferentie tevens een beroep deze staten af te zien van erkenning van de Bantoestans

Ook werd zonder stemming een andere resolutie, voorgesteld door de Kaapverdische Eilanden, aangenomen waarin het gebruik van chemische en biologische wapens vereordeeld werd

Een resolutie werd aangenomen tegen vergiftiging van wateren en aan de secretaris-generaal werd gevraagd aan de Algemene Vergadering te rapporteren

De conferentie nam tevens een voorstel van Senegal over ter vermeerdering van hulp aan de Sahel landen door de internationale gemeenschap.

De conferentie verwierp bij stemming een document vooroereia door Israël, getiteld: ,,De Negev: een teruggewonnen woestijn" Deze afwijzende resolutie werd ingediend door 15 landen, Afghanistan, Algerije, Bangladesh, Egypte, Iran, Jordanie, Koeweit, Libië, Mauretanië, Marokko, Pakistan, Soedan, Tunesie, Syrie en de Verenigde Arabische Emiraten. De uitslag van de hoofdelijke stemming luidde 45 voor, 17 tegen en 14 onthoudingen

Tenslotte aanvaardde de conferentie een resolutie waarbij er bij de VN, de gespecialiseerde organisaties en bij de internationale en regionale financiele organisaties op werd aangedrongen ruime technische en financiele steun ook aan de minst ontwikkelde landen te verstrekken, in aanvulling op lopende internationale en bilaterale steun (UN Information Centre London, VN-Informatie, UN Monthly Chronicle, NRC/Handelsblad, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)

r

WEST-EUROPA

NEDERLAND

VAD-VOORSTELLEN KABINET-VAN AGT

Ket kabinet-Van Agt heeft op 27 april bij de Tweede Kamer nieuwe voorstellen ingediend m.b.t. de Ve - mogensaanwasdeling (VAD), ril. een wetsontwerp, waarin de individuele aanspraken van werknemers op de vermogensaanwas in de ondernemingen, waar zij werken, geregeld worden, alsmede een begeleidende brief, waarin de hoofdlijnen van de regeling van de collectieve aanspraken worden uiteengezet en waarin het liggende ontwerp van het kabinet-Den Uyl (zie hiervoor pag. 406/ X c.v.-1976 en pag. 195/2 e.v.-1977) wordt ingetrokken.

Dc nieuwe voorstellen van het kabinet tot invoering van een individuele vermogensaanwasdeling leveren de Nederlandse werknemers in de huidige economische omstandigheden in totaal f 60 à f 70 mln op. De ondernemingen hoeven hiervan uiteindelijk slechts de helft zelf op te brengen, aangezien de VAD-uitkeringen aftrekbaar zullen zijn voor de vennootschapsbelasting.
De nieuwe VAD moet ingaan m.i.v. 1 jan. 1977.
Over de vraag hoe een collectieve VAD-regeling er uiteindelijk precies uit moet komen te zien, zijn de meningen in het kabinet nog verdeeld. Daarom komt er eerst een interimregeling.
In het wetsontwerp van het kabinet-Den Uyl zou de overwinst die naar het collectieve fcnds zou stromen gebruikt worden om de pensioenen van de werknemers te verbeteren.
Het kabinet-van Agt heeft die bestemming overgenomen. Het spreekt echter in de brief aan de Kamer tevens de wenselijkheid uit dat de middelen uit het collectieve fonds vooral gebruikt worden om vervroegde uittreding te financieren.
Het nieuwe wetsontwerp, dat de individuele VAD-aanspraken regelt, bepaalt dat de ondernemer 12% van de vermogensaanwas verschuldigd is aan de werknemers in zijn bedrijf. Hij moet deze zelf berekenen. De werknemers kunnen om een accountantsverklaring vragen.
In het vorige wetsontwerp was de heffing voor het eerste jaar aanvankelijk 12 en later 15%. Daaruit moesten toen echter zowel de collectieve als de individuele VAD-aanspraken gehonoreerd worden. In het vorige wetsontwerp mocht de ondernemer de VAD-heffing niet aftrekken voor de vennootschapsbelasting. Dat mag nu wel.
Via het nieuwe wetsontwerp zullen waarschijnlijk meer bedrijven iets van hun vermogensaanwas moeten afstaan. Alle bedrijven die aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen en meer dan f 100.000 winst hebben gemaakt, zullen VAD-plichtig worden. In het vorige ontwerp lag de drempel bij een winst van f 250.000.
De maximum VAD-uitkering voor de individuele werknemer wordt verhoogd van 2 naar 3% van het loon w-aarover de maximum sociale premies betaald worden Dat betekent dat hij in 1977 ten hoogste f 1500 zou kunnen krijgen Daarover moet wel weer een bepaalde belasting worden betaald
Het gunstiger effect van de nieuwe regeling kan voor de individuele werknemer echter geheel of gedeeltelijk wegvallen doordat het nieuwe wetsontwerp de ondernemer de mogelijkheid geeft bestaande, schriftelijk vóór 28 april 1978 vastgelegde winstdelingsregelingen op de VAD-uitkeringen in mindering te brengen
De ondernemer mag zelf kiezen of hij de verschuldigde cermogensaanwas afdraagt in de vorm van aandelen, verniogerisaanwasbewijzen of contanten De ondernemingsraad krijgt het recht de ondernemer hierover te adviseren
Frn vermogensaanwasbewijs krijgt het karakter van ren achtergestelde obligatie Dat betekent dat in geval van faillissement eerst de andere schuldeisers door de ondernemer betaald zullen moeten worden en pas daarna de werknemers hun rechten kunnen doen gelden
De individuele VAD-uitkering wordt zeven jaar geblokkeerd Pas daarna kan de werknemer erover beschikken
In die zeven jaar heeft de werknemer recht op een bepaalde jaarlijkse vergoeding De ondernemer moet zorgen voor registratie van de persoonlijke VAD-aanspraken
De ondernemingsraad kan beslissen over de aanwending van ae VAD-uitkeringen die binnen de onderneming moeten blijven
Naast de aftrekbaarheid voor de vennootschapsbelasting zijn de nieuwe voorstellen ook op andere punten voordeliger voor de ondernemer dan de vroegere voorstellen De overwinst wordt gevormd door de fiscale winst minus een aantal aftrekposten
Als risicopremie voor het eigen vermogen mag de ondernemer nu 3% in plaats van 2% aftrekken De vergoeding voor de kapitaalverschafters wordt aan de inflatie aangepast Rendementstekorten mag de ondernemer in een van de zes volgende boekjaren verrekenen of hij mag ze aanvullen uit het deel van de VAD dat het bedrijf overheeft nadat alle werknemers hun maximum-uitkering hebben gehad
Dit overschot kan ook gebruikt worden om VAD-uitkeringen in volgende jaren tot het maximum aan te vullen. Als een overschot na zes jaar niet is gebruikt, vervalt het weer aan de onderneming.
De tijdelijke collectieve VAD-regeling voorziet in een fonds dat wordt gevoed uit een heffing op overwinst. Wat overwinst is zal voorlopig op dezelfde wijze worden bepaald als wanneer het gaat om de berekening van de individuele VAD-heffingen.
De ondernemers kunnen hun VAD-afdracht aan het fonds doen in contanten of in vermogenstitels. Het is de bedoeling dat buitenlandse investeerders hun VAD-afdracht kunnen verrekenen met door hen in het buitenland verschuldigde vennootschapsbelasting. Hei bestuur van het collectieve fonds zal in meerderheid worden gevormd door vertegenwoordigers van de vakcentrales.

Reacties

Uit de reacties op de kabinetsvoorstellen bleek, dat de coalitiepartners VVD en CDA niet gelijkluidend dachten. De VVD-fractie, die zich in het verleden al tegen de collectieve VAD verzet had, vond het ,wijs beleid", dat de regering nog wacht nel de indiening van het wetsontwerp voor een collectieve VAD-regeling
De CDA-fractie daarentegen wijst er in haar commentaar uitdrukkelijk op dat de beide wetsontwerpen in samenhang moeten worden beoordeeld Het CDA herkent in het ingediende wetsontwerp het principe van delen in de vermogensaanwas van de onderneming
De PvdA-fractie vindt dat het ontwerp van het kabinet-Den Uyl ,volledig uitgekleed" is .,Van het individuele deel blijft vrijwel niets over De helft wordt betaald door ae schatkist Bestaande winstdelingsregelingen mogen afgetrokken worden en de positie van de kapitaalverschaffers wordt verbeterd", aldus de PvdA
Een overzicht van de commentaren van verschillende maatschappelijke organisatie.; geeft het volgende beeld

FNV

In een eerste commentaar had de FNV bij monde van vice-voorzitter W. Spit 27 april geen goed woord over voor de VAD-plannen. De wijze van presentatie in twee afzonderlijke wetsontwerpen wordt een ,,volsterkt verwerpelijke gang van zaken" genoemd, die het onmogelijk maakt thans een afgewogen mening te geven.
Volgens de FNV horen beide delen onverbrekelijk bij elkaar, omdat het gaat om een principieel recht van de werknemers oin te delen in de vermogensgroei.
Aan het collectieve deel hecht de FNV het grootste belang. De verhoging van het individuele deel echter dreigt, bij een gelijkblijvende opbrengst, een ernstige verslechtering van het collectieve deel in te houden.
Ook heeft men bezwaren tegen de aftrekbaarheid van de VAD voor de vennootschapsbelasting. Dit betekent, dat de gemeenschap bijna voor de helft aan de VAD gaat meebetalen.
Over zijn eerdere boycotdreiging zei de heer Spit, dat de federatieraad uiteindelijk zal moeten beslissen over wat er te gebeuren staat. ,,Maar op grond van wat ons nu ter ore is gekomen, ben ik bepaald niet vrolijker gestemd over de VAD dan vorige week".

CNV

In een voorlopig commentaar heeft het CNV 27 april behalve waardering ook een aantal bezwaren geuit. De waardering geldt de ingangsdatum op 1 jan. 1977, de verhoging voor persoonlijke VAD-rechten naar 3% van het premieplichtige loon en de verlaging van de verdeling in aanmerking komende overwinst van f 250.000,— tot f 100.000,—.

Hiertegenover staat echter een aantal ernstige bezwaren. Werknemers zullen hun rechten niet in de vorm van aandelen ontvangen, maar in contanten of in een soort obligaties, waaraan geen zeggenschapsrechten zijn verbonden. Een ander bezwaar vindt het CNV, dat voor de VAD slechts 12% van de overwinst wordt bestemd. In combinatie met de aftrekbaarheid voor de vennootschapsbelasting houdt dit in, dat eeen groot deeel van de VAD nu op de gemeenschap wordt afgewenteld. Waardering heeft het CNV verder voor het feit, dat afgezien is van het vormen van een collectief fonds uit een heffing op de vennootschapsbelasting. Een bezwaar tegen de aangekondigde regeling blijft, dat werknemers geen persoonlijke aanspraken krijgen op het collectief vermogen. ,,Van persoonlijke bezitsvorming en daaraan verbonden spreiding van zeggenschap is daardoor geen sprake".

In zijn eerste reactie constateert het VNO, dat enkele duidelijke tekortkomingen van het vorige wetsontwerp zijn weggenomen. In dit verband worden genoemd de wijzigingen terzake de aftrekbaarheid en het in aanmerking nemen van bestaande winstdelingsregelingen.

Verdere verbeteringen. aldus het VNO. blijven wel noodzakelijk. De herwaardering van het eigen vermogen is nog steeds onvolledig en de risicopremie is te laag. Ook wordt er nog altijd geen oplossing geboden voor het uiteenlopen van fiscale en sociale eenheden.

Onjuist acht men de terugwerkende kracht tot 1 jan. 1977, zowel om fundamentele als praktische redenen. In de huidige omstandigheden zal dit onvermijdelijk negatieve effecten op investeringen en werkgelegenheid hebben.

NCW

Gegeven de twee zulke verschillende grondslagen waarop het oude wetsontwerp was gebaseerd, is de huidige splitsing naar het oordeel van het NCW doelmatig Het NCW zal zijn eindoordeel over het individuele deel en het collectieve deel laten afhangen van de definitieve regeling van het collectieve deel. Als verbeteringen in de nieuwe regeling worden genoemd.

a. de verhoging van twee naar drie procent als vergoeding voor het ondernemersrisico. Dit lijkt realistischer;

b. de verrekeningsmogelijkheid met bestaande winstdelingsregelingen;

c. het als eigen vermogen ooit ingebrachte kapitaal als ondergrens voor de vergoeding voor het eigen vermogen;

d. de mogelijkheid om de vermogensaanwas voor algemene voorzieningen in de onderneming te bestemmen;

e. de vrije keus in afdrachtsvorm van de verschuldigde vermogensaanwas.

Als minpunten noemt het NCW de verlaging naar f 100 000,— en de omslachtige berekening van het eigen vermogen. Het heffingspercentage van 12% lijkt aan de hoge kant. Niet acceptabel **echter** is **de** terugwerkende kracht tot 1 januari 1877 (Ministerie van sociale zaken, SER-Bulletin, NRC/H'blad)

(Vor ber pag 195/2 e v - 1977)

HOGE RAAD STAAT UITLEVERING FOLKERTS, WACKERNAGEL EN SCHNEIDER TOE. VOORBEHOUD M.B.T. ONTVOERING SCHLEYER

De Hoge Raad heeft op 8 mei uitgesproken, dat de uitlevering van de drie in Nederland gevangen zittende Westduitsers Knut Folkerts, Christoph Wackernagel en Gert Schneider aan de Bondsrepubliek toelaatbaar is. De Hoge Raad ging akkoord met alle gronden tot uitlevering, die door de Westduitse justitiële autoriteiten in het uitleveringsverzoek waren aangevoerd, op één na.

Eén van de redenen, die door de Westduitse autoriteiten waren aangevoerd om de uitlevering van Knut Folkerts te vragen, lag in de verdenking, dat deze betrokken was bij de ontvoering van en latere moord op de Westduitse werkgeversvoorzitter Schleyer (pag. 648/1 e.v. en 673/1 e.v.-1977).

De in verband met deze ontvoering begane delicten waren door de Westduitse autoriteiten in vijf punten opgesomd: moord, dreiging met geweld, mensenroof met afpersing als doel, gijzeling en bedreiging met geweld van grondwettige organen.

Dit laatste punt nu vindt in het Nederlandse strafrecht zijn equivalent in ,,een poging tot het door geweld en bedreiging met geweld de regering tot het nemen van enig besluit te dwingen". De Hoge Raad was van oordeel, dat het onder dwang zetten van de regering naar Nederlands recht moet worden beschouwd als te behoren tot de ,,misdrijven tegen de staat, zulks ongeacht de omstandigheden waaronder het is begaan". Dit levert een politiek delict op volgens art. 3 par. 1 van het Europese uitleveringsverdrag van 1957, volgens welk de staat, aan welke een verzoek om uitlevering gericht is, niet tot uitlevering overgaat, als zij concludeert tot ,,een politieke" of ,,een daarmee samenhangende strafbare handeling". De Hoge Raad heeft, op grond van de formulering van het Westduitse verzoek om uitlevering, geconcludeerd, dat het hier om een dergelijke handeling ging, zodat niet kon worden uitgeleverd op grond van de ontvoering van Schleyer en alles wat gebeurde ,,in directe en nauwe samenhang met de ontvoering en met het oog er op de ontvoering mogelijk te maken".

Voor de Bondsrepubliek is de consequentie van dit oordeel van de Hoge Raad, dat zij Folkerts niet zal kunnen vervolgen op grond van de ontvoering van Schleyer.

De drie Westduitsers zijn tegen de uitspraak in beroep gegaan bij de afdeling rechtspraak van de Raad van State. De minister van justitie heeft besloten niet tot uitlevering over te gaan, zolang de Raad van State geen uitspraak heeft gedaan. (Der *Spiegel, NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 117/1 e.v.-1978)

ITALIE

PLECHTIGE ROUWDIENST MORO

Op 13 mei vond in de basiliek St. Jan van Lateranen in Rome een plechtige rouwdienst voor de op 9 mei vermoorde christen-democratische leider Aldo Moro (pag. 304 e.v.).

De dienst werd bijgewoond door president Leone, de Italiaanse regering, leiders van politieke partijen en andere hoogwaardigheidsbekleders, alsmede door vertegenwoordigers van vele landen, zoals de voorzitter van de Europese Commissie Roy Jenkins, de ministers van justitie van Frankrijk en de Bondsrepubliek, resp. Peyrefitte en Vogel en door Jean Lecanuet als persoonlijk vertegenwoordiger van de Franse president, de vroegere Japanse premier Miki en de Amerikaanse minister van gezondheid Califano.

Nederland werd vertegenwoordigd door oud-premier P. J. S. de Jong, oud-minister van buitenlandse zaken Mr. M. van der Stoel en ambassadeur dr. J. Vixseboxe, België door premier Tindemans.

De rouwdienst werd geleid door paus Paulus VI, die hiermee voor een unicum zorgde, omdat nog nooit eerder in de geschiedenis van de Italiaanse staat, een paus heeft deelgenomen aan de officiële uitvaartplechtigheden van een politicus,

De vrouw van Moro en zijn kinderen weigerden de dienst bij te wonen, onder verwijzing naar een zinsnede in één van de brieven van Moro, geschreven in zijn gevangenschap, dat hij geen officiële uitvaart wilde. (Le Monde, *NZZ)*

ARRESTATIE DEEL KERN RODE BRIGADES

De Italiaanse politie heeft bekend gemaakt ervan cvertuigd te zijn een deel van de kern van de Rolde Brigades gearresteerd te hebben die ervan verdacht worden betrokken te zijn geweest bij de ontvoering en de moord op Aldo Moro.

De belangrijkste arrestant is Enrico Triaca, de eigenaar van de offsetdrukkerij waar de Rade Brigades hun pamfletten en communiqués lieten drukken.

Zijn collega-drukker, de 32-jarige Mario Moretti, is voortvluchtig. Hij wordt er net als Triaca van verdacht een belangrijke rol gespeeld te hebben bij alle aanslagen van de Rode Brigades het afgelopen jaar in Rome. Behalve de moord op Moro ook o.a. de moord op de magistraat Palma in februari van dit jaar. Moretti is een van de ,,historische leiders" van de Rode Brigades. Hij wordt op het ogenblik in Turijn bij verstek berecht, omdat hij al sinds 1972 onvindbaar is.

Van de tien aanhoudingen die de politie heeft gedaan zijn er vijf personen weer op vrije voeten gesteld.

Bij de officiele rouwdienst voor de vermoorde christen-democratische leider Moro waren vele vertegenwoordigers van vreemde mogendheden aanwezig, o a v l n r de Belgische premier Tindemans, Roy Jenkins, voorzitter van de Europese Commissie, een niet geidentificeerde man en de Japanse premier Takeo Miki

Vier zijn er in arrest gehouden op beschuldiging van deelname aan een gewapende bende en aanslag op de grondwet van de staat.

In de drukkerij en in een flat van de Rode Brigades heeft de politie o.a. de originele exemplaren van communiqués en van foto's van ontvoerde personen gevondeil. Ook waren er wapens aanwezig, geld dat van ontvoeringen afkomstig is en vijf agenda's.

Op grond van het ontdekte materiaal heeft de politie vastgesteld dat de Rode Brigades in Rome uit drie kernen bestaan: een kern Rome-Universiteit, een kern Rome-telefoondienst (bij de ontvoering van Moro viel op belangrijke ogenblikken in hele wijken de telefoon uit) en een kern Rome-Zuid. De arrestanten en de gezochte Moretti zouden tot deze laatste kern behoren.

Kort na de vondst van het lichaam van Moro in een rode Renault 4 heeft zich een getuige bij de politie gemeld die deze auto vlakbij de nu ontdekte drukkerij had gezien. Van de arrestanten was alleen Moretti bij de politie bekend.

Zijn naam behoorde tot de eerste lijst van gezochten die direct na de ontvoering van Moro op 16 maart bekend werd gemaakt. De andere verdachten zijn, zoals de politie dat noemt ,,perfecte Brigadisten". Zij hebben nooit in hun omgeving enige verdenking opgewekt, door altijd onopvallend als keurige burgers voor een inkomen te werken en zich officieel niet met politiek in te laten. *(NRC/H'blad)*

VERKIEZINGEN VOOR GEMEENTE- EN PROVINCIALE RADEN, WINST VOOR CHRISTEN-DEMOCRATEN

Op 14 en 15 mei werden in 816 gemeenten raadsverkiezingen gehouden en in 230 gemeenten in de provincies Viterbo en Pavia verkiezingen voor de afgevaardigden naar de provinciale raden.

De verkiezingen waren de eerste van een serie, die vervolgd wordt in mei en juni op 28 en 29 mei gemeenteraadsverkiezingen in 25 gemeenten op Sicilië, op 25 en 26 juni verkiezingen voor de regionale raden van Friuli-Venezia-Giuglia en Val-d'Aoste, gemeenteraadsverkiezingen in 23 gemeenten in deze regio, alsmede verkiezingen voor de provinciale raad van Gorizia.

Op 11 juni tenslotte zal het gehele Italiaanse electoraat zich kunnen uitspreken in een of meerdere referendums. Er zijn negen referendums voorzien, maar waarschijnlijk blijft er slechts één over, t w. dat wat een uitspraak wil over de financiering van staatswege van de politieke partijen.

Het constitutionele hof heeft reeds de aanvragen voor referendums over verwerping van het nieuwe strafrecht, van de militaire rechtspraak in vredestijd en de uitvoeringswet van het nieuwe concordaat, verworpen.

Aan de verkiezingen van 14 en 15 mei wend, in verband met de ontwikkelingen rondom de ontvoering en de moord op de christen-democratische leider Moro, grote betekenis toegekend.

De christen-democraten kregen 42,5% van de uitgebrachte stemmen, d.w.z. 2,6% meer dan bij soortgelijke verkiezingen in 1972 en 5% meer dan bij de algemene verkiezingen van 1976.

De communistische partij kreeg met 26,5% van de stemmen iets meer dan in 1972 (25,8%) maar aanzienlijk minder (9%) vergeleken met 1976 (35,6%).

De republikeinen kregen 3,2%, de sociaal-democraten 4,8% en de liberalen 1,4%, in alle gevallen een kleine winst. De socialisten kregen 13,3%, iets minder dan in 1972 (13,5%), maar aanzienlijk meer dan in 1976: 9,2%.

Verlies bij uiterst rechts: de MSI kreeg slechts 4,5% tegen 6,8% in 1972 en 7,1% in 1976.

De politieke partijen hebben, na een overigens rustige campagne, terughoudend gereageerd op de uitslag.

De Democrazia cristiana verklaarde dat de kiezers bewezen hadden politiek bewustzijn te hebben. Het ging niet om een emotionele impuls, maar om een weloverwogen beslissing die de DC ten goede was gekomen. De gedachte dat het thans tijd was om vervroegde verkiezingen uit te schrijven om zo gebruik te maken van de gunstige tendens werd echter van de hand gewezen.

De communistische *Unità* wees op de buitengewone factoren die bepalend waren geweest bij deze verkiezingen. Daarvan had in het bijzonder de DC geprofiteerd, wier politiek door een deel van het electoraat minder kritisch beoordeeld was. Voor de communisten was daarbij bepalend geweest dat de toetreding van de partij tot de regeringsmeerderheid nog niet met al haar gevolgen duidelijk is geworden.

De socialisten toonden zich zeer tevreden met de uitslag en hoopten dat de terugslag bij de verkiezingen van 1976 hiermee overwonnen is. *(NZZ,* Le Monde)

ABORTUS GEEN MISDRIJF MEER

Op 18 mei heeft de Senaat met 160 tegen 148 stemmen een wet aangenomen waarmee abortus provocatus — op staatskosten — onder een aantal voorwaarden mogelijk wordt.

Niet zeker is of ook het referendum over abortus op 11 juni a.s. niet meer zal doorgaan. De aanvragers van dit referendum willen dat aan de abortus geen enkele beperking meer wordt gesteld.

Na een publikatie van de nieuwe wet in de Italiaanse staatscourant moet het hof van cassatie beslissen of met deze wet zoveel aan de verlangens van de aanvragers van het referendum tegemoet gekomen is, dat de aanvraag niet meer geldig is. Gaan de aanvragers geleid door de Radicale Partij — niet met de uitspraak akkoord, dan kunnen zij nog in beroep gaan bij het constitutionele hof.
In politieke kringen in Rome wordt er ernstig rekening mee gehouden dat dit niet allemaal voor 11 juni gebeurd kan zijn, zodat er toch een referendum komt.

Volgens de nu aangenomen wet is abortus zonder meer toegestaan voor vrouwen boven de 18 jaar, binnen 90 dagen van de zwangerschap. Na die termijn van 90 dagen inag worden geaborteerd als de gezondheid van de vrouw ernstig bedreigd wordt door de zwangerschap. Er is wel een consultatie vooraf geregeld, waarbij een arts een vrouw een week de tijd kan geven om nog eens over haar beslissing na te denken.
Beneden de 18 jaar is er voor de abortus toestemming nodig van ouders of kinderrechter. In het eerste artikel van de wet wordt nadrukkelijk vastgesteld dat de staat initiatieven gaat ontwikkelen die nodig zijn om te voorkomen dat de abortus als gewoon middel voor geboortenbeperking wordt gebruikt. *(NRC/H'blad)*

CRAXI HERKOZEN ALS LEIDER SOCIALISTEN

Van 29 maart tot 2 april heeft de Italiaanse socialistische partij in Turijn haar 41ste partijcongres gehouden. Belangrijkste gebeurtenis op het congres was de verkiezing van een nieuw centraal comité.
Daarin werden in meerderheid de aanhangers van de zgn. ,,nieuwe koers" van secretaris-generaal Craxi gekozen.
Deze ,,nieuwe koers" werd nader toegelicht in een 60 pagina's tellend rapport, getiteld ,,Ontwerp voor het socialistische alternatief", dat de congresgangers voorgelegd kregen en waarin een gematigd socialisme naar West-Europees voorbeeld wordt bepleit.
In een toelichting wees Claudio Signorile, leider van de linkse stroming van Riccardo Lomabardi erop dat dit geenszins wilde zeggen dat men daarmee van nauwe samenwerking met de communisten afzag.
Maar ook de communisten, getuige hun toetreding tot de regeringsmeerderheid, zijn voorstanders van een regering van nationale eenheid, aldus Signorile.
Geprotesteerd tegen de nieuwe koers werd o.a. door de oude socialistische leider Lombardi die zijn gehoor voorhield dat de christen-democraten de historische tegenstanders van de socialisten zijn en blijven en dat de communisten de voorkeur van de partij dienen te hebben. Het congres wees vervolgens de nieuwe leden van het centraal comité aan. 65% van de nieuwe leden kunnen gerekend worden tot de aanhangers van Craxi en Signorile, 24% tot de aanhangers van de vroegere leiders De Martino en Manca, ca. 7% tot de aanhangers van de vroegere leider Mancini en 4% tot de aanhangers van Achilli, een verklaard voortstander van samenwerking met de communisten.
Zetelverdeling in het centraal comité is: 16 voor Craxi/Signorile, 6 De Martino/Manca, 2 Mancini en 1 Achilli.

Op 5 april werd Pietro Nenni herkozen als president van de partij. *(FAZ, NZZ)*

PARLEMENT HEFT ONSCHENDBAARHEID TWEE POLITICI OP

Op 10 maart 1977 heeft het parlement, in verenigde vergadering bijeen, besloten de parlementaire onschendbaarheid van de oud-ministers voor defensie Mario Tanassi (sociaal-democraat) en Luigi Gui (christen-democraat) op te heffen. Hierdoor wordt het mogelijk dat zij voor het constitutionele hof kunnen verschijnen om zich te verdedigen tegen de aanklacht dat zij giften hebben aangenomen van de Amerikaanse Lockheed vliegtuigfabrieken in verband met de aanschaf van 14 Hercules C-130 vliegtuigen.
Het besluit werd genomen na een debat van een week, waarbij Tanassi en Gui het woord voerden.
Er werd ook besloten dat zeven anderen terecht zouden staan, onder wie generaal Duilio Fanali, chef staf luchtmacht ten tijde van de Hercules-aankoop, Camillo Crociani, vroeger president van de Finmeccanica, één van de grootste maatschappijen binnen de staatsholding IRI en twee advocaten Antonio en Ovidio Levebre.

Luigi Gui (links) en Mario Tanassi, tijdens het Lockheed-proces.

Het parlementaire debat volgde na een onderzoek door een parlementaire commissie ingesteld in april '76 (pag. 330 e.v. - '76) die op 1 december van dat jaar verslag uitbracht en Gui, Tanassi en de vroegere premier Rumor beschuldigde van ,,ernstige corruptie". De commissie deed vervolgens op 29 januari '77 het parlement de aanbeveling de 3 politici voor het gerecht te dagen, maar bij de daarop volgende stemming werd Rumor van iedere betrokkenheid gezuiverd.

Op 14 april '77 sprak de commissie president Leone vrij van de beschuldiging bij de zaak betrokken te zijn geweest.
Eerder, in oktober 1976, was Andreotti vrijgesproken van de beschuldiging smeergelden te hebben geaccepteerd *(NZZ,* Le Monde).

(Vor. ber. pag. 801/3 e.v. - '76)

REGERINGSDECREET TOT BESTRIJDING TERRORISME GOEDGEKEURD, WET OPENBARE ORDE WORDT AAN REFERENDUM ONDERWORPEN

Op 16 mei heeft de regering in het Huis van Afgevaardigden met 522 tegen 27 stemmen het vertrouwen gekregen. Premier Andreotti had besloten de vertrouwensmotie te vragen omdat afgevaardigden van de radicale partij en van de proletarisch-democraten een groot aantal amendementen hadden ingediend op het, kort na de ontvoering van Moro, afgekondigde regeringsdecreet tegen het terrorisme. Wil zo'n decreet geldig blijven en wet worden dan moet het binnen twee maanden door het parlement worden goedgekeurd. De uiterste datum was 20 mei en deze kwam in gevaar door het grote aantal amendementen.
Het decreet behelst een aantal spe-

cifieke maatregelen in verband met de terreurbestrijding. De bevoegdheden van de politie worden aanzienlijk uitgebreid.
Ongeveer tegelijkertijd werd bekend dat de nieuwe wet op de openbare orde op 11 juni aan een referendum onderworpen zal worden.
De wet op de openbare orde dateert van 1975 en is genoemd naar de ontwerper, de toenmalige minister Reale.

Bij de overeenkomst tussen christen-democraten, communisten, republikeinen, socialisten en sociaaal-democraten voor de vorming van het kabinet-Andreotti is vastgesteld dat de wet zodanig gewijzigd zou worden dat de referendumaanvraag niet meer geldig zou zijn (pag. 302/2 e.v.). Als de wet tijdig gewijzigd was. zou de wet waarover een referendum was gevraagd op 11 juni niet meer bestaan. Het Constitutionele Hof stelde op 17 mei vast dat de wetswijziging wel substantieel in de richting van de wensen van de referendumaanvragers moest gaan, vóór een referendum overbodig wordt.

Radicalen, neo-fascisten en proletarisch-democraten hebben door een maximale uitbuiting van de parlementaire regels het tijdig gereed komen van de wet in nieuwe vorm weten te voorkomen. Dit is gedaan door het indienen van enkele duizenden amendementen en het gebruiken van de maximale toegestane spreektijd bij de behandeling van ieder amendement.
Radicalen en proletarisch-democraten keurden de hele wet op de openbare orde af. De neo-fascisten waren tegen de artikelen waarin het organiseren van anti-democratische acties strafbaar werd gesteld (gevangenisstraf tussen zes en twaalf jaar) en waarin het heroprichten van een fascistische partij wordt bestraft met drie tot zes jaar.

De Wet op de openbare orde regelt o.a. de voorlopige invrijheidsstelling (die niet mogelijk is bij moord, aanslag op staatshoofd, ontvoering van personen om chantage te kunnen plegen en ongeoorloofd wapenbezit); aanhouding van verdachten van misdrijven waarvoor een straf van ten minste vijf jaar staat; aanhouding van wie weigert zich te identificeren; de strafbaarstelling van het dragen van hoofddeksels om zichzelf onherkenbaar te maken; het wapengebruik door de politie en heling. Ook is het voorbereiden van delicten als moord, roof en ontvoering bij deze wet strafbaar gesteld.

Wat echter volgens sommige leden van de Kamercommissie van justitie de uitslag van het referendum ook zal Lijn, het parlement zal gewoon doorgaan met de behandeling van de voorgestelde wijzigingen in de wet. Wordt bij referendum de huidige wet afgewezen, dan — zeggen zij — is er nu al een parlementaire meerderheid voor een nieuwe wet, waarin de in behandeling genomen wijzigingen zijn verwerkt Wordt de huidige wet niet afgewezen, dan is er ook een parlementaire meerderheid om diezelfde wijzigingen in de wet aan te brengen.

Dit referendum over de openbare orde kan met name de communisten in een moeilijk parket brengen. In 1975 stemden zij tegen de Reale-wet. Nu zijn zij tegenstanders van een referendum over deze wet en voorstanders van een gewijzigde Reale-wet. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

BOTSINGEN TUSSEN LINKSE EN RECHTSE GROEPERINGEN, AANSLAGEN OP PARTIJBUREAUS EN POLITICI

Naast de activiteiten van de Rode Brigades, culminerend in de ontvoering van en moord op Aldo Moro (pag. 305 e.v.) hebben de talrijke botsingen tussen extreem-rechtse en extreem-linkse groeperingen, aanvallen op partijbureaus en vernielingen van winkels in de afgelopen periode voor veel onrust in Italië gezorgd.
Hiernaast geven wij een beknopt overzicht van een en ander (vor. ber. pag. 634 - '77 e.v.).

Op 30 sept 1977 werd de 20-jarige Walter Rossi lid van de Lotta Continua, buiten het kantoor van de neo-fascistische MSI doodgeschoten in een gewelddadige botsing tussen de twee extremistische groeperingen. Daarna kwam het tot ongeregeldheden in Rome. Straten werden geblokkeerd door verbrande auto's, gebruikte traangasgranaten. Linkse betogers hielden een protestdemonstratie onder zware politiebewaking.
Ook in andere Italiaanse steden zoals Milaan, Turijn en Bologna kwam het tot ongeregeldheden.
De communistische partij, de vakbonden en een aantal linkse groeperingen riepen op verenigd op te treden tegen rechtse extremisten.
De vakbonden riepen op tot een algemene staking op 3 oktober. Na de begrafenis van Rossi, op 3 oktober. die door ca. 100.000 mensen werd bijgewoond, kwam het wederom tot ongeregeldheden in de straten van Rome. Jongelui bekogelden politieauto's, gooiden winkelruiten in en bestormden een hotel in het centrum en bureaus van de neo-fascistische partij.

Tijdens de begrafenis legden duizenden Romeinse arbeiders het werk neer uit solidariteit met de tegenstanders van de neo-fascisten.
Het weekeinde van 15 en 16 oktober was wederom het toneel van botsingen tussen linkse en rechtse groe-

Een beeld van de schade aan automobielen op de Via Tuscolana in Rome na ongeregeldheden, waarbij rechtse demonstranten auto's in brand staken uit protest tegen de dood van twee neo-fascisten.

peringen n.a.v. protestdemonstraties tegen gewelddadighelden van rechts. Op de Piazza Navone werd het stedelijk hoodkwartier van de DC door molotof-cocktails verwoest. Bars, restaurants en winkels werden aangevallen en beschadigd
De anti-fascistische demonstraties waren georganiseerd door het gemeentebestuur van Rome.

Op 23 okt. 1977 werd in Milaan het 30-jarige lid van de DC-gemeenteraadsfractie Carlo Arienti voor zijn woonhuis door pistoolschoten ernstig gewond. Enkele dagen later werd in Turijn het DC-gemeenteraadslid Cocozzello door meerdere schoten verwond. Volgens een telefoontje waren de Rode Brigades hiervoor verantwoordelijk

Op 26 okt. werd in Milaan een algemene staking van drie kwartier gehouden uit protest tegen de aanslagen. De staking werd georganiseerd door het permanente comité voor de verdediging van de democratie en kreeg de steun van de drie grote vakcentrales.

De christen-democratische partijfunctionaris Publio Fiori werd op 2 november in Rome door geweerschoten gewond. Volgens de politie was de aanslag uitgevoerd door de Rode Brigades.

Op 8 november werd een stafemployé van Alfa Romeo, Aldo Grazini, het slachtoffer van een overval, die door de Rode Brigades uitgevoerd zou zijn. Hij werd in de benen geschoten.

Op 12 november waren de straten van Rome wederom het toneel van botsingen tussen politie en linkse demonstranten.

Begin november had de politie de hoofdkwartieren van een aantal linkse splintergroeperingen in de Via dei Volsci en in de Via de Donna Olimpia gesloten, het daar aanwezige propagandamateriaal in beslag genomen en tegen 90 personen proces verbaal opgemaakt wegens medewerking aan de moord op een politieagent, verwoesting van een partijbureau van de Romeinse DC en plundering van winkels en illegaal wapenbezit.

De belangrykste van deze splintergroepen is de zgn Autonomia Operaia
In feite is Autonomia Operaia een verzamelnaam voor tal van autonomistische groeperingen die actief zijn onder studenten, jongeren, werklozen en arbeiders Groepen die formeel, de naam zegt het al, autonoom opereren, maar in hoeverre daar werkelijk sprake van is, blijft onduidelijk Autonomia propageert het ,,spontaneisme" in de strijd voor de revolutie, ,,voor de macht aan het volk", en wijst instituties als partijen en vakbonden en het daaruit voortvloeiende delegeren en vertegenwoordigen af. Dat neemt echter niet weg dat de groepen van Autonomia Operaia zelf zeer hecht zijn georganiseerd en een sterke hiërarchie kennen.
Met het ,,spontaneïsme" en het ,,weg met de instituties" hoog in het vaandel kan Autonomia veel aanhang rekruteren onder mensen zonder toekomstperspectief — studenten, jongeren, werklozen — die niet meer geloven in partij- of vakbondsstriid.

Toen de autoriteiten protestdemonstraties tegen deze sluiting hadden verboden, gingen linkse demonstranten de straat op. Er waren ca. 10.000 man politie en carabinieri ingezet om ongeregeldheden te voorkomen, maar ei braken gevechten uit tussen de demonstranten en de ordetroepen en er werd grote materiële schade aangericht aan auto's en gebouwen.

Op 15 november '77 hield minister van binnenlandse zaken Cossiga een rede tot het parlement over de binnenlandse situatie en in het bijzonder de gewelddadigheden en de terroristische activiteiten van links en rechts. Volgens hem maakte het terrorisme van links zowel als van rechts deel uit van een internationale beweging en moest deze als zodanig worden bestreden.

Er bestonden volgens hem betrekkingen tussen de Baader-Meinhofgroep in West-Duitsland en de Rode Brigades, ,,maar die waren meer van ideologische dan van operationele aard".

De strijd tegen de terreur moet worden gevoerd door de daartoe geëigende organen van de staat en dit moet geschieden zonder ongerechtvaardigde fantasie maar ook zonder onvoorzichtige kinderlijkheid", zo zei Cossiga.

De Italiaanse regering moet samen met die van andere landen waarmee men banden van vriendschap onderhoudt ,,met grote beslistheid optreden tegen de terreur".

In februari '78 publiceerde het ministerie van binnenlandse zaken een rapport waaruit bleek dat het aantal terroristische aanslagen in '77 met bijna 78% was toegenomen ten opzichte van '76.

Volgens het rapport was het aantal gestegen van 1198 in '76 tot 2128 in 1977.

Er waren daarentegen in '77 113 personen in staat van beschuldiging gesteld wegens terroristische activiteiten tegen 115 in '76.

Er vielen in '77 66 dodelijke slachtoffers te betreuren tegen 70 in '76.

Het aantal ontvoeringen was van 48 in '76 toegenomen tot 75 in '77.
Van de terroristische aanslagen in '77 gebeurden er 1530 door middel van molotofcocktails. In 459 gevallen werden er explosieven gebruikt.
In 1553 gevallen waren de aanslagen in '77 gericht op één persoon, 247 keer op een bureau van een politieke partij (in de eerste plaats van christen-democraten, daarna van de neo-fascistische MSI en de communisten kwamen op de derde plaats).

Ongeregeldheden nu *moord* op twee jeugdige neo-fascisten, *onrust* op scholen

Op 7 januari werden twee jongelui Franco Biganzetti en Francesco Ciacatto bij het verlaten van een MSI-kantoor doodgeschoten. Een derde jongeman werd zwaar gewond. De daders waren waarschijnlijk leden van een linkse groepering.
Onmiddellijk daarna gingen rechtse knokploegen de straat op en begonnen aanvallen op linkse jongeren of wie ze daarvoor hielden. Ook elders in Italië gingen rechtse knokploegen de straat op om de dood van de twee door middel van gewelddadige acties te wreken.
In Rome werd een aanslag gepleegd op het huis van de prominente journalist Felice de la Rocca van de krant *Il* Messaggero. De Romeinse politie werd versterkt om de toestand meester te kunnen blijven.
In de daarop volgende dagen werden 65 personen gearresteerd en talrijke wapens in beslag genomen. Een bureau van de MSI werd gesloten.

Op 4 februari richtten ca. 1000 jeugdige demonstranten grote schade aan in het centrum van Rome, nadat een protestdemonstratie tegen de verbanning van enkele linkse lelders door het gemeentebestuur was verboden.
Een week daarna werden op grote schaal vernielingen aangericht in winkels door aanhangers van linkse groeperingen in het kader van ,,proletarische onteigeningsacties".
In Milaan vonden op 18 februari ernstige ongeregeldheden plaats met veel materiële schade na bloedige botsingen tussen Autonomia Operaia en de politie, n.a.v. studentendemonstraties tegen de ,,repressie op de middelbare scholen".
Rome was ongeveer een week later het toneel van dergelijke demonstraties, die ook hier uitliepen op een veldslag met de politie.
(NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

DJIBOUTI

AFTREDEN PREMIER AHMED DINI EN VIER MINISTERS UIT PROTEST TEGEN BEHANDELING AFARS. NIEUW KABINET ONDER KAMIL

Op 15 dec. 1977 vond een aanslag met handgranaten plaats op een vooral door Fransen bezochte bar in Djibouti. Deze aanslag vergde zes doden en een dertigtal gewonden. voornamelijk Franse militairen. Bij de erop volgende opsporingsactie van leger en politie werden ca. 600 Afars gearresteerd, terwijl de autoriteiten de verantwoordelijkheid voor de aanslag toeschreven aan de op 16 dec. ontbonden Mouvement populaire de libération (MPL), een marxistisch-leninistische organisatie van jonge Afars, die door Ethiopië van wapens zou zijn voorzien.

Uit protest tegen het ,,tribalisme" van de autoriteiten trad premier Ahmed Dini, zelf een Afar, op 17 dec. af, welk voorbeeld na enkele uren door vier Afar-ministers werd gevolgd: Ahmed Youssef Houmed (gezondheid en sociale zaken), Ali Mohammed Houmed (industrie), Hamad Abdallah Hamad (jeugd en sport) en Ahmed Hassan Ahmed (defensie).

President Hassan Gouled Aptidon, die zelf voorlopig het ambt van premier waarnam, aanvaardde op 17 jan. het ontslag van Ahmed Dini en de vier ministers, nadat het kabinet op 27 dec. al de betreffende portefeuilles aan andere ministers had toegewezen. (Eerder, op 22 nov. 1977, was de minister van financiën en economie, Ibrahim Harbi Farah, overleden.) De twee overige Afar-ministers — Abdallah Mohammed Kamil (buitenlandse zaken) en Ismail Ali Youssef (justitie) — bleven aan.

Ook twee eerdere incidenten waren aan Afars toegeschreven Op 16 okt 1977 voerde een commando een aanslag uit op een toestel van Air Djibouti kort voor de start van het vliegveld van Tadjoura, daarbij kwamen de Franse piloot en een passagier, de moeder van minister Youssef van justitie, om het leven

In de nacht van 28 op 29 nov werd een Frans echtpaar in Yoboki ontvoerd door een groep Afars, die met de Fransen als gijzelaars de grens met Ethiopie wilden passeren Toen deze operatie mislukte openden de ontvoerders het vuur op hun gevangenen, waarbij de man werd gedood

In een cp 31 dec gepubliceerde rede maakte president Hassan Gouled Aptidon melding van de ,,ontdekking van een plan ten dienste van de buitenlandse belangen dat beoogde het land in tweeën te splitsen en ( ) voor elk deel een buitenlandse beschernier te hulp te roepen'

Nieuw kabinet

Op 5 febr werd een nieuw kabinet gevormd onder leiding van Abdallah Mohammed Kamil, de premier van de territoriale regering van 29 juli 1976 tot de onafhankelijkheid en vanaf 15 juli 1977 minister van buitenlandse zaken. Dit kabinet telde 14 ministers (6 Afars, 6 Issa's, een Arabier en een Somali) en 2 staatssecretarissen (1 Afar en 1 Issa). De porlefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier, minister van buitenlandse zaken en defensie - Abdallah Mohammed Kamil; justitie - Ismail Ali Youssef; binnenlandse zaken - Moumin Bahdon Farah; financiën en economie - Abdulkader Waheri Askar*: handel. transport, burgerluchtvaart, toerisme en industrie - Mohammed Djaba Elabe; onderwijs - Hassan Hussein Banabila; landbouw en veeteelt - Idriss Farah Abane; havens - Ahmed Youssef Houmed (voorheen gezondheid); arbeid en sociale voorzieningen - Djama Djilal Djama; gezondheid en sociale zaken - Mohammed Ahmed Issa*; openbare diensten - Ahmed Hassan Liban; openbare werken - Omar Kamil Warsama; beheer industrie - Ali Mohammed Houmed (voorheen tevens industrie); jeugd en sport - Hamad Abàallah Hamad; staatssecretaris buitenlandse zaken - Aden Robleh Awale (voorheen minister van havens); staatssecretaris defensie - Ahmed Hassan Ahmed (voorheen minister van defensie).
(* = nieuw)

Ontvoering Fransman

Op 7 mei werd een Franse burger, René Boucaud, die werkte voor het departement van openbare werken in Djibouti, in Randah op ca. 50 km van de grens met Ethiopie door leden van de Afar-stam ontvoerd. Die eisten vrijlating van alle politieke gevangenen, etnische pariteit tussen Afars en Issa's in het leger en een herziening van de grondwet met werkelijke macht voor een Afar-premier tegenover de Issa-president. Nadat president Hassan Gouled Aptidon op 8 mei een beroep had gedaan op de Ethiopische regering om Boucaud onmiddellijk over te dragen en de ontvoerders uit te leveren, liet hij de Franse president volgens een op 16 mei te Parijs gepubliceerd communiqué weten dat Boucard door de Ethiopische regering aan de Franse ambassade in Djibouti was overgedragen. (Le Monde)

KONGO

DOODVONNISSEN EN TERECHTSTELLINGEN

Op 3 jan. begon voor een revolutionair hof in Brazzaville een proces tegen 46 personen op beschuldiging van medewerking aan de moord op president Marien Ngouabi op 18 maart 1977 (pag. 241 e.v.-1977). In verband met deze moord waren ex-president Alphonse Massemba-Debat en twee leden van de presidentiele garde reeds op 24 maart 1977 terechtgesteld.

Op 6 febr. veroordeelde het hof 11 verdachten ter dood en 4 tot levenslange dwangarbeid, 5 kregen gevangenisstraffen, 12 werden voorwaardelijk veroordeeld en 14 werden vrijgesproken. Onder de ter dood veroordeelden was oud-minister André Hombessa, aangeduid als een van de ,,breinen" achter het komplot; hij was de enige die bij verstek werd veroordeeld. De overige doodvonnissen waren voor de twee leden van het commando dat de aanslag had uitgevoerd, voor vijf actieve leden van de bij de samenzwering betrokken sekte, voor de man wiens huis als basis voor het commando had gediend en voor zijn twee voornaamste medeplichtigen. Tegen de vonnissen kon niet in beroep worden gegaan, alleen het staatshoofd kon gratie verlenen. Maar deze, kolonel Yhombi-Opango, bevestigde op 6 febr. dat er geen clementie zou zijn en dat alle vonnissen zouden worden uitgevoerd.

Op 7 febr. werden de tien aanwezige ter dood veroordeelden terechtgesteld.

Op 13 febr. meldde het ministerie van defensie dat de voortvluchtige leider van het moordcommando, ex-kapitein Baxthelemy Kikadidi, in de voorgaanide nacht was aangehouden en bij een ontsnappingspoging was doodgeschoten, (Le Monde)

TSJAAD

VOORTDURENDE STRIJD MET FROLINAT. RELATIE MET LIBIË. FRANSE MILITAIRE HULP

Terwijl de regering van Tsjaad er niet in slaagde de controle over het noorden op de rebellen, speciaal die van het Frolinat (Front de libération nationale du Tchad), te herwinnen, raakte zij medio 1977 opnieuw in conflict met Libië, dat sinds 4 jaar een gebied van 114.000

km2 met als voornaamste plaats Aouzou in het noorden van Tsjaad had bezet. (Volgens de Libische leiders lag het gebied „in het zuiden van Libië".)

Tijdens de 29ste zitting van de OAE-ministerraad in Gabon's hoofdstad Libreville deelde Tsjaads minister van buitenlandse zaken, kolonel Wadal Abdelkader Kamougue, op 29 juni 1977 mee dat troepen van Libië en Tsjaad in de voorgaande weken verwikkeld waren geweest in gevechten in Borkou, Ennedi en Tibesti (in het noorden van Tsjaad).

Libië had volgens de minister rebellen in dit gebied bewapend en geholpen teneinde een marionettenstaat te vormen uit leden van de plaatselijke Touboustammen, die ook delen van Algerije en Niger zou omvatten. Hij verzocht de OAE „al haar gezag" te gebruiken om de rechten van zijn land in de door Libië geannexeerde Aouzou-strook te herstellen. De Libische afgevaardigde, Mansour Kikhia, verklaarde, echter dat Tsjaad alleen maar trachtte een zondebok te vinden voor zijn eigen binnenlandse onlusten en dat het betrokken gebied niet „noordelijk Tsjaad" maar „zuidelijk Libië" betrof.

Tijdens de erop volgende 15de topconferentie van staatshoofden en regeningsleider van de OAE-staten (2-5 juli 1977) werd een commissie ingesteld om zich met het geschil tussen Tsjaad en Libië bezig te houden.

Diplomatieke kringen in Tunis meldden volgens AFP (15-7-'77) dat rebellen de plaats Bardai na een beleg van twee weken met harde gevechten op 5 juli hadden veroverd en dat de regeringstroepen van Tsjaad zich onder druk van de rebellen ook uit Zouar, Kirdimi en Ounianga-Kebir (in de streek van Erdij hadden moeten terugtrekken.

Op 7 juli deelde het Frolinat mee dat bij de inname van Bardai 150 regeringsmilitairen waren gedood en 425 gevangen waren genomen, terwijl aan Frolinat-zijde 4 doden zouden zijn gevallen.

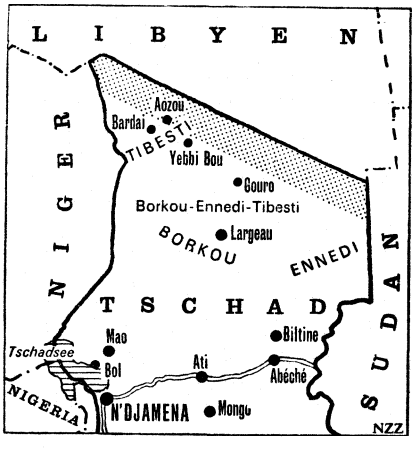
Het Egyptische dagblad Al *Ahram* berichtte volgens AFP (15-7) dat ca. 4.000 man van het Libische leger samen met 350 Toubous een aanval op het gebied van Tibesti hadden uitgevoerd, waartegen op 14 juli voor de Libische ambassade in N'Djamena door duizenden was geprotesteerd. Bij die gelegenheid had het staatshoofd van Tsjaad, generaal Felix Malloum, Libië beschuldigd van het najagen van „expansionistische doelen", terwijl een regeringsfunctionaris op de Libische ambassade een protestnota overhandigde. Een Libische regeringswoordvoerder sprak op 15 juli de berichten over een Libische aanval tegen.

Tijdens zijn bezoek aan West-Afrika (pag. 167/1) deelde de Franse minister x-an buitenlandse zaken op 18 juli in Abidjan (Ivoorkust) mee dat Frankrijk op verzoek van de regering van Tsjaad krachtens het nieuwe samenwerkingsakkoord (pag. 334/3-'77) sinds kort logistieke steun verleende in de strijd tegen de rebellen in de vorm van transportvliegtuigen, voertuigen reserve-onderdelen en munitie, maar er was „geen enkele Franse soldaat" bij de strijd betrokken. Volgens Le Monde (20-7) waren twee transporttoestellen van het type Nordatlas ter beschikking van Tsjaad gesteld.

Daaropvolgende bemiddelingspogingen van Niger en Nigeria en van president Bongo van Gabon als fungerend voorzitter van de OAE leverden geen concrete resultaten op evenmin als de onderhandelingen die in Khartoem (Soedan) plaatsvonden tussen regeringsvertegenwoordigers en afgevaardigden van bepaalde rebellenbewegingen (niet het Frolinat van Oueddei).

Nieuw offensief Frolinat. Akkoord met Hissène Habre. Ontvoering Europeanen

Op 28 jan. 1978 opende het Friolinat met 1.000 strijders een offensief tegen de regeringstroepen in Faya-Largeau, het bestuurscentrum van Borkou-Ennedi-Tibesti. In de buurt daarvan werd op 29 jan. een DC-3 van de luchtmacht van Tsjaad neergeschoten, waarbij de bemanning (drie Fransen en twee Tsjadische militairen) zouden zijn omgekomen. De volgende dag werd een DC-4 neergeschoten, maar de inzittenden daarvan bleven ongedeerd en werden in veiligheid gebracht.

NZZ (9-2-1978)

Op **2** febr meldde het „derde leger" van het Frolinat in een door zijn leider, Aboubakar Mahamat Abdramane getekend communiqué, dat het in de buurt van het Tsjaadmeer een Fransman, Christian Masse, en een Zwitser, André Kiimmerling, had gegijzeld.

In het betreffende communiqué werden details vermeld van een ultimatum, dat aan de regeringen van Frankrijk en Zwitserland was gesteld voor de vrijlating van de twee gijzelaars Oa moesten voor 12 febr 's middags de volgende eisen zijn ingewilligd 1) terugtrekking van het hele Franse militaire personeel uit Tsjaad (ca. 300 man). 2) vrijlating van Adoum Adam Moustapha, 3) een losgeld van 500 mln francs CFA, waarvan 100 mln in militair materieel.

Op **6** febr verklaarde Abdramane te Lagos (Nigeria) dat Masse als spion terecht zou worden gesteld, als aan de van Frankrijk geëiste voorwaarden niet voor afloop van het ultimatum zou zijn voldaan Het geval van Kümmerling lag „anders".

Reeds op **3** febr had het AFP-kantoor in Parijs een anoniem telefoontje gekregen van een man, die beweerde namens het „tweede leger" van Frolinat te spreken Dit was volgens hem niet bij de ontvoering betrokken, daar het Frolinat geen enkele activiteit onbplooide in het gebied dat het z g derde leger pretendeerde te beheersen Abdramane was in mei **1977** uit het Frolinat gestoten en was vervolgens uitgeweken naar Lagos. Hij noemde de ontvoering een daad van „puur banditisme"

Ook het Frolinat, in een 4 febr te Parijs opgevangen radio-uitzendmg vanuit Tripoli, ontkende „elke verantwoordelijkheid in de ontvoermg die het veroordeelt" en die het toeschreef aan „vagebonden die zich wijden aan roverij, banditisme en veediefstallen in het grensgebied van Tsjaad en Nigeria"

Terwijl de strijd rond Faya-Lasgeau voortduurde, maakte de regering van Tsjaad op 5 febr. bekend dat zij al op 22 jan. een bestandsovereenkomst had gesloten met Hissène Habre, de in januari 1977 i.v.m. de affaire-Claustre afgezette rebellenleider (pag. 336/1-'77), die nu werd aangeduid als „voorzitter van de commandoraad van de noordelijke strijdkrachten".

Het in Khartoem met Soedanese bemiddeling bereikte akkoord voorzag o.a. in de vorming van een regering van **natio**nale eenheid binnen twee maanden, de verkiezing van een constituerende vergadering, de reorganisatie van de strijdkrachten en een algemene amnestie voor politieke gevangenen.

Op **7** febr. kondigde president Malloum een algemene amnestie af voor politieke gevangenen (die op 20 febr. werden vrijgelaten) en voor politieke ballingen, mits zij vóór 5 april terugkeerden.

Eveneens op 5 febr. zou de stad Fada (Ennedi) door rebellen zijn aangevallen, terwijl regeringstroepen deler: van Faya-Largeau moeten ontruimen onder druk van de rebellen die volgens president Malloum rechtstreekse hulp van Libiërs ontvingen, zoals in juli 1977 de rebellen bij Bardai

Betrekkingen met Libië

Op 6 febr. schortte Tsjaad de diplomatieke betrekkingen met Libië op vanwege ,,de uitbreiding van de logistieke steun die het regime van Tripoli aan de Tsjadische rebellen verleent en vanwege de mobilisatie van de Libische strijdkrachten", aldus de staatssecretaris van buitenlandse zaken, Galmai Youssoubomi. De Libische ambassadeur werd verzocht binnen vijf dagen Tsjaad te verlaten.

Een voor 7 febr. geplande ontmoeting van de ministers van buitenlandse zaken van Tsjaad en Libië in Niamey (Niger) werd afgezegd, tot ,,groot ongenoegen" van de regering van Niger.

Op 8 febr. verzocht president Malloum bevriende landen om militaire bijstand i.v.m. een grootscheeps militair offensief van Libië tegen Tsjaad. De voorzitter van de Veiligheidsraad werd dezelfde dag gevraagd de Raad reeds de volgende dag bijeen te roepen voor de behandeling van de grenskwestie. Opnieuw beschuldigde president Malloum Libië in een telegram aan de VN van militaire interventie in de strijd bij Faya-Largeau. Op 12 febr. riep hij op tot een bestand.

In een op 15 febr. te Parijs gepubliceerd communiqué meldde het Frolinat dat zijn strijders de vorige dag Fada hadden veroverd; bij de strijd hadden de regeringstroepen 47 man aan doden verloren tegen het Frolinat 10. De verovering van Faya-Largeau volgde op 17 febr., aldus een perscommuniqué van het Frolinat de volgende avond.

Ook op 17 febr. kwam de Veiligheidsraad bijeen voor een zitting waarop slechts het woord werd gevoerd door de woordvoerders van Tsjaad en Libië.

Inmiddels waren sinds 16 febr. in Tripoli (Libië) besprekingen gevoerd tussen vertegenwoordigers van Tsjaad, Libië en Soedan, waardoor op 18 febr. een akkoord werd bereikt, waarbij de regering van Tsjaad instemde met a) intrekking van haar klacht bij de Veiligheidsraad; b) actie tot herstel van de diplomatieke betrekkingen met Libië; en *c)* toestemming tot hervatting van de normale activiteiten voor de Libische ambassade in N'Djamena De drie landen zouden contact blijven onderhouden om ,,een vreedzame regeling te treffen voor de binnenlandse problemen van Tsjaad waarbij geen buitenlandse inmenging die een oplossing kan bemoeilijken, zal worden geduld".

Staakt-het-vuren afgekondigd

Op 18 febr. werd ook een Libisch-Soedanese verklaring uitgegeven, waarin op de opstandelingen in Tsjaad een beroep werd gedaan te antwoorden op herhaalde bestandsoproepen, op alle betrokken partijen om hun propagandacampagnes te staken en op de voorlichtingsmedia om de invoering van vrede en verzoening te bepleiten. Voorts stelden beide landen zich achter het akkoord van 22 jan. tussen de regering van Tsjaad en Hissène Habre, terwijl zij bekendmaakten dat zij een bilaterale commissie zouden vormen als bemiddelingsinstantie voor alle partijen in Tsjaad.

Het Libische persbureau meldde vervolgens dat op 19 febr. een staakt-het-vuren van kracht was geworden ,,tussen de conflictpartijen in Tsjaad". De radiozender van het Frolinat in Tripoli deelde die dag mee dat een staakt-het-vuren kon worden aanvaard, omdat de Frolinat-troepen hun militaire doelen via het in juni 1977 begonnen offensief in het noorden van Tsjaad hadden bereikt met de verovering van de steunpunten Bardai, Zouar, Ounianga-Kebir, Fada en Faya-Largeau. Daarmee hadden zij in feite het hele noorden onder hun controle, ook al hield de regering Km-o-Toro in het zuiden van Boukou-Ennedi-Tibesti in handen.

Maar de Frolinat-zender voegde daaraan toe dat er geen compromis kon bestaan met hen die het ,,Franse imperialisme aan de leiding van onze staat heeft gesteld".

Op 21 febr. deelde Tsjaad de Veiligheidsraad mee dat het had besloten zijn klacht (tegen Libië) in te trekken.

Zoals op 18 febr. in Tripoli was overeengekomen vond op 23 en 24 febr. in Sebha (Libië) een kleine topconferentie plaats die werd bijgewoond door kolonel Kadhafi (Libië), president Malloum (Tsjaad), president Kountché (Niger) en eerste vice-president Abou el-Gasim Mohammed Ibrahim (Soedan). Daar besloten Tsjaad en Libië hun diplomatieke betrekkingen te herstellen, terwijl overeengekomen werd het grensconflict „in een nieuwe broederlijke geest" te regelen. Voorts verklaarde president Malloum zich bereid tot een dialoog tussen de regering van Tsjaad en ,,de verschillende facties van het Frnlinat", die op 21 en 22 maart in Sebha moest plaatsvinden onder leiding van de Soedanese vice-president Ibrahim.

President Malloum

Volgens de Libische woordvoerder zou een militaire commissie van officieren uit Libië en Niger worden belast met het toezicht op de werking van het bestand. President Malloum gaf tijdens een persconferentie uiting aan zijn ,,dankbaarheid jegens het Libische broedervolk", terwijl kolonel Kadhafi waarschuwde telgen ,,inmenging van vreemde machten in Tsjaad en in Afrika in het algemeen".

Op 18 maart meldde het Frolinat via radio-Tripolli dat aan het slot van een ,,buitengewone conferentie", die van 12 tot 16 maart in Faya-Largeau was gehouden door een delegatie van het eerste en het tweede leger en het „Vulkaanleger", was besloten tot de instelling van een ,,raad van de revolutie" onder voorzitterschap van Goukouni Oueddei.

Deze verklaarde bij aankomst in Sebha op 22 maart dat het Frolinat aanvankelijk geweigerd had aan de onderhandelingen over een nationale verzoening deel te nemen, maar

dat het op die beslissing teruggekomen was na overweging van een oproep van Kadhafi, die een ,,regeling van de Afrikaanse problemen door de Afrikanen zelf" nastreefde en daarbij ,,de interventie van vreemde mogendheden" van de hand wees.

De besprekingen in Sebha, die gepaard gingen met de eerste officiële ontmoeting van vertegenwoordigers van de regering van Tsjaad met rebellenleiders sinds het begin van de guerrilla, begonnen op 23 maart onder voorzitterschap van de Soedanese vice-president Ibrahim.

Tajaad was vertegenwoordigd door Mamari Ngakinar, plv. voorzitter van de opperste militaire raad en staatsminister; het Frolinat door Ouôddei; Libië en Niger door hun ministers van buitenlandse zaken.

Bestandsakkoord

Op 27 maart werd als resultaat van heit overleg te Benghazi een bestandsakkoord gesloten tussen de regering van Tsjaad en het Frolinat. De acht punten van dit akkoord werden de volgende dag gepubliceerd:

1) De opperste militaire raad (van Tsjaad) .,erkent" het Frolinat.

2) De twee partijen aanvaarden een staakt-het-vuren en staan een militair comité, gevormd door Libië en Niger, toe op de uitvoering ervan toezicht te houden.

3) De perscampagnes moeten worden gewijd aan de nationale verzoening.

4) De twee partijen aanvaarden de bewegingsvrijheid in het gehele gebied van de republiek Tsjaad.

5) Zij verplichten zich alle faciliteiten te verschaffen aan het militaire comité, opdat dit zich rekenschap kan geven van het al of niet aanwezig zijn van buitenlandse troepen of militaire bases in Tsjaad.

6) Soedan, Libië en Niger zullen de uitvoering van het akkoord moeten waarborgen.

7) De conferentie zal een volgende bijeenkomst beleggen op 7 juni 1978 in Tripoli teneinde de op die datum geboekte vooruitgang op het stuk van de nationale verzoening in Tsjaad na te gaan.

8) Dit akkoord treedt in werking vanaf 27 maart 1978.

Vrijlating gegijzelden

Nadat het door de ontvoerders van Masse en Kummerling gestelde ultimatum van 9 naar 20 febr. was opgeschoven en ook die datum zonder nadere mededelingen was gepasseerd, werd op 21 maart te Lagos onthuld dat de Nigeriaanse regering zich bereid verklaard had als bemiddelaar op te treden tussen de regeringen van Frankrijk en Zwitserland enerzijds en de ontvoerders anderzijds. Op 14 april werden Masse en Kummerling door bemiddeling van de Nigeriaanse autoriteiten vrijgelaten en in de buurt van het Tsjaadmeer overgedragen aan de ambassadeurs van Frankrijk en Zwitserland in Lagos. Die beide landen bevestigden vervolgens dat de vrijlating ,,zonder voorwaarden" was geschied, en zij bedankten de Nigeriaanse regering voor haar hulp.

Nieuwe gevechten

Op 17 april beschuldigde de regering van Tsjaad het Frolinat ervan het bestandsakkoord van 27 maart te hebben geschonden door op 15 april een aanval uit te voeren op het garnizoen van Salal (tussen Moussoro en Koro-Toro, op 450 km ten noordoosten van N'Djamena). Bovendien had het Frolinat de propaganda-oorlog via de radio hervat. Bij de gevechten rond Salal werd op 16 april een Franse piloot gedood, die onder contract stond van de Tsjadische regering. Op 19 april werden bij die strijd twee Franse militairen (van het detachement dat in Tsjaad verblijft krachtens de samenwerkingsakkoorden van maart 1976) gedood. Dat detachement van 310 man in 1977 was sinds begin 1978 versterkt met 150 man, voornamelijk parachutisten, aldus Le Monde (7-4).

In een op 19 april te Parijs verspreid communiqué stelde het Frolinat de regering van Tsjaad en Frankrijk verantwoordelijk voor de recente gevechten. Tsjaad had de voornaamste punten van het bestandsakkoorcl geweigerd uit te voeren: bewegingsvrijheid en controle door een onderzoekscommissie van Niger en Libië op de buitenlandse militaire aanwezigheid in Tsjaad. Frankrijk had meer dan 1.000 man versterkingen gestuurd, aldus het Frolinat. Voorts meldde het Front op 20 april bij de strijd rond Salal 32 man van de ,,Frans-Tsjadische" troepen te hebben gedood en zelf 12 man te hebben verloren.

Vanuit Parijs werd vervolgens bericht dat verscheidene honderden leden van het Vreemdelingenlegioen (ca. 240 man) reeds op 19 april vanuit Orange naar Tsjaad waren vertrokken. De Franse regering zweeg over deze berichten, terwijl zij op 20 en 21 april besprekingen voerde met de minister van buitenlandse zaken van Tsjaad, Wadal Abdelkader Kamougue.

(Le Monde, NZZ, The Times)

(Vervolg van pagina 322)

van Ussel, maakte bekend dat de Franse ambassade de Belgische regering van de dropping van de para's op de hoogte had gesteld, nadat die had plaatsgevonden. Naar zijn zegger, was het ,.technisch en militair onmogelijk om onze troepen aan de actie te laten deelnemen, aangezien onze eenheden nu pas beginnen aan te komen op de vliegbasis Kamina in Noord-Shaba".

Op 19 mei. 's avond'; deelde de Franse president Giscard d'Estaing in een tv-toespraak mee dat ca. 400 parachutisten boven Kolwezi waren gedropt. ,,Zo gauw de buitenlandse inwoners in veiligheid zijn gebracht. zullen de Franse eenheden terugkeren naar hun basis", aldus Giscard. Volgens de Zuidafrikaanse radio hadden de Fransen inmiddels Kolwezi veroverd en een corridor van 10 km vrijgemaakt van de stad naar het vliegveld.

Op 19 mei 's avonds landde het laatste vliegtuig met Belgische para's op het vliegveld van Kamina en kort daarop kregen deze opdracht het vliegveld van Kolwezi te bezetten. Premier Tindemans onderstreepte dat het doel van de Franse interventie (volgens minister van buitenlandse zaken De Guiringaud ,,het herstellen van de orde") niet hetzelfde was als het Belgische doel, dat van louter humanitaire aard was.

Op 21 mei verklaarde een woordvoerder van het Franse ministerie van defensie dat de Franse para's de laatste verzetshaard in Kolwezi hadden opgeruimd, terwijl zij die dag samen met 600 Belgische para's de buitenwijken uitkamcl-en op zoek naar Europeanen.

De evacuatie van blanken uit het gebied was op 22 mei vrijwel voltooid. Ruim 2.000 waren tot in de loop van de avond in Brussel aangekomen. Het aantal slachtoffers van de gevechten en moorden in Shaba is nog niet bekend. Vast staat dat het aantal gedode blanken minstens 150 is en waarschijnlijk de 200 overschrijdt. Maar het aantal omgebrachte zwarten ligt veel hoger; volgens Franse opgaven zijn er alleen al ruim 250 opstandelingen gedood. (Le Monde, *NRC/H'blad*, De Standaard)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B **2100** Deurne-Antwerpen.

OPPOSITIEKANDIDAAT IN DOMINICAANSE REPUBLIEK AAN WINNENDE HAND

De presidentsverkiezingen van 16 mei in de Dominicaanse Republiek lijken een overwinning te gaan opleveren voor de kandaat van de oppositionele PRD, de Revolutionaire Dominicaanse Partij, Guzman.
Nadat de eerste tellingen waren verricht, bleek dat president Joaquin Balaguer, die zich voor de vierde maal kandidaat had gesteld, namens de regeringspartij PR, de Reformistische Partij, geheel tegen de voorspellingen en verwachtingen in, aan de verliezende hand was.
Toen deze resultaten bekend werden, bezetten onderdelen van het leger op 17 mei de burelen van de zgn. centrale electorale junta, de commissie belast met het toezicht op de telling van de stemmen.
Er werd geen enkele verklaring voor deze handelwijze gegeven, maar vrij spoedig na de bezetting liet de Amerikaanse regering weten de bezetting niet te accepteren, daarbij herinnerend aan een eerder door Balaguer aan president Carter gegeven belofte dat de verkiezingen geheel volgens de spelregels zouden worden gehouden.
De vroegere president van Ecuador, Galo Plaza, die als lid van een speciale commissie van de Organisatie voor Amerikaanse Staten (OAS) als waarnemer in de Dominicaanse Republiek verbleef, ging persoonlijk naar president Balaguer om te protesteren tegen de bezetting.
De minister van de strijdkrachten. generaal Beauchamps, gaf dezelfde dag nog een verklaring uit, waarin het heette dat de strijdkrachten niet van zins waren ,,de macht over te nemen".
Later gaf de regering een verklaring uit waarin werd gezegd dat de telling zou worden voortgezet.
President Balaguer richtte zich op 18 mei via radio en televisie tot het volk.
Hij zei de uitslag van de verkiezingen te zullen respecteren, hoe deze ook uitvalt. Hij zei dat de militairen in actie waren gekomen omdat de voorzitter van de kiesraad niet meer aanwezig was in het centrum in de stad waar de stemmen waren geteld. Hij was naar buis gegaan omdat hij zich niet goed voelde.
De president noemde de bezetting ,,volstrekt onreglementair". De president zei verder dat de gebeurtenissen een voorwendsel waren geweest voor ,,buitenlandse inmenging in de binnenlandse zaken van de Republiek".
Hij voegde eraan toe dat het nog wel tien of vijftien dagen kon duren of ,,misschien nog wel langer" voordat het resultaat bekend is.
De president zei verder dat hij nooit zijn functie zou blijven vervullen tegen de wil van de burgers in.
De PRD organiseerde op 19 mei een persconferentie waarop zij bekend maakte dat haar kandidaat, Guzman, de presidentsverkiezingen had gewonnen. Volgens de toen bekende resultaten had de partij in de kiesdistricten van de hoofdstad 254.000 stemmen gekregen tegen 124.000 voor de regeringspartij.
Naast de buitenlandse protesten tegen de bezetting van het bureau van de kiesraad, is ook van verschillende kanten in de Dominicaanse republiek zelf geprotesteerd.
Zo gaf de vereniging van artsen en die van de advocaten een verklaring uit waarin een beroep op de regering werden gedaan de verkiezingsuitslag te respecteren.
Ook de zeer invloedrijke Associatie van industriëlen gaf een in soortgelijke bewoordingen gestelde verklaring uit.

De kandidaat van de sociaal-democratische Revolutionaire Partij en winnaar van de presidentsverkiezingen, Antonio Guzman, omringd door supporters op een verkiezingsbijeenkomst.

Op 22 maart werd de telling hervat om op 23 mei opnieuw onderbroken te worden, omdat de uitslagen van de verkiezingen in de provincies onvolledig waren.
Volgens de stand **van** zaken op 24 mei had Guzman een voorsprong van 100.000 stemmen op Balaguer.
Van de kant van de partij van Balaguer is inmiddels verklaard dat men een uitgebreide verkiezingsfraude op het spoor is gekomen, die de voorsprong van Guzman zou verklaren.
Veertig advocaten. lid van de PR, hebben op 23 mei documenten bestudeerd, die zouden aantonen dat er op grote schaal gefraudeerd zou zijn.
Naar aanleiding daarvan verklaarde de chef-staf van de strijdkrachten, generaal Marco José Moreno, op dezelfde dag dat ,,de strijdkrachten hun rol zouden weten te vervullen".

Volgens inlichtingen uit betrouwbare bronnen en bevestigd door Amnesty International zouden in de afgelopen weken meer dan 300 arrestaties zijn verricht, waaronder talrijke leden van de kiesbureaus, belast met het tellen van de stemmen.

Achtergrond en campagne

Hoewel er zestien politieke partijen en acht kandidaten aan de presidentsverkiezingen deelnamen, ging de strijd uiteindelijk slechts tussen twee partijen en twee kandidaten, aldus de *NZZ* (22-5).

Aan de ene kant stond de Partido Reformista en haar leider Joaquin Balaguer, een 70-jarige, bijna blinde, hoogleraar in de geschiedenis.

Sedert bijna een halve eeuw is hij in de poktiek, bekleedde ook onder het Trujillo-regime de hoogste staatsfuncties (een tijdlang ook als president zonder werkelijke bevoegdheden) en is sedert 1966 de landsvader van zo'n 5 mln Dominicanen, door wie hij zich iedere vier jaar zonder al te groot gevaar de verkiezingen te verliezen, liet herkiezen.

Zijn tegenspeler, de grootgrondbezitter Antonio Guzman Fernandez, was kandidaat voor de Partido Revolucionaria Dominicano (PRD).

Deze belangrijkste oppositiepartij, die sociaal-democratisch georiënteerd is, werd 40 jaar geleden in ballingschap opgericht door prof. Juan Bosch, die haar tot 1973 leidde. De PRD was één van de omstreden partijen in de burgeroorlog van 1965 (pag. 289-'65 e.v.), die door de inzet van Amerikaanse mariniers en ordetroepen van de OAS ten nadele van Bosch en zijn aanhangers en ten gunste van de Dominicaanse militairen en ultra-rechtse krachten werd beslist. (Het waren deze krachten die Bosch in 1963 nadat hij 7 maanden president was geweest ten val brachten en daarmee indirect de latere burgeroorlog ontketenden).

Na het herstel van min of meer normale verhoudingen onder Balaguer radicaliseerde een gedeelte van de PRD om Bosch. Daar de meerderheid van de partij deze ruk naar uiterst links niet wilde meemaken, trad Bosch vijf jaar geleden uit de partij en stichtte een eigen groepering, de Partido de Liberacion Dominicana, waarvoor hij ditmaal als presidentskandidaat optrad, zonder overigens al te veel succes.

Zonder Bosch wist de PRD zich in de afgelopen jaren een sterke positie als politieke partij te veroveren.

De partij is volwaardig lid van de Socialistische Internationale.

Afgelopen september beloofde Balaguer de Amerikaanse president onder alle omstandigheden de uitslag van de vrije verkiezingen te zullen respecteren.

Het sedert twaalf jaar aan de macht ziinde staatshoofd, dat door vele politici van het midden-Amerikaanse-Caraïbische gebied als een anachronistisch overblijfsel van de Trujillo-tijd wordt beoordeeld, kreeg daarvoor van de Amerikaanse president de lofprijzing te horen „een democ atisch voorbeeld voor Latiins-Amerika" te zijn.

Enige tijd later. legaliseerde Balaguer, waarschijnlijk als bewijs van zijn democratische gezindheid, de kleine communistische partij van zijn land.

Voor de verkiezingen, na een roerige, enkele slachtoffers eisende verkiezingscampagne, was een uit drie Latijnsamerikaanse oud-presidenten bestaande controlecommissie van de OAS, uitgenodigd.

Maar toen na de eerste verkiezingsuitslagen bleek, dat de PRD en Guzman aan de winnende hand waren, veranderde het beeld plotseling: militaire politie bezette het Congres, waar de kiesraad was gevestigd, verklaarde de telling van de stemmen voor beëindigd en verdreef de waarnemers van de oppositie.

Na de eerste protesten uit het buitenland, in het bijzonder na de waarschuwingen van het Amerikaanse State Department, verklaarde Balaguer dat de politie, die onder leiding staat van generaal Nivar Seijas, een verklaard aanhanger van de president, tegen de wil van het staatshoofd in ingegrepen had en dat hij, Balaguer, bereid bleef zich te voegen naar de uitspraak van de kiezers.

De voorzitter van de kiesraad heeft inmiddels te verstaan gegeven dat het nog tien tot vijftien dagen kan duren voordat de uiteindelijke uitslag bekend zal zijn.

Of de berekening van de vrienden van Balaguer ook werkelijk zal uitkomen, is helemaal niet zeker.

Zowel de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance als Carter zelf hebben de Dominicaanse president nauwelijks verhulde waarschuwingen doen toekomen. Het regende protesten uit Venezuela, Columbia en Costa Rica. In Santo Domingo zijn ook protesttelegrammen van de Socialistische Internationale alsmede van vertegenwoordigers van verschillenclie Westeuropese sociaal-democratische partijen aangekomen.

De drie OAS-waarnemers, inmiddels in Washington teruggekeerd, hebben unaniem uiting gegeven aan hun bedenkingen tegen de situatie in het land. De OAS heeft overwogen een bijzondere vergadering aan de situatie te wijden.

Niet alleen in het buitenland is geprotesteerd: de appositie heeft gedreigd met een algemene staking en één van de belangrijkste werkgeversorganisaties heeft gewaarschuwd voor de gevolgen van een negeren van de verkiezingsuitslag.

Amerikaans protest

Na de verkiezingen gaf het Witte Huis een verklaring uit waarin Carter zich bezorgd toonde over de gebeurtenissen in Santo Domingo en waarin gezegd werd dat de Amerikaanse president daarom contact had opgenomen met de presidenten van buurlanden en met de OAS. Hij hoopte verder dat de wettig benoemde verkiezingsautoriteiten in staat zouden zijn hun taak zonder belemmeringen tot een einde te brengen en dat de resultaten algemeen geaccepteerd zouden worden

Vervolgens waarschuwde de president dat de grootte van toekomstige Amerikaanse hulp zou afhangen van de graad van **eer**lijkheid van de verkiezingsprocedure.

Dit zou beoordeeld worden aan de hand van het rapport dat een delegatie van waarnemers van de OAS na afloop van de telling zou uitbrengen

Ontwikkelingen in de laatste jaren

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in de Dominicaanse Republiek sedert de presidentsverkiezingen van 1974, die gewonnen werden door Balaguer.

Op 16 mei 1974 wel-d Joaquin Balaguer voor de derde maal achtereenvolgens herkozen als president. Van de ruim 2 miljoen uitgebrachte stemmen kreeg hij er ruim 900.000. Zijn voornaamste tegenkandidaat was admiraal Luis Homero Lajaro Burgos, die uitkwam voor de PDP, de Democratische Volkspartij en die onder Trujillo chef van de politie was.

De oppositie die samenwerkte in een coalitie onder de naam van het Santiago-akkoord en waaraan behalve de PDP, de UCN (Nationale Burger Unie), de PRD (de Dominicaanse Revolutionaire Partij), de PRCS (de Christelijke Sociale Revolutionaire Partij), de PQD en de uiterst linkse MPD (de Dominicaanse Volks Beweging) deelnamen, trok zich op 14 mei uit de verkiezingsstrijd terug omdat de cen-

Joaquin Balaguer en zijn zuster Ema Balaguer de Vallejo, op een verkiezingsbijeenkomst t g v de presidentsverkiezingen

trale kiesraad had besloten dat de kiezers het recht hadden hun stem in een willekeurig verkiezingslokaal uit te brengen.
De PDP besloot evenwel haar kandidaat te handhaven.
Ook in deze verkiezingscampagne waren vele doden te betreuren, meestal als gevolg van ingrijpen van leger en politie bij verkiezingsbijeenkomsten.

Na zijn herverkiezing nodigde Balaguer de oppositie uit zitting te nemen in een coalitieregering, maar deze wees het aanbod van de hand.
Tegelijkertijd werden er ook parlementsverkiezingen gehouden die gewonnen werden door Balaguers partij. Zij kreeg de meerderheid van de zetels in de Kamer van Afgevaardigden en alle zetels in de Senaat.

Ook in 1974 werd door de oppositie geprotesteerd tegen de verkiezingsuitslag die volgens haar op fraude zou berusten. Later accepteerde de oppositie de uitslag, op voorwaarde dat Balaguer in 1978 zich niet meer beschikbaar zou stellen voor herverkiezing.

Bij zijn inauguratie in aug. 1974 maakte Balaguer bekend dat hij een wetsontwerp zou indienen dat erin zou voorzien dat presidenten niet meer dan twee opeenvolgende ambtstermijnen in functie mogen zijn.

Veel opzien baarde de bezetting van het Venezolaanse consulaat door leden van de zich maoïslisch noemende organisatie „de Bevrijdingsbeweging van de 12de januari" van 27 sept. 1974 tot 9 okt. 1974.
Zes mensen werden gegijzeld, onder wie het hoofd van de Amerikaanse voorlichtingsdienst in de Dominicaanse Republiek, Barbara Hutchinson.
De bezetters eisten een bedrag van één miljoen dollar, de vrijlating van 31 politieke gevangenen en een vrijgeleide naar het buitenland.
Balaguer verklaarde op 7 okt. dat hij bereid was een vrijgeleide te verschaffen als de gegijzelden vrijgelaten zouden worden. Hij weigerde in te gaan op de eis tot vrijlating van de politieke gevangenen of het betalen van een losgeld. Op 8 okt. gingen de bezetters daarmee akkoord en op 9 okt. vertrokken zij naar Panama.

Geruchten over staatsgreep

In mei 1975 bracht de president wijzigingen aan in de topleiding van de strijdkrachten. De opperbevelhebbers van leger, luchtmacht en marine en de minister van defensie traden af uit protest tegen de benoeming van generaal Rafael Neit Nivar Seijas tot hoofd van de politie. De generaal is een vertrouweling van de president en heeft hem jarenlang gesteund in zijn verzet tegen de zijns inziens te grote invloed van de legerleiding in de politiek.

Op 11 mei gaf de regering een verklaring uit dat zij de situatie volledig in de hand had, ondanks geruchten dat de afgetreden opperbevelhebber van het leger, generaal Enrique Pérez y Pérez, zich aan het hoofd van een troepeneenheid buiten de hoofdstad zou bevinden.
Op de avond van de 10de mei 1975 ontving de president talrijke hoogwaardigheidsbeklederS die hem zijn steun kwamen betuigen en op 14 mei gaf een aantal hoge officieren een aanhankelijkheidsverklaring aan de president uit.

Op 8 juni 1975 werden troepen naar San José de Ocoa, ca 100 km ten noordwesten van Santo Domingo, gezonden omdat daar een guerrillagroep van Dominicaanse bannelingen uit Cuba zou zijn geland met het doel het bewind van Balaguer omver te werpen.
In de dagen voorafgaande aan de landing en de weken daarop volgend werden verschillende honderden leden van de oppositie gearresteerd.

Eind 1976 besloten zes politieke groeperingen een coalitie aan te gaan i.v.m. de presidentsverkiezingen van 1978 als Balaguer zou besluiten zich wederom kandidaat te stellen, ondanks de beperking op het aantal keren dat eenzelfde persoon het presidentsambt mag vervullen (zie boven).
Kort daarna maakte de grootste oppositieparttj, de Dominicaanse Revolutionaire Partij, bekend dat zij aan de verkiezingen zou deelnemen. Het was de eerste keer na de verkiezingsnederlaag van Juan Bosch in 1966 dat de partij weer aan verkiezingen zou deelnemen.

In april 1976 had de secretarisgeneraal van de regerende partij van Balaguer, Manuel de Jesus Estrada Medina, meegedeeld dat ambtenaren die sympathiseerden met de nieuwe oppositiebeweging, de Beweging van de Nationale Redding, ontslagen zouden worden op verdenking de president uit zijn ambt te willen werken.

Eind 1976 maakte Balaguer een algemene amnestie bekend voor 147 politieke gevangenen, onder wie Antonio Blanco Pena, een vooraanstaand lid van de communistische partij.

In maart 1977 werd de autonome universiteit van Santo Domingo door troepen bezet na studentendemonstraties uit protest tegen de weigering van de regering de universiteit meer geld te geven. Later beschuldigden de minister voor de strijdkrachten, generaal Beauchamps Javier, en het hoofd van de politie, generaal Rafael Neit Nivar Seijas,

de universiteit van misbruik van fondsen voor subversieve en anti-constitutionele doeleinden.
Gedurende de demonstraties zouden 20 studenten en 10 politie-agenten gewond zijn geraakt.

Eind maart 1976 werden Claudio Caainano en Carlos Toribio Pena Jacquez, beiden lid van de groep bannelingen die een jaar eerder een landing hadden uitgevoerd (zie boven), tot 20 jaar dwangarbeid veroordeeld omdat zij geweigerd hadden op hun proces een verklaring af te leggen.

Uitwijzing Haïtianen

Volgens berichten in de pers werden eind 1976 ca. 4000 illegale immigranten uit Haïti het land uitgezet.
Jarenlang vormden de Haïtianen de goedkope arbeidskrachten op de Dominicaanse suikerplantages. (Haïti ligt op het westelijke gedeelte van het eiland Hispaniola, de Dominicaanse Republiek op het oostelijke deel.)
Een scherpe daling van de wereldprijs voor rietsuiker heeft ernstige gevolgen gehad voor de economie van de Dominicaanse Republiek, die voor 60% van haar export afhankelijk is van de suikerrietteelt.
Volgens de Dominicaanse pers was echter ook de vijandige opstelling van Haïti debet aan de uitwijzing van de illegale gastarbeiders. Haïti zou een militaire aanval op de Republiek voorbereiden en Haïtiaanse vliegtuigen zouden het nationale luchtruim hebben geschonden.

Volgens The Guardian van 17 november '76 zou de Haitiaanse regering jaarlijks zo'n 17 000 mensen recruteren en voor $ 10,— per man aan de Dominicaanse autoriteiten ,,doorverkopen" De Haitiaanse regering zou een zeker percentage van het loon van de arbeiders krijgen en daarvoor in ruil garanderen dat de arbeiders na afloop van de rietsuikercampagne weer naar hun land zouden terugkeren Volgens het blad maken veel Haitianen van de gelegenheid gebruik om illegaal in de Dominicaanse Republiek te blijven

In april '77 ging het International Monetary Fund ermee akkoord dat de Dominicaanse regering 15 miljoen zgn. speciale trekkingsrechten (het equivalent van US$ 17 250 000) opnam In ruil daarvoor moest de regering beloven maatregelen te nemen voor een vermindering van het tekort op de betalingsbalans ter waarde van $ 20 miljoen
Het IMF verklaarde in een rapport van april '77 dat na de uitzonderlijk hoge rietsuikerprijzen in '74-'75, die voor een zeer gunstige betalingsbalanspositie hadden gezorgd, de economische situatie in het land in de loop van '76, na de val van de suikerprijzen sterk verslechterde (Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, NRC/H'blad)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

CONFERENTIE OVER EUROPESE VEILIGHEID EN SAMENWERKING. TOETSINGSCONFERENTIE IN BELGRADO

In de Joegoslavische hoofdstad Belgrado heeft van 4 okt. 1977–9 maart 1978 de eerste ,,follow up"-conferentie van de Conferentie over Europese veiligheid en samenwerking (~ Plaatsgevonden. Deze bijeenkomst werd gehouden in overeenstemming met deel vier van de Slotverklaring van de CEVS, die in juli–aug. 1975 in Helsinki was vastgesteld (pag. 501 e.v.-1975).
In deel vier van de Slotverklaring waren de vertegenwoordigers van de 35 deelnemende staten — alle Europese staten met uitzondering van Albanië plus de VS en Canada — het volgende overeengekomen:

De afgevaardigden zijn overeengekomen conferenties te beleggen van deskundigen die door ministers van buitenlandse zaken zijn aangewezen, om de uitvoering van de verklaring te overwegen en aan te bevelen welke stappen al of niet genomen moeten worden om de doeleinden die in de tekst worden uiteengezet te bevorderen.
De eerste van de bovenvermelde conferenties zal in 1977 in Belgrado gehouden worden. Een voorbereidende bijeenkomst, belast met de organisatie van deze conferentie, zal op 15 juni 1977 in Belgrado plaats hebben. De voorbereidende bijeenkomst zal de datum, de duur, de agenda en de andere modaliteiten vaststellen van de vergadering van de vertegenwoordigers, die door de ministers van buitenlandse zaken aangewezen zijn.

Voorbereidende bijeenkomst

Overeenkomstig het besluit van 1975 kwamen op 15 juni vorig jaar de afgevaardigden van de 35 deelnemende staten in Belgrado bijeen oin het verloop van de eigenlijke conferentie voor te bereiden.
De voorbereidende fase heeft geduurd tot 5 aug. 1977 en werd gekenmerkt door diepgaande meningsverschillen tussen de socialistische staten van Oost-Europa — de SU voorop — enerzijds en de VS en haar bondgenoten anderzijds, waarbij de neutrale en niet-gebonden staten (N en N-staten) trachtten een bemiddelende rol te spelen.
Een van deze meningsverschillen had de volgende inhoud: de SU en haar bondgenoten gaven er de voorkeur aan de eigenlijke conferentie alleen in plenaire zitting te doen bijeenkomen, terwijl de Westerse staten meenden, dat de conferentie diende te worden opgesplitst in een aantal werkgroepen, waardoor de verschillende onderwerpen, waarover gedebatteerd zou worden, grondiger besproken zouden kunnen worden.
In commentaren en beschouwirigen in de Westerse pers werd als achtergrond van dit meningsverschil genoemd het verlangen van de socialistische staten van Oost-Europa niet al te diepgaand het onderwerp van de mensenrechten te bespreken, aangezien in een discussie over dit onderwerp de socialistische staten van Oost-Europa mogelijkerwijs in het defensief gedreven konden worden.

Een tweede meningsverschil ging over de vraag of de debatten over de naleving van de Slotverklaring van Helsinki en het bespreken van nieuwe voorstellen als één punt op de agenda geplaatst dienden te worden — zoals de Oosteuropese staten verlangden —, dan wel of deze vraagstukken onderscheiden moesten worden en apart op de agenda dienden te worden geplaatst. Ook hier speelde het vraagstuk van de mensenrechten een rol; bij een gescheiden bespreking van de naleving van de Slotverklaring zou de kwestie van de mensenrechten meer in detail ter sprake gebracht kunnen worden.

Het derde meningsverschil, dat het afsluiten van de voorbereidende bijeenkomst heeft opgehouden, was de vraag, of er bij voorbaat een slotdatum van de eigenlijke conferentie diende te worden vastgesteld. Dit werd verlangd door de SU, terwijl de Westerse staten er de voorkeur aan gaven het einde van de conferentie open te houden, zodat er tot het einde diepgaand van gedachten gewisseld kon worden, zonder dat men onder de druk van een verplichte slotdatum stond.
Uiteindelijk werd m.b.t. deze punten overeengekolmen, dat de eigenlijke conferentie na plenaire bijeenkomsten, waarin een algemeen debat gehouden zou worden, zou worden opgesplitst in vijf werkgroepen, die zich zouden bezig houden met:

1. Europese veiligheid;

2. Samenwerking op de gebieden van economie, wetenschap, technologie en milieubescherming;

3. Veiligheid en samenwerking in het Middellandse-Zeegebied;

4. Samenwerking op het terrein van humanitaire en andere kwesties;

5. De organisatie van een volgende „follow up"-bijeenkomst.

Voorts werd overeengekomen de onderwerpen naleving van de Slotverklaring van Helsiiiki en nieuwe voorstellen m.b.t. het verbeteren van de veiligheid en samenwerking en liet bevorderen van het proces van ontspanning in Europa als één punt op de agenda te plaatsen.

Tenslotte werd besloten dat de eigenlijke conferentie „niet later dan 22 dec. 1977" zou worden afgesloten, maar dat de conferentie niet zou worden beëindigd, tenzij er overeenstemming was bereikt over een slotdocument en de datum en plaats van een volgende „follow up"-vergadering.

De *eigenlijke conferentie*

De eigenlijke conferentie werd gehouden, zoals in de aanhef gezegd, van 4 okt. 1977–9 maart 1978 met een onderbreking van 22 dec. 1977–17 jan. 1978.

In de eerste fase, die plaats vond na de openingstoespraken in de plenaire ve~gadering,werd gesproken over de naleving van de Slotverklaring, nieuwe voorstellen om de naleving en toepassing van de Slotverklaring te verbeteren en het opstellen van een slotverklaring. In deze fase vonden zowel plenaire vergaderingen als bijeenkomsten van de vijf werkgroepen plaats.

Deze fase duurde van 10 okt. tot het einde van de derde week van nov. en werd beheerst door kritiek van de Westerse delegaties op de SU en haar bondgenoten voor wat betreft het naleven door deze staten van de bepalingen over de mensenrechten in de Slotverklaring van Helsinki.

Op het verloop van deze eerste fase had The *Times* op 23 nov. een commentaar in een hoofdartikel, waaruit wij het volgende citeren.

„Op de CEVS-conferentie begint een nieuwe fase Tot nu toe hebben de 35 deelnemende landen zich voornamelijk beziggehouden met een onderzoek naar de feitelijke toepassing van de Slotakte van Helsinki, en dat heeft tot enige scherpe schermutselingen over de mensenrechten geleid Dat was vooral van belang, omdat daarmee duidelijk is gemaakt dat mensenrechten stevig op de agenda van detente staan Het Russische argument dat de discussie hierover neerkomt op inmenging in de binnenlandse aangelegenheden is door de overgrote meerderheid der deelnemers niet geaccepteerd Speciale kritiek heeft de Russen nu verleid tot hun eigen kritiek op Westerse praktijken, wat - nogal optimistisch - door Westerse lenden is toegejuicht als het begin van een constructieve dialoog"

Tweede fase *van* de conferentie

De tweede fase van de conferentie duurde van eind nov. tot 22 dec. '77. In deze periode bespraken de vijf werkgroepen ruim 80 voorstellen, gericht op verbetering van de toepassing van de Slotverklaring van Helsinki. Van deze voorstellen was ong. een kwart afkomstig van de N en N landen, terwijl de overige voorstellen min of meer gelijk verdeeld waren over de Warschau-Pakt-landen en NAVO/EG-staten.

De voornaamste voorstellen waren de volgende:

I. Principes en maatregelen m.b.t. de veiligheid in Europa.

1. Een voorstel, gericht op steun aan en waar nodig op rechtvaardiging van groepen, die in verschillende staten in Europa waren opgericht om, naast organen van de overheid, een rol te spelen bij het naleven van de Slotverklaring van Helsinki. In dit voorstel werd het recht van individuele burgers erkend om het optreden van de overheid op dit gebied te controleren.

2 Een voorstel om de staten. die de Slotverklaring van Helsinki ondertekend hadden, opnieuw vast te leggen op de uitvoering van de bepalingen daarin m b.t. de mensenrechten.

3. Een voorstel, waarin werd opgeroepen tot kennisgeving drie weken van te voren van militaire manoeuvres, waarbij „minder dan 25.000 en meer dan 10.000 troepen" betrokken waren, alsmede van troepenbewegingen van 25.000 of meer man aan grondtroepen, die zich bewegen naar een „gecoördineerd doel" voor een periode van 30 opeenvolgende dagen en over een afstand van meer dan 200 km vanaf hun punt van vertrek. (In de Slotverklaring van Helsinki werd gevraagd om kennisgeving van te voren van militaire manoeuvres, waarbij meer dan 25.000 man betrokken zijn).

II. Samenwerking op de gebieden van economie, wetenschap, technologie en milieubescherming.

4. Voorstellen om kwaliteit en kwantiteit van publikaties van economische en commerciële aard te verbeteren.

5. Een voorstel tot verbetering van de faciliteiten van Westers personeel, dat zich bezig houdt met projecten op het terrein van industriële samenwerking in Oost-Europa.

6. Een voorstel, dat erop gericht is het voor kleine en niet al te grote ondernemingen makkelijker te maken in Oost-Europa zaken te doen.

III. Samenwerking op het terrein van humanitaire en andere kwesties.

7. Een voorstel, dat de kosten van reisdocumenten niet meer mogen zijn dan een gemiddeld weekloon, zoals dat voorkomt in de officiële statistieken van het land van de betrokken burger.

8. Een voorstel, dat de burger, die reisdocumenten wil aanvragen, de beschikking heeft over de volledige informatie m.b.t. de formaliteiten, die hij moet vervullen; en dat de aanvraag om reisdocumenten gewoonlijk binnen een vastgestelde tijd positief moet worden beantwoord.

9. Een voorstel dat, mocht het verlenen van reisdocumenten aan een burger worden geweigerd, deze burger het recht heeft opnieuw, als hij dat wenst, een aanvraag in te dienen.

10. Een voorstel, dat de vereisten voor het verwerven van uitreisdocumenten vereenvoudigd worden en dat de geldigheidsduur van paspoorten wordt verlengd.

11. Een voorstel tot verbetering van de arbeidsomstandigheden van journalisten.

Namens de Warschau Pakt staten werd een aantal voorstellen gedaan op het gebied van ontwapening, waaronder de denkbeelden een bovengrens te stellen aan de omvang van militaire manoeuvres in Europa, de verklaring af te leggen niet als eerste kernwapens te gebruiken en niet over te gaan tot uitbreiding van het Warschau Pakt en de NA

Overzichtsfoto van de openingszitting van de toetsingsconferentie over Europese veiligheid en samenwerking in Belgrado.

VO (dit laatste was hoofdzakelijk gericht tegen een eventueel Spaans lidmaatschap van de NAVO, red. KHA).
De negen N en N landen (Oostenrijk, Cyprus, Finland, Liechtenstein, Malta, San Marino, Zweden, Zwitserland cn Joego-Slavië) riepen op tot het nemen van ,,effectieve stappen in de richting van een beperking van de bewapeningswedloop" en tot het intensiveren van de „lopende inspanningen in onderhandelingsorganen op het gebied van wapenbeperking en ontwapening".

Slotfase. Opstelling *slotverklaring*

Van 17 jan. - 9 maart van dit jaar vond de slotfase plaats van de conferentie van Belgrado, die vrijwel geheel gewijd was aan het opstellen van een Slotverklaring.
In de discussies over de Slotverklaring kwam in de eerste plaats een ontwerp aan de orde, dat al in dec. door de Westerse staten was ingediend. Dit ontwerp bleek echter voor de Oosteuropese staten niet aanvaardbaar te zijn.

Steen des aanstoots voor de Oosteuropeanen is voornamelijk dat deel van de Westelijke tekst dat volgt onder het hoofd .,verklaring over de beginselen die de verhoudingen tussen de deelnemende staten bepalen". (. . .)
Letterlijk staat daar: „De deelnemende staten stelden vast dat bepaalde beginselen (van de slotakte van Helsinki) niet volledig in acht zijn genomen.
De betrekkingen tussen de regeringen van de deelnemende staten hebben zich over het algemeen op een positieve wijze ontwikkeld, maar instellingen, organisaties en personen was het in enkele gevallen onmogelijk gemaakt om de bewuste en positieve rol te spelen die hen door de slotakte (van Helsinki) wordt toebedeeld".
En even verder wordt vastgesteld: ,,Ieder niet toepassen" van de beginselen van de slotakte van Helsinki, ,,veroorzaakt schade aan de ontwikkeling van normale en vriendschappelijke betrekkingen en aan de samenwerking tussen hen (de deelnemende staten) en hun volken".

Met name de Westelijke nadruk op de rol die de instellmgen, organisaties en vooral individuele personen in het ontspanningsproces moeten spelen, bevalt de Oosteuropeanen allerminst. Ontspanning blijft in de communistische opvatting nog steeds in de eerste plaats voorbehouden aan regeringen. Het Joegoslavische persbureau Tanjoeg heeft het over een ontwikkeling in de conferentie van Belgrado, als gevolg van het Westelijke tekstvoorstel, die ,,alleen maar nadelig" kan zijn.
Westelijke conferentiekringen verklaren de Oosteuropese toorn uit de omstandigheid dat Moskou al heeft moeten accepteren, sinds deze conferentie op 4 oktober begon, dat mensenrechten in internationale fora bespreekbaar zijn en dat mensenrechten mede bepalend zijn voor relaties tussen staten, en dat de Russen het nog niet kunnen verdragen dat dit allemaal dan ook nog eens zo nadrukkelijk op papier wordt gezet.
Bij de hervatting van de conferentie op 17 jan. diende de SU een ontwerp-Slotverklaring in, waarin in het geheel niet gesproken werd over een eventueel tekort schieten van de deelnemende staten bij het toepassen van de mensenrechten en waarin op geen enkel punt aan de Westelijke denkbeelden werd tegemoet gekomen.
Op 1 febr. legden de N en N landen een ontwerp ter tafel, waarin gepoogd werd alle onderscheiden standpunten vast te leggen. In Westelijke delegatiekringen werd gezegd, dat dit ontwerp aanvaardbaar was als ,,uitgangspunt[x] voor verdere onderhandelingen.

Het document van de neutralen bevatte een algemene verklaring van principes, militaire kwesties, economische en wetenschappelijke samenwerking alsook humanitaire kwesties. Het stuk maakte melding van ,,enige vooruitgang" op het humanitaire terrein, en vroeg om verdere maatregelen ter bevordering van de hereniging van families en huwelijken tussen burgers van verschillende staten binnen de kortst mogelijke termijn.
In een duidelijke verwijzing naar de vermeende belemmeringen tegen mensen in het Sowjetblok die willen emigreren werd gezegd dat deze mensen niet onderworpen mogen worden aan wettelijke, sociale of beroepsdiscriminatie.

De SU weigerde echter dit ontwerp te aanvaarden en diende verschillende malen geamendeerde versies van het eigen ontwerp in, het laatst op 17 febr., waarin op geen enkele wijze aan de Westelijke standpunten werd tegemoet gekomen.
Daarop legden op 21 febr. Westelijke delegaties een nieuw ontwerp op tafel, dat bedoeld was als demonstratie van hetgeen deze delegaties zagen als een correcte weergave van het verloop van de conferentie.

Het Westelijke ontwerp-slotdocument ging op een aantal punten verder, dan het eerder informeel ter tafel gebrachte document van de neutrale en niet-gebonden landen. Er werd niet alleen gesproken van ,,tekortkomingen" die zijn geconstateerd bij de tenuitvoerlegging van het bepaalde in de Slotakte van Helsinki door sommige staten, maar ook van ,,gevallen van niet-uitvoering".
Duidelijker dan de tekst van de neutrale en niet-gebonden landen sprak het Westelijke document o.a. over het ,,recht" van individuele personen ,,hun regeringen te helpen" bij de volledige uitvoering van de bepalingen van de Slotakte.

Dit ontwerp werd door de SU en haar bondgenoten volledig afgewezen.
Hierna was duidelijk, dat het alleen mogelijk zou zijn het eens te warden over een zakelijk slotcommuniqué van relatief weinig politieke betekenis.
Hierover werd op 9 maart overeenstemming bereikt, nadat de delegatie van Malta het afsluiten van de conferentie 48 uur had vertraagd met het verlangen, dat er eerst nog een vergadering gewijd zou worden

Het hoofd van de Sowjet-delegatie, Joeli Worontsow (l.) spreekt de conferentie toe, achter hem, luisterend, de chef van de Amerikaanse delegatie Arthur J Goldberg.

aan de veiligheid in het Middellandse Zeegebied. Uiteindelijk nam de Maltese delegatie genoegen met de toezegging, dat er op de tweede ,,follow-up" conferentie, die in 1980 in Madrid gehouden zal worden, gepraat zal worden over dit onderwierp.

De tekst van de slotverklaring luidt aldus:

..De vertegenwoordigers van de deelnemende staten van de conferentie voor veiligheid en samenwerking in Europa (CVSE) die door de ministers van buitenlandse zaken van deze staten benoemd werden, kwamen van 4 okt 1977 tot maart 1978 in Belgrado bijeen in overeenstemming met de bepalingen van de slotakte inzake de vervolgconferentie"

,,De vertegenwoordigers van de deelnemende staten onderstreepten de betekenis die zij hechten aan de detente die sedert de aanvaarding van de slotakte, ondanks opgetreden moeilijkheden en belemmeiingeii voortduurde In dit verband onderstreepten zij de rol van de CVSE daar de uitvoering van de bepalingen van de slotakte van wezenlijke betekenis is voor de uitvoering van dit proces

„De vertegenwoordigers van de deelnemende staten hielden een diepgaande uitwisseling van meningen, zo el over de uitvoering van de bepalingen van de slotakte en de door de conferentie gedefinieerde taken als over de — in samenhang met de door haar behandelde kwesties — verdieping van hun onderlinge betrekkingen, de verbetering van de veiligheid en de ontwikkeling van de sanienwerking in Europa en de ontwikkeling van het ontspanningsproces in de toekomst

,,De vertegenwoordigers van de deelnemende staten legden de nadruk op het politieke belang van de conferentie en bevestigden de vastbeslotenheid van hun regeringen, alle bepalingen van de slotakte geheel, unilateraal, bilateraal en multilateraal uit te voeren

,Erkend werd dat de uitwisseling van meningen op zich een waardevolle bijdrage is voor net bereiken van de doelstellingen van de CVSE, ofschoon verschillende opvattingen tot uiting werden gebracht wat betreft de mate van uitvoering van de slotakte Ook bestudeerde zij voorstellen inzake genoemde kwesties en de definitie van het geschikte kader voor het houden van andere bijeenkomsten in overeenstemming inet de bepalingen van het hoofdstuk van de slotakte betreffende de vervolgconferentie.

,,Over een aantal voorstellen die aan de bijeenkomst werden voorgelegd, werd geen concensus bereikt In overeenstemming met de desbetreffende bepalingen van de slotakte en hun vastbeslotenheid het multilaterale proces waartoe de CVSE het initiatief nam, zullen de deelnemende staten verdere bijeenkomsten houden De tweede van deze bijeenkomsten zal dinsdag 11 november 1980 in Madrid beginnen

,,Op 9 september 1980 zal in Madrid een voorbereidingsconferentie beginnen om te beslissen over het juiste kader van de eigenlijke bijeenkomst in Madrid Dit zal gebeuren op de grondslagen van de slotakte en van de andere, tijdens de CVSE, aanvaarde betrokken documenten

,,Verder werd overeeizgekomen, binnen het kader van de vervolgconferentie, bijeenkomsten van deskundigen van de deelnemende staten te houden In overeenstemming met het mandaat, vervat in de slotakte, eri het voorstel van de Zwitserse regering zal op 31 oktober 1978 in Montreux een deskundigencoriferentie worden gehouden die belast zal zijn met het bestuderen en het opstellen van een algemeen aanvaardbare werkwijze voor de vreedzame regeling van geschillen met het doel bestaande werkwijze aan te vullen

,,Op uitnodiging van de regering van de Bondsrepubliek Duitsland zal de in de slotakte voorziene deskundigenbijeenkomst ter voorbereiding van een ,,wetenschappelijk forum" op 20 juni 1978 in Bonn beginnen Vertegenwoordigers van de UNESCO cn de Economische Commissie voor Europa van de VN zullen worden uitgenodigd hun opvattingen mee te delen

,,Op uitnodiging van de regering van Malta zal op 13 februari 1979 in La Valletta een deskundigenconferentie voor bet Middellandse-Zeegebied bijeenkomen Haar mandaat zal, binnen het raam van het hoofdstuk van de slotakte betreffende het Middellandse-Zeegebied, zijn de mogelijkheden en middelen te bestuderen ter bevordering van concrete niitiatieven voor wederzijds gunstige samenwerking op verschillende, economische, wetenschappelijke en culturele terreinen, ter aanvulling van andere initiatieven inzake onderhavige onderwerpen waaraan reeds gewerkt wordt De niet-deelnemende Middellandse Zeestaten worden uitgenodigd bijdragen voor het werk van deze bijeenkomst te leveren De kwesties betreffende de veiligheid worden op de bijeerikomst in Madrid aan de orde gesteld.

,,De deskundigenconferenties moeten niet langer dan vier tot zes weken duren. Zij zullen conclusies en aanbevelingen opstellen en hun rapporten aan de regeringen van de deelnemende staten doen toekomen, met de resultaten van die coriferenties zal, zover nodig, op de bijeenkomst in Madrid rekening worden gehouden

,,Alle bovengenoemdo conferenties zullen in overeenstemming met paragraaf 4 van het hoofdstuk inzake de vervolgconferentie van de slotakte worden gehouden

,,De regering van de socialistische federale republiek Joego-Slavië wordt verzocht het onderhavige document te sturen aan de secretaris-generaal van de VN, de directeur-generaal van de UNESCO en het uitvoerend secretariaat van de Economische Commissie voor Europa van de VN. Die regering wordt ook verzocht dit document te doen toekomen aan de regeringen van de niet-deelnemende Middellandse-Zeestaten ..

Perscommentaren

Na de publikatie van het slotdocument zijn er in praktisch alle bladen commentaren over de conferentie verschenen; een punt van overeenstemming is dat de resultaten van het overleg mager zijn en dat dit reeds lang te voorzien was. Niettemin zien verschillende bladen behalve negatieve ook positieve punten. De meeste bladen wijzen erop dat de ervaringen in Belgrado van nut kunnen zijn voor de organisatie van de conferentie in Madrid.

The Times 10/3/'78

Niemand zou hebben verwacht, aldus The Times, dat de Slotakte van Helsinki zo spoedig reeds verbetering van de situatie in Oost-Europa ten gevolge zou hebben In elk geval hebben de Russen in Belgrado moeten aanhoren hoe hui? interne situatie besproken werd, zonder dat veel aandacht geschonken werd aan hun opvatting dat dit een ontoelaatbare inmenging in binnenlandse aangelegenheden betekende Anderzijds is The Times van oordeel dat met name de Amerikanen met hun onverzettelijke houding m b t mensenrechten zich zowel tot het eigen volk als tot de deelnemers aan de conferentie richtten

Bij de voorbereiding van Madrid dient men te bedenken dat het onmogelijk zal blijken om honderden hoge ambtenaren om de twee jaar zo lange tijd in een plaats te laten blijven Bovendien moet men meer de grote lijnen zien en zich niet beperken tot aanvallen op de Sowjet-Unie

Neue Zürcher Zeituiig 10/3/'78

Het besluit tot voortzetting van de conferentie in Madrid bewijst dat de wil tot ontspanning aanwezig blijft. Een negatief punt noemde het hoofd van de Zwitserse delegatie, dat er teveel gepolemiseerd was ter conferentie. Voor de Zwitserse gedelegeerde bleef de vraag open of de Sowjet-Unie bij een andere manier van benadering wel bereid zou zijn geweest om een dialoog te voeren over de mensenrechten. In Madrid zullen de Zwitsers hun voorstel voor het bijeenroepen van deskundigen over informatiekwesties waarschijnlijk weer aan de orde stellen. Door samerispel van de grote mogendheden werd de rol van de neutrale en ongebonden staten op het laatst nog beperkt.

Financial Times 10/3/'78

Belgrado was vanuit Westers standpunt bezien geen overweldigend succes. De Sowjet-Unie en haar bondgenoten hebben geen enkele concessie t.a.v. wezenlijke Westerse hoofdpunten gedaan. De coriferentie heeft de ontspanning tussen Oost en West niet bevorderd. Dit moet ook teleurstellend zijn voor de neutrale en niet-gebonden landen. Belgrado heeft het bipolaire karakter van de Oost-Westverhouding bevestigd, want de supermachten bepaalden het verloop van de conferentie. Een belangrijke les is dat de onderhandelingsprocedures strakker geregeld moeten worden; er moet een duidelijk tijdschema zijn en er moet iets gedaan worden aan het stemgewicht van de deelnemende landen (concensus) om een impasse in de besluitvorming te voorkomen.

Gezien de zeer ambitieuze doeleinden is de uitkomst van Belgrado niet helemaal negatief. Het Westen is erin geslaagd de mensenrechten tot voortdurend voorwerp van multilateraal overleg te maken. Het zal evenwel voor problemen komen te staan wanneer de Sowjet-Unie doorgaat niet showprocessen tegen dissidenten om te demonstreren hoe zij tegenover Helsinki en Belgrado staat.

International Herald Tribune 10/3/'78

Anders dan in Helsinki had het Westen in Belgrado de communisten niets te offreren, en daarom voelden de Russen en hun bondgenoten zich niet tot concessies verplicht.

Toch heeft de conferentie nuttige resultaten opgeleverd. Het Westen heeft de Oosteuropese landen wekenlang geconfronteerd met hun tekortkomingen inzake de mensenrechten en er is een afspraak gemaakt voor een nieuwe vervolgconferentie. Madrid 1980 betekent een steun in de rug van groepen die in Oost-Europa opkomen voor naleving van de Helsinki-

akkoorden. Daarin kregen landen het recht zich met de mensenrechten in andere staten bezig te houden, Belgrado heeft dit recht bevestigd, hetgeen een kleine, maar betekenisvolle stap vooruit betekent.

Le Monde 10/3/'78

Dit blad noemt Belgrado voor 99% een mislukking. De conferentie faalde ondanks de afspraak weer in 1980 in Madrid bijeen te komen. Zij is stukgelopen op het standpunt van de Sowjet-Unie dat mensenrechten een binnenlandse affaire zijn waarmee andere landen zich niet mogen bemoeieii Volgens het Kremlin hadden andere zaken meer centraal moeten staan, zoals economische, culturele en wetenschappelijke samenwerking en ontwapening. Het Westen wees dit af omdat deze zaken meer thuishoren in de overlegkaders in Genève, Wenen en van de Verenigde Naties. Deze tegenstellingen verklaren de weinigzeggende inhoud van de slotverklaring.
Toch bevestigt Belgrado dat de mensenrechten geen taboe meer zijn en dat ontspanning niet alleen een zaak tussen staten maar ook tussen volken is. De ontwikkeling op het gebied van de mensenrechten moet in de SU met argusogen gevolgd worden. Een proces tegen leidende dissidenten zou velen in de overtuiging sterken, dat Moskou nooit van plan is geweest om de slotakkoorden van Helsinki in hun geheel te respecteren.

NRC/H'blad 10/3/'78

In de CVSE heeft het Westen, gesteund door de neutralen, vooral de uitwerking van de ontspanning op het dagelijkse leven van de Europese burgers aan de orde gesteld. Vandaar dat in deze besprekingen voor het Westen een probleem als de mensenrechten zo centraal staat,
De betekenis van de CVSE wordt voorts beperkt door het feit, dat zij niet geleid heeft tot een geïnstitutionaliseerde samenwerking tussen Oost en West. Oost-Europa is wel met plannen gekomen. Maar het Westen — en speciaal West-Europa — wilde daar niet aan. Voor een deel omdat de leden van de Europese Gemeenschap vreesden, dat de Sowjet-Unie en de andeere Oosteuropese landen een permanent orgaan voor heel Europa zouden kunnen gebruiken om het integratieproces in West-Europa te vervangen door een veel lossere vorm van algemeen-Europese samenwerking.
Sommigen in West-Europa zijn bovendien beducht dat de Sowjet-Unie zou kunnen trachten een permanent orgaan voor algemeen-Europese samenwerking te hanteren als een middel tegen de uitbreiding van de samenwerking dor Gemeenschapslanden tot het gebied der buitenlandse politiek en der defensie.
Evenmin is men van Westelijke zijde ingegaan op Oosteuropese denkbeelden over algemeen-Europese samenwerking op bepaalde gebieden, zoals vervoer en milieubescherming. Het enige waartoe het Westen indertijd in Helsinki bereid bleek, was het houden van de zo juist afgesloten bijeenkomst in Belgrado. Deze was bedoeld om te toetsen in hoeverre alle deelnemende landen door middel van unilaterale, bilaterale en multilaterale maatregelen uitvoering hebben gegeven aan de verplichtingen die zij indertijd op zich hebben genomen, toen zij in 1975 aan het einde van de CVSE de zogenaamde Slotakte van Helsinki hebben ondertekend.

Persconferentie Worontsow

De chef van de delegatie van de SU op de conferentie van Belgrado, Joeli Worontsow, gaf op 17 maart in Moskou een persconferentie, waarop hij de resultaten van de conferentie vanuit Sowjet-gezichtspunt beoordeelde.
Worontsow zei hier o.m. het volgende:

Wij zijn naar voren gekomen met een uitgewerkt programma van op de toekomst gerichte prakrische voorstellen om te komen tot een realisering van de Slotakte. De Sowjet-Unie heeft daarbij de hoofdaandacht besteed aan de essentiële vraagstukken:

— het aanvullen van de politieke ontspanning met een militaire en het verminderen van de militaire confrontatie in Europa en het gevaar van een kernoorlog;

— het uitbreiden en activeren van de algemene Europese samenwerking op het gebied van het omringende milieu, de energetica en het transport door middel van het houden van de desbetreffende conferenties op staatsniveau:

— het scheppen van de noodzakelijke voorwaarden ter verzekering van de persoonlijke veiligheid der vertegenwoordigers of burgers van een staat op het grondgebied van een andere, en ook voor de passende veiligheid bij het houden van culturele, sportieve en andere evenementen waar deze burgers aan deelnemen.

De andere socialistische en ook neutrale en niet-gebonden staten kwamen op de ontmoeting met interessante voorstellen naar voren. Deze voorstellen hadden betrekking op het beperken van de bewapeningswedloop, het houden van een jaar van de Europese cultuur, samenwerking op het gebied van de energetica en het transport, enz.

De delegatie van de Verenigde Staten en enkele andere delegaties richtten achter vanaf de eerste dagen der Belgradose ontmoeting hun krachtsinspanningen op het in de bedding van de psychologische oorlog leiden van de ontmoeting. De standpunten van deze delegaties deden soms heel erg denken aan de periode van de koude oorlog. Ze probeerden een atmosfeer van vijandigheid in het leven te roepen en gingen op demonstratieve wijze een serieuze behandeling uit de weg van de concrete problemen der Europese veiligheid en vooral van grote vraagstukken als het beperken van de bewapeningswedloop en van de ontspanning op militair gebied.

Deze delegaties formuleerden hun doelstelling als ,,het verdedigen van de mensenrechten" waarmee ze het legaliseren beoogden van de inmenging in de interne aangelegenheden der socialistische landen. En dit onder allerlei soorten voorwendsels. Dit optreden van de delegaties der Verenigde Staten en enkele andere NAVO-landen vond op de ontmoeting geen steun bij vele neutrale en een aantal Westerse landen. Men kan dus zeggen dat deze pogingen mislukt zijn. En dat kon ook niet anders.

Onder de verhoudingen van een socialistisch stelsel staat de werkende mens in het middelpunt van de aandacht en de zorg van de staat en de gemeenschap. Al zijn rechten worden niet alleen maar geproclameerd. Ze zijn helder en duidelijk opgetekend in de Constitutie der USSR en worden materieel door de staat gegarandeerd. Dit is in geen enkel land van het Westen het geval.

Wat kunnen degenen in de USA die strijden voor de rechten van de mens in andere landen hier tegenover stellen? Het is een feit dat in de Verenigde Staten en in andere kapitalistische landen miljoenen mensen beroofd zijn van een uiterst gewichtig recht - het recht op arbeid.

Honderden miljoenen vrouwen worden in hun rechten beknot. Nationale minderheden en geïmmigreerde arbeiders staan in deze landen bloot aan een vernederende discriminatie in hun werk, onderwijs, dagelijks bestaan en politieke leven.

Deze landen maken zich schuldig aan racisme en ondersteunen de apartheid.

Ze onderdrukken op massale schaal de strijders voor de burgerrechten en schrikken daarbij niet terug voor gerechtelijke afrekeningen op grond van bewust vervalste aanklachten. Ze veroordelen onder meer mensen voor hun overtuiging tot een terechtstelling op de elektrische stoel.

Er had een ontmaskering plaats van de demagogie met behulp waarvan men de aandacht van het Europese publiek wilde afleiden van de in de NAVO doorgaande opschroeving van de militaire begrotingen en wapenvoorraden en van de plannen om de Europese staten mee te sleuren in het nieuwe en nog gevaarlijker neutronenstadium van de bewapeningswedloop.

Het slotdocument van de Belgradose ontmoeting bevestigt de noodzaak van het door alle staten tot realiteit maken van de akkoorden die in Helsinki zijn bereikt. De Sowjet-Unie merkt met voldoening op dat de Slotakte op de ontmoeting in Belgrado werd verdedigd tegen alle pogingen om haar aan een herziening te onderwerpen en verandering te brengen in haar inhoud en betekenis en dat daar verzet werd geboden tegen de pogingen om een wettelijk tintje te geven aan het zich bemoeien met de interne zaken van de staten.

De Sowjet-Unie zal doorgaan met streven naar het tot werkelijkheid maken van de voorstellen die gericht zijn op het verzekeren van de veiligheid en op het uitbreiden van de samenwerking in Europa. In het programma voor optreden om te komen tot consolidatie van de militaire ontspanning in Europa, dat door de Sowjet-Unie is gelanceerd, zijn uitzonderlijk gewichtige voorstellen opgenomen: over het sluiten van een Verdrag tussen de staten die hebben deelgenomen aan de algemene Europese conferentie over het niet als eerste tegen elkaar toepassen van het kernwapen en over het niet met nieuwe leden uitbreiden van de in Europa tegenover elkaar staande militair/politieke groeperingen en bondgenootschappen. De Sowjet-Unie heeft voorgesteld om geen militaire oefeningen te houden met een getalsterkte van meer dan 50.000 à 60.000 man. In onze voorstellen is gedacht aan de mogelijkheid van het betrekking laten krijgen van de militaire vertrouwensmaatregelen, zoals die vastgelegd zijn in de Slotakte, op het zuidelijk deel van de Middellandse Zee als de staten van dit gebied dat wensen. We hebben voorgesteld speciale consultaties van alle deelnemende staten te houden voor het onder ogen zien van dit hele programma.

(Reuter, DPA, AFP, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ, The Financial Times, Informatie-bulletin van de Ambassade van de U.S.S.R. in Nederland).

(Vor. ber. pag. 497 e.v. - 1975)

WEST-EUROPA

BELGIË

CAO VOOR OVERHEIDSPERSONEEL NA STAKINGEN

Omdat het vakantiegeld ten gevolge van een verhoogde bedrijfsvoorheffing aanzienlijk lager lag dan het vorige jaar, is het personeel van de Posterijen op 27 april en de volgende dagen spontaan in staking gegaan, wat de verzending van brieven en kranten ongeveer een week verstoorde. Ook bij de spoorwegen, de RTT, de koopvaardij, de luchtvaart, de radio-instituten en de drukkerij van het staatsblad waren stakingsacties waarneembaar. De ontevredenheid werd nog aangewakkerd door het voortslepen van de onderhandelingen over de nieuwe CAO voor de leden en gepensioneerden van het overheidspersoneel.
De stakingen brachten mee, dat de regering spoed zette achter die onderhandelingen, en op 3 mei kwam het tot een algemeen akkoord over een CAO geldig voor 1978 en 1979. De voornaamste bepalingen zijn:

- In alle overheidsdiensten wordt m.i.v. 1 okt. 1979 de 38-urenweek ingevoerd.
- Om de hogere voorheffing op het vakantiegeld te compenseren wordt voor 1978 een verhoging van 2.000 fr (zonder voorheffing) toegekend. Het bedrag wordt bij het belastbaar inkomen gevoegd.
- Voor 1979 wordt hetzelfde bedrag, maar geïndexeerd, uitbetaald.
- De eindejaarspremies worden in 1978 met 1.000 fr op 7.000 fr en in 1979 met 1.000 fr op 8.000 fr gebracht.
- De laagste salarissen worden opgetrokken en er hebben ook enkele pensioenverbeteringen plaats.

STAATSLENING

De op 18 mei afgesloten staatslening (van 8,50% tegen pari met een looptijd van 7 jaar) bracht 63 mrd fr op. De banken en spaarinstellingen namen 50 mrd fr vast op; de parastatale sector tekende in voor 11,75 mrd fr en in de inschrijvingen bij de Nationale Bank bedroegen 1,25 mrd fr.

NIEUWE GOUVERNEUR IN LIMBURG

De regering maakte op 12 mei de benoeming bekend van dr iur. Harry Vandermeulen tot gouverneur van de provincie Limburg. Hij volgt Louis Roppe op, die na een driejarig mandaat van CVP-kamerlid voor Tongeren-Maaseik, op 24 nov. 1950 gouverneur werd en op 15 maart op 64-jarige leeftijd om gezondheidsredenen met vervroegd pensioen ging.

Varidermeulen (geb 27 november 1928 te Bree) was fot aan zijn benoeming tot gouverneur o m voorzitter van de raad van beheer van het Limburgs Universitair Centrum. voorzftter-afgevaardigd-beheerder van de n.v. Houthandel Gielen te Hasselt, en mandataris in de christelijke ziekenfondsen

RECTOR ULB

Prof. dr. J. Michot, gewoon hoogleraar aan de faculteit van de wetenschappen, werd verkozen tot rector van de Université Libre de Bruxelles. Zijn mandaat wordt van kracht m.i.v. 1 okt. 1978.

STATISTISCHE GEGEVENS

België telde op 1 jan. 1977 9.823.302 inwoners, onderverdeeld als volgt: Vlaanderen: 5.565.991; Wallonië: 3.215.259; Brussel: 1.042.052; Duits taalgebied: 64.677. In vergelijking met 1970 nam de bevolking toe met 28.726 eenheden, waarvan 24.901 in Vlaanderen, 9.339 in Wallonië en 451 in het Duitse taalgebied; de Brusselse bevolking daalde met 5.514 eenheden. Op 1 jan. 1978 was de bevolking van het Rijk gestegen tot 9.837.413 inwoners, waarvan 5.023.356 vrouwen en 4.814.057 mannen.
In 1977 waren er 121.523 geboorten, 112.208 sterfgevallen. 55.298 immigranten en 41.783 emigranten.

KERKELIJK DOCUMENT OVER ONTWAPENING

De r.k. bisschoppen van België hebben op 11 mei, vooral met het oog op de komende VN-zitting over de ontwapening, een document uitgegeven, ,,Ontwapenen om te overleven", waarin zij stellen dat België een rol dient te spelen in de strijd tegen de bewapeningswedloop.
Het document herinnert aan de hoge cijfers van de bewapeningsuitgaven en verklaart ,,dat België samen met andere kleine landen initiatieven moet nemen om de wapenhandel aan banden te leggen en in de schoot van de Verenigde Naties de mogelijkheden te onderzoeken voor een omschakeling van de wapenindustrie." De bisschoppen zijn van oordeel dat België zijn wapenuitvoer moet beperken en een omschakeling van zijn wapenindustrie moet bestuderen. Het moet voorts aandringen op de totstandkoming van een internationale conventie tegen het gebruik van chemische en kernwapens. In dat verband leest men in het document: „...wij mogen misschien hopen dat de huidige besprekingen betreffende de neutronenwapens tenslotte een stap zullen betekenen in de richting van een algemene en wederzijdse ontwapepening".
Mgr. Descamps, woordvoerder van de bisschoppen, die het document op een persconferentie toelichtte, antwoordde op een vraag betreffende de dienstweigering om morele redenen, dat die kwestie niet in het document werd aangesneden, omdat zowel de dienstweigering van de gewetensbezwaarden als het dienstnemen moreel te rechtvaardigen vallen.

ARABISCH STAATSBEZOEK

Koning Khaled van Saoedi-Arabië, die van 8 tot 11 mei een staatsbezoek aan België bracht, heeft bij die gelegenheid ook de nieuwe moskee en het Islamitisch Cultureel Centrum in het Brusselse Jubelpark ingewijd. Tot de financiering van de bouw was in 1974 besloten door zijn voorganger, koning Feisal; in dat jaar erkende de Belgische regering ook officieel de Islam-godsdienst; die thans — gelet op de aanwezigheid van de gastarbeiders uit Turkije en de Maghreb — de tweede belangrijkste godsdienst in België is geworden.
Op het einde van het staatsbezoek hebben de ministers van buitenlandse zaken van België en Saoedi-Arabië een akkoord inzake economische en technische samenwerking ondertekend. Het akkoord dat voor drie jaar geldt, heeft betrekking op ontwikkelingsprojeoten in de landbouw, de veeteelt, de industrie, de uitwisseling van goederen en informatie op wetenschappelijk en technologisch vlak. Ook zullen door België technici worden opgeleid. Het akkoord voorziet voorts in de oprichting van gemengde bedrijven en de aanmoediging van investeringen in de betrokken landen. Een gemengde commissie zal de bilaterale economische betrekkingen bevorderen. Ook werd overeengekomen onderhandelingen aan te vatten met het oog op een luchtvaartakkoord, waardoor de Sabena in Djeddah zal kunnen landen.

NEDERLAND

WIJZIGINGSVOORSTELLEN WETSONTWERP ONDERNEMINGSRADEN

De ministers Albeda van sociale zaken, De Ruiter van justitie en

Van Aardenne van economische zaken hebben op 19 mei de Tweede Kamer een nota van wijzigingen aangeboden op het wetsontwerp tot herziening van de wet op de ondernemingsraden.

Ket wetsontwerp. dat door het kabinet-Den Uyl op 9 juni 1976 bij de Tweede Kamer was ingediend (pag. 407/1 e.v.-1976), wordt daarbij door het nieuwe kabinet in grote lijnen overgenomen.

Het wetsontwerp gaf reeds een aanzienlijke uitbreiding aan de bevoegdheden van de ondernemingsraad. In de nota van wijziging wordt aan de reeds voorziene uitbreiding van bevoegdheden nog een verdere verruiming gegeven door:

a. versterking van het initiatiefrecht van de ondernemingsraad; behalve in de overlegvergadering mag de ondernemingsraad ook buiten de overlegvergadermg schriftelijke voorstellen aan de ondernemer doen,

b. het adviesrecht van de ondernemingsraad uit te breiden tot: besluiten van de ondernemer tot het vestigen van een andere onderneming, besluiten van de ondernemer tot het aangaan of beëindigen van een helangrijke financiële deelneming in een andere onderneming, alsmede besluiten van de ondernemer tot het verstrekken van adviesopdrachten aan externe deskundigen

Als de ,,andere onderneming', waarvan hiervoor sprake is, in het buitenland gevestigd is of wordt, heeft de ondernemingsraad echter alleen adviesrecht als te verwachten is dat het besluit van de ondernemer gevolgen zal hebben voor de Nederlandse onderneming.

Voorts heeft het kabinet besloten om de rechtspositie van de leden van de ondernemingsraad als volgt te versterken:

a er zal een ontslagverbod komen voor de leden van de ondernemingsraad, met een beperkt aantal uitzonderingen;

b. de mogelijkheid wordt geopend voor een eigen budget van de ondernemingsraad;

c. de vaststelling van het aantal uren voor beraad met en raadpleging van anderen door ondernemingsraadleden en van het aantal dagen voor scholing en vorming wordt overgelaten aan de ondernemingsraad, in overeenstemming met de ondernemer;

d. aan individuele ondernemingsraadleden wordt ap het punt van de faciliteiten en hun positie in de onderneming een zelfstandig vorderingsrecht tegen de ondernemer gegeven

De reeds voorgestelde wijziging in de samenstellmg van de ondernemingsraad wordt gehandhaafd. Dat betekent dus, dat de ondernemingsraad alleen uit gekozen leden zal bestaan en dat de bestuurder daarvan geen deel zal uitmaken De bepalingen betreffende het overleg van deze zelfstandige ondernemingsraad met de ondernemingsleiding worden echter vereenvoudigd.

a de ondernemingsraad en de ondernemer kunnen samen afspreken wie de overlegvergaderingen leidt; komen zij niet tot een regeling, dan is de bestuurder voorzitter van het overleg;

b geschrapt wordt de bepaling dat de ondernemingsraad zijn advies, indien dit afwijkt van het voorstel van de ondernemer, op verlangen van de ondernemer moet heroverwegen en zijn advies dan in een overlegvergadering moet uitbrengen

In plaats hiervan is de mogelijkheid geopend dat de bestuurder kan deelnemen aan de vergadering van de ondernemingsraad waarin net advies wordt vastgesteld. Dit houdt in, dat de bestuurder de vergadering mag bijwonen en daarin het woord voeren, echter zonder stemrecht;

c evenzo wordt geschrapt de bepaling. dat de ondernemingsraad zijn al dan niet instemmende beslissing Oen aanzien van een onderwerp, genoemd in artikel 27, in een overlegvergadermg moet nemen. Ook hier is de mogelijkheid geopend dat de bestuurder kan deelnemen aan de vergadering van de ondernemingsraad waarin de raad zijn beslissing neemt

Tenslotte wordt het voorstel tot invoering van een beroepsrecht voor de ondernemingsraad tegen de ingrijpende economische beslissingen van de ondernemer, genoemd in artikel 25, gehandhaafd.
Om praktische redenen beeft het kabinet besloten het door het vorige kabinet voorgestelde beroepsrecht tegen een besluit tot benoeming van een bestuurder niet te handhaven.

Reacties

De wijzigingsvoorstellen zijn door de vakbeweging gunstiger ontvangen dan door de werkgevers.

Het Verbond van Nederlandse Ondernemers (VNO) heeft ernstige bedenkingen tegen de uitbreiding van de adviesbevoegdheid van de OR met betrekking tot investeringen en financiele deelnemingen. Het VNO heeft ook moeite met het vrijwel totale ontslagverbod voor ondernemingsraadsleden. ,,Nog afgezien van discriminatie van andere werknemers in dit opzicht, is in het wetsontwerp sprake van een rechtsbescherming die veel verder gaat dan voor het functioneren als OR-lid nodig is", aldus het VNO

De FNV is luist blij met de versterking van de rechtspositie van de OR-leden Vice-voorzitter Wim Spit van de FNV noemde het echter teleurstellend dat de regering ,,het een beetje verknoeit" door een volgens hem betuttelende houding ten aanzien van het al dan niet aanwezig zijn van de ondernemer bij de OR-vergaderingen
De werknemers zijn volgens Spit ,,wijs en verstandig" genoeg om de ondernemer volluit de gelegenheid te geven zijl; voorstellen toe te lichten. Een ondernemingsraad zal heus geen advies vaststellen zonder eerst kennis te nemen van alle belangrijke feiten, zei Spit.
Het CNV vindt de voorgestelde uitbreiding van de bevoegdheden van de OR een belangrijke verbetering, maar het vindt het overdreven om te spreken over ,,een belangrijke maatschappijhervormende wet", zoals de regering doet Daarvoor zou een duidelijke visie op de zeggensc'hapsverhoudingen binnen de onderneming nodig zijn en die ontbreekt volgens het CNV vooralsnog

Het CNV betreurt het. dat de regering nog steeds geen advies aan de SER heeft gevraagd over de herziening van de samenstelling van de raden van commissarissen. ,,Dit is voor een werkelijke hervorming onmisbaar", aldus het CNV Het CNV wil dat de OR in beroep moet kunnen gaan tegen de benoeming van directeuren, zolang de werknemers niet via de raad van commissarissen invloed op dergelijke benoemingen kunnen uitoefenen. (Ministerie van sociale zaken, NRC/H'blad, ANP)

(Vor ber pag 196/1-1977)

BELEIDSNOTA HOGER ONDERWIJS

Minister Pais van onderwijs en minister Van der Stee van landbouw (verantwoordelijk voor de landbouwhogeschool in Wageningen) hebben op 18 mei onder de titel ,,Hoger onderwijs voor velen" een beleidsnota over het hoger onderwijs aan de Tweede Kamer gezonden.

Uit de nota blijkt, dat de ministers een nieuwe opzet van het wetenschappelijke onderwiis willen. Voorgesteld wordt de studie in twee fasen te verdelen, waarvan de eerste een cursusduur heeft van vier jaar met een propaedeutisch examen na het eerste jaar en een doctoraal examen aan het slot.
Voor de meeste studenten zal het bij deze eerste fase blijven; zij worden als afgestudeerd beschouwd. De tweede fase bestaat uit een stelsel van postdoctorale opleidingen, die door gemiddeld 40% van de afgestudeerden uit de eerste fase kunnen worden gevolgd. Deze opleidingen zullen een cursusduur hebben van maximaal twee jaar.
Over het eerste deel, de predoctorale fase van de studie, mag een student een jaar langer doen dan de officiële cursusduur, dus in totaal vijf jaar. Voor de postdoctorale opleidingen geldt een uitloopermijn van drie maanden.
De plannen van de minister zijn verwerkt in een aantal voorstellen tot wijziging van de wet herstructurering wetenschappelijk onderwijs, die in 1975 door het parlement werd aangenomen. (pag. 358/3-1975).
Deze wet bepaalt onder meer dat de cursusduur van de universitaire studie tot en met het doctoraal examen ten hoogste vijf jaar mag bedragen met een uitloop voor de student van twee jaar, dus een totale inschrijvingsduur van zeven jaar. Minister Pais meent echter dat met deze opzet een belangrijk uitgangspunt van het regeringsbeleid - hoger onderwijs voor velen mogelijk maken - niet gerealiseerd kan worden. Doorgaan op de weg die met de herprogrammering is ingeslagen, biedt onvoldoende perspectief, zegt hij in zijn beleidsnota.
Er wordt in de komende jaren tot 1983/1984 een stijging van het aantal studenten met tien procent verwacht, terwijl de financiële middelen voor het wetenschappelijk onderwijs in die tijd niet hoger zullen worden. In deze situatie van steeds meer onderwijsvragenden bij gelijkblijvende middelen zal het wetenschappelijk onderzoek in het gedrang komen als geen ingrijpende veranderingen in de structuur van het wetenschappelijk onderwijs worden aangebracht, zo verdedigde dr. Pais zijn wijzigingsvoorstellen. Hij zit daarmee weer op de lijn van de oorspronkelijke herprogrammeringsvoorstellen van de vroegere regeringscommissaris voor het wetenschappelijk onderwijs, prof. dr. K. Posthumus (pag. 724/2 e.v.-1968 en 168/1-1970).
De eerste fase van de studie is in beginsel bedoeld als eindopleiding. Dit deel zal meer dan nu het geval is een variatie aan opleidingsmogelijkheden moeten bieden, opdat een betere aansluiting van de studie op maatschappij en arbeidsmarkt

wordt gerealiseerd. Om tot een dergelijke differentiatie in de opleiding te komen, zal samenwerking van het wetenschappelijk onderwijs met het hoger beroepsonderwijs worden bevorderd. met name in de eerste fase van de universitaire studie.
Minister Pais hoopt dat tot de eerste fase van de universitaire studie op den duur allen kunnen worden toegelaten die zich daarvoor aanmelden, zodat studentenstops niet meer nodig zullen zijn, behalve voor medicijnen, tandheelkunde, diergeneeskunde en farmacie.
De tweede fase van de studie voor de veertig procent van de studenten die na een inhoudelijke selectie op hun geschiktheid zal doorstromen, bestaat uit een aantal specialistische opleidingen tot leraar, arts, tandarts, dierenarts, apotheker en wetenschappelijk onderzoeker. Voor een deel gaat het bij deze laatste categorie om assistent-onderzoekers die ook bij de onderwijsactiviteiten betrokken zullen worden. Gemiddeld zeven procent van de afgestudeerden uit de eerste fase van de studie kan uiteindelijk assistent-onderzoeker worden, wat neerkomt op 4900 per jaar.
Minister Pais is bereid om wat deze postdoctorale fase betreft tegemoet te komen aan de wens van de universiteiten, dat zij voor het realiseren hiervan voldoende financiële garanties krijgen.

Uitstel *wet* herstructurering hoger onderwijs

Door de wijzigingen, die de minister nog met de instellingen wil doorpraten en die een nieuwe parlementaire behandeling van de studieduurverkorting vragen, kan de huidige wet herstructurering wetenschappelijk onderwijs niet met ingang van september van dit jaar in werking treden, zoals de bedoeling was. Minister Pais heeft dan ook tegelijk met zijn beleidsnota een wetsontwerp ingediend, dat de datum van ingang verschuift tot volgend jaar.

Afwijzing *studentenorganisaties*

De studentenorganisaties, verenigd in het Landelijk Overleg Grondraden (LOG) hebben dadelijk negatief gereageerd op de plannen van de minister.

Het LOG meent, dat zij geheel in strijd zijn met de wet herstructurering hoger onderwijs uit 1975. Het LOG verweet de minister wanbegrip voor de inspanningen, die door de universitaire instellingen op het gebied van het ontwerpen van nieuwe studieprogramma's al zijn geleverd. Het LOG vindt het ook onaanvaardbaar, dat de nieuwe minister nu met een nieuw beleid komt, terwijl de herstructurering in volle gang is.
Om het protest kracht bij te zetten heeft het LOG studenten en stafleden opgeroepen in de middag van 24 mei gedurende twee uur het werk neer te leggen. Volgens het LOG zou aan deze oproep door meer dan 3500 studenten en stafleden gehoor gegeven zijn.
Als een eerste succes van de protesten ziet het LOG het besluit van de vaste TK-commissie van onderwijs om de nota en het wetsontwerp tot uitstel van de invoering van de wet herstructurering hoger onderwijs, tegen de wens van de minister, gescheiden te behandelen. (Ministerie van O&W, NRC/H'blad, Het Parool).
(Vor. ber. pag. 358/3 e.v.-1975).

SAN MARINO

POLITIEKE CRISIS, PARLEMENT ONTBONDEN

Eind november 1976 is een politieke crisis in het dwergstaatje San Marino ontstaan.
De socialistische partij zegde de samenwerking met de christen-democraten met wie ze 5 jaar lang een coalitieregering heeft gevormd, op. De zetelverdeling in het parlement van San Marino, de Consiglio Grande e Generale, is als volgt:
christen-democraten 25, communisten 16. socialisten 9. sociaal-democraten 5, Democrazia socialista 4 en de republikeinen 1.

Half december 1977 gaven de beide Kapitein-Regenten van het staatje, een christen-democraat en een socialist, de communisten opdracht een nieuwe regering te vormen, nadat pogingen van de christen-democraten hadden gefaald wegens ,,het ontbreken van verantwoordelijkheidsgevoel" bij de socialisten, zoals zij in een verklaring lieten weten.
De communistische partij nam de opdracht aan en beloofde voor 29 december een definitief antwoord te geven. De communisten hebben vanaf WOII tot 1957 het staatje geregeerd. Zij werd toen na een onbloedige staatsgreep aan de kant gezet en sedertdien zijn de christen-democraten aan de macht geweest.

Eirid december gaven de communisten de opdracht terug. Zij wensten ook de christen-democraten in een nieuwe regering op te nemen, maar dezen hadden dit aanbod van de hand gewezen.

Op 4 januari kreeg de socialistische partij de opdracht na te gaan of er mogelijkheden bestonden om een nieuwe regering te vormen.
De christen-democraten kwamen daarop met een verklaring uit dat zij geen medewerking zouden verlenen omdat de socialisten uiteindelijk verantwoordelijk waren voor de regeringscrisis.

Half januari gaven de socialisten de opdracht terug. Het ontbrak de voor regeringsvorming in aanmerking komende partijen aan bereidheid een stabiele, democratische meerderheidsregering te vormen, aldus een verklaring van het partijbestuur.
Wel bleek er over een groot aantal belangrijke punten een grote mate van overeenstemming te bestaan.
Daarom moest het parlement pogingen in het werk stellen de betrokken partijen nader tot elkaar te brengen.
Begin maart deelden de Kapitein-Regenten mee dat zij het parlement zouden voorstellen vervroegde verkiezingen te houden om een eind aan de impasse te maken.
Op 20 maart kwam het parlement bijeen en alle afgevaardigden besloten hun zetel ter beschikking te stellen waardoor nieuwe verkiezingen mogelijk worden, die op 28 en 29 mei gehouden zullen worden.
(NZZ, Le Monde)

ZWITSERLAND

WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING BONDSREGERING, WILLI RITSCHARD PRESIDENT VOOR 1978

Het parlement heeft op 7 dec. 1977 twee nieuwe ministers benoemd wegens het aftreden van de ministers Graber en Brugger, reep. verantwoordelijk voor buitenlandse zaken en economie.
Brugger werd opgevolgd door Fritz Honegger, voorzitter van de radicale partij. Hij kreeg 173 van de 230 stemmen. Tot opvolger van Graber werd gekozen de socialist Pierre Aubert, afgevaardigde van het kanton Neuchâtel.
De socialist Willy Ritschard, in de regering verantwoordelijk voor het departement van energie en verkeer, werd tot bondspresident voor het jaar 1978 gekozen.
In de Zwitserse regering hebben 2 radicalen, 2 socialisten, 2 christen-democraten en 1 centrum-democraat zitting *(NZZ, Le* Monde)

OPHEFFING BANKGEHEIM GEWEIGERD

Half november heeft de regering geweigerd het bankgeheim op te heffen. Daartoe was een verzoek ingediend om onderzoeken in het buitenland over omkoopaffaires te vergemakkelijken.
De regering deelde mee dat zij drie verzoeken uit Italië en een uit Canada van de hand had gewezen om informatie te verschaffen over bankrekeningen in Zwitserland waarop smeergeld zou zijn gestort.
Zij maakte dit openbaar naar aanleiding van een schriftelijke vraag van een linkse afgevaardigde uit het Italiaanssprekende Ticino in het zuiden van Zwitserland.
De afgevaardigde had geschreven dat zijn verzoek drie personen betrof die illegaal commissieloon zouden hebben opgestreken rond de aankoop van 14 Lockheedvliegtuigen. *(NRC/H'blad)*

LIBERIA

NIEUWE VICE-PRESIDENT

Op 52 juli 1977 werd bekendgemaakt dat de sinds 1971 fungerende vice-president James Edward Greene op 62-jarige leeftijd was overleden.

Op 4 okt. 1977 werd bisschop Bennie D. Warner (van de Methodisten) door de stemgerechtigde burgers als nieuwe vice-president gekozen, waarna hij op 31 okt. 1977 werd beedigd. (DPA, KCA)

(Vor. ber. pag. 96/1-1976)

MALI

ARRESTATIE VIER MINISTERS WEGENS SAMENZWERING. WIJZIGING KABINET

Op 28 febr. maakte het sitaatshoofd, kolonel Moussa Traore, bekend dat het militaire comité van de nationale bevrijding (CMLN) besloten had tot de arrestatie van drie leden van het CMLN: luitenant-kolonel Kissima Douhara (minister van defensie, binnenlandse zaken en veiligheid); Karim Dembele (minister van transport en openbare werken) en Tiecoro Bakayoko (directeur-generaal van de veiligheidsdienst). Zij hadden zich volgens Traore schuldig gemaakt aan ,,hoogverraad, verbreiding van staatsgeheimen, leugens en speculatie". Bovendien zou Doukara in zijn kwaliteit van voorzitter van de nationale commissie voor hulp aan de slachtoffers van de droogte geld te eigen bate hebben aangewend, terwijl Bakayoko ,,de terreur personifieerde".
Het nieuws van de arrestaties leidde tot demonstraties in de hoofdstad Bamako. die blijk gaven van enthousiasme en vreugde over dit optreden.

Op 8 maart werd ook de minister van buitenlandse zaken, kolonel Charles Samba Cissoko, gearresteerd wegens ,,hoogverraad", maar de volgende dag meldde de Malinese radio dat hij tevens betrokken was bij een poging tolt een staatsgreep.

Op 13 maart werd officieel bekendgemaakt dat in verband met die poging nog 33 officieren en onderofficieren waren aangehouden. Eind maart volgde ook een zuivering onder het civiele kader.

Op 4 mei wijzigde Moussa Traore zijn kabinet. Hij zelf nam de portefeuille van defensie, binnenlandse zaken en veiligheid over en hij benoemde majoor Sekou Ly tot staatssecretaris in zijn bureau belast met binnenlandse zaken. Tevens werden rijf nieuwe ministers, allen burgers, aangesteld. Abdoulaye Amadou Sy (transport en openbare werken), Fagnanama Kone (ontwikkeling platteland) Bandiougou Gakou (planning), Alpha Konare (jeugd) en Thierno Diarra (arbeid). Direct na de arrestatie van kolonel Cissoko was gemeld dat de minister van onderwijs, luit-kolonel Youssouf Traore, de portefeuille van buitenlandse zaken a.i. had overgenomen. Na de reorganisatie telde het kabinet volgens AFP 9 burgers en 6 militairen.

Doodvonnissen en vrijlating politieke gevangenen

Op 10 juni 1977 werden door het speciale staatsveiligheidhof zeven onderofficieren en manschappen ter dood veroordeeld wegens betrokkenheid bij een poging tot een staatsgreep in 1976. Volgens niet-officiële berichten, aldus DPA (29-4-1976), zou een staatsgreep zijn verijdeld, toen in de nacht van 21 op 22 april 1976 troepenbewegingen in de buurt van de hoofdstad Bamako plaatsvonden, waarvan president Moussa Traore geen weet had. Daarop werd een reeks lagere officieren en soldaten gearresteerd.

Op 19 nov. 1977, de verjaardag van de militaire staatsgreep van 1968 die aan het regime van president Modibo Keita een eind maakte, werd aan 33 politieke gevangenen, veroordeeld wegens subversieve acties, gratie verleend, waarna zij werden vrijgelaten.
Begin 1978 werden de nog steeds zonder vorm van proces vastgehouden leden van het Keita-regime vrijgelaten (*NZZ* 26-3).
Modibo Keita zelf was, na jaren te zijn opgesloten in een woestijnfort te Kidal, op 16 mei 1977 in Bamako, waar hij huisarrest had, gestorven. (*Le* Monde, *NZZ*)

(Vor. ber. pag. 80/3)

SENEGAL

PRESIDENT SENGHOR HERKOZEN. OVERWINNING SOCIALISTISCHE REGERINGSPARTIJ BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN. REORGANISATIE KABINET

Op 26 febr. vonden sinds de invoering van het driepartijenstelsel in maart 1976 (pag. 77/2 - 1977) voor het eerst presidents- en parlementsverkiezingen plaats.
Daarbij werd de 71-jarige president Leopold Sedar Senghor voor een nieuwe ambtstermijn van vijf jaar herkozen met 82,02% van de uitgebrachte stemmen, terwijl zijn enige tegenstander, Abdoulaye Wade (51), de leider van de Parti Démocratique sénégalaise (PDS), 17,38% verwierf en 0,60% van de stembiljetten ongeldig was.

In de nieuwe Nationale Vergadering bezet de regerende Parti socialiste (voorheen UPS) met 82,45% van de stemmen 83 zetels en PDS met 17,128 van de stemmen de overige 17 zetels. De Parti africain de l'indépendance (PAI) is met 0,32% van de stemmen niet vertegenwoordigd. Van de geregistreerde kiezers nam 37,05% niet aan de presidentsverkiezingen deel en 37,38% niet aan de parlementsverkiezingen. Cheikh Anta Diop, de leider van de illegale linkse Rassemblement national démocratique (RND)*, die samen met ex-premier Mamadou Dia tot een boycot van de verkiezingen had opgeroepen, meende dat de 37% thuisblijvers plus de ca. 20%-niet-geregistreerden, aantoonden dat de RND de eerste partij van Senegal is.

Op 13 maart verwierp het hooggerechtshof een verzoek van Wade om de presidentsverkiezingen te annuleren. Deze had gesteld dat de door de grondwet gestelde eis van geheimhouding in tegenspraak was met de bepaling van de kieswet dat de gang naar het stemhokje facultatief was. Het hof erkende dat er enige tegenspraak bestond, maar meende dat bij de huidige wetgeving elke kiezer het recht had in het openbaar te stemmen. Direct na de uitspraak proclameerde het hooggerechtshof de herverkiezing van president Senghor.

Nieuw kabinet

Eveneens op 13 maart diende premier Abdou Diouf het ontslag van zijn kabinet in bij de president, die hem onmiddellijk als premier herbenoemde en met de vorming van een nieuw kabinet belastte. Dit op 16 maart voltooide kabinet is als volgt samengesteld:

Premier - Abdou Diouf. Staatsministers: cultuur - Assane Seck (voorheen buiten-

* Een verzoek om legalisering van de RND was op 7 jan. door het hooggerechtshof verworpen met als argument dat het meer dan een maand te laat was ingediend

landse zaken); binnenlandse zaken - Jean Collin; buitenlandse zaken - Babacar Ba (voorheen minister van financiën en economie): justitie - Alioune Badara M'Bengue
Ministers. strijdkrachten - Amadou Clédor Sall; financiën en economie - Ousmane Seck (voorheen planning en cooperatie); uitrusting - Adrien Senghor (voorheen plattelandsontwikkeling en waterstaat); hoger onderwijs - Ousmane Caniara, stadsplanning, huisvestmg en milieubeheer - Moustapha Niasse; onderwijs - Abdel Kader Fall*; minister toegevoegd aan de premier - Babacar Diagne*; planning en economische samenwerking - Louis Alexandrenne (voorheen milieubeheer en industriële ontwikkeling), industriële ontwikkeling en handwerk - sjok Amidou Kane (voorheen commissaris voor planning); plattelandsontwikkeling - Djibril Sene*; voorlichting PTT en betrekkingen met parlement - Daouda Som; gezondheid - Mamadou Diop cvoorheen openbare werken, stadsplanning en verkeer), openbaar bestuur, werkgelegenheid er. arbeid - Alioune Diagne*; sociale zaken - mevr Caroline Diop*
Staatssecretarissen. toegevoegd aan de premier voor vrouwenaangelegenheden - mevr Maimouna Kane*, voor jeugd en sport - François Bob*; voor speciale taken - Mohammed Ly*; toegevoegci aan minister van financiën voor de begroting - Serigne Lamme Diop*; toegevoegd aan de minister van onderwijs voor menselijke ontplooiing - Robert Sagna*; toegevoegd aan de minister van plattelandsontwikkeling voor waterstaat en bosbouw - sjeik Cissoko*; algemeen gedelegeerde voor toerisme - Momar Talla Cisse*; algemeen gedelegeerde voor wetenschappelijk onderzoek - Jacques Diouf*
(* = nieuw).

In het nieuwe tot 27 leden uitgebreide kabinet waren 13 nieuwelingen opgenomen, terwijl slechts 6 leden uit het vorige kabinet niet terugkeerden, o.w Doudou N'Gom (voorheen staatsminister van onderwijs).

(Vor ber pag. 142/2-1976)

Vierde partij

Nadat hij opnieuw de eed als president had afgelegd, verklaarde Senghor op 3 april in een radio- en tv-boodschap dat de grondwet zou worden herzien om het optreden van een vierde politieke partij mogelijk te maken. Die door de president als conservatief omschreven partij was de in 1977 gestichte Mouvement républicain sénégalais (MRS) van Boubacar Gueye. een neef van Lamine Gueye, de vroegere voorzitter van de Nationale Vergadering. (Le Monde)

SEYCHELLEN

KOMPLOT ONTDEKT. OUD-PRESIDENT MANCHAM EN KENIA BESCHULDIGD

Op 29 april maakte de minister van binnenlandse zaken, Ogilvy Berlouis, bekend dat een komplot was ontdekt om de regering van president Albert René omver te werpen, die op dat moment een officieel bezoek aan China bracht. De op 5 juni 1977 afgezette president James Mancham en drie van zijn voormalige ministers zouden bij de samenzwering zijn betrokken. De politie had aanzienlijke hoeveelheden wapens en munitie, verborgen op verschillende plaatsen in het land, ontdekt. Ten behoeve van de staatsgreep zou in Mombassa (Kenia) een schip met huurlingen gereed hebben gelegen.

Op 2 mei deelde de openbare aanklager, Bernard Rasool. mee dat 21 personen waren gearresteerd op beschuldiging van verraad.
In een aan The Times gerichte brief d.d. 4 mei ontkende ex-president Mancliam bij enigerlei coup betrokken te zijn, terwijl hij tevens verklaarde niet in een gewelddadige terugkeer te geloven.

Op 5 mei besloot de regering gebruik te maken van bepaalde speciale bevoegdheden onder de noodtoestand (detentie zonder vorm van proces, arrestatie zonder gerechtelijk bevel, perscensuur) om „de openbare orde te bewaren".

Op 8 mei verklaarde minister Berlouis in een interview met Reuter o.a.: „Wij hebben bewijsmateriaal om aan te tonen dat sommige leden van het Keniase regering betrokken waren" bij het komplot, zij het in hun persoonlijke capaciteit. De regering van Kenia was gevraagd na te gaan of er in de voorafgaande week ca. 200 huurlingen in Mombassa gereed hadden gestaan om zich in te schepen voor een gewapende invasie op de Seychellen, maar tot dusver had het ministerie van buitenlandse zaken in Nairobi niet geantwoord. Volgens de minister van onderwijs en cultuur, Jacques Hodoul, hadden de betrokken Kenianen gehandeld uit vriendschap jegens ex-president Mancham.
Na zijn terugkeer verklaarde president René op 14 mei dat de uitgeweken ex-minister David Joubert een van de voornaamste samenzweerders was in het komplot om Mancham aan de macht terug te brengen. (The Times, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 541/3 e.v.-1977)

TOGO

HUURLINGENKOMPLOT VERIJDELD. WIJZIGING KABINET

Op 26 okt. 1977 werd in de hoofdstad Lomé officieel bekendgemaakt dat een koinplot om het staatshoofd, generaal Eyadema, te vermoorden was verijdeld Deze zou door de autoriteiten van „bepaalde mogendheden" op 13 okt. op de hoogte zijn gesteld van het feit dat op hun grondgebied huurlingen gerecruteerd werden, die op 15 okt. in actie moesten komen „om het regime omver te werpen door de moord op generaal Gnassingbe Eyadema".

In het betreffende officiële communiqué werd voorts gesteld dat de leden van het politieke bureau van de RPT (de eenheidspartij Rassemblement du peuple togolais) en de regering „de Europese kringen, die de recruteririg van huurlingen aanvaarden, begunstigen of tolereren" sclierg veroordeelden evenals de „duivelse manœuvres" van de „imperialistisce kringen en hun plaatselijke knechten". De regering besloot de controlemaatregelen aan de grens met Ghana te versterken. waarbij *Le* Monde (28-10-'77) aantekende dat de betrekkingen tussen Togo en Ghana toen gespannen waren.

Het Britse ministerie van buitenlandse zaken bevestigde op 9 nov. dat Engeland via diplomatieke kanalen Togo voor een komplot van huurlingen had gewaarschuwd, maar het ministerie wilde niet bevestigen dat die huurlingen door Britten waren geleid.

The Times (10-11-1977) maakte melding van berichten dat een eerste groep huurlingen de president zou vermoorden en dat vervolgens een tweede groep in Togo zou arriveren om de orde te handhaven tijdens de periode van een paar dagen waarin een coalitieregering zou worden gevormd. Volgens leden van die tweede groep zou een officier van de Britse Special Air Services (SAS) tot voor twee maanden deel van hun team hebben uitgemaakt en zou de actie worden gefinancierd door een Canadese zakenman met uitgebreide belangen in Togo tot een bedrag van £25.000 voor elke huurling bij welslagen van de operatie.

Op 10 nov. verklaarde het Britse ministerie van buitenlandse zaken, dat Engeland via een functionaris van het Britse Hoge Commissariaat in Ghana, John Brown, die Lomé op 8 en 9 nov. bezocht, van de Togolese regering de verzekering gekregen had dat geen Britse huurlingen in Togo gevangen werden gehouden. Het ministerie had eerder laten weten dat van twee voormalige SAS-leden, die bij het komplot waren betrokken, sinds enige tijd niets was vernomen.
Het scheen dat de huurlingen hun

actie hadden opgegeven na het bekend worden van de Britse waarschuwing aan Togo.

Wijziging kabinet

Eind januari werden in plaats van minister Sama Issa (justitie, arbeid en openbare diensten) twee nieuwe ministers benoemd: Bibi Yao Sanvi (justitie) en Allassounouma Boumbera (arbeid en openbare diensten). Tevens werd toen M'Ba Kabassema als minister van handel en transport vervangen door Ayeva Zarifou.
(AFP, Reuter, The Times, KCA)

(Vor. ber. pag. 256/1-1977)

TSJAAD

VOORTZETTING STRIJD FROLINAT. FRANKRIJK STUURT TROEPENVERSTERKINGEN

Nadat, ondanks het bestandakkoord van 27 maart, de strijd tussen het Frolinat en de regeringstroepen op 15 april was hervat (zie pag. 336/1/21, trad een verdere verslechtering van de militaire situatie voor de regering in.

Op 22 april werd te Parijs vernomen dat het regeringsgarnizoen van Guerida (prefectuur Biltine) in handen van Frolinat-rebellen gevallen was. Die dag werd tevens melding gemaakt van een regeringsoperatie om de opmars van Frolinat-eenheden naar Moussoro (350 km ten noordoosten van de hoofdstad N'Djamena) te beletten. Daar had op 19 april volgens Le Monde (23/24-4) een protestbetoging tegen de Franse militaire aanwezigheid plaatsgevonden, die twee doden en verscheidene gewonden had gesergd. Voorts haäden zich in net zuiden van het land betogingen tegen de regering-Malloum voorgedaan. die spoedig een anti-Frans karakter kregen en wel in Bongor, Lere en Pala (prefectuur Mayo-Kebbi), waarbij op 21 april in Pala twee betogers werden gedood. Op 24 april zou het in Moundou (in het zuiden) tot gewelddadige anti-Franse manifestaties zijn gekomen. In een op 25 april in N'Djamena verspreid vlugschrift waarschuwde het Frolinat ,,alle nog in Tsjaad aanwezige Fransen, zowel burgers als militairen'' tegen een wraakactie vanwege de ,,vijf in Moussoro gedode leerlingen'' en de ,,veertien onschuldige personen vermoord in de buurt van Salal'', dat sinds de verovering door het Frolinat op 16 april nog steeds in handen van de rebellen was. Le Monde (27-4) meldde tevens de val van het garnizoen van Arada (in het oosten).
In een op 23 april door radio-Tripoli uitgezonden Frolinat-communiqué werd meegedeeld dat de Libische leider, kolonel Kadhafi, aan Goukouni Oueddei, de voorzitter van de raad van de revolutie van het Frolinat, een telegram gezonden had, waarin hij het Frolinat verzocht ,,de aan de gang zijnde vijandelijkheden te staken''. Hij beschuldigde het Frolinat ervan ,,het bestandsakkoord geschonden'' te hebben en hij riep op tot beëindiging van ,,de activiteiten die een inbreuk maakten op de verschillende punten van de slotverklaring van Benghazi'', die op 27 maart was ondertekend.

Generaal Felix Malloum, de president van Tsjaad, had na een officieel bezoek aan Soedan op 5/6 april vervolgens op 9 april een lang onderhoud gehad met de Libische leider, kolonel Kadhafi.

Het Frolinat deelde mee dat Goukouni in zijn antwoord aan Kadhafi had verlangd dat het militaire comité van Niger en Libië (pag. 336/1) onmiddellijk in actie zou komen om zich van de situatie ter plaatse op de hoogte te stellen en de aan dit comité door de conferentie van Benghazi opgedragen missie tot een goed einde te brengen. Goukouni eiste de komst van het comité vóór 30 april, want daarna zou het Frolinat alle bepalingen van de slotverklaring van Benghazi als van nul en gener waarde beschouwen.
De voorzitter van het comité, de Soedanese vice-president Ibrahim, verklaarde op 25 april dat het comité onverwijld zijn waarnemingen in Salal, Faya-Largeau en Arada zou beginnen, terwijl kolonel Kadhafi regering en Frolinat opriep alle pogingen in het werk te stellen om aan de verslechtering van de situatie een einde te maken.
Inmiddels had de regering alle scholen en universiteiten in N'Djamena m.i.v. 24 april gesloten.

Franse troepenversterkingen

Op 26 april bevestigde de Franse regering berichten dat zij op verzoek van de regering van Tsjaad en ter bescherming van de eigen (Franse) burgers de nodige maatregelen had getroffen en troepenversterkingen naar Tsjaad had gestuurd. Volgens de regeringswoordvoerder ging het om ,,een paar honderd'' man, die technische bijstand verleenden en zich met de opleiding bezig hielden, maar niet actief aan de gevechten deelnamen. De Franse minister voor coöperatie met Afrikaanse landen, Galley, verklaarde die dag in de Nationale Vergadering dat Frankrijk zich niet mengde in de binnenlandse aangelegenheden van Tsjaad. Die troepenversterking ging gepaard met de evacuatie van ca. 200 Franse gezinnen.
Op 27 april arriveerden in N'Djamena 10 Franse gevechtsvliegtuigen

Uit Ounianga-Kebit teruggetrokken regeringstroepen versterkten het garnizoen van Koro-Toro (zie pag 335/2) Hun aanwezigheid daar werd op 21 februari door AFP waargenomen

van het type Jaguar, Die dag bevestigde de Franse minister van defensie, Yvon Bourges. dat behalve de reeds aanwezige ca. 1000 Franse militairen in Tsjaad onlangs nog een compagnie (ca. 180 man) daarheen was vertrokken. De Franse troepen waren voornamelijk gelegerd in N'Djamena, Mongo (400 kni beoosten de hoofdstad) en Moussoro (250 km ten noordoosten daarvan).

Op 27 april stelde de vertegenwoordiger van net Frolinat in Parijs dat het Front de gevechten zou voortzetten en de akkoorden van Benghazi als van nul en gener waarde z o ~beschouwen, indien de Franse troepen Tsjaad niet verlieten.

De Franse president Giscard *d'Es*taing preciseerde de volgende dag dat de Franse troepen ,,op geen enkel nioment een offensieve actie zullen uitvoeren". Die troepen waren er voor een veiligheidsmissie, en zij zouden er blijven zolang geen effectief bestand van kracht is.

Op 30 april volgde een *nietig*verklaring van het bestandsakkoord van Benghazi door het Frolinat. Een vliegtuig met leden van het militaire comité van Niger en Libië was de vorige dag bij aankomst in het door Frolinat bezette Faya-Largeau teruggestuurd, omdat het comité niet meer beantwoordde aan de geest van het bestandsakkoord, o.a. door de aanwezigheid van Soedanezen waarover het Frolinat nooit geraadpleegd was, aldus een door de Libische radio uitgezonden communiqué. Bovendien was het Frolinat ontstemd over het optreden van de Soedanese vice-president Ibrahim, die op 25 april in N'Djamena had verklaard niet de terugtrekking van de Fransche troepen te verlangen.

Intussen stelde de „tweede man" van Libië, Jalloud, ,,Frankrijk en degenen die zijn militaire actie in Tsjaad legitimeren verantwoordelijk voor de nieuwe verslechtering van de situatie in dat land". Op 4 mei 's avonds arriveerde Tsjaads minister van buitenlandse zaken, Kamougue, in Tripoli.

Op 5 mei deelde het militaire comité aan het Frolinat mee dat het had besloten naar Faya-Largeau te komen als gevolg van contacten tussen de Soedanese vice-president Ibrahim en de presidenten van Libië en Niger, in overeenstemming met het Frolinat, maar op 14 mei werd aan leden van het militaire comité opnieuw de toegang tot dooi het Frolinat beheerst gebied ontzegd. *(Le* Monde, *NZZ.* The Times)

(Vor. ber. pag. 333/3 e.v.)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

GABON Na een reorganisatie van het kabinet op 17 okt **1976,** waarbij **9** ministers cn staatssecretarissen werden vervangen, en een reorganisatie op **13** juli **1977,** waarbij **3** ministers en **2** staatssecretarissen van hun posten werden ontheven, volgde op 4 febr **1978** een derde reeks mutaties, waarbij **3** ministers en 4 staatssecretarissen vertrokken. Daarna was het kabinet als volgt samengesteld.

President, regeringsleider, defensie, PTT, voorlichting, onderwijs, bijzondere partijorganen, openbare diensten alsmede burger- en handelsluchtvaart - Omar Bongo

Premier, voorzitter nationale consultatieve raad, minister van interministeriële coordinatie, landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling waterstaat en bosbouw - Léon Mebiame

Vice-premier en minister van binnenlandse zaken, belast met de betrekkingen met het parlement - Jean-Stanislas Migolet.

Staatsministers transport, koopvaardij en assistentie president - Georges Rawiri; economie en financien - Jérôme Okinda, gezondheid, bevolking, sociale zaken, veteranen en oorlogsslachtoffers alsmede vrouwenaangelegenheden - generaal Raphael Mamiaka; mijnbouw, energie en waterreserves - Edouard-Alexis Mbouy-Boutzit: staatsgoederen plus minister van bodembescherming, landregistratie, huisvesting, stedenbouw en het kadaster - Henri Minko, landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling - Simon Essimengane.

Ministers: bestuur en justitie - Jules Bourdes Ogouliguende; buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Martin Bongo, secretaris-generaal van het presidentiele bureau en voorzitter van de bestuursraad van de nationale maatschappij voor bosbouw - René Radernbino-Coniquet, adviseur van de president, minister voor de cobrdinatie van economische en financiele zaken en gedelegeerd minister bij de president voor burger- en handelsluchtvaart - Jean-François Ntoutoume; onderwijs, jegud, sport en vrije tijd alsmede commandant van de politie - Jean-Boniface Assèle; openbare werken en bouwnijverheid - Jacques Libizangomo Joumas, planning, ontwikkeling, grondverbetering en toerisme - Michel Anchouey; arbeid en sociale zaken - Etienne-Guy Mouvagha, handel en industriele ontwikkeling - Etienne Moussirou; wetenschappelijk onderzoek, milieubeheer en natuurbescherming - François Owono-Nguema, cultuur, kunst en volksonderwijs - Marc Mba Ndong, beroepsopleiding, handwerk en missies - Richard Nguema; gedelegeerd minister bij de president voor nationale orientatie, bijzondere partijorganen en openbare diensten - Léon Auge; gedelegeerd minister bij de president voor PTT en minister van medezeggeilschap - Hervé Moutsinga, gedelegeerd minister bij de premier voor waterstaat en bosbouw - Marcel Ibinga-Magwangou; gedelegeerd minister bij de premier voor interministeriele coordinatie en de nationale consultatieve raad - Augustin Hervo-Akendengue, gedelegeerd minister bij de premier voor binnenlandse zaken - Théodore Kwaou

Staatssecretarissen in het presidentiële bureau belast met voorlichting - Zacharie Myboto', jeugd en sport - kapitein André Avelin Gnembou Moutsona, koopvaardij - Jean-Pierre Mengwang, gezondheid - mevr Antoinette Oliveira; veteranen- en vrouwenaangelegenheden - mevr. Agnes Nyare Nkoghe; buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Jean-Baptiste Ngomo Obiang* (* = nieuw).

Alle staatsministers en ministers maakten op 17 okt **1976** reeds deel uit van het kabinet, behalve Marc Mba Ndong, die op **13** juli **1977** in zijn huidige functie was benoemd

Op **13** juli **1977** vertrokken de volgende ministers: Emmanuel Mefane (cultuur en kunst), Eloi Rahandi Chambrier (toerisme. nationale parken en kwaliteit van het bestaan) en Valentin Mihindou Mi Nzamba (beroepsopleiding en handwerk) Op 4 febr. gingen heen. Louis-Gaston Mayila (toen gedelegeerd minister bij de president voor PTT, hervorming en semi-staatsbedrijven, toerisme en nationale parken), Jacques Ovorio Mezu (gedelegeerd minister bij de premier voor de nationale consultatieve raad en coördinatie) en *Fulbert Bongotha (gedelegeerd* minister bij de premier voor huisvesting, staatsplanning en landregistratie) (Le Monde. XCA)

(Vor ber pag 736/1-1976)

GAMBIA De Peoples Progressive Party (PPP), die bij de parlementsverkiezingen van april **1977 27** van de **34** zetels had behaald (pag. 368/1-'77) won op 11 mei 1977 de uitgestelde verkiezing voor de 35ste parlementszetel en verwierf bij een tussentijdse verkiezing op **25** mei **1977** een zetel ten koste van de United Party (van wie de in april gekozen afgevaardigde was overleden). Daarmee werd de zetelverdeling in het Huis. PPP **29,** NCP 5 en UP **1**

Op 13 juni 1977 meldde West Africa dat de minister van financiën en handel, Lamine Bora M'Boge, het kabinet had verlaten en was opgevolgd door Assane Moussa Camara, terwijl de door deze beheerde portefeuille van onderwijs, jeugd en sport werd overgenomen door Dembo Jatta

GHANA. Sinds medio **1976** vonden Onder de commissarissen (ministers) van de gereorganiseerde National Redemption Council (NRC, zie pag. **95/2-1976)** de volgende mutaties plaats:

Op **28** juli **1976** werd bekendgemaakt dat commandant Godwin Edward Osei, de president van het militaire tribunaal dat het komplot van dec. **1975** berechtte (pag. **60113** e.v.-1976), per **1** aug, tot commissaris voor de oostelijke regio was benoemd i.p.v. luitenant-kolonel Kwaku **A.** Takyi. Tegelijk volgde luitenant-kolonel Abdulai Ibrahim kolonel David **A.** Iddisah, die de strijdkrachten verliet, op als commissaris van grondbeheer en mijnbouw, terwijl majoor Edward Yirimambo commissaris van plaatselijk bestuur werd als opvolger van luitenant-kolonel George Minyila.

Op 12 nov. **1976** werd brigade-generaal Robert E. **A.** Kotei, die tot legercommandant was benoemd, als commissaris van voorlichting vervangen door kolonel Parker H. S. Yarney. Dezelfde maand wisselden majoor Edward Yirimambo (plaatselijk bestuur) en luitenant-kolonel K. A, Jackson (openbare werken en huisvesting) vin portefeuille.

In januari **1977** vond een portefeuillewisseling plaats tussen luitenant-kolonel Paul K. Nkegbe (landbouw) en brigadegeneraal Neville **A.** Odartey-Wellington (gezondheid).

In febr. 1977 werd een aantal regio's opnieuw verdeeld: luitenant-kolonel W. A. Thompson (voorheen Groot Accra) - Brong-Ahafo; luitenant-kolonel I. K. Kujiki (Ashanti) - Groot Accra; luitenant-kolonel 0. K. K. Abrefa (Brong Ahafo) - Ashanti.
In maart 1977 wisselden luitenant-commandant John Otoo (westelijke regio) en luitenant-kolonel E. J. Dawuni (centrale regio) van portefeuille.

Op 15 juni 1977 werden zes nieuwe commissarissen benoemd, o.w. vijf burgers. waardoor het civiele element in ae National Redemption Council (NRC) werd versterkt. Het betrof de volgende posten: gezondheid - Abayifa Karbo (voorheen It.-kol. Nkegbe); transport en verbindingen - E. R. K. Dwemoh (voorheen lt.-kol. Thomas T. Kutin); plaatselijk bestuur - C. K. Tedam (voorheen It.-kol. Jackson); arbeid, sociale zaken en coöperaties - Nii Kwa Kwaranya (voorheen commandant J. K. Amedune); financiën - A. K. Appiah (voorheen beheerd door gen. Acheampong); speciale taken (nieuw) - kolonel C. S. Grant.

Op 22 september 1977 werd gemeld dat luitenant-kolonel Samuel Gyabaah tot cominissaris voor Opper-Ghana was benoemd als opvolger van majoor Michael Ofori-Akuamoah.

Op 2 januari 1978 werd bericht dat Kofi Badu was benoemd tot commissaris voor consumentenzaken, een nieuwe post. Tegelijk werd kolonel S. M. Akwagiram commissaris voor landbouw i.p.v. generaal Odartey-Wellington, die bevelhebber van de lste infanterie-brigade werd.

Per 9 januari wisselden luitenant-kolonel O. K. K. Abrefa (Ashanti-regio) en commandant Osei (oostelijke regio) van portefeuille.

Begin februari werd lt.-kol. Ibrahim benoemd tot commissaris voor brandstof en energie (nieuwe portefeuille), terwijl diens portefeuille van grondbeheer en mijnbouw werd overgenomen door brigade-generaal K. Osei-Boateng, de vroegere bevelhebber van de lste infanterie-brigade. (K C A)

(Vor. ber. pag. 512/1-1976)

GUINEE. Na diverse mutaties in de periode november 1976 - februari 1977 was de nu in acht ,,domeinen" gegroepeerde regering als volgt samengesteld:

1) Domein van de president: President - Ahmed Sekou Touré; voorlichting en ideologie - Senainon Behanzin; minister, gouverneur van de Centrale Bank - Momory Camara; secretaris-generaal bureau president - Seydouba Yattara; secretaris-generaal regering - El Hadj Mamadou Salifou Touré.

2) Domein premier: Premier - Louis Lansana Beavogui; volksleger - Alaphaix Kourouma; buitenlandse zaken - Fily Sissoko; planning en economische coöperatie - N'Faly Sangare; financiële controle - Aboubacar Diallo.

3) Domein binnenlandse zaken en veiligheid: Domeinminister - Moussa Diakité; justitie - generaal Lansane Diane; binnenlandse zaken en veiligheid - Karim Keyra; ontwikkeling (regio) Conakry - Mamadou Bella Doumbouya; id. Faranah - Toumani Sangare; idem Boké - Mamadouba Bangoura; idem Kindia - Kouramoudou Doumbouya; idem Kankan - Abdoulaye Diao Balde; idem Labé - Sekou Cherif; idem N'Zerékoré - Moctar Diallo.

4) Domein cultuur en onderwijs: Domeinminister - Mamadi Keita; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Siké Camara; pre-universitair onderwijs en literatuur - Galema Guilavogui: jeugd, sport en cultuur - Mamadou Tounkara.

5) Sociaal domein: Domeinminister - El Hadi Sayfoulaye Diallo; gezondheid - Thiekoura Camara; sociale zaken mevr Jeanne-Marie Cisse; openbare diensten en arbeid - Abdoulaye Diallo.

6) Domein handel en verbindingen: Domeinminister - Abdoulaye Touré binnenlandse handel - Moussa Sanguiana Camara; buitenlandse handel - Siriba Touré; PTT - Mamadou Ba; transport - Thierno Sekou Thiam.

7) Domein economie en financiën: Domeinminister - Ismaël Touré; financiën - Fodé Mamadou Touré; industrie en energie - Mamady Kaba; mijnbouw en geologie - Abraham Kabassan Keita; openbare werken, stadsplanning en milieubeheer - Lohammed Lamine Touré.

8) Domein plattelandsontwikkeling: Domeinminister - N'Famara Keita; ontwikkeling landbouw, visserij en bosbouw - Louis Holie; produktiebrigades - Alpha Bacar Barry.

Op 7 februari 1978 kregen vier ministers nieuwe taken: Toumani Sangara (transport), Abdoulaye Diao Balde (ontwikkeling Faranah). Mamadou Tankara (id. Kankan) en Momory Camara (bankwezen en verzekeringen), terwijl Sikaum Barry (nieuw) tot minister van buitenlandse handel werd benoemd en twee ministers heengingen. (A F P, K C A)

IVOORKUST. Op 20 juli 1977 maakte president Félix Houphouët-Boigny een omvangrijke reorganisatie van het kabinet bekend. Negen ministers werden van hun functie ontheven en slechts drie nieuwe werden benoemd, waardoor het aantal ministers van 36 tot 30 werd teruggebracht. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

President - Félix Houphouet-Boigny; staatsministers zonder specifieke taak - Auguste Denise en Nanlo Bamba; staatsminister, belast met hervorming staatsondernemingen - Mathieu Ekra (voorheen binnenlandse zaken); minister van gezondheid, bevolking en sociale zaken - Jean-Baptiste Mockey (voorheen staatsminister gezondheid en bevolking); justitie - Camille Alliali; defensie en openbare diensten - Kouadio M'Bahia Blé; binnenlandse zaken - Alexis Thierry-Lebbe (voorheen bouwnijverheid en staatsplanning); buitenlandse zaken - Siméon Ake (nieuw); economie, financiën en plan - Abdoulaye Kone (voorheen begroting); landbouw - Denis Bra Kanon (nieuw); wetenschappelijk onderzoek - Jean Lorougnon Guede; technisch onderwijs en beroepsopleiding - Ange Barry-Battesti; onderwijs - Paul Akoto Yao; culturele zaken - Bernard Dadié (nieuw); handel - Maurice Serv Gnoleba; bouwnijverheid en stadsplanning - Désiré Boni (voorheen openbare werken en transport); veeteelt - Dicoh Garba; arbeid en ,,ivorisatie" kader - Albert Vanié Bi Tra; jeugd, volksonderwijs en sport - Etienne Ahin; voorlichting - Laurent Dona Fologo; mijnbouw - Paul Gui Dibo; waterstaat en bosbouw - Théodore Koffi Attobra; basisonderwijs en schooltelevisie - Pascal N'Guessan Dikebie; binnenlandse veiligheid - Gaston Ouassenan Kone: PTT - Bangali Kone; marine - Lamine Fadiga; openbare diensten - Emile Kei Boguinard; vrouwenaangelegenheden - mevr. Jeanne Servais; toerisme - Ibrahim Kone; betrekkingen met Nationale Vergadering - Emile Brou.

Onder de ministers die heengingen waren vier die hun resp. ambten sinds een dozijn jaren hadden vervuld: Henri Konan Bédie (economie en financiën), Mohammed Diawara (plan), Abdoulaye Sawadogo (landbouw: en Arsene Usher Assouan (buitenlandse zaken).
Bij de aankondiging van hun vertrek had de president een week eerder verklaard dat de meesten een solide reputatie in het huitenland genoten, maar ,,men moet rekening houden met de binnenlandse realiteiten". Waarop hij enkele dagen later een serieuze aanpak van ,,het kwaad van de eeuw, de corruptie in al haar vormen" noodzakelijk noemde.

Op 16 febr 1978 benoemde de president een nieuwe minister van voorlichting. Amadou Thiam Drie kabinetsleden kregen nieuwe taken: Fologo (jeugd, sport en volksonderwijs), Ahin (sociale zaken) en Mockey (staatsminister van gezondheid en bevolking). (Le Mondej

(Vor ber pag 512/1 - 1976)

LIBERIA. In plaats van de op 24 mei 1976 ontslagen minister van justitie, Lawrence A. Morgan (pag. 512/2-1976) werd in de loop van juli 1976 Oliver Bright benoemd. Diens portefeuille van gezondheid en sociale zaken werd nu toevertrouwd aan Estrada Bernard, die als waarnemend minister van justitie had gefungeerd.
In augustus 1976 werd Samuel D. Hill benoemd tot minister van plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en stadsreconstructie als opvolger van de eerder overleden Everett J. Goadridge.

Op 23 juli 1977 benoemde president Tolbert zijn schoonzoon Burleigh Holder tot minister van defensie als opvolger van Harry Greaves, die ontslagen was wegens het niet uitvoeren van ,,uitdrukkelijke orders". Estrade Bernard kreeg toen de portefeuille van arbeid, jeugd en sport i.p.v. Jenkins Peal, die tot minister van PTT werd benoemd. Deze portefeuille werd tevoren beheerd door mevr. Abeodu Jones, die nu minister van gezondheid en sociale zaken werd i.p.v. Estrada Bernard.

Op 2 febr. 1978 wisselden Jenkins Peal (PTT) en Edward B. Kessely (cultuur, voorlichting en toerisme) van portefeuille, terwijl J. Bernard Blamo tot minister van onderwijs werd benoemd i.p.v. Advertus A. Hoff.

(Vor. ber. pag. 512/2-1976)

MALAWI. Nadat president Banda op 14 febr. Winford Alex Hanania Lweya als minister van onderwijs ontslagen had en hem uit de Malawi Congres Party gestoten had wegens misbruik van zijn positie tijdens recente verkiezingen voor districts- en staatsraden, werd twee dagen later gemeld dat de president Mwangonga Mchenjere Mkandawire tot zijn opvolger als minister van onderwijs had benoemd.

(Vor. ber. pag. 544/1 - 1977)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NAVO-TOPCONFERENTIE

Evenals dat in 1977 het geval geweest is (pag. 424/1 e.v.-1977) heeft er dit voorjaar binnen de NAVO overleg op topniveau plaatsgevonden. Op 30 en 31 mei waren in Washington de staatshoofden, resp. regeringsleiders, van de NAVO-lidstaten bijeen. Alleen Frankrijk had zich door de minister van buitenlandse zaken laten vertegenwoordigen

Onder meer als gevolg van de recente gebeurtenissen in de provincie Shaba in Zaïre (pag. 321 e.v. en 359 e.v.), maar ook onder de invloed van de Ethiopisch-Somalische strijd in de Hoorn van Afrika, en de rol, die in deze conflicten al of niet door Cubaanse troepen gespeeld wordt, vormde de situatie in Afrika een hoofdschotel in het overleg. Niettemin is eveneens uitvoerig gesproken over de toekomstige ontwikkelingen binnen het bondgenootschap zelf.

Aan deze ontwikkelingen werd, aan de vooravond van de topconferentie, in het *NRC/H'blad* van 27 mei een beschouwing gewijd, waarin er op gewezen werd, dat de huidige Amerikaanse president, Jimmy Carter, zich op militair gebied sterker in Europa geëngageerd zou hebben dan zijn voorgangers. Daartoe werden zijn initiatieven van vorig jaar aangehaald om te komen tot programma's voor de middellange en lange termijn.

Het artikel in het *NRC/H'blad* vervolgt daarop aldus:

Alleen passen deze initiatieven geheel en al in de Amerikaanse conceptie, volgens welke de Europeanen aanzienlijk meer geld in hun conventionele strijdkrachten moeten investeren, opdat zij in geval van oorlog tussen de dertig en zestig dagen zouden kunnen standhouden. Op die manier zouden de Amerikanen zelf meer armslag krijgen, waarbij zij tevens nog slechts onder zeer bijzondere omstandigheden hun toevlucht tot nucleaire wapens zouden willen nemen om Europa te verdedigen.

In dit kader passen eveneens de Amerikaanse plannen om in tijd van oorlogsdreiging hun taktische luchtmacht in Europa in een week tijd te verdrievoudigen en hun grondstrijdkrachten in twee weken te verdubbelen. Het nieuwe modewoord is hier „POMCUS", wat voluit betekent: „pre-positioned overseas material configured in unit sets". Dat wil zeggen, dat de troepen alleen nog maar naar Europa hoeven te worden gebracht: materieel en wapens zijn reeds ter plaatse. De verwachting is evenwel, dat dit plan miljarden zal gaan kosten, wat de Europeanen grotendeels zullen moeten opbrengen; alleen al in het infrastructuurprogramma voor de Bondsrepubliek zal één miljard Mark moeten worden geïnvesteerd.

Maar de Amerikanen geloven niet, dat de Europeanen nog aan zulke hoge uitgaven zullen voorbij komen; gezien de voorsprong die het Warschaupact op conventioneel gebied heeft gekregen. En deze voorsprong zou steeds verder worden uitgebouwd. Zo zouden de landen van het Warschaupact in de afgelopen vijf jaar het aantal tanks van 39.000 op 46.500 hebben gebracht. Verder zouden zij de beschikking hebben over 15.000 tot 20.000 kanonnen (de VS: 6.000 kanonnen) en 5000 zware helikopters.

Een belangrijke ontwikkeling zouden in de afgelopen tien jaar eveneens vliegtuigen van de zogeheten derde generatie hebben doorgeniaakt. Het gaat hierbij om toestellen. waarvan de vleugels verstelbaar zijn, die ook bij slecht weer kunnen opereren en die rechtstreeks steun aan een oprukkend tankleger kunnen geven. In de periode, waarin Brezjnew partijleider is geweest, steeg het aantal jachtvliegtuigen van dit type van nul op 1000, het aantal jachtbommenwerpers van 500 op 1200,

President Carter spreekt de topconferentie van de NAVO toe. Zijn toehoorders zijn (v.l.n.r.): de Belgische premier Leo Tindemans, de Canadese premier Pierre Trudeau, de Deense premier Anker Jörgensen, de Franse minister van buitenlandse zaken Louis de Guiringaud, de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt. de Griekse premier Constantin Karamanlis, de premier van IJsland Geir Hallgrimsonn, de Turkse premier Bulent Ecevit, tevens voorzitter van deze NAVO-bijeenkomst, NAVO-secretaris-generaal Josef Luns, de Italiaanse premier Giulio Andreotti, de Luxemburgse premier Gaston Thorn, de Nederlandse premier Andries van Agt, de Noorse premier Odvar Nordli, de Portugese president Antonio Eanes en de Britse premier James Callaghan.

Hierbij nog niet eens meegerekend de rond 7000 verschillende toestellen, waarover de Russische luchtmacht voor het Europese iuchtruim de beschikking heeft.

Even superieur zou de Russische positie 'rijn op het punt van de middellange-afstandsraket. De NAVO zou vooreerst nog geen antwoord hebben op de mobiele SS-ZO-raket die voorzien is van drie kernkoppen en een reikwijdte van 3700 kilometer heeft. Desondanks geloven de Amerikanen niet, dat de Warschaupactlanden in een „Blitzkrieg" succesvol zullen zijn. Daarvoor zou hun voorsprong weer niet groot genoeg zijn.

Bovendien hebben de Amerikanen nog altijd niet de hoop opgegeven, dat deze voorsprong binnen de perken zal kunnen worden gehouden en zo mogelijk kan worden weggewerkt.

Hiertoe zou het nieuwe NAVO-defensieprogramma voor de lange termijn kunnen dienen, waartoe president Carter het initiatief heeft genomen.

Tot nog toe hebben de Westeuropese NAVO-lidstaten het immers bij vage toe-'reggingen gelaten, zoals een week voor de topconferentie tijdens een vergadering van het Comité voor verdedigingsplannen in Brussel. De ene minister van defensie had geen geld, de andere ver-Langde een tegengebaar van de Amerikahen - de Westduitser Apel: „Dit programma kan alleen een succes worden, wanneer het tweerichtingsverkeer tussen Europa en de VS een realiteit wordt" - en weer een ander gaf er de voorkeur aan helemaal de boot af te houden.

Het zal daarom de Amerikanen nogal wat moeite kosten om de regeringsleiders uit de Europese NAVO-landen in Washington op concrete beloften vast te spijkeren.

Hiertoe krijgen deze een samenvatting voorgelegd met een reeks van aanbevelingen die in de afgelopen maanden door tien werkgroepen. bestaande uit min of meer onafhankelijke militaire deskundigen, zijn uitgewerkt. De thema's, die deze werkgroepen hebben bestudeerd en die vermoedelijk ook in de komende vijftien jaar in de actualiteit zullen blijven, zijn:

- Paraatheid: hiertoe zouden binnen de NAVO verbeteringen moeten worden aangebracht op het punt van anti-tankwapens, de afweer tegen nucleaire, biologische en chemische wapens, de legering van troepen en de opslag van logistieke voorraden.

  Ook zouden de procedures en de organisatie moeten worden verbeterd die nodig zijn om de nationale strijdkrachten onder gezamenlijk NAVO-opperbevel te plaatsen.

- Versterkingen omdat het gevechtsvermogen van het Warschaupact aanzienlijk is toegenomen, zullen de fronttroepen van de NAVO het zonder versterkingen slechts een korte periode kunnen uithouden

  Daarom worden er aanbevelingen gedaan voor het versneld in stelling brengen van voldoende voorraden op punten, waar die versterkingen moeten aankomen Tevens hebben die aanbevelingen betrekking op de transportcapaciteit door de lucht en over zee

- Mobilisatie van de reserve. in de afgelopen jaren is in de meeste NAVO-landen veel geld uitgegeven aan de op-

Weekblad 47ste jaargang No. 2437, pag. 29695-29710

leiding van militairen, vooral dienstplichtige, maar men heeft veelal de zaak op z'n beloop gelaten, nadat deze militairen hun tijd hadden uitgediend. Thans zijn er voorstellen uitgewerkt, waardoor er effectiever en tijdiger van deze mensen kan worden gebruik gemaakt.

● NAVO-positie op zee: in tien jaar tijd heeft de Sowjet-Unie zich tot de op één na machtigste maritieme mogendheid ter wereld opgewerkt. En nog steeds breidt zij haar vloot uit. Zo heeft pas geleden de Britse premier Callaghan meegedeeld, dat de Sowjet-Unie tien nieuwe vliegdekschepen laat bouwen. Volgens de werkgroep zou als antwoord op deze ontwikkeling de onderzeebootbestrijding effectiever moeten worden, zou de luchtafweer moeten worden verbeterd en zouden er betere methoden voor een mijnenoorlog moeten worden ontworpen.

● Luchtverdediging hieraan zou meer aaandacht moeten worden besteed, nu de Sowjet-Unie aan haar luchtmacht vooral een offensieve taak zou hebben gegeven

● Bevels-, controle- en verbindingstructuren: in deze sector wordt al geruime tijd op verbeteringen aangedrongen, om te komen tot een veilig en betrouwbaar verbindingsnet tussen verschillende hoofdkwartieren.

● Elektronische oorlogsvoering: doordat nationale veiligheidsvoorschriften de doorstroming van gegevens hebben afgeremd. is de gezamenlijke NAVO-planning al die jaren nauwelijks van de grond gekomen. Desondanks zou de werkgroep er intussen in zijn geslaagd een reeks van voorstellen uit te werken, op basis waarvan de kloof tussen het offensieve vermogen van het Warschaupact tot elektronische oorlogsvoering en de mogelijkheden van de NAVO om zich hiertegen te verzetten kan worden overbrugd.

● Rationalisatie: de bedoeling is te komen tot een aanzienlijke besparing wat betreft research-, ontwikkelings- en produktiekosten en tot een meer gemeenschappelijk gebruik van de bestaande middelen.

● Bevoorradingspolitiek: jarenlang zou de NAVO hebben moeten leven met tekorten in gemeenschappelijk vastgestelde voorraden en met de opslag van bepaalde belangrijke goederen op de verkeerde plaatsen De werkgroep heeft erhter aanbevelingen uitgewerkt die hierin verandering zouden moeten brengen.

● Modernisering van iaktische kernwapens: met dit onderwerp pleegt zich eveneens de Nucleaire Planninggroep van de NAVO bezig te houden. De militaire autoriteiten van het bondgenootschap hebben thans een aantal maatregelen tot modernisering en verbetering van ,,de defensiepositie op dit gebied" voorgesteld, zoals het heet. Deze maatregelen bestrijken de eerste jaren van het defensieprogramma, maar het is duidelijk, dat de Nucleaire Planninggroep zich in deze sector niet zonder meer door een werkgroep opzij zal laten schuiven.

Persconferentie secretaris-generaal Luns

NAVO-secretaris-generaal Luns heeft op **29** mei een persconferentie gegeven, waarop o.m. de situatie in Afrika ter sprake kwam.

In deze samenhang heeft de secretaris-generaal gezegd, dat de NAVO in weerwil van deze gebeurtenissen, er niet over denkt om ten zuiden van de kreeftskeerkring, de grens van het Noordatlantische operatiegebied, in actie te komen. Eerder hebben hoge NAVO-militairen enkele suggesties gedaan die in het bijzonder betrekking hebben op een militaire bescherming van de Kaap-route, maar die politiek is in het Noordatlantische bondgenootschap niet haalbaar gebleken. Om die reden is een rapport over de kwestie van het NAVO-opperbevel Shape ergens in een bureaulade terecht gekomen.

Mr. Luns wees daarom de beschuldigingen die Moskou aan het adres van de NAVO heeft geuit ten aanzien van de Franse en Belgische activiteiten in de Zaïrese mijnstad Kolwezi van de hand, als zou het hierbij om een NAVO-interventie gaan. Dat neemt naar zijn zeggen niet weg dat de NAVO-landen met elkaar over de gebeurtenissen in delen van Afrika van gedachten kunnen wisselen en dat bepaalde NAVO-lidstaten op eigen initiatief in actie kunnen komen, zoals België en Frankrijk in de Zaïrese provincie Shaba. Het resultaat van deze opstelling zou bovendien zijn, dat Frankrijk in Afrika over een van de grootste troepenmachten beschikt.

Over de politieke situatie in het algemeen merkte de NAVO-secretaris-generaal op, dat hij niet al te optimistisch is. Naar zijn zeggen is de Sowjet-Unie nog altijd niet bereid de Westerse conceptie te aanvaarden, dat ontspanning ondeelbaar is. Dit wil zeggen, dat men niet in Europa naar ontspanning kan streven, terwijl men in andere delen van de wereld, zoals Afrika, allerlei militaire activiteiten onderneemt. Bovendien zouden er nog talrijke andere belemmeringen zijn op de weg naar ontspanning.

Mr. Luns wees er hierbij op, dat een akkoord tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie over de beperking van strategische wapens (SALT-11) nog niet op komst is. Aangenomen kan worden, dat hij zich in dit verband baseerde op informaties die hij van Amerikaanse zijde heeft gekregen. Er zijn aanwijzingen, dat het SALT-overleg is vastgelopen en dat er voor de kernproblemen voorlopig geen oplossing is te verwachten.

Een ander punt dat volgens mr. Luns de ontspanning bemoeilijkt, is de Russische houding op het punt van de mensenrechten. Een voorbeeld hiervoor zou het proces zijn tegen de Russische dissident Orlow; dat proces zou bepaald niet in overeenstemming zijn met de geest van Belgrado en Helsinki, waar de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking heeft plaatsgevonden.

Over de situatie in de NAVO zelf zei mr. Luns, dat hij, gezien de economische problemen, niet ontevreden is, ook al zou de NAVO aan defensie aanzienlijk minder uitgeven dan de landen van het Warschaupact. Daarom zou men het Noordatlantisch Bondgenootschap er niet van kunnen beschuldigen een wapenwedloop te ontketenen.

Positief liet de NAVO-secretaris-generaal zich verder uit over de stand van zaken, waarin zich de democratie binnen het bondgenootschap bevindt.

Een andere vraagstuk vormt het conflict tussen Turkije en Griekenland, waarover Luns op 29 mei een gesprek heeft gehad met de Griekse minister-president Karamanlis. Tijdens dit gesprek is ook de nieuwe relatie behandeld tussen de NAVO en Griekenland, nadat dit land de militaire organisatie van de NAVO heeft verlaten.

Opening topconferentie. Rede president Carter

De NAVO-topconferentie werd op 30 mei geopend met een toespraak door de Amerikaanse president, Jimmy Carter. President Carter stelde in deze rede, dat de NAVO-landen niet onverschillig kunnen blijven voor de Russische en Cubaanse activiteit in Afrika. Tevens wees Carter op de groeiende militaire bedreiging door de Sowjet-Unie en de andere landen van het Warschaupact voor het Atlantische bondgenootschap.

,,Ons bondgenootschap", aldus Carter, ,,is geconcentreerd op Europa, maar onze waakzaamheid kan niet tot dit continent beperkt blijven In de afgelopen jaren is een toenemende Russische macht steeds verder doorgedrongen buiten het Noordatlantiseh gebied"

Daarbij wees hij erop dat de ,,activiteit van de Sowiet-Unie en Cuba in Afrika individuele naties verhinderen hun eigen koers uit te zetten" Volgens de president ,,kunnen we, als leden van het grootste bondgenootschap van de wereld, niet onverschillig blijven voor deze gebeurtenissen — vanwege hun betekenis voor Afrika en vanwege hun effect op de lange termijn op de belangen van het bondgenootschap".

Carter verwslkomde dan ook ,de inspannin en van individuele NAVO-leden voor vrede in Afrika en om landen en volken in nood te steunen — het meest recent in Zaire".

Anderzijds merkte hij op dat ,,de Sowjet-Unie en andere Warschaupact-landen een militiare bedreiging voor ons bondgenootschap vormen die ver uitgaat boven hun rechtvaardige veiligheidsbehoeften Al meer dan tien jaar groeit de militaire macht van de Sowjet-Unie gestaag; in belangrijke gebieden is onze vroegere militaire voorsprong verkleind"

Carter meende dat ,,deze militaire dreiging" nu nog kan worden opgevangen Maar voor de toekomst is dat nog niet zo zeker ,,Tenzij ons bondgenootschap zijn krachten moderniseert en meer militaire macht krijgt" Daarbij zullen de Verenigde Staten echter hun rol spelen In het afgelopen jaar hadden de VS al hun conventionele vechtkracht in Europa versterkt en zij zijn bezig hun tactische bewapening te moderniseren Bovendien zal het land een strategisch nucleair evenwicht met de Russen bewaren

De president zei tenslotte tot de verzamelde staatshoofden en minister van buitenlandse zaken dat de NAVO een defensief verbond is ,,Geen land hoeft agressie van ons te vrezen Maar evenmin mag iemand ooit twijfelen aan onze wil om agressie tegen ons af te slaan en te verslaan".

Internationale conferentie over Zaïre

Op 30 mei maakte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend, dat een aantal NAVO-lidstaten overeengekomen waren een internationale conferentie over de situatie in Zaïre te beleggen, die op 5 juni in Parijs moest beginnen.

Aan deze conferentie zou worden

deelgenomen door de VS, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Groot-Brittannië en België Deze conferentie zou de veiligheidsaspecten in Afrika n.a.v. de toestand in de Zairese provincie Shaba tot onderwerp hebben, waarbij o.m. gesproken zou worden over mogelijke Westerse steun aan een Panafrikaanse strijdmacht Tevens zou deze conferentie moeten dienen als voorbereiding van de conferentie van landen, die ontwikkelingshulp aan Zaire verstrekken en die op 13 en 14 juni in Brussel gehouden zal worden (aan deze laatste conferentie wordt ook door Nederland deelgenomen).

Opvallend was, dat de Amerikaanse zegslieden op 30 mei niet eenstemmig waren over het doel van de conferentie van Parijs.

Terwijl de woordvoerder van het State department de nadruk legde op de veiligheidsproblemen die op deze voor-conferentie zullen worden besproken beklemtoonde de minister van buitenlandse zaken Vance daarentegen de economische schade die in de provincie Shaba door de Katangese invasie werd aangericht en de deplorabele staat van de economie van Zaïre.
Woordvoerder Kodding Carter van het ministerie van buitenlandse zaken kondigde aan dat de Amerikaanse deelneming aan een internationale vredesmacht in Zaïre beperkt zal blijven tot het beschikbaar stellen van transportvliegtuigen en logistieke steun, zoals Amerika die ook tijdens de recente Katangese invasie van Zuid-Zaire had geleverd

De woordvoerder waarschuwde ervoor dat de VS niet van plan zijn om een vooraanstaande rol in de vorming van een internationale strijdmacht voor Zaïre te spelen Op dit tijdstip verklaren de VS zich alleen bereid om mee te werken aan de stabilisering van de situatie in Zaire.
Kennelijk in de hoop het interventieschuwe Congres niet onnodig tegen de haren in te strijken beklemtoonde Cyrus Vance op 30 mei de noodzaak van een economische oplossing van Zaïres problemen Het Amerikaanse Congres is er huiverig voor dat de regering-Carter zich in een Afrikaans avontuur a la Vietnam zal storten

Vance probeerde op zijn persconferentie vooral geruststellend te klinken en zo min mogelijk te zeggen over het hier controversieel liggende onderwerp van Amerikaanse deelneming aan een Afrikaanse defensiestrijdmacht Volgens de minister zullen op de bijeenkomsten van Parijs en Brussel voornamelijk economische problemen ter sprake komen.

Desgevraagd gaf Vance toe dat in Parijs ook over de financiering van een te vormen internationale vredesmacht voor Zaïre gesproken kan worden Maar hij ontkende dat de veiligheidsproblemen in Afrika het belangrijkste agendapunt in Parijs zullen uitmaken

Volgens minister Vance hadden de VS van alle NAVO-partners steun gekregen voor de grote bezorgdheid die er over de situatie in Afrika bestaat Wel was er een algemeen gevoelen bij de NAVO-top dat de Afrikaanse problemen bij voorkeur op vreedzame manier moeten worden opgelost

Het schijnt, dat de meeste delegaties naar de NAVO-topconferentie verrast waren door de bekendmaking van de conferentie van Parijs. Over het houden van de conferentie zou op Frans initiatief zijn beslist op 29 mei op het traditionele gesprek van vier tussen de VS, Engeland, Frankrijk en West-Duitsland. Later werd ook België ingewijd. De andere NAVO-landen zouden niet zijn ingelicht.

In ieder geval zei op 30 mei de Nederlandse premier Van Agt, dat er ,,geen donder" van klopte, dat de conferentie ter sprake was gekomen op een lunch, die president Carter die dag voor de NAVO-leiders gegeven had. Ook nadat het nieuws door de Amerikaanse persbureaus wereldkundig was gemaakt wisten de Nederlandse premier en minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken nog niets van de plannen voor deze conferentie.

Overigens leek de Nederlandse premier aan de conferentie weinig betekenis toe te kennen. Hij zei erover: ,,Het verhaal van Parijs stelt niets voor. Wij hoefden het niet te weten. Het is nazeuren over Kolwezi".
Minister Van der Klaauw merkte nog op, dat de gesprekken in Parijs ,,een soort nabeschouwing" zouden zijn en ,,op betrekkelijk laag niveau" gehouden zouden worden.

Slotcommuniqué

De NAVO-topconferentie werd afgesloten met het uitgeven van een slotcommuniqué. Oorspronkelijk was het de bedoeling geweest met een principiële verklaring over de doeleinden van het bondgenootschap naar buiten te treden. De Turkse premier Ecevit had echter te voren laten weten, dat hij een dergelijke verklaring niet zou ondertekenen, zolang het Amerikaanse wapenembargo tegen zijn land niet zou zijn opgeheven.
Voor de publikatie van het communiqué sprak de Amerikaanse president Carter nog een slotwoord, waarin hij o.m zei, dat de VS bereid zijn alle noodzakelijke middelen te gebruiken om het NAVO-gebied te verdedigen. ,,Een aanval op Europa zou dezelfde gevolgen hebben als een aanval op de Verenigde Staten", aldus Carter.

In de afgelopen maanden was in West-Europa twijfel gerezen of de VS nog wel volledig aan het nucleaire deel van de NAVO-strategie wilden vasthouden. Maar in zijn slotverklaring tot de regeringsleiders maakte Carter duidelijk dat de Amerikanen bij een aanval op West-Europa er niet voor zullen terugschrikken nucleaire waaens in te zetten. Volgens Carter mogen hierover geen misverstanden bestaan.
Volgens de president kan wapenbeheersing weliswaar de afschrikking minder drukkend maken, maar dat betekent nog niet dat kernwapens in de nabije toekomst zullen verdwijnen. Daarom moet men in de NAVO beseffen, dat ook wanneer de conventionele verdediging wordt versterkt, de kracht van de strategische en tactische nucleaire wapens noodzakelijk blijft.
In zijn rede drong de Amerikaanse president er bij de NAVO-landen op aan voorbereidingen te treffen voor een grotere slagvaardigheid van het Noordatlantische bondgenootschap. Meer moet worden gedaan aan het vermogen op het

Een onderonsje op de NAVO-topconferentie van president Carter (l.), de Turkse premier en voorzitter van de conferentie Bulent Ecevit (m,) en NAVO-secretaris-generaal Josef Luns.

slagveld met elkaar te werken en voorkomen moet worden dat nationale programma's elkaar overlappen. Dat wil zeggen, dat men van hetzelfde bedrag meer veiligheid zou moeten kunnen kopen.
Carter doelde hierbij op het NAVO-defensieprogramma voor de lange termijn dat de regeringsleiders uit de NAVO-landen. - met uitzondering van Frankrijk en Griekenland - hebben goedgekeurd. Volgens hem gaat het om een blauwdruk die zeer energiek in de praktijk zal moeten worden gebracht. Enkele NAVO-lidstaten zijn nog afhankelijk van de goedkeuring die hun parlementen aan de projecten moeten geven, en de regeringsleiders moeten nu al alles in het werk stellen om de zaak erdoor te krijgen.

Met deze laatste uitlatingen liep de president vooruit op het communiqué. dat uitgebreid op dit defensieprogramma ingaat.

Wat dit betreft: aiie NAVO-lidstaten hebben toegezegd om hun defensie-uitgaven jaarlijks reëel met drie procent te laten stijgen. Voor NAVO-lidstaten als Griekenland, Portugal en Turkije ligt dat echter moeilijk om deze doelstellingen te realiseren.
Vooral de Turken heben op steun door de overige lidstaten aangedrongen, wat eveneens in het slotcommuniqué is vastgelegd. In het communiqué wordt het grote belang onderstreept dat het Amerikaanse wapenembargo tegen Turkije zal worden opgeheven. Deze zinsnede leverde geen problemen, omdat de Grieken dit deel van het communiqué niet hebben ondertekend.

In het slotcoinmuniqué vormen de Oost-West tegenstellingen het belangrijkste onderwerp. Duidelijk tot uiting kwam hierbij, dat de regeringsleiders zich grote zorgen maken over de ontwikkelingen in de Sowjet-Unie. Het communiqué:

,,De leiders van het bondgenootschap hebben met zorg kennis genomen van het feit, dat de Sowjet-Unie en sommige van haar bondgenoten herhaaldelijk instabiele situaties en regionale conflicten in de derde wereld hebben uitgebuit".
Bedoeld is hiermee in eerste instantie de Cubaanse en Russische activiteit in Afrika. Volgens de regeringsleiders mogen de problemen in Afrika echter niet alleen in een Oost-West context worden gezien. Het is juist van belang, dat vreedzame regelingen worden bevorderd die door middel van onderhandelingen tussen de betrokken - Afrikaanse landen en regionale organisaties (de Organisatie van Afrikaanse Eenheid) - moeten worden bereikt.

Zeer bitter lieten de regeringsleiders zich uit over de wijze, waarop burgers in de Sowjet-Unie en andere Oost-Europese landen onderworpen worden aan ,,repressieve maatregelen". Deze passage zou in eerste instantie betrekking hebben op het proces tegen de Russische dissident Orlow.
Daarom wordt in het slotcommuniqué aangedrongen op een betere toepassing van de slotakte van Helsinki, opdat er ,,een belangrijke verbetering" zal zijn bereikt, wanneer in 1980 in de Spaanse hoofdstad Madrid een nieuwe toetsingsconferentie wordt gehouden. Volgens diplomatieke waarnemers in Washington heeft de NAVO hiermee de Oosteuropese landen een schot voor de boeg willen geven, Deze verbetering zou echter niet alleen moeten gelden voor de betrekkingen tussen de staten, maar ook voor de levensomstandigheden van de burgers.
Tenslotte wordt in het communiqué nogmaals het belang onderstreept dat de NAVO-landen aan de onderhandelingen in Wenen over wederzijdse, evenwichtige troepenvermindering (MBFR) hechten. Overgenomen is het Engelse voorstel om het overleg op ministerieel niveau voort te zetten. zodra er bij de onderhandelingen vooruitgang is geboekt. Hiertoe is echter allereerst ,,een serieus en constructief antwoord" van het Warschau-Pact nodig op het laatste NAVO-voorstel.
De Oost-West problemen zijn eveneens het onderwerp van een speciale NAVO-studie die door de regeringsleiders is besproken en goedgekeurd. Hierin wordt de koers in de binnenlandse en buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie en van de andere Oosteuropese landen geanalyseerd, waarbij is geprobeerd een periode van rond 12 jaar te bestrijken, Eén van de conclusies van de studie is. dat het beleid van de Sowjet-Unie op buitenlands en ander gebied vermoedelijk gedurende die tijd geen fundamentele wijzigingen zal ondergaan.
Een andere conclusie: de ideologie zal een belangrijke factor blijven in de beleidsvorming van de Sowjet-Unie. De Russen en hun bondgenoten zullen belang blijven hechten aan het verbeteren van hun contacten met de Westerse landen op bepaalde terreinen en in het bijzonder aan een intensivering van de economische uitwisseling.

Hervatting Grieks-Turkse onderhandelingen

De aanwezigheid in de Amerikaanse hoofdstad van zowel de Griekse premier Karamanlis als zijn Turkse collega Ecevit, bood de gelegenheid om enige beweging te brengen in de vastgelopen betrekkingen tussen de twee landen. In de avonduren van **29** mei hadden de twee premiers een onderhoud, waarin werd besloten op 4 en 5 juli weer te gaan praten over hun geschillen inzake Cyprus en de Egeïsche Zee.
In het communiqué, dat namens beide leiders werd uitgegeven, werd gezegd, dat de hernieuwde onderhandelingen zullen worden gevoerd door de secretaris-generaal van hun ministeries van buitenlandse zaken.

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van **31** mei werd aan de NAVO-topconferentie een hoofdredactioneel commentaar gewijd, waaruit wij het volgende citeren:

De Sowjet-Unie en de landen van het Verdrag van Warschau vormen een militaire bedreiging voor ons bondgenootschap, die ver uitgaat boven hun legitieme veiligheidsambities, aldus president Carter in harde, om niet te zeggen hier en daar krasse taal op de tweedaagse NAVO-topconferentie in Washington. En dreigend zei hij verder dat de NAVO niet onverschillig kan blijven tegenover de Russische en Cubaanse activiteiten in Afrika. Maar naast deze aan de jaren vijftig herinnerende retoriek stelde Carter nog niet concreets voor om aan deze gevaren het hoofd te bieden. Zo min als hij zijn beschuldigingen in oostelijke richting specificeerde, specificeerde hij tegenactiviteiten.
Dat deed Carters veiligheidsadviseur, Brzezinski, ook niet in een al even krachtig klinkende rede aan de vooravond van de NAVO-conferentie. Brzezinski, die toch steeds meer de architect lijkt van het bouwsel van betonnen retoriek, zei alleen dat de internationale gemeenschap, met name Afrika, de landen van het Midden-Oosten en Europa, de leiding zouden moeten nemen bij een ,,internationaal antwoord" op de gevaren in Afrika. Maar het plan tot een inter-Afrikaans vredesleger achtte hij te veel detailwerk om er op in te gaan.

Wie over het geven van internationale leiding spreekt vindt in Parijs zelden een dovemans oor. Met kracht hebben de Fransen, die ook al het weinig zalige vredesmachtplan hebben gelanceerd, nu een conferentie in Parijs bepleit, waarop de Verenigde Staten, Engeland, België en de Duitse Bondrepubliek met Frankrijk zullen overleggen hoe Zaïre moet worden geholpen en hoe een internationaal antwoord aan Russen en Cubanen er uit zou moeten zien.
Zo'n conferentie komt nu tot stand en het moet nog maar afgewacht worden of in Parijs, in de marge van het NAVO-bondgenootschap, niet de neiging zal bestaan krachtige daden te gaan voegen bij de krachtige woorden die de Brezinski's in Washington Carter hebben doen spreken. Want dat het zal blijven bij ,,nazeuren over Kolwezi" op laag ambtelijk niveau, zoals premier Van Agt en minister Van der Klaauw hebben gezegd in kennelijk dépit en ergernis over het feit dat de hele conferentie buiten hem om georganiseerd was, lijkt onwaarschijnlijk. (Dat de Nederlandse bewindslieden kennelijk ook niets van de conferentieplannen wisten werpt een somber licht op de nieuwsgaring van onze diplomaten.)

Zeker zal in Parijs het denkbeeld van een inter-Afrikaanse vredesmacht ter sprake komen. Volgens ons zouden de westelijke mogendheden zich met zo'n vredesmacht op een terrein vol valkuilen en bereklemmen begeven. Gebleken is al dat ook enige gematigde Afrikaanse landen van het hele idee weinig gecharmeerd zijn. De president van Niger vindt het voorbarig, vindt dat de betrokken Afrikaanse landen eerst hun buitenlandse politiek zouden moeten harmoniseren en gelooft dat een alliantie als voorgesteld onderling wantrouwen tussen Afrikeanse landen zou doen ontstaan. Het Marokkaanse hof heeft al hoofdschuddend laten weten van het perspectief van een gematigde Afrikaanse strijdmacht, die zou komen te staan tegenover de strijdmacht van de activistische Afrikanen, te gruwen.
En uit meer radicale hoek, uit Algiers, is al te horen dat men nooit zal verdragen dat het koloniale leger, dat Algerije, Tunesië en Marokko gekoloniseerd heeft, naar Afrika terugkeert.
Wat tenslotte de Amerikanen in Afrika zullen willen doen is al evenmin duidelijk als welke consequenties de NAVO zal trekken uit het feit dat de Russische en Cubaanse activiteiten in Afrika het bondgenootschap niet onverschillig laten. Te hopen is dat binnen de NAVO de matigende woorden van de Turkse premier Ecevit, die nadrukkelijk afstand heeft genomen van de harde retoriek der Amerikanen, niet zonder meer van tafel zullen worden geveegd.
En al evenzeer te hopen is dat in Washington het besef levend blijft dat zelfs als Cubanen en Russen morgen hun koffers

pakken en uit Afrika vertrekken het zwarte continent een onrustig werelddeel zal blijven (De Cubaanse interventie in Angola was trouwens een antwoord op een inter-Afrikaanse actie van Zuid-Afrika)
Enigszins geruststellend klonken al ae woorden van cecretaris-generaal Luns van de NAVO dat het bondgenootschap er niet over denkt ten zuiden van het verdragsgebied in actie te komen, ın weerwil van de gebeurtenissen in Afrika

Daarom. el1 omdat er door Washington geen specifieke klachten zıjn geuit of tegenmaatregelen voorgesteld, houden wıj het er met minister Van der Klaauw op dit moment nog op dal het te vroeg is om al te concluderen dat de Verenigde Staten op een hernieuwde koude oorlog en confrontatiepolitiek tegenover i e Sowjet-Unie aankoersen Maar heel wat geluiden klinken onpiettig en gerust zıjn we er niet op

Reacties *uit* SU

Vanuit de SU is dadelijk op de NAVO-top gereageerd. Sowjet-president Brezjnew, die ter gelegenheid van een officieel bezoek aan Tsjechoslowakije op 31 mei in Praag een redevoering hield, waarschuwde hierin, in antwoord op de Westerse beschuldigingen van Sowjet-inmenging in Afrika, dat Westerse activiteiten in dit werelddeel het ontspanningsproces in gevaar kunnen brengen.

Zonder de VS, Frankrijk en België met name te noemen zei Brezjnew, die op sombere toon en zo nu en dan met horten en stoten sprak. dat er ,,politieke kringen zijn, niet alleen in Europa, die duidelijk trachten het ontspanningsproces te verstoren om, zo niet naar de Koude oorlog, dan tenminste naar een lauwe oorlog terug te keren. Deze richting wordt ingeslagen via dergelijke acties als de bloedige interventie van NAVO-ledenstnten in Zaïre," zo zei Brezjnew.

,,Deze kringen hebben geprobeerd het cynische karakter van deze inmenging te vervullen en de aandacht af te leiden door een propagandacampagne over een verzonnen ,,Sowjet" en op andere momenten .,Cubaanse" deelneming in de gebeurtenissen."

Brezjnew kritiseerde, net als de Russische media in Moskou op 31 mei deden, de Westerse leiders wegens het feit dat zij in Washington besprekingen voeren over militaire voorbereidingen, ter ijl de Sowjet-Unie bezig is mei een maximum aan ernst en oprechtheid door te gaan met onderhandelingen over beperking van de bewapening.

Het partijorgaan P r a w d a beschuldigde op 31 mei bijvoorbeeld de Westerse mogendheden van hypocrisie omdat zij, ,,%'est-Europa volstoppen met bommen" en tegelijkertijd ontwapeningsredevoeringen afsteken in de Verenigde Naties.

Brezjnew zei dat er geen enkel type wapen bestaat waarvan Moskou niet bereid is de produktie te beperken of te verbieden op basis van overeenstemming met de Verenigde Staten. Wat belangrijk is, zo zei de Russische leider, is dat de wens orn de bewapeningswedloop te stoppen oprecht is en niet alleen voorgewend. (AP. Reuter, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, Financial Times)

(Vor. ber. pag. 148/1 e.v.-3978)

WEST-EUROPA

EG

AKKOORD OVER LANDBOUWPRIJZEN

Op 12 mei hebben de Europese ministers voor landbouw bijna anderhalve maand na het daarvoor vastgestelde tijdstip overeenstemming bereikt over de nieuwe Europese landbouwprijzen voor het komende seizoen
Volgens eeiz woordvoerdei van de Commissie komt het prijsbesluit neer up een gemiddelde verhoging van de prıjzen met 2,25%.
Landbouwcommissaris Gundelach, die bij het doen van de voorstellen de nadruk had gelegd up de geringe verhogmg die hij in verband met de economische crisis wenselijk vond, was dan ook niet ontevreden. Gundelach had oorspronkelijk een verhoging met gemiddeld 2% voorgesteld, De Europese boerenorganisatie, de COPA, noemde nog dezelfde dag van het prijsbesluit dat besluit uiterst teleurstellend en onvoldoende.
De prijsverhoging is slechts de helft van wat wij op goede gronden hadden gevraagd, aldus de COPA, die voorts verklaarde dat als er niet dringend maatregelen genomen worden om in Europa de economische en monetaire unie te verwezenlijken, de Europese landbouwpolitiek op de tocht komt te staan. Het gehele prijzenpakket werd overigens door Italië onder voorbehoud geaccepteerd. (Zie hierna.)
De verhoging met 2,25% is een gemiddelde voor de gehele Gemeenschap. Voor Nederlandse boeren is de gemiddelde verhoging bijna 3%, zo berekende de Nederlandse minister van landbouw, Van der Stee. De levensmiddelenprijzen zullen in Nederland door dit besluit van de Europese landbouwraad met ongeveer 0,3% stijgen en de kosten van levensonderhoud gaan er met 0,1% omlaag, aldus berekenden deskundigen van het ministerie van landbouw.
Het totaal van de onderhandelingen over het nieuwe prijzenpakket noemde Van der Stee in een eerste commentaar een vreugdeloos geheel. Hij vond dat deze keer ,,erg hard en zeer onverzettelijk door de verschillende delegaties was geopereerd. Ik kan niet erg warm lopen voor het resultaat", zei de minister. De Britse minister, John Silkin, de grote voorvechter in Brussel van een zeer geringe prijsverhoging voor de landbouwprodukten. toonde zich uiterst tevreden. Het is de geringste prijsverhoging sinds het Verenigd Koninkrijk lid werd van de Europese Gemeenschap, zo zei hij over het bereikte besluit.
Het prijspakket zoals dat tenslotte werd aangenomen. behelst een aantal zogenoemde ,,agrimonetaire maatregelen", dat wil zeggen aanpassingen van de waarde van sommige munten, uitgedrukt in rekeneenheden, die in de Europese landbouw worden gebruikt.

Zo is de Duitse mark met 0,3% opgewaardeerd en op 0.293912 rekeneenheden gekomen. De Franse frank wordt met 3,6% gedevalueerd voor het komende seizoen (de frank wordt dan 0,160639 rekeneenheden) en nog eens met 3,6% voor het seizoen '79-'80 (dan wordt de frank 0,154856 rekeneenheden). De waarde van het Ierse pond is nu met 6% gedaald ten aanzien van de rekeneenheid en een Iers pond is nu 1,27079 rekeneenheden. Voor de Italiaanse lire geldt een daling met 5%, zodat de waarde van de lire 0,0866551 rekeneenheden wordt.
Van de oorspronkelijke voorstellen van de Europese Comnzissie om de zogenoemdemonetaire compenserende bedragen af te breken in een bepaalde periode is weinig overgebleven in het uiteindelijke ,,pakket". Dat behelst nu de afspraak dat de Raad zich ,,ten doel zal stellen gestadig verder te gaan op de weg die leidt tot afschaffing van de monetaire compenserende bedragen".

Moeizame onderhandelingen

Het komen tot een prijsbesluit is deze keer, zoals ook blijkt uit uitspraken van verscheidene ministers, een nog groter lijdensweg geweest dan in voorgaande jaren. Al sinds enkele maanden hielden de ministers ,,verkennende besprekingen". Maar in de laatste week van april zouden ze dan in Luxemburg de ,,finale onderhandelingen" hebben. Het kwam erop neer dat ze na vier dagen vergaderen tot de conclusie moesten komen dat een besluit er niet inzat. Ook in Brussel waren nu weer vier dagen, met twee nachtvergaderingen, nodig om tot een resultaat te komen.
Eén van de moeilijkste problemen die zich deze keer voordeden, was het wijnprobleem. Om een totale ontreddering van de wijnmarkt te voorkomen en herstructurering van de wijnbouw mogelijk te maken, maar ook om zijn wijnboeren beter te kunnen laten concurreren tegen goedkopere Italiaanse wijn, eiste de

Franse minister, Méhaignerie, een bodemprijs voor tafelwijnen beneden welke geen wijn zou mogen worden verkocht. Niet alleen Italië (dat zich fel tegen dat idee verzette) maar ook andere lidstaten hadden bezwaren tegen dat Franse voorstel. Hun redenering was dat er dan een volstrekt nieuw element in de wijnverordening geïntroduceerd zou worden dat de vrije concurrentie in wijn zou beletten.

Uiteindelijk werd men het eens over een regeling waarbij is vastgelegd dat speciale maatregelen zullen worden getroffen wanneer de marktprijs voor tafelwijn gedurende drie achtereenvolgende weken lager blijft dan 85% van de oriëntatieprijs. Er moet dan „ruimte verschaft worden", bijvoorbeeld door uitvoerrestituties te geven voor export naar derde landen, door steun te geven voor verwerking en opslag van druivemost en door desnoods een bodemprijs in te stellen.

Voor Italië was dat een moeilijk te aanvaarden besluit en de Italiaanse minister, Marcora, trachtte dan ook er wat tegenover te laten staan, namelijk meer geld voor herstructurering van de landbouwproductie en -handel in de mediterrane gebieden van de Gemeenschap, waarvan Italië vanzelfsprekend het meest zal gaan genieten. Dat werd Marcora niet toegezegd en vandaar dat Italië het prijzenpakket onder voorbehoud accepteerde.

Brits verzet tegen voorstellen over melkdistributie

Een ander probleem dat de besluitvorming heeft opgehouden, was dat van de Britse „Milk marketing boards" De Europese Commissie wilde deze organisaties, die in het Verenigd Koninkrijk vrijwel de gehele melkproduktie in handen hebben, laten verdwijnen omdat ze de concurrentie zouden benadelen

Maar na hevig verzet van de Britse minister is nu besloten dat ze mogen blijven voortbestaan, hoewel bepaald is dat ze geen afbreuk mogen doen aan het vrije handelsverkeer binnen de EG en dat ze het prijsbeleid niet mogen verstoren Minister John Silkin kon na afloop van de prijzenraad dan ook tevreden constateren dat de afloop van het debat over de milk marketing boards, exact was „wat ik wenste"

Lange tijd heeft ook de Belgische minister, Humblet, besluitvorming voorkomen. Hij had van meet af aan voor de Belgische boeren een gemiddelde prijsverhoging met 5 tot 5,5% geëist. Humblet handhaafde odk heel lang zijn standpunt dat hij een Europese financiële steun voor België wenste van 800 mln Belgische franken voor elk procent die de prijsverhoging onder de 5,570 zou blijven Niemand heeft daarop willen ingaan. Wel heeft de Europese Commissie begrip getoond voor de speciale positie die de Beneluxlanden dit jaar hebben In het prijsbesluit is dan ook opgenomen dat de Commissie aanvullingen op bestaande bepalingen zal voorstellen om beter rekening te kunnen houden met de speciale behoeften van de landbouw in België, Nederland en Luxemburg. Minister Humblet heeft becijferd dat voor de drie landen een bedrag van 6,8 mrd Belgische franken in het Europese landbouwfonds beschikbaar is

Het prijsbesluit zoals het er tenslotte is komen uit te zien ia het volgende de melkprijs is globaal met 2% omhooggegaan waardoor de richtprijs van melk op 17,70 rekeneenheden per 100 kg is gekomen, de interventieprijs voor boter op 235,72 rekeneenheden per 100 kg en die van magere melkpoeder op 95,78 rekeneenheden per 100 kg. Voor oktober van dit jaar zal de Raad de problemen in de melksector opnieuw bezien De Commissie komt daartoe voor augustus (1 augustus) met een speciaal verslag over die problematiek.

Van belang voor de zuivelboeren is dat de „medeverantwoordelijkheidsheffing" (met terugwerkende kracht tot 1 mei) is teruggebracht van 1,5 tot 0,5%. Om de afzet van melk te stimuleren, zullen niet alleen de communautaire schoolmelkprogramma's worden voortgezet, maar in het raam van die programma's zal het nu voortaan ook mogelijk zijn aan schoolkinderen magere melk en karnemelk en ook kaas te verstrekken

De prijsverhoging voor granen is er als volgt komen uit te zien: tarwe plus 1,26% (interventieprijs) en plus 2,72% (richtprils); gerst plus 1.26% (interventieprijs en plus 1,56% (richtprijs); en rogge plus 1% (interventieprijs) De referentieprijs voor broodtarwe is nu op 136,96 rekeneenheden per ton gesteld, de richtprijs voor durumtarwe komt op 224,27 rekeneenheden per ton en de interventieprijs op 203,01 rekeneenheden per ton De richtprijs van rogge ligt nu op 155,12 rekeneenheden per ton en de interventieprijs op 130,25 rekeneenheden per ton De subsidie voor broodrogge is 4,5 rekeneenheden per ton.

In de sector suiker zijn de prijzen met 2% verhoogd en daarmee is de minimumprijs voor suikerbieten op 25,94 rekeneenheden per ton gekomen, de interventieprijs voor witte suiker op 33,49 rekeneenheden per ton en de richtprijs voor witte suiker op 35,25 rekeneenheden per ton Het maximumquotum voor het komende verkoopseizoen is gesteld op 127,5% van het basisquotum, een zaak waar Nederland speciaal op had aangedrongen De produktieheffing van 5 rekeneenheden per 100 kg op isoglucose is gehandhaafd tot het eind van het verkoopseizoen 1979/1980

De rundvleesprijzen zijn met 2.5% verhoogd en daarmee is de oriëntatieprijs (voor volwassen runderen, levend pewicht) op 1 259.70 rekeneenheden per ton gekomen De interventieprijs is naar 1.133,70 rekeneenheden per ton gegaan De basisprijs voor varkensvlees is met 2% verhoogd en komt nu op 1.226,04 rekeneenheden per ton. Wel is besloten om de minimum-aankoopprijs te verlagen van 85% tot 78% en de monetaire compenserende bedragen voor het varkensvlees te berekenen op 78% van de basisprijs

Minister Van der Stee becijferde in Brussel snel dat de steun in de zetmeelsector waartoe is besloten in Nederland een f 17 mln zal opleveren en dat de Nederlandse „winst" in de suikersector (als gevolg van enkele voor Nederland gunstige maatregelen) uitkomt op *f* 20 mln De verlaagde medeverantwoordelijkheidsheffing brengt Nederland een *f* 60 mln op, aldus Van der Stee

De prijsverhoging in de melksector komt voor de Nederlandse boer (verwerkingsmaatregelen meegerekend) op ongeveer 3,2%, aldus minister Van der Stee, die ook van belang achtte dat de rundvleesprijs met 2,5% omhoog gaat in plaats van met 1,25%.

De prijsverhogungen waartoe de landbouwraad tenslotte besloot, zullen het Europese budget voor dit jaar met 209 mln rekeneenheden extra belasten. De structuurmaatregelen voor de landbouw in de mediterrane gebieden van de Gemeenschap zullen in vijf jaar tijd een bedrag van 910 mln rekeneenheden vergen. Maar juist die structuurmaatregelen betekenen een grote stap vooruit naar de verbetering van de levensomstandigheden in de armste landen van de Gemeenschap, aldus heit commentaar van de voorzitter van de landbouwraad, de Deense minister Poul Dalsager.

Italië akkoord met landbouwbesluit

Enkele dagen na het besluit van 12 mei ging de Italiaanse regering akkoord met de nieuwe landbouwprijzen. Strijdpunt was de hulp die Italië uit de EG-landbouwkas zou krijgen voor het zuiden van het land. De Raad wilde slechts tot een bedrag van 600 mln lire gaan, de Italiaanse minister van landbouw. Giovanni Marcora, probeerde 960 miljoen lire te krijgen.

De Italiaanse regering is nu akkoord gegaan met een bedrag van 600 mln lire. Premier Andreotti heeft echter in een telegram aan de regeringen van de EG gepleit voor een verdere discussie over het Europese landbouwbeleid. Andreotti pleitte verder voor een vermindering van de overschotten van agrarische produkten in Noord-Europa en voor een verandering van de voorkeursbehandeling binnen de Gemeenschap ten bate van het landbouwprodukt uit het Middellandse-Zeegebied. (Europa van Morgen)

VERSLAG ONTWIKKELING SOCIALE TOESTAND

Begin mei heeft de Commissie haar „Verslag over de ontwikkeling van de sociale toestand in de Gemeenschappen in 1977" gepubliceerd.

De inleiding van het verslag, die van algemene en politieke aard is, geeft een overzicht van de voornaamste activiteiten van de Gemeenschap op sociaal gebied en schetst de grote richtlijnen voor de nabije toekomst.

In de eerste bladzijden van de inleiding woadt het accent gelegd op de ernst van de werkgelegenheidssituatie in de Gemeenschap: eind dec. 1977 ongeveer 6 mln werklozen (bijna 6%), meer dan ooit te voren sinds het ontstaan van de Gemeenschap.

Als oorzaken van dit zeer hoge werkloosheidscijfer wordt in de inleiding in de eerste plaats vermeld dat de reële stijging van het natio-

naal produkt over het gehele jaar slechts middelmatig was, namelijk ongeveer 2%. De vertraging van de economische groei moet niet name toegeschreven worden aan de vermindering van de buitenlandse vraag en vooral aan de daling van het intracommunautaire handelsverkeer.

In het jaarverslag werd de werkgelegenheidssituatie nog somberder als gevolg van steeds meer moeilijkheden in verschillende bedrijfstakken, in het bijzonder de ijzer- en staalindustrie, de kolenmijnen en de sectoren textiel en kleding.

Jeugdwerkloosheid

De jeugdwerkloosheid vormt een bijzonder zorgwekkend probleem voor de Commissie: het aantal jongeren zonder werk nam in 1977 met meer dan 200.000 toe, zodat thans dit cijfer in de buurt van de 2 mln ligt. De jeugdige werklozen beneden de 25 jaar vormen ongeveer 30% van het totale aantal werklozen. De vrouwen en vooral de jongere wouwen werden het sterkst door de werkloosheid getroffen.

Op grond van deze omstandigheden heeft de Commissie van het herstel van de volledige werkgelegenheid het hoofddoel gemaakt van niet alleen haar sociaal beleid doch van het beleid op alle deelterreinen. Daarbij verliest zij echter niet uit het oog dat zij moet blijven streven naar het verwerkelijken van de doelstellingen van sociale vooruitgang, zoals vooral de geleidelijke vermindering van de meest uitgesproken verschillen en de verbetering van de levens- en arbeidsomstandigheden.

Wat de werkgelegenheid betreft, moet het beleid van de Gemeenschap gericht zijn op het bereiken van een positief saldo aan arbeidsplaatsen, enerzijds door preventieve maatregelen (met name om ,,wilde" ontslagen te voorkomen) en anderzijds door een actie tot schepping van arbeidsplaatsen. Nieuwe werkgelegenheid zou kunnen worden geschapen in een aantal dynamische sectoren zoals bijvoorbeeld de geavanceerde industrieën en de dienstensector waar nieuwe behoeften rijzen en behoeften bestaan waarin nog onvoldoende is voorzien (onderwijs, gezondheidszorg, maatschappelijk werk enz.). Dit beleid tot schepping van arbeidsplaatsen moet gepaard gaan met een arbeidsmarkt- en beroepsopleidingsbeleid, waarbij vooral gedacht moet worden aan de meest kwetsbare groepen werknemers.

In de inleiding wordt eveneens aandacht geschonken aan de werkzaamheden van de Commissie ter voorbereiding van de Drie-partijenconferentie die in het tweede halfjaar van 1978 zal worden gehouden. Met het oog op deze conferentie laat de Commissie studies verrichten over de lierverdeling van de beschikbare arbeid, de tewerkstelling in de tertiaire sector (met inbegrip van overheidsdiensten), de werkgelegenheid in internationaal verband en de relatie tussen investeringen en werkgelegenheid.

Acties

Tenslotte gaat de inleiding tot het sociaal verslag over een aantal acties die de Commissie de komende maanden wenst te ondernemen, onder andere

— de publikatie van een ,,groenboek" over de bevordering van een bezitsvormingsbeleid ten behoeve van de werknemers en andere bevolkingsgroepen met een bescheiden inkomen,

— onderzoek ten aanzien van de verkleining van inkomensverschillen,

— verbetering van de kwalitatieve aspecten van de arbeid door een voorstel voor een richtlijn over nachtarbeid, vergezeld van een memoranduni over ploegenarbeid. welk voorstel binnenkort aan de Raad zal worden voorgelegd,

— de vaststelling van gemeenschappelijke minimum-normen voor sociale bescherming

— de uitwerking van acties op Gemeenschapsnivau ten aanzien van de gezondhesdsvoorlichting en de opvoeding, en een mededeling over de wenselijkheid van de invoering van een communautair medisch paspoort,

— de overwogen toezending aan de Raad van sen voorstel waarbij voor groepen van ondernemingen voorlichting en raadpleging van hun personeel of zijn vertegenwoordigers verplicht wordt gesteld.

Na de algemeene en politieke inleiding geeft het tweede deel van het verslag een overzicht van de activiteit der instellingen van de Europese Gemeenschappen op sociaal gebied in 1977 Dit deel is uit het Elfde algemeen verslag overgenomen

Het derde deel van het sociaal verslag heeft betrekking op de ontwikkeling van de sociale toestand in 1977 op Gemeenschapsniveau en de lidstaten op de volgende gebieden

— werkgelegenheid (met inbegrip van migrerende werknemers),

— beroepsopleiding,

— arbeidsbetrekkingen,

— arbeidsvoorwaarden en arbeidsrecht,

— lonen, inkomens en bezitsvorming,

— huisvesting.

— gezinsvraagstukken,

— maatschappelijk welzijn.

— sociale zekerheid,

— veiligheid, hygiëne en bescherming van de gezondheid op het werk,

— bescherming van de gezondheid.

Het vierde en laatste deel brengt een aantal statistische gegevens over die ontwikkeling (Europa van Morgen)

BELGIË

DE INVAL IN SHABA. BELGISCHE REACTIES

De dramatische gebeurtenissen in de Zaïrese koperprovincie (pag. 321 e v.) hebben twee weken lang in het centrum van de belangstelling gestaan, volledig beslag gelegd op de activiteit van de regering en alle andere politieke besprekingen overschaduwd en verdaagd.

De eerste, alarmerende berichten over de verovering van Kolwezi en de mogelijke dood van Europeanen bereikten de regering up Pinksterzondag 14 mei. 's Anderendaags werd een crisiscomité opgericht, bestaande uit premier Tindemans, vice-premier Hurez en de ministers Vanden Boeynants (defensie en vicepremier), Simonet (buitenlandse zaken), Chabert (verkeer), Outers (ontwikkelingssamenwerking) en De Bruyne (buitenlandse handel).

Op 16 mei gaf dit comité de generale staf van het leger opdracht een spoedplan voor te bereiden, met het oog op een gebeurlijke evacuatie van bedreigde blanken. Minister Simonet lichtte de beslissing nader toe en beklemtoonde dat er geen sprake kon zijn van een militair ingrijpen en dat het enkel om een reddingsactie kon gaan. Tevens nam de regering contact met de Verenigde Staten, aan wie logistieke steun (hoofdzakelijk brandstof voor de bevoorrading van een eventuele luchtbrug Kolwezi-Brussel) werd gevraagd, en verder ook met de regeringen van Frankrijk, Groot-Brittannië en Zaïre, met de VN, het Internationale Rode Kruis en de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid.

Ondervraagd in de Kamer op 17 mei noemde Simonet de situatie erg verward: ,,Er wordt sporadisch gevochten tussen slecht georganiseerde groepen en militaire eenheden die niet de samenhang bezitten die men van een normaal leger mag verwachten".

De minister maakte gewag van vier doden, onder wie drie Belgen, en van de mogelijkheid dat nog een tiental andere blanken zouden zijn vermoord. De verbindingen met Kolwezi zijn zo pas verbroken, zei hij, maar op dat ogenblik leek een echte ,,jacht op de Fransen" te zijn uitgebroken die allicht kan evolueren tot een jacht op alle Europeanen. Simonet bevestigde dat er werd gedacht aan een evacuatie. Hij erkende dat Zaïre om de levering van

lichte militaire uitrusting had verzocht, maar liet in het midden of de regering op dat verzoek was ingegaan. Op een vraag van Van Geyt (comm.) antwoordde hij dat het niet doenbaar was onderhandelingen aan te knopen met de woordvoerders van de invasie-troepen.

Nog op 17 mei besliste het crisiscomité om 20.20 u. een aantal para-eenheden in alarmtoestand te brengen en zowel militaire als Sabena-vliegtuigen te doen klaarmaken.

Donderdag 18 mei om 0.55 u. deelde de Franse militaire attaché de regering mede, dat zijn regering beslist had militair in te grijpen. Om 2.15 u. meldde de Amerikaanse militaire attaché dat pres. Carter instemde met de levering van brandstof.

Om 5 u. besliste het crisiscomité dat de reddingsoperatie dezelfde dag om 11 u. zou beginnen. Om 13 u. namen Belgische officieren te Stuttgart deel aan een coördinatievergadering, samen met Amerikaanse, Franse en Britse officieren.
Intussen waren 's ochtends de legeren de Sabena-vliegtuigen opgestegen vanop het militaire vliegveld van Melsbroek, met aan boord ongeveer 1.500 para's, jeeps, lichte wapens, geneesmiddelen, voedsel en water. Omdat bepaalde Afrikaanse landen geen toelating tot overvliegen hadden willen geven, moest een tijdriovende omweg worden gemaakt van 25 uur met tussenlandingen op Mallorca, Abidjan en Libreville. Na een laatste landing in Kinshasa arriveerden de eenheden in de namiddag van 19 mei op de militaire basis van Kamina.
Diezelfde 19 mei had de Franse president Gisoard 's ochtends premier Tindemans telefonisch bevestigd dat de Franse para's 's namiddags op Kolwezi zouden worden gedropt, om de orde te herstellen. Om 21.45 u. deelde Tindemans, na een bijeenkomst van het crisiscomité, mede dat de regering beslist had ,,het onthaal van de blanken en van al diegenen die het wensen uit Kolwezi te organiseren." Hij verduidelijkte dat heit om een humanitair optreden ging en dat de Belgische para's niet zouden meehelpen de orde te herstellen.
Diezelde avond ondertekende defensie-minister Vanden Boeynants de volgende marsorder:
,,Voor bevelhebber operatie Red Bean:

1. Trachten zo spoedig mogelijk alles in gereedheid te brengen op vliegveld Kolwezi, om staatsburgers uit westerse landen op te vangen en naar Kamina over te vliegen. Voorzien in bevoorrading en medische hulppost.

2. Opdracht blijft ongewijzigd, d.w.z.: niet deelnemen aan de aan gang zijnde Franse militaire actie.

3. U bent er evenwel mee belast alle maatregelen te nemen, nodig om al wie in gevaar verkeert, te beschermen, te bevrijden en naar de luchthaven te voeren, en iedere oproep uit ernstige bron te beantwoorden.

4. Ingeval gijzelaars door aanvallers worden weggevoel-d en u oordeelt dat u ze door uw actie kan bevrijden, hebt u de toelating dat te doen, mits u onder geen beding de grens overschrijdt.

5. Uw actie blijft beperkt tot 72 u. aanwezigheid te Kolwezi".

In de ochtend van zaterdag 20 mei ûmstrecks 4 uur landden de Belgische para's op het vliegveld van Kolwezi, waar de Fransen reeds de vorige namiddag waren neergekomen, en begonnen onmiddellijk de zoektocht naar de blanken. Die operatie verliep vlot, en ook de inscheping, zodat de eerste toestellen met vluchtelingen snel konden opstijgen en via Kamina naar Kinshasa vliegen.

Zondag 21 mei landde het eerste Sabena-vliegtuig met vluchtelingen op Zaventem. Het werd, ook maandag nog, dom andere gevolgd, zodat dezelfde avond de evacuatie voltooid kon worden.

Maandag 22 mei kwam premier Tindemans de operatie voor de Kamers verantwoorden. Hij gaf een overzicht van de voorbereidende fase, lichtte de operatie zelf toe en legde de klemtoon op het louter humanitaire karakter van het Belgische optreden.
Na de bijeenkomst van het parlement vergaderde andermaal het crisiscomité en besliste alsnog een bataljon van 600 para's in Kamina te houden en de andere soldaten onmiddellijk te laten terugkeren. Tindemans motiveerde de handhaving van de militairen in Shaba met een verwijzing naar ,,de periode van onzekerheid die blijft bestaan en de bezorgdheid van de regering om de veiligheid van de blanken ginds".

Nog op 22 mei legde de Zaïrese president Moboetoe aan zijn persbureau AZAP een boze verklaring af, waarin hij minister Simonet ervan beschuldigde het Zaïrese verzoek om hulp 24 uur te hebben geblokkeerd op zijn bureau en blijk te geven van dubbelzinnigheid t.o.v. Zaïre. De president verbood de Zaïrese diplomaten te Brussel nog contacten te hebben met Simonet, ,,zelfs al zou dat leiden tot een diplomatieke breuk met België".

Dinsdag 23 mei lokte de mededeling van Tindemans een debat uit in de Kamer, tijdens hetwelk de liberale oppositie de regering beschuldigde van ,,besluiteloosheid" en van een te laattijdig inzetten van de para's. De liberale woordvoerders stelden de Franse para-operatie tot voorbeeld en betreurden. dat de regering de oppositie niet had opgenomen in het crisiscomité.
De regering wees de verwijten van de hand, herinnerde eraan dat premier Tindemans de liberale leiders een paar keren ontvangen had, om ze op de hoogte te brengen van de evolutie der gebeurtenissen, en voerde aan, dat de moeilijkheden betreffende de logistieke steun (voornamelijk de vraag naar de bevoorrading in brandstof) een sneller ingrijpen niet mogelijk hadden gemaakt. De woordvoerders van de regeringsgezinde fracties brachten hulde aan het optreden van de regering en van de para's.
Tenslotte keurde de Kamer met 134 tegen 26 stemmen en 3 onthoudingen volgende motie goed:

,,De Kamer,

na de mededeling te hebben gehoord van de eerste-minister, namens de regering, betreffende de tragische gebeurtenissen in Shaba;

buigt ontroerd voor allen, zonder onderscheid van nationaliteit, die er de onschuldige slachtoffers van werden;

drukt haar dank uit jegens de Belgische en de bevriende strijdkrachten en burgers, die de hen toevertrouwde opdrachten hebben vervuld, om mensenlevens te redden, de ontruiming mogelijk te maken en het leed van de bedreigde Europeanen te verlichten;

keurt de door de regering genomen beslissing goed, Belgische para's te betrekken in een beperkte ingreep met strikt menslievend karakter, zonder inmenging in de binnenlandse zaken van een onafhankelijk land;

schenkt vertrouwen aan de regering om verder, in dezelfde geest, alle nodige maatregelen te treffen ten einde de veiligheid van onze

landgenoten in de bedreigde gewesten te waarborgen en om aan de overlevenden de hulp te verstrekken waarop zij recht hebben."

Woensdag 24 mei reisde premier Tindeman 's ochtends onverwachts naar Parijs, waar hij een twee uren durend onderhoud had inet president Moboetoe, die er de Frans-Afrikaanse top bijwoonde. Na afloop verklaarden heide mannen tevreden te zijn over het gesprek.
In de namiddag besprak de Senaat op zijn beurt de mededeling van de premier. Het debat was een herhaling van het kamerdebat. Tenslotte keürdc ook de Senaat met 124 tegen 18 stemmen en 1 onthouding het optreden van het kabinet goed. Tindemans deelde mede dat de betrekkingen tussen België en Zaïre opnieuw normaal verliepen en dat er verder zal worden onderhandeld over het cruciale vraagstuk van de beveiliging der Europeanen in Zaire. Tindernans suggereerde daarbij de oprichting van een inter-Afrikaanse legermacht, die in Shaba een bewakingsopdracht zou hebben en over Europese logistieke steun zou beschikken. Ook zei de premier dat de besprekingen over het internationale hulpplan voor Zaïre hun normaal verloop zouden hebben.

Donderdag 25 mei bevestigde president Moboetoe tijdens een persconferentie te Parijs, ,,dat de betrekkingen met de Belgische regering goed zijn, met uitzondering van één man, Henri Simonet".
Nog op 25 mei verklaarde de gouverneur van de Generale Maatschappij van België en tevens voorzitter van de raad v. beheer van Union Minière, Corbiau, op de aandeelhoudersvergadering van de U.M., dat ,,hetgeen te Kolwezi is geschied, niet het gevolg is van een plotselinge opwelling van opstandelingen, maar de toepassing van een wel doordachte politiek die beoogt het Zaïrese koperontginningsbedrijf Gécamines, basis van de Zaïrese economie te ontmantelen en op die wijze de Zaïrese regering omver te werpen". Corbiau voegde eraan toe dat alle vennootschappen van zijn groep zouden samenwerken om het bedrijf in Kolwezi opnieuw bedrijfsklaar te maken en de samenwerking met Zaïre nog te verstevigen.

(Vor. ber. pag. 321 e.v.)

NEDERLAND

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Op 31 mei hebben verkiezingen voor de gemeenteraden plaats gevonden. De resultaten hiervan maakten duidelijk, dat de aanhang van het CDA blijft toenemen, terwijl PvdA en VVD verlies geleden hebben. D'66 wist de opgaande lijn vast te houden. Enig herstel was waar te nemen voor de kleine politieke partijen.

De winst van het CDA, voor zover zij zich landelijk laat meten uit de uitslag van 169 vergelijkbare gemeenten met bijna 8 mln kiezers, is 3,3% t o.v. de raadsverkiezingen van 1974 en 2,9% in vergelijking met de Statenverkiezingen van maai t jl.

De PvdA handhaafde zich op het niveau van 1974 en verloor sedert eind maart 5,8%.
Voor de VVD zijn deze verliespercentages 1,9 en 1,4. D'66 scoorde 0,370 hoger dan in maart jl. en 4,8% hoger dan in 1974.

Het A N P heeft een overzicht opgesteld van 169 gemeenten, waarvan de uitslagen vergelijkbaar zijn met vroegere verkiezingsresultaten zonder vertekening van zuiver plaatselijke omstandigheden. Het beeld, dat hierdoor ontstaat, is niet representatief voor de landelijke verkiezingsuitslag, maar geeft wel enig inzicht in de verschuivingen, die hebben plaatsgevonden.

Dit overzicht ziet er als volgt uit

	Raad 1978	Staten 1978	Raad 1974
Opkomst	73,3	78,1	65,4
CDA	32,0	29,1	28,8
PvdA	30.7	36.5	30,7
D'66	5.7	5.4	1,0
PPR	1,8	1,1	3,2
PSP	1,6	1,1	1,1
PvdA-D'66-PPR-PSP	1,7	1,9	1,7
D'66-PPR	0.1	0.1	0.1
PPR-PSP	0,8	0,5	1,2
Totaal	42,4	46,6	39,0
VVD	15,9	17,4	17,7
CPN	2.8	2.1	4.5
BP	0,1	0,2	0,4
SGP	1,2	1,0	1,3
GPV	0.9	0,8	1,2
RPF	0,2	0,1	—
SGP-GPV-RPF	1,3	1,1	1,3
Totaal	3,6	3,0	3,8
Overige	3,2	1,6	5,8

Reacties politici

Vrij algemeen waren zowel de erkenning van de winst van het CDA als de teleurstelling over het opkomctpercentage (1974: 65.4, maart 1978: 78,1).

In een commentaar op de uitslag uit Washington, na afloop van de NAVO-top,

AMSTERDAM	Raad 1974 zetels	%	Staten 1978	%	Raad 1978 zetels	stemmen
Geldig	45	62,2	73,4	66,0	45	357949
PvdA	17	35,2	45,8	38,4	19	137550
VVD	8	16,6	16,1	15,2	7	54353
CDA	7	14,6	15,8	17,3	8	61989
CPN	7	16,0	8,0	10,7	5	38265
PPR	3	6,3	2,2	2,7	1	9622
PSP	2	4,1	3,5	5,4	2	19503
D'66	1	2,0	7,0	7,7	3	27553
DS'70	0	1,0	0,4	0,3	0	1037
IKB		—	0,1	0,1	0	399
Ken Uw Toekomst		—	—	0,1	0	319
SOFIE	—	—	—	0,2	0	828
Ouderen	0	0,6	—	1,2	0	4331
KEN		—	—	0,1	0	238
GPV	0	0,5	0,2	0,3	0	1085
Rijksgenoten	—	—	—	0,1	0	263
BP	0	0,9	0,5	0,2	0	614
Overige	0	2,2	0,4	—	—	—

's-GRAVENHAGE	Raad 1974 zetels	%	Staten 1978 %	%	Raad 1978 zetels	stemmen
Geldig	45	59,4	72,8	63,5	45	221517
PvdA	18	35,4	38,5	33,9	17	75096
VVD	13	25,6	24,0	22,8	11	50513
CDA	10	21,0	24,3	27,5	13	60814
PPR	2	4,0	1,2	2,2	1	4858
CPN	1	3,0	1,5	1,7	0	3669
DS'70	1	2,9	—	0,7	0	1488
D'66	0	1,1	6,7	6,8	3	15100
IKB	—	—	0,1	0,1	0	105
PSP	0	1,5	1,3	1,6	0	3532
AWA	—	—	—	0,1	0	291
Mysterie BB	—	—	—	0,0	0	83
CVP	—	—	0,0	0,0	0	40
Soc. Partij	0	0,5	—	0,5	0	1182
Europ Volkspartij	—	—	—	0,0	0	99
KEN	—	—	—	0,0	0	53
BP	—	—	0,5	0,2	0	415
Geref	0	2,5	1,9	1,9	0	4179
Overige	0	2,5	—	—		

ROTTERDAM	Raad 1974 zetels	%	Staten 1978 %	%	Raad 1978 zetels	stemmen
Geldig	45	58,2	73,5	61,4	45	264754
PvdA	24	48,5	57,1	51,2	25	135531
CDA	10	20,4	17,8	21,8	10	57714
VVD	7	14,2	12,7	12,5	6	32970
PPR	1	3,5	1,0	1,2	0	3062
CPN	2	4,9	1,9	2,7	1	7048
SGP-RPF	1	2,4	2,1	2,2	1	5835
D'66	0	0,8	5,0	5,8	2	15351
Mysterie BB	—	—	—	0,0	0	103
GPV	0	1,0	0,7	0,7	0	1799
PSP	0	1,4	1,3	1,7	0	4598
Soc. Partij	—	—	—	0,1	0	387
IKB	—		0,1	0,0	0	109
KEN	—	—	—	0,1	0	247
Overige	0	2,9	0,3	—	—	—

UTRECHT	Raad 1974 zetels	%	Staten 1978 %	%	Raad 1978 zetels	stemmen
Geldig	45	61,1	74,8	66,4	45	116157
PvdA	17	32,9	42,5	32,6	16	37826
CDA	13	26,1	27,3	30,6	15	35583
VVD	9	17,6	15,1	14,0	6	16237
PPR	3	7,5	—	2,6	1	3008
CPN	1	3,4	1,8	4,4	2	5086
D'66	1	3,1	6,9	7,5	3	8702
PSP	1	3,2	3,8	4,6	2	5324
Wereldburgers	—	—	—	0,1	0	84
BP	0	1,1	0,3	0,2	0	204
KEN	—	—	—	0,1	0	98
Soc. Partij	0	1,8	—	1,6	0	1861
GPV	0	1,1	0,7	0,5	0	637
BAH	—	—	—	0,1	0	115
IKB	—	—	0,1	0,0	0	58
SGP-RPF	0	1,1	1,2	1,1	0	1334
Overige	0	1,1	0,3	—	—	—

zei premier Van Agt echter wel enig begrip ervoor te hebben dat de kiezers bij de derde verkiezingen in een jaar tijd niet zó massaal waren opgekomen. Mede in verband met het warme weer noemde hij de opkomst ,,helemaal niet zo gek".

Verder noemde hij het een goede zaak, dat het CDA heeft gewonnen. Bovendien merkte hij op dat het CDA meer heeft gewonnen dan de VVD heeft verloren, zodat er uiteindelijk een positief saldo was.

De Nederlandse minister-president zei het evenwel jammer te vinden, dat de VVD had verloren. Naar zijn zeggen zou het ,,minstens zo rechtvaardig" zijn geweest, als de kiezers hun gunsten over beide partijen zouden heben verdeeld. Van Agt noemde het ,,leerzaam" voor de Partij van de Arbeid, dat zij heeft verloren.

Oppositieleider Den Uyl, zei ,,niet te juichen en ook niet te treuren". Het verlies van de PvdA t.o.v. de Statenverkiezingen was hem echter wel wat tegengevallen. De afgelopen twee maanden is er in de landelijke politiek weinig gebeurd, en zodoende kon er zijns inziens van een ,,stilte voor de storm" (de komende bezuinigingsnota van het kabinet) worden gesproken.

Het verlies van de PvdA weet Den Uyl ook gedeeltelijk aan het herstel van de kleine linkse partijen, dat hij op verlieseffect van 3% schatte.

Waarnemend fractieleider Van Thijn hield het erop dat het kabinet het niet zozeer goed gedaan heeft, maar eerder ,,zakken vol hete aardappen over de verkiezingen heengetild heeft". En dat is z.i. ten koste van de nationale economie gegaan.

Fractievoorzitter Rietkerk van de VVD benadrukte dat de huidige coalitie het CDA sterker naar voren doet komen. ,,De kiezers willen kennelijk deze regeringscoalitie." Enige accentuering van het eigen gezicht van de VVD in de coalitie noemde hij ,,kennelijk wel nodig". Het verlies van de liberalen verklaarde hij mede uit een terugkeer van de confessionele kiezers van VVD naar CDA.

Zijn CDA-collega Aantjes zag dat ook zo, maar wees er tegelijkertijd op dat een veel grotere groep CDA-kiezers hun groep ook bij een andere coalitie trouw gebleven zijn. Mr. Aantjes zei geen behoefte te hebben aan een verdere profilering van het CDA ten koste van andere partijen (noch PvdA noch VVD), maar zich bij de toetsing van het beleid van het kabinet vooral te willen houden aan het eigen programma ,,binnen de grenzen van het regeerakkoord".

Voor dr. J. Terlouw, fractieleider van D'66, was het vooral verheugend dat zijn partij zich ondanks de aanzienlijk lagere opkomst toch mocht verheugen in een ,,voortzetting van de trend" na het ,,stormachtig herstel" van maart jl.

CDA-voorzitter Steenkamp zag in de uitslag een beloning van de politieke moed van zijn groep, die niet alleen hervormingspartij wil zijn maar ook bereid is impopulaire maatregelen in het belang van de werkgelegenheid te nemen. Hij sprak in dit verband van het streven naar .,een nationaal herstel".

Ook mevrouw G. V. van Someren-Downer, die de VVD-fractie in de Eerste Kamer leidt, bracht de politieke moed van de regeringscoalitie ter sprake. Zij zei over de uitslag voor haar partij teleurgesteld te zijn, maar toch te vertrouwen dat bij volgende Tweede-Kamerverkiezingen de beloning van de kiezers en ,,de veerkracht van de VVD" zullen blijken. Overigens bepleitte zij ook liberale herbezinning om de teruggang tot staan te brengen zonder dat dit tot spanning met coalitiepartner CDA moet leiden.

Mevrouw drs. R. Beckers was als fractievoorzitter van de PPR verheugd dat de neergaande lijn van de radicalen van de Statenverkiezingen doorbroken was. ,,De moed blijft er zeker in", zei zij na het beperkte herstel van haar partij.

Voor de PSP'er Van der Spek waren de goede uitslagen van zijn partij vooral het gevolg van de eigen profilering van de pacifistisch-socialisten, o.a. via buurtwerk en ,,vrouwenbevrijding".

Oppositieleider Joop Den Uyl (r.) laat zich interviewen door een verslaggever, terwijl de TK-fractievoorzitters van het CDA, Aantjes (l.) en van de VVD, Rietkerk (m.) toehoren. Naast Aantjes mevr. Den Uyl.

CPN-fractieleider Bakker sprak van een ‚belangrijk herstel' in een aantal voor zijn partij gewichtige gemeenten.

Analyse verkiezingsuitslag

In Het Parool van 1 juni verscheen een analyse van de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen waarin gepoogd werd enige conclusies van landelijke betekenis te trekken. Uit deze analyse citeren wij het volgende:

Heel voorzichtig valt er toch nog wel iets „landelijks" over de uitkomsten te zeggen. Daarbij kan het staatje betreffende de opkomsten naar zgn. urbanisatiegroepen behulpzaam zijn. Daaruit blijkt hoe de opkomstperceritages een dalende lijn plegen te vertonen naarmate het stedelijk karakter van de gemeenten sterker wordt.
Het is een ervaringsfeit dat het CDA zijn aanhang vooral vindt in de als (verstedelijkte) plattelandsgemeenten te boek staande groepen, zoals de VVD haar sterkste achterban al jarenlang in de forensengemeenten heeft. „Links" daarentegen is in de middelgrote en vooral grote steden het sterkst vertegenwoordigd.
Ook bij een lagere totale opkomst profiteert het CDA nog altijd van de meest stembustrouwe kiezers in „zijn" gebieden. De PvdA en verwante partijen zien zich dan stemmen ontgaan omdat zij het in belangrijke mate moeten hebben van het - laten we zeggen - wat nonchalantere kiezersvolk uit de steden.

Het effect van deze opkomstfactor in landelijk perspectief is terug te vinden in het door het ANP verstrekte overzicht van 169 vergelijkbare gemeenten. Dat zijn gemeenten waar de typisch lokale elementen niet of nauwelijks een rol spelen, zodat de uitslag daar met die van vorige raads- en de Statenverkiezingen van maart jl. mag worden vergeleken. Dit overzicht is het cijfermateriaal dat zich - zij het nog onder allerlei voorbehoud - leent voor een landelijke interpretatie.
Uit deze staat valt af te lezen dat de PvdA nationaal bezien ten opzichte van haar fraaie Staten-uitslag zo'n 5 à 6 procentpunten zou hebben verloren, de VVD eveneens heeft moeten inleveren (1,5 procentpunt), maar het CDA er nog bijna 3 procentpunten op vooruit is gegaan. Wat de PvdA betreft heeft een licht herstel van PSP, PPR en CPN en de bescheiden winst van D'66 ongetwijfeld mede een rol gespeeld. Zowel ter linker- als ter rechterzijde zijn haar hierdoor stemmen afgesnoept.
Opvallend is dat de drie in het overzicht voorkomende progressieve combinaties nauwelijks iets hebben opgeleverd. Evenmin trouwens als het orthodox-protestantse blokje van SGP, GPV en RPF, al hebben deze splinters, alleen optrederid, ook al geen glanzende cijfers op papier gebracht.

Of: men het leuk vindt of niet, aan de hand van de cijfers betreffende de 169 gemeenten mag in elk geval wel worden vastgesteld dat het CDA, bij al zijn perikelen met omhuigingen, defensielasten kinderbijslag VAD WIR en wat dies meer zij, bij de kiezers niet alleen overeind is gebleven, maar van hen nog een stevig steuntje in de rug heeft gekregen Na het Ome Joop- een Vader Dries-effect?

Perscommentaren

Een overzicht van de perscommentaren op de uitslag levert het volgende beeld op:

TELEGRAAF

Het CDA heeft de bij de Statenverkiezingen van twee maanden geleden ingezette opmars voortgezet. De PvdA, die zich in maart vergeleken met de Kamerverkiezingen van vorig jaar nauwelijks kon handhaven, heeft nu een flink verlies moeten incasseren. Het opvallende verlies voor de PvdA en de verdere winst van het CDA wettigen, ook al gaat het om gemeenteraadsverkiezingen, zeker de conclusie dat het bij de Statenverkiezingen reeds gebleken vertrouwen van de kiezers in het kabinet-Van Agt verder is toegenomen.

VOLKSKRANT

De krachtsverhoudingen in de gemeenteraden zullen weinig veranderen op basis van deze verkiezingsuitslagen en de conclusies voor de landelijke politiek staan bol van de vraagtekens. Hooguit is er een aansporing voor de progressieve partijen en vooral voor de PvdA uit te lezen om meer energie te steken in het contact met de brede lagen in de samenleving en minder in taktiek en treurnis over het recente verleden.
Ook is er grond voor de verwachting dat de VVD zich sterker zal proberen te profileren, wat de problemen in het regeringskamp bepaald niet vermindert. Dit is geen reden tot verheugenis, want de aanpak van de grote sociaal-economische en financiële problemen dreigt toch al verwarder te worden dan het land nodig heeft.

ALGEMEEN DAGBLAD

Het CDA heeft bij de gemeenteraadsverkiezingen zijn positie als grootste politieke groepering versterkt. Dat is het belangrijkste gegeven dat bij het overzien van de uitslagen naar voren springt. Toen het CDA zich twee maanden geleden bij de Statenverkiezingen aan de kop nestelde kon nog worden gezegd dat vergelijkingen met Kamerverkiezingen moeilijk waren te trekken. De uitslag van gisteren toont evenwel ondubbelzinnig aan dat hier sprake is van versterkte beweging, die ten koste gaat van de partij van de Arbeid en in mindere mate van de VVD.

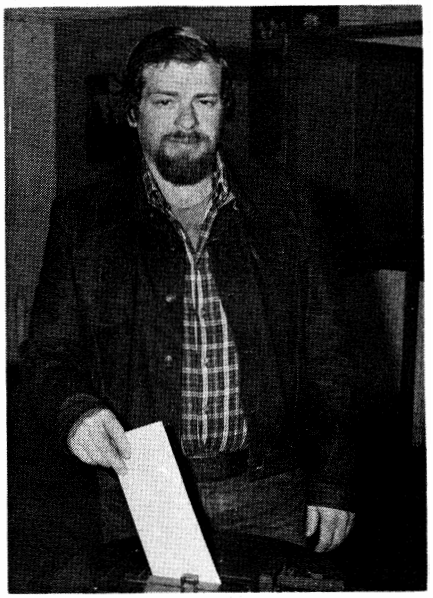
De afbrokkelende invloed van de PvdA duidt erop dat haar wijze van oppositie voeren in het parlement de kiezer aanzienlijk minder boelt dan de socialisten hadden gehoopt Dit werkt thans in de plaatselijke verhoudingen door

TROUW

Het CDA is zich als grootste partij van ons land aan het consolidereri. Dat is een verheugend feit, niet in het minst omdat het CDA principieel kiest tegen een politieke strijd, die gericht is op eliminering en uitsluiting van andere politieke partijen. Dat is een goede zaak in een land waarvan de bevolking zo duidelijk uit een groot aantal minderheden is samengesteld. Zij moeten de verleiding weerstaan om straks bij de wethoudersverkiezingen zich op eigen machtsposities terug te trekken als daar een kans toe is. Niet alle partijen, die nu het CDA vormen, hebben op dit punt een onbesproken verleden.
De teruggang van de P.v.d.A. is minder incidenteel dan bij de Statenverkiezingen nog kon worden gedacht. Dat moet een weg zijn voor theoretici in die partij die zich breed maken voor het op eigen houtje veroveren van de meerderheid vanuit de oppositie.

HET PAROOL

Uit de resultaten valt niet anders te concluderen dan dat het CDA zijn positie bij de kiezers verder heeft verstevigd en dat de PvdA een veer heeft moeten laten.
Zoals ook bij de statenverkiezingen van eind maart van dit jaar al zichtbaar werd, is het niet zo dat de kiezers, teleurgesteld over de formatie en over het kabinet dat tenslotte uit de bus kwam, zich massaal van het CDA hebben afgewend. En ook is het niet zo, dat het in één bedding brengen van de drie confessionele stromingen zoveel „identiteitsverlies" zou hebben opgeleverd, dat vele kiezers zich daardoor van de combinaties afwenden.
Helaas is het begin van het einde van de confessionele partij weer niet in zicht. Maar dat „helaas" neemt liet pure feit niet weg, dat het CDA ruime steun in het kiezerskorps heeft, óók klaarblijkelijk voor

Ex-staatssecretaris Jan Schaefer, nu de eerste man van de Amsterdamse PvdA, brengt zijn stem uit

OPKOMSTPERCENTAGE NAAR URBANISATIEGRAAD

	Raad 1974	Staten 1978	Raad 1978
Plattelandsgemeenten	77,7	84,9	82,1
Verstedelijkte plattelandsgemeenten	75.3	81.0	79,3
Forensengemeenten	72,1	81,8	75,9
Steden (tot 100 000 inw)	67,4	78,7	71,9
Grote steden (boven 100 000 inw)	60,8	74,4	65.1

het feit dat het deze coalitie met de VVD is aangegaan, en óók voor het beleid, voorzover dat tot dusver herkenbaar is geweest, dat het kabinet tot dusver heeft gevoerd Van Agt kan voorlopig tevreden zijn.

NRC/H'BLAD

De PvdA heeft moeten ervaren dat van het Den Uyl-effect, dat zich zo sterk manifesteerde bij de Kamerverkiezingen van een jaar geleden, vrijwel niets is overgebleven — een tendens die zich al aankondigde bij de Statenverkiezingen in maart Ten opzichte van deze verkiezingen is de achteruitgang van de PvdA opmerkelijk, maar ook in vergelijking met de raadsverkiezingen van vier jaar geleden moet het beeld eerder negatief dan positief uitvallen; tegenover een paar zetels winst in een aantal gemeenteraden staat zetelverlies in andere gemeenten Vrij veel stemmen lijken te zijn teruggevloeid naar de kleine linkse partijtjes (PSP, PPR en CPN), die vorig jaar min of meer door de PvdA waren ,,leeggegeten". Op gemeentelijk niveau lijkt de verkiezingsuitslag intussen niet al te gunstig te zijn voor meer linkse programcolleges.

De verliezen van de VVD zowel ten Opzichte van maart '78 als in vergelijking met '74, lijken — het is al vaker gezegd — ten dele te kunnen worden toegeschreven aan de sinds december van het vorig jaar opgetreden regeringscombinatie van CDA en VVD. Veel kiezers van confessionele herkomst die vroeger hun ontevredenheid luchtten via een stem op de VVD, zijn blijkbaar naar de moederkerk teruggekeerd; tragisch natuurlijk voor de VVD, die kennelijk mag fungeren als katalysator ten gunste van het CDA zonder zelf vooruit te gaan.

Een troost voor de VVD evenwel zou kunnen zijn dat stemmenverlies niet steeds behoeft samen te gaan met verlies aan invloed, evenmin als stemmenwinst steeds leidt tot versterking van invloed; dat is nu eenmaal een van de paradoxale verschijnselen in de Nederlandse politiek.

Een andere verklaring voor het voor de VVD teleurstellende verkiezingsresultaat kan zijn gelegen in het meedoen, althans in een aantal gemeenten, van plaatselijke lijsten ,,Gemeente Belangen" of andere kleurloze combinaties, die in de praktijk vaak ten koste gaan van de VVD.

Reden tot juichen heeft, behalve het CDA, ongetwijfeld ook D'66 — voor vrij veel kiezers kennelijk inderdaad een redelijk alternatief. Als deze partij erin slaagt, blijvend een eigen gezicht te vertonen en geen ,,bijwagen" van wie dan ook te zijn, zal zij zich ook over vier jaar wel kunnen handhaven.

HET VRIJE VOLK

„Er is geen twijfel aan dat, landelijk gezien, het CDA de grote winnaar en de PvdA de grote verlieze is", schrijft Het Vrije Volk. Het blad schreef verleden jaar met opzet Den Uyl wint, en niet: PvdA wint. Het stond toen al vast dat de grote stemmenwinst te danken was aan de persoon van Den Uyl en het prestige van zijn kabinet.

Bij de statenverkiezingen speelden deze zaken nog een rol. Nu de PvdA het bij deze verkiezingen geheel op eigen kracht moest doen, moest ze een groot deel van de winst weer prijsgeven Ze moest die bijna wel verspelen omdat zij door de zeer sterke verjonging ook over minder figuren beschikt die de wat oudere kiezers aanspreken

DE WAARHEID

Het communistische herstel kan en moet een stimulans betekenen voor de thans zo noodzakelijke strijd tegen het =actionaire offensief, tegen de daden en plannen van het kabinet-Van Agt-Wiegel en zijn buitenlandse meesters die koersen op hogere bewapening en oorlogsvoorbereiding Een sterkere positie van de CPN is bitter hard nodig in het gevecht tegen besnoeiing van sociale voorzieningen, afbraak van onderwijs en welzijn aantasting van de koopkracht

Dit offensief van de reactie wordt op volle kracht gevoerd zonder aat Den Uyl er werkelijke oppositie tegenover stelt, ja zelfs wedijvert in het opstellen van bezuinigingsplannen Zonder twijfel is dit een van de redenen waarom de neergaande lijn die voor de Partij van de Arbeid inzette bij de Provinciale Statenverkiezingen, is voortgezet

HAAGSCHECOURANT

Het CDA is hard op weg om de positie te veroveren die eens de KVP innam, de positie van een echte bestuurderspartij De opmars van het CDA onderstreept dat de restauratie in volle gang is Na de woelige jaren zestig waarin menig ,,regent" zijn positie verspeelde, beleven we thans de rustige jaren zeventig

Van Agt en zijn kabinet kunnen uit de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen ook weer de moed putten om kalmpjes aan de hervormingsbakens die het kabinet-Den Uyl had uitgezet te verzetten En de aangekondigde bezuinigingen en loonoffers hebben veel kiezers blijkbaar niet afgeschrikt

HET BINNENHOF

Dat het CDA wederom belangrijke winst in stemmen en zetels heeft geboekt toont volgens het Haagse blad Het Binnenhof aan, dat de partij duidelijk wortel heeft geschoten De winst is bovendien behaald zonder de steun van op landelijk niveau werkzame politici, die immers tijdens de campagne een wijze terughoudendheid aan den dag hebben gelegd. Ditmaal heeft vooral de basis van het CDA het verkiezingsresultaat moeten bevechten.

HAARLEMS DAGBLAD

Haarlems Dagblad noemt het vertalen van de uitslag van gisteren in Kamerzetels een boeiende maar nutteloze bezigheid Die kan even boeiend zijn als het berekenen van beleggingswinst of -verlies aan de hand van beurskoersen zonder dat men in het bezit is van aandelen Politieke dogma's gaan een rol spelen na de verkiezingen bij de wethouderskeus. Maar ook in die aan polarisatie onderhevige collegevorming kan Haarlems Dagblad geen aanwijzing voor de landelijke partijverhoudingen vinden (ANP, NRC/H'blad, Het Parool, De Volkskrant, De Waarheid)

(Vor ber pag 276/2-1978, verkiezingen provinciale staten en 354/1 ev.-1974, verkiezingen gemeenteraden)

ZWITSERLAND

SAMENSTELLING NIEUWE REGERING

Onder voorzitterschap van de Bondspresident voor 1978, Willy Ritschard (pag. 347/3), is de gewijzigde Bondsraad (kabinet) op 19 december '77 voor de eerste maal bijeengeweest om een nieuwe verdeling van de ministers over de departementen te maken.

Bij die gelegenheid werden tevens de nieuwe ministers Honegger en Aubert (pag 247/3) welkom @heten.

De samenstelling van de regering ziet er als volgt uit:

buitenlandse zaken - Aubert, binnenlandse zaken - Hürlimann; justitie en politie - Furgler; militaire zaken - Gnagi, financiën en douane - Chevallez, economie - Honegger; verkeer en energiezaken - Ritschard.
(NZZ, Le Monde)

VEROORDELING TERRORISTEN. PETRA KRAUSE NAAR ITALIË UITGEWEZEN

Eind september '77 heeft een rechtbank in Zurich twee Zwitsers, beschuldigd van wapendiefstal en lidmaatschap van een terroristische organisatie, tot tuchthuisstraffen van resp. 6½ en 5 jaar veroordeeld. Het ging om twee leden van een groep, t.w. Peter Egloff en Daniele von Arb, die in het voorjaar van '75 in Zurich opgerold werd en waartoe ook de in aug. '77 aan Italië uitgeleverde Duits-Italiaanse Petra Kraus behoorde (zie hierna).

De groep had door diefstal uit Zwitserse legerdepots een grote hoeveelheid springstoffen, mijnen en handvuurwapens aangelegd en die doorgeleverd aan gelijkgezinden in Duitsland, Italië, Spanje en Frankrijk en had zelf ook verschillende aanslagen op vertegenwoordigingen van vreemde staten en multinationale concerns in Zwitserland uitgevoerd.

Een grote onrust maakte zich van het grote publiek meester toen bekend werd dat in de jaren '72 tot '74 enige munitie en mijnendepots van het Zwitserse leger beroofd waren, aldus de *NZZ* (20-9-'77).

Zo werd vastgesteld dat na een inbraak in een munitiedepot in Hochfelden 241 mijnen ontbraken. Een poging tot inbraak in de depots bij Seuzach en Lengau kon verhinderd worden.

De ongerustheid nam toe toen na een aanslag op een bank in Zurich op 18 juni 1974 bleek dat daarbij mijnen gebruikt waren afkomstig van de diefstal.

De Duitse politie vond bij haar speurtocht naar leden en verblijfplaatsen van de Baader-Meinhofgroep in Hamburg en Frankfurt mijnen van Zwitserse herkomst en

in Port-Bou aan de Spaans-Franse grens vond de politie in een bagageafdeling \-an de Catalan-Talgo-trein behalve twee mijnen ook nog vier handgranaten afkomstig uit het munitiedepot Zurich Höngg.
De Italiaanse politie tenslotte ontdekte bij de Zwitserse grens 44 mijnen. De terroristen waren bij een illegale grensovergang gestoord en hadden hun springstoffen achter moeten laten,
De groep zou ook verantwoordelijk zijn voor aanslagen op buitenlandse vertegenwoordigingen en banken.

Op 29 september '73 explodeerden drie handgranaten bij de ingang van het Italiaanse consulaat in Zurich. waarbij grote schade werd aangericht.
Anderhalve maand later explodeerde bij het Spaanse consulaat in Zürich een lading springstoffen.

Op 2 juni 1974 volgde een aanslag op de Spaanse ambassade in Bern met als gevolg grote materiële schade.

Op 17 juni 1974 werd tot tweemaal toe een poging tot een aanslag op een bank in Zurich gedaan.

Volgens de aanklacht was Egloff medeplichtig aan een aantal van deze aanslagen. Hij en Arb waren aanwezig bij de aanslagen op het Italiaanse consulaat en op de Spaanse ambassade alsmede op het bankgebouw in Zurich evenals bij de inbraken en de pogingen daartoe in de depôts in Zürich Höngg, Zufikon, Hochfelden Langenau, in een explosievenopslagplaats van een particuliere onderneming in Uitikon, in Fortshauser, Bülach en in Dottikon-Dintikon.
Beiden werden ook beschuldigd van medeplichtigheid bij een aanslag op een bank in Barcelona en bij een roofoverval op een andere bank in dezelfde stad.

Afwezig bij het proces was de in Duitsland geboren maar de Italiaanse nationaliteit bezittende Petra Krause, die de contacten tussen de groep van Egloff en Arb met gelijkgezinde buitenlandse groeperingen onderhield.
Zij was in maart '75 in Zurich gearresteerd en bevond zich aldaar sedertdien in voorarrest.
Haar gezondheid ondervond daarvan grote schade en talrijke linkse organisaties in Italië voerden actie om verandering in haar situatie te bewerkstelligen.
Eind juli '77 bezocht een deputatie van Italiaanse vrouwelijke parlementsleden Zurich om ten gunste van Petra Krause in interveniëren.
De Italiaanse regering diende een uitleveringsverzoek bij de regering in Bern in omdat Krause ook beschuldigd werd van medeplichtigheid aan een overval op de gebouwen van dc multinational ITT in Milaan in 1974.
Half augustus 1977 ging de regering in Bern akkoord met het uitleveringsverzoek en op 15 aug. werd zij op het vliegtuig naar Italie gezet.
Een woordvoerder van het ministerie van justitie in Bern deelde mee dat Krause uitgeleverd werd op voorwaarde dat zij in sept. weer naar Zwitserland terug zou keren om terecht te staan voor haar illegale activiteiten aldaar.
In Italië werd Krause in een gevangenis in Napels opgesloten, waar zij een hongestaking begon die haar zo zeer verzwakte dat zij, naar het oordeel van de Italiaanse autoriteiten, in sept niet in staat was naar Zwitserland terug te keren. *(NZZ, FAZ, Le* Monde)

LEGALISERING ABORTUS PER REFERENDURP AFGEWEZEN

Op 25 sept. 1977 werd een refedum gehouden over een voorstel tot legalisering van de abortus provocatus. Het voorstel werd met een meerderheid van 51,7% afgewezen. Om aangenomen te worden had het legaliseringsvoorstel niet alleen de steun van de meerderheid van alle kiezers nodig. maar zou ook in een meerderheid van de kantons een meerderheid van de kiezers ja gestemd moeten hebben. In niet meer dan 8 van de 25 kantons stemde een meerderheid ja. Wet nee kwam vooral uit de overwegend katholieke en uit de dun bevolkte agrarische kantons. Hoe groter het aantal protestanten in een kanton, des te meer ja-stemmers voor het legaliseren van abortus. De grootste steun kreeg het voorstel dan ook in het calvinistische bolwerk Genève: 78,7% jastemmers.

Als alleen de mannen hadden gestemd, was, zo blijkt uit opiniepeilingen, het voorstel tot legalisering van de abortus vrijwel zeker aangenomen. De filosofie dat de vrouw baas in eigen buik is, heeft meer aanhang onder de mannen dan onder de vrouwen.

De vrouwen hebben op 25 sept. echter gebruik gemaakt van het stemrecht, dat ze op 7 febr. 1971 van de mannen hebben gekregen. Van het totale kiezerskorps kwam 50,5% naar de stemlokalen, voor Zwitserland een ongewoon grote opkomst.

Vooralsnog blijft nu de sinds 1 jan. 1942 geldende abortuswetgeving van kracht. *(NZZ,* FAZ, *NRC/H'blad, Le Monde)*

LATIJNS-AMERIKA

GUATEMALA

PRESIDENTSVERKIEZINGEN GEWONNEN DOOR GENERAAL LUCAS GHRCIA

Op 5 maart zijn in Guatemala presidentsverkiezingen gehouden die ge onnen zijn door generaal Romeo Lucas Garcia. Hij kreeg 269.979 stemmen. Zijn voornaamste rivaal. kolonel Enrique Peralta Azurdía kreeg 211.696 stemmen.
Er w-as een derde kandidaat. generaal Ricardo Peralta, familie van de minder succesvolle kandidaat.
De drie kandidaten boden de kiezers standpunten die ideologisch nauwelijks uiteenliepen. Zij onderscheidden zich vooral door de belangengroeperingen die zij vertegenwoordigden.
De 48-jarige generaal Romeo Lucas Garcia is oud-minister van defensie en hij kon beschouwd worden als de officiële regeringskandidaat. Hij had de officiële steun van de rechtse PID (Institutionele Democratische Partij) en van de Revolutionaire Partij, een meer in het centrum te situeren politieke groepering.
Daarnaast kon hij rekenen op de steun van de aanhangers van de vroegere president, generaal Arana Osorio.
De kandidaat van de christen-democraten, generaal Ricardo Peralta, was directeur van het comité voor nationale reconstructie, opgericht na de aardbevingsramp van 1976. Hij is een representant van de nieuwe bourgeoisie en voerde zijn campagne onder het motto ,,vooruitgang en vrede".
De MLN (Beweging voor Nationale Bevrijding), die nauw gelieerd is aan de klasse van grootgrondbezitters en een militant anti-communisme propageert, steunde kolonel Enrique Peralta.
Bij gebrek aan werkelijke politieke geschilpunten kenmerkte de verkiezingscampagne zich door persoonlijke aanvallen. De kandidaten beschuldigden elkaar over en weer van corrupte praktijken.
In het bijzonder de rechtse MLN deed scherpe aanvallen op de andere kandidaten. De leider van deze partij, Mario Sandoval Alarcon, tot aan de verkiezingen vice-president, die door zijn tegenstanders ervan beschuldigd wordt de chef van de para-militaire organisatie De Witte Hand te zijn, beschuldigde de zittende president, generaal Laugerud,

ervan ,,communistische infiltratie" toe te staan.
Toen de telling van de stemmen begon — er was ook gestemd voor het parlement en de gemeenteraden — bleek al spoedig dat kolonel Enrique Peralta een kleine voorsprong had.
De telling van de stemmen werd echter stop gezet nadat twee kandidaten voor het burgemeestersambt van de hoofdstad beweerden dat er gefraudeerd was met de telling. Daarop beschuldigde vice-president Mario Sandoval Alarcon de kiesraad van fraude bij het tellen van de stemmen voor de presidentsverkiezingen.
Onmiddellijk begonnen geruchten te circuleren dat de strijdkrachten op het punt stonden te interviërcn. President Laugerud sprak deze geruchten up een persconferentie tegen. Hij zei dat het leger de grondwet zou verdedigen en de leden van de kiesraad, die met de dood waren bedreigd, zou beschermen.
Kolonel Peralta baseerde zijn overwinning op officiële cijfers die aantoonden dat hij met 131.000 tegen 129.000 stemmen een voorsprong had op generaal Romeo Lucas. Deze verklaarde in een radio-uitzending dat hij 127.000 stemmen op zich had verzameld tegen 120.000 voor de kolonel. Beide kandidaten verklaarden dat zij hun overwinning zouden verdedigen. Generaal Ricardo Peralta beweerde dat hij en zijn aanhangers het slachtoffer waren geworden van ,,manipulaties" in het hele land. Op 7 maart verklaarde de voorzitter van de kiesraad, Maldonado de la Cerda, dat er fouten waren gemaakt bij de telling en dat een nieuwe telling zou plaatsvinden.

Op 9 maart werden de resultaten hiervan bekendgemaakt. Het bleek dat generaal Lucas de meeste stemmen had, direct gevolgd door kolonel Peralta. Daar Lucas niet de absolute meerderheid had behaald, moest de overwinning door het Congres worden bevestigd, wat op 13 maart plaatsvond toen het parlement de generaal eenstemmig tot president benoemde.
Meer dan de helft van het electoraat was thuisgebleven en 20% van de stembiljetten was ongeldig gemaakt. Dit is nauwelijks verrassend, aldus het *NRC/H'blad* **(4-3)** in een voorbeschouwing.
De kiezers zullen zich herinneren hoe het bij de verkiezingen in 1974 toeging. Toen behaalde de gematigd-linkse kandidaat, generaal Efrain Rios Montt, een gemakkelijke overwinning en verzamelde hij meer dan de helft van de stemmen op zich terwijl de andere kandidaten de rest deelden.
Maar de huidige vice-president, Mario Sandoval, die over een privéleger beschikt, had de leiding van het tellen van de stemmen. De electorale fraude, die toen gepleegd werd, heeft tot massale protesten geleid maar niettemin werd de toenmalige ,,officiële" regeringskandidaat, generaal Kjell Laugerud, de nieuwe president.

Ironisch genoeg is het deze generaal Laugerud die gewaarschuwd heeft dat hij geen onregelmatigheden bij de verkiezingen zal toestaan. En een ander vooraanstaand lid van de regering heeft gezegd: ,,Er kan een burgeroorlog uitbreken als er met de verkiezingsuitslagen geknoeid wordt".
Hoewel de drie kandidaten in hun toespraken fel tegen elkaar van leer zijn getrokken, hebben ze nog maar weinig aandacht besteed aan de zaken die de meerderheid van de drie miljoen inwoners van Guatemala werkelijk aangaan. Landhervorming, belastinghervorming, beëindiging van de indrukwekkende concentratie van rijkdom zijn teruggebracht tot enkele holle frasen.
Verder wordt de recente opleving van politiek geweld opgevat als onderdeel van het leven van alle dag. Guatemala maakt het zich niet moeilijk door politieke gevangenen te interneren: rebellen, lastige journalisten, of politici worden eenvoudigweg gedood.
Een aantal van deze moordpartijen wordt uitgevoerd door linkse guerrillastrijders. Maar meer dan 85 procent van de politieke moorden wordt gepleegd door de autoriteiten - door al of niet in uniform geklede individuen die zelf van de politie zijn of door de politie of de landeigenaren ingehuurd zijn.
Volgens Amnesty International zijn er in Guatemala tussen oktober en december 1977 113 mensen gedood door ,,eskaders des doods" of ,,verdwenen". Advocaten in Guatemala vinden dit cijfer nog aan de lage kant.
(Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)

SAHARA

VOORTDURENDE GEVECHTEN. VRIJLATING FRANSE GEVANGENEN DOOR HET POLISARIO. FRANSE MILITAIRE INTERVENTIE

Het vooral door Algerije gesteunde Frente Polisario (Frente Popular para la Liberacion de Saguia el-Hamra y Rio de Oro), dat op 27 febr. 1976 de Democratische Arabische Republiek van de Sahara proclameerde (pag. 724/1-1977), zet de strijd tegen Marokko en Mauretanie, die de Westelijke Sahara hadden bezet, voort, zowel daar als op het grondgebied vau Mauretanie. Dit land ontvangt sinds eind 1977 steun in de strijd van Franse militaire vliegtuigen.
In aansluiting op het vorige bericht over deze kwestie (pag. 721 e.v.-1977), waarin de ontwikkelingen gedetailleerd tot mei 1977 werden vermeld, volgt hieronder een samenvatting van de verdere gebeurtenissen. Die zijn grotendeels gebaseerd op communiqués van het Polisario en mededelingen van de Mauretaanse autoriteiten voor zover het de gevechten betreft, terwijl de Marokkaanse autoriteiten daarover een vrijwel totaal stilzwijgen bewaren. Hoewel de Polisario-cijfers volgens waarnemers soms zeer evident overdreven lijken, worden de militaire successen van het Polisario in het algemeen niet betwist.
Vertegenwoordigers van het Polisario te Parijs beweerden op 25 april 1977 dat de Marokkaanse en Mauretaanse troepen Bir Lehlu, Tifariti en Ain ben Tili (in het noordelijke grensgebied tussen Mauretanië en de Westelijke Sahara) hadden moeten ontruimen, dat Marokkaanse troepen El Aioun, Smana, Guelta Zemmour en Mahabes beheersten evenals de vaak door Mauretaanse troepen overgenomen plaatsen Dakhla en Argoub en dat de Polisario-strijders in Mauretanië waren doorgedrongen tot Nema en Tichit (in het zuidoosten). Andere bronnen maakten ook melding van invallen van guerrillastrijders in Mauretanië vanuit het aan Senegal grenzende zuidwesten van Mali, waarbij zij ook op Senegalees gebied zouden zijn doorgedrongen. Na een bezoek van de Mauretaanse president aan Mali in februari 1977 zou dit land troepen in de betrokken zone hebben gelegerd om verdere invallen te voorkomen.

Nadat het Polisario zijn aanvallen op Mauretaanse doelen had geïntensiveerd, kwam Frankrijk Mauretani niilitair te hulp door ket legeren van extra troepen in Senegal en door interventie van de Franse luchtmacht in de strijd.

Aanslag op Mauretaanse ambassadeur in *Parijs*

De ambassadeur van Mauretanië in Parijs. Ahmed Ould Ghanahallah. raakte up 7 juli 1977 ernstig gewond toen hij bij het verlaten van zijn huis door twee man werd beschoten, Hoewel de verantwoordelijkheid voor deze aanslag werd opgeëist door de ,,Internationale Brigade van Mohammed el-Ouali", genoemd naar de voormalige secretaris-generaal van bet Polisario, die bij een aanval op Nouakchott in juni 1976 omkwam (pag 725/2-1977), ontkende het Polisario elke verantwoordelijkheid voor de aanslag, die door de minister van voorlichting van de Sahara-republiek omschreven werd als ,,een provocatie die beoogde het Sahara-volk in diskrediet te brengen en verwarring te stichten". ,,Alleen vijanden van het Sahara-volk kunnen hun toevlucht tot dergelijke methoden nemen, uit wanhoop na onze recente militaire en diplomatieke successen," aldus de minister, die suggereerde dat de Marokkaanse geheime dienst de aanslag had gepleegd. Daarentegen verklaarde de Mauretaanse minister van buitenlandse zaken, Hamdi Ould Mouknass, tijdens een persconferentie op 8 juli te Parijs dat volgens zijn regering de aanslag door Algerije was georganiseerd.

Volgens een te Dakar (Senegal) gevestigde Polisario-factie, de z.g. „Guëra"-factie (genoemd naar een vroeger Polisario-bolwerk), was El-Ouali door agenten van de Algerijnse geheime dienst vermoord, nadat hij ontdekt had dat de voor de Sahara-vluchtelingen in Tindouf geleverde internationale hulp ten bate van Algerije was aangewend. Gedesillusioneerd over de Algerijnse invloed op het Polisario zou hij op het punt hebben gestaan zich bij de Guera-factie aan te sluiten, terwijl hij zijn volgelingen in Algiers zou hebben aangespoord tot de vorming van een nieuwe organisatie en tot de repatriëring van de Sahara-bewoners in de kampen van Tindouf.

De permanente vertegenwoordiger van Mauretanië bij de VN stuurde op 12 juli een protest aan de voorzitter van de Veiligheidsraad, waarin Algerije werd beschuldigd van verantwoordelijkheid voor de aanslag op de ambassadeur en voor de aanval op Nouakchott (zie hieronder).

In een daaropvolgende Algerijnse brief aan de Raad werd gesteld dat Mauretanië zijn toevlucht nam tot diplomatieke manoeuvres vanwege zijn militaire nederlagen in liet conflict.

Verdere Polisario-aanvallen, op *doelen* in *Mauretanië* en de Suhara

Na de Polisario-aanval op de mijnstad Zouerate in Mauretanie op 1 mei 1977 (pag. 725/1/2-'77) waarschuwde de premier van d? Arabische Republiek van de Sahara, Mohammed Lamine Ould Ahmed, in een gesprek met journalisten op 21 mei 1977 dat elke persoon of elk vreemd land. dat ,,voor zijn eigen belangen of die van anderen komt om het potentieel van het agressorland te versterken als huurling zal worden beschouwd en als zodanig behandeld". Hij voegde daar echter aan toe dat alle gevangenen, die in handen van het Polisario waren gevallen, goed werden behandeld.

In een op 5 juni te Algiers uitgegeven communiqué meldde het Polisario dat zijn strijders 37 Marokkaanse militairen hadden gedood bij een aanval op de fosfaatmijnen van Bou-Craa (zie ook pag. 724/1-'77), nadat vanaf 31 mei daar reeds operaties op beperkte schaal waren uitgevoerd. Volgens het communiqué betekende de aanval een ,,nieuwe waarschuwing aan buitenlanders die werken om het economische en militaire potentieel van de vijand te consolideren of om onze nationale rijkdommen te exploiteren ten behoeve van Marokkaanse of Mauretaanse agressors". Volgens Spaanse gegevens kwamen bij de aanval 10 Marokkanen en een Spanjaard om.

Nadat het grootste deel van het nog aanwezige Spaanse mijnpersoneel om evacuatie had gevraagd en in de nacht van 2 op 3 juni 129 van hen naar de Canarische eilanden waren overgevlogen, bleven nog ca. 175 man Spaans personeel achter. Niettemin kwam het werk in de mijnen geheel stil te liggen, omdat de vrachtwagenchauffeurs die het fosfaat naar de kust vervoerden onder de geëvacueerden waren. (De voorheen gebruikte transportband was al eerder na herhaalde guerrillaacties buiten werking gesteld.)

Op 21 juni maakte het Polisario in een door het Algerijnse blad Al *Moudjahid* gepubliceerd communiqué bekend dat het eerder die maand een dorp in het zuidoosten van Mauretanië had bezet en daar 60 Mauretaanse militairen had gedood. Uit Nouakchott werd op 23 juni gemeld dat na een Polisario-aanval op Bassikunu (zuidoosten) gevechten waren gevolgd, die zich tot in Mali uitstrekten, en dat daarbij 20 guerrillastrijders, 9 Mauretaanse militairen en een burger waren omgekomen.

Bijna 11 maanden na zijn laatste grote aanval op de Mauretaanse hoofdstad Nouakchott (8 juni 1976. pag. 725/2-'77) voerde het Poiisario op 3 juli 1977 opnieuw een aanval op deze stad uit. De woonwijk werd gedurende drie kwartier met mortieren en automatische wapens beschoten, waarbij volgens Mauretaanse gegevens één burger werd gedood en één gewond raakte, terwijl het Polisario meldde zware verliezen en schade te hebben toegebracht.

Op 16 juli volgde een nieuwe Polisario-aanval op Zouerate, waarbij volgens het Polisario 46 Mauretaanse militairen werden gedood en 120 gewond, terwijl volgens Mauretanië 37 guerrillastrijders, 4 Mauretaanse militairen en een burger omkwamen. Op 18 en 19 juli stuurde Marokko per luchtbrug 600 militairen naar Mauretanië, van wie de meesten in Zouerate werden gelegerd.

Op 15 juli 1977 werd een reorganisatie van de leiding van de Mauretaanse strijdkrachten bekendgemaakt De minister van defensie, kolonel M'Barek Ould Mohammed Bouna Moktor werd stafchef van het leger in plaats van kolonel Ahmed Ould Bouceif, die het bevel over het noordelijke militaire district van Mauretanie kreeg. Voorts werd kolonel Viah Ould Mayouf benoemd tot bevelhebber van het leger in het gebied Tiris el-Gharbia, het door Mauretanie geannexeerde deel van de Westelijke Sahara In het voorbije jaar zou het Mauretaanse leger van 3 000 tot 12 000 man zijn uitgebreid, terwijl de sterkte van het Marokkaanse leger van 60 000 tot 90 000 man zou zijn opgevoerd

Begin aug. meldde het Polisario in te Algiers en Madrid uitgegeven communiqués successen bij twee operaties: 1) Bij een aanval op een Marokkaans militair kamp in Lamia op 26 juli zouden 81 Marokkaanse militairen zijn gedood; 2) op 29 juli zouden Mauretaanse troepen bij Argoub 75 man aan doden hebben verloren. Op laatstgenoemde datum was vanuit Nouakchott door gezaghebbende bronnen verklaard dat het Polisario bij een aanval op een militaire post in de buurt van Argoub 12 Mauretaanse militairen had ge-

dood. Bij twee gevechten tussen het Polisario en Mauretaanse militairen op 2 aug. op ca. 425 km benoorden Nouakchott zouden volgens Mauretanië 40 rebellen en 10 eigen militairen zijn gedood.

Op 20 aug. werd vanuit Nouakchott gemeld dat bij gevechten in de twee voorgaande dagen bij Ouadane 18 Mauretaanse militairen en 30 guerrillastrijders waren gedood. terwijl het Polisario diezelfde dag vanuit Algiers berichtte 17 Marokkaanse militairen te hebben gedood bij een aanval op een pantsercolonne in de buurt van Tifariti.

In een militair communiqué van het Polisario, dat op 31 aug te Parijs werd uitgegeven, werd gesteld dat een eenheid van het Polisario op 24 aug. een aanval had uitgevoerd op de plaats Liteima (ten zuiden van El Aioun); daarbij zouden 73 Marokkaanse militairen zijn gedood en 18 gevangengenomen.

Op 5 sept. werd vanuit Nouakchott melding gemaakt van een zeer hevig gevecht, dat op 31 aug. zou hebben plaatsgevonden op 45 km ten noordoosten van Aoucert. Daarbij zou een veertigtal Mauretaanse militairen zijn omgekomen en een vijftigtal Polisario-strijders. Het Polisario bevestigde later die gevechten, maar stelde het aantal Mauretaanse doden op 93 en de eigen verliezen op drie gewonden.

Op 7 sept. werd vanuit Nouakchott bericht dat bij een treffen met het Polisario op 5 sept. bij Jraïf (90 km ten noordoosten van Atar) een tiental militairen was gesneuveld en dat ook twee Mauretaanse burgers waren gedood.

Op 12 sept. presenteerde het Polisario aan de pers 190 gevangenen, wat volgens de Sahara-minister van defensie, Brahim Ghali Ould Moustafa, neerkwam op een vijfde deel van alle door het Polisario gevangen gehouden personen. Uitgaande van het aldus verkregen cijfer van 950 gevangenen zou het Polisario sinds eind maart 1977, toen het ruim 400 gevangenen claimde, ruim 500 personen gevangen hebben genomen.

Op 26 sept. werd te Nouakchott vernomen dat twee dagen eerder bij Ouadane 24 Mauretaanse militairen en 35 Polisario-strijders waren gedood.

Op 9 okt. kwamen bij een treffen tussen het Polisario en het Mauretaanse leger onder de burgerbevolking van Chinguetti vijf personen om het leven, terwijl een Mauretaanse militair en 25 Polisario-strijders werden gedood, aldus werd op 11 okt. door regeringskringen in Nouakchott meegedeeld.

Bemiddelingspogingen zonder resultaat

President Bongo van Gabon, de voorzitter van de Organisatie voor Afrikaanse eenheid (OAE), maakte op 9 sept. 1977 bekend dat een buitengewone zitting van de OAE, die van 5-10 okt. in Zambia zou worden gehouden om de Sahara-kwestie te bespreken — zoals overeengekomen door de van 2-5 juli in Libreville gehouden OAE-topconferentie — moest worden uitgesteld. Als reden gaf hij op de toegenomen vijandelijkheden aan Zambia's grens met Rhodesie, waardoor Zambia de veiligheid van de afgevaardigden niet kon waarborgen. Eerder had de secretaris-generaal van de OAE, William Eteki Mboumoua, melding gemaakt van moeilijkheden bij de voorbereiding van de buitengewone topconferentie: zo weigerde Marokko de aanwezigheid van vertegenwoordigers van het Polisario te aanvaarden en ook hadden tot dan toe slechts twee lidstaten een financiële bijdrage verleend.

Eveneens in sept. 1977 stelde president Senghor bij wijze van bemiddelingspoging voor dat in de Westelijke Sahara een referendum zou worden gehouden onder auspiciën van de VN, de OAE en de Arabische Liga, waarbij de bevolking de gelegenheid zou krijgen te beslissen tussen integratie in Marokko en Mauretanië, zelfbeschikking of onafhankelijkheid binnen een statenbond. Deze gedachte werd door Algerije verworpen.

Dat gebeurde ook met een voorstel van Saoedi-Arabië om de minerale rijkdommen van de Westelijke Sahara gezamenlijk te laten exploiteren door Marokko, Mauretanië en Algerije, waarbij Saoedi-Arabië sommige projecten, o.a. een voor de gasexploitatie, zou financieren. Eerder had Saoedi-Arabië een bemiddelingspoging ondernomen tijdens een bezoek van kroonprins Fahd en prins Saoed al-Feisal (de minister van buitenlandse zaken) aan Marokko, Mauretanië en Algerije (13-16 nov. 1976).

In het kader van de Senegalese bemiddeling bracht de minister van buitenlandse zaken, Assane Seck, diverse bezoeken aan Rabat, terwijl zijn Mauretaanse collega, Hamdi Ould Mouknass, Dakar (Senegal) bezocht, waar hij op 18 sept. verklaarde dat Mauretanië alle methoden in overweging zou nemen om een voor alle betrokken partijen aanvaardbare oplossing te bereiken. Voorts voerde president Moktar Ould Daddah van Mauretanië op 20 sept. besprekingen in Marokko met koning Hassan. waarbij volgens AP (21-Y-'77) ook kroonprins Fahd van Saoedi-Arabië aanwezig was. Op 29 sept. bracht de Senegalese president Senghor een bezoek aan Marokko, waar hij een ontmoeting had met koning Hassan.

Nog twee Fransen door Polisario ontvoerd. Diplomatieke initiatieven.

Franse troepenversterkingen naar Senegal

Op 25 okt. 1977 werden opnieuw twee Fransen door het Polisario ontvoerd. Het betrof twee burger-technici, die bij Zouerate aan de spoorweg voor het ertsvervoer naar Nouadhibou werkten. Daarmee steeg het aantal Fransen, dat verondersteld werd in handen van het Polisario te zijn, tot 13 (zie pag. 725/3-1977). De Mauretaanse minister van defensie, kolonel M'Barek Ould Mohammed Bouna Moktar, deelde op 26 okt. mee dat gelijktijdig met de twee Fransen ook 24 Mauretaniërs gevangen waren genomen, terwijl president Senghor op 15 nov. onthulde dat onder de gegijzelden eveneens drie Senegalezen waren.

Op 27 okt. riep de Franse president Giscard d'Estaing op het Elysée een spoedvergadering bijeen van de ministers van defensie, buitenlandse zaken en coöperatie en de chef van de generale staf, generaal Guy Méry. Deze werd belast met het coördineren van de inlichtingen over de activiteiten van de Polisario-commando's en met het opstellen van plannen om de vrijlating te bewerkstelligen van de gevangenen, die door Frankrijk als gegijzelden werden beschouwd, terwijl zij volgens het Polisario krijgsgevangenen waren.

De ontvoering leidde in Frankrijk tot anti-Algerijnse reacties. Terwijl acht Polisario-aanhangers door Frankrijk werden uitgewezen, verklaarde de Algerijnse ambassadeur in Frankrijk op 28 okt. formeel dat de twee gevangenen niet op Algerijns grondgebied waren.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TURBAY PRESIDENT VAN COLUMBIA

De op 4 juni gehouden presidentsverkiezingen in Columbia zijn gewonnen door Julio Cesar Turbay Ayala, kandidaat van de regerende liberale partij De verkiezingen eindigden in een nek-aan-nek-race tussen Turbay en zijn tegenstander. de kandidaat van de conservatieve partij Belisario Betancur

Na telling van 95% van de uitgebrachte stemmen, van de 12.5 mln kiesgerechtigde Columbianen nam bijna 8,5 mln niet deel aan de verkiezingen, had Turbay 2.226 163 stemmen en Betancur 2.137.987

Vier andere kandidaten, een op Moskou georiënteerde communist. een maoïst en een kandidate van trotskisten en linkse socialisten alsmede generaal Valencia. die zijn campagne voerde onder het motto van de bestrijding van de misdaad en de corruptie, kregen een gering aantal stemmen.

De geringe voorsprong van Turbay op Betancur was onverwacht, niet in het minst voor Turbay die zich verzekerd wist van de steun van de huidige Columbiaanse president Alfonso Lopez Michelsen.

Bovendien beheerste Turbay als directeur van de liberale partij het partij-apparaat volledig. zodat hij tot in de verste uithoeken van het land kon rekenen op zijn vertrouwensmannen, die de nodige stemmen bij elkaar zouden ronselen.

De 62-jarige Turbay presenteert zich graag als de nieuwe man, de vertegenwoordiger van de ,,opkomende klasse", in tegenstelling tot zijn belangrijkste rivaal binnen de liberale partij, Carlos Lleras, in wie hij slechts de woordvoerder van de ,,traditionele aristocratie" ziet.

Zijn politieke carrière is op 23-jarige leeftijd als gemeenteraadslid begonnen en sedertdien is hij onafgebroken in de politiek geweest, langzaam opklimmend in de rangen van de partij totdat hij zestien jaar geleden lid van de Senaat werd, waarin hij sedertdien voortdurend is herkozen

Als voorzitter van de partij beheerste hij alle mechanismen op voorbeeldige wijze, kende alle leiders tot in de meest afgelegen plattelandsgemeenten. Als volleerd meester in de kunst van het „cliëntélisme" genoot hij de steun van het merendeel van de plaatselijke partijleiders, die nog steeds op doorslaggevende wijze de uitslag van de verkiezingen op het platteland bepalen.

Daar ligt de basis van een geweldige verkiezingsmachine, zorgvuldig opgebouwd in de loop der jaren, die het hem mogelijk heeft gemaakt zijn concurrenten te verslaan.

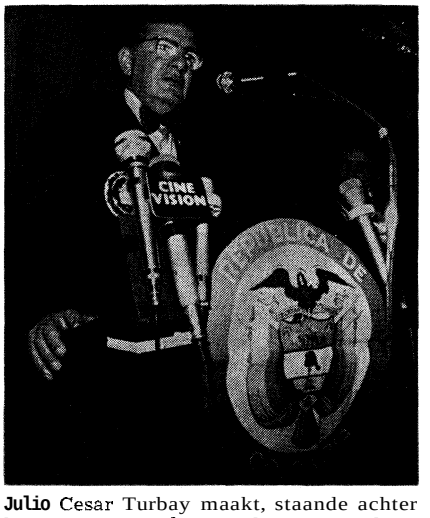
Daarnaast. genoot hij niet minder de steun van enkele grote invloedrijke zakelijke groeperingen, zonder wie het onmogelijk is president van Columbia te worden Hij genoot in het bijzonder de steun van financiële kringen als de Grupo Grancolombiano en de Banco de Colombia, geleid door Jaime Michelsen, neef van de huidige president Alfonso Lopez Michelsen.

Minder steun kreeg hij van invloedrijke groeperingen als de vereniging van koffie-exporteurs of de nationale vereniging van industriëlen, het traditionele steunpunt van de textielexporteurs van Medelin.

In de traditionele aristocratische kringen van de Columbiaanse samenleving wordt Turbay dan ook gezien als een vertegenwoordiger van de „nouveau riche".

Daaronder verstaat men in Columbia de mensen die in de laatste jaren een fabelachtige rijkdom hebben vergaard met meestal onwettige praktijken: smokkel in verdovende middelen, smaragden. koffie, of deelname aan de snel groeiende „ontvoeringsindustrie", waarbij gefortuneerde Columbianen worden ontvoerd en tegen losgeld weer worden vrijgelaten.

Van Turbay, dia wel spottend .,de peetvader" wordt genoemd, is bekend dat hij zich een tijdlang heeft laten financieren door het smaragden-syndicaat en onlangs is in de Verenigde Staten zijn naam in verband met de smokkel van cocaïne uit Columbia genoemd.

Julio Cesar Turbay maakt, staande achter het wapen van de president van Columbia, zijn verkiezingsoverwinning bekend

Turbay is niet de enige vooraanstaande politicus die zich met dergelijke zaken bezig houdt. Ook het grootste deel van de legerleiding heeft nauwe banden met de smokkelwereld.

De illegale handel heeft proporties aangenomen die de omvang van de officiële economische activiteiten evenaren (het vorige jaar vertegenwoordigde de smokkel in verdovende middelen een waarde van US$ 1 mrd)

Het politieke leven in Columbia wordt sinds mensenheugenis beheerst door 2 partijen, de Liberale en de Conservatieve. De liberalen hebben de grootste aanhang, en alleen als zij verdeeld de verkiezingen ingingen konden de conservatieven in het verleden nog wel eens een overwinning behalen. Hoewel er deze keer geen andere liberale kandidaat meedeed heeft Turbay's kandidatuur binnen zijn eigen partij tot grote verdeeldheid geleid.

In februari was Turbay er ternauwernood in geslaagd om zijn grote rivaal Carlos Lleras Restrepo ervan te weerhouden zich ook kandidaat te stellen.

De aanhangers van Lleras waren zo verbitterd door het politieke gekonkel van Turbay, dat ze bij de verkiezingen in groten getale hun stem hebben uitgebracht op diens tegenstander.

Mede door het geringe aantal uitgebrachte stemmen, heeft Turbay daarom met slechts enkele tienduizenden stemmen verschil een zeer krappe overwinning behaald. Zo'n klein verschil is in Columbia al gauw aanvechtbaar en al tijdens het tellen van de stemmen beschuldigden Turbay en Betancur elkaar van fraude. De kans is groot dat beschuldigingen over onregelmatigheden nog wel even zullen aanhouden.

In de politieke verhoudingen van Columbia was de steun van de liberale Lleras-aanhangers aan de conservatief Betancur o erigens een ongelooflijke gebeurtenis. ,,In Columbia wordt iemand als een liberaal of als een conservatief geboren, al naai- gelang de traditie van de fa-

Weekblad 47ste jaargang No 2438, pag 29711-29726

milie", is een vaak gehoord gezegde. Die traditie om de eigen partij een leven lang trouw te blijven, is nu door een aanzienlijk aantal liberalen doorbroken.

De verkiezingen maakten ook een einde aan een andere Columbiaanse traditie. De afgelopen twintig jaar is het presidentschap afwisselend bekleed door een liberaal of een conservatief, terwijl beide partijen de ministersposten en de belangrijkste openbare functies gelijkelijk onder elkaar verdeelden. Deze coalitie met iedere vier jaar een president van de andere partij aan het hoofd, was in 1958 overeengekomen.

Toen kwam het „nationale front" tot stand, dat een einde moest maken aan de burgeroorlog tussen liberalen en conservatieven die sinds 1948 op het plattehand woedde.

Hoewel de periode van gemeenschappelijke machtsuitoefening van het nationale front nu voorbij is, blijven de liberale en conservatieve partij de regeringsposten samen bekleden.

Een amendement op de grondwet heeft vastgelegd dat de partij die de verkiezingen wint aan de partij die tweede wordt, een „adequate en rechtvaardige deelname aan de regering" moet verlenen.

Uit deze langdurige samenwerking tussen de twee traditionele partijen blijkt wel dat de machtsverhoudingen in Columbia hecht verankerd zijn.

De politieke macht wordt uitgeoefend door een zeer kleine elite, die ook economisch gezien een oppermachtige positie inneemt. Niet meer dan 1500 families beschikten over 40% voor het nationale inkomen, terwijl de overige 26 miljoen Colurnbianen het met de rest mogen doen.

De nieuw gekozen president Turbay behoort overigens niet tot de traditionele politieke elite. Hij is een autodidact, die zich politiek en economisch omhoog heeft gewerkt.

Hij beschouwt zich als een vertegenwoordiger van de „opkomende klasse van nieuwe rijken".

Verbouw en handel *van* verdovende middelen

In de moeilijk toegankelijke Sierra Nevada de Santa Maria, aldus een artikel in de NZZ van 6 mei, wordt de verbouw van marihuana op geweldige plantages bedreven.

Een jaar geleden heeft het leger daar een plantage ontdekt van 15 km². Kort geleden wisten militairen op een afgelegen vliegveld 673 ton marihuana in beslag te nemen. Er bestaan in dit gebied naar schatting meerdere dozijnen geheime vliegvelden, van waaruit transportvliegtuigen des nachts de verdovende middelen naar de VS brengen.

Nauwelijks een week gaat voorbij zonder dat in de Columbiaanse pers melding wordt gemaakt van een of andere gebeurtenis samenhangend met de smokkel van verdovende middelen.

Daarnaast is Columbia onk een belangrijke overslagplaats van de zgn. hard drugs als cocaïne en heroïne.

Over de werkelijke omvang van de handel weet vrijwel niemand iets, maar alleen in 1977 vertegenwoordigden de door de politie in beslag genomen verdovende middelen een waarde die groter is dan de hele Columbiaanse begroting.

Toch is dit waarschijnlijk maar een klein deel van de werkelijke omvang.

Net zo min weet men iets van de mensen achter deze florerende handel.

Zeker is dat er Amerikaanse organisaties achter zitten. De verbouw van marihuana wordt voornanielijk bedreven door de Guajira-indianen in samenwerking met Columbiaansc tussenfiguren.

Deze groepen beschikken over de allernieuwste uitrusting, zoals terreinwagens van Amerikaanse herkomst, zendapparatuur, automatische wapens en sportvliegtuigen.

Dat in dit gevaarlijke beroep snel veel geld verdiend kan worden, ook door de allereenvoudigsten, kan zelfs het lekenoog waarnemen: in de luxe hotels aan de kust treft men veelvuldig veel geld-uitgevende nieuwe rijken waaraan duidelijk te merken is dat zij eerst kort geleden hun boerenkleding hebben afgelegd.

De politie is bij de bestrijding van deze illegale handel meestal machteloos. Tegenover de allermodernste apparatuur en bewapening van de marihuana-producenten staat een slecht bewapend en betaald leger.

Maar het leger staat niet alleen tegenover een beter uitgeruste tegenstander, maar ook tegenover een brutalere. Terwijl de kustwacht met weinig en langzaam varende schepen moeten opereren, beschikken de smokkelaars over moderne snelle schepen, waarmee zij hun vracht op open zee op grotere schepen kunnen overladen.

In het gebied van de Caraïbische Zee zijn in de laatste maanden talrijke luxe-jachten, waaronder een West-Duits schip, op mysterieuze wijze met bemanning en al verdwenen; van enkele schepen weet men dat zij koers hadden gezet naar de Columbiaans-Venezolaanse kust en men vermoedt dat zij door handelaars in verdovende middelen zijn gekaapt.

Maar ook wanneer de politie met succes kan toeslaan, betekent dat nog helemaal niet dat men de mafia van verdovende middelen efficiënt kan bestrijden.

Toen enige maanden geleden een transportvliegtuig was neergestort en de bemanning gearresteerd kon worden, werden, tot grote verbazing van velen, de betrokkenen wegens „gebrek aan bewijs" vrijgesproken. In zulke gevallen worden niet zelden de slecht betaalde leden van de rechterlijke macht, onder bedreiging van moord, omgekocht.

Bij een laatste succesvolle actie werden behalve 670 ton marihuana ook nog 8 grote vrachtwagens en een DC-7 vliegtuig, dat in de VS geregistreerd stond in beslag genomen. Er werden 14 handelaren, waaronder 3 Amerikanen gearresteerd. Hoewel in dit geval de energieke procureur-generaal Serrano de zaak zelf in de hand heeft genomen. zou het niemand verbazen als–de zaak na enige tijd geseponeerd wordt.

Sociale onrust

De afgelopen regeringsperiode van president Lopez, die niets heeft gedaan om de illegale handel onder controle te krijgen en zelfs niet de suggestie heeft gewekt een serieus ontwikkelingsbeleid te voeren, is dan ook gekenmerkt door een gestage toename van de sociale onrust in het land. In de weken voorafgaande aan de presidentsverkiezingen gingen de buschaufieurs en de ambtenaren in staking tegen de hoge kosten van het levensonderhoud.

Twee weken geleden bezette het leger de unversiteiten om een emde te maken aan de studentenprotesten. Daarbij viel een dode — de 82-ste student die op deze wijze tijdens de regeringsperiode van president Lopez om het leven kwam.

Om vlak voor de verkiezingen nog grotere onrust te voorkomen gaf de regering toe. De vakcentrales hebben aangekondigd na de installatie van de nieuwe president in augustus onmiddellijk weer tot acties over te zullen gaan.

De regering zete 200.000 militairen in om een ongestoord verloop van de verkiezingen te garanderen. Zo vonden de afgelopen zondag een van de schaarse vrije, en als zodanig democratische, verkiezingen van Latijns-Amerika plaats. Maar de belangstelling van de Columbianen voor deze gebeurtenis is een pijnlijke indicator voor de politieke onverschilligheid in het land. Van de ruim twaalf miljoen kiesgerechtigden namen er maar vier miljoen de moeite om naar de stembus te gaan — 65% van de kiezers, een Columbiaanse record bij presidentsverkiezingen, bleef thuis. (Le Monde, The *Times, NZZ)* (Vor. ber. pag. 95 e.v.)

De kandidaat van de conservatieve partij, Belisario Betancur, bij het uitbrengen van zijn stem.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

JAARVERSLAG SIPRI

Op 27 april heeft het Instituut voor vredesvraagstukken in Stockholm (Stockholm International Peace Research Institute - SIPRI) zijn jaarverslag 1978 (World Armaments and Disarmaments, SIPRI-Memobook 1978) uitgegeven.

Hieruit bleek. dat de wereld op het moment bijna 400 mrd dollar aan bewapening uitgeeft. Wanneer de huidige tendens zich voortzet zal dit bedrag in het jaar 2000 tot 1.000 mrd dollar zijn gestegen.

In 1983 zullen de VS over 14 600 en de SU over ong. hetzelfde aantal kernkoppen beschikken.

Van alle satellieten wordt 75% voor militaire doelen gebruikt.

Voorts blijkt uit het SIPRI-jaarboek. dat het niet alleen de twee supermogendheden zijn, die de bewapeningswedloop voortzetten. Tot de meest verontrustende ontwikkelingen behoren de sterke groei van de bewapeningsuitgaven van veel landen van de Derde Wereld, de uitbreiding van de internationale wapenhandel en het gevaar van verdere verspreiding van kernwapens. Wat deze drie laatste aspecten betreft toont SIPRI zich — misschien met het oog op de komende buitengewone zitting van de Algemene Vergadering van de VN (pag. 311/3-1978) — bijzonder pessimistisch. Driekwart van al het verhandelde zware oorlogsmaterieel gaat naar de Derde Wereld. De hoeveelheid wapens die naar deze landen vervoerd wordt is sinds het begin van de jaren '70 jaarlijks met 15% gestegen. Tussen 1970 en 1977 waren slechts vier landen verantwoordelijk voor 90% van de export van de belangrijkste wapens: de Verenigde Staten 38%, de Sowjet-Unie 34% en Engeland en Frankrijk met ieder 9%. De helft van al deze wapens ging naar het midden-Oosten.

Sinds enige jaren vallen er echter nog twee belangrijke tendensen te bespeuren.

Ten eerste neemt (naast China met 2% van de export) het aantal industrielanden dat eveneens in toenemende mate aan de wapenhandel deelneemt, toe. Tot deze landen behoren Italië (2%) en sinds kort, maar sterk in opkomst. West-Duitsland (1%), Nederland (1%), Canada, evenals Zweden (0,2%) en Zwitserland (0,1%); ten tweede stijgt het aantal ontwikkelingslanden die begonnen zijn wapens te verkopen aan andere landen en die — wat belangrijker is — op het punt staan een eigen wapenindustrie op te bouwen.

Volgens SIPRI zijn er op het ogenblik al twintig ontwikkelingslanden die een eigen zware wapenindustrie bezitten.

Deze ontwikkeling, die niet alleen een sterke uitbreiding te zien geeft van het wapenarsenaal maar ook van de eigen bewapeningsindustrieën, is volgens het Instituut in Stockholm nauwelijks minder verontrustend dan de Russisch-Amerikaanse bewapeningswedloop. Het Instituut is van mening dat het merendeel van de indsutrielanden. evenals sommige ontwikkelingslanden. momenteel technologisch reeds in staat is om wapens als geavanceerde kruisraketten te vervaardigen.

Deze en soortgelijke wapens kunnen wegens hun buitengewoon krachtige effect en hun grote bereik de militaire krachtsverhoudingen in de wereld volledig veranderen.

Wanneer een groot aantal landen dergelijke wapens bezit, zou de controle hierop welicht onmogelijk worden, Het SIPRI uit zijn bezorgdheid over de ontoereikende maatregelen ter voorkoming van de verdere verspreiding van nucleaire technologie en wapentechniek.

Het Instituut toont zich weliswaar verheugd over de inspanningen van president Carter op dit gebied, maar beschouwt de bestaande verdragen (vooral het non-proliferatie verdrag) en instrumenten als onvoldoende, aangezien deze niet kunnen verhinderen dat landen die over de middelen daartoe beschikken, zelf nucleaire wapens gaan vervaardigen. Met deze perspectieven voor ogen wordt pas goed duidelijk hoe ontoereikend de zich moeizaam voortslepende onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en Rusland zijn. Zelfs het best denkbare resultaat dat van deze onderhandelingen valt te verwachten — namelijk het „bevriezen" van de reeds in een vergevorderd stadium verkerende strategische bewapening en een verbod op de invoering van bepaalde nieuwe wapensystemen (zoals de kruisraket en de mobiele raket) — haalt het niet bij werkelijk volledige ontwapening.

De kloof tussen het optimaal bereikbare onderhandelingsdoel van een tweede SALT-akkoord dat op zich al buitengewoon moeilijk is te bereiken, en de voortdurende wereldwijde bewapening wordt derhalve steeds groter. Niemand schijnt in staat af bereid te zijn hier veel aan te veranderen; ook hier zal wellicht het onvermogen van de Verenigde Naties blijken.

De betekenis van een SALT-akkoord, hoe bescheiden ook, ligt echter niet alleen — en misschien niet eens in de eerste plaats — in de vooralsnog bescheiden omvang van de overeengekomen maatregelen. Deze hetekenis is veeleer gelegen in de wolitieke en — zo men wil — symbolische waarde van een dergelijk akkoord alsmede m het feit dat het ondanks aanzienlijke moeilijkheden en tegenstand toch gerealiseerd kan worden. Inmiddels is SALT een toetssteen geworden voor de Russisch-Amerikaanse verhoudingen.

Mochten de onderhandelingen stranden of mocht het akkoord door het Amerikaanse Congres verworpen worden, dan lijkt een verdere escalatie van de strategische bewapening van beide supermachten *on*vermijdelijk. Dit zal zijn uitwerking op het gedrag van de rest van de wereld ten aanzien van de bewapeningspolitiek niet missen.

Daarom komt de waarschuwing uit Stockholm misschien wel precies op tijd. *(NRC/H'blad, Reuter, UPI)*

NAVO

BESLISSING PRODUKTIE EN INGEBRUIKNEMING NEUTRONENBOM UITGESTELD

De Amerikaanse president Jimmy Carter heeft op 7 april zijn besluit publiek gemaakt voorlopig niet over te gaan tot produktie en ingebruikneming van de neutronenbom (zie voor details over dit wapen pag. 148 /1).

Hieraan verbond de president de waarschuwing aan de SU een soortgelijke terughoudendheid te betrachten.

Terwijl hij de kwestie van de neutronenbom open liet gaf de president echter opdracht aan het Pentagon tot de modernisering van overbrengingssystemen, die in de toekomst met neutronenkoppen kunnen worden uitgerust.

De letterlijke tekst van de aankondiging van de Amerikaanse president luidt aldus:

„Ik heb besloten de produktie van wapens met versterkte stralings-effecten uit

President Carter

te stellen De uiteindelijke beslissing ten aanzien van de invoering van projectielen met versterkte stralingseffecten in ons gemoderniseerde wapenarsenaal zal later worden gemaakt, en zal worden beïnvloed door de mate waarin de Sowjet-Unie terughoudendheid betoont m haar conventioneel en nucleair bewapeningsprogramma en in de legering van troepen, van belang voor de veiligheid van de Verenigde Staten en West-Europa
Met het oog hierop heb ik het ministerie van defenste opdracht gegeven zich te wijden aan met de modernisering van de Lance-raket en van het 20 cm wapensysteem, waarbij de mogelijkheid wordt opengehouden voor de installatie van de versterkte stralings-elementen
De Verenigde Staten plegen overleg met hun bondgenoten in de Noordatlantische Verdrags Organisatie over deze beslissing en zullen voortgaan met hen de geëigende maatregelen tot wapencontrole te bespreken die met de Sowjet-Unie moeten worden genomen.
We zullen blijven voortbewegen met onze bondgenoten om ons militair vermogen zowel conventioneel als nucleair, te moderniseren en te versterken We zijn vastbesloten al het nodige te doen om onze collectieve veiligheid en de voorste defensie van Europa veilig te stellen "

Het besluit van de president om de produktie van de neutronenbom uit te stellen, maar niet te annuleren, was op 6 april al bekend geworden. Voordien zou de president overwogen hebben, aldus persberichten, de neutronenbom in het geheel niet in produktie te nemen.
Deze gedachte had in het Witte Huis en op de Amerikaanse ministeries van buitenlandse zaken en defensie grote beroering gewekt.
In deze regeringscentra werd nl. gevreesd, dat annulering van het neutronenbomproject negatieve gevolgen zou hebben voor de Atlantische alliantie, voor SALT en voor Carters betrekkingen met het Congres.

Onder druk van zijn eigen ministers, van het Congres en van enkele Westeuropese landen (vooral de Bondsrepubliek) heeft president Carter dus besloten om zijn stellingname inzake de neutronenbom gedeeltelijk weer ongedaan te maken.
In bevoegde kring werd het hier al uitgesloten geacht dat Carter alsnog zou besluiten om tot de fabricage van de neutrtonenbom over te gaan.
In deze hypothese stonden de president toen nog twee opties open:

1. Hij blijft aan zijn beslissing vasthouden om van het neutronenwapen af te zien.

2. Hij laat de mogelykheid open om de bom op een later tijdstip alsnog in produktie te brengen.
Opmerkelijk was dat de belangrijkste „policymakers" in Washington, Vance, Brown en Brzezinski (resp. ministers van buitenlandse zaken, defensie en leider van de Nationale Veiligheidsraad), bij de president bleven aandringen op optie no. 2 Zij gebruikten daarvoor de voigende argumenten:

- De neutronenbom moet als troef in de onderhandelingen met de Sowjet-Unie worden gebruikt;

- een „neen" tegen de neutronenbom zal een negatieve uitwerking krijgen op de betrekkingen met vooraanstaande Westerse bondgenoten als Engeland en West-Duitsland;

- de NAVO heeft de neutronenbom ook om militaire redenen nodig.

President Carter kwam in deze zaak dus nogal geïsoleerd te staan. Ook de Amerikaanse pers begon Carter te verwijten dat deze onhandig was opgetreden.
Zo schreef de *New* York Times op 6 april in een hoofdartikel: „Eerst heeft Cartetr de andere NAVO-leden aangemoedigd om in te stemmen met de invoering van de neutronenbom als een afschrikkingswapen tegen Sowjet-tanks. Maar aan de vooravond van een formele NA VO-beslissing wordt hem het besluit toegeschreven om van het wapen af te zien, zonder de bondgenoten te waarschuwen of enige concessie van Moskou te vragen".

Inderdaad valt het moeilijk zich aan de indruk te onttrekken dat Carter zich weinig consequent in deze materie heeft opgesteld. Eerst wekte de Amerikaanse president de indruk dat hij tot de produktie van het neutronenwapen zou besluiten, indien de landen waar de bom zou worden opgeslagen zich maar positief over de kwestie zouden uitlaten. Na een lange interne discussie besloot de meest vooraanstaande belanghebbende — West-Duitsland — tot steun aan het neutronenwapen op voorwaarde dat de VS eerst zouden proberen om de neutronenbom in de bewapeningsbesprekingen met Moskou te betrekken. Kort voor Pasen besloot Carter echter om zonder voorafgaande consultatie met de Bondsrepubliek en andere belanghebbenden het neutronenwapen niet in produktie te brengen.
In Washington werd daarop openlijk de vrees uitgesproken dat deze zigzag-koers twijfel bij de Europese bondgenoten zou zaaien over Carters wezenlijke loyaliteit tegenover het NAVO-bondgenootschap. Met een NAVO-conferentie voor eind mei in Washington in het vooruitzicht had deze twijfel aan Carters bedoelingen niet ongelukkiger kunnen vallen

Anderzijds was de Amerikaanse positie in de ontwapeningsonderhandelingen in Genève met de Russen er ook niet eenvoudiger op geworden. De neutronenbom maakte weliswaar geen deel uit van de SALT-onderhandelingen in Genève. De Russen hebben echter een felle propagandacampagne tegen de bom gevoerd, waardoor het neutronenwapen een onderdeel werd van de Amerikaans-Russische betrekkingen. Indien Carter nu aan zijn besluit had vastgehouden om de neutronenbom niet te wroduceren, dan zou Moskou dit ongetwijfeld als een teken van zwakte hebben uitgelegd. Dit kon de „haviken" in het Congres nieuw voedsel geven voor hun al oude beschuldiging dat de regering-Carter vanuit een positie van zwakte over een SALT-11-akkoord onderhandelt.
Dit zou de president des te slechter uitkomen, omdat hij in het Congres al in moeilijkheden verkeert wegens zijn plan om gevechtsvliegtuigen aan twee Arabische landen te verkopen. Verder komt op 18 april in de Senaat het tweede Panamakanaalverdrag in stemming. Voor aanvaarding is een twee-derdemeerderheid nodig, en Carter kan zich bij die gelegenheid geen deserties veroorloven.
Invloedrijke senatoren hadden deze week dringend bij de president op herziening van zijn besluit inzake de neutronenbom aangedrongen. Een „havik" als senator Jackson heeft

gedreigd om hoorzittingen in de subcommissie van de strijdkrachten te organiseren, als Carter een streep door de neutronenbom haalt.

De voorstanders van de neutronenbom gebruikten hier ook militaire argumenten om Carter tot andere gedachten te brengen. Zij betoogden dat het neutronenwapen het meest doeltreffende antwoord vormt op de overweldigende superioriteit, die de Russen op tankgebied in Centraal-Europa bezitten. Zonder de neutronenbom of -granaat zal de NAVO sneller worden gedwongen om een Sowjet-tankaanval met taktische kernwapens te bestrijden.

Het gebruik van taktische kernwapens in een vroeg stadium van een gewapend conflict kan de Russen ertoe verleiden om hun eigen taktische atoomwapens in te zetten. Dit zal dan de escalatie tot een grootscheepse atoomoorlog snel naderbij brengen.

Rest de vraag waarom president Carter vlak voor Pasen van mening is veranderd en plotseling zijn veto over de neutronenbom wilde uitspreken. Een reden kan zijn dat hij de toezeggingen van kanselier Schmidt (over de kwestie van de stationering van de neutronenbom op Duits gebied) niet voldoende vond.

Reacties bondgenoten

De NAVO heeft ,,begrip" voor Carters besluit de produktie van het neutronenwapen uit te stellen. Na een bijeenkomst met de NAVO-ambassadeurs in Brussel op 8 april verklaarde NAVO-secretaris-generaal Luns dat de verdere besluitvorming rond het neutronenwapen afhankelijk moet zijn van de matiging die de Sowjet-Unie betracht in haar bewapening en haar troepensterkte. De ambassadeurs zijn op een buitengewone zitting over het Amerikaanse besluit ingelicht.

Luns verklaarde dat de Europese bondgenoten begrijpen dat Washington het neutronenwapen tot onderhandelingsobject wil maken in de besprekingen over wapenbeperking Luns meende dat het Amerikaanse besluit zeker ook beinvloed is door de ,,emotionele golf" van de voorafgaande weken Maar hij meende niet dat de reacties in de hoofdsteden van de NAVO-landen zullen afwijken van het NAVO-standpunt

De Britse regering steunt het besluit van Washington De Sowjet-Unie heeft zich zeer bezorgd betoond over het neutronenwapen, nu inoet Moskou een dusdanig antwoord geven op het Amerikaanse besluit dat de dreiging afneemt Dat antwoord zal tot uiting moeten komen in de nucleaire en conventionele bewapening van de Sowjet-Unie, aldus een officiële verklaring in Londen

De Duitse bondsregering herhaalt haar standpunt dat een besluit over de produktie van de neutronenbom soeverein moet worden genomen door de Verenigde Staten De regering in Bonn heeft ,,kennis genomen' van het Amerikaanse besluit en is verneugd dat gelijktijdig overleg wordt gevoerd met de NAVO-bondgenoten in Brussel

De — nogal lauwe — goedkeuring van de Westduitse regering contrasteert niet de kritiek van de oppositie CDU-leider Helmut Kohl had op 6 april nog een ,,dringend beroep" gedaan op Carter alle aspecten van zijn besluit zorgvuldig te overwegen met name ook de mogelijke effecten op het vertrouwen dat de bondgenoten hebben in Amerikaanse toezeggingen

Volgens CSU-voorzitter Frans-Jozef Strauss zou een definitief ,,nee" tegen de neutronenbom desastreuze gevolgen hebben voor de verdediging van Europa ,,Het is voor het eerst in de Amerikaanse geschiedenis sinds de tweede wereldoorlog dat een Amerikaanse president zach openlijk en duidelijk neerlegt voor de Russische Tsaar", zei Strauss in een interview met Die Welt'

De beslissing ban de Amerikaanse president Carter stemt overeen met het Nederlandse streven invoering van de neutronenbom te voorkomen door hem in te brengen in de onderhandelingeil over wapenbeheersing De Nederlandse regering hoopt dat dit besluit zal bijdragen tot wapenbeheeraing en afremming van de wapenwedloop.

Over het inbrengen van de neutronenbom bij de onderhandelingen over wapenbeheersing zal overleg m NAVO-verband plaatsvinden, aldus een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken Hij herinnerde overigens aan het Nederlandse standpunt dat het al of niet in produktie nemen van de neutronenbom de uitsluitende verantwoordelijkheid is van de Amerikaanse regering.

Negatief *commentaar* uit S U

Het Sowjet-persbureau Tass gaf op 9 april een verklaring uit, waarin het besluit van president Carter om de produktie van de neutronenbom uit te stellen. werd afgewezen als een ,taktische manoeuvre zonder betekenis". Tass stelde, dat uitstel ,,geen werkelijke afwijzing van het neutronenwapen betekent",

Het persbureau zei dat Carter ,,concessies wil afdwingen in andere zaken, in een poging afzien van dit wapen te verbinden aan maatregelen om de Russische defensie-faciliteiten te versterken". Daaraan voegt Tass toe dat .,uit de uitleg van het Witte Huis duidelijk blijkt dat een van de belangrijkste motieven van de beslissing het verlangen is van de Amerikaanse regering een zo gunstig mogelijke sfeer in de publieke opinie te scheppen om in de toekomst toch neutronenwapens in West-Europa te kunnen stationeren",

Volgens Tuss is het besluit bovendien bedoeld om de ,,krachtige golf van protest tegen deze wapens die het gevaar van een kernoorlog vergroten" in te dammen

De Sowjet-Unie heeft sinds midden 1977 geageerd tegen de neutronenbom, die bedoeld is om een eventuele Russische tankaanval in Europa tegen te houden. Russische commentatoren beschrijven het wapen als een van de meest barbaarse uitvindingen van de mensheid.

De Russische president en partijleider Brezjnew had op 7 april in een rede. die hij in Wladiwostok hield. al duidelijk gemaakt dat Moskou niet van plan was de neutronenbom ,,uit te wisselen" tegen Russische wapenconcessies

Chinese reactie

In een verklaring van persbureau *Nieuw China* werd onderstreept, dat Carter met zijn besluit heeft toegegeven aan Russische druk. .,De Verenigde Staten en hun Westeuropesc bondgenoten waren van plan het wapen in te voeren als tegenwicht tegen het Russische overwicht in conventionele wapens", aldus het persbureau. Maar .,de Sowjet-Unie heeft een krachtige propagandacampagne gevoerd en de VS ervan beschuldigd het SALT-overleg extra moeilijk te maken en een gevaarlijke stap op een gevaarlijke weg te zetten".

Het persbureau haalde ten slotte de Amerikaanse ex-president Ford aan, die heeft verklaard dat uitstel of afzien van de neutronenbom ,,een ernstige fout" is. (Reuter, AFP, *UPI, NRC/H'blad,* Le *Monde, NZZ. FAZ.* The Times)

VERGADERINGEN NAVO-ORGANEN

Op pag. **353** e.v. is verslag uitgebracht van de NAVO-topconferentie. Hieraan voorafgegaan zijn bijeenkomsten van de vei-schillende organen van het bondgenootschap.

Nucleaire planninggroep

In de Deense plaats Frederikshavn vond op 18 en 19 april een vergadering plaats van de nucleaire planninggroep.

Op deze vergadering hebben de deelnemende Europese ministers van defensie zich achter het standpunt van president Carter m.b.t. de neutronenbom geschaard. Tegelijk onderstreepten zij het belang van een positief antwoord van de Sowjet-Unie t.a.v. het al dan niet opnemen van de omstreden bom in het bewapeningspakket van de NAVO.

In het communiqué, dat aan het slot van de bijeenkomst werd uitgege-

ven, werd „bezorgdheid" geuit over de toenemende groei van de Russische strijdkrachten en bewapening. De plangroep hecht dan ook veel belang aan een eventuele positieve reactie van de SU op het besluit van president Carter de produktie van de neutronenbom uit te stellen.
De Amerikaanse minister van defensie, Brown, zei aan het slot van de bijeenkomst. dat de SU tot dan nog niet officieel gereageerd had op Carters besluit. Maar het was naar zijn mening nog te vroeg om daaruit op te maken, dat de SU negatief zou antwoorden.

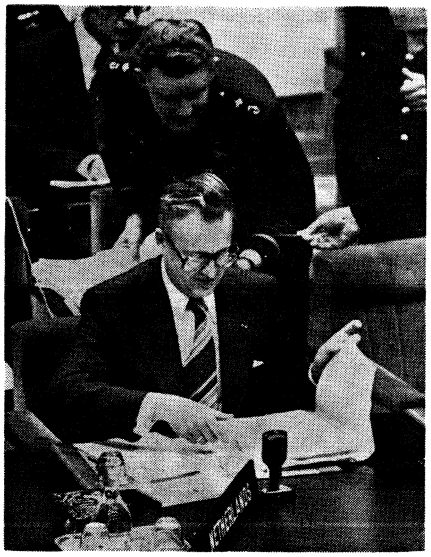
De ministers hebben zich verder bezig gehouden met het bestuderen van verschillende maatregelen tot modernisering van het arsenaal van het bondgenootschap, reikend van de vervanging van kernkoppen, die in Europa gelegerd zijn. tot het aanvaarden van nieuwe commandoprocedures.
Ook hebben de ministers kennis genomen van een Amerikaans rapport over het strategisch evenwicht in de wereld.

Eurogroep

Op 17 mei vergaderden in Brussel de ministers van defensie van de Euiiopese NAVO-lidstaten — de Eurogroep, een informele groepering, die dit jaar tien jaar bestaat en die door een meer samenhangende bijdrage de NAVO wil versterken.
Alleen Frankrijk maakt van deze groepering geen deel uit.
Een van de thema's, waarover de Europese NAVO-ministers onder voorzitterschap van hun Nederlandse collega Scholten hebben gesproken, was de „Onafhankelijke Europese Programma Groep". Evenals binnen de Eurogroep wordt ook in deze groepering over nauwere samenwerking op bewapeningsgebied gesproken: met dit verschil, dat Frankrijk wel aan de Programmagroep deelneemt.
De Fransen, die uit de militaire organisatie van de NAVO zijn gestapt, beschouwen de Eurogroep als een NAVO-forum.
Maar hoewel in het slotcommuniqué van de Eurogroep wordt geconcludeerd dat de Programmagroep „het belangrijkste Europese forum voor een verbetering van de samenwerking op het gebied van defensie-uitrusting blijft", lopen de opvattingen nogal uiteen hoe de groep precies zou moeten functioneren.
De Fransen zijn er voorstander van dat men zich binnen de giioep op enkele concrete projecten moet richten. Daarentegen is Nederland voor een meer systematische aanpak met bovendien meer algemene afspraken.

Comité voor verdedigingsplannen

De ministers van defensie van het gehele blondgenootschap waren op 18 en 19 mei als comité voor verdedigingsplannen in Brussel bijeen.
Onderwerp van gesprek werd hier o.m. gevormd door het NAVO-defensieprogramma de lange termijn (LDTP), dat vorig jaar op de NAVO-topconferentie in Londen (pag. 424/1 e.v.-1977) door de Amerikaanse president Carter was voorgesteld (zie voor dit programma ook pag. 353/3 e.v.-1978).
Het bleek, dat de ministers er moeite mee hadden concrete financiële toezeggingen te doen. Zo verklaarde de Nederlandse minister van defensie, Scholten, dat Nederland instemt met het LDTP, maar in de komende jaren nog niet over de financiële middelen zal beschikken om de aanbevelingen in de praktijk te brengen.
Wel zal Nederland volgens de minister al het mogelijke doen om de defensiebijdrage te verbeteren.
Tegelijkertijd heeft de Nederlandse minister echter duidelijk gemaakt, dat in de defensienota 1978 reeds de verplichtingen voor eveneens de volgende jaren zijn vastgelegd. Het zou niet mogelijk zijn de prioriteiten op defensiegebied te verschuiven. Volgens hem is dit ook niet noodzakelijk, omdat vanuit het lange-termijn-programma aansluiting op de bestaande nationale plannen moet worden gezocht en omdat de meeste aanbevelingen toch pas in de jaren '80 zullen worden uitgevoerd.
In dit verband pleitte de bewindsman voor een realistische benadering wat betreft de financiele mogelijkheden; een standpunt dat ook door de andere NAVO-ministers werd gedeeld. Geen van hen zou zich om die reden nog op een extra-financiële inspanning hebben willen vastleggen. Maar ondanks de terughoudendheid die minister Scholten ten aanzien van de financiële kant toonde, liet hij zich vol lof over het

De Nederlandse minister van defensie, Scholten, omringd door medewerkers, op de bijeenkomst van het comité voor verdedigingsplannen.

Deelnemers aan het beraad van de nucleaire planninggroep. V l n r. de ministers van defensie F W. Mulley (Engeland), H Brown (VS), H E Isik (Turkije), P Soegaard (Denemarken), secretaris-generaal Luns. en de ministers H. Aoel (Bondsrepubliek) en A. Ruffini (Italië).

programma zelf uit dat hij uniek in de geschiedenis van de NAVO noemde.

Ongeveer dezelfde strekking hadden de verklaringen van de andere Europese NAVO-ministers, waarin zorgvuldig werd vermeden al concrete toezeggingen voor de komende jaren te doen. Heel duidelijk kwam dit tot uiting in de afwijzende houding van de Westduitse minister Apel en diens Britse collega Mulley ten aanzien van het Amerikaanse voorstel een speciale staf te vormen die toezicht zou rnoeten houden op de uitvoering van het lange-termijn-programma. De Amerikanen hadden deze staf in het NAVO-hoofdkwartier willen onderbrengen, maar het voorstel werd zonder meer verworpen.

In deze samenhang had minister Apel bovendien nog eens gewezen op de grote defensie-inspanningen van de Bondsrepubliek. Terwijl thans meer dan tien procent van alle NA VO-uitgaven — aan tanks, vliegtuigen, maar ook infrastructuur — uit de Westduitse schatkist afkomstig is, zal de bondsregering tot het einde van de jaren 1980 nog eens 40 mrd dollar aan wapens en materiaal uitgeven (totale NAVO-uitgaven in 1977: 330 mrd gulden). Daarop bovenop zouden dan nog eens de uitgaven moeten komen die het lange-termijn-programma met zich zal brengen.

Volgens Apel hebben van de rond 300 aanbevelingen in het programma 186 rechtstreeks betrekking op de Bondsrepubliek: 130 ervan zouden zelfs prioriteit hebben. Slechts vijf aanbevelingen zouden door de Westduitse minister zijn afgewezen. Apel wees er evenwel op, dat hij zelf niet in staat is onbeperkt in het programma toe te stemmen; ook omdat voor de aanbevelingen erin de goedkeuring van de Westduitse Bondsdag moet worden gevraagd.

Bittergestemd toonde zich de Turkse minister van defensie die verklaarde, dat zolang het Amerikaanse wapenembargo wordt gehandhaafd, Turkije hulp voor de realisering van het lange-termijn-p ogramma en van de zogeheten ,,Force Goals" 1979-'84 nodig zal hebben.

Naar zijn zeggen is het voor het Turkse leger niet zo'n eenvoudige zaak om van Amerikaanse wapens naar wapens van Europese makelij over te stappen. Bovendien zou het afbreuk doen aan de afschrikkende werking van de NAVO wanneer de solidariteit verloren gaat.

Daarentegen probeerde de Amerikaanse minister Harold Brown juist zijn Europese collega's te bewegen, wat concreter te worden Van Amerikaanse zijde werd in deze samenhang bekend gemaakt, dat de Verenigde Staten bereid zijn om op grond van een aanbeveling uit het nieuwe programma de reactiesnelheid op te voeren onder de naam „POMCUS" ofwel ,,Pre-positioned overseas material configured in unit sets".

Volgens deze aanbeveling moeten wapens en materieel in Europa worden opgeslagen, zodat de Amerikaanse troepen in tijd van oorlog of crisis alleen nog maar behoeven te worden overgebracht.

Op die manier zou de Amerikaanse tactische luchtmacht in één week tijd in Europa kunnen worden verdrievoudigd en zouden de grondstrijdkrachten in 2 weken kunnen worden verdubbeld tot elf divisies. De Amerikanen stellen zich evenwel op het standpunt, dat de Europese lidstaten het laatste woord hebben, omdat zij het lange-termijn-programma zouden moeten goedkeuren. Daarbij zouden de Irosten van het nieuwe plan lager liggen dan wanneer men extra-troepen in Europa zou legeren.

Legering tweeds Nederlandse brigade in de Bondsrepubliek

Tijdens het overleg van de ministers van defensie kwam wederom de vraag ter sprake, of Nederland een tweede brigade in de Bondsrepubliek Duitsland moest legeren (zie ook pag. 150/1).

De Westduitse minister van defensie, Apel, liet blijken dit een ,,nuttige zaak" te vinden. De bondsregering is bereid in de infrastructurele kosten mee te betalen, maar hij sloot niet uit, dat ook andere NAVO-lidstaten een bijdrage zullen leveren.

Volgens Apel wil men over de kwestie van de legering van een tweede Nederlandse brigade in sept. tot een resultaat proberen te komen. Hierover was hij het met zijn Nederlandse en Amerikaanse collega's, Scholten en Brown, eens geworden. Zij willen in de komende maanden het verdere verloop van het besluitvormingsproces in Nederland afwachten.

Maar terwijl Apel zich duidelijk uitsprak voor een legering van een 2de brigade in de Bondsrepubliek, heeft minister Scholten benadrukt dat hij op dit punt nog geen enkele toezegging heeft gedaan. Eerst wil hij diepgaand studie maken van het rapport dat het geallieerd NAVO-opperbevel (SHAPE) heeft gemaakt over de mogelijkheden hoe de reactietijd van het Eerste Nederlandse legerkorps kan worden verkort. Een van die mogelijkheden heeft weer betrekking op de tweede brigade.

In dit verband heeft de Amerikaanse minister van defensie op een persconferentie gezegd dat, hoewel hij dit ook als ,,een goede mogelijkheid" beschouwt, de zaak toch wel gecompliceerd in elkaar zit. Tenslotte zou de kwestie van de tweede brigade niet alleen Nederland aangaan, maar ook de Bondsrepubliek zelf en Groot-Brittannië

Het belangrijkste achtte Brown echter, dat de reactiesnelheid zal worden opgevoerd, zodat tijdig een inval door het Warschaupact in de Nederlandse sector zou kunnen worden afgeslagen.

AWACS

Een ander onderwerp waarover de ministers in Brussel van gedachten hebben gewisseld, is het vliegende radarsysteem AWACS (kosten: twee miljard dollar). Volgens NAVO-secretaris-generaal, Luns, is op dit punt werkelijk flinke vooruitgang geboekt: ,,Ik ben nu voor de eerste keer vol vertrouwen, dat het project er zal komen". In dezelfde zin liet minister Apel zich uit, al maakte hij het voorbehoud dat hij niet op een beslissing in de Bondsdag zou kunnen vooruitlopen.

Naar zijn mening zal die beslissing stellig worden vergemakkelijkt nadat is overeengekomen dat het AWACS-hoofdkwartier in Geilenkirchen zal komen en dat het Westduitse aandeel in AWACS voor rond 45% door Amerikaanse compensatie-orders zal worden gedekt. Daarnaast zijn de Amerikanen bereid voor een bedrag van 200 mln mark vrachtwagens te kopen voor hun troepen in Europa en willen zij onderhandelen over de levering van Westduitse telecommunicatie-apparatuur tegen een waarde van rond 200 mln mark.

Daarentegen zouden de kansen voor de levering van Westduitse luchtafweertanks van het type Gepard en van 120-mm-tankkanonnen aan Amerika, zoals de Duitsers willen, er minder gunstig voor staan.

De bedoeling was, dat de nieuwe Amerikaanse XM-l-tank met een Westduits 120-mm-kanon zou moeten worden uitgerust.. Maar hoewel minister Brown heeft verklaard dat de VS een dergelijke aanschaf overwegen, maakt men zich aan West-

duitse zijde geen illusies. Daar gelooft men dat de Amerikanen de Bondsrepubliek aan het lijntje willen houden. Hetzelfde zou voor de Gepard-tank (per stuk: 6 mln mark) gelden; volgens minister Apel verlopen de onderhandelingen van de leverantie niet erg gunstig.

Helemaal met lege handen staat Nederland er nog bij, dat over een periode van acht jaar 60 mln dollar in het AWACS-project zal bijdragen. Dit is rond 3 tot 4% van het totale bedrag. De Nederlandse staatssecretaris van defensie, Van Eekelen, wees er evenwel op, dat Nederland hoofdzakelijk in de exploitatiekosten meebetaalt en dat in ruil daarvoor geen compensatie-orders zouden worden verstrekt.

Voor wat tenslotte het nieuwe NAVO-defensieprogramma voor de lange termijn betreft, hebben de ministers een 60 pagina's tellend rapport goedgekeurd dat op 30 en 31 mei op de NAVO-top in Washington zou worden besproken Wel hebben de Turken en de Italianen laten weten, dat zij een voorbehoud moeten maken, voorzover het om de financiële kant van het programma gaat.

Tevens heeft de Westduitse minister Apel benadrukt, dat het programma alleen zijn doel kan bereiken, wanneer het tweerichtingsverkeer tussen Europa en de V.S. in de wapenverkoop een realiteit wordt. Dan zou ook een nieuwe impuls aan de onafhankelijke Europese Programma Groep kunnen worden gegeven die nu nog slechts voortvegeteert, aldus Apel.

Pleidooi voor opheffing wapenembargo tegen *Turkije*

De Amerikaanse minister van defensie. Harold Brown, heeft op 19 mei op een persconferentie verklaard. dat hij niet uitsluit, dat nog in de loop van deze zomer het Amerikaanse wapenembargo tegen Turkije zal worden opgeheven. Hij wees erop, dat dit embargo nu drie jaar van karcht is, maar dat het de problemen tussen Griekenland en Turkije niet heeft kunnen oplossen.

Volgens Brown kan ervan worden uitgegaan, dat opheffing van het embargo een constructieve uitwerking zal hebben, hoewel daarmee niet alle moeilijkheden tussen Griekenland en Turkije zullen zijn opgelost. (Reuter, AFP, *NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ, *FAZ,* The Times. NAVO-persdienst)

(Vor. ber. pag. 353 e.v.)

WEST-EUROPA

EG

ONTWERP-BEGROTING 1979

Begin juni heeft de Europese Commissie haar voorontwerp van de begroting voor 1979 bekendgemaakt.
Het voorgestelde totaal van de uitgaven bedraagt 14.667 miljoen ERE (ca. f 41.067 miljoen) in vastleggingskredieten en 13.859 miljoen (ca. f 38.805 miljoen) in betalingskredieten.
De uitgavenstijging t.o.v. het voorgaande jaar bedraagt 15,5% bij de vastleggingskredieten en 12,1% bij de betalingskredieten.
Europees commissaris Tugendhat heeft op een persconferentie de nadruk gelegd op deze bescheiden stijging, die voor een deel te danken is aan een voorzichtiger beleid rond de landbouwprijzen.

De nieuwe begroting is strak gehouden. De ontwerpers hebben rekening gehouden met de moeilijke economische omstandigheden, die tot behoedzaamheid manen op het gebied van de openbare uitgaven. De begroting is geconcentreerd op de maatregelen die belangrijk voor de Gemeenschap worden geacht en aansluiten bij de prioriteiten die de Commissie heeft voorgesteld en die door de Raad en het Europees Parlement worden gesteund. De uitgavenstijging is zodoende betrekkelijk gering bij het landbouwfonds (afdeling garantie) en groter bij industriebeleid en ontwikkelingshulp en zeer sterk bij sociaal beleid en energiepolitiek.

De afdeling Garantie van het landbouwfonds maakt 65,4% van de begroting uit, alle overige maatregelen 34,6%. Het aandeel van de landbouwpolitiek is in 1979 dus iets lager dan voorheen. De Commissie hoopt dat deze verhouding tijdens de begrotingsprocedure onaangetast blijft en in de uiteindelijke begroting zal kunnen worden teruggevonden.
De uitgaven zijn, zals gebruikelijk, ingedeeld naar ,,verplichte" uitgaven — die niet achterwege kunnen blijven omdat ze rechtstreeks uit het Verdrag vin Rome of uit daarop rustende besluiten voortvloeien —, en ,,niet-verplichte" uitgaven, waarvan de omvang kan wisselen en waarbij de begrotingsautoriteit een zekere speelruimte heeft. In de door de Commissie voorgestelde begroting bedragen de ,,verplichte" uitgaven 11.541 miljoen ERE in vastleggingskredieten (ongeveer vier-vijfde van het totaal), een toeneming met 11,4% ten opzichte van 1978. De ,,niet-verplichte" uitgaven bedragen 3.126 miljen ERE, een toeneming met 33,2%. Voor deze laatste groep uitgaven stelt de Commissie elk jaar een maximum-percentage vast dat de theoretische bovengrens voor de stijging vormt. In de praktijk is die grens steeds overschreden om mogelijkheden te scheppen voor nieuwe maatregelen vanaf een zeer beperkte grondslag. Het bedoelde maximum bedraagt voor het komende jaar 11,4%.

STRUCTUUR VAN DE UITGAVEN

Uit de uitgavenstructuur blijkt het selectieve karakter van de begroting. Dat blijkt het duidelijkst bij het energie- en het sociaal beleid. Voor het energiebeleid wordt een indrukwekkende verhoging voorgesteld: + 228 procent in vastleggings- en + 355 procent in betalingskredieten. Overigens gaat het hier vooral om het inhalen van de voor 1978 niet toegewezen middelen. Het zwaartepunt ligt bij de ontwikkeling van de energiebronnen van de Gemeenschap en bij de energie-economie. Het meeste geld is nodig voor steenkoolmaatregelen.
Bij het sociaal beleid worden de kredieten met 49 procent verhoogd ten behoeve van een uitbreiding van de bestaande maatregelen en de invoering van enkele nieuwe. Hieronder valt ook de steunmaatregel ten behoeve van de werkgelegenheid voor jongeren die de Cominissie kortgeleden aan de Raad heeft voorgesteld. Deze maatregel veroorzaakt op zich al een verhoging van twintig procent van het sociaal fonds. Verder zal ongeveer de helft van de kredieten van dit fonds worden besteed aan de verbetering van de werkgelegenheid, ook voor jongeren.
Bij het industriebeleid heeft de verhoging voornamelijk betrekking op de structurele hervorming en omschakeling van noodlijdende industrietakken.
De uitgaven voor het visserijbeleid en de oriëntatie-afdeling van het landbouwfonds zullen wat sneller stijgen. Het landbouwstructuurbeleid omvat enkele nieuwe maatregelen ten behoeve van de Middellandse Zeegebieden, waar de infrastructuur sterk is achtergebleven.

ONTVANGSTEN

De Coinmissie is ervan uitgegaan dat de begroting in 1979 volledig met eigen middelen wordt gefinancierd. Naast douanerechten, landbouwheffingen, suikerheffingen en diverse ontvangsten van secundair belang, zal de Gemeenschap dus een deel van de BTW moeten heffen. Gedacht wordt aan 0,75 procent van de grondslag van deze omzetbelasting.
(Europa van Morgen)

ONDERHANDELINGEN EG-COMECON

Op 29 en 30 mei hebben in Moskou de eerste onderhandelingen plaatsgevonden tussen de EG en de Oosteuropese Raad voor wederzijdse economische bijstand (Comecon).
Daarmee is een onomkeerbare ontwikkeling ingeluid in de betrekkin-

gen tussen beide organisaties, aldus de vice-commissaris van de Europese Commissie, Haferkamp, die aan het hoofd van de Europese delegatie in Moskou gesproken heeft met de secretaris van de Comecon, Nikolai Faddejev.
Het was niet de bedoeling om in twee dagen onderhandelen tot een akkoord tussen de EG en de Comecon te komen. aldus Haferkamp op een persconferentie in Brussel. Wel is afgesproken dat een gedachtenwisseling in de contacten zullen worden voortgezet,
In juli komen vertegenwoordigers van beide organisaties in Brussel opnieuw bijeen en men hoopt dat in oktober nog een nieuwe ontmoeting op politiek niveau kan volgen.
Hafrrksmp onderstreepte dat de huidige betrekkingen tussen de EG en de Comecon overeenkomen met de evolutie naar ontspanning in Europa. De EG pleit voor een integrale toepassing van alle bepalingen die in de slotakte van de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa zijn overeengekomen. De resultaten van deze conferentie zijn jammer genoeg niet altijd terug te vinden, onder meer niet in onze wederzijdse betrekkingen, zo heeft Haferkamp te Moskou gezegd. Onze huidige betrekkingen werken de ontspanning niet in de hand. Het is niet genoeg de mond vol te hebben over ontspanning, het komt erop aan dienovereenkomstig te handelen, aldus Haferkamp. De EG onderhoudt met 111 landen diplomatieke betrekkingen, maar niet met haar onmiddellijke buurlanden. Haferkamp noemde dit een anachronisme.

De ontmoeting Haferkamp-Faddejev is voorbereid en afgesproken in september 1977. Toen kwam de Roemeense vice-premier, Mihai Marinescu, als voorzitter van de Comecon naar Brussel voor een eerste officiële ontmoeting met de Europese ministerraad en de Europese Commissie. Toen al hebben we duidelijk laten verstaan, aldus Haferkamp, dat bij een eventuele overeenkomst tussen de Europese Gemeenschap en de Comecon geen afbreuk mag worden gedaan aan de doelstellingen, de praktijken en de institutionele regels van beide organisaties. Hiermee doelde de heer Haferkamp onder meer op het feit, dat de EG nooit zal toestaan dat er getornd wordt aan het ,,Europees statuut" van West-Berlijn.

Waar het nu in de eerste plaats op aan komt, is dat we elkaar beter leren kennnen, zo zei Haferkamp, en dat we komen tot een goede en concrete werkverhouding. Hierbij mogen we de fundamentele verschillen tussen beide organisaties niet uit het oog verliezen.

Van het ontwerp-akkoord dat in februari 1976 door de Comecon aan de EG werd voorgelegd, zijn acht van de vijftien artikelen voor de EG onaanvaardbaar, omdat er geen rekening wordt gehouden met het feit dat een aantal nationale bevoegdheden aan de Europese instellingen zijn overgedragen.
De Comecon wil dat in de overeenkomst met de EG ook over handelsvraagstukken wordt gesproken, zo ging commissaris Haferkamp verder, Ik ben er echter, nu nog meer dan voordien, van overtuigd dat dit niet verantwoord is en heb dat mijn gesprekspartners ook duidelijk laten verstaan. In tegenstelling tot de Gemeenschap heeft de Comecon geen enkele bevoegdheid met betrekking tot de handelspolitiek (export, import, vrijwnringsmaatregelen, toekennen van clausule van meest begunstigde natie, en dergelijke) van zijn lidstaten. De Comecon is geen douane-unie en kent geen vrij verkeer van goederen, aldus Haferkamp. Handelsverdragen kan de EG alleen rechtstreeks met de Comecon-landen afsluiten.
Toch zijn de besprekingen in Moskou volgens Haferkamp een belangrijke stap geweest in de richting van een normalere samenwerking tussen de EG en de Comecon. Gebleken is dat beide organisaties werkelijk van plan zijn de onderhandelingen over de normalisering van hun betrekkingen tot een goed einde te brengen. Afgesproken is dat op het niveau van deskundigen overleg op gang zal komen over onder andere standaardisering, milieuproblemen en statistiek. Haferkamp verklaarde hieraan veel waarde te hechten. Een betere verstandhouding met de Comecon als organisatie zal ook zijn gevolgen hebben voor de betrekkingen tussen de EG en de afzonderlijke Comeconlidstaten, zo besloot de heer Haferkamp. *(Europa van* Morgen)

(Vor. ber. pag. 24/3)

RIAATREGELEN VOOR SCHONER MILIEU

De negen ministers voor milieuhygiene zijn het op 30 mei eens geworden over een pakket maatregelen dat een schoner milieu moet bevorderen.
Zo zal er vanaf 1 januari '81 in de benzine die in de EG verkocht wordt niet meer clan 0,4 gram lood per liter mogen voorkomen.
Lidstaten zijn bevoegd in hun eigen land lagere grenzen — tot 0,15 gram per liter — vast te stellen. Met het accepteren van het overigens al bijna 4 jaar oude voorstel van de Europese Commissie is weer een klein stapje gedaan op de weg naar een minder verontreinigd Europees milieu.
Op deze Europese regel zijn uitzonderingen. Zo zal men in Ierland, dat op dit gebied een grote achterstand heeft, nog gerechtigd zijn om tot 1 januari 1986 benzine te verkopen met een loodgehalte dat gaat tot 0,64 gram per liter. Ook als zich plotselinge stagnaties in olieleveranties voordoen, bijvoorbeeld bij een nieuwe oliecrisis, zal men van de norm mogen afwijken, omdat aangenomen wordt dat elke lidstaat dan de olie in huis haalt die het krijgen kan. Maar in dat geval moet wel de Europese Commissie op de hoogte gebracht worden. Er mag in dat geval ook niet langer dan vier maanden van de normen worden afgeweken.
Het lood in de benzine is, naarmate het autoverkeer in de negen Europese lidstaten toenam, een steeds hinderlijker factor in het milieu gaan worden. Op eigen houtje hebben de lidstaten al getracht iets aan die zaak te doen. Zo mag bijvoorbeeld in de Duitse bondsrepubliek al sinds 1976 geen benzine meer verkocht worden die meer dan 0,15 gram lood per liter bevat. De richtlijn die aangenomen werd, verplicht de negen EG-lidstaten overigens ook de Europese Commissie op de hoogte te houden van de ontwikkeling van de loodverontreiniging in de atmosfeer van de Europese steden. De Commissie zal die gegevens gebruiken om later met nieuwe voorstellen te komen ten aanzien van loodemissies.
Dr. Ginjaar, de Nederlandse minister voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne, toonde zich in zijn schik met het besluit van de Ministerraad. In Nederland heeft de loodhoeveelheid in de benzine een bovengrens van 0,4 gram per liter. Dr. Ginjaar wees erop dat het terugdringen van zo'n grens grote uitgaven met zich meebrengt. In Duitsland heeft het terugbrengen van de hoeveelheid lood van 0,6 naar 0,15 gram per liter benzine ongeveer een miljard D-mark gekost, aldus de Nederlandse minister.

Zoet water

Een tweede besluit van deze Ministerraad dat op den duur zal bijdragen aan een schoner Europees milieu is dat ten aanzien van zoet water, geschikt voor het leven van vis-

sen. Het ging hier om een richtlijn, voorgesteld door de Europese Commissie, die in het kort tot doel heeft goed water te beschermen of slecht water te verbeteren, en wel zo dat zalm- en karperachtigen er goed kunnen leven. Die richtlijn geldt niet ;-oor alle wateren, maar slechts voor die welke de lidstaten aanmelden. Maar die wateren moeten dan ook ,,gezond" gehouden worden, dat wil zeggen dat er voldoende hoeveelheid zuurstof in aanwezig moet zijn, dat de temperatuur niet schoksgewijs mag oplopen of dalen (sommige vissoorten overleven plotselinge schommelingen van méér dan drie graden al niet meer) en dat bepaalde stoffen, zoals ammoniak. fosfor, nitriet, chloor, zink en koper, niet boven bepaalde waarden voorkomen.

Het accepteren van deze richtlijn ziet men in Europese kringen in Brussel voornamelijk van belang als ,,drukmiddel". Er zal namelijk aan de Europese Commissie gerapporteerd moeten worden en die kan dan kaarten samenstellen waaruit blijkt welke wateren wel en welke niet geschikt zijn voor het leven van vissen.

Onder druk van de publieke opinie, zo hoopt men in Brussel, zullen regeringen wellicht sneller ertoe overgaan wateren weer voor het leven van vissen geschikt te maken.

Drijfgassen

Tijdens deze Raad is men verder akkoord gegaan met een resolutie waarin onder meer gezegd wordt dat er onmiddellijk maatregelen genomen dienen te worden om de industrie ertoe aan te zetten te onderzoeken welke vervangende produkten gebruikt kunnen worden in plaats van fluorkoolwaterstoffen. Die fluorkoolwaterstoffen zijn heel vaak het drijfgas in spuitbussen en de koelvloeistof in koelkasten en dergelijke. Uit recent onderzoek is gebleken dat ze een veel vernietigender werking hebben op de ozonlaag rond de aarde dan eerst werd aangenomen. Als die ozonlaag sterk wordt aangetast, kunnen veel meer schadelijke stralingsvormen vanuit het heelal naar de aarde doordringen en dat zal veel meer kankergevallen (vooral huidkanker) tot gevolg hebben.

Alle industrieën die fluorkoolwaterstoffen gebruiken, moeten er ook onmiddellijk toe aangezet worden maatregelen te treffen om te voorkomen dat deze verbindingen vrijkomen. De produktiecapaciteit voor de fluorkoolwaterstoffen mag niet verhoogd worden en als lidstaten onderzoek verrichten op het punt van de werkzaamheid van fluorkoolwaterstoffen kunnen ze daarbij beter in EG-verband samenwerken, als de resolutie. Het onderzoek wordt overigens op wereldvlak al gecoördineerd door het UNEP, het milieuprogramma van de Verenigde Naties In de tweede helft van dit jaar zullen de ministers bekijken of men tot een werkelijk gemeenschappelijk beleid ten aanzien van fluorkoolwaterstoffen kan komen.

Verontreiniging van de zee

Recente rampen op zee, zoals met de onlangs gestrande tanker ,,Amoco Cadiz" en het ongeluk op het booreiland in het ,,Ekofiskgebied" in de Noordzee, hebben de Raad vrij lang doen debatteren over mogelijke maatregelen tegen vervuiling van de zee door koolwaterstoffen. De maatregelen om zulke milieurampen te bestrijden, moeten nog nader worden uitgewerkt. Een politiek besluit over een samenwerking lieten de ministers over aan hun collega's van Buitenlandse Zaken. Maar desalniettemin kwam men toch tot een aantal gemeenschappelijke conclusies.

In Brussel werd men het erover eens dat samenwerking bij het voorkomen en bestrijden van vervuilingsrampen op zee in elk geval een communautaire taak is. Maar omdat niemand weet hoe olierampen op zee goed bestreden kunnen worden, bleef men over concrete maatregelen in het vage. Wel vond de Raad dat de Europese Commissie op gezette tijden verslag moet uitbrengen aan de Raad zowel als aan het Europees Parlement, over de mate waarin Europese kusten zijn vervuild door olierampen of -lozingen. Ze vei-krijgt men op den duur een beeld vanwaar speciale bescherming nodig is, aldus de gedachte achter dit besluit.

Vogels

Het langst is in deze Ministerraad gesproken over de zogenoemde ,,vogelrichtlijn", een richtlijnvoorstel van de Europese Commissie dat in de Milieuraad van december vorig jaar al tot lange debatten geleid heeft en dat in het algemeen inhoudt de in het wild levende vogels in Europa te beschermen door een algemeen verbod ze te doden, hun nesten en eieren te beschermen en, als het reeds bedreigde soorten zijn, ook hun nestgebieden te beschermen.

De voornaamste tegenstelling in de Raad die besluitvorming nu nog onmogelijk maakte, was dat Frankrijk in het algemeen wil beschermen door de handel in vogels zoveel mogelijk te beperken, maar pas nadat de jacht erop in ruimere mate toegelaten was dan de Europese Commissie had voorgesteld. (Frankrijk heeft ruim twee miljoen mensen die op vogels jagen). De andere EG-lidstaten wilden in het algemeen het aantal vogels waarop nog gejaagd mag worden sterk beperken. Aan de permanente vertegenwoordigers van de lidstaten, in Brussel, is nu opdracht gegeven de kwestie nog verder te bestuderen.

De Nederlandse minister heeft deze Milieuraad aangegrepen om een aantal persoonlijke opmerkingen te maken. Zo zei hij dat de discussie hem de gelegenheid gegeven had zijn geloof in een Europees milieubeleid te belijden, ,,maar zij die geloven, haasten niet", zo zei hij. Enige teleurstelling over de praktijk van Europese Raadsbijeenkomsten bleek uit de opmerking van dr. Ginjaar, namelijk ,,dat de discussies onrecht doen aan het belang van de onderwerpen". De Nederlandse minister legde er ook nog de nadruk op dat een milieubeleid niet alleen macro-economisch bezien mag worden, maar dat men in het geheel van de economie ook aandacht moet hebben voor de lasten die een milieubeleid per bedrijf met zich meebrengt. (Europa van Morgen).

BELGIË

VOLKSUNIE-CONGRES

Het 17de congres van de Volksunie had plaats op 20 en 21 mei onder het motto ,,Arbeid, adel in de Vlaamse staat".

De eerste dag vergaderde het congres in secties in het cultureel centrum te Strombeek-Bever. De secties bespraken resp. de wijsgerig-ethische aspecten van de arbeid, de tewerkstelling, de democratisering, de internationale arbeidsverdeling en de gastarbeid, en — apart van het congresthema — de politieke actualiteit.

Ofschoon de staatshervorming als zodanig niet ter bespreking stond, vroeg partijvoorzitter Hugo Schiltz het congres toch om een vertrouwensvotum betreffende het zgn. Eg-

mont-akkoord. De parlementsleden W. Sorissen en J. Valkeniers protesteerden tegen die werkwijze, maar een grote meerderheid keurde Schiltz goed. Met 633 tegen 246 stemmen en 29 onthoudingen vroeg het congres ,.dat alle verantwoordelijken van de partij zich eensgezind bij de regelmatig getroffen beslissingen zouden aansluiten." In zijn congresrede verdedigde Schiltz het VU-beleid i.z de staatshervorming

Hij ging ook nader in op de moeilijkheden in de staalsector. Wij hebben geen belang bij de ineenstorting van de staalindustrie in Wallonië zei hij, maar als van Vlaanderen voor de redding miljarden worden gevraagd, moet over de voorwaarden worden onderhandeld van gemeenschap tot gemeenschap; daarbij moet dan ook gepraat worden over de goedkeuring van de Belgisch-Nederlandse waterverdragen. de financieel-economische autonomie van de ge esten, eventueel de haven-uitrusting.

Schiltz stelde andermaal voor het dossier van de staatshervorming te bespreken op een .,staten-generaal" en betreurde dat de grote culturele verenigingen blijkbaar niet op dat voorstel ingaan.

Hij zei dat de VN de ,,voorlopige" staatshervorming zo spoedig mogelijk wil besproken zien in het parlement, en voegde eraan toe dat die staatshervorming voor de VU geen eindpunt is in het streven naar Vlaams zelfbestuur.

Over de sociaal-economische toestand zei Schiltz dat het kabinet de crisis krachtdadig moet aanpakken. Hij kwam ook op voor politiek pluralisme in de vakbonden: ,,hun eenzijdige partij-politieke bindingen trekken het normale spel van de democratie scheef."

Het congres besprak ook een manifest van de arbeid, dat in de komende weken verder gestalte zal krijgen op een uitgebreide partijraad. In dst manifest wijst de W de links-rechts tegenstelling af en stelt zij dat het belang van het volk als menselijke lotsgemeenschap voorrang heeft op klasse- en groepsbelangen, op individuele en religieuze bekommernissen. De VU wil daarom openstaan voor arbeiders en werkgevers, middenstanders en bedrijfsleiders. Twee algemene beginselen worden vooral beklemtoond: Het recht op en de plicht tot arbeid, die zinvol hoort te zijn; en een betere economische democratie.

De VU komt op voor een betere axbeidsverdeling, niet enkel op reden van de bestaanszekerheid, maar ook om de machtsverdeling. Voor de grote ondernemingen gaat de voorkeur van de VU naar een stelsel van medebeheer, waarin de kapitaalverstrekkers en de werknemers paritair de raad van toezicht vormen, die de raad van directie controleert Verder heeft het manifest ruim-ie aandacht over voor de kleine en middelgrote ondernemingen.

ABVV GEREGIONALISEERD

Op 27 mei heeft het Algemeen Belgisch Vakverbond op een buitengewoon congres zijn statuten aangepast aan de drieledige gewestvorming, die het kabinet-Tindemans krachtens art. 107quater van de grondwet en luidens het regeerakkoord betreffende de staatshervorming wenst door te voeren.

De reeds feitelijk bestaande Vlaamse en Waalse ,,intergewestelijken" werden nu ook statutair erkend en krijgen financiële werkingsmiddelen. Er wordt tevens een nieuwe intergewestelijke gevormd voor Brussel-Halle-Vilvoorde, waarbij overeengekomen is dat de sectie Halle-Vilvoorde tot de Vlaamse intergewestelijke behoort.

Het congres heeft anderdeels in een beginselverklaring beklemtoond dat het ABVV en zijn beroepsorganisaties één en ondeelbaar zijn en dat de nationale vakbondspolitiek wordt uitgewerkt door de nationale vakbondsinstanties.

Het congres handelde ook over het vraagstuk van de zgn. industrievakbond. met name de vraag of één enkele vakbond arbeiders én kantoorbedienden van de industrie in één centrale moet groeperen. Uit de besprekingen kwam naar voren, dat het probleem onvoldoende gerijpt is, maar dat verder zal worden nagedacht over de oprichting van de industrievakbond. Inmiddels zal worden gestreefd naar gemeenschappelijk optreden van arbeiders én kantoorbedienden, o.m. bij het opstellen en indienen van eisenbundels, de herwaardering van de rol van de werknemersvertegenwoordigers in de ondernemingsraden, de vrijwaring van de tewerkstelling enz.

Het ABW-congres was van oordeel dat de geleidelijke totstandkoming van een eenheidsstatuut voor ai-beiders en kantoorbedienden kan worden bevorderd door het beklemtonen van bepaalde prioriteiten, die bijdragen tot het wegwerken van de verschillen

DIAMANT

Krachtens een akkoord dat op 23 mei te Kinshasa werd ondertekend, heeft de Zairese staat 20% van de aandelen van de Sociétté Minière de Bakwanga (MIBA) afgestaan aan de Société d'Entreprise et d'Investissements (SIBEKA), een filiaal van de Generale Maatschappij.

De MIBA die in de Zairese republiek de koloniale Forminière opvolgde. was in november 1973 „ geradicaliseerd" door president Mobutu, d.w.z. volledig overgenomen door de Staat.

SIBEKA zal opnieuw actief gaan deelnemen aan de exploitatie van de diamantmijnen in de streek van Mbuji-Mayi. De maatschappij, die reeds vroeger ervaring had op dit gebied, zal trachten de produktie weer op peil te brengen. De jongste twee jaren was de produktie sterk gedaald

De raad van beheer van de MIBA blijft voorgezeten door een Zairees, maar de dagelijkse leiding zal in handen zijn van een gedelegeerd beheerder, aangeduid door SIBEKA. De Belgische partner zal ook de technische bijstand verlenen bij een aantal investeringen, o.m. de installatie van een nieuwe wasinrichting, waar de stenen met kimberliet worden behandeld. SIBEKA waarborgt gedurende 10 jaar een bijzonder dividend, na afloop van een herstelperiode van 4 jaar.

NEDERLAND

VERHOGING MINIMUM (JEUGD)LONEN

Het minimumloon voor werknemers van 23 jaar en ouder wordt met ingang van 1 juli 1978 verhoogd tot f 1722.50 per maand (was f 1673,10), f 397,50 per week (was f 386,10) en f 79,50 per dag (was f 77,22).

Deze verhoging bedraagt 2.9%. Ze betreft de gebruikelijke, wettelijk voorgeschreven halfjaarlijkse aanpassing aan de ontwikkeling van de regelingslonen over de periode van eind oktober 1977 tot en met eind april 1978.

De hiermee overeenkomende minimumjeugdloon-bedragen zijn vanaf 1 juli 1978 als volgt:

	per maand		per week	
22 j	f 1593,30	(f 1547 60)	f 367,70	(f 357,10)
21 j	f 1464,10	(f 1422,10)	f 337,90	(f 328 20)
20 j	f 1334,90	(f 1296,701	f 308 10	(f 299,20)
19 j	f 1203.80	(f 1171,20)	f 278,30	(f 270,30)
18 j	f 1076,60	(f 1045.70)	f 248,40	(f 241.30)
17 j	f 947,40	(f 920,201	f 218,60	(f 212,40)
16 j	f 818,20	(f 794,701	f 188,80	(f 183,40)

Een vakantiewerker van 15 jaar heeft recht op een minimumjeugdloon van i 689,— per maand en f 159,— per week Voor een 16-jarige bedraagt het minimumjeugdloon bij twee dagen partiële leerplicht en een werkweek van 3 dagen *f* 490,92 per maand (was *f* 472,82) en *f* 113,28 per week (was *f* 110,04) Dit vloeit voort uit de algemene regel in de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag, dat bij een arbeidsduur die korter is dan gebruikelijk, het minimum(jeugd)loon naar evenredigheid lager is (Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber pag 21/2)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-7-1978

Hierna volgt een overzicht van de stand van zaken m.b.t. de sociale verzekeringen. zoals die geldt m.i v. 1 juli 1978.

A.O.W. en A.W.W.

Met ingang van 1 juli 1978 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog.

A.O.W	bruto per maand	
Gen. bejaarden	v. i 1.281,— - *f*	1.314,50
Ongeh. bejaarden	v. *f* 874,50 - f	898,50

A.W.W.	bruto per maand	
Wed. met kinderen	v. f 1.281,— - *f*	1.314,50
Wed. z. kinderen	v. t 874,50 - f	898,50
Wezen tot 10 jaar	v. r 282,50 - *f*	290,50
Wezen v. 10-16 j.	v. *f* 415,50 - f	427,50
Wezen v. 16-27 j.	v. i 542,— - i	556,50

Uitgangspunt voor deze verhoging is geweest de ontwikkeling van het algemene loonniveau over de periode 31 oktober 1977 - 30 april 1978 Deze bedraagt 2,91% Verder is hierbij de bestaande praktische gelijkheid tussen het netto-minimumloon en het netto-A O W-pensioen voor gehuwden gehandhaaf d

De Algemene **Arbeidsongeschiktheidswet (A.A.W.)**

De grondslagen voor de berekening van de A A W.-uitkeringen worden met ingang van 1 juli 1978, naast de wettelijk voorgeschreven aanpassing aan de loonontwikkeling, extra verhoogd om de gelijkheid van de netto-A A W-uitkeringen bij volledige arbeidsongeschiktheid met de netto-A.0 W-pensioenen te handhaven

De grondslagen komen als volgt te luiden:

Gehuwden en ongehuwden met kinderen beneden de 18 jaar	f 90,25 per dag
overige ongehuwden vanaf 21 jaar	r 63,41 per dag
van 20 jaar	f 57 07 per dag
van 19 jaar	f 50,73 per dag
van 18 jaar	r 44 39 per dag

De Wet op de **arbeidsongeschiktheidsverzekering (W.A.O)**

Van de uitkeringen krachtens de W A O zullen de daglonen per 1 juli 1978 worden verhoogd met 2,91%

Minimum-daglonen **werknemersvoorzieningen**

De minimumdaglonen in de W.A.O., de WW. en de W W V. komen per 1 juli 1978 ie luiden als volgt

W.A.O	*f* 97,42
W.W.	*f* 104,51
W.W.V	*f* 111,64

Deze minima zijn zodanig vastgesteld dat de uitkeringen op basis van deze minimumdaglonen, evenals in het verleden, netto praktisch gelijk zijn aan het nettominimumloon

Maximumdagloon werknemersvoorzieningen

Het maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de W A O , de Z W , de W W en ue U W V worden berekend, bedraagt per 1 juli 1978 f 221,47

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen worden met ingang van 1 juli 1978 verhoogd

	per kwartaal
Voor een 2e en 3e kind v	f 334,62-*f* 344,76
Voor een 4e en 5e kind v	*f* 446,94-*f* 460,20
Voor een 6e en 7e kind v	f 494,52-*f* 509.34
Voor een 8e en elk daarop volgend kind v	*f* 546,78-*f* 563,16

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind blijft deze bijslag gehandhaafd op t 164,58 per kwartaal

Wel wordt hierbij opgemerkt, dat bij de Tweede Kamer een wetsontwerp aanhangig is, waarin is voorgesteld om per 1 juli a s een toeslag op de kinderbijslagbedragen voor het eerste, tweede en derde kind te verlenen in verband met de voorgenomen integratie van kinderbijslag en kinderaftrek (pag 316/2)

De uitbetaling

De nieuwe uitkeringsbedragen ingevolge de A O W , de A W W , de A A W en de W A O zullen in het algemeen met ingang van de uitbetaling over de maand juli plaatsvinden

De uitkeringen ingevolge de A O W en de A W W worden door de Sociale Verzekeringsbank uitbetaald, de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen worden betaalbaar gesteld door het Gemeenschappelijk Administratiekantoor of de desbetreffende bedrijfsvereniging

De uitbetaling van de kinderbijslagen vindt in het algemeen eerst plaats na afloop van het desbetreffende kwartaal De verhoogde kmderbijslagen zullen dus in het algemeen eerst na afloop van het 3e kwartaal van 1978 betaalbaar worden gesteld

Ziekenfondsverzekering voor bejaarden en **vrijwillige verzekering**

a *Bejaardenziekenfondsverzekering*

Met ingang van 1 juli 1978 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op *f* 20.811,—

De verzekerden in de hejaardenverzekering zullen vanaf die datum de volgende premies verschuldigd zijn

Ongehuwden

Inkomensklasse (inkomen in 1978)		Maandpremie
tot	f 16 214,—	*t* 25,10
j 16 214,— -	f 16 654,—	*t* 50.05
f 16 654,— -	f 17 096,—	f 74,95
i 17.096,— -	f 20811—	*t* 99 85

Gehuwden

Inkomensklasse (inkomen in 1978)		Maandpremie
tot	i 16 214,—	f 25.10
f 16 214,— -	i 16 654,—	*j* 50,05
f 16 654,— -	f 17 096,—	f 74,95
r 17 096,— -	f 10 811,—	f 99,85
f 18 954,— -	f 20 811,—	f 149,75

h. *Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering*

Hier te lande wonende gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 25.742,— zullen de volgende premies verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse
(inkomen in 1978)
f 20.811,— - f 23.277,—
f 23.277,— - *f* 25.742,—

Maandpremie
i 185,60 (= f 92,80 per persoon)
f 215,60 (= *f* 107,80 per persoon)

c. *Premiereductieregeling in de vrijwillige ziekenfondsverzekering voor ongehuwden met een A.A.W.-uitkering*

Voor verzekerden die niet gehuwd zijn en recht hebben op een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer en die niet ten laste van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten worden verpleegd in een (voorlopig) erkende inrichting of een tehuis, geldt een premiereductie indien het inkomen in 1978 niet meer bedraagt dan f 14.325,—.

De premies zijn aldus:

Voor ongehuwden beneden 35 jaar:	f 57,65
Voor ongehuwden boven 35 jaar:	f 92,80

Ezgen bijdrage in het kader van de Algenzene Wet Bijzondere Zzektekosten

Met ingang van 1 juli 1978 gelden de volgende bedragen.

Ongehuwden:

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot *f* 231,10 per maand; de maximale eigen bijdrage tot i 647,20 per maand.

Gehuwden:

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 462,20 per maand, de maximale eigen bijdrage tot *f* 797,70 per maand

Voor de bepaling van het mkomen waarop de bijdrage van toepassing is, blijft voor de ongehuwden een bedrag van r 62,89 per maand buiten beschouwing en voor de gehuwde een bedrag van f 73,61 per maand (Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber pag. 21/2 e v)

MAATREGELEN VOOR SCHOOLVERLATERS

Binnenkort zullen naar schatting 210.000 a 220.000 jongeren al dan niet geslaagd voorgoed de school verlaten om op de arbeidsmarkt aan de slag te gaan. Om deze schoolverlaters betere kansen te geven heeft minister Albeda van sociale zaken 70 mln gulden uitgetrokken voor continuering van twee jeugdmaatregelen waarvan de looptijd binnenkort afloopt.

Vorig jaar kwamen eveneens zo'n 220.000 jongeren van de schoolbanken naar de arbeidsmarkt.

Het grootste deel van deze jonge mensen heeft inmiddels een baan gevonden. Toch zijn op dit moment nog zo'n 20.000 van hen niet aan de slag.

Op deze laatste groep zijn de overige jeugdmaatregelen van toepassing, onder meer de regeling tot het verlenen van een loonkostensubsidie voor langdurig werkloze jongeren en de Interimmaatregel voor jeugdige werklozen. Deze maatregelen kunnen tot het eind van dit kalenderjaar worden toegepast. In 1977 is in totaal voor ongeveer 40.000 jeugdigen een subsidievoorzieningsmaatregel toegepast.

De nu genomen maatregelen hebben de volgende inhoud:

STIMULERING VAKOPLEIDING SCHOOLVERLATERS

Om het gevaar af te wenden dat er een ernstige stagnatie optreedt in de plaatsing van schoolverlaters die een vakopleiding ingevolge de Wet op het leerlingwezen nodig hebben, zal van 1 juli 1978 tot en met 30 juni 1979 de ,,Tijdelijke Regeling" stimulering vakopleiding van Schoolverlaters 1977 en 1978 van kracht zijn.

Deze regeling voorziet in een subsidie aan een werkgever. die een jongere in dienst neernt en–hem of haar een erkende vakopleiding in het kader van het leerlingwezen geeft Een van de voorwaarden is, dat de leerling tenminste het minimumloon uitbetaald krijgt De leerovereenkomst moet dan ook de kenmerken van een arbeidsovereenkomst hebben

De maximale tegemoetkoming is f 100,— per week voor een niet-leerplichtige leerling, voor een partieel leerplichtige is het bedrag *f* 75 — per week Voor het tweede leerjaar bedraagt de tegemoetkoming i 50,— per week.

PSEUDO-ARBEIDSPLAATSEN

Leerlingen die onverhoopt geen passende werkkring met een opleiding in het leerlingwezen vinden, kunnen hun opleiding toch voortzetten op een pseudo-arbeidsplaats. De ,,Tijdelijke regeling pseudo-arbeidsplaatsen" is verlengd tot en met 30 juni 1979,

Eeri pseudo-arbeidsplaats houdt in. dat een leerling bij overeenkomst twee dagen in de week de gelegenheid krijgt een praktijkopleiding in het kader van de Wet op het leerlingwezen te volgen. In dat geval mag zo'n leerling niet aan het produktieproces deelnemen Zogeinaarndc zuivere leerovereenkomsten" rallen niet onder de regeling De tegemoetkoming in de kosten bedraagt f 100,— per week

STIMULERINGSPREMIE PARTIËLE LEERPLICHT

Over een eventuele verlenging van de subsidieregeling voor werkgevers van partieel leerplichtigen, een regeling die oorspronkelijk slechts voor korte tijd was bedoeld eri inmiddels reeds 4 jaren werkt, is nog beraad gaande. (Persbericht d. d. 1-6-1978 ministerie van sociale zaken)

REGERING TREFT FINANCIËLE MAATREGELEN VOOR AMSTERDAM

Minister Andriessen van Financiën en staatssecretaris Koning van Binnenlandse Zaken hebben op 29 mei de Tweede Kamer per brief op de hoogte gebracht van de maatregelen die de regering heeft getroffen om de gemeente Amsterdam in staat te stellen de financiële problemen van de hoofdstad tot een duurzame oplossing te brengen.

Een belangrijk element van het pakket maatregelen is dat Amsterdam voor 1978 t/m i981 extra gelden uit liet Gemeentefonds (een aanvullende bijdrage voor 1978 en aanvullende uitkeringen voor 1979 t/m 1981) zal ontvangen ten bedrage van ongeveer *f* 126 miljoen per jaar. Daarmee zijn voor Amsterdam de mogelijkheden geschapen om voor langere tijd het financiële evenwicht te handhaven.

De regeling, tot stand gekomen na goed overleg tussen het Rijk, het gemeentebestuur van Amsterdam en Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, sluit aan bij die van het vorige kabinet. Deze heeft ertoe geleid dat Amsterdam in staat is geweest om voor 1976 en 1977 een sluitende begroting te krijgen.

Met de nieuwe maatregelen is een belangrijk stadium in de oplossing van de financiële problematiek van de hoofdstad bereikt

Deze oplossing omvat ook de definitieve overneming van de geaccumuleerde tekorten van 1967 t/m 1973. Ten aanzien van de bouw van het nieuwe Amsterdamse stadhuis worden eerder gemaakte afspraken gehonoreerd. (Ministerie van financiën)

WETSONTWERPEN EUROPESE VERKIEZINGEN BIJ TWEEDE KAMER INGEDIEND

De minister van binnenlandse zaken heeft op 29 mei bij de Tweede Kamer een aantal wetsontwerpen ingediend, die het houden van verkiezingen voor het Europese parlement in Nederland mogelijk moeten maken.

Het betreft de volgende voorstellen:

VERKIEZING NEDERLANDSE LEDEN VAN HET EUROPESE PARLEMENT

De leden van het Europese Parlement zullen gekozen worden voor een periode van vijf jaar door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen

Alle kiesgerechtigde Nederlanders. ongeacht waar zij in het gebied van de Europese Gemeenschap wonen, zullen aan deze verkiezingen kunnen meedoen Dit geldt ook voor de kiesgerechtigde Nederlanders die in Nederlandse openbare dienst werken in een land buiten de lidstaten van de Gemeenschap

Om tot Nederlands lid van het Europese Parlement te kunnen worden gekozen moet men Nederlander zijn, tenminste 25 laar en niet van het kiesrecht zijn uitgesloten. Dit zijn dezelfde vereisten die aan het lidmaatschap van de Tweede Kamer zijn gesteld.

Het aantal Nederlandse leden zal 25 bedragen.

Om te waarborgen dat de Nederlanders die ingezetenen zijn van één der andere licl-staten iiiet meer dan één keer hun stem uitbrengen, moeten dezen een verklaring afleggen dat zij niet eveneens in het land van vestiging aan de verkiezingen voor het Europese Parlement zullen deelnemen, als dit volgens de wetgeving van dat land mogelijk zou zijn.

De ingezetenen van Nederland die de nationaliteit van een andere lidstaat hebben en overigens voldoen aan de vereisten die in Nederland gelden voor bet actief kiesrecht kunnen ir. ons land hun stem uitbrengen. Dit geldt uitsluitend als het land waarvan zij onderdaan zijn de toekenning van kiesrecht aan niet-ingezetenen heeft uitgesloten. Aldus de minister van Binnenlandse Zaken en de minister en de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in de memorie van toelichting.

De nu voorgestelde regeling voor de verkiezing van de leden van het Europese Parlement is in beginsel van tijdelijke aard, Zij zal gelden zolang er op ,,Europees" niveau geeii eenvormige verkiezingsprocedure is vastgesteld. Dit is ook de reden waarom zij is neergelegd in een afzonderlijke wet, en niet is opgenomen in de Kieswet. Wel is voor wat de inhoud van het nu ingediende wetsontwerp betreft zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de bepalingen van de Kieswet die gelden voor de verkiezingen van de Nederlandse vertegenwoordigende lichamen, in het bijzonder voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

De periode waarbinnen de Europese verkiezingen moeten worden gehouden zal lopen van donderdag tot en met zondag. De bewindslieden schrijven in de memorie van toelichting dat zij niet name de donderdag het meest geschikt vinden als de dag van de stemming, ook al hebben in diverse andere Europese landen de verkiezingen plaats op zondag. Zij willen hiermee tegemoet komen aan het verlangen van een belangrijk deel van de bevolking dat tegen de zondag als dag van de stemming principiële bezwaren heeft.

ONVERENIGBAARHEID VAN BETREKKINGEN

Voorts is aan de Tweede Kamer een wetsontwerp aangeboden, waarin bepalingen zijn opgenomen over het verenigen van betrekkingen op nationaal niveau met het lidmaatschap van het Europese Parleinent

Onverenigbaar met dit lidmaatschap zijn verklaard de ambten van vice-president of lid van de Raad van State. lid van of procureur-generaal of advocaat-generaal bij de Hoge Raad, lid van de Algemene Rekenkamer en Commissaris van de Koningin.

Deze functies zijn ook onverenigbaar met het lidmaatschap van de Tweede Kamer. In dit wetsontwerp stelt de regering verder voor om de bestaande non-activiteitsregeling voor hen die een uit 's Lands kas bezoldigd ambt bekleden en het lidmaatschap van de Tweede Kamer aanvaarden, van overeenkomstige toepassing te verklaren voor leden van het Europese Parlement. (Ministerie van binnenlandse zaken)

(Vor. ber. pag. 520/1-1977)

SCANDINAVIE

FINLAND

KEKKONEN HERKOZEN ALS PRESIDENT

Op 15 febr. is Urho Kekkonen voor de vijfde maal herkozen als president

Van de 300 eerder door de kiezers aangewezen kiesmannen gaven er 259 hun steun aan de president. 25 kiesmannen spraken zich uit voor Raino Westerholm van de christelijke partij, 10 voor Vennamo van de boerenpartij en 6 voor Ahti Salonen, voormalig sociaal-democraat.

Op 15 jan. hadden de kiezers het college van kiesmannen aangewezen. De vijf grote regeringspartijen, inclusief de communisten steunden de kandidatuur van Kekkonen alsmede de oppositionele conservatieve Sammlungspartij.

Van deze partijen kregen de kandidaten van de sociaal-democraten 23,3% van de stemmen, (was 24,9% bij de laatste parlementsverkiezingen in '75), de centrumpartij 19,5% (17,6%), de communisten 18,2% (18,9%), de conservatieven kregen 14,7% (18,4%). De kleine liberale partij en de kleine Zweedse Volkspartij kregen resp. 2,9% (4,3%) en 3,6% (5%). Ca. 70% van de kiesgerechtigde burgers nam aan de verkiezingen van 15 jan. deel.

Het 77-jarige Finse staatshoofd is nu 22 jaar aan het bewind. Deze man uit het politieke midden heeft zich onmisbaar gemaakt in de Finse politiek, aldus een beschouwing in het *NRC/H'blad* (14-1).

De ruime bevoegdheden, die de uit 1919 stammende grondwet hem verleent, heeft hij ten volle benut. Hij heeft parlementen naar huis gestuurd, regeringen en hoge ambtenaren naar welgevallen benoemd, wetsvoorstellen ingediend en tegengehouden, terwijl de buitenlandse politiek tot zijn exclusieve bevoegdheid behoort. De politieke opinie beinvloedt hij met talloze brieven, causerieën en ingezonden stukken waarvan een deel in boekvorm is uitgekomen.

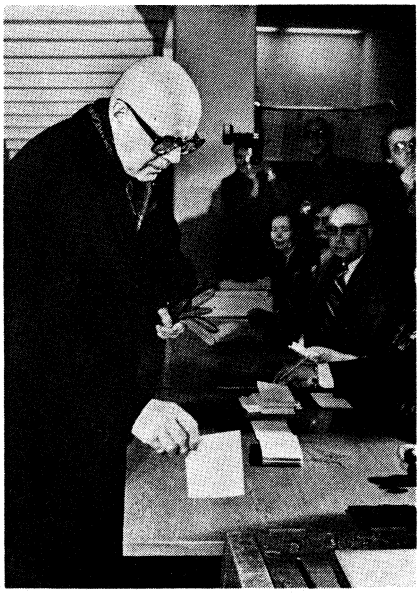
Critici vragen zich af of hij niet teveel macht heeft. Zweedse kranten ontmaskerden hem als een alleenheerser die een gevaar zou opleveren voor de Finse democratie.

Onlangs is Kekkonen tot de tegenaanval overgegaan. In een rede onderstreepte de president, die 20 jaar lid van het parlement is geweest, dat geen staatshoofd hier een politiek kan voeren in onenigheid met een minister die het vertrouwen geniet van het parlement En dat het naief is te geloven dat een regering gevormd kan worden naar willekeur van de president „Het Finse parlementaire systeem houdt in dat de president zich bij de besluitvorming op de achtergrond houdt, maar dat hij aan de andere kant snel kan ingrijpen, indien de situatie zo is dat er geen andere oplossing mogelijk is."

Dit is kennelijk vaak het geval. De tien politieke partijen zijn zeer verbrokkeld en de gemiddelde levensduur van Finse kabinetten is niet groter dan een jaar. Daarom ziet de president zich nogal eens genoodzaakt „actief en zelfc uiterst krachtig" te streven naar het tot stand komen of in stand blijven van een meerderheidsregering.

Het machtige buurland Sowjet-Unie volgt de binnenlandse politiek met argusogen en daarom voelt Kekkonen zich geroepen politieke impasses zoveel mogelijk te voorkomen. Dat de Sowjet-Unie tot nog toe geen aanleiding heeft gezien de helpende hand te bieden zoals dit tot twee maal toe gebeurd is in Tsjecho-Slowakije, is te danken aan de krachtige persoonlijkheden van de presidenten Kekkonen en zijn voorganger Paasikivi, die in ruime mate het vertrouwen van het Kremlin wisten te winnen.

De scheiding tussen binnenlandse en buitenlandse politiek is in Finland nauwelijks te trekken en presidentsverkiezingen spelen zich af als een referendum over de buitenlandse politiek. Ook nu weer is het motto pro-Kekkonen: „Vertrouwen over de grenzen heen".

President Kekkonen bij het uitbrengen ven zijn stem bij de verkiezingen van de kiesmannen

De grondslag van de buitenlandse politiek is het vriendschaps- en bijstandsverdrag met de Sowjet-Unie uit 1948. Hierin garandeert Finland neutraal te blijven en zonodig de Sowjet-Unie te hulp te schieten. Dit verhindert het land niet lid te zijn van de Noordse raad en een associatieverdrag te hebben met de EG, al heeft Kekkonen voor een en ander een maximum aan overredingskracht in Moskou moeten gebruiken.

Tevens voert Kekkonen een actieve politiek ter bevordering van ontspanning tussen Oost en West en met de ondertekening van het verdrag voor vrede en samenwerking in Europa in 1975 in Helsinki legde hij veel eer in.

Het woord „Finlandisering" klinkt de Finnen beledigend in de oren. Zij zijn geen marionetten, de Sowjet-Unie heeft niet alle touwtjes in handen.

Aan de andere kant zijn de Finnen ook zo realistisch dat ze onnodige irritatie willen voorkomen. De pers doet aan behoedzame zelfcensuur. Het Nordek-plan tot een economische unie van de Scandinavische landden strandde in 1970 op tegenstand van Kekkonen, die ook maar de schijn wilde voorkomen dat de Finse handel met de Sowjet-Unie gevaar zou lopen.

REGERINGSCRISIS NA DEVALUATIE MARK, NIEUWE REGERING-SORZA

Half februari ontstond er een breuk in de regerende coalitie van sociaal-democraten, centrum, communisten en twee kleine liberale partijen, onder leiding van de sociaal-democratische premier Sorza.

De partners konden het niet eens worden over de noodzaak van de devaluatie van de Finse mark met 8%. Overigens zou het kabinet zijn ontslag toch aangeboden hebben i.v.m. de presidentsverkiezingen van 15 februari (zie boven).

Volgens de officiële mededeling van Sorza waren de 8 centrum-ministers vóór devaluatie zoals aanbevolen door de centrale bank.

Drie linkse ministers, onder wie Sorza waren tegen. De sociaal-democraten waren voorstanders van een geringere devaluatie, ca. 3 à 5%, die dan vergezeld zou moeten gaan van een pakket steunmaatregelen.

Ook de communisten voelden hiervoor.
Kekkonen gaf Sorza op 17 februari overigens weer de opdracht te onderzoeken wat de mogelijkheden waren om te komen tot de vorming van een centrum-linkse regering. Daarop begonnen onderhandelingen tussen de formateur en de 5 voor de coalitie in aanmerking komende partijen.

Op 21 februari kreeg Sorza van Kekkonen de opdracht een nieuwe regering te vormen bestaande uit sociaal-democraten, communisten, centrum en twee liberale partijen Voor 1 maart diende een nieuw regeringsprogramma te zijn uitgewerkt.
De vertegenwoordigers van de vijf partijen bogen zich in de daarop volgende dagen over een ontwerp-regeerprogramma uitgewerkt door een speciale werkcommissie

Op 28 februari liet de kleine Zweedse partij (liberaal) weten dat zij zich niet kon verenigen met het daarin opgenomen voorstel tot wijziging van de grondwet.
Sorza besloot daarop verder te onderhandelen met de andere vier partijen. De Zweedse partij werd in het demissionaire kabinet vertegenwoordigd door Kristian Gestrin als minister voor onderwijs. Begin maart kon de samenstelling van de nieuwe regering bekend worden gemaakt.
Deze was met een kleine wijziging geheel overeenkomstig die van de vorige regering.
De liberalen kregen nu de post van onderwijs, die zij toewezen aan Jaako Itala, die in '70-'71 dezelfde post had bezet.
Demissionair-minister van justitie Salo werd vervangen door Paavo Nikla, die geldt liberaal te zijn zonder evenwel actief partijlid te zijn.
Deze veranderingen hebben geen politieke betekenis omdat de verhouding linkse partijen tegenover rechtse partijen onaangetast bleef. Alleen behielden de sociaal-democraten zich, zoals de communisten al deden, het recht voor geen verantwoordelijkheid te zullen dragen voor controversiële besluiten.
Het nieuwe regeringsprogramma is overigens zeer vaag geformuleerd. Dat geldt in het bijzonder voor de paragrafen over de economische politiek. De precaire toestand van de staatsfinanciën dwingt de partijen één jaar voor de parlementsverkiezingen tot ongewone zelfdiscipline en het verwachte touwtrekken bij de opstelling van de begroting zal opnieuw veel eisen van de cohesie van de coalitie.
De onenigheid tussen de regering en de centrale bank over de kredietfinanciering van de begrotingstekorten bevat nog meer conflictstof evenals de te nemen steunmaatregelen bij de devaluatie en de komende onderhandelingen op de arbeidsmarkt.
De communisten hebben al geëist dat de economische politiek volgens strikte richtlijnen gevoerd moet worden. Deze eis heeft in het bijzonder betrekking op „devaluaties in strijd met het regeerprogram".
Het nieuwe regeringsprogramma bevat echter nauwelijks concrete voorstellen voor één en ander,
De samenstelling van de nieuwe regering is thans als volgt:

premier - Kalevis Sorza (soc-dem); financien - Paul Paavela (soc-dem i, plv. financiën tevens economie - Esko Rekola (neutraal) soc zaken - Pirkko Työläjärvi (soc-dem), plv soc zaken - Olavi Martikainen (centrum) handel en industrie - Eero Rantala (soc-dem), landbouw en vice-prernier - Johannes Virolainen (centrum). buitenl zaken - Paavo Vayrynen (centrum), binnenl zaken Eino Uusitalo (centrum), defensie - Taisto Tahkamaa (centrum). onderwijs - Jaako Itala (lib); plv onderwijs - Kalevi Kivistö (comm); justitie - Paavo Nikola (lib); arbeid - Arvo Aalto (comm); verkeer - Veikko Saarto (comm) (NZZ, Le Monde, FAZ)

(Vor. ber. pag. 350/2 e.v. '77)

MAATREGELEN TOT HERSTEL ECONOMIE

De Finse regering heeft de Finse mark in één jaar tijd drie maal in waarde laten dalen om de industrie de gelegenheid te geven om in elk geval overeind te blijven in de slag met de overige Scandinavische landen De regering is daarmee echter wel tot de grens van haar mogelijkheden gegaan. Oak het bedrijfsleven ziet dat in en is er tegelijkertijd van overtuigd dat de genomen maatregelen hun vruchten zullen afwerpen, al gelooft niemand in een snel herstel.
Van oudsher is de bosbouwindustrie — hout en papier — de belangrijkste pijler waarop de Finse export rust. De metaalindustrie is de laatste jaren echter sterk op komen zetten en neemt een tweede plaats in. In 1965 was het aandeel van de bosbouwindustrie nog 68,2% en dat van de metaal 17,570; in 1976 vormde de bosbouwindustrie 40% van de totale export en de metaal 36%.
Tot 1974 ging het erg goed met Finland. De afzet van bosbouwprodukten en met name papier bereikte in dat jaar ongekende hoogten. Datzelfde gold — net als in de andere westerse landen — op alle andere terreinen,
Daarna ging het onder invloed van de snel stijgende olieprijzen in een enorm tempo bergafwaarts. De groei van de export en van de jaarlijkse produktie daalde. Investeringen werden niet of nauwelijks meer gedaan. In 1976 bereikte Finland een inflatiepercentage van 18 en vorig jaar was dat getal nog 12. Op het moment is 8% van de beroepsbevolking werkloos.

Premier Kalevis Sorza (r) en vice-premier Johannes Virolainen tijdens een persconfrrentre in Helsinki

De regering doet alles om in deze situatie op korte termijn verbetering te brengen. Voor dit jaar is de belastingdruk zowel voor particulieren als voor het bedrijfsleven verlicht. De inkomstenbelasting is zelfs met 13% omlaag gegaan. Daartegenover staat dat andere heffingen hoger zijn geworden; de accijnzen op alcohol, tabak en de wegenbelasting zijn in Finland bijzonder hoog.

De regering legt bij de bezuinigingen veel nadruk op de beperking van overheidsuitgaven. In de begroting voor 1978 heeft men zich gebonden aan een maximale groei van die uitgaven met 2%. De overheid verleent geen rechtstreekse steun aan het bedrijfsleven in de vorm van subsidies op investeringen. Als de voornemens van de begroting voor 1978 worden uitgevoerd moet de inflatie dit jaar zijn teruggedrongen tot 9%. Men rekent op een groei van het bruto nationaal produkt met 2,5%.

Moeilijk herstel

Voor de langere termijn is de Finse regering niet erg optimistisch. In 1977 gepubliceerde vooruitzichten laten zien dat economisch herstel zelfs onder de meest gunstige omstandigheden erg moeilijk zal zijn. Tot 1982 gaat men uit van een groei van de export met gemiddeld 7,25% per jaar en een groei van de totale produktie met 4,25%. Deze resultaten kunnen echter alleen worden bereikt als de inflatie verder wordt teruggedrongen en beneden het peil van de belangrijkste concurrenten wordt gebracht. *(NRC/H'blad)*

AFRIKA

SAHARA

Hierna volgt de voortzetting van het verslag, waarvan het begin aan te treffen is op pag. 366/3 e.v.

Op 30 okt. stuurde president Giscard een persoonlijke boodschap aan de Algerijnse president Boumedienne, waarin hij hem verzocht zijn uiterste best te doen om de vrijlating van de gevangenen te verzekeren. Diezelfde dag ontbood de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Abdel Aziz Bouteflika, de ambassadeurs van China, Engeland, de SU en de VS om hun aandacht te vestigen op de risico's van een Franse interventie op het gebied n.a.v. berichten dat Franse parachutisten in staat van alarm waren gebracht en dat Franse troepentransportvliegtuigen naar Senegal vertrokken zouden zijn.

Op 1 nov. arriveerde Claude Chayet, een hoge functionaris van het Franse ministerie van buitenlandse zaken, in Algiers voor besprekingen met Polisario-leiders en de Rode Halve Maan van de Sahara. Bij die besprekingen bleek Polisario's voornaamste eis dat Frankrijk druk zou uitoefenen op Mauretanië om een complete lijst van de door dit land gevangen gehouden personen te publiceren. Op 5 en 6 nov. verbleef ook Giscards persoonlijke afgezant, René Journiac, in Algiers. Chayet keerde op 7 nov. naar Parijs terug na een opschorting van de besprekingen, die naar zijn zeggen tot dusver „instructief" waren geweest.

Op 2 nov. bevestigde het Franse ministerie van defensie dat verscheidene transportvliegtuigen van de types DC-8 en Transall die morgen vanuit Frankrijk naar de Senegalese hoodstad Dakar waren vertrokken met versterkingen voor het Franse garnizoen op de basis Cap Vert, overeenkomstig het Frans-Senegalese defensie-akkoord van maart 1974. Het ministerie gaf geen cijfers, maar uit militaire bron werd gemeld dat het om 200 à 300 man ging als aanvulling op de reeds aanwezige 1.200 man Franse militairen.

Op 3 nov. had de „tweede" man van Libië, majoor Jalloud, te Parijs een onderhoud met president Giscard, terwijl de leider van de afdeling Afrikaanse zaken op het Franse ministerie van buitenlandse zaken, Guy Georgy, in Tripoli verbleef voor besprekingen met de Libische regering.

Op 7 nov. verklaarde president Giscard in Brest dat Frankrijk niet verwikkeld was in een politiek geschil over de Westelijke Sahara. Zijn enige zorg was het lot van de door Polisario vastgehouden gevangenen, en niet de status of rol van het Polisario zelf.

Verslechtering Marokkaans-Algerijnse betrekkingen

Op 6 nov. waarschuwde koning Hassan van Marokko de Algerijnse regering dat Marokkaanse troepen voortaan hun recht op achtervolging zouden uitoefenen, als de Marokkaanse grenzen werden „geschonden door het zogeheten Polisario Front", dat vanuit Algerije opereerde. Volgens de koning was het conflict in de voorgaande drie weken geëscaleerd: het Polisario was nu met tanks en artillerie uit Algerije uitgerust en elementen van het geregelde Algerijnse leger zouden periodiek de Marokkaanse grens schenden.

De volgende dag verklaarde de Algerijnse ministerraad kennis te hebben genomen van de verklaring van Marokko's koning, „waarin hij het bestaan van het Sahara-volk ontkent en Algerije verantwoordelijk stelt voor de thans in het gebied van de Westelijke Sahara heersende oorlogstoestand".

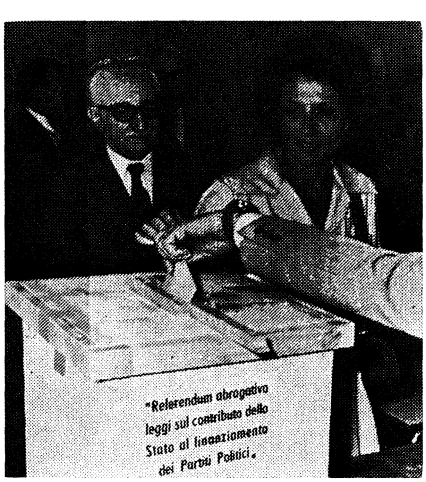

Zes van acht gegijzelde Fransen met de minister van voorlichting van de Sahararepubliek, Mohammed Salem Ould Sallak (in het midden).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

LEONE TREEDT AF

De Italiaanse president Giovanni Leone is op 15 juni afgetreden. Hij besloot daartoe nadat de afgelopen weken in de Italiaanse pers steeds meer beschuldigingen tegen hem waren verschenen over corruptie en belastingfraude.
Volgens artikelen in het linkse weekblad Espresso zou de president één van de ontvangers van Lockheedsteekpenningen zijn geweest (zie ook pag. 330/3).
In een televisierede op 15 juni, vlak voor zijn aftreden opgenomen, ontkende Leone nog eens ten stelligste de juistheid van deze beschuldigingen. Maar liberalen, republikeinen, socialisten, radicalen en proletarische-democraten hadden eerder zijn aftreden geëist, omdat volgens de liberalen ,,de hoogste magistraat van de republiek niet kan drijven op de golven van zo'n wilde zee".
Kort voordat Leone besloot af te treden, eiste ook het communistische partijpresidium zijn onmiddellijke heengaan. Eerder hadden de communisten zich beperkt tot het eisen van een officieel onderzoek.
Op de morgen van de 15e juni nog had Leone geweigerd zich terug te trekken. Hij had een interview met een Italiaans persbureau georganiseerd waarin hij zei dat achter de beschuldigingen politieke manoeuvres schuil gingen. Voordat de tekst van het interview werd gepubliceerd, liet hij deze eerst aan de leiding van de belangrijkste politieke partijen lezen. De politici reageerden er uiterst negatief op en de communisten eisten toen zelfs onmiddellijk zijn aftreden. Zij gaven als reden hiervoor op dat hij zich na zijn aftreden in alle vrijheid tegen de beschuldigingen in de pers zou kunnen verdedigen.
Na overleg met de christen-democratische premier Andreotti en de christen-democratische partijsecretaris Zaccagnini heeft Leone daarna besloten het presidentiële paleis te ontruimen.
De 69-jarige Leone is de eerste Italiaanse president die voortijdig is afgetreden. Zijn zevenjarige ambtstermijn zou pas eind dec. 1978 aflopen. In zijn televisierede zei Leone dat het idee om af te treden al eerder bij hem was opgekomen maar dat hij zich had laten weerhouden door de overweging dat het aftreden van een president nooit iets is dat uitsluitend hemzelf aangaat.
Een ontslag op een ongelegen moment kan ernstige moeilijkheden veroorzaken, het kan het algemene politieke evenwicht beïnvloeden en repercussies voor de binnenlandse situatie hebben, aldus de president, die vervolgens verklaarde dat de beschuldigingen en insinuaties door geen enkel feit ondersteund werden, maar toen het moment was gekomen dat deze lastercampagne het vertrouwen van de politieke partijen had aangetast, zijn keus vaststond.
Hij verzekerde dat hij tijdens zijn presidentschap ,,een eerlijk man" is geweest die zijn land nauwgezet volgens de grondwet en met morele waardigheid heeft gediend.

Enkele dagen voor zijn aftreden brachten Leone en zijn vrouw hun stem uit bij de reierenda van 11 en 12 juni.

Giovanni Leone werd op **3** november 1908 in Napels geboren waar zijn vader, advocaat, een vooraanstaande positie innam in de toenmalige (katholieke) Volkspartij. Leone studeerde politieke wetenschappen en rechten en begon zijn carrière als docent aan de universiteiten van Messina en Bari en werd vervolgens hoogleraar in het strafrecht.
In **'44** keerde hij terug in Napels en vestigde zich als advocaat. In het zelfde jaar werd hij lid van de christen-democratische partij. In **'46** werd hij tot lid van de Kamer van Afgevaardigden gekozen. In '55 werd hij Kamervoorzitter, een functie die hij acht jaar behield. In **'63** en **'68** was hij premier van christen-democratische overgangskabinetten naar centrum-linkse combinaties.
In **'64** verloor hij de strijd om het presidentschap. maar winnaar Saragat schonk hem daarna het lidmaatschap van de Senaat voor het leven. In '71 werd hij na langdurige verkiezingen met de stemmen van christen-democraten, republikeinen, sociaal-democraten, liberalen en neofascisten tot president gekozen.

Leone is in de afgelopen jaren herhaaldelijk van corruptie beschuldigd. Dat gebeurde in verband met de in Italië betaalde Lockheedsteekpenningen. De Italiaanse Lockheedvertegenwoordigers Ovidio en Antonio Lefebvre — als uitbetalers van de steekpenningen hoofdverdachten bij het Lockheedproces voor het Constitutionele Hof — zijn persoonlijke vrienden/zakenrelaties van Leone.
In maart 1977 verzocht de Radicale partij de parlementaire commissie die zich bezighield met het Lockheedschandaal, ook een onderzoek in te stellen naar de rol van het staatshoofd in deze zaak. Maar de meerderheid van de commissie besloot in geheime zitting dat de stukken over een mogelijke rol van Leone in het parlementsarchief opgeborgen zouden worden.
Eind mei vroeg de president van het Constitutionele Hof dat nu de Lockheedzaak behandelt, deze stukken met betrekking tot Leone alsnog op. Hij wilde over de relatie tussen de, met geheime bankrekeningen en postbusfirma's goochelende, gebroeders Lefebvre en Leone duidelijkheid hebben.
Het is vooral het linkse weekblad Espresso geweest dat de afgelopen maanden steeds meer materiaal heeft aangedragen dat op corrupte en frauduleuze handelingen van Leone zou wijzen.
Het beschuldigde Leone ervan als president zakelijk te hebben samengewerkt met de gebroeders Lefebvre. Begin juni kwam het blad met de beschuldiging van fiscale fraude van Leone, onroerend goed speculaties en het werken met een postbusfirma in Liechtenstein voor geldtransacties tussen Zwitserland en Italië. Dit zou gebeurd zijn bij de aankoop van grond aan de rand van Rome en de bouw daarop van Leones 39-kamerwoning, acht jaar geleden.
De beschuldiging dat Leone voor en na het bekend worden van het Lockheedschandaal in nauw contact heeft gestaan met de gebroeders Lefebvre, is slechts een klein begin geweest. Hij zou ook voor de privézaken van zichzelf, van de gebroeders Lefebvre en van Lockheed gebruik hebben gemaakt van exambassadeurs en ambassadeurs in functie. Hij heeft geldtransacties met Antonio Lefebvre gehad.
Hij zou bij een staatsbezoek aan Saoedi-Arabië — met Antonio Le-

febvre als adviseur — in 1975 bezig zijn geweest met de behartiging van de zakelijke belangen van de gebroeders Lefebvre. Het ging daarbij o.a. om de totstandkoming van een luchtvaartsconsortium van Italië, Saoedi-Arabië en Lockheed en om de levering van tankers aan Saoedi-Arabië. Hij zou belastingfraude hebben gepleegd door jarenlang een veel te laag inkomen op te geven.

De herkomst van het geld waarmee hij en zijn zoons aan de rand van Rome grond kochten en een huis met 39 kamers lieten bouwen wordt duister genoemd. Hij zou de betalingen verricht hebben via ingewikkelde constructies met tussenpersonen en postbusfirma's in Liechtenstein.

Volgens het weekblad Espresso heeft hij op grond van de toezegging dat hij op zijn terrein niet-luxe burgerwoningen zou bouwen slechts 10% van de normale registratiekosten betaald. In werkelijkheid werd zijn grote villa er gebouwd.

De lange lijst met beschuldigingen tegen ,,het circus-Leone" in Espresso is op documenten, getuigenverklaringen en eigen archiefonderzoek gebaseerd. Binnenkort verschijnt er in Italië als aanklacht tegen Leone een boek van de socialistische senator Campopiano, het enige lid van de parlementaire onderzoekscommissie dat in 1977 Leone op grond van de uit de VS ontvangen Lockheeddocumenten in staat van beschuldiging wilde stellen.

Volgens hem is het zeker dat Leone betrokken is geweest bij de (vergeefse) pogingen van Lockheed om Italië vliegtuigen voor de bestrijding van onderzeeboten te verkopen. Ook de poging van Leone als Italiaans president Lockheed in Saoedi-Arabie te helpen, staat volgens hem vast. Van betrokkenheid bij de verkoop van Herculestransportvliegtuigen aan Italië verdenkt de senator Leone alleen.

Het Lockheedonderzoek in Italië is tot nu toe geconcentreerd geweest op de steekpenningen die bij de levering van de Hercules-vliegtuigen aan Italië zijn betaald. Daarom zouden er van de ongeveer 9000 uit de VS ontvangen documenten, slechts 2500 in het Italiaans zijn vertaald.

Leone heeft de beschuldigingen tot nu toe als lastercampagnes afgedaan. Nu hij geen staatshoofd meer Is, heeft hij zijn handen helemaal vrij zijn tegenstanders voor de rechter te slepen. Die hebben duidelijk gemaakt hiertegen geen bezwaar te hebben. Dan kan de rechter vaststellen hoe de vork in de steel zit. Maar misschien wordt bij het Lockheed-proces voor het Constitutionele hof ,,het licht geworpen op het heden en verladen" waarnaar Leone volgens zijn televisierede van 15 juni verlangt. Het is ook mogelijk dat de ex-president, nu senator Leone, zelf tegen de beschuldigingen van belastingfraude al op korte termijn voor de rechter zal worden gedaagd.

Reacties politieke *partijen*

De meeste politieke partijen hebben op het aftreden van Leone gereageerd met de mededeling dat zij hiervan kennis hebben genomen en dat dit besluit noodzakelijk was.

De christen-democraten gaven een communiqué uit waarin zij zijn beslissing ,,voorbeeldig" noemden. Hij zou er iedere mogelijkheid mee hebben uitgesloten dat het presidentschap als symbool van de nationale eenheid wordt aangetast.

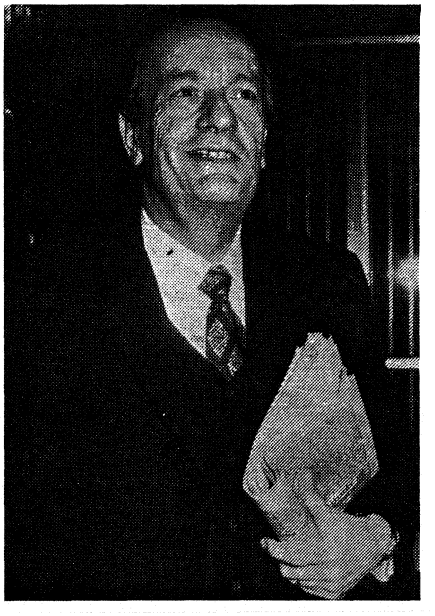
Volgens de christen-democratcn was Leone geconfronteerd met een ,,onrechtvaardige lastercampagne".

De verwachting is dat Kamervoorzitter Ingrao voor de presidentsverkiezingen het parlement bijeen zal roepen na de plaatselijke verkiezingen in Aosta en Friuli op 25 en 26 juni.

Senaatsvoorzitter Fanfani die nu de taken van de president waarneemt, is genoemd als christen-democratisch kandidaat voor het presidentschap. Hij werd in 1971 bij de presidentsverkiezingen verslagen.

Zijn kaart wordt echter niet zo sterk geacht als die van Zaccagnini die in de afgelopen maanden bij de ontvoering van Moro veel aan prestige heeft gewonnen.

Zaccagnini wist de christen-democraten bijeen te houden van wie een deel tot onderhandelingen met de Rode Brigades geneigd was. Hij zou ook de voorkeur van de communisten hebben. Een andere belangrijke christen-democratische kandidaat is de huidige premier Andreotti.

De gedoodverfde opvolger van Leone, de christen-democratische partijsecretaris Zaccagnini.

Maar socialisten en sociaal-democraten hebben al aangedrongen op de verkiezing van een niet-christen-democraat. Of zij hierin hun zin zullen krijgen. zal moeten blijken bij de onderhandelingen tussen de partijen voor de vorming van een meerderheid achter één kandidaat bij de presidentsverkiezingen in het parlemen. Zeker is dat de communisten er niet warm voor lopen omdat het een aantasting kan betekenen van het huidige gecombineerde christen-democratische/communistische politieke overwicht.

Als niet-christen-democratische kandidaten worden de namen genoemd van de republikeinse leider La Malfa, van de socialist (vroeger communist) en vice-voorzitter van de Europese commissie Giolitti en van de voorzitter van het constitutionele hof — die op het ogenblik het Lockheed-proces leidt — de sociaal-democraat Rossi.

Het onderhandelen wordt een ingewikkeld spel omdat er rekening mee wordt gehouden dat de socialistische partij-secretaris Craxi tenslotte toch bereid zal zijn een christen-democraat te steunen. Op voorwaarde echter dat hij zelf premier wordt. En daar zien de communisten niets in die zowel bij de ontvoering van Moro als bij de laatste referendumcampagne hevig met Craxi overhoop hebben gelegen.

De president wordt in Italië gekozen in een gezamenlijke zitting van Kamer van afgevaardigden en Senaat waaraan 58 vertegenwoordigers van de regio's toegevoegd worden. Een kandidaat is pas gekozen als hij tweederde meerderheid van de in totaal 1010 kiezers bij de geheime stemming heeft gekregen.

Is er na een derde ronde nog geen tweederde meerderheid, dan kan met een absolute meerderheid worden volstaan. De presidentskandidaat moet tenminste 50 jaar oud zijn.

Een gevolg van het aftreden van Leone is dat de mogelijkheid nu bestaat dat in dit jaar nog het parlement door de nieuwe president wordt ontbonden en dat er vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven. Bij de totstandkoming van het huidige christen-democratische minderheidskabinet Andreotti in maart (pag. 298 e.v.), werd de afspraak gemaakt dat dit aan de macht zou blijven tot na de presidentsverkiezingen die na het aflopen van Leones ambtstermijn in december gehouden hadden moeten worden.

Vanaf het begin hebben zowel de communisten als de rechtervleugel van de christen-democraten elkaar beschuldigd zich niet aan deze afspraak te willen houden. Sinds de communisten bij de

gemeenteraadsverkiezingen van 14 mei grote verliezen leden (pag. 329/2), tonen zij zich weinig gebrand op een vervroegde landelijke gang naar de stembus. Als Leone was aangebleven had hij volgens de grondwet de laatste zes maanden van zijn ambtstermijn — dus vanaf het einde van deze maand — het parlement niet meer mogen ontbinden. Dat had betekend dat in die periode ook vervroegde verkiezingen onmogelijk waren geweest.

Referenda over wet op openbare orde en *subsidiëring* politieke *partijen*

De onthullangen van Espresso over de handelswijze van de president en zijn naaste familieleden kunnen het heengaan van het staatshoofd niet uitsluitend verklaren.

,,Wat heeft de twee grote partijen — communisten en christen-democraten — ertoe gebracht de val van de president te bewerkstelligen, terwijl zij beiden bevreesd zijn voor een ,,ontwrichting" van het politieke leven", vraagt Le Monde (17-6) zich af.

Volgens het blad heeft de uitslag van het referendum van 11 en 12 juni over de financiering van de politieke partijen met overheidsgelden een niet te verwaarlozen rol gespeeld.

44% van het electoraat heeft zich bij die gelegenheid uitgesproken voor intrekking van deze wet en dit hoge percentage zou de nodige onrust in politieke kringen hebben veroorzaakt (zie hierna).

Met haar gebruikelijke snelle reactie heeft de PCI als eerste haar *conclusies* getrokken. En zij heeft twee vliegen in één klap gevangen: herstel van het beeld van de partij ,,met schone handen" en het opnieuw benadrukken een ,,partij van de strijd" te zijn.

De christen-democratie moest wel volgen, nadat zij zich trouwens al eerder voorzichtig van Leone had gedistantieerd.

Dat was trouwens in haar eigen belang. Het staatshoofd was het negatief van „ het nieuwe image" van de regeringspartij.

De huidige leidende groepering van de partij Zaccagnini, Galloni, Bodrato is boven alle verdenking verheven.

,,De zaak Moro heeft ons veranderd; bepaalde politieke zeden zullen niet meer getolereerd w-orden", verklaarde Galloni recentelijk in een interview met Le Monde Het ontslag van minister van binnenlandse zaken Francesco Cossiga (pag. 309/3) op 10 mei was daarvan het eerste bewijs, het heengaan van Leone het tweede. aldus het blad.

Het referendum van 11 en 12 juni wilde een uitspraak van het electoraat over twee, al eerder door het parlement aangenomen wetten, t.w. de wet die de subsidiëring van overheidswege van de politieke partijen regelt en de wet op de openbare orde (Vor. ber. pag. 231).

Het referendum was een gevolg van een actie van de kleine radicale partij (4 van de 630 zetels in de Kamer van Afgevaardigden).

Bij de campagne daarvoor werden de radicalen gesteund door de proletarische-democraten (6 zetels) en buiten-parlementaire groeperingen als Lotto Continua. Ook de neo-fascisten en de liberalen waren voor afschaffing van de twee wetten.

De radicalen hadden al eerder — met veel succes — een referendum georganiseerd en wel in 1974 over de wet op de echtscheiding, die jarenlang tegengehouden was door de grote politieke partijen, maar middels een referendum aangenomen werd (pag. 407/2 e.v.-1974). Daarvoor was er in Italië maar één referendum geweest nl. op 2 juni '46 voor de keuze tussen republiek en monarchie.

De radicalen hadden over nog meer wetten referendums willen houden (o.a. over de abortus provocatus). Eind mei stelde het hof van cassatie vast welke referendumaanvragen geldig waren.

De grote politieke partijen, communisten, christen-democraten, republikeinen, socialisten en sociaal-democraten waren van mening dat de wet voor subsidies aan de politieke partijen, die uit 1974 dateert, moest blijven.

De wet werd indertijd in recordtempo door Kamer en Senaat aangenomen nadat aan het licht was gekomen dat verschillende partijen jarenlang geld hadden ontvangen van grote industrieën (pag. 409/1-'74).

Volgens de voorstanders van de wet is de subsidiering van de politieke partijen van essentieel belang voor de democratie De partijen hebben geld nodig (de subsidie bedraagt totaal ruim 12 miljoen gulden) Als hun boekhouding niet gecontroleerd wordt (een subsidievoorwaarde) is er — ook vanwege het geldgebrek — de kans op nieuwe corruptieschandalen

De radicalen vonuen dit volgens een pamflet onzin. Het zou hetzelfde zijn als het geven van een uitkering aan een dief opdat hij met zijn criminele activiteiten stopt.

De uitslag van de referendums was een overwinning voor de partijen die de regering steunen, maar het hoge percentage stemmen vóór afschaffing van de subsidies aan politieke partijen, t.w. bijna 44% gaf we3 reden tot nadenken, aldus premier Andreotti in een commentaar.

Vóór afschaffing van de wet op de openbare orde, stemde bijna 24% van de kiezers. De opkomst bedroeg 81,4%.

Het opvallendst bij de uitslag is het grote percentage Italianen dat het niet eens is met de overheidssubsidies voor politieke partijen. In het zuiden is 41% van het [illegible] meer zijn heid. Hier hebben de neofascisten hun sterkste bases, maar aan de andere kant hebber, de aanvragers van *het* referendum* de radicalen, hier juist bijna geen

De nieuwe minister van binnenlandse zaken Rognoni (l.) tekent documenten na beediging door president Leone (2e v. r) met premier Andreotti (r.)

aanhang. In grote steden als Rome en Turijn heeft ook de meerderheid tegen de overheidssubsidies voor de partijen gestemd.
Ook bij het veel lager gebleven percentage van de kiezers dat de wet op de openbare orde afgeschaft wil zien, moet gezien de verhoudingen in het parlement een deel zijn dat in afwijking van de oproepen van de partijleidingen heeft *ge*stemd

Hoewel hij in de uitslag reden tot nadenken ziet heeft premier (tevens minister van binnenlandse zaken a.i.) Andreotti hieraan toegevoegd dat het enige dat werkelijk telt het feit is dat een meerderheid van de kiezers de twee wetten heeft willen handhaven. Maar hij heeft ook gezegd dat bij wijzigingen van de wetten rekening zal moeten worden gehouden met ,,het niet kleine deel van de kiezers" dat afschaffing van de wetten heeft gewild.
Bij de partijen die de christendemocratische minderheidsregering Andreotti steunen, is er geen enkele die in de referendumuitslag gevolgen voor de politieke verhoudingen ziet. Volgens premier Andreotti is de parlementaire meerderheid noch beschadigd, noch versterkt uit de referendumstrijd te voorschijn gekomen. De communisten vinden dat de aanslag op deze meerderheid succesvol is afgeslagen.

Volgens de communistische partijsecretaris Berlinguer zou het percentage van de stemmen tegen de wet op de openbare orde overeenkomen met de invloed van de partijen en groepen die voor de afschaffing hebben opgeroepen. Het hoge percentage stemmen tegen de subsidie voor partijen verklaart hij als kritiek op het gedrag in het verleden van sommige partijen (zowel christen-democraten als kleinere partijen hebben volgens beschuldigingen gelden van industrieën aangenomen).
De socialistische vice-secretaris Signorile ziet in de referendum-uitslag reden om de wet op de subsidie van politieke partijen nog eens te herzien en beschouwt het feit dat bijna een kwart van de Italianen tegen de wet op de openbare orde heeft gestemd als een goede waarschuwing tegen ,,reactionaire tendensen".

Hoewel zij geen meerderheid van de kiezers meegekregen hebben, zijn de radicalen zeer tevreden met de referundum-uitslag. Volgens voorzitter Spadaccia is de enige verliezer de leiding van de communistische partij ,,die voor een spotprijs de eigen idealen heeft verkocht." Ook de neofascisten zien de uitslag als een aanval op de samenwerking van de communisten met de christen-democraten. Volgens partijleider Almirante heeft een groot deel van de kiezers ,,walging van de partitocratie" getoond.

Virginio Rognoni nieuwe minister van *binnenlandse zaken*

24 dagen na het aftreden van Cossiga als minister van binnenlandse zaken in de nasleep van de zaak-Moro (pag. 309/3) heeft premier Andreotti op **13** juni Virginio Rognoni, vice-voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden, tot zijn opvolger benoemd.

De nieuwe minister, tevens hoofd van de politie, is een vrij onbekende 54-jarige Milanees, die nog nooit eerder deel van de regering heeft uitgemaakt. Eerst in 1968 in de politiek gekomen, doceert hij rechten aan de universiteit van Pavia. Binnen de christen-democratie behoort Rognoni tot de linkse stroming ,,Base", dezelfde groepering waartoe zijn voorganger werd gerekend.

Druk op regering-Andreotti

Zowel politieke partijen als vakbonden uitten in toenemende mate kritiek op de Italiaanse regering wegens het steeds weer uitstellen van belangrijke beslissingen.

Premier Andreotti heeft van de communistische partij-secr. Berlinguer, van de socialistische partij en van zijn eigen christen-democratische partij brieven gekregen waarin erop werd aangedrongen eindelijk eens te komen tot verwezenlijking van het economische programma van de regering.

Ook de twee andere partijen, die het christen-democratische minderheidskabinet steunen, de republikeinen en de sociaal-democraten, oefenen druk uit op de regering om op sociaal-economisch gebied eens met daden te komen.

Na de brief van Berlinguer waarin vooral wordt aangedrongen op maatregelen voor het arme Zuid-Italië en voor de bestrijding van de jeugdwerkloosheid, heeft premier Andreotti voor 21 juni een vergadering aangekondigd met de secretarissen van de politieke partijen die zijn kabinet steunen. Berlinguer schreef in zijn brief dat de tactiek van uitstellen van de regering niet meer te dulden is. Andreotti heeft op de brief gereageerd met de mededeling dat het een ,,constructieve bijdrage" is voor de top van de partijsecretarissen.
(NRC/H'blad, Le Monde, *FAZ)*

INTERNATIONALE ZAKEN

IMF

INSTELLING „WITTEVEENFONDS"

Op een vergadering in Parijs zijn op 6 aug. 1977 vertegenwoordigers van 14 landen — zeven geïndustrialiseerde landen en zeven olielanden — het eens geworden over de oprichting van een steunfonds voor landen met betalingsbalansproblemen.
Het initiatief tot instelling van dit fonds was genomen door de Nederlandse directeur van het IMF, dr. J. Witteveen; het fonds is naar hem vernoemd tot Witteveenionds. Het interim-comite van het IMF had in zijn vergadering van 28 en 29 april vorig jaar in principe tot de oprichting ervan besloten (pag. 469/2-'77). Zowel ontwikkelingslanden als geindustrialiseerde landen kunnen bij het fonds aankloppen voor een lening. Het fonds zal over ca. f 24 mrd kunnen beschikken.

De geindustrialiseerde landen zullen het grootste deel van de bijna **10** mrd dollar voor hun rekening nemen: **5,3** mrd dollar. De olielanden brengen **4,27** mrd bijeen Volgens IMF-directeur Witteveen was het op uitdrukkelijk verzoek van de olielanden dat de ,,rijke" landen het grootste deel zouden opbrengen van het fonds, dat beheerd zal worden door het IMF.
De bijna tien mrd dollar is minder dan Witteveen in zijn hoofd had toen hij in het voorjaar het steunplan op tafel legde ,,Ik hoop dat de bedragen nog verhoogd zullen worden, maar ik ben ervan overtuigd dat dit bedrag al voldoende is om de ernstigste problemen het hoofd te kunnen bieden ..
De Verenigde Staten nemen met **1,696** mrd dollar deel aan het fonds, gevolgd door West-Duitsland met **1,228** mrd, Japan met **1,053** mrd, Zwitserland met **760** mln dollar, Canada met 234 mln, België met **175** mln en Nederland met **117** mln.
De grootste bijdrage komt van Saoedi-Arabië met **2515** mrd dollar, Iran doet mee voor **819** miljoen dollar, Venezuela voor **585** mln, Quatar voor 117 mln en Abu Dhabi voor **117** tot **351** miljoen dollar Koeweit en Nigeria weigerden nog een specifiek bedrag toe te zeggen, maar Witteveen verklaarde dat de vertegenwoordigers van deze landen voorstellen aan hun regeringen zouden voorleggen.
Het Witteveenfonds — dat naar verwacht werd tegen het einde van **1977** in werking kon treden — zal de kredietverschaffende landen een rente van **7%** betalen tot **1** juli **1978.** Daarna zal de rente iedere zes maanden worden aangepast.
De IMF-directeur zei dat de rentevoet die de lenende landen moeten betalen, ruwweg even hoog wordt De rente dient in 4 tot 7 jaar te worden betaald.
Volgens Witteveen is overeengekomen dat ,,een eerlijk en aanzienlijk deel" ter beschikking van de onderontwikkelde landen moet komen. Hierop hadden de Arabische landen aangedrongen, met name Saoedi-Arabie
,,Essentieel punt is dat de betrokken re-

geringen zelf maatregelen moeten treffen om hun problemen op te lossen"
Volgens IMF-kringen zijn de eerste landen die voor een Witteveenlening in aanmerking zouden komen' Spanje, Portugal, Turkije. Mexico en Brazilië.

JAARVERSLAG IMF

Op 11 sept. 1977 werd het verslag van het IMF gepubliceerd over het boekjaar, dat op **30** april van dat jaar was afgesloten.
In dat jaar was het aantal leden gestegen tot 130 door toetreding van de Comoren met een quotum van 1,9 mln SDR en van Guinea Bissau met een quotum van 3,2 mln SDR. Het totaal van de quota der deelnemende landen was daardoor toegenomen tot 29.216,5 mln SDR.
M.b.t. de internationale economische situatie werd in het jaarverslag opgemerkt, dat in vele delen van de wereld de omstandigheden halverwege 1977 duidelijk beter waren dan één of twee jaar eerder. Desondanks verkeerden de lidstaten van het IMF nog altijd in een proces van economisch herstel na de ongekend ernstige verstoringen van 1973-1975 — verstoringen, die een enorme stijging van prijzen en kosten met zich meegebracht hebben, alsmede de ergste en langste recessie van na de Tweede Wereldoorlog, benevens de internationale oliecrisis.

Gemeten naar de tot dusverre gebruikte maatstaven is het internationale economische beeld in **1977,** vooral door die verstoringen, nog steeds onbevredigend. De percentages van de economische groei zijn over het algemeen lager dan normaal tegen de achtergrond van grote werkloosheid, overschotten aan productiecapaciteit en achterblijven van investeringen.
Inflatie is eveneens een wijd verbreid probleem en in een aantal landen gaat zij gepaard aan een zwakke betalingsbalanspositie. In veel gevallen, zo merkt het IMF op, komen daar nog vraagstukken bij als inflatoor denken en verwachten, gebrek aan vertrouwen bij bedrijfsleven en consument en aanzienlijke vervorming van de economische structuur. Naar vroegere maatstaven gemeten is de stand van de wereldeconomie, over het algemeen onbevredigend, aldus het IMF-verslag. Tussen de landen vallen ook grote verschillen te zien in economische vooruitgang in de afgelopen jaren, en daarom in de ernst van de huidige moeilijkheden.
In de geïndustrialiseerde wereld verkeren de landen die er het best in zijn geslaagd de inflatie terug te drukken - landen als de Verenigde Staten, West-Duitsland en Japan - in een naar verhouding goede economische positie.
In de groep meer ontwikkelde grondstoffen voortbrengende landen overheerste een rnet twee cijfers te schrijven inflatie, geringe economische groei en enkele van de moeilijker gevallen met betalingsbalansmoeilijkheden.
Over het geheel genomen heeft de volkshuishouding van de ontwikkelingslanden zonder olieproduktie naar het zich laat aanzien minder te lijden gehad van de wereldrecessie dan die van andere hoofdgroepen van olie-importlanden. Deze ontwikkelingslanden hebben de expansie van hun bruto nationaal produkt weliswaar zien zakken van 6,5 procent in 1973 tot 3,5 procent in 1975 maar weer zien toenemen tot ongeveer vijf procent in 1976. In 1977 zal de stijging nog iets hoger uitvallen.
Na het ophouden van de economische groei in 1974 en de ongebruikelijke daling (met één procent) in 1975 is het reele bruto nationaal produkt van de industrielanden in 1976 met bijna 5,5 procent toegenomen. De kracht van de cyclische opleving in de eerste helft van dat jaar moest in de tweede helft echter plaats maken voor' een stagnatie. Naar schatting is het reële produkt van die groep landen in de eerste zes maanden van 1977 met gemiddeïd vijf procent op jaarbasis toegenomen, al vielen er grote verschillen bij de afzonderlijke landen waar te nemen. (NRC/H'blad, Reuter, UPI).

(Vor. ber. pag. 36/1-1977)

JAARVERSLAGEN WERELDBANK-GROEP

De jaarverslagen van de Wereldbankgroep — Wereldbank, International Development Association IDA en International Finance Corporation IFC — zijn op 18 sept. 1977 verschenen. Zij beslaan het boekjaar, dat op **30** juni 1977 werd afgesloten.
Uit de verslagen bleek o.m., dat het aantal leden van de Wereldbank was gestegen tot 129 doordat de Comoren en Guinea Bissao lid waren geworden, terwijl de IDA door toetreding van Guinea Bissao nu 117 leden telt.

In het verslag van de Wereldbank werd opgemerkt. dat de voorafgegane drie jaar enorme veranderingen te zien gegeven hadden in de wereldeconomie — veranderingen, die de ontwikkelingslanden niet ongemoeid gelaten hebben.
De bank noemde vier conclusies, die van belang zijn voor de toekomstige ontwikkeling van de niet-geïndustrialiseerde wereld:

- Extreme armoede in de ontwikkelingslanden is het meest urgente ontwikkelingsprobleem. Bijna een miljard mensen leeft in een dergelijke armoede en de economische groei in de armste landen is onvoldoende om deze armoede te verminderen, laat staan op te neffen
- De ontwikkelingslanden met hogere inkomens per hoofd van de bevolking hebben hun economische groei minder beinvloed gezien door de fluctuaties van de middelste jaren zeventig dan de hoogontwikkelde landen. Dit was vooral *te* danken aan bijzondere omstandigheden als betere oogsten. De armste landen zijn er in het algemeen ongunstig door beinvloed.
- Het ziet er naar uit dat voor veel ontwikkelingslanden de beleidswijzigingen, die zijn genomen in antwoord op de recessie van de afgelopen jaren, de weg hebben geopend voor voortgaande groei. Voorwaarde is echter wel dat het economische bestuur in de toekomst verder verbetert.
- Een grotere inspanning is nodig, zowel door de industrielanden als door de ontwikkelingslanden, wil de toekomstige groei ook gepaard gaan met een wezenlijke verlichting van de armoede. Deze inspanning moet inhouden: een grotere overdracht van kapitaal door de industrielanden, en van de kant van de ont-

Willy Brandt (l.), voorzitter van de nieuwe internationale commissie voor ontwikkelingsvraagstukken (pag. 452/2-1977) met William Clark, vice-president van de Wereldbank, tijdens de jaarvergadering van deze instelling.

wikkelingslanden maatregelen om van zo'n overdracht een produktiever gebruik te maken.
De Wereldbank heeft haar activiteiten de laatste jaren steeds meer gericht op het bereiken van de armsten in de arme landen, met name de zeer armen op het platteland en de krotbewoners in de steden De vele projecten die de bank op dit gebied heeft geste d, hebben een aantal zaken duidelijk gemaakt, aldus het verslag.
Ten aanzien van de ontwikkeling op het platteland komen vooral twee punten naar voren'
Ten eerste is het mogelijk projecten te ontwerpen die grote aantallen armen op het platteland in staat stellen de produktie op te voeren en hun inkomen te verhogen; ten tweede dat dit een verre van eenvoudige zaak is.
De projecten die de bank gesteund heeft, worden door vier elementen gekenmerkt. ze zijn ontworpen om een groot aantal producenten met lage inkomens te bereiken. ze zijn financieel gezond en kunnen er toe bijdragen de inkomens van deze bevolkingsgroep aanzienlijk te verhogen; ze zijn betrekkelijk goedkoop, wat er toe bijdraagt dat ze voor herhaling vatbaar zijn binnen de beperkte budgetruimten van de arme landen en ze omvatten een heel pakket, inclusief gezondheid, onderwijs, voeding, etcetera, waarbij er uiteraard op wordt toegezien dat hier gewerkt wordt in lijn met het beleid ter plaatse.
Voor de armsten in de steden, een sector waar de Wereldbank zich nog niet zo lang op richt, heeft de bank nog geen scherp omlijnd programma uitgewerkt. Gedacht is in de richting van sleutelproblemen als huisvesting, transport en de financiering van ontwikkelingsmaatschappijen.
Het afgesloten jaar is speciale aandacht besteed aan de rol die de bank kan spelen bij het bevorderen van kleine ondernemingen. In het jaarverslag worden de voordelen die het aanmoedigen van zulke kleine ondernemingen de ontwikkelingslanden kan bieden ,,niet onaanzienlijk" genoemd.
Het geplaatste kapitaal van de Wereldbank nam met $189 mln toe tot $8,529 mrd doordat negen landen hun kapitaalsaandeel, en daarmee hun stemrecht, verhoogden. Een verhoging met nog eens $ 7,2 mln vond plaats door de stortingen van de nieuwe leden Comoren en Guinea Bissao alsmede door een verhoging van het aandeel van Senegal.
In het boekjaar 1976-1977 verschafte de Wereldbank aan 54 landen 161 leningen tot een hoogte van $5,739 mrd.
De IDA gaf in die periode kredieten tot een hoogte van $1,308 mrd voor 67 projecten in 36 landen. Ong. 87% van de toezeggingen was gedaan aan landen, waar het nationale inkomen per hoofd van de bevolking minder is dan $265.

De geografische verdeling van deze leningen, resp kredieten, was als volgt (in mln dollars):

	leningen	kredieten	totaal
Oost-Afrika	311,7	260,5	572,2
West-Afrika	259,1	133	392.1
Oost-Azië en Stille Oceaan	1.452	23	1.475
Zuid-Azië	394	770.2	1.164,2
Europa, Nabije Oosten en Noord-Afrika	1.474,3	95,8	1.570.1
Latijns-Amerika en Caraïbisoh gebied	5.759,3	1.307,5	7.066,8

Deze middelen werden voor de volgende doeleinden ter beschikking gesteld (in mln dollars):

	leningen	kredieten	totaal
landbouw	1 637,8	670,1	2 307.9
ontwikkelingsfinancieringsmaatschappijen	730 7	25 F	756 2
onderwijs	210,1	78,5	288,6
elektro-energie	784,5	167	951,5
industrie	720,8	16	736,8
niet-projectgebonden	126,5	90	216,5
bevolkingsplanning	42,5	4,8	47,3
technische hulp	1,5	15,4	16,9
telecommunicatie	140	—	140
toerisme	98,6		98,6
verkeer	875,6	172	1 047,6
stadsontwikkeling	128,2	30	158,2
watervoorziening	262,5	38.2	300,7

Uit het jaarverslag van de IFC bleek, dat het aantal leden door toetreden van Guinea Bissao was toegenomen tot 106.
Vastgesteld werd, dat de IFC ermee was doorgegaan produktieve particuliere ondernemingen in ontwikkelingslanden aan te moedigen door te investeren in projecten, die hetzij de uitbreiding en modernisering dan wel de diversifiëring van het economische leven dienen. Ook speelt de IFC een rol door buitenlandse ondernemers met ondernemingen in ontwikkelingslanden in contact te brengen ten einde de laatste financieel te helpen. In het boekjaar 1976-1977 werden leningen en investeringen tot een totaalbedrag van $ 258,9 mln aan 34 ondernemingen in 20 ontwikkelingslanden goedgekeurd Verder werd voor een bedrag van $ 206,7 mln aan verplichtingen jegens 33 ondernemingen aanvaard. De totale kosten van projecten, waaraan de IFC deelnam, beliepen $1.169 mln. In deze projecten werd door anderen te zamen met de IFC 5 894 mln geïnvesteerd.
De operaties van de IFC in het afgesloten boekjaar deden de verplichtingen van de organisatie sedert de oprichting in 1956 cumulatief toenemen tot $1.712 mln
Deze investeringen zijn gedaan in 292 ondernemingen in 62 ontwikkelingslanden. De bijdragen aan de financiering van deze projecten uit andere bronnen bedroeg $7.262 mln, zodat de totale kosten van projecten, die door de IFC medegefinancierd zijn, $ 8.974 mln bedroegen.
Van de totale verplichtingen, die de IFC sedert 1956 is aangegaan vielen $663 mln (39%) in Latijns-Amerika en het Caraibische gebied, $411 mln (24%) in Azië, $392 mln (23%) in Europa, 5 180 mln (10%) in Afrika en $65 mln (4%) in het Midden-Oosten.
De bronnen van de middelen, die in het boekjaar 1976-1977 zijn geïnvesteerd stamden voor 11,4% (£ 133 mln) uit de VS, 27,4% ($ 320,7 mln) uit de EG, 17,7% ($ 206,7 mln) van de IFC zelf, 39,7% ($ 463,6 mln) uit ontwikkelingslanden en voor 3,8% ($ 44,9 mln) van anderen.
(Reuter, UPI, AdG, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde. The Times, FAZ).

(Vor. ber pag 36/2 e.v -1977)

JAARVERGADERING IMF EN WERELDBANK

Van 26-30 september 1977 vond in Washington de jaarvergadering plaats van het IMF en de Wereldbankgroep. Vooraf-gaand aan deze vergadering vond op 24 september een bijeenkomst plaats van het interim-comité van het IMF.
Op deze vergadering van het interim-comité deelde IMF-directeur dr. J. Witteveen mee, dat hij niet voor een nieuwe ambtstermijn ter beschikking stond.
Op de vergadering van het interim-comité was kritiek te beluisteren op de mate, waarin Japan en de Bondsrepubliek Duitsland hun economie stimuleerden: een dergelijke stimulering zou moeten dienen om de hele wereldeconomie te helpen uit de recessie te komen.
Vol lof was men over de VS. De voorzitter van het comité, de Britse minister van financiën Healey zei. dat de VS de andere landen behulpzaam zijn bij het overwinnen van hun economische moeilijkheden, niettegenstaande een dreigend tekort van 25 mln dollar op de handelsbalans.
In de bijeenkomst van het interim-comite, dat achter gesloten deuren gehouden werd, is door dr Emile van Lennep, de secretaris-generaal van de OESO verklaard dat de voorspellingen van de OESO die voorjaar 1977 werden bekend gemaakt wat betreft de economische groei van de westerse industrielanden gecorrigeerd moeten worden. De groei zal nu waarschijnlijk onder de 4% blijven in plaats van boven de 4% als door de OESO-economen in juni 1977 bekend gemaakt is.
Door deze bijstelling is een verdere groei van de werkloosheid in West-Europa te verwachten. Deze ontwikkeling werd tijdens deze bijeenkomst met grote zorg gadegeslagen. Men is namelijk bevreesd dat na de recessie, die de zwaarste na de Tweede Wereldoorlog geweest is, een nieuwe recessie zal volgen die het economische herstel van het laatste jaar geheel zal opslorpen.

Toespraken Witteveen en president Carter

Op de openingsdag, 26 sept., werden de 3000 afgevaardigden van de 131 lidstaten van het IMF o.m. toegesproken door de directeur van de instelling, dr. Witteveen, en de president van de VS, Jimmy Carter.
Dr. Witteveen wees erop, dat de economische teruggang in de periode 1974-1975 tot gevolg heeft gehad, dat sommige landen minder zwaar tillen aan de verplichting vast te houden aan het systeem van Internationale handel, dat vrij is van beperkingen en discriminaties. Protectionistische maatregelen mogen misschien wel een natuurlijk gevolg zijn van hoge werkloosheidscijfers en lage economische groei in een land, maar zulke maatregelen bieden alleen soelaas voor korte tijd.

Hij sprak van een groeiende sympathie voor invoerbeperkende maatregelen bij landen die met economische moeilijkheden zitten. Witteveen sprak in dit verband van ,,zogenaamde vrijwillige overeenkomsten de handel te beperken," een methode die de VS toepast om de invoer van schoenen en tv-toestellen te beperken".
,,Alle landen die een relatief sterke positie innemen hebben de internationale verantwoordelijkheid een adequate moei te handhaven van de binnenlandse vraag," zo zei Witteveen
,,Regeringen dienen alles te doen wat zij kunnen op het gebied van de inkomens-

politiek. De vraag zou kunnen worden opgevoerd door verlichting van de fiscale regimes."

President Carter van de VS zei tot. de IMF-jaarvergadering, dat de VS een beleid zullen blijven voeren, dat een vrije en groeiende wereldhandel bevordert. ,.De Amerikaanse regering hoopt, dat tegen het einde van dit jaar op dit terrein belangrijke vorderingen zullen worden gemaakt in de internationale handelsbesprekingen in Genève", aldus Carter.

De Amerikaanse president drong er bij de ministers van financiën verder op aan de VS te steunen In de strijd tegen de krachten van het protectionisme.

,,De belangrijkste taak van de westerse wereld is een belangrijke toeneming van de economische bedrijvigheid tot stand te brengen zonder de inflatie aan te wakkeren, vooral in het belang van de ontwikkelingslanden."

Sprekend over de economische ontwikkeling van de VS zei de president dat de doelstellingen van een economische groei van 6% in 1977 en een krachtige — en niet inflatoir werkende — expansie in 1978 zullen worden verwezenlijkt. „Weliswaar bedraagt de inflatie op het ogenblik nog wel 6%, maar er zit verbetering in."

Overeenstemming over noodzaak bevordering economische bedrijvigheid

De deelnemers aan de jaarvergadering van het IMF en de Wereldbank zijn het er over eens geworden, dat de aarzelende ontwikkeling van de wereldeconomie alle landen, die zich dat kunnen veroorloven, verplicht het nodige te doen om de economische bedrijvigheid te bevorderen.

IMF-directeur Witteveen zei in zijn slottoespraak onder meer: „We zijn uit de koers geslagen. We moeten nu de nodige correcties aanbrengen om weer op koers te komen." Wereldbankpresident Robert McNamara merkte in zijn laatste woord onder meer op, dat men overal ter wereld nu begint in te zien dat we in één begrensde economie leven.

Witteveen zei tijdens de bijeenkomsten een ruime mate van overeenstemming te hebben aangetroffen. Het is naar zijn mening zaak het expansietempo van de wereldeconomie op te schroeven en tegelijk de strijd tegen de inflatie voort te zetten die in vrijwel alle landen nog te groot is. Ook McNamara toonde zich tevreden over de eenstemmigheid onder de afgevaardigden.

In grote trekken werden de afgevaardigden het er wel over eens dat de bevordering van het economische herstel niet kan worden overgelaten aan de ,.sterke drie", te weten de Verenigde Staten, W.-Duitsland en Japan. Ook andere landen die het relatief voor de wind gaat, maar die tot dusver voorzichtig te werk gingen uit vrees voor een opleving van de inflatie. zullen nu hun steentje moeten bijdragen om de wereldeconomie uit het slop te halen. (ANP, Reuter, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ).

(Vor. her pag. 37/2 e.v.-1977)

WEST-EUROPA

BELGIË

ANTWERPSE HAVENUITBREIDING

Het sedert jaren voortslepende probleem van de uitbreiding van het Antwerpse haven- en industriecomplex op de linkeroever van de Schelde kreeg eindelijk een oplossing. De betwisting ontstond in 1966. Toen werd van Antwerpse zijde vooropgesteld dat — aangezien de rechteroever volledig volgebouwd was en een verdere gebiedsuitbreiding daar niet meer mogelijk was — de haven diende te worden uitgebouwd op de linkeroever, wat de aanhechting van een aantal gemeenten van het Waasland (provincie Oost-Vlaanderen) bij de stad Antwerpen inhield.

Antwerpen motiveerde zijn standpunt o.m. met een verwijzing naar de snelle en ononderbroken stijging van het goederenverkeer. Exclusief de ruwe olie, bedroeg het goederenverkeer in 1953 24 mln ton, in '65 42 miljoen ton. (Het verkeer zou in 1976 oplopen tot 60 miljoen ton.)

Volgens prognoses zou het verkeer in het jaar 2000 kunnen groeien tot 155 miljoen ton goederenvolume. De stad Antwerpen ging ervan uit dat de havenuitbouw diende rekening te houden met die trend, m.a.w. dat zij moest worden aangepast aan de behoeften van de overslag- en de opslagmogelijkheden en aan de industriefunctie van de haveneconomie. Het stadsbestuur van Antwerpen eiste daarom de annexatie van een stuk van het Waasland. Die zienswijze werd echter niet gedeeld door de bedreigde gemeenten. Het Waasland betoogde dat de haven wél mocht worden uitgebouwd op de linkeroever, maar dat de havenexploitatie moest worden toevertrouwd aan de bestaande Intercommunale van het Land van Waas.

Beide standpunten hadden hun — soms hartstochtelijke — verdedigers en jarenlang zat de kwestie muurvast.

Eerst in 1975 slaagde de toenmalige verkeersminister Chabert erin de vertegenwoordigers van de twee partijen aan de onderhandelingstafel samen te brengen. Tijdens moeizame en discrete gesprekken stelde een werkgroep een eerste ontwerp van akkoord op dat vervolgens nader besproken werd door alle instanties, die bij de ontwikkeling van de linkeroever betrokken waren; in de parlementaire commissie aan verkeer werden daarenboven hoorzittingen gehouden.

Uiteindelijk werd men het eens over een vergelijk, dat stoelde op twee grondbeginselen:

1. het beheer en de exploitatie van de haven wordt toevertrouwd aan de stad Antwerpen; 2 het grond- en industriebeheer komt toe aan een bijzondere maatschappij. met deelneming van het Rijk en de openbare instanties van beide oevers.

Op basis van dat vergelijk diende de regering in 1976 een wetsontwerp in, dat na de kamerontbinding van 9 maart 1977 en de daarop volgende verkiezingen, opnieuw aanhangig werd gemaakt bij het parlement en in de lente van 1978 in behandeling werd genomen. In de commissie werd het ontwerp grondig besproken en nog geamendeerd. Tijdens de openbare beraadslaging in de Kamer wensten alle woordvoerders van de fracties elkaar geluk met de bereikte concensus.

Het wetsontwerp werd op 11 mei in de Kamer goedgekeurd met 157 stemmen en 2 onthoudingen (van de communistische fractie, die van oordeel was dat het nieuwe statuut het haven- en industriepatronaat tezeer bevoordeelt.) De Senaat ging niet meer diep op het wetsontwerp in en keurde het op zijn beurt op 25 mei goed met 124 stemmen tegen 4 stemmen van het Rassemblement Wallon.

Statuut

Het statuut van de linkeroever werd door minister Chabert in de Kamer als volgt samengevat:

1. Het Linkerscheldeoevergebied wordt bij wet omschreven. Een onderscheid wordt gemaakt tussen de haven- en industriegebieden, die wel in functioneel belang tot elkaar moeten staan. Tevens bevat dit gebied zones voor algemene infrastructuur, groenvoorzieningen en woonzones.

2. Een maatschappij sui-generis wordt opgericht voor het grondbeleid in het haven- en industriegebied en het industriebeleid in het industriegebied.

De Maatschappij heeft als aandeelhouders de gemeente Beveren en de Intercommunale van het Land van Waas voor 45%, de Stad Antwerpen voor 37,5%, de gemeente Zwijndrecht voor 2,5% en de Staat voor 15%.

Het batig exploitatiesaldo wordt, na toekenning van een normale interest-

vergoeding en de vorming van de normale reserves, voor **1/3** toegekend aan de Inter-communale van het Land van Waas en de gemeente Beveren en voor **2/3** aan alle aandeelhouders.

Hieruit volgt dat veruit het grootste deel van de winst naar de lokale overheid vloeit.

3. De haven wordt beheerd en geëxploiteerd door de Stad Antwerpen die de vereiste verordeningsbevoegdheid krijgt.

4. Bijzondere aandacht dient verleend aan het oprichten bij wet van **2** raden van advies.

— De Raad voor haven- en industrialisatiebeleid, samengesteld uit vertegenwoordigers van de stad Antwerpen, de gemeenten Beveren en Zwijndrecht, de Maatschappij en de Staat.

Deze raad zal adviserend optreden voor alle problemen die rijzen bij de ontwikkeling van het Linkerschelde-oevergebied.

— De Raad van Overleg vervult een adviserende taak die zich tot de globale havenpolitiek uitstrekt.

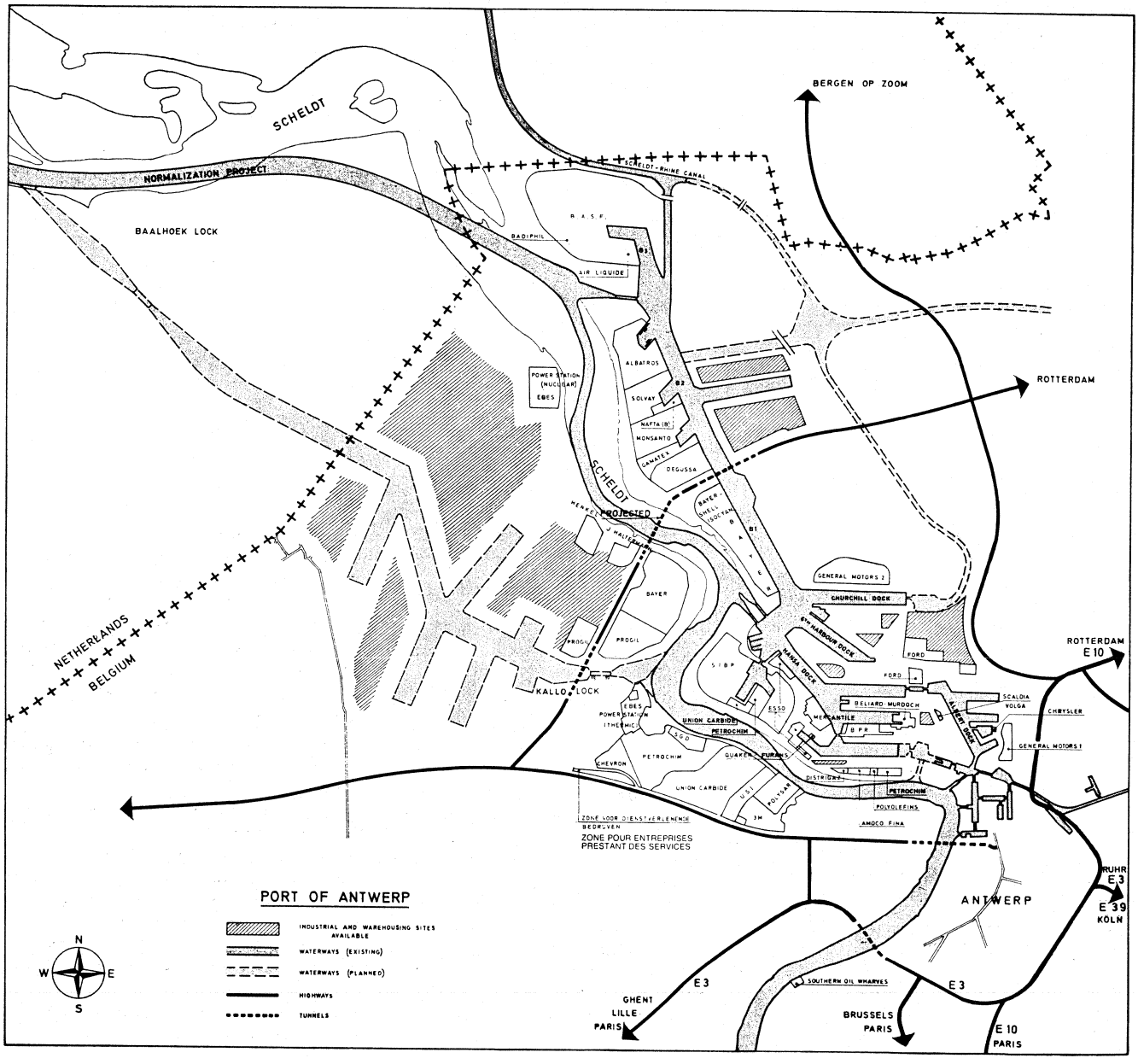
Deze Raad zal samengesteld worden uit vertegenwoordigers van de werkgevers-havengebruikers, van de representatieve werknemersorganisaties, van de Maatschappij en van de Stad Antwerpen.

5. In de hoogst mogelijke mate worden de bevoegdheden van de lokale overheden op het stuk van de ruimtelijke ordening, stedebouw en milieuzorg geëerbiedigd.

Wat politie en brandweer betreft, werd overeengekomen dat Beveren en Antwerpen een regeling voor het L S.O.-gebied moeten uitwerken in overleg met de Provinciegouverneurs, teneinde een optimale samenwerking te realiseren.

Terrein

Het gebied op de linkeroever, waarin de haven zal worden uitgebreid, wordt begrensd ten zuiden door rijksweg nr 617 Antwerpen-zeekust, ten westen door de provinciale weg St-Niklaas-Kieldrecht, ten noordwesten door de Belgisch-Nederland-

se grens en ten oosten door de Schelde en het woongebied Antwerpen-Linkeroever. In het gedeelte van dat gebied, dat gelegen is ten oosten van de weg Melsele-Kallo en ongeveer 750 ha beslaat, zijn sinds 1960 ettelijke bedrijven gevestigd. Het dokkencomplex zal worden gegraven in het deel van datzelfde gebied, dat gelegen is ten westen van de weg Melsele-Kallo.
De beschikbare terreinoppervlakte (ongeveer 6.600 ha) zal volgens de huidige vooruitzichten als volgt worden verdeeld:

kanaaldok en insteekdokken	925 ha
industrie- en haven-terreinen	3.785 ha
infrastructuur	800 ha
groenzones	750 ha
allerlei	340 ha

Binnen de grenzen van het grote gebied liggen ook de volledige woonzones van de gemeenten Kallo en Doel, en een gedeelte van de woonzones van de gemeenten Verrebroek en Kieldrecht.

Werken

Het algemeen plan van uitbreiding, waarvan de verschillende bestanddelen slechts definitief vorm zullen krijgen, naarmate de expansie van de linkeroever vordert, voorziet in volgende werken:

1. De zeesluis te Kallo

Deze nieuwe zeesluis, die op het grondgebied van de gemeente Kallo ligt. ten noord-westen en 9 km afwaarts van Antwerpen, is reeds voor het grootste gedeelte voltooid Zij is tussen de buitenste deuren 360 m lang, de kolk is 50 m breed Het drempelpeil: (— 12 50) Nul Krijgsdepot(NKD)
De sluis is ontworpen voor een type-schip van 250 m x 40 m x 14,50 m en laat bij halftij nog het schutten toe van een schip van 70000 tdw Om de zeeschepen een vlotte en veilige toegang te waarborgen werd een toegangsgeul van 1150 m lengte ontworpen, waarvan de oevers in kaaimuur zijn uitgevoerd, de zwaaikom heeft een diameter van 450 m
Zijn reeds voltooid:

— de werken van de burgerlijke bouwkunde (sinds 1 januari 1976):

— de sluisdeuren (sinds 15 januari 19771;

— het sluisgebouw (sinds 6 augustus 1976);

— de twee beweegbare bruggen over de sluishoofden (sinds 8 september 1976);

— de elektromechanische uitrusting van de sluis (sinds 1 maart 1977)
De toegangsgeul is reeds voor 85% voltooid Het einde van het werk wordt verwacht tegen 1 januari 1979

2. Een kanaaldok met insteekdokken

De zeesluis van Kallo zal via een kanaalclok en het Baalhoekkanaal (op Nederlands grondgebied), met de Baalhoeksluis in verbinding staan Op dat kanaaldok zullen insteekdokken aansluiten hst aantal en de ligging ervan liggen nog niet definitief vast en kunnen steeds worden aangepast aan de vereiste terreinindeling Voor het kanaaldok werden volgende afmetingen aangenomen.

— kanaalpeil (3,50) Nul Krijgsdepot (NKD);

— bodenipeil (— 14,50) NKD;

— breedte aan de waterlijn: 500 tot 530 m naargelang van dc vereiste helling der glooiingeri:

— bodernhreedte: 350 in.

Die afmetingen zijn aangepast aan de vaart van een schip van 125 000 tot 150 000 tdw
De eigenlijke havenactiviteit gebeurt in de insteekdokken Thans is 3,5 km dok in uitvoering

3. Het ophogen van de bestaande terreinen; de uitbouw tot industrieterreinen en op- en overslagzones

Het maaiveld ligt thans op het gemiddeld peil (+ 2,50) NKD d i lager dan het gemiddelde peil van halftij in de Schelde
De zone die aan de stroom paalt, zal tot op het peil (+ 8,00) NKD opgehoogd worden, ter beveiliging van de achtergelegen zones tegen de hoge waterstanden op de Schelde Het zal ongeveer 82 miljoen kubieke meter grond vereisen
De overblijvende industriezone zal worden opgehoogd tot op het peil (+ 6,00) NKD hetzij 2,50 m boven het gemiddelde kanaalpeil De hiervoor benodigde grond zal hoofdzakelijk voortkomen van het graven van de dokken (ca 158 miljen kubieke meter)

4. Het aanleggen van wegen

De industriewegen zullen worden aangelegd in functie van de bestaande of ontworpen wegeninfrastructuur, die voor de verbinding met het achterland of de rechteroever zorgt en verder in functie van de plaatselijke verbindingen onder de bedrijven De grote ring rond Antwerpen, die het haven- en industriegebied middendoor snijdt, zal de linkeroever verbinden met het aohterland, de E3, het autowegencomplex op de rechteroever ten noorden van de haven en de rijksweg 617 naar de zeekust
(De uitvoering van de grote ring is niet opgenomen in het kader van de infrastructuurwerken van de havenuitbreiding) Een eerste belangrijke verbindingsweg, tussen de rijksweg 617 en het industriegebied ten noorden van de zeesluis tot aan Fort Liefkenshoek, werd reeds in gebruik genomen in juni 1975

5. Het aanleggen van spoorverbindingen

Door de Nationale Maatschappij van Belgische Spoorwegen werd een algemeen spoorwegnet ontworpen dat het hele haven- en industriegebied zal bestrijken. Dat net. waarop de industrieën ten oosten van de weg Melsele-Kallo reeds zijn aangesloten, sluit te Zwijndrecht aan op de spoorweg nr. 59 Antwerpen-Gent, en zal met het vormingsstation Antwerpen-Noord verbonden worden via de te bouwen Scheldetunnel van de grote ring. Er is verder voorzien in aftakkingen naar het industriegebied ten noorden en ten oosten van het kanaaldok. naar het industriegebied ten westen van het kanaaldok en naar het overslaggebied ten zuiden van dit dok.

6. Het bouwen van bruggen en tunnels

a! Bruggen

— Over elk sluishoofd van de zeesluis is een beweegbare brug gebouwd. Die bruggen zijn de enige weg-, en spoorwegverbinding tussen de aan weerszijden van het kanaaldok gelegen industrieën, zolang de tunnel onder het kanaaldok hiervoor niet in aanmerking komt, Later zullen zij, naast de tunnel, dienst bewijzen voor het niet-doorgaande verkeer en de plaatselijke verbindingen.

— Om herhaalde onderbreking van het verkeer op de rijksweg 617 te vermijden. werd een metalen spoorbrug gebouwd over die weg.

— Het aansluitingscomplex aan de kruising van de rijksweg Melsele-Kallo en de rijksweg Antwerpen-Zeekust ornvat de bouw van twee betonbruggen.

b) Tunnels

Voor de verbinding tussen de zuidelijke en de noordelijke industriezones wordt een weg- en een spoorwegtunnel gebouwd onder het kanaaldok in de nabijheid van de zeesluis. Zij worden wegens hun verschillend lengteprofiel gescheiden gehouden. Verder zal aan de Nederlandse grens een tunnel onder het zesde kanaaldok worden gebouwd.

7. De afwatering van het gebied

De uitbouw van de linkeroever vergt ingrijpende wijzigingen aan de vier bestaande hydrografische bekkens. De afwateringen zullen worden aangepast aan de evolutie van het werk.

8. De aanleg van groenzones

Aan de zuidelijke, westelijke en noordwestelijke grens van het haven- en industriegebied wordt een 500 m brede strook voorbehouden om te worden ingericht als groene zone, met daarin gedeeltelijk ook dichtbeboste gedeelten, ter bestrijding van de luchtvervuiling.

NEDERLAND

WET INVESTERINGSREKEhTIhTG DOOR TWEEDE KAMER AANVAARD

De Tweede Kamer is op 23 mei akkoord gegaan met de Wet op de Investeringsrelcening (WIR). Bij de eindstemming bleek, dat alleen de fracties van PPR, CPN en PSP hun stem niet aan dit voorstel wilden geven.
Weliswaar was de PvdA-fractie allerminst gelukkig met de manier, waarop het kabinet-Van **Agt** het door het vorige kabinet ingediende hervormingsvoorstel had veranderd, maar de vervanging van fiscale aftrekken — investeringsaftrek en vervroegde afschrijving — door een premiestelsel werd toch als een duidelijke verbetering gezien.
Alle ingrijpende wijzigingsvoorstellen van de oppositie werden door een kamermeerderheid, voornamelijk gevormd door CDA en VVD, verworpen. Daaronder waren de ar-

beidsplaatsentoeslag, uitbreiding van ruimtelijke-ordeningstoeslag en de vastlegging van de stadsvernieuwingstoeslag per 1 jan. 1980. CDA en VVD vonden het tijdstip voor een arbeidsplaatsentoeslag te vroeg. Daarover kan best in de tweede fase worden beslist, vonden zij. Bovendien waarschuwden zij voor uitbreiding van de regionale toeslagen, die op groot verzet in Brussel zou stuiten.

Wel werd aangenomen een voorstel van de VVD om de grote projectentoeslag pas te beginnen bij investeringen van 30 miljoen, het dubbele van het regeringsvoorstel. Ook werden de vaste machines, op voorstel van het CDA, onder de premieregeling gebracht. De VVD wist ook te bewerkstelligen dat het premiepercentage voor luchtvaartuigen werd verhoogd van 7 naar 12.

Een amendement van de tweede categorie, van de PvdA, dat beoogde investeringspremies in de Randstad te compenseren door heffingen boven bedragen van vijf ten, werd aanvaard. Oorspronkelijk was een grens van 2 miljoen gulden voorgesteld.

De WIR moet 24 mei in werking treden. Zij zal van toepassing zijn op investeringen die na die datum plaats vinden. Op de vraag of dit staatsrechtelijk wel mogelijk is omdat ook de Eerste Kamer nog over het wetsontwerp moet oordelen zei Minister van Aardenne, dat hij zich had verstaan met het seniorenconvent van de Senaat. Dit had hem toegezegd duidelijk zakelijke bezwaren boven principiële bezwaren te zullen laten prevaleren.

In de jaren tot en met 1980 komt de WIR er op neer dat ongeveer acht miljard gulden extra wordt uitgegeven om de investeringen te bevorderen en daardoor werkgelegenheid te behouden en te scheppen.

De bestaande investeringsprikkels, investeringsaftrek en vervroegde afschrijving, worden afgeschaft. De hierdoor vrijkomende middelen van ongeveer vijf miljard gaan eveneens over de WIR lopen, waardoor het totale bedrag voor de bevordering van de investeringen op ongeveer 13 miljard gulden komt. Aan arbeidsplaatsen moet dit bedrag werkgelegenheid voor 110.000 personen gaan opleveren.

Hieronder volgt meer in detail een overzicht van de nieuwe regeling tot stimulering van investeringen:

- Investeringen in nieuwbouw worden in het hele land beloond met een basispremie van 23 procent. Daar staat in de Randstad een heffing tegenover van 15 procent voor investeringen boven de 250.000 gulden. Deze heffing wordt opgelegd op grond van de Wet Selectieve investeringsregeling (SIR).
De SIR is enkele jaren geleden tot stand gekomen om te sterke opeenhoping van industriële activiteiten in de Randstad tegen te naan. De wet wordt nu echter gebruikt om de bezwaren van de Europese Commissie tegen een gedifferentieerde basispremie voor de Randstad en het gebied daarbuiten te omzeilen. Doordat de SIR-heffing aftrekbaar is voor de belasting houdt de investeerder in de Randstad ten slotte een netto basispremie over van 11,5 procent.

- Investeringen in bestaande gebouwen in het gehele land krijgen een basissubsidie van 15 procent. Minister Van Aardenne (economische zaken) heeft dit percentage op de valreep nog in het wetsontwerp aangebracht na wekenlang aandringen van de Kamer om een onderscheid te maken tussen investeringen in nieuwbouw en bestaande gebouwen.
In het wetsontwerp van Van Aardenne stond eerst een percentage van 23 procent voor investeringen in bestaande gebouwen. Door de koppeling van de WIR aan de Wet Selectieve investeringsregeling zouden investeringen in bestaande gebouwen in de Randstad hierdoor een basispremie krijgen die tweemaal zo hoog was als voor investeringen in nieuwbouw. De SIR kent namelijk geen heffing voor investeringen in bestaande gebouwen. Hiervoor zou dan de volle 23 procent blijven gelden.
De Kamer maakte daar om meerdere redenen bezwaar tegen: het zou misbruik of oneigenlijk gebruik in de hand werken; het deed afbreuk aan het doel van het wetsontwerp om arbeidsplaatsen te creëren en het zorgde ervoor dat er meer geld van de investeringsrekening naar de Randstad zou gaan. Minister Van Aardenne was aanvankelijk niet zo genegen hierin wijziging te brengen. Het was vooral de hardnekkigheid van een van de regeringsfracties, het CDA, dat hem ertoe bracht.
Het CDA was trouwens met deze wijziging nog niet tevreden. Met steun van de VVD, de kleine rechtse fracties en de PSP zorgde het via een wijzigingsvoorstel van Van Houwelingen en Van Rooijen ervoor dat er in het geheel geen investeringssubsidie (geen basispremie en geen toeslagen) gaat naar investeringen in bestaande gebouwen die direct of indirect bestemd zijn voor verhuur aan derden.
Uitzondering hierop zou mogen worden toegestaan wanneer het gaat om bijvoorbeeld een vader en zoon die in een maatschappij samenwerken en waarbij de vader voor zijn zoon een pand koopt.

- Investeringen in vaste installaties in de open lucht krijgen in het gehele land een basissubsidie van 13 procent. In de Randstad staat daar een SIR-heffing tegenover van 8 procent. De Wet Selectieve investeringsregeling kende echter een heffingsvrije drempel voor installaties van twee miljoen gulden. Via een amendement van mevrouw Epema (PvdA) maakte de Kamer daar unaniem 500.000 gulden van.
Het CDA kreeg van VVD of PvdA geen steun voor haar voorstel om in enkele noodgebieden in het land (noorden en zuiden) ook een investeringspremie te geven Op investeringen in vaste machines. Volgens minister Van Aardenne zou hiervan te gemakkelijk misbruik kunnen worden gemaakt.

- Investeringen in zeeschepen krijgen een premie van 15 procent.

- Investeringen in luchtvaartuigen krijgen een premie van 12 procent. Dit was in het ontwerp 7 procent maar is op voorstel van De Korte (VVD) door een Kamermeerderheid in 12 gewijzigd.

- Voor investeringen tot een bedrag van 600.000 gulden zal een kleinschaligheidstoeslag mogelijk worden. Deze loopt af Van 6 procent bij 33.333 gulden naar 0,25 procent bij 766.667 gulden.

- Voor investeringen die samenhangen met een verplaatsing van de bedrijvigheid vanuit de Randstad naar groeikernen of groeisteden geldt een toeslag van 15 procent voor gebouwen en 7,5 procent voor vaste installaties in de openlucht.

- Uitbreidingsinvesteringen in de zwakste gebieden in het noorden en zuiden krijgen een toeslag van 20 procent voor gebouwen en 10 procent voor vaste installaties in de openlucht.

- Voor grote projecten met een investeringssom van meer dan 30 miljoen gulden komt een extra toeslag van 30.000 gulden per arbeidsplaats. Via een voorstel van de VVD wijzigde de Kamermeerderheid het oorspronkelijke wetsontwerp dat de drempel wilde leggen bij investeringen van vijftien miljoen (toeslag 15.000 gulden per arbeidsplaats).

- Omdat het gaat om een premiestelsel kunnen ook bedrijven die weinig winst maken of verlies lijden van de investeringssubsidies profiteren.

- De investeringspremie moet geheel of gedeeltelijk worden terugbetaald wanneer het betrokken gebouw of installatie binnen achttien jaar wordt verkocht. In het wetsontwerp stond twaalf jaar (al twee keer zo lang als de huidige desinvesteringstermijn). Op voorstel van het CDA werd dit achttien jaar. In geval een onderneming gestaakt wordt en daarom het gebouw moet worden verkocht geldt toch een termijn van twaalf jaar wanneer de verkoper de leeftijd van 60 jaar heeft bereikt.

- De Kamer schrapte een artikel in het wetsontwerp dat de premies in hoogte wilde laten variëren op basis van de economische omstandigheden.

- De Kamer steunde het PvdA-voorstel om de minister ieder jaar verslag te laten uitbrengen over de uitvoering van de wet. Een PvdA-voorstel om ondernemers die een premie krijgen te verplichten gegevens te verstrekken over de realisering van die investering werd verworpen.

- Via een nieuwe constructie die het kabinet nog zelf in het WIR-ontwerp heeft aangebracht, worden verdachte BV's die uitsluitend zouden worden opgezet om investeringspremie in de wacht te slepen, van investeringspremiëring uitgesloten.

- Door de koppeling van de WIR aan de SIR krijgen pensioenfondsen die niet in aanmerking komen voor de investeringspremies van de WIR in de Randstad wel een heffing op nieuwbouwinvesteringen opgelegd. Onder druk van de Kamer verlaagde minister Van Aardenne deze heffing van vijftien naar vijf procent.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van het wetsontwerp uitte de woordvoerder van de PvdA-fractie, mevr. Epema, zich met name teleurgesteld over de afwijzende hou-

ding van het kabinet en de Kamermeerderheid tegenover een arbeidsplaatsentoeslag.
Mevrouw Epema wees erop dat de PvdA de WIR steeds heeft beschouwd als een noodzakelijk instrument om werkgelegenheid te bevorderen, maar daarnaast tevens als een uitdrukking van de door het vorige kabinet in het vooruitzicht gestelde .,vermaatschappelijking van de produktie".
Daarom zei ze, hebben we steeds geijverd voor verbeteringen. ,,In het regeerakkoord van PvdA en CDA was het aandeel voor de richtinggevende toeslagen groter en zou ook de arbeidsplaatsentoeslag in een eerdere fase worden ingevoerd. De wijzigingen die dit kabinet heeft aangebracht gaan in een andere richting. De investeringen kunnen minder naar de regio worden gestuurd dan in de oorspronkelijke opzet, de ruimtelijke ordeningstoeslag is verzwakt, er zijn onvoldoende richtgevende toeslagen", aldus mevrouw Epema.
CDA-woordvoerder Van Houwelingen benadrukte in zijn stemverklaring dat ook de CDA-fractie grote waarde hecht aan de tweede fase van de WIR die meer richtinggevende toeslagen bevat. Hoe de verhouding globale — gerichte premies moet zijn kan volgens hem pas goed bekeken worden als deze tweede fase is ingevoerd. Volgens het CDA moet de arbeidsplaatsentoeslag ook in deze tweede fase die per 1 januari volgend jaar in werking zou moeten treden, gerealiseerd worden,
Van de partijen die tegen heit gehele wetsontwerp stemden motiveerde alleen Jansen (PPR) die keus. Hij vond dat de WIR ,,op bedroevende wijze tekort schiet in het richting geven aan de ontwikkeling van het milieu, de Derde Wereld, de energie- en grondstoffenproblematiek.
De vier mrd per jaar moet anders worden besteed. De PPR kan aan deze verspilling niet meedoen, aldus Jansen. *(NRC/H'blad,* SER-bulletin, *Ministerie* van economische zaken)
(Vor. ber. pag. 196/3 e.v.-1977)

TWEEDE KAMER AANVAARDT EUROPEES SOCIAAL HANDVEST

De Tweede Kamer heeft op 25 mei het wetsontwerp aanvaard tot goedkeuring van het in 1961 in Turijn ondertekende Europees sociaal handvest, zij het met uitzondering van enkele onderdelen.

Verworpen werd een amendement-Roethof (PvdA) om het gemaakte voorbehoud voor ambtenaren inzake het stakingsrecht te laten vervallen. Voor waren PvdA, D'66, PPR, CPN en PSP
Aangenomen werd een motie-De Voogd (VVD), die de regering vroeg uiterlijk op 1 januari 1981 nadere voorstellen aan het parlement te doen ter voorziening in het ongestoord functioneren van de openbare diensten op essentiële onderdelen. ook in de situatie waarin het stakingsrechtartikel van het handvest onverkort zal zijn geratificeerd Daardoor wordt het, aldus de motie. mogelijk dat het thans inzake het stakingsrecht voor ambtenaren gemaakte voorbehoud zal kunnen worden ingetrokken
De fracties van CDA, W D , D'66 en DS'70 gingen met deze motie mee Roethof verklaarde, niet te willen berusten, omdat deze zaak reeds te lang sleept
Met grote meerderheid verworpen werd een amendeinent-Van der Spek (PSP), dat zich richtte tegen het voorgestelde voorbehoud ten opzichte van migrerende werknemers Alleen alle fracties van PSP. CPN en PPR waren voor dit amendement
De fractie van de PvdA liet bij monde van de heer Albers weten tegen het amendement te zijn na de toezeggingen van minister De Ruiter (justitie).
Nog dit jaar zal een wetsontwerp worden ingediend tot goedkeuring van her in 1977 ondertekende Statuut voor migrerende werknemers, dat in bijzonderheden de rechtspositie van gastarbeiders regelt Het statuut is, evenals het handvest, tot stand gekomen in de sfeer van de Raad van Europa
Tegelijk met het wetsontwerp betreffende het statuut zal een voorstel worden ingediend tot opheffing van het nu bij het handvest gemaakte voorbehoud inzake gastarbeiders Er is zo zei Albers geen twijfel dat in de tussenliggende periode geen onvrijwillig werkloos geworden personen uit Nederland zullen worden verwijderd
De Kamer aanvaardde het wetsontwerp tot goedkeu ing van het handvest met alleen de stemmen van GPV en SGP tegen Deze beide fracties hadden eerder tevergeefs gepoogd — via een amendement-Verbrugh — het stakingsrecht Reheel te schrappen. (A N P, N R C/H'b l a d)

WIJZIGINGSVOORSTELLEN BESTUURLIJKE INDELING

Minister Wiegel van binnenlandse zaken heeft op 25 mei aan de Tweede Kamer een aantal wijzigingen voorgesteld in het wetsontwerp tot bestuurlijke herindeling, dat zijn voorganger in jan. vorig jaar bij de Tweede Kamer had ingediend (pag. 38/2 e.v.-1977). De uitgangspunten van dat wetsontwerp heeft het huidige kabinet overgenomen, het aantal van 24 provincies echter niet.

In de nieuwe opzet blijven gehandhaafd de provincies Groningen, Friesland, Drente, Zeeland en Limburg Limburg zou volgens het vorige plan in tweeën worden gedeeld De provincie Utrecht wordt uitgebreid met het gebied rond Amersfoort. Dat zou aanvankelijk bij de nieuwe provincie Gooi- en Eemland komen Wiegel voelt daar niets voor
In tweeën gedeeld worden Overijssel, Gelderland, Noord- en Zuid-Holland. Noord-Holland zal worden opgesplitst in de nieuwe provincies Noord-Holland-noord en Amstelland De voorgestelde provincies Kennemerland Flevoland en Gooi- en Eemland wijst Wiegel af.
Kennemerland past volgens de minister beter in het geheel van de provincie Noord-Holland-noord, terwijl Flevoland en het Gooi (Eemland gaat naar Utrecht) beter bij Amstelland passen met het oog op de ontwikkeling van Flevoland als overloopgebied voor bevolking en industrie uit Amsterdam
Zuid-Holland wordt in tweeën gesplist Er komt geen provincie Midden-Holland en het daarin gedachte Drechtstedengebied gaat naar de nieuwe provincie Rijnmond
In Gelderland worden de voorgestelde provincies Hameland (Arnhem e o.) en Maas en Waal (Nijmegen e o.) samengevoegd Noord-Brabant tenslotte wordt niet in vieren, maar in drieën gedeeld met dien verstande dat de gedachte provincie Meierij wordt samengevoegd met Midden-Brabant
De minister blijkt tegemoetgekomen te zijn aan de wens van provincies en gemeenten om de bestemmingsplanbevoegdheid bij de gemeente te laten.
Om ook na de bestuurlijke herindeling opkomende behoeften aan regionale structuren te bevredigen, zou volgens de minister gedarht kunnen worden aan de instelling van commissies, waarin o m gemeentelijke bestuurders zitten. die uitsluitend adviserend of met bepaalde bevoegdheden toegerust de problemen kunnen oplossen

Overdracht bevoegdheden.

Aan de overdracht van rijkstaken aan provincies en gemeenten wordt met voortvarendheid gewerkt. Verscheidene &+partementen (CRM en volksgezondheid) hebben daar al een begin mee gemaakt.
Over de personele kanten van de operatie zegt de minister uiteraard overleg te zullen plegen met provincies, gemeenten, ambtenarenorganisaties, enz Voordat de wetsontwerpen door het parlement zullen zijn goedgekeurd, zal nog uitvoerig worden overlegd

Reacties

De plannen van minister Wiegel zijn in kringen van provincies en gemeenten ,,gematigd optimistisch" ontvangen. Verheugd toonde men zich over het feit, dat de minister 17 geen heilig getal vindt en dat de provincies en gemeenten bij de verdere voorbereiding van de herindelingsoperatie betrokken zullen worden.

Over het algemeen kan men ook wel instemmen met het bestuurlijke model van de minister en met zijn streven naar krachtige gemeenten, hetgeen blijkt uit het feit dat hij de bestemmingsplanbevoegdheid bij de gemeenten wil laten.
Voor een gefaseerde uitvoering van de herindelingsoperatie voelt men in provinciale en gemeentelijke kringen niets, omdat daardoor geruime tijd grote onduidelijkheid zal blijven bestaan op bestuurlijk gebied en op het gebied van de uitvoering van taken. Uitvoering in één keer geniet dan ook de voorkeur en de door de minister genoemde 10 jaar vindt men een alleszins redelijke termijn. Het aantal provincies mag nog iets groter zijn. maar niet meer dan 20.
De Vereniging van Nederlandse gemeenten volstaat met de mededeling dat het bestuur ,,gematigd optimistisch" is.

De Zuidhollandse gedeputeerde Boone, o.m. belast met de bestuurlijke aangelegenheden, kon slechts een voorlopig commentaar geven op de plannen van de minister om Zuid-Holland in twee provincies te verdelen in plaats van in drie, zoals zijn voorganger heeft voorgesteld. Over die verdeling zal binnen GS nog wel stevig gedebatteerd worden omdat dit college destijds niet tot een eensluidend advies over de splitsing van Zuid-Holland kon komen.
Vier leden spraken zich uit voor een opdeling in twee afzonderlijke provincies en drie. w.o. Boone waren voor een opdeling in drieën. Wiegel voelt meer voor het meerderheidsbesluit en wil Zuid-Holland in tweeën delen: Rijnmond met de eilanden. Drechtsteden, Alblasser- en Hoekse Waard plus de Gelderse gemeenten Herwijnen en Vuren en Zuid-Holland, omvattende de rest van de huidige provincie.
Boone, die betreurt dat Midden-Holland is verdwenen, blijft hopen dat met de minister toch nog gesproken kan worden over een driedeling. De meerderheid van GS kan zich wel-vinden in de gedachten van de minister.
Het provinciaal bestuur van Noord-Brabant voelt niets voor de herindelingsplannen van minister Wiegel, aldus de commissaris van de koningin J. D. van der Harten. Zelf heeft hij daartegen grote bezwaren en vindt hij de driedeling van Noord-Brabant een slechte zaak.
Even slecht als het voorstel van de vorige minister van binnenlandse zaken, De Gaay Fortman, om Noord-Brabant in vier provincies op te delen.
Van der Harten wijst er op, dat er in feite nog nooit een discussie is geweest over de meest wenselijke omvang van een provincie. In dit verband ziet hij in het 17-provincieplan van Wiegel ,,het startschot'' voor een uitvoerige discussie over de hele provinciale herindeling.
Gedep. Staten van Noord-Holland vinden de 17 provincies van minister Wiegel geen oplossing voor de kwalen van het binnenlands bestuur, omdat er — de minister erkent het zelf ook — toch steeds behoefte zal blijven bestaan aan interprovinciale hulpstructuren, waardoor er uiteindelijk weinig of niets terecht zal komen van de overdracht van taken en bevoegdheden door het rijk en van de decentralisatie.
De opdeling van Noord-Holland in twee provincies is voor GS totaal onaanvaardbaar. De huidige provincie vormt een samenhangend geheel met het oog op de met elkaar verband houdende grootschalige problemen, zodat een opsplitsing volkomen absurd is Genoemd worden de vraagstukken die verband houden met de ontwikkelingen rond het Noordzeekanaal, de havenmond, de bouwlocatie voor Kennemerland en de exploitatie van openbare nutsbedrijven
In de plannen van de minister wordt hier een woning- en arbeidsmarkt bestuurlijk opgedeeld, aldus GS, die verwachten dat de minister in het komend overleg zal terugkomen op zijn voorlopige standpunt, dat Noord-Holland in tweeën moet worden gedeeld. (Min. van binnenl. zaken, NRC/H'blad, ANP)

ITALIË

ZEVEN MAN IN STAAT VAN BESCHULDIGING I.V.M. MOORD OP MORO

Op 5 mei zijn zes vermoedelijk Rode Brigadisten officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens deelname aan de meervoudige moord op het politie-escorte van Aldo Moro en de ontvoering en het vermoorden van de christen-democratische partijvoorzitter (pag. 273 e.v. en pag. 305 e.v.). Vijf van de verdachten zitten al sinds 18 mei in de gevangenis, één is voortvluchtig.
De vijf waren tot nu toe alleen beschuldigd van samenzwering en lidmaatschap van een gewapende bende. Zij werden gearresteerd nadat de politie in Rome een drukkerij had ontdekt waar Communiqués van de Rode Brigades bleken te zijn gemaakt. Er is niets bekend over het materiaal op grond waarvan de justitie in nieuwe arrestatiebevelen de zes van deelname aan de ontvoering van Moro heeft beschuldigd. Een advocaat van de verdachten heeft de beschuldiging ,,belachelijk'' genoemd.

De zes verdachten behoren volgens de justitie tot de groep Rome-Zuid van de Rode Brigades. Er zouden in Rome nog twee andere groepen van deze terroristische organisatie zijn.
De belangrijkste verdachte is de voortvluchtige 32-jarige Mario Moretti. Hij is al enkele jaren onvindbaar en wordt op het ogenblik bij het proces tegen Rode Brigadisten in Turijn bij verstek berecht voor zijn daden tot 1974.
De andere verdachten zijn de 25-jarige Enrico Triaca, op wiens naam de offsetdrukkerij in Rome staat, de 24-jarige Teodoro Spadaccini, de 30-jarige Antonio Marini, de 25-jarige Giovanni Lugnini en de 28-jarige Gabriella Mariani. Deze laatste vrouw is de eigenares van een flat, die volgens de politie als een van de schuilplaatsen van de Rode Brigades in Rome heeft gediend (pag. 328/3 e.v.).
In de drukkerij in Rome is behalve het drukmateriaal van communiqués van de Rode Brigades ook geld gevonden dat van een ontvoering afkomstig was. Bovendien zouden er briefjes zijn gevonden waarop hetzelfde handschrift voorkomt als dat is aangetroffen in een in april ontdekte flat van de Rode Brigades in Rome.

Op 6 juni werden nog drie namen aan de lijst van officieel beschuldigden toegevoegd.
Een van hen, de 28-jarige Maria Fiora Pirri Ardizzone zit al sinds 6 april in de gevangenis. Zij werd op die dag bij Napels gearresteerd nadat de politie een schuiladres van de terroristische groepering Prima Linea had ontdekt.
De twee andere personen die net als zij van de moord op Moro en diens politie-escorte worden verdacht zijn voortvluchtig. Zij behoren tot de oude kern van de Rode Brigadisten. Het zouden de 27-jarige Prospero Gallinari en de 28-jarige Coorado Alunni zijn.
Gallinari die beschouwd wordt als de voornaamste medewerker van de in Turiin terecht staande Renato Curzio, ontsnapte in jan. 1977 uit een gevangenis in Treviso.
Alunni is ook een medewerker van Curcio. Hij wordt sedert jan. 1976 gezocht na de ontdekking van een schuilplaats van de Rode Brigades in Pavese. (*NRC/H'blad*, Le Monde)

VATICAAN VOERT ACTIE TEGEN NIEUWE ABORTUSWETGEVING

Op 7 juni heeft de paus scherp stelling genomen tegen de nieuwe wettelijke regeling die abortus provocatus onder bepaalde voorwaarden legaal maakt. De nieuwe wettelijke regeling kwam op 18 mei tot stand, toen de Senaat de wet die abortus provocatus — op staatskosten — regelt, aannam (pag. 329 e.v.).

De paus zei dat hij het geheel eens was met de vicaris van Rome, kardinaal Ugo Peletti, die katholieke artsen en verpleegsters die aan abortus meewerken met excommunicatie heeft bedreigd.
Poletti riep het katholieke medische personeel op massaal gewetensbezwaren in te dienen. De katholieke vereniging van medisch personeel schaarde zich achter deze oproep.
De weit houdt rekening met de gewetensbezwaren van medisch personeel.

In de officiële spreekbuis van het Vaticaan, de *Osservatore* Romano, zijn praktische aanwijzingen verschenen hoe en bij wie de gewetensbezwaren moeten worden ingediend. Bovendien heeft het het medische personeel opgeroepen om ziekenhuizen te verlaten, waar de abortus openlijk wordt uitgevoerd.
Het Vaticaan heeft ook gedreigd religieuzen terug te trekken uit ziekenhuizen als daar abortus wordt uitgevoerd.

De actie van de kerk heeft tot verontwaardigde reacties geleid met name van communistische, socialistische en republikeinse zijde.
Het socialistische parlementslid Magnani-Nova heeft geprotesteerd tegen wat hij noemt de inmenging van de kerk in zaken van de Italiaanse staat. Hij heeft gewaarschuwd dat als het Vaticaan ,,een

godsdienstcorlog" wil, het alle Italiaanse vrouwen tegenover zich zal vinden. Ook de republikein Mammi heeft over een inmenging van de kerk in staatszaken gesproken. De communisten hebben polemiserend op de actie van het Vaticaan gereageerd met een verklaring dat er ook de vrijheid bestaat om geen bezwaren tegen de abortus te hebben.

Artsen en verplegend personeel zijn door de katholieke kerk op een wijze onder druk gezet, die door de meeste politieke partijen weinig wordt gewaardeerd, aldus het N R C/H'b l a d (10-7) De socialisten vmden dat het Vaticaan zich in Italiaanse staatsaangelegenheden mengt en de communisten wijzen erop dat het artikel over gewetensbezwaar in de wet bedoeld was voor individuele gevallen en niet voor een algemene actie

Met de dreiging van excommunicatie voor wie aan abortus meewerkt, heeft het Vaticaan zich niet alleen aan de kerkelijke wetten gehouden, maar ook artsen die volgens de regels can de wet abortus willen uitvoeren voor het feit gesteld dat zij hier door hun omgeving op beoordeeld zullen worden

De dreiging oni religieuzen die in de \erpleging werken uit zowel overheidsziekenhuizen als particuliere klinieken terug te trekken als daar de vrijwillige zwangerschapsonderbreking wordt uitgevoerd, vinden sommigen een weinig kiese manier van druk uitoefenen

Het ultra-linkse dagblad L o t t a C o n t i n u a drukte de foto van een geeuwende non op de voorpagina af met daaronder de tekst ,,Het zou de manier kunnen zijn om duizenden arbeidsplaatsen te creeren . " Er werken in Italiaanse rijksziekenhuizen in totaal 6500 nonnen Het aantal dat in particuliere klinieken werkt is niet bekend

Maar de Italiaanse artsen en verplegend personeel staan ook onder druk van de wet om niet al te gemakkelijk gewetensbezwaren aan te voeren. Wie zich niet aan de regels van de abortuswet houdt (de voorgeschreven procedure enz.) wordt volgens de wet gestraft; wie gewetensbezwaren heeft ingediend en de wetsregels overtreedt (door bijv toch clandestien abortus te plegen) krijgt extra z are straffen

Er wordt verwacht dat in het geval de campagne van het Vaticaan zou slagen en de meeste Italiaanse artsen gewetensbezwaren zouden aanvoeren, de clandestiene abortus (tot voor kort geschat op 900 000 gevallen per jaar) gewoon zal doorgaan of dat er gespecialiseerde particuliere abortusklinieken komen De communisten zien in dit laatste niets, omdat zij de abortus net als geboorte en dood gewoon in de iiekenhuizen op staatskosten willen laten gebeuren. (N R C/H'blad)

ARRESTATIE IN OPERA-WERELD WEGENS CORRUPTIE

De Romeinse substituut-officier van justitie heeft op 30 mei een groot aantal artistieke directeuren van operatheaters in het hele land en theateragenten laten arresteren. Tot de arrestanten behoren o.m. de artistiek directeur van de Opera in Rome, Lanza Tomasi, de artistiek directeur van de Academia di Santa Cecilia, Francesco Siciliani, de vroegere artistiek directeur van de Opera in Venetië, Sylvano Russotti, de vroegere directeur van de Venetiaanse Opera en tegenwoordige secretaris van de Biennale, Luigi Ammannati, de productieleider van de Scala in Milaan, Antonello Diaz en de directeur van de Opera in Napels, Adriano Falvo.

Volgens een verklaring van Justitie worden de arrestanten verdacht van ,,verschillende misdrijven, die gaan van afpersing tot corruptie en tot het hebben van privébelangen bij officiële overeenkomsten". Volgens de justitie hebben jonge operazangers en -zangeressen in Italië geen kans om op te treden als zij niet eerst geld betalen of van bepaalde theateragenten gebruik maken.

Bij de Italiaanse operatheaters wordt met grote verontwaardiging op deze beschuldigingen gereageerd. Er wordt erkend dat er sinds 1967 een wet in Italië van kracht is, die het werken met theateragenten bij het engageren van artiesten verbiedt.

Maar volgens diezelfde wet is ook besloten een overheidsinstituut op te richten dat het werk van de agenten zou gaan overnemen. Dat instituut is er nooit gekomen.

De operadirecties hebben sindsdien de keus gehad: de zaak sluiten of de wet overtreden en toch met agenten in zee gaan. Want de buitenlandse zangers en dirigenten hebben nooit de neiging vertoond om zelf agenda's en boekhoudingen te gaan bijhouden.

Volgens Aldo Tortorella, lid van het presidium van de communistische partij, moeten niet de huidige arrestanten in staat van beschuldiging worden gesteld, maar de regeringen die sinds 1967 nooit de wet hebben uitgevoerd en nooit het overheidsinstituut hebben opgericht.

Hij noemt de arrestaties een ,,duidelijk politiek gebaar" en wijst erop dat de regeringen (de huidige regering wordt door de communisten zelf gesteund) zich tien jaar lang nooit aan hun beloften hebben gehouden naar aanleiding van communistische aandrang om de situatie te veranderen.

De neofascisten hebben al tevreden gemeld dat de gearresteerde artistiek directeuren meer om linkse politieke redenen op hun posten zijn benoemd dan vanwege hun prestaties. Volgens sociaaldemocraten en liberalen hebben de theaterleidingen op onaanvaardbare wijze openbare gelden gebruikt en is ,,het artistieke peil laag, met weinige en zeldzame uitzondenngen". (N C R/H' b l a d)

SAN MARINO

ALGEMENE VERKIEZINGEN

Rij de algemene verkiezingen die op 28 en 29 mei in San Marino zijn gehouden hebben de christen-democraten één zetel gewonnen zodat zij nu over 26 van de 60 zetels in het parlement beschikken.

De verkiezingen volgden nadat het parlement op 20 maart besloten had voortijdig heen te gaan om een eind te maken aan de regeringscrisis die sedert eind november '77 heerst. (Vor. ber. pag. 347/2).

De oppositionele communistische partij behield haar 16 zetels. De socialistische partij van San Marino behield eveneens haar 8 zetels.

Het sociaal-democratische kamp, opgesplitst in de meer linkse Partito Socialista Unitario (7 zetels) en de eigenlijke sociaal-democratische Democrazia Socialista (2 zetels) kreeg in totaal 15% van de stemmen. De rechtse groepering Comitato per la Difesa della Repubblica kreeg wederom 1 zetel.

Een unicum bij deze verkiezingen was de grote deelname van geëmigreerde staatsburgers. 11.665 kiezers brachten hun stem uit (94%) en daarbij kwamen nog eens 3.824 burgers die in het buitenland wonen. De politieke partijen hadden speciale busdiensten georganiseerd vanuit Rome, Milaan, Turijn en Genua om de kiezers naar San Marino te brengen.

Uit de VS kwamen in Jumbo Jets christen-democratische kiezers, die daarvoor van de partij een aanzienlijke financiële tegemoetkoming hadden gekregen.

De uitslag betekent overigens niet dat daarmee de problemen die een vorming van de nieuwe regering in de weg stonden, opgelost zijn.

De christen-democraten zijn wederom op samenwerking met de andere partijen aangewezen voor de vorming van een nieuwe regering en daar de socialisten opname van de communisten in een nieuwe regering wensen en de christen-democraten dit nog steeds afwijzen, is het moeilijk uit het slop te komen. De fronten in San Marino liggen anders dan in Italië. De christen-democraten zijn rechtser en de communisten bedienen zich veel meer van een aan de klassenstrijd herinnerend jargon dan hun Italiaanse collega's.

De christen-democraten hebben voor de vorming van de regering de medewerking van de linkse partijen nodig om de absolute meerderheid van 31 stemmen in het parlement te krijgen.

Het linkse kamp zou wanneer het samen zou gaan deze meerderheid gemakkelijk kunnen bereiken maar er bestaan veel weerstanden tegen zo'n samengaan dat dan met de grote christen-democratische partij als tegenstander, zou moeten regeren. *(NZZ)*

(Vor. ber. pag. 347/2)

SAHARA

VERDERE ONTWIKKELINGEN

In aansluiting op de vorige berichten (pag. 366/3 e.v. en 384/2/3) volgt hieronder een overzicht van verdere ontwikkelingen m.b.t. de Westelijke Sahara.

Verslechtering Algerijns-Franse betrekkingen. Verdere onderhandelingen over vrijlating gegijzelde Fransen

Nadat de Franse afgezant Claude Chayet op 7 nov. 1977 in Parijs was teruggekeerd (pag. 384/2), deelde het Franse ministerie van buitenlandse zaken op 10 nov. mee dat hij opnieuw naar Algerije zou gaan om de besprekingen met het Polisario over de vrijlating van de gegijzelde Fransen voort te zetten. De woordvoerder van het ministerie verwees naar een op 9 nov. te Algiers uitgegeven communiqué waarin het Polisario verklaarde geen voorwaarden vooraf aan de ontmoetingen met Chayet te hebben gesteld. Het ministerie interpreteerde deze verklaring aldus dat het Polisario voortaan bereid was de onderhandelingen met Chayet zonder prealabele voorwaarden te voeren, terwijl het tegelijk meldde dat aan Chayet bij zijn eerste bezoek wel degelijk uitdrukkelijk geformuleerde voorwaarden vooraf aan elke discussie over het lot van de gegijzelde Fransen waren gesteld, zoals de terugtrekking van de Franse burgers uit heel Mauretanië en het zuiden van Marokko. Volgens de woordvoerder wilde Frankrijk geen enkele moeite sparen om ,,de vrijlating van onschuldige burgers gedaan te krijgen, wier lot niet zou moeten worden gekoppeld aan de oplossing van politieke problemen waaraan hun land geen deel heeft". Terwijl Chayet vanaf 11 nov. in Algiers met Polisario-vertegenwoordigers, o.w. minister van voorlichting Mohammed Salem Ould Sallak, verdere besprekingen voerde, herhaalde koning Hassan II van Marokko die dag op een persconferentie in Rabat zijn dreigement over het achtervolgen van Polisario-aanvallers tot over de grenzen van Algerije. Hij merkte voorts op:

,,Sinds enkele weken zien wij een toenemende activiteit van de Saharawi's ten aanzien van onze militaire colonnes. Dat krijgt een steeds agressiever karakter en dat slaat ook op het wapentuig. Hoe meer Polisariostrijders wij doden, hoe meer er uit de as lijken op te rijzen. Phoenix uit de mythologie is er niets bij. Maar uiteindelijk hebben wij - helaas moet ik zeggen - onder de gesneuvelden blanken aangetroffen. Algerijnen dus en geen Saharawi's", aldus de Koning.

Bovendien is het geavanceerde wapentuig zo moeilijk te bedienen - „een Marokkaanse soldaat doet daar drie maanden over om dat te leren" - dat hier Algerijnse instructeurs achter moeten zitten.~

Ondanks ai onze inspanningen, aldus koning Hassan, blijven wij bereid tot een gesprek. Maar, voegt hij eraan toe, ons geduld is wel uitgeput. Men moet ons niet aanvallen op onze waardigheid en op onze grenzen."

De koning onthulde dat hij begin september in Ifrane een ,,boodschapper" van het Polisario had ontvangen, die namens zijn beweging een plan - uitgewerkt in het bureau van de Algerijnse president Boumedienne. volgens Hassan - tot regeling van het conflict met Marokko had voorgesteld, waarbij in het Marokkaanse deel van de Westelijke Sahara de status quo zou worden gehandhaafd op voorwaarde dat Marokko zijn steun aan Mauretanië zou intrekken. De koning had dit voorstel verworpen, omdat het z.i. het probleem slechts verplaatste zonder het op te lossen, met alle risico's vandien voor ,.onze Senegalese en Malinese vrienden". Bovendien wilde de koning de jegens het Mauretaanse volk aangegane verplichtingen nakomen.

Hassan herinnerde eraan dat hij had voorgesteld een ,,comité van wijze mannen" te benoemen om de weg vrij te maken voor een Algerijns-Marokkaanse ontmoeting. President Boumedienne had op dit voorstel wel positief gereageerd, maar tegelijk laten weten dat de uitgestelde OAE-topconferentie (pag. 368/2) eerst moest worden gehouden. De koning verklaarde voorts dat een recente Tunesische suggestie om een Arabische verzoeningscommissie te vormen geheel bij de wensen van Marokko aansloot.

Terwijl het Algerijnse dagblad El Moudjahid de persconferentie van Hassan als „een nieuwe stap in de escalatie van het bellicisme" kwalificeerde en de Algerijns-Marokkaanse relatie gespannen bleef, verslechterden de betrekkingen tussen Algerije en Frankrijk.

Reeds op 7 nov. had in Algiers een van de grootste anti-Franse demonstraties sinds de onafhankelijkheid plaatsgevonden, waaraan naar schatting 100.000 mensen deelnamen. Tijdens deze door het FLN, de enige legale politieke organisatie in Algerije, georganiseerde manifestatie werden afbeeldingen van Frankrijks president Giscard d'Estaing verbrand en werden leuzen geroepen als „Giscard moordenaar" en ,,Leve het Polisario-front".

In een rede op 14 nov. leverde president Boumedienne vervolgens kritiek op ,,de verborgen bedoelingen van de Franse politiek in de Maghreb". Naar zijn zeggen was de strategie van president Giscard in Afrika „met francofonie en handelsbelangen" vermengd. De door de Franse regering geclaimde neutraliteit was volgens Boumedienne „vals". Hij beschuldigde Giscard ervan zich in ,,de gandhoura en de djellaba" (traditionele Arabische gewaden) te hebben verkleed, ,,waarin hij een Marokkaanse dolk verbergt". Daarentegen prees Boumedienne de politiek van de democratische bewegingen in Frankrijk, waarbij hij doelde op een communiqué d.d. 6 nov. van de Franse communisten, socialisten en linkse radicalen, waarin deze de Franse regering tegen een militair avontuur hadden gewaarschuwd en het recht van het Sahara-volk op zelfbeschikking hadden bevestigd.

Volgens Boumedienne had de president van Mauretanië, Moktar Ould Daddah, onlangs aan president Giscard gevraagd 10.000 Franse militairen naar Mauretanië te sturen; zo niet dan zou Frankrijk ,,zijn technici moeten evacueren en afscheid moeten nemen van het ijzererts van Zouerate".

M.b.t. de op 9 nov. door de Tunesische president Bourguiba verzonden verzoeningsboodschappen aan de staatshoofden van Algerije, Marokko en Mauretanië, waarin hij deze opriep elke actie die het „onherroepelijke" zou kunnen provoceren na te laten, merkte Boumedienne op geen initiatief te zullen nemen om ,,de soevereiniteit van Marokko en Mauretanië aan te vallen of hun grenzen te schenden", maar hij voegde daaraan toe dat Algerije zijn eigen grenzen niet ,,ongestraft" zou laten schenden.

Terwijl het Tunesische initiatief geen concrete resultaten leek op te leveren, scheen dit evenmin het geval met een Egyptische bemiddelingspoging. In het kader daarvan bracht de Egyptische vice-president Hosni Mobarak bezoeken aan Marokko, Algerije, Mauretanie en opnieuw Marokko (10-14 nov.).

Ook bezoeken van de minister van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië, Saoed Feisal, aan Marokko, Algerije en Mauretanië (14-16 nov,) leidden niet tot concrete resultaten.

Op 19 nov. werden de onderhandelingen van Claude Chayet met de Polisario-vertegenwoordigers voor onbepaalde tijd verdaagd en keerde de Franse afgezant naar Parijs terug. Het Franse ministerie van buitenlandse zaken maakte de volgende dag bekend dat gebleken was dat de Polisario-vertegenwoordigers het

probleem van de vrijlating van de Fransen wilden behandelen ,,in het kader van een uitwisseling van gevangenen", hoewel het om onschuldige burgers ging. Een actie van deze aard viel volgens het ministerie onder de competentie van de humanitaire organisaties en daarom was het betreffende dossier nu overgedragen aan de Internationale Commissie van het Rode Kruis. *AFP/* Le Monde (20-11) berichtte dat Maiiretanie ca. 600 Saharawische krijgsgevangenen vasthield.

Vrijlating Spaanse vissers

Op 14 nov. werden drie bemanningsleden van een Spaanse trawler voor de kust van de Westelijke Sahara bij een aan het Polisario toegeschreven overval op hun schip ontvoerd. Zij werden op 28 nov. in het Polisario-bureau in Algiers vrijgelaten na bemiddeling door de Spaanse socialistische arbeiderspartij PSOE. Bij die gelegenheid verklaarde Polisario-vertegenwoordiger Omar Hadrani dat zijn organisatie bereid was de ICRK een lijst van de door haar vastgehouden personen te overhandigen als Mauretanië dat ook deed. maar dit land had op 23 nov. bij monde van minister van buitenlandse zaken Hamdi Ould Mouknass laten weten daartoe niet bereid te zijn, omdat zulks de erkenning van het bestaan van ,,de organisatie van deze huurlingen" zou inhouden.

Op 19 nov. bevestigde de militaire commandant van Las Palmas (Canarische eilanden) dat de Marokkaanse regering 45 mijl van de kust tussen Kaap Leven en Pena Grande tot militaire zone had verklaard.

Eerder reeds, in april 1977, was in dit gebied een andere Spaanse trawler beschoten, waardoor het Polisario de verantwoordelijkheid had opgeëist.

Vrijlating Franse gegijzelden

De secretaris-generaul van de Franse communistische partij, Georges Marchais, maakte op 14 dec. in Algiers na twee dagen van besprekingen met president Boumedienne en Polisario-vertegenwoordigers bekend dat de acht Fransen, die op 1 mei resp. 25 okt. in Zouerate waren gevangen genomen, binnenkort — vóór de Kerst — zouden worden vrijgelaten door het Polisario.

Kort daarop deelde het secretariaat van de Franse socialistische partij — waarvan een delegatie o.l.v Lionel Jospin op 9 nov. voor een bezoek in Algiers was aangekomen — mee dat ,,het Polisario Front François Mitterrand (...j heeft laten weten dat de acht gevangen Franse staatsburgers in goede gezondheid verkeren en goed behandeld zijn" en dat hun vrijlating binnenkort zou volgen.

Dit nieuws werd bevestigd in een door het Saharawisehe ministerie van defensie op 14 nov. 's avonds te Algiers uitgegeven communiqué, waarin o.a. stond:

,,Het Volksleger van de Saharawische bevrijding voert elke dag gevechten tegen de expansionistische troepen van Marokko en Mauritanie om de soevereiniteit van ons volk en de territoriale integriteit van ons land te doen eerbiedigen. (..)

Onder de honderden gevangenen die door het Volksleger ( ) zijn gemaakt, bevinden zich acht Franse staatsburgers, die geen gevolg hebben gegeven aan de herhaalde oproepen die het Polisario Front overal ter wereld heeft gedaan om de gevechtszones te ontruimen vanwege het gevaar gelopen door de personen die zich er wagen.

Het is duidelijk vastgesteld dat deze gevangenen op diverse wijzen en voor rekening van Mauretanië hebben deelgenomen aan de uitvoering van diverse militaire defensieprojecten alsmede aan het monteren, laten functioneren en onderhouden van militaire werktuigen en materieel.

Bewust van zijn verantwoordelijkheden en uit respect voor de internationale conventies heeft het Polisario Front ervoor gewaakt dat deze gevangenen volmaakt goed zijn behandeld, overeenkomstig de conventies van Genève. (...)

Het Polisario Front heeft aanvaard dat besprekingen met de Franse regering werden geopend. Maan ondanks de door het Polisario Front gedemonstreerde goede instelling heeft de vertegenwoordiger van de Franse regering de besprekingen eenzijdig afgebroken, in strijd met de toezegging die hij had gedaan om terug te komen binnen de termijn die was vastgesteld voor de voortzetting van deze besprekingen.

Zo is duidelijk gebleken dat de bevrijding van deze gevangenen niet de werkelijke zorg van de Franse regring was en dat hun lot slechts werd aangevoerd om als alibi en dekmantel te dienen voor de directe Franse militaire interventie in een nieuwe koloniale oorlog.

Het Polisario Front daarentegen heeft (...) uit zorg voor het handhaven van betrekkingen van vriendschap, waardering en solidariteit met het Franse volk besloten tot het beginsel van de vrijlating van de acht gevangenen en tot de procedure die daartoe moet leiden,"

Bij aankomst op het Parijse vliegveld Orly verklaarde Marchais op 14 dec.: „Mijn opvatting is dat de Franse regering nu haar verantwoordelijkheid zou moeten aanvaarden en in contact zou moeten treden met het Polisario Front om daarmee de te treffen maatregelen te bespreken." Hij voegde daaraan toe dat hij in Algiers tot de overtuiging gekomen was dat de Franse regering zich militair aan de kant van Marokko en Mauretanië tegen het volk van de Sahara had ingezet. Hij noemde dit „onverantwoordelijk en gevaarlijk" en hij meende dat de Franse regering de Franse staatsburgers niet langer in het betrokken gebied moest laten blijven.

In een vooraf gepland televisiepraatje toonde president Giscard zich verheugd over de komende vrijlating van de gegijzelden, maar hij kantte zich tegen de stelling van het Polisario dat het om ,,agenten van het imperialisme" ging. De zaak was van meet af aan een duidelijke inbreuk op de mensenrechten, aangezien het Pclisario iedere mededeling over het lot van de gevangenen weigerde. Zij waren geroofd op gebied dat onbetwist Mauretaans was en gebruikt voor politieke chantage. In een impliciete kritiek op Marchais en Boumedienne stelde Giscard: ,,Men voert geen politiek met gijzelaars".

Op 23 dec. werden de acht gijzelaars in Algiers overgedragen aan de secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim. Met hem vlogen zij dezelfde dag naar Parijs, waar zij op Orly door minister van buitenlandse zaken De Guiringaud werden verwelkomd.

Tijdens een persconferentie op 27 dec. in Parijs ve klaarden zes van de acht vrijgelaten gijzelaars dat zij de eerste vier maanden gevangen hadden gezeten bij de Algerijnse grenspiaats Tindouf en daarna waren zij overgebracht naar een militaire Algerijnse basis bij Adrar (ca. 800 km ten oosten van de Algerijns-Marokkaanse grens). Na een mislukte ontsnappingspoging zouden zij zweepslagen hebben gekregen.

Op 29 dec ontbood minister De Guiringaud de Algerijnse ambassadeur om uitleg te geven over de tegenstrydigheid tussen de verklaring van de gevangenen over hun verblijf op Algerijns gebied en de officiele Algerijnse verklaring dat zij daar niet verbleven. Later zei de minister dat de ambassadeur .,niet betwist" had dat de gijzelaars in Algerije waren vastgehouden, maar deze stelde vervolgens dat zijn uitlatingen niet juist waren weergegeven.

Het officiële Algerijnse persbureau APS sprak op 29 dec. tegen dat de gijzelaars in Algerije waren vastgehouden en El *Moudjahid* stelde zelfs dat de Franse autoriteiten de ex-gevangenen een „hersenspoeling" hadden doen ondergaan.

Op 3 jan. deelde VN-secretaris-generaal Waldheim in Parijs aan president Giscard mee dat de overige vijf vermiste Fransen (pag. 725/3-1977) volgens in Algiers ontvangen inlichtingen waarschijnlijk door het Polisario waren gedood. Eerder, op 28 dec. 1977, had president Senghor van Senegal bekendgemaakt dat talrijke Senegalezen, die in Mauretanië werkten, door Saharawi's waren vermoord of ontvoerd.

Verdere gevechten. Interventie Franse luchtmacht

Op 23 dec. 1977 erkende de Franse minister van buitenlandse zaken De Guiringaud dat ,,tweemaal in de voorbije weken Mauretaanse troepen aanvallen afsloegen van het Polisario die plaatsvonden onder omstandigheden die Fransen in gevaar brachten" en dat „de Mauretaanse regering de hulp van de Franse troepen inriep en tot tweemaal toe zijn elementen van de Franse luchtstrijdkrachten hen te hulp gekomen".
Hiermee werd voor het eerst van officiële Franse zijde bevestigd wat het Polisario eerder had beweerd, nl. dat Franse militaire vliegtuigen tussenbeide waren gekomen eerst op 12/13 dec. en vervolgens op 18 dec. 1977. Op 29 dec. bevestigde president Moktar Ould Daddah dat Franse vliegtuigen de Mauretaanse luchtmacht na de twee aanvallen van Polisario-eenheden op zijn verzoek hadden gesteund.

Le Monde (27/28-11-'77) had gemeld dat vier Franse Jaguar-vliegtuigen op 25 nov. onderweg van Frankrijk naar Dakar (Senegal) boven Mauretaans gebied ,,oefeningen in electronische oorlogvoering" hadden uitgevoerd door het vestigen van radioverbindingen met Franse specialisten op de grond, in het bijzonder in Zouerate. De toestellen zouden vervolgens deelnemen aan Frans-Gabonese oefeningen die tot 3 dec. zouden duren.
Een bericht van het Algerijnse persbureau APS, nl. dat een Jaguar op 7 dec. door Polisario-strijders boven Mauretanië zou zijn neergeschoten, werd op 8 dec. door het Franse ministerie van defensie ,,pure fantasie" genoemd. Volgens Le Monde (9-12) voerde een eenheid van de Franse luchtmacht, bestaande uit o.a. 6 Jaguars. sinds 14 dagen verkennings- en intimidatiemissies uit boven de Mauretaanse Sahara, maar het Franse ministerie van defensie stelde dat een deel van deze toestellen na afloop van de Frans-Gabonese oefeningen reeds op weg naar Frankrijk was.
Op 10 dec. maakte het Polisario te Algiers bekend dat een Franse Jaguar op 2 dec. boven de Westelijke Sahara was aangeschoten. Het toestel had met andere Franse Jaguars en Mauretaanse Defenders een aanval op een Polisario-eenheid uitgevoerd, waarbij drie man werden gedood, nadat die het Mauretaanse garnizoen van Bou-Lanouar had aangevallen.

Ainy Sayed (r.), lid politieke bureau Polisario, veroordeelt op 20 dec. Franse luchtaanval.

Het Franse ministerie van defensie ontkende de volgende dag elke inmenging van Franse vliegtuigen in Mauretanië up 2 dec. of een andere datum.
Na een Polisario-aanval op een ertstrein op 60 mijl van Zouerate op 12 dec., waarbij volgens Mauretaanse inlichtingen 41 Polisario-leden en 17 Mauretaniërs werden gedood, sprak de Mauretaanse minister van buitenlandse zaken, Hamdi Ould Mouknass, de wens uit dat Frankrijk krachtiger aan de zijde van Mauretanië zou optreden. Eerder, op 4 nov., had Mauretanië details van veiligheidsmaatregelen bekendgemaakt om de spoorweg tussen Zouerate en Nouadhibou plus de installaties van Cominor te beschermen. Het treinverkeer was sinds 26 okt. gestaakt en kon pas medio november worden hervat. Op 19 nov. arriveerde een contingent van 600 Marokkaanse militairen in Zouerate, waar al 600 Marokkanen zouden zijn gelegerd. Op 22 nov. overvielen Polisario-strijders een trein op de lijn Nouadhibou-Zouerate, waarbij 5 Mauretaanse militairen, twee burgers en 11 overvallers werden gedood, terwijl 10 Mauretaanse militairen als vermist werden opgegeven. Het Polisario stelde op 26 nov. bij de overval 45 Mauretaanse militairen te hebben gedood.

Op 18 dec. had het Polisario meegedeeld dat een Polisario-kolonne, die op 12 dec. een ertstrein op 100 km van Zouerate had aangevallen, die dag en de volgende door twee squadrons Jaguars met fosforbommen en napalm was bestookt met als gevolg tientallen doden. Op 22 dec. beweerde het Polisario dat op 18 dec. in een gevecht bij Tmemichat, waarbij 153 Mauretaanse en Marokkaanse militairen en 15 guerrillastrijders zouden zijn gedood, een Franse Jaguar was neergeschoten en 2 andere Jaguars waren getroffen.
Op 3, 4 en 5 mei volgde op ca. 100 km ten noorden van Zouerate een reeks gevechten tussen Mauretaanse troepen en een Polisario-kolonne, waarbij opnieuw Franse Jaguars ingrepen. Volgens Mauretaanse gegevens werden daarbij 46 guerrillastrijders gedood en zeven Mauretaanse militairen.
In de tussenliggende periode had het Polisario verscheidene aanvallen op de spoorweg Nouadhibou-Zouerate uitgevoerd, terwijl nieuwe Marokkaanse troepenversterkingen naar Mauretanië waren gestuurd.
Zo arriveerde op 2 jan. een bataljon van ca. 600 man in Akjoujt, terwijl eind februari een ander bataljon in Nouadhibou aankwam. Daarmee steeg het totaal aantal Marokkaanse militairen in Mauretanië tot meer dan 8.000 man.
Op 31 jan. sprak een woordvoerder van het Franse ministerie van defensie tegen dat de Franse luchtmacht de laatste tijd in Mauretanië had geïntervenieerd, nadat het Polisario melding had gemaakt var. een gecombineerde actie van de Franse en de Marokkaanse luchtmacht op 27 jan. tegen een Polisario-kolonne bij Oum Dreiga.
Op 27 mei volgde een nieuwe aanval op de ertstrein van Zouerate. Daarbij werden 10 personen gedood, aldus het Polisario op 6 juni, terwijl de spoorlijn over 200 meter werd verwoest. (Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad,* The Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V. Ruysdaeistraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN IN PERU

Voor het eerst sinds 12 Jaar zijn in Peru verkiezingen gehouden Op 18 juni konden bijna 5 miljoen Peruvianen hun stem uitbrengen voor de verkiezing van een grondwetgevende vergadering, die een nieuwe grondwet moet opstellen, waarna de militairen, aan het bewind sedert 3 oktober 1968, de macht aan een burgerregime zullen overdragen.

De verkiezingen werden gewonnen door de APRA, de Amerikaanse Revolutionaire Volksbeweging van de 83-jaar oude Victor Raul Haya de la Torre. De APRA gaat 36 van de 100 zetels tellende grondwetgevende vergadering bezetten.

Vroeger (de APRA werd in 1923 als een soort Panamerikaanse Internationale opgericht) verkondigde de APRA progressieve ideeën, maar in de loop der jaren is ze afgegleden naar een fel anti-socialistisch populisme.

De partij van Bedoya Reys, voormalig burgemeester van Lima en vertegenwoordiger van de zakenwereld, de Partido Popular Cristiano, behaalde 27 zetels. Samen met de APRA geeft dit aan de grondwetgevende vergadering een ruime conservatieve meerderheid.

Het linkse Frente Obrero Campesino Estudantil y Popular (Front voor arbeiders. boeren en studenten) kreeg 11 zetels. Dit is een opzienbarend resultaat omdat de leider van het front, de vermaarde exguerrillero Hugo Blanco, onlangs uit Peru verbannen is.

De Revolutionair socialistische partij die de oorspronkelijke lijn van de Peruviaanse revolutie, zoals die aanvankelijk gevolgd werd, wil voortzetten kreeg 6 zetels.

Haar leider, generaal Leonidas Rodriguez, haalde vlak voor de verkiezingen een spectaculaire stunt uit door persoonlijk een brief bij het presidentiele paleis te bezorgen, terwijl hij op dat moment de meest gezochte persoon van Peru was. Op 18 juni werd hij opgepakt en naar Argentinië verbannen.

De Partido Comunista Peruano kreeg eveneens zes zetels, de Partido Democrata Cristiano 3 zetels. De resterende zetels werden verdeeld over een aantal kleine partijen.

In totaal kregen de verschillende linkse partijen ca. 30% van de stemmen,

Het voorzitterschap van de grondwetgevende vergadering zal zeer waarschijnlijk de leider van de APRA, Haya de la Torre, worden aangeboden,

De grondweitgevende vergadering moet de ,,verworvenheden van de Peruviaanse revolutie" veilig stellen, Dat is een ontmoedigende opdracht want van die verworvenheden is niet veel verwezenlijkt, aldus het *NRC/H'blad* (22-6).

Toen de militairen in 1968 de macht grepen zei generaal Juan Velasco dat het doel was ,,een einde te maken aan de sociale en economische ongelijkheid en de nationale soeveremiteit van Peru te verzekeren".

Geen socialisme en geen kapitalisme, maar een authentiek Peruviaans ontwikkelingsmodel werd in het vooruitzicht gesteld. Het volk zou zijn bestemming zelf in handen nemen en de militairen begonnen een omvangrijk programma van sociale hervormingen.

Na tien jaar zijn de resultaten allerbedroevendst. De sociale ongelijkheid is groter dan ooit, Peru is nog nooit zo afhankelijk geweest van de Westerse landen, het land is bankroet en de militairen hebben de sympathie van iedereen verspeeld.

Het enige succes is de landhervorming, die een einde heeft gemaakt aan de ongelijke bezitsuerhoudingen op het platteland doordat 90% van de grond onder de boeren is verdeeld.

Maar zelfs dat is een twijfelachtig succes, want de opbrengst van de landbouw is sindsdien ernstig teruggevallen.

Peru kreeg meer tegenvallers te verwerken: de metaaiprijzen op de wereldmarkt zijn de laatste jaren scherp gedaald, zodat de export van ertsen minder opbracht. Nog rampzaliger was dat de ansjovis-scholen die de kust voor Peru tot de rijkste visgronden ter wereld maakten in 1974, door veranderingen in de zeestroming plotseling verdwenen. De vismeelindustrie, waarvoor de ansjovis de grondstof vormde en die een derde van Peru's deviezen opleverde, stortte daarmee in.

Niet alleen door natuurlijke oorzaken verdwenen de deviezen uit Peru. Het leger heeft buitensporige militaire aankopen gedaan (o.a. Franse straaljagers, Russische tanks en een Nederlandse kruiser), met een totale waarde van zo'n twee mrd dollar. Bovendien werden enorme sommen geld gestoken in ambitieuze projecten, die nauwelijk tot substantiële resultaten leidden.

De gevolgen lagen voor de hand: Peru raakte bankroet. De buitenlandse schuld, die in 1972 nog 1 mrd dollar bedroeg, is opgelopen tot 7,5 mrd. Alleen al dit jaar moet Peru

Generaal Francisco Morales Bermudez, president van de militaire regering, brengt zijn stem uit.

bijna 1 mrd betalen aan rente en aflossingen; dat is de helft van de opbrengst van de export.

In termen van het internationaal monetair fonds was Peru „under standard" geworden, het had zijn kredietwaardigheid verloren Het TMF weigerde daarom in maart om de lege schatkist met een noodlening van 116 mln dollar bij te springen. Eerst moest de regering een aantal voorwaarden van hel IMF uitvoeren om de financien althans enigszins te saneren. Het IMF eiste de opheffing van overheidssubsidies op eerste levensbehoeften, de devaluatie van de sol en een hernieuwde impuls voor particuliere ondernemingen.

De Peruviaanse regering moest wel toegeven en maakte de maatregelen op moederdag bekend. De broodprijs steeg met 40%, het openbaar vervoer met 50% en de melkprijs verdubbelde.

De reacties volgden onmiddellijk. Overal vonden demonstraties plaats en de oproep tot eer, 48-uursstaking vond ongekende weerklank. „Dit was niet alleen de grootste staking uit de Peruviaanse geschiedenis, maar een burgerbeweging tegen de militaire regering", zeiden gematigde politici na afloop.

De regering kondigde de noodtoestand af en zette dertien linkse politici het land uit, nota bene naar Argentinië. De ballingen waren allemaal kandidaten voor de grondwetgevende vergadering.

Mede door het begin van het wereldkampioenschap voetballen keerde de rust begin juni terug, maar de regering was totaal ontredderd. Zozeer zelfs, dat president Morales Bermudez aanbood ontslag te nemen, maar niemand wilde zijn plaats innemen, dus bleef hij maar zitten. De militairen gaven openlijk toe niet meer in staat te zijn het land te regeren door burger-politici te hulp te roepen om Peru uit de problemen te helpen.

De grondwetgevende vergadering moet daarmee nu een begin maken, maar de conflictpunten liggen voor het oprapen en de kans is groot dat de vergadering snel verandert in een machteloos orgaan. Militairen, conservatieve en progressieve politici moeten tot overeenstemming komen over de vraag welke verworvenheden van de afgelopen tien jaar in de nieuwe grondwet bestendigd zullen worden.

De landhervorming zal wel gehandhaafd blijven, maar de verschillende vormen van sociaal eigendom die de militairen hebben ingevoerd zijn niet zo zeker van hun toekomst. Waarschijnlijk zullen de coöperaties en de bedrijven van arbeiderszelfbestuur grotendeels plaats moeten maken voor het particulier initiatief.

Dr veelbesproken Peruviaanse perswet waarbij de kranten in theorie aan het „georganiseerde volk" zijn overgedragen maar in feite staatseigendom zijn geworden. is ook een heet hangijzer. De roep om teruggave van de kranten aan hun vroegere eigenaren is waarschijnlijk groter dan die om de pers werkelijk aan het volk over te dragen.

Hoever de grondwetgevende vergadering op al deze punten kan gaan is nog de vraag. „Binnen de grenzen van het toelaatbare", zeggen de militairen. Hun eigen bestuur van Peru heeft die grenzen de laatste jaren al ruimschoots overschreden.

Ontwikkelingen sedert half 1977

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen in Peru sedert de bekendmaking van Morales in jan. 1977 dat in de naaste toekomst de militairen de macht aan burgerlijke autoriteiten zullen overdragen. (Vor. ber. pag. 176/2 e.v. - 1977.)

Half mei 1977 traden de ministers voor economische zaken en financiën en voor arbeid, resp. dr. Luis Barua Castaneda en lt.-gen. Luis Galindo Chapman af. Zij werden enkele dagen later vervangen door resp. Walter Piazza Tanguis en lt.-gen. Luis Ugarelli Valle.

De ontslagaanvragen van de directeur van de centrale bank en van enkele leden van de directie van deze bank werden echter afgewezen door de regering.

Het ontslag van Castaneda, de enige burger in de regering, was een gevolg van onenigheid binnen de regering over een plan tot reactivering van de economie, opgesteld door een speciale commissie.

Deze commissie had tot taak een alternatief plan op te stellen tegenover het strikt deflationaire programma dat het International Monetary Fund had voorgesteld, als voorwaarde voor het verkrijgen van een zgn. stand-by krediet en van leningen van buitenlandse handelsbanken.

Castaneda en de directeur van de centrale bank verwierpen zowel het alternatieve plan van de speciale commissie als de voorwaarden van het IMF omdat deze indruisten tegen het eerder door de regering afgekondigde beleid dat beoogde te komen tot een beperking van de binnenlandse vraag en een strikte kredietcontrole.

Het IMF had voorgesteld de inflatie in 1977 te beperken tot 15% (45% in '76) door aanzienlijke bezuinigingen in de overheidsuitgaven en verhoging van de voedsel- en benzineprijzen. De speciale commissie stelde voor dieselolie met 150% te laten stijgen, beperkte bezuinigingen bij de overheidsuitgaven (geen enkele bezuiniging bij de defensieuitgaven, zoals voorgesteld door de centrale bank), beperkte stijging van de salarissen en de lonen en een kleine devaluatie van de nationale munteenheid, de sol.

De nieuwe minister voor financien en economische zaken Piazza Tanguis lanceerde op 10 juni 1977 een nieuw economisch plan dat voorzag in een stijging van de petroleumprijzen met 50%, een vermindering van het begrotingstekort van 80 000 miljoen sol tot 35.000 miljoen, te bereiken door personeelsbezuinigingen, het intrekken van de overheidssubsidies op de voedselprijzen, bezuinigingen op talrqke overheidsuitgaven. Ter compensatie zouden de salarissen verhoogd worden.

Op 6 juli 1977 trad Piazza Tanguis af, nadat gebleken was dat de meerderheid van het kabinet het niet eens was met zijn saneringsplan. Tot zijn opvolger werd benoemd gen. Alcibiades Saenz Barsallo.

De directeur van de centrale bank dr. Carlos Santisteban en vier leden van de directie traden enkele dagen later af. Santisteban werd opgevolgd door German de la Melena.

Onlusten n.a.v. ontevredenheid hoge kosten levensonderhoud

Half juni braken er onlusten uit als gevolg van een wijd verspreide ontevredenheid over de slechte economische toestand.

In totaal kwamen daarbij 17 mensen om het leven. Honderden werden gearresteerd.

Op 17 juni 1977 werd in de oude Inca-hoofdstad Cuzco gedemonstreerd, waarna de avondklok werd ingesteld.

Op 21 juni werden honderden studenten, volgens de politie „politieke agitatoren", gearresteerd na botsingen met de politie in steden als Arequipa, Puno, Sicuani, Ayacucho, Trujillo en Urubamba.

Op 2 juli werden in Tacna, in het zuiden, 1 man gedood, 25 gewond en 30 gearresteerd na demonstraties.

Op 5 juli ging het onderwijzend personeel, lid van de SUTEP vakbond, in staking en op dezelfde dag werd

ongeveer een dozijn studenten gewond toen de politie een demonstratie in Cuzco uiteensloeg.
In Huancayo weiden tijdens onlusten op 12 juli 6 mensen gedood en op 13 juli 4 in Trujillo.

De communistische vakbond CGTP en de christen-democratische CNT riepen op 19 juli 1977 een algemene staking uit, waarbij 6 mensen werden gedood, velen gewond en 500 gearresteerd. Voordat de staking begon waren ca. 300 vakbondsfunctionarissen gearresteerd, onder wie de voorzitter en de secietaris-generaal van de CGTP, resp. Isidoro Gamarra c Eduardo Castillo Sanchez.

Op 25 juni 1977 hadden zich in de mijnsector werkonderbrekingen voorgedaan uit protest tegen de arrestatie op 23 juni van Victor Cuadroc Paredes, de secretaris-generaal van de vakbond van mijnwerkers. De acties breidden zich uit tot de staatsmijnen in de centrale Andes en tegen het einde van juli waren tussen de 9000 en 13000 mijnwerkers in staking.

De regering gaf per decreet toestemming aan werkgevers orn stakende arbeiders op staande voet te ontslaan en volgens de CGTP waren tegen het einde van de maand ruim 3000 arbeiders om die reden ontslagen.

Op 22 juli 1977 maakte de regering bekend dat weer beperkte perscensuur was ingevoerd omdat bepaalde kranten en weekbladen gepoogd hadden ,,de eenheid van de strijdkrachten te ondermijnen".

Op 23 juli werd meegedeeld dat de grondrechten voorlopig opgeschort bleven.
In een poging de crisis te bezweren werd op 12 juli 1977 meegedeeld dat de prijzen voor brood en meelspijzen verlaagd werden. Ter compensatie van de prijsverhogingen voor voedsel, openbaar vervoer en benzine, kondigde de nieuwe minister voor financiën en economische zaken op 17 juli een algemene loonsverhoging af. Begin aug. 1977 werd een verhoging van het minimumloon bekendgemaakt.

Op 29 aug. 1977 werd de noodtoestand weer opgeheven President Morales zei dat echter strenge straffen zouden worden uitgedeeld aan een ieder die misbruik zou niaken van de toestand. Hij zei dat de regering het besluit genomen had na onderhandelingen met de politieke partijen.
De CGTP bleef in de resterende maanden van 1977 onderhandelen met de regering over de ontslagen arbeiders (zie boven).

Op 25 aug. werd een aantal gearresteerde vakbondsleiders vrijgelaten en ra 300 arbeiders werden weer door hun werkgevers aangenomen. De CGTP nam deel aan een massademonstratie op 24 nov. 1977 samen met de organisatoren van de staking van 19 juli. Tijdens deze demonstratie werd de vorming van een breed anti-imperialistisch volksfront geeist, de terugkeer van politieke bannelingen en liet ongedaan maken van het ontslag van de arbeiders.
In nov. en dec. 1977 deden zich in talrijke sectoren van de industrie werkonderbrekingen voor en in Talará legden de arbeiders van de staatsoliemaatschappij Petroperu 1 week lang het werk neer uit protest tegen het besluit van de regering een afgesproken loonsverhoging niet te honoreren.

Verkiezingen *grondwetgevende* vergadering aangekondigd

President Morales Bermudez maakte op 28 juli 1977 in een redevoering bekend dat in de tweede helft van 1978 verkiezingen zouden worden gehouden voor een grondwetgevende vergadering, zodat een nieuwe grondwet opgesteld zou kunnen worden ter voorbereiding van de machtsoverdracht aan de burgers na de algemene verkiezingen van 1980. In jan. van dat jaar (pag. 176/2-'77) had Morales aangekondigd dat de militaire regering in de toekomst de macht aan de burgers zou overdragen. De president zei dat de regering van plan was een atmasfeer van vrijheid aan te moedigen en beloofde dat de noodtoestand opgeheven zou worden. De president sprak ook over de ernstige economische situatie van het land.
Hij zei dat de crisis gedeeltelijk het gevolg was van de scherpe daling van de wereldprijzen voor koper en suiker (de voornaamste exportartikelen van het land) en van de hoge prijzen die Peru moet betalen voor deinvoer.

Op 4 okt. 1977 werd een regeringsdecreet uitgegeven waarin de verkiezingsdatum op 4 juni 1978 werd vastgelegd.
Het decreet bepaalde tevens dat de nieuwe grondwet ,,de structurele veranderingen" die de strijdkrachten sedert zij aan de macht zijn gekomen in 1968, hebben ingevoerd, moest institutionaliseren.
Verder dient de nieuwe grondwet de structuur van de staat te definiëren alsmede van de uitoefening van het politiek en economisch pluralisme en van de mechanismen van de inspraak van het volk.

Op 16 november 1977 werd een kieswet gepubliceerd die nadere bijzonderheden verschafte over de verkiezingen van juni 1978
De grondwetgevende vergadering zal 100 leden tellen die middels een directe, geheime en verplichte verkiezing zullen worden gekozen De kiesgerechtigde leeftijd werd verlaagd van 21 naar 18 jaar, maar analfabeten, naar schatting 30% van de bevolking, werden van deelname buitengesloten
De grondwetgevende vergadering zou middels ebenredige vertegenwoordiging worden samengesteld en politieke partijen en massa-organisaties konden kandidaten stellen Alle politieke partijen die wensten deel te nemen moesten zich opnieuw laten registreren en kunnen aantonen dat zij minstens 40 000 sympathisanten hebben Alle deelnemers aan de verkiezingen werd toegang tot de nieuwsmedia gewaarborgd

Regerzng *publiceert Tupac Amaru plan*

In okt. 1977 publiceerde de regering het zgn. Tupac Amaru plan over de politieke en economische toekomst van het land.
In febr. 1977 had de regering al aangekondigd dat een dergelijk plan in voorbereiding was.

De doelstelling van het plan is de consolidering van de Peruviaanse revolutie en de continuering en heroriëntering van structurele hervormingen teneinde dit proces onherroepelijk te maken en het uiteindelijke doel van een sociale democratie met volledige medezeggenschap te bereiken.
Daartoe dient het proces van verandering van de staatsstructuren voortgezet te worden teneinde deze dynamischer en productiever te maken.
De buitenlandse politiek moet gevoerd worden op basis van nationalisme en onafhankelijkheid.
De produktie dient verhoogd te worden en de produktiestructuren moeten verbeterd worden waarbij prioriteit gegeven dient te worden aan de basisbehoeften van het volk.
De sociale en economische verschillen dienen te verdwijnen.
Het gevoel van broederschap dient aangemoedigd te worden met erkenning van het gezin als spil van de samenleving en van culturele waarden en regionale karakteristieken. r
Als meer gespecificeerde doelstellingen noemt het plan de verbetering van de overheidsadministratie, de invoering van wetgeving die voo ziet in administratieve decentralisatie, verbetering van de wetgeving m.b.t. het plaatselijke bestuur en de verkiezing van een grondwetgevende vergadering, In 1980 zullen verkiezingen voor een parlement worden gehouden.

Nieuwe premier, reorganisatie regering

Met ingang van 31 jan. is generaal Oscar Molina Pallochia, voorzitter van de verenigde chefs van de sta-

ven van de strijdkrachten tot premier, minister van oorlog en opperbevelhebber van het leger benoemd als opvolger van generaal Guillermo Arbulu Galliani.

President Morales Bermudez trok zich per 31 jan. ook terug uit het leger, maar bleef president. om zoals werd meegedeeld, de continuïteit te waarborgen.

Bij een eerdere reorganisatie van de regering. ingaande per 1 jan. 1978 werden nieuwe ministers voor arbeid, gezondheid, energie en mijnwezen benoemd en werd het aantal ministeries teruggebracht van 18 naar 15. De samenstelling van de regering ziet er thans als volgt uit:

premier en oorlog - gen Oscar Molina Pallochia; binnenl zaken - gen. Luis Cisneros Vizquerra; buitenl zaken - di. José de la Puente Radbill; arbeid en Indiaanse zaken - gen José Garcia Calderon Koechlin; gezondheid - gen. Oscar Davila Zumaeta: marine - vice-adm. Jorge Parodi Galliani; luchtmacht - gen. Jorge Tamayo de la Flor; energie en mijnwezen - gen. Juan Sanchez Gonzalez; transport en communicatie - gen. Elvio Vaninni Chumpitazi; industrie, toerisme, integratie en handel - gen. Gaston Ibanez O'Brien; landhervorming en voedselvoorziening - gen. Luis Arbulu Ibanez; economie en financiën - gen. Alcibiades Saenz Barsallo: onderwijs - gen. Otto Elespuru Revoredo: huisvesting en wederopbouw - schout-bij-nacht Geronimo Cafferata Marazzi; visserij - vice-adm Francisco Mariategui Angulo.

Stand-by krediet IMF, bezuinigingsmaatregelen

Het International Monetary Fund ging op 18 nov. akkoord met het verstrekken van een zgn. stand-by arrangement dat de Peruviaanse regering het recht gaf voor een equivalent van 90 mln Special Drawing Rights ($ 106 mln) op te nemen, teneinde de betalingsbalansmoeilijkheden te verlichten.

In ruil daarvoor moest de Peruviaanse regering een stringent bezuinigingsprogramma doorvoeren, teneinde de tekorten op de betalingsbalans te verminderen en de inflatie te beperken.

Op 19 sept. 1977 ontmoetten een Peruviaanse delegatie onder leiding van de directeur van de centrale bank, German de la Melena en een team onderhandelaars van het IMF elkaar in Lima om de bijzonderheden van het bezuinigingsprogramma te bespreken, dat op 20 sept. 1977 door het kabinet goedgekeurd werd. Minister voor economie en financien, generaal Alcibiades Saenz Barsallo maakte op 10 okt. 1977 bijzonderheden van het economische saneringsprogramma bekend.

Naast bezuinigingen werden verhogingen van belastingen en van de prijzen voor verschillende openbare voorzieningen aangekondigd.

Op 10 okt. werd verder meegedeeld dat de nationale eenheid, de sol, ten opzichte van de Amerikaanse dollar zou gaan zweven.

De koersverhouding sol-dollar was op 10 okt. US$ 1,— = sol 80,88, eind nov. was de verhouding US$ 1,— = sol 133,— en half dec. was de koers sol 141,5.

Minister gen. Saenz kondigde op 13 januari in een radio-uitzending verdere saneringsmaatregelen af, zoals vermindering van de subsidies op de voedselprijzen, prijsverhogingen voor industriële brandstof, voor rijst, brood, melk, suiker, koffie, openbaar vervoer.

De gezinstoelagen werden verhoogd met 1000 sol en de minimumlonen voor hen die in de overheidssector werken met 27%.

Saenz deelde verder mee dat de schuld aan het buitenland was opgelopen tot $ 4.171 miljoen.

Een niet onaanzienlijk deel hiervan bestaat uit een schuld aan de Sowjet-Unie wegens wapenaankopen. In januari '78 moest de Peruviaanse regering de Sowjet-Unie $ 60 miljoen betalen. Pogingen om hiervoor een lening in de VS aan te gaan, liepen op niets uit omdat het Amerikaanse ministerie van financiën weigerde toestemming te geven.

In totaal zou Peru de Sowjet-Unie ca. $ 900 miljoen schuldig zijn.

Amerikaanse bankiers verklaarden dat van herfinanciering van schulden alleen sprake kon zijn als Peru een volledig overzicht van zijn schulden, inclusief die aan de Sowjet-Unie, geeft.

President Morales richtte zich op 20 mei via de televisie tot de bevolking met een oproep tot begrip tussen werkgevers en werknemers. Hij zei dat de regering alles zou doen om de werking van de saneringsmaatregelen voor de laagste inkomens zo dragelijk mogelijk te maken. Hij zei dat hoewel de economische maatregelen hard waren, ze realistisch en noodzakelijk waren.

Agitatie van links en rechts veroordeelde hij. Met betrekking tot de toekomst van de economie van het land zei hij dat alle steun gegeven zou worden aan de privé-sector maar dat niet ingegaan zou worden op aanbiedingen uit het buitenland om geld te verstrekken in ruil voor het uitleveren van de natuurlijke rijkdommen van Peru.

De president benadrukte verder de ,,permanente samenhang tussen leger en politie bij het bereiken van de politieke en economische doelstellingen".

Tenslotte deelde hij mee dat de verkiezingen voor de grondwetgevende vergadering verschoven waren van 4 naar 18 juni.

De president zei verder dat de regering zich, gezien de interne situatie, genoodzaakt zag perscensuur in te stellen.

Op 18 mei had de regering per decreet de noodtoestand ingesteld en de constitutionele rechten voor opgeheven verklaard. (Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad,* Monthly Newsletter on *Peru).*

Politie drijft demonstranten op het San Martinplein in Lima uiteen.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

STRATEGIC SURVEY IISS

Het International Institute for Strategic Studies (IISS) in Londen heeft op 24 mei zijn jaarlijkse Strategie Survey gepubliceerd. Dit is een overzicht van de ontwikkelingen in de wereldpolitiek op langere termijn, waaraan internationaal waarde wondt gehecht.

In het overzicht wordt o.m. vastgesteld, dat de Sowjet-Unie op het ogenblik reële kansen heeft om zijn invloed in de wereld te vergroten. Het Land heeft de militaire kracht om zich te mengen in een toenemend aantal conflicten en het is bereid om risico's te nemen, vooral nu de Amerikanen terughoudend zijn.
Daarnaast concludeert het IISS, dat er een toenemend aantal conflicten en oorlogen ontstaat buiten het klassieke krachtenveld van de rivaliteit tussen Oost en West.

Er zijn aanwijzingen voor een afbrokkeling van de traditionele methoden om ven de enorme verspreiding van wapens conflicten te beheersen Tegelijkertijd geen de buitenlandse inmenging veel van deze conflicten een betekenis die in geen verhouding staat tot de oorspronkelijke oorzaken en omvang
Volgens het Instituut duidt de intensiteit van de Sowjet-bemoeienis in Afrika, gepaard gaand met enorme militaire hulpprogramma's, op een duidelijke strategie die gedekt wordt door de hoogste politieke organen De oorlog in de Hoorn van Afrika — op het ogenblik het grootste gewapende conflict in de wereld — is volgens het Instituut een voorbeeld van de nieuwe actieve Sowjet-politiek. Hoewel de Wens om invloed te krijgen in de derde wereld niet nieuw is, signaleert het Instituut een verhoogde inspanning en een nieuwe aanpak Deze bestaat uit het zenden van grote hoeveelheden wapens plus Cubaanse troepen en technische adviseurs, gecombineerd met een vergaande controle op het transport en de inzet van de wapens Hoewel deze aanpak de Sowjet-Unie niet noodzakelijkerwijs een langdurige invloed geeft in een gebied (de resultaten in het verleden zijn op dit punt niet spectaculair) kan hij toch doorslaggevend zijn op korte termijn
Het effect is in elk geval dat de Sowjet-Unie een van de belangrijkste factoren in Afrika is geworden en dat dat land militaire steunpunten heeft gekregen die het regionale belang ver te boven gaan Volgens het Instituut dient het Westen antwoord te geven op de Sowjet-dreiging met een beleid dat de volgende punten bevat herstel van het respect voor nationale grenzen afwijzing van militaire interventie door buitenstaanders en het verhinderen dat Afrikaanse landen die steun vragen ten slotte het openen van een dialoog met de Afrikaanse landen hinnen een nieuw overlegkader zoals een uitgebreidere Lome-conferentie. Het Westen nioet Afrika ervan overtuigen dat langdurige economische hulp en onafhankelijkheid te prefereren zijn boven militaire steun op korte termijn en afhankelijkheid
Een gevaarlijke ontwikkeling is volgens het rapport, dat het aantal onderwerpen waarbij de twee supermogendheden effectief samen kunnen werken, de laatste jaren opvallend kleine is geworden Daardoor hebben de besprekingen over vermindering van de strategische wapens (SALT) nog groter betekenis gekregen. Hoewel de resultaten van de langdurige onderhandelingen pover lijken te zijn, zou een totale mislukking veel ernstiger zijn In dat geval zouden de politieke betrekkingen tussen de twee landen duidelijk verslechteren, en zou het lang duren voordat er weer iets zou kunnen worden gedaan aan ontspanning en strategische wapenvermindering Een dergelijke mtslukking (of het geval dat de Amerikaanse Senaat zou weigeren een akkoord te bekrachtigen) is vooral belangrijk met het oog op de opvolging van president Brezjnew: de man die na hem komt begint dan met een zware erfenis.
Van belang in dit verband is ook het oordeel over president Carter en zijn regering Het Instituut stelt vast dat de aanvankelijke ongerustheid over de koers van president Carter enigszins is verdwenen: ondanks diens idealistische verklaringen blijkt Amerika een pragmatische koers te varen.
Maar de bondgenoten ervaren wel een gebrek aan consistentie in het Amerikaanse beleid, en daardoor wordt het vertrouwen in het leiderschap van de VS ondermijnd Het lijkt erop, aldus het Instituut, of de Amerikaanse regering er eerder op uit is om punten te scoren, dan om vorm te geven aan een buitenlands beleid.
Opvallend in het rapport is, dat de opstellers bij het beoordelen van de situatie in Europa, de dreiging van een politiek uit elkaar spatten groter achten dan het militaire overwicht van het Oostblok „De militaire Sowjet-dreiging is ernstig, maar het bonógenootschap kan dit probleem hanteren, zoals wordt bewezen door de geleidelijke versterking van de strijdkrachten Maar de binnenlandse politieke moeilijkheden in bijna alle Europese landen, plus de economische crisis zijn minder gemakkelijk op te lossen omdat er geen simpel antwoord bestaat Het beste is om kalm te blijven en de structuren van gemeenschappelijk belang die de afgelopen dertig jaar als veiligheidsnet hebben gefungeerd, te versterken·· (NRC/H'blad, UPI, Reuter)

(Vor ber pag 371/)

JAARVERGADERING BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN

Op 12 juni vond in Bazel de jaarvergadering plaats van de Bank voor Internationale Betalingen (BIB), een soort hoofdbank van de centrale banken van de geïndustrialiseerde landen.

De bijeenkomst werd toegesproken door de president van de BIB, dr. Jelle Zijlstra, de president van de Nederlandsche Bank. Dr. Zijlstra stelde in zijn rede, dat een snellere economische groei in de wereld niet kan wonden bereikt zonder een grotere stabiliteit van de wisselkoersen. Koersstabiliteit — daarbij inbegrepen de goede verwachting op de wisselmarkten dat de koersen stabiel zullen blijven — vergt internationale samenwerking en coördinatie van het beleid van alle landen die er in belangrijke mate mee te maken hebben, stelde Zijlstra
De laatste maanden zijn er bemoedigende blijken van een dergelijke samenwerking tussen de VS en Europese landen geweest, zowel op monetair gebied als bij de interventie op de wisselmarkten, zei Zijlstra
Tenzij er in de wereld een snellere economische groei tot stand komt zal het niet gemakkelijk zijn het gevaar van protectionisme in de vorm van invoerbeperkingen en dergelijke te keren, zo meende de president van de BIB

Jaarverslag

In het jaarver-slag van de BIB, dat op 12 juni werd vrijgegeven, wordt aangedrongen op maatregelen, die het vertrouwen in de VS-dotlar moeten herstellen. Er is voor het Amerikaanse geld als voornaamste reserve-eenheid van het internationale geldstelsel geen alternatief, aldus het jaarverslag.

De BIB meent, dat een verkleining van het buitensporige tekort op de lopende rekening van de Amerikaanse betalingsbalans dringend geboden is. In het belang van de stabiliteit van de dollar en het monetaire systeem zouden toekomstige toevoegingen aan dollarreserves nog maar voor een deel voor dit tekort mogen komen. De rest zou van leningen moeten komen zodat de toeneming van de reserves in andere landen vergezeld gaat van een overeenkomstige toeneming van hun buitenlandse schulden.

In het afgelopen jaar zijn de dollarreserves in de wereld met 58,7 mrd dollar toegenomen tot 317,7 msd, zo heeft de BIB berekend. Van de toeneming, die groter was dan ooit te voren, kwam 34,1 mrd dollar terecht in dollarreserves die in de VS zelf worden aangehouden De BIB stelt, dat het voor de voorziening in de toekomstige behoeften aan deviezen noodzakelijk is dat te gelegener tijd de reservefunctie van andere munten dan de dollar wordt uitgebreid
De BIB vermoedt, dat de koersverbetering van mark en yen voor een vertraging van het economische herstel in W-Duitsland en Japan hebben gezorgd, doordat er een ontmoedigend effect van uitging op de binnenlandse investeringen in exportbedrijven
Daar staat tegenover dat de maatregelen die West-Duitsland en Japan hebben genomen uiteindelijk waarschijnlijk een positieve invloed op hun invoer zullen hebben. Andere landen kunnen, doordat er verbetering is gekomen in de positie van hun betalingsbalans, de rem op hun economische bedrijvigheid loslaten
De BIB verwacht geen wereldomvattende recessie voor de komende jaren. Wel wordt gepleit voor nieuwe bescheiden maatregelen ter bevordering van de economische groei in de westerse industrielanden. Opgemerkt wordt dat een aantal

kleinere landen, waarvan de lopende rekening van de betalingsbalans het afgelopen jaar achteruit is gegaan, al is begonnen met het beperken van zijn economische bedrijvigheid en dat niet van de VS kan worden verwacht dat ze op hun eentje de rol van economische locomotief blijven spelen.
De BIB toont zich tevreden over de vermindering van het olieverbruik in vergelijking met het bruto nationale produkt in de meeste landen, en verwacht dat deze ontwikkeling zal doorzetten. (NRC/H'bl a d, NZZ)

IMF

GOUDVEILINGEN

In jan. 1976 heeft een interim-comité van het IMF besloten een deel van de goudvoorraad van het IMF te veilen (pag. 50/1-1976). Van de eerste twee veilingen is verslag gedaan op pag. 501/3-1976; van de volgende drie is melding gemaakt op pag. 54/3 e.v.-1977.
Hierna volgt een overzicht van de 6de t.e.m. de 16de goudveilingen van het IMF.

De zesde goudveiling vond plaats op 27 jan. 1977. Verkocht werd 780.000 ounce goud tegen de vaste prijs van $ 133,26 per ounce (het hoogste bod had $ 142 bedragen) bij een vraag naar 2.003.200 ounce. De totale opbrengst voor het fonds voor hulp aan de armste ontwikkelingslanden, waartoe de goudveilingen bestemd zijn, bedroeg $ 72,5 mln.

De zevende goudveiling vond plaats op 2 maart 1977. Verkocht werden 424.400 ounce tegen een prijs van $ 146,51 per ounce (hoogste bod $ 148) bij een vraag naar 1.632.800 ounce. Opbrengst $ 55,6 mln.

Achtste goudveiling op 6 april 1977. 525.000 ounce voor $ 149,18 per ounce bij vraag naar 1.180.000 ounce. Opbrengst $ 57,0 mln.

Negende goudveiling op 4 mei 1977. 524.000 ounce voor $ 148,02 per ounce (hoogste bod $ 150,26) bij vraag naar 1.316.400 ounce. Opbrengst $ 56,3 mln.

Tiende op 1 juni 1977. 525.000 ounce voor $ 143,32 per ounce ($ 150) bij vraag naar 1.014.000. Opbrengst $ 53,9 mln.

Elfde op 6 juli 1977. 524.800 ounce voor $ 140,26 per ounce ($ 145) bij vraag naar 1.258.400.400 ounce. Opbrengst $ 52 mln.

Twaalfde op 3 aug. 1977. 524.800 ounce voor $ 146,26 per ounce ($ 150) bij vraag naar 1,4 mln ounce. Opbrengst $ 54 mln.

Dertiende op 8 sept. 1977. 524.800 ounce voor $ 147,78 per ounce ($ 149,65) bij vraag naar 1.084.440 ounce. Opbrengst $ 56,2 mln.

Veertiende op 6 okt. 1977. 524.800 ounce voor verschillende prijzen van $ 154,99 tot $ 157.05 per ounce bij vraag naar 971.200 ounce.

Vijftiende op 2 nov. 1977. 524.800 ounce voor prijzen van $ 161,76 tot $ 163,27 per ounce bij vraag naar 1.356.000 ounce.

Zestiende op 7 dec. 1977. 524.800 ounce voor de vaste prijs van $ 160,03 per ounce (hoogste bod $ 165) bij vraag naar 1.133.600 ounce. Opbrengst $ 62 mln.

De totale opbrengst voor het hulpfonds uit deze zestien goudveilingen bedroeg $ 964 mln. (UPI)

(Vor. ber. pag. 54/3 e.v.-1977)

RESTITUTIE GOUD AAN LIDSTATEN

In jan. 1976 was besloten om, naast het organiseren van goudveilingen, ook goud aan de IMF-lidstaten terug te verkopen.

Op 1 febr. 1977 vond de eerste tranche van deze restitutie plaats. Ong 6 mln ounce goud werd toen tegen de officiële prijs van 35 SDR (ong. $ 40,5) per ounce aan 112 van de 128 tot afname gerechtigde lidstaten terugverkocht.

Een aantal landen had van het recht op restitutie geen gebruik gemaakt. De restitutie aan Cambodja kon niet plaats vinden, daar alle contacten van het IMF met dit land verbroken waren. Restitutie aan Taiwan vond niet plaats i.v.m. mogelijke aanspraken van de Volksrepubliek China, waarbij eventuele restitutie aan de Volksrepubliek pas kan gebeuren, nadat dit land alle verplichtingen van het lidmaatschap op zich genomen heeft.

Op 19 jan. 1978 maakte het IMF bekend, dat het de tweede tranche van de goudrestitutie had uitgevoerd.
De restitutie had plaats gevonden op basis van de quota der lidstaten per 31 aug. 1975. Verkocht werd 5.976.703.546 ounce tegen de prijs van 35 SDR per ounce. (IMF-persdienst, NZZ)

(Vor. ber pag. 55/2-1977)

LENINGEN UIT DE OPBRENGST VAN DE GOUDVERKOPEN

Op 7 febr. 1977 maakte het IMF bekend, dat het voor de eerste maal leningen verstrekt had uit het fonds, dat gevormd was uit de opbrengsten van de goudveilingen van het IMF. Leningen waren verstrekt aan 12 ontwikkelingslanden tot een totaal bedrag van 31,58 mln SDR.
Ontvangers van de leningen waren Boeroendi (1.007 mln SDR), Kongo (0,689 mln), Haiti (1 007 mln), Kenva (2,544mln), Liberia (1,537mln), Marokko (5.989 mln). Nepal (0.742 mln), Filippijnen (8,215 mln), Tanzanië (2,226 mln), West-Samoa (0,106 mln), Zuid-Jemen (1,537 mln) en Zaïre (5,898 mln).
Over de leningen wordt een rente van 0,5% berekend. Na een periode van 5½ jaar dienen de leningen te worden terugbetaald in tien perioden van een half jaar. Wanneer de aflossing moeilijkheden zou opleveren kan een langer uitstel worden toegestaan.

Op 1 aug. maakte het IMF bekend, dat een tweede ronde van leningen uit de opbrengst van de goudveilingen had plaatsgevonden. Deze keer werden leningen verstrekt aan 24 van de 61 landen, die hiervoor in aanmerking komen. Het totale bedrag van de leningen beliep deze keer 121,3 mln SDR. De belangrijkste ontvangers waren nu Pakistan (25.15 mln SDR), Egypte (20,12 mln), Thailand (14,34 mln), Bangladesh (13,38 mln), Filippijnen (8,37 mln), Birma (6,42 mln) en Marokko en Zaïre (elk 6.1 mln) (*NZZ, AdG*)

WIJZIGINGEN IN VALUTA-MAND, DIE WAARDE SDR'S BEPAALT

Op 3 april 1978 heeft het IMF besloten enige wijzigingen aan te brengen in de mand van muntsoorten, waarmee de waardering van de Speciale Trekkingsrechten (SDR's) wordt bepaald. M.i.v. 1 juni 1978 worden de Zuidafrikaanse rand en de Deense kroon niet langer betrokken bij deze mand. Nieuw ingevoerd zijn de Perzische en de Saoedi-Arabische Rial. Tevens zijn enige veranderingen aangebracht m.b.t. het gewicht van enkele muntsoorten binnen de mand van 16 valuta's, die voor de waardebepaling van de SDR's meetellen.

Het aandeel van elk der meetellende muntsoorten in percenten in het totaal van de mand ziet er nu als volgt uit:

VS dollars	33 %	(onveranderd)
Duitse marken	12,5%	(onveranderd)
Japanse yens	7,5%	(onveranderd)
Franse franken	7,5%	(onveranderd)
Engelse ponden	7,5%	(was 9%)
Italiaanse lires	5 %	(was 6%)
Nederl. guldens	5 %	(was 4,5%)
Canadese dollars	5 %	(was 6%)
Belgische franken	4 %	(was 3,5%)
Saoedische rials	3 %	
Zweedse kronen	2 %	(was 2,5%)
Perzische rials	2 %	
Australische dollars	1,5%	(onveranderd)
Spaanse peseta's	1,5%	(onveranderd)
Noorse kronen	1,5%	(onveranderd)
Oostenr. schillings	1,5%	(was 1%)

(UPI, NZZ)

(Vor. ber. pag. 404/2-1974)

NIEUWE DIRECTEUR BENOEMD

Op 9 juni maakte het IMF in Washington bekend, dat m.i.v. 17 juni Jacques Delarosière de Champfeu was benoemd tot directeur van het IMF als opvolger van dr. H. Johannes Witteveen, die om persoonlijke redenen geen tweede ambtstermijn ambieerde.

Delarosière was tot zijn benoeming bij het IMF sinds 1974 directeur-generaal van het Franse ministerie, van financiën. Vanaf 1974 was hij ook namens Frankrijk vice-gouverneur in het IMF. Verder vertegen-

Jacques Delarosiere de Champfeu

woordigde hij Frankrijk in het interim-comité van het IMF en was hij sedert 1976 voorzitter van de plaatsvervangers van de ,,club van tien'' binnen het IMF. (AP, NZZ)

VERGADERING INTERIM-COMITE

Op 29 en 30 april van dit jaar was het interim-comité van het IMF in Mexico-City bijeen. Op deze vergadering heeft de aftredende directeur van het IMF, dr. Witteveen, verklaard, dat de Verenigde Staten hun economische groei de komende jaren wat moeten intomen. Japan en West-Duitsland zullen hun economieën sterker moeten stimuleren.

Dr. Witteveen meent, dat een dergelijke herverdeling van de groei noodzakelijk is om een beter evenwicht in de wereldeconomie te bereiken.

Wanneer Amerika z'n economische groei in 1979 en 1980 beperkt tot vier percent in plaats van 4,5 percent zoals voor 1978 wordt geraamd dan zal het tekort op de betalingsbalans in 1980 zijn teruggebracht tot zes miljard dollar vergeleken met 17,4 miljard dollar over 1977.

Japan zal zijn economie in dezelfde periode met 7,5 percent moeten laten groeien in plaats van de 5,7 percent van 1977. In 1980 zal er dan nog maar een betalingsoverschot zijn van 2 miljard dollar tegen 11.2 miljard vorig jaar.

Voor West-Duitsland becijfert Witteveen bij een economische groei van 4.5 in plaats van 3,1 percent voor 1980 een volkomen betalingsbalansevenwicht terwijl er in 1977 een overschot was van 7,6 miljard dollar.

De betere betalingsbalans-verhoudingen die dan ontstaan zullen er onder meer toe leiden dat er meer rust komt op de internationale valutamarkten. De omvangrijke — en langzainerhand chronische tekorten op de Amerikaanse handels- en betalingsbalans hebben de monetaire situatie ernstig verstoord.

Het plan van de Nederlandse IMF-voorzitter is in het tweedaagse beraad in Mexico City over het algemeen met instemming ontvangen. Op een vraag hoe de Amerikaanse vertegenwoordigers op zijn voorstellen hebben gereageerd zei Witteveen tijdens een persconferentie evenwel dat van die kant geen helder oordeel is vernomen".

Wittcveen zwaaide Washington lof toe omdat men er in geslaagd is de werkloosheid terug te dringen na de economische recessie van 1975. Hij waarschuwde echter dat een voortgaande sterke economische groei zonder dat daarbij de stijging van de invoer wordt afgeremd zal leiden tot een hoge inflatie en een verdere druk op de Anierikaanse dollar,

Slotcommuniqué

In het slotcommuniqué dat na afloop van de vergadering is uitgegeven blijkt dat de twintig landen (tien arme en tien rijke) van het IMF interim-comite het er over eens zijn geworden dat het gevaar van deflatie (afnemende economische bedrijvigheid) bij stijgende prijzen en vermindering van werkgelegenheid kan worden bezworen als er een gecoördineerd beleid komt dat onder meer leidt tot een beter evenwicht in de wereldhandel.

De betrokken ministers van financiën zijn voorts van mening dat de neiging tot beschermende maatregelen in diverse landen moet worden bestreden en dat de groei van het energieverbruik dient te worden afgeremd.

In het slotcommuniqué wordt gewaarschuwd dat de wereld in een kwaadaardige deflatiespiraal verzeild dreigt te raken tenzij de economische groei wordt versneld en de internationale handel evenwichtiger wordt

In de aanbevelingen van het IMF-comité zijn veel onderdelen van het Witteveen-voorstel terug te vinden Zo is men van mening dat Japan en West-Duitsland meer moeten doen ter stimulering van hun economische groei door hun binnenlandse vraag aan te moedigen Van verschillende kanten is tijdens de besprekingen opgemerkt dat de verhoging van de overheidsuitgaven waartoe de twee landen hebben besloten weinig voor de wereldeconomie betekent omdat het geld voornamelijk in de overheidssector wordt besteed

Van Japanse kant is toegezegd dat al het mogelijke zal worden gedaan om in het lopende financiële jaar (tot eind maart 1979) een economische groei van 7% te bereiken Het interim-comité vindt dat Japan de invoerstimulerende maatregelen vergezeld moet doen gaan van een grootscheepse campagne orn het Japanse publiek aan te sporen tot het kopen van buitenlandse produkten

Van de Verenigde Staten verlangt het interim-comité dat maatregelen worden genomen om het buitensponge tekort op de handelsbalans te verkleinen. Er was vooral veel kritiek op het Amerikaanse congres dat de energieplannen van president Carter tegenwerkt De zeer grote olie-invoer is de hoofdoorzaak van het omvangrijke tekort op de Amerikaanse handelsbalans

Overigens is het interim-comité van mening dat ook andere landen dan West-Duitsland en Japan aan het herstel van de wereldeconomie kunnen bijdragen. Industrielanden als Engeland, Canada, Frankrijk, Italië en Nederland kunnen volgens het comité zeker iets doen ter bevordering van de groei. Er zijn daarvoor nu mogelijkheden omdat de betalingsbalansposities van de zwakkere industrielanden zijn verbeterd en de inflatie afneemt

De ministers slaagden er niet in tot overeenstemming te komen over een algemeen besluit over een verdere verhoging van de bijdragen van de IMF-leden aan de middelen van het fonds. Deze kwestie werd terugverwezen naar het bestuur. (A.P. Reuter. De Volkskrant)

OESO

RAPPORT SECRETARIAAT VOORZIET LAGERE ECONOMISCHE GROEP

Het secretariaat van de OESO in Parijs publiceerde op 29 mei een rapport, waarin het voor de 24 lidstaten een lagere economische groei voorspelde, dan eerder was verwacht.

De OESO had aanvankelijk gemikt op een gemiddelde economische groei in de 34 aangesloten landen van 4%. Volgens de herziene raming zal de groei dit jaar slechts 3¼ à 3½% bedragen. Dat de jongste voorspelling lager uitvalt, is vooral te wijten aan onverwachte vertraging in de economische groei van West-Duitsland en Japan.

De OESO-deskundigen hebben hun prognose van het inflatiecijfer ongewijzigd gelaten. Dit jaar wordt een gemiddelde prijsstijging in de aangesloten landen van ongeveer acht procent voorzien.

De raming van de werkloosheid is met een half miljoen verhoogd. Volgens de jongste voorspelling zal het aantal werklozen in de 24 OESO-landen tegen het eind van dit jaar een stand van 17.5 mln bereiken. (Reuter)

VERGADERING MINISTERRAAD

Op 14 en 15 juni vond in Parijs de vergadering van de ministerraad van de OESO plaats. De lidstaten waren hier i.h.a. vertegenwoordigd door hun ministers van buitenlandse zaken en van financiën of van economische zaken.

Over het verloop en de conclusies van deze vergadering publiceerde het *NRC/H'blad* op 16 juni een ana-

lytisch verslag, waaraan het volgende is ontleend.

Als de ministerraad van de OESO (Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling) één ding heeft duidelijk gemaakt, dan is het wel dat er nog een lange weg te gaan is voordat het economische beleid van de diverse landen zorgvuldig op elkaar zal zijn afgestemd.

De OESO-raad beperkte zich tot het formuleren van uitgangspunten die overigens belangrijk genoeg kunnen zijn. Concrete maatregelen werden nauwelijks besproken.

De vierentwintig lidstaten van de OESO — bijna alle geïndustrialiseerde, niet-socialistische landen plus Joego-Slavië, dat een speciale status heeft — overlegden over de wijze waarop de economische stagnatie moet wonden aangepakt. Opvallend was, dat vrij weinig aandacht geschonken werd aan de kritiek van de zijde van een aantal monetaristische economen, als zou de OESO-strategie te „Keynesiaans" zijn, d.w.z. te veel gewicht toekennen aan een vergroting van de vraag en te weinig aan het reduceren van financieringstekorten en de bestrijding van de inflatie.

Secretaris-generaal Van Lennep van de OESO zei te geloven „dat men het er nu vrij algemeen over eens is dat het juiste antwoord zowel complexer als moeilijker is; dat het nodig is om zowel een voldoende stijging van de totale vraag te bewerkstelligen als de basisvoorwaarden te scheppen voor groei en het functioneren van het marktmechanisme".

Vastgesteld werd, dat Japan, Duitsland, Frankrijk, Italië en Engeland hun binnenlandse vraag moeten stimuleren totdat de capaciteit volledig benut wordt. Nederland daarentegen moet „de effecten van de sprong omhoog van de binnenlandse vraag in 1977 consolideren". Andere landen, en vooral de VS, zouden zich vooral op de inflatiebestrijding moeten richten.

Men wees uitvoerig op het gevaar dat het beleid van het ene land schade kan toebrengen aan de belangen van het andere land. De Engelse minister van financiën, Dennis Healy, bijv. beschuldigde Japan ervan „werkloosheid te exporteren", omdat de Japanse exporten de Europese en de Amerikaanse industrie zwaar beconcurreren. Healy benadrukte, evenals zijn collega's van de andere landen, het belang van de strijd tegen het protectionisme en voor de vrijhandel.

Ook de Franse minister, Louis de Guiringaud, — de Fransen hebben zich in het verleden wel eens uitgesproken voor een „organisering" van de vrijhandel — toonde zich dit keer een overtuigd voorstander van de vrijheid van handel, want, zei hij: „Het is het fundament waarop de gemeenschappelijke en interdependente expansie van onze economieën is gebouwd".

De ministerraad kwam overeen de principe-overeenkomst over de handel („trade-pledge") van 30 mei 1974 te vernieuwen.

Hierin wordt nu opgeroepen tot een gemeenschappelijke actie op het terrein van de economie, de handel, financiële en monetaire zaken, de investeringen, energie, de werkgelegenheid en het ontwikkelingsbeleid, met als doel een voortdurende en evenwichtige economische groei.

Derde *Wereld*

Naast de wereldhandel werd ruime aandacht geschonken aan de rol van de Derde Wereld in de wereldeconomie. „Interdependentie" was hier het sleutelwoord. De arme landen zijn afhankelijk van de rijke, maar deze afhankelijkheid is in toenemende mate wederkerig. Enerzijds vormt de Derde Wereld een belangrijke potentiële afzetmarkt voor de geïndustrialiseerde landen; anderzijds krijgen deze laatste door de opkomst van de ontwikkelingslanden weer met nieuwe concurrenten te maken. In sectoren als de textiel is dit al goed merkbaar.

OESO-secretaris-generaal Van Lennep, wees erop dat de exporten van de OESO-landen naar ontwikkelingslanden sneller zijn gestegen dan de handelsstroom in omgekeerde richting.

De officiële ontwikkelingshulp van het OESO-gebied, uitgedrukt als percentage van het bruto nationaal produkt van de donorlanden, is in 1977 gedaald van 0,34% naar 0,31010. Veel ministers zeiden deze ontwikkeling te betreuren en spraken zich uit voor een verhoging.

Slechts enkelen kwamen met cijfers op tafel. De Amerikaanse minister van financiën, Michael Blumenthal, zegde toe, dat de VS in het fiscale jaar 1978, 6,8 mrd dollar aan hulp zouden geven, 1,2 mrd meer dan in 1977. Ook Japan kwam met cijfers over de brug. De Japanse minister van handel, Ushiba, vertelde, dat Japan binnen drie jaar zijn hulp verdubbeld zal hebben. (*NRC/H'*-blad)

(Vor. ber. pag. 454/2 e.v. - 1977)

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUW VREEMDELINGENSTATUUT

Up 8 juni keurde de Kamer eenparig een wetsontwerp goed „betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf. de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen."

De geschiedenis van dit wetsontwerp reikt terug tot november 1969. Toen ontstond aan enkele Belgische universiteiten contestatie n.a.v. bepaalde moeilijkheden. die buitenlandse studenten ondervonden om in België verder te studeren. Die protestacties zetten de toenmalige minister van justitie, A. Vranckx, ertoe aan een herziening van de wetgeving op het statuut van de buitenlanders te overwegen. Bij MB van 19 mei 1971 werd een commissie opgericht, belast met de studie van dat statuut. Voorgezeten door (wijlen) minister van state H. Rolin, hield die commissie zich vooral bezig met de verbetering van de voorschriften betreffende de toegang, het verblijf en de vestiging van de buitenlanders. Op 27 febr. 1972 diende zij een rapport in, onder de vorm van een voorontwerp van wet. Minister Vranckx werkte op die tekst verder en op 2 juni 1972 keurde de regering een herzien voorontwerp van wet goed, dat in de loop van de volgende jaren, en onder de volgende kabinetten, aan allerlei instanties voor advies werd voorgelegd.

Op 6 sept. 1974 begon een interministerieel comité op basis van die adviezen aan de redactie van een nieuw wetsontwerp, dat op 6 okt. 1975 bij de Kamer werd ingediend. Na de verkiezingen van april 1977 werd het van verval ontheven en verder in commissie besproken, waar het nog grondig gewijzigd werd, om tenslotte op 7 juni door de Kamer in openbare behandeling te worden genomen.

Het ontwerp beoogt een verduidelijking van de bestaande wetgeving: het vervangt de wet van 28 maart 1952 op de vreemdelingenpolitie en neemt verscheidene bepalingen over, vervat in het KB van 21 dec. 1965, om ze kracht van wet te geven. Het ontwerp strekt voorts ertoe de internationale verplichtingen, waartoe België zich verbonden heeft m.b.t. de buitenlanders ingevolge het Verdrag tot bescher-

ming van de rechten van de mens, het Verdrag van Rome, de EEG-verordeningen enz., in de wetgeving op te nemen Het ontwerp streeft ook naar een meer doeltreffende bescherming van de individuele rechten van de buitenlander. door zijn rechten en plichten nauwkeurig te omschrijven. Tenslotte wil het bepaalde rechtsmiddelen institutionaliseren, met het oog op de bestrijding van de illegale immigratie.

Minister Van Elslande die in het kamerdebat eraan herinnerde dat er thans 884.000 buitenlanders in België verblijven, wees daarbij ook op het belang van de gastarbeiders voor de economie van het land, en waarschuwde voor bepaalde uitingen van vreemdelingenhaat. Hij verzocht de publieke opinie de gastarbeid te beschouwen als een vast gegeven en de gastarbeiders als ,,medebu gers". De minister zei ook dat een verduidelijking van het beleid t.o.v. de gastarbeiders ter studie is. Staatssecretaris Anciaux kondigde aan dat de Kamer in oktober een debat zal kunnen houden over een beleidsnota, die over dat probleem ter beschikking zal liggen.

CONGRES VAN DE VLAAMSE SOCIALISTEN

De Nederlandstalige vleugel van de BSP hield op 11 juni te Mechelen een ,,congres van de Vlaamse socialisten" dat zich bezighield met het thema: Wonen in Vlaanderen.

Oudminister Frank van Acker, voorzitter van het Vlaamse Overlegcomité van de BSP, dat de voorbereidende werkzaamheden had gepatroneerd, vatte na de geanimeerde congresdebatten de krachtlijnen van het voorgestelde huisvestingsbeleid samen:

- Voorrang krijgt de strijd tegen de grondspeculatie. De bestemming en de prijs van de grond moet bepaald worden door de gemeenschap. De grondverhandelingen moeten worden onttrokken aan het marktmechanisme. De waarde van de grond moet worden geregistreerd en constant blijven, in afwachting van een periodieke herziening. De meerwaarde mag alleen de gemeenschap ten goede komen.

- De gemeenten dienen in het grond- en woonbeleid een overwegende rol te spelen. Zij moeten zoveel mogelijk beschikbare niet-bebouwde gronden verwerven. Het veronderstelt dat iedere gemeente van enige betekenis over een grondregie en een dienst voor urbanisme beschikt. De gemeente moet prijsregelend optreden.

- Om iedereen een behoorlijke woongelegenheid te waarborgen, moet worden ingegrepen op het vlak van de inkomensverdeling. Sommige ,.onverantwoorde" maatregelen zoals verhaalbelastingen, registratierechten, notariskosten en dgl. zijn voorbijgestreefd en ouderwets.

- Het subsidiebeleid moet worden herzien: de klemtoon moet worden gelegd op de vernieuwing van de woningen.

Partijvoorzitter Van Miert beklemtoonde in zijn congresrede het verlangen van de Vlaamse socialisten om In alle zaken, die tot de bevoegdheid van het Vlaamse gewest en de Vlaamse gemeenschap zullen behoren, autonoom te beslissen. Hij lichtte de toekomstige BSP-actie in Vlaanderen nader toe en schetste volgende beleidspunten:

- De politieke werking aan de basis van de partij moet dynamischer en strijdvaardiger worden.

- De partij moet meer openheid betrachten.

- Zoals de socialistische partijen in de buurlanden het doen, moet worden gestreefd naar een dialoog met de progressieve christenen.

- De cumulatie van functies en mandaten moet worden tegengegaan.

- De vrouwen dienen meer kansen te krijgen in de partijwerking.

- De partij moet consequent ijveren voor een eigen Vlaams gelaat en actiemiddelen uitwerken, waarmee beter kan worden ingespeeld op de eigenheid en de specificiteit van de sociale en culturele problemen in Vlaanderen.

- De socialisten moeten een alternatief bieden t.a.v. de ,,machtshongerige bezittende milieus, de enge nationalisten, de verachterde maatschappijopvattingen, de onverdraagzaamheid en de bekrompenheid."

- De partij dient een eigen strategie te ontwerpen om te kunnen optornen ,,tegen een bijzonder machtige politieke beweging die zowel electoraal, syndicaal als door haar tegenwoordigheid in de ondernemers- en bankwereld en haar eigen onderwijsnet zeer sterk is ingeplant."

- De politieke structuren van de BSP moeten worden aangepast aan de ontwikkeling van de Belgische instellingen en verhoudingen. mogelijk in de richting van een confederale partij-organisatie.

- Het democratische, socialistische profiel in Vlaanderen moet worden scherp gesteld. via een inzet voor een op mensenmaat gesneden socialisme en door de gedragingen in overeenstemming te brengen met wat wordt gezegd.

NIEUW SABENA-BEST UR

Bij KB van 23 mei werd Carlos van Rafelghem (52), adjunct-kabinetschef van verkeersminister Chabert (CVP), benoemd tot algemeen voorzitter van Sabena. Vice-voorzitter wordt André Pahaut (PSB), gewezen directeur van de verkoopdienst van de luchtvaartmaatschappij.

De raad van beheer, die in zijn nieuwe samenstelling voor het eerst op 13 juni vergaderde, ziet er als volgt uit:

Leden van CVP-strekking: Jef Houthuvs, voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond, Jacques de Staercke, secretaris-generaal van Fabrimetal, Fernand Nédée voorzitter van Cobepa: ESP-strekking Gerrit Kreveld secretaris-generaal van de socialistische partij, Louis Melis, voorzitter van de Vlaamse intergewestelijke van het Algemeen Belgisch Vakverbond PVV-strekking Albert Maertens, directeur van Het Laatste Nieuws; VU-strekking Valeer Portier, heheerder van het Vlaams Economisch Verbond; PSC-strekking: Philippe Wilmès, hoogleraar te Leuven (Frans) Michel Vandestrick, directeur-generaal van FN: PSB-strekking: kol-vlieger Michel Viseur Henri D'Hondt, kabinetslid van minister Mathot, Emile Hamont, voorzitter van de Algemene Centrale der Openbare Diensten: PRLW-strekking Robert Henrion, oud-minister en bankier FDF-strekking. Claude Guerrnant, kabinetslid van minister Defosset

De nieuwe voorzitter, Van Rafelghem, vervulde na een loopbaan op het departement van financiën, waar hij het tod inspecteur-generaal bracht, sedert 1968 allerhande opdrachten in diverse ministeriële kabinetten Van het nagenoeg volledig vernieuwd bestuur van Sabena, waarin Van Rafelghem ook het ainbt van directeur-geiieraal en van voorzitter van de raad van beheer bekleedt, wordt verwacht dat het tegen 1983 de zwaar verlieslatende maatschappij uit de rode cijfers haalt.

PRESIDENT VAN BOEROENDI OP BEZOEK

Kolonel Jean-Bapliste Bagaza, pre-

sident van Boeroendi, bracht van 23 tot 26 mei een staatsbezoek aan België. Hij was vergezeld van zijn echtgenote, en ook van verscheidene ministers die in Brussel besprekingen voerden met hun Belgische ambtsgenoten. Het was de eerste maal dat Bagaza, die zijn officiersopleiding kreeg aan de Koninklijke Militaire School te Brussel en op 2 nov. 1976 in een onbloedige staatsgreep president Michombero verjoeg, als staatshoofd ontvangen werd. Tijdens een galadiner op het koninklijk paleis uitte Bagaza de wens, dat zijn land voortaan op ruimere Belgische steun zou mogen rekenen. Sedert de massa-slachtingen tussen het Hoetoe-volk en het Toetsi-volk in 1972 heeft België zijn militaire assistentie aan de republiek opgeschort. Het geeft ook jaarlijks enkele honderden miljoenen hulp aan het — ten noorden van Boeroendi gelegen — Rwanda. In officiële Belgische kringen is op het verzoek van Bagaza positief gereageerd. Reeds voor 1978 is de begroting van ontwikkelingssamenwerking voor Boeroendi aangepast (tot 850 mln fr) zonder dat het peil voor Rwanda bereikt werd.

NEDERLAND

NIEUWE VOORZITTER CNV

Op 12 juni vond in Utrecht een algemene ledenvergadering plaats van het Christelijk Nationaal Vakverbond. Op deze vergadering heeft Jan Lanser de voorzittershamer van het CNV overgedragen aan Harm van der Meulen.

Lanser sprak in deze vergadering een afscheidsrede uit, waarin hij inging op de ontwikkeling van arbeidsverhoudingen gedurende de afgelopen tien jaar. Als meest kenmerkende daarvan noemde hij het ontbreken van overeenstemming over de aanpak van problemen die de nationale economie en het gehele bedrijfsleven raken. Hoewel de problemen herkenbaar waren, kwamen de sociale partners niet of nauwelijks tot een gemeenschappelijk beleid.

Naar de mening van de heer Lanser is het niet gemakkelijk dit proces te analyseren en tot een goed oordeel daarover te komen Een reële mogelijkheid tot verklaring zag hij wel in de doelstellingen en strategieen van de betrokken organisaties Door die te veranderen, kunnen ook arbeidsverhoudingen veranderen, een gegeven waarin besloten Ligt hoe tot hetere verhoudingen kan worden gekomen.

Wat de verdere ontwikkelingen betreft, lijkt het hem redelijk ervan uit te gaan, dat de ondernemingsgewijze produktie een wezenlijk kenmerk zal blijven van onze economische orde Dit stelsel biedt mogelijkheden voor de ontplooiing van de individuele verantwoordelijkheid, voor het bevorderen van de maatschappelijke dynamiek en creativiteit en het verankeren van ae democratische vrijheidsrechten Over aard en kwaliteit van de arbeidsverhoudingen is daarmee echter nog niets gezegd

In dit verband herinnerde hij ook aan de opvatting van SER-voorzitter De Pous Na te hebben geconstateerd dat aan onze maatschappelijke orde drie ordeningsinstrumenten ten grondslag liggen, te weten markt, het overleg en de overheid geeft de SER-voorzitter als zijn oordeel, dat een nieuw maatschappelijk evenwicht zal worden gezocht in een doelmatiger en doelgerichter afstemming van de drie ordeningsinstrumenten, waarbij met name het stelsel van overlegstructuren een fundamentele verdieping zal ondergaan

Aan het slot van zijn betoog ging de heer Lanser in op de vraag of het CNV als levensbeschouwelijke organisatie toekomst heeft Hij achtte het niet onmogelijk dat organisaties als het CNV een zwaarder accent zullen krijgen De problemen en vragen waarvoor de samenleving zich geplaatst ziet, geven daar aanleiding toe ,,Ik hoop dat bij het CNV de geladenheid herkenbaar zal blijven in het streven naar een samenleving die aan ieder ruimte biedt voor een menswaardig bestaan"

Van der Meulen plaatst vraagtekens *bij* voorgenomen *overheidsbezuinigingen*

In de rede, waarmee Van der Meulen het voorzitterschap van het CNV aanvaardde, plaatste hij vraagtekens bij de bezuinigingsmaatregelen bij de overheid, die door het kabinet-Van Agt werden voorbereid. De bedoeling van de bezuinigingen is om meer financiële ruimte te scheppen voor het particuliere bedrijfsleven, dat met het vrijkomende extra geld nieuwe arbeidsplaatsen zou kunnen scheppen en op die manier zou kunnen bijdragen aan de bestrijding van de werkloosheid.

Van der Meulen stelde, dat het CNV van mening is. dat de regering voor de noodzaak van ingrijpende bezuinigingen meer argumenten zal moeten aanvoeren dan tot dusver was gebeurd. Alleen als die noodzaak is aangetoond kan medewerking van de vakbeweging worden verwacht.

Ook is het CNV er niet gerust op, dat bij de ombuigingsoperatie de lasten naar draagkracht zullen worden verdeeld.

Van der Meulen zei dat het CNV zich tegen elke eenzijdige aanpak zal verzetten Hij acht het gevaar groot dat juist de mensen met de minste weerstand zullen worden getroffen wanneer de bezuinigingen vooral in de sociale verzekeringen worden *gezocht* Het CNV *zal* er zich evenmin toe laten verleiden om gewikkeld te worden in een belangenstrijd van actieven en ?iet-actieven.

Van der Meulen zei ernstig te betwijfelen of door loonmatiging verkregen meer winst ook tot meer werkgelegenheid leidt

Het CNV eist dat meer bekend wordt gemaakt over plannen voor het scheppen van arbeidsplaatsen alvorens daarvoor geld wordt vrijgemaakt via een zeer pijnlijk bezuinigingsplan. Ook zal de regering moeten toezeggen dat zij zelf initiatieven zal nemen wanneer het bedrijfsleven verstek zou laten gaan Van der Meulen vindt dat de werknemers aan de — er-

Minister Albeda van sociale zaken (l.) reikt aan scheidend CNV-voorzitter Jan Lanser de versierselen uit van de orde van de Nederlandse Leeuw.

king van de arbeidskosten uit zichzelf al een goede bijdrage hebben geleverd De loonkostenstijging is al sterk verzwakt waardoor de winsten in een aantal bedrijven fors stegen en de inflatie werd teruggedrongen

Van der Meulen noemde dit de minst onaangename weg om de werkloosheid terug te dringen en hij bepleitte dan ook om op die weg door te gaan en bezuinigingen op overheidsuitgaven vooral te zoeken in verdere beperkingen van inkomensstijgingen Ook als de noodzaak tot bezuinigingen is aangetoond wil het CNV alleen meewerken als de bezuinigingen worden ingepast in een breed sociaal-economisch beleid dat zowel op uitbreiding van de werkgelegenheid als op een betere spreiding van zeggenschap, inkomen en bezit is gericht

Wat de ondernemingsraden de vermogensaanwasdeling en de raden van commissarissen betreft heeft de regering volgens de nieuwe CNV-voorzitter tot nu toe weinig gedaan om de werknemers in staat te stellen hun medewerking aan de bezuinigingsoperatie toe te zeggen

Aan het adres van de werkgevers zei Van der Meulen dat het te betreuren is dat ze niet of naiiwelijks bereid zijn zelf mee te zoeken naar vormen van samenwerking in bedrijven of bedrijfstakken.

Met scheidend voorzitter Lanser concludeerde Van der Meulen dat we de laatste jaren een verkeerde en gevaarlijke kant zijn opgegaan. Samenwerking, zei hij, is onmisbaar en daarvoor zijn andere structuren nodig. Als die structuren niet snel vrij illig tot stand komen zullen ze moeten worden afgedwongen. of door wettelijke regels van de overheid, of door actie van de vakbeweging. Van der Meulen zei geen ultimatum te willen stellen, maar hij zei wel dat de tijd heel krap is en er sne! heel veel zal moeten veranderen wanneer we in samenwerking en overleg de gezamenlijke problemen te lijf willen gaan.

Ridderorde voor *Lanser*

De heer Lanser is benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse leeuw. Minister Albeda heeft hem tijdens de algemene vergadering de versierselen die bij deze onderscheiding horen, uitgereikt.

De heer Lanser heeft de ridderorde gekregen voor zijn vele activiteiten binnen de christelijke vakbeweging en zijn werk op maatschappelijk en sociaal-economisch terrein.

Minister Albeda bevreesd voor falen centraal overleg

Minister Albeda vreest dat het centrale overleg tussen overheid, werknemers en werkgevers zwaar op de proef zal worden gesteld nu de bezuinigingsoperatie voor de deur staat.

,,Falen van het overleg zal meer betekenen dan het falen van de regering, want het belang van het ombuigingsplan stijgt uit boven het enge politieke belang. Het gaat ook niet om een hobby van twee politieke partijen, maar om de werkgelegenheid op de lange termijn", aldus minister Albeda op de algemene vergadering van het CNV.

De minister zei dat het ombuigingsplan minder kans van slagen zal hebben-&armate de medewerking van het bedrijfsleven geringer zal zijn. Daarom hecht hij er groot belang aan dat er straks ruimte is voor het voeren van reëel overleg rnet dat bedrijfsleven. Aangezien dé overlegstructuur ook nu al niet meer optimaal functioneert. bepleitte hij een verbreding en een verdieping van het sociaal-economisch overleg. Verder is er volgens hem een decentralisatie van het overleg naar de bedrijfstakken en de ondernemingen nodig.

Minister Albeda zei met nadruk dat het bij de ombuigingsoperatie niet gaat om terugschroeven x-an ontwikkelingen, maar om een pas op de plaats voor een ieder, een nullijn voor de meeste inkomenstrekkers en het opnieuw bekijken van de overheidsuitgaven. Ook zitten er ,,bescheiden correcties" in de lucht waar aantoonbaar is dat sociale voo zieningen niet functioneren overeenkomstig de bedoeling van de wetgever".

Hij zei dat gewerkt moet worden aan herstel en vernieuwing van onze industriële basis. Daarom moet Nederland een beter industrieel klimaat krijgen. .,Maar het moet ook een sociaal klimaat hebben, waarin men bereid is samen de schouders te zetten onder de wachtende taken. Dat is wat anders dan ,,voor wat hoort wat", aldus minister Albeda, die kritiek leverde op de nieuwe CNV-voorzitter, die had betoogd dat de samenwerking van het CNV aan de bezuinigingsoperatie mede afhankelijk is van wat er met de VAD, de OR en de raden van commissarissen gebeurt.

Secretaris *Hordijk:* Herstel van vertrouwen is nodig

Voorafgaand aan de voorzitterswisseling behandelde de vergadering het 34ste activiteitenverslag van het CNV, dat betrekking heeft op de jaren 1973, 1976 en 1977.

Secretaris A. Hordijk merkte op dat in deze periode de sociale partners elkaar meer en meer zijn gaan wantrouwen, waardoor zinvol en constructief overleg uiterst moeilijk werd Hij wees erop, dat de christelijke vakbeweging haar maatschappijkritiek altijd probeert uit te oefenen vanuit de idee van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

Een vakbondsstrategie van: handen vrijhouden, zolang een echte arbeidersdemocratie niet tot stand is gekomen, miskent de verantwoordelijkheid die werkgevers en werknemers met elkaar en voor elkaar behoren te hebben. ,,Wat ue nodig hebben — en daar zal het beleid van het CNV mede op gericht dienen te zijn — is herstel van vertrouwen en de oprechte gezindheid samen naar verantwoorde oplossingen te zoeken". (SER-Bulletin, *Trouw,* ANP. *NRC/H'blad)*

VERRE OOSTEN

PAPOEA-NIEUW-GUINEA

ALGEMENE VERKIEZINGEN. OVEREENKOMST MET AFSCHEIDINGSBEWEGING BOUGAINVILLE

Tussen 18 juni en 9 juli 1977 vonden op Papoea Nieuw-Guinea de eerste algemene verkiezingen sinds de onafhankelijkheid plaats. Terwijl het in 1972 gekozen parlement 100 verkiesbare zetels lelde, was het zeteltal in 1976 uitgebreid tot 102 en zou het nieuwe parlement uit 109 leden bestaan.

Volgens schattingen van de *NZZ* (9-6-'77) beschikten de diverse partijen in het oude parlement over de volgende aantallen aanhangers: United Party (UP) 34, Pangu Pati 2, Peoplr's Progress Party (PPP) 12, National Party (NP) 10, Mataungan Association 3 en Papua Besena 2. De overige 19 zetels werden bezet door onafhankelijken. De regeringscoalitie bestond uit Pangu Pati en PPP, geleid door resp. premier Michael Somare en minister van financiën Julius Chan. Ook de NP maakte aanvankelijk deel uit van de coalitie, maar zijn leider Thomas Kavali was in januari 1976 met een andere NP-minister uit de regering gestoten na een openbaar meningsverschil met Somare. De oppositie werd aangevoerd door Sir Tei Abal, de leider van de UP.

Voor de verkiezingen hadden zich 879 personen kandidaat gesteld, o.w. vele onafhankelijken. Op basis van verklaringen van gekozen kandidaten bleek de uitslag van de verkiezingen winst voor de regeringscoalitie op te leveren, ook al leden zeven ministers en twee staatsministers bij de stembus een nederlaag. Zo werd de vice-premier en minister van buitenlandse zaken, Sir Maori Kiki (Pangu Pati), in de hoofdstad Port Moresby verslagen door mej. Josephine Abaijah, de leidster van de nationalistische Papua Besena.

Door het grote aantal onafhankelijken met onduideliike partijsympathieën bleef over het politieke resultaat van de verkiezingen enige twijfel bestaan tot 9 aug., toen het nieuwe parlement Somare met 69 stemmen als premier herkoos tegen 36 stemmen voor Sir John Guise, die als onafhankelijk kandidaat was gekozen maar zich vervolgens bij de UP had aangesloten (Sir John Guise was op 28 febr. 1977 als gouverneur-generaal afgetreden na een conflict met Sir Maori Kiki en in

zijn ambt opgevolgd door Sir Tore Lokoloko.)
Le Monde (1-8-'77) gaf de volgende verkiezingsuitslag voor 104 van de 109 zetels: Pangu Pati 30, UP 25, PPP 18, Papua Besena 6 en onafhankelijken 25.

Volgens de regeringsvoorlichtingsdienst claimden de diverse politieke partijen en groeperingen toen echter de volgende zeteltallen: Pangu Pati 39, UP 38, PPP 18, Papua Besena 5, Mataungan Association 3, NP 3, „Bougainville pressure group" 3 en Country Party 1. In totaal werden dus 110 zetels opgeëist, terwijl maar 108 parlementsleden gekozen waren; de dood van een kandidaat had de verkiezing in één geval uitgesteld.

Nieuwe regering

Na de verkiezingen poogde UP-leider Sir Tei Abal eerst tevergeefs een coalitie met de PPP te vormen.

Een volgende poging van Sir Tei om met de kleinere partijen en met steun van onafhankelijken een regering onder Sir John Guise tot stand te brengen met hemzelf als vice-premier mislukte.

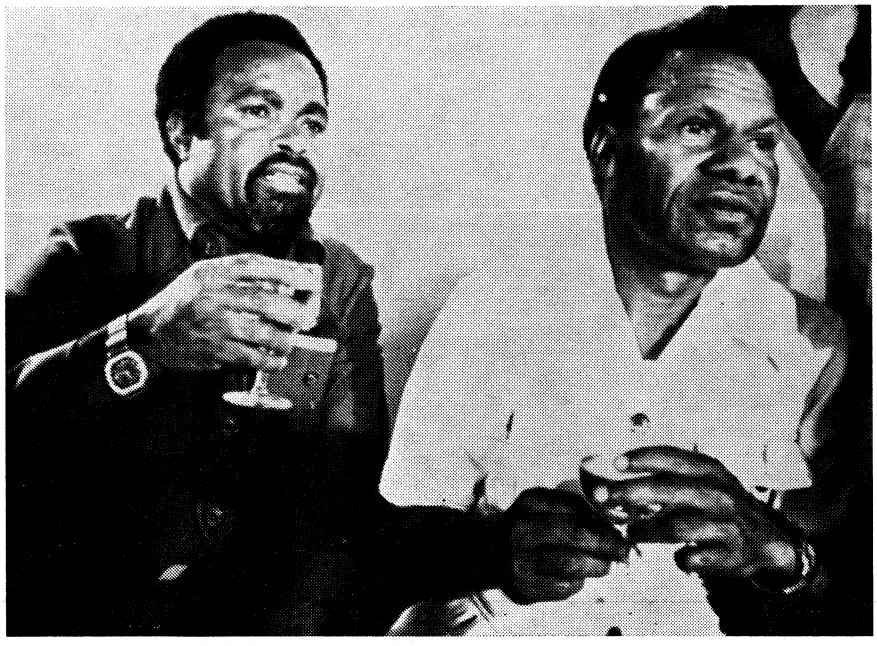
Na zijn herverkiezing tot premier vormde Somare een nieuwe regering, waarvan de samenstelling tussen 10 en 15 aug. werd bekendgemaakt. Naast de vertegenwoordigers van Pangu Pati en PTT (resp. 8 en 4) omvatte dit kabinet 8 onafhankelijken, 1 vertegenwoordiger van de Mataungan Association en één van de Bougainville pressure group. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier, verantwoordelijk voor nationale planning en openbare diensten - Michael Thomas Somare° (Pangu); vice-premier en minister voor primaire industrie - Julius Chano (PPP); buitenlandse zaken en handel - Ebia Niwia Olewale° (Pangu); arbeia en industrie - Jacoo Lemeki (PPP); financiën - Barry Holloway (Pangu); decentralisatie - Fr. John Momis (Bougainville); transport en burgerluchtvaar! - Bruce Jephcott° (PPP); natuurlijke hulpbronnen - Boyamo Sali° (Pangu); onderwijs, wetenschap en cultuur - Oscar Tammur" (Mataungan); politie - Patterson Lowa (Pangu); defensie - Louis Mona (onafh.); justitie - Delba Biri (onafh.); openbare nutsbedrijven - Gabriel Bakani (onafh.); handel - Pita Lus" (Pangu); milieubeheer - Stephen Tago° (onafh.); gezondheid - Wiwa Korowi (onafh.); jeugd, recreatie, sociale ontwikkeling en vrouwenaangelegenheden - Pato Kakaïya (onafh.), media - Tom Koraea (Pangu); strafinrichtingen en alcoholvergunningen - mevr Nahau Rooney (onafh.); openbare werken en bevoorrading - Yano Beloo (PPP); huisvesting - Thomas Kavali (onafh., ex-NP); mineralen en energie - Karl Kitchens (Pangu).

(° = leden vorige kabinet).
Momis was een vroegere leider van de afscheidingsbeweging van Bougainville.

Regeling met Bougainville

Bijna een jaar na het bereiker van de onafhankelijkheid (16 sept. 1975) slaagde de regering er op 9 aug. '76 in overeenstemming te bereiken met de leiders van de afscheidingsbeweging op Bougainville, waar op 1 sept. 1975 de „republiek van de Noord-Salomons" in een eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring was uitgeroepen (pag. 31/1-1976). Krachtens dit akkoord, waarover de onderhandelingen op 16 febr. 1976 waren geopend, erkenden de leiders van de afscheidingsbeweging Bougainville's status als provincie van Papoea Nieuw-Guinea, terwijl de regering een grotere mate van autonomie toekende aan de provinciale regering.
Hoewel officeel van een speciale regeling voor Bougainville sprake was, zag de regering zich ook genoodzaakt tot het toekennen van een hogere graad van decentralisatie t.a.v. de 19 andere provincies. De in aug. 1976 ingediende begroting voorzag in onvoorwaardelijke subsidies aan provinciale regeringen, die volledig bevoegd werden voor het doen van uitgaven m.b.t. posten als wegen en openbare diensten. De herbenoeming van het departement van provinciale zaken in dat van decentralisatie in aug. 1977 en de toewijzing van deze portefeuille aan een vroegere leider van de afscheidingsbeweging op Bougainville (Momis) werden gezien als een blijk van het streven van de regering om regionale aspiraties te bevredigen binnen het kader van een algehele nationale eenheid. (NZZ, Le Monde, KCA)

Premier Somare (l.) met oppositieleider Sir Tei Abal.

TAIWAN

TSJIANG TSJING-KUO PRESIDENT

De Nationale Vergadering van de republiek China (Taiwan) koos op 21 maart met 1.184 van de 1.204 aanwezige afgevaardigden de 68-jarige premier Tsjiang Tsjing-kuo, zoon van wijlen generalissimo Tsjiang Kai-sjek, tot president van de republiek voor een ambtstermijn van zes jaar.
Tsjiang Tsjing-kuo, sinds 1975 leider van de Kwomintang (de regeringspartij), was op 16 febr. door het Centrale Comité van deze partij als enige kandidaat voor het presidentschap aangewezen. Hij werd op 20 mei beëdigd als opvolger van president Yen Tsjia-kan, die op 9 april 1975 als vice-preslident automatisch de vier dagen tevoren overleden Tsjiang Kai-sjek was opgevolgd.

Op 22 maart verkoos de Nationale Vergadering Shieh Tung-min (73), de gouverneur van Taiwan, tot vicepresident van de republiek. Hij werd daarmee de eerste op Taiwan geboren politicus die deze post kreeg toegewezen.
Na zijn ambtsaanvaarding benoemde president Tsjiang de 67-jarige minister aan economische zaken Sun

Tsjiang Tsjing-kuo op 19 nov 1977 bij de stembus tijdens de verkiezingen voor de provinciale vergadering

Yun-suan tot premier, een ambt dat de nieuwe president zelf sinds 1972 had vervuld. *(NZZ,* FAZ)

Over de binnenlandse ontwikkelingen op Taiwan en de positie van de Kwomintang (KMT) berichtte *NRC/H'blad* (28-2) o.a.:

, Behalve van onberekenbare internationale factoren is Taiwans voortbestaan vooral afhankelijk van interne factoren, zoals stabiliteit, eenheid en goed leiderschap, als verdediging tegen communistische infiltratie of pressie Met die filosofie is Tsjang Tsjing-kuo enige Jaren geleden het zgn „Taiwanisatie-beleid" begonnen, d w z vestiging van een duurzame politieke eenheid tussen de vastelanders en de Taiwanezen (resp 15 en 85% van de bevolking) door cooptatie van de Taiwanezen in de hogere regionen van partij. regering en leger. Van de 130 leden van het centrale comité van de Kwomintang zijn er 20 Taiwanezen, terwijl 7 van de 19 ministers Taiwanees zijn. Maar de jongere generatie van intellectuelen die in Amerika en Europa heeft gestudeerd, heeft zich in toenemende mate van de Kwomintang afgewend Ontnuchterend in dit opzicht waren de recente verkiezingen° voor provinciale vergadering, burgemeesters en prefectenzetels Voor het eerst scoorden onafhankelijke niet-KMT'ers 15% van de stemmen en veroverden zij een paar sleutelfuncties, Het meest eclatant was de overwinning van Sjuu Sjinliang, een 36-jar Taiwanees die tot prefect van Taojwan, een industriegebied met meer dan een miljoen inwoners ten zuiden van Taipeh, uerd verkozen Sjuu, die in Engeland heeft gestudeerd, was lid van de KMT en wilde tegen de wens van de partij naar deze functie dingen, waarop de partij hem royeerde Hij voerde een harde anti-estahlishment campagne en won met grote meerderheid Ondanks een korte uitbarsting van geweld wegens vermoede verkiezingsfraude door de KMT in Tsjoengli, leverde het nuchtere fert dat de verkiezingen werden gehouden en de uitslag ervan het duidelijke bewijs van de toenemende democratisering van het regime en van de geleidelijke evolutie naar een open meer-partijenstelsel De vorming van een georganiseerde politieke partij die krachtig oppositie voert tegen de KMT, is echter vooralsnog verboden De niet-KMT'ers opereren daarom als partijloze „onafhankelijken" binnen de smalle marges die de KMT hun laat.
Kang Ning-sjang, een van de bekendste oppositionele woordvoerders van de Taiwanezen die vier jaar geleden in de „wetgevende Jwan", de Nationalistisch-Chinese versie van de Tweede Kamer werd gekozen, zegt „Wij bestrijden de KMT binnen de grenzen van het huidige systeem. Wij willen geen instabiel Taiwan Wij werken stap voor stap voor grotere invloed van de Taiwanezen En voor belangrijke veranderingen in de politieke structuur wachten wij onze tijd af."
Een kleine minderheid heeft niet het realisme en pragmatisme van Kang. Vorige maand (jan. 1978) werden zes jongelui die zich leden van het „volksbevrijdingsfront" noemden, berecht wegens een reeks acties gericht op het scheppen van een revolutionaire chaos. Zij hadden 200 dreigbrieven gestuurd naar buitenlandse zakenlieden met waarschuwingen het eiland te verlaten en plannen opgesteld om symbolen van „kapitalistisch hedonisme", zoals het Hilton-hotel, op te blazen. Hoewel de zes zeiden communisten te zijn en te werken voor een verenigd communistisch China, bleken zij geen enkele relatie met enige Chinese communistische of Verenigd front-organisatie te hebben en slechts idealistische amateurs zijn
Dat neemt niet weg dat Taiwan zich steeds bezorgder maakt over infiltratie van werkelijk professionele agenten van Peking „Vertrouw op eigen kracht", „bouw het land op" en „geef communistische spionnen aan" zijn de meest Behoorde politieke leuzen van dit moment ."

(Vor. ber. pag 510/3-1975)

° Bij deze verkiezingen won de Kwomintang 1120 van de 1318 zetels in de provinciale vergadering en de gemeenteraad van Taipeh.

VIETNAM

BPNNENLANDSE POLITIEKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN SINDS DE HERENIGING

Sinds de hereniging van Vietnam onder de naam Socialistische Republiek Vietnam op 2 juli 1976 (pag. 841 e.v.-'76) hebben zich in dit land o.m. de volgende politieke en economische ontwikkelingen voorgedaan.

4de *congres* Vietnamese Arbeiderspartij

Het 4de congres van de Vietnamese Arbeiderspartij (Laodong) werd van 14-20 dec. 1976 in Hanoi gehouden. Dit eerste congres van deze partij sinds 1960 werd bijgewoond door 1.008 afgevaardigden uit heel Vietnam, die 1.533.500 leden vertegenwoordigden. Onder de bijna 30 delegaties van buitenlandse communistische partijen was wel een uit de Sowjet-Unie — geleid door M. Soeslow —, maar geen uit China; wel stuurde de Chinese CP een boodschap met „broederlijke groeten"

Het congres keurde een door partijsecretaris Le Doean uitgebracht politiek rapport goed alsmede het door premier Pham Van Dong gepresenteerde vijfjarenplan 1976-80; het wijzigde de partijnaam in Vietnamese Communistische Partij, en het verkoos een nieuw centraal comité en politiek bureau (politburo).

Rapport *Le* Doean

In zijn zes uur durend verslag ging Le Doean eerst in op de oorlogsperiode en de gevolgen daarvan:

Oorlog en wederopbouw. „Hoewel het de socialistische revolutie 20 jaar geleden startte, kon het Noorden zich slechts zes of zeven jaar werkelijk aan de opbouw wijden; na de periode van de hervorming van de produktiebetrekkingen moest het direct weerstand bieden aan de vernietigingsoorlog ban de Amerikaanse agressors en moest het de plicht van het bestrijden van de agressors in het Zuiden als voornaamste beschouwen. . De oorlog vernietigde bijna alles wat ons volk zoveel inspanning had gekost om op te bouwen Die vertraagde onze voortgang naar een grootschalige produktie voor een periode van twee à drie vijfjarenplannen en vernietigde ons economische systeem."
Na het einde van de oorlog was „de Vietnamese revolutie naar een nieuwe fase overgeschakeld, waarin het hele onafhankelijke en verenigde land de eerste strategische taak moet uitvoeren nl het leiden van de socialistische revolutie en een snelle, krachtige en gestage voortgang naar het socialisme" Le Doean vervolgde: „In het Noorden is het economische herstel in wezen voltooid. Bijna alle verwoeste fabrieken en projecten zijn herbouwd. De capaciteit van de industriële en agrarische sectoren is merkbaar toegenomen. De produktie van vele essentiële produkten heeft de vooroorlogse normen bereikt of overtroffen In het Zuiden is het revolutionaire bestuur in alle echelons geïnstalleerd en geconsolideerd. . . Terwijl wij de resterende taken van de nationale democratische revolutie voltooien, zijn wij bezig de socialistische hervorming door te voeren en hebben wij opmerkelijke resultaten geboekt in de produktiebetrekkmgeii alsmede op cultureel en ideologisch terrein."
Het was noodzakelijk „drie revoluties" door te voeren — "de revolutie van de produktiebetrekkingen, de wetenschappelijke en technische revolutie en de ideologische en culturele revolutie" inet laatstgenoemde als de voornaamste
„Het is duidelijk dat ons land zich nog in het proces bevindt van de directe overgang van een maatschappij, waarin de economie nog door de kleinschalige produktie wordt beheerst, naar het socialisme met weglating van de etappe van de kapitalistische ontwikkeling (. . .) Wij zullen ervoor strijden het proces van de ontwikkeling van de economie van de kleinschalige produktie tot de grootscha-

lige socialistische produktie in een periode van 20 jaar in wezen te voltooien."

Vijfjarenplan. ,,In de nieuwe etappe van de revolutie in Vietnam neemt het vijfjarenplan 1976-1980 een uiterst belangrijke plaats in Het heeft ten doel de zwaarwegende gevolgen van de 30 jaren oorlog en neo-kolonialisme te overwinnen en tegelijk de oorspronkelijk arme en achterlijke economie te reorganiseren, de eerste stappen te zetten voor de opbouw van de grootschalige socialistische produktie en het fundament te leggen voor de industrialisatie van ons vaderland . Tot 1980 zullen wij ernaar streven de volgende doelen te bereiken. 21 mln ton voedsel, 1 mln ton zeevis, 1 mln ha nieuw bouwland, 1,2 mln ha nieuw aangeplante bossen, 16,5 mln varkens, 10 mln ton kolen, 5 mrd kWh elektriciteit, 1,3 mln ton kunstmest, 300 000 ton staal, 450 mln m2 stoffen en 14 mln m2 woonoppervlak."
In het Noorden, aldus Le Doean, was het nodig om de socialistische industrialisatie voort te zetten, de reorganisatie van de landbouw volgens het stelsel van de grootschalige socialistische produktie te bevorderen, de consolidatie van de cooperaties te combineren met de opbouw van het district tot een agrarisch-industriele economische eenheid, en de nog bestaande particuliere economie in de juiste baan te houden, zonder dat die een nadelige invloed had op de collectieve sectoren of het prijsbeleid en de markt verstoorde

Hervorming Zuiden. ,,In het Zuiden is de hervormmg van de produktiebetrekkingen net begonnen Tegelijk met de volledige afschaffing van de feodale landpacht moeten wij de industriële en commerciële vestigingen van de kapitalistische comprador-klasse, van de verraders en van de leden van de bourgeoisie die naar het buitenland zijn gevlucht natioliseren (en) de socialistische hervorming van het particuliere kapitalisme, van landbouw, nijverheid, kleinschalige industrie en kleinhandel doorvoeren. De politiek i z. socialistische hervol-mimg van deze sectoren is als volgt het gebruiken, beperken en hervormen van de particuliere kapitalistische industrie en handel vooral via de gemeenschappelijke ondernemingen van staat en particulieren; het verder toepassen van cooperaties m de landbouw met het opbouwen van districten en het onderbrengen van de landbouw m de socialistische grootschalige produktie; het hervormen van nijverheid en kleine industrie vooral middels toepassing van cooperaties, en via andere wegen om de kleinhandel te hervormen, in hoofdzaak door het geleidelijk omschakelen van kleinhandelaren naar produktieve activiteiten (...)
Gedurende enige tijd en op bepaalde produktieterreinen zal de economie in het Zuiden uit vele sectoren blijven bestaan. (..) De door de staat geleide economie in het Zuiden omvat de belangrijkste ondernemingen in industrie, landbouw, handel, transport, bouw van kapitaalgoederen, bankwezen en buitenlandse handel ( )
De particuliere kapitalistische ondernemingen zullen spoedig aan een socialistische hervorming worden onderworpen via gemeenschappelijke staats-privé-ondernemingen of zij zullen bij de produktie worden geleid en beheerd overeenkomstig het staatsplan ( ) Wij moeten onmiddellijk de kapitalistische handel afschaffen door onze toevlucht te nemen tot door de staat geleide handelsdiensten, markt-cooperaties en consumentencoöperaties Wat die particuliere ondernemingen betreft die hun produktie nog mogen blijven voortzetten onder het beheer van de socialistische staat en de door de staat geleide economie en die hun betrekkingen met de particuliere economie hebben verbroken, hun zaak is in wezen niet langer een kwestie van geheel privé-kapitalisme Zij zijn een vorm van staatskapitalisme geworden die binnen hei kader van een socialistische planeconomie opereert en die de belangen van het socialisme dient Wat betreft de landbouw in het Zuiden is de beste methode om snel tot een grootschalige socialistische produktie te komen het doorvoeren van cooperaties met irrigatie en mechanisatie, om belang te hechten aan de opbouw van wwel coöperaties als staatsboerderijen, en om de opbouw van coöperaties te koppelen aan de ontwikkeling van districten tot agrarisch-industriele economische eenheden "

Voorts behandelde Le Doean de volgende thema's de betrekkingen tussen staat en partij, de ontwikkeling van metcnschap, literatuur en kunst, het religiebeleid, de oplossing van de nationaliteitenkwestie, de buitenlandse politiek en de doelstellingen van de partij

Vijfjarenplan

In het door premier Pham Van Dong op 16 dec. 1976 uitgebrachte verslag over het vijfjarenplan 1976-1980 werd prioriteit toegekend aan de ontwikkeling van de landbouw, de lichte industrie en de voedselproduktie. Van het totale bedrag van 30 mln Dong voor investeringen was bijna 30% bestemd voor de landbouw, tegen 35% voor de industrie. M i.v. 1977 zou een reorganisatie van het arbeidspotentieel worden doorgevoerd, waarbij in 4 jaar tijds 4 mln mensen betrokken zouden moeten zijn. Dat proces zou gepaard gaan met een overplaatsing van de bevolking uit de grote steden in het zuiden en de overbevolkte vlakten in het noorden naar gebieden waar werkobjecten, in het bijzonder land, aanwezig zijn. Tevens zou het leger worden ingeschakeld bij de economische opbouw als stoottroepen in strategische gebieden waar vele moeilijkheden zijn.

Naamswijziging partij. Verkiezing leiding

Op 20 dec. keurde het 4de congres eenstemmig een nieuw partijstatuut goed waarin de naam van de partij gewijzigd werd van Vietnamese Arbeiderspartij in Vietnamese Communistische Partij. Voorts werd een nieuw Centraal Comité gekozen met 101 leden (voorheen 47) en 32 kandidaatleden (25) en een nieuw Politburo van 17 leden (11), o.w. 10 herkozen leden van het oude bureau. Alleen Hoang Van Hoan (71) keerde niet terug. De samenstelling van het nieuwe bureau werd:

Le Doean (partijsecretaris), Truong Chinh (voorzitter permanente comité Nationale Vergadering), Pham Van Dong (premier), Pham Hung (vice-premier), Le Duc Tho (onderhandelaar Parijse vredesbesprekingen), Vo Nguyen Giap (minister van defensie), Nguyen Duy Trinh (minister van buitenlandse zaken), Le Thanh Nghi (voorzitter staatsplancommissie), Tran Quoc Hoan (minister van binnenlandse zaken) en generaal Van Tien Dung (stafchef van het leger), Le Van Luong (lid partijsecretariaat, nieuw), Nguyen Van Cuc alias Nguyen Van Lmh (partijsecretaris in Ho Tsji Minh-stad, nieuw), Vo Toan alias Vo Chi Cong (minister van zeeprodukten, nieuw) en generaal Chu Huy Man (nieuw).

De drie gekozen kandidaat-leden waren: To Huu, Vo Van Kiet alias Sau Dan (plv. partijsecretaris in Ho Tsji Minh-stad) en Do Muoi (minister van bouwnijverheid).

Economisch plan *1977*

Tijdens haar zitting van 11-15 jan. 1977 keurde de Nationale Vergadering het economische plan en de begroting voor dat jaar goed. Bij de presentatie van het plan wees Le Thanh Nghi, de voorzitter van de staatsplancommissie, op vele ernstige moeilijkheden, zoals de vele miljoenen werklozen in het Zuiden, en de tijdelijke verschillen tussen de economieen van het Noorden en het Zuiden. Niettemin waren de voornaamste doelstellingen van het plan voor 1976 bereikt. De voedselproduktie had de norm echter niet bereikt, al was de produktie wel met 19,5% toegenomen. De industriële produktie in het Noorden was met 14% gestegen. Voor 336.000 ha land waren irrigatiewerken aangelegd.

In Ho Tsji Minh-stad was een actie op gang gebracht om 700.000 mensen naar hun dorpen terug te brengen dan wel hen in gebieden buiten de stad of in nieuwe economische zones te vestigen, terwijl honderdduizenden (rond Hanoi en Haiphong) naar nieuwe economische zones in de noordelijke bergprovincies of de zuidelijke provincies waren getrokken. In totaal moesten 500.000 personen naar nieuwe economische zones verhuizen.

Het plan voor 1977 kende hoge prioriteit toe aan de ontwikkeling van de landbouwproduktie en de produktie van consumptiegoederen. De voornaamste doelstellingen waren: BNP - toename met 18%; voedselproduktie - 16 mln ton (+17%); landwinning - 270.000 ha (+81%); produktie consumptiegoederen + 19%; bebossing 200.000 ha (+109%); produktie machine-industrie f25 %. Voor de export was een waardestijging van 55% geraamd met bijdragen van nijverheid en lichte industrie 45%, van landbouwprodukten

25%, van zeeprodukten 16% en van zware industrie 10,3%.

Vereniging *Front-organisaties.* Wijziging kabinet

Tijdens een van 31 jan. - 4 febr. '77 in Ho Tsji Minh-stad gehouden congres gingen het Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam (NLF, opgericht 1960) en de Vietnamese Alliantie van Nationale, Democratische en Vredeskrachten (VANDPF, opgericht 1968) een fusie aan met het in 1954 gevormde (Noord) Vietnamese Vaderlandse Front om een verenigde politieke massa-organisatie tot stand te brengen.

Op 28 febr. 1977 keurde het permanente comité van de Nationale Vergadering een reorganisatie van het kabinet goed: Minister van finariciën Dao Thien Thi werd vervangen door Hoang Anh, de directeur-generaal van de staatsbank, die op die post werd opgevolgd door Tran Duong. Minister van lichte industrie Vu Tuan werd vervangen door Tran Huu Duc. Vo Chi Cong werd als minister van zeeprodukten vervangen door Nguyen Quang Lam, maar hij bleef vice-premier. Tran Dai Nghia werd als voorzitter van de staatscommissie voor wetenschap en technologie opgevolgd door Tran Quynh, terwijl Vu Lap voorzitter van de commissie voor nationale minderheden werd i.p.v. generaal Le Quang Ba.

Voedselcrisis, agrarische ontwikkelingen, herverdeling bevolking

De slechtste weersomstandigheden sinds 50 jaar leidden in 1977 tot een ernstige voedselcrisis in Vietnam. Na een lange, uitzonderlijk koude winter volgde een hittegolf en een langdurige droogte, terwijl het regenseizoen korter dan normaal duurde en slechts weinig regen opleverde. Als gevolg daarvan trad een scherpe daling van het waterpeil in vele rivieren op, waardoor reservoirs droog kwamen te staan. Bovendien brachten orkanen ernstige schade teweeg in de noordelijke en centrale provincies.

In een radio-uitzending van 6 okt. 1977 werd meegedeeld dat tijdens de moesson de ,,regenval afnam met 35 a 40% in bergdistricten en met 15 à 20% in de vlakten vergeleken met het gemiddelde peil in voorgaande regenseizoenen". Het waterpeil in vele grote rivieren in het noorden was met 20 a 30% gedaald, terwijl de reservoirs slechts 30 a 50% van hun opslagcapaciteit bevatten. In het noorden was meer dan 300.000 ha land met rijstaanplant door de droogte aangetast, en op 100.000 ha had men verscheidene malen moeten overgaan tot het opnieuw zaaien en planten. In het zuiden was slechts 72,3% van het krachtens het vijfjarenplan 1976-'80 vastgestelde terrein in cultuur gebracht.

Als gevolg van de tekorten bij de graanproduktie — geraamd op minstens 1 mln ton — moest Vietnam grote aankopen in het buitenland doen. China, dat tijdens de oorlog grote graanleveranties aan Noord-Vietnam had verstrekt, kon nu niet helpen, omdat het zelf leed onder de gevolgen van een ernstige droogte. Volgens *The Financial* ***Times*** (15-7-'77) zou Vietnam tot dan toe ruim 50.000 ton rijst hebben ingevoerd, o.m. uit Birma en Singapore en via het Wereldvoedselprogramma.

Op 2 sept. werd de verkoop van 120.000 ton tarwe aan Vietnam door Canada bekendgemaakt, terwijl India krachtens een op 9 sept. getekende overeenkomst Vietnam 100.000 ton tarwe leverde via een renteloze lening.

Het Centrale Comité van de Vietnamese Communistische Partij aanvaardde tijdens een plenaire zitting (21 juni - 4 juli 1977) een resolutie, waarin werd toegegeven dat in de landbouwpolitiek ernstige fouten waren gemaakt en waarin een snellere collectivisatie van de landbouw in het zuiden werd aanbevolen.

Op 30 juli 1977 werd de minister van landbouw, Vo Thuc Dong, ontslagen en vervangen door Vo Chi Cong, een vice-premier, die zelf eind februari zijn portefeuille van zeeprodukten had moeten afstaan.

Op 10 sept. werd door het politieke bureau van de CP een commissie onder voorzitterschap van Vi Chi Cong ingesteld om het CC en de regering te helpen bij het formuleren van plannen voor de socialistische hervorming van de landbouw in het zuiden.

Tijdens een van 22-26 nov. in Ho Tsji Minh-stad gehouden conferentie over dit thema werd besloten dat elke provincie een district zou aanwijzen waarin één of twee modelcoöperaties zouden worden opgericht. Vo Chi Cong beklemtoonde in een toespraak het belang van de volgende overgangsvormen van collectieve arbeidsorganisatie, die naar zijn zeggen een noodzakelijke voorbereidingsfase vormden voor een coöperatieve landbouw.

1) Solidariteitsteams voor de produktie. bestaande uit boeren van hetzelfde gehucht, die elkaar helpen bij de produktie en die geld bijeenbrengen om voor gezamenlijke rekening kunstmest, brandstof en consumptiegoederen van de staat te kopen

2) Uitwisselingsteams voor arbeid, die tegen betaling op elkaars velden werken en gezamenlijk brandstof en kunstmest kopen

3) Teams voor landbouwmachines, die vijf of zeven privé-machines bedienen voor het bewerken en bevloeien van de grond onder controle van de landbouwraad van het district of dorp, die de brandstof levert.

4) Produktiecollectiva, die worden gevormd in gevallen waarin gecultiveerd land nog niet is opgedeeld of waar dit collectief werd opgeëist

Terwijl de eerste drie organisatievormen collectieve arbeid combineerden met particulier bezit van de produktiemiddelen en de produkten, konden bij de vierde vorm de produktiemiddelen zowel in particulier als collectief bezit zijn

Het aantal staatsboerderijen in het zuiden nam toe van 50 (5 sept. 1976) tot 74 (7 okt. 1977).

Pharn Van Dong over moeilijkheden bij voedselvoorziening

Op 1 sept. 1977 hield premier Pham Van Dong op een manifestatie in Hanoi t.g.v. de nationale feestdag een rede, waarin hij zich vooral bezig hield met de moeilijkheden waarmee Vietnam als ,,gevolg van de hegemonie van feodalisme. kolonialisme en neo-kolonialisme in Z.-Vietnam" en door de dertigjarige oorlog werd geconfronteerd. Hij zei o.a.:

„Wij moeten al deze onderscheiden gevolgen duidelijk erkennen: Een kleine, slechts deels aanwezige, verwoeste economische structuur, die thans uitrusting en materiaal mist. Bovendien was de weersgesteldheid in de beide laatste jaren voor de landbouw in het algemeen en voor de levensiniddelenproduktie in het bijzonder zeer ongunstig. Het is duidelijk dat wij zowel t.a.v. onze economie als ook wat betreft het leven van onze bevolking voor moeilijkheden staan. Met het oog op deze toestand hebben alle centrale en plaatselijke autoriteiten ernaar gestreefd om de toestand te stabiliseren en het leven van de bevolking te normaliseren.

Iiltussen heeft een aantal personen in bepaalde organen en plaatsen zijn plicht niet vervuld, en dit heeft een negatieve uitwerking op de toestand en op de openbare mening. Dat is een euvel waaraan wij iets moeten doen. Met het oog op de huidige toestand in ons land moeten onze houding en onze perspectieven door de revolutionaire koers, de revolutionaire strijd en de revolutionaire strategie en taktiek worden bepaald. Dat wil zeggen: Wij moeten duidelijk en beslist inzien dat onze tegenwoordige moeilijkheden inherent zijn aan de vooruitgang van onze

socialistische revolutie. Wij moeten de weg duidelijk zien, een weg vol hindernissen maar die aan het eind van elke etappe een doel heeft, en wij moeten de stralende toekomst zien, die ons te wachten staat. Wij moeten onze sterke en zegevierende positie volledig inzien, duidelijk onze grote voordelen onderkennen en ons wapenen met het heldendom van degenen die in de strijd tegen de VS en voor de nationale redding de zege behaalden en die in de socialistische revolutie stellig ook zegevierend zijn.

In onze maatschappij is er absoluut geen plaats voor speculanten en hamsteraars, voor mensen die de openbare veiligheid en orde en de economische activiteit van de staat verstoren. Er is geen plaats voor mensen die munt slaan uit het zweet en de tranen van ons volk. Dat zijn lieden, van wie het revolutionaire karakter veranderd of verwelkt is en die de grote zaak van ons volk niet langer waardig zijn. Sceptische, verouderde en pessimistische ideeën zullen wij beslist niet dulden.

Evenmin kunnen wij vrees voor moeilijkheden en nood, egoïstische aanspraken op privileges en bijzondere voordelen toelaten noch bureaucratische en autoritaire symptomen en hun gevolgen. „Eén enkele worm kan een hele pan soep bederven", Ons volk is vastbesloten zich met alle middelen van zo'n soort worm te ontdoen!

Hoewel de slechte weersgesteldheid die begin dit jaar optrad en nog steeds voortduurt, moeilijkheden veroorzaakt, maakt onze landbouw steeds opnieuw vorderingen — met inbegrip van de gecollectiviseerde landbouw in de noordelijke provincie, waar de socialistische elementen dagelijks positieve resultaten boeken, en de landbouw van de provincies in het zuiden, die steeds actiever door de staat wordt gesteund.. .

In de industrie hebben wij te maken met het optreden van tekorten bij de uitrusting en de grondstoffen. In de laatste acht maanden evenwel streefden vrijwel alle ondernemingen ernaar meer te produceren dan in hetzelfde tijdvak van het voorgaande jaar. In enkele belangrijke industriële sectoren — bijv. in de elektriciteit, steenkool, cement. fosfaat, zout en in de conservenindustrie — konden de gestelde normen worden overtroffen. Vele industriële sectoren hebben goede diensten verleend aan de landbouwproduktie en praktische resultaten geboekt. De campagne voor een zuinig gebruik van uitrusting en grondstoffen, voor de toepassing van overtollig materiaal, afvalstoffen en surrogaten leverde een effectieve bijdrage om het materiaaltekort in veel fabrieken in het noorden en het zuiden op te heffen. Bij de bouwnijverheid, het transport en de communicatie en bij de distributie en de bevoorrading werden pogingen ondernomen om de normen van het staatsplan te halen, maar in deze sectoren konden geen resultaten worden bereikt, die aan de eisen van de situatie beantwoorden of die hun belangrijke rol in de economie waard zijn.

Om voor een gepast evenwicht tussen de diverse sectoren te zorgen en het staatsplan bevredigend te vervullen, moeten in deze sectoren energieke vorderingen worden gemaakt.

Wij kunnen wel goede prestaties in het onderwijs, in de culturele sector, bij de voorlichting en in de lichamelijke opvoeding en de sport melden. (...) Het beginsel van het samengaan van de studie met produktieve arbeid wordt bij het voortgezet onderwijs toegepast, de scholieren planten bomen, er zijn schoolwerkplaatsen en schoolnijverheidsbedrijven. (...)

Een belangrijke positie neemt de gezondheidszorg van de bevolking en het verhinderen van epidemieën en ziekten in. Een massabeweging komt op gang in de lichamelijke opvoeding en de sport, vooral in enkele plaatsen in het zuiden. (...)

Ter bescherming van de vreedzame arbeid van onze bevolking moeten wij steeds een belangrijke plaats inruimen voor de versterking van de nationale defensie en de handhaving van de politieke veiligheid en de sociale orde. En wij moeten ervoor zorgen dat die steeds paraat en bij machte is om alle agressiedaden en alle contrarevolutionaire activiteiten de kop in te drukken. De volksstrijdkrachten moeten hun revolutionaire heldendom, hun goede gezindheid en hun roemrijke tradities permanent doen gelden, en zij moeten streven naar de vervulling van de beide taken, die op het 4de congres van onze partij werden geformuleerd: De bereidheid om voor de verdediging van het land te strijden en de actieve deelname aan de economische opbouw...

Wij moeten grote nadruk leggen op de betekenis van de landbouwproduktie, teneinde de voedselvoorziening van onze bevolking zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht te verbeteren en die in staat te stellen zich voor haar werk met haar hele energie in te zetten. Wij moeten onze voedselvoorziening vanuit een revolutionair gezichtspunt beschouwen. Het voornaamste bestanddeel (versterkende spijzen) moet voldoende zijn, terwijl andere levensmiddelen, vooral groenten, sojabonen, vis, vlees enz., eveneens moeten worden geproduceerd. Elk van ons moet zich van dit belangrijke feit bewust zijn. Voor de voeding van een bevolking van *50* mln mensen staan ons slechts 5 mln ha bouwgrond ter beschikking. Wij moeten dit feit onder ogen zien en de meest rationele maatregelen beramen voor een intensieve akkerbouw, de ontwikkeling van planten en het in cultuur brengen van land — en vooral voor de instandhouding van de waterreserve, die een uiterst belangrijke rol speelt. Bij onze levensmiddelenvoorziening staan wij thans voor vele moeilijkheden. Een van de voornaamste oorzaken schuilt daarin dat het ons niet gelukt is (...) onze capaciteit tot het ontwikkelen van vervangende voedingsplanten te ontwikkelen — o.a. mais, cassaven. (...) In ons voedingsplan moet nu een revolutionaire wijziging worden aangebracht: Wij moeten vervangende voedselplanten verbouwen en die in smakelijke en goed aangeprezen levensmiddelen verwerken, want de ontwikkeling van de levensmiddelenproduktie in Vietnam betekent het realiseren van de belangrijke rol die de aanvullende veldvruchten spelen.

De ontwikkeling van de zware industrie is absoluut nodig om aan de landbouw de technische instrumenten te verschaffen en om het ontwikkelingsproces van de landbouw in elk opzicht energiek en permanent te versnellen. Tegelijk moeten wij echter ook een andere relatie zorgvuldig in de gaten houden, nl. dat wij de industrie, in hoofdzaak de lichte industrie, aan de landbouw koppelen, opdat deze de boeren consumptiegoederen levert, zodat die worden aangespoord de landbouwproduktie ijverig en efficiënt te vergroten.

Het enthousiasme van de boeren zal sterker worden als hun leven met moderne uitrusting en apparatuur wordt verbeterd. Zij zullen de groeiende vruchten van hun arbeidsproduktiviteit duidelijk waarnemen en stellig beter dan anderen de noodzaak inzien van een intensieve landbouw, uitbreiding van de aanplant en vergroting van de oogstopbrengst op oude zowel als op ontgonnen gronden ..."

Verdere wijzigingen kabinet

Op 22 nov. 1977 werd opnieuw een aantal wijzigingen in het kabinet aangebracht, alle in de economische sector. Do Muoi, de minister van bouwnijverheid, werd nu belast met de portefeuille bouw van kapitaalgoederen, indunt:-ie, verbindingen en transport, en hij bleef vice-premier. Onderminister Dong Sy Nguyen werd bevorderd tot minister van bouw-nijverheid. Sguyen Con werd als minister van machinebouw en metaalindustrie opgevolgd door Nguyen Van Kha, voorheen vicevoorzitter van de centrale economische commissie, terwijl minister van binnenlandse handel Hoang Quoc Thinh vervangen werd door zijn onderminister Tran Van Hien. Tenslotte werd Do Chinh benoemd tot minister van zeeprodukten i.p.v. Nguyen Quang Lam.

Rapport voortgang vijfjarenplan

Op 20 dec. 1977 bracht vice-premier Le Thanh Nghi, voorzitter van de staatsplancomrnissie. in de Nationale Vergadering verslag uit over de vorderingen m.b.t. het vijfjarenplan.

Als positieve resultaten van de voorafgaande twee jaar noemde hij de bestrijding van de werkloosheid en de produktiestijging in de landbouw en de industrie. In de steden in he9 Zuiden was voor ca. 200.000 werklozen een baan gevonden en 1 mln anderen waren teruggestuurd naar hun plaatsen van herkomst of zij waren overgebracht naar de nieuwe economische gebieden. Van het tijdens de oorlog braakliggende land was bijna 450.000 ha opnieuw in cultuur gebracht, terwijl 300.000 ha nieuw land was gewonnen en nagenoeg 300.000 ha van irrigatiewerken waren voorzien. De waarde van de totale landbouwproduktie was in 1976 vergeleken met 1975 toegenomen met 10,2% en het volume van de graanproduktie was met 17% uitgebreid.

Ondanks het slechte weer was de toename van de graanproduktie in vele Zuidelijke provincies voortgezet, in sommige gevallen met 200% vergeleken met 1975. De produktie in de industriële sector was per jaar met 12 a 13% toegenomen.

Daarna meldde Le Thanh Nghi de tegenvallende resultaten.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg, en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PRESIDENTEN BEIDE JEMENS GEDOOD

Op 24 juni werd de president van Noord-Jemen, luitenant-kolonel Ahmed Hussein al-Ghasmi (39), vermoord. Op 26 juni werd de president van Zuid-Jemen, Salem Robaya Ali (43), voor een vuurpeleton terechtgesteld. Rond beide gebeurtenissen en hun eventuele onderlinge samenhang hangt nog een waas van geheimzinnigheid, terwijl zelfs de omstandigheden waaronder de voorganger van Ghasmi, luitenant-kolonel Ibrahim Mohammed al-Hamdi, op 11 okt. 1977 werd vermoord (pag. 657/1-'77) nooit geheel zijn opgehelderd.

Voorafgaande ontwikkelingen *in* Noord-Jemen

Na de moord op Al-Hamdi benoemde de in Noord-Jemen ı-egerende commandoraad uit zijn midden een drie leden tellende presidentiële raad onder voorzitterschap van luitenant-kolonel Al-Ghasmi, die tevens tot opperbevelhebber van de strijdkrachten werd benoemd. De twee andere leden waren majoor Abdel Aziz Abdel Ghani (de premier) en majoor Abdallah Abdel Aalim (de commandant van de parachutisten).
Op 20 okt. 1977 werd vanuit Aboe Dhabi gemeld, dat de plv. stafchef van de Noordjemenitische strijdkrachten, kolonel Ali al-Shiba, daar had onthuld dat Al-Ghasmi zelf aan een moordaanslag door een zekere majoor Zeid al-Kabshi, ontsnapt was. Deze had tijdens een condeleantiebezoek plotseling zijn pistool op Al-Ghasmi gericht, maar die had het wapen weten af te weren. Zeid al-Kabshi werd gearresteerd en volgens het Egyptische dagblad Al *Ahram* (20-10-'77) na een summier proces op 16 okt. terechtgesteld.
Hoewel Al-Ghasmi en zijn medestanders verklaarden de politiek van Al-Hamdi te zullen voortzetten, werd het beleid van Noord-Jemen m.b.t. de stammen in het noorden en de relatie met Zuid-Jemen toch omgebogen. ,,Uit alles bleek dat de conservatieve stamleiders in snel tempo hun invloed terugwonnen die zij tijdens het bewind van Al-Hamdi prijs moesten geven", aldus *Trouw* (28-6).
Weliswaar was na de onderdrukking van de eind juli 1977 door sjeik Abdallah al-Ahmar, de leider van de Hashedstam, ontketende opstand (pag. 659/1/2-'77) een akkoord bereikt, maar beide partijen bleven volgens Le Monde (21-1) hun posities handhaven. Pas na de benoeming van Al-Ghasmi, een lid van de Hashedstam, maakte sjeik Al-Ahmar, een opmerkelijk gebaar van verzoening door de sinds begin 1977 praktisch afgesneden wegen van het noorden en het oosten te heropenen.
Toch ging Al-Ghasmi niet op die toenaderingspoging in. Op een tweemaal door Al-Ahmar voorgestelde regeling van het conflict tussen de stammen van het noorden en het centrale gezag gaf hij geen antwoord, aldus Le Monde.

Op 6 febr. 1978 vaardigde de commandoraad van Noord-Jemen een door Al-Ghasmi getekend decreet uit inzake de vorming van een constituerende volksvergadering. Meegedeeld werd dat de volksvergadering uit 99 leden zou bestaan — d.w.z. 60 minder dan de in okt. 1975 ontbonden consultatieve raad (zie pag. 699/2-1976) — die door de commandoraad zouden worden benoemd voor een ambtstermijn van **2** a **3** jaar en die een aantal ,,fundamentele" en ,,aanvullende" functies zouden krijgen. Tot die fundamentele functies behoorden: a) het doen van voorstellen over de vorm van het presidentschap; b) het amenderen van artikelen van de grondwet, die niet overeenstemden met de thans bestaande behoeften, in de vorm van voorstellen aan de commandoraad; en c) het behartigen van diverse functies m.b.t. het eventueel houden van parlementsverkiezingen. Als ,,aanvullende" functies werden o.a. genoemd het doen van aanbevelingen i.z. de begroting, de binnen- en buitenlandse politiek, wetsontwerpen en zaken betreffende de censuur en de inlichtingendiensten.

President Al-Ghasrni.

Op 25 febr. maakte de radio van Noord-Jemen bekend dat de constituerende volksvergadering die dag bijeengekomen was. terwijl tevens een rede van Al-Ghasmi werd uitgezonden, waarin hij het volk feliciteerde met ,,de terugkeer van de democratie in het openbare leven" en waarin hij toezegde dat ,,vrije verkiezingen" zouden worden gehouden zodra de volksvergadering een kieswet had opgesteld. (De oorspronkelijk voor juni 1975 geplande terugkeer tot een constitutioneel bewind was in mei 1975 uitgesteld totdat de doelstellingen van de revolutie van juni 1974, die Al-Hamdi aan de macht had gebracht, waren voltooid.)

Op 26 febr. werd gemeld dat Abdel Karim al-Arashi tot voorzitter van de volksvergadering was gekozen.

Volgens T r o ɯ w (28-6) bestond de grondwetgevende vergadering geheel uit stamleiders; volgens de V o l k s k r a n t (26-6) waren daarin de belangrijkste stammen wel vertegenwoordigd doch was een aantal topleiders geweerd. ,,wat door sommigen van hen als een provocatie werd opgevat" Dit blad voegde daaraan toe: „De onrust m het noorden die daarop ontstond werd door het leger echter de kop ingedrukt L e M o n d e (28-6) daarentegen stelde dat Al-Ghasmi geheel tegen de verwachting in weerstand had geboden aan de eisen van de stamhoofden, die de hernieuwde instelling van de consultatieve raad hadden verlangd, waarin zij oververtegenwoordigd waren. In plaats daarvan had Al-Ohasmi een constituerende vergadering ingesteld met vertegenwoordigers van alle politieke formaties ,,daaronder begrepen die van links die een duidelijke politiek van toenadering tot het bewind van Aden voorstonden".

Op **23** april verkoos de volksvergadering eenstemmig luitenant-kolonel Al-Ghasmi, de voorzitter van de commandoraad, tot president van de republiek. Hij werd tegelijk bevestigd in zijn functie van opperbevelhebber van de strijdkrachten.
Volgens *Le* Monde (28-6) beschikte Al-Ghasmi sindsdien over een grotere manoeuvreerruimte om het hoofd te bieden aan de noordelijke stammenoppositie die, met steun van Saoedi-Arabië, verzet bood tegen elke poging om het land te moderni-

seren en die een totale breuk met de ,,atheïsten van het Zuiden" eiste. Ook over de houding van Al-Ghasmi t.o.v. Zuid-Jemen lopen de opvattingen echter uiteen. Volgens Trouw (28-6) stopte hij de toenadering en volgens de Volkskrant (26-6) zette hij de onderhandelingen op een laag pitje, al verbrak hij de contacten niet; hij zou zich meer op Saoedi-Arabië hebben gericht dan zijn voorganger Al-Hamdi Volgens *Le Monde* evenwel zouden de leiders van Aden met Al-Ghasmi betrekkingen van vertrouwen en zelfs van vriendschap hebben aangeknoopt om zijn medewerking te winnen. Al-Ghasmi had meerdere malen bevestigd dat hij de dialoog met het oog op de hereniging van beide landen zou voortzetten en volgens kranten uit Koeweit was hij zelfs van plan het door Al-Hamdi voorgenomen bezoek aan Aden (pag. 657/1-'77) af te leggen.

Zeker is echter dat Al-Ghasmi in conflict raakte met de 2de man van het triumviraat, de parachutistencommandant Abdallah Abdel Aalim. Deze gold volgens *NRC/H'blad* (26-6) als een volgeling van Al-Hamdi en hij zou zeer ontsticht zijn geweest toen Al-Ghasmi zijn banden met de Hashed-confederatie nauwer aanhaalde door sjeik Al-Ahmar tot zijn adviseur in stammenaangelegenheden te benoemen. *NRC/H'blad* vervolgde: ,,In ruil daarvoor hieven de Hashidi de bezetting van grote delen van Noord-Jemen op en werd Al-Ghasmi ... door het door de stamhoofden beheerste volkscongres gekozen tot (Noord-)Jemens nieuwe president. Voor de ambitieuze Aalim ... was daarmee de maat vol. Niet alleen werd na Al-Ghasmi's verkiezing de presidentiële raad opgeheven en verloor Aalim zijn gezag, hij werd half mei tevens van zijn functies ontheven; volgens een door de Jemenitische ambassade in Djiboeti uitgegeven communiqué wegens een „zenuwinstorting". Dat laatste kan best tot Aalims ontslag hebben bijgedragen, maar het bleek al ras dat de overspannen legerleider desalniettemin zich met een legertje van 500 man had meester gemaakt van een belangrijke grenspost met Zuid-Jemen vanwaar uit hij in dagelijks contact stond met de Zuidjemenitische regering in Aden..." Trouw (28-6) meldde dat spanningen binnen het Noordjemenitische bewind al in april tot het vertrek van Aalim naar de omgeving van Taiz hadden geleid, waar hij een opstand trachtte te ontketenen. Nadat deze door regeringstroepen was neergeslagen zou Aalim naar Aden zijn gevlucht. Daar verklaarde hij dat de Noordjeminitische regering volledig door Saoedi-Arabië en conservatieve stamleiders werd overheerst.

Op 30 mei publiceerde het pro-Libische Libanese dagblad *Al-Safir* in Beiroet een communiqué van Aalim, waarin deze Al-Hamdi tot ,,martelaar" uitriep, door de Saoedi's en de CIA vermoord omdat hij i.t.t. Al-Ghasmi geweigerd had de nationalistische krachten in Noord-Jemen aan de kant te zetten. Diplomatieke bronnen in Beiroet meenden volgens The *Financial* Times (26-6) dat Aalim achter de moord op Al-Ghasmi zat

Al-Ghasmi vermoord

Op 24 juni kwam Al-Ghasmi om het leven, toen een bom die verborgen was in een aktentas van een afgezant uit Zuid-Jemen, in het presidentiële bureau in de hoofdstad Sana ontplofte, waarbij ook de afgezant werd gedood, aldus de officiële Noordjemenitische lezing.
Noord-Jemen verbrak onmiddellijk de diplomatieke betrekkingen met Zuid-Jrmen en verklaarde dat ,,misdadige handen in Aden" achter de moord op de president zaten.
De Noordjemenitische volksvergadering benoemde nog op 24 juni in een spoedbijeenkomst een presidentiële raad van vier leden, die voorlopig het bewind moet waarnemen tot een nieuwe president is gekozen, onder voorzitterschap van Abdel Karim al-Arashi (de voorzitter van de volksvergadering). De drie andere leden waren: premier Abdel Aziz Abdel Ghani, luitenant-kolonel Ali al-Sheba (die tevens tot opperbevelhebber van de strijdkrachten werd benoemd) en majoor Ali Abdallah Saleh (de gouverneur van het district Taiz, die tevens tot plv. opperbevelhebber én stafchef werd benoemd).
Premier Abdel Ghani verklaarde dat een aantal Noordjemenieten in mei naar Zuid-Jemen was gevlucht na een poging tot omverwerping van het bewind in Sana. Volgens hem had president Salem Robaya Ali van Zuid-Jemen contact opgenomen met Al-Ghasmi om de toekomst van de vluchtelingen te bespreken en zou diens afgezant een lijst met namen van de vluchtelingen overhandigen.
Enkele uren na de moord werd deze krachtig door Saoedi-Arabië veroordeeld: ,,De afschuwelijke moord op Al-Ghasmi is gepleegd door misdadigers die hun godsdienst en hun vaderland aan buitenlandse mogendheden hebben verkocht, wier doel is de Arabische wereld te versplinteren". Voorts werd gewaarschuwd: ,,Saoedi-Arabië zal zich met kracht en vastberadenheid tegen scharen aan de kant van het Jemenitische volk om zijn geloof te beschermen en zijn vooruitgang te verzekeren. Het zal geen enkele buitenlandse inmenging tolereren in dit islamische broederland."
De volgende dag, 25 juni, ontkende het Zuidjemenitische bewind betrokken te zijn bij de ,,laffe moord" op Al-Ghasmi, die ,,ten doel heeft het Jemenitische volk in een door de imperialisten gewenste oorlog te storten".

Op 29 juni maakte de regering van Noord-Jemen bekend dat uit een officieel onderzoek duidelijk de verantwoordelijkheid van Zuid-Jemen voor de moord op Al-Ghasmi gebleken was. Een commissie van zeven leden o.l.v. de minister van justitie. Ali al-Samman, met assistentie van niet nader genoemde buitenlandse deskundigen en een vertegenwoordiger van de Arabische Liga, had dit vastgesteld. ,,De moord was het resultaat van een vooropgezet misdadig plan van de autoriteiten van Aden en ondernomen met ongekende wreedheid. Geen andere staat heeft ooit eerder een speciale en officiële afgezant met het specifieke doel gestuurd om het hoofd van een andere staat te vermoorden."

Gevechten in Zuid-Jenzen. Terechtstelling president

Op 26 juni meldde het Iraakse persbureau INA dat er in Aden sinds de ochtend gevechten werden geleverd tussen de volksmilitie en geregelde militairen, vooral in de buurt van het vliegveld, terwijl vliegtuigen bombardementen uitvoerden op het presidentiële paleis. De gevechten en het bombardement waren volgens INA een antwoord op een luchtaanval, die president Salem Robaya Ali, had laten uitvoeren op het gebouw waar het centrale comité van de eenheidspartij, het Nationale Front, vergaderde. De president zou geweigerd hebben die bijeenkomst bij te wonen, waar o.a. de geschillen met de president en de beschuldigingen van Noord-Jemen betreffende de moord op Al-Ghasmi besproken zouden worden. Tegen de avond had de volksmilitie de hoofdstad grotendeels onder controle. Radio-Aden, dat zijn uitzendingen

zes uur had gestaakt, kwam weer in de lucht en meldde dat het staatshoofd zijn ontslag had ingediend na door het centrale comité te zijn beschuldigd van het aanzetten tot een poging om het bewind omver te werpen. Het CC had zijn ontslagaanvraag aanvaard en hem van al zijn posten ontheven wegens ,,schending van de wet en de traditie".

Enkele uren later onthulde radio-Aden de ,,terechtstelling van de schuldige". Salem Robaya was volgens deze mededeling in de nacht van 26 op 27 juni gefusilleerd met twee van zijn naaste medewerkers, Jassem Saleh (lid van het politieke bureau) en Ali Salem al-A ar (lid van het CC en minister voor presidentiële zaken), na een summier proces voor een speciaal militair tribunaal. Hij zou volgens het officiële Zuidjemenitische dagblad 14 oktober (27-6) ter dood zijn veroordeeld, ,,omdat hij alle macht in het land aan zich trachtte te trekken". Nog op 26 juni werd premier Ali Nasser Mohammed tot voorzitter van de presidentiële raad van Zuid-Jemen (staatshoofd) benoemd.

Op 28 juni meldde het linkse Libanese dagblad Al Liwa dat Cubaanse piloten en militaire adviseurs de balans bij de machtsstrijd in Zuid-Jemen in het voordeel van de pro-Moskou krachten hadden doen doorslaan. Zij zouden de controle hebben gehad over de bombardementen op en de beschieting van het presidentiële paleis in Aden. Volgens het Koeweitse dagblad Al *Anba* waren in de loop van 26 en 27 juni bovendien 500 Cubanen uit Ethiopië in Zuid-Jemen aangekomen om de ,,ongeveer 6.000 Russische, Oostduitse en Cubaanse militairen en adviseurs" te versterken. Het Russische persbureau Tass noemde dit bericht op 28 juni een ,,schaamteloze leugen". Volgens Tass waren er geen ,,soldaten van de SU, Cuba en de DDR in de Democratische Volksrepubliek Jemen" en waren zij er ook nooit geweest.

Eerder op 27 juni hadden Arabische diplomaten bericht dat ook de Zuidjemenitische minister van defensie, luitenant-kolonel Ali Antar, een belangrijke rol had gespeeld. Hij zou de balans in de strijd ten nadele van de afgezette president hebben doen doorslaan door zijn leger van 21.000 man tegen de rebellie in te zetten. Maar volgens Al Liwa had niet Antar de balans doen doorslaan, maar was dit het werk van de Cubaanse adviseurs.

Bronnen uit de Noordjemenitische hoofdstad Sana berirhtten op 2 juli dat bijna 6 000 mensen zouden zijn gedood bij aanvallen van door Cubanen bestuurde vliegtuigen en bij beschietingen door Russische oorlogsschepen. Het presidentiële paleis, het ministerie van defensie en een basis van Al Fatah waren verwoest.

In de nacht van 28 op 29 juni werd door de secretaris-generaal van het Nationale Front, Abdel Fattah Ismail, via de radio een communiqué van het centrale comité voorgelezen met verdere beschuldigingen aan het adres van de terechtgestelde president. Deze zou een ,,reactionaire houding" hebben ingenomen tegenover de herhaalde oproepen van het Nationale Front om ,,een eind te maken aan zijn collaboratie met de imperialistische en reactionaire kringen". Hij zou eveneens ,,twijfel hebben gezaaid over onze principiële betrekkingen met het socialistische blok en zijn voorhoede, de SU". Ook werd de verantwoordelijkheid van Salem Robaya Ali voor de moord op Al-Gashem aangeduid door de opmerking dat hij had getracht ,,ons volk mee te slepen in een nieuwe burgeroorlog met Noord-Jemen". Aangekondigd werd dat de volgende maand een nieuwe marxistisch-leninistische „voorhoedepartij" zou worden opgericht, waartegen wijlen Robaya zich hevig zou hebben verzet. Inmiddels was een zuivering binnen het Nationale Front begonnen. Drie leden van het politieke bureau, dat negen leden telde. waren van hun functies ontheven en uitgestoten: Ali Saleh Abad, Abdallah Saleh en Hassan Baoum. Voorts werd de benoeming van enkele nieuwe legercommandanten en van twee nieuwe partijfunctionarissen in het 4de en 5de district bekendgemaakt.

Op 29 juni verklaarde Zuid-Jemens minister van buitenlandse zaken, Mohammed Saleh Motei, dat zijn land in vrede wil leven met de buurlanden en tevens een vreedzame coëxistentie nastreeft met alle andere naties.

Nieuwe leiding Zuid-Jemen

Op 1 juli werd in Zuid-Jemen een vijf leden tellende presidentiële raad gevormd. Onder leiding van premier Ali Nasser Mohammed maakten deel van die raad uit: Abdel Fattah Ismail (secretaris-generaal van het Nationale Front), Mohammed Saleh Motei (minister van buitenlandse zaken), Ali Antar (minister van defensie) en Ali Abdel-Razzaq Ba-Deeb (minister van cultuur en toerisme), Laatstgenoemde is lid van de communistische partij.

Arabische Liga *bevriest* relaties *met Zuid-Jemen*

Tijdens een door Noord-Jemen aangevraagde spoedzitting van de Raad van de Arabische Liga, die op 1 en 2 juli in Cairo bijeenkwam met vertegenwoordigers van 16 van de 22 leden (afwezig waren Algerije, Irak, Libië, Syrië, Zuid-Jemen en de PLO), werd besloten de economische en culturele betrekkingen met Zuid-Jemen op te schorten en de politieke en diplomatieke betrekkingen te bevriezen, terwijl alle lidstaten werden opgeroepen hun financiële hulp aan het bewind in Aden te staken. De raad zou deze niet bindende strafmaatregelen herzien ,,als het regime in Aden het handvest van de Arabische Liga zal eerbiedigen". De moord op Al-Ghasmi werd veroordeeld alsmede ,,allen die hebben deelgenomen aan deze verschrikkelijke misdaad, die indruist tegen alle wetten, zeden en tradities".

Commentaren

In alle Westerse commentaren werd de ontwikkeling in Zuid-Jemen gezien als een machtsstrijd tussen Salem Robaya Ali en Abdel Fattah Ismail, de exponent van de pro-Russische vleugel in het centrale comité van het Nationale Front.

De Volkskrant (28-6) schreef o.a.:

,,De botsing tussen Robaya Ali en het centrale comité kwam niet onverwachts. De tegenstellingen tussen de president en de dogmatische marxisten in de regering spitsten zich de afgelopen maanden toe. Deze laatste groep, die geleid wordt door Abdel Fattah Ismail, (...) en premier Ali Nasser Mohammed, de opvolger van Robaya Ali, wilde de banden met Rusland versterken, de strijd van de bevrijdingsbewegingen op het Arabische schiereiland actief steunen en militaire hulp geven aan Ethiopië in de strijd tegen Somalia en het Eritrese bevrijdingsfront.

President Robaya daarentegen zocht èn vond aansluiting bij de Arabische wereld. Eind 1976 knoopte hij diplomatieke betrekkingen aan met de conservatieve noorderbuur Saoedi-Arabië. Saoedi-Arabië gaf een lening van 200 miljoen dollar aan het doodarme Zuid-Jemen en garandeerde de olietoevoer naar de olieraffinaderij bij Aden, Zuid-Jemens enige industrie van betekenis. In ruil voor deze financiële steun zou

Robaya Ali de steun aan de bevrijdingsbewegingen in de Arabische wereld stopzetten en de Russische invloed terugdringen.
Robaya Ali leek bereid deze voorwaarden in te willigen, hoewel hij weigerde zijn socialistische ideeën op te geven of de diplomatieke betrekkingen met Moskou te verbreken. Thuis in Aden kwam Robaya Ali onder felle kritiek van de hardline Moskou-vleugel binnen de partij.

Het afgelopen jaar voerde Zuid-Jemen een tweeslachtige politiek. Het centrale comité bood Rusland extrahavenfaciliteiten in Aden. De Russen gebruikten de haven als bevoorradingsstation voor de Russische en Cubaanse troepen in Ethiopië. Zuid-Jemen stuurde zelf ook troepen naar Ethiopië. Kortgeleden werd de steun aan de opstandelingen in Oman hervat.

Robaya Ali bleef aansluiting zoeken bij de Arabische wereld. Hij weigerde onder andere om Sadat's vredespolitiek openlijk te veroordelen er, liet die taak over aan premier Ali Nasser Mohammed. Vorig jaar woonde Robaya Ali in Noord-Jemen een conferentie bij over de veiligheid van de Rode Zee (zie pag. 657/ 3 - '77). De Arabische landen eisten, onder leiding van Saoedi-Arabië, dat de Rode Zee vrij zou blijven van buitenlandse, lees Russische, invloeden. Robaya Ali begon te spreken over de ,,hoogste belangen van de Arabische natie en de eenheid van het Jemenitische volk."

Deze uitspraken, die niet onderschreven werden door het Nationale Front, werden uitgelegd als een pleidooi voor eenheid met Noord-Jemen en steun aan de Saoedische plannen om het Arabische schiereiland en de Hoorn van Afrika te bevrijden van Russische en Cubaanse invloeden.
Robaya Ali's onafhankelijke koers was voor Moskou onaanvaardbaar. Moskou zag zijn bevoorrechte positie kwijt te raken. Na het verlies van de havenfaciliteiten in Egypte, in **1976,** en in Somalia, in **1977,** zou het daarmee uit deze strategisch zo belangrijke regio verdreven zijn. Bevoorrading van de Russische en Cubaanse troepen in Afrika zou daarna alleen nog maar via Libië kunnen verlopen.
Robaya Ali's toenaderingspogingen tot Noord-Jemen vielen slecht in de radicale kringen in Zuid-Jemen. Deze vreesden dat Noord-Jemen een matigende invloed op de Zuidjemenitische revolutie zou uitoefenen ..."

The Financial Times (27-6) berichtte over de verschillende opvattingen van Robaya Ali en Abdel Fattah Ismail o.m.: ,,Eerstgenoemde is meer pragmatisch in zijn houding en moedigt bijv. de ontwikkeling van politieke en economische banden met Saoedi-Arabië aan, terwijl laatstgenoemde de harde ideologische koers voorop stelt. (...) In maart **1976** opende Saoedi-Arabië diplomatieke betrekkingen met Aden en trachtte dit tot een gematigder koers over te halen door het verschaffen van hulp.
Evenwel werd deze hulp volgens Saoedische functionarissen vorig jaar gestaakt, omdat Riad Aden afgeschreven had als onherstelbaar marxistisch (...).
De moord op generaal Hamdi, die Saoedi-Arabië niet onaangenaam was, viel samen me: een verharding van Adens koers jegens de conflicten in de Hoorn van Afrika. Aden verschafte (...) faciliteiten voor Sowjet Antonow-toestellen, die voorraden voor de Ethiopische troepen aanvoerden. (...)
Het is redelijk te veronderstellen dat de dood van vijf Britten in Oman eerder deze maand (1 juni) een herleving van Zuidjemenitische steun aan het Volksfront voor de bevrijding van Oman in serieuze mate inhield (...).
In april bracht Saleh Muslih, de minister van binnenlandse zaken van Zuid-Jemen, een vijfdaags bezoek aan Saoedi-Arabië en hij zei voor zijn vertrek dat hij erop vertrouwde dat het bezoek de betrekkingen zou versterken tussen de twee landen. (...) Volgens berichten vloeide het bezoek van de minister (...) voort uit bemiddeling van de kant van Koeweit, nadat Ali Nasser Mohammed, de premier, Koeweit en de Unie van Arabische Emiraten in maart had bezocht op zoek naar financiële hulp ..."
UPI (26-6) meldde: De machtsstrijd kwam goed op gang toen president Robaya vorige maand de ongeveer duizend Zuidjemenitische piloten en anti-guerrilla-experts in Eritrea bevel gaf hun activiteiten tegen de rebellen te stoppen.

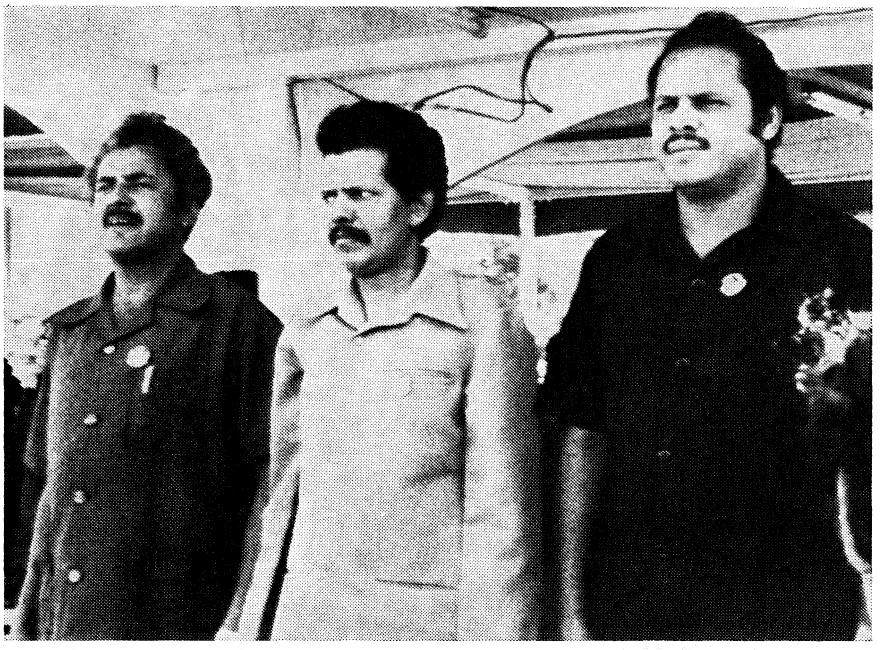
Daarentegen schreef de FAZ (28-6): ,,Onmiddellijke aanleiding tot de machtsstrijd zou de beslissing van Robaya in de voorgaande maand zijn geweest een contingent Zuidjemenitische piloten en soldaten aan de gevechten van Ethiopische troepen tegen het Eritrese bevrijdingsfront te laten deelnemen."

Volgens door officiële Westerse bronnen aanvaarde berichten, aldus The Observer (2-7), was het Abdel Fattah Ismail, die een coup organiseerde om Robaya Ali kwijt te raken alsmede die de moord op de Noordjemenitische president arrangeerde. ,,Zijn dubbele zet was bedoeld om de beweging in beide Jemens in de richting van nauwere banden met Saoedi-Arabië en het Westen een halt toe te roepen".

NRC/H'blad (28-6) meldde dat in de Arabische hoofdsteden grote opwinding was ontstaan over de gebeurtenissen in Noord- en Zuid-Jemen.
,,Terwijl de Algerijnse president, Houari Boumedienne, opriep tot ,,rustige bezinning" opdat de zaken in de zuid-westhoek van het Arabische schiereiland niet uit de hand lopen hebben de Saoedische, Egyptische en Koeweitse pers de Sowjet-Unie rechtstreeks verantwoordelijk gesteld voor de Jemenitische gebeurtenissen en de affaire daardoor in een duidelijk internationaal perspectief geplaatst.
Volgens het Koeweitse blad Al Rai Al Aam is het de Russische bedoeling via Zuid-Jemen een greep te krijgen op de olievoorraden langs de Perzische golf, een beschuldiging die enige weken geleden al door de Saoedische regering werd geuit."

Het in Hongkong verschijnende communistische Chinese blad Ta Kung-Pao schreef in de editie van **29** juni dat achter de val van president Robaya ,,niemand anders dan de Sowjet-Unie" kon staan. Volgens dit blad zou ,,of de Sowjet-Unie of haar agenten" ook de moord op de Noordjemenitische president Al-Ghasmi hebben gepleegd.

Le Figaro **(27-6)** zag de oorsprong van de crisis in de wending van Zuid-Jemen naar de SU, nadat China enige jaren geleden alle revolutionaire regimes in deze regio in de steek had gelaten om steun te verlenen aan de anti-Russische conservatieve landen.

Tijdens de viering van de 10-jarige onafhankelijkheid van Zuid-Jemen op **30** nov. **1977** v.l.n.r. president Salem Robaya Ali, partijsecretaris Abdel Fattah Ismail en premier Ali Nasser Mohammed.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

WERELDENERGIECONFERENTIE

In Istanboel heeft van 19 tot 23 sept. 1977 voor de 10-de maal een wereldenergieconferentie plaats gevonden. Aanwezig waren bijna 3.500 afgevaardigden uit 75 landen.
Deze conferentie was in 1924 op Brits initiatief in het leven geroepen om ,,de vreedzame ontwikkeling en het vreedzame gebruik van energiebronnen te bevorderen". Na de verhoging van de olieprijs in 1974 heeft de conferentie aan betekenis gewonnen. Ondanks het optreden voor de negende conferentie, in 1974 in Detroit. van de toenmalige Amerikaanse president Ford en de Saoedi-Arabische olieminister Yamani is deze conferentie in de eerste plaats een bijeenkomst van deskundigen, die elkaar confronteren met hun inzichten m.b.t. de aanwezigheid van potentiële energiebronnen, de middelen tot produktie, tot transport, omzetting en gebruik van energie, alsmede m.b.t. het toekomstige gebruik.
De politiek had enige invloed op het verloop van de tiende energieconferentie, doordat de Turkse regering geweigerd had visa te verstrekken aan de 16 Zuidafrikanen en de zeven Taiwanezen, die op de conferentie verwacht werden. Aan de 13 Israëli's werden 48 uur voor de opening van de conferentie visa verstrekt.
De conferentie werd op 19 sept. geopend door de Turkse premier Demirel. Als voorzitter trad op de Amerikaan John W. Partridge, directeur van een gasonderneming.

Conclusies van de conferentie

De deelnemers aan de conferentie waren het er i.h.a. over eens, dat kernenergie de sleutel vormt om een toekomstige energiecrisis te voorkomen. Ook zich zelf vervangende energiebronnen — de zon, de wind en de getijdenwerking — bieden een potentieel enorm terrein voor de energiewinning.
Waar de afgevaardigden het niet over eens konden worden was de vraag wanneer het olietekort in de wereld zal optreden, evenals het effect dat een algemene overgang op kernenergie op de wereldeconomie zal hebben.
Eric Ruttley, de secretaris-generaal van de conferentie, trok twee conclusies uit de discussies in de slotceremonie van het congres. Ten eerste moeten de beslissingen over het energiebeleid onmiddellijk worden genomen, willen wij een energiecrisis in de nabije toekomst vermijden, en de arme landen in de wereld, die nu al een energietekort hebben, moeten deelhebben aan de planning en de ontwikkeling van de investeringen in de toekomstige energievoorziening.
Het standpunt van de regering van de Verenigde Staten, dat het gebruik van plutoniumreactoren gevaarlijk is en moet worden tegengegaan, werd door de meeste deskundigen niet gedeeld. Maar dat er strenge veiligheidsmaatregelen en een nauwgezet toezicht op het gebruik van plutonium nodig is, werd door de conferentie wel onderschreven.
De Sowjet-Unie heeft zich niet laten zien op alle zittingen waar plutoniumreactmen aan de orde werden gesteld.

Maria Angelini, de voorzitter van de raad van de Italiaanse elektriciteitscentrales, die de officiële samenvatting van de besprekingen heeft opgesteld, zegt dat zowel de snellekweekreactoren die plutonium gebruiken als de mogelijkheid in de toekomst kernfusieprocessen voor de energiewinning te gebruiken, ongekende horizonnen doen opgaan.
James A. Phillips, een Amerikaanse deskundige van het internationale kernenergiecentrum in Wenen, denkt dat binnen 25 jaar energiewinning uit kernfusie commercieel haalbaar zal zijn.
Chauncey Starr, deskundige op het gebied van de commerciële energiewerking, heeft tijdens de slotbijeenkomst van het congres gewaarschuwd dat de investeringen die in kerncentrales moeten wonden gedaan voor onze huidige begrippen enorm zijn. Als we op internationale schaal momenteel een begin zouden maken, zal 12% van alle middelen die momenteel mondiaal geïnvesteerd worden, in kerncentrales belegd moeten worden. Op dit moment wordt slechts 4% van alle kapitaaluitgaven in energiecentrales geïnvesteerd.
Maar als we 15 jaar zouden wachten met deze beslissing, zal dat percentage moeten stijgen tot 23, aldus Starr. *(NRC/H'blad*, Le Monde, The *Times*, NZZ)

BIJEENKOMST „CLUB VAN LONDEN"

Op 21 en 22 sept. 1977 vond in Londen een bijeenkomst plaats van de groep van 15 landen, die in staat zijn kern-technologie te exporteren — de Nuclear Suppliers Club.
De groep bereikte op deze bijeenkomst overeenstemming over een serie richtlijnen, die moeten voorkomen, dat uitvoer van kernmateriaal en kerninstallaties bijdraagt tot de verspreiding van kernwapens. De richtlijnen werden na twee jaar voorbereidingen in het diepste geheim opgesteld en zullen worden voorgelegd aan het Internationaal bureau voor atoomenergie (IAEA) in Wenen.

Welingelichte Britse kringen deelden mee dal de voornaamste zorg van de groep was, de verbreiding van kennis van drie belangrijke technologieën, die door niet-kernlanden kan worden gebruikt voor het maken van kernwapens. Dit zijn het opwerken van kernafval, het verrijken van uranium en de produktie van zwaar water.
De groep van vijftien, bestaande uit België, Canada, Engeland, Frankrijk, West-Duitsland, Oost-Duitsland, Italië, Japan, Nederland, Polen, de Sowjet-Unie, Tsjechoslowakije, de Verenigde Staten, Zweden en Zwitserland, zal zonodig in 1978 weer bijeenkomen.

De groep is overeengekomen een speciale werkgroep te vormen voor overleg over de export-politiek van de verschillende landen. Zweden zal voorzitter van deze groep zijn, die tevens moet waken tegen pogingen van terroristen om plutonium en kerntechnieken te bemachtigen.

Inhoud van de richtlijnen.

Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken publiceerde op 11 jan. 1978 de inhoud van de richtlijnen m.b.t. de uitvoer van nucleair materiaal, waarover de 15 landen overeenstemming bereikt hadden.
De voornaamste regels, die landen moeten naleven, die nucleaire technologie, installaties en materiaal, met inbegrip van reactoren, installaties voor verrijking en opwerking en verrijkt uranium, aanschaffen, zijn de volgende:

1. Er moeten formele verzekeringen gegeven worden, dat het materiaal of de faciliteiten, die ingevoerd worden, niet gebruikt zouden worden voor het produceren van een apparaat voor het te weeg brengen van een nucleaire explosie, hetzij voor militair ofwel voor vreedzaam gebruik.

2. Invoerende landen moeten internationale inspectie accepteren door het IAEA — het atoombureau van de VN in Wenen — op materiaal of faciliteiten, die worden ingevoerd en op vergelijkbaar materiaal, dat ter plaatse geproduceerd

wordt met behulp van de ingevoerde goederen.

3. Er moeten adequate garanties gegeven worden m.b.t. de effectieve bescherming van ingevoerd materiaal en uitrusting tegen diefstal of sabotage.

4. Dezelfde richtlijnen dienen van toepassing te zijn, indien materiaal of uitrusting zou worden uitgevoerd naar een derde land, terwijl in het geval van gevoelig materiaal de voorafgaande toestemming van het oorspronkelijke uitvoerende land moet worden gevraagd.

In het geval van een duidelijke schending van bovenstaande regels komen de uitvoerende landen onmiddellijk bijeen om zich te beraden over het treffen van sancties. Overeengekomen is, dat geen van de uitvoerende landen voor de duur van dat beraad actie zou ondernemen, die dergelijke sancties zou kunnen ondermijnen.
Uit persberichten viel af te leiden, dat deze afspraken geen terugwerkende kracht zouden hebben voor reeds afgesloten overeenkomsten, zoals die tussen de Bondsrepubliek en Brazilië of tussen Frankrijk en Pakistan. *(NRC/H'blad,* Reuter, *US-Information* Service, The Times, *Le* Monde)

(Vor. ber. pag. 468/1-1977)

ZUID-AFRIKA UIT DE DIRECTIE VAN DE IAEA GESTOTEN

Zuid-Afrika is op 17 juni 1977 uit de directie van het Internationale atoombureau IAEA in Wenen gestoten, waarvan het 20 jaar lang deel heeft uitgemaakt.
Het desbetreffende besluit is genomen op aandrang van de Afrikaanse landen. Wel is Zuid-Afrika lid van de organisatie gebleven. De Zuidafrikaanse permanente gedelegeerde heeft tegen de uitstoting geprotesteerd en verklaard dat zij in strijd is met de statuten van het bureau. De gedelegeerde, tevens Zuidafrikaans ambassadeur in Oostenrijk, zei dat zijn land niettemin technisch het meest ontwikkelde land van Afrika was.
De plaats in de directie is ingenomen door Egypte.

JAARVERGADERING IAEA

Van 26-30 sept. vond in Wenen de jaarvergadering van de IAEA plaats. Op deze vengadering werd de Zweed Sigvard Eklund herkozen tot directeur-generaal, een ambt, dat hij sedert 1961 bekleedt. Verder werd het besluit van de Raad van Bestuur om Zuid-Afrika uit de directie te stoten en door Egypte te vervangen bevestigd.
Een poging van ontwikkelingslanden uit Afrika, het Midden-Oosten en Azië om meer zetels in de raad van bestuur te krijgen is echter mislukt.
De Derde wereld-landen hadden in een op 29 sept. geëindigde tweedaagse besloten commissievergadering van het IAEA geprobeerd om de statuten van het 110 leden tellende IAEA zo te wijzigen dat het bestuur met vijf zetels uitgebreid zou woriden van 34 tot 39 leden. Drie nieuwe plaatsen zouden voor Afrika gereserveerd moeten worden en het Midden-Oosten en Zuid-Azië zouden elk één zetel meer moeten krijgen.
Maar in plaats daarivan eindigde de commissievergadering met het aannemen van een Joegoslavisch compromis om de zaak na verdere bestudering op de algemene conferentie van het IAEA ter sprake te brengen die in 1978 gehouden wordt.
Verder werd afgesproken dat het IAEA-bestuur een rapport over deze kwestie zal opstellen.
De sponsors van het ingediende amendement op de statuten — Bangladesh, Egypte, Libië, Nigeria, Pakistan en Tunesië — voerden als argument aan dat hun regio's in het IAEA-bestuur ondervertegenwoordigd zijn.
Westerse industrielanden verzetten zich tegen het voorstel en meenden dat uitbreiding van het bestuur de slagvaardigheid zou verminderen.
Ook de landen van het Oostblok waren tegen de voorgestelde uitbreiding, zo zeiden delegatieleden.
De jaarvergadering besloot, dat de IAEA zal deelnemen aan de internationale conferentie over evaluatie van de brandstofcyclus, die door de Amerikaanse president Carter was voorgesteld met als doel de proliferatie van kernwapens te beperken.
In zijn verklaring van 7 april 1977 had Carter voorgesteld voorlopig de bouw van snelle kweekreactoren en opwerkingsfabrieken te stoppen en deze zeker niet te exporteren naar andere landen (pag. 273 e.v.-1977).
Bij het besluit aan de door de Amerikaanse president voorgestelde conferentie deel te nemen werd echter door een aantal Westerse industriestaten het voorbehoud gemaakt, dat dit geen invloed mocht hebben op reeds afgesloten overeenkomsten. *(Le* Monde, Reuter, UPI, AP, *NRC/* H'blad.

(Vor. ber. pag. 468/2 e.v.-1977)

OESO COÖRDINEERT OPSLAG RADIOACTIEF AFVAL

Drieëntwintig westerse landen hebben op 22 juli '77 in Parijs een verdrag ondertekend om het dumpen van radioactief afval te coördineren. Het verdrag dat door de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling, OESO, in Parijs is opgesteld. treedt onmiddellijk in werking.

Dit betekent dat de OESO-landen, waaronder Nederland, verplicht zijn een half jaar van tevoren de Nucleaire energie-autoriteit van de OESO op de hoogte brengen als zij radioactieve stoffen in de zee willen storten. Andere landen kunnen in de tussenliggende tijd dan bezwaren inbrengen en aanbevelingen doen.
De OESO krijgt niet de bevoegdheid het dumpen tegen te houden (Reuter)

JAARVERSLAG NUCLEAIRE ENERGIE-AUTORITEIT VAN OESO

Op 22 juli heeft de nucleaire energieautoriteit van de OESO voor de vijfde maal een jaarverslag uitgebracht. Hierin werd ervoor gewaarschuwd, dat vrees voor misbruik van of ongelukken met kernenergie de groei van de elektriciteitsproduktie zodanig zou kunnen afremmen, dat de geïndustrialiseerde landen met stroomtekorten te maken zouden kunnen krijgen.

Als de huidige stagnatie doorzet, zou dat nadelige gevolgen kunnen hebben voor de voorziening met voldoende hoeveeli-.eden energie, die nodig is om de vereiste economische groei in de aangesloten landen tegen redelijke kosten te kunnen handhaven, aldus het verslag.

Het atoomenergie-agentschap van de OESO zegt dat het grootste deel van de groei van de elektriciteitsproduktie van kerncentrales zal komen in de eerstvolgende vijftien jaar, omdat kernenergie ,,de enige mogelijkheid van betekenis'' is om de toekomstige energiebehoeften te dekken.
Het jaarverslag signaleert dat de recente bezorgdheid over de veiligheidsaspecten van kerncentrales, door de economische problemen en door nieuwe voorschriften een sterke vertraging hebben veroorzaakt van de groei van de voor de rest van de eeuw geprojecteerde nieuwe kernenergiecapaciteit. Het verslag noemt 1976 ,,een jaar van onzekerheid over de toekcmstige rol van kernenergie''.
,,Dit jaar zal van doorslaggevende betekenis zijn voor de toekomst van kernenergie, gezien de ontstane vertraging en het streven in veel landen om tot een herziening te komen van het kernenergiebeleid''.
Gemeld wordt dat volgens de laatste ramingen kernenergie tegen 1990 goed zal zijn voor 30 procent van de totale elektriciteitsproduktie in de OESO-landen. Schattingen van 1975 gingen nog uit van een percentage van 40. (AP, NRC/H'blad)

MI ISTERSCONFERENTIE INTERNATIONAAL ENERGIE AGENTSCHAP

In Parijs heeft op 5 en 6 okt. 1977 een bijeenkomst op ministerieel niveau plaats gevonden van het in nov. 1974 opgerichte Internationale Energie Agentschap IEA (pag. 897 /2-1974).
De afgevaardigden van de 19 staten, die van het IEA lid zijn, bespraken o.m. een rapport van het secretariaat, waarin gezegd werd, dat het stagneren van de ontwikkeling van kernenergie een wereldoliecrisis naderbij brengt. Het IEA heeft zijn schatting van de groei van het olieverbruik in enkele maanden tijds flink moeten verhogen. Verwacht wordt, dat er in 1985 een nieuwe oliecrisis dreigt, doordat de produktie van de OPEC-landen dan niet meer voldoende zal zijn om aan de gestegen vraag te voldoen.
Aan de ministers was een 12 punten tellend energieprogramma voorgelegd, dat ertoe moet leiden, dat de dagelijkse importen uit de OPEC-landen, die nu 22.8 mln vaten (van 159 liter elk) bedragen, in 1983 niet verder stijgen dan tot 26 mln vaten.

De wereldvraag naar olie uit de OPEC-landen, die nu 31 miljoen vaten per dag bedraagt, zal naar verwachting van het IEA — al naar gelang de economische omstandigheden — in 1985 stijgen tot 42 à 54 miljoen vaten per dag.
Maar de produktiecapaciteit van de OPEC-landen wordt tegen die tijd geschat op slechts 40 à 48 miljoen vaten per dag. Daarbij is dan lang niet zeker of de rijke olieproducenten, die het geld niet direct nodig hebben omdat zii thuis toch niet meer veel kunnen investeren, hun produktie wel zo hoog laten oplopen. Zouden van deze produktiecapaciteit alleen al voor de groep van 19 hoogontwikkelde industrielanden in 1985 36 miljoen vaten per dag nodig zijn, dan is duidelijk dat de tijd voor sterke prijsverhogingen en politieke chantage weer zal zijn aangebroken.
Weliswaar komt in de volgende jaren de produktie uit de Noordzee, Alaska en Mexico aardig op gang. Maar dat wist men al tien jaar geleden. Als er nog eens zo'n meevaller zou komen, dan had men die nu al moeten zien aankomen.
Aangezien dat niet het geval is, is het bijna zeker dat de situatie in 1985 weer hachelijk wordt, menen de experts van het energie-agentschap en de OESO.

Ministers accepteren energieprogramma

De ministers van de lidstaten van het IEA aanvaardden op 6 okt. het 12 punten tellende energieprogramma, dat door het secretariaat was voorbereid.
De inhoud van dit programma was als volgt:

1i Ontwikkeling van de eigen energieprogramma's en politiek met het doel de olie-iniport absoluut te beperken of te begrenzen door besparingsniaatregelen, uitbreiding van eigen energiebronnen en vervanging van olie.

2) Voortdurende en zorgzame bescherming van belangrijke milieu-, veiligheids-, regionale. en beschermingsbelangen.

3) ,,Het laten stijgen van de interne energie-prijzen tot een peil waardoor energie-besparingen en ontwikkeling van alternatieve energiebronnen worden aangemoedigd".

4) Krachtige versterking der energiebesparingen ,,met het doel de stijging van de vraag naar energie te beperken in verhouding tot de economische groei", o.a. door een prijspolitiek die besparing aanmoedigt, minimumnormen voor nuttig gebruik van energie, verhoging der investeringen in installaties en techniek die het sparen dienen.

5) Vervanging van olie voor ontwikkeling van elektriciteit door vermindering van de bouw van uitsluitend met olie werkende elektriciteitscentrales, gebruik van andere brandstoffen voor de bestaande installaties bij elektriciteitsopwekking en industrie en vermindering van het gebruik van zware olie.

6) Uitbreiding van het gebruik van kolen bij elektriciteitsopwekking en in de industrie, door het voeren van een verstandige kolenpolitiek die tot marktstabiliteit moet leiden.

7) Concentratie van het verbruik van aardgas op de behoeften van de preferentiële consumenten en ontwikkeling van de voor uitbreiding van het aanbod nodige infrastructuur.

8) uitbreiding van de produktiecapaciteit van nucleaire energie Veiligheids- en milieuaspecten zullen hierbij op de voorgrond staan, evenals de noodzaak de verspreiding van kernwapens te verhinderen

De negentien landen zullen zich inspannen om gezamenlijk voldoende leverantie van kernbrandstof (uranium en verrijkingscapaciteit) veilig te stellen Daarnaast zal aandacht worden geschonken aan de technieken om afval van uitgewerkte kernbrandstof te venverken en zal men ih a zoeken naar oplossing van de problemen bij de nucleaire cyclus.
Bij dit principe zijn reserves aangetekend door Denemarken, Nieuw Zeeland, Nederland, Noorwegen en Zweden.

De VS verklaarden bij dit punt, dat zij de uraiiiumverrijkingsinctallaties zullen uitbreiden. Zij zullen ,,verrijkingsdiensten garanderen aan ieder land, dat het doel en de voorwaarden van de non-proliferatie van kernwapens deelt".

9) versterking van onderzoek, ontwikkeling en demonstratie t a.v de energie en betei-e coördinatie van de nationale pogingen. Ieder land moet een bijdrage leveren voor de ontwikkelmg van de energietechnologie Oa door onderzoek naar de vraag of nieuwe enengiebronnen een bijdrage kunnen leveren, dankzij internationale samenwerking bij projecten waarbij de investeringen rationeler worden gebruikt en door bevordering van particuliere investeringen,

10) schepping van een goed investeringsklimaat door een aangepaste prijspolitiek en een minimum aan onzekerheid t a v de energiepolitiek

11) plannen voor een alternatieve energiepolitiek bij plotselinge leemten of het niet bereiken der spaardoelen, zodat de vraag wordt gewekt zonder verhoogd olieverbruik.

12) samenwerking op energiegebied met andere ontwikkelde of ontwikkelingslanden en internationale organisaties

Naast deze overeengekomen principes staan de z.g. „landenverklaringen", waarin ieder der leden van het IEA aantoont hoe en in hoeverre zijn eigen energiepolitiek overeenkomt met het gezamenlijke doel.
Overeengekomen wordt voorts dat jaarlijks ,,examens" zullen nagaan of de landen zich aan het program houden en of dit program nog veranderd moet worden.
De principes verwijzen bovendien naar de volgende overeengekomen spaarmaatregelen:

Normen bij de woningbouw en woningisolatie achteraf, individuele meters voor gas. elektriciteit, w-armte en heet water, mininiumnormen voor huishoudelijke apparaten.
Minimumeisen bij benzineverbruik voor auto's, belasting op benzine en progressieve belasting op auto's naargelang hun gewicht en benzineverbruik, aanmoediging van — en investering voor het openbaar vervoer, snelheidsbeperkingen Meer gebruik van afvalproducten en — warmte die overblijft bij het industriele produktieproces.
Technologisch onderzoek en ontwikkeling wordt voorgesteld t a v. o a :

Beter gebruik en milieuvriendelijker kolenverbranding, zonnewarmte, vloeibaarmaking en vergassing van kolen, gebruik van aardwarmte. snelle kweekreactoren en alternatieve kernenergie die ,,economisch. politiek en wat betreft de milieubescherming aanvaardbaar zijn", kernfusie

Samenwerkingsovereenkomsten

De ministersvergadering van het IEA is op 6 okt. afgesloten met het tekenen van 7 nieuwe overeenkomsten op het terrein van energieonderzoek en -ontwikkeling.
Samengewerkt zal gaan worden bij de opwekking van elektriciteit uit kolen, zonne-energie, windkracht, waterkracht, aardwarmte, kernfusie en waterstof. De zeven nieuwe programma's zullen in totaal ong. f 300 mln gaan kosten. Zeventien van de negentien bij het IEA aangesloten landen hebben de overeenkomsten ondertekend.
Met deze akkoorden is het totale aantal onderzoeksprojecten van het IEA sedert de oprichting in 1974 gestegen tot 26.
In het slotcommuniqué, dat aan het eind van de vergadering werd uitgegeven, werd nog geconcludeerd, dat, tenzij het huidige energiebeleid wordt versterkt, er een serieus risico is, dat er in de jaren '80 niet genoeg olie en andere energievormen ter beschikking zullen zijn en

dat een dergelijke situatie ernstige economische, sociale en politieke consequenties zal hebben voor alle IEA-staten en de rest van de wereld. (Reuter, *NRC/H'blad*, Le Monde, The Times, NZZ, FAZ)

NON-PROLIFERATIEOVERLEG IN WASHINGTON

Op uitnodiging van president Carter van de VS vond het 19-21 okt. 1977 in Washington overleg plaats over vraagstukken van non-proliferatie van kernwapens. Aan de conferentie werd deelgenomen door 40 landen en vertegenwoordigers van vier internationale organisaties.

Landen, die aan de conferentie deelnamen, waren Algerije, Argentinië, Australië, Oostenrijk, België, Brazilië, Canada, Tsjechoslowakije, Denemarken, Egypte, Finland, Frankrijk, DDR, Bondsrepubliek Duitsland, India, Indonesië, Perzië, Ierland. Israël, Italie, Japan, Zuid-Korea, Mexico, Nederland, Nigerie, Noorwegen, Pakistan, Filippijnen, Polen, Portugal, Roemenie, Sowjet-Unie, Spanje, Zweden, Zwitserland, Turkije, Groot-Brittannië, Verenigde Staten, Venezuela en Joego-Slavië

Organisaties, die op de conferentie vertegenwoordigd waren, waren het Internationale Atoom Energie Agentschap IAEA, de commissie van de EG, het Internationale Energie Agentschap IEA en het nucleaire energie agentschap van de OESO

Voorbeschouwing

In het *NRC/H'blad* van 19 okt. stond een voorbeschouwing m.b.t. de conferentie, waaraan het volgende ontleend is:

De conferentie is bedoeld als een soort constituerende vergadering voor het overleg dat de komende jaren in diverse commissies onder de verzamelnaam INFCEP (international nuclear fuel cycle evaluation programme) moet worden gevoerd

Onderwerpen zijn het aanbod van uranium en thorium, de verrijkingscapaciteiten, de verzekerde levering van uranium. de opslag van kernafval, nieuwe, veiliger typen reactoren (bijv met thorium), rendementsverbetering van conventionele kerncentrales, opwekkingsprocédés en snelle kweekreactoren.

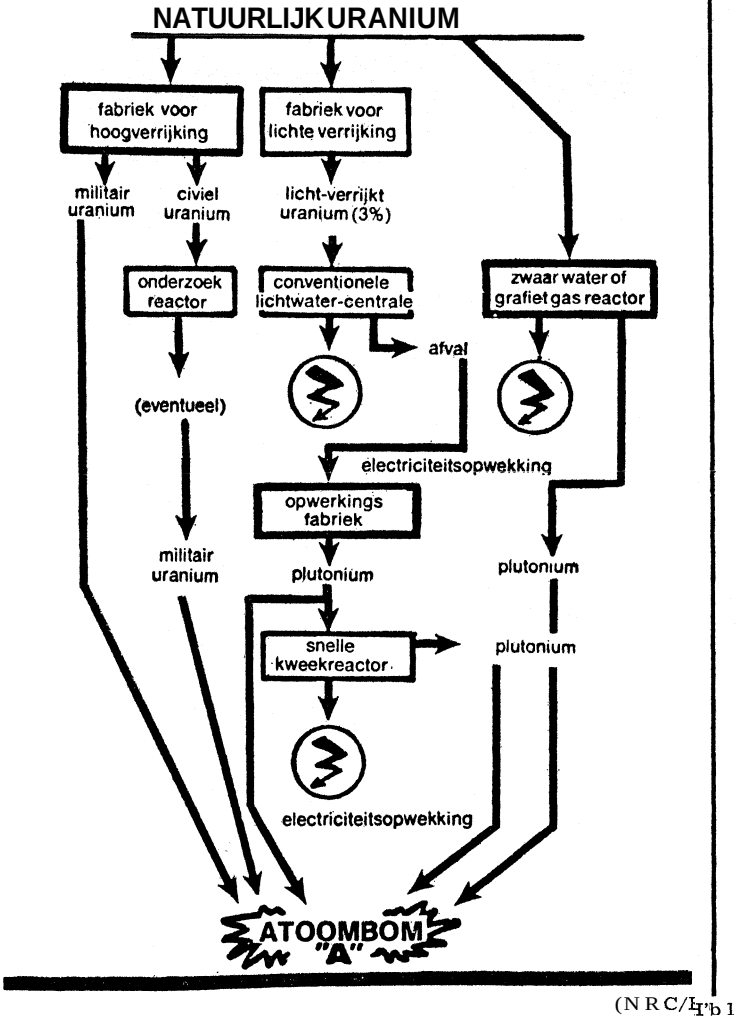
Met name met deze laatste twee onderwerpen is haast geboden omdat snelle kweekreactoren en opwerkingsfabrieken de meest acute dreiging vormen voor de proliferatie, de verspreiding van het gevaarlijke plutonium dat daarin voorkomt

De meeste landen van de Europese Gemeenschap en ook Japan stonden erop dat de INFCEP-conferentie een technische aangelegenheid zonder bindende bevoegdheden zou worden, zodat in het gunstigste geval over twee jaar een rapport van de diverse technische commissies mag worden verwacht met aanbevelingen aan de regeringen, die dan via andere kanalen de politieke besluiten zouden moeten nemen

Wat betreft opwerking en kweekreactoren is de kans op eensgezinde beslissingen straks niet bijster groot, want de uraniumarme EG-landen en Japan hebben al meermalen te kennen gegeven deze onderdelen van de kernbrandstofcyclus onvermijdelijk te achten voor de energievoorziening in de toekomst

. Bovendien" zeet men in Brussel bij de EG „willen wij-niet afhankelijk worden van Amerikaans en Canadees uranium, zoals ook de Russen dat spelletje met Oost-Europa spelen." (De Oosteuropese landen hebben wel kerncentrales, maar zijn voor uraniumtoevoer, verrijking en opwerking afhankelijk van de Sowjet-Unie.)

Vijf wegen om van uranium tot een atoombom te komen. Door het non-proliferatieverdrag van 1968 is een begin gemaakt met het tegengaan van de militaire produktie van nucleair explosief materiaal (de kernmogendheden Sowjetunie, V6 en Groot-Brittannië hebben zich verplicht andere landen zulke wapens niet te leveren - de niet-nucleaire ondertekenaars verplichtten zich in het NP-verdrag zulke wapens niet aan te schaffen.) De Infcep-conferentie tracht mogelijkheden om via de civiele electriciteitsinstallaties een atoombom te vervaardigen tegen te gaan.

(NRC/H'blad)

President Carter wil uraniumbank

In zijn openingstoespraak tot de conferentie heeft president Carter de oprichting van een internationale uraniumbank voorgesteld. De president hoopt, dat het bestaan van een dergelijke instelling andere landen ervan zal kunnen weerhouden om uitrusting aan te schaffen, die deze landen in staat zou stellen zelf kernwapens te produceren.

Zijn voorstel tot de oprichting van een uraniumbank toelichtend, zei Carter: „Wij zullen zeker onze eigen technische kennis en onze eigen voorraad aan verrijkt uranium voor dat oogmerk ter beschikking stellen. Wij willen er zeker van zijn dat er een voldoende voorraad kernbrandstof beschikbaar is in die gevallen waarin er een legitieme behoefte aan die kernbrandstof bestaat en wanneer er wederzijdse overeenstemming is over de noodzaak tot beperking van nucleaire proliferatie."

Aan het slot van de conferentie kwamen de 40 deelnemende landen overeen een internationale evaluatie van de nucleaire brandstofcyclus (INFCEP) door te voeren om op die manier het doel te bevorderen, dat nucleaire energie voor vreedzame doeleinden op wijde schaal ter beschikking komt ten einde tegemoet te komen aan de energiebehoeften van de wereld. Zij verklaarden ervan overtuigd te zijn, dat ,,effectieve maatregelen genomen kunnen en moeten worden, op nationaal niveau en via internationale organisaties, om het gevaar van proliferatie van kernwapens te beperken zonder de energievoorziening of de ontwikkeling van kernenergie voor vreedzame doeleinden in gevaar te brengen"

Daarbij werd vastgelegd, dat de deelnemers niet aan de resultaten van INFCEP gebonden zouden zijn

Overeengekomen werd, dat **TNFCEP** een technisch en analytisch onderzoek zou zijn en niet de vorm van onderhandelingen mocht aannemen. De resultaten zouden ter overweging aan de regeringen worden voorgelegd, die er bij de ontwikkeling van hun beleid van kernenergie dan rekening mee zouden kunnen houden Hetzelfde gold voor de internationale discussies m b t. samenwerking op het gebied van kernenergie en daarmee verbonden controles en garanties

De evaluatie zou worden uitgevoerd in een geest van objectiviteit met wederzijds respect voor de keuzen en beslissingen van elk land op dit gebied, zonder schade toe te brengen aan hun eigen beleid t a v de brandstofcyclus of aan internationale ramenwerking, overeenkomsten en contracten voor het vreedzaam gebruik van kernenergie, aangenomen, dat overeengekomen garantiemaatregelen werden toegepast

De deelnemers verwelkomden de beginselbeslissing van het IAEA om **INFCEP** te ondersteunen door passende steun te verlenen ap technisch en administratief gebied.

Er werden acht werkgroepen ingesteld, die de twee laar na de conferentie regelmatig bijeen zouden komen, terwijl de 22 landen, die medevoorzitters van de werkgroepen waren, elke zes maanden bijeen zouden komen Een plenaire vergadering van alle 40 deelnemende landen zou eens per jaar gehouden worden, voor de eerste keer waarschijnlijk In de herfst van 1978, in samenhang met de jaarvergadering van het IAEA. Aan het eind van de genoemde twee jaar zou het proces voltooid moeten zijn

De acht werkgroepen zouden zich respectievelijk met de volgende onderwerpen moeten bezig houden:

beschikbaarheid van nucleaire brandstof en zwaar water;

het verzekeren van de levering van technologie en brandstof op lange termijn,

beschikbaarheid van verrijkingsapparatuur;

opwerking, behandeling van plutonium en hergebruik,

snelle kweekreactoren,

beheer van gebruikte nucleaire brandstof;

beheer en opslag van afval;

geavanceerde brandstofcyclus- en reactorenconcepties.

Op al deze acht gebieden zullen de bijzondere behoeften van de onderontwikkelde landen m de studies betrokken worden.

(US Inforination Service, NRC/ H'blad, Reuter, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)

WEST-EUROPA

BELGIË

KORTSLUITING IN HET KABINET

De voorbereiding van het ontwerp van ,,crisiswet" heeft geleid tot een kortsluiting in de regering, die na enkele dagen kon worden hersteld, zonder dat de samenstelling en het programma van het kabinet werden gewijzigd.

Onderhandelingen

Nadat premier Tindemans op 12 april voor hei parlement aangekondigd had (zie pag. 279/1) dat hij het lot van de regering verbond aan de indiening, binnen twee maanden, van een actieprogramma tot herstel van de openbare financiën en de realisatie van bepaalde economische en financiële hervormingen, begonnen daarover onderhandelingen tussen de ministers en de sociale partners. Terwijl staatssecretaris Eyskens in diverse opvallende verklaringen de ernst van het begrotingstekort beklemtoonde en o.m. zei dat ook in de sociale sectoren drastisch diende te worden bezuinigd, legden de socialisten het accent op de noodzaak van structuurhervormingen in de sectoren van de energie en de banken. Geleidelijk werd het kabinet geconfronteerd met een hele reeks eisen en voorstellen, uitgaande van nagenoeg alle standenorganisaties en sociale pressiegroepen.

De besprekingen vielen tussen 15 en 24 mei stil, doordat de regering in beslag genomen werd door de gebeurtenissen in Shaba (vor. ber. 359/3). De premier stemde stilzwijgend ermee in dat de termijn, waarbinnen een akkoord over de crisiswet diende te worden bereikt, werd verlengd van einde mei tot half juni.

Op 6 juni kwam het echter tot een incident. De secretaris-generaal van het ABVV, G. Debunne, een van de belangrijkste partners in het overleg met de regering, maakte op een persconferentie de inhoud van het ontwerp van crisiswet bekend, zoals het tot op dat ogenblik uit de (nog onvoltooide) onderhandelingen gegroeid was. Tindemans reageerde ontstemd op de indiscretie en weigerde aanvankelijk het gesprek met de sociale partners voort te zetten, maar kwam onder socialistische druk en na een korzelige verklaring, waarin hij de persconferentie betreurde, op zijn beslissing terug.

Het onbehagen dat bij de christendemocraten ontstaan was, werd op 9 juni aangescherpt, toen woordvoerders van het katholieke onderwijs (mgr. A. Daelemans, de ministers van state R. Houben en A. Cool, en prof. R. Vandeputte, oud-gouverneur van de Nationale Bank) de pers mededeelden dat de voorgestelde bezuinigingen in de onderwijssector discriminaties inhielden ten nadele van de katholieke scholen. Vandeputte verklaarde scherp ,,dat de topfiguren van CVP en PSC te weinig belangstelling betoonden voor de problemen van het katholieke onderwijs en daarmee de wil miskenden van hun kiezers die hun kinderen toevertrouwen aan dat onderwijs". Op 12 juni liet CVP-voorzitter Martens weten dat zijn partij dat protest als ongegrond ,,met klem van de hand wees".

Op 13 juni steeg de spanning in de regering. toen socialisten en FDF eisten dat de crisiswet en de wet op de staatshervorming zouden worden gekoppeld. Het FDF eiste daarenboven dat het wetsontwerp op de staatshervorming ten minste in één van beide Kamers zou worden goedgekeurd vóór het zomerreces. Ook nieuwe aanvragen van bijkredieten door de ministers Califice (sociale voorzorg) en Spitaels (tewerkstelling) zorgden voor bijkomende moeilijkheden. Tenslotte rees er ook verzet van socialistische en Volksunie-zijde tegen het verlenen van ruime volmachten aan het kabinet met het oog op ingrijpende financiële saneringsmaatregelen.

Crisis

Toen op 15 juni een vergadering van de regeringsraad, die van de vorige dag tot half acht in de ochtend had geduurd, onverrichterzake uiteenging, deelde Tindemans bij het verlaten van de bijeenkomst aan de ministers mede ,,dat hij zich naar de koning begaf".' Op het middaguur ontving het staatshoofd de eerste-minister ten paleize voor een lunch over de Zaïre-politiek, waaraan ook werd deelgenomen door de ministers Simonet en Outers en de Belgische ambassadeur in Kinsjasa.

Om 16.30 u. deelde het Paleis mede ,,dat de eerste-minister het ontslag van de regering had aangeboden en dat de koning zijn antwoord in beraad hield". Het nieuws van het ontslag verwekte algemene verbazing en ook ontstemming in de meerderheidspartijen. De voorzitters van de partijen pleegden onder elkaar overleg en beslisten dat er

geen aanleiding bestond om de coalitie te doen springen.

Op 16 juni deelde het Paleis mede dat de koning ,,rekening houdend met de ernst van de economische en budgettaire toestand, het regionale vraagstuk en ook de internationale situatie, de eerste-minister verzocht had een nieuwe inspanning te doen om de crisis op te lossen".

In de namiddag van 19 juni deelde het Paleis, na een nieuwe audientie van de premier, mede dat de koning het ontslag van de regering geweigerd had. Onmiddellijk daarop hield Tindemans, omringd door de voorzitters van de regeringspartijen, een persconferentie, waarop hij aankondigde dat een bevredigende regeling was gevonden voor de knelpunten, die de kortsluiting veroorzaakt hadden:

● De uitgaven, waarvoor Spitaels en Califice bijkredieten vroegen, worden niet gefinancierd door bijkredieten maar via een boekhoudkundige overheveling van reeds ingeschreven kredieten van het ene begrotingshoofdstuk naar een ander.

● De regering krijgt volmacht om via in ministerraad overlegde besluiten bezuinigende begrotingsmaatregelen te treffen, met dien verstande dat

a) de KB's betreffende de begroting 1978 niet meer geldig zijn op 1 januari 1979, indien zij vóór die datum niet door het parlement warden bekrachtigd;

b) de KB's betreffende de begroting 1979 slechts in werking kunnen treden na hun bekrachtiging door het parlement, en dit uiterlijk op 31 maart 1979.

● Betreffende de staatshervorming deed de premier voorlezing van de volgende tekst:

„De regering en de voorzitters van de partijen die de regeringsmeerderheid vormen, bevestigen hun wil het communautair pact te verwezenlijken. Om dat te bereiken zullen zij aan de fracties van de parlementaire meerderheid een akkoord vragen over de volgende punten:

1) De wet op het overgangsregime zal worden goedgekeurd ten laatste einde december 1978, om de inwerkingtreding mogelijk te maken per 1 januari 1979.

2) Ten einde een diepgaande parlementaire discussie mogelijk te maken, wordt voorzien in:

a) de indiening van een wetsontwerp op het overgangsregime door de regering bij de Kamer in de eerste week van juli 1978;

b) de goedkeuring van het parlementair verslag over de werkzaamheden van de kamercommissie op 5 september 1978;

c) de goedkeuring van dit wetsontwerp in de Kamer in de loop van september;

d) de aanvang van de discussie in de senaat van 1 oktober af."

Tindemans verduidelijkte nog dat de wet die einde december moet worden aangenomen, alle bepalingen betreffende de staatshervorming bevat, die zonder grondwetsherziening kunnen worden getroffen. De premier zei dat de regering met de voorzitters van Kamer en Senaat en met de voorzitter van de Raad van State zal onderzoeken, hoe de Raad van State best wordt geraadpleegd. Ook beloofde de premier dat de regering spoed zou zetten achter de redactie van het wetsontwerp op de communautaire overgangsfase, dat in de eerste week van juli moet worden aanhangig gemaakt bij de kamercommissie. Deze laatste kan dan tijdens de parlementaire vakantie blijven vergaderen, zodat de Kamer — die een maand vroeger dan normaal is uit reces terugkeert — tijdig met de openbare behandeling kan beginnen.

Op 22 juni heeft premier Tindemans het ontwerp van crisiswet bij de Kamer ingediend. Een bijzondere kamercommissie, bestaande uit 31 leden en voorgezeten door de socialist G. Boeykens, is onmiddellijk met het onderzoek ervan begonnen. De regering staat erop dat het ontwerp voor het zomerreces in heide Kamers wordt goedgekeurd.

Premier Tindemans en de partijvoorzitters op de persconferentie waar het einde van de kabinetscrisis wordt aangekondigd. V.l.n.r.: mevr. Spaak (FDF), Nothomb (PSC), Martens (CVP), Tindemans, Van Miert (BSP), Cools (PSB), Schiltz (VU).

DELWAIDE OVERLEDEN

Op 13 juni overleed te Antwerpen mr. Leo Delwaide, die als schepen van de haven twee decennia lang een beslissende rol speelde in de expansie van het haven- en industriegebied en als zodanig ook grote bekendheid verwierf in de internationale havenwereld. Op 19 juni verkoos de Antwerpse gemeenteraad Jan Huyghebaert tot nieuwe schepen van de haven.

Geboren te Rekem (Limburg) op 27 juli 1897, studeerde Delwaide rechten te Utrecht en te Leuven en vestigde zich kort na de Eerste Wereldoorlog te Antwerpen als advocaat. In 1932 werd hij lid van de gemeenteraad en katholiek kamerlid voor Antwerpen. Hij sloot aan bij de professorengroep van Nieuw Vlaanderen, die ijverde voor toenadering en samenwerking tussen de Vlaamse staatskatholieke partij en de Vlaams-nationalisten. In 1939 werd hij schepen van de haven.

Toen de Duitsers in mei 1940 het land binnenvielen en burgemeester Camille Huysmans naar Londen vluchtte, werd Delwaide als dd. burgemeester belast met het bestuur van de stad. (Bij zijn overlijden zou het Belgisch Israëlitisch Weekblad op zijn frontpagina de rouw van de joodse gemeenschap van Antwerpen vertolken en hulde brengen aan de manier waarop Delwaide onder de bezetting de vervolgde Joden tegen de Duitsers in bescherming nam.) Toen de collaborateurs te opdringend werden en het stadhuis opeisten voor een SS-plechtigheid, weigerde Delwaide en nam hij op 27 januari 1944 ontslag. Desondanks werd ook hij getroffen door de repressie: hij werd als gemeenteraadslid en schepen geschorst en ook zijn parlementaire onschendbaarheid werd opgeheven.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1946 kon hij daarom geen kandidaat zijn. maar zijn echtgenote stelde haar kandidatuur en behaalde met ruim 41.000 voorkeurstemmen een reusachtig succes. In 1949 werd Delwaide opnieuw kamerlid en in 1952 gemeenteraadslid. In het parlement — waarin hij onafgebroken bleef zetelen tot 1968, toen de CVP-bepaling betreffende de leeftijdsgrens hem verplichtte heen te gaan — hield hij zich vooral bezig met de verdediging van de Antwerpse havenbelangen en de buitenlandse politiek. alsmede met de vernederlandsing van de diplomatie en het gerecht. In 1959 werd hij opnieuw schepen van de haven; sindsdien zette hij zich vooral in voor een betere vaarverbinding tussen Antwerpen en de Rijn resp. de zee, en voor de uitbreiding van de haven op de linkeroever. Hij zou tot aan zijn dood met onverminderde energie het schepenambt uitoefenen.
In de perscommentaren bij zijn overlijden werd eenparig hulde gebracht aan „de staatsman van de haven." Zijn stoffelijk overschot werd bijgezet op het ereperk van het Schoonsel-kerkhof, tussen Frans van Cauwelaert en Lode Craeybeckx.

De nieuwe schepen, Jan Huyghebaert, werd geboren te Brussel in 1945, studeerde rechten te Antwerpen en te Leuven. was van mei 1973 tot 1978 voorzitter van de CVP-Jongeren en werd in oktober 1976 verkozen tot gemeenteraadslid te Antwerpen. Sedert 1970 was hij werkzaam in diverse ministeriële kabinetten, de jongste tijd bij de eerste-minister.

Vijf*jarenplan*

Huyghebaert heeft op 22 juni, aan het hoofd van een Antwerpse afvaardiging bestaande uit parlementsleden en vertegenwoordigers van het stadsbestuur, de werkgevers en de vakbonden, bij de regering een Vijfjarenplan voor de haven ingediend, dat de dissiderata van het z.g. Antwerps Eenheidsfront omvat. Het plan kwam tot stand in de raad van overleg, waarin alle Antwerpse havenorganisaties en bestuursinstanties zetelen.

Het plan somt de grote werken op die in het havengebied moeten worden uitgevoerd. Het voorziet in uitgaven ten belope van bijna 14 mrd fr voor de rechteroever en van ruim 18 mrd fr voor de linkeroever. In dat laatste bedrag zit ongeveer **3,5** rnrd fr voor de Baalhoeksluis en het Baalhoekkanaal (waarvan de aanleg in totaal op 17 mrd fr wordt geschat) en 7,8 mrd fr voor de rechttrekking van de bocht van Bath.
Het vijfjarenplan was enkele dagen voor de dood van Delwaide afgerond; het was de laatste belangrijke daad van Delwaide en het plan wordt beschouwd als zijn politiek testament.

BUSCHMANN FAILLIET

Op 2 juni is het faillissement bekend gemaakt van de vermaarde, 136-jaar oude Antwerpse drukkerij-uitgeverij Buschmann. De firma die in de vorige eeuw o.m. de boeken van Hendrik Conscience uitgaf, specialiseerde zich later in de publikatie van bijzonder verzorgde bibliofiele werken.
Naast het vermaarde kunsttijdsohrift „De Vlaemsche School" dat in 1853 werd opgericht, gaf Buschmann ook werken uit van Theodoor en Jan van Rijswijck, E. Hiel, M. Rooses, P. de Mont, C. Verschaeve, M. Elskamp, E, Claes, F, Timmermans. **A.** Rergmann e.a. De jongste jaren was de uitgeverij begonnen met een reeks kunstboeken „Flandria Illustrata".
Volgens Gazet van Antwerpen (6-6) was Buschmann als ambachtelijk familiebedrijf met weinig talrijk maar sterk gekwalificeerd personeel niet meer opgewassen tegen de zware loonlasten en de hoge prijs van het kwaliteitspapier en was geleidelijk ook de clientèle van de grote bedrijven weggevallen, die dure kunstboeken bestellen als relatiegeschenken.

NEDERLAND

LEGER KRIJGT LANCE-RAKET MET NUCLEAIRE TAAK

Minister Scholten van defensie heeft op 22 mei in een brief aan de Tweede en Eerste Kamer meegedeeld, dat het Nederlandse leger m.i.v. 1 maart 1979 zal beschikken over Lance-raketten, in een uitvoering. die zowel voor conventioneel als voor nucleair gebruik geschikt is.
Zes Lance-lanceerinrichtingen zullen worden aangeschaft ter vervanging van de verouderde acht Honest John afvuursystemen. De kosten van deze aanschaf bedragen f 80 mln.

Mr. Scholten herinnert er in zijn brief aan dat de Honest John per september aanstaande buiten gebruik wordt gesteld. De Lance kan dan de nucleaire taak van dit wapen overnemen.
Pogingen van het vorige kabinet (het kabinet-Den Uyl) om via taakverdeling de nucleaire functie van de Honest John door het Westduitse leger te laten overnemen zijn niet geslaagd, aldus Scholten. Deze nucleaire taak kan ook niet anderszins worden voortgezet.
„Eenzijdige onttrekking door Nederland aan deze nucleaire taak zou neerkomen op afwenteling van deze last op de bondgenoten hetgeen door de regering wordt afgewezen" zo heeft hij het parlement geschreven.
De minister van defensie wijst erop dat in de centrale NAVO-sector elk legerkorps op operationele gronden over nucleaire wapensystemen dient te beschikken. De legerkorpsen van andere NAVO-landen in deze sector hebben de Lance mede in de nucleaire versie besteld.
„Op het gebied van tactisch nucleaire verdedigingsmogelijkheden vormt het Nederlandse legerkorps (in Duitsland) een zwakke schakel", die na het buiten dienst stellen van de Honest John verder zou worden vergroot, zo schrijft Scholten. Het kabinet acht dit niet verantwoord, te meer niet omdat. het Nederlandse legerkorpsvak, gezien zijn ligging in de Noordduitse laagvlakte en de speciale terreingesteldheid daar, „zich bijzonder goed zou kunnen lenen voor een offensief optreden van een tegenstander".
Uit de NAVOstudie over de tactisch nucleaire behoefte tot 1982 — die voor de periode daarna is nog niet klaar — blijkt volgens het kabinet dat de nucleaire taak van de Honest John moet worden voortgezet.
Voor de tactisch nucleaire ondersteuning van het Nederianàse iegerkorps kan niet worden volstaan met de nucleaire mogelijkheden van de bestaande afdeling houwitsers (acht stukken 8 inch-geschut). Het besluit de Lance in afwijking van eerdere plannen toch een nucleaire capaciteit te geven dat nu moest worden genomen om het u-apen in deze vorm volgend jaar maart operationeel te hebben, doet volgens Scholten geen afbreuk aan het streven van de Nederlandse regering om de afhankelijkheid van kernwapens te beperken. Dat streven wordt voortgezet, maar als grondbeginselen gelden hier enerzijds de verbetering van conventionele verdediging en anderzijds evenwichtige troepenvermindering van NAVO en Warschaupact, zo meent mr. Scholten.

Tweede Kanzer in meerderheid akkoord

Op verzoek van de voorganger van mi. Scholten in het kabinet-Den Uyl, mr. Stemerdink, nu lid van de Tweede Kamer voor de PvdA, heeft de TK op 24 mei een debat aan deze zaak gewijd.

In het debat bleek, dat de oppositiepartijen wilden, dat het besluit, althans voorlopig, zou worden herzien, dan wel de uitvoering ervan opgeschort.
Mr. Stemerdink vroeg in een motie de regering „terug te komen van de genomen beslissing". Volgens mr. Stemerdink had mr. Scholten gehandeld in strijd met een toezegging, die zijn voorganger Kruisinga enkele maanden eerder gedaan had.
Kruisinga bevestigde toen in de Tweede Kamer, dat de regering zich wilde houden aan de aankondiging uit de toelichting op de begroting 1978 (nog geschreven door Stemerdink), dat Nederland voor de bepaling van de taken van de Lance eerst de uitkomst van een breed opgezette NAVO-studie zou afwachten.
Tot het verrichten van deze studie naar de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte aan tactische kernwapens, door de zgn. nucleaire plangroep van de NAVO, had Stemerdink vorig jaar zelf het initiatief genomen.
De totaalstudie had eind mei klaar moeten zijn, maar zij komt waarschijnlijk pas eind dit jaar gereed.
Scholten bracht er tegenin. dat uit al beschikbare vertrouwelijke deelstudies, waaruit hij ook in „gekuiste vorm" geen mededeling wilde doen, is gebleken dat de Honest John door een eveneens nucleaire Lance vervangen moet worden. Geen enkel ander land in de NAVO-sec-

tor waar het Nederlandse legerkorps moet opereren, heeft de Lance alleen in conventionele uitvoering besteld. Wil de Honest John, die in september 1978 buiten dienst wordt gesteld ten minste volgend jaar maart vervangen zijn, dan moest de beslissing nu genomen worden, aldus Scholten.
In soms felle interrupties klaagde Stemerdink, dat er op deze manier van het parlementaire controlerecht weinig terecht komt Hij stelde in zijn motie, dat het kabinetsbesluit wel een uitbreiding van het nucleaire potentieel van Nederland, en dus van de NAVO, betekent zonder dat de noodzaak daarvan is aangetoond.
Als besluiten zoals over het Lance-raketsysteem keer op keer geïsoleerd en niet als deel van een „totaalplaat" op tactisch-nucleair gebied worden genomen, vreest Stemerdink een verkeerde ontwikkeling, zo zei hij
Minister Scholten herinnerde er aan. dat hij dit najaar in de begroting 1979 breder op de kernwapenproblematiek zal ingaan. Hij ontkende dat het kabinet-Van Agt minder gericht zou zijn op het terugdringen van de rol van kernwapens.
De VVD'er Ploeg, die zijn vertrouwen in de in de Tweede Kamer debuterende minister uitsprak en de kabinetsbeslissing toejuichte, kwam Scholten te hulp Hij wees er op dat de socialistische ministers Vredeling en Stemerdink tussen 1973 en 1977 hebben geprobeerd om de Bondsrepubliek Sc nucleaire taak van de Honest John te laten overnemen
Dat dit niet is gelukt, doet volgens de Liberaal niets af aan het feit dat deze beide oud-bewindslieden in elk geval wel de nucleaire Lance, zij het een Westduitse, in het Nederlandse operatiegebied gestationeerd hadden willen zien. In wat hij de „historische plaat" noemde, herhaalde Scholten nog eens dat het kabinet-Den Uyl (Stemerdink) de taak van de Honest John en de nucleaire versie van de Lance niet ten principale had afgewezen, maar het besluit er over slechts had uitgesteld
De CDA-fractie liet bij monde van J. de Boer weten met hst kabinetsbesluit akkoord te kunnen gaan, voor zover er een continuering van het beleid ten aanzien van kernwapens in te zien is. De Boer, die het net als de meeste sprekers betreurde dat het debat over een incidenteel besluit moest gaan, maakte overigens uitdrukkelijk een uitzondering voor het neutronenwapen. De Lance is als afvuursysteem hiervoor zeer geschikt, maar zal die functie ven de CDA-fractie in geen geval mogen krijgen, zei hij
De D'66'er Brinkhorst meende, dat het luabinetsbesluit de Nederlandse onderhandelmgspositie op het kernwapengebied binnen de NAVO heeft geschaad (minister Scholten zag juist een tegenovergesteld gevolg).
Brinkhorst vroeg per motie om opschorting van de uitvoering van het genomen besluit tot de gelegenheid voor een fundamentelere en bredere discussie zich heeft voorgedaan.
De CPN'er Wolff en de PSP'er Van der Spek ten slotte vroegen de regering in hun motie zonder meer van de nuclearisering van de Lance af te zien.

Moties verworpen

Over de drie moties werd op 25 mei gestemd. Zij werden alle verworpen.

De motie-Stemendink (PvdA), die van de regering vroeg terug te komen op de genomen beslissing, kreeg de stemmen van de fracties van de PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN alsmede van drie leden van het CDA (H. de Boer, Beumer en Borgman). Tegen waren de fracties van de VVD, SGP, GPV en DS'70 plus de overgrote meerderheid van het CDA. Ofschoon de marge klein was, bleef hoofdelijke stemming achterwege.
De motie-Wolff (CPN) over het afzien van de voorgenomen maatregelen sneuvelde met de stemmen van CPN PSP, PPR en PvdA voor.
Evenmin een meerderheid kreeg de motie-Brinkhorst (D'66), die vroeg de beslissing niet uit te voeren, alvorens er een fundamentele parlementaire discussie is gevoerd, mede aan de hand van een overzicht van de nucleaire taken die Nederland in NAVO-verband moet uit voeren, Vóór deze motie waren D'66, PvdA, PPR, CPN, PSP en DS'70.
Namens de fractie van het CDA verklaarde het Lid J de Boer er begrip voor te hebben dat minister Scholten (defensie) grote vertrouwelijkheid met militaire gegevens in acht moet nemen. „Wij betreuren het echter dat de minister in dit stadium meent geen enkel nader gegeven te kunnen verschaffen waarom nu deze beslissing moet worden genomen. Dit betekent dat wij voor ons oordeel vrijwel geheel zijn aangewezen op het vertrouwen in de minister.
Dat vertrouwen is zeer groot en wij zullen om die reden geen der moties steunen. Daarbij nemen wij in aanmerking dat hij zich wel bereid heeft verklaard om in een later stadium aan de Kamer voldoende gegevens te verstrekken om tot een meer samenhangend en fundamenteel debat over de Nederlandse nucleaire taken te kunnen komen.
„Deze conclusie brengt geen enkele wijziging in ons standpunt ten aanzien van het neutronenwapen", aldus de woordvoerder van het CDA. (NRC/Handelsblad, Nederlandse Staatscourant, Handelingen)

(Vor ber. pag 477/2-1973)

OMROEPBIJDRAGE HOGER

Volgend jaar gaan de omroepbijdragen omhoog. Omroepbijdrage A, nu f 120,—, wordt f 126,— en de omroepbijdrage B, nu f 36,—, wort f 37,50. Aldus is besloten op voordracht van de miinster van CRM mede namens de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat en de minister van Financien (Ministerie van CRM)

GEMEENTELIJKE SCHULD ULTIMO 1977 f 77 MILJARD

Volgens gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek bedroeg de totale opgenomen schuld van de gemeenten op 31 dec. 1997 f 77 mrd.
Daarvan is f 25 mrd weer uitgezet en verstrekt aan derden. De netto totale schuld steeg in 1977 met ruim f 1,5 mrd of 3% tot f 52 mrd.
De stijging in 1977 blijft daarmee aanzienlijk achter bij die in 1976, toen de netto schuld der gemeenten toenam met f 2,7 mrd (bijna 6%).
Deze groeivertraging manifesteerde zich enerzijds door een stijging van de uitgezette vlottende middelen en anderzijds door een lager tempo bij het opnemen van vaste leningen.
Per inwoner is de schuld ultimo 1977 ruim f 5.500. De schuld per inwoner hangt sterk samen met de grootte van de gemeente. Zo hadden de grootste 3 gemeenten te zamen gemiddeld een schuld van biina f 12 000 per inwoner en de gemeenten met minder dan 10 000 inwoners gemiddeld een schuld van ruim f 3800 per inwoner.

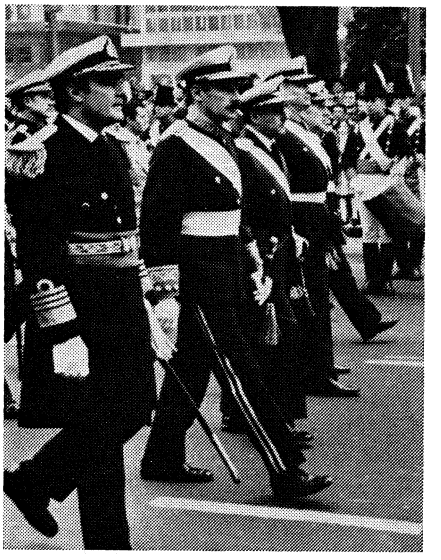
LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIE

NIEUWE AMBTSTERMIJN VOOR VIDELA, MACHTSSTRIJD IN JUNTA

Op 2 mei heeft de regerende militaire junta besloten dat generaal Jorge Rafael Videla opnieuw drie jaar het presidentschap zal bekleden.
Volgens de officiële aankondiging zal Videla op 1 augustus aan zijn nieuwe termijn beginnen nadat hij aich zal hebben teruggetrokken als opperbevelhebber van het leger. Tot nu toe was Videla zowel president als vertegenwoordiger van de landmacht in de junta. Ook de andere juntaleden zullen zich dit jaar uit actieve dienst terugtrekken en verwacht wordt dat er daarna een nieuwe junta van drie man gekozen zal worden.
De ludhtmacht is in de junta vertegenwoordigd door luchtmacht-commandant Orlando Agosti, de marine door marinecommandant Emilio Massera.
Volgens persberichten is de herbenoeming van Videla niet zonder strubbelingen verlopen. Met name binnen de marine zou bezwaar gerezen zijn tegen de herbenoeming. Oorzaak hiervan was een machtsstrijd binnen de junta.
Le Monde berichtte daar in maart (6-3) als volgt over:

Nog steeds woedt er een felle machtsstrijd binnen de militaire junta in Argentinië. De bevelhebber

De militaire junta, v l n r. adm Emilio Massera, pres Jorge Videla en Orlando Agosti

van de marine, admiraal Emilio Massera, zei onlangs nog dat de dubbele functie van generaal Videla — staatshoofd en bevelhebber van de landmacht — alleen maar een ,,tijdelijke oplossing" was.

Al betekent dat nog niet. zoals de Braziliaanse pers concludeerde, dat de admiraal het ontslag van Videla eiste, toch is duidelijk dat Massera het oneens is met verschillende aspecten van het huidige beleid. Hij heeft vooral bezwaar tegen de ,,monetaristische" koers van de minister van financiën, José Martinez de Hoz. Massera is voorstander van een „dialoog" met bepaalde niet-militaire politieke kringen. Zijn contacten met peronisten zijn een publiek geheim. Kritiek hierop krijgt hij van zijn conservatieve collega's, die niets moeten hebben van het ,,militaire populisme" van de admiraal.

Het al maanden in officiële kringen sluimerende conflict betreft de discussie over de ,,vierde man". Kan het staatshoofd tegelijkertijd bevelhebber zijn van de landmacht? Of zou de president niet uit de junta van de 3 legerbevelhebbers gekozen moeten worden? Al sinds de staatsgreep van 24 maart 1976 vraagt men zich dit af. Destijds werd besloten dat beide functies hoogstens drie jaar door dezelfde persoon konden worden uitgeoefend. Een te lange termijn vindt men nu.

Na de wereldkampioenschappen voetbal, in juni, valt vermoedelijk een versnelde ontwikkeling te verwachten als gevolg van de druk vanuit het leger, Blijft de vraag of na de benoeming van de ,,vierde man" het staatshoofd of, wat waarschijnlijker is, de bevelhebber van de landmacht de touwtjes in handen zal krijgen. Generaal Videla wil zelf graag president blijven en zou generaal Roberto Viola, één van zijn naaste medewerkers en op het ogenblik stafchef van het leger, tot bevelhebber van de landmacht willen benoemen.

Maar waarnemers geloven dat het overgrote deel van zijn collega's de voorkeur geeft aan generaal Menendez, de huidige commandant van het derde leger in Cordoba en één van de leiders van de ,,valken".

Zelfs als Viola de sleutelpositie van minister van binnenlandse zaken krijgt toegewezen, zouden de aanhangers van de harde lijn naar alle waarschijnlijkheid strategisch belangrijke posities binnen het staatsapparaat blijven bekleden.

Een nieuw gegeven is dat de „veibroedering" tussen militairen en politici zich als een virus verspreidt: de commandant van het eerste leger (in Buenos Aires), generaal Suarez Mason, die als ,,havik" bekend staat, heeft eind vorig jaar een ontmoeting gehad met peronisten, zij het dan van de rechtervleugel. Een dergelijke ,.samenwerking" brengt de nodige deining teweeg in militaire kringen.

De politici — het regime heeft politieke activiteiten verboden — maken over het geheel genomen een wat vermoeide indruk. Al mogen we niet vergeten dat de Radicale Burgerunie (een centrumpartij die bij de verkiezingen in 1973 met een kwart van de stemmen als tweede uit de bus kwam) haar martelaars heeft gehad: de op een afschuwelijke manier aan zijn eind gekomen afgevaardigde Mario Abel Amaya of Hidalgo Sola, ambassadeur in Venezuela, die bij een bezoek aan Buenos Aires in juli ,,verdween", elf dagen nadat hij het had gevraagd te stellen dat Argentinië ,,een regering van burgers en militairen diende te krijgen".

De leider van de onverzoenlijke Radicale partij, Oscar Alende, verklaarde onlangs bij zijn terugkeer van een reis door Europa (waar hij onder meer gesiproken heeft met Willy Brandt. Françoise Mitterrand en de paus) dat de internationale publieke opinie van de Argentijnse politici verwacht dat zij duidelijk stelling nemen. Maar durven ze dat aan?

Een echte discussie wordt alleen gevoerd over het economische beleid van de door Videla en de ,,gematigde" militairen gesteunde minister vanfinanciën, Martinez de Hoz, die temidden van een protectionistiseh gezinde internationale conjunctuur een gevecht tegen de klok moet voeren. Het aftreden, eind vorig jaar, van de minister van planning, betekende een succes voor de minister van financiën (zie hierna.).

Het ontslag van deze ,,veelbelovende" generaal bewijst dat de minister van financiën aanzienlijke steun geniet bij de militairen. Kritiek ondervindt zijn beleid echter in niet-militaire kringen, zowel bij de nationalisten, als bij de conservatieven.

Toch heeft hij het nodige bereikt. Bij de val van Isabel Péron waren de deviezenreserves uitgeput: op het ogenblik zijn ze weer gestegen tot vier mrd dollar; het tekort op de begroting, in 1975 gelijk aan twaalf procent van het bruto nationaal produkt, is vorig jaar teruggebracht tot drie procent van het BNP; de werkloosheid komt niet boven de 4,5 procent uit en de inflatie is van vijfhonderd procent gedaald tot 160 procent.

Maar deze successen zijn onvoldoende. De inflatie is nog altijd hoog genoeg om geldspeculaties te stimuleren ten koste van produktieve investeringen (hel reële rentepercentage is met 40 procent één van de hoogste ter wereld). Het valt te betwijfelen of de regering haar belofte de inflatie dit jaar tot zestig a tachtig procent terug te brengen kan waarmaken.

Sinds oktober 1977 is er sprake van een stijgend aantal faillissementen en een plotselinge economische terugslag, met name wat betreft de verkoop van consumptiegoederen (vooral auto's). De prijsstijgingen in de vervoers- en dienstensector roepen felle kritiek op. Het reële inkomen is volgens de meest gunstige berekeningen van 1976 tot 1977 met ongeveer 35 procent gedaald. Stakingen bij het openbaar vervoer in de hoofdstad Buenos Aires, eind oktober, illustreren de ontevredenheid. De junta heeft hierop enerzijds gereageerd met een zekere ,,versoepeling" van de loonpolitiek.

MINISTER VAN PLANNING AFGETREDEN

De minister van planning, generaal Ramon Diaz Bessone, is op 30 dec. 1977 afgetreden en vervangen door generaal Carlos Enrique Laidlaw, hoofd van de militaire inlichtingendienst.

Generaal Diaz Bessone, die als een aanhanger van de harde lijn bekend stond, was als minister van planning verantwoordelijk voor de uitwerking van een plan voor de herstructurering van het politieke, sociale en economische leven.

Het vertrek van Bessone zou verband houden met een meningsverschil met de minister van financiën, dr. José Alfredo Martinez de Hoz, de vertrouweling van president Videla *(NZZ,* Le Monde)

STRIJD TEGEN TERRORISME, ARRESTATIES, PROTESTEN UIT HET BUITENLAND

President Videla verklaarde in dec. 1977 tegen buitenlandse journalisten dat de strijd tegen terroristische groeperingen vrijwel beëindigd was. Op vragen van journalisten erkende de president dat er zich in deze strijd mogelijk excessen hadden voorgedaan, maar dat deze nooit door hogerhand waren aangemoedigd.

,,Dit is een echte oorlog. In een oorlog zijn er overlevenden, gewonden, doden en soms mensen die verdwijnen".
De president gaf toe dat sommige vermiste personen verdwenen waren als gevolg van ,,repressie". maar hij voegde er aan toe dat in het algemeen de Argentijnse burgers geen onderdrukking hadden te vrezen. Hij kondigde verder aan dat de regering spoedig een lijst zou publiceren met namen van wat hij noemde ,,subversieve criminelen". Hij schatte hun aantal op ca. 4000. Het ministerie van binnenlandse zaken publiceerde begin februari een lijst met namen van 703 gevangenen die zonder vorm van proces waren opgesloten in de Villa Devoto gevangenis in Buenos Aires.

Op 24 en 25 augustus 1977 hield de subcommissie voor het voorkomen van discriminatie en de bescherming van minderheden van de VN een zitting waar gesproken werd over de mensenrechten in Argentinië.

Gedurende dit debat voerde ook de Argentijnse afgevaardigde Gabriel Martinez het woord. Hij noemde de leden van de Argentijnse commissie voor mensenrechten, die een rapport aan de VN hadden gestuurd, ,,terroristen en misdadigers". De subcommissie, aldus Martinez, had haar objectiviteit en onafhankelijkheid opgegeven door met deze commissie samen te werken.

In oktober 1977 maakte de regering haar voornemen bekend 135 politieke gevangenen vrij te laten en een speciale commissie in te stellen die zich zou moeten gaan bezig houden met verzoeken van gevangenen die het land willen verlaten.

Op 24 december werden 432 gevangenen vrijgelaten. Eind november publiceerden 7 vooraanstaande Peronisten een open brief waarin zij aandrongen op het vrijlaten van politieke gevangenen, hervorming van de economie en terugkeer naar de democratie. Onder de ondertekenaars bevonden zich Angel Pederico Robledo, een vroegere minister van binnenlandse zaken en van buitenlandse zaken, Italo Argentino Luder, vroegere voorzitter van de Senaat, Ricardo Cesar Guardo, een vroegere minister van defensie en Manuel de Anchorena, een vroegere ambassadeur.

Protest Franse regering

Het Franse ministerie van buitenlandse zaken maakte half januari bekend dat 16 mensen met de Franse nationaliteit in Argentinië vermist of gevangen gehouden werden. Eerder, op 13 december '77, had de Franse ambassadeur in Buenos Aires een formeel protest bij de regering ingediend naar aanleiding van de verdwijning op 8 en 10 dec 1977 van twee Franse nonnen, die al jaren in Argentinië woonden en werkzaam waren voor het Instituut van de buitenlandse missie.

De ambassadeur herinnerde de Argentijnse regering aan haar verplichtingen voortvloeiende uit de Weense Conventie voor diplomatieke en consulaire betrekkingen die bepalen dat een buitenlandse regering officieel ingelicht moet worden als één van haar onderdanen gearresteerd wordt.

President Giscard d'Estaing zond op 23 dec. 1977 een persoonlijke boodschap naar generaal Videla waarin hij hem verzocht een onderzoek naar de verdwijningen in te stellen. De Monteneros, die door de Argentijnse autoriteiten verantwoordelijk waren gesteld voor de ontvoeringen, ontkenden in een communiqué dat op 18 dec. 1977 in Mexico werd uitgegeven, iedere verantwoordelijkheid, terwijl het Instituut voor de buitenlandse missie een verklaring uitgaf waarin de Argentijnse autoriteiten beschuldigd werden de ontvoering' op touw te hebben gezet.

Op 14 okt. 1977 werden ca. 300 mensen gearresteerd en tijdelijk gevangen gehouden nadat een demonstratie, waarbij geprotesteerd werd tegen de verdwijningen, uiteen was gejaagd. Onder de gearresteerden bevond zich een groot aantal buitenlandse journalisten.

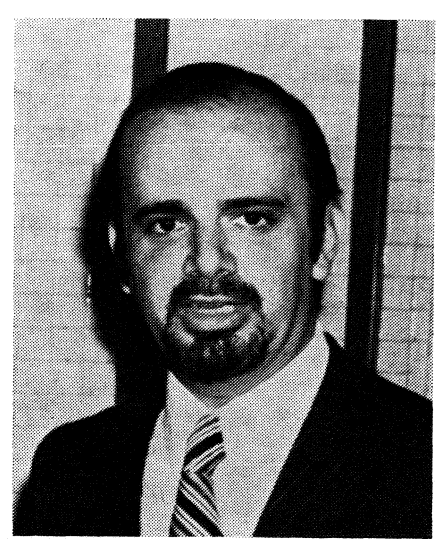
Op 24 nov. 1977 werden de journalisten Al Ortiz van de Voice of America en Derek Wilson van de BBC door de politie meegenomen en gedurende 7 uur ondervraagd nadat zij interviews hadden gehouden met vrouwen die iedere donderdagmiddag op de Plaza de Mayo in Buenos Aires bijeenkomen om te protesteren tegen het verdwijnen van familieleden.

Op 10 nov. 1977 wend Oscar Serrat, correspondent van Associated *Press*, ontvoerd door mannen die zeiden lid van de veiligheidspolitie te zijn. Hij werd langdurig ondervraagd over zijn beweerde contacten met linkse groeperingen.

Volgens Amnesty International worden tussen de 2000 en 5000 Argentijnse wetenschapsmensen, journalisten, doctoren en advocaten vermist.

Twee vooraanstaande Amerikaanse natuurkundigen verklaarden in een brief aan de New York Times dat in de afgelopen 20 maanden zo'n 11 prominente Argentijnse wetenschapsmensen door de militairen waren gearresteerd

Het liberale dagblad *La Prensa* publiceerde op 17 mei de namen van 2515 mensen, die volgens onderzoekingen van de permanente commissie voor de mensenrechten, de laatste jaren spoorloos verdwenen zijn. Volgens de commissie hadden familieleden van 1318 verdwenen personen officieel van de overheid een bericht gekregen dat zij niets afwist van de verblijfplaats van de gezochten. Van de overige 1197 gevallen waren de naspeuringen nog niet afgerond, maar volgens de commissie moest aangenomen worden dat ook deze mensen om politieke redenen opgepakt waren.
De commissie die al voor de machtsovername door de militairen was opgericht en waarin vooraanstaande geleerden, politici. juristen en geestelijken zitting hebben, zei dat het niet uitgesloten is dat enkele ,,verdwenen personen" ondergedoken of naar het buitenland gevlucht zijn, maar zij zei ook dat waarschijnlijk nog wel een veel langere lijst van verdwenen personen opgesteld kan worden als alle mensen die familieleden missen zich bij haar zouden melden. Velen zouden dit uit angst of onbekendheid met het bestaan van de commissie niet doen. Enige vertegenwoordigers van de commissie spraken in dit verband van 8030 ,,Desaparecidos".
Een half jaar geleden was er nog reden om aan te nemen dat een

Eén van de vele verdwenen Argentijnen: Julian Delgado, hoofdredacteur van de Mercado.

groot deel van de vermisten nog in leven was. Maar nu de regering intussen meerdere lijsten met de namen van officieel gearresteerden heeft gepubliceerd, moet men daaraan twijfelen.

Met de publikatie van de namen kwam de regering weliswaar eindelijk tegemoet aan een veel geuite wens, voor veel Argentijnen betekende het tevens het einde van hun laatste beetje hoop. Van de tot half mei officieel gearresteerden (3339) kwamen er slechts 100 voor op de lijsten van de permanente commissie.

Ook over het aantal doden dat bij de bestrijding van het terrorisme is gevallen, zijn slechts ruwe schattingen te maken.

Legt men de kranten berichten naast de moeilijk verkrijgbare officiële opgaven, dan komt men op ongeveer 3600 mensen die de guerrillastrijd niet hebben overleefd; 430 daarvan waren politieagenten, soldaten en officieren.

Volgens de regering zijn de meestal anonieme doden de door de mensenrechtencommissies gezochte verdwenen personen.

Volgens deze lezing zou de strijd dan ca. 4000 doden hebben gekost. Neemt men aan dat de verdwenen personen en de doden niet dezelfden zijn, dan zouden er 8000 tot 9000 slachtoffers gevallen zijn.

Het meest bloedige jaar was 1976. In 1977 daalde het aantal illegale arrestaties. Werden in 1976 volgens de mensenrechtencommissies nog 900 personen ontvoerd, in 1977 waren dat er 265.

Ook de officiële arrestaties zijn zeldzamer geworden. In 1977 werden iedere maand nog zo'n 80 mensen gearresteerd. In de afgelopen maanden waren het er zo'n 30 tot 50.

Volgens een in sept. 1977 weer ingevoerde wet konden in de afgelopen maanden 172 mensen de gevangenis inruilen voor een uitwijzing naar het buitenland. Volgens de mensenrechtencommissies hadden dat er veel meer kunnen zijn als de regeringen van de landen die voor opname van gevangenen in aanmerking komen wat toeschietelijker geweest waren in het verlenen van inreisvergunningen.

De permanente commissie heeft een open brief aan de junta geschreven waarin gemeld werd dat in december 13 mensen ontvoerd zijn. In februari spoelden twee zwaar verminkte lijken aan en in dezelfde maand werden in La Plata vier personen, die juist vrijgelaten werden, voor de gevangenis weer gearresteerd. *(FAZ,* NZZ, *Le Monde, NRC/H'blad)*

BETREKKINGEN MET CHILI. UITVOERSTOP INGESTELD

Begin juni heeft Argentinië voor een aantal goederen een uitvoerverbod naar Chili ingesteld en de houtimport uit Chili praktisch gestaakt.

Deze invoerbeperking, die in Chili als ongewoon en ,,discriminerend" wordt ervaren, berust op de op 10 april van dit jaar in werking getreden zijnde wet nr. 21.775. Deze wet geeft de overheid de bevoegdheid kwalitatieve en kwantitatieve uitvoerbeperkingen af te kondigen als dit om redenen van nationale veiligheid nodig is.

Deze wet is voor de eerste maal tegen Chili afgekondigd.

Daarbij worden de meeste van de produkten, waarvan de uitvoer naar Chili verboden is, wel naar andere Latijns-Amerikaanse landen en Europa geëxporteerd. Het gaat in dit geval voornamelijk om autoonderdelen, in het bijzonder voor vrachtwagens, Mercedes-Benz-bussen, farmaceutische produkten en grondstoffen voor hoogovens.

In Chili heeft men vrij lakoniek op de Argentijnse maatregelen gereageerd.

Een woordvoerder van de werkgeversorganisatie heeft verklaard dat er genoeg andere landen zijn die Chili die goederen kunnen leveren die Argeninië niet meer wil verschaffen.

De Chileense minister van economische zaken Baraona zei in een interview dat de Chileense buitenlandse handel solide genoeg is om zich uit deze situatie te redden.

Als alternatief land komt vooral Brazilië in aanmerking, Braziliaanse leveranciers hebben bij verschillende gelegenheden al verklaard onmiddellijk te willen inspringen.

De in de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen economische betrekkingen tussen Chili en Brazilië — Brazilië is na de Bondsrepubliek de grootste afnemer van Chileens koper — zullen door het Argentijnse besluit nog meer groeien.

In Chili neemt men aan dat Argentinië deze economische maatregelen wil gebruiken als drukmiddel om in de onderhandelingen over de grenskwesties grotere speelruimte te krijgen.

Het gaat daarbij vooral om de kwestie van de grens tussen beide landen in het Beagle-kanaal en om de territoriaalrechtelijke toewijzing van drie kleine eilanden bij de uitgang van dit kanaal.

Een op verzoek van Chili en met toestemming van Argentinië ingestelde internationale arbitrage-commissie onder leiding van de Engelse koningin heeft in '77 deze eilanden aan Chili toegewezen en het grensverloop in het midden van het Beagle-kanaal vastgelegd (pag. 113 e.v.).

Volgens Chili is hiermee het laatste woord over deze kwestie gesproken. De jongste economische maatregelen van Argentinië worden daar dan oolr uitgelegd, als een manier om de zaak weer aan te kaarten. (FAZ)

GEVANGENISSTRAF VOOR MEVROUW PERON GEËIST

Een openbare aanklager in Buenos Aires heeft op 24 april een gevangenisstraf van zes jaar geëist tegen ex-president mevrouw Maria Estela Peron-Martinez die wordt beschuldigd van wanbeheer van geld voor liefdadigheidsinstellingen.

Volgens aanklager Conrado Sadi Massue is bewezen dat mevrouw Peron zich schuldig heeft gemaakt aan het aanwenden ten eigen bate van een derde partij van geld dat aan haar was toevertrouwd.

De aanklager zei dat hij bij zijn eis van zes jaar uitging van het feit dat mevrouw Peron als president van het Argentijnse volk had moeten voorgaan in onbesmet en voorbeeldig gedrag.

„Isabelita" Peron, de weduwe van president-generaal Juan Domingo Peron, zit in militaire gevangenschap sinds haar bewind ruim twee jaar geleden door het leger ten val werd gebracht.

Tegen haar zijn nog zes andere zaken aanhangig. De belangrijkste hiervan gaat over het storten van 800.000 dollar dollar uit het peronistische liefdadigheidsfonds op de rekening van de erven Peron. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

GEVANGENISOPSTAND

Meer dan 50 gevangenen zijn op 14 maart om het leven gekomen bij een oproer in de Villa Devoto-gevangenis bij Buenos Aires. de grootste gevangenis in Argentinië. Dat heeft een woordvoerder van de gevangenis meegedeeld.

Volgens deze officiële zegslieden brak de rebellie uit toen enkelen van de 161 gevangenen in de zevende sectie van cellenblok nr. 3 hun bewakers aanvielen. De opstande-

lingen staken daarna matrassen, dekens en meubilair in brand.
Een politie-woordvoerder zei dat 44 gevangenen de dood vonden voordat brandweerlieden het gebarricadeerde gedeelte van de overvolle gevangenis konden binnenkomen. Zes andere gevangenen stierven later in ziekenhuizen.
Volgens goedingelichte kringen werd bij de opstand één bewaker gedood. maar dat is niet officieel bevestigd. Een officiële verklaring zegt dat geen van de omgekomen of gewonde gevangenen schotwonden had. (AP)

OPHEFFING DECRETEN M.B.T. DE PERS

Begin juni heeft de junta twee persdecreten, daterend uit de Peronistische tijd, naar aanleiding van de Dag van de Pers op 7 juni, opgeheven. Het ging om decreten uit 1973 en 1975. Het eerste decreet verbood de in Argentinië werkende buitenlandse persagentschappen plaatselijk nieuws te verspreiden. Het tweede verbood de weergave van buitenlandse berichten over de Argentijnse situatie in kranten van het land.
Volgens een verslag in het dagblad *Clarin* had president Videla bij een ontvangst van journalisten ter gelegenheid van de Dag van de Pers verklaard dat hij hoopte dat de Argentijnse pers zich zou gedragen zoals van haar verwacht werd.
De perssecretaris en woordvoerder van de president, schout-bij-nacht Franco, gaf een nadere uiteenzetting over de overwegingen die geleid hadden tot de opheffing van de decreten. De nieuwe richtlijnen, die in de plaats voor de oude zouden komen moesten beschouwd worden als een ,,fundamenteel voorstel voor de nationale reorganisatie" en de vestiging van een ,,republikeinse democratie", zo verklaarde hij.
Het was daarbij zeer belangrijk te kunnen rekenen op een vrije pers. *(NZZ)*

BRAZILIE

PERSCENSUUR OPGEHEVEN

Op 8 juni heeft de regering meegedeeld dat de censuur op de geschreven pers afgeschaft is.
,,De opheffing van de censuur vormt een onderdeel van de politiek van geleidelijke ontspanning die president Geisel voorstaat," aldus een woordvoerder van de regering. De censuur op radio en televisie blijft bestaan omdat deze media beschouwd worden als een vorm van openbare dienstverlening.
De censuur op de pers werd in 1968 ingevoerd, daags na de afkondiging van de institutionele akte 5, het decreet dat de Braziliaanse regering dictatoriale bevoegdheden gaf.
Een maand geleden heeft de regering aangekondigd dat de ,,IA-5" zal worden ingetrokken en dat een aantal burgerlijke vrijheden zal worden hersteld. De afschaffing van de censuur werd toen naar een onbepaalde datum in de toekomst geschoven. Niemand had verwacht dat dit zo snel zou gebeuren, zelfs nog voordat de overige hervormingsmaatregelen in het parlement zijn behandeld.
Aanvankelijk werd de censuur met grote willekeur uitgevoerd door agenten van de federale politie, zonder dat er een duidelijke richtlijnen bestonden. Pas in 1972 begon de toenmalige president Medici systematisch te verbieden om over bepaalde onderwerpen te schrijven. Tussen 1972 en 1975 werden 298 decreten uitgevaardigd die precies aangaven over welke onderwerpen de kranten moesten zwijgen.
Tientallen decreten hadden betrekking op het werk van de veiligheidsdiensten of op aanklachten over martelingen. Andere orders verboden te schrijven over bepaalde personen (b.v. bisschop Helder Camara, maar ook Geisel voordat hij president werd), over de economische recessie in Brazilië of over de meningitisepidemie die in 1974 in Sao Paulo heerste.

Op 1 november 1975 maakte president Geisel een einde aan de censuur op de dagbladen en een aantal weekbladen. Enige tijd later werd Veja, Braziliës meest gezaghebbende weekblad, ook vrijgegeven Maar het kritische blad Opiniao hief zichzelf op wegens de ondraaglijke censuur De laatste twee jaar bestond er nog uitsluitend censuur op de Tribuna de Imprensa, een dagblad uit Rio de Janeiro, op het linkse weekblad Movimento en op O Sao Paolo, het weekblad van het aartsbisdom Sao Paolo De afschaffing van de censuur op deze drie bladen was sindsdien een van de strijdpunten waarvoor de democratische beweging in Brazilië zich sterk heeft gemaakt.
De Tribuna was de krant van de vorig jaar overleden politicus-journalist Carlos Lacerda, die zijn leven gewijd heeft aan de strijd tegen verscheidene militaire regeringen in Brazilië De krant had dagelijks gemiddeld anderhalve blanco pagina wegens de censuur De oplage liep in tien jaar tijd terug van 100 000 tot een schamele 10 000

Het meest paradoxale van de situatie in de Braziliaanse pers was dat er de laatste tijd in de niet gecensureerde kranten een steeds grotere mate van vrijheid bestond om kritische berichten te schrijven. Alle kranten hebben bijvoorbeeld uitvoerig bericht over de stakingsbeweging die de vorige maand in Sao Paolo de metaalindustrie gedurende enkele weken heeft lamgelegd. Ook over martelingen bij arrestaties, over processen die op het ogenblik tegen de staat gevoerd worden, over de Beweging voor amnestie en over het strategische probleem van de kernenergie wordt met grote regelmaat geschreven.
In de 153 nummers die er tot nu toe van het linkse weekblad Mouimento zijn verschenen, zijn 3093 artikelen geheel verboden, 18.761 alinea's geschrapt en 3162 illustraties door de censor geweigerd. Alleen al voor het nummer van begin juni 1978 werden 23 artikelen, 93 alinea's en 8 illustraties weggecensureerd. Op de plaats van geschrapte zinnen schreef Movimento steeds: ,,Lees Movimento, ter verdediging van de democratische rechten, de nationale onafhankelijkheid en de verhoging van de levensstandaard van de arbeiders." Het blad heeft een oplage van 15.000 exemplaren, maar hoopt die zonder censuur snel te kunnen vergroten.

Censuur radio en *t.v.* gehandhaafd

Door het opheffen van de censuur op de geschreven pers is het herstel van de rechtsstaat in Brazilië een stukje dichterbij gebracht. Het is meer een principebeslissing, die een graadmeter is voor de bereidheid tot hervorming van het regime, want de maatregel heeft betrekking op drie bladen die met elkaar slechts enkele tienduizenden lezers hebben.
De regering weet heel goed dat kranten geen massamedium zijn.
Vandaar dat de censuur op de radio en televisie, media die tot in de verste uithoeken van het land doordringen, voorlopig gehandhaafd blijft. *(NRC/H'blad*, Le Monde)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

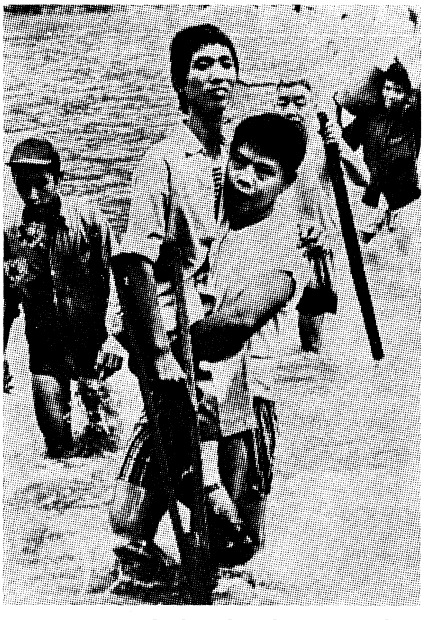
VIETNAM IN CONFLICT MET CHINA (I)

In de loop van 1978 is de verhouding tussen de Socialistische Republiek Vietnam en de Volksrepubliek China duidelijk verslechterd.
De relatie was te voren al verkoeld wegens het geschil over de Paracel- en Spratly-eilanden in de Zuidchinese Zee. waarop beide landen aanspraak maken (zie pag. 843/3 e.v.-1976).
Wel had een Vietnamese partij- en regeringsdelegatie o.l.v. partijsecretaris Le Doean van 20-25 nov. 1977 een officieel bezoek aan China gebracht en was op 10 jan. 1978 een wederzijds handels- en betalingsakkoord voor 1978 te Peking ondertekend, maar Vietnam onderhield nauwere betrekkingen met de SU en stond in het ideologische conflict tussen Peking en Moskou duidelijk dichter bij het standpunt van laatstgenoemde.
Voorts koos China in het sinds 31 dec. 1977 openlijk uitgevochten conflict tussen Vietnam en Cambodja (pag. 5 e.v.) steeds duidelijker partij voor Phnom Penh.
Medio februari deden zich aan de Vietnamees-Chinese grens incidenten voor bij Dong Van (provincie Ha Tuyen) en Mong Cai (provincie Quang Ninh). waarbij ruim 30 Vietnamezen werden gedood. Tussen beide landen bestaat geen grensverdrag (de grens werd in 1887 door de Franse koloniale autoriteiten vastgesteld) en beide landen hebben niet pas nu moeite met de controle over de verwante minderheidsvolken in de grensgebieden. De toenemende druk van Hanoi op de „montagnards" — waarvan de autonome zones volgens de *NZZ* (13-5) kort tevoren werden opgeheven tegelijk met de afzetting van hun als pro-Chinees bekendstaande leiders plus de economische moeilijkheden in Noord-Vietnam hebben tot onrust in de grensgebieden en tot nauwere contacten met het beter voorziene Yunnan geleid, wat Hanoi tot een strengere bewaking van de grenzen deed overgaan. Schermutselingen over grensaanduidingen en smokkelroutes schijnen daar gebruikelijk te zijn geworden, aldus de *NZZ*, dat eraan toevoegde dat berichten over pantsergevechten aan de grens tot dusver niet werden bevestigd.

Daarvan was op 18 april melding gemaakt voor de Zweedse televisie door Rolf Soderberg, een correspondent van de Zweedse radio die zojuist van een bezoek aan Hanoi was Teruggekeerd
A F P (19-4) berichtte dat de hoofdredacteur van het Vietnamese partijblad N h a n D a n, Hoang Tung, kort tevoreii had gesproken van „massale troepenconcentraties en luidiprekeroorlogen" langs de Vietnamees-Chinese grens
Maar Vi Gia Le, secretaris-generaal van het volkscomité van de Vietnamese grensprovincie Cao Lang. be eerde volgens A F P, (Le M o n d e 20-5) dat er geen echte gewapende botsingen langs de grens hadden plaatsgevonden, laat staan tankgevechteii Er waren nooit schoten gewisseld, alleen waren Chinese en Vietnamese patrouilles soms met elkaar op de vuist gegaan Chinese patrouilles drongen soms verscheidene malen per week op Vietnamees gebied door tot 100 a 300 m diep, maar ook was er soms gedurende een hele maand geen enkel inciáent, terwijl er toch aan weerszijden van de grens dagelijks werd gepatrouilleerd Wel kwamen grensschendingen sinds vorig jaar (1977) steeds vaker voor zonder dat er echter tot dusver doden waren gevallen, aldus Vi Gia Le Hij begeleidde drie journalisten, o w. de A F P-correspondent, langs de oude koloniale hoofdweg nr 4 van Cao Bang naar Lang Son via de grensstad Dong Dang Bij die tocht namen de journalisten geen sporen van gevechten noch militaire bedrijvigheid waar

Uittocht van *Chinezen uit Vietnam*

Tijdens een receptie voor overzeese Chinezen die Peking bezochten gaf Lia Tsjeng-tsjih, vice-voorzitter van het Nationale Volkscongres, op 30 april uiting aan de Chinese bezorgdheid over het lot van de in Vietnam wonende Chinezen, onder wie een massale uittocht naar China op gang zou zijn gekomen Liao Tsjeng-tsjih, tevens directeur van het bureau voor zaken betreffende overzeese Chinezen bij de staatsraad, verklaarde: „Onlangs is een groot aantal in Vietnam woonachtige Chinezen plotseling begonnen naar China terug te keren. Wij zijn daarover bezorgd en wij volgen de ontwikkeling van de situatie nauwlettend." Hij deelde voorts mee dat de nodige hulpmaatregelen waren getroffen voor hen. „die om verschillende redenen in de laatste tijd overhaast naar China zijn teruggekeerd", waarbij hij eraan herinnerde dat het de politiek van China was „de belangen van zijn onderdanen te beschermen". Hij sprak tevens de verwachting uit dat hun rechten „door de betrokken landen worden beschermd", terwijl hij pogingen om overzeese Chinezen tot een verandering van hun nationaliteit te dwingen veroordeelde.

Uit Vietnam vluchtende Chinezen steken de grensrivier de Nansji naar Yunnan over

Deze „voor geen misverstand vatbare waarschuwing aan Hanoi", aldus de *NZZ* (13-5), werd onderstreept door een rede van de eveneens op de receptie aanwezige eerste vice-premier van China, Teng Hsiao-ping, die de voortzetting van de politiek van Mao Tse-toeng en Tsjoe En-lai tegenover de overzeese Chinezen en hun bescherming door Peking bekrachtigde en die tegelijk naar de opbouw van een sterk en modern China verwees.

Op 1 mei verklaarde radio-Hanoi dat jonge vrijwilligers de veiligheidseenheden van Lai Chau, aan de grens met Yunnan, hadden versterkt, en „hadden geholpen bij het gevangen nemen van vele clandestien opererende vijanden, dieven en oneerlijke handelaren en (dat zij) tienduizenden dongs aan koopwaar hadden terugbezorgd". Die behoorden volgens Le Monde (25-5) ongetwijfeld toe aan Chinezen die Vietnam trachtten te ontvluchten.

Wen Hwei *Pao*, een linkse krant uit Hongkong, meldde op 1 mei vanuit Kanton, dat de Chinese autoriteiten geld en kleding hadden verdeeld onder de repatrianten. Maatregelen zouden worden getroffen om deze op boerderijen en in fabrieken in drie grensprovincies met Vietnam aan het merk te zetten.

Op 4 mei bevestigde Xuan Thuy, secretaris van het centrale comité van

Weekblad 47ste jaargang No. 2442, pag. 29775-29790

de Vietnamese communistische partij voor de buitenlandse politiek, dat een aantal Chinezen de laatste weken Vietnam was ontvlucht. Hij zei dat deze plotseling hun bezittingen hadden verkocht, waardevolle goederen hadden gekocht en illegaal over de grens met China waren getrokken. Xuan Thuy deelde mee dat aan de regering in Peking was gevraagd de overzeese Chinezen in Vietnam van .,illegale acties" te weerhouden. Hij beschuldigde bepaalde leden van de Chinese gemeenschap in Vietnam ervan alarmerende geruchten te hebben verspreid om de bilaterale betrekkingen te vergiftigen. Volgens die geruchten zou een nieuwe grote oorlog voor de deur staan en zou China Cambodja (tegen Vietnam) steunen. Ook zou China de overzeese Chinezen terugroepen voor hulp bij de opbouw en zouden allen die de terugkeer weigerden als verraders worden beschouwd.

Indirect verweet Xuan Thuy Peking schending van de Vietnamees-Chinese verdragen, in het bijzonder van het uit 1954 daterende akkoord tussen China en Noord-Vietnam, op grond waarvan de in Vietnam woonachtige Chinezen onderwonpen aan de Vietnamese jurisdictie en t.z.t. Vietnamese burgers zouden worden. Tenslotte bevestigde Xuan Thuy dat talrijke Chinezen die naar China waren getrokken inmiddels weer in Vietnam waren teruggekeerd.

Op 21 mei berichtten twee pro-communistische kranten uit Hongkong, Ta Kun Kung Pao en Wen Hwei Pao, dat meer dan 57.000 vluchtelingen van Chinese afkomst vanuit Vietnam overzee of over land in Zuid-China waren aangekomen. Sommigen van hen zouden hebben verklaard dat Hanoi hen had verplicht zich te ,,laten naturaliseren" en dienst te nemen in eenheden die ingezet waren in het conflict met Cambodja.

Economische hervormingen in Zuid-Vietnam

Als de onmiddellijke aanleiding tot de vlucht van de Chinezen werd in de Westerse pers genoemd de op 23 maart door de Vietnamese regering afgekondigde economische hervormingen in Zuid-Vietnam, waarbij de ,,kapitalistische" handel werd afgeschaft, zoals de groothandel en een aantal andere vormen van tussenhandel, die zich gemakkelijk tot speculatie, monopolies en andere vormen van marktspeculatie lenen, aldus De Groene Amsterdammer (28-6). Dit blad schreef hierover verder:

„Deze hervormingen maakten niet volledig een einde aan de kapitalistische handel en er zijn nag heel wat particuliere winkels De mensen die door de hervormingen getroffen zijn waren handelaren met grote of middelgrote zaken en hun agenten, mensen die bloeiende zaken gedaan hadden in de tijd dat de grote meerderheid van de bevolking gebrek leed in de lange oorlogsjaren. Na de bevrijding waarschuwden de revolutionaire autoriteiten deze mensen hun speculatieve activiteiten, het hamsteren van goederen en andere praktijken die tot kunstmatig hoge prijzen leiden, te staken Maar het afgelopen jaar gingen de handelaren toch met deze illegale praktijken door, op een moment dat er een ernstig rijstgebrek was als gevolg van twee jaar klimatologische rampen in Vietnam — de ergste in meer dan veertig jaar (zie pag 415 e v)

Een katholieke priester, Tran Tam Tinh, hoogleraar van de Laval University in Quebec, Canada, die Vietnam na de bevrijding van het Zuiden herhaalde malen heeft bezocht, merkte onlangs op dat vanaf het moment van de bevrijding tot 23 maart 1978 er geen speciale problemen met de Hoa's (de Vietnamese benaming voor de in Vietnam woonachtige Chinezen) geweest waren. In het totaal zijn er ongeveer één miljoen Hoa's, waarvan een groot deel woont in Cholon, een deel van Ho Tsji Minh-stad Voor 23 maart waren er ook van buiten Vietnam geen beschuldigingen dat de Hoa's slecht behandeld zouden warden

De doeleinden van de hervormingen van 23 maart waren tweeledig te zorgen voor een stabielere markt in Zuid-Vietnam door de schadelijke activiteiten van handelaren die hamsteren en speculeren, waardoor de prijzen omhoog gaan, uit te schakelen En ten tweede om handelskapitalisten aan te moedigen hun kapitaal en technische vaardigheden te gebruiken om exportgoederen te gaan produceren
Het communique van het Volkscomité van Ho Tsji Minh-stad van 23 maart, waarin de nieuwe maatregelen bekendgemaakt werden, stelde dat de activiteiten van de kapitalistische handelaren volledig negatief geworden waren ,,De handelskapitalisten", aldus het Volkscomité dat als stadsbestuur optreedt, ,,hebben de economie en de markt schade berokkend door speculatie, door de zwarte markt en het in het geheim hamsteren van goederen en geld Ze brachten prijsverhogingen teweeg en maakten zich schuldig aan zwarte-marktactiviteiten om zioh illegaal te verrijken" (.)
Vader Tinh legde er de nadruk op dat de hervormingen puur economisch waren en niet tegen een bepaalde etnische groep gericht waren De maatregelen troffen ongeveer 3000 grote handelaren en ongeveer 11.000 anderen met middelgrote zaken, die samen de handel in Zuid-Vietnam hadden beheerst. Ongeveer 90% van deze handelaren waren van Chinese herkomst Deze Hoa-handelaren beheersten vrijwel de nele iniport-export handel, vrijwel het gehele wegtransport en ze hadden een monopolie in de handel in rijst, vlees, stoffen en andere eerste levensbehoeften Diem, aldus prof Tinh, probeerde de economische markt van deze handelaren te breken maar slaagde daar niet in Onder het Nguven Van Thieu-bewind werden ze oppermachtig door corruptie

Zelfs na de bevrijding hadden een aantal revolutionaire kaders gehoor gegeven aan de verleiding van de enorme sommen die door de rijke handelaren werden aangeboden Maar na 23 maart waren deze handelaren, de belangrijkste speculanten en zwarthandelaren en een aantal corrupte kaders — uitgeschakeld Ze hadden zichzelf veroordeeld door hun corruptie en illegale activiteiten en hun weigering mee te werken bij de opbouw van een nieuw Vietnam

Een andere maatregel die een zware slag geweest moet zijn voor handelaren die zich met illegale economische transacties bezighielden was de geldhervorming van 3 mei In theorie vorzag de geldhervorming alleen in een omwisseling van oud geld in nieuw geld om de munteenheid, die tot dan toe verschillend was geweest in het Noorden en het Zuiden, gelijk te trekken Al het geld dat op de banken en spaarinstellingen was werd er niet door getroffen. Maar degenen die zich met illegale economische activiteiten bezig houden hebben hun geld meestal niet op de bank Er waren maxima gesteld aan de hoeveelheden cash geld die konden worden ingewisseld Boven dat maximum diende men zich voor het inwisselen van grote sommen te verantwoorden Volgens betrouwbare waarnemers werden sommige corrupte kaders, die maandelijks slechts 60 dong (een dong is ongeveer 75 cent in Nederlands geld) verdienen, met duizenden of tienduizenden dongs gesnapt. terwijl sommige ,,kleine" handelaren over honderdduizenden dongs beschikten die op 3 mei allemaal waardeloos werden ( )

Slechts een klein percentage van de Hoa's kan als handelskapitalisten beschouwd worden De grote meerderheid van de Hoa's waren arbeiders die, net als de andere Vietnamezen ( ) werden uitgebuit , aldus De Groene

Le Monde (25-5) schreef dat de recente economische maatregelen de Chinese gemeenschap zwaar hadden getroffen. „Sommigen hebben ongetwijfeld het aanbod van de regering aanvaard om zich opnieuw te vestigen op het platteland of toe te treden tot gemengde ondernemingen, hoewel het officiële percentage van ,,vrijwilligers" voor het platteland van 91 a 99% in Cholon naar propaganda riekt. Niettemin blijft het een feit dat tal van Chinezen, gedwongen of niet, Cholon sinds april hebben moeten verlaten. (...) Andere handelaren, onder wie Chinezen, ,,hebben er de voorkeur aan gegeven zelfmoord te plegen", erkent het orgaan van de CP, Nhan Dan, van 13 april..."

Volgens het Japanse dagblad Sankei Shimbun, aldus Le Monde (5-5), had het Vietnamese leger in maart operaties tegen Cholon uitgevoerd, waarbij verscheidene personen zouden zijn gedood.

Nieuwe fase. Chinese protesten

Op 24 mei kwam China voor het eerst met een officiële verklaring. Een woordvoerder van het bureau van zaken betreffende overzeese

Chinezen bij de staatsraad verklaarde tegenover het persbureau *Nieuw China* o.a.:

Recentelijk heeft Vietnam op ongerechtvaardigde wijze Chinese ingezetenen in Vietnam verbannen en vervolgd, en velen van hen naar China teruggezonden De situatie verslechtert dagelijks

Op 4 mei legde een verantwoordelijke functionaris van Vietnamese zijde (Xuan Thuy) een openbare verklaring af, waarin hij de feiten verdraaide in een poging om de schuld voor de massale verdrijving van Chinezen op China te schuiven ( )

Begin 1977 startte de Vietnamese zijde, in een z g poging oni , de grensgebieden te zuiveren , een geplande actie oin mensen te verdrijven die lang geleden van China waren overgekomen om zich in Vietnamese grensgebieaen te vestigen

Deze actie ontwikkelde zich vervolgens geleidelijk tot de massale verdrijving van Chinese ingezetenen in alle delen van Vietnam

Uit een oprecht verlangen om de Chinees-Vietnamese vriendschap hoog te houden en een gepaste regeling van deze kwestie te bereiken trachtte de Chinese zijde herhaaldelijk de Vietnamese zijde ervan te overtuigen dat die de Chinees-Vietnamese vriendschap op de juiste waarde zou schatten ( ) Maar tot onze spijt liet de Vietnamese zijde niet alleen na op onze goede wensen te reageren maar werd zij steeds fanatieker in het verdrijven van Chinezen ( )

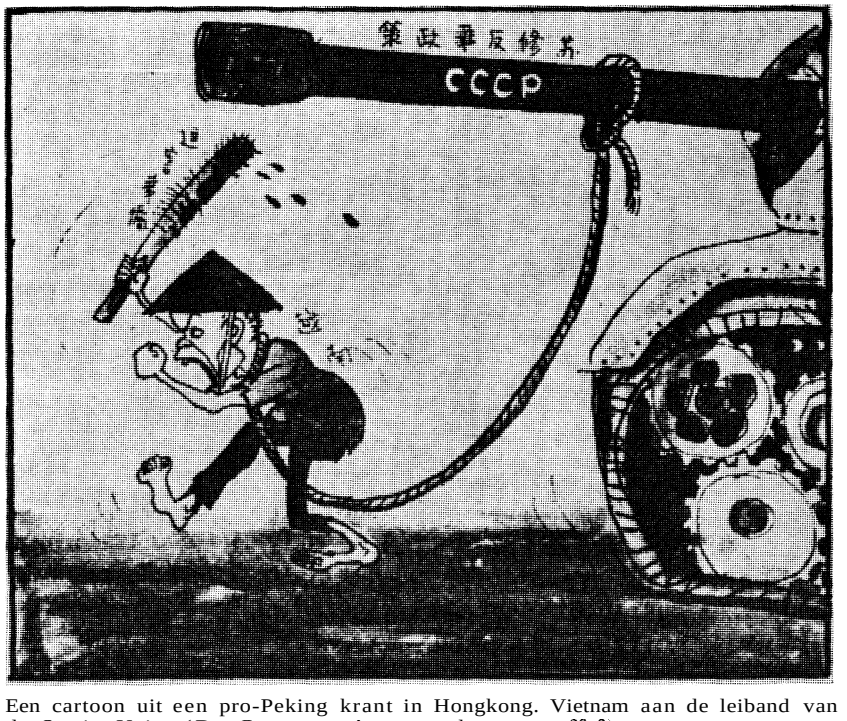
Volgens in onze grensgebieden samengestelde statistieken werden meer dan 50 000 overzeese Chinezen in een periode van 1½ maand. van begin april tot medio mei dit jaar, naar China teruggedreven Tot nu toe is dit aantal de 70000 gepasseerd, nog afgezien van diegenen die gedwongen werden Vietnam te verlaten en elders hun toevlucht te zoeken

De meerderheid van de verdreven Chinezen zijn arbeiders, die op hun terugreis naar China diverse vormen van mishandeling ondergingen (.) Zij verloren door willekeurige confiscatie het merendeel van hun bezittingen, die zij in lange laren inet werken hadden verdiend Zelfs het kleine aantal persoonlijke bezittingen voor dagelijks gebruik, dat zij meenamen, werd op de tocht voor zij Vietnamees gebied verlieten geplunderd Als gevolg daarvan hadden de meesten van de Chinezen niets overgehouden dan de kleren die zij droegen toen zij Chinees grondgebied betraden Vele ouderen en kinderen leden honger en waren ziek ( )

Door gedetailleerd onderzoek en controle van onze grensautoriteiten is vastgesteld dat desbetreffende Vietnamese departementen en personeel van de openbare veiligheidsdienst ( ) onder Vietnamezen en Chinese ingezetenen de geruchten hebben verspreid dat „China agressie tegen Vietnam heeft gepleegd", dat „de Chinese regering overzeese Chinezen heeft opgeroepen om terug te keren" enz teneinde vijandigheid jegens de Chmese ingezetenen aan te wakkeren en die te bedreigen en te intimideren De Vietnamese zijde heeft ook diverse middelen toegepast om de werkgelegenheid van de Chinese ingezetenen te beperken

Chinezen die een baan hadden werden op ongerechtvaardigde wijze gedegradeerd of ontslagen Hun voedselrantsoen werd verminderd of ingetrokken door annulering van hun verblijfsvergunning Als gevolg daarvan hebben grote aantallen Chinese ingezetenen hun bestaansmiddelen verloren ( )

In Ho Tsji Minh-stad en elders vonden zelfs ernstige incidenten plaats, massale arrestaties alsmede verwonden en doden van Chinese ingezetenen Teneinde de waarheid i z de verdrijving van Chinezen te verbergen en zich aan de verantwoordelijkheid te onttrekken heeft personeel van de Vietnamese openbare veiligheidsdienst sommige Chinezen gedwongen een „formulier voor vrijwillige repatriering" in te vullen ( )

Een cartoon uit een pro-Peking krant in Hongkong. Vietnam aan de leiband van de Sowjet-Unie (De Groene Amsterdammer 28-6)

Een overvloed aan feiten bewijst dat de massale verdrijving van Chinezen terug naar China een doelbewuste en vooraf beraamde beleidslijn is, uitgevoerd door de Vietnamese autoriteiten op instructies." (...)

De niensen zullen niet vergeten dat de Chinezen in Vietnam lang in vriendschap met het Vietnamese volk hebben geleefd en een actieve rol hebben gespeeld in de Vietnamese revolutie en opbouw. Tijdens de langdurige strijd tegen het koloniale bewind en in de moeilijke oorlogsjaren van nationale redding tegen het Franse en Amerikaanse imperialisme vochten vele Chinese ingezetenen schouder aan schouder met het Vietnamese volk en deinsden zij nooit terug voor bloedvergieten en opoffering. Zij leverden positieve bijdragen tot de zaak van de bevrijding van het Vietnamese volk. (...)

M.b.t. de nationaliteitskwestie van Chinezen die in het buitenland wonen is het de consequente politiek van China geweest om hun vrijwillige keus voor de nationaliteit van het land van vestiging te begunstigen en aan te moedigen. Tegelijk protesteerden wij tegen de praktijk om hen tegen hun wil te dwingen de nationaliteit van hun land van vestiging te aanvaarden. (...) In 1955 tijdens de discussie van de Chinese en Vietnamese partijen over de kwestie van de nationaliteit van de Chinese ingezetenen in Vietnam stemden beide partijen ermee in zich te houden aan het beginsel van een vrijwillige nationaliteitskeuze. In 1956 dwong het reactionaire Ngo Dinh Diem-regime in Zuid-Vietnam Chinese ingezetenen zich te laten naturaliseren. De commissie van aangelegenheden betreffende overzeese Chinezen van de Volksrepubliek China gaf op 20 mei 1957 een verklaring uit, waarin krachtig geprotesteerd werd (...) en plechtig verklaard werd dat de „regelingen van het Zuidvietnamese bestuur i.z. wijziging van de nationaliteit van de Chinese ingezetenen van Zuid-Vietnam onredelijk en eenzijdig zijn". (...) In zijn „brief aan Chinese broeders en zusters in Zuid-Vietnam", gepubliceerd op 24 mei 1965 stelde het Zuidvietnamese Nationale Bevrijdingsfront dat „de Chinese ingezetenen de vrijheid en het recht hebben om hun nationaliteit te kiezen". Maar in recente jaren kwam de Vietnamese zijde op haar woord terug en

---

* Kennelijk wordt hiermee de Sowjet-Unie bedoeld, aldus N R C/H' b l a d (26-5).

Dit blad voegt daaraan toe:

„De communistische pers in Hongkong die duidelijk door Peking wordt gesouffleerd maar altijd iets verder gaat dan de officiële Chinese media in China zelf, gaat hier in een reeks commentaren verder op in. Gesteld wordt dat de Vietnamese pogroms tegen de Chinezen puur op bevel van Moskou plaatsvinden. De invloed van Russische militaire en technische adviseurs en de aanwezigheid van Russische clubs etc. in heel Vietnam is even grootscheeps als de Amerikaanse rol in het voormalige Zuid-Vietnam, aldus de communistische W e n H w e i P a o in Hongkong. De krant zegt verder dat Vietnams schuld bij de Sowjet-Unie momenteel zes miljard Amerikaanse dollar bedraagt en er tegen 1980 nog eens twee en een half miljard bij zal komen. De Russische macht over Vietnam is zo groot, zegt W e n H w e i P a o, dat Vietnam het „Cuba van Azië" is geworden daarmee tevens implicerend dat Vietnam erop uit is om gewapenderhand andere landen (Cambodja) te onderwerpen."

liet zij het beginsel van vrijwillige nationaliteitskeuze voor de Chinese ingezetenen varen. (...)

Wij zijn fel gekant tegen het willekeurige, wrede en illegale optreden van de Vietnamese autoriteiten tegen de Chinese ingezetenen. Wij verlangen dat de Vietnamese zijde onmiddellijk de uitvoering staakt van bovengenoemde verkeerde politiek en die voortgaat met het schaden van de traditionele vriendschap tussen onze twee landen en onze twee volken Anders zal de Vietnamese regering de volledige verantwoordelijkheid dragen voor alle consequenties die voortvloeien uit deze ongerechtvaardigde maatregelen"

Het persbureau Nieuw China publiceerde een verslag van een speciale correspondent, Ma Li, over de aankomst van Chinese vluchtelingen medio mei in de grensstad Tunghsing (afgedrukt in Peking Review d.d. 2 juni). Daarin werd de exodus van de Chinezen vergeleken met die van de Vietnamezen, die 10 jaar eerder voor de Amerikaanse bombardementen uitweken.

Op 25 mei verklaarde een woordvoerder van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken te Hanoi dat het Chinese protest ,,in strijd met de waarheid" was. Hij citeerde uit de verklaring van partijsecretaris Xuan Thuy van 4 mei, waarin de vlucht van Chinezen uit Vietnam werd erkend, en voegde daaraan toe: ,,Zonder toestemming te hebben verkregen van het plaatselijk bestuur trokken zij de grens naar China over — zonder de vooraf vastgestelde controleposten te passeren ... Als welke Chinees ook naar China wenst terug te keren, hoeft hij slechts een openlijk verzoek (daartoe) in te dienen."

Volgens diplomatieke kringen in Peking verbleef de Vietnamese onclerminister van buitenlandse zaken, Phan Hien, toen in de Chinese hoofdstad.

Vrijwel tegelijk meldde het Oostduitse persbureau ADN vanuit Hanoi dat China zich met ingang van 19 mei uit 20 hulpprojecten in Vietnam had teruggetrokken, ria de Vietnamese ambassade in Peking daarover een week eerder te hebben ingelicht.

In de nacht van 26 op 27 mei deelde de Chinese regering mee dat zij ,,met het oog op de voortdurende vervolging van de Chinese ingezetenen in Vietnam heeft beloofd schepen te sturen om de slachtoffers naar huis te brengen". In die mededeling werd verder gesteld: ,,Tegen 26 mei waren meer dan 89.000 Chinese ingezetenen in Vietnam naar China teruggekeerd na door de Vietnamese autoriteiten tot vertrek te zijn gedwongen. Elke dag keerden Chinese slachtoffers met duizenden naar het moederland terug over de Chinees-Vietnamese grens. Te Hokou in Yunnan bedroeg het hoogste aantal op één dag meer dan 1.900; te Tunghsing in Kwangsi was het record op één dag 4.000..."

De Chinese aankondiging om schepen naar Haiphong en Ho Tsji Minhstad te sturen zou volgens De Groene zonder enig overleg met Vietnam zijn gedaan. Volgens het Vietnamese persbureau VNA (*NRC/H'blad* 29-5) had de Chinese ambassadeur in Hanoi dit plan op 27 mei aan de Vietnamese onderminister van buitenlandse zaken, Hoang Bich Son, overgebracht en zou deze het bij de hoogste leiding aankaarten.

Op 27 mei publiceerde de Vietnamese regering een verklaring waarin zij China voorstelde de kwestie door onderhandelingen op te lossen. ..De Vietnamese kant stelt voor dat de propaganda die erop is gericht op de gevoelens van mensen in te spelen en die schadelijk is voor de vriendschap tussen de twee volken. wordt stopgezet en dat vertegenwoordigers van de twee regeringen snel bijeenkomen om de meningsverschillen over de Chinezen in een geest van vriendschap te regelen."

Op 29 mei overhandigde onderminister Hoang Bich Son de Chinese ambassadeur in Hanoi een nota (d.d. 28 mei), waarin werd voorgesteld dat vertegenwoordigers van de twee regeringen elkaar zo spoedig mogelijk zouden ontmoeten, b.v. begin juni in Peking. Dan zou kunnen worden gesproken over het probleem van de Chinese ingezetenen in Vietnam, ,,inclusief over het voorgestelde plan van de Chinese regering om schepen naar de havens van Haiphong en Ho Tsji Minhstad te sturen om de Hoa's naar China te vervoeren". ,,De twee partijen zouden eveneens andere kwesties betreffende de relaties tussen de twee landen kunnen bespreken," aldus de Vietnamese nota.

Terwijl een Chinees antwoord op de nota uitbleef, duurden de Chinese beschuldigingen aan het adres van Vietnam voort. Volgens het persbureau *Nieuw* China waren tussen 21 en 26 mei opnieuw bijna 18.000 Chinezen naar China teruggekeerd en op 1 juni zou het totale aantal vluchtelingen de 105.500 zijn gepasseerd (Peking Review 8-6).

Toen meldde het weekblad Far *Eastern Economic* Review uit Chinese bron te hebben vernomen dat Vietnam zijn ca. 1 mln sterke leger in staat van alarm had gebracht en begonnen was nog 5 mln man onder de wapens te roepen. China zou troepenversterkingen naar de provincies Yunnan en Kwangsi hebben gestuurd en er zouden zich grensincidenten tussen beide landen hebben voorgedaan.

Het weekblad Ta Kung Pao (1-6) uit Hongkong beschuldigde Vietnam ervan China als zijn ,,vijand nr. 3" te beschouwen na de VS en Cambodja. Het voegde eraan toe dat het aantal Russen in Vietnam toenam en

Vietnamese Chinezen bij aankomst in China te Tunghsing (prov. Kwangsi).

het repte tevens over de aanwezigheid van Cubanen „in een haven niet ver van Ho Tsji Minh-stad".

Op 1 juni beschuldigde het Russische partijorgaan, de Prawda, Peking ervan „nieuwe moeilijkheden te scheppen voor de regering in Hanoi, de positie van het socialisme in Vietnam te verzwakken en zijn gezag en zijn invloed in de internationale arena te ondermijnen", terwijl de Chinese bourgeoisie had getracht de (Vietnamese) economie te verstoren en „chaos te scheppen op het economische front".

En in plaats van de gemoederen te bedaren, heeft Peking „de vijandigheid tegenover het Vietnamese volk aangewakkerd". *Prawda* voegt eraan toe dat Peking „de Chinese bourgeoisie wil gebruiken om zich te mengen in de binnenlandse aangelegenheden van de Zuidoostaziatische landen, waar grote Chinese kolonies zijn, en om de nationale bevrijdingsbeweging te ondermijnen".

Op 2 juni zond het Chinese ministerie van buitenlandse zaken een nota terug waarin onderhandelingen verworpen werden, waarin eerdere beschuldigingen over slechte behandeling van de Hoa's herhaald werden en, aldus een Vietnamese verklaring van 5 juni, „eisen gesteld werden die strijdig waren met het internationaal recht en alom aanvaarde gebruiken". Hoewel Hanoi niet met zoveel woorden bekendmaakte wat deze eisen waren viel volgens De Groene uit commentaren in de Vietnamese pers op te maken dat de Chinezen ervan uitgingen schepen te zullen sturen naar de havens van Vietnam zonder voorafgaande onderhandelingen met de Vietnamezen. Ten tweede zouden de Chinezen beweerd hebben bepaalde rechten ten opzichte van de Hoa's te hebben die de Vietnamezen als een inmenging in de binnenlandse zaken van Vietnam beschouwden.

Over de Hoa's stelde de verklaring van 5 juni van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken: „Van Vietnamese zijde is herhaaldelijk het volgende gesteld: Meer dan twintig jaar heeft Vietnam, in overeenstemming met de overeenkomst gesloten tussen de centrale comité's van de Chinese en Vietnamese communistische partijen, de Hoa's in Noord-Vietnam, die bereid waren de verplichtingen van het Vietnamese burgerschap op zich te nemen, dezelfde rechten als Vietnamese burgers te geven. En deze Hoa's zijn daadwerkelijke Vietnamese burgers geworden. In het Zuiden hadden de meeste Hoa's reeds de Vietnamese nationaliteit aangenomen en zij werden Vietnamezen van Chinese herkomst. Als de Chinese zijde nu veranderingen wenst aan te brengen in deze in 1955 gesloten overeenkomst en andere oplossingen wenst voor dit probleem, dat een erfenis is van de geschiedenis, dan is het niet meer dan logisch dat daarover met de Vietnamese zijde onderhandeld wordt. Als de Chinese zijde schepen wil zenden om Hoa's van Vietnam naar China te vervoeren dan moet dat eerst met de Vietnamese zijde worden besproken.. ."

„...Ondanks de Chinese weigering om over het plan schepen naar Vietnam te sturen te onderhandelen, verklaarde het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken op 5 juni dal de Vietnamese burgers van Chinese herkomst zowel in Noord- als in Zuid-Vietnam met hun eigendommen mochten vertrekken wanneer zij de formaliteiten voor het krijgen van een uitreisvisum in overeenstemming met de Vietnamese wet vervuld hebben.

Bovendien zullen de Chinese inwoners van het Zuiden, dat wil zeggen degenen die nooit de Vietnamese nationaliteit hebben aangenomen, eveneens mogen vertreken. De verklaring zegt niet waar de Hoa's heen moeten gaan, maar er wordt wel aangegeven dat Chinese schepen de Hoa's die naar China wensen te gaan kunnen vervoeren. „De regering van de Socialistische Republiek Vietnam", aldus het ministerie van buitenlandse zaken", geeft Chinese schepen die aan de formalìteiten, die op dit moment in Vietnam gelden voor de binnenkomst van buitenlandse schepen in Vietnamese havens voldaan hebben, toestemming om havens, die daartoe door de Vietnamese autoriteiten aangewezen zijn binnen te komen om de Hoa's, die Vietnam willen verlaten om naar China te gaan, op te halen. De eerste Chinese schepen kunnen met ingang van 20 juni 1978 de Vietnamese havens binnenkomen"..."

China beperkt hulp aan Vietnam

Eveneens op 5 juni bevestigde de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping in een gesprek met de directeur van de Japanse omroep NHK dat China zijn economische hulp aan Vietnam gedeeltelijk had gestaakt i.v.m. de vervolging en de discriminatie van de Chinese ingezetenen. „Toen Vietnam oorlog voerde tegen Frankrijk en later tegen de Verenigde Staten overtrof de Chinese hulp de Russische hulp. In 20 jaar hebben wij hun 20 mrd yen ($ 10 mrd) gegeven," aldus de Chinese vice-premier. Deze hulp is zonder politieke voorwaarden gegeven, „maar de Vietnamese leiders zijn zo onmenselijk in hun optreden tegen de Chinese bevolking in hun land dat wij ons genoodzaakt zien maatregelen te nemen." „We hebben de eerste tien stappen van de Vietnamezen getolereerd. Toen ze de elfde stap ondernamen, hebben we voor het eerst geantwoord. Wanneer ze de twaalfde stap nemen, zullen we onze tweede maatregel treffen," aldus Teng.

Hij onthulde voorts dat de Vietnamese autoriteiten de opening van een Chinees consulaat in Ho Tsji Minh-stad hadden geweigerd, terwijl ook aan de Chinese vertegenwoordiging in Hanoi niet was toegestaan een ambassademedewerker naar het zuiden te sturen om Cholon te bezoeken.

Teng noemde drie beginselen die aan een oplossing van het probleem ten grondslag moesten liggen: 1) Het moest de in Vietnam woonachtige Chinezen vrijstaan te bepalen voor welke nationaliteit zij wensen te opteren; 2) Hanoi moest ervan afzien deze Chinezen het Vietnamese staatsburgerschap op te dringen; 3) beide landen moesten ermee instemmen dat er geen dubbele nationaliteit zou bestaan.

Terwijl het Chinese persbureau Nieuw China op 6 juni meldde dat twee passagiersschepen de komende dagen uit de Zuidchinese haven Whampoa bij Kanton zouden vertrekken naar Vietnam om Chinese vluchtelingen op te halen, leverde het Vietnamese legerblad Quan Doi Nhan Dan kritiek op Pekings „eenzijdige beslissing" als „een daad van arrogantie" en het voegde daaraan toe: „Het tijdperk van de kanonneerdiplomatie, bedreven door het imperialisme, is een zaak van het verleden."

Op 9 juni gaf het Chinese ministerie van buitenlandse zaken een nieuwe verklaring uit over de „verdrijving van Chinese ingezetenen door Vietnam", waarin werd ingegaan op de Vietnamese verklaring van 27 mei. Het Vietnamese voorstel voor een ontmoeting van beide partijen werd als „totaal vals en zinloos" verworpen.

(Voortzetting volgende aflevering)

EG

DISCUSSIE OVER MONETAIRE UNIE HERVAT, VOORBEREIDING TOP IN BREMEN EN BONN

Commissievoorzitter Jenkins heeft in een redevoering rooi leden van de Industrie- en Handelskamer in Berlijn, medio april, nog eens de noodzaak van de totstandkoming van een monetaire unie bepleit (Vor. ber. pag. 265 e.v.).

De onderlinge penetratie van onze economieën is thans werkelijkheid, zo zei hij. Meer dan de helft van de export run dc lidstaten gaat naar andere landen van de Gemeenschap. In zo'n situatie kan niemand zich meer achter nationale grenzen verschuilen, hier nationale hulp verschaffen en daar een industriële koers proberen te veranderen.

Een dergelijke koers zal anderen schaden, wat weer gevolgen heeft voor de wederzijdse toekomst.

Geen van de lidstaten, zelfs de sterkste niet, kan doen alsof het binnen de Gemeenschap mogelijk is een oase van stabiliteit en welvaart te hebben in een onstabiel continent.

Jenkins zei verder dat de sterkere landen in de Gemeenschap voor een belangrijk deel afhankelijk zijn van de uitvoer naar zwakliere leden. Op hun nationale markten is de marge in de vraag onvoldoende om een hoge graad van economische groei te handhaven en de werkloosheid te bestrijden. ,,De locomotief-theorie is opzij gezet, naar mijn mening terecht. Als we al een spoorweg-metafoor willen gebruiken, dan moeten alle betrokken locomotieven samen het station uittrekken. Eén alleen is niet genoeg."

,,Om de analogie voor een ogenblik te veranderen: we kunnen niet hopen uit het moeras te komen door aan onze eigen haren te trekken, zoals Baron von Munchhausen. In een dergelijke situatie is een duidelijk en samenhangend gevoel van richting vitaal", aldus Jenkins.

Er is dus een nieuwe economische impuls van historisch formaat nodig De Commissie-voorzitter wees in Berlijn opnieuw op de noodzaak van een Economische en Monetaire Unie In december heeft de Europese Raad positief gereageerd op het voorstel van de Commissie om het debat over de economische en monetaire unie opnieuw te lanceren, waarbij de Commissie verlof heeft gekregen ae noodzakelijke initiatieven te ontplooien De discussies tijdens de topconferentie in Kopenhagen hebben duidelijk het belang van deze kwestie aangetoond (pag 251/3).

Eén en ander gaat natuurlijk geld kosten, maar dat kan volgens Jenkins geen struikelblok vormen. Het gaat namelijk niet om relatief hoge bedragen De begroting van de Gemeenschap beloopt slechts 2,5% van de nationale begrotingen van de negen

Driekwart van het Gemeenschapsbudget gaat naar de landbouw.

Voorzitter Jenkins wilde in Berlijn niet opnieuw alle voordelen opsommen van een snelle vooruitgang naar de economische en monetaire unie Hij wilde echter wel wijzen op de noodzaak van een sterkere binnenlandse markt in de Gemeenschap Lidstaten met sterke munteenheden hebben de impuls nodig van een vraag die hun eigen nationale markten niet meer kunnen verstrekken. De handel in de Gemeenschap onderling is in 1977 met maar 2% gestegen vergeleken met een jaarlijks gemiddele van 9% in het voorgaande decennium Wanneer in de hele Gemeenschap zaken kunnen worden afgehandeld met één munteenheid, zouden heel wat formaliteiten kunnen verdwijnen.

De voortgang naar de economische en monetaire unie zal niet alleen de betrekkingen binnen de Gemeensohap raken. maar ook de politieke en economische positie van de Gemeenschap ten opzichte van de rest van de wereld

.,Het past ons niet slechts te klagen over de aanhoudende achteruitgang van de dollar en het instopten van het internationale monetaire stelsel Wij zullen allen van de dollar afhankelijk blijven en de vice-president van de Duitse Bundesbank zowel als anderen hebben de laatste paar dagen uitgelegd hoe ernstig de dollarcrisis ook de concurrentiekracht van de Duitse economie raakt. Maar het is nu duidelijk, dat de dollar alleen de lasten en verantwoordelijkheden van het enige effectieve internationale ruilmiddel te zijn, niet kan dragen Onder deze omstandigheden moeten wij in Europa dringend mogelijke bijdragen van onze kant nagaan, die zouden kunnen helpen orde te scheppen in de huidige wanorde Het collectieve gewicht van de Gemeenschap is veel groter dan haar monetaire invloed. De Gemeenschap heeft de economische kracht een nieuwe, een alternatieve en een sterke internationale munteenheid te scheppen", verklaarde de heer Jenkins Zo zou de Gemeensohap helpen bij het vastleggen van een nieuwe stabiliteit in het internationale monetaire stelsel.

Zelfs zonder momenteel de volledige voordelen van de economische en monetaire unie te omarmen, is er ruimte voor de Gemeenschap om nieuwe dimensies te ontwikkelen bij het gebruik van de Europese rekeneenheid, die onder meer zou kunnen dienen als een referentie bij internationale privé zakencontracten De rekeneenheid zou een grotere rol kunnen spelen in transaoties tussen openbare autoriteiten.

Jenkins heeft over deze ideeën ook gesproken in Kopenhagen Tot aan de volgende Europese Raad m Bremen in juli wilden hij en zijn ambtgenoten nieuwe dimensies uitwerken van de Gemeensehapsactiviteiten in het perspectief op langere termijn van de economische en monetaire unie Begonnen zou kunnen worden met het zoeken naar meer stabiliteit tussen de wisselkoersen van de lidstaten Daarbij zou het nodig zijn het gemeenschappelijk wisselkoerssysteem tot verder dan de slang te doen reiken Dat kan alleen maar als alle lidstaten samenwerken

Monetair comité begint overleg over monetaire samenwerking, toelichting voorzitter

Op 5 juni begon het monetaire comité van de EG in Brussel aan het overleg over alternatieve vormen van monetaire samenwerking in de Gemeenschap.

Het comité bestaat uit topfunctionarissen van de ministeries van financiën en de centrale banken van de negen lidstaten. Het overleg was bedoeld om tot concrete voorstellen te komen die voorgelegd zouden worden aan de ministers van financiën die op 19 juni in Brussel bijeen zouden komen (zie hierna).

Het comité sprak in Brussel over voorstellen betreffende het in een gemeenschappelijke pot storten van een deel van de deviezenreserves. de vaststelling van doelstellingen voor de groei van de geldvoorziening in de afzonderlijke landen en uitbreiding van de rol, die de Europese rekeneenheid speelt in het betalingsverkeer tussen de negen centrale banken.

Op 7 juni hield de voorzitter van het monetaire comité, Jacques van Ypersele, een toespraak tot de Kredietbank in Brussel, bij welke gelegenheid hij iets meer vertelde over de ideeën die binnen dit comité leven m.b.t. de monetaire samenwerking binnen de Gemeenschap.

Hij vond dat pogingen gedaan moeten worden om een valutastelsel voor alle lidstaten van de Gemeenschap tot stand te brengen.

Hij gaf verder als zijn mening dat het Europese fonds voor monetaire samenwerking (FECOM) nieuw leven moet worden ingeblazen en dat de Europese rekeneenheid (ERE) moet worden omgezet in een Europese monetaire eenheid. Hij maakte zijn opmerkingen in verband met de besprekingen over alternatieve vormen van monetaire samenwerking in de Gemeenschap die het monetair comité in Brussel heeft gevoerd

Van Ypersele zei niet te geloven dat het in de nabije toekomst mogelijk zal worden de valuta's van de vier EG-landen die niet aan de monetaire samenwerkmg in Europa meedoen in de ,,slang'' op te nemen, dat wil zeggen in het groepje munten dat gezamenlijk zweeft ten opzichte van andere geldeenheden (lees de dollar) en onderlinge koersafwijkingen beperkt houdt tot 4,5%, te weten gulden, D-mark, frank van België/Luxemburg en kronen van Denemarken en Noorwegen. Van Ypersele zei dat de vier grootste landen van de EG monetaire doelstellingen moeten aanvaarden die verenigbaar zijn met de doelstelling op het gebied van de valutahandel die de Gemeenschap voor ogen staat De invoering van gemeenschappelijke valutamaatregelen zou naar zijn mening parallel moeten lopen met een doeltreffende coördinatie van het economische beleid op andere gebieden en vooral in de monetaire sector. Het moet naar zijn mening mogelijk zijn een min-

der beklemmend mechanisme te ontwerpen, dat de vier voornaamste valuta's van de EG kan binden De slang zelf kan m zijn huidige vorm blijven bestaan. zo verklaarde hij.
Hij merkte overigens op dat de grote verschillen in de economische ontwikkeling van de afzonderlijke lidstaten tot voorzichtigheid manen bil de uitstippeling van een genieenschappelijk monetair beleid Eén van de mogelijkheden die hij zelf zag, noemde hij de ,,boa'', een grote slang dus waarin alle EG-munten worden opgenomen en waarin onderlinge koersafwijkingen binnen de 9% worden gehouden De bestaande slang zou daarbinnen kunnen blijven functioneren
Als tweede mogelijkheid noemde hij de aanvaarding van richtmarges waarbinnen de EG-valuta's zouden kunnen fluctueren maar zonder de verplichting tot interventie van de centrale banken om de koersschommelingen ook werkelijk binnen de beoogde grenzen te houden Er zou dan overleg op gemeenschappelijk niveau moeten worden gepleegd zodra de grenzen dreigen te worden overschreden.
Een derde mogelijkheid is volgens de heer Van Ypersele het zweven van de Europese munten ten opzichte van een bepaald ,,mandje" van valuta's, bijvoorbeeld de Europese rekeneenheid of anders een gewogen gemiddelde van een aantal werkelijke koersen Hij besloot zijn toesp aak met op te merken dat er vandaag gelegenheid is om belangrijke stappen vooruit te doen op de weg naar de monetaire eenheid in de Europese Gemeenschap

Ministers bereiden top in *Bremen* en Bonn voor

De ministers van financiën en economische zaken kwamen op 19 juni in Luxemburg bijeen waar zij spraken over de algemene economische toestand in de EG en in de wereld. Tevens bereidden zij de Europese Raad, die begin juli in Bremen zal worden gehouden, alsmede de internationale economische topconferentie van Bonn, iets later, voor.

Met betrekking tot de algemene economische situatie in de Gemeenschap keurden zij een document goed waarin staat, dat gestreefd moet worden naar 1,5 à 2% meer economische groei dan nu het geval is. Dat zou medio 1979 het geval moeten zijn.

Eerder, op de laatste vergadering van de Europese Raad in Kopenhagen (pag. 250 e.v.), hadden de staats- en regeringschefs in de ,,conclusies" van het topgesprek vastgelegd dat geprobeerd moest worden om midden volgend jaar een gemiddelde economisohe groei van 4,5% te bereiken. De ministers zijn nu dus kennelijk voorzichtiger geworden. De Duitse delegatie in de Raad heeft overigens bij het aanvaarden van dit document laten aantekenen dat ze zich verzet tegen het vastleggen van de 1,5 à 2%. Voor ons is het nog te vroeg, aldus de Duitse ministers Matthoefer en Lambsdorf, om al te zeggen met hoeveel percent de economie moet groeien. Duitsland, zo bleek uit mededelingen van de ministers. wil zich ook nog niet uitspreken over het nemen van de economie stimulerende maatregelen.

1,5 a 2% meer groei dan het huidige gemiddelde zal. zo heeft de Europese Commissie becijferd, de werkloosheid doen afnemen. Blijft de economische bedrijvigheid lager, dan neemt de werkloosheid nog toe. De Nederlandse minister van economische zaken, Van Aardcnne, heeft in Luxemburg duidelijk begrensd hoever Nederland wil gaan met het stimuleren van de economische groei. Ons land zal niet meer doen dan het financieringstekort voor de komende begroting te laten oplopen tot maximaal 6%, aldus Van Aardenne. Hoeveel dit betekent voor de economische groei kon de minister niet becijferen. Dat moet ik nog door het Centraal Planbureau laten uitrekenen, zo zei hij. De Nederlandse prioriteit zal blijven liggen bij het bestrijden van de kostenstijging, zo deelde de minister mee.

Volgens de Nederlandse bewindsman is het resultaat dat de Raad nu bereikt heeft ter voorbereiding van de komende Europese Raad begin juli in Bremen, ,,erg mager". Van Aardenne sloot echter niet uit dat op de economische wereldtopconferentie, ook in juli maar dan in Bonn, nog spijkers met koppen geslagen worden. De Europese Commissie heeft nog meegedeeld dat ze, tegen het einde van de maand, zal zorgen voor een document dat zegt wat, naar de mening van de commissie, elke lidstaat in de nabije toekomst aan economische groei zal kunnen bereiken.

Monetair overleg in ministerraad

Behalve over de economische situatie debatteerden de ministers over mogelijke maatregelen om een rustiger monetair klimaat in Europa te scheppen Ook deze zaak werd in Kopenhagen besproken en ze zal ook op de agenda staan van het Europese topoverleg in Bremen. Op het monetaire vlak is het in deze Raad overigens niet tot besluiten gekomen.
Over mogelijke monetaire maatregelen waren door twee groepen van deskundigen denkbeelden op papier gezet. Het monetaire comité van de Gemeenschap en het Comité van de gouverneurs van de centrale banken hebben een rapport opgesteld. Beide rapporten geven mogelijkheden aan om meer monetaire rust, voorwaarde voor het economische herstel, te verkrijgen.
De voorgestelde maatregelen vallen ruwweg in drieën te verdelen Eén denkbeeld gaat uit van het handhaven van de zogenoemde Europese ,,muntslang", compleet met de wisselkoersmarges die daar nu gelden Maar de Europese niet-slanglanden zouden in de gelegenheid gesteld moeten worden om weer lid van de slang te worden Dat zou kunnen, aldus de deskundigen, door de munten van deze landen eerst door middel van vrij ruime marges en later door steeds nauwere marges met de muntslang te verbinden Dit plan heeft iets weg van het ,,doelzoneplan" van de vroegere Nederlandse minister van Financien, Duisenberg
Van uit de Raad werd vernomen dat Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk niet veel voelen voor deze mogelijkheid Beide landen (Frankrijk zelfs twee maal) zijn al eens lid van de slang geweest. maar hebben die moeten verlaten Reide landen zijn bevreesd voor het effect dat op hun munten zou uitgaan van een eventueel in de toekomst opnieuw moeten verlaten van de slang
Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk lijken het meest te voelen voor een tweede denkbeeld dat er ongeveer als volgt uitziet.

De slang wordt opgeheven en er komt in Europa een nieuw monetair arrangeinent Dat houdt in dat de munten van alle Europese landen in een ,,mandje" gaan en dat er een gemiddelde waarde voor wordt vastgesteld. De onderscheiden nationale munten zouden dan slechts mogen schommelen binnen een vaste marge tot de muntmand (die zelf dagelijks in waarde schommelt) Zo'n systeem, zeggen sommigen, zou zelfs uitgebreid kunnen worden tot alle landen van de organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (de OESO) In de Rand is in leder geval duidelijk geworden dat Duitsland en Nederland prefereren de bestaande slang te handhaven.

Voorbeeld IMF

De derde mogelijkheid die door de deskundigen geopperd is, lijkt politiek gezien het meest ambitieus en fascinerend, maar is waarschijnlijk ook het moeilijkst te realiseren.
Hierbij gaat het om iets geheel nieuws. namelijk het creëren van een Europees Monetair Fonds, ongeveer naar het voorbeeld van het Internationaal Monetair Fonds, het IMF. De EG-lidstaten zouden dan een deel van hun reserves in dat fonds moeten storten, aldus de idee, en daarvoor in de plaats zouden zij vorderingen op dat fonds krijgen in de vorm van ,,samengesteld" geld (,,mandjesgeld"). Deze derde mogelijkheid moet overigens gepaard gaan met een van beide eerder genoemde modellen. Een combinatie van het derde en het eerste model lijkt veel op het oude idee: breid de ,,slang" uit tot alle Europese landen en breng alle monetaire reserves in Europa bijeen en dan is vanzelf de Europese economische en monetaire unie ontstaan.

Gemeenschappelijk beleid *t.a.v.* de dollar

Alle genoemde modellen, zo menen monetaire deskundigen, bieden de mogelijkheid tot het inbouwen van een gemeenschappelijk beleid ten

aanzien van de dollar. Bekend is dat de Duitsers daar erg voorzichtig mee willen zijn (zij verzetten zich tegen alles wat uitgelegd zou kunnen worden als onvriendelijkheid tegenover de Amerikaanse dollar). Bekend is ook dat Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk wat meer voelen voor zo'n gemeenschappelijk Europa-versus-dollar-beleid. Deskundigen wijzen er ook Op dat elk systeem dat gekozen wordt om meer monetaire rust te brengen in de praktijk zijn waarde moet bewijzen. Elk nieuw systeem zal onverbiddelijk door de internationale valutahandel getest worden.

De Europese monetaire deskundigen wijzen er ook op dat men er met alleen monetaire stabilisatie in Europa overigens nog lang niet is. Het wegnemen van de stagnaties voor de economische groei door meer monetaire stabiliteit in de gehele wereld vraagt ook medewerking van de Amerikanen en de Japanners. Men wijst er overigens op dat in het laatste halfjaar de Verenigde Staten veel meer bereid zijn hun munt op koers te houden. Er is in dat land een veel grotere bereidheid dan eerder om de reserves in te zetten om de dollar te steunen.

De Duitse minister, Matthoefer, heeft in de raad duidelijk gemaakt dat geen enkel eventueel te kiezen monetair systeem ,,tegenover de dollar" gebruikt mag worden.

Voorts wees Matthoefer op de noodzaak van het bij elkaar brengen van de economieën van de lidstaten, want zolang er grote economische verschillen blijven zal het ook niet gemakkelijk zijn meer monetaire stabiliteit te verkrijgen.

Matthoefer noemde het voorts belangrijker bereidheid tot politieke besluitvorming te kweken dan alleen maar over schema's te spreken. Besloten is dat het Monetair Comité van de Gemeenschap zijn ,,denkwerk" over meer monetaire stabiliteit nog zal voortzetten. Het comité zal nog een verslag uitbrengen vóór de algemene ministerraad die op 27 juni in Luxemburg de laatste hand moet leggen aan de totale voorbereiding van het Europese topberaad in Bremen. Ook de Europese Commissie zal haar visie over de muntproblematiek nog op papier zetten, aldus zegde Europees commissaris Ortoli toe.

Jenkins constateert vooruitgang bij plannen monetaire samenwerking

In een redevoering die Commissievoorzitter Jenkins medio juni tegenover leden van het Economisch en Sociaal Comité hield, verklaarde hij vooruitgang te bespeuren in de plannen om te komen tot een Europese Monetaire Unie.

Hij zei dat het nog geen tijd was om de balans op te maken, maar dat het wel mogelijk was enkele conclusies te trekken uit wat inmiddels was gebeurd. Gesteld kan worden dat de monetaire integratie van Europa weer in discussie is.

Ten tweede is men het erover eens dat de economische beleidslijnen, die moeten worden toegepast als men de economie weer vooruit wil helpen, gezamenlijk moeten worden besproken in een gemeenschappelijke context

,,De Commissie heeft, zo geloof ik, de voortrekkersrol vervuld in die beide ontwikkelingen. En op dit gebied speelt de Commissie totaal de rol die zij in het politieke en constitutionele evenwicht van initiatiefneemster en naar ik hoop ook van de drijvende kracht naar een meer effectieve Europese integratie, toegewezen heeft gekregen. Ik geloof dat we redelijkerwijs kunnen stellen dat we nu op een moment zijn aangekomen, waarin het gesprek aan de ene kant en de gebeurtenissen aan de andere bij elkaar kunnen worden gebracht, mits de politieke wil er is zoals de economische noodzaak al bestaat," zei de heer Jenkins.

Zoals bekend heeft de Commissie een plan ingediend voor een stapsgewijze totstandkoming van de economische en monetaire unie. Het Economisch en Sociaal Comité heeft daar uitvoerig op gereageerd. De heer Jenkins dankte de rapporteur van het comité voor zijn verslag, dat kracht had bijgezet aan de overtuiging van de Commissie, dat monetaire vooruitgang, het bereiken van één enkele markt en de coördinatie van de beleidslijnen, die daarmee te maken hebben, allemaal onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

De impuls die de Commissie in maart heeft gegeven, is nog krachtig. Daarnaast heeft de Europese Raad in Kopenhagen een echte stimulans naar vooruitgang gegeven. ,,Er is veel gezegd over die Europese Raad, ook al moeten de meeste van de werkelijke implicaties nog worden uitgewerkt; maar het werkelijk belangrijke punt dat vanuit Kopenhagen naar voren is gekomen, is dat de staatshoofden of regeringsleiders een nieuwe stoot hebben gegeven aan het idee van de totstandbrenging van een stabilisatiegebied met een Europese valuta."

De herleving van het idee van een Europese valuta is nog maar net op gang gekomen. Maar er zijn al verschillende hypothesen uitgewerkt, waarop Jenkins overigens niet nader wilde ingaan. Maar hij geloofde, dat men moet beseffen, dat er iets gebeurt, iets wat de verdere ontwikkelingen zal bepalen, vooral als de Europese Raad binnenkort bijeenkomt in Bremen, waar beslist wordt welke volgende stap wordt gezet.

Het is, aldus Jenkins, al een tijd bekend, dat de vooruitgang in monetaire zaken wordt tegengehouden als er niet tegelijkertijd een beslissing valt om de economische beleidslijnen te coördineren. Dat wil zeggen, dat het werk dat de Raad van ministers nu verricht op het gebied van een onderling afgestemde actie voor economisch herstel een noodzakelijke steun vormt voor de monetaire inspanningen van de Commissie.

Bij dit alles zal ook het Economisch en Sociaal Comité een belangrijke rol spelen. De opinie van deze instelling zal niet alleen zwaar telien bij ae gesprekken van de Europese Raad, maar tevens op de topconferentie van Bonn, die op de bijeenkomst van Bremen volgt. (Europa van Morgen)

COMMISSIEDOCUMENT OVER PROBLEMEN BIJ TOETREDING NIEUWE LEDEN GEMEENSCHAP

De Europese Commissie heeft een werkdocument gepubliceerd over wat genoemd wordt de toetredingsproblematiek, d.w.z. de problemen die zich kunnen voordoen als nieuwe leden i.c. Griekenland, Portugal en Spanje, toegelaten worden tot de Europese Gemeenschappen.

Dit „fresco", zoals bet document in Brussel te boek staat, is op 20 april in Brussel, door Europees commissaris Natali, tijdens een persconferentie voorgesteld. Natali liet er geen twijfel over bestaan dat de opvatting van de Europese Commissie is dat, alleen al om de democratie in de kandidaat-EG-landen te versterken, die landen een positief antwoord moeten krijgen op hun lidmaatschapsaanvraag. (Met Griekenland wordt overigens al geruime tijd onderhandeld). Maar hij sbak evenmin onder stoelen of banken dat de Europese Commissie bij de toetreding van de drie landen grote economische en institutionele problemen ziet.

Het is buiten kijf dat de drie kandidaat-EG-landen een duidelijk zwakkere economische ontwikkeling kennen dan de Gemeenschap van de negen. Ze hebben ook grotere regionale problemen en afwijkende economische structuren. Ze zullen dan ook overgangsperioden nodig hebben, variërend van minimaal vijf tot maximaal tien jaar, aldus de Europese Commissie in haar document.

De Commissie oppert de mogelijkheid van een overgangsperiode voor de drie kandidaat-landen die bestaat uit twee etappen van vijf jaar. In de eerste etappe van vijf jaar zouden van tevoren opgestelde doelstellingen verwezenlijkt moeten worden.

Ook dienen er specifieke sectoriële maatregelen genomen te worden om de kandidaat-landen op te trekken tot het niveau van de negen.

Uitgangspunt van de Europese Commissie is dat de uitbreiding de Gemeenschap niet mag verzwakken,

maar dient te versterken. In het document wordt dan ook grote waarde gehecht aan bijvoorbeeld het totstandbrengen van de economische en monetaire unie. Ook wordt er nadruk op gelegd dat de huidige Gemeenschap van negen landen een zo sterk mogedijke economische groei moet zien te bereiken om de schok van de toetreding van drie economisch zwakkere landen te kunnen opvangen.

Financiële hulp

Volgens de Commissie zullen Griekenland, Spanje en Portugal (en dat laatste land noemde Natali op zijn persconferentie ,,een speciaal probleem") in ruime mate financiële hulp van de Gemeenschap moeten genieten Het gaat hier om hulp die voldoende aangepast moet zijn aan elk land en die, in overleg met de landen, verstrekt moet worden.

De Commissie zegt in haar document nog niet om welke bedragen het haars inziens moet gaan. Wel zegt de Commissie dat de Europese Investeringsbank in Luxemburg een grote rol zou moeten spelen bij de financiering van gemeenschappelijke acties in de drie kandidaat-landen. Ook geeft de Commissie het volgende voorbeeld: als Griekenland, Spanje en Portugal dit jaar al lid geweest zouden zijn van de Europese Gemeenschap, dan zouden die 3 een netto- bedrag van ongeveer 2,8 mrd gulden hebben moeten ontvangen, overeenkomend met netto 2,3% van het Griekse bruto nationaal produkt, 2,5% van het Portugese bnp en 0,4% van het Spaanse bnp.

LANDBOUW

Volstrekt duidelijk is, dat de Europese landbouw het 't moeilijkst zal krijgen met een toetreding van ,,zuidelijke" landen als Griekenland, Portugal en Spanje De landbouw in Europa, die het al moeilijk heeft, vooral wat betreft de ,,mediterrane" landbouw in Frankrijk en Italië zal met nog grotere problemen geconfronteerd worden Nu reeds bestaande overschotprodukties zoals in de sectoren wijn, olijfolie en groenten en fruit, zullen nog ,,versterkt" worden door de landbouw van de kandidaat-landen En produkten die in ,,noordelijke gebieden van de Gemeenschap overmatig geproduceerd worden, zoals bijvoorbeeld zuivel en vlees, zullen niet gemakkelijker afgezet worden in de drie kandidaat-landen Die landen hebben er gewoon het geld niet voor Als ze meer zuivel en blees uit het noorden van de Gemeenschap zouden gaan invoeren, zou hun betalingsbalans ernstig in het gedrang komen

Het Commissiedocument geeft enkele cijfers Als Griekenland, Portugal en Spanje tot de Gemeenscap toegetreden zijn. dan zal het aantal Europese landbouwers gegroeid zijn met 55 procent De landbouwproduktie zal dan gegroeid zijn met 24 procent, terwijl de voor de landbouw gebruikte oppervlakte land dan gestegen zal zijn met 49 procent.

INDUSTRIE

Ook op het vlak van de industrie zal de uitbreiding van de Gemeenschap met de drie genoemde landen niet over rozen gaan De Commissie voorspelt dat sectoren in de huidige Gemeenschap die met al dan niet ernstige problemen kampen. hun problemen na de uitbreiding nog vergroot zullen zien Ook de verschillen tussen produktievoorwaarden zullen toenemen De Commissie acht het daarom van het grootste belang dat de drie toetreders zo snel mogelijk betrokken worden bij maatregelen om het Europees industrieel. produktie-apparaat aan te passen. niet nanie aan de nieuwe eisen die de wereldmarkt is gaan stellen

Ook de werkgelegenheid in Europa zal bepaald niet verbeteren als de drie kandidaat-landen lid zijn van de Europese Gemeeriscliap. Nu heeft de Gemeenschap van de negen ruim zes miljoen werklozen. Maar dat aantal zou, indien de drie kandidaten reeds lid van de EG zouden zijn, al boven de 7,5 miljoen liggen. En daarmee is men er nog niet, want hoognodige omschakelingen, zowel in landbouw als industrie, zal het aantal mensen zonder werk nag hoger doen worden. Het is daarom dat de Commissie in haar ,,fresco" oppert het vrij verkeer van werknemers, dat in de huidige Gemeenschap bestaat, ten aanzien van de drie toetredende landen wat geleidelijker in te voeren.

Een ander punt van belang is dat in een Gemeenschap van twaalf staten de afhankelijkheid van uit het ,,buitenland" geïmporteerde energie nog weer groter zal zijn.

De Commissie besteedt in haar ,,fresco"-document ook aandacht aan het probleem wat er dient te gebeuren met de andere landen rond de Middellandse Zee met welke de Gemeenschap een reeks van samenwerkingsakkoorden heeft afgesloten. Er zal, aldus het document, naar een ,,nieuw evenwicht" gezocht moeten worden en daarbij wordt speciaal Turkije genoemd.

Natali zei op zijn persconferentie in Brussel dat naar zijn mening Griekenland in 1981 lid zou kunnen zijn van de Gemeenschap. Ook zei hij, in antwoord op een vraag hoe het met het talenprobleem zou verlopen indien drie nieuwe staten lid worden van de Gemeenschap, ,,dat de Commissie daarover nog geen oordeel heeft en het probleem bestudeert.

Natali zei ook dat het nieuwe docuinent van de Europese Commissie, dit ,.fresco" over de toetredingsproblematiek, voor het eerst op 2 mei door de ministers van Buitenlandse Zaken van de EG besproken zal worden. Hij verklaarde tenslotte dat de filosofie van de Europese Gemeenschap van heden af zou moeten zijn: bij alles wat we ondernemen, moeten we er ons van bewust zijn dat we bezig zijn een Gemeenschap van twaalf te maken. (Europa van Morgen)

BELGIË

PERS

Een buitengewone algemene vergadering, bestaande uit journalisten van de Algemene Belgische Persbond en van de Beroepsunie van de Belgische Pers, heeft zich op 20 mei in het Internationaal Perscentrum te Brussel uitgesproken voor de fusie van beide verenigingen in een nieuw op te richten Vereniging van Belgische Beroepsjournalisten.

Een ontwerp van statuten werd goedgekeurd. Het bureau van de Persbond en het bestuurscomité van de Beroepsunie werden verzocht de technische realisatie van de fusie zo snel mogelijk door te voeren.

ZAIRESE OPPOSITIELEIDER UITGEWEZEN

Iaui-Roger Mokede, voorzitter van het Mouvement National Congolais-Lumumba (MNC–L), een anti-Moboetoe-organisatie, werd op 6 juni op bevel van minister van justitie Van Elslande het land uitgezet. Mokede, die in Parijs woont en naar Brussel gekomen was om er in het Internationaal Perscentrum een persconferentie te houden over de toestand in Zaïre, werd door de politie op de trein naar Parijs gezet. Volgens de minister van justitie bezat Mokede geen verblijfsvergunning en betekende zijn komst een gevaar voor de openbare orde.

KANYONGA OVERLEDEN

De secretaris-generaal van het Mouvement d'Action pour la Résurrection du Congo (MARC), Kanyonga Mobateli, die vanuit Brussel een oppositiebeweging tegen de Zaïrese president Moboetoe had opgebouwd, is op 19 mei te Brussel overleden.
Hij schoot zich op 19 april. naar verluidt bij ongeluk, een kogel door het hoofd.

NEDERLAND

ULTRACENTRIFUGE-PROJECT

Eind januari heeft de Tweede Kamer gedebatteerd over het besluit van de regering positief te beslissen m.b.t. uitbreiding van de ultracentrifugefabriek in Almelo. In deze fabriek wordt natuurlijk uranium verrijkt tot het geschikt is als brandstof voor kerncentrales. Het ultracentrifugeproject is eengezamenlijke onderneming van Nederland, de Bondsrepubliek Duitsland en Engeland. Als gevolg daarvan is Nederland betrokken bij het akkoord tussen de Bondsrepubliek en Brazilië over sarnenwerking op het gebied van vreedzaam gebruik van kernenergie uit 1975 (pag. 602/2 e.v.-1975), doordat vanuit de fabriek in

Almelo verrijkt uranium aan Brazilië geleverd zal worden.
Het debat van eind januari werd afgesloten met het aannemen van twee moties, die waren ingediend door de heer Van Houwelingen (CDA), waarvan de belangrijkste die was, waarin gesteld werd, dat leveranties van verrijkt uranium aan landen, die het non-proliferatieverdrag niet ondertekend hebben (zoals Brazilië pas toegestaan zijn, nadat een toezichts- en beheersregeling onder auspiciën van het Internationale Atoombureau IAEA in Wenen is opgesteld.
De tekst van deze motie volgt hierna:

De Kamer,

kennis genomen hebbend van de overeenstemming tussen de regeringen van de Bondsrepubliek Duitsland, Brazilie, Nederland en het Verenigd Koninkrijk inzake de aanvullende waarborgen verbonden aan de levering van verrijkt uranium vanuit Almelo aan Brazilie,

van oordeel:

a dat leveringen van verrijkt uranium aan niet-NPV-landen niet dienen plaats te vinden dan op basis van uitgewerkte regelingen terzake van een plutoniumopslag regiem overeenkomstig of gebaseerd op dezelfde beginselen, als bedoeld in artikel XII A5 van het Statuut van de Internationale Organisatie van Atoomenergie te Wenen,

b. dat het de voorkeur verdient een zodanig regiem op internationale basis tot stand te brengen;

c. dat, indien het niet mogelijk zou blijken zulk een regiem tijdig tot stand te brengen, een ad hoc-overeenkomst met Brazilië tot stand dient te komen, alvorens de daadwerkelijke levering van verrijkt uranium plaatsvindt;

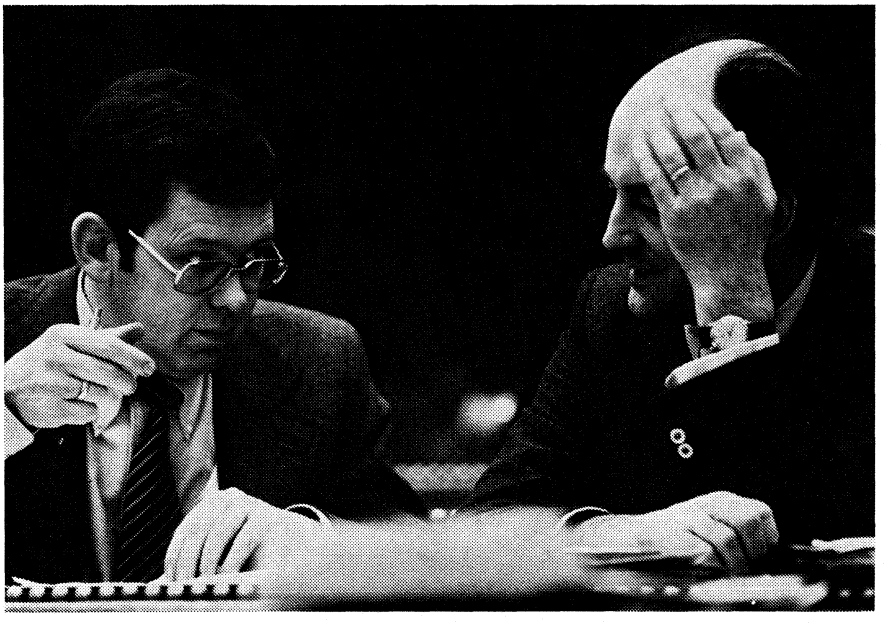
d. dat terzake van de voortgang bij de uitwerking van een dergelijke regeling regelmatig en tijdig overleg plaats zal moeten vinden met het parlement;

en gaat over tot de orde van de dag.

Over de gebeurtenissen, die zijn uitgemond in het aanvaarden door de TK van deze motie is verslag uitgebracht op pag. 150/3 e.v.-1977 en pag. 88/2 c.v.-1978. Sindsdien heeft zich een aantal nieuwe ontwikkelingen voorgedaan, waarover hierna bericht wordt.
Reeds onmiddellijk na het afsluiten van het UCN-debat in de Tweede Kamer heeft het Braziliaanse ministerie van buitenlandse zaken laten weten geen beperkingen of nieuwe voorwaarden aan het eind december 1977 gesloten akkoord over de levering van uranium te accepteren.
In het licht van het kamerbesluit pleegde de minister van buitenlandse zaken, Van der Klaauw, op 7 febr. in Londen overleg met zijn Britse ambtgenoot Owen. Deze liet weten dat het standpunt van zijn regering nog niet definitief is bepaald, omdat de beslissing in principe door de Urenco-partners gezamenlijk (Nederland, West-Duitsland, Engeland) moet worden genomen, zodat ook de inbreng van de Bondsrepubliek een zwaarwegend argument is.
Nadat op Duits verzoek een eerdere afspraak was uitgesteld, trof Van der Klaauw op 24 febr. zijn Westduitse collega Genscher in Bonn voor een „algemene politieke gedachtenwisseling". Aangenomen mag worden dat uitvoerig is gesproken over de kwestie van de uraniumleveranties, ook in verband met het kort daarna te verwachten bezoek van de Braziliaanse president Geisel aan Bonn.
Het standpunt van de Bondsregering zal echter niet veel afwijken van de mening van de Duitse gesprekspartners in ket „joint committee" van Urenco. Deze lieten na een vergadering van het comité op 28 febr. in Den Haag weten dat het commerciële risico van levering onder de voorwaarden die de Tweede Kamer op 31 jan. heeft gesteld onaanvaardbaar is, hetgeen de positie van de Nederlandse regering in deze uiterst wankel maakt.

Overleg met de Bondsrepubliek en Brazilië

Begin maart bracht de Braziliaanse president Geisel een officieel bezoek aan de Bondsrepubliek Duitsland. Bij dit bezoek is opnieuw overleg gepleegd over de UCN-leveranties aan Brazilië.
De meegereisde minister van buitenlandse zaken Azeredo da Silveira toonde zich tegenover zijn Duitse ambtgenoot Genscher bezorgd over de politieke problemen in Den Haag die de leverantie van verrijkt uranium in gevaar hebben gebracht.
Genscher liet geen twijfel bestaan over de opstelling van de Bondsregering door te antwoorden, dat W.-Duitsland en Engeland al stelselmatig proberen Nederland er toe te bewegen zich te houden aan het akkoord van januari, waarin een opslagregeling voor het bij de verwerking van verrijkt uranium vrijkomende plutonium overeengekomen was. Eerder had een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken in Bonn al laten weten dat de Nederlandse regering een parlementsmotie (nl. de motie-Van Houwellingen) als niet-bindend zou kunnen beschouwen en er geen gehoor aan zou moeten geven als internationale afspraken zouden worden geschaad. „Theoretisch kan men zeggen dat als een land zijn verdragsverplichtingen niet nakomt, dat er dan een nieuwe situatie ontstaat", aldus de woordvoerder die daarmee inspeelde op de geruchten dat bij blijvende problemen aan Nederlandse zijde naar andere oplossingen gezocht zou moeten worden om de contractuele verplichtingen met Brazilië toch na te komen.
Hierbij zou volgens sterke geruchten gedacht kunnen worden aan de mogelijkheid bet verrijkte uranium niet vanuit Almelo, maar wel vanuit de uitgebreide fabriek in het Engel-

De heer Van Houwelingen (l.) (CDA) in gesprek met zijn fractievoorzitter Aantjes.

se Capenhurst te leveren. Ook zou de Duitse poot van het Urenco-consortium sterk denken aan de bouw van een eigen verrijkingsfabriek in Gronau, vlakbij de Nederlandse grens.

Aan de vooravond van een door PvdA-woordvoerder Ter Beek geïnitieerd kamerdebat over de voortgang van het UCN-overleg sprak minister van buitenlandse zaken Van der Klaauw op 7 maart in Bonn met zijn collega Azeredo da Silveira. De Braziliaan maakte in het gesprek duidelijk dat zijn land niets moet hebben van de voorwaarden van de Tweede Kamer voor de leverantie van het verrijkte uranium.

Bovendien verweet hij Van der Klaauw nooit officieel te zijn ingelicht over de inhoud van de motie ,,Nederland heeft ons destijds zelf bedankt voor dit verdrag en nu komen ze weer met problemen", aldus de minister die er aan toevoegde: „Brazilië heeft geen vooroordelen ten opzichte van Nederland. Het is echter een ethisch hoogstaand land dat zich aan verdragen houdt".

Met deze houding heeft Brazilie de deur dichtgeslagen voor eventuele rechtstreekse onderhandelingen over verdere garanties.

TK-debat op 9 maart

Dit laatste punt werd door min. Van der Klaauw van buitenlandse zaken in het TK-debat op 9 maart ook met zoveel woorden naar voren gebracht,

Daarnaast toonde de minister zich pessimistisch over de bereidheid van de Bondsrepubliek en Engeland nog veranderingen in de overeenkomst aan te brengen.

De minister maakte wel expliciet dat de regering zich nog altijd gebonden acht aan de motie-Van Houwelingen en ook zegde hij toe dat geen intentieverklaring over de in 1981 af te geven exportvergunning voor het verrijkte uranium afgegeven zal worden, zolang de in de motie geformuleerde voorwaarden niet tot uitvoering zijn gebracht. Zo'n intentieverklaring hangt samen met de wens van de beide partners om eerst volledige zekerheid over de afzet te hebben voordat men bereid is geld te investeren in de uitbreiding van de capaciteit in Almelo.

Naast de felle kritiek die werd geleverd door de oppositiepartijen toonde het CDA zich terughoudend om de voortgang van de gesprekken niet extra te bemoeilijken, aldus woordvoerder Van Houwelingen.

Wel bleek opnieuw het verschil van interpretatie met de VVD, doordat deze fractie duidelijk maakte het CDA niet te willen steunen in de eventueel uit de motie te trekken consequenties.

Uitbreiding in Duitsland en Engeland

De druk op Nederland werd op 10 maart vergroot doordat bekend werd dat Uranit, de Duitse tak van Urenco, bij de autoriteiten in Düsseldorf een aanvraag heeft ingediend voor een bouwvergunning voor een ultracentrifugefabriek in Gronau. De fabriek zou al in 1982 in bedrijf moeten zijn (in 1981 loopt de huidige samenwerkingsovereenkomst tussen de drie landen af).

In Engeland besloot het Lagerhuis met ruime meerderheid (186 tegen 56) tot uitbreiding van de opwerkingsfabriek voor gebruikte brandstof uit kerncentrales in Windscale, hetgeen de Britse positie in de discussie nog eens onderstreepte nadat op 20 maart minister van energie Tony Benn al duidelijk was geweest in zijn antwoord op vragen van het Labour-parlementslid Leo Abse.

Deze had de regering gevraagd de levering van verrijkt uranium aan de ,,militaire dictatuur in Brazilië" te verbieden. Benn liet weten dat er geen noodzaak is om een veto te gebruiken omdat de condities op het punt van veiligheid, en non-proliferatie die met Brazilië zijn afgesproken, adequaat zijn.

Ook in deze omstandigheden, door premier Van Agt als ,,kritiek[M] aangemerkt, nam het Nederlandse kabinet nog geen eindbeslissing. Besloten werd op een termijn van enkele weken een topiberaad op ministersniveau met Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek bijeen te roepen. In de tussentijd zou voorbereidend overleg met beide landen gevoerd worden.

Aan de zijlijn van de Europese Raad op 9 en 10 april in Kopenhagen (pag. 250/2 e.v.) heeft premier Van Agt getracht bij zijn Britse en Westduitse collega's begrip te kweken voor de pogingen van de regering meer veiligheidswaarborgen te krijgen voor de levering van verrijkt uranium door Urenco aan Brazilië. Zoals mocht worden verwacht leverden de gesprekken met Callaghan en Schmidt, en ook hun ministers van buitenlandse zaken Owen en Genscher, geen enkel resultaat op. Van Agt deed een aantal nieuwe — op dat moment nog geheime — suggesties, met als enig resultaat dat beide partners een en ander nog eens op schrift wilden zien. De strekking van het nieuwe initiatief behelsde een akkoord gaan met de levering van bet verrijkte uranium met slechts als voorwaarde dat Brazilië het kernafval plutonium niet mag gaan opwerken voordat er een regeling voor opslag en beheer tot stand is gekomen.

De motie-Van Houwelingen, door de regering expliciet als basis voor haar handelen beschouwd, vraagt om een overeenkomst over veiligheidsvoorwaarden voor er van enige levering sprake is.

De Nederlandse positie werd echter nog wat ongemakkelijker na het bezoek van minister van buitenlandse zaken Van der Klaauw aan Washington, enkele dagen na de Europese top. Zijn Amerikaanse collega Vance en de presidentiële adviseur voor energiezaken Smith wezen hem op de Amerikaanse wens om al het uraniumbeheer te binden aan een internationaal controlesysteem onder beheer van het internationale atoomagentschap in Wenen. De VS zouden dan ook liever zien dat Nederland binnen het Urenco-consortium bleef om de noodzaak van internationale controle te benadrukken omdat anders nationale splijtstoffabrieken (met name in de Bondsrepubliek) zouden worden geinstalleerd.

Een complicatie hierbij vormt de onzekerheid over de mogelijkheid om nog voor 1981 — wanneer de eerste leveranties aan Brazilië gepland zijn — internationale overeenstemming over het controlesysteem te bereiken.

De verklaring van Van der Klaauw dat Nederland feitelijk zijn vetorecht in de Urenco-samenwerking had verspeeld, maar nog wel kon pogen met de beide partners en Brazilië tot nadere overeenstemming te komen, leidde tot een interpellatie, op 27 april, aangevraagd door het PPR-kamerlid Leo Jansen. Deze verweet de minister in jan. nog de indruk te hebben gewekt dat Nederland nog steeds een vetorecht bezat. De bewindsman liet nu weten dat Nederland in algemene zin zijn vetorecht behoudt, maar dat de regering formeel en politiek gebonden is aan een besluit van ex-minister Van der Stoel van 14 juli 1976.

Deze bestreed, zoals ook al eerder, de interpretatie van zijn opvolger door te wijzen op het privaatrechtelijke karakter van de toenmalige overeenkomst, slechts bedoeld om een publiekrechtelijk akkoord (namelijk als de verlangde veiligheids-

voorwaarden rond waren) niet onmogelijk te maken.

In zijn ,,verbijstering" over de uitleg van de minister diende Jansen een motie in waarin het gevoerde beleid ,.niet bevredigend" wordt genoemd, in feite een motie van wantrouwen tegen de bewindsman. Ook van PvdA-zijde bestond groot ongenoegen over de loop der gebeurtenissen.

Bij monde van Van Houwelingen benadrukte het CDA nogmaals dat de motie uit het januari-debat nog steeds recht overeind staat en dat de kamer voor 1981 nog ruimschoots in de gelegenheid zal zijn om te beoordelen of het kabinet zich aan de wil van de kamermeerderheid zal hebben gehouden.

Intussen werd door het kabinet de al aangekondigde brief verstuurd naar Londen en Bonn met het pleidooi om versneld aan te sturen op een wereldwijd plutonium-regime. Hierbij zou Brazilië voorlopig in het onzekere moeten worden gelaten over de aanvang van de Urenco-leveranties in 1981.

Kleine concessie Bondsrepubliek en Engeland

Medio mei zijn uit Londen en Bonn gelijkluidende brieven naar Den Haag gezonden als antwoord op nieuwe suggesties van de regering om akkoord te gaan met de levering van verrijkt uranium aan Brazilië onder voorwaarde dat het kernafval niet mag worden opgewerkt totdat een regeling voor opslag en beheer tot stand is gekomen.

Hoewel in afwachting van overlegmogelijkheden aan het einde van de maand in de Ver. Staten (NAVO-top, VN-ontwapeningsconferentie) de inhoud van de brieven niet officieel werd bekend gemaakt, werd toch duidelijk dat de Britten en Duitsers tot een geringe concessie bereid zijn. Naar verluidt zou op zijn minst twee jaar voordat Brazilië in staat is het door Urenco geleverde uranium op te werken een regeling voor de opslag van het daarbij vrijkomende plutonium overeengekomen moeten zijn. In de brieven zouden Bonn en Londen duidelijk hebben gemaakt dat voor verder overleg politiek en technisch geen enkele ruimte meer bestaat.

In het door PvdA en D'66 aangekaarte overleg met de vaste Tweede-Kamercommissie voor buitenlandse zaken op 23 mei weigerde minister van buitenlandse zaken Van der Klaauw verder in te gaan op de inhoud van de brieven, omdat naar zijn mening onthullingen de Nederlandse onderhandelingspositie zouden kunnen schaden.

Eerder, op 9 mei, was de minister erin geslaagd zijn positie overeind te houden ten opzichte van de Kamer die stemde over een motie, ingediend bij het interpellatiedebat dat eind april op verzoek van het PPR-lid Leo Jansen was gehouden. De motie-Jansen, waarin werd uitgesproken dat de ,,verklaringen van de minister van buitenlandse zaken op het door hem gevoerde en te voeren beleid niet bevredigend zijn", kreeg alleen steun van PvdA, D'66, DS'70, PPR, PSP en CPN en werd dus verworpen.

CDA-woordvoerder Van Houwelingen maakte in een stemverklaring duidelijk dat een inhoudelijk oordeel over liet gevoerde beleid pas mogelijk is als de resultaten van het totale overleg met de overige partners op tafel ligt. Derhalve kon van het CDA geen steun voor de motie worden verwacht,

Samen met o.a. PvdA-deskundigen Ter Beek voerde Van Houwelingen in de loop van de maand mei een aantal gesprekken op internationaal niveau, o.m. met functionarissen van het Internationale Atoomagentschap in Wenen. Deze maakten hierbij nog eens duidelijk dat een wereldwijd opslagregime voor plutonium absoluut niet voor 1981 (startdatum voor de leveranties aan Brazilië) mag worden verwacht. De Nederlandse regering is dus aangewezen op eigen initiatief, zoals ook in de motie-Van Houwelingen gevraagd.

Het compromis dat in de brieven uit Bonn en Londen wordt voorgesteld zou (gegeven het vrijkomen van het eerste Braziliaanse afval in 1985) tot een regeling in 1983 leiden, in ieder geval te laat om nog leveringen tegen te gaan. De parlementaire aandacht spitste zich aan het eind van de maand, toen de internationale kaarten zo goed als geschud leken, dan ook toe op de interne discussie in de CDA-fractie, waar fractieleider Aantjes en Van Houwelingen expliciet bleven vasthouden aan de motie, terwijl met name leden uit de CHU-hoek op een akkoord gaan met het Duits-Engelse compromis zouden aandringen.

Verder overleg bij NAVO-top en VN-ontwapeningsvergadering

Minister Van der Klaauw heeft op 30 en 31 mei gedurende de NAVO-top in Washington (pag. 353 e.v.) overlegd over de samenwerking in Urenco en de voorgenomen leveranties van verrijkt uranium aan Brazilië met zijn Engelse en Westduitse collega's Owen en Genscher.

De minister heeft zijn visie gegeven op de brieven die in Den Haag van de partnerlanden zijn ontvangen, als antwoord op de brief van premier Van Agt aan Bonn en Londen waarin de wens van de Nederlandse Tweede Kamer inzake veiligheidsgaranties voor de levering van splijtstof aan Brazilië was verwoord. Vervolgens heeft de Nederlandse minister van buitenlandse zaken in New York, waar de speciale Algemene Vergadering van de VN over ontwapening gehouden werd, opnieuw gesproken met zijn Braziliaanse collega Azaredo da Silveira. Minister Van der Klaauw is op zondag 4 juni in Nederland teruggekeerd en verklaarde toen, dat er naar zijn mening voldoende garanties tegen misbruik bestonden om de levering aan Brazilië te laten doorgaan. De minister verklaarde ervan uit te gaan, dat de ministerraad op maandag 5 juni positief over de leveranties zou beslissen.

Na de ministerraadsvergadering van 5 juni zei premies Van Agt op een persconferentie, dat de zaak nog niet rijp was voor een beslissing, omdat er nog geen gelegenheid geweest was voor overleg met de fractievoorzitters van de regeringspartijen.

Wel verklaarde de premier, dat de beslissing ,,niet ver van heden" genomen zou worden.

Er naar gevraagd, hoe minister Van der Klaauw zo positief had kunnen zijn, zei de minister-president: ,,Ik denk, dat zijn interne huishouding wat in de war is geraakt door het tijdverschil".

Definitief besluit genomen

In het kabinetsberaad van 9 juni is definitief de beslissing gevallen, dat Nederland akkoord ging met de Duitse en Engelse voorstellen m.b.t. een veiligheidsregeling voor het door Urenco aan Brazilië te leveren verrijkt uranium,

Minister Van der Klaauw heeft dit op 10 juni via de respectieve ambassades aan zijn Westduitse en Engelse ambtsgenoten meegedeeld.

De voorstellen van de drie Urenco-partners zijn op 16 juni aan de Braziliaanse regering overhandigd.

Brief aan Tweede Kamer

Het kabinet heeft op 20 juni een brief aan de Tweede Kamer gezonden, waarin het de inhoud van de genomen beslissing en de daaraan

ten grondslag liggende redenen heeft uiteengezet.
Deze brief luidt aldus:

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

's-Gravenhage, 20 Juni 1978

1 Sedert de Tweede Kamer op 1 februari jl de moties nr 19 en nr 20, ingediend door de heren Van Houwelingen en Portheine, heeft aangenomen zijn van regeringswege tal van activiteiten ondernomen, met name door de Minister-President en door de Minister van Buitenlandse Zaken, om aan deze moties Uitvoering te geren Daarnaast werd ook op ambtelijk niveau overleg gepleegd

2 Omtrent het verloop van het overleg op ministerieel niveau heeft de Minister van Buitenlandse Zaken op 9 maart jl tussentijds verslag uitgebracht

Op 13 april jl heeft deze bewinds an in de Tweede Kamer nadere informaties verstrekt bij het debat over de resultaten van de Europese Raad in Kopenhagen Bovendien is op 26 april jl ter gelegenheid van de interpellatie van het lid de heer Jansen uitvoerig ingegaan op de voorgeschieuenis van de leveringen door Urenco aan Brazilie

3. Op 7 februari jl. heeft de Minister van Buitenlandse Zaken een onderhoud gehad met zijn Britse ambtgenoot. Op 24 februari voerde hij in Bonn een gesprek met zijn Duitse collega en diens Staatssecretaris Hermes. Van het staatsbezoek van de president van Brazilië aan de Bondsrepubliek heeft de Minister van Buitenlandse Zaken, mede op verzoek van zijn Duitse ambtgenoot, gebruik gemaakt om de Braziliaanse Minister van Buitenlandse Zaken op de hoogte te stellen van de inhoud van motie nr. 19 en de in de Kamer hierover naar voren gebrachte opvattingen. Bij gelegenheid van de Europese Raad te Kopenhagen op 7 en 8 april heeft de Minister-President vervolgens gesprekken gevoerd met de Duitse Eondskanselier en de Britse Minister-President, gevolgd door gezamenlijk overleg van hem met de drie Ministers van Buitenlandse Zaken. In aansluiting op deze besprekingen heeft de Minister-president zich daarop op 14 april schriftelijk tot de Prime Minister en de Bondskanselier gewend.
Deze brieven werden op 5 mei en op 11 mei beantwoord. Bovendien voerde de Minister van Buitenlandse Zaken en marge van verschillende internationale bijeenkomsten overleg met zijn beide ambtgenoten en besprak hij in april tijdens een bezoek aan Washington de kwestie met zijn Amerikaanse collega en diens bij het nucleaire beleid betrokken ambtenaren. Op 1 juni sprak hij met de directeur-generaal van de IAEA, de heer Eklund, over de rol die IAEA in het ontwerpen van een plutoniumopslagregime zou kunnen vervullen.

4. Bij het overleg met de Britse en Duitse gesprekspartners bleken deze van de volgende overwegingen uit te gaan:

a. Het belang van de samenwerking in Urenco wordt onderkend. Zij tonen dan ook de politieke wil om Nederland zover mogelijk tegemoet te komen. Ook van Amerikaanse zijde is het belang onderstreept dat de tripartite samenwerking in Urenco als voorbeeld van de zozeer gewenste multinationale samenwerking op het gebied van de kernenergie behouden blijft en dat Nederland daarin, hoe dan ook, in het belang van de niet-verspreiding van kern apens blijft deelnemen.

b Het in september 1976 getekende contract met Brazilie zal in ieder geval worden uitgevoerd Mocht Nederland daaraan geen medewerking verlenen, dan zullen de beide andere landen ervoor zorgen dat het contract wordt uitgevoerd Zulks zou waarschijnlijk betekenen dat het Verdrag van Almelo in 1981 wordt opgezegd

c Alle drie Urenco-partners hechten groot belang aan het tegengaan van de verspreiding van kernwapens Daarom kennen ook het Verenigd Koninkrijk en de Bondsrepubliek een essentiele betekenis toe aan de tijdige totstandkoming van een plutoniumopslagregime Zij zijn bereid daaraan hun volledige medewerking te verlenen Omdat het hier om een wereldwijd belang gaat en tevens discriminatie moet worden voorkomen geven zij aan een globale oplossing in het kader van IAEA de voorkeur Mocht deze niet tijdig tot stand komen dan zou ook naai nun mening een ad hoc-regeling met Brazilie getroffen moeten worden

5 Tegen deze achtergrond heeft de Regering met kracht gepleit voor het maken van afspraken met inachtneming van hetgeen in de moties is gesteld Reeds bij het begin der besprekingen bleek echter dat de beide partners ernstig betwijfelen of de gewenste regebngen voor een plutoniumopslagregime vóór de aanvang der leveranties aan Brazilië te realiseren zijn

In ieder geval wensen zij zich niet nu al te binden aan de voorwaarde dat zulk een regime tot stand moet zijn gekomen voor de eerste levenng aan Brazilie plaatsvindt Zij bleven zich stellen op basis van de in januari overeengekomen ontwerp-notawisseling doch bleken bereid om na te gaan in hoeverre daaraan interpretatieve verklaringen konden worden toegevoegd Zij stelden daarbij uitdrukkelijk dat zij zulks deden om daarmee de ook door hen zozeer gewenste voortzetting van de Urenco-samenwerking mogelijk te maken

6 Om via de samenwerking in Urenco direct betrokken te blijven bij het nonproliferatiebeleid en wetende dat de leveringen aan Brazilie in ieder geval doorgang zullen vinden heeft de Regering gemeend de onderhanaelingen te moeten voortzetten Daarbij heeft zij onderzocht of althans, uitgaande van de aan motie nr 19 ten grondslag liggende gedachte, niet een strakkere omlijning aan de in januari overeengekomen ontwerp-notawisseling zou kunnen worden gegeven

7 Van Nederlandse kant zijn toen pogingen gedaan om een interpretatieve verklaring aanvaard te krijgen, die zou waarborgen dat gebruikte splijtstofelementen in Brazilie worden opgeslagen totdat een algemeen of een ad hoc-regime tot stand is gekomen Deze pogingen zijn niet met succes bekroond, omdat de partners vonden dat dit het kader van een interpretatieve verklaring te buiten zou gaan.
Wel verklaarden zij zich ten slotte bereid bij de uitwisseling van de diplomatieke nota's, welke de voorwaarden voor de leveringen aan Brazilie vastleggen, een verklaring af te leggen In die verklaring wordt vastgesteld, dat de vier regeringen de totstandkoming van een IAEA-plutoniumopslagregime gebaseerd op artikel XII a 5 van het IAEA-statuut, zullen bevorderen en dat zij, indien een dergelijk systeem niet tijdig beschikbaar is, zich zullen zetten aan de opstelling van een ad hoc-regime en wel uiterlijk twee Jaren voordat verrijkt uranium, geleverd door Urenco, in Brazilie kan worden opgewerkt

Bovendien volgt uit de verklaring dat òf bet algemeen opslagregime òf het ad hocregime in werking zal zijn op het moment dat de opwerking plaatsvmdt De tekst van deze verklaring is als bijlage bij deze brief gevoegd De partners hebben het volstrekt duidelijk gemaakt dat dit het uiterste is waartoe zij willen gaan

8 Na een daaropvolgend gesprek van de Minister van Buitenlandse Zaken met de heer Eklund, waarbij over de mogelijkheden tot actie door IAEA werd gesproken, heeft de laatste op 6 juni jl te Wenen in de Raad van Beheer van de IAEA medegedeeld, dat op Korte termijn ern studie van het secretariaat van de IAEA over plutoniumopslag aan de regeringen van de lidstaten zal worden toegezonden Na de algemene conferentie van de IAEA in september a s zal het overleg over een algemeen opslagregime voor plutonium, op basis van de studie van het secretariaat door een werkgroep van deskundigen aanvangen De International Fuel Cycle Evaluation (INFCE) zal van de voortgang van het overleg in de IAEA op de hoogte worden gehouden

9 Op grond van het bovenstaande heeft de Regering de overtuiging dat voldoende waarborgen bestaan, dat in ieder geval op het tijdstip dat in Brazilië de opwerking begint een opslagregime voor plutonium gereed zal zijn Zij meent derhalve het nierboven in punt i bedoelde Brits/Duitse tegenvoorstel te moeten aanvaarden Intussen beschikt zij over aanwijzingen dat dit voorstel ook voor Brazilie aanvaardbaar zal zijn

In het licht van

— de z g trilaterale safeguards-overeenkomst, welke op 26 februari 1976 te Wenen werd gesloten tussen de Bondsrepubliek Duitsland, Brazilie en de IAEA:

— de afspraken welke in januari jl tot stand kwamen en waarvan de tekst is gevoegd bij de brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer d d 16 januari 1978 (stuk 14 261 nr. 7);

— de verklaring hierboven bedoeld in punt 7,

is de Regering bereid vergunningen tot export van verrijkt uranium naar Brazilië in het vooruitzicht te stellen

10 Hoewel deze voorwaarden niet de zekerheid bieden dat motie nr 19 naar de letter zal kunnen worden uitgevoerd, is de Regering van oordeel dat zij te zamen genomen in ieder geval wel recht doen aan de strekking van deze motie en voldoende zekerheid bieden dat het aan Brazilie te leveren verrijkt uranium niet zal worden gebruikt voor anaere dan vreedzame doeleinden
In de komende jaren zal de Regering met kracht blijven streven naar een zo spoedig mogelijke totstandkoming van een plutoniumopslagregime en in die geest ook werkzaam blijven om de intenties van de moties nr 19 en nr. 20 te verwezenlijken

De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken.
A A M van Agt

De Minister van Buitenlandse Zaken.
C A van der Klaauw

De Minister van Economische Zaken,
G M V van Aardenne

Tekst van de verklaring bedoeld in punt 7

The following is my Government's understanding, shared by our partners, as to what the exchange of notes wil: mean

We take it that this view is shared by the Brazilian Government, and can therefore be considered as a common interpretation among the four Governments All four parties will promote the establishment of an IAEA plutonium storage scheme based on Article XIIA 5, and, failing that, will seek to establish an ad hoc scheme to take effect before reprocessing in Brazil of Urenco enriched fuel takes place

In the event that no IAEA regime has been established by a date not less than two years before Urenco supplied fuel is due to be reprocessed in Brazil, the four parties will work together to establish an ad hoc regime.

It is the understanding of all four parties that one or other of these schemes will be ready far operation by the time that any such reprocessing takes place

De Nederlandse vertaling van deze verklaring luidt als volgt:

Het onderstaande geeft de opvatting van mijn Regering weer — en van onze partners — ten aanzien van de betekenis van de notawisseling. Wij nemen aan dat dit standpunt wordt gedeeld door de Braziliaanse regering en derhalve, wat de vier regermgen betreft, als een gemeenschappelijke interpretatie kan worden beschouwd

Alle 4 partijen zullen de totstandkoming bevorderen van een IAEA-stekel voor de opslag van plutonium, gebaseerd op art XII a 5, en zullen bij gebreke daarvan zich zetten aan het tot stand brengen van een stelsel ad hoc, dat van kracht zal worden vóór de opwerking van splijtstof, verrijkt door Urenco, in Brazilië plaatsvindt

Voor het geval er uiterlijk twee jaar vóór dat splijtstof, geleverd door Urenco, gereed is voor opwerking in Brazilie, geen IAEA-regime tot stand is gekomen, zullen de vier partijen samenwerken om een regime ad hoc tot stand te brengen

Het is de opvatting van alle vier partijen dat een van deze stelsels voor toepassing gereed zijn tegen het tijdstip dat enige opwerking, als hier bedoeld, plaatsvindt.

Premier Van Agt weigert correspondentie met Schmidt en Callaghan te publiceren

Het lid van de TK voor de PvdA, Ter Beek, verzocht op 21 juni aan de premier om de corresponclentie die de laat-te gevoerd had met bondskanselier Schmidt en premier Callaghan aan de TK over te leggen, zodat deze een rol kon spelen in het TK-debat over de Urenco-kwestie.

Premier Van Agt weigerde hieraan gehoor te geven Hij schreef in een brief aan Kamervoorzitter Vondeling, dat de zakelijke inhoud van de correspondentie met zijn Britse en Westduitse collega's in de regeringsbrief van 20 juni is opgenomen.

Bovendien zag de premier nadehge gevolgen in publikatie voor het toekomstige gebruik van dit directe, schriftelijke contact tussen regeringsleiders

Van Agt wilde daarom ook geen toestemming aan Schmidt en Callaghan voor de publikatie vragen, mede in de wetenschap dat zij bij het schrijven van hun brieven niet op openbaarmaking hadden gerekend

Op een nieuw verzoek van Den Uyl, op 22 juni, om de brieven dan ter vertrouwelijke kennisneming aan de Kamerleden over te leggen - een verzoek dat bij een stemming niet door de Kamermeerderheid werd gesteund, - weigerde Van Agt opnieuw Dit keer schreef hij principieel dezelfde bezwaren te koesteren tegen het vertrouwelijk ter inzage geven als tegen publikatie

In de wetenschap dat hun brieven ook aan anderen dan de geadresseerden ter kennis komen, zullen de regeringsleiders zich bij het schrijven beperkingen gaan opleggen, aldus de minister-president.

Daarna werd een tweede voorstel van Den Uyl, dit keer om alleen de brief van Van Agt van 14 april aan zijn collega's van de Urenco-partnerlanden vertrouwelijk aan de Kamer over te leggen, bij hoofdelijke stemming met 59 tegen 51 stemmen door de Kamer verworpen De fractieleiders van CDA en VVD steunden de weigering van Van Agt

Den Uyl vond dat de Kamer zich hiermee in haar controlerende taak ernstig tekort deed omdat zij geen volledige informatie van de regering krijgt

Debat in Tweede Kamer

De Urenco-kwestie is in de Tweede Kamer aan de orde geweest op 27, 28, 29 en 30 juni.

Volgens PvdA-woordvoerder Ter Beek gaat de regering er ten onrechte van uit, dat uit de in Urenco-verband gesloten overeenkomst de zekerheid valt af te leiden, dat bij de opwerking van bestraalde kernbrandstof in Brazilie al een regeling voor de opslag van het gevaarlijke afvalprodukt plutonium in werking zal zijn getreden.

,,Er is een kabinet van grootspraak en ook van tegenspraak aan het bewind" concludeerde Van Beek.

De keuze van de PvdA-fractie, die op deze basis geen medewerking wil verlenen aan de leverdnties, is er een van het geweten ,,Geen schone-handenpolitiek, maar ook geen ,,medeplichtigheid aan de ontwikkeling van een Brawliaans kernwapen", aldus de socialistische woordvoerder

Op geen enkele wijze wordt in de overeenkomst tegemoet gekomen aan het verlangen van de Kamer, zei Van Beek verder

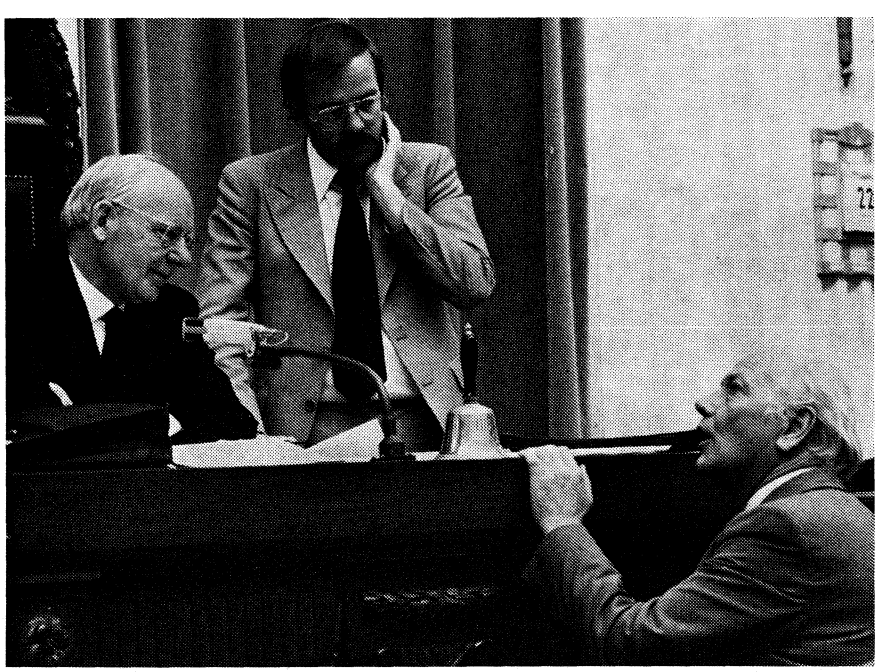
,,Als de Kamer zichzelf respecteert, kan zij geen ander oordeel vellen dan dat de veiligheidsvoorwaarden volstrekt onvoldoende zijn. Hier wreekt zich de overhaaste besluitvorming van december. De regering heeft de rekening gepresenteerd gekregen van eigen handelen", concludeerde hij.

Volgens Ter Beek blijkt nu dat minister Van der Klaauw ,,uit zijn nek heeft zitten kletsen", toen hij eind april nog zei, dat de motie-Van Houwelingen uitvoerbaar was. Ook verweet hij de regering zich niet aan toezeggingen te houden, dat zij niet van die motie kon afwijken en dat de stukken over het overleg met de partnerlanden zouden worden gepubliceerd.

Pijnlijk zou overigens openbaring van de brief van bondskanselier Schmidt aan Van Agt zijn, omdat daaruit duidelijk zou blijken, dat deze niet meer over de in januari gesloten overeenkomst inzake Urenco wilde onderhandelen, zei Ter Beek. Volgens de socialist heeft premier Van Agt trouwens een veel minder betekenend onderhandelingsaanbod aan de partnerlanden gedaan dan in de motie-Van Houwelingen werd gevraagd.

Ook de heren Brinkhorst (D'66), Van der Spek (PSP), Bakker (CPN) en mevrouw Beckers (PPR) kwamen tot een negatief oordeel over de brief van de regering.

Volgens mevrouw Beckers heeft de regering, voor zover Nederland invloed had in het verdrag van Almelo op onder andere de Duitse kernenergiepolitiek, stap voor stap haar machtsmiddelen ingeleverd Ook wanneer er tijdig een waarborgensysteem zou zijn, is de PPR er te-

Oppositieleider Den Uyl in gesprek met Kamervoorzitter Vondeling onder toeziend oog van zijn partijgenoot Ter Beek na het negatieve antwoord van ministerpresiaent Van Agt op het verzoek de correspondentie tussen de regeringsleiders van Nederland, de Bondsrepubliek Duitsland en Engeland inzake het UCN-project in de openbaarheid te brengen

gen dat Brazilie over kernmateriaal gaat beschikken
De D'66-er mr Brrnkhorst wilde wel aannemen dat de ministers huil uiterste best hebben gedaan om goede veiligheidswaarborgen van de partnerlanden te krygen, maar hij noemde het resultaat onvoldoende Het op deze voorwaarden betrokken blyven bij Urenco biedt Nederland volgens Brinkhorst geen mogelijkheden een wezenlijke bijdrage te leveren tot het non-proliferatiebeleid, „met name wanneer de commerciële belangen van onze partners, die bovendien een andere non-proliferatiefilosofie hebben, zich daartegen verzetten"
Volgens CDA-woordvoerder Van Houwelingen moet de komende tijd getracht worden meer waarborgen tegen militair misbruik overeen te komen, vóór het moment van de levering van verrijkt uranium in 1981 Volgens Van Houwelingen moet de Tweede Kamer uiteindeliik voorafgaande aan de leveranties de behaalde veiligheidsvoorwaarden alsnog kunnen beoordelen
De CDA-spreker constateerde met de regering, dat zyn motie van begin dit jaar thans niet uitvoerbaar is, maar wilde, dat er de komende tijd toch een aantal mogelijkheden in Urenco-verband aan de orde worden gesteld, om deze motie materieel wel uitgevoerd te krijgen
Als mogelijkheden, die ter discussie kunnen worden gesteld, noemde Van Houwelingen een verklaring van West-Duitsland, dat zo lang er geen plutoniumopslagregiem tot stand is gekomen, er ook geen opwerkingsfabriek aan Brazilie zal worden geleverd Een andere mogelijkheid zou zijn om overeenkomstig de nieuwe Amerikaanse non-proliferatiewetgeving in 1980 overeenstemming te bereiken over zogenaamde „full scope safeguards", en overeenstemming over de voorwaarden voor het opwerken van kernafval
Als laatste mogelijkheid noemde de CDA-woordvoerder dat op basis van een nieuwe studie van het Weense Atoombureau in de zogenaamde „letter of intent" bepalingen kunnen worden toegevoegd, dat zekerheid over de uitvoering van het trilaterale akkoord tussen de bondsregering. Brazilie en het Internationaal Atoombureau bestaat inzake hun plutoniumopslagregiem
De bijdrage van de CDA-woordvoerder had een veel kritischer ondertoon dan die van de VVD De liberale woordvoerder, mr F Portheine, vroeg de regering in de komende tijd vasthoudend te blijven streven naar volledige uitvoering van de begin dit jaar aanvaarde motie-Van Houwelingen, en wilde m die geest positief met het regeringsvoorstel, om te zijner tijd exportvergunningen af te geven, meedenken Nee zeggen tegen Urenco nu, betekent dat Neiderland geen positieve bijdrage meer aan het non-proliferatiebeleid kan leveren, meende mr Portheine
Steun aan het regeringsbeleid u-erd verder toegezegd door de fracties van SGP en GPV, terwijl de heer Nijhof (DS'70) niet onverkort kon instemmen

Regering houdt onverkort aan eigen standpunt vast. Conflict met CDA-fractie

Premier Van Agt verklaarde op 28 Juni in de Tweede Kamer, dat de regering zich nu niet meer door de Kamer laat terugsturen naar de internationale onderhandelingstafel om meer veiligheidswaarborgen in de wacht te slepen, zoals de meerderheid van de Kamer wil.
Het kabinet wil wel „alle handen uit alle mouwen steken" om de motie-Van Houwelingen uitgevoerd te krijgeri vóór 1986, als er in Rrazilie kernafval wordt opgewerkt, of zelfs vóór de eerste leveranties van verrijkt uranium in 1981
Maar nu wil Van Agt de onzckarheid voor de partnerlanden over het verstrekken van exportvergunningen door Nederland niet langer laten voortduren Onomwonden Liet de minister-president weten, dat de regeling een eventuele Kamermotie, die daaraan afbreuk doet — dus waarin nadere voorwaarden voor do leveranties worden gesteld — niet zal uitvoeren
Over eerdere toezeggingen, dat de Kamer in deze zaak het laatste woord zou hebben, zei Van Agt „De situatie van nu verschilt wezenlijk van die in januari Nu staan het voortbestaan van Urenco en onze internationale geloofwaardigheid op het spel En Rrazilie zal hoe dan ook heleverd worden, vanuit Engeland en eventueel vanuit Duitsland Wij dreigen onze positie in de internationale non-proliferatie-onderhandelingen te verliezen "
Als laatste overweging noemde Van Agt ook, dat een speerpuntindustrie (de ultracentrifugefabriek in Almelo) met belangrijke werkgelegenheidsvooruitzichten verloren dreigt te gaan „En dat alles terwijl er als wij nu niet forceren, reele perspectieven zijn op een tijdige totstandkoming van de plutoniumopslagregeling."
Ook minister Van der Klaauw ontnam alle hoop aan de fracties, die nog een belangrijke rol voor het parlement lagen weggelegd bij de beoordeling van de veiligheidsvoorwaarden bij de levering van verrijkt uranium aan Brazilie
Na het Kamerdebat zal de regering nota's uitwisselen met de partnerlanden West-Duitsland en Engeland en met Brazilie Daarin ligt het laatste toetsingsmoment zei minister Van der Klaauw In deze uitwisseling van nota's zal Nederland moeten aankondigen dat te zijner tijd exportvergunningen voor de leveranties aan Brazilie worden afgegeven, zei Van der Klaauw
Ook hij benadrukte dat Nederland alleen een belangrijke rol in het internationale proliferatiebeleid zal kunnen blijven spelen als de samenwerking in Urenco blijft bestaan
Het is aan Nederland te danken, dat het plutoniumopslagregime nu in IAEA-verband wordt bestudeerd Niet alleen tegenover de partnerlanden maar ook Jegens de ontwikkelingslanden zou het wegvallen van de Nederlandse invloed schadelijke gevolgen hebben, zei de minister
Van der Klaauw wil proberen vaart te zetten achter het beraad tussen de partnerlanderi en Brazilie over een plutoniumopslagregime op basis van een studie van het internationaal atoombureau in Wenen Eind juni wordt deze studie verwacht Engeland, Duitsland en Brazilie zullen dan door Nederland worden uitgenodigd om hun commentaar op deze studie op elkaar af te stemmen Daarmee kan een basis worden gelegd, zei minister Van der Klaauw, voor een ad hoc veiligheidsregeling, als de wereldwijde overeenkomst voor plutoniumopslag niet op tijd tot stand komt
Het Urenco-verdrag, inclusief het vetorecht voor de partners bij beslissingen over export van kernmateriaal, zal volgens de minister met minstens tien Jaar verlengd worden als Nederland nu instemt met de leveranties aan Brazilie
Voor het streven naar z g „Full scope safeguards", zoals begin dit jaar door de Tweede Kamer in een tweede motie-Van Houwelingen was gevraagd, heeft Nederland initiatieven ontwikkeld De realisering daarvan is volgens Van der Klaauw slechts mogelijk m een sfeer van onderling begrip en vertrouwen
Premier Van Agt kwam de minister van buitenlandse zaken te hulp, toen deze in een woordenwisseling met het CDA-kamerlid Lubbers en PvdA-woordvoerder Ter Beek verstrikt dreigde te raken over de verplichtingen die voortvloeien uit de afspraken met Brazilie In een interpretatieve verklaring hebben de Urenco-partnerlanden en Brazilie de verwachting uitgesproken, dat een plutonium-opslagregime in werking zal zyn op het tijdstip van opwerking van kernafval in dat land
Van der Klaauw gaf toe, dat dele verklaring niet dezelfde „hardheid" heeft als de formele notawisseling Ter Beek noemde dit een ‚dubbele zwakte" in de regerings-brief, maar premier Van Agt bestreed dit met kracht De verklaring heeft rechtskracht tussen de partijen, en de teim ‚verwachting' benadert een formele r-erplichting, zei hij
Volgens minister Van der Klaauw hebben de vier landen de politieke wil om de veiligheidsregeling op tijd tot stand te brengen De minister zei te geloven in hun goede trouw
Tegenstrijdig waren echter zyn verklaringen over de vraag of de leveranties aan Brazilie hoe dan ook moeten doorgaan Met premier Van Agt onderstreepte ministei Van der Klaauw, dat West-Duitsland zijn contractuele verplichting om te leveren wil en zal nakomen Maar op een vraag van drs Lubbers (CDA) of er consequenties voor de leveringsverplichting zullen voortvloeien uit een niet-tijdige realisering van het opslagregime antwoordde Van der Klaauw bevestigend

Kamermeerderheid zwicht voor Kabinet

Het TK-debat is in de vroege uren van 30 juni geëindigd met een overwinning voor het kabinetsstandaunt.
Een unanieme regeringscoalitie, gesteund door enkele kleine fracties ter rechterzijde, verwierp drie moties van de oppositie om het verlenen van vergunningen voor de levemng van verrijkt uranium aan Brazilie tegen te gaan De fracties van PvdA, D'66, PPR, PSP, CPN en Boerenpartij waren unaniem in hun afwijzing Bij twee stemmingen steunde het Kamerlid Nijhof (DS' 70) de regering.
Na een klemmend beroep van het CDA had Van Agt nog wel een minimale toezegging gedaan in de zgn intentieverklaring aan de partnerlanden zal tot uitdrukking worden gebracht, dat de exportvergunningen worden afgegeven onder het voorbehoud van een gebruikelijke regel in het internationale rechtsverkeer, nl dat ingrijpende wijzigingen van omstandigheden de rechtsgrond van de verbintenis kunnen aantasten (de clausule ‚.rebus sic stantibus")
Ook zal er op het moment van de levering voldoende zekerheid moeten bestaan dat - voor de opwerking van kernafval in Brazilie begint - overeenstemming zal zijn bereikt over een deugdelijk opslagregime voor plutonium onder internationaal beheer en toezicht
De kernpunten uit de in Januari jl aanvaarde motie-Van Houwelingen blijven voor de regering onuitvoerbaar, aldus Van Agt
Het is niet zeker of de Tweede Kamer de overeenkomst over het opslagregime voor plutonium zal kunnen beoordelen vóór het moment van de eerste levering („Voordien gaat er geen gram uranium het land uit", had Van Houwelingen steeds gezegd)

Evenmin zegde de regering toe dat de Kamer een gelegenheid tot toetsing krijgt, zoals het CDA opnieuw vroeg Wel zal de Kamer regelmatig worden ingelicht over de stand van de onderhandelingen, zei Van Agt, ook vóór het verlenen van een vergunning, maar een beslissing zal de regering zelf moeten nemen

De toezeggingen van de regering en het zwichten van de CDA-fractie werden door de oppositiepartijen met hoon ontvangen Volgens de socialistische woordvoerder Ter Beek is er niets van de motie-Van Houwelingen overgebleven, stellen de toezeggingen van de regering niets voor en is het voorbehoud vari de gebruikelijke regel in het internationaal rechtsverkeer een „loos gebaar", omdat dat alleen betrekking heeft op situaties van overmacht ‚De minister-president heeft volstrekt duidelijk gemaakt dat de Kamer niet in de positie is om de exportvergunning te blokkeren er is dus geen sprake van een toetsing. de leveringen gaan gewoon door", aldus Ter Beek

Mr Brinkhorst (D'66) sprak ban een démasqué van het CDA omdat de internationaalrechtelijke clausule rebus sic stantibus niet tot een werkelijk voorbehoud kan leiden Nog nooit is in de internationale rechtspraak deze clausule toegepast, mede omdat de bewijsvoering voor een beroep daarop zeer moeilijk is Het betreft hier uitsluitend een gebruikelijk, algemeen voorbehoud, zei de D'66-woordvoerder

Van Agt gaf dit in feite roe „Voor mij is het ook een louter theoretische veronderstelling dat er een beroep op zou worden gedaan", zei hij

Van Houweknngen (CDA) probeerde zich nog los te maken van de zekerheid dat de leveranties doorgaan. „Wat er nu door de regering is verklaard, maakt het volgens ons volstrekt onmogelijk dat er definitieve verplichtingen worden aangegaan Eerst zal het oarlement op de hoogte moeten worden gebracht en zullen & uitmaken wat we met de conclusies van de regering willen doen", verklaarde hij En „Het gaat ons om de zaak zelf Ik denk dat het opnieuw uiting geven aan onze bezorgdheid alsnog het streven van de regering om meer veiligheidsgaranties in te bouwen, ondersteunt De meerderheid van de Kamer heeft uitgesproken dat de waarborgen nu nog onvoldoende zijn, maar ik heb het vertrouwen dat de nadere verklaring van de minister-president voldoende garanties biedt dat er de komende jaren wel voldoende bereikt kan worden De conclusies van de oppositie zijn dan ook volstrekt voorbarig"

Bij de stemmingen over de moties van de oppositie motiveerde één lid van de VVD-fractie, mevrouw J H Vrijlandt-Krijnen, in een aparte verklaring waarom zij ondanks gewetensproblemen over de ontwikkeling van kernenergie de regering toch steunt

„Ik heb zeer grote moeite met de praktische toepassing van kernenergie en geloof overigens in die overtuiging niet te verschillen van mijn fractiegenoten Ik ben geneigd elke verbreiding van kernenergie, zolang er geen oplossingen zijn voor de opslag van afval en voor het tegengaan van proliferatie, te verwerpen Ik verwacht echter van de regering dat zij het alleruiterste zal doen om de risico's te beperken en steun haar daarom", aldus mevrouw Vrijlandt

Mr. Aantjes bestrijdt zwichten CDA-fractie

In een artikel in het dagblad T r o u w van 4 juli spreekt mr. Aantjes, de voorzitter van de TK-fractie van het CDA, tegen, dat zijn fractie zonder meer voor het kabinet teruggeweken zou zijn

Hij stelt in dit artikel dat na de harde opstelling van het kabinet in eerste termijn er overleg heeft plaatsgevonden tussen fractievoorzitter en woordvoerder van de CDA-fractie enerzijds en het kabinet anderzijds Uit dit overleg resulteerde volgens mr Aantjes een verklaring var, de regering, waarin voorbehoud werd gemaakt jegens de leverantie van verrijkt uranium aan Brazilie, een voorbehoud, dat niet volledig gedekt wordt door het beroep van de piemier op de clausule „rebus sic stantibus" Deze formule geldt altijd en hoeft niet expliciet vermeld te worden, maar het voorbehoud, waaronder te zijner tijd een exportvergunning zal worden verleend is van andere aard, aldus mr Aantjes

Het gemaakte voorbehoud dat resulteerde uit het overleg tussen CDA-fractie en regering, werd door de CDA-fractievoorzitter aldus geformuleerd

„Een exportvergunning zal slechts in het vooruitzicht worden gestsld onder het voorbehoud, dat

a ten tijde van de levering zodanige vorderingen zijn gemaakt met het tot stand brengen van een deugdelijk plutonium opslag regime dat voldoende zekerheid bestaat dat partijen daarover overeenstemming zullen hebben bereikt voordat van Urenco afkomstig verrijkt uranium in Brazilie zal worden opgewerkt; en

b. dit opslag-regime zal worden toegevoegd aan de waarborgenovereenkomst van 24 februari 1976

Er staat derhalve niet „in de verwachting dat" of „in de veronderstelling dat", maar „onder het voorbehoud dat". Er staat ook niet „voldoende uitzicht", maar „voldoende zekerheid"

Dit zijn verschillen in de terminologie die grote feitelijke betekenis hebben, waarvoor zwaar gestreden is en waarmede de regering meer risico's heeft genomen dan haar lief was en dan waarvoor zij in de eerste termijn in het Kamerdebat ruimte had gelaten.

De toonzetting behield in het voortgezette debat helaas dezelfde hardheid als in eerste aanleg, maar de toezegging van het voorbehoud en het terugkomen op de aanvankelijke ongeclausuleerde stellingname waren er

De uiteenzetting over de clausule „rebus sic stantibus" was voor de regering de kennelijk noodzakelijk geachte verpakking, maar niet de weergave van de betekenis van het te maken voorbehoud Dit zal ongetwijfeld blijken uit de tekst van de door de regering te verzenden zgn letter of intent Na het debat van vorige week ligt het voor de hand dat de regering deze tekst, aan de Kamer ter kennis zal brengen Dan zal ieder zelf kunnen oordelen"

Naar het oordeel van mr Aantjes hebben het onderlinge overleg en het TK-debat nog een tweede belangrijk resultaat opgeleverd:

„Als de regering te zijner tijd van oordeel mocht zijn dat voldoende zekerheid aanwezig is en zij op grond daarvan definitief tot het verlenen van een exportvergunning wil overgaan, dan zal zij van dit voornemen vooraf de Kamer in kennis stellen

De Kamer kan dan desgewenst daarover een debat voeren en haar eigen oordeel kenbaar maken Het is waar, dat de regering zich niet bij voorbaat aan het oordeel van de Kamer heeft gebonden en zich het recht heeft voorbehouden haar eigen mening te volgen Naar ik meen is dit echter om twee redenen slechts theoretisch van belang

In de eerste plaats heeft de Kamer door het debat de mogelijkheid het kabinet ten val te brengen Ik geef toe daí het een uiterste middel met vergaande consequenties is maar de mogelijkheid daarmee de uitvoering van het voornemen te blokke en is aanwezig Naar mijn mening is zulks een zaak bij een fundamenteel diepgaand verschil in oordeel van kabinet en Kamer geen te vergaande consequentie

Nog belangrijker echter acht ik. dat de kwestie niet eerder actueel wordt dan eind 1981 of begin 1982, want eerder zal het definitief verlenen van een exportvergunning niet aan de orde zijn, zo heeft de regering verklaard Tot zo lang blijft er, dankzij het door het CDA bedongen voorbehoud, een zekere mate van onzekerheid bestaan Dit wil zeggen dat de vraag, of voldoende zekerheid over een deugdelijk plutoniumopslag regime aanwezig is, volop actueel zal zijn bij de kabinetsformatie in 1981 Mei andere woorden, voor de volgende kabinetsformatie, die immers uiterlijk in 1981 zal plaats hebben, zal er niets definitiefs over de leverantie uit Almelo worden beslist"

(NRC/H'blad, Het Parool, ANP, Handelingen, Tweede Kamerstukken)

(Vor ber pag 88 2 e v)

FRANKRIJK

STAATSHULP AAN SCHEEPSWERVEN

De regering heeft besloten (juli '77) de noodlijdende scheepswerven met een bedrag van 900 mln frank te steunen.

Aan de steun is de voorwaarde verbonden dat de vijf bestaande scheepsbouwondernemingen fuseren tot twee grote maatschappijen.

De eerste groep zal uit de grootste Franse werf de Alsthom-Atlantique, de Dubigeon-Normandie en de Constructions navales et industrielles de la Méditerranée bestaan. De tweede uit de op één na grootste maatschappij van het land, La Ciotat en uit Chantiers de France, Duinkerken.

Bovendien zijn de werven verplicht de winsten uit de afgelopen jaren geheel te herinvesteren. Ook dienen zij zich in de toekomst strenger aan de richtlijnen van de regering met betrekking tot het loonbeleid te houden.

De steun van de regering bestaat voornamelijk daaruit dat de staat uit begrotingsmiddelen 15 tot 20% van het prijsverschil tussen de Franse werven en de buitenlandse subsidieert. *(NZZ)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VIETNAM IN CONFLICT MET CHINA (II)

Nadat het conflict tussen Vietnam en China over de al of niet gedwongen vlucht van de in Vietnam woonachtige Chinezen, de z.g. Hoa's, naar China reeds tot een beperking van de Chinese economische hulp aan Vietnam had geleid (zie pag. **433** e.v.), ging China nog over lot de volgende maatregelen: terugroeping van de ambassadeur in Hanoi, sluiting van de Vietnamese consulaten in Zuid-China, het zenden van twee passagiersschepen voor de kust van Vietnam, stopzetting van alle economische hulp en versterking van de Chinese vloot bij het eiland Hainan.

Chinese ***verklaring*** *d.d.* 9 *juni*

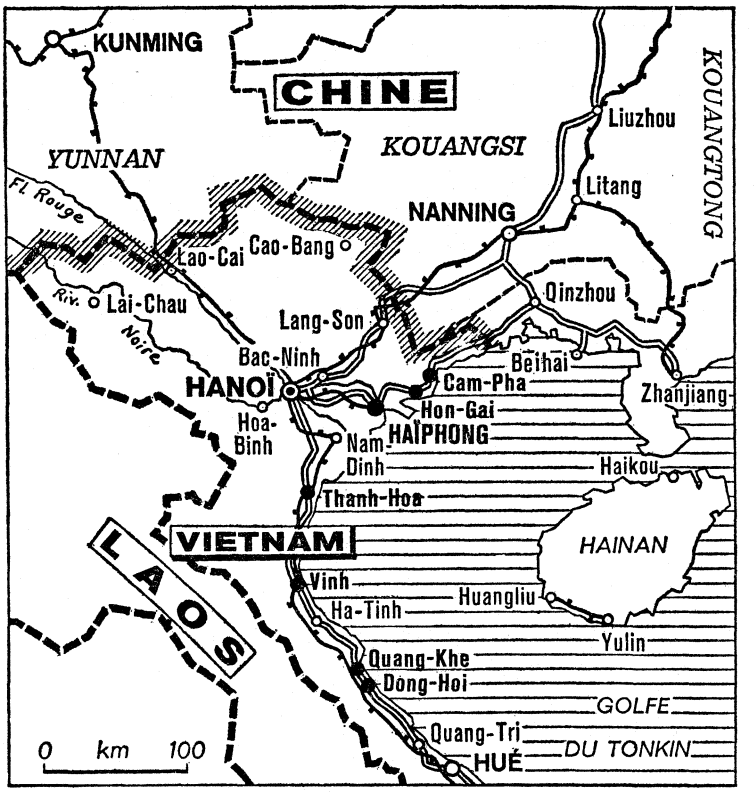
In de Chinese verklaring van 9 juni werd niet alleen een Vietnamees voorstel voor een ontmoeting van beide partijen verworpen (pag. 437/3), maar werden ook nieuwe beschuldigingen naar voren gebracht. In het bijzonder werd de Vietnamese autoriteiten verweten dat zij de in 1956 door het regime van Ngo Dinh Diem gevoerde politiek van gedwongen assimilatie in feite voortzetten en achteraf wettigden.

„... In 1955 wisselden de Chinese en Vietnamese partijen van gedachten over de kwestie van hun (die van de Chinese ingezetenen in Vietnam) nationaliteit en hun rechten en plichten. Vervolgens erkenden de twee zijden na herhaalde consultaties dat de in Noord-Vietnam woonachtige Chinezen geleidelijk de Vietnamese nationaliteit op vrijwillige basis zouden kunnen aannemen, mits zij gelijke rechten als de Vietnamezen zouden genieten en nadat zij volhardend en geduldig daartoe waren overreed en hun een ideologische opvoeding was gegeven.
Wat betreft de kwestie van de in Zuid-Vietnam woonachtige Chinezen (was overeengekomen) dat die moest worden opgelost door consultaties tussen de twee landen na de bevrijding van Zuid-Vietnam. (...)
In die tijd (...) benadrukten de Vietnamese partij en regering herhaaldelijk in hun documenten dat „de aanvaarding van de Vietnamese nationaliteit door de Chinezen een zuiver vrijwillige beslissing moest zijn en dat er generlei dwang moest zijn", en dat „degenen die nog niet bereid zijn de Vietnamese nationaliteit te aanvaarden nog steeds alle rechten zijn toegekend en dat tegen hen niet discriminerend mag worden opgetreden." (...)
In recente jaren echter heeft de Vietnamese regering, in strijd met het akkoord tussen de twee partijen, Chinese ingezetenen gedwongen de Vietnamese nationaliteit aan te nemen. (...)
In Zuid-Vietnam heeft de Vietnamese regering, in strijd met haar in het openbaar gehuldigde opvatting, de praktijk van het reactionaire Ngo Dinh Diem-regime voortgezet. (...) Op 21 aug. 1956 kondigde het reactionaire Ngo Dinh Diem-regime een decreet af, dat de Chinese ingezetenen dwong afstand te doen van hun Chinese nationaliteit en de Vietnamese nationaliteit aan te nemen. Op 17 april 1957 verklaarde het reactionaire regime in Zuid-Vietnam de vreemdelingenidentiteitskaarten van alle Chinese ingezetenen ongeldig. (...)
Nhan Dan, het orgaan van het Centrale Comité van de Vietnamese Arbeiderspartij, publiceerde artikelen waarin de Ngo Dinh Diem-kliek wegens deze illegale actie werd aangeklaagd. In zijn beleidsverklaringen en andere relevante documenten, gepubliceerd in 1960, 1964, 1965 en 1968, bepaalde het Nationale Bevrijdingsfront van Zuid-Vietnam (NLF) dat „alle decreten en maatregelen van het Amerikaanse marionettenbewind betreffende Chinese ingezetenen zullen worden afgeschaft", en dat „Chinese ingezetenen de vrijheid en het recht hebben hun nationaliteit te kiezen".
Evenwel wijzigde de Vietnamese regering na de bevrijding van Zuid-Vietnam abrupt haar standpunt, en kondigde zij, in strijd met de geest van het akkoord tussen de twee partijen, en zonder voorafgaand overleg met de Chinese regering een beslissing af vóór de algemene volkstelling in het zuiden en de verkiezing van afgevaardigden voor de Nationale Vergadering in februari 1976, met dien verstande dat in Zuid-Vietnam woonachtige Chinezen zich allen moesten laten registreren onder de hun tijdens het bewind van Ngo Dinh Diem opgelegde nationaliteit. (...)
En nu heeft de woordvoerder van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken beweerd dat „reeds in 1956 bijna alle Chinese ingezetenen in Zuid-Vietnam de Vietnamese nationaliteit aannamen. Zij zijn niet langer Chinese staatsburgers maar Vietnamezen van Chinese afkomst."

Voorts werd de nu officieel bekendgemaakte gedeeltelijke stopzetting van China's economische hulp aan Vietnam als volgt gemotiveerd:

„De sterke toename van het aantal Chinezen, dat naar huis gestuurd is vanwege de verscherpte discriminatie tegen de Chinese ingezetenen door de Vietnamese kant heeft voor China plotseling grote financiële en materiële moeilijkheden en lasten geschapen. (...)
De Chinese regering moet snelle passende regelingen treffen voor de hervestiging van de talrijke door Vietnain verdreven Chinezen. Daarom kan zij niet anders doen dan te besluiten om een deel van haar hulpprojeeten voor Vietnam betreffende complete fabrieken te staken teneinde zo de fondsen en materialen te benutten voor het treffen van regelingen t.b.v. het bestaan en produktieve arbeid van de teruggekeerde Chinezen. Het is duidelijk dat het schrappen van een deel van China's hulpprojecten voor Vietnam een noodzakelijke en onvrijwillige noodmaatregel is en zuiver een gevolg van de Vietnamese politiek ..."

Tot besluit werd in de Chinese verklaring gesteld dat het Chinese volk toegewijd was en zal blijven aan „het consolideren en het versterken

(Le Monde 6-7)

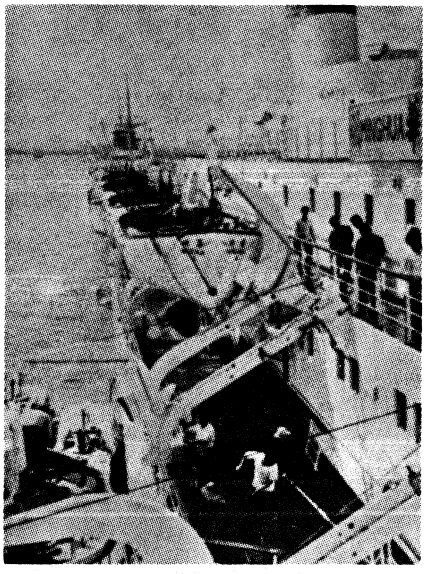
Weekblad 47ste jaargang No. 2443, pag. 29791-29806

van de vriendschap en solidariteit tussen het Chinese en Vietnamese volk". De hoop werd uitgesproken dat Vietnam ,,onverwijld zijn verkeerde praktijk van uitbanning, vervolging en verdrijving van overzeese Chinezen zal staken en zal afzien van alle verdere acties die de vriendschap tussen het Chinese en het Vietnamese volk schaden". De commentator van het Volksdagblad (*Peking Review* 6-6) voegde daaraan echter toe: ,,Als de Vietnamese autoriteiten erop uit zijn op hun huidige weg voort te gaan dan zullen zij uiteindelijk slechts zichzelf kwetsen."
Tegelijk wees deze commentator op de rol van de SU in het geschil tussen Vietnam en China:

,,Toen de Vietnamese autoriteiten bezig waren met hun algehele verdrijving van Chinese staatsburgers in april dit jaar, werkte de Sowjet-propagandamachine in coördinatie daarmee door het opstoken van kwalijke gevoelens jegens de slachtoffers; zij ging daarbij zo ver de overzeese Chinezen ,.vijanden" te noemen en zij steunde de vervolging tot het uiterste. Bovendien heeft de Sowjet-Unie vele artikelen en nieuwsberichten gepubliceerd om geruchten te verspreiden en in Zuidoost-Azië woonachtige Chinezen te belasteren in een poging om tweedracht te zaaien tussen China en Zuidoostaziatische landen. Al deze activiteiten demonstreren dat het Sowjet sociaal-imperialisme de provocateur achter de schermen en de supporter van de Vietnamese autoriteiten is bij het uitbannen van Chinese ingezetenen en attaqueren van China."
Op 9 juni ging P r a w d a-cominentator Alexander Serbin eveneens in op Pekings ,,lastercampagne" tegen Vietnam. Hij stelde dat de hele ,,kwestie" van de positie van de etnische Chinezen in Vietnam door de maoïsten was uitgevonden en opgeblazen. Z.i. genoten personen van de Chinese nationaliteit die in Vietnam woonden dezelfde rechten en plichten als Vietnamese burgers. Daarom was Pekings aanstichting van een Chinese ,,exodus" uit Vietnam en zijn verdediging van de Chinese comprador-bourgeoisie, getroffen door de socialistische hervormingen in het Zuiden van Vietnam, een grove inmenging in de aangelegenheden van een ander land en een spotten met de grondslagen van het internationale recht, aldus Ser-Mn. Volgens hem gebruikte Peking de aangelegenheid doelbewust om de betrekkingen tussen de twee landen te verslechteren. Door krokodillentranen te vergieten over het lot van Chinezen in Vietnam, trachtte Peking zijn hegemonistische plannen jegens zijn buurman te bedekken. Het poogde moeilijkheden te scheppen bij de opbouw van het socialisme in Vietnam, door grove pressie de onafhankelijke politiek van de Socialistische Republiek Vietnam te beïnvloeden en tot een nieuw conflict in Zuidoost-Azië op te zwepen, zo stelde de P r a w d a-commentator. (So v i e t N e w s 20-6).

Chinese schepen vertrokken

De eerste twee schepen, die door de Chinese regering naar Ho Tsji Minh-stad en Haiphong werden gestuurd om ,,vervolgde" Chinezen op te ha-

Eén van de Chinese evacuatieschepen de ,,Minghua".

len, vertrokken op 15 juni uit de haven Whampoa. Zij werden uitgeleide gedaan door ca 6.000 personen die werden toegesproken door Liao Tsjeng-tsjih, de directeur van het bureau voor aangelegenheden i.z. overzeese Chinezen van de staatsraad. Hij stelde dat de schepen werden gestuurd om de legitieme rechten en belangen van overzeese Chinezen te beschermen, wat naar zijn zeggen volledig in overeenstemming was met de internationale praktijk.
Niet meegedeeld werd of China de Vietnamese regering vóór het vertrek van de schepen formeel om toelating tot de betrokken havens had verzocht, terwijl zij bovendien vijf dagen voor de door Vietnam vastgestelde evacuatiedatum (20 juni, zie pag. 437/2) vertrokken.
Op 12 juni verklaarde de Vietnamese ambassadeur in Peking, Nguyen Trong Vinh, nog dat de Chinese regering geen stappen in die richting had ondernomen; hij voegde daaraan toe dat Vietnam moest bepalen welke havens de schepen konden aandoen en dat de Chinezen daarover niet konden beslissen.
Volgens berichten van Westerse persbureaus in Vietnam, aldus Newsweek **(3-7)** wachtten minstens 30.000 vluchtelingen met gepakte koffers om aan boord van de schepen uit China, de Minghua en de Changli, te gaan. Maar deze zouden slechts een accommodatie voor 1.400 personen elk hebben, terwijl nog maar twee andere schepen in Kanton in reserve zouden worden gehouden. Daarom meenden vele buitenlandse waarnemers dat Peking meer geïnteresseerd was in een symbolisch repatriëringsgebaar dan in een massale reddingsoperatie, aldus ***Newsweek.***
In een nota aan de Chinese ambassade in Hanoi verzocht het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken op 19 juni onmiddellijk besprekingen te beginnen om de aankomst van de Chinese schepen voor te bereiden. In de nota werd eraan herinnerd dat de Vietnamese directeur van consulaire zaken een vertegenwoordiger van de Chinese ambassade in Hanoi op 13 en 16 juni een document verstrekt had m.b.t. de evacuatie van Chinezen uit Vietnam. Drie havens zouden daartoe per 20 juni worden opengesteld: Vung Tau (bij Ho Tsji Minh-stad), Cua Re (bij Haiphong) en Qui Nhon (aan de kust van centraal Vietnam). Elk Chinees schip mocht niet langer dan drie dagen in een Vietnamese haven blijven en de hele operatie moest in drie maanden zijn afgerond. Voorts werd meegedeeld dat Vietnam de Chinese ambassade een lijst met namen van de te evacueren etnische Chinezen zou vertrekken vóór de aankomst van de schepen in Vietnamese havens. Elke vertrekkende familie zou een uitreisdocument ontvangen.
Een Vietnamese functionaris deelde later mee dat 30.000 in Ho Tsji Minh-stad wonende personen tussen 15 en 19 juni officieel hadden verzocht naar China te mogen terugkeren.

Terugroeping Chinese ambassadeur. Sluiting Vietnamese consulaten in China

Op 16 juni bevestigde de Vietnamese ambassadeur in China, Nguyen Trong Vinh, dat de Chinese ambassadeur in Hanoi, Tsjen Tsji-fang, ,,om gezondheidsredenen" naar China teruggeroepen was en daags tevoren zijn post had verlaten.
Op 18 juni deelde het Vietnamese persbureau mee dat de Vietnamese regering op 16 juni aan China toestemming had verleend om ,,in het begin van het 4de kwartaal van 1978" een consulaat-generaal in Ho Tsji Minh-stad te openen. De Vietnamese ambassade in Peking zou de Chinese autoriteiten daarvan reeds in dec. '76 in kennis hebben gesteld. Maar in een op 17 juni door het Chinese ministerie van buitenlandse zaken aan de Vietnamese ambassade in Peking overhandigde nota werd de sluiting van drie Vietnamese consulaten in China verlangd, nl. in Kwangtsjow, Nanning en Kunming.

(Voortzetting *volgende* aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

AFKOELING IN BELGISCH-ZAÏRESE BETREKKINGEN

Kort na de gebeurtenissen in Shaba (vor. ber. pag. 321/1 en 359/3) en na de internationale conferentie, op 13 en 14 juni te Brussel, waar een beslissing betreffende het miljarden-hulpplan voor Zaire verdaagd werd tot in de herfst, is het andermaal tot een afkoeling gekomen in de Belgisch-Zairese betrekkingen.

Op 23 juni zorgde Karel van Miert, de Vlaamse medevoorzitter van de socialistische partij, voor enige ophef door op een BSP-vergadering formeel bezwaar te maken tegen een voortgezette financiele en economische hulpverlening aan het regime van president Moboetoe. Van Miert zei, volgens de partijkranten *Volksgazet* en *Vooruit* van 23-6, dat alleen humanitaire steun, in de vorm van levering van voedsel en geneesmiddelen. nog verantwoord was, en dat iedere andere hulpactie enkel Moboetoe en zijn directe omgeving ten goede kwam. Van Miert, die ook afstand nam van de Belgische militaire assistentie aan Zaire en zich uitsprak voor de snelle terugtrekking van de laatste para's uit Shaba, zei woordelijk: ,,De misprijzende houding van Moboetoe biedt geen enkele waarborg, dat een hulpprogramma ernstig kan worden uitgevoerd. Moboetoe heeft ai vaker zonder scrupules gedane beloften verbroken. Daar moet men nu toch lessen uit trekken."

Het bestuur van de Christelijke Volkspartij reageerde onmiddellijk negatief op de verklaring die het ,.ongepast en ondoordacht" noemde; het herinnerde eraan dat België het internationale financieel-economische reddingsplan voor Zaïre coördineert. Nog op 23 juni besliste de regering een krediet van 110 mln fr. aan te wenden voor de aankoop en het vervoer naar Zaïre van levens- en geneesmiddelen.

Na de bijeenkomst van het BSP-bureau op 26 juni, waar de verklaring van Van Miert besproken was, handhaafde de voorzitter zijn standpunt: ,,Ket hulpplan kan niet worden uitgevoerd, zolang Moboetoe aan de macht blijft." Van Miert voegde eraan toe dat hij geen druk op de regering wenste uit te oefenen, maar wel aanstuurde op een diepgaand Zaïre-debat in de BSP. 's Anderendaags noemde president Moboetoe in een interview, afgenomen door het officieel Zaïrees persbureau AZAP, Van Miert, ,,een illustere onbekende", een „dwazerik" (un hurluberlu), die hij niet ernstig wilde nemen.

Intussen had de anti-Moboetoe-oppositie te Brussel, verspreid over diverse fracties als de MNC-Lumumba, de MARC, de CODESO, de FNLC, de PALU e.a. blijk gegeven van allerhande activiteiten, vooral op het vlak van persmededelingen en dgl. Op 29 juni ging heel wat aandacht naar een perslunch, waarop Mbeka Makosso, die op 3 juni als ambassadeur te Teheran met het regime-Moboetoe gebroken had en naar Brussel was gereisd, de oprichting van een nieuwe oppositiepartij aankondigde: het Mouvement National d'Union et de Résurrection du Zaire (MNUR).

Op 30 juni reageerde Moboetoe, andermaal in een AZAP-interview, zeer heftig op de bijeenkomst. Hij verweet België de Zaïrese politieke vluchtelingen openlijk te laten ageren tegen zijn bewind en noemde het optreden van Mbeka Makosso ,,de druppel die de beker doet overlopen". Op 1 juli zat Moboetoe een vergadering voor van een partijpolitiek kernkabinet, dat een anti-Belgische grievenlijst opstelde. Tevens liet AZAP doorschemeren dat Zaïre de diplomatieke betrekkingen met België zou kunnen verbreken.

Van 3 tot 5 juli voerde minister van buitenlandse zaken Simonet te Rabat besprekingen met de Marokkaanse koning en diens regering, o.m. over de Zaïrese kwestie. Na afloop verklaarde koning Hassan dat Marokko en België het erover eens waren dat Zaïre moest worden gevrijwaard tegen een totale ineenstorting en bijgevolg besloten hadden de hulpverlening voort te zetten, maar tevens erop rekenden dat de Zaïrezen zelf een inspanning zouden doen om het bewind te verstevigen. Simonet verklaarde van zijn kant dat het voor Zaïre ,,ongelegen" zou zijn de diplomatieke betrekkingen met België te verbreken.

Op 6 juli liet het politieke bureau van Moboetoe's partij te Kinsjasa weten dat het niet tot een breuk met België zou komen. Volgens AZAP was die beslissing getroffen op aandringen van koning Hassan. Op hetzelfde ogenblik werden te Brussel de woordvoerders van de belangrijkste Zaïrese oppositiefracties bij de staatsveiligheidsdienst ontboden; zij kregen er te horen dat zij voortaan meer discretie dienden te betrachten en een einde moesten maken aan hun politieke journalistiek. De meeste woordvoerders publiceerden onmiddellijk een protest, waarin zij weigerden hun bedrijvigheid stil te leggen.

LEGERLEIDING

Luitenant-generaal P. Roman (60), stafchef van de landmacht, die op 13 juni overleed, werd opgevolgd door luitenant-generaal J. Gontier (57), bevelhebber van de Belgische strijdkrachten in Duitsland, die daar op zijn beurt wordt opgevolgd door luitenant-generaal J. M. Ameryckx (57), commandant van de Krijgsschool.

DECREET OP FRANS TAALGEBRUIK

De Conseil Culturel heeft op 27 juni eenparig een voorstel van decreet van mevr. Antoinette Spaak (FDF) goedgekeurd, dat ertoe strekt het gebruik van vreemde. hoofdzakelijk Angelsaksische woorden in het Frans te weren en de voorkeur te geven aan termen, goedgekeurd door de Internationale Raad voor de Franse Taal. Het voorstel voorzag aanvankelijk ook in een mogelijke best affing van wie in officiële teksten een niet-Franse terminologie zou gebruiken, maar een meerderheid in de commissie van de Franse cultuurraad deed de strafbepalingen schrappen.

SAMENWERKING ANTWERPSE UNIVERSITEITEN

De Cultuurraad heeft op 27 juni een ontwerp van decreet goedgekeurd, dat de administratieve samenwerking van de drie Antwerpse universitaire instellingen (UFSIA, RUCA en UIA) beoogt te vergemakkelijken. De instellingen worden niet samengesmolten, maar er wordt een Gemeenschappelijk Bureau Universiteit Antwerpen opgericht, dat namens de drie instellingen optreedt. Het decreet maakt de drie instellingen nog niet tot één enkele universiteit, maar tijdens het debat in de Cultuurraad werd betoond, dat het decreet de ontwikkeling in die richting bevordert.

Het decreet is gegroeid uit de nota die de Antwerpse provinciegouverneur A. Kinsbergen in sept. 1975 opstelde en waarop de vertegenwoordigers van de grote politieke partijen, P. W. Segers (CVP), J. van Eynde (BSP), Fr. Grootjans (PVV) en H. Schiltz (VU), voortbouwden. Zij kwamen tot een akkoord dat zowel door de partijen als door de universitaire instellingen werd goedgekeurd. Het akkoord voorziet o.m. in een vertegenwoordiging van iedere instelling in de raad van be-

heer van de andere instellingen; een samenvoeging van onderwijs- en wetenschappelijke opdrachten en een coördinatie inzake wetenschappelijke research.
De Cultuurraad nam het ontwerp eenparig aan; alleen W. Kuijpers (VU) onthield zich: hij vond dat het decreet niet een vernieuwd, pluralistisch, maatschappijbeeld weerspiegelde.

NIEUWE RECTOR VUB

Prof. dr. Bart de Schutter, decaan van de rechtsfaculteit van de Vrije Universiteit Brussel, werd op 3 juli met 210 stemmen bij 28 onthoudingen verkozen tot rector. Hij volgt prof. Van Geen op, wiens mandaat niet hernieuwbaar was.

Prof De Schutter werd geboren Ie Ukkel in 1937, behaalde in 1959 het doctoraat in de rechten aan de VUB en daarna het licentiaat in de politieke en diplomatieke wetenschappen, Hij verwierf ook het diploma van master of arts aan de Harvard Law School en specialiseerde zich in het internationaal recht en internationaal strafrecht. Sedert 1973 is hij gewoon hoogleraar aan de VUB.

VU-CONGRES AFGEROND

Het 17de congres van de Volksunie, dat op 20 en 21 mei plaatshad onder het motto ,,Arbeid, adel in de Vlaamse staat", werd op 10 juni voltooid tijdens een tweede congresronde te Brussel, waar nader werd ingegaan op de tewerkstelling in de kleine en middelgrote ondernemingen en op de gastarbeiders.
Voorzitter Schiltz handelde in de congresrede ook over de politieke toestand en de staatshervorming. Hij veroordeelde de actie van de Egmont-opponenten ,,die twijfel zaaien in de rangen van de partij" en beklemtoonde dat het Egmont-akkoord niet het eindpunt betekent van het streven naar zelfbestuur voor Vlaanderen. Hij zei ook dat de wet tot bestrijding van de economische crisis, die in het parlement voorbereid wordt, geen afbreuk mag doen aan de federalisering van de staat. De structuurhervormingen in de financiële en economische sectoren moeten van nu af reeds het stempel dragen van de staatshervorming, aldus Schiltz, die ook de volledige federalisering van het onderwijs verdedigde en in dat verband voorstelde een Vlaams schoolpact te sluiten. Hij betreurde ook dat de tegenstanders van de Egmont-staatshervorming niet waren ingegaan op zijn voorstel om een algemeen overleg in te richten in het kader van ,,de Staten-Geneneraal van de Vlaamse beweging".

(Vor. ber. pag. 378/3)

De jaarlijkse bedevaart naar de graven van de IJzersoldaten 1914-'18 te Diksmuide, op de voorgrond bet overblijvende puin van de op 16 maart 1946 opgeblazen toren

IJZERBEDEVAART

Op 2 juli beeft voorzitter mr. J. Coene op de 51ste IJzerbedevaart te Diksmuide de Egmont-staatshervorming veroordeeld. Hij zei dat de aanpassingen, aangebracht op het kasteel van Stuyvenberg, het akkoord niet aanvaardbaar hadden gemaakt, en dat de ontworpen hervorming niet zal leiden tot zelfbestuur voor Vlaanderen. Hij protesteerde tegen het ,,ijltempo" waarin de politieke partijen de staatshervorming erdoor willen drukken. Volgens Coene zal Brussel worden ,,gepacificeerd tot een Vlaams kerkhof" en zal de verfransing diep doordringen in Vlaams-Brabant. Hij riep tot besluit op tot voortgezette actie met als streefdoel: een echte Vlaamse stsat, met behoud van Brussel en Brabant voor de Vlaamse gemeenschap. Ook betreurde hij dat het regeerakkoord van het kabinet-Tindemans geen gewag maakt van amnestie voor de personen die na de Tweede Wereldoorlog getroffen werden door repressie en zuivering.
De bedevaart die plaatshad onder het motto ,,Hier ons bloed! Wanneer ons recht?" — een verwijzing naar de z.g. steen van Merkem waarop een Vlaams frontsoldaat tijdens de Eerste Wereldoorlog aan de IJzer die woorden schreef — werd bijgewoond door enkele vooraanstaanden van de Volksunie: partijvoorzitter H. Schiltz, minister H. de Bruyne, staatssecretaris V. Anciaux en de voorzitter van de Cultuurraad, M. Coppieters. Volgens de rijkswacht werd de manifestatie bijgewoond door ongeveer 32.000 personen; volgens de inrichters waren er 50.000.

NEDERLAND

OMBUIGINGSOPERATIE „BESTEK '81"

Het kabinet-Van Agt heeft op 30 juni zijn eerder aangekondigde nota ,,Bestek '81; hoofdlijnen van het financiële en sociaal-economische beleid voor de middellange termijn" aan de Tweede Kamer toegezonden. Het kabinet had beloofd, dat de nota half juni zou verschijnen. Toen het er niet in slaagde deze belofte te vervullen vond op 21 juni in de TK over dit uitstel een debat plaats, dat ermee eindigde, dat de TK-meerderheid besloot de ombuigingsoperatie, die in de nota zou zijn uitgewerkt, pas na het zomerreces te bespreken.

Alleen PvdA, D'66, PPR en PSP steunden een motie van oppositieleider Den Uyl, waarin werd gevraagd nog voor de zomervakantie de Kamer de nota aan te bieden of althans duidelijkheid te verschaffen over de hoofdlijnen van de regeringsplannen. De regeringspartijen CDA en VVD, gesteund door de kleine christelijke partijen SGP en GPV en door de eenmansfractie van DS'70, zorgden er voor dat de motie werd verworpen

TK-debat over *uitstel* indiening *bezuinigingsnota*

In het TK-debat van 21 juni maakte PvdA-fractievoorzitter Den Uyl er ernstig bezwaar tegen, dat het kabinet de ontwerpbegroting-1979 zou gaan opstellen zonder dat de Tweede Kamer zich had kunnen uitspreken over de omvang en de richting van de voorgenomen bezuinigingen.

Den Uyl herinnerde aan de toezegging van premier Van Agt dat de nota er eerst op 9 juni en later medio juni zou zijn, toezeggingen die gepaard gingen met „opgepoetste uitspraken hoera's en bombarie" over een „heilsplan" en „de grootste operatie sinds Lieftinck". Er is verzet groeiende in het land tegen „dit kabinet van de grootspraak"

„Individuele ministers hebben door de aankondiging van beleidsvoorneinens waarbij de samenhang niet was gegeven, grote onrust bij de ambtenaren en anderen gewekt, acties, demonstraties en werkonderbrekingen opgeroepen Dit is een falend beleid Ik vrees dat als de Kamer zich niet heeft kunnen uitspreken de maatschappelijke organisaties geen boodschap zullen hebben aan het ombuigingsplan Het kabinet speelt wat dit betreft met vuur . aldus Den Uyl

VVD-fractievoorzitter Rietkerk daarentegen vond het uitstel geen zaak om dramatisch over te doen en meende dat Den Uyl zich als premier ook wel eens aan grootspraak heeft schuldig gemaakt „Belangrijker dan een snelle presentatie is dat de maatregelen evenwichtig en verantwoord zullen zijn, ook om de onzekerheid op te heffen voor tienduizenden over het voortbestaan van hun arbeidsplaatsen", aldus de VVD-leider

Zowel premier Van Agt als CDA-fractieleider Aantjes verzetten zich tegen het pleidooi van de oppositieleider om het kabinet desnoods een onvolledige nota te laten uitbrengen, waarover dan een voorlopig Kamerdebat zou kunnen worden gevoerd , De maatregelen moeten in hun onderlinge samenhang worden beoordeeld", zei Aantjes

Opvallend was dat de CDA-leider de samenhang benadrukte tussen de ombuigingsvoorstellen en maatschappijvernieuwende maatregelen In kringen van de regeringsfracties werd dit algemeen gezien als een krachtige steun in de rug van minister Albeda, die zich binnen het kabinet heeft ingezet om concrete standpunten op dit terrein in het kader van de nota te presenteren

Aantjes kreeg een positieve reactie van premier Van Agt op zijn eis om waarborgen dat de kabinetsstandpunten over het collectieve deel van de VAD, het algemeen inkomensbeleid en de toekomstige samenstelling van de raden van commissarissen van ondernemingen zo tijdig worden gepreciseerd dat de financiele ombuigingen tegen die achtergrond kunnen worden behandeld

„Als het uitstel wordt veroorzaakt door het besef dat het een niet zonder het ander kan worden voorgesteld, is het uitstel nog wel te laken maar dient het motief daarvoor te worden geprezen De winst is dan groter dan het verlies van enkele weken uitstel", zei de CDA-fractieleider

Volgens mr L Brinkhorst, woordvoerder van de D'66-Kamerfractie, heeft het kabinet blijk gegeven van grote regeeronmacht „Een kabinet dat zijn eigen aankondigingen niet serieus neemt dient te verdwijnen", vond hij

PPR-fractievoorzitter mevrouw Beckers meende dat de dialoog met de volksvertegenwoordiging, een farce is geworden omdat een zorgvuldige besluitvorming in de knel komt

Mr Brinkhorst kreeg het aan de stok met de comniunist Bakker, omdat hij de aangekondigde stakingsacties door de ambtenaren nog voordat de ombuigingsoperatie bekend is, scherp veroordeelde Volgens D'66 moet de Kamer vasthouden aan een debat over de ombuigingen voor het zomerreces, desnoods door het reces uit Ze stellen Een debat pas tegen eind aug noemde Brinkhorst weinig zinvol omdat de bezuinigingen dan al in de ontwerpbegroting voor het volgende jaar zijn verwerkt

De fractievoorzitters van de SGP en GPV hadden geen kritiek op het uitstel van de nota, die van de CPN en PSP waren het op dit punt, om overigens heel andere redenen, met hen eens het liefst zien zij helemaal geen bezuinigingeii en kortingen op de stijging van lonen en ambtenarensalarissen

Premier Van Agt benadrukte dat het kabinet verplicht is de begroting 1979 binnenkort te gaan voorbereiden en dat het daarbij moet uitgaan van de inzichten die in de ombuigingsnota zullen worden vastgelegd . Begrotingswetsvoorstellen kunnen eventueel door de Kamer worden veranaera , hield de miniszei-presiaenr. de oppositie soor

CDA-iractieleider Aantjes wilde zich een grotere vrijheid ten opzichte van de begroting 1979 voorbehouden als niet vooruitgaande aan de voorbereiding daarvan een Kamerdebat over de ombuigingsplannen heeft plaatsgevonden, dan „redelijkerwijs' vdn zijn fractie verwacht mag worden na zo'n debat

Van Agt erkende het „maatschappelijke feit" dat de sociale aanvaardbaarheid van offers in de sfeer van inkomens en collectieve voorzieningen groter zal zijn, wanneer tegelijkertijd maatschappijhervormingen worden doorgevoerd „Maar de vraag is gewettigd" 7ei hij, „of die op zichzelf wenselijke hervormingen ook met in een periode waarin geen ombuigingen nodig zijn, moeten worden doorgevoerd "

Samenvatting nota

Hierna volgt een samenvatting van de nota.

In de inleiding van de nota zegt het Kabinet, dat aangezien de economische vooruitzichten somberder zijn dan zich vorig jaar liet aanzien, noodzakelijke bijsturing ook zwaardere eisen stelt aan het beleid.

Tal van daaruit voortvloeiende voorstellen betekenen dan ook, dat de bestedingsmogelijkheden van burgers en overheid minder zullen kunnen toenemen, dan we enige jaren geleden nog voor mogelijk hielden. Zij, die daardoor teleurgesteld zijn dienen niet uit het oog te verliezen de nog teleurstellender ervaring van de tienduizenden, die zonder werk kwamen en van zo vele jongeren, die niet aan de slag komen. Die teleurstelling weegt voor het Kabinet het zwaarst. Daarom heeft het zich al dadelijk bij zijn optreden tot hoofdtaak gesteld: terugdringing van de werkloosheid tot 150.000 en vermindering van de inflatie tot ten minste het peil van onze belangrijkste handelspartner, de Bondsrepubliek West-Duitsland.

Toen was reeds duidelijk, dat verwezenlijking van die doelstellingen gedurende meerdere jaren grote inspanningen zou vergen van overheid en bedrijfsleven. Het Kabinet heeft inmiddels deze vooruitzichten op basis van de toenmalige gegevens laten toetsen aan de meest recente gegevens, alvorens de koers voor de middellange termijn uit te zetten.

Dit heeft geresulteerd in een nieuw rapport van de Centrale Economische Commissie. Hierin is in eerste aanleg verondersteld, dat de ombuigingsoperatie, die het vorige Kabinet zich had voorgenomen, wat omvang betreft zal worden voltooid en bovendien de uitgavenstijging zal worden aangepast aan de geringere economische groei - 3% in plaats van 3¾% - die te verwachten is. Te zamen vereisen deze beide veronderstellingen reeds een bijsturing van de collectieve uitgaven met circa f 7 mld. in 1981, waarvan circa *f* 4,5 mld. betrekking heeft op de door het vorige Kabinet in het vooruitzicht gestelde, doch slechts ten dele voltooide ombuigingsoperatie. Desondanks monden de prognoses uit in een werkloosheid van 255.000 à 280.000 in 1982.

Achtte het Kabinet de vorig Jaar voorspelde ontwikkeling van de werkloosheid al onaanvaardbaar, dit geldt te meer voor de ontwikkeling die zich op basis van de jongste gegevens aftekent. Het is dan ook van mening, dat een verdergaande ombuiging van het beleid noodzakelijk is dan medio 1977 kon worden voorzien. Het wil niet berusten in een voortgaand achterblijven van onze uitvoer bij de wereldhandel. noch in een loon- en prijsstijging die de werkgelegenheid steeds verder aantast.

Het blijft vasthouden aan de belangrijkste doelstellingen van het beleid: terugdringen van de werkloosheid naar een niveau van 150.000 en in samenhang daarmede een verdere beperking van de nominale ontwikkeling, al beseft het ten volle, dat realisering van die doelstellingen een aanzienlijk zwaardere opgave is geworden die niet alleen meer inspanning, maar wellicht ook meer tijd zal vergen dan tot voor kort mocht worden aangenomen.

Het beleid voor de komende jaren moet. aldus het Kabinet, tevens een bijdrage Leveren aan internationaal op gang te brengen acties om de wereldeconomie te stimuleren. Bij de samenstelling van het thans voorgelegde beleidspakket heeft het Kabinet dit aspect zwaar laten wegen. Het beschouwt dit pakket dan ook mede als een bijdrage aan deze internationale inspanning en heeft het vertrouwen dat ook de partners in het internationale overleg maatregelen zullen aankondigen, gericht op evenwichtige groei en op de structurele aanpassingen die voor het bereiken daarvan nodig zijn. Internationaal en nationaal dient de effectieve vraag op peil gehouden te worden.

Daarom zal een matiging van de kostenontwikkeling in Nederland niet mogen leiden tot het inzakken van de binnenlandse bestedingen. Er moeten ook daarom voorwaarden geschapen worden, die het mogelijk maken gelijktijdig de koopkracht van het overgrote deel der werknemers op peil te houden en de loon- en prijsstijging gestaag naar beneden te schroeven.

Herstel van werkgelegenheid, verdere beperking van loon- en prijsstijging, onder handhaving van koopkracht is alleen te verwezenlijken wanneer ook werknemers en werkgevers er hun schouders onder willen zetten. Het Kabinet wil daarom de beleidsvoornemens bespreken in een gezamenlijk overleg met de organisaties van werknemers en werkgevers. In de overtuiging dat het voorgenomen beleid zoveel mogelijk recht doet wedervaren aan de veelsoortige en ingewikkelde problemen die zich tegelijkertijd voordoen; in de overtuiging tevens, dat de voorstellen de zwakken ontzien en daarnaast nog enige ruimte geven voor het wegnemen van een aantal maatschappelijke knelpunten.

Zo zal het Kabinet er zorg voor dragen dat de koopkracht van de sociale minima niet wordt aangetast. Ook de hulp aan de armste landen in de wereld zal niet verminderen.

Het Kabinet acht dit overleg alleen zinvol, als het kan leiden tot bijstelling van de aanvankelijke voorstellen. Daarom zal dat dan ook mogelijk zijn. Het Kabinet acht dit overleg echter niet zinvol als de uitkomst ervan het economische herstel op de lange baan zou schuiven. Die ruimte mag er niet zijn. Het Kabinet acht het van wezenlijk belang zoveel mogelijk waarborgen in te bouwen om te bereiken, dat de gezamenlijke inspanning, die ons wacht. gedragen wordt door geheel het volk, een ieder naar zijn mogelijkheden.

Met het oog daarop zullen - naast de bestaande - ook nieuwe iisstrunienten moeten worden gehanteerd, die meer zekerheid bieden dat ook door de niet c.a.o.-inkomens een bijdrage wordt geleverd aan de noodzakelijke inkomensmatiging. Daartoe worden in paragraaf 12 van de nota een aantal initiatieven aangekondigd terwijl ook de hoofdlijnen worden geschetst van de zgn. collectieve vermogensaanwasdeling.

De versterking van de werkgelegenheid zal zich. aldus vervolgt het Kabinet in de inleiding, in de eerste plaats moeten voltrekken in het particuliere bedrijfsleven. De groei van het aantal mensen - zowel actieven als niet-actieven - dat een inkomen ontvangt van de overheid of van de sociale verzekeringsfondsen is reeds vele jaren aanzienlijk. De mede daaruit voortgevloeide verzwaring van de druk der collectieve lasten heeft - naast conjuncturele invloeden - de afbraak van het aantal arbeidsplaatsen in vele particuliere ondernemingen beangstigend versneld.

In verband daarmede wordt een nadere herbezinning op de groei van de uitgaven van de overheid, van de gezondheidszorg en van de sociale zekerheid noodzakelijk geacht. Deze herbezinning zal weliswaar verder gaan dan in het verleden noodzakelijk werd geacht, maar de positie van de zwaksten duidelijk ontzien en de voorwaarden scheppen voor het veiligstellen van die positie in een verdere toekomst. Het Kabinet vestigt er in dit verband de aandacht op, dat ook in vele andere Westerse industrielanden de collectieve uitgaven mede als gevolg van de economische malaise explosief zijn toegenomen. Ook daar richt het beleid zich steeds meer op beheersing van de krachten, die dit vliegwiel dreigen te versnellen.

Een en ander houdt in, dat deze collectieve uitgaven tussen nu en 1981 niet zullen mogen stijgen van ƒ 160 mrd naar f 210 mrd. doch naar J 200 mrd. Deze bijstelling met f 10 mrd voor 1981 is niet gering. Naast de ca. f 4,5 mrd die het vorige kabinet ter nadere invulling had achtergelaten, vergt de geringere reële groei van het nationale inkomen via de begrotingsruimte een bedrag aan ombuigingen van ca. f 2,5 mrd. Met deze f 7 mrd wil het Kabinet echter niet volstaan. Het wil daarenboven nog f 3 mrd aan ombuigingen tot stand brengen, om het mogelijk te maken, dat zowel door beperking van de stijging van de belasting- en premiedruk als door aanvullende, meer gerichte, maatregelen de werkloosheid naar een aanvaardbaar niveau teruggebracht wordt. Niet in één jaar; wel op de middellange termijn.

Deze bijsturing met f 10 inrd zal voor ruim f 6,5 mrd plaatsvinden in de sfeer van de sociale zekerheid, de gezondheidszorg en salarissen in de publieke sfeer, en voor bijna f 3,5 mrd in de sfeer van de rijksbegroting exclusief salarissen. Bij de bepaling van deze verdeling heeft het Kabinet, net als het vorige de directe effecten op de werkgelegenheid zwaar laten wegen. Deze zijn bij een beperking van de groei in de sector sociale zekerheid en salarissen minder nadelig dan bij beperkingen van de groei in de sfeer van de rijksbegroting.

Nadrukkelijk vraagt het kabinet er in dit verband aandacht voor dut er geen sprake is i a n een verlaging van uitgaven ten opzichte van het huidige niveau, doch van een uitgavenbeperking ten opzichte van eerdere meerjarenramingen, die een sterk stijgende tendens vertonen Waarbij bedacht dient te worden, dat de meerjarenramingen van het Rijk niet alleen een vertaling zijn van bestaand beleid en van invloeden van buitenaf, doch dat hierin tevens nieuw beleid en versterking van bestaand beleid zijn opgenomen

Na de voorgenomen bijstelling loopt de groei van de collectieve uitgaven ongeveer parallel met de groei van het nationale inkomen hetgeen dus nog steeds een groeiend uitgavevolume betekent Door de ombuiging van het uitgavenbeleid zal het mogelijk zijn het financieringstekort binnen aanvaardbare grenzen te houden en een aanzienlijke beperking van de stijging van de collectieve lasten te verkrijgen

Zo worden de voorwaarden geschapen voor een sterke beperking van de inflatie zonder dat de koopkracht wezenlijk wordt aangetast Versterking van de concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven op de wereldmarkt ligt dan duidelijk in het verschiet

Na er nog op gewezen te hebben dat bilsturing van en herorientering binnen de collectieve lasten ook noodzakelijk is in verband met een aantal specifieke problemen van de Nederlandse econoinie — het gebrekkig functioneren va? de arbeidsmarkt met groeiende onevenwichtigheden op deelmarkten, de aanzienlijke over-capaciteit in enkele belangrijke industriele sectoren de noodzaak meer inhoud te geven aan een selectief groeibeleid in verband met de schaarste aan energie behoud van een schoon milieu en de zorg voor het handhaven van een vreedzame samenleving binnen en buiten onze landsgrenzen — vraagt het Kabinet er aandacht voor dat in de voorstellen die een zo breed terrein bestrijken extra inspanningen zijn verwerkt voor zaken die in het verleden te weinig aandacht hebben gekregen Voor de korte termijn stelt het Kabinet zich voor tot de uiterste grens van een nog verantwoord te achten financieringstekort te gaan Met tweeërlei doel In de eerste plaats om op korte termijn zoveel mogelijk stabilisatie van belasting- en premiedruk en daarmede een verdere beperking van de inflatie te verkrijgen In de tweede plaats ten einde de nodige ruimte te scheppen voor een meer gericht beleid waarmede rechtstreeks kan worden ingespeeld op bestaande en voorzienbare problemen Dit beleid is niet zonder risico Daarom zal een belangrijk deel van de tijdelijke vergroting van het tekort zodanig moeten worden aangewend dat het geleidelijk kan terugkeren naar een op langere termijn verantwoord niveau

Het Kabinet acht het thans nog te vroeg met voldoende precisie aan te geven, hoe het beleid voor 1979 gestalte kan worden gegeven Toch wil het er nu reeds sterke nadruk op leggen in elk geval te willen voorkomen, dat een belastingplan van f 3 mrd — nodig, wanneer het de zaken op z'n beloop zou laten — werkelijkheid zou worden Met groot voorbehoud zegt het dan ook te denken aan globale, lastenbeperkende maatregelen in een orde van grootte van 2 à 3 mrd en een pakket gerichte maatregelen van 1 à 1,5 mrd gulden. Pas in september, wanneer de macro-economische verkenning voor 1979 beschikbaar is, zal een verantwoorde concrete invulling kunnen plaatsvinden. Dit voorbehoud geldt in nog sterkere mate voor de jaren na 1979. Telkenjare echter zal de invulling van het beleid op korte termijn getoetst moeten worden aan de doelstellingen die het Kabinet thans voor ogen heeft.

De bijsturing van de aanvankelijk mogelijk geachte groei van de collectieve uitgaven als totaal vormt in het thans voorliggende pakket een wezenlijk element.

Met het oog op het realiseren van een discussie in brede kring hecht het Kabinet grote waarde aan de door de SER uit te brengen adviezen over de aanvaardhare omvang en de gewenste groei van de collectieve sector en over het sociaal-economische beleid voor de middellange termijn.

Het Kabinet wil er geen twijfel over laten bestaan dat er een onontkoombare noodzaak bestaat te zorgen dat ons bedrijfsleven over enige jaren in staat zal zijn de dan doorzettende verslechtering van de betalingsbalans op te vangen. Daaraan zal ook een uitgebreide werkgelegenheid in de overheidssector geen bijdrage kunnen leveren.

Tevens zal een fundamentele keuze moeten worden gemaakt. Een sterkere groei van de collectieve voorzieningen dan van het nationale inkomen zal op den duur slechts mogelijk blijken als de werkende bevolking bereid is daarvoor blijvend ruimte te bieden in de vorm van teruggang in bestedingsmogelijkheden, een duidelijke teruggang in koopkracht: die weg kiest het Kabinet niet. Het acht het niet realistisch op voorhand van zo'n vergaande bereidheid tot matiging. ja zelfs teruggang, uit te gaan. Het afzien van een toeneming van de koopkracht van het merendeel der actieven is reeds een niet geringe opgave. Niettemin wil het Kabinet zich daarvoor inzetten. Maar dat betekent ook dat bij de groei van de uitgaven van de collectieve voorzieningen niet aan bijsturing valt te ontkomen.

Het nu achterwege laten van de noodzakelijke koerscorrectie, zo besluit het Kabinet de inleiding, zou onafwendbaar leiden tot pijnlijke ingrepen in de jaren '80 en daarmee tot zeer ernstige maatschappelijke spanningen. Het Kabinet beschouwt het als zijn eerste verantwoordelijkheid zulk een ontwikkeling te voorkomen. Het heeft de plicht de werkelijkheid van morgen onder ogen te zien en onder ogen te brengen. Het rekent erop dat het parlement, werknemers en werkgevers die verantwoordelijkheid ten volle zullen erkennen en tevens zich van eigen verantwoordelijkheid bewust zullen zijn. Van overheid, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en individuele burgers zal veel gevraagd worden om de in deze nota vervatte voornemens om te zetten in concrete maatregelen, om het hier geboden perspectief ook tot werkelijkheid te brengen. Het Kabinet is daarbij veeleisend Immers, het verlangt de steun van allen Echter niet ten behoeve van zichzelf maar voor de vele mannen en vrouwen die werkloos aan de kant staan of dreigen te komen Zij hebben daar recht op

In kort bestek beoogt het Kabinet het volgende

Het terugdringen van de werkloosheid

tot 150000 en het verminderen van de inflatie tot 2 a 3% per jaar. het verbeteren ban de rendementen van bedrijven en het bevorderen van de investeringeil Daartoe is een onibuigingsoperatie van ca ƒ 10 mrd noodzakelijk Daarmee kan een aanzienlijke beperking van de stijging van de collectieve lastendruk gerealiseerd worden, zonder het maximaal aanvaardbare structurele financieringstekort te overschrijden. In samenhang daarmee dient in de komende periode een inkomensmatiging tot stand te komen.

A INKOMENS ACTIEVEN

— Handhaving van de gebruikelijke danpassingen van het wettelijk minimumloon hetgeen zal kunnen resulteren in een koopkrachttoeneming van gemiddeld ca. 0.5% per jaar.

— Handhaving van de koopkracht van de daarboven gelegen inkomens tot en met het loon van de zgn modale werknemer (in 1978 ca ƒ 28 500)

— Voor zover mogelijk wordt ook gestreefd naar handhaving van de koopkracht van de middeninkomens tussen modaal en circa ƒ 50 000

— Een reëel offer zal worden gevraagd van de inkomens boven ƒ 50 000

— Bevorderen dat voor de zelfstandige ondernemer een met de looninkomens gelijkwaardige inkomensontwikkeling tot stand komt

— De verhoging van de overheidssalarissen zal gedurende de jaren 1979 t/m 1981 met 0,5% per half jaar worden beperkt. Daaruit zal op nettobasis een inkomensontwikkeling resulteren die in de pas loopt met die van de werknemers in de particuliere sector.

— Ook voor de inkomens buiten de overheidssfeer maar wel gefinancierd uit de collectieve middelen en behorend tot de categorie trendvolgers wordt een bijsturing als voor de overheidssalarissen voorgesteld.

B. INKOMENS NIET-ACTIEVEN

— De verhoging van de sociale uitkeringen zal de komende jaren op grond van geconstateerde onevenwichtigheden met 0,5% per half jaar worden beperkt; in ieder geval voor de sociale minima zal telkenjare handhaving van de koopkracht worden gewaarborgd.

C GEZONDHEIDSZORG

— Bevordering van een doelmatig gebruik van gezondheidsvoorzieningen en totstandkoming van een betere bestuursstructuur

— Uitbreiding e.q. invoering van eigen bijdragen tot resp. van f 10 per dag bij opname in een AWBZ-inrichting of ziekenhuis voor ongehuwden ouder dan 18 jaar met een eigen inkomen en voor gehuwden die geen - van hen afhankelijke - kinderen hebben en uitbreiding van de eigen bijdrage in de ziekenfondsverzekeringen op niet-klinische verstrekkingen met een maximum van f 100 per jaar per zelfstandige gezinshuishouding.

D. KINDERBIJSLAG/KINDERAFTREK

— Voortzetting van de herstructurering van de kinderbijslag, waarbij in de tweede fase tevens bepaalde compensaties zullen worden voorgesteld voor 16- en 17-jarigen.

E INKOMENSVERVANGENDE VOORZIENINGEN

— Afhandeling van een groot aantal voorstellen gericht op een betere uitvoering van de sociale zekerheid en ioorkoming van oneigenlijk gebruik en misbruik op het gebied van de sociale en fiscale wetgeiing

F RIJKSBEGROTING

— Beperking t.o.v het in de meerjarenramingen voorziene activiteitenniveau op terreinen ais de materiele uitgaven voor het lager onderwijs het hoger onderwijs waaronder de academische ziekenhuizen. de woningbouw, de natte waterstaat, het openbaar vervoer de uitgaven ban de overige publiekrechtelijke lichamen en de kosten van het overheidsapparaat

— Handhaving van het in de meerjarenramingen voorziene activiteitenniveau op terreinen als: de stadsvernieuwing, de aanleg van wegen, de culturele sector, het maatschappelijk werk en de ontwikkelingssamenwerking. N

— Verhoging van het in de meerjarenramingen voorziene activiteitenniveau op terreinen ais: politie, diverse prioriteiten bij onderwijs waaronder voorzieningen ten behoeve van 16- en 17-jarigen, defensie, individuele huursubsidies, arbeidsbureaus nieuwe stijl en diverse welzijnsvoorzieningen.

G ALGEMEEN INKOMENSBELEID E MEDEZEGGENSCHAP

— Het ierder ontwikkelen van een breed en samenhangend inkomensbeleid in de vrije en in de collectieve sector met specifieke aandacht voor bepaalde inkomenscategorieen

— Spoedige indiening van een interimwetsontwerp betreffende de regeling van de aanspraken van de gezamenlijke werknemers op verinogensaanwasdeling

— Indiening van wetsontwerpen op deelgebieden zoals een wetsontwerp voor de non-profit-sector en uitbreiding van de Ambtenarenwet 1929 tot wetgeving met een meer materiele inhoud

— Indiening van een SER-adviesaanvrage m.b.t de Raad van Commissarissen

— Aanvrage van een gericht SER-advies inzake een Raamwet op de inkomensvorming

— Instelling van een voorlopige Raad van advies boor structurele vraagstukken van inkomensvorming

— Het zoeken naai een nieuwe taakstelling en een nieuwe structuur van overleg op het niveau van de bedrijfstak of de sector aan de hand van het eerder gevraagde SER-advies inzake de herbezinning over de opzet van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie

K. GERICHT BELEID

1. Arbeidsmarktbeleid

— Intensivering van het arbeidsmarktbeleid waaronder invoering van het arbeidsbureau nieuwe stijl.

— Herverdeling van arbeid in het bijzonder door vervroegde uittreding.

— Bevordering van de mobiliteit door het wegnemen van wrijvingen op de arbeidsmarkt en van belemmeringen bij de deelneming aan het arbeidsproces.

— Humanisering van de arbeid, in het bijzonder ook ter voorkoming van uittreding uit het arbeidsproces

2. Exportbevordering

— Stimulering van de export van kapitaalgoederen, naar ontwikkelingslanden, waarmee Nederland een band heeft

— Het beter beveiligen van onze exporteurs teqen buitenlandse concurrentievers toring

3. Energiebesparing

— Het starten van een isolatieplan gericht op woningen.

MACRO-PROBLEMATIEK TIJDENS DE KABINETSPERIODE EN VOOR DE LANGERE TERMIJN

De economische uitgangsstelling waarmee het Kabinet wordt geconfronteerd is niet gunstig De werkloosheid is sinds enige jaren onaanvaardbaar hoog en de bedrijfsrendementen zijn al geruime tijd aanzienlijk lager dan voor een goed functioneren van het produktie-apparaat noodzakelijk is Het afgelopen jaar is ook het betalingsbalansoverschot sterk teruggelopen zonder dat er tot dusverre tekenen van herstel zijn Een van de weinige aanknopingspunten voor een keer ten goede bestaat in het teruglopen van de inflatie

De ontwikkelingen waarmee het Kabinet voor de komende periode heeft te rekenen, beloven niet een spontane keer ten goede. De situatie kan integendeel nog moeilijker worden, mede onder invloed van internationale problemen. Voor de middellange termijn moet immers worden gerekend met een traag verloop van de wereldhandel. De geraamde groei van 6% ligt ruim een derde lager dan de trend in het verleden. Daar komt voor ons land bij het perspectief van ruilvoetverliezen in verband met de verwachte ontwikkeling van de grondstoffenprijzen. Voorts tekenen zich in internationaal verband nog onvoldoende oplossingen af voor de ernstige bedrijfstaksgewijze verstoringen.

Een binnenlandse factor, die in de komende periode extra eisen zal stellen, is de snelle structurele groei van het arbeidsaanbod. Deze groei bedroeg in de jaren 1975 t/m 1978 nog gemiddeld 10.000 rnan per jaar, In de jaren tot en met 1981 loopt de trendmatige jaarlijkse toeneming van het arbeidsaanbod naar verwachting op via 25.000 in 1979 naar 40.000 in 1981.

De relatief sterke stijging van het arbeidsaanbod kan ons te meer voor problemen stellen, omdat de reële groei van het nationale inkomen - vooral als gevolg van de trage groei van de wereldhandel - naar raming niet meer dan ca. 3% per jaar bedragen. In vergelijking met de verwachting van 3¾% groei, waarop de Nota inzake de selectieve groei en de Nota collectieve voorzieningen en werkgelegenheid waren gebaseerd, betekent deze geraamde inkomensgroei van 3% een belangrijke tegenvaller. Deze neerwaartse bijstelling van het groeicijfer heeft belangrijke consequenties voor onder meer de overheidsfinanciën en de werkgelegenheid.

Uit gegevens in de CEC-nota, die bij de Kabinetsnota aan de Kamer is gevoegd, blijkt dat, indien naast de ombuigingen uit hoofde van de 1'-operatie f 2,5 miljard extra wegens de lagere groei van de structurele begrotingsruimte zou worden omgebogen, de collectieve lastendruk desondanks gemiddeld jaarlijks met ¾ punt van het nationaal inkomen zou stijgen. Daarbij is dan tevens verondersteld dat de loonsom (ongerekend incidentele verbeteringen) niet meer zou stijgen dan nodig is om de koopkracht te handhaven. Bij een dergelijke stijging van de collectieve lastendruk is geen

herstel van rendementen, geen verbetering van de internationale concurrentiepositie, noch een toereikend peil van de bedrijfsinvesteringen te verwachten.
Voorts zou geen verdere vermindering van de loon- en prijsstijging in de lijn liggen. De werkloosheid dreigt in dit beeld te stijgen tot boven de 250.000.
De geschetste ontwikkeling is onaanvaardbaar. Het toekomstbeeld wordt nog ernstiger, als men ook de perspectieven voor een langere termijn onder ogen ziet. In de loop van de jaren tachtig blijft het arbeidsaanbod immers naar verwachting sterk groeien.
Dit weegt te zwaarder vanwege de toenemende omvang van de vervangingsinvesteringen, die nodig zijn om het produktiepotentieel in stand te houden.
Onze positie in internationaal verband zal in de komende jaren te meer aandacht moeten krijgen door de te verwachten verslechtering van de energiebalans. Hierdoor zal - afgezien van indirecte effecten - de lopende rekening van de betalingsbalans het komende decennium jaarlijks met ruim 1 mrd. achteruitgaan. Op andere terreinen zal daar tegenwicht voor moeten worden geboden. Mede daarom is versterking van de internationale concurrentiepositie van vitale betekenis voor de ontwikkeling van de nationale economie op langere termijn.

DE DOELSTELLINGEN VAN HET MACRO-ECONOMISCH BELEID

Voor de gewenste ontwikkeling op middellange en langere termijn is een aanzienlijke versterking van de bedrijvensector onmisbaar. Anders zou onze export achterblijven bij de wereldhandel en zouden onze producenten verder terrein verliezen op de binnenlandse markt. Zo'n ontwikkeling zou binnen afzienbare tijd uitmonden in ernstige betalingsbalansproblemen, gepaard met wederom ve - sterkte inflatie, stijgende werkloosheid en vermindering van koopkracht bij brede lagen van de bevolking.
Deze gevaren zijn allerminst denkbeeldig. Onze samenleving staat daarom in de eerstkomende tijd voor beleidskeuzen van fundamenteel belang. Vooral door beperking van de kostenstijging moeten redelijke reqdementen worden hersteld, hetgeen van onmisbare betekenis is voor de werkgelegenheid en de investeringen. Bij het beleid gericht op verhoging van rendementen en investeringen zullen de criteria van selectiviteit, zoals internationale arbeidsverdeling, energiebesparing, milieuverbetering en ruimtelijke ordening tot hun recht worden gebracht.

FUNDAMENTELE BELEIDSDOELSTELLINGEN

Enkele fundamentele beleidsdoelstellingen zijn:

1. het streven de werkloosheid terug te dringen tot 150.000. Gelet op de moeilijker economische omstandigheden zal de realisatie hiervan ongetwijfeld meer tijd en zwaardere inspanningen vergen dan aanvankelijk was verwacht;

2. het streven naar een loonstijging in de orde van 4% en een prijsstijging in de orde van 2 à 3%;

3. een wezenlijk herstel van de rendementen van bedrijven in het belang van de werkgelegenheid en de versterking van het draagvlak van de collectieve sector. Daarbij staat een vermindering van de arbeidsinkomensquote in de orde van grootte van 1 punt per jaar voor ogen. Daarmee verbonden is het streven het aandeel van de bedrijfsinvesteringen in het nationaal produkt te verhogen;

4. handhaving van de koopkracht van het modale inkomen en van de sociale minima. Bij de groepen daarboven tot tweemaal het modale inkomen zal de eerstkoniende tijd mogelijk aan een bescheiden reëel offer niet zijn te ontkomen, doch ook de positie van deze categorie zal toch zoveel mogelijk moeten worden ontzien. De offers bij de hogere inkomens zullen groter moeten zijn.

HOOFDLIJNEN VAN DE BELEIDSAANPAK

Indien wordt uitgegaan van stabilisatie van de lastendruk, dan bedraagt de ruimte voor reële verbetering van het beschikbare inkomen in de marktsector 3%. Een eerste beslag hierop vormt de groei van de werkgelegenheid die mede gelet op de doelstelling om de werkloosheid terug te drukken voor de middellange termijn op ruim 1% is te ramen. De groei van het inkomen per werkende is dus slechts 2% Het is niet verantwoord uit te gaan van een lager cijfer voor de incidentele loonstijging dan 1 à 1,5% hetgeen een beslag op de groei van het beschikbare inkomen in de marktsector van 0,75% à 1% legt, zodat van de resterende ruimte van 2% ruwweg 1 à 1,25% overblijft. Dit is minimaal nodig om de rendementen geleidelijk weer Op aanvaardbaar peil te brengen.
Het is duidelijk dat een verdere vergroting van het aandeel van de collectieve sector in het nationale inkomen tijdens de komende jaren een aantasting van de koopkracht (ongerekend incidenteel) van brede lagen van de bevolking zou betekenen. Het Kabinet rekent tot zijn taak de voorwaarden te scheppen, die het mogelijk maken de koopkracht van de lagere en middeninkomens te handhaven en tevens zorg te dragen voor een gelijkwaardige ontwikkeling van de inkomenspositie van zelfstandigen. Daartoe is nodig op middellange termijn het aandeel van de collectieve lasten in het nationale inkomen zoveel mogelijk te stabiliseren. Deze hoofdlijn van het beleid vergt, bij een verantwoorde ontwikkeling van het structurele begrotingstekort, een ombuiging bij de collectieve uitgaven tot een bedrag van ten minste 10 mrd in 1981. Bij het laatstgenoemde cijfer is een grote terughoudendheid ter zake van de loonstijging verondersteld. Bij een grotere reële loonstijging zou - vanwege de sterke loongevoeligheid van de collectieve uitgaven - een verdergaande ombuiging van de uitgavengroei dan wel een verzwaring van de collectieve lastendruk onvermijdelijk worden.
Bij afzien van initiële loonsverhogingen zal in vele bedrijfstakken geen stijging van arbeidskosten per eenheid produkt optreden. Dit maakt het mogelijk bij het prijsbeleid zeer terughoudend te zijn bij het toestaan van prijsverhogingen; in vele bedrijfstakken zal slechts doorberekening van zogenaamde externe kostenstijging in aanmerking komen. De inkomenspositie van zelfstandigen mag hierdoor echter niet worden aangetast. Bij dit prijsbeleid past een uiterste terughoudendheid ter zake van verhoging van overheidstarieven.
Het beleid gericht op een aanvaardbare werkgelegenheid en op gezondmaking van het bedrijfsleven kan slechts slagen, indien dat door brede lagen van de bevolking wordt aanvaard. De onderscheiden belangengroeperingen zullen een bijdrage tot dit beleid moeten kunnen leveren. Het Kabinet streeft naar zoveel mogelijke overeenstemming over de wijze waarop onze economische problemen moeten worden aangepakt.

HET BELEID TEN AANZIEN VAN HET FINANCIERINGSTEKORT

1. DE AANVAARDBARE OMVANG VAN HET STRUCTURELE BEGROTINGS-TEKORT

Een van de belangrijkste randvoorwaarden bij de vormgeving van het beleid in de komende periode wordt gevormd door het financieringstekort. Het Kabinet stelt zich onverkort achter de opvatting, zoals die door het vorige Kabinet in de miljoenennota 1977 is neergelegd, dat het financieringstekort op kasbasis van de totale overheid op middellange termijn niet meer dan 4 à 5% van het nationale inkomen mag bedragen en dat een ontwikkeling in de richting van het laagste cijfer wenselijk is.
Het door de Studiegroep Begrotingsruimte ingestelde nadere onderzoek geeft geen aanleiding daarvan af te wijken, integendeel Het haart enige zorg dat het jaar waarin het aanvaardbare structurele tekort kan worden bereikt, opschuift van 1981 naar 1982, terwijl bovendien, volgens de huidige vooruitzichten, in dat jaar eerder de bovenkant dan de onderkant van de risicozone is bereikt.
Deze zorg van het Kabinet heeft meerdere redenen. In de eerste plaats weerspiegelt het hardnekkig relatief hoge tekort dat de ombuiging van de economische ontwikkeling in een gunstiger richting langzamer gaat dan in het verleden waarschijnlijk leek. In de tweede plaats komt daarin tot uitdrukking dat de aanpassing van de collectieve sector aan verminderde groeiperspectieven een langdurig en moeizaam proces is. In de derde plaats baart het aanhoudend hoge tekort tot en met 1982 zorg vanuit het oogpunt van monetaire beheersbaarheid.
Bij het aanvaarden van een structureel financieringstekort voor de totale overheid van 4 a 5% in 1982 heeft het Kabinet in overweging genomen:

— Voor het bereiken van het noodzakelijke investeringspeil - essentieel voor verbetering van de werkgelegenheid in de marktsector - moet voldoende ruimte gelaten worden voor een toeneming van het beroep van het bedrijfsleven op de besparingen, die naar verwachting zelf een vrij stabiel verloop zullen hebben.

— Weliswaar wordt voor 1982 nog een voldoende overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans verwacht, maar de bijdrage daaraan van het aardgas wordt in de jaren tachtig snel kleiner, terwijl voorts de uitbreiding van de EG een extra middelenbeslag meebrengt.
Daarnaast moet voor de jaren tachtig gerekend worden met sterk toenemende vervangingsinvesteringen en andere investeringen, die niet direct een capaciteitsverruimend effect hebben, maar wel een duidelijke belasting voor de betalingsbalans opleveren.

2 HET FINANCIERINGSTEKORT IN DE OVERGANGSPERIODE

Aansluitend bij het rapport van de Studiegroep Begrotingsruimte vermeldt het Kabinet een aantal ramingen en feiten die van belang zijn voor het bepalen van het aanvaardbare tekort in de overgangsperiode

— Er zal in de komende Jaren door de totale overheid niet méér dan 4½% NI op de kapitaalmarkt kunnen worden geleend Deze prognose sluit aan bij de praktijkervaring van de laatste Jaren Bij

6 a 7 openbare leningen per Jaar en een sterke vergroting van het kapitaalmarktberoep op de onderhandse markt zou een verdere intensivering van de activiteiten van de Staat andere vragers, waaronder de lagere overheid, uit de markt drukken.

— Daarnaast is van belang dat de laatste tijd meer dan 30% van het totaal toegewezen bedrag per lening afkomstig is van bwtenlandse aanbieders, terwijl dit in het verdere verleden beneden 10% lag Het beleid ter neutralisering van het overschot op lopende rekening kan door die kapitaalinvoer worden gefrusteerd

Een en ander houdt in dat feitelijke tekorten boven de structureel aanvaardbare norm onvermijdelijk monetaire financiering met zich meebrengen Te grote monetaire expansie en te ruime liquiditeitsverhoudingen voeden de inflatieverwachtingen, leiden tot spanningen op bepaalde vermogensmarkten (bij voorbeeld de woningmarkt) en verminderen de effectiviteit van monetaire maatregelen ter beheersing van de omvang ban de particuliere bestedingen In dit licht is tevens van belang dat de groei van de liquiditeitenmassa in de periode 1972 t/m 1977 gemiddeld 3% groter was dan van het nationale inkomen

De conclusie is dat aan het aanvaarden van niet neutraal te financieren tekorten in de eerstkomende jaren duidelijke risico s zijn verbonden Het Kabinet aanvaardt deze risico's teneinde de ontwikkeling in de sfeer van economische groei en werkgelegenheid in de gewenste richting om te buigen Deze aanvaarding neemt niet weg dat de risico's zo klein mogelijk moeten worden gehouden Bij de aanwending van de tekortvergroting zijn de maatregelen (drukverlichting en gerichte maatregelen) zodanig gekozen dat er reëel uitzicht is op ‚inverdieneffecten'

3 hOODREMPROCEDURE

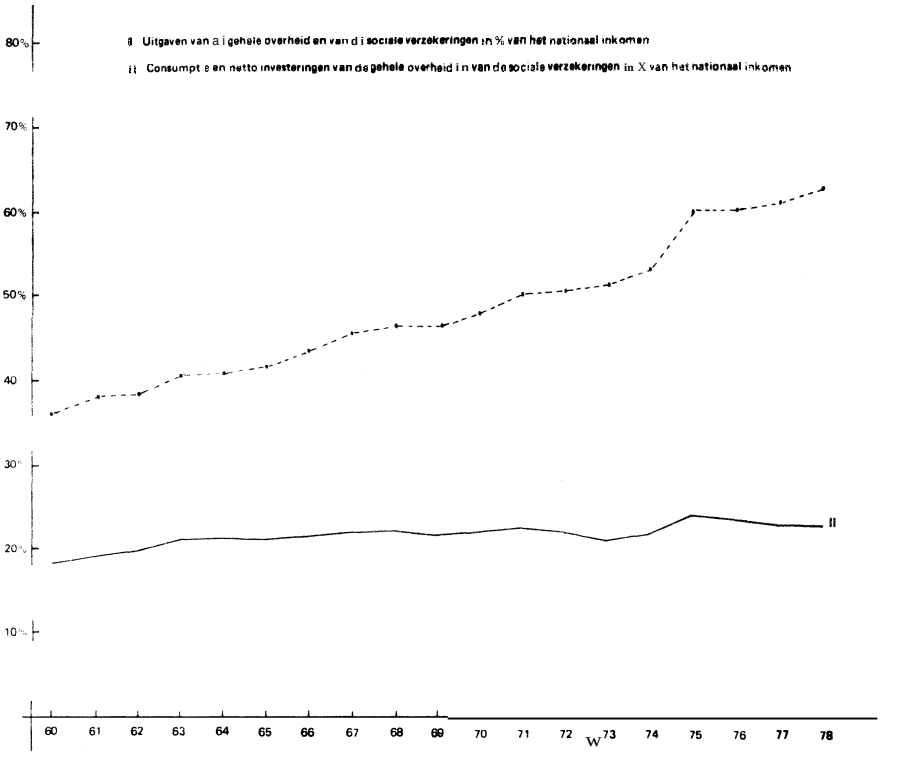
Dit alles neemt niet weg dat aan mate en tempo waarin bepaalde maatregelen tot inverdieneffecten leiden onzekerheden zijn verbonden In de miljoenennota 1979 zal daarom een voorstel worden gedaan voor een „noodremprocedure'

4. HET JAAR 1979

De middellange termijnramingen van het CPB die bij de nota zijn gevoegd, geven nog slechts een eerste indicatie van de vermoedelijke ontwikkeling in 1979. In afwachting van de M.E.V. 1979 in september a.s. kunnen echter toch reeds enkele voorlopige conclusies worden getrokken.

Zonder beleidsombuigingen zou voor 1979 een zeer omvangrijk belastingplan (circa f 3 mrd) moeten worden opgesteld. Daarnaast moet met een belangrijke premiedrukstijging worden gerekend [gedeeltelijk zo zwaar omdat bepaalde premies, na de eerdere intering op de overreserves, weer naar een lastendekkend niveau moeten worden gebracht).

De stabilisatie van collectieve lasten, waarnaar het Kabinet op middellange termijn streeft ter beperking van de stijging van lonen en prijzen en ter verbetering van de concurrentiepositie, zal in 1979 vermoedelijk nog niet te realiseren zijn. Wil echter voor dat jaar een enigszins aanvaardbare drukstijging worden gerealiseerd, dan zijn een aanzienlijke beperking van het dekkingsplan en verlichtende maatregelen in de sfeer van de premies nooüzakelijk. Gedacht moet worden in de orde van grootte van f 2 a 3 mrd. Aangezien ook meer gerichte inaat-

regelen in de sfeer van de uitgaven moeten worden getroffen (jl à 1,5 mrd), zal een duidelijke verhoging van het financieringstekort ten opzichte van 1978 het gevolg zijn. De huidige — voorlopige — cijfers wijzen voor 1979 in de richting van een financieringstekort van ruim 6%.

ONTWIKKELING COLLECTIEVE UITGAVEN

1. INLEIDING

Het tempo waarin de collectieve uitgaven (van Rijk, lagere overheid en sociale verzekering) in de 60er en 70er jaren zijn gegroeid, is weergegeven in de volgende cijfers (zie tabel 1).

Uit deze cijfers blijkt dat binnen de totale groei van de collectieve uitgaven de stijging van de eigen bestedingen (salarissen, materiële consumptie en investeringen) beperkt is gebleven. De sterke groei is geconcentreerd bij de inkomensoverdrachten. De inkomensherverdelende taak van de overheid heeft een steeds zwaarder gewicht gekregen. Het grootste deel van de middelen die de overheid (via belasting en premies) aan de particuliere sector onttrekt, wordt door middel van inkomensoverdrachten weer naar de particuliere sector teruggesluisd. Het onttrekken van die middelen betekent echter een lastenverzwaring die, ook al wordt de opbrengst volledig teruggesluisd naar de particuliere sector, een opwaartse druk uitoefent op de reële arbeidskosten: belasting- en premiedrukverzwaring hebben een rechtstreeks verhogende invloed, terwijl van de groei van de inkomensoverdrachten slechts een zeer geringe verlagende invloed uitgaat.

Inkomensoverdrachten aan niet-actieven blijven bij de primaire inkomensvorming immers geheel buiten beschouwing. Inkomensoverdrachten die (ook) aan actieven ten goede komen zijn merendeels gekoppeld aan bijzondere omstandigheden en voorwaarden, zodat de invloed op de loonvorming van beperkte betekenis is.

Zoals eerder is uiteengezet, is een gematigde ont ikkeling van de arbeidskosten van onmisbare betekenis voor een evenwichtiger economische ontwikkeling. Voor zo'n gematigde loonkostenontwikkeling - zonder aantasting van de koopkracht - is een beperking van de lastenstijging tot het uiterste en dus, als spiegelbeeld, een beperking van de groei van de collectieve uitgaven noodzakelijk.

2. DE OMVANG VAN DE BELEIDSOMBUIGINGEN 1979 t/m 1981

De omvang van de beleidsombuigingen w-aarvoor de Regering zich gesteld ziet, is omvangrijk. Allereerst moet nog f 4,5 miljard worden ingevuld van de voorgenomen ombuigingen van het vorige Kabinet. De verminderde economische groei maakt verdere ombuigingen van f 2,5 miljard noodzakelijk.

Om ruimte te scheppen voor aanvullende beleidsmaatre~gelenter verbetering van de economische vooruitzichten, welke maatregelen onder andere gericht zijn op het zoveel mogelijk voorkomen van lastenverzwaring, is daarenboven nog een extra ombuiging noodzakelijk van ƒ 3 miljard in 1981.

Die extra ombuigingen worden geleidelijk opgebouwd en betreffen met name de jaren 1980 en 1981. Het Kabinet tekent hierbij aan dat zonder de beoogde inkomensmatiging de realisatie van de doelstellingen van het sociaal-economische beleid slechts mogelijk is bij een aanzienlijk omvangrijker totaal aan ombuigingen van de collectieve uitgaven.

3. GLOBALE VERDELING VAN DE OMBUIGINGEN

Van de ombuigingen van f 10 miljard1 in 1981 wil de Regering rond 2/3 vinden in de sfeer van de sociale voorzieningen, de gezondheidszorg en de arbeidsvoorwaar-

1 In cijfers van de prognose van juni 1977. In de cijfers van de laatste prognose met lagere loon- en prijsvariant: f 9,2 miljard.

den van het overheidspersoneel en rond 1/3 bij de rijksbegroting in engere zin, d w z de overige uitgaven van het Rijk en de daarmee samenhangende fondsen
Voor een accent op de beperking van de groei van de uitgaven bij de sociale voorzieningen en ambtenarensalarissen zijn drie motieven

- Di door het vorig Kabinet voorgenomen maar niet gerealiseerde ombuigingen hebben volledig betrekking op de oinbuigingen in de sfeer van sociale zekerheid en arbeidsvoorwaarden overheidspersoneel al wel gerealiseerde ombuigingen betiofferi met ndnie Je rijksbegroting in engere zin,

— Beperkingen op deze uitgaven zijn uit werkgelegenheidsoogpunt te verkiezen boven beperking van de werkgelegenheid bij de overheid en beperking van de materiële uitgaven,

— De inkomensoverdrachten zijn in het verleden de belangrijkste oorzaak van de groei van de uitgaven geweest en zullen dat ook in de toekomst zijn

Onderstaande tabel geeft een beeld van de taakstelling.

TAAKSTELLING OMBUIGINGEN BIJ.

	1979	1980	1981
Soc zekerheid en arbeidsvcorwaarden overheidspersoneel	2	4	6,7
Rijksbegroting in engere zin	1	2	3,3
	3	6	10

4. VERDELING OMBUIGINGEN OVER ECONOMISCHE CATEGORIEEN

De accentuering in de ombuigingsoperatie bij de overdrachtsuitgaven, terwijl de materiële uitgaven zoveel mogelijk worden ontzien (zoals ook in de regeringsverklaring werd aangekondigd), blijkt uit tabel 2.
Uit het overzicht blijkt dat de beperking van de groei van het overheidspersoneel aanzienlijk geringer is dan overeenkomt met een evenredige beperking van het volume van alle uitgaven (10% i.p.v. 25%). Hierdoor kan net aantal arbeidsplaatsen bij de overheid in de komende jaren blijven toenemen. Dat is mogelijk door de beperking van de salarisontwikkeling.

RIJKSUITGAVEN

INLEIDING

In de voorafgaande hoofdstukkeri is geschetst, welke overwegingen voor het kabinet een rol hebben gespeeld bij de bepaling van het totaal van de ombuigingen en bij de verdeling ervan over de sociale voorzieningen en arbeidsvoorwaarden voor het overheidspersoneel enerzijds en de rijksbegroting in engere zin anderzijds. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de beleidsaanpassingen voor de rijksbegroting.
Bij het inventariseren van mogelijkheden tot beleidsombuigingen heeft het kabinet in het bijzonder nagegaan in hoeverre de in de ramingen opgenomen accressen behoren te worden gehandhaafd, Voor een groot aantal uitgavencategorieën acht het een verlaging van de voorziene stijgingen aanvaardbaar De prioriteit van sommige uitgavencategorieen laat geen verlaging toe Daarnaast blijven de uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking gekoppeld aan de norm van 1,5% van het nationaal inkomen Het kabinet is van oordeel dat daarnaast op een aantal punten een verhoging van de ramingen geboden is

Naast ombuigingen om te voldoen aan de voor de Rijksbegroting geformuleerde taakstelling is aldus een herorientatie binnen het totaal van de rijksuitgaven ondernomen De voorgestelde ombuigingen en beleidsintensiveringen te zamen kunnen worden beschouwd als een uitwerking van de prioriteitenstelling zoals die o m in de regeringsverklaring is verwoord
De hoofdlijnen van het te voeren beleid zijn in tabel 3 vermeld De nadere uitwerking van de voorstellen zal worden gegeven bij de komende miljoenennota 1979 en de daarbij behorende afzonderlijke begrotingshoofdstukken

JUSTITIE EN POLITIE

Over de noodzakelijke versterking van de politie bestaat brede maatschappelijke en politieke overeenstemming In het regeerakkoord zijn daaromtrent ook duidelijke beleidsvoornemens opgenomen Deze versterking zal niet alleen kwantitatief, maar ook kwalitatief moeten zijn
Voor uitbreiding van de politie (gemeentepolitie en rijkspolitie) wordt de komende jaren per Jaar een aantal van gemiddeld 1000 man voorzien Overigens zal ook het justitieel apparaat met name de rechterlijke organisatie en het gevangeniswezen, moeten worden versterkt.
Mede in verband met een zekere terugloop van het aantal pupillen bij de Kinderbescherming kunnen de subsidies aan de particuliere inrichtingen en tehuizen worden beperkt met een bedrag oplopend tot circa f 40 mln.

ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Het Kabinet is van mening, dat ook het Departement van Onderwijs en Wetenschappen waar ongeveer een kwart van de rijksbegroting wordt besteed, dient deel te hebben aan de ombuigingsoperatie Het totaal aan ombuagingen zal (op basis 1981) f 590 mln bedragen, terwijl voor nieuw beleid een bedrag van t 200 mln ter beschikking zal komen
De bezuinigingsoperatie binnen de sector van onderwijs en wetenschappen levert een aantal specifieke problemen op Deze worden veroorzaakt door de structuur van de onderwijsuitgaven, die geregeld is in of bij de anterieure onderwijswetten en door het feit dat ongeveer 80% van de begroting bestemd is voor personele uitgaven Door deze factoren is de flexibiliteit van de uitgaven zeer beperkt De keuze van de posterioriteiten en prioriteiten heeft zodanig plaatsgevonden, dat naar verwachting de werkgelegenheid in het totaal van de onderwijssector zoveel mogelijk in stand wordt gehouden Wel zullen uiteraard mede gelet op de prioriteiten die het Kabinet heeft gesteld verschuivingen in dit opzicht binnen de onderwijssector plaatsvinden
Bij deze bezuinigingsoperatie zijn het kleuter-, lager en buitengewoon onderwijs niet alleen zoveel mogelijk ontzien, maar tevens wordt via het binnenkort te publiceren Actieplan de prioriteit benadrukt die het Kabinet toekent aan het basisonderwijs voor gelijkheid van kansen in de samenleving voor het zich kunnen ontplooien ook op latere leeftijd acht

3.1 De rijksbegroting in engere zin

Naast de taakstelling uit de ombuigingen moet compensatie worden geboden voor overschrijdingen bij de uitvoering van de begroting 1978 (voorjaarsnota) en voor herorientatie binnen het uitgaventotaal, die het Kabinet op een aantal terreinen noodzakelijk acht.

	1979	1980	1981
taakstelling ombuiging	1,0	2,0	
doorwerking voorjaarsnota	0,2	—	6,3
compensatie beleidsintensiveringen	0,4	0,7	1,1
totaal om te buigen	1,6	2,7	4,3
voorstellen	1,5	2,8	4,8
verschil (tekort -)	+ 0,1	— 0,1	+ 0,2

Er is geen perfecte aansluiting van de voorstellen op de taakstelling. Voor 1981 moet nog een bedrag van f 0,2 mln worden gevonden.

3.2 Sociale zekerheid en arbeidsvoorwaarden overheidspersoneel

De taakstelling voor de ombuigingen bij sociale zekerheid en arbeidsvoorwaarden overheidspersoneel, en de bedragen die met de voorgestelde maatregelen zijn gemoeid vertonen het volgende beeld

	1979	1980	1981
taakstelling	2,0	4,0	6,7
voorgestelde ombuigingen	2,0	3,9	6,5
tekort		0,1	0,2

Ook hier sluit de omvang van de voorgestelde maatregelen niet precies aan bij de taakstelling. De regering wil de oplossing hiervan bezien aan de hand van de verdere ontwikkelingen in de betreffende sector. De ombuigingen sociale zekerheid en arbeidsvoorwaarden overheidspersoneel worden, volgens een voorlopige benadering, als volgt verdeeld:

	1979	1980	1981
Rijksbegroting (incl Gemeentefonds)	1,0	1,9	3,0
Sociale Verzekering	1,0	2,0	3,5
	2,0	3,9	6,5

TABEL 1 Tempo groei collectieve uitgaven

	Pei centage nationaal inkomen						
	1960	1963	1966	1969	1972	1975	1978
Uitgaven van gehele overheid en sociale verzekering	36	41	44	46	51	61	63
Consuinptie en netto-investeringen van gehele overheid en sociale verzekering	18	21	22	22	22	24	23

het kabinet de onderwijsmogelijkheden, die in deze fase van persoonlijke ontwikkeling worden geboden, van wezenlijke betekenis In het voortgezet onderwijs is prioriteit gegeven aan onderwijsvoorzieningen voor 16-18-jarigen Een nadere uitwerking naar specifieke maatregelen zal plaatsiinden in de memorie van toelichting bij de begroting voor 1979 Analoge maatregelen zullen van toepassing zijn op het landbouwonderwiis

Op de begroting van Binnenlandse Zaken zijn, mede gelet op teruglopende leerlingenaantallen en een wijziging in de spreiding van de bevolking. besparingen bij de materiele uitgaven voor het lager onderwijs mogelijk Het Kabinet denkt daarbij aan een bedrag in de orde van grootte van f 160 miljoen in 1981 Over de daarvoor nodige concrete maatregelen zal nog worden beslist

DEFENSIE EN CIVIELE VERDEDIGING

Ten einde aan de aangegane verplichtingen in het kader van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie te kunnen voldoen en omwille van de eisen van een geloofwaardige verdedigingsinspanning heeft het Kabinet, zoals medegedeeld in een brief van Minister van Defensie, besloten vooi de Defensie-uitgave11 een reele groeinorm aan te houden van 3% In het kader van de ombuigingsoperatie is het niveau van de Defensie-uitgaven mede betrokken Ombuigingen oplopende tot een bedrag van ongeveer r 75 miljoen in 1981 zijn daarom op het verhoogde niveau in mindering gebracht

Voor de Civiele Verdediging is, om een ierantwoord kwaliteitsniveau te waarborgen, een ierhogirig van de meerjarenramingen geboden met r 20 miljoen in 1981

VOLKSHUISVESTING

Ten opzichte van de meerjarenramingen uit de Miljoenennota 1978 wordt voor de uitgaven op het terrein van de Volkshuisvesting rekening gehouden met een uitgavenverhoging voor de individuele huursubsidie samenhangend met de inkomensontwikkeling in het afgelopen jaar, de verwachte reele inkomensontwikkeling in de komende jaren en de effecten van de maatregelen op het terrein van de sociale voorzieningen

Hiermee wordt voldaan aan de voorwaarde dat de positie van de laagstbetaalden niet wordt aangetast. De verhoging van de meerjarenramingen beloopt voor de individuele huursubsidie circa f 150 miljoen in 1979 tot circa f 200 miljoen in 1981. Overigens zuilen de uitgaven. voor de Volkshuisvesting en de Ruimtelijke Ordening met bedragen worden verminderd, oplopend van circa i 140 miljoen in 1979 tot circa f 590 miljoen in 1981. Bij het zoeken naar mogelijkheden om tot ombuigingen te komen, is er vanuit gegaan dat de stadsvernieuwing haar prioriteit dient te behouden. Aan deze prioriteit is inhoud gegeven door enerzijds op de meerjarencijfers voor de stadsvernieuwing en de Interim Saldoregeling geen beperkingen aan te brengen en anderzijds door aan de raming voor 1979 een extra bedrag voor de stadsvernieuwing toe te voegen

Om de bovengenoemde verminderiiig tot stand te brengen worden de volgende maatregelen genomen In de eerste plaats worden de ombuigingen gevonden in beperking van de stijging van het aantal premiekoopwoningen Voorts kan door temporisering van werken van de rijksgebouwendienst enige besparing worden bereikt Ten slotte kunnen uitgavenverlagingen in de bouwsector worden verkregen door het aantal te bouwen woningwetwoningen meer in overeenstemming te brengen met de recente ontwikkeling van de bouwactiviteiten in deze sector

NATTE WATERSTAAT

In de sector van de natte waterstaat zal tot een beperking van de groei van de uitgaven worden overgegaan Daarbij zullen de werken die voor de veiligheid van het land van belang zijn zoals kustverdediging waterkeringen en het onderhoud zoveel mogelijk worden ontzien De verlaging van de meerjarenraming bedraagt circa f 150 miljoen in 1981

OPENBAAR VERVOER

Bij het aanbrengen van de ook bij het openbaar vervoer noodzakelijke beperking van de stijgende uitgaven, is ervoor gezorgd de lijnvoering en de frequenties zoveel mogelijk te handhaven. De uitgavenverlaging van circa f 110 miljoen in 1981 betreft daarom behalve enige vertraging in de uitvoering van werkzaamheden in hoofdzaak een fasering van voorgenomen kwaliteitsverbetering.

Om tot een verdere beperking van de stijging van de tekorten van het openbaar vervoer te komen kan voorts niet worden voorbijgegaan aan de mogelijkheid die tariefcverhogingen daartoe bieden Het daarmee gemoeide bedrag beloopt bij een jaarlijkse loon- en prijsstijging van 7 5% en 4% zoals verwerkt in de huidige meerjarenramingen, in 1981 een bedrag van ca r 115 miljoen

STAATSBEDRIJF VA DE PTT

Bij het Staatsbedrijf van de PTT kan tegen de achtergrond van de noodzakelijke matiging van de stiiging van de collectieve voorzieningen het jaarlijkse investeringsniveau in beperkte mate worden verlaagd Daarmee is in 1981 een bedrag van ca t 65 miljoen geinoeid

ECONOMISCHE EN SOCIALE ZAKEN

De voor het herstel van de volkshuishouding nodige verbetering van de bedrijvenstructuur en van de structuur van de arbeidsmarkt vermindert de mogelijkheden tot ombuiging van de uitgavenontwikkeling voor deze sectoren in aanzienlijke mate Voor de ontwikkeling van de arbeidsbureaus nieuwe stijl worden extra bedragen voorzien, oplopend tot t 30 mln in 1981

Binnen de begroting van Economisrhe Zaken zullen de structurele kasuitgaven in 1981 met ca f 70 mln worden beperkt Ten dele zullen deze beperkingen worden gevonden bij de uitgaven voor het regionaal sociaal-economische beleid, met dien verstande dat de totaal-programma-verplichtingen als genoemd in de nota over dat beleid (Nota Regionaal sociaal-economisch beleid 1977-1980) in principe zullen worden gehandhaafd Gelet op de hogere verplichtingen welke naar verwachting nodig zijn voor de investeringspremieregelirig zullen binnen dit totaal laqere dan de destijds genoemde verplichtingen worden aangegaan voor met nam? infrastructuur, verplaatsing bedrijven en aanleg industrieterreinen Daarnaast zullen ook enkele andere EZ-programma's enigermate neerwaarts worden bijgesteld

De sinds jaren bestaande algemene post voor aanvullende werkgelegenheidsmaatregelen van ca j 25 mln kan als zodanig van de begroting worden afgevoerd nu de regering ter zake een concreet en gespecificeerd beleid in de begroting van 1979 zal opnemen. Tenslotte kan, gezien de aanzet die door het huidige beleid wordt gegeven, vanaf 1981 met aanzienlijk lagere bedragen voor arbeidsplaatsverbetering worden volstaan.

LANDBOUW

De nationale uitgaven voor de landbouw - al dan niet op grond van E.G.-regelingen - hebben voor een belangrijk deel betrekking op landbouwonderzoek en -voorlichting. bedrijfsontwikkeling. kwaliteitsbeleid, de inrichting en het beheer van het landelijke gebied en het grondbeleid.

In de sfeer van de structuurmaatregelen is een verlaging voorgenomen van ong. S 20 mln, welke voornamelijk zal worden gezocht door terughoudendheid bij de uitvoering. Temporisering van de aankopen door de Stichting Beheer Landbouwgron-

TABEL 2. Verdeling ombuiging over economische categorieën

		In procenten van het totaal	
		voorgestelde maatregelen	evenredige verdeling
Inkomens- en vermogensoverdrachten aan gezinnen		55	50
Loonvoet overheidspersoneel	20 à 25		
Volume overheidspersoneel (aantallen ambtenaren)	5 à 10	30	25
Investeringen en materiele consumptie		5	15
Kredieten		5	5
Inkomens- en vermogensoverurachten aan bedrijven		5	5
		100	100

TABEL 3. Wijzigingen ten opzichte van de meerjarenramingen

	1979	1980	1981
Algemene Zaken	— 3	— 5	— 7
Buitenlandse Zaken	— 9	— 10	— 11
Justitie	— 29	— 50	— 61
Binnenlandse Zaken	— 54	— 154	— 254
Onderwijs en Wetenschappen	— 219	— 352	— 390
Financien	— 31	— 57	— 90
Defensie	+ 66	+ 155	+ 284
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	+ 9	— 298	— 395
Verkeer en Waterstaat	— 209	— 384	— 598
Economische Zaken	— 25	— 54	— 70
Landbouw en Visserij	— 56	— 51	— 64
Sociale Zaken	— 26	— 20	— 72
Cultuur, Recreatie en Maatsch Werk	— 46	— 74	— 87
Volksgezondheid en Milieuhygiene	— 16	— 34	— 46
Civiele Verdediging	—	+ 10	+ 20
Wetenschapsbeoefening	— 21	— 42	— 66
Gemeentefonds	— 126	— 257	— 432
Personeelsuitgaven	— 233	— 313	— 400
Correctie loon- en prijsniveau	— 31	— 120	— 247
Totaal	—1059	—2110	—2986

* De bedragen voor de afzonderlijke homogene groepen zijn, conform de huidige meerjarenramingen, gebaseerd op 7½% loonstijging en 4% prijsstijging. De correctiepost dient ertoe om het totaalbedrag in dezelfde lonen en prijzen uit te drukken als waarin de taakstelling is geformuleerd en als waarin de ombuigingsvoorstellen bij de sociale zekerheid zijn uitgedrukt.

TABEL 4. Matigingseffecten voorgestelde maatregelen

	(× f mln)	
A. Algemene maatregelen (½% per half jaar)		
— sociale uitkeringen en voorzieningen	1050	
— lonen en salarissen overheidspersoneel	1460	
Doorwerking op:		
— pensioenen overheidspersoneel	100	
— salarissen gezondheidszorg	410	
		3020
B Specifieke maatregelen		
I Werknemersvoorzieningen		350
II Kinderaftrek en kinderbijslag		
— 1ste fase. integratie kinderaftrek en kinderbijslag	300	
— 2de fase. 16- en 17-jarigen	820	
af. compensatie lagere inkomens	— 230*	
— 3de fase. zelfstandigen	p.m.	
		890
III Voorzieningen ten behoeve van het overheidspersoneel		p.m.
IV. Algemeen gezondheidszorgbeleid		
— besparingen uitgavenpakket ZFW/AWBZ	210	
— beddenreductie	500	
— afremming functie-uitbreiding	400	
— afremming geneesmiddelengebruik	215	
— doorwerking in IZA en IZR etc	165	
af. per saldo reeds opgenomen in sociale meerjarenramingen 1978	— 360	
		1130
V Eigen bijdrage sociale ziektekostenverzekeringen op		
— klinische voorzieningen	240	
— niet-klinische voorzieningen	350	
		590
C. Effecten van volumebeperkende maatregelen		500
D Bevriezing bejaarden- en invaliditeitsaftrek		40
Totaal (afgerond)		6500
E. Maatregelen die, ter vermijding van opeenstapelingen, eerst op langere termijn kunnen worden overwogen (bij volledige realisatie in prijzen van 1981)		
— fiscalisering interimregeling ziektekosten actief overheidspersoneel incl. militaire ziektekostenregelingen		250
— afschaffing in de vakantie-uitkeringen van ambtenaren van bedrag per kind		130
— invoering niet-kostwinnersbegrip (70% van dagloon)		150
— herziening dagloonregels langlopende uitkeringen oude gevallen (per 1%-effect)		60

* Het betreft hier de leeftijdstoeslag 16- en 17-jarigen TS-regeling (kosten bruto f 167 mln), vermeerderd met het bedrag dat nodig is om te compenseren dat de betrokkenen door deze toeslag in de aanslagregeling voor de inkomstenbelasting gaan vallen.

den zal leiden tot een verlaging van ong. f 28 mln in 1981.

Een voorgenomen aanpassing van het rentepercentage in verschillende regelingen van het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw zal, met inachtneming van de beperkingen die uit E.G.-richtlijnen voortvloeien, in 1981 naar verwachting kunnen leiden tot een verlaging met f 28 mln.

Voor het overige zal op diverse posten enige beperking worden aangebracht, zoals bijvoorbeeld in de geraamde bijdragen in de beheersovereenkomsten De kosten van het agrarische bedrijfsleven voor de keuring van produkten - voor een belangrijk deel ten behoeve van de export - geven aanleiding tot een tegemoetkoming hierin van overheidswege ter grootte van f 80 mln in 1981.

WELZIJNSSECTOR c.a.

Buiten de uitgaven voor sociale voorzieningen (bijstand, verzetsdeelnemers en vervolgden) noopt de herschikking van prioriteiten tot extra bedragen voor de rijksbijdrageregeling maatschappelijke hulp- en dienstverlening aan jongeren en jongvolwassenen in verband met de hulpverlening aan drug-verslaafden, voor het onderwijsstimuleringsbeleid, voor de volwasseneneducatie, alsmede de maatschappelijke dienstverlening.

Een en ander vergt bedragen oplopend van f 25 mln in 1979 tot f 80 mln in 1981. Door het treffen van kostenverlagende maatregelen en door een herziening van de retributieregelingen kunnen besparingen bij de gezinszorg worden gerealiseerd van ca, f 45 mln in 1981. Het aankoopprogramma van natuurgebieden in het kader van de zogenaamde relatienota zal aanmerkelijk moeten worden beperkt. Ook de activiteiten van het Staatsbosbeheer worden enigszins teruggenomen.

Op het terrein van de gezondheidszorg worden besparingen ten opzichte van de geraamde uitgaven nagestreefd bij de geplande uitbouw van openbare gezondheidsdiensten. Een zo efficiënt mogelijke opzet zou tot verlaging van uitgaven in 1981 kunnen leiden van ca. f 10 mln. Een in 1977 voorgenomen bezuiniging op de eerste-lijn gezondheidszorg (kruiswerk) zal gezien het belang en de prioriteit van deze uitgaven worden beperkt.

MILIEU

In de noodzakelijk geworden herschikking van nationale prioriteiten moeten de eerder gestelde termijnen waarbinnen een zeker kwaliteitsniveau van het milieu zou moeten worden bereikt, enigszins opschuiven. De voorziene uitgaven voor reiniging van oppervlaktewateren, de verwerking van afvalstoffen,het beperken van geluidshinder en de bestrijding van luchtverontreiniging zullen daarom worden verlaagd met ca. f 35 mln in 1979 oplopend tot ca. f 95 mln in 1981. Daartegenover staat echter het beschikbaar stellen van fondsen in het kader van de Hinderwet voor steun in verband met maatregelen ter verbetering van milieuhinderlijke bedrijfssituaties ten bedrage van f 5 mln in 1979 oplopend tot f 45 mln in 1981.

WETENSCHAPSBEOEFENING

Vanwege het belang van het wetenschappelijk onderzoek voor de noodzakelijke herstructurering van de nationale economie dienen beleidsombuigingen in deze sector de bestaande onderzoekscapaciteit zoveel mogelijk te ontzien. Het voornemen om de voor te stellen ombuigingen over een zo groot mogelijk draagvlak te spreiden heeft tot niet te vermijden maatregelen geleid, zowel liggend

in de exploitatie als bij de investeringen, Die maatregelen kunnen leiden tot een verlaging van de meerjarenramingen met bedragen oplopend tot ca. f 60 mln. Hierbij staat voor ogen dat binnen de onderzoeksactiviteiten door een grotere doelmatigheid en een herschikking van de prioriteiten de effectiviteit niet zal hoeven af te nemen. Voor een in te stellen stimuleringsfonds zijn extra bedragen uitgetrokken (meer dan f 10 mln in 1981).

KOSTEN VAN HET OVERHEIDS-APPARAAT

In het kader van de nodige bezuinigingen is net noodzakelijk de omvang en het functioneren van het gehele overheidsapparaat aan een grondig onderzoek te onderwerpen Daarbij zal ook worden nagegaan in hoeverre door een aanvaardbare wijziging van de belastrngwetgeving personele cn materiële kosten kunnen worden uitgespaard Te zamen met enige reductie van de in de meerjarenramingen voorziene personeelsuitbreidingen en een beperking van de incidentele loonstijging wordt via een veelheid van maatregelen een besparing in 1981 nagestreefd in de orde van grootte van f 700 mln

OVERIGE PUBLIEKRECHTELIJKE LICHAMEN

Van de gemeenten en provincies mag een evenwichtige bijdrage aan de ombuigingen worden verlangd. Een verlaging van de begrotingsruimte voor het Rijk zal haar weerslag vinden in een beperking van specifieke uitkeringen aan provincies en gemeenten. Deze zullen hun corresponderende uitgaven dienovereenkomstig moeten aanpassen. Bij het Gemeentefonds zal het jaarlijks reële accres worden verlaagd met ong. f 140 mln per jaar. Over drie jaar gerekend levert dit een besparing op van ruim f 400 mln. Daarnaast wordt de stijging van de uitkeringen uit het Provinciefonds beperkt in verband met de geringere reële groei van het nationale inkomen.

BEPERKING VAN DE GROEI OVERDRACHTSUITGAVEN

VOLUMEBELEID

In het onderdeel sociale zekerheid geeft het Kabinet in de eerste plaats aandacht aan volumebeperking: het streven dat zo weinig mogelijk mensen een beroep op de sociale zekerheid behoeven te doen. De groei van dit beroep is immers de voornaamste oorzaak van de uitgavenontwikkeling geweest. Het gaat daarbij vooral ook om de inkomensvervangende voorzieningen, de Ziektewet en de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen.

Beperking van het volume is alleen mogelijk als mensen aan de inkomensvorming volwaardig kunnen deelnemen, hetzij door het opnieuw intreden in het arbeidsproces hetzij door het voorkomen van onvrijwillig uittreden. Een uitbreiding van het aantal passende arbeidsplaatsen vormt één van de belangrijkste voorwaarden voor volumeperking in de sociale zekerheid.

De vraag is hoe onnodige werkloosheid en vermijdbaar verzuim kunnen worden voorkomen. Daarbij gaat het ook om verborgen werkloosheid onder uitkeringsgerechtigden en om een betere opvang en begeleiding door de uitvoeringsorganen van de sociale zekerheid.

Naar de mening van het Kabinet is een belangrijke voorwaarde voor de uitwerking van een volumebeperking: een nauwe coördinatie van het beleid op het gebied van de sociale zekerheid met o.a. dat van de arbeidsomstandigheden, de arbeidsvoorziening en de bedrijfsgezondheidszorg Op een aantal punten zal deze coördinatie worden verbeterd Het volumebeleid wordt echter bemoeilijkt door een tekort aan arbeidsplaatsen en door kwalitatieve factoren Het verwerkelijken van volumebeperkingen op langere termijn is mede afhankelijk van het slagen van het algemene sociaal-economische beleid

UITKERINGEN EN VOORZIENINGEN

Gezien die smalle marges voor een volumebeleid is gezocht naar sociaal aanvaardbare bijstellingen van de uitkeringen en voorzieningen. In het streven naar een evenwichtige verhouding tussen inkomens van actieven en niet-actieven - en, binnen de groep van de actieven, tussen overheidspersoneel en werknemers - is een analyse gemaakt van de aanpassingsmechanismen van zowel het minimumloon, als van de sociale uitkeringen en de ambtenarensalarissen.

Nagegaan is of er elementen zijn in de aanpassingssystemen, die ertoe hebben geleid dat de nagestreefde evenwichtige ontwikkeling van de drie inkomensgroepen niet volledig is bereikt. Ook is bezien of die elementen bij de aanpassing buiten beschouwing moeten blijven dan wel aan afzonderlijke inkomensniveaus moeten worden toegerekend.

Het is mogelijk aan te geven hoe de indexeringsmechanismen moeten worden aangepast om te komen tot een evenwichtige ontwikkeling van zowel de minimumlonen, de sociale uitkeringen en ambtenarensalarissen onderling als t.o.v. de vergelijkbare inkomens van werknemers in bedrijven. Het kabinet zal de SER advies vragen over het totale indexeringsmechanisme van minimumloon en sociale uitkeringen in hun verhouding tot de loonontwikkeling in het bedrijfsleven. In afwachting van het SER-advies zullen nog geen concrete voorstellen op dat punt worden gedaan.

DE NETTO-ONTWIKKELING VAN DE SOCIALE UITKERINGEN

Voor de sociale uitkeringen geldt een tweesporenstelsel: de minima van de sociale uitkeringen volgen op netto-basis het minimumloon, terwijl die uitkeringen overigens op bruto-basis de regelingslonen volgen.

Nu is er een verschil in aftrekposten op lonen en sociale uitkeringen, waardoor de sociale uitkeringen voor zover ze boven het minimum liggen sneller zijn gestegen dan de vergelijkbare lonen. In feite is dit een systeemfout die tot overcompensatie van de sociale voorzieningen op netto-basis leidt.

INKOMENSAFTREKKEN

Voor bejaarden en invaliden kent de fiscus, sinds 1954, bijzonder inkomensaftrekken Bij de latere aanpassing daarvan is er onvoldoende rekening mee gehouden dat er in de loop van de tijd steeds meer voorzieningen zijn gekomen, die extra-uitgaven van beide groepen dekken Overig& hebben bejaarden met alleen AOW-pensioen en invaliden met een minimumuitkering geen voordeel van de aftrekken. Het Kabinet wil het niveau van deze aftrekken op korte termijn nader bestuderen. Vooruitlopend op deze studie zullen beide aftrekken worden bevroren op het bestaande peil.

Bij de berekening van het netto-minimumloon waaraan de sociale minima zijn gekoppeld, wordt nu een Ziektewet- en een wachtgeldpremie van 1.65% gehanteerd. Maar voor een kwart van de volwassen minimumloners met een volledige baan geldt een hogere premie.

Hierdoor zijn de besteedbare inkomens van uitkeringsgerechtigden hoger dan die van een vrij grote groep werknemers met een minimumloon. Het kabinet meent dat voor een evenwichtiger beleid een Ziekte-wet-/wachtgeldpremie van 2,5% moet worden gehanteerd.

Die norm van 2,5% zou ook moeten gelden voor de uitkeringen van de WAO en de WWV die boven het minimum liggen.

Een andere onevenwichtigheid is een gevolg van het feit dat op sociale uitkeringen en lonen niet dezelfde werknemerspremies worden ingehoudcn. Daardoor stijgen die uitkeringen op netto-basis sterker dan de vergelijkbare netto-inkomens van actieve werknemers.

Om die niet bedoelde ontwikkeling tegen te gaan wil het Kabinet een berekeningssysteem ontwikkelen, waarbij alle werknemerspremies ook op sociale uitkeringen drukken. Een geleidelijke ontwikkeling naar zo'n systeem zal noodzakelijk zijn.

Op dit moment zijn de netto-uitkeringen krachtens de AOW en de AAW f 9,50 per maand lager dan het netto-minimumloon. De bijstandsuitkering is wél gelijk aan het netto-minimumloon. Het Kabinet vindt dat bij het streven naar een zuivere koppeling van alle sociale minima aan het netto-minimumloon dit verschil moet worden weggenomen,

Een gevolg van de netto-koppeling is dat de ontvangers van een minimumuitkering feitelijk profiteren van de voordelen van een belastingaftrek voor verwervingskosten van f 1000 (voor actieven), terwijl formeel voor hen een aftrek van f 150 geldt. Voor de ontvangers van een hogere sociale uitkering is die aftrek van f 150 wél effectief. Dit leidt tot een betrekkelijk gunstiger positie van de sociale minima ten opzichte van de actieven met een minimumloon. Ook is er de ongelijke fiscale behandeling van de sociale uitkeringen onderling. Het Kabinet is van plan om bij de berekening van de sociale minima ook feitelijk rekening te houden inet een aftrek van f 150.

OVERHEIDSPERSONEEL

Ten aanzien van het overheidspersoneel is het Kabinet tot een voorlopig voornemen gekomen, dat door de Minister van Binnenlandse Zaken reeds aan de Centrale Commissie van Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken is meegedeeld. het voorstel om over de jaren 1979 t/m 1981 de uitkomsten van het te zijner tijd daarvoor berekende trendpercentage te beperken met een half procent per halfjaar

Een aldus verkregen bijdrage van het overheidspersoneel acht het Kabinet verantwoord, omdat het overheidspersoneel tengevolge van de maatschappelijke ontwikkelingen door zijn sterke rechtspositie — met inbegrip van de werkgelegenheid — op langere termijn in het voordeel blijkt te zijn gekomen ten opzichte van aarticuliere werknemers Daarnaast meent het Kabinet te mogen vaststellen, dat de uitkomsten van het (bruto)indexeringsmechanisme dat voor het overheidspersoneel geldt, voor dit personeel in nettotermen kunnen leiden tot een relatief gunstiger resultaat dan eenzelfde bruto aanpassing in andere sectoren in de netto-sfeer teweeg brengt.

In het licht van dit voorlopig voornemen zullen ook andere uitgaven-beperkende maatregelen aan de orde kunnen komen zoals wijzigingen in de pensioenvoorziening

Los van het voorgaande zullen voorstellen worden gedaan om te komen tot een logisch opgebouwde salarisstructuur voor de overheidsfunctionarissen met een bezoldiging boven het niveau van schaal 154.

OPHEFFING ONEVENWICHTIGHEDEN

Ten aanzien van de sociale uitkeringen zullen concrete voorstellen worden uitgewerkt tot opheffing van de gegroeide onevenwichtigheden en systeemfouten in de aanpassingsmechanismen van de sociale uitkeringen.
Het Kabinet wil in een aantal stappen tot een geschoond systeem komen en wel door de sociale uitkeringen ieder half jaar met een half procent minder te laten stijgen. Zodra het evenwichtige systeem is bereikt zal aan deze stapsgewijze matiging een einde komen. Voor de sociale minima mag deze stapsgewijze matiging niet de reële koopkracht aantasten.

Zonodig zal:

— de matiging van 0,5% niet ieder halfjaar worden toegepast of

— eventueel een voorstel worden gedaan tot aanvullende fiscale maatregelen voor de lagere inkomens.

Het voorlopige karakter van deze maatregel schept de tijd om de plannen voor de schoning adequaat uit te werken.

SPECIFIEKE MAATREGELEN

Naast deze algemene maatregelen bevat het pakket ook enkele specifieke maatregelen betreffende bepaalde overdrachtsuitgaven of bepaalde groepen uitkeringsgerechtigden.
Bij deze maatregelen gaat het uiteindelijk om een beleid op langere termijn. Het Kabinet kondigt enkele studies aan, die de vormgeving van het sociale zekerheidsbeleid in de komende jaren mede richting moeten geven, zoals integratie van de werkloosheidsvoorziening en die van de Ziektewet/WAO; de structuur van de uitvoeringsorganisatie; de invoering van een kostwinnersbegrip en de toelatingsnormen van de AWW met de positie van weduwnaars.

Op korte termijn zullen al enkele voorstellen worden gedaan. Genoemd worden verder onder meer:

— verlening van de bevoegdheid aan de Minister van Sociale Zaken tot goedkeuring van alle dagloonregels en die bij niet-goedkeuring zelf vast te stellen; hierover is al een wetsontwerp ingediend;

— afstemming van de bijstandsnormen voor alleenstaande minderjarige werklozen op de normen in de Werkloosheidswet, de Wet werkloosheidsvoorziening en op het minimumjeugdloon;

— herziening van de dagloonregels van de kortlopende uitkeringen;

— herziening van de werknemersverzekeringen met de bedoeling het oneigenlijk gebruik door directeuren van N.V.'s en B.V.'s met een meerderheidsbelang tegen te gaan;

— beëindiging Ziektewet-uitkering op 65-jarige leeftijd;

— de strikte toetsing van het indienstnemen van WSW-werknemers aan de wettelijke voorwaarden en aan de beschikbare of realiseerbare werkgelegenheid in WSW-verband;

— herziening van de uitwerking van het recht op AWW-uitkering voor de gehuwde werkende vrouwen. Het Kabinet verwijst op dit punt naar de dezer dagen afzonderlijk aan de Tweede Kamer toegezonden nota over de positie van de gehuwde vrouw in de volksverzekeringen.
Over de herziening van de kinderbijslag heeft het Kabinet al voorstellen bij het parlement ingediend (pag. 316/2 e.v.). Na afweging van het geheel van het ombuigingspakket heeft het Kabinet voorgesteld als compensatie voor de tweede fase een leeftijdstoeslag voor 16- en 17-jarigen toe te kennen op basis van de regeling tegemoetkoming studiekosten (TS-regeling). Deze toeslag bedraagt voor ouders met een inkomen t/m het minimumloon 75% van de bijslag voor het tweede kind (inclusief opslag). De toeslag daalt naarmate het inkomen hoger is tot nul bij een bruto-inkomen van *f* 34.000 per jaar. De kosten van deze compensatieregeling bedragen bruto 167 miljoen in 1981.

GEZONDHEIDSZORG

Ook in de sfeer van de gezondheidszorg stelt het Kabinet een aantal maatregelen voor, die een bijdrage moeten leveren aan de ombuiging van de collectieve uitgaven. Deze maatregelen vallen uiteen in drie categorieën.

— Het beleid gericht op een betere beheersing van de kosten in de gezondheidszorg en doelmatiger gebruik van voorzieningen zal worden voortgezet. Daartoe behoort o.m. een beperking van de beddencapaciteit in algemene ziekenhuizen en het afremmen van uitbreiding van specialismen en de daarbijbehorende voorzieningen in ziekenhuizen. Ook de in uitvoering zijnde maatregelen op het terrein van de geneesmiddelen zullen worden voortgezet. Mede gelet op de algemene werkgelegenheidsdoelstelling zal het stringente tarievenbeleid iets worden versoepeld, om de knelpunten bij bepaalde personeelscategorieën op te heffen.
Het geheel van bovengenoemde maatregelen zoals dat thans wordt uitgevoerd heeft voor 1977 al een besparing van 360 mln opgeleverd.

— Daarnaast zal het Kabinet met de betrokken belangengroeperingen van werkgevers en werknemers in overleg treden om de voor het overheidspersoneel voorgestane matiging van de inkomens ook voor het personeel in de gezondheidszorg door te voeren. Voor de vrije beroepsbeoefenaren (specialisten, huisartsen, fysiotherapeuten enz.) zal in het kader van het prijs/inkomensbeleid deze inkomensmatiging worden betrokken.

— Ten slotte acht het Kabinet een uitbreiding van de eigen bijdragen in de AWBZ en de ziekenfondsverzekeringen aanvaardbaar. Bepaalde bevolkingsgroepen met name de ongehuwden met een eigen inkomen kunnen aanzienlijke besparingen in de kosten van levensonderhoud hebben, indien zij worden opgenomen in een inrichting. Een eigen bijdrage van *f* 10 per verpleegdag ter compensatie van deze besparingen voor genoemde groepen wordt aanvaardbaar geacht.
Daarnaast wordt ook een uitbreiding van de eigen bijdragen voor andere verstrekkingen voorgestaan tot een maximum van *f* 100 per jaar per zelfstandige gezinshuishouding.
Over de hoogte en de technische uitvoering van deze eigen bijdragen in de AWBZ en de ziekenfondsverzekering zal aan de Ziekenfondsraad een gericht advies worden gevraagd.

ONEIGENLIJK GEBRUIK EN MISBRUIK

Tegenover degenen die gebruik (moeten) maken van de collectieve voorzieningen — en die dat op correcte wijze doen — acht de regering het een morele verplichting naar wegen te zoeken die leiden tot versterking van het instrumentarium dat wordt ingezet tegen misbruik en oneigenlijk gebruik op het gebied van sociale uitkeringen, premies en belastingen.
Het Kabinet acht het van groot belang dat er een permanente stuurgroep wordt gevormd die activiteiten en onderzoeken coördineert en stimuleert en die ook zelf de vormen van misbruik en oneigenlijk gebruik en de mogelijkheden tot terugdringen onderzoekt.
Voor de bestrijding van de beunhazerij, het misbruik van de sociale voorzieningen en het zwart werken zal een grotere doelmatigheid van het controlesysteem worden bevorderd, mede door uitbreiding van de activiteiten der opsporingsdiensten.
Tegen deze achtergrond wil het Kabinet de geheimhoudingsplicht opnieuw bekijken. Ter voorkoming van het anoniem of onder een valse naam werken wordt een vorm van legitimatie overwogen; de werkgever krijgt dan de plicht tot verificatie van persoonsgegevens.
Op korte termijn komen er nieuwe regelingen omtrent de aansprakelijkheid van aannemers voor belasting en premies die door onderaannemers zijn verschuldigd en omtrent de aansprakelijkheid van bestuurders van rechtspersonen voor de door die rechtspersonen te betalen belasting en premies. Het antecedentenonderzoek van de personen die een NV of een BV willen oprichten wordt verscherpt.
Ook zal een actiever beleid worden gevoerd voor wat betreft het repressieve toezicht op rechtspersonen.

Verder wordt aangekondigd:

— intensivering van de controle op de naleving van de Vestigingswet;

— het branchegewijs instellen van centrale klachtenbureaus;

— het daadwerkelijk naleven van het voorschrift dat slechts legaal gevestigde ondernemers mogen worden betrokken als de overheid subsidies verstrekt, opdrachten geeft of diensten verleent.

ZWART CIRCUIT

Meer in het algemeen zal de bestrijding van „zwart geld" (zwart circuit) en van fiscale fraude krachtig ter hand worden genomen. Binnen het Ministerie van Financiën komen beleidsgroepen die zich gaan bezighouden met respectievelijk de controle, de resignering, de aanslagregeling en het vervolgings- en strafbeleid.
Een aantal ambtenaren is vrijgemaakt voor de z.g. reparatiewetgeving op het terrein van de directe belastingen. Een onderzoek is gaande naar de aspecten en achtergronden van belasting-ontduiking o.l.v. de oud-directeur-generaal der belastingen de heer Van Bijsterveld, Binnen de Europese Gemeenschappen en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) komen maatregelen ter bestrijding van internationale belastingfraude, belastingvlucht en fraude op het terrein der sociale voorzieningen.

MATIGINGSEFFECTEN

Het Kabinet meent dat het totale bedrag aan beleidsplannen van 6,5 mrd in 1981 evenwichtig is verdeeld over alle bevolkingsgroepen. Van werknemers, zelfstandigen, overheidspersoneel, uitkeringsgerechtigden en niet meer actieven wordt een bijdrage gevraagd in de matiging van de collectieve uitgaven. Daarbij is de koopkracht van de laagst betaalden gewaarborgd.

De voorgestelde maatregelen tonen globaal de volgende niatigingseffecten in 1981 (zie tabel 4)

GERICHTE MAATREGELEN OP HET GEBIED VAN DE ARBEIDSMARKT EN DE ECONOMISCHE STRUCTUUR

De maatregelen. die het Kabinet in de nota voorstelt op het terrein van de arbeidsmarkt moeten worden gezien tegen de achtergrond van de visie, dat het Kabinet de hoogste voorrang toekent aan het terugdringen van de werkloosheid tot 150 000 Daarvoor is naast maatregelen om de algemene bedrijvigheid te vergroten. ook een actief arbeidsmarktbeleid nodig Dit moet erop gemcht zijn, onevenwichtigheden tussen vraag en aanbod zoveel inogelijk op te heffen of te voorkomen Op die manier is het mogelijk de mobiliteit van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te vergroten en de wrijvingswerkloosheid te verminderen

ARBEIDSBEMIDDELING

De uitbouw van het arbeidsbureau-nieuwe-stijl staat bij de reorganisatie van de arbeidsbemiddeling centraal Daarbij uordt gestreefd naar

— de inrichting - onder meer door automatisering - van een systeem van actuele vraag-/aanbodvergelijking

— extra voorzieningen gericht zowel op groepen personen die langdurig werkloos dreigen te worden als op moeilijk vervulbare arbeidsplaatsen

„PASSENDE ARBEID"

Bij het opnieuw aan de slag komen van werkzoekenden speelt het begrip „passende arbeid' een belangrijke rol Dit begrip heeft ril de jurisprudentie over aanspraken op werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen nadere innoud verkregen Het Kabinet zal heroverwegen of aanpassing van de wet in deze zin gewenst is

Allereerst wil het Kabinet echter bereiken, dat de geldende criteria stringent en uniform worden toegepast, zowel door de arbeidsbureaus als door de uitvoeringsorganen van de werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen Het zal daarom een wettelijke regeling ont erpen voor de inrichting en de taak van zogenaamde „regionale commissies passende arbeid" Ook zal in dit verband zo spoedig mogelijk een voorlopige oplossing worden gezocht voor een betere koppeling van de administraties van uitvoeringsorganen en arbeidsbureaus Ook komen er nadere ministeriele richtlijnen roor gemeenten over de toepassing van dat artikel in de Wet Werkloosheidsvoorzicning, waarin sancties ten aanzien van niet meewerkende werkzoekenden worden aangegeven

VRAAGZIJDE

Ook aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt besteedt het Kabinet in zijn nota aandacht Er komen voorstellen om het melden van vacatures aan de gewestelijke arbeidsbureaus wettelijk te regelen Verder zullen de voorstellen uit het rapport „Een sollicitant is ook een mens" van de Staatscommissie-Hessel worden bekeken op de mogelijkheid te komen tot effectief optreden tegen willekeurig en te selectief wervingsbeleid van werkgevers Verder wil het Kabinet zoveel mogelijk tegengaan, dat de werkloosheid onevenredig drukt op groepen met een blijkbaar zwakke positie op de arbeidsmarkt Ook vindt het in dit kader, dat bepaalde verlangens uit de samenleving meer weerklank moeten vinden in het beleid binnen de ondernemrrig Daarbij denkt het Kabinet aan zaken als arbeidsomstandigheden en mondigheid Op verlangens naar meer algemeen vormend onderwijs zal de werkgever moeten inspelen Mogelijkheden tot het volgen ban aanvullende, beroepsgerichte scholing vanuit de onderneming zal - samen met de overheid - worden bevorderd

OM- HER- EN BIJSCHOLING

Het Kabinet constateert, dat om-, heren bijscholing belangrijke middelen zijn om het uiteenlopen van gevraagde beroepen en aangeboden arbeia te verminderen Op die manier kan het veranderen van functie van de beroepsbevolking worden gestimuleerd en kunnen vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd

In dit verband is een verdere uitbreiding voor uiteenlopende beroepen van de centra voor vakopleiding van volwassenen in voorbereiding Ook staat in overleg niet de sociale partners een herziening van de regehng tot het bevorderen van scholing in samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven op stapel

Behalve het vergroten van het aanbod aan de mogelijkheid tot het volgen van scholing. stelt het Kabinet ook maatregelen voor die het gebruik maken van die scholingsmogelijkheden moeten bevorderen Het denkt daarbij zowel aan intensieve voorlichting als aan meer accent op de - in werkloosheidswetten en de wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering voorkomende - verplichtiiig tot het volgen van een passende scholing

BELONING

In de nota wordt ook geconstateerd, dat een zekere verstarring van beloningsstructuur en -niveau tot spanningen op de arbeidsmarkt kan leiden. Tegenstelling tussen gevraagde en aangeboden beloningsniveaus kunnen worden overwonnen met de loonsuppletieregeling of een van de loonkostensubsidieregelingen.

Om een betere aansluiting van verschillen in regionale vraag en aanbod te bevorderen. zal de regering een deel van de verplaatsingskosten van werknemers en werkgevers overnemen. Daardoor worden belangrijke financiële hindernissen voor het bevorderen van de geografische mobiliteit weggenomen.

HERSTEL

Het Kabinet stelt, dat al deze maatregelen gericht op het beter functioneren van de arbeidsmarkt, een bijdrage kunnen leveren aan de bestrijding van de werkloosheid. Daarnaast is echter de economische ontwikkeling en dus ook de ontwikkeling van de werkgelegenheid voor een belangrijk deel afhankelijk van het herstel van de internationale conjunctuur. Oin de periode tot dat herstel wat de werkgelegenheid betreft te overbruggen is het volgens het Kabinet in de komende jaren noodzakelijk om:

— de beschikbare werkgelegenheid anders te verdelen over het te verwachten arbeidsaanbod;

— tijdelijke werkgelegenheid te scheppen.

Het laatste werkt kostenverhogend wanneer de daarvoor te treffen voorzieningen niet door produktiviteitsgroei of inkomensaanpassing worden gecompenseerd. Bij de keuze van maatregelen zal dan ook een belangrijk gewicht worden toegekend aan de tijdelijkheid.

Wat betreft de verdeling van de beschikbare werkgelegenheid zullen nader worden uitgewerkt de mogelijkheden van selectieve vervroegde uittreding, het stimuleren van herverdeling van arbeid (o.m. deeltijdarbeid) en andere vormen van vermindering van arbeidsaanbod

GERICHTE MAATREGELEN OP HET GEBIED VAN DE EXPORT EN DE ENERGIEBESPARING

Door de grote internationale verwevenheid van ons bedrijfsleven ondergaat de Nederlandse economie de internationale recessie van de laatste Jaren relatief sterk Naast deze algeinene teruggang en het hoge kostenniveau zijn er echter een aantal specifieke oorzaken van de moeilijkheden waarin het bedrijfsleven verkeert, aan te wijzen Dit maakt het gewenst om naast een op kostenverlaging resp lastenverlichting gericht macro-beleid specifieke, op bepaalde probleemvelden toegespitste maatregelen, te nemen Daarbij dienen naast arbeidsmarktkwesties, innovatie en sectorale problemen met name ook de exportprestatie van ons bedrijfsleven en de in het volgende decennium te verwachten moeilijke energiesituatie de noodzakelijke aandacht te krijgen

EXPORTBEVORDERING

De recente ontwikkeling van de uitvoer is ongunstig De goederenuitvoer blijft achter bij de toch al matige toename van de wereldhandel en ook in de komende jaren zal het Nederlandse aandeel in de wereldhandel slechts met veel moeite gehandhaafd kunnen worden Daarom is een kostenverlaging ten behoeve van onze concurrentiepositie van veel belang Naast de algemene kostenmatiging die op termijn haar gunstige werking in volle omvang zal doen gevoelen, zijn meer gerichte maatregelen noodzakelijk.

Deze zijn erop gericht te voorkomen dat intussen afzetmarkten verloren gaan, mede als gevolg van het feit, dat andere landen concurrentieverstorende financieringsvoorwaarden bieden.

Het later terugwinnen van deze markten zou grote inspanningen vergen. De volgende maatregelen komen naast andere exportbevorderende maatregelen in het bijzonder in aanmerking:

— stimulering van de export van kapitaalgoederen naar ontwikkelingslanden, waarmee Nederland een band heeft; en daarnaast

— het via ,.matching" beveiligen van onze exporteurs tegen buitenlandse concurrentieverstoring,

Hierbij zij aangetekend dat het bij de laatst genoemde maatregel steeds om zgn. passieve actie gaat: er mag, ten einde internationale escalaties te voorkomen, geen sprake zijn van een initiërende werking.

Voorts zal ook de Nederlandse overheid ten einde te voorkomen, dat belangrijke kansen al in het offerte-stadium worden gemist, garanties voor de vaak zeer hoge offerte-kosten van turn-key-aanbiedingen moeten bieden.

MAATREGELEN ENERGIEBESPARING

Maatregelen op het gebied van energiebesparing kunnen met overwegingen van zowel de kortere als de middellange en lange termijn worden gemotiveerd.

Op korte en middellange termijn is met name het effect op de werkgelegenheid van belang, De lange-termijnoverwegingen betreffen de onvermijdelijk na te streven zuinigheid met energie en het zoveel mogelijk tijdwinnen voor de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen.

Van groot belang is hierbij dat energiebesparing de verslechtering, die de Nederlandse energiebalans na 1980 als gevolg van de teruglopende opbrengsten van

aardgas ondergaat, enigszins kan compenseren. Bij diverse gelegenheden is benadrukt dat met name isolatie van woningen een belangrijke bijdrage aan energiebesparing kan leveren. Dit blijkt tevens uit de binnenkort, samen met het standpunt van de betrokken bewindslieden, aan het Parlement aan te bieden Nota van de Stuurgroep Nationaal Isolatieprogramma
Naast voortzetting van het gevoerde beleid moet juist om in 1979 een zo gunstig mogelijk resultaat te bereiken in dat jaar nog een extra aanzet worden gegeven. Een daartoe strekkend aanvullend programma zal in de komende maanden worden vastgesteld.

INKOMENSBELEID

Het Kabinet doet een beroep op de partijen in het arbeidsvoorwaardenoverleg de komende jaren bij te dragen aan een duidelijke matiging van de nominale loon- en prijsontwikkeling.
Uitgangspunt is een zo billijk mogelijke verdeling van lasten en een zo rechtvaardig mogelijke verdeling aan het nationaal inkomen, wat o.a. inhoudt:

— Handhaving van de koopkracht voor de modale werknemer en zo mogelijk voor inkomensgroepen tot f 50.000; van de groepen daarboven zal een reëel offer worden gevraagd dat zal oplopen met het inkomen.

— Gebruikelijke verhogingen van het minimumloon zodat de koopkracht van deze groep gehandhaafd blijft.

— Sturing van de inkomens van vrijeberoepsbeoefenaren via de tarieven zodat een zoveel mogelijk gelijke ontwikkeling ontstaat als bij de loon-inkomens.

— Waar mogelijk aanpak van het z.g. ,,zwarte circuit".

— Beperking van de incidentele loonstijging tot maximaal 1 a 1,5%; de bedoeling is de nu voorziene gemiddelde stijging per ambtenaar in 1979 met een half procent terug te brengen

INSTRUMENTEN

Doel is een breed, indicatief inkomensbeleid Wezenlijk voor het Kabinet is de erkenning van de eigen verantwoordelijkheid van alle betrokkenen Het inkomensbeleid zal moeten bestaan uit een samenhangend pakket van maatregelen dat in samenspraak met de sociale partners nader wordt ontwikkeld en geconcretiseerd. Ter verbetering van het instrumentarium moet o.a. worden gestreefd naar:

— een beter, meer op permanente leest geschoeide overlegstructuur van de Regering met de sociale partners en organisaties van vrije beroepsbeoefenaars;

— een lange-termijnplanning en toetsing van doelstellingen via dit tripartite overleg (met aandacht o.a. voor vervroegde uittreding en arbeidstijdverkorting);

— coördinatie van regeringsbeleid voor zover van invloed op inkomensvorming.

RAAMWET

Om het eerder genoemde brede inkomensbeleid beter te kunnen sturen denkt het Kabinet aan een Raamwet op de inkomensvorming. De SER wordt binnenkort advies hierover gevraagd. De huidige (conjuncturele) wetgeving moet een meer structureel karakter krijgen.
Voorop moet staan niet het uitvaardigen van dwingende maatregelen, maar veeleer het geven van indicatieve aanbevelingen
Vooruitlopend op de wet zal worden overgegaan tot het instellen van een voorlopige Raad van advies voor structurele vraagstukken van inkomensbeleid. Deze — in aantal leden beperkte — raad zou een SER-commissie kunnen zijn. Hij zou zich bij voorbeeld kunnen uitspreken over normen voor inkomens en inkomensverhoudingen, zodat een maatschappelijke discussie ontstaat.

INKOMENSVERHOUDINGEN

Er is een tendens tot uitbreiding van de werkingssfeer van cao's in de richting van hoger betaalde functies Het Kabinet waardeert die ontwikkeling Aanvaardbare beloningsverhoudingen vormen een steeds duidelijker element in de collectieve onderhandelingen Meer en meer functies worden systematisch gewaardeerd Deze ontwikkeling zou aanzet kunnen zijn voor een meer structureel beleid, gericht op aanvaardbare inkomensverhoudingen, inbegrepen geleidelijke vermindering van ongemotiveerde verschillen
Met de centrale ainbtenarenurganisaties zal de overheid haar bijdrage bekijken
Overwogen wordt de ambtenaren boven de rang van directeur (schaal 154) onder te brengen in een logisch opgebouwde salarisstructuur
De structuur van de hogere inkomens in de particuliere sfeer zal worden besproken met de Stichting van de Arbeid, de Raad van Overleg voor Middelbaar en Hoger Personeel en de Raad van Overleg voor de Handel

VOORNEMENS OP BREED FRONT

Andere voornemens van het Kabinet zijn:

— geen bijzondere verhoging van het minimumloon;

— een adviesaanvraag aan de SER over wijziging van het aanpassingsmechanisme van het minimuinloon, vooral over het tijdsverschil bij het volgen van de loonontwikkeling en over de zuivering van de index van oneigenlijke elementen:

— instelling van een tripartite commissie die de incidentele loonstijgingen bij bedrijfsleven en overheid nader gaat onderzoeken

— nagaan of bepaalde elementen uit de wet niet-cao-inkomens een meer permanent karakter kunnen krijgen (bijvoorbeeld de ondernemingsraad inzicht geven in de inkomensopbouw binnen de onderneming);

— een wettelijke regeling voor de arbeidsvoorwaarden in de non-profit-sector. tot stand te brengen via geïnstitutionaliseerd overleg; de SER wordt binnenkort om advies gevraagd;

— de ontwikkeling bij de middengroepen zal nader worden onderzocht;

— verder is het streven gericht op een materiële ambtenarenwet om ook meer vat te krijgen op de ontwikkeling van de lonen bij de lagere publiekrechtelijke lichamen. In samenwerking met provincieen gemeentebesturen wordt gewerkt aan een aanpasing van de huidige Ambtenarenwet 1929. Ook is daarbij in studie de mogelijkheid te komen tot een strakkere coördinatie en harmonisatie van het gehele overheidspersoneelsbeleid.

ZELFSTANDIGEN

Vrije beroepsbeoefenaren en zelfstandigen zullen via het tarievenbeleid zoveel mogelijk in het algemene inkomensspoor worden gehouden. Het sociaal-economisch-financieel beleid is voor de zelfstandigen in het midden- en kleinbedrijf (ook landbouw) gericht op een inkomensontwikkeling die in beginsel gelijkwaardig is aan die van de werknemers

COLLECTIEVE VAD

Er is een interimregeling (drie jaar) voor het collectieve deel van de Vermogens Aanwasdeling (VAD) in de maak. Binnenkort gaat het wetsontwerp voor advies naar de **Raad van** state
De hoofdlijnen zijn:
— In de vorm van belasting wordt een heffing van 12 pnocent gelegd op de berekende vermogensaanwas bij afdrachtplichtige ondernemingen. Ket maximum is 3 procent van de binnenlandse fiscale winst. De heffing is niet aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting.

— De heffingen komen in een fonds, bestuurd door 20 leden: 12 aangewezen door de centrale organisatie van werknemers en 8 benoemd door de overheid De overheid wordt verteegenwoordisd door een regeringsgedelegeerde met adviserende stem.

— Het fondsvermogen zal worden aangewend ten behoeve var, voorzieningen inzake vervroegde pensionering van werknemers en meer in het algemeen ten behoeve van de oudedagsvoorziening van werknemers.
Het Kabinet ziet in de VAD de erkenning van het principiële recht van de werknemers op een aandeel in de overwinst. Daarnaast kan de regeling worden gezien als onderdeel van het streven naar een meer aanvaardbare inkomens- en vermogensverdeling. Via de collectieve (naast de individuele) (pag. 327/1 e.v.) regeling blijft de VAD niet beperkt tot werknemers in ondernemingen waar overwinst wordt gemaakt.

MEDEZEGGENSCHAP

Het Kabinet ziet de onderneming als een werkgemeenschap. Dit betekent dat aan werknemers een ruime mate van medezeggenschap behoort toe te komen. Vandaar de onlangs voorgestelde wijzigingen op het wetsontwerp tot herziening van-de wet op de ondernemingsraden (pag 345/3 e.v)
Verder zal in de SER advies worden gevraagd over de samenstelling van de Raad van Commissarissen.
De bedoeling is dat de SER nagaat:

— hoe het bestaande systeem functioneert.

— of een systeem van directe verkiezingen door werknemers en aandeelhouders moet worden overwogen:

— of het wenselijk geachte stelsel ook moet gelden voor andere rechtspersonen van B.V.'s of N.V.'s en welke voorzieningen daarvoor nodig zijn.
Het Kabinet oppert ook enkele ideeën over de taak van de publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, dit naar aanleiding van het eerder gedane verzoek aan de SER om herbezinning: daarbij zou ook rekening kunnen worden gehouden met urgente onderwerpen zoals herstructurerings- en werkgelegenheidsbeleid, informatie over investeringen en desinvesteringen, over humanisering van de arbeid, inkomens- consumentenbeleid enz. (Nederlandse Staatscourant, Ministerie van Sociale Zaken, SER-bulletin, NRC/H'-blad, ANP).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

INTERNATIONAAL ECONOMISCH OVERLEG

In de periode van 6-17 juli heeft in de Bondsrepubliek Duitsland intensief internationaal overleg plaats gevonden, dat hoofdzakelijk gewyd was aan economische vraagstukken, i.h.b. aan de mogelijkheden om de economische impasse, waarin de wereld verkeert, te doorbreken.

In de Noordduitse stad Bremen werd op 6 en 7 juli de Europese Raad gehouden — de bijeenkomst van de staats- en regeringsleiders van de EG-slaten.

Op 14 juli arriveerde de Amerikaanse president Carter voor een officieel bezoek in de Bondsrepubliek Duitsland.

Op 16 en 17 juli, tenslotte, vond in de Westduitse hoofdstad Bonn de vierde topconferentie plaats van de zeven belangrijkste geïndustrialiseerde landen.

Europese Raad

Op de Europese Raad speelde een centrale rol het overleg over monetaire vraagstukken. Op de vorige Raad, in april in Kopenhagen (pag. 250/2 e.v.), waren de staats- en regeringsleiders het erover eens geworden, dat binnen de EG een grotere mate van monetaire stabiliteit moest worden bereikt. Over deze kwestie heeft in communautair verband overleg plaats gehad (pag. 265 /3 e.v. en pag. 438/1 e.v.). De denkbeelden, waarover op de Raad in Bremen werd gesproken waren echter voorbereid in bilateraal overleg tussen de Franse president Giscard d'Estaing en de Duitse bondskanselier Schmidt, die elkaar op 23 juni in Schmidts woonhuis voor een .,werkdiner" hadden getroffen.

Na de top van Kopenhagen was een commissie ingesteld van hoge ambtenaren uit de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk en Engeland om methoden te bestuderen hoe tot een grotere monetaire stabiliteit te komen. Deze commissie is vijf maal bijeen geweest zonder tot resultaten te komen, vnl. als gevolg van scepticisme aan Britse zijde.

De EG-ministers van financiën bespraken het vraagstuk eveneens op hun vergadering van 19 juni (pag. 439/1 e.v.) zonder tot besluiten te komen.

Dat nu de Franse president en de Duitse bondskanselier de zaak in eigen hand genomen hebben en getweeën concrete voorstellen uitgewerkt hebben, heeft vooral bij de Nederlandse regering veel verzet gewekt. De Nederlandse premie , Van Agt, bracht op 5 juli een bliksembezoelr aan Brussel om met zijn Belgische collega Tindemans over deze gang van zaken van gedachten te wisselen. Op dezelfde dag had Van Agt in Bremen een gesprek met de Deense premier Jörgensen en in de ochtend van 6 juli sprak hij met de premier van Luxemburg, Thorn. en de Ierse premier Lynch.

Hij slaagde er echter niet in zijn collega-premiers van de kleinere EG-landen mee te krijgen in een protest tegen het optreden van de grotere EG-landen. Wel heeft Van Agt op 6 juli op de zitting van de Raad zijn wrevel tot uitdrukking gebracht over de ,,onorthodoxevoorbereiding" van de Raad.

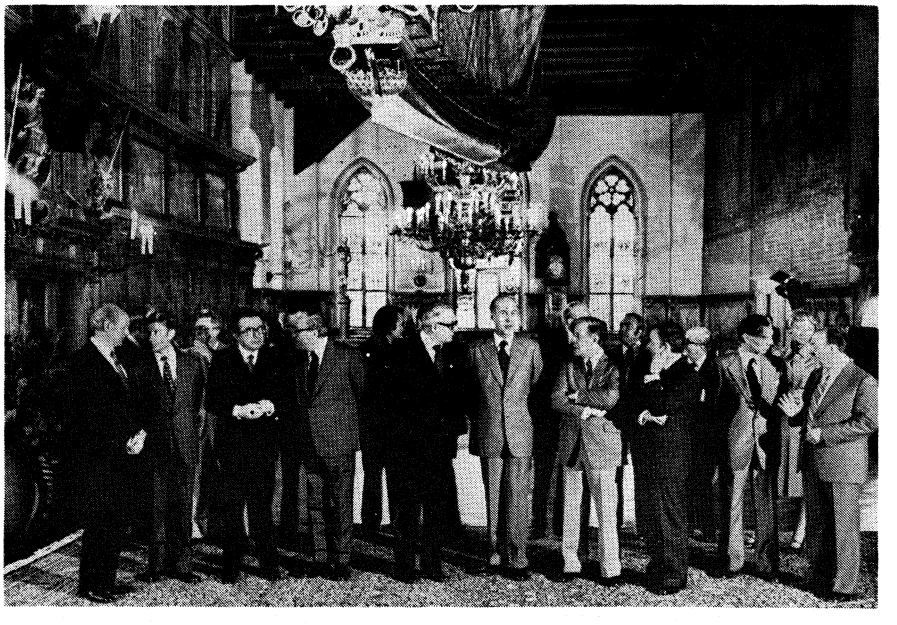
Tijdens de gesprekken met zijn Belgische collega Tindemans. de Luxemburger Thorn de Deen Jorgensen en de Ier Lynch kreeg de Nederlandse premier te horen dat ook zij niet helemaal gelukkig waren over de gevolgde procedure Maar de algemene opvatting was dat uiteindelijk het resultaat moet tellen en de Frans-Westduitse voorstellen nog niet zo slecht zijn

Daar stond het Nederlandse standpunt weer tegenover dat het niet voldoende is achteraf te worden geinformeerd, maar dat men eerder moet worden geraadpleegd Kleine lidstaten zouden in staat moeten worden gesteld om over essentiele zaken als de monetaire problematiek mee te praten In de huidige omstandigheid zou Nederland dan ook niet bereid zijn voetstoots datgene te accepteren wat het krijgt voorgelegd

Ook bij de grote hdstaten bleek Van Agt weinig begrip te >inden. Van Westduitse zijde is er op gewezen dat bondskanselier Schinidt de andere lidstaten uitvoerig zou hebben geïnformeerd In de eerste plaats door middel van een brief in de tweede plaats door een hoge ambtenaar van de Bondskanselarij naar onder meer Den Haag te sturen Dez zou precies hebben verteld wat Giscard en Schmidt voor ogen hadden staan Bovendien kunnen alle lidstaten over de monetaire voorstellen meebeslissen, zo wordt van Westduitse zijde benadrukt

Uiteindelijk is men het op de Raad toch eens geworden over de oprichting van een Europees Monetair Fonds (zie voor meer details de conclusies van de voorzitter van de Europese Raad), zij het, dat Groot-Brittannië en, in mindere mate, Italië nog enkele slagen om de arm hielden en lieten weten, dat de voorstellen nog diepgaand bestudeerd moesten worden.

Op een persconferentie na afloop van de Raad zei Callaghan: „Wij hebben er geen belang bij om opnieuw een valse start te maken. Het is al een belangrijke principiële beslissing, dat er monetaire stabiliteit moet komen, maar een nieuw sys-

De EG-staats- en regeringsleiders poseren in het raadhuis van Bremen. V.l.n.r. Jack Lynch (Ierland), Andreas van Agt (Nederland), Julio Andreotti (Italië), Roy Jenkins (voorzitter van de EG-commissie), Jarnes Callaghan (Engeland), Valéry Giscard d'Estaing (Frankrijk), Helmuth Schmidt (Bondsrepubliek Duitsland). Gaston Thorn (Luxemburg) en Anker Jörgensen (Denemarken).

Weekblad 47ste jaargang No. 2444. pag. 29807-29822

teem moet wel duurzaam van aard zijn".

Toen premier Callaghan op 10 juli in het Britse Lagerhuis verslag uitbracht over het verloop van de Europese Raad klonk hij echter positiever Wel maakte hij enkele voorbehouden Hij noemde het Westduits-Franse plan alleen aanvaardbaar, als ei een „aanzienlijke overdrachr" van geld van de sterke naar de zwakkere landen plaats vindt

Ook zal de landbouwpolitiek ingrijpend moeten worden herzien Tenslotte wil de Eritse premier dat er een omvangrijk groeiprogramma wordt opgesteld, waardoor de econoinieen dichter naar elkaar toe groeien, hetgeen betekent, dat Groot-Brittannie dichter bij de welvarende partners kan komen

Ondanks deze voorbehouden klonk Callaghan toch positief -- zo positief zelfs dat de linkervleugel van de Labourpartij enige ongerustheid begon te vertonen De premier erkende joviaal dat het land iets van zijn soevereine controle over zaken zal verliezen Maar hij zei ,,Het Huis moet de beslissing nemen of wij arm en onafhankelijk willen blijven, of dat wij beslissingsmacht willen opofferen om welvarender te worden"

Tijdens zijn verslag aan het Lagerhuis over wat er in Bremen is besproken, zei de premier dat monetaire afspraken op zichzelf niet voldoende zijn om een zone van financiële rust it. scheppen Hij zei dat elk nieuw systeem rekening moet houden met monetaire belangen van elke lidstaat, maar dat ook de globale economische situatie in het oog moet worden gehouden Daarom, zei de premier, heb ik aangedrongen op een serie parallelstudies om een grotere convergentie van de economieen te bevorderen

Landboziwvruagstukken

De Europese Raad heeft ook over landbouwvraagstukken gesproken, waarbij aan de Europese Commissie opdracht gegeven is een onderzoek in te stellen, of de gemeenschappelijke landbouwpolitiek nog wel voldoende functioneert. Hierbij zal ook aan het ,,ondenkbare" worden gedacht, zo werd van Westduitse zijde meegedeeld. Dit houdt vermoedelijk in, dat de Commissie ook een mogelijke liquidatie van deze politiek in haar beschouwing zal moeten apnemen.

Aanleiding voor de opdracht was de vaststelling van de Italiaanse premier Andreotti, dat zes maal meer financiële steun aan de veehouders in Noord-Europa wordt gegeven dan aan de landbouw in het Middellandse Zeegebied.

Bijval vond hij bij de Britten, die al lang op een drastische herziening van de gemeenschappelijke landbouwpolitiek aandringen.

De Britse minister van buitenlandse zaken, Owen, zei in dit verband tegen journalisten dat er eindelijk eens een einde zou moeten komen aan de invloed van de landbouw-lobbies Steeds weer opnieuw zouden de EG-ministers van landbouw voor deze pressiegroepen door de knieën gaan

Volgens hem zijn de vier grote lidstaten van de Europese Gemeenschap het erover eens dat er ook een einde moet komen aan de grote landbouwoverschotten. Ze zouden zich op het standpunt stellen dat het in de Gemeenschap beschikbare geld in sterkere mate dan nu het geval is in le herstructurering van bijvoorbeeld de textiel- en staalindustrie moet worden gestoken.

Minister Owen meende, dat het een goede zaak zou zijn als de EG-ministers van financien en landbouw gezamenlijk een plafond voor de uitgaven in de landbouwsector zouden vaststellen Aan dit plafond zouden de ministers van landbouw zich vier jaar lang moeten houden Owen haalde verder in deze samenhang de kritiek aan die landen buiten de EG op het EG-landbouwbeleid leveren Veel van deze landen, zoals Australie en de VS, binden dit beleid omtectionistisch

Tenslotte is in Bremen overeengekomen dat de landbouwpolitiek opnieuw ter sprake zal komen tijdens de Europese Raad die in december in Brussel zal worden gehouden. Dit overleg zal dan plaats moeten vinden op basis van de principiële analyse" die de Europese Cominissie in de komende maanden zal moeten uitwerken.

Conclusies van de *voorzitter* van de Europese Raad

Bondskanselier Schmidt van West-Duitsland, die optrad als voorzitter van de Europese Raad in Bremen, heeft na afloop van de bijeenkomst de pers de volgende conclusies uit het beraad doen toekomen:

DE SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

De Europese Raad stelt vast dat de Gemeenschap, gelet op de gevaren welke de ernstige verstoringen in de wereldeconomie vooral sedert einde 1973 hebben opgeroepen, een ernstige beproeving heeft doorstaan, dat zij haar onderlinge samenhang heeft bewezen en daarmede tegelijk een beslissende bijdrage heeft geleverd tot de stabilisering van de wereldeconomie.

Niettemin is ie toestand in de Gemeenschap nog niet bevredigend Daarom heeft de Europese Raad in april 1978 in Kopenhagen opdracht gegeven een gemeenschappelijke strategie te ontwikkelen om de onbevredigende tendens in de sociaaleconomische ontwikkeling in de Gemeenschap om te buigen

De Gemeenschap en haar Lid-Staten zullen hun actie nauw afstemmen met die van de andere grote geindustrialiseerde partnerlanden; de problemen worden immers beter overwonnen door een nauwe internationale samenwerking, in breder dan alleen Europees verband, welke samenwerking ook rekening moel houden met de belangen van de ontwikkelingslanden. De ontmoeting van de Staatshoofden en Regeringsleiders van de zeven grote gemdustrialiseerde landen in Bonn op 16/17 juli 1978, waarop de Gemeenschap vertegenwoordigd zal zijn door de Voorzitter van de Raad en de Voorzitter van de Commissie, zal daartoe een goede gelegenheid bieden De Europese Raad heeft de volgende conclusies uitgewerkt voor de, zowel op communautair niveau als in de afzonderlijke Lid-Staten, te ondernemen acties

ECONOMISCHE POLITIEK

De Europese Raad heeft besloten tot een gemeenschappelijk optreden, om door bestrijding van de inflatie, het teweegbrengen van een grotere monetaire stabiliteit, uitbreiding van de internationale handel, vorderingen op energiegebied, vermindering van de regionale onevenwichtigheden en stimuleren van de vraag in Europa, een aanwijsbaar grotere economische groei tot stand te brengen en aldus de werkloosheid terug te dringen in Eusooa

Daarbij mogen geen nieuwe gevaren voor het economisch evenwicht worden opgeroepen Men moet vooral blijven streven naar het terugdringen van de inflatie en van de dispariteiten tussen de landen in de ontwikkeling van kosten en prijzen

Een gemeenschappelijk optreden door aanvullende maatregelen draagt ertoe bij dat de interne en externe beperkingen waarmee de Lid-Staten afzonderlijk hebben rekening te houden op economisch-nolitiek gebied van minder belang u-arden en de doelmatigheid van de maatregelen groter wordt

Alle Lid-Staten zullen overeenkomstig hun economisch-politieke armslag de nodige maatregelen treffen De speelruimte van de afzonderlijke Lid-Staten hangt natuurlijk af van hun verschillende situaties, waarbij te denken valt aan het succes van de inflatiebestrijding, de situatie op hun betalingsbalans, hun deviezenreserves, de omvang van hun begrotingstekorten en de omvang van de niet-benutte produktiecapaciteit

Landen zonder inflatie- en betalingsbalansproblemen zullen meer doen voor de stimulering van de binnenlandse vraag, met name de vraag naar kapitaalgoederen. en voor de economische groei, landen met sterke prijsstijgingen zullen zich in eerste instantie vooral bezighouden met de te grote inflatie

Deze onderling afgestemde actie op alle terreinen van ons economisch beleid moet ertoe bijdragen dat het vertrouwen van investeerders en consumenten in de groeiperspectieven op langere termijn wordt versterkt

MONETAIR BELEID

In aansluiting op de besprekingen te Kopenhagen van 7 april heeft de Europese Raad de bijgaande regeling voor de totstandbrenging van ten nauwere monetaire samenwerking (Europees Monetair Stelsel) besproken die moet leiden tot een zone van monetaire stabiliteit in Europa Deze regeling is door enkele leden van de Europese Raad ter tafel gebracht De Europese Raad acht een dergelijke zone zeer gewenst. De Europese Raad beoogt een duurzaam en doeltreffend stelsel Hij kwam overeen de Ministers van Financiën opdracht te geven om op hun zitting van 24 juli de nodige richtlijnen op te stellen voor de bevoegde communautaire instanties, zodat deze tegen 31 oktober de nodige maatregelen kunnen uitwerken voor de werking van een dergelijk stelsel - zo nodig met wijzigingen

Er zullen tegelijkertijd studie; worden gemaakt over de actie die nodig is om de economieen te versterken van de minder welvarende Lid-Staten in de context van dat stelsel, dergelijke maatregelen zullen van fundamenteel belang zijn wil de zone van monetaire stabiliteit succes hebben. De Europese Raad kan dan op zijn bijeenkomst van 4/5 december besluiten nemen en verplichtingen aangaan

De Regeringsleiders van België, Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, Luxemburg en Nederland bevestigen dat de slang niet in discussie is geweest en

niet ter discussie staat Zij bevestigen dat de slang voiledig intact zal blijven

MAATREGELEN VOOR DE WERKGELEGENHEID

De Europese Raad bevestigt zijn opvatting dat de verbetering van de werkgelegenheidssituatie via een sterkere groei een hoofddoel van de Gemeenschap is
Hij stelt vast dat de Gemeenschap reeds nu via het Europees Sociaal Fonds en het Europees Regionaal Fonds aanzienlijke steun verleent Hij verzoekt de Raad van Ministers van Sociale Zaken in het kader van de Europees Sociaal Fonds maatregelen aan te nemen ter bestrijding van de jeugdwerkloosheid zodat deze op 1 januari 1979 in werking kunnen trearn

TRIPARTITE CONFERENTIE MES DE SOCIALE PARTNERS

De Europese Raad beklemtoont het grote belang van de tripartite coilferenties met de sociale partners en is verheugd over het feit dat er in het najaar opnieuw een conferentie met de sociale partners ral worden gehouden. die in overeenatemming met de resultaten van eerdere conferenties gewild zal zijn aan de samenhang tussen investeringen, werkgelegenheid en concurrentie, kwesties inzake herverdeling van de werkgelegenheid en de werkgelegenheid in de dienstensector

ENERGIE

De Europese Raad beklemtoont dat de vogingen tot oplossing van de energieproblemen op lange termijn, op alle niveaus geintensiveerd moeten worden. De belangrijkste doelstelling voor alle landen blijft gelegen in het verminde en van de afhankelijkheid van ingevoerde aardolie. In dit verband neemt de Gemeenschap voor 1985 de volgende doelstellingen aan.

— vermindering van de afhankelijkheid van de Gemeenschap van ingevoerde energie tot 50%

— beperking van de netto aardolie-invoer van de Gemeenschap

— verlaging tot 0,8 van de verhouding tussen het grseipercentage van het energieverbruik en het groeipercentage van het bruto intern produkt.

De Gemeenschap wijst erop dat het noodzakelijk is dat de andere geïndustrialiseerde landen zich soortgelijke doelen stellen.
Een bijzonder grote waarde wordt gehecht aan een beter gebruik van de energiebronnen van de Gemeenschap, aan de inspanningen inzake exploratie en aan de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen
De bijdrage van kernenergie, naast die van andere energiebronnen, is voor de Gemeenschap onmisbaar en dringend. Tevens moeten de werkzaamheden worden voortgezet betreffende ecologische, veiligheids- en beschermingsvraagstuklcen ten einde met name rekening te houden met het feit dat er voor enkele landen een aantal bijzondere problemen moeten worden opgelost die verband houden met het op gang brengen en de tenuitvoerlegging van kernenergieprogramma's.
De commuilautaire maatregelen op energiegebied, met name die om energiebesparing te bevorderen en gebruik te maker~van alle alternatieve vormen van energie, vurmen een aanvulling op de aanzienlijke inspanningen van de Lid-Staten.
Afgezien van de te nemen nieuwe maatregelen dient de Gemeenschap zich voortaan met name toe te leggen op een gemeenschappelijke evaluatie en op de coordinatie van de energieprograinma's van de verschillende Lid-Staten
De Europese Raad wijst op de noodzaak van een mondiale samenwerking op energiegebied en verklaart met name dat de Gemeenschap en de Lid-Staten bereid zijn om in samenwerking met andere geindustrialiseerde landen. de ontwikkelingslanden te steunen om hun energieproblemen te overwinnen

GEMEENSCHAPPELIJKE MARKT

De Europese Raad is het erover eens dat consolidatie en verdere ontwikkeling van de gemeenschappelijke niarkt door een verdere afschaffing van de handelsbelemmeringen en de concurrentievervalsingen een constante taak van de Gemeenschap vormt

INTERNATIONALE HANDEL

De Europese Raad is vastbesloten het open stelsel van wereldhandel (open world trading system) te verste ken door gemeenschappelijke inspanningen Hij wijst op het zeer grote belang dat hij hecht aan een substantieel en evenwichtig resultaat van de multilaterale handelsbesprekingen in het kader van het GATT De Europese Raad roept alle onderhandelingspartners op een constructieve bijdrage te leveren tot een positief resultaat: de Gemeenschap zal het hare doen Uitbreiding van de wereldhandel. verbetering van de internationale arbeidsverdeling en een duurzame economische groei houden nauw verband met elkaar en zijn onderling van elkaar afhankelijk De Gemeenschap zal zich verzetten tegen protectionisme in internationale handel en roept te dien einde op tot versterkte internationale samenwerking en overleg

STRUCTUURBELEID

De Europese Raad stelt vast dat handhaving en vergroting van het concurrentievermogen van de industrie, alsmede een groter vermogen tot innovatie belangrijke voorwaarden zijn voor een sterkere economische groei en het creëren van nieuwe arbeidsplaatsen. Derhalve dient de bereidheid van de ondernemingen en de verschillende bedrijfstakken om tot structuurveranderingen over te gaan, te worden versterkt. Dit moet echter onder sociaal acceptabele voorwaarden gebeuren. De Gemeenschap levert hiertoe door haar financieringsinstrumenten, die de afgelopen tijd aanzienlijk zijn versterkt, haar bijdrage. Voor zover bijzondere economische en sociale redenen bij wijze van uitzondering interventie van overheidswege rechtvaardigen, dient deze hulp in de tijd beperkt te zijn en met inachtneming van de voorschriften van de Verdragen van Rome gericht te zijn op vergemakkelijking van de structuuraanpassing.

LANDBOUW IN HET MIDDELLANDSE-ZEEGEBIED

De Europese Raad meent dat de op 12 mei 1978 door de Raad (Ministers van Landbouw) genomen besluiten, een bijdrage vormen ter oplossing van de agrarische problemen in de mediterrane gebieden van de Gemeenschap Hij heeft met voldoening nota genomen van het feit dat de Raad (Landbouw) besloten heeft om zich voor 30 sept 1978 uit te spreken over de nog hangende voorstellen van de Commissie.
De Raad meent dat de agrarische problemen van bijzondere aard — de structurele zo goed als de rnarktproblemen — die zich voordoen in de mediterrane gebieden alsmede in andere probleemgebieden, op hun juiste merites moeten blijven worden beoordeeld

BETREKKINGEN MET DE ONTWIKKELINGSLANDEN

De Europese Raad is van mening dat het beslist noodzakelijk is dat er vorderingen worden gemaakt bij de Noord-Zuid-dialoog, ten einde de internationdle economische problemen op te lossen en vrede en stabiliteit in de wereld te waarborgen
Hij bevestigt zijn wil ook in moeilijke tijden een evenwichtige afweging van belangen tussen Noord en Zuid tot stand te brengen Daartoe hoort dat de markten vdri de industrielanden openstaan voor ae produkten van de ontwikkelingslanden
Volledige integratie van de ontwikkelingslanden in ae wereldhandel vormt een wezenlijke bijdrage tot de uitbreiding van deze handel
Tezelfder tijd zullen de Gemeenschap en haar Lid-Staten hun ontwikkelingshulp op mondiaal niveau voortzetten en uitbreiden
In de aan de gang zijnde onderhandelingen over een gemeenschappelijk fonds en over afzonderlijke grondstoffenovereenkomsten moet men blijven streven naar constructieve resultaten In dit verband moet ae stabilisatie van de exportopbrengsten verder worden onderzocht
De Europese Raad beschouwt de Overeenkomst van Lome als een belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen Noord en Zuid en verwacht succesvolle onderhandelingen over de vernieuwing ervan
De Europese Raad meent dat de wereldwijde verstrengeling van het economische gebeuren van alle deelnemers — ook van de landen met staatshandel — een gemeenschappelijk optreden verlangt op basis ban gemeenschappelijke verantwoordelijkheid Hij blijft uitgaan van een goed samenwerkingsklimaat in de Verenigde Naties en beklemtoont dat de Gemeenschap vastbesloten is door samenwerking, partnership en de wil méer in te brengen, de Noord-Zuid-betrekkingen tot wederzijds voordeel gestalte te geven

VEILIGHEID VAN HET ZEEVERVOER, VOORKOMING EN BEPERKING VAN VERVUILING

De Europese Raad heeft beraadslaagd over de veiligheid van het zeevervoer, de voorkoming en beperking van verontreiniging (Amoco Cadiz) zoals uiteengezet in het verslag van de Raad van Ministers van Buitenlandse Zaken van 29 juni 1978.
Hij acht het noodzakelijk dat er, met inachtneming van de voorstellen van de afzonderlijke Lid-Staten en van de Commissie, verdere maatregelen worden getroffen ter vergroting van de veiligheid van het vervoer over zee De Europese Raad bevestigt opnieuw dat zij hun inspanningen dienen te intensiveren om verontreiniging van de zee — vooral door koolwaterstoffen — te vooikomen en te beheersen

NABIJE OOSTEN

1. De Europese Raad heeft zich ook beziggehouden met de huidige situatie in het Nabije Oosten.
Hij betreurde het dat, ondanks de momenteel in het werk gestelde vredesinspanningen, de vooruitgang bij de onderhandelingen zeer gering blijft.
Hij beklemtoonde opnieuw de beginselen die worden vermeld in de verklaring van de Europese Raad van 29 juni 1977 als uit-

gangspunt voor een vreedzame en billijke oplossing van het conflict.

2 In verband met de laatste zeer verontrustende ontwikkelingen in Libanon hebben de Ministers van Buitenlandse Zaken zich met dit urgente probleem beziggehouden, en reeds gisteravond via het Presidium een verklaring over de houding van de Negen Regeringen uitgegeven De tekst van deze verklaring is U bekend De Duitse Ambassadeurs in Beiroet, Amman, Damascus, Cairo en Tel Aviv werden als vertegenwoordigers van het Presidium tegelijkertijd aangewezen om de Regeringen alsmede cq de Arabische Liga over deze verklaring in te lichten Zo heeft de Duitse Ambassadeur in Beiroet vandaag reeds een gesprek met President Sarkis hierover gehad, welke laatste de standpuntbepaling van de Negen bijzonder toeiuichte

AFRIKA

3. De Europese Raad besprak de toestand in Afrika en beklemtooride het belang dat de Negen hechten aan het versterken van de onafhankelijkheid van de Afrikaanse landen en het in belangrijke mate blijven voorzien in iiun economische behoeften. Hij gaf zijn steun aan het beginsel van een vreedzame oplossing en van hun problemen.
De Raad herinnerde aan het zuiver humanitaire karakter van de in ruimte en tijd begrensde acties van enkele Lid-Staten van de Negen in Zaïre. Hij nam met voldoening kennis van het voornemen van de Regering van Zaïre om de politieke en economische maatregelen te treffen die nodig zijn om het gehele Zaïrese volk een vreedzame vooruitgang te verzekeren.
De Raad beklemtoonde dat Namibië en Zimbabwe spoedig langs vreedszame weg onafhankelijk moeten worden op basis van internationaal aanvaardbare, via onderhandelingen bereikte oplossingen Hij sprak zijn volledige steun uit voor de pogingen die een aantal Lid-Staten daartoe, samen met andere Staten, in het werk stellen

De Raad bevestigt hij de apartheid veroordeelt en dat hij vastbesloten is druk te blijven uitoefenen ten einde de Zuidafrikaanse politiek te wijzigen

BIJLAGE

1 Op het punt van het wisselkoersbeheer zal het Europese Monetaire Stelsel (EMS) minstens zo stringent zijn als de ,,slang" In de eerste fase van functioneren van dat systeem kunnen voor een beperkte peiiode Lid-Staten die thans niet deelnemen in het slangarrangement kiezen voor een enigszins ruimere marge ten opzichte van de spilkoers In beginsel vinden interventies plaats in de valuta van de deelnemende landen Voor verandering van spilkoersen is onderlinge overeenstemming nodig Landen die geen lid zijn van de Gemeenschap maar wel buitengewoon sterke economische en financiële banden met de Gemeenschap hebben, kunnen geassocieerd lid van het stelsel worden De Europese valutaeenheid (EVE) 1) zal centraal staan in het stelsel, zij zal met name worden gebruikt als betaalmiddel tussen de communautaire monetaire instanties

2 Een beginvoorraad EVE's (voor gebruik tussen de centrale banken van de Lid-Staten) wordt gecreeerd tegen deposito van Amerikaanse dollars en goud enerzijds (bijvoorbeeld 20% van de huidige voorraad van de centrale hanken der Lid-Staten) en valuta's van de leden anderzijds voor een bedrag van 'vergelijkbare grootte

Het gebruik van EVE's die worden gecreeerd tegen valuta's van de Lid-Staten zal afhankelijk zijn van voorwaarden die variëren naargelang bedrag en vervaldata; er zal terdege rekening worden gehouden met de behoefte aan substantiële faciliteiten op korte termijn (tot maximaal 1 jaar)

3. De deelnemende landen coördineren hun wisselkoersbeleid ten opzichte van derde landen. Daartoe intensiveren zij het overleg in de geschikte organen en tussen de centrale banken die aan de regeling deelnemen. Er dienen manieren ie worden gezocht om de dollarinterverities te coördineren ter vermijding van gelijktijdige interventies in omgekeerde richting. De centrale banken die dollars aankopen, deponeren een gedeelte (bijvoorbeeld 20%) tegen EVE's.

4. Uiterlijk twee jaar na de aanvang van de regeling worden de bestaande afspraken en instellingen geconsolideerd in een Europees Monetair Foiids. 2)

5. Een stelsel van nauwere monetaire samenwerking zal slechts succes hebben indien de deelnemende landen een beleid voeren dat leidt tot grotere interne en externe stabiliteit; dit geldt zowel voor landen met een tekort als voor landen met een overschot op de betalingsbalans.

1) De EVE heeft dezelfde definitie als de ERE.

2) Het EMF komt in de plaats van het EFMS.

VERKLARING VAN DE NEGEN MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN OVER LIBANON

De regeringen van de negen zijn er diep over bezorgd, dat de toestand in Libanon steeds ernstiger en gevaarlijker wordt De jongste gevechtshandelingen hebben zwaarwegende verliezen bij de burgerbevolking veroorzaakt

De negen doen een dringend beroep op alle betrokkenen alles te doen, dat in hun vermogen ligt, om deze gevechtshandelingen onverwijld te beëindigen Hierdoor wordt niet alleen het bestaan van Libanon, maar ook de stabiliteit in het gehele gebied in gevaar gebracht De negen erkennen, dat president Sarkis voor grote moeilijkheden staat Het ambt van de president is het symbool voor de soevereiniteit en de eenheid van Libanon De negen hopen, dat de president en de regering van Libanon zich verder voor het herstel van de vrede en de veiligheid in heel Libanon zullen inspannen Zij ondersteunen deze inspanningen en geven bovendien uitdrukking aan hun hoop, dat een werkelijke wapenstilstand tot stand gebracht wordt Dit zou alle betrokkenen tijd voor overleg en onderhandelingen geven Zij hopen, dat intussen mets ondernomen wordt, dat schade zou kunnen toebrengen aan de integriteit van Libanon

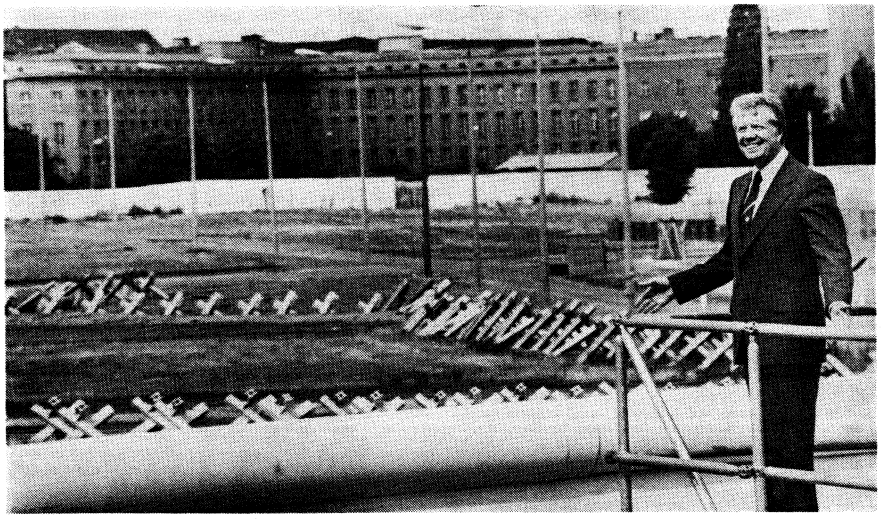
Officieel bezoek president Carter aan West-Duitsland

Voorafgaande aan de internationale economische topconferentie van 16 en 17 juli bracht de Amerikaanse president Carter op 14 en 15 juli een officieel bezoek aan de Bondsrepubliek Duitsland.

Op de eerste dag van zijn bezoek had Carter een onderhoud van anderhalfuur onder vier ogen met bondskanselier Schmidt, dat daarna nog een uur werd voortgezet in gezelschap van de ministers van buitenlandse zaken Vance en Genscher.

Na afloop zei Carter, dat de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de VS nooit krachtiger en gezonder zijn geweest dan nu het geval is Ook zei de Amerikaanse president steunt toe aan net Westduitse streven naar hereniging van de twee Duitse staten.

Veel lof had het Amerikaanse staatshoofd voor kanselier Schmidt: ,,Ik heb nooit een wereldleider ontmoet die mij voor het begrijpen van economische zaken zo behulpzaam is geweest als kanselier Schniidt". Carter verheelde overigens niet dat er nog meningsverschillen op economisch gebied bestaan. Wij zijn lang niet zo afhankelijk van export voor onze economie als andere landen, aldus de president.
In de middag van 14 juli op de markt in Bonn herhaalde Carter met veel nadruk de Amerikaanse veiligheidsgarantie voor West-Duitsland. ,,Onze veiligheid is uw veiligheid, en de uwe is de onze; daarom willen de Verenigde Staten hun bemoeienissen met de Navo uitbreiden en uw land verdedigen als ware het ons land", zei Carter in een korte toespraak voor 15.000 belangstellenden. Ook zegde hij steun toe aan het Duitse streven naar hereniging van de beide Duitslanden: ,,We begrijpen en delen uw verlangen naar een vreedzame hereniging van Duitsland"
Na zijn rede begaf Carter zich precies volgens draaiboek tien minuten onder het publiek en schudde handen
's Avonds op 14 iuli was er een groot galadiner in slot Augustusburg, waar behalve politici ook wetenschappers en personen uit de showwereld voor waren uitgenodigd, zo onder anderen schrijfster Hildegard Knef, en voetbalcoach Helmut Schon
Een kleine rel veroorzaakte de Beierse politicus Franz-Josef Strauss, die voor het gala-diner afzegde Strauss vindt dat er te veel show en te weinig politiek in slot Augustusburg wordt gepresenteerd
In politieke kringen in Bonn wordt echter gezegd dat de CSU-politicus verontwaardigd is dat Carter hem niet voor een gesprek heeft uatgenodigd
In de ochtend van 15 juli is Carter naar Frankfort gevlogen, waar hij in het raadhuis van de stad zijn handtekening in het gouden boek heeft gezet Ook bracht hij een kort bezoek aan de Amerikaanse troepen bij Wiesbaden
Daarna is hij naar West-Berlijn gevlogen, waar hij het luchtbrugmonument bezocht en later een gesprek met burgers van West-Berlijn voerde
Kanselier Schmidt vergezelde hem in West-Berlijn, wat eerder kritiek van de DDR heeft uitgelokt President Carter heeft deze kritiek echter afgewezen De DDR is geen deelnemer in het viermogendhedenverdrag van Berlijn en de DDR heeft dus ,geen legale en geen legitieme rol als commentator te spelen", aldus Carter, die het volledig in overeenstemming met het akkoord over Berlijn noemde dat de bondskanseliei hem in West-Berlijn begeleidde
In zijn gesprek met burgers van West-

President Carter werpt een blik over de muur tussen West- en Oost-Berlijn

Berlijn zei Carter o m ,,Was immer sei, Berlin bleibt frei"

Carter bezocht ook de Berlijnse muur, die in 1961 door het Oostduitse regime was gebouwd om een einde te maken aan de massale trek van Oostduitsers via Oost-Berlijn naar het Westen Zes Amerikaarse presidenten zijn sinds Harry Truman hun verplichtingen tegenover Berlijn nagekomen, merkte Carter op, ,,en ik zeg U dat mijn land zich er nog steeds aan houdt'

,Berlijn en de vierpartijen-overeenkomst zijn niet alleen symbolen van waarden waarover nooit compromissen gesloten kunnen worden of onderhandeld kan worden maar ook symbolen van praktische verbeteringen die bereikt kunnen worden door hen die bereid zijn geduldig met elkaar in gesprek te blijven", zei de Amerikaanse president met verwijzing naar de onderhandelingen met de Sowjet-Unie die ae status van Berlijn bevestigden

,De menselijke voordelen die de levens van de Berlijners — zowel in het westelijke als in het oostelijke stadsdeel — gelukkiger hebben gemaakt als resultaat van de vierpartijenovereenkomst van 191, vormen er een bewijs van wat door detente bereikt kan worden". aldus Carter

Kaderovereenkomst in Tokio-ronde

Sinds 1973 vinden in het kader van de GATT onderhandelingen plaats, waarin gestreefd wordt naar liberalisering van de wereldhandel. Deze onderhandelingen hebben de naam ,,Tokio-ronde" gekregen, omdat de inleidende conferentie op ministerieel niveau, waarop besloten was tot een aantal voor de onderhandelingen richting gevende principes, in sept. 1973 in Tokio gehouden was (pag. 762/3 e.v.-1973).

De onderhandelingen op ambtelijk niveau werden gehouden op het hoofdkant. van de GATT in Genève. Daar werd er naar gestreefd de onderhandelingen afgerond te hebben voor het begin van de topconferentie van de zeven belangrijkste geindustrialiseerde staten op 16 en 17 juli in Bonn. Hierin is men niet geslaagd. In plaats daarvan heeft een groep van landen, waarvan de VS, de EG-lidstaten, Canada en Japan de belangrijkste waren, op 13 juli een document gepubliceerd, dat werd omschreven als ,,de opzet voor een akkoord inzake de voornaamste elementen van een veelomvattend pakket" (van maatregelen ter bevordering van de handel).

Het 12 pagina's tellende document bevat de ,,noodzakelijke elementen, waarover verder onderhandeld kan worden met de opstellers van het stuk en andere landen ten einde te komen tot een succesvolle afsluiting van de onderhandelingen zoals aangegeven in de doelstellingen van de verklaring van Tokio in september 1973". Er wordt een opsomming in gegeven van de problemen, die gedurende het verloop van de onderhandelingen de kop hebben opgestoken.

De publikatie van dit document werd algemeen gezien als een verlegenheidsoplossing, nu men er niet in geslaagd was de besprekingen met succes te beëindigen voor het begin van de economische top in Bonn.

De directeur van de GATT, Olivier Long, verklaarde op 14 juli, dat er naar zijn oordeel alle reden was om te geloven, dat de onderhandelingen nog voor het einde van 1978 met succes konden worden afgesloten. De besprekingen, die geleid hadden tot de publikatie van de kaderovereenkomst een dag eerder, hadden volgens Long aanzienlijke vorderingen met allerlei problemen opgeleverd.

Inmiddels heeft de voornaamste woordvoerder van de ontwikkelingslanden die bij de Geneefse onderhandelingen betrokken zijn, de Joegoslaaf Petar Tomic, verklaard dat de derde wereld helemaal niet heeft mogen meepraten over de opstelling van het document Hij zei dat de huldige stand van de onderhandelingen aanleiding geeft tot grote bezorgdheid over de belangen van de ontwikkelingslanden in de internationale handel

Volgens Tomic wordt in het documert lang niet voldoende rekening gehouden met de problemen van de derde wereld Zo is voorbijgegaan aan de eis dat in toekomstige handelsvoorschriften niet gediscrimineerd mag worden tegen ontwikkelingslanden

Olivier Long zei naar aanleiding van deze klacht dat iedereen erkent dat nog vele moeilijke beslissingen moeten worden genomen en dat nog veel zwaar werk moet worden verricht, vooral met betrekking tot kwesties die voor de ontwikkelingslanden van groot belang zijn

Ook volgens de voornaamste vertegenwoordiger van president Carter in handelsaangelegenheden, Robert Strauss, zijn de onderhandelingen in Genève nu wel zo ver gevorderd dat verwacht mag worden dat tegen het eind van het jaar overeenstemming kan worden bereikt over een pakket handelsbevorderende maatregelen Een jaar geleden leek een akkoord nog onbereikbaar, voegde hij eraan toe, maar nu hebben we een oplossing binnen handbereik.

De voornaamste Amerikaanse eis is een grotere toegang voor laiidbouwprodukten uit de Verenigde Stateri tot de markten in Europa en Japan Dat geldt ook voor geavanceerde technologische produkten als computers. Strauss zei te hopen dat op dit punt in Bonn belangrijke vorderingen zullen w-orden gemaakt

Economische topconferentie in Bonn

Op 16 en 17 juli vond in Bonn de vierde internationale topconferentie over economische vraagstukken plaats. De drie voorafgaande topconferentie werden gehouden in nov. 1975 in Rambouillet (pag. 774 e.v.-1975), in juni 1976 op Puerto Rico (pag. 499/3 e.v.-1976) en in mei 1977 in Londen (pag. 420/1 e.v.-1977).

Aan de conferentie in Bonn werd deelgenomen door de staats- en regeringsleiders van Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Japan, Groot-Brittannië en de VS. Tevens was de EG nu gedurende de gehele conferentie mede vertegenwoordigd door de voorzitter van de Europese commissie, Roy Jenkins; als de andere vertegenwoordiger van de EG werd beschouwd het land, dat op het moment het voorzitterschap van de ministerraad heeft — nu de Bondsrepubliek Duitsland.

Op de eerste twee van deze topconferenties was de voorzitter van de EG-commissie niet aanwezig geweest. Op aandringen van de kleine EG-lidstaten mocht hij op de bij-

eenkomst in Londen vorig jaar wel aanwezig zijn, maar niet gedurende de gehele conferentie. Het was vooral Frankrijk, dat bezwaar placht te maken tegen de aanwezigheid van de commissievoorzitter.
De Franse overweging was — en is nog steeds —, dat deze topconferenties in eerste instantie als persoonlijk overleg tussen de vertegenwoordigers uit de belangrijkste industrielanden moet worden beschouwd.
Volgens een woordvoerder van de EG is er nu een regeling tot stand gekomen op grond van een stilzwijgende afspraak tussen Frankrijk en ae overige EG-lidstaten, de afspraak nl., dat over de kwestie van de vertegenwoordiging van de EG niet meer zal worden gesproken. Deel van deze afspraak was nok, dat Jenkins niet mee aanzat aan het diner op 16 juli, waar de staats- en regeringschefs over buitenlandse politiek hebben gesproken.

Slotverklaring van de conferentie

De besprekingen over internationale economische vraagstukken hebben geleid tot het opstellen van een slotverklaring, die een economisch programma voor elk van de deelnemende landen behelst, en waarvan de tekst hierna volgt:

De staatshoofden en regeringsleiders van Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Japan, het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de Verenigde Staten van Amerika kwamen op 16 en 17 juli 1978 in Bonn bijeen.
De Europese Gemeenschap was vertegenwoordigd door de voorzitter van de Europese Raad en door de voorzitter van Ce Europese Commissie voor het bespreken van zaken binnen de competentie van de Geiueenschap.

1. Wij bereikten overeenstemming over een omvattende strategie, die betrekking heeft op groei, werkgelegenheid en inflatie, internationale monetaire politiek, energie, handel en andere onderwerpen, die in het bijzonder van belang zijn voor ontwikkelingslanden. Wij moeten meer arbeidsplaatsen scheppen en de inflatie bestrijden. de internationale handel versterken, onevenwichtigheden in de betalingsbalansen verkleinen en een grotere stabiliteit op de wisselmarkten bereiken. Wij houden ons bezig met problemen van de lange termijn, die pas na lang volgehouden inspanningen zuilen wijken.
Deze strategie is een samenhangend geheel, waarvan de delen onderling afhankelijk zijn. Aan deze strategie kan elk van onze landen bijdragen. Ervan kan elk profijt trekken.

GROEI, WERKGELEGENHEID EN INFLATIE

2. Wij zijn boven alles bezorgd over de wereldwijde werkloosheid, omdat deze gedurende vele jaren op een te hoog niveau is geweest, omdat zij de meest kwetsbare delen van de bevolking het hardste treft, omdat haar economische kosten hoog zijn en haar menselijke kosten nog hoger.
Door dit te doen bouwen wij op de vooruitgang, die al gemaakt is in de strijd tegen de inflatie en zullen wij streven naar nieuwe successen in die strijd. Maar wij hebben een verbetering in de groei nodig, waar dat kan worden bereikt zonder de inflatie opnieuw aan te wakkeren, ten einde uitersten in overschotten en tekorten op de betalingsbalansen te verkleinen. Dit zal destabiliserende wisselkoersbewegingen verminderen.
Verbeterde groei zal helpen om protectionistische druk te verkleinen. Wij hebben hem ook nodig om de stroom van particuliere investeringen aan te moedigen, waarvan de economische vooruitgang afhankelijk is. Wij zullen er naar streven belemmeringen voor particuliere investeringen te verkleinen, zowel in het binnenland als internationaal.

3. Een programma van verschillende acties door landen, die met verschillende condities geconfronteerd worden, is nodig om een bestendige niet-inflationaire groei te verzekeren.

— Canada bevestigde zijn voornemen om, binnen de grenzen, die zijn toegestaan door de noodzaak om de inflatie in te perken en te verminderen, een hogere groei van de werkgelegenheid en een toename van de produktie tot 5% te bereiken.

— Als een bijdrage aan het vermijden van de wereldwiide verstoringen van hef economische evenwicht heeft de Duitse delegatie aangegeven, dat zij tegen het einde van aug, aan de wetgevende lichamen aanvullende en in omvang substantiële maatregelen tot aan 1% van het Bruto Nationaal Produkt (BNP) zal voorstellen, die zijn bedoeld om een betekenisvolle versterking van de vraag en een hogere mate van groei te bereiken.

— De president van de Franse Republiek heeft aangeduid, dat de Franse regering, terwijl zij voortgaat met haar politiek van verkleining van de mate van inflatie. het er niee eens is om. als een bijdrage aan de gemeenschappelijke inspanning, met een hoeveelheid van 0,5% van het BNP het tekort van de staatsbegroting voor het jaar 1978 te vergroten.

— De Italiaanse eerste minister heeft aangeduid, dat de regering het op zich neemt om de mate van economische groei in 1979 te doen toenemen met 1,5 percentagepunten in vergelijking met 1978. Zij is van plan dit doel te bereiken door lopende publieke uitgaven te verminderen en tegelijkertijd de investeringen te stimuleren.

— De eerste minister van Japan heeft verwezen naar het feit, dat zijn regering streeft naar het bereiken van het doel van een reële groei voor het fiscale jaar 1978, die ong. 1,5 percentagepunt hoger is dan de prestatie van het vorige jaar, hoofdzakelijk door de vergroting van de binnenlandse vraag.

— Het Verenigd Koninkrijk, dat een belangrijke verkleining in de mate van inflatie en een verbetering in de betalingsbalans heeft bereikt, heeft kort geleden een fiscale stimulans gegeven, die equivalent is aan iets meer dan 1% van het BNP.
De regering is van plan de strijd tegen de inflatie voort te zetten om op die manier de vooruitzichten voor de groei en de werkgelegenheid nog verder te verbeteren.

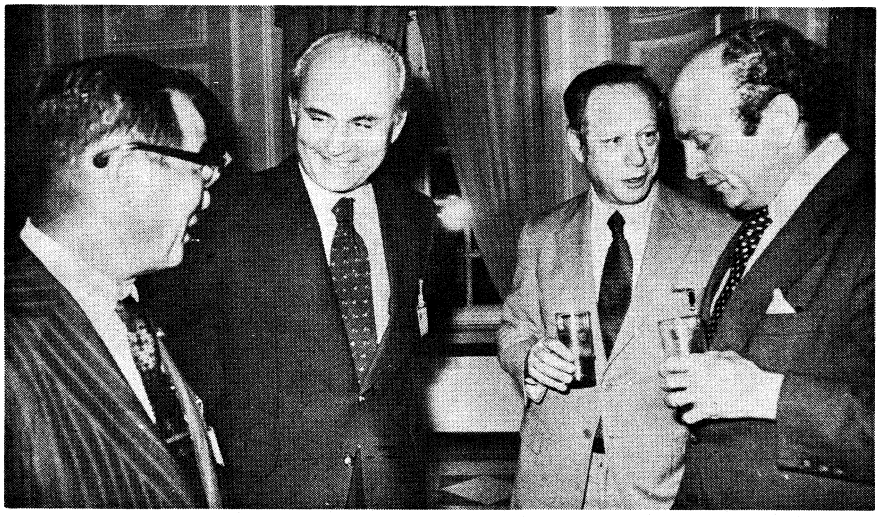
— De president van de Verenigde Staten verklaarde, dat het verminderen van de inflatie essentieel is voor het handhaven van een gezonde VS-economie en daarom de hoogste prioriteit in het economische beleid van de VS geworden is. Hij wees de voornaamste acties aan, die genomen zijn en genomen worden om de inflatie in de VS tegen te gaan. Belastingverlagingen, die oorspronkelijk waren voorgesteld voor het fiscale jaar 1979, zijn nu met $ 10 mrd verminderd. De ramingen voor de regeringsuitgaven voor 1978 en 1979 zijn verkleind. Een zeer strikte begroting wordt voor 1980 voorbereid.

ENERGIE

4. Ondanks enige verbetering blijft de huidige energiesituatie onbevredigend. Veel meer moet nog gedaan worden.

5. Wij hebben ons er op vastgelegd onze afhankelijkheid van ingevoerde olie te verkleinen.

6. Wij nemen er kennis van, dat de Europese Gemeenschap in Bremen reeds de volgende doeleinden voor 1985 overeengekomen is: om de afhankelijkheid van de Gemeenschap van ingevoerde olie tot

V.l.n.r. de Japanse minister van financiën Tatsuo Murayama, zijn Westduitse en Amerikaanse collega's Hans Matthöffer en Michael Blumenthal en de Westduitse minister van economische zaken, Otto Graf Lambsdorf.

50% te verminderen, om de netto olie-invoer te beperken en om de verhouding tussen de mate van de groei van het energieverbruik en de mate van de groei van het BNP tot 0,8 te verminderen

7 De VS, die haar bijzondere verantwooraelykheid op het gebied van energie erkent, zal haar afhankelijkheid tan ingevoerde olie verkleinen
De VS zal tegen het eind van het jaar een omvattend beleidskader gereed hebben, waarbinnen deze inspanning met urgentie vooruit gebracht kan worden Tegen het eind van het jaar zullen maatregelen van kracht zijn, die zullen resulteren in besparingen op de olieinboer van orig 2,5 mln vaten per dag in 1985
Ten einde deze doeleinden te bereiken zal de VS een strategische olievoorraad van een mrd vaten inrichten Zij zal de kolenproduktie rnet twee derde vergroten Zij zal de verhouding tussen de groei van het BNP en de groei van de vraag naar energie bij of beneden 0,8% handhaven en haar olieverbruik zal langzamer groeien dan haar energieverbruik Het volume van de olie, die wordt ingevoerd in 1978 en 1979 zou kleiner moeten zijn dan die die in 1977 was ingevoerd Ten einde buitensporig verbruik van olie te ontmoedigen en om de beweging in de richting van kool aan te moedigen blijft de VS vastbesloten dat de prijzen, die in de VS voor olie betaald worden. tegen het eind van 1980 tot op wereldniveau zullen worden verhoogd.

8 Wij hopen, dat de olieuitvoerende landen ermee zullen voortgaan bij te dragen aan een stabiele energiesituatie in de wereld

9. Kijkend naar de langere termijn zullen onze landen hun energiepolitiek opnieuw in ogenschouw nemen met het oog op een versnelling ervan.

10. Particuliere en openbare investeringen om energie in de geïndustrialiseerde wereld te produceren en meer efficiënt te gebruiken zouden moeten worden vergroot.

11. De verdere ontwikkeling van kernenergie is onmisbaar en het achterblijven in de uitvoering van kernenergieprogramma's moet worden teruggedraaid. Om het vreedzaam gebruik van kernenergie te bevorderen en het risico van nucleaire proliferatie te verkleinen zouden de studies van de kernbrandstofcyclus, waartoe op de top in Londen (in mei vorig jaar) het initiatief genomen was, moeten worden voortgezet.
De president van de VS en de eerste minister van Canada hebben uitdrukking gegeven aan hun vaste voornemen om door te gaan als bet ouwbare leveranciers van kernbrandstof binnen het kader van effectieve garanties,

12. Steenkool zou op de lange termijn een toenemend belangrijke rol moeten spelen.

13 Gemeenschappelijke of gecoordineerd onderzoek en ontwikkeling op het gebied van energie zou moeien worden uitgevoerd om de ontwikkeling van nieuwe, met inbegrip van regeneratieve, energiebronnen en het meer efficiente gebruik van bestaande bronnen te bespoedigen

14. Bij de ontwikkeling van energie moet de bescherming van het milieu en van de bevolking met de grootste zorgvuldigheid verzekerd worden.

15. Om de ontwikkelingslanden te helpen zullen wij onze nationale programma's van ontwikkelingshulp op energiegebied versterken en zullen wij een gecoordineerde inspanning ontwikkelen om regeneratieve energietechnologieen in gebruik te brengen en de details binnen een jaar uit te werken. Wij stellen voor, dat deze samenwerking met andere landen in het kader van de OESO plaats vindt

16 Wij benadrukken de noodzaak van verbetering en coordinering van de hulp aan ontwikkelingslanden op energiegebied Wij doen de suggestie, dat de Wereldbank manieren onderzoekt, waarop haar activiteiten op dit gebied in groeiende mate afgestemd kunnen worden op de behoeften van de ontwikkelingslanden en om na te gaan of een nieuwe benadering, i h b nibt het financieren van koolwaterstofonderzoek, zinvol zou zijn

HANDEL

17 Wij herbevestigen onze vastbeslotenheid om de wereldhandel, een van de aandrijfkrachten voor een meer aanhoudend en even ichtigere economische groei, uit te breiden
Door onze gemeenschappelijke inspanningen zullen wij het open internationale handelssysteem handhaven en vercterken
Wij waarderen en ondersteunen de vooruitgang, zoals die is uiteengezet in de kaderovereenkomst van de Tokio-ronde van multilaterale handelsonderhandelingen, die op 13 juli 1978 in Gèneve is gepubliceerd, zelfs hoewel binnen deze kaderovereenkomst sommige moeilijke en belangrijke kwesties onopgelost blijven De succesvolle afsluiting van deze onderhandelingen, de grootste, die tot dusver gehouden zijn, zou niet alleen een belangrijk programma van handelsliberalisering, zich uitstrekkend tot in de tachtiger jaren, betekenen, maar de belangrijkste vooruitgang, die tot dusver binnen de GATT bereikt is m b t niet-tariefaire maatregelen
Op die manier zouden de GATT-regels nauwer in overeenstemming gebracht worden met de vereisten van de volgende decade — i h b m.b t garanties — op een manier, die elke verzwakking van het wereldhandelssysteem zou vermijden en die van nut zou zijn voor alle handeldrijvende landen, ontwikkelde en niet-ontwikkelde in gelijke mate
Een substantieel hogere mate van gerechtigheid en discipline in het internationale handelssysteem zou worden bereikt door het in het leven roepen van nieuwe mechanismen op vele gebieden voor raadpleging en het oplossen van conflicten Uniforme toepassing van de GATT-regels is van vitale betekenis en wij zullen zo spoedig mogelijk in die richting actief worden
De aan de topontmoeting deelnemende landen zien op alle gebieden van de onderhandelingen een nog nauwere samenwerking met de ontwikkelingslanden tegemoet. Wij streven ernaar voor alle deelnemers een verstandig en evenwichtig resultaat te verzekeren, dat op adequate wijze rekening houdt met de noden van de ontwikkelingslanden, b.v door een bijzondere en gedifferentieerde behandeling, en dat hun grotere deelname aan de voordelen en verplichtingen van het wereldhandelssysteem teweeg brengt. Op de top in Londen vorig jaar wezen wij een protectionistische koers voor de wereldhandel af Wij kwamen overeen een nieuwe stimulans te geven aan de Tokio-ronde Onze onderhandelaars zijn die verplichting nagekomen. Nu dragen wij hun op om in samenwerking met de andere deelnemers de nog open kwesties op te lossen en de gedetailleerde onderhandelingen tegen 15 dec. 1978 met succes af te sluiten

18 Wij nemen met voldoening kennis van de vernieuwing van de belofte om een open, op de markt georiënteerd economisch systeem te handhaven, die de vorige maand door de OESO-ministerraad gedaan is. De economische problemen van de wereld van vandaag kunnen niet opgelost worden door terug te glijden in open of verborgen protectionisme.

19. Wij verwelkomen de verklaring over een positief aaripassingsbeleid, die door de OESO-ministers is afgelegd. Er moet op langere termijn bereidheid bestaan om structurele verandering te aanvaarden en te vergemakkelijken Maatregelen om een dergelijke verandering te verhinderen verlengen economische inefficientie, leggen de last van de structurele verandering op de schouders van de handelspartners en belemmeren de integratie van de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie. Wij zijn vastbesloten om bij onze industriele, sociale, structurele of regionaal-politieke initiatieven ten gunste van sectoren, die zich in moeilijkheden bevinden, geen schade toe te brengen aan de internationale concurrentie en de handelsstromen

20 Wij nemen kennis van de noodzaak voor landen met grote betalingsbalanstekorten om hun uitvoer te vergroten en voor landen met grote betalingsbalansoverschotten om invoer te vergemakkelijken In deze samenhang is de VS met kracht van plan haar uitvoerprestatie te verbeteren en bestudeert zij maatregelen tot dit doel. De eerste minister van Japan, heeft verklaard, dat hij wilde werken in de richting van een groei van de mvoer door vergroting van de binnenlandse vraag en verschillende inspanningen om de invoer te vergemakkelijken Verder heeft hij verklaard, dat de regering van Japan van plan is, ten einde iets te doen aan de actuele situatie van een ongebruikelijk overschot, een tijdelijke en buitengewone stap te nemen door op te roepen tot matiging bij de export met het doel het totale volume van de uitvoer van Japan in het fiscale jaar 1978 op of beneden het niveau van het fiscale Jaar 1977 te houden

21 Wij onderstrepen onze bereidwilligheid onze samenwerking op het terrein van particuliere investeringen in het buitenland zowel tussen de industriele naties als tussen hen en de ontwikkelingslanden te versterken Wij zullen ons versterkt inzetten voor verdere overeenkomsten in het kader van de OESO en elders.

22. In samenhang van zich uitbreidende economische activiteit in de wereld erkennen wij de vereiste van een betere toegang tot de markten van onze landen voor de produkten van de ontwikkelingslanden Gelijktijdig verwachten wij van de kant van ontwikkelingslanden die meer vooruitgang geboekt hebben, een groeiende bereidheid hun markten voor invoer te openen.

BETREKKINGEN MET DE ONTWIKKELINGSLANDEN

23 Succes bij onze inspanningen om de economieën van onze landen te versterken strekken de ontwikkelingslanden tot voordeel en de economische vooruitgang strekt ons tot voordeel.

24. In de komende jaren kunnen de ontwikkelingslanden, i.h.b. die, w-elke het meest in nood verkeren, op ons rekenen voor wat betreft een toegenomen stroom

van financiële hulp en andere bronnen voor hun ontwikkeling De eerste minister van Japan heeft verklaard, dat hij ernaar wil streven in drie jaar Japans officiele ontwikkelingshulp te verdubbelen
Wij betreuren diep, dat de Comeconstaten het hun passende deel van de financiële hulp aan de ontwikkelingslanden niet leveren en wij nodigen hen nogmaals uit dit te doen

25 De armste ontwikkelingslanden hebben in versterkte omvang hulp tegen bijzonder gunstige voorwaarden nodig Wij ondersteunen hei fonds van de Wereldbank voor het verstrekken van leningen tegen bijzonder gunstige voorwaarden
Wij verplichten onze regeringen om de middelen van de International Development Ascociation op een schaal te vergroten, die haar in staat zou stellen de omvang van haar leningen jaarlijks in reele termen te doen groeien

26 Mbt de ontwikkelingslanden, die meer vooruitgang geboekt hebben, hernieuwen wij onze toezegging de vergroting van de omvang van de middelen van de multilaterale ontwikkelingsbanken te doen toenemen op een schaal, die nodig is om tegemoet te komen aan de groeiende behoefte aan leningen tegen commerciele voorwaarden Wij zullen de medefinanciering door de staat en particulieren van ontwikkelingsprojecten van deze banken bevorderen De samenwerking van de ontwikkelingslanden bij het creeren van een goed investeringsklimaat en adequate bescherming van buitenlandse investeringen is vereist, opdat buitenlandse particuliere investeringen de economische groei en een versterkte overdracht van technologie kunnen bevorderen.
Wij verwijzen ook naar onze inspanningen m.b.t. de ontwikkelingslanden op het terrein van de energie, zoals uiteengezet in de paragrafen 15 en **16.**

27. Wij zijn overeengekomen de onderhandelingen over een gemeenschappelijk fonds tot een succesvol eind te voeren en om studies over verschillende manieren om verdiensten uit export te stabiliseren te voltooien.

INTERNATIONALE MONETAIRE POLITIEK

28. De grillige bewegingen op de wisselmarkten in de recente maanden hebben een schadelijk effect gehad op het vertrouwen, de investeringen en de groei in de hele wereld. In essentie kan stabiliteit van de wisselkoersen alleen worden bereikt door een aanval te doen op de fundamentele problemen, die bijgedragen hebben aan de huidige grote tekorten en overschotten op de betalingsbalansen,
Toepassing van de politiek, die hierboven beschreven is, in het kader van een gecoördineerd programma zal helpen om een beter patroon van de betalingsbalansen van de wereld teweeg te brengen en zal leiden tot grotere stabiliteit in de internationale wisselmarkten. Deze stabiliteit zal op haar beurt het vertrouwen en de condities voor een duurzame groei verbeteren.

29. Hoewel de wisselkoersen moeten reageren op veranderingen in de onderliggende economische en financiële condities in de verhoudingen tussen de landen, zullen onze monetaire autoriteiten voortgaan met tussen beide te komen in die mate, die nodig is om wanordelijke condities in de wisselmarkten tegen te gaan. Zij zullen elkaar met het oog op een grotere effectiviteit van deze inspanningen ook in de toekomst diepgaand raadplegen Wij zullen de bewaking van net Internationale Monetaire Fonds om het effectieve functioneren van het internationale monetaire systeem te bevorderen ondersteunen.

30. De vertegenwoordigers van de Europese Gemeenschap brachten de vergadering op de hoogte van de beslissing van de Europese Raad in Bremen op **6-7** juli om een systeem van nauwere monetaire samenwerking in overweging te nemen
De vergadenng begroette dit bericht en nam er kennis van, dat de Gemeenschap de andere deelnemers op de hoogte zou houden.

Op de afsluitende persconferentie na de top in Bonn vlnr EG-commissievoorzitter Roy Jenkins, premier Takeo Fukuda van Japan, premier Pierre Trudeau van Canada, president Valéry Giscard d'Estaing van Frankrijk, bondskanselier Helmuth Schmidt van West-Duitsland. president Jimmy Carter van de VS, premier Giulio Andreotti van Italië en premier Callaghan van Engeland

SLOTCONCLUSIE

31. Het is ons gecombineerd doel geweest om de fundamentele economische problemen, waarmee onze landen geconfronteerd worden, aan te vallen, De maatregelen, waarover wij overeenstemming bereikt hebben, versterken elkaar wederzijds. Hun totale effect zou daarom meer moeten zijn dan de som van hun onderdelen. Wij zullen nu proberen parlementaire en publieke steun voor deze maatregelen te verkrijgen.
Wij kunnen niet hopen onze doeleinden alleen te bereiken. Wij zullen nauw samenwerken met andere landen en in de passende internationale instellingen. Diegenen onder ons, wier landen lid zijn van de Europese Gemeenschap zijn van plan hun inspanningen binnen dit kader te verrichten.
Wij hebben onze vertegenwoordigers opdracht gegeven tegen het eind van **1978** bijeen te komen om de bij de uitvoering van deze verklaring bereikte vooruitgang te toetsen.
Wij zijn verder van plan om op een passend tijdstip in het volgende jaar een dergelijke bijeenkomst in onze kring te beleggen.

Verklaring over vliegtuigkapingen

De aan de topconferentie deelnemende staats- en regeringshoofden hebben ook een verklaring over vliegtuigkapingen opgesteld. Deze verklaring luidt als volgt:

De staats- en regeringschefs, bezongd over terrorisme en gijzelingen, verklaren, dat hun regeringen hun gemeenschappelijke inspanningen tot bestrijding van het internationale terrorisme zullen intensiveren
In gevallen, waarin een land de uitlevering of de gerechtelijke vervolging van vliegtuigkapers weigert, resp zulke vliegtuigen niet teruggeeft, zijn daarom de staats- en regeringschefs gemeenschappelijk vastbesloten dmv. hun regeringen ervoor te zorgen, dat alle vluchten naar een dergelijk land stilgelegd worden
Tegelijkertijd zullen hun regenngen stappen ondernemen, opdat alle vluchten in hun land uit dit land alsmede door luchtvaartondernemingen van dit land uit enig ander land verboden worden.
De staats- en regeringschefs roepen met nadruk andere regeringen op zich bij deze verplichting aan te sluiten

Commentaar

In een commentaar in het Engelse dagblad The Guardian (18-7) wordt erkend, dat de toezegging van de Bondsrepubliek in meer specifieke termen is vervat dan men zelfs nog een paar uur voor het einde van de topconferentie had verwacht Maar toezeggingen blijven natuurlijk voorwaardelijk Carter moet een vijandig Congres meekrijgen en Schmidt bond de nadere bepaling van het bedrag, te besteden aan stimuleringsmaatregelen, aan de absorptiecapaciteit van de kapitaalmarkt en de noodzaak van voorkoming van inflatiedruk Dit zouden wel eens krachtige beperkingen kunnen blijken. Misschien is de beste hoop op succes gelegen in de omstandigheid dat de leiders van de Zeven duidelijk beseffen, dat de geloofwaardigheid van topconferenties op hst spel komt te staan wanneer ook ditmaal de gewekte verwachtingen teleurgesteld worden. (AP, DPA, Reuter, Bulletin, Times, NRC/H'blad, The Economist, FAZ, Le Monde, NZZ, Financial Times)

BELGIË

FAILLISSEMENT VAN VOLKSGAZET

De rechtbank van koophandel te Antwerpen heeft op 14 juli de N.V. Excelsior en de S.M. Ontwikkeling, resp. drukkerij en uitgeefster van de socialistische partijkrant *Volks*-gazet, failliet verklaard. Beide vennootschappen laten een schuld na van ruim 400 mln fr. De 310 personeelsleden werden ontslagen,

Op 15 juli sloten de curatoren van de failliete vennootschappen een voorlopig akkoord met de (op 11 juli opgerichte) N.V. De Roos, met het oog op de voortzetting van de publikatie van Volksgazet tot 15 sept, 1978. met dien verstande dat het akkoord eventueel na die datum zou kunnen worden verlengd. Tevens werd bekendgemaakt, dat de nieuwe uitgeverij geleid werd door een raad van beheer, voorgezeten door Marcel Schoeters, voorzitter van het gewest Antwerpen van het Algemeen Belgisch Vakverbond, en beschikte over een aanvangskapitaal van 50 mln fr., bijeengebracht door verscheidene organisaties van de socialistische Gemeenschappelijke Actie. Schoeters kondigde aan dat Volksgazet voortaan geen partijkrant meer zou zijn, maar een linkse krant die open staat ,,voor alle tendcnscn in onze beweging en ook voor andere". Hij zei dat die nieuwe krant een belangrijke rol wenste te spelen ,,in het Vlaanderen dat men ons aankondigt, nl. in de CVP-staat".

In Volksgazet en Vooruit van 15 juli verscheen een gemeenschappelijk commentaar van de twee Vlaamse socialistische leiders, Karel van Miert en Frank van Acker, waarin werd verklaard ,,dat te lang werd vastgehouden aan de voorbijgestreefde formule van de partijkrant" en dat er nog beslist ruimte was ,,voor een pers die enerzijds ideologisch aanleunt bij de progressieve Vlaamse opinie, en anderzijds een journalistiek aantrekkelijke krant brengt. Het gaat hier om een fundamentele democratische noodzaak".

Op 17 juli liet de N.V. De Roos weten, dat zij bereid was 185 personeelsleden van de failliete vennootschappen in dienst te nemen, op basis van een contract voor twee maanden en tegen een salaris dat 10% lager lag dan het oude salaris. De 125 overige personeelsleden — onder wie een tiental journalisten — zouden definitief afvloeien. Schoeters zei dat de overlevingskansen van de krant vooral afhingen van een oplage-stijging.

Het aanbod van de N.V. De Roos stuitte onmiddellijk op bezwaren. Sommige werknemers, die een contract aangeboden kregen, stelden vast dat hun loon niet met 10 maar met 20% en zelfs meer verminderd werd. Het lokte eveneens kritiek uit, dat de meeste vakbondsafgevaardigden en de leden van de ondernemingsraad niet opnieuw werden aangeworven. Schoeters verduidelijkte i v m dat laatste punt, dat bij de recrutering ervan was uitgegaan, dat enkel de beste elementen voor een functie in aanmerking zouden komen. De beroering in het bedrijf duurde de hele dag en 's avonds was het personeelskader onvoldoende bezet, zodat Volksgazet op 18 juli niet verscheen. Die dag zette Schoeters de onderhandelingen met het personeel en ook met de curatoren voort, maar hij slaagde er niet in een akkoord te bereiken. Daarop werd 's avonds medegedeeld, dat de reddingsoperatie mislukt was en dat Volksgazet niet meer zou verschijnen. Er werd aan toegevoegd dat de N.V. De Roos. met de hulp van een twintigtal journalisten van Volksgazet. in de herfst een nieuwe socialistische krant op de markt zou brengen.

Volksgazet werd op 2 juni 1914 gesticht na samensmelting van de bladen De Werker en Volkstribuun De krant was het officieel orgaan van de Belgische Socialistische Partij, maar droeg vanaf de aanvang een sterk Antwerps stempel, in tegenstelling tot die andere socialistische krant, Vooruit, die uitgesproken Gents was Na de Tweede Wereldoorlog, tijden welke Volksgazet niet verschenen was, begon de krant met een oplage van 150000 ex, maar onder de leiding van directeur-hoofdredacteur J van Eynde, ondervoorzitter van de BSP, die „Volksgazet" opvatte als de spreekbuis van de orthodoxe partijpolitiek, daalde de oplage gestadig. Op het ogenblik van het faillissement lag zij onder de 50 000 ex

Op 1 okt 1977 was Van Eynde met pensioen gegaan en opgevolgd door Fr Geudens De nieuwe hoofdredacteur breidde de redactie uit en experimenteerde met een nieuwe lay-out en nieuwe rubrieken Hij nam ook meer afstand van het partijbestuur Die vernieuwingspolitiek kon de ondergang echter niet meer vermijden

REORGANISATIE BIBLIOTIPEEKWERK

De Cultuurraad heeft op 6 juni met 108 stemmen en 11 onthoudingen een ontwerp van decreet aangenomen betreffende de openbare bibliotheken in het Nederlandse taalgebied en de Nederlandstalige openbare bibliotheken in het arrondissement hoofdstad-Brussel. Het decreet dat algemeen beschouwd wordt als een van de belangrijkste realisaties van de Cultuurraad, sluit de periode af, waarin de structuur en de financiering van het bibliotheekwerk bepaald werd door de wet-Destree van 17 oktober 1921.

Sedert 1964 was de hervorming van de sector ter studie. In 1972 dienden de leden van de Cultuurraad, F. de Bondt (CVP) en H. Adriaensens (BSP), ieder voor zich een verschillend voorstel van decreet in Omdat de Raad van State in een advies van 2 juli 1972 stelde, dat de Cultuurraad niet bevoegd was om de gemeenten en provincies financiële verplichtingen op te leggen, diende de regering een ontwerp van decreet in, dat rekening hield met dat advies el1 de verplichtingen van financiële aard uitsloot.

Na de kabinetswijziging van 1973 werd het ontwerp herzien. Het hield nu toch financiële verplichtingen voor de gemeenten en provincies in. De regering had intussen immers geoordeeld, dat de kwestie kon worden geregeld via een resolutie van de wetgevende Kamers op basis van art. 11 van de wet van 3 juli 1971. De resolutie werd op 6 juli 1976 bij de Kamer ingediend door G. Verhaegen (CVP) en A. Parisis (PSC). Volgens die resolutie waren de wetgevende Kamers van oordeel dat de Cultuurraad en de Conseil Culture1 wel degelijk gemachtigd waren om voor hun respectieve cultuurgemeenschappen de door de regering ingediende ontwerpen van decreet betreffende het bibliotheekwerk aan te nemen. Het voorstel van resolutie werd op 10 febr. 1977 door de Kamer en op 7 juli 1977 door de Senaat goedgekeurd, wat de weg vrijmaakte voor de behandeling van het ontwerp van decreet in de Cultuurraad.

Het decreet bepaalt o.m. dat ,,binnen de 3 jaar na het in werking treden van het decreet elke gemeente moet beschikken over een krachtens dit decreet erkende gemeentelijke openbare bibliotheek". Het Rijk subsidieert 100% de salarissen van het leidende en technische personeel van de bibliotheek; 60% de onroerende investering, de modernisering, vergroting en inrichting; 60% de vernieuwing en aanvulling van het economische materiaal. Speciale openbare bibliotheken krijgen bijzondere toelagen. De provincie subsidieert 60% van de werkingskosten. De financiële inspan-

ning van de gemeente zal gericht zijn op de aankoop van boeken.

Het decreet beoogt o.m. een rationalisatie van het bibliotheekwerk en een modernisering in een klimaat van pluralisme. Kleinere bibliotheken zullen fuseren. Een aantal grote bibliotheken, expliciet vernoemd in het verslag bij het ontwerp van decreet, en die behoren tot de z.g. vrije sector. kunnen de eerstkomende tien jaren blijven bestaan en aanspraak maken op de subsidiëring, vastgelegd in het decreet. Zij kunnen eventueel na die periode blijven bestaan, maar ook eisen dat de gemeente ze overneemt. De openbare bibliotheken, waarop het decreet betrekking heeft. vallen onder de bepalingen van het cultuurpact inzake de bescherming van de ideologische en filosofische strekkingen. Tijdens het debat in de Cultuurraad uitte een aantal CVP-leden de vrees dat het decreet op termijn de vrije katholieke bibliotheken zal schaden. Deze argumentatie, die gesteund werd door de bisschop van Gent, werd door de meerderheid van de CVP-fractie afgewezen.

BEVOLKING BRUSSEL (19 gemeenten) op 1-1-1977

Gemeenten	totaal	Belgen	vreemde nationaliteit	
Anderlecht	99.942	81.113	18.829	18,9
Brussel	152 850	115.521	37.329	24,4
Elsene	80 151	60.333	19.818	24,7
Etterbeek	47 666	39.040	8,626	18.1
Evere	30 619	27.218	2.401	a,:
Ganshoren	22 353	20.496	1.857	8,3
Jette	42 104	38.565	3.539	8,4
Koekelberg	16 370	13.687	2.683	16,3
Oudergem	32 492	29.084	3.408	10,5
Schaarsbeek	112 649	80.328	32.321	28,7
St Ag Berchem	18 602	17.384	1.218	6,5
St Gillis	51.135	29.189	21.946	42,9
St. Jans-Molenb	71.991	53.832	18.159	25,2
St Joost-ten-N	22 611	13.539	9.072	40,1
St Lambr. Woluwe	46 726	41.128	5.598	12,0
St. Pieters-Woluwe	39 367	33.701	5.666	14,4
Ukkel	77 369	64.886	12.483	16,1
Vorst	52 631	40.109	12.522	23,8
Wat Bosvoorde	25 424	23.140	2.284	9,0
TOTAAL	1 042 052	822.293	219.759	21,1

BEVOLKINGSEVOLUTIE VAN DE BUITENLANDERS

Staatssecretaris Anciaux (sociale zaken) heeft op 30 mei een omstandige beleidsnota betreffende de immigratie gepubliceerd. Daaruit blijkt dat de buitenlanders in België sedert 1947 sterk in aantal zijn gestegen: van 367.619 naar ruim één mln. De groei is niet gelijkmatig gebeurd, maar valt in vier perioden te onderscheiden. Van 1947 tot 1962 was er een jaarlijkse netto-toename van 6 tot 7.000 eenheden; van 1963 tot 1967 van 40 tot 60.000 eenheden; van 1967 tot 1970 van 10 tot 15.000 eenheden; sedert 1970: van 20 tot 30.000 eenheden. De groei is vooral toe te schrijven aan de immigratie, maar in de toekomst zal de natuurlijke groei steeds belangrijker worden. Zowel het gemiddelde als het nettogeboortencijfer van de buitenlanders ligt in alle regio's hoger dan die voor de Belgen.

De recrutering van gastarbeiders gebeurde geleidelijk in steeds verder afgelegen landen. Kort na de Tweede Wereldoorlog kwamen de arbeiders vooral uit de landen van de Europese Gemeenschap; later werd het recruteringsgebied uitgebreid naar Noord-Afrika en Turkije. In 1961 was 76% van de buitenlanders afkomstig uit een EG-land, in 1970 was dat gedaald tot 63,7% en in 1978 tot 55%. Indien Spanje, Portugal en Griekenland tot de EG zouden toetreden, zou het percentage opnieuw klimmen tot 65%. De tewerkstelling van immigranten bleef aanvankelijk beperkt tot de steenkolensector; kort na de oorlog werden er 100.000 buitenlanders, vooral Italianen, aangeworven. Van 1951 af werd het vrije verkeer van gekwalificeerde arbeiders ingevoerd in het raam van de EGKS. Van 1960 af zorgde de conjuncturele groei van de economie voor een tekort aan arbeidskrachten in bouw, metaal, hout, voeding en horeca, waar tussen 1962 en 1967 ongeveer 125.000 buitenlanders werden tewerkgesteld. In 1967 beleefde de conjunctuur een inzinking en werd door de regering tot een immigratiestop besloten. De wettelijke maatregelen betreffende het vrije verkeer voor burgers van EG-staten en de z.g. gezinshereniging relativeerden echter de doelmatigheid van de stop: tussen 1967 en 1974 werden nog 37.000 eerste arbeidsvergunningen afgeleverd. Na de regularisatie van 1974, waarbij 7.000 clandestiene gastarbeiders hun toestand mochten normaliseren, en ondanks de immigratiestop werden tot op heden nog in totaal 86.750 arbeidsvergunningen afgegeven.

De beleidsnota toont ook aan, dat het aantal gastarbeiders in Wallonië daalt, dat een sterke concentratie bestaat in de Brusselse agglomeratie en dat het aantal gastarbeiders in Vlaams- en Waals-Brabant stijgt, terwijl het in Vlaanderen relatief constant blijft.

BUITENLANDSE AANWEZIGHEID IN BELGIË

	1947	1961	1970	1978
Duitsland	14 067	14 951	22 956	25 538
Frankrijk	66 416	61 438	86 658	109 001
Italie	84 134	200 086	249 490	328 924
Luxemburg	9 446	6 850	7 018	6 656
Nederland	63 700	50 175	61 216	71 373
Groot-Brittannie	10 405	10 234	15 340	25 749
Spanje	3 245	15 787	67 434	67058
Griekenland	1270	9 797	22 354	23 418
Marokko	—	—	39 294	92 279
Turkije	—		20 312	66 563
Portugal	466	933	7 177	13 433
Polen	58 442	32 009	18 370	10 812
VS	1993	3 458	12 676	20 473
TOTAAL	367 619	453 486	696 282	1 005 000

PROCENTUELE RUIMTELIJKE SPREIDING VAN DE VREEMDELINGEN

	Brussel	Vl. Brabant	W Brabant	Overig Vl	Overig Wal	België
1947	19,28	1,93	1,32	26,01	51,46	100
1961	15,21	2,31	1 54	20,14	60,80	100
1970	24,92	3,75	2 14	19,81	49,38	100
1974	25,20	4,30	2,61	20,86	47,03	100
1975	25,45	4,33	2,67	21,45	46,10	100

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

VIETNAM

VIETNAM IN CONFLICT MET CHINA (III)

Zoals gemeld (pag. 450/3) verlangde China de sluiting van drie Vietnamese consulaten in China in een op 17 juni overhandigde nota.
In deze nota, gedateerd Peking. 16 juni 1978, bracht de Chinese regering haar stap in verband met de beweerde weigering van Hanoi mee te werken aan de vestiging van een Chinees consulaat-generaal in Ho Tsji Minh-stad In de nota werd o.m. gesteld:

". . .In de voorbije 20 of meer jaar heeft de Vietnamese zijde consulaten-generaal successievelijk gevestigd in Kwangtsjow, Kunming en Nanning in China. (. . .) In 1976 stelde het Chinese ministerie van buitenlandse zaken i. . .) aan de Vietnamese zijde voor consulaten-generaal te vestigen in Ho Tsji Minh-stad, Danang en Haiphong: in december van datzelfde jaar gaf de Vietnamese zijde haar instemming te kennen met de vestiging van Chinese consulaire missies in Ho Tsji Minh-stad en Haiphong, en in november 1977 stelde zij dat de Chinese zijde een soort voorhoede naar Ho Tsji Minh-stad kon sturen om de vestiging van het consulaatgeneraal daar voor te bereiden. Het Chinese ministerie van buitenlandse zakeil deed het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken de aanstellingsbrief toekomen van Wang Pu-yun als de Chinese consul-generaal in Ho Tsji Minhstad, en het Chinese voorbereidende team (. . .) arriveerde al lang geleden in Hanoi. Sindsdien heeft de Chinese zijde herhaaldelijk het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken gevraagd zo spoedig mogelijk regelingen te treffen voor het Chinese voorbereidende team om door te reizen naar Ho Tsji Minh-stad (. . .), maar de Vietnamese zijde heeft dat onder verscheidene voorwendselen geweigerd, en als gevolg daarvan moest het Chinese voorbereidende team bijna drie maanden in Hanoi blijven. (. . .)
Onder deze omstandigheden kon de Chinese regering niet anders doen dan besluiten om de benoeming van Wang Pu-yun tot consul-generaal in te trekken en consul Tsjou Hui-min en vice-consul Tsjung Tsjing-kun terug te roepen, die waren uitgestuurd voor de vestiging van de consulaire missie in Ho Tsji Minh-stad (. . .). Volgens het beginsel van wederkerigheid geeft de Chinese regering de Vietnamese regering hierbij te kennen dat zij onverwijld haar drie consulatengeneraal in China's Kwangtsjow, Kunming en Nanning moet sluiten: die moeten al hun consulaire activiteiten vanaf de datum van deze kennisgeving staken en al hun stafpersoneel moet binnen de kortst mogelijke tijd worden teruggetrokken . . ."

Het persbureau Nieuw China (21-6) publiceerde een verklaring van de woordvoerder van het consulaire departement van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken over deze kwestie. Deze deelde inee dat Vietnam in 1955 consulaten-generaal gevestigd had in Kunming en Nanning en in 1956 in Kwangtsjow In augustus 1976 had China Vietnam op de hoogte gesteld van zijn wens consulaten-generaal te vestigen in Ho Tsji Minh-stad, Danang en Haiphong In december 1976 had Vietnam de vestiging van een consulaire missie in Danang verworpen, maar in beginsel ingestemd met de vestiging in Ho Tsji Minh-stad en Haiphong
Pas na een Chinees herinneringsschrijven in november 1977 had Vietnam ingestemd met het sturen van een Chinese voorbereidende missie naar Ho Tsji Minh-stad met het voorbehoud dat China een Vletnamese medecleliiig moest afwachten over het tijdstip waarop het consulaat-generaal officieel kon gaan functioneren Begin april 1978 arriveerde het Chinese voorbere~dendeteam in Hanoi en op 30 mei 1978 verstrekte het Chinese ministerie van buitenlandse zaken de aanstellingsbrief van de consul-generaal Maar herhaalde Chinese verzoeken om het team naar Ho Tsji Minh-stad te laten vertrekken werden steeds van de hand gewezen. waardoor het team bijna drie maanden in Hanoi moest blijven Het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken verzocht het team zelfs Hanoi te verlaten en naar China terug te keren

Op 19 juni protesteerde Vietnam in een nota aan China tegen de sluiting van de drie Vietnamese consulaten, die ,,totaal absurd" werd genoemd. Gelijktijdig bevestigde Vietnam dat China in de tweede helft van mei zijn hulp voor 72 projecten * in Vietnam had gestaakt.

Repatriëring opgehouden

Terwijl de twee Chinese schepen voor de Vietnamese kust lagen te wachten, beschuldigden beide landen elkaar ervan de voorgenomen repatriëring te vertragen. Terwijl de Vietnamese functionarissen over de repatriëring wensten te spreken, herhaalden de Chinese functionarissen volgens radio-Hanoi (22-6) slechts hun ,,lasterlijke beweringen" over vervolging van Chinezen en concentreerden zij zich op de kwestie van de nationaliteit van de Chinese ingezetenen in Vietnam.

Het persbureau Nieuw ***China*** onthulde op 25 juni dat sinds 13 juni zeven onderhandelingsronden over de evacuatie in Hanoi hadden plaatsgevonden tussen Chinese en Vietnamese functionarissen. Laatstgenoemden hadden bezwaar gemaakt tegen de Chinese eis dat de Chinezen die het land verlieten als slachtoffers zouden worden aangeduid, terwijl China een voorstel van Vietnam had verworpen om de evacués ,,Vietnamezen van Chinese afkomst" te noemen. Voorts zou Vietnam als voorwaarde vooraf de heropening van de drie Vietnamese consulaten hebben verlangd.

Op 28 juni werd Vu Lap, de voorzitter van de Vietnamese commissie voor de nationaliteiten — in de rang van minister belast met de kwestie van de etnische minderheden — van zijn functie, die hij sinds februari 1977 vervulde, ontheven.

Op 1 juli meldde het Vietnamese persbureau VNA dat de Chinees-Vietnamese onderhandelingen na een pauze van drie dagen op 30 juni waren hervat, maar toen werden dank zij China's ,,absurde eisen" ook geen vorderingen gemaakt.

Ook op 30 juni werd het Vietnamese consulaat-generaal in Kunming gesloten; de stafleden keerden per trein naar Hanoi terug. Het consulaat-generaal in Kwangtsjow was al eerder gesloten en dat in Nanning zou op 3 juli worden geëvacueerd.

Het Russische partijblad de Prawda beschuldigde de Chinese regering er op 1 juli van bezorgdheid over de Chinezen in Vietnam voor te wenden ,,om zich te kunnen mengen in binnenlandse aangelegenheden en up grove wijze pressie uit te oefenen. Deze politiek wekt bezorgdheid in andere Zuidoostaziatische landen met grote Chinese minderheden". De Chinese handelwijze toonde opnieuw aan ,,wat hegemonisme in de praktijk is en hoe pogingen tot onderwerping van een naburig socialistisch land met alle middelen eruit zien", aldus de Prawda.

De volgende dag bevestigden de Sowjet-leiders in een boodschap aan Hanoi t.g.v. de tweede verjaardag van de verenigde Socialistische Republiek Vietnam hun steun: „Nu het Vietnamese volk wordt onderworpen aan grote, onverhulde druk van buitenaf en aan chantage kan het verzekerd zijn van de resolute steun van het Russische volk."

In een lang hoofdartikel ging het Volksdagblad op 3 juli in op de ,,lasterlijke" beweringen van de Sowjet-leiders dat China de overzeese Chinezen zou gebruiken als ,,vijfde colonnes" om ,,subversieve

---

* Op 12 mei had Peking Hanoi ervan in kennis gesteld dat het 21 projecten stopzette en op 30 mei beëindigde het zijn medewerking aan nog eens 51 projecten. Dit werd op 17 juni door Hanoi onthuld. toen het twee Chinese nota's publiceerde. (Financial Times 4-7)

Volgens Le Monde (5-7) had Peking op 9 juni de levering van ,,complete uitrustingen" onderbroken, maai was een programma van technische bijstand voortgezet. Nog op 28 juni had het persbureau Nieuw China de ingebruikneming gemeld van een oliereservoir, dat met behulp van Chinees personeel was gebouwd.

activiteiten" te ontwikkelen en om China's ,,grote mogendheid-ambities" te verwezenlijken. Het beleid van de Chinese regering werd door het Volksdagblad samengevat in 4 punten: 1) de Chinese regering heeft nooit goedgekeurd dat overzeese Chinezen een dubbele nationaliteit bezitten; **2)** zij moedigt overzeese Chinezen aan voor de nationaliteit en het staatsburgerschap van het land te kiezen waar zij een nieuw tehuis hebben gevonden; **3)** elke Chinees, die de nationaliteit van het land heeft verworven waarin hij woont, wordt een burger van het gastland en is niet langer gerechtigd het Chinese staatsburgerschap te bezitten; als zo iemand toch het Chinese staatsburgerschap zou wensen dan moet hij de legale formaliteiten van het land waarin hij woont vervullen en moet zijn aanvraag door de Chinese regering worden goedgekeurd; 4) de Chinese regering verwacht dat degenen die besluiten hun Chinese nationaliteit te behouden de wetten van het land waarin zij wonen naleven en zich onthouden van inmenging in de politieke activiteiten van dat land. Het Volksdagblad concludeert ,,Overzeese Chinezen die de nationaliteit van het gastland hebben verworven zijn niet langer Chinese staatsburgers, ongeacht of zij één generatie of langer van Chinese oorsprong zijn geweest." Als voorbeeld wordt Singapore genoemd: ,,Deze Singapore-burgers van Chinese oorsprong vallen niet binnen het kader van China's politiek m.b.t. overzeese Chinezen, maar zij vallen onder de jurisdictie van Singapore."

Maar de Chinese regering blijft wel verantwoordelijk voor het beschermen van de legitieme rechten en belangen van de overzeese Chinezen met een Chinese nationaliteit, maar dat is volledig in overeenstemming met de normen van het internationale recht en de internationale praktijk, aldus het Volksdagblad (3-7).

China staakt alle hulp aan Vietnam

Per nota van **3** juli deelde de Chinese regering aan de Vietnamese regeiring mee dat zij zich genoodzaakt achtte tot het nemen van ,,de beslissing om haar economische en technische hulp aan Vietnam te staken en de Chinese ingenieurs en ander technisch personeel dat nog steeds in Vietnam werkt terug te roepen". Als redenen werden aangevoerd: ,,Dit gebeurt omdat de Vietnamese kant (...) zijn anti-China-activiteiten onvermurwbaar heeft voortgezet alsmede de uitbanning van Chinese ingezetenen in Vietnam, ernstig de vriendschappelijke betrekkingen tussen China en Vietnam heeft geschaad, de broederlijke gevoelens tussen de twee volken diep heeft gekwetst, een bedorven sfeer van laster en opruiing tot vijandschap jegens China heeft geschapen en de minimumvoorwaarden heeft vernietigd voor het voortgezette verblijf van Chinese experts in Vietnam om de hulpprojecten uit te voeren."

De werkelijke reden is echter, aldus *NRC/H'blad* (4-7), dat Vietnam nu op economisch gebied van het Sowjet-blok deel uitmaakt, sinds het vijf dagen eerder (29 juni) formeel tui de Comecon, de Oosteuropese economische samenwerkingsorganisatie, werd toegelaten.

De Chinese hulp bedroeg volgens N Y T (4-7) in de voorbije 20 jaar minstens $ 10 mrd. Schattingen, deels gebaseerd op door Chinese leiders openbaar gemaakte cijfers, variëren van $ 10 mrd tot $ 18 mrd: het laatste cijfer werd begin juni door de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping genoemd. Op 3 juli verklaarde een woordvoerder van het State Department dat de waarde van de Chinese hulp in recente jaren gedaald was tot niet meer dan $ 300 mln per jaar, terwijl de SU jaarlijks voor $ 500 mln verschaft. Voor het einde van de Vietnamese oorlog bestond de Chinese hulp voornamelijk uit oorlogsmaterieel en voedselvoorraden. Sindsdien was deze hulp aanzienlijk verminderd, waarbij die zich de laatste tijd beperkte tot rijst en andere grondstoffen, bijstand voor specifieke projecten (de bouw van bruggen, wegen en andere openbare werken) en technici voor die projecten. Ook leverde China machines voor de lichte industrie. De meest zichtbare resultaten waren het Thai Nguyen staalcomplex op 40 mijl benoorden Hanoi en een brug over de Rode Rivier. Het aantal Chinese experts, meest ingenieurs, werd op 2000 a 3000 geschat.

L e M o n d e (5-7) deelde mee dat de Chinese hulp volgens diplomatieke bronnen in 1976 een waarde had van ca. $ 330 mln, wat neerkwam op omstreeks tweederde van de Russische bijdrage, terwijl de Chinese hulp na 1976 afnam tot ongeveer een derde van de Russische.

Verdere beschuldigingen. Berichten over militaire maatregelen

Op 4 juli beschuldigde radio-Hanoi de Chinezen ervan dat zij illegaal ,,negentig stukken" van het Vietnamese district Cao Lang hadden bezet, in de provincie Cao Bang, die een gemeenschappelijke grens van ruim 500 km lengte met China heeft. Duizenden Chinezen waren de grens overgestoken, aldus het radiobericht, en hebben zich genesteld in het district Bao Lac — in het noordwesten van Cao Bang —, waar zij gewelddadig waren opgetreden tegen de Vietnamezen die in dit gebied wonen.

Radio-Hanoi zei dat een groot aantal Chinezen van Peking de opdracht had gekregen de Vietnamezen in het grensgebied niet te sparen. Een aantal zou als gevolg daarvan ernstig zijn gewond en onder hen zouden er zijn wier rug door de Chinezen was gebroken. China is volgens Vietnam niet tevreden over het gedrag van de Chinezen aan de grens, ,,van wie het grootste deel sinds lange tijd in goede verstandhouding met de Vietnamezen leeft en geen enkel enthousiasme toont voor het plegen van geweld op de Vietnamezen."

Peking is daarna begonnen met het overbrengen van ver van de grens levende Chinezen, om zijn orders uitgevoerd te krijgen, aldus radio-Hanoi.

Ha It Nhan, de voorzitter van het volkscomité van het district Quang Hoa, verklaarde tegenover radio-Hanoi dat elke Chinees die weigert de wapens tegen de Vietnamezen op te nemen, door Peking wordt bedreigd met plaatsing op de zwarte lijst en een verminderd rantsoen rijst krijgt.

De gebieden, die China volgens radio-Hanoi in Vietnam zou hebben bezet, zouden allang door de Volksrepubliek zijn opgeëist en op Vietnam zou druk zijn uitgeoefend om de soevereiniteit erover over te dragen.

De 1.200 kilometer lange Chinees-Vietnamese grens is hier en daar slecht afgebakend. Tot op heden had geen van de twee landen speciaal behoefte gevoeld aan corrigeren. Radio-Hanoi verklaarde dat het de politiek van Vietnam was de bewoners van de slecht afgebakende gebieden te laten gaan en staan waar ze wilden. Geen van de twee buren had ooit aanspraak gemaakt op grond van de ander. De situatie is nu anders, aldus radio-Hanoi.

De Vietnamezen hebben de Chinezen bij meer dan een gelegenheid voorgesteld het grenspact te accepteren dat in 1886 in Peking is ondertekend door de Franse koloniale autoriteiten van Vietnam en de Mantsjoe dynastie van China. Het verdrag werd in 1895 aangepast.

Peking voelde echter niet voor het Vietnamese voorstel, omdat het betrokken pact de Vietnameze soevereiniteit erkent over de Spratley- en Paracel-eilanden, die misschien olie in de bodem hebben.

(A F P - R e u t e r)

Ongeveer gelijk met de Vietnamese beschuldigingen hoorden buitenlandse correspondenten in het zuiden van China van uit Vietnam gevluchte Chinezen dat Vietnam bezig is zijn strijdkrachten aan de grens met China te versterken. Zo verklaarde een zekere Wu Hsin-tsjuan volgens Reuter (4-7) dat de Vietnamezen grote delen van de grens met hoge prikkeldraadhekken hadden afgezet en mijnenvelden hadden aangelegd. Naar zijn zeggen waren de Vietnamese troepen in het grensgebied Mang Cai in maart jl. versterkt met een artillerieregiment, dat was uitgerust met 75 mm kanonnen, terwijl hij had gehoord dat een Vietnamese divisie van **3** of 4 regimenten naar Tan Ho was overgebracht.

Inmiddels ontkende Vietnams onderminister van buitenlandse zaken, Phan Nien, op 4 juli te Bangkok dat zijn regering militaire faciliteiten aan een buitenlandse mogendheid had verleend.

Op 6 juni had prof Howard Chao van de Yale-universiteit m een artikel voor het Japanse dagblad Asahi onthuld dat Vietnam de vroegere Amerikaanse marinebasis aan de Baai van Cam Ranh aan de SU had overgedragen Hij had die informatie gekregen van Chinese vluchtelingen uit Vietnam, die hij enkele dagen eerder in Zuid-China had ondervraagd Volgens Chao waren Cam Ranh en omgeving nu hermetisch afgesloten. terwijl voor de kust talloze Russische schepen zounen liggen Ook meldde hij dat Vietnam aan zijn grens met China vijf legerdivisies had samengetrokken

Gelijktijdig berichtte het Japanse persbureau Kyodo uit Peking dat Vietnam bij de havenstad Hon Gai een basis had aangelegd voor het afschieten van Russische Styx-raketten met kort bereik en dat China 15 divisies (ca 210 000 man) in en rond Kanton en Kunming in staat van paraatheid had gebracht

Eind juni werd gemeld dat volgens uit Vietnam gevluchte Chinezen door de Russen aan de Baai van Cam Ranh een raketbasis was gebouwd voor lange-afstandsprojectielen, die op China gericht waren Deze basis zou volgens een oud-functionaris van de Vietnamese communistische partij door Russisch personeel worden bediend Voorts zouden Russische experts aan de Noordvietnamese grens in Long Ping (90 km ten noordoosten van Lao Cai) drie radarstations hebben ingericht

Op 1 juli onthulde een Chinese functionaris tegenover buitenlandse journalisten in Kunming, dat er zich op 27 juni aan de Chinees-Vietnamese grens een incident had voorgedaan, het eerste waarvan China melding maakte Vietnamese politie zou daarbij op vluchtende Chinese boeren hebben geschoten, maar er zouden geen slachtoffers zijn geweest

Op 11 juli meldde radio-Hanoi dat ,,verscheidene formaties Chinese gevechtsvliegtuigen" op 8 juli het Vietnamese luchtruim 25 tot 30 km diep waren binnengedrongen. Eerst waren twee Chinese gevechtsvliegtuigen 25 km diep het luchtruim boven de kustprovincie Quang Ninh binnengevlogen, en tien minuten later zouden twee andere toestellen tot 30 km boven de aangrenzende provincie Cao Lang zijn gepenetreerd. In verband met deze ,,bijzonder ernstige gebeurtenis" had de Vietnamese regering op 10 juli een protestnota aan de Chinese ambassade in Hanoi willen overhandigen, maar de Chinese zaakgelastigde had geweigerd die nota in ontvangst te nemen ,,met het voorwendsel" dat hij niet ,,volledig op de hoogte van de affaire" was.

Op 12 juli noemde het persbureau Nieuw China de Vietnamese verklaring over schending van het Vietnamese luchtruim door de Chinese luchtmacht een .,puur verzinsel".

Volgens Westerse en Japanse militaire inlichtingendiensten was er echter wel degelijk sprakek van een militaire escalatie tussen beide landen.

China had eenheden van zijn zuidelijke vloot van Kanton naar het eiland Hainan verplaatst, 250 km uit de Noordvietnamese kust.

Daaronder zijn volgens Westerse en Japanse militaire inlichtingendiensten schepen met een nieuw type zeer geavanceerde raket. Bij de vloot horen 40.000 mariniers en een marineluchtvaartdienst van 700 toestellen, maar voor zover bekend zijn die nog niet verplaatst De Chinese troepensterkte in de provincies Kwangsi en Yunnan, die aan Vietnam grenzen, is 150.000 man, waartegenover slechts 50.000 Vietnamese soldaten staan, die thans met militie zouden worden aangevuld.

Inmiddels had China volgens radio-Hanoi tijdens een bijeenkomst van Chinese en Vietnamese vertegenwoordigers op 10 juli een Vietnamees voorstel verworpen om de periode van de geplande repatriëring van in Vietnam woonachtige Chinezen uit te breiden. Volgens dit voorstel zouden schepen uit China vier à vijf i.p.v. drie dagen lang voor de repatriëring in Vietnamese havens mogen blijven. Tegelijk zou China hebben geweigerd de namen op te geven van 2.250 Chinezen, die Vietnam wilden verlaten.

Op 11 juli meldde het persbureau Nieuw China dat de evacuatiebesprekingen een impasse hadden bereikt vanwege de ,,onredelijke houding" van de Vietnamese autoriteiten. Die opvatting werd toegelicht in Peking Review (14-7), dat constateerde dat bij 14 ontmoetingen van 13 juni tot 10 juli geen voortgang was geboekt. Voorts werd gesteld:

De Vietnamese regering ,,heeft het bestaan van Chinese staatsburgers geheel ontkend ( ) Zij verklaarde herhaaldelijk dat het de Chinese schepen slechts toegestaan is zg ,,Hoa's" en ,,Vietnamezen van Chinese afkomst", die toestemming van de Vietnamese autoriteiten hebben gekregen, aan boord te nemen Zoals deze Vietnamese verklaring het opvat, zou de repatriering slechts ,,Hoa's" betreffen en ,,Vietnamezen van Chinese afkomst", die .,deel van de Vietnamese natie" zijn ( ) Door aan dit argument vast te houden, probeert Vietnam zijn vervolging van Chinese ingezetenen te verhullen en de operatie te belemmeren om de noodlijdende Chinese ingezetenen in Vietnam terug te brengen

Mbt de procedurekwestie iz de repatriering van vervolgde Chinezen luidt het Chinese voorstel dat de vervolgde Chinese staatsburgers die naar China wensen terug te keren hun aanvrage daartoe aan China moeten richten. Na goedkeuring zal de aanvrager een .,identiteitskaart voor terugkeer naar huis" ontvangen Intussen zou China een kopie van de goedgekeurde lijsten aan Vietnam doorsturen voor alle noodzakelijke formaliteiten die de Chinese staatsburgers vóór hun vertrek moeten vervullen. Dit voorstel toont volledige eerbied voor Vietnams soevereiniteit (.) Evenwel heeft Vietnam geweigerd dit eerlijke en openhartige voorstel te aanvaarden ( )

Ook geen voortgang is geboekt bij de besprekingen over de kwestie van de havens waar Chinese schepen zullen binnenlopen en de periode van hun oponthoud '

Eerder was in Peking Review (7-7) bezwaar gemaakt tegen de haven Vung Tau. omdat die meer dan 100 km van Ho Tsji Minh-stad verwijderd is. en tegen Chua Ve (bij Haiphong), omdat het zelfs geen aanloophaven voor Chinese koopvaardijschepen was en Vietnam er nooit enige inlichtingen over heeft verstrekt. terwijl tav. Qui Nhon werd opgemerkt dat daar slechts enkele Chineso ingezetenen wonen

Chinu beperkt vluchtelingen *stroom.* Gevolgen voor Hongkong

Op 11 juli verklaarde mevr. Tsjen Tsjing-tao, plv. directeur van het Chinese bureau vcor zaken betreffende overzeese Chinezen, te Kanton dat China Chinese vluchtelingen uit Vietnam zou accepteren zolang Vietnam hen blijft vervolgen. Op de vraag of China bereid was toevlucht te verlenen aan alle 1,5 mln Chinese burgers, die in Vietnam wonen, antwoordde mevr. Tsjen volgens *The Financial* Times (13-7): ,,Wij zullen zo velen opvangen als zij verdrijven." Zij deelde voorts mee dat China voor het onderbrengen van de 150.000 vluchtelingen nu ca. 1.700 joean per persoon uitgaf. Dit geld kwam uit fondsen die voorheen voor hulpprojecten in Vietnam werden gebruikt.

Maar vanaf 12 juli nam China maatregelen om de vluchtelingenstroom af te remmen. Problemen i.z. de huisvesting, de voedselvoorziening en de gezondheidszorg brachten de autoriteiten in Zuid-China in moeilijkheden. Bovendien zouden zich onder de vluchtelingen spionnen en geheime agenten bevinden, die China's veiligheid in gevaar brachten, aldus *Nieuw* China (13-7). Het Chinese persbureau meldde dat grenssteden met een paar duizend inwoners in Kwangsi en Yunnan te maken kregen met vele malen meer vluchtelingen dan hun eigen inwonertal. De vluchtelingen verbleven in regeringskantoren, hotels en hospitalen, half voltooide fabrieken en scholen, waardoor industrie en onderwijs ontregeld werden. in Hokou (Yunnan) waren meer dan 11.000

personen in een hotel met minder dan 300 bedden ondergebracht. Bussen, vrachtauto's en treinen werden ingeschakeld om vluchtelingen naar speciale staatsboerderijen te vervoeren, met als gevolg dat de normale dienstregeling werd onderbroken en sommige plaatsen zelfs zonder transport kwamen te zitten. Volgens de nieuwe Chinese maatregel moesten Chinezen die Vietnam wensten te verlaten toestemming van de Chinese ambassade in Hanoi krijgen (repatriëringscertificaten), tenzij zij in het grensgebied woonden, en moesten bovendien een uitreisvisum van de Vietnamese autoriteiten hebben.

Het Vietnamese partyblad Nhan Dan (14-7) ontkende de Chinese bewering dat sommige vluchtelingen Vietnamese spionnen waren en beschuldigde Peking wegens zijn weigering Hanoi's lijsten met namen van etnische Chinezen, die om repatriëring verzochten, te aanvaarden. Die lijsten, aldus Nhan *Dan,* bevatten o.a. de namen van 1.507 Chinese ingezetenen die uit Cambodja waren gevlucht.

Op 15 juli meldde het Vietnamese persbureau VNA dat honderden etnische Chinezen die Vietnam wensten te verlaten bij controlepunten aan de grens waren gestrand, omdat de Chinese autoriteiten hen niet wilden toegelaten.

Daarentegen beschuldigde het persbureau *Nieuw* China Vietnam er op 16 juli van de repatriëringsbesprekingen in een ,,impasse" te hebben doen belanden, zodat die na 16 bijeenkomsten in het slop waren geraakt. Op 18 juli beweerde China zelfs dat de autoriteiten in Vietnam grote aantallen etnische Chinezen dwongen om grensposten te bestormen om zo China binnen te komen. Op 19 juli meldde radio-Hanoi dat China besloten had de Vietnamese studenten, die cursussen in China volgden, naar huis terug te sturen. Terwijl Hanoi op 20 juli beweerde dat 700 mensen van Chinese afkomst bij een brug aan de grens waren gestrand, omdat Chinese grenswachten hen niet wilden toelaten, meldde een AFP-correspondent op 21 juli vanuit de Vietnamese grensplaats Dong Dang dat daar 2.500 Hoa's op hun toelating in China wachtten.

Op 23 juli verklaarde het persbureau Nieuw China dat Vietnam enkele duizenden Chinese vluchtelingen naar het grensgebied had laten brengen en hen daar aan hun lot had overgelaten. Zij zouden per vrachtauto vanuit Hanoi, Haiphong en Lang Son zijn aangevoerd zonder de vereiste, door de Chinese ambassade in Hanoi te verstrekken, papieren. Gewapenderhand zou hun terugkeer onmogelijk worden gemaakt, aldus Nieuw China.

Inmiddels was volgens The Economist (22-7) van Chinese zijde verklaard dat per 16 juli in totaal 159.000 vluchtelingen in China waren aangekomen, van wie 95% uit Noord-Vietnam afkomstig zou zijn. De vluchtelingenstroom naar China had indirect gevolgen voor de Britse kroonkolonie Hongkong. Daar werd niet alleen een toename van het aantal illegale immigranten geregistreerd, maar ook van het aantal legale immigranten. Volgens The Economist (22-7) overtrof het totale aantal legale immigranten uit China in 1978 de voorgaande week het totaal van 1977. De autoriteiten in Hongkong verwachten dat, tenzij deze toevloed zou worden beperkt tot het peil van 50 per dag, zoals met China niet-officieel overeengekomen in 1974, het totaal aan het eind van 1978 de 50.000 zal overschrijden. Dit aantal omvat niet de naar schatting 10.000 illegalen, die Hongkong dit jaar zijn binnengekomen zonder te zijn opgepakt, noch de 1.665 illegale immigranten, de z.g. ,,Freedom-swimmers", die wel werden aangehouden en op grond van het akkoord van 1974 gedwongen naar China werden gerepatrieerd.

Dit jaar was het aantal legale immigranten volgens The Times (14-7) 25.781, d.w.z. slechts 668 minder dan het totaal voor 1977. Terwijl het gemiddelde aantal al tot ruim 150 per dag was gestegen, werd op 9 juli een record gevestigd van 289.

Sommigen van de legale immigranten meenden dat de vlucht van de Vietnamese Chinezen naar China ertoe had bijgedragen dat China de uitgifte van visa voor Hongkong verruimd had. Gezegd werd dat mensen, die jarenlang op uitreisvisa hadden gewacht, deze nu snel ontvingen.

NRC/H'blad (14-7) berichtte:

,,Een nieuw aangekomene die anoniem wenste te blijven zei gisteren dat de snelle en probleemloze verstrekking van uitreisvisa tot doel heeft om plaats te maken voor de vluchtelingen uit Vietnam Chinese vluchtelingen uit Vietnam die rechtstreeks in Hongkong aankomen zeggen ook dat vele Chinese zakenlieden uit Ho Tsji Minh-stad (het vroegere Saigon) die de reis per bootje niet durven riskeren, pas na betaling van grote bedragen aan steekpenningen aan Vietnamese communistische kaders naar China reizen en vervolgens na de belofte dat zij buitenlandse valuta naar hun familie-leden in China blijven overmaken een uitreisvisuin voor Hongkong of elders krijgen

Westerse in Peking gestationeerde correspondenten die onlangs het Chinese grensgebied met Vietnam bezocht hebben, schatten dat een kwart van het aantal overzeese Chinezen dat China over land binnenkomt uit voormalig Zuid-Vietnam komt en wegens hun geld of relaties al bij voorbaat verzekerd is van een uitreisvisum voor Hongkong of een ander land

Voorts werd eind juni gemeld dat in april een vliegtuig uit Taiwan naar Ho Tsji Minh-stad was gestuurd om daar enkele honderden Chinezen op te pikken. Volgens *NRC/H'blad* (4-7) was zelfs sprake van een luchtbrug tussen Ho Tsji Minh-stad en Taipeh, waarmee inmiddels al duizenden Chinezen zouden zijn opgehaald.

Ook meldde AFP (21-6) dat die dag een groep van 121 Chinese vluchtelingen vanuit Ho Tsji Minh-stad in Macao was gearriveerd.

China stelt besprekingen voor

In een op 19 juli door het Chinese ministerie van buitenlandse zaken gepubliceerde nota, die dezelfde dag was bezorgd bij het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken. stelde de Chinese regering voor besprekingen te houden op het niveau van de plv. ministers van buitenlandse zaken over ,,de kwestie van de in Vietnam woonachtige Chinese staatsburgers". Die besprekingen zouden begin augustus in Hanoi of Peking van start kunnen gaan. China verklaarde ernstig naar een behoud van traditionele vriendschap tussen beide volken te streven, hoewel Vietnam op de Chinese voorstellen tot dusver niet had gereageerd. In de Chinese nota werden echter ook de beschuldigingen herhaald dat de Vietnamese Chinezen gediscrimineerd, vervolgd en verdreven werden, terwijl Vietnam tevens werd verweten dat het bewust hindernissen had opgeworpen om de evacuatie van Chinese vluchtelingen door Chinese schepen op te houden. Bij de inmiddels gehouden 17 gespreksronden daarover tussen de Chinese ambassade in Hanoi en de betrokken afdeling van het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken was tot dusver geen voortgang geboekt. De twee schepen die China had gestuurd waren gedwongen geweest op zee te blijven buiten de Vietnamese haven en het was onmogelijk geweest een begin te maken met het inschepen van Chinese burgers, aldus de Chinese nota. Daarin werd het aantal naar China teruggestuurde vluchtelingen op bijna 160.000 gesteld.

Op 22 juli werd het Vietnamese antwoord op de Chinese nota over-

handigd aan de Chinese zaakgelastigde in Hanoi. Volgens radio-Hanoi aanvaardde Vietnam het Chinese onderhandelingsaanbod en had het voorgesteld de besprekingen op 8 augustus in Hanoi te openen. Tevens werd eraan herinnerd dat Vietnam al op 28 mei een soortgelijk voorstel had gedaan.

Commentaren en beschouwingen

De Volkskrant (13-7), *The Economist* (8-7) schreef over de algemene achtergrond van het Vietnamees - Chinese conflict o.a.:

„Toen Vietnam twee weken geleden China de rug toekeerde om zich bij de bowjet-Unie aan te sluiten in de Comecon, kwam er een einde aan 's weields oudste ongewijzigde buitenlandse politiek De keizers die China tweeduizend jaar lang regee den hadden zich buiten de grenzen van hun Rijk van het Midden" slechts om twee dingen bekommerd de kolonien en belastingplichtige staten aan de zuidgrens moesten gehoorzaani en trouw blijven en in hei noorden moesten de opeenvolgende golven van plunderende stammen worden afgeweerd

Voor het eerst in 2000 jaar is nu niet alleen de meeste nabije en sterkste voormalige kolonie vijandig geworden -- ze deed dat bovendien in een samenspanning met de dreigendste noordelijke barbaar Zo ongeveer moeten vandaag de dag de iegeerders van China na de dynastieen hun directe omgeving zien, de oude angsten hebben zich met de huidige fobieën vermengd tot een werkelijkheid geworden nachtmerrie van omsingeling en verraad Toen Vietnam twee weken geleden de laatste schijn liet vallen van inter-communistische neutraliteit, antwoordde China met het helemaal afsluiten van de kraan voor economische hulp ( )

Het stoppen van hulpverlening is een gebruikelijk wapen bij internationale tegenstellingen Maar dat China er zijn toevlucht toe genomen heeft — in het bijzo ider tegenover een voormalig kameraad — is zowel een laatste als een wanhoopsmaatregel

Geen gebeurtenis in het nabije verleden heeft zich zo scherp in China's historisch bewustzijn gebrand als de plotselinge terugtrekking van alle Russische technici met hun blauwdrukken in de zomer van 1960, een daad die de industnele ontwikkeling san China in één klap verscheidene jaren terugzette Het economische effect van de beeindiging van de Chinese hulp aan Vietnam ( ) zal mindei drastisch zijn Vietnam heeft eer, andere, grotere bron voor vrijgevigheid Aanvullende donors als de Aziatische Ontwikkelings Bank staan al in de startblokken Maar het politieke effect is waarschijnlijk even groot zo groot dat China alle hoop op verzoening moet hebben opgegeven alvorens zich voor te bereiden op een generatie van burenhaat

Lang voor de val van Saigon in 1975 zag het er naar uit dat naoorlogse spanning tussen China en Vietnain onvermijdelijk zou zijn China zou zijn traditionele overheersing in Zuidoost Azie onvermijdelijk uitgedaagd zien door een opdringend, door strijd gehard Vietnam, dat met succes een supermacht had weten te weerstaan en klaar leek om zijn invloed in heel Indo-China en misschien nog verder uit te breiden Als de overheerseiide druk van ae oorlog eenmaal was weggevallen, zouden de spanningen vanzelf beginnen Deze werden verergerd door wat China voelde als Vietnams overhellen naar de Sowjet-Unie De voorspellingen kwamen letterlijk uit aan het eind van vorig jaar toen China - liever dan de hegemonie over heel Indo-China aan Vietnam te laten — steun bleek te geven aan een bloedig Cambodjaans regime dat in een bloedige grensoorlog met Vietnam was gewikkeld (zie pag 5 e v)

Dat een kleine draak in de schaduw van een reusachtige soortgenoot, door wie hij gedurende tweeduizend jaar direct of indirect was overheerst voor zijn bescherming zou uitzien naar een beer in de verte was volkomen logisch Wat echter steeds minder logisch werd, m het bijzonder voor China, was dat Vietnam zijn lange tijd met succes bolgehouden balanceer-act afkapte en herhaaldelijk in de staart van de Chinese draak kneep terwijl het meer en meer binnen de Russische inbloeussfeer kwam De toetreding van Vietnam tot het Russische econoniische bolwerk de Comecon. was het hoogtepunt van dat proces

De specifieke onderwerpen die China en Vietnam in hun dagelijkse woordenoorlog naar voren halen, dragen er weinig toe bij om enig licht te werpen op de echte oorzaken van deze fundamentele verandering Ongetwijfeld hebben het afsnijden van de Chinese hulp, het verzoek van China oni consulaire rechten in het zuiden van Vietnam, zijn steun aan Cambodja en zijn groeiende betrekkingen niet de Verenigde Staten allemaal een rol gespeeld Evenals verinoedelyk met elkaar botsende aanspraken op enkele eilanden voor de kust, rivaliteiten in Laos — dat nu vrijwel een satelliet van Vietnam is — en onenigheid over de Chinese gemeenschap in Vietnam, die als het ongelukkige middelpunt van de huidige storm naar voren komt

Het is heel goed mogelijk dat de Vietnamezen hebben besloten om zich van hun Chinese ingezetenen te ontdoen in de wetenschap dat China ervan zou worden weerhouden terug te slaan, zowel vanwege Vietnams banden niet de Russen als vanwege de repercussies die een militaire actie zou hebben in naburige staten met eigen Chinese gemeenschappen Maar het zou ook kunnen zijn dat de Vietnamezen zover gebracht zijn door een of ander Russisch aanbod met de stok achter de deur dat zij het zich niet konden seroorloven om te weigeren Zij hebben vermoedelijk gedacht dat het Rusland politiek voor de wind gaat in de wereld en besloten aan te haken

Nu zijn het de Chinezen die gedwongen zullen zijn om harder dan ooit naar bondgenoten uit te kijken in hun gevecht niet de Sowjet-Unie dat meedogenlozer is dan ooit Dit zal een verharde concurrentiestrijd met Vietnam in Zuidoost-Azie betekenen en tevens een actievere rol van China in afgelegen continenten als Afrika

Het streven raar tegenwicht tegen de Russen is het centraal bepalende uitgangspunt van de Chinese buitenlandse politiek sinds voorzitter Mao in de late zestiger jaren zijn eerste gebaren maakte naar President Nixon Voorzitter Hoea en de zijnen hebben deze speciale maoistische lijn voortgezet, terwijl vele andere werden omgebogen, omdat de nieuwe leiders door dezelfde diep zittende antipathie voor de Russen worden gemotiveerd en omdat de anti-Sowjet lijn mooi samenvalt met een moderniseringsstrategie die gebaseerd is op de import van hoog ontwikkelde technologie uit het Westen.

China had reeds een toenemende bereidheid aan de dag gelegd om zijn partij mee te spelen -- door zijn minister van huitenlandse zaken direct na de Shaba-invasie in Zaïre te laten opduiken, door leden van het politburo naar Zuid- en Zuidoost-Azië te sturen en binnenkort door voorzitter Hoea het eerste bezoek van een partijvoorzitter aan Europa af te laten leggen. Dit heeft niet altijd tot resultaten geleid: De reis van de Chinese minister van buitenlandse zaken, bijvoorbeeld, mocht niet slagen waar ook de NAVO faalde, namelijk om Turkije ervan te weerhouden een overeenkomst met de Sowjet-Unie te sluiten. Maar het heeft China dichter bij samenwerking gebracht met die landen die als enigen China van de kennis kunnen voorzien die het nodig heeft om zijn defensie tegeri de Sowjet-U te versterken."

Over de botsing tussen de grote en de kleine draak schreef Die *Zeit* (14-7) voorts:

„De gevolgen van dit drama sooral boor Zuidoost-Azie, zijn onafzienbaar De landen van de ASEAN-groep (Thailand, Maleisië, Singapore, lndonesie en de Filippijnen, voelen zich ineens zowel door China als door Vietnam het hof gemaakt Hanoi wil de reputatre kwijtraken dat het „een Cuba van Moskou in Azie" is, daarom komt het nu ook Amerika tegemoet, waarmee het zonder voorwaarden vooraf normale betrekkingen zou willen herstelien China van zijn kant doet moeite de zorgen van de ASEAN-landen wegens de daar wonende Chinese mirderheden weg te nemen en hen in hun voorbehoud tegen Sowjet-invloeden te sterken Deze nieuwe rivaliteit bij het dingen naar de gunst van de buurvolken en de onverwachte twee frontenooilog tegen de Russische wolf en zijn kleine Vietnamese draak zal de Chinese leiding pas goed voort doen gaan op de weg, die haar tot een nauwe economische en mogelijk ook eens militaire samenwerking met de leidende industriële machten van het Westen moet voeren — van Amerika via Japan tot aan de Europese Gemeenschap"

Op 12 juli waarschuwde het Chinese *Volksdagblad* de lidstaten van de Associatie van Zuidoostaziatische naties (ASEAN), d.w.z. de Filippijnen, Indonesië, Maleisië. Singapore en Thailand, tegen het „hegemonisme" van Vietnam, dat als de „kleine compagnon", „junior partner" van de Sowjet-Unie optrad in het streven naar wereldoverheersing. „De Sowjet-supermogendheid met baar eigen hegemonistische doelstellingen dekt en steunt het regionale Vietnamese hegemonisme," aldus het Volksdagblad. „Men heeft een analoog voorbeeld gezien in Cuba" en nu vervullen de Vietnamezen die rol.

„Hun zege in de oorlog tegen het Amerikaanse imperialisme en de grote massa hun ter beschikking staande wapens zijn de Vietnamese autoriteiten naar het hoofd gestegen, en hun handen jeuken naar meer."

„De expansionistische verlangens van de Vietnamese autoriteiten gaan veel verder dan een Indochinese federatie (van Vietnam, Laos en Cambodja). Hun ambitie is veel groter zoals kan worden afgeleid uit hun houding tegenover de ASEAN. De Vietnamese autoriteiten waren voorheen fel gekant tegen ASEAN en vielen haar aan als een imperialistisch werktuig. (...) Plotseling hebben zij als gevolg van de uitbreidmg van de grensoorlog met Cambodja hun houding tegenover de ASEAN veranderd. (...) Zij roepen de ASEAN nu op om een structurele hervorming te ondergaan en zich om te bouwen tot een zogenaamde „organisatie voor Zuidoost-aziatische regionale samenwerking", een organisatie die verdacht veel lijkt op het „collectieve veiligheidssysteem in Azië" waar de Sowjet-imperialisten reclame voor maken," aldus het Volksdagblad.

Niet alleen stelde het *Volksdagblad* dat Vietnam Cambodja wilde annexeren en dat China Cambodja in de „agressie-oorlog" van Hanoi steunde, maar ook werd een verband gelegd tussen de kwestie van de uit Vietnam verdreven Chinezen en de Vietnamees - Cambodjaanse oorlog: de anti-Chinese handelingen van de Vietnamese autoriteiten en hun grensoorlog met Cambodja zijn twee componenten van één en hetzelfde komplot.

NRC/H'blad (14-7) tekende hierbij aan: De Chinese beschuldigingen zijn kennelijk een reactie op de rondreis die de Vietnamese onderminister van buitenlandse zaken, Phan Hien, momenteel langs verschillende Aziatische hoofdsteden maakt. Hien verblijft momenteel in Singapore waar hij de leiders ervan wil overtuigen dat Hanoi de ASEAN niet langer als een militaire organisatie beschouwt en dat het bereid is om met de ASEAN samen te werken om een „vredeszone" te creëren. Tegelijkertijd probeert Hanoi de boodschap over te brengen dat het juist China is dat op overheersing van heel Zuidoost-Azië uit is en dat het daarbij de overzeese Chinezen als „vijfde colonne" zal gebruiken.

(*Le* Monde; The Times, NZZ, *Financial* Times, *NRC/H'blad, Volkskrant,* Peking Review, Soviet News)

(Vor. ber. pag. 433 e.v. en 449 e.v.)

RAPPORT VOORTGANG VIJFJARENPLAN

In zijn op 20 dec. 1977 uitgebracht verslag over de vorderingen m.b.t. het vijfjarenplan ging vice-premier Le Thanh Nghi na een opsomming van de positieve resultaten (pag. 416/3) ook in op de tegenvallende resultaten. „Hoewel onze economie grote vorderingen heeft geboekt, is zij er niet in geslaagd aan de gestelde eisen te voldoen, en haar normen zijn allesbehalve gehaald, het bestaande potentieel in aanmerking genomen. De voor de landbouwproduktie in 1977 gestelde normen, in het bijzonder de produktie van graan en voedselvoorraden, zijn allesbehalve bereikt. (...) Als gevolg daarvan zijn de plannen m.b.t. de staatsgraanvoorraad (...) rechtstreeks nadelig beïnvloed en hebben zij slechte resultaten opgeleverd..."

„Geraamde normen voor de produktie van sommige goede en van de zware industrie zijn niet gehaald. (...)

Vele industrie- en communicatieprojecten waren niet volgens plan voltooid. Verbindingen en transport hebben niet voldoende uitrusting ontvangen. Honderdduizenden menhen zijn nu in de steden zonder werk.

Le Thanh Nghi weet dit vooral aan de organisatie van het economische beheer en het leiderschap.

Hij deelde mee dat in de reste ende drie jaar van het plan 1,3 mln arbeiders moesten worden ingeschakeld om de nieuwe economische gebieden te openen, waarvan alleen al 460.000 in 1978. Er moesten 700.000 ha land in cultuur worden gebracht en 960.000 ha moesten worden bebost, terwijl het groeitempo van de industriële produktie gemiddeld met 18 a 20% moest toenemen. Als urgente taken voor 1978 noemde de vice-premier o.a. het opvoeren van de landbouwproduktie, het oplossen van het voedseltekort, het opvoeren van de energieproduktie en de produktie van exportgoederen, het ontwikkelen van transport en verbindingen en het verbeteren van de goederendistributie.

De Vietnamese premier Pham Van Dong (l) bij de begroeting door zijn Indiase ambtgenoot Desai.

PHAM VAN DONG IN INDIA EN SRI LANKA

Op 24 febr. arriveerde de Vietnamese premier Pham Van Dong in Delhi voor een zevendaags staatsbezoek aan India. Na een eerste gespreksronde met de Indiase premier Desai werd bekendgemaakt dat India en Vietnam naar een grote mate van samenwerking streefden, o.m. op het gebied van de kernenergie. India was bereid Hanoi zijn technische know-how ter beschikking te stellen voor de bouw van kerncentrales. Voorts bood Desai zijn Vietnamese gast een krediet ter waarde van 100 mln Zwitserse franc aan voor de wederopbouw van het spoorwegnet en t.b.v. verscheidene landbouwprojecten, terwijl tevens 300.000 ton tarwe werd toegezegd. In aansluiting op zijn verblijf in India bracht Pham Van Dong een vierdaags officieel bezoek aan Sri Lanka, dat hij op 5 maart verliet. (*NZZ,* The Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAATSGREEP IN BOLIVIA

Op 21 juli is generaal Hugo Banzer afgetreden als president van Bolivia. Drie uur later werd de macht overgenomen door luchtmacht-generaal Juan Pereda, die eerder op de dag een rebellie had veroorzaakt die dreigde uit te lopen in een burgeroorlog.

De staatsgreep verliep zonder bloedvergieten. Banzer trad af nadat de luchtmacht gedreigd had het presidentiële paleis te bombarderen.

Pereda was door Banzer zelf als kandidaat voor de presidentsverkiezingen van 9 juli aangewezen. Die verkiezingen waren bedoeld om Bolivia na 12 jaar militair bewind weer op een democratisch spoor te brengen. (Vor. ber. pag. 71/3 e.v.)

Volgens de officiele telling had Pereda ruim 50% van de stemmen gekregen, maar de telling werd stopgezet en de verkiezingen ongeldig verklaard nadat zowel de linkse oppositie als de buitenlandse waarnemers melding hadden gemaakt van grootscheepse fraude. Pereda had zelf ook verzocht om nieuwe verkiezingen om, zoals hij zei, ,,een situatie van chaos en geweld" te vermijden.

Na zijn beëdiging hield de nieuwe president een korte toespraak waarin hij zei de steun van het volk en die van het leger te hebben. Hij noemde zichzelf een ,,grondwettelijke president" en waarschuwde dat hij geen „extremistische oppositie" zou dulden en dat het communisme niet zou winnen.

Enkele dagen eerder had Juan Pereda al gezegd, dat de linkse oppositiekandidaat bij de presidentsverkiezingen, Hernan Siles, die 22% van de stemmen kreeg. een staatsgreep aan het voorbereiden was. Siles is sinds de militaire coup verdwenen.

Volgens een woordvoerder van de nieuwe president, Enrique Eduardo, wil Pereda een kabinet van ,,nationale eenheid" vormen. Dit kabinet zou bestaan uit 16 man, zowel burgers als militairen. Pereda zou ernaar streven dat ook de voornaamste oppositiepartijen in zijn regering vertegenwoordigd zijn, met inbegrip van de partij van Siles, de Democratische Volksunie.

Volgens verscheidene politieke bronnen hangt het succes van Pereda's regering geheel af van de structuur van zijn kabinet. Pereda hoopt de steun van de vakbeweging te krijgen. Dat ligt echter nog niet zo voor de hand De COB, de Boliviaanse Arbeidersvakcentrale, riep, als teken van goede wil, niet op tot een algemene staking maar sprak zich wel uit tegen ,,een buiten de nationale wil tot stand gekomen regering" In een te La Paz uitgegeven perscommunique kondigden 17 000 arbeiders een ,,noodtoestand" af De leiders van de Arbeidersfederatie van de Mijnen en de Industne protesteerden tegen de bezetting van de mijncentra door het leger en waarschuwden tegen de gevaren van ,,een repressie tegen de arbeiders" In de mijnen van Catavi (ongeveer 350 kilometer ten zuidoosten van La Paz) legden ongeveer 5 000 mijnwerkers 48 uur het werk neer uit protest tegen de militaire staatsgreep

De commentaren op de coup, uit binnen- en buitenland, zijn tot nu toe weinig positief. De leider van de christendemocraten, Benjamin Miguel, zei volgens een Boliviaans katholiek dagblad, dat zijn partij tegen iedere, op gewelddadige wijze aan de macht gekomen regering was. In Washington werd eveneens betreurd, dat de gebeurtenissen in Bolivia het electorale proces hadden onderbroken. „We hopen," zei de woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken, Charles Shapiro, ,,dat deze onderbreking slechts van tijdelijke aard is." In privé-gesprekken werd echter duidelijk, dat die hoop zeer gering is.

De door het leger afgezette president Hugo Banzer (links) omarmt luchtmachtgeneraal Pereda, zijn opvolger.

Voorbereiding staatsgreep in Santa Cruz

De machtsovername, aldus het N R C/H'-b l a d (24-7) volgde het klassieke patroon van de Latijns-Amerikaanse staatsgreep.

Op 21 juli vlak voor het weekeinde, begon de opstand met de bezetting van radiostations en het uitzenden van gezwollen mededelingen terwijl het leger voor de belangrijkste gebouwen een wachtpost zette.

Een technicus van een plaatselijk radiostation in Santa Cruz zei dat het eigenlijk een staatsgreep per radio was geweest.

Het Is niet toevallig dat de actie van Pereda in Santa Cruz begon. Zeven jaar geleden leidde de toenmaiige kolonel Hugo Banzer ook vanuit deze oostelijke provinciestad de opstand die hem het presidentschap bezorgde. Santa Cruz wordt overwegend door blanken bewoond en men geeft er sterk af op de indiaanse bevolking uit het Boliviaanse hoogland. Het regionalisme viert er hoogtij, men zoekt graag toenadering tot het aangrenzende Brazilië en men moet niets weten van de progressieve stromingen die in de mijnstreek en de hoofdstad La Paz sterk zijn ontwikkeld.

De nieuwe president-generaal Juan Pereda Asbun werd op 17 juli 1931 in La Paz geboren. Zijn vader heeft de Spaanse nationaliteit en immigreerde naar Bolivia. Na zijn middelbare school ging Pereda aan de militaire luchtmachtschool in Santa Cruz studeren. Hij liep stages aan de militaire luchtvaartscholen van Florence en Buenos Aires.

In 1955 werd hij bevorderd tot luitenant en in de daarop volgende jaren doorliep hij het militaire rangenstelsel totdat hij in 1977 tot opperbevelhebber van de luchtmacht werd benoemd.

Weekblad 47ste jaargang No. 2445, pag. 29823-29838

Onder de regering van generaal Hugo Banzer was hij aanvankelijk minister voor handel en industrie In juli 1974 werd hij minister van binnenlandse zaken, een post die hij bleef bekleden tot aan de verkiezingen van 9 juli 1978
Als minister van binnenlandse zaken zat Pereda op een sleutelpositie, was hoofd van de politie en belast met de binnenlands veiligheid

Politieke en sociale situatie Bolivia

Aan het *NRC/H'blad* van 11 juli ontlenen wij het volgende over de politieke en sociale situatie in Bolivia:

In de 154 jaar dat Bolivia een onafhankelijke republiek is, heeft het land 183 staatsgrepen meegemaakt en slechts vijf presidentsverkiezingen. De laatste verkiezing vond plaats in 1966; de laatste staatsgreep in 1971. Toen verjoeg de rechtse generaal en huidige president Hugo Banzeï de linkse generaal Torres uit het Casa Quemada paleis.
Op 9 juli mochten de Bolivianen weer een nieuwe president kiezen en zij deden dat in grote ordelijkheid, alsof zij hun leven lang niet anders gewend waren.
Tijdens het regime van Banzer is de buitenlandse schuld vervijfvoudigd tot 2,5 miljard dollar. Dit jaar is Bolivia tegen de veertig procent van de exportopbrengst kwijt aan de betaling van rente ei-i aflossing.
Voor een deel is de slechte financiële situatie te wijten aan de schommelingen die de grondstoffenprijzen de laatste tijd doormaken. De tinprijs — Bolivia is grotendeels afhankelijk van de export van tin en in mindere mate van andere metalen — staat onder zware druk omdat de Verenigde Staten dreigen een deel van hun strategische reservevoorraden op de markt te brengen om de prijs laag te houden, verder is de petroleumexport van Bolivia nagenoeg tot stilstand gekomen, terwijl de aardgasreserves voor een zacht prijsje aan de grote buurman Brazilië zijn overgedaan.

Verkiezingen, beschuldigingen van fraude, verkiezingen ongeldig verklaard

Directe aanleiding tot de staatsgreep van 21 juli was het feit dat de verkiezingen van 9 juli ongeldig waren verklaard, nadat van verschillende zijden beschuldigingen waren geuit dat de autoriteiten de uitslag hadden vervalst.
De verkiezingen voor het presidentschap en 138 afgevaardigden en senatoren voor het parlement, waren de eerste die sedert 1966 werden gehouden.
In nov. 1977 had president Banzer aangekondigd dat de tijd rijp was voor een terugkeer naar meer democratischer verhoudingen en dat in juli 1978 verkiezingen zouden worden gehouden (pag. 71/3 e.v.). Hij zei echter ook dat de strijdkrachten de ontwikkelingen op de voet zouden blijven volgen opdat vrede en eenheid bewaard zouden blijven.
Voor de verkiezingen waren 53 politieke partijen geregistreerd, die in verschillende coalities negen presidentskandidaten steunden. De officiële kandidaat was generaal Juan Pereda, die steunde op de Nationalistische Volksunie, een coalitie van diverse conservatieve partijen.
De twee belangrijkse oppositiekandidaten kwamen beiden voort uit de Nationale Revolutionaire Beweging, MNR, die in '52 een verregaand hervormingsprogramma in Bolivia doorvoerde. De toenmalige leiders van de MNR, Victor Paz Estenssoro en Hernan Siles Zuazo, traden nu afzonderlijk op in de politieke arena.
Siles Zuazo leidde een coalitie van centrum-linkse groeperingen onder de naam UDP, Democratische Volks Unie. Hij was president van 1956 tot 1960 en stabiliseerde toen de economie. Beide mannen is het niet gelukt een eenheidsfront te vormen voor de verkiezingen.

Generaal Juan Pereda (rechts) schudt de hand van zijn voornaamste rivaal bij de presidentsverkiezingen dr. Victor Paz Estenssoro.

Generaal Pereda genoot in de verkiezingscampagne alle voordelen van een officiële regeringskandidaat. Het gehele staatsapparaat was ingeschakeld om propaganda voor hem te maken.
Al tijdens de campagne werden van verschillende zijden beschuldigingen over fraude geuit. Het invloedrijke katholieke dagblad P r e s e n c i a wees erop dat in de gebieden waar de regering over veel sympathisanten beschikt het aantal ingeschreven kiezers abnormaal hoog was terwijl in de gebieden waar de oppositie traditioneel sterk is, het aantal ingeschreven kiezers zeer laag was.
De regering had overigens een internationale commissie van waarnemers toestemming gegeven om toezicht te houden op het democratische verloop van de verkiezingen.
Nadat de eerste uitslagen bekend waren geworden bleek Pereda een duidelijke voorsprong op zijn rivalen te hebben, maar hij bleek niet over een absolute meerderheid te beschikken. In dat geval moet volgens de kieswet het parlement de nieuwe president aanwijzen.

De uitslagen voor de parlementsverkiezingen wezen echter duidelijk in de richting van een meerderheid voor de oppositie. De regering kondigde toen een hertelling van de stemmen voor de parlementsverkiezingen aan en toen bleek de officiële regeringspartij wel over een meerderheid in de volksvertegenwoordiging te beschikken. Inmiddels waren uit alle delen van het land berichten over verkiezingsvervalsingen op grote schaal in La Paz binnengekomen.

In sommige dorpen zouden de autoriteiten op het allerlaatste moment de namen van duizenden al lang gestorven mensen op de kiezerslijsten hebben laten plaatsen. In gebieden waar vrijwel niemand woont zouden stembureaus hebben bestaan, met een groot aantal ingeschrevenen. Volle stembussen zouden verdwenen zijn. In een klein dorp weigerde een lid van het stembureau een volle stembus aan de plaatselijke commandant van het leger af te geven, waarna hij doodgeschoten werd.

De beschuldigingen van verkiezingsfraude werden gestaafd door uitlatingen van de internationale toezichtscommissie. De voorzitter van de commissie, de Engelsman Lord Eric Averbury zei: ,,De verkiezingen zijn van het begin tot het einde een grote fraude geweest".

Op 19 juli verklaarde de Nationale Kiesraad dat de verkiezingen ongeldig waren omdat er onregelmatigheden tijdens het verkiezingsproces waren geconstateerd. Binnen 120 dagen zouden nieuwe verkiezingen gehouden worden.

Voordat het besluit van de raad bekend werd gemaakt, deelde Banzer mee dat hij volgens plan op 6 aug. zou aftreden om de regering over te dragen aan de nieuwe president of aan de strijdkrachten. (N Z Z, L e M o n d e, N R C/H'b l a d)

ALGEMEEN

RELATIEVE DALING ONTWIKKELINGSHULP VAN WESTEN

De commissie voor ontwikkelingshulp van de OESO, het DAC, heeft op 29 juni cijfers bekend gemaakt m.b.t. de ontwikkelingshulp, die de zeventien bij het DAC aangesloten landen il1 1977 geleverd hebben. Hieruit bleek, dat in geld uitgedrukt, de officiële hulp was toegenomen van $ 13,67 mrd in 1976 tot $ 14,76 mrd in het vorige jaar.

Uitgedrukt als een percentage van het bruto nationale produkt (BNP) van de donorlanden daalde de officiele hulp echter van 0,33% in 1976 tot 0,31% in 1977. Dit cijfer is het op één na laagste percentage sinds men in het midden van de jaren vijftig startte met het verzamelen van cijfers over de ontwikkelingshulp.

Het DAC wijt dit teleurstellende cijfer aan de geringe hulpinspanning van de rijkste landen. De VS spenderen slechts 0,22% van hun BNP aan ontwikkelingshulp; West-Duitsland niet meer dan 0,27% en Japan komt niet verder dan 0,21%, ondanks een enorm overschot op de handelsbalans.

Het DAC wijst erop, dat een vergroting van het percentage van het BNP van alle westerse geïndustrialiseerde landen dat voor hulp wordt bestemd alleen mogelijk is als deze „grote drie" bereid zijn over de brug te komen.

De andere 14 leden van het DAC hebben hun hulpinspanning in 1977 verder opgevoerd. Nederland neemt nu relatief de tweede plaats in, met een hulp-percentage van het BNP van 0,85. Zweden staat op de eerste plaats met een BNP-percentage van 0.99 (in 1976 bedroeg de hulp van beide landen nog 0,82% van hun BNP).

Behalve de $ 14,8 inrd hulp van de DAC-landen was er in 1977 een financiële stroom van particulieren (investeringen, exportkredieten en dergelgke) naar de Derde Wereld ten bedrage van f 24,4 mrd.

De stroom geldmiddelen naar de Derde Wereld van de olieproducerende landen, verenigd in de OPEC, bedroeg in 1977 3% van hun BNP, waarvan tweederde op gunstige voorwaarden werd verstrekt.

Voor de centraal geleide landen waren er wat hun hulp aan de ontwikkelingslanden betreft voor 1977 geen cijfers beschikbaar, maar bij het DAC komt men tot een schatting van slechts $0.6 mrd.

WILLY BRANDT WORDT VOORZITTER VAN ONAFHANKELIJKE COMMISSIE VOOR INTERNATIONALE ONTWIKKELINGSVRAAGSTUKKEN

In jan. vorig jaar had de president van de Wereldbank, Robert McNamara, het voorstel gedaan een commissie van vooraanstaande persoonlijkheden in het leven te roepen, die zich op een onafhankelijke wijze kon bezig houden met het bestuderen van ontwikkelingsvraagstukken. Daarbij deed McNamara de suggestie, dat de voorzitter van de Westduitse socialistische partij SPD en van de Socialistische Internationale, Willy Brandt, als voorzitter van deze cominissie zou optreden (pag. 450/2-1977).

Op 28 sept. 1977 maakte Brandt officieel wereldkundig, dat hij bereid was dit voorzitterschap op zich te nemen. Tevens deelde hij mee, dat de commissie de naam „Onafhankelijke commissie voor internationale oiltwikkelingsvraagstukken" zou krijgen.

Bij zijn aankondiging zei Brandt, dat hij op talloze bezwaren tegen de commissie was gestuit, zowel bij de ontwikkelingslanden als in de geindustrialiseerde wereld. „Wat ik echter van plan ben is de aard van het conflict te veranderen. Ik heb enige ervaring met het Oost-West-conflict in Europa," aldus Brandt.

„Het behoud van de vrede en het voortbestaan van de mensheid zijn in hoge mate afhankelijk van de vraag of de kloof tussen arme en rijke landen kan worden vernauwd", zo merkte Brandt op. De kans op oorlog tussen Noord en Zuid is volgens hem veel groter dan de kans op oorlog tussen Oost en West.

„Tenzij we de ontwikkelingsproblemen binnen de komende tien a vijftien jaar oplossen ben ik ervan overtuigd dat de wereld naar de verdoemenis gaat", zei Brandt tegen journalisten.

Brandt stelt leden van de commissie voor

Willy Brandt heeft op 29 nov. vorig jaar de namen bekend gemaakt van de 17 leden van de commissie. De ontwikkelingslanden hebben met negen leden een klein overwicht t.o.v. de industriestaten, die acht vertegenwoordigers in de commissie hebben.

De commissie kreeg een staf van 8 a 10 personen, die in Genève gevestigd zou worden en onder de leiding kwam van de Zweedse econoom Göran Ohlin.

Er maken geen vertegenwoordigers van de socialistische staten deel uit van de commissie, maar men zal regelmatig contact hebben met deskundigen uit deze landen. aldus Brandt.

Bij het presenteren van de commissie zei Brandt, dat men van een onafhankelijke commissie niet kan wachten, dat zij de functies van regeringen of van internationale organisaties zou kunnen vervullen.

Maar zij kan, als zij geluk heeft, inzicht geven en aansporingen verstrekken, die nuttig kunnen zijn voor latere onderhandelingen en die de publieke opinie zouden kunnen wijzigen.

Volgens Brandt moeit de commissie nieuwe mogelijkheden voor de betrekkingen tussen de industriestaten en de ontwikkelingslanden onderzoeken. Daarbij zou de commissie zich niet mengen in onderhandelingen tussen afzonderlijke staten, maar ernaar streven de activiteiten van de regeringen en internationale organisaties aan te vullen.

Lid van de commissie zijn de volgende personen:

Abdlativ Y. al-Hamad (46), Koeweit, directeur-generaal van het Koeweitse Fonds voor de economische ontwikkeling van de Arabische wereld en bewindvoerder van het Koeweitse Instituut voor economische en sociale planning in het Nabije Oosten.

Rodrigo Botero Montoya (43). Columbia. econoom, uitgever van een tijdschrift over economische en financiële vraagstukken, van 1973-1975 minister van financiën en van 1966-1970 adviseur van de president.

Antoine Kipsa Dakoure (41), Opper Volta, sedert 1976 adviseur van de president, van 1973-1975 coördinerend minister voor de bewatering van de Sahelzone, van 1970-1976 minister van planning en van 1966-1970 minister van landbouw.

Eduardo Frei Montalva (66), Chili, advocaat en politicus, president van de republiek van 1964-1970; voorzitter van de Christen-Democratische partij.

Katharine Graham (60), VS, uitgeefster van het dagblad Washington Post en het weekblad Newsweek, lid van het comité voor economische ontwikkeling van de George-Washington-universiteit.

Edward Heath (61), Engeland, lid van het Lagerhuis, van 1970-1974 premier en van 1965-1975 leider van de Conservatieve partij.

Amir H. Jamal (55), Tanzania, minister van verkeer en communicaties, van 1965-1972 minister van financiën, minister van handel en industrie van 1972-1975 en van 1975-1977 minister van financiën en economische planning.

Laksmi Kant Jha (61), India, gouverneur van Jammu en Kasjmir, van 1967-1970 gouverneur van de Indiase centrale bank en van 1970-1973 ambassadeur in de VS.

Adam Malik (60), Indonesië, voorzitter van de Nationale Vergadering. van 1963-1965 minister van handel. van 1966-1977

ininister van buitenlandse zaken en voorzitter van de Algemene Vergadering van de VN in de zitting 1971-1972.

Pierre Mendès France (70), Frankrijk, advocaat, econoom en politicus, van 1954-1955 premier en minister van buitenlandse zaken, in 1956 minister zonder portefeuille.

Joe Morris (64), Canada, voorzitter van de vakcentrale en van de internationale vakbewegingsorganisatie.

Olof Palme (50), Zweden, voorzitter van de socialistische partij, van 1969-1976 premier. sedert 1963 minister op verschillende departementen, vice-voorzitter van de Socialistische Internationale.

Peter G. Peterson (51), VS, bankier, van 1972-1973 minister van handel en van 1971-1972 adviseur van de president op het gebied van de internationale economie en directeur van de Raad voor internationale economische politiek.

Shridath S. Ramphal (49), Guyana, secretaris-generaal van het Gemenebest, van 1967-1972 minister van staat en van 1972-1975 minister van buitenlandse zaken.

Nokuhiko Ushiba (68), Japan, minister zonder portefeuille met verantwoordelijkheid voor de buitenlandse handel, voordien regeringsadviseur en lid van verschillende raden van commissarissen, in 1967 staatssecretaris van buitenlandse zaken, van 1961-1964 ambassadeur in Canada en van 1970-1973 ambassadeur in de VS.

Layachi Yaker (46), Algerië, vice-voorzitter van de Nationale Vergadering, van 1970-1976 minister van handel en van 1963-1970 directeur van de afdeling economische zaken van het ministerie van buitenlandse zaken.

Chef van het secretariaat en de staf in Genève: Professor Göran Ohlin (52), Zweden, sedert 1969 hoogleraar economie aan de universiteit van Uppsala, adviseur van verschillende internationale organisaties en in 1968-1969 lid van de staf van de commissie-Pearson.

Als achttiende lid trad op 16 december de scheidende Nederlandse minister van ontwikkelingssamenwerking, drs. Jan Pronk, toe tot de commissie.

Eerste bijeenkomst *commissie*-Brandt

In slot-Gymnich bij de Westduitse hoofdstad Bonn kwam van 9-11 dec. 1977 de commissie-Brandt voor de eerste maal bijeen. Bij de opening van de vergadering deden commissievoorzitter Brandt en de president van de Bondsrepubliek, Walter Scheel, een beroep op de wereld om de vastgelopen dialoog tussen de industrielanden (Noond) en de ontwikkelingslanden (Zuid) weer op gang te brengen. De ,,confrontatieachtige sfeer" tussen arm en rijk moest worden overwonnen.

Brandt waarschuwde geen al te hoge verwachtingen van de commissie te hebben. De leden verschillen niet alleen in afkomst en ervaring van elkaar, maar ook in overtuiging. Het was derhalve niet mogelijk reeds te zeggen, of er ooit eensluidende aanbevelingen zullen worden gedaan.

Willy Brandt stelt zijn commissie voor aan bondskanselier Helmut Schmidt. Op de voorgrond de bondskanselier. Tegenover hem v.l.n.r. Eduardo Frei, Antoine Dakoure, Adam Malik, Katharina Graham, Abdlativ Y. al-Hamad, Willy Brandt en Rodrigo Montoya.

Aan het slot van de vergadering stelde Brandt, dat de communistische landen niet afzijdig kunnen blijven in de dialoog tussen rijke en arme landen. ..Het zou in hun belang zijn, als ze geleidelijk in de context van de wereldeconomie een plaats vinden", aldus Brandt.

Het komende anderhalf jaar zullen leden van de commissie zoveel mogelijk experts uit het Oostblok consulteren, omdat de commissie in deze periode haar rapport over de Noord-Zuid betrekkingen hoopt te voltooien.

Tot op heden nemen geen Oosteuropese personen zitting in de 17 leden tellende commissie omdat ze volgens Brandt nog geen duidelijke mening hebben over hun rol in de Noord-Zuid-dialoog.

De commissie die in maart in Genève meer in de details van haar werkzaamheden zal treden, is het er over eens dat het traditionele concept van buitenlandse hulp achterhaald is, aldus Brandt.

Het woord ,,hulp" is in de hele discussie niet gevallen, zo vertelde Brandt, ,,want de moeilijkheid is niet meer, zoals 5 à 10 jaar geleiden, hoe de rijke landen de arme landen kunnen helpen, maar wat alle betrokken staten kunnen doen voor zichzelf en voor anderen".

De commissie spreekt daarom niet over ,,hulp" maar over ,,financiële en technische samenwerking".

Persconferentie Brandt in Den Haag

Gedurende een bezoek aan Den Haag gaf Willy Brandt op 17 juli 1978 een persconferentie, waarop hij o.m. meedeelde, dat vier deskundigen van het secretariaat van ziin commissie kort tevoren een bezoek aan de Sowjet-Unie gebracht hadden om daar met ambtenaren van het instituut voor buitenlandse zaken van gedachten te wisselen over de betrekkingen tussen arme en rijke landen.

Bij deze besprekingen zijn volgens Brandt geen opzienbarende resultaten geboekt, maar wel leverde het contact volgens hem inzicht op over de wijze waarop momenteel in de Sowjet-Unie over internationale samenwerking wordt gedacht. De weerslag hiervan zal waarschijnlijk verwerkt worden in het eindrapport van de commissie, dat midden volgend jaar zal uitkomen.

Deze indirecte betrokkenheid van de Sowjet-Unie bij het werk van de Brandt-commissie is opmerkelijk. Tot nu toe heeft Moskou zich steeds afzijdig gehouden van de mondiale ontwikkelingsproblematiek, met het argument dat de Sowjet-Unie ,,niet verantwoordelijk is voor de erfenis van de kolonialisten".

Het was daarom niet mogelijk om mensen uit het Oostblok op te nemen in de commissie. In de starre houding van de Sowjet-Unie lijkt nu beweging te zitten.

Overigens deelden de meeste Oosteuropese landen het afwijzende standpunt van de Sowjet-Unie tegenover internationale inspanningen om de betrekkingen tussen arme en rijke landen te verbeteren niet. De leiders van bijvoorbeeld Polen, Hongarije, Bulgarije en Joego-Slavië hadden al eerder laten doorschemeren zeer geïnteresseerd te zijn in de activiteiten van de Brandt-commissie. (AP, Reuter, Le Monde, NRC/H'blad, FAZ, The Times, NZZ)

(Vor. ber. pag. 452/2 - 1977)

EG

ECOFIN-RAAD WERKT PRINCIPE-BESLUIT NIEUW MONETAIR STELSEL NADER UIT

De ministers van financien en economische zaken van de EG hebben op 24 juli in Brussel besloten uitgebreide studies te maken die een nieuw monetair systeem voor Europa tot gevolg kunnen hebben
Op de Europese Raad die op 6 en 7 juli in Bremen is gehouden hadden de Europese staats- en regeringsleiders besloten dat er een nieuw monetair systeem moet komen (pag. 465 e.v.).
Alle negen EG-landen hebben er blijk van gegeven positief te staan tegenover de idee om tot een meer stabiele monetaire zone in Europa te komen, aldus de conclusie die de Nederlandse minister Andriessen in Brussel trok. ,,Maar uiteraard heeft Nederland gerefereerd aan de mogelijkheid om amendementen aan te brengen op de plannen die in Bremen ter tafel zijn gekomen", aldus de Nederlandse bewindsman.

Volgens Andriessen hebben de deskundigen (het Europees monetair comité en de presidenten van de nationale banken) van de Europese ministerraad een zodanig ruime opdracht gekregen dat ze ook alternatieven naar voren kunnen brengen voor de plannen zoals die in Bremen ter tafel kwamen. Maar uiteraard wordt, waarover men het in Bremen eens werd, het basismateriaal voor de studie, aldus Andriessen.

Schema

Het schema dat men voorlopig heeft ontworpen ziet er nu als volgt uit:
De deskundigen maken studies en op grond daarvan moeten de ministers van Financiën eind okt. tot principebesluiten kunnen komen. Daarna moeten dan uiteindelijke beslissingen vallen op de vergadering van de Europese Raad die op 4 en 5 dec. in Brussel gehouden wordt.
Ondanks het akkoord dat men op de top in Bremen bereikte ,,zijn de technische problemen nog zeer groot", aldus Andriessen, die voorts zei dat dit ook ,,politieke implicaties" heeft.

Met nadruk zei de Nederlandse minister dat ook in deze ministerraad (door de ,,slang-landen") weer is vastgesteld dat in elk geval de monetaire ,,slang" in stand zal moeten blijven zolang er geen adequate vervanging voor gevonden is. Zoals bekend hanteren deze ,,slang[x]-landen (de Benelux, Duitsland en Denemaken) een nauwe marge voor de wisselkoersverhouding van hun niunten.

Problemen

Problemen die de deskundigen duidelijker zullen moeten maken, aldus woordvoerders in Brussel, zijn bijvoorbeeld of een nieuw Europees monetair systeem gebaseerd moet zijn op de huidige slangafspraken of dat er gerekend moet worden met een ,,gewogen gemiddelde" van alle Europese munten (het ,,mandje"). Voorts moet bezien worden wat de functie zal zijn van een in het leven te roepen Europees Monetair Fonds en in hoeverre de inbreng van de lidstaten in zo'n Fonds een rol kan spelen bij de nationale monetaire reserves.

Minister Andriessen noemde dit ,,ongelofelijk gecompliceerde problemen".

De ministers zijn in deze bijeenkomst niet ingegaan op de technische details. Wel zei in Brussel een commissiev~oordvoerder dat er een opsomming is gemaakt van de punten die speciaal de aandacht van de deskundigenmoeten krijgen. Het gaat er daarbij om of men in een toekomstig Europees Monetair Systeem ,,het mandje" of een ,,rooster van pariteiten" (het slangsysteem) gebruikt, welke politiek er gevolgd moet worden ais een Europese munt zo zwak wordt dat er interventie nodig is, wat precies de positie en ook de administratieve status van een Europees Monetair Fonds zal zijn, wat de concrete gevolgen zullen zijn van een Europese politiek die convergentie van de economieën van de lidstaten beoogt, hoe een nieuw Europees Monetair Systeem zal passen in het internationale monetaire systeem. De bedoeling is, aldus de commissiewoordvoerder, dat er een uitgebreid advies van de deskundigen ter tafel komt waarover de ministers van Financiën dan een besluit moeten nemen. De commissiewoordvoerder zei ook dat tijdens deze bijeenkomst van ministers van Financiën van de negen EG-landen heel duidelijk geworden is dat de technische en politieke implicaties van het akkoord van Bremen nog lang niet doorzichtig zijn.

Economisch effect

In de bijeenkomst van ministers van Financiën en van Economische Zaken is ook duidelijk geworden, aldus woordvoerders, dat afspraken die op de topconferenties van Bremen (de Gemeenschap) en Bonn (de grote westelijke industrielanden) gemaakt zijn meer economisch effect zullen sorteren nu ze gezamenlijk werden besloten dan in het geval dat elk land op zich maatregelen zou treffen.

In een document over de economieen van de negen EG-landen staat in de ,,Nederlandse paragraaf": In Nederland heeft de regering onlangs de oriëntatie van het begrotingsbeleid op middellange termijn herzien op basis van een geraamde economische groei op middellange termijn van 3% per jaar. Ofschoon de doelstelling van het begrotingsbeleid is het tekort van de overheid in 1982 terug te brengen tot 4 a 5% van het nationale inkomen zal het begrotingsbeleid, met name door de ten gevolge van de gezamenlijke actie vergrote speelruimte op korte termijn gericht zijn op expansie.
Medio 1978 heeft de regering nieuwe stimulansen aan de investeringen gegeven en de werkgeversbijdragen aan het sociale verzekeringsstelsel verlaagd. Het tekort zal toenemen van 4,5% van het nationaal inkomen in 1977 tot 5,5% in 1978.
Verdere in het kader van de begroting te nemen maatregelen zullen het tekort in 1979 verder doen oplopen tot 6,5% van het nationaal inkomen. Tot deze maatregelen zullen behoren stimulering van energiebesparende investeringen, verbetering van het functioneren van de arbeidsmarkt en verdere verlaging van belastingen en sociale verzekeringspremies. (Europa van Morgen)

MINISTERS VAN BUITENLANDSE ZAKEN LEGGEN DATUM EUROPESE VERKIEZINGEN VAST, UITWERKING PRINCIPE-BESLUITEN EUROPESE RAAD IN BREMEN EN TOP IN BONN

De ministers van buitenlandse zaken van de EG hebben op 25 juli de definitieve data vastgelegd voor de algemene en rechtstreekse verkiezingen die volgend jaar voor het Europese Parlement gehouden zullen worden. Die verkiezingen vinden plaats, aldus is nu — nadat het Europees Parlement daarmee officieel heeft ingestemd — besloten, in de periode van 7 tot 10 juni. De raadspresident, de Duitse minister van buitenlandse zaken Genscher, heeft ter gelegenheid van dit overigens als ,,routine" gekenschetste besluit nog eens de nadruk gelegd op de grote betekenis van deze eerste Europese verkiezingen.

Genscher deed tijdens zijn slotpersconferentie een dringend beroep op

alle Europese kiezers om daadwerkelijk van hun stemrecht gebruik te gaan maken. De Europeanen moeten massaal naar de stembus gaan en de hun geboden kans grijpen. Hoe meer burgers er aan de Europese verkiezingen zullen deelnemen, hoe groter de ambitie van het gekozen Europees Parlement zal zijn, aldus Genscher die zei er vertrouwen in te hebben dat het gekozen parlement stap voor stap nieuwe bevoegdheden aan zich zal trekken. Genscher deed een beroep op alle Europese nieuwsmedia een zo ruim mogelijke bekendheid aan de verkiezingen te geven.

In deze ministerraad heeft men opdrachten aan deskundigen doen uitgaan die voor een ,follow-up" van de topconferentie in Bremen moeten zorgen (pag 465 e v) Die opdrachten liggen in de sfeer van het voorbereiden van de tripartite arbeidsconferentie die dit najaar gehouden moet worden, van het uitwerken van een Europees energiebeleid en van het uitwerken van een program voor bestrijding van de jeugdwerkloosheid Zoals bekend had Europees commissaris ir Henk Vredeling reeds plannen gemaakt voor bestrijding van de werkloosheid onder jeugdigen, maar die werden door Frankrijk (in een ,sociale raad") niet aanvaard De top in Bremen gaf opdracht deze zaak zodanig te regelen dat op 1 januari van het komende jaar maatregelen in werking kunnen treden

De Nederlandse minister Van der Klaauw, die voor het begin van de Europese topconferentie in Bremen niet onder stoelen of banken stak dat Nederland uiterst geirriteerd was over de ,,onderonsjes" die de ,,groten" in de EG aan dat overleg gewijd hadden ,toonde zich nu uiterst tevreden. ,,Ikzelf, maar ook de ministers van de andere kleine landen in de EG, hebben nu hun waardering uitgesproken voor de wijze waarop we over de Bonner top zijn ingelicht", aldus de Nederlandse bewindsman. De minister had lof voor de Duitse bondskanselier Schmidt, die ,,duidelijk is opgetreden als de vertegenwoordiger van de EG-ministerraad" en voor het feit dat de voorzitter van de Europese commissie, Roy Jenkins, ,,een belangrijke rol heeft kunnen spelen".

Van der Klaauw memoreerde dat vrijwel onmiddellijk na het topoverleg in Bonn de Nederlandse minister-president, Van Agt, een uitvoerige brief ontving van bondskanselier Schmidt. Ook commissievoorzitter Jenkins heeft zich gehaast de kleine landen in te lichten over het verloop van de besprekingen in Bonn, aldus Van der Klaauw.

Terrorisme

Zoals bekend is tijdens de financiële top in Bonn (pag. 472/2) een vergaande overeenstemming bereikt over eventuele maatregelen tegen vliegtuigkapingen. Men achtte het een goede maatregel om in de toekomst niet meer te vliegen op landen waar vliegtuigkapers niet best aft worden. In de bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van 25 juli werd de mogelijkheid besproken om ook in alle EG-landen tot deze maatregel te besluiten. De Britse minister Owen vond dat de tijd rijp was voor zo'n besluit en hij sprak optimistisch over ,,een tekst die binnen enkele dagen gereed te maken zou zijn".

De Nederlandse minister, Van der Klaauw, stelde zich echter duidelijk terughoudender op. ,,Ik deel dat optimisme van Owen niet. Nederland heeft nog geen definitief standpunt en ik wil eerst door deskundigen laten nagaan wat de implicaties van zo'n afspraak zijn. Wel ben ik ermee akkoord gegaan dat de gedachte in positieve zin besproken wordt, eerst in het politiek comité van de Gemeenschap (de directeuren-generaal politieke zaken van de departementen van buitenlandse zaken) en vervolgens in een ministersbijeenkomst in het raam van de Europese politieke samenwerking," aldus Van der Klaauw.

Budget

De Britse minister Owen, erop wijzend dat in Bonn ook is afgesproken dat de ontwikkelingslanden meer steun zullen moeten ontvangen, sprak er zijn bevreemding over uit dat in de Europese budgetraad (zie hierna) het bedrag, bestemd voor hulp aan niet met de EG geassocieerde ontwikkelingslanden, aanzienlijk is teruggebracht. Dat klopt niet met de afspraken die in Bonn gemaakt zijn, aldus Owen. De Nederlandse bewindsman heeft zich bij die uitspraak aangesloten, zo verklaarde hij in een gesprek met journalisten.

In de algemene raad werd ook aandacht besteed aan het ,,probleem"-Joego-Slavië. De onderhandelingen van de Gemeenschap met dat land lopen slecht omdat, naar de mening van de Joegoslaven, het Europese ,,aanbod" voor een overeenkomst die liet afgelopen non-preferentiële handelsakkoord moet vervangen, te onaantrekkelijk is. De Europese Commissie heeft nu voorgesteld met Joego-Slavië een preferentieel handelsakkoord te sluiten, waarin meer rekening gehouden wordt met Joegoslavische grieven.

Maar de ministerraad vond dat eerst goed onderzocht dient te worden of de Joegoslaven zelf wel een preferentieel akkoord (dat uitgelegd kan worden in de zin van het nauwer aanhalen van de banden met het Westen) wensen. Een feit blijft dat er oplossingen gevonden moeten worden voor het bijzonder hoge tekort dat Joego-Slavië heeft op zijn handelsbalans met de Gemeenschap. De Joegoslaven hebben ook wensen op het stuk van de behandeling van hun arbeiders in de Gemeenschap.

Afgesproken is dat de permanente vertegenwoordigers van de EG-lidstaten in Rrussel deze kwestie opnieuw (na de vakantie) zullen bezien. De Commissie heeft toegezegd met nieuwe voorstellen inzake Joepo-Slavië te zullen komen. maar die voorstellen zullen zeker niet eerder dan in oktober ter tafel kunnen komen.

Namibië

Tijdens de lunch hebben de ministers van buitenlandse zaken van de EG (in het raam van de Europese politieke samenwerking) gesproken over Namibië. Besloten is dat de Gemeenschap en de EG-lidstaten alle mogelijke medewerking zullen verlenen (aldus de verklaring die werd uitgegeven) om de economische ontwikkeling van Namibië, als dat onafhankelijk is geworden, te vei-zekeren.

De ministers hebben er hun voldoening over uitgesproken dat het voorstel van de vijf Westerse leden van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties voor een regeling van de kwestie-Namibië nu door alle partijen is aanvaard. Hierdoor is de weg geopend naar een spoedig internationaal aanvaarde oplossing voor een van de grootste problemen in zuidelijk Afrika, aldus de ministersverklaring. Dit vormt een bewijs van het feit dat zulke kwesties op vreedzame manier geregeld kunnen worden, aldus de ministers van buitenlandse zaken van de Negen.

(Europa van Morgen)

EG-CHINA

De Ier Ruairi Brugha (Democraat voor de Vooruitgang) heeft van de Commissie mogen vernemen, dat zij na de ondertekening van de handelsovereenkomst tussen de Gemeenschap en China nog niet onmiddellijk voornemens is een permanent bureau in Peking te vestigen.

De overeenkomst met China omvat alle gebieden van de handelsbetrekkingen. De handel tussen de Gemeenschap en China biedt naar de mening van de Commissie grote mogelijkheden. Het bedrijfsleven van de Gemeenschap kan nu nagaan, welke soorten uitrusting de Chinese importeurs vooral interesseren en in hoeverre het bedrijfsleven een en ander kan leveren. (Europa van Morgen) (Vor. ber. pag. 253/2)

NEDERLAND

ALTERNATIEF-DEN UYL *VOOR* „BESTEK '81"

Volgens het kabmet-Van Agt kan met een korting op de stijging van de overheidsuitgaven met een bediag van f 10 mrd tot 1981 een duidelijk herstel van de Nederlandse economie, i.h.b. van de werkgelegenheidssituatie bereikt worden. Plannen hiertoe heeft het kabinet op 30 juni in de nota ,,Bestek '81; hoofdlijnen van het financiele en sociaal-economische beleid voor de middellange termijn" aan de Tweede Kamer toegezonden (pag. 452/3 e.v).

Volgens oppositieleider en TK-fractievoorzitter van de PvdA Den Uyl. behoeft er voor de komende jaren geen extra bezuiniging in de collectieve sector ondernomen te worden. Ook bij de voorziene versombering van de economische vooruitzichten kan naar zijn oordeel met de vorig jaar, bij de mislukte formatie van een tweede kabinet-Den Uyl, voorziene f 4 mrd worden volstaan.

Den Uyl uitte deze visie op 26 mei op een PvdA-bijeenkomst in Enschede n.a.v. de gemeenteraadsverkiezingen.

Voorwaarde voor het slagen van het beleid langs de lijnen van Den Uyl is, dat er in het kader van een integraal inkomensbeleid ten minste bijzondere ernst wordt gemaakt niet een beheersing van de particuliere inkomensontwikkeling. Beperkingen in de sociale sector — de overdrachtsuitgaven — zijn dan niet nodig, zij het, dat de genieters van hogere sociale uitkeringen om inkomens-politieke redenen ook wel wat kunnen inleveren.

Volgens Den Uyl is voor de beperking van de collectieve uitgaven beheersing van de particuliere inkomens ook essentieel, omdat niet minder dan 57% van de overheidsuitgaven loongevoelig is.

Waar nodig ontstaat dan ook ruimte voor de overheid om zelf de vraag te stimuleren indien op selectieve groei gericht beleid, o.a. in de dienstensector, de stadsvernieuwing en de milieu-industrie etcetera

Het kabinet-Van Agt laat volgens Den Uyl de ontwikkeling van het zogenaamde incidentele loon (wegens promoties, overwerk, betere scholing e.d.) ongehinderd doorloperi en roept daarmee zelf de noodzaak van verdergaande bezuinigingen op.

Het Centraal Planbureau heeft vorig jaar becijferd, dat doos het afzien van reële verhoging van de CAO-lonen en beperking van de post incidenteel tot 0,5% per jaar, tot 1981 op de collectieve uitgaven een besparing van f 20 tot f 25 mrd kan worden verkregen, zo bracht hij in herinnering.

Beheersing van de post incidenteel tot 0,5% is volgens Den Uyl zeer wel mogelijk, nl. via een beperking van overwerk, door CAO's uit te strekken tot alle werknemers en door incidentele loonelementen tot onderwerp van CAO's te maken.

Aan het adres van het kabinet-Van Agt richtte Den Uyl het verwijt, dat het zijn toevlucht leek te zullen nemen tot het snoeien in de sociale uitkeringen en een feitelijke aantasting van de sociale minima.

De sleutel voor een aanvaardbaar ombuigingsbeleid ligt echter juist bij een beheersing van de CAO-lonen cn de incidentele beloningen i.v.m. de lagere loon- en prijsstijgingen die daarvan (ook voor de overheid) het gevolg zijn, zo zei Den Uyl.

Bij de beoordeling van de komende bezuinigingsoperatie van het kabinet-Van Agt zal de PvdA, zo zei Den Uyl, o.a. de volgende maatstaven hanteren:

- De koppeling van netto sociale uitkeringen aan het netto minimumloon moet gehandhaafd blijven, bij hogere sociale uitkeringen mag door een aanpassing van het indexeringssysteem wei geniveiieera worden;
- bij de koopkrachthandhaving van trekkers van sociale uitkeringen moet de post incidenteel buiten beschouwing blijven, bij het zuiveren van sociale uitkeringen wegens vroegere oneigenlijke indexatie of over-indexatie, mag geeen terugwerkende kracht gelden, er mag geen invoering van een eigen risico bij ziektekosten komen;
- verdere openbaarheid van inkomens dan nu voorgesteld is nodig, ook voor tarieven van vrije beroepen, fiscale gaten (in de sfeer van de aftrekposten) moeten worden gedicht, het zwarte geldcircuit moet worden aangepakt, de particuliere vermogens moeten verder ,,zonder halfzachte maatregelen" worden gespreid, o.a. door aanpassing van de belastingvrije voeten bij de successiebelasting.
- een stringent prijsbeleid, ,,herbezinning" op het percentage van de jaarlijkse huurverhoging, een verlaging van de kinderbijslag naarmate de inkomens hoger zijn in een geïntegreerd kinderbijslag/kinderaftrekstelsel;
- de jaren 1977-78 zijn voor de inkomensnivellering goeddeels verloren gegaan, ,,die schade moet worden ingehaald".
- er moet een progressieve opbouw komen van belasting- en premiedruk in een geintegreerd lastenstelsel;
- het modaal inkomen (f 30 000) moet gewaarborgd blijven, even daarboven moet het offer 0.5 procent zijn en bij bijvoorbeeld f 100000 moet een offer van 3 a 4 procent worden gevraagd

Over de werkgelegenheidspolitiek zei Den Uyl dat de doelstelling van 150.000 werklozen in 1981 te realiseren is, maar dat daarvoor aan verdeling van het beschikbare werk. het richten van de investeringen en een goed inkomensbeleid met o.a. vergroting van zeggenschap van werknemers en maatschappelijke hervormingen onmisbaar zijn.

Ook bij de overheid kan, o.a. in arbeidsplaatsenovereenkomsten, het nodige in de sfeer van medezeggenschap als complement bij inkomensmatiging worden gedaan, zei Den Uyl. Zij hoeft de trend in het bedrijfsleven niet alleen te volgen, zij kan ook de trend zetten, o.a. door een bepaald inkomenspercentage af te zonderen voor sectorale en gedecentraliseerde experimenten met arbeidsplaatsenovereenkomsten bij de overheid.

Den Uyl denkt hier zowel aan uitbreiding en verbetering van arbeidsplaatsen als aan het delen van arbeid en de samenstelling van arbeidsplaatsenpakketten inet bijvoorbeeld voorrang voor vrouwen, jongeren en gehandicapten, zo zei hij.

Den *Uyl* vraagt cijfermatige toetsing van zijn voorstellen

In een brief aan premier Van Agt heeft drs. Den Uyl op i2 juni gevraagd bij de publikatie van het bezuinigingsplan van het kabinet cijfers te voegen, waarmee de door hem ontwikkelde voorstellen voor een alternatief beleid cijfermatig kunnen worden getoetst.

Den Uyl verzocht in zijn brief de gevolgen voor de belangrijkste economische grootheden van enkele door hem voorgestelde beleidsalternatieven volgens berekeningen van het Centraal Planbureau te publiceTen.

Den Uyl schreef, dat hij bij zijn voorstellen van 26 mei, en die hij schriftelijk had vastgelegd in een nota ,,werkgelegenheid door solidariteit", was uitgegaan van de beleidsveronderstellingen, waarover op 9 aug. 1977 in de kabinetsformatie overeenstemming was bereikt tussen de fracties van PvdA, CDA en D'66 uit de Tweede Kamer (pag. 527 e.v.-1977).

Deze overeenstemming. aldus Den Uyl, berustte op uitkomsten van berekeningen toentertijd uitgevoerd door het Centraal Planbureau , Intussen is het mij niet ontgaan", schrijft de oppositieleider, ,.dat de economische cooruitzichten slechter zijn

geworden In mijn nota ben ik daarom uitgegaan van een groei van de structurele begrotingsruimte van 3% in plaats van 3,7570 en heb ik getracht recht te doen aan het probleem van de hardnekkige onderbezetting van de industriele capaciteit'

,,Dat heeft mij geleid tot de aanvullende beleidsveronderstelling dat gedurende vier jaar wordt afgezien van een initiele contracts-loonstijging, terwijl voor inkomens boven modaal een teruggang van vrij beschikbaar inkomen, oplopend van 0 5% tot circa 4%, was te effectueren

Dat komt ruwweg overeen met een extra loonmatiging van 1%, waarvan het positieve werkgelegenheidseffect in eerdere berekeningen, gecombineerd met een daarbij passende vermindering van werknemerslasten, op 50 000 à 60 000 is geraamd", aldus Den Uyl

Met het oog op de te vrezen effecten op de binnenlandse vraag van de voorgestelde verzwaring van de inkomensmatiging zo vervolgt hij zijn brief, heb ik in mijn nota de noodzaak beklemtoond van compenserende overheidsactiviteiten, zowel met betrekking tot de investeringen als met betrekking tot de werkgelegenheid in de quartaire sector Bij de overheidsinvesteringen heb ik in het bijzonder gewezen op de noodzaak tot aanzienlijke vergroting van de investeringen ten behoeve van energiebesparing

Tegen deze achtergrond vraagt Den Uyl tegelijk met de bezuinigingsnota een doorberekening te publiceren van de verzwaarde inkomensmatiging die hij voorstelde, de creatie van enkele tienduizenden arbeidsplaatsen in de quartaire sector, te financieren door de extra ruimte die ontstaat door wat meer loonmatiging, een verschuiving van de voor investeringssteun van bedrijven voorziene bedragen met 1 mrd per jaar ten gunste van overheidsinvesteringen en variaties in de omvang van het financieringstekort met 0.5%.

De kern van de alternatieve voorstellen van de oppositie is volgens Den Uyl gelegen in de wil om de maatschappelijke voorwaarden te scheppen voor herstel van de werkgelegenheid

Den *Uyl maakt* op persconferentie resultaten berekeningen CPB bekend

Den Uyl gaf op 29 juni een persconferentie, waarop hij uiting gaf aan zijn overtuiging, dat het alternatieve bezuinigingsplan van de PvdA ,,de enige weg is om in 1982 op een niveau van 150.000 werklozen of daaronder uit te komen". Hij voelde zich gesterkt door de becijferingen van het CPB, waaruit bleek, dat ook met minder ombuigingen in de publieke sector, maar met een grotere algemene loonmatiging de werkloosheid tot een aanvaardbaar niveau kan worden teruggebracht. Hij kondigde aan, dat hij met deze cijfers in de hand front zal maken tegen praktisch alle bezuinigingen, die het kabinet voorstelt.
Den Uyl zei op zijn parsconferentie ervan overtuigd te zijn dat het kabinet-Van Agt er niet in zal slagen

Drs. J. M. den Uyl

om de ombuigingsoperatie, die de bezuinigingslast eenzijdig bij bepaalde groepen van de bevolking legt (sociale-uitkeringstrekkers en ambtenaren) te realismen.

Hij voegde daaraan toe dat hij het kabinet-Van Agt ook niet in staat achtte tot realisering van het PvdA-alternatief, dat uitgaat van een forse algemene inkomensmatiging voor inkomens vanaf de modale man (thans bruto rond f 30.000), omdat daarvoor een goede verstandhouding met de vakbeweging nodig is.

Het Centraal Planbureau heeft berekend dat het alternatieve bezuinigingsplan van Den Uyl de werkloosheid in 1982 terugbrengt naar een niveau tussen 145.000 en 170.000. Volgens Den Uyl mag dit niveau nog met 15.000 à 20.000 verlaagd worden omdat het plan ervan uitgaat — anders dan het CPB berekende — dat er niet alleen in 1979 maar ook daarna extra arbeidsplaatsen in de quartaire sector door de overheid zullen worden geschapen.

De loonstijging wordt bij uitvoering van het plan Den Uyl teruggebracht tot 3,5% in 1982, de prijsstijging eveneens tot 3,5% De export zal toenemen met 7,5 à 8%, de bedrijfsinvesteringen nemen toe met 4% De arbeidsinkomensquote, het aandeel van de arbeidskosten in het nationale inkomen, zal dalen naar 88,5%

De voorstellen van Den Uyl zouden ei wei toe leiden dat de modale werknemer er de komende jaren iets in koopkracht op achteruit zou gaan (0 5% in 1982) Den Uyl meent dat deze achteruitgang echter voorkomen kan worden door de belastingen iets te verlagen De overheid zou daartoe extra geld moeten lenen Volgens Den Uyl is dat verantwoord omdat het huidige hoge financieringstekort van rond 670 wordt teruggebracht tot 4 à 4,5% van het nationaal inkomen

De uitgangspunten van het plan Den Uyl zijn.
een extra loonmatiging doordat ten eerste CAO-werknemers afzien van elk reele (initiële) loonsverbetering in de CAO en ten tweede een integraal inkomensbeleid wordt gevoerd waardoor inkomens boven het modale inkomen in koopkracht achteruitgaan, oplopen van 0,5% voor de groep even boven het modale inkomen tot 4% bij een inkomen van een ton en hoger

Deze inkomensmatiging zou via plafonnering van de prijscompensatie en zonodig via belastingverhoging kunnen worden bereikt. Om ervoor te zorgen dat de koopkracht voor mensen met een modaal of lager inkomen gehandhaafd blijft, zal de overheid een deel van de sociale premies voor haar rekening nemen.

Een vergroting van de werkgelegenheid in de kwartaire sector. Dank zij de extra inkomensinatiging kan het scheppen van deze extra werkgelegenheid door de overheid betaald worden door vergroting van het financieringstekort van de overheid.

Verschuiving van investeringssteun aan bedrijven naar overheidsactiviteiten. Van de 13 miljard gulden die bestemd zijn voor uitvoering van de Wet Investeringsrekening (WIR) zal jaarlijks een half miljard gulden besteed worden aan verhoging van de subsidies voor warmte-isolatie. Daarnaast worden de overheidsinvesteringen verhoogd met 0,5 miljard per jaar.

Een besparing van 4 miljard gulden op de collectieve uitgaven. Hiervan wordt 1 miljard gevonden door de hoogte van de kinderbijslag afhankelijk te maken van het inkomen van de ouders, 0,5 miljard door de incidentele loonstijgingen o.a. (promoties) bij de overheid te beperken.

	ongewijzigd beleid	kabinet Van Agt	plan Den Uyl
Loonsom per werknemer	7	5	3,5
Prijspeil particuliere consumptie	4,3	3,5	3,5
Reëel beschikbaar inkomen modaal excl. incidenteel	0	0	-0,5
Volume partic. consumptie	2,5	2,2	1,5
Volume goederenuitvoer	6,5	7,5	7,5 à 8
Produktievolume bedrijven	3,5	4,1	4
Volume bedrijfsinvesteringen excl. woningen	3,5	5,9	4
	(gemiddelde jaarlijkse percentuele veranderingen in de periode 1979 t/m 1982)		
Werkloosheid (x1.000)	255/280	175/200	145/170
Saldo lopende rekening betalingsbalans in % nationaal inkomen	1,5/2	2	2,5
Financieringssaldo overheid in % Nationaal inkomen	-4,5	-4.4	-4 à -4,5
Arbeidsinkomensquote	91,5	89,5	88,5
	(niveauveranderingen in 1982)		

bijna een miljard aan bezuinigingen op de aizonderlijke departementen en ruim 1,5 miljard op andere overheidsuitgaven, waarbij de sociale zekerheid niet uitgesloten is.

Den Uyl verweerde zich tegen de kritiek dat de door hem voorgestelde loonmatiging niet te realiseren is omdat de incidentele loonstijging (promoties, overwerk, herstructurering van CAO's) niet te beheersen zou zijn. Beperking van de incidentele loonstijging vormt echter slechts een onderdeel van het PvdA-plan, aldus Den Uyl. Hij voegde daaraan toe ook minder pessimistisch te zijn over het beheersen van de incidentele loonstijging dan zijn critici. Hij vond dat men de rol van de vakbeweging hier niet zou moeten uitvlakken.

Het Planbureau heeft het plan-Den Uyl ook doorgerekend met een bezuiniging van zeven in plaats van vier miljard gulden. Deze drie miljard extra bezuiniging levert in 1982 slechts een vermindering van de werkloosheid op met 5000, terwijl de koopkracht voor de modale werknemer er slechts een kwart procent per jaar beter van wordt. In een toelichting op de cijfers benadrukte drs Den Uyl van hoe ondergeschikte betekenis extra bezuinigingen blijkbaar zijn voor de werkgelegenheid.

Drs Den Uyl constateerde een malaise onder de economen die tot nu toe de economische sanering uitsluitend willen laten verlopen via verlaging van het kostenniveau van de bedrijven. Volgens Den Uyl is het internationale gebrek aan economische vraag de belangrijkste reden waarom na de inzinking van 1975 de economie zich maar zo traag herstelt. Hij wees op West-Duitsland: de inflatie is er afgunstwekkend laag, het financieringstekort van de overheid is er klein, de regering is terughoudend met overheidsuitgaven. En toch is de werkloosheid er blijven stijgen, en erger dan in Nederland.

De cijfers van het Planbureau over zijn plan hebben Den Uyl de overtuiging gegeven dat het heel wel verantwoord is de overheid zelf een vraagscheppende en arbeidscheppende rol te laten spelen in de economie, door bijvoorbeeld jaarlijks tienduizend arbeidskrachten erbij aan te stellen in de sector van overheid en gesubsidieerde instellingen.

Premier wijst alternatief-Den Uyl af

Minister-president Van Agt heeft het alternatieve sociaal-economische beleid van oppositieleider Den Uyl bestempeld als niet-realistisch. Dat blijkt uit een brief van Van Agt aan Den Uyl, die gevoegd is bij de berekeningen die Van Agt, op verzoek van Den Uyl, heeft laten uitvoeren door het Centraal Planbureau over Den Uyls plan.

Van Agt stelt dat de koopkracht voor de modale werknemer (30 mille inkomen) in Den Uyls plan niet wordt gehandhaafd. Den Uyl ontkent dit in die zin, dat er wel een achteruitgang is in koopkracht voor de modale werknemer van 0,5%, maar dit is zonder rekening te houden met incidentele loonstijging.

Voorts maakt Van Agt bezwaar tegen de ,,buitengewoon grote inkomensmatiging die wordt gevraagd van loontrekkers boven circa 30 mille, niet alleen voor de hogere inkomens, maar zelfs voor de middengroep. De berekeningen impliceren zelfs een nominale achteruitgang van de hogere inkomens".

Den Uyl ontkent de ,,buitengewoon grote matiging". Hij wil voor inkomensgroepen die iets boven 30 mille liggen een achteruitgang van 0,5%, oplopend tot 3 à 4% voor een ton en meer.

Voorts voert Van Agt aan dat in Den Uyls plan de consumptie per jaar minder toeneemt dan in het beleid dat Van Agt wil. Den Uyl zegt hiervan dat er tegenover staat een verhoging van bedrijfs- en overheidsinvesteringen. ,,Deze keuze sluit nauw aan bij de naar ik meen ook door het CDA gevraagde soberheid in levensstijl." (ANP, *NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, Het Parool)*

(Vor. ber. pag. 452/3 e.v.)

RAPPORT SER-COMMISSIE ECONOMISCHE DESKUNDIGEN

Op 6 juli is het jaarlijkse rapport van de commissie van economische deskundigen uit de SER gepubliceerd. De hierna volgende samenvatting van dit rapport is ontleend aan het *SER-bulletin.*

In haar vorige rapport (mei 1977 pag 378 /2 e v -1977) heeft de commissie zich verdiept in een macro-economische analyse van de structurele problemen van onze economie Deze werd vooral gekenmerkt door een ongunstige werkgelegenheidsontwikkeling, teruggang van de conjunctuur, verschijnselen van vraagverzadiging, overheveling van produktie-activiteiten naar ontwikkelingslanden, vraagverschuivingen naar minder arbeidsintensieve produktiesectoren en -methoden en tenslotte een nog steeds hogere inflatiegraad

Centraal in de analyse stond de sterkere kostenstijging als gevolg van de groei van de loonkosten en de collectieve lasten. met als resultaat verzwakking van onze concurrentiepositie en groei van de structurele werkloosheid In overeenstemming daarmee werd in de beleidsaanbevelingen onder meer sterk de nadruk gelegd op een grotere stijging van de bruto investeringsquote door beperking van de arbeidsinkomensquote, ombuigingen in de richting van stabilisatie van de lastendruk, en de ontwikkeling van de effectieve vraag Er werd toen reeds gesteld dat rekening moest worden gehouden met een mogelijk ongunstiger ontwikkeling van onze economie op middellange termijn dan naar voren kwam in de van 1976 daterende prognoses van het Centraal Planbureau

Inmiddels is in het bijzonder een ongunstiger ontwikkeling van de wereldhandel aan de dag getreden dan zich aanvankelijk liet aanzien Ondanks een verzwakking van de inflatiegraad hebben daardoor in onze sterk internationaal verweven volkshuishouding zowel de genoemde structuurproblematiek als de onderbezetting van het produktiepoteritieel een somberder accent gekregen Binnen de marktsector doen zich daarenboven sectoraal vrij sterk lopende ontwikkelingen voor, die ten dele internationaal van aard zijn, terwijl voorts het — ook in het vorige rapport reeds gesignaleerde — allesbehalve optimaal functioneren van de arbeidsmarkt gedurig duidelijker aan het licht komt

De commissie acht het daarom van belang de analyse en beleidsoverwegingen van macro-economische aard door te trekken, maar realiseert zich daarbij dat voor economisch herstel evenzeer oplossingen voor sectorproblemen en arbeidsmarktvraagstukken noodzakelijk zijn

Als uitgangspunt voor de analyse wordt begonnen met een korte typering van de economische situatie in ons land in de Jaren 1977 en 1978 Vervolgens wordt nader ingegaan op de internationale aspecten, de sectorale aspecten, de ai beidsmarkt en de ontwikkeling van de vei houding tussen collectieve sector en marktsector

In aansluiting bij de opzet van de analyse wordt, tegen de achtergrond van de toekomstprojecties tot en met 1982 van het Centraal Planbureau een aantal overwegingen ter zake van het te voeren beleid gepresenteera Deze overwegingen hebben met name betiekking op de vraag of en hoe de werkloosheid in de voor ons liggende Jaren kan worden bestreden

Naast aspecten van een mogelijk te voeren macro-economisch beleid wordt stilgestaan bij een aantal meer specifieke problemen Er zij met nadruk gesteld dat dit rapport beoogt een aantal te overwegen beleidslijnen beknopt te evalueren De commissie heeft zich daarbij bewust beperkt tot de zgn kwantitatieve en kwalitatieve middelen van economische politiek, en de zgn hervormingen, die in beginsel evenzeer tot de bereiking ban economisch politieke doelstellingen kunnen bijdragen, buiten beschouwing gelaten

De wereld bevindt zich in een ernstige economische crisis Weliswaar tekent zich een matiging van het inflatietempo af maar de stijging van de werkloosheid zet zich onverminderd voort en het beschikbare produktiepotentieel wordt onvoldoende benut Maatregelen in de grote industrielanden om de afzetontwikkeling te activeren zijn, ondanks herhaalde adviezen in die richting, tot nu toe onvoldoende geweest Als gevolg van de onderbezetting en de structureel verslechterde winstposities blijft de investeringsneiging zwak en worden er niet voldoende arbeidsplaatsen gecreerd om, zelfs bij volledige bezetting van het produktiepotentieel het aanbod van arbeid te absorberen Kenmerken van de huidige situatie zijn bovendien een toenemende mate van protectionisme en labiele wisselkoersrelaties, die, gevoegd bij de onevenwichtige betalingsbalansverhoudingen tussen arme en rijke landen enerzijds en tussen geindustrialiseerde landen onderling anderzijds, de ontwikkeling van de internationale handel te belemmeren

Bij het streven naar het bereiken van een meer evenwichtige situatie doen zich grote problemen voor Het is wellicht in beginsel mogelijk om een scenario te ontwerpen dat op internationaal niveau een aanpassingsproces bewerkstelligt waardoor op den duur een verbetering van de bezettingsgraad, minder werkloosheid, geringere inflatie, evenwichtiger betalingsbalansposities en daarbij behorende wisselkoersverhoudingen bereikt kunnen worden Er is op zich zelf ook geen reden om dit niet na te streven, maar de realiteit gebiedt om daarby te bedenken dat

— de wereldeconomie in het komende decennium vermoedelijk onderhevig zal zijn aan een aantal structurele wijzigingen die invloed zullen hebben op de groei van de internationale handel,

— er zich m b t de industriele activiteiten van een reeks landen een groot aantal specifieke problemen voordoet, dat niet zonder internationale marktordening kan worden bestreden;

— de arbeidsmarkt in de jaren zeventig gebrekkig functioneert en dat vermoedelijk ook nog zal blijven doen,

het twijfelachtig is of de huidige samenleving op korte termijn die mate van solidariteit — tussen rijke en arme landen, tussen bedrijven onderling, tussen werknemers onderling, tussen actieven en niet-actieven — weet op te brengen die het beleid in staat stelt om evenwichtsherstellende maatregelen te treffen en met goed resultaat af te ronden

De commissie is zich ervan bewust dat de behandeling van de geschetste problematiek in dit rapport onvolledig is Desalniettemin leek aeze globale aanduiding van de economische crisis gewenst omdat de Nederlandse economie met haar open karakter in belangrijke mate hiervan de weerslag ondervindt De economische problematiek hier te lande staat weliswaar ten dele op zich zelf, maar weerspiegelt voornamelijk de crisis in de gehele geindustrialiseerde samenleving, waardoor ook de niet geindustrialiseerde landen worden getroffen In zekere zin zijn de beleidsmogelijkheden om verreikende oplossingen tot stand te brengen dan ook beperkt Het besef van deze realiteit inag er echter niet toe leiden dat het op orde brengen van binnenlandse problemen wordt veronachtzaamd Het moet mogelijk zijn om door onderling overleg en samenwerking de wegen te vinden die ertoe leiden dat op zijn minst de scherpe kanten van de internationale problematiek worden afgeslepen Daartoe lijken enige middelen aanwezig, evenwel zonder dat zich nu direct een scenario aandient als oplossing van alle problemen Uiteindelijk zullen op het politieke vlak de beleidskeuzen moeten worden gemaakt De commissie kan slechts een evaluatie geven van de beperkte mogelijkheden die in beginsel voorhanden zijn om een nationaal beleid te voeren

De commissie heeft geconstateerd dat de structurele vooruitzichten voor onze economie een somber perspectief opleveren voor de werkgelegenheid Zij is zich er daarbij van bewust dat een op macro-economische grootheden gericht beleid weliswaar een noodzakelijk, maar geen voldoende voorwaarde kan zijn voor economisch herstel De sombere perspectieven hangen immers voor een niet onbelangrijk deel samen met structurele problemen van uiteenlopende aard bij de marktgewijze produktie van goederen en diensten en op de arbeidsmarkt Deels gaat het daarbij om structurele ontwikkelingen van internationale aard, onder meer uitmondende in een tegenvallende groei van de wereldhandel en omvangrijke overcapaciteit van op export gerichte sectoren deels echter ook om specifieke zwakke punten in de Nederlandse produktiestructuur en de daarmee samenhangende ongunstige afzetperspectieven, alsmede om het gebrekkige functioneren van de arbeidsmarkt in ons land Naast een macro-economisch beleid is er daarom in sterke mate behoefte aan beleid, gericht op het overwinnen van knelpunten op goederenmarkten en arbeidsmarkten

Het macro-economische beleid zal dienstbaar moeten zijn aan het doorbreken van de vicieuze spiraal, die kenmerkend is voor het in gang zijnde proces van inkrimping van de marktsector en expansie van de collectieve sector, in welke laatste sector in het bijzonder het aantal inactieven in opvangmechanismen expandeert Een verlaging van de arbeidsinkomensquote is daarbij een wezenlijke voorwaarde voor werkgelegenheidscreatie zowel in de marktsector als in de collectieve sector Daarnaast kunnen evenzeer het begrotingsbeleid van de overheid hel monetaire beleid en de wisselkoerspolitiek een bijdrage leveren tot een herstelproces

Als randvoorwaarde bij het macro-economische beleid geldt dat in de opeenvolgende fasen van het herstelproces voldoende ruimte wordt geschapen voor bevordering van het kringloopevenwicht door middel van het stimuleren van de afzet en het bevorderen van afzetperspectieven ook t o v het buitenland en een door rendementsherstel mogelijk gemaakte opleving van de investeringsquote Tijdens het herstelproces is gedurende een bepaalde periode een vergroting van het financieringstekort boven het huidige niveau van circa 5% van het nationale inkomen aanvaardbaar

In het kader van pogingen tot doorbreking van structurele knelpunten in de marktsector, in het bijzonder in de industrie, wijst de commissie op de wenselijkheid van internationale maatregelen voor afzetbevordering, internationale marktordening van niet-protectionistische signatuur, verruiming van mogelijkheden tot concurrerende exportkredietfaciliteiten, meer aandacht voor gebonden ontwikkelingshulp alsmede op gefaseerde herstructureringsplannen voor het bedrijfsleven

Daarnaast is het denkbaar dat bevordering van de werkgelegenheid in de bouwnijverheid en een aantal dienstensectoren plaatsvindt in b v de sectoren energiebesparing, milieuverbetering, stadsvernieuwing, bejaardenzorg en maatschappelijke dienstverlening De omvang van de stimulering van deze activiteiten hangt sterk samen met de visie die men heeft op de maatschappelijke behoeftebevrediging, de daarbij behorende produktie- en bestedingsstructuur en het investeringsproces Een belangrijke conditie is voorts dat de groei van het reëel beschikbare inkomen op de financiering van deze activiteiten wordt afgestemd

Intensivering van het arbeidsmarktbeleid zoals bevordering van de arbeidsmobiliteit mede via loondifferentiatie, arbeidsbemiddeling, om-, her- en bijscholing, verbetering van de kwaliteit van de arbeidsplaatsen, zal slechts op lange termijn resultaten kunnen afwerpen, maar blijft een belangrijke vorm van beleid voor het terugdringen van de werkloosheid

Bevordering van de werkgelegenheid binnen de collectieve sector wordt voor een deel geconditioneerd door beperking van de arbeidsinkomensquote, mede met het oog op de koppeling van ambtelijke salarissen en sociale uitkenngen aan de loonontwikkeling in het bedrijfsleven Daarnaast blijft het van belang, het niet door autonome demografische factoren bepaalde deel van de sterke groei van het aantal inactieven ten laste van de collectieve sector af te remmen Ter beperking in het bijzonder van de groei van het aantal arbeidsongeschikten en bijstandsgenietenden denkt de commissie aan maatregelen ter bevordering van de werkomstandigheden, een quoteringsregeling voor moeilijk plaatsbaren, verscherping van het toezicht op de toepassing van de criteria voor arbeidsongeschiktheid, maatregelen tegen bedrijven die een oneigenlijk gebruik maken van opvangmechanismen, alsmede geleidelijke pensionering

De commissie van economische deskundigen van de SER is samengesteld uit: prof. di. C. Goedhart (voorzitter), prof. dr. W. Driehuis, prof. dr. C. de Galan, prof. drs. V. Halberstadt, prof. dr. F. de Roos en prof dr D B J Schouten Als adviseurs zijn aan de commissie toegevoegd: prof. dr. C. A. van de Beld (directeur Centraal Planbureau) en prof. dr. G A. Kessler (directeur Nederlandsche Bank). *(SER-bulletin, NRC/H'blad)*

REACTIES *OP* „BESTEK '81"

Hierna volgt een overzicht van de eerste reacties uit de politiek en de maatschappelijke organisaties op de nota ,,Bestek '81" van het kabinet-Van Agt (pag. 452/3 e.v.).

P v d A

Oppositieleider Den Uyl gaf als eerste reactie te kennen: ,,Het bezuinigingsplan treft overwegend de lagere inkomens". De PvdA-fractie in de TK wijst het kabinetsbeleid volledig af.

PvdA-fractieleider Den Uyl keurt het af dat het kabinet — zonder een afweging van talrijke aspecten van de sociale uitkeringen te hebben afgerond — kiest voor een grove maatregel: het achterblijven van alle sociale uitkeringen met een half procent per half jaar.

,,Daardoor worden de sociale minima in strijd met gedane toezeggingen in feite ontkoppeld van het netto-minimum looi^, Met de invoering van een tientje per verpleegdag en honderd gulden eigen risico per gezin wordt de koopkracht van de sociale minima wel degelijk aangetast", aldus Den Uyl.

Hij constateert, dat, hoewel de nota zegt dat het kabinet streeft naar terugdringing van de werkloosheid naar 150.000, er nergens in de nota cijfermatig wordt aangegeven hoe dit getal moet worden bereikt. Dat perspectief is er volgens hem ook niet. De PvdA-leider mist ook concrete maatregelen om te komen tot verkleining van de inkomensverschillen.

Naar zijn mening leiden verschillende van de voorgestelde maatregelen tot een belangrijke vermindering van de werkgelegenheid, zowel bij de overheid zelf als bij bedrijven die in sterke mate van overheidsopdrachten afhankelijk zijn. Hij verwacht ook een sterkere werkloosheid bij het onderwijs.

Den Uyl vindt dat de ambtenaren door het kabinet driedubbel worden gepakt: twee maal in hun inkomen en eenmaal door de inkrimping van de werkgelegenheid, die onvermijdelijk uit verschillende maatregelen — zoals ook de vermindering van de overheidsbijdragen aan het gemeentefonds — moet voortvloeien.

Den Uyl: ,,Het kabinet beschouwt het overheidspersoneel als bezuinigingspost bij uitstek. Deze bezuiniging wordt niet getoetst aan het draagkrachtbeginsel, zodat de kleine ambtenaar verhoudingsgewijs de zwaarste offers moet brengen".

CDA

De CDA-fractie gaf in eerste instantie een summier commentaar op de regeringsplannen. CDA-fractieleider Aantjes verklaarde dat de voorgestelde maatregelen door zijn fractie op de sociale en politieke aanvaardbaarheid zullen worden getoetst De voorstellen laten volgens hem geen snelle beoordeling toe Veel voorstellen vragen nadere toelichting en studie, o m de eigen bijdrage in de ziekenfondsverzering, aldus Aantjes

Naar zijn oordeel kiest de regering — om de werking van de botte bijl te vermijden — terecht voor een breed opgezette operatie waarbij het accent op de inkomensmatiging ligt Hij zei dat te constateren uit het feit dat de regering kiest voor afzien van algemene loonrondes, terugdringingen van incidentele loonstijgingen tot etii à anderhalf procent en correcties op de salarissen van overheidspersoneel en op de sociale uitkeringen

Aantjes acht een duidelijk inkomensbeleid met als harde uitgangspunten de koopkrachthandhaving voor alle inkomensgroepen beneden het modale Ioori (nu bruto rond 30000 gulden), inclusief de zelfstandigen, en een teruggang van de hoger betaalden Aantjes noemt het opvallend dat de regering naast deze inkomensmatiging nog bezuinigingen van 9 a 10 miljard gulden noodzakelijk vindt

VVD

De VVD-fractie in de Tweede Kamer vindt de voorstellen van het kabinet evenwichtig. omdat alle inkomensgroepen gelijkwaardig worden behandeld. Uit de cijfers blijkt, aldus de VVD, dat de inkomerisont ikkeling van de ambtenaren tenminste gelijk zal blijven aan die van de overige werknemers en dat de koopkracht van de sociale minima niet zal worden aangetast.

De VVD-fractie noemt de bezuinigingsnota ook evenwichtig omdat deze zich niet beperkt tot matigingsvoorstellen, maar gelijktijdig een nieuw beleid tot aanpak van de problemen op verschillende gebieden inluidt. De VVD wijst op de plannen voor de arbeidsmarkt, .verbetering van de exportpositie, het basisonderwijs, de isolatie van woningen en de stadsvernieuwing.

D'66

De D'66-fractie in de Tweede Kamer sluit zich aan bij de opvatting van de PvdA dat de meest effectieve manier om de economische problemen te verminderen een uiterste loonmatiging is. Uitgaande van deze loonmatiging vindt D'66 een bezuinigingsprogramma van f 10 mrd te hoog. Het acht een bezuiniging van f 7 mrd nog aanvaardbaar, vier miljard van de eenprocentsoperatie en drie miljard die nodig zouden zijn wegens de te verwachteil geringere economische groei.

D'66 wijst de aantasting van de welvaartsvastheid van de sociale uitkeringen af. De voorgestelde bezuinigingen op ambtenarensalarissen vindt D'66 niet onaanvaardbaar wat betreft de hoogte. Ze bepleit zeker een andere invulling, bijvoorbeeld een verhoging van de eigen pensioenbijdrage.

D'66 constateert dat de verhoging van f 300 mln voor defensie en civiele verdediging in schril contrast staat tot de bezuinigingen op de meeste andere begrotingen.

VNO

De regering is zich terdege bewust van de ernst van de problemen. De wil tot een fundamentele aanpak te komen is duidelijk aanwezig. De uitkomsten zijn echter onvoldoende om tot een weikelijke oplossing te komen hetgeen nog wordt versterkt door de vele risico s en onzekerheden, die in het pakket besloten liggen Dit is de eerste indurh aie het VNO heeft gekregen van de ombuigingsnota Het verbond zal de nota in de komende weken nader bestuderen

Volgens het VNO is het in ieder geval duidelijk dat het pakket, dat nu op tafel ligt in de komende jaren zal leiden tot een nog verdergaande stijging van de collectieve-lastendruk Bij een geringe economische groei Iaat dit te grote beslag van de gemeenschap op de nationale middelen te weinig over voor een redelijk aandeel van bedrijven en werknemers Toch is het absoluut noodzakelijk dat het bedrijfsleven weer gezond wordt gemaakt en de werkgelegenheid wordt hersteld Wanneer geen grotere ombuiging van de collectieve uitgaven mogelijk blijkt zal dit gevolgen hebben voor de inkomens van de werknemers In dat geval zal het handhaven van de nullijn voor de modale werknemer als beleidsuitgangspunt op losse schroeven komen te staan

Behalve de omvang van de ombuigingen, vindt het VNO ook het tempo waarin zij zullen worden uitgevoerd van het grootste belang Mede met het oog op de problemen in de jaren tachtig inoet er zo snel mogelijk en effectief worden omgebogen Elk uitstel maakt de situatie erger Ook het koppelen van allerlei zaken, zoals de collectieve VAD, de raden van commissarissen en facetten van het inkomeiisbeleid aan de ombuigingsoperatie zal de verwezenlijkmg van het gestelde doel alleen maar moeilijker maken en zelfs kunnen belemmeren

NCW

,,Met "Bestek '81" wordt in grote lijnen een goede koers uitgezet, maar de kans is groot dat een aanvullend bestek nodig is", aldus ir. J. de Wit van het NCW in een voorlopig commentaar op de ombuigingsvoorstellen.

De overheidsvoorstellen zullen in de komende jaren nog een te groot deel van de groei van het nationale inkomen voor zich blijven opeisen. Dit biedt het bedrijfsleven te weinig ruimte. Onze concurrentiepositie krijgt een te zachte duw in de goede richting waardoor ook het bereiken van de werkgelegenheidsdoelstelling dubieus wordt, aldus de NCW-voorzitter.

De beleidsvoornemens van het kabinet laten geen ruimte voor reële inkomensverbetering. In dat kader maken de correcties in de sfeer van de sociale uitkeringen en ambtenarensalarissen een evenwichtige indruk. Alles bijeen genomen zijn aanpassingen in de groei van de overheidsuitgaven onmisbaar om de collectieve sector meer in de pas te laten lopen met de afnemende economische groei. Met deze ingreep zoekt het kabinet aansluiting bij de economische realiteit, waarbij het oog duidelijk op een zeer moeilijke werkgelegenheidspositie is gericht. Maar ir. De Wit betwijfelt of met dit pakket de sociaal-economische problemen voldoende krachtig worden aangepast.

KNOV

Het KNOV heeft "Bestek '81" met gemengde gevoelens ontvangen. Positief ervaart het KNOV het pakket maatregelen dat het kabinet de Kamer voorlegt ter bestrijding van de beunhazerij. Ook de hernieuwde aandacht voor de specifieke positie van de zelfstandigen vindt het KNOV een goede zaak, m.n. het streven van het kabinet de inkomensontwikkeling van de zelfstandigen in gelijke pas te laten lopen met die van de werknemers. Bij de ondernemerscentrales blijft echter wel het gevoel overheersen dat ondanks alle goede bedoelingen van het kabinet er voor de zelfstandigen onvoldoende gaat gebeuren In dit pakket blijft er nog steeds een stuk groei zitten in de collectieve sector met als gevolg dat er te weinig ruimte overblijft voor een zo noodzakelijke verbetering van de rendementen in het bedrijfsleven Met name in het midden- en kleinbedrijf heeft de zeer noodzakelijke verbetering van deze rendementen en daarmede de inkomens van de zelfstandigen, tot regelrecht gevolg dat de hoeveelheid werk in deze bedrijven wordt gehandhaafd of zelfs uitgebreid Bovendien gaat het hier om kwalitatief hoogwaardige arbeidsplaatsen

Wat oxer het prijsbeleid in het pakket wordt voorgesteld is voor het KNOV noginaals aanleiding oni een dringend beroep op het kabinet te doen het prijsbeleid bij te stellen in eeri voor de ondernemers gunstige richting Vraagtekens zet het KNOV verder bij de verwachtingen voor de loonontwikkeling in de komende jaren die het kabinet als uitgangspunt neemt Zal deze ook maar iets hoger uitvallen, wat volgens het KNOV niet tot de onmogelijkheden behoort dan komt hiermede een belangrijk deel van het gehele ombuigingspakket op losse schroeven te staan

NCOV

Het NCOV prijst de moed van het kabinet dit plan op te stellen aldus het eerste commentaar op de nota Bestek '81", maar de stijging van de uitgaven met f 40 mln is nog steeds te hoog, zo menen de ondernemers

De kritiek van het NCOV voor wat betreft het utigestippelde beleid voor het midden- en kleinbedrijf betreft vooral het feit dat blijkbaar geen ernst wordt gemaakt met een snelle inhaling van de inkomensachterstand van de ondernemers, aangezien de passage hierover wel erg vrijblyvend is Ten slotte juicht het NCOV het toe dat de belastingdruk in 1979 vrijwel stabiel zal blijven

FNV

De Federatieraad van de FNV, die op 3 juli de ombuigingsplannen heeft besproken heeft ernstige kritiek op de nota Voorzitter W Kok zei op een persconferentie, dat de algemene reactie was ,,nee zo moet het niet"

De FNV sluit volgens hem niet de ogen voor de economische problemen maar ze is door de nota van de regering niet overtuigd van de juistheid van de weg die door het kabinet is gekozen Als een ,achilleshiel" in de gekozen oplossing ziet de FNV het streven de werkloosheid terug te dringen tot 150 000 man door het verminderen van de inflatie en het verbeteren van het rendement van de bedrijven

De kern van de problemen is niet de hoogte van de algemene kosten maar de stagnatie aan de vraagkant en de rol die de overcapaciteit in verschillende sectoren van het bedrijfsleven speelt, aldus de heer Kok Volgens hem gaat de nota daaraan voorbij, evenals aan de monetaire onevenwichtigheden en de structurele verschuivingen in produktie en handel (zoals de problemen van de lage-lonen-landen) die ook debet zijn aan de huidige economische moeilijkheden Analytisch gezien noemde hij ,,Bestek '81" een pover stuk De nota geeft niet aan hoe hogere winsten in meer arbeidsplaatsen kunnen worden omgezet

De FNV zelf wijst een zeker rendementsherstel niet af, maar ze meent dat dat wel gepaard moet gaan met een actievere rol

van de overheid bij het scheppen van werkgelegenheid De overheid zegt dat ze daarvoor geen garanties kan geven Daar vraagt de FNV ook niet om maar ze wil wel dat de bestaande onzekerheid wordt verkleind Daarvoor is een gericht beleid nodig, aldus de FNV-voorzitter

Hij zei dat er in de nota weinig is te merken van een lastenverdeling naar draagkracht waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen De handhaving van ons stelsel van sociale zekerheid vraagt om een prijs. Die moet het Nederlandse volk naar draagkracht opbrengen maar aan dat uitgangspunt komt het kabinet in zijn ombuigingsnota niet tegemoet

FNV-secretaris H Bode noemde het onjuist de maatregelen in de sociale voorzieningen te omschrijven als het corrigeren van systeemfouten. Voor die ,,fouten" is volgens hem namelijk indertijd bewust gekozen

Eind augustus zal de federatieraad een nader standpunt bepalen

CNV

De Verbondsraad van het CNV meent dat het regeringsplan niet voldoet aan de voorwaarde dat bezuinigingsvoorstellen, wil er heil van kunnen worden verwacht, moeten zijn ingebed in een totaal arbeidsmarkt- en inkomensbeleid dat duidelijk is gericht op het behoud van bestaande en het scheppen van nieuwe werkgelegenheid

De regering gaat er volgens het CNV ondanks alle waarschuwingen te gemakkelijk van uit, dat winstherstel van bedrijven automatisch zal leiden tot meer werkgelegenheid in het bedrijfsleven

Uit ,,Bestek '81' blijkt naar de mening van het CNV op geen enkele wijze, dat de regering van plan is zelf een actieve rol te spelen bij het scheppen van werkgelegenheid Het CNV ziet het dan ook als ,,een verontrustend gemis" dat de regering geen voorstellen doet de werkgelegenheid bij de overheid en daarmede verwante sectoren uit te breiden Evenmin lijkt het kabinet van plan zelf werkgelegenheid te scheppen als het particuliere bedrijfsleven verstek laat gaan

De voorgestelde vermindering van de sociale uitkeringen met een half procent per half jaar is een extra matiging, ten koste van de niet-actieven die indruist tegen de opvatting van het CNV, dat de lasten over alle bevolkingsgroepen gelijkelijk en naar draagkracht moeten worden verdeeld De Verbondsraad geeft de regering daarom in overweging, of het gestelde doel niet beter kan worden bereikt via een algemene inkomensmatiging met verdeling naar draagkracht

Overwegende bezwaren heeft de Verbondsraad tegen de dreigende opstapeling van nadelen voor de minimuminkomens als gevolg van de gecombineerde werking van de voorgestelde aanpassing van het minimumloon, het gedeeltelijk loslaten van de koppeling tussen het netto minimumloon en de sociale minima uitkeringen en de invoering van een eigen ziektekostenrisico dat het zwaarst drukt op de laagste inkomens

RMHP

De RMHP zegt in een eerste reactie de indruk te hebben dat in de in de nota geformuleerde doelstellingen veel van zijn ideeën terug te vinden zijn. De regering geeft er volgens de Raad blijk van dat ze de problemen waarmede onze economie worstelt niet onderschat.

Het spreekt de RMHP m n aan dat de plannen van de regering erop zijn gericht de groei van de collectieve uitgaven in 1981 ongeveer parallel te laten lopen met de groei van het nationale inkomen De Raad onderschrijft het streven de werkloosheid terug te dringen tot 150 000, de positie van het bedrijfsleven te versterken en onze exportpositie te verbeteren

De RMHP is bereid tot open overleg mede de manier waarop de te brengen offers moeten worden verdeeld Maar dat betekent niet dat hij zich bij voorbaat al kan verenigen met alle door de regering aangekondigde maatregelen m n op het terrein van het inkomensbeleid Het stemt de RMHP wel tot voldoening, dat de regering ernaar streeft de middeninkomens te ontzien De ontwikkeling van de inkomens boven de f 50000 is nog onzeker Wat dit betreft merkt de Raad op dat het hierbij maar om een klein deel van de werknemers gaat, zodat een extra offer van deze groep ook maar een gennge bijdrage aan de totale operatie kan opleveren

Werkonde~brekingen demonstratie van ambtenaren

Op 23 juni is er in Amsterdam, Rotterdam, Groningen en Utrecht door ambtenaren gestaakt. Deze ,,werkonderbrekingen" waren georganiseerd door de ambtenarenbonden ABVA en KABO, die beide bij de FNV zijn aangesloten. De acties waren gericht tegen het toen nog vermoedelijke voornemen van het kabinet om de ambtenaren in het kader van de voorgenomen bezuinigingen ,,dubbel te pakken". Hiermee werd bedoeld, dat als de plannen van het kabinet, zoals die tot dan naar buiten gekomen waren, zouden doorgaan, ambtenaren meer op hun salaris gekort zouden worden dan andere werknemers.

Ook waren de bonden boos, omdat zij over de plannen nog geen overleg met de overheid hadden kunnen voeren.

Volgens de woordvoerders van de organiserende bonden is de staking een groot succes geworden.

Anton Wiegel van de Amsterdamse afdeling van de ABVA noernde de actie bij de PTT, het gemeentevervoerbedrijf, de reinigingsdienst en publieke werken ,,volledig geslaagd" Hij zei verheugd te zijn dat het niet tot incidenten of chaos heeft geleid.

In Rotterdam liet de plaatselijke voorzitter van de ABVA, S. W. Dorenbos, zich in gelijke bewoordingen uit. ,,Het plan om het Rotterdamse openbare vervoer volledig lam te leggen is gelukt", zei hij. De leiding van de ABVA in Utrecht deelde mee dat de indruk bestond dat het publiek veel positiever gereageerd had op de ,,busloze" dag dan vorig jaar, vermoedelijk door de grote voorpubliciteit. Bij het Utrechtse actiecentrum van de ABVA zijn, volgens de plaatselijke voorzitter, B. A. Beek, veel adhesiebetuigingen binnengekomen.

In de middag van 24 juni trokken naar schatting honderd Utrechters, merendeels studenten, na afloop van een protestvergadering naar het gemeentehuis om burgemeester Vonhoff toe te spreken Voorzitter Van Beek vroeg Vonhoff de minister van binnenlandse zaken, Wiegel, te willen zeggen dat de Utrechtse ambtenaren ernstige bezwaren hebben tegen de bezuinigingsplannen

Toen de burgemeester repliceerde dat ambtenaren niet mogen staken klonk een aanzienlijk boegeroep

In Rotterdam werd niet gedemonstreerd, maar de afwezigheid van het openbare vervoer leverde de politie hier heel wat meer problemen op tijdens de avondspits dan 's morgens het geval was Tussen half vijf en vijf uur was het verkeer in de Maasstad op een aantal punten ernstig gestagneerd Dat had onder meer te maken met de wekelijkse koopavond op vrijdag

In Amsterdam kwamen rond het middaguur enige duizenden stakers op de Dam bijeen, waar zij werden toegesproken door de vice-voorzitter ban de ABVA D van der Scheur Hij wees erop dat vooral de lagere ambtenaren het zullen moeten ontgelden

Het afwikkelen van het verkeer tijdens de avondspits leidde in de hoofdstad niet tot grote problemen

Het hoofdpostkantoor van Amsterdam heeft in de staking van de PTT-ambtenaren een sleutelrol gespeeld Doordat van dit centrale punt — evenals in Rotterdam — geen post werd verzonden, kwam op de wiikpostkantoren het werk stil te liggen zonder dat er officieel gestaakt werd

De eendagsstaking van het personeel van het gemeentelijke vervoerbedrijf in Groningen heeft ook in de avondspits nauwelijks problemen opgeleverd De staking werd om twaalf uur 'snachts beeindigd Het centrale taxibedrijf noteerde een toeneming van het aantal passagiers met ongeveer 40 procent

De staking was wel voelbaar voor de middenstand Marktkooplui zeiden, dat hun omzet maar een kwart was van normaal Over het algemeen was het rustig op straat De Groningers namen het ongerief zonder mokken

Tijdens de demonstratie 'smiddags om half een, waaraan naar schatting driehonderd mensen deel namen, werden leuzen geroepen als ,,Wiegel en Van Agt samen in de gracht" en werd een spandoek meegevoerd met de tekst ,,Heel het raderwerk staat stil als onze machtige arm dat wil".

Aan de demonstratie nam ook een klein aantal ambtenaren van de rijksuniversiteit deel

---

OPBOUW IN VAKBONDEN AMBTENAREN

Er bestaan in ons land vijf centrale ambtenarenorganisaties

De ACOP (Algemeen comité overheidspersoneel), die bestaat uit FNV en NVV bonden, zoals de ABVA, de vervoersbond-FNV, en de algemene bond van onderwijzend personeel Deze bond telt 290 000 leden en is daarmee de grootste ambtenarenorganisatie

De RKCOP (Rooms-Katholieke centrale voor overheidspersoneel), waar 125 000 ambtenaren bij zijn aangesloten

De CCOOP (Christelijke centrale van overheids- en onderwijzend personeel) met 150 000 leden

Het Ambtenaren centrum (AC) dat 100 000 leden telt

De IHA (Centrale voor hogere functionarissen bij overheid en onderwijs, die 30 000 ambtenaren als lid heeft

---

Op 26 juni vond in Den Haag een demonstratie van ambtenaren plaats tegen de regeringsplannen. Aan deze staking werd deelgenomen door, naar schatting, 30.000 à 40.000 man.

Terwijl duizenden ambtenaren in een demonstratieve optocht over het Binnenhof trokken, bood J. Dutman, voorzitter van de ABVA en de ACOP, een petitie aan aan TK-voorzitter Vondeling.

In deze petitie werd o.m. verlangd, dat de Tweede Kamer pas een standpunt over de bezuinigingen mag innemen, nadat hierover open en reëel overleg was geweest tussen overheid en ambtenarenorganisaties.

Alleen op die manier kon, volgens de petitie, recht worden gedaan aan de positie van de centrales van overheidspersoneel als vertegenwoordigers van meer dan 1,1 miljoen werknemers bij de overheid, het onderwijs, de gezondheidszorg, het welzijnswerk en de sociale werkvoorziening.

De bonden willen dat de Tweede Kamer op korte termijn een uitspraak doet — al of niet tijdens een debat over de bezuinigingsnota — waaruit blijkt dat zij het standpunt van de bonden deelt. De ambtenarenorganisaties willen — en vragen ook daarover een positieve uitspraak van de Kamer — dat de werkgelegenheid in de overheidssector, bij het onderwijs en in de zgn. kwartaire sector niet wordt aangetast. Het kabinet dient zich ook te onthouden van voorstellen, die de 1,1 miljoen werknemers waarom het in dit geval gaat tot een speciale bezuinigingspost maken.

De eisen in de petitie zijn afkomstig van de ABVA, de KABO, de vervoersfederatie NVV-NKV, ABOP, NPB (alle aangesloten bij de FNV) en de VMTB, die samen meer dan 375 000 werknemers vertegenwoordigen.

De andere centrales dan het ACOP, die aanvankelijk bereid waren hun leden te adviseren met de demonstratie mee te doen, haakten een voor een af nadat de ABVA en de KABO hadden besloten tot de 24-uurs staking die op 24 juni is gehouden

Voor hun tocht doo Den Haag waren de demonstrerende ambtenaren op het Haagse Malieveld bijeengekomen, waar zij o.m. door FNV-voorzitter Wim Kok werden toegesproken. Deze verklaarde, dat de FNV volledig solidair was met de ambtenarenorganisaties.

Volgens FNV-voorzitter Kok hebben ook de ambtenaren net zoals elke andere vakbond het recht om vrij en onafhankelijk voor hun belangen op te komen Een vakbond die voordat het overleg moet beginnen slikt dat zijn werkgever al met een dictaat op tafel komt „zou geen knip voor z'n neus waard zijn", aldus Kok.

De overheid maakt volgens de FNV-voorzitter misbruik van haar dubbelrol als zij vooraf een politieke keus maakt om het overheidspersoneel een bepaald percentage te laten inleveren. Omdat deze demonstratie gericht is tegen het voorgenomen beleid van de overheid als werkgever is het geen politieke actie, zoals wel hier en daar wordt gesuggereerd

„Het is een niet mis te verstaan signaal van honderdduizenden werknemers, met sterk verschillende politieke voorkeuren aan het adres van hun werkgever', aldus Kok Daaraan geeft de FNV haar steun, zoals zij dat ook doet bij dreigende conflicten met andere werkgevers

Volgens Kok wordt er te vaak gesproken over „de ambtenaren" alsof dat een ondeelbare groep is waarbinnen geen grote verschillen in draagkracht zouden bestaan

Er wordt volgens hem maar te gemakkelijk vergeten dat de meeste mensen in directe of indirecte overheidsdienst „ook maar een heel gewoon baantje hebben en niets meer"

De grote economische problemen maken het brengen van offers nodig en de verdeling van de lasten naar draagkracht trekt een zwaie wissel op de solidariteit onder de bevolking Ook van ambtenaren mag worden gevraagd zich niet aan die solidariteit te onttrekken: zeker die ambtenaren die het aanwijsbaar beter hebben dan mensen met vergelijkbaar werk in het bedrijfsleven

„Maar," zo vroeg Kok zich af, „waar halen sommigen de brutaliteit vandaan om uitgerekend aan de postbode, de verpleegster, de portier, de vuilnisman, de tramconducteur, de wijkagent en al die anderen die net zo moeten stappelen als Jan Modaal, de rekening te presenteren voor het weer gezond maken van onze economie? Zij mogen nooit dubbel gepakt worden

Terecht vragen volgens Kok de ambtenaren zich af of het voorgenomen overheidsbeleid uiteindelijk meer werk oplevert

Behalve de toespraak van Wim Kok Waren er in Den Haag korte speeches van Jan Dutman, KABO-voorzitter Matthieu Vaes, ABOP-voorzitter Jan van den Bosch en de tweede ABVA-voorzitter Jaap van der Scheur.

Dutman wees er in zijn welkomstwoord op, dat zelfs wanneer de verwachte korting van 3% op de ambtenarensalarissen lager zal uitvallen, hun de rekening zal worden gepresenteerd in de vorm van verslechteringen van de pensioenwet om het gat te dichten

Jan van den Bosch (Alg Bond van Onderwijzend Personeel) zei o m , dat het overheidspersoneel en in het bijzonder het onderwijzend personeel wel degelijk kans op ontslag loopt „In de komende 10 jaar komen er — als er geen maatregelen worden genomen — in het onderwijs 50 000 arbeidsplaatsen op de tocht te staan," aldus Van den Bosch Hij wees er verder nog op, dat een plan van de bonden om de werkgelegenheid in het onderwiis te verbeteren kennelijk van tafel is geveegd en minister Pais zijn beloofde actieplan nog steeds niet op tafel heeft gelegd

Vice-voorzitter van de ABVA Jaap van der Scheur zei, dat de demonstrariten opkwamen voor de rechten van honderdduizenden en voor 65% van het personeel, dat een modaal inkomen of lager heeft

Hij vond het afkeurenswaard, dat het kabinet aan de ene kant f 13 miljard ongecontroleerd aan het bedrijfsleven geeft en aan de andere kant f 10 miljard wil terughalen bij het eigen personeel en van degenen, die afhankelijk zijn van de sociale wetgeving (NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, Het Parool, ANP)

(Vor ber pag 452/3 e v)

Overzicht van de demonstrerende ambtenaren op het Malieveld.

ZENDTIJD VOO MET HALF JAAR VERLENGD

Minister Gardeniers van CRM heeft de Veronica Omroeporganisatie 30 juni J1 laten weten niet voor 1 juli te kunnen beslissen op de aanvraag tot toewijzing van zendtijd als omroeporganisatie-C

De minister wil eerst onderzoeken of de VOO dienstbaar is aan het maken van winst

Omdat dat zeker nog enkele maanden in beslag zal nemen, heeft de minister besloten de zendtiidtoewijzing aan de VOO, die op 1 okt. a.s. zou aflopen, met een half jaar te verlengen.

COMOREN

PRESIDENT SOILIH AFGEZET. TERUGKEER AHMED ABDALLAH

In de nacht van 12 op 13 mei werd president Ali Soilih bij een onbloedig verlopen staatgreep afgezet en gearresteerd De macht werd overgenomen door een politiek-militair directoraat, dat volgens de eerste berichten zou worden geleid door Said Atthoumani, minister van binnenlandse zaken onder de voormalige president Ahmed Abdallah en een neef van de vroegere premier Said Mohammed Cheik.

De nieuwe leiders kondigden op 13 mei de vrijlating van de politieke gevangenen, het herstel van de grondrechten en vrijheden — in het bijzonder de vrijheid van religie — en de opstelling van een nieuwe grondwet aan, terwijl zij verzekerden dat de bezittingen van de buitenlanders zouden worden geëerbiedigd en dat hun veiligheid zou worden gewaarborgd. Deze toezeggingen werden in een radiorede gedaan door Said Atthoumani, die tevens een actie tegen de armoede aankondigde en de vroegere aanhangers van Soilih opriep met het nieuwe bewind samen te werken. Het afgezette staatshoofd werd verantwoordelijk gesteld voor de ,,desastreuze situatie" van het land sinds januari 1976.

Ahmed Abdallah, die de Comoren op 6 juli 1975 eenzijdig onafhankelijk had verklaard (pag. 481 e.v.-'75). was op 3 aug. 1975 bij een staatsgreep afgezet door een verenigd oppositiefront o.l.v. Ali Soilih (pag. 125/1-'76). Deze werd op 2 jan. 1976 tot staatshoofd gekozen als opvolger van prins Said Mohammed Jaffar.

Over de positie van Soilih schreef *Le* Monde (14-5) o.a.: Hij ,,is er nooit in geslaagd een solide basis aan zijn bewind te geven. Zo meldde Moroni (de hoofdstad) op 2 april 1976 de ontdekking van een komplot, dat de moord op de president ten doel had (pag. 509/1-'76). Verscheidene oud-ministers van de regering-Abdallah werden toen gearresteerd. Op 14 okt. van datzelfde jaar werd het voormalige staatshoofd opnieuw beschuldigd na de aankondiging van de ontdekking van een nieuwe samenzwering. Maar hij verwierp al deze beschuldigingen. Twee andere komplotten werden bekendgemaakt, in juni en in okt. 1977 (zie pag. 540/1-'77). Het regime heeft gereageerd door de onderdrukking van alle sectoren van de oppositie te verscherpen, in het bijzonder onder de studenten en de aanhangers van het voormalige staatshoofd, die vooral talrijk bleven op Anjouan . . ."

Voorafgaande *ontwikkelingen*

De door Ali Soilih geproclameerde ,,revolutie van 3 aug. 1975" pretendeerde radicaal te zijn en geïnspireerd op het Chinese model, aldus Le Monde (14-5) maar in de praktijk werd het bewind te Moroni spoedig gekenmerkt door ,,willekeur en improvisatie". Ali Soilih moedigde een politiek aan, die vaak vergezeld ging van sectarisme en anti-religieus fanatisme, met als gevolg dat verscheidene honderden bewoners van de Comoren de archipel ontvluchtten.

Op 11 april 1977 verklaarde Ali Soilih dat het bestuur van het land zou worden vereenvoudigd door het ontslag van alle ambtenaren, de verbranding van alle regeringsdocumenten, de afschaffing van de meeste ministeries en de reorganisatie van het bestuurssysteem. De districten of prefecturen zouden rechtstreeks onder het toezicht worden geplaatst van de uit 9 leden bestaande Nationale Volksraad, die gebaseerd was op het leger en de volksmilitie. Voorts zou een nieuwe grondwet, waarbij de kiesgerechtigde leeftijd tot 14 jaar zou worden verlaagd, ter goedkeuring aan de bevolking worden voorgelegd.

Op 23 april 1977 aanvaardde de Nationale Volksraad een nieuwe grondwet (loi fondamentale), op grond waarvan een „democratische, laïcistische en sociale" republiek werd ingesteld. De volgende dag werd via de radio bekendgemaakt dat het staatshoofd voortaan middels een referendum zou worden gekozen.

Volgens Le *Monde* (5/6-8-1977) volgde op de afschaffing van het ambtenarenapparaat en het bestuurssysteem de overdracht van de „volksmacht" aan een Nationaal Volkscomité van 16 leden, t.w. jongeren die in 1975-76 hun opleiding bij het voortgezet onderwijs hadden voltooid. Voor elk van de drie eilanden en voor elk district werden volkscomité's gevormd, terwijl voor dorpen en stadswijken basiscomité's werden gekozen via algemene rechtstreekse verkiezingen. De leden van de districtscomité's vormden een Nationaal Congres, dat de kandidaten voor het presidentschap en het vice-presidentschap van de staatsraad aanwees. Die raad, onder voorzitterschap van president Ali Soilih, telde 11 leden, die door hem werden benoemd na overleg met het Nationale Volkscomité. Vervolgens werden nieuwe ambtenaren aangetrokken en werden twee nieuwe ministeries of centrale comité's gevormd — één voor binnenlandse en één voor buitenlandse zaken.

Van dit voorgestelde bestuurssysteem kwam in de praktijk echter weinig terecht. De basiscomité's werden ontbonden. De schatkist raakte leeg, waardoor de ambtenaren maandenlang niet werden betaald. De zonder methode toegepaste economische hervormingen leidden herhaaldelijk tot schaarste aan levensmiddelen en andere belangrijke goederen. Veel van het door andere landen gestuurde voedsel, bedoeld voor vrije distributie, werd op de open markt verkocht. Ook de werkloosheid nam toe, mede door de komst van ca. 16.000 vluchtelingen uit Madagascar (zie pag. 540/2-'77).

Op 16 okt. 1977 kondigde Ali Soilih een referendum aan, dat de bevolking de gelegenheid moest bieden haar vertrouwen in de president uit te spreken en dat hem in staat moest stellen de grondwet van 23 april 1977 toe te passen. Bij dit op 28 okt. 1977 gehouden referendum konden de kiezers het aanblijven van Ali Soilih als president goedkeuren dan wel de verkiezing van een nieuw staatshoofd verlangen.

Van de 155.558 uitgebrachte stemmen waren 86.065 (55%) voor handhaving van Ali Soilih en 65.906 (42,5%) voor de verkiezing van een opvolger, terwijl de resterende 2,5% van de stemmen ongeldig was. Voorts onthielden 13.229 kiesgerechtigden zich van stemming.

Op 14 jan. 1978 meldde het radiostation van de Comoren de ontdekking van een nieuw komplot tegen de president, dat volgens de autoriteiten verband hield met de mislukte poging tot een staatsgreep van 4 juni 1977. In verband met deze samenzwering werden verscheidene personen gearresteerd, o.w. Ali Mohammed Nabewa (de persattaché van de president), sjeik Adass (eigenaar van vele onroerende goederen in de hoofdstad) en sjeik Ahmed (een orthodox-islamitische leraar aan het lyceum in Moroni).

In het voorjaar van 1978 nam de onderdrukking toe, vooral op het eiland Anjouan, het bolwerk van ex-president Abdallah, maar ook op de andere eilanden, Grande Comore en Mohéli. Uitingen van verzet werden waargenomen, vooral tegen de

door de regering bepaalde afschaffing van traditionele islamitische gebruiken, zoals het dragen van sluiers door vrouwen.
Jongeren en militairen rukten vrouwen de sluiers af en pleegden heiligschennis door geschoeid de moskee van het vissersdorp Iconi (bij Moroni) binnen te dringen om gelovigen te verjagen. Dit incident volgde op een geschil tussen de bewoners en het revolutionaire comité van Iconi over de traditie van de visverdeling en over de huwelijksriten en ging — up 17 maart 1978 — gepaard met felle botsingen tussen de bewoners en militairen. die een tiental doden vergden.

Op Mohéli vond in jan. 1978 een opstand van boeren plaats.

De militie van de president, de z g. Mapindouzi, werd vooral verantwoordelijk gesteld voor de terreur op Anjouan, vanwaar verscheidene honderden bewoners begin 1978 naar Mayotte poogden te ontkomen, Velen zouden echter de reis op prauwen niet hebben overleefd, terwijl een groot deel van hen die Mayotte bereikten (waar zij niet welkom waren) later politiek asiel in Frankrijk kregen. Andere vluchtelingen, die in Tanzania aankwamen, deelden volgens Le Monde (14-4) mee dat tegenstanders van het regime ,,doodgeslagen" waren of naar ,,heropvoedingskampen" waren gestuurd. Tanzanina, dat ca. 30 militaire instructeurs naar de Comoren had gestuurd voor de opleiding van een ,,volksleger" (van ruim 1.000 man) en een politieke politie (500 man), besloot eind 1977 die instructeurs terug te roepen.

Het nieuwe *bewind*

Op 15 mei stelde het politiek-militaire directoraat Abdallah Mohammed aan tot premier. Hij was een van de twee staatsministers van president Soilih en vervulde sinds 24 mei 1977 de functie van ,,coördinator van het centrale comité voor binnenlandse zaken", nadat hij eerder, van januari 1976 tot april 1977 als premier was opgetreden.
(De andere staatsminister was Muzaoir Abdallah, de coördinator voor buitenlandse zaken. De facto was er nog een derde minister, Tadjidine Massoundi, die verantwoordelijk was voor het nationale centrum ,,planning - methoden - financiën". Deze drie personen maakten reeds deel uit van de regering, die de Comoren van 10 jan. 1976 tot in april 1977 bestuurde.)

Op 16 mei bevestigde een lid van het directoraat telefonisch tegen de correspondent van *Le* Monde op Réunion dat de voorzitter van het directoraat, Said Atthoumani, oud-president Ahmed Abdallah per telegram had verzocht zo spoedig mogelijk naar de Comoren terug te keren. Deze bevestigde nog dezelfde dag tegenover Le Monde in Parijs, waar hij al ruim twee jaar als balling verbleef, dat hij binnenkort naar Moroni terug zou keren.
Daar werd op 17 mei een kabinet geïnstalleerd bestaande uit premier Abdallah Mohammed, belast met sociale zaken, justitie, economie, handel en financiën. en minister Abbas Djoussouf, belast met defensie, binnenlandse zaken, transport en telecommunicatie.
Op 21 mei keerde oud-president Ahmed Abdallah in Moroni terug, waar hij werd ontvangen door de premier en een menigte van naar schatting meer dan 30.000 mensen.
Op 24 mei maakte radio-Moroni bekend dat de eilandengroep voortaan de naam zou dragen van ,,federale islamitische republiek van de Comoren". Deze republiek zou tot aan de aanvaarding van een nieuwe grondwet bestuurd worden door een ,,politiek-militair directoraat" en een regering. In dit gemeenschappelijke bestuur zou het directoraat tot taak hebben om de grote lijnen van het regime te bepalen; het zou per decreet wetten kunnen uitvaardigen alsmede de premier en de leden van zijn regering benoemen. De nieuwe regering zou de door het directoraat vastgestelde decreten uitvoeren en aan deze instantie verantwoordelijkheid verschuldigd zijn; de premier zou de beraadslagingen van het directoraat bijwonen.
Het politiek-militaire directoraat kreeg een tweehoofdige leiding: Ahmed Abdallah en Mohammed Ahmed werden co-presidenten; zij zouden beurtelings de ministerraad voorzitten. Voorts telde het directoraat vijf permanente leden: Abbas Djoussouf, Said Hassan, Said Hachim, Said Madi Kafe, Hadji Hassanali en kolonel Said Mustapha Mhadjou.
Tegelijk werd de samenstelling van een nieuw kabinet bekendgemaakt, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Premier, belast met justitie en openbaar bestuur — Abdallah Mohammed, aefensie, binnenlandse zaken en transport — Abbas Djoussouf; buitenlandse zaken, samenwerking en buitenlandse handel — Ali Mroudjae; financien, economie en plan — Said Kafe; voorlichting, telecommunicatie en arbeid — Hadji Hassanali; produktie en industrie — Said Hassan Said Hachim; uitrusting, inrichting van het gebied en kwaliteit vaıı het bestaan - Attoumane Affane; onderwijs, jeugd en sport — Said Ali Mohammed: gezondheid, toerisme en bevordering nijverheid — Said Djae.

Tegelijk werden per „constitutionele acte" de grondwet alsmede de decreten, die onder het vorige bewind waren uitgevaardigd, afgeschaft.

Dood ex-president *Soilih*

Op 28 mei werd ex-president Soilih, die na de staatsgreep onder huisarrest was geplaatst, door zijn bewakers ,,bij een ontsnappingspoging" doodgeschoten, aldus een regeringsmedeideling de volgende dag.

Diplomatieke betrekkingen met Frankrijk

Van 10 tot 30 juni verbleven beide co-presidenten, Ahmed Abdallah en Mohammed Ahmed, in Frankrijk. Zij voerden in Parijs besprekingen met minister Galley van samenwerking en staatssecretaris Stirn van buitenlandse zaken over een normalisering van de betrekkingen tussen beide landen, die na de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring in 1975 waren verbroken.
In een op 1 juli te Parijs en Moroni uitgegeven communiqué werd bekendgemaakt dat beide staten overeengekomen waren per 1 juli diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan te knopen. Voorts zou de mogelijkheid van onderlinge samenwerking worden onderzocht. Over het geschil m.b.t. Mayotte, het eiland dat verkoos onder Frans bestuur te blijven, werd in het communiqué met geen woord gerept.
Eerder hadden de Comoren diplomatieke betrekkingen aangeknoopt met China (13 nov. 1975), de SU (14 jan. 1976) en de VS (15 aug. 1977).

Rol Bob Denard

De Quotidien de *la* Réunion meldde volgens Le Monde (19-5) dak zich onder de deelnemers aan de staatsgreep van 13 mei huurlingen bevonden, vooral Fransen. Uit latere berichten (o.a. de FAZ van 19 juni en The *Observer* van 25 juni) bleek dat de staatsgreep was ingeleid door een invasie van een commando van ca. 50 man o.l.v. een Fransman, ,,kolonel" Bob Denard. Dit commando was met twee boten naar het strand van Grande-Comore overgebracht.
Het betekende dat Denard voor de tweede maal een rol speelde bij een

staatsgreep op de Comoren, want op 3 aug. 1975 had hij Ali Soilih geholpen bij het ten val brengen van president Ahmed Abdallah. Denard noemde zich toen Gilbert Bourgeaud. Sailih, die gezien werd als een gematigder alternatief voor Abdallah — de man die met Frankrijk gebroken had —, voerde echter een beleid dat tot een verdere verslechtering van de betrekkingen met Frankrijk e i j n 1) voerde. Denard corrigeerde zijn „vergissing" *(FAZ)* en hielp Abdallah vervolgens in Parijs bij de voorbereiding van zijn terugkeer. Onder de naam Said Mustapha Mhadjou leidt Denard nu de nieuwe veiligheidstroepen op de Comoren op. Hij benoemde zichzelf tot bevelhcbbcr van de strijdkrachten en commandant van de politie, aldus *The Observer*.

Ook elders had Denard als huurling gediend In het begin van de zestiger jaren vocht hij voor de toenmalige Katangese leider Moise Tsjombe in Kongo (Zaïre) tegen de centrale regering Vervolgens steunde hij Imam Al-Badr in Noord-Jemen Later bestreed hij Tsjombe's Katangese gendarmes Voorts zou hij Ojoekwoe in Biafra hebben geholpen in diens strijd tegen Nigeria Zijn naam werd bovendien in verband gebracht met de mislukte staatsgreep in Benin in januari 1977 (zie pag 253 e v - 1977)

Preadient Ahmed Abdallah verklaarde in Parijs volgens *The Observer* dat Denard geen minister in de nieuwe regering was, maar hij gaf toe dat Denard zo nu en dan bijdroeg in de werkzaamheden van het militaire en civiele bestuur. *(Le Monde, FAZ, The Observer)*

(Vor. ber. pag. 540/1-1977)

MALAWI

EERSTE PARLEMENTSVERKIEZINGEN SINDS ONAFHANKELIJKHEID

Voor het eerst in 17 jaar vonden op 29 juni in Malawi parlementsverkiezingen plaats. Weliswaar waren er sinds 1961 drie maal verkiezingen gehouden, maar daarvoor hoefde de bevolking niet naar de stembus.

In 1964, drie maanden voor het land onafhankelijk werd, waren alle kandidaten van de regerende Malawi Congress Party (MCP) onder meer verkozen verklaard, omdat de twee kleine, toen nog bestaande oppositiepartijen niet over voldbende fondsen beschikten om kandidaten te stellen. En bij de verkiezingen van 1971 en 1976 stelde de MCP slechts één kandidaat per kiesdistrict, zodat een gang naar de stembus onnodig was. Die ene kandidaat werd toen persoonlijk door president Hastings Kamuzu Banda uit een door de MCP samengestelde lijst uitgekozen.

Ditmaal werd voor 47 van de 87 kiesdistricten een andere methode gevolgd, doordat twee en soms drie kandidiaten van de eenheidspartij MCP per kiesdistrict optraden. Die waren tijdens partijbijeenkomsten eerder dit jaar aangewezen en vervolgens ter goedkeuring bij de president voorgedragen.

In 33 andere districten werden kandidaten verkozen verklaard bij gebrek aan een tegenkandidaat en in 7 districten werden de zetels vakant verklaard, omdat de kandidaten niet geslaagd waren voor een test in de beheersing van de Engelse taal (die in de parlementsdebatten wordt gebruikt).

Bij de verkiezing voor de 47 zetels verloren 31 afgevaardigden uit het vorige parlement, die zich kandidaat gesteld hadden, hun zetel. Onder hen waren twee ministers: Manuel Maandawira (onderwijs) en Malani Lugu (noordelijke regio).

President Banda verklaarde zich „zeer verheugd" over het feit dat meer dan de helft van de zittende parlementsleden hun zetels hadden verloren. Door deze beslissing had het volk van Malawi zijn politieke wil op democratische wijze tot uiting gebracht, aldus de president op 1 juli.

De *FAZ* (8-7) meende dat de bevolking nu, althans indirect, de gelegenheid had gehad haar oordeel over de regering uit te spreken: dat oordeel was niet positief. *(The Times, Financial Times, FAZ)*

(Vor. ber. pag. 352/3)

GEDEELTELIJKE VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

In november 1977 werd bericht dat bijna alle politieke gevangenen in Malawi, geschat op 2.000 à 3.500, uit de diverse gevangenissen waren vrijgelaten.

Maar in een brief van de Duitse sectie van Amnesty International, die op 22 juni aan de in Bonn verblijvende minister van financiën van Malawi, Matenja, t.b.v. president Banda werd overhandigd, werd opgeroepen tot vrijlating van politieke gevangenen. Volgens die brief waren er eind 1977 ca. 1.000 politieke gevangenen in Malawi.

Op 30 juni verklaarde president Banda echter tijdens een persconferentie, dat hij alle politieke gevangenen op 4 juli 1977 had vrijgelaten. Daags tevoren had de correspondent van *The Times* in Malawi gemeld dat er volgens onafhankelijke bronnen nog 26 politieke gevangenen waren, nadat in 1977 ca. 1.000 op vrije voeten waren gesteld.

VERLIES PARLEMENTSZETELS VOOR SLPP

De verkiezing voor acht vacante parlementszetels in het Bo-district, die bij de algemene verkiezingen van 6 mei 1977 waren uitgesteld (pag. 543/2-1977), werd vastgesteld voor 6 okt. 1977. Maar de oppositionele Sierra Leone People's Party (SLPP), die daar over een ruime aanhang zou beschikken, slaagde er niet in kandidaten te stellen, zodat de kandidaten van de regerende All People's Congress (APC) na afloop van de nominatietermijn verkozen wenden verklaard. De APC verwierf daarmee in totaal 70 van de 85 verkiesbare zetels tegen de SLPP 15.

Op 9 jan. 1978 werd bericht dat drie van de SLPP-zetels vacant waren verklaard, omdat de betrokken parlementsleden gedurende een aaneengesloten periode van 30 dagen niet tijdens. de parlementszittingen aanwezig waren geweest. Zij waren nl. onmiddellijk na de algemene verkiezingen gevangen gezet. Een vierde SLPP-afgevaardigde, die sinds sept. 1977 in detentie verbleef, werd medio januari vrijgelaten en werd daardoor niet getroffen door bovengenoemde bepaling uit het reglement van orde. Wel was inmiddels een andere SLPP - afgevaardigde naar de APC overgelopen.

De drie vacatures, waarvoor op 17 febr. tussentijdse verkiezingen moesten gehouden, werden op 1 febr. vervuld, toen APC-kandidaten bij gebrek aan tegenkandidaten benoemd werden verklaard.

Op grond van deze ontwikkelingen kwam het zeteltal van de APC op 74, dat van de SLPP op 11. *(KCA)*

(Vor. ber. pag. 543/1-1977)

WIJZIGING KABINET

In april werden de volgende wijzigingen in het kabinet bekendgemaakt: a. Aloysius Jackson werd minister van landbouw en natuurlijke hulpbronnen i.p.v. Bangali Mansaray; b. Sama S. Banya werd resident-minister voor de Oostelijke provincie i.p.v. A. J. Lappia; en c. Francis S. Conteh moest de portefeuille van grondbezit afstaan aan Ibrahim Kamara, maar behield die van mijnbouw. (West Africa).

(Vor. ber. pag. 543/2-1977)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PAUS PAULUS VI OVERLEDEN

's Avonds om tien over half tien op 6 aug. is paus Paulus VI in zijn buitenverblijf Castelgandolfo overleden.

Reeds in de middag van de zesde augustus had de 80-jarige paus wegens ziekte de gelovigen bij het pauselijke paleis niet kunnen zegenen: niettemin is zijn dood voor zijn naaste medewerkers onverwacht gekomen.

De verwachting was dat de paus, die leed aan met ontstekingen gepaard gaande gewrichtsverkalking en enkele dagen absolute rust voorgeschreven had gekregen. na ongeveer een week weer van zijn bed had kunnen opstaan. Hij kreeg echter 'smiddags op 6 aug. om half zes een hartaanval. Zijn persoonlijke secretaris, Don Pasquale Macchi, heeft om zes uur voor hem een mis opgedragen en hem de ,,zalving voor de zieken" gegeven.

Een half uur later liet de paus, die zijn eigen toestand voelde verergeren, de staatssecretaris van het Vaticaan, de Franse kardinaal Jean Villot, bij zich komen (het staatssecretariaat is het kabinet van de paus). Die heeft met hem tot het laatst gebeden.

De paus zou volgens bronnen bij het Vaticaan ,,zacht" overleden zijn. Volgens dezelfde bronnen heeft de paus ook een longoedeem gehad. Bij het sterven van paus Paulus w-aren kardinaal Villot, adjunct-staatssecretaris Caprio en particulier secretaris mgr. Macchi aanwezig.

Toen even later de kerkklokken in Castelgandolfo het Requiem lieten horen, gingen de mensen die voor het pauselijk paleis waren samengestroomd, op de knieën bidden. In het kleine plaatsje, op 30 km afstand van Rome, gingen gedurende vijf minuten de lichten uit. Op het St.-Pietersplein in Rome — waar ook dadelijk mensen waren samengestroomd — stonden 'snachts om twee uur nog groepjes gelovigen te bidden.

De paus werd op 26 september **1897** als Giovanni Battista Montini geboren bij Brescia in Noord-Italië als een van de drie zoons van een advocaat en journalist. Hij werd in **1920** priester gewijd en werd drie jaar later attaché bij de pauselijke nuntiatuur in Warschau. Later studeerde hij rechten. In de jaren dertig trad Mgr. Montini op als diplomaat in het Vaticaan, een activiteit die hij bleef uitoefenen tot zijn benoeming tot aartsbisschop van Milaan in **1954** Hij werd in **1958** kardinaal en in **1963** paus als opvolger van Joannes XXIII

Als paus was zijn eerste taak de oecumenische politiek van zijn voorganger voort te zetten Binnen twee jaar gaf paus Paulus 16 decreten uit die ten doel hadden het katholicisme te moderniseren Hij knoopte banden aan met de Grieks-orthodoxe kerk, de Armeense kerk, de Islam, de Anglicaanse kerk, de joden en de boeddhisten In latere jaren echter raakte de paus vooral gedesillusioneerd door problemen binnen de katholieke kerk zelf. zoals het uittreden van vele priesters (,,mijn doornen kroon") en de controverse rond problemen als geboortenbeperking en abortus, d? hij met een volgens velen te strenge houding bleef veroordelen

Reacties

Kerkelijke en wereldlijke hoogwaardigheidsbeklederS hebben gereageerd op het overlijden van paus Paulus VI. De Amerikaanse president Carter noemde paus Paulus ,,een duidelijk moreel baken in een woelige wereld".

,,Ik was diep bedroefd bij het vernemen van het overlijden van paus Paulus, een man wiens leven en werken voor mij een persoonlijke bron van inspiratie zijn geweest. Als een man van vrede en diepe spiritualiteit zal hij door alle mensen, welke hun geloofsovertuiging ook is, gemist worden," aldus Carter. De moeder van de president heeft de paus vorige maand in Rome ontmoet.

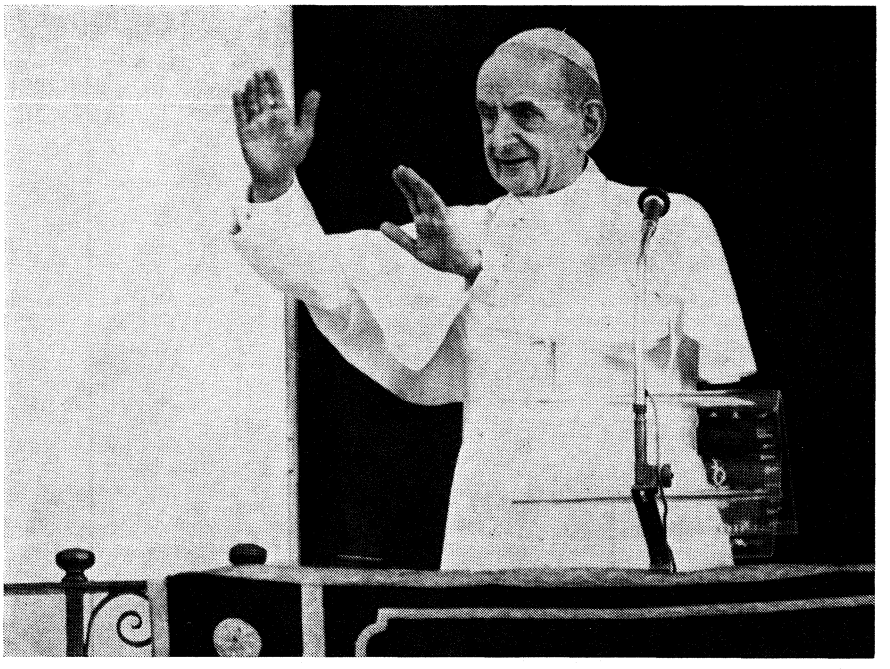
Koningin Elizabeth van Engeland hoorde het nieuws van het overlijden in Canada, waar zij de Commonwealth-spelen heeft bijgewoond. Zij heeft opdracht gegeven alle vlaggen op Engelse regeringsgebouwen halfstok te hangen.

In een verklaring noemde de Engelse koningin de ,,onophoudelijke inspanningen voor de vrede en harmonie in de wereld". De Engelse premier Callaghan prees het staatsmanschap van de paus en betuigde zijn deelneming in een privé-boodschap aan het Vaticaan.

Het officiële Joegoslavische persbureau *Tanjoeg* noemde paus Paulus ,,een staatsman die zich met geheel zijn hart heeft ingezet tegen de oorlog, voor de samenwerking tussen alle volkeren en de samenleving van alle geloofsovertuigingen".

Tijdens de ambtsperiode van Paulus VI, aldus Tanjoeg, zijn de betrekkingen tussen het communistische Joego-Slavië en het Vaticaan hersteld en verbeterd.

De Spaanse koning Juan Carlos sprak in een brief aan het Vaticaan over de diepe gevoelens van rouw van het Spaanse volk.

De laatste foto van paus Paulus, gemaakt toen hij op **30** juli 'smiddags om twaalf uur in het raam van zijn residentie te Castelgandolfo verscheen om de toegestroomde menigte toe te spreken en met hen te bidden.

Eén van de leiders van de militante Franse traditionalisten, die tegen de officiële lijn van de kerk in, doorgaan missen in het Latijn op te dragen en ook andere vernieuwingen in de kerk verafschuwen. Louis Coache zei: „Moge de Heer medelijden hebben met Paulus VI omdat hij door zijn zwakheid heeft toegestaan dat de ketterij van het modernisme de kerk is binnengedrongen. Hij liet een satanisch element de kerk binnen, maar moet bij zijn leven al betreurd hebben dat hij het roer niet steviger in handen heeft gehouden."

De Italiaanse kranten brengen het nieuws van het overlijden van de paus over de volle breedte van de voorpagina, ook het communistische dagblad *l'Unità*. Sportkranten in Italië publiceren foto's van de paus gezeten op een sportfiets.

Ook het Chileense staatshoofd Pinochet heeft aan het Vaticaan laten weten ,,diep bedroefd te zijn over de dood van Paulus VI".

De Nederlandse regering ziet het heengaan van paus Paulus VI „als een groot verlies voor de wereld". In een door de Rijksvoorlichtingsdienst gepubliceerd communiqué wordt erop gewezen dat paus Paulus VI zich ,,bijzonder beijverd" heeft „op het terrein van de strijd voor vrede in de wereld en voor de vooruitgang van de nog in armoede levende volken".

Als ,,kenmerkend voor zijn streven naar vermindering van tegenstellingen" worden in het communiqué de ,,inspanningen ter bevordering van de dialoog met andere kerken" van Paulus VI genoemd.

Gebeurtenissen tijdens het pontificaat van Paulus *VI*

21 juni 1963 — Kardinaal Giovanni Battista Montini wordt gekozen tot de 262ste paus van de rooms-katholieke kerk: paus Paulus VI.

30 juni 1963 — Kroning van Paulus VI in de basiliek van de St. Pieter in Vaticaanstad.

4-6 jan. 1964 — Paulus VI bezoekt Israël en ontmoet in Ankara patriarch Anthenagoras van de Orthodoxe kerk.

10 aug. 1964 — Bekendmaking van de eerste encycliek van Paulus VI: „Ecclesiam Suam" (Zijn Kerk) over kerkhervormingen.

2-5 dec. 1964 — Woont het Wereld Eucharistie-congres in Bombay bij, bij welke gelegenheid hij de wereld oproept geld voor wapenaankopen aan te wenden om de armen in de wereld te voeden.

22 febr. 1965 — Zijn eerste consistorie voor het benoemen van nieuwe kardinalen. Hij benoemt 27 nieuwe kardinalen, waarmee het totale aantal op 103 wordt gebracht.

7 maart 1965 — Als eerste draagt hij in het openbaar een mis op in het Italiaans.

30 aprli 1965 — Publikatie van zijn tweede encycliek „Mense Maio" (de maand mei), waarin hij oproept tot gebed om oorlog te beëindigen, en om het Tweede Vaticaanse Concilie tot een succes te maken.

11 sept. 1965 — De derde encycliek „Misterium Fidei" (het mysterie van het geloof). waarin de rooms-katholieke eucharistie-viering wordt bevestigd.

4 okt. 1965 — Bezoek aan het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York. Paus Paulus VI is de eerste paus die voet op het Amerikaanse contingent zet.

4 dec. 1965 — Afsluiting van het Tweede Vaticaanse Concilie.

23 dec. 1966 — Ontvangt de aartsbisschop van Canterbury, Michael Ramsey.

19 sept. 1966 — In zijn vierde encycliek roept Paulus VI op tot gebed om de oorlog in Vietnam te beëindigen.

25 dec. 1966 — Viert de kerstmis in het door overstromingen getroffen Florence.

1 jan. 1967 — Ontvangt Nikolai Podgorny, toenmalig president van de Sowjet-Unie.

13 maart 1967 — Bezoekt het bedevaartsoord Fatima in Portugal.

28 maart 1967 — In zijn vijfde encycliek roept hij de zeer rijken op hun welvaart te delen met de armen van de wereld.

23 juni 1967 — In zijn zesde encycliek neemt hij stelling tegen druk om de celibaat-regels te wijzigen: rooms-katholieke priesters zullen ook in de toekomst niet mogen trouwen.

26 juni 1967 — Zijn tweede consistorie over de benoeming van kardinalen. Er worden 27 nieuwe kardinalen benoemd.

26-26 juni 1967 — Bezoek aan Istanbul en Ephesus (Turkije). Hij ontmoet opnieuw de orthodoxe aartsbisschop Anthenagoras en spreekt met verscheidene moslim-leiders.

10 okt. 1967 — Maakt deheilige Theresia van Avila en Catharina van Siena tot de eerst vrouwelijke kerkvaders.

4 nov. 1967 — Ondergaat prostaatoperatie.

15 dec 1967 — Roept nieuwjaarsdag uit tot de jaarlijkse dag van de vrede.

29 juli 1968 — Publikatie van zijn zevende en meest omstreden encycliek „Humanae Vitae" (over het menselijk leven), waarin geboortenregeling anders dan door periodieke onthouding voor rooms-katholieken wordt verboden.

22-24 aug. 1968 — Bezoek aan Bogota (Colombia). Het is de eerste keer dat een paus Latijns-Amerika bezoekt.

25 dec. 1968 — Draagt de kerst-mis op tussen de ontplofte ovens van een Italiaanse staalfabriek in Taranto.

28 april 1969 — Zijn derde consistorie over kardinalen. Er worden 33 nieuwe kardinalen benoemd.

10 juni 1969 — Reis naar Genève, waar hij het hoofdkantoor van de Internationale Arbeidsorganisatie bezoekt en een ontmoeting heeft met de leiders van de Wereldraad van Kerken.

31 juli - 3 aug. 1969 — Maakt als eerste paus een reis naar Afrika en bezoekt een heilige plaats in Oeganda.

17 mei 1970 — Viert het feit dat hij 50 jaar priester is.

26 nov. - 5 dec. 1970 — Ontkomt in 26 nov. - 5 dec. 1970 — Ontkomt in Manilla (Filippijnen) aan een moordaanslag gepleegd door een Boliviaanse schilder, Benjamin Mendoza y Amor.

26 nov. - 5 dec. 1970 — Bezoek aan het Verre Oosten en Oceanië, de verste reis die hij als paus gemaakt heeft.

29 maart 1971 — Ontvangt president Tito van Joego-Slavië.

16 sept. 1972 — Reis naar Venetië en Udine in Noordoost-Italië voor het Nationaal Eucharistisch Congres.

26 sept. 1972 — Viert zijn 75ste verjaardag, waarmee er een einde komt aan speculaties dat hij af zou treden bij het bereiken van de leeftijd waarop hij alle andere prelaten vroeg hun ambt neer te leggen.

(Voortzetting op pag. *512/2*)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

CONFERENTIE NIET-GEBONDEN LANDEN

In de Joegoslavische hoofdstad Belgrado heeft van 25-30 juli een conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de niet-gebonden landen plaats gevonden.
De bijeenkomst was voorbereid door een vei-gadering op ministerieel niveau van het coördinatiebureau van de beweging van niet-gebonden landen, die van 18-21 mei in Havanna, de hoofdstad van Cuba, heeft plaats gevonden.
Deze voorbereidende bijeenkomst werd afgesloten met het aanvaarden van een slotverklaring, waarin onderdrukking en kolonialisme fel werden aangevallen, maar waarin onderlinge meningsverschillen werden gladgestreken.
In de verklaring van het 25 leden tellende coördinatiebureau werd aangedrongen op grotere steun voor de zwarte bevrijdingsbewegingen in Afrika, Rhodesië, Zuid-Afrika en Israël, en de westelijke steun, die deze landen krijgen, werd gekritiseerd.

De niet-gebonden landen zijn verder bezorgd over vertraging en achteruitgang op het gebied van ontspanning
Moeilijke kwesties voor de niet-gebonden beweging als het conflict tussen Ethiopie en Somalië over de Ogadenwoestijn, worden niet direct genoemd. Ook wordt niet veel gezegd over de meningsverschillen tussen niet-gebonden landen over het Midden-Oosten en de westelijke Sahara Over de westelijke Sahara wordt een beroep op de de-kolonisatiecommissie van de Verenigde Naties gedaan te zoeken naar een oplossing.
Het coordinatie-bureau van de niet-gebonden landen meent dat er direct verband bestaat tussen ontwapening en ontwikkeling en zegt dat er gigantische hulpbronnen vrij zouden komen als doelmatige ontwapeningsmaatregelen worden genomen

Voorbeschouwing, problemen m.b.t. niet-gebondenheid

In het *NRC/H'blad* van 25 juli verscheen een voorbeschouwing over de ministersconferentie van niet-gebonden landen, waarin de problemen werden opgesomd, waarmee de beweging van niet-gebonden landen heeft te kampen. Aan deze voorbeschouwing is het onderstaande ontleend.

De niet-gebonden beweging maakt de ernstigste crisis door sinds haar oprichting zeventien jaar geleden, en dat kunnen de spandoeken in Belgrado die de eenheid van de niet-gebonden landen bejubelen niet camoufleren
De Joegoslavische president Tito, de enige nog levende initiatiefnemer tot bundeling van niet-gebonden landen, wees een maand te voren op de ,,negatieve en gevaarlijke verschijnselen" die zich binnen de beweging van niet-gebonden landen voordoen en hij onderstreepte dat ,,pogingen om niet-gebonden landen te verdelen en hen te dwingen partij te kiezen" de internationale betrekkingen geen goed doen en met name de relaties tussen de grote mogendheden ernstig verslechteren
Tito ging bij het maken van deze opmerkingen (op het elfde partycongres van de Joegoslavische communistische partij) duidelyk uit van de idealen waarmee de beweging van niet-gebonden landen in 1961 — toen de spanning in de ,,koude oorlog" tussen de Veienigde Staten en de Sowjet-Unie hoog was opgelopen — van start was gegaan. de niet-gebonden landen presenteerden hun niet-gebondenheid toen als alternatief voor blokpolitiek en hoopten door zoveel mogelijk landen ,,blokvrij" te houden het uitbreken van een nieuwe wereldoorlog te kunnen verhinderen
Nu denken bepaalde niet-gebonden landen daar heel anders over Bijvoorbeeld Cuba Op de vergadering van het coordmatiebureau van niet-gebonden landen, die in mei dit jaar op Cuba werd gehouden als voorbereiding op de ministersconferentie in Belgrado, pleitte de Cubaanse minister van buitenlandse zaken, Isidoro Malmierca Peoli, ervoor dat de niet-gebonden landen zich aansluiten bij ,,de sociahstische landen in de gemeenschappelijke strijd voor het socialisme in de wereld". En hij eiste dat deze verklaring in de slotdocumenten zou worden opgenomen
Dit Cubaanse voorstel ontmoette felle kntiek met name van niet-gebonden landen als Joego-Slavie, Indonesie, India en een aantal Afrikaanse landen. Deze waren bang dat de niet-gebonden beweging door het aannemen van een dergelijke formulering zich te nauw aan de Sowjet-Unie zou binden Uiteindelijk bond Cuba in en tijdens een gesprek met de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Josip Vrhovec, zei de Cubaanse leider, Fidel Castro, dat voor zijn land de eenheid van de niet-gebonden landen de hoogste prioriteit heeft boven alle andere doelstellingen

Deze kwestie was 'niet het enige punt tijdens de bijeenkomst in Havanna waarbij de Cubaanse stellingname ernstige meningsverschillen opleverde. Aan het begin van de vergadering diende de Cubaanse minister van buitenlandse zaken een nieuwe formulering in voor de doelstelling van de niet-gebonden landen, zoals die twee jaar geleden op de topconferentie in Colombo (Sri Lanka) was aanvaard. (pag. 545 e.v.-1976). De niet-gebonden landen beloofden toen zich te zullen verzetten tegen ,,imperialisme, kolonialisme, neo-kolonialisme, racisme, en alle andere vormen van buitenlandse overheersing".
Het laatste deel van de zin (,,en alle andere vormen van buitenlandse overheersing") was met name gericht tegen de Sowjet-Unie, maar in het Cubaanse voorstel ontbraken deze woorden. Na langdurig heen en weer gepraat werd er een compromis bereikt en werd de bewuste zinsnede veranderd in ,,en andere vormen van buitenlandse overheersing" (dus zonder ,,alle").
De Joegoslaven waren hier eigenlijk niet tevreden tnee en zeiden dat de Cubaanse handelwijze op dit betrekkelijk ondergeschikte punt een voorbeeld is van de politiek van Havanna om de niet-gebonden beweging gunstig tegenover Moskou te stemmen
,,De Sowjet-Unie is er uiteindelijk in geslaagd bondgenoten in de beweging (van niet-gebonden landen) te krijgen en de Cubaanse rol is om deze (beweging) dichter bij de Sowjet-Unie te brengen", aldus een Joegoslavische diplomaat tegen een verslaggever van de New York Times
Verder stelt de Cubaanse rol in Afrika de beweging van niet-gebonden landen voor grote problemen Op de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse eenheid een week eerder (waarvan alle lidstaten ook aangesloten zijn bij de niet-gebonden beweging) hebben verscheidene Afrikaanse leiders hun bezorgdheid over de blijvende Cubaanse aanwezigheid geuit
Zelfs de Nigeriaanse president, Obasanjo, die eerder dit jaar nog tegenover de bezoekende Amerikaanse president Carter de Cubaanse inmenging in Afrika had verdedigd, drong er nu in een toespraak bij de Cubanen op aan hun ,,Welkom in Afrika" niet nodeloos te rekken Overigens zeggen Nigeriaanse waarnemers in Belgrado dat deze uitspraak niet betekent dat Nigeria nu plotseling tegen de Cubaanse aanwezigheid in Afrika is
Ook andere niet-gebonden landen willen weten wanneer Cuba, dat in Afrika in nauwe samenwerking met de Sowjet-Unie opereert, uit Afrika vertrekt

De Joegoslavische staatssecretaris van buitenlandse zaken, Miljar Komalina, zei begin juni bovendien dat iedere betrokkenheid van het Cubaanse leger bij de strijd van Ethiopie tegen de afscheidingsbeweging in Eritrea onaanvaardbaar is voor de niet-gebonden landen

Joego-Slavië is vooral bang — zoals de uitspraak van Tito in het begin van dit artikel al weergeeft — dat voortdurende Cubaans-Russische betrokkenheid bij conflicten in Afrika de relaties tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zodanig zal schaden dat een nieuwe ,,koude oorlog" niet uitgesloten is. En als dit door acties van piet-gebonden landen bevorderd zou worden zou dit eigenlijk het failliet van de niet-gebonden beweging inhouden

In Belgrado wordt veel gespeculeerd over maatregelen die tegen Cuba genomen zouden kunnen worden, zoals het verplaatsen van de zesde niet-gebonden topconferentie, die volgend jaar op Cuba gehouden zal worden, of zelfs de uitstoting van Cuba uit de niet-gebonden beweging Indonesische en Joegoslavische woordvoerders hebben onlangs gewezen op de mogelijkheid van uitstoting van Cuba als dit land zich zo weinig ,,niet-gebonden" blijft gedragen
Maar het is niet te verwachten dat de niet-gebonden ministers in Belgrado een dergelijke harde maatregel zullen nemen
Het serieus overwegen ervan zou zoveel tumult geven dat de eenheid van de niet-gebonden landen waarschijnlijk voorgoed zou ondergaan
Wel zal er diepgaand gepraat worden Daar wijst ook het bezoek op dat de Algerijnse president, Boumedienne, die veel invloed heeft binnen de niet-gebonden beweging, het weekend te voren aan president Tito bracht Beide presidenten onderstreepten op 23 juli in hun communique de noodzaak om de ,,eenheid, solidariteit en de doeltreffendheid van de niet-gebonden beweging te versterken"

President Tito van Joego-Slavië spreekt de openingszitting van de conferentie van niet-gebonden landen toe.

De eenheid van niet-gebonden landen wordt, behalve door toenadering tot de blokken, ook bedreigd door de vele recente onderlinge conflicten. In Afrika tussen Ethiopië en Somalië, tussen Libië en Tsjaad, tussen Angola en Zaire, en tussen Algerije en Marokko/Mauretanië over de Sahara.
Verder zijn de niet-gebonden landen Cambodja en Vietnam in een ernstig conflict gewikkeld.
Joego-Slavië heeft in Havanna op de vergadering van het coördinatiebureau voorgesteld dat de niet-gebonden beweging probeert in deze conflicten te bemiddelen, met name via onderhandelingen.
Andere landen waren hier echter tegen omdat zij zich afvragen of de niet-gebonden beweging haar eenheid in de waagschaal moet stellen door zich met bilaterale conflicten in te laten en zich hier mogelijk in te verstrikken.
Zo is de niet-gebonden beweging na de successen van de afgelopen jaren, onder meer bij het propageren van een nieuwe internationale economische orde, in grote moeilijkheden geraakt. De Noord-Zuid-tegenstelling tussen de Derde wereld (Zuid) en de industrielanden (Noord) — die vooral na de niet-gebonden topconferentie van Algiers (1973) het Oost-West-conflict begon te overheersen en de ontwikkelingslanden hechter aaneensmeedde dan velen voor mogelijk hadden gehouden — lijkt toch weer verdrongen te worden door de aloude rivaliteit tussen de supermachten en onderlinge twisten binnen de Derde wereld zelf. Alsof er nooit een niet-gebonden beweging is geweest.

President Tito *opent* de conferentie

De Joegoslavische president heeft de conferentie van niet-gebonden landen op 25 juli geopend met een rede, waarin hij de beweging van niet-gebonden landen waarschuwde, dat zij werd ondermijnd.

De Joegoslavische leider zei dat in uiterst belangrijke gebieden van de niet-gebonden wereld — met name in Afrika — pogingen worden ondernomen „om nieuwe vormen van koloniale aanwezigheid of van afhankelijkheid van de grote machtsblokken, buitenlandse invloed en overheersing" tot stand te brengen, en hij voegde eraan toe dat alle niet-gebonden landen zich moeten verzetten tegen deze aanval op hun eenheid.
De bejaarde Tito, die een wit pak droeg, er gebruind uitzag, en met een wandelstok liep, duidde de krachten die verantwoordelijk zijn voor deze ondermijning van de niet-gebonden beweging niet nader aan. Maar gezien eerdere kritiek van Joegoslavische woordvoerders op de rol van Cuba, dat lid is van de niet-gebonden beweging, en op het optreden van de Sowjet-Unie in Afrika, ligt het voor de hand dat zeker het laatste deel van Tito's waarschuwing hierop betrekking heeft.

Met „nieuwe vormen van koloniale aanwezigheid" zal Tito vermoedelijk de recente acties van Frankrijk en België in Zaire en de Franse militaire betrokkenheid bij een aantal conflicten in Afrika OP de korrel genomen hebben.
Tito onderstreepte in zijn toespraak, die als conferentiedocument beschouwd zal worden, dat de politiek van niet-gebondenheid fundamenteel gericht is tegen „imperialisme, neo-kolonialisme, racisme, en alle andere vormen van buitenlandse overheersing en uitbuiting", en tegen „machtspolitiek, politieke en economische hegemonie, en iedere soort van buitenlandse inmenging en afihankelijkheid."

Vooral de opmerking over „politieke en economische hegemonie" valt op, omdat in het Joegoslavische politieke jargon hierbij alleen de politiek van de Sowjet-Unie bedoeld kan zijn. Bovendien sprak Tito van „alle andere vormen van buitenlandse overheersing", een zinsnede waartegen Cuba eerder bezwaar had gemaakt. „Verschillen gebaseerd op ideologische, religieuze en andere criteria en motiveringen zijn onaanvaardbaar, ook al verbergen ze zich achter nog zulke prachtige leuzen", aldus Tito, die bij het binnentreden in de conferentiezaal, na het uitspreken van zijn rede en bij zijn vertrek een langdurig en enthousiast applaus van de gedelegeerden in ontvangst nam.

Het ziet ernaar uit dat Tito met zijn rede de aanzet heeft gegeven tot discussies die de niet-gebonden ministers zouden gaan voeren. Verwacht wordt dat vooral de rol van Cuba in Afrika — net als een week eerder op de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse eenheid — tot felle debatten zal leiden, al is het de vraag of de meningsverschillen in Belgrado zo openlijk geëtaleerd zullen worden
De Joegoslavische president sprak verder zijn bezorgdheid uit over de onderlinge problemen tussen niet-gebonden landen. Hij zei dat specifieke nationale belangen of vraagstukken die deel uitmaken van de koloniale erfenis geen conflicten zouden moqen veroorzaken Als meningsverschillen niet vermeden kunnen worden moeten ze met vreedzame en democratische middelen opgelost worden, meende Tito.
Ten slotte benadrukte de éminence grise van de niet-gebonden beweging dat détente (ontspanning) een universeel proces is, dat zich naar alle gebieden van de wereld moet uitbreiden

Meningsverschillen over West-Sahnrn

Na de openingsrede van president Tito kwam de plenaire vergadering van de conferentie in een besloten zitting bijeen om besluiten te nemen over de agenda en procedurele kwesties. Hier kwam ernstige onenigheid aan het licht over de West-Sahara.

Een minderheid van niet-gebonden landen. waaronder Saoedi-Arabië, Senegal, Zaire, Oman en Marokko, wilde niet dat de Sahara-kwestie op de agenda gezet zou worden omdat deze zaak een week eerder op de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse eenheid (OAE) in Soedan al uitvoerig besproken was en er toen een bemiddelingscommissie werd ingesteld. Een meerderheid steunde echter het standpunt van Algerije, dat de soevereiniteit van Marokko en Mauretanië over de vroeger Spaanse kolonie W.-Sahara betwist en het bevrijdingsfront Polisario steunt. Deze meerderheid wilde de kwestie wel op de agenda hebben. Van deze groep landen maakten naast Algerije onder meer Angola, Benin, Mali, Syrië, Libië, Kongo, Kenia en Tanzania deel uit.
Na een urenlang debat, waarbij de Tanzaniaanse woordvoerder opmerkte dat de politiek van Marokko in de Westelijke Sahara „riekt naar kolonialisme", bereikte men een merkwaardig compromis. Het probleem van de Westelijke Sahara zal op de agenda staan, maar er zal niet over gediscussieerd worden en de conferentie zal in haar slotdocument verwijzen naar wat de OAE eerder hierover heeft afgesproken.
Door deze langdurige meningsverschillen kwam de besloten vergadering niet meer toe aan het behandelen van de verzoeken van landen die nog niet bij de beweging van niet-gebonden landen aangesloten zijn (onder meer Pakistan en Bolivia) om aan de ministersconferentie te mogen deelnemen.
Het voorbereidende comité dat voorafgaande aan de ministersconferentie over deze procedurekwesties had vergaderd was op dit punt in grote moeilijkheden geraakt.
Het comité besloot weliswaar de aanbeveling te doen om Pakistan op de conferentie als gast te accepteren, maar een aantal niet-gebonden landen onderstreepte tijdens de discussies hierover de noodzaak om criteria voor lidmaatschap vast te stellen.

Ze waren vooral van mening dat landen die aan eeii conferentie als gast willen deelnemen en lid zijn van multilaterale en regionale militaire allianties, zoals Pakistan — dat lid rs van de Centrale verdragsorganisatie (Cenvo) — een verklaring moeten uitgeven over hun toekomstige houding tegenover de beweging van niet-gebonden landen en hun aanvaarding van de principes van niet-gebondenheid

Over de aanvraag van Bolivia om volledig Jid van de niet-gebonden beweging te worden kon het voorbereidende comité niet tot een aanbeveling koincn Een woordvoerder zei overigens dat Bolivia zijn aanvraag inmiddels had opgeschort

De Cubaanse militaire **aanwezigheid, in Afrika**

De correspondent van het *NRC/H'blad*, die de conferentie van niet-gebonden landen bijwoonde, meldde op 27 juli, dat veel niet-gebonden landen ernstig bezorgd waren over de Cubaanse militaire rol in Afrika en zich afvroegen of Cuba nog wel als een niet-geboriden land beschouwd kan worden.

Een aantal hoge zegslieden is bereid over deze kwestie felle verklaringen af te leggen, en Marokko en Somalië hebben zelfs gezegd de komende niet-gebonden topconferentie die volgend jaar op Cuba gehouden zal worden, te zullen boycotten als Cuba zijn houding niet verandert Maar de delegaties van de meeste landen die bezwaar maken tegen de Cubaanse politiek houden zich op de vlakte en willen geen openlijke veroordeling uitspreken En van een gecoordineerde actie tegen Cuba op de conferentie in Belgrado lijkt nog geen sprake te zijn

De Marokkaanse minister van buitenlandse zaken, Mohamed Boucetta, bevestigde jegens de correspondent. dat zijn land volgend jaar niet naar Cuba zal gaan als dit land zijn militaire aanwezigheid in Afrika niet beeindigt ,,Cuba moet al zijn troepen uit Afrika terugtrekken en ophouden zich als grote mogendheid in Afrika te gedragen en de principes van niet-gebondenheid te schenden", aldus een felle minister Boucetta

V l de a: bewindsman de- le ongeveer dertig niet-gebonden land (van de 87) dit l k ians standpunt, maar ' raag was dit niet be- tig te k

Het ciiige niet-gebonden land dat zich :t eke even r t l ic tegen Cuba heeft gekant s S ë d t e l had a ted g op uitstoten a Cuba uit de ew gi van niet-gebonden landen.

De Somalische ambassadeur, dr. ş Mo a Ali, zei, dat de Cubaanse politiek c g ε ş met niet-gebondenheid a dat zijn land niet a: de niet-gebonden conferentie in de Cubaanse hoofdstad Havanna zal gaan als Cuba zijn l in Afrika niet wijzigt.

„Veel landen d n er net zo over". merkte de ambassadeur ş „maar zi hebben dit alleen nog niet zo lijl gezegd."

De ambassadeur wilde deze uitspraak niet nader toelichten.

Een andere Somalische zegsman zei t er op de ti in Belgrad zeker over de Cubaanse kwestie gesproken zal worden en dat er wellicht een voorstel ingediend zal worden om de plaats waar de komende topconferentie gehouden zal worden te wijzigen

Ivoorkust, een ander Afrikaans land dat zich veel zorgen maakt over de Cubaanse aanwezigheid in Afrika, heeft nog geen besluit genomen over het al of niet deelnemen aan de topconferentie op Cuba Een hoge woordvoerder van Ivoorkust zei te hopen dat de conferentie in Belgrado duidelijkheid over de Cubaanse positie zal brengen

Hij merkte op splitsing van de beweging van niet-gebonden landen te vrezen en sprak de hoop uit dat Joego-Slavie — dat grote diplomatieke activiteiten achter de schermen van de conferentie ontplooit — die splitsing zal kunnen voorkomen

Maar andere „gematigde" niet-gebonden landen waarvan bekend is dat zij niet gelukkig zijn met de Cubaanse internationale poiiriek reageerden zeer voorzichtig op vragen over hun stem De Indonesische minister van buitenlandse zaken, prof dr Mochtar Kusumaatmadja, wilde bijvoorbeeld geen antwoord geven op de vraag of zijn regering Cuba nog als een niet-gebonden land beschouwt „Dit is een geladen vraag", zei hij

Overigens zal Indonesie volgens hem volgend jaar wel op Cuba vertegenwoordigd zijn

Ook een lid van de Indiase delegatie reageerde ontwijkend op vragen over de houding van India tegenover de Cubaanse kwestie „De vergadering is net begonnen" meende hij En een Argentijnse woordvoerder zei ook nog met commentaar te willen wachten

Verder wilden ook Egypte en Soedan zich niet uitspreken En wat Joego-Slavië — dat zeer kritisch staat tegenover Cuba, maar tegelijkertijd de niet-gebonden beweging niet in de waagschaal wil stellen — uiteindelijk zal doen is nog niet te achterhalen

De Cubaanse delegatie zelf verwacht niet dat de politiek van haar land op de conferentie in Belgrado besproken zal worden, aldus een Cubaanse vertegenwoordiger Op de uitspraken van de Marokkaanse minister wilde hij niet reageren, en over de toespraak die de Joegoslavische president Tito bij de opening van de ministersconferentie hield en waann hij indirecte kritiek op de Cubaanse militaire inspanning in Afrika uitte zei de Cubaan dat deze toespraak „all right" was.

Twist Vietnam–Cambodja

Op 27 juli hebben de vertegenwoordigers van Vietnam en Cambodja op de ministersconferentie van niet-gebonden landen publiekelijk uiting gegeven aan de meningsverschillen tussen hun landen.

In zijn toespraak tot de conferentie zei de Cambodjaanse vrce-premier en minister van buitenlandse zaken, Ieng Sary dat zijn land strijdt tegen annexatie (door Vietnam — red) en tegen een strategie (van Vietnam — red) om Cambodia deel te laten uitmaken van een federatie waarin het ,,een satelliet en een vazal zal zijn" Deze strijd is volgens Ieng Sary gericht tegen het ,,chauvinisme" van de grote mogendheid ,,die de kleine landen wil onderdrukken en annexeren"

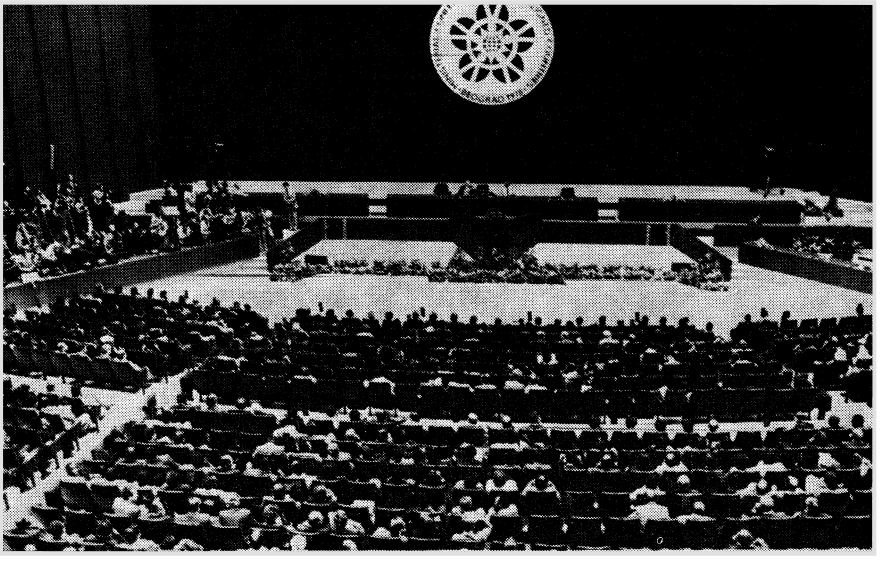
De Vietnamese minister van buitenlandse zaken, Nguyen Dug Trinh, zei kort daarop in zijn rede dat ,,het Vietnamese volk geen enkele agressie tegen wie ook pleegt", maar dat zijn land niet zal toestaan dat iemand inbreuk maakt op zijn onafhankelijkheid en soevereiniteit, en hiermee gaf hij de Vietnamese versie van het gewapende conflict met Cambodja.

De Vietnamees zei dat zijn regering het principe van de niet-gebonden landen, om geschillen tussen landen via vreedzame onderhandelingen op te lossen, steunt

Hij zei ook dat zijn land in februari dit jaar een voorstel had gedaan om tot een vreedzame regeling met Cambodja te komen, maar tegelijkertijd merkte hij op dat de Vietnamezen zich er zeer bewust van zijn dat de strijd ,,voor de heilige principes van de natie een integraal deel is van de revolutionaire strijd die door de volken van de wereld gevoerd wordt"

De Cambodjaanse vice-premier zei later op een bijeenkomst met journalisten dat het conflict met Vietnam morgen opgelost zou kunnen zijn als de andere partij maar eerlijk was Maar, zo merkte Ieng Sary op, als de andere partij onderhandelingen voorstelt gaat ze juist aanvallen

Hij betreurde het dat Vietnam het initia-

Overzicht van de vergadering van niet-gebonden landen.

Paulo Jorge (l.), de Angolese minister van buitenlandse zaken, met zijn Cubaanse collega Isidoro Malmierca op de conferentie van niet-gebonden landen in Belgrado.

tief had genomen om het conflict met Cambodja in de politieke commissie van de conferentie van niet-gebonden landen ter sprake te brengen. Cambodja wilde dat niet, omdat de niet-gebonden beweging het toch niet kan oplossen, en om de problemen binnen de beweging niet nog groter te maken.
Ieng Sary wilde niet zeggen of zijn land Vietnam nog als een niet-gebonden natie beschouwt. Maar wel zei hij dat de Vietnamese agressie en de Vietnamese propaganda tegen Cambodja ingaan tegen de principes van de niet-gebonden beweging.
In zijn toespraak bad Ieng Sary ook een felle indirecte aanval op de Sowjet-Unie en Cuba gedaan. Hij hekelde de politiek van ,,de expansionisten" (de Sowjet-Unie — red.) en de ,,imperialisten" (Westen — red.) om in de niet-gebonden landen te infiltreren ,,en die er niet voor terugdeinzen een gewapende macht van vele duizenden huurlingen (onder meer Cubanen — red.) te mobiliseren om op een barbaarse manier te infiltreren".
De Vietnamese minister had daarentegen ernstige kritiek op de samenwerking van de ,,internationale reactionairen" (waarmee onder meer China en Cambodja bedoeld worden — red.) met ,,het imperialisme en het kolonialisme" (termen die voor het Westen worden gebruikt — red.). En hij nam Cuba in bescherming met de opmerking dat de reactionairen ,,op lasterlijke wijze Cuba van interventie in Afrika beschuldigen" (—) en daarmee ,,de echte vrienden van de nationale bevrijdingsbewegingen aanvallen".
De Vietnamese minister zei bovendien dat als de beweging van niet-gebonden landen haar actieve rol wil handhaven zij onder meer de solidariteit met de ,,socialistische krachten" moet versterken.
Met deze opmerking conformeert Vietnam zich geheel met de Cubaanse ideeën over de niet-gebonden beweging, die eerder op krachtig verzet zijn gestuit van ,,gematigde" niet-gebonden landen.
Cambodja maakte op 28 juli in de plenaire zitting bekend dat het in de politieke commissie om de uitstoting van Vietnam had gevraagd omdat dit land de principes van niet-gebondenheid zou Schenden. De Vietnamese vertegenwoordiger antwoordde daarop dat deze actie — die geen precedent heeft in de beweging van niet-gebonden landen — ondermijnend werkt.

Moeilijkheden over *slotverklaring.* Uitstel einde conferentie

Door de onderlinge meningsverschillen hadden de vertegenwoordigers van de niet-gebonden landen grote moeilijkheden met het opstellen van de slotverklaring. Tot tweemaal toe moest het einde van de conferentie worden uitgesteld en het eind vond niet plaats op **29** juli, zoals gepland, maar een dag later op de 30-ste.

Een van *de* besluiten, die uiteindelijk genomen werden, was, dat de volgende topconferentie van niet-gebonden landen toch in Havanna gehouden zal worden, ondanks ernstig verzet hiertegen van een aantal conferentiedeelnemers, die ernstige kritiek hebben op de militaire rol van Cuba in Afrika en de nauwe betrekkingen tussen Cuba en de Sowjet-Unie.
De conferentie nam uiteindelijk een politieke en economische verklaring, een economisch actieprogramma en twee resoluties over het Midden-Oosten aan. De eerstkomende topconferentie zal volgend jaar van **3** tot 7 september in Havanna gehouden worden.

In de politieke en economische verklaring van de ministersconferentie, die uitgebreid de ,,historische rol" in de niet-gebonden beweging van het Joegoslavische staatshoofd Tito prijst, staat-dat de ministers met ongerustheid ,,de steeds flagrantere inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van onafhankelijke staten, met name van niet-gebonden landen signaleren."
Deze inmenging vindt volgens hen zowel plaats via de macht van de staten als via organisaties, zoals multinationale ondernemingen en massamedia. Het doel ervan zou zijn invloed uit te oefenen op de socio-politieke ontwikkeling in de betrokken landen en op hun buitenlandse politiek. Ze zien deze inmenging als ,,een van de belangrijkste vormen van aanvallen op de niet-gebonden beweging en op de eenheid van de niet-gebonden landen". Nadere aanduidingen ontbreken.
Verder ziet de conferentie de eenheid van niet-gebonden landen in gevaar gebracht door de verscherping van de geschillen die soms zelfs uitlopen op gewapende conflicten tussen bepaalde lidsta-

In het midden de Joegoslavische minister van buitenlandse zaken Josip Vrhovec op de slotbijeenkomst van de conferentie van niet-gebonden. landen.

ten van de beweging. Ze onderstrepen de noodzaak van vreedzame oplossingen, zoals via onderhandelingen en bemiddeling. Ook hier worden geen namen genoemd, maar duidelijk is dat het gaat om de gespannen relaties tussen bijvoorbeeld Vietnam en Cambodja, Ethiopië en Somalië, Algerije en Marokko en Tsjaad en Libië. De niet-gebonden landen spreken daarnaast met zorg over de vertraging die in het proces van détente (ontspanning) is opgetreden, en over de ,,gevaarlijke tendens om bepaalde verschijnselen van de koude oorlog" weer onderdeel van de politiek te maken.

Ze spreken de wens uit dat het proces van detente geïntensiveerd en uitgebreid wordt en dat het in alle delen van de wereld zal bijdragen tot de oplossing van de grote internationale problemen met deelneming van alle landen. Dit deel van de tekst kwam vrijwel letterlijk voor in de rede die president Sito tijdens de openingszitting uitsprak.

De conferentie noemde verder bijna 30 beginselen en doelstellingen van de niet-gebonden beweging, zoals: vrede, het toepassen van de rechten van de mens. onafhankelijkheid, en de strijd tegen imperialisme, kolonialisme, neo-kolonialisme, racisme, waaronder zionisme, en alle vormen van expansionisme, van buitenlandse dominering en hegemonie.

Ook op dit punt lijken de opvattingen van Joego-Slavië, dat als gastland de documenten heeft voorbereid, door te klinken. Nauwkeurig lijkt de afstand bewaard te worden ten opzichte van het Westerse machtsblok (imperialisme, kolonialisme, neo-kolonialisme) en het socialistische blok (dominering en hegemonie).

De ministers onderstrepen ,,het uitzonderlijke belang" van de internationale samenwerking tussen niet-gebonden en andere landen bij de ontwikkeling op het gebied van het vreedzame gebruik van kernenergie. In het economische actieprogramma wordt over deze zaak een studie door een groep landen, die op dit terrein een coördinerende rol zullen spelen, aangekondigd.

De economische onderdelen van de slotteksten wijzen op de noodzaak van een herstructurering van de wereldeconomie ten gunste van de ontwikkelingslanden en roepen de rijke landen op hun toenemend protectionisme (bescherming van de eigen economie), dat ten nadele werkt van de ontwikkelingslanden, een halt toe te roepen. Ook de monetaire politiek van ,,bepaalde ontwikkelde landen" die tot gevolg zou hebben dat de werkelijke waarde van de export-opbrengsten en de deviezenvoorraden van ontwikkelingslanden dalen, wordt gehekeld.

Opvallend is het ontbreken van een algemene energieparagraaf in de economische slotdocumenten. Over de formulering daarvan is dagenlang onderhandeld en uiteindelijk heeft men besloten dit vraagstuk maar niet op te nemen omdat de olielanden zich bleven verzetten tegen het apart behandelen van hun grondstof.

De twee resoluties over de Midden-Oostenkwestie roepen alle landen en volken van de wereld op Israël geen militaire, materiële en andere steun te geven die ertoe bijdraagt dat de Israëlische bezetting van Palestijnse en Arabische gebieden voortduurt. Alle nietgebonden landen worden opgeroepen zich te voegen bij de Arabische boycot van Israël samen te werken met de rest van de landen van de Derde wereld om een boycot in te stellen tegen ,,alle racistische regimes, met name in Palestina en Zuid-Afrika". (Le Monde, NRC/H'blad, AP, Reuter, NZZ, The Times, FAZ)

WEST-EUROPA

EG

EG-JAPAN, PREMIER FUKUDA IN BRUSSEL, VOORZITTER EUROPEES PARLEMENT IN TOKIO

De Japanse premier Fukuda verbleef op 18 en 19 juli in Brussel voor gesprekken met leden van de Europese Commissie in het kader van het overleg tussen Japan en de EG (vorig bericht pag. 252/2 e.v.).

Na de gesprekken maakte Fukuda een aantal maatregelen bekend die Japan van plan is op korte termijn te nemen. Het merendeel ervan is erop gericht het enorme overschot op de Japanse handelsbalans terug te dringen.

Later in het jaar, aldus Fukuda, zal Japan bezien of het ook nog maatregelen moet nemen om de economische bedrijvigheid in het land te stimuleren.

Japan wil dit jaar een reële economische groei van 7% tot stand brengen.

De maatregelen die Japan voor ogen staan om het handelsoverschot te verminderen komen voornamelijk neer op vergroting van de import. Fukuda zei in Brussel dat zijn land voor 1 à 2 mrd dollar aan verrijkt uranium uit de Verenigde Staten wil importeren, dat het zijn olieimport met een half mrd dollar wil uitbreiden en dat het voorts van plan is vliegtuigen en vliegtuigonderdelen voor enige honderden mln dollars te importeren.

De ,,extra-importen" die Japan voornemens is uit te voeren zullen te zamen een bedrag van vier mrd dollar bereiken, aldus Fukuda.

Japan wil ook maatregelen nemen om de export van andere landen naar dat land te vergemakkelijken. In dit verband sprak Fukuda van het vervroegd verlagen van invoerheffingen, het versoepelen van controlemaatregelen op de import en uitbreiding van de invoerfinanciering. Met behulp van zulke maatregelen zal de Japanse markt even open en toegankelijk worden als die van Europa en de Verenigde Staten, aldus de Japanse premier.

Andere Japanse maatregelen, die de eerste minister van dat land voor ogen staan, zijn: het gemakkelijker maken van opnemen van leningen in Japan en het Japanse bedrijfsleven ertoe aanzetten meer in het buitenland te investeren.

Fukuda wees er in Brussel op dat de export van Japan naar de Gemeenschap in de eerste helft van dit jaar. vergeleken met de overeenkomstige periode van 1977, slechts met 19% Is gestegen, terwyl omgekeerd de export van de EG naar Japan met *36%* steeg.

Dat alles neemt niet weg dat uit gegevens, verstrekt door de Europese Commissie, blijkt dat het overschot op de Japanse handelsbalans in de eerste helft van dit Jaar vrijwel oven groot was als in het gehele jaar 1977, namelijk 8,3 mrd dollar.

Bet Japanse handelsoverscliot met de Europese Gemeenschap steeg van twee mrd dollar in de ecrste helft van 1977 tot 2,14 inrd dollar in de eerste helft van dit jaar. Uitgedrukt in Japanse yen en niet in dollars, is de uitvoer van Japan naar de Gemeenschap, in de eerste helft van dit jaar vergeleken met de eerste helft van vorig jaar gedaald met 1,7%. De Japanse invoer uit de Gemeenschap, uitgedrukt in Japanse yen, steeg in de eerste helft van dit jaar met 11,6%.

Een verwijt dat de Japanse eerste minister aan Europa richtte (tijdens een bijeenkomst met journalisten in Brussel op 19 juli) was dat dit werelddeel Japan psychologisch niet altijd even goed benaderd heeft.

Soms werden we niet als een evenwaardige partner gezien, aldus de klacht van Fukuda. De Japanse eerste minister wees er voorts op dat naar zijn mening veel meer rechtstreekse contacten tussen Japan en Europa noodzakelijk zijn, in plaats van dat die contacten (wat vooral na de Tweede Wereldoorlog het geval geweest is) lopen over de Verenigde Staten.

Fukuda zei dat een van de dringendste taken die vervuld moet worden is het een eind maken aan de internationale recessie. Japan is bereid groeimaatregelen te nemen voor zijn economie, maar Fukuda gaf wel te verstaan dat die maatregelen er pas komen als duidelijk dreigt dat Japan het voorgenomen groeicijfer van 7% niet kan halen.

Van het grootste belang noemde Fukuda het dat de wereldhandel vrij blijft. Belemmeringen leiden tot protectionisme en het recente verleden heeft aangetoond dat dit weer tot sociale onrust, extreem nationalisme en vernietiging leidt, aldus de Japanse premier.

De voorzitter van het Europese Parlement, Emilio Colombo, bracht in juli een bezoek aan Japan op uitno-

diging van het Japanse parlement, de Diet.

Hij voerde tevens besprekingen met leden van de Japanse regering.

Tegenover de Japanse minister van buitenlandse zaken Soena Sonoda bracht Colombo op 25 juli als zijn mening naar voren dat de problemen van de goederenhandel tussen Japan en de Europese Gemeenschap door onderhandelingen moeten worden opgelost

Colombo merkte volgens Japanse zegslieden onder meer op dat het bezoek van de Japanse premier Fukuda aan Brussel op 18 en 19 juli (zie boven) van grote betekenis is geweest voor de betrekkingen tussen zijn land en de Euromarkt.

Colombo voerde ook besprekingen met de voorzitter van het Japanse Huis van Afgevaardigden, Sjigeroe Hori. Ze werden het erover eens dat regelmatig overleg tussen het Japanse parlement en het Europese Parlement moet worden gepleegd.

Tegenover de Japanse pers heeft Colombo verklaard dat Japan meer goederen uit de Euromarkt zou moeten invoeren. Op die manier zou het exportoverschot op de handelsbalans van Japan met negen lidstaten van de EG kunnen worden verkleind.

Hij beloofde eahter ook dat de Gemeenschap voor het oplossen van de handelsproblemen niet naar protectionistische maatregelen zal grijpen. (Europa van Morgen)

MINISTERS BESNOEIEN BEGROTING VOOR 1979

De ministers van financiën van de negen EG-landen, verenigd in de z.g. budgetraad, hebben op 18 juli bezuinigingen aangebracht in de ontwerp-begroting van de Gemeenschap Ivoor 1979, zoals die was opgesteld door de Europese Commissie. (Voor details van deze begroting zie pag. 376/2/3.)

Het Europese parlement zal nu in september een begroting voorgelegd krijgen die 13.033 mln Europese Rekeneenheden aan betalingskredieten en 13.839 mln ERE aan vastleggingskredieten zal omvatten.

Het budget zoals het er nu voorlopig, tot de parlementaire behandeling, uitziet, voorziet namelijk in een stijging met 5,3 pct van de betalingskredieten en met 9 pct van de vastleggingskredieten (vergeleken met 1978)

Maar de Europese Commissie had een ontwerp voor 1979 op tafel gelegd met de volgende cijfers 13859 miljoen ERE betalingskredieten en 14 667 miljoen ERE aan vastleggingskredieten Dat betekende stijgingen vergeleken met dit jaar met respectievelijk 12,11 pct en 15,46 pct.

De voornaamste bezuinigingen bracht de Raad aan in de sectoren energie, industriële herstructurering, regionaal beleid, ontwikkelingshulp en, in mindere mate, in het sociaal beleid. Dat betekent overigens niet dat de Raad nieuwe Europese activiteiten in deze sectoren, of uitbreiding van bestaande activiteiten zonder meer vaii de tafel heeft geveegd. De raadsvoorzitter, de Duitse staatssecretaris van Financiën Manfred Lahnstein, legde er in zijn slotpersconferentie de nadruk op dat de Raad eerst van de Europese Commissie meer uitgewerkte gegevens verwacht

Wel sneuvelden er door het „snijwerk" van de Raad een aantal nieuwe posten die de Europese Commissie gevraagd had voor uitbreiding van haar diensten. Europees commissaris Tugendhat beklaagde zich er dan ook over dat de Raad slechts gelden heeft toegestaan voor 148 nieuwe posten terwijl de Commissie het noodzakelijk acht dat er minstens 475 ambtenaren bijkomen. In eerste instantie meende de Commissie 1200 nieuwe posten nodig te hebben, maar dat aantal werd al teruggebracht tot 475. Tugendhat wees erop dat, sinds 1973, het Europees parlement er 53 nieuwe personeelsleden bijgekregen heeft en de diensten van de ministerraad 27 terwijl de Commissie, het grootste „apparaat" van de Gemeenschappen, het met slechts 18 nieuwe posten moest doen.

Voor de kwestie van de Europese ambtenaren bestond dit keer een bijzondere Nederlandse belangstelling. De Nederlandse minister Andriessen was naar Brussel gekomen met de voorlopige bedoeling elke uitbreiding van het ambtenarenkorps van de Commissie tegen te houden. De Nederlandse delegatie, aldus Andriessen in zijn interventie in de Raad, had haar positie ten aanzien van de personeelsaanviragen gereserveerd „omdat de Nederlandse regering ernstig ongerust was over de reeds geruime tijd optredende ondervertegenwoordiging van Nederlandse ambtenaren in het commissie-apparaat".

Ambtenaren

Bekend is dat zich in de rangen van de hoge beleidcambtenaren (A-rangen) bij de commissiediensten slechts 131 Nederlanders bevinden. Dat is 6,1 pct van het totaal Een vergelijkbaar land als bij voorbeeld België heeft 290 A-ambtenaren in de commissiediensten, ofwel 13,6 pct van het totaal, dus meer dan het dubbele van het aantal Nederlandse ambtenaren Frankrijk heeft in de commissiediensten het grootste aantal A-ambtenaren namelijk 418 ofwel 19,7 pct van het totaal Dan komt Duitsland met 401 A-ambtenaren ofwel 18,8 pct, dan Italië met 384 ofwel 18 pct, vervolgens het Verenigd Koninkrijk met 315 ofwel 14,7 pct, Denemarken met 69 ofwel 3,2 pct, Luxemburg met 61 ofwel 2,9 pct en Ierland met 57 of el 2,7 pct

Uit met-EG-lidstaten zijn er dan nog 11 A-ambtenaren ofwel 0,5 pct In totaal kent het commissie-apparaat 8.025 ambtenaren van wie er 476 Nederlanders zijn en dat is 5,9 pct van het totaal Het vergelijkbare België heeft 2.127 ambtenaren bij de commissiediensten en nat is 26 5 pct van het totaal

Het feit dat het aantal Nederlandse ambtenaren bij de diensten van de Europese Commissie in Brussel in de loop van de jaren zo is teruggelopen wordt langzamerhand in Den Haag als hinderlijk ondervonden. In Brussel wordt gezegd dat Nederland daardoor bijvoorbeeld langzamerhand minder „entree" bij de Commissie begint te krijgen.

Minister Andriessen heeft overigens de besluitvorming over het uitbreiden van het aantal ambtenaren niet behoeven te blokkeren In de Raad kon hij verklaren „dat uit recente contacten die hij met de Commissie had, gebleken was dat de Commissie de Nederlandse zorg deelt en voornemens is in de onbillijke situatie verbetering te brengen"

Snoeien

De ministers hebben ditmaal in de Europese begroting gesnoeid, niet alleen om het snoeien zelf, maar ook omdat in de afgelopen jaren een „onderrealisatie" heeft plaatsgevonden voor wat de bestedingen betreft. De Nederlandse delegatie had uitgerekend dat in de jaren 1973 t/m 1977 op een totaal van 34.682,7 mrd rekeneenheden aan posten, een bedrag van 9219,0 mrd niet is uitgegeven. Dat betekent dat maar 73% van de uitgaven werkelijk werd gerealiseerd.

Het komt erop neer dat Nederland, in de jaren '73 tot en met '77, per jaar f 425 mln meer betaald zou moeten hebben dan werkelijk nodig was en in het afgelopen jaar zelfs f 550 mln.

In werkelijkheid werd dat geld niet teveel betaald omdat de Gemeenschap toen nog niet het „eigen-middelenbesluit" had en de Commissie geld bij de lidstaten opnam, pas op het moment dat dit werkelijk nodig was. Sinds 1 januari van dit jaar echter heeft de Gemeenschap wel eigen financiële middelen, deels bestaand (naast opbrengst van heffingen en douanerechten) uit (max. 1%) van de BTW-opbrengst in elk land.

Dat betekent dat iedere lidstaat, per maand, een twaalfde van zijn aandeel in de Europese begroting moet reserveren. In Nederland bij voorbeeld gebeurt dat op een aparte rekening bij De Nederlandsche Bank. Het geld ligt daar renteloos en er kan niets mee gedaan worden en er bestaat een grote kans dat een deel ervan ook nooit wordt uitgegeven. Dat vormt een groot punt tegen de

achtergrond van onze Nederlandse ombuigingsoperatie ,,Bestek '81", aldus minister Andriessen.

In deze budgetraad is ook gebleken. aan de hand van meerjarenramingen die de Europese Commissie verschaft heeft, dat de kosten van de Gemeenschap in de komende jaren sterk kunnen oplopen. Vastgesteld is door deskundigen dat als de Commissie goed raamt, Nederland volgend jaar al zo'n f 250 inln ,,meer dan normaal" zou moeten gaan betalen, in het jaar daarop al f 680 mln meer en in 1981 zelfs f 900 mln. meer. Min. Andriessen heeft zijn ontstemming laten blijken over het feit dat de Commissie die ramingen zo laat verschaft zou hebben dat er in deze Raad geen goede discussie meer over mogelijk was. Hij heeft van de Europese Commissie de toezegging verkregen dat komend jaar de meerjarenramingen zo vroeg zullen verschijnen dat ze in de discussie over de begroting een rol kunnen spelen. (Europa van Morgen)

ONDERHANDELINGEN OVER NIEUW LOMÉ-VERDRAG VAN START

De EG en de ACP-landen (de ontwikkelingslanden in Afrika, het Caraïbisch gebied en in de Stille Oceaan) zijn op 24 juli officieel onderhandelingen begonnen over een nieuwe overeenkomst.

De werkelijke zakelijke onderhandelingen beginnen pas in de herfst.

In december komt er een gesprek op ministerieel niveau en in mei '79 zou er een punt achter het gesprek gezet moeten worden.

Een nieuwe conventie moet in de plaats komen van die welke op 28 februari 1975 in Lomé werd ondertekend (pag. 169/3 - '75).

In speeches van respectievelijk de voorzitter van de Europese ministerraad, de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Genscher, van commissievoorzitter Roy Jenkins en van de vertegenwoordiger van de Lomé-landen, de minister van Buitenlandse zaken van Jamaica, Patterson, bleef het 24 juli voornamelijk bij beleefdheidsfrases. Maar toch klonk er ook al iets in door van de problematiek die in de komende maanden steeds duidelijker aan de dag zal treden.

Van Europese zijde bijvoorbeeld wordt gewenst dat in een nieuwe overeenkomst meer aandacht besteed wordt aan de fundamentele rechten van de mens. Vooral Nederland en het Verenigd Koninkrijk hebben dat op hun verlanglijst staan. De negen Gemeenschapslanden zijn bet er onderling nog niet over eens welke nadruk die mensenrechten moeten krijgen, Genscher zei in zijn speech namens de Negen: ,,De Gemeenschap hecht eraan te onderstrepen dat zij de eerbiediging van de grondreohten van de mens van zeer groot belang acht".

Genscher zette ook uiteen hoe, naar de mening van de Gemeenschap, de komende onderhandelingen technisch dienen te verlopen. Alle bij de overeenkomst van Lomé gecreëerde instrumenten moeten in de beraadslagingen aan de orde gesteld worden, namelijk de toegang van de Lomé-landen tot de markt van de Gemeenschap. de bijzondere regelingen voor bepaalde ,,probleemprodukten", de samenwerking op douanegebied, afzetbevordering, stabilisatie van de exportopbrengsten, industriële samenwerking, instellingen, financiële samenwerking en de bijzondere aspecten daarvan, aldus Genscher.

In het algemeen, aldus Genscher, uiteenzettend hoe men voorlopig in Europa denkt, zullen de onderhandelingen erop gericht moeten zijn de bepalingen van de huidige overeenkomst te consolideren. De nieuwe overeenkomst zal een algemeen akkoord moeten zijn met dezelfde opzet en dezelfde basiskenmerken als de huidige overeenkomst. Maar Genscher maakte ook meteen al een duidelijk voorbehoud: de Gemeenschap wenst zich het recht voor te behouden bepaalde aanpassingen voor te stellen ten aanzien van bijvoorbeeld vraagstukken waarvan de behandeling in de EG zelf nog niet is afgerond.

De Gemeenschap wil de regeling van de overeenkomst van het handelsverkeer verlengen, met inachtneming van het specifieke karakter van de landbouwproblematiek. Het kenmerk hiervan is een nagenoeg volledig vrije toegang van Lomé-produkten tot de Europese markt. De Gemeenschap vraagt daar wel garanties voor terug, in die zin dat de vrijwaringsclausule gehandhaafd blijft. Een nieuwe overeenkomst moest ook, conform de GATT-regels, bepalingen bevatten omtrent abnormale concurrentiepraktijken zoals dumping en exportsubsdies.

ACP-landen mogen ook niet tussen EG-lidstaten discrimineren en de Gemeenschap moet van de ACP-landen een behandeling krijgen die niet minder gunstig is dan die welke de Lamé-landen aan de meest begunstigde derde staat toekennen.

De EG wil — zowel om fundamentele als juridische redenen — de visserijbepalingen met de Lomé-landen wijzigen. Een gedetailleerd standpunt over de behandeling van de visserijvraagstukken zal de Gemeenschap pas in een later stadium van de onderhandelingen geven.

Genscher heeft namens de Negen opgemerkt dat het stelsel van de stabilisatie van de exportopbrengsten (het zogenoemde Stabex-systeem) in zijn geheel tot algemene tevredenheid heeft gefunctioneerd. De EG wil dit systeem dan ook consolideren, alhoewel ze zich het recht voorbehoudt in een later stadium wijzigingen voor te stellen.

Wat de EG in een nieuwe overeenkomst vastgelegd wil hebben is bijvoorbeeld ook een bepaling dat de partijen bij de overeenkomst de noodzaak bevestigen om investeringen van de andere partij op hun grondgebieden te bevorderen, maar ook te beschermen.

Zoals in het verleden is de Gemeenschap bereid om in bijzondere regels zeer speciale aandacht te schenken aan de problematiek van de minst ontwikkelde landen.

Dat de ontwikkelingslanden wellicht toch niet uiterst gemakkelijke onderhandelaars in de komende maanden zullen blijken te zijn blijkt uit sommige opmerkingen van minister Patterson, zoals bijvoorbeeld die, dat de Lomé-conventie lang niet het laatste woord is in het grote debat over relaties tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden. De Lomé-overeenkomst is voor ons niet meer dan een stap naar het doel dat we beogen, aldus Patterson, die er onder meer op wees dat de Gemeenschap ook belangen heeft bij die overeenkomst, al was het alleen maar om de markten die de EG nodig heeft in de ontwikkelingslanden. De ACP-landen zijn niet geïnteresseerd in alleen een ,,schoonheidsbehandeling", aldus letterlijk Patterson. Wij komen om te onderhandelen over een betekenisvolle stap voorwaarts, aldus Patterson die er ook op wees dat een nieuwe conventie de relaties van de ACP-landen met andere ontwikkelingslanden niet in de weg mag staan. Patterson gaf duidelijk te verstaan dat de ACP-landen ook een duidelijke toename en verbetering verwachten van de Europese financiële hulp (die nu ongeveer 60 Belgische francs per jaar per hoofd van de Europese bevolking uitmaakte).

Salomons-eilanden toegetreden tot Overeenkomst van Lomé

De Raad van ministers van de Gemeenschap heeft op 18 juli zijn goedkeuring gehecht aan het ontwerp-besluit van de ACP-EEG-raad van ministers houdende goedkeurung van de toetreding van de Salomons-eilanden tot de ACP-EEG-overeenkomst van Lomé.

De Salomonseilanden een voormalig Brits gebiedsdeel dat op 7 juli 1978 onafhankelijk is geworden, kunnen aldus onder voorbehoud van de bekrachtigingen die betreffende drie andere staten aan de gang zijn als 55e staat toetreden tot de Overeenkomst van Lomé, wanneer de ACP-Raad van ministers, die op 22 juli te Brussel een zitting houdt, eveneens zijn goedkeuring zal hebben gehecht aan dit ontwerp-besluit en de Salomonseilanden hun akte van toetreding hebben neergelegd

Ten einde de Salomonseilanden bepaalde, voornamelijk financiele, voordelen die zij als LGO genieten, te doen behouden, heeft de Raad tevens zijn goedkeuring gehecht aan het besluit houdende voorlopige toepassing van de regeling die is vervat in Besluit 76/568/EEG betreffende de associatie van de landen en gebieden overzee met de Europese Economische Gemeenschap, op de Salomonseilanden, nadat deze onafhankelijk zijn geworden (Europa van Morgen)

(Vor. ber. pag. 169/3-'75)

BELGIË

CRISISWET GOEDGEKEURD

Het parlement heeft einde juli, alvorens op reces te gaan, het z.g. ontwerp van anti-crisiswet goedgekeurd, waarvan premier Tindemans op 22 juni de indiening had aangekondigd. (Vor. ber. 425/2) Het wetsontwerp was, ook om het onderzoek door de commissies vlotter te doen verlopen, in twee delen opgesplitst.

In een eerste fase ven parlementaire behandeling besprak de Kamer een ,.wetsontwerp houdende economische en budgettaire hervormingen" en de Senaat een .,wetsontwerp tot economische heroriëntering". Na de goedkeuring van ieder ontwerp wisselden de twee wetgevende vergaderingen de teksten onderling uit, en deden zij de bespreking van de andere kamer over, zonder aan de reeds in één kamer aangenomen tekst nog wijzigingen aan te brengen. De regering had haar parlementaire meerderheid immers verzocht alle amendementen van de oppositie te verwerpen en zelf geen amendementen in te dienen tijdens de tweede fase van parlementaire behandeling.

HET WETSONTWERP HOUDENDE ECONOMISCHE EN BUDGETTAIRE HERVORMINGEN HAD BETREKKING OP:

- wijzigingen in de sector van de energie, strekkende tot verruiming van de overheidsinmenging, en in de sector van de openbare kredietinstellingen, die voortaan ook integraal de bankfunctie zullen kunnen uitoefenen: voorts is bepaald dat de overheid een regeringsafgevaardigde zal hebben in de raad van beheer van de vier grootste privé-banken;
- bezuinigingsmaatregelen in onderwijs en cultuur;
- bepalingen inzake tewerkstelling en arbeid, met o.m. een strengere controle op de werkloosheid;
- maatregelen inzake sociale voorzorg, eensdeels strekkende tot besparingen, anderdeels houdende tegemoetkomingen voor minder bedeelden;
- wijzigingen aan de pensioenstelseis in de openbare sector, met o.m. een begrenzing van de zeer hoge pensioenbedragen;
- diverse bepalingen, o.m. betreffende een betere begrotingscontrole.

HET WETSONTWERP TOT ECONOMISCHE HERORIENTERING HAD BETREKKING OP:

- de aanmoediging van de tewerkstelling in de kleine en de middelgrote ondernemingen;
- belastingmaatregelen tot bevordering van de privé-investeringen;
- de bestrijding van de bedrieglijke praktijken van de koppelbazen;
- de hervorming van de Nationale Investeringsmaatschappij en de oprichting van Gewestelijke Investeringsmaatschappijen;
- de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in het beroepsleven;
- de toekenning van volmachten aan de regering voor een bepaalde duur.

Terwijl de wetsontwerpen besproken werden in de commissies van Kamer en Senaat, kwam het tot uiteenlopende protestacties, uitgaande van sociale drukkingsgroepen. Van vakbondszijde werd enkel, in communiqués en verklaringen van vakbondsleiders, gewaarschuwd voor een ingreep in de sociale zekerheid die de werknemers of de werklozen zou kunnen schaden. Scherper protest kwam echter uit de hoek van het personeel van de openbare kredietinstellingen dat van 29 juni tot 6 juli tot stakingsacties overging, omdat het niet akkoord kon gaan met de voorgestelde wijzigingen aan her pensioensteisel.

Het werk werd slechts hervat, nadat de regering tijdens onderhandelingen met de afgevaardigden van liet personeel had beloofd. ciat het personeelsstatuut tijdens de actieve loopbaan niet zou worden gewijzigd, en dat pensioenen, voortkomend uit bijkomende persoonlijke bijdragen, niet worden getroffen door de begrenzingsclausule.

Ook in de magistratuur was ontstemming over de pensioenbegrenzing merkbaar, en aan de universiteiten ging een aantal hoogleraren, om dezelfde relden gedurende enkele dagen over tot een „deliberatiestaking".

Tenslotte werd de regering geconfronteerd met een plechtig vertoogschrift, opgesteld door C. de Strycker, gouverneur van de Nationale Bank, namens de leidende figuren van de grote openbare financiële instellingen., en waarin eveneens scherp geprotesteerd werd tegen de aangekondigde beknotting van de hoogste pensioenbedragen. Minister Wijninckx (pensioenen) weigerde echter de aangevochten bepaling van de crisiswet te schrappen.

Tijdens de openbare debatten in Kamer en Senaat stelde de oppositie dat de crisiswet afwijkt van het aanvankelijk beoogde doel, met name de sanering van de openbare financiën d.m.v. ernstige bezuinigingen, en dat zij omgebogen werd in socialistische zin, om de economie te kunnen verstaatsen.

Ook werd de doeltreffendheid van de maatregelen ten voordele van de middenstandsbedrijven in twijfel trokken. Ook de toekenning van volmachten aan de regering werd afgekeurd. De meerderheid aanvaardde wel dat er volmachten nodig zijn, maar drong sterk aan, dat het kabinet er geen misbruik van zou maken.

Alle fracties waren het eens over de begrenzing van de hoge pensioenen. De ontwerpen werden in beide Kamers meerderheid tegen oppositie goedgekeurd.

DE ZAAK-BRACHT

In de zaak van de op 7 maart ontvoerde en later vermoord teruggevonden Antwerpse zakenman, baron

Bracht, heeft de politie na een speurtocht van ruim vier maanden de dader ontdekt en aangehouden.
Nadat het gerecht op 11 mei via een tv-uitzending gegevens had verstrekt over de misdaad, kwamen uit het publiek aanduidingen binnen betreffende de identiteit van de persoon, die ten tijde van de verdwijning onder de naam „Dexter" was opgetreden als z.g. verbindingsman tussen de ontvoerders en de familie Bracht.
De stem van „Dexter" werd door sommigen geidentificeerd, wat leidde tot de aanhouding te Antwerpen op 21 juli van ene Marcel van Tongelen, een elektricien die eerst alle schuld loochende maar op 26 juli, geconfronteerd met allerlei bezwarende voorwerpen, toegaf baron Bracht te hebben ontvoerd en, op het ogenblik van het gevecht in de garage, te hebben gedood. Van Tongelen die reeds herhaardelijk veroordeeld werd voor gewapende overval, inbraak en diefstal, zei alleen te hebben gehandeld en geen medeplichtigen te hebben gehad.
(Vor. ber. 265/1)

PORTUGAL

VORMING COALITIEREGERING ONDER SOARES, VERSOBERINGSPROGRAMMA VERTROUWENSVOTUM VOOR REGERING-SOARES, CRISIS IN STRIJDKRACHTEN, AKKOORD REGERING-IMF, SPANNING IN COALITIE, DRIE MINISTERS AFGETREDEN, SOARES NEEMT ONTSLAG

Na de val van het socialistische minderheidskabinet-Soares op 8 dec. '77 (pag. 793 '77 e.v.) door het ontbreken van voldoende steun in het parlement voor het door de regering voorgestelde economische versoberingsprogramma, begon president Eanes besprekingen met de vertegenwoordigers van de in het parlement zitting hebbende partijen. Op 12 december 1977 vertrok de president voor een officieel staatsbezoek naar de Westduitse Bondsrepubliek. Hij verzocht de politieke partijen geschreven verklaringen op te stellen over hun standpunten en die hem bij terugkomst, op 15 dec. 1977 te overhandigen. Soares voerde inmiddels besprekingen met de CDS, de communisten en met de PSD.
De socialisten liet echter van te voren al weten niets te voelen voor een coalitieregering, terwijl de PSD verklaarde een voorstander te zijn van een coalitieregering van drie partijen, iets waarvoor zij zich ai eerder had uitgesproken (plag. 795 /3-'77).

Premier Mario Soares staat journalisten te woord voordat hij ontvangen wordt door president Antonio Ramalho Eanes

De PSD en de CDS lieten verder weten onder geen voorwaarde deel te zullen nemen aan een regering waarin ook de communisten vertegenwoordigd zouden zijn.
Dezen op hun beurt veriklaarden niet per se in een nieuwe regering opgenomen te willen worden, maar wel dat er een ,,programmatisch akkoord" moest komen dat de verworvenheden van de revolutie zou garanderen.
De president verklaarde in een televisietoespraak op 24 december '77 dat de socialisten in ieder geval in een nieuwe regering zitting moesten nemen, gezien de verhoudingen in het parlement.
Op 28 december '77 liet Soares weten dat hij een uitnodiging van de president had aanvaard om een nieuwe regering te vormen. Hij zei dat hij daartoe bereid was op voorwaarde dat hij tot leen compromis met de oppositie kon komen.
De CDS reageerde daarop met de mededeling dat Soares voor hen de meest aangewezen persoon was om een nieuwe regering te leiden, maar de PSD verklaarde niet in de besprekingen daarover betrokken te zijn en zegde vervolgens het akkoord met de CDS op dat op 25 mei '77 was gesloten en waarin beide partijen overeengekomen waren een gemeenschappelijk oppositiefront te vormen (pag. 680/3 - '77).
Op 29 december begon Soares consulterende besprekingen met de CDS en de communisten en op 5 januari gaf het nationale secretariaat van de socialistische partij Soares per motie toestemming een regering te vormen waarin ook personen van andere politieke partijen opgenomen waren op voorwaarde dat de socialistische meerderheid in zo'n regering gewaarborgd was. Het bestuur van de socialistische partij gaf op 8 januari een gelijkluidende verklaring af.
De CDS en de PCP (communisten) verklaarden eind 1977 dat belangrijke vorderingen waren gemaakt in de besprekingen die zouden moeten leiden tot de vorming van een nieuwe regering.
Soares verklaarde begin januari dat goede vorderingen werden gemaakt in de besprekingen met de CDS en de communisten, maar dat de onderhandelingen met de PSD moeizaam verliepen.
Op 14 januari trokken de communisten zich echter uit de besprekingen terug, omdat, naar hun leider dr. Cunhal verklaarde, de voorwaarden voor deelname aan een nieuwe regering volkomen onaanvaardbaar waren.
Op 16 januari deden de communisten een nieuw aanbod voor onderhandeling maar dit werd door Soares van de hand gewezen.
Besprekingen met de PSD, die nu de communisten zich hadden teruggetrokken, weer aan de consultaties deelnamen. liepen op nieits uit.
Op 19 januari werden de twee overgebleven partijen, de socialisten en de conservatieve CDS, het eens over de basis van een regeringsprogramma voor de periode '78-'80, dat voornamelijk maatregelen bevatte ter bestrijding van de

economische en financiële crisis van het land.

De dag daarop kreeg Soares van het nationale comité van de socialistische partij toestemming met de CDS in zee te gaan. Wel sprak het comité zich ook nog uit voor de wens met de PCP en de PSD afzonderlijke overeenkomsten over bepaalde beleidspunten te sluiten. Met name bij de communisten leefde de vrees dat de agrarische hervormingen nog verder teruggedraaid zouden worden.

Op 23 januari werd Soares door de president officieel tot premier benoemd en op 26 januari maakte de premier de samenstelling van de nieuwe regering bekend, waarin in totaal 11 socialisten zitting hadden, drie vertegenwoordigers van de CDS, één onafhankelijke en één vertegenwoordiger van de strijdkrachten.

De samenstelling van deze tweede ,,constitutionele regering" was als volgt:

premier - dr. Mario Soares (PSP); vice-premier - dr. Antonio de Almeida Santos (PSP); defensie - kol. Mario Firmino Miguel; buitenl. zaken - dr. Vitor Antonio Nunes de Sa Machado (CDS); financiën en planning - dr. Manuel Victor Ribeiro Constancio (PSP); landbouw en visserij - dr. Luis Silverio Goncalves Saias (onafh.); arbeid - Antonio Maldonado Gonelha (PSP); onderwijs - dr. Mario Augusto Sottomayor Gardia (PSP); binnenl. bestuur - Jaime Gama (PSP); justitie - dr. José Dias dos Santos Pais (PSP); bestuurshervormingen - dr. Rui Ferreira Rodrigues Pena (CDS); industrie en technologie - Carlos Melancia (PSP); handel en toerisme - dr. Basilio de Medonca Horta (CDS); sociale zaken - dr. Antonio Duarte Arnaut (PSP); vervoer en communicatie - Manuel Ferreira de Lima (PSP); huisvesting en openbare werken - Antonio de Sousa Gomes (PSP).

Het *NRC/H'blad* van 27 januari gaf het volgende commentaar op de bezetting van dit kabinet.

Het nieuwe kabinet, dat maandag a.s. (30 jan.) wordt beëdigd, zal een beleid van soberheid voeren, zo kondigde Mario Soaris aan op een persconferentie in Lissabon. De man die de belangrijkste positie zal innemen bij de aanpak van de ernstige financiële en economische crisis is de nog jonge Victor Constancio, wel beschouwd als de beste econoom van de PS.
Hij krijgt de nieuw gevormde portefeuille van financiën en van het Plan. Daarmee wordt hij in feite de coördinator van het economische beleid.

Constancio was tot nu toe vice-gouverneur van de Bank van Portugal en voorzitter van de commissie die zich bezighoudt met de gehoopte toetreding tot de Europese Gemeenschap. Hij was daarbij ,,opgebouwd" als een soort Portugese ,,Mr. Europe", die de hoofdrol zou krijgen bij de onderhandelingen met de Gemeenschap.
Minister van buitenlandse zaken wordt de christendemocraat Sa Machado (45). Deze is op het ogenblik een van de vice-voorzitters van de parlementaire fractie van de CDA en hoofd van het instituut dat zich bezighoudt met de opleiding van de kaderleden van deze partij. Zijn internationale ervaring lijkt zich voornamelijk te beperken tot de buitenlandse contacten die hij indertijd heeft gehad als leider van het Gulbenkia-instituut, de meest prominente culturele stichting in Lissabon.
In politieke kringen werd verwacht dat onder Sa Machado het Portugese beleid nog meer dan tot nu toe het geval was, gericht zal zijn op samenwerking binnen de Navo. Ook wordt de nieuwe minister beschouwd als een duidelijke voorstander van de Europese integratie. Hij geldt niet als een ,man van speotaculaire initiatieven".
Ongetwijfeld echter zal ook thans premier Mario Soares in belangrijke mate zijn stempel zetten op het buitenlandse beleid. In het verleden heeft dat wel tot wrijvingen aanleiding gegeven op grond waarvan de vorige minister van buitenlandse zaken, Medeira Ferreiros in okt. 1977 aftrad. Het al genoemde speciale orgaan dat toetreding tot de EG voorbereidt zal in de eerste plaats onder Soares komen te staan. Ongetwijfeld zal Constancio ook in zijn nieuwe functie een belangrijke rol spelen bij het beleid op dit punt.

De verantwoordelijkheid voor de landbouwpolitiek komt toe aan de als onafhankelijke geldende, Luis Saias, een advocaat die in de jaren van de dictatuur zich vaak belast heeft met de verdediging van politieke gevangenen Zijn ervaring op net terrein van de landbouw lijkt echter zeer gering te zijn De benoeming van de weinig bekende Saias heeft daardoor verrassing gewekt Saias volgt Antonio Barreto die gold als een van de sterke mannen van het vorige kabinet
Deze heeft, naar verluidt, geweigerd aan te blijven op de voorwaarden die hem door Soares werden geboden

Als enige militair in het kabinet blijft over kolonel Firmino Miguel, die opnieuw de portefeuille van defensie krijgt Deze rustige, intelligente bewindsman had in het vorige kabinet een goede reputatie Niet terug keert kolonel Costa Braz, die tot nu toe minister van binnenlandse zaken was Hij wordt opgevolgd door Alberto Oliveiro e Silva

Minister van onderwijs wordt opnieuw Sottomayor Gardia die tot nu toe redelijk succesvol is geweest bij zijn strijd tegen de ideologisering van het onderwijs, zoals die na de Anjerrevolutie plaatsvond
Als minister van arbeid zal opnieuw Maldonado Gonelha de confrontatie aangaan met de door de communisten gedomineerde Eenheid vakbonds-centrale (Intersyndicale)
Minister van handel en toerisme wordt Basilio Horta, de nog jonge secretarisgeneraal van de CDS, die geldt als derde man binnen de partljhierachie Hij wordt beschouwd als een energieke figuur van het managertype De derde CDS-man die aan de regering deelneemt is Rui Ferreira tot nu toe eveneens vice-voorzitter van de parlementaire fractie van deze partij Hij wordt belast met de portefeuille van administratieve hervorming

Het nieuwe kabinet werd op 30 jan. beëdigd en op 6 febr. werden de namen van 31 staatssecretarissen bekendgemaakt, van wie er 15 tot de socialisten werden gerekend, 5 tot de CDS en de resterenden onafhankelijk waren.

Bij de beëdiging zei Soares dat ,,de komende tijd hard zou zijn voor alle Portugezen". ,,Het land weet dat er gewerkt moet worden en dat er voorwaarden geschapen moeten worden voor produktieve gedisciplineerde arbeid," zo stelde de premie vast.

Hij kondigde aan dat de voor Portugal voortbestaan essentiële onderhandelingen met het Internationale Monetaire Fonds over financiële steun spoedig zullen worden heropend. Deze onderhandelingen werden herfst 1977 afgebroken toen de politieke crisis uitbrak die ten slotte leidde tot de val van de eerste regering-Soares (8 dec.).

Dr. Soares (l.) en CDS-leider Diogo Freitas do Amaral ondertekenen het samenwerkingsakkoord voor de coalitieregering.

Zinspelend op de grote moeilijkheden die hij heeft gehad bij de samenstelling van zijn regering (o.a. door een aantal weigeringen) zei Soares: ,,Het is vandaag op geen enkele manier een attractie om minister of staatssecretaris te zijn. Degenen die zich echter toch in de loopgraven hebben opgesteld om daar blootgesteld te worden aan de uitvallen van het nationale slechte humeur en de collectieve frustraties, doen dat uit een sterk bewustzijn van het nationaal belang en de patriottische verplichtingen die dit oplegt."

Zich kerend tegen de kritiek die het samengaan van de socialisten (PS) met de centrum-rechtse christen-democraten (CDS) in de regering heeft uitgelokt, erkende Soares dat beide politieke groeperingen op langere termijn geheel verschillende opvattingen hebben. Niettemin hebben zij op dit ogenblik ,,van nationale crisis", aldus de premier, voldoende concrete doelstellingen op korte termijn gemeen dat het mogelijk moet zijn tot 1980 (nieuwe verkiezingen) te regeren.

Soares keerde zich opnieuw tegen de door de meeste commentatoren aangehangen stelling dat van een ,,coalitie" sprake is, opmerkend dat ,,de basis van de regering onmiskenbaar PS" is. ,,Maar wel," zo vervolgde Soares, ,,is van een compromis sprake, waarbij de toekomst zal uitmaken of het historisch is of niet."

Op 2 febr. presenteerde Soares zijn regeringsprogramma aan het parlement. Ook bij die gelegenheid benadrukte hij de noodzaak voor diepgaande economische saneringsmaatregelen, wil de Portugese economie niet verder in het slop raken.

De president zei verder: ,,Het gaat nu niet om de opbouw van het socialisme maar om het herstel van de economie, waardoor de Portugese democratie gered kan worden." Niemand kan op het ogenblik in ernst geloven dat het ,,gezien de bestaande krachtsverhoudingen binnen de Portugese maatschappij en gezien de betrekkingen met het buitenland" op het ogenblik mogelijk is ,,voortgang te boeken op de weg naar het democratische socialisme", aldus de premier.

Met deze uitspraken verdedigde Soares het feit dat zijn socialistische partij (PS) in de nieuwe regering samenwerkt met de christen-democraten van de centrum-rechtse CDS. Zij heeft daarmee haar principe dat zij uitsluitend en alleen wil regeren ,.overeenkomstig haar belofte aan de kiezers" over boord had gegooid. ,,Wij hadden ons vast kunnen bijten in een houding, waarin wij iedere concesssie zouden weigeren, maar wij hebben daarvan afgezien in het nationale belang — uitsluitend om redenen van vaderlandsliefde."

Het onverwachte samengaan van PS en CDS in de regering heeft zowel bij ,,links" als bij ,,rechts" in Portugal scherpe kritiek ontlokt. Veruit het moeilijkst met hun achterban hebben het daarbij niettemin de socialisten. Met moeite wordt daar samenwerking aanvaard met een partij wier aanhangers in het verleden nauw met de dictatuur hebben ,,gecollaboreerd".

Handhaving van de formule van een socialistische minderheidsregering was echter absoluut onmogelijk geworden, ai was het alleen maar omdat het parlement het eerste kabinet-Soares op 8 dec. naar huis heeft gestuurd, aldus de premier.

,,Niemand kan ontkennen dat het land in uitzonderlijke moeilijke omstandigheden leeft. Het gaat er letterlijk om Portugal te redden. Onontbeerlijk is daarvoor dat voorlopig een einde komt aan de politieke discussies met een typisch partijdig karakter en wij ons best doen — regering en oppositie — om tot een politiek van dialoog en consultatie te komen ten aanzien van wat op het ogenblik fundamenteel is voor ons land," aldus de premier in zijn uitvoerige inleidende rede tot het programma, waarbij hij opriep ,,tot een politiek van nationale solidariteit".

Gevraagd het regeringsprogramma in enkele zinnen samen te vatten zei de premier na afloop van de parlementszitting: ,,Het is een programma om de economische en sociale crisis te overwinnen en om de democratische instellingen ingang te doen vinden in de gewoonten van de mensen."

„GEMATIGDE GROEI"

Het regeringsprogramma, dat met 302 pagina's alle Portugese records op dit gebied breekt, geeft voorrang aan de strijd tegen de inflatie (nu bijna 30 procent) die het tot 20 procent wil terugbrengen. Het kabinet wil daarbij de voornaamste oorzaak van deze inflatie — het verlies op de betalingsbalans dat het afgelopen jaar 1,7 miljard dollar bedroeg — belangrijk terugbrengen en een politiek voeren van ,,gematigde groei" van het bruto nationaal produkt.

Hoewel het programma de noodzaak erkent de invoer in te perken maakt het tegelijkertijd duidelijk hoe moeilijk het is dit doel te verwezenlijken, omdat de structuur van de Portugese produktie niet op korte termijn gewijzigd kan worden. Dit lijkt vooral te duiden op de nu bestaande situatie waarbij Portugal ongeveer de helft van zijn voedsel importeert, wat in belangrijke mate het verlies op de betalingsbalans verklaart

Daarnaast wil de regering nieuwe werkgelegenheid scheppen ter bestrijding van de werkloosheid (vorig jaar 14 procent), althans voorkomen dat deze zich verder uitbreidt ,,Het gebrek aan evenwicht in de verhouding met het buitenland bepaalt in sterke mate onze economische politiek De bestrijding van dit gebrek is essentieel voor de handhaving van de democratie", zo concludeert het programma.

Het verwijst naar de dringende noodzaak snel met het Internationale Monetaire Fonds tot een akkoord te komen, waardoor de ,,sluis" geopend kan worden naar buitenlandse leningen ter waarde van 750 miljoen dollar (Nederlands aandeel 20 miljoen dollar)

Duidelijk zinspelend op het zeer restrictieve economiscne beleid dat hierbij door het IMF als voorwaarde wordt geëist, waarschuwt het programma ,,Gezien het feit dat de meeste van onze problemen een structureel karakter hebben, kan een in hoge mate deflationistisch beleid ons in een vicieuze cirkel brengen van stagnatie. Daarbij zou het onmogelijk zijn om het probleem van de onevenwichtige betrekkingen met het buitenland op een gezonde manier op te lossen Bovendien zouden zich daarbij ernstige sociale problemen kunnen voordoen als gevolg van toenemende werkloosheid"

Daarbij kan aangetekend worden dat om bovengenoemde reden alle politieke partijen in Portugal de voorwaarden van het IMF te restrictief achten en zij het economische beleid enigermate een expansief karakter willen laten behouden Die ,,gemengde filosofie is ook in het regeringsprogramma in belangrijke mate terug te vinden

Als concrete middelen om de inflatie tegen te gaan noemt het programma nog een verbetering van de prijscontrole (van een aantal essentiele goederen voor het levensonderhoud wordt de prijs op het ogenblik via subsidies laag gehouden) en matiging van de lonen. In zijn inleiding herinnert Soares er aan dat de lonen dit jaar niet met meer dan 20 procent mogen stijgen. Hij sprak daarmee tegen dat het ,,plafond op 15 procent zou komen te liggen zoals deze week door een aantal Portugese dagbladen (en ook door ons) is gemeld

Op 12 febr. gaf het parlement zijn toestemming aan het regeringsprogrramma. Dat gebeurde na afloop van een vierdaags debat, waarbij tegen het kabinet gerichte moties van zowel de communisten als de sociaal-democraten werden verworpen. ,,Deze regering heeft de voorwaarden om te regeren en zij zal regeren tot 1980," aldus de premier.

Crisis in leger

Eind maart ontstond een crisis in de strijdkrachten naar aanleiding van een conflict tussen de .,professionele" en de z.g. politieke vleugel. Generaal Rocha Vieira, beschouwd als man van de professionele vleugel, eiste reeds geruime tijd het vertrek van Vasco Lorenzo, die vol-

gens hem niet de militaire bekwaamheden bezit voor de door hem bezette commandopost, één van de belangrijkste in de Portugese militaire structuur.
Ook verzette de voormalige chef-staf zich binnen de Revolutionaire Raad tegen de promotie tot majoor van Vasco Lourenzo, die formeel tot nu toe nog steeds de rang van kapitein bekleedde. Zijn generaalsrang was hem uitsluitend op tijdelijke basis verleend omdat deze nu eenmaal hoort bij de functie van militair commandant. De promotie tot majoor vond niettemin toch plaats omdat zij door een meerderheid in de Revolutionaire Raad (waar de politieke vleugel nog sterk is vertegenwoordigd) werd goedgekeurd. Rocha Vieira zou in verband met deze kwestie zelf met zijn ontslag hebben gedreigd.
President Eanes mengde zich in het conflict en ontsloeg zowel generaal Rocha Vieira als generaal Vasco Lourenzo.
Begin april werd generaal Pedro Gomes Cardozo tot opvolger van generaal Vasco Lourenzo als chef-staf benoemd.

Akkoord met IMF over *lening*

Begin mei maakte Soares bekend dat het Internationale Monetaire Fonds in Washington zich bereid had verklaard een lening te verschaffen van $50 mln.

Soares maakte het nieuws bekend in een tv-toespraak. Hij zei o.a.: ,,Aan het einde van de tunnel beginnen wij enig licht van hoop te zien."

,,Van nu af aan zullen vele deuren voor ons open gaan op de internationale financiële markt en is het terrein geëffend voor binnenlandse en buitenlandse investeerders. Het akkoord met het IMF vormt een internationale garantie en is daarom van uitzonderlijke betekenis voor de geloofwaardigheid van de economische politiek van de regering en de mogelijkheden om tot een nationaal herstel te komen." Dit alles moet hand in hand gaan, aldus Soares, ,,met opvoering van de produktie, en een verhoging van de arbeidsdiscipline, met het op hetzelfde peil houden van de publieke uitgaven en met een betere benutting van onze natuurlijke en menselijke hulpmiddelen".

In zijn — een uur durende — rede onthulde Soares geen gegevens van het akkoord met het IMF die al niet eerder ,,via welingelichte kringen" waren bekend geworden. De bedoeling is echter dat de inhoud van de afspraken op korte termijn zal worden gepubliceerd.

Het directe doel van de onderhandelingen met het IMF was de verkrijging van een lening van $ 50 mln van dit Fonds. Het akkoord hierover werkt echter als een ,,sluis" waardoor nu ook leningen van een aantal Westerse landen zullen loskomen voor een totaalbedrag van $ 750 mln. De bedoeling is dat dit bedrag vooral zal worden aangewend om het enorme verlies op de Portugese betalingsbalans te bestrijden. Ook Nederland doet mee voor een bedrag van ongeveer $20 mln. Bij al zijn optimisme erkende de Portugese premier: ,,Het akkoord met het IMF kan onze wezenlijke problemen niet oplossen. Het vormt een noodzakelijk uitgangspunt, maar het is op zichzelf niet voldoende om ons uit de brand te helpen. We hebben van nu af aan echter de financiële middelen om ons van de — bijna dagelijkse — angst te bevrijden hoe we betalingen uit het buitenland, die geen uitstel verdragen, moeten voldoen.

We beschikken daardoor nu over de tijd en de voorwaarden om op middellange termijn onze produktie weer goed op gang te krijgen en onze economische achterstand weg te werken."

Het *NRC/H'blad* (9-6) gaf het volgende commentaar op de consequenties van de lening.

Het recente akkoord van Portugal met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) — door de regering-Soares aangeprezen als redding in de nood — wordt in heel wat politieke kringen in Lissabon misprijzend bekeken.

Ten eerste wordt de — na een lange reeks van al eerder aangegane leningen — nog toegenomen afhankelijkheid van het buitenland als veel te drukkend ondervonden. De bittere smaak hierbij wordt natuurlijk nog versterkt in het licht van ,,de eigen Portugese koers", waartoe de Anjerrevolutie in 1974 de weg leek te openen.

Ten tweede zijn er heel wat politici die menen dat er restrictieve voorwaarden van het IMF — ondanks de tegemoetkomingen hierbij van het fonds aan de verlangens van de regering in Lissabon — juist verhinderen dat de specifieke economische problemen waarmee Portugal te kampen heeft kunnen worden overwonnen.
Wat zijn nu de voorwaarden van het IMF? In hoofdzaak gaat het om het volgende. Portugal dient het tekort op de betalingsbalans, dat vorig jaar 1,5 miljard dollar bedroeg, in minder dan één jaar terug te brengen tot 1 miljard (aanvankelijk wilde het IMF tot 800 miljoen dollar).
De regering stelt zich daarbij tot doel dit tekort over drie jaar geheel weggewerkt te hebben.

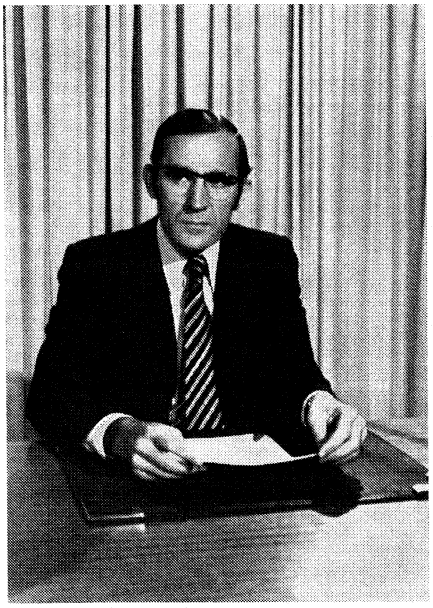
Daarnaast heeft Portugal een devaluatie van de escudo met 7% moeten doorvoeren nadat deze de voorgaande tien maanden zwevend was gehouden en daarbij al met 14,3% in waarde was gedaald (ook in de toekomst blijft de escudo zweven).
Het disconto van de banken, dat op 13 à 18% lag, is verhoogd tot 18 à 23%, waarmee een belangrijke rem wordt gezet up de kredietstroom. ,,Geld is vandaag duur in Portugal", zo constateert een bevriende bankman in de hoofdstad.

Ten slotte dient de regering de invoer te liberaliseren — op het ogenblik via het systeem van contingenten, importbelastingen e.d. aan banden gelegd — om het hoge negatieve saldo op de handelsbalans (vorig jaar 2,4 miljard dollar) weg te werken. Deze contingentering heeft geleid tot een uiterst bureaucratisch werkend systeem van invoervergunningen waarbij lange wachttijden en haarkloverijen schering en inslag zijn en soms ook steekpenningen zouden worden gebruikt.

Vrijhandel

Het is duidelijk dat het bij deze laatste voorwaarden meer gaat om het hooghouden van het door het IMF voorgestane principe van vrijhandel dan om een direct Portugees belang. Immers hoe kon Portugal tegelijkertijd aan het verlangen van het IMF voldoen om de invoer juist af te remmen? Dat kan dan eigenlijk alleen via een systeem van ,,vrijwillige" geldbeperking, aanpassing van de produktie en uitbreiding van de export. De devaluatie kan daarbij natuurlijk een handje helpen al is dit effect bij vorige gelegenheden steeds uitgebleven.

Naast dit alles heeft de regering volgens afspraak in een uitvoerige, openbaar gemaakte brief aan het IMF nog een aantal garanties gegeven t.a.v. het versoberingsbeleid dat zij denkt te voeren. Zij herinnert daarbij aan haar voornemen (vastgelegd in het regeringsprogramma aan het begin van het jaar) vast te houden aan een globaal loonplafond van 20%. Dit past bij haar (niet in

President Eanes enige ogenblikken voor dat hij het Portugese volk vla de televisie inlicht over de politieke situatie

een brief genoemd) streven de inflatie, die vorig jaar met 30% een van de hoogste was van Europa. terug te brengen tot 20%.
Geschat wordt dat de voorwaarden van het IMF zullen leiden tot een daling van de economische groei — vorig jaar nog 6% — tot 3%.

Het akkoord met het IMF laat de mogelijkheid onverlet dat de Portugese regering — om schulden aan te zuiveren — voortgaat met de verkoop van goud dat tijdens de dictatuur werd verzameld. Deze week deden al weer geruchten de ronde over dergelijke transacties. Meestal gaat dit met de grootste geheimzinnigheid gepaard. Minister van financiën Constancio heeft onlangs pas officieel bekendgemaakt dat vorig jaar in totaal 110 ton goud werd verkocht. Vermoedelijk is thans nog zo'n 750 ton over, waarvan echter de helft al als waarborg is ingezet voor buitenlandse schulden. Het lijkt echter weinig verantwoordelijk dit pad nog lange tijd te bewandelen.

Zoals gezegd bestaat er in Portugal twijfel of het akkoord effectief zal zijn. Veelzeggend is dat zelfs binnen de belangrijkste regeringspartij, die van de socialisten, duidelijke tegenstanders van het akkoord aanwezig zijn. Een gematigd man als de oud-minister van buitenlandse zaken Medeiros Ferreira zegt tijdens een gesprek in het ouderwetse parlementsgebouw: ,,Het akkoord zal onze problemen niet oplossen." De voorwaarden zijn daarvoor veel te restrictief, meent hij.

Hij staat zeer kritisch tegenover de rol die het IMF speelt en vindt dat de hele functie van dit orgaan op de helling zal moeten. Zeer waarderend spreekt hij daarentegen over de manier waarop de Europese Gemeenschap tot nu toe financiële hulp aan Portugal heeft verleend (onder veel minder stringente voorwaarden). Daanaast moet ook de socialistische jeugdorganisatie niets van het akkoord hebben.
Scherp in zijn kritiek is de communistische woordvoerder Aurelio Santos. ,,De voorwaarden van het fonds zullen juist het tegengestelde effect hebben van wat nodig is om Portugal uit de crisis te helpen. Wij hebben juist een intensivering en een verhoging van de produktiecapaciteit nodig," zegt hij op het altijd zorgvuldig bewaakte kantoor van zijn partij. De overeenkomst zal volgens hem tot meer werkloosheid leiden. ,,Nu zijn al verscheidene ondernemingen failliet gegaan als gevolg van de recente belastingmaatregelen van de regering. Het akkoord leidt tot een onhoudbare situatie voor middelgrote en kleine bedrijven, die nu al met ondraaglijke lasten zitten."
Aurelio Santos laakt het „avonturistische" beleid op financieel gebied van de eerste regering-Soares met haar verkoop van de goudreserves en maatregelen als de devaluatie, die niet hebben geleid tot een beperking van het tekort op de betalingsbalans maar dit nog hebben vergroot.
Daar tegenover kan men dan weer ,,een zeker optimisme" stellen, zoals dat door Rui Mateus, de internationaal secretaris van de socialistische partij, wordt uitgedragen. Hij meent dat het akkoord vooral een psychologisch effect heeft. ,,Het zal de investeringen aanmoedigen." Veel ontwikkelingen zijn opgeschort in afwachting van het akkoord, zo zegt deze functionaris, die onder de dictatuur vele jaren in het buitenland woonde.

Aan voor- en tegenstanders dus geen gebrek Concluderend kun je waarschijnlijk zeggen dat Portugal met het akkoord op een viersprong staat. Bij een gunstig samenspel van factoren vindt een sanering van de financiële situatie plaats zonder dat de produktie al te veel in de knel komt en ontstaat een sfeer waarbij het internationale zakenleven eindelijk weer vertrouwen krijgt in de Portugese situatie en gaat investeren. In dat geval wil Portugal, zo heeft minister Constanclo al aangekondigd, volgend Jaar januari opnieuw gaan onderhandelen met het IMF over een akkoord voor drie jaar Dit zou o a de herstructurering van de Portugese economie tot inzet moeten hebben, aldus de bewindsman
(N Z Z, L e M o n d e, F A Z)

AFRIKA

OPPER-VOLTA

PARLEMENTS- EN PRESIDENTSVERKIEZINGEN. LAMIZANA IN TWEEDE RONDE HERKOZEN

Na het referendum van 27 nov. '77, dat de terugkeer tot een burgerregering na bijna 12 jaar militair bewind inleidde, vonden volgens plan op 30 april verkiezingen voor een nieuwe Nationale Vergadering plaats Aan deze eerste verkiezingen sinds de ontbinding van het parlement in 1974 namen 8 partijen deel met 367 kandidaten voor 57 zetels. Die partijen waren:

1) Union démocratique voltaïque - Rassemblement démocratique africain (UDV-RDA). Deze uit de voormalige RDA, de voornaamste politieke beweging in het vroegere Frans West- en Equatoiliaal-Afrika. voortgekomen partij had als voornaamste leiders Gerard Kango Ouedraogo, Joseph Conombo en Joseph Ouedraogo, die vóór de opschorting van de grondwewt in febr. '74 resp. de volgende ambten hadden bekleed: premier, minister van buitenlandse zaken en voorzitter van de Nationale Vergadering.

2) Union nationale pour la défense de la démocratie (UNDD), voortgekomen uit een scheuring in de UDV-RDA, met als leiders Herman Yameogo (de oudste zoan van ex-president Maurice Yameogo) en Macaire Ouedraogo.

3) Union progressiste voltaïque (UPV), de enige partij van socialistische strekking, met als leider Joseph Ki-Zerbo.

4) Parti du regroupement africain (PRA) o.l.v. Palley Walte.

5) Union nationale des indépendants (UNI) met als vertegenwoordiger de minister van buitenlandse zaken, Moussa Kargougou.

6) Indépendants du PRA (IPRA).

7) Parti du renouveau national (PRN).

8) Groupement d'action populaire (GAP).

Op grond van de uitslag van de parlementsverkiezingen, waaraan door slechts 1.161.824 van de 2.887.550 geregistreerde kiezers (40.2470) werd deelgenomen, werden de 57 zetels onder 5 partijen als volgt verdeeld: UDV-RDA 28, UNDD 13, UPV 9, PRA 6 en UNI 1.

Presidentsverkiezingen

Reeds op 30 maart had het staatshoofd, generaal Sangoule Lamizana, officieel bekendgemaakt dat hij kandidaat zou zijn voor de presidentsverkiezingen op 14 mei. Tegenover hem stelden zich drie burgers kandidaat Macaire Ouedraogo (UNDD), de directeur van de nationale ontwikkelingsbank, die beschouwd werd als plaatsvervanger van ex-president Maurice Yameogo, die in 1966 van zijn burgerrechten vervallen was verklaard; Joseph Ouedraogo (UDV-RDA), leider van het ,,afwijzingsfront" binnen zijn partij dat niet akkoord ging met het meerderheidsbesluit om Lamizana te steunen; en Joseph Ki-Zerbo (UPV).
Bij een opkomst van 35,2% verwierven de vier kandidaten volgens een voorlopige uitslag de volgende aantallen stemmen: Lamizana 408.678, M. Ouedraogo 249.327, J. Ouedraogo 165.405 en Ki-Zerbo 158.237.
Daar geen van de kandidaten de vereiste 50% van de uitgebrachte stemmen verwierf. werd op 15 mei door de minister van binnenlandse zaken, Gabriel Some, bekendgemaakt dat op 28 mei een tweede ronde zou volgen tussen de twee kandidaten met de meeste stemmen: generaal Lamizana (volgens de definitieve uitslag 425.583 stemmen) en Macaire Ouedraogo (254.465 stemmen).
Het officiële resultaat van deze tweede ronde, waaraan door minder dan 44% van de geregistreerde kiezers werd deelgenomen, luidde volgens de bekendmaking op 29 mei als volgt: generaal Lamizana 711.722 stemmen, Macaire Ouedraogo 552.956 stemmen. Laatstgenoemde behaalde echter in de hoofdstad Ouagadougou meer stemmen (26.350) dan de herkozen president (9.523).

Nieuwe parlementsvoorzitter *en premier*

Op 9 juni koos de nieuwe Nationale Vergadering oud-premier Gerard Kango Ouedraogo. Hij versloeg met 29 tegen 28 stemmen zijn voorganger Joseph Ouedraogo. Diens aanhangers betwistten het resultaat van de geheime stemming en verlieten bij de afkondiging de zaal. Op 30 juni beëindigde president Lamizana per decreet de mandaten van de ministers en staatssecretarissen.
Op 7 juli koos de Nationale Vergadering met 29 stemmen tegen één bij 27 onthoudingen de kandidaat van de UDV-RDA, Joseph Conombo, tot premier. *(Le* Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 80/3)

(Vervolg van pag. 498)

5 maart 1973 — Zijn vierde consistorie voor kardinalen; dertig nieuwe kardinalen worden benoemd.

14 sept. 1974 — Bezoek aan drie steden ten zuiden van Rome die verbonden zijn met de 13de-eeuwse heilige en filosoof Thomas van Aquino.

24 mei 1976 — Vijfde consistorie, waarby 20 kardinalen worden benoemd.

9 aug. 1976 — Reis naar Bolsena, 40 km ten noorden van Rome, waarbij hij de aandacht vestigde op het internationale Eucharistische Congres in Philadelphia.

26 juni 1977 — Benoemt vijf kardinalen tijdens het zesde consistorie.

17 sept. 1977 — Reis naar Pescara langs de Adriatische kust in Italië voor het Nationale Eucharistische Congres.

26 sept. 1977 — Viert zijn 80ste verjaardag en ontzenuwt opnieuw geruchten over zijn aftreden, die verband houden met zijn besluit dat kardinalen na het bereiken van die leeftijd geen nieuwe paus meer mogen kiezen.

6 aug. 1978 — Overlijdt na een hartaanval in zijn zomerverblijf in Castel Gandolfo in Italië.

Leven en werken van paus Paulus

Aan een beschouwing over leven en werken van paus Paulus VI van de hand van de Romeinse correspondent van het *NRC/H'blad* ontlenen wij het volgende:

Aan paus Paulus VI kunnen de meest uiteenlopende herinneringen worden bewaard. Hij was de eerste paus die in een straalvliegtuig stapte, de paus die de hand naar de Derde Wereld uitstak, die het tweede Vaticaans Concilie tot een einde bracht, die het episcopaat in de vorm van de bisschoppenconferentie een plaats bij de centrale leiding van de rooms-katholieke kerk gaf, de paus van de oecumene, van de Oost-politiek, en ook van de encycliek Humanae Vitae, waarmee aan rooms-katholieken het gebruik van de voorbehoedsmiddelen niet werd toegestaan.
Biografen zullen de in 1897 geboren Montini beschrijven als diplomaat — zowel de raadgever van paus Pius XII als de latere paus die zichzelf inspande voor vrede in Vietnam en het Midden-Oosten en die naar de Verenigde Naties in New York reisde. In Nederland zal ook niet vergeten worden hoe hij vorig jaar nog de Nederlandse bisschoppen voorhield: alleen door volledig terug te keren naar het zuivere geloof ,,zal de kerk haar katholieke identiteit kunnen terugvinden". Het was niet het enige optreden van paus Paulus VI dat geschokte reacties teweeg bracht.

Door ingewijden is hij getypeerd als iemand die trachtte het onverenigbare samen te brengen. Hij nodigde als aartsbisschop van Milaan de Nederlandse kardinaal Alfrink uit, maar ondernam tijdens het Vaticaanse Concilie niets waarmee hij de sympathie van de conservatieve:~ zou kunnen verspeien. Hij was zeker niet uit op persoonlijke menselijke glorie, die hij volgens een biograaf in één klap had kunnen verwerven als hii de pil had toegestaan,

Met zijn eerste encycliek in 1964 verhief paus Paulus de dialoog tot nieuwe evangelisatiemethode De praktische consequentie was de hervorming van de Romeinse curie en de instelling van de secretariaten voor de eenheid van de christenen, voor de niet-christenen en voor de niet-gelovigen Hij hechtte vooral ook aan het directe contact, hij ging zelf op reis, naar Jeruzalem, naar Portugal, naar Turkije, Columbia, Oeganda. het Verre Oosten en Austraiie

Hij trok zich de economische en sociale problemen van de Derde Wereld persoonlijk aan, maar zag deze bewogenheid nooit als in conflict met de encycliek Humanae Vitae.

Paus Paulus VI is een politieke paus geweest. Hij ontving eerst de Russische leiders Gromyko en Podgorny en enkele jaren geleden de Pool Gierek en de Hongaar Kadar. Zijn Oostpolitiek heeft vruchten afgeworpen: het akkoord met Hongarije, de normalisatie van de relatie tussen kerk en staat in Polen, het herstel van de diplomatieke betrekkingen met Joego-Slavië.

De overleden paus heeft alles gedaan om de eenheid van de rooms-katholieke kerk te bewaren, wat van progressieve zijde tot beschuldigingen over ,,restauratie" heeft geleid. Tegelijkertijd heeft zijn hervorming van de liturgie en de oecumenisohe ontmoetingen (met o.a. de aartsbisschop van Canterbury) geleid tot tegengestelde beschuldigingen van bisschop Lefèbvre en zijn aanhang.

Hij was als paus van het midden bezorgd om de progressieve ,,rebellie" — de Nederlandse kerkprovincie met de catechismus voor de volwassenen — en evenzeer om Lefebvre die hij nooit wilde excommuniceren ondanks alle verboden priesterwijdingen.

Dit bijeenbrengen wat op het eerste gezicht niet te verenigen valt, had paus Paulus VI gemeen met zijn vriend Moro die het bindende element in de Italiaanse Christen-democratische Partij was. Toen Moro in mei van dit jaar door de Rode Brigades was vermoord, verliet de allang aan gewrichtsverkalking lijdende paus het Vaticaan en droeg zelf in de Romeinse basiliek van Sint Jan in Lateranen de mis op bij de uitvaartdienst — een indrukwekkende daad van een paus die humaniteit verkondigde. (NRC/H'blad, De Volkskrant, Het Parool, AP, Reuter, ANP).

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAATSGREEP IN HONDURAS

Het staatshoofd van Honduras, generaal Juan Alberto Melgar Castro, is in de avond van 7 aug. bij een staatsgreep afgezet en vervangen dooi een junta van drie man.
De leden van het triumviraat zijn generaal Policarpo Juan Paz Carpia, commandant van de strijdkrachten, luitenant-kolonel Domingo Alvarez Cruz, bevelhebber van de luchtmacht. en luitenant-kolonel Amilcar Zelaya Rodriguez, hoofd van de politie.
Hei nieuws van de bloedeloos verlopen staatsgreep werd door de nieuwe bewindvoerders bekend gemaakt in een uitzending van radio en TV om 21.30 u. plaatselijke tijd op 7 aug.
Ais reden voor de coup werd opgegeven, dat de regering zich schuldig zou hebben gemaakt aan het smokkelen van cocaïne naar de VS en aan verregaande corruptie.
In een communiqué van de .,Hoge raad van de strijdkrachten" werd verklaard, dat de junta de politiek zal volgen zoals die was vastgelegd door Melgar Castro in 1975. Tevens werd bekendgemaakt dat Honduras voorbereid zal worden op vrije en democratische verkiezingen waarvan de datum is vastgesteld op 20 april 1980. De nieuwe junta heeft toegezegd de persvrijheid te garanderen, programma's voor agrarische hervormingen te zullen steunen, en de mensenrechten te zullen respecteren. Ook zal de junta haar internationale verplichtingen nakomen, aldus het communiqué. De toestand in Honduras was tijdens en na de staatsgreep rustig.
Enkele uren na de staatsgreep zijn negen burgerleden van de regering afgetreden. Er zijn nog geen berichten over de nieuwe samenstelling van de regering.
De staatsgreep is de tweede binnen drie jaar die gepleegd wordt omdat er sprake zou zijn van corruptie op regeringsniveau. In april 1975 vervingen de militairen president Oswaldo Arellano door Melgar Castro (pag. 473/3 e.v. - 1975), nadat Arellano ervan was beschuldigd 125 miljoen dollar te hebben aangenomen van United Brands, de Amerikaanse exporteur van Honduras' bananen. Castro op zijn beurt wordt, te zamen met een aantal hooggeplaatste functionarissen, er nu van beschuldigd toestemming te hebben gegeven om zendingen cocaïne via Honduras van Columbia naar de Verenigde Staten te smokkelen. Daarmee zou dertig miljoen dollar per jaar gemoeid zijn.

Achtergronden

In een artikel in De *Volkskrant* van 10 aug. wordt Ingegaan op de achtergronden van deze staatsgreep. Nadat er aan herinnerd is, dat Melgar in april 1975 zelf door een staatsgreep aan de macht gekomen was. wordt in dit artikel het volgende gezegd:

Hervormingsgezinde officieren in de „Hoge raad van de strqdkrachten", het feitelijke machtsorgaan, stuurde het regime-Melgar in het begin de reformistische richting op Door het activeren van de landhervorming wilden ze een eind maken aan de golf van landbezettingen door arme boeren. Ook werden enige bezittingen overgenomen van dé grote economische machthebbers van Honduras, de Amerikaanse bananenmaatschappijen Uriited Brands en Standard Fruit De reactie van de grootgrondbezitters liet niet lang op zich wachten Het landhervormingsinstituut INA kreeg een communistisch etiket opgeplakt en de leidende figuren werden, kennelijk met instemming van Melgar, weggewerkt
De regering zette een operatie in scène om de macht van de strijdbare bonden van arbeiders op de bananenplantages te breken De leiders van de bonden van United Brands en Standard Fruit werden met behulp van de politie en de Amenkaanse vakcentrale AFL/CIO vervangen door vertrouwelingen van de maatschappijen Interne twisten in de vakbeweging, waarbij herhaaldelijk de naam van de CIA is gevallen, verzwakten de tot voor kort bijzonder energieke boerenbond UNC
Berucht is nog altijd de slachting in Olancho in juni 1975, na een protestmars van 20.000 landloze boeren (pag. 474/2 e.v. - 1975). Tien boeren, twee vrouwen en een Columbiaanse en een Amerikaanse priester werden toen vermoord en in een veertig meter diepe put gegooid. Begin dit jaar zijn vanwege dit bloedbad twee officieren tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld.

Het afgezette staatshoofd van Honduras, generaal Juan Alberto Melgar Castro.

Vorig jaar heeft het bewind-Melgar twee staatsgreeppogingen overleefd. In januari werd een groep jonge ontevreden officieren die met vage hervormingsplannen rondliepen de laan uitgestuurd. En in oktober was het een mislukte poging van extreem-rechtse militairen. Volgens één van de samenzweerders, die overigens al snel amnestie kregen, hadden ze financiële hulp gekregen van Somozn, de dictator van het zuidelijke buurland Nicaragua. Somoza is het al lang een doorn in het oog dat guerrillastrijders van het Sandinistische bevrijdingsfront opereren vanuit Honduras. Daarom ziet hij daar het liefst een regering waarop hij volledig kan rekenen, een regering die als eerste daad een aanval uitvoert op de universiteit van Honduras' hoofdstad Tegucigalpa, volgens Somoza een bastillon van het extremisme.
Ondanks de verrechtsing van het regime is Melgar toch nooit helemaal vertrouwd door de leidende families, politiek gegroepeerd in de twee traditionele partijen: de Liberalen en de Nationalen. Deze wilden zelf weer rechtstreeks aan de macht komen. Ze moesten dan ook niets hebben van de door het regime en de Amerikaanse regering bevorderde vernieuwing van het partijwezen met het oog op de terugkeer naar een burgerbewind. Ze drongen aan op het zo snel mogelijk houden van verkiezingen, om te voorkomen dat de nieuwe middenklassepartijen — de eind vorig jaar erkende Christen-Democratische partij en de Partij van Vernieuwing en Eenheid — voet aan de grond zouden krijgen. Melgar had eerst 1979 als verkiezingsjaar genoemd, maar dat werd later 1980. Zonder zichzelf nog tot kandidaat uit te roepen ging hij op zoek naar een partij die hem in de toekomstige verkiezingen kon steunen. De verkiezingshaast van de oligarchie verklaart het bekend worden van een serie corruptie- en smokkelschandalen de laatste maanden: omkoperij door United Brands van hoge militairen, de minister van binnenlandse zaken en douaneambtenaren, contacten van hoge officieren met de in drug- en smaragdsmokkel gespecialiseerde maffia. Door deze schandalen te laten uitbarsten probeerde de oligarchie het militaire regime in discrediet te brengen en zo vervroegde verkiezingen af te dwingen. De regering stelde een commissie van onderzoek in onder leiding van generaal Policarpo Paz García. Een juiste keuze: Paz García is inede-eigenaar van een uitgestrekt landgoed en als zodanig een zakenvriend van de chef van de Hondurese maffia, Ramón Matta Ballesteros.
Het is zeker niet denkbeeldig dat generaal Paz García nu de macht heeft gegrepen om een volledige controle over het deksel van de doofpot te krijgen.

(Ass. Press, Reuter, ANP, AFP, De Volkskrant, NRC/H'blad, Le Monde, FAZ, NZZ, The Times)
(Vor. ber pag. 105/3-1978)

Weekblad 47ste jaargang No. 2447, pag. 29855-29870

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

OVEREENKOMSTEN M.B.T HET SCHOONHOUDEN VAN DE MIDDELLANDSE ZEE

In de afgelopen jaren is er door de aan de Middellandse Lee grenzende staten vergaderd over het schoonhouden van deze zee. Deze bijeenkomsten resulteerden in het tot stand komen van een conventie en twee protocollen over de bescherming van de Middellandse Zee tegen vervuiling. Deze overeenkomsten zijn op 12 febr. van dit jaar in werking getreden, nadat zes van de ondertekenende staten deze hadden geratificeerd.
De staten, die tot ratificatie waren overgegaan, waren Spanje, Malta, Monaco, Tunesië, Libanon en Joego-Slavië.
De overige staten, die de overeenkomsten ondertekend hadden en waarvan verwacht werd, dat zij binnen korte tijd tot ratificatie zouden overgaan, waren Cyprus, Egypte, Frankrijk, Griekenland, Israël, Italië, Marokko, Turkije en Libië.
Over het probleem van de vervuiling van de Middellandse Zee zijn sinds 1975 besprekingen gevoerd door het merendeel van de aan deze zee grenzende staten.
onderstaand een chronologisch overzicht van het verloop van deze besprekingen.

Verloop van de besprekingen

De eerste vergadering over het tegengaan van het vervuilen van de Middellandse Zee werd van 28 jan.–4 febr. 1975 in Barcelona gehouden. Er werd aan deelgenomen door vertegenwoordigers van 16 aan deze zee grenzende staten — nl. alle behalve Albanië en Cyprus — alsmede door waarnemers uit de SU, Engeland en de VS.
De vergadering vond plaats onder auspiciën van het programma voor het milieu van de Verenigde Naties (United Nations Environment Programme UNEP).
Aan het slot van deze bijeenkomst bereikten de 16 er aan deelnemende staten — Spanje, Marokko, Algerije, Tunesië, Libië, Egypte, Israël, Libanon, Syrië, Turkije, Griekenland, Joego-Slavië, Italië, Frankrijk, Monaco en Malta — unaniem overeenstemming over een ,,actieplan", dat de vorm had van aanbevelingen aan de directeur van UNEP, Maurice Strong.
Verder werd overeengekomen een jaar later opnieuw een vergadering te beleggen, waar een raamovereenkomst in de vorm van een conventie ondertekend zou worden, die betrekking zou hebben op bepaalde aspecten van de vervuiling van de Middellandse Zee. Daarbij werd de hoop uitgesproken, dat in de tussentijd een begin zou worden gemaakt met de tenuitvoerlegging van het actieplan.
De conferentie werd geopend door Maurice Strong, die in zijn rede o.m. zei, dat het gebied rond de Middellandse Zee de zetel is van sommige van de grootste en snel groeiende steden van de wereld, van veel van zijn industriële ontwikkelingen en van zijn potentieel aan natuurlijke hulpbronnen, i.h.b. aardolie. Hij wees daarbij op de gevaren, die het gebied bedreigen.

Eeuwen van groeiende menselijke activiteiten, zo zei Strong, hebben geresulteerd in ontbossing op grote schaal, tot het punt, waarop in veel landen rond de Middellandse Zee slechts kleine beboste gebieden overbleven massieve erosie van de grond, tot het punt, waarop sommige eilanden in de Middellandse Zee naar schatting 90% van de oorspronkelijke bovengrond verloren hebben; de verandering van vroegere vruchtbare gebieden in grote woestijnen, de uitdunning, vaak tot het punt van uitsterven, van vele soorten van dieren en vogels op het land en van vis in de zee; de ontaarding van de kustgebieden en stranden en het in de zee storten van een steeds toenemende golf van giftig afval, dat reeds vele kustgebieden besmet heeft en een voortdurend groeiende bedreiging vormt voor de gezondheid van het Middellandse Zeegebied als geheel.

Actieplan

Het actieplan, dat op de bijeenkomst van 1975 was opgesteld, was in vier hoofdonderdelen verdeeld.

I. Geïntegreerde planning van de ontwikkeling en het beheer van de natuurlijke hulpbronnen van het Middellandse Zeegebied.

Hierin verklaarde de conferentie zich bereid een gemeenschappelijke diepgaande studie te maken van enig voorstel, dat er op gericht was de eisen van ontwikkeling te verzoenen met de noodzaak de kwaliteit van het milieu in het Middellandse Zeegebied te beschermen en te verbeteren, met het oog op een optimale benutting van zijn potentieel. In dit verband beschouwde de conferentie het als passend programma's en activiteiten te ontwikkelen of die, die reeds in uitvoering waren. uit te breiden. Als voorbeelden werden genoemd:

1. de ontwikkeling en toepassing van technieken, die rationeel zijn uit oogpunt van de economie, de ecologie en de gezondheid, zoals de behandeling, het gebruik en het veilig afvoeren van organisch en industrieel afval, dat resulteert uit verschillende menselijke activiteiten: het herstel van bedorven natuurlijke gemeenschappen: i.h.b. de bescherming, verbetering en stabilisering van de bodem, het inrichten van hydrografische bassins en regulering van rivieren; het beste gebruik en het hergebruik van zoet water: de verbetering en het betere gebruik van de levende hulpbronnen van de zee, i.h.b. door aquacultuur;

2. de studie van de kosten en van de economische en sociale voordelen van het betrekken van de milieufactor bij ontwikkelingsprojecten;

3. de studie van de weerslag van economische ontwikkeling, i.h.b. de ontwikkeling van toerisme en industrie, op het milieu van het gebied, rekening houdend met de nationale soevereiniteit en het niveau en de politiek van ontwikkeling in elk land.
Deze programma's zouden ondersteund moeten worden door activiteiten van training en technische bijstand, i.h.b. ten gunste van de ontwikkelingslanden, die er op gericht zijn alle landen van het gebied in staat te stellen zelf activiteiten op dit terrein te ondernemen en volledig aan regionale activiteiten deel te nemen.

II. Een gecoördineerd programma van registratie en onderzoek van de vervuiling in het Middellandse Zeegebied.
De conferentie besloot. dat als gevolg van beperkingen in de faciliteiten en schaarste aan opgeleide wetenschapsmensen de volgende programma's in het begin gidsprojecten zouden moeten zijn studie en registratie van metalen, i h b kwik, in zeeorganismen de gevolgen van de aanwezigheid van vervuilende stoffen op organismen en de bewoners van de zee, de gevolgen van vervuilende stoffen op gemeenschappen en eco-systemen in de zee, problemen van vervuiling als gevolg van transport langs de kust, en het programma van de controle van de kwaliteit van het kustwater

III. Raamovereenkomst en daarmee verbonden protocollen en technische annexen voor de bescherming van het gebied van de Middellandse Zee.
De conferentie stelde vast, dat zij ,,diep bezorgd was over de alarmerende toestand van het milieu in het Middellandse Zeegebied, te wijten aan de opzettelijke of onopzettelijke verwaarlozing, die de vervuiling van het milieu in dit belangrijke deel van de wereld ernstiger gemaakt heeft". Vervolgens beschouwde de conferentie het als bijzonder noodzakelijk en urgent om een wettelijke basis te leggen voor internationale samenwerking om het zeemilieu van het Middellandse Zeegebied te beschermcn: stemde de conferentie in met het beginsel van het opstellen van een raamovereenkomst en daarmee verbonden protocollen en annexen; nam de conferentie met voldoening kennis van het voorbereidende werk, dat door de FAO ondernomen was, voor een ontwerpkaderovereenkomst voor de bescherming van het zeemilieu tegen vervuiling, dat door de adviseur van Intergovernmental Maritime Consultative Organization (IMCO) ondernomen was m.b.t. het opstellen van een ontwerpovereenkomst over samenwerking bij het bestrijden van de vervuiling van het Middellandse Zeegebied met olie en andere schadelijke substanties, en dat door de Spaanse delegatie ondernomen was m.b.t. het opstellen van een ontwerp-protocol over het voorkomen van de vervuiling van het Middellandse Zeegebied door het storten van vuil vanuit schepen en vliegtuigen.

Aan de uitvoerende directeur van UNEP werd gevraagd om de drie bovengenoemde ontwerp-overeenkomsten en protocollen definitief vorm te geven, opdat deze door een vergadering van vertegenwoordigers

van de aan de Middellandse Zee grenzende staten en geïnteresseerde waarnemers, bijeengeroepen door UNEP, kon worden aanvaard
Bovendien erkende de conferentie de noodzaak om speciale bescherming te geven aan het Middellandse Zeegebied tegen vervuiling als het gevolg van het opereren van schepen

IV. Institutionele en financiele implicaties van het actieplan
De conferentie legde de institutionele en financiële procedures vast die m b t het plan gevolgd moesten worden en vroeg daarnaast aan de uitvoerende directeur van UNEP o m vroegtijdige raadplegingen met de regeringen van het gebied te ondernemer~over de mogelijkheid van het inrichten van een centrum tot het bestrijden van olie met het oog op de altijd aanu ezige en groeiende dreiging van een omvangrijke olieramp in het Middellandse Zeegebied De conferentie nam kennis van het voorstel van Malta huisvesting aan een dergelijk centrum te verlenen

Ondertekening van het verdrag *tegen* de *vervuiling van* de Middellandse Zee

Van 2–16 febr. 1976 vond in Barcelona opnieuw een vergadering plaats van 16 aan de Middellandse Zee grenzende staten. Alleen Albanië en Algerije hadden geen vertegenwoordigers gezonden.
Op deze bijeenkomsten ondertekenden 12 van de vertegenwoordigde staten een verdrag en twee protocollen, die waren gericht op beheersing van de vervuiling van de Middellandse Zee.
De landen, die ondertekenden waren Cyprus, Egypte, Frankrijk, Griekenland, Israël. Italië, Libanon, Malta, Monaco, Marokko, Spanje en Turkije. Libië, Syrië, Tunesië en Joego-Slavië tekenden niet onmiddellijk, omdat de regeringen de tekst van de verdragen nader wilden bestuderen.

In het verdrag was vastgelegd, dat de ondertekenende partijen alle noodzakelijke stappen dienen te ondernemen tegen vervuiling van de zee door overboord gooien van afval uit schepen en vliegtuigen, door de exploitatie van het continentale plat of de zeebodem of door bronnen van vervuiling op het land, zoals rivieren of rioleringen.
Het eerste protocol bevatte een ,,zwarte lijst" van substanties, waarvan het verboden was ze in de Midellandse Zee te gooien, waaronder DDT, ruwe olie en andere oliehydrocarbonaten, kwik, nietafbreekbare plastics, radio-actief afval en zure en alkaline verbindingen, van een dergelijke omvang, die ernstige schade zouden toebrengen aan de kwaliteit van het water.
Ook bevatte het protocol een ,,beperkte" lijst van stoffen, die alleen met speciale toestemming in de zee gegooid mochten worden, daar onder lood, koper, arseen en fluoriden.
In het tweede protocol was voorzien in samenwerking tussen de ondertekenende staten in bet geval van omvangrijke vervuiling met olie, b.v. vanuit tankers, en in het oprichten van een eventueel regionaal hoofdkwartier in Malta om leiding te geven aan de bestrijding van de gevolgen van een olieramp

Gedurende de conferentie rees er een meningsverschil tussen Frankrijk en Italië, toen Frankrijk voorstelde titaniumdioxide op de „zwarte lijst" te plaatsen. Deze stof, ook bekend als ,,rode modder", werd sinds 1969 door de Italiaanse onderneming Montedison in de Tyrrheense Zee afgevoerd vanuit de fabriek in Scarlino in Toscune. Dit had aanleiding gegeven tol. wijdverspreide protesten. i.h.b van Corsicaanse vissers en de toeristische autoriteiten van Italiaanse en Franse kustplaatsen.
Italië stelde. dat deze vorm van afval niet schadelijk was, mits in kleine hoeveelheden over een langere periode in open zee gedeponeerd. De conferentie besloot de ,,rode modder" niet op de ,,zwarte lijst" te plaatsen en de kwestie in handen van de Europese Gemeenschap te leggen.
Dr. Mostafa Tolba, de uitvoerende directeur van de conferentie, zei tot de conferentie, dat het verdrag een „keerpunt" markeerde in de ,,strijd om de besmetting van het Middellandse-Zeegebied tegen te gaan", en dat, hoewel de bereikte besluiten een zware financiële verantwoordelijkheid op de schouders van de *UNEP* plaatsten, de organisatie de mogelijkheid tot handelen verwelkomde.
De voorzitter van de conferentie, Fernando de Ybarra, zei, dat met de bereikte overeenkomsten de Middellandse Zee niet alleen niet zou sterven, maar zich zou herstellen.

Nog voor de conferentie vond van 15-19 december 1975 in Genève een bijeenkomst plaats van wetenschapsmensen uit de Middellandse Zeestaten (behalve uit Albanië, Libanon en Marokko), waarop werd overeengekomen voor een periode van twee jaar regelmatig water en schaaldieren uit de Middellandse Zee te testen in de omgeving van de meest populaire badplaatsen.
In maart 1976 werd een rapport gepubliceerd van het Franse Instituut voor medische oceanografie, waarin werd gewaarschuwd, dat mensen die gemiddeld twee kilo vis uit de Middellandse Zee per week aten blindheid, verlamming en uiteindelijk de dood riskeerden als gevolg van langzame kwikvergiftiging.
Gezegd werd, dat het kwikgehalte in tonijn, poon en hondshaai en andere soorten, uit de omgeving van de Franse en Italiaanse Rivièra, een niveau van drie maal het maximum toelaatbare voor menselijke consumptie had bereikt.

Vervolgconferenties

Vertegenwoordigers uit 15 Middellandse-Zeestaten (alle behalve Albanië, Libanon en Syrië) kwamen van 31 jan.-4 febr. 1977 onder auspiciën van UNEP in de Joegoslavische stad Split opnieuw bijeen.
Op 4 febr. vorig jaar aanvaardden zij unaniem een plan, dat een Programma in drie delen bevatte, lopend tot het einde van de eeuw, om de „acties, die in de komende decades ondernomen gaan worden met het oog op het verzekeren van een continue economische en sociale ontwikkeling van het ecoiogische milieu van het mediterrane gebied. te harmoniseren.

In het eerste stadium van het programma. dat twee iaar in beslag zou nemen, zou elk land studies ondernemen om de omvang van de vervuiling te bepalen. Het onderzoek zou geconcentreerd worden op zes gebieden: conservering van de grond; waterbronnen, aquacultuur, zonneenergie, gezondheid en toerisme. De resultaten zouden eind van dit jaar met elkaar vergeleken worden.
In het tweede stadium zouden dan soepele richtlijnen voor de ontwikkeling worden opgesteld, die konden worden aangepast aan de behoeften en wensen van elk land en die absolute eerbiediging van de soevereiniteit zouden handhaven.
Tenslotte zouden in het derde stadium suggesties voor actie gedaan worden.

Aansluitend aan de bijeenkomst in Split kwamen van 5–11 febr. 1977 in Athene vertegenwoordigers uit 16 mediterrane staten (zonder Albanië en Syrië, maar met Libanon) bijeen om te praten over het beperken van de gevolgen van de vervuiling van de Middellandse Zee vanuit bronnen op het land, zoals industrie, rioleringen en pesticiden.
De deskundigen stemden in met 15 principes, die waren opgesteld door *UNEP*, voor een nieuw internationaal verdrag m.b.t. dit aspect van de vervuiling.

Op 11 december 1976 werd in Malta op het eiland Manoel tegenover de hoofdstad Valletta een regionaal hoofdkwartier geopend, dat leiding moest geven aan de bestrijding van de gevolgen van olierampen in de Middellandse Zee.

In Venetië vond van 17–21 okt. 1977 een conferentie plaats van 70 juridische en technische deskundigen uit 13 Middellandse-Zeestaten, alsmede van vertegenwoordigeirs van de *EG* en internationale organisaties. De conferentie moest zich bezighouden met het opstellen van een derde protocol over de bestrijding van de vervuiling van de Middellandse Zee, nu de vervuiling, die wordt veroorzaakt vanaf het land. De vanaf het land veroorzaakte vervuiling is goed voor 85% van de totale vervuiling van de Middellandse Zee.
Op de conferentie in Venetië werd een ontwerp-protocol opgesteld, dat

was gebaseerd op het actieplan, zoals dat in 1975 in Barcelona overeengekomen was.

Het protocol voorzag in een ,,zwarte lijst" van stoffen, die in het geheel niet geloosd mochten worden en in een ,,grijze lijst" van substanties voor de lozing waarvan speciale toestemming nodig was. Verder werd het vraagstuk besproken, of niet ook het lozen in rivieren, die in de Middellandse Zee uitmonden, aan vergunningen gebonden moest worden Vooral de Rhône en de Po en in mindere mate de Nijl, de Ebro en de Tiber zijn ernstige vervullers

Het ontwerp-protocol werd voorgelegd aan een intergouvernementele conferentie van alle mediterrane staten, behalve Albanië, die van 9–14 jan. 1978 in Monaco gehouden werd.
Op deze conferentie werd geen overeenstemming bereikt. In een verklaring na afloop werd gezegd, dat nog bepaalde juridische en technische obstakels overwonnen moesten worden. Deze moeilijkheden kwamen voort uit de hoge kosten van zuiveringsinstallaties en andere infrastructuur die gebouwd moest worden, en voorts uit de vrees van de meer ontwikkelde Noordafrikaanse staten, dat hun industriële ontwikkeling door dergelijke bepalingen belemmerd zou kunnen worden.

Andere zaken, waarover men van mening verschilde, waren o m de tijdsduur, die aan fabrieken gelaten mocht worden, voordat zij zuiveringsinstallaties installeerden; het vraagstuk of voor zoutwaterbaaien dezelfde standaarden moesten gelden als voor de open zee, de vraag of de landen, die de meeste vervuiling veroorzaken vergoedingen moeten betalen; en de vraag boe te handelen jegens staten, van waaruit wel afval in de Middellandse Zee terechtkomt, maar die geen partij zijn bij het verdrag van Barcelona, zoals b v Zwitserland en Soedan.
Het bleek ook, dat Afrikaanse landen onwillig waren om mee te betalen aan het schoonhouden van afval, dat hoofdzakelijk door Frankrijk, Italië en Spanje veroorzaakt wordt.
Dr. Mostafa Tolba, thans de uitvoerende directeur van **UNEP,** vertelde de conferentie, dat de Middellandse Zee de meest vervuilde zee van de wereld is. Hij vertelde, dat per jaar de volgende hoeveelheden schadelijke stoffen in het water van deze zee terechtkomen 60 000 ton wasmiddelen, 100 ton kwik, 3 800 ton lood, 2400 ton chroom, 21 000 ton wnk, 90 ton pesticiden, 120 000 ton minerale olien, 12 000 ton phenol, 1120 000 ton nitrogeen en fosfor en 2 500 curie aan radio-actieve stoffen (K C A, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ, UN Information Centre London)

WEST-EURQPA

BELGIË

ONTWERP RIJKSBEGROTING 1979

De regering heeft op 5 aug. de laatste hand gelegd aan het ontwerp van rijksbegroting voor 1979. zoals het bij de Kamer zal worden ingediend.

De lopende uitgaven worden geschat op 1.022,3 mrd, de lopende inkomsten op 941,7 mrd, zodat er een tekort is van 80,6 mrd. Daarbij komt een investeringsprogramma ten bedrage van 230 mrd.

In vergelijking met de goedgekeurde begroting van de lopende uitgaven voor 1978 (957,7 mrd) bedraagt het stijgingspercentage 6,75, wat minder is dan de voor 1979 verwachte nominale groei van 7,8% van het bruto nationaal produkt. Er zullen geen nieuwe belastingen komen. Investeringsuitgaven en tekort zullen worden gefinancierd via leningen.

In een mededeling, na de vergadering van de regeringsraad verstrekt door premier Tindemans, vice-premier Hurez, minister Geens (financiën) en staatssecretaris Eyskens (begroting), wordt nader verklaard dat de regering erin geslaagd is de verbintenis na te leven, die de eerste-minister op 12 april voor het parlement aanging (zie pag. 279/1) met name, dat de groei van de lopende uitgaven in 1979 onder die van het BNP zou blijven. Dat resultaat kon worden bereikt, aldus de ministeriële verklaringen, doordat voor de begroting 1979 tot een nulgroei werid beslist. Er wordt inderdaad slechts rekening gehouden met de weerslag van de evolutie van het indexcijfer der consumptieprijzen.
In de antiarisiswet die einde juli door het parlement werd goedgekeurd, zijn een aantal bepalingen opgenomen, die de nulgroei moeten mogelijk maken; een aantal KB's ter uitvoering van de wet zijn in voorbereiding.
De nulgroei-norm wordt slechts overschreden voor de uitgaven, veroorzaakt door de hoge graad van werkloosheid, de rijksschuld, de sociale, intersectoriële en sectoriële programmatie, de bijdragen aan internationale instellingen en de reeds toegestane kaderuitbreidingen.
Wat de ontvangsten betreft, verwacht de regering dat de belastinginkomsten 7,7% hoger zullen liggen dan die van 1978. De groei ervan blijft 0,1% onder de verwachte nominale groei van het BNP.
De omvang van het lopende tekort voor 1979 moet, volgens de regering, worden gerelativeerd, aangezien het tekort lager is dan de 90 mrd die de werkloosheid kost.
In een aanvullend commentaar heeft staatssecretaris Eyskens betoond dat nog jarenlang een ijzeren discipline zal vereist zijn om het begrotingsbeleid werkelijk doelmatig te maken". Hij zei dat slechts de eerste stap is gezet naar de gezondmaking van de openbare financiën. Minister Geens zei dat de openbare schuld in 1978 zal oplopen tot 1.413 mrd en in 1979 tot 1.623 mrd. De groei van de schuld in verhouding tot de groei van het BNP is, aldus Geens, sedert enkele jaren gestabiliseerd. Ook is de structuur van de rijksschuld verbeterd.

DISCONTO

De Nationale Bank verhoogde m.i.v. 27 juli het disconto- en voorschottentarief met 0,5% tot 6%. Volgens een woordvoerder van de bank werd de beslissing niet getroffen om de frank te steunen, maar om het renteverschil t.o.v. Nederland, waar het disconto op 26 juli verhoogd was, te behouden.

(Vor. ber. pag. 295/1)

PROGRAMMA-AKKOORD OLIE VOORTGEZET

Tussen minister van economische zaken Claes en de Belgische Petroleumfederatie is op 29 juli een akkoord bereikt over de voortzetting van de programma-overeenkomst van juli 1974 betreffende de prijzen van de olieprodukten.
Tegen 31 juli diende het overlegcomité, waarin de 'regering, de oliemaatschappijen en de vakbonden zetelen, een advies uit te brengen over een eventuele herziening van de parameters, die de olieprijzen op de Belgische markt bepalen. De federatie vroeg om een prijsaanpassing. Zij verwees naar de stijging van de distributiekosten en van de raffinagekosten, en ook naar de parameter „stockering": sinds 1 juni 1976 moeten de oliemaatschappijen produkten opslaan met een volume van 25% van het jaarverbruik; voordien was dat slechts 18%. Volgens de maatschappijen brengt de verruimde opslagverplichting hogere kosten mee.
Van hun kant drongen de vakbonden in het overlegcomité aan op de opzegging van het programma-akkoord dat normaal op 31 juli 1979 verstrijkt. Zij voerden aan dat een herziening van de parameters het best kon gebeuren na het opzeggen van het akkoord, omdat de regering

dan vanuit een sterkere positie niet de BPF zou kunnen onderhandelen.
Het akkoord tussen minister Claes en de federatie voorziet in een lichte verhoging van de distributieprijzen: dc oliemaatschappijen mogen 0,15 fr. meer rekenen voor de distributiekosten van benzine en dieselolie; voor huisbrandolie is het 0.10 fr. en voor residuele stookolie is het 60 fr. meer per ton. De verhogingen zijn niet onmiddellijk van toepassing. Ze zullen worden doorgevoerd bij gelegenheid van een routine-aanpassing van de prijzen in het raam van de normale werking van het programma-akkoord. Indien de aanpassing neerkomt op een prijsverlaging, zal de toepassing van de nieuwe distributiemarge niet leiden tot een prijsverhoging aan de verbruiker. De drempel voor een gewone prijsherziening bedraagt immers 0,20 fr. voor benzine en 0,10 fr. voor gasolie.

Minister Claes heeft negatief gereageerd op het voorstel van de federatie om het element „raffinagekosten" in de berekening van de totale kostprijs van geraffineerde produkten te verhogen. De parameter „stockering" werd tijdens de onderhandeling betrokken bij de parameter „distributie". Tenslotte werd overeengekomen dat de werkgroep die in het kader van het overlegcomité het probleem van de prijsvorming en de boekhouding bestudeert, haar werkzaamheden tot eind 1978 zal voortzetten.

(Zie ook pag. 535/1-1974 en 502/3-1976)

SIMONET IN KINSJASA. VOORTZETTING SAMENWERKING

Mede door bemiddeling van de Marokkaanse koning Hassan is opnieuw ontspanning merkbaar in de Belgisch-Zaïrese betrekkingen (zie pag. 451/1).

Nadat president Moboetoe in een brief aan premier Tindemans had laten weten, dat een bezoek van minister van buitenlandse zaken Simonet — over wie Moboetoe zich kort voordien boos had uitgelaten — nuttig kon zijn, heeft Simonet op 31 juli en 1 aug. een officieel bezoek gebracht aan Kinsjasa, waar hij een langdurig gesprek voerde met de president en met zijn Zaïrese ambtsgenoot Umba di Lutete.
Achteraf verklaarde Simonet aan de pers dat Zaïre een van de belangrijkste partners is en blijft van België en dat dit laatste er geen belang bij heeft dat het regime van Moboetoe ondermijnd wordt. Dat zou slechts uitlopen op anarchie in Zaïre en de economische betrekkingen tussen Midden-Afrika en het Westen schaden. Ik kwam niet naar Kinsjasa om mijn verontschuldigingen aan te bieden, zei Simonet verder, die beklemtoonde dat er tussen beide landen eerbied moet bestaan voor elkaars soevereiniteit. De historische banden die tussen de 2 staten bestaan, de Belgische belangen, het Belgische ontwikkelingsbeleid, en de gewoonte van Zaïre om zich, zowel in goede als in slechte dagen, eerst tot België te wenden, hebben de wederzijdse betrekkingen een heel apart karakter geschonken. Maar die relatie is fundamenteel ongezcnd, als een van de partners altijd moet toegeven, of zich moet inhouden op grond van een z.g. bevoorrechte positie van de andere, en als deze andere altijd maar eisen kan stellen. De openbare opinie in België keert zich de jongste tijd steeds meer af van Zaïre. Dat kan ik niet goedkeuren, aldus nog Simonet, die eraan toevoegde dat in Zaïre wel een aantal dingen moeten veranderen ,,overeenkomstig de richtlijnen die de president zelf heeft opgesteld"' Zaïre zelf is verantwoordelijk, zei Simonet, voor de uitwerking, het succes of de mislukking van het internationale hulpplan, dat België coördineert.

Van zijn kant herhaalde Moboetoe voor de pers de kritiek die hij eerder op België had uitgebracht, en zei o.m. dat België minder dan andere landen bereid lijkt te zijn Zaïre te helpen of zijn soevereiniteit te eerbiedigen. Ook verweet hij Brussel gastvrijheid te verlenen aan de tegenstanders van het regime, en betreurde hij dat bepaalde Belgische politici zich vijandig uitlaten over de Zaïrese overheid. Wel zei hij dat Zaïre ,,zonder rancune" weer met België wil samenwerken en dat het gesprek tot beter wederzijds begrip had geleid.

Simonet reageerde op die verklaring met de bevestiging ,,dat president Moboetoe zich duidelijk heeft uitgesproken voor een voortzetting en zelfs een versteviging van de samenwerking met België". De minister kondigde ook aan dat de Belgische regering in september een werkgroep zal samenstellen met het oog op de verduidelijking van het Afrika-beleid.

Simonet in Rabat

Op 4 aug. heeft Simonet in Rabat verslag uitgebracht bij de Marokkaanse koning over zijn onderhoud met Moboetoe.

NEDERLAND

REËLE STIJGING DEFENSIE-BEGROTING NAAR 3% PER JAAR

Het kabinet heeft besloten in de financiële ramingen voor defensie in de komende planperiode de reële stijging van de uitgaven te brengen op 3% per jaar. Hiermee sluit het kabinet aan bij de eind vorig jaar in NAVO-verband gemaakte afspraak. Tot deze beslissing, genomen aan de vooravond van de NAVO-topconferentie (pag. 353 e.v. en 524/2 e.v.) heeft een aantal overwegingen van nationale en internationale aard geleid. Een en ander bleek uit een brief van drs. J. de Koning, minister van defensie ad interim, aan de Tweede Kamer, die op 29 mei verzonden was.
De tekst van deze brief luidt aldus:

Hierbij deel ik U het volgende mede:
Het Kabinet heeft besloten in de financiële ramingen voor defensie in de komende planperiode de reële stijging van de uitgaven te brengen op 3% per jaar. Daarmee wordt aangesloten bij de eind vorig jaar in NAVO-verband gemaakte afspraak, die inmiddels door vrijwel alle leden van het bondgenootschap is nagekomen.

De Minister-president zal in Washington tijdens de vergadering van staatshoofden, regeringsleiders en ministers der NAVO-landen de bondgenoten op de hoogte stellen van deze beslissing en daarbij vermelden dat het genoemde g oeipercentage zijn weerslag zal vinden in de begroting en de meerjarenramingen die in september aan het parlement worden voorgelegd.
Een aantal overwegingen van nationale en internationale aard heeft tot deze beslissing geleid.
In het regeerakkoord is over de defensie gesteld dat Nederland zijn aandeel blijft bijdragen aan de Westelijke verdediging en dat de defensie-inspanning zoals voorzien in de Defensienota-1974 kwalitatief op peil wordt gehouden. Studie van de uitvoering van de plannen uit die nota en van de vooruitzichten voor de komende jaren heeft aangetoond dat zich knelpunten voordoen zowel in de exploitatie- als in de investeringssfeer en dat de begroting-1978 en de daarmee samenhangende meerjarenramingen ontoereikend zijn voor een beleid gebaseerd op de uitgangspunten in het regeerakkoord. Bij de bepaling van het defensiebeleid moet voorts worden betrokken het streven van de NAVO-lidstaten om — in het licht van de zich wijzigende krachtsverhoudingen tussen Oost en West — de gemeenschappelijke verdediging te verbeteren.
Met het oog daarop hebben de ministers van Defensie in december 1977 in de ministeriële richtlijnen voor de NAVO-planning, naast aanwijzingen voor een verdere rationalisatie van de bondgenootschappelijke verdediging, de bepaling opgenomen dat gestreefd zal worden naar een jaarlijkse reële stijging van de defensieuitgaven in orde van grootte van 3%.
Nadien is gebleken dat dit streefpercentage een concreet beleidsvoornemen is geworden dat door vrijwel alle bondge-

noten in de planning is opgenomen.
De huidige — nog door het vorige kabinet vastgestelde — meerjarenramingen vertonen de volgende reële stijgingspercentages; voor 1979: 1,8%; 1980: 1,4%; 1981: 1,1% en 1982 2,7%. Worden deze meerjarenramingen, overeenkomstig de afspraak in het regeerakkoord dat het beleid niet zal vooruitgrijpen op de resultaten van de MBFR-onderhandelingen, verhoogd niet de gelden nodig voor handhaving van de zgn. MBFR-sterkte van de Koninklijke landmacht, dan bedragen de reële stijgingspercentages: voor 1979: 2,2%, 1980: 2,3%, 1981: 1.9'7 en 1982: 2,7%.
De noodzaak en de wil de gezamenlijke verdediging te verbeteren zijn tot uitdrukking gebracht tijdens de topconfefentie te Londen in mei 1977. Op aanwijzing van staatshoofden en regeringsleiders hebben de ministers van Defensie van de NAVO een serie aanbevelingen doen opstellen voor de korte en de middellange tot lange termijn. De zgn. ,,short term measures'' zijn door de ministers van Defensie in december 1977 aanvaard en inmiddels waar mogelijk in uitvoering.
Het programma voor de middellange en lange termijn, het zgn. ,,Long Term Defence Programme'', voorziet op een aantal gebieden met een hoge prioriteit in mogelijkheden om behoeften en middelen in een gezamenlijke aanpak beter op elkaar af te stemmen. Dit programma is op 18 en 19 mei afgerond door de ministers van Defensie tijdens een vergadering van het NAVO Planning Comité en staat thans ter bekrachtiging op de agenda van de topconferentie in Washington.
De financiële gevolgen van het ,,Long Term Defence Programme'' kunnen nog niet worden overzien. Duidelijk is wel dat bij de huidige meerjarenramingen voor defensie de aanbevelingen voor ons land slechts voor een beperkt deel — uitsluitend die maatregelen welke reeds in de bestaande nationale plannen voorkomen dan wel geen of geringe kosten met zich meebrengen — zullen kunnen worden uitgevoerd.
De totale defensieproblematiek maakt in het Kabinet nog onderwerp van beraad uit bij de besprekingen over het financieel-economische beleid voor deze Kabinetsperiode. Maar het is het Kabinet al wel gebleken, dat voor uitvoering van een defensiebeleid dat in overeenstemming is met het regeerakkoord en dat rekening houdt met de in bondgenootschappelijk verband erkende noodzaak tot verbetering van de gemeenschappelijke verdediging, niet valt te ontkomen aan een verhoging van de huidige meerjarenramingen. In dit verband wordt ook gewezen op de passage in het regeerakkoord waarin wordt gesteld dat het streven in het bijzonder erop gericht is de rol van de kernwapens te reduceren, waartoe een evenwicht in de conventionele bewapening vereist is.

Op grond van het bovenstaande acht het Kabinet het niet aanvaardbaar dat Nederland de bondgenoten in onzekerheid zou laten over de vraag of ook ons land bereid zou zijn de 3% richtlijn te aanvaarden en mede daardoor daadwerkelijk bij te dragen tot de noodzakelijke verbetering van de bondgenootschappelijke verdediging. Waar de topconferentie juist in het teken staat van dit gemeenschappelijk streven, hecht het Kabinet eraan thans de intentie van het Nederlandse beleid kenbaar te maken. In het Kabinetsberaad over de voorjaarsnota, de ombuigingsoperatie, de rijksbegroting-1979 en de meerjarenramingen zal de in de aanhef van deze brief vermelde beleidsbeslissing worden verwerkt.

Toelichting premier Van Agt en minister *Scholten* van defensie

Premier Van Agt en minister Scholten van defensie bevonden zich in Washington voor de NAVO-topconferentie toen minister van defensie a.:. De Koning bovenstaande brief aan de Tweede Kamer zond. In de Amerikaanse hoofdstad gaven de premier en de minister van defensie tegenover de pers een toelichting op het kabinetsbesluit.

Minister Scholten zei o.m., dat de berekeningsbasis voor de verhoging van de defensiebegroting met 3% zal worden vasbgesteld op een dusdanige manier, dat de pensioen- en wachtgelden en de uitgaven voor de burgerlijke verdediging van deze basis geen deel zullen uitmaken.

Op de defensiebegroting van ruim negen miljard gulden vormen deze uitgaven ongeveer één miljard gulden. Gezien deze smallere berekeningsbasis, zal de reële stijging van de defensieuitgaven niet 3 maar 2,7 procent gaan bedragen.

De gemiddelde voorziene stijging van de defensieuitgaven over de jaren 1979-1982 bedroeg 2,4%. In feite zullen de Nederlandse defensiebegrotingen in die jaren dus slechts met 0,3% omhoog gaan.

Premier Van Agt zou op 30 mei het besluit van de Nederlandse regering op de NAVO-topconferentie bekendmaken. De Nederlandse bewindslieden zeiden op 29 mei, dat het hun om technische redenen nog niet mogelijk is om de reële stijging van de defensieuitgaven met 3% per jaar te becijferen.

Van Agt en Scholten wilden ook geen schatting doen over de kosten van het lange termijn defensieplan van de NAVO. Dit ,,long term defense program'' is voor een periode van 15 jaar opgesteld, en zal hier op de NAVO-top worden goedgekeurd.

Zoals gemeld, had de NAVO-conferentie van 1977 in Londen de leden opgeroepen om hun defensieuitgaven met 3% per jaar te verhogen. De NAVO-ministers hadden bij die gelegenheid een voorbehoud gemaakt voor eventueel slechte economische omstandigheden in sommige lidstaten.

Maar naar minister Scholten zei, is het kabinet-Van Agt van mening, dat deze passage niet van toepassing mag zijn voor Nederland, dat weliswaar nog met economische moeilijkheden heeft te kampen maar waar toch op een redelijke levensstandaard kan worden gesteund.

Premier Van Agt betoogde in dit verband dat Nederland — samen met het berooide Portugal — tot nu toe de enige achterblijver bij de verwezenlijking van het 3%-oogmerk was. In het communiqué dat op 19 mei na afloop van de vergadering van de NAVO planning-comité in Brussel werd gepubliceerd, stond dat ,,bijna alle landen'' van hun voornemen hadden blijk gegeven om hun defensieuitgaven jaarlijks met 3% te doen stijgen. Nederland was de uitzondering onder de welvarender landen.

Premier Van Agt: ,,Dat kan niet. Ondanks onze economische problemen, kunnen wij ons niet op één lijn stellen met economisch zwakke landen aan de Zuidflank van de NAVO''.

De premier betoogde ook, dat de noodzaak van de ombuiging van de collectieve uitgaven niet tot gevolg behoeft te hebben dat er op een deelterrein (i.c. defensie) niet kan worden bijgepast. Voorts zei Van Agt, dat er enig onderscheid moet worden gemaakt bij het volvoeren van die ombuigingsoperatie tussen. diverse on derwerpen van overheidszorg.

Dit geldt met name voor defensie. Volgens de premier is defensie van beslissende betekenis voor onze democratie.

Er zijn in die democratie nog andere zaken, die volstrekte voorrang verdienen, aldus Van Agt. In elke staat moet er b.v. rechtspraak zijn. Als de rechtspraak vraagt om meer rechters, omdat er meer zaken zijn te berechten, dan moet deze eis in elke economische situatie worden ingewilligd. Want net als bij defensie gaat het hier om een fundamentele overheidsdienst.

Reactie politici

De parlementaire oppositie was het zeer oneens met de beslissing van het kabinet om de defensieuitgaven met 3% reëel per jaar te verhogen. Oppositieleider Den Uyl vroeg een Tweede Kamer debat over deze beslissing op zeer korte termijn.

De regeringspartijen (CDA en VVD) zien in het kabinetsbesluit daarentegen een concretisering van de onder het vorige kabinet op de NAVO-topconferentie in Londen, juni 1977, gemaakte afspraken Sterker nog: zowel de CDA-specialist J. de Boer als zijn VVD-collega A. Ploeg sprak op 30 mei over het kabinetsbesluit als ,, een voorschot'', dat in de begroting 1979 en daarna aanvulling behoeft om — conform het rageerakkoord — de financiele planning van defensienota 1974 opnieuw in overeenstemming te brengen met de bestaande materieelplannen.

Volgens de socialistische oud-minister van defensie mr. A. Stemerdink, nu fractiespecialist van de PvdA, moet er een einde komen aan het ad-hocbeleid van de huidige minister van defensie, mr. W. Scholten. Desgevraagd herinnerde Stemerdink er op 30 mei aan dat beslissingen als die over de bouw van twee nieuwe onderzeeërs, de realisering van de optie op achttien F-16-toestellen voor de luchtmacht, de vervanging van de Neptunes van de marineluchtvaartdienst (zeer binnenkort) eigenlijk niet kunnen w-orden genomen zonder dat een totaalinzicht bestaat in de ontwikkeling van het defensiebudget voor de komende jaren, ook in het licht van het gehele overheidsbudget zoals dat er na de voorjaarsnota en de ombuigingsoperatie uit zal komen te zien.

Stemerdink meent dat het Nederlandse kabinet met zijn besluit in Washington ,,goede sier'' tegenover zijn NAVO-partners heeft willen maken zonder dat dit nu al geboden was. De oppositiespecialist meent dat Den Haag in NAVO-verband best had kunnen wachten tot er — op basis van de begroting 1979 of een herziene defensienota — dit najaar een parlementair debat zou zijn gehouden.
Hij wijst erop dat juist op Nederlands verzoek in juni 1977 in Londen een voorbehoud omtrent de invulling van de 3%-reëel is gemaakt in verband met de in alle landen verslechterende sociaal-econo-

mische toestand In de ministersconferentie van de NAVO van december 1977 is toegezegd dat in het bondgenootschap daarover eerst ,,een denkniodel'' zou worden gemaakt, dat volgens Stemerdink een goede besluitvorming in, zeg, de niinisterconferentie van december 1978 mogelijk zou hebben gemaakt

In zijn knelpuntennota aan de kabinetsformateur (juni 1977) heeft Stemerdink trouwens suggesties gedaan voor beperkingen in de expioitatiesectoi. waarvan hij nu niet weet, zomin als het Nederlandse parlement, wat het nieuwe kabinet ermee gaat doen In Londen al is gewezen op het relatief hoge percentage binnen het Nederlandse defensiebudget koor investeringen

Stemerdink vraagt zich ook nu nog af of sommige NAVO-bondgenoten de 3% reëel misschien niet gaan gebruiken voor de afgesproken versterking van de gevechtskracht, maar (zoals mogelijk in Groot-Brittannie) voor verbetering van lonen en arbeidsvoorwaarden van het militair personeel

CDA-fractiespecialist J de Boer noemt het besluit van het kabinet ,,niet hemelschokkend'' ,,Ik beschouw dit als een voorschot op wat we te horen krijgen in de defensiebegroting 1979 als maatregelen om de financiele mogelijkheden en de materieelplannen weer in één lijn te brengen, de financiele basis van de defensienota moet voor de komende vijf jaar worden herzien'', meent hij.

Zijn liberale collega Ploeg gaat nog een stap verder, want hij meent dat defensie ,,buiten de postpnoriteitennota (de bezuinigingsnota van het kabinet) kan blijveil'', ,,Ik ga daarvan uit'', aldus Ploeg, ,,wij zagen de defensienota destijds al als een minimum, het besluit van het kabinet herstelt de naam en geloofwaardigheid van Nederland in de NAVO een beetje, daarover oordeel ik positief''.

Rekening houdend met de meerjarenramingen tot 1982 van het kabinet-Den Uyl, betekent de beslissing van het kabinet (als rekening gehouden wordt met extra budgetverhogingen zolang geen overeenstemming is bereikt tussen Oost en West over troepenbeperking) voor de lopende kabinetsperiode een extra verhoging van een kleine f 300 miljoen. Als ook 1982 erbij wordt betrokken gaat het echter om f 600 miljoen, zo was op 30 mei op defensie te horen.

Wel heerste er in de regeringsfractie irritatie over de wijze, waarop het kabinet zijn besluit had gepresenteerd, De fractieleiders van CDA en VVD betreurden het, dat zij niet vooraf beter waren ingelicht. Ook werd het in hun fracties als ongelukkig ervaren, dat de beslissing een dag voor de gemeenteraadsverkiezingen en een week na — en niet gelijktijdig met — het nucleaire stellen van het Lanceraketsysteem (pag. 427/2 e.v.) is gepresenteerd.

Over de inhoud van de kabinetsbeslissing zijn de beide regeringsfracties op zichzelf wel tevreden. Vooral mr. Aantjes is echter enigszins in zijn wiek geschoten omdat hij op 25 mei, bij het gebruikelijke wekelijkse overleg van de christen-democratische bewindslieden en de fractievoorzitter, niet op het een dag later in het kabinet genomen besluit is aangesproken maar pas achteraf werd ingelicht.

Bovendien werden op 30 mei in Washington en Den Haag nogal tegenstrijdige mededelingen over de inhoud van het besluit gedaan, wat de stemming in het regeringskamp ook geen goed deed Van VVD-kant ondernomen pogingen om met het bekendmaken van het besluit nog enkele dagen te wachten, tot na de gemeenteraadsverkiezingen, waren al mislukt.

Tot de verwarring over de precieze inhoud van het kabinetsbesluit heeft bijgedragen dat in Washington de indruk is gewekt dat de verhoging met 3% in feite slechts een deel van het defensiebudget (1978 = 9.5 miljard) zou betreffen en overigens gedeeltelijk elders binnen het budget zou worden gecompenseerd (zie boven)

Zo zou feitelijk niet een verhoging met 3 maar met 2,7% het resultaat zijn, d.w.z. slechts gemiddeld 0,3% meer dan het kabinet-Den Uyl in zijn meerjarenramingen had voorzien.

Deze in Washington ontstane indruk is onjuist, aldus een woordvoerder van defensie. In feite gaat het erom dat omstreeks f 1100 miljoen ,,oneigenlijke'' defensie-uitgaven (loodswezen. civiele verdediging, pensioenen en wachtgelden) weliswaar buiten beschouwing zijn gelaten, maar dat betekent niet dat dit deel van de begroting niet of met minder dan 3% reëel zou stijgen. Bij dit budgetdeel zullen integendeel de stijgingen de komende jaren de 3% eerder overtreffen gelet op de verwachte ontwikkeling van het overheidsbudget.

Voor de NOS-TV heeft mr. Aantjes op 30 mei afstand genomen van bijv. opvattingen van de VVD'er Ploeg als zou defensie nu ook buiten de ombuigingsoperatie van het kabinet kunnen blijven.

Uitgaand van het met 3% verhoogde budgetniveau zal ook defensie een bijdrage aan de algehele beperking moeten leveren, aldus Aantjes, die overigens zei dat hij de beslissing over het nucleair stellen van de Lance en de verhoging met 3% graag gelijktijdig had willen beoordelen. Over de budgetverhoging zelf, globaal f 300 miljoen tot 1982 (zeker als er rekening mee wordt gehouden dat de defensiebegroting 1978 in de binnenkort uitkomende z.g. voorjaarsnota per saldo nog iets wordt verhoogd wegens compensatie voor prijsstijgingen), zei Aantjes dat de instemming van zijn fractie er mede van zal afhangen of ,,de NAVO zich inderdaad krachtig gaat inzetten voor het terugdringen van de atoombewapening''.

Meerderheid Tweede Kamer akkoord

De Tweede Kamer wijdde op 7 juni een debat aan heit kabinetsbesluit. In dit debat tekenden de linkse oppositiepartijen PvdA, *PPR*, CPN en PSP heftig verzet aan tegen de beslissing.

De regeringsfracties alsmede *SGP* en GPV waren het eens met de extra prioriteit, die het kabinet aan de defensieinspanning toekent.

De woordvoerder van D'66, Engwirda, bekritiseerde de procedure van besluitvorming en de presentatie van het beleid, maar wilde zijn oordeel over de inhoud van het beleid opschorten tot minister Scholten bij de begroting 1979 meer informatie op tafel zou brengen.

Op herhaald aandringen van bijna alle woordvoerders om meer duidelijkheid, zei Scholten niet te kunnen verklaren dat defensie volledig buiten spel staat bij de bezuinigingsoperatie door de beslissing om het budget met 3% te verhogen Hij weigerde een nadere precisering te geven, omdat het kabinet midden in de besprekingen over de bezuinigingen zit

De kamerleden vroegen zich af of de verhoging van 3% weer gedeeltelijk teniet kan worden gedaan Of dat de minister bedoeld dat de stijging van personeelslasten bij defensie in gelijke mate beperkt zal worden als bij andere departementen Scholten wilde alleen zeggen dat de beoogde versterking van de gevechtskracht niet alleen bereikt kan worden door meer geld voor inveiteringen in materieel maar dat ook de personele sector daarbij nadrukkelijk betrokken moet worden

Volgens Scholten heeft het vorige kabinet de defensie-uitgaven zo niet de laagste, dan toch een zeer lage prioriteit gegeven Hij memoreerde dat het aandeel van defensie in de totale reeks uitgaven tussen 1973 en 1978 is teruggelopen van 12 tot minder dan 10%, en dat het personeelsbestand van defensie in de vorige kabinetsperiode met ruim 9000 man is gedaald. terwijl het aantal ambtenaren bij andere departementen niet meer dan 20 000 is toegenomen

Nadrukkelijk wees de minister de suggesties van de oppositie van de hand dat hij het parlement met de beslissing over de verhoging met 3%, voor het blok zou hebben gezet Een kabinet hoeft niet steeds voor het nemen van beslissingen toestemming van de Kamer te vragen zei hij

Dat de beslissing vlak voor de NAVO-topconferentie werd genomen, betekent een duidelijke politieke keuze, aldus Scholten .,Wij meenden onze NAVO-partners niet langer in onzekerheid te kunnen laten De beslissing was al in mei 1977 door de vorige minister op een NAVO-conferentie in Londen voorbereid en de bondgenoten waren gezamenlijk tot het oordeel gekomen dat de defensie-fondsen van Nederland onvoldoende waren om de bestaande plannen van ons land uit te voeren', zei Scholten

Stemerdink wierp tegen dat Scholten is afgestapt van de in mei 1977 op initiatief van Stemerdink in NAVO-verband overeengekomen clausule, dat bij een verhoging rekening zou worden gehouden met de economische omstandigheden van de lidstaten

Scholten verklaarde de uitgebreidere gegevens waarop de beslissing is gebaseerd, pas bij de ontwerp-begroting 1979 in september te kunnen overleggen Aanvankelijk ontraadde hij een motie van Stemerdink, die vroeg de Kamer op korte termijn een nieuw beleidsplan van de defensie voor de komende tien jaar aan te bieden Het opstellen van zo'n plan, voorafgaande aan de begroting voor volgend jaar achtte hij onmogelijk

Toen echter ook de CDA-fractie veel voor deze nieuwe planning bleek te voelen, zegde Scholten toe een nieuw tienjarenplan in de memorie van toelichting op de Defensiebegroting 1979 te zullen opnemen

De regeringsfracties, SGP en GPV dienden een motie in die wil vastleggen dat de stijging met 3% van de defensie-uitgaven in de komende planperiode bijdraagt tot het op peil houden van de kwalitatieve defensie-inspanning, zoals werd voorzien in de Defensie-nota 1974

Bovendien spreekt deze motie uit dat het tevens noodzakelijk is dat het overleg over wapenbeheersing, met name wat betreft het terugdringen van de rol van kernwapens, wordt geintensiveerd

D'66-woordvoerder Engwirda verklaarde dat dit laatste aspect voor zijn fractie bij de beoordeling van de verhoging met 3% van groot belang is ,,Centraal staat voor ons de vraag in hoeverre de extra defensie-uitgaven zullen worden aangewend voor de handhaving van onze conventionele defensie-inspanning als middel om de rol van de kernwapens terug te dringen

Over de verschillende moties, die tijdens het debat waren ingediend, werd op 13 juni gestemd. Daarbij werd de niutie-Stemerdink over het opstellen van een tienjarenplan voor het te voeren defensiebeleid aangenomen, evenals een motie-Stemerdink over het verstrekken van gegevens over defensie voordat belangrijke beslissingen worden genomen.
Verworpen werd de motie-Stemerdink, waarin aan de regering gevraagd werd om het besluit tot verhoging van de defensie-uitgaven met 3% reëel per jaar opnieuw in overweging te nemen, o.a. op grond van het feit, dat de ombuigingsoperatie nog niet was afgerond.
Val-worpen werd ook een motie-Waltmanc (PPR) waarin het besluit van het kabinet werd afgekeurd.
Aangenomen werd een motie-Engwirda over het betrekken van het niveau van de defensie-uitgaven bij de ombuigingsoperatie.
Aangenomen werd tenslotte ook een motie-De Boer (CDA) over het intensiveren van het overleg over wapenbeheersing. *(NRC/H'blad,* Nederlandse Staatscourant, Handelingen Tweede Kamer, ANP)

VOORJAARSNOTA UITVOERING BEGROTING

Minister Andriessen van financiën heeft op 12 juni de voorjaarsnota over de uitvoering van de begroting voor het lopende jaar naar de Tweede Kamer gezonden. Uit deze nota bleek, dat het tekort op de rijksbegroting dit jaar vermoedelijk f 0,9 mrd hoger zal uitkomen dan het in de miljoenennota in sept. vorig jaar was geraamd. De financieringsbehoefte van de overheid zal een miljard gulden hoger uitkomen, zo wordt verwacht.

Volgens minister Andriessen zal het kabinet met een tegenvaller van f 0,6 mrd, doordat een aantal beleidsombuigingen uit de éénprocentsoperatie van het vorige kabinet nog niet was verwezenlijkt maar wel in het totaalbeeld van 1978 was verwerkt Daardoor heeft de regering reeds voor 1978 nodig geachte uitgaven voor nieuw beleid binnen de bestaande begrotingsruimte moeten opvangen. Wegens de beperkte mogelijkheden daartoe zijn die uitgaven voor 1978 zo beperkt mogelijk gehouden om de totaalaanpak bij de beleidsombuigingen niet te ondergraven

Het kabinet heeft besloten om liet grootste deel van de claims voor nieuw beleid voor dit jaar af te wijzen Alle mee- en tegenvallers op de verschillende begrotingsposten van de verschillende departementen leidden ertoe dat de totale begrotingsruimte, die in september was vastgesteld, nog met 200 mln gulden is overschreden
Deze overschrijding zal worden gecompenseerd door een uitgavenverlaging van dezelfde orde van grootte, die via een globale sleutel over de verschillende departementen wordt verdeeld Voor de gevolgen van deze overschrijdingen voor de jaren na 1978 zullen compensaties worden gezocht in het kader van de hele ombuigingsoperatie
Minister Andriessen merkt op dat de globale ombuigingen op de rijksbegroting die in de bezuinigingsnota zullen worden aangegeven in de miljoenennota van 1979 nader ingevuld worden
De ocerheidsuitgaven incliisief de conjuncturele posten, worden nu voor 1978 geraamd op f 97,8 mrd, dat is j 1,6 mrd hoger dan de raming in ae miljoenennota
De raming van de ontvangsten is tnans f 84 4 mrd, f 0,7 mrd hoger dan de oorspronkelijke raming
De tegenvaller van f 06 mrd gulden bij de nog niet verwezenlijkte ombuigingen in het kader van de éénprocentsoperatie heeft betrekking op personeelsuitgaven, sociale voorzieningen van overheidspersoneel en de vertraagde herstructurering van ae kinderbijslag- en kinderaftrek
Minister Andriessen meldt de Kamer dat nu en het komende jaar — in verband met een verwachte vermindering van de economische groei — gerekend moet worden op f 800 mln minder belastingontvangst per jaar
Daar tegenover staat dat het dalend inflatietempo een gunstig effect heeft op de begrotingsposten die gevoelig zijn voor loon- en prijsstijgingen Dat levert een voordeel op van f 620 mln Per saldo resteert hier dan een tegenvaller van f 180 mln.
De doorwerking van de voorjaarsnota naar latere jaren leidt ertoe dat er in 1979 voor f 02 mrd niet meer omgebogen zal moeten worden In 1980 is er geen effect op de begroting In 1981 zou er een klein voordeel kunnen ontstaan Voor 1979 staat daar tegenover dat er waarschijnlijk iets meer geld zal binnenkomen aan niet-belastingmiddelcn
De totale belastingontvangsten voor het lopende jaar worden f 615 mln lager geraamd dan in de miljoenennota Volgens de voorjaarsnota zal het omvangrijke financieringstekort van f 11 2 mrd voor dit jaar slechts ten dele op de kapitaalmarkt kunnen worden gefinancierd Minister Andriessen kondigt aan dat er rekening moet worden gehouden met ,,een niet onaanzienlijke monetaire financiering" Het verwachte tekort zal voor een deel kunnen worden gefinancierd door intering op het schatkistsaldo bij de Nederlandsche Bank (NRC/H'blad, Ministerie van defensie)

NEDERLAND LEENT f 50 MILJOEN AAN PORTUGAL

Nederland verstrekt via de Nederlandse Investeringsbank voor Ontwikkelingslanden een lening van f 50 miljoen aan Portugal De overeenkomst is op 24 mei in Lisabon getekend door Vertegenwoordigers van de NIO en de Bank van Portugal Deze lening, die door de Nederlandse Staat wordt gegarandeerd, levert een bijdrage tot de overbrugging van de betalingsbalanstekorten van Portugal De totale looptijd is vastgesteld op 10 jaar waarvan de eerste drie jaar aflossingsvrij

AFRIKA

GHANA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN SINDS 1976. REFERENDUM OVER STAATSVORM OMSTREDEN

Op 5 juli is generaal Ignatius Acheampong, staatshoofd van Ghana sinds de machtsovername in januari 1972 — die een einde maakte aan het gekozen bewind van dr. Busia —, afgetreden en opgevolgd door de chef van de generale staf, luitenant-generaal F. W. K. Akuffo.
Aan deze ,,kleine paleisrevolutie" (NZZ 21-7) gingen o.a. de volgende ontwikkelingen vooraf.

Plannen voor *terugkeer* tot gekozen regering

Nadat de Ghanese orde van advocaten op 25 sept. 1976 bij het militaire regime van generaal I. K. Acheampong, de voorzitter van de opperste militaire raad SMC (zie pag. 95/2-1976), had aangedrongen op een terugkeer naar een burgerbewind in 1978, werd de toekomstige regeringsvorm ter discussie gesteld.
Generaal Acheampong riep de Ghanezen in okt. 1976 op te streven naar een soort ,,unie-regering", ,,een gemeenschapsregering waarvan ieder deel zou uitmaken", gebaseerd op de ,,democratische gemeenschapsbeginselen" en in overeenstemming met de ,,nationale normen". De regering wilde wel tot een hernieuwde participatie van burgers in het bestuur overgaan, maar dan zonder een terugkeer tot de partijpolitiek, die volgens de generaal in het verleden ,,rivaliteit, tribalisme, corruptie en andere sociale ondeugden aanmoedigde". Wat vermeiden moest worden was ,,een partijsysteem dat niet alleen vreemd is aan de Ghanese omstandigheden", maar daar ook slecht bij past. Men moest ,,de collectieve wijsheid van de strijdkrachten, de politie en burgers in de dienst van Ghana samenbrengen".

In jan. 1977 benoemde de regering een commissie van 14 leden onder voorzitterschap van de procureur-generaal en minister van justitie, Gustav G. Koranteng-Addow, om de opvattingen van de natie te peilen over de voorgestelde ,,unie-regering". Bij de bekendmaking van de samenstelling van die commissie (die begin februari haar werkzaamheden begon), verklaarde Acheampong op 10 jan. 1977 dat het de be-

doeling van zijn regering was ,.een discussie- en denkproces op gang te brengen over het type regering dat geschikt is voor dit land op basis van het feit dat de huidige geest van de natie, die het eventuele politieke systeem moet weerspiegelen, een (geest) van eenheid is". Aan het adres van de mensen die aandrongen op een spoedige terugkeer naar een burgerbewind liet hij weten dat de gang vön zaken ,,in overeenstemming zal zijn met de missie die wij ons hebben gesteld en de snelheid waarmee wij de constitutionele procedure afwikkelen".

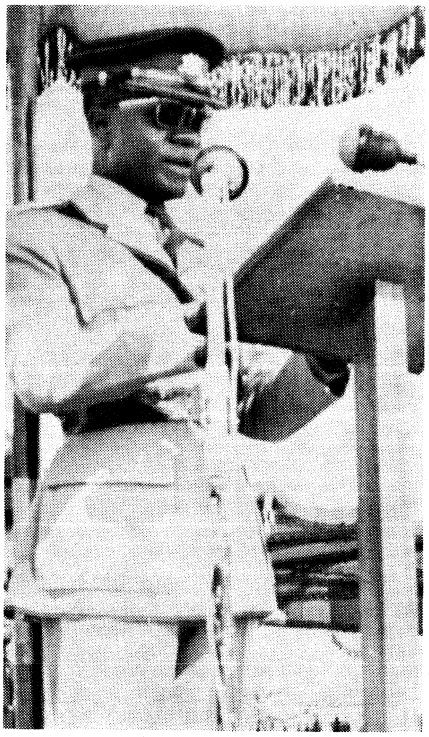
Maar dit concept van een „unieregering" stuitte op oppositie van de kant van de vakbeweging en diverse brroepsorgatiisaties.

Zo stelde Ghana's Trades Union Congress (TUC) volgens AFP (3-1-1977) de commissie Koranteng-Addow voor dat de unie-regering gebaseerd moest zijn op een massabeweging en dat zij moest leiden tot de .,schepping van een socialistische staat". Er moest een wetgevende kamer van 170 leden komen met een mandaat van vier jaar en een door het volk gekozen president. Als overgangsmaatregel werd voorgesteld dat Acheampong tot president zou worden benoemd van een overgangsbestuur voor 4 jaar, totdat een massabeweging goed georganiseerd was.

De orde van advocaten verwierw de regeringsbezwaren tegen partijpolitiek als .,schadelijk voor de belangen van het volk". Zij verlangde in 1978 een terugkeer tot ,,een door het volk gekozen regering op basis van algemeen volwassenenkiesrecht en krachtens de beginselen van vrijheid van vereniging en meningsuiting".

Op 17 juni 1977, twee dagen na een omvangrijke reorganisatie van de regering waardoor het civiele element werd versterkt (pag. 352/1), begon de afdeling Groot Accra van de orde van advocaten een stakingsactie uit protest tegen ,,de recente ontslagen via een gedwongen aftreden van hoge staatsfunctionarissen en de gang van zaken bij deze ontslagen", in het bijzonder het achterwege blijven van een opgave van redenen.

Vervolgens dreigde een aantal beroepsorganisaties, waaronder de orde van advocaten en de medische associatie, hun werk te staken als de SMC niet in juli aftrad. De orde van advocaten riep in een op 25 juni uitgegeven verklaring de regering op haar macht over te dragen aan een ,,presidentiële commissie" in afwachting van een terugkeer naar een burgerbewind.

Generaal Acheampong

Poging tot stautsyreep gemeld

Inmiddels waren in mei 1977 volgens The Times (16-6-1977) diverse personen gearresteerd na een poging om het radiostation in de hoofdstad Accra te bezetten in het kader van een actie om de regering omver te werpen. Tot de arrestanten behoorden luitenant-kolonel George Minyilla, voormalig lid van de National Redemption Council (zie pag. 95/2-1976), en Attoh Quarshie (een zakenman en voormalig politicus).

Aankondiging referendum

Op 1 juli 1977 zei generaal Acheampong in een radiotoespraak tot de natie dat de SMC van zins was om „zo spoedig mogelijk als maar uitvoerbaar de macht over te dragen aan een gekozen regering". De commissie Koranteng-Addow was verzocht haar verslag binnen drie maanden uit te brengen. Daarna zou binnen 6 maanden een referendum ,,om te beslissen over de regeringsvorm" worden gehouden en .,vervolgens zal, afhankelijk van de keus van het volk, een constituerende vergadering worden ingesteld om de betrokken constitutie op te stellen, waaronder de verkiezingen moeten worden gehouden en de machtsoverdracht moet worden geeffectueerd". Het volk zou moeten beslissen of het leger en de politie zou worden opgenomen in of uitgesloten van een toekomstige regering.

Op **13** juli gaf de SMC een verklaring uit, waarin het volgende tijdschema voor een terugkeer naar een gekozen regering was opgenomen:

a) de commissie Koranteng-Addow zou per 30 sept. 1977 verslag uitbrengen,

b) de registratie van de kiezers zou geschieden tussen aug 1977 en jan. 1978, waarna de wetten i.z. de referendumprocedure zouden worden gepubliceerd;

c) het referendum zou op 30 maart 1978 worden gehouden;

d) een commissie voor het opstellen van de grondwet zou in april 1978 worden ingesteld en die zou haar ontwerp in okt. 1978 moeten hebben voltooid;

e) een constituerende vergadering zou in nov. 1978 worden ingesteld en die zou in maart 1979 haar goedkeuring aan een nieuwe grondwet hebben gehecht;

f) onder de nieuwe grondwet zouden op 15 juni 1979 algemene verkiezingen moeten worden gehouden;

g) een gekozen regering zou op 1 juli 1979, de 19de verjaardag van de republiek, de macht moeten aanvaarden.

Dezelfde dag werd Isaac K. Abban, lid van het hooggerechtshof, tot verkiezingscommissaris benoemd. Hij moest toezicht houden op de voorbereidingen voor het referendum en de verkiezingen.

Beëindiging staking beroepsorganisaties

Inmiddels waren vele advocaten, artsen, apothekers, ingenieurs, accountants en vertegenwoordigers van andere beroepen begin juli een stakingsactie begonnen ter ondersteuning van een oproep tot het onmiddellijk aftreden van de SMC. De regering reageerde daarop o.a. door op 7 juli de wettelijke erkenning van beroepsorganisaties in te trekken, waardoor hun o.m. het recht werd ontnomen om disciplinaire maatregelen te treffen tegen leden die geen gevolg gaven aan de stakingsoproep.

Op 9 juli trok de SMC alle verloven van militairen in. De ,,natie-saboteurs" kregen een ,,laatste waarschuwing" om het werk binnen 24 uur te hervatten.

Van 12-14 juli volgde een ,,dialoog" tussen de regering, vertegenwoordigd door commissaris Koranteng-Addow en commissaris Robert K. A. Gar-

diner (economische planning), en de associatie van beroepsorganisaties (APB) vertegenwoordigd door haar voorzitter E. D. Kom, een advocaat. Hoewel de activa en bankrekeningen van de APB op 14 juli 1977 door een regeringsdecreet werden bevroren, werd die dag de wettelijke erkenning van de beroepsorganisaties hersteld, terwijl generaal Acheampong bekendmaakte dat hij bereid was ,,een internationale instantie'' te aanvaarden voor het houden van toezicht op het voor maart '78 aangekondigde referendum, teneinde de vrees weg te nemen dat dit door de regering zou worden gemanipuleerd.

In een op 18 juli door regering en APB uitgegeven gemeenschappelijke verklaring werd meegedeeld dat de APB ermee had ingestemd haar leden te adviseren het werk te hervatten ,,op basis van de tok dusver bereikte schikking en de door de regering gegeven verzekeringen''. Na de beëindiging van de staking werd het overleg tussen regering en APB voortgezet, waarbij laatstgenoemde o.m. een bekorting van de overgangsperiode van 2 tot 1 jaar zou hebben verlangd alsmede grotere persvrijheid en de vrijlating van alle politieke gevangenen.

Verslag commissie *Koranteng-Addow*

Op 4 okt. 1977 werd het verslag van de in januari tevoren ingestelde commissie Koranteng-Addow aan de regering uitgebracht. Het 239 pagina's tellende rapport, dat volgens The Times ,,in feite een ontwerpgrondwet'' was, gaf de opvattingen weer van 542 personen, die de zittingen van de commissie hadden bijgewoond, alsmede de opvattingen die in 866 schriftelijke stukken aan de commissie waren neergelegd.

De commissie was gekomen tot de volgende definitie van een ,,nationale regering'', een term waaraan zij de voorkeur gaf boven ,,unie-regering'' (union government): ,,Een vorm van representatieve regering van het volk, met als filosofische fundering de concepten van nationale eenheid en consensus, die haar functionarissen selecteert uit alle lagen en secties van de gemeenschap op een basis anders dan het lidmaatschap van een geïnstitutionaliseerde politieke partij of partijen''.

De commissie verwierp voorstellen die inhielden dat de strijdkrachten en de politie automatisch recht zouden hebben op een gegarandeerde vertegenwoordiging in het uitvoerende bewind, hoewel zij wel tot de aanbeveling kwam dat ,,er geen wet of reglement moet komen dat een in actieve dienst zijnde officier verbiedt in het kabinet te worden benoemd'' en dat er voorts een automatische vertegenwoordiging van de strijdkrachten en politie moest komen in een staatsraad (een voorgestelde niet-gekozen adviesraad van ,,prominente staatsburgers'') en in andere instanties die de regering inzake defensie en nationale veiligheid adviseerden.

Over het lidmaatschap van vertegenwoordigers van de strijdkrachten en de politie in het kabinet werd in het rapport gesteld: ,,Het zou ongelukkig zijn als in Ghana zo zeer op professionalisme zou worden aangedrongen dat dit de primaire basis zou worden voor iemands lidmaatschap van het kabinet. Er zou inderdaad geen eind komen aan de aanspraken van andere beroepsassociaties in het land: want als vertegenwoordigers van een of twee beroepsgroeperingen van zetels in het kabinet verzekerd zijn, hoe wil men dan de uitsluiting van vertegenwoordigers van andere beroepsorganisaties rechtvaardigen? Maar al moet professionalisme niet worden toegepast als automatische kwalificatie, het moet evenmin dienen als basis voor diskwalificatie als kabinetsminister.''

Het rapport beval een regeringsvorm aan die geleid zou worden door een uitvoerende president, rechtstreeks gekozen via algemeen volwassenenkiesrecht (stemgerechtigd vanaf 18 jaar), die verantwoordelijk zou zijn voor het formuleren van het uitvoerende beleid, het initiatief nemen tot het opstellen van wetten en het benoemen van een kabinet.

Kandidaten voor het presidentschap zouden minstens 40 jaar moeten zijn en de duur van de ambtstermijn zou hoogstens tweemaal 4 jaar mogen zijn. Als selectieprocedure voor presidentskandidaten werd o.a. voorgesteld: een voordracht door gekwalificeerde personen (incl. bewoners van alle negen regio's) met daarna opstelling van een korte lijst van kandidaten door een kiescollege, 'bestaande uit districtsvertegenwoordigers onder voorzitterschap van een lid van het nationale House of Chiefs.

Voorts werd aanbevolen dat er een rechtstreeks gekozen vice-president zou zijn en dat de wetgevende vergadering zou bestaan uit één kamer van 140 afgevaardigden, die gekozen zouden moeten worden „als onafhankelijken en op grond van eigen verdiensten'', waarbij het recht van associatie met het oog op het vormen van politieke partijen krachtens de constitutie werd verboden, terwijl de verkiezingskosten van de kandidaten door de staat zouden worden betaald.

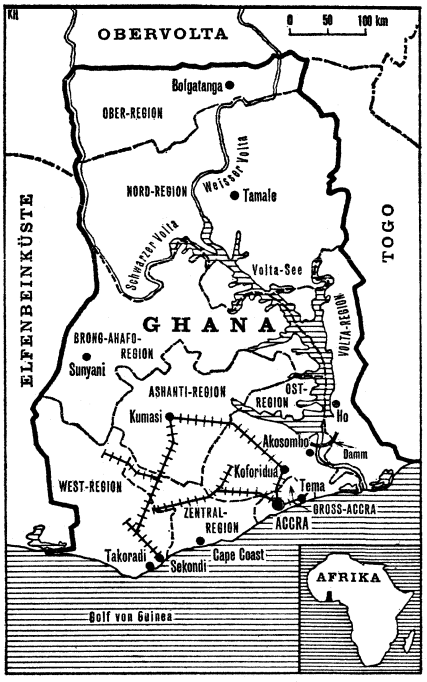
Gezien het ontbreken van ,,een georganiseerde oppositie'' in de wetgevende vergadering werd gesuggereerd dat de voorgestelde staatsraad zou dienen als ,.een van de weinige instellingen die kon worden gebruikt om mogelijke excessen van de uitvoerende macht tegen te gaan''. Ook werd nog de aanbeveling gedaan om ,,leden van de openbare diensten, hetzij burgers of militairen'', die zich verkiesbaar wilden stellen of politieke benoemingen wilden aanvaarden, onbetaald verlof te verlenen. Onder vroegere constituties hadden zij hun functie moeten neerleggen.

Het rapport van de commissie werd door de regering aanvaard en vormde zo de formele basis van haar voorstel betreffende een unie-regering bij het komende referendum, al werd beklemtoond dat de uiteindelijke vorm van de nieuwe grondwet zou worden bepaald door de constituerende vergadering, die volgens de plannen in nov. 1978 bijeen moest komen. Voor massale verspreiding onder de deelnemers aan het referendum werd door de regering een ,,beknopte leidraad'' opgesteld, die volgens West Africa (6-2-'78) ,,ernstige verdraaiingen van het oorspronkelijke rapport bevatte, dat overigens zelf in onverkorte vorm in de loop van oktober werd gepubliceerd.

Het onderscheid had vooral betrekking op de deelname van strijdkrachten en politie in een unie-regering. Volgens de leidraad, aldus West Africa, was ,,het grootste deel van de vertegenwoordigers voor enigerlei deelname van de strijdkrachten en de politie aan de regering''; het rapport stelde: „Terwijl het grootste deel van de vertegenwoordigers tegen actieve deelname van de strijdkrachten aan de unie-regering was, was het voorstander van enigerlei participatie in een toekomstige regering''. Voorts werden voorbeelden aangehaald van in de leidraad vermelde gevallen waarin de commissie voorstellen ten gunste van een automatische vertegenwoordiging van strijdkrachten en politie in het kabinet overwoog zonder dat daarbij werd vermeld dat de commissie die voorstellen had verworpen.

Oppositie tegen regering

Terwijl de regering verklaarde dat zij het recht van alle Ghanezen aan-

(N Z Z 8-1-1977)

vaardde om vrijelijk hun opvattingen over de toekomstige regeringsvorm in de periode voorafgaande aan het referendum te uiten en zij tevens stelde zich aan de uitslag van helt referendum te zullen houden, intensiveerde zij niettemin haar campagne voor een aanvaanding van de voorstellen inzake een unierege ing. Toespraken van militaire leiders en re~geringsfunctionarissen kregen ruime aandacht in de media, die grotendeels in handen van de staat waren. Behalve de neiging om het gewicht van de aanbevelingen van de commissie m.b.t. de rol van de strijdkrachten en de politie te beperken stond in die campagne het krachtige verzet tegen elke hervatting van de partijpolitiek in Ghana aentraal.

Zo verklaarde generaal Acheampong op 6 nov. 1977 dat heit land zich niet kon permitteren naar de partijpolitiek terug te keren ,,eenvoudig om de grillen en nukken van enkelen te bevredagen die door een of andere tik schijnen te denken dat zij geboren en voorbestemd zijn om te heersen".

De Ghanese orde van advocaten handhaafde tijdens haar jaarcongres in september te Accra haar verzet tegen het concept van een unie-regering. Tevens verleende zij de APB juridische steun in een geschil met het militaire bewind n.a.v. het streven van de beroepsorganisaties om vrije discussies over de voorstellen te organiseren.

Op 12 okt. zou een door het APB georganiseerde symposion in Accra plaatsvinden ter bespreking van Ghana's terugkeer tot een constitutioneel bewind met de mogelijkheid voor het uiten van onafhankelijke opvattingen over de commissievoorstellen. Maar de ruim 5.000 aanwezigen moesten de wijk nemen toen het symposion werd verstoord door jongeren die hen en de organisatoren met stoelen en andere voorwerpen bekogelden.

De Ghanese orde van advocaten ondernam bij het hooggerechtshof juridische stappen tegen de Ghana Peace and Solidarity Council (GP SC) en een andere jeugdorganisatie en tegen enkele personen zoals S. O. Lamptey, de organisator van de GP SC, die evenals de voorzitter van de GPSC, Kwesi Ghapson, in juni 1977 tot persoonlijke assistent voor speciale taken bij generaal Acheampong was benoemd. De GPSC ontkende verantwoordelijk te zijn voor de verstoring van heit symposion, terwijl Ghapson tevens tegensprak dat de campagne van de organisatie ten gunste van een unie-regering door de overheid werd gefinancierd.

Op 11 jan. 1978 betreurde de orde van advocaten in een met 73 tegen 6 stemmen goedgekeurde resolutie de ,,eenzijdige en discriminerende" wijze waarop de voorstellen i.z. een unie-regering werden gepropageerd. Tijdens een radlotoespraak op 12 jan., daags voor de 6de verjaardag van de militaire staatsgreep, riep generaal Acheampong ,,alle voormalige politici" op ,,een nieuw regeringssysteem voor Ghana te helpen ontwikkelen teneinde een ordelijke machtsoverdracht te waarborgen".

Naar zijn zeggen meende de SMC dat ,,vroegere parlementariërs en partij-activisten van de Eerste en Tweede Republiek nog steeds een vitale bijdrage moesten leveren voor de verwezenlijking van een ordelijk bestuur in het land".

Op 27 jan. maakte een aantal vroegere politieke figuren bekend dat zij een volksbeweging voor vrijheid en gerechtigheid (People's Movement for Freedom and Justice — PMFJ) hadden gevormd om de SMC-voorstellen in de referendumcampagne te bestrijden. Tot de PM FJ-leiders behoorden K. A. Gbedemah (minister onder Nknoemah en oprichter van de Nationale Alliantie van Liberalen in 1969), luitenant-generaal Akwasi A. Afrifa (een van de leiders van de staatsgreep tegen Nknoemah en staatshoofd in 1969-1970) en William Ofori-Atta (minister van buitenlandse zaken onder Busia). Onder vroegere politici die met de PMFJ geassocieerd waren bevonden zich de socialist John Hansen en leiders van de APB-campagne tegen de SMC zoals professor A. A. Boahen en Nana Akufo-Addo (zoon van oud-president William Akufo-Addo), die secretarisgeneraal van de PMFJ werd.

Akufo-Addo verklaarde dat de PMFJ niet een politieke beweging was, maar een vrijwilligersbeweging waarvan het voornaamste doel was .,het publiek over zijn burgerrechten te onderrichten".

Lt.-gen. Afrifa stelde dat de nieuwe beweging ernaar streefde .,het volk van Ghana de consequenties van de keus die het bij het komende referendum zou doen te verklaren", waarbij de PMFJ meende dat een unie-regering ,,in het geheel niet de moeite van het proberen waard was" als antwoord op de problemen van het land. Bovendien stelde Afrifa dat de ,,eenzijdigheid van de campagne" ten gunste van de unie-regering, gevoerd door de SMC en pro-regeringsorganisaties zoals de GPSC, het referendum duidelijk van ,,elke morele legitimiteit" had beroofd. Hij drong er bij de regering op aan de PMFJ ,,dezelfde faciliteiten, gelegenheden en vrijheid om te vergaderen, bijeenkomsten te organiseren en een campagne te voeren te verlenen ,als aan andere organisaties was toegestaan". Gbedernah zei dat de PMFJ .,het unieregeringsvoorstel verwierp omdat het een blauwdruk voor een persoonlijke dictatuur was, cn dat de organisatoren van de PMFJ waren ,,samengekomen ondanks hun politieke verschillen voor het welzijn van de natie",

De PMFJ beschuldigde de regering voorts van talrijke wandaden, zoals ,,detentie zonder vorm van proces, grillige machtsuitoefening en systematische onderdrukking van individuele vrijheden en de persvrijheid". In het bijzonder werd kritiek geleverd op de behandeling van de economische situatie.

De reactie van de regering op de vorming van de PMFJ werd vooral gekenmerkt door scherpe aanvallen op Afrifa en Gbedemah en door de weigering de nieuwe organisatie openbare bijeenkomsten te laten houden.

Een door de PMFJ beraamde persconferentie op 4 febr. te Kumasi moest op het laatste moment worden afgezegd, omdat volgens de commissaris voor de regio Ashanti, G. E. Osei, geen politietoestemming zou worden verleend voor de conferentie of voor ,,enige openbare bijeenkomst waar dan ook in Ghana", die door de PMFJ wend georganiseerd. Maar volgens Akufo-Addo was de mededeling over de weigering van de toestemming te laat ontvangen om de bijeenkomst nog te verhinderen. Er volgden botsingen met tegenstanders, waarbij naar verluidt mogelijk vijf mensen werden gedood. De PMFJ verklaarde dat geen politieitoestemming nodig was geweest voor persconferenties die tot dan toe waren gegeven door organisaties of personen, die voorstander van een unie-regering waren. De discriminerende houding van de regionale commissaris vormde een duidelijke aanwijzing dat de SMC niet van plan was zijn eigen verzekering te honoreren dat het ieder vrijstond om openlijk commentaar te leveren op het idee van een unieregering, aldus de PMFJ.

Van zijn kant riep Osei de Ghanezen op zich verre te houden van de PMFJ, omdat ,,elke organisatie die heit volk van Ghana poogt te verdelen niet patriottisch is". Wel werd vervolgens toestemming verleend voor een 3 uur durende openbare demonstratie in Kumasi van tegenstanders van de PMFJ onder de leiding van de GPSC, die aan Osei een oproep tot een verbod van de RMFJ deed toekomen. Ook verzet tegen de PMFJ werd geuit door de Ashanti-jeugdassociatie, waarvan de voorzit-

ter en de vice-voorzitter, resp. Sam Boateng en S. K. Danso, beiden speciale assistenten van gen. Acheampong waren.
Deze deelde vervolgens mee dat de SMC niet van plan was de PMFJ, ,,een alliantie van zelfzuchtige lieden", te verbieden. Maar niet zou worden toegestaan dat de PMFJ openbare bijeenkomsten hield, ,,omdat zij van plan is misbruik te maken van de economische moeilijkheden van het land en chaos en verwarring onder de mensen te zaaien". Op 18 febr. zei Acheampong nog dat de Ghanezen ,,kwesties betreffende het SMC-voorstel voor een niet-partijen-regering niet (moesten) verwarren met de huidige tekorten aan eerste levensbehoeften".
Inmiddels was bekendgemaakt dat alle groepen die het concept van een unie-regering steunden hun referendumcampagne zouden coördineren o.l.v. kolonel P. H. S. Yarney, de commissaris van voorlichting.

Op 7 maart werd een gezamenlijk memorandum gepubliceerd door de Christelijke Raad van Ghana en de r.-k. kerk in Ghana. Daarin werd op de SMC een beroep gedaan om ,,op overtuigende wijze zijn eerlijke en onpartijdige leiding te demonstreren alsmede zijn oprechte verlangen om het aanstaande referendum voor te bereiden ,,door o.m. toestemming te verlenen en bescherming te bieden aan personen die voor of tegen de unie-regering wensten te spreken, door politie en leger te verzoeken zich van ,,intimidatie en molestatie" te onthouden en door de in staatsbezit zijnde voorlichtingsmedia te vragen ,,faire, eerlijke en onpartijdige publiciteit te geven aan opvattingen voor of tegen een unieregering".

De referendumcampagne tot dusver werd als ,,totaal eenzijdig" in het memorandum gekwalificeerd. Gewezen werd op de verstoring van oppositiebijeenkomsten door ,,georganiseerde bandieten" en voorbeelden werden opgesomd van gevallen waarin de politie en het leger betrokken zouden zijn geweest bij aanvallen op studenten en personeel van universiteiten en middelbare scholen, terwijl gesteld werd dat de politie aan de andere kant geen actie had ondernomen om een gewelddadige verstoring van oppositiebijeenkomsten te beletten.

Een op dit memorandum gebaseerde pastorale boodschap werd opgesteld om tijdens de kerkdiensten op 19 maart te worden voorgelezen.
Kritiek op de houding van de kerken werd geuit door commissaris Kofi Badu van consumentenzaken en coöperaties op 20 maart.

Het gememoreerde optreden tegen studenten hing samen met de sinds mei 1977 bestaande onrust op de universiteiten. Er waren toen studentendemonstraties tegen de hoge voedselprijzen geweest die ertoe hadden geleid dat de regering de universiteiten op 13 mei 1977 had gesloten Na een stakingsactie van de medische associatie op 9 juni had de regenng de volgende dag de heropening van de universiteiten aangekondigd maar toen vervolgens docenten een stakingsactie begonnen werden de universiteiten later in juni opnieuw gesloten In augustus 1977 werd deze sluiting ongedaan gemaakt
Op 13 januari 1978 volgden op alle drie universiteiten demonstraties tegen de voorgestelde unie-regering, die aan de Universiteit van Ghana in Legon uitliepen op botsingen met de politie Daarop werden de universiteiten tot 30 januari gesloten Vele studenten vertrokken uit protest en andere boycotten de colleges De boycotacties duurden voort, ondanks een officiele aankondiging dat de financiele steun aan ae studenten zou worden ingetrokken als zij eind februari hun normale werkzaamheden niet hadden hervat.

Betwisting uitslag referendum. Verdwijning *verkiezingscommissaris*

Nadat volgens The Guardian (29-3) de PMFJ steun had verworven onder de grote massa van de Ghanezen -– en voor aanstaande regeringsfunctionarissen eind februari in het openbaar zouden zijn uitgejouwd —, maakte generaal Acheampong op 29 maart bekend dat de veiligheidstroepen in staat van alarm waren gebracht als voorzorg tegen pogingen om het referendum te ,,saboteren". Niettemin verliep het referendum op 30 maart zonder incidenten.
De stemgerechtigden konden kiezen tussen twee biljetten: een met de tekst ,,unie-regering ja" en een met ,,unie-regering neen".

(Voortzetting volgende aflevering)

TEKSTEN

SLOTDOCUMENTEN NAVO-TOPCONFERENTIE

In Washington heeft op 30 en 31 mei van dit jaar een conferentie op topniveau van de NAVO plaats gevonden. Over het verloop van deze conferentie is verslag uitgebracht op pag. 353 e.v.
De deelnemers aan deze conferentie hebben een aantal slotdocumenten goedgekeurd, t.w. een slotcommuniqué, een defensieprogramma op lange termijn van het westelijke bondgenootschap en een door het NAVO - hoofdkwartier uitgevoerde studie over de Oost–West-betrekkingen.
De teksten van deze documenten volgen hierna.

Slotcommuniqué

I 1. De Noordatlantische Raad is op 30 en 31 mei 1978 te Washington bijeengekomen. Staats- en regeringshoofden namen aan de zitting deel.

2. Sedert haar oprichting heeft de alliantie gediend om de veiligheid te verzekeren. de samenwerking en samenhang te vergroten en de vrede te bevorderen. Haar fundamentele vitaliteit ligt besloten in het feit dat alle geallieerde landen een democratisch regeringssysteem hebben. De bondgenoten blijven ervan overtuigd dat een democratisch systeem de meest menselijke en effectieve wijze is om de samenleving te organiseren, zodat zij de uitdagingen van de moderne wereld tegemoet kan treden. Zij hebben opnieuw bevestigd dat de alliantie centraal staat bij het bewaken van hun gezamenlijke veiligheid en opnieuw verzekerd dat zij met elkaar overleg zullen plegen over de gezamenlijke doelstellingen in de komende jaren.

3. De geallieerde leiders constateerden dat aan hun bijeenkomst een jaar van intensieve activiteit, analyse en herwaardering vooraf is gegaan, erop gericht om te verzekeren dat de alliantie in staat is haar toekomstige taken te volbrengen. In het bijzonder hebben de bondgenoten met succes de studie aangevat en de beslissingen uitgevoerd die voortsproten uit de Raadsvergadering in Londen van mei vorig jaar.

4 De nieuwe studie van de tendensen op lange termijn in de Oost-West betrekkingen, waartoe in Londen besloten werd, heeft bevestigd dat de twee elkaar aanvullende doelstellingen van het bondgenootschap, de veiligheid handhaven en tevens naar ontspanning streven, hun geldigheid behouden Gebaseerd op een onderzoek van de situatie in de USSR en de Warschaupactlanden, komt deze studie van de Raad tot de conclusie dat de lidstaten van het bondgenootschap hun solidariteit en hun waakzaamheid moeten handhaven en hun defensie moeten houden op het peil dat noodzakelijk wordt gemaakt door het offensieve vermogen van het Warschaupact, terwijl zij tezelfdertijd dienen te streven naar het bevorderen van de detente. De studie bevestigt ook dat de betrekkingen tussen de geallieerde en Warschaupactlanden uitgebreider geworden zijn maar dat er ernstige oorzaken van spanning blijven bestaan

5. De geallieerde leiders constateerden met bezorgdheid dat de Somjet-Unie en sommige van haar bondgenoten onstabiele situaties en regionale conflicten in de ontwikkelingswereld hebben uitgebuit. De ondeelbaarheid van de détente miskennen kan een verdere verbetering van de Oost-West betrekkingen slechts in gevaar brengen. Tevens onderstreepten zij echter dat deze situatie niet uitsluitend gezien kan worden binnen een Oost-West context en onderstreepten zij opnieuw het belang dat zij hechten aan het bevorderen van vreedzame oplossingen via onderhandelingen tussen de betrokken landen en de regionale organisaties zelf.

6. De bondgenoten bespraken de ontwikkelingen rond Berlijn en in Duitsland in het algemeen. Zij constateerden dat de situatie in en rond Berlijn sedert de mi-

nisteriële bijeenkomst van dec. 1977 in het algemeen geen ernstige verstoring te zien heeft gegeven, maar dat op zekere belangrijke punten de moeilijkheden zijn blijven bestaan. Zij onderstreepten opnieuw de reeds eerder geformuleerde positie van het bondgenootschap, in het bijzonder de overtuiging dat een strikte naleving en een volledige uitvoering van alle bepalingen in het vierzijdig akkoord van 3 sept. 1971 van essentieel belang zijn voor het bevorderen van de détente, het handhaven van de veiligheid en de uitbouw van de samenwerking in geheel Europa.

7. De geallieerden blijven vastbesloten te streven naar een zo constructief en positief mogelijke verhouding met de Sowjet-Unie en de andere Oosteuropese landen die zij zien als zijnde van essentieel belang voor de internationale vrede. Zij bevestigden opnieuw hun standpunt dat nauwere contacten en een beter begrip verder bevorderd dienen te worden teneinde een ruimere basis te verkrijgen voor een echtere en meer duurzame détente.

8. De geallieerden blijven ervan overtuigd dat volledige nakoming van de Slotakte van Helsinki van wezenlijk belang is voor een verbetering in de betrekkingen tussen Oost en West. De geallieerden spraken hun voldoening uit over de gedegen bespreking van de nakoming daarvan welke in Belgrado heeft plaats gehad en constateerden dat mensenrechten en humanitaire kwesties erkenning verkregen hebben als aangelegenheden waarmee de internationale gemeenschap zich legitiem mag inlaten. Zij herinnerden eraan dat alle deelnemende landen opnieuw hadden verklaard vastbesloten te zijn de Slotakte van Helsinki volledig na te komen en het multilaterale proces zoals dat door de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking op gang werd gebracht, voort te zetten. Zij betreurden echter dat de conferentie van Belgrado niet tot belangrijke resultaten heeft geleid en zij benadrukten het belang van een betere nakoming van alle clausiiles in de Slotakte, zodat op de toetsingsconferentie van Madrid in 1980 kan blijken dat er een belangrijke verbetering is gekomen niet alleen in de betrekkingen tussen staten, maar ook in het leven van individuen. In dit verband achtten zij het onverenigbaar met de Slotakte en met de détente dat de Sowjet-Unie en sommige Oosteuropese landen hun burgers het recht onthouden om aan de clausules van het Helsinki-document praktische consequenties te verbinden zonder daarvoor aan repressieve maatregelen onderworpen te worden.

9. De geallieerde leiders herhaalden vastbesloten te zijn krachtig te streven naar een meer effectieve en rechtvaardige wereldeconomie. De regeringen der geallieerde landen hebben met hun jarenlange inspanning om de ontwikkelingslanden te helpen, bewezen hoeveel belang zij hechten aan het bereiken van dit doel. Zij doen een beroep op de Warschaupactlanden om hieraan volledig deel te nemen.

10. Internationale samenwerking op het gebied van wetenschap, technologie en milieubescherming kan eveneens bijdragen tot een betere wereld. In dit opzicht stelden de geallieerde leiders met voldoening vast wat het Wetenschappelijke Comité van de NAVO, dat onlangs zijn 20ste verjaardag vierde, en het Comité voor de Uitdagingen van de Moderne Maatschappij hebben bereikt.

11. De inhoud van artikel 2 van het Noordatlantisch Verdrag indachtig, hechten de geallieerde leiders een groot belang aan het leggen van een stevige basis voor rie verdere verbeteringen van de economische en sociale omstandigheden voor hun bevolkingen Moeilijklieden met het handhaven van een voldoende en gestadige economische groei beinvloeden het vermogen van sommige landen van de alliantie om een genoegzame defensie-inspanning vol te houden Behalve geallieerde steun en samenwerking op defensiegebied hebben deze landen tevens economische steun en samenwerking nodig, gericht op het uitvoeren van. hun ontwikkelingsprogramma's en op een verbetering in de levensstandaard van hun volken Met dit doel voor ogen werd de secretaris-generaal verzocht een studie uit te voeren, daarbij rekening houdend mrt hetgeen de geallieerden bilateraal en in andere internationale verbanden reeds doen, en aan de Raad cerslag uit te brengen over de wijze waarop dit probleem zou kunnen worden aangevat

12 De geallieerden constateerden met voldoening dat de Eerste-Ministers van Griekenland en Turkije elkaar ontmoet hadden Zij hoopten dat deze dialoog over bilaterale kwesties zou bijdragen tot een oplossing van de geschillen tussen beide landen

13 De geallieerden onderstreepten opnieuw het belang dat zij hechten aan het versterken van de samenhang en de solidariteit, in het bijzonder op de zuid-oostelijke flank Zij gaven uitdrukking aan de hoop dat bestaande problemen opgelost zullen worden en dat de leden van de alliantie hun samenwerking betreffende alle aspecten van de defensie zullen hervatten.

14 Na de toestand in het Midden-Oosten in ogenschouw te hebben genomen, gaven de geallieerde leiders uitdrukking aan hun hoop dat er verder gepoogd zou worden om tot een alomvattende regeling voor het gebied te komen. Zij drongen er bij alle partijen op aan hun inspanningen ten gunste van een rechtvaardige en duurzame vrede te verdubbelen.

15. Het streven van de geallieerden om de spanningen tussen Oost en West te verminderen en de pogingen tegen te gaan tot het gebruik van militaire macht voor politieke doeleinden kan slechts met succes worden voortgezet binnen het kader van een stabiel militair evenwicht. Een dergelijk evenwicht zou garanderen dat zij hun détenteaolitiek veilig en in vertrouwen kunnen blijven vervolgen.

16 De geallieerde leiders gaven uiting aan hun bezorgdheid over de voortdurende groei van het offensief vermogen aan de zijde van het Warschaupact. Geconfronteerd met deze situatie en niettegenstaande verklaringen van Sowjetzijde dat deze massale militaire middelen niet bedoeld zijn voor het bedreigen van de veiligheid der geallieerde landen, hebben deze laatste geen andere keus dan twee elkaar aanvullende wegen te blijven bewandelen: enerzijds het versterken van hun defensie en anderzijds het streven naar onderhandelingen over wapenbeheersings- en ontwapeningsakkoorden. Wanneer dit maar mogelijk is, zullen de geallieerden het laatste blijven doen, maar wat er in deze richting bereikt wordt hangt noodzakelijkerwijs af van een positieve houding bij de landen van het Warschaupact.

17. De geallieerde leiders erkenden dat een effectieve en controleerbare beperking in de bewapening, vooral gericht op het rechttrekken van scheve verhoudingen in Europa op conventioneel gebied, een onmisbare voorwaarde is voor het bereiken van een duurzame verbetering in de Oost-West betrekkingen en voor een bevestiging van de vrede

18 De geallieerde leiders bespraken de onderhandelingen tussen de VS en de USSR over beperkingen op strategische wapens Zij spraken hun voldoening uit over de vorderingen die hierbij gemaakt zijn en stelden zich achter de Amerikaanse pogingen om een akkoord te bereiken waarbij de veiligheidsbelangen van het bondgenootschap verzekerd zijn, de strategische stabiliteit verhoogd wordt en de afschrikking gehandhaafd

19. Wat de wederzijdse en evenwichtige troepenverminderingen betreft. bevestigden de bondgenoten die deelnemen aan de onderhandelingen hierover in Wenen en die deze tien jaar geleden op de ministeriële vergadering van Reykjavik voorstelden, dat zij er een onverminderd belang aan blijven hechten en vastbesloten zijn ze tot een succesvol einde te brengen. Zij bevestigden hun steun aan het overeengekomen doel van deze onderhandelingen, nl. bij te dragen tot meer stabiele verhoudingen en tot een versteviging van de vrede en de veiligheid in Europa. Dit doel zou bereikt worden door hun voorstel om in het reductiegebied tot een benaderende pariteit in landstrijdkrachten te komen door het vaststellen van een gemeenschappelijk plafond en een vermindering van de verschillen tussen de beiderzijdse tankwapens.

Zij vestigden de aandacht op het belangrijke nieuwe initiatief dat zij op 19 april genomen hadden en waarop zij thans een ernstig en constructief antwoord van de zijde van het Warschaupact verwachten. Deze bondgenoten zijn van mening dat de Weense discussies over becijferde gegevens een essentieel element zijn in het zoeken naar een bevredigend resultaat en dat een basis van duidelijke cijfers onmisbaar is, wil men met de onderhandelingen substantiële vorderingen maken. Deze bondgenoten verklaarden eveneens dat zij een conferentie op het niveau van ministers van buitenlandse zaken zullen voorstellen zodra er bij de onderhandelingen substantiële vorderingen zijn gemaakt en duidelijk is dat een bijeenkomst op dat niveau inderdaad zou kunnen bijdragen tot een spoedig, wederzijds bevredigend akkoord.

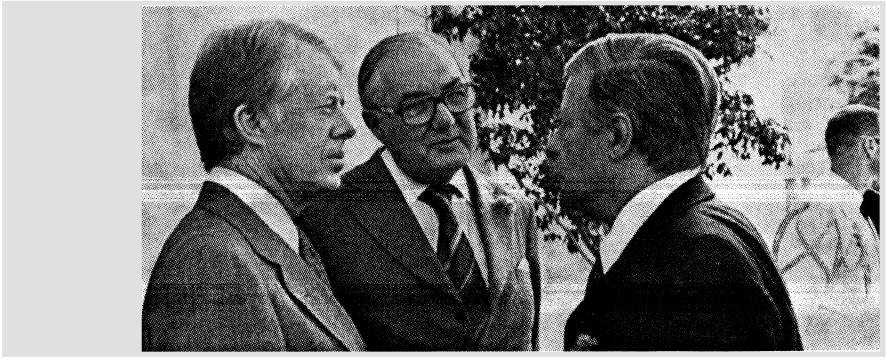
20. De geallieerden stelden zich achter de speciale VN-vergadering, gewijd aan de ontwapening. Zij verklaarden besloten te zijn daaraan op constructieve wijze deel te nemen en te hopen dat deze belangrijke conferentie substantiële resultaten zou boeken. De geallieerde leiders waren het erover eens dat de vernietigingskracht van moderne wapens, het gevaar dat kernwapens zich gaan verspreiden. de noden van de ontwikkelingslanden en de eisen die hun eigen samenleving stelt, samenwerking bij een reeks van ontwapenings- en wapenbeheersingskwesties tot een dringende taak maken voor de gehele wereld. Vorderingen op dit gebied kunnen slechts bijdragen tot de internationale welvaart en de noodzakelijke toename in de financiële middelen die voor ontwikkeling nodig zijn sneller doen groeien. De geallieerden gaven nogmaals uitdrukking aan hun wil om via onderhandelingen te blijven vol-

harden in het streven naar realistische en controleerbare ontwapenings- en wapenbeheersingsmaatregelen e de stabiliteit verhogen, het strijdkrachtenniveau doen dalen en d veiligheid bevorder . Met dit doel or ogen besloten zij een intensiever gebruik t maken van de machinerie van het bondgenootschap voor onderlinge raadpleging over wapenbeheersings- c:i ontwapeningskwesties.

21. Totdat het mogelijk blijkt eeii bevredigend militair evenwicht op een la- g strijdkrachtenniveau te bereiken via realistische en controleerbare reductieakkoorden, zullen de geallieerden alle middelen blijven e wenden die nodig zijn voor een modernisering en versterking van hun eigen strijdkrachten voor zover dit vereist is voor afschrikking en verdediging. Zij zullen blijven doen wat zij reeds gedaan hebben om het sterke industriële- en technische vermogen te behouden en te bevorderen dat van essentieel belang is voor de verdediging van de alliantie als geheel. De levering van nieuwe en bestaande wapengeneraties zal het meest effectieve gebruik van de defensiemiddelen vereisen en een intensievere samenwerking op wapengebied. In dit verband juichten de geallieerden de stappen toe die reeds werden genomen ingevolge het in Londen genomen initiatief tot het intensiveren van de transatlantische dialoog. De geallieerden zijn ervan overtuigd dat de effectiviteit van hun strijdkrachten verhoogd kan worden door meer harmonisatie en standaardisatie van materieel en van de aanschafprocedures.

II 22. In het perspectief van de studie over de Oost-West betrekkingen op lange termijn en andere kwesties die de westelijke veiligheid raken, bestudeerden de leiders van de staten die aan de geïntegreerde defensiestructuur van de NAVO deelnemen op 31 mei het door hun ministers van defensie opgestelde defensieprogramma-op-lange-termijn waartoe op de topconferentie van Londen in mei 1977 besloten was.

23. Zij constateerden met instemming dat in het defensieprogramma-op-langetermijn de nadruk wordt gelegd op grotere samenwerking en op de noodzaak van een gecoördineerd defensieprogramma geprojecteerd op langere termijn. De leiders van deze staten hechtten hun goedkeuring aan specifieke, door de ministers van defensie aanvaarde plannen om de paraatheid van de NAVO-strijdkrachten te verhogen, de mobilisatie van reserves te verbeteren, de luchtverdediging van het NAVO-gebied op te voeren, tegenmaatregelen te nemen tegen de bedreiging van de elektronische oorlogvoering, de positie van de NAVO ter zee te versterken, alle NAVO-strijdkrachten meer effectieve logistieke steun te bezorgen en de bevels-, controle- en verbindingsstructuur van de NAVO te verbeteren. Zij aanvaardden plannen voor een versnelling van troepenbewegingen naar de frontgebieden in tijden van crisis, waarbij ervan wordt uitgegaan dat ook de burgerlijke luchtvaart en andere nationale middelen te land en ter zee zullen worden ingeschakeld. In het bijzonder juichten zij het voornemen toe van de Verenigde Staten om tegen 1982 in de centrale sector van het Europese opperbevel zwaar materieel voor drie bijkomende Amerikaanse divisies geïnstalleerd te hebben en gingen zij akkoord dat het de taak van de Europese geallieerden is om daarbij voor de nodige steun en andere faciliteiten te zorgen. Zij namen eveneens met belangstelling kennis van het werk dat thans verricht wordt door de Nucleaire Planninqgroep ten behoeve van een modernisering van de tactische nucleaire strijdkrachten

V.l.n.r. de Amerikaanse president Carter, de Britse premier Callaghan en de Duitse bondskanselier Schmidt.

24. Deze geallieerde leiders constateerden met voldoening dat vrijwel alle landen het voornemen te kennen hadden gegeven hun financiële plannen voor defensie aan te passen aan het in de ministeriële richtlijnen van 1977 geformuleerde doel om de jaarlijkse defensieuitgaven te verhogen met ongeveer drie procent, na correctie voor inflatie. Zij onderstreepten eveneens hoe belangrijk het was om via een betere samenwerking en rationalisatie het maximum te halen uit de hulpbronnen die de defensie ter beschikking staan of die ter beschikking zullen komen. Zij juichten het toe dat in het defensie-programma-op-lange-termijn de nadruk op dit punt was gelegd.

25. Zij gaven hun steun aan het defensieprogramma-op-lange-termijn zoals dit hun door de ministers van defensie was overhandigd, als een belangrijke bijdrage tot aanpassing van de NAVO-strijdkrachten aan de nieuwe eisen van de jaren '80. Zij spraken zich uit voor het nemen van kordate stappen op nationaal niveau, door de NAVO en door het internationale militaire noofdkwartier om aan dit programma uitvoering te geven. In dit verband wees Turkije er op hoe belangrijk het voor zijn deelname was voldoende steun van zijn bondgenoten te krijgen en een volledige opheffing van alle beperkingen op leveranties van defensiematerieel.

26. Bij het nemen van deze beslissingen concludeerden de geallieerde leiders dat bij afwezigheid van aanvaardbare wapenbeheersing~-en ontwapeningsakkoorden een genoegzaam evenwicht in strategisch, tactisch, nucleair en conventioneel opzicht slechts verzekerd kan worden door het militaire vermogen van de alliantie verder te moderniseren en te versterken. Zij legden er de nadruk op dat handhaving van de veiligheid een onmisbare voorwaarde is voor het voortbestaan van de vrijheid en het welzijn van hun samenleving en voor het bevorderen van de detente.

Defensieprogramma op lange termijn (samenvatting)

1. Op de vergadering van staats- en regeringshoofden die op 30 en 31 mei te Washington gehouden werd, hebben de leiders van de staten die deelnemen aan de geïntegreerde defensiestructuur van het bondgenootschap hun goedkeuring gehecht aan een belangrijke reeks maatregelen die tot doel hebben de defensiepositie van het bondgenootschap aan te passen aan de vereisten van de jaren '80 *).

2. Dit defensieprogramma-op-lange-termijn is volgens richtlijnen die op de topconferentie van mei 1977 te Londen werden uitgegeven opgesteld om de militaire planning van de NAVO en die van de lidstaten te versterken tegenover de gestadige uitbouw van het militaire vermogen van het Warschaupact en de uitdaging die daarvan uitgaat voor de veiligheid van het bondgenootschap. Het programma vertegenwooadigt een belangrijke mijlpaal voor de NAVO omdat daarmee de geallieerde defensieplannen in een ruimer tijdsperspectief worden opgevat en het de nadruk legt op een gezamenlijke inspanning ter versterking van de geallieerde verdediging.

De politieke en militaire dchtergrond

3. De versteviging van de veiligheid van de NAVO moet niet alleen verzekerd worden door de afschrikkings- en defensiepositie van het bondgenootschap te verstenken, maar ook door voortdurend te blijven streven naar détente en, als sleutelelement van dit proces, naar aanvaardbare en realistische wapenbeheersings- en ontwapeningsakkoorden. De wijze waarop de militaire krachtsverhouding zich ontwikkelt — wat de conventionele wapens betreft glijdt deze snel af in het nadeel van de NAVO — zou het afschrikkingsvermogen en de stabiliteit echter kunnen ondermijnen, indien daaraan geen halt werd toegeroepen De NAVO is vastbesloten aan deze uitdaging het hoofd te bieden door een geloofwaardige afschrikkings- en verdedigingspositie te handhaven Het militaire vermogen van de NAVO zal gebaseerd blijven op de defensie-naar-voren, bestaande uit voldoende conventionele, tactisch-nucleaire en strategisch-nucleaire middelen gedurende de jaren '80.

4. De NAVO is zich ook bewust van het probleem dat zich voor de collectieve defensieplanning stelt door het feit dat de

*) In dit verband wees Turkije er op hoe belangrijk het voor zijn deelname was voldoende steun van zijn bondgenoten te krijgen en een volledige opheffing van alle beperkingen op leveranties van defensiematerieel.

leden van het bondgenootschap soevereine staten zijn Daaroni is meer coordinatie van de nationale planning binnen de alliantie cereist om het defensievermogen van de NAVO via een grotere mate van samenwerking en rationalisatie te versterken.

Het programma

5 Het defensieprogramma-op-lange-termijn is ontworpen om deze problemen net hoofd te bieden Het voorziet in versterking op bepaalde punten en een veel grotere mate van geallieerde samenwerking, die moet leiden tot een verhoging van het gezamenlijke defensievermogen voortkomend uit de nationale middelen die daarvoor reeds beschikbaar zijn gesteld of beschikbaar komen Verder worden er verbeteringen aangebracht in de paraatheid en het gevechtsvermogen van de NAVO-strijdkrachten, met tevens een verbetering van de versterkingsmogelijkheden In het programma wordt een reeks specifieke maatregelen aanbevolen om op bepaalde voorrangsgebieden het NAVO-vermogen te versterken: paraatheid, versterkingsmogelijkheden, het mobiliseren van reserves, de positie ter zee, de luchtverdediging, de verbindings-, bevels- en controlestructuur, elektronische oorlogvoering, logistiek, rationalisatie en tactisch-nucleaire strijdkrachten. Wat al deze gebieden betreft, wordt er speciaal de nadruk gelegd op samenwerking tussen de lidstaten.

De actiepunten

PARAATHEID

6 Het vermogen van het Warschaupact om een aanval te ondernemen na minder voorbereidingstijd dan in het verleden vereist van de NAVO-strijdkrachten dat zij klaar moeten staan voor een snelle reactie met het grootst mogelijke gevechtsvermogen. Daartoe dienen verbeteringen te worden aangebraoht op tal van punten, vooral wat betreft anti-tank-eenheden, moderne lucht-grond raketten en afweermiddelen tegen chemische oorlogvoering. De strijdkrachten ter plaatse dienen na een minimum waarschuwingstijd gereed te staan. Essentieel daarbij is dat de civiele sector de grootst mogelijke steun kan geven. De maatregelen houden in dat de nationale tankeenheden worden versterkt, naast meer anti-tankwapens raketten en bewapende helikopters Men heeft ook besloten om de volgende generatie anti-tankwapens te ontwikkelen op coöperatieve of gecoördineerde basis. Tevens zal er een plan worden opgesteld voor een belangrijke vergroting van de nationale arsenalen aan moderne luchtgrond wapens, samen met een programma voor een gezamenlijke reeks van dit soort wapens. Er aal een beschermende uitrusting tegen chemische wapens komen die aan NAVO-maatstaven voldoet Gevechtseenheden zullen in staat worden gesteld zich sneller van nieuwe munitie te voorzien Bovendien hebben enige landen zich bereid verklaard meer troepen aan de NAVO ter beschikking te stellen, hetgeen de paraatheid in tijden van crisis zal verhogen De multilaterale besprekingen over het verkorten van de reactietijd van het Eerste Nederlandse Legerkorps worden voortgezet.

VERSTERKING

7. De verhouding tussen de wederzijdse conventionele strijdkrachten in Europa is zodanig scheef gegroeid dat het afschrikkingsvermogen in tijden van toenemende spanning of crisis in gevaar zou kunnen komen zonder de mogelijkheid om het geallieerde opperbevel m Europa snel en effectief te versterken Dus is het thans noodzakelijk het geallieerde vermogen tot het sneller overbrengen van versterkingen te verbeteren Dit betekent dat daarbij de civiele luchtvaart en andere civiele middelen ter zee en te land op nationaal niveau moeten worden ingeschakeld en dat er een effectieve regeling moet komen voor het coordmeren van die stroom ban versterkingen Een essentieel element daarbij is het gebruik van in Europa reeds bestaande voorzieningen, zo nodig verbeterd, die versterkingen van buitenaf binnen de kortst mogelijke tijd kunnen opvangen en doorzenden Voorts zal bet nodige worden gedaan om het transport can belangrijke gevechtseenheden naai het frontgebied in de kritieke eerste fase te bespoedigen Hierbij is bet van groot belang dat de Verenigde Staten tegen het jaar 1982 zwaar materieel voor drie bijkomende Amerikaanse divisies w de centrale sector zullen hebben gestationeerd, waarbij de Europese bondgenoten steun en faciliteiten zullen moeten cerstrekken In bepaalde gevallen worden wijzigingen in burgervliegtuigen voorzien die het mogelijk zullen maken materieel te vervoeren dat niet van tevoren ter plaatse kan worden gebracht, De amfibielift voor de Brits-Nederlandse mariniers-eenheid zal verbeterd worden

MOBILISEREN VAN RESERVES

8 Daar reservisten een belangrijk deel van de gezamenlijke geallieerde landstrijdkrachten vormen, is een tijdig in stelling brengen van reserve-eenheden van essentieel belang vooral in het gebied dat door het Geallieerde Opperbevel Europa bestreken wordt Daarom dienen er bijkomende maatregelen genomen te worden om ervoor te zorgen dat reservisten en reserveformaties behoorlijk toegerust en opgeleid zijn en snel overgebracht kunnen worden naar de punten waar zij nodig zijn Er worden schema's opgesteld om de nationale reserve-eenheden op NAVO-peil te brengen en sommige daarvan een grotere operationele paraatheid te geven Bovendien zal een aantal Europese landen overwegen extra reserve-brigades op langere termijn te vormen Hiermee zal men een effectiever gebruik maken van de individuele reservist en extra gevechtseenheden beschikbaar kunnen stellen voor aanvankelijke versterking.

DE POSITIE TER ZEE

9 Men heeft besloten tot een aantal maatregelen ter verbetering van bevels-, controle- en verbindingsstructuren en van het marine-luchtwapen De plannen voorzien bovendien in een versterking van de onderzeeboot-bestrijdingsmacht, een betere verdediging tegen raketten en een verhoogd vermogen tot het voeren van een mijnenoorlog Men zal voor de belangrijke wapensystemen gezamenlijke of gecoordineerde programma's trachten uit te werken Men is tot de vaststelling gekomen dat het ernstigste tekort gelegen is in een onvoldoende aantal schepen, onderzeeboten en vliegtuigen en dat daaraan tegemoet dient te worden gekomen volgens de geijkte planningsprocedures binnen de NAVO.

LUCHTVERDEDIGING

10 Men is het eens geworden over een het gehele bondgenootschap omvattend sameiiwerkingsprogramma voor verbetering van de luchtafweer waarvan de details later zullen worden uitgewerkt.
Daartoe behoren maatregelen om het herkennen van vijandelijke toestellen te verbeteren en de controle over de eigen gevechtsvliegtuigen Er zal voorzien worden in de verbetering van jagers en van grond-lucht raketten, zodat de alliantie beter in staat zal zijn zich te weer te stellen tegen binnendringende vliegtuigen van het Warschaupact op elk niveau.

VERBINDINGEN, BEVELVOERING EN CONTROLE

11 Men heeft besloten tot gezamenlijke stappen om de verbindings-, bevels- en controlestructuur van de alliantie belangrijk te verbeteren, hetgeen van essentieel belang is wil men op een moment van crisis nog de mogelijkheid tot politieke raadpleging hebben en aan de strijdkrachten politieke directieven geven Deze maatregelen zullen moeten leiden tot een sterke mate van harmonisatie op het gebied van de tactische verbindingen Daartoe behoort ae uitvoering van de tweede fase van het gemtegreerde verbindingssysteem van de NAVO en samenwerking en coordinatie op het gebied van marineverbindingen, een tactisch verbindingsnet, toegang tot één-kanaalsradio, de aansluiting tussen nationale netten en dat van de NAVO, aulomatische verwerking van gegevens en een verbeterde uitriisting van het oorlogshoofdkwartier.

[redacted]ONISCHE OORLOGVOERING

12 Alle NAVO-landen zijn het erover eens geworden dat deze belangrijke dimensie van de moderne oorlogvoering dringend actie vergt Er zijn plannen voor belangrijke verbeteringen in het geallieerde vermogen om de bedreiging die uitgaat van de geavanceerde elektronica aan de zijde van het Warschaupact het hoofd te bieden Deze bestrijken land-, lucht- en zeestrijdkrachten, met daarnaast verbeteringen in de NAVO-organisatie en -procedures op dit gebied, alsmede nauwere samenwerking bij research en ontwikkeling

RATIONALISATIE

13 Het doel is door middel van meer standaardisatie en harmonisatie geld te besparen en aan militaire doeltreffendheid te winnen Men zal nieuwe procedures scheppen voor bewapeningsplannen op de lange termijn en voor een betere formulering van standaardisatieovereenkomsten, terwijl de Conferentie van Nationale Bewapeningsdirecteuren haar werk voortzet op het gebied van het intellectueel eigendomsrecht Bij de ontwikkeling en aanschaf van het materieel dat in het defensieprogramma-op-lange-termijn wordt aanbevolen, zal men zoveel mogelijk samenwerkingsprogramma's opstellen De landen hebben eveneens de noodzaak aanvaard tot de overdracht van technologie tussen de lidstaten, telkens wanneer daarmee de zaak van de standaardisatie en harmonisatie van geallieerd defensiematerieel gediend kan worden

LOGISTIEK

14 Men heeft besloten tot verbeteringen in beleid en organisatie om achter de linies tot meer harmonisatie en coordinatie te komen en daarmee de logistieke steun aan de fronttroepen te verbeteren De verantwoordelijkheid voor die logistieke steun die door de NAVO-bevelhebbers en de lidstaten gedeeld wordt, zal duidelijker omlijnd worden en de geallieerde bevelsinstanties zullen betere logistieke structuren krijgen Er zal een moedersysteem voor logistieke planning worden geschapen zodat de logistieke functies van de NAVO beter georganiseerd kunnen worden Er zullen bovendien grotere oorlogsvoorraden komen en er zal naar methoden worden gezocht om een soepeler gebruik van munitievoorraden in oorlogs-

tijd te vinden en betere opslagmogelijkheden voor de eerst-nodige brandstoffen.

MODERNISERING VAN TACTISCH-NUCLEAIRE WAPENS

15. Er worden maatregelen uitgewerkt om te verzekeren dat de tactisch-nucleaire strijdkrachten van de NAVO hun essentiële rol in het geallieerde afschrikkings- cn defensievermogen kunnen blijven vervullen.

UITVOERING

16. Aan deze aanbevelingen zal op een krachtige en volgehouden wijze uitvoering gegeven moeten worden. Daartoe hebben de staats- en regeringshoofden hun volledige steun beloofd aan de intensieve burgerlijke en militaire planning en ontwikkeling die op nationaal en NAVO-niveau nodig zijn. Er zal het nodige gedaan worden om te verzekeren dat de maatregelen die als onderdelen van het defensieprogramma-op-lange-termlin goedgekeurd zijn, inderdaad uitgevoerd worden, terwijl er tevens onaerzocht zal worden hoe de inîernatioriale machinerie kan worden versterkt Er zullen nog verdere stappen gedaan worden op grond van bijkomende aanbevelingen die hetzij geen hetzij weinig kosten met zich meebrengen En er worden voorzieningen getroffen om op gezette tijden te controleren hoever men met een en ander gevorderd is

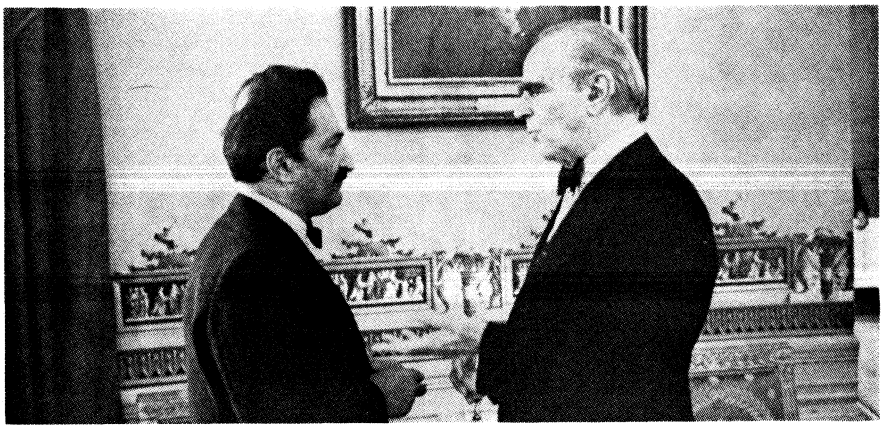
NAVO-studze over *Oost-West-betrekkingen*

Een woordvoerder van de NAVO heeft op 31 mei in Washington de volgende verklaring uitgegeven:

1. Op de vergadering van de Noordatlantische Raad te Londen in mei verleden jaar, waaraan de staats- en regeringshoofden deelnamen, hebben de bondgenoten de Raad-in-permanente-zitting verzocht een nieuw onderzoek in te stellen naar de tendensen op lange termijn in de verhouding tussen Oost en West en een oordeel te geven over de weerslag daarvan op het bondgenootschap. Via intensieve raadplegingen hebben alle bondgenoten tot dit onderzoek actief bijgedragen. Het werd ter goedkeuring voorgelegd aan de Raad die op 30 en 31 mei 1978, met deelname van de staats- en regeringshoofden, te Washington bijeen kwam. De studie is bestemd voor intern gebruik door de geallieerde regeringen.

2. De geallieerde studie over de Oost-West betrekingen richt zich op een periode die tot het einde van de jaren '80 loopt. Zij behelst een analyse van de tendensen in de binnen- en buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie en de Oosteuropese landen en een oordeel over de houding die de Sowjet-Unie en Oost-Europa op het terrein van de Oost-Westbetrekkingen zullen aannemen. Tenslotte wijdt de studie aandacht aan de implicaties daarvan voor de alliantie. De sleutelrol die Berlijn en de speciale situatie in Duitsland bij de détente in Europa spelen wordt in de studie eveneens besproken.

3. Met het voorbehoud dat gezien de onzekere toestand nauwkeurige voorspellingen moeilijk zijn, komt de studie tot de conclusie dat het beleid van de Sowjet-Unie op buitenlands en ander gebied. waarbij inbegrepen haar benadering van de détente, in het algemeen waarschijnlijk geen fundamentele wijziging zal ondergaan in de bestudeerde periode. De ideologie zal in de beleidsvorming van de Sowjet-Unie een belangrijke factor blijven De Sowjet-Unie en haar bondgenoten zullen belang blijven hechten aan een verbetering in de contacten met westelijke landen op bepaalde terreinen, lil het bijzonder waar het intensievere economische uitwisselingen met het Westen betreft Men kan van de Sowjet-Unie eveneens verwachten dat zij een hoge prioriteit zal blijven hechten aan de gestadige verhoging van haar militair vermogen over de gehele lijn en bereid zal blijven daaraan alle middelen te besteden die naar zij meent voor dit algemene beleid noodzakelijk zijn. Het beleid van de Sowjet-Unie is tot dusver gekenmerkt geweest door het streven om het ,,samenstel van krachten" in haar voordeel om te buigen en er bestaan geen tekenen die erop wijzen dat hierin veel verandering zal komen

Tijdens de NAVO-topconferentie zijn de gesprekken tussen Gnekenland en Turkije hervat (pag. 356/2). Hier de premiers van Turkije en Griekenland Ecevit (l) en Karamanlis.

4. Gegeven deze achtergrond bevestigt de studie de blijvende geldigheid van de twee elkaar aanvullende functies van het bondgenootschap zoals die in het Harmelrapport van 1967 omschreven zijn. het handhaven van de militaire veiligheid en het streven naar ontspanning In de studie wordt erop gewezen dat de bondgenoten het nodige moeten blijven doen voor een effectief afschrikkings- en verdedigingssysteem, gezien de voortdurende militaire opbouw van de Warschaupactlanden en de afwezigheid van toereikende wapenbeheersings- en ontwapeningsakkoorden. Het handhaven door de geallieerden van een voldoende militair evenwicht, gebaseerd op een samenstel van strategische, tactisch-nucleaire en conventionele strijdkrachten is van essentieel belang, niet alleen uit een oogpunt van veiligheid en om anderen niet in de verleiding te brengen hun militaire kracht om te zetten in een uitbreiding van politieke invloed, maar ook om een succesvol streven naar detente door de geallieerden mogelijk te maken

5 De studie constateert dat vorderingen met wapenbeheersing en ontwapening beschouwd worden als een onmisbare voorwaarde voor een blijvende verbetering in de betrekkingen tussen Oost en West Het handhaven van een onverminderde en zo mogelijk verhoogde veiligheid op een lager peil van bewapening en met minder strijdkrachten moet een constant doel blijven. In dit verband onderstreept de studie eveneens dat positieve ontwikkelingen in de besprekingen over beperking van strategische wapens (SALT) tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie, indien verenigbaar met de veiligheid van de Verenigde Staten en hun bondgenoten, een gunstige invloed op de détente zullen hebben.

6. Tevens bevestigt de studie dat de leden van het bondgenootschap dienen te blijven streven naar een verbetering van hun betrekkingen met de oostelijke landen op elk gebied. De Slotakte van Helsinki blijft een waardevol instrument om vorderingen met de détente in al haar aspecten te meten en te bevorderen
De studie wijst erop dat het toenemen van handels- en economische betrekkingen met het Westen binnen zekere grenzen een aansporing voor de Warschaupactlanden kan zijn om tegenover de buitenwereld een meer positieve houding aan te nemen De geallieerde landen dienen de USSR en haar bondgenoten aan te sporen tot hulp bij het tegemoetkomen aan de economische noden van de ontwikkelingswereld
De studie onderstreept dat leden van de alliantie duidelijk moeten blijven maken dat, zoals in de Slotakte van Helsinki is vastgelegd, eerbied voor de mensenrechten een essentiele factor is bij het opbouwen van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking

7 Volgens de studie zal elke lidstaat zijn volle aandeel leveren aan het streven naar verbetenng van de Oost-West betrekkingen, met de diversiteit en vrijheid van handelen en beslissen die hen altijd hebben gekenmerkt In dit verband komt de studie tot de slotsom dat het bondgenootschap het meest geëigende forum blijft voor inter-geallieerde raadpleging over al die aspecten van de Oost-West betrekkingen waarvoor het volgens de verklaring van Ottawa van 1974 bevoegd is
De studie bevestigt opnieuw dat de alliantie een sterke garantie is voor de veiligheid en vrijheid van de daann verbonden democratische landen, en voor de vrede, en legt derhalve de nadruk op de noodzaak om de solidariteit en onderlinge samenhang daarvan te handhaven en te versterken (NAVO-Koerier)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelinij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen.

CHINEES-JAPANS VERDRAG GETEKEND

Nadat Japan en China op 29 september 1972 in een te Peking uitgegeven gemeenschappelijk communiqué (pag. 634-'72) de ,,abnormale staat" van hun betrekkingen hadden beëindigd en de vestiging van diplomatieke betrekkingen hadden aangekondigd, begonnen in november 1974 op het niveau van experts onderhandelingen over het afsluiten van een onderling verdrag van vrede en vriendschap (zie pag. 558/3-1975).

Eind 1975 liepen de onderhandelingen vast op de door China verlangde z.g. anti-hegemonie-clausule, een veroordeling van het streven naar hegemonie, de Chinese term voor het vermeende expansionisme van de Sowjet-Unie. Japan, dat een onofficieel geldende politiek van ,,gelijke afstand" t.o.v. China en de Sowjet-Unie voerde, wilde de ontwikkeling van zijn betrekkingen met de SU niet nadelig beïnvloeden en de SU waarschuwde herhaaldelijk tegen de ondertekening door Japan van een verdrag met China, dat zo'n anti-hegemonie-clausule bevatte.

Aan de andere kant werden ook geen vorderingen geboekt bij de onderhandelingen over een Russisch-Japans vredesverdrag, omdat Japan bleef weigeren zo'n verdrag te sluiten zolang de SU niet de door haai hezctte vier zuidelijke Koerilen wilde teruggeven, een aanspraak die Moskou als „ongegrond" van de hand wees. Ook een door de SU op 23 febr. 1978 eenzijdig gepubliceerd ontwerp-verdrag voor vriendschap en samenwerking met Japan, dat als alternatief voor eeri vredesverdrag werd voorgesteld, vond geen genade in Japanse ogen.

Op 26 mei 1978 gaf de Japanse p emier Fukuda zijn ambassadeur te Peking. Shoji Sato, opdracht om de Chinese autoriteiten te verzoeken regelingen te treffen voor de hervatting van de besprekingen over een Japans-Chinees verdrag van vrede en vriendschap. Dat verzoek werd op 31 mei ingediend en op 14 juni door China positief beantwoord.

Op 22 juni verzocht Japan de onderhandelingen op 3 juli te heropenen.

Op 30 juni kondigden beide landen de hervatting van het overleg op 21 juli te Peking aan. Die dag begon de eerste gespreksronde tussen een Japanse delegatie o.l.v. ambassadeur Shoji Sato en een Chinese o.l.v. de plv. minister van buitenlandse zaken Han Nien-lung. Op 6 aug. werd bekendgemaakt dat de Japanse minister van buitenlandse zaken, Sunao Sonoda, op 8 aug., naar Peking zou vertrekken voor onderhandelingen met zijn Chinese ambtgenoot Hoeang Hoea en de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping.

De Japanse minister van buitenlandse zaken, Sunao Sonoda (l.), en zijn Chinese ambtgenoot Hoeang Hoea wisselen documenten uit na ondertekening van het Japans-Chinese verdrag van vrede en vriendschap op 12 aug. in Peking. Tussen hen staat de Chinese leider Hoea Koeo-feng.

Op 10 aug. werd een akkoord bereikt en op 12 aug werd in de Grote Volkshal te Peking een Japans-Chinees verdrag van vrede en vriendschap door de beide ministers getekend in aanwezigheid van president Hoea Koeo-feng.

Impasse

Hoewel na de ondertekening van een Chinees-Japans visserij-akkoord en de uitwisseling van nota's over de vestiging van consulaten-generaal in resp. Sjanghai en Osaka op 15 aug. 1975 (pag. 560/3-'75) in Tokio nieuwe pogingen waren aangekondigd om de onderhandelingen over een Japans-Chinees vredes- en vriendschapsverdrag weer op gang te brengen, bleek in het najaar van 1975 dat de anti-hegemonie-clausule dit vooralsnog belette.

Op 8 sept. 1975 werd te Tokio bekend dat de Japanse minister van buitenlandse zaken, Kiichi Miyazawa, in gesprekken met zijn Chinese ambtgenoot Tsjiao Koean-hoea de impasse wilde doorbreken door middel van een mondelinge verklaring. Daarin wilde hij tot uiting brengen dat de Japanners zich nauw verbonden voelden met het naburige Chinese volk, terwijl de SU door haar optreden in de laatste jaren niet de kaas had geboden dat zich in Japan gevoelens van vriendschap en verbondenheid t.o.v. de Russen konden ontwikkelen.

Op 24 sept. 1975 volgde in New York t.g.v. de openingszitting van de 30ste Algemene Vergadering van de VN, het aangekondigde overleg tussen Miyazawa en Tsjiao, nadat Miyazawa eerder die dag met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko gesproken had. Deze zou opnieuw krachtig hebben gewaarschuwd tegen de ondertekening door Japan van een verdrag met China dat de anti-hegemonie-clausule bevatte.

Daarentegen zou Tsjiao juist op het opnemen van die clausule hebben aangedrongen, hoewel Miyazawa o.a. had laten weten, dat Japan niet met een clausule kon instemmen als die kon worden aangegrepen om specifieke activiteiten zoals de Japanse handel te beperken. Hij zou zijn Chinese ambtgenoot hebben ge-

Weekblad 47ste jaargang No. 2448, pag. 29871-29886

vraagd de anti-hegemonie-kwestie te behandelen als een algemeen beginsel, waarnaar in de preambule maar niet in de tekst van het verdrag kon worden verwezen.
Na Miyazawa's terugkeer in Tokio verklaarde deze op 2 okt. dat Japan en China erover dachten de kwestie van het verdrag voorlopig te bevriezen. Het zou nog een paar weken vergen om te beslissen of een nieuwe ronde van de onderhandelingen zou worden begonnen, dan wel of men de onderhandelingen zou laten rusten, waarbij Miyazawa kennelijk aan het laatste de voorkeur gaf. Maar de Chinese vicepremier Teng Hsiao-ping zei volgens Kyodo op 3 okt. tegen de vroegere Japanse minister van buitenlandse zaken, Kosaka Zentaro. dat hij ontevreden was over Miyazawa's houding in New York en dat de berichten over uitstel van de onderhandelingen misleidend waren.

Gromyko in Tokio

De Russische minister van buitenlandse zaken, Andrej Gromyko, bracht van 9-13 jan. 1976 een officieel bezoek aan Japan, o.a. om de besprekingen over het afsluiten van een vredesverdrag tussen beide landen te hervatten. Volgens officiële Japanse kringen werd voorts verwacht dat ~Gromyko zijn pogingen zou voortzetten om een toenadering tussen Japan en China te beletten en om het in febr. 1975 door Brezjnew gedane voorstel voor een verdrag i.z. goed nabuurschap en samenwerking (pag. 559/2-1975) te herhalen. Overigens lieten Japanse functionarissen op 9 jan. 1976 reeds weten dat hun regering niet bereid was een vredesverdrag met de SU te sluiten, tenzij de vier zuidelijke Koerilen (Etorofu, Shikotan. Kunashiri en Rabomai), die aan het einde van de Tweede Wereldoorlog door de SU waren bezet, aan Japan werden teruggegeven.

In een duidelijke zinspeling op China zei Gromyko op 11 jan. 1976 in Tokio: ,,Er bestaan nog steeds krachten die opkomen tegen de vermindering van spanning en die de betrekkingen tussen staten met inbegrip van onze landen, trachten te compliceren. Spanningen in de betrekkingen tussen staten passen beter in hun kraam. Wij verwerpen die koers (...). Het is in het gemeenschappelijke belang van de Sowjet-Unie en Japan om hun betrekkingen te beschermen tegen zulke pogingen en tegen hun invloed."
Gemeld werd dat Gromyko in zijn besprekingen op 11 en 12 jan. met zijn Japanse ambtgenoot Kiichi Miyazawa en met premier Takeo Miki een bereidheid tot teruggave van twee van de vier Koerilen zou hebben laten blijken, als Japan een verdrag van vriendschap en samenwerking met dc SU tekende. Minister Miyazawa zou dat voorstel echter hebben verworpen, terwijl hij Japans vasthouden aan de terugkeer van alle omstreden eilanden zou hebben benadrukt, een terugkeer zonder welke een vredesverdrag met de SU ,,niet mogelijk" was.
Voorts zou Gromyko hebben aangedrongen op een collectief veiligheidspact in Azie. Tijdens een tafelrede op 12 jan. zei hij, verwijzend naar de Conferentie van Helsinki over veiligheid en samenwerking in Europa (CEVS, pag. 497 e.v.-1975): ,,Naar onze mening kan en moet het proces tot vermindering van spanning en ontwikkeling van samenwerking tussen alle staten zich tot alle gebieden van de wereld uitstrekken. Er is reden om een hecht fundament van de vrede in Azië op basis van de gemeenschappelijke collectieve inspanningen van alle Aziatische staten te leggen..." Premier Miki zou echter hebben verklaard dat zo'n pact niet nodig was, omdat de toestand in Azië anders was dan die in Europa.

Tegen het eind van de tweede onderhandelingsdag (12 jan.) zei minister Miyazawa dat hij bij zijn overleg met Gromyko geen vorderingen had geboekt t.a.v. het .,territoriale geschil" en dat de SU "geobsedeerd" leek door het voorgenomen Japans-Chinese verdrag. Miyazawa's verklaring dat de door China verlangde ,,anti-hegemonieclausule" in dat verdrag niet tegen de SU gericht was, maar universeel van toepassing was, had Gromyko niet aanvaard.

In een op 13 jan. 1976 uitgegeven gemeenschappelijk communiqué dat beide partijen zich voldaan toonden over ,,de ontwikkeling van de Sowjet-Japanse betrekkingen in de laatste jaren". Bij de bespreking van ,,kwesties i.z. de inhoud van het vredesverdrag" kwamen beide partijen overeen ,,de onderhandelingen over een spoedige afsluiting van zo'n verdrag voort te zetten" en minister Miyazawa werd uitgenodigd daartoe nog in 1976 een officieel bezoek aan de SU te brengen. Voorts werd afgesproken dat onderhandelingen over het afsluiten van een cultureel akkoord zouden worden begonnen.

Tijdens een persconfelrentie aan het slot van zijn bezoek verklaarde Gromyko m.b.t. de Koerilen, dat de Russische houding in die kwestie bekend was en van de Japanse afweek. Bij de diepgewortelde meningsverschillen ging het er niet om of het een groot of een klein probleem betrof en ook de grootte van de eilanden speelde geen rol, maar het geschil ging over de kern van het probleem. (Later berichtte het Japanse blad *Yomiuri Shimbun* dat Gromyko in zijn gesprekken met Miki zou hebben verklaard: ,,Elke tussen Japan en de SU opgeworpen territoriale kwestie zal automatisch de kwestie van Europese gebieden activeren.") Voorts meende Gromyko dat de Chinese leiders poogden druk op Japan uit te oefenen oim het ertoe over te halen zich bij een anti-Sowjet-politiek aan te sluiten. Dat bewees z.i. overduidelijk dat in werkelijkheid China het land was dat naar hegemonie streefde, hoezeer het ook trachtte dit streven te bemantelen.

Volgens Kyodo zou Gromyko in zijn gesprek inet premier Miki hebben verklaard, dat Moskou zich eventueel gedwongen zou zien zijn betrekkingen met Japan te herzien, als dit toegaf aan de Chinese aandrang om een anti-hegemonie-clausule in het voorgestelde verdrag op te nemen. In dat verband werd gespeculeerd over een hardere Russische houding t.o.v. de Japanse visserij. Overigens had Gromyko Miyazawa juist meegedeeld dat 32 Japanse vissers, wier boten door Russische patrouillevaartuigen waren aangehouden wegens beweerd vissen in Sowjet-wateren, binnenkort zouden worden vrijgelaten. Op 19 en 21 jan. 1976 keerden die vissers naar Japan terug.

Minister Miyazawa verklaarde tegenov de pers dat Gromyko erop had aangedrongen voor het afsluiten van een vredesverdrag een verdrag i.z. vriendschap en samenwerking te sluiten, wat door Japan van de hand was gewezen. Miyazawa wilde pas een bezoek aan Moskou brengen als hem tevoren was verzekerd dat de territoriale kwestie als voorwaarde voor een vredesverdrag ter sprake zou komen.
Bovendien maakte premier Miki duidelijk dat zo'n bezoek voorafgegaan zou moeten worden door een bezoek aan Tokio van de Russische leiders, die hij opnieuw daartoe uitnodigde.
Premier Miki zelf verklaarde tegenover de pers na Gromyko's bezoek dat de onderhandelingen met Moskou over een vredesverdrag in een impasse waren geraakt, omdat de SU in het territoriale geschil niet tot onderhandelingen bereid

was. Zijn regering wenste vriendschappelijke betrekkingen met de SU te handhaven, maar zij zou geen verdrag over vrede en vriendschap ondertekenen zolang de vier Koerilen niet waren teruggegeven.
M.b.t het voorgenomen verdrag met China was er door Gromyko's bezoek niets veranderd, aldus Miki Deze kwestie ging uitsluitend Japan en China aan. Hoe de anti-hegemonie-clausule zou worden geformuleerd. wist de premier nog niet, maar persoonlijk wenste hij dat het verdrag met China „zo spoedig als maar uitvoerbaar" zou worden afgesloten. Volgens Miki waren Moskou en Washington, Peking en Tokio eenstemmig gekant tegen een hegemonie, en daarom was het absoluut „niet tegenstrijdig voor Japan dat beginsel in het Chinees-Japanse verdrag op te nemen en tegelijkertijd een bevordering van betere betrekkingen met de SU na te streven". Hij voegde daaraan toe dat het concept van „gelijke afstand" in Japans politiek t o v China en de SU een mythe was, omdat het niet realistisch was een perfect evenwicht te handhaven in veranderende omstandigheden.

De polztieke relatie met China (*begin* 1976 tot *eind* 1977)

Begin 1976 leek het erop alsof Japan en China een ontwikkeling naar succesvolle onderhandelingen over het voorgestelde vriendschapsverdrag zouden hebben gekend als de interne crisis in China niet tussenbeide was gekomen, aldus *China* Quarterly (juni '76). Volgens *Japan* Ttrnes (20-1-'76) stelde Japan toen vier voorwaarden voor aanvaarding van een anti-hegemonie-clausule. t.w.: 1) Anti-hegemonisme zal niet gericht zijn tegen een derde land zoals de SU; 2) de clausule zal Japan of China niet verplichten tot het ondernemen van enige gezamenlijke actie; 3) de clausule zal zich kanten tegen het streven naar hegemonie van elke natie waar ook ter wereld, niet alleen in Azië; en 4) de clausule zal worden geïnterpreteerd als de uiting van een universeel vredesbeginsel in overeenstemming met het VN-handvest. Gedacht werd dat deze voorwaarden voor China aanvaardbaar waren.

Maar de terugkeer van ambassadeur Tsjen Tsjoe naar Tokio in de tweede week van februari 1976, na de aankondinging van de benoeming van de nieuwe fungerend premier in Peking, bracht blijkbaar geen vooruitgang in de onderhandelingen De Japanse minister van buitenlandse zaken, Miyazawa, zou op 17 febr. 1976 hebben gezegd dat het voor Japan verstandig was zich m.b t het verdrag op de vlakte te houden, omdat het in China zelf een geschilpunt was geworden tussen degenen die het verdrag spoedig wensten af te sluiten en degenen die de kwestie als pressiemiddel tegen de SU wensten te gebruiken.

In juli 1976 trad in de Japans-Chinese verhouding onverwachts een verslechtering in, vooral n.a.v. uitlatingen van minister Miyazawa, die in brede kring als pro-Taiwan werd beschouwd (*The Guardian* 20-'i-'76)

NRC/H'blad (21-7-'76) berichtte hierover:

„. . . . Op 9 juli verklaarde Miyazawa in het Japanse parlement dat hij Pekings steun in Japans territoriale geschil met de Sowjet-Unie — de Koerilen-eilanden. — niet op prijs stelt, daar het inmenging in andermans zaken betekent en een vriendschappelijke oplossing niet in de hand werkt. (. . .)
Mao Tse-toeng verklaarde al meer dan tien jaar geleden dat de Sowjet-Unie deze zogenaamde noordelijke eilanden onrechtmatig bezet hield en gelijk met het krachtig toenemen van de Japanse aanspraak op dit gebied heeft China na het aangaan van diplomatieke banden met Japan hier herhaaldelijk in zijn propaganda bij stilgestaan.
Vooral sinds het begin van dit jaar is de noordelijke eilandkwestie door Peking gebruikt in zijn woordenstrijd met de Russen als „bewijs" dat men met het regime in Moskou te maken heeft met „nieuwe tsaren". Dit voorjaar reisde een aantal Chinese sportlieden en journalisten naar Hokkaido waar zij publieke verklaringen aflegden over net geschil, en werden een aantal „rechtse" Japanse activisten die met demonstraties en luidsprekers ijveren voor teruggave van de eilanden, uitgenodigd door Peking.
Het Japanse ministerie van buitenlandse zaken had al eerder bij de Chinezen erop aangedrongen zich niet in te spannen voor deze Japans-Russische aangelegenheid en de voor Japan ongebruikelijke klare taal van minister Miyazawa illustreert in welke mate de Japanse regering zich in verlegenheid voelt gebracht.

Op 12 juli kwam minister Miyazawa opnieuw in het nieuws met betrekking tot China, naar aanleiding van uitspraken tegenover de meerderheidsleider van de Amerikaanse Senaat, Mike Mansfield. Hij vertelde senator Mansfield onder meer dat Japan geen drastische verandering in de Amerikaanse positie ten opzichte van China zou toejuichen. Doelend op de speculaties dat Washington binnen afzienbare tijd tot volwaardige diplomatieke betrekkingen met Peking zal overgaan wees de Japanse minister op het Amerikaanse veiligheidsverdrag met Taipeh, en uitte hij zijn ongerustheid over de positie van Taiwan en de verstoring van het machtsevenwicht in Azië.
De reacties van Peking lieten geen week op zich wachten. Zondag (18 juli) beschuldigde het persbureau N i e u w-C h i n a Japan ervan zijn nationale belangen te verraden waar het de noordelijke eilanden betrof Het deed het voorkomen alsof de Japanse regering was gezwicht boor Russische intimidaties en noemde een toename van de Rode-marine-activiteiten rondom de Japanse wateren als aanleiding hiervoor

Miyazawa, zo verklaarde het Chinese persbureau, had Brezjnew gevolgd door koud water over het Japanse volk uit te storten en zelfs het Chinese volk aan te vallen wegens Lijn gerechtvaardigde steun aan het strijdende Japanse volk Maandag (19 juli) kwam bovendien het protest van de Chinese regering over Miyazawa's woorden aan senator Mansfield. Dit bij inonde van het hoofd van de Azië-afdeling van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken aan de ontboden ambassadeur Heishiro Ogawa die liet weten dat de Chinese regering de uitlatingen diep betreurde

Gisteren (20 juli) protesteerde Peking opnieuw met de verklaring dat Miyazawa's acties gelijk stonden aan inmenging in binnenlandse aangelegenheden en het verkondigen van de „twee China's"-theorie Radio-Peking en het V o l k s d a g b l a d beschuldigden de Japanse regering ervan om tegen de gezamenlijke verklaring van 1972 in te gaan waarin Japan zei het principe te „begrijpen en te respecteren dat Taiwan een rntegraal deel van Chma uitmaakt" Miyazawa, zo vervolgde de Chinese pers heeft een ijdele poging gedaan om de terugkeer van Taiwan bij China tegen te houden en daarbij heeft hij zich openlijk in een binnenlandse aangelegenheid gemengd. . "

Bovendien stelde China onverwacht het bezoek van een missie uit, die op 20 juli in Tokio had moeten aankomen voor het bespreken van de scheepvaartbetrekkingen tussen beide landen. De mededeling over het uitstel werd drie dagen tevoren zonder opgaaf van redenen gedaan. Maar in augustus kwam de missie toch en volgde de ondertekening van een overeenkomst over de vestiging van een particuliere scheepvaartvertegenwoordiging in elk van beide landen.

Na de vervanging van Miyazawa, wiens houding door Tass op 13 juli geprezen was, als Japans minister van buitenlandse zaken op 15 sept. 1976 door Zentaro Kosaka (pag. 813/1-'76), trad een verbetering van de Japans-Chinese betrekkingen in, terwijl de relatie Tokio-Moskou toen werd belast door de affaire van de gedeserteerde Mig-25-piloot (volgende aflev.). Het geprogrammeerde bezoek van Sowjet-leider Brezjnew aan Japan werd voor onbepaalde tijd uitgesteld en de rede van minister Kosaka voor de Algemene Vergadering van de VN bevatte een paragraaf, die in grote trekken overeenkwam met China's standpunt i.z. het hegemonisme, aldus China Quarterly (dec. '76).
Na zijn terugkeer uit New York deelde Kosaka op 5 okt. 1976 in To-

kio mee, dat hij na zijn besprekingen met zijn Chinese ambtgenoot Tsjiao Koean-hoea vastbesloten was energieke pogingen te ondernemen om het voorgenomen vredes- en vriendschapsverdrag met China tot stand te brengen. Kosaka beschouwde de besprekingen ais een proloog tot de hervatting van de onderhandelingen, ook al was van Chinese zijde over de anti-hegernonie-clausule niets nieuws gezegd. Over zijn gesprek met Sowjet-ambtgenoot Gromyko zei Kosaka dat het hem niet gelukt was m.b.t. het gewenste vredesverdrag een punt van overeenstemming te vinden.

De Japanse ambassadeur in Peking verklaarde tegenover verslaggevers, aldus *The Guardian* (10-11-'76) dat de zuivering van de ,,bende van vier" z.i. een gunstig klimaat had geschapen voor een verbetering van de Japans-Chinese economische contacten en voor het sluiten van een vredes- en vriendschapsverdrag.

Inmiddels had premier Miki op 27 sept. 1976 in het Japanse parlement verklaard dat Japan „zo spoedig mogelijk" een vredes- en vriendschapsverdrag met China wilde sluiten, dat een anti-hegemonieclausule zou bevatten. ,,Het diplomatieke beleid van Japan is altijd gericht geweest op het vermijden van hegemonie en het zal zich verzetten tegen elke hegemonie van een derde mogendheid", aldus Miki. Maar onder zijn opvolger (sinds 24 dec. 1976), Takeo Fukuda, werd aanvankelijk geen haast gemaakt. China hechtte veel belang aan het bezoek van Japanners. Een delegatie van de oppositiepartij Komeito werd op 22 jan. 1977 door partijleider Hoea Koeo-feng ontvangen. Eind april 1977 bracht de vroegere Japanse vice-minister van buitenlandse zaken, Shinsako Hogen. die een rol speelde bij de normalisering van de betrekkingen met Peking in 1972, een bezoek aan Japan, dat beschouwd werd als een discrete poging om de verdragsbesprekingen nieuw leven in te blazen.

Op 13 mei werd vanuit Tokio gemeld dat premier Fukuda overwoog nog in 1977 een bezoek aan China te brengen. Hij zou toen meer bereid zijn om stappen te ondernemen t.b.v. het beraamde verdrag met inbegrip van de anti-hegemonie-clausule.

Maar op 25 juni citeerde de Chinese vice-premier Li Hsien-nien in een gesprek met de Japanse ambassadeur in Peking meer recente opmerkingen van Fukuda, waarin hij stelde geen tijd te hebben om over de relaties met China te denken. Li verklaarde dat dit hem aan de gang van zaken onder Miki deed denken. Twee dagen later echter bevestigde premier Fukuda dat zijn regering van zins was de Chinees-Japanse vriendschap nag verder te verbeteren en „zo spoedig mogelijk" een vriendschapsverdrag te tekenen

Begin augustus arriveerde een nieuwe Chinese ambassadeur, Fu Hao, in Tokio, terwijl op 10 aug. de nieuwe ambassadeur van Japan in China, Shoji Sato, in Peking aankwam.

Een ontmoeting van de Japanse minister van buitenlandse zaken (sinds 24 dec. 1976), Iichiro Hatoyama, met zijn Chinese ambtgenoot Hoeang Hoea in New York bracht echter de verdragsonderhandelingen niet op gang (Japan Times 1-10-'77).

Op 11 nov. verklaarde Hatoyama in het Japanse parlement dat Japan bij het sluiten van een verdrag met China ernaar zou streven tot een annulering te komen van elke ,,anti-Japanse" clausule in het Chinees-Russische pact van 1950.

In een met ,,waarnemer" ondertekend artikel in de Prawda van 26 nov. 1977 werd Japan gewaarschuwd voor de ,,negatieve invloed" op de bilaterale betrekkingen met de SU als het met China een verdrag met de anti-hegemonie-clausule ondertekende.

Op 1 dec. 1977 meldde de Japanse pers vanuit Moskou dat ,,hooggeplaatste" Sowjet-functionarissen hadden gedreigd Japanse vissers uit te sluiten van de Russische visserijzone van 200 mijl (zie hieronder).

Inmiddels had de Japanse premier Fukuda bij een kabinetsreorganisatie op 28 nov. 1977 zijn minister van buitenlandse zaken, Hatoyama, vervangen door Sunai Sonoda, de vroegere kabinetssecretaris die als voorstander van een spoedige ondertekening van het verdrag met China gold.

Over Sonoda's taak, vooral gericht op de verhouding met China en de SU, schreef *NRC/H'blad* (10-12-1977) o.m.:

, Al was het maar om het tij van zijn vergedaalde populariteit te keren zal premier Fukuda al het mogelijke doen voor de totstandkoming van het lang verbeide vredes- en vriendschapsverdrag met China Dit verlangen moet zeker een rol gespeeld hebben bij de verrassende benoeming van Sonoda

Als hoofdsecretaris in het vonge kabinet — een ministerspost — bleek Sonoda een ideale rechterhand die kastanjes voor Fukuda uit het vuur haalde en drverse malen de blaam voor de gemaakte blunders op zich nam Het ministerie van buitenlandse zaken is bepaald niet verheugd met de keuze, en ook Sonoda zelf zou naar verluidt liever op zijn oude post genieven zijn

Maar hij staat bekend als een enthousiaste voorstander van het Chinese verdrag en is er de man naar kritiek op het ondertekenen ervan gewillig te incasseren en niet ten nadele van de premier met de roem ervoor te gaan strijken (.) Sonoda heeft zelf ook al een voorproefje gehad van de Russische kwaadwilligheid Toen Fukuda hem in april (1977) als speciale gezant naar Moskou stuurde met boodschappen voor Brezjnew en Kosygin moest hij drie dagen op zijn visum wachten en, eenmaal aangekomen, werd hij door niemand van zijn rang verwelkomd en duurde het twee dagen voordat Kosygin hem ontving.

Het al of niet tekenen van het vredes- en vriendschapsverdrag kan ook van grote invloed zijn in het Byzantijnse wereldje van rivaliserende klieken binnen de LDP-regeringspartij Onder andere het fiasco van zijn economische beleid heeft de partijsteun voor Fukuda ondergraven De verhouding met zijn grootste rivaal, Masayoshi Ohira (thans algemeen secretams van de LDP), is weer verslechterd Het wordt algemeen aangenomen dat een geheime overeenkomst tussen beide leiders bestaat aangaande de overdracht van het piernierschap Maar Ohira verdenkt Fukuda nu van de ambitie om eind volgend jaar opnieuw tot president van de partij (en dus premier) gekozen te worden Verleden maand is kritiek losgekomen binnen de LDP op het treuzelen van de premier met het hervatten van de besprekingen over het Chinese verdrag

Deze kritiek wordt geinspireerd en aangemoedigd door de mensen van Ohira en uitgelegd als een manoeuvre om Fukuda in diskrediet te brengen Ohira is er dit moment niet op gebrand om met een nalatenschap van de huidige economische problemen te warden opgescheept Maar als Fukuda inderdaad nog langer dan een jaar het hoofd van de regenng wil blijven, mag verwacht worden dat het uitstel of eventuele falen van de onderhandelingen met Peking hem een misschien beslissende handicap in de onvermijdelijke machtsstrijd zal bezorgen."

Uitbreiding territoriale *wateren en* visserijzone van Japan. *Visserijakkoorden* met de *SU*

De Japanse aanspraken op de door de SU bezette zuidelijke Koerilen speelden ook een rol bij de instelling door de SU en door Japan van een eigen visserijzone van 200 mijl in 1977. Tussen beide landen werden echter voor de rest van 1977 twee interim-visserij-akkoorden gesloten in mei en aug. 1977, die in okt. 1977 elk met een jaar tot eind 1978 werden verlengd.

Zoals reeds gemeld (pag. 560/3-'75) was up 7 juni 1975 tussen Japan en de SU een visserij-akkoord voor drie jaar getekend, dat verdere incidenten tussen vissersschepen van beide landen moest voorkomen.

Nadat dit akkoord m.i.v. okt. 1975 in werking was getreden, deelde de toenmalige Japanse premier Takeo Miki begin nor. 1975 mee, dat zijn regering had besloten tot een eenzijdige uitbreiding van Japans territoriale wateren van 3 tot 12 (zee)-mijl om de Japanse vissers te beschermen, die in hun belangen door „Sowjet-vissersvloten bedreigd" werden. Dit besluit werd volgens AP door de Japanse regering op 2 febr. 1976 bevestigd, maar bleef zonder verdere uitwerking.

Op 26 jan. 1977 besloot de nieuwe Japanse regering van premier Takeo Fukuda de territoriale wateren uit te breiden tot 12 zeemijl met uitzondering van de drie internationale waterwegen: 1) de Straat van Tsugaru (tussen de eilanden Honsjoe en Hokkaido; 2) de Straat van Tsoesjima (tussen Japan en Zuid-Korea) en 3) de Straat van Soya (tussen Hokkaido en Sakhalin). Dit hield in dat buitenlandse schepen een vrije doorvaart door deze waterwegen behielden, mits zij niet binnen 3 mijl van de Japanse kust kwamen. De noodzakelqke wetten zouden bij het parlement worden ingediend. zodat dit die voor het eind van de lopende zitting eind mei 1977 kon hebben afgehandeld.

Nadat premier Fukuda op 5 febr. '77 had meegedeeld dat de nieuwe 12-mijlszone de omstreden door de SU bezette zuidelijke Koerilen (Habomai, Shikotan, Kunashiri en Etorofu) omvatte. verklaarde het Sowjet-persbureau Tass op 24 febr. 1977 dat de op 10 dec. 1976 per decreet afgekondigde Russische visserijzone van 200 mijl ook de gebieden rond deze eilanden insloot volgens een die dag (24-2-'77) door de ministerraad van de SU goedgekeurd besluit.

Na een spoedbijeenkomst van het Japanse kernkabinet op 25 febr. werd bericht dat zowel premier Fukuda als minister van buitenlandse zaken Iichiro Hatoyama bij die gelegenheid kritiek hadden geleverd op het Sowjet-besluit als „een onvriendelijke en betreurenswaardige daad". De kabinetssecretaris Sunua Sonoda verklaarde ria afloop van de zitting: „Het werd betreurd dat de SU een eenzijdige stap heeft ondernomen door Japans vier noordelijke eilanden binnen de nieuwe 200-mijls-visserijzone van de SU te laten vallen. De regering van Japan kan het besluit niet aanvaarden." Op 26 febr. volgde een officieel Japans protest.

Tijdens besprekingen in Moskou op 28 febr. tussen Zenko Suzuki. de Japanse minister van land- en bosbouw, en Alexander Isjkow, de Sowjet-minister van visserij. werd overeengekomen dat de SU voorlopig „geen dwangmaatregelen toepassen" zou tegen Japanse visserschepen in de per 1 maart 1977 geldende exclusieve zone.

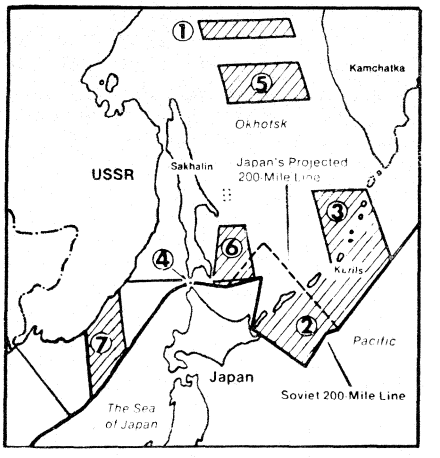
Van de ca 10 mln ton vis die per jaar door Japanse vissers wordt gevangen. is ca 4,5 mln tori uit de zee afkomstig Ca 1,85 mln ton werd gevangen binnen 200 mijl van de Sowjet-kust, o a in de Zee van Ochotsk, waar Japanse vissers bijna 10 maal zoveel vingen als hun Russische collega's

In zijn mededeling van 5 febr. zei premier Fukuda voorts dat binnen de nieuwe territoriale zone ook de Senkakoe-eilanden en het eiland Takeshima vielen.

De vijf Senkakoe-eilanden liggen op 115 mijl ten noorden van Taiwan In 1971 verklaarde de Japanse regering dat deze eilanden onder de Japanse soevereiniteit vielen, nadat zij sinds 1895 door Japan werden bestuurd Ook Taiwan eist de soevereiniteit over deze eilanden op een aanspraak die in 1970 door de Volksrepubliek China werd overgenomen

Het eiland Takeshima, halverwege tussen Jdpan en Zuid-Korea, werd in 1953 door Zuidkoreaanse vissers bezet en kreeg vervolgens een Zuidkoreaans militair garnizoen Zuid-Korea weigerde over deze kwestie onderhandelingen met Japan te beginnen, maar wel werd sindsdien afgesproken dat men de kwestie formeel zou laten rusten, maar via diplomatieke kanalen naar een oplossing zou zoeken

Op 29 maart 1977 keurde het Japanse kabinet eveneens een besluit tot uitbreiding van de Japanse visserijzone tot 200 mijl goed.

(Japan Times)

Inmiddels waren onderhandelingen met de SU begonnen over een nieuw visserij-akkoord, waarbij de SU op 29 april de opzegging van het Russisch-Japanse visserijverdrag van 1956, dat op 29 april 1978 afliep, aankondigde.

Op 27 mei werd een interim-akkoord in Moskou getekend, waarbij binnen de Russische visserijzone van 200 mijl zeven beperkte gebieden voor Japanse vissers werden opengesteld gedurende de rest van 1977. Zij zouden daar in totaal 455.000 ton vis mogen vangen of wel ca. 63% van de vangst in de vergelijkbare periode van voorgaande jaren. Het Japanse visserijbureau maakte op 31 mei bekend dat 6.335 schepen in de Russische visserijzone zouden mogen opereren tegen ca.

De Japanse minister van land- en bosbouw, Zenko Suzuki (l.), ondertekende op 27 mei 1977 te Moskou een akkoord over de Japanse visvangst in de Russische wateren Naast hem de Sowjet-minister van visserij, Alexander Isjkow.

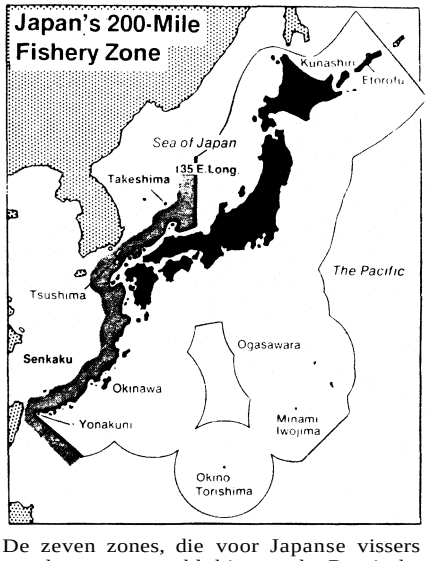
7.400 in 1976. Het akkoord, dat geen politieke clausules bevatte die op de toekomst van de omstreden zuidelijke Koerilen van invloed konden zijn, werd vervolgens goedgekeurd door het Japanse kabinet en het Japanse parlement (begin juni). Intussen had het Japanse parlement ook de wetsontwerpen i.z. de uitbreiding van de visserijzone tot 200 mijl en de uitbreiding van de territoriale wateren tot 12 mij: goedgekeurd (Lagerhuis 28 april, Hogerhuis 2 mei), waarop het kabinet op 14 juni zijn goedkeuring aan de uitvoering van die wetten hechtte.

M.b.t. de visserijzone volgde de Japanse regering het ,,beginsel van wederkerigheid" door een ,,negatieve formule" te aanvaarden, op grond waarvan China en Zuid-Korea niet uitgesloten zouden worden van de 200 mijls zone in de Zee van Japan, de Gele Zee, de Oostchinrse Zee en de zuidwestelijke Pacific, tenzij zij zelf dergelqke zones instelden. Daarmee handhaafde Japan de status quo onder de bestaande visserij-akkoorden en stond het de visserij van Chinese en Zuidkoreaanse schepen binnen de zone maar buiten de territoriale wateren toe.

Binnen de nieuwe visserijzone vielen ook de vier betwiste zuidelijke Koerilen.

Eind juni besloot de Japanse regering de toepassing van de beperkingen in de visserijzone voor Russische vissers uit te stellen in afwachting van een nieuw visserij-akkoord met de SU over de regeling van de Russische visserij in die zone.

Op 4 aug. volgde in Tokio de ondertekening van een desbetreffend interimakkoord door de Japanse ministers Zenko Suzuki en Iichiro Hatoyama en de Sowjet-minister van visserij, Alexander Isjkow.

De zeven zones, die voor Japanse vissers werden opengesteld binnen de Russische visserijzone van 200 mijl. (Japan Times).

Overeengekomen werd dat het Russische visserijquotum voor de rest van 1977 in de Japanse visserijzone 335.000 ton zou bedragen d.w.z. een vermindering met 31,2% t.o.v. de vangst gedurende de corresponderende periode in 1976 Geen bepaling van het rnterim-akkoord zou de standpunten van de twee regeringen over enig bilateraal of multilateraal probleem beïnvloeden.

Vanaf 29 sept. 1977 werden in Moskou door de SU en Japan onderhandelingen over nieuwe visserijafspraken gevoerd, waarbij Japan streefde naar een langlopend akkoord of een verlenging van beide interim-akkoorden met 5 jaar.

Daarbij maakte de SU melding van herhaalde inbreuken op deze akkoorden door Japanse schepen. Het Japanse ministerie van land- en bosbouw stelde echter op 13 okt. dat de Russen sinds 16 juni 1977 voor een waarde van in totaal 92,74 mln yen aan boeten hadden geïnd van 100 Japanse vissersschepen in de Russische visserijzone, terwijl de Japanners in de periode slechts 3 Russische schepen boeten hadden opgelegd voor een totaal van 1,5 mln yen.

Op 20 okt. kwamen beide landen overeen de twee interim-akkoorden van 1977 met een jaar te verlengen tot eind 1978.

In november 1977 besloot de Japanse regering Russische schepen die voor de kust van Japan visten niet toa te laten tot Japanse havens voor reparaties terwijl het beleid om Russische schepen daar niet toe te laten voor het inslaan van voorraden, het passagieren van de bemanningen of het lossen van vis zou worden gehandhaafd.

Tijdens verdere besprekingen in Moskou gedurende december 1977 stemde Japan er tenslotte mee in het door de SU geëiste visquotum voor 1978 in de Japanse visserijzone van 650.000 ton te aanvaarden (wat overeenkwam met het maximum wat de Russen in het verleden per jaar vingen), terwijl het Japanse quotum voor 1978 in de Russische visserijzone op 850.000 ton werd gesteld (wat volgens Japan slechts de helft van zijn vroegere maximum was).

Op 21 april 1978 ondertekenden Ichiro Nakagawa, de Japanse minister van land- en bosbouw, en Alexander Isjkow, in Moskou een samenwerkingsakkoord over de vangst van zalm en forel door Japanse vissers in de noordelijke Pacific buiten de Russische visserijzone. Het Japanse quotum voor de periode van 1 mei tot 31 juli 1978 werd bepaald op 42.500 ton (tegen 62.500 ton in 1977). Bovendien moest Japan de SU bovendien een belasting van 4,5% over de waarde van de vangst betalen. Het akkoord, dat voor 5 jaar gold, kwam in plaats van de op 29 april 1978 aflopende overeenkomst.

De Japanse premier, Takeo Fukuda (r.), begroet de Sowjet-minister van visserij, Alexander Isjkow, op 2 augustus 1977 te Tokio.

Verklaringen Sonoda. Bezoek aan *Moskou*

Op 12 dec. 1977 verklaarde de nieuwe Japanse minister van buitenlandse zaken, Sunao Sonoda, tegenover journalisten dat Japan een voorgesteld vredes- en vriendschapsverdrag rnet China in de nabije toekomst zou weigeren te tekenen, als de bepalingen* daarvan Moskou kwetsten. ,,Het is niet onze bedoeling een verdrag tc sluiten met een natie als dat verdrag een andere natie als vijand beschouwt. Wij wensen dat het voorgestelde ver-

* Het Japanse streven was erop gericht geweest de anti-hegemonie-clausule af te zwakken door andere bepalingen. Deze bepalingen, de door China verworpen z.g. vier punten van Miyazawa, hielden in dat 1) de politiek van anti-hegemonisme niet tegen een specifiek derde land was gericht; 2) Japan en China geen gezamenlijke actie tegen een naar hegemonie strevend derde land overwogen; 3) deze politiek een beginsel vertegenwoordigde dat op alle delen van de wereld van toepassing was; en 4) anti-hegemonisme niet in strijd was met het VN-handvest.

drag met China een duurzame vrede in Azie vestigt, en dat kan niet gebeuren terwijl China en de SU vijanden zijn." M.b.t. Moskou merkte hij op: „De SU kan het verdrag misschien niet waarderen, maar ik denk niet dat de SU actie zal ondernemen, welke niet past bij een natie van haar omvang en status." Hij weigerde berichten te bevestigen of te ontkennen dat de SU in feite een ultimatum had gesteld. M.b.t geruchten dat de SU bereid was twee kleine Koerilen aan Japan terug te geven in ruil voor een vredesverdrag merkte Sonoda op: „Japans standpunt verandert niet Wij staan erop dat alle vier eilanden moeten worden teruggegeven"

Van 8 tot 11 januari bracht minister Sonoda een officieel bezoek aan Moskou. Hij werd op 10 januari door premier Kosygin ontvangen voor een uitvoerig gesprek in het verloop waarvan hij een persoonlijk schrijven van premier Fukuda voor partijsecretaris en president Brezjnew overhandigde. Deze had geen tijd om Sonoda te ontvangen. Kosygin verklaarde o.a. dat er tussen Japan en de SU geen territoriale problemen bestonden. Deze in Sonoda's bespreking met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko door deze gehuldigde opvatting was niet diens persoonlijke mening, maar die van de Sowjet-regering, aldus Kosygin.
Sonoda voerde drie gesprekken met Gromyko, waarbij zulke scherpe tegenstellingen aan het licht kwamen dat voor het eerst na dergelijke besprekingen (de vijfde ronde sinds 1966) geen communiqué noch een persverklaring werd gepubliceerd.
Sonoda had daarbij als basis voor verdere onderhandelingen over een Japans-Russisch vredesverdrag de Japans-Russische verklaring van 1973 (pag. 191/1-1974) voorgesteld en verklaard: het vraagstuk van het noordelijke territorium vormt een onopgelost na-oorlogs vraagstuk tussen Japan en de SU; een vredesverdrag kon pas dan worden gesloten als de SU het noordelijke territorium in totaal aan Japan teruggeeft.
Daarop had Gromyko verklaard dat de territoriale kwestie reeds was opgelost. Sinds het einde van de oorlog hadden de bilaterale betrekkingen zich positief ontwikkeld. Er bestonden reële mogelijkheden tot een verdere uitbouw daarvan. De bestaande problemen moesten in beiderzijds belang via een rëele politiek uit de weg worden geruimd. Daarbij moest men het gemeenschappelijke in de instelling van beide erkennen en niet toestaan dat voorbijgaande beweegredenen de principiële ontwikkelingen op een zijspoor deden belanden. Op ongegronde gebiedsaanspraken kon de SU vanzelfsprekend niet ingaan.
Maar wanneer Japan nuchter van de door de Tweede Wereldoorlog ontstane realiteiten uitging, dan viel de voor beide landen belangrijke aangelegenheid van een vredesverdrag zeer snel te regelen.
Maar om rekening te houden met het Japanse standpunt stelde de SU voor, zonder de onderhandelingen over het vredesverdrag te stoppen, een verdrag over goede nabuurschap en samenwerking te ondertekenen. Dat kon de rest van het wantrouwen helpen overwinnen.
Volgens het Japanse persbureau Kyodo wees Sonoda een door Gromyko aangeboden verdragstekst van de hand en bevestigde hij opnieuw het Japanse standpunt dat de kwestie van het vredesverdrag eerst moest worden geregeld en dat dit pas na oplossing van het probleem van de vier Koerilen mogelijk was.
Volgens Tokio Shimbun volgde daarop een zo scherpe woordenwisseling dat de besprekingen door Sonoda voortijdig Seëindigd werden verklaard, waarbij hij de houding van de Sowjet-regering als uiting van een grote-mogendheidchauvinisme kwalificeerde.
Terwijl de Japanse premier Fukuda zich op 11 jan. teleurgesteld verklaarde over het gebrek aan vooruitgang m.b.t. de teruggave van de Koerilen, werd onmiddellijk na Sonoda's terugkeer in Tokio op 12 jan. namens de minister gesteld dat de SU „eenzijdig" een in oktober 1973 tussen Brezjnew en de toenmalige Japanse premier Tanaka bereikte overeenstemming „negeerde", nl. om „onopgeloste kwesties" uit de Tweede Wereldoorlog te regelen in de loop van hun onderhandelingen over een vredesverdrag. Brezjnew zou toen volgens de Japanse versie op het desbetreffende voorstel van Tanaka hebben geknikt en iets hebben gezegd, wat door de tolk vertaald werd als „Kekko desu" (het Japans voor: „dat is in orde"), aldus The *Financial Times* (13-1).

Op 21 jan. deelde minister Sonoda in het Japanse Lagerhuis mee dat de regering vastbesloten was m.b.t. de hervatting van onderhandelingen met China over het vredes- en vriendschapsverdrag een stap vooruit te zetten, want de tijd was rijp voor de hervatting van deze onderhandelingen.
Wat de betrekkingen met Moskou betreft, was het van essentieel belang het vredesverdrag tegelijk met de teruggave van de vier Koerilen af te sluiten, om de betrekkingen tussen beide staten op een echt stabiele basis te vestigen. Dit standpunt had hij in Moskou duidelijk gemaakt, maar er bestond nog steeds een groot meningsverschil over de territoriale kwestie.
Niettemin gingen de pogingen tot een oplossing daarvan als voorwaarde voor het afsluiten van een vredesverdrag verder.

Chinees-Japans *handelsakkoord*

Op 16 febr. werd te Peking tussen China en Japan een handelsakkoord getekend met een looptijd van 8 jaar. Een wederzijds goederenverkeer ter waarde van $20 rnrd werd overeengekomen, waarbij China in de komende 5 jaar o.m. 47,1 mln ton ruwe olie. 5,15 a 5,3 mln ton cokes en 3,3 a 3,9 mln ton kolen zal leveren, terwijl Japanse ondernemingen in die periode industriële uitrusting (fabrieken) ter waarde van $7 à 8 rnrd en technische uitrusting voor $2 à 3 rnrd zullen exporteren. Besprekingen over de omvang van de goederenleveranties in de volgende drie jaar zouden later plaatsvinden.
Het akkoord was na 10 maanden van onderhandelingen bereikt, nadat vertegenwoordigers van Japanse en Chinese handelsorganisaties op 2 april 1977 na een beraad van twee dagen een verdrag voor 10 jaar waren overeengekomen ter bevordering van de economische en commerciële betrekkingen. Op grond daarvan zou China per jaar o.a. 10 mln ton aardolie en 5 mln ton steenkool leveren, terwijl Japan vooral staal, chemicaliën, elektriciteit en machines zou verschaffen.
Vooral de door Japan uit te voeren bouw van een grote staalfabriek bij Sjanghai met een totale waarde aan leveranties van ca. $3 rnrd werd van groot belang geacht.
Inmiddels had de Japanse handel met China in 1977 een waarde bereikt van $3,49 mrd of 14,9% meer dan in 1976, maar het record van 1975 ($3,8 mrd) werd niet bereikt. De Japanse export naar China bedroeg volgens de *NZZ* (4-3-1978) in 1977 $1,94 rnrd (+16,6%), de import uit China $1,55 rnrd (+12,9%). De Japanse leveranties van ijzer- en staalprodukten bedroegen in 1977 54,8% van de totale export (+3,4%,

terwijl de waarde van de uitgevoerde machines met 44,9% daalde tot $ 179,2 mln. Daarentegen nam de leverantie van kunstmest met 79% toe tot een waarde van $ 151,4 mln. China exporteerde vooral aardolie ($ 480 miljoen) en textiel ($ 302,7 miljoen).

Brief *Brezjnew* over verdrag van goede nabuurschap. Voorstel door Fukuda verworpen. Tekst *door Izwestia* gepubliceerd

Op 22 febr. overhandigde de Sowjet-ambassadeur in Tokio, Dimitri Poljanski — die op 22 april 1976 als opvolger van Oleg Trojanowski in Tokio was gearriveerd — aan de Japanse premier Fukuda een brief van Sowjet-leider Brezjnew, waarin deze opnieuw het sluiten van een verdrag i.z. goed nabuurschap en samenwerking voorstelde, terwijl Fukuda voorts werd uitgenodigd voor een bezoek aan Moskou om de „vriendschap tussen de Sowjet-Unie en Japan te bevorderen".

Premier Fukuda verklaarde tegenaver de pers dat hij Poljanski had meegedeeld dat Japan zo'n verdrag niet wilde overwegen zonder regeling van de territoriale kwestie, waarop deze zou hebben gesteld dat er geen onopgeloste territoriale kwesties tussen beide landen bestonden.

Volgens Fukuda werd deze kwestie noch het voorgenomen Japans-Chinese vredes- en vriendschapsverdrag in de brief van Brezjnew niet rechtstreeks genoemd. Wel was Japan gewaarschuwd tegen krachten, die de Japans-Russische betrekkingen poogden te belemmeren. Minister Sonoda deelde in dit verband in het Lagerhuis mee dat ondanks de brief geen verandering in de politiek van Japan t.o.v. het verdrag met China zou volgen.

Vervolgens verklaarde kabinetssecretaris Shintaro Abe op een persconferentie dat de Japanse ambassadeur in Peking, Shoji Sato, op 18 febr. opdracht had gekregen de op 4 febr. geopende dialoog met de Chinese plv. minister van buitenlandse zaken, Han Nien-lung ter voorbereiding van de hervatting van verdere verdragsonderhandelingen voort te zetten.

Op 23 febr. publiceerde het Sowjet-regeringsblad *Izwestia* de tekst van een ontwerp-verdrag i.z. betrekkingen van goede nabuurschap en samenwerking tussen de SU en Japan

Die tekst bestond uit een preambule en de volgende 14 artikelen:

De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan, er naar strevend de versterking van de vrede en de veiligheid in het Verre Oosten, in het gebied van de Stille Oceaan en op de hele wereld te bevorderen; (. .)

hun bedoeling herbevestigend voort te gaan met besprekingen over het afsluiten van een vredesverdrag ( )

zijn net volgende overeengekomen

Art 1 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan beschouwen de handhaving van vrede, de uitbreiding en versterking van het verminderen van spanning en de versterking van internationale veiligheid als een van de voornaamste doelen van hun politiek

Zij geven uitdrukking aan de wens inspanningen te verrichten voor de versterking van universele vrede op het Aziatische continent, in het gebied van de Stille Oceaan en op de hele wereld

Art 2 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan zullen hun meningsverschillen uitsluitend met vreedzame middelen oplossen en zij nemen op zich om in hun wederzijdse betrekkingen af te zien van het dreigen met geweld of het gebruik ervan

De hoge verdragsluitende partijen zullen betrekkingen van goede nabuurschap en wederzijds profijtelijke samenwerking op de basis van vreedzaam naast elkaar bestaan ontwikkelen en versterken

Art 3 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan nemen op zich niet het gebruik van hun territoria toe te staan voor enigerlei acties, die de veiligheid van de andere partij schade zou kunnen toebrengen

Art 4 De hoge verdragsluitende partijen nemen op zich af te zien van enigerlei acties, die enigerlei derde partij zou kunnen aanmoedigen oin agressieve acties tegen een van de twee te ondernemen

Art 5 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan zullen regelmatige contacten en raadplegingen onderhouden en uitbreiden over belangrijke internationale kwesties, die de belangen van beide staten aangaan, d m v ontnioetingen en meningsuitwisselingen tussen hun leidende staatslieden en via diplomatieke kanalen

Zou zich een situatie voordoen, die naar de mening van beide zijden gevaarlijk is voor de handhaving van de vrede, of als de vrede geschonden wordt, dan zullen partijen dadelijk contact met elkaar opnemen met het doel meningen uit te wisselen over hetgeen kan worden gedaan om de situatie te verbeteren

Art 6 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan verklaren hun vastbeslotenheid voort te gaan met de inspanningen om de wapenwedloop te beeindigen, zowel wat betreft nucleaire als conventionele wapens, en om algemene en volledige ontwapening onder effectieve internationale controle te bereiken

Art 7 Van mening, dat handelsbetrekkingen een belangrijk en noodzakelijk element zijn voor het versterken van de bilaterale betrekkingen en grote betekenis toekennend aan economische samenwerking tussen de Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan, zullen de partijen actief de groei van dergelijke betrekkingen bevorderen en bijdragen aan de samenwerking tussen de bevoegde organisaties en ondernemingen van beide landen en aan het afsluiten van Passende overeenkomsten en contracten, met inbegrip van zulke voor de lange termijn.

Art 8 Groot belang hechtende aan wetenschappelijke en technische samenwerking tussen de Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan, zullen partijen op iedere mogelijke manier de uitbreiding van wederzijds profijtelijke en alomvattende samenwerking op deze gebieden bevorderen op de basis van d e verdragen en overeenkomsten, die tussen hen bestaan of zullen worden afgesloten.

Art 9 Geinteresseerd zijnde in het behoud en het rationele gebruik van de biologische hulpbronnen van de wereldoceaan, zullen de Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan voortaan samenwerking op dit gebied uit te breiden op de basis van passende overeenkomsten en met passende eerbiediging van de wetgeving van partijen

Art 10 De hoge verdragsluitende partijen zullen de ontwikkeling bevorderen van betrekkingen tussen regeringsinstellingen en publieke organisaties op het gebied van wetenschap, kunst, onderwijs, televisie, radio en sport, bijdragend aan een wederzijdse verrijking van verworvenheden op deze gebieden en aan de versterking van het gevoel van eerbied en vriendschap van de volken van die landen voor elkaar

Art 11 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan zullen er naar streven te verzekeren, dat de betrekkingen en de samenwerking tussen hen op alle bovengenoemde gebieden en enigerlei andere gebieden van wederzijdse belang gebouwd zijn op een duurzame en lange termijnbasis Met het oog op dit doel zullen partijen, waar dit raadzaam geoordeeld wordt, gemeenschappelijke commissies of andere gemeenschappelijke lichainen instellen

Art 12 De Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan eisen niet en erkennen niet iemands eisen naar enigerlei bijzondere rechten of voordelen in wereldzaken, met inbegrip van eisen naar overheersing in Azie en het in het gebied van het Verre Oosten

Art 13 Dit verdrag zal niet van invloed zijn op de bilaterale en multilaterale verdragen en overeenkomsten, die eerder door de Unie van Socialistische Sowjet Republieken en Japan zijn afgesloten, en is niet gericht tegen enigerlei derde land

Art 14 Dit verdrag zal voorwerp van ratificatie zijn en in kracht treden op de dag van de uitwisseling van de instrumenten van ratificatie, hetgeen gedaan zal worden in de stad ( ), gedaan in ( ) op ( ) in twee copieen, elk in de Russische en Japanse taal, waarbij beide teksten even authentiek zijn

Voor de Unie van Socialistische Sowjet Republieken — Voor Japan

In de *Izwestia* werd meegedeeld dat de gepubliceerde tekst het ontwerp betrof, dat in januari aan minister Sonoda was overhandigd.

Het Japanse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 24 febr.

dat deze eenzijdige publikatie door de SU een uiterst ongebruikelijke diplomatieke daad was, die het Japanse standpunt echter op geen enkele wijze kon beïnvloeden.

Intermezzo

Op 8 maart verklaarde premier Fukuda tegenover Junya Yano, de secretaris-generaal van de Komeito, die de volgende dag naar Peking zou vertrekken, dat hij „zo spoedig mogelijk" een vredes- en vriendschapsverdrag met China wilde sluiten en hij verzocht hem dit aan de Chinese leiders mee te delen.
Yano ontving volgens de *NZZ* (9-4) van de Chinese leiders een document met vier punten, dat de Chinese verdragsvoorwaarden preciseerde. Na „bestudering" van dit document lieten premier Fukuda en minister Sonoda de indruk ontstaan dat een doorbraak in de onderhandelingen nu werkelijk voor de deur stond. Maar aan Pekings vasthouden aan de anti-hegemonie-clausule was niet het geringste veranderd. Een voor medio april aangekondigde reis van minister Sonoda naar China werd uitgesteld met als argument dat eerst een consensus binnen de Liberaal-Democratische regeringspartij moest worden bereikt over de afsluiting van het verdrag met China, terwijl de Taiwan-supporters uit Fukuda's eigen kring zich steeds tegen zo'n verdrag hadden verzet, aldus de *NZZ*.

Chinees-Japans geschil over Senkakoe-eilanden

In deze situatie volgde van 12-22 april een nieuwe Chinees-Japanse confrontatie over de Senkakoe-eilanden.

Op 12 april ontdekte een Japanse patrouilleboot in de wateren rond de Senkakoe-eilanden (Tiao-yu-Tai in het Chinees) 137 Chinese vissersvaartuigen. Een dozijn daarvan was in de territoriale wateren rond het grootste eiland, Uotsura-Shima, d.w.z. binnen de 12 mijlszone, binnengedrongen en zij hadden geen gevolg gegeven aan de oproep om de zone te verlaten. De vissers hadden spandoeken met opschriften als „Uotsiri is Chinees grondgebied en verblijf en visvangst moet ons hier worden toegestaan"; sommigen van hen waren volgens de Japanse kustwacht met lichte machinegeweren uitgerust, Aan het eind van die dag was het aantal Chinese vissersschepen binnen de territoriale zone tot 32 gestegen.

Op 13 april diende de Japanse regering bij de Chinese regering een protest in tegen het illegale binnendringen van Chinese vissersschepen in de Japanse territoriale wateren. De eerste secretaris van de Chinese ambassade stelde dat de Tiao-yu-Tai van oudsher een onafscheidbaar deel van het Chinese grondgebied vormde, een opvatting die ook door Taiwan werd geuit.

Op 14 april verklaarde de Japanse minister van buitenlandse zaken. Sonoda, dat Japan de besprekingen over een vredesverdrag niet China niet kon hervatten, zolang de kwestie van de schending van de territoriale wateren niet was geregeld. Hij noemde die schending een weloverwogen actie van de Chinese regering, die geen grotere vergissing kon begaan dan wanneer zij meende dat zij door zo'n incident Japan tot onderhandelingen over de afsluiting van het vredesverdrag kon dwingen. Dezelfde dag zei de Chinese ambassadeur, Fu Hao, echter dat de situatie rond de omstreden eilanden binnenkort zou worden opgehelderd.

Op 15 april verklaarde de Chinese vice-premier voor buitenlandse zaken, Keng Piao dat de aanwezigheid van de Chinese vissersschepen „in territoriale wateren, die tussen China en Japan omstreden zijn, toevallig" was; het incident was niet met opzet veroorzaakt noch van tevoren beraamd. Keng Piao verklaarde ook dat de Chinese regering niet bij het „incident" betrokken was en dat China zou onderzoeken wat er precies was gebeurd. *NRC/H'blad* (18-4) tekende hierbij aan:

> „Als de verklaring van Keng Piao op waarheid berust dan zou de politiek zwaar geladen expeditie het werk moeten zijn geweest van eigengereide provinciale machthebbers in een van China's kustprovincies of van een groep patriottische vissers die oprecht verontwaardigd waren over Japan's „bezetting" van China's heilige grondgebied.
> Dit is moeilijk te geloven, maar als het waar is betekent het dat de controle van de centrale regering over de provincies niet erg solide is en dat is des te verontrustender, ook voor andere landen waarmee China onopgeloste grensproblemen heeft, met name de Sowjet-Unie en India ( )
> Blijft de vraag waarom dan nu plotseling deze „onbekookte" of „weloverwogen" actie werd ondernomen, die juist op het moment kwam dat de kansen voor een succesvolle hervatting van de onderhandelingen over het Chinees-Japanse vredes- en vriendschapsverdrag gunstiger werden
> Als de actie inderdaad „onbekookt" was, is de Chinese regering niet verantwoordelijk, maar zal zij er wel de nadelen van ondervinden ( )
> Als de actie „weloverwogen" was, wat zouden dan de Chinese bedoelingen zijn geweest? Mogelijk om Japan, ondanks het Chinese verlangen naar een spoedig verdrag opnieuw spectaculair te laten weten dat het de eilandjes niet cadeau zal krijgen — volgens een studie van de Verenigde Naties van 1948 bevatten zij rijke olievoorraden. Maar in alle gevallen lijkt de Chinese actie averechts te hebbeii gewerkt. ."

Op 16 april werd van Japanse zijde gemeld dat alle Chinese vissersschepen zich uit de Japanse territoriale w-ateren hadden teruggetrokken.

Op 18 april arriveerden daar opnieuw 4 Chinese boten. maar die vertrokken weer na interventie van Japanse patrouillevaartuigen.

Op 21 april liet de Chinese regering, die de Japanse protestnota op 14 april had verworpen, via de Japanse ambassade in Peking een formele verontschuldiging volgen voor de ..niet bedoelde schending van Japanse territoriale wateren door Chinese vissersboten".

De volgende dag verklaarde het Japanse ministerie van buitenlandse zaken de zaak voor afgedaan.

Hervatting overleg met China. Russische *manoeuvres*

Nadat China nog op 10 mei krachtig bij Japan had geprotesteerd tegen de inbreuk op zijn soevereiniteit door het voorgenomen Japans-Zuidkoreaanse verdrag betreffende het continentale plat, gaf premier Fukuda op 26 mei het groene licht voor een hei-vatting van de besprekingen over het Japans-Chinese vredes- en vriendschapsverdrag.

Op 31 mei verklaarde de Russische premier Kosygin tegenover een Japanse persdelegatie dat kranten die de totstandkoming van zo'n verdrag gunstig gezind waren daarmee een oorlogsbeleid gericht tegen de SU steunden, omdat China zich op een oorlog tegen de SU zou voorbereiden.

Vervolgens begon de SU op 6 juni grootscheepse militaire manoeuvres in het gebied rond de Koerilen.
Het Japanse defensiebureau bevestigde op 7 juni dat eenheden van de marine, lucht- en landmacht van de SU schijnaanvallen uitvoerden op Etorofu, 125 km ten noordoosten van Hokkaido. Het bureau beschreef de manoeuvres als de grootste in hun soort die ooit in dit gebied waren gehouden. Naar schatting 1.000 man waren naar Etorofu overgebracht voor de oefening.

(Voortzetting volgende *aflevering)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

WET WISSELKOERS GULDEN IN WERKING

Ingevolge Koninklijk Besluit van 21 juli 1978 trad op 1 augustus de Wet inzake de wisselkoers van de gulden in werking. Deze wet komt in de plaats van de Wet inzake pariwaarde van de gulden. Deze vervanging was nodig geworden door de op 1 april 1978 ingegane wijziging van de IMF-statuten, waardoor de lidstaten in beginsel de vrijheid hebben gekregen in de keuze van het wisselkoersarrangement.

De vervanging van de Wet inzake pariwaarde van de gulden was bovendien noodzakelijk, omdat onder de nieuwe statuten van het fonds niet meer is toegestaan de pariwaarde van de gulden uit te drukken in goud.

De nieuwe wet bevat (evenals de Wet pariwaarde) regels en bevoegdheden voor de vaststelling en de wijziging van de wisselkoers van de gulden. In de wet is neergelegd dat beslissingen ter vaststelling of wijziging van wisselkoersarrangementen bij Koninklijk Besluit zullen worden genomen. In verband met deze bepaling is eveneens een Koninklijk Besluit verschenen, waarin de bestaande Nederlandse deelname aan het Europese wisselkoersmechanisme (de ,,Slang") opnieuw wordt vastgesteld en daarmee formeel onder de werking van de Wet wisselkoers van de gulden wordt gebracht.

Herwaardering Nederlandse goudvoorraad

Als uitvloeisel van het in werking treden van de Wet op de wisselkoers van de gulden wordt de waardering van de Nederlandse goudvoorraad in de boeken van de Nederlandsche Bank gewijzigd. Minister Andriessen van financiën heeft op 13 juli de Tweede Kamer schriftelijk op de hoogte gesteld van de hierover met de Nederlandsche Bank gemaakte afspraken.

De tegenwaarde, die door de herwaardering ontstaat, wordt bijgeboekt op een herwaarderingsrekening die zal worden gebruikt voor het afboeken van eventuele in de toekomst optredende koersverliezen op de deviezenvoorraad. Op grond van een uit 1954 daterende afspraak kwamen koersverliezen op de deviezenvoorraad tot dusver ten laste van de schatkist. Deze noch budgettair noch monetair relevante posten zouden in principe door een extra beroep van de Staat op de geld- en kapitaalmarkt moeten worden gefinancierd. De koersverliezen die in de jaren 1976 en 1977 zijn geleden (samen f 1,6 miljard) zijn, met net oog op de beperkte financieringsmogelijkheden, nog niet met de Nederlandsche Bank verrekend. Dit bedrag wordt eveneens afgeboekt op de in te stellen herwaarderingsrekening.

Aanleiding voor de herwaardering van de Nederlandse goudvoorraad is de intrekking van de Wet pariwaarde van de gulden, waarin de goudwaarde van de gulden tot nu toe was geiegeld. De Wet pariwaarde wordt vervangen door de Wet inzake de wisselkoers van de gulden, die geen bepalingen bevat over de goudwaarde van de gulden.

Voor de waardering van het goud in de boeken van De Nederlandsche Bank is nu aansluiting gezocht bij de prijs op de goudmarkt. Gelet op de omvang van de prijsveranderingen in het verleden is daaiibij een ruime veiligheidsmarge gekozen. Het goud wordt gewaardeerd op 70% van het laagste jaargemiddelde in de voorafgaande drie jaren

De waardering van het goud zal in principe om de drie jaren worden herzien. Voor de jaren 1978 tot en met 1980 is de waardering volgens deze methode vastgesteld op f 7.500 per kg. De rekening „herwaarderingsverschillen goud en deviezen", zoals de nieuw gecreëerde reserverekening wordt genoemd, krijgt daarmee na aftrek van de achterstallige f 1.6 miljard, een omvang van *f* 4,2 miljard.

Het is de bedoeling bij de berekening van het dekkingspercentage (de verplichting die de bank heeft om tegenover haar kortlopende schulden voor tenminste 50% van die schulden officiële reserves aan te houden) vanaf 1 augustus de goudvoorraad volgens de nieuwe waardering op te nemen.

De brief van de minister van financiën aan de Tweede Kamer luidt aldus:

Tijdens de debatten over het ontwerp van de Wet inzake de wisselkoers van de gulden in de Tweede Kamer op 13 april 1978 en in de Eerste Kamer op 23 mei 1978 ben ik nader ingegaan op de gevolgen, welke een en ander zal hebben voor de waardering van de goudvoorraad van de Nederlandsche Bank. Reeds eerder is aan dit vraagstuk aandacht besteed in de memorie van toelichting op hoofdstuk IXB van de Rijksbegroting 1978.

Ter gelegenheid van bedoelde Kamerdebatten heb ik mijn voornemen aangekondigd, het parlement nader te informeren over de tussen mij en de Nederlandsche Bank te maken afspraken door middel van toezending van de briefwisseling waarin de afspraken zullen zijn vastgesteld In overeenstemming hiermee worden u bedoelde brieven hierbij aangeboden Tor toelichting alsmede ter samenvatting van al gemaakte afspraken en de hierover reeds eerder aan het parlement verschafte informatie diene het volgende.

In artikel IV, sectie 1, van de statuten van het Internationale Monetaire Fonds werd bepaald, dat de pariwaarde van de valuta van iedere lidstaat diende te worden uitgedrukt in goud (c.q. in dollars van de goudinhoud van 1 juli 1944, hetgeen op hetzelfde neerkomt).

In overeenstemming hiermee werd in artikel 1, lid 1. van de Wet inzake pariwaarde van de gulden van 1964 bepaald: ,,De pariwaarde van de Nederlandse gulden is zijn waarde, uitgedrukt in grammen fiin goud".

De pariwaarde vormt thans nog de grondslag van de waardering van de goudvoorraad in de balans van de Nederlandsche Bank. De amendering van de statuten van het IMF, die enige tijd geleden door beide Kamers der Staten-Generaal is goedgekeurd, houdt onder meer in dat bovenbedcelde bepaling komt te vervallen. Zal in de toekomst opnieuw een pariwaarde bij het IMF kunnen worden aangemeld, dan zal deze niet meer in goud worden uitgedrukt.

In overeenstemming hiermee zal bij het van kracht worden van de Wet inzake de wisselkoers van de gulden ter vervanging van de Wet inzake de pariwaarde van 1964 het begrip goudpariteit komen te vervallen. Met een en ander vervalt de huidige formele grondslag van de waardering van de goudvoorraad in de balans van de Nederlandsche Bank. In de memorie van toelichting op hoofdstuk IXB van de Rijksbegroting 1978 is hierover het volgende meegedeeld: ,,Het ligt in de rede, bij de toekomstige waardering van de goiidvoorraad van de Nederlandsche Bank rekening te houden met het prijs-, peil op de goudmarkt. Daarbij zal echter de omstandigheid in aanmerking moeten worden genomen, dat de goudprijs blijkens de ervaring aan zeer sterke fluctuaties onderhevig is. Het ligt dan ook in de bedoeling, als waarderingsgrondslag van de goudvoorraad een prijs te nemen, waarvan — gelet op het prijsverloop in de recent verstreken jaren — redelijkerwijs mag worden aangenomen, dat het goud daar beneden niet zal behoeven te worden verkocht. De herwaardering zal resulteren in een herwaarderingsrekening in de balans. Boekverliezen op de in de laatste jaren aanzienlijk toegenomen deviezenvoorraad die voorheen ten laste kwamen van de Staat, zullen ten laste van aeze rekening worden gebracht".

Uiteraard zal deze waardering, evenals het geval is ten aanzien van de andere activa in de balans van de Nederlandsche Bank, dienen te voldoen aan de eisen, die moeten worden gesteld uit een oogpunt van goed koopmansgebruik, daarbij met name rekening houdend met de functie van het goud in het kader van de bedrijfsuitoefening alsmede met de kenmerken van de goudmarkt. Deze laatste is een zeer dunne markt, waarin — anders dan op de valutamarkt — de monetaire autoriteiten vooralsnog niet streven naar stabilisering.

De omvangrijke fluctuaties in de goudprijs deden zich voor in een situatie, waarin weliswaar goudverkopen door het

Internationale Monetaire Fonds plaatsvonden volgens een vooraf vastgesteld schema, doch bij afwezigheid van onvoorziene goudverliopen door afzonderlijke landen. Zouden deze plaatsvinden. dan dient rekening te worden gehouden met de mogelijkheid van vertiergaande dalingen dan in het verleden hebben plaatsgevonden.
In overeenstemming met het overleg dat ik met de Bank heb gevoerd, besloot, op voorstel van de directie, de Raad van Commissarissen van de Bank, die krachtens artikel 28, lid 1, van de Bankwet 1949 de jaarlijkse balans en verlies- en winstrekening vaststelt, bij de vaststelling van de jaarrekeningen voor de waardering van de goudvoorraad na de intrekking van de Wet inzake pariwaarde van de gulden als nieuwe maatstaf aan te houden de prijs. waarvan — gelet op het prijsverloop in de recent verstreken jaren — redelijkerwijs mag worden aangenomen, dat het goud daar beneden niet zal behoeven te worden verkocht, onder gelijktijdige boeking van het waarderingsverschil op een te openen rekening ,,Waarderingsverschillen goud en deviezen".
Gelet op de omvang van de fluctuaties ran de goudprijs in het verlenen lijkt een veiligheidsmarge van 30 procent van het laagste jaargemiddelde. dat in de voorafgaande drie kalenderjaren gold, noodzakelijk. Daardoor zal de waardering van de goudvoorraad op ƒ 7.500,— per kilogram komen (afgerond op honderd gulden).
Deze waarderingsmethode zal in principe telkens na drie kalenderjaren worden toegepast. Op de rekening ,,Waarderingsverschillen goud en deviezen" zullen in mindering worden gebracht de voorheen voor rekening van de Staat komende verliezen op vreemde valuta.

Op 31 december 1977 bedroeg de vordering van de Nederlandsche Bank op de Staat uit hoofde van de sinds begin 1976 geleden koersverliezen f 1,6 miljard.
Door de overeenkomst tussen de Staat en de Nederlandsche Bank van 27 augustus 1954 inzake de goudhandel en het deviezenbedrijf (bij de Griffie ter inzage gelegd) met terugwerkende kracht per 1 januari 1976 te beëindigen, zullen deze verliezen op bedoelde herwaarderingsrekening kunnen worden afgeboekt. Dit betekent, dat het voor de schatkist niet langer noodzakelijk is deze noch budgettair, noch monetair relevante posten te financieren. Een ongewenst extra beroep van de Staat op de geld- en kapitaalmarkt kan zodoende worden vermeden. Het beëindigen van de overeenkomst van 1954 met terugwerkende kracht is evenwel niet wenselijk voor de artikelen 5 en 7 daarvan. Artikel 5 regelt de verrekening van het resultaat op de termijnzaken, die de Bank verricht; de verrekening van deze resultaten heeft immers over de boekjaren 1976 en 1977 reeds plaatsgevonden. Artikel 7, dat bepaalt voor wiens rekening de kosten uit hoofde van het Deviezenbesluit 1915 komen, kan pas buiten werking worden gesteld bij het vervallen van dat besluit. Zodra dit gebeurt en er geen nadere regeling terzake wordt getroffen, blijven de in artikel 7 bedoelde kosten voor rekening van de Bank.
Er zijn geen specifieke afspraken gemaakt met betrekking tot aan- en verkopen van goud op de markt, aangezien deze onder de huidige omstandigheden minder waarschijnlijk lijken. Mocht hierin echter in de toekomst verandering optreden, dan zullen de eventuele consequenties daarvan in het gebruikelijke permanente en goede overleg tussen de Bank en mij besproken worden.
Het parlement zal ook dan van een eventuele nader te treffen regeling in kennis worden gesteld.
Het is wenselijk, de in het voorgaande omschreven waardering van de goudvoorraad ook toe te passen bij de berekening van het zogenaamde dekkingspercentage als bedoeld in artikel 17 van de Bankwet 1948 en de wet van 11 januari 1956 ter uitvoering van dat a tikel. Daartoe zal ik de uitvaardiging bevorderen van een Koninklijk Besluit tot wijziging van het Besluit van 27 juni 1956, Stb. 357. houdende voorschriften omtrent de begrenzing van het gezamenlijke bedrag der omlopende bankbiljetten, bankassignatiën en creditsaldo's in rekening-courant bij de Nederlandsche Bank N.V. De Bankraad heeft hierover in zijn vergadering van 27 juni 1978 in gunstige zin geadviseerd.
Tenslotte zal ik de totstandkoming bevorderen van een Koninklijk Besluit, dat ertoe strekt dat de wijzigingen in de jaarrekeningen van de Bank. welke uit het voorgaande zullen resulteren, ook in de verkorte balans tot uitdrukking zullen worden gebracht. (Ministerie van financiën, Tweede Kamerstukken)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BETREKKINGEN MET DE DDR, BERLIJN-STATUS

Hierna volgt een verslag van voorvallen cn gebeurtenissen, die van belang zijn in de relatie tussen de twee Duitse staten, Bondsrepubliek Duitsland en Duitse Democratische Republiek, alsmede voor de omstreden status van Berlijn.
De laatste maal is dit gebeurd op pag. 518/2 e.v.-1976 en pag. 532/2 e v.-1976.

Grensincidenten, protesten, Italiaanse *vrachtwagenchauffeur* door DDR-grens soldate?^ neergeschoten

In juli en aug. 1976 heeft zich aan de grens tussen de DDR en de Bondsrepubliek een aantal incidenten voorgedaan.
Zo overschreed op 24 juli 1976 de uit Hamburg afkomstige Willi Bubbers in de omgeving van Ratzeburg bij een bezoek aan de grens deze lijn en kwam hij op het gebied van de DDR terecht. Hier werd hij door DDR - soldaten neergeschoten en weggevoerd. Hij overleefde de opgelopen verwondingen en na een verblijf in een ziekenhuis in de DDR van 18 dagen werd hij op 11 aug. naar de Bondsrepubliek teruggezonden.

Op 24 juli 1976 werden drie toeristen, onder wie een kind van zes jaar, na het overschrijden van de grens voor korte tijd vastgehouden.

Op 25 juli bracht de leider van de permanente vertegenwoordiging van de Bondsrepubliek in de DDR, staatssecretaris Günter Gaus, in opdracht van het bureau van de bondskanselier een bezoek aan de afdelingschef in het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR, Karl Seidel.
Gaus protesteerde tegen het optreden van de grenssoldaten van de DDR.
Seidel, van zijn kant, protesteerde ,,energiek" tegen ,.een vanuit de Bondsrepubliek plaats gevonden hebbende nieuwe provocatieve schending van dc staatsgrens van de DDR"

De vice-minister van buitenlandse zaken van de DDR, Kurt Nier, ontving Gaus op 2fi juli en protesteerde bij deze tegen ,,de in de laatste tijd toenemende p ovocatieve schendingen van de staatsgrens van de DDR vanuit het gebied van de Bondsrepubliek Duitsland". Het protest van Gaus i v.m. het geval-Bubbers wees Nier af
In het Oostduitse partijdagblad *Neues Deutschland* van 27 juli verscheen een commentaar, waarin de Bondsrepubliek verantwoordelijk gesteld werd voor de ,,nieuwe grensprovocatie". Volgens ND werd daaraan niets veranderd door met veel propaganda de dingen op hun kop te stellen.
,,De verantwoordelqkheid dragen diegenen, die steeds weer vanuit hun revanchistische positie verklaren, dat de grens tussen de BRD en de DDR eigenlijk geen staatsgrens is," aldus ND.

De Westduitse minister van buitenlandse zaken, Genscher, verklaarde op 26 juli, dat Duitsers uit beide landen geen ,,vrij wild voor schietbevelen en schietapparatuur zijn". Daarbij deed naar zijn mening niet ter zake, dat het in individuele gevallen formeel om grensschendingen ging; bij het niet-respecteren van mcnscnlevens is duidelijk de slotakte van Helsinki geschonden.
Bondskanselier Schmidt legde op 28 juli voor de Westduitse televisie een verklaring af, waarin hij o.m. het volgende zei:

Het kabinet heeft vandaag de ernstige incidenten van afgelopen weekend aan de intern-Duitse grens besproken Een ongewapende man, die tot de grensversterkingen van de DDR genaderd was, werd neergeschoten Op een andere plaats werden drie toeristen, onder wie een zesjarig kind, gearresteerd en aan urenlange verhoren onderworpen Het optreden van de grensautoriteiten van de DDR gaat elke maat van een passende reactie op grensoverschrijdingen van geringe betekenis te boven

De bondsregering veroordeelt dit optreden, boven alles veroordeelt zij het gebruik van schietwapens en de daaraan ten grondslag liggende richtlijnen. De bondsregering heeft derhalve bij de regering van de DDR geprotesteerd (. . .)
Ontspanning wil ook zeggen de verhoudingen aan de grens menselijk te maken. De eerbiediging van de mensenrechten is een essentieel onderdeel van de ontspanningspoiitiek De bondsregering gaat bij haar politiek uit van het Handvest van de Verenigde Naties en op de principes van de CEVS Dit verlangt zij ook van de DDR De bondsregering zal er naar streven, dat binnen de Verenigde Naties een nieuw instituut in het leven geroepen wordt, dat zich bezig zal houden met de handhaving van de individuele mensenrechten.

De vice-minister van buitenlandse zaken van de DDR, Nier, wees op 28 juli de verklaring van de bondskanselier af. Hij herhaalde, dat de herhaaidelijke schendingen van de staatsgrens van de DDR in flagrante tegenspraak stonden met de verplichtingen, die de Bondsrepubliek op zich genomen had door de ondertekening van het grondslagenverdrag met de DDR, de ondertekening van de slotakte van Helsinki en het toetreden tot de VN.

,,De verklaring van bondskanselier Schmidt kan alleen gezien worden als een poging om van de veroorzakers van deze grensschendingen af te leiden en de openbare mening over de ware achtergrond van deze grensprovocaties te bedriegen De regering van de DDR wijst vastbesloten alle pogingen van de BRD af om de grens tussen de DDR en de BRD als een ,,intern-Duitse grens'' voor te stellen Klaarblijkelijk heeft de regering van de BRD de uitlatingen van het Constitutionele Hof in Karlsruhe over het grondslagenverdrag als uitgangspunt voor haar houding genomen (pag 575/1 e v - 1973)
Daarin wordt naar bekend beweerd, dat de staatsgrens tusen de DDR en de BRD gelijk gesteld moet worden met de grens tussen de deelstaten van de BRD, b v tussen Hessen en Beieren
Deze stelling is in strijd met de feiten, minacht het volkerenrecht en de afgesloten verdragen De grens tussen de DDR en de BRD is een grens tussen soevereine, van elkaar onafhankelijke en gelijkberechtigde staten
De in de laatste tijd toenemende schendingen en provocaties tegen de staatsgrens van de DDR zijn niet in overeenstemming met de bewering van de regering van de RRD, dat zij steeds de met de DDR afgesloten verdragen en de principes van Helsinki eerbiedigt. Meer nog, zij vormen een zware belasting voor de betrekkingen tussen beide staten'' (.), aldus Kurt Nier

Op 29 juli 1976 zegde de bondsregering de voor die dag voorgenomen eerste gesprekken tussen de ministeries voor woningbouw van de twee staten af op grond van de recente grensincidenten.
De permanente vertegenwoordiging van de DDR in de Bondsrepubliek overhandigde op 3 aug. 1976 in het bureau van de bondskanselier een protest tegen een nieuwe grensschending. Zes leden van de federale grensbescherming zouden ,,een aanslag tegen de staatsgrens en de grensbeveiligingskrachten van de DDR'' begaan hebben. Zij zouden o.m een nevelhandgranaat 35 m up het gebied van de DDR geworpen hebben, die daar ontplofte en een sterke rookontwikkeling veroorzaakte ,,Alleen door het onmiddellijke en bezonnen optreden van de grenstroepen van de DDR kon schade verhinderd worden''.
Het bureau van de bondskanselier nam kennis van het mondelinge protest en zegde een onderzoek toe.

Op 5 aug. werd bij de grensovergang Hirschberg door grenssoldaten van de DDR de Italiaanse vrachtagenchauffeur Benito Corghi doodgeschoten.
Op een persconferentie in Bonn beschreef de woordvoerder van de Bondsregering Armin Grunewald het voorgevallene als volgt: Corghi — die lid was van de Italiaanse communistische partij — had met zijn koelwagen de grenspost van de DDR reeds gepasseerd en bevond zich al op het grondgebied van de Bondsrepubliek, toen hij door een achter hem rijdende vrachtwagenchauffeur werd opgeroepen terug te gaan naar de grenspost van de DDR. Hij verliet zijn wagen en ging lopend terug. Tegen twee uur werd van de zijde van de DDR uit de douanepost Rudolphstein (Bondsrepubliek) gevraagd de papieren van de Italiaan af te halen. Het rijbewijs en de andere papieren van Corghi werden meegegeven aan een van Oost naar West rijdende Italiaan, die deze in Rudolphstein overhandigde. Volgens de Beierse grenspolitie had men in Rudolphstein meerdere schoten gehoord.

Het Oostduitse persbureau ADN meldde over het gebeurde, dat Corghi grensbeveiligingsinstallaties bij de overgang genaderd was en dat hij, ondanks meerdere oproepen daartoe, geprobeerd had zich aan controle te onttrekken. Daarbij was hij door een schot gewond geraakt. Ondanks directe hulp van een dokter was hij toen gestorven.

Over deze gebeurtenissen stond in Neues Deutschland van 9 aug. een commentaar, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

,,De tragische aaneenschakeling van omstandigheden, waardoor bij de grensovergang Hirschberg op een betreurenswaardige manier bij tot dusver nog niet opgehelderde mysterieuze gebeurtenissen een met de DDR bevriende Italiaanse chauffeur om het leven kwam, wordt door de BRD op een schaamteloze wijze benut tot de poging de ononderbroken provocaties tegen de staatsgrens van de DDR door de BRD te rechtvaardigen en van de oorzaken en veroorzakers ervan af te leiden. Met de verklaring van de bondskanselier van de BRD van 28 juli werd aan al diegenen absolutie verleend, die er sinds jaar en dag mee bezig zijn provocaties te ensceneren, letter en geest van de tussen de DDR en de BRD afgesloten verdragen en de slotakte van Helsinki te schenden.
De overeenkomstige echo van de tegenstanders van het verdrag en de vijanden van de ontspanning op deze vrijbrief is niet uitgebleven. (. . .)
Verdragen zijn er om nageleefd te worden. Dit vast te stellen is, gezien de aanhoudende verdragschendingen van de kant van de BRD, onvermijdelijk.
De ontspanning aan de grens wordt er niet mee gediend, wanneer onder de bescherming van leden van de federale grensbescherming en de politie van de Bondsrepubliek demonstraties, pelgrimstochten, fakkeloptochten en schoolreisjes naar de staatsgrens van de DDR georganiseerd worden om de mensen systematisch tegen de DDR op te hitsen en via luidsprekers dreigementen en beledigingen tegen de DDR uit te stoten. Dit alles herinnert te zeer aan de ,,Heim-ins-Reich'' campagne onzaliger nagedachtenis; dan dat men er aan kon voorbijzien. (. . .)
Gezien de ophitsing en de kunstmatige opruiing van de burgers van de BRD door ophitsende bijeenkomsten, van haat vervulde redevoeringen alsmede door een groot deel van de massamedia aldaar — wat aan een tijd herinnert, waarvan men de geest maar beter niet wakker roept — ontstaat onwillekeurig de vraag, hoe zich de bondsregering het verdere vormgeven aan het reis- en bezoekersverkeer tussen de BRD en de DDR voorstelt. Bij het afsluiten van het grondslagenverdrag en de aanvullende overeenkomsten is de regering van de DDR ervan uitgegaan dat de stapsgewijze normalisering van de betrekkingen ook tot ontmoetingen van mensen leidt, hetgeen vanzelfsprekend de eerbiediging van de rechts- en maatschappelijke orde van de DDR tot voorwaarde heeft.
Daarbij konden tot dusver 3,5 mln burgers van de Bondsrepubliek de DDR en 1,4 mln burgers van de DDR de BRD bezoeken. Dit omvangrijke bezoekers- en reisverkeer voltrok zich tot dusver in essentie normaal, bracht geen zijde schade toe en bezorgde niet weinig BRD-Duitsers een volledig nieuw beeld van de DDR.
De systematische hetze, het aanmoedigen van vijandelijke handelingen jegens de DDR, het groeien van revanchistische krachten in de BRD leidt tot de overweging, of het van de DDR verder gevergd kan worden opgehitste burgers van de Bondsrepubliek in die mate bewegingsvrijheid in de DDR te verlenen, zoals dat tot dusver het geval is (. . .).
De DDR is voor voortzetting van de ontspanningspolitiek. Zij is als te voren bereid met de Bondsrepubliek normale betrekkingen te onderhouden. Daarvoor is echter gezond verstand en goede wil van beide zijden nodig.
Mogen dat diegenen bedenken, die met de hulp of het gebruik van grensprovocaties en lelijke moordhetze de weg naar een werkelijke vermindering van de krampachtigheid in de betrekkingen tussen de BRD en de DDR blokkeren'' (. . .).

Gesprekken *Honecker-Abrassimow* en *Honecker-Gaus*

De Oostduitse partijleider Erich Honecker had op 11 aug 1976 een onderhoud met de ambassadeur van de SU in de DDR, Pjotr Abrassimow, dat ging over ,,actuele vraagstukken van wederzijds belang", aldus *ADN*.

De volgende dag, 12 aug., ontving Honecker de permanente vertegenwoordiger van de Bondsrepubliek in de DDR, Gaus, voor een onderhoud, dat op korte termijn was voorbereid

Over dit gesprek meldde *ADN:* ,,Gedurende het onderhoud, dat in een zakelijke sfeer verliep, werden zaken van wederzijds belang besproken".

De woordvoerder van de Westduitse regering, Grunewald, verklaarde n.a**r** het gesprek tussen Honecker en Gaus, dat zijn regering ervan uitging, dat ook de leiding van de DDR geen escalatie wenste.

DDR protesteert tegen *voorgenomen* manifestaties in West-Berlijn t.g.v. 13 aug. Weigert deelnemers *doorreis.* Wijst BRD-protest af

Op 12 aug. 1976 overhandigde een functionaris van het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR, Joachim Mitdank, aan de lasthebber van de Senaat van West-Berlijn, Gerhard Kunze, een protest tegen voorgenomen manifestaties t.g.v. de 13-de verjaardag van de bouw van de muur tussen Oost- en West-Berlijn. De jongerenorganisatie van de CDU, de Junge Union, had een sterrit uit de Bondsrepubliek naar West-Berlijn georganiseerd voor de 13-de aug. Hiernaar verwijzend zei Mitdank, dat de Senaat zijn verdragsverplichtingen zou schenden, als hij tegen de DDR gerichte manifestaties zou dulden of ondersteunen.

Oost-Berlijn zou bekijken, wat er op de 13-de aug. ging gebeuren en, indien nodig, maatregelen treffen.

De Senaat wees het protest af als een ,,inmenging in de interne aangelegenheden van West-Berlijn".

Op 13 aug. weigerden DDR-grenssoldaten bij de grensovergang Helmstedt/Marienborn doorgang te verlenen aan 450 deelnemers aan de sterrit van de Junge Union. Ook bij Lauenburg werd een autobus de doorgang naar Berlijn geweigerd.

Gaus protesteerde hiertegen bij de plaatsvervangende afdelingschef in het DDR-ministerie van buitenlandzaken Hans Schindler, die echter deze stap ,,met nadruk" afwees.

,,De afwijzing van uit de BRD komende autobussen aan de staatsgrens met de DDR op 13 aug. 1976 vond plaats, omdat er voldoende redenen waren voor de verdenking van misbruik van de doorgangswegen en was daarom in overeenstemining met de transitovereenkomst tussen de regering van de DDR en de regering van BRD van 17 dec. 1971", aldus Schindler,

De leider van de Westduitse delegatie in de gemeenschappelijke transitcommissie vroeg op 13 aug. een voortijdige vergadering van de commissie.

Gedurende de 15-de verjaardag van de bouw van de muur vonden in West-Berlijn verschillende herdenkings- en protestmanifestaties plaats. In Oost-Berlijn paradeerden eenheden van de paramilitaire bedrijfsstrijdgroepen voor partijleider Honecker.

Verklaring drie Westelijke *mogendheden* en BRD n.a.v. weigering doorgang te *verlenen*

Vertegenwoordigers van de drie Westelijke mogendheden en de regering van de BRD kwamen op 14 aug. 1976 in Bonn bijeen en besloten de volgende gemeenschappelijke verklaring uit te geven:

De ambassades van de drie mogendheden in Bonn zijn door de bondsregering over een schending van de intern-Duitse transitovereenkomst op de hoogte gebracht, die gebeurde, toen het verkeer op 13 augustus 1976 belemmerd werd.

De geallieerden zijn evenzeer als de bondsregering over deze belemmering van de vrije toegang naar Berlijn ten diepste bezorgd Het civiele verkeer naar Berlijn wordt in de eerste plaats door de intern-Duitse transitavereenkomst van 17 december 1971 geregeld Deze overeenkomst is een integraal onderdeel van de viermogendhedenovereenkomst van 3 september 1971, waarvan de geallieerden de verdragspartners zijn, en wordt als zodanig in het viermogendhedenslotprotocol van 3 juni 1972 opgevoerd

De autoriteiten van de BRD houden zich met passende middelen met de zaak bezig.

De geallieerden volgen de situatie nauwkeurig en zijn in permanent contact met de bondsregering om te bepalen, welke verdere stappen geboden zijn.

Bijeenkomst gemeenschappelijke transitcornmissie

Op 18 aug. 1976 kwam de gemeenschappelijke transitcommissie bijeen. Hier legde de DDR-delegatie ,,bewijzen" over, die de afwijzing van reizigers naar Berlijn op 13 aug. moesten rechtvaardigen. Dit materiaal bestond uit brochures en oproepen van de organisatoren van de sterrit alsmede uit persberichten. De bondsregering toonde zich door dit materiaal niet overtuigd.

De commissie vergaderde op 30 aug. opnieuw. Hier werd namens de bondsregering het door de DDR-delegatie voorgelegde bewijsmateriaal officieel afgewezen. De bondsregering verklaarde in het optreden van de DDR-grensautoriteiten een schending van de transit-overeenkomst te zien.

De DDR-delegatie herhaalde, dat er voldoende aanleiding was voor de verdenking van misbruik van de doorgangswegen naar Berlijn, zodat de DDR het recht en de plicht had om, in overeenstemming met de transitovereenkomst, de doorgang te weigeren De DDR-delegatie verwachtte, dat de regering van de BRD eveneens maatregelen zou treffen om misbruik van de doorgangswegen tegen te gaan.

Protest drie Westelijke mogendheden. SU steunt DDR

Op 26 aug. 1976 werd door de drie Westelijke mogendheden, VS, Engeland en Frankrijk, in de ambassade van de SU een protestnota overhandigd, tegen de schending van de viermogendhedenovereenkomst van 1971. Aan de SU werd gevraagd in de toekomst te garanderen, dat het verkeer overeenkomstig het verdrag ongehinderd zou verlopen.

Het Oostduitse persbureau ADN publiceerde daarop op 27 aug. een ,,mededeling uit kringen van de Sowje-ambassade tegenover **A**DN", waarin o.m. gezegd werd, dat de Sowjet-ambassade op 12 aug. contact gezocht had met de drie Westelijke mogendheden om deze te wijzen op het t.a.v. de vrede en de ontspanning vijandelijke karakter van de voor 13-15 aug. in West-Berlijn voorgenomen demonstraties en bijeenkomsten. I.h.b. werd gewezen op de geplande sterrit, waardoor een grote groep mensen naar West-Berlijn zou komen. De Sowjet-ambassade had toen aan de hoop uitdrukking gegeven, dat de drie Westelijke mogendheden overeenkomstig het verdrag maatregelen zouden treffen om de geplande acties te verhinderen.

Op 26 aug. zo vervolgt ADN, probeerde een vertegenwoordiger van de drie Westelijke mogendheden in de Sowjet-ambassade de handelingen van de organisatoren van deze provocatie te rechtvaardigen. Hem werd uiteengezet, dat het optreden van de DDR-autoriteiten om deze provocatie te verhinderen volledig juist was, zoals ook gebleken was uit de bewijsstukken die de DDR had overgelegd.

Arrestaties in het transztverkeer. Onderzoek naar strafbare handelingen in de DDR. Doden aan de grens

Staatssecretaris Herold van het Westduitse ministerie van inter-Duitse betrekkingen maakte op 4 aug. 1976 cijfers bekend over aantallen arrestaties, verricht door DDR-autoriteiten op de doorgangswegen naar Berlijn.
Sinds het van kracht worden van de transitovereenkomst tussen de BRD en de DDR vier jaar eerder waren in totaal 511 personen gearresteerd, van wie er inmiddels 181 weer op vrije voeten gesteld waren. De meerderheid van de gearresteerden werd beschuldigd van hulp bij vluchtpogingen; de overigen hadden andere overtredingen begaan, zoals het veroorzaken van ernstige verkeersongevallen.

Op 11 aug. 1976 werd gemeld, dat het centrale onderzoekbureau van de Bondsrepubliek in Salzgitter (zie ook pag. 520/1-1976) sinds 1961 in 19.847 gevallen een vooronderzoek geopend had, wegens strafbare feiten begaan in de DDR.

Het bureau had sinds zijn oprichting 3.761 gevallen geregistreerd, waarin schietwapens, automatische schietinrichtingen en mijnen een rol speelden. Aan het bureau waren 574 gevallen bekendgeworden, waarin DDR-autoriteiten in de uitoefening van hun functie lichamelijk letsel hadden toegebracht. In 677 gevallen werd een onderzoek begonnen tegen DDR-burgers, die reeds op het grondgebied van de Bondsrepubliek gearriveerde vluchtelingen, met geweld naar de DDR terughaalden. Bij die pogingen de grens over te steken waren 166 personen gedood.

Officieel protest van BRD door DDR afgewezen

De permanente vertegenwoordiger van de BRD in Oost-Berlijn, Gaus, bracht op 2 sept. een bezoek aan de vice-minister van buitenlandse zaken van de DDR, Nier, om deze het officiële protest van de bondsregering tegen het optreden van de DDR-grensautoriteiten van 13 aug. te overhandigen.
Nier wees dat protest af met dezelfde argumenten als hierboven reeds aangehaald.

Nieuw onderhoud Gaus-Nier. Overeenstemming over verbeteringen in reisverkeer, bij postzendingen en in vermogensaange*legenheden*

Staatssecretaris Gaus en vice-minister Nier hadden op 9 sept. 1976 opnieuw een onderhoud met elkaar, waarin overeenstemming werd bereikt over verschillende verbeteringen op het gebied van de menselijke contacten.

Voortaan mogen kinderen een bezoek van langere duur bij familie of bekenden in de DDR brengen, zonder dat zij voor de hele tijd van hun verblijf in de DDR begeleid worden door een ouder of voogd. mits zij door een ouder of voogd gebracht en afgehaald worden.
Voordien stelde de DDR het verblijf van ouder of voogd voor de hele duur van het bezoek van een kind tot 16 jaar aan familie of kennissen in de DDR verplicht.
In het verkeer direct over de grens kan voortaan zonder meer gebruikgemaakt worden van de eigen auto. Voordien moesten hiervoor bijzondere redenen opgegeven worden.
De DDR verklaarde zich bereid de controle in treinen in het verkeer direct over de grens aanzienlijk in te korten, hetgeen reizigers in vergelijking met de toestand voordien een grote tijdsbesparing oplevert. De autoriteiten in de DDR zullen op verzoeken voor een vergunning voor een reis direct over de grens voortaan sneller antwoord geven. Voordien kreeg de indiener van een dergelijk verzoek het antwoord vaak zo laat, dat hij niet op het voorgenomen tijdstip kon afreizen.
De DDR zegde toe in de toekomst meer dan voordien antwoord te geven op verzoeken om informatie betreffende vermogensbestanddelen van personen uit de Bondsrepubliek in de DDR. Dit betrof vnl. rekeningen bij de staatsbank van de DDR of grondstukken, die zich nu in staatsbeheer bevinden. Voordien werd op dergelgke verzoeken om informatie in het geheel niet of slechts met grote vertraging gereageerd
Voortaan zal het mogelijk zijn vermogensgoederen, zoals erfenissen, in het reisverkeer mee te nemen
Eerder was dit door wettelijke bepalingen in de DDR niet mogelijk Vooral de ontvangers van kleine nalatenschappen werden hierdoor benadeeld
De DDR zal haar bepalingen m b t het postverkeer gelijkstellen met de invoerbepalingen in het reisverkeer Dat betekent o m , dat men ook in het postverkeer koffie mag verzenden tot een maximum van 1000 gram (was 500 gram) en dat de verzending in de DDR van filmen fotopapier is toegestaan.

Vaticaan treft *regeling voor* kerk in twee Duitse staten

Het Vaticaan heeft op 26 okt. 1976 een decreet gepubliceerd, waarbij voor de R.K.-kerk in de twee Duitse staten een nieuwe organisatorische regeling getroffen is.
Volgens deze regeling maken de kerkprovincies, die gelegen zijn op het gebied van de DDR, niet langer deal uit van de Duitse bisschoppenconferentie met zetel in Fulda. In plaats daarvan is een nieuwe Berlijnse bisschoppenconferentie in het leven geroepen, rekening houdend met de bijzondere status van West-Berlijn.
Binnen het kader van de Duitse bisschoppenconferentie bestond reeds een eigen Berlijnse conferentie voor de kerk in de DDR. Volgens het decreet van het Vaticaan konden echter de Oostduitse bisschoppen aan de vergaderingen van de Duitse bisschoppenconferentie niet deelnemen, waardoor daar getroffen besluiten buiten hen om genomen werden.
Anderzijds had de Berlijnse bisschoppenconferentie niet de status en de bevoegdheden van een onafhankelijke bisschoppenconferentie, aangezien zij gold als een regionale conferentie binnen de Duitse conferentie. Daarom werden nu deze status en bevoegdheden wel aan de Berlijnse bisschoppenconferentie toegekend.

Met de bijzondere positie van het bisdom Berlijn werd in die zin rekening gehouden, dat de bisschop van Berlijn, kardinaal Bengsch, zowel lid is van de Berlijnse bisschoppenconferentie — voor het Oostelijke deel van zijn bisdom — als van de Duitse bisschoppenconferentie — voor het Westelijke deel.

Kardinaal Bengsch, die in Oost-Berlijn woont, kan zijn rechten en plichten in de Duitse bisschoppenconferentie zelf uitoefenen of dat laten doen door zijn vertegenwoordiger in West-Berlijn.

Protesten tegen bijeenkomsten in West-Berlijn. Veroordeling betrekken van West-Berlijn *bij* activiteiten Europese parlement

De lastdnager van de DDR voor het bezoekers- en reisverkeer, Joachim Mitdank, protesteerde op 17 nov. 1976 in een gesprek met zijn collega van de Westberlijnse senaat, Gerhard Kunze, officieel tegen een gemeenschappelijke vergadering van de deelstaat-regeringen van Berlijn, Bremen en Hamburg in West-Berlijn op 5 nov. voondien en tegen een voor 22-24 nov. 1976 voorgenomen bijeenkomst van een commissie van het Europese parlement eveneens in West-Berlijn. Beide bijeenkomsten zouden in strijd zijn met het viermogendhedenverdrag over Berlijn.

Kunze wees het protest af. Hij verklaarde o.m., dat de lastdragers voor het bezoekers- en reisverkeer niet bevoegd zijn dergelijke protesten in te dienen en te beargumenteren. In de genoemde gevallen ging het om een kwestie, die alleen de ondertekenaars van het viermogendhedenverdrag raakte. Dit verdrag was noch door de DDR noch door West-Berlijn ondertekend. Bo-

vendien vonden de genoemde vergaderingen plaats in volledige overeenstemmmg met de drie Westelijke mogendheden en vormden zij geen schending van het verdrag.

Bijval voor haar protest kreeg de DDR vanuit de SU. De in Moskou gestationeerde radiozender „*Vrijheid* en vooruitgang" verklaarde op 24 nov: „In West-Berlijn vond een zitting plaats van de gemengde commissie van 18 afgevaardigden van het z.g Europese parlement en 18 afgevaardigden van het Griekse parlement De commissie besprak enige vraagstukken van de samenwerking van Griekenland met de EG. (. . i

De zitting van de commissie werd in West-Berlijn bijeengeroepen, en wel met opzet. De BRD wil de competentie van de organen van de EG uitbreiden, hoewel zij weet, dat dit wederrechtelijk is en in strijd met de bepalingen van de viermogeildhedenovereenkomst. Zij weet dat de Sowjet-zijde in een verklaring van het ministerie van buitenlandse zaken van 3 aug., die aan de ambassades van de drie staten in Moskou overhandigd is, erop opmerkzaam maakte, dat het ontoelaatbaar is West-Berlijn bij de activiteiten van het Europese parlement te betrekken en voor mogelijke consequenties waarschuwde. Dit standpunt van de Sowjet-zijde blijft onveranderlijk.

De rechtse krachten in de BRD streven echter, te oordelen naar de uitlatingen van hun officiële vertegenwoordigers en de pers, naar een eenzijdige herziening van de situatie, die in het kader van de geldigheid van het viermogendhedenverdrag bestaat. Zij zouden zich via de EG-organen in de praktijk rechten en bevoegdheden m.b.t. West-Berlijn willen aanmatigen, waar de BRD geen recht op heeft, blijft men op de basis van een strikte toepassing van het viermogendhedenverdrag. Zoals altijd in zulke gevallen, spannen de bedenkers van deze plannen zich in ook andere landen bij hun verwerkelijking te betrekken. In het bewustzijn ervan, dat zij in strijd met het volkenrecht handelen, zouden de politici in Bonn de verantwoordelijkheid over zoveel mogelijk betrokkenen willen verdelen. Deze keer viel de keus op de Grieken (. . .)."

DDR-burger Weinhold doodt bij vlucht twee grenssoldaten. BRD weigert uitlevering. Rechtbank in Essen spreekt Weinhold vrij

Op 19 dec. 1975 heeft de DDR-burger Werner Weinhold op de vlucht uit de DDR twee DDR-grenssoldaten – de onderofficieren Klaus-Dieter Seidel en Jürgen Lange – doodgeschoten, naar hij zelf in zijn bekentenis zei, uit noodweer.

In het kader van het vooronderzoek, dat in de DDR gehouden werd, vroeg de Oostduitse officier van justitie Josef Streit op 21 dec. 1975 en op 23 jan. 1976 om de uitlevering van Weinhold door de BRD aan de DDR op grond van ,,het recht van onze soevereine staat een misdaad in de staat te vervolgen op het gebied waarvan hij begaan is" Te zamen met het verzoek om uitlevering werden het arrestatiebevel tegen hem en de overlijdensprotocollen van zijn slachtoffers in de Bondsrepubliek gezonden. Verder werd meegedeeld, dat Weinhold reeds vier maal tot vrijheidsstraffen veroordeeld was, o.m. wegens diefstal van een auto.

De Bondsrepubliek weigerde de uitlevering, omdat er geen uitleveringsverdrag tussen de BRD en de DDR bestaat. Ook op grond van de wet over intern-Duitse ambtelijke en rechtsbijstand was uitlevering niet mogelijk, aldus de Westduitse autoriteiten, omdat in de DDR voor het misdrijf van Weinhold de doodstraf voorzien is, terwijl in de Bondsrepubliek onder art. 102 van de Grondwet de doodstraf afgeschaft is. Uitlevering van Weinhold aan de DDR zou voor deze dientengevolge een onevenredig nadeel opleveren.

De permanente vertegenwoordiger van de DDR in Bonn, Michael Kohl, protesteerde up 22 april 1976 bij de leider van het bureau van de bondskanselier, Manfred Schüler, tegen de weigering Weinhold uit te leveren.

Op 9 juni publiceerde *Neues Deutschland* een opsporingsbevel tegen Weinhold, waarbij 100.000 mark (Oost) werd uitgeloofd voor informaties, die tot zijn arrestatie konden leiden.

Op 18 okt. vroegen de juridische organen van de BRD bij de DDR om toezending van de op de plaats van de misdaad gevonden patronen. Ook verzochten zij getuigen te mogen horen. Belde verzoeken werden afgewezen.

De rechtbank in Essen sprak op 2 dec. 1976 Weinhold vrij van doodslag in twee gevallen. De voorzitter van de rechtbank, Hans Beringer, verklaarde, dat niet met zekerheid was vastgesteld, dat de beklaagde de twee grenssoldaten had neergeschoten. De rechtbank had moeten uitgaan van de niet weerlegde voorstelling van zaken, zoals Weinhold die gegeven had, dat er bij zijn vlucht eerst op hem geschoten was, zodat de vluchteling gehandeld had uit noodweer ter verdediging van zijn eigen leven.

Het schietbevel aan de grenssoldaten van de DDR, dat de twee grenssoldaten uitvoerden, noemde Beringer in strijd met de mensenrechten en daarom een wederrechtelijke aanval op ieder, die zijn recht op bewegingsvrijheid in Duitsland verdedigt.

In Neues Deutschland van 5 december 1976 werd een commentaar gepubliceerd, waarin de vrijspraak een ,politieke actie in juridische verkleding" genoemd werd Volgens ND vonnae net oordeel een oproep om niet langer de grens van de DDR te eerbiedigen Provocaties tegen deze grens zouden nu wettig zijn; de moord op grenssoldaten was nu straffeloos

ARD-correspondent *Lothar* Loewe uit DDR uitgewezen

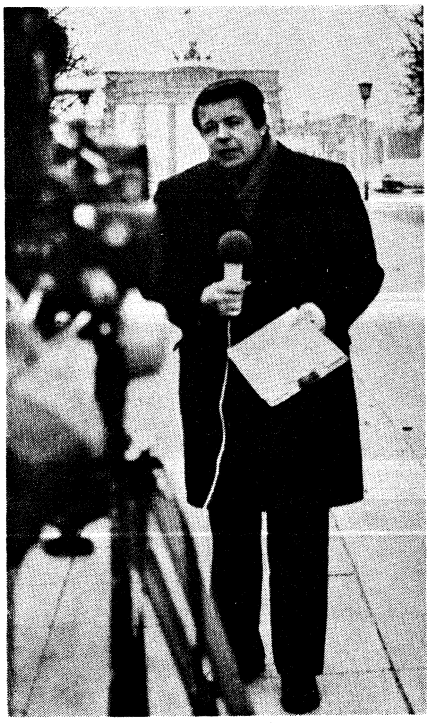
De chef van de persafdeling van het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR, Gerhard Meyer, deelde op 22 dec. 1976 de correspondent van het eerste Westduitse TV-net ARD, Lothar Loewe, mede, dat hij binnen 48 uur de DDR verlaten diende te hebben. Zijn familie werd tot 31 dec. de tijd gegeven om de verhuizing te regelen.

Aanleiding voor de uitwijzing was een commentaar, dat Loewe op 21 dec. in het journaal (de *Tages*-schau) had uitgesproken, en waarin hij gezegd had: ,,Hier in de DDR weet ieder kind, dat de grenstroepen het strikte bevel hebben op mensen als op hazen te schieten."

Loewe was de tweede journalist uit de Bondsrepubliek, die uit de DDR werd uitgewezen (uitwijzing Jörg Mettke, pag. 519/3-1976).

De autoriteiten van de DDR hadden al langer bezwaren tegen Loewe. In okt. 1976 was aan de intendant van de NDR, die verantwoordelijk is voor het ARD-bureau in Oost-Berlijn, a1 gevraagd Loewe terug te halen, hetgeen toen geweigerd was.

In november, na de uitzending van het optreden van Wolf Biermann in de sporthal in Keulen (pag. 65/3 e.v.-1977) en na interviews van Loewe met nritici van het Oostduitse regime, Havemann en Heym, had de DDR gedreigd het ARD-bureau in Oost-Berlijn te sluiten. Na een onderhoud van Gaus en Nier op 25 nov. 1976 had de DDR uitvoering van dit dreigement toch achterwege gelaten.

Lothar Loewe

Staatsecretaris Gaus protesteerde op 22 dec. bij vice-minister Nier tegen de uitwijzing van Loewe. Nier wees het protest echter af, waarbij hij zei, dat de DDR geen enkel bezwaar had tegen kritische berichtgeving, maar dat Loewe ,,volk en regering van de DDR zeer grof had belasterd, in strijd met de rechtsorde van de DDR gehandeld had en zich voortdurend in de binnenlandse aangelegenheden van de DDR gemengd had.

Visumplicht voor buitenlanders, die Oost-Berlijn bezoeken. Controles tussen Oost-Berlijn en DDR-gebied opgeheven

Op 30 dec. 1976 meldde Neues Deutschland, dat m.i.v. 1 jan. 1977 voor buitenlanders, die vanuit West-Berlijn een bezoek aan Oost-Berlijn wilden brengen, de visumplicht werd ingevoerd. Dit visum heeft een geldigheidsduur van 24 uur.
Voordien kregen buitenlanders op de overgangen tussen West- en Oost-Berlijn (station Friedrichstrasse en „checkpoint Charlie") kosteloos de vergunning voor een verblijf van een dag in Oost-Berlijn.
Een woordvoerder van het Oostduitse ministerie van buitenlandse zaken verklaarde op 31 dec. 1976, dat de visumplicht reeds sinds jaren bestond voor burgers uit de Bondsrepubliek en voor personen met permanente verblijfplaats in West-Berlijn. De regelingen voor buitenlanders waren nu hiermee in overeenstemming gebracht.
,,Beweringen van bepaalde kringen en in Westelijke massa-media, dat daarmee een of andere viermogendhedenstatus geschonden zou worden, ontberen elke grond. Berlijn is naar bekend sinds de stichting van de DDR integraal bestanddeel en hoofdstad van de DDR. Het is voldoende bekend, dat sinds deze tijd een viermogendhedenstatus niet meer bestaat. De vierzijdige overeenkomst van 3 sept. 1971 regelt uitsluitend aangelegenheden betreffende West-Berlijn", aldus de Oostduitse woordvoerder.

Op 1 jan. 1977 heeft de DDR de controleposteil opgeheven, die sinds het einde van de oorlog bestonden lussen Oost-Berlijn en het gebied van de DDR.
De laatste jaren werden hier vrijwel alleen auto's met andere dan DDR-nummerborden gecontroleerd. Op die manier werd verhinderd, dat Westduitsers, Westberlijners en buitenlanders, die een bezoek aan Oost-Berlijn brachten, zich op het gebied van de DDR begaven.
Vroeger werden hier ook Oostberlijners en Oastduitsers gecontroleerd, omdat er een verbod op vestiging in Oost-Berlijn bestond. In juni 1974 was echter de sinds 1954 bestaande toelatingsprocedure voor oponthoud en vestiging in Oost-Berlijn opgeheven.
De opheffing van de controles betekende een verdere integratie van Oost-Berlijn in de DDR.

Verklaring Westelijke mogendheden

Na overleg met de Wsstduitse autoriteiten gaven vertegenwoordigers van de Westelijke drie mogendheden op 5 jan. 1977 de volgende verklaring uit:

De regeringen van de VS, Frankrijk en Groot-Brittannie hebben in nauwe consultatie met de regering van de Bondsrepubliek Duitsland zorgvuldig de maatregelen onderzocht, die kortelings door de Duitse Democratische Republiek getroffen zijn, met inbegrip van de maatregelen, waardoor de bewegingsvrijheid binnen Groot-Berlijn verder ingeperkt is en waardoor de controlepunten tussen de Oostelijke sector van Berlijn en de DDR zijn opgeheven
Zij hebben ook de verklaring onderzocht, die in samenhang met deze maatregelen op 31 december 1977 door de woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken van de DDR is afgelegd
Uit deze verklaring wordt duidelijk, dat het doel van deze maatregelen eruit bestond de indruk te wekken, dat de DDR door eenzijdige stappen onder schending van het viermogendhedenverdrag van 3 september 1971, dat op heel Berlijn van toepassing is, de status van Groot-Berlijn zou kunnen veranderen
Noch handelingen noch verklaringen van derde staten kunnen de rechten en verantwoordelijkheden van de vier mogendheden of de status van Groot-Berlijn, die onveranderd blijven, raken
De regeringen van de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk delen met de regering van de SU de verantwoordelijkheid voor het in stand houden van de status van Groot-Berlijn, die slechts door overeenstemming van alle vier mogendheden veranderd kan worden Zij verwachten van de regering van de SU. dat zij haar verplichtingen met betrekking tot Berlijn nakomt

Nieuwe spionagegevallen

Op 4 mei 1977 werd de secretaresse in het bureau van de bondskanselier Dagmar Kahlig-Scheffler onder verdenking van spionage voor de DDR gearresteerd.
Dagmar Kahlig-Scheffler werkte sinds 1 dec. 1975 in afdeling twee van het bureau van de bondskanselier, een afdeling, die zich bezig houdt met buitenlandse en intern-Duitse betrekkingen alsmede met externe veiligheid. Zij was vnl. belast met kwesties op het gebied van de Europese eenwording en bilaterale betrekkingen met Westeuropese staten.
Voordien werkte rij als wetenschappelijk medewerkster aan de universiteit van Bonn.

Het bureau van de federale officier van justitie in Karlsruhe maakte verder bekend, dat op 4 en 5 mei 1977 vier andere personen waren gearresteerd in samenhang met het geval-Kahlig. Dit betrof de econoom Georg Friederich Goslar, de ingenieur-chemie Gudrun Marie Schlimpfer, beiden uit Dusseldorf, beiden als aanvoerders van een ring van agenten, alsmede Dorothea Puchert (Frankfurt) en de jurist Karl Christian Fischer (Bonn), beiden als koeriers van de geheime dienst van de DDR.

Op 21 mei 1977 werd de voorzitter van de Duitse politiebond, de Hamburgse commissaris Rolf Grunert, onder verdenking van spionage voor de DDR gearresteerd.

Uit hoofde van zijn functie was Grunert volledig geïnformeerd over alle kwesties op het gebied van het personeelsbeleid bij de Westduitse politie. Ook nam hij deel aan elke vorm van planning op het gebied van de binnenlandse veiligheid.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PAUS JOHANNES PAULUS I

In een opmerkelijk kort conclaaf hebben 111 kiesgerechtigde kardinalen op 26 augustus Albino kardinaal Luciani. aartsbisschop van Venetië, gekozen tot opvolger van de op 6 aug. overleden paus Paulus VI (pag. **497** e.v.).

De verkiezing werd reeds na vier stemmingen een feit.

Albino Luciani zal als paus de namen van zijn beide directe voorgangers dragen en paus Johannes Paulus I heten.

De verkiezing van kardinaal Luciani kwam voor de buitenwereld en, naar de nieuwe paus na zijn verkiezing meedeelde, ook voor hemzelf als een verrassing.

Als belangrijkste karakteristiek van Johannes Paulus I wordt algemeen genoemd zijn eenvoud, die ook spreekt uit zijn wapenspreuk: Humilitas.

Albino Luciani werd 17 oktober 1912 geboren in Canale d'Agordo, een bergdorp in het zuiden van de Dolomieten Zijn kerkelijke carrière loopt van zijn priesterwijding in 1935, via zijn theologie-studw aan de wauseiiike Gregoriana-universiteit (afgesloten met een proefschrift over de Italiaanse filosoof-theoloog Rosmini uit de vorige eeuw) naar een docentschap aan het seminarie van Belluno in zijn geboortestreek Hij werkte tegelijk als kapelaan in zijn geboortedorp, werd vicaris van zijn bisdom en in 1958 bisschoa van het nabijgelegen Vittorio Veneto. Elf jaar later werd hij aartsbisschop en patriarch van Venetië en in 1973 bovendien kardinaal

Net geheim van zijn eenvoud ligt in zijn jeugd Hij was de oudste van vier kinderen Albino's broer Edoardo en zijn zus Antonia zijn nog in leven

Zijn broer vertelt ,,Vader was timmerman-metselaar en tot aan de geboorte van Albino werkte hij m Westfalen, waar hij lid werd van een sociaal-democratische vakbond Hij is altijd socialist gebleven. Ook na Albino's geboorte was vader dikwijls als gastarbeider in het buitenland. Ons hele dorp leefde in ontbering en armoede Van mei tot oktober gingen we blootsvoets naar school, de rest van het jaar op houten klompen Na schooltijd moesten we de koe hoeden en hooien Het geld dat vader uit het buitenland opstuurde, diende om de school te betalen. de rest noesten we er op een of andere manier bijverdienen"

Dorosgenoten vullen aan. ,,Vaak hebben we gezien hoe Albino met de hark over de schouder en de zeis m de hand naar het werk ging en hoe hij tussen de middag op het veld zijn bord polenta (stijve pap van maïsmeel met water of geitemelk) en kaas zat te eten" Sinds zijn benoeming in Venetië kwam hij minder vaak in zijn geboortedorp: ,,De laatste keer dat we hem gezien hebben was in maart, toen hij hier preekte Iedereen was enthousiast over de manier waarop hij de moeilijkste zaken eenvoudig maakte"

Programmatische *rede*

Het conclaaf werd in de ochtend van 27 aug. afgesloten met de mis in de Sixtijnse kapel, gedurende welke de nieuwe paus een rede uitsprak, die rechtstreeks door de radio werd uitgezonden. In deze boodschap, gericht tot de hele katholieke wereld en alle mensen, ,.die wij uitsluitend beschouwen als vrienden en broeders", stippelde Johannes Paulus I een basis-programma uit voor zijn beleid:

,,Wij stellen ons met hart en ziel in dienst van de wereldomvattende taak der kei-k, dat is dus in dienst van de wereld Wij stellen ons in dienst van waarheid, rechtvaardigheid, vrede, eendracht en binnener buitenlandse samenwerking. In dit streven gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor en een antwoord te geven op de huidige schreeuwende problemen is," zo vervolgde de paus, ,,de kerk geroepen de wereld die geestelijke dimensie te geven waarom zo velen vragen. Zo hoog is de bergkam die de wereld bestegen heeft, dat nog slechts de duizeling van de afgrond dreigt Door de bekoring om God van zijn plaats te zetten en op eigen gezag voorbij te gaan aan de wetten van de moraal, ***loopt*** de moderne mens het gevaar van de aarde een woestijn te maken, van de mens een automaat, van de broederlijke samenleving een georganiseerde collectiviteit, en niet zelden de dood binnen te halen daar waar God het leven wil".

Over zijn programma zei de paus.

- ,,Wij willen de uitvoering van het concilie verder doorzetten;
- Wij willen de leringen van de kerk met betrekking tot het leven van de priesters en gelovigen onveranderd bewaren;
- Wij willen de gehele kerk eraan herinneren dat haar eerste taak de evangelisatie blijft:
- Wij willen het oecumenische streven voortzetten met een onwrikbare hoop en een onveranderlijke liefde voor de verwezenlijking voor het grote gebod van de Heer,
- Wij willen geduldig een serene en vastberalen dialoog met de wereld voortzetten;
- Tenslotte willen wij alle prijzenswaardige en goede initiatieven bevorderen die de vrede in onze verwarde wereld kunnen beschermen en bevorderen."

De paus besloot zijn boodschap met een groet aan de kardinalen, op wier blijvende medewerking hij een beroep deed, aan alle bisschoppen van de kerk ,,wier collegialiteit wij in hoge mate tot zijn recht willen laten komen", aan al zijn medewerkers, kerkelijke organisaties, aan de jeugd, de gezinnen en aan allen die lijden. ,,De nederige plaatsvervanger van Christus, die zijn taak met angst en beven maar vol vertrouwen begint, stelt zich geheel en al in dienst van kerk en maatschappij. zonder onderscheid van ras of ideologie, om ervoor te zorgen dat voor de wereld een dag aanbreekt waarin het rustiger en beter leven is"

Het conclaaf

Op 25 aug. is om 17.00 u. in de Sixtijnse kapel het conclaaf begonnen. Het woord conclaaf komt van het Latijnse ,,cum clave", ,,met de sleu-

Paus Johannes Paulus I zwaait, na zijn verkiezing, vanaf het balkon van de basiliek van Sint Pieter naar de verzamelde menigte.

tel", waarmee aangegeven wordt dat de pauskeuze in volstrekte beslotenheid plaatsvindt. Zowel tijdens als na het conclaaf moeten alle deelnemers zich van commentaar onthouden.

De volgende gegevens m.b.t. het verloop van een conclaaf zijn ontleend aan *Bzltstraat* 121, een uitgave van het secretariaat van de r.-k. kerkprovincie in Nederland.

In de loop der eeuwen is er al heel wat gewijzigd aan de manier van pauskeuze. De laatste wijziging was van paus Paulus VI zelf, die in november 1975 de constitutie „Romano Pontifici eligendo" (verkiezing van de paus van Rome) uitgaf Belangrijke nieuwe bepaling in deze constitutie was, dat de deelnemers aan de pauskeuze niet ouder mochten zijn dan tachtig jaar Een wens, waaraan paus Paulus in deze constitutie niet tegemoet kwam, was om de bisschoppen uit de gehele wereld wat meer zeggenschap te geven bij de keuze van een paus.
Sinds 1059 mogen alleen kardinalen deelnemen aan het conclaaf. Voor die tijd hadden de keizers en de adel ook een flinke stem in het kapittel. Tot de zesde eeuw werd de paus gekozen door priesters en leken in Rome

„ROMANO PONTIFICI ELIGENDO"

De constitutie over de pauskeuze van 1975 bepaalt dat na de dood van de paus de leiding van de Kerk in handen is van het college van kardinalen. Dit college kan echter alleen beslissingen nemen over zaken die geen uitstel dulden Het college van kardinalen heeft geen macht of jurisdictie over zaken, die aan de paus toekomen Deze zaken moeten blijven liggen totdat de nieuwe paus is gekozen De kardinalen kunnen ook geen veranderingen aanbrengen in wetten die door de paus zijn uitgevaardigd en ook niet in de bepalingen over de pauskeuze.
De kardinalen komen tot aan het conclaaf dagelijks bijeen. Besluiten worden bij schriftelijke stemming genomen. Alle in Rome aanwezige kardinalen moeten de algemene vergaderingen bijwonen, behalve de kardinalen die ouder zijn dan tachtig jaar, die vrij zijn om al of niet deze vergaderingen bij te wonen Over minder belangrijke zaken vergadert een kleine groep kardinalen onder leiding van de kardinaal-camerlengo, nu kardinaal Villot

OVER HET CONCLAAF

Over het conclaaf zelf is er op de eerste plaats de bepaling dat aan het conclaaf alleen kardinalen mogen deelnemen. Kardinalen ouder dan tachtig jaar hebben geen stemrecht en mogen ook niet deelnemen. Het aantal kieskardinalen mag hoogstens 120 zijn. Het conclaaf is strikt besloten, er mag geen enkel contact met buiten zijn. Behalve de stemgerechtigde kardinalen mogen binnen het conclaaf alleen verblijven: de secretaris van het kardinaalcollege als secretaris van het conclaaf; de vicaris-generaal van Vaticaanstad met een of meerdere helpers; de ceremoniemeester; een helper van de kardinaal-deken; biechtvaders; twee artsen en een of twee verpleegsters; enkele technici en tenslotte bedienend personeel. De kardinalen mogen geen privé-dienaren, priesters of leken, meebrengen, tenzij dit in een bepaald geval om ernstige gezondheidsredenen door de gezamenlijke kardinalen wordt aanvaard
Bij het begin van het conclaaf gaan alle kardinalen naar de St-Pieter Daar wordt een eucharistieviering gehouden, waarna de kardinalen naar de Sixtijnse Kapel gaan. Daar leggen zij de eed af om zich te houden aan de voorschriften en de geheimhouding, ook na afloop van het conclaaf, te zullen bewaren en geen enkele inmenging van burgerlijke autoriteiten of wie dan ook te zullen dulden Daarna is het conclaaf gesloten en worden de sleutels toevertrouwd aan een gedelegeerde van de pauselijke commissie voor Vaticaanstad.
Briefwisseling is niet toegestaan. Ook mogen er geen kranten en tijdschriften in het conclaaf komen. Bandrecorders en fotocopieerapparaten mogen niet worden meegebracht.

DE STEMMING

De dagen beginnen met een gezamenlijke eucharistieviering in de kapel.
De verkiezing kon op drie manieren plaatsvinden:

1. Door acclamatze, d.w.z. indien de stemgerechtigde kardinalen unaniem en hardop iemand tot paus uitroepen.

2. Door een *„compromis"*, d.w.z. indien de kardinalen uit hun midden een commissie van minstens negen en maximaal vijftien kardinalen benoemen om een paus te kiezen. Alle kardinalen moeten dan met deze vorm van keuze akkoord gaan en dit akkoord moet schriftelijk en door allen ondertekend vastgelegd worden.

3 De normale vorm van verkiezing is door *stemming*. Tijdens de stemming mogen alléén de kardinalen in de kapel zijn Na de stemming worden de stembriefjes voorgelezen Deze worden vervolgens verbrand
Voor een geldige keuze is een meerderheid van twee-derde-plus-één vereist.
Indien een stemming (scrutinium) geen keuze oplevert, moet er onmiddellijk een tweede stemming gehouden worden. Tweemaal per dag kan er een dergelijke dubbele stemming plaatshebben. Dit kan drie dagen zo doorgaan en intussen plegen de kardinalen onderling overleg Na drie dagen vergeefse stemmingen moet er een dag pauze ingelegd worden voor gebed en overleg Dan worden er weer stemmingen gehouden, zeven stuks (tenzij er inmiddels een keuze uitkomt) Indien ook deze stemmingen vergeefs zijn, wordt er weer een dag pauze ingelegd, gevolgd door opnieuw zeven stemmingen Indien ook dit weer niet lukt, volgt er weer overleg. Indien de kardinalen in dit derde overlegstadium eenstemmig tot een akkoord kunnen komen, kan er ofwel een compromzs-keuze plaatshebben ofwel men kan volstaan met een enkelvoudige meerderheid met één stem erbij, d w z de *helft* + twee van de stemmen ofwel zij kunnen ermee akkoord gaan, dat het bij de nieuwe stemmingen slechts gaat om de keuze tussen de twee personen die in de laatst gehouden stemming de meeste stemmen gehaald hebben
Na de keuze van een paus volgt de vraag aan de gekozene of hij de keuze aanneemt. Indien dit het geval is, wordt hem gevraagd welke naam hij als paus zal dragen. Na de gehoorzaamheidsbetuiging door de kardinalen deelt de oudste kardinaal-diaken de keuze aan het volk mede, waarna de paus op het balkon verschijnt en de zegen „Urbi et Orbi" geeft

DEELNEMERS AAN HET CONCLAAF

114 kardinalen mogen aan het conclaaf deelnemen Aanvankelijk was het aantal vastgesteld op 116 Een van de kardinalen die naar Rome was gekomen voor het conclaaf, is ruim een week voor het begin van het conclaaf overleden. Het is de 77-jarige Paul Yu Pin, aartsbisschop van Nanking in China, woonachtig op Taiwan. Bovendien was er bij het opmaken van de lijst een fout gemaakt: zowel in het officiele jaarboek van het Vaticaan als in de Amerikaanse katholieke Almanak stond kaadinaal Sheman vermeld met als geboortedatum 18 dec 1898 Het blijkt echter 18 maart 1898 te zijn, hetgeen wil zeggen dat kardinaal Shenan tachtig jaar is en dus geen deel meer kan uitmaken van het kiescollege.
Bij het conclaaf dat Paus Paulus VI koos waren tachtig kardinalen aanwezig. Twee kardinalen die wel stemgerechtigd waren. konden toen niet aanwezig zijn. Van de 114 die nu stemgerechtigd zijn, zijn er drie afwezig: John Joseph kardinaal Wright, voorzitter van de Romeinse congregatie voor de clerus en Valerian kardinaal Gracias, aartsbisschop van Bombay, zijn door ziekte verhinderd. De Poolse curiekardinaal Boleslaw Filipiak heeft ook laten weten niet naar Rome te kunnen komen, omdat hij onlangs een operatie heeft ondergaan.
Van de 114 kiesgerechtigde kardinalen zijn er 53 tussen de 71 en 80 jaar oud, 39 zijn tussen d i 61 en 70 jaar, 22 zijn er tussen de 50 en 60.
Onder de kardinalen zijn 27 Italianen, 24 komen er uit West-Europa (behalve Italië) en 6 uit Oost-Europa. Uit de Verenigde Staten komen 9 kardinalen, uit Canada 3, uit Zuid-Amerika 19. Uit Azië komen 10 kardinalen, uit Afrika 12, uit Australië 4.
Door het instellen van de limiet van tachtig jaar zijn nu vijftien kardinalen van het conclaaf uitgesloten. Van hen komen er acht uit Europa: zes Italianen, een Westduitser en een Oekraiener, drie Noordamerikanen en vier Zuidamerikanen.

Begrafenis paus Paulus. Testament

Het stoffelijk overschot van paus Paulus VI is op 9 aug. vanuit het buitenverblijf Castelgandolfo overgebracht naar Vaticaanstad, waar het tot 12 aug. in de Sint-Pieter opgebaard gelegen heeft.

Op 12 aug. werd paus Paulus na een door tienduizenden bijgewoonde mis op het Sint-Pietersplein begraven in de crypte onder de basiliek. De uitvaartdienst voor paus Paulus zaterdag werd geleid door de deken van het college van kardinalen, de 85-jarige Carlo Confalonieri. De 95 in Rome aanwezige kardinalen droegen gezamenlijk de mis op. De dienst werd onder meer bijgewoond door de secretaris-generaal van de Ver. Naties, Kurt Waldheim, president Kaunda van Zambia, de echtgenote van president Carter en senator Edward Kennedy, die eerder op de dag bloemen had gelegd op de plaats waar de christen-denmeratische politicus Aldo Mors in maart van dit jaar in Rome is ontvoerd.

Totaal waren er vertegenwoordigingen van 105 landen.

De dienst, die bijna twee uur duurde, was omgeven door uitgebreide veiligheidsmaatregelen. Totaal 7000 man politie was ingezet om terroristische acties te voorkomen. Het Sint-Pietersplein werd met behulp van helikopters vanuit de lucht in de gaten gehouden.

Bij de begrafenis in de crypte onder de Sint-Pieter waren slechts enkele kardinalen en familieleden van de overleden paus aanwezig.

Op 11 aug. is door het Vaticaan het testament van de overleden paus in fotocopie gepubliceerd.

„Ik verlang dat mijn begrafenis zeer eenvoudig zal zijn en ik wil geen speciale graftombe en geen enkel monument. Wel gebeden en aalmoezen". Deze drie regels, met de hand geschreven, voegde paus Paulus VI op 14 juli 1973 toe aan zijn op 30 juni 1965 gedateerde testament.

Die drie regels voegen in feite niets toe aan wat hij eerder had geschreven. Ze zijn een korte samenvatting van het eigenlijke testament en een soort bevestiging van zijn laatste wilsbeschikking van acht jaar eerder.

Het eigenlijke testament is voor de helft een document van dankbaarheid en genegenheid voor iedereen die op een of andere manier met hem verbonden is geweest. Ten aanzien van zijn familieleden getuigt hij, dat ze hem nimmer om een gunst hebben gevraagd en dat hij hun die ook nooit heeft gegeven. Dit deel van zijn wilsbeschikking is ook een geestelijk testament waarin hij de hele rooms-katholieke Kerk in zijn gebed gedenkt.

Voor de verdeling van zijn bezit benoemt hij zijn privé-secretaris Pasquale Macchi als executeur testamentair. De H. Stoel (het centrale bestuur van de Kerk) wijst hij aan als universeel erfgenaam en hij voegt eraan toe: „Ik neem mij voor arm te sterven en de dingen zo eenvoudig mogelijk te regelen". „Als er iets over is van het familiebezit, dient dit naar mijn broers Ludovico en Francesco te gaan" (van wie alleen de eerstgenoemde nog in leven is), maar zij worden tevens aangespoord het te geven aan behoeftigen. Ze mogen wel enkele kleine dingen als persoonlijke herinnering behouden.

Dezelfde vrijheid kreeg zijn privé-secretaris aan wie overigens wel wordt opgedragen alle persoonlijke correspondentie en aantekeningen van de overleden paus te vernietigen. Ten aanzien van minder persoonlijke geschriften is de instructie ook minder stringent. Hiervan zegt de paus: „Ik zou willen dat die ook werden vernietigd evenals alle correspondentie die van geestelijke of vertrouwelijke aard is". Over het Tweede Vaticaans Concilie dat toen nog aan zijn slotzitting moest beginnen: Zorg dat het tot een goed einde komt en dat de voorschriften ervan trouw worden uitgevoerd.

Over de oecumene: Zet het werk van de eenheid voort met veel begrip, geduld en liefde maar zonder af te wijken van de katholieke leer.

Over de wereld: Denk niet dat men de wereld helpt door haar denken, gewoonten en voorkeur over te nemen; dat kan slechts door haar te bestuderen, ervan te houden en van dienst te zijn.

Als het eigenlijke testament om een eenvoudige begrafenis vraagt, wordt daarbij uitdrukkelijk bepaald dat de troonachtige katafalk, die bij pauselijke begrafenissen tot nog toe werd gebruikt, door iets eenvoudigs en passends vervangen wordt De paus zei te willen rusten in echte aarde (dus niet in een gemetselde grafkelder) en de plaats dient door een simpele aanduiding te worden gemarkeerd „Voor mij geen monument", schreef hij al in 1965 en hij herhaalt dit ook in een eerste aanhangsel, gedateerd 16 september 1972

Profielschets opvolger
door *vooraanstaande theologen*

Tien vooraanstaande r.-k. theologen hebben op 14 aug. een profielschets gepubliceerd van de opvolger van paus Paulus.

Ondertekenaars zijn Giuseppe Alberigo, Bologna; M. D. Chenu, Yves Congar en Claude Geffré, Parijs: Andrew Greeley, Chicago; Norbert Greinacher en Hans Kung, Tübbingen; Jan Grootaers. Leuven, Gustavo Gutierréz, Lima en Edward Schillebeeckx. Nijmegen.

Ook vooraanstaande r.-k. leken — onder wie dr. Marga Klompé — hebben de verklaring ondertekend.

In de verklaring wordt o.m. gezegd, dat de nieuwe paus, die de kardinalen uit. hun midden zullen kiezen, in de eerste plaats een paus van verzoening moet zijn. Hij moet er vooral aan meewerken de conflicten en tegenstellingen die de afgelopen jaren na het Tweede Vaticaans Concillie zijn gerezen, te helpen overwinnen. Hij mag geen starre verdediger van oude bolwerken zijn, maar moet zich een pastorale voorvechter tonen van de vernieuwing in de verkondiging en van het consequente handelen van de Kerk.

De groep verklaart te spreken uit bezorgdheid voor de Kerk en haar dienst aan de mensen. De ondertekenaars maken zich, zeggen zij, graag tot spreekbuis van de vele kerkelijken en buitenkerkelijken die de Katholieke Kerk een goede paus toewensen. Zij doen een beroep op alle kardinalen om tijdens het conclaaf nog vóór het noemen van concrete kandidaten het geschetste profiel te bespreken en het tot maatstaf van hun beslissing te nemen, „Zij beslissen over de toekomst van de Katholieke Kerk". aldus de verklaring.

„Als wereldwijde en getalsmatig grootste kerk kan de Katholieke Kerk, mits zijzelf waarlijk één is, in deze verscheurde wereld een belangrijke dienst vervullen", betogen de ondertekenaars. „Aan de paus komt in de Katholieke Kerk een beslissende rol toe. Daarom is het voor de Katholieke Kerk, voor alle christenen en heel de wereld geenszins onverschillig wie precies in deze tijd dit ambt bekleedt."

Voor de nieuwe paus achten zij zes elementen van essentieel belang. Hij moet in de eerste plaats iemand zijn die openstaat naar de wereld toe, betogen zij. Hij moet kritisch in de Kerk en samenleving staan, open voor de tekenen van de tijd en de veranderende mentaliteit van de mensen. Hij moet het resultaat van de wetenschap serieus nemen, de verouderde curiestijl opgeven en geloofwaardig de taal van hedendaagse mensen spreken.

Daarnaast moet hij een geestelijk leidsman zijn, niet autoritair, maar begiftigd met een „reëel gezag", aldus de verklaring, „In eigentijdse leidersstijl moet hij wijs en soepel zijn in de uitoefening van zijn gezag niet voorschrijven maar argumenten aanvoeren, niet bevelen, maar inspireren Eenzame beslissingen neemt hij niet, niaar hij zal in een open dialoog naar een gemeenschappelijke besluitvorming streven Bij dit alles zal hij borg staan voor de vrijheid in de Kerk

Bovendien moet de nieuwe paus een echte zielzorger zijn Hij is wel in de eerste plaats bisschop van Rome, maar als „universele pastor" mag hij zijn ambt niet als een manager diplomaat of bureaucraat opvatten, „Hij moet een pastoraal iemand zijn: in dienst van de mensen, niet van instituties, een pastor die niet gekomen is om te heersen maar om te dienen," aldus de verklaring, „In de beslissende vragen van leven en sterven, van goed en kwaad, ook van menselijke seksualiteit moet hij vrij van angst veeleer positieve oriëntatie geven dan slechts verboden opleggen."

De nieuwe paus moet ook een collegiale mede-bisschop zijn, zo benadrukken de theologen. Hij zal zijn macht moeten delen tnet de bisschoppen, „niet als heer over knechten, maar als broeder te midden van medebroeders." Hij moet met concrete bevoegdheden komen voor de bisschoppenconferenties en de diocesane raden. Het centralisme in de Kerk moet verdwijnen. De paus moet het stelsel van pauselijke nuntiaturen fundamenteel herzien en de Romeinse Curie niet alleen organisatorisch, maar ook in de geest van het Evangelie vernieuwen.

Van belang is tevens dat hij een oecumenische bemiddelaar is. „Hij moet de dialoog en de samenwerking met de andere christelijke kerken bevorderen en actief optreden als kracht die verzamelt en de Kerk bij alle veelkleurigheid één maakt. Hij moet het voorbeeld geven van christelijke bereidheid om te veranderen, door disciplinaire en dogmatische hindernissen in zoverre deze bij de Rooms-Katholieke Kerk liggen, weg te nemen en door samenwerking met de Wereldraad der Kerken te bevorderen."

Tenslotte moet de nieuwe paus een authentieke christen zijn, zegt de groep theologen. Hij moet zich er steeds van bewust zijn dat de Kerk geen bureaucratisch apparaat, geen bedrijfsonderneming of politieke partij is, maar een rijkgeschakeerde gemeenschap van gelovigen. Hij zal zijn moreel gezag moeten inzetten om de christelijke boodschap onder alle mensen werkelijkheid te laten worden. „Nooit mag hij vergeten dat de inzet voor onderdrukten en misdeelden waar ook ter wereld zijn bijzondere opdracht mag en moet heten," aldus de verklaring.

Commentaar

In *De* Volkskrant van 28 aug. werd commentaar geleverd op de pauskeuze. Hierin werd o.m. het volgende gezegd:

Na twee pausen van vernieuwing en spanning hebben de kardinalen gekozen voor een pontificaat zonder avonturen, voor een pauze in de ontwikkeling in de kerk. Uit de carrière van de nieuwe paus komt een man naar voren die sterk conservatieve trekken vertoont. Op sociaal-politiek gebied blijkt hij een voorstander van de zogenaamde „katholieke sociale leer" en een tegenstander van de marxistische interpretatie van de samenleving Hij huivert voor pluralistische denkbeelden bij de gelovigen en is gekant tegen basiscommuniteiten.

(De Volkskrant, Biltstraat 121, Trouw, NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ, FAZ)

(Vor. ber. pag. 497 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

OVERLEG OVER MAATREGELEN TEGEN VLIEGTUIGKAPINGEN

Op de economische topconferentie in Bonn van de zeven voornaamste industriestaten midden juli (pag. 469/3 e.v.) hebben de deelnemers overeenstemming bereikt over maatregelen tegen vliegtuigkapingen (pag. 472/2). De toen opgestelde verklaring stond niet op de oorspronkelijke agenda van de conferentie, maar was te danken aan een initiatief van de Japanse premier Fukuda, genomen gedurende de bijeenkomst.

Deskundigen uit de zeven landen, die aan de topconferentie hadden deelgenomen, waren op 1 en 2 aug. in Bonn bijeen om aan de verklaring een concrete uitwerking te geven.

De resultaten van deze besprekingen zijn door de Westduitse regeringswoordvoerder Klaus Bölling op 2 aug. bekendgemaakt. Het bleek, dat de vertegenwoordigers van de zeven staten dadelijk na een vliegtuigkaping telefonisch of via de telex contact met elkaar zullen opnemen. Komt men tot de conclusie, dat een andere staat niet bereid is het ontvoerde vliegtuig of de kapers uit te leveren en evenmin bereid is een vervolging tegen de ontvoerders in te stellen, dan wordt tegen deze staat een ultimatum gesteld. Wordt dit ultimatum niet nagekomen, dan voeren de zeven staten, die 70% van het internationale luchtverkeer controleren, de op de topconf~rentie overeeagekomen sancties uit.

Volgens Bölling hadden de zeven staten op dit gebied de rol van pionier, Hij hoopte, dat andere staten zich bij deze overeenkomst zouden aansluiten.

Europese luchtvaartmaatschappijen akkoord

De luchtvaartmaatschappijen, die zijn aangesloten bij de Associatie van Europese Luchtvaartmaatschappijen, de in Brussel gevestigde AEA, stemmen volledig in met het akkoord van Bonn, zo bleek op 3 aug. ,,De AEA is de betreffende regeringen erkentelijk voor deze welkome stap en verklaart tevens dat zij volledig bereid is haar medewerking te verlenen aan de implementatie van dit akkoord", aldus een mededeling van de AEA.

De leden van de AEA, waarvan de regeringen niet bij het topoverleg in Bonn waren vertegenwoordigd, hebben bij de autoriteiten van hun land het verzoek gedaan hun volledige instemming met dit akkoord te betuigen. Bij de AEA zijn alleen lijndienstmaatschappijen aangesloten. *(NZZ,* FAZ, The Times, *NRC/ H'blad)* (Vor. ber. pag. 472/2)

FAO

BIJEENKOMST WERELDVOEDSELRAAD

In Mexico City vond van 12-14 juni een vergadering plaats van de Wereldvoedselraad, een orgaan, dat op de Wereldvoedselconferentie van nov. 1974 (pag. 35 .e.v.-1975) in het leven geroepen was.

Aan de bijeenkomst in Mexico City werd deelgenomen door vertegenwoordigers uit de 36 staten, die lid zijn van de raad, alsmede door waarnemers uii 50 andere staten en enkele internationale organisaties.

Alle deelnemers waren het er over eens, dat het bij het wereldvoedselvraagstuk om een zeer fundamenteel probleem gaat: ondanks de enorme voedselschaarste is de wereldvoedselproduktie de afgelopen tien jaar eerder verminderd dan toegenomen, terwijl het aantal mensen dat aan ondervoeding lijdt Inmiddels is gestegen tot 455 mln.

Maar terwijl de internationale gemeenschap zich vier jaar geleden althans op papier verplicht heeft om een einde te maken aan honger en ondervoeding, is er nog steeds geen manier gevonden om de voedselproduktie krachtig op te voeren.

Het gekibbel tijdens de conferentie weerspiegelt in feit de wrijvingen die men bij alle ontwikkelingsforums aantreft: het conflict tussen Noord en Zuid over het tempo waarin de ontwikkelingshulp moet worden uitigebreid, en het conflict tussen producenten en consumenten over een rechtvaardig internationaal prijssysteem voor elementaire levensbehoeften.

Maar een oud thema, namelijk het idee om ontwikkelingshulp te koppelen aan ontwapening, is opnieuw aan de orde gesteld door de Mexicaanse president, José Lopez Portillo, die de driedaagse bijeenkomst van ministers van Landbouw en ontwikkelingsexperts officieel opende.

De Franse minister van landbouw, Pierre Mehaighnerie, deed het voorstel om een fonds van $ 1 mrd te creëren dat direct moest worden gekoppeld aan ontwapeningsmaatregelen.

Het spook dat op deze conferentie rondwaarde was, zoals een delegatieleider opmerkte, het ontwapeningsdebat in de Verenigde Naties dat op hetzelfde ogenblik in New York plaatsvond en waarvan net zo weinig te verwachten viel als van de conferentie in Mexico.

De gedachte aan het ontwapeningsdebat deed de conferentiegangers somber gestemd zijn: ook al steeg de voedselhulp van $ 2 mrd in 1973 tot $ 4,5 mrd in 1977, dan is dat nog maar de helft van de minimaal benodigde som van $ 8,3 mrd, terwijl de wereld per jaar $400 mrd aan bewapening en defensie uitgeeft.

Desalniettemin bleven de vertegenwoordigers op deze conferentie herhalen dat zij het voedseltekort in de wereld drastisch willen aanpakken. 's Werelds grootste twee voedselproducenten, de Ver. Staten en Canada, zonden allebei hun minister van landbouw naar de conferentie, wat volgens deze landen als een bewijs moet worden gezien van de hoge politieke prioriteit die zij aan dit probleem hebben verleend.

De agenda gaf een herhaling te zien van het actie-programma dat in 1977 in Manilla werd opgesteld en beoogde dit programma verder uit te werken.

Een overzicht van de voornaamste agendapunten:

o Toename van de voedselproduktie en de voedselhulp. De discussie hieromtrent heeft betrekking op het standpunt van de Westerse landen dat de ontwikkelingslanden zelf meer actie moeten ondernemen om hun voedselproduktie te verbeteren. In dat geval zal het Westen nieuwe programma's ondersteunen.

De ontwikkelingslanden brengen daartegen in dat het de Westerse landen niet aangaat wat zij in hun eigen land doen. In plaats daarvan eisen zij dat de ontwikkelde wereld 0.7% van het bruto nationaal produkt in de vorm van ontwikkelingshulp zal afdragen.

Dat de ontwikkelingslanden er niets voor voelen dat de donorlanden zich met hun binnenlandse aangelegenheden bemoeien blijkt wel duidelijk uit de impopulariteit van de Adviesgroep voor voedselplanning en investering die in 1974 in Rome in het leven werd geroepen.

Deze groep, die strategieën moet uitstippelen om de voedselsituatie in de wereld te verbeteren, is tot nu door slechts vier ontwikkelingslan-

den benaderd en zal dan ook worden ontbonden.

● Voedselveiligheid. Wet doorbreken van de vicieuze cirkel van voedseltekorten die leiden tot prijsverhogingen en verhoogde produktie waardoor de prijzen weer dalen en de stimulans om te produceren werd weggenomen. Hoewel veel zal afhangen van een nieuwe internationale graanovereenkomst waarover in Londen wordt onderhandeld, was er tijdens deze conferentie toch sprake van een ernstig gebrek aan overeenstemming.
Toen de Canadese minister van Landbouw, Eugene Whelan, een voorstel deed tot de vorming van een voedselkartel. werd hij onmiddellijk tegengesproken door zijn Amerikaanse collega, Robert Bergland Hoewel de Verenigde Staten het belangrijkste graanproducerende land. ter wereld zijn, zei Bergland tegen de verslaggevers dat zijn land nooit steun zou kunnen verlenen aan een monopolie op het gebied van de voedselproduktie en verkoop.
Ook zijn de Ver. Staten en de Europese Gemeenschap het bij lange na niet eens over de rol van een prijsregeling binnen het internationale voedselveiligheidssysteem. De Amerikanen verzetten zich tegen iedere vorm van prijsregeling, terwijl de EG-landen en de ontwikkelingslanden van mening zijn dat een stabiele prijs aantrekkelijk is voor de kleinere boeren en dat de wereldplanning hierdoor vergemakkelijkt wordt.
Desalniettemin lijkt Amerika, dat over 75% van de wereldgraanreserves beschikt, tot een compromis bereid te zijn. Volgens een lid van de Amerikaanse delegatie zullen de VS op de graanconferentie in Londen met nieuwe voorstellen komen. Deze voorstellen komen er voornamelijk op neer dat er een wereldgraanvoorraad moet worden gevormd door producenten en consumenten. Dan kan men gezamenlijk beslissingen nemen ten aanzien van het gebruik van deze voorraden teneinde de prijzen te stabiliseren. Als de graanprijzen zouden blijven stijgen zou er minder graan ter beschikking moeten worden gesteld voor veevoeder. 50% van de granen in de wereld wordt als veevoeder geconsumeerd. Gevolg: de graanprijzen worden laag gehouden en de vleesprijzen zullen stijgen, zodat alleen de rijken de lasten hiervan dragen.
Nederland, dat voor het eerst deelnam als lid van de Wereldvoedselraad, benadrukt bij herhaling het belang om te komen tot de internationale voedsebreserve van 500.000 ton graan, een streefcijfer dat al in 1975 werd vastgesteld. De officiële reservevoorraad bedraagt op het ogenblik slechts 350.000 ton.

Slotcommuniqué

In het slotcommuniqué, dat aan het eind van de conferentie werd uitgegeven, werd de waarschuwing uitgesproken, dat honger en ondervoeding zullen toenemen, tenzij de rijke landen hun hulp aan de ontwikkelingslanden vergroten. In het slotcommuniqué kwam men tot de conclusie dat de wereldvoedselproductie in de laatste 10 jaar minder snel is gestegen dan in de jaren 1960.
De produktie van de rijke landen is de laatste jaren weliswaar toegenomen maar honger en ondervoeding breiden zich in de arme landen nog steeds uit.
Vooral in Afrika is dit het geval, aldus de verklaring.
Ook werd geconstateerd dat het aantal ondervoede mensen in de wereld van 400 mln in de jaren '60 tot 455 mln in de eerste helft van de jaren '70 is gestegen.
Vorig jaar kwam de raad bijeen in Manilla. Daar toonden de rijke landen zich bereid 0,7% van hun bruto nationaal produkt af te staan om daarmee de landbouw in de ontwikkelingslanden te verbeteren. Het was de bedoeling tot een totaal bedrag van 8,3 mrd dollar per jaar te komen om de arme landen zodoende in de gelegenheid te stellen hun landbouwproduktie in 1980 met een minimum van 4% te verhogen.
(NRC/H'blad, NZZ, FAZ)

IMF

WAARSCHUWING TEGEN PROTECTIONISME

Het Internationale Monetaire Fonds IMF publiceert jaarlijks een rapport over wisselkoersen. In het meest recente verslag, dat op 14 aug. gepubliceerd is, wordt gesteld, dat het protectionisme oprukt, vooral in de EG, de VS en Canada. Steeds vaker worden er stappen ondernomen om de eigen industrie en handel te beschermen. Dit groeiende protectionisme heeft nadelig gewerkt op de evenwichtige ontwikkeling van de internationale handel.
In de Europese Gemeenschap, de Verenigde Staten en Canada werden over het algemeen meer protectionistische maatregelen genomen dan elders. Deze ontwikkelingen zijn vooral nadelig geweest voor die ontwikkelingslanden, die de groei van hun economie probeerden te onderhouden door meer nadruk te leggen op de export van niet-traditionele produkten.
Het IMF wijst op het grote belang van een succecvolle afsluiting van de internationale onderhandelingen over de afschaffing en/of vermindering van invoerrechten en andere handelsbelemmeringen die in Genève worden gehouden en bekend staan als de ,,Tokio-ronde".
Als oorzaak van het groeiende protectionisme wijst het Fonds aan ,,het teleurstellend langzame herstel van de wereldeconomie. samen met een voortdurend grote werkloosheid"
Verder is er verband met de verviervoudiging van de olieprijs op de wereldmarkt in 1973, die in de jaren daarna heeft geleid tot moeilijkheden op de betalingsbalans van eltelijke landen.
Deze landen probeerden uit de problemen te komen door de grenzen min of meer te sluiten voor invoer uit andere landen. Bezorgd is het IMF dan ook over het stijgende aantal landen dat te kampen heeft met tekorten op de lopende rekening.
Protectionisme komt in vele gedaanten naar voren. Industrielanden maken vaak gebruik van kwantitatieve beperkingen voor de invoer en van strafheffingen (vaak onder beschuldiging van dumping) of retorsierechten. Ook worden steeds meer bilaterale overeenkomsten gesloten die in de protectionistische sfeer liggen en die zich onttrekken aan de internationale of multilaterale handelsbeperkingen.
Veel van deze maatregelen zijn gericht tegen of brengen schade toe aan het vrije verkeer van goederen. Vooral de handel tussen de EG, de Verenigde Staten en Japan verloopt niet zonder moeilijkheden. (Reuter)

OESO

ANALYSE INTERNATIONALE ECONOMIE

Twee keer per jaar publiceert de OESO (de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling.) een Economic Outlook. waarin prognoses zijn opgenomen voor de economische ontwikkeling van de 24 lidstaten voor de eerstvolgende 12 maanden.
Het laatste rapport van deze soort is verschenen op 28 juli.
Hierin wordt gezegd, dat, indien de regeringen de beloften niet nako-

men, die de staats- en regeringsleiders op de economisdhe topconferentie in Bonn hebben gedaan, de wereld volgend jaar terugvalt in een recessie, die lang kan duren.
Meer i.h.a. stelt de OESO, dat de economische politiek van de lidstaten grondig moet veranderen omdat anders de produktiegroei in het OESO-gebied zal dalen van 3,5070 dit jaar naar 3,25% in het eerste halfjaar van 1979.

De verwachte groei van de vraag in de VS, Duitsland en Japan verpietert dan snel omdat de stimulansen uitgewerkt raken en geen autonome groei in de vraag ontstaat. Voor de VS, waar de inflatie weer de kop opsteekt is dat geen ramp, voor de andere landen is het funest.
De groei in de handel wordt dan 5% in plaats van de nodige 8% De inflatie komt op rond 7% hetgeen expansiemaatregelen mogelijk maakt ondanks het grote gevaar dat de prijzen in de VS weer gaan stijgen voordat ze werkelijk zijn gezakt.
Weliswaar daalt het tekort op de betalingsbalans van de 24 Oesolanden van $ 32 mrd nu tot waarschijnlijk $ 15 à 20 mrd volgend jaar, maar de verdeling van die tekorten tussen de landen blijft even onevenwichtig.
Dankzij overheidssteun vnnr de arbeidsmarkt, snelle groei in de VS en een snelle daling van de groei in de productiviteit is de werkeloosheid, gemeten naar het totale aanbod van werkkrachten, in de laatste maanden verminderd. Maar zonder economische injecties zal de werkloosheid tegen midden volgend jaar met minstens een half miljoen toenemen tot gemiddeld 5½% van de beroepsbevolking en waarschijnlijk meer
De experts geven toe dat er twijfel is hoe begrotingstekorten, inflatie en werkloosheid op elkaar werken. De iets grotere publieke uitgaven nu dragen 0,7% bij aan de groei, tegen maar 0,50% vorig jaar.
Maar in '79 zal die bijdrage weer verminderen als men er niet meer aan doet
Wel zijn er nu tekenen dat er wat meer wordt geinvesteerd. Maar dat herstel in investeringen kan in '79 weer verpieteren en zich concentreren op rationalisatie en vervanging in plaats van op vergroting der productiecapaciteit De kans is dus groot dat indien de politiek niet verandert de groei nog kleiner wordt dan nu wordt voorspeld
Toegegeven wordt dat fiscale stimulansen niet altijd hoeven te werken en inflatie kunnen veroorzaken zodat bestrijding daarvan belangrijker wordt dan het creëren van werkgelegenheid. Een plotselinge vermindering der werkloosheid kan ook inflatieverwekkend zijn evenals een kunstmatige groei van de vraag
Tenslotte, zo geven de experts toe, wordt de invloed van een fiscale stimulans soms beperkt omdat dan het sparen toeneemt in plaats van de vraag.
Maar na al die twijfels komt de OESO dan toch weer uit bij zijn voorkeur: fiscale stimulans en begrotingstekorten. Dit ondanks gevaar daarvan voor inflatie, het wekken van wantrouwen hetgeen de investeringen beperkt en de hoofdrem: het gevaar voor de betalingsbalans.
Vandaar de algemene aanbeveling: een gematigde nationale aanmoediging van de koopkracht mits de landen — zowel de sterke als de „genezende" landen want er zijn geen „locomotieven" meer — hun actie maar op elkaar afstemmen en deze daardoor versterken. Zouden de negen

Emile van Lennep, directeur-generaal van de OESO.

landen die daartoe in staat zijn de vraag met een ½% van het nationaal inkomen doen toenemen dan zou dit na een jaar uitkomen op een extra groei van 1% aldus het rapport
Hoe hachelijk de situatie is blijkt dan uit de volgende berekening: zonder speciale aanmoediging zou de stijging van de vraag in de negen „herstellende" en „sterke" landen van 2,75% dit jaar, volgend jaar op 3,75% kunnen komen Maar die stijging zou 5,75% moeten bedragen om de groei van het nationaal inkomen op 4,5% te krijgen zodat dan de werkloosheid niet langer stijgt
De sombere geestesgesteldheid van de OESO-deskundigen vindt zijn oorzaak in het feit, dat de werkloosheid in de industrielanden nog altijd ongewoon groot is, terwijl zij voor volgend jaar daarin nauwelijks verbetering verwachten Het aantal werklozen in het gehele OESO-gebied is nu zo'n 17 mln, wat neerkomt op 5,4% van de beroepsbevolking.
Het bruto nationaal produkt — dat is de som van de toegevoegde waarde over alle produktiesectoren — van het gehele OESO-gebied zal dit jaar volgens de experts met niet meer dan 3,5% stijgen (voor de eerste helft van 1979 wordt een nog geringere groei verwacht) De inflatie zou dit jaar op 7% uitkomen, 1% minder dan vorig jaar De werkloosheid zou evenals in 1977 meer dan 5% van de beroepsbevolking bedragen
Volgens het OESO- apport wordt de huidige groeistagnatie niet veroorzaakt door fysieke grenzen aan de groei, zoals een tekort aan grondstoffen of energie. Overigens dragen de experts voor deze stelling geen argumenten aan Men krijgt de indruk dat zij de scherpe stijging van de olieprijzen sinds 1973 alleen maar van belang vinden voor het internationale betalingsverkeer en dat zij de gevolgen voor de produktiekosten en de vraag (naar auto's bijvoorbeeld) verwaarlozen
De groeistagnatie kan in de visie van de OESO worden opgelost als de investeringen weer op peil worden gebracht Dit zien de OESO-experts echter niet één-twee-drie gebeuren, vooral ook omdat de regeringen bang zijn door een vergroting van de vraag de inflatie weer aan te wakkeren
Zoals reeds eerder duidelijk was geworden, heeft de OESO de locomotieftheorie verlaten Die hield in, dat enkele landen met een overschot op de handelsbalans (met name West-Duitsland en Japan) hun economie nieuw leven in moeten blazen, waar dan de andere landen via een verhoogde uitvoer van kunnen profiteren Men maakt au onderscheid tussen

a landen met een harde valuta (West-Duitsland, Japan, België, Zwitserland en Nederland)

b zich herstellende („convalescent") landen (zoals Canada, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk)

c. de Verenigde Staten.

De OESO-experts dringen er niet alleen bij de landen van de eerste maar ook bij die van de tweede groep op aan, de vraag naar goederen te stimuleren. Op de OESO-ministerraad van juni jongstleden heeft Nederland echter gezegd, de binnenlandse vraag niet sterker te willen laten toenemen dan de in 1977 gerealiseerde groei. Daardoor zal het Nederlandse bnp mogelijk in 1978 minder snel stijgen dan in de ons omringende landen. Dit is echter volgens minister Van Aardenne geen bezwaar, getuige zijn uitspraak tegenover de in Parijs aanwezige journalisten „dat Nederland niet streeft naar maximale maar naar selectieve groei".
Als men het OESO-rapport doorleest, krijgt men niet de indruk dat Nederland in internationaal verband erg uit de pas loopt. De inflatie is gering: tussen het eerste kwartaal van 1977 en dat van 1978 stegen de consumentenprijzen in Nederland met 3,6 procent, tegen 7,7 procent in het gehele OESO-,gebied. De OESO verwacht dat het bruto nationaal produkt van Nederland in 1978 met 3,0% zal stijgen, wat minder is dan voor het OESO-gebied als geheel wordt verwacht (3,5%), maar wat meer is dan voor de EG wordt voorspeld (2,5%).
Het percentage van de beroepsbevolking dat werkloos is lag in Nederland het eerste kwartaal van 1978 op Europees niveau, maar beneden dat van de OESO als geheel.
Zijn de vooruitzichten voor de industrielanden van het Westen weinig rooskleurig, die voor de ontwikkelingslanden stemmen evenmin erg hoopvol. De exporten van deze landen naar het OESO-gebied zullen volgens de Economic Outlook weliswaar in volume toenemen, maar de waardestijging zal veel minder zijn. Dit omdat de prijzen van hun exportprodukten — voor een belangrijk deel primaire produkten zoals grondstoffen — nauwelijks of niet zullen stijgen.
De prijsstijging van de goederen die de Derde Wereld importeert zou in ieder geval volgens de OESO veel groter zijn. Een en ander zou het tekort op de handelsbalans van de niet-socialistische ontwikkelingslanden vergroten van 23,5 miljard dollar in 1977 tot maar liefst 35,0 miljard in 1978.

Wereldhandel en kawitaalstromen voor 1978, in miljarden dollars:

	OESO	OPEC	non-OPEC	Rest
Handelsbalans	— 5,5	+ 50,0	— 35,0	— 8,5
Diensten en prive-transfers	-- 4,5	— 27,0	— 17,0	— 1.0
Officiele transfers	— 16,0	— 4,0	+ 14,0	— 0,5
Lopende rekening van betalingsbalans	— 17,0	+ 19,0	— 38,0	— 10,0
(Rest = Oost-Europa, USSR, China, etc)				

De hulp ban de rijke landen aan de Derde wereld zou volgens de OESO-prognose in 1978 14 miljard dollar bedragen, tegen 12 miljard in 1977.
Voor de rijke landen zijn de handelsvooruitzichten veel gunstiger. Het tekort op de handelsbalans van de OESO-lidstaten samen zal volgens de OESO teruglopen van 22.5 miljard dollar m 1977 tot slechts 5,5 miljard dollar in 1978
Binnen de OESO bestaan echter grote verschillen Zo verwacht de OESO dat vier landen (Japan, West-Duitsland Zwitserland en Nederland) samen een overscnot op de lopende rekening van de betalingsbalans zullen hebben dat groter is dan dat van de OPEC de organisatie van olie-exporterende landen
De OESO verwacht dat het overschot op de Nederlandse lopende rekening zal toeriemen van 0,2 miljard dollar in 1977 tot 1,5 miljard in 1978 Hoe volgens de OESO het beeld van de wereldhandel voor het hele laar 1978 eruit zal zien, wordt in bijgaand staatje weergegeven (N R C/H'-b l a d, N Z Z)

WERELDBANK

U'ERELDONTWIKKELINGSRAPPORT

Op 16 aug. heeft de Wereldbank voor de eerste maal een wereld-ontwikkelingsrapport gepubliceerd. De Wereldbank zal jaarlijks een rapport uitbrengen, dat een beoordeling zal geven over mondiale ontwikkelingsvraagstukken.
Deze eerste aflevering is volgens Wereldbankpresident Robert McNamara ook bedoeld als aanvulling op het werk van de Onafhankelijke commissie voor internationale ontwikkelingsvraagstukken, de commissie-Brandt (pag. 483/2 e.v.), waartoe hij vorig jaar zelf het initiatief genomen had (pag. 450/2-1977).
In het rapport wordt er voor gewaarschuwd, dat het toenemende protectionisme in de Westerse industrielanden de moei, die de wereldeconomie de afgelopen 25 jaar heeft doorgemaakt, zal doen verminderen, de inflatie en de werkloosheid in de rijke landen zal doen stijgen en de economische ontwikkeling van de Derde Wereld ernstig zal schaden.

Het Wereldbankrapport stelt dat de groeiende tendens naar protectionistische maatregelen de toegenomen internationale arbeidsverdeling — die de afgelopen decennia in de Westerse industrielanden een belangrijke bron van economische groei is geweest — zal verstoren
De inflatie zal stijgen omdat de importen van landen die goedkoper kunnen produceren, met name ontwikkelingslanden, belemmerd worden
Omdat deze landen hun opbrengsten Uit export zullen zien teruglopen, zullen ze minder orders plaatsen in het Westen Dat heeft daar nadelige consequenties voor de werkgelegenheid, en dat terwijl juist het behoud van werkgelegenheid meestal de drijfveer is voor de bescherming van de eigen economie
Het belang ban de importmarkten van de ontwikkelingslanden wordt door de industrielanden lang niet algemeen erkend, schrijft de Wereldbank In 1975 ging van de totdle export van de industrielanden (550 miljard dollar) ruim een kwart naar ontwikkelingslanden en terwijl industrielanden in datzelfde jaar voor 123 miljard dollar aan industrieprodukten naar ontwikkelingslanden uitvoerden vertegenwoordigde de omgekeerde stioom slechts 26 miljard dollar Op de lange duur kan protectionisme voor de ontwikkelingslanden , zelfvernietigend" werken, concludeert de Wereldbank
Ook de maatregelen die veel ontwikkelingslanden hebben genomen om hun industrie te beschermen zijn volgens de bank op langere termiin schadelijk voor de ontwikkeling van de wereldeconomie en voor die landen zelf
Wel zijn ze in een beginfase van industrialisatie te rechtvaardigen maar in veel ontwikkelingslanden heeft deze protectie geleid tot te hoge lonen in de industrie, tot verwaarlozing van de landbouw, en tot een catastrofale trek naar de steden
De Wereldbank constateert dat ei binnen de wereldeconomie steeds meer onderlinge afhankelijkheid (interdependentie) ontstaan is Dit proces kan zich alleen in het voordeel van zowel ontwikkelde als ontwikkelingslanden voortzetten als alle landen bereid zijn hun economieen zo in te richten dat de nadruk gelegd wordt op produktie van goederen en diensten die het land in vergelijking met andere landen het voordeligst kan leveren
De wereldeconomie staat volgens het rapport voor een lange periode waarin uit het optredende ingrijpende wijzigingen van dit ,,comparatieve voordeel" consequenties getrokken moeten worden
En hét .,vraagstuk voor de toekomst" is volgens het rapport of het internationale economische systeem zich zo kan aanpassen dat het de economische ontwikkeling net zo sterk zal kunnen blijven ondersteunen als de afgelopen 25 jaar
Het toenemende protectionis~ne van de Westerse industrielanden en de tegenvallende economische groei die deze landen de afgelopen jaren doormaken, treffen vooral de landen in de Derde Wereld die al een wat meer ontwikkelde economie hebben (inkomen per hoofd van de bevolking boven de 250 dollar per jaar — ,,middle income countries") en met name die landen die nog maar kort geleden met succes induetrieprodukten zijn gaan uitvoeren. zoals Colombia, Marokko, Maleisië en Pakistan.

Robert McNamara, directeur van de Wereldbank.

Ontwikkelingslanden die al een veel sterkere positie op het gebied van de uitvoer van industrieprodukten hebben veroverd, zoals Taiwan, Hong Kong en Zuid-Korea, India, Brazilië en Mexico, zijn minder kwetsbaar, onder meer omdat ze gemakkelijker op andere produkten kunnen omschakelen.
Al deze wat rijkere ontwikkelingslanden zullen volgens de Wereldbank een evenwichtiger groeistrategie moeten toepassen waarin de in het algenieen nogal verwaarloosde landbouw een belangrijke rol moet spelen en waarin de binnenlandse vraag naar goederen gestimuleerd moet worden.
In de meeste ontwikkelingslanden waar het inkomen per hoofd van de bevolking nog geen 250 dollar per jaar is (,,low income countries") zijn de industriële activiteiten vaak nog zo rudimentair dat het Westerse protectionisme er nauwelijks van invloed is. Deze landen zijn afhankelijker van de uitvoer van grondstoffen en agrarische produkten, waarbij de prijsschommelingen op de wereldmarkten van groot belang zijn.
Overigens beveelt het rapport aan dat deze landen zich concentreren op produktiviteitsverhoging van de sterk achtergebleven agrarische sector en met name die van kleine boeren. Dit spaart deviezen omdat een beter ontwikkelde landbouw ertoe kan bijdragen dat de voedselimporten teruglopen en bovendien kan een goed florerende landbouw een stimulans zijn voor de vestiging van industrieën.
Snelle economische groei en vermindering van de massale armoede op de wereld. Dat moeten volgens de Wereldbank de doelstellingen zijn voor de toekomst. Deze beïnvloeden elkaar: zonder groei is uitroeiing van de armoede niet mogelijk; en een koopkrachtige bevolking stimuleert de economische groei.
Hoe moet de economische groei bereikt worden? Het eerste wereldontwikkelingsrapport wijst op de ervaring van de afgelopen 25 jaar. In die periode hebben de ontwikkelingslanden een in historisch perspectief gezien enorme groei doorgemaakt: het inkomen per hoofd van de bevolking steeg met ongeveer drie procent per jaar, ondanks de bevolkingsgroei die in deze landen jaarlijks gemiddeld 2,4% bedroeg (in de meeste westerse landen groeide het inkomen per hoofd van de bevolking in de begintijd van hun industrialisatie met minder dan twee procent).
Deze gunstige ontwikkeling in de Derde Wereld was volgens de Wereldbank mogelijk omdat de internationale handel tussen 1950 en 1975 geweldig toenam. Weliswaar groeiden de exporten van de westerse industrielanden sneller dan die van de Derde Wereld, maar ook de ontwikkelingslanden profiteerden van de economische opbloei.
Aanhoudende economische groei in de industrielanden is uiterst belangrijk voor de ontwikkeling van de Derde Wereld. In 1975 kochten de rijke landen bijvoorbeeld ⅔ van de exporten van de ontwikkelingslanden en omdat de vraag naar goederen in industrielanden afhangt van het inkomen, is hun economische groei essentieel voor de export en de groei van ontwikkelingslanden, stelt het Wereldbankrapport. Omgekeerd is de toenemende welvaart van de ontwikkelingslariden ook van het grootste belang voor de gezondheid van de westerse economieën. De Derde Wereld kocht in 1975 een kwart van de export van de industrielanden, die toen een totaalbe-

drag van 550 miljard dollar vertegenwoordigden En in ontwikkelingslanden sluimeren nog vele potentieel koopkrachtige markten van geweldige omvang
Wat lijkt er meer voor de hand te liggen dan deze gunstige wisselwerking, ook wel onderlinge afhankelijkheid of interdependentie genoemd, met de grootste kracht voort te zetten tot de armoede uit de wereld gebannen is en iedereen van een menswaaraig bestaan verzekerd is?

Helaas is er een kink in de kabel gekomen. De westerse economieen zijn de afgelopen jaren in grote moeilijkheden geiaakt Een combinatie van inflatie en werkloosheid deed verwoestend werk, ae binnenlandse vraag naar produkten stagneerde, en de economische groei en de omvang van de internationale handel is afgenomen.

Nog ernstiger is, dat de ontwikkelde landen hun eigen industrieen meer zijn gaan beschermen tegen de ,,goedkope" importen uit bijv ontwikkelingslanden, die van de economische bloeiperiode hadden geprofiteerd door zelf industrieen te vestigen Deze zijn door een gunstiger combinatie van produktiefactoren — zoals lagere lonen en goedkopere grondstoffen — in staat goedkoper te produceren, met name in de textiel- en kledingindustrie en de scheepsbouw

Deze concurrentie hoeft onder normale omstandigheden geen ramp te zijn voor de industrielanden omdat deze zich dan op de produktie van zeer hoogwaardige goederen en diensten kunnen richten, waarvoor de geavanceerde Westerse kennis en techniek in feite uitnodigt Maar deze flexibiliteit in het kader van een nieuwe internationale arbeidsverdeling — die in het voordeel zou kunnen werken van zowel ontwikkelde- als ontwikkelingslanden — is moeilijk te bereiken als het minder goed gaat met de economie

Volgens de Wereldbank is nu een kritiek punt bereikt. De gunstige onderlinge economische wisselwerking tussen Noord en Zuid kan door kortzichtige maatregelen die de nationale economieen afschermen, omslaan in een negatieve beïnvloeding minder groei in het westen betekent minder handel, waardoor de ontwikkeling van de Derde Wereld geremd wordt, en de armoede blijft bestaan; en minder economische groei in de ontwikkelingslanden werkt op zijn beurt weer ongunstig door op de westerse economien.

Bovendien doet deze situatie zich voor op een moment dat 40% van de bevolking van de ontwikkelingslanden — 800 mln mensen — nog in absolute armoede leven Vandaar het vurige pleidooi van de Wereldbank in het wereldontwikkelingsrapport voor afschaffing van protectionistische maatregelen en voor een nieuwe uitbreiding van de internationale handel omdat hierdoor de economische groei weer aangezwengeld zou kunnen worden Vandaar ook de oproep tot actievere deelname van ontwikkelingslanden aan internationale onderhandelingen om de tariefmuren en andere handelsbelemmeringen te slechten

In het wereldontwikkelingsrapport gaat de Wereldbank er onder de huidige omstandigheden van uit dat de economieen van de Westerse landen in de periode 1975 - 1985 met 4,2% per jaar zullen groeien De wereldhandel zal dan met 6,4% per jaar kunnen toenemen en als deze groei tot het jaar 2000 gehandhaafd zou blijven, zouden er rond de eeuwwisseling nog 600 miljoen mensen in absolute armoede leven, aldus de berekeningen. (NRC/H'blad, Le Monde, NZZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

ONTWERP STAATSHERVORMING IN KAMERCOMMISSIE

De regering heeft op 11 juli, bij monde van premier Tindemans, een wetsontwerp ,,houdende diverse institutionele hervormingen" bij de Kamer ingediend.
Het ontwerp telt 145 artikelen en beoogt de wettelijke toepassing van de bepalingen van het partijpolitieke Egmont-Stuyvenbergakkoord over de staatshervorming, waarvan de uitvoering geen herziening van de grondwet vergt.
De staatshervorming, zoals opgevat in het z.g. gemeenschapspact dat de partijen van de regeringsmeerderheid hebben gesloten (zie pag. 374/3-'77, en ook peg. 53/1 en 198/1-'78), moet in twee fasen verlopen: een overgangsregeling en een definitief stelsel. ,,Het overgangsstelsel, dat in het ingediende wetsontwerp gestalte krijgt, bevat de maatregelen die onmiddellijk in werking kunnen treden, volgens de huidige bepalingen van de grondwet. Het definitieve stelsel zal van kracht worden na de herziening van de grondwet. Op dat ogenblik zal het overgangsstelsel ophouden te bestaan. Mocht de herziening van de grondwet, één jaar na de volgende wetgevende verkiezingen, niet beëindigd zijn, dan zullen de bepalingen vervat in het huidige ontwerp vervallen. Deze bepalingen getuigen van de wil om in het definitieve stelsel de akkoorden van 25 mei 1977 en 17 januari 1978 volledig uit te voeren". Aldus de memorie van toelichting van het ontwerp.

Enkele dagen vóór de indiening moest de regering nog beraadslagen over diverse knelpunten, vooral inzake het blokkeringsmechanisme in de toekomstige Brusselse gewestregering. Slechts nadat de bijgeroepen vuur-ziltars van de regeringspartijen de knoop hadden doorgehakt, kon op 5 juli een beginselakkoord over de tekst worden bereikt. Het onderzoek van het wetsontwerp wend toevertrouwd aan een bijzondere kamercommissie, voorgezeten door CVP-voorzitter W. Martens; ondervoorzitter was de socialistische fractievoorzitter H. Brouhon en secretaris VU-voorzitter H. Schiltz. De commissie begon haar werkzaamheden op 13 juli en bleef vergaderen nadat de Kamer op reces was gegaan. De bedoeling zat inderdaad voor, om de algemene bespreking van het ontwerp én het onderzoek van de artikelen volledig te voltooien tegen half augustus, zodat begin september nog enkel het verslag diende te worden besproken. Die kalender zou, zoals verder zal blijken, niet kunnen worden geërbiedigd.

Adviezen Rand van State

De commissie beschikte voor haar onderzoek over de adviezen van de Raad van State, die echter verstrekt werden in betwiste omstandigheden. Op 21 juni was tussen de voorzitters van Kamer en Senaat en de eerste voorzitter van de Raad van State, prof. A. Mast, overeengekomen dat de Raad zijn adviezen ,,per groep van onderwerpen en in de kortst mogelijke tijd" zou mededelen.

Op 17 juli liet Mast echter aan kamervoorzitter Leburton weten, dat de Raad op 14 juli geoordeeld had dat hij — gelet op het kiese en ingewikkelde karakter van de materie — geen deeladviezen in de artikelsgewijze volgorde van het ontwerp kon uitbrengen ,,omdat hij niet het gevaar wilde lopen onvolledige of weinig samenhangenle adviezen uit te brengen en aldus geen volwaardige bijdrage te leveren, niet alleen uit een oogpunt van de uitvoering van art. 107 quater van de grondwet, maar ook t.a.v. het bepalen van de moeilijkheden, die eventueel opgelost zullen moeten worden door de in de regeringsverklaring aangekondigde hervorming van de instellingen." Mast zei dat de vakantiekamer van de Raad van State gesplitst werd om het onderzoek te bespoedigen en de onderdelen van het advies voor te bereiden. en dat het advies zalf zou worden verstrekt, zodra de eindtekst vastlag, d.i. uiterlijk in de eerste helft van september.

Het antwoond van Mast verwekte felle ontstemming bij de voorstanders van de staatshervorming, inzonderheid bij de voorzitters van de regeringspartijen, die van oordeel waren dat de werkwijze van de Baad van State het tijdsschema van de parlementaire behandeling in bet gedrang bracht. Op 18 juli eiste kamervoorzitter Leburton dan ook, dat de Raad van State hem binnen de termijn, bepaald door de spoedprocedure, d.i. na verloop van drie werkdagen, een eerste advies zou verstrekken over de artikelen 1 tot 33 van het ontwerp.

Mast antwoordde op 19 juli dat de Raad van State inging op het versoek, maar voegde eraan toe: ,,Ik wens nochtans te beklemtonen dat de bijdrage, die de Raad van State hoopte te leveren tot de ontworpen henvorming, in de gegeven omstandigheden en noodgedwongen beperkt en summier zal zijn, wat hij alleen maar kan betreuren. Daarbij komt, dat de adviezen niet door de algemene vergadering zullen kunnen worden uitgebracht, maar alleen door kamers samengesteld uit magistraten van één enkele taalrol, ten koste dus van het gezag dat van het enkele gezamenlijke advies had kunnen uitgaan niet alleen met het oog op de goedkeuring van het ontwerp, maar ook ten behoeve van de latere toepassing van de daaruit te ontstane wet".

In een bijlage bij de brief betoogde Mast dat er tijdens de eerdere contacten tussen hem en de voorzitters van Kamer en Senaat niets definitiefs was afgesproken aangaande de werkwijze van de Raad van State. De volgende dagen, d.i. van 26 juli tot 7 augustus. verstrekte de Raad deeladviezen over: de art. 1 tot 33, de art. 34 tot 72, de art. 73 tot 92, de art. 93 tot 124, de art. 125 tot 145.

De parlementaire oppositie protesteerde tegen de aanwending van de spoedprocedure en zei dat het kabinet en de meerderheidspartijen de Raad van State beletten behoorlijk werk te leveren. De meeste Vlaamse kranten, ook die regeringsgezind zijn. wezen insgelijks op de negatieve kanten van een overhaastige raadpleging; de Franstalige pers maakte minder voorbehoud.

Toen dan bleek dat de Raad van State op heel wat punten een afwijzend advies uitbracht over het ontwerp, en sommige artikelen onverenigbaar met de grondwet noemde, werd de kritiek van de oppositie nog scherper. In de kamercommissie zelf leek een sterke groep echter geneigd de draagwijdte van de adviezen te relativeren. De Waalse socialistische partijvoorzitter André Cools, de meest opgemerkte woordvoerder van die stroming, verklaarde zelfs dat de adviezen moesten worden genegeerd. Hij erkende dat een aantal artikelen van het ontwerp strijdig waren met de grondwet, maar betoogde dat het akkoord van Egmont-Stuyvenberg diende te prevaleren over juridische bezwaren. Bij herhaling, zowel in de kamercommissie als tijdens een topberaad met de regering, verweet hij premier Tindemans de adviezen ernstig te nemen en ze te gebruiken om de staatshervorming te hinderen.

Op 4 augustus eiste Cools dat de regering haar standpunt zou bepalen m.b.t. de adviezen. Tindemans weigerde dat, omdat nog niet alle adviezen binnenwaren.

Regeringsnota

Op 9 augustus beschikte het kabinet wél over de volledige adviesteksten en stelde het een juridisch-technische nota van 12 blz. op ,,aangaande de grondwettigheidsproblemen in de adviezen". In die nota die door Tindemans werd toegelicht in de kamercommissie, verklaarde de regering: 1) dat ze trouw wenste te blijven aan het gemeenschapspact; 2) dat de meeste opmerkingen van de Raad van State haar niet steekhoudend leken; 3) dat sommige bepalingen die onverenigbaar met de grondwet werden geacht, op voorstel van de regering zouden worden geamendeerd; 4) dat het laatste woord diende te worden gesproken door het parlement.

Schorsing bespreking

Daarmee leek het probleem, gerezen door de afwijzende adviezen van de Raad van State, voorlopig opgevangen. De kamercommissie nam akte van de regeringsnota en zette het onderzoek van de artikelen voort. De vermoeide leden waren echter zichtbaar aan rust toe. Ze stelden ook vast dat het niet mogelijk was nog gereed te komen tegen de verhoopte datum, en beslisten daarom op 10 aug. de bespreking te schorsen voor een drietal weken.

Alvorens uiteen te gaan, poogde de commissie nog te stemmen over de afgehandelde art. 1 tot 72 (titel I betreffende de gewestelijke instellingen). Toen echter van Franstalige zijde, hoofdzakelijk door A. Cools, bezwaar werd gemaakt tegen art. 26 (dat voorziet in de mogelijkheid voor een gewestraad en een cultuurraad om gemeenschappelijk te vergaderen), met het argument dat aldus een Vlaams parlement zou kunnen tot stand komen, weigerden de Vlaamse leden van de commissie eenparig tot de stemming over het geheel van Titel I over te gaan. Het heftige incident, waarbij VU-voorzitter Schiltz boos wegliep uit het beraad van de woordvoerders der fracties, en dat een Franstalig tegen een Vlaams front gestalte gaf, kon niet worden bijgelegd, en op die kortsluiting eindigde voorlopig de commissiebespreking.

(Vor. ber. pag. 426/2/3)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BETREKKINGEN MET DE DDR. BERLIJNSTATUS

Op pag. 539/2 e.v. is een begin gemaakt met een overzicht van gebeurtenissen, die van belang zijn i.v.m. de betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de DDR alsmede met de status van Berlijn.

Hierna volgt de voortzetting van dit verslag.

DDR koopt *10.000* VW-Golf

Namens de Volkswagenfabrieken werd op 30 nov. 1977 bericht, dat de DDR-maatschappij voor handel met het buitenland Transportmaschinen Export-Import 10.000 VW-auto's van het type Golf besteld had.

De auto's moeten in 1978 geleverd worden. Zij zullen worden betaald op basis van compensatie door levering van artikelen uit de DDR.

De waarde van de opdracht wordt geschat op 80 à 90 mln DM.

In de DDR zelf warden twee automerken gefabriceerd Een daarvan is de middenklassewagen Wartburg, die in de vroegere DKW-fabrieken in Eisenach ge~%·oduceerd wordt De andere is de kleine auto Trabant, afkomstig uit de fabriek Sachsenring in Zwickau.
Voor de Trabant bestaat een leveringstermijn van ong. zeven jaar; hij kost ong. 8 000 mark (Oost) Voor de Wartburg geldt een leveringstermijn van mg. 10 jaar alsmede een prijs van ong 17 000 mark
Daarnaast importeerde de DDR jaarlijks ong 500 Volvo's, die voor 42000 mark worden aangeboden, voorzover zij niet in het wagenpark van de overheid worden opgenomen en aan functionarissen ter beschikking worden gesteld Ook worden i~ kleine aantallen Fiats uit Italië en Polen geimporteerd
De eigen autoprbduktie van de DDR bedroeg in 1977 ong 170 000 stuks Het totale aantal auto's in de DDR wordt geschat op ca 2 mln
In de N Z Z werd es in een ccmrnentaar op gewezen, dat de invoer van de VW's in de DDR waarschijnlijk plaats vindt om de groeiende ontevredenheid van brede kringen in de bevolking van de DDR te verminderen Enige tijd eerder waren al speciale winkels, waar tegen betaling met Westerse deviezen goederen uit het Westen te koop zijn, ook voor de bevolking van de DDR geopend

Op 10 febr. 1978 werd bekend, dat het Politburo van de SED, na heftige kritiek uit de bevolking, besloten had de oorspronkelijk voorziene verkoopprijs van de VW's met 30% te verlagen.

Voor het goedkoopste type werd in eerste instantie een prijs van 31.000 mark gevraagd. De prijs zal nu 19.000 mark bedragen. Het duurste type, met dieselmotor, zal nu voor 23.000 mark worden verkocht.

Dienstweigering op grond van status van Berlijn. Dienstweigeraar gearresteerd

Op 14 maart van dit jaar heeft de Oostduitse Volkspolitie de 22-jarige Nico Hubner geamesteerd, omdat hij weigerde zijn dienstplicht in het Oostduitse nationaie volksleger te vervullen met een beroep op de bijzondere status van Berlijn.

Hubner is de zoon van een wetenschappelijk medewerker aan de partijhogeschool „Karl Marx" en een redactrice van het kinderprogramma van de Oostduitse radio.

Hubner had in februari tot twee maal toe geweigerd oproepen voor keuring van zijn geschiktheid voor de militaire dienst op te volgen.

Voor deze weigering voerde hij de volgende argumentatie aan:

„Ik ben in 1956 in Berlijn geboren en ik woon in Berlijn Ik ben dus burger van Groot-Berlijn en verklaar hierbij, dat ik niet van plan ben aan de oproep gevolg te geven Als Berlijner ben ik niet verplicht de dienstplicht te vervullen
Groot-Berlijn dient een gedemilitariseerde zone te zijn Burgers van Berlijn mogen daarom niet bij de dienstplicht betrokken wonden De bijzondere status van Berlijn werd door de vier mogendheden op 12 sept 1944 in het „Protocol van Londen" overeengekomen Ook de Sowjet-Unie had toegestemd
In het verdrag van Potsdam werd besloten tot de volledige ontwapening en demilitarisering In wet nr. 43 van de geallieerde controleraad wordt de demilitarisering van Groot-Berlijn nogmaals vastgelegd
De vier mogendheden beklemtonen in de „vierzijdige overeenkomst" van 3 sept. 1971, dat zij „handelen op de grondslag van hun vierzijdige rechten en verantwoordelijkheden en de overeenkomstige akkoorden en besluiten van de vier mogendheden uit de oorlogstijd en de tijd daarna. (.)
Uit bovengenoemde bepalingen blijkt duidelijk, dat Groot-Berlijn een bijzondere status heeft Heel Berlijn dient een zelfstandige politieke eenheid te zijn Geen Berlijner mag bij de wet betrokken worden bij de dienstplicht in de Duitse strijdkrachten. De Westelijke mogendheden protesteerden bij de uitbreiding van de militaire wetgeving van de DDR tot Berlijn (Oost). (..)
„De bescherming van de vrede en van het socialistische vaderland en zijn verworvenheden is recht en ereplicht van de burgers van de DDR", zo staat in art 23 van ae grondwet van ae DDR. Deze „ereplicht" geldt voor mij niet om meerdere redenen

Ten eerste ben ik geen DDR-burger maar Berlijner en ten tweede bestaat voor mij geen „socialistisch vaderland" maar alleen een Duits vaderland. En van de „verworvenheden" kan ik ook afzien Zij bestaan voor mij alleen in negatief opzicht: toegepast onderwijsverbod. gedwongen staatsbungerschap, een bloedige grens binnen een natie, huisvredebreuk door de volkspolitie in mijn woning (...). Ik kan zeggen, dat het voor mij om juridische en particuliere redenen een hoon zou zijn een zaak te dienen, die ik geenszins kan goedkeuren".

Verklaring Westelijke geallieerden. Stadcommandant Oost-Berlijn noemt deze zonder betekenis

Een woordvoerder voor de drie Westelijke geallieerden legde op 2 mei in West-Berlijn in verband met de kwestie-Hübner de volgende verklaring af.

De houding van de Westelijke mogendheden m b.t de gedemilitariseerde status van Berlijn is bekend en vaak bevestigd. de viermogendhedenwetgeving met betrekking hiertoe en speciaal over de demilitarisering van heel Berlijn is als te voren geldig Ook bij de Sowjet-autoriteiten bestaat er peen twijfel over, dat de geallieerde houding onveranderd blijft. Het is echter sinds 30 jaar bekend, dat het, ondanks alle inspanningen op grond van Sowjet-obstructie van de geallieerde Kommandantur, alleen in de Westelijke sectoren mogelijk is haar besluiten uit te voeren

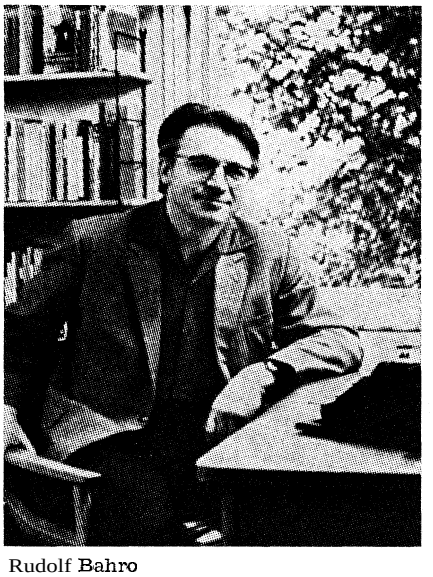
Op 4 mei legde de „stedelijke commandant van de hoofdstad van de DDR", luitenant-generaal van het nationale volksleger van de DDR, Arthur Kunath, de volgende verklaring af:

De verklaring van de drie stedelijke commandanten van Berlijn-West over de geldigheid van de viermogendhedenwetgeving is voor de hoofdstad van de DDR zonder betekenis De hoofdstad van de DDR is integraal bestanddeel van de DDR, waarin, als alle andere wetten, ook de militaire wetgeving van de DDR onbeperkt geldig is.

Nico Hubner veroordeeld

Op 7 juli is Nico Hübner door het gerechtshof in Oost-Berlijn tot 5 jaar gevangenis veroordeeld wegens overtredingen van de wet op de dienstplicht en van de strafwet.

Volgens het Oostduitse persbureau ADN was in het proces bewezen, dat Hubner bewust meedeed met de „staatsvijandelijke provocaties van de in West-Berlijn gevestigde afdeling van de door geheime diensten geleide vereniging voor mensenrechten".

Rudolf Bahro

Op grondslag van instructies van deze vereniging zou Hübner zich tegen de keuring voor de dienstplicht hebben veizet Ook zou hij deze vereniging documenten uit zijn legerdistrict hebben doen toekomen Deze documenten werden, aldus A D N door de vereniging gebruikt voor de ,enscenering van lasterlijke aanvallen tegen de DDR".
Volgens A D N is de vereniging voor mensenrechten een door imperialistische geheime diensten in het leven geroepen vijandelijke organisatie, die onder de dekmantel van de verdediging van de mensenrechten strijd tegen de DDR en andere socialistische staten voert, zich massief in de binnenlandse aangelegenheden van de DDR inmengt en breed opgezette haat- en lastercampagnes tegen de DDR organiseert
Burgers van de DDR, aldus nog steeds A D N, worden door de vereniging onder demagogische voorwendsels aangezet tot het begaan van strafbare handelingen en andere wetsovertredingen.
In het verloop van het proces werd bewezen, dat Hubner, gebruik makend van conspiratieve middelen en methoden meermaals de leider van de Westberlijnse afdeling van de vereniging lasterlijke en discriminerende geschriften tegen staatkundige, politieke en maatschappelijke verhoudingen in de DDR deed toekomen

Nadat het vonnis bekend geworden was gaf een woordvoerder van de Britse ambassade in Bonn, na overleg met de ambassades van de VS en Frankrijk, een interview aan de Saarlandse radio, waarin hij o.m. zei: Voor de Westelijke geallieerden bestaat er geen twijfel aan, dat de viermogendhedenstatus voor heel Berlijn blijft bestaan en dat derhalve de geldigheid van de viermogendhedenwetgeving verder in heel Berlijn buiten kijf is.

In Westelijke perscommentaren werd er verder op gewezen, dat de motivering van het vonnis een poging liet blijken de kwestie-Hübner uit het bereik van de demilitarisering van heel Berlijn te houden en het voor te stellen als een veroordeling wegens een staatsvijandige houding jegens de DDR.

Rudolf Bahro veroordeeld

Op 30 juni van dit jaar heeft het gerechtshof in Oost-Berlijn de dissident Rudolf Bahro veroordeeld tot 8 jaar gevangenisstraf (zie over Bahro pag. 44/2).

De veroordeling vond plaats niet op grond van zijn boek Die Alternative. Zur Kritik des *real* existierenden Sozialismus, maar omdat hij voor Westelijke inlichtingendiensten gewerkt zou hebben. *(AdG,* NZZ, *Le* Monde, FAZ, The Times, *NRC/H'* blad) (Vor. ber. pag. 539/2 e.v.)

GHANA

BETWISTING UITSLAG REFERENDUM. ACHEAMPONG ALS STAATSHOOFD VERVANGEN DOOR AKUFFO

In aansluiting op het in Ghana op 30 maart gehouden referendum over de toekomstige staatsvorm (pag. 520/3 e.v.) deden zich de volgende ontwikkelingen voor.

Volgens de op 3 april gepubliceerde uitslagen was er in zes van de negen regio's een meerderheid ten gunste van de unie-regering, terwijl ,,neen"-meerderheden werden vastgesteld in de Oostelijke regio (54,42%), in Brong-Ahafo (68,06%) en in Ashanti (54,37%). De totale uitslag volgens de bekendmaking van 3 april luidde: ja 1.103.423 stemmen (55,63%), neen 880.255 (44,37%); opkomstpercentage 42,95 bij 4.618.367 geregistreerde kiezers.
De op 25 april gepubliceerde eind-uitslag vertoonde een grotere meerderheid ten gunste van de voorgestelde unie-regering: ja 1.372.427 stemmen (60,1%), neen 910.386 stemmen (39,9%).
Terwijl generaal Acheampong verklaarde dat het referendum ,,een overwinning voor het hele land, niet voor een of ander individu of groep" was, werd de geldigheid van de officiële uitslagen door tegenstanders van de regering aangevochten, waarbij vooral de omstandigheden waaronder het tellen van de stemmen na de sluiting van de stemlokalen ter discussie stonden.

In de in dec. 1977 gepubliceerde decreten met regels voor het referendum was bepaald dat de stembiljetten eerst zouden worden geteld op elk stembureau onmiddellijk na afloop van het referendum in aanwezigheid van vier waarnemers (twee benoemd door voorstanders van de unie-regering en twee door tegenstanders). Na beëindiging van de telling moest een rapport met de verkiezingscijfers worden getekend door de functionaris van de kiescommissie en de waarnemers, die vervolgens de bussen met de stembiljetten zouden begeleiden naar het districtshoofdbureau voor een hertelling.
Maar aan het einde van de referendumdag (30 maart) deelde de SMC mee dat ,,er, omdat tegenstanders van de unie-regering pogingen in het werk stelden om bij de stemming tussenbeide te komen, besloten was dat alle bussen inet stembiljetten door de politie naar de districtshoofdbureaus zouden worden overgebracht voor de telling"; alle verkiezingsfunctionarissen kregen opdracht zich aan deze nieuwe richtlijnen te houden, wat vervolgens tot hevige incidenten leidde.
Daarop gaf de voorzitter van de kiescommissie, Isaac K. Abban, te Accra. een verklaring uit, waarin hij stelde dat hij in zijn functie geen instructie tot wijziging van de telprocedure had gegeven. In de avond van de 30ste maart verdween Abban spoorloos; volgens een regeringsverklaring had hij zich op een onbekende plaats verscholen ,,wegens een beweerde bedreiging van zijn leven". Op 1 april werd bekendgemaakt dat hij van zijn functie van verkiezingscommissaris was ontheven wegens ,,het deserteren van zijn post zonder opgave aan de benoemende autoriteit" en dat hij vervangen was door de assistent-verkiezingscommissaris A. M. Quaye.

Op 3 april kwam Abban uit zijn schuilplaats te voorschijn; in gezelschap van aartsbisschop John Kodwo Amissah, het hoofd van de r.-k. kerk in Ghana, bracht hij een bezoek aan generaal Achearnpong. die vervolgens meedeelde dat Abban zijn ambt als lid van het hooggerechtshof mocht hervatten. Hij zou tegen de generaal hebben verklaard dat zijn verdwijning het gevolg was van angst, nadat hij te middernacht bezoek had gekregen van gewapende militairen. Die zouden daar volgens de regering echter uitsluitend zijn gekomen om een *BBC*-verslaggever, die ,,onjuiste berichten over het referendum" had doorgegeven, te ondervragen.
De inmiddels naar Londen uitgeweken secretaris-generaal van de PMFJ, Akufo-Addo, liet daar documenten zien, die kopieën zouden zijn van de originele lijsten met verkiezingsuitslagen.
De PMFJ zou die documenten hebben gekregen van een ,,moedige soldaat", die behoorde tot de groep militairen die de bureaus van de kiescommissie had bezet na het vertrek van Abban, toen de controle zou zijn overgenomen door voorlichtingscommissaris Yarney, voordat Quaye tot Abbans opvolger was benoemd.
Volgens die documenten was de uitslag van het referendum: neen 1.600.294 stemmen (53,3%), ja 1.399.330 stemmen (46,7%).
Ghana's Hoge Commissaris in Londen, kolonel S. M. Asante, ontkende op 28 april in een verklaring dat de resultaten van het referendum waren vervalst en dat kolonel Yarney de leiding van de kiescommissie voor de benoeming van Quaye had overgenomen.
Inmiddels was op 22 april gemeld dat na een aantal verzoeken bij het hooggerechtshof om de uitslag van het referendum van nul en gener waarde te verklaren, omdat de telprocedure in strijd met de wettelijke bepalingen had plaatsgevonden, de SMC een decreet had gepubliceerd waarin de kieswet met terugwerkende kracht was geamendeerd in de zin dat ,,uitgebrachte stemmen zullen worden geteld op de stembureaus of op enige andere plaats of plaatsen vast te stellen door de SMC".

Maatregelen tegen de oppositie

Onmiddellijk na de bekendmaking van de referendum-uitslag deelde generaal Acheampong op 3 april mee dat drie oppositie-organisaties waren verboden. Het verbod trof de People's Movement for Freedom and Justice (PMFJ), „The Third Force" o.l.v. John Bilson en het ,,Front for the Preaention of Dictator-ship" o.l.v. Kwame Safo-Adu en Victor Owusu (ministers in de regering-Busia).

Op 4 april verbood de SMC alle openbare bijeenkomsten over het referendum, ongeacht of zij door voor- of tegenstanders van de unie-regering waren georganiseerd.
Krachtens een aan 5 april daterende maatregel, die pas op 14 april door het Ghanese persbureau werd bekendgemaakt, werd de arrestatie man 17 oppositieleiders door de SMC gelast „in het belang van hun eigen veiligheid en van de staatsveiligheid". Tot de gearresteerden behoorden Gbedemah, Ofori-Atta en Owusu.

Op 19 april meldde het Ghanese persbureau de arrestatie van 35 personen i.v.m. een samenzwering om de regering omver te werpen. Zij zouden een campagne van geweld, ontvoeringen en moorden hebben beraamd en meegewerkt hebben aan een programma om een openbare wanorde te scheppen en de economie van het land te verlammen.
Volgens een regeringsverklaring van 19 april waren de veiligheidsdiensten reeds vóór het referendum van de plannen voor de samenzweerders op de hoogte, maar had de regering afgezien van een krach-

tig optreden ,,om het referendum niet te verstoren". Maar toen gemeld was dat de PMFJ-leiders, de voornaamste samenzweerders volgens de regering, de uitslag van het referendum beschouwden als een blijk van steun om met hun campagne doos te gaan, had de SMC ,,geen andere keus dan om de onmiddellijke arrestatie te gelasten van de personen van wie bekend was dat zij met de komplotten geassocieerd waren".

Niet allen waren aangehouden, een deel was nog voortvluchtig. Behalve de al eerder genoemde drie ex-ministers waren o.a. gearresteerd B. J. da Rocha (oud-secretaris-generaal van de verboden Progress Party), Safo-Adu, Bilson, prof. A. A. Boahen en William Adumoa-Bossman (voorzitter van de orde van advocaten). Aan arriestatie ontkwamen o.a. luitenant-generaal A. A. Afrifa, John Hansen en Nana Akuffo-Addo; laatstgenoemde vluchtte via Togo naar Londen.

Volgens reizigers uit Ghana, aldus The Times (24-4), werden minstens 300 personen gedetineerd. Op 15 april was bericht dat Amnesty International uiting gegeven had aan zijn bezorgdheid over de nieuwe arrestaties.

Amnesty deed toen tevens een beroep op de autoriteiten verscheidene honderden personen vrij te laten, die al eerder zonder vorm van proces waren gedetineerd Volgens The Economist (8-4) waren in de maanden vóór het referendum 5 000 personen om politieke redenen gedetineerd, terwijl volgens dit blad ook bericht werd dat sinds januari meer dan 100 studenten door soldaten waren gedood bij onlusten in Legon, Kumasi en Cape Coaçt.

I.v.m. een in december 1975 door Acheampong onthuld komplot, waarvoor op 28 juli 1976 5 personen ter dood waren veroordeeld (pag 601/3-'76), werden op 10 november 1976 nog twee kapiteins b.d ter dood veroordeeld, terwijl een derde militair 19 jaar kreeg en een vierde werd vrijgesproken. Wegens huisvesting van en hulp aan de beweerde leider van dit komplot, brigade-generaal A. K. Kettah, werd de dichter K. N. Awoonor op 22 oktober 1976 veroordeeld tot 12 maanden gevangenisstraf.

Op 6 januari 1977 was bekendgemaakt dat de regering de vrijlating had toegestaan van Kojo Botsio, de vroegere minister van buitenlandse zaken, wiens doodvonnis uit december 1973 in apnl 1974 was gewijzigd in levenslange gevangenisstraf,

In de loop van april werd melding gemaakt van wijdverbreide stakingsacties van beroepsorganisaties, die bedoeld waren als priotest tegen de manier waarop de regering het referendum had afgehandeld en tegen de daaropvolgende behandeling van de oppositie.

The Standard (24-4), het weekblad van de r.-k. kerk deed een beroep op de regering om de tegenstanders van de unie-regering vrij te laten, waarbij een vergelijking met het Nkroemah-bewind werd getrokken. Begin mei stemden de leden van de orde van advocaten eenstemmig voor een voortzetting van hun staking tot alle sinds het referendum gearresteerde personen waren vrijgelaten

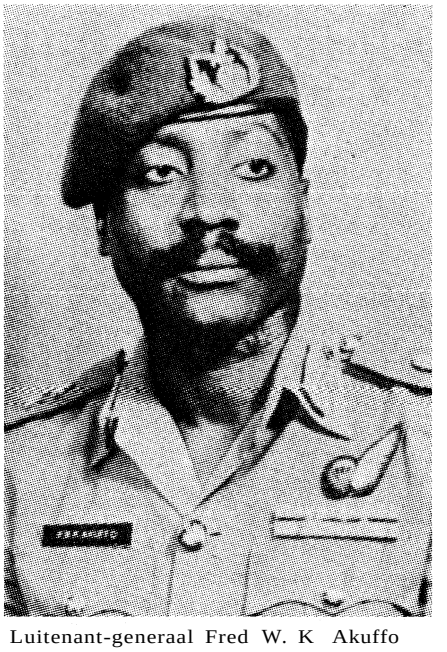
Medio mei werden de universiteiten gesloten na stakingsacties van docenten en een voortdurende boycot door studenten.

Benoeming grondwetgevende commissie

Op 30 april werd een commissie van 23 leden benoemd die een nieuwe grondwet moest opstellen. Onder voorzitterschap van Thomas A. Mensah zaten in die commissie vertegenwoordigers van de juridische en medische beroepen, het onderwijs, de kerken en traditionele stamhoofden.

Terwijl generaal Acheampong bij de installatie van de commissie begin mei verklaarde dat de SMC zich niet met het werk van de commissie zou bemoeien, zei Mensah, dat deze niet tot taak had een grondwet op te stellen voor degenen die in een unie-regering geloven, maar dat de commissie een grondwet moest ontwerpen ,,die de eenheid van het volk van dit land zal bevorderen".

Op 31 mei begon de commissie haar formele zittingen, hoewel zij door de orde van advocaten werd geboycot.

Luitenant-generaal Fred W. K Akuffo

Wijzigingen kabinet

Op 1 mei werd bekendgemaakt dat Robert Gardiner (64), wegens gezondheidsredenen was afgetreden als commissaris voor economische planning. Hij werd vervangen door J. L. S. Abbey.

Eerder waren nog de volgende mutaties gemeld

In november 1977 wisselden de commissaris voor de regio Groot Accra, lt-kol. I K Kujiku, en die voor de noordelijke regio, lt-kol R K Zumah, van portefeuille

Begin februari 1978 werd de commissaris voor consumentenzaken, Kofi Badu, tevens met de cooperaties belast, die tot dan toe onder de commissaris voor arbeid en sociale zaken ressorteerden

(Vor. ber. pag. 351/3 e v)

Aftreden Acheampong. Akuffo opvolger

Op 5 juli trad generaal Ignatius Acheampong als staatshoofd af, waarna hij tevens met militair pensioen ging. Hij werd opgevolgd door luitenant-generaal Frederick W. K. Akuffo, de chef van de generale staf of defensiestaf (sinds 12 nov. 1976) en plv. voorzitter van de Opperste Militaire Raad (SMC).

Volgens een officiële mededeling was dit besluit genomen om ,,de eenheid en stabiliteit van de natie te verzekeren".

Op 6 juli gelastte de nieuwe president Akuffo de vrijlating van de politici, die wegens betwisting van het officiële referendumresultaat gevangen waren gezet.

Maar de SMC deelde dezelfde dag in een communiqué mee dat een ,,strikt toezicht" bleef bestaan op activiteiten die de openbare orde zouden kunnen bedreigen. Met de benoeming van Akuffo tot voorzitter van de SMC kreeg brigade-generaal Robert E. A. Kotei de functie van chef van de generale staf, aldus *Reuter/AFP*.

Op 7 juli meldde het Ghanese persbureau dat de regering de speciale adviseur van Acheampong, Joe Appiah, en vijf persoonlijke assistenten* had onslagen.

Op 15 juni 1977 had Acheampomg vijf prominente zakenlieden tot , persoonlijke assistenten voor speciale taken ' benoemd tegelijk met de aanstelling van twee ,,speciale adviseurs". A M Issufu, de secretaris-generaal van de Ghanese vakbeweging, en John Amissah, de r -k aartsbisschop van Cape Coast (Issufu's benoeming werd op 28 juni weer ingetrokken) Tegelijk werd de speciale adviseur Appiah tot ambassadeur bij de VN benoemd

In zijn eerste verklaring sinds de machtsovername. welke op 10 juli via de radio werd uitgezonden, stelde Akuffo dat Acheampong zich had omringd met adviseurs van twijfelachtige reputatie en dat hij In een aantal zaken het advies van de SMC naast zich had neergelegd. Hij had zelfs enkele belangrijke beslissingen genomen zonder de raad te consulteren of te informeren en hij had reeds aanvaarde collectieve besluiten genegeerd. Volgens Akuffo had Acheampongs bestuur tenslotte het karakter van een one man-show gekregen, en daarom moest de raad wel het aftreden van Acheampong eisen.

Als belangrijkste taken van zijn regering noemde Akuffo de strijd tegen de inflatie (opgelopen tot 150%) en de belastingontduiking. Hij riep zijn landgenoten op tot discipline, hard werken en bescheidenheld. De regering wilde in het buitenland geld opnemen en in het binnenland een grotere soberheid betrachten en een opvoering van de produktie bevorderen om de economie weer gezond te maken. De industrie, die nu slechts op een derde van haar capaciteit werkt, zou van nieuwe uitrusting worden voorzien. Het begrotingstekort zou worden beperkt en het distributiesysteem zou worden gereorganiseerd.

Akuffo bevestigde dat hij zich aan het op 13 juli 1977 afgekondigde tijdschema (pag 521/3) zou houden, d.w.z. dat er in juni 1979 verkiezingen zouden worden gehouden en dat op 1 juli 1979 de macht zou worden overgedragen aan een gekozen regering. Maar hij sprak zich niet uit over de toekomstige regeringsvorm en suggereerde dat Acheampongs plan i.z. een niet-politieke unie-regering mogelijk niet zou worden uitgevoerd, aldus The *Economist* (15-7). Tevens beloofde Akuffo amnestie voor alle Ghanezen, die naar het buitenland zijn gevlucht.

Acheampong werd naar een eiland in de rivier de Volta overgebracht in de buurt van Akosombo, op 120 km ten noordoosten van de hoofdstad Accra. waar hij onder militair toezicht werd geplaatst. Er waren verwijten van corruptie aan het adres van Acheampong geuit, in het bijzonder dat hij aanzienlijke hoeveelheden deviezen op persoonlijke rekeningen bij buitenlandse banken had laten overmaken. Op 9 aug. deelde Akuffo mee dat de activa en bankrekeningen van Acheampong waren bevroren.

Op 1 aug, kondigde Akuffo in een radio- en tv-toespraak aan. dat de SMC in 1979 de macht zou overdragen aan een ,,nationale regering". die gedurende een overgangsperiode van 4 jaar (1979-1983) het lot van het land moest bepalen. Daarna zou men „verder zien"'. Volgens Akuffo zou die ,,nationale regering" uit, ,,politiek niet-gebonden" personen bestaan (zowel in de wetgevende als de uitvoerende macht), die door de negen regio's van het land als vertegenwoordigers van de bevolking via vrije verkiezingen (volgens een nog nader te bepalen beginsel) naar Accra zouden worden afgevaardigd. De grondwetgevende commissie, de z.g. commissie-Mensah, zou een .,bredere basis" krijgen en zij moest haar ontwerp nog voor het eind van dit jaar aan een constituerende vergadering voorleggen. Akuffo zei volgens *Reuter* dat de overgangsregering geen geïnstitutionaliseerde vertegenwoordiging van de strijdkrachten of de politie zou kennen (zie pag. 522).

Voorts werd een commissie van deskundigen in het leven geroepen om de regering in economische zaken te adviseren en om bij het volk begrip voor mogelijk impopulaire saneringsmaatregelen te wekken. Vooral de mijnbouwproduktie zou worden opgevoerd (diamant, mangaan, goud en ruwe olie). Inmiddels was de leiding van het staatsbedrijf voor de verkoop van cacao, het voornaamste uitvoerprodukt, drastisch gereorganiseerd, waarbij militairen uit de kring van Acheampong door burgers werden vervangen. (Alleen al in 1977 had Ghana 70.000 ton cacao door smokkel naar buurlanden verloren.)

Terwijl The *Economist* (15-7) nog berichtte dat behalve Acheampong de andere (vier) SMC-leden op hun post bleven, meldde de *NZZ* (11-8) dat drie van Acheampongs naaste medewerkers en aanhangers waren geëlimineerd: de chef van de generale staf Kotei, de, commandant van de grenstroepen, generaal-majoor E. K. Utuka, en de commandant van de politie, Ako. Volgens The Economist was de enige nieuweling generaal-majoor Odarty Wellington, de nieuwe opperbevelhebber van het leger, die volgens algemene opvatting de „coup"" zou hebben georganiseerd.

Na de vrijlating van een aantal tegenstanders van het referendum volgde op 4 aug. de mededeling dat 13 andere personen, die in preventieve hechtenis zaten. waren vrijgelaten. Tot hen behoorden kolonel George Minyilla en Attoh Quarshie, die in 1977 wegens een beweerde poging tot een staatsgreep waren gearresteerd (pag. 521/2). *(The Times, Financial* Times, *The Economist,* NZZ, *NRC/H'blad, KCA)*

(Vor. bcr. pag. 520/3 e.v.)

GHANA'S RELATIE MET TOGO

Op 27 aug. 1977 gaf generaal Acheampong opnieuw uiting aan zijn bezorgdheid over de activiteiten van pro-Togo-secessionisten in de regio Volta (zie pag. 602/1-1976). Hij stelde: ,,Ghana koestert geen territoriale ambities jegens enig land, maar het zal nooit toestaan dat ook maar op een duimbreed van zijn grondgebied beslag gelegd wordt door enig land".

In september 1977 verklaarde de toenmalige chef van de Ghanese defensiestaf, luitenant-generaal Fred Akuffo, dat ,,de republiek Togo bepaalde subversieve elementen onderdak verleende en, als medeplichtige van een andere lidstaat van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), een militaire opleiding gaf aan die elementen om Ghana te ondermijnen". Volgens Akuffo had een onlangs gearresteerde groep secessionisten ,,grote sommen geld van enkele niet-Afrikaanse landen" ontvangen.

Op 10 okt. beschuldigde generaalmajoor E. R. Utuka, de commandant van de Ghanese grenswacht, de Togolese regering van hel; saboteren van Ghana's economie door het ,,organiseren van een zwarte geldmarkt", het verschaffen van gelden daartoe en het dicteren van de wisselkoers ervan. M.b.t. de afscheidingsbeweging stelde Utuka dat er sinds de vorming ven de Nationale Bevrijdingsbeweging van Westelijk Togoland (NLMWT of Tolimo) voldoende bewijsmateriaal aan het licht was gekomen om ,,Ghana te overtuigen van de medeplichtigheid van de Togolese autoriteiten", terwijl een Noordafrikaans land een aanzienlijk geldbedrag had uitgetrokken voor ,,steun aan afscheidingsbewegingen die tegen de Volta-regio opereerden".

---

* Volgens de N Z Z (11-8) was waarschijnlijk de aanleiding tot Acheampongs aftreden de omstandigheid dat zowel de vakbeweging als de werkgeversorganisatie met een opzegging van hun medewerking hadden gedreigd i.v m. de steeds toenemende inflatie en de constante weigering van de regering om importvergunningen te verlenen Ook waren onlustgevoelens bij de bevolking toegenomen i.v m. de massale prijsstijgingen en een bijna chronisch tekort aan levensmiddelen, vooral in het noorden van het land, dat tienduizenden, in het bijzonder de armsten, raakte

Op 13 okt. bracht een Togolese delegatie o.l.v. de minister van mijnbouw, Ayite Gachin Mivedor, een bezoek aan Accra om een boodschap van president Eyadema aan generaal Acheampong te overhandigen.

Op 24 okt. werd in de Togolese hoofdstad Lomé bekendgemaakt dat zwarte-marktoperaties in buitenlandse valuta's, met inbegrip van de Ghanese eedi. officieel verboden waren en dat ca. 400 zwartehandelalaren gearresteerd waren. Op 28 okt. deelde Togo mee dat personen, die schuldig bevonden waren aan het afsluiten van illegale transacties met Ghanese valuta of aan het smokkelen van goederen uit Ghana, veroordeeld zouden worden tot 5 jaar gevangenisstraf.
Hoewel generaal Acheampong op 4 nov. het optreden van de Togolese regering prees, verklaarde hij later in die maand dat er nog steeds secessionisten actief waren in het grensgebied.
In een boodschap van generaal Acheampong aan Ghanese ambassadeurs werd in februari 1978 gesteld dat Ghana nauwere relaties met Togo wilde aangaan, zodra dit land zijn steun zou staken aan ,,de z.g. hereniging van delen van Ghana met Togo".
Het nieuwe Ghanese staatshoofd, Akuffo, verklaarde tegenover Le Monde (2-8) dat de betrekkingen tussen Ghana en Togo niet bevredigend waren wegens de aanwezigheid in Togo van bepaalde Ghanese politici, die vijandig staan tegenover de SMC. Voorts was er de toenemende smokkel van cacao (50.000 à 100.000 ton per jaar) en andere eerste levensbehoeften vanuit Ghana naar Togo alsmede de deviezenhandel in Togo zelf. Maar Ghana streefde naar meer contacten met de Togolese autoriteiten, aldus Akuffo. (KCA, Le Monde)

GUINEE

VERBETERDE BETREKKINGEN MET BUURLANDEN. DIPLOMATIEK OFFENSIEF

Sinds 22 nov. 1970, de datum van de z.g. huurlingeninvasie (pag. 753 e.v. '70), bestond een slechte relatie tussen Guinee en zijn buurlanden Ivoorkust en Senegal en raakte Guinee in Afrika geïsoleerd.
In 1974 begon geleidelijk een diplomatiek offensief om Guinee zijn plaats onder de Afrikaanse naties opnieuw te doen innemen. In dat jaar sloot het zich voor het eerst bij zijn voormalige Franstalige Afrikaanse partners aan in hun associatie met de EG. In 1975 volgde de toetreding tot de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS of CEDEAO, zie pag. 367/1-'75) en in datzelfde jaar speelde Guinee's president Sekou Touré een actieve rol in de regeling van bet grensconflict tussen Mali en Opper-Volta, waarbij hij op 14 juli '75 naar de Malinese hoofdstad Bamako ging om de verzoening tussen beide landen te bezegelen (zie ook pag. 511/2/3-1976).

Op 20 maart 1976 bemiddelde hij in Conakry tussen de presidenten Kérékou (Benin) en Eyadema (Togo) in een onderling geschil (pag. 508 /2-'76).
In 1977 begon een toenadering tot Senegal en Ivoorkust. In juni van dat jaar aanvaardde de Senegalese minister van jeugd en sport, Joseph Mathiam, een uitnodiging van zijn Guinese ambtgenoot voor een bezoek aan Conakry. In oktober 1977 zou de voorzitter van de Senegalese economische en sociale raad, Magatte Lo, een Guinese afgezant hebben ontmoet.

Op 19 dec. 1977, in een toespraak t.g.v. de overwinning van de voetbalclub Hafia uit Conakry in de finale van de Afrika Cup voor landskampioenen, spoorde president Sekou Touré de jeugd van zijn land aan normale betrekkingen met de jeugd van Senegal en Ivoorkust te vestigen. Alle Afrikaanse conflicten moesten worden bijgelegd via schikking, zonder inmenging van buitenaf.
In zijn nieuwjaarstoespraak voor '78 deed Sekou Touré een soortgelijke oproep aan het adres van de Guinese vrouwen en arbeiders. Radio-Conakry meldde op 3 jan. dat verscheidene delegaties van de Revolutionaire Unie van Vrouwen van Guinee naar Senegal en Ivoorkust zouden gaan om de vriendschap en siamenwerking tussen Guinee en die twee landen te ,,vestigen en (te) versterken".
Vervolgens liet de Senegalese regering — in overeenstemming met die van Ivoorkust — weten dat voetbalelftallen noch vrouwen- en kinderendelegaties als bevoegde organen voor het herstel van diplomatieke betrekkingen kunnen worden beschouwd.
Bij de pogingen tot toenadering tussen Guinea enerzijds en Senegal en Ivoorkust anderzijds werd een belangrijke rol gespeeld door het Togolese staatshoofd, generaal Eyadema. Hij zond verschillende afgezanten naar Conakry en ontving in Lamé achtereenvolgens in nov. 1977 mevr. Andreé Touré, de echtgenote van de president, en Lansana Beavogui, de Guinese premier, en daarna op 6 dec. 1977 Ismael Touré, de broer van de president en tevens minister van economie en financiën. Ook in jan. en febr. 1978 bleven afgezanten tussen beide hoofdsteden heen en weer reizen. waarbij Ivoorkust van de ontwikkelingen op de hoogte werd gesteld.
Daarentegen werd de bemiddelende rol tussen Guinee en Senegal hoofdzakelijk vervuld door president Sir Dawda Jawara van Gambia. Hij ontving eind jan. 1978 Ali Bangoura, de chef protocol van de Guinese president, en op 22 febr. Damantang Camara, de voorzitter van Guinee's wetgevende vergadering.

Reeds in 1975 had het staatshoofd van Gambia gepoogd te bemiddelen tussen Guinee en Senegal, dat zijn betrekkingen met Conakry in september 1973 had verbroken — in tegenstelling tot Ivoorkust dat de relaties ,,bevroren" had. Hij was zich bewust van de omstandigheid dat een project voor het reguleren van de rivier de Gambia onuitgevoerd zou blijven zo lang Guinee — waar een van de twee onmisbare stuwen een kunstmatig meer zou doen ontstaan — niet samen met Senegal zou meewerken. Maar zijn bemiddelingspogingen bleken toen prematuur.

Tenslotte zou tijdens een werkbezoek dat president Sekou Touré en premier Lansana Beavogui van 16 tot 18 febr. aan Liberia brachten zijn overeengekomen dat in Liberia's hoofdstad Monrovia een topconferentie zou plaatsvinden van Sekou Touré met de staatshoofden van Senegal en Ivoorkust, resp. Senghor en Houphouët-Boigny, en de presidenten van Togo, Gambia en Liberia.
Deze conferentie werd op 18 maart onder voorzittersohap van president Tolbert geopend. Reeds de volgende dag kwam een akkoord tot stand. De staatshoofden van Guinee, Ivoorkust en Senegal bereikten overeenstemming over de volgende vier besluiten:

1) Alle geschillen, die de betrekkingen tussen de drie staten hebben geschaad, zijn m.i.v. heden (19 maart 1978) bijgelegd.

2) Volledige diplomatieke betrekkingen worden hervat.

3) De drie regeringen zullen in het belang van hun resp. staten en van Afrika actief werken aan de versterking en uitbreiding van hun betrekkingen op alle gebieden van bilaterale en multilaterale samenwerking.

4) Zij zullen in het bijzonder het vrije verkeer van personen en goederen bevorderen en vergemakkelijken in overeenstemming niet de bepalingen van het verdrag over de vorming van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS of CEDEAO).

Herstel diplomatieke betrekkingen met *Ivoorkust en* Senegal

Van 10 tot 14 april bracht een Guinese partij- en regeringsdelegatie o.l.v. Moussa Diakite, domein-minister van binnenlandse zaken en veiligheid, een \-riendschapsbezoek aan Ivoorkust. Diakite bracht een boodsnhap van president Sekou Touré voor president Houphouet-Boigny mee. Hij voerde besprekingen met de minister van buitenlandse zaken van Ivoorkust, Simeon Ake. Samen ondertekenden zij een akkoord over vriendschap en samenwerking, een economische overeenkomst en een communiqué over het herstel van de (door Ivoorkust) „bevroren" diplomatieke betrekkingen.

Op 5 mei kwamen de ministers van buitenlandse zaken van Guinee en Senegal in Dakar (Senegal) overeen de op 18 sept. 1973 (door Senegal) verbroken diplomatieke betrekkingen (pag. 823/2 - '73) op ambassadeursniveau te hervatten m.i.v. 8 mei. Voorts werd een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag ondertekend.

Bezoeken Sekou Touré

Van 17-23 april bracht president Sekou Touré een officieel bezoek aan Libië. Bij zijn besprekingen met de Libische leider Kadhafi kwamen o.m. de bilaterale betrekkingen, de Afrikaanse samenwerking en de positie van de islam aan de orde. Een akkoord over economische samenwerking tussen beide staten werd ondertekend. Beide partijen uitten ook de wens mee te werken bij het streven naar een rechtvaardige oplossing van de conflicten op het Afrikaanse continent, in het bijzonder in het Arabische Sahara-gebied en in Eritrea. (Kort tevoren had een Guinese delegatie o.l.v. mevr. Andrée Touré een bezoek aan Marokko gebracht.)

Op 23 april arriveerde Sekou Touré in de Malinese hoofdstad Bamako, terwijl hij in mei een driedaags bezoek aan Nigeria bracht. Daar werd de instelling van een gezamenlijke commissie van Guinee en Nigeria voor samenwerking op het gebied van handel, industrie, onderwijs en cultuur overeengekomen, nadat reeds in april te Lagos tussen beide landen een akkoord over samenwerking op het gebied van handel, landbouw en industrie was getekend.

Voorts bezocht Sekou Touré Ghana, Benin (25 tot 27 mei; ondertekening van een vriendschaps- en samenwerkingsakkoord) en Togo (6 tot 8 juni), waar de ondertekening volgde van een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag, een protocol over economische, wetenschappelijke en culturele samenwerking en een overeenkomst i.z. de instelling van een gemeenschappelijke commissie voor de bevordering van de bilaterale samenwerking. In een slotcommuniqué werd een sterkere regionale economische integratie bepleit en werd opnieuw het vaste geloof in de ECOWAS bevestigd.

Na bezoeken aan Saoedi-Arabië (12 tot 14 juni), de Unie van Arabische Emiraten (15/16 juni), Koeweit (17 tot 19 juni) en Qatar (19/20 juni) arriveerde de Guinese president met zijn echtgenote op 21 juni in Alexandrië voor een officieel bezoek van twee dagen. Daar sprak Sekou Touré niet alleen met zijn Egyptische ambtgenoot Sadat, maar ook met de Somalische president Barre. Bij het overleg met Sadat kwamen o.a. de Egyptisch-Libische betrekkingen aan de orde.

Samenwerking rivierstaten

Na een verblijf in de Soedanese hoofdstad Khartoem, waar hij voor het eerst sinds 1965 aan een Afrikaanse topconferentie deelnam — de 15de OAE-top (18-22 juli) —, begon Sekou Touré op 27 juli aan een officieel bezoek van drie dagen aan Gambia, dat vooral van belang was voor de samenwerking bij het gebruik van de rivier de Gambia. Ten behoeve van die samenwerking hadden Gambia en Senegal kort tevoren besloten tot de formele oprichting van de Organisation pour la mise en valeur du fleuve Gambie (OMVG). welke door de bouw van dammen de gevolgen van de voortdurende droogte moet bestrijden. Het door de presidenten van Gambia en Senegal, Jawara en Senghor, in de Senegalese stad Kaolack ondertekende akkoord moet de basis vormen voor een gemeenschappelijke ontwikkeling in het stroomgebied van de Gambia.

De *NZZ* (22-7) stelde o.m. dat Senegal praktisch over zijn hele lengte door de ministaat Gambia in tweeën wordt gedeeld. Hoewel Gambia aan weerszijden van de rivier slechts uit enkele kilometers diepe oevers bestaat, strekt het zich over een lengte van 480 km van de monding tot in hot hart van West-Afrika ***uit.*** Het gebruik van de rivier zal mogelijk worden door de bouw van twee dammen: een bij Sambangalou (Senegal), op 5 km van de grens van Guinee, en een bij Kekrety (Senegal), vlakbij de grens niet Gambia.

Nadat zowel Arabische oliestaten als de Wereldbank hulp hadden toegezegd werd men het eens over een combinatie van een dam en een brug bij Kekrety; die dam moet zorgen voor de irrigatie van een gebied van 130.000 à 200.000 ha en hij moet de verzilting van de grond in Gambia tegengaan. Reeds voor de ondertekening van het akkoord tussen Gambia en Senegal had president Jawara herhaaldelijk verklaard, dat ook Guinee voor de samenwerking moest worden gewonnen, o.m. omdat de bij Sambangalou geplande dam een stuwmeer zal doen ontstaan, dat t.z.t tot in Guinee zal reiken.

Een medewerking van Guinee is nu na de verzoening van Monrovia waarschijnlijker dan voorheen, aldus de *NZZ.* Vervolgens zou Guinee dan ook kunnen meedoen met de in maart 1972 opgerichte Organisation de mise en valeur du fleuve Sénégal (OMVS), waartoe Senegal, Mauretanië en Mali behoren. Guinee, waar zowel de rivier de Senegal als de Gambia ontspringt, had wel deel uitgemaakt van de voorloper van de OMVS, de in november 1971 opgeheven OERS (zie pag. 196/1-1972 en pag. 367/3-1975).

Overigens had president Senghor van Senegal na zijn terugkeer van de conferentie van Monrovia verklaard, dat het opnemen van Guinee in de OMVS niet beoogd werd. Wel hoopte men met Guinee bij het reguleren van de Gambia te kunnen samenwerken. President Jawara, de fungerend voorzitter van de OMVG, streeft de toetreding van Guinee tot die organisatie na. (*Le* Monde, ***NZZ,*** IAF)

(Vor. ber. pag. 602/1-1976)

VRIJLATING EN LOT POLITIEKE GEVANGENEN. RAPPORT AMNESTY INTERNATIONAL. OPTREDEN BALLINGENORGANISATIE S

Op 19 dec. 1977 werden op last van president Sekou Touré drie politieke gevangenen van Libanese herkomst — van wie twee ook de Franse nationaliteit bezaten — in vrijheid gesteld, nadtt zij zeven jaar zonder vorm van proces in Conakry gevangen hadden gezeten na de mis-

lukte invasiepoging aldaar. Zij arriveerden in de nacht van 23 op 24 dec. in Parijs tegelijk met de acht vrijgelaten gijzelaars van het Polisario (pag. 399/3).

Begin jan. werd te Parijs door een particuliere bron, aldus *Le* Monde (4-1), verklaard dat tussen 19 en 29 dec. ca. 300 politieke gevangenen In Guinee waren vrijgelaten, o.w. verscheidene hoge functionarissen en voormalige officieren. Volgens Guinese oppositiekringen in Frankrijk werden echter slechts 50 gevangenen vrijgelaten.
Het aantal politieke gevangenen in Guinee was de laatste tijd door internationale organisaties op 3.000 geschat. Maar volgens genoemde Parijse bron bedroeg hun aantal niet meer dan 1.000, in aanmerking genomen dat er enkele malen een amnestie was afgekondigd en dat er gevangenen waren terechtgesteld of tijdens hun detentie waren overleden.

Op 24 april meldde APP vanuit ,,geloofwaardige bron" te Monrovia dat mgr. Raymond Marie Tchidimbo, aartsbisschop van Conakry, die in de nacht van 24 op 25 dec. 1970 was gearresteerd, in de komende dagen zou worden vrijgelaten als resultaat van onderhandelingen tussen de Guinese regering en het Vaticaan. Een bericht over zijn vrijlating bleef echter uit.

Op 21 juni startte Amnesty International een campagne voor de vrijlating van politieke gevangenen in Guinee. In een boodschap aan president Sekou Touré sprak de organisatie die dag haar ongerustheid uit over de schendingen van de mensenrechten in zijn land en zij drong er bij hem op aan de situatie op korte termijn te verbeteren.
In een op 20 juni gepubliceerd rapport schatte Amnesty het aantal politieke gevangenen op 2.000 a 4.000. De meeste van hen worden al 7 jaar onder ,,uiterst harde" omstandigheden vastgehouden in de kampen Boiro (bij Conakry) en Keme-Boureima (bij Kindia).

Het is volgens Amnesty in haar rapport niet verwonderlijk dat sinds Guinée in 1958 onafhankelijk werd ruim een miljoen mensen is gevlucht. Regelmatig zijn sinds de onafhankelijkheid ,,samenzweringen" ontdekt die de arrestatie van vele echte of vermeende tegenstanders van het regime tot gevolg hadden. Vaak werden zij zonder vorm van proces gevangen gezet. Anderen werden buiten hun aanwezigheid berecht, waarbij op de band opgenomen ,,bekentenissen" als bewijsmateriaal werden gebruikt.
Zo de politieke gevangenen al zijn berecht werden hun ,,bekentenissen" vaak verkregen door martelen. Daarvoor zijn in de gevangenkampen speciale afdelingen, de zogenaamde ,,technische cabines". Tot de gebruikte methoden behoren onder meer elektrische schokken, uithongering, seksuele mishandeling en bijna verdrinken.
Meestal zijn er per cel veel meer gevangenen dan eigenlijk mogelijk is. De gedetineerden worden zelden of noodt gelucht. De daken van de cellen zijn van golfijzer, waardoor de temperatuur binnen tot zeer hoog oploopt. De gevangenen moeten het stellen met rantsoenen die net te groot zijn om onmiddellijk dood te gaan. Dat velen echter doodziek zijn, is niet verwonderlijk, aldus Amnesty.
Het sterftecijfer onder de politieke gevangenen is zeer hoog. In een afdeling van een kamp bij Conakry stierven in 1974 binnen enkele maanden 250 mensen. Van een aantal gevangenen is niet bekend of zij nog in leven zijn of niet.
De laatste tijd is de situatie op het punt van de mensenrechten iets verbeterd, aldus Aninesty. Onder meer zou een aantal langgestrafte politieke gevangenen zijn vrijgelaten. Niettemin zit het merendeel van de om politieke redenen gestraften nog steeds gevangen en wijst niets erop dat de regering bereid is die hervormingen door te voeren die daarin verandering zouden kunnen brengen.

Ballingenorganisaties

Een woordvoerder van Guinese vluchtelingen in Ivoorkust — naar zijn zeggen een half miljoen — verklaarde tegenover Le Monde (17-1) dat reeds op 20 febr. 1977 door vier Guinese oppositie-organisaties een verklaring was ondertekend als basis voor een gemeenschappelijke actie. De vier organisaties waren: Organisation unifiée de libération de la Guinée (OULG), die vooral in Ivoorkust aanhangers had; Rassemblement des Guinéens à l'exterieur (REG); Union des populations de Guinée (UPG), die veel aanhangers in Frankrijk telde; en Union des Guinéens au Sénégal (UGS).
In een door de voorzitter van de OULG ondertekende brief d.d. 2 jan. aan de Franse president Giscard d'Estaing werd n.a.v. diens voorgenomen bezoek aan Guinee o.a. gesteld:

„Wij kuïnen U onze bitterheid niet verbergen (...), als de Franse regering onverschillig blijft voor onze sinds 20 jaar zo tragische situatie (...) Onze vurige en oprechte wens is dat de huidige etappe van onze strijd zich voltrekt met de actieve, directe en discrete steun van Uw regering. (...)"
Het „volledige stilzwijgen" van de Franse regering werd gezien als een poging ,,om de miljarden te redden, geïnvesteerd door Péchiney te Fria voor de exploitatie van bauxiet uit Guinee".
Daaraan werd toegevoegd: ,,De betrekkingen tussen Guinee en de partijen van links in Frankrijk, in het bijzonder de Franse communistische partij en de socialistische partij, zijn gekenmerkt door constante collaboratie en medeplichtigheid. Deze twee partijen zijn steeds de onvoorwaardelijke pleitbezorgers en steunpilaren van de Guinese dictator in Europa geweest. . ."

Op 27 dec 1977 kwam een twintigtal vertegenwoordigers van de Guinese oppositie in Parijs bijeen. Tot hen behoorden leden van twee op last van de Franse regering ontbonden organisaties, Régroupement des Guinéens en France en Mouvement des étudiants guinéens en France. Zij slaagden er niet in te komen tot een „gemeenschappelijk actie-platform" voor de diverse groepen van tegenstanders van het Guinese bewind.
Medio december 1977 werd een twintigtal aanhangers van de RGE door Senegal naar Mali uitgewezen. Zij waren op 17 nov. gearresteerd.

Onlusten ?

In het najaar van 1977 verschenen berichten over onlusten in Guinee. Op 27 aug. 1977 vond in Conakry een betoging van vrouwen plaats. Volgens het onafhankelijke maandblad *Politicien* uit Dakar waren verkoopsters, die ontevreden waren over het optreden van de economische politie, naar het presidentiële paleis getrokken, maar werden zij door veiligheidstroepen, die van vuurwapens gebruik maakten, verspreid.
Op 16 sept. betuigde president Sekou Touré voor radio-Conakry zijn ongenoegen over het inoident. Hij had bevel gegeven niet op de betogers te schieten en hij kondigde de arrestatie van verscheidene personen aan, die in dit „komplot" verwikkeld waren, o.w. Sory Barry, de broer van een in augustus zelf gearresteerde voormalige minister.
Als woordvoerder van het Comité voor de verdediging van de democratische vrijheden in Guinee meldde James Soumah, lid van de Franse socialistische partij en naar eigen zeggen voormalig staatssecretaris van sociale zaken in Guinee, op 7 okt. te Parijs dat bij ,,volksopstanden" tegen het bewind van Sekou Touré tussen 2 en 5 okt. ca. 50 doden waren gevallen in de steden Conakry, Bendy, Tamara, Kindia, Famoriah en Boke. De slachtoffers waren hoofdzakelijk vrouwen, maar ook de gouverneurs van de drie laatstgenoemde steden zouden zijn gedood. De niet bevestigde onlusten zouden gevolgd zijn op verscheidene betogingen, die door Guinese vrouwen sinds 27 aug. waren georganiseerd. *(Le* Monde, *NRC/H'blad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HOEA KOEO-FENG IN OOST-EUROPA EN PERZIE

De buitenlandse politiek van de Volksrepubliek China wordt recentelijk gekenmerkt door een groeiend contact met andere landen. Dit blijkt uit de veelvuldige bezoeken van hoge functionarissen aan andere landen, bezoeken. die een voorlopig hoogtepunt vonden in de reis, die de Chinese partijleider en premier Hoea Koeo-feng in de tweede helft van augustus gemaakt heeft naar Roemenië, Joego-Slavië en Perzië.

Net was de eerste keer sinds Mao Tse-toeng in 1957 in Moskou was, dat een Chinese partijleider naar Europa reisde. Het was ook de eerste keer. dat een dergelijk belangrijke Chinese politicus naar een ander Europees land kwam dan de Sowjet-Unie.

Deze ontwikkelingen in de Chinese politiek, waarvoor eerder de ondertekening van het verdrag van vrede en vriendschap met Japan (pag. 529 e.v.) al karakteristiek geweest was, zijn in de pers uitvoerig van commentaar voorzien. Zo schreef de International Herald Tribune op 10 aug. het volgende:

De reis welke Mao's opvolger Hoea naar Roemenië maakt is van groot belang alleen vanwege het feit dat Mao nooit verder is geweest dan Moskou. Dat de Chinese leider voor zijn bezoek twee landen kiest die zich onafhankelijk, ja zelfs afwijkend, van Moskou opstellen wijst m een bepaalde richting Ceausescu ontkent dat het Chinese bezoek een provocatie aan Moskou is maar hij verklaarae dit kort na een onderhoud met Brezjnew op de Krim Het gemeenschappelijke communique sprak met geen woord over het bezoek van Hoea, maar verklaarde wel dat er een ,openhartige sfeer" heerste bij het bezoek en dat is een aiplomatiek eufemisnie voor min of meer scherpe meningsverschillen en discussies

Enige jaren geleden was Tito voor de Chinezen ,,een dwerg die in de modder knielde en trachtte te spuwen naar de reus op eer bergtop". ook stond hij onder invloed van het Amerikaanse imperialisme, maar bij de bezoeken aan Peking van Ceausescu in mei van dit jaar en van Tito in september vorig jaar is de vijandschap verdwenen

In feite is het de vrees voor hei machtige buurlana, de Sowjet-Unie, welke China, Joego-Slavie en Roemenië bij elkaar brengt

Hoea's bezoek dient om de handen te versterken en hier diende ook de boodschap voor van de Chinese Communistische Partij aan het Congres van de Joegoslavische Communistische Liga Hierbij doorbrak Hoea ook de barrière welke Peking scheidt van de Euro-communisten

Officieel beschouwt Peking Carillo en Berlinguer als afvalligen, maar via Ceausescu en Tito zal Hoea zeker nauwer in contact komen met de Euro-communisten want de meeste leiders van deze partijen hebben enige tijd in Joego-Slavië of in Roemenië doorgebracht. Een toenadering van China tot de Euro-communisten zou een belangrijke factor worden in de Oost-West-betrekkingen

Hoea's bezoek aan Oost-Europa en zijn korte bezoek aan Perzië op de terugweg is een deel van de wereldpolitiek van Peking Naar elk deel van de wereld stuurt China missies, wanneer het daar confrontatie met de Sowjet-strategie nodig acht In lijn hiermede liggen ook de bezoeken van buitenlandse politici aan Peking Een van de belangrijkste was Brzezinski, Carters adviseur, die op de Grote Muur naar het noordec wees en verklaarde dat .,barbaren altijd uit deze richting gekomen waren"

Roemenen en Joegoslaven zullen dit kunnen beamen

Veelbrtekcnd is de tijd die gekozen is voor de reis van Hoea, nl precies 10 jaar na de inval in Tsjechoslowakije Roemenië en Joego-Slavie deden hieraan niet mede en waren er zelfs fel tegen Ook Albanië deed niet mee maar dit land komt niet op Hoea's programma voor zelfs niet voor een kort bezoek

Tien jaar geleden werd de Brezjnewdoctrine van de beperkte soevereiiiiteit van de communistische landen uitgeroepen

Nu Komt Hoea naar Europa om met Tito en Ceausescu te bewijzen dat de leer van beperkte soevereiniteit zelf ook zijn beperkingen heeft

Hoea Koeo-feng en Nicolae Ceausescu nemen bloemen in ontvangst, nadat aan de Chinese partijvoorzitter de sleutel van de stad Boekarest overhandigd was

Aan het weekblad **Die** Zeit van 18 aug. is de volgende beschouwing ontleend:

Twee data moeten worden vastgehouden op 12 augustus sloten Japan en China vrede, en op 16 augustus kwam Hoea Koeo-feng als officieel gast van Boekarest en Belgrado naar Europa.

Het eerstgenoemde feit bezegelt het einde van een dertigjarige broederstrijd tussen beide grote mogendheden van het Verre Oosten, en kan de opmaat vormen voor een vergaande samenwerking die het aanzien van Azie en de politieke we eldkaart volkomen kan gaan veranderen.

De tweede gebeurtenis vormt de bekrachtiging van een reeks signalen dat de opvolger van Mao zijn land eindelijk voor de wereld wil openstellen; reizen naar Teheran, Parijs en wellicht nog andere Westerse hoofdsteden staan op zijn program Vierduizend jaren heeft China wel deel uitgemaakt van de wereldgeschiedenis, maar niet deelgenomen aan de wereldpolitiek

Ook in de laatste dertig jaar is nimmer de vraag beantwoord, wát China eigenlijk zou moeten zijn Mao's China voerde nimmer een rechtlijnige politiek, en tijdens zijn delirium van anarchie hád China niet eens een politiek Eerst was Amerika vijand nr. één, vervolgens wendde Peking zich tot de Derde Wereld en tenslotte maakte het front tegenover de Sowjet-Unie, aanvankelijk omdat Moskou tot een akkoord met Washington poogde te komen, en na Praag-1968 en Oessoeri-1969 uit vrees voor een Russische interventie in China Tenslotte zocht Mao toenadering tot Amerika

Mao's opvolgers houden het daarbij. Moskou is tegenstander nr één, verdacht van oorlogsdrijverij Zonder enige dogmatiek werft Peking onder de tegenstanders van de SU, zoals Noordkorea's Kim 11 Soeng (die zich voorzichtig tegen Moskou is gaan afzetten), de Filippijnse dictator Marcos en de Chileense dictator Pinochet Maar ook onder Tito (vroeger als aartsrevisionist gebrandmerkt) en Ceausescu, die zich beiden tegen de Brezjnewdoctrine verzetten

En niet in de laatste plaats de Westeuropese democratieën, de EG en Japan De kapitalistische landen zijn voor Peking ook interessant omdat zij China wezen-

Weekblad 47ste jaargang No. 2450, pag. 29903-29918

lijk kunnen helpen omstreeks het Jaar 2000 een moderne industriestaat te zijn Dat veronderstelt meer handel, wat Hoea ook wil Het diplomatieke offensief tegen Moskou heeft China totnogtoe twee bondgenoten gekost Albanië (tegen toenadering tot kapitalistische landen) en Vietnam (opleving van een oeroude volkerenhaat), maar deze verliezen zijn méér dan goedgemaakt aoor het vredesverdrag met Japan

Dat vredesverdrag werd mogelijk door Chinese concessies inzake hegemonieclausule en t a v de Senkakoe-eilanden Maar eigenlijk heeft Moskou peet gestaan bij het verdrag: indien namelijk de Russen wat toegevender waren geweest t a v de Japanse wensen aangaande de eilandjes Sjikotan, Habomai, Koenasjiri en Etoroefoe, en indien voorts Moskou in zijn visserijstrijd met Tokio niet zó ontoegeeflijk was geweest en niet met allerlei militaire demonstraties kwaad bloed had gezet, — dan zou het op ,politieke equidistantie' (tot Moskou en tot Peking) aansturende Tokio zich nimmer geheel aan China hebben vastgelegd Dat komt China goed uit, want ook Japan speelt een grote rol in China's industrialisatie Zal met de Japanse 20 mrd dollar een zaak op gang komen die van Azië eén grote ,,co-prosperity sphere" maakt?

China's streven uit zijn isolement te komen en zijn armoede op te heffen is een poging die naar omvang zijn gelijke niet kent in de wereldhistorie Euforie daarover is zeker misplaatst, en het Westen dient zich zeker te onthouden van pogingen om de ,,Chinese kaart" uit te spelen Om viif redenen

1. Niet gezegd is, hoe stevig en betrouwbaar China's nieuwe koers is, de denkbeelden van de ,,Bende van Vier" zijn nog lang niet dood

2 China's onvermoeibaar aangekondigde oorlogsverwachting is zuiver ideologisch gefundeerd, en niet resultaat van analyses van de Generale Staf

Tot kort geleden ontkennen de Chinezen dat kernwapens het karakter van de internationale politiek fundamenteel veranderd hebben Mao zei dat er na een atoomoorlog nog genoeg Chinezen over zouden zijn; hij noemde Chroestjsjow een lafaard, omdat hij tijdens de Cuba-crisis geen nucleair conflict riskeerde' en voorzover wij nu wel weten, heeft China de incidenten aan de Oessoeri uitgelokt Dat is allemaal lichtvaardig en avontuurlijk

3 Volgens het criterium van Mensenrechten is China één gigantische Goelagarchipel, waarbij de SU liberaal lijkt Ook moet de ideologische uitdaging niet over het hoofd worden gezien

4 China zal nog langere tijd zwak zijn

5 Te zeer bot-uitdagende Westerse offertes aan China zouden het omsingeIingscomplex bij de Russen weer wekken In Duitsland was de ijzeren wil van Bismarck nodig, om zijn militairen af te houden van oorlog met Frankrijk (1875) en met Rusland (1887) Zal de opvolger van Brezjnew een zelfde standvastigheid kunnen opbrengen? Dat gevaar ware overigens veel groter voor Peking dan voor het Westen

Kortom het opbouwen van China tot tegenstander van de SU kan geen verstandig Westers beleid zijn Eerder komt het erop aan, aan te sturen op ontspanning en samenwerking tussen China en de SU, zodat beide landen in de statengemeenschap worden opgenomen In China's toetreding tot de wereldpolitiek dienen we een hoopvol teken te zien, en niet een voorbode van een nieuwe Koude Oorlog

In het *NRC/H'blad* van 15 aug. stond de volgende voorbeschouwing van de reis van Hoea:

De reis van de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng naar Roemenië en Joego-Slavie vormen Grote Politiek, voortvloeiend uit de Chinese inspanningen een Verenigd Front te vormen tegen de Sowjet-Unie Maar of Hoea erin zal slagen de twee landen verder los te weken uit de Russische omarming, staat nog te bezien Immers het Chinese vertoon is nog voornamelijk propagandistisch

Het bezoek dat de Chinese premier en partijvoorzitter Hoea Koeo-feng morgen aan president Ceausescu van Roemenië en volgende week aan president Tito van Joego-Slavië brengt behoort tot de belangrijke politieke topontmoetingen van onze tijd Want hoewel de samenkomst minder spectaculair is dan de begroeting van ex-piesident Nixon door Mao Tsetoeng in Peking in 1972 of de ontmoeting tussen premier Begin en president Sadat eerder dit jaar is het toch ,,Grote Politiek". De hoogste leider van China, dat zo juist een klinkende diplomatieke overwinning op de Sowjet-Unie heeft behaald door de ondertekening van het omstreden vredesverdrag met Japan bezoekt nu de twee communistische landen die zich het sterkst afzetten tegen de Sowjet-dominatie

In Chinese binnenlandse termen is het bezoek ook een gebeurtenis van de eerste orde Hoea Koeo-feng heeft in mei van dit jaar weliswaar zijn eerste stap buiten China naar China's buurland Noord-Korea gezet maar zijn voorganger Mao Tsetoeng had China sinds 1957 al niet meer verlaten en is nooit verder dan Moskou geweest

Dit symboliseert de binnenlandse veranderingen in China sinds de dood van Mao en de verplettering van de bende van vier die op basis van Mao's leer het land in een fanatiek isolationisme en archaïsch ,,vertrouwen op eigen kracht" had gestort waarbij alleen het ultra-orthodox keffende Albanië als bondgenoot paste Nu zijn de parolen internationalisme en leren van het buitenland vooral op technisch en wetenschappelijk gebied

De harde anti-Sowjetlijn die China al sinds de culturele revolutie volgde is na Mao's dood nog verder verscherpt en de hele buitenlandse politiek met rondreizende vice-premiers en ministers staat in het teken van de opbouw van een wereldwijd politiek-economisch en mogelijk militair Verenigd Front van de ontwikkelingslanden en geindustnaliseerde landen van de Tweede Wereld (Europa, Canada, Japan, Australië) tegen de Sowjet-Unie

Dat heeft China hechte relaties met alle Afro-Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen die de Sowjet-Unie en Cuba vrezen opgeleverd en verder stevige politieke en handelsbetrekkingen en groeiende militaire relaties met West-Europa De verhouding met de Verenigde Staten heeft de vorm van een stilzwijgende strategische coalitie aangenomen en vooral met Japan is na een groot handelspact in februari nu een politiek bondgenootschap bereikt

Alsof dit nog niet genoeg is, is nu aan Koea Koeo-feng de taak om de neutrale of onafhankelijke communistische landen (Noord-Korea, Roemenie, Joego-Slavië) nog verder van de Sowjet-Unie te verwijderen en zo dicht mogelijk in het ,,Chinese kamp" te halen want het ,,mcialistische kamp" bestaat in Chinese ogen niet meer.

Ten aanzien van Noord-Korea is Hoea daar aardig in geslaagd. Tijdens zijn bezoek in mei hekelde hij uit egards voor Noord-Korea's nog bestaande relaties met de Sowjet-Unie niet het „hegemonisme", China's codewoord voor de Sowjet-expansie, maar „dominationisme in het algemeen". Kort daarop betuigde Noord-Korea steun aan Cambodja China's bondgenoot in het conflict inet het pro-Kussische Vietnam, en de laatste maanden herdrukt de Noordkoreaanse pers in toenemende mate artikelen uit de Chinese en Joegoslavische pers tegen de Sowjetpolitiek ui Afrika en het hegemonisme in het algemeen De Koreaanse draai is mogelijk veroorzaakt door uitbreiding van de Chinese hulp voor de geteisterde Noordkoreaanse economie, iets waar de Sowjet-Unie nauwelijks toe bereid was

In Boekarest is Hoea's belangrijkste taak om het hartstochtelijke Roemeense nationalisme aan te moedigen en steun te betuigen voor Roemenië's onafhankelijke lijn binnen het Oostblok

De belangrijkste vraag is hoe indirect, op welk podium en met welke woorden Hoea de Russen zal aanvallen want de Roemenen zijn weliswaar fel anti-Russisch maar een openlijke uitdaging van de naburige reus is niet in het belang van Boekarest Vandaar dat Ceausescu vorige week de Russische president Brezjnew nog op diens zomerverblijf in de Krim bezocht heeft, vrijwel zeker voor consultaties over de komst van de Chinees

Andere redenen voor het bezoek van Hoea zijn uitbreiding van de economische en militaire samenwerking want hoewel Roemenië lid van het Warschau-Pact is. heeft de kleine Roemeense vloot zes Chinese motortorpedoboten en veertien kanonneerboten van het type Shanghai Nog in juni bezocht een grote Chinese militaire delegatie Roemenië om ,,de vriendschapsbanden tussen beide legers te bevoraeren".

Gelijktijdig met dit opvallende Chinese bezoek demonstreerde Roemenië op de Comecon-conferentie dezelfde eigenzinnigheid door erop te hameren dat de socialistische landen de mogelijkheid moesten hebben om handelsbetrekkingen met alle staten, niet alleen de Comeconlanden, verder te ontwikkelen, vooral met het oog op wereldwijde vreedzame coexistentie

In gelijke zin liet president Ceausescu zich uit in zijn belangrijke beleidsrede op 3 augustus waarin hij zei: Tendensen naar economische isolering kunnen op de economisch-sociale ontwikkeling en de internationale samenwerking slechts negatieve uitwerkingen hebben". En dat strookt precies met de nieuw-e Chinese koers van toenemende economische relaties met alle landen ter wereld

Nog meer te bieden in dit opzicht heeft Joego-Slavië met zijn gemengde communistisch sociaalkapitalistische economie, arbeiderszelfbestuur en leidende positie onder de niet-gebonden landen In China wordt momenteel via documenten en adviezen van Joegoslavische bezoekers thuis en dom bezoekende Chinese economische delegaties in Joego-Slavie het voorheen zo verketterde revisionistische economische systeem bestudeerd Het Joegoslavische model wordt door de economische pragmatici onder leiding van Teng Hsiao-ping als de meest realistische benadering voor China's ambitieuze ,,vier moderniseringen" beschouwd, dat wil zeggen behoud van de communistische basis maar aanvaarding van kapitalistische ideeën en praktijken als die de economische groei kunnen versnellen

Kortom, nu de verre Chinese draak de

lastig piepende Albaanse vlo heeft afgeschud is de tijd voor China overrijp om de relaties met zijn tuee nieuwe, wat volwassener bondgenoten op de Balkan verder uit te bouwen Maar het staat te bezien of de Russen een al te vergaande Chinees-Roemeense-Joegoslavische samenwerking niet voortijdig af zullen breken

Voorzitter Hoea Koeo-feng vertrekt op 21 augustus de dag waarop de Russen tien laar geleden Tsjechoslowakije overvielen, van Boekarest naar Belgrado, een symboliek die niet toevallig is De vrees dat Russische tankcolorines ook eens door beide Balkanmetropolen zullen rollen bestaat nog steeds en daaraan zullen de Chinezen weinig kunnen doen Want hun vertoon is nog voornamelijk propagandistisch

Hoea *in Roemenië*

Het bezoek van Hoea Koeo-feng aan Roemenië vond plaats van 16-21 aug. Bij zijn aanliomst op 16 aug. op het vliegveld van Boekarest werd de Chinese leider een groots welkom bereid. Het vlieyvcld was opgesierd met grote borden met lovende opschriften over de Roemeens-Chinese vriendschap en met grote portretten van Ceausescu en Hoea Langs de weg van de luchthaven naar de stad stond een kwart miljoen juichende Roemenen met Roemeense en Chinese vlaggetjes te zwaaien.

In de avond van de 16-de aug. bood de Roemeense partijleider en president Ceausescu zijn Chinese gast een galabanket aan.

In zijn tafelrede tijdens het galabanket prees Hoea krachtig het Roemeense verzet tegen alle vormen van buitenlandse inmenging en machts- en dictaatpolitiek Het Chinese staatsbelang vooropstellend zei hij dat het Chinese volk een internationaal klimaat van vrede nodig heeft om zijn historische taak van de ,,vier moderniseringen" te volbrengen. Het Roemeense volk en alle volkeren ter wereld hebben die vrede nodig, aldus Hoea, maar de harde realiteit is dat het imperialisme (Amerika) en de hegemonie (de Sowjet-Unie) constant hun klauwen uitsteken naar Azië, Afrika, Latijns-Amerika en Europa En in wat een veel duidelijker toespeling op de Sowjet-Unie is, zei Hoea ,,Nieuwe bewijzen daarvan zijn de ontwikkelingen in sommige delen van het Midden-Oosten en Afnka gedurende de afgelopen maanden"

Hoea doelt hier duidelijk op de omwentelingen in Zuid-Jemen en Afghanistan en de crisis in Zaire, waarachter China telkens de sinistere hand van Moskou zag

Vlak daarvoor had president Ceausescu in zijn toast zijn waardering uitgesproken voor de groeiende prominente rol van de Chinese Volksrepubliek in de internationale arena Ceausescu riep verder op tot ferme maatregelen om de bepalingen van de documenten van Helsinki concreet en ondubbelzinnig te verwezenlijken

Hoewel de Sowjet-Unie nog geen openlijke afkeuring over het bezoek van Hoea heeft uitgesproken, zijn diplomatieke waarnemers in Boekarest van mening dat er ernstig ongenoegen in Moskou bestaat over het Chinese propagandavertoon in Ruslands weerbarstige westelijke buurland De vrees dat er vroeg of laat Russische strafmaatregelen tegen Roemenië en mogelijk zelfs een invasie zullen plaatsvinden leeft sterk in Boekarest Maar toch weegt het vertrouwen op de psychologische steun van China zwaarder dan de bezorgdheid dat zo'n Chinese demonstratie de Russen extra zal provoceren.

De officiële besprekingen werden op 18 aug. afgesloten met een communiqué. Daarin bevestigden Ceausescu en Hoea, dat de Roemeense en Chinese volkeren vastbesloten zijn om zich aan de zijde van de andere volkeren van de wereld krachtig in te spannen voor de afschaffing van imperialistische, kolonialistische en neo-kolonialistische politiek en elke vorm van dominantie, dictaat en racisme

Verder zullen zij ijveren voor de liquidatie van economische onderontwikkeling en de opbouw van een nieuwe internationale economische orde.

In de loop van de 18-de aug. brachten de Chinese gasten bezoeken aan Ploiesti. een centrum van petrochemische en olie-industrie, alsmede aan een tractorenfabriek in Brasov

Op 19 aug. bracht de Chinese delegatie een bezoek aan Constanta, een belangrijke haven aan de Zwarte Zee.

Het bezoek werd op 20 aug. besloten met een banket in de Chinese ambassade in Boekarest, dat Hoea zijn Roemeense gastheren aanbood.

In zijn toast pleitte de Chinese partijleider in algemene termen voor gelijkheid ran grote en kleine landen en zei hij, dat machtige landen geen zwakke landen moeten onderdrukken en dat elk land volledig over zijn eigen zaken moet kunnen beslissen

Verder verklaarde Hoea voor ruim 150 genodigden dat internationale kwesties moeten worden geregeld door consultaties op basis van gelijkheid en dat moet worden gestreden tegen machts- en dictaatpolitiek en de verdeling van invloedssferen

En in een iets directere toespeling op de Russische invasie in Tsjechoslowakije tien jaar geleden, zei hij dat daden van agressie, controle, inmenging en ondermijning van de ene staat door de andere krachtig veroordeeld en bestreden moeten worden

Russische *en Amerikaanse* reacties

Het officiële Russische persbureau Tass heeft op 18 aug. China ervan beschuldigd te pogen ,,vijandschap te zaaien tegen het Sowjet-volk" in Roeinenie. Het persbureau meldde dat de besprekingen die partijleide Hoea Koeo-feng in Boekarest voert met de Roemeense president Ceausescu een ,,anti-Sowjet-tendens" vertonen.

Tass: ,,De kranten in Peking schenken veel aandacht aan Hoea Koeo-fengs bezoek aan Roemenië en geven weer dat zijn besprekingen in Boekarest vooral een anti-Sowjet-tendens vertonen (...) Vooral kwam naar voren Hoea Koeo-fengs verklaring over de strijd tegen hegemonisme wat, zoals bekend, in de Chinese terminologie de strijd tegen de Sowjet-Unie betekent."

Tass sprak in dit verband over een belediging van de Sowjet-Unie.

Tevens veroordeelde *Tass* recente artikelen in de Chinese pers waarin de Chinees-Roemeense samenwerking aanzienlijk hoger wordt aangeslagen dan de Russisch-Roemeense samenwerking. Het agentschap sprak over ,.grove vervalsingen met het doel het Roemeense volk op te zetten tot vijandschap jegens het Russische volk".

In de ogen van de Amerikaanse president Carter bewijst het bezoek van de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng aan Roemenië dat China in een geest van vriendschap de rest van de wereld de hand reikt. De president noemde de reis op 17 aug. .,bijna zonder weerga".

,,De Chinezen steken de hand uit in een geest van vriendschap. Als ze het in onze richting doen, zal ik in goed vertrouwen reageren," aldus Carter. Hij weigerde echter te zeggen wanneer de betrekkingen tussen de VS en China zullen worden genormaliseerd.

Hoea in *Joego-Slavië*

De Chinese delegatie onder aanvoering van partijleider en premier Hoea Koeo-feng bracht van 21-28

Hoea Koeo-feng wordt hartelijk begroet door de Joegoslavische president Tito.

aug. een officieel bezoek aan Joegoslavië.
Op de eerste dag van dit bezoek bood de Joegoslavische president Tito zijn Chinese gasten een banket aan. In zijn tafelrede zei Tito bij die gelegenheid, dat verbeterde betrekkingen tussen de twee landen niet ten koste mogen gaan van hun samenwerking met derde landen.

Tito onderstreepte tegelijk dat er \erschillen van opvatting zijn tussen Joego-Slavie en China, maar zei ook dat die geen obstakel mogen zijn voor verdere samenwerking. In het gebouw van de Joegoslavische Federale Uitvoerende Raad verklaarde de 86-jarige leider dat, samenwerking tussen Joego-Slavie en China is gebaseerd op de universele principes van onafhankelijkheid, gelijkheid. niet-inmenging en wederzijds respect en op de erkenning van objectieve verschillen over onze posities in de wereld en onze politieke orientatie".

Tito signaleerde de grote veranderingen in China na Mao's dood en sprak zijn hoogachting uit voor de Chinese ,,pogingen van de laatste tijd om de economische en sociale vooruitgang in het land te versnellen door de allesomvattende ontwikkeling en modernisering van industrie en landbouw op basis van de allernieuwste technologie".

Joego-Slavie geldt nu als een aantrekkelijk model voor China omdat het een blokvrij communistisch land is dat erin geslaagd is om succesvol westerse technologie toe te passen en voor China als een soort opening naar het westen kan dienen

De avond tevoren was de Chinese pers in Peking uitgekomen met een artikel dat het Joegoslavische systeem van arbeiderszelfbestuur prees als iets dat het initiatief van de werkers sterk heeft gestimuleerd en de snelle economische groei in het land heeft mogelijk gemaakt

Als een soort vermaan over de vroegere dogmatische Chinese aanvallen op Joego-Slavie zei Tito, dat de zaak van het socialisme in de wereld alleen gediend is met ,,respect voor inheemse methoden van ontwikkeling".

In zijn aanzienlijk kortere antwoord onthield de Chinese partijleider zich evenals daags tevoren in Boekarest van scherpe aanvallen op de Sowjet-Unie, maar toonde toch iets meer gramschap over de Cowjethegemonie dan over het Amerikaanse imperialisme Hoea prees de rol van Joego-Slavie als een van de oprichters van de beweging van niet-gebonden landen en zei, dat de beweging een zeer belangrijke rol had gespeeld in de strijd van de volkeren van de hele wereld tegen imperialisme kolonialisme en hegemonie

Hij beschuldigde ,,sommigen" (dat wil zeggen de Sowjet-Unie en Cuba) ervan ,,tegen elke prijs de eenheid van de beweging van niet-gebonden landen te ondermijnen, te ontwrichten en te onderwerpen aan hun eigen hegemonistische doelstellingen". De spanning in Afrika en het Midden-Oosten weet hij ook weer aan zowel de ,,imperialistische als de hegemonistische krachten".

Hoea steunt Joego-Slavië in meningsverschil met Bulgarije

Hoea Koeo-feng bezocht op 24 aug. Skopje, de hoofdstad van de Joegoslavische deelstaat Macedonië. Tijdens dit bezoek heeft Hoea nadrukkelijk het bestaan van een Macedonisch volk erkend. Daarmee schaarde hij zich aan de Joegoslavische kant in Belgrado's twist met Bulgarije, een trouwe hondgenoot van de Sowjet-Unie. Zijn opmerkingen kunnen dan ook worden beschouwd als een indirecte aanval op Moskou.
Hoea sprak over ,,het dappere ijverige en getalenteerde Macedonische volk" met zijn eigen cultuur en historische verworvenheden. Bulgarije ontkent het bestaan van een Macedonisch volk. Volgens Belgrado komen de Bulgaarse beweringen neer op territoriale aanspraken op het gebied.
Hoea deelde een tweede steek aan Bulgarije uit door te verwijzen naar ,,de fascistische bezetters" van Macedonië in de tweede wereldoorlog. Bulgarije, destijds een bondgenoot van nazi-Duitsland, bezette een groot deel van Macedonië en Zuidoost-Servië — nu beide Joegoslavische deelstaten.
Zijn bezoek aan Macedonië, volgens officiëlt zegslieden op verzoek van de Joegoslavische president Tito, viel samen met een nieuwe uitval van Moskou tegen de Chinese politiek. De Sowjet-Unie, duidelijk bezorgd dat China met Hoea's bezoeken aan Roemenië en Joego-Slavië probeert te penetreren in haar traditionele invloedssferen, beschuldigde Peking ervan de communistische eenheid te ondermijnen.
Tegelijk leverde het Russische persburea Tass felle kritiek op Joegoslavië voor zijn aanpak van Hoea's Macedonische bezoek. Het suggereerde dat de Joegoslavische autoriteiten zich daarmee associeerden met de ,,extreem anti-Russische opmerkingen" van de Chinese leider.

Roemeense en Joegoslavische reacties op Russzsche *kritiek*

Roemenië en Joego-Slavië hebben zich op 25 aug. gekeerd tegen de kritiek vanuit Moskou i.v.m het bezoek van de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng.
,,Roemenië streeft naar goede betrekkingen met alle communistische landen. En de relaties met sommige landen hoeven die met andere niet in de weg te staan", zo schreef het partijorgaan Scinteia.
,,Het Roemeense beleid is gericht op de consolidatie van de eenheid en de solidariteit van alle communistische landen en de groei van de macht en de invloed van het socialisme in de wereld," aldus Scinteia.
Het artikel lijkt bedoeld om de gemoederen in het Kremlin wat te kalmeren, maar kondigt tevens aan dat de Chinees-Roemeense contacten nog verder uitgebreid zullen worden.
Het Russische partijorgaan ***Prawda*** schreef op 24 aug., dat alleen degenen met oogkleppen ,,de agressiviteit van Peking" kunnen negeren.
Het officiële Joegoslavische persbureau *Tanjoeg* sloeg terug met het verwijt, dat het Russische persbureau Tass zich bij zijn kritiek laat leiden door berichtgeving in de Westerse pers, en niet door de verklaringen van de Joegoslavische autoriteiten zelf. Tass verklaarde op 24 aug. dat de Joegoslavische kranten ,,het helaas niet nodig achten zich te distantiëren van de extreme anti-Sowjetuitlatingen van de Chinese leider".
„Tass vergeet dat Joego-Slavië nooit heeft toegestaan dat geschillen tussen bepaalde landen zijn betrekkingen met die landen belasten," aldus Tanjoeg.
Tass had gemeld dat Hoea's bezoek aan Macedonië door journalisten werd beschouwd als een daad die de betrekkingen tussen de socialistische Balkan-landen zal verslechteren.

Bezoek aan Joego-Slavië afgesloten

Het bezoek van Hoea aan Joegoslavië werd op 28 aug. besloten met een galadiner in het buitenverblijf van president Tito op het eiland Brioni.
Beide politici stelden vast, dat in de betrekkingen tussen China en Joego-Slavië ,,een nieuwe fase" begonnen was.
Op het afscheidsdiner viel Hoea nog eens uit naar de Sowjet-Unie, met een nieuwe veroordeling van hegemonie, Pekings codewoord voor Russische overheersing van andere landen. De Chinese leider onderstreepte tegelijk het recht van elk land op soevereiniteit en gelijkwaardigheid, wat ook gericht leek aan het adres van Moskou.
Tevoren hadden Hoea en Tito in hun anderhalf uur durende slotgesprek vastgesteld dat de vroeger vijandige, maar sinds de dood van Mao in 1976 verbeterde relaties tussen de twee communistische partijen waren genormaliseerd sinds het bezoek dat Tito een jaar geleden aan China bracht (pag. 580/1 e.v. - 1977). Tito zei verder dat Hoea's bezoek, dat door Moskou fel is gekritiseerd als een poging de communistische beweging te splijten, een basis en een

aansporing verschafte voor toekomstige samenwerking tussen de twee landen.

.,Na dit bezoek aan Joego-Slavië hebt u een oprechte vriend en wij weten dat wij in uw land en in uw volk ook een oprechte vriend hebben", aldus Tito tot Hoea. De Joegoslavische president kondigde aan dat de betrekkingen tussen beide landen „tot nut van onze twee volkeren, de vrede en de samenwerking in de wereld zullen worden uitgebreid".

De Chinese leider deelde nog mee dat landen in Europa en in andere werelddelen hem hebben uitgenodigd voor een bezoek. Deze staten zou hij tezijnertijd bezoeken. Tito aanvaardde een uitnodiging voor een nieuwe reis naar Peking.

Kritiek uit Bulgarije

Op 28 aug. werd in Bulgarije kritiek geleverd op Hoea, die geprobeerd zou hebben in Joego-Slavië, en eerder in Roemenië, onenigheid en wantrouwen te zaaien.

Sofia ,,kan niet onverschillig blijven voor de stappen van Peking, die de vrede in de Balkan bedreigen", aldus het officiële persbureau BTA, klaarblijkelijk doelend op het bezoek van Hoea aan Macedonië.

Twist *tussen* Tanjoeg en Tass

Joego-Slavië heeft ap 29 aug. suggesties van het Russische persbureau Tass van de hand gewezen dat het China publiekelijk had moeten kritiseren voor zijn conflict met Vietnam tijdens het bezoek van de Chinese leider Hoea Koeo-feng aan Belgrado. ,,Het klinkt eigenaardig en het is zeker zonder precedent dat een persbureau aan een staat voorschrijft wat deze bij onderlinge gesprekken aan een andere staat moet vertellen," aldus het Joegoslavische persbureau Tanjoeg.

Tass had opgemerkt dat er in het slotdocument over de gesprekken tussen Hoea en president Tito niets werd gezegd over de relaties van Joego-Slavië en China met andere communistische landen. ,,In dit verband valt het op dat de Joegoslavische partij geen melding maakte van haar houding ten opzichte van China's expansionistische acties tegen het socialistische Vietnam," aldus Tass.

Joego-Slavië rechtvaardigt bezoek *van* Hoea

Stane Dolanc, secretaris van het CC van de Joegoslavische partij en nummer drie in de hiërarchie. heeft op 31 aug. op een politieke vergadering in Ljubljana verklaard. dat de samenwerking tussen Joego-Slavië en China tegen niemand gericht is.

Zonder de Soajet-Unie met name te noemen antwoordde Dolanc daarmee op de felle kritiek die in de Russische pers op Belgrado is geuit naar aanleiding van het bezoek van de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng aan Joego-Slavie Het Russische persbureau T a s s citeerde daarbij Westerse persberichten oni het beweerde ,,anti-Sowjet'-karakter van Hoea's bezoek aan Roemenië en Joego-Slavie aan te tonen Vandaar waarschijnlijk dat Dolanc ,,een deel van de buitenlandse pers" beschuldigde van ,,tendentieuze en soms absurde' berichtgeving

Volgens Dolanc hadden de Joegoslavisch-Chinese onderhandelingen een nieuw hoofdstuk geopend in de internationale en bilaterale verhoudingen en tegelijkerti]? aanzienlijk bijgedragen tot de zaak van de wereldvrede"

Kritisch uitte hij zich over de ,,kortzichtigheid van diegenen die niet begrijpen dat het proces van opening en samenwerking tussen China en Europa en andere landen objectief in het belang van de strijd voor de wereldvrede is"

Het meest opmerkelijke dat Hoea's bezoek voor de Jaegoslavisch-Chinese partijbetrekkingen heeft opgeleverd, is dat volgens Dolanc de Chinezen nu hebben toegegeven dat ,,in de tijd van het Informbureau" d w z 1948, ,,de waarheid en het gelijk" aan de kant van ,,kameraad Tito en de Joegoslavische communisten" lag. Met deze erkenning die een veroordeling inhoudt van het slaafse navolgen door de Chinese communisten, dertig jaar geleden, van de Stalinistische lijn, lijken de laatste beletselen voor een zeer hartelijke verhouding tussen de Chinese en de Joegoslavische communistische partij te zijn weggenomen

Vorig jaar augustus, tijdens Tito's reis naar Peking, werd algemeen verwacht dat de twee partijen formeel hun betrekkingen zouden herstellen Dat gebeurde toen niet, maar in de loop van het jaar werden de relaties stilzwijgend hervat.

De erkenning dat de Joegoslaven het in 1948 aan het rechte eina-hebben gehad, lijkt de definitieve Chinese verontschuldiging voor jarenlange verkettermg van Tito en de Joegoslavische communisten als ,renegaten en moderne revisionisten".

Hoea in Perzië

Hoea Koeo-feng kwam op 29 aug. in Teheran aan voor een officieel bezoek aan Perzië, dat tot 31 aug. heeft geduurd. Op de laatste dag van het bezoek had Hoea een gesprek met de sjah, de eerste niet-communistischc leider, die ooit een Chinese partijvoorzitter heeft ontvangen.

Het bezoek aan Perzië werd gekenmerkt door een enigszins gedempte toon. Dit werd toegeschreven aan de Perzische wens een opvallende manifestatie van zijn verlangen naar banden met China te vermijden. Bovendien viel Hoea's bezoek samen met binnenlandse politieke moeilijkheden in Perzië: anti-regeringsrellen hadden maar twee dagen voor zijn komst tot een regeringswisseling geleid.

Er zijn geen bijzonderheden bekendgemaakt van Hoea's gesprekken met de sjah. Maar het is wel duidelijk dat naast de bilaterale betrekkingen de veiligheid in het gebied van de Perzische golf en in Centraal-Azië, waar Perzië een belangrijke rol speelt als militaire macht en olieleverancier, centraal stond.

De sjah verwelkomt Hoea Koeo-feng.

Een cultureel akkoord dat op 31 aug. werd getekend, voorziet in de uitwisseling van informatie en in samenwerking tussen de universiteiten van de twee landen. Het geeft China dezelfde faciliteiten die de VS en de Sowjet-Unie al in Perzië hebben.

Analyse

In een artikel in het *NRC/H'blad* van 1 sept. wordt nader ingegaan op de consequenties van de nieuwe, actieve buitenlandse politiek van de Chinese Volksrepubliek voor de positie van de Sowjet-Unie.
Aan deze beschouwing is het volgende ontleend:

Binnen een maand heeft de Sowjet-Unie twee diplomatieke nederlagen moeten incasseren die de strategische positie van dat land plotseling ingrijpend hebben gewijzigd Machteloos moesten de leiders in het Kremlin toezien hoe in hun Aziatische invloedssfeer China op 12 augustus een vriendschapskerdrag sloot met Japan, terwijl vlak daarop de Chinese voorzitter Hoea Koeo-feng Pekings banden met twee landen aan Moskous zuidflank, Roemenië en Joego-Slavië, via een sensationeel en demonstratief vriendschapsbezoek versterkte
Met niet al te veel overdrijving kan worden gezegd dat deze twee gebeurtenissen een ommekeer betekenen in het machtsevenwicht zoals dat door de Tweede Wereldoorlog was ontstaan Het doel dat de Sowjet-Unie in 1945 wist te verwezenlijken, het beveiligen van haar grenzen via een ,,cordon sanitaire", heeft door de Chinese manoeuvres van de afgelopen maand in elk geval een gevoelige terugslag ondervonden Een terugslag die in de naoorlogse geschiedenis van de Sowjet-Unie zonder precedent is
Tot nog toe slaagde Moskou er immers in om alle gebeurtenissen waarbij barsten in dat kordon dreigden te ontstaan — afgezien dan van de breuk met Joego-Slavie in 1948 en met Albanië, maar die landen hebben geen gemeenschappelijke grens met de Sowjet-Unie — terug te draaien naar de na-oorlogse situatie de opstand van 1956 in Hongarije, het smoren van de Praagse Lente tien jaar geleden
Bij die gelegenheden kon de Sowjet-Unie steeds de gevoelde bedreiging van de status quo aan haar grens ongedaan maken met het argument dat anti-socialistische, kapitalistische of andere boosaardige krachten aan het werk waren om de ,,socialistische volkerengemeenschap" uit te hollen Behalve dit ideologische wapen kon Moskou in feite ook terugvallen op het viermogenclhedenpact om straffeloos actie te ondernemen wanneer een land in zijn invloedssfeer te veel uit de door het Kremlin aangegeven pas liep
Bij de uitdaging die nu aan de invloed van Moskou wordt gesteld, zijn dergelijke criteria òf niet voorhanden, Of vrij waardeloos Een verdrag waarbij het China verboden is een eigen buitenlandse politiek te voeren bestaat niet, terwijl het argument dat Peking de imperialistische krachten in de wereld in de kaart speelt door het bestaande geschil tussen de Sowjet-Unie en China wat àl te doorzichtig en daardoor ongeloofwaardig is
Dat China met de reis van Hoeo Koeofeng naar Roemenie, Joego-Slavie en Perzië, en waarschijnlijk later nog naar West-Europa en Egypte tenslotte een onmiskenbare ondubbelzinnige entree heeft gemaakt in de buitenlandse politiek is een feit van historisch belang dat de politieke wereldkaart ingrijpend zou kunnen wijzigen, en waarvan de gevolgen nog lang niet overzien kunnen worden
Het betekent immers dat het grootste volk ter wereld dat vier eeuwen lang een bijna totale isolatie t an de overige volkeren handhaafde, en jegens die volkeren een op zijn culturele superioriteit gebaseerd dédain demonstreerde, nu metterdaad en actief wil gaan meespelen in het mondiale machtsspel
Het Kremlin moet dat ervaren als een ernstige bedreiging van de status quo en als een complicerende factor bij de uitvoering van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie Die buitenlandse politiek heeft zich langzainerhand ontwikkeld van het beperkte doel van het valig stellen van de nationale grenzen en de Oosteuropese invloedssfeer, naar het bereiken van gelijkwaardigheid met en het overtreffen van Moskous grootste rivaal de Verenigde Staten.
In dat doel ziet Moskou zich nu plotseling gedwarsboomd door de opkomst van een extreem vijandig China in de buitenlandse politiek als factor waarmee terdege rekening moet worden gehouden Vandaar de heftige commentaren in de Russische pers van de afgelopen maand tegen Peking en tegen de landen die Hoea Koeo-feng gastvrijheid verlenen Vandaar ook de waarschuwing aan het adres van landen die China behulpzaam zouden kunnen zijn bij zijn bewapening, zoals Frankrijk en Groot-Brittannie, dat levering van wapens aan Peking tegen het belang van de ontspanning, en niet alleen voor de Sowjet-Unie, maar ook voor het Westen gevaarlijk zou zijn
Moskou voelt zich in het nauw gebracht en heeft, anders dan in 1956 en 1968, toen simpel inachtsvertoon de gewenste rust kon herstellen, geen snel en adequaat antwoord op wat er plotseling dicht in de buurt van de grenzen van de Sowjet-Unie wordt bekokstoofd zonder dat het Kremlin daar iets over te zeggen heeft gehad.
Het enige antwoord zou kunnen zijn dat de Sowjet-Unie strafmaatregelen neemt tegen die landen die naar Moskous zin té vriendsahappelijke betrekkingen met China onderhouden Met name wat betreft Roemenië beschikt Moskou daarvoor over argumenten Roemenië is immers lid van het Warschaupact en maakt, ook al is het anders dan Tsjechoslowakije geen ,,frontstaat", een integrerend deel uit van het Russische veiligheidskordon.
Maar over de vorm waarin represailles tegen Boekarest genomen moeten worden lijkt het Kremlin nog niet zeker te zijn Ter gelegenheid van hun onafhankelijkheidsdag zijn de Roemenen door Moskou al fijntjes herinnerd aan hun pro-Duitse, dus ,anti-Sowjet" oorlogsverleden, maar van anti-socaalisme kan het Kremlin het straffe, half-Stalinistische regime in Boekarest nooit beschuldigen
Daar komt nog bij — en dat is tijdens Hoea's bezoek aan Roemenië in verhulde bewoordingen ter sprake gebracht — dat de Roemenen, net zoals de Joegoslaven, zeker de wapens zullen opnemen tegen een eventuele Russische invaller
De druk die Moskou op Joego-Slavie zou kunnen uitoefenen blijkt vooral gericht te zullen worden op de vloeiende situatie die is ontstaan in het uiterste zuiden van de Balkan en die door Hoea's bezoek aan de Macedonische hoofdstad Skopje opeens scherp in de schijnwerpers is gezet
Door selectieve citaten uit de Westerse pers, een methode die de Joegoslaven scherp hebben gekritiseerd, maar die zij overigens zelf ook toepassen als dat in hun kraam te pas komt, hebben de Russische media de reis ven Hoea naar Macedonie uitgelegd als een ondersteuning van de Joegoslavische aanspraken op Macedonisch gebied in Bulgarije, de trouwste Russische hondgenoot in Oost-Europa
Al in juni van dit jaar raakte Belgrado gealarmeerd door het aanbod van de Bulgaarse partijleider Zjiwkow om een vriendschapsverdrag met Joego-Slavie te sluiten in ruil waarvoor de Joegoslaven moesten afzien van hun aanspraken met betrekking tot de in Bulgarije levende Macedonische minderheid
Volgens Belgrado was dat aanbod door de Russen geinspireerd en zijn de Bulgaren, die de Macedoniers niet als apart volk beschouwen, er eigenlijk op uit de Macedonische minderheid in Joego-Slavie te annexeren en net zoals die minderheid in Bulgarije te laten assimileren
In hetzelfde gebied, iets westelijker dan Macedonië, bevindt zich een andere blinde vlek op de politieke landkaart Albanie. Begin juli zette China officieel alle hulp aan dat land stop, nadat Tirana al eerder duidelijk had gemaakt het niet eens te zijn met het nieuwe regime in Peking Het lijkt voor de hand te liggen dat het Kremlin alle moeite zal doen om de sinds 1955 gespannen relatie met Albanië te normaliseren en Tirana voor aansluiting bij de Russiscne invloedssfeer te interesseren
Voor Joego-Slavie zou dat op zijn minst een onaangenaam omsingelingsgevoel opleveren Of Moskou daarbij succes zal hebben, hangt af van de mate waarin het geisoleerde Albanië economische hulp nodig heeft en hoe het de ideologische salto mortale zou kunnen uitvoeren die voor een nieuwe politieke vrijage met de Sowjet-Unie nodig zou zijn
Een ding is in deze onzekere situatie wel duidelijk geworden: de reis van de Chinese partijleider heeft niet alleen in de wereld, maar in het bijzonder in de Balkan de kaarten grondig door elkaar geschud

In een hoofdartikel in het *NRC/H'blad* van 30 aug. wordt ingegaan op het verweer in Boekarest en Belgrado legen de kritiek uit de SU. Daarna wordt het volgende opgemerkt:

In dit verweer klinkt iets door waarop eerder al door waarnemers in Boekarest en Belgrado gewezen was Zij hadden niet alleen een zekere terughoudendheid in de Roemeense en Joegoslavische verklaringen opgemerkt Zij hadden ook melding gemaakt van het onmiskenbare streven van de gastheren om ae starre anti-houding van China tegenover de Sowjet-Unie bij te stellen
Dat laatste streven kan slechts worden toegejuicht De Chinese denkbeelden over de buitenlandse politiek — waarin de overtuiging centraal staat van de onvermijdelijkheid van een nieuwe wereldoorlog, die op zijn best enigszins kan worden vertraagd — zijn tot ontwikkeling gekomen in de volstrekte afzondering waarin China tot voor kort heeft verkeerd
(*NRC/H'blad, Wereldwijzer,* Reuter. *UPI,* Le *Monde, NZZ. FAZ, The* Times, *Financial Times, International Herald* Tribune)

WEST-EUROPA

BELGIË

STAALSECTOR IN BEWEGING

Sedert de topconferentie van 5 maart 1977 die de regering en de vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers van de staalsector samenbracht (pag. 260/1-1977), hadden allerlei besprekingen plaats, die geleid hebben tot een reeks afspraken in de sector. Terwijl EG-commissaris Davignon in de wintermaanden van 1977/'78 een crisisplan uitwerkte voor de Europese staalindustrie (zie pag. 268/3), bestudeerde het Amerikaanse bureau McKinsey op verzoek van de regering de Belgische staalproblemen en bracht daarover ook reeds tussentijdse rapporten uit. Mede op grond van de definitieve McKinsey-studie stelde de regering dan een saneringsplan op, dat op 20 mei 1978 tijdens een nieuwe topconferentie van ministers en sociale partners besproken werd.

Het regeringsplan handelde over de samenwerking onder de staalbedrijven, de hervorming van de beheersstructuren. de financiële herstructurering, de sociale gevolgen en de industriële omschakeling.

Met het oog op een betere samenwerking stelde de regering voorop, dat een doeltreffende reorganisatie van de Belgische staalnijverheid moet gebeuren binnen het kader van een algemene reorganisatie van de Europese staaleconomie. Voor de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie (BLEU) voorzag de regering in de totstandkoming van drie grote staalgroepen: 1. Cockerill (Luik) dat voortaan nauw zou samenwerken met andere Europese (d.i. Westduitse en Nederlandse) groepen; 2. de ondernemingen van het Centrum: Forges de Clabecq, Usines Boël, Fabrique de Fer: 3. de groep-Arbed (Luxemburg en Saarland) waarin naast Sidmar (Gent) ook de staalindustrie van Charleroi (d.i. Thy-Marcinelle et Monceau, Hainaut-Sambre, Laminoirs du Ruau) geleidelijk zou worden geïntegreerd.

M.b.t. de beheersstructuren stelde de regering de oprichting voor van een Nationaal Comité voor Planning en Beheei-, bevoegd voor de prioritaire investeringen, de controle op de herstructurering, de gemeenschappelijke aankooppolitiek voor energie en grondstoffen, de verbetering van de produktiviteit, en waarin de vertegenwoordigers van de regering over een vetorecht zouden beschikken.

Op het vlak van de financiële herstructurering dacht de regering aan een verbetering van de structuur van de schuldenlast d.m.v. kapitaalsverhogingen.

Op sociaal gebied werd rekening gehouden met de verdwijning tegen 1980 van 6.900 tot 8.550 arbeidsplaatsen.

Voor de industrielc onischakeling werd voorgesteld in de staalbekkens „diversificatiemaatschappijen" op te richten; de projecten zouden worden gefinancierd via een toekomstig Fonds voor industriële vernieuwing en het Regionaal fonds voor economische expansie.

Het topberaad van 20 mei leidde, na 13 uur onderhandelen, niet tot een algemeen akkoord over de reorganisatie van de sector. Premier Tindemans zei na afloop dat aanzienlijke vooruitgang was geboekt, maar dat over een aantal vraagstukken nader overleg noodzakelijk bleef. De financiële herstructurering en de industriële omschakeling bleken de belangrijkste knelpunten te zijn. Van oakbondszijde werd om duidelijker verbintenissen gevraagd inzake het lot van de werknemers die de komende drie jaren moeten afvloeien. Overeengekomen werd tegen 15 juni opnieuw te vergaderen. In de eerste helft van juni zorgden sociale spanningen echter voor verder uitstel. Een vakbondsvoorstel tot werktijdverkorting, om het verlies aan arbeidsplaatsen zo beperkt mogelijk te houden, en een ander vakbondsvoorstel tot veralgemening van het brugpensioenstelsel op 55 jaar, stuitte op werkgeversverzet en kreeg evenmin regeringssteun. De vakbonden kondigden daarop voor 22 juni een algemene staking aan in de staalsector.

Pogingen tot bemiddeling vanwege de overheid mislukten aanvankelijk en op 22 juni gingen de 45.000 staalarbeiders van de bekkens van Luik en Charleroi in staking. De Vlaamse arbeiders van Sidmar hadden op de valreep ingestemd met een verzoeningsvoorstel en bleven — tot grote ontstemming van de Waalse vakbonden — aan het werk. Op 26 juni sloten de kantoorbedienden van de

DE BELGISCHE STAALNIJVERHEID IN CIJFERS

		1974	1975	1976	1977
Produktie	1000 t				
— ruwijzer		13 020	9 069	9 864	8 911
— staalblokken en produkten van continu-gieterij		16 150	11 519	12 099	11 223
Leveringen	1000 t				
— niet platte prociukten		5 021	3 216	3 179	2.648
— warmgewalste platte produkten		3 760	7 315	2 685	2 906
— koudgewalste platte produkten		3 772	2 888	3 182	3 256
— andere staalprodukten		486	880	492	229
Totaal		13.039	9.299	9.538	9.039
waarvan:					
— EUR 9		9.081	6.295	7.491	6.336
— derde landen		3.958	3.004	2.047	2.703
Verbruik	1.000 t				
— ruw ijzererts		21.930	15.217	16.922	15.040
— schroot		4.875	3.667	3.620	3.329
— kooks		7.517	5.122	5.543	4.879
Index van de basisprijzen bij de grote uitvoer (a)	1970 = 100	177	118	129	106
Index van de loonkosten per gepresteerd uur	1970 = 100	193	231	250	277
Tewerkstelling (b)					
— personeel onder arbeidscorirract		52 323	17 833	45 375	40 402
— personeel onder bediendencontract		10 174	9 972	9 658	8 936
Aantal werkelijk door de arbeiders verrichte werkuren	duizend	97 515	78 530	77 675	69 938
Investeringsuitgaven	miljoen frank	17 427	15 888	11 870	5 594

(a) Op basis van een gemrddeie prijs van vier produkten
(b) Aantal bij het jaareinde
(Bron Jaarverslag 1977 van het Verbond van Belgische Hoogovens en Staalfabrieken)

Waalse staalbedrijven zich bij de staking aan.
Intussen was de regering er echter in geslaagd een nieuwe onderhandelingsronde op gang te brengen, en op 27 juni werd tussen werkgevers en vakbonden een akkoord bereikt, dat een einde maakte aan de staking.
Het akkoord voert twee soorten van brugpensioen in: 1. het brugpensioen voor afvloeiing, op basis van de verbeterde CAO nr. 17 van de Nationale Arbeidsraad: boven het wettelijk bepaald bedrag krijgt de pre-gepensioneerde een speciale premie van 2.500 tot 1.250 fr. per maand: 2. het sociaal brugpensioen voor werknemers van 58 jaar. zonder speciale premie. (Arbeiders die door de arbeidsarts ongeschikt worden verklaard, kunnen het pensioen ontvangen bij 55 jaar.) Verder voorziet het akkoord in een verkorting van de werktijd. De arbeidsduur wordt verkort tot 39 uur per 1 nov. 1978 en tot 38 uur per 1 juli 1979, dit laatste evenwel indien aan de produktiviteitsvoorwaarde wordt voldaan.
Het akkoord is geldig van 1 juli 1978 tot 31 dec. 1979, behalve voor de brugpensioenen, waar het loopt tot einde 1980.
In de vakantiemaanden heerste er rust in de staalsector.

PORTUGAL

CRISIS IN REGERINGSCOALITIE, DRIE MINISTERS AFGETREDEN, SOARES NEEMT ONTSLAG, NOBRE DA COSTA TOT PREMIER BENOEMD, SAMENSTELLING NIEUWE REGERING

Het voortbestaan van de regering-Soares, waarin socialisten en vertegenwoordigers van de CDS zitting hadden (vor. ber. pag. 507 e.v.) werd begin juli ernstig bedreigd, toen de nationale raad van de CDS op 9 juli besloot aan de premier voor te stellen een wijziging in de regering aan te brengen, waardoor de minister voor landbouw, de socialist Luis Saias, vervangen zou worden.
Ontevredenheid over het beleid van de minister en spanningen aan de basis van de CDS waren de oorzaak van dit initiatief.
Het *NRC/H'blad* (25-7) gaf daarop de volgende toelichting:

Toen de Portugese premier Mario Soares zes maanden geleden de samenstelling van zijn nieuwe regering met de christen-democraten (CDS) bekendmaakte (pag. 508/1) en daarbij de naam van zijn partijgenoot Luis Saias noemde als minister van landbouw en visserij wilde een Zwitserse journalist weten van de premier wat voor man die Saias was Soares liet toen heel handig uitkomen dat het natuurlijk aan het feit dat de journalist een buitenlander was, lag dat hij nooit van Saias had gehoord en deed alsof het hier ging om een man die in Portugal zeer bekend was Later bleek echter dat voor veruit de meeste Portugezen deze Saias een volstrekt onbekende was.

Van meet af hingen rond de benoeming van de kleine advocaat laaggestemde verwachtingen Hij was een van de laatste ministers wiens naam in de publiciteit kwam en de algemene indruk was dat eerst verscheidene andere kandidaten voor de portefeuille hadden bedankt.
Daarbij mocht Saias enige ervaring met visserij hebben, van landbouw had hij absoluut geen kaas gegeten In de maanden na de benoeming werd het beeld steeds somberder en bleek Saias in brede kring als de grote nul van het kabinet te worden beschouwd, niet alleen door poiitici die de socialisten geen goed hart toedragen maar ook door onpartijdige waarnemers.

Dat de huidige regeringscrisis zich op de figuur Saias heeft toegespitst, is dan ook niet zo verwonderlijk Wel verrassend is dat de spanningen hierbij zo hoog zijn opgelopen dat de hele samenwerking tussen socialisten en de christen-democraten op het spel is komen te staan Nog niet zo lang geleden immers leek alles erop te wijzen dat de coalitie wel stand zou houden tot 1980 — het jaar waarin normaal gesproken opnieuw partementsverkiezingen moeten plaatsvinden
De spanningen zijn begonnen aan de basis van de CDS waar de samenwerking met de socialisten van meet af aan grote weerstanden heeft ondervonden. Uiteindelijk was het verzet tegen de coalitie hier groter dan bij de socialisten. Die basis van de CDS is van huis uit veel rechtser dan de partijleiding, die altijd goed uit de voeten heeft gekund met de socialisten. Voor die basis was het een steen des aanstoots dat onder Saias niet werkelijk ernst werd gemaakt met de nieuwe landbouwhervormingswet van diens voorganger, de (eveneens) socialist Barreto.

Deze wet voorziet o a dat een aantal onteigeningen, die na de Anjerrevolutie plaatsvonden worden ,,teruggedraaid" De indertijd gedupeerde landeigenaars behoren vrijwel zonder uitzondering tot de aanhang van de CDS.
Toen de leider van de christen-democraten, Freitas do Amaral, tijdens intern partijberaad werd geconfronteerd met de hevige ontevredenheid over de coalitiesamenwerking kon hij moeilijk anders doen dan de methode van ,,vlucht vooruit" en het ontslag van Saias tot voorwaarde maken van voortzetting der samenwerking. Hierop volgde een verrassende escalatie van spanningen die er toe heeft geleid dat de drie CDS-ministers hun ontslag namen.

Spanningen in de PSD, Sa Caneiro herkozen

Naast het initiatief van de CDS droegen de opstelling van verschillende vooraanstaande leden van de socialistische partij en de herverkiezing van Sa Caneiro als voorzitter van de tweede grote politieke partij, de PSD, die in de oppositie is, bij tot de crisissituatie.

Met Sa Caneiro is een duidelijke representant van de rechtse lijn binnen de PSD aan de leiding gekomen.

De landbouwpolitiek en de betrekkingen tussen de president en de regering kwamen nl. ter sprake op een colloqium in het weekeinde van 5 juli waaraan verschillende vooraanstaande socialisten zoals de oud-minister voor landbouw Barreto en de oud-minister voor buitenlandse zaken Ferreira deelnamen
Volgens Barreto had de huidige regering de toepassing van een aantal landbouwhervormingsmaatregelen opgeschort om bij de communisten in een goed blaadje te komen Hij sprak zich verder uit voor versterking van de volmachten van de president.

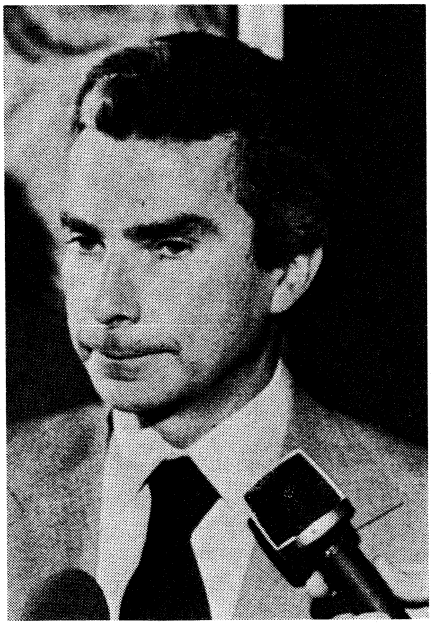
Ferreira bepleitte vervroegde presidentiële verkiezingen in 1980 en de vorming van een homogeen blok dat Eanes zou moeten steunen, die zijn campagne zou moeten richten op de opstelling van een nieuwe grondwet.

Van de kant van verschillende groeperingen in de socialistische partij werd heftig gereageerd op deze voorstellen Verschillende secties van de partij drongen aan op uitsluiting van Barreto

Het secretariaat van de socialistische jeugdbeweging steunde minister van landbouw Saias en veroordeelde het ,,presidentialisme" dat het associeerde met ,,rechtse krachten", die graag naar het verleden terugwillen

Alvaro Cunhal, secretaris-generaal van de communistische partij gaf carte blanche aan alle militante leden van de partij om samenwerking met de socialisten te gaan zoeken cp nationaal en gemeentelijk niveau en zelfs in de bedrijven.

De tweede grote politieke partij van het land, de sociaal-democratische partij, hield op 2 juli een partijcongres waar Sa Caneiro, die in nov. 1977 het voorzitterschap van de par-

Francisco Sa Carneiro spreekt met journalisten nadat hij ontvangen werd door president Eanes

tij had neergelegd, opnieuw tot voorzitter werd gekozen.
Daarmee kwam een eind aan een periode van onzekerheid over de politieke lijn van de partij.
De opvolger van Sa Caneiro, na zijn aftreden in nov., Antonio Sousa Franco, en het gehele politieke comité traden op 8 april. af omdat naar hun mening de partij een beleid ontwikkelde dat in tegenspraak was met dat wat door het partijcongres van januari was gedefinieerd, d.w.z. een ,,krachtige maar selectieve" oppositie tegen de regering-Soares met inachtneming van eerbied voor de grondwet en de consolidering van democratische instellingen.
De partijleiding besloot tot dit initiatief naar aanleiding van de opstelling van de PSD-fractie in het parlement bij de stemming over een door socialisten, CDS en communisten ingediende motie, die aanvallen tegen de president veroordeelde en steun voor president Eanes uitsprak. De PSD-fractie steunde het eerste deel van de motie en onthield zich bij de stemming voor het tweede deel.
Eerder had Sa Caneiro een wijziging van twee grondwetsartikelen voorgesteld, t.w. de artikelen die voorzien in speciale volmachten voor de Revolutionaire Raad en het artikel dat vastlegt dat Portugal een socialistische staat is.
In een radio-interview op 3 april eiste Sa Caneiro vervroegde parlementsverkiezingen. Als de PSD daar een meerderheid van stemmen zou behalen zou dit volgens hem uitgelegd moeten worden als een motie van wantrouwen tegen de president en de grondwet en als een aansporing voor het houden van een referendum waarin het Portugese volk zijn mening kon geven over een eventuele wijziging van de grondwet.
Naar aanleiding van deze tegenstellingen binnen de PSD besloot de nationale raad van de partij op 17 april een bijzondere bijeenkomst te beleggen waar gesproken zou worden over de partijlijn. Er werd besloten een tijdelijk leiderschap in te stellen bestaande uit parlementariërs, dat de leiding zou hebben totdat een nationaal congres definitieve beslissingen zou nemen.
Wel werd in een communiqué verklaard dat de terugkeer van Sa Caneiro, die gezien wordt als de vertegenwoordiger van de rechtervleugel van de-partij, noodzakelijk was: „De nationale raad verzoekt dr. Sa Caneiro het voorzitterschap van de PSD bij het komende nationale congres op zich te nemen, in overeenstemming met de algemene wens van de leden van de partij."
Het politieke comité daarentegen beschuldigde Sa Caneiro in een verklaring ervan het bestaande systeem te ondermijnen in tegenstelling met de doelstellingen van de sociaaldemocratie, die in wezen „reformistisch" is.
Op het partijcongres in Lissabon begin juli werd Sa Caneiro herkozen en er werd een speciaal nationaal politiek comité gevormd dat hem moet ontlasten van de dagelijkse problemen.
De gematigde factie onder aanvoering van Sousa Franco diende een eigen kandidatenlijst in voor de verkiezingen van het voorzitterschap. die slechts 186 stemmen kreeg tegen 442 voor Sa Caneiro. Daarmee beschikken de gematigden binnen de partij over één derde van het aantal zetels in de nationale partijraad. In de parlementsfractie beschikken zij over de meerderheid.

De crisis binnen de PSD, die zich toespitst op de figuur van Sa Caneiro is een gevolg van de onzekerheid over de identiteit van de partij.
Aan de ene kant, aldus het NRC/H'-blad (21-6) wilde de PSD een linkse progressieve partij zijn en was een van haar grootste teleurstellingen dat zij niet tot de Sooialistisohe Internationale werd toegelaten (de Socialisten van Soares hielden dat tegen)
De vertegenwoordigers van deze stroming kent men vooral in Lissabon. Het zijn o a advocaten, economen en journalisten Enkele namen: Pinto Balsemao, hoofdredacteur van het gezaghebbende weekblad Espresse en Rui Machete Plezierige mensen met een milde, relativerende levensinstelling. Deze Lissabonse groep was sterk vertegenwoordigd in de partijleiding en de parlementsfractie maar vormde binnen de PSD als geheel duidelijk een minderheid
Daarnaast is er de basis van de partij, die vooral in het noorden van het land wordt aangetroffen en bestaat uit veelal emotioneel, elementair reagerende ,,rechtse lieden" die een onvoorwaardelijk geloof hebben in Sa Caneiro en bereid zijn alle koerswendingen van hun chef mee te maken
Door het merkwaardige conglomeraat dat zij vormt, kan men zich ook de PSD als partij elders in Europa niet gemakkelijk voorstellen Tot op zekere hoogte is zij het produkt van de verwarde, onverwachte situdtie die na de Anjerrevolutie in Portugal bestond Lange tijd werd aangenomen dat de PSD wel snel uit elkaar zou vallen Zij wist zich echter merkwaardig goed te handhaven
De interne problemen begonnen toen Sa Carneiro, die meestal een soort tussenpositie had ingenomen tussen de Lissabonse groep en de basis een radicale koers insloeg en daarmee eerstgenoemde groep geleidelijk van zich vervreemdde Bij deze groep sloten zich in de loop van dit jaar van lieverlee nog meer gemati de politici aan, zoals de econoom Sousa Franco, exfractievoorzitter Barboso de Melo en oudpartijsecretaris Magalhaes Mota Zij stonden aanvarkelijk vrij dicht bij Sa Carneiro maar keerden zich tegen hem toen hij als ,,partijlid nummer één" olie op het vuur van de tweespalt bleef gooien
In feite wijst Sa Carneiro het hele politieke systeem af zoals dit op het ogenblik in Portugal functioneert en dat volgens hem in grote ontreddering verkeert Hij valt daarbij president Eanes aan omdat hij vindt dat deze te slap optreedt en niet ingrijpt om orde op zaken te stellen. Hij keert zich tegen de invloed van de Revolutionaire raad en pleit voor herstel van de oude militaire hierarchie. Hij aoht de huidige grondwet met haar ,,linkse" ideologie onbruikbaar geworden en wil haar op korte termijn herzien Daarbij zou een presidentieel stelsel naar Amerikaans of Fins voorbeeld moeten worden ingesteld
In het parlement en elders zou de PSD in de ogen van Sa Carneiro consequent over de hele linie frontale oppositie moeten voeren tegen de regering en het systeem en niet ,,a la carte" en van binnen uit het systeem, zoals zijn tegenstanders willen Zoals Sa Carneiro in zijn. begin dit jaar verschenen, boek Impasse (de titel is veelzeggend genoeg) zegt, is zijn overtuigiiig dat de PSD ,,ingebed in het systeem, niet in staat is openlijk contestatie te bedrijven — en wel zo dat zij de mensen hoop weet te geven dat iets fundamenteels kan veranderen"
Met zijn felle uitspraken heeft Sa Carneiro heel wat ontevredenen in het land — niet alleen onder de aanhangers van de PSD maar ook in meer rechtse sectoren — weten te mobiliseren Hij schept daarmee, al of niet bewust, een platform dat boven de politieke partijen uitstijgt en hem zou kunnen dienen bij verkiezingen voor het presidentschap Een van de speculaties in Lissabon is inderdaad dat Sa Carneiro mikt op het hoogste staatsambt — wellicht na voorafgaand ingrijpen van de strijdkrachten als de situatie in het land volledig gedestabiliseerd zal zijn.

Op 23 juli brak de crisis werkelijk los toen de nationale raad van de CDS, in Lissabon bijeen, besloot zijn drie ministers in de regering-Soares

De conservatieve leider Diogo Freitas do Amaral spreekt met journalisten na een gesprek met president Eanes, nadat zijn partij zich teruggetrokken had uit de regering

terug te trekken. Het ging om Sa Machado (buitenlandse zaken), Rui Perena (administratieve hervormingen) en Basilio Horta (handel en toerisme).
Het ontslag van de drie ministers, aldus een verklaring. moest Soares meer ruimte geven bij het zoeken naar een oplossing voor de regeringscrisis. Mocht deze niet naar tevredenheid van de CDS uitvallen dan zou de partij haar steun aan de regering onthouden. Eventuele deelname aan een nieuwe regering zou afhangen van een nieuw onderhandelingsakkoord. De partij voelde niets meer voor een ,,regering op socialistische basis", waaraan personen afkomstig uit het centrum ,,a titre personnel" mochten deelnemen. De CDS was alleen bereid aan een nieuwe regering deel te nemen als deze een echte coalitieregering is, waarin ze een aantal posten krijgt dat in overeenstemming is met het resultaat van de verkiezingen. De leider van de CDS, Freitas do Amaral, gaf een nadere toelichting op het besluit van zijn partij. ,,Wij kunnen niet meer accepteren dat de socialistische partij met steun van de CDS steeds linkser gaat regeren en dat zij handelt alsof zij alleen aan de regering is."

Soares vervangt afgetreden ministers

Onmiddellijk na het besluit van de CDS kwam de socialistische partijleiding in spoedzitting bijeen.

Besloten werd de afgetreden ministers te vervangen door socialisten. Handel en toerisme gingen naar Victor Constancio, die het departement van financiën, economie en planning al beheerde, vice-premier Almeida Santos kreeg de post van administratieve hervormingen erbij en de premier nam de post van buitenlandse zaken.

In een officieel communiqué noemde de PS de volgende reden voor de handelwijze van de CDS: ,,In wezen heeft de socialistische partij een links beleid gevoerd en dat is de reden waarom zij (de CDS) het kabinet willen doen vallen." ,,We zeggen nog eens dat we niet willen toegeven aan ultimatums of dreigementen en we zullen onvoorwaardelijk de democratie verdedigen."

De verklaring deed ook een felle aanval op Sa Caneiro die zich onverantwoordelijk en destabiliserend had opgesteld.

Tevens bevatte de verklaring ernstige kritiek op de terugkeer naar Portugal van de laatste president onder het Salazaristische bewind, Americano Tomas. ,,Dit is een provocatie tegen allen die geloven in de legitimiteit van de 25ste april" (25 april 1974, het begin van de militaire omwenteling, die een einde maakte aan hot Salazaristische stelsel — red *KHA*).

Ex-admiraal Americo Tomas, die van '58 tot '74 president van Portugal was keerde op 23 juli in Portugal terug na een ballingschap van meer dan 4 jaar in Brazilië waar hij na de „Anjerrevolutie" zijn toevlucht had gezocht De regering-Soares had op 11 mei de 84-jarige ex-president toestemming gegeven naar Portugal terug te keren
Hoewel linkse kringen zich voortdurend tegen de terugkeer hadden verzet deden zich geen incidenten voor toen Toinas in Portugal arriveerde Hij heeft zich in Cascais, dertig km van Lissabon verwijderd, gevestigd
In mei '74 ging de opvolger van Salazar, tegelijk met de laatste premier, Marcelo Caetano, in ballingschap Deze laatste woont nog steeds in Brazilie Er zijn geen officiële beschuldigingen tegen Tomas ingebracht.
Bij zijn verkiezing in '58 was zijn voornaamste tegenstander Humberto Delgado, leider van de democratische oppositie, die vervolgens door de PIDE, de geheime politie van het Salazaristische regiem, werd geexecuteerd.

President ontslaat Soares, dreiging met presidentieel kabinet

Premier Soares zond in de daarop volgende dagen de president het decreet dat de vervanging van de afgetreden ministers door socialisten regelde, ter ondertekening toe, maar deze besloot zich eerst verder te gaan oriënteren over de mogelijkheden die er bestonden om de crisis te bezweren.
Hij belegde een verzoeningsbijeenkomst tussen Soares en CDS-leider Freitas do Amaral, maar deze liep op niets uit.
Vervolgens riep de president de Revolutionaire Raad bijeen, die volgens de grondwet gehoord moet worden voordat de president een premier ,,benoemt of ontslaat".
Volgens persberichten waren er binnen de raad twee stromingen te onderkennen m.b.t. de oplossing van de crisis. Eén stroming was voorstander van handhaving van het kabinet, de andere stroming was voor de benoeming van een zakenkabinet, onder verantwoordelijkheid van het staatshoofd.
De president ontving ook de leiders van andere politieke partijen.

Op 27 juli werd bekendgemaakt dat de president Soares had ontslagen. In een verklaring die in het presidentiële paleis werd uitgegeven heette het dat het ontslag geen enkel waardeoordeel inhoudt over het optreden van de premier, maar het ,,automatische en onvermijdelijke" resultaat van de regeringscrisis was.
Soares maakte op 28 juli bekend dat hij voorlopig zou aanblijven als waarnemend eerste minister tot zijn ontslag gepubliceerd zou zijn in de staatscourant.
In de daaropvolgende dagen voerde de president een intensief overleg met de leiders van de politieke partijen maar ook met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en de vakbonden.
CDS-leider Freitas do Amaral verklaarde na afloop van een dergelijk onderhoud dat zijn partij best weer bereid was te gaan onderhandelen met de socialisten over de vorming van een nieuwe coalitieregering maar dan moesten wel enige wensen van de CDS worden ingewilligd, zoals het niet meer terugkeren van Luis Saias op landbouw en het terugdraaien van de plannen voor een nationale gezondheidszorg.

Op 1 aug. hield Eanes een toespraak voor de televisie waarin hij de socialisten en de CDS uitdaagde zo snel mogelijk een compromis te bereiken over het herstel van de regeringscoalitie.

Zou dit de partijen niet voor 5 aug. gelukken dan voorzag hij een zgn. ,,presidentiële oplossing". Dat wilde zeggen de vorming van een regering die nauw zou samenwerken met de president en in een verwijderde houding tot de politieke partijen zou staan.

Als minister-president van zo'n regering zou — na overleg met de politieke partijen — door hem iemand worden aangewezen, zo maakte Eanes duidelijk, die zijn volstrekte vertrouwen heeft
Een dergelijke „presidentiële regering" zou een programma moeten opstellen dat zij ter goedkeuring voorlegt aan het parlement, en tegelijkertijd het houden van vervroegde verkiezingen moeten voorbereiden, onder andere via een aanpassing van de kieswet
Is zij met dit laatste klaar dan stelt deze regering in het parlement de vertrouwenskwestie Wordt zij daarbij „weggestemd", dan blijft dezelfde regering niettemin tijdelijk aan Zij handelt dan de lopende zaken af en schrijft parlementsverkiezingen uit die binnen 90 dagen moeten plaatsvinden (Dit kan niet anders dan nadat Eanes het parlement heeft ontbonden, al noemde hij deze ontwikkeling niet uitdrukkelijk)
Krijgt de betrokken „presidentiële regering" wel het vertrouwen van het parlement dan kan, aldus Eanes, deze regering ook tot 1980 aanblijven — het jaar waarin normaal gesproken voor het eerst nieuwe parlementsverkiezingen plaatsvinden ,,Het is voor mij duidelijk dat er geen oplossingen bestaan buiten de grondwet", aldus Eanes in zijn met grote ernst voorgedragen rede
„De huidige pohtieke crisis betekent een zeer gevaarlijk moment voor de consoli-

datie van de democratie in Portugal' aldus Eanes ,Maar zij kan ook een heilzame werking hebben als we haar gebruiken om de voorwaarden waaronder deze democratie functioneert — en die zijn tot nu toe niet de meest geeigende geweest — te verbeteren

De oorzaak van de crisis schuilt volgens de piesident ,in de geringe mogelijkheden tot sainenwerking tussen de politieke partijen, het tussen hen bestaande gebrek aan begrip en het ontbreken van een goede sainenwerking tussen de verschillende instellingen van de staat" — ,het kan daarbij niet verbazen" aldus de president ,,dat de geloofwaardigheid van de instellingen vermindert en het democratiscne stelsel zich bedreigd ziet

De president stond uitvoerig stil bij de ernst van de econoniische crisis, die onder meer gekenmerkt wordt zoals hij zei door een buitenlannse schuld die per Portugees 19000 escudos bedraagt" (bijna f 1000)

Socialisten wijzen ultimatum van de *hand*, kritiek op *Eanes*

Op 2 aug. kwam het nationale secretariaat van de socialistische partij bijeen om zich over het ultimatum te beraden. Na afloop van dit beraad werd een verklaring uitgegeven waarin de in het ultimatum genoemde tijd zo kort werd genoemd dat redelijkerwijze niet verwacht kon worden dat binnen die tijd een akkoord kon worden bereikt. Tenzij de CDS bereid zou zijn, aldus de vei-klaring, om opnieuw ,,op vaderlandslievende wijze" het akkoord te aanvaarden dat ,,door hen eenzijdig werd opgezegd".

In de verklaring werden verder de president zowel als de CDS verantwoordelijk gesteld voor de crisis.

De president werd verweten premier Soares te hebben ontslagen, wat hij grondwettelijk niet zou mogen.

Zij kwamen daarbij terug op de al eerder door Soares verdedigde stelling dat de regering PS-CDS in feite geen coalitieregering was maar een ,,regering op basis van de PS met deelneming van figuren uit de CDS". Dat betekent aldus de PS dat de grondslag van de regering-Soares niet vervallen was door het vertrek van de drie CDS-ministers. De socialisten zeiden verder dat Eanes met het ontslag van Soares in feite in de schoenen van het parlement was gaan staan. Dit had volgens hen moeten uitmaken of het na het vertrek van de CDS-ministers de achtergebleven regering nog zijn steun had willen geven.

Daarnaast. aldus de PS, is het nauwelijks te geloven dat Eanes werkelijk een herstel van de oude coalitie wilde. Anders had hij wel een ruimere termijn voor de onderhandelingen gegeven.

De CDS kwam ook bijeen om zich te beraden over het ultimatum Zij wezen het socialistische voorstel tot het aangaan van een coalitie op baris van het akkoord van jan. (pag. 507/3) van de hand. Zij schoven de verantwoordelijkheid voor de crisis geheel in de schoenen van de socialisten, die zoals de CDS in een verklaring zei ,.weigeren besprekingen te openen" over de door de christendemocraten gestelde eisen

Mario Soares verkiaarde op 3 aug. in een televisie-interview dat hij grote gevaren zag in een zgn. ,,presidentiële oplossing" voor de politieke crisis. Hij noemde het gevaarlijk voor de „democratie" dat daarbij zoveel macht in handen van het staatshoofd zou komen.

Deze is niet alleen de ,,gekozen president van alle Portugezen", hij is ook hoofd van de strijdkrachten en voorzitter van de Revolutionaire Raad. aldus Soares ,Gaat hii van nu af aan ook het algemene beleid van het land via een tussenpersoon (bedoeld is de vertrouwensman, die de president als premier zou aanwijzen) bepalen, dan leidt dit tot een opeenhoping van macht in de handen van een man, die altijd gevaarlijk is voor een democratische samenleving ..

Soares meende zelfs dat zo'n ontwikkeling ,,ongrondwettig" is. (Al wordt zij volgens de gangbare uitleg van de grondwet toegestaan) Zij zou volgens de oud-premier ,,in het nationale en internationale vlak leiden tot speculaties die mij niet goed lijken voor de Portugese democratie".

Soares werd ondervraagd in een reeds lang van tevoren gepland programma, dat onderdeel vormde van een serie die de Portugese tv wijdt aan politieke leiders

De ex-premier greep deze kans met beide handen aan om van zijn teleurstelling blijk te geven over zijn ontslag en over de verdere koers die de Portugese politieke ontwikkelingen hebben genomen.

Hij waarschuwde dat de centrum-rechtse christendemocraten (CDS) er nog eens spijt van zullen krijgen dat zij de samenwerking met de socialisten hebben opgezegd Hij meende dat de PS-CDS-regering ,,alle mogelijkheden bezat om voort te duren' Hij erkende dat hij ,,volledig verrast" was geweest toen hij, terwijl hij inet vakantie was in de Algarve, van de plotseling uitgebroken crisis op de hoogte was gebracht

Tegen de heersende opvattingen in meende Soares dat zijn persoonlijke betrekkingen met president Eanes nog steeds ,,uitstekend" zijn. Hij wees er daarbij op dat hij in het verleden ,,als onzichtbaar schild" was opgetreden voor Eanes, zonder dat deze zich daarvan bewust was, om de president te beschermen tegen hen ,,die hem ertoe wilden brengen extreme oplossingen te kiezen ..

Tenslotte meende Soares dat de landbouwpolitiek (het voornaamste conflictpunt met de CDS) van zijn regering door ,,een zeker succes" gekenmerkt was geweest

Hij ontkende uitdrukkelijk dat er ooit sprake was geweest van een pact met de communisten om de landbouwhervormingswet van de socialistische oud-minister Earreto op zijn beloop te laten

Hij verweet Barreto (die in de laatste regering werd vervangen door Luis Saias die sterk bekritiseerd werd door de CDS), dat hij indertijd overijverig te werk was gegaan bij de toepassing van zijn wet

Hernieuwd politiek overleg *Eanes* **wijst** Nobre dn *Costa als premier aan*

Na het verstrijken van het ultimatum begon president Eanes in de week van 7 augustus opnieuw met het overleg met de leiders van de politieke partijen.

De politieke leiders voerden ook onderling overleg. Soares ontving op 5 augustus in zijn buitenhuis in Sintra de voorzitter van de CDS, Freitas do Amaral, Alvaro Cunhal, president van de communistische partij en majoor Victor Alves, lid van de Revolutionaire Raad. Naar verluidde werd overlegd over de mogelijkheid van een soort samenwerking in het parlement tussen de socialisten, centrum en communisten m.b.t. een eventuele nieuwe zakenregering.

Op 8 aug. besprak Eanes de crisis met de leden van de Revolutionaire Raad. Daarbij kwam naar voren dat de meerderheid van de leden van de Raad tegen een militair als nieuwe premier was. Deze mogelijkheid was al enige malen ter sprake gebracht, maar ook het merendeel van de politieke partijen had zich daartegen uitgesproken.

Mario Soares verklaarde daarover op 8 augustus: ,,Dit zou de opvatting verbreiden dat de Portugese democratie zich op een terugweg bevindt en een ernstig gevaar betekent voor de integratie in een democratisch Europa."

Op 9 augustus maakte Eanes de benoeming van de 55-jarige Alfredo Nobre da Costa tot premier bekend.

De nieuwe Portugese premier de 55-jarige Alfredo Nobre da Costa, geldt als een liberale technocraat en een man die bij uitstek het vertrouwen geniet van president Eanes Hij is een ,,onafhankelijke", dat wil zeggen dat hij met geen enkele politieke partij banden heeft. aldus het N R C/H'b l a d (10-8)

Nobre da Costa heeft een lange ervaring in het bedrijfsleven Tijdens de dictatuur was hij een tijd lang de „rechterarm" van Antonio Champalimaud, een van de belangrijkste ondernemers van het oude regime Ook toen gold hij echter als een man van liberale opvattingen, zo werd in welingelichte kringen verzekerd, maar bemoeide hij zich niet met de politiek Hij nam zijn ontslag bij Champalimaud toen deze op een gegeven ogenblik besloot enkele tientallen werknemers te ontslaan om kosten te besparen

Werd Nobre da Costa beschouwd als een typische vertegenwoordager van het ouds regime, dan was hij zeker niet opgenomen als staatssecretaris voor industrie en technologie in de zg. zesde provisionele regering, die na de Anjerrevolutie aan de macht kwam En had hij zeker ook niet als onafhankelijk lid deel kun-

Alfredo Jorge Nobre da Costa beantwoordt vragen van de pers bij het verlaten van het presidentiële paleis.

nen uitmaken van de eerste regering Soares, die — afgezien van nog één andere onafhankelijke (Mota Pinto) — verder geheel uit socialisten bestond
In deze regering, die in december '77, werd weggestemd in het parlement, was hij minister voor industrie en technologie Hij genoot daarm een reputatie van doelmatigheid Dat hij in dit kabinet werd opgenomen was toen al doordat president Eanes zich voor hem inzette.
Voor de socialisten was Nobre da Costa op dat moment welkom, zo werd in welingelichte kringen opgemerkt, omdat hij een man is die het vertrouwen geniet van het particuliere bedrijfsleven Om dezelfde reden zou het voor de socialisten nu moeilijk kunnen zijn om onder zijn leiding in het kabinet te gaan zitten
In mentaliteit staat Nobre da Costa waarschijnlijk dichter bij de centrum-rechtse christen-democraten dan de socialisten. Opvallend was dat Freitas do Amaral, de leider van de christen-democraten, nag voordat de naam van de nieuwe premier publiekelijk bekend werd, al liet blijken erg ingenomen te zijn met de keuze. Of dat achteraf slim is geweest is de vraag, want die reactie zal het voor de socialisten niet gemakkelijker maken hun mensen toe te staan in de nieuwe regering te gaan zitten
In sociaal opzicht behoort de nieuwe, ,,good-looking'' minister-president. die getrouwd is en een dochter heeft, ongetwijfeld tot de ,,betere kringen '. Hij is in het mondaine leven een bekende figuur en speelt golf.

De nieuwe premier ontving op 11 augustus de leiders van de belangrijkste politieke partijen voor een eerste overleg. Soares verklaarde na afloop daarvan dat hij samenwerking met de nieuwe premier niet uitsloot. Wel maakte hij duidelijk dat de socialisten niet als partij in een nieuw kabinet zullen gaan zitten.
Wat deelneming van socialisten op persoonlijke basis aan de regering betrof, ging Soares niet verder dan te zeggen dat zij hiervoor de toestemming nodig hebben van het hoogste partijorgaan. De PSD verklaarde naar aanleiding van het onderhoud met de nieuwe premier dat de partij niet als zodanig in de regering zou gaan zitten maar ,,telkens per geval'' de eventuele deelneming van individuele leden van de partij zou bestuderen.
Communistenleider Cunhal verklaarde na afloop van zijn bezoek dat hij aan Nobre da Costa de bezorgdheid van zijn partij over de huidige situatie heeft overgebracht, maar trad niet in details.
De socialistische leider Soares becommentarieerde de benoeming van Nobre da Costa in een vraaggesprek voor radio en tv als een ,,tegen de democratie gerichte staatsgreep''. Hij lichtte verder toe waarom zijn partij niet aan een nieuw te vormen regering zou deelnemen.
De oud-premier verduidelijkte dat hij ,,geen fascistische militaire coup'' op het oog heeft. Daarvoor ontbreken op het ogenblik zowel nationaal als internationaal de voorwaarden. Maar wel, aldus Soares, ,,is er sprake van een grote druk van de krachten van rechts''.
Zich kerend tegen de opzet van de regering, die de door Eanes aangewezen, onafhankelijke technocraat Nobre da Costa probeerde samen te stellen, zei Soares: ,,Het gaat niet om de persoon van Nobre da Costa. Het gaat om de logica, die achter deze regering schuil gaat, om het algehele beleid. Sinds enkele maanden zijn verscheidene pogingen ondernomen om een rechts nationaal of nationalistisch blok te vormen. Dit blok heeft als voornaamste functie alles wat het resultaat was van de 25e april (Anjerrevolutie) uit te wissen. Het ontslag van de laatste regering past in deze opzet. En daarom keren wij nns tegen dit ontslag''.
Soares wees de volgens hem door Eanes aangemoedigde gedachte van de hand dat de politieke partijen niet functioneren en niet in staat zijn tot overeenstemming te komen met elkaar. ,,Wij hebben dat in dit land vijftig jaar moeten aanhoren. Het is de strijd tegen de politieke partijen ten gunste van oplossingen die over de hoofden van de partijen heen gaan. Wij weten al waar dat toe leidt'', aldus de oud-premier.

De door de president gekozen oplossing werkt volgens Soares duidelijk een ,,polarisatie'' van het Portugese politieke leven in de hand en geert niet de volkswil weer. Dit zou er toe leiden dat het prestige van de president ernstig wordt aangetast.''
Elders in zijn betoog beschuldigde Soares er Eanes opnieuw van dat hij de grondwet heeft geschonden omdat hij de partijen niet werkelijk heeft geconsulteerd over de keuze van de aan te wijzen minister-president.
,,Diens naam bevond zich niet op de lijst van acht mensen die ons werd overlegd. Verder hield de president geen rekening met het resultaat van de verkiezingen. Hij sloeg het advies van de hand van de christendemocraten, de communisten en de socialisten dat hij een minister-president van deze laatste partij zou aanwijzen.''
In het interview maakte Soares bekend dat Vitor Constancio, de socialistische minister van financiën in de vorige coalitieregering PS-CDS in geen geval in de regering Nobre da Costa zal gaan zitten. Constancio gold als een van de bekwaamste bewindslieden uit het kabinet. Hij speelde een centrale rol bij de voorberei-

Alfredo Nobre da Costa hield een toespraak nadat hij beedigd was als premier. Rechts president Eanes.

ding van de onderhandelingen van Portugal met de Europese Gemeenschap, die naar verwacht in okt zullen beginnen

Hoewel Soares herhaalde dat de PS niet „als partij" in het kabinet zal gaan zitten, liet Soares de deur op een kier staan voor deelneming van socialisteri op persoonlijke basis aan de regering Wel wees hij echter de formule af die Nobre da Costa naar verluidt in zijn hoofd had voor zijn regering vijf onafhankelijken vijf socialisten, drie sociaal-democraten en twee christendemocraten

In dat geval zal de PS, waarop de meeste stemmen werden uitgebracht, in een volledige minderheidssituatie komen zonder enige invloed " aldus Soares

Nabre da Costa gaf op 22 aug. een televisie-interview waarin hij nadere bijzonderheden verstrekte over de vorming van een nieuwe regering:

Hij zei bezig te zijn met een regering van „onafhankelijken en technocraten".

Hij verzekerde dat zijn kabinet „gezien de moeilijke situatie waarin Portugal verkeert" niet louter als zaakwaarnemer zal kunnen optreden. „Deze regering zal politieke initiatieven nemen". Hij beloofde dat deze initiatieven „in grote mate" aan het parlement zouden worden voorgelegd.

Hij zei verder door te willen gaan met de uitvoering van de Wet op de landbouwhervorming.

Maar hij wees er wel op dat er belangrijker kwesties op het spel staan dan de eigenlijke landbouwhervorming: „.De produktiviteit van onze landbouw is uiterst laag en niet alleen in de gebieden waar de landbouwhervorming van toepassing is".

Op 24 aug. werd bekend dat Nobre da Costa geslaagd was met zijn pogingen een nieuwe regering samen te stellen.

Op *25* aug. werd de samenstelling van het nieuwe kabinet bekend gemaakt en op 29 aug. werd het door president Eanes beëdigd. De regering Nobre da Costa bestaat uit de volgende personen:

premier - Alfredo Nobre da Costa; defensie - kol. Firmino Miguel; buitenl. zaken - Correia Gago; binnenl. zaken en administratieve hervormingen - kol. Antonio Gonçalves Ribeiro; financiën en plan - Jose da Silva Lopes; industrie en technologie - Fernando Santos Martins; soc. zaken - Aracio Pereira Magro: arbeid - Antonio Seixas da Costa Leal: landbouw - Apolinario Vaz Portugal; justitie - Mario Raposo; huisvesting en publieke werken - kol. Almeida Pina; onderwijs en cultuur - Carlos Alberto Loud Braga; handel en toerisme - Pedro Jose Pires de Miranda; transport - Amilear Marques; minister van staat, belast met de betrekkingen met het parlement - Carlos Costa Freitas. (NZZ, NRC/H'blad, Le Monde, KCA, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag. 507 e.v.)

AFRIKA

ALGEMEEN

TOPCONFERENTIES ECOWAS

De tweede topconferentie van de Economische Gemeenschap van Westafrikaanse Staten (ECOWAS of CEDEAO) werd op 4 en 5 nov. 1976 gehouden in de Togolese hoofdstad Lomé. Aanwezig waren de staatshoofden van Benin, Guinee-Bissau, Ivoorkust, Liberia, Mauretanië, Niger, Nigeria, Opper-Volta, Senegal, Sierra Leone en Togo, alsmede vertegenwoordigers van Gambia, Ghana, Guinee en Mali.

De conferentie werd besloten met de ondertekening van een aantal protocollen, die de ratificatieprocedure van het Verdrag van Lagos — de grondslag waarop de gemeenschap in mei 1975 was opgericht (pag. 367/1-1975) — voltooiden. Daarin werden nl. de details van sommige belangrijke bepalingen uit dat verdrag definitief vastgesteld, vooral die m.b.t. de begroting. Het door de ministerraad voorgestelde ontwerp-protocol betreffende de begrotingsbijdragen werd in tegenstelling tot de andere ontwerpen aanzienlijk gewijzigd. Besloten werd voor het vaststellen van de hoogte van de respectieve bijdragen het BNP van elke lidstaat even zwaar te laten wegen als het nationale inkomen per hoofd van de bevolking. Nigeria, dat op deze basis de grootste afzonderlijke bijdrage zou leveren, nl. **30%** van de totale begroting, had meer gewicht, nl. voor twee derde deel, willen toekennen aan het inkomen per hoofd dan aan het BNP.

Voorts werd overeengekomen dat het hoofdkwartier van de Gemeenschap zou worden gevestigd in Lagos (Nigeria), terwijl het Fonds voor samenwerking, compensatie en ontwikkeling (FCCD) zijn zetel in Lomé zou krijgen. De uitvoerende secretaris van de Gemeenschap zou door Ivoorkust worden geleverd, de FCCD-directeur door Liberia.

In overeenstemming hiermee werd in jan. 1977 Aboubakar Diaby Ouattara uit Ivoorkust tot uitvoerend secretaris van de ECOWAS benoemd, terwijl ve olgens de Liberiaanse oud-minister Alexander Romeo Horton directeur-generaal van het FCCD werd.

In de loop van 1977 traden de Kaapverdisch eilanden als 16de lid tot de Gemeenschap toe.

Op 21 en 22 april 1978 vond in de Nigeriaanse hoofdstad Lagos de derde topconferentie van de ECOWAS plaats. Aanwezig waren de staatshoofden van 12 lidstaten, terwijl Ghana, Guinee, Mali en Niger door ministers waren vertegenwoordigd. De deelnemers aan de conferentie ondertekenden een non-agressieprotocol, waarbij zij zich o.m. verplichtten om:

a) zich te onthouden van bedreiging met of gebruik van geweld jegens elkaar en geen maatregelen toe te staan die de territoriale integriteit en politieke soevereiniteit van de partners zouden kunnen schaden

b) de huidige grenzen van hun grondgebied als definitieve grenzen te erkennen:

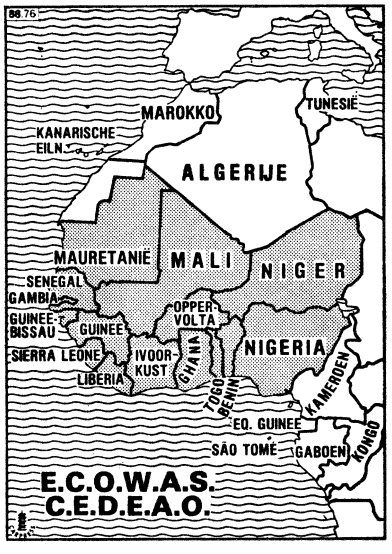
c) bij de regeling van alle geschillen van vreedzame middelen gebruik te maken:

d) met alle middelen te verhirideren dat op hun eigen grondgebied levende buitenlanders tegen andere staten subversieve acties ondernemen

De staatshoofden verzochten de ministerraad een ontwerp voor te bereiden voor een multilateraal akkoord over het vrije verkeer van personen binnen de Gemeenschap, zodat dit door de volgende topconferentie — mei 1979 in Senegal — zou kunnen worden behandeld.

Besloten werd de Kaapverdische eilanden vrij te stellen van het leveren van bijdragen aan de begroting en het FCCD-kapitaal voor de komende twee jaar met het oog op de moeilijke economische omstandigheden van deze lidstaat.

Overeengekomen werd dat m.i.v. 28 mei 1979 (d.w.z. vier jaar na de ondertekening van het Verdrag van Lagos) de lidstaten verplicht zouden zijn hun douanetarieven voor goederen afkomstig uit de Gemeen-

schap niet meer te verhogen. Daarmee zou dan de eerste stap worden gezet op weg naar een eventuele afschaffing van alle tariefmuren binnen de Gemeenschap.

In het slotcommuniqué werd verwezen naar de recente pogingen van de presidenten van Liberia, Togo en Gambia om de geschillen tussen Guinee, Ivoorkust en Senegal bij te leggen. De presidenten van laatstgenoemde staten werden gelukgewenst met ,,hun rijpheid en begrip bij de oplossing van hun geschillen in een ware Afrikaanse geest". (Zie pag. 558/2/3.)

Begin mei deelde de voorzitter van de ministerraad, de Nigeriaan Omoniyi Adewoye, mee dat het kapitaal van het FCCD inmiddels $20 mln bedroeg, waarvan $6,7 mln door Nigeria was bijgedragen. Het uiteindelijke kapitaal van het Fonds zou volgens een aanbeveling van de raad van directeuren van het FCCD $500 mln moeten bedragen. (*Financial Times*, Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad*)

TOPCONFERENTIE OCAM. UITTREDEN GABON, TOETREDING SEYCHELLEN. WIJZIGING IN ZUIVER TECHNISCHE ORGANISATIE

De OCAM (Organisation commune africaine et mauricienne) telde sinds het uittreden van Kameroen, Madagascar en Tsjaad in 1973 (pag. 776/2-1973) nog 10 lidstaten: Centraal Afrikaanse Republiek (toen), Dahomey (toen), Gabon, Ivoorkust, Mauritius, Niger, Opper-Volta, Rwanda, Senegal en Togo.

De 10de topconferentie van de OCAM werd van 10-12 aug. 1974 in Bangui (CAR) gehouden in aanwezigheid van zeven staatshoofden, terwijl Kameroen een waarnemer had gezonden.

Nadat de presidenten Bongo (Gabon) en Eyadema (Togo) te verstaan zouden hebben gegeven dat ook zij zich uit de OCAM terug zouden trekken als de organisatie niet werd hervormd, werd een aantal besluiten genomen betreffende de structuur van de OCAM, waarbij in het bijzonder een grotere verantwoordelijkheid werd toegekend aan de kleinere lidstaten.

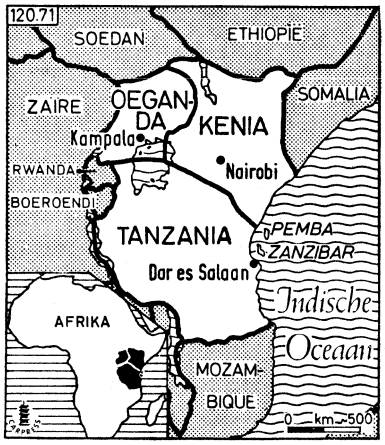
Zo werd president Habyalimana van Rwanda tot voorzitter van de OCAM benoemd i.p.v. president Senghor van Senegal. Voorts Régis Franchet (Mauritius) secr.-generaal i.p.v. Falilou Kane (Senegal). Het hoofdkwartier werd verplaatst van Yaoundé (Kameroen) naar Bangui. Tevens werden de hoofdkwartieren van verscheidene agentschappen naar de hoofdsteden van kleinere lidstaten overgeplaatst. Topconferenties zouden voortaan eens per 2 jaar worden gehouden.

Andere besluiten betroffen de instelling van een solidariteits- en garantiefonds en de toewijzing van de oplossing van politieke problemen aan de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE). Daardoor werd de OCAM een ,,echt instrument van economische, culturele en sociale solidariteit en samenwerking" d.w.z. een ,,puur economische" organisatie met als doel het ontwikkelen van samenwerking onder de lidstaten.

Niettemin besloot Gabon op 7 sept. 1976 zich uit de OCAM terug te trekken, omdat deze, een ,,anachronistisch en sectarisch organisme", ,,de voortzetting van het oude spel in Afrika van de voormalige koloniserende mogendheden" is, en omdat het uittreden ,,enorme nutteloze uitgaven" zou voorkomen. Wel bleef Gabon lid van de gespecialiseerde agentschappen.

Op 9 en 10 febr. 1977 vond in Kigali (Rwanda) de uitgestelde 11de topconferentie van OCAM plaats in aanwezigheid van slechts drie van de negen staatshoofden, terwijl ditmaal Boeroendi een waarnemer had gestuurd. Besloten werd de Seychellen als lid tot de organisatie toe te laten. Tevens werd een conventie voor de instelling van een garantie- en samenwerkingsfonds aanvaard om de solidariteit tussen de lidstaten te versterken en hun economische ontwikkeling te bevorderen.

Op 22 maart 1977 volgde in Dakar (Senegal) een buitengewone topconferentie van de OCAM, die door zeven staatshoofden, twee premiers en een minister werden bijgewoond. Na afloop deelde president Houphouët-Boigny van Ivoorkust mee dat was besloten de bespreking van enigerlei kwesties van politieke aard voortaan na te laten; daarvoor waren organisaties als de OAE of de VN. In de toekomst zouden slechts economische, sociale en culturele kwesties door de OCAM worden behandeld.

Op 18 maart 1978 bevestigden de deelnemers aan de 12de zitting van de ministerraad van de OCAM in Cotonou (Benin) de in 1974 te Bangui vastgestelde beginselen, in het bijzonder de zuiver „technische" doelstelling van de organisatie. (Le *Monde*, NZZ)

AIR XFRIQCE VOORTAAN 11 LEDEN

De multinationale luchtvaartmaatschappij Air Afrique, waarin na het uittreden van Kameroen in nov. 1971 elf Afrikaanse staten samenwerkten, verloor op 2 dec. 1976 een lid door het uittreden van Gabon (omdat de maatschappij meer geïnteresseerd zou zijn in politiek dan in economische realiteiten). Door de toetreding van Sierra Leone in juni 1978 telde de maatschappij weer elf leden." Zij boekte in 1977 een winst van 821 mln fr. CFA bij een omzet van 53 mrd fr. CFA. (Le Monde, The Times)

(Vor. bet-. pag. 238/1-1974)

OOSTAFRIKAANSE GEMEENSCHAP IN IN FEITE ONTBONDEN. POGINGEN TOT OPRICHTING NIEUWE GEMEENSCHAP

De in 1967 gevormde Oostafrikaanse Gemeenschap (EAC) van Kenia, Oeganda en Tanzania hield op 30 juni 1977 in feite op te bestaan, nadat het parlement van de gemeenschap er niet in geslaagd was een bijeenkomst te beleggen voor het goedkeuren van een begroting voor het per 1 juli 1977 beginnende financiële jaar.

Het hoogste orgaan van de gemeenschap (East African Authority), bestaande uit de presidenten van de drie lidstaten, was sinds 1971 niet meer bijeengekomen, dank zij de voortdurende weigering van president Nyerere van Tanzania aan één tafel te zitten met president Amin van Oeganda.

Een door Oeganda voorgestelde ministersbijeenkomst in Kampala vóór eind juni 1977 vond geen doorgang. In de voorafgaande maanden van

---

* Benin, Centraal Afrikaans Keizerrijk, Ivoorkust, Kongo, Mauretanië, Niger, Opper-Volta, Senegal, Sierra Leone, Togo en Tsjaad.

1977 hielden de vier ,,corporaties" van de EAC psactisch op te functioneren: East African Airways Corporation (EAAC), East African Railways Corporation (EARC), East African Harbours Corporation (EAHC) en East African Posts and Telecommunications Corporation (EAPTC).

Luchtvaart

Nadat op 7 jan 1977 in Nairobi (Kenia) was gericht dat de EAAC haar vluchten naar negen steden in Tanzania om economische redenen had opgeschort, staakte de maatschappij op 27/28 jan 1977 ook grotendeels haar internationale activiteiten

Er was een tekort aan financiele middelen, doordat Oeganda en Tanzania niet aan hun financiële verplichtingen hadden voldaan hun schulden werden resp geraamd op £ 3 mln en £ 700 000 De maatschappij zou ruim £ 500 000 verschuldigd zijn aan assuradeurs. ruim £ 1 mln aan Shell en ca £ 3 mln aan de Bank van Kenia

Op 28 jan 1977 deelde de regering van Kenia mee dat zij niet langer gelden aan de EAAC kon verschaffen, terwijl ,,meer dan £ 13 mln aan schulden" uitstonden van wie het grootste deel in Kenia voldaan moest worden (aan olieinaatschappijen voor brandstof en aan de Keniase regering voor onbetaalde landingsrechten) Daarentegen gaf de Tanzaniaanse regering die dag de schuld aan ,een kliek van profiteurs binnen de Keniase regering, die de luchtlijn willen opheffen, zodat zij hun eigen particuliere onderneming kunnen starten"

Op 4 febr werd in Kenia bekendgemaakt dat een staatsluchtvaartmaatschappij, de Kenia Airways, op 22 jan. was opgericht om internationale en nationale vliegdiensten met geleende toestellen te kunnen uitvoeren
Tegelijkertyd richtte de regering op Zanzibar haar eigen luchtvaartmaatschappij

Op 18 april werd in Dar-es-Salaam meegedeeld dat Tanzania bezig was met de oprichting van haar eigen luchtvaartmaatschappij, Air Tanzania. (Oeganda had reeds in 1975 Uganda Airlines opgericht.)

Op 19 april 1977 maakte de Keniase minister van energie en verbindingen, Isaac Omolo Okero, bekend dat zijn ministerie het directoraat van de luchtvaart en het meteorologische departement van de EAC overnam, omdat er geen kans op samenwerking bestond met Tanzania, dat naar zijn zeggen *33* in Kenia geregistreerde lichte vliegtuigen vasthield, noch met Oeganda. dat Keniase toestellen alleen liet landen op Entebbe en niet op andere vliegvelden in Oeganda

Tegenstellingen Kenia-Tanzanza

Nadat Kenia en Tanzania sinds eind 1976 over en weer herhaaldelijk beschuldigingen over een saboteren van de Gemeenschap hadden geuit, besloot Tanzania op 4 febr 1977 zijn grens met Kenia te sluiten voor alle verkeer Het legde voorts beslag op talrijke in Kenia geregistreerde voertuigen en vliegtuigen, als gevolg waarvan het toeristenverkeer over de grens werd ontregeld
President Nyerere van Tanzania inotiveerde de maatregel op 8 febr als vergelding voor ,,een reeks Keniase stappen om de instellingen van de EAC te ontmantelen"' het ondermijnen van de EAAC, het nationaliseren van de havens, het in beslag nemen van vier gemeenschappelijke schepen op het Victoria Meer en het aan de grond houden van EAAC-toestellen

Op 10 febr 1977 werd te Nairobi bekend dat een nieuwe Keniase spoorwegmaatschappij was opgericht om de EARC binnen Kenia te vervangen

Op 11 febr kondigde de regering van Tanzania een permanent verbad af voor toeristen, die Tarizania vanuit Kenia over land wilden bereiken, en op 18 april volgde een permanente sluiting van ae grens met Kenia

Op 4 juni werd te Nairobi bekend dat Kenia de internationale luchtvaartmaatschappijen had gelast geen passagiers in Nairobi aan noord te nemen, die alleen naar Dar-es-Saiaam wilden vliegen, waarmee de laatste rechtstreekse luchtverbinding tussen Kenia en Tanzania uerd verbroken

Mi v 1 juli 1977 stelde de regering van Kenia haar eigen departement voor douanerechten en accijnzen in

Verdere ontwikkelingen

Tijdens een ontmoeting in Kampala (Oeganda) kwamen president Amin en sjeik Aboud Jumbe, de vicepresident van Tanzania, op 3 juli 1977 overeen de algemene diensten van de EAC minstens tot 30 sept. van dat jaar voort te zetten, waarbij Tanzania verantwoordelijk zou zijn voor 59,6% van de kosten en Oeganda voor 40,4%.

Op 6 juli 1977 riep Kenia bij monde van minister van buitenlandse zaken Munyua Waiyaki op tot de vorming van een nieuwe Oostafrikaanse Gemeenschap, die zich zou moeten uitstrekken van Mozambique tot Egypte en waaraan behalve door de vroegere partne s zou moeten worden deelgenomen door Boeroendi, Ethiopië, Mozambique, Rwanda, Somalia, Soedan, Zaïre, Zambia ,,en wellicht zelfs Egypte". Daarvan kwam echter niets terecht en voorlopig werden de betrekkingen tussen de drie vroegere partners verder afgebroken.

Op 3 sept. 1977 meldde Kenia dat m.i.v. 1 nov. alle commerciële vluchten tussen Kenia en Tanzania zouden worden verboden. In de tussenliggende periode werden ca. 800 Keniase boeren, die al jaren in Tanzania woonden, uitgewezen.

Op 4 okt. verbood Kenia Oegandese vrachtwagens de toegang tot het land als vergelding voor een besluit van de Oegandese regering een week eerder om buitenlandse vrachtwagens van de Oegandese wegen te meren.

Op 29 nov. begonnen echter grensbesprekingen tussen Kenia en Oeganda, die volgens een mededeling van Geoffrey Kariithi (permanent secretaris van president Kenyatta) op 16 dec. tot een akkoord leidden over het herstel van normale betrekkingen tussen berde landen. Maar de volgende dag werd in Dar-es-Salaam officieel meegedeeld dat alle voorwaarden van Tanzania eerst moesten worden vervuld, voordat de grens met Kenia kon worden heropend.
Onderhandelingen tussen Kenia en Oeganda leidden op 8 febr. 1978 tot het besluit om met elkaar diplomatieke betrekkingen aan te knopen, maar dezelfde dag werd in Nairobi bekend dat Kenia het verkeer van goederentreinen van en naar Oeganda had stopgezet., omdat dit land schulden ter waarde van £ 500.000 niet zou hebben betaald.
Inmiddels hadden de regeringen van Kenia, Oeganda en Tanzania op 18 jan. de Zwitserse diplomaat Viktor Umbricht aanvaard als bemiddelaar bij de ontbinding van de EAC voor het bereiken van overeenstemming over de verdeling van de activa en passiva van de Gemeenschap. (The Times, Financial Times, NZZ) (Vor. ber. pag. 495-1976)

KENIA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN SINDS VERKIEZINGEN VAN 1974

Na de verkiezingen van okt. 1974 (pag. 782/2-1974) ontstond er binnen de één-partij-staût Kenia wrijving tussen het parlement en de regering. De kritiek vanuit het parlement, die vooral na de moord op afgevaardigde Kariuku. toenam, werd echter tot zwijgen gebracht door de arrestatie en uitschakeling van de voornaamse opponenten.

Verdaging parlement

Na de beëdiging van de parlementsleden en de herverkiezing van de voorzitter volgde op 6 nov. 1974 binnen het parlement een conflict over de verkiezing van een plv. voorzitter, waarvoor een van de voornaamste critici van de regering, John Marie Seroney, kandidaat was gesteld. Daarop verdaagde president Kenyatta de parlementszitting zonder opgaaf van redenen. Na drie maanden werd het parlement begin febr. 1975 weer bijeengeroepen en werd Seroney tot plv. voorzitter gekozen.

Moord op *Kariuku en* nasleep

Op 2 of 3 maart 1975 werd het parlementslid~Josiah Mwangi Kariuku (45) vermoord. Hij gold door zijn

kritiek op het regeringsbeleid als de ,,leider van de opposition" in het parlement, dat alleen uit vertegenwoordigers van de KANU (Kenya African Nationa? Union) bestond.

Kariuku begon zijn politieke loopbaan in 1961 als particuliere secretaris van Joino Kenyatta In 1963 werd hij voor het eerst in het parlement gekozen Vanwege zijn kritische instelling kreeg hij tijdens de verkiezingscampagne van 1974 (pag 782/2-'74 iiirt de officiële steun van de KANU en op een na werden al zijn campagne-bijeenkomsten verboden ,,om veiligheidsredenen", maar hij werd toen met een sterk uitgebreide meerderheid herkozen Bij de reorganisatie van het kabinet op 31 okt 1974 verloor hij zijn post als onderminister van toerisme
Zijn kritiek richtte zich vooral op de z i steeds groeiende kloof tussen rijken en armen in Kenia, wat hem de reputatie bezorgde van een ,,vriend van het volk"
Zijn niet dan een bepaalde stam gebonden aanhang kwam uit de minst bevoorrechte groepen — de werklozen in de steden en de boeren zonder land — en omvatte andere tegenstanders van de regering zoals militante studentenleiders (wier eisen voor onderwijshervormingen tot de sluiting van de Universiteit van Nairobi van 14 aug 1974 tot 6 januari 1975 hadden geleid).

Kariuku, die voor het laatst in levende lijve was gezien op 2 maart 'savonds in een hotel in Nairobi, werd op 6 maart als vermist opgegeven. Geruchten doden toen de ronde dat hij van dat hotel was weggevoerd door een lid van de General Service Unit (GSU), de paramilitaire veiligheidspolitie. Verondersteld wend dat hij werd ondervraagd over cen explosie in een busstation in Nairobi op 1 maart, waarbij 27 mensen werden gedood en waarvoor de verantwoordelijkheid werd toegeschreven aan een groep die zich verantwoordelijk had verklaard voor drie eerdere aanslagen in de hoofdstad in de voorgaande maand, nl. het Maskini (= armen) Bevrijdingsfront. Maar op 11 maart verklaarde vice-president Daniel T. Arap Moi in het parlement dat Kariuku niet gearresteerd was.
Later die dag maakten familieleden bekend dat Kariuku's lijk op 3 maart op 32 km van Nairobi in woest gebied was aangetroffen, waarna het naar het lijkenhuis van de hoofdstad was overgebracht. Het met kogels doorzeefde en ernstig verminkte lijk werd pas op 11 maart 's avonds door twee van Kariuku's echtgenoten geidentificeerd. Volgens een politieverklaring de volgende dag was de vertraging bij de identificatie te wijten aan moeilijke omstandigheden (ontbinding, ontbreken van identiteitsgegevens).

Op 12 maart was de toestand in Nairobi gespannen. Gewapende politie bewaakte de regeringsgebouwen en de toegangswegen tot de hoofdstad werden door wegversperringen van de politie gecontroleerd. De studenten van de Universiteit van Nairobi boycotten de colleges en poogden demonstraties te organiseren, maar zij werden zonder ernstige incidenten door de oproerpolitie verspreid.

Het parlement, dat up 12 maart zijn zitting uit eerbied voor Kasiuku geschorst had, aanvaardde op 13 maart een motie om eerst de moord op Kariuku te bespreken ,,als een zaak van nationaal belang". De indiener van de motie, Mark Mwithaga, herinnerde er aan dat Kariuku in zijn laatste toespraak tot het parlement eind febr had gevraagd waarom een eerdere aanslag op hem — zijn auto was in Nairobi beschoten — niet door de politie was onderzocht.

Op 14 maart aanvaardde het parlement een motie van Elijah Mwangale tot instelling van een commissie van 15 leden om ,,de verdwijning en de daarop gevolgde moord" op Kariuku te onderzoeken. Onder voorzitterschap van Mwangale zaten in die commissie enkele van de voornaamste medestanders van Kariuku zoals Martin Shikuku, Charles Rubia en John M. Seroney (plv. parlementsvoorzitter).

Op 3 juni 1975 publiceerde de onderzoekscommissie haar rapport. Daarin werd geconcludeerd dat er een ,,massale en vastberaden cover-up campagne" was gevoerd om de feiten inz. de moord op Kariuku te verdoezelen. GSU-commandant Ben Gethi werd genoemd als ,,een persoon die zelf een actieve rol in de moord speelde dan wel als medeplichtige van de moordenaar of moordenaars"; en aanbevolen werd hem in zijn functie te schorsen ,,in afwachting van verder onderzoek". Gethi werd geïdentificeerd. als de laatste persoon met wie Kariuku in levenden lijve was gezien. Hij zou volgens het rapport zijn gebruikt om Kariuku ,,naar een plaats te lokken waar de moordenaars zaten te wachten". Bij de ontvoering van Kariuku zouden verscheidene voertuigen van het „Criminal Investigation Department (CID) zijn gebruikt. Aanbevolen werd ook de hoofdconimissaris van politie, Bernard Hinga, en CID-directeur Ignatius Ncleri in hun functies te schorsen.

Volgens het rapport had de politie onmiddellijk voor Kariuku's verdwijning getracht ,,bewijsmateriaal samen te stellen" om hem in verband te brengen met de aanslag van 1 maart Na zijn dood leek de politie bewust een identificatie van het lijk te hebben opgehouden in de hoop dat het ongeidentificeerd zou worden begraven
De commissie getuigde van een totaal gebrek aan medewerking van de kant van de politie bij haar onderzoek en maakte melding van positieve pogingen van de politie om dit onderzoek te dwarsbomen door bemoeienis met getuigen die ,,werkelijk iets wisten" en die door de politie zouden zijn ,,bedreigd, geintimideerd en zelfs gemarteld" Door de tegenwerking van de politie ha6 de commissie het ,,onmogelijk" gevonden ,,om het haar opgedragen werk naar eigen voldoening te boltooien"

Op 4 juni 1975 stemde het parlement bijna eenstemmig voor een voorstel om alle andere werkzaamheden op te schorten teneinde een debat aan het rapport te wijden. Daarmee werd een oproep van procureur-generaal Charles Njonjo en vice-president Daniël T. Arap Moi om het debat uit te stellen t.b.v. een nadere bestudering van de conclusies van de commissie verworpen.
Op 11 juni werd het rapport door het parlement aanvaard, terwijl een regeringsamendement om er slechts nota van te nemen werd verworpen met een meerderheid van 62 tegen 59 stemmen bij één onthouding.

Ontslag kabinetsleden

Reeds vóór de stemming op 11 juni werd de onderminister van openbare werken, John Keen, die scherpe kritiek had geleverd op de houding van de regering t.a.v. het rappmt, van zijn post ontheven.
Op 12 juni werden de minister van openbare werken, Masinde Muliro, en de onderminister van arbeid, Peter Kisibu, die tegen het regeringsamendement hadden gestemd, ontslagen. (Kisibu moest de volgende dag voor een rechtbank verschijnen wegens een aanklacht betreffende geweldpleging jegens een Britse Shell-functionaris; hij werd op 28 okt. 1975 veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf, waardoor hij automatisch zijn zetel in het parlement verloor.)
In een toespraak te Nakuru op 13 juni 1975 maakte president Kenyatta duidelijk dat de wijzigingen in het kabinet het begin waren van een vastberaden actie van de regering om haar gezag over het parlement opnieuw te doen gelden.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAAT VAN BELEG IN PERZIË

Na vier reeksen van gewelddadige onlusten, oorspronkelijk voortgekomen uit het verzet van religieuze sjïitische leiders tegen het moderniseringsbeleid van de sjah, leek in Perzië een ontwikkeling naar een ruimere mate van democratie op gang te komen.
De onlusten begonnen op 7/9 jan in Qom. De tweede reeks volgde na 40 dagen in Tabriz op 18 febr., de derde op 27 maart in diverse steden. vooral Jazd, en de vierde op 7 mei opnieuw in tal van plaatsen.

Op 22 juli braken gewelddadige onlusten uit in Meched. waarna het onrustig bleef.

Op 5 aug. verzekerde de sjah dat de verkiezingen van juni 1979 „100% vrij" zouden zijn en op 11 aug. herhaalde hij zijn voornemen het bewind te liberaliseren. De op 27 aug. benoemde nieuwe premier Emani zou dit beleid uitvoeren en naar een nationale verzoening streven.
Maar op 8 sept. raakten leger en politie slaags met duizenden betogers in Teheran, waarop zij met machinegeweren schoten. Er vielen 150 à 200 doden. Oppositieleiders werden gearresteerd en in 12 steden werd de staat van beleg afgekondigd.
In aansluiting op de eerder vermelde gebeurtenissen (pag. 187/1 e.v.) ontwikkelde de toestand zich als volgt:

Maurt-onlusten

Na de bloedige onlusten in Tabriz op 18/19 febr. (pag. 187/3), die volgens officiële cijfers 12 dolden hadden gevergd. keerde de rust in Perzie tijdelijk terug. Het leger was op 23 febr. uit Tabriz teruggetrokken, nadat meer dan 600 personen waren gearresteerd.
Een afgevaardigde uit Tabriz. Ahmed Bani Ahmad, verweet de regering niet voldoende te hebben gedaan om de onlusten te voorkomen in een motie van afkeuring, de eerste sinds 24 jaar. Maar het parlement verwierp deze motie met grote meerderheid, aldus werd op 20 maart bericht. Tegelijkertijd gelastte de sjah de vrijlating van 385 gevangenen, van wie ca. 40 wegens bedreiging van de staatsveiligheid waren veroordeeld.

Op 27 maart echter braken in verscheidene steden nieuwe onlusten uit, die tot 3 april voortduurden.

27 en 28 maart: In Kazvin (150 km ten noordwesten van Teheran) werd een bank in brand gestoken en werden de ramen van twee andere banken vernield In Babol aan de Kaspische Zee overviel een vijftigtal gemaskerde mannen het hoofdkwartier van de regeringspartij Rastakhiz en werd een bioscoop in brand gestoken terwijl betogers „opruiende pamfletten" verspreidden, dc politie verrichtte zes arrestaties In de hoofdstad Teheran werden twee bankgebouwen overvallen In Kashan (120 km bezuiden Teheran) werd eveneens een bioscoop in brand gestoken In Isfahan waren verschillende openbare gebouwen het doelwit van acties

29 maart In Jazd (500 km ten zuidoosten van Teheran) liepen betogingen uit op botsingen met de politie. die van vuurwapens gebruik maakte, er vielen „minstens twee doden Ouk in Kazvin kwam die dag een man om het leven bij een vuurgevecht met de politie

30 maart In Teheran wierpen twee mannen op motoren bommen in twee café's, maar er vielen geen slachtoffers In Khorramabad (350 km ten zuidwesten van Teheran) bctoogaen ca 400 personen, terwijl in Kazerun (600 km bezuiden Teheran) de politie optrad tegen betogers. die bankgebouwen aanvielen

Een door de ondergrondse oppositie uitgeroepen staking van een dag vond weerklank in de orthodoxe moslemwijken van Teheran en Tabriz, maar kon hei zakenleven in de hoofdstad niet ernstig ontwrichten

31 maart/1 april. In Ilam maakte de politie verscheidene brandbommen onschadelijk, die in een drukbezochte bioscoop waren verstopt. In Teheran werden nieuwe acties tegen bankgebouwen gemeld

2 april Acties tegen openbare gebouwen kwamen voor in Isfahan, Rezaiyeh (bij de Turkse grens) en Zarand Een betoger werd gedood Bij betogingen in diverse grote steden werden 43 personen gearresteerd

Betogers in de straten van Teheran op 4 sept. dragen een portret van Ayatollah Khomeini, van wie zij de terugkeer uit ballingschap eisen

De *NZZ* (2-4) stelde dat de nieuwe onlusten — 40 dagen na de bloedige gebeurtenissen van Tabriz — hun aanleiding vonden in oproepen van sjïitische geestelijken tot protestdemonstraties, die — na de traditionele rouw periode van 40 dagen — het karakter van herdenkingsbetogingen voor de dode „martelaren" van de vroegere protesten kregen.
De onrust dreigde zich nu tot het hele land uit te breiden en vooral in de traditionele cultuurcentra, waar de sjïitische geestelijkheid invloed bezit. Een oorzaak van het sjïitische protest was volgens de *NZZ* de vergaande minachting in Perzië van de liberale grondwet van 1906, die toen door een gemeenschappelijke strijd van de bazarbevolking en de geestelijken was afgedwongen. Het huidige conflict schijnt een poging te zijn de ontwikkeling van toen nog eens op gang te brengen, aldus de *NZZ*.
Regeringsfunctionarissen weten de orderverstoringen aan „elementen die door het buitenland beïnvloed

zijn", en aan ,,islamitische marxisten". Officiële dagbladen spraken van een verbond tussen ,,rode en zwarte reactionairen", d.w.z. tussen extreem linkse en extreem rechtse groeperingen.

In een commentaar op de rellen schreef het Engelstalige dagblad *Kayan* dat ,,een terugblik op de gebeurtenissen van de afgelopen 15 jaar wel eens het licht zou kunnen werpen op diegenen die door hun gevestigde belangen steeds opnieuw gedwongen worden tot pogingen om onze weg naar de vooruitgang te blokkeren." ,,Het is duidelijk dat in het prille begin van onze revolutie de krachten van zwarte reactie en rode agitatie een goddeloos verbond hebben gesmeed; dat zij een gezamenlijk front tegen de Iraanse revolutie hebben gevormd" aldus *Kayan*. (*NRC/H'blad, Reuter* 5-4)

Op 9 april vond in Tabriz o.l.v. premier Jamshid Amouzegar een massabetoging plaats van ca. 200.000 personen, die steun betuigden aan de regering. De oprichting werd gemeld van ,,comités van patriotten", die toestemming kregen tot het dragen van wapens om ,,de bevolking van een kader te voorzien en te organiseren".

Terwijl de onrust in het algemeen leek af te nemen, werden in de nacht van 8 op 9 april bomaanslagen gepleegd op de huizen van drie Perzische oppositieleiders, leden van het op 7 dec. 1977 gevormde comité voor de verdediging van de vrijheid en de mensenrechten: Karim Sanjabi (pag. 188/2), Mehdi Bazargan en Rahmatollah Moghaddam. De aanslagen werden in een boodschap aangeduid als ,,de eerste manifestatie van de clandestiene Organisatie voor Wraak. Mahmoud Manian, een van de leiders van het Nationale Front, een oppositiegroep van sociaal-democratische en centrum-religieuze partijen, verklaarde tegenover The Times (20-4) dat de bomaanslagen echter het werk waren van de Perzische geheime politie, de Savak

Op 11 dec 1977 had Darius Foruhar (pag 188/2), de leider van de Iranian Nationalist Party (INP), in Teheran bekendgemaakt, dat een Unie van Nationale Front Krachten, was gevormd door een coalitie van de INP, de Iran Party en de Society of Iranian Socialists Het Front stelde zich ten doel ,,de dictatuur te bestrijden binnen het kader van de wet" Hij riep op tot een terugkeer naar de constitutionele monarchie en tot de nationalisatie van de groatste particuliere industrieen vanuit een ,,strikt nationalistische" ideologie

Op 21 april werden in een bergdorp bij Teheran 65 studenten gearresteerd, omdat zij tegen het regime gerichte pamfletten zouden hebben verspreid. Voorts zouden in zes verschillende steden (o.a. Ahvaz en Kashan) 18 personen, die tegen het bewind betoogden, zijn gearresteerd. Vanaf eind april werd het onrustig op de universiteiten. Op 30 april en 1 mei werden op de terreinen van de universiteit van Tabriz gevechten geleverd tussen studenten en politie.

Mei-onlusten

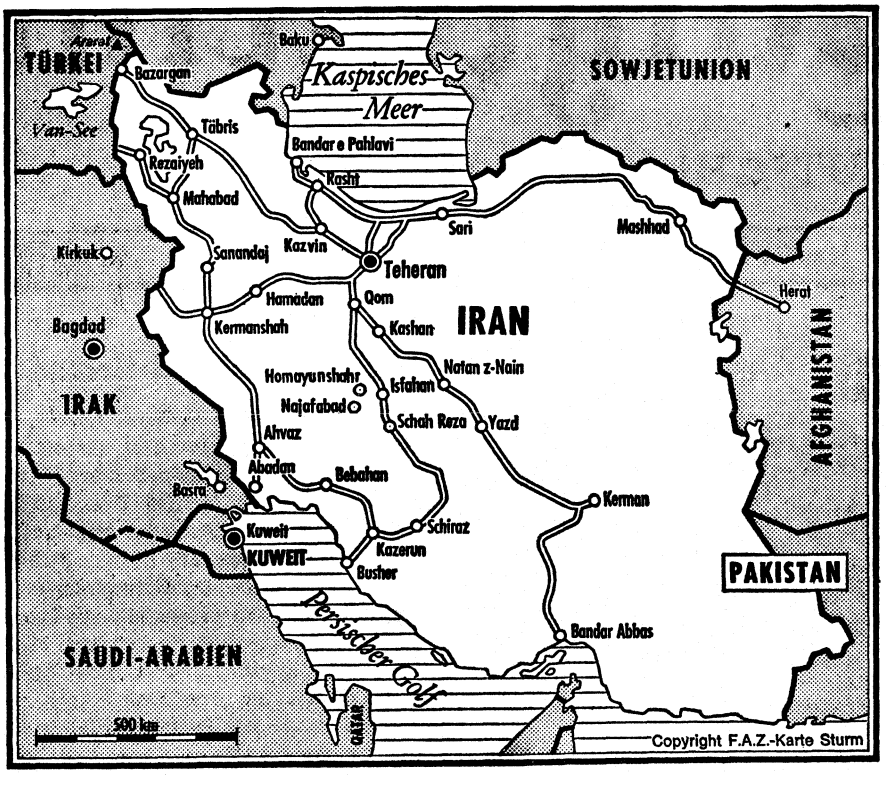
Op 7 mei, 40 dagen na de ongeregeldheden in Yazd. brak een nieuwe reeks onlusten in Perzische steden uit — de vierde in 1978 en voor de derde maal na een pauze van 40 dagen.

Uit zeven steden meldden kranten en het semi-officiële persbureau Pana op 9 mei minstens 2 doden, 41 gewonden en 39 arrestaties. Die doden vielen na botsingen op de campus van de universiteit van Tabriz, waarbij 24 studenten en 14 politiemannen gewond raakten. Gewelddadige acties werden ook gemeld uit Teheran en universiteitscentra in de provincie zoals Shiraz, Isfahan en Babol.

Voorts werden op 9 en 10 mei ernstige onlusten gemeld uit het religieuze bolwerk Qom (waar in januari de onrust begon, pag. 187/1). Volgens Perzische kranten op 11 mei kwamen in Qom nu 9 mensen (o.w. 2 geestelijken) om het leven, en voorts 3 in Tabriz en 3 in Kazerun.

Op 11 mei vonden voor het eerst in het centrum van Teheran anti-regeringsbetogingen plaats. Voor de Jame-moskee in de bazar verzamelden zich verscheidene duizenden mensen, die door een religieuze leider werden toegesproken. Na diens tegen de regering gerichte woorden vertrok de menigte in de richting van het hoofdpostkantoor onder het roepen van leuzen als ,,Weg met de sjah". Daarop greep het leger in overeenkomstig het daags tevoren door de regering aangekondigde voornemen niet langer wanorde en geweld te zullen tolereren. De ca. 2.000 militairen maakten gebruik van traangas en vuurden waarschuwingsschoten in de lucht af, maar volgens Sanjabi zouden ook betogers door kogels zijn getroffen; hij sprak van minstens 100 gewonden. De sjah stelde zijn reis naar Bulgarije en Hongarije vier dagen uit. Leger en politie grendelden de bazar af en betrokken posities in het centrum van de hoofdstad.

Op 14 en 15 mei werden in Teheran 219 personen gearresteerd, terwijl de oproerpolitie op 16 mei voor de

vijfde achtereenvolgende dag slag leverde met enkele honderden oproerige studenten aan de universiteit; toen werden minstens 12 studenten gearresteerd.

In Qom drong de politie op 10 mei het huis van de voornaamste „ayatollah" (religieuze leider) van het sjiitische triumviraat aldaar Shariai Madari, binnen, m strijd met het 13 eeuwen oude asielrecht van de sjieten. Daarbij zouden twee moellahs (priesters) zijn gedoon en vier anderen gewond Als gevolg daarvan werd Shariat Madari met eei: shock naar het ziekenhuis overgebracht, terwijl een collega ayatollah Marashi voor medische behandeling naai Londen vertrok Ayatollah Golpayegani, een hartpatiënt, ontving geen bezoek meer

Bij demonstraties in Ahvaz op 18 mei en daarop gevolgde botsingen met de politie raakten verscheidene mensen gewond, terwijl ook een aantal werd gearresteerd. Inmiddels was het aantal arrestanten in Teheran opgelopen tot 266.

Aanzet tot *liberalisering*

Op 25 mei verklaarde premier Amouzegar tegenover *AP:* Onze dissidenten mogen zoveel ze willen tegen onze keizer demonstreren, zolang dat vreedzaam en ordelijk gebeurt, maar als ze herrie gaan veroorzaken dan zullen wij optreden en krachtig ook. (...) Als die mensen rustig willen demonstreren, als zij naar moskeeën willen gaan om toespraken te houden en de regering te bekritiseren, dan is er niets aan de hand. Maar als zij de straat optrekken, gevechten uitlokken, een bank of een politiebureau in brand steken, dan zal de regering de landswetten doen naleven. Dan zullen de schuldigen worden gegrepen."

Hoewel van 30 mei—1 juni nog botsingen aan de universiteit van Teheran werden gemeld, leek de rust in Perzië terug te keren. Een door de oppositie op 5 juni uitgeroepen algemene staking werd maar beperkt opgevolgd: in Qom en Tabriz waren de bazars gesloten, maar in Teheran vond geen enkele betoging plaats.

Ook op de 40ste dag na de mei-onlusten, op 17 juni. deden zich geen incidenten voor, terwijl de bazars in Teheran en zeven anders steden voor de dag van „nationale rouw" (uitgeroepen door de oppositie) waren gesloten.

Inmiddels had de sjah op 6 juni het hoofd van de Savak, de 71-jarige generaal Nematollah Nassiri, ontslagen en hem tot ambassadeur in Pakistan benoemd. De volgende dag werd de chef van de inlichtingendienst van het leger. generaal Nasser Moghadam, die een belangrijke rol speelde bij het invoeren van democratische hervormingen in het leger, tot nieuwe leider van de Savak benoemd.

Zonder voorafgaande instemming van de sjah werden vanaf 18 juni pogingen ondernomen om het één-partijstelsel te doorbreken Wel had de sjah in mei verklaard dat het één-partijstelsel niet aan de behoeften van de natie had voldaan.

Op 18 juni maakte Mohsen Pezeshkpour bekend dat hij met twee anderen de Rastakhiz verliet oir, de voormalige, uit 1941 daterende ultranationalistische Pan-Iraanse Partij te reactiveren De volgende dag kondigde een groep van gematigde intellectuelen en schrijvers o.l.v. Haj Sayd Javadi de vorming van een „politiek actieve beweging" aan. Daarop verklaarde een regeringswoordvoerder dat het lidmaatschap van de Rastakhiz niet langer verplicht was.

Volgens *AFP* (28-6) keurde het politieke bureau van de Rastakhiz de vorming van drie vleugels binnen de partij goed: 1) links van het midden. de progressieve vleugel; 2) rechts van het midden: de constructieve vleugel; en 3) de intellectuelengroep Nahavandi. Elke vleugel kon zetels in het parlement krijgen, een programma opstellen en manifestaties organiseren. Maar premier Amouzegar maakte duidelijk dat politieke activiteit slechts binnen de Rastakhiz kon worden bedreven.

In een op 27 juni openbaar gemaakt rapport ging de door de regering ingestelde „Groep voor de bestudering van Iraanse problemen" in op de achtergronden van de ongeregeldheden in de steden Tabriz en Qom (jan./febr. 1978).

De onrust in Tabriz was een logisch gevolg van frustraties van de lagere inkomensklassen, veroorzaakt door valse beloften van de regering en vernederingen van de kant van de ambtenaren.

Over de religieuze achtergronden liet de commissie van onderzoek zich vaag uit. Enerzijds wordt er over geklaagd dat de buitenlandse pers „zonder enige grond" slechts buiten-. landse agitators achter de incidenten vermoedde, terwijl aan de andere, kant wordt gezegd dat „agenten van de vijanden van Iran" bij de onrust betrokken waren.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

STAATSBEZOEK AAN TANZANIA

Koningin Juliana en prins Bernhard hebben van 11-17 juli een staatsbezoek aan Tanzania gebracht De Nederlandse delegatie, waarvan ook minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken deel uitmaakte, arriveerde in de avond van de 10de juli op de luchthaven Kilimanjaro, waar zij werd verwelkomd door premier Edward Sokoine. Overnacht werd in Arusha in het Noorden van het land, waarna het gezelschap op 11 juli afreisde naar Dar-es-Salaam, waar het de gast was van president Nyerere.

In de avond bood de Tanzaniaanse president zijn Nederlandse gasten een diner aan

President Nyerere bedankte het Nederlandse volk voor de ontwikkelingshulp, die het Tanzania biedt „De hulp wordt ons gegeven zonder te proberen die te gebruiken om er invloed mee op ons uit te oefenen', aldus Nyerere. De president liet zich positief uit over de Nederlandse houding inzake de apartheidspolitiek van Zuid-Afrika

De koningin zei te hopen, dat de Wijsheid en het beleid van Nyerere een voorbeeld zullen zijn voor de strijd om vrijheid en gelijkheid zoals die nog in grote delen van Afnka wordt gevoerd Zij sprak de wens uit dat vrede, vrijheid en respect voor alle mensenrechten zullen zegevieren in de gehele wereld

Koningin en prins hebben bezoeken gebracht aan verschillende projecten van ontwikkelingssamenwerking, die met Nederlandse hulp zijn opgezet. Daaronder bevond zich een project van de stichting „Nederland kinderhulpplan" in Kilosa, dat door de koningin op 12 juli bezocht werd. De koningin had in 1973 deze stichting f 4,5 mln geschonken van het bedrag, dat haar ter gelegenheid van haar 25-jarig regeringsjubileum door het Nederlandse volk was aangeboden.

Het koninklijke paar heeft tevens een bezoek gebracht aan Dodoma, de toekomstige hoofdstad van Tanzania.

Correcties op uitlatingen minister Van der Klaauw

Minister Van der Klaauw heeft vanuit Tanzania enige opwinding veroorzaakt met opmerkingen over het socialisme dat daar „een kreet" zou zijn en „de naam niet eens waard".

Het ministerie van buitenlandse zaken in Den Haag heeft laten weten dat de be-

windsman verkeerd begrepen is Hij zou hebben bedoeld dat het socialisme in Tanzania niet is te vergelijken met de Westeuropese borm daarvan, en is gericht op het aankweken van gemeenschapszin onder strakke centrale leiding.
Ook een andere uitlating, over zijn „gevoel" dat veel ontwikkelingsgeld verdwijnt in een bodemloze put, zou zijn misverstaan. Van der Klaauw bedoelde te zeggen dat Tanzania een enorme behoefte heeft aan hulp, maar dat het werk zeer langzaam vordert en dat resultaten pas over vele jaren zichtbaar worden.

Na afloop van het staatsbezoek is de koningin via Egypte, waar zij een privébezoek aan Luxor bracht, teruggereisd naar Nederland, terwijl de prins nog enige dagen in Tanzania gebleven is voor het bezichtigen van natuurreservaten.
(ANP. *NRC/H'blad)*

REGERING WIL CULTUREEL VERDRAG MET ZUID-AFRIKA OPZEGGEN

De regering wil het culturele verdrag met Zuid-Afrika, dat al sinds 31 mei 1951 bestaat, zo spoedig mogelijk opzeggen. Volgens de regering vormen de ernstige gebeurtenissen van de tweede helft van vorig jaar in Zuid-Afrika daartoe de aanleiding. Het kabinet heeft op 6 juli de Tweede Kamer gevraagd met de opzegging akkoord te gaan.

In een toelichting op het besluit schrijft het kabinet dat het met het besluit een initiatief van het vorige kabinet overneemt Het kabinet-Den Uyl had de uitvoering van het cultureel verdrag op 23 september 1977 opgeschort Na het bekend wonden van repressieve maatregelen tegen de minderheden in dat land in oktober van het afgelopen jaar, kondigde het kabinet-Den Uyl aan het verdrag te willen opzeggen Dat besluit werd vóór het optreden ban het kabinet-Van Agt niet meer uitgevoerd
De zeer ernstige gebeurtenissen in de tweede helft van 1977 in Zuid-Afrika wettigen ook naar het oordeel van de huidige bewindslieden geen andere conclusie dan dat aan de zijde van de Zuidafrikaanse regering de juiste instelling ontbreekt om de beoogde dialoog wezenlijk effect te laten hebben, zo schrijven de ministers Van der Klaauw, Pais en Gardeniers in de toelichting Overigens werd in de regeringsverklaring van het kabinet-Van Agt, het apartheidsbewind in Zuid-Afrika veroordeeld.
Volgens het kabinet blijven contacten met Zuid-Afrika ook zonder het culturele verdrag mogelijk. Het denkt daarbij aan contacten met individuele Zuidafrikanen om op die manier het Nederlandse standpunt over gelijkwaardigheid en het in vrijheid samenleven van burgers in een staatsverband ongeacht ras of religie kenbaar te maken.
Volgens de toelichting moet de regering nog bezien op welke manier initiatieven in deze richting kunnen worden ondernomen en/of initiatieven van derden kunnen worden gesteund (NRC/H'blad)

SCHUEDVERLICHTING VOOR VIER ONTWIKKELINGSLANDEN

De Nederlandse regering heeft besloten de schulden van een viertal van de armste en minst ontwikkelde landen kwijt te schelden Het gaat hier om Bangladesh, Boven-Volta, Soedan en Tanzania. De leningen die deze concentratielanden ontvingen in het kader van de ontwikkelingssamenwerking zijn per 1 juli omgezet in schenkingen.
Dit betekent dat over de door de Nederlandse regering verstrekte leningen in de toekomst geen rente en aflossing meer behoeft te worden betaald. Deze kwijtgescholden zogenaamde „schuldendienst" (rente plus aflossing) bedraagt (in mln gld) voor: Bangladesh 105; Boven-Volta 18; Soedan 41; Tanzania 129,6; te zamen 293,6.

Met dit besluit geeft de Nederlandse regering uitvoering aan de resolutie inzake schulden en ontwikkelingsproblemen van ontwikkelingslanden, zoals die tijdens de minasteriele zitting van de Raad voor Handel en Ontwikkeling van UNCTAD begin maart van dit jaar in Genève werd aangenomen
In deze resolutie kwamen ontwikkelde en ontwikkelingslanden na langdunge en vaak ogenschijnlijk uitzichtloze onderhandelingen overeen dat ontwikkelde landen zullen trachten schuldverlichting te geven aan in het bijzonder de armste ontwikkelingslanden Het schuldenvraagstuk vormt een van de klemmendste problemen voor met name de armste en minst-ontwikkelde lenden van de Derde Wereld
Tussen 1967 en 1976 namen de totale schulden van alle ontwikkelingslanden toe van 48 miljard dollar tot 206 miljard dollar Driekwart van de totale schulden en méer dan driekwart van de totale schuldendienst (rente plus aflossing) komt voor rekening van de relatief draagkrachtige ontwikkelingslanden zoals Brazilie, Chili, Korea, Mexico, Joego-Slavie en Argentinie
Hoewel de schuldenlast van de minst-ontwikkelde landen een relatief klein deel omvat van de totale schuldenlast van alle ontwikkelingslanden te zamen vormen rente en aflossing van hun schuldenlast voor die groep van minst-ontwikkelde landen een aanzienlijke belemmering voor de eigen economische vooruitgang
Deze landen moeten naar verhouding een groeiend aandeel van hun exportopbrengsten besteden aan terugbetaling van buitenlandse schulden, zodat steeds minder overblijft voor import van voor ontwikkeling noodzakelijke goederen en diensten. Deze problemen worden des te moeilijker voor arme landen met een zwakke betaIingsbalanspositie en/of teruglopende export. Bangladesh, Boven-Volta, Soedan en Tanzania behoren tot deze categorie
In andere vorm heeft Nederland reeds eerder voor een aantal ontwikkelingslanden de schulden verlicht
In de afgelopen drie jaar werd (buiten schuldverlichting in Wereldbankconsortium-verband voor Bangladesh, India en Pakistan) aan de minst-ontwikkelde landen en zogenaamde „door de energiecrisis meest getroffen ontwikkelingslanden" waaraan ons land leningen in het kader van ontwikkelingssamenwerking heeft verstrekt, de rente en aflossing van die leningen kwijtgescholden
Met deze schuldverlichtingsoperaties was in de jaren 1975, 1976 en 1977 een bedrag van 110 miljoen gulden gemoeid
Andere landen die in een eerder stadium ook reeds schuldverlichting hebben verstrekt (in het kader van de „Special Action" van de Noord-Zuid-conferentie) zijn Zweden, Zwitserland en Canada.
(Nederlandse Staatscourant. dd 10 juli)

MINST ARME CONCENTRATIELANDEN KOMEN NIET LANGER IN AANMERKING VOOR HULP

De minister voor ontwikkelingssamenwerking, drs. J. de Koning, heeft op 4 sept. de ambassadeurs van Colombia, Cuba, Jamaica, Peru en Tunesië ontvangen, teneinde hun mededeling te doen van het voornemen van de regering om, behoudens parlementaire goedkeuring. deze landen vanaf volgend jaar niet langer als concentratieland voor de Nederlandse bilaterale hulp aan te merken. Een en ander is het gevolg van een beleidswijziging die de regering in het hulpprogramma wil doorvoeren.

Aan dit voornemen liggen, zo is aan de ambassadeurs meegedeeld, de volgende overwegingen ten grondslag.

Het Nedei-landse beleid voor ontwikkelingssamenwerking is gericht op verzelfstandiging van de ontwikkelingslanden en op het zo snel en direct mogelijk lenigen van de nood der armen. Vooral voor dit laatste is de bilaterale hulpverlening een goed instrument Om de armen met hulpprojecten te kunnen bereiken zijn gedetailleerde inzichten nodig in de politieke, sociale en economische structuur van de arme landen, van de behoeften en mogelijkheden van de betrokkenen en van de sociaal-economische sectoren waarvan hulpbehoeftigen deel uitmaken
Om dit beleid uitvoering te geven worden in de bilaterale hulp verschillende programma's gehanteerd, zoals de bijstand aan concentratielanden, de speciale hulp aan arme groepen, de hulp via particuliere organisaties, de uitzending van vrijwilligers, voedsel- en noodhulp en hulp gericht op kennisoverdracht
Kenmerkend voor de Nederlandse hulp aan concentratielanden is een gecombineerde inzet van de diverse hulpvormen en een langjarige samenwerkingsrelatie. Dit vergroot de effectivibeit, de omvang en de diversiteit van de hulp en de nodige kennis van die landen en doelgroepen
Bovendien kan sneller worden beslist door meer kennis van kanalen en instellingen in de betrokken landen. Verwachtingen over en weer kunnen beter op elkaar worden afgestemd.
Deze op kwaliteit gerichte, doch zeer arbeidsintensieve werkwijze kan alleen goed worden uitgevoerd, indien het aantal coincentratielanden beperkt is
Momenteel is er onvoldoende voorbereiding, uitvoering en begeleiding van de hulpallociaties en van de individuele projecten Daardoor is een marge ontstaan tussen de geformuleerde beleidsdoelstellingen, zoals vastgelegd in de Nota Bilaterale Hulp en de realisatie daarvan
Het zal duidelijk zijn dat de kwaliteit van

de Nederlandse ontwikkelingshulp hiermee niet is gediend. Teneinde deze kwaliteit te verbeteren worden de volgende maatregelen overwogen

- reorganisatie van het ambtelijke apparaat,
- versterking van de ambassades in concentratielanden
- @ veibetering van het bestedingsoverleg;
- verbetering van projectidentificatie, -voorbereiding, -uitvoering en begeleiding
- @ vermindering van ket aantal concentrntielanden

De keuze van de concentratielanden zal uorden gebaseerd op het zoveel mogelijk voldoen aan elk der volgende evenwaardige criteria

- de mate van armoede en de daarmee samenhangende behoeften aan hulp
- een ecoiiomisch beleid dat sociaal verantwoord is,
- een beleid dat aanvaardbaar is ten aanzien van ie eerbiediging van de menscnrechten

Teneinde het huidige aantal concentratielanden te beperken is in het licht van deze criteria besloten de lijst van concentratielanden met de minst arme te verminderen

Om deze beleidswijziging te concretiseren stelt de Nederlandse regering zich voor, dat de landen met een bruto nationaal produkt per hoofd boven de $ 550 voortaan niet langer als concentratieland hulp kunnen ontvangei?

Aangezien het per capita-inkomen van Tunesië, Jamaica, Peru en Colombia volgens de cijfers van de Wereldbank voor 1976 boven deze grens ligt, zal met deze landen een nieuwe sarnenwerkingsrelatie worden aangegaan van in het algemeen minder bewerkelijke aard Over de inhoud van die samenwerking zal met de betrokken landen nader overleg plaatsvinden.

De te verlenen hulp zal worden aangepast aan de specifieke behoeften van die landen, zoals financiering van betalingsbalansrekorten, hulp ter leniging van de noden van de armste groepen, of hulp primair gericnt op kennuoverdracht

De samenwerlring in de vorm van concentratiehulp wordt derhalve omgebouwd in een minder veelvormige bijstand. Lopende projecten en verplichtingen zullen in overleg met de betrokken regeringen worden afgemaakt.

Aan de ambassadeur van Jamaica is in dit verband meegedeeld, dat Nederland gezien de acute financiële crisis waarin Jamaica verkeert, van plan ss betalingsbalanssteun in de vorm van een lening op concessionele voorwaarden van f 17.5 mln te verschaffen Dit is een aanvulling op het bedrag van S 5 mln dat Nederland in het kader van het Caraïbisch Consortium toezegde

Voorts is de regering van plan de rente van de financiele hulp bij leningen aan Jamaica, die in de jaren 1978 t m. 1980 vervallen, te consolideren in de vorm van een lening op zeer zachte (IDA)-voorwaarden Het bedrag dat hiermee is gemoeid wordt op ; 4 mln geraaind

Aan Peru is in verband met de moeilijke financiële situatie van dat land een bedrag van ; 25 mln beschikbaar gesteld voor programmahulp in de vorm van een lening, terwijl ƒ 10 mln als gift beschikbaar is voor technische hulp ten behoeve van de afronding van projecten Deze bedragen komen ten laste van de begroting van 1978 Ook voor Peru bestaat het voornemen de rente van financiële leningen die in 1978 t in 1980 vervallen, te consolideren in de vorm van IDA-leningen Hiermee is een bedrag gemoeid van ca i 18,5 mln.

De hulp aan Cuba, waarvan het Per capita-inkomen eveneens boven de $ 550 ligt zal na 1-1-1979 niet worden voortgezet, omdat ei geen wijziging is gekomen in de aard en omvang van het Cubaanse optreden in Afrika

Lopende projecten en verplichtingen zullen echter worden afgemaakt.

De besprekingen tussen minister De Koning en de ambassadeurs van alle bovengenoemde landen vonden plaats in een aangename sfeer De ambassadeurs van de landeri, waarmee de hulprelatie wordt voortgezet toonden zich verheugd over de verhelderende uiteenzetting en verklaarden begrip te hebben voor de overwegingen van de Nederlandse regering om wijziging te brengen in de vormen van de Nederlandse ontwikkelingshulp (Nederlandse Staatscourant)

PORTUGAL

AKKOORD MET ANGOLA

Het Portugese staatshoofd. generaal Eanes, en de president van Angola, Agostinho Neto, hebben van 24 tot 26 juni in de hoofdstad van Guinée-Bissau, Bissau, een akkoord getekend, dat voorziet in de normalisering van de betrekkingen tussen Portugal en zijn voormalige kolonie Angola, die zich in nov. 1975 eenzijdig onafhankelijk heeft verklaard.

Het akkoord voorziet o.a. in de mogelijkheid voor Angolese vluchtelingen naar hun land terug te keren. Ook zullen Portugese burgers die Angola indertijd hebben verlaten nu een verzoek kunnen indienen om terug te keren.

De Angolese president verklaarde dat de politieke richting van de vluchtelingen in verleden of heden er niet toe zou doen.

Wel zei Neto dat hun toekomstige gedrag beslissend zal zijn hoe hoog zij op de sociale ladder zullen stijgen.

Hij maakte een verschil tussen de rechten van Angolezen en vroegere Portugese kolonisten. Een kolonist te zijn geweest is niet voldoende om het recht te verkrijgen onder het Angolese volk te leven. In sommige gevallen is het juist geen voordeel, aldus Neto.

Het akkoord maakte verder gewag van het besluit van beide regeringen hun betrekkingen van vriendschap en solidariteit te consolideren onder eerbiediging van de beginselen van onafhankelijkheid, gelijkheid en niet-inmenging.

Op cultureel gebied voorziet het akkoord in het bevorderen van het gebruik van de Portugese taal in de context van de internationale betrekkingen. Daarmee wordt steun gegeven aan het voornemen van de Portugese regering het gebruik van het Portugees in de van de VN afhankelijke internationale organen te bevorderen.

Angola en Mozambique hadden zich al eerder bereid verklaard het Portugees als lingua franca te gebruiken.

De ondertekenaars van het akkoord hebben zich verder bereid verklaard de toegang voor elkaars onderdanen te vergemakkelijken tot de onderwijsinstellingen en de beroepsopleidingen in beide landen. Zij zullen samenwerken in de oprichting van wetensohappelijke research-centra.

De handelsbetrekkingen zullen ontwikkeld worden waarbij rekening gehouden zal worden met de internationale verplichtingen van beide landen.

De voorbereiding van de ontmoeting van beide staatshoofden is zowel in Loeanda als in Lissabon met de grootste geheimhouding omringd geweest.

Ongeveer een week voor de conferentie maakte radio-Bissau in een kort communiqué de precieze datum bekend.

Luis Cabral, de president van Guinée-Bissau, dat zelf al lange tijd goede betrekkingen met Lissabon onderhoudt, zou als bemiddelaar opgetreden zijn.

Er bestanden overigens al contacten tussen Portugal en zijn voormalige kolonie: op 22 febr. 1976 erkende de regering in Lissabon officieel het bewind van Loeanda en half juni 1978 benoemde dit Adriano Sebastiao, persoonlijk vriend van Neto en leider van de MPLA, tot ambassadeur in Lissabon.

Als bewijs van goede wil liet de Angolese regering daarop commandant Costa Martins vrij, minister van arbeid in de regering van generaal Gonçalves die na de gebeurtenissen van nov. 1975 naar Angola was gevlucht (pag. 81 e.v. - 1976)

Hij werd in mei 1977 gearresteerd op beschuldigigng voor de Franse geheime dienst te hebben gewerkt en te hebben deelgenomen aan de poging tot een staatsgreep tegen Neto op 27 mei 1977. Een tiental andere Portugezen, die in Angola om politieke redenen gevangen zat. is eveneens vrijgelaten.

De Portugese regering van haar kant heeft toegezegd maatregelen te ne-

men tegen de politieke activiteiten in Portugal van de FNLA (het Nationale Bevrijdingsfront van Angola) en van de UNITA (de Nationale Unie voor de totale onafhankelijkheid van Angola).

De late normalisering van de betrekkingen tussen belde landen (in tegenstelling tot die tussen Portugal en Guinée-Bissau) is onder meer het gevolg van de eenziidige onafhankelijkheidsverklaring door de MPLA in nov. 1975. De Portugese regering wilde de Angolese niet erkennen omdat de MPLA de akkoorden van Alvor niet geëerbiedigd had. Deze voorzagen in een overgangsregering waarin vertegenwoordigers van de drie onafhankelijkheidsbewegingen, de MPLA, de FNLA en de UNITA opgenomen zouden worden totdat algemene verkiezingen gehouden zouden worden. (pag. 737/1 e.v. '75) Verder heeft de poging tot een staatsgreep op 27 mei 1977 vertragend gewerkt. Deze was georganiseerd door twee vroegere leden van het centraal comité van de MPLA, Nito Alves en Van Dunen. Volgens niet bevestigde berichten zou de Portugese communistische partij daarbij betrokken zijn geweest. In Loeanda werden daarop verschillende Portugezen gearresteerd.
Zodra het mislukken van de staatsgreep in Lissabon bekend werd, zond generaal Eanes een gelukwens naar Loeanda. Enige dagen later ontmoette een persoonlijk afgevaardigde van het Portugese staatshoofd in de Angolese hoofdstad invloedrijke personen van de MPLA. Daarna zijn verscheidene belangrijke Portugese missies in Angola geweest. Tweemaal ontmoette de voorzitter van de Portugese socialistische partij, Marcedo, het Angolese staatshoofd.

Op 30 september 1976 besloten de ministers van buitenlandse zaken van beide landen, Ferreira en Santos, tijdens een bijeenkomst op de Kaap-Verdische eilanden, de procedure voor het aanknopen van diplomatieke betrekkingen te versnellen.

Op 23 maart 1977 benoemde Portugal een ambassadeur in Angola.
Ondertussen werden de besprekingen voor verdere normalisering voortgezet.
Er is sprake van geweest dat Neto zelf, begin 1978, naar Lissabon zou komen, maar dit voornemen is niet uitgevoerd omdat ,,de politieke situatie daarvoor niet geëigend'' was.

Twee persoonlijkheden hebben zich in het bijzonder ingespannen voor de verbetering van de betrekkingen tussen beiden landen, aldus Le Monde (14-6), nl Paulo Jorge, de Angolese minister van buitenlandse zaken en commandant Melo Antunes, lid van de Portugese Revolutionaire Raad en voormalig minister van buitenlandse zaken
Jorge heeft verklaard dat Portugal een belangrijke rol kan spelen in de politiek van bet vinden van een nieuwe opening naar het buitenland door ,,aan zijn Europese bondgenoten onze ware bedoelingen'' uit te leggen

President Antonio Ramalho Eanes inspecteert de troepen met de Angolese president Agostinho Neto (centrum) na een driedaags overleg in Guinee-Bissau Rechts president Luis Cabral van Guinée-Bisau

Commandant Melo Antunes, voorstander van een ,,nietgebonden'' buitenlandse politiek, die in het bijzonder de betrekkingen met de landen van de Derde Wereld cultiveert, heeft sedert hij ais minister van buitenlandse zaken in '76 is afgetreden, goede betrekkingen met de Angolese leiders onderhouden De Portugese regering heeft hem verschillende malen verzocht contact op re nemen met de Angolese autoriteiten
Minister van buitenlandse zaken Medeiros Ferreira trad daarop in oktober '77 af uit protest tegen wat hij noemde de .,parallelle diplomatie' van de Portugese regering
Het normaliseren van de betrekkingen tussen beide landen schijnt ook ter sprake te zijn gekomen tijdens het onderhoud dat Eanes drie weken voor zijn reis naar Guinee-Bissau in Washington heeft gehad met de Amerikaanse president Carter en tijdens het statiebezoek van de Franse president Giscard d'Estaing van 18 tot 21 juli in Lissabon (Le Monde, WZZ FAZ)

NOBRE DA COSTA LEGT PARLEMENT REGERINGSPROGRAMMA VOOR

De nieuwe Portugese premier Alfredo Nobre da Costa (pag. 571 e.v.) heeft op 7 september het regeringsprogramma van zijn regering aan het parlement voorgelegd.
Hij deed dit in een toespraak waarin hij o.a. verklaarde dat zijn regering de verworvenheden van de Portugese revolutie zal eerbiedigen en dat zij zich volledig zal houden aan de democratische spelregels.
De nadruk in het programma lag overigens in de voortzetting van het versoberingsbeleid dat noodzakelijk wordt geacht in verband met de ernstige economische crisis.
,,Alleen met vrijwillige offers — en niet met zorgeloosheid, die aan zelfmoord grenst — kunnen wij hopen op betere dagen'', aldus Nobre da Costa. ,,Slechts door voortdurende ingespannen arbeid kunnen wij een crisis overwinnen, die reëel is en geen onverantwoordelijk gedrag duldt''.
Tijdens een vragenuurtje na afloop zei de premier dat het voornaamste doel is de democratie te redden via het herstel van de economie. In verband daarmee dient de ,,pauze op de weg naar het socialisme'', die ai door de regering-Soares in acht werd genomen, te worden gehandhaafd.

In het programma vallen verder de volgende punten op;

- De regering wil ernst maken met toepassing van de omstreden wet op de landbouwhervorming, die tot een breukpunt werd in de regering van socialisten en christen-democraten, onder Soares.
- Zij wil spoedig overgaan tot het uitkeren van schadevergoeding voor nationalisaties en onteigeningen, die na de revolutie zijn uitgevoerd. Het feit dat de voorafgaande regeringen op dit punt een

talmend beleid voerden, werkte negatief ten aanzien van het investeringsklimaat

- Stimulering van het particuliere bedrijfsleven
- Voortzetting van het beleid gericht op totstandkoming van een nationale gezondheidszorg (voorzien in de grondwet) De tergaande plannen op dit terrein var de vorige minister tan sociale zaken de socialist Artaud, vormden een ernstig conflictpunt met de christen-democraten in het laatste kabinet Het programma wekt de indruk dat Nobre da Costa hier de zaken niet op de spits wil drijven

Wat het huiterilandse beleid betreft, trekkeil de aandacht:

- Voortzetting van het beleid dat gericht is op aansluiting bij Europa (De onderhandelingen van Portugal over toetreding tot de Europese Gemeenschap zullen naar verwachting in oktober aanstaande beginnen).
- Trouw aan de Navo.
- Versterking van de contacten met Portugees sprekende landen, zoals de toorinalige, in Afrika gelegen, kolonicn en Brazilië

Nadrukkelijk betuigt de minister-president zijn respect voor de politieke partijen. Hij zei deze geenszins ter zijde te willen schuiven, maai zoveel mogelijk te betrekken bij het regeringsbeleid.

Nobre da Costa onderstreepte dat zijn kabinet geen spectaculaire initiatieven zal nemen, maar een beleid zal voeren dat gespeend is van ideologie en louter op doelmatigheid is gericht.

Hij zei zich niet in discussies te willen begeven over de vraag of de totstandkoming van zijn regering — na tussenkomst van president Eanes — in strijd is met de grondwet en de democratie, al is het kabinet zelf overtuigd dat dit geenszins het geval is.

Het versoberingsbeleid van de regering zal niet wezenlijk verschillen van de politiek die op dit punt voor het vorige kabinet is gevolgd en die in grote mate bepaald werd door de beperkende voorwaarden van het Internationale Monetaire Fonds (IMF) in Washington, aldus de premier. ,,Indien wij onze verplichtingen op dit punt niet nakomen, zullen wij zeer waarschijnlijk nog hardere voorwaarden dienen te aanvaarden."

CONTACT SOCIALISTEN MET ANDERE POLITIEKE PARTIJEN, TWEE OUD-MINISTERS TREDEN UIT PS

De sedert het ontslag van de regering-Soares (pag. 570/2) in de oppositie zijnde Portugese socialistische partij van Mario Soares is op 5 sept. besprekingen begonnen met de tweede grote politieke partij van het land, de PSD. Mario Soares sprak op die datum enkele uren met PSD-leider Sa Carneiro

Afgezien van kortstondige momenten van toenadering hebben beide partijen in de vier jaar na de Anjer-revolutie in een sfeer van rivaliteit en onmin met elkaar geleefd. Daarnaast is de slechte persoonlijke verstandhouding tussen Soares en Sa Carneiro steeds een iactor geweest die het vinden van oplossingen in de Portugese politiek heeft bemoeilijkt Dit alles maakte het drie uur durende overleg tussen de delegaties van de PS en de PSD dat plaatsvond op initiatief van de socialisten. tot een bijzonder gebeuren. ook al zijn geen details bekend geworden. Later sprak dezelfde socialistische delegatie drie uur met een communistische afvaardiging o.l.v Alvaro Cunhal. Na afloop van beide ontmoetingen zei Mario Soares dat de opzet van deze contacten is na te gaan in hoeverre de vorming van een regering door de politieke partijen mogelijk is, die het huidige kabinet van ,,technocraten en onafhankelijken" van premier Nobre da Costa kan vervangen.

Op 6 sept. sprak Soares met de voormalige coalitiepartner, de CDS. Hij zei na afloop dat het doel van dit beraad geweest was, het mogelijk te maken dat ,,binnen twee a drie maanden" een alternatieve regering kan worden geboden voor het huidige kabinet van ,,onafhankelijken" en technocraten van Nobre da Costa zodat vervroegde verkiezingen vermeden kunnen worden.

Uittreden Barreto *en* Ferreira

Op *6* sept. maakten twee vooraanstaande socialisten, de oud-ministers Antonio Barreto (landbouw) en Medeiro Ferreira (buitenlandse zaken) bekend dat zij uit de partij waren gestapt.

.,In onze ogen voert de leiding van de PS de partij in een doodlopende straat van historische dimensies", zo motiveerde Medeiro Ferreira de beslissing van het tweetal tegenover de pers. Beiden hebben aangekondigd dat zij op korte termijn afstand zullen doen van hun zetel in het parlement en dat zij voorlopig geen aansluiting zullen zoeken bij andere politieke partijen.

Hoewel de breuk van Barreto en Ferreira met de partijleiding reeds lang werd verwacht, veroorzaakte de aankondiging — aan de vooravond van de dag waarop de nieuwe regering Nobre da Costa haar programma bekend maakt (zie boven) — toch een zekere sensatie Doorslaggevend was geweest, zo maakte Medciro Ferreira duidelijk, dat zij binnen de partij niet voldoende kans kregen hun afwijkende opvattingen te verdedigen. Ook het feit dat Mario Soares in een tv-vraaggesprek kritiek had geleverd op Barreto, speelde een rol.

De twee oud-ministers werden binnen de PS wel aangeduid als ,,de presidentialisten" ofwel ,,de gaullisten". Zij zijn er voorstander van dat de president van de republiek een sterke rol speelt in het politieke leven en alle bevoegdheden, die hem volgens de grondwet worden toegestaan, benut. Hun opvattingen op dit punt komen overeen met ideeën die ook in meer rechtsgerichte politieke kringen in Portugal leven en botsen duidelijk met de opvattingen van Mario Soares en de grote meerderheid van de PS.

Beide oud-ministers maakten deel uit van de eerste regering-Soares Barreto haalde zich daarbij de onverzoenlijke haat van de communisten op het lijf door zijn wet op de landbouwhervorming, die een aantal correcties aanbracht op de aanvankelijke na de Anjer-revolutie uitgevoerde landbouwonteigeningen Medeiro Ferreira trad eigener beweging af als minister van buitenlandse zaken na conflicten met de partijleiding over het te voeren beleid, o a in het Midden-Oosten (NRC/H'-blad, FAZ)

ANTI-FASCISME-WET AANGENOMEN

Half juni heeft het parlement een wetsvoorstel van de socialistische partij aangenomen dat de fascistische partijen verbiedt.

Deze worden gedefinieerd als partijen, die ,,in hun statuten, manifesten, communiqués en verklaringen van hun verantwoordelijke leiders of door hun acties, de waarden, instellingen of karakteristieke eigenschappen van fascistische regimes gebruiken, propageren of verdedigen, zoals deze door de geschiedenis zijn geregistreerd".

Dezelfde wet verbiedt ook partijen, die door anti-democratische middelen — in het bijzonder door geweld-dadigheid — de grondwettige orde, de soevereiniteit en de nationale eenheid, bestrijden.

Bij het stemmen over de wet waren communisten en socialisten voor, de CDS en de PSD tegen.

De PSD had vooral bezwaar tegen de slechte formulering van de wet. Zij wees erop dat er al genoeg wetten zijn op grond waarvan gewelddadige of partijen die handelen in strijd met de grondwet, verboden kunnen worden. *(NZZ)*

KENIA

VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN KENYATTA OVERLEDEN. DANIEL ARAP MOI WAARNEMEND PRESIDENT

In aansluiting op de eerder vermelde binnenlandse ontwikkelingen (pag. 575/3 e.v.) volgt hieronder een overzicht van de verdere gebeurtenissen.

Onderzoek corruptie gestaakt

Na een parlementsdebat over het probleem van de corruptie in Kenia op 2 mei 1975 werd een motie aanvaard um een commissie te benoemen voor het instellen van een onderzoek naar corruptie en het doen van aanbevelingen in een verslag aan het parlement over de manier waarop de regering het beste de corruptie kon uitbannen. Bij het indienen van deze motie verklaarde Martin Shikuku dat een soortgelijke, door het vorige parlement benoemde commissie ,,haar werk niet had gedaan" en dat woekerende corruptie leed bleef veroorzaken voor de meerderheid van het volk van Kenia. Het parlement verwierp een door procureur-generaal Charles Njonjo ingediend amendement, dat de instelling van een justitieel onderzoek naar het probleem verlangde, omdat volgens Njonjo een parlementaire commissie ,,niet een bevoegde instantie kon zijn om de zaak te behandelen".

Op 11 juni 1975 begon de parlementaire commissie onder voorzitterschap van Shikuku haar hoorzittingen achter gesloten deuren, maar op 26 juni stemde het parlement voor afschaffing van deze commissie.

Benoeming oud-ministers

Als uiting van het door president Kenyatta aangekondigde beleid van de regering om haar gezag over het parlement opnieuw te doen gelden (pag. 576/3) werd de vervanging beschouwd van twee door de president benoemde parlementsleden door voormalige ministers, die bij de verkiezingen van oktober 1974 waren verslagen. Zo keerde op 2 juni 1975 de vroegere minister van buitenlandse zaken en neef van de president, Njoroge Mungai, in het parlement terug, en op 18 juni exminister William Omamo van natuurlijke hulpbronnen.

Campagne tegen dissidente parlementsleden. Arrestaties

Terwijl regeringsmaatregelen tegen de in het Kariuku-rapport beschuldigde officieren van politie en GSU uitbleven, trad de regering in het najaar van 1975 op tegen dissidente parlementsleden.

Op 9 okt. merkte Shikuku in het parlement op, dat „sommigen de parlementaire democratie trachten te doden op de manier waarop de KANU-partij (de regeringspartij) is gedood". Die opmerking werd in orde bevonden door de plv. parlementsvoorzitter John Marie Seroney, waarop de vice-president en ca. 50 andere parlementsleden de vergadering verlieten.

Op 13 okt. werd Seroney door de plaatselijke partij-afdeling uit de KANU gestoten en op 15 okt. werden Seroney en Shikuku in het parlementsgebouw door gewapende politie gearresteerd.

Tijdens een door de president bijeengeroepen privé-vergadering van alle parlementsleden waarschuwde Kenyatta op 16 okt. dat de regering een lijst had van andere dissidenten en dat zij zonodig tegen hen zou optreden. Daarentegen had Kenyatta op 13 okt. de vrijlating gelast van oud-minister Achieng Oneko, die in 1969 was gearresteerd en sindsdien in hechtenis had gezeten (pag. 53/2 - 1970).

Op 17 okt. aanvaardde het parlement buiten aanwezigheid van leden van de niet-officiële oppositie unaniem een motie, waarin het zijn ,,vertrouwen in het ware leiderschap van president Kenyatta, zijn regering en de KANU-partij" bevestigde. Bij die gelegenheid veroordeelde procureur-generaal Njonjo de politici, die zich schaarden rond hen ,,die menen de toekomstige president te zijn".

Volgens een vooraanstaande Kikoejoe-politicus, aldus The Guardian (19-10'75) had de opvolgingsstrijd inmiddels geleid tot een breuk in de Kikoejoestam tussen de noordelijke Nyeri (waartoe Kariuku behoorde) en de zuidelijke Kiamboe (waarvan Kenyatta deel uitmaakte en die geen uitgesproken kandidaat voor de opvolging had).

Eind 1975 werd de plv. voorzitter van de Kariuku-commissie, Mark Mwithaga, wegens geweldpleging veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf.

Op 10 maart 1976 werd een ander parlementslid, mej. Chelagat Mutai, veroordeeld tot 30 maanden gevangenisstraf op beschuldiging van het aansporen tot wetsovertreding. Zij had deel uitgemaakt van de commissie van onderzoek i z corruptie en zij was een van de twee tegenstemmers (op 10 dec. 1975) tegen een amendement op de grondwet, dat de president machtigde tot het verlenen van clementie aan personen, veroordeeld wegens onjuiste verkiezingspraktijken

De eerste die van dat amendement profiteerde was Paul Ngei, die op 19 nov 1975 als minister van plaatselijk bestuur was afgetreden, nadat hij als zevende parlementslid (maar als eerste minister) door het hooggerechtshof te Nairobi van zijn parlementszetel vervallen was \erklaard, omdat hij zijn tegenstander bij de verkiezingen van okt 1974 onder bedreiging met de dood tot intrekking van diens kandidatuur zou hebben gedwongen Ngei werd op 12 jan 1976 in zijn kiesdistrict herkozen en hij werd op 17 maart 1976 tot minister van coöperatie-ontwikkeling benoemd als opvolger van R. S. Matano, die de portefeuille van plaatselijk bestuur overnam

Eerder was Nathan Munoko (voorheen onderminister van landbouw) benoeind tot minister van openbare werken als opvolger van de op 12 juni 1975 ontslagen Muliro.

Verdere wijzigingen kabinet

Op 30 april 1976 wisselden de mmisters E T. Mwamunga (waterstaat) en J. G. Kiano (handel en industrie) van portefeuille. Op 19 juli 1976 volgde een portefeuillewisseling tussen de ministers T A Towett (huisvesting en sociale diensten) en Zachary Onyonka (onderwijs)

Op 19 mei 1977 werd Peter Kenyatta, zoon van de president, tot onderminister van buitenlandse zaken benoemd (voorheen van coöperatie-ontwikkeling).

Op 18 juli 1977 werd de instelling van een nieuw ministerie bekendgemaakt, dat op de zaken van de niet meer functionerende Oostafrikaanse Gemeenschap (pag 574/3) moest toezien De door de president tot parlementslid benoemde Robert Ouko werd met deze portefeuille belast

Uitstel KANU-verkiezingen. Kritiek *Odinga*

Op 3 april 1977 zouden volgens plan voor het eerst sinds meer dan 10 jaar door de regerende Kenya African Nation Union (KANU) bestuursverkiezingen worden gehouden. Behalve het leiderschap van de partij dat bij president Jomo Kenyatta berustte, werden alle functies door meerdere kandidaten betwist. De felle verkiezingscampagne werd door waarnemers gezien als een voorspel tot de strijd om de opvolging van Kenyatta na diens dood. Maar een dag voor de verkiezingsdatum, op 2 april 1977, deelde de fungerende secretaris-generaal van de KANU, minister Matano, mee dat

besloten was de verkiezing voor onbepaalde tijd uit te stellen .,wegens onvermijdelijke omstandigheden buiten onze controle". *The Economist* (9-4-'77) maakte melding van berichten dat Kenyatta persoonlijk het uitstel had gelast vanwege „het vooruitzicht op een nederlaag van enkele van zijn meest vertrouwde medestanders". Daaronder waren vice-president Daniel Arap Moi, minister Mwai Kibaki (financiën en planning) en Matano, die resp. kandidaat waren gesteld voor de functies van plv. partijleider, voorzitter en secretaris-generaal.

In het najaar van 1976 was er binnen de partij verzet gerezen tegen de positie van Arap Moi Volgens The Standard (27-9-'76, was tijdens een partijbijeenkomst te Nakuru in het voorafgaande weekend door parlementslid Kihika Kimani voorgesteld de bepaling in de grondwet te wijzigen, die inhield dat bij aftreden, ongeschiktheid of overlijden van de president het ambt van president gedurende 90 dagen automatisch wordt waargenomen door de vice-president, dwz Arap Moi Op 3 okt 1976 herhaalde Kimani deze suggestie in de vorm van een amendement op de grondwet, waarbij de parlementsvoorzitter gedurende de overgangsperiode van 90 dagen met het presidentschap zou worden belast

Op 6 okt -waarschuwde de procureur-generaal Charles Njonjo dat speculaties over de dood of het aftreden van de president een strafrechtelijk misdrijf waren. waarop de doodstraf stond Daarna kwam aan de openbare discussie over dit onderwerp een eind.

Ais tegenkandidaat tegen Arap Moi voor de post van plv. partijleider trad op 16 maart Oginga Odinga naar voren.

Odinga verloor in maart 1966 de functie van plv leider van de KANU (die toen werd afgeschaft, zie pag 203/3-'66), waarria hij op 14 april 1966 als vice-president van Kenia aftrad en de KANU verliet (pag 268/3-66) om de Kenya People's Union (KPU) op te richten (pag 364/3-1966), die op 30 okt 1969 werd verboden (pag 53/2-'70) De drie dagen tevoren reeds gearresteerde Odinga werd op 27 maart 1971 vrijgelat-n (pag 501/1-'71). Hij sloot zich in sept 1971 weer bij de KANU aan (pag 295/2-'72) maar hij mocht niet deelnemen aan de parlementsverkiezingen van okt 1974 (pag 782/3-'74) Vervolgens werd hij tot voorzitter van een plaatselijke KANU-afdeling gekozen, maar zijn verkiezing werd door het hoofdkwartier van de partij nietig verklaard

Op 2 maart 1977, de tweede verjaardag van de moord op Kariuku (pag. 575/3 e.v.) had Odinga zijn terugkeer in de actieve politiek aangekondigd, omdat hij ,,diep bezorgd" was ,,over de politieke trend in ons land". Hij beschuldigde hoge KANU-functionarissen van ,,willekeurige en ongrondwettige praktijken", die „fundamentele vragen betreffende het democratische proces in ons land" opriepen en hij stelde dat zijn politieke terugkeer tot dusver was geblokkeerd door .,een kleine kliek van politici", die een ,,onbeperkte massadeelname aan het politieke proces" vreesden.

Op 22 maart 1977 deelde het partijhoofdkwartier bij monde van Matano mee dat Odinga en andere voormalige KPU-leden niet aan partijverkiezingen mochten deelnemen, zolang zij dooi het partijhoofdkwartier niet van alle blaam waren gezuiverd.
De uitschakeling van Odinga voor de post var, plv. partijvoorzitter had tot gevolg dar Taita Towett. de minister van onderwijs, nu de voornaamste concurrent van Arap Moi werd. De leiding van de politieke tegenstanders van de vice-president zou echter beruiten bij Njoroge Mungai, de vroegere minister van buitenlandse zaken, aldus The *Financial Times* (2-4-'77).

Op 10 dec. 1977 werd Odinga tijdens een bijeenkomst in Nairobi gearresteerd, maar hij werd op 13 dec. weer vrijgelaten. Het was de tweede maal die maand dat de politie een eind maakte aan een bijeenkomst in de hoofdstad waar Odinga het woord voerde.

Verdere arrestaties

Op 4 mei 1977 vond de arrestatie plaats van het parlementslid George Anyona, die in de voorgaande maanden vlagen over de gedetineerde parlementsleden had gesteld en die kritiek op de regering had geleverd wegens haar beleid t.a.v. de ontwikkeling van het platteland. Ook had hij zich kritisch uitgelaten over het uitstellen van de verkiezing van het KANU-bestuur, waarbij hij kandidaat was voor de post van plv. secretaris-generaal.

Op 31 dec. 1977 werd Ngugi wa Thiongo, een van de bekendste schrijvers van Kenia — tevens assistent-hoogleraar in de letterkunde aan de universiteit van Nairobi — in zijn huis te Limura door de politie gearresteerd. Pas op 12 jan. 1978 werd de arrestatie officieel bevestigd, zonder opgaaf van redenen. Aangenomen werd dat zijn aanhouding verband hield met zijn laatste roman, „Petals of Blood", die eind 1977 werd gepubliceerd en waarin de auteur kritiek leverde op de invloed van de financiële wereld op de traditionele waarden in Kenia; dit werd beschouwd als kritiek op het regeringsbeleid en op de kring rond president Kenyatta. Zijn laatste toneelstuk, „I'll marry when I want", dat ging over conflicten tussen ..nationalisten" en „loyalisten" in de periode van de Mau-Mau opstand, werd door de autoriteiten van Kiambu, waar het werd opgevoerd, verboden. Volgens de echtgenote van de schrijver had de politie tevens een aantal boeken uit zijn bibliotheek in beslag genomen.

Slachtoffers aanslagen

Op 21 mei 1978 werd Stephan Bloch, dc directeur in Kenia van de Franse oliemaatschappij Total, in het centrum van Nairobi door onbekenden doodgeschoten. Op 24 mei stortte een sportvliegtuig ria een explosie in de lucht neer op ca. 15 mijl ten zuidoosten van Nairobi Alle vier inzittenden, die terugkeerden van een bezoek aan Oeganda, kwamen om het leven. Onder her? was de vroegere minister van landbouw, Bruce McKenzie. Volgens de *Daily Express* (26-5) wees het ongeluk op sabotage met behulp van een tijdbom. In speculaties daarover werd de sabotage toegeschreven aan vijanden van president Amin van Oeganda, die zakenlieden tegen contacten met diens bewind wilden waarschuwen: McKenzie maakte herhaaldelijk zakenreizen naar Oeganda. Volgens een andere theorie zou de PLO bij de aanslag betrokken zijn, omdat McKenzie iets te maken zou hebben gehad met de Israëlische commandoactie op het vliegveld van Entebbe in 1976 (pag. 838/3 - '75): een PLO-woordvoerder in Oeganda ontkende echter elke betrokkenheid van zijn organisatie.

President *Kenyatta* overleden

Op 22 aug. overleed president Jomo Kenyatta in Mombassa. Vice-president Daniel Arap Moi werd dezelfde dag als waarnemend president (voor 90 dagen) beëdigd. Een nationale rouw voor 30 dagen werd afgekondigd en op 23 aug. werd het stoffelijk overschot van Kenyatta opgebaard in het State House te Nairobi. waar tienduizenden hem tot 30 aug. de laatste eer bewezen.

Op 31 aug. werd Kenyatta begraven in een provisorisch mausoleum naast het parlementsgebouw. De plechtigheid werd bijgewoond door zes Afrikaanse staatshoofden: Ahmed Abdoellah (de co-president van de Comoren), Amin (Oeganda), Kaoenda (Zambia), Nyerere (Tanzania), Stevens (Sierra Leone) en Tolbert (Liberia). Lesotho was vertegenwoordigd door premier Jonathan, India

Jomo Kenyatta in de tuin van het State House in Nairobi.

door premier Desai en Groot-Brittannië door prins Charles en minister van buitenlandse zaken Owen, terwijl namens de VS aanwezig waren VN-ambassadeur Young en president Carters zoon Donnell.

Op 1 sept. maakte waarnemend president Arap Moi bekend dat een speciale KANU-bijeenkomst op 6 okt. de opvolger van president Kenyatta zal aanwijzen. Diezelfde dag betuigde het kabinet bij monde van minister van financiën Mwai Kibaki formeel zijn loyale steun aan Moi.

Op 3 sept. zegde de afdeling Nairobi van de KANU in een door Njoroge Mungai ondertekende resolutie haar ,,volledige loyaliteit" toe jegens Moi en de lrabinetsverklasing. Mungai, een neef van Kenyatta, was steeds als opponent van Moi beschouwd, aldus The *Financial* Times (5-9).

Jomo Kenyatta werd onder de naam Johnstone Kamau Ngengi geboren in de buurt van Gatundu te Ichaweri als zoon van een arme Kikoejoe-boer. Zijn geboortedatum staat niet vast De ,International Who's Who" geeft aan 20 okt. 1891, maar sommige biografen nemen 1897 of 1898 als meest waarschijnlijk geboortejaar aan, terwijl de Stem van Kenia bij zijn overlijden meldde dat Kenyatta ,,omstreeks 1889" geboren was.
Hij bezocht een missieschool van de Church of Scotland en werkte van 1921 tot 1926 als tolk bij het stadsbestuur van Nairobi en het hooggerechtshof
Zijn politieke carrière begon met zijn toetreding tot de Kikuyu Central Association, die was opgericht i.v.m. conflicten met blanke kolonisten over het grondbezit; in 1928 werd Kenyatta secretarisgeneraal van deze eerste nationalistische organisatie.

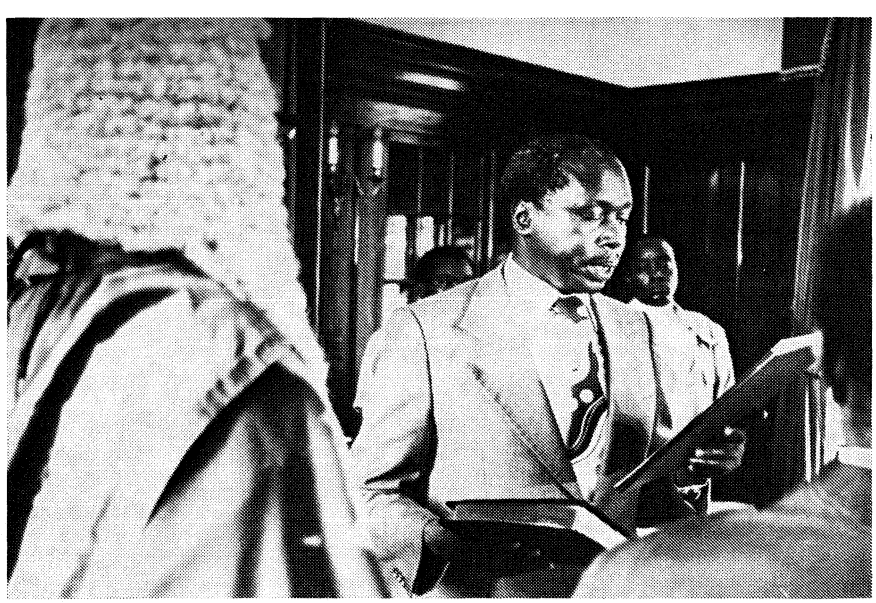
In 1929 bracht hij zijn eerste bezoek aan Engeland voor het overhandigen van een petitie over de grondkwestie Vervolgens bezocht hij o a de SU, waar hij colleges aan de universiteit van Moskou volgde, en Denemarken
Van 1931 tot 1946 verbleef hij voornamelijk in Engeland, waar hij antropologie studeende aan de London School of Economics en in 1938 racing Mount Kenya" publiceerde, een boek over zeden en cultuur van de Kikoejoes Terwijl hij in 1919 al getrouwd was met Grace Wahu, volgt in 1942 zijn tweede huwelijk met de Britse Edna Grace Clarke waaruit een zoon Peter wordt geboren, die thans redacteur bij de BBC is (Later volgden nog twee huwelijken)
Met George Padmore (uit West-Indie), Kwame Nkroemah (de latere Ghanese president) en anderen stichtte Kenyatta in 1945 de Pan-African Federation; hij organiseerde toen ook het 5de Panafrikaanse Congres in Manchester
Na zijn terugkeer in Kenia in 1946 werd Kenyatta in 1947 leider van de in 1944 opgerichte Kenya African Union, de directe voorloper van de huidige regeringspartij KANU, die in maart 1960 werd gevormd met de inmiddels gedetineerde Kenyatta als leider
Kenyatta was nl. op 21 okt. 1952 gearresteerd op de beschuldiging dat hij de leiding had van de opstandige Mau-Mau-beweging. Hoewel hij dit ontkende, werd hij op 8 april 1953 veroordeeld tot zeven jaar gevangenisstraf Na het uitzitten van dit vonnis volgde vanaf april 1959 een periode van detentie waarop Kenyatta op 15 aug 1961 werd vrijgelaten
In jan 1962 werd hij lid van de wetgevende vergadering, waarin hij optrad als leider van de oppositie tegen de regering van de eveneens nationalistische Kenya African Democratic Union (KADU) van niet-Kikoejoe-stammen. In april 1962 werd hij staatsminister voor constitutionele zaken en economische planning.
Na de verkiezingszege van de KANU in mei 1963 werd Kenyatta premier, en op 12 dec. 1963 wordt Kenia onafhankelijk
Een jaar later werd Kenia een republiek met Kenyatta als eerste president. In 1969 en in 1974 wordt hij voor een tweede resp derde ambtstermijn van 5 Jaar verkozen verklaard, terwijl de KANU hem op 4 juli 1974 tot partijleider voor het leven verkiest

Commentaren

In de meeste commentaren op Kenyatta's dood komen lof en kritiek naast elkaar voor The Times (23-8) erkende in een hoofdartikel dat kritiek Kan worden geoefend op de corruptie in het bestuursapparaat van Kenia en op de meedogenloze houding van Kenyatta tegenover ernstige politieke tegenstanders maar zij doet dlens presidentschap geen recht wanneer men de Afrikaanse context buiten beschouwing laat Drie vroegere Britse kolonien vormen in Afrika voorbeelden van politieke stabiliteit Kenia, Tanzania en Zambia En Kenia behartigde onder Kenyatta zijn zaken met veel minder hypocrisie en een oprechter toepassing van het politieke en economische liberalisme dan Tanzania of Zambia Kenyatta was niet afkerig van de Kikoejoehegemonie, maar deed niets ter aanmoediging van de gedachte dat zijn vice-president een niet-Kikoejoe, hem niet zou mogen opvolgen Er zullen weinig Kenianen zijn die zijn dood niet zullen betreuren.

De F A Z (23-8) stelde dat Kenyatta alle grote beshssingen alleen trof, en vervolgde·

,,In de economische politiek had hij al jaren iang het ,,socialisme" verkondigd, maar het bleek, dat hij met dit woord slechts rekening wilde houden met de Afrikaanse tijdgeest. Kenia bleef een kapitalistisch land met een groeitempo, dat in Afrika slechts door twee andere landen, die openlijk het kapitalisme belijden, wordt bereikt of overtroffen: Zuid-Afrika en Ivoorkust. De grote Europese landbouwbedrijven wenden in hun geheel door Afrikanen opgekocht of in kleinere stukken verdeeld. De Indisch-Pakistaanse detaillisten moesten zich vanuit de dorwen naar de steden terugtrekken om zwarte handelaren een kans te geven, en zij werden uitgenodigd hun winkels geleidelijk op te geven en zich op industriële bedrijven te richten Wie echter van de Europeanen of Aziaten bij de on-

Daniel Arap Moi bij zijn beëdiging op 22 aug. als waarnemend president van Kenia.

afhankelijkheid voor het Keniase staatsburgerschap koos, bleef ongerriueid

Buitenlandse politiek heeft Kenyatta nauwelijks bedreven Zijn interesse richtte zich meer op de ontwikkeling van zijn land (.)

In de bmnenlandse politiek heeft Kenyatta er nooit twijfel over laten bestaan dat de Kikoejoes het heersende element in de staat waren De nauwelijks minder talrijke Loeos en de leden van de oa 60 andere stammen ( ) genoten echter volledige vrijheid, voor zover zij het primaat van de Kikoejoes erkenden Zij zijn alle in het kabinet en in leidinggevende posten in de partij en de economie vertegenwoordigd, en worden noch gediscrimineerd noch onderdrukt ( )

„Mzee" — de oude wijze man in het Swahili een van zijn eretitels — dankte zijn succes aan zijn lange levenservaring

Hij regeerde in de traditie van de grote Afrikaanse stamhoofden met kracht van overtuiging en gedragen door het diepe reespcct, mogelijk zelfs de liefde van een volk, als autocraat, die zich steeds bewust was, dat ook de populairste leider met het grootste charisma zich nooit van de wil van zijn volk mag verwijderen"

Over de kritiek schreef N R C/H' b l a d (23-8) o a . Rapporten van de Internationale arbeidersorganisatne ILO en zelfs van de Amerikanen, wezen vanaf 1975 met de beschuldigende vinger naar de ongelijke verdeling van de welvaart in Kenia Na de oliecrisis en enkele pe ioden van droogte daalde het inkomen per hoofd jaarlijks gemiddeld met 2,5% De Wereldbank in een rapport „De vruchten van kapitalistische groei worden niet gelijkmatig verdeeld"

De familie Kenyatta wordt wel beschouwd als de rijkste op het Afrikaanse continent Kenyatta's beeldschone vrouw Maina Ngina en zijn oudste dochter Margaret, die burgemeester van de hoofdstad Nairobi is, zouden zeer grote fortuinen vergaand hebben

Het beleid van de regering is de afgelopen jaren steeds scherper gekritiseerd, hoewel de naam van de president steeds buiten schot bleef De regerende KANU-partij zag zich genoodzaakt zich van een lastige opponent te ontdoen het kritische parlementslid Josiah Kariuki werd in 1975 (pag 573/3 e v) vermoord. In hoeverre Kenyatta zelf de hand in Kariuki's verdwijning heeft gehad is moeilijk na te gaan

Aan de andere kant staat vast dat onder Kenyatta's leiding en onder het de-facto-éénpartijstelsel in Kenia een kritischer oppositie werd getolereerd dan in menig ander Afrikaans land

Met Jomo Kenyatta is een van de leden ten grave gedragen van het slinkende groepje Afnkaanse leiders die hun naties naar onafhankelijkheid leidden, en daarna aan het hoofd van burger-regimes het land gingen besturen Ongeveer 42 staatsgrepen en paleisrevoluties en verscheidene burgeroorlogen hebben deze ‚oude garde" sinds het begin van de jaren zestig uitgedund tot acht man. Nyerere van Tanzania, Kaoenda van Zambia, Senghor van Senegal, Houphouët-Boigny van Ivoorkust, Toure van Guinee, Ahidjo van Kameroen, Banda van Malawi en Seretse Khama van Botswana. Jomo Kenyatta is de eerste van deze oudgedienden die „in het zadel" is gestorven (The Times, Financial Times, FAZ, NZZ, N R C/H'b l a d)

VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

CHINEES-JAPA S VREDES- EN VRIENDSCHAPSVERDRAG. PROTEST SU

Het op 12 aug. te Peking ondertekende verdrag van vrede en vriendschap tussen China en Japan (pag. 529) bestaat uit een preambule en vijf artikelen. Artikel II behelst de lang omstreden anti-hegemonie-clausule. De tekst van de artikelen luidt als volgt:

Artikel I

1 De contracterende partijen zullen duurzame betrekkingen van vrede en vriendschap tussen de twee landen ontwikkelen op basis van de beginselen van wederzijds respect voor soevereiniteit en territoriale integriteit wederzijdse non-agressie, niet-inrrienging in elkaars binnenlandse aangelegenheden, gelijkheid en wederzijds profijt en vreedzame coeistentie.

2 In overeenstemming met de voorgaande beginselen en de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties bevestigen de contracterende partijen dat in hun onderlinge betrekkingen alle geschillen geregeld zullen worden met vreedzame middelen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot het gebruik van of de bedreiging met geweld

Artikel II

De contracterende partijen verklaren dat geen van heil zal streven naar hegemonie in het gebied van Azie en de Stille Oceaan of in enig ander gebied en dat elk van hen gekant is tegen pogingen van enig ander land of groep van landen om zo'n hegemonie te vestigen

Artikel III

De contracterende partijen zullen, in een geest van goede nabuurschap en vriendschaa en in overeenstemming met de beginselen van gelijkheid en wederzijds profijt en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden, ernaar streven om economische en culturele betrekkingen tussen de twee landen verder te ontwikkelen en uitwisselingen tussen de volken van de twee landen te bevorderen.

Artikel IV

Het onderhavige verdrag zal de positie van een van beide contracterende partijen niet aantasten wat betreft haar betrekkingen met derde landen

Artikel V

1 Het onderhavige verdiag zal worden geratificeerd en het zal in werking treden op de datum van de uitwisseling van de ratificatie-instrumenten. welke in Tokio zal plaatsvinden Het onderhavige verdrag zal van kracht blijven gedurende tien jaar en het zal daarna blijven gelden totdat het wordt beeindigd in overeenstemming met de bepalingen van paragraaf 2 van dit artikel

2 Elk van beide contracterende partijen kan het onderhavige verdrag beeindigen, door de andere contracterende partij daarvan schriftelijk een jaar tevoren In kennis te stellen, aan het eind van de beginperiode van tien jaar of op enig tijdstip nadien."

N R C/H' b l a d (14-8) schreef over de tekst van het verdrag o a

„ Het is de Chinezen nu gelukt om van Tokio een formele bijvalsbetuiging voor hun ‚anti-hegemonistisch beleid" los te krijgen, wat niet zonder reden door Moskou wordt beschouwd als een vijandige zet

De Japanse minister van buitenlandse zaken kon dan wel in zijn toespraak zaterdagavond (12 aug) in Peking nog eens verklaren dat het „anti-hegemonisme op alle landen betrekking heeft en dus zeer duidelijk niet gericht is tegen een specifiek derde land", maar deze zelfde zinsnede — waar de Japanse onderhandelaars aanvankelijk op stonden — mocht van de Chinezen niet in de tekst van het verdrag worden opgenomen Voor de bin-

De Japanse minister van buitenlandse zaken, Sunao Sonoda (1), en zijn Chinese ambtgenoot Hoeang Hoea ondertekenen op 12 aug in de Grote Volkshal te Peking het Chinees-Japanse vredes- en vriendschapsverdrag Op de achtergrond (eerste rij, 6de en 5de van rechts) de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng en vice-premier Teng Hsiao-ping

nenlandse consumptie en vooral om de tegenstanders van het verdrag de wind uit de zeilen te nemen, wordt hier (in Tokio) voorgesteld dat China belangrijke concessies heeft gedaan en de Japanse positie min of meer heeft aanvaard
Aan de buitenkant lijken deze concessies echter uit niet veel meer te bestaan dan een aantal veranderde woorden en zinswendingen waarmee de Chinezen hun „toegefelijkheid en flexibiliteit" hebben wensen te demonstreren Artikel 4, met de bepaling dat ,,het verdrag niet de positie (zal) aantasten van beide partijen met betrekking tot hun relaties met derde landen wordt naar voren gebracht als de belangrijkste concessie Maar dit artikel stemt ongeveer overeen met de strekking van het tegenvoorstel dat de Chinezen deden voordat eerverleden week de onderhandelingen vastliepen En het staat ver af van de eisen, waarmee de Japanse onderhanclelaars op 21 juli naar Peking reisden
Voor Peking ging het om een onverzwakte anti-hegemonieclausule, de rest deed er niet veel toe

In een tv-interview te Tokio verklaarde de Japanse ministe van buitenlandse zaken, Sonoda, na zijn terugkeer dat de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping hem had verzekerd, dat China het Chinees-russische verdrag van 1950, waarin Japan als de ,,gemeenschappelijke vijand" van beide landen wordt aangeduid, in 1979 zou opzeggen. Het was de facto reeds ,,van nul en gener waarde" en hoefde alleen nog maar formeel te worden beëindigd, zo zou Teng hebben verklaard.

Sowjet-Unie

Terwijl de SU bij monde van het persbureau Tass nog op 11 aug. gewaarschuwd had dat een ondertekening van het Chinees-Japanse verdrag met de anti-hegemonieclausule serieuze schade zou toebrengen aan Japans nationale belangen (en ,,de internationale situatie tot het uiterste zou verhitten"), stelde Tass-correspondent Mikhail Demtsjenko na de ondertekening o.m.:

„. .De Japanse regering, die het Japanse volk en de buurlanden verzekerde dat zij haar onafhankelijke positie bij de besprekingen (met China) tot het einde toe zou handhaven, heeft echter voor Peking gecapituleerd. (. .j
Zo heeft Japan, dat voor Pekings „diktat" door de knieën is gegaan en dat ermee instemde het verdrag op Pekingsvoorwaarden te ondertekenen, zich in een positie geplaatst, waar het verwikkeld kan worden in China's hegemonistische politiek. (.)
De toekomst zal tonen of Japan in staat zal zijn een onafhankelijke buitenlandse politiek voort te zetten door zich te baseren op vage formuleringen, die, in de opvatting van haar regering, het gevaarlijke karakter van het in Peking getekende document zullen ,,afzwakken". Het is echter nu al geheel duidelijk dat het verdrag botst met het belang van vrede en ontspanning. Het bergt een enorm gevaar in zich, in de eerste plaats voor de volken van Zuidoost-Azië, die reeds lang het doelwit zijn geweest van de agressieve aspiraties van de leiders van Peking. Japan kan in dit avontuur meegesleurd worden door het in Peking ondertekende verdrag. . ."

Susumi Matsubara. de Japanse zaakgelastigde in Moskou, kreeg volgens Reuter (14-8) van de Russische onderminister van buitenlandse zaken, Nikolai Firjoebin. te horen dat de Sowjet-Unie het verdrag zou beoordelen op basis van Japans daden, niet zijn woorden. De SU was niet van mening dat de Japanse uitleg het ,,gevaarlijke karakter" van het Chinees-Japanse verdrag had afgezwakt. Firjoebin verduidelijkte dat standpunt enige dagen later tegenover de op 14 aug. naar Moskou vertrokken nieuwe Japanse ambassadeur, Tokichiro Uomoto. Hij voegde daaraan toe dat als Japan inderdaad vriendschappelijke relaties met de SU wenst, het nodig zal zijn dit met positieve actie geloofwaardig te maken.

Op 23 aug. bracht de Sowjet-zaakgelastigde in Tokio, Boris Zinoview, het eerste formele Russische protest tegen het verdrag ove aan de Japanse onderminister van buitenlandse zaken Keisuke Arita. Hij zou hebben gewaarschuwd dat de SU nu de nodige maatregelen zou nemen, indien haar nationale belangen zouden worden geschaad. Maar hij zou tegelijk hebben opgeroepen tot ,,concrete actie" van de kant van Japan als noodzakelijk voor het bevorderen van goede betrekkingen. Daags tevoren had de SU echter bekendgemaakt dat Firjoebin een voorgenomen bezoek aan Tokio had afgezegd.

NRC/H'blad (29-8) berichtte voorts:

„. . . Het orgaan van de Sowjet-communistische partij, Prawda, publiceerde vrijdag (25 aug.) een hoofdartikel waarin werd benadrukt dat de Sowjet-Unie niet onverschillig kan blijven ten overstaan van ,,wat er plaatsvindt in het Verre Oosten". De dag daarvoor was de regeringskrant, Izwestia, uitvoerig ingegaan op de gevaren van het Chinees-Japanse verdrag. alvorens te specificeren wat de Sowjet-Unie met ,,concrete daden" bedoelt. De Izwestia schreef dat Japan het voorstel voor een verdrag van ,,goede nabuurschap en samenwerking" in overweging moet nemen en dit verdrag spoedig moet ondertekenen zodat de verhouding van de twee landen zich op een stabiele basis kan ontwikkelen.

De Japanse minister van buitenlandse zaken, Sunao Sonoda, heeft vrijdag (25 aug.) het Russische voorstel echter kortweg afgewezen met de boodschap dat zijn regering geen enkel plan heeft om hierover met de Sowjet-Unie te onderhandelen. "
(Peking Review, Soviet *News, NRC/H'blad,* NZZ, FAZ, The Times)

BUITENLANDSE REIZEN HOGE FUNCTIONARISSEN

N.a.v. de reis van partijleider en premier Hoea Koeo-feng naar Roemenië, Joego-Slavië en Perzië (pag. 561 e.v.) is opgemerkt, dat de Chinese Volksrepubliek dit jaar begonnen is met het voeren van een zeer actieve buitenlandse poiitiek, o.m. tot uiting komend in bezoeken aan het buitenland van vele hooggeplaatste Chinese functionarissen.
Hierna wordt een chronologisch overzicht van deze reizen gegeven, vnl. gebaseerd op de verslaggeving in de Peking Review.

Vice-premier *Teng* in *Birma*

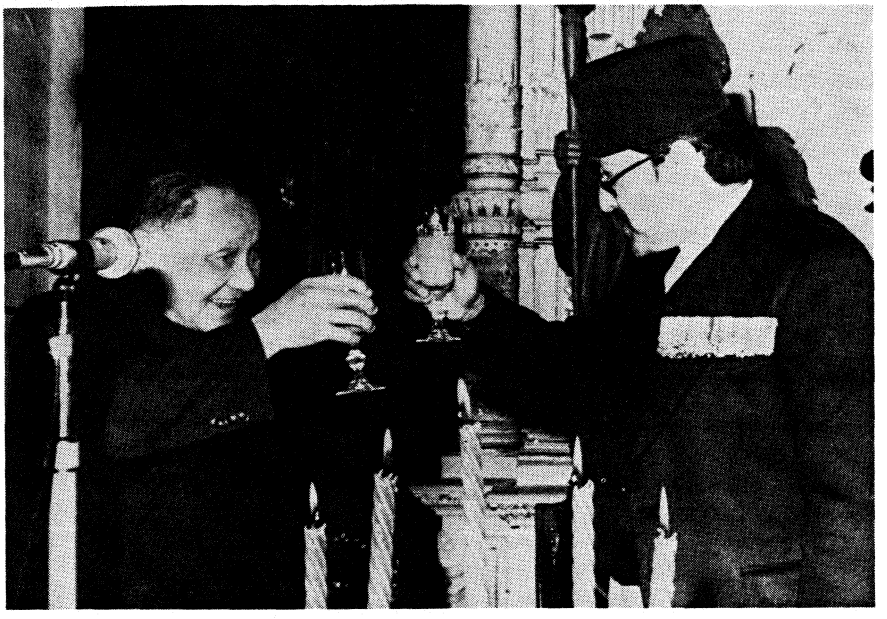
Vice-premier Teng Hsiao-ping bracht; van 26 jan. - 2 febr. een vriendschappelijk bezoek aan Birma. De bedoeling van dit bezoek was het, zoals Teng bij aankomst op het vliegveld van Rangoon verklaarde, om ,,de traditionele vriendschap tussen onze twee volkeren en de vriendschappelijke betrekkingen tussen onze twee landen verder te consolideren en te versterken".
Vice-premier Teng voerde besprekingen met president Oe Ne Win en premier Oe Maung Maung Kha.

Op 27 jan. gaf de Birmese premier een galadiner ter ere van de Chinese delegatie. Tijdens zijn tafelrede zei Teng Hsiao-ping hier o.m.: ,,Vele Aziatische landen hebben zich ondubbelzinnig uitgesproken tegen de vestiging van hegemonie door enig land in enig deel van de wereld en dit weerspiegelt het gemeenschappelijke verlangen van de volkeren van alle Aziatische landen".

Vice-premier Teng in Nepal

Aansluitend aan het bezoek aan Birma vloog vice-premier Teng over de Himalaya naar Kathmandoe voor een vriendschappelijk bezoek aan Nepal, dat duurde van 3-6 febr.
Teng had hier gesprekken met koning Birendra en premier Bista.
Op het galadiner van 3 febr. deed Teng een nieuwe aanval op „hegemonisme":

„De situatie in Zuid-Azië ontwikkelt zich

Vice-premier Teng Hsiao-ping (l.) met koning Birendra van Nepal

ook in een richting, die gunstig is voor de volkeren van alle landen daar en ongunstig voor hegemonisme De volkeren van Zuid-Azië hebben er duidelijker inzicht in gekregen, dat de rivaliteit tussen de twee hegemoaistische mogendheden de voornaamste oorzaak is voor de voortgezette verwarring en onrust in dit gebied"

Vice-premier Li in de *Filippijnen*

Van 12-15 maart bracht vice-premier Li Hsi-nien een officieel vriendschapsbezoek aan de Filippijnen. Ook minister Hoeang Hoea maakte deel uit van de Chinese delegatie.

Op 14 maart voerden de Chinese vice-premier en president Marcos van de Filippijnen besprekingen op het jacht President. Ook werd daar door minister Hoea en zijn Filippijnse ambtgenoot Carlos P. Romulo een verdrag over wetenschappelijke en technische samenwerking tussen beide landen ondertekend.

Op het galabanket, dat op 12 maart aan de Chinese delegatie aangeboden werd, maakte vice-premier Li Hsien-nien een aantal vriendelijke opmerkingen over het ASEAN-verdrag:

„In de loop van de afgelopen paar jaar hebben de ASEAN-landen hun eenheid versterkt en nieuwe vooruitgang gemaakt bij de regionale economische samenwerking Zij hebben actief vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking ontwikkeld met de andere landen en volkeren van de derde wereld en hun banden met de landen van de tweede wereld versterkt op de grondslag van gelijkheid en wederzijds profijt Deze inspanningen van de ASEAN-landen dienen tot het blokkeren van hegemonistische infiltratie en expansie en zijn in het belang van de Zuid-Oost-Aziatische landen en volkeren ( )
Wij ondersteunen de rechtvaardige strijd, die door deze landen wordt gevoerd om de onafhankelijkhead en soevereiniteit te garanderen en supermogendheidoverheersing en -inmenging te bestryden ( )

Vice-premier Li in Bangladesh

Van 18-21 maart bracht vice-premier Li Hsien-nien een bezoek aan Bangladesh. Ook hier werd hij vergezeld door de minister van buitenlandse zaken, Hoeang Hoea.

Hoeang en de adviseur van de president van Bangladesh, belast met het ministerie van planning, Mirza Nurul Huda, ondertekenden op 21 maart twee verdragen over economische en technische samenwerking en over wetenschappelijke en technische samenwerking.

Uit de tafelrede, die vice-premier Li op 18 maart aan het galadiner uitsprak, de volgende citaten:

Nadat zij lang hebben geleden onder imperialistische en koloniale onderdrukking schatten de Zuidoostaziatische landen alle hun onafhankelijkheid hoog Geconfronteerd met de moeilijke taak hun landen op te bouwen, hebben zij alle een orngeving van vrede en stabiliteit nodig Maar de intense rivaliteit tussen de supermogendheden heeft lange tijd onrust in dit gebied veroorzaakt en een grote bedreiging gevormd voor de onafhankelijkheid en veiligheid van de landen hier (. . .)
Wij handhaven altijd de mening, dat alle landen, groot of klein, gelijk zijn en dat grote landen niet kleine landen moeten tiranniseren en dat sterke landen geen druk moeten uitoefenen op zwakke Of een land andere als gelijke behandelt, dan wel naar hegemonie streeft, is een belangrijk criterium om te beoordelen of dat land de vijf principes voor vreedzaam naast elkaar bestaan navolgt Het is ook een van de criteria om een echt socialistisch land van een voorgewend te onderscheiden

Vriendschappelijk bezoek aan Indiaas subcontinent

Van 20 febr. tot **23** maart heeft een delegatie van de Chinese volksvereniging voor vriendschap met vreemde landen o.l.v. Wang Ping-nan een reis door het Indiase subcontinent gemaakt.
Van 20-28 febr. was de delegatie in Pakistan; van 28 febr. - 7 maart werd Bangladesh bezocht: en van 7-23 maart reisde de delegatie door India.

Vice-premier Tsjen in *Roemenië*

Een regeringsdelegatie o.l.v. vice-premier mevr. Tsjen Moe-hoea heeft van 12-20 april een bezoek aan Roemenië gebracht.

Partijleider Hoea in Noord-Korea

Partijleider en premier Hoea Koeo feng heeft van 5-10 mei een vriendschapsbezoek gebracht aan Noord-Korea. Hij was vergezeld door vice-premier Keng Piao, minister van buitenlandse zaken Hoeang Hoea en vice-premier mevr. Tsjen Moe-hoea, die tevens minister voor economische betrekkingen met het buitenland is.
Dit bezoek was de eerste reis van Hoea buiten China. Het was tevens het eerste bezoek in het buitenland van een Chinese partijleider sinds Mao in 1957 in Moskou was.
In het *NRC/H'blad* van 11 mei stond een commentariërend verslag van dit bezoek, dat hierna geciteerd wordt.

De Chinese partijleider en premier Hoea Koeo-feng is na een verblijf van zes dagen in Noord-Korea in Peking teruggekeerd Op de laatste dag van Hoea's bezoek heeft het persbureau Nieuw China de groeiende wereldstatus van de „Democratische Volksrepubliek Korea" geprezen. Volgens Nieuw China zal Noord-Korea de revolutionaire zaak van het Kampucheaanse volk steunen en zal het nauwe samenwerkingsrelaties met „democratisch Kampuchea" onderhouden Dit is een aanwijzing dat Hoea erin is geslaagd om Noordkoreaaanse steun te verkrijgen voor het Chinese standpunt in de Vietnamees-Cambodjaanse oorlog en in China's verder verscherpende conflict met Vietnam
Tijdens het afscheids-banket in Pjongjang heeft Hoea aan de andere kant opnieuw Chinese steun beloofd voor de hereniging van Noord- en Zuid-Korea Hoea zei dat hij totial voldaan was over zijn bezoek en tot „identieke gezichtspunten" was gekomen
Enige degen tevoren had Hoea al verklaard dat China Noord-Korea als de „enige wettelijke soevereine Koreaaanse staat " erkent en dat China de Zuidkoreaanse autoriteiten nooit zal erkennen

Hij drukte toen China's ,,krachtige steun" uit voor het Koreaanse volk in zijn strijd voor de ,,onafhankelijke en vreedzame hereniging van hun vaderland"
Gezien het publiek dat Hoea toesprak, zei hij gewoon wat hij wel moest zeggen Maar het is zeer de vraag of dat ook de werkelijke politiek van de Chinese regering is Koreaanse hereniging zou nooit kunnen plaatsvinden zonder medewerking van de Sowjet-Unie en zou automatisch resulteren in ongewenste Russische Invloed in een herenigd Korea Maar ook als die Russische invloed klein zou zijn, dan nog zou China er een sterk buurland met 55 miljoen inwoners bijkrijgen wat uit een oogpunt van Chinees nationaal belang niet bepaald gunstig hoeft te zijn. Het andere land, aan China's zuidgrens, dat met Chinese ideologische, politieke en militaire steun herenigd is, Vietnam (50 miljoen inwoners) is nu na de Sowjet-Unie de grootste nachtmerrie voor Peking
Trouwens hoe de beide Korea's vreedzaam herenigd zouden kunnen worden is moeilijk voorstelbaar Het noorden, 17,2 miljoen inwoners, heeft een doctrinair communistisch regime, en een militaire, sterk autarkische economie die de laatste jaren, mede als gevolg van een kolossale buitenlandse schuldenlast ernstig stagneert
Het zuiden, 36,4 miljoen inwoners, heeft een autoritair regime maar met een erkende oppositie en de snelst groeiende economie van de Derde Wereld
Vreedzame hereniging door middel van politieke verovering van het zuiden is vrijwel uitgesloten, temeer omdat de economische kloof tussen beide landsdelen steeds groter wordt. Absorptie van het noorden door het zuiden klinkt door de wet van de numerieke en economische zwaartekracht iets minder onwaarschijnlijk, maar dat zou betekenen dat er een groot neutraal of kapitalistisch land aan China's grenzen bijkomt, dat openligt voor de Sowjet-Unie en Japan.
Het is daarom vrij zeker dat China in de nabije toekomst, d w z. vóór het Jaar 2000, helemaal geen hereniging van Korea wenst en dat er die ook niet zal komen
Wat eohter wel gewenst en ook haalbaar is, ongeveer naar voorbeeld van West- en Oost-Duitsland, is een beeindiging van de gevaarlijke toestand op het schiereiland, waarbij de beide Korea's, gescheiden door een letterlijke explosieve ,,gedemilitariseerde zone", nu een politiek van totale vijandigheid tegenover elkaar voeren
In dit opzicht is er beweging. Tussen de Verenigde Staten en Noord-Korea worden voorzichtig pingpong-balletjes opgegooid. President Ceausescu van Roemenië, de grote bemiddelaar in de gespleten communistische wereld, heeft onlangs Washington bezocht en komt later deze in Peking aan met voorstellen voor directe contacten tussen de VS en Noord-Korea Verder wordt er gespeculeerd dat de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng ninnen enige maanden Moskou zal bezoeken Dat zal China minder welgevallig zijn, maar het is wel opvallend geweest hoe zorgvuldig Hoea Koeo-feng zich tijdens zijn verblijf in Noord-Korea van zelfs indirecte aanvallen op de Sowjet-Unie heeft onthouden De term ,,hegemonisme", China's codewoord voor de Sowjet-Unie is niet een keer ge allen in de bulletins van het persbureau Nieuw China In plaats daarvan werd voortdurend het ,,imperialisme" veroordeeld.
Hoea's consideratie voor de speciale banden die er nog tussen Pjongjang en Moskou bestaan, duidt er wel op dat Kim Il Soeng de deuren van het Kremlin wijd open wil houden, ondanks de vermindering van de Russische steun voor de zwaar geteisterde Noordkoreaanse economie In hoeverre Chana de helpende hand heeft gereikt, is niet bekendgemaakt, maar dat dat gebeurd is, is vrijwel zeker gezien de aanwezigheid van de Chinese vice-premier voor buitenlandse economische betrekkingen (ontwikkelingshulp) Tsjen Moe-hoea Meer duidelijkheid over de werkelijke positie van Noord-Korea tussen de Sowjet-Unie en China zal er wellicht komen als Kim Il Soeng Moskou bezoekt, maar het ziet er wel naar uit dat Hoea's bezoek Kim een heel eind dichter bij China heeft gebracht.

Vice-premier Koe Moe in *West*-Europa

Van 2 mei tot 7 juni heeft vice-premier Koe Moe, tevens minister van de commissie voor basisproduktie, een reis door West-Europa gemaakt, gedurende welke hij achtereenvolgens bezoeken gebracht heeft aan Frankrijk, Zwitserland, België, Denemarken en West-Duitsland.
In Frankrijk had Koe Moe besprekingen met premier Raymond Barre, bezocht hij Lyon en Marseille en werd hij op 11 mei, aan het eind van zijn bezoek, ontvangen door president Giscard d'Estaing.
In Zwitserland bracht hij o.m. een bezoek aan president Willi Ritschard.
In Brussel voerde Koe Moe besprekingen niet premies Tindemans en werd hij ontvangen door koning Boudewijn. Ook had hij een onderhoud met Roy Jenkins, de voorzitter van de Europese commissie.
In Kopenhagen bezocht Koe Moe premier Anker Joergensen en werd hij ontvangen door koningin Margrethe II en prins Henrik.
In Bonn werd hij bij verschillende gelegenheden ontvangen door president Scheel en bondskanselier Schmidt.

Peking Review van 16 juni meldde, dat Koe Moe gedurende zijn reis door deze landen gezegd had dat de Chinese regering de volken van de Westeuropese landen steunt in hun inspanning orn eenheid te bereiken Hij gaf uiting aan de hoop, dat Europa verenigd en sterk zou worden Europa zou ook graag een sterk en welvarend China zien, zo zei hij
Vice-premier Koe Moe zei ook, dat het Chinese volk, terwijl het streeft naar de verwerkelijking van de vier moderniseringen tegen het eind van de eeuw, zioh zal houden aan het principe van onafhankelijkheid en vertrouwen op zichzelf en tegelijkertijd de uitwisselingen met andere landen zal uitbreiden

Minister Hoeang Hoea in Zaïre, Nederland, *Turkije* en Perzië

Van 3-18 juni heeft minister Hoeang Hoea van buitenlandse zaken een reis gemaakt, waarbij hij bezoeken afgelegd heeft aan Zaïre, Nederland, Turkije en Perzië.
De minister was in Zaïre van 3-8 juni. Bij zijn aankomst op de luchthaven van Kinsjasa gaf hij een persconferentie, waarop hij o.m. het volgende zei:

,,Aangezien Zaïre een belangrijke plaats in het hart van Afrika inneemt, willen het Sowjet-sociaal-imperialisme en zijn agent altijd de controle over Zaïre verwerven. Dit maakt deel uit van de globale Sowjet-strategie voor wereldhegemonie. Het is allerminst toevallig, dat de provincie Shaba twee maal door huurlingen is binnengevallen".
,,Ik ben ervan overtuigd", zo ging hij verder, dat het Zaïrese volk onder de leiding van president Moboetoe in staat is om de onafhankelijkheid, nationale soevereiniteit en eenheid van het land te verdedigen en alle agressie van buitenaf af te weren".

President Moboetoe ontving Hoeang Hoea op 4 juni. In het gesprek

Hoea Koeo-feng (1.) met de Noordkoreaanse partijleider Kim Il Soeng.

met de president feliciteerde Hoeang Hoea het Zaïrese volk met hun grote overwinning op de Sowjet-Cubaans betaalde huurlingen, aldus de Peking Review.
Van 8-11 juni bracht Hoeang Hoea een bezoek aan Nederland. Hier werd hij ontvangen door koningin Juliana en door premier Van Agt. Hij voerde besprekingen met zijn Nederlandse ambtgenoot Van der Klaauw.
Op 9 juni gaf minister Van der Klaauw een diner ter ere van zijn Chinese gast. In zijn tafelrede veroordeelde Hoeang Hoea in uiterst scherpe bewoordingen ,,de agressie en expansie van de Sowjet-Unie" iri Afrika en het Midden-Oosten. De mogelijkheid, dat China aan Zaïre militaire hulp zal verlenen sloot de bewindsman daarbij niet uit.

Ook op de pogingen van Vietnam om in Zuidoost-Azie een Indochinese federatie te creeren uitte Hoeang Hoea ernstige kritiek. Aan landingsrechten voor de KLM in China zijn naar zijn mening niet al te veel moeilijkheden verbonden
De Sowjet-Unie, zo zei de Chinese gast, heeft zich tot de belangrijkste bedreiging van de Westerse wereld ontpopt Door de systematische opbouw van haar militair potentieel wil zij, volgens Hoeang Hoea het proces van ontspanning, ontwapening en economische sainenwerking torpederen Het doel hiervan is om Europa te verdelen en uiteen te laten vallen Ten slotte willen de Sowjetleiders, aldus de bewindsman, in Afrika en het Midden-Oosten de gebieden van strategisch belang onder hun controle brengen om zodoende West-Europa te kunnen omcirkelen
Alleen door eendracht kan West-Europa, zo vervolgde de minister, dit hegemoniale streven het hoofd bieden ,,Wij hopen dat West-Europa zich sterk en vereend 7al opstellen en wij geloven dat men hier ook een sterk China wil zien om samen

De Chinese minister van buitenlandse zaken Hoeang Hoea op bezoek bij de Nederlandse koningin Juliana.

de Russische bedreiging te kunnen afweren", was Hoeang Hoea van mening
De politiek van Moskou in Afrika is er, naar Hoeang Hoea's mening, één van ongelimiteerde agressie en expansie Het aantal Russische en Cubaanse manschappen in Afrika bedraagt nu 50 000, wat volgens de Chinese minister een grote bedreiging voor de onafhankelijkheid en veiligheid van Afrika betekent Het verzet hiertegen van de Afrikaanse staten, zo geloofde hij groeit evenwel met de dag

Minister Hoeang Hoea was van 12-15 juni in Turkije, waar hij werd ontvangen door president Koruturk en premier Ecevit en waar hij besprekingen voerde met zijn Turkse collega Gunduz Okcun.
In de Peking *Review* werd gezegd, dat beide zijden meningen uitwisselden over de bilaterale betrekkingen, de recente internationale situatie en problemen van gemeenschappelijk belang. Zij gaven uiting aan hun verlangen om de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de twee landen verder te versterken.
In Perzië, waar Hoeang Hoea was van 15-18 juni, werd de minister ontvangen door de sjah en had hij besprekingen met minister van buitenlandse zaken Abbas Ali Khalatbari.
Op een diner, dat de Perzische minister aan Hoeang Hoea aanbood, verklaarde Khalatbari o.m., dat er als gevolg van recente inmenging door bepaalde buitenlandse krachten, in Azië en Afrika een situatie ontstaan was, die een bedreiging voor de wereldvrede vormt.

Vice-premier Keng *Piao* in Pakistan en Sri Lanka. Opening Karakorum-weg

Vice-premier Keng Piao heeft van 16-25 juni bezoeken gebracht aan Pakistan en Sri Lanka. In Pakistan, waar de vice-premier was van 16-21 juni, nam hij op 18 juni deel aan de plechtigheden ter gelegenheid van de opening van de Karakorum-weg, die Pakistan met de Chinese provincie Sinkiang verbindt.
Over de politiek-strategische betekenis van deze weg schreef de NZZ op 28 aug. het volgende:

De weg die China in 1957 door de onherbergzame Himalaya tussen Tibet en Sinkiang had aangelegd liep volgens India over Indiaas territoir, conflict daarover leidde in 1962 tot de grensoorlog Thans heeft China een strategisch veel belangrijkere weg aangelegd, die volgens Delhi wederom over zijn gebied loopt De Janata-regering toont zich echter verbazend terughoudend minister van Buitenlandse Zaken, Vajpayee, zal in de herfst naar Peking gaan. en daarbij o a over deze weg spreken

Het gaat om de Karakorum-weg een 900 km lange verbinding met Pakistan, waaraan 10 000 Chinezen en 15 000 Pakistanen tien jaren hebben gewerkt, teneinde deze oude ,zijde-weg" tot twee banen uit te breiden en weerbestendig te maken In juni werd deze weg officieel geopend In India beschouwen critici dit als een zaak van inilitaire betekenis, en ook de ininister wees op het ernstige strategische effect ervan Inderdaad heeft de enorme inspanning van deze wegaanleg zach voor de bescheiden Chinees-Pakistaanse handel nauwelijks geloond Het ging China dan ook veeleer om toegang tot het westelijke deel van de Indische Oceaan In die regio mag clan thans geen crisis zijn die kan er in de toekomst best komen India stelt dat de Karakorum-weg door het door Pakistan bezette deel van Kashmir gaat, en derhalve onwettig is aangelegd en Pakistan maakt aanspraken op geheel Kashmir Afghanistan is na de staatsgreep van april een communistisch land geworden al twijfelt men nog aan de Moskougezindheid van de regering. en zowel in Moskou als in Peking gelooft men dat communistische machtsovernemingen aanstaande zijn in zowel Iran als Pakistan
China wil bij zulke ontwikkelingen direct betrokken kunnen zijn

Aansluitend aan zijn bezoek aan Pakistan was Keng Piao van 21-25 aug. in Sri Lanka.

Parlementaire delegatie naar Venezuela, Mexico, *Canada en* Syrië

Een delegatie van het Nationale Volkscongres onder leiding van de vice-voorzitter van het permanente comité van heit Volkscongres, Tsji Peng-fei, heeft van 9-30 juni achtereenvolgens bezoeken gebracht aan Venezuela, Mexico en Canada.
Van 5-10 juli bezocht Tsji Peng-fei Syrië.

Op een officieel diner in Damascus verklaarde Tsji, dat China de Arabische en Palestijnse volken steunt in hun rechtvaardige strijd voor de herwinning van hun verloren gebieden en het herstel van de Palestijnse nationale rechten, zich verzet tegen de rivaliteit van buitenlandse krachten om de hegemonie in het Midden-Oosten, en mch verzet tegen de politiek van agressie, die wordt gevolgd door het Israelische Zionisme
Hij sprak een krachtige veroordeling Uit van de Israelische autoriteiten wegens hun provocerende acties, die erop gericht zijn hun bezetting van Arabische gebieden te bestendigen.
China heeft, zo verklaarde hij, niets, wat dan ook, te maken met de Israelische Zionisten

Vice-premier Keng Piao in het Caraibische gebied *en* op Malta

Vice-premier Keng Piao heeft van 12-24 juli achtereenvolgens officiële vriendschapsbezoeken gebracht aan Trinidad en Tobago, Jamaica en Guyana.
Gedurende deze reis, zo bericht de Peking Review, heeft vice-premier Keng de Chinese mening verkon-

digd, dat alle landen, groot of klein, sterk of zwak, gelijk zijn en dat de betrekkingen tussen naties gevestigd en ontwikkeld zouden moeten worden op de grondslag van de vijf principes van vreedzaam naast elkaar bestaan.

China, zo voegde hij daaraan toe, is tegenstander van inmenging door de supermogendheden in de binnenlandse aangelegenheden van andere landen en van hun monopolie van internationale zaken.

Van **29** juli tot **2** aug. bracht vicepremier Keng Piao een bezoek aan Malta.

Vice-premier Tsjen Moe-hoea *in* Somalië, Gabon *en Kameroen*

Van **30** juli tot 19 aug. heeft een regeringsdelegatie onder leiding van vice-premier mevr. Tsjen Moe-hoea een reis gemaakt naar Somalië, Gabon en Kameroen.

In Somalië nam mevr. Tsjen deel aan de plechtigheden ter gelegenheid van de opening van de 970 km lange Beletweyne-Burao-weg, die met Chinese hulp was aangelegd.

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van **21** juli stond een commentaar op de reisactiviteiten van de Chinese politici, waaraan het volgende ontleend is:

Het officiele doel van al deze reizen is om de vriendschappelijke betrekkingen te ontwikkelen en te verstevigen, maar in de Chinese context betekent dat in de eerste plaats opbouw en versterking van een wereldwiid verenigd front van alle landen, ongeacht hun politieke richting tegen het Sowjet-expansionisme en diens militaire handlanger Cuba China heeft de afgelopen maanden met ongekende felheid Cuba's rol als ,,huurling" en ,,paard van Troje" van het Kremlin aan de kaak gesteld

Maar ook citeert het persbureau Nieuw China vrijwel dagelijks met grote instemming anti-Cubaanse perscommentaren uit een aantal Derde wereld-landen, vooral uit Somalië en Zaire, maar ook uit landen als Sri Lanka, Marokko, Liberia en Venezuela.

Met veei Latijnsamerikanen is Cnina bevreesd dat de ,,conquistadores" uit Havanna weer dichter bij huis actief zullen worden Een artikel uit de Venezolaanse krant El Universal dat in de Chinese pers herdrukt werd, stelde dat Cuba een gewapende arm van het Kremlin is, vandaag in Afrika en morgen in andere werelddelen

Daarom behoort de zesde topconferentie van Niet-gebonden landen, die voor volgend jaar op het programma staat, niet in Havanna te worden gehouden, aldus El Universal.

Kranten uit Zaire, Somalië, Sri Lanka, Tunesie en Sierra Leone, die alle door de Chinese pers aangehaald worden, gaan nog een stap verder en zeggen dat Cuba het meest gebonden land ter wereld is en meteen uit de beweging van Niet-gebonden landen moet worden gestoten.

Ook heeft de Chinese pers de afgelopen weken herhaaldelijk de theorie van de Cubaanse leider Fidel Castro aangevallen dat er ,,slechts één imperialisme in de wereld is dat bestreden moet worden, nl het Amerikaanse en dat de Derde wereldlanden zich niet tegen een zogenaamd Russisch sociaal-imperialisme moeten keren" Verder beschuldigt Peking de Sowjet-Unie ervan dat zij zelf en door middel van Cuba de beweging van Niet-gebonden landen wil splijten in een revolutionaire en een reactionaire groep.

China roept daarentegen alle landen van de Derde wereld, of zij nou rechts, links, modern of traditioneel zijn, op om zich te verenigen tegen beide imperialismen, het Amerikaanse en het Russische, maar in de praktijk gaat het voornamelijk tegen de Sowjet-Unie want de strategische belangen van Amerika en China vallen meestal wamen

Volgens China bedreigt de Sowjet-Unie nu door middel van Vietnam, het ,,Cuba van Azië, de Zuidoostaziatische landen Sinds de staatsgreep in Afghanistan zijn de Russen een gevaar voor Turkije, Perzie en Pakistan Via Zuid-Jemen en Ethiopie bedreigen zij de Golf en met hun meest actieve ,,huurling" Cuba, het hele Afrikaanse continent en Latijns-Amerika, aldus China

Er bestaat geen twijfel over dat de diplomatieke tournees van de Chinese bewindslieden een kruistocht tegen de Sowjet-Unie zijn en wat Afrika en ook Latijns-Amerika betreft, toegespitst op Cuba.

En nu van **25** tot **29** juli in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado de conferentie van minister van buitenlandse zaken van de Nietgebonden landen wordt gehouden (pag. 499/1 e v) lijkt het er sterk op dat de rondreizende Chinezen een massieve, gecoordineerde diplomatieke aanval op Cuba in Belgrado voorbereiden

In de FAZ van **27** juli werd commentaar geleverd op de reis van vice-premier Keng Piao door het Caraïbische gebied. Hieruit de volgende citaten:

China gaat voort met zijn beleid om de Sowjet-Unie in de internationale politiek te omsingelen en past dit thans ook in het Caraïbische gebied toe Hei als een verrassing komende bezoek van de plaatsvervangende premier Keng Piao aan Jamaica, Trinidad-Tobago en Guyana in de tijd dat president Carter op bezoek in Bonn was, bewijst eens te meer hoe er bij de spanningen tussen de supermogendneaen een samenhang bestaat tussen Berlijn en Cuba. Het nieuwe is dat ook China aan dit machtsspel gaat meedoen en als China in het Caraibisch gebied aan de zijde der Verenigde Staten optreedt, wekt dit verwarring bij de landen van deze regio.

Bij een tussenlanding in Mexico heeft Keng de bezorgdheid van China uitgesproken ten aanzien van het opdringen van de Sowjet-Unie in het Caraïbisch gebied met behulp van Cuba, de interventie van Russen en Cubanen in Afrika zag hij als een gevaar voor de wereldvrede, hij was er echter zeker van dat de Afrikaanse volkeren het niet tot een wereldoorlog zouden laten komen en China wenste dit evenmin

Keng Piao gaf niet concreet aan wat China aan de buurlanden van Cuba te bieden had, om deze landen van een toenemende binding aan het Oostblok af te brengen Barbados, Jamaica, Trinidad-Tobago en Guyana vormen samen de kwijnende Caricoin-gemeenschap Jamaica en Trinidad hopen economisch voordeel te behalen uit samenwerking met de Comecon, vooral als ook Cuba erbij betrokken wordt Zo heeft Jamaica met de Sowjet-Unie en Hongarije economische en visserijverdragen afgesloten Guyana, dat evenals Jamaica over grote bauxietreserves beschikt krijgt technische hulp

Trinidad en Tobago, dat door de oliewinning nauw met Amerikaanse maatschappijen verbonden is en Barbados, waarvan het buitenlandse beleid door Engeland gevoerd wordt, hebben diverse aanbiedingen van de Comecon nog in studie

Sinds 1974 heeft China diplomatieke betrekkingen met vier Caricorii-landen en met Barbados sinds vorig jaar De premiers van Jamaica, Guyana en Trinidad-Tobago hebben reeds een bezoek aan Peking gebracht Overal in het Caraibisch gebied hebben de Overzee-Chinezen grote invloed op politiek en economisch gebied en zij houden nauw contact met het moederland In Guyana is een Chinees, Arthur Chung, staatshoofd

Het belangrijkste aanvalspunt voor Keng is Guyana, dat zich evenals Jamaica sterk naar het vooroeeld van Cuba ontwikkelt Premier Manley van Jamaica en premier Burnham van Guyana zijn vrienden van Fidel Castro en ontmoeten elkaar vaak op Cuba Hierdoor konden de vliegtuigen die troepen vervoeren van Cuba naar Afrika in Guyana een tussenlanding maken om te tanken Ondanks Amerikaanse dreigingen is dit zo gebleven en nu zal de Chinese vice-premier proberen er een einde aan te maken

Cuba heeft aan vele studenten uit de Caraibische regio een opleiding gegeven en steeds weer technische en economische hulp verleend Maar de Verenigde Staten zijn pas onder president Carter met financiële hulp voor agrarische en industriële ontwikkeling begonnen Het zal wel verwondering wekken dat de Chinese vice-premier het Amerikaanse beleid prijst en de Cubanen als het ,,Trojaanse paard" van Moskou in diskrediet tracht te brengen.

Economisch heeft China niet veel te bieden en daarom stimuleert Keng tot de vorming van een statenblok, waar buitenlandse interventie niet toegelaten is; hij heeft echter nog niet veel succes bij de zelfbewuste Caraïbische staten.

Volgens diplomatieke kringen is het Chinese initiatief in het Caraibische gebied voortgekomen uit de recente onderhandelingen van Brzezinski in Peking en dient het als voorbereiding van een hardere houding van de Verenigde Staten ten aanzien van Cuba Als zodanig is het een belangwekkende poging om de Russische plannen te doorkruisen.

(Peking Review, *NRC/H'blad, NZZ, Le Monde,* FAZ, The Times)

(Vor. ber. pag. **561** e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus **5093,** 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

COALITIE-REGERING IN DENEMARKEN

Op 28 augustus is de regerende Deense sociaal-democratische partij van premier Anker Jörgensen tot overeenstemming gekomen met de oppositionele liberale Venstre-partij om samen te gaan in een coalitie-regering.

De overeenstemming werd bereikt na drie weken overleg tussen premier Jörgensen en de liberale partijleider Henning Christophersen.

Wel trad de leider van de sociaal-democratische parlementsfractie Jens Risgaard Knudsen af, uit protest tegen het akkoord.

Christophersen gaf als reden voor het samengaan met de socialisten de economische problemen waarmee Denemarken worstelt.

Het verbond voegt 22 liberale zetels toe aan de 66 van de socialisten, waardoor de coalitie net niet een meerderheid in het 178 zetels tellende „folketing" haalt.

Maar het zal de tien andere partijen in het parlement uitermate moeilijk vallen onder elkaar een meerderheid tegen de regering te vormen.

Christophersen zei dat zijn partij 7 ministerszetels in de nieuwe regering zou krijgen waaronder de belangrijke posten van buitenlandse zaken, handel, justitie en landbouw.

Premier Jörgensen verklaarde na afloop van de besprekingen dat het in de huidige economische situatie onvoorwaardelijk nodig is een kabinet te vormen dat op de samenwerking tussen beide partijen steunt.

In de parlementaire [geschiedenis van het koninkrijk is, afgezien van de partijencoalitie gedurende de bezettingstijd in de Tweede Wereldoorlog, het samengaan van de sociaal-democraten en de Venstre een nieuwigheid, dat Jörgensen als een „historisch compromis" omschreef en dat Christophersen karakteriseerde als een noodzakelijk akkoord tussen het sociaal-democratische en het burgerlijk-liberale Denemarken, aldus de *NZZ* (31-8j.

In de naoorlogse periode waren achtereenvolgens de radicaal-liberalen voor hun toetreding tot de burgerlijke coalitie in 1968 en de rechtse partij de coalitie-partners van de socialisten.

Het akkoord van beide partijen is uiteindelijk een gevolg van de verkiezingen van 1973 (pag. 793/1-'73) toen talrijke nieuwe partijen, onder wie de anti-belastingpartij van Glistrup in het parlement kwamen en waardoor de vorming van een meerderheidsregering niet meer mogelijk bleek.

Door het onderhandelingsresultaat is het Jörgensen gelukt te voorkomen dat de vier partijen aan de rechterzijde van het politieke veld nauwer gaan samenwerken.

De conservatieve partijleider Poul Schlüter wees in een eerste commentaar daar dan ook op, maar hij zei de nieuwe regering een kans te willen geven.

Mogen Glistrup, leider van de anti-belastingpartij, zei dat het niet verrassend was dat de beide partijen, de voornaamste verantwoordelijken voor het regeringsbeleid van de afgelopen 18 jaar en daarmee ook voor de aanhoudende economische ellende, nu ook de ministerszetels onderling gingen verdelen.

De communistische leider Jensen karakteriseerde het handelen van de sociaal-democraten als een „knieval voor het grootkapitaal".

Laat men de protestpolitiek van Glistrup buiten beschouwing dan waren de sociaal-democraten en de Venstre na 1973 elkaars voornaamste tegenstanders in de nogal chaotische Deense binnenlandse politiek.

De verkiezingsoverwinning en de nederlaag van de liberale partij in resp. '75 en '77, die aantoonden dat de partij van Glistrup de vorming van een burgerlijk alternatief tegenover de sociaal-democraten kon verhinderen alsmede de aanhoudende economische moeilijkheden dwongen tot een nieuwe oriëntering.

Ondanks dat Jörgensen zo nu en dan liet doorschemeren dat hij zich eventueel op de parlementaire ondersteuning van drie overige linkse partijen kon verlaten. zocht de voormalige vakbondsman uiteindelijk voornamelijk hulp in het burgerlijke kamp, dikwijls tegen de luide profesten op de straat en de boycotacties van de vakbonden zoals de staking van de tankwagenchauffeurs in november 1976 in.

Toen na het aftreden van de liberale partijleider Hartling de Venstre een nauwere samenwerking met de versterkte conservatieven, de christelijke volkspartij en de centrum-democraten ging nastreven, legde Jörgensen zijn prestige in de weegschaal om de al vroeger meerdere malen tevergeefs nagestreefde coalitie met Venstre te bereiken.

In mei behaalde Jörgensen een persoonlijk succes toen het hem lukte het eerste deel van het belastinghervormingsplan, met steun van de Venstre door het parlement aangenomen te krijgen.

Daarna deed Jörgensen de Radikal Venstre, een kleine van de Venstre afgescheiden groepering. en de Ven-

De nieuwe Deense sociaal-democratische-liberale coalitieregering na de beëdiging door de koningin. 3e van links de liberaal Henning Christophersen. minister van buitenlandse zaken. naast hem premier Jörgensen.

stre het aanbod toe te treden tot een coalitieregering, maar dezen wezen het aanbod aanvankelijk af omdat de sociaal-democraten al een heel aantal voorwaarden aan dit samengaan hadden verbonden, zoals een verdere „democratisering van de economie" en een nieuwe belastingwetgeving, die eigen-huisbezitters zwaarder zou belasten.

De Venstre-partij van haar kant eiste dat aan een eventuele coalitieregering ook de conservatieven zouden deelnemen.

Begin augustus namen vertegenwoordigers van sociaal-democraten en Venstre wederom contact op om na te gaan of overeenstemming kon worden bereikt.

Het initiatief daartoe was uitgegaan van de Venstre, omdat pogingen van de vier rechtse partijen, de conservatieven, de Venstre, de christelijke volkspartij en de centrum-democraten, om tot nauwere samenwerking te komen op niets uitgelopen waren.

Vervolgens begonnen onderhandelingen tussen beide partijen, waarbij de economische problemen in het middelpunt stonden.
Grote onenigheid bleek te bestaan over de voorgenomen bouw van een 17,5 km lange brug over de Grote Belt tussen Seeland en Funen. Volgens de liberalen kunnen de openbare financiën de aanleg van deze brug op het ogenblik niet bekostigen.
Beide partijen bleken het wel eens te zijn over de noodzaak de privé-consumptie door middel van een financieel beleid te beperken, om een nieuwe verslechtering van de betalingsbalans te voorkomen.
Datzelfde gold ook voor het voornemen de komende onderhandelingen voor het afsluiten van nieuwe cao's aan strenge richtlijnen te onderwerpen. Beide partijen besloten ook het al sedert jaren omstreden project van winstdeling voor werknemers opnieuw op de lange baan te schuiven, in ieder geval tot na de cao-onderhandelingen.

De onderhandelingen liepen door tot eind augustus en op 28 augustus werd bekend gemaakt dat de liberalen zitting zonden nemen in een regering met sociaal-democraten.
Enkele dagen later maakte Jörgensen de samenstelling van een nieuwe regering bekend.

Het coalitiekabinet telt 12 socialisten en 7 liberalen. Minister van buitenlandse zaken is de 38-jarige Henning Christophersen, voorzitter van de liberale partij. De leider van de liberale fractie in het parlement, Ivar Hansen, kreeg de post van minister van verkeer. De vroegere minister van financiën, Anders Andersen, een vooraanstaand liberaal werd minister van economisclie zaken en zijn partijgenoot Per Häkkerup werd regeringscoördinator. Minister van financiën is de sociaal-democraat Knud Heinesen. Knud Enggaard in de periode van het liberale kabinet-Hartling, fractieleider van de liberalen in de Folketing, werd minister van binnenlandse zaken en Arne Christiansen, vroeger voorzitter van de EG-commissie in het parlement, volgde de socialist Ivar Nørgaard op als minister van handel. De nieuwe ministers van landbouw Kofoed en van justitie Nathalie Lind bekleedden deze functies ook al in 1974 (liberale kabinet-Hartling), terwijl het departement voor visserij bezet bleef door de sociaal-democraat Svend Jakobsen.

De vervanging van sociaal-democratische ministers wijzen op het compromis dat Jörgensen heeft moeten sluiten. Een aantal als links bekend staande sociaal-democraten zijn in de nieuwe regering niet terug te vinden.

De volledige samenstelling van de regering is als volgt:

premier - Anker Jörgensen; buitenlandse zaken - Henning Christophersen (lib.); zonder portefeuille, belast met vraagstukken van buitenlandse politiek - Lise östergaard (soc. dem.); zonder portefeuille belast met de economische coördinatie - Per Häkkerup (soc. dem.); financiën - Knud Heinesen (soc. dem.); economie, invoerrechten en belastingen Anders Andersen (lib.); handel - Arne Christiansen (lib.); publieke werken - Ivar Hansen (lib.); binnenl. zaken - Knud Enggaard (lib.): justitie - Nathalie Lind (lib.): defensie - Poul Sögaard (soc. dem.); soc. zaken - Erling Jensen (soc. dem.); culturele zaken - Niels Matthiasen (soc. dem.); godsdienst - Egon Jensen (soc. dem.); milieu - Ivar Nørgaard (soc. dem.); onderwijs - Ritt Bjeregaard (soc. dem.); landbouw - Niels Anker Kofoed (lib.); visserij - Svend Jakobsen (soc. dem.); arbeid - Svend Auken (soc. dem.); huisvesting - Erling E. Olsen (soc. dem.); zaken Groenland betreffende - Jörgen Peder Hansen.

Op 31 aug. heeft Jörgensen het parlement het programma van zijn regering voorgelegd. De belangrijkste punten daaruit zijn: het verstrekken van regeringssteun in de vorm van kredieten tegen lage rente aan exportbedrijven, het verhogen van de btw met 2% naar 20%, het invoeren van een loon- en prijsstop (alleen de al in de collectieve arbeidsovereenkomsten voorziene loonsverhogingen zijn toegestaan). De overheidsuitgaven zullen verlaagd worden door het uitstellen van bepaalde openbare werken. Op die manier zou 1 mrd kronen bespaard kunnen worden.
In de daarop volgende dagen heeft het parlement zich met het regeringprogramma bezig gehouden.
Op 8 sept., in derde lezing, ging de volksvertegenwoordiging akkoord met de verhoging van de btw. 86 parlementariërs stemden vóór, 84 tegen. Deze krappe overwinning behaalde de regering door de steun van één van de afgevaardigden van Groenland en van een niet-partijgebonden parlementariër. Hierdoor bleef de stemonthouding van twee christen-democratische afgevaardigden.

Deze laatsten wilden een nieuwe regeringscrisis tegen alle prijs voorkomen om het nieuwe kabinet de gelegenheid te geven ,,te tonen wat het kan".

Eén sociaal-democratisch parlementslid, Henry Grunbaum, minister van financiën van '65 tot '68 en van '71 tot '73, en de man die de btw indertijd in Denemarken heeft geïntroduceerd, stemde met de oppositie mee.

Op 8 sept. heeft de Folketing ook de wet die een loon- en prijsstop voor een periode van zes maanden instelt, goedgekeurd.

Protesten vakbeweging

De samenwerking van sociaal-democraten en liberalen heeft geleid tot protesten van de kant van de vakbeweging. Op 31 aug. riepen de vakbonden een proteststaking uit.
Vakbondsleider Thomas Nielsen veroordeelde het pact van de socialisten met, zoals hij zei, ,,hun politieke aartsvijanden" en voorspelde nog meer stakingen als de regering haar voornemen de btw van 18 naar 20% te brengen zou uitvoeren.
Wel kreeg Jörgensen in het weekeinde van 10 en 11 sept. van het centraal-comité van zijn partij het groene licht door te gaan met de samenwerking met de liberalen.
Het centraal-comité was aanvankelijk nogal verbolgen over wat het noemde het fait-accompli waarvoor Jörgensen hem had gezet. Het verweet de premier nagelaten te hebben het comité te consulteren vóór het besluit te nemen. De premier moest beloven in de toekomst het centraal-comité eerder in te lichten.
Het dagblad Aktuelt, de spreekbuis van de socialistische partij en haar leiders, heeft zijn lezers laten weten, dat het afstand neemt van de regering om de ,,werkelijke socialistische traditie" hoog te houden.
Sedert 1 sept. geeft het blad dagelijks een overzicht van de protestacties in verschillende bedrijven.
Militante vakbondsleden in Jutland hebben besloten een nieuwe arbeiderspartij op te richten die links van de sociaal-democratische partij gesitueerd gaat worden.

Overzicht *minderheidsregering-Jörgensen*

Het sociaal-democratische minderheidskabinet van Jörgensen dat op 28 aug. vervangen werd door de sociaal-democratisch-liberale combinatie, zing zijn arbeid op 25 febr. '77 aan (pag. 349 e.v. - '77).

De voornaamste taak van dit kabinet was een oplossing te vinden voor de economische crisis en daartoe werd op 27 juli 1977 een sociaal-ecunoinisch plan voor drie jaar bij het parlement ingediend (voor bijzonderhcdrn zie pag 604 e.v - '77) dat begin sept werd aangenomen dankzij de steun van de burgerlijke partijen.

Dit was voor de Venstre en de Radikal Venstre aanleiding aan te dringen op verbreding van de parlementaire basis van het kabinet door vertegenwoei-digers van hun partijen in de regering op te nemen.

Eind sept. 1977 hield de sociaal-democratische partij een vierdaags partijcongres in Kopenhagen en bij die gelegenheid wees Jörgensen het liberale voorstel van de hand.

Op het congres werd verder een nieuw partijprogramma aangenomen dat het oude dat uit 1961 dateert verving. Het nieuwe programma was duidelijk radicaler van opzet dan het vorige.

Het voornaamste doel van de sociaal-democratische partij wordt gedefinieerd als het bereiken van een . democratisch socialisme" waaronder verstaan wordt een ,,consequent doorgevoerde politieke en economische democratie", o.a. door middel van het gemeenschappelijke bezit van de produktieniiddelen. Middelen om dit doel te bereiken zijn: in de wet vastgelegde medezeggenschap volgens Zweeds voorbeeld, deelname van de loontrekkers aan de kapitaalgroei van de economie en ingrijpen van overheidswege bij de particuliere investeringen.

Geëist werd verder de ,,vermaatschappelijking" van banken, spaarbanken, kredietinstellingen en verzekeringsmaatschappijen.

De eigendom van de gronden van gebouwen moet successievelijk door de staat overgenomen worden alsmede het gehele gezondheidswezen.

Wijziging *samenstelling* regering

Begin okt. 1977 trad Orla Möller, minister voor defensie en justitie, onverwacht af. Hij stond al enige tijd aan zware kritiek bloot, o.a. wegens de uitwijzing van een Mexicaan die betrokken was bij een Zweedse ontvoeringsaffaire en die daarna in zijn geboorteland spoorloos verdwenen was en wegens de benoeming van een rechter die vroeger wegens overmatig alcoholgebruik veroordeeld was. Ook was er ernstige kritiek op zijn optreden in de kwestie van de ontruiming van de ,.vrijstadn Christiana, een oud kazernecomplex in Kopenhagen, dat enige jaren geleden is gekraakt en waar zich in de loop der jaren een alternatieve leefgemeenschap heeft ontwikkeld, die veel publiciteit in binnen- en buitenland heeft gekregen.

Na het heengaan van Möller besloot Jorgensen het departement van defensie toe te vertrouwen aan Poul Sögaard, de militaire deskundige van de socialisten en vice-fractievoorzitter in de Folketing. Minister van arbeid Erling ging naar juistitie en Svend Auken, de politieke woordvoerder van de socialistische parlementsfractie ging naar het departement van arbeid.

Genzeenteraadsverkiezingen, winst *voor* socialisten en *conservatieven*

Op 6 maart werden verkiezingen voor de gemeente- en districtsraden gehouden. De sociaal-democraten kregen 38,3% van de stemmen (in '74 33%) terw-ijl de conservatieve partij met 14,5% (in '74 9,2%) uit de bus kwam. De partij van de vooruitgang van Mogen Glistrup kreeg 8,9%, ongeveer hetzelfde aantal stemmen als in 1974 maar duidelijk veel minder dan bij de parlementsverkiezingen van 1977 (14,6%). De Venstre-partij kreeg 16,6% (in '74 19.5%).

Bij de drie partijen ter linker zijde van de sociaal-democraten waren er slechts geringe verschuivingen. Het hoge opkomstcijfer, maar dan 70 procent, bij de laatste 3 gemeenteraadsverkiezingen steeg het aantal thuisblijvers steeds, is op de ongewoon levendige verkiezingscampagne terug te voeren, die zich bijna uitsluitend met gemeentelijke problemen heeft bezig gehouden.

Verder deden overal een grote schakering aan belangengroepen aan de verkiezingen mee.

Begin juni trad minister van buitenlandse zaken K. B. Andersen af omdat hij gekozen was tot voorzitter van het parlement. Premier Jörgensen maakte vervolgens bekend dat hijzelf voorlopig de functie van minister van buitenlandse zaken zou vervullen. *(NZZ,* Le Monde, FAZ, The Times, *NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

SPECIALE ALGEMENE VERGADERING OVER ONTWAPENINGSVRAAGSTUKKEN

In het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York heeft van 23 mei tot 30 juni een speciale Algemene Vergadering plaats ge..onden, die geheel gewijd was aan ontwapeningsvraagstukken.

Tot het beleggen van deze speciale AV. de tiende in de geschiedenis van de VN, was besloten op 10 dec. 1976 (pag. 405/3-1977), een besluit, dat bevestigd werd op 12 dec. 1977 (pag. 311/3-1978).

Tot voorzitter van de 10-de speciale AV werd gekozen de Joegoslavische vice-minister van buitenlandse zaken Lazar Mojsow, die ook de 32-ste gewone AV in de herfst en winter van 1977 had voorgezeten.

Voorbeschouwingen

In *The Guardian* van 29 mei werd aan de 10-de speciale AV een voorbeschouwing gewijd, waaraan het volgende ontleend is:

De speciale VN-zitting over ontwapening is te New York zonder vertoon geopend. Toch is het de grootste internationale conferentie die ooit gehouden is. Er zijn meer presidenten, premiers, ministers van buitenlandse zaken en ministers van defensie in één gebouw verzameld dan ooit tevoren. En de zaak waarover zij een beslissing zouden moeten nemen is niet zonder betekenis: of wij kunnen voortbestaan.

Tenminste drie grote ontwapeningsconferenties zijn bijeengeroepen met het openlijk uitgesproken doel de wapenwedloop te beëindigen en een basis voor universele vrede te scheppen. De Haagse conferenties van 1899 en 1907 werden getorpedeerd door de generale staf van de Duitse keizer. Deze conferenties berusten in de onvermijdelijkheid van de oorlog en ontwierpen regels om te verzekeren dat oorlogvoering een fatsoenlijke zaak zou worden. Het resultaat was de eerste wereldoorlog.

In 1932 riep de Volkenbond een wereld-*ontwapeningsconferentie* te Genève bijeen. Deze aanvaardde een door de Brit Robert Cecil ontworpen plan voor drastische besnoeiing van de offensieve bewapening, dat zelfs gesteund werd door president *Hoover* van de Verenigde Staten. Het resultaat was de tweede wereldoorlog, rnet Dresden, Hirosjima en de atoombom.

Nu was de oorlog formeel buiten de legitimiteit geplaatst in 1919 in het Volkenbondspact. en opnieuw in het Kellogg-Briand-pact van 1928. Tijdens de tweede w-ereldoorlog werd de oorlog o.m. uitgebannen in het Atlantisch Charter (1941), de bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken te Moskou in 1943, en in het Handvest der Verenigde Naties (1945).

De enige moeilijkheid was dat elke natie hiermee instemde op voorwaarde dat zij geen inmenging in hun eigen aangelegenheden behoefden te dulden.

Men moet toegeven dat de huidige ontwapeningsconferentie een andere zaak is en meer echte belangstelling verdient dan zij krijgt of waarschijnlijk zal krijgen. Wij weten dat alleen al in Europa 11.000 kernwapens gestationeerd zijn en dat de mogendheden het equivalent van vele tonnen TNT per aardbewoner kunnen laten exploderen. Hoe vervelend het, speciaal voor jonge mensen, ook is om het nog eens te zeggen, na een derde wereldoorlog kan er nooit meer een vierde komen.

Sommige mensen slaan deze VN-zitting echter met vurige belangstelling en een soort wanhoop gade. Er is op aandringen van lord Noel-Baker een boekje samengesteld (Disarm or Die) dat aan de 1500 afgevaardigden ter hand zal worden gesteld. De inhoud is gebaseerd op een meesterlijk stuk van de Zweedse oud-premier Olof Palme. Daarin valt o.m. te lezen dat wij geen middelen hebben om vast te stellen welke landen op dit moment kernwapens bezitten, dat 's werelds militaire uitgaven 40% bedragen van het totale inkomen van de gehele derde wereld, en dat de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie, Groot-Brittannië en Frankrijk jaarlijks voor meer dan $ 10 miljard aan wapens verkopen.

Terwijl 250 miljoen kinderen op de wereld geen onderwijs ontvangen en naar schatting 570 miljoen mensen aan ondervoeding lijden, besteedt de wereld nog altijd één miljard dollar per dag aan vernietigingswapens. Dàt is de achtergrond van de thans in een fanfare van onverschilligheid geopende speciale VN-zitting. Maar zij is een zaak van politici en, zoals Palme zegt, de gemiddelde burger begrijpt niet hoe de bewapeningswedloop aan de controle van de politici is ontsnapt.

Het feit dat Carter en Brezjnew altijd worden vergezeld door mannen met kleine zwarte doosjes schijnt aan te tonen dat zij de situatie beheersen, maar dit is een illusie. Carter zal de gebruikelijke vrome wensen uitspreken, terwijl hij het Midden-Oosten met wapens overgiet. Ook de Sowjet-Unie zal ze laten horen, terwijl zij haar zaken in Oost-Afrika blijft behartigen. Zo zij het. Maar de ontwapeningsconferentie wordt althans gehouden en, zoals Noel-Baker zegt, er zijn niet zoveel kansen meer te benutten.

In een artikel in het *NRC/H'blad* van 25 mei werd ingegaan op de concrete problemen, waarmee de ontwapeningsconferentie geconfronteerd zou worden.

Dit artikel luidde aldus:

Sinds afgelopen woensdag tot 28 juni zijn de Verenigde Naties in bijzondere zitting bijeen om zich over de ontwapeningsproblematiek te buigen. Daarmee is New York zeven weken lang het toneel voor een reeds lang voorbereid debat over de stand en de toekomst van de ontwapening en — belangrijker nog — over de gevaren van een verdere voortzetting van de bewapeningswedloop, waaraan op het ogenblik bijna $ 400 mrd per jaar wordt uitgegeven Wanneer men kijkt naar de rol die de Verenigde Naties tot nu toe in de bewapeningsproblematiek gespeeld hebben en gezien het enorme aantal problemen dat hierbij aan de orde komt, lijkt de kans op succes van de conferentie zeer gering

De dringende noodzaak van effectieve wntwapenings-maatregelen zal door niemand worden ontkend. Maar het wordt pas moelijk wanneer het op concrete maatregelen aankomt. Dat is wel gebleken uit hst uiterst moeizame verloop van de tot nu toe gevoerde onderhandelingen. Het is dan ook geenszins verbazingwekkena dat de overeenkomsten die de afgelopen 20 jaar werden bereikt, vooral betrekking hadden op de beperking van de produktie en het gebruik van nieuwe massavernietigingswapens daartoe behoort het verbod op kernproeven en de verspreiding van kernwapens, het verbod oP stationering van dergelijke wapens in de ruimte en op de zeebodem en het verbod op bacteriologische wapens

Verder hebben de beide wereldmachten, de VS en de Sowjet-Unie, afgezien van de vervaardiging van anti-raketsystemen en hebben zij hun strategische bewapening beperkt (SALT)

Het betekent geenszins een onderschatting van deze overeenkomsten wanneer men vaststelt dat het effect ervan in geen enkele verhouding staat tot de toenemende bewapenmg in de wereld, die door deze overeenkomsten niet in het minst werd afgeremd Opmerkelijk is ook, dat de Verenigde Naties zelf bij geen van deze overeenkomsten een doorslaggevende rol hebben gespeeld

Deze overeenkomsten kwamen tot stand in een totaal ander gezelschap Daartoe behoort in de eerste plaats de in 1961 opgerichte ontwapeningscommissie (CCD) waarbij zich in de loop der jaren 31 landen hebben aangesloten en die regelmatig in Genève bijeenkomt. Op de lijst van overeenkomsten staat momenteel een verbod op chemische wapens en een uitbreiding van het reeds vermelde verbod op kernproeven met een verbod op ondergrondse proefnemingen

In Wenen onderhandelen sinds 1973 de leden van de twee militaire bondgenootschappen, de NAVO en het Warschaupact, over een troepenvermindering in Europa (MBFR), zonder dat hierbij echter aanwijsbare resultaten zijn geboekt. Het belangrijkste blijft echter de sinds 1969 ononderbroken voortgezette dialoog tussen de beide wereldmachten over de controle van hun bewapening

Deze dialoog strekt zich de laatste maanden over een groter aantal onderwerpen uit begonnen als de reeds vermelde Saltbesprekingen, omvat deze dialoog momenteel de volledige stopzetting van kern-explosies, beperking van de Russische en Amerikaanse vloot in de Indische Oceaan, het verbod om satellieten te lanceren en beperking van de overdracht van bewapening aan ontwikkelingslanden.

Hieruit blijken twee dingen' ten eerste, dat er geen forum bestaat waarin alle landen aan de ontwapeningsgesprekken kunnen deelnemen Dat hoeft echter geen nadeel te zijn, omdat het hier om problemen gaat die slechts een bepaalde groep landen interesseren Ten tweede. dat bepaalde wezenlijke onderdelen van de bewapeningsproblematiek niet aan de orde komen, omdat tot nu toe geen enkele staat bereid was hierover te onderhandelen Dit laatste betreft vooral de conventionele wapens

Juist op deze twee punten kan men tijdens de bijzondere vergadering verwachten dat kritiek zal worden geleverd op de tot nu toe gedane pogingen om tot ontwapening te komen De conferentie beoogt dan ook in eerste instantie de balans op te maken van deze pogingen. Daarop zal een beginselverklaring omtrent ontwapening volgen en een overzicht van de — zoals gezegd bescheiden — rol die de Verenigde Naties tot nu toe hierbij hebben gespeeld

Waarschijnlijk zal er gelijktijdig een voorstel voor een internationale ontwapeningsconferentie worden gedaan.

Centraal bij deze bijeenkomst staat ongetwijfeld het feitelijke actie-programma voor verdere ontwapeningsmaatregelen. Tot de voorstellen tot institutionele hervormingen zal ook een herziening van de samenstelling en de leiding van de Geneefse Ontwapeningscommissie behoren Men hoopt dat deze commissie erin zal slagen om Frankrijk en China, en misschien nog een aantal andere landen, aan de conferentietafel te krijgen.

De concrete voorstellen van individuele landen en groepen landen t a v. bepaalde onderwerpen zullen de nodige meningsverschillen veroorzaken. Men kan er zeker van zijn dat de bijeenkomst door de Sowjet-Unie en haar bondgenoten gebruikt zal worden om de campagne tegen de omstreden neutronenbom voort te zetten. Van serieuzer belang zijn de voorstellen voor een betere controle en een grotere terughoudendheid ten aanzien van de internationale wapenhandel

De kans op succes van dergelijke voorstellen is zeer gering, omdat de ontwikkelingslanden het onderling allesbehalve eens zijn over de wenselijkheid van een eventuele beperking van de wapenhandel: veel van deze landen (zoals b v Iran en Egypte) beschouwen de aankoop van wapens als onontbeerlijk voor hun veiligheid

Naast andere onderwerpen — zoals regionale ontwapening en verspreiding van kernenergie voor vreedzame doeleinden — zal de verhouding tussen bewapening en ontwikkeling van wapens de meeste gesprekstof opleveren.

Want op dit punt zullen de ontwikkelingslanden vermoedelijk gezamenlijk front maken tegen de industrielanden als hoofdverantwoordelijken voor de bewapening. Zij zullen een pleidooi houden voor het terugschroeven van de bewapeningsuitgaven ten behoeve van een uitbreiding van de ontwikkelingshulp.

Hoewel dit idee op zich niet onredelijk is, zou echter het gevaar kunnen ontstaan dat ook het bijzonder complexe probleem van de ontwapening in het kielzog van het Noord-Zuid conflict terechtkomt Evenmin als wolemiek en propaganda zal de dan te verwachten polarisatie tussen Noord en Zuid echte vooruitgang bij de ontwapening vergemakkelijken

Openingszitting

De speciale AV werd op 23 mei door voorzitter Mojsow geopend met een rede, waarin hij o.m. opmerkte, dat de VN nooit sinds hun stichting in 1945 een werkelijke doorbraak ten aanzien van ontwapening hadden bereikt.

De Joegoslavische onderminister van buitenlandse zaken onderstreepte in dit verband dat de VN al 228 resoluties over ontwapening hadden aangenomen zonder dat men er verder mee was gekomen. Mojsow wees erop dat de zitting een ,,werkelijk en onmiskenbaar keerpunt" dient te vormen, waarbij hij waarschuwde dat ,,de geschiedenis ons

niet zal vergeven als we deze kans niet volledig benutten".

De openingszittirig werd ook toegesproken door VN-secretaris-generaal Waldheim, die het voorstel deed om voor elke miljard dollar aan wapenuitgaven één mln te besteden aan ontwapening.

Waldheim drong er bij de AV op aan een commissie van wijze mannen aan te wijzen, die de problemen van ontwapening zou moeten bestuderen. Tegelijk onderstreepte hij, dat wapenbeheersing alle landen hoort aan te gaan en niet alleen de supermogendheden

,,Hei gevolg van gebrek aan daadkracht kan een wereldramp zijn", zo voegde hij eraan toe. De wapenwedloop brengt de détente in gevaar. aldus Waldheim, en dwingt de landen in de wereld economische behoeften ondergrschikt te maken aan militaire eisen. ,,Daarom is het noodzakelijk, dat de speciale zitting een koers uitzet, die de wereld afkeert van een mogelijke ramp".

Algemene debatten

Het eerste deel van de 10-de speciale AV was gewijd aan de algemene debatten. Het verslag hiervan is ontleend aan VN-Informatie.

De Joegoslavische premier Veselin Djuranovic, die het initiatief van de niet-gebonden landen voor deze speciale AV naar voren had gebracht, deed een beroep op de Algemene Vergadering om een leidinggevende rol te spelen bij het tot stand brengen en uitvoeren van een actieprogramma voor ontwapening Ook hij drong aan op de beeindiging van de produktie van nucleaire wapens alsmede een algeheel verbod op atoomproeven, geleidelijke vermindering van nucleaire voorraden en het verbod van alle andere wapens, die massavernietiging veroorzaken

De Amerikaanse vice-president Walter Mondale zei dat er op korte terinijn een overeenkomst met de Sowjet-Unie te verwachten was inzake de vermindering van strategische nucleaire overbrengingsmiddelen, alsmede een overeenkomst met de Sowjet-Unie en Groot-Brittannië m b t de beendiging van alle nucleaire proefnemingen Mondale sprak ook van pogingen om de conventionele bewapeningswedloop een halt toe te roepen Hij benadrukte dat veiligheid sainen moest gaan met wapenbeheersing en waarschuwde tegen de wapenconcentraties in Oost-Europa en elders

President Spyros Kypranou van Cyprus pleitte voor een volledige demilitarisering van zijn land en de instelling van een gemengde politiemacht uit Grieks- en Turks-Cyprioten onder beheer van een V N -macht

De Franse president Giscard d'Estaing stelde een conferentie voor van alle landen die betrokken zijn bij de toekomst van de Europese veiligheid teneinde de ontwapening op dat continent te bespreken Ook deed hij een voorstel om een mondiaal instituut voor ontwapeningsstudirn op te richten, ter vervanging van de z.g CCD in Genève Deze ilieuvve organisatie zou een duidelijker relatie met de V N. moeten hebben.

Giscard zei, dat de zichtbare ongelijkheid in de conventionele bewapening in Europa een belemmering was voor de vermindering van nucleaire wapens

De Russische Minister van Buitenlandse Zaken, Andrej Gromyko, deed een beroep op de Algemene Vergadering om maatregelen te nemen en verdere concentratie van wapens en troepen stop te zetten Gromyko stelde voor voorrang te verlenen aan de stopzetting van de produktie van nucleaire wapens eii hij dacht daarbij aan een overeenkomst waarin werd afgezien van verdere produktie van nucleaire wapens ,,voor hit te laat is'

Helmut Schmidt, de Westduitse bondskanseliei zei dat regionale overeenkomsten m b t conventionele bewapening hand in hand moesten gaan met maatregelen oir nucleaire bewapening te beperken, zowel in Europa als in alle andere gebieden

De Canadese premier Pierre Trudeau liet de vergadering weten, dat zijn land het eerste ter wereld was, dat de mogelijkheid had om nucleaire wapens te produceren maar ervoor gekozen had, dat niet te doen Hij drong er bij andere landen op aan zijn voorbeeld te volgen

De Chinese Minister van Buitenlandse Zaken, Hoeang Hoea, vond dat ontwapening moest beginnen bij de twee supermogendheden. Hij beschuldigde beide landen ervan over ontwapening te praten, Terwijl zij koortsachtig bezig waren hun bewapeningswedloop voort te zetten. Vooral de Sowjet-Unie was bezig zijn militaire bedreiging in West-Europa te vergroten, aldus Hoeang Hoea

Zijn Japanse collega Sunao Sonoda verklaarde dat zijn land geen nucleaire wapens zou bezitten, produceren of toelaten op zijn grondgebied

Namens Egypte sprak Minister van Buitenlandse Zaken, Mohamed Ibrahim Kamel, die zei dat zijn land bezig was het Midden-Oosten vrij te houden van nucleaire wapens maar dat de vrede in dat gebied en op het Afrikaanse continent bedreigd werd door nucleaire samenwerking tussen Israël en Zuid-Afrika.

Hij vond dat de Veiligheidsraad in actie zou moeten komen tegen deze bedreiging. De Britse premier James Callaghan vond dat het militaire evenwicht tussen Oost en West moest zijn gebaseerd op ontspanning en niet op coinpetitie; beter nog zou de wapenconcentratie vervangen moeten worden door wapenvermindering. Hij zei dat Engeland nieuwe voorstellen zou doen voor een volledig verbod op nucleaire proeven

De Nederlandse Minister van Buitenlandse Zaken, Van der Klaauw, sprak over het belang van collectieve veiligheidsmaatregelen en stelde de instelling van een internationale ontwapeningsorganisatie voor om uitvoering te geven aan huidige en toekomstige ontwapeningsovereenkomsten

Ook de ruim 100 andere regeringsvertegenwoordigers hielden in hun toespraak tot de Algemene Vergadering pleidooien voor vermindering of afschaffing van nucleaire en conventionele bewapening, nucleairvrije zones en de oprichting van een studiecentrum voor ontwapeningsaangelegenheden

De algemene debatten duurden tot 9 juni Daarna gaf de Algemene Vergadering gelegenheid aan niet-gouvermentele organisaties hun standpunt uiteen te zetten.

Slotdocumenten

Het einde van de 10-de AV was gepland voor 28 juni, maar als gevolg van problemen bij het opstellen van de slotdocumenten werd zij verlengd tot 30 juni. Toen werden zonder stemming de slotdocumenten — een verklaring en een actieprogramma m.b t. ontwapening — goedgekeurd.

Een samenvatting van deze slotdocumenten volgt hierna.

VERKLARING

De mensheid wordt bedreigd door zelfvernietiging nu alleen al de hoeveeiheid bestaande kernwapens voldoende is om alle leden op aarde uit te roeien,

Het falen om de wapenwedloop stop te zetten. met name de wedloop in kernwapens, maakt het gevaar van de verspreiding van kernwapens steeds groter.

Militaire budgetten groeien, steeds meer. menselijke en materiële hulpbronnen morden ingezet.

De toename in de hoeveelheid wapens. in het bijzonder kernwapens, draagt niet bij tot versterking van de internationale veiligheid, integendeel. De gigantische voorraden wapens en gewapende troepen en de kwalitatieve verfijning van de bewapening vormen een immense bedreiging van de vrede.

Deze situatie w-eerspegelt internationale spanningen maar draagt er tegelijkertijd ook toe bij. De verschillen tussen tegenover elkaar staande militaire bondgenootschappen worden vergroot en brengen de veiligheid van alle staten in gevaar. Ook wordt het gevoel van onveiligheid tussen staten door de bewapening sterker, evenals de dreiging van een kernoorlog.

De bewapeningswedloop is in strijd met de principes van het Handvest van de Verenigde Naties en heeft bovendien een nadelige invloed op het recht van volkeren om hun eigen systemen van sociale en economische ontwikkeling te bepalen. Als racistische regimes de beschikking krijgen over bewapeningstechnologieën — en eventueel kernwapens — zou dit een bijzonder gevaarlijke ontwikkeling zijn. Mede daarom is het essentieel dat alle staten zich onderwerpen aan de beslissingen van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

Internationale veiligheid en vrede kunnen niet gebouwd worden op de accumulatie van wapens door militaire bondgenootschappen noch op een precair afschrikkingsevenwicht of doctrines van strategische superioriteit. Werkelijke en langdurige vrede vereist een spoedige en substantiële vermindering van wapens en gewapende troepen die uiteindelijk tot algehele en volledige ontwapening onder effectieve internationale controle moet leiden.

Omdat het proces van ontwapening invloed heeft op de veiligheidsbelangen van alle staten, moeten ook alle staten actief betrokken zijn bij maatregelen voor ontwapening en wapenbeheersing. De rol van de Verenigde Naties op het gebied van ontwapening zou daarom, in overeenstemming met het Handvest, versterkt moeten worden.

Het is van het grootste belang dat niet alleen regeringen, maar ook de volkeren van de Verenigde Naties de gevaren van de huidige situatie begrijpen. Om de internationale bewustwording en kracht van de publieke opinie te bevorderen moeten de Verenigde Naties, in samen-

werking met de lidstaten, de verspreiding van informatie bevorderen.
De honderden miljarden dollars die per jaar gespendeerd worden aan de produktie en verbetering van wapens en de daarmee gepaard gaande verspilling, vormen een schril contrast met de noden en armoede van tweederde van de wereldbevolking.
De bewapeningswedloop is duidelijk niet te verenigen met het tot standbrengen van een nieuwe internationale economische orde die gebaseerd is op rechtvaardigheid, gelijkheid en samenwerking.
Tot dusver is geen werkelijke vooruitgang in de ontwapening bereikt, hoewel er overeenkomsten gesloten zijn die bemoedigend zijn. Bijvoorbeeld het Verdrag inzake verbod op Biologische wapens. We moeten erkennen dat de maatregelen op deelgebieden weinig hebben bijgedragen om de wereld dichter bij het doel van algehele en volledige ontwapening te brengen.
Het is nu een dringende noodzaak om dit slotdocument te vertalen in praktisch uitvoerbare maatregelen.
Onze belangrijkste taak is om de dreiging van een wereldwijde kernoorlog weg te nemen. De mensheid wordt geconfronteerd met de keuze om de bewapeningswedloop te stoppen of een totale uitroeiing onder ogen te zien.
Tegelijkertijd moeten overeenkomsten worden gesloten om ontwikkeling, produktie en gebruik van nieuwe massavernietigingswapens te verbieden of beperken. In dit verband heeft een overeenkomst over het elemineren van alle chemische wapens een hoge prioriteit.
Tegelijkertijd met onderhandelingen over kernwapens moeten onderhandelingen over evenwichtige vermindering van gewapende troepen en conventionele wapens plaatsvinden.
Het uitgangspunt hierbij moet zijn, dat de veiligheid van alle partijen gewaarborgd blijft en een stabiel evenwicht op lager militair niveau bereikt wordt. Hierbij gaat het met name om de kernwapenstaten en andere militair belangrijke Staten.
Ook moeten onderhandelingen over de overdracht van wapens in gang gezet worden. Hierbij moet rekening gehouden worden met het recht van volkeren op zelfbeschikking en de onafhankelijkheid van volkeren onder koloniale of buitenlandse overheersing.
Internationale actie moet ondernomen worden om, op humanitaire gronden, het gebruik van bepaalde conventionele wapens te verbieden of beperken. Met name die wapens die onnodig lijden tot gevolg hebben
Vertrouwenwekkende maatregelen moeten genomen worden om gunstige voorwaarden te scheppen voor ontwapening en verdere vermindering van internationale spanningen.

ACTIEPROGRAMMA

Vooruitgang in de richting van algemene en algehele ontwapening kan bereikt worden door implementatie van een actieprogramma over ontwapening dat in overeenstemming is met de doelen en principes zoals neergelegd in de Verklaring over Ontwapening.
Dit actieprogramma bevat prioriteiten en maatregelen op het gebied van ontwapening, te ondernemen door staten als een zaak van de grootste urgentie teneinde de bewapeningswedloop te stoppen en te keren en een stimulans te bieden aan de inspanningen om werkelijke algemene en algehele ontwapening te bereiken onder effectieve, internationale controle Dit actieprogramma somt de specifieke maatregelen voor ontwapening op, die geimplementeerd moeten worden in de komende paar jaar. Tegelijkertijd worden andere maatregelen en studies aangegeven voor de weg naar verdere onderhandelingen
Prioriteiten in ontwapeningsonderhandelungen moeten zijn kernwapens, andere wapens van massavernietiging, waaronder chemische wapens, conventionele wapens, met inbegrip van die wapens die overmatig lijden veroorzaken of geen onderscheid in doelen maken en de vermindering van gewapende troepen
Niets zou moeten uitsluiten, dat staten onderhandelingen voeren over alle bovengenoemde prioriteiten tegelijkertijd

Kernwapens

Kernwapens vormen het grootste gevaar voor de mensheid en het overleven van de beschaving. Het is essentieel de wapenwedloop in al zijn aspecten te stoppen en te keren om het gevaar van een oorlog waar kernwapens bij betrokken worden te vermijden. Het uiteindelijke doel in dit verband is een algehele uitbanning van kernwapens. De kernwapenstaten, in het bijzonder de beide groot-machten, hebben hierbij een speciale verantwoordelijkheid.

Het ontwapeningsproces moet zo uitgevoerd worden dat de veiligheid. van alle staten gewaarborgd wordt bij een voortdurende vermindering van de hoeveelheid kernwapens.

Nucleaire ontwapening dient gepaard te gaan met onderhandelingen over toereikende maatregelen voor verificatie m.b.t.:

— stopzetten van de kwalitatieve verbetering en ontwikkeling van nieuwe wapensystemen;

— stopzetten van de produktie van alle kernwapens en overbrengingsmiddelen;

— een omvattend, gefaseerd programma voor evenwichtige vermindering van kernwapens en overbrengingsmiddelen.

Het stopzetten van atoomproeven door alle staten zou een belangrijke bijdrage zijn om de kwalitatieve wapenwedloop en de verspreiding van nieuwe wapens te voorkomen Het tot stand komen van een verdrag inzake verbod op alle kernproeven is een dringende noodeaak.
De Sowjet-Unie en de Verenigde Staten dienen zo snel mogelijk een tweede SALT-akkoord af te sluiten, direct gevolgd door verdere onderhandehngen over de beperking van kernwapens Zij worden uitgenodigd t z t de tekst van de overeenkomst aan de Algemene Vergadering te verlenen
Belangrijke vooruitgang in nucleaire ontwapening zou vergemakkelijkt worden door gelijktijdige politieke ot internationale wettelijke maatregelen om de veiligheid van staten te versterken Werkelijke vooruitgang op het gebied van kernontwapening zou een klimaat kunnen scheppen dat conventionele ontwapening in wereldwijd verband bevordert
Zolang de uitbanning van kernwapens nog geen feit is dienen de kernwapenstaten speciale maatregelen te treffen om het uitbreken van een kernoorlog te vermijden, evenals het gebruik van geweld in internationale betrekkingen in overeenstemmig met de voorzieningen in het Handvest van de Verenigde Naties. In dit verband wordt een beroep gedaan op de kernwapenstaten om de niet-kernwapenstaten te verzekeren van het afzien van dreiging met of het gebruik van kernwapens.

Kernwapenvrije zones

Het instellen van kernwapenvrije zones op basis van een vrijwillige overeenkomst tussen de staten in de betrokken zone vormt een belangrijke maatregel tot ontwapening Het tot stand brengen van kernwapenvrije zones in verschillende delen van de wereld moet aangemoedigd worden, met in achtneming van de speciale kenmerken van iedere zone
Staten die deel uitmaken van zo n zone dienen zich strikt te houden aan de principes van deze overeenkomsten teneinde te verzekeren dat zij werkelijk vrij zijn van kernwapens
Kernwapenstaten op hun beurt dienen de status van kernwapenvrije zone te respecteren, af te zien van het gebruik of de dreiging met kernwapens tegen staten in een dergelijke zone
In het licht van de bestaande toestand zijn de volgende maatregelen in het bijzonder wenselijk

a) Volledige toepassing van het verdrag inzake het verbod op kernwapens in Latijns-Amerika (verdrag van Tlatelolco).

b) Ondertekening en ratificatie van de additionele protocollen van dit verdrag door staten die hierbij potentieel partij zijn.

c) In Afrika waar de organisatie voor Afrikaanse Eenheid het besluit tot denuclearisatie van de regio bevestigd heeft, dient de Veiligheidsraad de nodige effectieve stappen te ondernemen om te voorkomen dat belemmeringen worden opgeworpen om dit doel te bereiken.

d) Implementatie van het voorstel om een kernwapenvrije zone in het Midden-Oosten in te stellen is een dringend gewenste maatregel, in overeenstemming met de resoluties van de Algemene Vergadering waarin alle direct betrokken partijen hun steun aan dit idee hebben gegeven.
Hangende de beslissing over een kernwapenvrije zone in het Midden-Oosten dienen de staten in dit gebied plechtig te verklaren dat zij op basis van wederkerigheid af zullen zien van de aanschaf of het bezit van kernwapens, dat zij andere staten niet zullen toestaan kernwapens op hun grondgebied op te stellen en dat zij alle nucleaire activiteiten zullen plaatsen onder de veihgheidscontrole van het Internationale Atoomagentschap van de Verenigde Naties.

e) Alle staten in Zuid-Azie hebben verklaard vastbesloten te zijn hun landen kernwapenvrij te houden Er dienen geen acties ondernomen te worden die strijdig met dit doel zijn
Het instellen van vredeszones in verschillende delen van de wereld onder nauwkeurig te definieren voorwaarden kan een bijdrage leveren aan de versterking van de veiligheid van staten in zulke zones en aan de internationale vrede en veiligheid als geheel In dit opzicht verwijst de Algemene Vergadering naar de voorstellen voor het instellen van vredeszones onder meer in Zuid-Oost Azie en de Indische Oceaan

Proliferatie

Het is dringend noodzakelijk om als integraal onderdeel van de inspanningen om de bewapeningswedloop te stoppen, de verspreiding van kernwapens te voorkomen. Het doel van non-proliferatie is

enerzijds om te voorkomen dat er, naast de vijf bestaande, nieuwe kernwapenstaten bijkomen en anderzijds om de hoeveelheid kernwapens te verminderen en uiteindelijk te elimineren Effectieve maatregelen op nationaal en internationaal niveau kunnen en moeten het gevaar van proliferatie verminderen zonder de ontwikkeling van kernenergie voor vreedzame doelen te belemmeren

Volledige implementatie van het non-proliferatieverdrag en het verdrag van Tlatelolco, dat kernwapens in Latijns-Amerika verbiedt zou een belangrijke bijdrage zijn om de verdere verspreiding te voorkomen Maatregelen tot de niet-verspreiding van kernwapen.; dienen het onvervreemdbare recht van staten om kernenergie voor economische en sociale vooruitgang te ontwikkelen niet in de weg te staan

Alle staten nienen toegang te hebben tot nucleaire technologie en materialen voor vreedzame doelen waarbij rekening gehouden wordt met de specifieke benoeften van de ontwikkelingslanden Internationale samenwerking op dit gebied dient zonder vorm van discriminatie onder controle van het Internationale Atoomagentschap te staan Alle pogingen moeten in het werk gesteld worden om de werkzaamheden ter evaluatie van de internationale brandstofcyclus te voltooien.

Chemische en biologische wapens

Alle staten dienen naleving van de .,Conventie inzake het verbod op ontwikkeling, proauktie en opslag van biologische eii toxinewapens en hun vernietiging" te overwegen. Ook dienen staten aandacht te schenken aan de naleving van multilaterale overeenkomsten zodra deze afgesloten zijn.

Voorbeelden hiervan zijn:

— het verbod op de ontwikkeling, produktie en opstelling van chemische wapens;

— het verbod op de ontwikkeling, produktie en opstelling van radiologische wapens;

— een mogelijk verdrag m.b.t. het verbod op de ontwikkeling van nieuwe wapensystemen voor massavernietiging;

— een verdergaand verbod op milieumodificatietechnieken;

— verdergaande maatregelen inzake de plaatsing van nucleaire en andere wapens voor massavernietiging op de oceaanbodem;

— verdergaande maatregelen in de geest van het ,.Verdrag inzake principes t.a.v. de activiteiten van staten bij onderzoek in de ruimte met inbegrip van de maan en andere hemellichamen".

Conventionele wapens en troepen

Tegelijkertijd met onderhandelingen over nucleaire ontwapening moet beperking en stapsgewijze vermindering van gewapende troepen en conventionele wapens daadkrachtig nagestreefd worden. In het kader van vooruitgang in de richting van algehele ontwapening hebben staten met de grootste militaire arsenalen hierbij speciale verantwoordelijkheid.

In het bijzonder zou het bereiken van een stabielere situatie in Europa op een lager niveau van militair potentieel en op basis van gelijkheid en pariteit een belangrijke stap zijn op de weg naar de bevordering van internationale vrede en veiligheid. De huidige inspanningen moeten met alle mogelijke inzet voortgezet worden.

Maatregelen in dit verband dienen gebaseerd te zijn op een onverminderde veiligheid van staten en op de onafhankelijkheid van staten die niet tot een militair bondgeriootscbap behoren Eveneens moet rekening gehouden worden met de behoefte van staten hun veiligheid te beschermen. gedachtig het recht op zelfverdediging zoals geincorporeerd in het Handvest van de Verenigde Naties

Beraadslagingen dienen gevoerd te worden tussen landen die grote wapenleveranties doen en de ontvangende landen teneinde alle soorten van internationale wapenoverdrachten te beperken Hierbij moet rekening gehouden worden met de behoefte van alle staten om hun veiligheid te verzekeren, evenals met het onvervreemdbare recht van volken op zelfbeschikking en onafhankelijkheid

In het licht van militaire en humanitaire overwegingen zou de in 1979 te houden , V N -conferentie inzake verbod op of vermindering van het gebruik van bewaalde conventionele wapens die geacht mogen morden buitensporig lijden te veroorzaken of doelen zonder onderscheid te treffen" naar overeenstemming moeten zoeken over verbod op of vermindering van het gebruik van bepaalde categorieen wapens

Militaire budgetten

Geleidelijke wederzijdse vermindering van militaire budgetten, b v in absolute cijfers of in termen van procenten, in het bijzonder van kernwapenstaten en andere militaire grootmachten, zou de bewapeningswedloop kunnen inperken Tegelijkertlid moeten de mogelijkheden geschapen worden om bronnen die nu voor militaire doelen gebruikt worden aan te wenden voor economische en sociale ontwikkelmg, met name t b v de ontwikkelingslanden Gezocht moet worden naar een basis om een dergelijke maatregel door te voeren die voor alle staten aanvaardbaar is

Het is aan de Algemene Vergadering om te beraadslagen over concrete stappen in dit verband

Verificatie

Teneinde het tot stand brengen en implementeren van ontwapeningsovereenkomsten te vergemakkelijken en vertrouwen te scheppen zouden staten toepasselijke voorzieningeii voor verificatie moeten aanvaarden Alle inspanningen moeten erop gericht zijn methoden en procedures te ontwikkelen die niet discriminerend zijn of een onaanvaardbare inmenging in interne aangelegenheden van andere staten vormen, of hun economische en sociale ontwikkeling in gevaar brengen

Versterking van internationale veiligheid en vrede

Om het ontwapeningsproces te bespoedigen zijn maatregelen ter bevordering van internationale veiligheid en vrede en vertrouwen dringend gewenst Vertrouwenwekkende maatregelen kunnen een belangrijke bijdrage leveren in dit opzicht B v kan gedacht worden aan maatregelen zoals"

— het voorkomen van aanvallen uit misrekening of feilen in de communicatie door het instellen van ,,hotlines" en soortgelijke maatregelen;

— staten zouden de mogelijke gevolgen van hun militaire onderzoek en de ontwikkeling van wapens nauwkeurig moeten bezien tegen de achtergrond van bestaande overeenkomsten en verdere pogingen op het gebied van ontwapening:

— de secretaris-generaal dient regelmatig te rapporteren aan de Algemene Vergadering over de economische en sociale gevolgen van de bewapeningswedloop en de buitengewoon schadelijke effecten op de internationale vrede en veiligheid De secretaris-eeneraal wordt verzocht met medewerking van een groep regeringsdeskundigen een studie van deskundigen over de relatie ontwapening/ontwikkeling in gang te zetten en de eindresultaten aan de 34e Algemene Vergadering te overleggen De studie zou moeten uitgaan van de vraag hoe ont apening kan bijdragen tot een Nieuwe Internationale Economische Orde Tevens wordt de secretaris-generaal verzocht de studie over de relatie ontwapening en internationale veiligheid voortgang te doen vinden en aan de 34e Algemene Vergadering te overleggen

Publieke opinie

Teneinde de publieke wereldopinie te mobiliseren t b v ontwapening zijn de volgende maatregelen van belang

— regeringen niet-gouvernementele organisaties, d e Verenigde Naties en haar gespecialiseerde organisaties dienen voorrang te geven aan het samenstellen en verspreiden van gedrukt en audiovisueel inateriaal over de gevaren van de bewapeningswedloop, de ontwapeningsinspanningen en onderhandelingen:

— in het bijzonder moet publiciteit gegeven worden aan het slotdocument van de speciale ontwapeningszitting;

— de Algemene Vergadering roept de week te beginnen op 24 oktober, de dag van oprichting van de VN, uit tot een week in het kader van de ontwapening.

De rol van niet-gouvernementele organisaties bij de verspreiding van informatie over ontwapening zou versterkt moeten worden Lidstaten dienen aangemoedigd te worden om een betere verspreiding van informatie te waarborgen teneinde valse en tendentieuze berichtgeving over bewapening te vermijden Er wordt bij regeringen en niet-gouvernementele, internationale organisaties op aangedrongen programma's voor onderwijs over ontwapening en studie over vrede te ontwikkelen De Algemene Vergadering verwelkomt het initiatief van UNESCO om een wereldcongres over onderwijs over ontwapening te houden

Teneinde deskundigheid op ontwapeningsgebied in meer lidstaten te bevorderen met name in de ontwikkelingslanden besluit de Algemene Vergadering een beurzenprogramma met dit doel in te stellen De Ontwapeningscommissie van de Verenigde Naties zal zich bezig houden met het opstellen van een omvattend programma over ontwapening dat alle maatregelen omvat die aanbevelenswaardig geacht worden om het doel van algemene en algehele ontwapening onder effectieve, internationale controle een realiteit te doen worden.

Algemene en algehele ontwapening onder strikte en efficiënte, internationale controle staat staten alleen toe die niet-nucleaire troepen, wapens, faciliteiten en instellingen te hebben die conform afspraken hierover noodzakelijk zijn om de interne orde te handhaven en de persoonlijke veiligheid van de burger te beschermen. Staten zullen een VN vredesmacht steunen en daarvoor de overeengekomen mankracht leveren.

WEST-EUROPA

BELGIË

JAARBOEK ECONOMIE

Het miiiisteiie van economische Laken publiceerde in juli het traditionele overzicht van de Belgische economie in het afgelopen jaar Van dit Jaarboek van 600 blz. bracht De Standaard (5-7) volgende samenvatting:

GROEI Hoewel voor 1977 op een reele economische groei van ongeveer 3,5% werd gerekend, werd naar raming slechts 1.8% gehaaid, boor een goed deel dan nog te danken aan de overloop van het voorgaande jaar
Het conjunctuurverloop is sedert de recessie van 1974-1975 overigens nogal onduidelijk geworden Daar de produktieve investeringen niet toenamen, werd de opleving vroegtijdig afgebroken, in de ontwikkeling sedert medio 1976 vallen ten hoogste enkele lichte golvingen te herkennen, zonder duidelijke tendens Ook in de eerste maanden van 1978 was de economische groei gering Van het tweede h-wartaal van 1977 af werden in vele bedrijven de voorraden afgewerkte produlrten te hoog geacht en dus ingekrompen, uiteraard ten koste van het produktieniveau De geringe verbetering in de laatste maanden van 1977 is waarschijnlijk een gevolg van het einde van de voorraadafbouw
De verzekerde activiteitsduur in de industrie daalde in 1977 van 3,2 tot ongeveer 2,8 à 3 maanden, in feite een recessieverschijnsel De capaciteitsbezetting in de industrie steeg tussen oktober 1975 en oktober 1976 van 71 tot 76,8%, maar was in oktober 1977 alweer gedaald tot 72% In januari 1978 lag ze amper iets hoger

PRODUKTIE De industriele produktie lag blijkens de cijfers van het Nationaal Instituut voor de Statistiek in 1977 gemiddeld 0,8% lager dan in 1976 Het toenemende pessimisme van de bedrijfsleiders vanaf de zomer 1976 en de tendens tot vooriaadafbouw die daaruit volgde, leidden tot een daling van de produktie
Het einde van de voorraadafbouw hield dan meteen in, dat de produktie die iets beneden de omzet was gedaald, weer licht toenam, wat einde 1977 gebeurde
Het verloop van de verschillende deelindexcijfers liep nogal uiteen de produktie van niet-duurzame verbruiksgoederen steeg met 2,6%, die van duurzame verbruiksgoederen lag 3,1% lager dan in 1976, terwijl de produktie van grondstoffen en halffabrikaten met 0,7% daalde en die van investeringsgoederen met 0,4% De staalproduktie daalde met 7%, de produktie van textiel met 12%, van kleding en schoenen met 19,8% De produktie van die bedrijfstakken ligt aanzienlijk lager dan tijdens de hoogconjunctuur van 1974 en de capaciteitsbezetting is er bijzonder laag
De vrij aanzienlijke toename van de produktie van de olieraffinaderijen, van de glasfabrieken en van de non-ferrosector wordt mede door toevallige factoren verklaard De produktie van de chemische industrie daalde relatief sterk in de loop van het jaar, maar lag toch nog 5,4% hoger dan in 1976 In de metaalverwerkende industrie nam de produktie eveneens af in 1977, maar uiteindelijk ligt het jaargemiddelde van het deelindexcijfer slechts weinig lager dan dat over 1976 De produktie van elektrotechnisohe machines en apparaten daalde lichtjes Het verloop van de produktie in de verschillende bedrijfstakken weerspiegelt enigszins hun concurrentiebermogen. Van de met zware stiuctuielr overcapaciteit kampende sectoren gaat echter een deprimerende invloed uit op het hele bedrijfsleven
Als gevolg van de uiteenlopende industriele structuur van de gewesten liepc- de regionale produktie-indexcijfers evenmin parallel In Vlaanderen steeg de industrieproduktie in 1977 met 1,2%, in Wallonie daalde ze met 3,7% en in Brussel met 3%
Naar raming steeg de bruto toegevoegde waarde in de hele fabrieksnijverheid reëel met 1,2%, na een toename met 7,7% in 1976 Van 1974 tot 1977 bedraagt de ieele stijging ongeveer 1,5%
De produktiviteitsverbetering was in 1977 in de meeste bedrijfstakken ongetwijfeld gering Ze was evenwel nog aanzienlijk in de chemische industrie, de metaalverwerkende nijverheid en de produktie i a n non-ferrometalen

ARBEIDSMARKT. De werkloosheid nam in 1977 verder toe, ondanks de regeringsmaatregelen. De verslechtering van de arbeidsmarkt blijkt ook uit de stijging van het aantal gedeeltelijk werklozen.

VERBRUIK. De groei van de binnenlandse bestedingen zwakte duidelijk af. De vertraging trof alle componenten van de binnenlandse vraag, maar vooral het privé-verbruik. De verklaring ligt in de voorzichtige houding van de consumenten — de spaarquota nam opnieuw toe — en in de vrij kleine toeneming van de koopkracht van het beschikbare inkomen. Blijkens een voorlopige raming van het NIS gaf het privé-veiibruik een reële groei met slechts 2,1% te zien (tegen 6,1% in 1976 en 0,6% in het recessiejaar 1975). De reële groei van de overheidsconsumptie vertraagde van 4,6% in 1976 tot naar raming 3,8% in 1977.

INVESTERINGEN De reele toename van de overheidsinvesteringen wordt voorlopig geraamd op iets meer dan 5% De woningbouw daalde met 1,9%, na een toename met 15,5% in het topjaar 1976 De produktieve investeringen daalden niet verder in 1977, maar dat is een gevolg van de investeringen in handel en diensten in feite overwegend beschermde bedrijfstakken die de kostenstijgingen veelal zonder grote moeilijkheden op hun klanten kunnen afwentelen
In de industrie (inclusief de bouwnijverheid) namen de investeringen opnieuw af Reëel wordt de achteruitgang in de nijverheid op 6,8% geraamd, na dalingen van 15,6% in 1976 cn 3,1% in 1975 De industriele investeringen lagen aldus naar volume reeds 23,7% lager dan de top van 1974, toen het investeringsvolume echter abnormaal hoog kon worden genoemd, maar ook 12 tot 13% lager dan het niveau van 1972 en 1973 De geringe capaeiteitsbezetting in de industrie en de onzekere vooruitzichten verklaren mee de nieuwe daling van de Investeringen in 1977, die bijna uitsluitend op rationalisering van de produktie waren gericht Vooral in de staalindustrie, de machinebouw, de chemische nijverheid en de olieraffinaderijen liepen de investeringen terug In enkele takken van de metaalverwerkende nijverheid trad wel een groei op

Prijzen. De stijging van de producenten- en importprijzen van de industrieprodukten vertraagde in de loop van 1977 en sloeg voor vele goederen om in een prijsdaling De verzwakking van de dollarkoers droeg daartoe bij Het deelindexcijfer van de grondstoffenprijzen lag gemiddeld slechts 0,6% hoger dan in 1976 en dat van de halffabrikaten 1,2% Het indexcijfer van de afgewerkte produkten steeg echter met 3,2% Het stijgingsritme van de consumptieprijzen zwakte geleidelijk af. het jaargemiddelde lag 7,1% hoger dan in 1976, maar van december 1976 tot december 1977 bedroeg de stijging slechts 6,3 ¿ De vertraging was het grootst voor de levensmiddelenprijzen De prijsstijging van de diensten ging onverminderd door

Buitenlandse handel. De invoerwaarde steeg met 5,4% na een toename van 21,1% in 1976 In reele termen steeg de invoer met 2 5% (10,4% in 1976) De uitvoerwaarde steeg niet 6,2%, nadat ze in 1976 reeds met 19,8% was toegenomen De reele uitvoergroei bedroeg 2,2% (9,3% in 1976) Het positieve saldo op de lopenae rekening van de betalingsbalans steeg van 11,4 tot 17,3 miljard Blijkbaar vooral als gevolg van de inkrimping van het negatieve saldo op goederen en diensten.

Inkomens. De stijging van de loonsoin die in 1976 procentueel bijna even groot was als in 1975 (resp 14,6 en 14,8%) vertraagde in 1977 tot 10,6%, vooral als gevoig van ae sterke vertraging in de stijging van de loonsom in de bedrijven Bij de overheid was de vertraging gering De verklaring voor die uiteenlopende ontwikkeling ligt in het feit dat de werkgelegenheid in de bedrijven daalde, terwijl ze bij de overheid toenam
Het aandeel van de loonsom in het nationaal inkomen nam na de forse sprong in 1974 en 1975 verder gestadig toe van 69,9% in 1975 tot 70,8% in 1976 en 71,9% in 1977 Het inkomen van de zelfstandigen nam minder toe dan in 1976, nl met 4,5% tegen 8,7%, maar de evolutie per categorie van zelfstandigen loopt sterk uiteen Ook de stijging van de overige inkomens vertraagde

Overheid. De totale belastingdruk (bijdragen voor de sociale zekerheid inbegrepen) in verhouding tot het bruto nationaal produkt nam toe van 40% in 1976 tot 40 9% in 1977

NEDERLAND

NOTA **BOUWBELEID** NAAR TWEEDE KAMER

De minister van volkshuisvesting heeft op 21 aug. de Tweede Kamer een nota over het bouwbeleid toegezonden, waarvan hierna een samenvatting volgt:

Het jaarlijkse bouwprogramma zal voortaan een taakstellend deel bevatten Dat taakstellende deel omvat die bouwproduktie, waarop de rijksoverheid directe invloed heeft (Dat is gerekend naar de situatie in 1976 ongeveer 5% van de totale produktie in de sector burgerlijke- en utiliteitsbouw en 22% van de produktie in de sector grond-, weg- en waterbouw) Taakstellend wil in dit verband zeggen dat het beleid er op gericht is bedragen die voor de bouw op de begroting staan ook inderdaad te besteden in het jaar waarvoor ze zijn gereserveerd De minister van Volks-

huisvesting en Ruimelijke Ordening zal hierbij optreden als coördinerenci minister voor bouwnijverheid. Dit houdt in dat hij zorg draagt voor een zo goed mogelijke voorbereiding var: het beleid op dit gebied tusseri de ministeries die bij de bouwnijverheid betrokken zijn en voor de eenheid in dit beleid. De betrokken ministers houden echter hun eigen verantwoordelijkheid.

Het bouwbeleid van het ministerie van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening — met zijn zorg voor de produktie en daarmee voor werkgelegenheid en bedrijven — en het arbeidsmarktbeleid in de bouw van het ministerie va!? sociale zaken, zullen op elkaar blijven afgestemd. In het komende jaar zal hierover het overleg worden voortgezet

Er zal een signaleririgssysteein komen dat aangeeft hoe de bouwproduktie zich in de loop van hef jaar ontwikkelt en in de rest van het jaar vermoedelijk zal ontwikkelen.

Uitgangspunten van liet bouwbeleid

De doelstelling van het bouwbeleid luidt: het leveren van een bijdrage aan het tot stand komen van een bouwproduktie, afgestemd op de maatschappelijk erkende behoefte aan bouwwerken.

Het bouwbeleid is geen op zichzelf staand geheel, maar maakt deel uit van het totale regeringsbeleid. In bepaalde gevallen zullen daarom belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen en zullen de hierbij betrokken ministers of het kabinet een keuze moeten doen voor inpassing in het totale beleid. Het behoort tot de taken van de coördinerende minister voor bouwnijverheid initiatief hiertoe te nemen en voorstellen te doen voor de nodige maatregelen.

In de nota bouwbeleid is gekozen uit de mogelijkheden om een bouwbeleid te voeren waarin wordt gestreefd naar een grotere continuïteit van bouwproduktie door middel van een taakstelling. Die keuze is het inbouwen in het totale bouwprogramma van een zo stabiel mogelijk gedeelte waarop de rijksoverheid directe invloed kan uitoefenen. Om verschillende redenen is namelijk een zogenaamd compeiiserend bouwprogramma niet te realiseren.

De ontwikkelingen in de bouwproduktie

Globaal is de ontwikkeling in de totale produktie van burgerlijke- en utiliteitswerken te omschrijven met een zeer geleidelijke groei van gemiddeld 4% per jaar in de periode van 1950 tot 1967 In de zes jaren die daar op volgen trad een drastische versnelling in de groei op tot gemiddeld 14,5% Daarna stabiliseerde de bouwproduktie zich gedurende vijf jaar op globaal het niveau van 1968 Na 1972 trad een scherpe daling op in de jaren 1973 en 1974. Mede als gevolg van de aanvullende werken bleef de produktie in 1975 en 1976 gehandhaafd op het niveau van eind 1974. Deze ontwikkeling is in grote lijnen herkenbaar in vrijwel alle sectoren van de bouwproduktie.

De produktie van burgerlijke- en utiliteitswerken bestaat voor ± 50% uit woningbouw De bedrijfsgebouwen (handel, verkeer, nijverheid en agrarische gebouwen) hebben een aandeel van rond 25% De overige 25% wordt gevormd door de sectoren overheidsgebouwen, gebouwen voor gezondheidszorg, voor onderwijs en overige gebouwen, alsmede door ,,herstel en verbouw" van woningen en andere gebouwen.

De invloed van de overheid op de bouwmarkt is in verschillende mate bijna overal voelbaar. Er is sprake van een directe en eeii indirecte invloed. Direct treedt de overheid op door het verstrekken van opdrachten en het verlenen van vergunningen. Op indirecte wijze kar: de overheid particulieren prikkelen tot investeren door het geven van subsidies, financierings- en belastingsfaciliteiten of garanties. Anderzijds kan de overheid afremmen door het invoeren van heffingen.

Taakstellend bouwprogramma

Om tot een taakstellend bouwprogramma te komen moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Enkele daarvan zijn:

de aanwezigheid van meerjaren-begrotingen;

— afspraken om te voorkomen dat er grote variaties ontstaan in de van jaar op jaar optredende overloop van bouwbegrotingsartikelen;

— als de begroting van niet-bouwartikelen wordt overschreden, mag de compensatie daarvan niet te zeer ten nadele van bouwartikelen uitvallen:

— bij een meer dan geraamde bouwkostenstijging dienen voldoende middelen aan de bouwartikelen te worden toegevoegd om het voorgenomen produktievolume te realiseren,

Het vervullen van deze voorwaarden is een onderwerp van overleg tussen de coordinerend minister voor bouwnijverheid, de ministers van vakdepartementen en de minister van financiën.

De coördinerend minister voor bouwnijverheid zal dus zowel bij de voorbereiding van de begroting als bij de tussentijdse wijzigingen inzake bouwinvesteringen worden betrokken. Hij zal er tevens op toezien dat bij algemene bezuinigingen de bouwinvesteringen in de verschillende bogrotingshoofdstukken niet meer dan in evenredigheid worden aangetast, als ze in het algemeen belang niet ontzien kunnen worden.

Er zal geregeld overleg zijn tussen de coörainerend bewindsman voor bouwnijverheid en de minister van sociale zaken, gezien diens primaire verantwoordelijkheid voor de coördinatie van het arbeidsmarktbeleid.

Het ligt in de bedoeling om voor het taakstellend bouwprogramma te starten met een taakstelling per departement waarbij overboekingen tussen bouwartikelen mogelijk blijft.

Bij dreigende afwijkingen van het programma zullen de betrokken departementen de coördinerend minister voor bouwnijverheid kennen in mogelijk alternatieven. In de besluitvorming over de alternatieven zullen ook het werkgelegenheidsaspect en het regionale aspect worden betrokken.

Signaleringssysteem

Alle departementen met bouwkosten op hun begroting blijken bij hun planningsmethoden op dezelfde wijze te werk te gaan: er wordt een inventarisatie gemaakt van de behoeften aan bouwprodukten; aan de hand daarvan wordt een prioriteitenschema opgezet, waarna de projectenplanning volgt. Hieruit wordt een uitgavenplanning samengesteld.

Behalve het maken van een planning is het nodig te weten of de bouwproduktie die voor een bepaalde periode wordt geraamd, ook daadwerkelijk tot stand komt. Hiervoor is een signaleringssysteem noodzakelijk. dat cijfers over het historische verloop van de bouwproduktie in de loop van een jaar geeft, maar bovendien inzicht verschaft in het vermoedelijke verloop in het nog niet verstreken deel van het jaar.

.Het beoogde signaleringssysteem zal bestaan uit drie elementen:

— de financiële maandstaten van de departementen;

— de bouwvergunningenstatistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek en

— de meldingen van de departementen aan de coördinerend minister voor bouwnijverheid, als er afwijkingen van de projecten- en/of financiële plaririing dreigen.

Voor de voortgang van de bouwproduktrc kan het CBS een overzicht van de burgerlijke- ei? utiliteitsbouw verschaffen.

Over het verzamelen en publiceren van cijfers die betrekking hebben op grond-. weg- en waterbouw vindt overleg plaats tussen het ministerie van verkeer en waterstaat en het CBS.

Samenvattend kan worden gesteld dat, als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan, het zeer wel mogelijk is orn inet een voldoende nauwkeurigheid het verloop van de bouwproduktie in opdracht van de rijksoverheid op de voet te volgen en. een prognose te geven van het verloop in de nabije toekomst. Dit maakt het mogelijk om op korte termijn ministeriële of gedelegeerd ambtelijke afstemming te bereiken over het eventueel noodzakelijke bijsturen om de taakstelling redelijkerwijs te kunnen halen.

(Min. van volkshuisvesting en ruimtelijke ordening)

UITBREIDING TAKEN MINISTER VAN WETENSCHAPSBELEID

Ten nadele van de ministeries van financien en van onderwijs zijn de taken en bevoegdheden van de minister voor het wetenschapsbeleid, drs Peijnenburg, verruimd De taakverruiming, al aangekondigd in de regeringsverklaring, komt erop neer dat Peijnenburg (van Financien) de bevoegdheid krijgt tot vaststellen van de rijkssubsidie aan TNO en (van Onderwijs) ook de wettelijke zorg voor TNO krijgt overgedragen

Op voorstel van Peijnenburg heeft de ministerraad op 1 september ook nadere regels goedgekeurd die een grotere beinoerenis van deze minister inhouden bij het universitaire onderzoek, ZWO en technologische instituten als het Energieonderzoekcentrum Nederland en het Nationaal lucht- en ruimtevaartlaboratorium

Samen met (,,in overeenstemming met") de minister van onderwijs gaat Peijnenburg voorts de taken en bevoegdheden jegens de Koninklijke Nederlandse academie van wetenschawwen uitoefenen voor zover die niet te maken hebben niet het beheer van haar instituten.

De minister voor wetenschapsbeleid krijgt voorts een coördinerende taak op terreinen als ruimte-onderzoek en -technologie en technisch-wetenschappelijke informatieverzorging.

STIMULERINGSFONDS

De ministerraad heeft ten slotte ook besloten dat Peijnenburg de beschikking zal krijgen over een 7 g stimuleringsfonds voor onderzoekvernieuwing (herprogrammering)

Over de omvang van dat fonds volgen op prinsjesdag nadere berichten, aldus pre-

mier Van Agt, die aankondigde dat het kabinet zich nu wil gaan zetten aan de ,veel ingewikkelder" taakafbakening van minister Ginjaar (volksgezondheid en milieuhygiëne) (NRC/H'blad, Nederlandse Staatscourant)

NED. BANK VERHOOGT DISCONTO

Met ingang van 26 juli zijn de rentetarieven van De Nederlandsche Bank met een half procent verhoogd De Bank zegt daarmee de ontwikkeling van de rente op de geldmarkt te volgen
Het wisseldisconto is nu 4 5% ei? het premessendisconto 5,5%. terwiji banken die een beroep doen op ae centrale bank nu 5% rente moeten gaan betalen.
In verband met de stijgende rente waren de banken enkele weken eerder overgegaan tot een opslag van een half procent op kredieten in rekening-courant Zij zullen na de renteverhoging van De Nederlandsche Bank deze opslag voorshands niet laten vervallen, gezien de kosten van het aantrekken van geld op de geldmarkt en ook omdat zij hun rentevergoedingen op toevertrouwde gelden ongeveer tien dagen te voren hadden verhoogd (ANP, NRC/H'blad)

SPANJE

SAMENGAAN SOCIALISTISCHE PARTIJEN

Op 30 april is in aanwezigheid van kopstukken van buitenlandse socialistische partijen zoals François Mitterrand, Mario Soares, de Italiaan Bettino Craxi en de secr.-gene raal van de Socialistische Internationale, in het Madrileense Congrespaleis het samengaan bezegeld van de twee Spaanse socialistische partijen, de PSOE, de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij en de PSP, de Spaanse Socialistische Volks Partij,

De nieuwe socialistische partij kreeg de naam PSOE en voorzitter werd Felipe Gonzalez, die secr.-generaal van de „oude" PSOE was. Ere-voorzitter werd de voorzitter van de PSP, Tierno Galvan.
De oude PSOE was sedert de parlementsverkiezingen met 118 zetels in het parlement vertegenwoordigd de PSP met 6 zetels (van de in totaal 350 zetels).
Gekozen werd voor de naam PSOE, omdat de nieuwe partij zich als de voortzetting beschouwd van de in 1879 door Pablo Iglesias gestichte Spaanse Socialistische Arbeiders Partij.
De nieuwe voorzitter hield op het eenwordingscongres een redevoering waarin hij o.a. zei dat de kern van de eenwording een „grotere verantwoordelijkheid" is, „die gekoppeld gaat met de hoop dat het volk nu de hervormingen krijgt die het wil". Hij verweet rechts in Spanje dat het niet in staat is het land een homogeen programma aan te bieden.
Elders in zijn betoog beval Gonzalez de deelneming aan het Europese integratieproces aan „als middel om de werkende klasse te bevrijden".
Tierno Galvan op zijn beurt gaf de verzekering dat niet alleen de socialisten in Spanje maar het hele land van de eenwording zal profiteren. „Het socialisme is weliswaar een revolutie- die zich voltrekt met eerbiediging van de democratische instellingen — maar het is ook een garantie voor orde en vrede", aldus Galvan.

Enrique Tierno Galvan (2e v1), leider van de Socialistische Volkspartij en Felipe Gonzalez (midden) van de Spaanse Socialistische Arbeiders Partij op de persconferentie waar het samengaan van beide partijen bekend werd gemaakt

„Het socialisme is niet zo maar iets, dat de kapitalistische maag kan verdragen. Nee het is een echt alternatief".

Met de eenwording komt een einde aan de wat absurde situatie, die regelrecht inging tegen het belang van het Spaanse socialisme en zijn geloofwaardigheid ondermijnde, aldus het NRC/H'blad in een beschouwing van zijn Madrileense correspondent
De wezenlijke verschillen tussen beide partijen zijn immers steeds minimaler geweest
De PSP komt voort uit de voormalige Socialistische Partij van het Binnenland die zich indertijd afschendde van de voornamelijk in ballingschap optredende PSOE, die toen onder leiding stond van Rodolfo Llopis De PSP heeft zich vooral gevormd rond een kern van volgelingen en bewonderaars van prof Tierno Galvan Een hoogstaande man die zich als een der eersten na de Burgeroorlog openlijk in Spanje zelf keerde tegen het franquistische regime en daarbij van grote persoonlijke moed blijk gaf.
Daarnaast is deze wat ouderwetse, ascetische figuur van een zeer wijde geestelijke ontwikkeling — de blik ver over de grenzen gericht — en van een grote innerlijke beschaving Hij is binnen het Spaanse politieke panorama een unieke persoonlijkheid, wiens betekenis veel verder reikte dan die van zijn eigen partij
Zijn volgelingen noemen hem altijd liefkozend „de oude professor" Ondanks zijn bescheiden voorkomen is echter ook Galvan behept met menselijke ijdelheid en zijn eigen „Personalismo" zoals de Spanjaarden zeggen is ongetwijfeld een van de factoren geweest die ertoe heeft bijgedragen dat de eenwording zolang op zich heeft laten wachten
Dit proces, dat in belangrijke mate de ontbinding betekent van zijn partij is voor de professor ongetwijfeld zeer smartelijk geweest, al erkende hij de noodzaak ervan. Galvan wordt nu erevoorzitter van de nieuwe PSOE, in welke functie, zoals hij deze week opmerkte, hij een matanende invloed hoont uit te oefenen De leiding van de Partij blijft in handen van Gonzalez die theoretisch veel minder onderlegd is dan Galvan, maar stellig grotere gaven heeft als politicus en bovendien over veel charisma beschikt.
Het is vaak erg moeilijk geweest om te zeggen of de PSP links of rechts van de PSOE stond Op papier was zij vaak meer revolutionair, meer radicaal — in de praktijk stelde zij zich vaak wat gematigder op dan de socialisten van Gonzalez De PSP legde het accent wat sterker bij het zelfbestuur en keek wat meer naar de Derde Wereld. stond kritischer tegenover de Europese Gemeenschap
Toegegeven moet ook worden dat wanneer een deel van de aanhang van de PSP (vermoedelijk niet meer dan 20 procent) de sprong naar de PSOE weigert mee te maken, dat is omdat zij de PSOE „te rechts" vinden en te „sociaal-democratisch"
Sociologisch gezien deed de PSP soms denken aan het Nederlandse D66 Dezelfde vriendelijke, wat intellectuele sfeer van hartstochtelijke pijprokers en veel nette hoofden Aan een duidelijke aanhang in de arbeidersklasse ontbrak het de partij echter, en dat betekende één van de wezenlijke verschilpunten met de PSOE. Het andere belangrijke punt was dat de Socialistische Internationale koos

voor de partij van Gonzalez De PSP, bleef daardoor Europees gezien in de kou staan, terwijl de PSOE belangrijke steun kreeg van andere socialistische partijen, w o vooral de Westduitse SPD
Voor sommige socialistische leiders in het buitenland was dat soms een pijnlijke situatie omdat zij, zoals de Portugese premier Soares, persoonlijk eigenlijk beter uit de voeten kwamen met de leiding van de PSP (vooral met de voormalige secretaris-generaal van die partij Raul Morodo) dan met Gonzalez c s

Aan de fusie zijn enkele maanden van intensief overleg vooraf gegaan.

Op 24 januari wend in Madrid bekend gemaakt dat Gonzales en Tierno Galvan tijdens een gemeenschappelijke maaltijd besloten hadden dat er zo spoedig mogelijk een comité opgericht zou worden dat de samensmelting van beide partijen moest voorbereiden.

Half maart werd in Madrid een document gepubliceerd waarin het politieke credo van de nieuw te vormen partij uiteen gezet werd.

Hoewel de namen van de auteurs van het document niet werden vermeld, meenden politieke waarnemers dat Tierno Galvan grote invloed heeft gehad
In het document wordt iedere hervorming van het kapitalistische systeem afgewezen Het voornaamste argument daarvoor is dat het huidige kapitalisme zijn ,,mogelijkheden" uitgeput heeft Het heeft weliswaar in de afgelopen 50 jaar voor een enorme economische groei gezorgd, maar nu is het aan zijn grenzen gekomen, die door het systeem zelf bepaald zijn
Ter ondersteuning van deze these wijzen de auteurs op de ,,onrechtvaardige verdeling van de welvaart", die door de privilege.; van de industriestaten en hun uibbuitingspolitiek tegenover de niet- geindustrialiseerde landen is ontstaan
Alleen het socialisme is in staat de industiiele samenleving te humaniseren, want alle landen, ook die, die constitutionele vrijheidsrechten hebben, zijn afhankelijk van de ,dictatuur van het systeem" Dit systeem kan niet door hervormingen veranderd worden, omdat het door aanpassing de klassenmaatschappij steeds in stand houdt Daarom dient een socialistische partij te streven naar een echte mobilisering van het volk, de schepping van democratische machtsorganen aan de basis in plaats van naar een representatief parlementair systeem, waar de snheiding tussen regering en colksvertegenwoordiging steeds weer tot ,moeheid van de democratie" leidt
De klassenstrijd is de motor van de $eschiedenis en deze moet er toe leiden dat de burgers ,,op alle niveaus" bij te nemen beslissingen betrokken worden

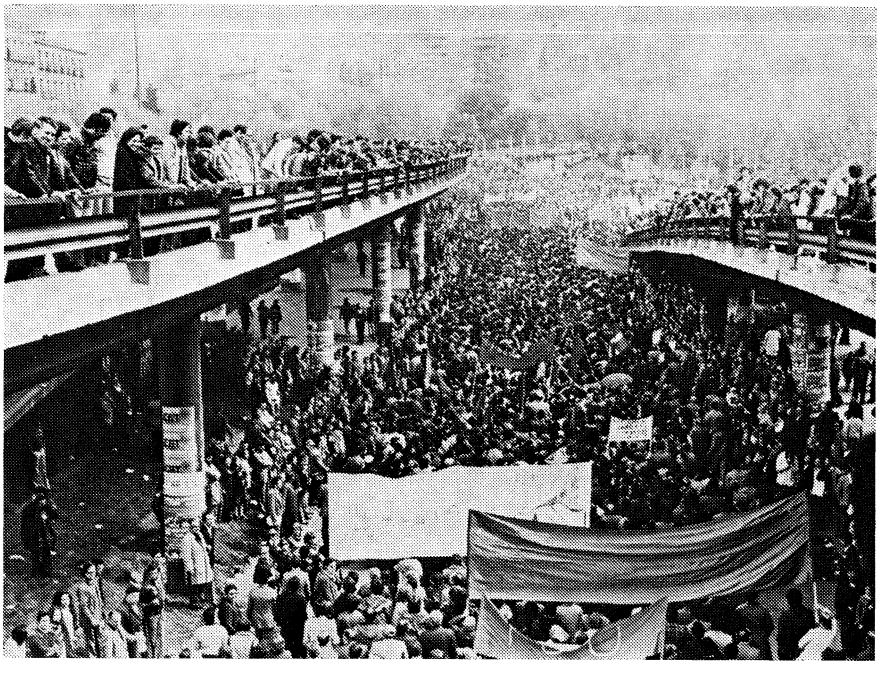
Een moeilijk punt bij de besprekingen vormde de verhouding tot de vakbondsleden. Ieder lid van de PSOE is automatisch lid van de UGT (Algemene Unie van Werknemers) waarmee zij traditioneel goede banden onderhoudt. De PSP liet ziin leden op dit punt vrij. Die leden' die ook tot de vakbond toetraden. sloten zich in de praktijk echter vaak aan bij de Comisiones Obreros (Arbeidersraden) die sterk onder communistische invloed staan. Voor de PSP-leiding was het onaanvaardbaar dat deze mensen nu automatisch naar de UGT zouden overgaan. Afgesproken werd dat zij als zij willen in de CO's Kunnen blijven Voor nieuwe leden van de PSOE geldt echter weer wel dat zij tot de UGT moeten toetreden.
Het nationale congres van de PSP ging op 8 en 9 april akkoord met het samengaan met de PSOE. 202 partijafgevaardigden op het congres in de badplaats Torremolinos stemden voor. 44 tegen en 13 onthielden zich.
Tierno Calvan hield een redevoering waarin hij o.a. zei dat de partij het ,,historische geheugen" van het Spaanse volk onderschat had: dit had geopteerd voor de PSOE.

Gonzalez stelt voor: *„marxisme"* uit *partijprogram*

In de nieuwe socialistisohe partij is grote opschudding ontstaan n.a.v. een interview met partijsecretaris Gonzalez op 8 mei waarin deze zei op het volgende partijcongres een voorstel te zullen indienen om het woordje ,,marxisme" uit de partijdefinitie te schrappen.
Gonzalez lichtte nader toe waarom hij dit voorstel wilde indienen:
,,Links van de PSOE wordt de electorale ruimte ingenomen door de communisten, onze partij moet dus aan de rechterzijde stemmen winnen." . . . ,,Wat ik wil is de 8 miljoen stemmen winnen, die noodzakelijk zijn om in de regering te komen." Gonzalez zei verder dat het woord „marxist" vooral door rechts gebruikt wordt om angst aan te jagen.
De tweede man van de socialistische partij Alfonso Guerra hield op 8 mei een redevoering tot partijgenoten in Asturië, waarin hij zei dat vijf ministers van de zittende regering, allen lid van de regeringspartij UCD van premier Suarez, contact hadden opgenomen met de leiding van de socialistische partij om haar te vragen met welk deel van de UCD de PSOE eventueel bereid was te regeren.
Binnen de socialistische partij werd heftig gereageerd op het voorstel van Gonzalez. De federatie van Madrileense afdelingen van de PSOE eiste op 10 mei dat er een speciaal partijcongres moest komen om zich over de kwestie uit te spreken. Zes socialistische parlementsleden gaven een verklaring uit waarin zij zeiden vast te zullen houden aan het woordje ,,marxisme". Het uitvoerend comité van de socialistische jeugdbeweging gaf een gelijkluidende verklaring uit.

Gezamenlijke mei-manifestatie met communisten

Op 1 mei hebben de Spaanse socialisten en communisten gemeenschappelijk de dag van de arbeid gevierd. Ca. 800.000 mensen, voornamelijk leden van de Comisiones

Een overzicht van de demonstratie t g.v. de één-mei-viering.

Obreros en de UGT trokken door de straten van Madrid om bij de Puerta de Alcala hun vakbondsleiders Camacho en Redondo en hun politieke leiders Felipe Gonzalez en Santiago Carrillo aan te horen. Camacho liet waarschuwende geluiden aan het adres van het „grootkapitaal" horen en hij zei dat de tijden van gemakkelijke winsten, mogelijk gemaakt door de dictatuur. voorbij zijn. Redondo g.?~een opsomming van de eisen van de arbeiders, Gonzalez sprak van de noodzaak de spoedige machtsovername van de socialisten en Carrillo riep op tot eenheid van alle arbeiders. (NZZ, *NRC/H'blad,* Le Monde)

MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN TREEDT Ar', CRISIS IN REGERING, WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING ICABPNET

Op 24 februari maakte premier Suarez wijzigingen in de samenstelling van zijn kabinet bekend, nadat enkele dagen eerder vice-premier en minister van economische zaken Enrique Fuentes Quintana zijn ontslag had aangeboden.

Fuentes zou zijn ontslag hebben aangeboden omdat hij moeilijkheden ondervond in de samenwerking met andere ministers, wier werkterreinen het zijne raken, zoals de minister voor industrie Oliart. Deze had zich gekeerd tegen een plan voor energievoorziening dat door medewerkers van Fuentes was opgesteld.

Fuentes Quintana was de voornaamste stimulator van het zgn. Pact van Moncloa dat in de herfst van 1977 werd afgesloten met de belangrijkste politieke partijen om de ernstige economische crisis waar Spanje mee kampt te bestrijden (pag. 668/2-'77 en pag. 704-'77 e.v.). Tegen dit pact bestonden vooral in de regeringspartij UCD grote bezwaren omdat het ,,te links" zou zijn. Ook van werkgeversizijde is herhaaldelijk geageerd tegen het Pact.

Bij de wijzigingen waren in totaal 5 ministers betrokken. Het departement economische zaken werd toegewezen aan vice-premier Fernando Abril, een vertrouwensman van Suarez. Zijn inzichten zouden duidelijk meer behoudend zijn dan die van Fuentes.

Deze laatste blijft overigens als hoofd van de economische adviseurs van de premier bij het regeringsbeleid betrokken.

Minister van industrie Alberto Oliart werd vervangen door Agustin Rodriguez Sahagun, voorzitter van de overkoepelende organisatie van het midden- en kleinbedrijf.

Enrique Fuentes Quintana, de **afgetreden** minister van economische zaken.

Deze organisatie heeft de regering tot nu toe regelmatig verweten dat zij met haar versoberingsbeleid vele ondernemingen tot de bedelstaf brengt.

Minister van landbouw Jose Enrique Martinez de Genique werd vervangen door Jaime Lamo de Espinosa, die geldt als de vertrouwensman van Abril.

Minister van arbeid Manuel Jimenez de Parga werd opgevolgd door Rafael Calvo Ortega, tot dan toe één van de naaste medewerkers van premier Suarez.

De plaats van minister Jose Llado y Fernandez-Urrutia werd ingenommen door Salvador Sanchez Teran, een van de raadgevers van Suarez die een belangrijke rol heeft gespeeld bij de organisatie van de regeringspartij UCD.

Parlement eist verklaring, rede Suarez

Ongeveer een week na de regeringswijziging werd in het parlement een motie aangenomen waarin de regering werd verzocht opheldering te geven over één en ander.

Ook werd gevraagd in hoeverre deze wijziging van invloed zal zijn op de uitvoering van het Pact van Moncloa.

De door de gezamenlijke oppositie ingediende motie werd aanvaard met 150 stemmen voor, vier tegen en 134 onthoudingen (de regeringspartij UCD).

De motie werd spontaan ingediend, nadat vice-premier Abril een korte verklaring over de wijzigingen had afgelegd, die veel parlementsleden te summier vonden. Ook werd de afwezigheid van premier Suarez gelaakt bij het debat.

Op 5 april verscheen Suarez voor het parlement om een verklaring af te leggen.

Hij zei dat dc regeringswijziging noodzakelijk was geworden omdat Fuentes Quintana zijn ontslag had ingediend. Over de achtergrond van dit besluit kon hij geen, opheldering geven, die ging alleen de betrokkene aan.

De regeringswijziging betekende geen wijziging van het beleid.

Het akkoord van Moncloa zal verder nauwgezet uitgevoerd worden.

Hij erkende dat de uitvoering niet altijd perfect was geweest.

Het belangrijkste politieke doei op korte termijn was de aanvaarding van de nieuwe grondwet. Tot dan zou de regering een politiek voeren die zoveel mogelijk is gebaseerd op overeenstemming met de belangrijkste politieke partijen. Daarna wilde de regering haar eigen weg gaan en het partijprogramma van de UCD uitvoeren. Binnen een maand na aanvaarding van een nieuwe grondwet zouden gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden.

Op 7 april werd in het parlement gedebatteerd over de verklaring van Suares.

Uitkomst van het debat was dat de grote lijnen van het regeringsbeleid voortgezet zouden worden tot dat de nieuwe grondwet aanvaard zou zijn.

De belangrijkste oppositiepartij, de socialisten van Felipe Gonzales maakten, met de communisten van Santiago Carrillo duidelijk dat zij er op het ogenblik bij al hun kritiek geen enkel belang bij hebben de huidige regeerformule overboord te zetten gezien het ontbreken van een werkzaam alternatief.

De rechtse Volksalliantie (AP) van Fraga Iribarne drong erop aan dat de minderheidsregering van de Unie van het Democratisch Centrum een coalitie met haar aangaat, waardoor zij een parlementaire meerderheid achter zich zou krijgen en niet voor iedere afzonderlijke beslissing van tevoren afspraken hoeft te maken.

De UCD wees dit aanbod echter onomwonden af, terwijl de socialisten ten overvloede duidelijk maakten dat zij, indien zo'n coalitie tot stand zou komen, onmiddellijk een andere houding ten opzichte van de regering zouden aannemen. *(NRC/H'* blad, FAZ, NZZ)

POLITIEK AKKOORD BINNEN KADER PACT VAN MONCLOA

Bij het overleg tussen politieke partijen en regering dat in okt. 1977 plaatsvond en toen resulteerde in een aantal afspraken over het te voeren economische en financieel beleid, het zgn. Pact van Moncloa (pag. 668 - '77 en 704 - '77) werd ook gesproken over een aantal belangrijke politieke problemen. Ook daarover werd een aantal afspraken gemaakt en op 27 okt 1977 ondertekenden de betrokken partijen een pact waarin één en ander werd vastgelegd.
Eén van de belangrijkste afspraken betrof de controle op het objectieve karakter van de informatieverschaffing door radio en tv.

Andere punten van het akkoord zijn:

- He ziening van de wetsbepalingen op de openbare orde, waardoor de bestrijding van het terrorisme doelmatiger kan worden aangepakt in overeenstemming met internationaal aanvaarde criteria.

- Reorganisatie van de politie waarbij de rol van de zgn. Policia Armada (gewapende politie) zich zal uitbreiden in gebieden waar grote spanningen en conflicten bestaan; de rol van de Guardia Civil zal zich nog meer dan in het verleden beperken tot het platteland voor zover daar geen uitgesproken spanningen optreden.

- Uitwerking van het recht op vrije meningsuiting. In beslagneming van publikaties zal voortaan alleen nog op bevel van gerechtelijke instanties kunnen geschieden.

- Uitwerking van het recht van vereniging en vergadering.

- Herziening van het wetboek van strafrecht. De strafbaarheid van overspel en concubinaat wordt opgeheven. De verkoop van voorbehoedmiddelen wordt geregeld.

- De werking van het militaire strafrecht wordt beperkt tot louter militaire kwesties. In het verleden strekte het bereik van de militaire strafrechtspraak in Spanje zich uit tot allerlei daden die als vijandig tegen het regime konden worden uitgelegd.

Naast premier Suarez hebben alle politieke partijen, die in het parlement zijn vertegenwoordigd, het politieke akkoord ondertekend behalve de rechtse volksalliantie. Deze heeft daarbij aangevoerd dat het onwenselijk is dat de regering bij kwesties als handhaving van de openbare orde de instemming zoekt van alle politieke partijen en zij hierbij autonoom dient op te treden Ook verwijt zij de regering dat deze niet voldoende informatie heeft gegeven over een aantal punten waarop het akkoord betrekking heeft.
Daarnaast werd het al eerder bereikte akkoord tussen regering en politieke partijen over de aanpak van de economische crisis door het Congres (Tweede Kamer) goedgekeurd. Premier Suarez hield daarbij een toespraak waarin hij beloofde dat de regering alle afspraken die bij het economische akkoord zijn gemaakt, nauwgezet zal nakomen.

Sunrer roept op tot harder werken

In een tv-toespraak op 2 november 1977 heeft premier Suarez de akkoorden van Moncloa aan het Spaanse volk gepresenteerd.
Hij deed bij die gelegenheid een beroep op de Spanjaarden zich meer in te spannen, om soberder te leven, harder te werken en meer te sparen.

De economische crisis is ,,ernstig maar niet onoplosbaar", aldus Suarez. Zij kan worden verholpen wanneer een ,,sociaal klimaat van solidariteit" bestaat. Suarez zei dat hij geaarzeld had om het woord ,,solidariteit" te gebruiken omdat de Spaanse geschiedenis tot nu toe had aangetoond dat deze alleen werd bereikt onder autoritaire druk. Dat hij het woord niettemin aanwendde, was omdat zijn oproep plaats vond in een situatie waarin ,,diepgaande hervormingen tot stand zijn gekomen, die tot nu toe altijd ontbraken wanneer de burgers werd gevraagd om opofferingen en ontberingen".
Aandringend op een grotere arbeidsinspanning zei de premier: ,,Spanje kan zich niet de luxe veroorloven dat het ieder jaar tientallen miljoenen werkuren verliest". (toespeling op veelvuldige stakingen — red. KHA).
,,En Spanje kan zich evenmin de luxe veroorloven dat zijn produktie één van de laagste is van Europa".
De toespraak van de premier volgde nadat op de twee voorafgaande avonden de leiders van de politieke partijen die aan het Akkoord van Moncloa hebben meegewerkt, voor de televisie hadden uiteengezet waarom zij hiermee hadden ingestemd.
Eén van de kernpunten van het akkoord is dat lonen en prijzen in het komende jaar niet meer dan 22% omhoog mogen gaan.
(NRC/H'blad)

MIDDEN-OOSTEN

PERZIË

TOENEMENDE OPPOSITIE TEGEN DE SJAH

In aansluiting op de gebeurtenissen van februari tot juli (zie pag. 577/2 e.v.) vonden de volgende ontwikkelingen plaats.

*Reorganisat*ie kabinet

Op 24 juli werd het kabinet van premier Jamshid Amouzegar op vier plaatsen gewijzigd. Mehdi Safavian werd tot minister van wegen en transport benoemd en senator Moqtader Mojdshi. de leider van de „constructieve vleugel" van de Rastakhiz, tot minister van gezondheid en welzijn. Morteza Salehi, voorheen minister van wegen en transport, werd staatsminister voor planning en begroting, waarmee deze functie voor de derde maal in een jaar in andere handen overging. Zijn voorganger? Manouchehr Agah, werd staatsminister zonder portefeuille.

(Vor. ber. pag. 186/3)

Onlusten in Mashhad *en* elders

Nadat de 40ste dag na de mei-onlusten, 17 juni, zonder incidenten was verlopen, vonden van 22-24 juli echter in Mashhad. een heilige stad op ca. 700 km ten oosten van Teheran, nieuwe onlusten plaats die volgens oppositiekringen 40 doden vergden. De begrafenis van Ayatollah Ahmad Kafi, die bij een verkeersongeluk om het leven gekomen was, werd op 22 juli bijgewoond door een grote menigte. Toen die anti-regeringsleuzen aanhief, greep de politie in. Bij de erop volgende gevechten kwam een politieman om, waarna het leger werd ingezet en de strijd een bloediger karakter kreeg.
Nog dezelfde week ontstonden rellen bij de begrafenis van een religieuze leider in Hamadan. De onrust sloeg over naar andere steden zoals Qom, Isfahan, Behbahan, Shiraz, Kashan en Teheran. Banken, bioscopen, drankwinkels en openbare gebouwen waren het doelwit van gewelddadige acties. Volgens officiële mededelingen op 1 aug. vergden die rellen in de voorgaande vier dagen zeven doden, maar niet-officiële schattingen lagen veel hoger. De dodelijke slachtoffers vielen in Mashhad, Shiraz, Hamadan en de zuidelijke steden Jalirom en Rafsanjan.

Democratiseringsplan sjah

In een boodschap aan de natie t.g.v. de ,,dag van de grondwet'' zegde de sjah op 5 aug. ,,democratische vrijheden'' toe ,,in de zin die die term in de Europese democratieën heeft en binnen de grenzen die zij daar bezitten''. Hij wilde het land persvrijheid en vrijheid van meningsuiting schenken binnen de grenzen van de wet. Tevens kondigde hij aan dat de verkiezingen van juni 1979 „100% vrij'' zouden zijn, al werd niet duidelijk of er weer meer partijen zouden worden toegelaten. Iedereen zou kunnen stemmen of zich kandidaat stellen, ook mensen die zijn hervormingsprogramma niet goedkeurden. Maar de monarchie, nauw verbonden met ,,Perzië's bestemming'', kon niet ter discussie staan.

Tijdens een persconferentie voor buitenlandse journalisten op 10 aug. verklaarde de sjah dat hij vasthield aan zijn democratiseringsplan, zelfs al zou daaruit geweld resulteren. ,,Als er een gewapende opstand uitbreekt, sla je hem neer en ga je weer verder met het democratiseringsprogramma'', aldus de sjah. Personen, die niet tot de Rastakhiz behoorden, zouden zich bij de verkiezingen kandidaat mogen stellen en politieke groeperingen zouden naast de eenheidspartij een campagne mogen voeren via radio en tv, ,,mits zij zich officieel binnen de wetten en de grondwet plaatsten'' en de monarchie niet ter discussie stelden. Hij had zelfs overwogen de verboden communistische Tudeh-partij officieel toe te laten, maar hij had daar vanwege de ,,geopolitieke situatie'' van afgezien. Bovendien omvatte de vanuit Moskou opererende Tudeh ,,verraders''. Voorts beschuldigde hij de communisten ervan zich te ve schuilen achter ,,diverse vermommingen'', ,,in het bijzonder het religieuze masker'', om tot onlusten aan te sporen.

Staat van beleg in Isfahan

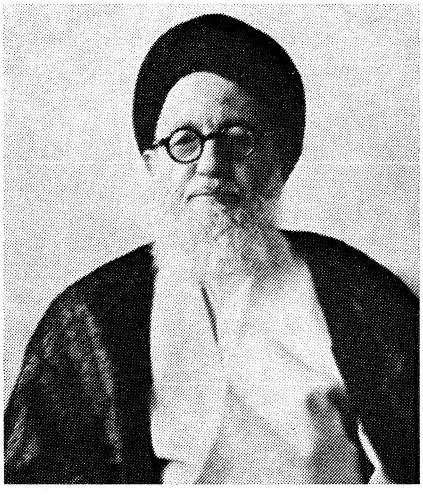
Op 11 aug. kondigde de regering voor Isfahan, de op twee na grootste stad van Perzië, de staat van beleg af, toen daar voor de derde achtereenvolgende dag ernstige onlusten woedden, die volgens de autoriteiten vijf doden hadden gevergd.

De onlusten schenen volgens de NZZ (15-8) te zijn begonnen toen de bekenste religieuze leider van de stad, Ayatollah Hossein Khademi, na een periode van verbanning in Isfahan terugkeerde Na botsingen tussen de politie en de bevolking begonnen geestelijken en bazarlieden in het huis van de Ayatollah een hongerstaking Zij eisten de vrijlating van Ayatollah Djalal Taheri, een volgeling van de in Irak in ballingschap wonende Ayatollah Khomeini. De politie, die duizenden betogers rond het huis (die tegen de sjah gerichte leuzen riepen) trachtte te verspreiden, ging over tot een beschieting en een bestorming van het huis van de Ayatollah Die gebeurtenis op 10 aug 's avonds leidde tot rellen op grote schaal, maar reeds op 9 aug. hadden ruim 500 demonstranten het luxe Shah Abbas hotel in Isfahan, waar veel buitenlandse toeristen verblijven, aangevallen.

De minister van voorlichting, Dariush Homayoun, verklaarde op 11 aug. dat de staat van beleg in Isfahan was afgekondigd omdat ,,gevreesd werd dat de hele stad in brand zou worden gestoken''. Hij voegde daaraan toe: „Nu Perzië geleidelijk de bestaande vrijheden uitbreidt, is het betreurenswaardig dat een handjevol misleide rellenschoppers, wier daden tegen de beginselen van de islam indruisen en de belangen dienen van anti-staatelementen, de sociale orde moesten verstoren door hun daden van sabotage, en schade en gewonden moesten veroorzaken''.

Generaal-majoor Reza Naji, de militaire commandant van het gebied, nam als militaire gouverneur onder de staat van beleg, het bestuur van de sta6 over. Gelijk werd een uitgaansverbod van 's avonds 8 uur tot 's morgens 5 uur afgekondigd. Generaal Reza Naji deelde mee dat vijf betogers waren gedood en zeven andere gewond, terwijl eveneens 45 politie-agenten verwondingen hadden opgelopen. Maar volgens oppositiekringen zou het aantal doden de 100 hebben overschreden. Vanaf 's avonds patrouilleerden militairen door de straten van Isfahan.

Overigens bleven de onlusten ook ditmaal niet tot één plaats beperkt.

Ayatollah Shariat Madari

Op 10 aug. zouden in Shiraz bij botsingen tussen militairen en betogers drie personen zijn gedoold en 210 gewond, terwijl ruim 80 arrestaties zouden zijn verricht.

Op 13 aug. werd bericht dat ook voor drie kleine steden in de provincie Isfahan, de staat van beleg was afgekondigd: Najaf-Abad, Shareza en Homayun shahr, maar de minister van voorlichting Homayoun, verklaarde de volgende dag dat deze maatregel niet voor Shareza gold.

Ook op 13 aug. trokken honderden militairen de hoofdstad Teheran binnen als voorzorgsmaatregel tegen eventuele ordeverstoringen, terwijl de voorzitter van het Huis van Afgevaardigden, Abdullah Riazi. de parlementariërs voor een speciale zitting van vakantie naar Teheran ontbood. 's Avonds werden bij een bomaanslag op een restaurant ca. 40 mensen gewond.

In vele andere steden trad de politie tegen de betogers op, zoals in Tabriz (waar een restaurant in brand werd gestoken), Kazvin, Ardabil en Qom. Als antwoord aan generaal Reza Naji, die de verantwoordelijkheid voor de onlusten toeschreef aan ,,islamitische marxisten'', verklaarde een woordvoerder van de liberale vleugel van de Rastakhiz op 14 aug. dat de ware reden van de onlusten is ,,de ontevredenheid van het volk, die men moet analyseren en waar men met spoed iets aan moet doen''. De leider van de sjïieten, Ayatollah Shariat Madari, protesteerde diezelfde dag tegen de regeringsmaatregelen in Isfahan, Shiraz en Mashhad en hij riep de regering op aan de verlangens van het volk tegemoet te komen en voorts de grondwet en de mensenrechten te eerbiedigen.

Als commentaar op de onlusten zei hij: ,,Wij (de geestelijke leiders) hebben die manifestaties niet georganiseerd voor zover zij op geweld uitliepen, maar de natie is woedend en heeft op haar wijze geprotesteerd. (...) Als de vrijheid aan het volk was toegekend, zouden de betogingen niet plaats hebben gehad.'' De religieuze leiders verwachtten van de regering de aankondiging van waarlijk vrije verkiezingen, ,,zo niet, dan zullen wij reageren''.

Waarnemers in Teheran menen volgens NRC/H'blad (15-8) dat de rust aan het binnenlandse politieke front voorlopig niet zal terugkeren. Zij zien in de steeds verdere verscherping van geweld en tegengeweld in het land een krachtproef tussen de nu 37 jaar regerende sjah en oppositiegroepen van zeer verschillende pluimage.

Deze varieren van reactionaire moslimgroepen tot ondergrondse uiterst linkse organisaties, die, naar de laatste tijd steeds duidelijker wordt, elk voor het bereiken van hun eigen doelstellingen gebruik pogen te maken van de ontevredenheid onder de bevolking over de situatie in Iran
De steeds weer in tegen de regering gerichte rellen beginnen veelal met bijeenkoinsten in moskeeën en de heftigheid van de jongste onlusten, die in de afgelopen dagen aan zeker vijftien mensen het leven hebben gekost, wordt voor een deel toegeschreven aan de door het begin van de heilige vastenmaand Ramadan toegenomen spanning De mensen zijn er volgens de waarnemers in elk geval makkelijker door te prikkelen

Op 14 aug. 's avonds verzekerde de regering dat „zij de toestand geheel onder controle had", nadat de pers in Teheran 's middags had gemeld dat de strijdkrachten bevel hadden gekregen zich „gereed te houden" om „zonodig te interveniëren".
Terwijl de autoriteiten op 15 aug. de pers onofficieel verboden verslag uit te brengen van de onlusten in het land (die dag in Khorramabad, Khorramshar en in arbeiderswijken van Teheran), werden twee maatregelen bekendgemaakt om de spanning te verminderen. T.g.v. de 25ste verjaardag van de afzetting van Mossadegh kondigde de sjah een amnestie per 18 aug. af voor 62 politieke en 649 andere gevangenen. Bovendien werd de arrestatie gemeld van de zakenman Hojabr Yazdeni, de leider van de „Saderate's-bank, waarvan tientallen vestigingen sinds begin 1978 waren verwoest of in brand gestoken; hij werd beschuldigd van het illegaal verwerven van grond.
Inmiddels waren in Isfahan 101 personen, die voor de onlusten verantwoordelijk werden gesteld, voor de rechtbank verschenen, en in Shiraz 113 personen.
Op 16 aug. bereikte de onrust het bazardistrict van Teheran, waar een door het Nationale Front uitgeroepen staking uitbrak uit solidariteit met de slachtoffers van de ,,repressie". Een deel van de bazar werd door de politie en militairen afgezet.
Die dag verklaarde de minister van voorlichting Homayoun dat de anti-regeringsagitatie op beperkte schaal voortging. Achter de jongste onlusten, die naar zijn zeggen 15 mensenlevens hadden gevergd, stak ,.een grote samenzwering waar o.a. Palestijnse extremisten deel van uitmaken". Die onderhielden nauwe ,,contacten" met de ,,subversieve elementen", die tot de rellen aanzetten. De minister deelde mee dat de oppositie tegen de sjah $ 1,4 mln. per dag besteedde aan propaganda. Voorts verklaarde hij dat ,,er slechts één partij zou zijn, de Rastakhiz" en dat ,,de heroprichting van andere partijen niet was voorzien"; aan de verkiezingen van juni 1979 zouden slechts :,diverse politieke groepen" mogen deelnemen.
Tijdens een ontvangst voor de binnenlandse pers stelde de sjah op 17 aug, ,,islamitische marxisten" verantwoordelijk voor de onrust. Hij verzekerde dat het democratiseringsproces zou worden voortgezet, maar dat liet liberaliseringsprogramma zou kunnen worden gewijzigd als de toestand verslechterde. Diezelfde dag werd in een communiqué van het officiële persbureau Pars de verantwoordelijkheid voor de onlusten toegeschreven aan ,,religieus fanatisme" en aan ,,een groep fanatici, die fundamenteel gekant is tegen de hervorming en de modernisering".

Bioscoopbrand in Abadan

Bij een brand in een bioscoop in Abadan kwamen op 19 augustus 's avonds volgens de eerste officiële berichten 377 mensen om het leven.
Op 21 aug. meldden Perzische kranten dat het dodental tot 430 was gestegen. Volgens officiële mededelingen werd de brand door saboteurs gesticht. Ook in een op 24 aug. gepubliceerd officieel rapport werd gesteld dat het geen twijfel leed dat de brand was gesticht, maar concrete aanwijzingen over de daders werden niet gegeven. Terwijl van officiele zijde islamitische marxisten van de aanslag werden beschuldigd, sprak de oppositie van een provocatie van de regering: Karim Sanjabi vergeleek de brand met de Rijksdagbrand.
Op 28 aug. maakte het Iraakse persbureau bekend dat in Irak bij de grens op 25 aug. een Pers was aangehouden, Hashem Abdel Reza Ashour, die had bekend aan de aanslag op de bioscoop te hebben deelgenomen. Hij werd aan de ambassade van Perzië in Bagdad overgedragen, aldus *Le Monde* (31-8).

Nieuw kabinet

Op 27 aug. trad premier Jamshid Amouzegar na een ambtstermijn van 385 dagen af. De sjah benoemde de 68-jarige Jaafar Sharif-Emami tot zijn opvolger en deze vormde nog dezelfde dag een kabinet van 22 ministers en staatsministers met de volgende portefeuilleverdeling

Premier — Jaafar Sharif-Emami; buitenlandse zaken — Amir Khosrow Afshar-Ghassemlou binnenlandse zaken — generaal Abbas Gharabaghi, handel — Mohammed Reza Viohkai, wegen en transport — Hassan Chaktchian, justitie — Mohammed Baheri, wetenschap en hoger onderwijs — Houshang Nahavandi, financien en economische zaken — Mohammed Yeganeh*; oorlog — generaal Reza Azimi', staatsminister voor parlementszaken — senator Yazdanpanh, staatsminister voor uitvoerende macht — Manouohehr Azmoun, PTT — Karim Motamedi*; onderwijs — Manouchehr Ganji*; industrie en mijnbouw — Mohanimed Reza Amir*, gezondheid en welzijn — Nasrollah Moqtader Mojdehi*; staatsmi-

Premier Sharif-Emami (r) stelt zijn kabinet aan de sjah voor. In het midden de minister van huisvesting, Parviz Avini

nister voor religieuze bezittingen — Ali Naqi Kani, landbouw en plattelandsontwikkeling — Amir Hossein Amir-Parviz, staatsminister voor planning en begroting — Hasaali Mehran, cultuur en kunst — Mohsen Foroughi: arbeid en sociale zaken — Kazem Vadi; energie — Djahanguir Mahd Mina, huisvesting en stadsontwikkeling — Parviz Avini, voorlichting en toerisme — Mohammed Reza Ameli Tehrani (= leden vorige kabinet) Jaafar Sharif-Emami was tevoren o a. minister van industrie en mijnbouw (1957-1960), premier (aug 1960-mei 1961) en voorzitter van de Senaat (sinds 1963)

Terwijl de nieuwe premier in zijn eerste toespraak verklaarde de liberaliseringsplannen van de sjah te zullen voortzetten, toonde hij zich echter onmiddellijk tot aanzienlijke concessies aan de orthodoxe moslemleiders bereid. Een van zijn eerste daden was de sluiting van de oasino's en de herinvoering van de islamitische kalender i.p.v. de twee jaar tevoren ingevoerde monarchistische kalender. Voorts werd als een concessie gezien dat er geen vrouwen in het nieuwe kabinet zaten en dat het staatssecretariaat voor vrouwenzaken was afgeschaft.

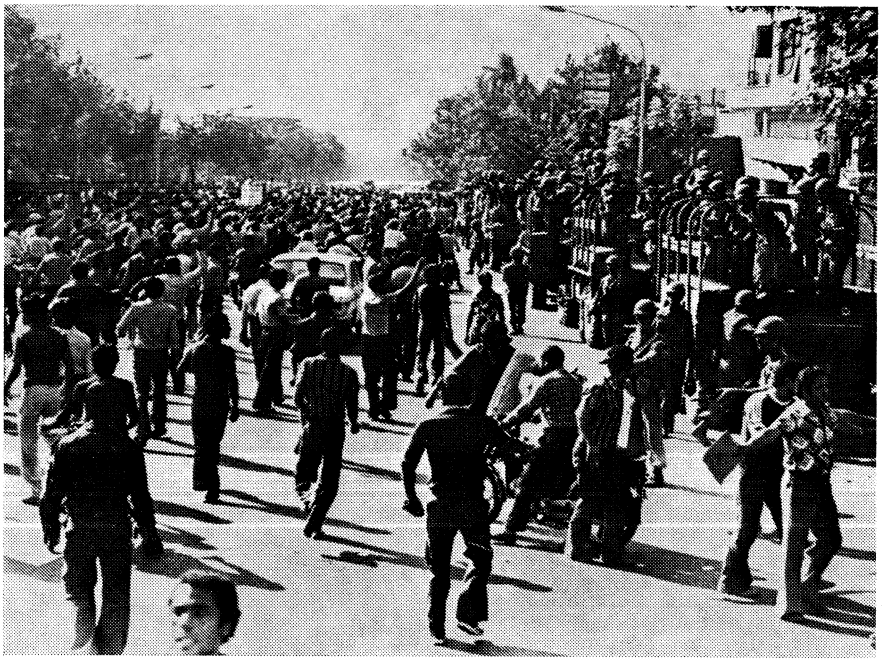
In een regeringsve~klaringwerd op alle Perzen een beroep gedaan zich te verenigen rond het land en de grondwet, onder het leiderschap van de Islam en de Koran, omdat ,,het vaderland in gevaar is." Als haar beginselen noemde de regering eerbiediging van de wetten van de Islam en van de mohammedaanse geestelijkheid, vrijheid van verkiezingen en wettige politieke partijen en bestrijding van corruptie en overdadige weelde.

In de eerste 24 uur na het bekendmaken van liberaliseringsmaatregelen door de nieuwe regering werden in Perzië 14 politieke partijen opgericht. Het oppositiespectrum reikte van het Nationale Front (van aanhangers van ex-premier Mossadegh) tot de rechts-nationalistische Pan-Iraanse Partij.

Een woordvoerder van het Nationale Front verklaarde onmiddellijk dat deze partij, die links van het centrum staat, ,,het programma van het kabinet niet kan volgen, aangezien aat geen waarborg geeft voor het herstel van de rechten die de natie Iran heeft verloren" Het Nationale Front zal vechten tot alle constitutionele rechten zijn teruggegeven Tegelijk riepen vier van de nieuwe politieke partijen op tot de vrijlating van alle politieke gevangenen Ongeveer 2000 personen zouden vastwtten in verband met hun verzet tegen het regime van de sjah

Onlusten en demonstraties

Op 29-30 aug. vonden in Teheran en verscheidene provinciesteden zoals Qom nieuwe demonstraties plaats. In Qom eisten de betogers de terugkeer van de in Irak in ballingschap levende Ayatollah Khomeini, die in een op 30 aug. verspreide boodschap de verzoeningsoproep van de nieuwe regering had verworpen en die had opgeroepen tot omverwerping van ,,het regime van onderdrukking en dictatuur".

Burgers betogen op 7 september in de straten van Teheran tegen de sjah, ondanks een demonstratieverbod van de regering, terwijl duizenden militairen toezien.

Op 31 aug. deden zich botsingen voor in Mashhad, waarbij volgens de regering minstens 2 en volgens de oppositie minstens 10 doden vielen. Er waren enkele duizenden moslems bijeengekomen om de sterfdag van Ahmad Kafi te herdenken en er volgde een confrontatie met de politie.

In de nacht van 1 op 2 sept. braken in Teheran en andere steden nieuwe onlusten uit, die met de oproep van Khomeini in verband werden gebracht. Er werden toen volgens een officiële opgave 11 personen gedood bij onlusten in 15 steden, terwijl 116 personen werden gearresteerd.

Op 4 sept. vonden in tal van steden demonstraties plaats om het einde van de vastenmaand Ramadan te vieren. Terwijl de betoging van ca. 20.000 personen in Teheran vreedzaam verliep (er werden bloemen naar de militairen die toekeken geworpen), deden zich elders bloedige botsingen voor: in Ilam (in het westen) vielen vier doden en in Karadj twee, terwijl in Qom minstens 30 personen gewond raakten.

Een door de oppositie voor 7 sept. uitgeroepen algemene staking ter herdenking van de slachtoffers van 1 sept. had in Teheran veel succes. Ondanks een verbod van de regering trokken tienduizenden door de hoofdstad in een protestmars. De aanwezige militaire grepen niet in en de betoging, waarbij leuzen tegen de sjah werden geroepen, had een vreedzaam verloop.

Staat van beleg. Bloedbad in Teheran

Op 8 sept. 's morgens kondigde de regering voor Teheran en elf andere steden de staat van beleg af voor de duur van zes maanden. De andere steden waren: Karadj, Kazvin, Qom, Moshhad, Tabriz, Ahvaz, Isfahan, Shiraz, Kazerun, Abadan en Jahrom. Voorts werd een nachtelijk uitgaansverbod van 21.00 tot 5.00 uur afgekondigd.

Kort na de afkondiging van de staat van beleg, waaronder bijeenkomsten van meer dan drie personen zijn verboden, trokken in Oost-Teheran duizenden de straat op om te betogen. Er volgden botsingen met militairen, waarbij volgens de militaire gouverneur 58 mensen werden gedood, maar volgens niet-officiële bronnen 200 a 250. *(NZZ,* FAZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij "Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VAN JERUZALEM TOT CAMP DAVID

Het ,,historische" bezoek van president Anwar Sadat van Egypte aan Jeruzalem van 19-21 nov. 1977 (pag 753 e.v. en 762 e.v. - '77) heeft een Egyptisch-Israëlische dialoog op gang gebracht, maar pogingen om een Arabisch-Israëlische dialoog te openen zijn tot dusver mislukt.

Op 26 nov 1977 nodigde president Sadat alle partijen in het Midden-Oosten-conflict uit om vertegenwoordigers naar Cairo te sturen voor besprekingen die ten doel hadden de obstakels voor een hervatting van de Geneefse vredesconferentie uit de weg te ruimen.

Van 9-15 dec. maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, een derde reis door het Midden-Oosten om steun te zoeken voor president Sadats initiatief.

Maar bij de opening van de voorbereidende conferentie op 14 dec. te Cairo in het Mena House hotel bleken slechts Egyptische, Israëlische, Amerikaanse en VN-vertegenwoordigers aanwezig. Er volgden drie besloten zittingen op 15, 19 en 22 dec., toen de besprekingen werden geschorst om eerst het resultaat af te wachten van het op 19 dec aangekondigde bezoek van de Israëlische premier Begin aan president Sadat.

Begin had zijn voornemen die dag in New York bekendgemaakt, nadat hij op 16 en 17 dec. met de Amerikaanse president Carter in Washington nieuwe Israëlisohe voorstellen m.b.t. ,,toekomstige betrekkingen tussen Egypte en Israël en een procedure voor de oplossing van de kwestie van de Palestijnse Arabieren" had besproken.

Op 29 dec. vloog de Israëlische ministei van defensie, Ezer Weizman, naar Egypte voor overleg met zijn Egyptische ambtgenoot Gamassi.

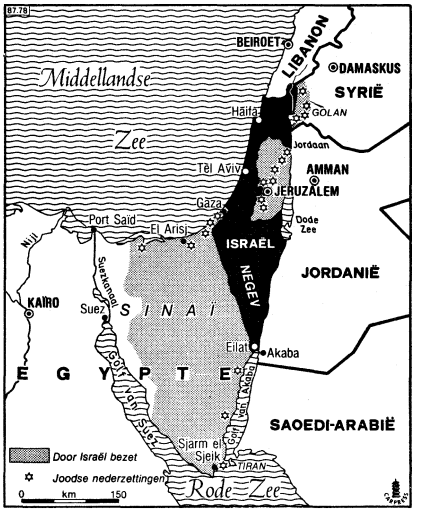
Gedurende dit voor zover bekend eerste verblijf van een Israëlische minister in Egypte had Weizman tweemaal een onderhoud met president Sadat in Ismailia (20/21-12).

Op 25 en 26 dec. ontving president Sadat premier Begin, die vergezeld werd door o.a. de ministers Dayan en Weizman, in Ismailia voor drie gespreksrondes. Het overleg over Begins voorstellen (pag. 621/2) leidde niet tot de verwachte overeengekomen verklaring van algemene beginselen voor een vredesregeling in het Midden-Oosten, vooral vanwege de meningsverschillen over de Palestijnse kwestie. Wel1 werd overeengekomen het overleg in Cairo op ministersniveau voort te zetten in twee commissies: een politieke commissie o.l.v. de ministers van buitenlandse zaken, die in Jeruzalem zou vergaderen, en een militaire o.l.v. de ministers van defensie die in Cairo bijeen zou komen.

Hoewel Egypte de Israëlische voorstellen verwierp, hield — na een bezoek van de Amerikaanse president Carter aan Sadat in Aswan op 4 jan., pag. 38/1 — de Egyptisch-Israëlische militaire commissie van 11-13 jan. haar eerste bijeenkomst in Cairo, waarbij minister Weizman opnieuw door president Sadat werd ontvangen. Op 17 jan. begon de politieke commissie in Jeruzalem haar werkzaamheden. in aanwezigheid van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance en generaal Siilasvuo als VN-waarnemer.

Op 18 jan. werd het overleg opgeschort toen president Sadat de Egyptische delegatie naar huis terugriep uit protest tegen de z.i. onbuigzame houding van de Israëli's. Wel hield de militaire commissie op 31 jan. en 1 febr. nog een bijeenkomst in Cairo, maar het overleg in de politieke commissie werd ondanks talrijke Amerikaanse initiatieven niet hervat,

Op 20 januari bezocht minister Vance Cairo en op 27 januari begon de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Alfred Atherton, een tot 1 februari durende pendel tussen Jeruzalem en Cairo Van 3-8 februan bracht president Sadat een bezoek aan de VS waar hij door Carter in Washington en Camp David wend ontvangen (4-5 februari). Op 11 februari had Sadat in Salzburg (Oostenrijk) een ontmoeting met de leider van de Israelische oppositie Peres Van 20-23 maart verbleef de Israëlische premier Begin in Washington

Op 30 en 31 maart voerde minister Weizman in Cairo overleg met o a president Sadat om de impasse te doorhreken. wat niet lukte

Op 18 april was minister Vance korte tijd in Cairo om een nieuwe missie van Atherton voor te bereiden, die van 21-25 april in Egypte verbleef. Van 30 april-7 mei was premier Begin opnieuw in de VS Bij die gelegenheid werd Begin gevraagd oni zijn plannen voor de toekomst van de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook duidelijk uiteen te zetten, maar het Israelische antwoord van 18 juni werd door Sadat op 20 juni ,,vaag en niet positief" genoemd en door de Amerikaanse regering op 21 juni als onvolledig gekenschetst

Op 5 juli volgde de publikatie van het Egyptische vredesplan (pag. 622/2), dat op 9 juli door Israël werd verworpen. Eveneens op 9 juli werd een tweedaags beraad in Wenen afgesloten tussen de Oostenrijkse Bondskanselier Kreisky, de Westduitse voorzitter van de Socialistische Internationale Brandt, president Sadat en .de Israëlische oppositieleider Peres over een nieuw Midden-Oostenplan.

Inmiddels had een bezoek van de Amerikaanse vice-president Mondale aan Israël en Egypte (30 juni - 3 juli) geleid tot de aanvaarding van een Amerikaans voorstel om medio juli in Londen de Egyptische en Israëlische ministers van buitenlandse zaken onder supervisie van minister Vance bijeen te doen komen.

Na verder overleg tussen minister Weizman en president Sadat op 13 juli in Oostenrijk, voerden de ministers van buitenlandse zaken van Egypte, Israël en de VS op 18 en 19 juli besprekingen op Leeds Castle in Zuid-Engeland. Maar terwijl Vance meedeelde dat het ministersberaad waarschijnlijk twee weken later zou worden voortgezet, bleven de Egyptisch-Israëlische betrekkingen slecht en werd de Israëlische militaire missie op verzoek van Egypte uit dat land teruggeroepen.

In aansluiting op een zonder resultaat verlopen nieuwe reis van de Amerikaanse onderminister Atherton door het Midden-Oosten verbleef minister Vance in Israël en Egypte (5-9 aug.), waar hij premier Begin en president Sadat namens president Carter uitnodigde voor een topconferentie in Camp David vanaf 5 september.

De op 5 sept. in Camp David begonnen topconferentie werd na 13 dagen beraad in het diepste geheim op 17 sept. 's avonds besloten met de ondertekening van twee kaderakkoorden, die tot vredesverdragen moeten leiden (pag. 622/3).

Nadere details van bovengeschetste ontwikkelingen en de reacties erop worden in volgende afleveringen vermeld.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

ZITTING STATEN-GENERAAL 1977-1978 GESLOTEN

Minister Wiegel van binnenlandse zaken heeft op 18 sept. de zitting 1977-1978 van de Staten-Generaal officieel gesloten. De sluiting geschiedde in een verenigde vergadering van beide Kamers in het gebouw van de Eerste Kamer.

Minister Wiegel heeft daarbij de volgende toespraak gehouden:

Hare Majesteit de Koningin heeft mij gemachtigd, de huidige zitting van de Staten-Generaal in haar naam te sluiten.

In de nu afgelopen parlementaire periode heeft het verkeer tussen Regering en Staten-Generaal, vanwege het feit dat de kabinetsformatie eerst in december werd afgesloten, enkele maanden niet zo voluit kunnen functioneren als gewoonlijk het geval is.

Na het optreden van het nieuwe kabinet hebben de Kamers zich grote inspanning getroost en hun kracht gegeven aan het aanvatten van de grote vraagstukken waarvoor ons land en volk staan.

Kon een aantal jaren geleden nog volstaan worden met het opsommen van slechts enkele problemen, die het belang van andere kwesties duidelijk overschaduwden, thans is het noemen van enkele vraagstukken niet meer voldoende. Onze samenleving wordt diepgaand beroerd door grote werkloosheid, door een gespannen internationale economische en sociale orde, èn door maatschappelijke veranderingen die soms ten onrechte, soms terecht, tot verontrusting leiden.

Het is de taak èn de opdracht van Staten-'Generaal en Regering samen, om met wijsheid en geduld, met vertrouwen in eigen mogelijkheden en met gebruikmaking van veler bekwaamheden, oplossingen te zoeken voor de vraagstukken van onze tijd.

Daarbij wordt in het bijzonder van de volksvertegenwoordiging, de hoedster van vrijheid en gerechtigheid, veel aandacht en werkkracht gevraagd.

Hare Majesteit heeft mij opgedragen, U dank te zeggen voor de toewijding, ook in de achterliggende periode, bij de behartiging van 's lands belangen getoond. In naam der Koningin verklaar ik deze zitting der Staten-Generaal te zijn gesloten. (Nederlandse Staatscourant)

OPENING ZITTING 1978-1979 STATEN-GENERAAL. TROONREDE

Met het uitspreken van de troonrede in een gemeenschappelijke zitting van Eerste en Tweede Kamer in de Ridderzaal heeft koningin Juliana op 19 sept. de zitting 1978-1979 van de Staten-Generaal geopend.

Deze troonrede was de eerste, die was opgesteld onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Van Agt.

De tekst ervan luidt aldus:

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

Regering en volksvertegenwoordiging staan voor ingrijpende beslissingen op economisch en sociaal gebied. Deze kunnen geen uitstel meer lijden. De werkloosheid heeft heel veel mensen getroffen. Hun aantal dreigt nog groter te worden. De Nota Bestek 81 toont de ernst van de economische situatie en bevat een beleidsplan. Volgens sommigen is het te drastisch, volgens anderen niet kordaat genoeg. De regering hoopt op een openhartige en onbevooroordeelde gedachtenwisseling over hetgeen ons allen nu te doen staat.

Het kabinet richt zijn beleid vooral op een duurzaam herstel van de werkgelegenheid. Hiertoe moet de inflatie beteugeld worden en de groei van de collectieve uitgaven gematigd, mede om ruimte te niaken voor verbetering van de rendementen van onze bedrijven. In samenspraak met u en met de organisaties van werknemers en werkgevers wil het kabinet deze grote problemen aanpakken. Dat overleg kan alleen met begrip voor elkaars verlangens en eerbiediging van elkaars verantwoordelijkheden tot een goed einde worden gebracht.

De regering heeft de begroting zo opgesteld dat de gemeenschapsvoorzieningen op peil kunnen blijven. Aanzienlijke bedragen zijn bovendien uitgetrokken om de arbeidsmarkt beter te doen functioneren en om onze energiepositie in de toekomst te versterken. Toch verandert de druk van belastingen en sociaie premies vrijwel niet.

Handhaving van de koopkracht voor het merendeel van de bevolking heeft een belangrijke plaats in het beleid. Door een wijziging aan de voet van de tarieven van de loon- en inkomstenbelasting krijgen de lagere inkomens bijzondere aandacht. Ook overigens stelt de regering zich een rechtvaardige verdeling van lasten ten doel. De omvang van de belastingmaatregelen wordt tot het uiterste beperkt. Alleen de belasting op overdracht van onroerend goed wordt verhoogd en de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting wordt aan de inflatie aangepast. Het kabinet wil niet tornen aan de inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting.

Met handhaving van extra bijdragen aan de sociale fondsen zal het mogelijk zijn af te zien van verzwaring van de sociale premies. Voorwaarde daartoe is dat de in Bestek '81 aangekondigde voornemens op het terrein van de sociale voorzieningen worden uitgevoerd.

Met de voorstellen die u heden bereiken gaat de regering tot de grens van een nog verantwoord te achten financieringstekort. Komen er ernstige tegenvallers, dan zullen in 1979 nadere beslissingen niet kunnen uitblijven.

De stijging van de inkomens moet worden gematigd, maar dat mag niet beperkt blijven tot enkele groepen. Spoedig zal de regering de Sociaal-Economische Raad advies vragen over een raamwet voor een samenhangend inkomensbeleid. Zij zal de Raad ook advies vragen over mogelijkheden om meer invloed te krijgen op de inkomensontwikkeling in sectoren die met gemeenschapsgelden worden gefinancierd.

Dezer dagen wordt een commissie ingesteld om een studie te maken van de ontwikkeling van het incidentele loon en van de mogelijkheden tot beheersing daarvan. Binnenkort zult u het wetsontwerp ontvangen over het collectieve deel van de vermogensaanwasdeling.

Het prijsbeieid blijft, ook wat de overheidstarieven betreft, gericht op bestrijding van de inflatie. Om de inkomens van kleine zelfstandigen te beschermen tegen de inflatie wil de regering de tijdelijke zelfstandigenaftrek in de inkomstenbelasting ook in 1979 handhaven. De gehuwde vrouw die als zelfstandige werkt of met haar echtgenoot meewerkt in het bedrijf zal in geval van arbeidsongeschiktheid met ingang van 1 januari aanstaande aanspraak kunnen maken op een uitkering.

Op de arbeidsmarkt bestaan, ondanks omvangrijke werkloosheid, ook tekorten. Dit stelt zware eisen aan het beleid. Uitbreiding van de mogelijkheden tot scholing zal moeten bijdragen tot een doeltreffender arbeidsbemiddeling. Ook door een betere verdeling van het beschikbare werk te stimuleren wil het kabinet meer kansen geven aan hen die werk zoeken. Bestek '81 laat ruimte voor een belang-

Minister Wiegel arriveert per koets op het Binnenhof om het parlementaire jaar af te sluiten.

rijke uitbreiding van de werkgelegenheid bij de overheid en in de met gemeenschapsgelden gefinancierde dienstverlening

In de nabije toekomst zal ons land meer energie moeten invoeren dan het uitvoert en dus afhankelijker worden van het buitenland Om het daaraan verbonden risico te beperken is het beleid gericht op zuiniger verbruik op invoer van kolen en gas en op ontwikkeling van nieuwe energiebronnen Over de toepassing van kernenergie zullen, na maatschappelijke discussie hierover, nadere beslissingen moeten worden genomen

In de internationale arbeidsverdeling voltrekken zich belangrijke veranderingen Het in stand houden van bedrijven die geen perspectief meer hebben zou die veranderingen miskennen Dasrom wil het kabinet geleidelijk overgaari van steun aan zwakke bedrijven naar stimulering van bedrijfstakken die zijn opgewassen tegen de internationale concurrentie De industrieel ontwikkelde landen staan voor de noodzaak zich toe te leggen op technologisch hoogwaardige goederen en diensten Allereerst ligt hier een taak voor de ondernemingen zelf Het kabinet rekent het evenwel tot zijn verantwoordelijkheid ons bedrijfsleven daaroij te helpen In het kader van het wetenschapsbeleid worden onder meer voorstellen voorbereid om de in ons land beschikbare mogelijkheden tot het verrichten van onderzoek beter aan te wenden

De groei van de internationale handel is na de energiecrisis traag en onregelmatig gebleven In samenwerking met andere landen spant de regering zich in om het daaruit voortspruitende gevaar van protectionisme af te wenden De voorgenomen versterking van het exportbeleid zal met dit streven in overeenstemming moeten zijn Gelukkig heeft het internationale overleg over een betere roordinatie van het financiele en economische beleid aan betekenis gewonnen

Bijzondere aandacht verdient de uitwerking van de besluiten van dn Europese Raad in Bremen Het scheppen van een Europese zone van monetaire stabiliteit zal een bijdrage kunnen leveren tot een evenwichtiger ontwikkeling van de wereldhandel

Het komende jaar zal van groot belang zijn voor de Europese Gemeenschap De rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement zullen eindelijk een brug slaan tussen de instellingen van de gemeenschappen en de burgers De beoogde toetreding van Griekenland, Spanje en Portugal maakt het nodig de besluitvaardigheid van deze instellingen te vergroten Ter versterking van de economische en monetaire samenwerking zullen volgend laar concrete besluiten moeten worden genomen Dit geldt evenzeer voor de totstandkoming van een Europees visserijbeleid dat ook aan het belang van de Nederlandse vissers recht zal doen

Ter wille van vrede en veiligheid zal de defensie-inspanningen zich blijven richten op de gezamenlijke verdediging van het Noordatlantisch gebied U worden plannen aangeboden om de kwaliteit van de Nederlandse bijdrage in de komende tien Jaren op peil te houden De regering blijft ijveren voor wapenbeheersing en ontspanning In de toelichting op de begroting wordt aan het benauwende vraagstuk van de kernbewapening uitvoerige aandacht geschonken

De regering blijft zich inzetten voor de eerbiediging van de rechten van de mens Van het beleid dat zij hiertoe voorstaat zal zij u binnenkort een uiteenzetting doen toekomen

Het nieuws, dat ons gisteren bereikte over de uitkomst van de conferentie in Camp David, heeft de hoop doen herleven op vrede in het zo zwaar beproefde Midden-Oosten

De hulpverlening aan de Derde Wereld blijft voor ons land een taak van de hoogste orde Aan de ontwikkelinghulp wordt dan ook niet getornd. Maatregelen zijn genomen om de hulp sneller en doeltreffender te kunnen geven, in het bijzonder aan de armste lenden en bevolkingsgroepen

Van niet minder betekenis dan de hulpverlening zijn de betrekkingen tussen de arme en rijke landen op het gebied van handel, investeringen cn kapitaalverkeer Over het door ons land en door de Europese Gemeenschap te voeren beleid zullen u nota's worden aangeboden

De regering streeft naar de spoedige instelling van de werkgroep van deskundigen die de toekomstige relaties tussen de Nederlandse Antillen, de eilanden van de Nederlandse Antillen en Nederland zal onderzoeken

De regering werkt voort aan een sluitend stelsel van wetgeving ter bescherming van het milieu De Wet algemene bepalingen milieuhygiëne zal worcien uitgebouwd tot een kaderwet In het komend laar zal u een ontwerp van Wet op de bodembescherming worden aangeboden Met wetgeving over milieugevaarlijke stoffen zal een begin worden gemaakt. Vervuiling door bedrijven zal worden bestreden met behulp van een nieuw programma voor financiele steunverlening De verontreiniging van de Rijn blijft zorgen baren De regering stelt alles in het werk om het Zoutverdrag door alle oeverstaten bekrachtigd te krijgen Een Wet op de waterhuishouding is in voorbereiding

De laatste jaren neemt het woningtekort toe, vooral in en nabij de grote steden in het westen Ondanks de omvangrijke financiele steun is de woningproduktie vertraagd, onder meer door een tekort aan geschoolde arbeidskrachten Het kabinet zal binnen het kader van een weloverwogen ruimtelijke ordening al het mogelijke doen om het hele woningbouwprogramma tot uitvoering te brengen.

Stadsvernieuwing is voor de bewoonbaarheid van onze steden van grote waarde en raakt het welzijn van heel veel mensen Dit blijft dan ook een hoofdonderwerp van beleid

De regering zal een voorstel tot wijziging van de Onteigeningswet bij u indienen en de toekenning van een voorkeursrecht aan gemeenten bevorderen. In het belang van de ondernemers in de land- en tuinbouw beoogt zij een spoedige invoering van een landbouwkundige toetsing van de overdracht van gronden.

Vooral terwille van de verkeersveiligheid zal het treffen van voorzieningen op punZen waar het wegennet regelmatig overbelast is, worden versneld. De beperking van de groei van de rijksbegroting dwingt tot vertraging van de aanleg van wegen in gebieden waar het verkeer geen stagnatie ondervindt.

Op basis van het aan te bieden Structuurschema Verkeer en Vervoer zal in dit zittingsjaar overleg inet u kunnen plaatsvinden over het verkeers- en vervoersbeleid op lange termijn.

Aan de wetsontwerpen Voorzienmgen Gezondsheidszorg en Tarieven Gezondheidszorg zal een zodanige vorm worden gegeven, dat het samenspel tussen particulier initiatief en overheid zo goed mogelijk kan verlopen De kwaliteit van de opleidingen wordt verbeterd en de opzet ervan wordt doelmatiger gemaakt.

De regering hoopt op een goed overleg met de Staten-Generaal over de ontwerp-Kaderwet specifiek welzijn, waarin het streven naar decentralisatie gestalte krijgt Zij zal de zienswijze van de Harmonisatieraad Welzijnsbeleid vragen over harmonisatie van de wetgeving op dit terrein

Wetsontwerpen tot verlaging van de leeftijd van meerderjarigheid zullen u spoedig bereiken. Binnenkort worcien wetsvoorstellen ingediend voor verdergaande gelijkberechtiging van de vrouw in het familierecht en bij de arbeid Ook op

De aankomst van de koninklijke familie bij de Ridderzaal, waar de koningin de troonrede zal uitspreken

het gebied van onderwijs en opleidingen worden voorstellen voorbereid om haar meer mogelijkheden te bieden De regering erkent hoe belangrijk onderricht en vorming zijn voor het verminderen van maatschappelijke achterstanden Daarom zal ook het onderwijs aan anderstalige kinderen worden verbeterd
Bij het kleuter- en lager onderwijs moet het opleiden van leerkrachten worden aangepast aan de vermindering van het aantal leerlingen in de komende jaren Deeltijdarbeid zal ook hier worden bevorderd
In samenwerking met de universiteiten en hogescholen is goede voortgang geboekt bij de planning van het wetenschappelijk onderwijs en onderzoek Voor het eerst sinds jaren zal u weer een Algemeen Financieel Schema worden aangeboden, waarin de verwachte taken en middelen van de instellingen voor de Jaren 1980 tot en met 1983 zijn beschreven
Te zorgen voor veiligheid voor de burgers is een noofdtaak van de regering Om de politie in staat te stellen te voldoen aan de toenemend beroep dat op haar wordt gedaan, zal in de komende jaren de sterke van de korpsen worden verhoogd en zullen hun organisatie en werkwijze worden verbeterd
Nadere voorstellen tot hervorming van het binnenlands bestuur kunnen binnenkort worden verwacht
De regering vertrouwt dat met de parlementaire behandeling van wetsontwerpen zoc grondwersherziening in deze zittingsperiode goede voortgang kan worden gemaakt

LEDEN VAN DE STATEN-GEKERAAL,

In het hart van de regeringsverklaring stond het begrip verantwoordelijkheid In het zicht van de ernstige problemen waarvoor ons land staat doet de regering, opnieuw, een beroep op iedereen om als verantwoordelijke burgers versoberingen te aanvaarden en matiging te betrachten
Het besef dat de economische positie van ons land zorgwekkend is, leeft nog onvoldoende Maar even belangrijk als de verbreiding van dat besef is de bereidheid om te delen in de offers die nodig zijn, m het bijzonder om ook op langere termijn werkgelegenheid veilig te stellen
De wereld is echter groter dan Nederland en bij te naden die elders moeten worden gelenigd vallen onze eigen zorgen bijna in het niet. De regering vertrouwt erop dat we, in het bewustzijn daarvan, bereid zullen blijven ons te gedragen in overeenstemming ook met die verantwoordelijkheid
In het nieuwe zittingsjaar zal van regering en Staten-Generaal veel inspanning worden gevergd Moge dat werk worden gedaan in het vertrouwen dat velen u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden
Hiermee open ik de nieuwe zitting van de Staten-Generaal (Nederlandse Staatscourant)

BEGROTING, MILJOENENNOTA

De minister van financiën. mr. F. H. J. J. Andriessen, heeft op 19 sept. de Tweede Kamer de begroting-1979 met de erbij horende toelichtende miljoenennota aangeboden.
Uit de stukken blijkt, dat verwacht wordt, dat in 1979 de rijksuitgaven met een bedrag van f 105,1 rnrd voor de eerste maal de f 100 mrd zullen overschrijden. De stijging van de rijksuitgaven in 1979 t.o.v. de verwachte uitkomsten voor 1978 bedraagt f 8,1 mrd.
Het rijk verwacht in 1979 voor f 88,9 mrd aan inkomsten te zullen ontvangen, zodat het geraamde tekort f 16,2 mrd bedraagt.
Hierna volgt een samenvatting van de miljoenennota.

In de begroting voor 1979 wordt een eerste aanzet gegeven tot de uitvoering van het beleid dat door het kabinet in de nota Bestek '81 is neergelegd. De economische vooruitzichten voor de komende jaren zijn somber en de regering is vooral bezorgd over de dreigende groei van het aantal werklozen.
Doelstellingen van het beleid zijn het terugdringen van de werkloosheid en verdere beperking van de inflatie,
Een belangrijk element in het beleid vormt de matiging van de groei van de arbeidskosten Deze is niet alleen van belang voor de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen maar ook voor het behoud van bestaande werkgelegenheid en voor de beheersing van de sterk loongevoelige collectieve uitgaven.
De regering acht het noch realistisch noch gewenst erop te rekenen dat grote groepen van de bevolking er voor een reeks van jaren in koopkracht op achteruit zullen gaan
De beoogde matiging van de ontwikkeling van de arbeidskosten zal dan ook slechts tot stand kunnen komen indien de stijging van de collectieve lasten zoveel mogelijk wordt beperkt. Dit betekent dat een bewerking van de groei van de collectieve uitgaven in de komende jaren noodzakelijk is.
Met het voorgestelde beleid zal in 1979 een koopkrachtverbetering (exclusief incidenteel) van circa 0,5% voor de modale werknemer mogelijk worden (brutoloon 1978: f 30.000).

BEGROTING 1979

Voor de rijksbegroting in enge zin bedragen de ombuigingen in 1979 ten opzichte van vroegere afspraken per saldo f 1,1 rnrd en voor de sociale zekerheid en de algemene salarismaatregelen f 2,2 mrd.
Het uitgaventotaal op de begroting 1979 stijgt ten opzichte van de begroting van het lopende jaar met bijna f 9 mrd, waarmee de grens van f 100 mrd ruim wordt overschreden. Meer dan iets anders ilustreren deze cijfers naar het oordeel van de regering dat de ombuigingen zeker geen rigoureuze aantasting inhouden van essentiële voorzieningen. Integendeel op tal van terreinen wordt een verdere groei veilig gesteld, al zullen in sommige gevallen te hoog gestelde verwachtingen moeten worden herzien.
Ook na de ombuigingen zouden in 1979 nog belastingverhogingen tot een totaalbedrag van f 2,6 rnrd moeten plaatsvinden. Gezien de economische vooruitzichten voor 1979 wil de regering het belastingplan echter beperken tot f 1 mrd.
Mede als gevolg van de beperking in het dekkingsplan en van de overige aanvullende maatregelen beloopt het financieringstekort van het Rijk voor 1979 ruim 4,5% van het nationale inkomen. Voor de gehele overheid beloopt het financieringstekort ongeveer 6% van het nationale inkomen.

NOODREM

Het zeer grote tekort is toelaatbaar en onvermijdelijk gezien de zwakke bestedingssituatie en de betekenis van het uitgaven- en belastingbeleid voor de bevordering van de werkgelegenheid
Naar het oordeel van de regering zijn hiermee echter ook de uiterste grenzen bereikt, zowel wat betreft financierbaarheid als wat betreft de monetaire risico's. Daarom ziin nu reeds afspraken gemaakt voor een noodremprocedure voor het geval dat het tekort de daarvoor gestelde grenzen dreigt te overschrijden

HET BELASTINGPLAN 1979

Bij de bepaling van de omvang van het dekkingsplan is rekening gehouden met onverkorte toepassing van de wettelijke aanpassing van de tarieven van loon- en inkomstenbelasting aan de (drukverzwarende) gevolgen van de inflatie. De regering wenst hiermee de juistheid van het beginsel van de inflatiecorrectie te onderstrepen.
Verder is. zoals hierboven werd aangegeven, besloten het dekkingsplan te beperken tot j 1 mrd. De regering stelt een verlaging voor van de loon- en inkomstenbelasting met f 250 mln. Deze verlaging krijgt de vorm van een verlenging van de 20%-schijf en verkorting van de 26%-schijf met f 1100. Alle inkomens vanaf het minimumloon genieten aldus een belastingvermindering van f 66 per jaar. Hiertegenover staan verhogingen voor een totaal van f 1250 mln, inclusief f 80 mln hogere opbrengst als doorwerking van reeds in 1978 genomen belastingmaatregelen.

DE NIET-BELASTINGONTVANGSTEN; AARDGAS

Van de niet-belastingontvangsten worden onder meer de winst Nederlandsche Bank, rente woningwetleningen, uitkeringen PTT en opbrengsten uit aardgas hoger geraamd. De raming van de ontvangsten uit aardgas voor 1979 is echter lager dan vorig jaar nog werd verondersteld: f 6276 mln in plaats van f 6880 mln. Oorzaak hiervan is een, vergeleken bij eerdere veronderstellingen, achterblijvende ontwikkeling van de olieprijzen.

Minister Andriessen met het koffertje met begrotingsstukken op weg naar de Tweede Kamer.

COLLECTIEVE DRUK

Afgezien van de statistische drukverzwaring die ontstaat door de omzetting van de kinderaftrek in kinderbijslag en van fiscale investeringsfaciliteiten in WIR-premies, blijft de stijging van de belastingdruk in 1979 beperkt tot ongeveer 0,4 procentpunt van het nationale inkomen
De sociale premiedruk daalt met 0,1 procentpunt onder meer door extra overname van premies door het Rijk voor een bedrag van ƒ 600 mln en door intering op aanwezige overreserves
Omdat ook de druk van de niet-belastingmiddelen met 0,15 proceritpuiit daalt treedt in het komende jaar vrijwel een stabilisatie op van de collectieve druk

HET ECONOMISCH BEELD

De prognoses voor de economische ontwikkeling in 1979 zijn niet rooskleurig Weliswaar zal de loonstijging belangrijk minder zijn dan in 1978 maar de werkloosheid neemt nog enigszins toe (ondanks een belangrijke toeneming van de werkgelegenheid bij de overheid en de semi-collectieve sector) terwijl de inflatie nauwelijks afneemt Een negatieve invloed op het economische beeld gaat uit van het achterblijven van het internationale herstel bij de eerdere verwachtingen, waarbij voor Nederland nog als bijzondere factor speelt dat onze concurrentiepositie de afgelopen jaren gevoelig is verslechterd. Dit blijkt zowel uit het verloop van de groei van de export in relatie tot de groei van de wereldhandel als uit het groeiende aandeel van buitenlandse produkten op de binnenlandse markt

Tot het achterblijven van onze uitvoer bij de groei van de exportinarkten heeft de samenstelling van ons exportpakket (waarin chemische produkten en aardolieprodukten zwaar wegen) in belangrijke mate bijdragen Van groot belang is echter ook de ontwikkeling van de relatieve loonkosten per eenheid produkt (gecorrigeeid voor wisselkoerswijzigingen) die ten opzichte van de belangrijkste concurrenten in de periode 1970-1974 met ruim 10% steeg en waarin sindsdien geen wezenlijke verbetering is gekomen Dit heeft het concurrentievermogen van het Nederlandse bedrijfsleven geleidelijk aangetast

Voor het herstel van onze concurrentiepositie is vooral het beleid dat op kostenmatiging is gericht van belang Voor de ontwikkeling van de wereldhandel hecht de regering grote waarde aan internationaal gecoördineerde actie ter stimulering van de economische ontwikkeling Met instemming kan worden geconstateerd dat de regeringen van West-Duitsland en van Japan inmiddels concrete stimulerende maatregelen hebben aangekondigd Met de huidige beleidsvoornemens voor 1979 zal naar het oordeel van de regering ook Nederland een passende b~drage leveren

Het feit dat het binnenlandse marktaandeel in alle bedrijfstakken tussen 1970 en 1977 is teruggelopen, is een aanwijzing temeer dat de oplossing voor de huidige problemen ook wat betreft de positie van het bedrijfsleven op de binnenlandse markt moet worden gezocht in verbetering van de concurrentiekracht en van de rendementen van de bedrijven De regering merkt daarbij op dat de toenemende mvoerpenetratie van invloed is op de effectiviteit van maatregelen ter stimulering van de binnenlandse bestedingen Het effect daarvan lekt via invoer Sneller weg, wat niet alleen consequenties heeft voor de betalingsbalans maar ook tot gevolg heeft dat de invloed op de binnenlandse werkgelegenheid beperkter en korter van duur is

HET INKOMSTENBELEXD

Het beleid is erop gericht, de koopkracht van het inkomen van de modale werknemer te handhaven Bij de groenen hoven het modale inkomen zal de eerstkomende tijd de koopkracht exclusief de incidentele looncomponent niet geheel gehandhaafd kunnen worden De regering zal een indicatief inkomensbeleid ontwikkelen dat erop gericht is de vereiste matiging op rechvaardige wijze tot stand te brengen Op korte termijn zal aan de SER advies worden gevraagd over een ontwerp-raamwet op de inkomensvorming

Voor de middellange termijn heeft de regering voor ogen dat de nominale inkomensstijging teruggebracht moet worden tot circa 4% en de prijsstijging tot circa 2,5 , Koopkrachthandhaving bij deze doelstelling is slechts inogelijk indien de druk van de collectieve lasten zoveel mogelijk wordt gestabiliseerd

Voor 1979 scheppen beleidsmaatregelen van de regering op het terrein van de belasting- en premiedruk een goede uitgangspositie oin de nominale inkomensnidtiging aanvaardbaar te maken Met daadwerkelijke medewerking van werkgevers en werknemers moet het, aaar het oordeel ban de regering, mogelijk zijn om de stijging van de loonsom per werknemer in bedrijven in 1979 te beperken tot 5,5 a 6% Dit betekent een initiële loonstijging van nul en beperking van de incidentele looncomponent tot 1 à 1,5%

Deze ontwikkeling van de inkomens van de werknemers maakt het ook mogelijk de voorgestelde ombuigingen bij sociale uitkeringen en anibtenarensalarissen tot stand te brengen met handhaving van het uitgangspunt dat de sociale minima niet in koopkracht mogen worden aangetast De koopkrachtgarantie voor de sociale minina wordt in 1979 ruimschoots gehaald

Een bijzondere complicatie voor het beeld 1979 is de verwerking van, reeds lang bestaande, toeslagen in het bouw- en schildersbedrijf in het regelingsloon Toepassing van de thans geldende trend- en indexeringsmechanismen leidt tot belangrijke extraverhogingen van de ambtenarerisalarissen, van het wettelijk minimumloon en van de sociale uitkeringen Dit heeft zeer ernstige bezwaren De ontwikkeling van de reele inkomens wordt er voor diverse bevolkingsgroepen te uiteenlopend door Bovendien brengt het een extrabeslag mee van rond een miljard op de Rijksbegroting en dat noopt Of tot een forse additionele ingreep in de rijksuitgaven of tot een verdubbeling (!) van het belastingplan Of tot een sterke vergroting van het zich al op de grens van het toelaatbare bevindende financieringstekort De regering beraadt zich erop hoe deze consequenties af te u-enden en zal zich hierover in een goed en grondig overleg met de betrokkenen verstaan

WERKGELEGENHEID

De regering verwacht met het in Bestek '81 en Miljoenennota uiteengezette beleid, in samenwerking met de sociale partners, de vereiste matiging van arbeidskosten — met handhaving van de koopkracht van het overgrote deel van de bevolking — en de verbetering van rendementen en concurrentiepositie te kunnen verwezenlijken.

Het herstel van de werkgelegenheid zal zich dan kunnen gaan voltrekken zowel door vermindering van het huidige tempo van afbraak van werkgelegenheid als door de creatie van nieuwe arbeidsplaatsen

Van het voorgestelde beleid kunnen geen snelle resultaten worden verwacht Dit is niet verwonderlijk daar immers ook de voortdurende aantasting van de rendementen van het bedrijfsleven eerst na geruime tijd haar invloed op de werkgelegenheid deed gevoelen.

WERKGELEGENHEID IN DE COLLECTIEVE EN SEMI-COLLECTIEVE SECTOR

Een belangrijke vraag is naar het oordeel van de regering, in hoeverre door een verdergaande uitbreiding van de werkgelegenheid bij de oveiheid de terugloop van de werkgelegenheid in de bedrijvensector en de groei van het arbeidsaanbod kan worden opgevangen

Bij de invulling van de ombuigingsoperatie is het belang van de groei van de werkgelegenheid bij de overheid en in de semi-collectieve sector in het oog gehouden Met name door een belangrijk deel van de ombuigingen voor te stellen in de sfeer van salarissen en sociale uitkeringen is de beperking van de groei van de werkgelegenheid veel geringer dan anders het geval zou zijn geweest Ook na realisatie van de voorgenomen ombuigingen zal een belangrijk deel van de noodzakelijke creatie van arbeidsplaatsen in de komende periode plaatsvinden bij de overheid en de semi-collectieve sector

Verdergaande uitbreiding van de werkgelegenheid bij de overheid zou, zeker bij het thans geraamde zeer hoge financieringstekort, niet mogelijk zijn zonder verhoging van de belastingen Financiering door belastingverhoging zal echter met nanie op iets langere termijn leiden tot een verdere aantasting van de werkgelegenheid in de bedrijven

GERICHTE MAATREGELEN

In het middellange-termijnbeleid van de regering spelen globale, op lastenverlichting afgestemde maatregelen, een belangrijke rol. Naar het oordeel van de rege-

BEGROTINGSBEELD 1979
(in miljarden guldens)

	Vermoedelijke uitkomsten 1978	Ontwerpbegroting 1979
I. Exclusief conjuncturele posten		
Uitgaven	94,2	103,9
Ontvangsten	83,8	88,9
Saldo	—10,4	— 15,0
Saldo exclusief aflossing staatsschuld	— 8,0	— 12,3
II Inclusief conjuncturele posten		
Uitgaven	97,0	105,1
Ontvangsten	83,4	88,9
Saldo	—13,6	— 16,2
Saldo exclusief aflossing staatsschuld	—11,2	— 13,5
Saldo van voornamelijk Investeringsrekening en Gemeentefonds	+ 2,0	+ 0,8
Saldo (exclusief aflossing staatsschuld) van rijksbegroting en begrotingsfondsen te zamen	— 9,2	— 12,7

ring zijn daarnaast, ter ondersteuning van dit beleid, gerichte maatregelen noodzakelijk op het gebied van de arbeidsmarkt en de economische structuur. In dit verband wordt met name gewezen op de maatregelen in het kader van het arbeidsmarktbeleid, waar de discrepanties tussen vraag en aanbod, zowel regionaal als gemeten naar de kwalificatie van de arbeid, groot zijn.

Ook een andere verdeling van de beschikbare hoeveelheid werk zal geleidelijk een bijdrage kunnen gaan leveren aan de aanpak van het werkloosheidsvraagstuk. Daarbij zal wel behoedzaam te werk moeten worden gegaan in die zin dat de werking van de arbeidsmarkt er niet door zal mogen worden verstoord en dat de financiering voor een zeer belangrijk deel zal moeten worden gevonden in een beperking van de inkomensaanspraken.

Zoals bij de toelichtingen op de begrotingen elders beschreven, zal daarnaast aan de herstructurering van bedreigde sectoren en aan de regionale problemen van de Nederlandse economie veel aandacht worden gegeven.

Ook de maatregelen op het gebied van de energiebesparing zijn van belang, mede gezien het werkgelegenheidseffect dat ermee kan worden bereikt.

Met de gerichte maatregelen in de sfeer van onder andere het arbeidsmarktbeleid, de vervroegde uittreding en de energiebesparing is een bedrag gemoeid ter grootte van *f* 1,5 miljard.

MONETAIR BELEID

De regering houdt vast aan het standpunt dat op middellange termijn het financieringstekort van de overheid niet méér dan 4 à 5% van het nationale inkomen mag bedragen. Slechts voor een overgangsperiode zal de beperking van de lastenstijging (ten dele) ten laste van het begrotingstekort kunnen komen en zal aldus een deel van de uitgaven ongedekt moeten blijven. Gelet op de omvang van de daarmee gemoeide bedragen is deze weg slechts tijdelijk begaanbaar. Voor wat het financieringstekort in 1979 (voor de gehele overheid ongeveer 6%) betreft: de omvangrijke particuliere spaaroverschotten en de verminderde noodzaak tot netto kapitaalexport maken een relatief groot kapitaalmarkt-beroep van de overheid mogelijk. Desondanks zal in het komende jaar monetaire financiering onvermijdelijk blijven. Voorkomen zal echter moeten worden dat de liquiditeitsquote opnieuw gaat oplopen.

DE FINANCIËN VAN GEMEENTEN EN PROVINCIES

In 1979 zullen alle gemeenten, met één uitzondering, de nieuwe onroerend-goedbelasting heffen in plaats van de oude gemeentelijke belastingen, de grondbelasting en de personele belasting. De opbrengst wordt in 1979 geraamd op *f* 1700 miljoen, volgens globale schatting *f* 300 à *f* 400 miljoen méér dan de vervallen belastingen zouden hebben opgebracht. Voor de totaliteit van de gemeenten is er ook nog een ruime onbenutte belastingcapaciteit.
De voorgenomen beleidsombuigingen in het kader van Bestek '81 hebben ook gevolgen voor de gemeenten en provincies. Van hen mag een evenwichtige bijdrage als noodzakelijke beperking worden verwacht. Dit komt onder meer tot uiting in de beperking van de groei van de uitkeringen aan het Gemeentefonds en het Provinciefonds.

ALGEMENE VERZAMELSTAAT VAN DE UITGAVEN EN DE ONTVANGSTEN PER HOOFDSTUK VAN DE BEGROTINGEN 1978 EN 1979 (in mln guldens)

1. UITGAVEN EN ONTVANGSTEN

Hoofdstukken		Uitgaven				Ontvangsten	
		Ontwerp-begroting 1978		1979		Ontwerp-begroting	
						1978	1979
		bedrag	in % van totaal	bedrag	in % totaal van	bedrag	bedrag
I	Huis der Koningin	8	0,0	8	0,0	—	—
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	111	0,1	128	0,1	1	2
III	Algemene Zaken	80	0,1	81	0,1	40	40
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken	117	0,1	177	0,2	16	81
V	Buitenlandse Zaken	2.300	2,4	2.644	2,5	155	192
VI	Justitie	2.475	2,6	2.615	2,5	288	319
VII	Binnenlandse Zaken	5.030	5,2	5.229	5,0	225	265
VIII	Onderwijs en Wetenschappen	19.951	20,7	20.592	19,6	180	222
IX A	Nationale Schuld	7.345	7,6	8.310	7,9	7	7
IX B	Financiën	2.420	2,5	2.550	2,4	67.590	71.636
X	Defensie	9.542	9,9	10.005	9,5	544	552
XI	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	8.320	8,6	9.088	8,6	3,112	3.579
XII	Verkeer en Waterstaat	7.970	8,3	8.368	8,0	2.732	2.893
XIII	Economische Zaken	2.097	2,2	2.536	2,4	6.570	6.609
XIV	Landbouw en Visserij	2.066	2,2	2.083	2,0	227	271
XV	Sociale Zaken	10.102	10,5	13.205	12,6	1.175	1.112
XVI	Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	9.283	9,7	9.364	8,9	656	726
XVII	Volksgezondheid en Milieuhygiëne	3.379	3,5	3.801	3,6	172	266
XVIII	Aanvullende posten	3.609	3,8	4.341	4,1	—	110
Totaal		96.205	100,0	105.125	100,0	83.690	88.882
Saldi						—12.515	—16.243

De uitgaven-bedragen zijn tevens gegeven in percentages van het totaalbedrag. Daarbij wordt erop gewezen dat deze percentages enigszins worden beïnvloed door de nog niet aan de begrotingshoofdstukken toebedeelde bedragen van de aanvullende posten. De hiervoor aan het slot opgenomen bedragen betreffen voor een deel conjuncturele uitgaven.

2. AANVULLENDE POSTEN 1979

	Uitgaven
1. Relevante uitgaven	3.837
2. Werkgelegenheidsprogramma's	504
	4.341

Ofschoon dit al eerder algemeen werd ervaren, onderstrepen de huidige vooruitzichten voor 1979 dat ons land in de komende jaren voor een moeilijke opgave staat. De doelstellingen rijn ambitieus en kunnen slechts worden gerealiseerd door een beperking van aanspraken op velerlei gebied Op vrijwel geen enkel terrein is echter sprake van een daling van het inkomens- of voorzieningenniveau. Het systeem ban sociale zekerheid kan door de oinbuagingen worden veilig gesteld Correcties die verband houden met de wijze waarop koppelingsmechanismen werken doen daaraan niet af In overeenstemming met de in steeds bredere kring bestaande obertuiging dat zonder inkoinensinatiging de bestrijding van de werkloosheid geen kans van slagen heeft, is getracht een koers uit te zetten waarbij de geringere economische mogelijkheden op evenwichtige wijze worden vertaald in een beperktere groei van collectieve uitgaven enerzijds en van particuliere inkomensaanspraken anderzijds De regering is ervan doordrongen dat boor het realiseren van de inkoinensmatiging de medewerking vaii de sociale partners een belangrijke voorwaarde is

Reacties maatschappelijke organisaties

Hieronder volgt een overzicht van de eerste reacties op het voorgestelde beleid, zoals dat blijkt uit troonrede en begroting, van verschillende maatschappelijke organisaties.

Door de vakcentrales FNV en CNV wordt het beleid in krasse bewoordingen afgewezen. De werkgevers menen, dat het beeld stoelt op te optimistische, speculatieve verwachtingen voor de economische ontwikkeling en dat daarom verdergaande bezuinigingen nodig zijn. De middenstand is blij, dat de consumptieve bestedingen op peil zullen blijven

WERKNEMERS

„Een slag in het gezicht van de vakbeweging en alles wat zij vertegenwoordigt,' zo kenschetst de FNV de Miljoenennota De regering doet een beroep op de vakheweging om mee te werken aan dit beleid, maar dat beroep is „volkomen misplaatst," volgens de FNV. De Kamer zal de regeringsplannen „fundamenteel moeten ombuigen, wil de FNV enige medewerking geven " Gebeurt dat niet, dan zal de FNV haar doelstellingen „op eigen kracht gaan realiseren" via de CAO-onderhandelingen De wijze waarop dat zou moeten gebeuren. wordt overigens in de FNV-reactie niet uit de doeken gedaan

De FNV stelt dat het regeringsbeleid voor volgend jaar ertoe leidt dat meer bedrijfswinst zich vertaalt in meer werkloosheid De regering stelt „miljarden guldens gemeenschapsgeld beschikbaar aan het particuliere bedrijfsleven zonder daaraan eisen te verbinden voor de werkgelegenheid "

De afgelopen twee jaar stegen de investeringen met ruim 20%, maar de afbraak van arbeidsplaatsen ging toch door „Onoverkomelijke bezwaren" heeft de FNV tegen de lastenverdeling, waardoor lagere en modale inkomens onevenredig worden belast In dit verband uit de FNV bezwaren tegen de volledige inflatiecorrectie op de tarieven van loon- en inkomstenbelasting.

Ook het CNV vindt dat het regeringsbeleid „onvoldoende garantie voor verbetering van de werkgelegenheid biedt, terwijl de lasten niet rechtvaardig worden verdeeld." Het CNV is het „fundamenteel oneens" met de wijze waarop de regering wil ombuigen. via sociale uitkeringen, ambtenaren en sociale voorzieningen, omdat het volgens het kabinet „niet realistisch en gewenst" zou zijn te rekenen op inlevering van koopkracht door grote groepen

Maar volgens het CNV zijn de werknemers wel degelijk bereid „een stapje terug te doen terwille van verbetering van werkgelegenheid en een rechtvaardig beleid ' Het CNV kondigt aan dat het van zijn leden wat dat stapje terug betreft „een duidelijke uitspraak" zal vragen met het oog op de komende CAO-onderhandelingen Het CNV doet daarbij een dringend beroep op het parlement om het beleid bij te buigen in de richting die het CNV nodig vmdt.

De opvatting van het kabinet, dat inlevering van koopkracht niet realistisch is, maar alleen kan leiden tot „verscherping van de strijd tussen actieven en niet-actieren De regering bekritireert het verabsoluteren van belangen. maa: werkt op deze wijze de tegenstellingen zelf in de hand" aldus het CNV

Ook de Raam MHP (hoger personeel) nieent nu dat niet „al te zeer" vertrouwd mag worden dat winstherstel automatisch meer werkgelegenheid oplevert Beheersing van de „incidentele" loonstijging (waaronder promoties) is volgens de Raad MHP niet mogelijk in de mate die de regering raamt De bezuinigingsoperatie zou moeten worden losgemaakt van verkleining van inkomensverschillen

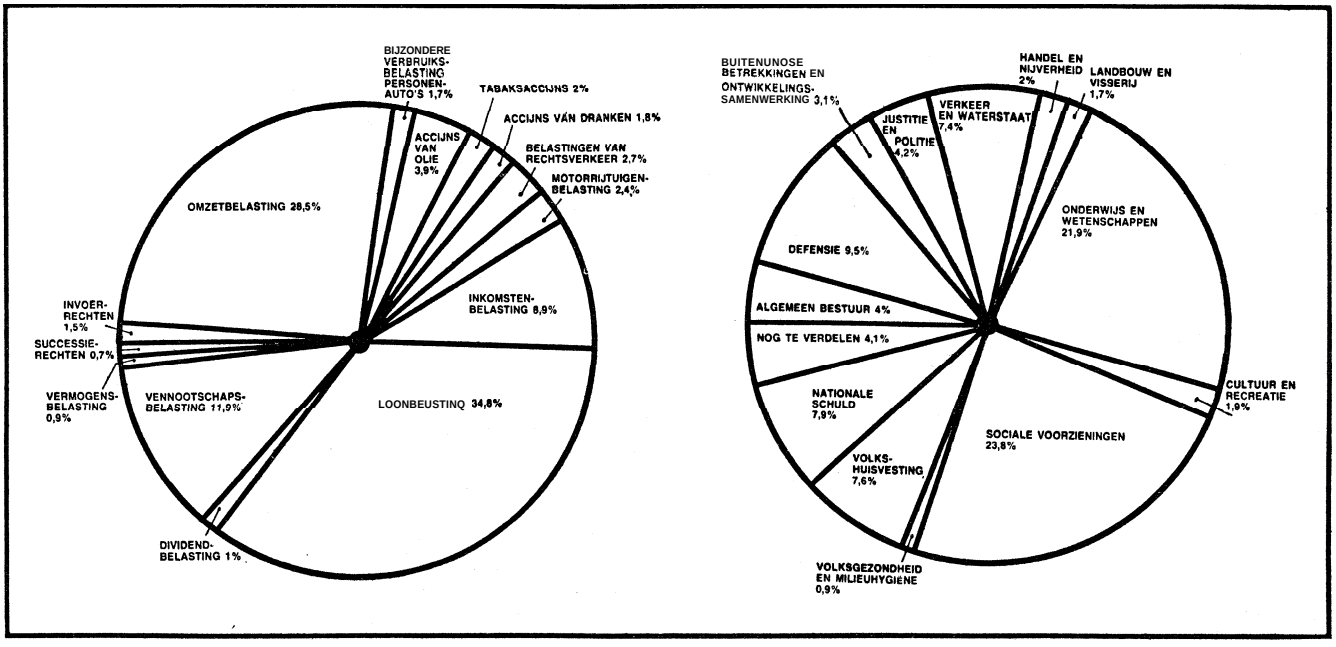
De CHA (hogere ambtenaren) deelt mee dat de houding tegenover het regeringsplan voor beperking op salarissen van ambtenaren „geheel anders" had kunnen zijn als de regering als reden hiervoor had aangevoerd behoud of uitbreiding van werkgelegenheid bij de overheid

WERKGEVERS

De stukken van de derde dinsdag laten geen andere conclusie toe dan dat „bestek '81" snel en krachtig moet worden uiteevoerd en dat aanvullingen onontkoombaar zullen zijn, aldus het Verbond van Nederlandse ondernemingen (VNO)

Bij de concrete beleidsvoornemens voor 1979 mist het VNO echter de aankondiging van wetsontwerpen, waarin de om-

WAAR VANDAAN EN WAAR NAAR TOE

(Het Parool)

C Ramingen belastingopbrengsten op kasbasis voor **1978** en **1979**

	Vermoedelijke uitkomsten 1978	Raming 1979
I Kostprijsverhogende belastingen	34 400	37.140
a Invoerrechten	1250	1.325
b Omzetbelasting	21 500	23.000
r Biizondere verbruiksbelasting personenauto's	i 450	1.550
d Accijns van lichte olie	2 700	2.825
e Accijns minerale olien, andere dan lichte olie	575	600
f Tabaksaccijns	1 650	1.750
g Alcoholaccijns	925	975
h Bieraccijns	265	275
i Wijnaccijns en accijns van mousserende dranken	175	185
j Suikeraccijns	25	25
k Accijns van alcoholvrije dranken	125	130
l Belastingen van rechtsverkeer	1950	2.375
m Motorrijtuigenbelasting		
1 exclusief opcenten	925	1.200
2 opcenten ten behoeve van het Rijkswegenfonds	875	920
n. Grondbelasting (rijksopcenten)	10	5
II Belastingen op inkomen, winst en vermogen	46.245	51.905
a Inkomstenbelasting	7.200	7.900
b Loonbelasting	28.000	31.000
c Dividendbelastang	875	925
d. Kansspelbelasting	65	55
e Vennootschapsbelasting	8.800	10.600
f. Vermogensbelasting	725	800
g Successierechten	575	625
h. Personele belasting (rijksopcenten)	5	p.m.
i Belasting op vermogensaanwas	—	p.m.
III Totaal van 1 en II	80.645	89.045
Aandeel van het Gemeentefonds	10 861	11 076
Aandeel van het Provinciefonds	708	758
Aandeel van het Rijkswegenfonds	875	920
Aandeel van de Europese Gemeenschappen		
1. in de invoerrechten	1241	1.915
2. in de omzetbelasting	—	1.100
Afdracht aan de Investeringsrekening	2080	3885
	15.765	19.054
Ten bate van de Rijksbegroting	64.880	69.991

buigingen op het gebied van de sociale zekerheid met een bedrag van circa f 1 mrd gestalte zouden moeten krijgen
Overeenkomstig de wens van de regering is heit VNO volledig bereid mee te werken aan jaarlijks bij te stellen meerjarenafspraken tussen overheid en sociale partners Hierop wordt van ondernemerskant reeds jaren aangedrongen, maar het is tot nu toe helaas niet mogelijk gebleken er inhoud aan te geven aldus de werkgeversorganisatie
De macro-economische verkenning en Miljoenennota vertonen zowel op het punt van de externe positie van onze economie als ten aanzien van de interne kostenontwikkeling nogal speculatieve veronderstellingen Desondanks wordt in **1979** het merendeel van de hoofddoelstellingen uit Bestek '81 niet zichtbaar naderbij gebracht aldus het Nederlands christelijk werkgeversveraond (NCW)
Positief ervaart het NCW ondermeer dat: de overheid het overleg met de sociale partners in sterkere mate gestalte wil geven, de aanpassingsmechanismen voor sociale uitkeringen en ambtenarensalarissen worden herzien, zodanig dat deze beter worden afgestemd op de inkomensontwikkeling in het bedrijfsleven en dat het instrumentarium voor de stimulermg van investeringen tot nu toe goede resultaten blijkt op te leveren en wordt voortgezet
Negatief vindt het NCW o a dat er te weinig wordt ingespeeld op de verslechterende externe positie van onze economie, en dat de sociale premiedruk zodanig in stand wordt gehouden dat een gezonde financieringsibasis voor de toekomst onvoldoende is gewaarborgd

MIDDENSTAND

De middenstandsverbonden NCOV en KNOV zien ,,met tevredenheid' dat de consumptie op peil blijft Een procent meer consumptie leidt tot **10 000** arbeidsplaatsen meer, waarvan bijna de helft in het midden- en kleinbedrijf, aldus de verbonden.
Zij zijn tegen de halvering van de belastingverlichting voor bedrijven vanwege het plan-Hofstra voor inflatie-neutrale belastingheffing Een goede zaak vinden de verbonden dat ,,nu eindelijk" de inflatiecorrectie voor 100% doorgaat, en dat de speciale belastmgaftrek voor zelfstandigen bij de inkomstenbelasting wordt gehandhaafd

Reacties politici

De VVD heeft als enige van alle fracties in de Tweede Kamer in ruime mate positief en instemmend gereageerd op de troonrede en de miljoenennota. De plannen van het kabinet-Van Agt hebben van alle overige fracties forse kritiek ontvangen. Opvallend daarbij was vooral het negatieve commentaar van CDA-fractievoorzitter Aantjes, de politieke leider van de grootste regeringsfractie.

CDA

In een eerste reactie op de troonrede en miljoenennota somt Aantjes een waslijst met kritiekpunten op. De CDA-leider begint zijn commentaar mild met de stelling dat een ,,realistisch beeld van de ernst van de economische toestand" wordt geschetst en dat het kabinet ,.een positieve en constructieve benadering verdient" Maar hij constateert pal daarop dat ,,een eigen visie van de overheid op de gewenste ontwikkeling van particuliere inkomens en collectieve uitgaven in het licht van de economische ontwikkeling ontbreekt" Evenals initiatieven in internationaal verband om de economische crisis te lijf te gaan.
Ook mist Aantjes ,,een krachtig en overtuigd pleidooi voor selectieve groei en een nieuwe levensstijl" zoals vervat in het CDA-verkiezingsprogram Volgens de CDA-leider valt het accent ,,te eenzijdig" op matiging van collectieve uitgaven, terugdringen van inflatie en verbeteren

Gevolgen van reeds vaststaande en reeds kenbaar gemaakte belastingmaatregelen

Omzetbelasting	1973	1980
	(in mln glds)	
— overbrenging van gas, olie, kolen en dergelijke naar het algemene tarief (belastingplan **1978**)	+ 125	
— verhoging van het tarief voor sigaretten (belastingplan **1978**)	+ 45	
— vervallen van net tijdelijk geldende nultarief voor abonnementen op dag- en nieuwsbladen	+ 25	+ 5
— vervallen van het tijdelijk geldende verlaagde tarief voor muziekuitvoeringen, toneel, kermissen en dierentuinen	— 20	— 5
Tabaksaccijns (belastingplan 1978)	+ 10	
Vennootschapsbelasting — aftrekbaarheid individuele VAD-uitkeringen	p m.	
Totale budgettaire gevolgen	+ 225	+ 10

Samenvattend overzicht belastingplan **1979**

	(in mln glds) 1979	1980
Invloed van reeds vaststaande en reeds kenbaar gemaakte maatregelen	+ 225	+ 10
Vervallen van de algemene winstaftrek in de inkomstenbelasting en de vennootschapsbelasting	+ 550	
Verhoging van de overdrachtsbelasting met 1 punt	+ 265	+ 45
Aanpassing van het tarief van de motorrijtuigenbelasting aan de inflatie	+ 210	
Verlaging van het tarief van de loon- en inkomstenbelasting (verlengmg 20%-schijf en verkorting 26%-schijf met elk t 1100)	— 250	— 45
Totaal	+1000	+ 10

De verwachte ontwikkeling van het vrij beschikbaar inkomen van werkenden in **1979** in procenten t.o.v. **1978:**

	inclusief incidenteel	exclusief incidenteel
Minimumloon	1,5	1,5
Even meer dan minimumloon	2,1	1,3
Modaal loon	1,2	0,4
2x modaal loon	0,2	—0,7
4x modaal loon	0,3	—0,5

van de rendementen. Hij vindt dat er meer aandacht moet zijn voor ,,immateriële zaken". De plannen voor steun aan zwakke bedrijven via stimulering van bedrijfstakken maken volgens hem ,,een kille indruk". Aantjes wil concrete uitspraken in dit kader over de ingangsdatum van de tweede fase van de WIR.
Aantjes stelt zich met betrekking tot de voorgenomen honderd percent inflatiecorrectie zeer terughoudend op. ,,Een te bediscussiëren punt" zegt hij. ,.Wat gebeurt er om de hogere inkomens een extra bijdrage te laten leveren." Content is de politieke leider van het CDA over het milieubeleid, maar ,,vaag" noemt hij de passage over gezondheidszorg. Onderwijsbeleid noemt hij ,,inhoudelijk rnager en weinig concreet."
Hij waarschuwt het kabinet dat ontwikkelingshulp niet ..ondergeschikt" mag worden gemaakt aan eigen economische belangen. Tenslotte wil Aantjes dat het kabinet begin oktober bij de algemene politieke en financiële beschouwing eindelijk concreet wordt over de plannen rond de grondpolitiek.

PvdA

De PvdA-oppositieleider Den Uyl concludeert dat de sociale uitkeringen worden aangetast, op de sociale niinima ,,verscheidene miljoenen" worden bezuinigd maar dat de werkgelegenheid ,,nauwelijks" blijkt toe te nemen. ,,Alle kritiek op Bestek '81 heeft niet mogen baten. Het kabinet van de dialoog zet zijn monoloog voort."
Volgens Den Uyl is hef. kabinetsbeleid ,,op drijfzand gebouwd en munt het uit door lichtzinnigheid." Met name de honderd percent inflatiecorrectie heeft in de PvdA tot grote woede geleid. ,,Het vergroot de inkomensverschililen en wakkert het klimaat aan van ongeloof in de noodzaak van een nieuwe sobere levensstijl." En stelt hij: ,,er valt amper iets te bespeuren van een gericht beleid om arbeidsplaatsen tot stand te brengen." Bezuinigingen op woningbouwterrein bedreigen naar zijn opinie juist de werkgelegenheid.

VVD

,,De VVD kan zichzelf herkennen in deze realistische begroting voor 1979", aldus het begin van het commentaar van VVD-fractieleider Rietkerk.
De liberale fractievoorzitter noemt een groot aantal punten die volgens hem het predikaat ,,positief" verdienen. Hij stelt dat de koopkracht ,,van de meeste mensen kan worden gehandhaafd", de lagere inkomens vooruit gaan, een gunstig fiscaal klimaat voor zelfstandigen, meer lucht voor het bedrijfsleven en de toepassing van de honderd percent inflatiecorrectie.
Hij vindt het ,,gelukkig" dat de collectieve lastenstijging wordt afgeremd zonder aantasting van het voorzieningenpakket en de inkomenspositie van de burgers.

D'66

D'66 vindt dat de voorgenomen maatregelen ,,onvoldoende zijn" om aan de sociaal economische moeilijkheden het hoofd te bieden Alleen lastenverlichting voor het bedrijfsleven leidt, aldus het commentaar, niet tot herstel D'66 betreurt het dat de innovatienota lang op zich laat wachten en dat er onduidelijkheid is over het ingaan van de tweede fase van de WIR (Wet Investerings Rekening) Met de honderd percent inflatiecorrectie stemt de fractie m

CPN

De voorzitter van de CPN-fractie, Marcus Bakker, meent dat de plannen van de regering in de miljoenennota uitdraaien op een snelle groei van de winsten en toch meer werkloosheid
Het bedrog ban Bestek '81 is hierbij aangetoond Het grove pleidooi voor kernbewapening en hoge oorlogsuitgaven is wel het slechtst denkbare antwoord op de pioblemen die er Lijn, aldus Bakker

DS'70

Van alles hetzelfde maar dan wat minder, zegt het DS'70-Kamerlid Nijhof over de miljoenennota. Nijhof vindt dat het kabinet te veel met oude schema's werkt die onvoldoende soelaas bieden voor het economisclie herstel en groei van de werkgelegenheid.
Minister Wiegel schiet volgens DS'70 schromelijk tekort door geen matigend inkomensbeleid te voeren ten aanzien van politieke ambtsdragers.

PPR

De fractievoorzitter van de PPR, Ria Beckers, verwijt het kabinet met zijn plannen geen enkele rekening te houden met de bestaande niachtsverhoudingen. Zonder controle en zonder nadere voorwaarden vallen grote geldbedragen toe aan het bedrijfsleven. Voor het bewapeningsbeleid heeft zij geen goed woord over.

SGP

Ds. Abma, fractievoorzitter van de SGP, betreurt het dat het kabinet geen gehoor heeft willen geven aan het verzoek van ,,duizenden" in het land om de bede weer in de Troonrede op te nemen. ,,De passage die men er nu in heeft gezet, vind ik teleurstellend. Deze passage heeft niets met een bede te maken. Dit had Den Uyl ook wel kunnen verzinnen toen hij besloot om de bede er uit te laten. Ik had van deze regering in dit opzicht wel wat meer verwacht."

GPV

Uit de miljoenennota spreekt volgens de fractievoorzitter van het GPV, Verbrugh, een gezapig conservatisme. ,,Ik kan in het beleid van de regering geen nieuwe koers ontdekken. Het afremmen van een socialistisch beleid is nog geen nieuw beleid."
Over de zin aan het eind van de Troonrede in plaats van de bede: ,,Wat een slap einde. Dit is een oplossing zonder grandeur, zonder stijl."

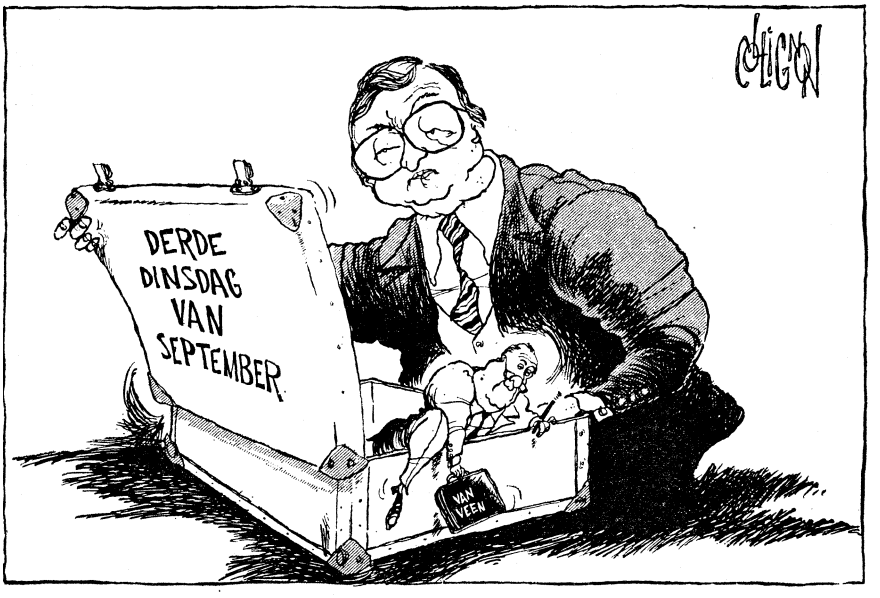
PSP

De fractievoorritter ban de PSP, Van der Spek, vindt het beleid van het kabinet-Van Agt-Wiegel zoals zich dat weerspiegelt in de miljoenennota vol tegenstrijdigheden ,Er wordt hoog opgegeven over het handhaven van de koopkracht voor de lager betaalden, terwijl verzuimd wordt aan te geven dat allerlei wijzigingen in de BTW-tarieven die koopkracht weer aantasten"

Perscommentaren

Een overzicht van commentaren uit enkele dagbladen levert het volgende beeld op:

Het NRC/Handelsblad schreef om.: Wil dit kabinet zich niet te pletter lopen tegen de onwil van de vakbeweging dan zal het de oppositie wind uit de zeilen moeten nemen door meer garanties te geven op het gebied van de winst-werk-relatie, door meer uitzicht te bieden op maatschappij-hervormende veranderingen en wellicht ook door een andere verdeling van de offers dan nu in de blauwdruk zijn ingevuld.
De met name immateriele offers zullen maatschappelijk vooral door de werkgevers en politiek met name door de VVD gebracht moeten worden.
Haalt Bestek '81 het jaar 1979? Ongetwijfeld zal het kabinet veel wisselgeld op zak moeten hebben. Het is tekort geschoten in het scheppen van een aanvaardbaar kader, een consensus, waarbinnen de offers welke gevraagd worden, gemakkelijk aanvaard worden. Daarvoor zal een prijs betaald moeten worden. Naarmate die prijs hoger is worden de pohtieke onzekerheden groter. De maatschappelijke onzekerheden mag men evenmin onderschatten.
Hoewel niet te verwachten valt dat de

(NRC/Handelsblad)

vakbeweging zich rechtstreeks tegen parlementair genomen beslissingen zal verzetten, levert het arbeidsvoorwaardenbeleid zoveel mogelijkheden tot onverwachte en ongewenste ontwikkelingen op, dat men Andriessen zou kunnen verplichten regelmatig op de noodrem te trappen. De noodremprocedure is een vondst, die in eerste instantie redding kan brengen, maar het is ook een instrument dat gevaarlijk kan worden omdat misbruik nu eenmaal gestraft wordt

De Volkskrant merkte op. De eigenlijke prioriteitsbepaling van het kabinet is slechts uit de kleine lettertjes en met behulp van Bestek '81 te reconstrueren
Het kabinet wil meer doen aan Defensie, Civiele Verdediging en materiele sterkte van de politie De verliezers zijn de sociale minimumtrekkers, de gemeenten, het openbaar vervoer, werkende jongeren (90 miljoen leerplicht gaan niet door) en de sociale woningbouw, ondanks jammeren in Troonrede over de woningnood in de Randstad (Bovendien wordt de doorstroming bemoeilijkt door hogere belasting op verkoop van onroerend goed, een heel vreemde zaak bij de huidige woningmarkt, en de stijging van grondprijzen)
Dit is zonder meer de politieke keuze van een sterk behoudend kabinet Maar de ploeg van Van Agt durft niet te staan voor haar keuze Er wordt niet geargumenteerd, de zaak blijft aan het zicht onttrokkeil. Het kabinet vlucht in een wolk van vergeefse mooie bedoelingen en van a-politiek zorgelijkheidsvertoon, in de kennelijke hoop dat parlement en publieke opinie het steelse snijden op de verkeerde posten achteloos laten passeren

Uit Trouw het volgende citaat' Naar onze mening blijkt nog steeds niet de vraag beantwoord wie in zijn keuze realistischer is' het kabinet of zij die grotere matiging in de inkamenssfeer bepleiten
We denken in dit verband aan het gesprek dat minister Albeda vorige week voerde met vakbeweging en ondernemers
De vakbeweging liet toen duidelijk blijken dat het kabinet te somber is over de mogelijkheden van meer inkomensbeperking
Wij kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat het kabinet hier een belangrijke kans heeft laten liggen In plaats van de leiders van de vakbeweging te helpen hun achterban over de streep te trekken, probeert het kabinet het volk aan te praten dat een straffere beperking aan de inkomenskant toch niet lukt Op die manier worden forsere ingrepen in de sociale uitkeringen inderdaad onvermijdelijk; niet omdat andere oplossingen ,,niet realistisch" zouden zijn, maar omdat zij door het kabinet kennelijk niet gewild worden

Het Vrije Volk leverde het volgende commentaar: Het kabinet-van Agt zit er Daarmee is zo ongeveer alles gezegd. De Troonrede is ondanks het heldere Nederlands er een van sen gapende verveling. Er staat werkelijk geen enkele interessante gedachte in. De regenng lijkt van maar één ding bezeten te zijn: verbeter de winsten en de banen vliegen u als gebraden duiven de mond in. Er is weliswaar nauwelijks nog een econoom te vinden die een stuiver voor dit dogma geeft maar de regering wijdt er de helft-van de Troonrede aan Het past ook perfect bij de denkluiheid die deze regering zo kenmerkt. Wij, regering, schrappen en schrapen en u, bedrijfsleven, zorgt dan maar voor de rest, Geen woord over hoe de regering zelf een bijdrage aan de werkloosheidsbestrijding denkt te leveren door het scheppen van meer banen.
Toen Bestek '81 uitkwam, werd er verwezen naar Prinsjesdag om daarachter te komen. Nu Prinsjesdag er is, wordt er voortdurend terugverwezen naar Bestek '81 Deze regenng heeft kennelijk geen ander ideaal dan blijf zitten-waar-je-zit-en-verroer-je-niet

In Het Parool stond Hoe benard die situatie is blijkt uit het tot het uiterste opgeklikte financieringstekort Dit noopt tot een niet geringe monetaire financiering (zeg maar: geldmakerij), met het grote risico van een herleving van de fors teruggedrongen, maar nog altijd te hoge inflatie Een straffe bewaking van het uitgaventotaal en een „noodremprocedure" moeten een verdere uitloop van dit tekort voorkomen Maar hoe die rem precies zal werken en wat daarvan de budgettaire en maatschappelijke gevolgen zullen zijn laat het kabinet in het midden
Deze vraag is van te meer belang omdat in verband met een loontechnische complicatie in de begroting een ,,majeure tegenvaller" — het jargon is van Financien — van rond een miljard zit ingebakken Deze moet al meteen worden opgevangen, waarbij die noodrem weleens niet zou kunnen worden gemist

De Teiegraaf vindt de miljoenennota een gevaarlijk waagstuk, dit in verband met de onzekerheden en het gigantische begrotingstekort. De regering kampt met de door het kabinet-Den Uyl nagelaten erfenis van explosief aangezwengelde staatsuitgaven. De koers kan slechts voorzichtig worden verlegd. Voor 1979 leidt dit tot een voortgezette stijging van de collectieve uitgaven en een astronomisch begrotingstekort met het levensgrote risico van het weer aanwakkeren van de inflatie, aldus De Telegraaf.

In het Algemeen Dagblad werd gezegd: ,,De Troonrede is symbolisch voor de magere jaren die ons in de miljoenennota worden voorspeld: het is een kort, mager stuk, zonder visie en zonder een spoor van bevlogenheid. Het meest interessant is nog wat er niet in staat: geen woord over de abortus, toch hoogst omstreden en uiterst actueel. Het kabinet heeft zich op het standpunt gesteld dat het tot 1 januari de tijd heeft om het onderwerp te bestuderen en dat er nu eenvoudig niets nieuws te vermelden valt. Een aanvechtbare redenering.
Zowel in de Troonrede als in de miljoennota staat het vraagstuk van de werkloosheid centraal. Het kabinet zoekt de oplossing in beheersing van de collectieve sector (overheid en sociale voorzieningen) en in stimulering van het bedrijfsleven om de rendementen te verbeteren. Twijfels ove het welslagen van deze operatie zijn op zijn plaats.
Ten slotte de bede. Vorig jaar eindigde de vorstin de troonrede met het uitspreken van de hoop ,,dat wij allen de kracht zullen ontvangen", nu sprak zij over ,,het vertrouwen dat velen u wijsheid toewensen en om zegen voor u bidden".
Deze aangepaste bede is een wijze tussenoplossing van het kabinet.

Het Reformatorisch Dagblad vindt dat wat er nu aan bede" in de troonrede gekomen is niet anders dan teleurstellen-kan, Er wordt de wens uitgesproken dat het werk mag worden gedaan ,,in het vertrouwen dat velen u wijsheid toewensen en om zegen voar u bidden".
Het mag dan zijn dat bidden een typisch godsdienstig begrip is, zodat bidden om zegen wel zal slaan op Gods zegen, maar het ging dit kabinet kennelijk te ver om Gods naam daarbij te vermelden, aldus de krant.

Het Nederlands Dagblad noemt het niet alleen of misschien wel helemaal geen bescheidenheid die ons in dc troonrede tegemoet komt. Het is veeleer een soberheid die voortkomt uit een niets te zeggen hebben. Het kabinet weet dat er afgeremd moet worden en roept tot medewerking daaraan op. De noodzaak daarvan valt niet te ontkennen, maar het is geestelijke armoede als het daarbij blijft. Want dan is het beleid enkel negatief, terwijl een regering een volk pas kan bezielen als ze positieve perspectieven weet te schetsen. Dit kabinet mist karakter. Het duidelijkst komt dat uit in de slotpassage van de troonrede: daar is een poging gedaan humanistische kolen en christelijke geilen te sparen, maar dit gebeurt op een zo lamlendige manier dat de Koningin de naam van Hem tot wie om zegen gebeden niet eens op de lippen mocht nemen.

Uit De Waarheid tenslotte het volgende citaat:
Haar beleid werkt fataal uit.
Werd de bezuinigingsoperatie niet gepropageerd als heilsplan tegen de werkloosheid? Maar in het eerste jaar, waarin deze zegen over ons moet neerdalen, belooft de regering een stijging van de werkloosheid tot gemiddeld 215.000 mannen en vrouwen! Ziedaar het resultaat van de regeringspolitiek, die alleen méér werklozen voortbrengt.
Wat werd gepresenteerd als een plan voor werkgelegenheid, heet nu plotseling ,,vermindering van het huidige tempo van afbraak".
Het is dus een program van afbraak van werkgelegenheid, de regering zegt het zelf: in welk tempo zal de afbraak voortgaan — dat is haar enige vraagpunt.
Tegelijk erkent de regering met zoveel woorden, dat hogere winsten helemaal niet tot meer werk leiden. Wat haar betreft kunnen de verhoogde rendementen rustig worden opgeslagen in safes of naar het buitenland gebracht via kapitaalexport.
Ofschoon de winsten toenemen en de investeringen in aanzienlijke mate stijgen, gaan er in de industrie alleen al vijftienduizend arbeidsplaatsen verloren. (Nederlandse Staatscourant, Ministerie van financiën, ANP, NRC/H'blad, De Volkskrant, Het Parool, Trouw, De Waarheid)

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING

Gelijktijdig met de troonrede en de rijksbegroting wordt ook de zogeheten Macro-economische verkenning (MEV) gepubliceerd. In dit werkstuk van het Centraal Planbureau (CPB) wordt gepoogd een analyse te geven van de nationale en internationale economische situatie. Als zodanig vormt de MEV een belangrijke grondslag voor het te voeren regeringsbeleid.
Er worden echter ook verwachtingen voor de naaste toekomst in geformuleerd. waarin de beleidsplannen van het kabinet zijn verwerkt.
Het eerste hoofdstuk van de MEV wordt voorafgegaan door een inlei-

KERNGEGEVENS 1976-1979	1976	1977	1978	1979	
Veronderstellingen					
Externe data	mutaties tov. voorafgaand jaar in %				
Volume wereldinvoer (herwogen)	14	4	5	6	
Invoerprijspeil (in gld)	6,5	3	—1,5	3,5	
Concurrerend uitvoerprijspeil (in gld)	5,5	1	0,5	5	
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	2	1,5	2,5	6	
Effectieve koers van de gulden tov de concurrenten op buitenlandse markten	1,5	6,5	3,5	0	
tov de leveranciers .	1	3,5	1,5	0	
Overige veronderstellingen					
Overdrachtsuitgaven door de overheid (bruto)	25,8	7,9	18	12,5	
Waarde materiele overheidsconsumptie	14,5	10	5	12,5	
Waarde overheidsirivesteringen	7	0,5	4,5	4,5	
Volume investeringen in woningen	2,5	16	2,5	2,5	
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	0,5	0	0,5	0,5	
Liquiditeitsquote1 (ultimo)	40	38,1	37,5	37,5	
Loonsom per werknemer in bedrijven	11	8	7,5	5,5	à 6
Resultaten					
Volume particuliere consumptie		4,5	3,5 à 4	2	
Volume bruto investeringen bedrijven (excl woningen)	—3,5	15,5	6	3	
Volume materiele overheidsbestedingen2	2	—0,5	—0,5	4,5	
(wo investeringen)	(—2)	(—7,5)	(—2)	(—0,5)	
Volume goederenuitvoer	12,5	—2	2	6	
Volume goedereninvoer .	11	2,5	3	3,5	
Volume bruto nationaal produkt	5	2,5	2	3	
Produktievolume in bedrijven	4,5	2,5	2,5	3	à 3,5
Prijspeil particuliere consumptie	9	7	4,5	4	à 4,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen) .	9	6,5	4 à 4,5	4	
Prijspeil goederenuitvoer	6	3	—0,5	2,5	
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl zelfstandigen)	5,5	2,5	2,5	3,5	
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer incl. incidenteel)	0,5	2,5	2,5	1	à 1,5
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	1,5	4.5	3	—1	
	niveaus				
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld gld)	7,5	1,1	0,5	1,5	
Voorraadvorming (mld gld)	3,2	3,9	3	2,8	
Werkloosheid (1000 personen)	211	204	205	215	
Arbeidsinkomensquote	81,1	80,4	80,5	79,5	
Idem, gecorrigeerd4 .	91,2	91,1	91	90,5	
Besparingen1 .	16,1	15,1	14,5	14,5	
Financieringssaldo overheid (transactiebasis)1	—5,6	—3,9	—4,3	—5,2	
Belastingdrukl, 3 .	31,1	31,7	32,9	34,1	
Sociale premiedruk1	19,9	19,7	19,9	19,8	

1 In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen

2 Omvat overheidsinvesteringen en -consumptie (excl lonen en salarissen

3 Gecorrigeerd voor statistische drukstijging bedraagt de belastingdruk in 1978 32,6 cn in 1979 33%

4 Gecorrigeerd voor mijnbouw, openbaar nut en woningexploitatie

ding van minister Van Aardenne van economische zaken.

In zijn voorwoord bij de MEV wijst minister Van Aardenne op het belang dat de beleidsmaatregelen die het kabinet voor volgend jaar heeft voorgesteld, ook worden uitgevoerd Hij verwijst dan allereerst naar de voorgestelde ombuigingen in de collectieve sector

Maar zeer belangrijk noemt hij ook de veronderstelling dat in het loonoverleg tussen werkgevers en werknemers wordt overeengekomen dat in de nieuwe CAO's geen reele inkomensstijging zgn (initiele verbetering) wordt overeengekomen

Volgens minister Van Aardenne zou de produktie, en met name die in de industrie, volgend jaar minder teleurstellend kunnen verlopen dan dit jaar De stijging van de binnenlandse vraag naar consumptie- en investeringsgoederen wordt weliswaar geringer maar voor de export ligt een positiever resultaat binnen het bereik der mogelijkheden. Met gunstig gevolg voor de lopende rekening van de betalingsbalansen

Hij vermeldt dat de groei van de produktie en die van het reëel nationaal inkomen vooralsnog enigszins beneden de voor de middellange termijn gemaakte ramingen blijven. Hel is mogelijk dat de geregistreerde werkloosheid als gevolg daarvan volgend laar nog enige stijging te zien geeft Van Aardenne wijst er echter op dat het werkloosheidsniveau van 215 000 in 1979 evenwel ook overschat kan zijn en in de praktijk lager kan uitvallen Die mogelijke overschatting kan een gevolg zijn van het feit dat de effecten van de aanvullende maatregelen niet exact berekend kunnen worden

Volgens Van Aardenne laten de vooruitzichten voor 1979 zien dat de door de regering gestelde doeleinden niet onmiddellijk ten volle kunnen worden gerealiseerd Daarvoor is de problematiek te moeilijk cn zijn de risico's te groot Essentieel vindt hij dat de effecten van het beleid niet worden doorkruist door externe factoren — zoals veranderingen in de wisselkoersen -- die een verbetering van onze roncurrentiepositie in de weg zouden staan

Even belangrijk is dat de wereldhandel zijn stijgingstempo kan handhaven Van Aardenne zegt sinds de oonferentie in Bremen en Bonn, waar afspraken zijn getnaakt over net stimuleren van de economie. minder aanleiding voor pessimisme te zien dan voorheen.

Enkele punten uit de MEV voor 1979 zijn de volgende:

Ondanks de ombuigingen in de rijksuitgaven en sociale zekerheidssector, het beperkte belastingplan en het aanvullende werkgelegenheidsprogramma van totaal f 2 mrd zal het kabinet e waarschijnlijk niet in slagen om volgend jaar de werkloosheid terug te dringen tot onder het niveau van 215.000 Dat is 10 000 hoger dan het voor 1978 verwachte gemiddelde werkloosheidsniveau

Tegenover de verslechtering van de werkgelegenheidssituatie staan ook wel enige verbeteringen, al zijn deze niet zo groot als de regering zou willen Zo zou als gevolg van het voorgenomen beleid de prijsstijging volgend jaar beperkt kunnen blijven tot 4% (dit jaar 4 à 4,5%), kan de export stijgen met 6% (dit jaar 2%) het bruto nationaal produkt met 3% (dit jaar 2%), de arbeidsproduktiviteit in de bedrijven met 3,5% (dit jaar 2 5%), de investeringen van de bedrijven met 3% (dit jaar 6%) en de arbeidsinkomensquote (het aandeel van de arbeid in het nationaal inkomen) kan dalen van 91 naar 90,5%.

Die laatste daling met slechts een ½% betekent dat de doelstelling van het kabinet om de arbeidsinkomensquote ieder jaar met 1% te laten dalen m 1979 in ieder geval niet gerealiseerd wordt De rendementsverbetering voor de bedrijven blijft dan achter bij wat het kabinet noodzakelijk achtte

Voor de modale werknemer (gehuwd, twee kinderen en dit jaar een brutoloon van rond f 30000) zit er volgend jaar misschien nog een geringe inkomensstijging of de nullijn in het vat. Tenminste wanneer geen rekening is gehouden met de verwachte incidentele loonstijging van 1 a 1,5%

Willen deze verwachtingen uitkomen dan moet wel aan enige belangrijke voorwaarden worden voldaan De Nederlandse gulden mag ten opzichte van buitenlandse valuta niet in waarde stijgen, de wereldhandel moet met 6% toenemen en de lonen mogen volgend jaar niet meer stijgen dan met gemiddeld 5,5 a 6% (dit jaar 7,5%) De onzekerheid over vooral de ontwikkeling van de wereldhandel en onze export is echter zeer groot

Het Centraal Planbureau heeft in de MEV berekend wat het effect zou zijn wanneer onze uitvoer volgend jaar 2 procent minder stijgt dan nu de verwachting is Dit heeft een gering negatief effect op het reëel besteedbaar inkomen, maar een sterker negatief effect op de bedrijfsinvesteringen en de produktie van de bedrijven. De werkloosheid neemt volgend jaar dan met 7000 en het jaar daarna met 12000 extra toe

Wanneer de loonstijging volgend jaar één procent hoger zou uitvallen stijgt de werkloosheid in twee jaar met 5000 man meer Een hogcrc loonstijging zou een gunstig effect hebben op het volume van de consumptie, maar een negatief effect op de prijsstijging, de bedrijfsinvesteringen en de export.

Wanneer de consumptie volgend jaar 1 procent meer stijgt dan is geraamd leidt dat tot een daling van de werkloosheid met 14 000 in twee jaar Wanneer echter de groei van de consumptie 1 procent achterblijft bij de raming neemt de werkloosheid in twee jaar met 17 000 toe

Uit de MEV blijkt uat ue werkloosheid volgend jaar niet alleen lager maar ook best aanzienlijk hoger zou kunnen uitvallen. De totale werkgelegenheid — die van overheid en bedrijven samen — zal met ruim 5000 plaatsen afnemen. Mede door de structurele aanwas van de beroepsbevolking zou daardoor een toeneming van de werkloosheid kunnen ontstaan van 30000. Het CPB gaat er echter van uit dat een dergelijke toeneming onwaarschijnlijk is

Het verwacht dat het extra aanbod voor een belangrijk deel alleen belangstelling heeft voor deeltijdarbeid. Dan komt men niet in de werkloosheidsstatistieken Het CPB verwacht ook meer vervroegde uittreding. Gerekend wordt met 5000 vervroegde uittredingen bij de PTT en onderwijs.

De economische ontwikkeling in 1978 laat een iets somberder beeld zien dan in februari nog was voorspeld, hoewel het CPB benadrukt dat het ook hier nog gaat om ramingen en de situatie nog zou kunnen veranderen

De produktie van de bedrijven viel tegen, op de buitenlandse markten heeft het Nederlandse bedrijfsleven opnieuw terrein verloren. Het CPB verwacht wel dat de industriele produktie zich m de laatste maanden van dit jaar weer enigszins zal herstellen

De toeneming van de bedrijfsinvesteringen met 6 procent in 1978 stak gunstig af bij de investeringen in andere landen, mede wanneer daarbij in beschouwing wordt genomen dat de buitenlandse investeringen in ons land zijn teruggelopen. Een ander pluspunt, zoals minister Van Aardenne in het voorwoord noemt, is het verloop van de prijsstijging in 1978.

Het Centraal Planbureau meent dat dit jaar geen doorbraak uit de situatie van trage groei van de wereldeconomie meer te verwachten is. Volgens het CPB mag redelijkerwijs worden aangenomen dat de nieuwe expansieve maatregelen van Duitsland en Japan een terugval van de groei in Europa hebben voorkomen.

(N R C/H'b l a d, M i n i s t e r i e v a n e c o n o m i s c h e z a k e n)

BELGIË

MILITAIRE KRITIEK OP HET LEGER

Generaal-majoor Robert Close heeft op 4 sept. in het legerkamp Vogelsang, in zijn afscheidstoespraak als commandant van de zestiende divisie, verklaard dat de Belgische strijdkrachten een puinhoop zijn en dat hij niet de verantwoordelijkheid wil dragen voor — wegens gebrek aan uitrusting en opleiding — nodeloos geofferde soldatenlevens. Close publiceerde in 1976 een boek, onder de titel Europa weerloos?, waarin hij de doelmatigheid van de NAVO-strijdmacht in Midden-Europa in twijfel trok en betoogde dat een Sowjet-Russische bliksemaanval op het Westen een grote kans van slagen had. Het boek verwekte heel wat deining. Close werd thans, aan het einde van zijn militaire loopbaan, benoemd tot lid van de Belgische vaste defensiecommissie.

De Standaard (8-9) schreef in een commentaar: „Zowel met zijn boek als met zijn geruchtmakende rede heeft Close vermoedelijk de bedoeling een psychologische schok te veroorzaken. De gebreken van de landmacht zijn immers overbekend: minder beroepsvrijwilligers dan nodig (een tekort van ongeveer 6.000), dienstplichtigen met maximum tien maanden dienst in parate gevechtseenheden, tekorten in bewapening en munitievoorraden, teveel herstructureringen. Anders dan Close liggen de meeste Belgen daar niet van wakker. Mogelijk levert de generaalstoespraak een fikse politieke rel op over zwijgplicht en spreekrecht van officieren, maar of het huidige defensiebeleid — dat overigens sinds vele jaren in hetzelfde spoor loopt — aan een ernstig onderzoek zal worden onderworpen, laat staan omgebogen?"

Het ministerie van landsverdediging weigerde commentaar te geven bij de generaalstoespraak.

SIMQNET IN ANGOLA

Minister van buitenlandse zaken Simonet bracht van 6 tot 10 sept. een officieel bezoek aan Angola, waar hij besprekingen voerde met de regering en ontvangen werd door president Neto. Hij bezocht o.m. de haven van Lobito, de oliehaven van Soyo en de diamantstreek.

Na afloop zei Simonet dat Belgische deskundigen zullen helpen bij de modernisering van de haven van Lobito en bij het opnieuw in gebruik nemen van de Benguela-spoorweg die het koper uit Shaba naar de Atlantische kust vervoert. Hij verklaarde voorts nooit te hebben geloofd dat Angola heeft gediend als een bruggehoofd voor een Sowjet-interventie in Afrika. De Cubaanse aanwezigheid in Angola noemde hij aanvaardbaar ,,in de mate dat zij de stabiliteit in Afrika niet in het gedrang brengt." Simonet verduidelijkte dat hij alsnog die Cubaanse aanwezigheid wel degelijk als stabiliserend beschouwde.

Neto verklaarde van zijn kant dat hij het ingrijpen van de Belgische para s in Shaba, ten tijde van de gebeurtenissen in Kolwezi, gewaardeerd had, en dat hij niet langer vreesde dat de inter-Afrikaanse troepen, die in Shaba gelegerd zijn. tot in Angola zullen doordringen.

Eerlang zal een Belgisch technisch-economische missie naar Angola reizen, om de kansen op samenwerking nader te onderzoeken.

FPNCTIEVERDELING ONDER WAALSE STEDEN

De burgemeesters van vier grote Waalse steden, E. Close (Luik), L. Harmegnies (Charleroi), A. Dubois (Mons) en L. Namêche (Namen) zijn het op 12 sept. eens geworden over de functie, die hun resp. centra zullen vervullen in het Waalse gewest, dat gestalte krijgt in hei nieuwe geregionaliseerde België. De instellingen, administraties en organismen die worden gedecentraliceerd zouden, volgens de burgemeesters, als volgt moeten worden gelokaliseerd: de politieke functie te Namen, de economische te Luik, de sociale te Charleroi en de culturele te Mons. De burgemeesters hebben tevens verklaard dat deze indeling de vestiging van bepaalde gedecentraliseerde administraties in nog andere Waalse stelden of gemeenten niet uitsluit. Na verder overleg met andere Waalse burgemeesters zullen de vier officieel voorstellen doen aan de regering.

BEVOLKINGSCIJFERS

OP 31 dec. 1977 telde België 9.837.413 inwoners of 14.111 meer dan een jaar voordien.

Vlaanderen telde er 5.584.847 (+ 18.856), Wallonië 3.223.594 (+ 8.335) en het hoofdstedelijk gebied Brussel 1.028.972 (— 13.080). Het aantal Duitstalige Belgen, die bij de Waalse regio worden geteld, bedroeg 64.613 (— 64).

Op één jaar na is de groei de kleinste van de jongste zeven jaar. In 1976 nam de bevolking slechts toe met 10.200 eenheden. De bevolkingsgroei in 1976 en 1977 blijft heel wat beneden die van de voorgaande jaren: 44.400 in 1971, 31.500 in 1972, 29.700 in 1973, 31.700 in 1974 en 24.900 in 1975.

De bevolkingsgroei in 1977 is in hoofdzaak het gevolg van het overschot van de geboorten op de sterfgevallen. Het aantal geboorten is niet erg gestegen, maar het aantal sterfgevallen is sterk gedaald. Er waren in 1977 121.523 geboorten of 1.051 meer dan in 1976. Er waren 112.208 sterfgevallen of 6.600 minder dan in 1976. Het is veruit het laagste aantal sterfgevallen van de jaren zeventig. Tegenover de twee voorgaande jaren is wel een verbetering

merkbaar In 1975 was het aantal geboorten immers gelijk aan het aantal sterfgevallen, zodat de bevolkingsaangroei toen uitsluitend toe te schrijven was aan het migratiesaldo van 24 904 eenheden In 1976 overtrof het aantal geboorten de sterfgevallen met 1700 Het migratiesaldo was toen sterk teruggelopen tot 8 443 eenheden In 1977 is het migratiesaldo verder gedaald tot 4 796 eenheden (In 1973 bedroeg dat saldo nog 42 812 eenheden)
(Bron Nationaal Instituut voor de Statistiek)

STATISTIEK TEWERKSTELLING

Het staatssecretariaat voor Vlaamse streekeconomie heeft in augustus een nota gepubliceerd over de ontwikkeling van de tewerkstelling in België tijdens de jongste vier crisisjaren.
Uit de nota blijkt dat tussen 1974 en 1977 153.329 arbeidsplaatsen verloren zijn gegaan in de industriële sector. Dat verlies van 13.1'; kon gedeeltelijk worden goedgemaakt door de groei van de werkgelegenheid in de bouwsector met 5.677 eenheden en in de tertiaire sector met 95.798 eenheden. Het nettoverlies bedraagt over vier jaar 51.854 eenheden of 1,7%.
Voor Vlaanderen bedraagt het nettoverlies 4.501 werkplaatsen (— 0,3%). De 75.801 (— 10,9%) verloren gegane industriële arbeidsplaatsen werden immers opgevuld door 10.268 eenheden in de bouwnijverheid en door 61.035 eenheden in de tertiaire sector, waarvan 30.093 in overheidsdienst. Wallonië verloor 53.657 (— 15.2%) industriële werkplaatsen, maar won in de bouw 1.965 en in de tertiaire sector 30.447 (waarvan 21.031 in overheidsdienst) bij. Het nettoverlies voor Wallonië bedroeg dus 21.245 werkplaatsen of 2,5%.
In Brussel gingen 23.868 industriële werkplaatsen verloren of 19,2% en in de bouw nogmaals 6.556. Alhoewel de tertiaire sector een toename vertoonde van 4.316 eenheden, betekent het toch een achteruitgang, aangezien in Brussel 9.507 overheidsbetrekkingen werden gecreëerd. Het nettoverlies voor Brussel bedroeg dus 26.108 eenheden of 4,3%.
Voor het Rijk zorgde de overheid voor 60.631 op de 95.798 gecreëerde arbeidsplaatsen. (Trends, 1-9)

SPANJE

FUSIE VAKBONDEN

Op 18 december '77 zijn twee vakbonden gefuseerd en wel de UGT (Algemene Unie van Werknemers) en een deel van de USO (Syndicale Unie van Arbeiders). Tot áeze fusie werd besloten op een plechtige bijeenkomst in Madrid waarbij beide groepen elk met 300 afgevaardigden bijeen waren.

De nieuwe vakbondcentrale draagt de naam van de UGT, die in betekenis de USO de afgelopen jaren sterk had overvleugeld en met de communistisch getinte Comisiones Obreras (Arbeidersraden) tot de twee belangrijkste vakbonden in het land gerekend dient te worden.

De sectie van de USO die voor fusie koos, wordt geleid door José Maria Zufiaur. Een andere sectie onder aanvoering van Manuel Zaguirre was hiertegen gekant en blijft een eigen leven leiden. Dit verschil in opvatting vormde het breekpunt tijdens het congres dat de USO in november '77 hield. Vanaf dat moment zijn beide secties hun eigen weg gegaan. De komst van de USO-leden betekende voor de UGT natuurlijk een welkome versterking bij de vakbondsverkiezingen, die in maart '78 in Spanje zouden worden gehouden.
De UGT heeft traditioneel steeds zeer nauwe banden gehad met de Spaanse Socialistische Arbeiderspartij (PSOE) van Felipe Gonzalez. De USO werkte samen met de zogenaamde Federatie van Socialistische Partijen. De Madrileense sector van deze federatie is al voor de parlementsverkiezing in juni '77 in de PSOE opgegaan. *(NRC/H'blad)*

TEKSTEN

ISRAËLISCH VREDESPLAN

Op 28 dec. 1977 onthulde premier Begin van Israël in de Knesset zijn vredesplan voor de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook op basis van de volgende 26 beginselen:

(1) het militaire bestuur in Judea, Samaria en het district Gaza zal worden opgeheven;

(2) in Judea, Samaria en het district Gaza zal bestuursautonomie van de inwoners, door hen en voor hen, worden gevestigd;

(3) de inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza kiezen een uit elf leden bestaande bestuursraad; de bestuursraad zal in overeenstemming met de in dit document neergelegde beginselen werken,

(4) elke inwoner van 18 jaar of ouder is, ongeacht zijn burgerschap, en ook wanneer hij staatloos is, gerechtigd aan de verkiezingen voor de bestuursraad deel te nemen;

(5) elke inwoner, wiens naam op de kandidatenlijst voor de bestuursraad staat en die op de dag waarop de lijst wordt ingediend 25 jaar of ouder is, mag in de raad gekozen worden;

(6) de bestuursraad zal gekozen worden via algemene, rechtstreekse, persoonlijke, gelijke en geheime verkiezingen;

(7) de ambtsperiode van de bestuursraad zal vier jaar zijn vanaf de dag van de verkiezing daarvan;

(8) de zetel van de bestuursraad is Bethlehem;

(9) onder de leiding en de verantwoordelijkheid van de bestuursraad vallen alle bestuursaangelegenheden die de Arabische inwoners van de gebieden van Judea, Samaria en het district Gaza betreffen,

(10) de bestuursraad zal de volgende afdelingen omvatten onderwijs religieuze zaken, financien, verkeer, bouw- en woningaangelegenheden, industrie, handel en toerisme, landbouw, gezondheid. arbeid en sociale aangelegenheden, herinschakeling van de vluchtelingen, justitieel beleid en toezicht op de plaatselijke politiemacht, de raad kondigt de nodige voorschriften af die het werk van deze afdelingen regelen,

(11) voor de veiligheid en de handhaving van de openbare orde in de gebieden van Judea, Samaria en het district Gaza zijn de Israëlische autoriteiten verantwoordelijk;

(12) de bestuursraad kiest een voorzitter,

(13) de eerste zitting van de bestuursraad wordt gehouden 30 dagen na de publikatie van de verkiezingsresultaten;

(14) de bewoners van Judea, Samaria en het district Gaza zullen, ongeacht hun (huidige) staatsburgerschap of staatloosheid. vrije keus (optie) hebben of zij het Israelische of Jordaanse staatsburgerschap willen aannemen,

(15) een inwoner van de gebieden van Judea, Samaria en het district Gaza die het Israëlisohe burgerschap aanvraagt. krijgt dit staatsburgerschap overeenkomstig de bepalingen van de wet op het Israëlisch staatsburgerschap;

(16) inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza die van hun recht op een vrije optie gebruik maken en het Israelische staatsburgerschap kiezen, krijgen het actief en passief kiesrecht voor de Knesset overeenkomstig de kieswet,

(17) inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza die staatsburgers van Jordanie zijn of die volgens het recht van vrije optie staatsburgers van Jordanie worden, krggen het actief en passief kiesrecht boor het parlement van het Hasjemitische koninkrijk Jordanie in overeenstemming met de kieswet van dat land,

(18) kwesties die voortvloeien uit de verkiezing van inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza voor het Jordaanse pa lement, zullen in onderhandelingen tussen Israël en Jordanie worden opgehelderd; r

(19) een commissie zal worden gevormd van vertegenwoordigers van Israël, Jordanië en de bestuursraad teneinde de bestaande wetgeving in Judea, Samaria en het district Gaza te bestuderen en te beslissen welke van deze wetten van kracht blijven, welke ingetrokken worden en welke bevoegdheden de bestuursraad zal hebben voor het afkondigen van wettelijke voorschriften; de besluiten van de cammissie zullen eenstemmigheid vereisen,

(20) inwoners van Israël zijn gerechtigd grond in de gebieden van Judea en Samaria en in het district Gaza te verwerven en zich daar te vestigen, Arabieren inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza die, in overeenstemming met de hun verleende vrije optie, Israelische burgers zullen worden, zijn gerechtigd land in Israël te verwerven en zich daar te vestigen.

(21) er zal een commissie van vertegenwoordigers van Israël, Jordanië en de he.

stuursraad worden gevormd om de normen voor immigratie naar de gebieden van Judea, Samaria en het district Gaza vast te stellen, de commissie zal de normen vaststellen volgens welke Arabische vluchtelingen die buiten Judea, Samaria en het district Gaza wonen in redelijke aantallen naar die gebieden zullen mogen immigreren, de besluiten van de commissie moeten eenstemmig genomen worden

(22) inwoners van Israël en inwoners van Judea, Samaria en het district Gaza zullen verzekerd zijn van vrijheid van beweging en vrijheid van economische activiteit in Israël, Judea en het district Gaza;

(23) de bestuursraad zal een van zijn leden aanwijzen als vertegenwoordiger van de raad voor onderhandelingen met de regering van Israël over zaken van gemeenschappelijk belang, hij zal verder een lid als vertegenwoordiger van de raad aaiiwijzen voor bespreking van zaken van gemeenschappelijk belang met de rege ing van Jordanie,

(24) Israël houdt vast aan zijn recht en zijn aanspraak op soevereiniteit over Judea, Samaria en het district Gaza; in de wetenscnap dat er (ook) andere aanspraken bestaan, stelt het, omwille van de overeenstemming en de vrede, voor dat ue kwestie van soevereiniteit over deze gebieden opengelaten wordt,

(25) wat het bestuur van de heilige plaatsen van de drie religies in Jeruzalem betreft zal een speciaal voorstel uitgewerkt en voorgelegd worden dat een waarborg voor vrije toegang tot de heilige plaatsen voor leden van alle geloofsgemeenschappen insluit,

(26) deze beginselen kunnen na vijf jaar herzien worden'

Begin gaf vervolgens ook bijzonderheden van zijn voorstellen i.z. het herstel van Egypte's soevereiniteit over de door Israël bezette Sinai. Hij sprak van ,,de beginselen voor de regeling van de betrekkingen tussen Egypte en Israël in het kader van het vredesverdrag (nl.:)

a) Demilitarisering: het Egyptische leger zal de lijn Giddi-Mitla (de lijn waarop de Israelische troepen zich krachtens het tweede troepenscheidingsakkoord hadden teruggetrokken, pag 580 e v -'75) niet overschrijden, tussen het Suezkanaal en deze lijn blijft het akkoord over de beperking van de strijdkrachten gelden

b) De Israelische vestigingen zullen met behoud van volledige sterkte blijven waar zij zijn Deze vestigingen zullen onder Israelisch bestuur en jurisdictie blijven Zij worden door een Israelische strijdmacht verdedigd (.)

c) Tijdens een overgangsperiode van verschillende jaren zullen eenheden van de Israelische strijdkrachten langs een verdedigingslinie in het centrum van de Sinai worden gelegerd, en Israelische vliegvelden en waarschuwingsposten zullen zolang gehandhaafd worden tot de terugtrekking van onze troepen op de internationale grens

d) De vrije scheepvaart in de Straat van Tiran, die door beide landen in een bijzondere verklaring moet worden erkend, waarbij de Straat wordt gekenschetst als internationale waterweg die voor het vrije verkeer van schepen onder elke vlag open moet staan moet worden gewaarborgd door hetzij een VN-troepenmacht, die niet kan worden teruggetrokken behalve met instemming van de beide landen en door een unaniem besluit van de Veiligheidsraad van de VN, hetzij door gezamenlijke Egyptisch-Israelische militaire patrouilles ''

EGYPTISCH VREDESPLAN

Op 5 juli publiceerde het Egyptische ministerie van buitenlandse zaken in het Engels de volledige tekst van het Egyptische credesplan onder de titel ,,Voorstellen betreffende terugtrekking van de westelijke (Jordaan)oever en uit Gaza alsmede veiligheidsregelingen". Deze door Reuter bekendgemaakte tekst luidt in het Nederlands aldus:

„1 De vestiging van een rechtvaardige eii duurzame vrede in net Midden-Oosten maakt een rechtvaardige oplossing nodig van de Palestijnse kwestie in al haar aspecten op basis van de legitieme rechten van het Palestijnse volk waarbij de legitieme veiligheidsbelangen van alle partijen in aanmerking worden genomen

2. Teneinde een vreedzame en ordelijke overdracht van gezag te verzekeren zal er een overgangsperiode zijn van niet langer dan vijf jaar aan het einde waarvan het Palestijnse volk in staat zal zijn zijn eigen toekomst te bepalen.

3. Er zullen besprekingen tussen Egypte, Jordanie, Israël en vertegenwoordigers van het Palestijnse volk met deelneming van de Verenigde Naties worden gehouden teneinde het eens te worden over:

A. — Bijzonderheden van het overgangsbewind.

B — Een tijdscheina voor de Israëlische terugtrekking.

C — Wederzijdse veiligheidsregelingen voor alle betrokken partijen tijdens en na de overgangsperiode

D. — Modaliteiten voor de uitvoering van relevante VN-resoluties over de Palestijnse vluchtelingen.

E. — Andere kwesties die alle partijen geschikt achten.

4 Israël zal zich terugtrekken van de westelijke Jordaanoever (waaronder Jeruzalem) en uit de Gazastrook die sedert juni 1967 bezet zijn De Israelische terugtrekking is van toepassing op de nederzettingen die in de bezette gebieden zijn gevestigd

5 Het Israelische militaire bestuur op de westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook zal worden opgeneven bij net begin van de overgangsperiode Het toezicht op het bestuui van de westelijke Jordaanoever zal de verantwoordelijkheid van Jordanie worden en het toezicht op het bestuur in de Gazastrook zal de verantwoordelijkheid van Egypte worden Jordanie en Egypte zullen hun ve antwoordelijkheid uitoefenen in samenwerking met in vrijheid gekozen vertegenwoordigers van het Palestijnse volk die rechtstreeks gezag zullen uitoefenen over het bestuur van de westelijke Jordaanoever en Gaza De Verenigde Naties zullen toezicht houden op de Israelische terugtrekking en het herstel van het Arabische gezag en zullen deze vergemakkelijken

6 Egypte en Jordanie zullen garandereii dat de veiligheidsmaatregelen waarover overeenstemming zal worden bereikt, op de westelijke Jordaanoever en in Gaza geeerbiedigd zullen blijven''

AKKOORDEN VAN CAMP DAVID

Hieronder volgen de door het Witte Huls gepubliceerde teksten van de twee documenten, waarover tijdens het Midden-Oosten-overleg in Camp David overeenstemming werd hereikt en die op 17 sept. : nachts werden ondertekend, in de versie van *Associated Press.*

KADER VOOR VREDE IN HET MIDDEN-OOSTEN

Mohammed Anwar al-Sadat president van de Arabische Republiek Egypte en Menachem Begin preiniei can Israël, kwamen bijeen met Jimmy Carter, president van de Verenigde Staten van Amerika, in Camp David van 5 september tot 17 september 1978. en hebben overeenstemming bereikt over het navolgende kader voor vrede in het Midden-Oosten Zij nodigen andere partijen in het Arabisch-Israelische conflict uit zich erbij aan te sluiten

Preambule:

Het zoeken naar vrede in het Midden-Oosten moet worden geleid door het volgeilde:

● De overeengekomen basis voor een vreedzame regeling van het conflict tussen Israël en zijn buurlanden is resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in al haar onderdelen

● Na vier oorlogen in 30 jaar en ondanks intensieve menselijke inspanningen geniet het Midden-Oosten, de wieg van de beschaving en de bakermat van drie grote godsdiensten, nog steeds niet de zegeningen van de vrede De volkeren van het Midden-Oosten verlangen naar vrede opdat de enorme menselijke en natuurlijke rijkdommen van het gebied benut kunnen worden voor de werken van de vrede. en owdat dit gebied een model kan worden voor coëxistentie en samenwerking van de naties.

● Het historische initiatief dat president Sadat heett genomen door Jeruzalem te bezoeken en de ontvangst die hem is bereid door het parlement de regering en het volk van Israël, en het tegenbezoek van premier Begin aan Ismailia, de vredesvoorstellen die door beide leiders zijn gedaan, alsmede het warme onthaal dat deze bezoeken ondervonden bij de bevolkingen van beide landen hebben een ongekende gelegenheid geschapen voor vrede, die niet teloor moet gaan wil deze generatie en willen toekomstige generaties de verschrikkingen van de oorlog bespaard blijven

● De bepalingen van het handvest van de Verenigde Naties en de andere aanvaarde normen van internationaal recht en legitimiteit voorzien in aanvaarde gedragscodes voor de betrekkingen tussen alle staten

● Om tot een relatie van vrede te komen, in de geest van artikel 2 van het handvest van de Verenigde Naties, zijn in de toekomst onderhandelingen noodzakelijk tussen Israël en ieder buur-

land dat bereid is te onderhandelen over vrede en veiligheid, teneinde alle bepalingen en principes van de resoluties 242 en 338 ten uitvoer te leggen

● Vrede vereist eerbiediging van de soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid van elke staat in het gebied, en zijn recht om in vrede te leven binnen veilige en erkende grenzen, vrij van bedreigingen of daden van geweld Voortgang naar dat doel kan de beweging versnelien naar een nieuw tijdperk van verzoening in het Midden-Oosten, dat zich kenmerkt door samenwerking bij het bevorderen van economische ontwikkeling, het handhaven van stabiliteit en het verzekeren van veiligheid

● Veiligheid wordr bevorderd door een relatie van vrede en door de samenwerking van naties die normale betrekkingen genieten Bovendien kunnen de partijen, onder de bepalingen van vredesverdragen. op basis van wederkerigheid, bepaalde veiligheidsregelingen overeenkomen, zoals gedemilitariseerde zones, gebieden met beperkte bewapening, posten voor vroegtijdige alarmering, de aanwezigheid van internationale troepen, verbindingen, overeengekomen controlemaatregelen, en andere regelingen die zij gezainenlijk nuttig achten

Kader:

Rekening houdend met deze factoren zijn de partijen vastbesloten een rechtvaardige algehele en duurzame regeling van het conflict in het Midden-Oosten te bereiken door het sluiten van vredesverdragen die gebaseerd zijn op de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad, in al hun onderdelen Hun doel is te komen tot vrede en betrekkingen van goede nabuurschap Zij erkennen dat, wil de vrede duurzaam zijn, deze al degenen die het diepst door het conflict getroffen zijn moet omvatten Zij zijn het er dan ook over eens dat dit kader door hen is bedoeld als een basis voor vrede, niet alleen tussen Egypte en Israël, maar evenzo tussen Israe! en elk van zijn andere buurlanden, aat bereid is op deze basis met Israël over vrede te onderhandelen Met dit doel voor ogen zijn zij overeengekomen als volgt te werk te gaan

r

A. De westelijke Jordaanoever en de Gaza-strook

1) Egypte, Israël Jordanie en de ve tegenwoordigers van het Palestijnse volk dienen deel te neinen aan onderhandelingen over de oplossing van het Palestijnse probleem in al zijn aspecten Teneinde dit doel te bereiken dienen onderhandelingen met betrekking tot de westelijke Jordaanoever en de Gaza-strook in drie fasen te verlopen

a) Egypte en Israël zijn het er over eens dat teneinde een vreedzame en ordelijke gezagsove dracht te waarborgen en in aanmerking nemend de behoefte aan veili heid van alle partijen, er overgangsregelingen dienen te komen voor de westelijke Joraaanoever en de Gazastrook voor een periode van ten hoogste vijf jaar
Teneinde de bewoners volledige autonomie te verlenen zullen onder deze regelingen het Israelische militaire bestuur en zijn civiel bestuursapparaat worden teruggetrokken zodra door de inwoners van deze gebieden een gezagsoigaan voor zelfbestuur vrijelijk is gekozen om het bestaande militaire bestuur te vervangen Voor de onderhandelingen over de details van een overgangsregeling zal de regering van Jordanie worden uitgenoaigd deel te nemen aan de onderhandelingen op basis van dit kader. Bij deze nieuwe regelingen dienen in aanmerking te worden genomen zowel het principe van zelfbestuur door de inwoners van deze gebieden als de wettige veiligheidsbehoeften van de betrokken partijen.

b) Egypte, Israël en Jordanie zullen overeenstemming bereiken over de wijze waarop een gekozen orgaan voor zelfbestuur op oe westelijke Jordaanoever en in de strook van Gaza tot stand moet komen Van de delegaties van Egypte en Jordanie kunnen Palestijnen van de westeliike Jordaanoever en de Gaza-strook deel uitmaken of andere Palestiinen als hierover overeenstemming bestaat De partijen zullen onderhandelen over een overeenkomst waarin de macht en de verantwoordelijkheden van het orgaan voor zelfbestuur, uit te oefenen op de Westelijke Jvrdaanocïer en in de Gazastrook worden vastgelegd Er zal een terugtrekking van Israelische strijdkrachten plaatsvinden en de resterende Israëlische troepen zullen worden hergegroepeerd op specifieke veiligheidssteunpunten
De overeenkomst zal ook regelingen bevatten voor het verzekeren van de interne en exte ne veilinheid en de openbare orde Er zal een-sterke plaatselijke politiemacht komen. waarvan ook Jordaanse burgers deel kunnen uitmaken Bovendien zullen Israelische en Jordaanse troepen deelnemen aan gezamenlijke patrouilles en het bemannen van controle-posten om de veiligheid van de grenzen te waarborgen

c) Als het orgaan voor zelfbestuur (bestuursraad) op de westelijke Jordaanoever en in Gaza is gevormd en geïnstalleerd zal de overgangsperiode van vijf jaar beginnen Zo spoedig mogelijk, maar niet later dan in het derde jaar na het begin van de overgangsperiode, zullen onderhandelingen plaatsvinden om de definitieve status van de westelijke Jordaanoever en Gaza te bepalen en hun relatie met hun buren, en om een vredesverdrag tussen Israël en Jordanie te sluiten aan het eind van de overgangsperiode Deze onderhandelingen zullen gevoerd worden door Egypte, Israël, Jordanie en de gekozen vertegenwoordigers van de westelijke Jordaanoever en Gaza
Twee afzonderlijke, maar met elkaar in verband staande commissies zullen worden ingesteld, de ene commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van de vier partijen moet onderhandelen en het eens worden over de definitieve status van de westelijke Jordaanoever en Gaza en over hun relatie met hun buren, terwijl de tweede commissie, bestaande uit vertegenwoordigers van Israël en vertegenwoordigers van Jordanie, bij wie zich de gekozen vertegenwoordigers van de westelijke Jordaanoever en Gaza moeten aansluiten, over het vredesverdrag tussen Israël en Jordanie moet onderhandelen, waarbij rekening dient te worden gehouden met de overeenkomst die is bereikt over de definitieve status ban de Westelijke Jordaanoever en Gaza.

De onderhandelingen zuilen gebaseerd zijn op alle bepalingen en beginselen van resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties De onderhandelingen zullen onder meer een oplossing moeten bieden voor het verloop van de grenzen en de aard van de veiligheidsregelingen De uitkomst van de onderhandelingen moet ook de legitieme rechten van het Palestijnse volk en zijn rechtvaardige verlangens erkennen Op deze manier zullen de Palestijnen deelnemen aan het bepalen van hun eigen toekomst dooi

● De onrlerhandelingen tussen Israël, Egypte Jordanie en de vertegenwoordigers van de inwoners van de westelijke Jordaanoever en Gaza voor het bereiken van overeenstemming over de definitieve status van de westelijke Jordaanoever en Gaza en andere onbesliste kwesties vooi het eind van de overgangsperiode

● Hun akkoord te onderwerpen aan een stemming door de gekozen vertegenwoordigers van de inwoners van de westelijke Jordaanoever en Gaza

● Voor de gekozen vertegenwoordigers van de inwoners van de westelijke Jordaanoever rn Gaza de mogelijkheid te scheppen om te beslissen hoe zij zich zullen besturen in overeenstemming mei de bepalingen van hun akkoord

● Deel te nemen, zoals boven vermeld, aan het werk van de coinmissie die onderhandelt ober het vredesverdrag tussen Israël en Jordanie

2) Alle noodzakelijke maatregelen en voorzieningen zullen worden getroffen om de veiligheid van Israël en zijn buurlanden gedurende de overgangsperiode en daarna te verzekeren Als bijdrage tol het zorgen voor die veiligheid zal een sterke lokale politiemacht worden gevormd door het orgaan voor zelfbestuur Die (macht) zal bestaan uit inwoners van de westelijke Jordaanoever en Gaza. De politie zal over interne veiligheidszaken voortdurend contact onderhouden met de aangewezen Israèlische, Jordaanse en Egyptische officieren

3) Gedurende de overgangsperiode zullen de vertegenwoordigers van Egypte, Israël, Jordanie en het orgaan voor zelfbestuur een permanente coinmissie vormen die door overeenstemming moet beslissen over de modaliteiten i z. toelating van personen, die in 1967 van de westelijke Jordaanoever en uit Gaza zijn verdrongen („displaced"), alsmede over de noodzakelijke maatregelen ter voorkoming van chaos en wanorde Ook andere zaken van gemeenschappelijk belang kunnen door deze commissie worden behandeld

4) Egypte en Israël zullen samen en met andere belanghebbende partijen werken aan het bereiken van overeengekomen procedures voor een vlotte, rechtvaardige en permanente verwezenlijking van de oplossing van het vluchtelingenprobleem.

B. Egypte-Israël

1. Egypte en Israël verplichten zich niet hun toevlucht te nemen tot het dreigen met of het gebruiken van geweld om geschillen te beslechten Alle geschillen zullen worden beslecht met vreedzame middelen in overeenstenuning met de bepalingen van artikel 33 van het Handvest van de Verenigde Naties

2 Teneinde onderlinge vrede te bereiken stemmen de partijen ermee in te goeder trouw te onderhandelen met het doel om binnen drie maanden na de ondertekening van dit kader een onderling vredesverdrag af te sluiten, terwijl zij de andere partijen in het conflict uitnodigen tegelijkertijd over te gaan tot het onderhandelen over en afsluiten van soortgelijke vredesverdragen om zo een alomvattende vrede in het gebied tot stand te brengen. Het kader voor het afsluiten van een vredesverdrag tussen Egypte en Israël zal de vredesonderhandelingen tussen hen bepalen De partijen zullen overeenstemming bereiken over de modaliteiten en het tijd-

schema voor het nakomen van hun verplichtingen krachtens het verdrag.

Verwante beginselen:

1 Egypte en Israël verklaren dat de hieronder beschreven beginselen en bepalingen van toepassing dienen te zijn op vredesverdragen tussen Israël en elk van zijn buren — Egypte, Jordanie Syrië en Libanon

2 De ondertekenaars zullen onderling betrekkingen aanknopen die normaal zijn tussen staten die in vrede met elkaar leven Hiertoe moeten zij zich verplichten alle bepalingen van het Handvest van de Verenigde Naties na te komen Stappen die in dit opzicht moeten worden ondernomen omvatten.

(a) Volledige erkenning

(b) Afschaffing van economische boycots

(c) De garantie dat onder hun jurisdictie de burgers van de andere partijen de bevan behoorlijke rechtspleging zullen genieten

3 De ondertekenaars moeten de mogelijkheden onderzoeken voor een economische ontwikkeling in de context van definitieve vredesverdragen, met het doel bij te dragen tot de atmosfeer van vrede samenwerking en vriendschap, die hun gezamenlijke oogmerk is

4 Er kunnen vorderingscommissies worden ingesteld voor de onderlinge regeling van alle financiële aanspraken

5 De Verenigde Staten zullen worden uitgenodigd deel te nemen aan de besprekingen over zaken m b t de modaliteiten van de toepassing van de akkoorden en de uitwerking van het tijdschema voor het vervullen van de verplichtingen van de partijen

6 De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zal worden verzocht de vredesverdragen te onderschrijven en te waarborgen dat hun bepalingen niet zullen worden geschonden De permanente leden van de Veiligheidsraad zal worden verzocht de vredesverdragen te verzekeren en eerbiediging van hun bepalingen te waarborgen Hun zal ook worden verzocht hun politiek en acties in overeenstemming te brengen met de in dit kader vervatte verbintenissen

KADER VOOR HET SLUITEN VAN EEN VREDESVERDRAG TUSSEN EGYPTE EN ISRAËL

Teneinde een onderlinge vrede tot stand te brengen komen Israël en Egypte overeen om in goed vertrouwen te onderhandelen met als doel binnen drie maanden na de ondertekening van dit kader een onderling vredesverdrag te sluiten Overeengekomen is dat

- De onderhandelingen zullen plaatsvinden onder de vlag van de Verenigde Naties op een plaats of op plaatsen die onderling overeen te komen zijn
- Alle beginselen van resolutie 242 van de Verenigde Naties zullen van toepassing zijn bij deze oplossing van het geschil tussen Israël en Egypte
- Tenzij onderling anders wordt overeengekomen, zullen de bepalingen van het vredesverdrag tussen twee en drie Jaar na de ondertekening van het vredesverdrag ten uitvoer gelegd worden

Over de volgende zaken zijn de partijen het eens

(a) De volledige uitoefening van de Egyptische soevereiniteit tot aan de internationaal erkende grens tussen Egypte en het mandaatgebied Palestina

(b) De terugtrekking van Israelische strijdkrachten uit de Sinai

(c) Het gebruik van de door de Israeli's ontruimde vliegvelden bij El Arisj, Rafah, Ras en-Naqb en Sjarm el-Sjeikh, voor uitsluitend civiele doeleinden, waaronder mogelijk commercieel gebruik door alle naties

(d) Het recht van vrije doorvaart voor Israelische schepen door de Golf van Suez en het Suezkanaal op basis van de voor alle naties geldende Conventie van Constantinopel van 1888 De Straat van Tiran en de Golf van Akaba zyn internationale waterwegen die voor alle naties open staan voor een onbelemmerde en niet op te schorten vrijheid van scheepvaart en vrijheid van overvliegen

(ei De aanleg van een autoweg tussen de Sinai en Jordanie bij Eilat met gegarandeerde vrije en vreedzame doorgang voor Egypte en Jordanie

(f) De legering van hieronder vermelde militaire eenheden

Legering van troepen

(a) Niet meer dan een divisie (geniechaniseerd of infanterie) van de Egyptische strijdkrachten zal worden gestationeerd binnen een gebied dat ruwweg 50 kilometer (30 mijl) ten oosten van de Golf van Suez en het Suezkanaal ligt

(b) Slechts troepen van de Verenigde Naties en eenheden van de burgerpolitie, uitgerust met lichte wapens voor de uitvoering van normale politietaken, zullen worden gelegerd binnen een gebied ten westen van de internationale grens en de Golf van Akaba en in breedte variërend van 20 km (12 mijl) tot 40 km (25 mijl)

(c) In het gebied binnen 3 krii (i8 mijl) ten oosten van de internationale grens zullen zich beperkte Israelische strijdkrachten met een sterkte van niet meer dan vier infanteriebataljons, en waarnemers van de Verenigde Naties bevinden

(d) Grenspatrouille-eenheden, met een sterkte van niet meer dan drie bataljons, zullen de burgerpolitie aanvullen bij de handhaving van de orde in het gebied dat hierboven niet is vermeld

De exacte afbakening van de bovengenoemde gebieden zal zijn zoals tijdens de vredesonderhandelingen wordt beslist

Waarschuwingsstations kunnen worden ingericht om de naleving van de voorwaarden van de overeenkomst te verzekeren

Troepen van de Verenigde Naties zullen wo den gelegerd (a) in een gedeelte van het gebied in de Sinai dat binnen ongeveer 20 km van de Middellandse Zee en langs de internationale grens ligt, en (b) in het gebied van Sjarm el-Sjeikh ten einde de vrije doorvaart door de Straat van Tiran te verzekeren Deze troepen zullen niet worden teruggetrokken, tenzij een dergelijke terugtrekking wordt goedgekeurd door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties met unanieme instemming van de vijf permanente leden.

Nadat een vredesverdrag is ondertekend en de tussentijdse terugtrekking is voltooid, zullen normale betrekkingen worden aangeknoopt tussen Egypte en Israël, met inbegrip van volledige erkenning, inclusief diplomatieke, economische en culturele betrekkingen, beeindiging van economische boycots en belemmering van het vrije verkeer van goederen en mensen en wederzijdse bescherming van burgers door behoorlijke rechtspleging

Tussentijdse terugtrekking

Tussen drie maanden en negen maanden na de ondertekening van het vredesverdrag zullen alle Israelische troepen worden teruggetrokken ten oosten van een lijn die van een punt ten oosten van El Arisj loopt tot Ras Muhammad, de exacte plaats van deze lijn moet met wederzijdse instemming worden vastgesteld

President Sadat, president Carter en premier Begin (v l n r) ondertekenen in het Witte Huis te Washington de twee overeenkomsten, die tijdens hun overleg in Camp David tot stand zijn gekomen

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

OPSTAND IN NICARAGUA NEERGESLAGEN

Na een bloedige strijd van bijna een maand is een eind gekomen aan de volksopstand in de Middenamerikaanse staat Nicaragua.

Tevens is een eind gekomen aan de algemene staking die 32 dagen heeft geduurd. De winkels zijn weer geopend en ook de scholen zijn weer begonnen

Grote groepen Nicaraguanen die bevreesd zijn voor de wraakacties van de regeringsgetrouwe Nationale Garde hebben de wijk genomen naar het buitenland. Naar schatting zouden tot nog toe zo'n 5000 mensen het leven hebben verloren.

De opstand begon in januari toen de leider van de oppositie Chamorro dood geschoten werd. Daarna is het verschillende malen tot ernstige confrontaties gekomen tussen tegenstanders van het bewind en de Nationale Garde (zie overzicht hierna)

Een belangrijke rol in het verzet tegen de regering-Somoza is gespeeld door de guerrillabeweging het Sandinistische Bevrijdingsfront dat door vaak spectaculaire acties, zoals de bezetting van het parlementsgebouw in augustus, een ernstige bedreiging voor de regering was. Maar het verzet tegen het regime omvatte veel grotere bevolkingsgroepen. De in het Frente Amplio de Opposicion verenigde politieke partijen en ook de zakenwereld hebben herhaalde malen het heengaan van Somoza en de installatie van een werkelijk democratisch bewind geëist.

Het was deze groepering die in augustus een algemene staking uitriep, die grote navolging kreeg en het leven vrijwel lamlegde.

Ongeveer tegelijkertijd begon het Sandinistische bevrijdingsfront een grootscheepse gewapende actie. Zij wist enige tijd een aantal belangrijke steden in het land te bezetten maar moest op den duur wijken voor de veel beter bewapende en geoefende Nationale Garde.

Het verzet was voornamelijk gericht tegen president Somoza en zijn familie die grote zakelijke belangen in het land hebben en die een werkelijke democratisering tegenhouden. Met als steunpilaar de Nationale Garde voeren zij een waar schrikbewind uit; politieke tegenstanders worden zonder vorm van proces gevangen gehouden of zonder meer geëxecuteerd (zie rapport Amnesty International, pag. 629).

Het snelle ineenstorten van het stille en gewapende verzet is niet in de laatste plaats een gevolg van het uitblijven van hulp van elders.

De Organisatie voor Amerikaanse staten besloot half september zich niet in de zaak te mengen en ook de VS die altijd een grote rol hebben gespeeld in de politieke gang van zaken in Nicaragua en de regerende familie Somoza in het zadel hebben geholpen, hebben zich, op enkele vage uitlatingen van het Witte Huis na, afzijdig gehouden.

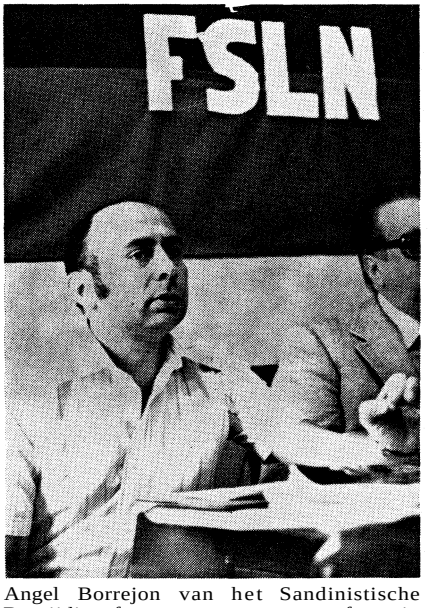
Toch is het verzet nog niet helemaal afgelopen. De *FAZ* van 27 september meldde dat een Columbiaanse journalist melding heeft gemaakt van voorbereidingen van nieuwe acties van de Sandinisten.

Vanuit Panama zou Eden Pastora die de overval op het parlementsgebouw in augustus heeft geleid onderweg zijn, versterkt met een groep Panamezen. Deze Panamezen vormen de eerste eenheid van een internationale brigade die samengesteld is uit guerrilleros en vrijwilligers uit Latijns-Amerika en Europa.

Voorlopig echter heeft Somoza de macht weer in handen.

Sandanistisch *Bevrijdingsfront*

Het Sandinistische Bevrijdingsfront noemt zich naar generaal Augusto Cesar Sandino. die tussen 1927 en 1933 aan het hoofd stond van een verzetsbeweging tegen de beletting van Nicaragua door Amerikaanse mariniers.

Angel Borrejon van het Sandinistische Bevrijdingsfront op een persconferentie in Lissabon.

Hij begon zijn strijd met een klein groepje boeren en wist in de loop van de jaren een aanhang van enkele duizenden te krijgen.

In 1933 trok Washington zijn troepen na een bezetting van Si **jaar.** uit het iand terug, nadat eerst nog een Nationale Garde was gevormd. waarvan de leiding werd toevertrouwd aan Anastasio Somoza Garcia, een militair die zijn opleiding in de VS had genoten,

Generaal Sandino trok zich terug in een dorp in het noorden van het land waar hij met zijn oud-medestrijders een landbouwcoöperatie stichtte. In 1934 werd hij op bevel van generaal Somoza door de Nationale Garde vermoord.

In 1937 deed Somoza met succes een greep naar de macht en liet zich tot president kiezen.

In 1956 werd hij vermoord maar de macht ging over op zijn oudste zoon Luis. Na diens dood kwam zijn broer Anastasio Somoza Debayle aan het bewind. Diens zoon Anastasio Somoza Portocarrero is reeds majoor bij de nationale garde en directeur van de infanterieschool.

In de jaren zestig besloot een groep jonge intellectuelen onder aanvoering van Carlos Fonseca Amador, zelf afkomstig uit een milieu dat nauw gelieerd is met de Somoza-clan, de dictatuur te gaan bestrijden.

Zij beriepen zich op de ideeën van generaal Sandino en die van de Cubaanse revolutie. Zij slaagden erin in het noorden van het land voet aan de grond te krijgen.

In november 1976 werd Fonseca tijdens een vuurgevecht gedood. In oktober 1977 begonnen de verzetsstrijders een groot offensief op verschillende fronten waarbij zij tot vlakbij Managua wisten door te dringen (pag. 106/3). Vervolgens werd een aanval gedaan op verschillende kazernes van de Nationale Garde.

Hoewel er geen meningsverschil bestaat over het uiteindelijke doel van het bevrijdingsfront, het verdrijven van de Somoza-clan en het herstel van de democratie, is er nogal wat meningsverschil over de te volgen tactiek.

De voorstanders van de ,,voortgezette volksoorlog" weigeren elk compromis met de bourgeoisie en zien geen andere oplossing dan de gewapende strijd.

Een tweede stroming, de zgn. ,,proletarische" legt het accent op de politieke organisatie van de volksmassa naast de gewapende strijd en een ,,derde" stroming ziet meer in een zo groot mogelijke samenwerking tussen alle het regime niet gunstig gezinde groeperingen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in Nicaragua sedert januari, toen het land het toneel was van ernstige onlusten en stakingen na de aanslag op oppositieleider Chamorro (pag. 107/3 e.v. en pag. **123).**

Somoza kondigt hervormingen aan, aanhoudend verzet tegen regering

President Somoza kondigde op **27**

februari op een massabijeenkomst van de regerende Nationaal Liberale Partij politieke en sociale hervormingen aan. Hij deelde tevens mee in 1981 te zullen aftreden. Somoza zei dat het bestaande politieke systeem ondemocratisch was omdat slechts twee partijen het politieke leven beheersten, de Nationaal Liberale Partij en de Conservatieve Partij.

De voorgenomen hervormingen zouden in april aan het Congres worden voorgelegd en onmiddellijk na aangenomen te zijn in werking treden.
Op sociaal gebied beloofde Somoza de stichting van een speciaal fonds dat pachters in staat zou stellen het door hen bewerkte land tegen gunstige voorwaarden te kopen.
Bovendien zouden de landarbeiders opgenomen worden in het stelsel van de sociale verzekering. Een nieuwe wet zal de arbeidsplaatsen van de ambtenaren garanderen.

Op 27 februari braken opnieuw onlusten uit en wel in de voornamelijk door Indianen bewoonde WIJK Monimbo van de stad Masaya 30 km ten oosten van de hoofdstad Managua.
De bewoners sloten de wijk af en verschansten zich achter barricaden. Aanleiding was het uiteenjagen van een manifestatie op 22 februari na afloop van een herdenkingsmis voor Pedro Joaquim Chamorro, de op 10 januari vermoorde hoofdredacteur van het dagblad La Prensa (pag. 107).

Op 28 febr. wisten eenheden van de nationale garde de wijk binnen te dringen en het verzet neer te slaan. Volgens ooggetuigen zouden daarbij 50 tot 200 doden zijn gevallen.
Officiële communiqués spraken van een dodental van 13.
De president van de Permanente Commissie voor de Rechten van de Mens in Nicaragua, José Esteban Gonzales, schatte het aantal slachtoffers in een boodschap aan de secretaris-generaal van de VN op enkele honderden. Ook in Managua trad het leger op.

Op 28 februari werd de campus van de Ruben-Dario universiteit waar gewapende studenten zich hadden verschanst, door ordetroepen bezet, waarbij drie doden vielen.
De rector magnificus schorste uit protest hiertegen de colleges voor zes maanden en kwalificeerde het optreden van het leger als ,,brutale agressie" en een schending van de ,,principes van de humaniteit". De in de Democratische Unie voor de Bevrijding samenwenkende oppositiegroeperingen en acht vakbonden riepen op 1 maart een proteststaking uit die algemene navolging vond. Scholen, winkels en bedrijven bleven gesloten.

In de daarop volgende dagen deden zich nog ongeregeldheden voor in Masaya, Léon en Jinotepe.

In april deden zich wederom ongeregeldheden voor. Op 10 april werden overal in het land herdenkingsmissen voor Joaquim Chamorro opgedragen en daarna kwam het tot manifestaties, bezettingen van scholen en kerken en hongerstakingen. In de daarop volgende dagen bleef het onrustig, en het kwam verschillende malen tot een gewelddadig treffen tussen nationale garde en demonstranten.

In Granada, 50 km van Managua verwijderd, probeerde de politie te voorkomen dat een groep jongeren de plaatselijke kathedraal zou bezetten Er werden arrestaties verricht.

Ongeveer tegelijkertijd staakten de scholieren van de meeste middelbare scholen in het land om daarmee te protesteren tegen de behandeling van gevangen genomen Sandinisten.
De aartsbisschop van Managua Mgr. Miguel Oboldo verklaarde dat generaal Somoza de mogelijkheid bestudeerde een gedeeltelijke amnestie te verlenen aan gevangen genomen Sandinisten.

Bij een treffen tussen voor- en tegenstanders van het regime in de nacht van 14 op 15 april in Concepcion en in San Marcos kwam één persoon om het leven en werden acht anderen gewond.

Bij anti-regeringsmanifestaties in Esteli en in Diriamba op 25 april werden twee kinderen gedood.
Manifestaties georganiseerd ter gelegenheid van de eerste mei werden overal in het land onderdrukt. Een honderdtal personen waaronder verschillende vakbondsleiders werden gearresteerd.

Op 12 mei werd Pedro José Chamorro, neef van de in januari vermoorde oppositieleider Chamorro, door onbekenden gedood in zijn huis in Managua.
Naar aanleiding van deze aanslag werden op 13 en 14 mei overal in het land protestdemonstraties gehouden. Eind mei werden troepenversterkingen naar Esteli, ten noordwesten van Managua, gezonden nadat een groot aantal anti-regeringsdemonstranten winkels en auto's hadden vernield.
Eind mei maakte de pers gewag van een opleven van de activiteiten van het Sandinistische bevrijdingsfront. In verschillende delen van het land zou liet tot een gewapend treffen met het leger zijn gekomen. Het leger werd in staat van paraatheid gebracht.

Op 15 jun; werd één van de oprichters en leiders van het Nationale Bevrijdingsfront, José Benito Escobar Perez, in een vuurgevecht met het leger bij Esteli gedood.

Terugkeer *bannelingen, opleving* geweld na dood 5 *studenten*

Begin juli ging de rcgcring akkoord met de terugkeer van een groep bannelingen, die bekend staan onder de naam „de groep van 12". Deze groepering, moornamelijk intellectuelen, geestelijken maar ook enkele industriëlen, had in okt. '77 het onmiddellijke heengaan van Somoza geëist. Zij was daarop gearresteerd en naar het buitenland uitgewezen. Bij terugkeer in Managua op 5 juli vond een grote anti-regeringsdemonstratie plaats waaraan ca. 30.000 mensen deelnamen.

Op 9 juli werd in Jinotepe een anti-regeringsmanifestatie gehouden, die uiteengedreven werd door ordetroepen. Daarbij werden 5 studenten gedood en een twaalftal personen gewand.
Onmiddellijk werden overal in het land protestbijeenkomsten gehouden. Studenten vielen leden van de Nationale Garde aan en staken winkels in brand. In Leon werd een bank beroofd door leden van het Bevrijdingsfront.
Twee personen kwamen om het leven tijdens een algemene staking, die het gehele land lam legde en die was georganiseerd door de verenigde oppositie op 19 juli. In Managua explodeerden twee bommen in een militair trainingskamp.

Op 20 juli werd het presidentiële paleis vanuit het Intercontinental Hotel met raketten beschoten. In de conferentiezaal van de infanterieschool kwam een raket tot ontploffing. Eén persoon werd gedood, drie gewond. Het bevrijdingsfront eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslagen op.

Het gaf een verklaring uit waarin het zei dat de in verschillende delen van het land weer oplevende guerrilla-activiteiten ten doel hadden ,,het Somozaïsme" volledig uit te

schakelen evenals iedere vorm van burgerlijke regeringsmacht en gunstige voorwaarden te creëren voor de instelling van een marxistische volksregering.

Op 24 juli werden overvallen uitgevoerd op twee legerposten in het zuiden van het land. Daarbij werden twee personen gedood en werden er 5 gewond. Een legerwoordvoerder zei dat de overvallers over de Costaricaanse grens waren verdwenen en lid waren van het bevrijdingsfront. Minister van buitenlandse zaken Julio Quintana ontsnapte op 2 aug ternauwernood aan de dood toen zijn huis door mitrailleurs werd beschoten.

Brief *Carter* aan *Somoza*, beroep leiding *r.k* -kerk

Op 1 augustus schreef de *Washington* Post dat president Carter half juli een persoonlijke brief aan Somoza had geschreven waarin hij hem feliciteerde met de vooruitgang van de mensenrechten in zijn land. Volgens de Washington Post was vooral van de zijde van het State Department geprotesteerd tegen deze brief en had men zelfs bij de Amerikaanse ambassadeur in Managua geïntervenieerd om te voorkomen dat de brief aan Somoza overhandigd zou worden. Maar het Witte Huis had erop gestaan dat de brief aan de Nicaraguaanse president zou worden overhandigd.

Een woordvoerder van het State Department bevestigde enkele dagen later deze lezing en voegde eraan toe dat het Witte Huis en het State Department de situatie in Nicaragua inderdaad verschillend beoordelen. Vijf rooms-katholieke bisschoppen, onder wie de primaat van Nicaragua, publiceerden op 3 aug. een document waarin zij generaal Somoza vroegen in het land ,,een onafhankelijke justitie" te herstellen. Zij verzochten ook om hervormingen die een herverdeling van de rijkdommen mogelijk moeten maken en om het invoeren van een politieke en sociale orde die het merendeel van de bevolking ten goede komt.
De bisschoppen herinnerden er verder aan dat sedert het einde van 1977 ,,de lijst van gewonde, gemartelde en verdwenen personen onafzienbaar" is.

De primaat van Nicaragua, aartsbisschop Miguel Obando y Bravo, publiceerde op 3 augustus een verklaring waarin hij het ontslag van Somoza eiste en de vorming van een regering van nationale eenheid. De prelaat benadrukte dat een dergelijke regering een ,,machtsvacuüm en anarchie" kon voorkomen.
Half augustus ontsloeg Somoza 30 van de 35 leidinggevende officieren van de strijdkrachten omdat zij te hard zouden zijn opgetreden tegen de verschillende protestdemonstraties in de voosafgaande maanden.
Onder de ontslagenen bevonden zich de kolonels Alesio Gutierrez en Rafael Lau resp. hoofd van de politie in Managua en hoofd van de politie in het departement Carazo.
In de hoofdstad werden de ontslagen uitgelegd als een poging een nieuwe confrontatie tussen de Sandinisten en het leger te voorkomen.

Bezetting parlementsgebouw,
Somoza geeft toe aan eisen, *vrygelaten* Sandinzsten naar buitenland

Op 22 augustus voerde het Sandinistische Bevrijdingsfront een spectaculaire actie uit door het parlementsgebouw binnen te dringen, vier wachten te doden en ongeveer honderd mensen gevangen te nemen, onder wie parlementariërs en ministers.
Zij gaven een verklaring uit waarin zij de vrijlating van naar schatting 150 politieke gevangenen eisten, een bedrag van $ 10 mln en een vrijgeleide voor hen en de politieke gevangenen naar het buitenland.
Verder wilden ze dat hun eisen in een radio-uitzending bekendgemaakt zouden worden.
Zij dreigden hun gijzelaars te zullen doden als de regering niet op hun eisen zou ingaan.
De eisen van de Sandinisten werden door de aartsbisschop van Managua aan de regering, die in spoedzitting bijeengekomen was, overgebracht.
Na enige uren werden ambtenaren, journalisten en toeristen die zich in het gebouw bevonden, vrijgelaten.
Na enige uren beraadslagen besloot de regering op de eisen in te gaan.

Op 24 augustus mochten de bezetters, 29 mannen en één vrouw, het land verlaten vergezeld van 59 politieke gevangenen. *Zij* kregen een losgeld van 500.000 dollar mee. De Venezolaanse en de Panamese regering hadden vliegtuigen gezonden die op het vliegveld van Managua klaar stonden. Op weg naar het vliegveld werden de bezetters door een grote mensenmenigte toegejuicht.
Zij vlogen van Managua naar Panama, waar zij voorlopig in een kazerne werden ondergebracht, later verleende de Panamese regering hen politiek asiel.
Op de avond van de 24ste augustus werd een lange verklaring van het front voor de radio voorgelezen.
Daarin werd liet herstel van een democratische regering geëist.
Het vrijwel alle oppositiegroeperingen omvattende Brede oppositiefront riep op 25 augustus een algemene staking uit om Somoza tot aftreden te dwingen.

Op 27 augustus besloten de kamers van Koophandel van het land steun te geven aan de staking.
Wel bestonden er onder de zakenlieden nogal wat bezwaren tegen de Sandinisten, maar zij besloten de staking te steunen omdat het bewind van Somoza ,,onderdrukkend" is.

José Somoza Abrezo, neef van de president, en minister van binnenlandse zaken José Antonio Moro behoorden tot de gegijzelden bij de overval op het parlementsgebouw. Zij begeleiden de bezetters naar het vliegveld.

Komplot tegen Somoza *ontdekt*

Op 29 augustus maakte de regering bekend dat er een komplot was ontdekt voor een staatsgreep tegen Somoza. In een verklaring werd gezegd dat degenen die de coup wilden uitvoeren gearresteerd waren. Er werden geen bijzonderheden meegedeeld. Maar een hooggeplaatste woordvoerder van de Nationale Garde zei later dat twaalf officieren en 85 soldaten gearresteerd waren.

Later op de dag gaf president Somoza een persconferentie. Hij zei dat hij zou aanblijven tot zijn ambtstermijn verstreken zou zijn om het land uit de handen van de communisten te houden.

,,Waar het in Nicaragua om gaat is het voortbestaan van de democratie"

Somoza stelde voor 1981 „eerlijke verkiezingen" in het vooruitzicht. Deze zullen onder toezicht staan van internationale waarnemers.

„Mijn aftreden zou het marxisme aan de macht brengen", aldus Somoza. Hij voegde eraan toe dat het land dan overgeleverd zou worden aan „chaos en anarchie". ,,Nicaragua is nu democratischer dan op enig ander tijdstip in zijn geschiedenis". „Wij hebben op dit punt meer bereikt dan de meeste landen in Latijns-Amerika".

Dezelfdie dag braken in verschillende delen van het land ernstige ongeregeldheden uit.

In Matagalpa in het noorden bombardeerden militaire vliegtuigen delen van de stad waar zich regeringsvijandige groepen hadden verschanst. Daanbij zouden vier mensen om het leven zijn gekomen. Bij gevechten tussen opposanten en leger zouden zeker tien mensen zijn gedood.

Ook deden zich gevechten voor in Diriamba, Jinotepe en Somoto.

Ondanks de bombardementen wisten de (meest jeugdige) opstandelingen in Matagalpa stand te houden maar op 30 augustus gelukte het de regeringstroepen de stad op de opstandelingen te heroveren. Bij de vuurgevechten die zich daarbij voordeden zouden vele tientallen doden en honderden gewonden gevallen zijn. Veel bewoners verlieten de stad in paniek.

In de daarop volgende dagen werden op grote schaal arrestaties verricht. Onder de arrestanten bevonden zich ook de initiatiefnemers tot de algemene staking. De regering kondigde verder aan dat hard opgetreden zou worden tegen tegenstanders en dat de algemene staking onmiddellijk beëindigd moest worden. De gang van zaken in Nicaragua leidde ook tot protesten in het buitenland.

De Venezolaanse president Carlos Andras Perez liet weten om een spoedoverleg van de Veiligheidsraad te hebben verzocht. Ook verzocht Venezuela de Organisatie van Amerikaanse Staten zich met de toestand in Nicaragua bezig te houden.

De woordvoerder van het State Department, Holding Carter, verklaarde op 5 september in Washington dat de VS ernstig bezorgd waren over de toestand en voorstander zijn van een ,,vreedzame en democratische oplossing."

Offensief *Sandinisten*

In het weekeinde van 11 september begon het Sandinistische Bevrijdingsfront een grootscheeps offensief om het bewind van Somoza ten val te brengen.

Uit verschillende delen van het land werden zware gevechten gemeld en de regering riep de staat-van-beleg af in de steden 'Masaya en Esteli.

De strijd breidde zich in de daarop volgende dagen uit naar Managua, Leon, Chinandega en Matagalpa. De stad Masaya was op een bepaald moment voor 909 in handen van de Sandinisten. Bijna overal ontvingen de opstandelingen, die uitstekend bewapend bleken, steun van de plaatselijke bevolking.

Ook de steden Esteli en Leon werden praktisch geheel door de Sandinisten bezet. maar Somoza verklaarde op 12 sept. dat de Nationale Garde de toestand bijna geheel meester was.

Hij zei verder dat het leger een vijftigtal rebellen dat vanuit Costa Rica probeerde te infiltreren teruggeslagen had. De Nationale Garde was daarbij niet op Costaricaans grondgebied gekomen

De president zei verder dat hij ermee ingestemd had dat een delegatie van de OAS zijn land zou bezoeken om te onderzoeken hoe het met de rechten van de mens gesteld is

Staat van beleg afgekondigd

Op 14 september werd de staat van beleg voor geheel Nicaragua afgekondigd en werden de reserves van de Nationale Garde opgeroepen.

Vrijwel tegelijk begonnen vliegtuigen en helikopters een aanval op Leon, Esteli en Chinandega, die geheel in handen van de opstandelingen waren. Op 15 september deden de VS een beroep op Somoza een staakt het vuren af te kondigen.

Leden van het Sandinistische Bevrijdingsfront in de straten van de door hen bezette stad Matapalga.

De woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken onderstreepte dat het departement niet vraagt om Somoza's heengaan. ,,We houden ons niet bezig met de vorming van een nieuwe regering of met de vraag wie aanvaardbaar is en wie niet". Wel steunen de VS het bijeenroepen van een conferentie van ministers van buitenlandse zaken van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) over de kwestie-Nicaragua en het zenden van een OAS-delegatie naar het land.

Tegelijk ondertekenden Venezuela en Costa Rica een verklaring waarin zij elkaar ,,samenwerking en hulp" beloven om hun soevereiniteit en territoriale integriteit te beschermen. Het akkoord kwam minder dan een dag nadat vijf Venezolaanse militaire vliegtuigen en de Venezolaanse minister van buitenlandse zaken Simon Alberto Consalvi in Costa Rica waren gearriveerd als blijk van steun voor dat land in zijn grensconflict met Nicaragua.

Volgens de verklaring vormen ,,vijandelijkheden" tegen Costa Rica ,,een gevaar voor de vrede in de regio". Van Nicara-

gua werd overigens geen melding gemaakt Maar Costa Rica heeft Nicaragua beschuldigd van schendingen van zijn territoriale soevereiniteit door zijn luchtmacht boven Costaricaans grondgebied te laten opereren

Op 17 september werd meegedeeld dat regeringstroepen de stad Leon heroverd hadden. Daarbij zouden meer dun 100 doden gevallen zijn De stad zou grotendeels verwoest zijn. Op 18 september werd Chinandega heroverd. Op 21 september moesten de Sandinisten hun laatste bolwerk Esteli opgeven.
De VS begonnen op 18 september een diplamatieke actie om een eind te maken aan de burgeroorlog. William Jordan, de Amerikaanse ambassadeur in Panama, werd op reis gestuurd naar Panama, Costa Rica, Guatemala, El Salvador, Honduras, Columbia en Venezuela om steun te vinden voor bemiddeling.

Op 21 en 22 september hield de Organisatie voor Amerikaanse Staten in Washington zich met de situatie in Nicaragua bezig.
Afgevaardigden van Argentinië, Bolivia en El Salvador zeiden op 23 september op de tweede dag van de bijeenkomst dat volgens artikel 18 van het Interamerikaanse verdrag ,,geen staat of groep van staten het recht heeft direct of indirect en om wat voor redenen dan ook, in te grijpen in de binnenlandse of buitenlandse aangelegenheden van welke andere staat ook".
De adviseur van de Amerikaanse president Carter inzake de nationale veiligheid, dr. Brzezinski, heeft tegen journalisten gezegd dat de VS proberen in het conflict in Nicaragua ,,te bemiddelen" via ,,contacten met vrienden en buren" van dat land.
De minister van buitenlandse zaken van Venezuela, Consalvi, zei tijdens de OAS-vergadering, dat de OAS moest werken aan een democratische oplossing voor Nicaragua en hij viel diegenen aan die hadden doen uitkomen dat de OAS helemaal niets moest doen.
De Mexicaanse minister Roel wees op de ,,massale sohending van de mensenrechten" in Nicaragua waarvoor het regime van president Somoza verantwoordelijk zou zijn.
Al voor de conferentie van de OAS over de toestand in Nicaragua was begonnen heerste er in diplomatieke kringen de opvatting dat men niet zou besluiten tot een eensgezind optreden in deze kwestie wegens de grote politieke verschillen tussen de deelnemende landen.
Het internationale comité van het Rode Kruis heeft op 22 aug. in Genève bekendgemaakt dat er ongeveer 10.000 mensen uit Nicaragua zijn gevlucht in verband met de opstand tegen president Anastasio Somoza. Het merendeel ging naar Honduras. Verder zijn er nog 25.000 vluchtelingen in Nicaragua zelf.

Rapport Amnesty International

De organisatie Amnesty International heeft in haar jaarverslag over 1977 ook melding gemaakt over de situatie in Nicaragua m.b.t. de eerbiediging van de rechten van de mens.
De voornaamste conclusie was dat de Nationale Garde een ware terreur in het land uitoefent.

In juni 1977 heeft de organisatie bovendien een omvangrijk document gepubliceerd en aan de regering van Nicaragua gestuurd met gegevens over folteringen, moordpartijen en willekeurige arrestaties.
Daarbij werd vastgesteld dat gevangen burgers volstrekt rechteloos zijn.

De belangrijkste beschuldiging van Amnesty International is, dat de nationale garde vooral in de landelijke en onherbergzame noordoostelijke provincies een terreurbewind uitoefent onder de boeren, de campesinos. In die gebieden zijn de laatste jaren honderden, wellicht duizenden arme boeren gewoonweg verdwenen. Amnesty vermoedt dat zij in koelen bloede zijn neergeschoten door de Nationale Garde.
In verschillende gevallen is Amnesty er in geslaagd om daarover bewijsmateriaal te verzamelen. In januari 1977 werd bijvoorbeeld de hele bevolking van het dorpje Varilla op de grens van de provincies Matagalpa en Zelaya, bestaande uit 4 mannen, 11 vrouwen en 29 kinderen, vermoord. Tussen mei 1975 en januari 1977 is de verdwijning van 303 campesinos vastgesteld, maar het werkelijke getal kan veel hoger liggen.
In geen van die gevallen is de arrestatie officieel bevestigd, ook geen van de boeren is voor een (militair) tribunaal verschenen. De conclusie mag zijn dat zij zijn doodgeschoten. In 127 gevallen heeft Amnesty zich met gedetailleerde gegevens over gearresteerde mannen, vrouwen en teenagers tot de Nicaraguaanse regering gewend, maar het effect was gering.
Het Amnesty-rapport stelt vast dat in Nicaragua elke vorm van rechtszekerheid ontbreekt. De meerderheid van de gevangenen, die onder de jurisdictie van de militaire tribunalen viel, is gemarteld. De doodstraf die de afgelopen jaren op grote schaal is uitgesproken, is niet vastgelegd in de wet. Amnesty signaleert ook het bestaan van politierechtbanken, die verdachten op administratieve gronden 180 dagen in de gevangenis kunnen zetten. Verschillende vakbondsleiders en politici zijn hiervan het slachtoffer geworden, soms verschillende malen achter elkaar. De onmenselijke behandeling in de gevangenis verergerde de straf.
(NZZ, Le Monde, FAZ, IHT, *NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

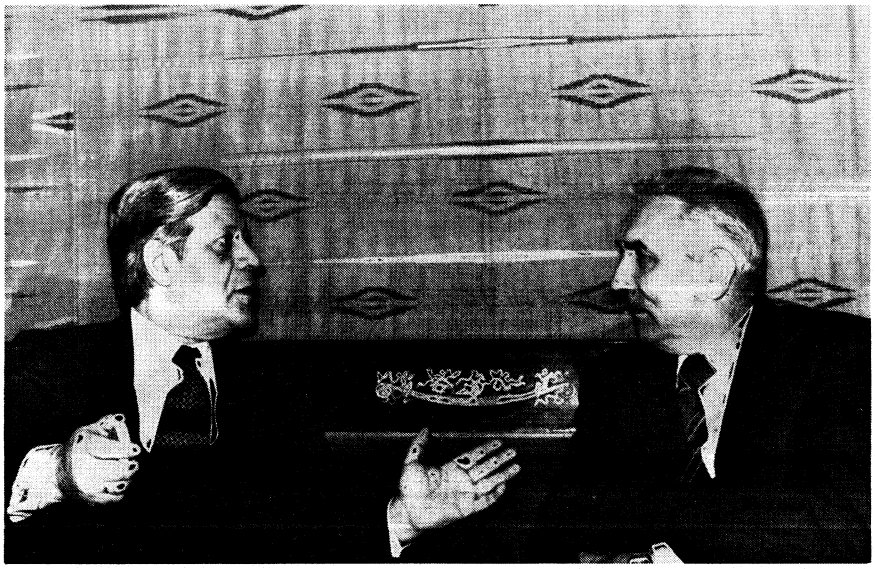
DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

BONDSKANSELIER SCHMIDT BEZOEKT POLEN

Bondskanselier Schmidt van West-Duitsland heeft van 21-25 nov. 1977 een officieel bezoek aan Polen gebracht. Hij verbleef o.a. in Warschau en Danzig en hij bezocht het vroegere concentratiekamp Auschwitz/Birkenau.
Als geschenk voor zijn Poolse gastheren had Schmidt vier schilderijen meegebracht, waarop Poolse koningen stonden afgebeeld. Zij moesten dienen ter versiering van het koninklijke paleis in Warschau, dat in de Tweede Wereldoorlog vernietigd was, en dat sindsdien geheel gerestaureerd is.
In de besprekingen is o.m. het vraagstuk aan de orde geweest van het verlenen van rechten aan de minderheid van Polen van Duitse afstamming. Indien hiervoor een bevredigende oplossing gevonden wordt, zal misschien het aantal aanvragen om een uitreis naar de Bondsrepubliek afnemen.

Op 22 nov. sprak de bondskanselier voor het Instituut voor internationale aangelegenheden een rede uit, waarin hij o.m. het volgende zei:

De politiek van ontspanning, die de koude oorlog uit de weg geruimd heeft, berust op het inzicht, dat een politiek van confrontatie maar al te makkelijk een noodlottige keten van gebeurtenissen op gang kan brengen, die uiteindelijk door geen zijde meer onder controle te houden zou zijn met als mogelijk gevolg, dat de wereld in de chaos van een nucleaire oorlog gestort zou worden Daarom wil de ontspanningspolitiek de cooperatie, de samenwerkmg. Daarom probeert de ontspanningspolitiek daar, waar het mogelijk is, gebieden voor samenwerking te vinden en af te palen en hierbij een evenwicht tussen de belangentegenstellingen te zoeken en te vinden
Ontspanningspolitiek heeft derhalve als voorwaarde, dat de bestaande eigen belangen en de belangen van het moment van de andere zijde juist worden gezien, d w z worden gezien overeenkomstig hun gewicht Zij verliest de verschillen in belangen geenszins uit het oog, maar concentreert zich op het zoeken naar gemeenschappelijkheden En daar, waar zij dergelijke gemeenschappelijkheden vindt, daar streeft zij naar overeenkomsten en daar leidt zij op deze wijze tot een gestadige uitbreiding van de gemeenschappelijke grond, waarop de vreedzame toekomst van de mensen, waarop de vreedzame toekomst van de volkeren, verzekerd kan worden
Wij Duitsers hebben er in deze samenhang niets op tegen, dat daarmee tegelijkertijd een vrije concurrentie van

Bondskanselier Schmidt (l.) met de Poolse partijleider Gierek.

denkbeelden tussen Oost en West verbonden wordt, een concurrentie, die door de onbelemmerde stroom van informatie, van gedachten, van mensen alleen maar bevorderd kan worden
(.) Nabuurschap wordt in de eerste plaats doos de geografie veroorzaakt. Polen en Duitsers zijn echter niet alleen maar door de geografische ligging, maar ook door hun geschiedenis, hun gemeenschappelijke geschiedenis, op elkaar aangewezen, in goed zowel als in kwaad. Wij weten — en Duitse en Poolse historici hebben het in een gemeenschappelijke inspanning opnieuw ontdekt, herontdekt —, dat er buiten de tijden van vijandschap, van haat, ja van onmenselijkheid, dat er buitendien lange perioden van gemeenschappelijkheid en van uitwisseling geweest zijn, ja zelfs van vruchtbare symbiose (.)
Het is het nationalisme geweest, dat de eeuwenlange gemeenschappelijkheden als een ziekte vergiftigde. Geen van onze beide volkeren is uegen deze bacil immuun geweest Maar met de misdaden van Hitler heeft zijn uitwerking een onvergelijkbare omvang bereikt. In de naam van Duitsland en door Duitsers is over miljoenen mensen onmeetbaar leed gebracht — in Polen, ook in vele andere landen van Europa en ook in Duitsland zelf Generaties van Duitsers zullen nag voor de geschiedenis van Europa rekenschap moeten afleggen voor Hitler, voor Auschwitz, voor Ouradour. (..)

Gierek over de Pools-Duitse *betrekkingen*

De Poolse partijleider Gierek heeft op 22 nov. bij een officieel diner een rede gehouden, waarin hij over de Pools-Westduitse betrekkingen o.m. het volgende zei:

De geschiedenis heeft een beladen erfenis in de betrekkingen tussen Polen en Duitsers nagelaten. In het bijzonder de verschrikkelijke misdaden van het Hitlerfascisme kunnen niet uit het collectieve geheugen van ons volk weggestreept worden (..) Bij het begin van het proces van normalisering van de betrekkingen tussen onze staten en bij zijn huidige verdere ontwikkeling hebben wij het verleden niet vergeten, maar juist met de gedachte, dat het zich niet herhaalt hebben wij ons de toekomst toegewend (.) **Aan** de kant van de Bondsrepubliek Duitsland is het beginnen van dit proces met Polen, met de SU, met de DDR, Tsjechoslowakije en de andere socialistische staten een duurzame verdienste van uw partij en zijn leidende persoonlijkheden, van de coalitieregering van SPD en FDP, die u thans leidt

Schmidt in Auschwitz

Bondskanselier Schmidt bezocht op 23 nov. het vroegere concentratiekamp Auschwitz-Birkenau, waar hij o.a. het volgende zei:

Eigenlijk gebiedt deze plaats te zwijgen Maar ik ben er zeker van, dat de Duitse bondskanselier hier niet zwijgen mag Wij zijn naar Auschwitz gekomen om ons en anderen eraan te herinneren, dat er zonder inzicht in het verleden geen weg in de toekomst is, ook geen weg tot een nieuwe en onbevangen verhouding tussen Duitsers en Polen
In Auschwitz en in Birkenau kan niemand het inzicht ontgaan, dat politiek iets anders is, dat politiek meer is dan een spel van macht en belangen, dat politiek een morele grondslag en een zedelijke orientering nodig heeft Op deze plaats wordt dwingend duidelijk, dat geschiedenis niet alleen maar als een causale keten van gebeurtenissen en handelingen begrepen kan worden, maar dat er verantwoording en schuld bij horen, dat verantwoording en schuld ook historische grootheden zijn
Wij huidige Duitsers zijn niet schuldig, maar wij hebben de politieke erfenis van de schuldigen te dragen, hierin Ligt onze verantwoordelijkheid. (...) Wij weten, dat wij niets ongedaan kunnen maken, maar wij kunnen consequenties voor de toekomst trekken. Wij doen dit sinds 32 jaar, wij doen het met het oog op alle slachtoffers van het Nazi-fascisme in alle landen van Europa, ook in ons eigen land.
En ik denk, dat onze Poolse partners, juist omdat zij het meeste te lijden hadden, het beste zullen begrijpen, wanneer ik eraan herinner, dat de eerste slachtoffers van Hitler Duitsers waren en dat tot het einde van Hitler in immer toenemend aantal ook Duitsers slachtoffers van zijn dictatuur gewonden zijn (...)

Het bezoek van de bondskanselier aan Polen werd afgesloten met het uitgeven van een gemeenschappelijk communiqué, waarin o.m. gezegd werd, dat de deelnemers aan het overleg een gemeenschappelijke verklaring en een memorandum over de uitbreiding van de economische samenwenking tussen middelgrote en kleine ondernemingen ondertekend hadden, alsmede dat het culturele verdrag tussen de twee staten door een uitwisseling van nota's van kracht geworden was.
(Bulletin, *NZZ*, FAZ)

SCHMIDT IN ITALIË

Op 1 dec. 1977 was bondskanselier Schmidt voor overleg met de Italiaanse premier Andreotti in Valeggio sul Mincio bij Verona. Dit overleg was eerder uitgesteld i.v.m. de ontsnapping uit een Italiaanse gevangenis van de Duitse oorlogsmisdadiger Herbert Kappler (pag. 632 /2 e.v.-1977).

De Westduitse regeringswoordvoerder Klaus Bolling verklaarde na afloop van het overleg, dat beide partijen het erover eens geweest waren, dat de irritaties in een deel van de pers noch de betrekkingen tussen de beide regeringen belast hadden, noch de mening van de meerderheid van de Italiaanse bevolking weerspiegeld hadden De affaire-Kappler was nu definitief afgesloten
Verder zei Bolling, dat met grote openhartigheid het probleem van het terrorisme besproken was, waarbij ook de toestand aan de universiteiten ter sprake gekomen was Overeengekomen was, dak de ministers van binnenlandse zaken binnen korte termijn bijeen zouden komen om zich te beraden over een intensievere samenwerking bij de bestrijding van het terrorisme
Schmidt had zich bewonderend uitgelaten voor de prestaties van de Italiaanse premier bij het meester worden van de economische en binnenlandse politieke problemen van zijn land Andreotti van zijn kant had om daadkrachtige steun aan Italie verzocht door investeringen van Duitse ondernemers (FAZ, **A**dG)
(Vor ber pag 632/2 e.v.)

SCHMIDT IN EGYPTE

Bondskanselier Schmidt heeft van 27 dec. 1977-6 jan. 1978 een bezoek aan Egypte gebracht. De periode van 27-29 dec. gold als een officieel bezoek. De tijd daarna verbleef de bondskanselier privé in Egypte.
Gedurende het officiële deel van het bezoek heeft de bondskanselier overleg gevoerd met de Egyptische president Anwar Sadat, waarbij Sadat o.a. verslag uitbracht van de recente Israëlisch-Egyptische bespre-

kingen in Ismailia (pag 609/1-1978).
Op een gemeenschappelijke persconferentie van Sadat en Schmidt op 28 dec. zei Schmidt o.m., dat de reis van Sadat naar Jeruzalem (pag. 753 e.v. en 762 e.v.-1977) alsmede de ontmoeting van de staats- en regeringshoofden in Ismailia op de openbare mening niet alleen in dit land — Egypte —, maar ook in Israël en in een groot deel van de wereld, i.h.b. in Europa en ook in de Bondsrepubliek, grote indruk gemaakt had en diepe voldoening had teweeggebracht.
De bondskanselier toonde zich overtuigd, dat het mogelijk zou blijken een duurzame v edesoplossing te bereiken, die rekening houdt met de rechten en belangen van alle betrokken partijen.
Verder zei Schmidt, dat hij met Sadat gesproken had over de rol van Europa en i.h.b. van de Bondsrepubliek bij de inspanningen om vrede te bereiken.

Gesprek *met* president Barre van Somalië

Op 2 januari had bondskanselier Schmidt in Assoean een onderhoud met president Siyad Barre van Somalië. In dit gesprek toonde Schmidt zich dankbaar voor het begrip ende hulpvaardigheid van de Somalische regering bij de bevrijding van de inzittenden van de ontvoerde Lufthansa-machine in Mogadiscio (pag. 675/3-1977).
Verder hadden beide partijen gesproken over de situatie in de Hoorn van Afrika en zich duidelijk tegen de inmenging van vreemde mogendheden in Afrika uitgesproken.
Bilaterale vraagstukken waren niet ter sprake gekomen.

Onderhoud met president Carter
Schmidi had up 4 jan. in Assoean een kort onderhoud met de Amerikaanse president Carter, die daar toen juist verbleef voor besprekingen met de Egyptische president Sadat, *(Bulletin*, DPA, *AP*, *NZZ*, *FAZ)*

SPANJE

WINST SOCIALISTEN BIJ TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN

Op 17 mei zijn tussentijdse verkiezingen gehouden voor twee senaatszetels en wel die van de provincies Alicante en Asturië.
Beide zetels wei-den gewonnen door de PSOE. In Asturië werd de 52-jarige diplomaat Fernando Moran gekozen, die tot de leiding van de PSP heeft behoord, in Alicante de 33-jarige Alberto Javier Perez Ferré.
De tussentijdse verkiezingen waren de eerste in Spanje sedert de parlementsverkiezingen van 15 juni 1977 (pag. 385-'77).
Aan de meerderheidsverhouding in de senaat, waar de regeringspartij UCD domineert, wordt door deze verkiezingen niets veranderd.

De verkiezingsuitslag in Alicante luidde (tussen haakjes de cijfers van de parlementsverkiezingen)
PSOE 23,6% (42,1%); UCD 31,1% (35,4%); PCE (Comm) 16,4% (9,4%); Alianza Popular 10,3% (6,3%)
De uitslag in Alicante luidde
PSOE 32.6% (39.2%) UCD 23,4% (31%); PCE 23,2% (10,5%), Alianza Popular 14,7% (13,6%)

De resterende stemmen gingen naar onbetekende splintergroeperingen
Op de dag van de verkiezingen werd door het Madrileense avondblad Informaciones de uitslag van een verkiezingsonderzoek gepubliceerd Volgens dit onderzoek zouden de socialisten bij algemene verkiezingen de grootste partij zijn. Zij konden op 40,6% van de stemmen rekenen, de UCD op 26%, de communisten op 11,1% en de Alianza Popular van Fraga Iribarna op 4,8% 18,5% van de ondervraagden zou zich van het uitbrengen van hun stem onthouden

De opkomst was geringer dan bij de algemene verkiezingen: slechts 50%. Waarschijnlijk is de grote winst van de communisten daaraan toe te schrijven: in Alicante van ruim 9 naar ruim 16% en in Asturië van ruim 10 naar 23%, omdat de stemdiscipline bij deze partij groot is. *(FAZ)*

ONTWERP-GRONDWET, DISCUSSIE IN PARLEMENTAIRE COMMISSIE

Op 5 januari werd in het staatsblad de tekst gepubliceerd van het ontwerp-grondwet, waaraan door een speciale commissie, waarin vertegenwoordigers van de UCD, de PSOE, de Alianza Popular, de communisten en één vertegenwoordiger voor de Baskische en Catalaanse partijen zaten, sedert aug. 1977 was gewerkt.
De regering-Suarez kondigde op 5 juli 1977, vlak na haar beëdiging aan dat de regering zo spoedig mogelijk een nieuwe ontwerp-grondwet aan het parlement zou voorleggen ter vervanging van de constitutie die uit het Franco-tijdperk dateert (pag. 667/1 - 1977).
Op 22 aug. 1977 begon de speciale commissie van het parlement met haar werkzaamheden.
In nov. 1977 publiceerde een aantal kranten voortijdig de tekst van het ontwerp, wat aanleiding gaf tot vragen in het parlement.

Spanje wordt in het ontwerp gedefinieerd als een „parlementaire monarchie" zonder dat de erfelijkheid van het koningschap wordt aangeduid. Al eerder was uitgelekt dat de Spaanse socialistische arbeiderspartij (PSOE), die de republikeinse staatsvorm aanhangt, bij dit artikel een reserve heeft aangetekend en deze kwestie in een latere fase van de

Op de tweede dag van hun bezoek aan Egypte brachten bondskanselier Schmidt en zijn vrouw een bezoek aan de pyramiden en de sfinx in de omgeving van Cairo

behandeling opnieuw aan de orde wil stellen.

Een groot deel van de 39 artikelen benadrukt het democratische karakter van de staat en geeft garanties voor essentiele burgerrechten als het recht op vrije meningsuiting en dat van vereniging en vergadering Daarnaast wordt gezegd dat de Kroon het recht op zelfbestuur (autonomie) garandeert van de verschillende volkeren en regionen die Spanje omvat Verder wordt gezegd dat de Spaanse staat geen confessioneel karakter draagt en wordt volledige geloofsvrijheid gewaarborgd

Het ontwerp erkent de „vrijheid van onderneming binnen een markteconomie".

Verder waarborgt de tekst het recht op onderwijs en stelt hij vast dat het lagere onderwijs gratis dient te zijn

Het ontwerp trekt verder de aandacht van enkele bepalingen die men nog in weinig Europese grondwetten zal aantreffen Zo is voorzien dat de staat zich ook bezighoudt met de bescherming van haar „emigranten", waarbij duidelijk is gedacht aan de vele gastarbeiders van Spaanse herkomst in het buitenland.

Ook wordt het recht erkend van burgers die de „derde leeftijd" (een in Spanje ingeburgerde term om bejaarden aan te duiden) hebben bereikt, op een „stabiel inkomen door middel van toereikende pensioenen en speciale bijstand".

De passage over het niet-religieuze karakter van de Spaanse staat leidde tot protesten van de kant van de rooms-katholieke kerk. De aartsbisschop van Madrid, kardinaal Vicente Enrique y Taracon, verklaarde op 26 nov. 1977 bij de afsluiting van de 27ste bisschoppelijke conferentie, namens de Spaanse bisschoppen, dat het ontwerp niet genoeg rekening hield met het feit dat de overgrote meerderheid van de Spanjaarden rooms-katholiek is.

De bisschoppen keerden zich niet tegen het feit dat de Spaanse staat volgens de opzet van het ontwerp „niet-confessioneel" zal zijn. Zij meenden echter dat de grondwet veel duidelijker en uitvoeriger moet zijn waar het gaat om de vrijheid van godsdienst. Daar zouden in de tekst waarborgen moeten worden geformuleerd t.a.v. godsdienstonderricht, de mogelijkheden voor de gelovigen om zich te organiseren, vrije evangelisatie te bedrijven.

Met andere woorden dat het „niet-confessionele" wordt weggenomen zal moeten worden opgevuld met bepalingen die hun, die wel religieus zijn ingesteld, voldoende waarborgen geven dat hun geloofsuitingen niet worden gehinderd door het bestaan van een wereldlijke staat.

Eind januari waren in totaal 1133 amendementen ingediend, waaronder 204 door de socialistische partij. Daaronder bevond zich een voorstel de republiek in Spanje te herstellen.

De communisten stelden voor echtscheiding en abortus als een recht te erkennen.

Soczalzsten trekken *zich* terug *uit* de speciale commzssze

Begin maart trokken de socialisten zich terug uit de speciale commissie. Als directe aanleiding werd door de PSOE-leiding het feit genoemd dat de UCD (in combinatie met de leiding van de Alianza Popular) zich niet hield aan afspraken die binnen de commissie waren gemaakt. Zij zou daarbij reeds eerder overeengekomen punten, zoals de kwestie van de deelgebieden en de vrijheid van onderwijs weer op losse schroeven hebben gezet met voorstellen die voor de PSOE onaanvaardbaar waren.

Algemeen werd aangenomen dat dit niet de werkelijke reden van het socialistische initiatief was

Binnen de socialistische partij was men zeer verbolgen over het besluit van de regering geen bepaalde termijn voor de adngekondigde gemeenteraadsverkiezingen vast te leggen

In december 1977 en in januari 1978 had premier Suarez over deze kwestie uitvoerig gesproken met de socialistische leider Felipe Gonzales en met de communist Santiago Carillo op een vergadering op 14 Januari werd men het erover eens dat gepoogd zou worden de gemeenteraadsverkiezingen voor 15 juni 1978 te laten plaatsvinden, dat er spoedig vakbondsverkiezingen zouden worden gehouden en dat er een referendum zou worden gehouden over de nieuwe grondwet

Op 2 maart echter besloot de speciale parlementarie commissie die de wet, die de gemeenteraadsverkiezingen regelt, moest voorbereiden, met 19 tegen 15 stemmen de zinssnede weg te laten die bepaalt dat de regering verplicht is binnen 30 dagen na inwerkingtreding van de wet, verkiezingen te laten houden. Dit gebeurde op verzoek van de regering omdat er niet genoeg tijd zou zijn het kiesregister te completeren (Ais gevolg van de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd van 21 naar 18 moesten vele nieuwe kiesgerechtigde burgers worden geregistreerd).

Een woordvoerder van de PSOE verklaarde op 2 maart dat de socialisten alsnog gemeenteraadsverkiezingen zouden afdwingen door overal in de gemeenteraden voor een crisis te zorgen en op 7 maart trok de PSOE-afgevaardigde de speciale commissie Gregorio Peces Barba zich terug

Gonzalez en Suarez begonnen daarop besprekingen op 9 maart waarna de eerste verklaarde dat de socialisten bereid waren weer deel te nemen aan de werkzaamheden van de speciale commissie indien de regeringspartij UCD beloofde zich te zullen houden aan eerder gemaakte afspraken over bepaalde delen van de grondwet Tijdens een parlementair debat op 9 en 10 maart werd een motie ingediend door de PSOE en de Catalaanse socialistische partij, waarin aangedrongen werd op spoedige gemeenteraadsverkiezingen, met 170 tegen 150 stemmen verworpen.

Enige dagen later deed minister van binnenlandse zaken Martin Villa de toezegging dat de gemeenteraadsverkiezingen uiterlijk 30 dagen na het referendum over de grondwet zouden worden gehouden

Debat *grondwetcommissie*

De speciale commissie belast met het maken van een ontwerp voor de nieuwe grondwet beëindigde op 16 maart haai werkzaamheden en op 17 april werd de tekst van het geamendeerde ontwerp gepubliceerd·

Op 5 mei begon de Grondwetcommissie met het debat over het ontwerp.

In de Grondwetcommissie van het parlement waren in tegenstelling tot in de speciale commissie, die een klein aantal leden had, vrijwel alle in het parlement aanwezige politieke stromingeil vertegenwoordigd. De politieke samenstelling was als volgt: voorzitter: Emilio Attard Alonso (UCD), UCD 17 leden, PSOE en Catalaanse socialisten 13 leden, Communisten 2 leden, Alianza Popular 2, de Baskische Nationalistische Partij PNV en diverse Baskische en Catalaanse minderheidspartijen in totaal 2 leden.

Op 24 mei werd een meerderheid van de leden van de Grondwetcommissie het erover eens het aannemen van een groot aantal controversiële artikelen te bespoedigen door de ingediende amendementen in te trekken.

In de grondwet zouden slechts algemene principes worden vastgelegd en deze zouden eventueel later middels een gewone wet kunnen worden aangevuld.

Het betrof hier onderwerpen als onderwijs, echtscheiding, vrijheid van godsdienst, stakingen en de organisatie van de economie.

Artikel 1 van de grondwet, op 11 mei met 23 stemmen voor en 13 onthoudingen (de socialisten) goedgekeurd bepaalt dat Spanje een democratische staat is, dat de soevereiniteit bij het volk berust en dat Spanje een parlementaire democratie is Een socialistisch amendement om w Spanje de republiek te herstellen werd verworpen.

Artikel 2 legt de „onverbreekbare eenheid van de Spaanse Natie" vast en erkent en garandeert het recht op autonomie van alle Spaanse „nationaliteiten en regio's" Goedgekeurd op 12 mei met 30 stemmen voor, 2 tegen (Alianza Popular) en 2 onthoudingen (PNV).

Artikel 15, op 18 mei met 19 stemmen voor en 17 tegen goedgekeurd, garandeert de vrijheid van godsdienst en godsdienstuitoefening en bepaalt dat niemand verplicht kan worden zijn religieuze overtuiging bekend te maken. Hetzelfde artikel bepaalt ook dat er geen officiele staatsgodsdienst is, hoewel rekening gehouden zal worden met de „religieuze overtuiging van de Spaanse maatschappij" en met de

,,betrekkingen van samenwerking" met de rooms-katholieke kerk en andere kerkgenootschappen.
Socialisten, communisten en de nationalistische partijen stemden op 30 mei tegen artikel 63 dat de wijze van samenstelling van het parlement regelt De PSOE wilde een clausule toegevoegd zien die bepaalt dat bet parlement wordt gekozen volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging maar de UCD en AP verwierpen dit voorstel onder verwijzing naar het compromis van 24 mei dat immers bepaalde dat dergelijke details in een aparte wet geregeld zullen worden

Op 14 juni keurde tie Commissie de artikelen 137, 138 en 139 goed, die de invoering van autonomie regelen

Artikel 137 bepaait dat een Iederdtie van autonome regio's onder geen enkele boor-u-aarde toegestaan is, maar dat de Cortes wel samenwerkingsovereenkomsten tussen verschillende autonome gebieden kan goedkeuren

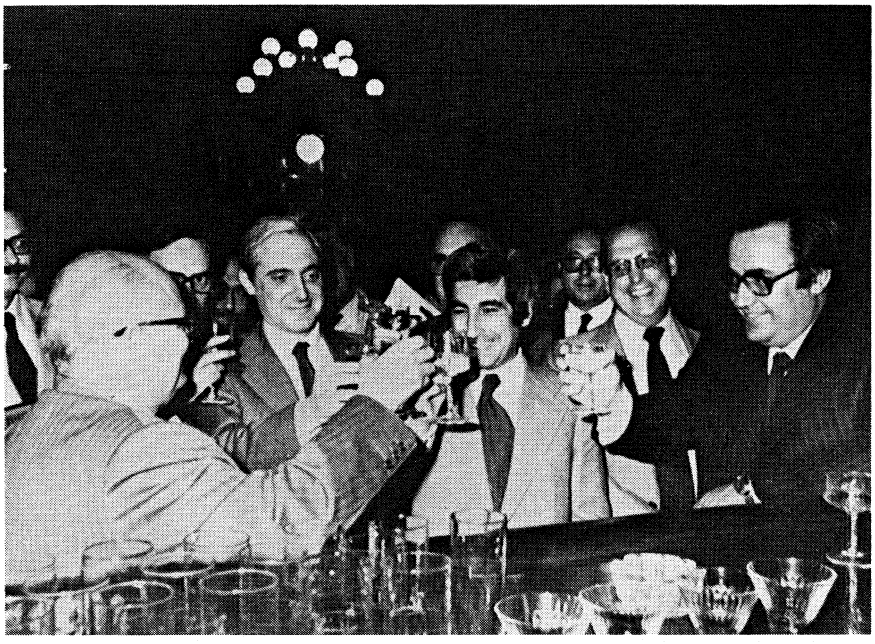
Artikel 138 bepaalt dat een autonomiestatuut uitgewerkt dient te worden door leden van de desbetreffende provincie of eilandraad en vervolgens aan de Cortes boorgelegd dient te worden

Artikel 139 bepaalt dat het autonomiestatuut ,,de basis institutionele norm is voor ieder autonoom gebied" en door de staat als zodanig erkend zal worden Dergelijke autonomiestatuten dienen aan de volgende eisen te voldoen een definitie van het autonome gebied in overeenstemming met zijn historische identiteit, de afbakening van het grondgebied, de aanwijzing en organisatie van de respectieve autonome instellingen en de competenties van deze, in overeenstemming met de grondwet Herziening van een statuut vereist de goedkeuring van de Cortes.

Artikel 139 geeft een opsomming van de competenties van de autonome gebieden de organisatie van hun instellingen, steden, huisvesting en openbare werken, wegen en spoorwegen, havens en luchthavens, sportfaciliteiten, de ontwikkeling ban de landbouw en de economie binnen het kader van het nationale beleid, zorg boor de bosbouw, het milieu. de watervoorziening visserij, tentoonstellingen. museums, bibliotheken cultuur, toerisme, het onderwijs in lokale taal, gezondheid, sociale bijstand en de plaatselijke politiek.

Op 15 juni keurde de Commissie artikel 141 goed dat een opsomming geeft van de exclusieve competentie van de centrale overheid, zoals in zaken betreffende defensie, justitie nationaliteit, emigratie en immigratie, de vreemdelingenstatus, het recht op asiel, de buitenlandse betrekkingen, het handels- arbeids- burgerlijk en stidfrecht, de openbare veiligheid. de douane, het monetaire systeem, de economische planning, de algemene verantwoordelijkheid voor pers, radio en televisie en de bevoegdheid referenda uit te schrijven
In een amendement werd de mogelijkheid opengelaten regionale politiekorpsen in te stellen Dit op verzoek van de Baskische cn Catalaanse commissieleden

Op 20 juni werd het debat in de Grondwetcommissie afgesloten.
Op de laatste dag van het debat laaide de discussie over de artikelen 63 en 64, die het kiesstelsel moeten regelen, weer op (zie boven).
Na langdurig geheim overleg werd besloten dat een speciale kieswet deze materie nader zal regelen. In de grondwet staat nu slechts dat de provincies als kiesdistrict zullen fungeren, dat de zetels in het parlement in verhouding met het inwonersaantal over de provincies zullen worden verdeeld en dat de kieswet een minimum aantal zetels per provincie zal vaststellen.

Ter gelegenheid van de goedkeuring van de laatste van de 161 artikelen van de ontwerpgrondwet door de constitutionele commissie van het parlement brengen leden van deze commissie een dronk uit. Vlnr de voorzitter van de commissie Emilio Attard, Alfonso, Perez, Gabriel Cisneros en Peces Barba

MIDDEN-OOSTEN

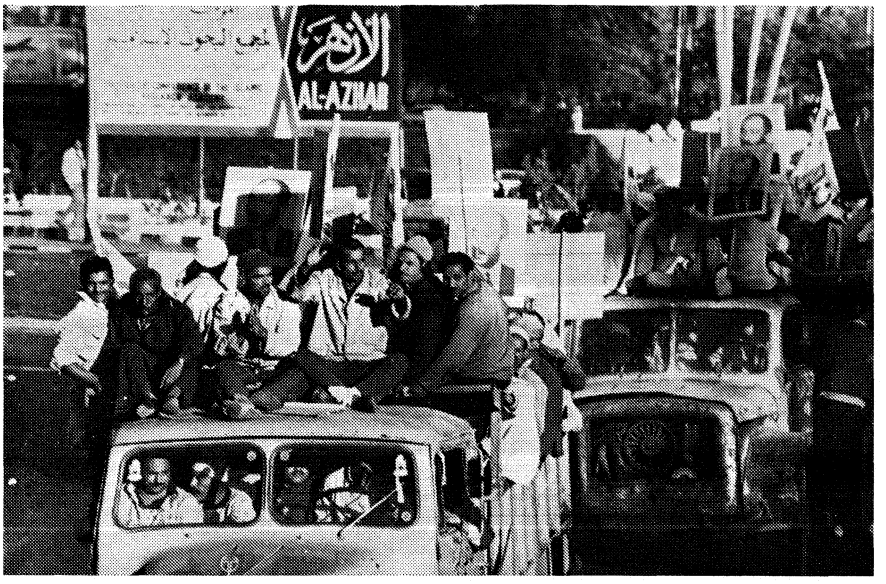
ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN NA SADATS BEZOEK AAN JERUZALEM

In aansluiting op het overzicht van de voornaamste ontwikkelingen in het Midden-Oosten na het bezoek van de Egyptische president Sadat aan Jeruzalem (pag. 609) wo dt hieronder een begin gemaakt met een samenvatting van de voornaamste details van die ontwikkelingen en de reacties erop.

Sadats positie in Egypte

Bij zijn terugkeer in Egypte op 21 november 1977 reed Sadat, staande in een open auto, tussen applaudisserende menigten van het vliegveld van Cairo naar zijn 30 km verderop gelegen paleis aan de Nijl. Maar het oppositionele socialistisch-liberale dagblad *Al Ahrar* meldde daags tevoren dat het kabinet van premier Salem en de regerende centrumgroep in gebreke waren gebleven bij het mobiliseren van het volk achter Sadat, ,,hoewel het volk uit zichzelf naar voren is gekomen om de president te steunen". Het kabinet was volgens Al *Ahrar* geschokt, nadat het de jongste politieke ontwikkelingen niet had kunnen bijhouden.
Bij de aanvaarding van de Israëlische uitnodiging door Sadat op 17 november was Ismail Fahmi als minister van buitenlandse zaken (sinds oktober 1973) en vice-premier (sinds april 1975) afgetreden, omdat hij ,,niet langer (kon) delen in het dragen van verantwoordelijkheden in deze omstandigheden".
Direct na Fahmi's aftreden benoemde Sadat de staatsminister van buitenlandse zaken, Mohammed Riad, tot minister, maar deze trad ook na enkele uren af. Daarop benoemde de president staatsminister Boutros Ghali, een Koptische christen, tot minister van buitenlandse zaken ad interim.
Terwijl gespeculeerd werd over oppositie tegen Sadats beleid in het Egyptische leger, ontving de president op 19 november een boodschap van generaal Gamassi, vice-premier en minister van oorlogsproduktie en tevens stafchef van de strijdkrachten. waarin vertrouwen werd uitgesproken in Sadats „moedige stap om tot een rechtvaardige vrede te komen".

Enthousiaste Egyptenaren trekken door de straten van Cairo om Sadat bij zijn terugkeer uit Israël op 21 november 1977 te verwelkomen.

Overleg in Dumascus

Tijdens Sadats verblijf in Jeruzalem bracht majoor Abdel Salam Jalloud, lid van het Libische Algemene Secretariaat (pag. 273/3) bezoeken aan Damascus en Bagdad om zowel Syrië als Irak in een tegen Sadat gericht afwijzingsfront te krijgen. Maar terwijl Irak zich daartoe bereid verklaarde, wilde Syrië geen specifieke verbintenis aangaan, o.m. wegens de voortdurend gespannen betrekkingen met Bagdad en wegens het verzet van Jordanië tegen zo'n koers.

Het Jordaanse standpunt werd uiteengezet door premier Madar Badran, die op 22 november Damascus bezocht.

Daar verbleef op 21-22 november tevens een PLO-delegatie o.l.v. Yasser Arafat, die besprekingen voerde met een Syrische delegatie o.l.v. vice-premier Khaddam. Op 23 november werd een gezamenlijke verklaring van beide delegaties gepubliceerd, waarin over Sadats bezoek o.a. werd gesteld:

„. .Dit verraderlijke bezoek, dat in de huidige fase van de Arabische geschiedenis en de nationale bevrijdingsstrijd tegen de zionistische vijand en zijn bondgenoot, het Amerikaanse imperialisme, plaatsvond, is onderdeel van een veelomvattend plan, dat een totale capitulatie beoogt, met inbegnp van de erkenning van de rechtmatigheid van de bezetting, de verzoening met de zionistische schepping en de liquidatie van het recht van het Arabische Palestijnse volk op terugkeer naar zijn vaderland, op zelfbeschikking en op de opbouw van een onafhankelijke nationale staat op zijn eigen grond (.) Het volgende werd besloten

1. Beide partijen veroordelen dit bezoek nadrukkelijk en geven uiting aan hun bereidheid alle hun ter beschikking staande middelen ervoor in te zetten om alle consequenries van dit bezoek te verijdelen Beide zijden doen een beroep op het grote Egyptische volk en zijn dappere leger, dat duizenden martelaren heeft voortgebracht en onzegbare offers voor de verdediging van de eer van Egypte, Palestina en de Arabieren heeft gebracht, om dit Pan-Arabische verraad te bestrijden, waardoor het regime van Sadat Egypte ervan wil weerhouden zijn Pan-Arabische rol te spelen, terwijl het imperialistische en zionistische plannen verwezenlijkt ( )

5. Beide zijden zullen omgaand pogingen in het werk stellen om met de voorvechters van het Arabische recht en de Palestijnse zaak. vooral met de niet-gebonden staten, de islamitische en socialistische staten, contact op te nemen teneinde hun steun te winnen en op internataonaal niveau de standpunten op elkaar af te stemmen, opdat deze imperialistische-zionistische aanslag wordt afgeweerd en verijdeld.

6. Beide zijden verlangen de bijeenroeping van een algemene volksconferentie van Arabische partijen, organisaties, vakbonden en beroepsorganen, alsmede de vorming van een voorbereidende commissie met dit doel in het kader van het bij de Palestijnse revolutie betrokken Arabische front, opdat de Arabische massa's hun verplichtingen aanvaarden en hun strijd in de beslissende slag tegen het Pan-Arabische verraad kunnen versterken ."

Verdere *Arabische* reacties

Terwijl Syrië (verklaring regering en Nationale Progressieve Front d.d. 19 nov.). Libië (verklaring minister van buitenlandse zaken d.d. 19 nov.), de PLO (verklaring 18 nov.), Algerije (verklaring regering 20 nov.) en Irak (verklaring Nationale Progressieve Front d.d. 20 nov.) Sadats bezoek scherp veroordeelden, werd dit slechts positief gewaardeerd door Soedan (verklaring regering en Soedanese Socialistische Unie d.d. 21 nov.), Marokko (brief koning Hassan aan Kadhafi 22 nov.) en Oman (brief sultan Qaboos aan Sadat 19 nov.). De [illegible] Arabische staten wezen Sadats initiatief over het algemeen in gematigder bewoordingen van de hand.

In een op 19 nov. uitgegeven verklaring van het Jordaanse kabinet werden de Arabieren opgeroepen ,,uiterst voorzichtig te zijn in hun reacties op het Egyptische initiatief", dat wel als een ,,eenzijdig" optreden werd gekwalificeerd, en werd gewaarschuwd tegen ,,interne conflicten, verdeeldheid en disintegratie". Maar de Jordaanse minister van voorlichting, Adnan Aboe Odeh, gaf op 20 nov. na Sadats rede in de Knesset als zijn persoonlijke mening te kennen, dat diens bezoek ,,het ijs gebroken, de psychologische barrières geslecht en nieuwe hoop voor de hervatting van de Geneefse vredesconferentie in een nieuw kader gewekt" had.

Maatregelen tegen Egypte werden genomen door Libië, waar grote anti-Sadat-betogingen en aanvallen op de Egyptische ambassade in Tripoli hadden plaatsgevonden.

Op 19 nov. werd de verbreking door Libië van de diplomatieke betrekkingen met Egypte aangekondigd, terwijl op 23 nov. door het Libische ministerie van buitenlandse zaken de volgende maatregelen werden bekendgemaakt: intrekking van de erkenning van de Egyptische regering, uitbreiding van de voor Israël geldende boycot tot Egypte, sluiting van het luchtruim en de vliegvelden van Libië voor Egyptische vliegtuigen en andere vliegtuigen die van en naar Egypte vliegen alsmede sluiting van de Libische territoriale wateren en havens voor Egyptische schepen en voor buitenlandse schepen die Egyptische havens aandoen.

Demonstratieve steun aan Sadat bewees president Nimeiry van Soedan, die op 22 nov. een bezoek aan Cairo bracht, waarbij hij de Egyptische president gelukwenste met diens bezoek dat hij als ,,een grote overwinning" kenschetste.

Egyptische maatregelen tegen PLO

Kennelijk als reactie op de veroordeling door de PLO van Sadats bezoek aan Jeruzalem sloot de Egyptische regering op 23 nov. het kan-

toor van Al Fatah en het voorlichtingscentrum van de PLO in Cairo. terwijl tevens drie Palestijnse functionarissen werden uitgewezen. Reeds op 16 nov. had de zender „De Stem van Palestina" in Algiers gemeld dat de Egyptische autoriteiten het radiostation „De Stem van Palestina" in Cairo hadden gesloten.

EG-verklaring

Op 22 nov. 1977 bereikten de ministers van buitenlandse zaken van de negen EG-staten overeenstemming over een gemeenschappelijke verklaring, nadat een poging van de voorzitter van de raad, de Belgische minister Henri Simonet, om op 18 nov. zo'n verklaring uit te geven door bezwaren van Frankrijk was verijdeld. De goedgekeurde verklaring luidde:

„De negen ministers van Buitenlandse Zaken, ervan overtuigd dat wantrouwen een van de belangrijkste hinderpalen is voor een vreedzame regeling van het Israelisch-Arabische conflict, delen de hoop die gewekt is door het moedige initiatief van president Sadat en diens historische ontmoeting met de Israëlische leiders Zij wensen dat de, geen precedent kennende, dialoog die in Jeruzalem is begonnen, de weg opent naar een globale onderhandeling die leidt naar een zowel duurzame als rechtvaardige regeling die rekening houdt met alle rechten en belangen van alle geinteresseerde partijen Het is dringend noodzakelijk dat er een echte vrede komt voor alle volkeren in het gebied, het Palestijnse volk inbegrepen, op basis ban beginselen die door de internationale gemeenschap worden erkend en die in het bijzonder ook voorkomen in de verklaring van de Europese Raad van 29 juni 1977 (zie pag 548/1/2-1977) Zij drukken de hoop uit dat het in de naaste toekomst mogelijk zal zijn de conferentie van Genève bijeen te laten komen"

Uitnodiging Sadat voor voorbereidende conferentie in Cairo

Op 26 nov. 1977 bracht president Sadat voor de Egyptische Volksvergadering verslag uit van zijn reis naar Israël. Bij die gelegenheid maakte hij bekend dat hij de minister van buitenlandse zaken zou opdragen de secretaris-generaal van de VN, de beide supermogendheden (de VS en de SU) en alle bij het Midden-Oosten-conflict betrokken partijen, incl. Israël, uit te nodigen om vanaf 3 dec. naar Cairo te komen voor een conferentie ter voorbereiding van de Geneefse vredesconferentie. De niet nader genoemde betrokken partijen die werden uitgenodigd waren Syrië, Jordanië, Libanon en de PLO.

In zijn rede stelde Sadat dat hij niet was afgeweken van de essentiële Arabische voorwaarden voor een vredesregeling. „Ik heb in de Knesset verklaard ons land is geen onderwerp van onderhandelingen of besprekingen. De nationale en Pan-Arabische grond is ons heilige dal. Geen van ons is gerechtigd of verklaart zich bereid een centimeter daarvan prijs te geven of het beginsel te erkennen, dat erover geargumenteerd of onderhandeld zou kunnen worden. (...) Ik heb daar ook gezegd, zonder de Palestijnen en zonder de erkenning van het Palestijnse volk en zijn recht op stichting van een eigen staat en zonder zijn repatriëring zal er geen vrede komen. Ik heb ook gezegd, dat zelfs als wij vredesovereenkomsten tussen Israël en elk van de frontstaten bereiken, er zonder oplossing van het Palestijnse probleem geen vrede zal zijn. (...)
U kunt vaststellen dat ik in mijn recle voor de Knesset de handhaving van onze aanspraak op het Arabische Jeruzalem en onze niet-erkenning van zijn annexatie door Israël benadrukt heb..."
Voorts stelde Saclat dat zijn reis een potentiële militaire botsing tussen Israël en Egypte in de Sinaï na het concentreren van Egyptische troepen als antwoord op Israëlische manoeuvres had afgewend. (Op 15 nov, had de Israëlische stafchef, lilitenant-generaal Mordechai Gur, in een interview met Yedioth Achronoth verklaard dat de Egyptische oorlogsvoorbereidingen „een hoogtepunt" hadden bereikt. Hij voegde daar toen aan toe: .„President Sadat moet weten dat als hij er ons, evenals voor Grote Verzoendag (in okt. 1973), met een list in wil laten lopen wij zijn doel begrijpen", aldus Gur. Dezelfde dag leverde de minister van defensie, Weizman, scherpe kritiek op het zonder zijn toestemming gegeven interview van de stafchef en diens optreden.)
Ook onthulde Sadat in zijn rede dat er bij het tweede troepenscheidingsakkoord van sept. 1975 drie geheime afspraken waren gemaakt: 1) de VS zouden garanderen dat Israël Syrië niet zou aanvallen; 2) er zou een tweede troepenscheiding op de Golanhoogten plaatsvinden; en 3) er zou geen algehele oplossing van het Midden-Oosten-probleem komen zonder de Palestijnen. (Zie pag. 580 e.v.-'75 en 349 e.v.-'76)

Sadats uitnodiging werd aanvaard door Israël. de VS en de VN, maar verworpen door Syrië, de PLO, de SU en Libanon, terwijl Jordanië liet weten niet op een conferentie te zullen zijn vertegenwoordigd die niet door alle andere Arabische partijen in het Midden-Oosten-conflict werd bijgewoond.

ISRAËL - De regerrng maakte op 27 nov. officieel bekend aan de vooi'bereidende conferentie te zullen deelnemen De volgende dag w-erd het regeringsbeleid door de Knesset goedgekeurd met 57 telgen 4 stemmen bij 29 onthoudmgen (van de Arbeiderspartij) Premier Begin deed toen een beroep op Syrie, Jordanië en Libanon deel te nemen aan de conferentie, waarvoor hij als Israëls afgevaardigden benoemde Eliahu Ben-Elissar (directeur van het bureau van de premier) en Meir Rosenne (juridisch adviseur bij buitenlandse zaken)

VS - De aanvaarding van de uitnodiging werd op 29 nov bekendgemaakt, na Amerikaanse pogingen om andere Arabische staten en de SU tot het bijwonen van de conferentie over te halen De volgende dag benoemde president Carter onderminister van buitenlandse zaken, Aifrsd Atherton, tot Amerikaans vertegenwoordiger

VN - Op 29 nov werd de uitnodiging aanvaard door VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, die luitenant-generaal Ensio Siilasvuo tot vertegenwoordiger benoemde. Waldheims voorstel om tevoren nog onder auspicien van de VN met alle uitgenodigde partijen te overleggen werd door Israël als zinloos van de hand gewezen

SYRIË - De uitnodiging wend op 26 nov verworpen, naar minister van buitenlandse zaken op een persconferentie meedeelde Hij kondigde toen aan dat Syrië wel een *conferentie* tegen het Sdaat-initiatief in Tripoli zou bijwonen In een verklaring op 28 nov sloot president Assad deelname van Syrië aan een Geneefse vredesconferentie niet geheel uit

PLO - De uitnodiging werd onmiddellijk verworpen. waarbij de Palestijnse centrale raad op 29 nov het overleg in Cairo naar vorm en inhoud vdn de hand wees

SU - Moskou verwierp de uitnodiging in een boodschap aan de VS op 30 november

LIBANON - De regering wees de uitnodiging op 1 dec van de hand

JORDANIË - Het Jordaanse standpunt werd uiteengezet in een op 28 nov te Amman uitgegeven verklaring van de regering.

Khaddam in SU. *Sowjet-reactie*

Op 29 en 30 nov. bracht de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken Khaddam een vriendschapsbezoek aan de SU, waar hij o.a. door staatshoofd en partijleider Brezjnew ontvangen werd. Bij een lunch ter ere van Khaddam gaf de Sowjet-minister van buitenlandse zaken, Gromyko, op 29 nov. voor het eerst een officieel commentaar van de Sowjetregering op Sadat bezoek aan Israël. Hij zei o.a.:

„De imperialistische kringen van het Westen beschrijven als een moedige stap het leggen van een krans bij het graf van de onbekende Israëlische soldaat in Jeruzalem Maar die soldaat bezette de grond van Syrië, Egypte,. Jordanië en Palestina. Hij doodde Syriers, Egyptenaren, Joidaners en Palestijnen Het is verbazingwekkend dat dit als „moedig" kan worden beschreven."
Voorts zei Gromyko „De Sowjet-Unie heeft zoals men weet niets tegen het zoeken van een oplossing van de problemen, die de Arabische wereld en Israël scheiden Wijzelf werken er systematrsch aan aat de regeling van deze problemen wordt bevorderd Als echter een land demonstratief los van het gemeenschappelijke Arabische front optrekt en de belangen van de Arabische staten als totaliteit (...) opoffert, dan is dat een geheel andere zaak. Kan men dit optreden goedkeuren? Geenszins Zijn dan de door mij vermelde acties erop gericht tot het welslagen van de Geneefse conferentie bij te dragen? Neen. Deze stappen zijn erop gericht deze conferentie te torpederen, mogelijk zelfs voordat zij bijeengeroepen wordt. (...)
De SU volgt een beginselvaste politiek (...): volledige bevrijding van de door Israël bezette Arabische gebieden. be-

scherming en waarborg van de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina tot aan de stichting van een eigen Palestijnse staat, en de mogelijkheid voor alle volken en staten van dit gebied zich onafhankelijk en vrij te ontwikkelen ''

Topconferentie *Afwijzingsfront in Tripoli*

Op uitnodiging (d.d. 26 nov. '77) van de Libische leider, kolonel Kadhafi, vond van 2-5 dec. 1977 in Tripoli een conferentie plaats van vertegenwoordigers van vijf Arabische staten en de PLO. Delegatieleiders waren naast Kadhafi, president Boumedienne van Algerije, president Assad van Syrië, Abdel Fattah Ismail (secretaris-generaal van het Nationale Front van Zuid-Jemen), Taha Yasin Ramadin (lid van de Revolutionaire Commandoraad van Irak) en PLO-leider Yasser Arafat.

Nadat de conferentie met een dag was verlengd werd op 5 dec. een slotverklaring uitgegeven, die echter niet door de Iraakse delegatie werd ondertekend. Deze verliet de conferentie voor de officiële sluiting, omdat die volgens Taha Yasin Ramadin verworden was tot een dekmantel voor ,,degenen die naar capitulationistische regelingen streven". Hij beschuldigde de Syrische president Assad ervan ,,een politiek van vreedzame overgave en onderhandelingen" te onderschrijven.

Over de positie van Irak zei kolonel Kadhafi in zijn slottoespraak:

,,De vijanden die van het ontbreken van Irak in het op deze conferentie gevormde nationale front zouden willen profiteren, kunnen wij zeggen, dat de toestand heel anders ligt dan zij zich voorstellen In werkelijkheid wilde Irak, een lid van de conferentie, dat nog dringender en drastischer maatregelen werden getroffen zowel t a v. het Egyptische bewind als t a v de vijand Zo is de afwezigheid van Irak geen negatief gemis, het is een positieve afwezigheid Wij zullen in de toekomst herhaaldelijk in Bagdad, Damascus, Algiers, Aden — en in Jeruzalem, nadat het bevrijd is — bijeenkomen ''

In de door Syrië, Libië, Algerije, Zuid-Jemen en de PLO aanvaarde slotverklaring werd o.m. aangekondigd dat de vijf ondertekenaars de diplomatieke betrekkingen met Egypte zouden bevriezen. De door Libië verlangde verbreking van de diplomatieke betrekkingen was door de andere deelnemers niet aanvaard,

In de verklaring, die uit een preambule en tien besluiten bestond, werd o a. gesteld:

„ De conferentie hield zich bezig met de resultaten van het bezoek (van Sadat aan Jeruzalem,, dat een flagrante schending van de beginselen en doelstellingen van de Pan-Arabische strijd tegen de zionistische vijand en een uitverkoop van de rechten van het Palestijns Arabische volk vormde Het bezoek betekende een afwijking van de eenheid van de Arabische gelederen een ernstige schending van het handvest van de Arabische Liga alsook van de besluiten van de Arabische topconferenties, en het markeerde de terugtrekking van het Arabische Egypte van het conflictfront met de zionistische vijand De conferentie beschouwde dit als een grote dienst van president Sadat aan het zionisme en het Amerikaanse imperialisme en aan hun plannen ( ) Uitgaande van haar overtuging dat het tot het wezen van de zionistische en imperialistische uitdaging behoort en zijn doel is, de Arabische bevrijdingswil te verzwakken en de gevestigde nationale rechten van het Palestijnse volk, welke door internationale rechtmatigheid zijn bevestigd, te schaden, waartoe in de eerste plaats behoort zijn recht op terugkeer en zelfbeschikking en zijn recht op de opbouw van een onafhankelijke staat op de grond van zijn vaderland ,en wel onder leiding van de PLO, de enige legitieme vertegenwoordiger van het Palestijnse volk, heeft de topconferentie, vanuit de Pan-Arabische en historische verantwoordelijkheid, het volgende besloten.

1. Het bezoek van president Sadat aan dc zionistische schepping is te veroordelen, omdat het een groot verraad betekent jegens de opofferingen en de strijd van ons Arabische volk in Egypte en van zijn strijdkrachten en jegens de strijd, opofferingen en beginselen van de Arabische natie De conferentie waardeert weliswaar de rol van het grote Egyptische volk in de nationale strijd van de Arabische natie, maar beklemtoont dat Egypte niet het begin of het eind is en dat, als de Arabische natie groot is met Egypte, haar grootheid slechts mogelijk is binnen de Arabische natie, zonder welke die slechts aan betekenis kan inboeten

2 Er wordt gewerkt aan het te niet doen van de resultaten van president Sadats bezoek aan de monistische schepping en zijn gesprekken met de leiders van de zionistische vijand en de daarop volgende maatregelen, met inbegrip van de voorgestelde bijeenkomst te Cairo De conferentie waarschuwt dat leder dae tracht een soortgelijke koers te volgen of enigerlei onderhandelingen met genoemde resultaten te voeren, voor zijn daden verantwoordelijk zal worden gesteld zowel op nationaal als Pan-Arabisch niveau

3 Besloten wordt de politieke en diplomatieke betrekkingen met de Egyptische regering te bevriezen, afspraken met haar op Arabisch en internationaal niveau op te schorten en de regelingen, voorschriften en besluiten van de Arabische boycot toe te passen op Egyptische individuen, maatschappijen en firma's die zaken doen met de zionistische vijand

4 Besloten is niet deel te nemen aan bijeenkomsten van de Arabische Liga, die in Egypte worden gehouden en contacten op te nemen met de lidstaten van de Arabische Liga om de kwestie van haar hoofdkwartier, haar organen en het lidmaatschap van Egyptische regime te bestuderen

5 De conferentie groet het Palestijnse Arabische volk, dat in het bezette vaderland standhoudt, en al zijn nationale en andere volksorganisaties, die tegen de bezetting strijden en die het bezoek van Sadat aan het bezette Palestina verwierpen De conferentie waarschuwt ook tegen elke poging om af te dingen op de legitimiteit van de vertegenwoordiging van het Palestijnse volk door de PLO

6 De conferentie neemt met voldoening kennis van de voorlopige standpunten, welke ingenomen zijn door de Arabische staten die het bezoek veroordeelden en de consequenties ervan verwierpen Krachtens haar verantwoordelijkheid en overeenkomsbig haar verplichting en collectieve besluiten roept de conferentie deze staten op tot het treffen van praktische maatregelen om het ernstige karakter van deze capitulatiepolitiek het hoofd te bieden zoals het intrekken van politieke en materiele steun De conferentie veroordeelt voorts de schandelijke houding van diegenen die het bezoek prijzen of het steunen, en waarschuwt hen voor de gevolgen van hun defaitistische politiek

7. De conferentie doet een beroep op de Arabische natie zowel op officieel niveau als op het niveau van het volk om economische, financiele, politieke en mili-

In Tripoli bijeen (v.l.n.r.) president Boumedienne van Algerije, PLO-leider Yasser Arafat en het Libische staatshoofd Kadhafi.

taire hulp en steun te bieden aan de Syrische Arabische Republiek, die nu de voornaamste confrontatiestaat en het bastion van standvastigheid tegenover de zionistische vijand geworden is alsmede aan het door de PLO vertegenwoordigde Palestijnse volk

8 De conferentie groet ons Arabische volk in het broederlijke Egypte, in het bijzonder zijn nationale en progressieve krachten, die de door het Egyptische regime gevoerde capitulatiewolitiek verwerpen als een verraad aan de opofteriagen van het volk en zijn martelaren en als een belediging van de eer van zijn strijdkrachten

9 Om het belang van de relatie vaii strijd en nationalisme tussen Syrie en de Palestijnen tol gelding te brengen kon digen de Syrische Arabische Republiek en de PLO de vorming van een verenigd front af, dat hen omvat, om de zionistische vijand het hoofd te bieden, te strijden tegen de komplotten van het imperialisme met al zijn partijen en elk streven naar capitulatie te verijdelen De deniocrdtische volksrepubliek Algerije, de socialistische Libisch Arabische Volks-Jainahiriyah en de democratische volksrepubliek Jemen hebben besloten zich bij dit front aan te sluiten — de kern van een Pan-Arabisch Front voor standvastigheid en confrontatie dat voor andere Arabische staten openstaat

10 Leden van het Pan-Arabische front beschouwen elke aanval op een van hen als een aanval op alle leden ''

Palestijns document

Op 4 dec. 1977 ondertekenden de voornaamste leiders van de in Tripoli aanwezige PLO-facties een uit 6 punten bestaand ,,document van de eenheid'' met de volgende tekst.

,,Wij, de PLO en al haar groeperingen, verklaren het volgende:

1. Wij verlangen de oprichting van een front van standvastigheid en confrontatie — bestaande uit Libië, Algerije, Irak, Syrië, de democratische volksrepubliek Jemen en de PLO — om alle capitulatieoplossingen van het imperialisme, het zionisme en hun Arabische agenten te bestrijden.

2. Wij veroordelen volledig en totaal elke Arabische partij onder de deelnemers aan de topconferentie van Tripoli die de vorming van zo'n front en deze veroordeling van de hand wijst of belemmert.

3. Wij bevestigen onze verwerping van de resoluties 242 en 338 van de VN-Veiligheidsraad.

4. Wij bevestigen onze verwerping van alle internationale conferenties, die op deze twee resoluties zijn gebaseerd, met inbegrip van de Geneefse conferentie.

5. Wij zullen voor de verwezenlijking van het recht van het Palestijnse volk op terugkeer en zelfbeschikking in het kader van een onafhankelijke Palestijnse staat in een willekeurig deel van het grondgebied van Palestina, dat bevrijd is, werken, zonder verzoening, erkenning of onderhandeling met de vijand, als een tussentijds doel van de Palestijnse revolutie.

6. Wij verlangen de aanvaarding van een politieke boycot tegen het Sadat-regime . .''

(Voortzetting volgende aflevering)

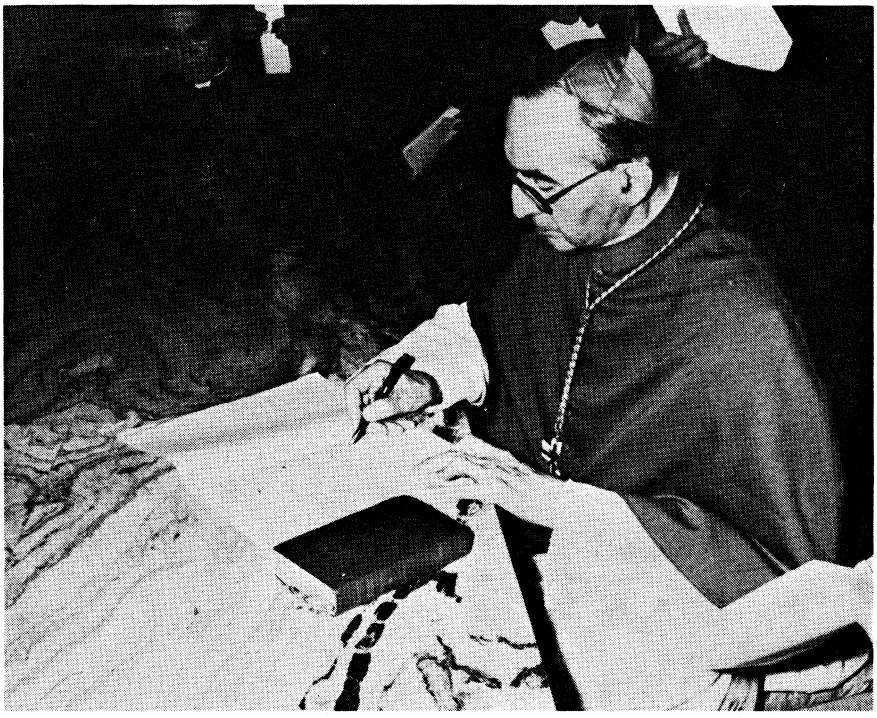
GEESTELIJK LEVEN

PAUS JOHANNES PAULUS I OVERLEDEN

Volkomen onverwacht is in de nacht van 28 op 29 sept. paus Johannes Paulus I overleden. De 65-jarige Alberto Luciani was op 26 aug. tot paus gekozen (pag. 545 e.v.) nadat zijn voorganger Paulus VI op 6 aug. was gestorven (pag. 497 e v)
Het Vaticaan maakte om 7.42 u. in de ochtend van 29 sept met een officieel communiqué de dood van de paus bekend:

„Hedenmorgen 29 september 1978, tegen half zes. is de prive-secretaris van de paus, daar hij de Heilige Vader niet zo als gewoonlijk in de kapel van zijn appartement had gezien, hem in zijn slaapvertrek gaan zoeken Hij heeft de Heihge Vader dood aangetroffen in zijn bed, met het licht aan, alsof hij lag te lezen De oniniddellijk toegesnelde arts, dokter Renato Buzzonetti. heeft de dood geconstateerd Deze is vermoedelijk gisteren tegen 2300 uur ingetreden, als gevolg van een acute hartverlamming''
De Vaticaanse radio deelde mede, dat de paus is gestorven terwijl hij lag te lezen in „De navolging van Christus'', van Thomas van Kempen, een Nederlands schrijver over eenvoudige vroomheid. die leefde van 1380-1447

In de loop van 29 sept. verklaarde een hartspecialist van één van de voornaamste Romeinse ziekenhuizen dat de dood van de paus ook veroorzaakt kan zijn door een hersenbloeding. Ook met andere indirecte dcodsoorzaken wordt rekening gehouden, daar de paus geen sterke gezondheid genoot cn in zijn jeugd zelfs lange tijd in een sanatorium heeft gelegen.
In de vroege middag van 29 sept. werd de paus opgebaard in de „Sala Clementina'' var, het pauselijke paleis. Hier bewezen de Vaticaanse staatssecretaris kardinaal Jean Villot en de andere in Rome aanwezige kardinalen hem de laatste eer. Zij werden gevolgd door Italië's president Pertini, minister-president Andreotti, de voorzitter van beide kamers van het parlement en de delegaties van de politieke partijen. Later op de dag werd de zaal voor het publiek opengesteld en onmiddellijk vormde zich een lange rij mensen die de paus een laatste groet wilden brengen. Zodra dit overeenkomstig de Vaticaanse voorschriften mogelijk is, zal het stoffelijk overschot in de St. Pieter worden opgebaard.
Het bestuur van de rooms-katholieke kerk is vanaf de dood van de paus in handen van het kardinalencollege. De in Rome aanwezige kardinalen kwamen in de ochtend van 30 sept. voor een eerste vergadering bijeen, onder voorzitterschap van hun deken, kardinaal Confalonieri. Deze kardinalen-vergaderingen kunnen echter slechts beslissen over

Jean kardinaal Villot, kamerheer van het Vaticaan, ondertekent hier het officiële overlijdenscertificaat van paus Paulus VI onder het oog van mgr. Agostini Casaroli, de ,,minister van buitenlandse zaken'' van het Vaticaan

dringende lopende zaken, zoals de regelingen rond de begrafenis en de datum van het conclaaf.
Volgens de reglementen zal dit conclaaf, dat een opvolger voor Johannes Paulus moet kiezen, op zijn vroegst op **13** okt. en op zijn laatst op 18 okt. beginnen.
Personeel van Alitalia dat op 29 sept. aan een staking begon, schortte die onmiddellijk op toen de dood van de paus bekend werd Als reden werd opgegeven dat zij de kardinalen en anderen, die nu naar Rome willen komen, het reizen niet willen bemoeilijken.

Het pontificaat van Johannes Paulus I heeft 34 dagen geduurd Er zijn in de loop ban de geschiedenis pausen geweest die binnen nóg kortere tijd na hun verkiezing overleden zoals Celestinus IV die in 1241 **13** dagen hoofd van de RK-kerk was, Pius III die in **1503** 27 dagen paus was en Leo XI wiens pausschap in **1605** tot 17 dage? beperkt bleef

N.a.v. het overlijden van paus Paulus Johannes I publiceerde De Volkskrant op 30 sept. een beschouwing, waaraan wij het volgende ontlenen:

,,Een beproeving voor de kerk" is de dood van paus Johannes Paulus, nauwelijks een maand na zijn verkiezang, in verschillende reacties genoemd. De conclaaf-kardinalen, die zioh van een moeilijke keuze op **26** augustus tot hun eigen verbazing zeer snel kweten, staan opnieuw voor dezelfde taak. Wie zullen zij nu kiezen?
Die beproeving bestaat niet in het feit dat honderdentwaalf kiesgerechtigde kardinalen als ze maar enigszins kunnen, uit alle uithoeken van de wereld zich weer naar Rome moeten spoeden en hun eigenlijke werk opnieuw wekenlang moeten laten liggen. Ook zal niemand wakker liggen van de financiele lasten voor het Vaticaan dat zijn vrij beperkte begrotingsbudget voor dit jaar met twee pauselijke begrafenissen en twee conclaven — inclusief de ontvangst van talrijke hoge gasten en het reisgeld voor kardinalen uit de Derde Wereld — volkomen ontwricht ziet
Er was iets van hoop gegroeid en dat ligt nu in stukken, zei een Australische kerkleider Dat mag waar zijn. Maar tal van gelovigen zullen ook nog op een andere manier geraakt zijn.
De kardinalen die het laatste conclaaf meemaakten, lieten er na hun terugkeer vanachter de gesloten deuren geen twijfel over bestaan dat naar hun overtuiging de snelle overeenstemming over de opvolger van Paulus VI ,,een klein wonder" was Ze maakten duidelijk dat naar hun overtuiging de hemel het kiescollege op een bijzondere wijze had bijgestaan Voor wie deze overtuiging is toegedaan zal het moeilijk zijn om te begrijpen dat het snelle einde van dit pontificaat geen correctie van de hemel is.
De kardinalen moeten hun werk overdoen Dat is de werkelijke ,,beproeving voor de kerk" **Al** op dezelfde dag dat Albino Luciani werd gekozen na één dag conclaaf met drie of hooguit vier stemmingen, vroegen sommigen zich af hoe dit een verantwoorde keus kon zijn als er tevoren zoveel onzekerheid was. Het komende conclaaf zal ongetwijfeld langer duren.
Maar de uitslag is wat de persoon van de nieuwe paus betreft even onzeker ais voorheen Over zijn ,,profiel" bestaat meer zekerheid Toen de kiesmannen op 25 augustus in conclaaf gingen, bevatte de lijst van mogelijke kandidaten meer dan twintig **namen** Maar zelfs was niet bekend naar wat voor soort paus gezocht zou worden. De keuze van de **26**ste augustus heeft duidelijk gemaakt dat de kardinalen geen diplomaat wilden en geen kardinaal met een Vaticaanse carriere Zij wilden een ,,pastorale" man iemand die dicht bij het volk stond, die in zijn eenvoud de verdeeldheid in de kerk zou overwinnen door links en rechts aan wch te binden.

Het zou vreemd zijn als diezelfde kardinalen er nu, ruim een maand later, anders over zouden denken Wie in die wetenschap de lijst van mogelijke kandidaten opnieuw naloopt, komt uit bij de namen van kardinaal Ursi, aartsbisschop van Napels en zijn collega Siri van Genua De laatste staat bekend als conservatief, Ursi heet een man van het midden. Een meer open man is kardinaal Pappalardo van Palermo (Sicilie) die ook tot de Italiaanse kanshebbers wordt gerekend
Zoekt het conclaaf de nieuwe paus buiten Rome onder de niet-Italianen, dan komen de namen boven van Lorscheider van Brazilië en Cordeiro van Pakistan. En ook — maar met aanmerkelijk minder pastorale ervaring — kardinaal Willebrands Maar ook deze keer zal de keuze van de conclaaf-kardinalen wel weer een verrassing zijn.

Ook op een andere manier zijn de kardinalen een stuk wijzer Zelfs voor een blijmoedig man als Albino Luciani, die het alleseisende ambt in Rome lichtvoetig leek te dragen, bleek het te zwaar Als deze onverwacht vroege dood de kerkleaders tot het besef zou kunnen brengen dat een reele decentralisatie de enige realistische voorwaarde is waaronder de volgende paus het ambt kan aanvaarden, dan is Johannes Paulus niet voor niets vierendertig dagen paus geweest

Reconstructie pauskeuze

In het Brusselse dagblad ***De*** Stan*daard* van 4 sept. stond een reconstructie van de gang van zaken bij de keuze van Alberto Luciani tot paus, waaruit het volgende geciteerd is:

Ondanks de geheinihouding waartoe de deelnemers aan het conclaaf op straf van excommunicatie gehouden zijn, werden er genoeg hints weggegeven om het proces van de pauskeuze in grote trekken te reconstrueren
Uit de confidenties van sommige kardinalen blijkt dat men het er allang voor het conclaaf over eens was dat de nieuwe paus, wegens de delicate situatie van de Kerk en in Italie, een Italiaan moest zijn Toch wensten de 85 niet-Italiaanse kardinalen uitdrukkelijk geen paus uit het Romeinse milieu van curie en bureaucratie Dit beperkte al onmiddellgk vrij drastisch het aantal kandidaten, want op zoek naar een ,,pastorale paus" kwam men zo terecht bij de aartsbisschoppen van de voornaamste Italiaanse diocesen, onder wie, naast de patriarch van Venetië, de kardinalen Ursi van Napels en Pappalardo van Palermo
Kort voor het conclaaf begon werd het duidelijk dat drie belangrijke factoren in het voordeel werkten van de toekomstige paus Luciani Ten eerste had hij een erg goede indruk gemaakt op de niet-Italiaanse kardinalen, door zelf de verkiezing te suggereren van de vooraanstaande sociaalbewogen Zuidamerikaanse kardinaal Lorscheider. Ten tweede was het bekend dat Albino Luciani een grote belangstelling had voor de derde wereld Zijn buitenlandse reizen brachten hem o m in Boeroendi en Brazilië, en bekend was ook zijn drukke briefwisseling met

Carlo kardinaal Confalonieri leidt de uitvaartdienst van Paus Paulus VI. (Bericht pag. 546/3)

vele missionarissen Ten derde had hij een zeer actieve ‚lobbyist" in de persoon van zijn goede vriend, de invloedrijke kardinaal Benelli (zelf papabilis, maar met zijn 57 jaar nog relatief jong)
Uit de confidenties. waarvan sprake, kan men opmaken dat de eerste ochtendstemming op het conclaaf zelf een weinig geprononceerd beeld opleverde Maar in de tweede stemming al werd een stroming pro-Luciani merkbaar, die 's avonds in de derde zou uitgroeien tot bijna de vereiste tweederde-meerderheid van 75 stemmen In de vierde, beslassende stemming (en dus geen handgeklap. zoals sommige waarnemer? vermoedden) zouden minsteil 85 stemmen op Luciani zijn uitgebrdcht De meerderheid van de overige 26 kardinalen zou blanco gestemd hebben

Paus Johannes Paulus I
ontvangt andere kerkleiders

In de ochtend van 3 sept. heeft paus Johannes Paulus I geheel onverwacht in zijn privé-bibliotheek delegaties van enkele Christelijke kerken ontvangen.

De uitgenodigde delegaties werden aan paus Johannes Paulus voorgesteld door het hoofd van het Vaticaanse staatssecretariaat, kardinaal Villot, en door kardinaal Wlilebrands, hoofd van het secretariaat voor de eenheid der christenen.

Aanwezig waren te zamen dertig kerkleiders, onder anderen vertegenwoordigers van de orthodoxe kerk van Constantinopel, het hoofd van de oud-katholieke kerk, de Nederlandse aartsbisschop Marinus Kok, de algemeen secretaris van de wereldraad van kerken, dr. Philip Potter.

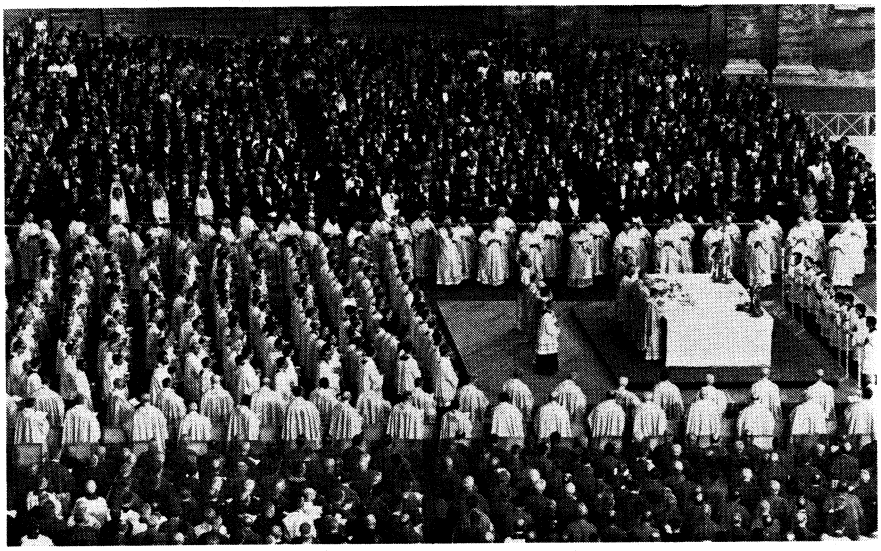
De paus hield in het Frans een korte geïmproviseerde toespraak. Hij zegde toe alles te zullen doen om de oecumene te bevorderen volgens de richtlijnen van het Tweede Vaticaans Concilie.

Dr. Philip Potter verklaarde na afloop van de bijeenkomst getroffen te zijn door de eerlijke pastorale bewogenheid van paus Johannes Paulus. ,,Ik ken de nieuwe paus sinds 1974 toen ik samen met kardinaal Willebrands drie dagen bij hem logeerde in Venetië. Velen zeggen dat paus Luciani conservatief is, maar dit is typisch Westeuropese etiket-tenplakkerij. De man heeft zijn eigen overtuiging op het gebied van geloof en moraal, maar hij komt vóór alles op mij af als een pastor die weet te luisteren. Paus Luciani zal heel zeker zijn eigen stempel op de room-katholieke kerk drukken. Na één week is de sfeer in het Vaticaan al veranderd. Je krijgt het gevoel dat er iets opengebroken is en dat er meer opgewektheid en menselijkheid heerst", aldus Potter.
De vraag of het beleid van deze paus een werkelijke koersverandering voor de oecumene zal betekenen, was volgens dr Potter nog moeilijk te beantwoorden: „een en ander hangt natuurlijk ook af van de mensen om hem heen, met name van de top van het Vaticaanse centrale bestuur en van de bisschoppen. Het feit dat evangelisatie het eerste programmapunt is van deze paus en dat hij de nadruk legt op de rol van de bisschoppen. stemt mij zeer hoopvol"

Installatieplechtigheid
Johannes Paulus I

Op 3 sept. is Alberto Luciani op het St. Pietessplein in Rome als paus geïnstalleerd. Onderstaand verslag van deze gebeurtenis is ontleend aan De Standaard van 4 sept.

Koningen, prinsen, presidenten, koninginnen, prinsessen, ministers, gezagsdragers, hoogwaardigheidsbeklederS en leiders van tientallen landen, van diverse kerken en geloofsultingen, van alle standen en regimes, van guerrillagroepen en vredesbewegingen, van Oost en West. beschermd door duizenden politiemannen, waren in bijzijn van meer dan tweehonderdduizend gelovigen van over heel de wereld present bij de plechtige, indrukwekkende installatie van paus Johannes-Paulus, die ondanks het politieke protest tegen de aanwezigheid van bepaalde dictatoriale gezagdragers, een grote indruk van sereniteit bewaasde, dank zij vooral de ontroerende eenvoud en ontwapende liefderijkheid van de paus zelf.
Toegejuicht door een geestdriftige massa, omringd door de kardinalen die het witgouden vreugdegewaad van een feestende Kerk droegen, kwam hij — de rechterhand op het hart, in de linkerhand het getormenteerde Christusbeela dat ook zijn voorganger droeg — even voor 18 u uit de St -Pietersbasiliek Ondanks zijn bescheidenheid en zijn zelfbeheersing werd het iedereen duidelijk dat hij diep ontroerd was, vooral toen, na het Veni Creator en het Kyrie, kardinaal Felici hem het pallium, de stola van witte schapevacht, beken van zijn hoogste waardigheid, om hing „Draag deze stola, dit pallium", zei Felici, „tot God U terugroept om voor eeuwig het pallium in zijn rijk te dragen"
Gezeten in een (vergeleken bij vroegere intronisaties) eenvoudige zetel tegen de basiliek, zichtbaar blij, opgetogen om oprechte vriendschap en diepe genegenheid, ontving Johannes-Paulus vervolgens de huldeblijken en de vredeskus van de kardinalen en prelaten die een na een bij hem knielden Voor leder had hij een vriendelijk woord, sommigen drukte hij langdurig de hand, voor anderen was zijn opmerking blijkbaar humoristisch, vertrouwelijk of plezierig
Hij ontving de huldeblijken niet zozeer als de nwuwe Heer of Meester maar als de Broer in Christus Zijn spreuk ,,Humilitas" — nederigheid en eenvoud — tenvolle waardig en belevend, maakte de heilige Vader tijdens dit deel van de plechtigheid diepe indruk om zijn aiepmenselijkheid en zijn grootheid in de eenvoud Zijn gebaren van vriendschap, vrede en genegenheid waren spontaan Hij bracht het ontroerende bewijs dat liefde en echte grootsheid aan de „humilitas" het schoonste en voorbeeldigste sieraad hebben
Tegenover die edelmoedigheid, blijheid, levensvreugde van Johannes-Paulus vergleden op de achtergrond de korte felle ruzies, twisten en betogingen die er geweest waren toen Amnesty International en andere groepen ter gelegenheid van de intronisatie protesteerden tegen de aanwezigheid van president Videla van Argentinië die door sommigen als een moordenaar en een tiran werd bestempeld en uitgejouwd Op verscheidene plaatsen waren plakbrieven in die zin aangebracht
Midden in de drukte en de plechtigheid bleven de familieleden van de Paus zo discreet en eenvoudig als Johannes-Paulus Zo ook een verwante van hem, Silvio Luciani, die in 1923 naar de Verenigde Staten uitweek en in een woonwagen leefde Voor hem en zijn familie was de paus bijzonder hartelijk
Tijdens de eucharistieviering, door de Paus zelf geleid, werden om in het

Een beeld van de installatieplechtigheid van paus Johannes Paulus I.

Frans, het Engels, het Grieks en het Latijn teksten gelezen van Petrus ,,over de hoeksteen van de Kerk" en van Isaïas over God die uiteindelijk recht zal brengen, licht, leven en vrede in een wereld waar geen plaats meer zijn zal voor oorlog

Grandioos was de aanblik die het St.-Pietersplein tijdens deze plechtigheid bood De soberheid, de eenvoud, de nederigheid van de Paus beletten niet dat de bonte kleuren van gewaden, kazuifels, uniformen, galaklesen, tapijten er, folkloristische kledijen van overal een sfeer van licht en vreugde brachten Het was of een groots schilderij was levend geworden

Steeds met dezelfde glimlach, alsof hij nog altijd niet kon geloven welk wonderlijk avontuur hem overkwam, aanhoorde Johannes-Paulus een uittreksel van het Evangelie van Mattheus, dat vertelt hoe Petrus van Christus getuigde ,Gij zijt de zoon van de Levende God"

,,Gods wegen zijn ondoorgrondelijk", zei dc paus tijdens de homilie na het evangelie Hij wilde bidden tot God die hem op de stoel van Petrus bracht, ,,wat menselijkerwijze niet te verklaren is". Hij zei daarna dat zijn gedachten gingen naar de hele Kerk, naar de Christenheid en groette via radio en tv de hele wereld. Allen verenigde hij in de opmerking dat allen ten slotterkinderen zijn van dezelfde Vader en broe s en zusters van dezelfde Jezus Christus

Van het Latijn overstappend naar het Italiaans, herinnerde de paus aan de rol en de taak van Petrus die van Christus de sleutels van de Kerk kreeg en tot opdracht had haar uit te bouwen, zij die nooit wordt veroverd door de maehten van het kwaad of door de dood

De paus herinnerde aan de angsten die hij beleefde, toen zijn verkiezing werkelijkheid werd, maar uitte tevens zijn diep-kinderlijk vertrouwen in God wiens genade eindeloos is. Hij dankte de groten en de kleinen voor hun aanwezigheid, hij zei dat niet alleen de katholieken maar allen die werken aan het welzijn en het geluk van de wereld Jezus' discipelen zijn, dat er geen Christenheid is zonder wederzijdse liefde.

Een deel van de homilie sprak de paus in 't Frans. Hij beloofde plechtig de mensen te dienen volgens de leer van de kerk en van Christus, hij zei ter beschikking te zijn van allen die rechtvaardigheid, broederlijkheid en solidariteit huldigen en sprak zijn kinderlijk geloof uit in Onze-Lieve-Vrouw, die niet alleen zijn kinderjaren maar zijn hele leven als priester had beïnvloed.

Geen draagzetel — geen sedes gestatoria — geen tiara, geen voze praal, maar bij het eind van de Latijnse eucharistieviering was er een laatste oproep tot eenheid in de Kerk zelf, een pauselijke zegen ,,urbi et orbi" en dan, onder fonteinen van licht, uit de zee van mensen, gejuich, gejubel en een feestelijk Te Deum om God te danken voor de paus die zo nieuw is, omdat hij de oudste Christelijke waarden in een vast geloof op het voorplan brengt.

,,Gooi mij een reddingsboei opdat ik niet verdrink want ikzelf zwalp hulpeloos met al mijn tekorten nog rond in de felheid van de stroom". Dat zei paus Johannes-Paulus enkele uren voor zijn installatie, toen hij met zijn familie tussen de bonte massa op het St.-Pietersplein wandelde. Met die woorden parafraseerde hij paus Gregorius, die na zijn aanstelling in dezelfde termen de steun en het gebed van alle gelovigen vroeg.

Vergezeld van zijn ietwat verlegen broer en zijn diep ontroerde zuster, zei de paus tot de menigte: ,,Iedereen heeft zijn eigen devotie. De mijne gaat naar Gregorius de Grote, de beschermheilige van het seminarie van Belluno, waar ik zeven jaar als student en twintig jaar als professor was. Het toeval wil dat de Heilige Gregorius tot paus werd verkozen op een derde september, dat is vandaag..."

,,Gregorius was een Romein die als eerste magistraat van de Italiaanse hoofdstad alles aan de armen gaf en monnik werd. Later werd hij secretaris van de paus en toen die stierf, werd hij als opvolger verkozen. Omdat hij bleef weigeren, moest de keizer bemiddelen, tot Gregorius aanvaardde. Bij de talrijke werken die hij schreef, vervolgde de paus, ,,was er een voorschrift waarin hij de bisschoppen onderrichtte over hun zending. Hij zei hun daarbij: Ik heb u nu de goede herder beschreven. maar ikzelf ben zo niet. Ik heb u gezegd wat uw streefdoel moet zijn, maar ik zelf zwalp met al mijn gebreken nog rond in de kronkelingen van de stroom. Daarom bid ik u: gooi me een reddingsboei, zodat ik niet verdrink".

,,Wel", vertelde de H. Vader, ,,dat vraag ik nu ook jullie. Bid niet alleen voor de paus, die uw gebed nodig heeft, maar bid ook voor de wereld". Hij citeerde de woorden van een Spaans schrijver: ,,Het loopt mis met de wereld omdat er meer wordt gevochten dan gebeden". ,,Wij moeten het omgekeerde proberen te realiseren", besloot de paus. Daarna gaf hij zijn Apostolische Zegen.

Conclaaf *begint op 14 okt.*

In De Volkskrant van 2 okt. werd het volgende bericht:

De honderdtien kardinalen die de opvolger van de op 28 september plotseling overleden paus Johannes Paulus moeten kiezen, zullen zaterdag 14 oktober in conclaaf bijeenkomen Dit werd in de ochtend van 30 september besloten tijdens de eerste algemene vergadering van de in Rome verblijvende kardinalen die totdat de nieuwe paus gekozen is, de lopende zaken in de rooms-katholieke kerk behandelen Zij stelden de uitvaartdienst voor paus Johannes Paulus vast op woensdag 4 oktober 'smiddags om 4 uur

Het stoffelijk overschot van de paus, dat sinds de middag van 30 september in de St Pieter ligt opgebaard, zal een laatste rustplaats vinden in de crypte van de Sint Pieter, tussen de tombes van paus Pius XII en Johannes XXIII

Ook besloten de kardinalen de algemene vergadering van de Latijns-Amerikaanse bisschoppen, die van 12 tot 28 oktober in Puebla (Mexico) plaats zou vinden, tot nader order uit te stellen

Aan deze conferentie zouden zeker 350 bisschoppen uit 22 landen deelnemen Zij moet de strategie voor de katholieke kerk in Latijns-Amerika voor de komende tien jaar uitzetten Deze bisschoppenconferentie is formeel bijeengeroepen door Paulus VI en de nieuw te kiezen paus moet de bijeenroeping bevestigen Er zijn bovendien zoveel kardinalen bij betrokken (ook delegaten uit het Vaticaan) dat het samenvallen met het conclaaf ook praktisch onmogelijk is

De voorsrhriften voor de pauskeuze bepalen dat een conclaaf op zijn vroegst vijftien dagen na het overlijden van een paus mag beginnen In tegenstelling met hetgeen gebeurde na de dood van paus Paulus VI (toen verliepen er twintig dagen tussen sterven en conclaaf) hebben de kardinalen nu de eerst mogelijke dag genomen

Vaticaanse kringen menen dat de kardinalen in het aanstaande conclaaf kennelijk een voortzetting willen zien van het vorige De kardinalen hebben hun keuze immers nog peen twee maanden geleden laten vallen op een geestelijke leider, een pastor en geen man uit het centrale Vaticaanse bestuur van de kerk of de diplomatie De nieuwe paus zal ook ,,een paus van de kerk der armen" moeten zijn en een open oog moeten hebben voor de collegialiteit van de bisschoppen in het praktische bestuur van de wereldkerk

Het korte pontificaat van paus Johannes Paulus heeft echter twee factoren aan het licht gebracht waar de kardinalen bij hun keuze ook rekening mee zullen willen houden In de eerste plaats verdient het aanbeveling geen man te kiezen die onbekend is met de wijze waarop het centrale bestuursapparaat van de kerk in de praktijk functioneert Paus Johannes Paulus heeft de laatste drieëndertig dagen van zijn leven niet onder stoelen of banken gestoken dat hij geen begin wist te krijgen aan dit deel van zijn onmetelijke taak

Ten tweede zou het conclaaf op de hoogte gebracht moeten worden van de gezondheidstoestand van een mogelijke kandidaat en geen man tot hoofd van de kerk moeten kiezen die, zoals de laatste paus, geen sterke gezondheid geniet Volgens het dagblad ,,Stemmen uit Venetie", waar kardinaal Luciani bisschop was voordat hij tot paus werd gekozen, voelde hij zich de laatste tijd niet geheel fit De medische gegevens over vroegere ziekten van de paus waren nog niet eens in Rome aangekomen, toen hij overleed Er zal geen lijkschouwing komen op het lichaam van de paus, zo heeft Romeo Panciroli, de woordvoerder van het Vaticaan op 30 september verklaard Hierin is niet voorzien in de procedure, opgesteld door paus Paulus VI, waarin wordt geregeld wat er moet gebeuren na het overlijden van een paus, zo voegde Panciroli eraan toe

Hij zei dit omdat er twijfel bestaat aan de doodsoorzaak van paus Johannes Paulus De eerste diagnose was dat de paus aan een hartaanval was overleden Twee specialisten van het San Camillo-ziekenhuis achten het echter waarschijnlijker dat een hersenbloeding de doodsoorzaak is geweest

Het dagblad Corriere della Sera schreef dat er geen ernstige reden is om te twijfelen aan een natuurlijke doodsoorzaak Juist daarom is het achterwege blijven van een lijkschouwing onbegrijpelijk In de instructie van Paulus VI wordt een lijkschouwing niet voorgeschreven, aldus het blad, maar ook niet verboden Het dagblad La Stampa commentarieert aat het niet vreemd is als een man van vijfenzestig jaar ,,door zijn reusachtige taak overweldigd" wordt, ,,maar het feit dat een lijkschouwing achterwege blijft, lijkt wel verdacht" (De Standaard, De Volkskrant, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)

(Vor ber pag 545 e v)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VORSTER OPGEVOLGD DOOR P. W. BOTHA

Op 20 sept. maakte de 62-jarige Zuidafrikaanse premier John Vorster bekend dat hij wegens gezondheidsredenen na ruim twaalf jaar als regeringsleider moest aftreden. .,Ik zou deze dag liever hebben vermeden, maar voor iedereen die zijn intrede doet in het openbare leven komt er een dag dat hij zich terugtrekt." Vorster vervolgde: ..Mijn tijd om het openbare leven te verlaten is gekomen. In diepe ootmoed en als een vroom mens dank ik mijn Schepper voor de gelegenheden dae ik in voorbije jaren heb gehad. Ik heb een vol leven gehad en ik ben er dankbaar voor. Ik verlaat het openbare leven zonder enige spijt."

Vanwege de druk die van ve schillende kanten op hem was uitgeoefend om zich niet geheel terug te trekken verklaarde Vorster zich evenwel bereid als kandidaat voor bet presidentschap te fungeren. Die post was vakant sinds het overlijden van president Nicolaas Diederichs op 21 aug. in het Tijgerbergzieikenhuis bij Kaapstad.

Vorster zelf was van 29 aug. tot 6 sept. in dat ziekenhuis opgenomen wegens fysieke uitputting en een aanval van bronchitis. Daarna was in de pers reeds over zijn aftreden gespeculeerd en over zijn opvolging. Op 15 sept. meldde het regeringsgezinde blad *Die* Vaderland al dat Vorster tijdens de kabinetszitting op 19 sept. zijn aftreden bekend zou maken. Maar tijdens die zitting, de eerste sinds Vorsters verblijf In het ziekenhuis, zou druk op hem zijn uitgeoefend om aan te blijven vooral i.v.m. de recente ontwikkelingen i.z. Namibië.

Op 29 sept. maakte Vorster niet alleen zijn aftreden bekend, maar hij deelde tevens mee dat Zuid-Afrika doorging met zijn eigen plan voor het houden van verkiezingen in Namibië, d.w.z. buiten de Verenigde Naties om, waarmee in feite een VN-voorstel voor de overgang naar onafhankelijkheid van het gebied opzij werd geschoven. (Zie pag. 283 e.v. en een volgende aflevering.)

Deze laatste beslissing speelde mede een rol in de perscommentaren op Vorsters aftreden.

Trouw (21-9) schreef o.a.: ,,Het is ironisch dat Balthazar Johannes Vorster op dezelfde dag zijn aftreden als premier bekend heeft gemaakt als waarop werd aangekondigd dat Zuid-Afrika zijn eigen weg gaat inzake de kwestie-Namibi@,(..) Deze twee historische stappen waren symbolisch Zij maakten een einde aan een tijdperk, waarin de regering van Vorster twaalf jaar lang wanhopige pogingen heeft gedaan om haar raciale politiek in de internationale samenleving aanvaard te krijgen

Zijn vertrek van het politieke toneel luidt een nieuwe fase in van Zuid-Afrika's minachting van de wereldopinie. Terwijl de rest van de wereld het land meer en rneer isoleert en steeds harder op sancties aandringt trekt Zuid-Afnka zich in het ,laager" terug

De ,,consequenties zullen te afschuwelijk zijn om zich voor te stellen". om de wijze woorden te gebruiken, die Vorster bezigde toen hij in 1974 waarschuw-de tegen de consequenties. als zijn politiek van ontspanning tussen Zuid-Afrika en de zwarte Afrikaanse landen zou mislukken.

Vlak nadat Vorster op 13 september 1966 de dogmatische, granietharde en onverzettelijke Verwoerd opvolgde had men op het binnen- en buitenlandse front goede hoop en hooggespannen verwachtingen dat Vorster belangrijke veranderingen zou aanbrengen in Zuid-Afrika zelf en in zijn betrekkingen met de andere landen. Deze hoop is echter nimmer in vervulling gegaan.

Internationaal wordt de periode-Vorster gekenmerkt door verscheidene onverwachte initiatieven en opzienbarende stappen, waarmee Vorster probeerde het groeiende isolement te voorkomen.

Ten eerste was er in het begin van 1967 de aankondiging dat Zuid-Afrika de vensters naar de rest van de wereld wilde opengooien en de buitenlandse politiek daarop zou afstellen. Toen kwam in 1971 de offensieve dialoog met bezoeken aan landen als Zambia en Ivoorkust.

Vervolgens kwam er een tijd van ontspanning met geheime bezoeken van Vorster naar het hart van Afrika, aan landen als Ivoorkust en Liberia en de broze onderhandelingen en ontmoetingen met de presidenten Kaoenda, Senghor, Tolbert en Houphouet-Boigny Vandaag de dag zijn we echter ver verwijderd van de roerige dagen van 1975 en de dramatische ontmoeting Lussen Kaoenda en Vorster op de Victoriabrug.

Het enige positieve resultaat van deze internationale initiatieven is geweest dat Zuid-Afrikd cliplomatieke betrekkingen aanging met Malawi, een land zonder invloed in de Afrikaanse politiek Daar Vorsters ontspanningspolitiek niet zwart Afrika volledig in elkaar is geklapt, zijn de betrokken Afrikaanse leiders verbitterd Zij hebben het gevoel dat ze in de steek gelaten zijn en wijzen er daarbij op dat Vorsters voorgestelde beloften inzake Namibië, Rhodesie en Zuid-Afnka's binnenlandse raciale politiek niet zijn verwezenlijkt.

Vorster miste een gouden kans toen hij in 1975 Zambia niet als tussenpersoon voor de gesprekken rnet de SWAPO gebruikte. Zijn nalatigheid om SWAPO als een belangrijke politieke macht te erkennen heeft geleid tot de ernstige situatie, waarin Zuid-Afrika zich heden ten dage bevindt als het om Namibië gaat.

Wat Rhodesie aangaat ging Vorster rustig door het bewind van Smith morele en andersoortige steun te geven Dit had grote invloed op de teleurstelling van de Afrikaanse leiders, die bij de onderhandelingen met hem waren betrokken. Vorster en Afmka zaten ook inzake de Zuidafrikaanse raciale politiek op twee sporen. Kaoenda en anderen dachten dat interne veranderingen een eerste uitvloeisel waren van de ontspanningsoperatie. Voor Vorster was de ontspanning een strategie om de betrekkingen met de rest van Afnka te normaliseren zonder belangrijke

Tijdens de kabinetszitting van 19 sept. v.l.n.r. de ministers Van der Merwe, Fanie Botha en P. W. Botha, premier Vorster en de ministers L. Muller en Connie Mulder.

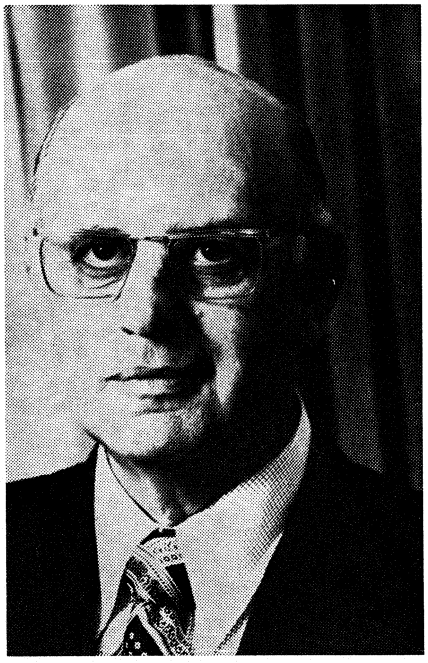
binnenlandse veranderingen te hoeven aanbrengen.
Vandaag kan de Zuidafrikaanse regering slechts via de tussenkomst van Westerse landen, die zesduizend mijl weg liggen, met de strategisch gelegen vijf frontlijnstaten onderhandelen over Zuidafrikaanse zaken.
Maar ook Zuid-Afrika's betrekkingen met ae westerse wereld zijn onrustbarend verslechterd. Aanvankelijke vriendschappelijke onderhandelingen met Kissinger hebben plaats moeten maken voor scherpe confrontatie met de Amerikaanse vicepresident Walter Mondale en de regering-Carter als het ging om de raciale politiek. En het lijkt er nu duidelijk op dat het Westen veel dichter is genaderd op het punt, waar men bereid is sancties en andere maatregelen te overwegen vanwege Zuid-Afrika's raciale politiek.

Binnenslands heeft Vorster niet willen inzien dat een gesprek met Afrika alleen zin heeft als het gepaard gaat met een echte dialoog met de werkelijke leiders van de meerderheid van de zwarten. Hij heeft halsstarrig geweigerd met deze leiders te onderhandelen en heeft alleen hen geconsulteerd, die een minderheidsstandpunt vertolken en die door hun medezwarten als ,,slappelingen" worden gezien.
Gedurende het bewind-Vorster zijn de betrekkingen tussen de rassen snel verslechterd De rellen in Soweto en de daarop volgende gebeurtenissen hebben aangetoond dat Zuid-Afrika op een vulkaan van rassenhaat zit ten gevolge van de bitterheid en de frustratie van miljoenen zwarten over de raciale politiek van de regering.
Vorsters ,,successen" omvatten twee ,,onafhankelijke" Bantoestans. Deze worden door de internationale samenleving niet erkend en volledig genegeerd. Nieuwe wetten ontnemen 20 miljoen zwarten snel hun Zuidafrikaanse burgerschap en het enige wat ze ervoor in de plaats krijgen zijn waardeloze certificaten voor het thuisland.
Tijdens zijn regering heeft Vorster absoluut geweigerd de zwarten als onderdeel van de Zuidafrikaanse samenleving te zien en in ieder geval te erkennen dat de tien miljoen stedelijke zwarten permanente bewoners waren van de zogenaamde ,,blanke" gebieden en daar en niet in de thuislanden hun politieke rechten zouden moeten gebruiken ( )

Als opvolger van de onverzettelijke Verwoerd leek Vorster pragmatisch en soepel. Dit was misleidend want het betrof slechts zijn stijl van regeren en niet de inhoud van de politiek van hem en ziin kabinet. (. .)
Vorster had geen duidelijk plan zoals Verwoerd en vandaar dat zijn relatieve successen — zoals het wegnemen van enkele ergerniswekkende apartheidsmaatregelen in de sociale sfeer, in het bijzonder in de spart — niet het resultaat waren van een zorgvuldig uitgewerkt lange termijnplan maar meer een reactie op internationale druk en zijn ad-hoc-beslissing in crisissituaties.
De zwarten waren niet geinteresseerd in kunstmatige oplossingen, die de zaak verdoezelden, maar wilden werkelijk politieke macht Het resultaat was dat ofschoon er sterke blanke weerstand was tegen deze kleine veranderingen de zwarte opinie er niet door werd beinvloed.
Onder zijn premierschap kwamen Afrikaners en Engelsen elkaar nader in een verenigd blank front Maar dit was voornamelijk het gevolg van ontwikkelingen buiten Zuid-Afrika. In laatste instantie was Vorster niet de leider van Zuid-Afrika, maar een ,,volksleier", de leider van de Afrikaners, die in de eerste plaats de belangen van zijn eigen bevolkingsgroep behartigde.
Het is symbolisch dat het Vorstertijdperk eindigt op het moment dat Zuid-Afrika zijn belangrijkste internationale confrontatie uit de geschiedenis nadert En dat is het bewijs van het falen van zijn leiderschap en zijn politieke denkbeelden."

P. W. *Botha* opvolger

Voor de opvolging van Vorster werden vier kandidaten genoemd: de minister van defensie P. W. Botha, de minister van plurale betrekkingen Connie Mulder, de minister van buitenlandse zaken R. F. (,,Pik") Botha en de minister van arbeid S. P. (,,Fanie") Botha. Laatstgenoemde maakte echter in de nacht van 20 op 21 sept. bekend dat hij zich niet kandudaat zou stellen vanwege de noodzaak voor de ,,grootste mate van eenheid in deze tijd".

Pieter Willem Botha werd op 12 jan. 1916 geboren in het Paul Roux-district in Oranje-Vrijstaat. Na een studie aan de universiteit van de Oranje-Vrijstaat werd hij in 1936 organisator van de Nationale Partij. In 1948, toen de partij aan de macht kwam, werd hij secretaris-organisatie van de partij in de Kaapprovincie en tevens parlementslid. In 1958 werd hij onderminister van binnenlandse zaken. Vanaf 1961 was hij minister vam gemeenschapsontwikkeling, openbare werken en kleurlingzaken tot hij op 4 apri! 1966 minister van defensie werd, een ambt dat hij sindsdien onafgebroken heeft vervuld. In 1966 wend hij bovendien leider van de Nationale Partij in de Kaapprovincie, terwijl hij W 1975 fractievoorzitter in het parlement werd. Tevens is hij voorzitter van de kabinetscommissie die zich bezig houdt met de constitutionele hervormingen.

Op 28 sept. deed het uit parlementariërs bestaande kiescollege van de Nationale Partij uitspraak. In de eerste ronde werden de 172 uitgebrachte stemmen als volgt verdeeld: P. W. Botha (62 jaar) 78, Mulder (53) 72 en Pik Botha (46) 22. In de beslissende tweede ronde, waaraan Pik Botha niet meer deelnam, kreeg P. W. Botha 98 stemmen tegen Mulder 74. Daarmee werd Pieter Botha door de Nationale Partij tot opvolger van premier Vorster benoemd.
Na de stemming hield de nieuwe premier en partijleider op de trappen van het parlementsgebouw in Kaapstad een korte toespraak.

Botha verklaarde, dat ,,welke regering dan ook op de eerste plaats streeft naar vrijheid en vrede voor de gemeenschap. Maar vrijheid komt niet vanzelf. Daarvoor moet gewerkt worden. Botha somde de volgende doeleinden op:

- ,,het handhaven en ontwikkelen van een ordelijk bestuur;
- het te allen tijde in stand houden van een eerlijk openbaar bestuur en een doelmatige regering;
- het voeren van een positief beleid om de betrekkingen tussen de verschillende bevolkingsgroepen te verbeteren, rekening houdend met het onvervreemdbare recht van zelfbeschikking voor alle mensen. Ik geloof, dat wij in dit land voldoende gemeenschappelijke gronden hebben om samen te werken en van dit land een van de mooiste ter wereld te maken;
- het toepassen van een positief beleid om vriendschappelijke betrekkingen te onderhouden met aangrenzende landen, op basis van niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden;
- grotere economische ontwikkeling door toewijzing in ons werk en economische vaderlandslief de;
- het vastbesloten handhaven van recht en orde door een doeltreffende politiemacht en een evenwichtige verdedigingsmacht om de ondeelbaarheid van onze grenzen te bewaken."

,,De portefeuille van defensie zal ik behouden, zolang ik dat nuttig en praktisch vind. Ik ben niet van plan belangrijke veranderingen in het kabinet in de nabije toekomst door te voeren. Het is tijd voor rust en werk."

Vorster tot president gekozen

Nadat Vorster door het kiescollege van de Nationale Partij op 28 sept. unaniem tot kandidaat voor het presidentschap was benoemd, werd hij op 29 sept. in een speciale zitting van beide huizen van het parlement in een geheime stemming tot de vierde president van de republiek gekozen. Vorster verwierf 173 stemmen, terwijl Sir de Villierc Graaff, de vroegere leider van de Verenigde Partij, 19 stemmen kreeg, en prof. Guerino Bozzoli, de kandidaat van de Progressieve Federale Partij, 12.

BELGIË

BREUK IN HET RASSEMBLEMENT BRUXELLOIS

Wet kamerlid voor Brussel. mr. Basile Risopoulos, heeft op 14 sept. zijn ontslag uit de Parti Libéral aangekondigd; hij zal als onafhankelijke blijven zetelen in de Kamer en ook in de Brusselse agglomeratieraad. De PL is daardoor nog slechts door mr. G. Mundeleer in de Kamer vertegenwoordigd; de partij beschikt ook over twee senatoren, J. van Offelen en A. de Muyter. Volgens Risopoulos leunt de PL de jongste tijd teveel aan bij de Waalse en Vlaamse liberalen, resp. in de PRLW en de PVV. .,die zich gedragen als tegenstanders van Brussel."

De PL ontstond in 1971 uit een scheuring in de nationale liberale familie. en ging nauw samenwerken met het FDF in het nieuw opgerichte Rassemblement Bruxellois, dat kort daarop bij de eerste verkiezingen voor de Brusselse agglomeratieraad de volstrekte meerderheid veroverde (zie pag. 775/2 - 1971).

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1976 werd de verstandhouding binnen het RB geschokt door afspraken en akkoorden in een aantal Brusselse gemeenten. Risopoulos nam toen ontslag als voorzitter van de PL, maar bleef lid van de partij. Sindsdien brokkelde het RB verder af en in de zomer van 1978 ging de FDP-fractie van het Rassemblement Bruxellois in de agglomeratieraad een bondgenootschap aan met de christen-democraten (PSC) en de socialisten (PSB), wat PL-voorzitter Mundeleer deed zeggen dat het RB ,.de facto" had opgehouden te bestaan. Terwijl Risopoulos meer en meer afstand nam van de PL-politiek m.b.t. de staatsopvatting en veeleer ging aanleunen bij de FDF-opvattingen, verhardde Mundeleer zijn oppositie tegen die staatshervorming.

STAATSLENING

Op 18 sept. werd een staatslening (met een nominale rentevoet van 8,75%) vervroegd afgesloten. Ze bestrijkt een periode van acht jaar en werd tegen 99% uitgegeven, dus 1% beneden pari. Het rendement bij uitgifte steeg daardoor tot 8,93%.

De lening bracht 59 mrd fr op, waarvan 48 mrd vast werd overgenomen door het consortium van banken en privé-spaarinstellingen en 11 mrd fr werd geplaatst via de openbare kredietinstellingen of rechtstreeks via de Nationale Bank

GEMEENTELIJKE FINANCIËN

Minister van binnenlandse zaken Boel heeft op 11 aug. een brief gestuurd naar de provinciegouverneurs, niet het verzoek hem door te sturen naar de gemeentebesturen, betreffende de opmaak van de gemeentelijke begrotingen voor 1979. In de inleiding van de brief betoogt de minister dat de inspanningen, die doo het ganse land moeten worden opgebracht om de gevolgen van de recessie in de mate van het mogelijke weg te werken. niet mogen worden verzwakt in de plaatselijke besturen. Dan volgen acht bladzijden dicht bedrukte staatsbladpagina's (Staatsblad van 31 aug.) met richtlijnen voor de begroting. Daarbij wordt aangedrongen op een zuiniger administratief beleid en eventueel op belastingverhogingen. De belastingen moeten, volgens Boel, in verhouding tot de werkelijke behoeften van de gemeenten worden vastgesteld op grond van een zo breed mogelijke belastbare materie. De gemeenten met een bijzonder moeilijke begrotingstoestand, moeten al hun fiscale mogelijkheden aanwenden. De minister bepaalt o.m. dat de werkingskosten op het peil van 1978 moeten behouden blijven. Op 22 sept. heeft minister Boel in een verklaring aan het persbureau Belga inzonderheid de begrotingspolitiek van de grote steden op de korrel genomen en aangedrongen op meer soberheid. Hij zei o.m.: ,,Inwoners van Antwerpen, Charleroi, Luik, Brussel, genieten van voordelen waarvan de inwoners van kleine gemeenten niet eens durven dromen. De steden moeten hun verantwoordelijkheid op zich nemen, ze mogen hun financiële moeilijkheden niet langer op de Staat afwentelen."

Boel keurde het af, dat bepaalde ministeries, zoals Cultuur, Openbare Werken en Volksgezondheid, de gemeenten aansporen tot een politiek van uitgaven door ze toelagen te verlenen, bijv. voor de bouw van een zwembad, waarvan de gemeente achteraf niet eens de exploitatiekosten kam betalen. Boel waarschuwde ook voor de bouwpolitiek, die in volle economische crisis luxe-materialen aanwendt. Hij uitte kritiek op het beleid van de intercommunale verenigingen, die onvoldoende gecontroleerd worden door de gemeenten, en kondigde de spoedige indiening aan van een wetsontwerp tot hervorming van de intercommunales. Boel betreurde ook dat de fusies van gemeenten geleid hebben tot de totstandkoming van ,,mastodont"-gemeenten.

TEU'ERKSTELLINGSPLAN VAN ACV

De voorzitter van het Algemeen Christelijk Vakverbond, J. Houthuys, heeft op 7 sept. een tewerkstellingsplan ontvouwd, dat absolute voorrang opeist voor de strijd tegen de werkloosheid. Houthuys verklaarde dat, volgens de studiedienst van liet ACV, de werkloosheid nog verdei zal groeien tot 565.000 man in 1985. althans indien niet fors wordt ingegrepen. Hij sprak de stelling van de werkgevers tegen, dat het met de te erkstelling opnieuw vlot zal gaan, indien het privé-bedrijfsleven weer voldoende winst kan maken. Volgens Houthuys moet de werkloosheid tijdens de komende vier tot vijf jaren worden teruggedrongen tot een aanvaardbaar niveau van b.v. 100.000 man.

Het tewerkstellingsplan van het ACV bevat vijf hoofdpunten:

1. De groei-doelstelling van de economie moet gemiddeld met 0,5% omhoog, wat 40.000 arbeidsplaatsen kan opleveren. Om dat te bereiken moeten programma's worden uitgewerkt m.b.t. de ondersteuning van de binnen- en buitenlandse vraag, de internationale arbeidsverdeling, het nieuwe industriële beleid.

2. Onder verschillende vormen moet worden gestreefd naar een vermindering van de arbeidsduur, wat 200.000 werklozen kan opslorpen. De vermindering zou in een Europees kader moeten kunnen gebeuren; de regering moet daarop bij de EG aandringen. In afwachting van een Europese regeling vergt de werktijdverkorting in België meer tucht inzake lonen en wedden. De regering moet beseffen dat de kosten voor de toekomstige werkloosheid veel hoger zullen liggen dan de uitbreiding van de uitgaven, veroorzaakt door een expansie van de openbare diensten in het raam van de werktijdverkorting.

3. De doelmatigheid van het z.g. derde arbeidscircuit moet nog worden verhoogd door een fusie van het bijzondere tijdelijke kader en de tewerkstelling van werklozen door de openbare besturen.

4. De beschikbare arbeid moet beter worden verdeeld, o.m. door de beperking van de cumulatie en het opnieuw aantrekkelijk maken van minder begeerde arbeid.

5. De tewerkstelling kan ook wor-

den bevorderd door een verdere democratisering van de onderneming. Houthuys verklaarde verder dat het ACV voorstander is van het afsluiten van een nieuw centraal akkoord, dat vier punten zou omvatten: 1. werktijdverkorting; 2. verhoging van de koopkracht van de lage inkomens-categorieën; 3. het ter beschikking stellen van financiële middelen om de sociale zekerheid te beveiligen; en 4. de herziening van het ondernemingsrecht, om de werknemers meer te betrekken bij het bedrijfsleven. Het centraal akkoord dient voorrang te krijgen op de sociale onderhandelingen in de bedrijfssectoren, zei Houthuys

TINDEMANS IN JAPAN

Premier Tindemans heeft van 19 tot 24 sept. een officieel bezoek gebracht aan Japan, waar hij ontvangen werd door de keizer en besprekingen voerde met zijn ambtgenoot Fukuda. Het slotcommuniqué vermeldt dat er gesproken werd over de internationale economische toestand en de vooruitzichten van de Europese eenwording. Tindemans en Fukuda dringen beide aan op een groter evenwicht in het internationale muntstelsel en menen dat het nieuwe Europese muntsysteem, dat binnen de EG in voorbereiding is, kan bijdragen tot het bereiken van dat evenwicht. Ook werd bekendgemaakt dat Japan volgend jaar een bijzondere ambassadeur bij de EG in Brussel zal benoemen.
Op het einde van zijn bezoek heeft Tindemans zich ontgoocheld getoond over de schaarse aanwezigheid van Belgische zakenlieden in Japan, en verklaard dat een Belgisch Huis goede diensten zou kunnen bewijzen om de Belgische industriële en handelsprospectie in het Verre Oosten te bevorderen.

KONINKLIJK BEZOEK AAN SPANJE

De koning en de koningin hebben van 26 tot 28 sept. een officieel bezoek gebracht aan Spanje. Zij werden vergezeld door minister van buitenlandse zaken Simonet.

NEDERLAND

WET ONDERNEMINGSRADEN GEWIJZIGD NA AANVANKELIJK MENINGSVERSCHIL TUSSEN CDA EN VVD

Bij de artikelsgewijze behandeling van de voorstellen van het kabinet-Van Agt tot wijziging van de wet op de ondernemingsraden (pag. 345/3 e.v.) is de Tweede Kamer op 21 sept. akkoord gegaan met een amendement van CDA en VVD, dat de ondernemingsraad verplicht om, indien de ondernemer dat wenst, belangrijke besluiten aan hem mee te delen in een overlegvergadering. Daar staat tegenover, dat de ondernemingsraad. eveneens ingevolge een CDA/VVD voorstel de bevoegdheid heeft gekregen om die besluiten te nemen buiten aanwezigheid van de directie van een onderneming.
Deze verandering van het voorstel van het kabinet, waar PvdA, D'66 en PPR tegen gestemd hebben, vormde een compromis tussen CDA en VVD. In een eerder stadium had nl. de CDA-fractie voorstellen ingediend, die een zelfstandige ondernemingsraad tot gevolg zouden hebben.
De VVD, coalitiepartner van het CDA, wilde onder geen beding met een dergelijke ondernemingsraad akkoord gaan. Het voorstel werd ook bestreden door het kabinet. Zo zond premier Van Agt op 12 sept. een persoonlijke brief aan CDA TK-fractievoorzitter Aantjes, waarin hij liet weten, dat de CDA-suggestie voor het kabinet onaanvaandbaar zou zijn.
Minister Albeda van sociale zaken diende op 14 sept. een nota van wijzigingen op de kabinetsvoorstellen in, volgens welk de bestuurder van de onderneming niet meer de hele OR-vergadering mag bijwonen, maar alleen aanwezig mag zijn bij het gedeelte van de vergadering, waarin het advies van de raad wordt opgesteld of een beslissing wordt genomen.
Minister Albeda kreeg onmiddellijk een golf van kritiek zowel van CDA als van linkse fracties over zich heen. De CDA-specialisten en met name Boersma waren nogal ontstemd over de indiening van de nota van wijziging door het kabinet. Boersma zei dat hij liever had gezien dat de minister eerst eens zijn ideeën had ontvouwd over wat volgens CDA-woordvoerder Van Zeil ,,de kern van het wetsontwerp" is.
Albeda bestreed het grote belang dat door de Kamer aan dit onderdeel gehecht wordt. ,,Ik begrijp niet dat iedereen zich hierover zo opwindt, want zo'n grote zaak is het niet", zei hij. Hij verklaarde niet in te zien dat de zelfstandigheid van de ondernemingsraad wordt aangetast als de bestuurder aanwezig is wanneer een bepaalde beslissing in de ondernemingsraad moet worden genomen. ,,De Kamer onderschat dan de ondernemingsraad", aldus Albeda. Hij wees erop dat het kabinetsvoorstel een drempel inhoudt voor de bestuurder. ,,De bestuurder moet de wens te kennen geven de ondernemingsraad bij een bepaald agendapunt bij te willen wonen. Of hij dat zal doen, hangt ook af van het klimaat in de onderneming.
De bestuurder heeft een veel minder zware positie in de ondernemingsraad dan de ondernemingsraadsleden", aldus de minister.
De CDA-fractie trotseerde op 14 sept. de regeringspartner VVD en het kabinet door in het TK-debat toch een amendement in te dienen, dat de directeur van een onderneming buiten de deur van de ondernemingsraad houdt.
Hierna vond een langdurig beraad plaats in het Catshuis tussen premier Van Agt, minister Albeda (auciale zaken), minister Van Aardenne (economische zaken), CDA-fractievoorzitter Aantjes, VVD-fractievoorzitter Rietkerk en de specialisten van de fracties Van Zeil (CDA) en Keja (VVD). Dit overleg resulteerde in de nacht van 19 op 20 sept. in een compromis ais in de aanhef vermeld, dat in de vorm van een gemeenschappelijk amendement-Van Zeil/Keja op 20 sept. werd ingediend en dat door de TK-meerderheid op 21 sept. werd goedgekeurd.

De Tweede Kamer stemde op 21 sept. over de enorme hoeveelheid wijzigingsvoorstellen op het ontwerp tot herziening van de Wet op de ondernemingsraden. De meeste wijzigingsvoorstellen van linkse zijde die de bevoegdheden wilden vergroten of de informatieverstrekking wilden uitbreiden werden verworpen.
Daartoe behoorden onder andere het voorstel van Nypels (D'66) om de ondernemingsraad medebeslissingsrecht te geven bij verkoop van de onderneming of een gedeelte daarvan, en bij benoeming en ontslag van de directie. De ondernemingsraad heeft in deze zaken wel een adviesrecht gekregen. Medebeslissingsrecht is er gekomen ten aanzien van het te voeren sociaal beleid.
Poppe (PvdA) slaagde er niet in een meerderheid te krijgen voor zijn voorstellen om ondernemingsraadsvergaderingen bij wet in principe openbaar te maken, de ondernemingsraad te verplichten één keer per jaar verantwoording te laten afleggen tegenover de achterban over het beleid, en op dezelfde dag landelijke verkiezingen te houden voor alle ondernemingsraden in het land. Wel is besloten dat de mogelijkheid wordt gegeven om steeds slechts de helft van de ondernemingsraadsleden te laten afreden om de continuïteit te waarborgen.

Nieuwe wet op *de* ondernemingsraden

De belangrijkste onderdelen van de wet op de ondernemingsraden, zoals die er thans uitziet, zijn de volgende:

- In de ondernemingsraad hebben alleen gekozen leden — of hun plaatsver-

vangers met dezelfde rechten en plichten -- zitting.

Om aan ondernemingsraadsverkiezingen te kunnen deelnemen moet men in principe twee maanden in dienst zijn van de onderneming Om gekozen te worden een jaar.

- De directeur is geen voorzitter meer van de ondernemingsraad. De ondernemingsraad kiest zelf uit zijn midden een voorzitter en een of meer plaatsvervangende voorzitters

- De bedrijfscommissie kan op verzoek ban een onderneiner of van een ondernemingsraad een OR-lid van deelneming aan de werkzaamheden van de OR uitsluiten De ondernemer kan het verzoek daartoe uitsluitend doen op grond van het feit dat het betrokken lid het overleg van de ondernemingsraad met de ondernemer ernstig belemmert De ondernemingsraad kan het verzoek doen op grond van het feit dat de betrokkene de werkzaamheden van de OR ernstig belemmert De scheiding van de gronden is aangebracht op voorstel van CDA en VVD

- De bedrijfscommissie kan bepalen dat de betrokkene zich, hangende de beslissing van de bedrijfscommissie, van deelneming aan alle of bepaalde werkzaamheden van de ondernemingraad moet onthouden. Op voorstel van CDA en VVD werd hierdoor de schorsingsbeslissing uit handen van de ondernemer genomen.

- De ondernemingsraad kan commissies instellen, waarin naast een meerderheid van leden uit de ondernemingsraad uitsluitend in de onderneming werkzame personen zitting hebben. Hij kan ook een of meer deskundigen uitnodigen.

- De OR en de commissies vergaderen zoveel mogelijk tijdens de normale arbeidstijd.

- De leden krijgen — na overeenstemming met de ondernemer — vrij voor scholing en vorming. Bij onenigheid beslist de bedrijfscommissie. Op voorstel van CDA/VVD is het minimum aantal van zestig uur of vijf dagen uit het wetsontwerp geschrapt.

- Er bestaat een geheimhoudingsplicht voor OR-leden. commissies en geraadpleegde deskundigen voor alle zaken- en bedrijfsgeheimen. Voorts kan geheimhouding tevoren worden opgelegd.

- OR-leden mogen niet worden ontslagen dan met hun schriftelijke toestemming, om dringende redenen of omdat de onderneming of een deel ervan wordt opgeheven. Voor ontslag van werknemers die korter dan twee jaar OR-lid zijn, in een OR-commissie zitting hebben of kandidaat zijn gesteld, moet de kantonrechter in principe toestemming geven.

- Er komt een overlegvergadering van ondernemer en ondernemingsraad,

- Deze wordt — tenzij beide anders beslissen — beurteling geleid door de bestuurder of de voorzitter van de OR (voorstel CDA)

- De ondernemingsraad krijgt de bevoegdheid advies uit te brengen over fusie, sluiting, inkrimping of uitbreiding, het groepsgewijs inlenen of werven van personeel, reorganisatie, verhuizing, samenwerking met en deelneming in andere bedrijven, investeringsplannen en investeringsbeslissingen zowel in binnen- als buitenland, benoeming en ontslag van directeuren, het verstrekken van adviesopdrachten aan deskundigen van buiten, het aangaan van grote leningen

- De OR brengt advies uit nadat tenminste eenmaal een overlegvergadering heeft plaats gevonden.

- De onderrierner deelt zijn besluit zo spoedig mogelijk schriftelijk mee. Bij afwijking van het advies moet hij de redenen geven. Hij moet de uitvoering van zijn besluit twee weken opschorten wanneer liet niet in overeenstemming is met het OR-advies, tenzij de OR hern van die verplichting ontheft,.

- De OR kan tegen een besluit van de ondernemer beroep instellen bij de Ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam Ook wanneer nieuwe feiten bekend geworden zijn. Het beroepsrecht geldt niet bij benoeming of ontslag van de directeur.

- Medebeslissingsrecht heeft de OR bij regelingen van werktijden, vakanties, belonings- ell functiewaarderingsbeleid, veiligheid, aanstellings-, ontslag- en bevorderingsbeleid. personeelsbeleid. pensioenen spaarregelingen en de positie van de jongeren in de ondernerniig (dat laatste was een PvdA-voorstel).

Als een ondernemer de goedkeuring van de ondernemingsraad niet krijgt kan hij daarvoor in de plaats de goedkeuring van de bedrijfscommissie vragen.

Als de ondernemer dat vraagt moet de ondernemingsraad zijn besluiten en adviezen in een overlegvergadering van OR en directie kenbaar maken. De OR kan dat ook op eigen verzoek doen (voorstel CDA/VVD).

De ondernemer moet desgevraagd aan de OR en de OR-comniissies tijdig alle gegevens en inlichtingen verstrekken die voor de vervulling van hun taak redelijkerwijs nodig zijn. Hij wordt verplicht om de jaarrekening of vervangende of aanvullende gegevens te verstrekken (voorstel PPR).

De ondernemer moet twee maal per jaar gegevens verstrekken omtrent de werkzaamheden en resultaten van de onderneming, de investeringen in binnen- en buitenland en de toekomstverwachtingen. Hij moet voorts begrotingen en eventuele meerjarenramingen verstrekken.

Hij moet een maal per jaar informatie geven over de werkgelegenheid en het sociale beleid. (NRC/H'blad, ANP, SER-bulletin)

(Vor. ber. pag. 345/3 e.v.)

TWEEDE KAMER AANVAARDT WETSONTWERP GELUIDSHINDER

De Tweede Kamer heeft op 14 sept. zonder hoofdelijke stemming het wetsontwerp geluidshinder aangenomen, nadat het op enkele punten door amendementen gewijzigd was,

Een van die amendementen — afkomstig van de PvdA — behelsde dat de minister van volksgezondheid en milieuhygiëne steeds betrokken moet worden bij het ontwerpen door andere bewindslieden van wetten waarin zaken op het gebied van geluidshinder worden geregeld Minister Ginjaar bestreed dit amendement, omdat het naar zijn mening vooruitliep op het kabinetsberaad

Van de zeven ingediende moties aanvaardde de Kamer er twee een van de CDA'er Cornelissen, waarin de regering wordt gevraagd om — waar mogelijk — met de warmte- sola at ie ook geluidsisolatie aan te brengen Dat zou moeten gebeuren in het kader van het riationale warmte-isolatieplan, waarbij jaarlijks 200.000 woningen aan de beurt moeten komen Ginjaar had zijn twijfels, omdat het aantal woningen dat in aanmerking komt boor geluidsisolatie nog eens 200 000 zou zijn

Een motie van de VVD'er Braams, waarin de minister werd gevraagd er bij de provincies op aan te dringen om stiltegebieden nu al in streekplannen op te nemen, werd eveneens door de Kamer gesteund Ginjaar had tegen deze motie geen bezwaar.

De meeste van de 50 amendementen werden verworpen Aanvaard werd om, dat bij de stukken die betrekking hebben op de wet Geluidshinder, begrijpelijke samenvattingen voor buigers nioeten zijn gevoegd en dat natuurmonumeriten. nationale parken en internationaal beschermde vogelgebieden automatisch tot stiltegebieden worden verklaard

De {rechterkant van de) Kamer verwierp een amendement van de PvdA'er Konings om vliegtuiglawaai onder deze wet te brengen, waarop hij zijn motie die het reclamevliegen wilde verbieden, introk

Met de uitvoering van de wet — die geluidshinder op drie manieren wil bestrijden door het maken van lawaai tegen te gaan, de overdracht ervan te beperken of te onderscheppen en door de ontvangst ban geluid te bemoeilijken — zal naar schatting een f 2,5 miljard gemoeid zijn.

WETSONTWERP COLLECTIEVE VAD NAAR TWEEDE KAMER

Bij de Tweede Kamer is op 5 okt. een wetsontwerp ingediend over een interimregeling collectieve vermogensaanwasdeling (VAD),een belasting op de vermogensaanwas van ondernemingen, om de werknemers gezamenlijk in deze vermogensaanwas te doen delen. Tegelijkertijd heeft de regering het ontwerp van wet op de vermogensaanwasdeling van het vorige kabinet ingetrokken. Het nu ingediende wetsontwerp hangt nauw samen met het al op 27 april 1978 ingediende wetsontwerp (pag. 327/1 e.v.) dat de aanspraken regelt van werknemers op de vermogensaanwas van de onderneming waarin zij werkzaam zijn: de individuele VAD-regeling.

De interimregeling van de collectieve VAD zal naar de mening van de regering gestalte moeten geven aan de solidariteit tussen werknemers onderling Deze solidariteit komt in het wetsontwerp met name tot uitdrukking in de totstandkoming van een fonds, dat in meerderheid door vertegenwoordigers van werknemers zal worden bestuurd en waarin jaarlijks door de overheid een bedrag zal worden gestort ter grootte van de te heffen belasting op de vernaogensaanwas van ondernemingen Het fonds zal deze middelen aanwenden voor de financiering van voorzieningen tot vrijwillig vervroegde pensionering van werknemers en voor de financiering van de oudedagsvoorziening van werknemers Op grond van deze interimregeling zullen nu ook de werknemers gezamenlijk (inclusief ambtenaren) kunnen profiteren van een gedeelte van de vermogensaanwas van ondernemingen. Met het oog op een mogelijk negatief ef-

fect van de VAD-regeling op de houding van buitenlandse anvesteerders is bijzondere aandacht besteed aan de vraag of de fiscus in de landen met een z.g. taxcreditsysteem de in het wetsontwerp geintroduceerde heffing op vermogensaanwas als een verrekenbare belasting zal aanmerken. Met de heffing in de vorm van een belasting wil de regering bereiken, dat de heffing door de uit de bedoelde landen afkomstige buitenlandse investeerders zal kunnen worden verrekend met de door hen in het moederland verschuldigde belasting.

De hoofdlijnen van het thans ingediende wetsontwerp zijn de volgende:

— Onder de naam ,,belasting op vermogensaanwas'' wordt een directe belasting geheven naar de vermogensaanwas van ondernemingen.

— De regeling heeft, evenals de individuele VAD-regeling, betrekking op ondernemingen die aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen De belasting op vermogensaanwas wordt echter niet geheven indien de — globaal aangeduid — fiscale winst kleiner is dan f 100000 De hoogte van deze drempel zal jaarlijks worden gewijzigd overeenkomstig de ontwikkeling van het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor de totale bevolking

— Bij Ùr definitie van vermogensaanwas volgens deze regeling is direct aangesloten bij het overwinstbegrip zoals dat in de individuele VAD-regeling wordt gehanteerd

— De belasting op vermogensaanwas bedraagt 12% van de vermogensaanwas van een onderneming over een boekjaar. De belasting op vermogensaanwas kan echter niet méér bedragen dan 3% van — globaal aangeduid — de fiscale winst over het boekjaar. Met het stellen van deze bovengrens aan de verschuldigde belasting op vermogensaanwas heeft de regering met name een voorziening willen treffen voor die categorie ondernemingen, waarvan de economische activiteiten worden uitgeoefend zonder een substantieel bedrag aan op hun balans tot uitdrukking komend eigen vermogen. Zonder een dergelijke voorziening zou voor deze categorie ondernemingen, waarvan het bedrag aan overwinst het bedrag aan winst na belasting benadert, de druk op de winst van vennootschapsbelasting en belasting op vermogensaanwas te zamen een relatief onevenredig zware last betekenen

— De over een boekjaar verschuldigde belasting op vermogensaanwas moet op aangifte worden voldaan. Deze aangifte dient te geschieden op basis van de door de onderneming volgens de individuele VAD-regeling vastgestelde vermogensaanwas

— De belasting op vermogensaanwas zal, evenals de vennootschapsbelasting, niet gelden als bedrijfslast bij de fiscale winstberekening. De belasting op vermogensaanwas is derhalve niet aftrekbaar voor de heffing van de vennootschapsbelasting.

— De belasting op vermogensaanwas dient, zoals dat bij belastingen past, in contanten te worden voldaan.

— Er komt een fonds voor vermogensaanwasdeling, waarin jaarlijks ten laste van de algemene middelen van het rijk een bedrag zal worden gestort ter grootte van de ontvangen belasting op vermogensaanwas. Het fonds heeft tot taak het beheren en aanwenden van de in het fonds gestorte middelen en de opbrengst daarvan.

— Het bestuur van het fonds bestaat uit 20 personen, van wie er 12 worden benoemd door representatieve centrale organisaties van werknemers en 8 door de overheid. Bovendien zal de overheid zich in het bestuur laten vertegenwoordigen door een regeringsgedelegeerde met een adviserende stem.

— Tegelijkertijd met de mededeling van de in het kader van de individuele VAD-regeling vastgestelde vermogensaanwas aan de werknemers moet de ondernemer ook het fonds daarvan inededeling doen Indien de werknemers van de onderneming ter staving hiervan om een accountantsverklaring hebben verzocht, dient de ondernemer een afschrift hiervan aan het fonds over te leggen
Hebben de werknemers niet om een accountantsverklaring verzocht dan kan het fonds dat alsnog doen

— Het fonds kan de ontvangen middelen en de opbrengst daarvan aanwenden voor

a voorzieningen tot vrijwillig vervroegde pensionering van werknemers;

b de oudedagsvoorziening van werknemers.

— De collectieve VAD-regeling zal voor het eerst toepassing vinden op de vermogensaanwas over boekjaren die zijn aangevangen met of in 1978 Hierbij is de regering er evenwel van uitgegaan dat de wet vóor 1 april 1979 in het Staatsblad zal zijn afgekondigd De regering meent, dat intussen aan de verwachtingen die in de afgelopen jaren bij de 'betrokkenen zijn gewekt, niet voorbij kan worden gegaan Zu is daarom van plan, om, nadat de wet in werking is getreden, een eenmalige alsdan te bepalen extra bijdrage uit de rijksmiddelen aan het fonds te verstrekken

— De duur van de interimregeling van de collectieve VAD is gesteld op 3 jaren In de loop van die periode zal er meer zicht kunnen komen op de maatschappelijke effecten van de regeling Ook kan dan mede aan de hand van nadere studie, een meer duurzaam beleid worden bepaald (Ministerie van sociale zaken)

(Vor ber pag 327/1 e v)

TWEEDE KAMER STEMT IN NIET REGELING EUROPESE VERKIEZINGEN

De Tweede Kamer heeft zich op 5 sept. verenigd met de regeling voor de verkiezing in Nederland van leden van het Europese Parlement (pag. 381/2 e.v.). Tegen deze wet Europese verkiezingen stemden alle kleine fracties (SGP, GPV, BP, PSP, CPN, PPR en DS'70).
Tot hun belangrijkste bezwaren behoorde de handhaving van de volle kiesdeler als vereiste voor het door een partij verwerven van haar eerste zetel. (Aangezien het wat Nederland betreft om 25 zetels gaat, zal de kiesdeler 4%, of ongeveer 300.000 stemmen, bedragen).
Krachtens een door minister Wiegel ovengenomen amendement van de leden Abma (SGP) en Verburgh (GPV) zal bij de eerste verkiezing van het Europese Parlement, volgend jaar juni, de waarborgsom die is bedoeld als middel tegen anberaden kandidaatstellingen, niet behoeven te worden gestort voor een lijst van een politieke groepering waarvan een of meer leden zitting hebben in de Tweede Kamer.
Door een dadrop aansluitend amendement-Patijn (PvdA) werd vastgelegd, dat naderhand de waarborgsom niet behoeft te worden gestort als het gaat om een lijst van een groepering die één of meer leden in het Europese Parlement heeft.
Verder kwam de minister tegemoet aan een wens uit de Kamer om beroep mogelijlr te maken tegen beschikkingen van het Centraal stembureau over kandidatenlijsten Als beroepsinstantie zal de afdeling rechtspraak van de Raad van State fungeren.
Met overgrote meerderheid aanvaardde de Kamer een motie die van de regering vroeg in de Europese ministerraad met kracht te pleiten voor een gelijktijdige bekendmaking (op maandag 11 juni 1979) van de uitslagen der verkiezingen in de verschillende lidstaten.
Verworpen werden amendementen ten gunste van een langer openlaten van de stembureaus en een groter aantal handtekeningen bij indiening van kandidatenlijsten. *(NRC/H'*-blad)

(Vor. ber. pag. 381/2 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

PLAATSELIJKE EN GERIEENTERAADSVERKIEZINGEN

In de loop van '78 zijn in de Bondsrepubliek Duitsland op verschillende niveaus verkiezingen gehouden. Voor de eerste maal werd gekozen op 5 maart, toen de burgers in de deelstaten Sleeswijk-Holstein en Beieren nieuwe gemeenteraden moesten aanwijzen.
Vervolgens werden er op 4 juni nieuwe parlementen gekozen in de deelstaten Hamburg en Nedersaksen.
Tenslotte vonden op 8 okt. verkiezingen plaats voor het parlement van de deelstaat Hessen.

Gemeenteraadsverkiezingen in Sleeswijk-Holstein en Beieren

De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in Sleeswijk-Holstein, in percentages van de uitgebrachte stemmen en vergeleken met de uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in 1974, was als volgt:

	1978	1974
CDU	49,2	53,1
SPD	10.5	35,6
FDP	9 0	7,3
SSW 1)	1,7	1,6
WGR 2)	0,7	0,3
DKP	0,,5	0,5

1) Südschleswigsche Wählervereinigung (Zuidsleeswijkse kiezersvereniging)
2) Wählergruppen (Grüne Liste) (Kiezersgroepen (Groene Lijst))

Ondanks hel verlies van 3,9% bleef de CDU in Sleeswijk-Holstein de grootste partij.
In de steden Kiel en Neumünster herwon de SPD met resp. 50,3% en 47,8% de absolute meerderheid, die zij in 1974 verloren had (in Neunîunster in zetelaantal in de raad). In Lübeck en Flensburg blijft de CDU de grootste partij.
Voor de eerste maal werd aan verkiezingen in de Bondsrepubliek deelgenomen door een ,,groene lijst" van mensen, die zich om de milieubescherming bekommeren. De stemmen, die voor deze groepering afgegeven werden, bleken in groten getale afkomstig van mensen, die eerder op de FDP gestemd hebben.

De uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen in Beieren, eveneens in percentages van de uitgebrachte stemmen en nu in vergelijking met de gemeenteraadsverkiezing van 1972, luidde aldus:

	1978	1974
CSU	53,4	46,1
SPD	30,3	36,8
FDP	4,3	3,8
Kiezersgroepen	10,4	10.6

Bij deze verkiezingen verloor de SPD drie burgemeestersposten aan de CSU, nl. die van Munchen, Regensburg en Coburg. Voor München was het de eerste maal sinds het eind van de Tweede Wereldoorlog, dat de burgemeester niet uit de SPD afkomstig is. In zetelaantal in de raad van de Beierse hoofdstad steeg de CSU van 29 naar 42. De SPD viel hier terug van 44 op 31. De FDP kreeg in Munchen nu 6,8% en 6 zetels. In 1972 was de liberale partij met 4,7% onder de grens van 5% gebleven.
In Neurenberg, waar niet voor het burgemeestersambt gestemd werd, verloor de SPD de absolute meerderheid (van 39 naar 34 zetels) aan de CSU (van 25 naar 33 zetels).

Deelstaatverkiezingen in Nedersaksen en Hamburg

Bij de verkiezingen voor de parlementen in Nedersaksen en Hamburg op 4 juni slaagden in deze deelstaten resp. de CDU onder minister-president Ernst Albrecht en de SPD onder burgemeester Hans-Ulrich Klose erin een absolute meerderheid te behalen.

In beide deelstaten bleef de FDP onder de grens van 5%, die nodig is om zetels te behalen.
Andere partijen, die aan de verkiezingen in deze deelstaten deelnamen, waren de Duitse communistische partij DKP, de Communistische Bond van West-Duitsland KBW, de Nationaal Democratische Partij NPD en de Groene Lijst Milieu GLU. De laatste partij nam voor het eerst deel aan deelstaatverkiezingen. Zijn voornaamste thema was verzet tegen de bouw van kerncentrales.
Aan de verkiezingen in Hamburg werd ook nog deelgenomen door de Bunte Liste/Wehrt euch (Bonte Lijst/Verzet), waarin door meer dan 200 minderheidsgroeperingen zoals milieubeschermers, feministische organisaties, organisaties van homosexuelen, jeugdorganisaties, gevangenen en huurdersverenigingen werd samengewerkt.
Een neo-Nazi-organisatie, Aktionsfront nationaler Sozialisten, was het in Hamburg bij rechterlijke uitspraak op technische gronden verboden kandidaten te stellen.

De uitslag van de verkiezingen in Nedersaksen, in percentages van de uitgebrachte stemmen en zetels, en vergeleken met de verkiezingsuitslag van 1974, luidde aldus:

	zetels		percentage	
	1978	1974	1978	1974
CDU	83	77	48,7	48,8
SPD	72	67	42,2	43,1
FDP	0	11	4,2	7.0
DKP	0	0	0,3	0,4
GLU	0	—	3.9	—
KBW	0	—	0.1	—
NPD	0	0	0,4	0,6

De opkomst bedroeg 78.7% tegen 84,4% in 1974.
De FDP kwam slechts in 19 van de 99 districten boven de grens van 5%. Het verlies van deze partij werd geweten aan het optreden van de Groene Lijst. Deze partij kwam in 11 districten boven de 5%. In het district Lüchow-Dannenberg bij de grens met de DDR kwam deze partij zelfs op 17,8%. In dit district is bij de plaats Gorleben de bouw van een nucleaire opwerkingsinstallatie gepland.

De resultaten van de verkiezingen in Hamburg, in zetels en percentage: van de uitgebrachte stemmen en in vergelijking met de uitslag van de verkiezingen in 1974, waren als volgt:

	zetels		percentage	
	1978	1974	1978	1974
SPD	69	56	51,5	44,9
CDU	51	51	37,6	40,6
FDP	0	13	4,8	10,9
DKP	0	0	1,0	2,2
NPD	0	0	0,3	0,8
KBW	0	—	0 1	—
Bunte Liste	0	—	3,F	—
GLU	0	—	1 0	—

Het opkomstpercentage bedroeg

De nieuwe burgemeester van München, Erich Kiesl (l) met CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss.

De sociaal-democratische minister-president van Hessen, Hoger Börner (r.).

76,6% tegen 80,4% in 1974. Het verlies van de FEP in Hamburg werd niet alleen geweten aan het optreden van de GLU; de liberalen zouden ook aan de SPD verloren hebben, die de absolute meerderheid terugkreeg, die zij voor 1974 ook bezat.

CDU-kabinet in Nedersaksen. Eerder aftreden minister van defensie

De premier van Nedersaksen, Ernst Albrecht, die voor de verkiezingen een coalitiekabinet van CDU en FDP presideerde, maakte op 20 juni de samenstelling van zijn kabinet bekend, dat nu alleen uit leden van zijn partij bestond.

De benoeming van de minister van justitie duurde tot 23 juni. Deze post werd nu bekleed door Hans-Diete Schwind. Hij was opvolger van Hans Puvogel, die op 24 maart zijn ambt had neergelegd als gevolg van het publiekelijk bekend wonden van meningen, die hij er gedurende het Hitler-bewind op na gehouden had. Het radiostation *Sudwestfunk* citeerde op 19 maast uit het proefschrift van dr. Puvogel, dat hij in 1936, op 25-jarige leeftijd, aan de universiteit van Göttingen geschreven had over de ,,Richtlijnen voor de castratie van gevaarlijke sexuele misdadigers".

In dit proefschrift kwamen zinsneden voor als: ,,Alleen een persoon, die wat zijn ras betreft waardevol is, heeft het recht in de gemeenschap te leven. Een wat zijn ras betreft minderwaardig persoon, die dus nutteloos en schadelijk voor de gemeenschap is, moet worden geëlimineerd (.)".

Op 20 maart verlangde de fractievoorzitter van de SPD in de Nedersaksische Landdag het aftreden of het ontslag van dr. Puvogel omdat een jurist, die had aangezet tot rassenhaat en die begrip getoond had voor het doden van ,,inferieure" mensen, niet geduld kon worden als een minister van justitie.

Minister Puvogel ontkende niet, dat hij dergelijke dingen geschreven had, maar hij stelde, dat hij 30 jaar lang voor de democratische rechtsorde in de Bondsrepubliek gewerkt had en daarom niet meer met uitlatingen uit zijn jeugd geassocieerd mocht worden. Hij zag geen ,,wettelijke of morele" reden voor ontslag.

De voorzitter van de FDP in Nedersaksen, Rötger Gross, die op dat moment vice-premier en minister van binnenlandse zaken in het kabinet-Albrecht was, en de voorzitter van de FDP-fractie in de Landdag vroegen op 22 maart om een spoedige opheldering van de affaire door premier Albrecht.

De laatste maakte op 24 maart bekend, dat dr. Puvogel hem de dag tevoren zijn ontslag aangeboden had, hetgeen de premier had aanvaard.

De premier verklaarde respect te hebben voor de beslissing van een man. ..die altijd de zaak voor de persoon geplaatst had en die als regionaal politicus, afgevaardigde in de Landdag en minister grote verdiensten verworven had voor de vestiging van de democratische rechtsorde in Duitsland en m het bijzonder in Nedersaksen"

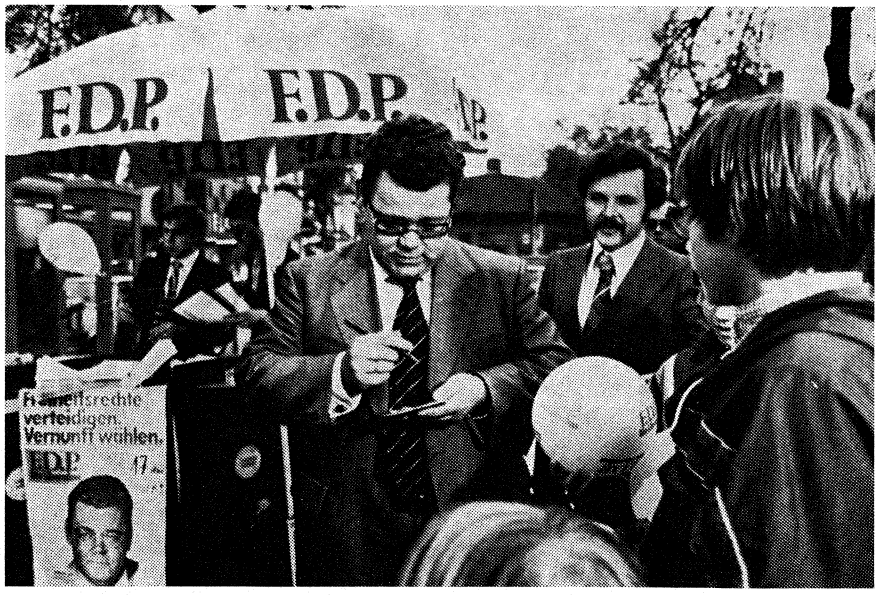
Albrecht toonde afkeer jegens de SPD, die aanvallen tegen Puvogel in de verkiezingscampagne had uitgebuit en gesuggereerd zou hebben, dat Puvogel nog altijd een ,,Nazi racistische fanaticus" zou zijn Ei: zei, dat niemand voor de duur van zijn leven veroordeeld mocht worden op grond van meningen, die hij in zijn jeugd had geuit

Dr Puvogel zei, dat hij zijn ontslag genomen had, omdat hij gedurende de verkiezingscampagne de CDU niet tot last wilde zijn.

Dr. Albrecht stelde op 28 juni zijn kabinet aan de Landdag voor, die hem met 83 (CDU) tegen 72 stemmen (SPD) tot minister-president herkoos.

SPD-Senaat in Hamburg

Het parlement van Hamburg verkoos op 28 juni een Senaat (rege-

De liberale lijstaanvoerder in Hessen, Manfred Gries (m.).

ring), alleen bestaande uit leden van de SPD, onder de leiding van burgemeester Klose. Voor de verkiezingen werd Hamburg bestuurd door een coalitie van SPD en FDP. Het enige lid van de Senaat, dat geen lid is van de SPD is prof Hansjörg Sinn, senator van onderwijs. die partijloos is.

Landdagverkiezingen in Hessen

In de deelstaat Hessen vonden op 8 okt. verkiezingen voor de Landdag plaats. Naar de uitslag van deze verkiezing werd in de hele Bondsrepubliek met spanning uitgezien, omdat de resultaten van betekenis konden zijn voor het politieke krachtenveld in de hele Bondsrepubliek.
Over dit onderwerp stond in het *NRC/H'blad* van 3 okt. een artikel, waaraan het volgende ontleend is.

Met een aan zelfkastijding grenzende vastberadenheid hebben de sociaal-democraten in de Westduitse deelstaat Hessen in het verleden blunders en schandalen op hun conduitestaat bijgeschreven In de onderwijspolitiek liet de regeringspartij een onstuimige onderwijsvernieuwing over het land razen ,,Alles moet anders' — was het opvoedkundige parool van jonge leraren in grote steden als Frankfort en zij experimenteerden er driftig op los.
Kinderen meldden zich gaandeweg met rugklachten van de zware — met dikke stencils en werkcahiers gevulde — schooltassen en raakten samen met hun tobbende ouders thuis boven de boeken hopeloos verstrikt iri het jargon van de nieuwe tijd, waar vermenigvuldigen voortaan ,,multipliceren" en delen ,,dividerен" heette
En als de kinderen het nog konden, hun ouders konden deze onderwijsstorm zeker niet bijbenen en lieten zich met honderden tegelijk meewaaien naar de oppositionele christen-democratische CDU Resultaat de oudervereniging werd de belangrijkste oppositionale lobby in Hessen Deze politieke verschuiving ha? een goede reden kunnen zijn voor het vroegtijdige vertrek van SPD-premler Albert Osswald op dat ene onbewaakte ogenblik van 1976 's avonds om acht uur, toen alle flitslichten m Bonn stonden opgesteld om de uitslag van de nationale verkiezingen van die dag te registreren Zijn vertrek had echter een andere reden: Als president van de deelstaatbank van Hessen — de Hessische Landssbank — had premier Osswald door u anbeheer enkele miljarden de duisternis in geholpen en had daarmee niet enkel zichzelf maar ook zijn partij te schande gemaakt Overal borrelde in die dagen onbehagen jegens SPD-bestuurders — tot in de zakenwijken van Frankfort toe, waar de grondspeculatie al van oudsher een centrifuge voor geruchten vormt
Vanuit Bonn stuurde de SPD zijn algemeen secretaris Holger Borner naar Hessen om schoon schip te maken en het Osswald-era bij de kiezer te doen vergeten Desalniettemin leek de zegetocht van de CDU in dit traditionele sociaal-democratische gebied, waar de SPD nu al 30 jaar onafgebroken aan de macht is, een onvermijdelijkheid De good-looking dr Alfred Dregger bracht zijn CDU in tien

Een verkiezingsaffiche van de CDU in Hessen met een afbeelding van de christen-democratische lijsttrekker Alfred Dregger

jaar tijds van nog geen 30 procent van de stemmen naar 47,3 procent bij de laatste deelstaatverkiezingen in 1974 en vorig jaar maart — bij gemeenteraadsverkiezingen — moesten in bijna alle grote steden SPD'ers hun ambtsketen afstaan aan christen-democrateri. Tegenover de gezapigheid in linkse kring stond de slagvaardigheid van een partij die de overwinning — de doorbraak — rook.
Uitgerekend op dit punt aanbeland treft de 57-jarige Dregger echter dubbele tegenspoed, die weliswaar niet bij voorbaat een streep door de overwinningsrekening hoeft te betekenen, maar die iedereen in zijn voorspellingen over de verkiezingen van aanstaande zondag in Hessen in elk geval voorzichtiger heeft gemaakt. In deze verkiezingen beslissen de 3,9 miljoen stemgerechtigden namelijk niet zozeer over de deelstaatpolitiek waar Dregger zijn hele campagne op heeft afgestemd, maar veel meer over de regeerbaarheid van de hele Bondsrepubliek en over de toekomst van het partijenlandschap in Duitsland.
Premier Holger Börner is erin geslaagd de vieze nasmaak van bonzocratie en nepotisme weg te spoelen bij het kiezersvolk en heeft nu de linkervleugel van zijn partij op pad gestuurd met het motto: Verkiezingsplakkaten plakken en niet nadenken — dan doe je ook geen domme dingen.
Maar veel belangrijker dan dit managerнentssucces is voor Börner het toevallige feit dat uitgerekend Hessen in de Bondsraad — een soort Eerste Kamer samengesteld uit afgevaardigden van de 11 deelstaatregeringen — op 8 oktober een nationale ommekeer in de krachtsverhoudingen kan bewerkstelligen. Wint de CDU in Hessen, dan kan deze partij in de Bondsraad met haar tweederde meerderheid het wetgevingsmechanisme van het links-liberale kabinet van Helmut Schmidt tot stilstand brengen.
Alfred Dregger doet op iedere bijeenkomst weliswaar zijn uiterste best de kiezer uit het hoofd te praten dat de politiek van Bonn hier in Hessen aan de orde is. ,,Help Börner — help zijn partij in de oppositie en geef ze na 30 jaar regeren de kans om intern hier in Hessen orde op zaken te stellen", roept hij onder luide toejuichingen.
,,Red Schmidt — stem SPD", roept Holger Börner daarentegen. En Schmidt is populair in de Bondsrepubliek, ook in Hessen. Zijn overal in de wereld geprezen leiderskwaliteiten klinken ook in Hessen door en daartegenover kan de CDU in Bonn weinig stellen.
Daarnaast moet Dregger als geen ander op het ogenblik de liberale FDP-kiezer voor zich zien te winnen. Voor de FDP is het in Hessen erop of eronder na de twee nederlagen eerder dit jaar in Hamburg en Nedersaksen en de partij verwacht zelf dat een verdwijnen onder de vijf-procentsdrempel op 8 okt. ook de doodsklok betekent voor de verkiezingen een week later in het land van Franz-Josef Strauss: Beieren. De FDP durft na het mislukte experiment in Nedersaksen met een CDU-FDP-coalitie geen onafhankelijke koers meer te volgen en heeft zich in Hessen al bij voorbaat voor een nieuwe coalitie met de SPD uitgesproken. ,,Die durven niet meer", zegt Dregger.
In Hessen moet de CDU voor het eerst volledig op eigen kracht de meerderheid behalen en moet Dregger een veel liberaler gezicht trekken dan hij in zijn successen tot nu toe behoefde te doen. Als deze plastische chirurgie bij de kiezer in de smaak valt en de FDP verdwijnt (in 1974 had zij 7,4 procent) dan tekent zich voor de toekomst een tweestromenland af in de Bondsrepubliek — waarbij de FDP net als in Nedersaksen en Harnburg extra te lijden heeft van de, ook in Hessen weliswaar versplinterde, ,,Groene" partijtjes die de FDP dat ene procentje kunnen afpikken dat beslissend is voor leven of dood van de FDP in Hessen.
Dregger staat voor de opgave om niet zozeer tegen de SPD in Hessen en de FDP in Hessen campagne te voeren, als wel voor de opgave de kiezer ertoe te bren-

gen om in het stemhokje zondag én het bestaan van de regering-Schmidt én van het liberalisme als politieke stroming even buiten beschouwing te laten.

De uitslag van de verkiezingen in Hessen, in zetels en percentages van de uitgebrachte stemmen en in vergelijking met de deelctastverkiezing van 1974, luidde aldus:

	zetels		percentage	
	1978	**1974**	**1978**	**1974**
CDU	**53**	**53**	**46.0**	47,3
SPD	50	49	44,3	43,2
FDP	**7**	**8**	**6,6**	**7,4**
Groene lijsten en andere	0	—	3,1	2,1

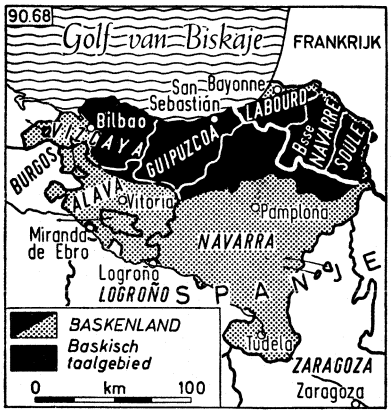
Deze verkiezingsuitslag betekent, dat de coalitie van SPD en FDP de meerderheid behouden heeft.
Voor de Westduitse christen-democraten kan deze uitslag echter consequenties hebben.

Het moet niet uitgesloten worden geacht, dat er binnen de CDU/CSU een conflict uitbreekt, dat kan leiden tot de vorming van een z.g. ,,Vierde Partij". CSU-voorzitter Strauss dreigt er al geruime tijd mee zijn Beierse CSU in de hele Bondsrepubliek te doen optreden, maar hij heeft uit taktische overwegingen nog geen definitieve beslissing genomen, omdat hij na de verkiezingen voor de Landdag van Beieren op **15** oktober minister-president van deze deelstaat wil worden. Hij wil vermijden, dat de CDU in Beieren met een eigen lijst uitkomt en hem van de absolute meenderheid afhoudt.
De nederlaag van Dregger zal voor Strauss echter het ,,laatste bewijs" zijn, dat de CDU/CSU in de huidige constellatie niet in staat is alleen de meerderheid te behalen in de Bondsdag. Alleen met de hulp van de ,,Vierde Partij" zal het naar zijn mening lukken het SPD/FDP-,,blok" te verslaan.
N.a.v. deze speculaties stond in een hoofdartikel in het NRC/H'blad van **9** okt. het volgende:
De kans is groot dat Strauss nu weer op de proppen zal komen met zijn oude idee om van zijn Beierse CSU een nationale conservatieve partij te maken, een vierde partij, die buiten Beieren bij de verkiezingen als concurrent van de CDU zal opereren, maar daarna wel met haar weer een regeringscoalitie zou vormen als de uitslag daartoe aanleiding geeft. Dat zou ook met grote waarschijnlijkheid betekenen dat Strauss in 1980 toch als kandidaat zou optreden voor het kanselierschap. Strauss kan er daarbij van uit gaan, dat hij als spreker op politieke bijeenkomsten ook buiten Beieren nog altijd volle zalen trekt. Of dat echter ook betekent dat een zeer nadrukkelijk conservatieve partij op vele stemmen zal kunnen rekenen is een andere zaak.
(NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Trouw, De Volkskrant, AdG, KCA)

SPANJE

BASKEN KRIJGEN VOORLOPIGE AUTONOMIE, AANHOUDENDE ACTIES ETA, ONGEREGELDHEDEN

Op 31 dec. 1977 keurde het kabinet twee koninklijke decreten goed, die voorlopig autonomie geven aan de Baskische provincies Guipuzcoa, Vizcaya, Navarra en Alava en die de procedures vastleggen voor een referendum in Navarra, waarbij de inwoners bunnen beslissen of zij wel af niet deel willen uitmaken van een autonome Baskische provincie.
De autonomieverstrekking had een voorlopig karakter in afwachting van de nieuwe grondwet (zie pag. 631/2 e.v.).
Besprekingen over het verlenen van voorlopige autonomie tussen Baskische parlementsleden en afgevaardigden van de regering in Madrid waren op 1 okt. 1977 begonnen (pag. 714/1 - 1977).
De Baskische parlementsleden in het parlement in Madrid hadden zich na de algemene verkiezingen van juni verenigd in de Assemblee van Baskische Parlementariërs. In Navarra, waar de meeste inwoners geen Basken zijn, bestond nogal wat tegenstand tegen het opgenomen worden in een autonoom Baskisch gebied en de UCD-afgevaardigden van Navarra maakten dan ook geen deel uit van de Assemblee van Baskische Parlementariërs.
Besprekingen tussen de regering en de Assemblee liepen uit in een compromis dat voorzag in een referendum in Navarra over haar toekomstige status.
Het ontwerp-statuut voor de voorlopige autonomie, zoals dat op **26** nov. 1977 na bijna twee maanden onderhandelen, werd goedgekeurd door de Assemblee voorziet in de oprichting van een Algemene Raad voor Baskenland die het gebied zal besturen en voorziet verder in de mogelijkheid dat iedere provincie uiteindelijk zelf kan beslissen of zij deel wil uitmaken van de Algemene Raad, die met eenvoudige meerderheid besluiten kan nemen.

Navarra is de grootste van de vier Baskische provincies, maar slechts een klein deel van de bevolking spreekt er Baskisch. De provincie maakte ook geen deel uit van het autonome gebied Baskenland dat vlak voor de Burgeroorlog werd gesticht. Navarra vocht aan de kant van Franco tegen de Republiek. Bij de laatste algemene verkiezingen kreeg de Baskische Nationalistische Partij er geen enkele zetel

De bevoegdheden van de Algemene Raad zijn o.a.. het uitwerken van zijn eigen statutaire bepalingen over het interne functioneren, het aanwijzen van een dagelijks bestuur en het oprichten van de hoodzakelijke organen die het mogelijk moeten maken binnen het kader van het koninklijk decreet te functioneren, het nemen van beshssingen met betrekking tot zaken die door de centrale overheid gedelegeerd worden, het coordineren van de activiteiten van plaatselijke bestuursorganen, het doen van voorstellen aan de centrale overheid m b t maatregelen die de belangen van Baskenland raken
De overgangsbepalingen ran het eerste koninklijke decreet legden vast dat totdat er gemeenteraadsverkiezingen gehouden zouden zijn (zie ook pag 632/2) de parlementaire afgevaardigden van iedere provincie bij meerderheid van stemmen zouden beslissen over het al of niet voorlopige meedoen van hun provincie aan het nieuwe autonome gebied Baskenland
Na de gemeenteraadsverkiezingen zou de definitieve beslissing genomen worden door de generale junta's in de provincies Alava, Guipuzcoa en Vizcaya en door de provincieraad in Navarra
In de slotbepalingen van het koninklijk decreet staat dat in Vizcaya en Guipuzcoa gemengde commissies zich zullen buigen over het probleem van het weer teruggeven van de speciale rechten, die door generaal Franco in **1937** aan de provincies waren ontnomen

Op **2** jan. keurde een speciale commissie van de Cortes voor spoedzaken de twee koninklijke decreten met algemene stemmen goed. Op **6** jan. volgde publikatie in het staatsblad.
Op 17 febr. werd de Algemene Raad voor het Baskenland in Vitoria geïnstalleerd. In de raad hebben 15 leden zitting, gekozen uit de Baskische parlementariërs uit Alava, Guipuzcoa en Vizcaya.
De politieke samenstelling van de Raad was als volgt: PSOE **5,** Baskische Nationalistische Partij (PNV) 5, UCD 3, Baskisch Links 1, onafhankelijken 1. Tot voorzitter van de raad werd gekozen de socialist Raman Rubial. vice-president van de Senaat in Madrid.

Op **24** februari werd de taakverdeling van de Algemene Raad vastgelegd
Deze is als volgt
voorzitter — Ramon Rubial (PSOE), onderwijs — Carlos Santamaria (PNV); gezondheid — Antonio Monforte (PNV) handel, industrie en visserij — Mikel Isasi (PNV); economie en financaen — Juan Manuel Ollora (PNV); arbeid — Juan Iglesias (PSOE), cultuur — Jose Antonio Maturana (PSOE), justitie — Jose Antonio Aguiriano (PSOE), binnenl zaken — Jose Maria Benegas (PSOE), landbouw — Pedro Morales Moya (UCD); openbare werken en huisvesting — Jose

Maria Viana (UCD); transport en commuiicaiie — Juan Maria Bandres (Baskisch Links), zonder portefeuille — Juan Manuel Lopez de Juan Abad (onafh) Juan Echeverria Gangoiti (UCD), Juan Ajuriaguerra (PNV)

Aanhoudende gewelddadigheden ETA

Ondanks de vestiging van een voorlopig zelfbestuur in Baskenland heeft de militaire vleugel van de Baskische onafhankelijkheidsorganisatie ETA zijn gewelddadigheden in de afgelopen periode voortgezet. en zelfs opgevoerd.

De acties van de organisatie richtten zich vooral tegen de ordetroepen om te bereiken dat deze vervangen worden door Baskische politie-eenheden.

Op 3 november 1977 werd een sergeant van de gemeentepolitie van Irun gedood door onbekenden die wisten te ontkomen.
Op 31 oktober 1977 kwam een bom tot ontploffing in een politiekazerne in Vitoria, waarbij drie ernstig gewonden te betreuren waren.
Op 27 november 1977 werd de politiechef van Pamplona, hoofdstad van Navarra, Joaquin Imaz Martin, door onbekenden doodgeschoten toen hij in zijn dienstauto wilde stappen.
De ETA nam in een telefoongesprek met het persagentschap Cifra in Bilbao de verantwoordelijkheid voor de aanslag op zich.
Imaz Martin, aldus de ETA, was de voornaamste verantwoordelijke van de onderdrukkingskrachten in Navarra. Hij had ,,zijn rol als onderdrukker van het Baskische volk met fanatisme uitgeoefend". De anonieme spreker veroordeelde ,,het bestaan van de uit politietroepen bestaande bezetting van het Baskenland" en verklaarde dat zijn organisatie de ,,militaire strijd" tegen deze troepen, die de ,,Spaanse dictatuur" in het Baskenland vertegenwoordigen ,,tot aan hun definitieve verdrijving" zou doorvoeren.
Een lid van de gemeenteraad van Irun, Julio Martinez Esquerra, werd op 16 dec, 1977 door onbekenden doodgeschoten voor zijn huis. Martinez Esquerra was één van de steunpilaren van het franquistische regime in Irun en was als één van de weinige vertegenwoordigers van het oude regime in de gemeenteraad gebleven.
Bij een vuurgevecht op 18 december 1977 tussen de ETA en de Guardia Civil in de omgeving van Bilbao raakte één van de ETA-leden zwaar gewond. Volgens de Spaanse radio namen de ETA-leden vanuit een auto een politiepost bij een kerncentrale onder vuur.
Ongeveer een week nadat het voorlopige autonoiniestatuut voor Baskenland in de Cortes was aangenomen (zie boven) hervatte de ETA zijn activiteiten.
In de nacht van 6 op 7 januari werden twee politieagenten gewond toen een bom ontplofte die onder hun auto was geplaatst in Eibar in de provincie Guipuzcoa. Dezelfde nacht werd in Ondarroa een politiepost beschoten. In Pamplona probeerde een commando van 4 man een lading dynamiet bij een politiekazerne tot ontploffing te brengen.
Ongeveer tegelijkertijd maakt de ETA bekend dat hij eind december 1977 bijna één ton dynamiet had gestolen en dat de gewapende acties tegen de Guardia Civil, de bewapende politie en de gemeentepolitie voortgezet zouden worden
In Pamplona werden op 11 januari één politieagent en twee ETA-leden gedood bij ren vuurgevecht, toen de politie een woning doorzocht waar zich een hoeveelheid explosieven bevond De speurtocht van de politie maakte onderdeel uit van een grootscheepse actie tegen de ETA en leidde o a tot de arrestatie van een aantal ETA-leden
Minister van buitenlandse zaken Martin Villa deelde tegelijkertijd mee dat een speciale eenheid van dc politie belast zou worden met de strijd tegen de ETA en dat zij haar activiteiten vooral zou richten op Pamplona en omgeving

Op 18 januari werd de Baskische partij EIA (Euzko Iraultzeko de Euskadi), die beschouwd wordt als één van de politieke fracties van de ETA, die naast een militaire vleugel ook een politieke vleugel omvat, officieel ingeschreven in het register van politieke partijen van het ministerie van binnenlandse zaken.
De partij had al geruime tijd geleden een verzoek ingediend om officieel als politieke partij erkend te worden, maar eerst dienden de statuten van de partij gewijzigd te worden, omdat een partij die ,,de onafhankelijkheid van een bepaald gedeelte van Spanje nastreeft" niet erkend kan worden.
De EIA is de meest radicale van de Baskische politieke partijen en nam aan de algemene verkiezingen van juni '77 deel onder de naam Euzkadiko Ezquerra (Baskisch Links).
De partij kreeg toen één afgevaardigde en één senator. Secretarisgeneraal van de partij is Onaindia Machiondo die bij het geruchtmakende proces van Burgos in 1970 ter dood werd veroordeeld omdat hij lid was van de ETA.
Op 24 januari werd de oprichting bekend gemaakt van een nieuwe bevrijdingsorganisatie, de EBIAN, het revolutionaire leger voor de bevrijding van Baskenland. De organisatie zou middels de gewapende strijd van Baskenland een ,,onafhankelijk socialistisch land" willen maken.
De militaire vleugel van de ETA gaf op 31 januari een verklaring uit waarin zij haar voorwaarden bekend maakte voor een beëindiging van de gewapende acties. Allereerst dienen alle gewapende ordetroepen zich uit Baskenland terug te trekken. Deze dienen vervangen te worden door troepen bestaande uit Basken die onder toezicht moeten staan van een Baskische regering.
Verder dient het autonomiestatuut de nationale soevereiniteit van Baskenland te erkennen en dient het Baskisch als ,,eerste officiële taal erkend te worden". Het statuut dient het Baskische volk zodanig bevoegdheden te geven dat het zelf de econoinische, sociale en politieke structuren kan realiseren noodzakelijk voor zijn vooruitgang en welzijn.
Een aanbod van de regering in Madrid om te onderhandelen wees de organisatie af. Dit aanbod was alleen maar gedaan om de strijdbaarheid te ondermijnen en een pseudo-democratie te stichten, aldus de ETA-verklaring.
Dezelfde dag spraken de belangrijkste vakbonden en de linkse politieke partijen zich in een gezamenlijke verklaring uit tegen de gewelddadige acties van de ETA, In de in San Sebastian uitgegeven verklaring riepen de bonden en de partijen de ETA op af te zien van gewelddadigheden als politiek instrument.

Op 8 februari vond een bomaanslag plaats op een televisie-relaisstation bij Burgos, die zware schade aanrichtte en op 12 februari vonden bomaanslagen plaats op een toeristenbureau in Vitoria en een boekhandel in Pamplona.
Op 1 maart werd een aanslag gepleegd op de in aanbouw zijnde kerncentrale bij Lemoniz, die twee arbeiders het leven kostte en 14 gewonden eiste.
De aanslag was er één in een hele serie gericht tegen de elektriciteitsfirma Iber-Duero, die overal in Spanje kerncentrales bouwt.
Volgens de ETA zijn de kerncentrales het werk van de Spanjaarden die daarmee Baskenland een ongewenste energiebron proberen op te dringen.
Op 25 maart werden tientallen mensen gewond toen een bom tot ontploffing kwam in het kantoor van de gemeentelijke parkeergarage van San Sebastian. De ETA eiste de verantwoordelijkheid voor de aanslag op.

Honderdduizenden mensen vierden op 26 maart voor het eerst sedert de Burgeroorlog de Baskische nationale feestdag, Aberri Eguna.
In Bilbao werd een grootscheepse manifestatie gehouden waaraan ook door de politieke partijen werd deelgenomen m.u.v. de UCD, de regeringspartij en de Alianza Popular.
Aan het hoofd van een stoet van ca. 200.000 mensen liep de voorzitter van de Baskische Assemblee, Ramen Rubial.
Tijdens bijeenkomsten t.g.v. de nationale feestdag werden ook kritische geluiden over de ETA gehoord.
De bisschop van Bilbao veroordeelde de ,,totale minachting van het menselijke leven" door de ETA en de afgevaardigde Juan Ajuriaguerra sprak van een ,,aanmatiging zonder opdracht of rechtvaardiging" en wees geweld alsmede een door ,,geweld gevoede nieuwe orde" van de hand.

In mei namen de gewapende activiteiten van de ETA weer toe.
Op 9 mei kwam een politieagent om het leven toen een politiejeep werd beschoteil in Pamplona
Op 10 mei kwam het tot ongeregeldheden in Pamplona na de begrafenismis voor de gedode agent Een woedende menigte verzamelde zich voor het plaatselijke kantoor van de ETA en later kwamen jonge rechtse extremisten de straat op en richtten barricaden op, waarop vuurgevechten met de politie volgden, waarbij gewonden vielen
Ook op 11 mei was ne: onrustig in de stad Politieke partijen en vakbonden eisten het ontslag van de burgerlijke gouverneur van de stad wegens het politieoptredeïï de vorige dag.
Dezelfde dag werden in Guernica twee jongelui doodgeschoten na een schietpartij door de politie.
Bij protcstdernonstraties hiertegen in Pamplona op 12 mei kwam de politie weer in het geweer waarbij twee agenten gewond werden
In San Sebastian namen ca 4000 mensen deel aan een herdenkingsdienst 'voor de in Guernica gedode jongelui Na afloop werd een anti-politiedemonstratie gehouden. In Bilbao richtten deelnemers aan een herdenkingsmis schade aan in de stad In Renteria, bij San Sebastian, probeerden ca 800 demonstranten de kazerne van de Guardia Civil te bestormen, maar zij werden met traangasbommen verdreven
Op 16 mei publiceerde de ETA een ,,zwarte lijst" met de namen van elf personen die geexecuteerd zouden worden Daaronder bevonden zich een oud-gouverneur van San Sebastian, de oud-burgemeester van deze stad, 4 journalisten en een officier van de politie
Op 12 juni richtte een zware bomexplosie grote schade aan in het gebouw van de sociale verzekeringen in Bilbao De in het gebouw aanwezigen konden zich tijdig in veiligheid stellen
De dag daarvoor waren gewonden gevallen in het stadje Tolosa toen de politie optrad tegen demonstranten na een herdenkingsmis voor een tien dagen eerder door de politie gedood ETA-lid.

ETA *biedt onderhandelingen* aan

Op 18 juni deed de ETA voor het eerst het aanbod onderhandelingen te beginnen met de centrale regering in Madrid. Het aanbod werd gedaan in het bulletin Jodake. Als de regering het aanbod zou accepteren zou de ETA een staakt-het-vuren afkondigen. De ETA verklaarde dat de regering kon onderhandelen hetzij met de ETA, hetzij met de Baskische Assemblee.
Al eerder was in het Spaanse politieke leven gediscussieerd over de vraag of onderhandelingen met de ETA gewenst en zinvol waren.

Begin juni verklaarden zowel de communistische partijleider Santiago Carrillo als de leider van de conservatieve Alianza Popular Fraga Iribarne dat niet onderhandeld mocht worden met de ETA
Daags daarop verklaarde de socialist Banegas, in de voorlopige Baskische regering belast met de portefeuille van binnenlandse zaken (zie boven) tegenover premier Suarez dat met de ETA onderhandeld moest worden Banegas zei dat er groot verschil was tussen de situatie in Spanje en die in andere Europese democratische samenlevingen In andere landen richtten de guerrilla-organisaties zich tegen gevestigde en goed functionerende democratische regeringen maar de ETA richtte zich voornamelijk tegen de overblijfselen van het Franco-regime.
Onderhandelingen zouden moeilijk zijn, zo zei hij Hij onthulde verder dat er al eens onderhandelingen hadden plaatsgevonden en wel voor de algemene verkiezingen van 1977 die toen geresulteerd hadden in het vrijlaten van een aantal gevangen ETA-ieden Dat leidde toen tot een splitsing in de ETA omdat bepaalde activistische elementen de ETA-leiding verweten achter hun rug om contact opgenomen te hebben met Madrid

De kwestie van de houding tegenover de regering in Madrid speelde ook een grote rol in de verhouding tussen de politieke partijen in Baskenland, met name in die tussen de socialisten, de PSOE en de Baskische Nationalistische Partij PNB. Deze laatste verweet de socialisten dat zij één van hun leden, Ramon Rubial, tot voorzitter van het dagelijks bestuur van de vijf provincies hadden laten benoemen, terwijl de socialisten ernstig bezwaar hadden tegen het feit dat de PNB nog steeds de Baskische regering in ballingschap, die in Zuid-Frankrijk is gevestigd, steunt en op die manier het door het voorlopige autonomiestatuut ingestelde dagelijkse bestuur ondermijnt. Dit meningsverschil kwam nog eens duidelijk naar boven toen in mei de voorzitter van de Catalaanse Generalitat, Tarradellas, met goedvinden van Madrid beprekingen voerde met het hoofd van de ballingenregering, Leizaola, om na te gaan hoe de rust en orde in Baskenland hersteld kon worden. De socialisten verweten Tarradellas met zijn bemiddelingspogingen de positie van Rubial aan te tasten.
Op 28 juni werd de directeur van het in Bilbao verschijnende weekblad *Hoja* del Lunes, José Maria Portell, vermoord toen hij zijn woning verliet.
Enkele dagen eerder was in het weekblad een open brief van 42 Baskische intellectuelen gepubliceerd, waarin de houding van de ETA scherp veroordeeld werd en waarin stond dat onderhandelingen met de organisatie zinloos waren.
Portell rekende zich in het verleden tot een sympathisant van de ETA, heeft enige boeken over de organisatie gepubliceerd en zou ook wel eens bemiddeld hebben in contacten tussen de regering-Suarez en de ETA. De laatste tijd had hij echter meer en meer kritiek op het marxistisch-leninistische karakter van de organisatie.

Als protest tegen de aanslag gaf de gezamenlijke Spaanse pers op 3 juli een verklaring uit waarin o.a. stond: ,,Door misdaad en terreur probeert men ons het zwijgen op te leggen . . ."
De Madrileense bladen *Diario 16* en *Cambio* 16 werden ongeveer tegelijkertijd door de ETA bedreigd met gewapende acties als zij hun ,,campagne" tegen de ETA niet zouden staken

Waarschijnlijk bedoeld als een wraakactie tegen de moordaanslag op Portell werd op 3 juli de vroegere ETA-leider Juan-José Etchave in Saint-Jean-de-Luz (Frankrijk) door de extreem rechtse organisatie Alliance apostolique anti-communiste aangevallen en zwaar gewond Zijn vrouw kwam om het leven
De verantwoordelijkheid voor de aanslag op Etchave werd overigens enkele dagen later ook opgeëist door de extreem rechtse organisatie ,,tweede commando Francisco Franco van het front voor nationale defensie".
Op 5 juli werd de als ETA-sympathisant bekend staande Merino Arevalo in Zarauz door onbekenden doodgeschoten Hij werd al geruime tijd bedreigd.
Enkele dagen later ve klaarde de ETA hem geexecuteerd te hebben omdat hij in het geheim voor de politie werkte

Na de aanslag op Portell kwam het Spaanse kabinet in spoedzitting bijeen en er werd besloten een decreet voor de intensievere bestrijding van het terrorisme uit te vaardigen.
Volgens de bepalingen van het decreet kan voorlopige hechtenis verlengd worden tot meer dan de wettelijk vastgelegde termijn van 72 uur en mag de post en de telefoongesprekken van met terroristische organisaties in contact staande personen geopend en afgeluisterd worden.
Het decreet blijft van kracht totdat een wet met dezelfde strekking door het parlement is aangenomen. Het kabinet besloot tot een en ander na consultaties met de politieke partijen maar de PNV laat weten niet geraadpleegd te zijn.

Ongeregeldheden in Pamplona

Op 10 en 11 juli kwam het tot ernstige ongeregeldheden in Baskenland die begonnen toen politietroepen een groep demonstranten die amnestie voor ETA-gevangenen eisten en die het stadion van Pamplona waren binnengedrongen waar de beroemde stierenwedrennen werden gehouden, probeerden te verwijderen.
Een deel van het publiek in het stadion koos partij voor de demonstranten, een ander deel voor de politie. Later op de dag kwam het tot

gevechten tussen publiek en politie, waarbij één dode viel en mees dan 200 personen gewond werden. Meer dan 300 personen probeerden de ambtswoning van de gouverneur te bestormen maar werden door de politie teruggeslagen. De daarop volgende dag kwam het tot ongeregeldheden in San Sebastian, waarbij ook een dode viel te betreuren. Een stille demonstratie de volgende dag liep eveneens weer uit op een confrontatie met de politie.

Het optreden van de politie in Pamplona en San Sebastian leidde ook tot prodesten in andere delen van Spanje zoals in Barcelona waar duizenden de straat op gingen om te protesteren.

De Baskische Assemblee gaf een verklaring uit waarin het optreden van de politie werd gelaakt. De regering in Madrid zegde een diepgaand onderzoek toe. Het openbare leven in Baskenland kwam op 11 juli vrijwel tot stilstand nadat de grote vakbonden een algemene staking hadden uitgeroepen.

Politieke partijen deden een beroep op de bevolking de kalmte te bewaren.

Het trein- zowel als het wegverkeer met andere delen van Spanje en Frankrijk was vrijwel onmogelijk geworden omdat overal barricaden waren opgericht.

In Madrid ontving vice-premier Fernando Abril Martorell vertegenwoordigers van de PNV, die hem wederom de eis van de vervanging van de politietroepen door lokale Baskische eenheden voorlegden.

Minister van binnenlandse zaken Martin Villa verklaarde in San Sebastian dat die mogelijkheid niet uitgesloten geacht moest worden.

Op 13 juli werden de commandanten van politie in Pamplona en San Sebastian met onmiddelijke ingang van hun functie ontheven. Minister Martin Videla verklaarde dat er fouten gemaakt waren. (NZZ, *Le* Monde, *The Times,* KCA)

BENOEMING CATALAANSE UITVOERENDE RAAD

De op 24 oktober 1977 tot hoofd van de Catalaanse regering benoemde Josep Tarradellas (pag. 714/2) heeft na onderhandelingen met Catalaanse politieke leiders op 5 dec. 1977 de 12 leden van het dagelijks bestuur van Catalonië benoemd. De uitvoerende raad die zijn werkzaamheden op 9 december 1977 begon bestaat uit 5 politieke leden en 7 „technische" leden.

De partij-achtergrond van de politieke leden was in overeenstemming met de uitslagen van de algemene verkiezingen van 1977 in Catalonie nl. de Catalaanse socialisten (PSC) en de PSOE, die gezamenlijk uitkwamen; het Democratisch Pact voor Catalonie (PDC), een coalitie van de Democratische Convergentie van Catalonie (CDC) en het Democratische Front van links (EDC); de Verenigde Socialistische Partij van Catalonië (PSUC), de Catalaanse vleugel van de Spaanse Communistische Partij en de UCD.

De volledige samenstelling van de uitvoerende raad is dia volgt (ERC — Catalaans Republikeins Links)

President - Josep Tarradellas, zonder portefeuille - Antonio Gutierrez Diaz (PSUC), Jordi Pujol Soley (PDC) Joan Raventos Carner (PSC), Carlos Sentis Anfruns (UCD), Josep Maria Triginer Fernandes (PSOE), binnenlandse zaken - Frederic Rahola d'espona (onafh) economie en financien - Joan Josep Folchi Bonafonte (UCD); onderwijs en cultuur - Pere Pi-Sunyer Bayo (EDC); gezondheid en sociale zekerheid - Ramon Espasa Olivier (PSUC), territoriaal beleid en openbare werken - Narcis Serra Serra (PSC): landbouw - Josep Roig Magrina (ERC); arbeid - Joan Codina Torres (PSC) (Le Monde)

VOORLOPIGE AUTONOMIE VOOR VALENCIA, ARAGON, GALICIË. ANDALUSIË, ESTREMADURA, EN DE BALEAREN

Behave Baskenland en Catalonie (pag. 650 en pag. 641-'77 e.v.) heeft ook een aantal andere Spaanse gebieden in de afgelopen maanden een voorlopig autonomiestatuut gekregen,

In januari werden afgevaardigden van Valencia en de minister voor de betrekkingen met de regio's Manuel Clavero het eens over de inhoud van een voorlopig autonomiestatuut voor Valeiicia, dat de provincies Alicante, Castellon en Valencia omvat. Het statuut voorziet in de oprichting van de Raad van Valencia, die zal bestaan uit 20 parlementariërs en drie provinciale afgevaardigden. De Raad zal dezelfde bevoegdheden hebben als die van Baskenland en Catalonië.

Op 10 en 11 maart ging de regering akkoord met de voorlopige autonomie-statutcri voor Valencia en voor Aragon, Galicië en de Canarische eilanden.

Besprekingen voor dergelijke statuten voor Andalusië, Estremadura en de Balearen werden resp. op 19 april voor de eerste en op 2 juni voor de beide laatste succesvol afgesloten.

Op die dag werd men het ook eens over een autonomie-statuut voor Oud-Castilië-Léon.

GALICIE

Het voorlopige autonomie-statuut geldt voor de provincies Le Coruna, Lugo Orense en Pontevedra. De junta voor Galicië zal bestaan uit de 11 parlementsleden (in de Cortes) voor dit gebied en één afgevaardigde voor elk van de vier provincies. Op 11 april werd Antonio Roson, lid van de regeringspartij UCD tot hoofd van de junta gekozen. Hoofdstad van Galicie, waar ca 300000 mensen wonen, die voor het merendeel Galicisch spreken is Santiago de Compostela

ARAGON

Het voorlopige autonomie-statuut bepaalt dat de provincies Huesca, Teruel en Saragossa tot Aragon behoren. De Algemene Delegatie telt 12 parlementariers en één afgevaardigde voor elk van de drie provincies alsmede één afgevaardigde voor elk van de steden in het gebied

Juan Antonio Bolea Foradada, lid van de UCD werd tot president van de Delegatie gekozen.
Er wonen ca 1 miljoen mensen in Aragon, voor het merendeel in Saragossa. De UCD is de grootste partij, gevolgd door de PSOE.

VALENCIA

De provincies Alicante Castellon en Valencia vormen volgens het voorlopige autonomie-statuut het gebied Valencia. De Algemene Raad telt 12 parlementariërs en één afgevaardigde voor elk van de drie provincies. Voorzitter is de socialist Luis Albinana Olmos.
Valencia telt ca. 3,5 miljoen inwoners, die voor het merendeel een variant van het Catalaans spreken.

CANARISCHE EILANDEN

De zeven Canarische eilanden, Gran Canaria, Goniera, La Palma, Lanzarote, Hierro, Fuerteventura en Tenerefe (de provincies Las Palmas de Gran Canaria, en Santa Cruz de Tenerife) met een totale bevolking van ca. 1,5 miljoen worden bestuurd door een junta bestaande uit 28 parlementariërs en vertegenwoordigers van de afzonderlijke eilanden. Voorzitter van de junta is Alfonso Soriano Benitez de Lugo, lid van de UCD, de grootste partij op de eilanden

ANDALUSIE

De junta van Andalusie werd op 27 mei in Cadiz geinstalleerd. met de socialistische senator Placido Fernandez Viagas als president. De junta telt 31 parlementariers en één afgevaardigde uit elk van de 8 provincies waaruit het gebied bestaat, t.w. Almeria, Cadiz, Cordoba, Granada, Huelva, Jaen, Malaga en Sevilla.
Een decreet dat op 19 april goedgekeurd werd door de regering bepaalt dat Ceuta en Melilla en drie andere kleine enclaves aan de kust van Marokko in de toekomst in het gebied opgenomen kunnen worden.

DE BALEAREN

T.a.v. de Balearen is overeengekomen dat na de gemeenteraadsverkiezingen (pag. 632) een Grote en Algemene Raad van de Balearen zal worden gekozen. Tot dat tijdstip zullen de eilanden bestuurd worden door de eilandraden van Majorca, Minorca en Ibiza-Formentera.

ESTREMADURA

De Estremadura omvat de provincies Caceres en Badajoz. De junta van Estremadura telt 5 parlementariërs en afgevaardigenden van de twee provincies en van de steden in het gebied.

OUD-CASTILIE-LÉON

De Algemene Raad voor Castilië en Léon zal samengesteld zijn uit afgevaardigden van de 11 provincies die dit gebied telt, t.w.: Avila, Burgos, Léon, Logrono, Palencia, Salamanca, Santander, Segovia, Soria, Valladolid en Zamora.

Onlusten in Malaga en op Canarische eilanden, aanslag op leider MPAIAC

Voorafgaande aan de verlening van een voorlopig autonomie-statuut aan verschillende delen van Spanje waren demonstraties gehouden, die in sommige gevallen uitliepen op een bloedige confrontatie met de ordetroepen.
Op 4 dec. 1977 werd in Malaga (Andalusië) een 19-jarige communistische militant gedood en 25 anderen gewond bij een pro-autonomiebetoging. Daarop braken ernstige onlusten uit in Malaga en andere Andalusische steden en het openbare leven werd lamgelegd door een algemene staking.
Vooral op de Canarische eilanden is het langdurig onrustig geweest. De Beweging voor de Zelfbeschikking en Onafhankelijkheid van de Canarische Archipel (MPAIAC), die in Algerije is gevestigd, zou verantwoordelijk zijn voor zo'n 80 bomaanslagen in 1977.
Bij een demonstratie bij de universiteit van La Laguna (Tenerife) op 12 dec. 1977 kwamen een lid van de Guardia Civil en een student om het leven. De demonstratie werd gehouden ter ondersteuning van een stakingsoproep voor de MPAIAC.
In de daarop volgende dagen werden aanvallen uitgevoerd op kazernes van de Guardia Civil en er werden protestdemonstraties gehouden op de eilanden en in Madrid. De universiteiten van La Laguna, Barcelona en Madrid werden op 13 dec. 1977 gesloten als teken van rouw voor de dood van de student.
Op 7 april werd de leider van de MPAIAC, Antonio Cubillo, in Algiers door twee mannen aangevallen en gewond in het ziekenhuis opgenomen. De Algerijnse politie wist de daders, twee Spanjaarden te arresteren.
De Algerijnse minister van buitenlandse zaken Abdel Aziz Bouteflika protesteerde bij de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid tegen wat hij noemde „een onaanvaardbare daad gericht tegen de Algerijnse soevereiniteit. . ." Hij beschuldigde de Spaanse regering ervan de aanslag op Cubillo voorbereid te hebben.
De Spaanse minister van buitenlandse zaken, Marcelino Oreja Aguirre zond daarop een protesttelegram naar de OAE, waarin deze besohuldiging van de hand gewezen werd.
Ook de beschuldiging van Cubillo dat de Spaanse geheime dienst met de aanslag te maken had, werd op 12 april door het hoofd van de inlichtingendienst van het Spaanse ministerie van Binnenlandse zaken ontkend.
Op 7 mei werd Juan Antonio Alfonso Gonzales, één van de gearresteerde Spanjaarden, door het Algerijnse Hof voor de Staatsveiligheid tot de doodstraf veroordeeld. José Luis Cortes, de andere, werd tot 20 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Ganzales zei dat hij door het (Maoïstische) Revolutionaire Anti-Fascistische en Patriottische Front (FRAP) naar Algerije was gestuurd omdat Cubillo „een agent van de CIA" was.

Diplomatiek offensief in Afrika

De Spaanse regering begon in mei een diplomatiek offensief in Afrika, nadat het bevrijdingscomité van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid op een bijeenkomst in Tripoli in februari steun had toegelegd aan de MPAIAC
De Spaanse minister van buitenlandse zaken bezocht in april achtereenvolgens Mauretanie, Mali, de Kaap Verdische Eilanden, Senegal, Zaire en Kameroen, van 12 tot 18 mei was hij achtereenvolgens in Marokko, Ghana, Gabon, de Ivoorkust en Nigeria.
Op 22 en 23 mei sprak Oreja Aguirre achtereenvolgens in Parijs met president Ould Daddah van Mauretanie en in Genève met de minister van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabie, prins Saoed Al Faisal.
Een delegatie van Spaanse parlementariers vertrok op 23 april voor een reis langs 9 Afrikaanse hoofdsteden, t w Senegal, Guinee-Bissau, de Kaap-Verdische eilanden, Gambia, Sierra Leone, Liberia, Ghana, de Volksrepubliek Congo en Benin
In het rapport dat de commissie na afloop uitbracht staat dat alleen Senegal, Liberia en Gambia de Spaanse aanspraken op de Canarische eilanden steunen
In juni bezocht de commissie Egypte, Soedan, Kenia, Tanzania, Zambia, Angola, Gabon en de Ivoorkust om de Spaanse zaak te bepleiten. (NZZ, Le Monde, FAZ, The Times, KCA).

SUAREZ IN CUBA

In het kader van een rondreis door Latijns-Amerika heeft premier Suarez op 9 en 10 sept. een bezoek aan Cuba gebracht waar hij de gast was van Fidel Castro. Volgens het Cubaanse persagentschap Prensa *Latina* was het het eerste bezoek van een Spaanse regeringsleider aan Cuba sedert het eiland in 1492 door Columbus werd ontdekt.
Tijdens het bezoek werd bekendgemaakt dat Castro binnenkort een bezoek aan Spanje zal brengen.
Daarnaast werd men het eens over de vrijlating van twee politieke gevangenen van Spaanse afkomst. Een honderdtal Spanjaarden zal toestemming krijgen Cuba te verlaten.
Verder is een akkoord getekend over de schadevergoeding wegens onteigeningen aan zo'n 3000 Spanjaarden.
Daarnaast is een basiswereenkomst getekend over wetenschappelijke en technische samenwerking en een overeenlromst over olieleveranties tussen Cuba, Venezuela, Spanje en de SU. Een deel van de voor Cuba bestemde Sowjetrussische aardolie zal aan Spanje worden geleverd, terwijl voor Spanje bestemde Venezolaanse olie in de toekomst

in Cubaanse havens gelost zal worden. Op die manier worden de omvangrijke kosten voor het Atlantische transport uitgespaard.
Tijdens de besprekingen tussen de regeringsleiders zou Spanje Cuba hebben gevraagd zijn invloed aan te wenden bij zijn Afrikaanse vrienden om te voorkomen dat het Spaanse karakte van de Canarische eilanden verloren gaat.
Tijdens een persconferentie zei Castro dat Spanje er veel belaag bij heeft geen lid van de NAVO te worden, wil het zijn speciale betrekkingen met de Derde Wereld behouden en blijven fungeren als brug tussen Europa en de onderontwikkelde landen. *(Le* Monde)

De Spaanse premier Suarez en de Cubaanse premier Fidsl Castro kijken toe als de Spaanse minister van buitenlandse zaken Marcelino Oreja en de Cubaanse minister van economische zaken in Havanna een iiitwisselingsakkoord ondertekenen

ONTSLAG CHEF-STAF

Op 17 mei heeft de chef-staf van het Spaanse leger, generaal José Vega Rodriguez, ontslag genomen. om zoals hijzelf meedeelde ,,persoonlijke redenen".
Het besluit van José Vega Rodriguez zou het gevolg zijn van een opeenvolging van irritaties tussen hem en de minister van defensie Gutierrez Nellado. In beide gevallen gaat het om militairen die bekend staan om hun hervormingsgezinde aard. De conflicten tussen beiden zouden dan ook een typisch beroepsmatig karakter dragen.
Een van de voornaamste wrijvingspunten zou de benoeming zijn geweest van een nieuwe militaire gouverneur voor Catalonië. De minister van defensie zou hierbij de benoeming van generaal Ibanez Freire hebben doorgezet tegen het verlangen van Vega Rodriguez.
Deze zou een officier op het oog hebben gehad die op grond van zijn dienstjaren eerder voor de benoeming in aanmerking zou komen.
Ook bij andere benoemingen zouden zich problemen hebben voorgedaan. Mogelijk zijn deze irritaties niet los te denken van een recente regeringsmaatregel. Deze maakt het Comité van de Verenigde Chefs van Staven van Spaanse strijdkrachten volledig ondergeschikt aan de minister van defensie. Hoe dan ook, Vega Rodriguez heeft kennelijk het gevoel gehad dat hij bij allerlei belangrijke interne legerkwesties in de kou bleef staan. Een andere steen des aanstoots zou zijn geweest dat Gutierrez Nellado hem verbood een reis naar de VS te maken voordat de minister zelf dit land officieel heeft bezocht.
Tot opvolger van Rodriguez werd benoemd generaal Tomas de Liniers y Pidal. *(NRC/H'blad)*

De afgetreden chef-staf José Vega Rodriguez.

VRIENDSCHAPS- EN SAMENWERKINGSVERDRAG MET PORTUGAL

Tijdens het officiële bezoek dat koning Juan Carlos en koningin Sofia van 3 tot 6 mei aan Portugal hebben gebracht, is een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag met een looptijd van 10 jaar ondertekend.
Het verdrag werd ondertekend door de Spaanse minister van buitenlandse zaken Oreja Aguirre en zijn Portugese collega dr Vitor Sa Machado. Het verdrag komt in de plaats van het Iberische Pact van 1939 dat in 1980 afloopt.
Het bezoek van de koning was het eerste van een Spaanse monarch sedert 1919.
In een redevoering bij aankomst op het vliegveld van Lissabon zei de koning dat een nieuw tijdperk was aangebroken in de betrekkingen tussen beide landen gebaseerd op ,,werkelijkheid en wederzijds respect".
Het verdrag was eerder t.w. op 9 maart door de Cortes en op 18 april door het Portugese parlement goedgekeurd. *(NZZ)*

IMF VERSTREKT LENING

Minister van economische zaken Fuentes Quintana deelde op 7 febr. mee dat Spanje van het Internationale Monetaire Fonds in Washington een lening van $ 300 mln heeft gekregen.
Nog belangrijker dan de lening is dat het IMF zich met dit besluit achter de aanpak van de economische crisis heeft gesteld, zoals de regering die onderneemt, aldus de minister. Aan de lening zijn geen speciale voorwaarden verbonden.
De lening bestaat uit twee delen; 175 miljoen dollar geldt als zogenaamde stand by en is bedoeld om de hoeveelheid liquide middelen te vergroten. Bij de tweede portie van 125 miljoen betreft het een krediet om de export te stimuleren.

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

VERDERE ONTWIKKELINGEN NA SADATS BEZOEK AAN JERUZALEM

In aansluiting op het vorige overzicht (pag. 633/3 e.v.) en in het kader van de op pag. 609 gegeven samenvatting ontwikkelde de situatie in het Midden-Oosten zich als volgt. Tijdens de conferentie van het Afwijzingsfront te Tripoli (pag. 636) ondertekenden de voornaamste aanwezige Palestijnse leiders een „document van de eenheid" (pag. 637 /1).

Op de persconferentie waar deze verklaring werd voorgelezen waren o.a. aanwezig Salah Khalaf ook bekend als Aboe Iyad (plv. leider van Al Fatah), Georges Habache (leider van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina, PFLP), Zoheir Mohsen (leider van Al Saeka), Nayef Hawatmeh (leider van het Democratisch Volksfront voor de bevrijding van Palestina, PDFLP) en Ahmed Jebril (leider van het PFLP - Algemeen Commando) alsmede vertegenwoordigers van het Arabische Bevrijdingsfront (ALF), het Volksfront voor de Strijd (PSF) en het Palestijnse Bevrijdingsfront (PLF) plus leden van het uitvoerend comité van de PLO.

Sadat *als* president van federatie afgezet

Op 5 dec. 1977 ondertekenden de presidenten van Libië en Syrië. Kadhafi en Assad, in Tripoli een decreet, waardoor zij 1) Sadat onthieven van zijn ambt van president van de op 17 april 1971 ingestelde Federatie van Arabische Republieken (pag. 349/2 - '71); 2) alle instellingen van de federatie naar Tripoli overbrachten; 3) besloten de instellingen van de federatie te reactiveren en zo te organiseren dat „zij een actieve kern van de algehele Arabische eenheid vormen"; en 4) andere Arabische staten uit te nodigen zich bij de federatie aan te sluiten.

Egypte verbreekt diplomatieke betrekkingen met vijf Arabische *staten*

In een reactie op de conferentie van Tripoli verbrak de Egyptische regering op 5 dec. 1977 de diplomatieke betrekkingen met Syrië, Irak, Algerije, Zuid-Jemen en Libië (dat had die betrekkingen met Egypte reeds op 19 nov. opgeschort). Terwijl de Egyptische diplomaten uit die vijf landen werden teruggeroepen, kregen de diplomatieke vertegenwoordigers in Cairo opdracht Egypte binnen 24 uur te verlaten.

Arabische volksconferentie

Onmiddellijk na de afsluiting van de topconferentie vond in Tripoli de openingszitting plaats van de oorspronkelijk door Syrië en de PLO op 23 nov. voorgestelde Arabische „volksconferentie". Deze conferentie werd bijgewoond door de reeds aanwezige delegaties van de vijf staten en de PLO alsmede door „volksdelegaties" uit Tunesië, Libanon, Koeweit en Marokko, vertegenwoordigers van de „oppositie" in Egypte en Soedan en een delegatie van het Volksfront voor de bevrijding van Oman (PFLO).
De conferentie werd op 8 dec. besloten met de aanvaarding van een aantal resoluties, waarin werd opgeroepen tot

- Intrekking van de erkenning van het Sadat-regime. Uitstoting van het Sadat-regime uit de Arabische Liga.
- Verplaatsing van hei hoofdkwartier van de Arabische Liga uit Cairo „naar een ander Arabisch land".
- Toepassing van de anti-Israël-boycot op „elke organisatie, maatschappij, instantie of persoon", die betrekkingen onderhoudt met „de zionistische vijand, zijn instellingen of maatschappijen, in het bijzonder sinds het Sadat-regime Egypte heeft hervormd tot een centrum voor zionistische monopolies".
- De overplaatsing van alle Arabische massa-instellingen van Cairo naar andere Arabische landen.
- Het organiseren van een „legaal Pan-Arabisch proces" tegen president Sadat.

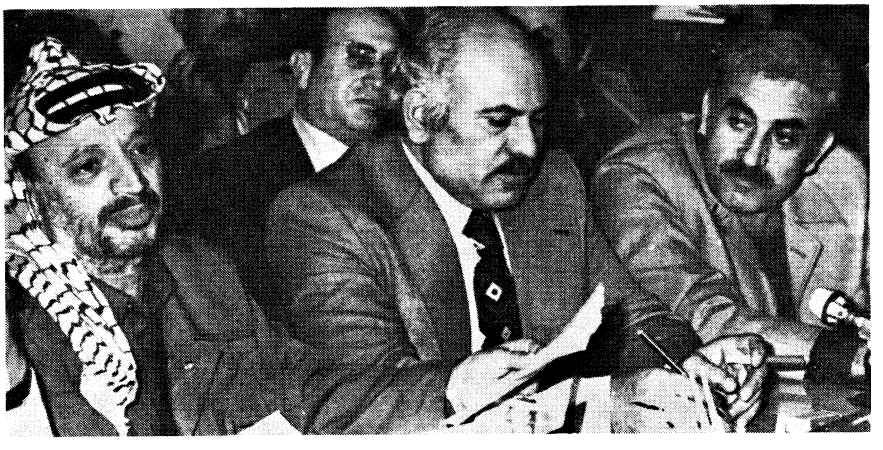
Voorts werd besloten tot de instelling van een permanent secretariaat van de Arabische Volksconferentie, dat in Tripoli zou worden gevestigd en dat zou bestaan uit vertegenwoordigers van de vijf staten en de PLO plus afgevaardigden van de Libanese Nationale Beweging en „de nationale Arabisch Egyptische krachten". Dit secretariaat moest o.m. het proces tegen Sadat voorbereiden

Sluiting Oosteuropese *centra in Egypte*

Op 7 dec. maakte de Egyptische premier Salem in de Volksvergadering bekend dat zijn regering de sluiting gelast had van de culturele centra van de SU, Hongarije, Tsjechoslowakije en de DDR in Cairo en Alexandrië alsmede van de consulaten van de S U (in Alexandrie, Port Said en Assoean), Polen (Alexandrië en Port Said), Tsjechoslowakije (Alexandrië) en de DDR (Alexandrië). Die instanties hadden volgens Salem activiteiten ontplooid die duidelijk een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van het Egyptische volk vormden. Lij hadden contacten met inheemse agenten opgenomen om tot verzet tegen Sadats initiatief aan te sporen. Zij hadden zich bezig gehouden met propaganda van het marxisme en verbreiding van de communistische ideologie en zij hadden ondanks waarschuwingen die activiteiten niet gestaakt. De consulaten van de betrokken staten in Cairo mochten open blijven, omdat Egypte consulaten in de hoofdsteden van die staten had.

Derde reis Vance

Van 9 tot 15 dec. 1977 maakte de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, voor de derde maal een reis door het Midden-Oosten. Achtereenvolgens verbleef hij in Cairo (9-10 dec.) voor overleg met president Sadat, in Jeruzalem (10-11 dec.) met premier Begin en minister van buitenlandse zaken Dayan, in Jordanië (12 dec.) met koning Hoessein, in Libanon (13 dec.) met regeringsvertegenwoordigers, in Syrië (13-14 dec.) met president Assad en vice-premier Khaddam, en in Riad (15 dec.) met leden van de regering van Saoedi-Arabië.
Hoewel minister Vance op 15 dec.

Palestijnse leiders in Tripoli bijeen V l n r Yasser Arafat, Ahmed Jebril en Georges Habache

Minister Vance (l.) op bezoek bij koning Hoessein.

aan presiderit Carter in het Witte Huis kon melden dat Jordanië en Saoedi-Arabië officieus hadden laten weten dat zij president Sadats stappen steunden, maar in het openbaar een neutraal standpunt bleven innemen, toch moest hij tegelijk meedelen dat hij er niet in geslaagd was om Jordanië, Syrië en Libanon alsnog tot deelneming aan de voorbereidende conferentie van Cairo te bewegen.

Reizen *Hoessein* en Assad

Inmiddels had de Jordaanse koning Hoessein bezoeken gebracht aan Damascus (7 dec.) en Cairo (8-9 dec.), terwijl de Syrische president Assad van 8 tot 11 dec. achtereenvolgens Saoedi-Arabië, Koeweit, Bahrein, Qatar en de Unie van Arabische Emiraten bezocht.

Op 7 dec overlegden president Assad en koning Hoessein met elkaar in Damascus, waarbij laatstgenoemde zou hebben getracht tussen Syrie en Egypte te bemiddelen Daarbij zou hij wel kritiek op president Sadat hebben geleverd vanwege het feit, dat deze geen andere Arabische staten over zijn jongste initiatieven had geraadpleegd Van Damascus vloog Hoessein naar Cairo voor besprekingen met Sadat op 8-9 dec, die op 10 dec verklaarde dat Jordanie en Egypte de rechtmatigheid bleven aanvaarden van de resolutie van de Arabische topconferentie van Rabat (okt 1974), waarin de PLO als enige legitieme iertegenwoordiger van het Palestijnse volk werd erkend Wel was deze resolutie volgens Sadat ter discussie gesteld door het resultaat van de topconferentie van Tripoli

Op 12 dec verklaarde koning Hoessein op een persconierentie dat bij de uitwerking van een algehele vreedzame oplossing in het Midden-Oosten alle partijen betrokken moesten zijn Op de vraag of Jordanie aan vredesinitiatieven zonder medewerking van Syrie zou deelnemen antwoordde Hoessein „Wij onderhouden nauwe contacten niet onze broeders in Syrie President Assad is een patriottische leider, hij is moedig en wijs, en wij wijden ons gemeenschappelijk aan deze kwesties Piesideiit Sadat heeft een moedig initiatief genomen met het doel de positieve aspecten van de Arabische houding t a v het probleem van de vrede te demonstreren Het is ons niet gemakkelijk gevallen de jongste ontwikkelingen te begrijpen Wij zien het als onze plicht de Arabische overeenstemming te beschermen en te steunen, omdat die ons inziens thans een heilige plicht betekent '

Inmiddels poogde president Assad tijdens zijn reis langs de Golfstaten diplomatieke en economische steun te verwerven tegen president Sadat Volgens Saoedi-Arabische functionarissen was er m Riad bij Assad op aangedrongen zijn oppositie tegen Sadat te matigen en in een officiële Saoedische verklaring na Assads bezoek werd de noodzaak van Arabische eenheid bevestigd Een soortgelijk standpunt zou zijn ingenomen door sjeik Sabah al Salim al Sabah van Koeweit wiens aanbod om tussen Svrie en Egypte te bemiddelen door president Assad werd verworpen

Opening en verdaging voorbereidende conferentie *in Cairo*

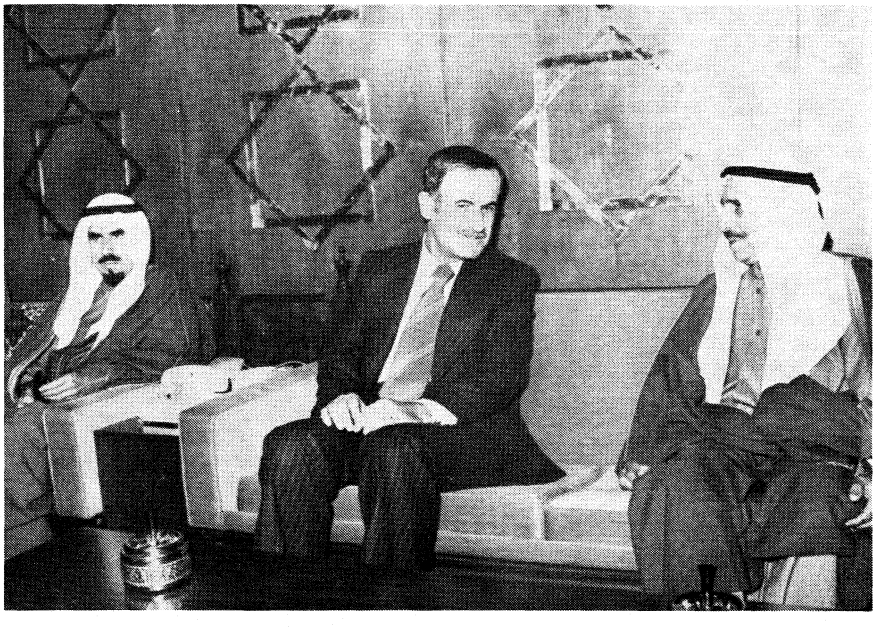
Op 14 dec. 1977 werd de voorbereidende conferentie van Cairo in het Mena House hotel bij de pyramiden van Gizeh geopend onder voorzitterschap van Ahmed Esmat Abdel Meguid, Egypte's permanente vertegenwoordiger bij de VN, die de Egyptische delegatie leidde. Die delegatie bestond voorts uit Ussama al-Baz, chef van het politieke bureau van de vice-president, en generaal-majoor Taha al-Magdoub, chef van het verbindlngsbureau van het Egyptische leger. Voorts waren aanwezig vertegenwoordigers van Israël, de VS en de VN (zie pag. 635/2/3).

Tijdens de openingszitting legden de delegatieleiders formele verklaringen af. Elk van hen sprak de wens uit dat er substantiële onderhandelingen tussen lde partijen zouden worden gevoerd en dat die tot een duurzame vrede zouden leiden.

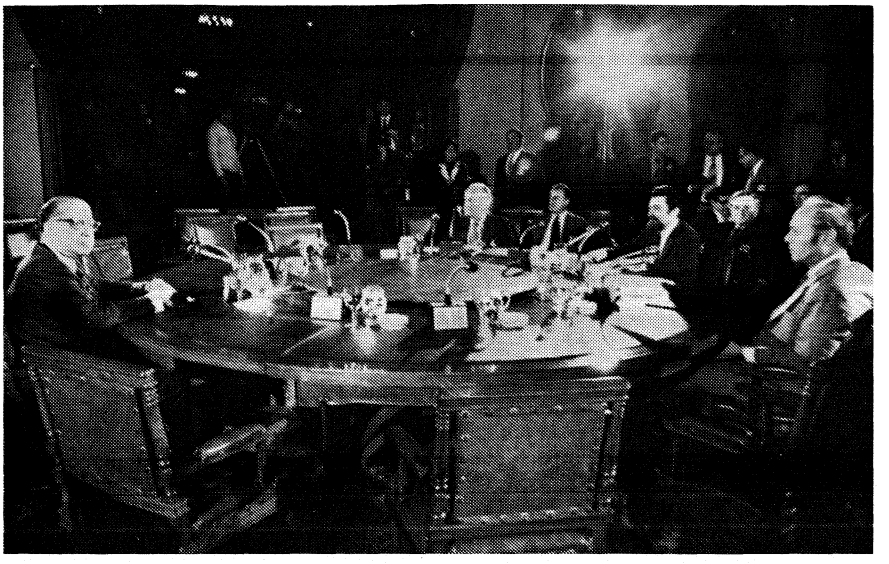
De Egyptische delegatieleider Meguid zei o a „De hele wereld en de internationale gemeenschap hopen ernstig dat Egypte's inspanning oin een rechtvaardige en duurzame vrede tot stand te brengen van Israelische zijde wordt beantwoord

Waarneembare en concrete resultaten worden verwacht en moeten zonder vertraging volgen Het gebouw van de vrede moet worden opgetrokken in overeenstemming met het internationale recht en de doelstellingen en beginselen van het VN-handvest en de VN-resoluties. met inbegrip van resolutie 242 van de VN-Veiligheidsraad die het kader voor een algehele regeling vastlegt ( ) Er moet de nadruk op worden gelegd, dat de uitnodiging aan de andere betrokken partijen — wij bedoelen Syrie, Jordanie, Libanon. de PLO en de SU — nog geldt en wij hopen werkelijk dat zij aan deze voorbereidende fase van de Geneefse vredesconferentie deelnemen Hun deelneming hier wordt uiterst welkom geheten "

De Israelische delegatieleider Ben-Elissar verklaarde o m „ Wanneer uit deze lange strijd een les te trekken valt, dan wel deze dat de vrede niet door gevolmachtigden kan worden bereikt Om die reden betreuren wij de afwezigheid van ( ) de vertegenwoordigers van Syrie, Libanon en Jordanië en van een passende delegatie van Palestijnse Arabieren Ik verklaar dit, omdat het doel van de regering van Israël een allesomvattend akkoord en geen apart akkoord is Wij

De Syrische president Assad (tn) in Koeweit met sjeik Sabah al-Salim al-Sabah (r) en sjeik Jabir al-Ahmad al-Jabir al-Sabah, toen resp de emir en de kroonprins (zie pag 302 3-1978)

Bij de opening van de voorbereidende conferentie van Cairo waren er lege stoelen voor de wel uitgenodigde maar niet verschenen delegaties. Wel aanwezig waren v.l.n.r. Meguid (Egypte), Siilasvuo (VN), Ben-Elissar (Israël) en Atherton (VS). Vanwege Israëlische bezwaren tegen het gebruik van de aanduiding „Palestina" voor een van de lege zetels was op 13 dec. avereengekomen alle identificatiebordjes van de conferentietafel te verwijderen.

streven naar een echte vrede — een vrede met al onze buren, in het zuiden, in het oosten en in het noorden. Ons doel bestaat thans daarin (...) de in resolutie 242 van de VN-Veiligheidsraad neergelegde beginselen te vertalen in alle noodzakelijke elementen van een vredesverdrag, als daar zijn: beëindiging van de staat van oorlog voor altijd; herstel van diplomatieke betrekkingen; handel; internationale samenwerking, gebruik van internationale scheepvaartroutes, onderlinge steun op alle terreinen van de nationale activiteiten "

De Amerikaanse delegatieleider Atherton meende dat Israël deze eenmalige gelegenheid niet verloren moest laten gaan Hij betreurde de afwezigheid van de andere bij het conflict betrokken partijen Voorts bracht hij de opvatting van zijn regering tot uiting dat deze conferentie moest dienen als eerste fase van de eigenlijke vredesconferentie in Geneve Luitenant-generaal Siilasvuo onderstreepte tenslotte de rol van de VN in het Midden-Oosten

Op 15 dec. volgde de eerste besloten werkzitting van de conferentie, die 2¼ uur duurde. Er werd vergaderd zonder voorzitter en zonder overeengekomen procedure-afspraken, omdat de betreffende suggesties van Egypte en Israël strijdig met elkaar waren. Niettemin zeiden officiele woordvoerders dat er een „bemoedigende vooruitgang" was geboekt en er werd meegedeeld dat een Egyptisch-Israëlische subcommissie van juridische advaseurs begonnen was met het uitwerken van de „procedures en basis voor discussie op de conferentie van Cairo".

Volgende formele zittingen vonden plaats op 19, 22 en 26 dec., waarmee volgens een verklaring van Meguid de werkzaamheden van de eerste fase waren voltooid. Een datum voor de hervatting van de conferentie was nog niet overeengekomen.

Begin *bespreekt* in Londen en *Washington* een nieuw Israëlisch vredesplan

Inmiddels had de Israëlische premier Begin een bezoek gebracht aan Londen (2 tot 7 dec.), waarna hij op 14 dec. onverwacht naar de VS vertrok, waar hij op 16-17 dec. te Washington met president Carter besprekingen voerde. Op zijn terugreis uit de VS had Begin op 20 dec. in Londen nog een gesprek van drie uur met de Britse premies Callaghan.

Bij zijn gesprekken met Carter verstrekte Begin details van nieuwe Israëlische voorstellen betreffende „toekomstige betrekkingen tussen Egypte en Israël en een procedure voor de oplossing van de kwestie van de Palestijnse Arabieren". Tijdens een tv-interview op 18 dec. verklaarde Begin dat de voorstellen door president Carter geprezen waren als „een eerlijke basis voor onderhandelingen", ook al was daarvoor geen officiële Amerikaanse steun verlangd of verkregen. Maar volgens latere berichten van Amerikaanse functionarissen had Carter Begin wel gewaarschuwd dat diens voorstellen m.b.t. de westelijke Jordaanoever en Gaza niet voldoende concessies bevatten om president Sadat in staat te stellen die te aanvaarden.

De Israëlische premier Begin (r.) in gesprek met zijn Britse ambtgenoot Callaghan tijdens een diner op 4 dec. in het Savoy hotel te Londen.

Op 19 dec. maakte Begin bekend dat hij op 25 dec. voor een werkbezoek naar Egypte zou gaan om de nieuwe Israëlische voorstellen aan president Sadat voor te leggen.

Op 20 dec. verklaarde de Israëlische premier op een persconferentie te Jeruzalem, dat hij uit Israël een goed programma naar de VS had meegenomen en dat hij uit de VS goede resultaten naar Israël had meegebracht. Ook stelde hij dat de Britse premier de Israëlische voorstellen als een eervolle basis voor vredesonderhandelingen beschouwde.

Over zijn streven had premier Begin tijdens een persconferentie te Londen op 7 dec nog verklaard dat Israël bereid was een afzonderlijke vrede met Egypte te sluiten, als de Egyptenaren dat zouden wensen Israël zou daartoe echter niet het initiatief nemen, want het wilde met al zijn buren vrede sluiten en het wilde geen wig tussen de Arabische staten drijven Maar mocht Sadat tot de conclusie komen, dat de andere buren van Israël niet aan het zoeken naar vrede wilden deelnemen, en hij de Israeli's om die reden zou voorstellen een afzonderlijke vrede te sluiten dan zou Israël dit aanbod niet van de hand wijzen — evenwel onder de voorwaarde dat deze afzonderlijke vrede met Egypte slechts de eerste stap op de wag naar een allesomvattende vrede vormde

Weizman in Egypte

Op 20 en 21 dec. bracht de Israëlische minister van defensie, Ezer Weizman, een onverwacht bezoek aan Egypte. Voor zover bekend was hij de eerste Israëlische bewindsman die voet op Egyptische bodem zette. Hij voerde besprekingen met zijn Egyptische ambtgenoot Gamassi en werd twee maal door president Sadat ontvangen.

Weizman zou volgens het Israëlische blad *Haaretz* hebben voorgesteld nog tijdens het vredesoverleg in Cairo

onmiddellijk over te gaan tot het terugtrekken van zowel Israëlische als Egyptische eenheden van de huidige bestandslijnen en in het vervolg grote legeroefeningen op flinke afstand van deze lijnen te houden. De Israëlische onderminister van defensie, Zipori, zei op 21 dec. dat Israël en Egypte ook spraken over het opzetten van rechtstreekse verbindingen om ,,oorlog per vergissing" te voorkomen, maar een voorstel van Weizman om een ,.rode telefoonlijn" tussen Cairo en Jeruzalem te installeren voor het melden van onverwachte troepenverplaatsingen zou door president Sadat van de hand zijn gewezen, aldus *NRC/H'blad* (22-12).

Nieuwe Egyptische minister *van* buitenlandse *zaken*

Op 24 dec. benoemde president Sadat de Egyptische ambassadeur in West-Duitsland, Mohammed Ibrahim Kamel, tot minister van buitenlandse zaken. waarmee aan het ad interim beheer van die post door Boutros Ghali een einde kwam (pag. 633/3).

Begin in *Ismailia voor* overleg met Sadat

Op 25 dec. arriveerden de Israëlische premier Begin en zijn delegatie — o.a. minister Dayan van buitenlandse zaken en minister Weizman — met een El Al toestel op de luchtmachtbasis Aboe Suweir. Daar werden zij begroet door vice-president Mobarak, premier Salem en minister Gamassi. Vervolgens werd de Israëlische delegatie per helikopter naar Ismailia overgebracht, waar Begin twee dagen besprekingen voerde met Sadat en gelijktijdig onderhandelingen op ministersniveau plaatsvonden. Het overleg zou in een impasse zijn geraakt, toen de Egyptenaren de Israëlische voorstellen m.b t. de toekomst van de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook verwierpen. Wel zou enige voortgang zijn geboekt bij het overleg i.z. een Israëlische terugtrekking uit de Sinai, maar de weigering van Israël zich vast te leggen op een ,,volledige" terugtrekking uit alle bezette gebieden zou de opstelling van een r-erwachte overeengekomen verklaring van algemene beginselen voor een vredesregeling in het Midden-Oosten hebben belet. Daarop zou president Sadat geweigerd hebben de beperkte vooruitgang bij het overleg over de Sinai als het enige resultaat van de besprekingen in Ismailia te vermelden.

In de ,,overeengekomen verklaring", die president Sadat tenslotte tydens een persconferentie op 26 dec. voorlas, stond o.a.:

„. . . . Zoals U weet heerst na mijn bezoek aan Jeruzalem op 20 nov. een nieuwe geest in het gebied; en wij zijn in Jeruzalem en ook hier in Ismailia overeengekomen onze pogingen voort te zetten in de richting van het totstandbrengen van een allesomvattende regeling. Wij zijn overeengekomen het niveau van de vertegenwoordiging bij de conferentie van Cairo tot dat van ministers te verheffen. (. . .) Wij werden het eens over de instelling van twee commissies — een politieke commissie en een militaire commissie — onder leiding van de ministers van buitenlandse zaken en defensie. De militaire commissie zal in Cairo bijeenkomen, de politieke commissie in Jeruzalem. Deze commissies zullen opereren in de context van de conferentie van Cairo, d.w.z. dat zij rapport zullen uitbrengen aan de plenaire zitting, wanneer zij enige beslissingen bereiken.

In de kwestie van de terugtrekking (van Israëlische troepen) hebben wij enige voortgang geboekt, maar niet in de Palestijnse kwestie, die wij als de kern en de crux van het probleem hier in het gebied beschouwen.

De Egyptische en Israëlische delegaties bespraken het Palestijnse probleem. Het standpunt van Egypte is dat op de westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook een Palestijnse staat moet worden gevestigd. Het standpunt van Israël is dat Palestijnse Arabieren in Judea, Samaria en de Gazastrook zelfbestuur moeten genieten.

Omdat wij over de kwestie van mening verschillen, zijn wij overeengekomen dat de zaak zal worden besproken in de politieke commissie van de voorbereidende conferentie van Cairo . . ."

In aansluiting op deze „overeengekomen verklaring" legde premier Begin een persoonlijke verklaring af, waarin hij o.m. stelde:

President Sadat en premier Begin bij her verlaten van Sadats zomerverblijf in Ismailia.

Tijdens het overleg te Ismailia op 25 dec aan de rechterzijde de Israelische delegatie met v l n r minister Weizman, premier Begin, minister Dayan, procureur-generaal Aharon Barak, een onbekende en generaal Poran (Begins militaire adviseur), aan de linkerzijde de Egyptische delegatie met v l n r minister Gamassi, vice-president Mobarak, president Sadat en premier Salem

,,Ik ben als een hoopvolle premier hierheen gekomen. Ik vertrek als een gelukkig man. De conferentie in Ismailia was succesvol. (...) Nu begint de fase van de uiterst serieuze onderhandelingen over de details: hoe een vrede tussen Egypte en Israël als deel van een allesomvattende vredesregeling voor het hele Midden-Oosten kan worden tot stand gebracht. (...) Er zijn probiemen te bespreken, en in deze beide commissies, waarvan het voorzitterschap tussen onze respectievelijke ministers zal rouleren, zullen deze serieuze onderhandelingen en besprekingen plaatsvinden . . .''

Tijdens de daarop volgende persconferentie deelde premier Begin mee dat hij aan president Sadat de voorstellen had voorgelegd, die hij aan de Amerikaanse president Carter had overgebracht — met een paar wijzigingen van niet doorslaggevende betekenis. Onder die voorstellen was er één betreffende zelfbestuur voor de Palestijnen.

De volgende dag, 27 dec., verklaarde Sadat tegenover radio-Cairo: ..De strijd tussen mij en de Israëli's gaat nu erom dat zij van zelfbestuur voor West-Jordanië spreken, en ik antwoordde: ,,Het spijt mij zeer. Er moet zelfbeschikking en een staat komen.'' Overigens liet Sadat weten dat Begin voor het eerst in de geschiedenis van Israël met een exact omschreven vredesplan was verschenen.

De besprekingen te Ismailia werden scherp veroordeeld door de Arabische staten, die de conferentie van Tripoli hadden bijgewoond (pag. 636), en door de PLO. Na een bijeenkomst te Beiroet op 25 en 26 dec. gaf het uitvoerend comité van de PLO een verklaring uit, waarin o.a. werd gesteld:

1 De verklaringen van Sadat en Begin onthullen de details van het liquidatiekomplot, dat zij het Egyptische volk, ons Palestijnse volk en onze Arabische natie willen opdringen De voorbereiding voor het afsluiten van een afzonderlijk vredesverdrag tussen Sadat en Israël is een schakel in de keten, die gesmeed werd om alle nationale verworvenheden van het Egyptische volk en van de Arabische rechten — waarbij op de eerste plaats de nationale rechten van het Palestijnse volk staan — schade toe te brengen

Sadat en Begin hebben onthuld dat de schikking waarop zij uit zijn de uitwisseling van een landsdeel van de Arabische republiek Egypte tegen het volledige afstand doen van Palestina en de Golan ten doel heeft Het streven is er ook op gericht de historische leugen van de fanatieke zionisten te aanvaarden, volgens welke de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook delen van het grote land Israël zijn In zijn openbare verklaring en op de kostbare grond van het Arabische Egypte schaamde Sadat zich niet bekend te maken, dat Arabisch en Palestijns gebied, in het bijzonder de westelijke Jordaanoever en Gaza, onderwerp van onderhandelingen met de zionistische bezetters en indringers vormen, waarbij die hun identiteit en zelfs hun naam verliezen

2. De verklaringen van Sadat en Begin onthulden de doelstellingen van het plan van de Amerikanen, de Israeli's en Sadat in het Arabische gebied en stelden het aan de kaak. Beraamd is het isolement van Egypte t o v. de Arabische natie te versterken en de Arabische natie voorwaarden voor de absolute capitulatie op te leggen, en een officiële alliantie met de zionistische vijand tegen de Arabische krachten van standvastigheid en confrontatie voor te bereiden. Begin bracht dat helder en duidelijk in zijn persverklaring tot uitdrukking.

3 De verklaringen van Sadat en Begin onthullen duidelijk Sadats prijsgeven van Egyptische belangen en nationale onafhankelijkheid, in het bijzonder wanneer hij zijn instemming met Israelische concepties en vredesvoorwaarden betuigt Dit prijsgeven wordt bijzonder duidelijk, als hij de deuren van het broederlijke Egypte voor een economische, culturele en ideologische invasie opent en afziet van de militaire macht van het Egyptische leger, dat steeds voor de Arabische natie aanleiding bood en zal bieden om er trots op te zijn

4. De verklaringen van Sadat en Begin zijn een verraad van Sadat jegens het recht van het Palestijnse volk op terugkeer in zijn vaáerland en naar zijn eigendom, waarvan het zionisme de Arabieren door agressie en onderdrukking verwijderd hield. Zij vorinen ook een schending van de internationale resoluties, waarin de rechten van het Palestijnse volk worden beklemtoond; de wederrechtelijke ontzegging daarvan was de oorzaak voor het Arabisch-zionistische conflict uit de periode vóór 1967. Sadat verspeelt met deze politiek de meest heiiige Arabische zaak, Daarom is de strijd met alle middelen tegen Sadats politiek de plicht van alle Arabieren, binnen en buiten Egypte.

5. De verklaringen van Sadat en Begin zijn een concessie van Sadat m.b.t. de Arabieren van Jeruzalem alsmede een uitdaging aan het adres van de rechten en gevoelens van alle Arabieren en moslems.

6. Begins verklaring, waarin hij de PLO in aanwezigheid van Sadat en op de grond van de Arabische republiek Egypte aanvalt, toont het punt aan waarop Sadat bij het verkopen van het Palestijnse volk en van de rechten van dit strijdende volk is aangeland. De PLO wil echter herhalen, dat de tegen haar gerichte aanvallen en beledigingen slechts een voortzetting van de Amerikaans-Israëlisch-Egyptische samenzwering vormen, die zich tegen de rechten van het Palestijnse volk en tegen een rechtvaardige vrede in het gebied van het Midden-Oosten richt. Daarom wordt de legitimiteit van de PLO als de vertegenwoordiger van zijn volk door de geweren van de strijders, door de vastberadenheid van het Palestijnse volk en de Arabische natie en ook door de internationale gemeenschap beschermt. (. . .)

7. De aard van de capitulatievrede, die de VS door Sadat en Begin aan het Arabische gebied poogt op te leggen, wordt een catastrofe voor de hoop op een rechtvaardige vrede, waarop de internationale gemeenschap wacht en waarvoor het Palestijnse volk strijdt onder leiding van de PLO, die zijn enige legitieme vertegenwoordiger is Wat Sadat en Begin doen zal slechts tot verscherping van de crisis in het Midden-Oosten leiden Zij brengen nieuwe elementen in het spel om de toestand in het Midden-Oosten te verwarren en de vrede en veiligheid in de wereld te bedreigen. . .

In deze kritieke fase, waarin de Arabische nationale bevrijdingsbeweging zich gesteld ziet tegenover een zeer ernstige imperialistisch-zionistische samenzwering tegen het Arabische bestaan en zijn toekomst, richt de PLO een appel tot de Arabische natie op regeringsniveau en op hel niveau van het volk om haar waakzaamheid te verdubbelen en haar strijd tegen deze samenzwering in al haar vormen op te voeren. . ''

Ook de SU stond negatief tegenover het overleg in Ismailia. Het partijblad de *Prawda* schreef op 25 dec. dat de Sowjet-regering niet een Geneefse vredesconferentie zou bijwonen, die bijeengeroepen zou worden om overeenkomsten te ratificeren die voortvloeiden uit de Egyptisch-Israëlische besprekingen. Het regeringsblad de Izwestia schreef op 26 dec. dat het ware doel van het overleg in Ismailia was geweest het opstellen van een afzonderlijk Egyptisch-Israëlisch akkoord en dat betekende volgens Izwestia geen vooruitgang in de richting van een algehele regeling voor het Midden-Oosten.

Terwijl de Jordaanse premier Madar Badran op 27 dec. voor besprekingen met de Syrische president Assad in Damascus verbleef, leverde president Sadat in een interview met radio-Cairo die dag kritiek op de afwijzing van zijn vredesinitiatief door de Syriërs en de Palestijnen. De grootste vijanden van de Palestijnse zaak waren degenen die nu uit naam van de Palestijnen spraken en met het ,,corrupte kind Kadhafi'' in Tripoli bijeenkwamen, aldus Sadat.

Israëlisch vredesplan. Reacties

In zijn verslag aan de Knesset over de besprekingen in Ismailia onthulde de Israëlische premier Begin op 28 dec. de inhoud van zijn plan voor de westelyke Jordaanoever en de Gazastrook. ,,Met de vestiging van de vrede zullen wij de invoering van zelfbestuur voor de Arabische inwoners van Judea, Samaria en hot district voorstellen'' en wel op basis van de 26 beginselen, die op pag. 621/2 e.v. zijn vermeld. Vervolgens gaf de premier een toelichting op dit plan en verstrekte hij ook bijzonderheden over de regeringsvoorstellen voor de regeling van de betrekkingen tussen Egypte en Israël (pag. 622/1).

Na een debat van ruim 11 uur werden plan en voorstellen door de Knesset goedgekeurd met 64 tegen 8 stemmen (w.o. 2 van de Likoed) bij 40 onthoudingen (hoofdzakelijk van de Arbeiderspartij).

De Israëlische voorstellen werden onmiddellijk Verworpen door het Afwijzingsfront, maar ook door Egypte, Jordanië en Palestijnse leiders op de westelijke Jordaanoever. Nog Op 28 dec. zei president Sa-

dat dat Egypte geen enkel plan kon aanvaarden dat de legering van Israëlische troepen op de westelijke Jordaanoever inhield. De vorige dag had de Egyptische president in een interview meegedeeld, dat hij een Israëlisch aanbod om de Sinai terug te geven had verworpen, omdat zijn regering nog steeds vasthield aan een volledige Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden en aan een regeling van het Palestijnse probleem om het bereiken van een algehele regeling eerder dan een bilateraal akkoord mogelijk te maken.)

Het Jordaanse kabinet wijdde op 28 dec. een speciale zitting aan de Israëlische voorstellen, nadat premier Badran de vorige dag overleg in Damascus had gevoerd. Het kabinet verwierp die voorstellen in een scherp gestelde verklaring als „voortzetting van de houding, die Israël in dc laatste 10 jaar heeft ingenomen". Vervolgens werd o.a. verklaard:

„De Israelische regering heeft dit maal op een openlijke, categorische en duidelijke wijze verkondigd, dat zij alle bezette Palestijnse gebieden wil behouden, haar bezetting wil versterken en daaraan een legaal karakter wil geven in plaats van als doelstelling te formuleren dat zij een volledige ontruiming — zoals die in de VN-resoluties is voorzien — in het kader van een algehele vrede wil doorvoeren Het meest kenmerkende punt in deze verklaarde Israelische houding is dat die als antwoord op een weergaloos vredesinitiatief komt, dat door een Arabische partij werd ondernomen, en op een tijdstip dat de hele wereld van Israël verwacht dat het zich tot het niveau van dit initiatief verheft door zijn bereidheid te verklaren tot het houden van besprekingen voor het doorvoeren van een volledige ontruiming uit alle bezette gebieden in het kader van de allesomvattende regeling, waartoe de Arabische partijen zich bereid hebben verklaard om die te bereiken, terwille van een rechtvaardige en algehele vrede in het gebied.

De regering van het Hasjemitische koninkrijk Jordanie stemt er absoluut niet in toe bij de uitvoering van zo'n regeling mee te werken, die de overdracht van Arabische gebieden, de beloning van agressie en het opgeven van Palestijnse en Arabische rechten insluit"

Het Russische partijblad *Prawda* (29-12) stelde dat Begins plan de voornaamste aspecten van een regeling voor het Midden-Oosten negeerde, nl. de terugtrekking van de Israëlische troepen uit alle in 1967 bezette Arabische gebieden en de toepassing van de legitieme rechten van het Palestijnse Arabische volk, met inbegrip van het recht op een onafhankelijke Arabische staat.

Daarentegen noemde de Amerikaanse president Carter de Israëlische voorstellen in een tv-interview op 28 dec. een „forse stap vooruit" en „stellig een realistische onderhandelingspositie", waaruit een „grote mate van flexibiliteit" sprak. Voorts zei hij dat de VS wel voorstander waren van de schepping van een Palestijnse entiteit of thuisland, maar dat zij tegen de vestiging waren van „een echt-radicale, nieuwe, onafhankelijke natie in het hart van het Midden-Oosten".

Reeds op 15 dec had president Carter tijdens een persconferentie gesteld dat de PLO zichzelf beroofd had van „een onmiddellijke kans op deelname aan een vredesdiscussie" door haar „compleet negatieve" houding, haar weigering om Israëls bestaan te aanvaarden en haar verwerping van de resoluties van de Veiligheidsraad over het Midden-Oosten Maar tegelijk verklaarde Carter toen dat de VS wilden verzekeren dat „tenminste gematigde Palestijnen worden betrokken in de discussies, terwijl hij tevens Israël en Egypte waarschuwde tegen een negeren van het Palestijnse probleem bij hun overleg, orndat dat dan geen „adequate stap naar een permanente vrede" zou zijn

Terwijl Carters opmerkingen op 29 dec. door premier Begin werden toegejuicht, zei president Sadat dezelfde dag dat hij „teleurgesteld en in verwarring gebracht" was door het feit dat die opmerkingen „het belang van de Palestijnse kwestie — de kern en de crux van de hele kwestie" negeerden.

Een PLO-functionaris te Beiroet verklaarde dat de VS door steun te verlenen aan de Israëlische voorstellen „hun rol als neutrale arbiter in het Midden-Oosten verloren" hadden.

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, stelde eveneens op 29 dec. dat de VS Begins voorstellen niet hadden onderschreven, maar dat zij die als „een goed uitgangspunt" voor onderhandelingen beschouwden. Wat de Palestijnen betreft meende Vance dat die „een thuisland, bij voorkeur verbonden met Jordanië" moesten hebben en dat zij „een rol (moesten) spelen bij het bepalen van hun toekomst".

Carter in *het* Midden-Oosten

Tijdens zijn eerste grote buitenlandse tournee (29 dec. 1977 tot 7 jan. 1978) bracht president Carter ook bezoeken aan Teheran, Riad en Aswan (zie pag. 35/3 e.v.), waar hij besprekingen voerde met resp. de sjah en koning Hoessein van Jordanië, koning Khaled van Saoedi-Arabië en president Sadat.

In een verklaring na afloop van dat laatste gesprek (pag. 38/1) zei Carter dat een oplossing van het Palestijnse probleem „de legitieme rechten van het Palestijnse volk moet erkennen en de Palestijnen in staat moet stellen deel te nemen (participate) aan het bepalen van hun eigen toekomst".

Volgens perscommentaren was Carter met deze uitlating dichter bij het beginsel van Palestijnse „zelfbeschikking" gekomen dan in voorgaande verklaringen. Na een telefonisch onderhoud tussen Carter en de Israëlische premier Begin over de resultaten van het overleg in Aswan verklaarde laatstgenoemde dat Israël zich tegen Palestijnse zelfbeschikking bleef verzetten, want „zelfbeschikking betekent een Palestijnse staat en wij zijn niet van zins in te stemmen met een zodanig dadelijk gevaar voor Israël".

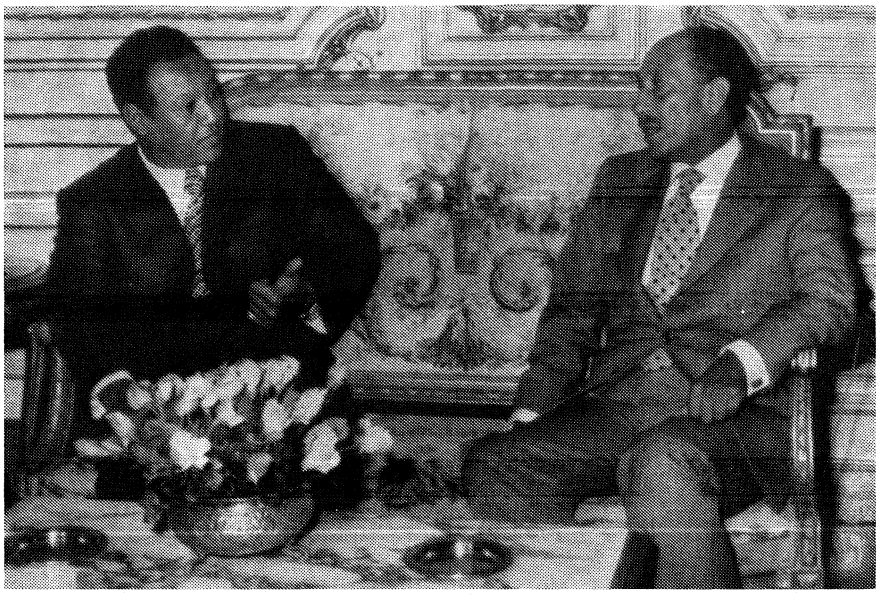
Tijdens zijn terugkeer naar Washington zei president Carter op 7 jan. tegen de pers dat de VS het houden van een „beperkte keus referendum" zouden steunen, waarbij de Palestijnen van de westelijke Jordaanoever en Gaza konden stemmen over de keus of zij zich wensten te „binden" aan Jordanië dan wel of zij onder een „internationaal bestuur", bestaande uit Israël, Jordanië, de Palestijnen zelf en mogelijk de VN, wilden vallen, maar waarbij zij niet voor een onafhankelijke Palestijnse staat konden kiezen.

Carter onthulde dat minister Vance het houden van zo'n referendum tijdens zijn reis in augustus 1977 (pag. 808/3-'77) had gesuggereerd aan Israël, Egypte en Jordanië, maar dat die suggestie toen door premier Begin was verworpen.

Sadat in Khartoem. De Israëlische nederzettingen

Op 7 en 8 jan. voerde president Sadat in Khartoem besprekingen met zijn Soedanese ambtgenoot Jaafar Mohammed Nimeiry.

Na afloop daarvan richtte Sadat zich op een gemeenschappelijke persconferentie tot zijn Arabische tegenstanders. Hij verklaarde in Egypte geen personen te zullen ontvangen — welke rang zij in hun eigen land ook hebben — zolang die — na alles wat Egypte aan de Arabische wereld heeft aangeboden — Egypte bestrijden. „Niettemin zullen wij verder objectief zijn, en wij zullen geen emotionele standpunten innemen. Het z.g. afwijzingsfront heeft voor de Arabische strijd geen steun geleverd, noch vóór noch na de oktoberoorlog, met uitzondering van Algerij", aldus Sadat. Hij betreurde het dat Algerije zich bij „het kind van Libië" had aangesloten en noemde president Boumedienne een „tweede Kadhafi".

President Nimeiry van Soedan (l.) in gesprek met president Sadat tijdens zijn bezoek aan Cairo op 22 nov. 1977.

Over de Israëlische nederzettingen in de bezette gebieden merkte Sadat op. „Wij zullen in de verdere aanwezigheid van Israëlische militairen of burgers op ons grondgebied na de ondertekening van een algehele vredesregeling niet toestemmen." Hij herhaalde dat de Israëli's hun standpunt na het initiatief van Jeruzalem opnieuw moesten bepalen. Mochten zij aan hun oude methode vasthouden, dan „zal er van onze kant een reactie komen".

President Nimeiry bevestigde tijdens de persconferentie zijn steun aan Sadats vredesinitiatief: „Wij in Soedan zijn ervan overtuigd, dat president Sadat sinds zijn bezoek aan Jeruzalem een verstandige koers volgt." Volgens de Soedanese president verlangde Sadat meer dan dat, waarover de Arabieren op de topconferentie van Rabat (okt. 1974) het eens waren geworden.

Terwijl Sadat op 8 jan. in Khartoem stelde dat de Sinai niet langer een strijdobject tussen Egypte en Israël was, onthulde hij in een diezelfde dag gepubliceerd interview in het Egyptisch blad Oktober, dat Israël drie of vijf jaar had voorgesteld voor een algehele ontruiming van de Sinai. „Maar ik denk dat drie jaar een overdreven getal is", aldus Sadat. (Volgens Egyptische functionarissen heeft Sadat een periode in gedachten van één jaar a achttien maanden op zijn hoogst voor een algehele ontruiming van de Sinai.)

Volgens de Egyptische president hadden de Israëli's verder voorgesteld de terugtrekking in twee fasen uit te voeren. Ten eerste naar een lijn van El Arisj in het noord-oosten van Sinai, en naar Ras Mohammed, ten noord-westen van Sjarm el Sheikh, en ten tweede terug naar de internationale grens van voor 1967. Sadat zei, dat Egypte liever één terugtrekking ineens ziet, waarbij de Israelische troepen zich meteen terugtrekken op de grens van vóór 1967

Israël had ook een gedemilitariseerde zone voorgesteld aan de Egyptische kant alleen. Maar, aldus Sadat, wij zijn van mening, dat er aan beide zijden gedemilitariseerde zones moeten zijn. Daarbij zou rekening gehouden worden met het verschil in diepte tussen Israël en de Sinai De gedemilitariseerde zone aan de Egyptische kant zou iets ruimer kunnen zijn, omdat Israël geen diepte heeft"

De kwestie van de Israëlische nederzettingen was begin jan. weer actueel geworden, toen in de pers werd bericht dat was begonnen met de bouw van verdere joodse nederzettingen in de noordelijke Sinai. De Israëlische minister van landbouw, Sharon, die tevens voorzitter van de ministeriële commissie voor het vestigingsbeleid is, diende plannen in voor de onmiddellijke vestiging van nieuwe nederzettingen in dat gebied en op de westelijke Jordaanoever. Het Israëlische kabinet verwierp die plannen op 8 jan. na zes uur vergaderen. Het sprak zich uit tegen de vestiging van nieuwe nederzettingen, maar stemde er wel mee in het iandbouwareaal van bestaande nederzettingen uit te breiden en het moedigde nieuwe kolonisten aan naar het gebied rond Rafah in de noordelijke Sinai en het bestaande vestigingsgebied bij Sjarm el-Sjeikh aan de zuidpunt van de Sinai te trekken. Bericht werd dat de vier Dash-ministers in het kabinet tegen elke uitibreiding van de bestaande Sinai-nederzettingen hadden gestemd.

Eveneens op 8 jan. verklaarde premier Begin tijdens een bijeenkomst van zijn Heroet-partij dat de bestaande joodse nederzettingen ook na een vredesregeling intact zullen blijven en hij waarschuwde zelfs dat Israël zijn huidige vredesplan zou intrekken als president Sadat bij zijn eis tot liquidatie van de joodse nederzettingen zou blijven.

Israël had, aldus Begin, een vredesvoorstel ingediend. Mocht de andere partij dit voorstel niet aanvaarden, dan was de regering volgens internationaal recht gerechtigd te verklaren, dat haar plan van nul en gener waarde was geworden. Zij had dan bovendien het recht, beslissingen over gebiedswijzigingen te treffen. Begin vervolgde: „President Sadat heeft verklaard dat hij na de ondertekening van het vredesverdrag tussen Egypte en Israël geen civiele Israëlische nederzettingen zal dulden. Hij gebruikte de uitdrukking „zal niet dulden". Ik zou vanaf deze plaats uit achting en vriendschap voor president Sadat willen verklaren dat deze onbuigzaamheid en hardheid, zoals die in de woorden „zal niet dulden" tot uiting komen, geen gunstige bijdrage tot het proces van het scheppen van een vrede kunnen leveren. (. . .)

Ik heb president Sadat in Ismailia ervan in kennis gesteld dat ons leger zich wettig in de Sinai ophoudt. omdat de Zesdaagse Oorlog een verdedigingsoorlog in de ruiste zin van dit begrip was. (. . .) Als een verdedigingsoorlog wordt gevoerd, komt uit dien hoofde de verdediger het recht toe territoriale wijzigingen aan te brengen. Deze gelden vanzelfsprekend slechts dan, wanneer zij binnen de vredesverdragen onderwerp van een akkoord worden.

Wij hebben een compromisoplossing voorgesteld, die inhoudt: de civiele nederzettingen in de Sinai of in het gebied van Rafah alsmede langs de Golf van Eilat zullen zo blijven als zij zijn. Zij zullen door Israëlische verdedigingstroepen worden beschermd. Ik heb tegenover president Sadat in Ismailia verklaard: Wij eren uw beginselen, en wij hopen dat u ook onze beginselen zult eerbiedigen. En gezien de ervaringen van een generatie is het ons beginsel, dat wij geen enkele joodse nederzetting zonder een Israëlische beschermende strijdmacht laten. Zij zullen onder de jurisdictie en het bestuur van de staat Israël vallen. Dit compromisvoorstel is fair; en het wordt thans zowel door de VS als door Groot-Brittannië gesteund."

De Egyptische minister van buitenlandse zaken. Kamel, noemde Begins opmerkingen over de joodse nederzettingen op 8 jan. „verbazingwekkend" en „niet strokend met de geest van de Egyptische vredesinitiatieven". Hij verklaarde: „Egypte zal erop blijven staan dat Israël zich militair geheel uit de bezette gebieden terugtrekt en dat de daar gebouwde nederzettingen worden geslecht."

Op 10 jan. besloot de commissie voor defensie en buitenlandse zaken van de Knesset met 14 tegen 9 stemmen (één Dash-afgevaardigde was vóór, twee stemden tegen) de Israëlische regering toestemming te verlenen tot de vestiging van drie nieuwe nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever op bestaande militaire terreinen. naast de acht waarvan de ves-

tiging in het najaar van 1977 was aangekondigd (zie ook pag. 48 - 1978).
Deze drie nederzettingen moesten volgens minister Sharori in de komende drie maanden worden gebouwd in Tei Hares en Tapuah ten noordoosten van Tel Aviv en in Silat Al-Sahar nog noordelijker.

De Israëlische minister van immigratie, David Levi, deelde leden van de nederzetting Yamit in de Sinai op 10 jan. mee dat de regering niet van plan is hen aan hun lot over te laten bij een vredesregeling met Egypte. „U hebt een moedige regering. Zij zal nooit een nederzetting of de vore waar een nederzetting begon teruggeven."
Ondanks de Egyptische eisen voor totale teruggave van het in 1967 veroverde gebied zei Levi dat zijn ministerie zoveel mogelijk immigranten zou zenden naar het drie jaar oude Yamit waar nu 1.600 mensen wonen. Hij beloofde er volgende maand een opnamecentrum voor immigranten te openen en zei dat de regering royale steun zou geven aan elke immigrant of kolonist uit Israël in Yamit zelf die een winkel of een bedrijf wil openen. Hij zei dat de regering haar eigen geld zou gebruiken om te beginnen met de reeds lang uitgestelde bouw van een hotel om te dienen als toeristencentrum.

De voorzitster van de plaatselijke raad, Yehoedit Sjafran, dankte de minister „voor een eerste duidelijke bevestiging dat de regering achter ons staat."

Uitbreiding Israëlisch kabinet

Op 10 jan. breidde premier Begin zijn kabinet uit van 17 tot 19 leden door de benoeming van twee ministers zonder portefeuille, Haim Landau en Mosje Nissim. Beiden behoorden tot de Likoed: Landau was lid van de Heroet en Nissim van de Liberale partij.

In de Heroet had Landau, Begins kandidaat, 60% van de stemmen gekregen, de overige 40% was uitgebracht op Shmuel Katz, die op 5 jan. zijn ontslag als adviseur voor voorlichtingszaken van premier Begin had ingediend.

(Vor. ber. pag. 46/1)

De *sjah* in Cairo

Op 9 en 10 jan. voerde de sjah van Perzië in Aswan besprekingen met president Sadat. De sjah zegde hem steun toe voor zijn vredesinitiatief, daar hij „precies doet wat naar onze mening juist is", nl. het streven naar uitvoering van resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad.

Gamassi en Weizman (r.) in Cairo na afloop van de eerste zitting van de Egyptisch-Israëlische militaire commissie.

Eerste *zitting militaire* commissie

De Egyptisch-Israëlische militaire commissie, ingesteld bij het topberaad van Ismailia, begon op 11 jan. in Cairo haar eerste zitting, met Gamassi en Weizman als leiders van de resp. delegaties.
Minister Weizman werd tevoren op 11 jan. door president Sadat in Aswan ontvangen. Voor het begin van de zitting deelde Weizman in een persverklaring mee, dat de Israëlische delegatie vijf voorstellen zou indienen: 1) een terugtrekking in fasen van de Israëlische troepen uit de Sinai; 2) vaststelling van gebieden in de Sinai, waarin troepen en wapens beperkt zullen worden, en vaststelling van gedemilitariseerde zones; 3) de status van de Israëlische vliegvelden in de Sinai; 4) controle op de veiligheidsmaatregelen; en 5) het voortbestaan van de Israëlische nederzettingen in de Sinai en vaststelling van hun status.
De Egyptische delegatie diende volgens *AZ Ahram* een voorstel in, dat uit de volgende zeven punten bestond: 1) volledige Israëlische terugtrekking uit de Sinai binnen 18 maanden; 2) geen joodse nederzettingen mogen worden gebouwd na ondertekening van een vredesverdrag (maar over de bestaande nederzettingen werd niet gesproken); 3) afwijzing van projecten, die een gemeenschappelijk bestuur vergen; de vrije scheepvaart in de Golf van Akaba of de legering van VN-troepen moeten in het vredesverdrag worden geregeld; 4) de instelling van gedemilitariseerde zones aan beide zijden van de grens en niet alleen aan Egyptische kant; 5) het gedemilitariseerde gebied in de Sinai moet worden uitgebreid om Israëls veiligheid te waarborgen; 6) alle Israëlische luchtmachtbases in de Sinai moeten worden ontruimd; en 7) de inrichting van waarschuwingsposten, die niet door Israëlische troepen mogen worden bezet.
Na een tweede zitting op 12 jan. en een derde op 13 jan. keerde minister Weizman op 14 jan. voor overleg naar Israël terug. Tevoren verklaarde hij dat „de Egyptische voorstellen tot dusver niet aanvaardbaar" waren, maar wel vond hij enkele van de Egyptische denkbeelden meer schenen te betekenen dan een mogelijkheid.

Eerste zitting politieke commissie. Egyptische delegatie teruggeroepen

Een door kritische verklaringen over en weer verslechterde atmosfeer en ernstige meningsverschillen over de agenda leidden ertoe dat de voor 16 jan. geplande eerste zitting van de Egyptisch-Israëlische politieke commissie een dag werd uitgesteld.

Na een korte ontmoeting in Aswan op 13 jan. met de Britse premier Callaghan, die van een bezoek aan Bangladesh, India en Pakistan naar huis terugkeerde, verklaarde Sadat t.a.v. Israël: „De onderhandelingen zijn nu in een kritiek stadium. Er bestaat gevaar wegens deze twee kwesties", nl. het Palestijnse vraagstuk en de joodse nederzettingen in de door Israël bezette gebieden. Hij herhaalde zijn verzet „in principe" tegen de Israëlische wens om de joodse vestigingen te kunnen behouden: „Er kunnen geen vestigingen zijn op Egyptisch land".
In een op 14 jan. gepubliceerde interview in het Egyptische blad Oktober verklaarde Sadat dat hij „absoluut elke hoop verloren" had dat er nog een Egyptisch-Israëlische verklaring over de beginselen van een vredesregeling voor het Midden-Oosten tot stand zou komen. Hij noemde de Israëli's „halsstarrig" en „handige

kooplui", die weigerden een compromis te aanvaarden, en hij stelde dat hij premier Begin ,,veiligheid en legitimiteit" had aangeboden, maar daarvoor .,niets teruggekregen" had.

Bij zijn aankomst in Jeruzalem op 15 jan herhaalde de Egyptische minister van buitenlandse zaken, Kamel, het Egyptische standpunt dat een algehele regeling een volledige Israëlische terugtrekking uit de bezette gebieden en zelfbeschikking voor de Palestijnen moest omvatten ,,Vrede en bezetting van land gaan niet samen (. .) Er kan geen vrede zijn als de nationale rechten van het Palestijnse volk en in net bijzonder het zelfbeschikkingsrecht worden ontkend", aldus Kamel

Op 16 jan rezen geschillen over de formulering van de agenda m b t het punt ,,de Palestijnse kwestie" en het punt onderhandelingen over de westelijke Jordaanoever, waarvoor Israël de term ,,Judea en Samaria" gebruikt Door Amerikaanse bemiddeling kwam een compromis tot stand de ,,kwestie van de westelijke Jordaanoever en Gaza", waaronder Egypte de Palestijnse zelfbeschikking ter sprake kon brengen.

Tenslotte volgde op 17 jan. een formele openingszitting van 20 minuten, die werd bijgewoond door de Egyptische delegatie o.l.v. minister Kamel, de Israëlische delegatie o.l.v. minister Dayan, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance en VN-waarnemer luitenant-generaal Siilasvuo. Daarop volgde een besloten zitting van 15 minuten, waarop beide partijen ontwerpen voor een verklaring van algemene beginselen voor een–regeling in het Midden-Oosten uitwisselden.

In de middag van de 18de januari volgde een zitting van 15 minuten. Kort daarna ontving de Egyptische delegatie een boodschap van president Sadat, waarin deze de delegatie naar Cairo terugriep.

Een verklaring van de Egyptische regering over dit besluit werd via de radio afgelegd door de Egyptische minister van voorlichting en cultuur, Abdel-Moneim Mahmoud al-Sawi.

Volgens deze verklaring had president Sadat de Egyptische delegatie opgedragen naar Cairo terug te keren nadat duidelijk geworden was dat Israël erop uit was „de situatie fluïde te maken" en ,,gedeeltelijke oplossingen (voorstelde) die niet kunnen leiden tot het bereiken van een rechtvaardige, duurzame en allesomvattende vrede in het gebied van het Midden-Oosten". Vervolgens werd gesteld:

„De president heeft dit beslissende besluit genomen om te vermijden dat de besprekingen zich voortzetten in een vicieuze cirkel of uitmonden in bijzaken, dat zij van een kwestie, waarvan het onderzoek nog niet voltooid is, terecht komen bij zaken die niet ter discussie staan, om zo de onderhandelingen te concentreren op obscure en vage vraagstukken die het gestelde doel niet dienen.

Egypte's standpunt is duidelijk en openhartig geweest sinds het vredesinitiatief startte en de Egyptische houding veranderde absoluut niet, om elk overbieden te voorkomen. Gehoopt werd dat de andere partij deze klaarheid met soortgelijke duidelijkheid zou beantwoorden. Openhartige en oprechte standpunten zijn de enige adequate middelen om een oplossing te bereiken die tegemoet komt aan de hoop van miljoenen–in de wereld op een onwankelbare vrede.

Elke andere houding is niet langer aanvaardbaar na het moedige vredesinitiatief. Egypte heeft zijn beginselvaste positie van meet af aan uiteengezet. Het was een standpunt dat Egypte tijdens zijn strijd in de laatste acht jaar innam. Dit standpunt is gebaseerd op de noodzaak van een Israëlische terugtrekking uit alle na D juni 1967 bezette Arabische gebieden, met inbegrip van Jeruzalem, en op de erkenning van de legitieme rechten, incl. het recht op zelfbeschikking, van het Palestijnse volk, dat gedurende omstreeks een halve eeuw werd verstrooid en van zijn rechten beroofd, door agressie.

Als het wereldgeweten ten gunste van de correctheid van deze beginselen heeft beslist, die overeenstemmen met gerechtigheid en de beginselen van internationaal recht en internationale hanavesten, dan is het niet langer te aanvaarden dat marchanderen, overbieden en het verknoeien van tijd en energie de methoden zijn om die te verwezenlijken. (. . .)

Als Israël meent dat een nederzetting hier of daar, of een vliegveld hier of daar beter is voor het bereiken van zijn veiligheid dan het overtuigen van zijn buren om met Israël in vrede te leven, dan betekent dit dat het de vuorkeür geeft aan een vrede opgelegd door militaire macht boven een vrede die gebaseerd is op de overtuiging van de nuttigheid van vrede.

Het feit dat Israël een smal gebied heeft en dat zijn grondgebied dichtbij Arabische landen ligt vormt niet een verschijnsel dat tot Israël beperkt is en kan geen rechtvaardiging vormen om een gespannen toestand in de regio te scheppen onder het voorwendsel van zelfverdediging of om zijn bestaan tegen vernietiging te beschermen. Europese staten grenzen aan elkaar en zijn zelfs onderling verweven, maar dit belette deze staten niet om in vrede te leven en vrij van oorlogsgevoelens en vrees voor vernietiging. Vele wereldstaten behalve (die van) Europa maakten stadia van haat en bitterheid door die overtroffen wat voortvloeide uit de gevechten tussen de Arabieren en Israël.

Bij het nemen van deze beslissing beschouwt Egypte die als onderdeel van zijn duidelijke en openhartige standpunt tegenover deze situatie. Het laat de situatie aan het geweten van de wereld over, nadat het zich van elke verantwoordelijkheid voor de mogelijkheid van een mislukking, die het niet veroorzaakte, heeft ontslagen alsmede van het verraden van de verwachtingen van de miljoenen, waarvoor het geenszins de oorzaak leverde. (. . .)

De bedoeling van het initiatief was bloedvergieten te voorkomen en het sluiten van vrede een niet langer onmogelijk te bereiken doe; te maken. De vrede die Egypte bovenal vraagt is een vrede voor de regio en de hele wereld. Door te handelen zoals het heeft gedaan heeft Egypte mogelijk alles wat het zich kan permitteren aangeboden. Het zal zich niettemin aan zijn woord houden, Een rechtvaardige, eervolle en allesomvattende vrede is zijn verlangen, en veiligheid van het gebied is zijn doel teneinde de veiligheid van de mensheid in deze tijd waarin wij leven te bereiken."

Na de bekendmaking van president Sadats besluit kwam het Israëlische kabinet in de avond van de 18de jan. in een spoedvergadering bijeen. Deze werd voor een uur onderbroken, waarin premier Begin een laatste ontmoeting met minister Kamel had, voor deze naar Cairo vertrok. Na de bijeenkomst werd door het kabinet een verklaring uitgegeven, die door Rosenne werd afgelegd. De tekst luidde:

„De regering heeft met spijt kennis genomen van de bekendmaking door de Egyptische regering betreffende een plotselinge stopzetting van de onderhandelingen, die werden gevoerd in het kader van de politieke commissie. Deze extreme Egyptische mededeling toont opnieuw aan dat de Egyptische regering zichzelf heeft wijs gemaakt dat Israël zich zou onderwerpen aan eisen, die nooit aanvaardbaar zijn geweest voor Israël.

De Egyptische delegatie legde de Israëlische delegatie eisen voor inzake een terugtrekking van Israëlische troepen uit de Sinai de Golan Judea, Samaria en Gaza. De Egyptische minister van buitenlandse zaken aarzelde bij zijn aankomst in Israël niet om van Israël te verlangen dat het het Oude Jeruzalem aan vreemdelingen zou overdragen. Tegelijkertijd werd ons verzocht in te stemmen met de vestiging van een Palestijnse staat op het grondgebied van Eretz Israël, in Judea, Samaria en in Gaza, die elke kans op vrede zou wegnemen en het bestaan zelf van de joodse staat in gevaar zou brengen. Er is niet en er zal niet zijn een Israëlische regering die in zulke voorwaarden zal toestemmen. Maar de Israëlische regering, die naar ware vrede streeft, heeft dit verlangen gedemonstreerd in de voorbereiding van een vredesplan, dat door allen die het hebben gezien als positief is beschouwd. Het Israëlische vredesplan werd op 17 dec. aan president Carter en zijn adviseurs voorgelegd. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, verklaarde in een officiële bekendmaking (d.d. 29 dec.) dat het een opmerkelijke bijdrage was en een constructieve benadering inhield. Op 28 dec. verklaarde president Carter dat het Israëlische vredesplan opmerkelijk flexibel was en dat het een grote stap vooruit betekende. Soortgelijke opmerkingen werden gemaakt door oud-president Ford, bekende senatoren en de leider van de meerderheid in het Congres; en de Britse premier Callaghan stelde dat dit een constructief plan was.

Wij begonnen geen overleg afhankelijk van Egyptische voorstellen of van aanvaarding vooraf van enig Israëlisch voorstel. Zoals bij alle onderhandelingen werden voorstellen en tegenvoorstellen door de partijen ingediend. Slechts de Egyptische regering, met haar verbazingwekkende onbuigzaamheid, beschouwt dit plan als een vertragingstactiek en een misleiding: en zij besloot bij het begin en op het hoogtepunt van de onderhandelingen over de beginselverklaring die (onderhandelingen) stop te zetten.

Israël zal blijven werken voor een permanente en rechtvaardige vrede tussen zichzelf en zijn buren. Als de Egyptische regering besluit de onderhandelingen te hervatten, zal de Israëlische regering bereid zijn die te hervatten."

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

EINDE COALITIE IN ZWEDEN

Thcrbjörn Fälldin, de Zweedse premier en leider van de Centrumpartij, heeft op 5 oktober het ontslag van zijn regering aan de voorzitter van het parlement, Henry Allard, aangeboden. De Centrumpartij, de liberalen en de conservatieven, die de ,,burgerlijke" coalitie vormden die sedert 1976 aan het bewind is (pag. 683/3-1976), konden het niet eens worden over de energiepolitiek.

De voorzitter van de Riksdag begon onmiddellijk overleg met de leiders van de vijf in het parlement vertegenwoordigde partijen en op 12 oktober werd meegedeeld dat de liberale leider Ole Ullstin, minister van economische zaken in het kabinet-Falldin, de opdracht heeft gekregen een liberale minderheidsregering te vormen. De liberalen beschikken slechts over 39 van de 349 zetels.

Van de sociaal-democraten van Olof Palme en van de conservatieve partij van Falldin heeft Ullstin het voordeel van de twijfel gekregen. Dat wil zeggen dat beide partijen zich bij de stemming die op 14 oktober 1978 gehouden zou worden, zullen onthouden, wat volgens het Zweedse stelsel kan. Een nieuwe regering hoeft geen numerieke meerderheid te hebben zolang er maar geen meerderheid tegen is.

Ullstin heeft aangekondigd dat de energiepolitiek van zijn regering zal steunen op een brede basis in het parlement.

Het ontslag van de regering-Fälldin kwam toch nog als een verrassing. Na verschillende weken van geheime samenkomsten en van aanhoudende geruchten over een op het laatste moment voorkomen regeringscrisis, kondigden de drie regeringspartijen op 29 september aan dat zij het eens waren geworden over de kwestie van de in werking stelling van twee nieuwe kerncentrales, Ringhals III en Forsmark I. Het ging om een compromis: de regering gaf geen toestemming voor de inwerkingstelling van de installaties omdat niet voldaan was aan de veiligheidseisen zoals neergelegd in de kernenergiewet van 1976 en met name niet t.a.v. de eisen m.b.t. de definitieve opslag van radio-actief afval. Besloten werd het probleem van de opslag aan een nieuwe studie te onderwerpen. (Zie ook hierna)

Maar het ging hier slechts om een voorlopig neen. Want het nieuwe rapport over de opslag zou niet aan de regering worden voorgelegd voor een politiek oordeel maar aan een ambtelijk orgaan, de nucleaire inspectie, voor een technische beoordeling.

Uitlatingen van liberale en conservatieve politici wezen in de richting dat het slechts een kwestie van tijd zou zijn dat de vergunningen toch zouden worden gegeven.

De leider van de conservatieve partij Gösta Bohman verklaarde dat de problemen van de kernenergie voor 99% opgelost waren.

De conservatieven en de liberalen zijn voorstanders van de toepassing van kernenergie en de bouw van centrales. Binnen de Centrum-partij is een hele sterke stroming tegen de bouw van kerncentrales.

Het was deze kwestie die de Centrumpartij in de regering bracht (pag. 648/1-'76).

Na het bekendworden van het compromis en de toelichtende verklaringen van de conservatieven en de liberalen brak het protest in de Centrumpartij los. Ook de oppositie liet zich niet onbetuigd. De sociaaldemocraten spraken van ,,verraad aan de kiezers" en ,,niet-gehouden verkiezingsbeloften".

Geschrokken door de vele protesten van vooral de jongere Centrum-leden, haastte de partijleiding van Centrum de zaak te verzachten.

Olaf Johanson, minister van energie, verklaarde dat een oplossing voor de opslag van afval ,,nog enige jaren van geologische studie vereiste" en dat het akkoord van 29 september niet zoveel voorstelde.

Henry Allard, voorzitter van het parlement, neemt de ontslagaanvrage van het kabinet door premier Thorbjörn Falldin (r) in ontvangst.

De conservatieven en de liberalen gaven daarop op 3 oktober een gemeenschappelijke verklaring uit waarin zij van Centrum eisten het akkoord ,,naar de letter" na te komen en geen nieuwe eisen te gaan stellen.

Volgens de afgetreden premier Falldin is de crisis het gevolg van de ,,weigering van de liberalen en de conservatieven om via een referendum een oplossing te vinden voor de zaak. Het is op zijn minst verbazingwekkend dat men in een zo cruciale kwestie als die van de energie en vooral de nucleaire, het volk het recht ontzegd zich uit te spreken. Overigens is in deze mogelijkheid voorzien in de regeringsverklaring van 1976".

Achtergronden crisis

De regeringscrisis was voorspelbaar omdat de opvattingen van de drie regeringspartijen sterk uiteenliepen. De conservatieven en de liberalen gingen in 1975 akkoord met het elektronucleaire programma tot het jaar 2000 dat de toentertijd aan de regering zijnde sociaal-democraten hebben opgesteld. Dit programma voorziet in de bouw van 13 nucleaire reactoren, verdeeld over 4 centrales. De centrumpartij was er toen tegen.

Tijdens de campagne voor de algemene verkiezingen van 1976 (pag. 648-'76) verkondigde Falldin met veel verve dat kernenergie overbodig was en dat deze vorm van energievoorziening in 1985 al tot de verleden tijd zou behoren en dat centrum nooit akkoord zou gaan met de bouw van nieuwe reactoren.

Toen centrum bij de verkiezingen ten koste van de sociaal-democraten grote stemmenwinst boekte (juist door haar stellingname t.a.v. de kernenergie) en samen met conservatieven en liberalen regeringspartij werd, zwegen deze laatsten aanvankelijk over hun standpunt om de kansen van een regeringscoalitie niet van het begin af aan al te verspelen.

Dit betekende niet dat die verschillen van inzicht niet bestonden en het bleek al gauw dat Fälldin beloften had gedaan die moeilijk na te komen zijn.

Weekblad 47ste jaargang No, 2456, pag. 30007-30022

Sedert zij aan het bewind is, is Centrum al akkoord gegaan met de inwerkingstelling van het tweede deel van de centrale van Barseback en via het akkoord van 29 september in feite ook met de bouw van twee nieuwe reactoren.

Maar t.a.v. het cruciale probleem van de elfde reactor bleken de posities geheel geblokkeerd en daarom eiste Centrum een referendum.

Alle drie partijen hebben verklaard de crisis te betreuren, maar toonden zich anderzijds ook opgelucht. Tijdens een persconferentie zei de liberale leider: ,,De kracht en de geloofwaardigheid van een regering mogen niet degraderen tot een dergelijk punt. Men moet niet vergeten dat de stellingname van de centrumpartij m.b.t. de kernenergie een minderheidspositie in het parlement vertegenwoordigt evenals in de publieke opinie".

Overzicht *kabinetsperiode-Fälldin*

De energiepolitiek heeft tijdens de gehele regeerperiode van het kabinet-Falldin, dat op 8 okt. 1976 (pag. 683 e.v. - 1976) aan het parlement werd voorgesteld een belangrijke rol gespeeld. Daarnaast werd het kabinet geconfronteerd met een snel teruglopende economie. Hieronder geven wij een beknopt overzicht van een en ander:

Tijdens de algemene beschouwingen n.a.v. de regeringsverklaring van de nieuwe regering, die op 29 okt. 1976 werden beëindigd, kwamen de tegenstellingen binnen de burgerlijke coalitie t.a.v. de energiepolitiek al naar voren.

Allereerst verklaarde premier Fälldin dat de bouw van drie geplande kerncentrales doorgang zou vinden maar dat de voorwaarden voor hun inwerkingtreding resp. in '77 en '78 ,,zeer zwaar" zouden zijn.

De betrokken ondernemingen zouden van te voren een dossier moeten indienen waarin zeer gedetailleerd aangegeven moest worden hoe zij het radioactieve afval dachten op te slaan. Daarna zou de regering een besluit nemen over de eventuele ingebruikstelling.

De minister voor energiezaken, Olaf Johansson, sloot de mogelijkheid van een referendum in het geval van een crisis niet uit.

Deze mededeling leidde tot protest van de voornaamste oppositiepartij, de sociaal-democraten, die bij monde van hun leider, oud-premier Palme, verklaarden dat een dergelijk referendum een antiparlementaire procedure was, omdat het alleen maar gebruikt zou worden om de interne problemen van de regering te regelen.

Economische maatregelen, moeilijkheden *scheepsbouw- en* textielindustrie

Minister van financiën Gosta Bohman gaf tijdens de algemene beschouwingen een zeer somber beeld van de stand van zaken van de Zweedse economie: de buitenlandse schuld is aanzienlijk, het concurrentievermogen van de Zweedse ondernemingen was verder verzwakt, terwijl verschillende takken van industrie zoals de scheepsbouw, de confectie en de staalindustrie een crisis doormaakten (zie hierna). De minister deelde mee dat de regering besloten had het plan ,,Staalindustrie „80", dat 2500 nieuwe arbeidsplaatsen in het noorden van het land moest creëren, voorlopig in de ijskast te zetten.

T.a.v. de onderhandelingen voor nieuwe cao's die voor de deur stonden verklaarde de minister dat hij hoopte dat de vakbonden zich zouden weten te beperken in hun salariseisen. Zo niet dan zou de regering niet aarzelen in te grijpen en maatregelen af te kondigen die de particuliere consumptie zouden moeten beperken.

T.a.v. de noodlijdende scheepsbouw deed een groep deskundigen van het ministerie van scheepsbouw in febr. 1977 de aanbeveling overheidssteun ter waarde van f 7 mrd te verstrekken en drie werven in één staatswerf onder te brengen. Het ging daarbij om de Goetaverken-groep die al voor 51% in handen van de staat was en de staatsbedrijven Karlskrona en Uddevalla. Het totale personeel van 20.000 man zou met een kwart moeten verminderen. Het geld zou moeten worden bestemd als kapitaal voor de nieuwe onderneming, betaling van de verliezen van de Goetaverkengroep en als subsidie aan rederijen die schepen bestellen boven de wereldmarktprijzen. Tenslotte zouden werven geld moeten krijgen om schepen in voorraad te bouwen.

In april 1977 diende de regering bij het parlement een wetsontwerp in dat de voornaamste aanbevelingen van de commissie had overgenomen. Ongeveer een jaar later, eind maart 1978, moest de regering wederom een groot bedrag uittrekken om de scheepsbouw te hulp te komen.

Minister van industrie Äsling diende een pakket maatregelen in dat de katastsofale verliezen van de staatsscheepswerf enigszins moest opvangen, maar ook deze maatregelen sorteerden weinig effect en op 15 juni 1978 kwam de regering met een plan voor de reorganisatie van de scheepsbouw, dat voorziet in een reductie van de activiteiten van de vijf grote scheepswerven met zo'n 30% wat betekent dat zo'n 6200 werknemers zullen moeten afvloeien.

In nov. 1977 maakte de regering bijzonderheden bekend van een pakket steunmaatregelen voor de textiel- en bekledingsindustrie, die in ernstige moeilijkheden verkeert. De maatregelen voorzagen in een reorganisatie van de staatsbedrijven en in een beperking van de invoer uit landen met lage lonen. Daarnaas? zouden noodlijdende bedrijven kunnen rekenen op kredieten en garanties.

In de Zweedse textiel- en bekledingsindustrie werken zo'n 40.000 mensen.

In aansluiting aan het pakket stabiliseringsmaatregelen dat de regering-Fälldin in aug. 1977 na de devaluatie van de Zweedse kroon bekendmaakte (pag. 545 e.v. - '77) publiceerde de minister van arbeid Par Ahlmark op 3 okt. 1977 bijzonderheden van een programma ter bestrijding van de werkloosheid.

De werkloosheid is sinds de Tweede Wereldoorlog nog niet zo hoog geweest als nu en de vooruitzichten zijn somber. Par Ahlmark wijst er echter ook op, dat ook de werkende bevolking nog nooit zo groot geweest is: 4,1 miljoen.

Hiervan zit volgens de officiële cijfers 2,1 procent zonder werk. Dit cijfer komt echter belangrijk hoger uit wanneer men bij die 89.000 werklozen degenen optelt die door de staat kunstmatig aan het werk gehouden worden en degenen die omgeschoold worden. Dan zou de werkloosheid veeleer in de buurt van de 7 procent liggen.

Het plan van de regering bestaat uit tien punten. Vooral de jeugd en de industrie worden geholpen. De regering heeft er 2 miljard kronen voor uitgetrokken. Hiervan gaat 900 milioen naar werkverschaffing, zoals wegenbouw. 450 miljoen wordt besteed aan omscholing, en 400 miljoen aan staatsorders voor de industrie en vervroegde uitvoering van bouwprojecten.

De regeling die inhield dat de staat 75 procent van de loonkosten van overtollig personeel betaalt, wordt verlengd tot 1 juli 1978. Tot die datum wordt ook de 25-kronenregel verlengd. Dit is het uurloon, dat de staat aan werkgevers uitkeert die hun werknemers omscholen in plaats hen te ontslaan.

Dit bedrag zal nu ook worden uitgekeerd voor de opleiding van niet-overtollig personeel waarvoor in de plaats jeugdige werknemers onder 25 jaar in dienst genomen worden.

De investeringsbelasting voor zogenaamde niet-geprioriteerde bouw wordt waar nodig afgeschaft. Er worden 4000 eenjarige leerlingplaatsen opgericht voor jeugdige werklozen. De „opleidingsbijdrage" voor werklozen onder twintig jaar wordt verhoogd tot 20 kronen per dag en tot 175 kronen per dag voor degenen die recht hebben op een werkloosheidsuitkering.

Door deze maatregelen heeft de regering grotendeels de aanbevelingen van het Staatsarbeidsbureau gevolgd. Gunnar Nilsson, woordvoerder van de centrale

vakvereniging, heeft zich gematigd kritisch over de maatregelen uitgelaten.

In jan. 1978 diende de regering bij het parlement de begroting voor de twaalf maanden vanaf 1 juli 1978 in. De begroting vertoonde een tekort van 32.2 mrd kronen, het tekort op de begroting van het lopende jaar werd geschat op 32,2 mrd kronen vergeleken met de oorspronkelijke raming van 15,7 mrd kronen.

Het grote verschil is het gevolg van niet voorziene uitgaven op het gebied van de arbeidsmarkt en voor hulp aan het bedrijfsleven.
De minister van economische zaken. Goesta Bohmanri. deelde het parlement mee dat de overheidsuitgaven van het huidige kalenderjaar naar volume gemeten ongeveer evenveel zouden zijn ais in 1377. De plaatselijke overheden zullen echter reëel 4,5 procent meer uitgeven.
Het bruto nationaal produkt (alle geleverde goederen en diensten) zal dit jaar met 0,2 procent groeien na een vermindering van 2,4 procent vorig jaar. De particuliere consumptie zal reëel met één procent verminderen, vergeleken met eveneens één procent in het afgelopen jaar. De inflatie wordt geschat op 9 procent tegen 13,5 procent in 1977.
Minister Bohrnann verwacht een tekort van 16,9 miljard kronen op de lopende rekening van de Zweedse betalingsbalans, tegen een tekort van 16,1 miljard in 1977. Het tekort op de handelsbalans zal echter met twee miljard verminderen tot 3,7 miljard in het kalenderjaar 1978.
Als één van de weinige lichtpuntjes die nog te bekennen zijn noemde Bohmann een geringe toename van de Zweedse export aan het eind van vorig jaar. De devaluatie van de Zweedse munt met ruim 15 procent was hier debet aan.
Naar volume gemeten is de export het afgelopen jaar niet of nauwelijks toegenomen, maar voor 1978 mag gerekend worden op een groei van 5 procent. Het komende jaar zal er echter weer minder worden geïnvesteerd. Voor de Zweedse industrie, die met ernstige liquiditeitsproblemen worstelt, wordt op een vermindering van 15 procent gerekend. De nieuwbouw van huizen zal echter flink toenemen.
Met de begroting in de hand hoopt de regering de werkloosheid in Zweden op het huidige peil van twee procent van de beroepsgevolking te kunnen houden. De begroting moet ook de ruimte geven die nodig is voor herstructurering op lange en middellange termijn en voor technische verbeteringen die de concurrentiekracht van het Zweede exportprodukt moeten vergroten.
Een volledige sanering van de Zweede economie zit er echter niet in voor 1984-1985, zo zei Bohmann. In 1978 staan de Zweden een verhoging van de belasting op benzine en een nieuwe belasting van honderd kronen voor elke vlucht per chartervliegtuig te wachten.

Bouw kerncentrales breekpunt coalitie

Zoals boven al vernield heeft de kwestie van de bouw van kerncentrales een belangrijke rol gespeeld tijdens de regeerperiode van het kabinet-Falldin.

Begin december 1976 diende de regering een wetsontwerp in bij het parlement waarin akkoord gegaan wordt niet de vijf kerncentrales die er al zijn. ook met de zesde, die spoedig in gebruik genomen zou worden en met ket reeds toen ver gevorderde werk aan nog eens vier kerncentrales. Verder stelde de regering zich garant voor leningen voor de centrales in aanbouw.
Wel werden zeer zware eisen gesteld aan de afvalverwerking. Tot de bouw van nieuwe kerncentrales mag pas worden overgegaan als de exploitanten overtuigend kunnen aantonen dat zij een goede oplossing voor dit probleem hebben gevonden. Beslissing over nieuw te bouwen kerncentrales zullen een kabinetbesluit zijn.
Half april 1977 ging het parlement akkoord met de wet. De regering moest evenwel toestemming geven tot uitbreiding van de al bestaande reactoren Oskarshamn 3 en Forsmark 3.
Begin december 1977 publiceerde de Zweedse industrie, die grote voorstander is van uitbreiding van het aantal kerncentrales, een project dat de oplossing voor het afvalprobleem zou inhouden.
Het behelst de verwerking van het afval door COGEMA in Frankrijk, waarna de radioactieve resten in glas worden gegoten die weer in staalcilinders worden geplaatst. Deze zouden op zijn vroegst in 1990 naar Zweden teruggestuurd moeten worden en na een tussentijdse opslag van 80 jaar worden de cilinders in een mengsel van lood en titaan gekapseld dat minstens 1000 jaar houdbaar zou zijn.
Deze meerwandige metaalcapsules worden tenslotte 500 meter onder de grond gestopt waar ze vele miljoenen jaren zouden kunnen blijven liggen zonder schade aan te richten.
Begin 1978 kwam de energiepolitiek opnieuw in de belangstelling toen de regering, conform de bepalingen van de wet op de concessieverlening van april 1977 (zie boven) toestemming moest geven voor de ingebruikstelling van twee nieuwe centrales, Ringhals III en Forsmark 1.
Binnen de regering bleek evenwel verschil van mening te bestaan over de interpretatie van de bepalingen van de wet en er werd besloten de reacties van een aantal deskundigen op het rapport van de industrie over de verwerking van afvalstoffen af te wachten alvorens een keslissing te nemen over Ringhals en Forsmark.
Eind maart publiceerde de parlementaire commissie voor energiezaken, eind 1976 gevormd, een rapport over de energievoorziening. Daarin werd gesteld dat sluiting om veiligheidsredenen van bestaande kerncentråles een gigantische erspilling zou betekenen en de Zweedse economie zou schaden. De commissie zegt dat de plannen (van de Centrumpartij) om de zes bestaande kerncentrales te ontmantelen en de bouw van nog eens zes stop te zetten, de ontwikkeling van alternatieve energietechnologie financieel onmogelijk zou kunnen maken.
Ket desbetreffende voorstel van Falldin en zijn partij zou dan vook een gigantische verspilling van geinvesteerd kapitaal en arbeidskracht inhouden. De commissie voegde er aan toe dat de huidige informatie over de veiligheid van kerncentrales aangeeft dat de risico's te overzien zijn en niet groter zijn dan die bij het gebruik van olie en steenkool.
In de zomer van 1978 boog de regering zich opnieuw over de kwestie van de ingebruikstelling van Forsrnark en Ringhals.

Voorlopig compromis, alsnog regeringscrisis

Na langdurige onderhandelingen werd eind sept. meegedeeld dat een compromis was gevonden doordat de twee nieuwe kerncentrales voorlopig niet van een splijtbare lading zouden worden voorzien.

Overeengekomen was dat de twee centrales, die bedrijfsklaar waren pas hun lading zouden krijgen als proefondervindelijk de veiligheid was aangetoond van de plaatsen die de regering had aangewezen voor de opslag van kernafval.

Door dit compromis leek de splitsing in de regeringscoalitie voorlopig uitgesteld, maar premier Falldin gaf bij het bekendmaken van het compromis toe dat het niet zeker was of dit uitstel tot de algemene verkiezingen Iron duren.

Enkele dagen later maakte Falldin bekend dat er wijzigingen aangebracht zouden worden in de samenstelling van de regering. Even later kwam het bericht dat de regering was gevallen.

Op een persconferentie verklaarde Faldin dat hij geprobeerd had zijn kabinet te redden met een volksstemming over het gebruik van de kernenergie. *(NZZ,* Le Monde, The Times, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 649/3 - '76, pag. 683 e.v. - '76 en pag. 545/1 - '77)

NEDERLAND

ALGEMENE POLITIEKE EN FINANCIËLE BESCHOUWINGEN

In de Tweede Kamer zijn op 5 okt. en van 10 okt. tot in de vroege ochtend van 13 okt. de algemene politieke en financiële beschouwingen gehouden. In dit jaarlijks terugkerende debat spreken de fractievoorzitters van de in de Tweede Kamer vertegenwoordigde partijen n.a.v. de in de troonrede en begrotingen voorgestelde regeringsplannen (pag. 610/2 e.v.) een algemeen politiek oordeel uit over het voorgenomen kabinetsbeleid, terwijl de financiële specialisten uit de fracties i.h.b. het financieel-economische beleid in strikte zin onder de loep nemen.
Deze keer werd gedurende de TK-debatten mede gesproken over de door het kabinet-Van Agt voorgestelde ombuigingsoperatie „Bestek '81" (pag. 452/3 e.v.), waarin plannen aan de TK zijn voorgelegd om de overheidsuitgaven tot 1981 met *f* 10 mrd minder te doen stijgen dan met ongewijzigd beleid het geval geweest zou zijn.
Uit het debat werd duidelijk, dat de meerderheid van de Tweede Kamer, bestaande uit de regeringspartijen CDA en VVD en de kleine rechtse partijen, instemmen met het streefbedrag van *f* 10 mrd aan ombuigingen. Uit het debat bleek echter tevens, dat het voorgenomen beleid inhoudelijk alleen van harte gesteund werd door de VVD en de kleine rechtse partijen.
Veel kritiek was afkomstig uit de hoek van de linkse oppositiepartijen, maar ook de grootste regeringspartij, het CDA, liet blijken op veel punten een ander beleid voor te staan, dan door het kabinet was aangekondigd. Gedurende het debat leidde dit soms tot duidelijke botsingen tussen enerzijds de CDA-fractie en anderzijds het kabinet en de VVD-fractie.
De afwijkende CDA-denkbeelden waren neergelegd in een groot aantal moties van deze fractie. De regeringspartijen CDA en VVD hebben niet één gemeenschappelijke motie ingediend.
Een verslag van de debatten volgt hierna:

Fractievoorzitters

De algemene beschouwingen werden op 5 okt. geopend door drs. Den Uyl, voorzitter van de TK-fractie van de PvdA, de grootste oppositiefractie.
Drs. Den Uyl benadrukte nog eens dat de oppositie het voorgestelde beleid en de ombuigingsnota Bestek '81 afwijst omdat de lasten verkeerd verdeeld zijn, omdat geen samenhangend beleid wordt geboden voor het tot stand brengen van nieuwe werkgelegenheid en omdat het kabinet-Van Agt verzuimt de voorwaarden te scheppen om het thans noodzakelijke beleid van ombuigingen maatschappelijk aanvaardbaar te maken.
Volgens Den Uyl heeft de CDA-fractie alle verantwoordelijkheid voor het kabinetsbeleid, terwijl de VVD en minister Wiegel de grenzen bepalen van het regeren op dit moment.
„Het beleid draagt weinig of niets bij tot een rechtvaardiger verdeling van inkomen, kennis en macht", aldus Den Uyl.
De PvdA kiest voor een democratisch getoetste sturing van produktie en consumptie om beide te kunnen afstemmen op een verbetering van de kwaliteit van het bestaan.
Den Uyl pleitte voor een extra inkomensmatiging ten behoeve van arbeidsplaatsen in de zgn. quartaire sector.

Meningen van de politieke partijen

	Oordeel over kabinet	Bezuinigingen (ambtenaren)	Eigen risico ziektekosten	Sociale uitkeringen	Inkomensbeleid (prijscompensatie)	Relatie winst/werk	Herverdeling arbeid	Buitenlands beleid
PvdA oppositiepartij 53 setels	Hoovaardig en huichelachtig, laks en lichtzinnig. Laten van blijvende crisis eerlijker verdelen. Oppositie is regering die even weg is.	Onjuiste verdeling van pijn over particuliere en overheidssector. Ambtenaren niet extra korten. Begroting is „gatenkaas".	Tegen. Lasten onrechtvaardig verdeeld.	Ondanks beloften wordt koppeling minima/netto minimumloon losgelaten. Stelsel van sociale verzekeringen aangetast, solidariteit ondermijnd.	Prijscompensatie aftoppen, koopkracht handhaven van minimumloners en modaal inkomen. Minder huurverhoging en prijscompensatie. Strakker prijsbeleid.	Investeringssubsidies geen garantie voor meer werk. Steun aan arbeidsplaatsenovereenkomsten (APO's). Werk scheppen in niet-commerciële dienstverlening.	Kabinet laat het afweten bij arbeidstijdverkorting, emancipatie e.d. Kortere arbeidsdag de voorkeur boven kortere werkweek.	Kabinet futloos in ontwapening, eerder geneigd tot uitbreiding kernwapens. Zuid-Afrika-beleid slap. Europese verkiezingen, graademeter voor kabinet.
CDA regeringspartij 49 setels	Beleid mist warmte. Kabinet verdient positieve en constructieve benadering, maar daar moeten argumenten en loyaliteit tegenover staan.	Noodrem mag niet automatisch tot meer bezuinigingen leiden. Ook ambtenaren moeten inleveren, kabinet mag niet wijken voor druk van bonden.	Honderd gulden eigen risico strijdig met noodzaak om eerste lijn gezondheidszorg te ontzien. Beter is, het ziekenfondspakket door te lichten.	Geen discriminatie tussen werkenden en niet-werkenden. Koopkracht tot modaal niveau hand haven. Herkoppeling van sociale minima roept twijfels op.	Aftopping prijscompensatie vanaf 50.000 gulden. Doortrekken in prijs- en tarievenbeleid, vooruitlopend op raamwet inkomensvorming.	Matigingsaanbod van vakbeweging serieuzer nemen. Schept ruimte voor gericht overheidsbeleid. APO's steunen.	Half percent prijscompensatie via vervroegde pensionering gebruiken voor bestrijding jeugdwerkloosheid.	Vermindering kernwapens voorwaarde bij verhoging defensie-uitgaven. Pluim voor Carter. Isolering Zuid-Afrika en Chili.
VVD regeringspartij 28 setels	Kabinetsbeleid alleszins redelijk. Samen met CDA de schouders eronder.	Oplossing in goede richting gezocht. Ambtenaren moeten ook inleveren, anders zal werkloosheid verdubbelen. Meer bezuinigingen welkom.	Voorstander van eigen risico. Volumebeleid noodzaak.	Ondanks hetze van PvdA haast maken met voorgestelde bezuiniging. Koopkracht van uitkeringstrekkers blijft immers gelijk.	Inflatiecorrectie voor 100 percent doorvoeren. Aftopping van prijscompensatie vanaf 70.000 gulden inkomen. Minimum jeugdloon intomen.	Rendementsherstel voorwaarde voor werkgelegenheid.	Begrip „passende arbeid" strakker toepassen. Werktijdverkorting mag niet leiden tot verhoging van kosten.	Economische sancties niet eenzijdig tegen Zuid-Afrika richten; dan ook tegen Rusland. Haast maken met Europese monetaire samenwerking.
D'66 oppositiepartij 8 zetels	Geen enthousiasme voor dit kabinet, dat verbeeldingskracht mist.	Tot '82 niet 1,5 miljard op overheidspersoneel bezuinigen, maar 750 miljoen. Laat ambtenaren zelf 750 miljoen meer pensioenpremies betalen.	Tegen. Treft laagstbetaalden het hardst. Is niet bewezen dat dit echt tot bezuinigingen leidt.	Tegen. Koppeling wordt ten onrechte losgelaten.	Eens met 100% inflatiecorrectie, maar wel aftopping prijscompensatie. Strakker prijsbeleid vrije beroepen, zwart geldcircuit aanpakken.	Vernieuwing van de produktie, steun middelgrote en kleine bedrijven, exportpakket verbeteren.	Werktijdverkorting, gespreid over de hele week, zodat man en vrouw taken in het huishouden kunnen verdelen.	Fractie is niet zonder zorg als heren Van Agt en Van der Klaauw over de grens gaan. Meer actieve deelname Nederland in wereldpolitiek.
SGP regeringsgezind 3 setels	Eens met doelstellingen, maar visie ontbreekt. Bede in Troonrede is halfslachtig.	Tien miljard ombuigen is reëel. Inflatiecorrectie voor 100 percent doorvoeren. Onbedoelde wildgroei ambtenarensalarissen kappen.	—	Te sterk gestegen. Op één lijn brengen met stijging van andere uitgaven.	Koopkracht handhaven van minimum-inkomens. Sterkste schouders dragen niet de zwaarste lasten. Zelfstandigen niet de dupe laten worden.	Herstel van winsten bij bedrijven het eerst nodige. Tegen arbeidsplaatsen-overeenkomsten (APO's).	Kortere werkweek, langere vakanties e.d. leiden tot meer bestedingen en dragen bij aan zwart werk.	NATO moet peiler blijven van nationale defensie, ook al tornt Aantjes (CDA) daaraan.
PPR oppositiepartij 3 zetels	Dit is eerder het kabinet-Wiegel dan het kabinet-Van Agt. In elk geval niet van de gewone mensen.	Plafond in de prijscompensatie, tegen 100 percent inflatiecorrectie.	100 gulden eigen risico betekent letterlijk een paar schoenen minder, dus tegen.	Waarom geen sociaal reveil. Bezuinigingen hierop zijn onaanvaardbaar.	Kabinet biedt geen zicht op zo'n beleid voor alle groepen.	Drastische verkorting arbeidsdag werknemers boven de 50 jaar met zes uur, een geringere voor jongere werknemers. Kleinschaliger produktie bevorderen.	Meer arbeid in maatschappelijke en medische dienstverlening. Behoud arbeidsplaatsen landbouw, middenstand en kleinbedrijf en ambachtelijke nijverheid.	Kabinet laat zich sturen door Bonn en Washington.
CPN oppositiepartij 2 zetels	Onder een schuilnaam is het kabinet-Philips neergezet.	Geen bezuinigingen, maar geld weghalen bij oliemaatschappijen, banken en Defensie.	—	Gedraineerd ter wille van de miljardairs.	Winstvergroting is het tegendeel van nivellering	Mensen die aan de relatie tussen winst en werk twijfelen worden afgeblaft	Andere arbeidsverdeling bekostigen door geen ongerichte uitkeringen aan het bedrijfsleven meer te geven.	Kapitalisten verijdelen ontspanningspolitiek en bereiden een volgende bewapeningsgolf voor
GPV regeringsgezind 1 zetel	Nieuwe nationale aanpak ontbreekt. Kabinet moet morele alarmklok luiden.	Noodzakelijk, mits de zwaarste lasten door de economisch sterksten worden gedragen. Ambtenareninkomens moeten trendbepalend worden.	—	—	Alle lonen boven het minimum moeten iets inleveren. Inflatiecorrectie voor 100 percent is correct.	Inschakelen van mensen gaat voor automatisering. Accent bij investeringen leggen op produktverbetering.	Liever betaald educatief verlof i.p.v. werktijdverkorting.	Defensiebeleid geeft groter gevoel van veiligheid. Sovjets zetten hun bewapeningswedloop voort. Esperanto als Europese taal invoeren.
PSP oppositiepartij 1 zetel	Beleid van Bestek en bewapening afwijzen. Mikken op hogere bedrijfwinsten verkeerde methode.	Vooral bezuinigen op Defensie, maar collectieve sector juist uitbreiden.	Ronduit a-sociaal.	Sociale uitkeringen worden te veel aangetast, kostwinnersbegrip moet geheel afgeschaft worden.	Kabinet nivelleert veel te weinig. Hoge inkomens moeten meer belasting gaan betalen.	Volstrekt onbewezen stelling. Meer winst leidt juist tot meer arbeidsuitstoot.	Kortere werkdag, vrijwillig vervroegd pensioen, meer deeltijdbanen.	Sociaal-economisch beleid zal de kloof met de Derde Wereld vergroten. Weg met de hele bewapening.
DS'70 regeringsgezind 1 zetel	Geen visie. Liberale opstelling overheerst. Overheid moet actiever zijn in commerciële en niet-commerciële sectoren.	Te weinig doordacht. Financieringstekort, „krater van Andriessen", zorgwekkend. Salarissen ambtenaren moeten op de helling.	Tegen.	Systeemfouten ongedaan maken. Minimum-uitkeringen belastingvrij maken.	Prijscompensatie aftoppen. Koopkracht handhaven tot modaal inkomen. Vuil werk beter belonen.	Winst in werk omzetten in niet-commerciële dienstverlening. Raamwet noodzakelijk voor herstructurering en innovatie commerciële sector.	Werklozen inschakelen in dienstverlening. Werklust prikkelen. Herscholing verplichten bij werktijdverkorting.	—
Boerenpartij regeringsgezind 1 setel	Het kabinet-Den Uyl viel het regelmatig hard tegen, maar nu valt het niet mee	Iedereen wil meer, maar weinigen (ook politici) willen minder. Inleveren is nodig om economie gezond te maken.	—	Hoe wordt het nu als degenen die 40 jaar lang premies hebben betaald het gebouw van de sociale voorzieningen zien instorten?	—	De mensen willen niet werken; van de 14 miljoen inwoners werken er nog maar 4 miljoen.	Tegen arbeidsverkorting	—

(De Volkskrant, 10 okt.)

Standpunten van de regering

DEN HAAG — Hieronder een overzicht van de standpunten die de regering gisteren heeft gegeven in antwoord op de algemene beschouwingen van de verschillende partijen in de Tweede Kamer

	Oordeel over kabinet	Bezuinigingen (ambtenaren)	Eigen risico ziektekosten	Sociale uitkeringen	Inkomensbeleid (prijscompensatie)	Relatie winst/werk	Herverdeling arbeid	Buitenlands beleid
Regering	Kabinet komt niet met dic taat, naar met uitnodiging tot dialoog Kabinetsbeleid is niet radicaal Gezien on zekerheid economische si tuatie geen risico's genu men Windstille rond maat schappelijke vernieuw n gen is onterecht verwijt Er wordt gestaag aan gewerkt maar zonder tam tam (Van agt	Tien miljard bezuinigen , strikt noodzakelijk Finan cieringstekort van 6 percent nu verantwoord gaande weg terugbrengen tot 4,5 percent — 1982 Zonodig zal kabinet aan noodrem trek ken (Andriessen) Ambtena ren moeten hun portie van 1,5 miljard extra inleveren (Wiegel)	Honderd gulden eigen risi co in ziekenfondsverzeke ring en een tientje voor ho telkosten in verpleeginrich tingen zijn, ondanks bezwa ren in de Kamer, redelijke voorstellen. Maatregelen doen geen afbreuk aan het inkomensbeleid, koop kracht van sociale minima olijft gehandhaafd. Premie druk inkomen door kritis che doorlichting van ver strekkingen (Albeda).	Wegnemen van systeemfou ten in koppeling van sociale minima aan netto mini mumloon moet doorgaan. Korting via stapjes van 0,5 percent per halfjaar, lopen vooruit op komende wette lijke regeling. Blijkt deze korting te groot, dan wordt zij ongedaan gemaakt. Soli dariteit tussen werkers en niet-werkers wordt niet aangetast (Albeda).	Aftopping van prijscom pensatie zal aan bedrijfsle ven worden voorgesteld, evenals korting 0,5 percent over hele linie ter bestrij ding jeugdwerkloosheid. Koopkracht van modaal in komen handhaven (Albe da). Voorlopig nog rekenen met 7 percent huurverho ging volgend jaar (Van Agt) Inflatiecorrectie voor 100 percent doorvoeren (An driessen).	Meer inkomensoffers vra gen niet realistische (Van Agt). Extra bezuiniging op particuliere inkomens toch bij sociale partners ter dis cussie gesteld. Uitstoten van arbeid bij automatise ring begeleiden, bij voor beeld via arbeidsplaatsen criterium in WIR. Er zijn voldoende onvervulde be hoeften, op te lossen via de niet-commerciële dienstver lening (Albeda).	Niet onwelwillend tegen over arbeidstijdverkorting, bij voorkeur verspreid over de werkweek in plaats van een vrije vrijdagmiddag. Arbeidsplaatsenovereen komsten (APO's) zijn een nuttig element voor afspra ken over werkgelegenheid (Albeda).	Economische sancties tegen Zuid-Afrika alleen in Euro pees verband. Ontwape ningsbeleid is erop gericht de onafhankelijkheid van kernwapens te vermindc ren. Defensieve karakter van NATO, hoeksteen van veiligheidsbeleid, wordt on derstreept. Invoering van neutronenbom moet steik worden bestreden (Van Agt).

(De Volkskrant, 11 okt.)

Volgens hem onderschat het kabinet de ernst van het economische vraagstuk, eigenlijk heeft het slechts één klassieke remedie: rendementsherstel via algemene lastenverlichting.

Den Uyl pleitte voor oriëntatie op een nieuwe levensstijl, maar hij vona het leggen van een verbrnding mat ,,soberheid" niet onbedenkelijk — heit woord soberheid klinkt vals ten opzichte van de laagstbetaalden. De welvaartsverschillen zijn te groot, aldus de fractieleider van de PvdA.

Als hervormingen ten behoeve van een rechtvaardiger verdeling van inkomen, kennis, werk en macht er niet komen, zullen zich enorme onderhuidse spanningen in de samenleving gaan ophopen, waarschuwde Den Uyi.

Hij signaleerde angst: angst voor werkloosheid door de technologie, angst voor nieuwe computers, angst van mensen om hun baan te verliezen

Wat het buitenlandse beleid betreft noemde Den Uyl de ,,passieve" houding van het kabinet inzake de sanctiewet, die nog bij de Eerste Kamer ligt, onbegrijpelijk, zeker in het licht van de gebeurtenissen in zuidelijk Afrika. Het CDA zou hier het ,,voortouw" moeten nemen en — zo niet — dan zal de PvdA een motie hierover indienen

Het buitenlandse beleid is verstoken van initiatief en gezag, aldus Den Uyl.

De opstelling van het kabinet ten aanzien van de mogelijkheid tot het terugdringen van kernwapens heeft de PvdA ernstig teleurgesteld. Op zijn minst had minister Scholten (defensie) moeten zeggen dat er atoomwapens zijn die onder geen beding mogen worden ingevoerd, zoals de neutronenbom.

De accentverschuivingen die de minister van ontwikkelingssamenwerking heeft aangebracht vinden wij ongelukkig, verklaarde de fractieleider van PvdA.

Wat betreft de verhouding tussen overheid en particuliere organisaties drong Den Uyl aan op het doorzichtig maken van het bestuur, de regering laat hier een gure, om niet te zeggen ijzige, wind waaien, meende hij.

Hij maakte zich verder ongerust over het minderhedenbeleid: laten wij grote delen van etnische minderheden verloederen", zo vroeg hij zich af.

Drs. Den Uyl betoogde, dat bij de behandeling van de sociale uitkeringen door het kabinet in flagrante strijd wordt gehandeld met toezeggingen die tijdens het debat over de regeringsverklaring begin dit jaar zijn gedaan. Wat het kabinet nu voorstelt is volgens Den Uyl naar aard en inhoud een duidelijke breuk met de bestaande koppeling van sociale uitkeringen met het niveau van het minimumloon.

Dit is voor de PvdA onaanvaardbaar tegen de achtergrond van de besluiten die hierover zijn genomen in het vorige kabinet en tijdens de kabinetsformatie met het CDA.

De aanvoerder van de CDA-fractie, mr. Aantjes, sprak vertrouwen uit in het kabinet, maar hij had wel kritiek op veel onderdelen van het beleid.

Aantjes zei dat zijn fractie zich binnen de grenzen van haar eigen verantwoordelijkheid zo positief mogelijk wil opstellen en dat het kabinet de volle parlementaire rit van vier jaar moet uitzitten. De kritiek van de CDA-fractie is daarop mede gericht, zei Aantjes.

De houding van de CDA-fractie tegenover het kabinet wordt vooral bepaald door het vertrouwen dat veel van haar kritiek op de beleidsvoorstellen bij menigeen in het kabinet. en niet op de laatste plaats premier Van Agt, zal resoneren. Volgens mr. Aantjes moet een kabinet als het ware een beetje warmte uitstralen naar degenen die het moeilijk hebben in de samenleving.

Bij de kritiek die Aantjes op tal van onderdelen spuide zei de CDA-fractieleider dat de regering slechts onaanvaardbaar zou behoeven te zeggen en dat zij zich bij voorbaat dan verzekerd zou weten van de steun van de CDA-fractie en haar voorzitter. Dat verwijt zou volgens Aantjes juist zijn als het debat tussen regering en kabinet in deze weken een pokerspel zou zijn. ,,Ik poker niet", aldus de CDA-fractievoorzitter, ,,ik handel vanuit loyaliteit en ik ga uit van de wederkerigheid daarvan."

Daarin past geen dreigement, zo vervolgde Aantjes, van welke kant de regeringstafel dan ook. Hij zei meer van argumenten en van loyaliteit te verwachten dan van dreigementen en poker.

De CDA-fractievoorzitter stemde van harte in met het beroep dat de Troonrede doet op ieders verantwoordelijkheid om versoberingen te aanvaarden en matiging te betrachten. Hij vond het echter moeilijk om daarmee de uitspraak in de Miljoenennota te rijmen. dat de regering het noch realistisch noch gewenst acht erop te rekenen dat na een reeks van jaren grote groepen van de bevolking er in koopkracht op achteruit zullen gaan.

De overheid mag zich volgens Aantjes niet bij de ongewenste feiten neerleggen. Hij vroeg zich af of het waar is dat mensen in het algemeen niet tot matiging bereid zijn. Aantjes meent dat dit in hoge mate afhangt van het perspectief dat geboden wordt en van het duidelijk maken van het effect dat met matiging wordt beoogd en bereikt.

Op 3 okt. hebben de Gehandicapten Raad, de FNV en het CNV gedemonstreerd tegen Bestek '81. OP de foto een overzicht van de demonstratie op het Binnenhof.

De fractieleider van het CDA heeft een dringend beroep op de regering gedaan te blijven streven naar herstel van een gezamenlijke stellingname van werkgevers en werknemers.
De mogelijkheid van een centraal akkoo d over het arbeidsvoorwaardenbeleid mag volgens Aantjes niet bij voorbaat worden opgegeven.
Intussen legt de huidige situatie een zwaardere verantwoordelijkheid bij regering en parlement. Een ombuigingsoperatie is onontkoombaar, zo zei hij. De ombuiging moet ook volgend jaar al, in 1979, beginnen De regering moet hei. streven van tal ban groeperingen om de matiging af te wentelen tegengaan
Een dringend beroep deed de CDA-fractie op de regering om naar technische mogelijkheden te zoeken om de gehandicapten uit te zonderen van bezuinigingsmaatregelen of hen op een andere wijze te compenseren , Zij mogen niet het slachtoffer van een wetstechnisch systeem worden" aldus Aantjes
Vrij scherpe kritiek uitte de CDA-fractievoorzitter op de benadering van net kabinet van de problematiek van kernwapens
In de begroting van Defensie had Aantjes een sterk eenzijdig militaire benadering van deze problematiek gevonden en een te weinig politieke benadering
De NAVO blijft, ook voor het CDA, hoeksteen van het veiligheidsbeleid Aan onze loyaliteit in NAVO-verband behoeft niet te worden getwijfeld zei Aantjes maar dit betekent niet bij voorbaat het instemmen met of zich neerleggen bij welke beslissing dan ook "

De VVD-fractie steunt de richting van het beleid, waarmee het kabinet de oplossing zoekt voor de economische problemen in komende jaren, zo bleek uit de rede van de TK-fractievoorzitter van deze partij, mr Rietkerk Hij zei, dat het kabinet in wezen nog maar een bescheiden aanzet geeft met de ombuiging van f 10 mrd in de groei van de collectieve sector
Als wij door de economische crisis gedwongen worden, aldus Rietkerk, op een lagere versnelling terug te schakkelen, dan is het toch een van de eerste vereisten er alles aan te doen om de uit de hand gelopen, stagnerende ontwikkelingen aan te pakken en die niet nog verder te versterken door een nog groter beslag van de overheid op de nationale middelen te bepleiten, bijv via extra uitbreiding van de werkgelegenheid in de kwartaire sector
Rietkerk verzette zich tegen de plannen van de vakbeweging voor een vrije vrijdagmiddag De loonkosten zouden daarmee nog eens extra worden verhoogd zonder een bijpassende produktiviteitsstijging
Ook verzette Rietkerk zich tegen een „substantiële vermindering" van de voorgestelde ombuiging, want het doel van deze ingreep, n! een structurele verbetering van de economie en de werkgelegenheid, zou daar volgens hem nog verder mee in de mist komen

De VVD'er bestreed de scherpe kritiek die oppositieleider Den Uyl op het kabinetsbeleid had geuit Hij meende dat het een volstrekte illusoire politiek zou zijn om de oplossingen te vinden in een onzekere matiging van de particuliere inkomens tot beneden het koopkrachtniveau
In de PvdA-plannen ziet Rietkerk het tegendeel ontstaan van een versterking van de marktsector De f 5,5 miljard die de PvdA minder wil ombuigen dan het kabinet, haalt zij namelijk vooral weg bij het bedrijfsleven door vermindering van de op grond van de Wet investeringsregeling, afschaffing van de „Hofstra-faciliteiten" voor ondernemingen en verlaging van de inflatiecorrectie, die vooral voor het midden- en kleinbedrijf van wezenlijke betekenis is, zei Rietkerk
De fractieleider van de VVD zei ook te betwijfelen of de regering met een gerust had zou kunnen rekenen op beperkingen van de loonstijging, die een resultaat zou moeten zijn van het arbeidsvoorwaardenoverleg tussen de sociale partners. Het „grote afwentelen" in het recente verleden toont de onzekerheid daarvan aan, zei hij.

De VVD-fractie acht het niet verantwoord de wel binnen het bereik liggende mogelijkheid tot ombuiging van de collectieve lastenstijging in te ruilen tegen een onzekere, vrijwillige loonmatiging, die verder zou gaan dan koopkrachthandhaving Desondanks zei de VVD-woordvoerder zich te kunnen voorstellen dat in het arbeidsvoorwaardenoverleg zou worden overeengekomen om de inkomens vanaf bijv f 70 000 per Jaar tot een bedrag ter grootte van de post incidenteel extra te doen beperken
Hij drong er sterk bij het kabinet op aan de voorstellen om de sociale verzekeringsuitkeringen met 0,5 pct per jaar aan te passen zo snel mogelijk te realiseren.
Deze voorstellen zijn volgens Rietkerk verantwoord, omdat geen enkele uitkeringstrekker er in koopkracht op achteruit zal gaan, in weerwil van wat door de oppositie wordt gezegd.
De „hetze' tegen de voorgestelde aanpassingen van de sociale verzekeringsuitkeringen gaat volgens Rietkerk alle perken te buiten Waarom zou iemand met een niinimum-uitkering minder ziekenfondspremie moeten betalen dan een werknemer met exact hetzelfde bruto inkomen?", zo vroeg hij zich af.
„Toch worden de mensen met hele en halve waarheden naar de demonstratie op het Malieveld gelokt", aldus Rietkerk
De zorg van de overheid in het beleid moet volgens Rietkerk aanmoedigend zijn, in plaats van ontmoedigend De overheid moet werk gaan maken van de „dekolonisatie" van de burger „Wij moeten af van de bestempeling van de mens als zwakkere en afhankelijke Op die manier worden wij allen tot cliënten en patiënten, tot kansarmen en onderliggenden "
Mr Rietkerk vroeg het kabinet ook te willen overwegen de gebruikers van welzijnsvoorzieningen meer als consumenten dan als verzorgden te gaan beschouwen, en van hen dan ook een passend financieel offer te vragen voor de diensten die hun worden geboden. De voorstellen tot vergroting van de eigen bijdrage in de gezondheidszorg zag de VVD-fractieleader als een aanzet in die richting, zulks in tegenstelling tot de kritiek die van de grootste regeringspartij, het CDA, in het Kamerdebat is geuit

Dr. Terlouw, de IK-fractievoorzitter van D'66, uitte in zijn rede bij de algemene beschouwingen zorgen over de mogelijkheden en de kwaliteit van de parlementaire besluitvorming in Nederland. Hij vroeg zich af of we, gelet op het opereren van belangengroepen, feitelijk wellicht in een corporatieve staat leven.
„Ons bezwaar is dat de politici zich laten overrompelen. Kabinet en parlement durven geen eigen oordeel meer uit te spreken zonder zich aan alle kanten in te dekken, zonder voortdurend angstige blikken te werpen op belangenorganisaties", aldus Terlouw.
Het betoog van Terlouw kwam voorts neer op kritiek op veel aspecten van de huidige verzorgingsstaat, die toekomstgeloof zijns inziens eerder afbreekt dan stimuleert. De regering is daarbij zo geobsedeerd door rendementsherstel dat zij aan de nieuwe samenlevingsproblemen als onder andere jeugdwerkloosheid, privacybescherming, meer rechten voor patienten in de gezondheidszorg, milieubehoud, niet of te weinig toekomt.

D'66 is tegen de voorgestelde kortingen op de sociale uitkeringen, zij wil hier wel de op zichzelf verdedigbare correcties (bijvoorbeeld geen vergoeding voor niet-betaalde premies of fiscale aftrek voor lasten die er niet zijn) voor de toekomst accepteren maar in geen geval met terugwerkende kracht.
Bezwaar hebben de Democraten ook tegen de temporisering van milieuverbetering, de invoering van het eigen risico in de gezondheidszorg (treft de zwakste groepen) en bezuinigingen op salarissen in de gezondheidszorg Zij zijn tegen een vrije vrijdagmiddag en zien — ook om de emancipatie ban man en vrouw te bevorderen — meer in vermmdering van arbeidsuren over de hele week
De dubbele kinderbijslag voor 16- en 17-jarigen moet blijven De begrote f 800 mln (tot '81) bij afschaffing ervan kan ook gevonden worden door in plaats daarvan de progressie naar kindertal af te schaffen en de kinderbijslag voor Jongere kinderen te verlagen
Uit de bijdragen van de kleine fracties bleek, dat SGP, GPV en DS'70 zich niet verzetten tegen de hoofdlijnen van het kabinetsbeleid in Bestek '81 en de begroting 1979. Tegenover hen staan de kleine linkse fracties, CPN, PPR en PSP, die de finanoieel-economische ombuigingen als middel tot werkgelegenheidsherstel verwerpen en ook niet effectief achten
De communisten, radicalen en pacifisten bekritiseerden ook eensgezind de defensieuitgaven en de verhoging daarvan als voorgesteld in de begroting

PPR-fractievoorzitter mevrouw Beckers diende een motie in die aan de actie van het Interkerkelijk vredesberaad een parlementaire vertaling wil geven. de regering wordt uitgenodigd te beginnen met de beeindiging van nucleaire taken van de Nederlandse strijdkrachten en de verwijdering van alle kernwapens uit ons land
Ook pleitte mevrouw Beckers voor een veel minder op economische groei en prestaties gebaseerde samenleving, waarin de solidariteit een veel duidelijker rol zou spelen en de wrevel van actieven jegens niet-actieven vervalt Kleinschaligheid en geringere afhankelijkheid van in- en uitvoer, meer zeggenschap, het afstand doen van verdere groei van particuliere inkomens en cocsumptie en een gerichte verbetering van investeringen zouden de kenmerken van de economische orde moeten zijn.

De PSP'er Van der Spek vroeg de regering in moties te onderzoeken hoe een ombuiging naar meer werkgelegenheid in de collectieve en semi-overheidssector gefinancierd kan worden, het beleid te richten op invoering van een zevenurige werkdag vóór 1981 en af te zien van de verhoging van 3% van het defensiebudget.
De communist Bakker karakteriseerde de kabinetsplannen als „de operatie goldrush" die geen enkele garantie biedt voor meer werk en die er alleen op gericht is om het „parasitaire kapitaal" van banken en grootindustriëen te spekken, waar de werkgelegenheid juist grotendeels wordt afgebroken.

SGP-fractievoosaitter dr. Abma toonde zich bezorgd over het hoge financierings-

tekort voor de ko ende jareii Hij vond m het regeringsbeleid geen visie en bezieling en vroeg premier Van Agt of liet ethisch reveil een droom geworden is Zeer ongewenst achtte Abma de aangekondigde verlaging van de leeftijd voor meerderjarigheid

Met de woordvoerders van het GPV en de Boerenpartij betreurde Abma dat de bede niet opnieuw m de Troonrede is opgenomen

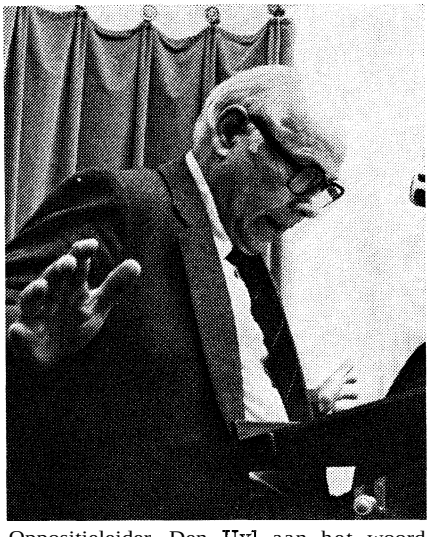
De heer Verbrugh (GPV) zag u einig verschil in de aanpak van de sociaal-economische problemen tussen het kabinet-Den Uyl en het kabinet-Van Agt Hij betreurde dat er geen nationale politiek is ontvouwd, maar verklaarde het eens te zijn met ren aantal belangrijke belasting- en ombuigingsvoorstellen.

Ook de heer Nijhof (DS'70) was het met de meeste kabinetsvoorstellen eens HIJ stelde voor een aanpak van de frictiewerkloosheid (spanning tussen vraag en aanbod van arbeid) m het arbeidsvoorwaardenbeleid te betrekken en deed een antal suggesties voor een nieuw beleid voor industriële vernieuwing en uitbreiding van werkgelegenheid.

Financiële specialisten

De financiele specialist van de PvdA-fractie Dolman, beschuldigde hel kabinet van een weinig daadkrachtig en zeer gemakzuchtig beleid. Het besef dat de ecoriomische positie van ons land zorgwekkend is, leeft in de eerste plaats onvoldoende bij de regering zelf, zei hij. „De werkloosheid ligt voor het eerst sinds twee jaar weer hoger dan 12 maanden tevoren. Het kabinet berust erin. Het heeft geen uiterste poging gedaan om die werkloosheid verder terug te dringen, zo min als het een poging doet om butgettair en monetair ve trouwen te wekken".

De door de regering gewenste soberheid wordt volgens hem door haarzelf weer ondermijnd door de mededeling dat het noch realistisch noch gewenst is erop te rekenen dat voor een reeks van Jaren grote groepen van de bevolking in koopkracht achteruit zullen gaan. Die inkomensachteruitgang treedt naar zijn mening wel op vcor de sociale-uitkeringstrekkers boven de sociale minima en ook voor de sociale minima wanneer tevens effecten in beschouwing worden genomen

Oppositieleider Den Uyl aan het woord gedurende de algemene politieke beschouwingen.

van de invoering van een eigen bijdrage en eigen risico voor het ziekenfonds en het laten bijdragen in de gezinszorg

Dolman kondigde aan dat zijn fractie een uitspraak van de Tweede Kamer zal vragen om deze maatregelen tegen te houden

Het grote verschil tussen Bestek '81 en het alternatieve plan van de PvdA zit in ue niaie van solidariteit, aldus ue socialist De PvdA vraagt via aftopping van de prziscompensatie een grotere bijdrage van de werkenden terwijl door lagere huurstijging en strakker prijsbeleid toch de koopkracht van de lagere en modale inkomens op peil gehouden zou kunnen worden Voor die sterkere loonmatiging is echter nodig dat andere maatregelen worden genomen een ongeplukte vermogensaariwasdeling een sociaal gerichte belastingpolitiek, een op peil houden van de sociale verzekeringen en een inkomensbeleid Dat laatste vond Dolman totaal onvoldoende

Hij noemde de uitgangspunten van het regeringsbeleid — de ramingen voor de uitvoerstijging, de incidentele loonstijging, de kosten op de ambtenarensalarissen, het financieringstekort, de noodremprocedure en de werkloosheia -- voor 1979 zo zwak, dat net kabinet zich bij voorbaat de ruimte voor bijstellingen en concessies heeft ontnomen

De financiele specialist van de CDA-fractie, drs Lubbers, stelae, dat arbeidskostenmatiging een noodzakelijke basisvoorwaarde is voor het sociaal-economische beleid, maar niet een toereikend instrument is

Bestek 81 mikt op particuliere inkomensmatiging. Als matiging zo geboden is dan mag, aldus Lubbers, een extra inspanning worden gevraagd van de hogere inkomens Het CDA acht in 1979 een beperking van de prijscompensatie gewenst De grens zal ergens moeten liggen tussen inkomens van 45 000 en 60 000 gulden Lubbers stelde verder voor een half procent van de prijscompensatie te bestemmen voor een fonds tot financiering van vervroegde uittreding. Het CDA stemt in met de voorgestelde ombuigingen in de collectieve sector

Beperking van de prijscompensatie voor de hogere inkomens zou het mogelijk maken minder om te buigen dan de voorgestelde tien miljard gulden in 1981. Toch doet het CDA hiervoor geen voorstel omdat minder ombuigen en een meer gericht beleid na 1979 afhangt van de werkelijke inkomensmatiging

Het CDA wil echter twee uitzonderingen maken, namelijk voor de woningbouw en de gemeenten De fractie vindt dat het programma voor de bouw van woningwetwoningen en voor de premiebouw moet worden bijgesteld Er is een dringende noodzaak om de dreigende woningnood in bepaalde steden aan te vatten In dit verband pleitte Lubbers voor optrekking van het huurwaardeforfait waardoor bezitters van duurdere woningen meer belasting gaan betalen Hij drong ook aan op een krappe vaststelling van de jaarlijkse huurverhoging die afgestemd zou moeten worden op de stijging van de loonkosten.

Het CDA, zei Lubbers, staat niet zonder meer positief tegenover het voorstel van de regering om de sociale uitkeringen drie jaar lang een half procent per half jaar te laten achterblijven bij de loonstijging. Te veel wordt de suggestie gewekt aldus Lubbers, dat er in het verleden zaken scheef gegroeid zijn en dat dit nu op de uitkeringen moet worden gekort

Als de regering de netto-netto-koppeling wil corrigeren, dan zegt het CDA: leg het netto-netto-verband en de wijze van verdere aanpassing wettelijk vast.

Lubbers zei dat ook de bruto-netto-problematiek bij uitkeringen hoven het minimumniveau bespreekbaar moet zijn. Hij stelde de vraag of het niet redelijk is de premielasten meer te verdelen over de uitkeringsgerechtigden. Hij meende dat er ook wel een bijdrage in de premielast van de niet-actieven mag worden gevraagd. Hij pleitte voor een optrekking van de door het kabinet voor de sociale rninirna toegezegde koopkrachtgarantie tot het niveau van de modale werknemer.

Sprekend over de ambtenarensalarissen zei Lubbers dat de CPA-fractie weigert mee te werken aan ombuigingsbedragen als die alleen gemotiveerd worden uit de noodzaak orn belangrijke bedragen te vinden. Het CDA vindt de door de regering voorgestelde ombuigingsbedragen in de sfeer van de overheidssalarissen zeker niet onredelijk.

Grote vraagtekens zet de CDA-fractie bij de honderd gulden eigen bijdrage voor zogenaamde niet-klinische voorzieningen in de gezondheidszorg.

Ook twijfelt de fractie aan de zogenaamde tien gulden per dag-regeling bij opneming in een ziekenhuis.

Volgens Lubbers moet het mogelijk zijn de werkloosheid al in 1979 te stabiliseren, zo niet te verminderen. Een expansief beleid zal stuiten op de grenzen van een aanvaardbaar financieringstekort. Het CDA vindt een tekort van zes procent van het nationale inkomen verantwoord en juist. Naarmate het beleid effect krijgt, de capaciteiten volledliger worden bezet en de investeringen weer aantrekken, zal dit tekort moeten dalen. Lubbers waarschuwde tegen een automatische noodremprocedure die in werking moet worden gezet als het financieringstekort boven zes procent dreigt uit te komen. Hij drong aan op open overleg met de Kamer wanneer zich forse tegenvallers voordoen en wees een automatische rem op de uitgaven af.

Het CDA stemt in met het belastingplan en vindt de honderd procent inflatiecorrectie op zichzelf rechtvaardig. Wel vroeg Lubbers zich af of het kabinet bereid zou zijn de belasting voor hogere inkomens te verhogen als er te grote tekorten ontstaan.

De VVD-fractie blijft onverkort vasthouden aan een ombuigingsplan van f 10 mrd, zo bleek uit de bijdrage aan het debat van de financiële specialist van deze fractie, de heer Th. H. Joekes. Joekes verklaarde, dat zijn fractie wel bereid is over alternatieven te praten, maar niet over de hoogte van de voorgenomen ombuiging.

Joekes vreesde dat verdergaande ,,bezuinigingen" in 1980 al onvermijdelijk zijn, tenzij de regering in dat jaar de druk van belastingen en premies weer laat oplopen, Gebeuren geen van beide, dan voorzag hij ,,een echte bom onder het financieringstekort".

Dat tekort bedraagt nu 6 procent. Het is echter de bedoeling, dat het in 1980 lager wordt. Joekes wees erop, dat de regering een deel van de meevallers die volgend jaar gebruikt kunnen worden om de overheidsuitgaven te verhogen, in 1980 niet weerom krijgt.

De VVD-woordvoerder wil over de gevolgen daarvan voor het uitgezette kabinetsbeleid meer duidelijkheid. Het liberale Kamerlid kwam met voorstellen om de ombuigingen te vergroten. Zo bepleitte

hij een snelle invoering van het kostwinnersbegrip voor de sociale uitkeringen (waardoor de uitkering voor jeugdige ongehuwden wordt verlaagd) en een efficiencybesparing van 1 à 1½ pct op elk departement Het kabinet heeft invoering van het kostwinnersbegrip pas voor het eind van de kabinetsperiode op het programma staan

Evenals de andere grote fracties bekritiseerde Joekes de vaagheid van het beleid om het volume van de sociale verzekeringen te beperken. Hij wenste een krachtiger beleid, o.m. via terugdringing van het ziekteverzuim vermindering van het werkloosheidsbestandaeel in oe arbeidsongeschiktheidswetten, integratie van Ziektewet en WAO, een ander arbeidsongeschiktheidscriterium en een aanscherping van het begrip pasende arbeid

Om te zorgen dat er ook meer mensen aan het werk worden geholpen, stelde Joekes o.m. voor een actiever arbeidsmarktbeleid, hoge prioriteit voor werkgelegenheidsprogramma's voor jongeren, een betere afstemming van arbeidsmarkt en onderwijs, het minder snel laten stijgen van het minimum Jeugdloon, een financiele prikkel tussen uitkering en loon, meer loonverschil tussen minimumloon en modaal loon en een betere betaling van onaangenaam werk

De VVD-fractie staat positief ten opzichte van een — ook door andere fracties voorgestelde — kortere werkweek die door de werknemer gedeeltelijk betaald wordt door minder loon

De VVD heeft minder bedenkingen tegen de invoering van een eigen risico van f 100 voor huisartsenhulp en een eigen bijdrage van een tientje per verpleegdag dan het CDA De mensen met een minimumuitkering mogen, volgens Joekes, echter niet door die f 100 onder de nullijn komen te zitten Ten aanzien van de f 10 eigen bijdrage pleitte hij voor een uitzonderingspositie voor chronisch zieken en gehandicapten.

Eveneens in tegenstelling tot het CDA is de VVD het met de regering eens dat de ,,korting" van tweemaal een half procent per jaar op de sociale uitkeringen terecht is, Joekes vroeg het kabinet wel om zo snel mogelijk met maatregelen te komen om het indexeringsmechanisme van de sociale uitkeringen te zuiveren

Ook op andere terreinen openbaarden zich meningsverschillen tussen de regeringsfracties De VVD wil dat de regering ophoudt met steun aan individuele bedrijven Die steun moet aan sectoren worden verleend die aanpassingsmoeilijkheden hebben

Het CDA meent dat die steun zeker voor regio's met grote werkloosheid moet blijven bestaan

De VVD wil, dat de f 500 miljoen in de pot van de WIR (investeringsrekening) die nog geen bestemming hebben, vooral worden besteed aan het stimuleren van technische vernieuwingen en produktvernieuwingen in bedrijven (innovatie). Arbeidsplaatsentoeslagen wijst de VVD af, terwijl Lubbers (CDA) daarvoor juist een uitvoerig pleidooi hield.

D'66 woordvoerder Engwirda kondigde aan, dat hij via een Kameruitspraak de regering wil dwingen op korte termijn een exportplan op te stellen dat gericht is op kwaliteitsverbetering van het Nederlandse exportpakket en op gerichte marktverkenning

Hij rekende de regering voor, dat de invoering van een 35-urige werkweek mogelijk is als de werknemers anderhalf uur salaris zouden inleveren tegen vijf uur korter werken en als de overheid een tijdelijke bijdrage zou leveren. Naar zijn schatting zouden met dit plan 10000 arbeidsplaatsen kunnen worden geschapen De D'66'er bepleitte voorts uitbreiding van het plan voor woningisolatie, waardoor 5000 meer banen zouden ontstaan en een aftopping van de prijscompensatie, die 13 000 meer arbeidsplaatsen zou opleveren

Regering houdt vast aan voornemens. CDA ontevreden. Moties

Na de eerste ronde van woordvoerders van de TK-fracties werd namens het kabinet geantwoord door premier Van Agt en de ministers Andriessen (financiën), Wiegel (binnenlandse zaken), Albeda (sociale zaken) en Van Aardenne (economische zaken).

Uit de antwoorden van de bewindslieden bleek, dal het kabinet onverkort aan het vuurgestelde beleid vasthield en op geen enkel punt toezeggingen wilde doen aan verlangens, die door de TK-leden waren geuit, met inbegrip van verlangens, die door het CDA naar voren waren gebracht.

Alleen minister Albeda wilde wel zeggen, dat, als hij in het overleg over de arbeidsvoorwaarden de zekerheid krijgt, dat er een extra inkomensmatiging komt, dit ertoe kan leiden om onderdelen van „Bestek '81" bij te stellen.

Deze terughoudendheid van het kabinet in het doen van toezeggingen veroorzaakte grote ontevredenheid bij de Tweede Kamer en met name in de CDA-fractie. In tweede instantie werd door de woordvoerders van de fractie een zeer groot aantal moties ingediend, waarover gestemd werd, nadat de regering in tweede termijn geantwoord had.

In het antwoord in tweede termijn bleek het kabinet een klein aantal toezeggingen te willen doen Deze betroffen huurverhoging van zeven naar zes percent, meer belasting boor bewoners van dure eigen huizen meer woningwetwoningen dan het kabinet van plan was te bouwen, minder belasting voor invaliden, geen eigen risico van honderd gulden in de ziektekosten, geen ziekenhuistieritje (althans niet van meet af aan), en wat onduidelijke toezeggingen over de sociale verzekeringen Er zal gekort worden, maar volgende maand wordt pas uitgemaakt hoeveel

De belangiijkste concessie echter was ddt CDA-miwster Andriessen (financien) niet eigenmachtig aan de noodrem mag trekken. De minister van financien heeft volgens de wet de bevoegdheid om de uitgaven van ministers te blokkeren als hij dat nodig bindt Hij moest het CDA beloven dat hij daarvan geen gebruik zou maken dan na raadpleging van het parlement

Aan minister Andriessen was in het debat gevraagd, hoeveel geld deze concessies kosten. Hij weigerde echter hierop dadelijk te antwoorden, maar beloofde het door zijn ambtenaren te laten uitrekenen en het resultaat aan de TK voor te leggen

In de wandelgangen werd gezegd, dat de minister de resultaten van het rekenwerk pas later wilde bekendmaken, omdat anders de VVD in politieke moeilijkheden zou komen De concessies zouden nl afbreuk doen aan het totaal van f 10 mrd aan ombuigingen, waaraan de VVD-fractie zegt te willen vasthouden

Een blik op de regeringstafel in de Tweede Kamer gedurende de algemene beschouwingen. Zittend v.l.n r. minister Wiegel, premier Van Agt en minister Andriessen. Premier Van Agt is in gesprek met minister Van Aardenne. Daarachter minister De Ruiter in gesprek met staatssecretaris Haars.

De belangrijkste van de ingediende moties en hun lotgevallen waren de volgende:

Aanvaard werd een motie-Lubbers, waarin werd uitgesproken dat voor volgend jaar de koopkracht dient te worden gegarandeerd tot het modale inkomen en dat voor de jaren daarna gelijke nornien zullen moeten gelden voor lager betaalde actieven en niet-actieven Vóór stemden de regeringspartijen, de kleine christelijke partijen en DS'70

Verworpen — op het nippertje — werd een motie van de PvdA. die beoogde de regering af te houden van korting op de sociale uitkeringen Vóor stemden 72 Kamerleden (PvdA, D'66, PPR, PSP, CPN, en vijf leden van het CDA), tegen 75

Ook verworpen werd een motie-D-n Uyl met daarin het voorstel de huurverhoging voor volgend jaar tot 5% te beperken Tegen waren de regeringspartijen, SGP, GPV en Boerenpartij

Aangenomen werd de motie-Lubbers, waarin de regering werd opgedragen de eigen bijdrage-regeling voor niet-klinische verstrekkingen opnieuw in overweging te nemen en in te passen in een plan tot kostenbeheersing in deze sector Voor waren de regeringspartijen, SGP, GPV, DS'70 en D'66 Een motie-Dolman (PvdA), waarin ongeveer hetzelfde werd gevraagd, kreeg ook voldoende steun

Rietkerk (VVD) zag een motie aangenomen waarin gevraagd wordt een studie te verrichten naar de verschillen in nettosalarissen bij bepaalde categorieën zogenaamde trendvolgers (gezondheidszorg, gesubsidieerde instellingen enz) en deze te vergelijken met functiegroepen in overheidsdienst.

Voldoende steun was er voor de motie-Aantjes die vraagt het aftappen van de prijscompensatie en het instellen van een fonds ten behoeve van vervroegde uittreding onder te brengen in het overleg over de arbeidsvoorwaarden Vóór waren de regeringspartijen, GPV, DS'70 en D'66.

Den Uyl kreeg de steun van de Kamermeerderheid voor zijn eis dat bij de woningbouw meer nadruk op de sociale sector wordt gelegd Drie Kamerleden waren tegen.

Verworpen werd de motie van Den Uyl, waarin de regering wordt gevraagd Bestek '81 opnieuw in overweging te nemen. Alleen de linkse partijen steunden zijn voorstel

Een motie van PPR-fractieleider-Beckers-De Bruijn over het sector-structuurbeleid werd aangenomen Dit houdt in dat er zo spoedig mogelijk een ontwerp van wet op dit terrein moet komen PPR, PSP, DS'70, PvdA en CDA waren vóór

De Kamer steunde ook een motie van Aantjes, waarin staat dat grotere druk op Zuid-Afrika moet worden uitgeoefend teneinde wijzigingen in het apartheidsbeleid te bewerkstelligen Ook werd de regering uitgenodigd in het kader van de EG en de VN te streven naar totstandkoming resp naleving van economische sancties.

Terlouw (D'66) kwam een paar stemmen tekort voor zijn motie, waarin werd gevraagd de prijscompensatie volgend jaar te beperken tot maximaal ƒ 450 per procent prijsstijging Voor waren PvdA, CPN, PPR, vijf CDA'ers, Boerenpartij en PSP (73-74)

Een ruime meerderheid van de Kamer weigerde een motie van de PPR met het verzoek de nucleaire taken van de Nederlandse strijdkrachten te beeindigen en alle kernwapens uit Nederland te verwijderen Voór stemden de PPR, PSP, CPN, 13 leden van de PvdA-fractie en drie CDA-leden

Met alleen de stemmen van PPR, PSP en CPN tegen werd een motie-Engwirda (D 66) aangenomen, waarin aangedrongen werd op het bevorderen van industriele vernieuwing

De regering moet in de op komst zijnde innovatienota concrete voorstellen voor zo'n beleid opnemen Daarnaast moet de regering een expertplan opstellen dat ertoe kan leiden dat het Nederlandse exportpakket kwalitatief wordt verbeterd en dat de overheidsorganisatie voor exportbevordering verbetert

Aan de stemmingen was een incident voorafgegaan omdat premier Van Agt bij de beoordeling van de motie-Aantjes over Zuid-Afrika zijn geestverwant had verweten letterlijk een passage uit een formatieakkoord van PvdA, CDA en D'66 van vorig jaar te hebben overgenomen. Mr. Aantjes nam dit zo hoog op dat hij om een extra lange schorsing vroeg en daarna namens zijn fractie verklaarde ,,enigszins gegriefd" te zijn door de woorden van de premier, die daarna zijn spijt betuigde.

Mr. Aantjes weigerde na afloop de premier te feliciteren, zoals de overige TK-leden deden, en zoals ook gebruikelijk is, maar verdween direct naar de fractiekamer van het CDA, waar de premier hem later opzocht.

Aanval Den Uyl op *CDA*

Oppositieleider Den Uyl besloot zijn bijdrage aan het debat met een felle aanval op het CDA.

Het CDA zal moeten kiezen tussen 100% steun aan het kabinet met de VVD of de alternatieven van de oppositie. Het kan niet tegelijkertijd de macht van een centrumpartij hebben en gedeeltelijk met plannen van de PvdA meegaan, aldus Den Uyl.

Hij zei de VVD haar in zijn ogen voorspelbare houding niet te verwijten. maar .,geraakt" te zijn door de teleurstellende positie van de christen-democraten.

Het kabinet handhaaft de 100% inflatiecorrectie, de korting op de sociale uitkeringen, de ,,grove maatregel" die de korting op de ambtenarensalarissen z.i. is, de f 10 daggeld voor eigen rekening in het ziekenhuis en in elk geval de beoogde opbrengst van het eigen risico voor fonds-patiënten. Het geeft geen zekerheid over aanvullend werkgelegenheidsbeleid in 1979, geen plan voor deeltijdarbeid of meer werk in de kwartaire sector en verlaagt de huurverhoging niet tot 5 (zoals de PvdA wil, en de VVD zegt te willen bezienj maar tot 6 procent.

Volgens Den Uyl is de vakbeweging in de Stichting van de arbeid via de door het CDA opgelegde kans voor extra inkomens-matiging (minlijn onder modaal) en de korting op de sociale uitkeringen per 1 jan. 1979 iets te reduceren in een ,,onmogelijke positie" gebracht. „De teerling is geworpen, dat is gebeurd dank zij de CDA-fractie", aldus Den Uyl, die zei in de toekomst alles te zullen vermijden .,wat dit CDA een schijn van achtbaarheid kan geven" (NRC/H'blad, De Volkskrant, Troiiw, Het Parool ANP)

BELGIË

OPENING ZITTING PROVINCIERADEN

Bij de aanvang van het nieuwe jaar van de provincieraden hebben de gouverneurs op 2 okt. de traditionele toespraalr gehouden.

I. Roggen (Brabant) handelde over de bescherming en de veiligheid van de staatsburger, kantte zich tegen de oprichting van één enkele rijkspolitie. vroeg wél een betere coördinatie onder de diverse politiekorpsen en -diensten. en zei dat een gemoderniseerde burgerwacht wellicht nuttig werk zou kunnen leveren, ook als helpster van de rijkswacht.

A. Kinsbergen (Antwerpen) maakte de balans op van de activiteiten van de culturele centra in de provincie. Hij waarschuwde voor een elitaire benadering, en zei dat de culturele centra levende en eigentijdse ontmoetingsplaatsen dienen te zijn. die open staan voor brede bevolkingslagen.

R. de Kinder (Oost-Vlaanderen) ging nader in op de economische crisis en zag de oplossingen vooral in een vernieuwing van het industrieel beleid en een nieuwe verdeling van de beschikbare arbeidsgelegenheid, met het oog op een doelmatiger bestrijding van de werkloosheid. Hij liet zich sceptisch uit over het nut van een verkorting van de arbeidsduur en van het terugzenden van de gastarbeiders, maar betoonde dat een beleid van immigratie ten voordele van buitenlandse arbeiders niet langer verantwoord was.

Ridder P. van Outryve d'Ydewalle (West-Vlaanderen) hield zijn 35ste en laatste toespraak als gouverneur. Hij kondigde zijn afscheid aan en handelde over de gouverneursfunctie. In het vooruitzicht van een staatshervorming, waarbij mogelijk de provincieraad en de bestendigde deputatie zouden worden afgeschaft, waarschuwde hij voor functieverlies van de gouverneur, die dan nog slechts ,,het gewillige instrument van het jacobijnse centralisme" zou zijn.

H. Vandermeulen (Limburg) sprak over ,,natuur en ruimtelijke ordening" en betreurde dat de overheid laat en schoorvoetend optreedt, zodat heel wat waarden onherroepe-

lijk dreigen verloren te gaan. De economische problemen van de provincie moeten worden opgelost, met eerbiediging van de ecologische waarden en beginselen. Inspraak bij de economische planning is daarbij noodzakelijk, maar de organisatie van die inspraak behoort tot de moeilijkste politieke en sociologische aspecten van de besluitvorming.

G. Mottard (Luik) herinnerde eraan dat het prinsdom Luik in 1980 duizend jaar oud zal zijn en handelde in dat verband over de geschiedkundige betekenis van het St-Lambertusplein in het stadscentrum van Luik en het daar aanwezige historische gebouwencomplex.

M. Vaes (Henegouwen) zette uiteen wat in de provincie edaan wordt om de arbeid humaner te maken.

P. Falize (Namen) lichtte de rol toe die de gewestelijke instellingen, en ook de intercommunales, z.i. kunnen spelen in een geregionaliseerde staat.

J. Planchard (Luxemburg) handelde over de economische ontwikkelingskansen van zijn provincie.

VICE-GOUVERNEUR VAN BRABANT OVERLEDEN

Mr. Leo Cappuyns, vice-gouverneur van de provincie Brabant, is op 4 okt. te Brussel overleden. Hij bekleedde zijn ambt sedert dec. 1963 en was speciaal belast met de toepassing van de taalwetgeving, de coördinatie van de ruimtelijke ordening in de Brusselse agglomeratie en de bevordering van de Europese en internationale functie van Brussel.

Geboren te Leuven op 20 juni **1920.** promoveerde hij er in **1943** in het Nederlands tot doctor in de rechten en slaagde tevens in het examen voor de grondige kennis van het Frans. Tot **1946** was hij advocaat. Daarna werd hij substituut van de krijgsauditeur te velde en reeds in **1947** substituut van de procureur des konings te Tongeren. In **1957** werd hij substituut van de procureur-generaal bij het hof van beroep te Luik, waar hij in de Franse rechtspleging openbaar aanklager was in moordzaken, o.m. in de Softenonzaak.

In november **1963** was hij de kandidaat van de socialistische partij voor het nieuwe ambt van vice-gouverneur van Brabant en een maand later volgde zijn benoeming. Vanaf zijn ambtsaanvaarding had hij af te rekenen met het verzet van die Franstalige politieke partijen en groepen, die gekant waren tegen de taalwetgeving van **1962-'63.** In het Nederlandstalige culturele leven van de hoofdstad was hij een opvallende figuur. Hij publiceerde talrijke rechtskundige artikelen en ontving in **1973** de Joost van den Vondel-prijs ,,om zijn vele verdiensten in de sociaal-culturele en economische opgang van Vlaanderen."

NIEUWE PDB-VOORZITTER

Clemens Drösch (48) werd eind september verkozen tot voorzitter van de Partei der Deutschsprachigen Belgier (PDB). Hij volgt Lorenz Paasch op, die fractieleider blijft in de Raad van de Duitse cultuurgemeenschap.
Drösch is leraar Duits en Nederlands aan het jezuïtencollege te Luik en woont in Eupen.

REFERENDUM OVER KERNCENTRALE

In de Waalse gemeente Groot-Andenne (16.000 inwoners) werd zondag 1 okt. door de gemeenteraad een referendum georganiseerd, waarin de bevolking zich kon uitspreken voor of tegen de bouw van een kerncentrale in Andenne en een elektrische krachtcentrale in Ohey. Tijdens de voorafgaande verkiezingscampagne stonden de elektriciteitsmaatschappij INTERCOM en de milieuverenigingen, gebundeld in Inter-Environnement-Wallonie (IEW) tegenover elkaar. INTERCOM verzocht de bevolking zich in het referendum te onthouden, omdat de beslissing over de eventuele bouw van een kerncentrale slechts over enkele jaren zal vallen. De tegenstanders van de kerncentrale organiseerden wekelijks vier tot vijf voorlichtingsavonden.
72,72% van de stemgerechtigden namen aan het referendum deel. In Andenne stemden **83%** tegen de bouw van de kerncentrale, 8,26% waren voor en er waren 2,35% onthoudingen. In Ohey stemden 89,97% tegen de centrale, 7% voor.
Na de stemming heeft IEW aangekondigd dat het referendum slechts de eerste stap is in een grootscheepse landelijke actie tegen de bouw van kerncentrales. Volgens IEW zijn er genoeg kerncentrales in België.

LIECHTENSTEIN

LID VAN RAAD VAN EUROPA

De Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa heeft op 28 september met grote meerderheid besloten om het vorstendom Liechtenstein toe te laten als 21ste lid.
Er was verzet gerezen tegen dit besluit voornamelijk van de kant van raadsleden die zeiden dat Liechtenstein eerst het vrouwenkiesrecht zou moeten invoeren voor het aanspraak kan maken op het lidmaatschap.
De mannelijke bevolking van Liechtenstein heeft tot tweemaal toe bij referendum het vrouwenkiesrecht verworpen. *(NRC/H'blad)*

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

ONDERTEKENING GERATIFICEERDE VERDRAGEN JICT PANAMA, VERDRAG VOOR SAMENWERKING VS EN 5 LATIJNSAMERIKAANSE STATEN

President Jimmv Carter verbleef op 16 juni in Panama waar de plechtige ondertekening van de geratificeerde Panamakanaalverdragen plaatsvond. (Voor de inhoud van de verdragen, zie pag. 524/3-'77 e.v.).
De ondertekening van de verdragen vond plaats door president Carter voor de VS en door president Omar Torrijos Herrera voor Panama.
Gasten waren de Columbiaanse president Alfonso Lopez Michelsen, de Costaricaanse president Rodrigo Caraza Odio, de Venezolaanse president Andres Perez en de premier van Jamaica Norman Manley.
In aansluiting aan de ondertekening vond een conferentie van de 6 presidenten resp. regeringsleiders plaats. Na afloop daarvan werd een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin o.a. stond dat de Panamakanaal-verdragen een vooruitgang van historische betekenis zijn. Deze verdragen, aldus de verklaring, symboliseren een principiële waardering voor de soevereiniteit van het betrokken land.
De verklaring gaat verder met de constatering dat de regeringsleiders van mening zijn dat de verdragen aantonen hoe in een nieuwe geest van coöperatie samengewerkt kan worden om de toekomst in overeenstemming te brengen met hooggestemde idealen.
Daarom beloven zij, aldus de verklaring, actief aan de onderlinge samenwerking en die met andere landen te gaan werken.
Om de zaak van de wereldvrede te dienen beloven zij het volgende:

1) actief te zijn om het Verdrag van ïiateiolco dat een verbod voor kernwapens in Latijns-Amerika inhoudt in Latijns-Amerika en het Caraïbisch gebied ingang te doen vinden;

2) de mechanismen van de VN en de OAS voor de handhaving van de vrede te versterken;

3) voor een effectieve regionale beperking van de conventionele wapens op basis van samenwerking tussen leveranciers en kopers te zorgen. De ondertekenaars zijn zeer

bezorgd over de verspilling van middelen, die voor de aankoop van wapens worden gebruikt en zij voelen zich zeer bemoedigd door het initiatief van de landen die de verklaring van Ayacucho hebben ondertekend;

4) de ondertekenaars beloven hun goede diensten en samenwerking aan te wenden voor de oplossing van internationale conflicten en voor het verminderen van de spanningen op liet halfrond;

5) zij beloven op basis van regelmatig en duurzaam contact elkaar te consulteren over internationale problemen met het doel de verschillen tussen de politiek van de verscheidene landen te verkleinen

Mensenrechten

Ten aanzien van het punt van de naleving van de mensenrechten werd het volgende afgesproken:

1) de autononiie van de Interamerikaanse Commissie voor Mensenrechten wordt versterkt;

2) men zal al het mogelijke doen om nog dit jaar de Amerikaanse Conventie voor de rechten van de mens in werking te laten treden. Welwillend hebben zij kennis genomen van het aanbod van Costa Rica om het Interamerikaanse Hof voor de Mensenrechten in San José te vestigen.

3) de mensenrechten en de grondrechten dienen overal verdedigd te worden;

4) een echte democratie te bevorderen;

5) via internationale organisaties voor de versterking van de rechtsbeginselen en de politieke, maatschappelijke en economische rechten van de Latijnsamerikaanse volkeren te werken,

Om de levensstandaard van de armen van de wereld te verhogen werd het volgende afgesproken:

1) een bijdrage te leveren om de honger en de armoede te verminderen;

2) zich in te zetten voor een spoedige afbouw van de GATT-onderhandelingen;

3) methoden te zoeken waarmee de prestaties, de groei, de rechtvaardigheid en de stabiliteit van de markten voor grondstoffen verbeterd kunnen worden en te pogen het internationale koffieverdrag, het internationale suikerverdrag en andere internationale verdragen over grondstoffen in werking te laten treden;

4) een actieve bijdrage te leveren aan het werk van de Interamerikaanse Ontwikkelingsbank en de Wereldbank;

5) steun te geven aan de Caricom, de Caraïbische groep voor samenwerking bij de economische ontwikkeling.

Carter spreekt tot *Amerikaanse* burgers in Panama

Op 17 juni hield president Carter een redevoering tot ca. 5000 van de ong. 40,000 Amerikaanse staatsburgers die in de Kanaalzone wonen en die voor het merendeel zeer bezorgd zijn over hun toekomst.

Carter zei dat hij begrip had voor de bezorgdheid van de bewoners van de Kanaalzone die dit gebied als hun vaderland beschouwen

„Het Amerikaanse volk en ik hebben waardering voor wat u hier doet. Het Amerikaanse volk en ik zijn bezorgd. om uw lot. Deze waardering en deze bezorgdheid zijn in de miljoenen woorden die over de verdragen gesproken en geschreven zijn niet duidelijk tot uitdrukking gekomen. Wij hebben geprobeerd deze gevoelens, zowel in de verdragen als in de daarbij behorende afspraken tot uitdrukking te brengen. De rechten van de Amerikaanse arbeiders zullen beschermd worden. De verdragen garanderen de werknemers: in het algemeen arbeidsvoorwaarden die niet ongunstiger zijn dan de huidige; het recht op collectieve onderhandelingen; het recht op voortijdige pensionering.

De Amerikaanse regering is tegenover u verantwoordelijk voor de volledige en rechtvaardige nakoming van de bepalingen van de verdragen.

Carter zei verder dat de Amerikaanse regering bij de onderhandelingen het uiterste heeft gedaan om de rechten en de welvaart en de veiligheid te garanderen. „Wij hebben bijvoorbeeld geprobeerd voor de duur van het verdrag de burgerlijke vrijheden die de Amerikanen zo hooghouden, te garandel-en."

In de additionele verdragen waren speciale bepalingen opgenomen over de strafrechtelijke gang van zaken en de garanties voor de processuele gang van zaken.

Carter zei dat hij in gesprekken met de Panamese autoriteiten erop gewezen had hoeveel waarde de Amerikanen aan deze bepalingen hechten. „Het zijn deze ongewone afspraken, die de diepste waarden weerspiegelen, die wij als een vrij volk hebben." „Wij beschouwen ze als een fundamenteel deel van onze overeenkomst met Panama."

(NZZ, IHT, Wireless Bulletin)

(Vor ber. pag 255/1)

President Carter en president Omar Torrijos van Panama ondertekenen in Panama City de Kanaalverdragen Op de achtergrond v l n r Andrew Young, Amerikaans ambassadeur bij de VN, Zbigniew Brzezinski, adviseur voor veiligheidszaken en John Sparkman voorzitter van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen

BANGLADESH

VORMING JAGODAL. ZIAUR RAHMAN TOT PRESIDENT GEKOZEN. NIEUW KABINET. SCHEURING AWAMI LIGA

Op 27 febr. maakte vice-president Abdus Sattar de vorming bekend van de Jatiyabada Ganotantrik Dal (Nationalistische Democratische Partij), die aangeduid werd met de naam Jagodal. Hoewel president Ziaur Rahman zich formeel niet met deze partij associeerde, werd die beschouwd als de kern van een breder politiek front, waarvan de vorming door de president zelf op 15 dec. 1977 was aangekondigd (pag. 173/1).
Eveneens in het kader van een voorzichtige liberaliseringscampagne, aldus DPA (27-3), werden politieke gevangenen vrijgelaten, bijv. 336 op 26 maart t.g.v. de 7de verjaardag van de onafhankelijkheidsverklaring, toen in totaal 637 gevangenen op vrije voeten werden gesteld.

Op 9 april verklaarde Ziaur Rahman dat er in december parlementsverkiezingen zouden worden gehouden. Tevens deelde hij mee dat hij zich kandidaat wilde stellen bij presidentsverkiezingen, die vòòr december moesten plaatsvinden.

Op 21 april maakte Ziaur Rahman, die tot president was benoemd door zijn voorganger Abusadat Mohammed Sayem bij diens aftreden op 21 april 1977 (pag. 303/3-1977), bekend dat op 3 juni presidentsverkiezingen zouden worden gehouden op basis van algemeen kiesrecht, teneinde de vestiging van een stabiele regering te vergemakkelijken en de weg voor de democratie te banen. Hij deelde mee dat de grondwet zou worden geamendeerd om de mogelijkheid te scheppen voor algemene verkiezingen, een soeverein parlement en een onafhankelijke rechterlijke macht, alsmede onì de president in staat te stellen zijn verantwoordelijkheden als voornaamste uitvoerder van de regering te vervullen met behulp van een ministerraad o.l.v. een premier. De beperkingen t.a.v. de politieke activiteiten zouden in fasen worden opgeheven, om vrije en eerlijke verkiezingen te waarborgen.

Op 23 april besloot de regering het 40 maanden oude verbod op het houden van politieke bijeenkomsten per 1 mei op te heffen, maar het demonstratieverbod werd gehandhaafd.

Eveneens op 23 april werd de voorzitter van de verboden Bangladesh Communist Party, de 78-jarige Moni Singh (pag. 172/3), op vrije voeten gesteld. Volgens de autoriteiten waren er, aldus *Le Monde* (6-5), toen nog ca. 500 „veroordeelde" politieke gevangenen, terwijl de president tegenover Le Monde verklaarde 12.000 politieke gevangenen te hebben vrijgelaten.

Terwille van de verkiezingscampagne ten gunste van president Ziaur Rahman vormde de Jagodal het Jatiyabadi Front met steun van de volgende rijf partijen:

1) De Moslem Liga o.l.v. Shah Azizur Rahman, welke onder het bewind van sjeik Moejiboer Rahman verboden was.

2) De pro-Chinese National Awami Party o.l.v. Mashiur Rahman, die onder sjeik Moejib gevangen zat.

3) De pro-Chinese Popular Unity Party o.l.v. Kazi Zafar Ahmed — een afsplitsing van de NAP.

4) De Labour Party o.l.v. Mantaus Abdul Matin, een islamitische socialistische partij.

5) Een organisatie, die de hindoe-minderheid vertegenwoordigde.

Tegenover Ziaur Rahman stonden negen andere kandidaten, van wie echter slechts één over een brede aanhang beschikte: generaal Mohammed Ataul Ghani Osmani, die tijdens de onafhankelijkheidsoorlog de troepen van Bangladesh aanvoerde. Hij was in 1975 uit de regerende Awami Liga getreden uit protest tegen de invoering van een presidentiële regeringsvorm en het voorgestelde een-partij-stelsel. Zijn kandidatuur werd gesteund door vijf partijen, die het Ganatantrik Oikya Jote (Democratisch Verenigd Front) vormden en waarvan de Awami Liga de belangrijkste was.

De Awami Liga was het intern niet over een kandidaat eens geworden en gaf haar steun toen aan generaal Osmani van de kleine Jatya Janata Party.

Het voornaamste geschilpunt in de verkiezingscampagne betrof de toekomstige regeringsvorm. Ziaur Rahman was voorstander van een presidentieel systeem en generaal Osmani van een parlementair stelsel.

Maar op 7 mei verklaarde de president dat het toekomstige parlement een soeverein orgaan zou zijn dat bevoegd was tot het uitvaardigen van wetten, het goedkeuren van de begroting, het afzetten van de president, het amenderen van de grondwet en het nemen van besluiten over het toekomstige regeringsstelsel en de wijze van verkiezing van de president.

Presidentsverkiezing

Bij de presidentsverkiezing van 3 juni bracht ca. 52% van de kiesgerechtigden zijn stem uit. Volgens de nagenoeg complete uitslag, die op 4 juni werd bekendgemaakt, kreeg Ziaur Rahman 15.765.740 en generaal Osmani 4.449.276 stemmen. Van de overige kandidaten bracht Hakim Maulana Khabiruddin

Een glimlachende president Ziaur Rahman tijdens zijn eerste persconferentie na zijn verkiezingsoverwinning op 3 juni.

Ahnied het met ca. 72.000 stemmen er het beste af.
Nog op 3 juni diende de Ganatantrik Oikya Jote een officiele klacht in bij de kiescommissie wegens onregelmatigheden, waarvan ook Osmani tijdens een persconferentie op 6 juni melding maakte. Buitenlandse waarnemers meenden dat er inderdaad enige onregelmatigheden hadden plaatsgevonden, maar dat die slechts van marginale invloed op het resultaat waren geweest.

Nieuw kabinet

Op 12 juni werd president Ziaur Rahman beëdigd en op 29 juni vormde hij een kabinet van 28 leden, dat in de plaats kwam aan de sinds 1976 bestaande raad van adviseurs. Het kabinet telde 16 vroegere adviseurs, 11 politici van het Jatiyabadi Front en een zakenman. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Defensie, financien, kabinetszaken, wetenschap en technologie — president Ziaur Rahman; justitie, parlementszaken en kiescommissie — vice-president Abdus Sattar, ,,senior minister", spoorwegen en wegtransport — Mashiur Rahman*, planning — Mirza Nurul Huda; arbeid en industrieel welzijn — Shah Azizur Rahman*, burgerluchtvaart en toerisme — Kazi Anwarul Haq, buitenlandse zaken — Mohammed Shamsul Huq, land- en bosbouw — Azizul Huq, jute — S M Shafiul Azam, voedsel — Abdul Momen Khan, bestuur — generaal-majoor M Majedul Haq, plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties — kapitein Abdul Halim Chowdhury*, energie, en waterstaat — B M Abbas, binnenlandse zaken — luitenant-kolonel A S M Mustafizur Rahman", hulp en rehabilitatie — Roshraj Mondal*; handel — Mohammed Saifur Rahman, industrie — Jamaluddin Ahmed, gezondheid en bevolkingscontrole — A Q M Badruddoza Chowdhury, onderwijs — Kazi Zafar Ahmed*; cultuur en sport — Shamsul Huda Chowdhury, havens, scheepvaart en riviertransport - kapitein Nurul Haq, olie en minerale rijkdommen — A Z. M Inayatullah Khan, PTT — Moudud Ahmed*, ontwikkeling arbeidspotentieel en sociale zaken — S A. Bari*; vrouwenaangelegenheden — mevr Amina Rahman*, landbeheer en landhervorming — Mirza Golam Hafiz*, visserij en veeteelt — K M Obaidur Rahman*; textiel — Abdul Alim*; voorlichting en omroep — Habibullah Khan*, openbare werken en stadsontwikkeling — Abdur Rahman*, staatsminister land- en bosbouw — Fashiuddin Mahtab*; staatsrninister gezondheid en bevolkingscontrole — M. A Matin*.

Scheuring in **Awami** Liga

Op 12 aug. trad in de Awami Liga een scheuring op over de kwestie van het één-partij-stelsel. Mizanur Rahman Chowdhury, de leider van de rechtervleugel van de partij, splitste zich van de partij af met zijn groepering, die hij de ,,ware en oorspronkelijke Awami Liga" noemde. Hij beschuldigde de oude partijleiding met voorzitter Abdul Malek Ukill van een afwijkende koers, doordat die een één-partij-stelsel en een presidentiele regeringsvorm steunde. Mizanur Rahman Chowdhury verwierp absoluut de mogelijkheid dat zijn groepering zich in de nabije toekomst achter president Ziaur Rahman zou scharen.
Maar de scheuring van de partij was wel een succes voor de president, aldus DPA (14-8). Volgens dit persbureau waren er vele aanwijzingen dat de president en zijn aanhangers de laatste maanden doelbewust ,,splijtzwammen" in de bestaande partijen hadden aangedragen. De *NZZ* (10-8) meldde reeds dat de president naar de mening van politieke waarnemers met toenemende intensiteit streefde naar een devaluatie en een uiteenvallen van de politieke partijen. In redevoeringen stelde hij dat de afgevaardigden van het toekomstige pa lement op grond van hun bekwaamheden gekozen moesten worden en niet vanwege hun lidmaatschap van een of andere partij. De parlementariers moesten ,,ernstig, eerlijk en onbaatzuchtig" zijn en daarbij kwam het niet op de ,,politieke etiketten" aan, aldus Ziaur Rahman kort tevoren tijdens een bijeenkomst in het district Faridpur. Ook de NZZ stelde dat de medewerkers en aanhangers van de president krachtige pogingen in het werk stelden om tweedracht in de bestaande partijen te zaaien. (*The* Tzmes, Financzal *Times,* Le Monde, *NZZ,* FAZ)

(Vor. ber. pag. 171 e.v.)

SRI LANKA

VORRIING KABINET-JAYAWARDENE. ANTI-TAMIL-ONLUSTEN. WIJZIGING GRONDWET MET INVOERING VAN PRESIDENTIEEL SYSTEEM. JAYAWARDENE PRESIDENT, PREMADASA PREMIER. NIEUWE GRONDWET

Na zijn overwinning bij de op 21 juli 1977 gehouden parlementsverkiezingen (pag. 465 e.v.-'77) vormde Junius Jayawardene, de leider van de United National Party (UNP), op 23 juli 1977 een kabinet, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Premier, defensie en planning — J. R. Jayawardene*; irrigatie, energie en autowegen — Gamini Dissanayake; buitenlandse zaken — A. C. S. Hameed; handel — Lalith Athulathmudali; openbaar bestuur en binnenlandse zaken — Mojntague Jayawickreme*; scheepvaart, luchtvaart en toerisme — mevr. Wimala Kannangara; onderwijs — N P. Wijeyeratna; financien — Ronnie de Mel; arbeid — kapitein C. P. J. Seneviratne, industrie en wetenschap — Cyril Mathew; plaatselijk bestuur, huisvesting en bouwnijverheid — R Premadasa*; culturele zaken — E L. B. Hurulle*; visserij — S. de S. Jayasinghe**; gezondheid — Gamini Jayasooriya; voorlichting en omroep — D B. Wijetunge; parlementszaken en sport — M. Vincent Perera; transport — H. M. Mohamed*, landbouw en bodembeheer — E. L Senanayake*; PTT — D. Shelton Jayasinghe; plantages — M D, H Jayawardene*. textielindustrie — Wijepala Mendis; justitie — K. W. Dewanayagam; sociale zaken — Asoka Karunaratne*; voedselvoorziening en cooperaties — S. B. Herath

Tevoren had Jayawardene zetels in het nieuwe kabinet aangeboden aan mevr. Sirimavo Bandaranaike en Maithripala Senanayake van de verslagen Sri Lanka Freedom Party (SLFP), aan N. M. Perera en Colvin de Silva van de trotskistische LSSP en aan het Tamil United Liberation Front (TULF), maar al deze partijen hadden het aanbod van de hand gewezen.

Onlusten. De *Tamils*

In gebieden rond Colombo en Kandy braken op 23 juli 1977 heftige politieke onlusten uit, die minstens 36 doden vergden, vooral onder SLFP-leden. Nadat de orde was hersteld werd een inmiddels Ingesteld uitgaansverbod weer opgeheven. Premier Jayawardene kondigde op 31 juli de Instelling van een commissie aan, die met een onderzoek naar de onlusten zou worden belast. Het rapport van deze commissie zou worden gepubliceerd met het tot dusver niet gepubliceerde rapport van het onderzoek naar de onlusten die op de verkiezingen van 1970 volgden.
Op 14 aug. kwam het in de Tamil-stad Jaffna tot botsingen tussen Tamils en de politie. De daarop volgende onlusten, die ontaardden in aanvallen van Singalezen op de Tamil-minde heid, breidden zich naar het zuiden uit, totdat een groot deel van het land erdoor werd aangetast. Op 20 aug. bereikte de onrust Colombo. Die dag kondigde de regering voor het hele land een uitgaansverbod van 35 uur af, dat inging op 17.00 uur en duurde tot 22 aug. te 4.00 uur. Op 31 aug. verklaarde de regering dat de toestand weer normaal was en werd het uitgaansverbod, dat sinds 22 aug. alleen voor de nacht gold, opgeheven. Toen waren volgens officiële cijfers 125 mensen om het leven gekomen, o.w. 97 Tamils en 24 Singalezen. Ca. 4.000 personen waren gearresteerd.

(* = nieuw).

* leden UNP-kabinet **(1965-'70)**
** na het overlijden van S. de S. Jayasinghe op 26 september **1977** werd de portefeuille van visserij overgenomen door Festus Perera.

Omstreeks 40.000 Tamils waren in vluchtelingenkampen ondergebracht, van wie de meeste in Jaffna; andere Tamils verbleven in kampen in Kandy en in Colombo (10.000).
Over de Tamils berichtte *Reuter/RC/H'blad)* **(30-7-1977)** u a..

,,Het staat wel vast dat het Tamil Verenigd Bevrijdingsfront (TULF) na zijn successen bij de vorige week (21 juli 1977) gehouden verkiezingen m Sri Lanka zijn eis betreffende een onafhankelijke Tamilstaat met meer kracht naar voren zal brengen. Het Front behaalde 17 zetels in de noordelijke en oostelijke provincies en kwam als de op één na grootste partij in het land uit de bus.
De vakbewegingsvleugel van het Front, het Ceylonese Arbeiderscongres (CWC), won één zetel in het centrale heuvelland, waar hij de belangen vertegenwoordigt van zo'n 750.000 Tamils van Indiase afkomst die daar op de uitgestrekte thee- en rubberplantages werken.
De twee miljoen Tamils in Sri Lanka wonen hoofdzakelijk in het noorden in de buurt van Jaffna en langs de oostkust tot voorbij de havenstad Trincomalee.
Het separatistische TULF werd in 1972 opgericht als gevolg van een groeiend gevoel van ontevredenheid onder de Tamils over de behandeling als tweederangs burgers door de Singalezen, die de meerderheid van de bevolking vormen.
In zijn verkiezingsmanifest eiste het TULF een mandaat voor de vestiging van een soevereine, onafhankelijke staat Tamil Eelam in de ,,vanouds Tamil sprekende gebieden" van Sri Lanka ,,teneinde onze vrijheid terug te winnen". De Tamilbevolking zou haar recht op zelfbeschikking moeten uitoefenen door op het TULF te stemmen aldus het manifest.(...)
Tamilleiders beschouwen het uitroepen van de onafhankelijkheid van Ceylon in 1948 door Engeland louter als een wisseling van overheersers voor hun eigen bevolkingsgroep — een overdracht van de macht aan de Singalezen. (...)
Volgens het TULF worden de Tamil-gebieden door de Singalezen gekoloniseerd: er wonen nu al meer dan 180.000 Singalezen in het noorden tegenover slechts 10.000 in 1948.
Het manifest ,,Geleidelijk worden de Tamils uitgedund en een minderheid, zelfs in hun eigen thuislanden, als gevolg van de kolonisering door de Singalezen" (..)
De voornaamste klachten van de Tamils richten zich op de discriminatie bij het zoeken van werk en in het onderwijs en op gebrekkige ontwikkeling van de gebieden waar zij wonen
Ze wijzen erop dat de Tamils zowel Singalees als hun moedertaal moeten leren, terwijl de Singalezen geen Tamil hoeven te spreken.
In 1958 ontstonden er in Colombo en enkele andere steden rellen tussen Tamils en Singalezen (zie pag 14077), maar sindsdien zijn er geen ernstige botsingen tussen de twee bevolkingsgrcpen meer geweest. (...)
Aan de Tamil-Singalese kwestie zit ook een godsdienstig aspect De meeste Tamils zijn hindoes en het merendeel van de 10 miljoen Singalezen boeddhisten. TULF-leiders zeggen bezorgd te zijn dat de nieuwe regeringspartij van Sri Lanka een boeddhistische staat zal maken,
In het UNP-verkiezingsmanifest staat onder meer dat ,,Sri Lanka zijn iidentiteit en beschaving 2500 jaar lang ononderbroken heeft bewaard dank zij de verenigde en inspirerende invloed van het boeddhisme..." Verder zegt de UNP dat zijn grondwetswijzigingen ervoor zullen zorgen dat „de godsdienst van de meerderheid van de bevolk in^ zijn rechtmatige plaats zal krijgen en dat het tot de plicht van de staat wordt het boeddhisme te beschermen en te bevorderen'. Tegelijkertijd doet de UNP de toezegging dat ,de gerechtvaardigde rechten van alle andere godsdiensten gewaarborgd zullen worden..."

Reeds in juni 1977 hadden Tamil-woordvoerders gemeld dat honderden Tamil-arbeiders op theeplantages m de centrale provincies door gewapende benden waren aangevallen en dat hun huizen waren verwoest; ook zou een Tamil bij een protestdemonstratie door de politie zijn doodgeschoten Volgens Reuter-NRC/H'blad zou in de streek rond Jaffna een aantal politieke moorden zijn gepleegd. Zo werden twee politieagenten op klaarlichte dag voor de ogen van tientallen omstanders door Tamil-longeren vermoord.

De onlusten op 14 aug. begonnen naar verluidt toen politiemannen in Jaffna een schoolfeest bijwoonden waar zij zonder te betalen dronken werden en omstanders lastig vielen, waarna zij een pak slaag opliepen. Er volgden op 15 en 16 aug. botsingen tussen de politie en de burgerbevolking, waarbij een politieman werd gewond en vier demonstrerende burgers door de politie werden doodgeschoten Tijdens de ongeregeldheden werden de markt en regeringsgebouwen in brand gestoken, volgens sommigen door Tamils, volgens anderen dom de politie. Nadat in de omliggende Singalese gebieden geruchten waren verspreid dat de Tamils boeddhistische tempels in brand hadden gestoken en Singalezen, o w. priesters en vrouwen, hadden vermoord, werden in Anuradhapura huizen en winkels van Tamils in brand gestoken en geplunderd Toen de trein uit Jaffna met bestemming Colombo in Anuradhapura aankwam, werd die door relleiischoppers bestormd, waarbij enkele Tamil-passagiers werden vermoord. Tijdens het verdere verloop van de reis naar Colombo meldden de rellenschoppers op elk station dat Tamils Anuradhapura hadden aangevallen Als gevolg daarvan braken in de gebieden langs de spoorlijn anti-Tamil onlusten uit.
Tijdens het op 20 aug. afgekondigde uitgaansverbod werden duizenden Tamils geevacueerd Op 24 aug kwam een massale evacuatie op gang en op 28 aug. gelastte premier Jayawardene de Air Ceylon gratis vluchten voor Tamils naar Jaffna, Trincomalee of Batticaloa uit te voeren

In een op 24 aug. uitgegeven communiqué beschuldigde de regering de SLFP ervan impliciet verantwoordelijk te zijn voor de onlusten. „Het schijnt dat sommigen die aan de macht waren en die macht nu hebben verloren, hebben getracht de pogingen van de regering om snelle hulp aan de massa van het volk te bieden tegen te werken."
Verscheidene bronnen meldden dat een gedeelte van de politie tijdens de brandstichting en plundering niet was opgetreden. The *Financial Times* (25-8-'77) stelde o.a.: ,,In de voorbije zeven jaar zijn de lagere echelons van de politie aangevuld met aanhangers van mevr. Bandaranaike's regering, en ten minste een deel van ie politie schijnt nog met haar zaak te sympathiseren..."

Op 29 aug. verklaarde mevr Bandaranaike dat de onlusten een logisch gevolg waren van de onlusten die onmiddellijk na de verkiezingen hadden plaatsgevonden en waarbij honderden van haar aanhangers hun bezittingen hadden verloren, terwijl minstens 30 van hen waren gedood. Bericht werd dat verscheidene prominente SLFP-leden i.v.m de onlusten waren gearresteerd, o.w. Leslie Tenne (de particuliere secretaris van de president), Tikiri Banda Tennekoon (de vroegere minister van cultuur) en kolonel Anurudha Ratwatte (de voormalige veiligheidsadviseur van mevr. Bandaranaike).

Op 2 sept. verklaarde premier Jayawardene, die de dag tevoren met TULF-leider Appapillai Amirthalingam besproken had, dat zijn regering niet zou toestaan dat de kwestie van een afzonderlijke Tamil-staat zou worden besproken tijdens de voorgestelde conferentie van alle partijen over de Tamil-kwestie. Die conferentie zou zich concentreren op Tamil-klachten over werkgelegenheid, taal, onderwijs en de vestiging van Singalezen in Tamil-gebieden. Ook de officiële taalwet van 1956, waarbij het Singalees tot de enige officiële taal werd verklaard, zou niet worden afgeschaft.

Maar op 10 okt. zei de premier dat de regering wenste dat elk kind Singalees, Tamil en Engels zou leren in het belang van de harmonie tussen de gemeenschappen.

Op 10 nov. werd de vroegere opperrechter M. C. Sansoni belast met de leiding van een onderzoek naar de anti-Tamil onlusten van augustus.

Op 2 dec. werd een amendement op de wet i.z. plaatselijke verkiezingen door het parlement goedgekeurd, waardoor plantage-arbeiders van Indische afkomst het recht kregen bij plaatselijke verkiezingen hun stem uit te brengen.
TULF-leider Amirthalingam verklaarde op 18 dec. dat premier Jayawardene de Tamils had verzekerd dat alle problemen rechtvaardig en eerlijk zouden worden opgelost, en dat hem een eerlijke kans geboden moest worden om dat te doen.
Met het oog op het voortduren van een wijdverbreide onrust, vooral onder studenten en Tamil-jongeren, en het toenemend aantal overvallen

door gewapende benden (die een politiek motief zouden hebben), verbood de regering op 28 nov. alle politieke straatdemonstraties en op 29 dec. alle stakingen ter ondersteuning van politieke eisen.
Vanaf begin jan. 1978 vond aan de universiteiten een serie studentenstakingen plaats, die gepaard ging met onderlinge botsingen, uit protest tegen dooor de regering ingevoerde wijzigingen in de universitaire toelatingsexamens. Die moesten een eind maken aan de voordelen die de Singalezen ten koste van de Tamils genoten.

Wijziging zetelverdeling parlement

Bij een tussentijdse verkiezing op 12 sept. 1977 won de UNP de zetel die door het overlijden van een kandidaat kort voor de algemene verkiezingen vacant gebleven was. De TULF-afgevaardigde, M. Kanagaratnam*, sloot zich op 19 dec. bij de UNP aan, waardoor het totaal aantal zetels van deze partij op 141 kwam, en dat van TULF op 17.
Intussen had het enige onafhankelijke parlementslid zich aangesloten bij de SLFP, die daardoor op 9 zetels kwam. De resterende zetel bleef bezet door S. Thondaman, de voorzitter van het Ceylon Workers Congress (CWC), de vakbond van plantage-arbeiders van Indische afkomst.

Vrijlating politieke gevangenen

Op 7 okt. 1977 aanvaardde het parlement een motie ten gunste van een amnestie voor allen die veroordeeld waren voor hun rol in de opstand van 1971 (pag. 333/2 - '71). Rohan Wijeweera, de leider van de Janatha Vimukthi Peramuna (JVP) — het volksbevrijdingsfront dat de opstand had geleid —, die in 1974 tot levenslange gevangenisstraf was veroordeeld, werd op 2 nov. op vrije voeten gesteld samen met 135 anderen, die i.v.m. de opstand gevangen zaten.

Wijziging grondwet

Op 4 okt. 1977 aanvaardde het parlement met 128 (UNP en CWC) tegen 0 stemmen een amendement op de grondwet van 1972, waardoor het bestaande systeem (waarbij de president van de republiek door een premier werd benoemd en op diens advies handelde) werd vervangen door een presidentieel systeem, waarbij de president door het volk zou worden gekozen, als hoofd van de regering zou fungeren en door een premier zou worden bijgestaan. Die wijziging was tijdens de campagne voor de parlementsverkiezingen door de UNP bepleit. De voornaamste oppositiepartijen, de TULF en de SLFP, waren er tegen en namen ook niet aan de stemming deel. De voornaamste bepalingen van het amendement waren:

- De president is hoofd van de regering en hoofd van de uitvoerende niacht.
- De president heeft het recht parlementszittingen te allen tilde bij te wonen. Als hij lid van het parlement is, moet hij bij zijn ambtsaanvaarding zijn parlementszetel opgeven
- De president wordt door het volk voor een ambtstermijn van 6 jaar gekozen en hij mag zijn ambt niet meer dan twee achtereenvolgende termijnen vervullen. (Daarbij telt een interim-terinijn niet mee.)
- Als de president tijdelijk niet in staat is zijn ambt uit te oefenen (bijv. door ziekte of afwezigheid) fungeert de premier als president en benoemt de president een andere minister tot waarnemend premier.
- Als de president vóór het einde van zijn ambtstermijn aftreedt, kiest het parlement een van zijn leden tot president. Die vervult het ambt slechts gedurende de niet verstreken periode van de lopende ambtstermijn.
- De premier, die in functie is bij het in werking treden van dit amendement, wordt geacht tot president te zijn verkozen, en hij vervult zijn ambt gedurende zes jaar.
- De president is lid en hoofd van het kabinet en hij blijft ook bij ontbinding van het kabinet in functie. Hij benoemt tot premier dat lid van het parlement dat z.i. het vertrouwen van het parlement geacht wordt te genieten.
- De president benoemt de ministers uit de leden van het parlement en hij belast hen met hun taken.
- Elke kiesgerechtigde ouder dan 30 jaar kan door een erkende politieke partij tot kandidaat voor het presidentschap worden benoemd.

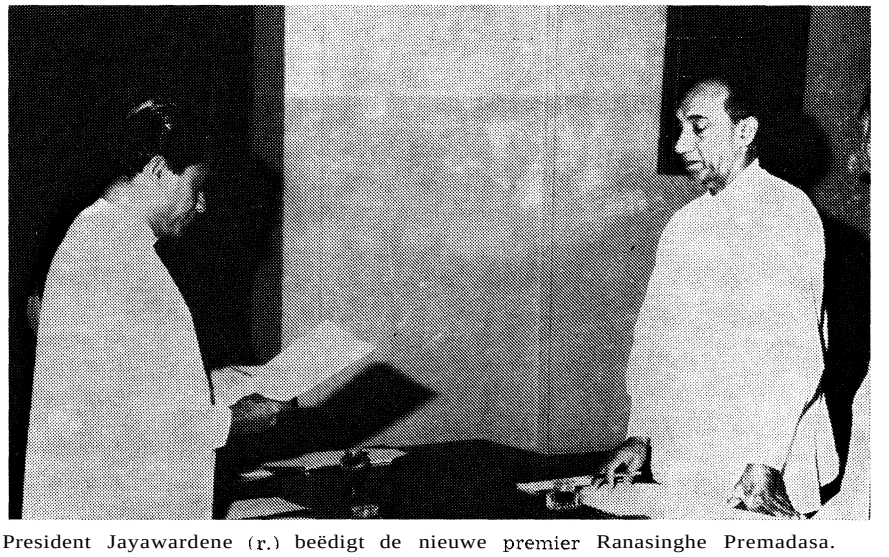
Jayawardene president

Op 4 febr. 1978, de 30ste vei-jaardag van de onafhankelijkheid, werd de premier, J. R. Jayawardene, als president beëdigd tijdens een plechtigheid in Colombo, die ondanks de boycot van TULF en SLFP door een half miljoen mensen werd bijgewoond. Daarmee volgde Jayawardene de 80-jarige William Gopallawa op, die het presidentschap sinds 1972 vervulde na eerder 10 jaar als gouverneur-generaal te hebben gediend.

Junius Richard Jayawardene werd op 17 sept. 1906 geboren als zoon van een opperrechter. Hij studeerde rechten en was advocaat tot 1943, toen hij lid van de staatsraad werd voor het Ceylon National Congress. Bij de vorming van de UNP in 1946 werd hij tot penningmeester gekozen. Nadat Ceylon in 1948 onafhankelijk geworden was, werd Jayawardene minister van financiën (1948-'53) en minister van landbouw en voedselvoorziening (1953-'56). Daarna wijdde hij zich vier jaar aan de UNP. Van maart tot juli 1960 was hij minister van financiën, voorlichting, plaatselijk bestuur en huisvesting, waarna hij tot 1965 als plv. leider van de oppositie optrad. Vanaf 1965 was hij staatsminister tot 1970, toen de UNP opnieuw oppositiepartij werd. In 1973 volgde hij Dudley Senanayake op als voorzitter van de UNP. Aan het boeddhisme, zijn religie, wijdde hij enkele publikaties.

Premadasa premier

Op 6 febr. benoemde de nieuwe president de 53-jarige Ranasinghe Premadasa tot premier. Deze behield de portefeuilles van plaatselijk bestuur, huisvesting en bouw-

President Jayawardene (r.) beëdigt de nieuwe premier Ranasinghe Premadasa.

* Kanagaratnam raakte in februari 1978 gewond bij een aanslag voor zijn woning in Colombo, die aan jonge TULF-extremisten werd toegeschreven.

nijverheid. Ook de andere leden van het kabinet werden opnieuw benoemd, waarbij Jayawardene zelf de portefeuilles van planning en defensie in eigen beheer hield.

Anti-terreurwetten

Op 19 mei keurde het parlement met 131 tegen 25 stemmen een wetsontwerp goed dat de Tamil Tiger Liberation Movement en soortgelijke organisaties verbood. Kort tevoren had het parlement ook speciale bepalingen m.b.t. de strafrechtelijke procedure goedgekeurd op grond waarvan o.a. het recht op borgtocht voor de ernstige misdrijven verviel. Beide maatregelen om het toenemend terrorisme te bestrijden zouden voorlopig voor één jaar gelden

Volgens The Financial Times (16-5) waren de maand tevoren vijf Tamil-politie-officieren vermoord. De verantwoordelijkheid daarvoor was opgeëist door de Tamil New Tigers Movement.

Nieuwe grondwet. Steun CWC. Wijziging kabinet

Op 16 aug. keurde het parlement in derde en laatste lezing met 137 tegen 0 stemmen een nieuwe grondwet goed. De oppositiepartijen boycotten de procedure en namen niet aan de stemming deel, behalve de CWC. Op 7 sept. trad de nieuwe grondwet in werking tijdens een plechtige parlementszitting waarop president Jayawardene de constitutie afkondigde. De zitting werd door het TULF en de SLFP geboycot. Het enige nog bruikbare toestel van Air Ceylon werd die dag op het vliegveld van Colombo in brand gestoken, een actie waarvoor de verantwoordelijkheid werd opgeëist door de „Liberation Tigers of Thamil Ealam", aldus The Times (15-9). Bij een linkse demonstratie tegen de nieuwe grondwet raakten 15 personen door het optreden van de politie gewond.

Daarentegen had de grondwettelijke verandering de steun gekregen van het Ceylon Worker's Congress, dat ca. 400.000 plantage-arbeiders van Indische afkomst als leden telt. De uitvoerende raad van het CWC verklaarde op 5 september dat de nieuwe grondwet voor het eerst „het volk van Indische afkomst de gelegenheid verschaft in de hoofdstroom van het nationale leven te komen". De raad bekrachtigde het optreden van het enige CWC-parlementslid Thondaman, die aan het beraad in de commissie welke de grondwet opstelde had deelgenomen en die ervoor had gestemd. Voorts machtigde de raad Thondaman de uitnodiging van president Jayawardene te aanvaarden om tot het kabinet toe te treden. Deze besluiten van het CWC betekenden de definitieve breuk met het TULF.

Op 7 sept werd Thondaman benoemd tot minister zonder portefeuille en belast met plattelandsontwikkeling. Tegelijk werd de 29-jarige Ranil Wickremasinghe minister van jeugd en werkgelegenheid en werd Tissa de Alwis benoemd tot staatsminister belast met voorlichting, luchtvaart en toerisme.

De nieuwe grondwet, waaronder Sri Lanka een „democratische socialistische republiek" wordt, versterkt de macht var, de president. Deze is thans, zoals een van zijn adviseurs het formuleerde, „in staat beslissend te handelen en ook onpopulaire beslissingen te nemen, zonder onderworpen te zijn aan de zich van dag tot dag wijzigende stemmingen van een gekozen wetgevende vergadering".

De president kan elke minister benoemen en ontslaan, terwijl hijzelf elke portefeuille naar believen kan beheren.

De president heeft het recht tot ontbinding van het parlement, waardoor een werkelijke oppositie tegen hem moeilijk wordt. Maar hij kan van dat recht geen gebruik maken als het parlement een „impeachment"-procedure voor zijn afzetting is begonnen.

Het parlement wordt voortaan niet meer volgens een meerderheidskiesrecht gekozen, maar volgens een systeem van evenredige vertegenwoordiging. Dit is volgens The Times (18-8) de „crux" van de hele zaak. De regering stelt dat mevr. Bandaranaike van de SLFP tegen de nieuwe grondwet is, omdat die haar zal beletten opnieuw aan de macht te komen via een minderheid aan stemmen. Maar de toepassing van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging zal het voor elke partij uiterst moeilijk maken een tweederde meerderheid in het parlement te verwerven, die nodig is voor een wijziging van de grondwet.

Door een op 16 aug. aanvaard amendement werd de bepaling geschrapt dat bii een enkelvoudige meerderheid voor een constitutionele -wijziging die wijziging alsnog via een referendum kon worden goedgekeurd.

In andere kwesties kan de president echter zelf elk door het parlement verworpen wetsontwerp aan een referendum onderwerpen. De goedkeuring van het electoraat kan worden verkregen door een absolute meerderheid van de geldige uitgebrachte stemmen of door niet minder dan een derde daarvan als het totaal aantal geldige stemmen niet tweederde van de geregistreerde kiezers te boven gaat.

Tussentijdse verkiezingen zijn afgeschaft. Als een parlementslid sterft, zal de leider van zijn partij zijn opvolger aanwijzen. Elke afvallige verliest automatisch zijn zetel. Zo kan de huidige samenstelling van het parlement niet warden gewijzigd tot de volgende verkiezingen in 1983.

Voorts is in de nieuwe grondwet bepaald dat de kleinere partijen minstens 12% van de stemmen in een kiesdistrict moeten ontvangen, willen zij voor vertegenwoordiging in het parlement in aanmerking komen. Daardoor worden de linkse radicalen feitelijk uit het parlement gestoten, aldus The Times.

Als het nieuwe stelsel bij de algemene verkiezingen van 1977 had gegolden, dan zou de UNP, die toen 51% van de stemmen verwierf, slechts 93 zetels hebben gewonnen, aldus The Financial Times (6-9), in plaats van de 139 die toen werden verkregen.

De leider van de trotskistische LSSP, N. M. Perera, verklaarde: „Dit is een constitutionele verandering om aan elke constitutionele verandering een eind te maken", en mevr. Bandaranaike noemde de nieuwe grondwet het „handvest van een dictatuur". Maar premier Premadasa stelde juist dat de constitutionele garanties voorkwamen dat fundamentele rechten van het volk afgenomen konden worden door een toekomstige regering, zoals die van mevr. Bandaranaike tijdens de noodtoestand deed.

De grondwet bevat garanties betreffende de fundamentele mensenrechten van alle burgers, ook van de statenloze Tamils van Indische afkomst, en waarborgt de erkenning van het Tamil als een van de nationale talen. Maar TULF-leider Amirthalingam zei: „De gelijkheid van de twee naties is door de nieuwe grondwet niet verzekerd." (The Times, The Fznancial Times, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 465 e.v. - 1977)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TINDEMANS VALT OVER STAATSHERVORMING

De Belgische eerste-minister, *Leo Tindemans,* heeft op 11 oktober in de Kamer het ontslag van de regering aangekondigd. Het kabinet dat op een coalitie van christen-democraten, socialisten, Volksunie en FDF steunde, had het vertrouwen van de Kamer verkregen op 9 juni 1977. Aanleiding tot de crisis vormde een meningsverschil tussen de premier art een gedeelte van zijn parlementaire meerderheid over het wetsontwerp op de staatshervorming.

De bespreking van dit wetsontwerp in de bijzondere kamercommissie was in de zomer op niet geringe moeilijkheden gestuit (pag. 552/2). Nadat de commissieleden er niet in geslaagd waren het ontwerp binnen de vastgestelde termijn goed te keuren en, overmand door vermoeidheid, het onderzoek op 10 aug. hadden opgeschort om op reces te gaan, werd het commissiewerk op 4 sept. hervat. De commissie raakte het op 6 sept. eens over de — vlak vóór de opschorting gerezen — betwisting betreffende de mogedijkheid voor de gemeenschaps- en gewestraad om samen te vergaderen. De Franstaligen stemden ermee in, dat de twee raden gezamenlijk zouden kunnen vergaderen. In ruil daarvoor werd door de Vlamingen in de commissie aanvaard, dat de gemeenschappelijke vergadering niet in Brussel zou mogen plaatshebben. Deze laatste toegeving zette echter kwaad bloed bij de Vlaamse tegenstanders van het wetsontwerp; zij beweerden dat daardoor de administratieve fusie van de twee raden tot één Vlaams parlement onmogelijk werd gemaakt, aangezien de gemeenschapsraad zou zetelen te Brussel en de gewestraad in het Vlaamse gewest. Ook staatssecretaris De Bondt stnibbelde tegen, zodat de regering op 8 sept. het incident diende uit te praten.

Zij onderschreef uiteindelijk het akkoord dat in de commissie was bereikt onder de voorzitters van de regeringsgezinde fracties. en premier Tindemans verantwoordde het als volgt:

„Het ontwerp van amendement bij art. 26 dat werd voorgelegd aan de regering en resulteert uit een overeenkomst onder de voorzitters van de meerderheidspartijen, betekent een betere weergave van de geest van het Egmontpact. De regering zal zich niet verzetten tegen de aanvaarding van dit initiatief Zij zal eenzelfde houding aannemen t o.v teder voorstel tot wijziging, dat het resultaat zou zijn van een eenparig akkoord onder de voorzitters van de meerderheidspartijen, die een verbetering van het regeringsont erp, dat thans ter discussie is, nastreven volgens een procedure waarover zij het eens zijn"

Dit communiqué werd in de pers zo geïnterpreteerd, dat de regering voortaan de partijleiders zou volgen. Ook werd erop gewezen dat, tijdens het kabinetsberaad, de CVP-ministers geïsoleerd hadden gestaan. De volgende dagen werden, hortend en in een klimaat van groeiende spanning, de laatste artikelen en ook enkele amendementen aangenomen. Op 22 sept. keurde de commissie de tekst in eerste lezing goed; op 26 sept. volgde de goedkeuring in tweede lezing.

Op 3 okt. maakte de CVP-Kamerfractie op een besloten bijeenkomst te Malle de balans op van de besprekingen. Daarbij werd vooral de betwiste grondwettigheid van het Egmont-ontwerp op de korrel genomen. Heel wat leden drongen erop aan, dat vóór de aanvang van het openbaar kamerdebat, het ontwerp zou worden .,gezuiverd" van de punten, die niet in overeenstemming waren met de grond et. Na de vergadering zei CVP-voorzitter Wilfried Martens dat zijn partij zowel tegenover heit gemeenschapspact als tegenover de grondwet loyaal wenste te zijn; en dat de staatshervorming, tijdens de overgangsfase, in overeenstemming met de grondwet diende te gebeuren.

PSB-voorzitter Cools reageerde met een verwittiging: ,,Indien de CVP het ontwerp als zodanig niet goedkeurt, stort zij het land in een crisis zonder voorgaande." De voorzitters Van Miert (BSP) en Schiltz (VU) relativeerden het belang van de grondwetskwestie.

Maar op 6 en 7 okt. sloot de CVP-Senaatsfractie, die te Houthalen de politieke toestand besprak, zich bij bet standpunt van de CVP-Kamerfractie aan. Zij verklaarde op haar beurt dat in de eerste fase alleen die punten van de staatshervorming mochten worden uitgevoerd, die niet strijdig waren met de grondwet. De senatoren hadden ook kritiek op andere punten van het Egmont-ontwerp, zoals de verdeling van de regionale fondsen; zij waarschuwden tevens tegen een verregaande wijziging van de taalwetgeving.

Op S okt. vroeg Cools tijdens een TV-debat op de RTB dal Tindemans ,,een duidelijke en definitieve uitspraak zou doen over de onmiddellijke uitvoering van het gemeenschapspact." Hij bracht hulde aan de loyaliteit van Martens, maar zei in één adem ,,dat er anderen zijn die hun handtekening niet eerbiedigen." Cools en ook FDF-voorzitster Spaak zeiden dat nieuwe on-

Premier Tindemans verlaat het spreekgestoelte van de Kamer na liet ontslag van de regering te hebben aangekondigd.

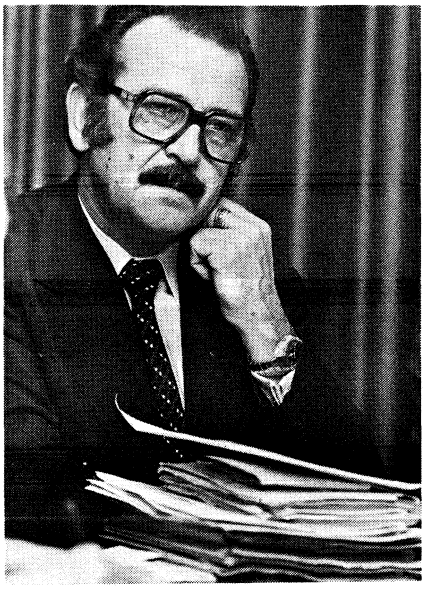
Weekblad 47ste jaargang No. 2457, pag. 30023-30046

derhandelingen over het Egmont-ontwerp totaal uitgesloten waren.
Op 9 okt. stelde Martens, namens het CVP-bureau, aan de overige voorzitters van de regeringspartijen voor, te piraten over bepaalde grondwettelijke moeilijkheden bij de uitvoering van het Egmont-akkoord. Hij vroeg ook dat men niet langer Tindemans en de CVP zou aanvallen: ,,zo niet wordt de coalitie onhoudbaar."
Op 10 okt. heerste een grimmig klimaat in de Wetstraat. In het politieke kernkabinet eiste vice-premier Hurez, namens de socialisten, dat de premier in het openbaar kamerdebat de vertrouwenskwestie zou stellen bij ieder artikel van het Egrnont-ontwerp, ook bij de ongrondwettige. Tindemans zei dat hij daartoe niet bereid was en dat niet de regering, maar het parlement het laatste woord moest spreken over de grondwettigheid. Het kernkabinet ging uiteen, zonder een beslissing te treffen. Van hun kant vergaderden de voorzitters van de regeringspartijen, zonder Martens die niet uitgenodigd was, om de toestand te bespreken.

Incident in de Kamer

Op 11 okt. brak de crisis uit. 's Ochtends maakte Martens aan zijn collega's van de meerderheidspartijen een lijst over met de punten, die volgens de CVP bezwaren van grondwettelijke aard opriepen:
1) de uitbreiding van de culturele materies tot persoonsgebonden materies uit de sociale sector en de sector volksgezondheid (art. 73 en volgende van het ontwerp);
2) de subsidiëring van de culturele activiteiten in de zes Vlaamse randgemeenten van Brussel door de Franse cultuurraad (art. 75);
3) de regeling voor de gemeentelijke gemeenschapscommissies in Brussel en de randgemeenten (art. 86);
4) het regime van de sociaal-culturele instellingen te Brussel die zich richten tot beide gemeenschappen (art. 88 en volgende);
5) het inschrijvingsrecht (art. 125 en volgende). Ook vroeg de CVP uitleg over de bijkomende taalwetgeving voor het Brusselse gewest.
's Namiddags vergaderde de Kamer. Bij de aanvang van de vergadering legde Cools volgende verklaring af:

,,De eerste-minister heeft zo pas, na afloop van een vergadering van het politieke kernkabinet verklaard: ,,De regering bevestigt het standpunt dat u bekend is en dat ik gisteren nog heb toegelicht. De regering staat dus vanzelfsprekend achter

PSB-voorzitter André Cools

het ontwerp over de institutionele hervormingen, onder de voorwaarden die zij reeds bepaalde, om in de bijzondere Karnercommissie op 9 aug jl toen zij haar antwoord op de bezwaren van de Raad van State bekendmaakte."
Hedenochtend om half twaalf heeft de heer Martens, wiens correcte houding ik terloops onderstreep, de voorzitters van de meerderheidspartijen kennis gegeven van de weigering van de CVP-parlementsfracties om verscheidene fundamentele bepalingen van het ontwerp 461 goed te keuren. Onder die omstandigheden wens ik dat de eerste-minister de besluiten van de ministerraad duidelijk kenbaar maakt Daar die beslissing van de regering voor de voortzetting van onze werkzaamheden van wezenlijk belang is, stel ik voor de bespreking te schorsen, totdat wij van de eerste-minister een klaar en duidelijk standpunt vernemen."

De partijvoorzitter Nothomb (PSC) en Schiltz (VU) en FDF-woordvoerder Havelange lazen onmiddellijk daarna op het spreekgestoelte een korte tekst voor met een gelijksoortige inhoud en strekking.
Daarop verklaarde CVP-voorzitter Martens:

,,Ik zou niet graag hebben dat deze mededelingen in onduidelijkheid verlopen. Ik geloof dat ik als voorzitter van een meerderheidspartij, zowel onder de voorgaande regeringen als onder de huidige regering, de regels van de fair-play onder mijn collega's van de meerderheidspartijen steeds heb toegepast. In dezelfde geest heb ik deze ochtend aan mijn collega's op sen klare wijze kennis gegeven van het standpunt dat door mijn fractie werd ingenomen t.a.v. de grondwettelijke bezwaren die werden geopperd door de Raad van State.
Bij deze gelegenheid wens ik vooreerst te onderstrepen dat ik de mededelingen, die hier gedaan werden, niet wil dramatiseren, zoals sommigen dat doen. Bovendien moet het voor de publieke opinie duidelijk zijn, dat mijn partij en de fracties van mijn partij niets terugnemen van het gesloten politieke akkoord.
Zij dragen er echte: zorg voor, dat de hervorming die noodzakelijkerwijze in twee fasen moest worden opgevat, op een ordentelijke wijze en in de wettelijkheid zou verlopen De overgangsfase kon binnen de huidige grondwet worden uitgevoerd, terwijl alle andere hervormingen in de definitieve fase door een herziening van de grondwet moesten tot stand komen.
Dat is de betekenis van wat ik deze ochtend heb meegedeeld aan mijn collega's partijvoorzitters."

Tindemans biedt ontslag regering aan

Nadat de communistische partijvoorzitter Van Geyt om uitleg had gevraagd over de punten, waarover in de meerderheid onenigheid was gerezen, kwam Tindemans op het spreekgestoelte, in een pathetische climax, volgende verklaring afleggen:

,,Gelet op de hoedanigheid van diegenen, die het woord hebben gevoerd en een vraag hebben gesteld aan de eerste-minister die zij beweren te steunen, meen ik te mogen zeggen dat het incident dat wij zopas hebben beleefd, niet zonder belang is. Dat zal u niet ontgaan zijn, en evenmin het feit dat die vraag ***ge***steld werd. Ik ben parlementslid sedert 1961 en nog nooit heb ik het meegemaakt dat leden van de meerderheid zo'n vraag aan het regeringshoofd stelden.
Mijn standpunt en het standpunt van de regering, die terzake nooit een ander standpunt heeft ingenomen, is gekend. Wij blijven uiteraard trouw aan het pact, de regeringsverklaring en de teksten die de regering bij het parlement heeft ingediend.
Als men mij vraagt, zoals hier blijkbaar wordt geinsinueerd, de vertrouwenskwestie te stellen bij een artikel of een bepaling die, na een diepgaand debat, kennelijk strijdig met de grondwet blijkt te zijn, dan weiger ik daarop in te gaan In een rechtsstaat is dat niet de taak van de eerste-minister van een ernstige regering Ik heb dat reeds gezegd en herhaald.

CVP-voorzitter Wilfried Martens

Hoe zijn wij tot de huidige situatie gekomen? Hadden wij een goede discussie kunnen hebben binnen de regering, en had de regering de teksten, waartoe wij zijn gekomen, voor advies aan de Raad van State kunnen overleggen, dan zouden die teksten in overeenkornst met de adviezen zijn geweest Men heeft vaak verklaard: Het pact en niets dan het pact! De tekst werd in het parlement besprokien Het regeringsstandpunt is een ieder bekend Het advies van de Raad van State werd niet gevraagd door de regering, maar door de Kamer, met name door bemiddeling van haar voorzitter Toen wil de adviezen van de Raad van State ontvangen hebben, heeft men voorgewend dat daarmee geen rekening moest worden gehouden De Raad van State werd verzacht, binnen de drie dagen een advies te verstrekken over een belangwekkend en belangrijk ontwerp, dat betrekking heeft op de hervorming van de instellingen

Zo verricht men geen ernstig werk Desondanks heeft de regering haar thesis verdedigd en voor de bijzondere kamercommissie de bezwaren van de Raad van State beantwoord.

Wij staan nu aan de vooravond van de openbare bespreking Het standpunt van de regering en van de eerste-minister is duidelijk Ik heb zopas herhaald en herhaal nogmaals dat ik nooit voorstander ben geweest van afdreiging en van het knallen van de zweep. Ik blijf erbij, dames en heren, dat gij die deel uitmaakt van een democratisch parlement, die de democratische vrijheden, de vrijheid van publikatie en instelling moet verdedigen, die zonder twijfel het parlement niet bestempelt als een simpel ornament, zoals in de totalitaire staten het geval is, dat gij moet aaanvaarden, dat de verdediging van de interpretatie van de grondwet een essentiële taak is van het parlement.

Wanneer ik in de bijzondere kamercommissie het standpunt van de regering heb verduidelijkt, heb ik gezegd dat de grondwet voor mij geen vodje papier is Ik wil niet dat avonturiers van links of van rechts het voorbeeld van Tindemans zouden inroepen om het land in het avontuur te storten. Na de aanvallen en de verwijten, waarvan ik de jongste dagen het voorwerp ben geweest, en zoeven nog op dit spreekgestoelte, is de conclusie voor mij duidelijk ik verlaat deze tribune, ik ga naar de koning, en bied hem het ontslag van de regering aan"

Ontslag kabinet aanvaard. *Vanden* Boeynants *informateur*

De opstaande CVP-fractie juichte de premier toe, die direct de vergaderzaal verliet om zich naar het paleis van de koning te begeven. Kort daarop werd door het paleis medegedeeld, dat de koning het ontslag aanvaard had.

Het staatshoofd begon onmiddellijk de gebruikelijke raadplegingen en belastte op 13 oktober oud-premier en defensieminister Vanden Boeynants met een informatieopdracht.

Eerste *reacties*

De aankondiging door de eerste-minister van het ontslag van de regering verwekte de eerste uren vooral verbijstering. Onmiddellijk na de sluiting van de vergadering, gaven de partijleiders nog in het parlementsgebouw hun eerste commentaren.

Martens zei verbaasd te zijn, dat de vijf partijvoorzitters de dag voordien samen beraadslaagd hadden, zonder hem uit te nodigen. Wat thans gebeurd is, beantwoordde niet aan de afspraak, zei hij; er was overeengekomen dat de socialistische fractievoorzitter Brouhon om een schorsing van het debat zou vragen. ten einde het CVP-voorstel inzake het Egmont-ontwerp door het kernkabinet te doen onderzoeken. De onverwachte manoeuvre van Cools, Nothomb en Schiltz heeft dat onmogelijk gemaakt. Martens zei dat hij de reactie van de premier begreep en dat de CVP, hoe dan ook, aanspraak bleef maken op het premierschap.

Cools verweet de eerste-minister, dat hij geweigerd had een top-ontmoeting te organiseren van de regering en de voorkeur had gegeven aan een bijeenkomst van het kernkabinet. Tindemans wist dat leden van de meerderheid hem mogelijk zouden interpelleren, zei Cools; hij was dus niet verrast. Hij gaat weg in twijfelachtige omstandigheden; het is een daad van volmaakte eenzaamheid. en een gebrek aan eerbied voor zijn partners en voor de kabinetsraad. In verband met de grondwettigheid zei Cools dat op alle punten die op het lijstje van Martens vermeld stonden, de premier zelf namens de regering reeds vroeger een afdoend en klaar antwoord had verstrekt.

Ook Van Miert (BSP) betreu de dat Tindemans niet was ingegaan op het verzoek de kabinetsraad samen te roepen. Hij noemde het ontslag ,,lamentabeln.

Schiltz (VU) zei erg onaangenaam verrast te zijn als parlementslid, als democraat en als Vlaming. Hij verweet Tindemans misbruik te hebben gemaakt van de parlementstribune, geweigerd te hebben de kabinetsraad samen te roepen, en het Vlaamse front in de meerderheid te hebben aangetast ,,door zijn eigenmachtig optreden." Hij zei dat het vertrouwen in Tindemans erg geschokt was ,,bij diegenen die hoopten lange tijd met hem te kunnen samenwerken."

Nothomb (PSC) drong aan op een herstel van het vertrouwen in de coalitie, merkte op dat de CVP haar grondwettige bezwaren wat laat ontdekte en antwoordde op de vraag of Tindemans nog een kabinet zou kunnen voorzitten: ,,Bepaalde personen dragen het pact niet in hun hart, en dat is niet bevorderlijk voor de goede afloop van het werk."

Staatssecretaris F. de Bondt

Spaak (FDF) verklaarde dat de ee ste-minister nooit werkelijk het welslagen van het gemeenschapspact had gewild; zij keurde de houding van het CVP af.

Ook de twee staatssecretarissen voor de hervorming van de instellingen legden verklaringen af.

De Bondt (CVP) zei dat — ook als de regering zou verdwijnen — daarna rekening moet worden gehouden met de eerbied voor de grondwet. Het verrichte studiewerk is zeker niet nutteloos geweest, maar het dossier kan nog worden verfijnd. Als de Walen echter de instellingen willen krijgen, die zij verlangen, zullen zij de standpunten van de Vlamingen beter moeten begrijpen. Er moet, hoe dan ook, verder worden gepraat tussen Vlamingen en Walen, omdat Brussel het probleem van de twee gemeenschappen zal blijven.

Hoyaux (PSB) zei dat het voorstel van Martens om enkel de gewestvorming in beperkte zin uit te voeren, niet aanvaardbaar was. Tot de gewestvorming behoort immers ook het probleem van de grenzen van de gewesten, en hiervan maakt het inschrijvingsrecht een essentieel deel uit. Hoyaux zei ook dat de as Wallonië — F anstalig Brussel erg versterkt werd tijdens de gesprekken over de staatshervorming en dat dit ook zal meespelen bij de volgende gesprekken.

Perscommentaren

Op 12 okt. waren de eerste perscommentaren uiteenlopend.

Volgens de Gazet van Antwerpen

had Tindemans reeds eerder moeten zeggen, wat hij thans in de Kamer verklaarde. Hij handelde te lang ,,als de schatplichtige van de erg solidaire partijvoorzitters die de indruk wekten het alleen voor het zeggen te hebben".

Het Belang van Limburg noemde het een ongewone procedure dat de kabinetsleider bet ontslag van de regering indient, zonder de mmisterraad te raadplegen.

Het Volk treurde niet om het ontslag ,,want de balans van de voorbije zestien maanden, ook en vooral op sociaal-economisch gebied, was een mager beestje".

De Standaard schreef: „Door zijn sensationeel optreden en zijn oproep tot de volksvertegenwoordiging heeft Tindemans een heilzame schok willen teweegbrengen onder de parlementsleden. Het is moeilijk hem daarvoor af te keuren".

Le Soir zag in Tindemans ,,de essentiële hinderpaal voor de noodzakelijke verzoening van de partijen".

Het Laatste Nieuws meende dat alleen vervroegde verkiezingen, zo mogelijk na goedkeuring van een verklaring tot grondwetsherziening, nog een uitweg uit de crisis boden.

La libre Belgique vroeg een snelle oplossing van de crisis, ten einde het uiteenspatten van het land te vermijden.

Commentaar van Tindemans

Op de avond van de eerste crisisdag vertrouwde premier Tindemans in zijn ambtswoning zijn indrukken toe aan enkele journalisten. Volgens De Standaard en La Libre Belgique van 12 okt. zei hij o.m. dat het conflict niet te wijten was aan een geschil tussen de gemeenschappen, maar aan een gebrekkige werking van de instellingen en een aftakeling van het regime. De regering functioneerde slecht en kon geen beslissingen nemen, omdat men telkens opnieuw naar de partijbesturen liep. De regering was een echt schaduwkabinet geworden, het echte kabinet bevond zich elders. Hij zei dat het weinig waarschijnlijk was dat hij opnieuw premier zou worden, zolang er niet eerst verkiezingen werden gehouden.

Iets vroeger had Tindemans op een persconferentie scherpe kritiek geoefend op ,,de beschamende voorwaarden waarin om heit advies van de Raad van State werd gevraagd over de in de maak zijnde staatshervorming." Hij uitte zijn verbazing over wat in de Kamer gebeurd was. Er was overeengekomen dat het politiek kernkabinet dezelfde namiddag om 15 uur zou vergaderen en dat dan een uur zou worden bepaald voor het bijeenroepen van de regeringsraad. Hij betreurde voorts dat het in de regering nooit tot een ernstige discussie over de staatshervorming was gekomen, en dat men steeds standpunten aannam die van buiten waren opgedrongen door ,,onzichtbare gesprekspartners".

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSBEGROTING 1979

De regering heeft op 30 sept. de rijksbegroting voor 1979 bij de Kamer ingediend. Het ontwerp van begroting ziet eruit als volgt:

		In mrd frank
I	Lopende verrichtingen.	
	A. Lopende ontvangsten	
	Fiscale ontvangsten .	914,8
	Niet-fiscale ontvangsten	26,9
	Totaal van de lopende ontvangsten	941,7
	B. Lopende uitgaven	1 022,2
	C. Saldo van de lopende verrichtingen	80,5
II.	Kapitaalverrichtingen	
	De kapitaalontvangsten worden geraamd op	13,0
	De voorzienbare ordonnanceringen, met inbegrip van die voor het Wegenfonds, worden geraamd op	141,0
	Saldo van de kapitaalverrichtingen	128,0
III.	Netto budgettair financieringssaldo = I + II .	208,5
IV	Aflossingen van de Rijksschuld, aflossingen van het Wegenfonds inbegrepen .	82,1
V.	Bruto budgettair financieringssaldo ..	290,6

De regering leidt de Algemene Toelichting aldus in:

Het belangrijkste kenmerk van het begrotingsontwerp 1979 is de sterke vermindering van het stijgingsritme van de lopende uitgaven. Tegenover de initiaal gestemde begroting van 1978 bedraagt de stijging voor 1979 6,75%, daar waar de initiale begroting 1978 met 14,4% was toegenomen tegenover de aanvankelijke begroting van 1977. En aangezien de begroting 1978 zonder bijkredieten wordt uitgevoerd, geldt de stijging van 6,75% zowel tegenover de aangepaste als tegenover de aanvankelijke begroting van 1978. Het begrotingsontwerp 1979 sluit nauw aan bij de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen. Zowel de Regering als haar parlementaire meerderheid hebben via het uitwerken en het goedkeuren van deze wet, hun wil te kennen gegeven om ernstig werk te maken van de heroriëntering en de sanering van de openbare financiën, die zij als onontbeerlijk beschouwen voor het voeren van een doelmatig overheidsbeleid. Bovendien is de heroriëntering van de overheidsfinanciën noodzakelijk, indien men de voorwaarden wil scheppen voor een duurzame heropleving van onze economie en het scheppen van nieuwe werkgelegenheid.

Door af te zien van elke vorm van nieuwe belasting, door heit beklemtonen van een actief tewerkstellingsbeleid, door fiscale ontheffingen tot aanmoediging van de investeringen, door een ruim pakker van overheidsinvesteringen, door het stimuleren van de kleine en middelgrote ondernemingen. door het voortzetten van een nieuw industrieel beleid door het voortzetten van haar sociale politiek, gericht op het handhaven van de koopkracht van de bevolking, heeft de Regering een begroting 1979 willen indienen die zo efficiënt mogelijk bijdraagt tot het bestrijden van de crisis. Heit begrotingsontwerp situeert zich bovendien perfect in de internationale en Europese strategie, zoals deze in juli j.l. op de topconferenties van Bremen en Bonn werd vastgelegd om via een geconcerteerde actie van de betrokken landen te komen tot een stimulering van de economische groei. Het begrotingstekort op de lopende rekening, dat onvermijdelijk is indien men geen groeiremmende deflatoire gevolgen wil verwekken, is, in de huidige omstandigheden, geen geïsoleerd Belgisch verschijnsdl. Ook andere landen doen aan aanzienlijke deficit-spending, teneinde de economische groei te ondersteunen en de sociale voorzieningen te handhaven.

Op de top van Bremen werd beslist over te gaan tot een relance van het monetaire integratieproces in de Europese Gemeenschap door het uitwerken van een nieuw monetair systeem. De Regering zal zich, in de schoot van de Europese instanties, krachtig inspannen opdat deze monetaire plannen spoedig zouden slagen. Een grotere cohesie op het Europese monetaire vlak zal de monetaire stabiliteit — zowel binnen als buiten de Europese Gemeenschap — versterken en zal heilzame gevolgen hebben op het op gang brengen van een normale herleving van economische activiteit. Aangezien het economisch niet aangewezen is de fiscale en parafiscale druk te verzwaren, heeft de Regering zich verplicht gezien een lopend begrotingstekort van 80,6 miljard te aanvaarden. De lopende uitgaven van de Rijksbegroting 1979 worden geraamd op 1.022,3 miljard, wat 64,6 miljard meer is dan de gestemde en onveranderd uitgevoerde begroting van 1978 (957,7 miljard). De verwachte prijzenstijging in 1979 met 4,8%, toegepast op de lopende

BEGROTING DER LOPENDE UITGAVEN (in miljoenen frank)

a) Niet gesplitste kredieten.
o) Ordonnanceringskredieten
c) Vastleggingskredieten.

		Goedgekeurde begroting 1978	Aangepaste begroting 1978	Begroting 1979
Rijksschuld	a)	83 142,3	83 728,2	99.867,6
Pensioenen	a)	107 117,1	103 591,8	111.315,2
Dotaties	a)	2 868,6	2 853,7	2.894,2
Eerste Minister	a)	1 691,7	1 752,5	1.805,9
Justitie	a)	20,222,7	19 380,3	20.733,9
Binnenlandse Zaken	a)	64 684,5	63 3810	66.298,8
Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel	a)	6 532,6	6 419,4	5.892,2
Ontwikkelingssamenwerking	a)	7 406,9	6 975,8	7.620,1
Landsverdediging	a)	54 059,2	52 940,4	57.133,9
	b)	18 594,9	18 594,9	18.755,7
	c)	17 145,9	17 145,9	17.883,7
Rijkswacht	a)	11 374,3	11 121,9	11.760,2
	b)	23,4	23,4	22,8
	c)	37 6	37,6	51,8
Landbouw	a)	8 150,7	7 996,3	8.198,8
Economische Zaken	a)	20 983,3	20 736,4	19.162,6
	b)	100,0	100,0	130,0
	c)	120 0	120,0	220,0
Middenstand	a)	4 781,3	4 633,5	4.924,1
Openbare Werken	a)	41 580,3	41 620,6	45.316,5
	b)	769,6	678,0	697,0
	c)	884,0	807,0	707,0
Verkeerswezen	a)	61 920,0	60 944,8	64.438,8
P.T.T.	a)	17 040.0	16 079,5	17.090,1
Tewerkstelling en Arbeid	a)	47 907,3	67 591,3	74.813,8
Sociale Voorzorg	a)	86 805,6	84 025,7	92.457,4
Nationale Opvoeding:				
— Franse sector (met inbegrip van de kredieten C.C.F en R.D.K.)	a)	79.060,3	77.353,3	82.462,8
	b)	21,8	20,6	22,7
	c)	21,8	20,6	22,7
— Nederlandse sector (met inbegrip van de kredieten C.N C)	a)	102.729,6	99.940,5	107.189,3
Gemeenschappelijke sector	a)	2.232,9	2.175,6	2.529,6
Gemeenschappelijke culturele zaken	a)	906,0	887,9	940,9
Volksgezondheid en Gezin	a)	31.803,8	30.641,0	32.266,5
Financiën	a)	35.854,3	36.800,1	27.012,2
Totaal der begrotingen van de Ministeries	(a+b)	922.365,0	922.988,4	983.753,6
	(a+c)	921.064,6	921.702,6	983.010,6
Culturele kredieten:				
1 Nederlandse cultuurgemeenschap:				
— Cultuur	a)	7.447,1	7.228,8	7.856,3
— Middenstand	a)	514,5	505,5	560,5
— Verkeerswezen	a)	197,0	194,1	203,9
— Volksgezondheid en Gezin	a)	507,7	484,5	518,5
— Landbouw	a)	23,0	22,6	23,9
— Economische Zaken	a)	107,0	103,6	120,1
— Dotaties	a)	105,0	105,0	115,0
2 Franse cultuurgemeenschap:				
— Cultuur	a)	6.426,1	6.248,9	6.731,4
— Middenstand	a)	384,1	376,3	405,2
— Verkeerswezen	a)	136,4	130,9	140,4
— Volksgezondheid en Gezin	a)	369,5	352,5	382,6
— Landbouw	a)	14,9	14,6	15,5
— Economische Zaken	a)	96,7	93,6	108,6
— Dotaties	a)	118,8	118,8	115,0
3 Duitse Cultuurgemeenschap				
— Cultuur	a)	96,1	96,1	102,8
— Middenstand	a)	21,8	21,5	23,1
— Verkeerswezen	a)	0,4	0,4	0,4
— Volksgezondheid en Gezin	a)	8,5	8,5	8,5
— Landbouw	a)	1,4	1,4	1,3
Totaal culturele kredieten	(ai-b)	16.576,0	16.107,6	17.433,0
	(a+c)	16.576,0	16.107,6	17.433,0
Gewestelijke aangelegenheden:				
— Vlaams Gewest	(a+b)	9.800,3	9.631,0	10.884,5
	(a+c)	9.800,3	9.631,0	10.884,5
— Waals Gewest	(a+b)	7.360,6	7.229,2	8.427,9
	(a+c)	7.364,1	7.232,7	8.427,9
— Brussels Gewest	(a+b)	1.621,7	1.591,6	1.712,6
	(a+c)	1.621,7	1.591,6	1.712,6
Totaal kredieten der Gewestelijke Aangelegenheden	(a+b)	18.782,6	18.451,8	21.025,0
	(a+c)	18.786,1	18.455,3	21.025,0
Totaal ordonnanceringen	(ai-b)	957.723,6	957.547,8	1.022.211,6
Totaal vastleggingen	(ai-e)	956.426,7	956.265,5	1.021.468,6

uitgaven. geeft in 1979 een meeruitgave van 45,9 miljard. Dit houdt in dat de reële stijging van de lopende uitgaven slechts 18,7 miljard bereikt en dit ondanks het feit dat de stijging van de werkloosheidsuitgaven alleen reeds — uitgedrukt in constante prijzen — van 1978 naar 1979 oploopt met 27 miljard.

De Regering heeft de kapitaaluitgaven voor 1979 vastgesteld op 230 miljard, wat een vei-hoging is mot 30 miljard tegenover 1978. Dit zeer belangrijke bedrag wil de Regering aanwenden in het raam van een **ex**pansief investeringsprogramma, gericht op het scheppen van nieuwe werkgelegenheid, het bijdragen tot de vernieuwing van de industriële structuren en het tut stand brengen van economisch essentiële infrastructuurwerken.

Begroting en staatshervorming

Na in de inleiding nog te hebben gehandeld over de economische context, de strijd tegen de werkloosheid, liet belastingbeleid, het investerings- en sociaal programma, wijdt de regering een hoofdstuk aan de weerslag van de staatshervorming op de begroting. Zij schrijft:

De Staatshervorming — in uitvoering van het Gemeenschapspact van 24 mei 1977 — vervat in het wetsontwerp houdende diverse institutionele hervormingen. moet normaliter begin januari 1979 in werking treden.

Aangezien deze Staatshervorming de instellingen van het land fundamenteel gaat wijzigen, zal zij uiteraard ook een diepgaande weerslag hebben op de inhoud, de vorm en de samenstelling van de Rijksbegroting.

Deze weerslag zal niet enkel voortvloeien uit de nieuwe reeks nationale bevoegdheden, die worden .toegewezen aan de Gemeenschappen en de Gewesten en de hiermede gepaard gaande overheveling van kredieten, rnaar houdt ook vooral verband met het feit dat Gemeenschappen en Gewesten een eigen rechtspersoonlijkheid zullen bezitten zodat hun begrotingen geen Rijksbegrotingen zullen zijn, zoals dit thans wel nog het geval is voor de culturele en regionale begrotingen

Ook zal de financiering van de begroting van de Gewesten en in mindere mate van die van de Gemeenschappen niet meer beperkt blijven tot begrotingsdotaties, maar zal zij voor beiden kunnen aangevuld worden door leningen èn wat de Gewesten betreft door eigen niet-fiscale ontvangsten en door ristorno's van de opbrengst van sommige belastingen. De begrotingen van Gewesten en Gemeenschappen zullen aldus de uitdrukking zijn van hun beleidsautonomie.

Door de nakende Staatshervorming zal de begroting 1979 blijkbaar de laatste bij het Parlement ingediende nog grotelijks „unitaire" begroting zijn. Bovendien **zal,** na de stemming van het wetsontwerp houdende diverse institutionele hervormingen, het begrotingsontwerp 1979 zelf reeds grondig moeten worden aangepast aan de nieuwe structuren.

Hiertoe wordt de Koning, in het artikel 88 van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen, gemachtigd om alle nodige wijzigingen aan te brengen aan de imputatie, de indeling en de voorstelling van de begrotingskredieten teneinde rekening te houden met de incidenties die kunnen voortspruiten uit het in toepassing brengen van het Gemeenschapspact
Het is de bedoeling van de Regering zeer binnenkort een werkgroep te belasten met de voorbereiding van de bedoelde aanpassing van de begroting 1979 aan de uitvoering van hei Gemeenschapspact

NEDERLAND

GASTERMINAL IN EEMSHAVEN

Het kabinet heeft op 25 aug. gekozen voor de Eemshaven bij Delfzijl voor aanvoer en opslag van vloeibaar aardgas uit Algerije (Contract met Algerije pag. 458/3 - 1977). De andere kandidaat hiervoor was de Maasvlakte voor de Nieuwe Waterweg.

Premier Van Agt, die het besluit van het kabinet bekendmaakte, zei, dat het is genomen op grond van overwegingen van ruimtelijk en regionaal beleid, maar ook in de verwachting dat de werkgelegenheidssituatie in dat deel van Groningen er gunstig door zal worden beinvloed Ofschoon de over- en opslag van het milieuvriendelijke aardgas slechts enkele tientallen arbeidsplaatsen schept, hoopt de regering dat deze activiteit een flinke injectie voor het noorden en in het bijzonder voor de Eemshaven zal betekenen.
,,Het is een moeilijke keuze geweest", zei Van Agt Hij wees er op dat de Maasvlakte en Eemshaven ongelijksoortige grootheden zijn die niet met elkaar vergeleken kunnen worden Uitvoerig is gesproken over kwesties van veiligheid, milieu, werkgelegenheid, financien, de positie van Rotterdam als grootste haven, de vraag hoe groot de kans is dat zich in de ene of de andere locatie een calamiteit voordoet en wat de gevolgen daarvan kunnen zijn
Maar ook de sombere perspectieven — tot nu toe — voor de Eemshaven hebben meegespeeld ,,Gewichtigste, zo niet de beslissende factor is geweest de vraag als het LNG (Liquified Natural Gas) niet in het noorden komt, wàt komt er dan wel?" aldus Van Agt, die de LNG-activiteit nadrukkelijk milieuvriendelijk bleef noemen Het directe effect van de LNG-tankers op de Waddenzee zal volgens hem ,,zeer gering" zijn
Met Duitsland moeten nadere afspraken worden gemaakt over nautische maatregelen Zij zullen de tankers met walradar moeten begeleiden op hun tocht door de vaargeul naar de Eemshaven Uit oriënterende besprekmgen mag geconcludeerd worden dat geen onoverkomelijke problemen te verwachten zijn, aldus Van Agt.
Het is volgens premier Van Agt niet de bedoeling met de Duitsers te gaan praten over een gezamenlijke LNG-terminal in Eemshaven of eventueel in Wilhelmshafen ,,Nederland wil alleen de Eemshaven en geen Wilhelmshafen", zei Van Agt desgevraagd
De hogere kosten van het Eemshavenproject ten opzichte van een vestiging op de Maasvlakte komen volgens minister Tuynman op *f* 190 miljoen. Het effect van de langere aanvoerweg naar Delfzijl op de consumentenprijs van het aardgas beloopt volgens Tuynman ,,tienden van centen" per kubieke meter. De prijs zou slechts met ,,eentiende cent" omhoog gaan.
Het kabinet heeft zich in de voorafgaande maanden diepgaand beraden over de vestigingsplaats van een aardgas-terminal. In maart van dit jaar stelde de regering zich op het voorlopige standpunt dat voor de vestiging van een LNG-terminal in elk geval twee locaties op de Maasvlakte in aanmerking zouden komen en daarnaast de locatie Delfzijl/Eemshaven.
De beslissing moest vóór 31 oktober worden genomen in verband met de overeenkomst met Algerije voor de levering van vloeibaar aardgas in 1984 Ruimschoots tevoren vroeg de regering aan de betrokken lagere overheden (provinciale besturen, Rijnmond en gemeente Rotterdam) om hun standpunt bekend te maken.
De provinciale besturen van Groningen en van Zuid-Holland, gesteund door Rijnmond en gemeente Rotterdam, hebben gepleit voor vestiging van de aanvoer- en opslagplaats in resp Eemshaven en op de Maasvlakte Zuid-Holland, Rijnmond en Rotterdam stelden echter zodanige voorwaarden, dat de ministers Tuynman en Van Aardenne (economische zaken) zich zeer terughoudend opstelden.
Groningen toonde zich een gemakkelijker onderhandelaar en nam van het begin af aan het standpunt in, dat de LNG-terminal in de Eemshaven moest komen.

Reacties

Het kabinetsbesluit leidde tot vreugde in Groningen en teleurstelling in Rotterdam. ,,Ik ben ontzettend tevreden" zei de commissaris van de koningin in Groningen, mr. Toxopeus.
Burgemeester André van der Louw van Rotterdam bestempelde de keus voor Eemshaven als een nederlaag en een klap voor Rotterdam, terwijl wethouder H. van der Pols van een .,kapitale blunder" sprak.
De Nederlandse Gasunie liet weten, dat zij op grond van technische en economische argumenten een voorkeur bleef houden voor de Maasvlakte.

Evenals de gemeente Rotterdam heeft Rijnmond zijn teleurstelling uitgesproken over het besluit van de regenng. Plaatsvervangend Rijnmondvoorzitter P. A. de Ruiter wees er op dat de opslag van aardgas voor het Waterweggebied veel belangrijker is dan voor de Eemshaven.
De Federatie Nederlandse Vakbeweging toonde zich daarentegen tevreden over het besluit, omdat ,,de Eemshaven nu werkelijk kan gaan functioneren", hetgeen de economische structuur van het noorden ten goede kan komen.
De Tweede-Kamerfractie van D '66 noemde de beslissing van de regenng ,,prematuur" omdat de voorbereiding van het besluit ernstige lacunes vertoont, o.a. met betrekking tot de veiligheidsvoorwaarden.
Ir. N. Buijsert, lid van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland en wnd. commissaris der Koningin, noemde het kabinetsbesluit ,,een onbevredigende beslissing, die ongetwijfeld afbreuk doet aan de functie van de Rotterdamse haven".
Buijsert noemde de beslissing ook ,,teleurstellend' omdat nu de veiligheidsaspecten van de havenmond bij de Maasvlakte, mede met het oog op de problemen van het LPG-transport (liquified petroleum gas) niet in samenhang met de LNG-zaak opgelost kunnen worden Voorts is het nog maar de vraag of de Eemshaven wel een oplossing op lange termijn zal blijken, omdat de transportcapaciteit van LNG-tankers voor die haven beperkt is tot 125.000 ton.
Het zogenaamde ,,Verolme-concept", waarbij gedacht wordt aan de bouw van grote tankers, kan niet worden uitgevoerd, aldus Buijsert, waardoor een stimulans voor de soheepbouw in het Rijnmondgebied van de baan is. Hij hoopt dat de problematiek in het Rijnmondgebied (teruglopende werkgelegenheid en veiligheidsaspecten) nu toch nog tot een oplossing gebracht kan worden

Nota naar Tweede Kamer

Minister Tuynman van verkeer en waterstaat heeft op 15 sept. een brief aan de Tweede Kamer gezonden, waarin hij het kabinetsbeleid meedeelt en toelicht.

Door de geringere bevolkingsdichtheid in de omgeving van de aanvoerroute en de Eemshaven zijn de maximale gevolgen van een ongeluk met het buitengewoon explosieve vloeibare aardgas een factor tien kleiner dan in het Maasvlaktegebied, aldus de nota De meest ongunstige individuele sterftekans is eveneens een factor tien gunstiger dan in het geval van de Maasvlakte

Overigens heeft de Commissie preventie rampen gesteld dat op grond van risicooverwegingen geen duidelijke voorkeur voor een van de twee havenlocaties kan worden uitgesproken Specifieke veiligheidsmaatregelen, zoals stilleggen van het overige scheepvaartverkeer als een tanker aankomt, verminderen het risico nog enigszins.
Uit een bij de nota gevoegd staatje blijkt dat volgens de risico-analysen bij een grote ramp met een LNG-tanker in de Maasvlakte gerekend moet worden op 5 000 tot 20 000 doden, 10000 tot 40 000 gewonden en een schade van 18 miljard gulden Voor de Eemshaven zijn die cijfers 500 tot 2 000 doden en 1000 tot 4000 gewonden, terwijl voor de schade geen bedrag wordt opgegeven.
De kosten van de aanvoer via de Eemshaven zijn hoger dan via de Maasvlakte maar dit nadeel weegt volgens de regering op tegen de voordelen die vooral op het gebied van het regionaal-economische beleid Liggen. Het milieu-nadeel voor de Waddenzee wordt acceptabel genoemd.

De directe en indirecte tijdelijke werkgelegenheid ten gevolge van de bouw van de LNG-terminal en de aanleg van infrastructurele werken (zoals wegen) zal bij de Eemshaven groter zijn dan bij de Maasvlakte. Voor de Eemshaven wondt gerekend op 5600 à 6200 manjaren en voor de Maasvlakte op 5300 a 5900 manjaren Permanente werkgelegenheid omvat voor de Eemshaven 120 manjaren, waarvan 70 voor het onderhoud van de infrastructuur en voor de Maasvlakte 50 manjaren
De invloed op de werkgelegenheid van de bouw van LNG-tankers wordt niet becijferd, wel wordt opgemerkt dat die bouw interessante perspectieven opent voor de Nederlandse scheepsbouw. Overigens zou de Eemshaven niet geschikt zijn

voor aanlanding van zeer grote tankers van het zogenaamde „multi-vesselconcept"
De nota stelt dat de aanvoer van het gas, ook de grote hoeveelheden van na 1995, mogelijk moet zijn met tankers van 125.000 kubieke meter De Eemshaven is tegen aanvaardbare kosten bovendien toegankelijk te maken voor schepen met een tonnage van 165000 kubieke nieter Als echter uit andere, verder dan Algerije gelegen landen, vloeibaar gas wordt ingevoerd, dan zal het waarschijnlijk nodig zijn grotere tankers in te zetten, omdat anders de transportkosten van het gas te hoog worden De Maasvlakte is voor die (nog) grotere tankers zonder meer toegankelijk, over de Eemshaven wordt een dergelijke opmerking niet gemaakt

Brief B en W *van Rotterdam*

Burgemeester en wethouders van Rotterdam hebben op 5 okt. een brief aan het kabinet gezonden. waarin ze een dringend beroep doen de keuze voor Eemshaven alsnog te herzien.

Het college van E en W vindt het vreemd dat hoofdzakelijk overwegingen van regionaal-economische aard de keus op de Eenishaven hebben bepaald. Naar de overtuiging van B en W heeft juist de regio Rotterdam structurele krachtige economische impulsen ten behoeve van de continuïteit nodig.
Volgens hen is het gevaar niet denkbeeldig dat van Duitse zijde met betrekking tot de ontwikkeling van Emden eisen worden gesteld. Naast het directe verlies dat Rotterdam lijdt als gevolg van minder inkomsten — een gekapitaliseerd bedrag van minimaal f 70 miljoen — worden dan aan Emden als directe concurrent van Rotterdam en Amsterdam extra ontplooiingskansen verschaft.
„De effecten van uw beslissing op de positie van Rotterdam kunnen en zullen niet uitblijven. Buitenlandse havens zullen hierin ongetwijfeld een aanduiding zien dat de grootste haven ter wereld geen enkele steun krijgt van de eigen regering." betogen B en W van Rotterdam. „De schade, niet alleen voor de Rotterdamse haven maar ook in nationaal opzicht, weegt niet op tegen de reëel te verwachten voordelen van een vestiging van een aardgasterminal in het Noorden. Bovendien lijkt een overheidsinvestering van twee tot vier miljoen gulden per te scheppen arbeidsplaats bijzonder overdreven. Wij menen dat nationale middelen van deze omvang ten gunste van Groningen op een zinniger manier kunnen worden gebruikt."

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van 28 aug. stond over deze kwestie een hoofdartikel, waaruit wij het volgende citeren:

De positieve gevolgen voor de werkgelegenheid zijn in dit geval waar dan ook te verwaarlozen. In eerste instantie kunnen 120 arbeidsplaatsen worden geschapen, maar na de aanleg van de speciale voorzieningen slinkt dat aantal al gauw tot 60 à 80 stuks Dat de vestiging van een terminal een aantrekingskracht voor andere industrieën (koude techniek) zou kunnen zijn, staat nog te bezien. De geschiedenis heeft namelijk geleerd dat investeringsgedrag niet door één factor dorslaggeven wordt bepaald. (ANP, NRC/H'blad, TK-stukken)

(Vor. ber. pag. 458/3-1977)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

BRZEZINSKI IN CHINA, JAPAN EN ZUID-KOREA

De adviseur van de Amerikaanse president voor nationale veiligheid, Zbigniew Brzezinski, verbleef van 20 tot 25 mei achtereenvolgens in de Volksrepubliek China, Japan en Zuid-Korea.
In de Volksrepubliek werd Brzezinski op 21 mei ontvangen door de plv. premier Teng Hsian-ping en op 22 mei dooi de voorzitter van het centraal comité van de Chinese communistische partij en premier Hoea Koeo-feng. Daarnaast onderhield hij zich met minister van buitenlandse zaken Hoeang Hoea.
Tijdens een banket zei minister Hoeang Hoea dat de feiten in de afgelopen jaren bewezen hadden dat een open uitwisseling van meningen over problemen van gemeenschappelijk belang in de geest van het communiqué van Sjanghai tot een verbetering van de betrekkingen tussen beide landen had geleid.
„Wij stellen met tevredenheid vast dat de vriendschappelijke uitwisseling tussen onze beide volkeren onder nieuwe historische omstandigheden zich in de afgelopen jaren verder ontwikkeld heeft." „Hoewel China en de VS verschillende sociale systemen en ideologieën hebben en er daardoor principiële verschillen tussen ons bestaan, hebben wij gemeenschappelijke of gelijke meningen over een aantal problemen in de huidige internationale situatie. Dit feit weerspiegelt zich in liet communiqué van Sjanghai. Als de uitgangspunten van het communiqué serieus uitgevoerd worden, zullen de betrekkingen tussen onze beide landen zich verder verbeteren."

Partijleider Hoea Koeo-feng en de Amerikaanse adviseur voor nationale veiligheidszaken Brzezinski tijdens diens bezoek aan Peking.

De minister kwam vervolgens te spreken over de bedreiging van de Sowjet-Unie „De strijd om de hegemonie is de hoofdoorzaak van de globale onrust De schaduw van het sociaal-imperialisme kari men bij bijna alle veranderingen en verstoringen in ieder deel van de wereld constateren Onder de dekmantel van ‚ontspanning", „samenwerking" en „ontwapening" verhoogt het sociaal-imperialisme op koortsachtige wijze zijn bewapening, treft oorlogsvoorbereidingen en doet overal aan expansie en agressie met het doel een greep te doen naar de wereldhegemonie"
Met het oog op deze realiteiten moeten de volkeren van de aarde zich verenigen en effectieve voorbereidingen tegen onverwachte voorvallen treffen en zich niet door de illusies van de vrede laten sussen"
Dit alles zal ertoe bijdragen het uitbreken van een nieuwe wereldoorlog te vertragen '
Brzezinski antwoordde dat de VS hun betrekkingen met China niet als tijdelijk zagen en dat zij steun gaven aan China's vastbeslotenheid zich te verzetten tegen de pogingen van elk land, dat poogt globale of regionale hegemonie te vestigen.
De betrekkingen tussen beide landen waren gebaseerd op drie uitgangspunten de vriendschap tussen China en de VS is zeer belangrijk voor de wereldvrede, een vastbesloten en sterk China is in het belang van de VS en een machtig, betrouwbaar en zich over de gehele wereld inzettend land als de VS is in het belang van China.
„Wij zijn ervan overtuigd dat de Chinees-Amerikaanse samenwerking niet alleen overeenkomt met onze wederzijdse betrekkingen, maar ook voor de historische ontwikkeling

In een redevoering bij het afscheidsbanket zei Brzezinski o.a. dat de besprekingen nuttig, belangrijk en constructief waren geweest en dat het overleg voortgezet zou worden. „Een ding Is bijzonder duidelijk geworden: onze gemeenschappelijke opvattingen zijn meer dan onze meningsverschillen."
Op 24 mei was Brzezinski in Tokio, waar hij de Japanse regering verslag uitbracht van zijn besprekingen in Peking. Hij deelde de Japanse premier Takeo Foekoeda mee dat president Carter het voorgenomen Japans-Chinese vredesverdrag positief waardeerde.
Op 25 mei was Brzezinski in Seoel. waar hij president Park Chung Hee van zijn gesprekken in Peking en Tokio op de hoogte bracht. Hij zei dat hoewel de VS en China poogden hun betrekkingen te normaliseren er toch nog ernstige meningsver-

schillen bleven bestaan over het probleem van het Koreaanse schiereiland.
Ten aanzien van het voorstel voor trilaterale besprekingen tussen de VS, Noord- en Zuid-Korea voor de bevordering van de ontspanning op het schiereiland merkte de Zuidkoreaanse premier op dat als de VS over zouden gaan tot het aanknopen van formele betrekkingen met N.-Korea, de Sowjet-Unie en China eerst Zuid-Korea officieel moesten erkennen.

Levering technische apparatuur

Enige weken na het bezoek van Brzezinski werd in Washington bekendgemaakt dat de VS zich bereid hebben verklaard aan de Volksrepubliek apparatuur voor luchtkartering te verkopen die om militaire redenen niet naar de Sowjet-Unie zou mogen worden uitgevoerd. Volgens regeringswoordvoerders gaat het om een systeem om vanuit de lucht met behulp van infra-rode stralen een gebied geologisch in kaart te brengen.
Deze eerste moderne apparatuur van deze soort die Amerika aan China levert kost $ 2,8 mln. Het systeem kan voor militaire doeleinden worden gebruikt maar de Chinezen missen in tegenstelling tot de Russen, de uiterst moderne elektronische apparatuur om dit te kunnen doen, aldus de Amerikaanse functionarissen.
Zij willen geen commentaar geven op de vraag of militair gebruik door de Chinezen uitgesloten is. Volgens sommige kringen kan de apparatuur wellicht worden gebruikt om Sowjetrussische militaire bewegingen bij de grens met China te ontdekken en vast te leggen.
Het coördinerende comité van NAVO-bondgenoten en Japan (Cocom) dat alle leveringen van technisch materieel aan communistisohe landen moet goedkeuren, moet overigens zijn fiat nog geven.
Met het bezoek van Brzezinski is de dialoog tussen de VS en China weer hervat, aldus vele waarnemers, die erop wijzen dat vooral na het bezoek van minister van buitenlandse zaken Vance in aug. 1977 (pag. 272/1 e.v.) de betrekkingen verkoeld waren wegens de kwestie-Taiwan, de Amerikaanse weigering om de Chinese anti-Sowjetcampagne te steunen en de mensenrechten.
De Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping noemde indertijd het bezoek van Vance zelfs een stap terug. Door een reeks gebeurtenissen heeft Brzezinski echter de wind mee gehad, aldus de correspondent van het *NRC/H'blad* in een commentaar op de reis van Brzezinski (25-5):

Op 9 mei werd er aan China's noordoostgrens een ernstige grensschending gepleegd door een Russische helikopter, achttien patrouilleboten en een infanterie-peloton, waarvoor Moskou weliswaar excuses heeft aangeboden, maar wat voor China een verontrustend mysterie blijft.
Vlak tevoren was er in China's westelijke buurland Afghanistan na oen bloedige staatsgreep een pro-Sowjet regime aan de macht gekomen. (Zie pag. 289 e.v.) Hoewel elke aanwijzing van Russische betrokkenheid bij de coup ontbreekt, is China's ,,omsingelingscomplex" opnieuw opgedoemd. En de belangrijkste schakel in dat complex ligt aan China's zuidgrens, nl. Vietnam, een militair sterk, door de Sowjet-Unie gesteund, land waarmee China een reeks acute problemen heeft.
Amerika deelt in zekere zin China's bezorgdheid over Afghanistan en Vietnam, maar beide landen zijn het volstrekt eens over de Sowjet-politiek in Afrika. Zonder nuance spreekt de Chinese pers over de ,,agressie van Sowjet-Cubaanse huurlingen tegen Zaire", waarop Brzezinski in een toast als volgt inhaakte: ,,Noch China, noch Amerika sturen internationale plunderaars op pad die vermomd als neutralisten wereldmachtambities in Afrika nastreven".
Voor de hardere anti-Sowjetstroming in de Amerikaanse regering, waarvan Brzezinski een exponent bij uitstek is, lopen de strategische belangen van Amerika en China nu dan ook veel meer gelijk dan een jaar geleden. Zo kon de Chinese minister van buitenlandse zaken Hoeang Hoea dan ook met volle overtuiging in een toast tot Brzezinski zeggen dat China en Amerika, ondanks fundamentele verschillen, gemeenschappelijke standpunten hebben over een aantal kwesties in de huidige internationale toestand.
Een van die fundamentele verschillen is de kwestie van de mensenrechten: Brzezinski is er niet voor teruggedeinsd om in duidelijke termen hiervan melding te maken. In wat wel een variant lijkt op het Chinese rituele aforisme in officiële toespraken: ,,Landen willen onafhankelijkheid, naties willen bevrijding en het volk wil revolutie", zei Brzezinski: „De wereld is politiek ontwaakt en de volkeren van de wereld willen nationale soevereiniteit en mensenrechten".
Het belangrijkste geschilpunt tussen China en de VS blijft echter de kwestie-Taiwan. Hierover is naar buiten niets gezegd, maar het feit dat de aankomst van Brzezinski in Peking viel op de dag dat Tsjiang Tsjing-kuo, de zoon van Tsjiang Kai-sjek, in Taipei werd ingehuldigd tot president van de ,,Republiek China" (Taiwan, zie pag. 412/3), demonstreert duidelijk genoeg hoe weinig de Amerikaanse regering zich nog aantrekt van de pretenties van de Chinese nationalisten en hun conservatieve vrienden in de VS. Dat betekent echter niet dat de Amerikaanse diplomatieke en militaire relaties met Taiwan nu ook snel verbroken zullen worden. Partij-voorzitter Hoea Kwofeng heeft zelf in een twee uur durend gesprek met Brzezinski gezegd dat de vestiging van diplomatieke betrekkingen een langdurig proces zal zijn, maar dat niettemin de samenwerking zal doorgaan.
Een ander geschilpunt tussen China en Amerika is Korea. Voorzitter Hoea Kwofeng heeft onlangs tijdens zijn bezoek aan Pjongjang (pag. 589/3) het Noordkoreaanse regime als de enige Vertegenwoordiger van het hele Koreaanse volk erkend, een negatiever standpunt ten aanzien van Zuid-Korea dan ooit tevoren door China is uitgesproken. Verder beloofde Hoea Noord-Korea ,,krachtige Chinese steun bij de onafhankelijke en vreedzame hereniging van het Koreaanse vaderland". Brzezinski heeft twee uur met Hoea gesproken en bracht in de Zuidkoreaanse hoofdstad Seoel verslag uit. Zodoende kreeg de Zuidkoreaanse regering ook te horen wat de Chinese leiders achter de schermen denken over de Koreaanse kwestie. en dat zal vrijwel zeker neerkomen ou behoud van de status quo. Regionale kwesties als Korea en Taiwan mogen de wereldwijde strategische eensgezindheid die er nu weer tussen China en Amerika bestaat niet meer belemmeren.
Het is de vraag of er nu ook verandering gaat komen in het Amerikaanse standpunt ten aanzien van de leverantie van defensieve wapensystemcn aan China Tijdens Brzezinski's bezoek is daa vrijwel zeker over gesproken, want van zijn delegatie maakten o.a. deel uit de topexpert voor Oost-Azië van het Pentagon, Morton Abramowitz en twee veiligheids- en een technische specialist van de Nationale Veiligheidsraad.

VOORVERKIEZINGEN IN 8 STATEN, BELASTINGVERLAGINGSPLAN IN CALIFORNIË AANGENOMEN

Op 6 juni zijn in 8 staten t.w. Mississippi, Montana, New Yersey, Californië, Iowa, New Mexico, Ohio en South Dakota voorverkiezingen gehouden met het oog op de tussentijdse verkiezingen in november.
In Californië konden de kiezers zich eveneens uitspreken over het zgn. voorstel 13 dat de onroerend-goedbelastingen $ 7 mrd oftewel 60% wilde verlagen.
Dit voorstel was het gevolg van een initiatief van de vereniging van huiseigenaren in Los Angeles en met name van diens directeur Howard Jarvis. Hij slaagde erin 1,25 miljoen handtekeningen te verzamelen, veel meer dan nodig was om een referendum uit te lokken.
Het hoofdargument van Jarvis was dat mensen die een vast inkomen hebben doos de voortdurende hogere schatting van de waarde van het onroerend goed uit hun woning verdreven dreigden te worden.
De onroerend-goedbelastingen zijn in Californië evenals in vele andere Amerikaanse staten — enorm de hoogte ingegaan. Prijzen van onroerende goederen hebben de laatste jaren grote hoogten bereikt. Dit heeft voor huiseigenaren in zuid-Californië tot een verdric- of verviervoudiging van de onroerend-goedbelastingen geleid. Dit jaar stond er in Californië nog een nieuwe verhoging van tenminste 20% te wachten.

Voorstel 13 kon het makkelijkst worden uitgelegd als een brand-boodschap van miljoenen Amerikaanse belastingbetalers,

dat de politici voortaan hun uitgaven zullen moeten beperken, aldus het N R C/ H' b l a d van 6 juni. Hoewel de Republikeinen de boventoon in deze campagnes voeren, doen de organisatoren hun best om de beweging een a-politiek karakter te geven.

Het politieke establishment in Californië stelde zich in de zaak teweer met het argument. dat aanvaarding van voorstel 13 ernstige gevolgen kan hebben. Burgemeester Bradley van Los Angeles heeft het initiatief van Jarvis ,,een uitnodiging tot de chaos" genoemd Ex-gouverneur Pat Brown, bader van de huidige gouverneur, voorspelde dat aanvaarding er van tot net in elkaar storten van het onderwijs in Califoinie zal leiden. Maar deze Doomsday-voorspellingen van de politici worden door de voorstanders van het voorstel afgewezen met het argument dat de Californische begroting een overschot van drie miljard dollar laat zien, die voor de dekking van eventuele tekorten in de dienstverlenende sector kan worden gebruikt

De houding van het Californische staatsbestuur in deze kwestie doet niet erg overtuigend aan De politici hielden zich Oostindisch doof, toen de roep om vermindering van de ontroerend-goed-belastingen duidelijk hoorbaar in Californie werd Pas toen Howard Jarvis succes met zijn initiatief leek te krijgen, begon het staatsparlement haastig te knutselen aan „Voorstel 2", waarover op 6 juni in Californie werd gestemd.

Daarbij wordt een verlaging van de onroerend-goedbelastmg op huizen met 32% in het vooruitzicht gesteld De Californiers, die toch al weinig van overheidsbemoeiing moeten hebben, waren niet onder de indruk van deze late politieke manoeuvre Howard Jarvis had makkelijk spel „Als de politici nu een belastingverlaging van 30% kunnen voorstellen zonder vermindering van dienstverleningen — waarom hebben ze dat in vredesnaam niet 3 jaar geleden gedaan, toen die belasting de mensen uit hun huizen begon te jagen?"

Gouverneur Brown en zijn naaste medewerkers hebben het in het debat over voorstel 13 steeds proberen voor te stellen dat het daarbij om een strijd tussen de have's en de have-nots ging De eersten zouden voor belastingvermindering zijn, de tweede tegen. Maar de werkelijkheid was anders Het zakenleven, de vakbonden en de universiteiten verklaarden zich tegenstander van het Jarvis-amendement, dat echter wel massaal werd gesteund door huiseigenaren met een beperkt inkomen

Het meest opmerkelijke aspect van de Californische belastingopstand is nog wel, dat deze rebellie geenszins tot één staat is beperkt In diverse andere Amerikaanse staten worden soortgelijke initiatieven overwogen

Door middel van een amendement op de grondwet legde de staat Tennessee eerder dit jaar een plafond op de overheidsuitgaven Over soortgelijke voorstellen zal komende november in Michigan en Colorado worden gestemd

De ontwikkeling in Tennessee was vooral te danken aan het streven van de econoom en Nobelprijswinnaar Milton Friedman, die wel de hoge priester van de anti-belasting- en anti-overheidsuitgavenbeweging wordt genoemd Friedman steunt het initiatief in Californië, hoewel hij in het algemeen toch meer ziet in het leggen van een plafond op overheidsuitgaven dan in het verminderen van een bepaalde belasting

In totaal 23 staatsparlementen hebben zich voorstander verklaard van de toevoeging van een amendement op de grondwet, dat tekorten op de federale begroting moet verbieden. Deze 23 staten streven naar de bijeenroeping van een federale grondwettelijke conventie. Volgens de grondwet moeten zich hiervoor 34 staten uitspreken.

De uitslag van de voorverkiezingen wees er in het algemeen op dat ook in de andere staten de ontevredenheid over de belastingen leefde.

De kiezers in New Yersey wezen de bekende vooruitstrevende republikeinse senator Clifford Case terug, en benoemden in zijn plaats als republikeinse kandidaat een totaal onbekende conservatief die campagne voerde voor een drastische belastingverlaging.

In Californië werd met een overweldigende meerderheid voorstel-13 aangenomen. Woordvoerders van de staatsregering in Californië spraken van een ,,zwarte dag".

Gouverneur Brown kondigde aan dat er met onmiddellijke ingang geen werkkrachten meer in overheidsdienst aangetrokken zouden worden. Door de aanneming van het plan zou de overheid $ 7 mrd aan inkomsten gaan verliezen.

Burgemeester Tom Bradley van Los Angeles kondigde aan dat hij voor 1 juli 8300 man ambtenaren, onder wie ruim 1000 man politiepersoneel, zou moeten ontslaan. In San Francisco zouden gemeentelijke bibliotheken en zwembaden gesloten moeten worden.

Lerarenorganisaties in Californië waarschuwden dat misschien schalen gesloten zouden moeten worden. Howard Jarvis noemde de aanvaarding van het voorstel ,,het begin van een nieuwe Amerikaanse revolutie". Hij kondigde de stichting aan van een nationale organisatie die soortgelijke initiatieven in andere Amerikaanse staten goedgekeurd moet zien te krijgen. In Washington erkende de Speaker van het Huis van Afgevaardigden, O'Neill, dat de belastingopstand in Californië invloed zou krijgen op de Sinnenlandse wetgeving die nu bij het Congres in behandeling is. *(The Times,* Le Monde, *IHT)*

CARTER KONDIGT STRIJD TEGEN INFLATIE AAN

In een redevoering tot leden van de American Society of Newspaper Editors in Washington heeft president Carter op 11 april nieuwe maatregelen aangekondigd in de strijd tegen de inflatie. Hij zei tevens de strijd tegen de inflatie niet te willen voeren ten koste van de werkgelegenheid.

Carters programma voorziet in teil dele vrijwillige, ten dele administratieve maatregelen. zoals een beperking van de loonsverhogingen van federale ambtenaren tot 5,5% voor het lopende jaar.

Hij zei brieven verstuurd te hebben naar de gouverneurs van de staten en de burgemeesters van de grootste steden met een opwekking hetzelfde te doen.

Carter zei dat hij en de andere leden van de regering ook geen salarisverhoging zouden krijgen. ,,Ik geloof dat zij die in ons land het meeste bevoordeeld zijn. inclusief de hoge ambtenaren en de topfunctionarissen in het bedrijfsleven, eveneens een dergelijk voorbeeld van terughoudendheid moeten stellen".

Carter zei dat hij niet zou schuwen van zijn vetorecht gebruik te maken om bepaalde voorstellen van het Congres, zoals een nieuwe landbouwwet, tegen te gaan.

Nieuwe regeringsvoorstellen dienen vooraf op hun inflationaire effect gekeurd te worden.

Carter die een loon- en prijscontrole categorisch afwees, nodigde aan de andere kant de privé-sector uit, op vrijwillige basis, discipline bij de bepaling van prijzen en lonen in acht te nemen.

Carter erkende dat de hoge inflatie en de invoer van aardolie een gevaar voor de Amerikaanse economie zijn: zij vormen een bedreiging voor verdere expansie en voor de dollar. Hij drong erop aan dat het Congres snel de energiewet zal aannemen en voor het geval dat het Congres dit niet zou doen herhaalde hij zijn dreigement dat de olie-invoer langs administratieve weg beperkt zou worden.

Carter wees erop dat de Amerikaanse maatregelen onderdeel zijn van het gemeenschappelijke pogen van de industriestaten de economische opleving te bevorderen.

Volgens Carter is het de taak van de VS de economische groei te handhaven en tegelijkertijd de inflatie en de aardolie-invoer te beperken.

Minister van financiën, Blumenthal, maakte op een persconferentie op 12 april aanvullende opmerkingen. Ook sprak Blumenthal over de kritiek van de directeur van de centrale bank Arthur Miller, die de maatregelen van Carter als onvoldoende had gekarakteriseerd. Miller had zich uitgesproken voor een grotere beperking van het tekort op het federale budget. In het bijzonder had hij kritiek op een vertraging van drie maanden voor de inwerking-

treding van belastingverlagingen zonder dienovereenkomstige verlagingen van de uitgaven.
Blumenthal antwoorde daarop dat de regering niets zag in deze voorstellen of in een laten vallen van de belastingverlagingen als middel in de strijd tegen de inflatie. Een intrekken van de belastingverlagingen had volgens de minister een negatieve invloed op de groei en zou stijgende werkloosheid tot gevolg hebben en zou ook een uitbreiding van de investeringen in de industrie nadelig beïnvloeden.
Gevraagd naar de reactie op het zgn. plan-Witteveen van de directeur van het Internationale Monetaire Fonds dat voorziet in een nieuwe allocatie van de zgn. Speciale Trekkings Rechten en een verdere substitutie van de dollar als internationaal betaalmiddel zei Blumenthal dat de regering daar welwillend tegenover stond.
Overigens zegde Miller in een gesprek met een Congrescommissie op 25 april alle steun toe voor het anti-inflatieprogramma wat hij ,,een constructieve stap" noemde om ,,de inflationaire patronen en psychologie" te doorbreken. Hij verklaarde dat de Federal Reserve Board zijn aandeel zou leveren door de geldvoorziening zoveel mogelijk te beperken.
De Amerikaanse economie zou in het tweede kwartaal van 1978 weer aantrekken na een slappe periode eerder in het jaar toen de economische activiteit bewerkt werd door de strenge winter en de lange kolenmijnstaking, zei Miller.
Hij wees erop dat de detailhandelverkopen en de industriële activiteiten juist weer sterk gestegen waren en dat de huizenbouw weer sterk opleefde na het relatief lage niveau van de voorafgaande maanden.
Miller verwachtte dat de groei van de economie in de Ver. Staten gedragen zal worden door een toenemende consumenten- en producentenvraag. De investeringen van het bedrijfsleven waren, nadat ze aanvankelijk nauwelijks toenamen, de laatste tijd „in een juist tempo" gegroeid en overzichten van de kapitaaluitgavenplannen en andere groei-indicatoren toonden op zijn minst een bescheiden verdere groei voor de rest van het jaar aan.
Miller zei verder dat er weinig reden was om optimistisch te zijn over het bereiken van een aanzienlijke vermindering in het onderliggende inflationaire proces.
(NZZ, IHT)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN NA TERUGROEPING EGYPTISCHE DELEGATIE UIT JERUZALEM

In aansluiting op de in het vorige bericht (pag. 656 t/m 664) geschetste gebeurtenissen ontwikkelde de situatie m.b.t. het streven naar een oplossing van het Arabisch–Israëlische conflict zich als volgt.

Reacties op opschorting besprekingen

Na de opschorting van de Egyptisch-Israëlische besprekingen te Jeruzalem in het kader van de politieke commissie door de terugroeping van de Egyptische delegatie op 18 jan. (pag. 664), drong de Amerikaanse president Carter nog dezelfde dag in een telefoongesprek met de Egyptische president Sadat aan op hervatting van de rechtstreekse onderhandelingen met Israël. Ook de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance bepleitte dit tijdens een bezoek aan Caïro op 20 jan., maar president Sadat deelde hem mee dat, hoewel ,,de deur naar de vrede niet is gesloten", de deelneming van Egypte aan verdere besprekingen afhankelijk was van aanvaarding door Israël van het beginsel van een volledige terugtrekking uit de bezette gebieden en van Palestijnse zelfbeschikking. De volgende dag gaf Sadat in een rede voor de Volksvergadering Israël de schuld voor het mislukken van de onderhandclingen. Hij voelde zich in de kwestie van de Israëlische nederzettingen in de Sinaï door premier Begin misleid.
Op 22 jan. besloot het Israëlische kabinet de medewerking van zijn onderhandelaars aan een bijeenkomst van de militaire commissie, die toen in Caïro zou beginnen, op te schorten. Dat besluit was volgens verklaringen van premier Begin genomen in het kader van een ,,campagne van ernstige laster", die door Egypte tegen Israël was gelanceerd met o.m. ,,beruchte antisemitische uitdrukkingen" in de Egyptische pers. Als voorbeeld daarvan haalde Begin op 23 jan. in een rede tot de Knesset een artikel aan, waarin naar hem werd verwezen als „Shylock, de woekeraar". Wat de Israëlische nederzetting betreft meende Begin dat zijn opvattingen aan Sadat bekend waren geweest. Israël hield vast aan zijn interpretatie van Veiligheidsraadresolutie-242: een ontruiming van bezette gebieden, d.w.z. van niet alle bezette gebieden.
Diezelfde dag ga£ minister Vance zijn plaatsvervanger Alfred Atherton opdracht door overleg in Cairo en Jeruzalem een hervatting van de onderhandelingen voor te bereiden. Hij moest zolang in het Midden-Oosten blijven als zijn aanwezigheid

De Israëlische en Egyptische ministers van buitenlandse zaken, Dayan en Kamel (r.), tijdens een persconferentie voor het vertrek van de Egyptische delegatie.

daar nuttig werd geacht. Tegen de achtergrond van die Amerikaanse bemiddeling besloot het Israëlische kabinet op 29 jan. unaniem de besprekingen met Egypte in de militaire commissie te hervatten. Die commissie kwam op 31 jan. in Caïro bijeen, maar verdaagde haar zitting reeds op 1 febr. zonder dat een formele verklaring werd uitgegeven en zonder dat een datum voor een volgende bijeenkomst werd vastgesteld.
Inmiddels had de Amerikaanse onderminister Atherton op 30 jan. verdere Israëlische voorstellen i.z. een verklaring van algemene beginselen van Jeruzalem overgebracht naar Caïro. waar hij overlegde met president Sadat en minister van buitenlandse zaken Kamel. Laatstgenoemde verklaarde de volgende dag het oneens te zijn met vele aspecten van de door Israël voorgestelde vredesbeginselen. Atherton ontving een nieuw Egyptisch ontwerp en besloot zijn bemiddelingsronde op 1 febr. met de conclusie dat de Palestijnse kwestie het voornaamste obstakel voor een overeengekomen tekst vormde.

Ook de tegenstanders van Sadats initiatief uitten zich over de opschorting van de onderhandelingen in Jeruzalem. Het Sowjet-partijblad de Prawda stelde op 24 jan. dat dit initiatief ,,als een luchtspiegeling in de Sinaï" was verdwenen; ,,de impasse in de Egyptisch-Israëlische onderhandelingen toont eens te meer aan dat de afzonderlijke acties. waaraan Cairo blijft vasthouden, niet in staat (zijn) vrede in het Midden-Oosten te brengen". Terwijl gematigde Arabische staten, in het bijzonder Saoedi-Arabië, in de opschorting van de besprekingen een kans zagen om de Arabische eenheid te herstellen en de Amerikaanse druk op Israël te vergroten, leverden de Arabische regeringen van het „afwijzingsfront" scherpe kritiek op Sadat, omdat hij de besprekingen met Israël niet geheel afgebroken had. Volgens de Syrische pers was de val van Sadat slechts een kwestie van tijd.
Inmiddels had de Algerijnse president Boumedienne het initiatief genomen tot een versterking en activering van het anti-Sadat-front.

Boumedienne bezoekt Arabische landen, SU *en Joego-Slavië*

De president van Algerije, Houari Boumedienne, bracht van 2 tot 12 jan. achtereenvolgens bezoeken aan tien Arabische staten, nl. Irak, Saoedi-Arabië, Bahrein. de Unie van Arabische Emiraten, Zuid-Jemen, Noord-Jemen, Qatar, Koeweit, Jordanië en Syrië. Hij besprak met de staatshoofden van die landen de toestand in het Midden-Oosten alsmede zaken die de bilaterale betrekkingen betroffen.
Vervolgens verbleef hii voor een vriendschappelijk werkbezoek in de SU, waar besprekingen met premier Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko en de secretaris van het Centrale Comité van de CPSU, Soeslow, op het programma stonden. In een gemeenschappelijk communiqué hierover werd volgens *Tass* o.m. gesteld:

,,Bijzondere aandacht schonken zij aan de situatie in het Midden-Oosten. Tijdens de gedachtenwisseling gaf de Sowjet-zijde hoog op van de belangrijke rol van de Democratische Volksrepubhek Algerije bij de strijd tot bundelang van de progressieve krachten van de Arabische wereld op een anti-imperialistische basis. President Boumedienne bevestigde opnieuw het vasthouden van (. . .) Algerije aan de verklaring van de conferentie van Tripoli van december 1977 (pag 636/2 e v.) Hij betoonde de noodzaak om de betrekkingen van de Arabische landen met de Sowjet-Unie en andere landen van de socialistische gemeenschap te versterken, die permanent hulp verlenen en de staten van het Midden-Oosten bij hun rechtvaandige strijd tegen zionisme en imperialisme steunen.
Beide partijen stelden het belang vast van een opvoeren van de rechtvaardige strijd van het vrijheidslievende Arabische volk tegen zionisme en imperialisme op het huidige tijdstip, waarop het Midden-Oosten een ingewikkelde fase van zijn geschiedenis doormaakt. De jongste stappen van de Egyptische regering riepen een situatie op, die ernstig de belangen van de Arabische natie bedreigt en die een daadwerkelijke en serieuze hindernis vormt voor een rechtvaardige en permanente oplossing van het Midden-Oosten-probleem
Beide zijden veroordeelden energiek die stappen, die een splijtingsactie vormen en een ondermijning van de eenheid van de Arabische landen beogen bij hun strijd voor de terugtrekking van Israël uit de bezette gebieden en voor het herstel van de nationale rechten van het Arabische volk van Palestina. Verantwoordelijk voor de ernstige consequenties van zulke splijtingsacties zijn louter en alleen de initiatiefnemers ervan.
De Sowjet-Unie en Algerije verklaren zich vastbesloten ook verder voor een rechtvaardige en duurzame oplossing in het Midden-Oosten met deelneming van alle betrokken partijen, incl de PLO, op te komen Zij beklemtoonden dat een echte duurzame vrede in het gebied slechts door de onvoorwaardelijke, onverwijlde en volledige terugtrekking van de Israelische troepen uit alle bezette Arabische gebieden en door de uitoefening van de onvervreemdbare rechten van het Arabische volk van Palestina, incl. zijn recht om een eigen staat te stichten, kan worden bereikt . .''

Op 14 en 15 jan. bracht Boumedienne een vriendschappelijk bezoek aan Joego-Slavië, waar hij in Igalo besprekingen met president Tito voerde. In het gemeenschappelijke communiqué na afloop werd volgens *Tanjoeg* o.m. verklaard:

„President Tito en president Houari Boumedienne betoogden dat de enig mogelijke weg naar beëindiging van de Midden-Oosten-crisis gevonden kan worden door de verwezenlijking van de rechten van de Arabische landen bij het herwinnen van hun bezette gebieden en door de vervulling van de nationale rechten van de Palestijnen. ( ) Het probleem kan zonder deelneming van de PLO, als enige vertegenwoordiger van de Palestijnse bevolking. niet worden opgelost. .''

Tweede *conferentie Afwijzings*-front te *Algiers* bijeen zonder Irak

Van 2-4 febr. werd in Algiers op uitnodiging van Boumedienne een tweede topconferentie gehouden van Arabische staten die het initiatief van president Sadat afwezen. Deelnemers waren president Boumedienne van Algerije, president Assad van Syrië, kolonel Kadhafi van Libië, Abdel Fattah Ismail van Zuid-Jemen en PLO-leider Arafat. De egering van Irak weigerde de conferentie bij te wonen om soortgelijke redenen als waarom zij ook geweigerd had de Verklaring van Tripoli te tekenen (pag. 636/1).

Kort voor de topconferentie hadden besprekingen tussen Iraakse en Syrische vertegenwoordigers over bilaterale geschillen plaats moeten vinden, maar die werden door Syrie afgelast toen Irak zijn weigering om de topconferentie bij te wonen bekendmaakte Bericht werd dat de Libische leider Kadhafi nog aan de vooravond van de topconferentie naar Bagdad was gevlogen voor een vergeefs gebleken poging de Iraakse leiders alsnog over te halen tot een herziening van hun besluit
Op 3 febr, d w z. tijdens de topconferentie, publiceerde A l T h a w r a, het dagblad van de Iraakse Baath, details van de tekst van een ,,ontwerp-handvest voor het Front van standvastigheid en confrontatie", dat eerder onder de deelnemers aan de conferentie van Tnpoli had gecirculeerd als discussiebasis voor een volgerade topconferentie, die de Iraakse president Bakr medio januari in Bagdad had willen beleggen Krachtens dit ontwerp zouden Irak, Syrie, Algerije, Libië, Zuid-Jeinen en de PLO samengaan in een front, dat zich o a ten doel stelde tot vereniging te komen van ,,alle inspanningen en de militaire, economische en politieke bronnen van de leden van het Front alsmede . van de Arabische natie en haar strijdende masa's, terwille van de voortzetting van de strijd .. om alle bezette Arabische gebieden te bevrijden en de rechten van het Palestijnse volk te herwinnen, door het bevrijden van hun geusurpeerde land en het bepalen van hun toekomst''

De conferentie van Algiers aanvaardde een gemeenschappelijke verklaring, die op 4 febr. door de Algerijnse minister van buitenlandse zaken Bouteflika werd bekendge-

maakt. In die verklaring bevestigde de conferentie haar ,,trouw blijven aan de Verklaring van Tripoli en de daar aanvaarde besluiten". ,,Elke Arabische regerings- of niet-regeringsinstantie" werd gewaarschuwd ,,tegen schending van de resoluties van de Arabische topconferenties van Algiers (nov. '73) en Rabat (okt. '74) door onder welk voorwendsel ook de vertegenwoordiging van de Palestijnen op te eisen". In dit verband werd gesteld dat president Sadat ,,niet de bevoegdheid of het recht heeft te vertegenwoordigen of te onderhandelen namens... het volk van Palestina, dat door de PLO wordt vertegenwoordigd".
Voorts werd het belang van een ,,consolidatie" tussen Syrië en de PLO opnieuw beklemtoond ,,om zo capitulatieregelingen die slechts de ambities van het zionisme en de doelstellingen van het imperialisme dienen te aborteren". (Uit kringen van de topconferentie werd bericht dat kort tevoren een geheim akkoord was bereikt over een heropening van PLO-bases in Syrië, die in 1976 tijdens de Libanese burgeroorlog waren gesloten.)
Het ontbreken in de veriklaring van een officiele verwijzing naar Veiligheidsraadresolutie 242 en 338 en naar de conferentie van Genève zou volgens *Le Monde* (7-2) de dialoog met Irak over zijn toetreding tot het Afwijzingsfront moeten vergemakkelijken. Een delegatie van 4 leden zou met dat doel officieel naar Bagdad gaan.

De conferentie sprak zich voorts o.m. uit over de Sahara-kwestie op een voor Algerije bevredigende wijze. De conferentie gaf uiting aan, ,haar levendige bezorgdheid t.a.v. de Franse militaire interventie in de Westelijke Sahara en het gevaar dat die vertegenwoordigt voor de onafhankelijkheid van de Arabische staten en voor de collectieve en nationale veiligheid", terwijl het recht van de Sahara-bevolking op zelfbeschikking opnieuw werd bevestigd.

Sadat in de VS en Europa

Van 3-8 febr. verbleef de Egyptische president Sadat in de VS, waar hij besprekingen voerde met president Carter en andere Amerikaanse functionarissen, zowel in Washington als in Camp David (4-5 febr. en 8 febr.). Daarbij bracht Sadat vooral naar voren dat de VS druk op Israël moesten uitoefenen om een hervatting van de vredesbesprekingen te bevorderen, terwijl hij tevens om de levering van Amerikaanse wapens, w.o. moderne militaire vliegtuigen, vroeg.

In afzonderlijke particuliere toespraken tot de commissie voor internationale betrekkingen van het Huis van Afgevaardigden en de commissie voor buitenlandse betrekkingen van de Senaat zou Sadat hebben betoogd dat Egypte die vliegtuigen niet nodig had voor gebruik tegen Israël maar om aan de Sowjet-bemoeienis in Libië en in Ethiopië het hoofd te bieden.
Op 6 febr. verklaarde Sadat tegenover de pers dat hij niet alleen toestellen van het type F-5E wenste, maar ook de meer geavanceerde F-15 en F-16. Dit zou het voornaamste gesprekstheme zijn geweest bij Sadats onderhoud die dag met de Amerikaanse minister van defensie, Harold Brown.
Op 14 febr. kondigde diens collega van buitenlandse zaken, Vance, aan dat de Amerikaanse regering de verkoop van geavanceerde straalvliegtuigen aan Egypte, Israël en Saoedi-Arabië ter waarde van in totaal $ 4,8 mrd wilde toestaan, behoudens goedkeuring door het Congres, om het bestaande militaire evenwicht in het Midden-Oosten te handhaven en de zaak van de vrede te bevorderen. (Zie ook volgende aflevering)

Na de besprekingen in Camp David werd op 5 febr. door het Witte Huis een verklaring uitgegeven, waarin gesteld werd dat president Carter had uiteengezet hoe de VS hun rol en verantwoordelijkheid in het vrdesproces als ,,vriend van beide partijen" zagen, wat volgens waarnemers inhield dat de VS hun rol als bemiddelaar zouden voortzetten, terwijl Sadat bij zijn aankomst op het Witte Huis op 3 jan. had gevraagd dat de VS de rol van ,,arbiter" op zich zouden nemen. Beide partijen kwamen, aldus de verklaring, overeen dat de Amerikaanse onderminister Alfred Atherton binnenkort zijn ,,pendeldiplomatie" tussen Caïro en Jeruzalem zou hervatten om overeenstemming te helpen bereiken over de bewoordingen van een verklaring i.z. algemene beginselen voor een vredesregeling in het Midden-Oosten. Voorts zou alle mogelijke moeite worden gedaan om ,,tastbare resultaten" en een bredere basis te bereiken bij de Egyptisch-Israëlische onderhandelingen. President Carter had ,,een beter begrip voor president Sadats bezorgdheid" gekregen wat betreft het langzame tempo van die onderhandelingen.

Voor de nationale persclub in Washington verklaarde president Sadat op 6 febr. dat hij de vrede zo lang elke mogelijke kans zou geven tot hij tot de conclusie zou zijn gekomen dat er voldoende tijd verstreken was zonder tastbaar resultaat. Naar zijn zeggen had hij de VS niet verzocht om druk op Israël uit te oefenen, maar voor een nieuwe ontmoeting met premier Begin moesten de VS wel enkele fundamentele zaken ophelderen.

Na Sadats vertrek werd op 8 febr. door het Witte Huis een nieuwe verklaring uitgegeven, waarin gesteld werd dat president Carter ,,geen moeite (zou) sparen bij het zoeken van wegen om het vredesproces verder te helpen". Daarbij hielden de VS vast aan hun „historische verplichtingen m.b.t. de veiligheid van Israël". Voorts werd gesteld dat een regeling ,,moest zijn gebaseerd op alle beginselen van Veiligheidsraadresolutie 242, met inbegrip van terugtrekking van Israëlische strijdkrachten uit in 1967 bezette gebieden en het recht van elke staat in het gebied om in vrede te leven met veilige en erkende grenzen"; dat resolutie 242 ,,van toepassing is op alle fronten van het conflict". President Carter had de opvattingen bevestigd die hij op 4 jan. in Aswan had geuit, nl. dat er ,,een oplossing moet zijn van het Palestijnse probleem in al zijn aspecten", incl. erkenning van ,,de legitieme rechten van het Palestijnse volk" en deelneming van de Palestijnen aan ,,het bepalen van hun eigen toekomst". Voorts had Carter ,,de Amerikaanse opvatting van oudsher opnieuw bevestigd dat Israëlische nederzettingen op bezet gebied strijdig zijn met het internationale recht en een obstakel voor vrede (betekenen), en dat verdere activiteiten i.z. nederzettingen onverenigbaar zouden zijn met de poging om een vredesregeling te bereiken."

Na zijn vertrek uit de VS bracht president Sadat bezoeken aan Engeland, West-Duitsland, Oostenrijk, Roemenië, Frankrijk en Italië om diplomatieke steun voor zijn politiek te verwerven, alvorens hij op 13 febr. 's avonds in Cairo terugkeerde. Tijdens deze missie voerde hij besprekingen in Londen met premier Callaghan op 9 febr., in Hamburg met Bondskanselier Sdhmidt op 9 febr., in Salzburg op 11 febr. met Bondskanselier Kreisky en de daar voor een conferentie van de Socialistische Internationale verblijvende Israëlische oppositieleider Peres*, in Boekarest met president Ceausescu op 12 febr., in Parijs met president Giscard d'Estaing op 12 febr., in Rome met premier Andreotti op 13 febr. en in het Vati-

---

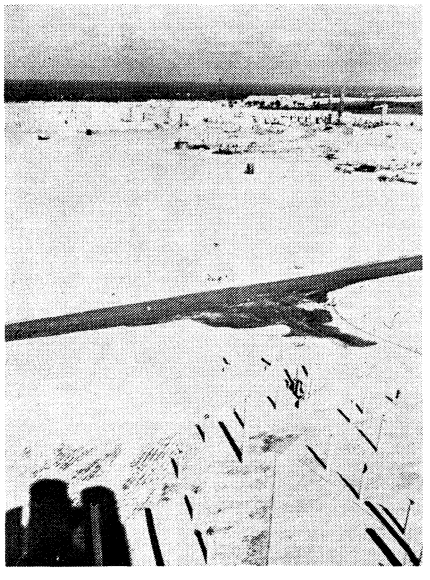
* Sadat zei dat zijn ontmoeting met Peres niet bedoeld was om verdeeldheid te zaaien in het Israëlische kamp. Wel had hij Peres uitgenodigd naar Cairo te komen.
Peres zelf zei hierover dat hij vooraf Jeruzalem had geraadpleegd over zijn ontmoeting met Sadat en dat de Israëlische premier Begin geen bezwaren had gehad Bovendien, zo zei hij, behoorde hij niet tot het Israëlische onderhandelingsteam

caan met paus Paulus VI op 13 februari.
Op zijn heenreis naar de VS had Sadat in Rabat op 2 febr. nog overleg gevoerd met de Marokkaanse koning Hassan.
Aan het eind van Sadats bezoek aan de VS arriveerde daar de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Dayan, officieel voor een geldinzameling, maar volgens commentaren had zijn bezoek ten doel het effect van Sadats verblijf in de VS op de Amerikaanse publieke opinie te neutraliseren.

Verdere meningsverschillen over joodse nederzettingen in bezette *gebieden*

In deze fase van het Midden-Oosten-overleg speelde de kwestie van de vestiging van joodse nederzettingen in bezette Arabische gebieden opnieuw een belangrijke rol.
President Sadat verklaarde op 5 febr. in een interview voor de Amerikaanse TV dat nieuwe besluiten van het Israëlische kabinet daarover in begin 1978, in het bijzonder de aankondiging van 8 jan. over een verdere ontwikkeling in de noordelijke Sinaï (pag. 662/2), de voornaamste reden voor de terugroeping van de Egyptische delegatie op 18 jan. uit Jeruzalem was geweest.
In overeenstemming met Begins beleid werden nederzettingskernen in militaire kampen ondergebracht. *NRC/H'blad* (4-2) berichtte o.m.:

„...Vandaar dat de kolonisten van Goesh Emoniem, het Blok der getrouwen, onderdak hebben gevonden in zes militaire kampen. Vorige week werden nog drie militaire vestigingsplaatsen rond Nabloes gesticht die uiteindelijk een civiele bestemming zullen krijgen.
Het nestelen van een groep van Goesh Emoniers (eind januari) in Shilo (de plaats van de tabernakel voor de bouw van de tempel in Jeruzalem) onder het mom er archeologische opgravingen te verrichten heeft ook de geloofwaardigheid van de semi-militaire oplossing aangetast. (...)
De „opgravers" in Shiloh willen niets van archeologie weten en hebben er alleen maar belang bij een stad te bouwen, waarvoor vorige week trouwens de eerste steen werd gelegd. Onder druk van de Amerikaanse kritiek — volgens het blad Haaretz was het donderdag (2 febr.) een zwarte dag voor Israël in de Amerikaanse pers — heeft onderminister van defensie Zippori gisteravond gezegd dat er geen sprake van is dat in Shiloh een nederzetting komt. En als Goesh Emoniem daar geen archeologische rol wil vervullen zullen er ..maatregelen worden getroffen".
Een hoge ambtenaar van het ministerie van landbouw snelde de kolonisten in Shiloh gisteren te hulp. „Het stichten van nederzettingen is belangrijker dan het onderhandelen met Egypte", zei hij in een radiovraaggesprek.
De minister van landbouw, generaal Sharon, die voorzitter is van de ministeriële commissie voor het stichten van nederzettingen, zette deze blunder kennelijk op last van premier Begin recht en gaf zijn ambtenaar openlijk een berisping. „Onderhandelen met Egypte is even belangrijk als het opzetten van nederzettingen", zei hij.

De Israëlische nederzetting Yamit in de Sinai.

Reeds op 27 jan. stelde president Carter in een persoonlijke boodschap aan premier Begin dat hij de poging diep betreurde om „nog een illegale nederzetting op de westelijke Jordaanoever te Shiloh te vestigen". Hij zei er voorts op te vertrouwen dat premier Begin „de toezegging zal honoreren die hij persoonlijk aan mij deed en dus niet zal toestaan dat deze vestiging voortgaat".
Tijdens een persconferentie op 30 jan. zei Carter in sept. 1977 van de Israëlische minister van buitenlandse zaken Dayan de verzekering te hebben gekregen, dat de Israëlische regering geen toestemming tot de vestiging van nieuwe nederzettingen zou geven.
Op 1 febr. ontkende minister Dayan in de Knesset dat hij bij zijn besprekingen in de VS in september 1977 (pag. 822-1977) tegenover president Carter zou hebben verklaard dat geen nieuwe nederzettingen zouden worden gesticht gedurende een jaar. Hij zou slechts hebben toegezegd dat, met het oog op de ongunstige uitwerking die dit beleid op mogelijke vredesonderhandelingen kon hebben, de vestiging voor de rest van 1977 zou worden beperkt tot Israëlische militaire kampen en tot de uitbreiding van bestaande nederzettingen.
In de pers werd bericht dat Amerikaanse functionarissen Dayans toeteggiiîg oorspronkelijk hadden geinterpreteerd als geldend gedurende 12 maanden vanaf de datum van de toezegging.
Op 2 febr. zei Carters woordvoerder in het Witte Huis dat de president de aantekeningen van zijn gesprekken met Begin en Dayan had nagekeken en dat hij geen enkele aanleiding zag om wijziging te brengen in zijn op 30 jan. afgelegde verklaring
Na publikaties in de Amerikaanse pers dat de Amerikaanse regering geen bezwaar had gemaakt tegen de Israëlische nederzettingspolitiek, publiceerde het State Department op 7 febr. een gedetailleerde chronologie van de recente Amerikaans-Israëlische contacten over deze kwestie, waaruit bleek dat president Carter bij verschillende gelegenheden sinds begin januari Begin op de hoogte had gebracht van het Amerikaanse standpunt dat nieuwe nederzettingeiî in de bezette gebieden illegaal en schadelijk voor de vredeskansen waren.
Minister Vance stelde op 10 febr. tijdens een persconferentie m.b.t. de Israëlische nederzettingen in de noordelijke Sinaï „dat al deze nederzettingen in strijd met het internationale recht zijn en dat zij daarom niet zouden moeten bestaan". T.a.v. de westelijke Jordaanoever merkte hij op dat „er een thuisland voor de Palestijnen zou moeten zijn en (dat ...) het verbonden zou moeten zijn met Jordanië".
Het Israëlische kabinet reageerde op Vance's uitlatingen met een lange verklaring op 12 febr., waarin „spijt en protest" werden uitgesproken. Tevens werd erop gewezen dat president Carter in december nog positief had gereageerd op het vredesplan dat Begin hem toen in Washington voorlegde.
Israël bliift er bovendien bii dat het nederzettingsprogramma in volledige overeenstemming is met het internationale recht. Met betrekking tot het met Jordanië verbonden Palestijnse vaderland zegt de regering dat een dergelijk plan tot de stichting van een „door de terroristische organisaties geregeerde Palestijnse staat zal leiden". Israël ziet zo'n staat als een speerpunt van een tegen hem gerichte potentiële militaire alliantie tussen Jordanië, Syrië, Irak en Saoedi-Arabië. Die alliantie zou volgens Israël over 6000 tanks, 1100 gevechtsvliegtuigen en over de 4200 zware kanonnen beschikken.

(Voortzetting volgende aflevering)

AFGHANISTAN

ONTWIKKELINGEN NA STAATSGREEP VAN 27 APRIL. NIEUWE PUTSCH VERIJDELD

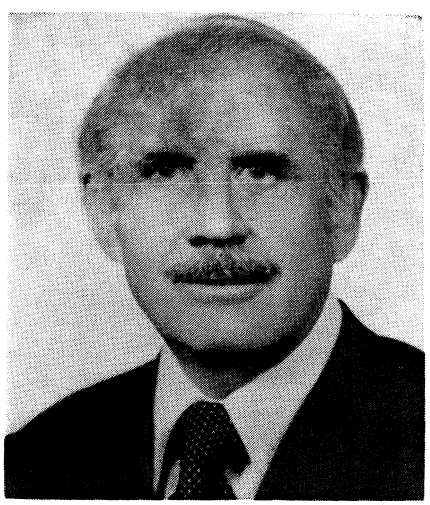
De op 30 april gevormde revolutionaire raad van 35 leden onder voorzitterschap van Nur Mohammed Taraki (pag. 289/2) koos een nieuwe regering, waarvan de samenstelling op 2 mei werd bekendgemaakt. De portefeuilles werden onder de 21 leden als volgt verdeeld:

Premier - Nur Mohammed Taraki: vice-premier - Badrak Karmal; vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Hafizullah Amin; vice-premier en minister van verbindingen - kolonel Mohammed Aslam Watanyar; defensie - kolonel Abdul Khadir; gezondheid - Shah Wali; binnenlandse zaken - Nur Ahmad Nur; onderwijs - Ghulam Dastagir Panjshiri: planning - Soltan Ali Keshtmand; radio en TV - Mohammed Suleyman La'eq; landbouw - Saleh Mohammed Ziray; financiën - Abdulkadir Misaq; justitie - Abdulkarim Shara'i; sociale zaken - mevr. Anahita Ratebzad; handel - Abdul Quddus Ghorbandi; mijnbouw en industrie - Mohammed Ismail Danesh; openbare werken - It.-kol. Mohammed Rafi; waterstaat en energie - Mohammed Mansur Hashemi; hoger onderwijs - Mahmud Suma; grenszaken - Nizamuddin Tahzib; voorlichting en cultuur - Mohammed Hassan Bareq Shafi'i.

Maatregelen

Op 4 mei werd officieel bekendgemaakt dat alle gouverneurs van de 24 provincies van Afghanistan onder de staat van beleg waren afgezet en vervangen door de commandanten van de militaire regio's. Per 15 mei werden nieuwe gouverneurs benoemd.

Die dag werd door de regering de instelling bekendgemaakt van een „revolutionair militair hof", dat burgers en militairen moest berechten wegens het plegen van „misdaden tegen de revolutie", terwijl tegelijk de instelling werd gemeld van een nieuw departement van revolutionair bestuur, dat zich bezig zou houden met zaken „betreffende verzet tegen de revolutie van 27 april".

Nur Mohammed Taraki (61)

De volgende dag werd bericht dar onder de talrijke personen, die wegens anti-revolutionaire misdrijven waren gearresteerd of in staat van bechuldiging gesteld, alle voormalige ministers uit de voorbije 20 jaar waren, alsook opperofficieren, zakenlieden en vele vroegere hoge functionarissen. Ook werd gemeld dat strcngc maatregelen waren getroffen tegen kooplieden die weigerden de voedselprijzen te verlagen, met het gewicht knoeiden of nagelaten hadden hun koopwaar aan staatsondernemingen te leveren.

Op 22 mei werd meegedeeld dat overeenkomstig een besluit van de Revolutionaire Raad bijna 500 kleine misdadigers, die onder het vorige bewind tot gevangenisstraffen waren veroordeeld, op vrije voeten waren gesteld.

Een week later werd bekendgemaakt dat de Revolutionaire Raad toestemming had verleend tot het oprichten van vakbonden.

Op 12 juni besloot de Revolutionaire Raad 23 leden van de familie van ex-president Daoed, o.w. ex-koning Zahir Shah, hun Afghaanse staatsburgerschap te ontnemen. Tevens besloot de Raad tot uitbreiding van zijn ledental door toelating van 13 nieuwe leden.

Onder een op 25 juni afgekondigde algemene amnestie werden ca. 1.000 politieke gevangenen, die onder het bewind van president Daoed waren veroordeeld, vrijgelaten, terwijl hun dossiers in het openbaar werden verbrand. Tegelijk werd gesteld dat honderden jongeren in de gevangenis waren opgehangen tijdens „de despotische heerschappij van de Nadir-dynastie".

Op 30 aug. werd meegedeeld dat sinds de april-revolutie ca. 8.000 gevangenen waren vrijgelaten. op 15 okt. stelde vicepremier Amin dat de arrestatie van politieke tegenstanders „lang geleden" was beëindigd en dat er toen minder dan 100 mensen in hechtenis waren. Maar welingelichte diplomatieke bronnen schatten dat het aantal gearresteerden in de duizenden liep, aldus The Financial Times (16-10).

Op 12 juli besloot de Revolutionare Raad tot het annuleren van „leningen van woekeraars" en hypotheken, die door arme boeren verschuldigd waren. Op 1 aug. werd bericht dat de Raad besloten had tot het verdelen onder boeren van het land, dat eigendom was van „feodale heren", d.w.z. van ca. 80% van het bouwland in Aighanistan.

Volgens de NZZ (27-9) was de kwijtschelding van de schulden voor de plattelandsbevolking in de eerste vier maanden van het bestaan van de regering-Taraki de enige wet, die sociaal-revolutionair bleek te zijn. Bij particuliere geldschieters aangegane verplichtingen hoefden niet te worden gehonoreerd, omdat tijdens de grote droogteperiode 1970-1972 honderdduizenden kleine baeren buiten hun schuld in een noodtoestand waren geraakt; die situatie was door woekeraars, opkopers en grootgrondbezitters misbruikt om de betrokkenen in een hopeloze financiële afhankelijkheid te brengen.

Volgens mededelingen van Taraki zouden ruim 800.000 boeren van de kwijtschelding profiteren. Maar critici van de wet voerden als bezwaar aan, dat deze een goed ingespeeld systeem van oogst-voorfinenciering vernietigde en schade bezorgde aan talrijke kleine handelaren, die de boeren goederen op krediet hadden geleverd.

In plaats van het systeem van particuliere geldleningen stelde de regering een hulpfonds voor kleine boeren en landarbeiders in, waarin de leden zelf bedragen moeten storten en dat van buitenaf schenkingen zal ontvangen.

Bovendien werd een handvest voor coöperaties tot het leveren van landbouwdiensten uitgevaardigd, op grond waarvan verkoop- of produktiecoöperaties kunnen worden gevormd. Ter voorbereiding op de aangekondigde grondhervorming zal het aantal coöperaties aanzienlijk worden vergroot. Het handvest bevat een passage, die een aanwijzing zou kunnen vormen voor wat de landhervormingswet zal brengen. Paragraaf drie van artikel II stipuleert: „Een boer is diegene, die niet meer dan 20 Jireb grond van eerste klasse bezit." Een Jireb is 0,2 hectare. Als het vermoeden juist is dat 20 Jireb als maximum voor het toelaatbare grondbezit is voorzien, dan zou in Afghanistan het landbouwareaal in percelen van hoogstens 4 ha worden verbrokkeld. Volgens de in Kaboel beschikbare informatie bevindt zich thans bijna de helft van het totale bouwland in handen van 5% van de grondbezitters, terwijl 83% van de grondbezitters

zich tevreden moet stellen met percelen van één tot twintig Jireb. 650.000 gezinnen zouden geen land bezitten. aldus de *NZZ*.

Ontslag ministers. *Wijziging* kabinet

Op 5 juli maakte radio-Kaboel bekend dat twee vooraanstaande leden van het kabinet van hun functie u-aren ontheven en tot ambassadeur waren benoemd. Het betrof Babrak Karmal, vice-premier en tevens vice-voorzitter van de Revolutionaire Raad, die tot ambassadeur in Praag werd benoemd, en Nur Ahmad Nur, minister van binnenlandse zaken. die ambassadeur in Washington werd.

Beide politici hadden zich in 1967 van de door Nur Mohammed Taraki geleide People's Democratie Party (PDP) afgescheiden en vervolgens de Parcham (Vlag) gevormd. Pas in juni 1977 was een verzoening met Taraki's beweging, de Khalq, gevolgd. Het vertrek van beiden uit Kaboel werd geïnterpreteerd als een fase in de machtsstrijd tussen beide stromingen, waaruit Taraki als overwinnaar te voorschijn kwam. Volgens enige militanten in het nieuwe regime, aldus The Times (19-7), waren de verschillen niet zo zeer van ideologische aard — beide groepen hadden praktisch hetzelfde revolutionaire programma — maar veeleer het resultaat van een botsing tussen personen.

Op 9 juli deelde radio-Kaboel mee dat kolonel Mohammed Aslam Watanyar, tot dusver vice-premier en minister van verbindingen, tot minister van binnenlandse zaken was benoemd, en dat Faiz Mohammed Gulabgul met de portefeuille van verbindingen was belast. Tegelijk werd Hafizullah Amin, vice-premier en minister van buitenlandse zaken, tevens tot secretaris van de PDP aangesteld.

Op 12 juli schafte de Revolutionaire Raad, op aanbeveling van Taraki, het departement van sociale zaken af. De betrokken minister, mevr. Anahita Ratebzad, de enige vrouw in het kabinet, werd vervolgens tot ambassadeur in Belgrado benoemd.

Nieuwe putsch verijdeld

Op 17 aug. 's avonds meldde radio-Kaboel dat een poging om de regering van president Nur Mohammed Taraki omver te werpen door het ingrijpen van de strijdkrachten was mislukt. De regering had ,,nog net op tijd een eind gemaakt aan de subversieve activiteiten van enige oneerlijke personen". De minister van defensie, generaal Abdul Khadir, die op 27 april de staatsgreep tegen president Mohammed Daoud leidde, was gearresteerd en president Taraki had persoonlijk de leiding van het ministerie van defensie overgenomen. Ook waren volgens de radio de stafchef van het leger, generaal-majoor Shahpur Ahmadzai, en de directeur van een ziekenhuis in Kaboel. Mir Ali Akbar, gearresteerd.

Op 23 aug. werden in verband met dit komplot nag twee ministers aangehouden, Sultan Ali Keshtmand !planning) en lultenant-kolonel Mohammed Rafi (openbare werken).

Op 30 aug. werd Ghulam Dastagir Panjshiri benoemd tot minister van openbare werken, terwijl zijn vroegere portefeuille van onderwijs werd toevertrouwd aan Abdul Rashid Damini, het hoofd van de universiteit van Kaboel. Voorts werd de gouverneur van de provincie Kunduz, Sahib Jansahrai, benoemd tot minister van grensaangelegenheden.

Op 18 sept werd door de correspondent van The Times in Islamabad bericht dat de Afghaanse ambassadeur aldaar, Mahmud Baryala, door het regime in Kaboel ontslagen was als anderdeel van een politieke zuivering. Baryala is een jongere broer van Babrak Karmal, die in juli tot ambassadeur in Praag was benoemd.

Op 20 sept. meldde het Indiase persbureau PTI dat vice-premier Hafizullah Amin tegenover Indiase verslaggevers in Kaboel had verklaard dat zijn regering een door het buitenland gesteund komplot had ontdekt en daarvoor onweerlegbare bewijzen had. ,,Wij wensen op dit moment niet een land te noemen en dat aan de kaak te stellen. Dat zal op het juiste tijdstip geschieden", zo zou de vice-premier hebben verklaard.

Op 24 sept. deelde een PTI-correspondent mee dat voor de Afghaanse hoofdstad Kaboel een nachtelijk uitgaansverbod was afgekondigd en dat met automatische wapens uitgeruste militairen posities voor de regeringsgebouwen hadden betrokken. Voorts meldde hij dat de pers in Afghanistan werd gecensureerd en dat alle drukkerijen waren genationaliseerd. *Reuter/Le* Monde (27-9) berichtte dat ook de ambassadeur van Afghanistan in Perzië, Najib, van zijn functie was ontheven.

Op 29 sept. maakte vice-premier Hafizullah Amin bekend dat de gearresteerde ex-minister van defensie, generaal-majoor Abdul Khadir, zou warden berecht met andere prominente figuren, die beschuldigd waren van het beramen van een ,,antinationale" en ,,reactionaire" staatsgreep. Enkele dagen eerder waren volgens Le *Monde* (1-10) in de Afghaanse pers volledige bekentenissen van Khadir en zijn ,,medeplichtigen" gepubliceerd in de vorm van door hen zelf ondertekende facsimile's. Die documenten bevestigden een samenzwering tussen Khadir en zes ambassadeurs van Afghanistan, nl. die in Washington, Islamabad, Londen, Teheran, Praag en Belgrado. Die waren in sept. door de Afghaanse regering teruggeroepen zonder dat dit nieuws officieel in Afghanistan bekend was gemaakt, aldus Le Monde. Wel had de Afghaanse pers over hun schuld geen twijfel laten bestaan, terwijl die tevens de Parcham met name ervan beschuldigde pogingen in het werk te hebben gesteld om een nieuwe staatsgreep te organiseren.

Over de achtergronden berichtte de *NZZ* (24-9) o.a.:

„...Ook in de worsteling om de consolidatie van de macht schijnt Taraki Lenins tactiek toe te passen. Ongeveer negen weken na de staatsgreep van de militairen, die onmiddellijk het roer overdroegen aan de Volksdemocratische Partij (PDP), stuurde hij de leidende figuren van de linkervleugel op diplomatenposten in ballingschap. Babrak Karmal, oprichter van de militante linkse partij Parcham (Vlag) en plaatsvervangend regeringsleider van het regime, werd naar de ambassadeurspost in Praag afgeschoven (...).

De door Babrak Karmal in het midden der zestiger jaren in het leven geroepen Parcham beschouwde zich als linkse rivaal van de door Nur Mohammed Taraki omstreeks dezelfde tijd opgerichte Volksdemocratische Partij. Tijdens de lange periode van de ondergrondse strijd waanden de Parcham-lieden zich in volledige overeenstemming met de machthebbers van de naburige Sowjet-Unie. Het moet voor de linkervleugel (...) een zware schok zijn geweest de Sowjetvrienden in de zich snel ontwikkelende machtstrijd aan de kant van de ,,gematigden" aan te treffen. In Moskou had men naar het schijnt ingezien dat de door Lenin reeds in het begin van de 20er jaren als ,,links radicalisme" gegeselde revolutionaire ongeduld, zoals dit zich in de Parcham-groep uitte, de strijd op leven en dood met de conservatieve krachten van de Afghaanse maatschappij veel te vroeg zou oproepen.

Bij de eveneens in augustus gevolgde uitschakeling van de minister van defensie generaal Abdul Khadir en de stafchef generaal Shahpur gaat het wel om een ander geval. Misschien omwille van de eenvoud beschrijft de propaganda van het regime de arrestatie, mogelijk zelfs de liquidatie, van de beide generaals en de aanhouding van de beide Parcham-ministers als consequentie van een en dezelfde samenzwering. In werkelijkheid zou het er echter op neerkomen dat de partij preventief opgetreden is tegen soldaten, die in 1973 de koning hebben verjaagd en in 1978 de conservatieve presi-

dent Daoed hebben overwonnen. Nur Mohammed Taraki (...) stak een stokje voor de mogelijkheid van het „Bonapartisme". Hij verzekerde het primaat van de partij boven het leger en schakelde terloops nog twee Parcham-aanhangers uit, die betrekkingen met de militairen onderhielden.
Of het primaat van de partij reeds duurzaam is gewaarborgd, moet eerst nog blijken. Zeker is er op de uitschakeling van de beide generaals in het leger geen merkbare reactie gevolgd. (...) Maar generaal Abdul Khadir moet meer dan slechts een handjevol aanhangers in de strijdkrachten hebben gehad.
Hij was omstreeks een decennium lang als samenzweerder actief geweest. (...) Over hem wordt in Kaboel gefluisterd dat hij weliswaar diep onder de indruk was van de militaire capaciteit en het industriële potentieel van de Sowjet-Unie, maar dat hij toch elke ideologische gemeenschappelijkheid tussen Afghanen en Cowjet-communisten had verworpen. Van hem wordt gezegd dat hij de stelling had geponeerd dat het materiële nut van de samenwerking met de Sowjet-Unie des te groter zou zijn naarmate de afstand tot de machtige buur duidelijker bleef.
Voorzitter Taraki en de leden van zijn regering wonden overal door twee of drie zwaarbewapende officieren bewaakt. De bewakers of lijfwachten zijn jongere officieren met de rang van luitenant of kapitein, in de antichambre van Taraki en ( ) Hafizullah Amin verblijven majoors en kolonels. Het kan zijn dat de party bijzonder succesrijk was bij het infiltreren van de middelste rangen van de strijdkrachten In welke mate deze soldaten reeds ideologisch zijn geïndoctrineerd valt niet te bepalen. Te constateren valt dat tot dusver weinig tijd voor de ideologische scholing van de soldaten beschikbaar is geweest Daarom valt een gedesillusioneerd raken van de jonge officieren door de dagelijkse sleur van de revolutie niet uit te sluiten' en dit zou in een bondgenootschap van de hoge en lage rangen tegen de partij kunnen eindigen . . ."
Op 16 aug. zei presudent Taraki in een toespraak op een luchtmachtbasis dat zijn regering het „anti-volk" karakter van de strijdkrachten had veranderd en dat het leger nu „een constructieve rol gegeven" zou worden.

Verzet stammen? Vlucht *Pathanen gemeld*

Uit Pakistan afkomstige berichten over botsingen tussen legereenheden en stammen werden door de Afghaanse ambassade in Islamabad op 31 mei officieel tegengesproken. Wel gaf de regering in juli toe dat het leger in stamgebieden in oostelijk Afghanistan had moeten interveniëren om tegen „smokkelaars" op te treden. Maar volgens oppositiekringen in ballingschap hadden zowel in Kunar (noordoosten) als in Paktia (zuidoosten) guerrillaacties plaatsgevonden.
Een rechtse moslem-groepering, de Hezbi Islami, meldde op 30 juli in Islamabad dat zij verscheidene aanvallen op het bewind in Kaboel had ondernomen; bij die guerrilla zou een aantal soldaten zijn gedood.
Bij een granaataanslag in Kaboel op 29 juli werd de minister van verbindingen bijna gedood, aldus The Financial Times (24-8). Volgens dit blad boden orthodoxe moslemstammen in de oostelijke provincies, die aan Pakistan grenzen, verzet tegen het nieuwe regime, dat zij als atheïstisch en goddeloos beschouwen. waarnemers in Kaboel meenden dat dit verzet hoogstens kon worden ingedamd en niet onderdrukt en zij meldden dat bij felle gevechten gebruik werd gemaakt van luchtbombardementen, zware artillerie en Russische adviseurs. Ook zou het onrustig zijn in de provincie Nagahar en in Wardaq.
Volgens niet-officiële, in Pakistan ontvarigen, berichten zouden volgens AFP (28-8) bij gevechten in de provincie Kandahar, in Argoon, Ghazni en Paktia tussen regeringstroepen en de Hezbi Islami in de vaorgaande weken meer dan 100 mensen zijn gedood.
The Financial Times (25-9) en *AFP/Le* Monde (26-9) berichtten dat sinds de machtsovername in april, maar vooral in de laatste weken verscheidene duizenden mensen vanuit Afghanistan naar Pakistan waren gevlucht. Sommige schattingen spraken van 8.000 à 10.000 vluchtelingen, vooral conservatieve islamitische stamleden, in het bijzonder Pathanen. Zij zouden zijn opgevangen in de stamgebieden van Dir en Chitral (in het noordwesten van Pakistan) en in Waziristan (in het westen), waar zij door hun Pakistaanse stamgenoten van voedsel zouden worden voorzien. De Pakistaanse regering maakte geen melding van de komst van de vluchtelingen om de delicate betrekkingen met Kaboel niet te verstoren.
De Afghaanse vice-premier Arnin verklaarde op 15 okt. tegenover The Financial Times dat berichten over onlusten in de oostelijke provincies het werk waren van „fanatieke religieuze lieden", die beïnvloed waren door propaganda van „agenten van het imperialisme en de reactie". Wel waren in plaatsen rond Kaboel regeringsvertegenwoordigers vermoord door de Akhwani's, de moslem-„reactionairen", aan wie de regering de heilige oorlog („jihad") had verklaard; maar die jihad betekende geen fysieke eliminatie.

Samenwerking met *communistische* landen

Reeds op 15 en 16 mei werd te Kaboel een aantal technische en samenwerkingsakkoorden tussen het nieuwe Afghaanse bewind en de SU ondertekend. Tijdens een kort bezoek van vice-premie~Hafizullah Amin volgde op 18 mei de ondertekening van nog vijf akkoorden over kredieten en ontwikkelingshulp, in het bijzonder m.b.t. de levering van Russische uitrusting voor irrigatieprojecten en voor een kopersmelterij.
Voor de aankoop door Afghanistan van mijnbouwuitrusting uit Tsjechoslowakije was op 16 mei te Kaboel een akkoord i.z. een langlopende lening van $ 3 mln getekend.
In de maanden mei tot en met juli werden met de SU in totaal bijna 30 samenwerkingsakkoorden getekend, vooral m.b.t. de levering door de SU van machines en materialen. Ook werd (op 11 juli) een akkoord getekend over de bouw van de Hayratan-brug over de rivier de Amu als schakel in een nieuwe weg- en spoorwegverbinding tussen beide landen.
In een interview dat op 22 juli in Polen werd uitgezonden verklaarde de Afghaanse minister van planning, Keshtmand, dat tot dusver 60 à 70% van de buitenlandse hulp voor Afghanistan door socialistische landen, in hoofdzaak de SU, was verstrekt. Die hulp was bestemd voor de industrialisatie van Afghanistan, waarbij de lichte en de zware industrie in een redelijke verhouding t.o.v. elkaar zouden moeten blijven.
The *Times* (3-10) wees erop dat een hervorming van de Afghaanse maatschappij moeilijk is, omdat het land „een van Azië's meest weerspannige sociale structuren" kent, die een verandering eeuwenlang heeft tegengehouden. Er is geen proletarische basis, maar wel een geweldige afhankelijkheid van de weinig talrijke intelligentsia. „De Russen mogen dan volledig de leiding hebben overgenomen bij het opstellen van het nieuwe vijfjarenplan, aanvankelijk beloofd binnen 30 dagen na de revolutie en nu uitgesteld tot het aanstaande voorjaar, maar omdat de Parcham-factie van de regeringspartij in dat ministerie overheerste, is nog weinig echt werk verzet," aldus The Times.
Sinds de staatsgreep van april is het aantal Russische adviseurs in Afghanistan mogelijk verdrievoudigd. Onder Daoed waren er ca. 1.500 adviseurs; nu wordt hun aantal op ca. 4.000 geschat (The Times 13-9). Zij trainen de strijdkrachten, maar zouden bovendien een belangrijker rol dan voorheen spelen in de regering en in de ontwikkelingsprogramma's. (Financial Times, *The* Times, *NZZ*, Le Monde, FAZ, *IHT*, KCA)

(Vor. ber. pag. 289 e.v.)

R.K.-AARTSBISSCHOPSBENOEMINGEN IN UTRECHT, WESTMINSTER EN PRAAG

Eind 1975, begin 1976 en begin van dit jaar heeft paus Paulus VI aartsbisschoppen benoemd in achtereenvolgens Utrecht, Westminster en Praag

Rij schrijven van 10 dec. 1975 werd kardinaal Willebrands benoemd tot aartsbisschop van Utrecht als opvolger van kardinaal Alfrink. Op 20 dec.. werd de benoeming officieel bekendgemaakt.

Kardinaal Willebrands werd de 68-ste aartsbisschop van Utrecht sinds St Willibrord.

De kardinaal woonde op het moment van zijn benoeming in Rome, waar hij het ambt bekleedde van president van het secretariaat voor de Eenheid van Christenen. Hij is deze taak blijven waarnemen naast zijn functie in Utrecht.

Gevolg gevend aan de dringende wens van het tweede Vaticaans Concilie en aan het uitvoeringsbesluit ,,Ecclesiae Sanctae" van paus Paulus van 6 aug. 1966 heeft kardinaal Alfrink op zijn 75ste verjaardag zijn bisschopszetel ter beschikking gesteld. Op 19 aug. 1975 heeft hij in een brief aan zijn pastores en andere gelovigen bekendgemaakt, dat de paus de ontslagaanbieding te zijner tijd zou aanvaarden. Dit zou worden gekoppeld aan de bekendmaking van de naam van zijn opvolger.

Johannes Gerardus Maria Willebrands werd op 4 sept, 1909 in Bovenkarspel geboren als oudste kind van Herman Willebrands en Aafje Kok. Zijn vader (die in februari 1975 op 91-jarige leeftijd zou overlijden) was directeur van een veiling in Bovenkarspel-Grootebroek en heeft een rol van betekenis gespeeld in verschillende katholieke organisaties.

Het gezin telde 9 kinderen, van wie er 2 jong zijn gestorven De 7 overige kinderen. onder wie 1 meisje, zijn allen nog in leven De op een na oudste, pater redemptorist, is missionaris in Suriname, De anderen zijn werkzaam als: ambtenaar op het departement van Sociale Zaken, directeur van een veiling in Bovenkarspel-Grootebroek, bakker in Bergen, leraar aan een mavo in Haarlem en employé bij V en D

Ook Johannes (Jo) Willebrands wilde aanvankelijk redemptorist worden Later ging hij over naar het seminarie van het bisdom Haarlem. Hij werd in Haarlem priester gewijd op 26 mei 1934.

Hij studeerde aan het Angelicum in Rome filosofie In 1937 promoveerde bij cum laude op het proefschrift ,,De denkleer van kardinaal Newman en haar toepassing op de kennis van God door het geweten".

Van 1937 tot 1940 was hij kapelaan aan het Amsterdamse Begijnhof.

Vanaf 1940 doceerde hij wijsbegeerte aan het filosoficum in Warmond, waarvan hij in septembe 1945 directeur werd

Op 1 juni 1948 werd hij door de bisschoppen van Nederland benoemd tol voorzitter van de Sint-Willebrordvereniging, het katholieke orgaan voor de oecumene.

Op 26 november 1955 benoemde de paus hem tot geheim kamerheer.

Op 24 juni 1960 volgde zijn benoeming tot secretaris van het in Rome gevestigde secretariaat voor de Eenheid van de Christenen.

Paus Paulus VI benoemde hem op 4 juni 1964 tot titulair bisschop van Mauriana. Op 28 juni d a.v. werd hij bisschop gewijd

Aartsbisschop Willebrands (1.) met zijn voorganger, kardinaal Alfrink.

Op het consistorie van 28 april 1969 werd hij door paus Paulus kardinaal! eecreeerd Hem werd de Romeinse titelkerk van de HH. Cosmas en Damianus toegewezen

Op 3 mei 1969 werd hij bevorderd tot president: van het secretariaat voor de Eenheid van de Christenen, hij volgde als zodanig kardinaal Augustin Bea S J op

Kardinaal Willebrands is verder lid van de volgende Vaticaanse congregaties: voor de Geloofsleer, voor de oosterse Kerken. voor de Sacramenten en de Goddelijke Eredienst, voor de Evangelisatie van de Volkeren en voor de Katholieke Opvoeding.

Kardinaal Willebrands is tevens lid van de pauselijke commissie voor de herziening van het kerkelijk wetboek en van de pauselijke commissie voor de herziening van het oosters kerkelijk wetboek.

Perscommentaar

In verband met de situatie in de Nederlandse R.K. kerkprovincie is in de pers uitvoerig commentaar geleverd op de benoeming van mgr. Willebrands tot aartsbisschop van Utrecht

Uit deze commentaren citeren wij het volgende:

Onder de kop ,,Romeinse diploinatie" commentarieert N R C/H'b l a d (22-12-'75) de benoeming als volgt:

,,Met de benoeming van kardinaal Willebrands tot aartsbisschop van Utrecht heeft de paus praktisch de gehele Nederlandse kerkprovincie tevreden weten te stellen. Kardinaal Willebrands geniet groot aanzien in Rome en heeft het voordeel voor de Nederlandse kerkprovincie dat hij als een gematigd man te boek staat. Rome heeft niet het risico genomen de zaken op de spits te drijven door een man als de omstreden bisschop Gijsen van Roermond te benoemen.

Toch past een zekere reserve tegenover de benoeming De nieuwe aartsbisschop is 66 jaar en zou over 9 jaar, als hij 75 wordt, de paus weer om ontslag moeten vragen. Het woord ,,tussenpaus" valt dus gemakkelijk, niet altijd een positief begrip. ook al heeft paus Johannes XXIII er nieuwe inhoud aan weten te verlenen. De benoeming is in ieder geval een diplomatie'ke zet van het zuiverste Romeinse soort. Kardinaal Willebrands blijft zijn functie van voorzitter van het secretariaat voor de Eenheid der Christenen aanhouden. Dat betekent dat Rome twee vliegen in een klap heeft er is een aanvaardbare oplossing voor de crisis in Nederland en het heeft tegelijkertijd een prominente afgevaardigde, die zowel in Nederland als in Rome een luisterpost is Daardoor is de Romeinse vinger in de pap veel dikker dan ooit tevoren. Een meesterzet derhalve, waarin de optimisten in Nederland overigens meer goed dan kwaad zien.

En optimisten zijn er velen sinds dit weekeinde. In meerderheid gaan ze er aan voorbij dat het Vaticaan zich opnieuw niets heeft aangetrokken van de wensen ten aanzien van de opvolger die in Nederland zijn geuit dank zij de summiere, overigens alleen maar papieren, inspraak die vergund is (was) aan het kapittel

Kritische geluiden zijn alleen maar gehoond van jongere rooms-katholieken, die hierin een bewijs te meer zien dat Rome en Rome alleen de dienst uitmaakt tegen beter hopen van die jongeren in. Het

enige geluk kan zijn dat hun Willebrands is toegewezen, maar voor hetzelfde geld kan het straks weer anders zijn"

Het protestants-christelijke ochtendblad „Trouw" (22-12-'75) schrijft:

Surprise-1

De benoeming van kardinaal Willebrands tot opvolger van kardinaal Alfrink als aartsbisschop van Utrecht is geen spectaculaire verrassing. De kardinaal was reeds opvallend afwezig bij de vijfde assemblee van de wereldraad van kerken in Nairobi, waar hii de secretaris van zijn bureau heen zond ue Belg mgr Moeller
De benoeming mag voor ingewijden dan geen verrassing zijn, zij is voor katholiek Nederland in de eerste plaats, maar ook voor de overige christenen in ons land zo vlak voor de kerstdagen wel een surprise van de betere soort.
Toch een surprise, omdat de kardinaal niet op het lijstje van de voorgestelde kandidaten voorkomt, dat door het kapittel naar Rome is gezonden. Het Vaticaan schijnt in het negeren van de voordracht sinds de benoemingen van Simonis in Rotterdam en van Gijsen in Roermond een traditie te maken, die mogelijk wel getuigt van liefde voor, maar niet veel vertrouwen in, de Nederlandse kerkelijke situatie
Deze behandeling vanuit de hoogte wordt nog geaccentueerd doordat niet de voorzitter van de congregatie van dc bisschoppen of een andere kardinaal of desnoods bisschop, maar de derde man van deze congregatie, een ,,gewone" monseigneur, de brief aan kardinaal Alfrink is komen brengen, waarin de benoeming van Willebrands werd gemeld Deze monseigneur Tomko heeft bovendien niet de moeite genomen om de diocesane pastorale raad, de vertegenwoordiging van de aartsbisschoppelijke leken, persoonlijk in te lichten
Maar goed. Nu het Vaticaan heeft gemeend te moeten afwijken van hetgeen de Nederlanders het beste vonden, heeft het waarschijnlijk toch nog de beste keus gedaan onder de niet in ons land woonachtige kandidaten, Daarom achten wij de benoeming toch een aardige surprise.

Surprise-2

De dekens van het aartsbisdom hebben in september een soort profielschets van de nieuw te benoemen aartsbisschop naar Rome gezonden. Daarin zeggen zij dat het aartsbisdom voor alles een herder nodig heeft, die zich samen met de gelovigen inzet voor een lokale kerk, die ten diepste geïnspireerd wordt door het evangelie en in hechte hartelijke gemeenschap met de wereldkerk leeft.
Met de benoeming van kardinaal Willebrands wordt behoorlijk aan deze verlangens tegemoet gekomen. De kardinaal ligt goed in Rome, waar de paus hem een warm hart toedraagt. Hij is een man die zijn kwaliteiten als verzoenend bestuurder heeft getoond. Zijn relatie met andere Kerken is zodanig dat van hem verwacht mag worden dat hij op dit punt het beleid van kardinaal Alfrink voortzet
Met Willebrands komt opnieuw een intellectueel op de troon van Willibrord te zitten Dat begint na De Jong en Aifrink ook al aardig op een traditie te lijken. Het getuigt van inzicht, dat Rome de bruggen in ons land laat bouwen door een geleerde.

Surprise-3

Toen dr. Jo Willebrands (zoals hij destijds nog heette) naar Rome vertrok om er secretaris van het Secretariaat voor de Eenheid der Christenen te worden glunderde men m de andere Kerken en vooral ook in Genève bij de wereldraad. Aan de hooggespannen verwachting werd evenwel niet geheel voldaan. Willebrands betoonde zich allerminst een wildebras in de oecumenische contacten. Hij was een man die het midden hield en paste zich opmerkelijk aan bij het ambtelijke klimaat van de curie. Hij verloor zijn oecumenische streken niet Dat de Kerk van Rome tegenwoordig zo'n open karakter heeft tegenover de andere Kerken hebben wij zeker gedeeltelijk aan Willebrands te danken. En hij is degene, die — toen de Romeinse curie meende dat het oecumenische maximum was bereikt — niet zonder succes naar andere wegen heeft gezocht om het oecumenisch contact niet geheel te laten verzanden. De oecumenische samenwerking zal mogelijk sen nieuwe impuls ontvangen, omdat nu tenminste de dreiging is weggevallen dat Rome in Utrecht een ,,oplossing" à la Roermond zou zoeken Oecumenische experimenten zal kardinaal Willebrands niet zo erg bevorderen en in die zin moet worden gevreesd dat de vernieuwing van de Kerk onder Willebrands niet versneld zal worden. Sommigen zullen dat niet zo erg vinden, omdat zij menen dat de Kerk in de eerste plaats rust nodig heeft.
Die rust zal niet van lange duur kunnen zijn Kardinaal Willebrands heeft acht jaar de tijd. De speculaties over zijn opvolging kunnen dus alvast beginnen En mocht het daarvoor nog te vroeg zijn, dan kunnen wij nu reeds nadenken over wie naast hem zal komen te staan Weliswaar zijn er meer kardinalen die er een belangrijk baantje bij hebben, maar de leiding in Utrecht en die van het Secretariaat voor de Eenheid in Rome is een wel wat zware belasting voor een aow-er. Daarom ligt het voor de hand dat er naast Willebrands een hulpbisschop zal komen. Wie dat zal worden is een aardig gezelschapspelletje voor de komende dagen in katholiek Nederland."

„Realistisch" zet De Volkskrant (22-12-'75) boven zijn commentaar:

,,De vrees voor een — eventueel geruisloos — kerkschisma in Nederland heeft het in Rome gewonnen van de grote verleiding om de lijn Simonis-Gijsen door te trekken. Dat is de eerste conclusie die getrokken kan worden uit kardinaal Willebrands' benoeming W Utrecht. De paus, die zich met de bisschopsbenoemingen in Nederland de laatste jaren hoogstpersoonlijk bezighoudt, is tot bezinning gekomen. Zijn beide bijzondere beschermelingen binnen het Nederlandse episcopaat, die hier de ontwikkelingen moesten sturen in de richting van een ,,normalisatie" naar Vaticaanse trant, heeft hij niet de steun gegeven die in de lijn van de eerste bange verwachtingen lag.
De vraag of het Vaticaan definitief van zijn dwaalwegen is teruggekeerd is op dit moment minder belangrijk dan de gevolgtrekking dat Nederland minstens een adempauze is gegund. Benoemd is een man die weliswaar hooguit nog negen jaar zijn functie kan uitoefenen, maar die in ieder geval niet kan worden beschouwd als representant van een bepaalde vleugel binnen de geloofsgemeenschap. Zijn toezegging dat hij, evenals zijn voorganger boven de partijen staande, vooral de eenheid wil bevorderen is meer dan een gelegenheidswoord. In zijn Vaticaanse functie heeft hij internationaal naam verworven als bemiddelaar, vredestichter en verzoener
Daarnaast kan hij meer bogen op bestuurskwaliteiten dan op pastorale ervaring. Dit tekort komt nog eens bovenop zijn onbekendheid met het bisdom dat hij gaat leiden. Er is kennelijk minder gezocht naar de beste leider van het Utrechtse bisdom dan naar een goede voorzitter van de Nederlandse bisschoppenconferentie (wat de Utrechtse aartsbisschop uit hoofde van zijn functie is).
Als zodanig zal ook niet-katholiek Nederland hem vooral leren kennen Binnenkerkelijk brengt hij als grote voordeel mee dat hij optreedt als nieuwe man die altijd buiten de ruzies van het Nederlandse katholicisme heeft gestaan en door niemand verdacht kan worden van anti-Romeinse gezindheid Dat hij zijn verzoenende activiteiten niet zal beperken tot zijn eigen Kerk, kan op grond van zijn faam als wereldleider van de oecumene als vaststaand worden aangenomen."

Intronisatie

Kardinaal Willebrands is op 21 febr. 1976 officieel verwelkomd als nieuwe aartsbisschop van Utrecht tijdens een plechtige intronisatie in de kathedrale kerk van Sint Catharina in Utrecht.

Kardinaal Aifrink verwelkomde zijn opvolger in een toespraak waarin hij erop wees dat over de positie van een bisschop in de Kerk theologisch gezien, weinig werkelijke discussie kan zijn De discussie zou alleen kunnen gaan over het feit hoe de bisschoppelijke verantwoordelijkheid zich in de praktijk van het optreden uitwerkt. ,,Ik meen in de loop der jaren te hebben geleerd, dat in de wereld van vandaag de Kerk, wil ze geloofwaardig zijn voor de mensen van vandaag, een menselijke manier van gezagsuitoefening moet laten zien, die waarneembaar is, gebaseerd op liefde voor de mens en op eerbied voor de menselijke waardigheid." Werkelijk gezag behoeft hieronder niet te lijden, zo meende de kardinaal. Bisschop zijn is nooil een gemakkelijke op acht geweest, zo zei hij, herinnerend aan zijn voorganger kardinaal De Jong.
,,Maar ook nu is bisschop-zijn niet minder zwaar Ik ben de Heer van de Kerk, in wiens dienst ik me meer dan vijftig jaar als priester en als bisschop heb mogen stellen, bijzonder dankbaar voor zijn hulp en voor zijn bijstand. Ik heb nooit behoefte gehad een rol te spelen in de Kerk. De omstandigheden van het leven — mag ik zeggen: Gods wil — hebben me in een positie gebracht waarin ik moest trachten de rol die me werd toebedeeld, te realiseren in een gewetensvolle houding ten opzichte van alle vragen, waarmee ik werd geconfronteerd ··
Vervolgens richtte hij zich tot kardinaal Willebrands: „Ik veronderstel dat we op dit moment beiden denken aan paus Paulus die uw en mijn toekomst zo bestemde. Ik veronderstel dat we beiden ook denken aan paus Joannes, die op zijn smartelijk sterfbed aan ons beiden, u en mij, heeft gedacht, in een voorzeggende geest. Hij heeft u een kostbaar bisschopskruis nagelaten als een voorzegging van uw toekomstige waardigheid in de Kerk. Aan mij vermaakte hij een reliekschrijn met de relikwie van de heilige paus Gregorius VII, de grote strijder voor de vrijheid van de Kerk, die omwille van de vrijheid veel te lijden heeft gehad. U weet dat uw komst mijn bezorgdheid voor de toekomst van de Nederlandse Kerk ten zeerste heeft verminderd. Ik bid u graag toe dat het vertrouwen waarmee men u in de laatste weken tegemoet is

w

getreden. uw levensweg mag blijven verblijden.

Kardinaal Willebrands zei in zijn toespiraal. dat in de veranderende tijden de leiders van de Kerk Christus en zijn boodschap telkens opnieuw moeten verkondigen. De bisschoppen in Nederland weten zich bij die taak gesterkt door medewerking van priesters en leken, ieder in zijn eigen verantwoordelijkheid, in elke tak van het maatschappelijk leven. In verkondiging en liturgie, zo zei hij verderop in zijn toespraak, mag niets van hetgeen wezenlijk en waardevol is verloren gaan, dit moet integendeel in zijn hedendaagse vorm tot nieuw leven worden gewekt Kardinaal Willebrands constateerde met voldoening een hernieuwd verlangen naar het Rijk Gods.

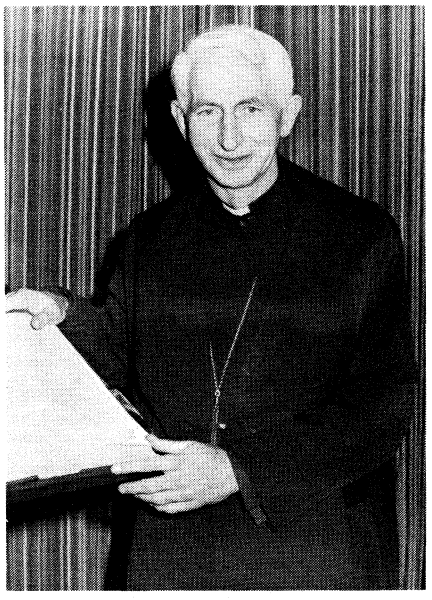
„Maar niet alleen het geestelijk leven maakt deel uit van het Rijk Gods. Sommigen onder ons hebben zich ver onderd over de vernieuwde zorg van de Kerk voor de maatschappij, voor de rechten van de mcni. De aandacht voor ontwikkeling, voor gerechtigheid en vrede strekt zich in het bijzonder uit tot de armen, de verdrukten, de vervolgden. lot hen die machteloos zijn en van hun vrijheden beroofd, tot de hoogbejaarde zowel als tot de nog ongeboren mens Het is mogelijk dat de Kerk door deze zorg soms een valse rust verstoort, maar ook deze zorg behoort tot de kern van de verkondiging van het evangelie van het Rijk Gods", aldus de kardinaal.

Hij sprak ook zijn liefde uit voor het streven naar volkomen eenheid in geloof en Kerk van allen die gedoopt zijn in de naam van de Vader, de Zoon en de H. Geest, die Jezus belijden als hun Heer en Verlosser

Tot slot dankte hij speciaal kardinaal Alfrink voor diens woorden en inspiratie. „Zij versteiken en verheugen ons vandaag en voor de toekomst", aldus kardinaal Willebrands

Aartsbisschop van *Westminster*

Het Vaticaan maakte op 21 febr. 1976 de benoeming bekend van Dom Basil Hume, abt van Ampleforth in Yorkshire, tot aartsbisschop van Westminster als opvolger van kardinaal John Heenan, die op 7 nov. 1975 op 70-jarige leeftijd was overleden.

George Basil Humo, de opvolger van kardinaal Heenan als aartsbisschop van Westminster.

De aartsbisschop van Westminster is voorzitter van de bisschoppenconferentie van de Engelse Rooms-Katliolieke kerk.

George Basil Hume is in 1924 in Newcastle upon Tyne geboren. Hij werd opgeleid aan de „public school" Ampleforth College, die aan de abdij verbonden is. Op 18-jarige leeftijd werd hij Benedictijner monnik Vervolgens studeerde hij geschiedenis aan de universiteit van Oxford, een vak, dat hij tot 1963 aan Ampleforth College doceerde. In 1963 werd hij abt van het klooster.

Mgr. Hume is de eerste monnik, die tot aartsbisschop van Westminster benoemd is, sinds deze aartsdiocees in 1850 in het leven geroepen was, en de eerste priester, die nog niet tot bisschop gewijd was sinds 1865.

Nieuwe *grensregeling kerk*provzncies *in Tsjechoslowakije.* Mgr. Tomasek tot *aartsbisschop* van Praag benoemd

Op 10 jan. 1978 maakte het Vaticaan officieel bekend, dat er tussen de Tsjechoslowaakse regering en de Heilige Stoel een akkoord was afgesloten, waarbij de grenzen van de Tsjechoslowaakse bisdommen waren aangepast aan de grenzen van de Tsjechoslowaakse staat. Voordien gold een grensregeling, die nog dateerde uit de tijd van de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie.

De nieuwe regeling had i.h.b. consequenties voor het gebied van Cesky Tin bij de Poolse grens, dat voordien deel uitmaakte van het bisdom Wroclaw in Polen. Ook werd een nieuwe Slowaakse kerkprovincie in het leven geroepen met Trnava als centrum, voortaan los van het aartsbisdom Esztergom in Hongarije. Tevens werd op 10 jan. aangekondigd, dat kardinaal Tomasek was benoemd tot aartsbisschop van Praag. Mgr. Tomasek was sinds '65 apostolisch administrateur van dit aartsbisdom geweest.

Op 27 juni 1977 was Frantisek Tomasek door paus Paulus tot kardinaal benoemd, nadat hij op 24 mei 1976 al tot kardinaal „in pectore" was benoemd.

Mgr. Tomasek werd op 26 maart van dit jaar in de Sint Vitusdom in Praag als 34-ste aartsbisschow van Praag en primaat van Tsjechoslowakije geïntroniseerd. *(Biltstraat 121, Le* Monde, *NZZ, FAZ, NRC/H'* blad)

BISSCHOPPENSYNODE OVER CATECHESE IN ONZE TIJD

Van **30** sept. - **30** okt. 1977 heeft in Rome voor de vijfde maal een bisschoppensynode plaatsgevonden.

Aan deze bijeenkomst werd deelgenomen door 17 vertegenwoordigers van de Oosterse kerken, **142** afgevaardigden van bisschoppenconferenties, **17** curie-kardinalen, 10 vertegenwoordigers van de generale oversten en 19 deelnemers, die als zodanig waren benoemd.

De synode had als thema „De catechese, met name aan kinderen cn opgroeiende jeugd".

De synode werd up **30** sept. 1977 geopend met een eucharistieviering in de Sixtijnse kapel. De eucharistieviering was voor het eerst een concelebratie, waaraan alle deelnemers van de synode samen met de paus deelnamen.

Paus Paulus zei in de preek, dat de grote resultaten van wetenschap en techniek het diepe verlangen van de mensheid naar laatste zekerheid over de zin van het leven niet kunnen vervullen. De mensen zoeken, meer gekweld dan ooit, naar een antwoord. Daarom is er ook nauwelijks een tijd te vinden, die zo gunstig is voor de geloofsverkondiging als deze tijd, aldus Paus Paulus.

De Paus sprak ook over het .,ongemakkelijke bisschopsambt". Men kan dat ambt alleen maar aan, wanneer men zich gedragen weet door een volledig vertrouwen in de bijstand van Christus. Want uit menselijk standpunt bekeken is er alle reden tot angst en onzekerheid. Het werk van de bisschop richt zich op een mensheid, die zich vijandig, onverschillig of doof opstelt, ook al kan men in diezelfde mensheid dikwijls een onbewust of bewust zoeken naar God waarnemen. Men kan dan wel de gemakkelijke weg zoeken, maar de kerk heeft juist bisschoppen nodig, die bereid zijn te vechten en vol te houden.

De Paus erkende, dat veel mensen het geloof vaarwel zeggen, omdat zij denken de antwoorden te vinden in wetenschap en techniek. De wetenschap kan inderdaad veel antwoorden geven, niaar de mens blijft toch weer zitten met een steeds diepere honger naar het geheim van de menselijke geest en het leven. De moderne mens ervaart tot zijn diepe teleurstelling, dat de wetenschap de eigenlijke vraag niet beantwoordt. En naarmate de menselijke wetenschap voortschrijdt des te meer heeft zij een woord van boven nodig, dat het gebouw van de menselijke wetenschap overeind houdt, namelijk door steeds weer de bovennatuurlijke eindbestemming van de mens voor te houden. De behoefte hieraan is groter dan ooit. Het is niet de tijd van het atheïsme, maar het is de tijd van het geloof. De tijd voor de verkondiging van het geloof is zeldzaam gunstig, zo besloot Paus Paulus.

Panorama van de wereldkerk

Uitgaande van de rapporten van 42 bisschoppenconferenties had het synodesecretariaat een panoroma samengesteld over de ontwikkeling van de r.k. kerk sinds de laatste synode in 1974. Dit rapport, dat 30 september werd voorgelezen door aartsbisschop Degenhardt van Paderborn, gaat politieke kwesties niet uit de weg. Enkele dagen voor de toetsingsconferentie van de Helsin-

ki-akkoorden verwijt het „Panorama" communistische regeringen door te gaan met het schenden van de vrijheid van geweten en van godsdienst.

Als voorbeeld van de bemoeienis van de kerk met de politiek-maatschappelqke situatie noemde mgr. Degenhardt de strijd van de Zuidafrikaanse bisschoppenconferentie en van plaatselijke kerken tegen de rassendiscriminatie. Ook in andere delen van de wereld hebben bisschoppenconferenties zich meer dan vroeger ingezet voor gerechtigheid en vrede. De rapporteur sprak van ,,grote en bijzondere gevaren" in landen met communistische en atheïstische regeringen en met militaire dictaturen. Het opkomen voor armen en onderdrukten wordt ondersteund, mits dit zonder geweld gebeurt.

Over de traditionalistische aartsbisschop Lefebvre. die het gezag van het laatste concilie en van de huidige paus verwerpt, zegt het rapport dat het wellicht goed zou zijn in het vervolg wat meer rekening te houden met de verontruste katholieken, opdat ook zij in de kerk van na het concilie zich thuis kunnen voelen. Over hen schrijft het rapport, dat slechts weinigen van de Lefebvre-aanhangers een afscheiding van Rome willen.

De laatste drie jaar is de medewerking van de leken bij het kerkewerk toegenomen, terwijl tegelijkertijd vooral in de sterk geïndustrialiseerde landen velen zich van het geloof blijven verwijderen. Dit leidt — aldus het rapport — tot een verder afbrokkelen van de waarden in een pluralistische maatschappij waar veel door de vingers wordt gezien. In dit verband wordt gewezen op de wettelijk toegestane abortus, sterilisatie, euthanasie, kunstmatige inseminatie, proeven op foetussen en het toenemend aantal echtscheidingen. Nauwer contact tussen bisschoppen en moraaltheologen wordt aanbevolen.

Toch constateert het rapport tevens een nieuwe trend, die kritisch staat tegenover een puur binnenwereldlijke levensbeschouwing en weer aandacht krijgt voor het religieuze.

Positief begroet het ,,Panorama" de basisgemeenten, die vooral in gebieden waar priestertekort heerst door hun getuigenis van eenheid en broederschap van groot nut zijn, juist ook als tegengif tegen de toenemende anonimiteit van de samenleving. Voorwaarde is wel, dat deze basisgemeenschappen verbonden blijven met de bisschoppen en met de wereldkerk.

De eenheid onder de priesters is de laatste tijd sterker geworden, hoewel in vele gebieden bewegingen als de theologie van de bevrijding en christenen voor het socialisme verdeeldheid hebben gebracht.

Ondanks een zekere toename van het aantal priesterroepingen. blijft er nog een groot priestertekort, dat naar de mening van vele bisschoppen niet wordt opgelost door het aanstellen van permanente diakens.

Bij het punt oecumene wees mgr. Degenhardt op de wens van vele bisschoppenconferenties om, naast de theologische gesprekken, ook de praktische samenwerking te versterken ter oplossing van de grote wereldvraagstukken.

Slotdocument

Op 30 okt. is de bisschoppensynode in Rome officieel afgesloten. Aan het slot werd een „Boodschap" gepubliceerd, waarvan hier een samenvatting volgt. De conclusies van de beraadslagingen van de bisschoppen zijn voorgelegd aan paus Paulus VI. Deze conclusies zullen worden verwerkt in een later te verschijnen document.

Geen enkele macht ter wereld heeft het recht de mens te belemmeren in zijn zoeken naar de waarheid. Aldus verklaren de 204 bisschoppen in een gezamenlijke verklaring aan het slot van de vijfde algemene synodevergadering der r.k. kerk in Rome. In hun boodschap aan het volk gods verdedigt de bisschoppensynode het recht der r.k. kerk om vrijelijk haar geloof te verkondigen. Geen wereldse macht heeft het recht dit haar te verhinderen.

In een persconferentie op 29 okt. '77 wees een der synodepresidenten, kardinaal-patriarch Ribeiro van Lissabon, erop, dat met het oog op de ontbrekende godsdienstvrijheid in tal van landen de christenen solidair moeten zijn met de vervolgde kerken. Deze solidariteit moet een concrete uiting vinden. Kardinaal Baggio, prefect van de curie-congregatie voor de bisschoppen en tevens een der synodepresidenten, merkte in verband met het rustige verloop van deze synode op, dat zij wel eens na de post-conciliaire verwarring een nieuwe periode zou kunnen inluiden. Een nieuwe fase in het leven der kerk, aldus Baggio, overigens niet zonder initiatieven en levendigheid.

Baggio beklemtoonde, dat de bisschoppen zich niet hebben verloren in de technische aspecten van de catechese, maar de catechese hebben behandeld als een goddelijke opdracht om de mensen te voeren tot een gerijpt geloof in Christus, zodat de christenen allen op hun beurt catecheten worden, tot getuigen van het evangelie en tot vredebrengers. Volgens kardinaal Baggio wordt een verkondiging ver acht, die zowel transcendent als eigentijds is, een verkondiging ook die leidt tot verrijking van de verschillende culturen en die de mensen bevrijdt van de slavernij van onderdrukkende ideologieën.

In hun boodschap aan het volk Gods doen de bisschoppen een dringend beroep op alle christenen samen een menselijker en vrijere wereld op te bouwen. Op het ogenblik — zo verklaren zij — wordt in grote delen van de wereld de menselijke vrijheid op ernstige wijze aan banden gelegd.

Uitdrukkelijk verklaren de bisschoppen dat de r.k. kerk niet gebonden is aan bepaalde maatschappelijke of culturele tradities. In alle situaties zijn de christenen bereid te werken aan een betere wereld. De bisschoppensynode betreurt het, dat deze kerkelijke bijdrage in vele landen wordt genegeerd of onmogelijk gemaakt. Verder merken de bisschoppen op, dat de moderne levens- en denkwijze vaak niet meer christelijk is. Daaraan wijt de bisschoppensynode, dat deze tijd zo verward en vol misdaad is.

In het bijzonder richten de bisschoppen zich tot de communistisch geregeerde landen, waar — zo zeggen zij — de wettelijke garanties voor godsdienstvrijheid dikwijls puur formeel zijn. In die landen bestaat volgens de bisschoppen geen echte vrijheid. De bisschoppen verklaren zich nadrukkelijk solidair met hun ambtsbroeders in de communistische landen.

De bisschoppensynode besluit met een dankwoord aan alle geëngageerde gelovigen en in het bijzonder aan de godsdienstleraren. Zij roepen hen op tot een gemeenschappelijke en overtuigende getuigenis van het christelijke geloof en in het bijzonder van de katholieke moraal.

Wat betreft de oecumenische dimensie, waarop in het bijzonder kardinaal Willebrands in de synode heeft aangedrongen, zegt de synode, dat zij uitdrukkelijk de oecumenische samenwerking aanbiedt, maar tegelijkertijd, dat de eenheid alleen **maar** gediend is met een helder onderricht van de desbetreffende godsdienst (Biltstraat 121, De Volkskrant, Le Monde)

(Vor ber. (vierde synode) pag 255/2 e v 1975)

NEDERLANDSE BISSCHOPPEN IN ROME „AD LIMINA"

Met een liturgische plechtigheid in de basiliek van Sint Paulus-buiten-de muren zijn de Nederlandse bisschoppen op 14 nov. 1977 hun vijfjaarlijkse „visitatio ad limina" (pelgrimstocht naar de graven van de apostelen Petrus en Paulus) begonnen.

Op 17 nov. waren de Nederlandse bisschoppen op audiëntie bij paus Paulus. Na een uiteenzetting van kardinaal Willebrands over de situatie in de Nederlandse R.-K. kerkprovincie sprak paus Paulus een toespraak uit tot de Nederlandse bisschoppen.

Toespraak paus Paulus

Het katholieke geloof, de catechese, de liturgie en de roepingen tot het priesterschap en het religieuze leven — dat zijn de hoofdthema's die Paus Paulus VI uitgebreid heeft behandeld in de lange toespraak die hij heeft gericht tot de bisschoppen van Nederland.

De paus, die in het Frans sprak, ging in op verschillende problemen waarmee de Nederlandse kerkprovincie worstelt. Van de andere kant sprak hij bij herhaling zijn volledig vertrouwen in de kerkprovincie uit.

Hij begon zijn toespraak met een bijzonder warme groet aan de Nederlandse katholieken. ,,Wij voelen hen in de geest aanwezig hier met u en met ons. Tot hen allen zeggen wij: 'genade en overvloedige vrede", aldus de paus tot de bisschoppen.

Hij zei ook dat hij elke dag de gebeurtenissen volgt in de Nederlandse kerkprovincie, ,,die op speciale wijze aanwezig is in onze geest en ons hart", en dat hij zich nauw verbanden weet met het dagelijkse werk van de bisschoppen.

De paus betuigde zijn diepe vreugde met het gezamenlijke bezoek van de bisschoppen. Hij zag hierin de wil van de bisschoppen en van de hele kerk in Nederland trouw te zijn aan de apostolische stoel.

De paus vervolgde: ,,Ondanks de herhaalde aanwijzingen van de Heilige Stoel heeft het leven van de kerk in uw land zoals bekend de laatste tijd diepe beroe-

ringen gekend op het gebied van het gelooi en de moraal alsook van de liturgische en kerkelijke disciplme Dit ging gepaard met talrijke, pijnlijke uittredingen van priesters die niet trouw aan hun beloften vermochten te blijven Maar de plechtige en gemeenschappelijke vorm die de uitdrukking van uw trouw aanneemt, vandaag, bij dit bezoek, is voor ons een reden tot bijzonder vast vertrouwen Zij is voor ons het bewijs dat de kerk in Neland gegrondvest wil en zal blijven op de vastheid van de apostolische rots"

Paus Paulus wees erop dat ,,de vernieuwde trouw aan Petrus" ook trouw betekent aan een fundamenteel aspect van de geschiedenis. ,,reeds zo rijk aan geloof en actieve naastenliefde", van de katholieke kerk in Nederland. Hij zei er zeker van te zijn dat de toekomst weer zal worden gekenmerkt door ,,een prachtige bloei van kerkelijk leven, activiteiten ten dienste van het hele volk, alsook priesters-, religieuze en missieroepingen", waarvan de katholieke kerk in haar totaliteit getuige is geweest en heeft geprofiteerd".

De paus zag in het gemeenschappelijke bezoek ook een uitdrukking van de broederlijke banden tussen de bisschoppen ,,Eendracht tussen broeders bouwt het huis Wij sporen u aan de broederlijke liefde te verdiepen, want zij is de onmisbare voorwaarde voor de opbouw van de kerk", aldus Paulus VI.

Het eerste hoofdthema van zijn toespraak aansnijdend, stelde de paus dat de Nederlandse kerkprovincie haar katholieke identiteit zal weten terug te vinden in het geloof, beleefd in zijn volheid en zuiverheid. De bisschoppen hebben op dit punt een zware verantwoordelijkheid, die niet mag worden gedelegeerd De paus deed in dit verband ook een beroep op de theologen, de priesters en de catecheten

Over de catechese zei de paus onder meer, te weten dat de bisschoppen van Nederland zorg besteden aan de catechese. Hij noemde hier het hoofdstuk betreffende de catechese in de brief van het Nederlandse episcopaat ober de katholieke school. Ook hier sprak hij zijn vertrouwen uit Hij gaf voorts uiting aan zijn hoop dat de inspanningen van de bisschoppen de catechese haar echt katholiek gezicht terug te geven, zo spoedig mogelijk warden bekroond met succes Hij hoopte ook dat de Nederlandse kerkprovincie tot voorbeeld zal kunnen worden gesteld van vernieuwing in trouw.

De paus ging als volgt verder: ,,Wij richten ons tot alle catecheten van uw bisdommen. Wij willen hun zeggen dat wij waardering hebben voor hun inzet in de dienst van Christus en van de waarheid. Wij moedigen hen aan, opdat zij de activiteit van woord, gedachtenis en getuigenis die de hunne is, verrichten met wijsheid, trouw en moed",

De liturgie in de Nederlandse kerkprovincie geeft de paus ,,een dubbele reden voor buitengewoon vertrouwen" In de eerste plaats noemde hij het feit dat binnen afzienbare tijd de Nederlandse vertaling van het nieuwe Romeinse Missaal zal verschijnen. Vervolgens maakte hij gewag van de bnef die de bisschoppen in november 1976 tot de priesters hebben gericht, toen de Nederlandse vertaling van de nieuwe ,,Orde van dienst voor het boetesacrament" verscheen.

Hij spoorde de bisschoppen aan samen met de priesters de beste pastorale wegen te zoeken, opdat de gelovigen vanaf hun kinderjaren gemakkelijk de ,,vreugde, troost en venrijking" van het biechtsacrament deelachtig kunnen worden Hierbij moeten ,,met zachte hand en geduld de moeilijkheden worden overwonnen die soms kunnen komen van de kant van hen die de bedienaren van het biechtsacrament zijn"

Persconferentie Nederlandse bisschoppen

Bij de afsluiting van hun bezoek ,,ad Limina" hielden de Nederlandse bisschoppen op 18 nov. 1977 in het Nederlands College in Rome een persconferentie.

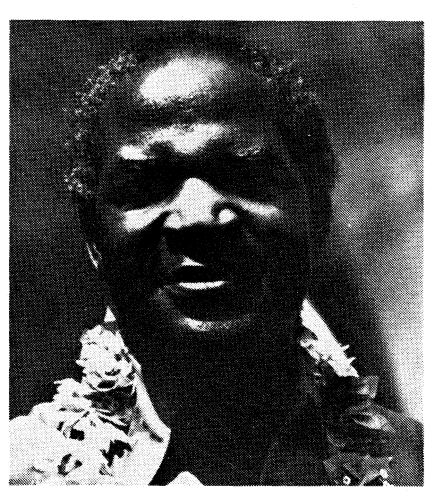
Kardinaal Willebrands zei hier o.m.: ,,Wij zijn als Nederlandse bisschoppen niet bij de paus op het matje geroepen". Met zijn collega-bisschoppen meende de kardinaal, dat de paus zich over dezelfde zaken zorgen maakt als zij zelf en vele katholieken in Nederland. De kardinaal ontkende, dat de paus aan de noodrem zou hebben getrokken.

Mgr Gijsen vroeg de aandacht van de publieke opinie voor het feit, dat de paus zich aan de ene kant kritisch had uitgelaten, maar anderzijds praktisch bij elke kritische passage zijn vertrouwen heeft uitgesproken. Hij verwees naar de verklaring van de bisschoppenconferentie, waarin de term .,opvallend vaak" wordt gebruikt

Mgr Simonis zei op de persconferentie zich door de toespraak van de paus bevestigd te voelen Kardinaal Willebrands benadrukte, dat de r k kerk van Nederland voor de paus belangrijk is In het verleden heeft de r k. kerk van Nederland steeds een krachtige eigen identiteit vertoond Het gaat er volgens hem nu om, dat de kerk in nieuwe omstandigheden en onder nieuwe eisen haar eigen identiteit handhaaft en hervindt

Kardinaal Willebrands gaf toe dat de toespraak van de paus kritisch was, maar ook hij wees er op, dat de paus toch telkens opnieuw zijn vertrouwen had uitgesproken

De lof van de paus voor het seminarie van Rolduc in Limburg betekent volgens kardinaal Willebrands niet, dat deze vorm de enige goede as De paus heeft hiermee niet andere vormen van priesteropleiding afgewezen Integendeel, hij heeft andere vormen duidelijk gesanctioneerd, aldus de kardinaal. Ook in dit opzicht is eenheid en pluriformiteit beslist mogelijk (Biltstraat 121, De Volkskrant, NRC/H'blad)

De Tanzaniaanse Lutherse bisschop Josiah M. Kibira, die verkozen werd tot voorzitter van de Lutherse Wereldraad.

BISSCHOP JOSIAH M. KIBIRA, TANZANIA, VOORZITTER LUTHERSE WERELDBOND

De in Dar es Salaam van 13-26 juni 1977 gehouden zesde algemene vergadering van de lutherse wereldbond (LWB) heeft voor. het eerst in de 30-jarige geschiedenis van de LWB een Afrikaan, iemand uit de derde wereld, tot president gekozen: bisschop dr. Josiah M. Kibira (51) van Bukoba, Tanzania, die de Finse theoloog prof. Mikko Juva, president sinds 1970, opvolgt.

Kibira kreeg 130 stemmen tegen bijv. bisschop August Habelgaarn (Z.-Afrilra) 119. Mede-kanshebbers waren voorts bisschop Manas Buthelezi en de Indonesische theoloog en oecumenicus dr Soritua Nababan.

Kibira's verkiezing is typerend voor de vergrote belangstelling binnen de LWB voor de problemen in Afrika, speciaal zuidelijk Afrika. Op voorstel van zwarte kerkbestuurders is overwogen de exclusief blanke kerken daar van LWB-lidmaatschap uit te sluiten. Het kwam er niet van, maar ook het dagelijkse bestuur was het er mee eens, dat de zwarten van de niet-zwarten te weinig steun krijgen bij het streven naar recht en gerechtigheid.

De vergadering zelf sprak zich tenslotte uit voor ,,openlijke steun aan hen die streven naar een verandering (in Zuid-Afrika) welke zal leiden tot algemeen kiesrecht (voor alle rassen)".

Deze uitspraak van de assemblee, die tegelijk een oproep inhield aan alle aangesloten kerken, was vervat in een resolutie. die met algemene stemmen werd aangenomen.

Deze meer algemene resolutie bevatte ook een veroordeling van de regering-Vorster van de Republiek van Zuid-Afrika wegens een ,,volhardende schending van de juiste taak van een regering en van de wet met betrekking tot de fundamentele rechten van de mens".

De aangesloten kerken werden opgeroepeii zich ,,te onthouden van elke actie die de indruk zou kunnen wekken dat de kerken racisme en ongerechtigheid steunen". William Lazareth, uit New York, had bepleit uit te spreken, dat nu ook maar eens een ethiek van de gerechtvaardigde revolutie zou moeten worden ontwikkeld. (Hervormd *Persbureau)*

NECROLOGIEEN

ALAM, DR. ASSADOLLAH (1919 - 14-4 New York) Perzisch landbouwdeskundige en politicus.

Studeerde aan het Karaj landbouwkundig college en de Universiteit van Teheran bekleedde talrijke hoge bestuursposten zoals gouverneur-generaal van Baloechistan ('45-'48), min. van binnenl. zaken ('48), landbouw ('49), arbeid ('50), superintendant - ar; de keizerlijke landgoederen, min. van binnenl. zaken ('55-'57), leider van de Volkspartij vanaf '55 en premier van '62 tot '64. Sedert '66 in de functie van minister aan het keizerlijke hof de invloedrijkste adviseur van de Sjah

ANDRIESSEN, W. J. (24-2 1894 - 18-6 Bunnik) Nederlands vakbondsbestuurder en politicus.

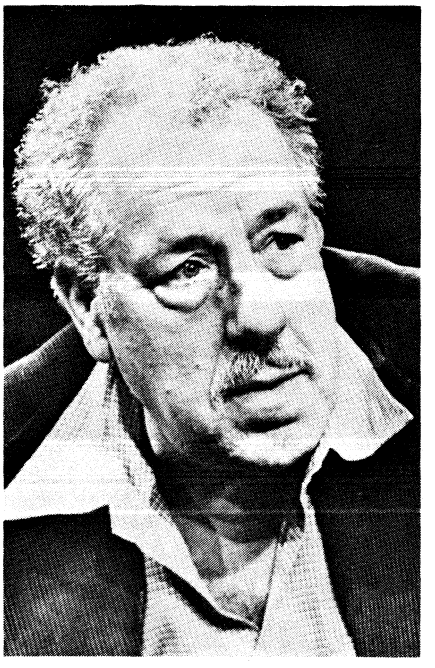
Was werkzaani in het textiel- en bouwbedrijf, betuurslid van de r.k.-bouwvakarbeidersbond St Joseph, waarvan hij in '24 voorzitter werd, lid van het dag bestuur v. h r k Werkliedenverbond in Nederland, secr van de Raad van Commiss van de Ned Arbeidersbank Van '33 tot '38 lid Eerste Kamer, van '38 tot '40 lid Tweede Kamer voor de Rooms-Katholieke Staatspartij In '45 weer lid van Tweede Kamer tot '67. Enkele jaren voorzatter KVP.

CARÊME, MAURICE (12-5 1899 Waver - 13-1 Anderlecht) Belgisch dichter.

Werkte als onderwijzer van 1918 tot 1943, sindsdien uitsluitend bedrijvig als letterkundige, genoot vermaardheid, ook als vertaler van Nederlandse poëzie. Bekende dichtbundels: La Lanterne magique ('47), La Maison blanche ('49), Petites Légendes ('49), Heure de Grâce ('57); verder ook een bloemlezing: Anthologie de la poésie néerlandaise - Belgique 1830-1966, en ook Les etoiles de la poésie de Flandre

CLAY, GEN. LUCIUS D. (23-4 1897 Marietta, Georgia — 16-4 Chatam, Mass.) Amerikaans militair en Hoge Commissaris in het na-oorlogse Duitsland.

Studeerde aan de militaire academie In West Point, volgde daarna een ingenieursopleiding, werd in '37 toegevoegd aan de staf van gen. MacArthur in Manilla en adviseerde de Philippijnse regering over hydro-elektrische projecten, werd in '40 secr va? de Raad voor de Luchthavens in de VS en als zodanig verantwoordelijk voor aanleg en verbetering van een groot aantal vliegvelden m de VS en de Pacific In '42 benoemd tot plv. chef staf voor materieel, later directeur materieel, als zodanig verantwoordelijk voor bevoorrading Am. leger in WOII, werd in nov. '44 overgeplaatst naar Normandie als plv directeur voor oorlogsprogramma's Wordt in '45 benoemd tot plv. militair gouverneur voor civiele zaken in bezet Duitsland, tevens Am vertegenwoordiger in het Coordinerend Comité voor Duitsland, als zodanig verantwoordelijk voor het begin van de snelle opbouw van het na-oorlogse Duitsland In '47 opperbevelhebber van het Europese Commando: organiseerde de beroemde Berlijnse luchtbrug, hielp mee aan de valutahervorming in Duitsland en aan de nieuwe grondwet voor de Bondsrepubliek. In '49 trok Clay zich terug, ging in zaken en werd o.a. president van de Continental Can. Comp In '61 als persoonlijk vertegenwoordiger van pres. Kennedy naar West-Berlijn in de rang van ambassadeur om de toenmalige crisis om Berlijn te bezweren. Werd in '62 bij zijn afscheid ereburger van die stad.
Werken: Decision in Germany ('50) en Germany and the Fight for Freedom.

De acteur Ko van Dijk

CLINGE DOORENBOS, JOHANNES PIETER JACOBUS HELMICH (9-6 1884 Würzburg - 11-5 Bussum) Nederlands journalist en dichter.

Volgde gymnasium, daarna journalist, debuteerde in '08 als artiest in Naarden, genoot grote bekendheid als zanger en schrijver van levensliedjes Werd in '20 medewerker van De Telegraaf, waarvoor hij tot op hoge leeftijd dagelijks een gedichtje maakte.
Behalve zijn liedjes verschenen de publikaties: Daar wordt gebeld ('46) en Zingend door het leven ('48)

DECKERS, MR. DR. LAURENTIUS NICOLAAS (14-2 1883 Heeze - 1-1 Den Haag) Nederlands politicus en oud-lid Raad van State.

Studeerde politieke en sooiale wetenschappen in Leuven en rechten in Leiden, hoofdinspecteur Coöp Centr Boerenleenbank in Eindhoven, secr en rechtsk. adv. R K Ned Boeren- en Tuindersbond, lector in aoc wetg en staatsinr. Kath. Handelahogeschool Tilburg en adv.-proc. in Den Haag. Van '18 tot '29 lid Tweede Kamer Rooms-Katholieke Staats Partij, van '29 tot '35 min van defensie en in die functie verantwoordelijk voor het zgn vlootplan en medeverantwoordelijk voor het bombardement op het muitende marineschip De Zeven Provincies ('33), van '35 tot '37 de eerste min van landbouw. Van '37 tot '46 lid Tweede Kamer. Werd in '46 lid van de Raad van State.

DOORNE, WIM A. V. VAN (1907 - 3-5 Eindhoven) Nederlands industrieel.

Begon samen met zijn broer Huub een bedrijfje dat later de Van Doornes Automobielfabrieken DAF werd, had de financieel-economische en commerciele leiding daarvan, werd in '65 pres. van Raad van Bestuur en bleef dat tot '71, daarna voorzitter Raad van Commissarissen. Bekleedde daarna functies in het sociaalmaatschappelijke leven en was lid van de adviesraad voor de militaire produktie en lid van de adviesraad voor het vervoer.

DIJK VAN KO (25-7 '16 Amsterdam 6-5 Den Haag) Nederlands acteur.

Debuteerde in '32 in de Kingfordschool van Cissy van Marxveld bij het Schouwtoneel, was achtereenvolgens verbonden aan het Nieuw- Schouwtoneel ('33-'38) de groep van Louis Saalborn ('38-'40), het Centraal Toneel ('40), de Comedia ('45-'47), het Rotterdams Toneel ('47-'48), de Spieghel ('48-'49), de Comedia ('49-'51), het Rotterdams Toneel ('51-'54), de Nederlandse Comedie ('54-'63) en laatstelijk aan de Haagse Comedie. Daarnaast regisseerde hij talloze blijspelen en trad op in radio- en televisieseries.
Tot zijn belangrijkste rollen behoren Othello van Shakespeare Hendrik IV van Pirandello, Eddy Carbone in Van de Brug af gezien van Arthur Miller en de titelrol in Dantons Dood van Buchner. Laatstelijk speelde hij in Herfst in Riga samen met Mary Dresselhuys. In '52 en '53 werd hij uitgeroepen tot Acteur van het Jaar.

FOOT, SIR DINGLE MACKINTOSH (24-8 '05 Plymouth - 8-6 Hongkong) Brits politicus en oud advocaat-generaal.

Studeerde aan het Balliol College in Oxford, was president van de University Liberal Club, in '30 werd hij advocaat en in '31 Liberaal parlementslid voor Dundee. In '40 benoemde Churchill hem tot parlementair secretaris bij het ministerie voor economische oorlogsvoering, in '45 maakte hij deel uit van de Britse delegatie naar de Conferentie van San Francisco waar de VN werden opgericht.
In '46 verloor hij zijn parlementszetel en werd benoemd tot lid van de commissie voor vrederechters. In '56 werd hij lid van Labour en in '57 parlementslid voor Ipswich. Daarnaast maakte hij carrière als advocaat. Hij verdedigde dr. Banda, de leider van de Nyasaland African Congress Partij toen deze in Zuid-Rhodesië gevangen zat. Hij praktiseerde als advocaat in India, Ceylon,,, de Goudkust, Noord- en Zuid-Rhodesië, Sierra Leone, Malakka en Bahrein. In '64 toen Labour weer aan de regering kwam werd hij benoemd tot advocaat-generaal, een post die hij tot '67 bleef bekleden.

FRANÇOIS-PONCET, ANDRÉ (13-6 1887 Provins - 8-1 Parijs) Frans diplomaat en politicus.

Studeerde aan de Ecole Normale Supérieure, werd docent Duits in Montpellier, in '17 verbonden aan de Franse ambassade in Bern, daarna lid van verschillende internationale missies en werkzaam bij het Franse bezettingsleger in het Ruhrgebied. In '24 parlementslid voor de Alliance démocratique, herkozen in '28. Onderstaatssecretaris voor schone kunsten ('28-'29), voor economie in '30 en bij het bureau voor de premier in '31. In '31 werd hij benoemd tot ambassadeur in Berlijn, wat hij bleef tot '38, vervolgens van '38 tot '40 ambassadeur in Rome. Tijdens de Duitse bezetting van Frankrijk werd hij door de Gestapo gearresteerd en naar Tirol verbannen. Van '49 tot '55 Frans Hoge Commissaris in Bonn. In '52 lid van de Académie Française.
Werken o.a.: Ce que pense la Jeunesse allemande, La France et le problème des

Hubert H. Humphrey

réparations, De Versailles a Potsdam, Souvernir d'une ambassade à Berlin, Carnets d'un Captif, Au Fil des Jours.

GERSON, PROF. HORST KARL (2-3 '07 Berlijn - 10-6 Groningen) Nederlands kunsthistoricus.

Studeerde kunstgeschiedenis in Wenen, Berlijn en Göttingen. In '29 kwam hij naar Nederland als assistent van prof. Hofstede de Groot, directeur van het Prentenkabinet in Amsterdam. In '32 vestigde hij zich definitief in Nederland, werd in '33 benoemd tot wetenschappelijk ambtenaar bij het Rijksbureau voor kunsthistorische documentatie, in '55 werd hij directeur van dit bureau. In '65 werd hij hoogleraar kunst- en cultuurgeschiedenis in Groningen. Was een groot kenner van de Nederlandse schilderkunst in 16e en 17e eeuw. In '69 verscheen zijn monografie over Rembrandt.

HUMPHREY, HUBERT HORATIO (27-5 '11 - 14-1 Waverly) Amerikaans politicus, senator en oud-vice-president.

Studeerde aan de Denver College of Pharmacy, Universiteit van Minnesota en de Louisiana State University. Ging al jong in de politiek, werkte in verschillende functies bij de overheid en was van '43 tot '44 hoogleraar in de politieke wetenschappen, van '45 tot '49 burgemeester van Minneapolis. Werd in '49 voor de staat Minnesota in de Senaat in Washington gekozen waarvan hij tot '64 lid was om vervolgens in '71 weer gekozen te worden. Daarnaast bekleedde hij talloze andere functies o.a. lid van de Amerikaanse delegatie naar de VN, voorzitter van de subcommissie van de Senaat voor ontwapening. In '60, '68 en in '72 deed hij vergeefs een gooi naar het presidentschap. Onder Lyndon Johnson was hij van '64 tot '68 vice-president.

IMMERSEEL, FRANS VAN (28-6 '09 Borsbeek - 5-2 Wilrijk). Vlaams glazenier en graficus.

Begon als illustrator van boeken en studentenkranten en -affiches, verruimde zijn werk tot de houtsnijkunst en geraakte vooral bekend als glazenier en vervaardiger van monumentale en kleurrijke kunstglasramen in binnen- en buitenland. Zijn onderwerpen putte hij uit het volksleven, de folklore, de heraldiek en de legenden. Hij schreef ook een aantal heemkundige werken

KHATSJATOERIAN, ARAM (6-6 '03 Tiflis - 1-5 Moskou). Sowjetrussisch componist.

Studeerde aanvankelijk biologie in Moskou maar begon daarnaast in '21 violoncello en compositie te studeren, ging in '29 naar het conservatorium van Moskou waar hij de leerling van Nicolas Miaskowsky werd. Daar componeerde hij zijn beroemde Toccata voor piano ('32) en zijn eerste symphonie.
Officiële erkenning volgde na de uitvoering van zijn concert voor piano ('37) en beroemd werd hii na het ballet Gayaneh ('42) waarin de beroemde sabeldans voorkomt. Zijn belangrijkste werken zijn: de Tweede Symphoiiie en de Derde Symphoriie, concerten voor piano, viool en violoncello, het ballet Spartacus ('54) een Ode aan de Vreugde ('56), een gedicht voor Stalin ('38), een begrafenisode aan de herinnering van Lenin ('51), een Hymne voor de Armeense Republiek, een Sonate voor piano ('62) veel filmniuziek en verschillende kamerniuziekwerken.
Hij was professor aan het Conservatorium van Moskou en kreeg drie maal de Stalinprijs.

KRAG, JENS OTTO (15-9 '14 Randers - 22-6 Kopenhagen). Deens politicus en oud-premier.

Studeerde economie in Kopenhagen, werkte korte tijd als ambtenaar op een ministerie, onderwijl carrière makend in de sociaal-democratische partij, waar hij van '45 tot '46 voorzitter van de economische raad was. In '47 in het parlement gekozen en in hetzelfde jaar minister van handel, industrie en scheepvaart wat hij tot '50 bleef. Van '30 tot '52 economisch adviseur aan de Deense ambassade in Washington en van '53 tot '57 minister van economie en arbeid, van '57 tot '58 minister voor buitenlandse handel en van '58 tot '62 minister voor buitenlandse zaken. In '62 werd hij premier en voorzitter van de sociaal-democratische partij. Van '62 tot '72 leidde Krag een coalitiekabinet met de

Jens Otto Krag

radicalen en drie sociaal-democratische minderheidskabinetten, In '72 nam hij afscheid van de politiek.

MENZIES, SIR ROBERT GORDON (20-12 1894, Jeparit, Victoria - 15-5 Melbourne) Australisch politicus.

Studeerde rechten aan de universiteit van Melbourne, ging in '18 in de advocatuur en werd in '28 in de wetgevende raad van de staat Victoria gekozen en in '29 in de wetgevende assemblee van die staat, was van '31 tot '33 achtereenvolgens advocaat-generaal, minister voor de spoorwegen en vice-premier van de staat Victoria. Werd in '34 in het federale congres gekozen en werd in hetzelfde jaar federaal advocaat-generaal en minister voor industrie. In '39 kreeg hij een conflict met zijn collega's en trad uit de regering en gaf het vice-voorzitterschap van zijn partij de United Australia Partij (conservatief) op. In '40 werd hij voorzitter van de partij en premier ('39-'40). Hij verklaarde Australië belligerent in '39. Van '43 tot '49 voerde hij de oppositie tegen de regerende Labourpantij aan. In '49 werd hij weer premier na de verkiezingsoverwinning van zijn nieuwe Liberale Partij, wat hij onafgebroken tot '66 zou blijven.

MÜLLER-ARMACK, PROF. ALFRED (228-26 '01 - 17-3 Keulen) Duits econoom.

Studeerde in Giessen, Freiburg, München en Keulen. Volgde een wetenschappelijke carrière aan de universiteiten van Keulen en Münster en richtte in Keulen het Instituut voor economische politiek op. Was van '52 tot '57 directeur van de afdeling economisch beleid van het ministerie voor economische zaken en van '57 tot '63 staatssecretaris van de afdeling Europa van dat departement. Daarnaast was hij president van de conjunctuurcommissie van de EEG en lid van de raad van bestuur van de Europese Investeringsbank. Tijdens zijn periode in Bonn was hij de naaste medewerker van Ludwig Ehrhard op wie hij grote invloed heeft gehad. Hij ontwikkelde in '46 de theorie van de sociale markteconomie.
Werken: ökonomische Theorie der Konjunkturpolitik ('28), Entwicklungsgesetze des Kapitalismus ('32), Genealogie der Wirtschaftsstile ('44), Wirtschaftslenkung und Marktwirtschaft ('47), Das Jahrhundert ohne Gott ('48), Diagnose unserer Gegenwart ('49), Religion und Wirtschaft ('59). Wirtschaftsordnung und Wirtschaftspolitik ('66), Auf dem Weg nach Europa ('71).

O'DALEIGH, CEARBHALL (1911 - 21-3) Iers politicus en oud-president.

Voor een beknopte biografie verwijzen wij naar pag. 796-74.

ROMEIN-VERSCHOOR, DR ANNIE (4-2 1895 Hatert - 5-2 Amsterdam) Nederlands historica en romanschrijfster

Bracht een deel van haar jeugd in Nederlands-Indie door, studeerde letteren en geschiedenis in Leiden, ontmoette daar de historicus Jan Romein met wie ze in '20 trouwde Een jaar later studeerde ze af In '35 verscheen haar proefschrift De Nederlandse Romanschrijfster na 1880, dat later als Vrouwenspiegel zou worden herdrukt
In de tussenliggende jaren schreef ze samen met haar man De Lage Landen bij de Zee Tussen '38 en '40 verscheen van hun beider hand de serie Erflaters onzer Beschaving Na de oorlog schreef zij in opdracht van de Nederlandse PEN-club

Dr. Annie Romein-Verschoor

Slib en Wolken, een overzicht van de Nederlandse Letteren sinds 1830.
Grote aandacht trok haar romantische biografie van Hugo de Groot Vaderland in de Verte Zij kreeg hiervoor de romanprijs van de stad Amsterdam Annie Romeins oeuvre omvat verder een lange reeks van artikelen, studies, boeken van wetenschappelijke en/of literaire aard
Grote bekendheid kregen haar memoires Omzien in verwondering

ROOSJEN, MR. ANTON BERNARD (13-9 1894 Aalsmeer - 15-6 Amsterdam) Nederlands politicus, oud-kamerlid en oud-voorzitter NCRV.

Studeerde voor onderwijzer, behaalde de akten Frans, Engels en de middelbare akten wiskunde en economie. Toen hij leraar was aan de hervormde kweekschool in A'dam, studeerde hij rechten aan de V ije Universiteit.
Kwam in juni '37 in de Tweede Kamer voor de Anti-Revolutionaire Partij en gold als specialist op de gebieden onderwiis en defensie. Hij had een belangrijk aandeel in de totstandkoming van de onderwijswetten van Cals die hij de Mammoetwetten doopte. In '63 nam hij afscheid van de Kamer.
Van '39 tot '54 was hij tevens raadslid van Amsterdam. Ook is hij lid geweest van de provinciale staten van Noord-Holland. Van '48 tot '69 voorzitter van de NCRV, voorts voorzitter van de Nederlandse Radio Unie en de Nederlandse Televisie Stichting.
Tijdens de oorlog schreef hij artikelen in het illegale H o u e n T r o u w. hij werd gearresteerd en zat een aantal jaren in Buchenwald.

RUEFF, JACQUES (23-8 Parijs - 23-4 Pariis) Frans econoom.

Studeerde aan de lycea Charlemagne en Saint-Louis, de Ecole libre des sciences politiques en de Ecole polytechnique.
Werd inspecteur van financiën in '23 en werd in '26 persoonlijk adviseur van Poincaré' voor wie hij een aantal missies vervulde o.a. bij de volkenbond. Van '30 tot '36 was hij als economisch adviseur aan de Franse ambassade in Londen verbonden. In '36 volgde zijn benoeming tot directeur van de schatkist en in '39 werd hij onder-directeur van de Banque de France, waar hij in '42 door de bezetters wordt ontslagen. In '45 werd hij benoemd tot economisch adviseur bij het geallieerd opperbevel in Duitsland en later werd hij voorzitter van het geallieerde comité voor de herstelbetalingen.
In '52 volgde zijn benoeming tot president van het Hof van Justitie van de Kolen- en Staal Gemeenschap en rechter in het Europese Hof van Justitie. Zijn grootste bekendheid kreeg hij door de monetaire hervorming van '58 die hij als vice-president voor het comité van deskundigen voor de economische en monetaire hervormingen in grote mate heeft voorbereid.
Hij doceerde voorts aan de Ecole libre des sciences politiques en werd in '64 in de Académie Française gekozen.
Voorts was hij Kanselier van het Institut de France. Werken: o.a. Théorie des phénomènes monétaires ('27), l'Ordre social ('45).

SELWYN BROOKE LLOYD, LORD JOHN (28-7 '04 Liverpool - 17-5 Londen) Brits politicus en oud-minister van buitenlandse zaken.

Studeerde rechten in Cambridge en werd daarna advocaat. Poogde in '29 voor de liberale partij in het parlement te komen, wat niet lukte, werd in '31 conservatief, Tijdens WOII verbonden aan de staf van Montgomery en in '45 parlementslid voor Wirral in Cheshire voor de conservatieve partij.
Toen de conservatieven in '51 u-eer aan de regering kwamen werd hij minister van staat bij het ministerie van buitenlandse zaken. In '54 werd hij minister van bevoorrading en 6 maanden later werd hii in het kabinet opgenomen als minister van defensie en in '56 werd hij minister van buitenlandse zaken onder premier Anihony Eden. In deze functie heeft hij actief meegewerkt aan de gecombineerde Engels-Frans-Israëlische aanval op het Suezkanaal. Toen Macmillan in '57 premier werd, werd Selwyn-Lloyd gehandhaafd, in '60 werd hij minister van financiën en in '62 kwam hij weer in het parlement als gewoon lid terug.
In 1963 werd hij weer in de regering opgenomen als Lord Privy Seal en leider in het Lagerhuis. In 1971 voorzitter van het Lagerhuis wat hij bleef tot 1976 toen hij in de adelstand werd verheven.

SPIER, JOSEPH EDUARD ADOLF (26-6 1900 Zutphen - 21-5 Verenigde Staten) Nederlands tekenaar en aquarellist.

Kreeg zijn opleiding in Amsterdam en Parijs. Was vooral door zijn werk voor kranten en tijdschriften, ook veel advertenties, een van Nederlands populairste tekenaars. Van '24 tot '40 werkte hij voor D e T e l e g r a a f. Na de oorlog was hij verbonden aan E l s e v i e r s W e e k b l a d. Hij illustreerde veel boeken en publiceerde ook geheel aan zijn werk gewijde boeken, b.v. de verzamelbundels Zwanezang, Amsterdam Zwart op Wit, Per Potlood door Nederland. Zeer bekend werd verder de door hem geïllustreerde Camera Obscura, die in '39 verscheen. Na de oorlog emigreerde Spier naar de VS.

TSIRANANA, PHILIBERT (oktober 1912 Ambarikorano - 16-4 Antananarivo) Malagasisch politicus, oud-president.

Tsiranana werd in 1960 toen Madagascar onafhankelijk werd de eerste president van het nieuwe Malagasië en bleef dat tot 1972 toen militairen de macht overnamen. Van '58 tot '59 was hij al premier geweest. Tsiranana hoedde tot zijn 12e jaar zijn vaders kudde en ging toen pas naar school, waar hij al snel uitblonk, vervolgens ging hij een onderwijzersopleiding volgen en ging in Montpellier pedagogie studeren. Teruggekomen in Madagascar ging hij in de politiek en werd in '52 in de provincieraad van Majunga gekozen. In '56 werd hij als afgevaardigde van Madagascar in de Kamer van Afgevaardigden in Parijs gekozen waar hij zich aan de kant van de socialisten schaarde. Hetzelfde jaar richtte hij de sociaal-democratische partij van Madagascar op, waarvan hij in '57 secr.-gen. werd. In '57 werd hij gekozen in de Centrale Vertegenwoordigende Assemblee en een jaar later werd hij voorzitter van het uitvoerend comité van de assemblee. Nog een jaar later toen beperkt zelfbestuur werd gegeven, werd hij hoofd van de voorlopige regering.

Uitgevers: Int. Uitg. en Hanaelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysaaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsteraam - N.V. Algemene Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

GEN. FIGUEIREDO NIEUWE PRESIDENT BRAZILIË

Op 15 okt. heeft een uit 590 leden bestaand kiescollege de 61-jarige generaal Joao Batista Figueiredo gekozen als president van Brazilië. Hij zal op 15 maart 1979 president Ernesto Geisel opvolgen voor een periode van 6 jaar.

Figueiredo kreeg de 355 stemmen van de regeringspartij ARENA in het kiescollege, waarin federe senatoren en afgevaardigden en de senatoren en afgevaardigden van de deelstaten zitting hadden.

Afgevaardigden van de oppositiepartij MDB stemden op de tegenkandidaat, generaal Euler Bentes Monteiro, die 226 stemmen kreeg. Negen leden van het kiescollege onthielden zich, o.a. de senator Magalhaes Pinto. Magelhaes had zichzelf eerder als burgerkandidaat voor het presidentschap uitgeroepen zonder officiële erkenning te vinden. Daarna vormde hij korte tijd het nationale front voor de herdemocratisering van Brazilië samen met Euler Bentes, maar die coalitie viel al spoedig uit elkaar (zie hierna).

De stemming vond plaats in het parlementsgebouw in de hoofdstad Brasilia. Studenten drongen het gebouw binnen en riepen leuzen voor een algemene amnestie van alle politieke bannelingen.

Een dag voor de bijeenkomst van het kiescollege veroordeelde de oppositiekandidaat Euler Bentes Monteiro in scherpe bewoordingen het verkiezingssysteem. Hij zei: ,,Een land met 115 miljoen inwoners kan niet geregeerd worden door een president die is uitverkoren door slechts één Braziliaan en wiens benoeming door een handjevol wordt bekrachtigd." Daarmee verwees hij naar de beslissing van president Geisel persoonlijk om Figueiredo als zijn opvolger aan te wijzen. Euler Bentes zei ook dat hij slechts aan de indirecte verkiezing had deelgenomen om de onwettigheid er van aan de kaak te stellen.

Verder kritiseerde hij de benoeming van de gouverneurs van de deelstaten die ook door kiescolleges worden aangewezen en niet direct worden gekozen. Ook verwierp hij het instituut van de benoemde senator, een uitvinding van president Geisel om de regeringsmeerderheid in het parlement praktisch zeker te stellen. Een van de drie senatoren van iedere deelstaat wordt nainelijk benoemd door de president.

Euler Bentes noemde president Geisel ,,een verlichte bureaucraat". Als alternatief voor het huidige autoritaire regime stelde hij de noodzaak van een onmiddellijke en volledige democratisering van Brazilië.

Deze oproep van de oppositiekandidaat had geen enkele invloed op de stemverhoudingen in het kiescollege. Het Braziliaanse opvolgingssysteem zit gedegen in elkaar: oppositie is weliswaar mogelijk maar de regering wint altijd. In het kiescollege heeft de regeringspartij een overweldigende meerderheid en het stond vast dat deze en bloc op de officiële kandidaat Figueiredo zou stemmen.

President Joao Figueiredo na het vernemen van zijn verkiezing tot president van Brazilië.

Joao Batista Figueiredo, die 61 jaar oud is en afkomstig uit Rio de Janeiro, heeft een lange staat van dienst in het regeringsapparaat van het militaire regime achter de rug. Al onder president Medici (1969-1974) maakte hij deel uit van het kleine kringetje personen dat de president vrijwel dagelijks bijstond. Door president Geisel werd hij benoemd tot chef van de nationale inlichtingendienst. Ook in die functie stond hij vrijwel dagelijks in contact met de president en bevond hij zich in het centrum van de beslissingsstructuur.

Vorig jaar werd Figueiredo voor het eerst getipt als opvolger van Geisel. Zijn kansen stegen aanzienlijk nadat Geisel de grootste rivaal van Figueiredo, minister van defensie Sylvio Frota, volkomen onverwachts ontsloeg (pag. 74911 '77).

Zonder enig overleg met de hoogste legerleiding kondigde Geisel op 5 januari aan dat Figueiredo de officiële kandidaat voor de opvolging zou zijn.

Sindsdien heeft Figueiredo een intensieve verkiezingscampagne gehouden alsof hij direct door de bevolking gekozen zou moeten worden. Figueiredo betrachtte daarbij een openheid die geen van zijn voorgangers heeft betoond. Hij was bereid interviews aan de pers te geven en informeel met de bevolking te praten. Door zijn gebrek aan ervaring in dat opzicht maakte hij daarbij een aantal opmerkingen die hem veel slechte publiciteit bezorgden.

Een reclamebureau bracht uitkomst en Figueiredo leerde snel zich als een ervaren politicus te gedragen. Hij vestigde een image als een joviale. zelfbewuste doordouwer die geen blad voor de mond neemt. Evenals Geisel heeft Figueiredo conservatieve politieke opvattingen cn hecht hij sterk aan de militaire hiërarchie. Maar hij is minder beheerst dan Geisel en staat bekend om zijn impulsieve uitvallen.

In zijn toespraken heeft Figueiredo onderstreept dat hij de politieke lijn van de huidige regering zal voortzetten met name op het gebied van de geleidelijke herdemocratisering van Brazilië. Hij heeft toegezegd dat hij een beperkte amnestie wil verlenen aan verbannen Brazilianen en dat weer een beperkt aantal politieke partijen mag worden opgericht. Ook wil hij de censuur op de media geleidelijk verminderen. Verder wil hij de indirecte verkiezing van de gouverneurs en de benoemde senator afschaffen. Hij overweegt zelfs de indirecte verkiezing van de president voor 1984 te herzien. Tegelijkertijd heeft hij beklemtoond dat de liberalisering aan strakke beperkingen onderhevig is en dat hij er niet voor zal terugschrikken zonodig gebruik te maken van harde repressieve maatregelen.

Enkele uren na het bekend worden van zijn benoeming hield Figueiredo een korte toespraak voor alle televisiezenders. Hij bevestigde zijn vaste voornemen aan zijn regering een democratisch karakter te geven waarbij ruimte zal bestaan voor meningsverschillen en open discussies.

Het verlies van de oppositiekandidaat generaal Bentes stond bij voorbaat al vast, aldus het *NRC/H'blad* (14-10).

In augustus toen hij als tegenkandidaat werd gelanceerd, zagen zijn kansen er gunstiger uit.

Bentes had gehoopt dat hij een aantal dissidente ARENA-afgevaardigden voor zijn kandidatuur zou kunnen winnen. Ook had hij erop gerekend dat de onvrede die in legerkringen bestaat over de officiële kandidaat, omgezet zou kunnen

Weekblad 47ste jaargang No. 2458, pag. 30047-30062

worden in druk op de ARENA-leden in het kiescollege om op hem te stemmen.
Die strategie is echter volkomen mislukt. Euler Bentes kreeg van zijn partij, de MDB, maar halfhartig steun. De regering gebruikte alle middelen die tot haar beschikking stonden om eventuele ARENA-dissidrnten in het gareel te brengen en om de campagne van Bentes te dwarsbomen. In militaire kringen raakte men teleurgesteld over Eulers optreden als kandidaat: hij ging uiterst voorzichtig te werk om de regering niet voor het hoofd te stoten en zijn campagne verloor daardoor de felheid die men van een oppositiekandidaat had verwacht.
Euler Bentes had van zijn kant ook reden tot klagen over het gedrag van de MDB. Drie weken geleden ging het parlement eindelijk stemmen over het pakket hervormingsmaatregelen dat een einde aan de dictatoriale macht van de president zou maken en de rechtsstaat min of meer zou herstellrn (zie hierna). De MDB had tevoren grote kritiek op de hervormingen uitgeoefend omdat deze niet ver genoeg gingen, en had een aantal amendementen voorgesteld. Toen het pakket echter in stemming kwam, bleven veel MDB-parlementariërs weg, zodat de hervormingen zonder enig amendement door het parlement werden aangenomen.
Euler Bentes had van de ontoereikendheid van de hervormingen en de noodzaak tot een direct en volledig herstel van de democratie het belangrijkste thema voor zijn presidentscampagne gemaakt.
Bentes voelde zich door zijn partij in de steek gelaten, terwijl de regeringspartij ARENA een klinkklare overwinning behaalde. De aanvaarding door het parlement van de hervormingen was ook een persoonlijke overwinning voor president Geisel.

Geisel wijst officiële kandidaat *aan*

Op 5 januari maakte president Ernesto Geisel bekend dat generaal Joao Baptista da Oliveira Figueiredo, hoofd van de nationale inlichtingendienst SNI, de officiële kandidaat voor de regerende ARENA-partij zou zijn bij de presidentsverkiezingen in oktober.
Als kandidaat voor het vice-presidentschap werd aangewezen, de 57-jarige gouverneur van de provincie Minas Gerais, Aureliano Chaves.
Tijdens de nationale conventie van de ARENA-partij op 8 april werd de kandidaatstelling door het overgrote deel van de aanwezigen bevestigd.
Met de aanwijzing van Figueiredo week Geisel af van de gevestigde praktijk door een kandidaat te kiezen zonder vooraf de legerleiding te consulteren terwijl Figueiredo een lagere rang had dan de andere 4 presidenten die sedert de militaire machtsovername in 1964 aan het bewind zijn geweest.
Op 29 maart besloot het oppercommando van de strijdkrachten Figueiredo bovenaan de promotielijst te plaatsen hoewel hij eerder pas vijfde op die lijst was.
Het aanwijzen van Geisels opvolger verliep niet zonder problemen. In oktober 1977 was de invloedrijke minister voor het leger, generaal Sylvia Couto Frota door Geisel ontslagen. Hij was de meest aangewezen man om Geisel op te volgen en was een bekend voorstander van de ,,harde lijn'' bij de bestrijding van het verzet (pag. 749/1-'77).
Daags voor het aanwijzen van Figueiredo tot presidentskandidaat nam de chef van de militaire huishouding van de president, generaal Hugo de Andrade Abreu, ontslag uit protest tegen de manier waarop de kandidaatsaanwijzing had plaatsgevonden. Hij werd opgevolgd door generaal Gustavo Moraes Rego Reis.
In de redevoering, waarin hij de kandidaatstelling van Figueiredo bekendmaakte, zei Geisel dat de nieuwe president ,,het proces van institutionalisering van de natie'' verder zou doorvoeren „teneinde de willekeur in de wetgeving'' te beëindigen en te verzekeren dat ,,onze democratie meer en meer wordt vervolmaakt, niet alleen maar op papier maar in werkelijkheid''.
Generaal Figueiredo zelf verklaarde in verschillende interviews met de Braziliaanse pers dat volgens zijn opvatting democratie ,,langzaam en geleidelijk'' bereikt kon worden en dat hij door zou gaan met de politieke hervormingen die president Geisel was begonnen. Hij zei dat hij voorstander was van amnestie voor bepaalde personen, maar alleen op een individuele basis en dat hij het verdwijnen van de twee toegestane politieke partijen, de ARENA en de oppositionele MDB voorzag, die vervangen zouden worden door vijf nieuwe partijen.

Ernesto Geisel (l.) drukt de hand van de chef van de inlichtingendienst Joao Baptista Figueiredo, die als zijn opvolger is aangewezen.

Kandidaatstelling Magalhaes Pinto

De 68-jarige ARENA-senator José Magalhaes Pinto maakte in juli '77 bekend dat hij van plan was zich kandidaat te stellen voor het presidentschap als de officiële tegenkandidaat van zijn partij. Later deelde hij mee dat hij als onafhankelijke de verkiezingsstrijd zou ingaan. Oud-minister voor handel Severo Fagundes Gomes, die op 8 febr. 1977 was afgetreden, deelde in maart mee dat hij zich kandidaat

stelde voor het vice-presidentschap onder Magalhaes Pinto.
Deze verklaarde dat als hij tot president werd gekozen er een nationaal referendum zou worden gehouden om zijn verkiezing te ratificeren en dat er vrije verkiezingen gehouden zouden worden voor alle uitvoerende functies, terwijl een algemene politieke amnestie afgekondigd zou worden.
Verder zou er vrijheid van vereniging en vergadering ingevoerd worden, zouden de mensenreclzten geeerbiedigd worden en de Institutionele Wet no. 5. die de president verregaande volmachten geeft, zou afgeschaft worden.
Hij zei: „We kunnen niet accepteren dat een halve eeuw na de revolutie van 1930, die uitgevoerd werd om de president het recht te ontzeggen zelf zijn opvolger aan te wijzen, het land wederom moet buigen voor de wil van één enkele persoon".

Bundeling *oppositie* in *nationaal* front, generaal Euler *Bentes* kandidaat voor oppositie

Op 30 juni werd in Sao Paulo de oprichting bekendgemaakt van een ..nationaal front voor de her-democratisering".
De aanzet tot de oprichting werd gegeven door senator José Magalhaes Pinto en generaal Euler Bentes Monteiro. Eerder had Euler aangeboden als kandidaat van de oppositiepartij MDB de presidentsverkiezingen in te gaan. Bij de bekendmaking van de oprichting van het front werd verklaa d dat het een beweging was die alle voorstanders van een onmiddellijk en volledig herstel van de democratie bundelt.
In de daaropvolgende dagen kreeg het front steunbetuigingen van de orde van advocaten, de journalistenbond, politici van de MDB, van liberalen in de regeringspartij ARENA, van een belangrijke groep ondernemers, intellectuelen, de kerkelijke hiërarchie en van een aantal hooggeplaatste militairen.

Op 8 aug. maakte Magalhaes Pinto bekend dat hij zijn kandidatuur introk omdat gebleken was dat hij niet over voldoende steun van dissidenten in de regeringspartij beschikte.
Eind aug. maakte de MDB bekend dat grneraal Euler Bentes Monteiro kandidaat voor het presidentschap zou zijn.
De generaal verklaarde dat hij voorstander was van programmapunten van de oppositie: een direct en volledig herstel van de democratie, amnestie voor politieke bannelingen en het bijeenroepen van een grondwetgevende vergadering. Als hij aan de macht zou komen zou hij de vrijheid om politieke partijen op te richten invoeren en de directe verkiezingen in ere herstellen. Na drie jaar zou hii presidentsverkiezingen uitschrijven en zelf als overgangspresident terugtreden.

Behalve dat Euler Bentes de aspiraties vertolkie van de democratische beweging in Brazilie is hij ook voorstander van een nationaal georiënteerd economisch beleid In de tijd, dat hij nog in actieve militaire dienst was is Euler twee jaar lang directeur geweest van Sudene, het staatsbureau voor de ontwikkeling van het noordoosten van Brazilie Tijdens zijn periode in het achtergebleven en verarmde noordoosten heeft Euler begrepen dat de gigantische regionale- en de sociaal-economische ongelijkheid in Brazlie overbrugd moeten worden Hij is voorstander van regionale spreiding van de ontwikkeling en van een zekere nivellering van de inkomens Door een meer gelijke ontwikkeling moet de interne markt in Brazilie groeien, zodat de industrie niet meer vooral voor de export produceert, maar voor de behoeften van de eigen bevolking. In een dergelijk ontwikkelingsperspectief moeten de buitenlandse bedrijven geen voorkeursbehandeling krijgen, zoals nu het geval is, maar moet de eigen Braziliaanse industrie gesteund worden tegen de concurrentie van multinationale ondernemingen.
Met deze ideeën over een nationalistisch kapitalisme vertolkte generaal Euler de mening van een aanzienlijk deel van de Braziliaanse zakenwereld. Zwaargewichten van de nationale industrie, aangevoerd door ex-minister Severo Gomes. zegden hem daarom enthousiast hun steun toe.

Regering stelt hervormingen voor

Eind juni legde de regering een pakket hervormingsmaatregelen voor aan het parlement die beogen een einde te maken aan de dictatuur en de rechtsstaat te herstellen.
De maatregelen zijn opgesteld door Geisel, Figueiredo en door Senaatsvoorzitter Petronio Portella. Bij de pleclztige indiening van het hervormingspakket werd nauwkeurig voldaan aan alle formele verplichtingen. Op 22 juni werd het pakket ter goedkeuring voorgelegd aan het bestuur van de regeringspartij ARENA, dat het zonder noemenswaardige discussie aanvaardde.

Op 23 juni overhandigde het ARENA-bestuur het pakket aan president Geisel. Deze plechtigheid werd door de televisie uitgezonden en in een toespraak van 25 min. maakte Geisel de inhoud van de hervormingen officieel aan het volk bekend. Na een bespreking met de nationale veiligheidsraad werd het pakket op 26 juni doorgespeeld naar het parlement dat de uiteindelijke goedkeuring aan de plannen zal moeten geven.
De kern van de hervormingsmaatregelen is dat de institutionele akte 5 uit 1968 wordt ingetrokken, aldus het *NRC/H'blad* (30-6). De president verliest daarmee zijn voornaamste dictatoriale bevoegdheden. Als de hervormingen zijn aangenomen kan de presiclent voortaan:

- geen verkozen personen uit hun functie zetten;
- geen personen van hun politieke rechten beroven:
- geen staat van beleg afkondigen zonder goedkeuring van het parlement;
- geen Brazilianen naar het buitenland verbannen;
- geen invloed uitoefenen op de rechte lijke macht;
- geen reces van het parlement decreteren.

Het hervormingspakket herstelt bovendien drie rechten die door de dictatuur waren opgeschort. Na de parlementsverkiezingen van 15 november mogen er weer nieuwe politieke partijen worden opgericht. Nu kunnen volgens de wet slechts de regeringspartij ARENA en de oppositiepartij MDB bestaan. Wel is de nieuwe procedure zodanig dat kleine oppositiepartijen geen enkele kans hebben op wettelijke erkenning.
Voorts wordt de parlementaire onschendbaarheid weer ingevoerd. Nog belangrijker is dat het recht op habeas corpus (waarbij een gevangene moet worden verhoord) volledig wordt hersteld, ook voor politieke overtredingen.
Hoewel de hervormingen ingrijpend zijn, blijven er nog heel wat netelige kwesties onaangeroerd. Geisel was de eerste die dat erkende. Op 23 juni zei hij voor de televisie: ,,Het project heeft niet de pretentie om perfect te zijn. Maar het is beter om een goed project te hebben, dat zonder problemen door het parlement zal worden goedgekeurd, dan te wachten op een volmaakt project, dat misschien onhaalbaar is."
Het grootste struikelblok vormen de ,.veiligheidsmaatregelen[x] die aan het project zijn toegevoegd om te voorkomen dat het herstel van de democratie uit de hand zou lopen. Naast de grondwettelijk al bestaande mogelijkheid om met toestemming van het parlement de staat van beleg af te kondigen kan de

president in de toekomst ook de noodtoestand afkondigen en noodmaatregelen treffen, zonder het parlement te raadplegen.

In dergelijke gevallen mag de president eigenmachtig optreden en dan heeft hij het hele arsenaal van dictatoriale bevoegdheden weer tot zijn beschikking dat door de hervormingen juist wordt afgeschaft.

Andere punten van kritiek op het hervormingspakket hebben niet zozeer betrekking op wat er in staat, dan wel op wat er in ontbreekt. De oppositiepartij MDB, de orde van advocaten, de journalistenbond, de kerk, een aantal vooraanstaande ondernemers en sommige vakbonden vinden dat de hervormingen niet ver genoeg gaan. Zc willen een onmiddellijk en volledig herstel van de democratie.
Een aantal democratische rechten ontbreken. Om te beginnen wil de oppositie dat er een volledige amnestie wordt verleend aan alle Brazilianen die om politieke redenen naar het buitenland zijn gevlucht of zijn verbannen (hun aantal wordt op 10.000 geschat).
Verder wordt in het hervormingspakket met geen woord gerept over het herstel van vakbondsvrijheid, stakingsrecht en vrij loonoverleg tussen vakbonden en ondernemers. De volledige afschaffing van de censuur, ook op theater, film, televisie en radio, de afschaffing van het verbod om politieke campagnes te voeren voor radio en televisie, en het intrekken van het decreet dat studenten verbiedt om politiek actief te zijn maken evenmin deel uit van de hervormingen.
Ook voorziet het pakket niet in de afschaffing van de indirecte verkiezingen. Op het ogenblik worden de president, de gouverneurs van de deelstaten en een van de drie senatoren per staat via een kiescollege gekozen — en in feite aangewezen door de zittende president.

Na twee gedeeltelijk stormachtig verlopen zittingen ging het Congres op 22 september akkoord met de door de regering voorgestelde hervormingen. Meerdere malen moest het debat onderbroken worden. De oppositie verweet de regering dat de hervormingsplannen geheel de geest van de ,,Institutionele Wet no. 5 ademden".

De woordvoerder van de oppositie, senator Franco Montoro, zei dat het onzinnig was van een ,,politieke opening" te spreken zolang het volk niet het recht heeft zijn vertegenwoordigers middels directe verkiezingen aan te wijzen.

Arrestatie generaal Abreu na beschuldiging van corruptie

Op 2 oktober werd generaal Hugo Abreu, oud-chef van het militaire huis van de president, die in januari zijn ontslag had genomen (zie boven) gearresteerd en voor 20 dagen onder bewaking geplaatst. Deze disciplinaire straf werd opgelegd omdat Abreu enkele dagen eerder een document had gepubliceerd waarin hij de regering en de regeringspartij ARENA van corruptie beschuldigde m.b.t. de presidentsverkiezingen.
Abreu had het document onder de hoogste legerleiding verspreid.

Het document van Abreu bevat een paar forse beschuldigingen. Volgens Abreu is de kandidatuur van Figueiredo het werk van de manipulatie van enkele personen in de hoogste regeringskringen, die hij de ,,paleiskliek" noemt. De leider ervan is generaal Golbery do Couto e Silva, de chef van het kabinet van de president. Daarnaast maken, behalve Figueiredo zelf natuurlijk, de particulier secretaris van president Geisel, Heitor Aquino, en de voormalige perschef van de president. Hutnberto Barreto. deel uit van de .,paleiskliek"
Golbery is een van de belangrijkste ideologen ven het militaire regime, sinds dat in 1964 aan de macht kwam. Hij ontwierp de ,,theorie van de nationale veiligheid" en gaf vorm aan de geopolitieke aspiraties van Brazilië.
Verder was hij de oprichter en eerste chef van de inlichtingendienst. Daarna is hij enige jaren president-directeur van het Amerikaanse bedrijf Dow Chemical in Brazilië geweest, tot hij in 1974 door Geisel opnieuw in de regering werd gehaald. Als ,,president voor het leven" van Dow ontvangt Golbery nog steeds een salaris van 15.000 dollar per maand. Hij wordt algemeen beschouwd als de exponent bij uitstek van de belangen van Amerikaanse multinationale ondernemingen binnen de Braziliaanse regering. Er doen talloze verhalen de ronde dat hij met name Dow Chemical zou hebben bevoordeeld, ten koste van het Braziliaanse bedrijfsleven
De kandidatuur van Figueiredo is vooral op aandringen van Golbery doorgezet. Figueiredo zou van multinationale ondernemingen 600 miljoen cruzeiros (75 miljoen gulden) hebben ontvangen om zijn campagne te bekostigen. Volgens het document van Abreu heeft Figueiredo zich op die manier ,,bij voorbaat verplicht aan de duistere belangen van multinationale ondernemingen".
De macht van de ,,paleiskliek' berust volgens het document van Abreu op chantage. Figueiredo speelt daarin een sleutelrol, want hij was tot voor kort het hoofd van de inlichtingendienst. Als zodanig beschikt hij over veel compromitterende informatie waarmee hij belangrijke personen onder druk kan zetten.

Aanhoudende arbeidsonrust leidt tot beperking stakingsrecht

Naast de presidentsverkiezingen heeft onrust op de arbeidsmarkt de laaste maanden voor enige opschudding in het politieke en sociale leven in Brazilië gezorgd.

In augustus vaardigde Geisel, gebruik makend van zijn dictatoriale bevoegdheden, decreet no. 1632 uit, dat het stakingsrecht drastisch aan banden legde. In Brazilië zijn stakingen verboden in bedrijfstakken die beschouwd worden als ,,essentieel voor de nationale veiligheid". Het decreet bepaalde dat een drietal bedrijfstakken niet meer gerekend worden tot de essentiële activiteiten waar staken verboden is: de begrafenisondernemingen, het hotelwezen en de voedselhandel.
Daarvoor in de plaats kwamen andere bedrijfstakken, die als essentieel voor de nationale veiligheid werden aangemerkt: de nutsbedrijven (waterleiding, gas- en elektriciteitsvoorziening), de petroleumindustrie, inclusief de produktie, distributie en verkoop, het bankwezen, de telecommunicatie, het vervoer, met inbegrip van het laden en lossen van goederen, de gezondheidszorg, te weten ziekenhuizen, gezondheidscentra, kraamcentra, apothekers en drogisterijen, en industrieën waarvan nader zal worden bepaald welke belangrijk zijn.
Verder kregen alle ambtenaren van de staat, de deelstaten en de gemeenten een stakingsverbod.

Deze uitbreiding van het stakingsverbod was een direct gevolg van de omvangrijke stakingsbeweging die in mei en in juni plaatsvond in het industriële centrum van Brazilië, Sao Paulo.
De belangrijkste bedrijven in de metaal-, auto- en elektronische industrie gingen daar voor kortere of langere tijd dicht.
De stakingen hadden als inzet een loonsverhoging van 20% en in de meeste gevallen werd het werk weer hervat na een toezegging van een verhoging van 15%. De stakingen verliepen zeer goed georganiseerd.
De regering greep aanvankelijk niet in en dat beschouwden de vakbonden als een belangrijke overwinning. Ook de ondernemers stelden zich niet erg hard op in het conflict omdat de stakingen de overheidsgreep op de loonpolitiek doorbraken en directe onderhandelingen mogelijk maakten.
Toen echter ook stakingen dreigden uit te breken bij het staatsoliebedrijf Petrobras, onder de havenarbeiders in Santos, bij het telefoonbedrijf van Sao Paulo en onder de bankemployés in het hele land, vaardigde de regering het decreet uit. Vooral in vakbondskringen werd verontwaardigd gereageerd op het besluit.
Luis Inacio da Silva, de president van de vakbond van metaalarbeiders in Sao Paulo zei: ,,Deze maatregel onderstreept de almacht van de regering om de arbeidersklasse te dicteren wat wel en wat niet in het belang van de veiligheid van het land is." (Le Monde, *NZZ,* FAZ, The Times, *NRC/H'blad)*

VERENIGDE STATEN

CONTACT MET LATIJNS-AMERIKAANSE LANDEN, BEZOEKEN VANCE, TODMAN EN POUNG

In november 1977 heeft minister van buitenlandse zaken Vance Argentinië, Brazilië en Venezuela bezocht en daar besprekingen gevoerd over de olieprijzen en de kernenergie. Eerder, in augustus 1977, bezocht de onderminister voor Inter-Amerikaanse zaken Terence Todman Argentinië, Chili, Paraguay en Uruguay. Ongeveer tegelijkertijd maakt de Amerikaanse ambassadeur bij de VN Andrew Young een rondreis langs 10 Latijns-Amerikaanse en Caribische landen.

Vance in Argentinië Brazilië *en* Venezuela

In Argentinië, waar minister Vance op 20 en 21 november 1977 verbleef, werden besprekingen gevoerd met president Videla, de junta-leden generaal Orlando Raman Agosti en adm. Eduardo Emilio Massera en minister van buitenlandse zaken schout-bij-nacht Oscar Montes.

In een gemeenschappelijk communiqué dat na afloop hiervan werd uitgegeven staat dat Argentinië het Verdrag van Tlatelolco voor het verbod van kernwapens in Zuid-Amerika zal ondertekenen in ruil voor de levering van nucleaire technologie door de VS.

Tijdens zijn bezoek werd Vance benaderd door een delegatie Argentijnse vrouwen die om zijn bemiddeling verzochten bij het oosporen van vermiste familieleden.

Volgens persberichten overhandigde de Amerikaanse coördinatrice voor mensenrechten en humanitaire zaken, Patricia Derian, die ook in Argentinië verbleef de regering aldaar een lijst met de namen van 7500 mensen die volgens verschillende organisaties in de afgelopen jaren op geheimzinnige wijze zijn verdwenen.

In Brazilië waar Vance op 22 en 23 november 1977 verbleef werden besprekingen gevoerd met president Geisel en minister van buitenlandse zaken Antonio Francisco Azeredo.

Volgens persberichten lukte het de Brazilianen niet de Amerikaanse vrees weg te nemen voor een verdere verspreiding van kernwapens, die volgrns de VS het gevolg kan zijn van het Braziliaans-Westduitse nucleaire samenwerkingsakkoord van juni 1975 dat voorziet in de bouw van 8 kerncentrales, een uraniumverrijkingsfabriek en de bouw van een installatie voor de opwerking van nucleaire afvalstoffen. De Carter-administratie heeft in het bijzonder grote bezwaren tegen de bouw van deze installatie. Overig-ns werd kort voor het bezoek van Vance toestemming gegeven voor de verscheping van 50 ton verrijkt uranium voor de eerste Braziliaanse kerncentrale.

Op 23 november 1977 was Vance in Venezuela, waar hij sprak met president Perez.

Op een persconferentie zei Vance dat men het over alles eens was behalve over de olieprijzen en dat Perez meegedeeld had op de eerstkomende bijeenkomst van de OPEC-landen in Caracas een prijsverhoging van tussen de 5 en 8% te zullen voorstellen.

Vance zei dat de VS van mening waren dat een verhoging van de olieprijzen ernstige gevolgen zou hebben voor de inflatie en de werkgelegenheid in zowel de ontwikkelde als de onderontwikkelde landen.

Perez verklaarde dat een verhoging van de olieprijzen gerechtvaardigd was omdat de geïndustrialiseerde landen hun prijzen voor de goederen die Venezuela moet invoeren verhoogd hadden. Hij voegde eraan toe dat als er serieuze pogingen ondernomen zouden worden om de prijzen van staal, machines en tractoren te stabiliseren, hij de eerste zou zijn om een prijsstop voor aardolie te bepleiten.

Onderminister *Todman* bezoekt *Chili* en andere landen

Onderminister Todman heeft half augustus 1977 Chili, Argentinië, Paraguay en Uruguay bezocht en daar gesproken met leden van de regering, de oppositie en met organisaties die zich inzetten voor de naleving van de mensenrechten.

Tijdens Todmans bezoek in Chili werd door de Chileense regering meegedeeld dat de geheime politie DINA opgeheven was en vervangen zou warden door een nieuwe geheime dienst, de CNI, die beperkte volmachten zou hebben.

Overigens had een lid van de militaire junta, generaal Gustavo Leigh Guzman, tijdens het bezoek van Todman ernstige kritiek op Carters campagne voor het naleven van de mensenrechten. Hij noemde die campagne hypocriet en zei dat de VS wel toenadering zochten tot Cuba dat de ,,mensenrechten met voeten treedt", terwijl aan de andere kan Chili voortdurend berispt werd wegens ,,vermeende schending van de mensenrechten".

In sept. 1977 bij de gelegenheid van de ondertekening van het eerste verdrag over het Panamakanaal (pag. 255/1) in Washington zegde de Chileense president Pinochet de Amerikaanse regering toe dat waarnemers van de VN-commissie voor naleving van de mensenrechten zijn land zouden mogen bezoeken. Eerder, in 1975, weigerde de regering in Santiago een dergelijke delegatie toe te laten (pag. 26/21.

De Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Andrew Young (I.). in Paramaribo in gesprek met de Surinaamse premier Arron.

Bij diezelfde gelegenheid ratificeerden Honduras en de Dominicaanse Republiek de Inter-Amerikaanse Conventie voor de Mensenrechten. President Carter verklaarde op 8 sept. 1977 dat de president van El Salvador beloofd had een Inter-Amerikaanse commissie voor de mensenrechten in zijn land toe te laten.

Todman verklaarde op 17 aug. 1977 in Paraguay dat hij onder de indruk was van de vooruitgang die in dit land gemaakt was bij het naleven van de mensenrechten.

Bij terugkeer in Washington verklaarde hij dat het aantal arrestaties, verdwijningen en gevallen van martelingen in de landen die hij had bezocht in de afgelopen periode aanzienlijk was afgenomen.

Young in het Caraïbische gebied

De Amerikaanse VN-ambassadeur Andrew Young begon op 5 aug. 1977 aan een rondreis door 10 Latijnsamerikaanse landen, t.w. Jamaica, Mexico, Costa Rica, Guyana, Suriname, Barbados, Trinidad en Tobago, de Dominicaanse Republiek, Haiti en Venezuela.

Volgens een verklaring van het State Department in Washington was het doel de banden met een ,,lang verwaarloosd" gebied weer te verstevigen.

Bij de besprekingen zou vooral de verhoging van Amerikaanse steun aan de landen in het Caraïbische gebied in het middelpunt staan. Verder zou Young aan de hand van zijn ervaringen aanbevelingen doen voor het goedkeuren van maatregelen om de grondstoffenprijzen te stabiliseren en om de invoerrechten op rum, textiel en andere Caraïbische exportgoederen naar de VS te verlagen.

Volgens The New *York* Times ontvangen alleen Haïti, Jamaica, Guyana, de Dominicaanse Republiek en Costa Rica directe steun van de VS.

Met het oog op de slechte naleving van de mensrechten stelde het State Department in juni 1977 voor militaire kredieten ter waarde van US$ 2,5 mln bestemd voor Nicaragua te blokkeren, maar amendementen van zowel het Huis van Afgevaardigden als van de Senaat maakten dit weer ongedaan.

Begin okt. 1977 deelde het State Department mee dat, hangende een verbetering van de mensrechten in Nicaragua, economische hulp ter waarde van US$ 12 mln opgeschort zou worden. *(NZZ,* Le Monde, The Times, IHT)

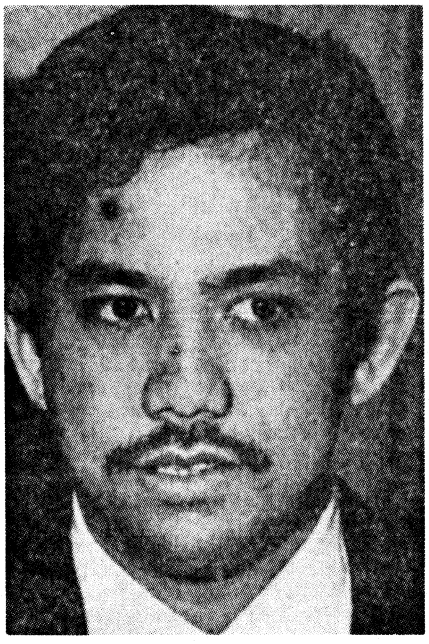
ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

BROENEI

ONAFHANKELIJK IN 1983

Na onderhandelingen in Londen van 17 tot 29 juli tussen de sultan van Broenei, Sir Hassanal Bolkiah Waddaulah, en de Britse staatsminister van buitenlandse zaken, Lord Goronwy-Roberts, werd overeengekomen dat Broenei tegen het eind van 1983 zijn volledige internationale verantwoordelijkheden zal aanvaarden als een soevereine en onafhankelijke staat. Thans is Groot-Brittannië verantwoordelijk voor de defensie en de buitenlandse betrekkingen van het sultanaat.

Voorts werd overeengekomen dat het in Broenei gelegerde Gurkhabataljon, dat onder bevel staat van een Britse kolonel, niet vóór sept. 1983 zal worden teruggetrokken. Reeds in 1974 had de Britse regering aangekondigd dat zij van plan was dit bataljon terug te trekken, maar de sultan had zich daartegen met succes verzet. Hij vreesde nl. territoriale ambities van het buurland Maleisië en bedreiging van de zijde van guerrillagroepen, gevormd door leden van de vroegere oppositiepartijen die in Maleisië of in Indonesië in ballingschap wonen. Maleisië en Indonesië waren de drijvende krachten achter de resolutie van de Algemene Vergadering van de VN uit 1976 waarin op zelfbeschikking en vrije verkiezingen voor het gebied werd aangedrongen.

Sultan Hassanal Bolkiah

Tijdens een ontmoeting in mei 1978 bevestigden de staatshoofden van die beide landen dat Broenei het recht op zelfbeschikking zou moeten worden toegekend, maar tegelijk verzekerden zij dat zij de onafhankelijkheid van Broenei zouden steunen en dat zij zouden beletten dat guerrillastrijders hun landen zouden gebruiken als bases voor operaties tegen het bewind van de sultan. Bovendien gaven zij te kennen dat zij de toetreding van Broenei tot de ASEAN (Association of South-East Asian Nations) zouden steunen.

Op 29 sept. rond de formele ondertekening van een verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen Broenei en Groot-Brittannië plaats, waardoor het langdurige proces van de dekolonisatie van Noord-Borneo nu zijn einde nadert.

Over de geschiedenis en de positie van Broenei schreef de NZZ (26-8) o.a.:

,, Hassanals vader had zijn positie tegen een volksopstand in december 1962 slechts door een militaire interventie van de Britten kunnen handhaven. Toen werd de Volkspartij van Broenei (PRB) verboden, en (wei-den) duizenden van zijn leden voor jarenlang geïnterneerd. Nog in 1974 leidde de vlucht van prominente rebellen naar het naburige Serawak, een deelstaat van Maleisië, tot protesten van Broenei in Koeala Loempoer, dat de vluchtelingen politiek asiel verleende.

De gebeurtenissen van 1962 stonden in direct verband met de aanstaande vorming van de staat Maleisië en de confrontatie door het Indonesië van Soekarno De wortels van het gebeuren reiken echter tot diep in de geschiedenis. Het sultanaat Broenei is thans een dwergstaat met een oppervlakte van 5 765 km2 in twee gescheiden enclaves De totale bevolking bedroeg bij de laatste officiele tellmg in 1960 83 877 personen, van wie 45 135 Maleiers, 21 795 Chinezen en voor de rest Zee-Dajaks en andere stammen Volgens een schatting uit 1978 zou het inwonertal thans ca. 150.000 bedragen. Broenei was evenwel eens een machtige staat. De oude Europese cartografen identificeerden het sultanaat met heel Borneo. Daarvoor spreekt de alternatieve toepassing van de aanduiding Brunnai, Brune, Borney, Bornei, Bruni en Borneo De Indonesiers gebruiken voor hun (her. grotere) deel van het eiland de naam Kalimantan.

Broenei dreef eens een bloeienäe handel met het oude China In de 14de eeuw vormde het een deel van het grote Javaanse Rijk van Majapahit. Daarna raakte de staat onder invloed van het sultanaat van Malakka. De 15de en het begin van de 16de eeuw gelden als de ,,gouden tijd" van Broenei Het lukte sultan Bolkiah, ook Nakhoda Ragan — de zingende kapitein — genaamd, de stad Manilla te veroveren. Eeuwenlang bestonden zeer afwisselende betrekkingen tussen de sultans van Broenei en Sulu in de zuidelijke archipel van de Filippijnen, die tenslotte in 1878 tot de overdracht van land aan

de Britse Noord-Borneo-maatschappij leidden Reeds enige jaren tevoren, in 1841, was de sultan genoodzaakt de „blanke Rajah" James Brooke een groot deel van het staarsgebied, Serawak, als dank voor verleende wapenhulp in eigendoin te geven. In 1888 werd Broenei (...) onder bescherming van Groot-Brittannië gesteld

De afwisselende fascinerende geschiedenis van dit deel van de wereld maakt begrijpelijk waarom Noord-Borneo zich m onze tijd tot een spanningsveld tussen Maleisie, Indonesië en de Filippijnen ontwikkelde Vele tegenwoordige gebiedsaanspraken laten zich historisch staven Zij smeulen voort, daar het in 1963 niet mogelijk was alle vroegere Britse bezittingen in Zuidoost-Azië in de nieuwe staat Maleisië te verenigen. De stadstaat Singapore scheidde zich wegens verschillende belangen weer af, het kleine sultanaat Broenei trad zelfs niet eens tot de nieuwe staat Maleisië toe. toen die op 16 september 1963 ten doop werd gehouden. Zo bestaat Maleisië tegenwoordig uit de elf staten van de vroegere federatie Malakka en de beide voormalige Britse kolonies Serawak en oord-Borneo

De toenmalige „confrontatiepolitiek" van Soekarno tegen het door hem „neo-kolonialistische marionettenstaat" genoemde Maleisië vormt nog een slechte herinnering De beginnende militaire operaties zouden vermoedelijk tot ernstige regionale en internationale repercussies hebben geleid, als de zich van zijn missie bewuste „bevrijder" Soekarno niet geleidelijk variwege zijn dubbelzinnige rol bij de communistische putsch van 30 september 1965 in Djakarta van zijn macht was beroofd Nog in het eerste halfjaar van 1966 volhardde Soekarno in zijn „Verpletter Maleisië-programma, dat in elk geval aan Indonesische zijde ca 1000 doden vergde.

De door Soekarno's opvolger Soeharto ingeleide vredespolitiek tegenover Maleisië was voor de krachten van de „nieuwe orde" in Indonesië op de weg naar de macht niet ongevaarlijk vastberaden nationalistische kringen in Indonesië spelen sinds de dagen van de uitroeping van de republiek op 17 augustus 1945 met de gedachte van een „Groot-Indonesië" — Indonesia Raya — overeenkomstig de „historische en etnische grondslagen". Zo hebben bij de opstand in Broenei op 8 december 1962 ook krachten meegewerkt, die een „eenheidsstaat Noord-KaLimantan" nastreefden en door Djakarta werden gesteund.

Hoe staat het met de toekomstige ontwikkeling? (.. ; Een volledig zelfstandig Broenei is materieel levensvatbaar, omdat het over rijke voorraden van aardolie en aardgas beschikt. In 1928 werd het grote olieveld van Seria ontdekt In 1974 produceerde de exclusief opererende Royal Dutch Shell 250000 vaten per dag De produktie moet nu boven de 300.000 vaten per dag liggen. Bovendien bestaan er grote aardgasvoorraden, die in het bijzonder door Japanse ondernemingen worden geexploiteerd. In Lumut is een moderne installatie voor het vloeibaar maken van aardgas in bedrijf Deze rijke natuurschatten hebben ertoe geleid dat het jaarlijkse inkomen per hoofd van de inwoners van Broenei omstreeks $ 1.400 bedraagt. Dat is voor Aziatische verhoudingen een respectabele prestatie en ligt ver boven dat wat de dichtstbijwonende buren van Broenei hebben te bieden.

Aan de andere kant ziet het ernaar uit dat de politieke structuren dringend moeten worden hervormd De sultan regeert door decreten. Hij benoemt in overleg niet machtige Britse adviseurs de ministers en de hoogste autoriteiten, waaronder vele buitenlanders. Er bestaat een volledig zonder invloed zijnd „volksvrijheidsfront". vooraanstaande intellectuelen en politici leven in ballingschap Het sultanaat poogt zich evenzeer van het eigen volk als van de buitenwereld af te schermen. De Gurkha's gelden terecht als elitesoldaten. Maar ook zij zijn wel niet in staat de pracht en praal van de sultans voor de eeuwigheid te behouden." Aldus de N Z Z

MARIANEN

NOORDELIJKE MARIANEN DEEL VAN DE VS. DEEL MICRONESIË VOOR VRIJE ASSOCIATIE MET VS

Op 8 jan. zijn zestien Micronesische eilanden onder de naam „Gemenebest van de noordelijke Marianen" officieel integraal bestanddeel van de Verenigde Staten geworden. overeenkomstig de uitspraak van het referendum van juni 1975 (pag. 32/2-'77). Zij hebben een volledige interne autonomie, maar de defensie en de buitenlandse politiek ressorteren onder de regering in Washington.

De eerste gouverneur van het „Gemenebest" is de 40-jarige arts Carlos Sablan Camacho. *(AFP 9-1)*

Rest Micronesië

De rest van Micronesië heeft, aldus *AFP* (13-4), het afgelopen weekeinde Amerikaanse toestemming gekregen om politiek een eigen weg te gaan. Dat gebeurde in Hilo (Hawaii), waar Micronesische vertegenwoordigers en gedelegeerden van de Verenigde Staten een principe-akkoord sloten over een vorm van onafhankelijkheid voor de 2000 eilanden in de Stille Oceaan, die tot dusverre onder Amerikaanse voogdij stonden.

Het akkoord van Hilo, dat het huidige statuut voor Micronesië moet vervangen, roept op tot een „vrije associatie" tussen Micronesië en de VS. Krachtens de overeenkomst krijgen de eilanden de verantwoordelijkheid voor hun binnen- en buitenlandse politiek. Maar de VS blijven verantwoordelijk voor de defensie en de veiligheid, houden het recht om er militaire bases te handhaven en krijgen praktisch het vetorecht als een politieke beslissing de Amerikaanse veiligheid in gevaar brengt. Dit alles geldt voor de komende 15 jaar en moest OP 13 juli door de Micronesiërs worden goedgekeurd.

Aan dit op 13 juli gehouden referendum werd deelgenomen door de bevolking van de volgende zes districten: Palau, Yap, Truk, Ponape, Kusaie en de Marshall-eilanden.

Volgens de voorlopige Op 26 juli bekendgemaakte uitslag waren vier van de zes districten — Yap, Truk, Ponape en Kusaie — voor de voorgestelde „vrije associatie" met de VS, maar waren Palau en de Marshall-eilanden ertegen. Die 2 districten wensten onderhandelingen met Washington te openen over het verkrijgen van een Gemenebeststatus, zoals die aan de noordelijke Marianen was verleend.

De vier districten, die zich voor de nieuwe regeling hebben uitgesproken — welke voor de zomer van 1979 in werking zou kunnen treden — zullen waarschijnlijk de federale staten van Micronesië vormen, waarbij de VS de controle over de defensie en de buitenlandse betrekkingen zullen behouden. *(Le Monde, NRC/H'blad)*

(Vor. bei. pag. 32 - 1977)

NAOEROE

PRESIDENTS- EN PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VIER PRESIDENTEN IN TWEE JAAR. WIJZIGINGEN KABINET

Hammer DeRoburt (54), die op 18 mei 1968 tot eerste president van Naoeroe was gekozen en die vervolgens op 26 januari 1971 en 18 december 1973 door het achttien leden tellende parlement in zijn ambt was herkozen (zonder dat tegenkandidaten optraden), werd op 22 dec. 1976 onverwacht opgevolgd door de 31)-jarige zakenman Bernard Dowiyogo.

Deze was lid van de kort tevoren gevormde Nauru Party, die beschouwd werd als een forum voor de jongere, beter geschoolde generatie. Deze beoordeelde het kabinet van DeRoburt, dat naast de president vier ministers telde met een gemiddelde leeftijd van 60 jaar die in 1968 waren benoemd, als uiterst conservatief, niet effectief en weinig welwillend t.o.v. het parlement. In het bijzonder leverde de Nauru Party kritiek op het economische beleid van de minister van financiën, James Bop, en het parlement had in juli 1976 zelfs geweigerd financiële wetsontwerpen goed te keuren om president DeRoburt tot een koerswijziging aan te zetten. Deze werd toen gedwongen af te treden, maar werd daarop zonder tegenkandidatuur onmiddellijk herkozen.

Bij de parlementsverkiezingen van 18 dec. 1976 keerden weliswaar alle leden van het kabinet in het parle-

ment terug, maar de Nauru Party bleef op wijziging van het kabinet aandringen.

Dowzyogo president

Nadat president DeRoburt tijdens een informele bijeenkomst van de leden van het nieuwe parlement op 21 dec. 1976 geweigerd zou hebben daarover toezeggingen te doen vóór de presidentsverkiezingen, omdat hij meende dat het het voorrecht van de president was zijn eigen kabinet te kiezen, werd Dowiyogo de volgende dag kandidaat gesteld voor het presidentschap. Hij versloeg toen DeRoburt met 9 tegen 7 stemmen bij één onthouding, terwijl een parlementslid afwezig was.
Dowiyogo vormde vervolgens een nieuw kabinet. waarvan alle leden op één na, nl. parlementsvoorzitter Kenas Aroi, vooraanstaande figuren uit de Nauru Party waren, en waarvan de gemiddelde leeftijd 32 jaar bedroeg. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

President, buitenlandse zaken, justitie en openbare diensten — Bernard Dowiyogo, financien en adviseur president — Kinza Clodumar; ontwikkeling eilanden, industrie en burgerluchtvaart — Kenas Aroi; openbare werken en gemeenschapsdiensten — Rubin Kun; gezondheid en onderwijs — Lawrence Stephen.

In okt. 1977 ontbond president Dowiyogo het parlement, twee jaar voordat het mandaat van het parlement afliep. Hij wilde vervroegde parlementsverkiezingen om het hoofd te bieden aan DeRoburt en diens aanhangers in het parlement, die de legitimiteit van de president bleven betwisten met als argument dat de presidentsverkiezing van 1976 in strijd met de grondwet was verlopen. Zij betoogden dat er bij de parlementsverkiezingen van 1976 geen indicatie bestond dat bij de presidentsverkiezingen een tegenkandidaat zou optreden, terwijl bovendien de invoering van partijpolitiek door de oprichting van de Nauru Party zonder precedent was. De Nauru Party was nl. de eerste politieke partij op Naoeroe ook al had die geen formele structuur.
Bij de vervroegde verkiezingen op 12 nov. 1977 won de Nauru Party 9 zetels en verwierven DeRoburt en zijn aanhangers 8 zetels. De resterende zetel werd veroverd door een onafhankelijke kandidaat, die de Nauru Party steunde en vervolgens tot parlementsvoorzitter werd gekozen.
Op 15 nov. 1977 herkoos het nieuwe parlement Dowiyogo tot president met 9 tegen 8 (voor DeRoburt) stemmen.
De oppositie bleef ook in het nieuwe parlement obstructie voeren, wat op 1 jan. 1978 leidde tot een ernstige confrontatie bij de behandeling van de begroting. Nadat de oppositie geweigerd had over de regeringsvoorstellen te debatteren, weigerde de regering welke nieuwe maatregelen ook aan het parlement voor te leggen, terwijl de president met aftreden dreigde als het begrotingsdebat verder door de oppositie werd gedwarsboomd.
Toen de impasse niet werd doorbroken trad president Dowiyogo inderdaad af, maar hij werd vrijwel onmiddellijk herkozen. Daarop weiden de regeringsvoorstellen aanvaard.
Tegelijk echter werd de minister van financiën, Kinza Clodumar, wiens aftreden door de oppositie was geëist, vervangen door Rubin Kun, wiens vroegere portefeuille van openbare werken en gemeenschapsdiensten werd overgenomen door Leo Keke, de ondervoorzitter van het parlement. Lagumot Harris, die na de verkiezingen van nov. '77 tot minister van gezondheid en onderwijs was benoemd — als opvolger van Lawrence Stephen — kreeg nu tevens de functie van adviseur van de president.

Aftreden Dowiyogo DeRoburt opnieuw president

Medio april 1978 trad president Dowiyogo opnieuw af, nadat de oppositie de behandeling had geblokkeerd van een wetsontwerp i.z. fosfaatroyalty's.
Daarna koos het parlement op 19 april minister Lagumot Harris, eveneens van de Nauru Party, tot president, maar deze trad op 11 mei drie weken na zijn ambtsaanvaarding af, toen in het parlement opnieuw een confrontatie tussen regering en oppositie plaatsvond.
Nog dezelfde dag werd DeRoburt met steun van een lid van de Nauru Party tot president gekozen. Hij aanvaardde zijn ambt op 15 mei en vormde een nieuw kabinet, bestaande uit drie van de vier ministers uit de vorige regering-DeRoburt (de vierde, Austin Bernicke, was inmiddels overleden). De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

President, buitenlandse zaken, binnenlandse zaken, ontwikkeling eilanden en industrie, burgerluchtvaart en openbare diensten — Hammer DeRoburt, justitie en adviseur president — Robidok Bagewa Buraro Detudamo, financien — James Ategan Bop; gezondheid en onderwijs — Joseph Detsimea Audoa, openbare werken en gemeenschapsdiensten — Totouwa Depaune (nieuw) (Le Monde, NZZ, KCA)

NIEUWE HEBRIDEN

ONAFHANKELIJKHEID IN 1980 VOORZIEN

De Nieuwe Hebriden, een Brits-Franse condominium sinds 1906, zullen volgens de plannen van di Britse en Franse regering in 1980 onafhankelijk worden.
Een Brits-Franse interministeriële conferentie, die van 19-21 juli '77 te Parijs werd gehouden, kwam dit overeen en stelde tevens een prog amma daartoe vast met als voornaamste punten: het houden van algemene verkiezingen vóór dec. 1977, de invoering van een systeem van intern zelfbestuur in begin 1978 en het organiseren van nieuwe verkiezingen en een referendum in de tweede helft van 1980 alvorens de volledige onafhankelijkheid zou worden verleend.
De conferentie werd geboycot door de grootste politieke partij van de eilanden, de Vanuaaku Parti (,,partij van ons land") die reeds in 1977 onafhankelijkheid voor de Nieuwe Hebriden wenste.
Deze boycotte ook de voor 29 nov. 1977 geplande verkiezingen met als gevolg dat de kandidaten voor 38 van de 39 zetels, allen tegenstanders van de VP, zonder tegenkandidaat verkozen werden verklaard.
Van die 38 zetels gingen 17 naar de Tan Union, 12 naar een coalitie van de Mouvement autonomiste des Nouvelles-Hébrides, 5 naar de overwegend Engelstalige Natatok en 4 naar onafhankelijken. Deze Vertegenwoordigende Assemblee koos op 5 dec. 1977 G. Kalsakau van de Natatok tot eerste minister.
Deze benoemde uit de leden van de Assemblee op 13 jan. 1978 vijf ministers. De vorming van de ministerraad betekende tevens de invoering van een mate van intern zelfbestuur.

Op 9 en 10 mei vergaderden vertegenwoordigers van de Britse en Franse regering opnieuw te Parijs. Zij beschouwden de regering van Kalsakau niet als de ware vertegenwoordiger van het volk en zij drongen er bij de VP op aan deel te nemen in het beheer van de plaatselijke zaken totdat in de loop van 1979 nieuwe verkiezingen voor een constituerende vergadering zouden worden gehouden. (The Times, Le Monde, KCA)
De VP, die op 29 nov. 1977 een ,,voorlopige volksregering" had uitgeroepen, wat o.m. in de hoofdstad Vila tot botsingen leidde, verklaarde bij monde van voorzitter Walter

Lini tegenover *NRC/H'blad* (30-8-'78) o.m.

,,De Fransen stellen zich als onderhandelingspartner het minst hard op Dit komt uit de angst dat hun invloed op het naburige Nieuw Caledonië, strategisch en als nikkel-leverancier economisch een aantrekkelijker wingewest dan de Hebriden. door de uitstraling van Vanuaaku zal afbrokkelen Door ons wat toe te geven, hopen ze de ontwikkelingen daar tegen te houden". Op Nieuw Caledonie zijn volgens Lini zevenduizend Franse militairen gelegerd en ,,enige angst" dat dezen te zijner tijd ter verdediging vari de Franse belangen op de Hebriden zullen worden ingezet bestaat zeker"

.,Voor beïnvloeding van Franse en Britse zijde bij dit referendum (over de onafhankelijkheid) zijn we beducht", aldus Lini Hij wees daarbij op de verkiezingen in 1975 ,.Ondanks het feit dat de Vanuaaku toen 60% van de stemmen haalde kon door Franse en Britse manipulaties met het kiesstelsel geen meerderheid in het parlement worden verworven Daarnaast hebben de Fransen en Britten nooit iets gedaan om de bevolking op onafhankelijkheid voor te bereiden"

Het streven van de Vanuaaku Pati is er dan ook op gericht de bevolking van de Hebriden in elk geval te bewegen in 1980 vóór de onafhankelijkheid te kiezen om daarna volgens .,socialistisch model" een nieuwe staat op te bouwer, Hoe dat er in de praktijk zal uitzien laat zich reeds aflezen in de ,,bevrijde gebieden" op de Hebriden. dat wil zeggen die streken waar de invloed van Vanuaaku Pati zo groot is dat daar reeds de onafhankelijkheid kon worden uitgeroepen

Franse planters — voor een deel oud Vietnam-militairen die een nieuw leven opbouwden — uerden gedwongen hun bezit aan dorpscommunes af te staan Lini'

,,We hebben .net de Franse regering onderhandeld over een schadeloosstelling voor deze mensen We vinden dat de Fransen daarvoor moeten zorgen. Een zekere geneigdheid daartoe is meer dan aanwezig Men moet het zien als de vreedzaamst mogelijke oplossing van de problenien". De Engelsen zijn volgens Lini wat dat betreft terughoudender, wat op zichzelf genomen niet zo ernstig is omdat er relatief slechts weinig Brits grootgrondbezit voorkomt. Voor de Britten hebben de Hebriden de functie van een ,,belastingparadijs", de Fransen daarentegen hebben zeer grote belangen in de copra-plantages.

De vraag of de bevolking zich heeft gewapend wordt door Lini omzeild. ,,We hebben geen geld om wapens te kopen." Wel zijn er zogeheten zelfverdedigingsgroepen gevormd, eenheden die aantasting van de onafhankelijkheid moeten tegengaan. Britse of Franse militairen zijn er niet op de Hebriden. Het gezag steunt op een politiemacht, waarvan de leden overigens voor het merendeel inheemsen zijn en volgens Lini vaak lid van de Vanuaaku Pati.

Van 11-14 aug. bracht de Franse staatssecretaris voor overzeese departementen en gebieden, Paul Dijoud, een bezoek aan de Nieuwe Hebriden. Hij moest de wens van de Franse regering overbrengen om het onafhankeliikheidsproces te versnellen. Maar de staatssecretaris kon daar noch VP-voorzitter Walter Lini noch de secretaris-generaal, Pati Sope, ontmoeten, omdat beiden in New York waren voor het overhandigen van een rapport aan de dekolonisatiecommissie van de VN. Daarin werd aangedrongen op versnelling van het dekolonisatieproces met een verwijzing naar de Brits-Franse toezeggingen.

De Algemene Vergadering van de VN had in een op 28 nov. 1977 aanvaarde resolutie ,,het onvervreemdbare recht van het volk van het gebied op zelfbeschikking en onafhankelijkheid" bevestigd en er bij Engeland en Frankrijk op aangedrongen ,,hun pogingen t.b.v. een vlotte onafhankelijkheid van het gebied voort te zetten, in volledig overleg met de bevolking van het gebied" en ,,alle passende stappen te ondernemen om de economie van de Nieuwe Hebriden te versterken, verdere stappen te ondernemen (...) om het bestuur van het gebied uniform te maken en concrete voorstellen voor bijstand en economische ontwikkeling uit te werken om te verzekeren dat de economische en sociale ontwikkeling gelijke tred houdt met de politieke ontwikkeling". Tevens werd er bij Engeland en Frankrijk op aangedrongen de toelating van een VN-missie voor een bezoek aan de Nieuwe Hebriden welwillend te overwegen.

SALOMONSEILANDEN

ONAFHASKELLIJKHEID

Op 7 juli werd in Honiara op het eiland Guadalcanal de onafhankelijkheid geproclameerd van de Salomonseilanden, die sinds 1893 onder Brits bestuur stonden.

De nieuwe staat is een constitutionele monarchie met koningin Elizabeth (de Britse vorstin) als staatshoofd. In aanwezigheid van o.a. de hertog en de hertogin van Gloucester, die de koningin vertegenwoordigden, werd de voormalige eerste minister Peter Kenilorea (35) als premier beëdigd en Baddelcy Devesie als gouverneur-generaai.

De Salomonseilanden hebben een uit één Kamer bestaand parlement van 38 gekozen leden. Na de invoering van intern zelfbestuur op 2 jan. 1976 vonden op 22 juni 1976 parlementsverkiezingen plaats. De enige groepering die daaraan op partijbasis deelnam was de National Democratic Party van Bartholomew Ulufu'alu, de politieke vleugel van de plaatselijke vakbeweging, die 5 zetels verwierf. Sinds 1 dec. 1975 was in feite een eind gekomen aan de partijpolitiek toen de twee grootste groeperingen, de People's Progress Party (PPP) van eerste minister Solomon Mamaloni en de United Solomons Islands Party (USIP) van Jonathan Fifi'i, een coalitiekabinet hadden gevormd. De meerderheid van de kandidaten bij de parlementsverkiezingen traden als onafhankelijken op.

De premier van de Salomonseilanden, Peter Kenilorea (l.) en de Britse onderminister van buitenlandse zaken, Lord Goronwy-Roberts, tijdens de constitutionele conferentie over de onafhankelijkheid in september 1977 te Londen.

De onderlinge krachtsverhouding bleek bij de verkiezing van een nieuwe eerste minister op 14 juli 1976. Toen versloeg Peter Kenilorea, een voormalige in Nieuw-Zeeland opgeleide onderwijzer en ambtenaar, met 21 tegen 16 stemmen de aftredende Mamaloni.

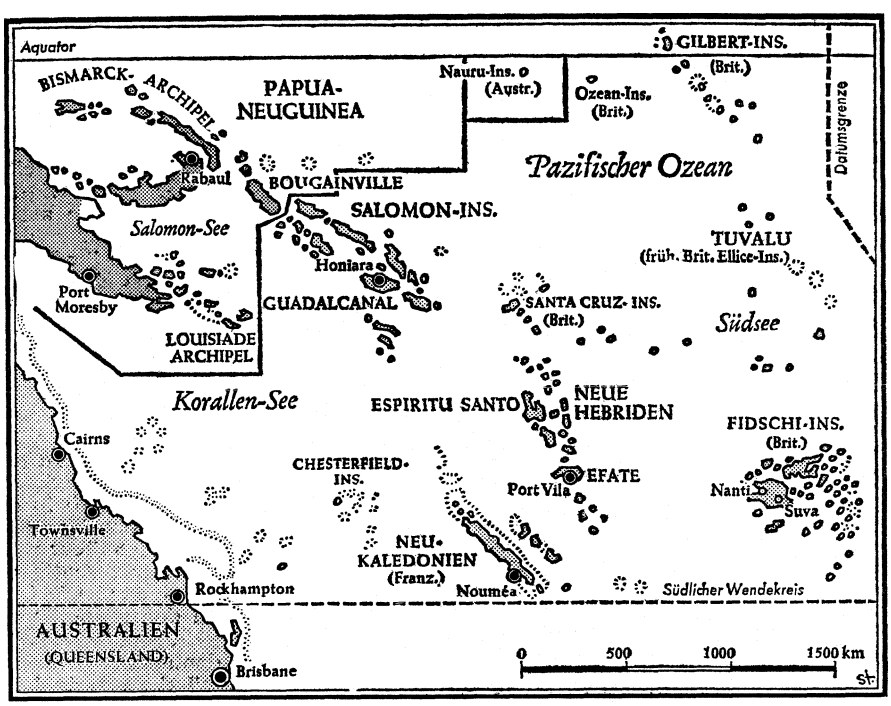
Constitutionele conferentie

Een akkoord over de onafhankelijkheid was bereikt tijdens een van 6 tot 16 sept. 1977 te Londen gehouden constitutionele conferentie o.l.v. de Britse staatsminister van buitenlandse zaken, Lord Goronwy-Roberts. In de toen overeengekomen grondwet voor de onafhankelijkheid werd o.m. bepaald dat het staatsburgerschap automatisch zou worden toegekend aan de inheemse bevolking op de onafhankelijkheidsdag, terwijl andere bewoners die nauwe banden met de eilanden onderhielden het staatsburgerschap op aanvraag konden krijgen, Onenigheid over de kwestie van het staatsburgerschap en over het probleem van het grondbezit hadden overeenstemming op de conferentie aanvankelijk vertraagd. Eigendomsrechten wat betreft de grond moesten slechts worden toegekend aan de inheemse Melanesiërs (ca. 93% van de bevolking), zo meenden de voornaamste vertegenwoordigers van de Salomonseilanden.
Daardoor zouden de andere bevolkingsgroepen, vooral de ca. 3000 immigranten van de eveneens Britse Gilbert-eilanden (die zich in de afgelopen 20 jaar op de Salomonseilanden hadden gevestigd) en de Chinezen, met lege handen zijn heengegaan, maar dank zij Britse hardnekkigheid *(NZZ* 5-7-'78) bleven hun reeds verworven rechten nu onaangetast, maar kunnen zij in tegenstelling tot de Melanesiërs land slechts pachten.

Overeengekomen werd voorts dat de gouverneur-generaal, die de koningin vertegenwoordigt, een burger van de Salomonseilanden moet zijn. De nadruk werd gelegd op een decentralisatie van de macht naar de provinciale regeringen, met een speciale rol voor de stamhoofden en traditionele leiders.

Tijdens de conferentie zegde de Britse regering toe de Salomonseilanden na de onafhankelijkheid gedurende vier jaar ontwikkelings- en begrotingshulp te schenken voor een totaalbedrag van £26 mln.

De Salomonseilanden (28446 km²) bestaan uit zes grote eilanden Guadalcanal (met de hoofdstad Honiara), Santa Isabel, San Cristobel, Malaita, New Georgia en Choiseul), vier kleine eilanden en vier groepen eilandjes Guadalcanal was tijdens de tweede Wereldoorlog het toneel van bloedige gevechten tussen Amerikanen en Japanners
Er worden meer dan 70 verschillende talen en dialecten gesproken De snelgroeiende bevolking (toename 3,4% per jaar) leeft voor 90% op het platteland en voorziet slechts in haar eigen levensonderhoud Maar 15 000 personen hebben een vaste arbeidsrelatie Meer dan de helft van de bewoners is jonger dan 20 jaar. (Survey of Current Affairs, The Times, NZZ, Le Monde)

(F A Z)

TUVALU

ONAFHANKELIJKHEID

Op 1 okt. is de eilandengroep Tuvalu, de vroegere Ellice-eilanden, onafhankelijk geworden. Het is een constitutionele monarchie met (de Britse) koningin Elizabeth als staatshoofd, die op de eilanden vertegenwoordigd wordt door een Tuvaluaanse gouverneur-gen. Het parlement bestaat uit één Kamer van 12 gekozen leden. De regering wordt geleid door premier Toalipi Lauti. Kort na middernacht werd in de hoofdstad Funafuti de Britse Union Jack gestreken, waarmee aan het van 1892 daterende Britse bewind een einde kwam.
Tuvalu (25 km², ca. 8000 inwoners) is na Naoeroe de kleinste staat ter wereld. De bevolking, die vrijwel geheel uit Polynesiërs bestaat, leeft van visserij en landbouw, terwijl ca. 2000 Tuvuluanen in het buitenland (Ocean Island en Naoeroe) werken en geld naar Tuvalu overmaken.

Voorgeschiedenis

Op 29 aug. 1977 vonden op Tuvalu de eerste afzonderlijke parlementsverkiezingen plaats na de afsplitsing van de Ellice-eilanden van de Gilbert-eilanden in oktober 1975 (zie pag. 30/1-1976). Er waren 12 verkiesbare zetels in het nieuwe Huis: elk twee voor de eilanden Nanumea, Niutao, Vaitupu en Funafuti (elk met mees dan 1000 inwoners) en elk één voor de vier overige bewoonde eilanden, nl. Nanumanga, Nui, Nukufetau en Nukulaelae. Het nieuwe Huis, waarin het merendeel van de acht vroegere vertegenwoordigers van de Ellice-eilanden terugkeerde, herkoos Toalipi Lauti tot eerste minister.
Met het oog op de wens van de oude volksvertegenwoordiging om in oktober 1978 tot onafhankelijkheid voor Tuvalu te komen vond van 13-19 febr. te Londen een constitutionele conferentie plaats onder voorzitterschap van de Britse staatsminister van buitenlandse zaken, Lord Goronwy-Roberts. Deze kwam met de Tuvuluaanse delegatie o.l.v. Lauti een grondwet voor de onafhankelijkheid overeen alsmede een aantal financiële regelingen voor na de onafhankelijkheid, zoals een speciaal ontwikkelingsfonds en afspraken over kapitaal- en begrotingshulp en technische samenwerking. (Survey of Current *Affairs)*

GEESTELIJK LEVEN

VIJFDE ALGEMENE VERGADERING WERELDRAAD VAN KERKEN

In Nairobi, de hoofdstad van Kenya, is van 23 nov.-10 dec. 1975 de vijfde Algemene Vergadering van de Wereldraad van Kerken gehouden.
De voorafgaande AV's waren die van Uppsala (1968), New Delhi (1961), Evanston (1954) en Amsterdam (1948, toen de Wereldraad officieel werd opgericht).
Van de 747 afgevaardigden uit de 271 ledenkerken waren 743 inderdaad in Nairobi gearriveerd. Vier afgevaardigden uit Zuid-Korea hadden van hun regering geen uitreisvisa gekregen.
Naast de gedelegeerden uit de ledenkerken namen nog 1.600 personen aan de bijeenkomst deel: presidium en stafleden van de Wereldraad, gasten en waarnemers van andere kerken, adviseurs, vertalers, administratief, technisch en verzorgend personeel.
Hoofdthema van de bijeenkomst was de stelling ,,Jezus Christus bevrijdt en verenigt". Het hoofdthema werd in onderdelen behandeld in 6 secties met de volgende thema's:

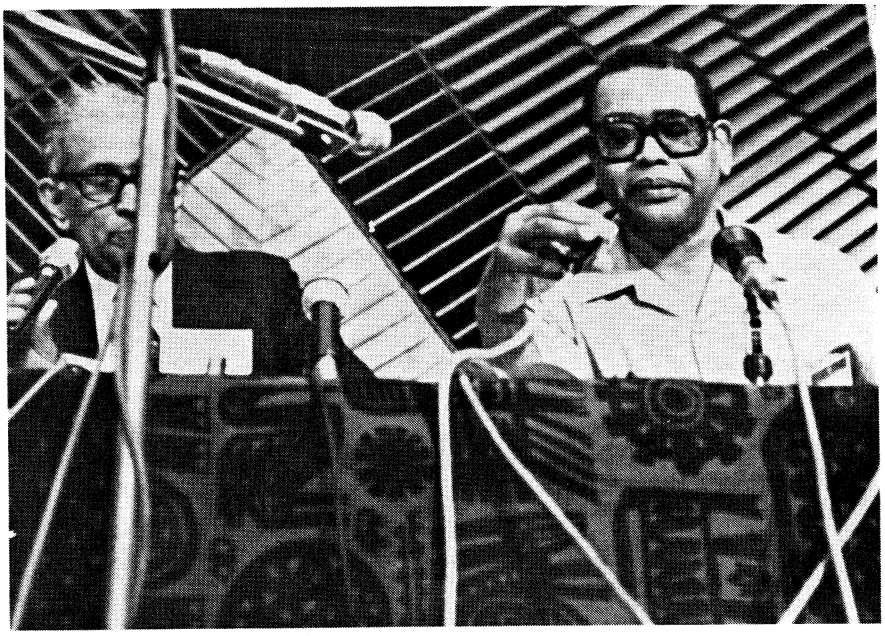
1. Christus vandaag belijden.
2. Voorwaarden voor eenheid.
3. De hele wereld op zoek naar eenheid.
4. Onderwiis voor bevrijding en gemeenschap.
5. Structuren van onrecht en strijd voor bevrijding.
6. Ontwikkelingssamenwerking — het vraagstuk van de macht — technologie en het menselijk leven.

Dr. M. M. Thomas bepleit theologie *van* de dialoog

De Indiase theoloog dr. M. M. Thomas (59), de aftredende voorzitter van het beleidsorgaan van de Wereldraad van Kerken, het centrale comité, heeft op 24 nov. 1975 in zijn rapport aan de plenaire vergadering van de vijfde Assemblee gesproken over het werk van de Wereldraad en zijn perspectieven voor de toekomst. Reeds is in boekvorm een uitgebreid overzicht gepubliceerd over de voorafgaande zeven jaar, getiteld ,,Van Uppsala tot Nairobi". Dr. Thomas van zijn kant bezag de activiteiten van de Wereldraad vanuit het gezichtspunt van het nieuwe theologische verstaan van de relatie tussen de kerk en de wereld, zoals die bezig is zich te ontwikkelen.
Sinds de vorige assemblee in Uppsala in 1968, heeft zich steeds meer de noodzaak doen gevoelen van een herdefiniëring van de basisbegrippen, waarop de Wereldraad stoelt: geloof, daad en zending. Daarbij komt nog, dat door het grote aantal kerken uit andere dan Europese en Noordamerikaanse gebieden, dat lid is geworden en die hun eigen zeer bijzondere problematiek meebrachten, een sterk ve - langen is opgekomen naar een nieuwe theologische aanpak.
De aanwezigheid in de kerk van mensen van verschillende culturen, ideologieën en religieuze achtergrond, die zich in toenemende mate bewust worden van hun unieke overeenkomst met elkaar, heeft tot gevolg dat Jezus Christus en de gestalte van de kerk op verschillende manieren wordt verstaan. Overal, aldus dr. Thomas, ziet men Christenen pogen los te komen van de Latijnse en Griekse beslotenheid van de kerk.
Als tekenen van deze ontwikkeling noemde dr. Thomas de toenemende samenwerking van de hoofdafdeling Geloof en Kerkorde van de Wereldraad met het programma ter bestrijding van het racisme en met de commissie, die zich bezighoudt met andere geloven en ideologieën, en ook op het gebied van de zending — zie de baanbrekende zendingsconferentie van Bangkok 1972/'73 — waar het gaat om de redding van ziel en lichaam, van personen en structuren, van mensheid en schepping.
Kunnen wij niet, zo zei hij, in een tijd, waar alle godsdiensten zich in een proces van verandering bevinden, het kruis van Christus zien als iets dat er toe kan bijdragen, dat de scheidsmuren tussen volkeren van alle mogelijke religies en ideoligieën worden neergehaald, zoals ook gebeurde met de muur tussen jood en niet-jood?
Nad ukkelijk verklaarde Thomas dat hieronder geen syncretisme mag worden verstaan, het kritiek- en normloos mengen van in wezen onverenigbare opvattingen.

Boycot tegen zes *grote banken*

Het uitvoerende comité van de Wereldraad van Kerken heeft op 23 nov. 1975 in Nairobi besloten tot aanbevelingen van een boycot van de overkoepelende European American Banking Corporation en de zes banken in dit consortium, die doorgaan met samen leningen verstrekken aan (blank) Zuid-Afrika. Deze zes banken zijn de Amsterdam-Rotterdam Bank, de Deutsche Bank, de Société Générale in Frankrijk, de Midland Bank in Engeland, de Société Générale de Banque in België en de Kreditanstalt Bankverein in Oostenrijk. Het uitvoerende comité besloot daar-

Secretaris-generaal Philip Potter van de Wereldraad van Kerken (r.) met voorzitter M M Williams tijdens de Algemene Vergadering van de Wereldraad in Nairobi.

toe omdat deze banken geweigerd hadden te garanderen, dat zij geen leningen aan de Zuidafrikaanse regering meer zouden verstrekken. Het comité heeft de ledenkerken, die nog geen gevolg hebben gegeven aan de oproep banken te boycotten, die dergelijke leningen verstrekken, gevraagd dit alsnog te doen.

Tevens is besloten, dat de Wereldraad zelf het voorbeeld gaat geven door eventuele rekeningen bij dergelijke banken op te heffen. Het gaat vooralsnog om één rekening en wel bij de Midland Bank, waarop meestal niet meer dan tienduizend pond sterling (ca f 55.000.—) als saldo aanwezig was.

Toespraak prof. Birch over leefbaarheid van de wereld

Als een van de belangrijkste toespraken, die tijdens de vijfde AV van de Wereldraad was uitgesproken, werd beschouwd de rede van de Australische hoogleraar Charles Birch op 1 dec. 1975.

Hiermee sprak voor het eerst op een assemblee van de Wereldraad een natuurwetenschapper een plenaire vergadering toe, typerend voor een ontwikkeling binnen de Wereldraad, die in toenemende mate — vaak ook niet-kerkelijke — wetenschapsmensen betrekt bij zijn bestudering van de betekenis van wetenschap en technologie voor het voortbestaan van de wereld, van de schepping.

Birch, bioloog en docent aan de universiteit van Sydney, houdt zich reeds jarenlang bezig met de verhouding wetenschap en religie. Het hoofdprobleem dat Birch signaleerde, is hoe te bereiken, dat de wereld zo wordt ingericht, dat mensheid, planten- en dierenrijk voor onbestemde tijd zullen kunnen voortbestaan. Nadrukkelijk stelde Birch mens, plant en dier op eenzelfde niveau wat hun onmisbaarheid voor het voortbestaan van de schepping betreft. Gedurende miljoenen jaren, aldus Birch, vernieuwde de aarde zichzelf en hield zij zichzelf in stand. De ontwikkeling van de laatste jaren heeft duidelijk aangetoond hoe gemakkelijk de wereld zo is te verknoeien, dat dit niet meer mogelijk is. Doel is een ,,houdbare" wereld in plaats van de ,,onhoudbare" van nu.

Om een voortbestaan van de wereld te verzekeren is nodig, aldus Birch, dat de wereldbevolking niet meer groiit, de consumptie niet meer stijgt en de beschikbare consumptiegoederen daar terecht komen, waar ze het meest nodig zijn en een tot staan brengen van de vervuiling op elk gebied In zulk een samenleving valt het accent op mensen en niet op goederen, op kwaliteit en niet op kwantiteit.

Om dit alles mogelijk te maken zal de technologie zich dienen aan te passen. Zware technologie zal moeten wijken voor klemschalige toepassing op plaatselijk niveau Aan de ene kant zullen de naties over eigen lot moeten beslissen en zich moeten bevrijden uit internationale machtsstructuren, aan de andere kant zullen zij zich hun grote onderlinge afhankelijkheid bewust moeten zijn t.a.v. de energiebronnen, die niet het bezit van enkele maar van de gehele wereldgemeenschep moeten zijn.

De kerken in de rijke wereld, die deel uitmaken van de huidige techiiologische structuur, vinden het, aldus Birch, moeilijk daar kritisch afstand van te nemen. Daarbij moeten ze beseffen, dat er een relatie is tussen menselijke gerechtigheid cn vernieuwing van de aarde en tussen onrecht en vernieuwmg van de natuurlijke omgeving Ecologische bevrijding heeft alles te maken met de bevrijding van de armen. Alle bevrijdingsbewegingen zijn in wezen een bewering. Zo omvat 'women's lib' (vrouwenbevrijding) ook: de bevrijding van de man, van wetenschap en technologie, van plant en dier, van lucht en oceanen, van woestijnen, bergen en dalen. Theologen, aldus Birch, kunnen een belangrijke rol spelen als zij meer bereid zouden zijn om nog eens heel goed over de natuur na te denken en daarbij de fundamentele eenheid van de wenselijke en de niet-menselijke wereld, van de gehele schepping zouden herontdekken in het licht van het christelijke verstaan van het menszijn.

Er zal, zo besloot Birch, een revolutionaire omwenteling moeten komen in de venhouding van de mensheid tot de aarde en in die van de mensen onderling. De kerken zullen moeten beslissen of ze daarin zullen meedoen.

Vrouwen leggen problemen voor aan AV

Met een flinke overschrijding van de haar toegemeten tijd hebben de vrouwelijke deelnemers aan de vijfde AV van de Wereldraad van Kerken in Nairobi voor het eerst in de geschiedenis van deze organisatie hun problemen voorgelegd aan de voltallige vergadering van de assemblee.

Leidster van de presentatie was de in de VS wonende dr. Sylvia Talbot, afkomstig uit Guyana; spreeksters waren staatssecretaris voor huisvesting en sociale zaken in Kenya, dr. Julia Ojiambo; rechter Annie Jiagge uit Ghana; Teny Simonian, secretaris van de Raad van kerken voor het Nabije Oosten; dr. Una Kroll uit Londen, psychiater; Dorothy McMahon, Australië, voorzitter van de ,,Moeders voor Vrede"-organisatie; ,,Another mother for peace" en Prakai Nontawasee, hoofd van een Thailandse theologisch seminarium.

Waar de uit de derde wereld afkomstige vrouwen vooral de nadruk legden op de volslagen rechteloosheid van grote groepen vrouwen in hun landen, spraken de vrouwen uit het westen vanuit hun persoonlijke ervaringen in de geïndustrialiseerde samenleving, waar men de vrouw nog voornamelijk, met voorbijzien van hun vele andere kwaliteiten en posities in de samenleving, ziet als vrouw, moeder en huishoudster.

De zes spreeksters etaleerden het gehele abc van de emancipatiegedachte die in hun verschillende werelden niet zo ver uiteen bleken te lopen, althans niet in deze presentatie.

Strijdpunten in het moderne feminisme als radicalisme en feministische theologie, zoals die wel een ml hadden gespeeld in de in 1974 te Berlijn gehouden wereldpaad-conferentie over ,,sexisme" kwamen althans in deze inleidingen niet voor Dat deed niets af aan de vaak harde feiten, die de vrouwen op tafel legden De Thailandse spreekster zei dat in haar land door politieke, economische en inflatieproblemen de dochters in het gezin meestal het enige middel zijn om de familie in leven te houden Ze worden verkocht en gaan een toekomst van uitbuiting tegemoet De slechte situatie in Thailand tast het morele en ethische onderscheidingsvermogen, zo zei zij, geheel en al aan. De kerken (slechts 1% van de bevolking is christen) doen wat ze kunnen. Annie Jiagge uit Ghana schilderde de rechteloosheid van vele vrouwen in de ontwikkelingslanden vooral op het gebied van huwelijk en scheiding: ,,vrouwen zijn vaak alleen maar dingen, die je erft gelijk met het huisraad, als er een man dood gaat". Zij verwees naar het probleem van de overbevolking: als vrouwen beter onderwijs krijgen, hun rechten gegarandeerd worden, de huwelijksleeftijd gaat stijgen, zal het geboortencijfer gaan dalen.

Vertoond werd de film ,,WOW' (women of Me world; vrouwen van de wereld), een animatiefilm van Faith Hubley in de V S., die in opdracht van de Wereldraad voor het internationale jaar van de vrouw werd gemaakt. Daarin wordt de geschiedenis van de vrouw van de schepping af in beeld gebracht. De film is opgenomen in het dagelijkse uitgebreide filmprogramma dat de assemblee begeleidt.

Resoluties

De assemblee heeft over een aantal onderwerpen resoluties aanvaard, waaronder de volgende:

MIDDEN-OOSTEN

Na een bijna twee uren durend debat, dat zeer constructief was, heeft de plenaire bijeenkomst van de algemene vergadering van de Wereldraad van kerken, op 8 dec. in Nairobi een resolutie over het Nabije Oosten aanvaard waarin de Wereldraad zijn adhaesie betuigt aan de internationaal algemeen aanvaarde grondslag voor een vreedzame regeling van het Nabije Oosten-conflict

Deze berust op drie punten terugtrekking door Israël uit de in 1967 bezette gebieden; het recht van alle staten, inclusief Israël en de Arabische staten om in vrede te leven binnen veilige en erkende grenzen; en de bevestiging van de rechten van de Palestijnen op zelfbeschikking.

Een amendement van de Belgische gedelegeerde dr A. Pieters, praeses Protestantse (hervormde) Kerk van België, bij de wereldmachten er op aan te dringen wapenleveranties aan partijen te stoppen werd met grote meerderheid aanvaard.

De Wereldraad ziet volledige wederzijdse erkenning van de betrokken partijen niet

als een voorwaarde tot onderhandelen, maar eerder als een resultaat daarvan. Ze doet een beroep op alle partijen oin die stappen te ondernemen, die kunnen leiden tot succesvolle onderharidelingen. Een van die stappen, zo spreekt de Wereldraad met grote nadruk uit, zou de stopzetting van alle militaire handelingen, zowel wettige als niet-wettige, inclusief het terrorisme moeten zijn. De tweede Siriai-overeenkomst erkent de Wereldraad als een middel orn de spanning tussen Egypte en Israël te vermmderen. Maar deze overeenkomst moet wel snel gevolgd worden door een hervatting van de Geneefse vredesconferentie om een volledige regeling tot stand te brengen Daarbij zouden dan ook de Palestijnse bevrijdingsorganisaties aanwezig moeten zijn

Politiek acht de assemblee de status van Jeruzalem behorend bij de totale regeling van her. middenoosten-conflict.

De commissie, die het rapport opstelde, kreeg door de interventie van de Libanese bisschop Sarkassian de opdracht een ontwerpresolutie voor te bereiden inzake Cyprus en Libanon.

MENSENRECHTEN

Door een discussie over een verklaring over ontwapening op grond van de resultaten van de overeenkomst van Helsinki van dit jaar heeft de algemene vergadering van de Wereldraad van kerken op 8 dec. een eerste confrontatie beleefd tussen degenen, die de Russische regering ter verantwoordmg willen roepen voor de schending van de mensenrechten in verband met de godsdienstvrijheid enerzijds en de delegatie van de Russische orthodoxe kerk aan de andere Bant.

Er werd een amendement ingediend waarin werd voorgesteld aan de verklaring een paragraaf toe te voegen, waarin wordt gewezen op de schending van de mensenrechten in Rusland, terwijl juist de Russische regering een van de initiatiefnemers van de Helsinki-conferentie geweest was. Een Amerikaanse gedelegeerde ondersteunde dit nog, door te zeggen. waarom worden wel de Amerikaanse en niet de Russische handelwijzen op dit punt gelaakt? Als we dat doen zijn we niet sportief Ondanks protesten — metropoliet Juvenaly van Moskou had gezegd dat ook andere landen zouden moeten worden genoemd — kwam het amendement in stemming en haalde een belangrijke meerderheid.

Van Russische zijde kwamen toen verzoeken om heropening van het debat aangezien de procedure niet haa voldaan aan de regels. Dit werd toegestaan Na de theepauze werd de discussie hervat. Die tijd bleek voldoende te zijn geweest om tot bezinning te komen Een aantal afgevaardigden vond dat de assemblee voorzichtig moest zijn en er voor moest waken de goede sfeer van de afgelopen dagen niet te schaden Het amendement, dat door de indiener werd gehandhaafd, werd voor herziening teruggewezen naar de commissie, die de verklaring over ontwapening had opgesteld

Een verklaring over mensenrechten in Latijns-Amerika, waarbij ook gedelegeerden van Amerikaanse kerken zeer duidelijk het politieke en economische beleid van de Amerikaanse regering aan de kaak stelden, werd overigens ook voor herziening terugverwezen naar de commissie die de verklaring had opgesteld.

Verder werd een verklaring aangenomen, waarin de wereldraad de regeringen die betrokken zijn bij de huidige situatie in Angola oproepen om de autonomie en het territorium van Angola te respecteren. alle militaire eenheden terug te trekken en te stoppen met het leveren van wapens

De mogelijke verdere uitbreiding van het conflict in Angola, aldus het rapport terzake, moet vooral gezien worden tegen de achtergrond van de ontwikkelingen in Zuid-Afrika. De aanzienlijke versnelling van de militarisering van Zuid-Afrika cn de pogingen, die gedaan worden om het Zuidafrikaanse militaire systeem in dat van het westen Se integreren vergroot de spanningen De gewapende tussenkomst van Zuid-Afrika in Angola heeft de vooruitzichten op een vreedzame oplossing daar ernstig belemmerd

NUCLEAIRE SAMENWERKING MET ZUID-AFRIKA

Voorts sprak de assemblee haar diepe bezorgdheid uit, dat bepaalde regeringen en multi-nationals betrokken zijn bij de financiering en oprichting van kernenergieproducerende ondernemingen in Zuid-Afrika. De in de resolutie genoemde bedrijven zijn General Electric en Westinghouse (Ver. St.). Rijn-Schelde-Verolme mach fabrieken en scheepswerven, Ver Bedrijven Bredero N.V., Ing. Bureau Compromo (Ned.), Brown-Bovery Intern. Corporation (Zwits.), Kraftwerk Union (incl. Siemens en AEG) (W.-Duitsl.) en Framatome in Frankrijk.

Leden-kerken in deze landen werden door de assemblee opgeroepen bekendheid te geven in hun landen aan de handelingen van regeringen en ondernemingen op dit gebied, de politieke en militaire gevolgen daarvan duidelijk te maken en hun invloed aan te wenden ter ombuiging van het beleid van de betrokken instanties.

BOODSCHAP AAN DE KERKEN IN DE VORM VAN EEN GEBED

In de vorm van een gebed hebben de deelnemers aan de vijfde algemene vergadering van de Wereldraad van kerken in Nairobi een boodschap aan de kerken opgesteld, welke op 9 dec. ter goedkeuring aan de assemblee is voorgelegd Ze werd, behoudens enkele kleine wijzigingen, aangenomen.

In de boodschap wordt o m gezegd, dat door alle culturele, raciale, geslachtelijke en klasseverschillen heen er toch een gevoel van eenheid was, ook als ideologische en andere verschillen van opvatting de deelnemers soms uiteendreven. In het gebed wordt gewezen op de zonden, die levensstijl en sociale structuren oproepen, aan de armoede en verdrukking en aan het onrecht in de wereld.

Gevraagd werd in de assemblee om begrippen als levensstijl en sociale structuren in eenvoudige bewoordingen om te zetten, omdat men vreesde dat deze niet altijd begrepen zouden worden

Het gezamenlijk ontwerpen van zulk een boodschap is geen eenvoudige zaak. Dat is in de commissie, die deze taak had en die werd voorgezeten door dr. A. H. van den Heuvel (herv. kerk) ook wel gebleken.

Verkiezingen presidzum en centraal. comité

De vijfde AV van de Wereldraad van Kerken heeft een nieuw presidium gekozen met daarin voor het eerst een Rus, metropoliet Nikodim, en twee vrouwen, de Ghanese rechter Annie Jiagge en de Amerikaanse Cynthia Wedel (vooraanstaande episcopaalse). De overige drie leden zijn de Argentijnse ds. Miguez-Bonino, de Indonesische dr. T. B. Simatupang en de Zweedse lutherse aartsbisschop Olof Sundby. De verkiezing van de zes nieuwe presidenten verliep moeizaam vanwege de kandidatuur van Nikodim, Russisch-orthodox metropoliet van Leningrad en Nowgorod.

De assemblee keurde met overweldigende meerderheid, na het aanbrengen van een enkele wijziging, de lijst van 125 nieuwe leden van het centrale comité goed, welke door een benoemingscommissie was samengesteld In dit belangrijke comité, dat het beleid van de komende 7 jaar zal bepalen, zitten twee Nederlandse gedelegeerden: mevrouw ds. M. J. van der Veen-Schenkeveld uit Krimpen a/d IJsel (gereformeerd) en dr. A. H. van den Heuvel, secretaris-generaal van de hervormde kerk Door de aangebrachte wijzigingen is er een vrouw en een leek minder dan oorspronkelijk was voorgesteld in het centraal comité gekozen

Wijzigingen in de lijst konden alleen worden aangebracht als er een alternatieve kandidaat beschikbaar was.

Het was een publiek geheim, dat er in verschillende delegaties, waaronder de Nederlandse, bezwaar bestond tegen de benoeming van de metropoliet Nikodim van de Russische orthodoxe kerk, tevens voorzitter van de Praagse christelijke vredesconferentie. Het was ook een publiek geheim, dat wat Nikodim betreft zulk een alternatieve kandidaat vanuit de oosterse orthodoxie niet te vinden was.

Door de Amerikaan Thomson (Ver. Presbyteriaanse Kerk) werd wat betreft het benoemen van de zes presidenten, onder wie Nikodim vanuit de kring van het centraal comité, voorgesteld, dit via een schriftelijke stemming te doen. Dit druiste in tegen de geldende procedureregels. De vergadering besloot met ongeveer driekwart meerderheid de bestaande regels te handhaven, waarmee een schriftelijke stemming van de baan was en de kans op deze wijze de tegenstand duidedijk te maken eveneens.

Een poging, de voorzitter van het oude centraal comité, dr. M. M, Thomas, als president naar voren te schuiven in plaats van Nikodim leed schipbreuk, doordat Thomas had gezegd zich 'terug te trekken. In de Russische delegatie werd door de Russische orthodoxe kerk zelf voorgesteld de leek Osipov te vervangen door de archimandriet Borovoy, waarmee de vergadering instemde, nadat Osipov zich had teruggetrokken.

Nieuwe voorzitter centraal comité

Aartsbisschop Edward Scott, primaat van de Anglicaanse Kerk van Canada, is op 11 dec. 1975 in Nairobi, in aansluiting op de daar gehouden vijfde algemene vergadering van de Wereldraad van kerken, gekozen tot voorzitter van het centraal comité en van het uitvoerend comité van de Wereldraad.

Hij zal ter zijde worden gestaan door de vice-voorzitters aartsbisschop Karekin Sarkissian van de Armeens Apostolische Kerk van

Amerika en mevr. Jean Skuse, de nieuw verkozen algemeen secretaris van de Australische raad van kerken

Aartsbisschop Scott was de voorzitter van de financiële commissie in de assemblee in Nairobi. Hij is ook internationaal een vooraanstaand anglicaan en in eigen land een actieve voorstander van juist ook organisatorische toenadering tussen de kerken. Voorts bevorderde hij maatschappelijk welzijnswerk, vooral ten gunste van de Indiaanse bevolking in Canada.

De negentien leden van het uitvoerende comité vergaderen twee keer per jaar. samen met de zes presidenten en de ere-president, over de lopende zaken van de wereldraad; het grotere centraal comite (130 leden) komt één keer per jaar bijeen.

Bijeenkomsten centraal comité

De jaarlijkse vergadering van het Centrale Comité van de Wereldraad van Kerken van 1976 werd van 10-18 aug. in Genève gehouden.

TRANSKEI-BELEID VAN ZUID-AFRIKA VEROORDEELD

Het centrale comité van de Wereldraad van kerken heeft op de slotzitting van zijn in Geneve gehouden jaarlijkse vergadering (18 aug) ,,de misleidende manoeuvre van de Zuidafnkaanse regering om apartheid voort te zetten en te consolideren door het verlenen van zgn onafhankelijkheid aan het thuisland Transkei" waardoor drie miljoen Zuidafrikanen vreemdeling in eigen land zullen worden, veroordeeld. Het roept de ledenkerken op het kwaad van het Bantoestanbeleid aan de kaak te stellen Beveelt aan dat de kerken het boekje ,,Zuid-Afrika's bantoestans: wat voor onafhankelijkheid voor de Transkei?" van het programma ter bestrijding van het racisme gaan bestuderen en verspreiden en bij hun regeringen er op aan zullen dringen niet over te gaan tot erkenning van de Transkei als onafhankelijke staat, als het zover is

In een resolutie met betrekking tot Zuidelijk Afrika spreekt het centrale comité zijn grote zorg uit over de onderdrukking van het volk van Zimbabwe (Rhodesië) door de huidige onwettige regenng; de willekeurige gevangenneming en detentie van politieke leiders en anderen; de executie van strijders voor vrijheid; de misdadige maatregelen van collectieve straffen, en het ontkennen van mensenrechten.

Verder roept het comité op tot steun aan het volk van Namibië, dat wederrechtelijk door Zuid-Afrika wordt bezet en het intensiveren van acties tegen samenwerking van westerse militaire en economische machten met Zuid-Afrika, waardoor mede de onwettige situatie in Namibië in stand blijft. Wat betreft Zuid-Afrika doet het centrale comité een dringend beroep op het regime daar om geen geweld meer te gebruiken tegen de onderdrukte meerderheid; direct hun volledige mensenrechten te erkennen; al degenen vrij te laten, die om politieke redenen gevangen zitten, en tenslotte om de apartheid af te schaffen

Alle ledenkerken, en vooral die in Zuid-Afrika, worden opgeroepen alles te doen om hun solidariteit met de onderdrukten tot gelding te brengen Ledenkerken in landen, die militaire en economische banden met Zuid-Afrika onderhouden, wordt gevraagd er bij hun regeringen op aan te dnngen samenwerking met Zuid-Afrika te staken; alles te doen om emigratie van blanken naar Zuid-Afrika af te raden, en kranten te vragen geen advertenties meer op te nemen voor blanke arbeidskrachten in Zuid-Afrika.

RESOLUTIES OVER LIBANON, CYPRUS, ETHIOPIË EN OEGANDA

Het centrale comité van de Wereldraad van kerken heeft de kerken opgeroepen alles te doen wat in hun vermogen is om de ellende die het conflict in Liaanon veroorzaakt te verlichten en waar mogelijk te herstellen. Burgerbevolkingen zijn meestal de eerste die slachtoffer worden, zoals in Dainour, Joura en Tell Al-Zaatar het geval is geweest en is. Onmiddellijke hulp moet daar gegeven worden. Het volk en hun leiders moeten te zamen met hun nabuurlanden de eenheid van Libanon herstellen als een unieke uitdaging tot herstel van gastvrijheid en vrede tussen mensen van verschillend geloof en wereldbeschouwing Het conflict heeft in de eerste plaats, aldus het centrale comité, een politiek karakter en het centrale comité vraagt dan ook aan de massamedia om niet langer de crisis in de Libanon een godsdienstoorlog te noemen.

In een resolutie over Cyprus spreekt het centrale comité o.m. zijn zorg uit over de voortdurende uitwijzing van Griekse Cyprioten uit hun geboorteland in het noorden. De resolutie dringt aan op een onmiddellijke hervatting van de onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de Grieks-Cypriotische en Turks-Cypriotische gemeenschappen onder auspicien van de secretaris-generaal van de Ver. Naties ten einde op basis van gelijkheid een voor ieder aanvaardbare overeenkomst te bereiken.

In een voorzichtig gestelde resolutie heeft het centraal comité van de wereldraad aan secretaris-generaal dr. Philip Potter gevraagd de voorlopige militaire regering van Ethiopie schriftelijk van zijn zorg over bepaalde zaken te doen blijken. De onderwerpen worden niet met name genoemd, maar leden van de kerk in Ethiopie zitten gevangen. Voorts besluit het centrale comité om een delegatie naar Ethiopie te sturen in samenwerking met de Panafrikaanse conferentie van kerken (AACC) voor gesprekken met regering en kerken.

In een resolutie over Oeganda vraagt het comité aan de secretaris-generaal dr. Potter om in samenwerking met de AACC bepaalde stappen te doen.

VERKLARING OVER KERNENERGIE

,,We kunnen als kerken nog geen duidelijk standpunt innemen. De standpunten ten aanzien van het gebruik van kernenergie zijn zowel in de diverse landen als in de kerken verdeeld. In de verklaring, die we u voorleggen geven we alleen uiting aan onze zorgen. We staan nog maar aan het begin van een gesprek over deze problematiek." Aldus Paul Abrecht te Geneve, directeur van de afdeling kerk en samenleving, tijdens een toelichting op een verklaring over kernenergie, die door de Wereldraad van kerken op de komende internationale conferentie van het orgaan boor internationale atoombom-energie" (int: atomic energy agency) over kernenergie, mei 1977 te Salzburg, zal worden gebruikt

Het centrale comite heeft op 17 augustus in zijn plenaire vergadering zijn fiat aan deze verklaring gegeven.

Deze verklaring over kernenergie hangt ook samen met het streven van de wereldraad om een rechtvaardige, voor iedereen leefbare wereld te helpen doen ontstaan en in stand te houden.

Over dit veelomvattende probleem, zo werd voorts besloten, zal in 1970 een wereldconferentie worden gehouden onder auspiciën van de hoofdprogramma-eenheid ..geloof en getuigenis" van de Wereldraad en vooral van haar afdeling kerk en samenleving.

In de verklaring wordt gezegd, dat zonder een volledig openbaar gesprek over de sociale en ethische aspecten van een energie-keuze, die voor zeer lange tijd zal gelden, commerciële en economische belangen op korte termijn grotendeels de beslissingen zullen bepalen. Op het ogenblik bestaat er verwarring.

Zij, die pleiten voor atoomenergie, kijken naar de resultaten van een nog niet volledig beproefde technologie en bagatelliseren de nog niet opgeloste problemen, terwijl de critici de offers, die andere belangrijke mogelijkheden op het gebied van de energievoorziening vergen, ontkennen en een niet te verwezenliiken perfectie eisen van ontwerp en constructie van kernenergiesystemen.

De verklaring noemt verder de zorg om de radioactieve afval als bijprodukt van de produktie van kernenergie: de ontwikkeling van nucleaire wapens als onvermijdelijk gevolg van het gebruik van nucleaire energie voor vreedzame doeleinden; de centralisering en verstedelijking van de maatschappij, die de produktie en het gebruik van kernenergie tengevolge heeft en waartegen velen in verzet komen, en de bevordering van onrecht in die landen, zo vreest men, waar groepen van de bevolking sociaal of raciaal worden onderdrukt.

De beslissingen over vele vragen op dit gebied zijn te belangrijk, aldus de verklaring, om alleen de zorg van de technologische en wetenschappelijke wereld te zijn. Niettemin moeten de experts volledig bij het overleg betrokken worden.

De CC-vergadering van 1977 vond plaats van 28 juli-6 aug. in Genève.

REGIMES ZUIDELIJK AFRIKA VEROORDEELD

In een uitvoerige resolutie die unaniem is aangenomen, over de situatie in Zuidelijk Afrika, waarin aparte hoofdstukken zijn gewijd aan Rhodesië (Zimbabwe), Namibië en Zuid-Afrika, heeft het centraal comité van de Wereldraad van kerken ,,het ernstige en ten hemelschreiende onrecht veroordeeld, dat in naam van de christelijke beschaving door de regeringen en machtige onderdrukkers van zuidelijk Afrika, in Zimbabwe, Namibië en de republiek van Zuid-Afrika" in stand wordt gehouden.

Het beleidsorgaan van de Wereldraad sprak zijn ernstige bezorgdheid uit over de ,;explosieve" gevolgen, die he: plan van

de Boliviaanse regering kan hebben, dat de massale overbrenging inhoudt van blanke kolonisten van Zuidelijk Afrika naar Latijns Amerika. aldus de resolutie. Dit wordt gezien als een bedreiging van de inheemse bevolking van Zuid-Amerika en het overbrengen van het racisme van de ene samenleving naar de andere. De blanke bevolking in Zuid-Afrika wordt opgeroepen van mening te veranderen, hun positie van raciaal bevoorrechten op te geven en zich te wijden aan de totstandkoming van een rechtvaardige samenleving in Ziiid-Afrika waaraan alle rassen gelijkelijk zullen meewerken.

Het centraal comité veroordeelt opnieuw de voortgezette verdrukking van de bevolking van Zimbabwe door een illegaal regiem en de agressie tegen de buurlanden, een strategie. aldus de resolutie, om de vijandigheden te internationaliseren en de grootmachten er bij te betrekken. De ledenkerken wordt gevraagd zich te ontdoen van hun aandelen in oliemaatschappijen, om een einde te maken aan de illegale verkoop van hun produkten aan het Rhodesische regime. Met name worden Mobil, Shell, BP, Total en Caltex genoemd.

\Vat Namibië betreft wordt o.a. aan de kerken gevraagd er bij de regeringen van hun landen op aan te dringen de Swapo als de enige en echte vertegenwoordiger van het Namibische volk te erkennen.

De ledenkerken wordt aangaande Zuid-Afrika gevraagd er aan mee te werken dat er een volledig embargo op levering van wapens aan Zuid-Afrika tot stand komt en dat ook de licenties worden teruggetrokken voor de wapenfabricage in Zuid-Afrika zelf. Dit geldt met name de wapenindustrie in de Ver. Staten, Groot-Brittannië, de Bondsrepubliek, Frankrijk, Italië en Israël. Ook wordt gevraagd de culturele akkoorden tussen Zuid-Afrika en België, Nederland en de Bondsrepubliek te ontbinden.

Ook wordt weer gevraagd, vooral wat de Europese Gemeenschap, Noord-Amerika en het Britse Gemenebest aangaat, om te bevorderen dat stappen worden ondernomen om de export-kredietgaranties, bankleningen en investeringen in Zuid-Afrika te stoppen.

In de resolutie over Namibië wordt tevens een direct beroep gedaan op de Zuidafrikaanse regering om het martelen van Namibiërs te stoppen en onvoorwaardelijk alle Namibische politieke gevangenen vrij te laten, waar zij zich ook mogen bevinden.

Tevens wordt de Zuidafrikaanse regering gevraagd haar beleid van gedwongen verplaatsing van de bevolking van Namibië te beëindigen en leger en politie ruim voor de verkiezingsdatum terug te trekken.

Enige discussie ontstond over dat deel van de resolutie, waar oorspronkelijk stond ,,alle Namibische gevangenen". Dr. Albert van den Heuvel, Nederlands lid van het comité, meende, dat dit wat ver ging en het uitsluitend politieke gevangenen moest betreffen. Pauline Webb (Groot-Brittannië), die de resolutie verdedigde was van mening, dat het hier een illegaal regime betrof, zodat ook alle gevangenen illegaal worden vastgehouden. Het voorstel van dr. Van den Heuvel het woord politieke in te voegen kreeg echter een ruime meerderheid.

Met het aannemen van deze resolutie heeft het centraal comité. dat zich ook in het verleden geregeld over de Zuidafrikaanse problematiek uitsprak, de scherpste en meest gedetailleerde veroordeling uitgesproken tot nu roe

ROL VAN MULTINATIONALS

Het centraal coniite van de Wereldraad van kerken heeft op de laatste dag van zijn vergadering van 1977, een nieuw programma over de rol van de multinationals in de huidige samenleving aanvaard. Dit programma inzake ,,transnationale maatschappijen" beoogt zowel een studie als actieprogramma te zijn Tijdens de algemene vergadering te Nairobi 1975 werd de aandacht van de kerken gevraagd voor de toenemende invloed van deze multinationals op elk gebied van het maatschappelijke en persoonlijke leven Gevraagd werd hoe de mensen zelf nog betrokken zouden kunnen worden bij beslissingen, die bun lot bepalen

Een zeer groot aantal afdelingen van de wereldraad, inclusief het secretariaat-generaal is bij lit programma betrokken Studie en actie, zo wordt gezegd, zijn onlosmakelijk met elkaar in dit programma verbonden De armen en uitgebuiten kunnen niet wachten tot studies zijn afgerond De bedoeling is dat er ten aanzien van de rol van de inuitinationals een bewustmakingsproces op gang komt dat zowel theologiscne, economische als politieke aspecten heeft en dat tot actie zal kunnen leiden

Kerken en individuele christenen zullen, aldus een toelichting op het programma, er zich van bewust moeten zijn, dat politieke en economische problemen ook volledig hun zorgen moeten zijn Kerken, christelijke actiegroepen en anaere Organisaties die bevrijding uit de door anderen beheerste situatie nastreven, zullen hun krachten moeten bundelen, voortdurend in gesprek moeten zijn met leidinggevende personen uit de zakenwereld en vooral de christenen onder hen moeten aanspraken Groepen die bij de acties betrokken moeten zijn worden gevormd door arbeiders, vakverenigingen, boeren, Jongeren, vrouwen, krotbewoners en zakenmensen op allerlei vlak

Een integraal onderdeel van studie en actie zal bestaan uit het opbouwen van een theologie van bevrijdende verandering, die uitgaat van liet aan de kaak stellen van de huidige orde in ae wereld Directe aanleiding voor actie kunnen zijn het streven naar een nieuwe internationale economische orae, waarvan he4 centraal comité de urgentie nadrukkelijk uitsprak de bevrijding van Zuid-Amerika uit het neokolonialisme en de bevrijding van Zuidelijk Afrika Deze problemen illustreren de verwevenheid van de multinationals met andere systemen inclusief de staten, die de bevolking onderdrukken, plaatselijke elites, die het in de gemeenschap voor het zeggen hebben en racisme. Gevestigde macht kan alleen worden verslagen door een tegenkracht, die gebaseerd is *op solidariteit*, aldus de toelichting op het programma

Tijdens twee consultaties eerder in 1977, in Cartigny en Genève, is dit programma voorbereid Daarbij waren ook zakenmensen betrokken Publicibeit rond deze bijeenkomsten heeft reeds geleid tot een verontwaardige reactie' van Geoffrey Chandler, directeur van Shell in Londen, gepubliceerd in The Guardian van 2 aug 1977 Daarin werd de wereldraad onkunde, vooroorrleel, onwetendheid en gebrek aan analyserend vermogen verweten, samen te vatten onder intellectuele oneerlijkheid (Hervormd Persbureau. De Bilt 121. Trouw, NZZ, Le Monde)

METROPOLIET NIKODIM OVERLEDEN

De Russisch-orthodoxe metropoliet Nikodim van Leningrad en Nowgorod. een van de zes presidenten van de Wereldraad van Kerken en oud-voorzitter van de Praagse Chr. Vredesconferentie (PCV), is 5 sept. in Rome onverwacht overleden. Hij was daar wegens de ambtsaanvaarding van de nieuwe paus Johannes Paulus I. Nikodim behartigde de buitenlandse betrekkingen van zijn kerk. Hij had al geruime tijd een hartkwaal.

Nikodirri, Boris G Rotow, 15 okl 1929 in Folovo geboren, was eerst onderwijzer, werd op 20-jarige leeftiid priester-monnik en kreeg nog geen tien jaar later de bisschopswijding Hij werd toen belast met de buitenlandse betrekkingen van het patriarchaat van Moskou In 1963 werd hij metropoliet. Hij vertegenwoordigde patriarch Alexei o a. op bijeenkomsten van de Wereldraad, waarvan hij na de toegenomen meelevendheid van de oosterse orthodoxen met ,,Genève' tenslotte mede-president werd, en die van de Praagse vredesbeweging Hij was de eerste Russisch-orthodoxe prelaat, die het het Vaticaan bezocht, waar hij een geziene gast werd In 1972 werd Nikodim voorzitter van de nieuwgevormde (uitgebreidere) commissie van zijn kerk voor christelijke eenheid en betrekkingen tussen de kerken

Na de inval in Praag kwam Nikodim aan het hoofd te staan van het bestuur van de naar deze stad genoemde vredesbeweging (PCV) van prof Hromaaka (CS)

In 1971 werd hij officieel voorzitter en later, wegens zijn gezondheidstoestand, erevoorzitter van de PCV, welke na ,,Praag 1968" duidelijk van koers. invloed en betekenis veranderde.

(Hervormd Persbureau)

INTERPU'ATIONALE SYNODE ANGLICAANSE KERKEN

Van 23 juli-13 aug. heeft een internationale synode van Anglicaanse kerken, de z.g. Lambeth-conferentie, in Canterbury plaatsgevonden.

Aan deze overlegmogelijkheid voor de wereldwijde anglicaanse geloofsgemeenschap, welke om de tien jaar wordt gehouden, nemen zo'n 440 anglicaanse en episcopale bisschoppen uit vele landen deel.

Zij geven leiding aan 25 zelfstandige kerken met in totaal ca. 65 miljoen Anglicanen: Er zijn op het ogenblik meer Anglicanen buiten Groot-Brittannië dan in de ,,kerk van Engeland". Groeiend ledental wordt vooral opgemerkt in Afrika.

De conferentie bespreekt in drie secties: ,,Wat is de taak van de kerk?", ,,Het volk van God en de ambtsbediening" en ,,De rol van de anglicaanse kerk te midden der kerken". Vermoedelijk zal de zaak

van de priesterwijding van vrouwen de meeste conflictstof geven.

Andere punten ter discussie zijn de chr. ethiek op het gebied van de politiek en de sexualiteit, de rol van de evangelisatie in de hedendaagse kerk en de aard van het episcopaat.

Grotere eensgezindheid in de Anglicaanse gemeenschap is het resultaat van de 11e Lambeth Conference. De grotere eensgezindheid, die blijkt uit de 35 soms lange resoluties, werd in een persconferentie bevestigd door de primaat der Anglicaanse kerken, aartsbisschop dr Donald Coggan.

Een van de meest omstreden onderwerpen, die de Lambeth Conference heeft behandeld, betrof de priesterwijding van de vrouw Het resultaat ervan is neergelegd in een zeer uitvoerige resolutie, welke met 316 tegen 37 stemmen werd goedgekeurd De Lambeth Conference accepteert de priesterwijding van de vrouw, maar vraagt wel aan de voor- en tegenstanders om elkaars overtuiging te respecteren. De kwestie wordt geen reden tot kerkscheiding geacht De vergadering verwierp het amendement, dat voorstelde, dat Anglicaanse kerken, die nog niet tot de priesterwijding van de vrouw zijn overgegaan (de overgrote meerderheid), dit ook in de komende vijf jaar niet zouden doen.

Maar de resolutie vraagt wel de uiterste behoedzaamheid voor het geval, dat een Anglicaanse kerk de volgende logische stap zet en een vrouw tot bisschop consacreert. Een dergelijke beslissing mag niet genomen worden zonder raadpleging van de gehele Anglicaanse gemeenschap en zonder overgrote instemming. De resolutie zegt hierbij nadrukkelijk, dat vermeden moet worden, dat een bisschop, die het centrum van de eenheid moet zijn, reden zou worden voor onenigheid.

Een ander belangrijk punt in de besluiten van de Lambeth Conferentie betreft het gezag in de Anglicaanse gemeenschap In een commentaar hierop verklaarde aarsbisschop Coggan, dat de synode terecht heeft geweigerd het centrum van gezag bij Canterbury, de zetel van de primaat te leggen, of bij de Lambeth Conference of bij welke commissie ook.

De vraag van het gezag kan volgens Coggan in de Anglicaanse kerkengemeenschap niet gemakkelijk worden opgelost

Hijzelf denkt aan een geregelde ontmoeting van de verschillende landelijke primaten van de Anglicaanse kerken in nauw overleg met de Anglicaanse adviesraad.

De Lainbeth Conferentie verklaart dat de aanvaailding van de vrouw in het ambt een teleurstelling zal betekenen voor de R.K. Kerk, de orthodoxie en de Oud-Katholieke Kerk. Tegelijkertijd schaart de Anglicaanse synode zich geheel achter de overeenkomsten. welke bereikt zijn in de theologische commissie Rome-Canterbury over de eucharistie, ambt en bediening en het gezag. De Lambeth Conference noemt deze overeenkomsten met de katholieke theologen ,,een degelijk resultaat, waarin wij het geloof van onze kerk herkennen" De Anglicaanse bisschoppen spreken de hoop uit dat de overeenkomsten mogen leiden tot sacramentele eenheid, wanneer zij officieel zijn goedgekeurd. (Hervormd Persbureau, De Bilt 121, The Times, Le Monde, NZZ)

I RINGE EN VERKIEZINGEN

BOEROENDI. Bij een reorganisatie van het kabinet op 31 mei, de eerste sinds de machtsovername van november 1976, nam de premier, luitenant-kolonel Edounrd Nzambimana, de portefeuille van landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling over van majoor Philibert Kayibigi, terwijl hij de portefeuille van planning overdroeg aan Donatien Bihute (voorheen staatssecretaris) Majoor Pascal Ntamashimikiro wend minister van onderwijs i.p.v. Ladislas Ndaye. Eerder, op 23 nov. 1976, was luitenant-generaal Gabriel Likumana tot minister van binnenlandse z a k benoemd. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 30/2-'77)

DJIBOUTI Op 21 sept werd het kabinet door een decreet van president Hassan Gouled Aptidon ontbonden. Volgens een presidentieel communiqué was die maat regel genomen om te komen tot ,,een nieuwe verdeling van de politieke verantwoordelijkheden", terwijl de ministers voorlopig wel belast bleven met de behartiging van de lopende zaken.
Op 30 sept. benoemde de president de voormalige minister van onderwijs, Barkat Gourat Hamadou, een in 1930 geboren Afar, tot premier als opvolger van Mohammed Abdalloh Kamil. Barkat Gourat Hamadou vormde op 2 okt. een kabinet, waarin hij zelf de portefeuille van havenzaken beheert. Minister van buitenlandse zaken en samenwerking werd Moumin Bahdon Farah, die m het vorige kabinet met de portefeuille van binnenlandse zaken was belast. Deze portefeuille werd nu toeveritrouwd aan Idriss Farah Abane, tevoren minister van landbouw en veeteelt. Nieuwe ministers zijn o a. Habid Mohammed Loita (defensie) en Ibrahim Sultan (financien en economie). (AFP, Reuter)

(Vor ber pag 333/2)

GAMBIA. Op 18 aug. traden de vicepresident Alieu Badara N'jie (72 jaar) en de minister van binnenlandse zaken Kebba Niama Leigh (70) in verband met hun leeftijd af.
Als gevolg hiervan vond op 19 aug. een reorganisatie van het kabinet plaats. De minister van financien en handel, Assane Moussa Camara, werd tot vice-president benoemd, een ambt dat hij ook reeds (onder de naam Andrew D. Camara) van 1972-1977 had vervuld. Twee ministers kregen andere portefeuilles: Alhaji Mohamadu Cadi Cham (voorheen economische planning en industriele ontwikkeling) — financièn en handel; Alhaji Yaya Ceesay (landbouw en natuurlijke hulpbronnen) — staatsminister bureau president. Drie voormalige parlementaire secretarissen werden tot minister bevorderd: Landing Jallow Sonko — plaatselijk bestuur, grond en mijnbouw; Sekou Sabaly — economische planning en industriele ontwikkeling; en Jerreh Daffah — landbouw en natuurlijke hulpbronnen. De in mei 1977 ontslagen minister van financiën en handel, Lamine Bora, behoorde nu tot de nieuw benoemde parlementaire secretarissen (NZZ, KCA)

(Vor. ber. pag. 351/3)

MALAWI. Na de parlementsverkiezingen van 29 juni (pag. 496/1) vormde president Banda op 5 juni een nieuw kabinet, waarin de portefeuilles als volgt zijn verdeeld:

Buitenlandse zaken, justitie, landbouw en natuurlijke hulpbronnen, openbare werken en arbeid - president Hastings Kamuzu Banda; jeugd en cultuur, zuidelijke regio - Gwanda Chakuamba Phiri; onderwijs - Dick T. Matenje; financiën - Edward Bwanali; arbeid - Watson B. Deleza; transport en verbindingen - Chighali Muhango*; handel, industrie en toerisme - Chimwemwe Hara*; sociale zaken - Chinsamba Kwenda; gemeenschapsontwikkeling - Webster Kamkwatila*; plaatselijk bestuur - Lewis Chimango*; gezondheid - Gerald Kalimapadzala*; noordelijke regio - Robson Chirwa; centrale regio - Aaron E. Gadama; zonder portefeuille - Bakili Muluzi en Ddward Muruwesi*; speciale taken - Malani Lungu (bij de verkiezingen verslagen). (Reuter, KCA)

* = nieuw.

MALEDIVEN. Bij de op 28 juli gehouden presidentsverkiezingen verwierf de enige kandidaat, de 42-jarige oud-minister van transport Maumoon Abdul Gayoom, bijna 90% van de uitgebrachte stemmen. Zijn kandidatuur was in juni voorgesteld door de Majlis (het parlement), nadat het huidige staatshoofd Amir Ibrahim Nasir om gezondheidsredenen besloten had af te zien van een nieuw mandaat.
Ibrahim Nasir leidde de ca. 700 km ten zuidwesten van Sri Lanka gelegen archipel (203 bewoonde eilandjes met ca. 150.000 inwoners) gedurende 20 jaar, eerst als premier, vervolgens na de onafhankelijkheid in november 1968 als president, en tenslotte na de afzetting van premier Ahmed Zaki op 7 maart 1975 (zie pag. 472/2-'75) als staatshoofd en regeringsleider.
Gayoom wordt met ingang van november de tweede president van de republiek. Hij verklaarde dat de Malediven, die lid zijn van de groep van niet-gebonden landen en de islamitische conferentie, ,,noch een revolutionaire staat, noch een streng islamitische staat" zullen zijn". De nieuwe president moet in de loop van het eerste kwartaal van 1979 algemene verkiezingen organiseren, maar er bestaan nog geen politieke partijen. (The Times, Reuter, AFP)

OPPER-VOLTA. Op 17 juli vormde de tien dagen eerder gekozen premier Joseph Conombo een kabinet van 21 leden, o.w. twee militairen (voor financiën en openbare werken) die evenals zes anderen ook reeds zitting hadden in het vorige kabinet. De voornaamste portefeuilles waren als volgt verdeeld:
Buitenlandse zaken - Moussa Kargougou; binnenlandse zaken en veiligheid - Daouda Traore; defensie en oud-strijders - François Bouda*; financiën - kapitein Léonard Kalmogo; planning en samenwerking - Georges Sanogoh*; plattelandsontwikkeling - Issa Pale Walte*; industriële ontwikkeling, handel en mijnbouw - Amadou Diallo*; openbare werken - kapitein Mahamoudou Ouedraogo; cultuur cn onderwijs - Domba Konate*. (* = nieuw)

(Vor. ber. pag. 51113 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MAATREGELEN TOT STEUN AAN DOLLAR

President Carter van de Verenigde Staten heeft op 1 nov. een aantal extra maatregelen afgekondigd om het vertrouwen in de dollar weer te herstellen, nadat de waarde van deze munt enkele dagen eerder een absoluut laagterecord had bereikt. Op 30 oktober noteerde de Amsterdamse wisselmarkt 1,875 gulden voor de dollar. dat was een koersdaling van 4,5% in één dag.
Carter kondigde de volgende steunmaatregelen voor de dollar af:

- met de centrale banken van W.-Duitsland, Japan, Zwitserland zijn extra-leenovereenkomsten gesloten waarbij de VS zonodig kunnen beschikken over totaal 15 mrd dollar aan D-marken, Japanse yens en Zwitserse franken voor steun aan de dollar. De landen stellen resp. voor zes, vijf en vier miljard dollar aan hun munten voor dit doel beschikbaar.

- Het Amerikaanse ministerie van financiën gaat voor totaal 10 mrd dollar aan schatkistpapier uitgeven in E-marken, Japanse yens en Zwitserse franken. Deze laatste maatregel betekent dat de Amerikaanse overheid in het buitenland gaat lenen, iets wat tot nog toe steeds werd afgewezen.

- De Verenigde Staten maken gebruik van de mogelijkheid voor vijf miljard dollar van hun reserves bij het IMF op te nemen.

- De officiële rentevoet wordt verhoogd met één percent tot 9,5% om de dollar aantrekkelijker te maken voor buitenlandse beleggers.

- De hoeveelheden goud die maandelijks uit de Amerikaanse voorraden worden geveild worden verdubbeld tot 1,5 mln ounce (31,1 gram). De opbrengsten van deze veilingen worden mede gebruikt voor steun aan de dollar.

Het gehele pakket maatregelen heeft volgens de Amerikaanse minister voor financiën, Blumenthal, die een nadere toelichting gaf, tot doel het overschot aan dollars in de wereld, dat leidde tot de scherpe koersdaling, ,,op te dweilen". Blumenthal zei dat de Amerikaanse regering vastbesloten was een einde te maken aan de ongezonde situatie op de geldmarkten. ,,De koers van de dollar is uit de hand gelopen. Dat moet eindigen en zal ook eindigen," aldus Blumenthal.

De koersval van de dollar heeft mede bijgedragen aan de sterke inflatie in de VS. De sterke prijsstijgingen leidden weer tot een daling van de dollarkoers. We waren in een vicieuze cirkel beland. Het imago van de Amerikaanse economie en het leiderschap daarvan zijn daardoor ernstig aangetast, zo stelde Blumenthal.
Als onmiddellijke reactie op de Amerikaanse maatregelen steeg de dollar snel. In Amsterdam deed zich in één dag een prijsverhoging van 12 cent voor en kwam de dollar weer boven de f 2,—. In Tokio steeg de dollar met 9 yen tot 188 yen in de dollar. In Wall Street stegen de koersen van de aandelen.

President Carter tijdens de zitting van Iiet kabinet waar hij zijn anti-inflatieplannen bekendmaakte. Links de onderminister van buitenlandse zaken Warren Christopher en rechts minister van defensie Harold Brown.

De Amerikaanse president is er met enkele concrete maatregelen in geslaagd het vertrouwen in de dollar en in zijn eionomische beleid grotendeels te herstellen, aldus het NRC/H'blad van 2-11 in een commentaar.

Niet alleen hebben zijn krachtige en welsprekende monetaire maatregelen geleid tot een flink herstel van de dollarkoers in alle relevante landen, maar bovendien hebben de effectenbeurzen positief gereageerd op de steunmaatregelen.

Toch wees een woordvoerder van het grote effectenhuis Bache er op 1-11 in Amerika op, dat deze monetaire maatregelen een deflatoir karakter hebben: geld wordt schaars en duur in de VS. Dat werkt dan tegen de voortschrijdende inflatie, maar het remt vermoedelijk ook de economische activiteit. Daar staat tegenover dat een daling van de inflatie weer positief van invloed is op het Amerikaanse bedrijfsleven.

Aangezien vooral de effectenbeurzen de laatste weken al sterk vooruit waren gelopen op een deflatoire — lees: recessieve — ontwikkeling in de Amerikaanse economie in 1979 is het heel goed mogelijk dat eventuele recessieverwachtingen al in het bereikte koersniveau waren verdisconteerd en dat Wall Street zich zal herstellen.

Het belangrijkste punt en het voornaamste effect is het duidelijke herstel van het vertrouwen in de president. Voeg dat bij de tot dusverre gunstige kwartaalcijfers en de beurs èn de dollar maken een goede kans.

Vanuit het Europese en Nederlandse standpunt bezien, is het herstel van de dollarkoers van belang doordat er een herstel van een groot deel van de exportopbrengsten van komt, terwijl de algemene exportpositie wordt versterkt tegenover het Amerikaanse bedrijfsleven. Verder is het voor de industrie en voor de handel zeer positief als er weer rust op de wisselmarkten komt.

Tegenover de mogelijke geldverkrapping als gevolg van het afnemende dollaraanbod staat het beschikbaar komen van de grote kredieten die de Ver. Staten krijgen en staan ook de opbrengsten van de

grotere goudverkopen waartoe de Ver. Staten willen overgaan.
Van eminent belang is bovendien dat door het herstel van de dollar een zeer belangrijk element wegvalt bij de motivering van een eventuele olieprijsverhoging die in december voor de deur stond. Belangrijke olieproducerende landen hebben nu redenen om van een verhoging af te zien, waarbij zij toch al wisten dat deze conjunctureel niet goed zou uitpakken.

Door deze redenen waren de eerste reacties op de nieuwe steunactie voor de dollar zeer positief. Binnenkort zal een flinke instroming van dollars in de VS worden verwacht en dus een verlichting van het dollaroverschot in de rest van de wereld.

Intussen gaat het hier om weliswaar vertrouwenwekkende maatregelen, doch tevens alléén maar om steunmaatregelen. De fundamenteel zwakke punten van de Amerikaanse betalingsbalans (groot tekort, dat met dollar wordt gefinancierd, plus flinke binnenlandse inflatie) zijn hierdoor nog niet weggenomen. Dat zullen de markten zich ongetwijfeld deze dagen nog wel realiseren.

Sterkste daling in oktober, achtergronden daling waarde dollar

In oktober is de waarde van de Amerikaanse dollar tegenover de gulden met 10% gedaald. Voor de afgelopen 12 maanden bedroeg de daling 25% tegenover de gulden en 35% tegenover de Zwitserse frank.

Tegenover het totale pakket van wereldvaluta's bedroeg de depreciatie van de dollar volgens de meest gangbare berekeningsmethode 12% sinds 1971 (eerste dollardevaluatie binnen het toen nog bestaande systeem van vaste wisselkoersen), aldus een artikel in het *NRC/H'blad* van 28 oktober. dat vervolgens het volgende overzicht gaf van de achtergronden van de koersdaling:

De grootste depreciatie heeft de dollar ondergaan tegenover de Japanse yen, waarvan er nu nog niet heleniaal meer 180 in de dollar gaan, maar een percentage daarvoor geven is onwezenlijk omdat de yen nooit gerevalueerd is zoals de harde Europese valuta's. Een depreciatie sinds de jaren zeventig van 50% zou t.o.v. de yen te verdedigen zijn.
Omdat in de monetaire wereld de dingen snel veranderen, wordt de geschiedschrijving over de daling van de dollar meestal aangevangen eind 1971, toen er in het Smithsonian Institution in Washington werd besloten tot een massaal re-alignment der belangrijkste valuta's en de dollar t.o.v. de vaste goudprijs voor de eerste keer devalueerde.
De verwachting was toen dat na de aanpassing het systeem van vaste wisselkoersen kon worden voortgezet. Dat bleek niet mogelijk en de wisselkoersen gingen zweven, hoewel er een klein gebied van vaste wisselkoersen overbleef in de z.g. slang die in 1972 tussen een aantal EG-landen werd gearrangeerd. Deze landen hadden onderling vaste wisselkoersen (met kleine marges en de mogelijkheid af en toe aan te passen) en bij wat er nu nog over is aan slanglandeir speelt 40% van de buitenlandse handel zich binnen het systeem van vaste wisselkoersen af. Er wordt nu op korte termijn vermoedelijk een nieuw hoofdstuk in de monetaire geschiedenis begonnen als het lukt het Europese Monetaire Systeem van de grond te krijgen, waardoor er een grotere (EG-) zone ontstaat van onderling min of meer vaste wisselkoersen, als een stabiliteitsblok.

Inflatie

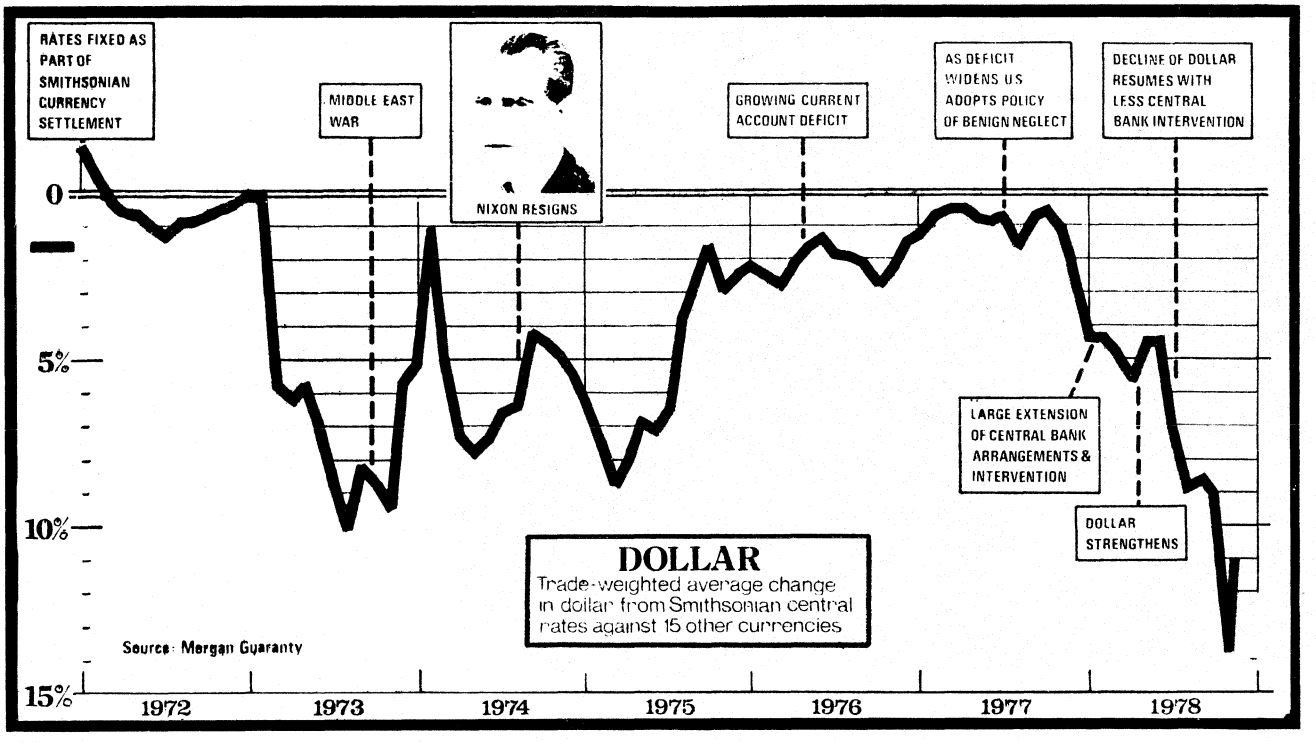
De ontwikkeling sinds 1971-1972 is echter doorkruist door de enorme verhoging van de olieprijs — die in dollars wordt uitgedrukt, terwijl de olie in dollars moet worden betaald. Daarmee werd een periode ingeleid van grote tekorten op de Amerikaanse betalingsbalans die uiteraard met dollars werden gefinancierd en een belangrijk element vormden van het dollaroverschot dat op het ogenblik voor een deel bij centrale banken (als reserves) is ondergebracht en voor een deel elders, maar min of meer zwevend over en boven markten als Eurodollarmarkt, Pacificdollarmarkt e.d.

De tekorten op de Amerikaanse betalingsbalans sinds de olieprijs\ erhoging van 1973 bedragen geaccumuleerd rond 60 miljard dollar Dat lijkt heel wat, maar dat is globaal maar 15% van de dollarreserves die buiten Amerika worden aangenouden Die tekorten te beschouwen als de voornaamste oorzaak van de huidige druk op de dollar, zou dan inhouden dat ze de laatste druppel vormden die de emmer deed overlopen

Dat ze evengoed een zekere rol spelen is moeilijk te bestrijden.

In samenhang met de tekorten op de Amerikaanse betalingsbalans wordt verder als een der oorzaken van het wantrouwen in de dollarwaarde gesignaleerd het oplopen van de inflatie in de Verenigde Staten. Die inflatie is er met 7%.

Er zijn heel wat landen, waarvan het inflatiepercentage niet veel afwijkt van het Amerikaanse, terwijl het in grote delen van de wereld hoger ligt en daarbij in belangrijke landen als Engeland, Frankrijk en Italië. Slechts in landen met ruilvoetverbeteringen (Duitsland, Zwitserland, Nederland) in de laatste jaren ligt

Een overzicht van het koersverloop van de dollar (The Financial Times)

het flink lager, terwijl Japan op zijn minst een twijfelgeval is
Als anti-inflatoir middel om de binnenlandse prijsstabiliteit te bevorderen tracht de centrale bank in de Verenigde Staten de groei van de geldhoeveelhtid tegen te gaan door hoge rentetarieven Verschillende berekeningen zijn echter mogelijk om erachter te komen dat de geldhoeveelheid niet excessief is noch abnormaal groeit
De Ver Staten zijn (nog) een expanderende economie met een enorme energiebehoefte en een aan expansie inherente neiging tot prijsstijgingen naarmate meer mensen woiden ingeschakeld in het arbeidsproces De olieprijsverhoging was dramatisch, maar in de verdere ontwikkelingen zit niets dramatisch terwijl de stijging van het bruto nationaal produkt bepaald geen bruikbaar argument is voor het wantrouwen in de dollar
Niettemin is dat wantrouwen een realiteit in de vorm van de koersdaling van de dollar Het is daarbij niet relevant of de techniek van de wisselmarkten (interventies) of de vanzelfsprekend optredende bpeculatie of een zekere onbeholpenheid van de overheid dit wantrouwen hebben bevorderd of onvoldoende hebben tegengegaan Het is er en het heeft zulk een druk op de dollar gezet dat men het gevoel begint te krijgen dat ,,er iets moet gebeuren" Dat gevoel wordt uiteraard aangewakkerd door de landen waarvan de exportindustrie zekere bezwaren begint te ondervinden van de lage dollar, hoewel de Amerikaanse invoer van de non-olieprodukten blijft stijgen en de Amerikaanse uitvoer niet wezenlijk stijgt doordat de Amerikaanse industrie ten slotte een beperkt exportapparaat heeft, anders dan de Duitse of de Japanse
De overschotten op de handelsbalansen van West-Duitsland Japan, Zwitserland, de meeste Opec-landen en zelfs van Engeland blijven aan de hoge kant, ondanks de zwakke dollar De druk op de bedrijfsresultaten is onmiskenbaar bij exportindustrieen, maar intussen zijn er ook voordelen In het KLM-kwartaalbericht werd zelfs aangetekend dat valutavoordelen en -nadelen elkaar in evenwicht hadden gehouden

Behalve door valuta- en aandelenmarkten werd ook door financiële deskundigen en politici verheugd gereageerd op het Amerikaanse initiatief.
Bondskanselier Schmidt verklaa de in Siena dat de steunmaatregelen een goed voorteken zijn voor het geprojecteerde Europese Monetaire Systeem. Schmidt overlegde in Siena met de Italiaanse premier Andreotti over de gemeenschappelijke monetaire politiek.

Eerdere *initiatieven ter ondersteuning* dollar

In december '77 zegde president Carter toe zonodig door monetaire interventies de dollar op de buitenlandse geldmarkten te steunen (pag. 67/3 e.v.).

Op 5 januari maakte Washington bekend dat er een nieuw zgn. SWAP-arrangement met de Bondsrepubliek was afgeslotzn, dat voorziet in mogelijke interventies door de centrale banken van beide landen op de valuta-markt. Tevens werd meegedeeld dat er een fonds was opgericht waaruit de regering zou kunnen putten om dollars op te koprn die op het internationale circuit circuleren.

Op 13 maart werd bekendgemaakt dat er een bilateraal Amerikaans-Duits akkoord tot stand was gekomen, waarbij het SWAP-totaal verhoogd was. Washington zou ter waarde van 600 miljoen aan Speciale Trekkings Rechten (US$ 470 miljoen) aan de Bondsrepubliek verkopen in ruil voor D-narken.

Op 20 april werd bekendgemaakt dat de regering beslotrn had om gedurende een periode van 6 maanden 300.000 ounces goud per maand te ve kopen. Hierdoor hoopte men het tekort op de handelsbalans te doen afnemen ofwel door een hogere uitvoer van goud of door vermindering van de goud-invoer.
Inderdaad bleef de dollar in de maand april stabiel en was er in mei zelfs sprake van een kleine koersstijging, maar in juni zette opnieuw een daling in, die zich in juli verder voortzette. Op 24 juli kwam de dollar beneden de historische grens van 200 yen en op 8 augustus, na een scherpe koersdaling was de dollar minder dan DM 2,— waard.

Op 16 augustus gaf Carter minister van financiën Blumenthal en de presidrnt van de centrale bank William Miller opdracht na te gaan welke maatregelen genomen moesten worden om de koersdaling van de dollar tegen te gaan.

Minister van financiën W. Michael Blumenthal

In een verklaring van het Witte Huis heette het dat de ,,scherpe daling van de dollar en de verwarrende martkomstandigheden op ern moment dat de Amerikaanse handelspositie tekenen vertoont van werkelqke verbetering, zouden kunnen leiden tot een bedreiging van de vorderingen die gemaakt worden om onze inflatie te beteugel-n en een geordenende groei te bereiken in Amerika en in het buitenland"
Deze toezegging vermocht echter de daling van de koers niet te stuiten.

Op 28 augustus maakte de FED een maatregel bekend om de dollar te steunen door de Amerikaanse banken aan te moedigen in buitenlands bezit zijnde dollars te lenen.

Het ging hier om de ongeveer 500 mrd dollar die zich in buitenlandse handen bevinden, de zgn. Eurodollars en die buiten de controle van de Amerikaanse bankautoriteiten vallen. De FED trok de bepaling in dat Amerikaanse banken een reserve moeten aanhouden die 4% bedraagt van wat zij buitenslands lrnen.
,,Het doel van de reserveverlaging is banken aan te moedigen binnenlandse leningen als middelenbron te vervangen door Euro-dollarleningen.

Eerder had de FED besloten de te verkopen hoeveelheid goud per maand te verhogen.

Eind augustus daalde de dollar verder toen de handelscijfers over juli werden gepubliceerd. Het bleek dat het tekort op de handelsbalans was toegenomen tot 2.99 mrd dollar, vergeleken met een tekort van 1,6 mrd dollar in juni.

Energiewet aangenomen.

Half oktober werd uiteindelijk de anderhalf jaar eerder ingediende energiewet aangenomen, die het energieverbruik en met name het verbruik van aardolie drastisch wil terugdringen. De regering heeft in deze wet altijd een machtig wapen gezien in de strijd tegen de inflatie en voor een sterke dollar.
De uiteindelijk door het Congres aangenomen versie wijkt overigens in niet geringe mate af van het oorspronkelijk ingediende plan.
Volgens adviseurs van Carter be-

tekent het nu aangenomen programma dat op lange termijn een vermindering van het olieverbruik met 2,5 mln vaten per dag zal optreden. Het tegenwoordige binnenlandse verbruik bedraagt 16 mln vaten, waarvan ongeveer de helft wordt geïmporteerd. De gigantische olie-import is volgens velen de oorzaak van de aanhoudende koersdaling van de dollar op de wisselmarkten.

Eén van de nieuwe bepalingen is dat er een nieuwe belasting zal worden geheven op auto's die veel benzine verbruiken. Afhankelijk van het verbruik bedraagt de belasting $ 200 tot $ 500. Verder worden er belastingfaciliteiten geschapen voor particulieren die hun woning gaan isoleren of overschakelen op het gebruik van zonne-energie. Het programma omvat verder een aantal vrijwillige en ve plichte maatregelen die tot resultaat moeten hebben dat de Amerikaanse industrie op kolen overschakelt in plaats van olie en aardgas.

Ten opzichte van het oorspronkelijke plan dat een besparing op het verbruik van 4,5 mln vat–n per dag beoogde, zijn onder meer vervallen een belasting op ruwe olie en een belasting van vijf cent per gallon benzine.

Diverse hoofdbestanddelen van Carter's oorspronkelijke plan zijn in de energiewet eenvoudig niet terug te vinden, aldus het N R C / H'b l a d (18-10). De prijs van binnenlandse olie komt b.v. in de wet niet voor. De belastingheffing op benzine en olie als op het industriële verbruik van olie en aardgas, werden door het Congres geëlimineerd.

In zijn energieplan wilde Carter de binnenlandse aardgasprijzen kunstmatig laag houden, maar het Congres stelde daarvoor de ontkoppeling van aardgasprijzen in de plaats. De prijs van binnenlands aardgas zal geleidelijk aan worden vrijgelaten, een proces dat in 1985 moet zijn afgesloten. Dat zal dan een einde maken aan de hier nog bestaande toestand, dat aardgas goedkoper dan olie is.

De rest van de Amerikaanse energiewet ziet er weinig indrukwekkend uit. Het is dan wel niet een volledig afgekloven visgraat, maar veel vlees zit er toch niet meer aan het geraamte.

De meeste elektrische centrales zullen steenkool in plaats van olie of aardgas moeten gaan stoken. Huiseigenaren en bedrijven die energiebesparende isolatiemateriaal aanbrengen, komen in aanmerking voor belastingfaciliteiten. Vanaf 1980 zal er belasting worden geheven op enkele Amerikaanse merken van benzineverslindende auto's.

Het Congres aanvaardde nog een aantal algemene maatregelen tot energiebesparing, zoals de vereiste dat elektriciteits- en gasbedrijven financiële schikkingen treffen voor individuele verbruikers, die besluiten isolatiemateriaal in hun woningen te gebruiken.

De kernvraag is of dit verwaterde energieplan tot noemenswaardiger besparingen in het Amerikaanse energieverbruik kan leiden. Het Witte Huis beantwoordt die vraag uiteraard bevestigend en probeert de buitenwereld te doen geloven, dat het de VS ernst is hun afhankelijkheid van buitenlandse olie te doen verminderen en daarmee de positie van de dollar te versterken.

Maar zowel woordvoerders van energiemaatschappijen als van consumentenorganisaties zijn zeer kritisch. Terwijl Carter's oorspronkelijke energieplan in de vermindering van de Amerikaanse olie-invoer met 4½ miljoen barrels per dag voorzag, voorspelt het Amerikaanse ministerie van energie nu dat de energiewetgeving nog altijd 2,5 miljoen barrels per dag kan uitsparen. Vele critici wijzen deze overheidsvoorspelling als onzinnig van de hand. Een woordvoerder van Continental Oil zei onder meer. dat de energiewet tut een verminderd energieverbruik van hoogstens 750.000 barrels oer dag (eenderde van de regeringsvoorspellingen) zal kunnen leiden. De huidige Amerikaanse olie-importen bedragen 8 miljoen barrels per dag, ruim 40% van het totale energieverbruik in de VS. Ook bestaan er aanzienlijke meningsverschillen over de vraag, in hoeverre de binnenlandse aardgasproduktie als gevolg van de energiewet zal toenemen. De regering betoogt dat de aardgasproduktie tegen 1985 met het equivalent van 3,5 miljoen barrels per dag zal zijn gegroeid, maar velen achten dit oogmerk onbereikbaar.

De vraag of de energiewet hier Amerika's afhankelijkheid van olie-importen kan doen verminderen, is dus omstreden. Misschien dat het effect van die wet hier voorlopig alleen op psychologisch vlak merkbaar zal worden. Dat meent althans de W a s h i n g t o n P o s t, voor wie de wet „een keerpunt betekent in de wijze waarop de Amerikanen over brandstof en energie denken".

Volgens de P o s t gaat de energiewet nl. lijnrecht in tegen een diepgeworteld Amerikaans geloof dat op energiegebied meer noodzakelijk beter is.

Anti-inflatieplan

Op 25 oktober maakte Carter een anti-inflatieprogramma bekend.

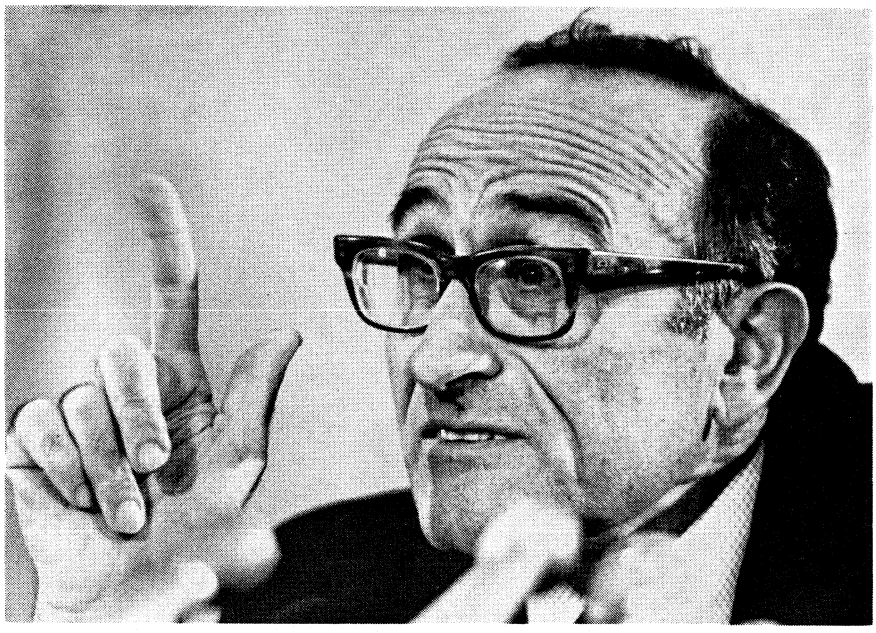
De voornaamste doelstellingen van het programma waren een maximale stijging van andere produkten dan levensmiddelen van 5,75% per jaar en ioonsverhogingen van niet meer dan 7% per jaar.

Verder wilde Carter het tekort op de federale begroting terugbrengen tot US$ 30 mrd of minder in 1980. Dat is ruim 12 mi-d minder dan in het lopende jaar. De president wil dat alle ondernemingen hun prijsverhogingen beperken tot een half percent minder dan de gemiddelde verhoging in het begrotingsjaar 1976/"77. Hij ziet hierbij af van dwingende maatregelen omdat die naar zijn mening niet werken.

Om de bedrijven te bewegen mee te doen dreigde hij onwilligen uit te sluiten van de vele overheidsopdrachten die jaarlijks bij de nationale industrie worden geplaatst. Totaal gaat het daarbij om een bedrag van 80 mrd dollar.

De president maakte uitzonderingen voor ondernemingen die met een sterke stijging van hun kosten kampen. Zij mogen de prijsvoorschriften enigszins overschrijden. Omgekeerd wordt bedrijven die geringe kostenstijgingen verwachten gevraagd zich extra te matigen.

Ook voor de loontrekkers voerde Carter verzachtende omstandigheden aan. Werknemers die minder dan $ 4,— per uur verdienen (ca. één kwart van de totale beroeps-

Alfred Kahn, de door president Carter aangetrokken inflatiebestrijder

bevolking met een volledige baan) mogen een extra loonsverhoging. hoven de toegestane 7% vragen.
Bovendien wil Carter werknemers die binnen de 7 percents loonstijging blijven in een jaar dat de prijsstijging groter is, een zodanige belastingaftrek geven dat hun koopkracht er niet op achteruit gaat.
Alles bij elkaar dacht Carter met zijn programma het inflatiecijfer in 1979 te kunnen terugdrukken van de huidige 8% tot 6 à 6,5%. In zijn televisietoespraak deed hij een dramatisch beroep op iedereen om aan het programma mee te werken.
Volgens mij heeft niemand een geldig excuus om zich aan de maatregelen te onttrekken," zo zei hij. ,,Als wij ons eraan houden zal de werkelijke koopkracht omhoog gaan".

AFL-CIO tegen *anti-inflatie*-programma

Op 1 november reageerde de overkoepelende vakcentrale AFL-CIO, met totaal 14 mln leden, bij monde van zijn president George Meany op het anti-inflatieprogramma van de regering.
,,Wat de president wil is oneerlijk en is ongelijk verdeeld, aldus vatte Meany het commentaar van de bond samen.
Vervolgens keurde hij alle onderdelen van het plan af. Meany kon zich met name niet verenigen met Carter's opvatting dat het beteugelen van de inflatie op basis van vrijwilligheid moet gebeuren.
Meany, die doorgaans geen voorstander is van overheidscontrole op lonen en prijzen, vond dat de huidige economische situatie zo'n stap nu wel rechtvaardigt. ,,Er zullen dwingende maatregelen aan te pas moeten komen", aldus Meany, ,,alleen dan kan een nieuwe economische teruggang en massale werkloosheid kunnen morden voorkomen".
De AFL-CIO-president deed een beroep op Carter om het Congres van reces terug te roepen in een bijzondere zitting, teneinde bindende loon- en prijsvoorschriften door te voeren.
Dit voorstel werd echter dezelfde dag nog door de leider van de nationale anti-inflatiecampagne Alfred Kahn van de hand gewezen.
Twee niet bij het AFL-CIO aangesloten vakbonden, die van de werknemers in de auto-industrie (UAW) en die van de werknemers in het wegverkeer (de Teamsters Union) hebben hun instemming met de plannen betuigd.
Overigens verklaarde Meany dat hij de bij de AFL-CIO aangesloten vakbonden vrij zou laten bij hun onderhandelingen over nieuwe cao's: ,,Er gaat van bovenaf geen dictaat uit. Ik verwacht dat zij zullen handelen, zoals zij denken dat het in overeenstemming is met hun lidmaatschap".

De regering-Carter heeft het pleidooi van Meany afgewezen. Op een inderhaast bijeengeroepen persconferentie deelde de minister van arbeid, Ray Marshall, mee dat verplichte controles op lonen en prijzen door de wet niet toegestaan zijn en niet zullen worden opgelegd. De minister zei dat het de regering verbaasde dat de AFL-CIO geloofde dat verplichte controles beter zijn dan de vrijwillige beperkingen die president Carter vorige week aankondigde.

Op 2 nov. werden tevens bijzonderheden bekendgemaakt inzake de stijging van de lonen, de bijverdiensten en de prijzen die in het kader van het anti-inflatieprogramma zullen worden beperkt. De lonen zullen met niet meer dan 7% mogen stijgen en dat geldt ook voor alle mogelijke emolumenten, uitkeringen en bijdragen. Overwerk valt echter buiten deze regeling, althans zolang de voorwaarden voor de betaling ervan niet veranderen.
Al eerder had president Carter gezegd dat de 7%-grens niet zal gelden voor hen die minder dan 4 dollar per uur verdienen.
Een onderneming mag pas dan haar prijzen met meer dan 0,5% verhogen als kan worden aangetoond dat haar kosten waren gestegen met meer dan dat percentage. De prijslimiet zal niet in aanmerking worden genomen wat betreft geïmporteerde goederen en grondstoffen en de prijzen van nieuwe produkten of van die welke niet meer gemaakt worden en dus op bestelling moeten worden vervaardigd.

AFL-CIO president George Meany (r.) in gesprek met de penningmeester van de vakbond Lanc Kirkland.

Reacties *wisselmarkten* op anti-inflatieplan

Het anti-inflatieplan werd met name in het buitenland als onvoldoende gekwalificeerd en dat bleek ook duidelijk op de reacties op de valutamarkten, waar de dollar verder in waarde daalde.
Op de wisselmarkten in Tokio, Frankfurt, Zurich, Parijs, Londen en Amsterdam werden in totaal vele honderden miljoenen dollars ter omwisseling aangeboden. In vrijwel al deze steden leidde dit tot een nieuw naoorlogs dieptepunt voor de Amerikaanse munt.
In Tokio daalde de dollar ruim twee yen naar een nieuw laagterecord. Er werden in Tokio in totaal 1,14 mrd dollars aangeboden, het op één na grootste aanbod in de geschiedenis van de Japanse geldmarkt.
In Frankfurt was het beeld hetzelfde als in Tokio, hoewel een woordvoerder van de Bondsregering in Bonn het anti-inflatieprogramma van de positieve kant bezag en het in overeenstemming met de afspraken van de topconferentie in Bonn (pag. 469/3) noemde.
De dollar zakte in Frankfurt met 2,35 pfennig naar een nieuw diepterecord van DM 1,7830. De centrale banken van de voornaamste industrielanden konden slechts door massale aankopen een verder afglijden van de dollarkoers voorkomen. Alleen op 25 okt. al werd door deze banken voor rond een miljard dollar opgekocht. Daarvan nam de Japanse bank alleen al 700 mln voor haar rekening.
Het bedrag dat de centrale banken volgens de valutamarkt op 25 okt. opnamen kwam ongeveer overeen met de helft van het tekort dat de Amerikaanse betalingsbalans maandelijk vertoont.
Gelijke tred met de koersdaling van de dollar hield de prijsstijging van het goud.
In de daarop volgende dagen steeg de goudprijs verder en daalde die van de dollar, ondanks massieve steunaankopen van de centrale banken. Op 31 okt., één dag voor Carter zijn reddingsplan bekendmaakte, noteerde de dollar in Amsterdam f 1,88.
(The Times, Le Monde, *NZZ,* IHT, *NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

GATT

RAPPORT OVER INTERNATIONALE HANDEL

Op 4 sept. heeft het secretariaat van de Algemene Overeenkomst inzake Handel en Tarieven GATT te Genève het jaarlijkse rapport over het verloop van de internationale handel uitgebracht. *(International Trade 1977/78)*

Een van de conclusies, waartoe het GATT-secretariaat in dit rapport komt, is de volgende: ,,Teneinde de economische groei te stimuleren, de werkloosheid te verminderen en de situatie op de valutamarkten te stabiliseren, dienen de industrielanden de inflatie de kop in te drukken. De Verenigde Staten dienen hierbij voorop te lopen, want als de koopkracht van de dollar zich begint te stabiliseren, is de stabilisering van het gehele systeem des te gemakkelijker."

De GATT meent, dat een forse aanpak van de inflatie niet noodzakelijk gepaard hoeft te gaan met een groei van de werkloosheid, zoals vroeger vaak is gebleken.

,,Er is reden om aan te nemen dat in de huidige omstandigheden een snelle prijsstabilisering kan worden bereikt," vermeldt het verslag. Daarbij komt nog dat GATT geen andere mogelijkheden ziet om een verbetering van de economische situatie te waarborgen.

Het afgelopen jaar is de inflatie van de industrielanden op het peil van 8%, dat al in 1976 werd bereikt, gebleven. Bedacht moet ecnter worden dat de inflatie per land uiteenliep van 1% in Zwitserland tot 17% in Italië.

Uit de afgelogen tien jaar moet de les worden getrokken dat er geen monetair systeem bevredigend kan werken als de belangrijkste handeldrijvende landen te kampen hebben met een snelgroeiende en onderling sterk variërende inflatie. Het is dan vrijwel onmogelijk om een goed nationaal beleid te kunnen bepalen of een voorsaelling te doen inzake de verwachte ontwikkeling van de wereldmarkt," aldus GATT.

GATT waarschuwt voor de verspreiding van het protectionisme in die industriele sectoren waar industrielanden en ontwikkelingslanden met elkaar concurreren.

Ook in de technologisch geavanceerde industrie, met name de chemische industrie, begint het protectionisme de kop op te steken. Als voorbeeld noemt GATT handelsbeperkende maatregelen op het gebied van kleding en textiel en plastics. Bij de oorzaken van het protectionisme horen volgens GATT inflatie, monetaire onrust en de vermindering van de koopkracht van de dollar.

Als gevolg van de waardeverniindering van de dollar en de inflatie is de wereldhandel vorig jaar in waarde met 13% toegenomen (tot 1,13 biljoen dollar), in omvang echter met 4% gestegen vergelekeil met de groei van 11% die in 1976 werd bereikt. In de eerste zes maanden van dit jaar eeft de situatie zich niet verbeterd.

Ais een positief punt wordt gewaardeerd, dat de ontwikkelingslanden ondanks de verhoging van de olieprijzen en de recessie in de geïndustrialiserde landen een geringer verlies aan expansie kenden.

De teruggang van de jaarlijkse groei in het bruto sociale produkt in de industriestaten ging in de periode 1973-1977 tot 2% tegenover 5% in het voorafgegane decennium. Deze teruggang in de aardolieafhankelijke ontwikkelingslanden was er een van 6 tot 4%.

Hierin, te zamen met de hoogconjunctuur in de olieproducerende staten, zien de experts van de GATT een stabiliserende factor voor de wereldeconomie. Het is echter een kleine groep van landen, van waaruit deze dynamiek afkomstig is en het wordt voor vervroegd gehouden deze groei, die bepaal? wordt door goede prijzen voor grondstoffen en een betere afzet van industrieprodukten, als een solide feit te accepteren. (Reuter, NRC/H'blad, NZZ)

GATT-STUDIE OVER INTERNATIONALE ECONOMISCHE PROBLEMEN

Drie economen, in dienst van de GATT, hebben op 13 sept. een studie gepubliceerd over actuele problemen in de wereldeconomie. In deze studie wordt geconcludeerd, dat de belangrijkste van deze problemen — inflatie, grote werkloosheid en trage groei — in wezen politieke problemen zijn, die veroorzaakt zijn door regeringen.

Volgens de GATT-economen Richard Blackhurst, Nicolas Marian en Jan Timlir zijn de huidige economische kernproblemen van voorbijgaande aard en hebben regeringen de neiging er teveel belang aan te hechten. Eens te meer stellen deze economen dat er weinig reden is voor pessimisme over de economische groei als industrielanden af zouden zien van protectionisme, meer zouden invoeren uit ontwikkelingslanden en orde op zaken stellen in eigen huis door om te schakelen van ,,ouderwetse" naar technisch meer geavanceerde industriële sectoren.

De belangrijkste taak van de regeringen in de huidige situatie is een einde te maken aan de enorme onzekerheid die bestaat door een blijvende vermindering te bewerkstelligen van de inflatie tot een niveau dat in de periode 1955-1965 bestond. De vermindering van de investeringsneiging wijten de GATT-economen aan een toenemende onzekerheid over het rendement, de wankele internationale verhoudingen, de toenemende druk om handelsbelemmerende maatregelen te nemen ter bescherming van de nationale industrie en de immobiliteit van de werknemers die hen ervan weerhoudt om in het eigen land uit te zien naar ander werk.

,,Inflatie, werkloosheid, tekorten op de betalingsbalans en alle andere problemen die hoog genoteerd staan in de agenda's van de economische beleidsmakers zijn de gevolgen van beleid. Het zijn de consequenties van hetgeen regeringen maanden of jaren geleden besloten te doen". Het is echter een hoopvol teken dat als de economische problemen het werk zijn van mensenhanden, zij kunnen worden opgelost door analyse, bestudering en overreding.

Het rapport vervolgt: ,,als noch de bevolking-groei, noch de grondstoffenvoorziening noch de technologie op enigerlei fundamentele wijze een grens aan de groei vormen, dan kunnen alle economische moeilijkheden van vandaag de dag in essentie van voorbijgaande aard ziin.

Her is een kwestie van aanpassing op allerlei terreinen, niet alleen aan de groeiende economische betekenis van de Derde wereld, maar ook aan veranderende groeicijfers van de beroepsbevolking en de verandering van de leeftijdsopbouw van de bevolking, die op hun beurt het patroon van de binnenlandse vraag en de omvang van de besparingen beïnvloeden".

De studie waarschuwt dat voor de huidige economische moeilijkheden geen oplossing gevonden kan worden door de problemen te overschatten, waardoor het politieke klimaat wordt geschapen waarin de aanpassingsmogelijkheden van de individuele economieen om zeep worden geholpen en de internationale samenwerking verandert in onderlinge strijd (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

IMF

JAARVERSLAG WERELDBANK

Op 14 sept. is het jaarverslag over het boekj. 1977-1978 van de met het Internationale Monetaire Fonds gelieerde Wereldbank gepubliceerd. Uit dit jaarverslag blijkt, dat de Wereldbank moeilijkheden ondervindt bij haar hulpverlening aan de Derde Wereld. Wegens stagnerende projecten hebben vooral de armere ontwikkelingslanden veel minder hulp van de Bank kunnen opnemen dan was verwacht.

Tussen eind juni 1977 en eind juni dit jaar is het bedrag dat Wereldbank-dochter IDA aan zachte leningen — met lage rente en een lange aflossingsperiode — heeft uitgegeven met 18% gedaald in vergelijking met het jaar daarvoor.

De Wereldbank, waarvan 132 landen lid zijn, en die zich tot doel stelt de economische ontwikkeling van de arme landen te stimuleren door het kanaliseren van fondsen van ontwikkelde naar ontwikkelingslanden, weet niet goed wat de oorzaak van deze terugval in de financiële opnamecapaciteit van de arme landen is. In het jaarverslag wordt o.a. gesuggereerd dat veel ontwikkelingslanden in hun streven om de inflatie te beteugelen en de betalingsbalanstekorten in te dammen, mogelijk weinig geld hebben overgehouden voor hun noodzakelijk aandeel in de projecten waaraan de Wereldbank en de IDA in hun landen meewerken. Dit zou de voortgang van de projecten hebben geschaad.

Verder zouden tegenslagen bij de uitvoering van projecten ontstaan zijn door gebrek aan goed opgeleide mankracht en door slechte voorzieningen op het gebied van de infrastructuur. Het jaarverslag

stelt dat de vertraging in de financiële overdrachten waarschijnlijk opgeheven zal worden als de Wereldbank en de geldontvangeiide landen meer ervaring krijgen bij het uitvoeren van projecten. Met name de landbouwsector in de ontwikkelingslanden zal de komende jaren minder financiële hulp kunnen opnemen dan verwacht was.

Dit is een tegenslag voor de Rank want de uitgaven voor landbouw en rurale ontikkeling vormen veruit de grootste posten van Wereldbank-dochter IDA (58% van de goedgekeurde IDA-kredieten in 1977/'78 is voor deze sector bestemd) en de Wereldbank zelf (32% van de goedgekeu de kredieten).

Met het centraal stellen van agrarische ontwikkeling wil de Wereldbank vooral de grote armoede op het platteland van de Derde wereld bestrijden. De meeste projecten op dit terrein zijn de afgelopen jaren dan ook op de kleine boeren gericht. Juist deze projecten lijken momenteel te stagneren door onvoldoende voorbereiding en onverwachte problemen bij de uitvoering.

Het is volgens de Wereldbank bijvoorbeeld erg moeilijk om de kleine boeren zo te organiseren dat zij zelf kunnen zeggen hoe de programma's opgezet eri uitgevoerd moeten worden en hoe daarbij rekening gehouden kan worden met hun eigen vaardigheir! en kennis.

De leningen en kredieten van Wereldbank en IDA werden in het boekjaar 1977-1978 voor de volgende doeleinden ter beschikking gesteld (in mln dollars):

landbouw	3269,7
onderwijs	351,9
energie	—
ontwikkelingsfinancieringsmaatschappijen	909,9
industrie	391,8
niet-projectgebonden	155,0
bevolkingsplanning	58,1
elektro-energie	1146,2
technische hulp	20,3
telecommunicatie	221,1
toerisme	50,0
verkeer	1092,9
stadsontwikkeling	368,6
watervoorziening	375,2

(NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 389/2 e.v.)

JAARVERSLAG IMF

Het jaarverslag van het Internationale Monetaire Fonds IMF is op 17 sept. gepubliceerd. Het verslag loopt over het boekjaar 1977-1978, dat op 30 april van dit jaar is afgesloten.

In het verslag wordt gesteld, dat de industrielanden, met uitzondering van de VS, hun uiterste best moeten doen om de economische groei aan te zwengelen. Het risico, dat dit de inflatie zal vergroten, is klein, omdat een belangrijk deel van de produktiecapaciteit op het moment niet gebruikt wordt.

Het IMF maakt voor de VS een uitzondering, omdat dit land kampt met een groot tekort op de handels- en betalingsbalans, en omdat de geldontwaarding er reeds aanzienlijk is. In de andere rijke landen, in de eerste plaats Japan en West-Duitsland, maar ook in kleinere landen zoals Nederland, is volgens het IMP nu de kans dat de inflatie weer de kop opsteekt „minimaal", mits de economische expansie gepaard gaat met een voorzichtig en evenwichtig beleid.

De economische politiek van de industrielanden zoals zij die vorig jaar gevoerd hebben is volgens het IMF op een mislukking uitgelopen. Het voornaamste doel was de bestrijding van de inflatie en het bereiken van een evenwichtige betalingsbalans, in de verwachting dat hiermee op de wat langere termijn de beste kansen zouden worden geschapen op economische groei en volledige werkgelegenheid.

De resultaten van deze politiek waren teleurstellend, schrijft het IMF. „De groei van de produktie sinds het midden van 1976 is niet voldoende geweest om zelfs maar een geringe reductie van de werkloosheid te bewerkstelligen, of om een bevredigende expansie van de wereldhandel op gang te brengen".

Het IMF wijst erop, dat de werkloosheid in de industrielanden niet alleen door de stagnatie van de economische groei wordt. veroorzaakt: ook de groei van de beroepsbevolking en de veranderende samenstelling ervan spelen volgens het Fonds een belangrijke rol.

Het bruto nationaal produkt van de industrielanden zal volgens het IMF in 1978 even snel groeien als vorig jaar, namelijk met 3,75%. Voor volgend jaar en voor 1980 zou echter weer een groei van 4,75% mogelijk zijn, mits de afzonderlijke landen er door een gezamenlijke politiek in slagen de binnenlandse vraag op peil te houden en te vergroten.

Voor het grootste en rijkste land, de VS, wordt een wat geringere groei waarschijnlijk geacht. Het tekort op de Amerikaanse betalingsbalans zou echter kunnen verminderen, enerzijds omdat de VS bij een economisch herstel meer kunnen exporteren en anderzijds omdat de lage dollarkoers op wat langere termijn de Amerikaanse export zal bevorderen en de importen zal afremmen.

Over de Derde wereld schrijft het IMF in het jaarverslag dat de economische groei er niet onbevredigend is. Er dreigt echter voor dit jaar een aanzienlijk groter tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van deze landen: het IMF schat dit tekort voor 1978 op 30 miljard dollar, tegen 22 miljard dollar vorig jaar. Bovendien moeten zij een steeds groter deel van hun exportopbrengsten bestemmen voor de terugbetaling van leningen en het voldoen aan hun renteverplichtingen.

Het IMF constateert, dat de structuur van het internationale betalingssysteem tussen 1975/1976 en het midden van dit jaar ingrijpend is veranderd. Was er enkele jaren terug sprake van een sterke concentratie van overschotten op de lopende rekening van de betalingsbalansen bij de olie-exporterende landen, sindsdien zijn deze landen er toe overgegaan om op grote schaal produkten van de industrielanden te importeren.

Het overschot op de lopende rekening van de olie-exporterende landen samen daalde daarom van 68 miljard dollar in 1974 tot 35 miljard in 1977, en het IMF verwacht dat dit overschot in 1978 niet meer dan 20 miljard zal bedragen. Sommige olielanden (Iran, Venezuela, Nigeria) kampen reeds met een tekort.

Toch is het beeld van de internationale betalingen er niet veel evenwichtiger op geworden, omdat binnen de groep van de industrielanden grote verschillen ontstonden. De VS kregen te maken met een groot tekort, en Japan en Wesi-Duitsland realiseerden een aanzienlijk overschot op hun lopende rekening van de betalingsbalans. De koersval van de dollar was één van de gevolgen van deze ontwikkeling.

Het IMF spreekt de wens uit, dat de Amerikaanse munt in toenemende mate als internationaal betaalmiddel zal worden vervangen door de speciale trekkingsrechten (SDR's) van hel Fonds: de waarde van zo'n SDR is gekoppeld aan een ,.mand" waarin de belangrijkste valuta zijn opgenomen. (NRC/H'blad. NZZ, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 389/1)

JAARVERSLAG **IFC**

Het jaarverslag van de International Finance Corporation IFC, een dochter van de Wereldbank, is op 19 sept. verschenen.

Er blijkt uit, dat de schuldenlast van de ontwikkelingslanden tussen 1972 en 1976 gestegen is van $90 mrd tot bijna $200 mrd. In procenten van het bruto nationaal produkt uitgedrukt nam de uitstaande schuld toe van ruim 16 tot bijna 18%.

Hoewel de schuldenlast van de Derde wereld dus aanzienlijk is toegenomen schrijft de IFC dat, gelet op de economische groei van de ontwikkelingslanden, de toeneming van de schulden wel meevalt. Het gezamenlijke bnp van de ontwikkelingslanden groeide tussen 1972 en 1976 van bijna 600 miljard dollar tot ongeveer 1100 miljard dollar, wat neerkomt op een jaarlijkse groei van 6%. De gezamenlijke exporten namen nog sneller toe, met 14% per jaar, Uitgedrukt als percentage van de export is de schuldenlast van de Derde wereld zelfs iets meer dan anderhalf procent afgenomen, tot bijna 15% van de exportwaarde.

De IFC constateert dat er een opmerkelijke verschuiving in de aard van de schuldenlast is opgetreden. De ontwikkelingslanden doen nu een veel groter beroep op de particuliere kapitaalmarkt dan in het verleden. Het aandeel van de particuliere kapitaalbronnen (banken, obligatieleningen) nam toe van een kleine 35% in 1972 tot ruim 50% in 1976.

In 1977 hebben de ontwikkelingslanden aan Euro-kredieten en obligatieleningen een bedrag opgenomen van 23 miljard dollar. Dat is 27% meer dan in 1976. De IFC tekent hierbij aan dat het grootste deel van de kapitaalstroom naar een paar landen ging die rijk zijn aan grondstoffen of redelijk gevorderd zijn in hun industriële ontwikkeling. De ,,grote tien" ontwikkelingslanden waren samen goed voor driekwart van de leningen.

Het leeuwedeel van de leningen werd gesloten onder garantiestelling van de nationale overheden. Particuliere industrieën en financiële instellingen uit ontwikkelingslanden waren nauwelijks op de kapitaalmarkten in de industrielanden aanwezig.

De vooruitzichten voor handel en investeringen in ontwikkelingslanden blijven gunstig, schrijft het IFC. Een groeiende bescherming van de eigen industrie en handel van de industrielanden en ander ,,naar binnen gekeerd" beleid kun-

nen echter een nadelige uitwerking hebben op de economische groei van de ontwikkelingslanden.
Inmiddels heeft de produktiegroei in de arme landen tot gevolg dat zij voor meer kredietwaardig worden aangezien en makkelijker toegang krijgen tot internationale particuliere kapitaalbronnen.
De industrielanden moeten zich niet in eigen vlees snijden door de ontwikkelingslanden de kans op een groeiende export te ontnemen, schrijft de IFC. Meer dan eenvijfde deel van de handel van de industrielanden wordt gedreven met ontwikkelingslanden. Daarbij zijn niet de olie-exporterende landen begrepen. Het is dus niet alleen uit „gezonde ontwikkelingsoverwegingen" maar ook uit commercieel eigenbelang dat de industrielanden alles in het werk moeten stellen om de vrijheid op de wereldmarkten te waarborgen en de groei van de wereldhandel te bevorderen. zo beveelt de IFC aan.
Voor ontwikkelingslanden geldt dat zij moeten proberen hun export doelmatiger te bevorderen. Zo is er bijvoorbeeld veel dat ontwikkelingslanden kunnen doen om de onderlinge handel te stimuleren. Verder moeten zij proberen, nu hun economie meer volwassen wordt, om gaandeweg minder gebruik te maken van de voorkeursbehandeling die zij in het internationale handelsverkeer en bij handelsovereenkomsten genieten. De economische groei van de ontwikkelingslanden zou de komende jaren aanzienlijk kunnen blijven als zij hun handels- en investeringsbeleid verder verbeteren. Deze verbeteringen zullen mogelijk slechts langzaam verwezenlijkt kunnen worden.
(NRC/H'blad, NZZ, Le Monde. The Times)

BIJEENKOMST INTERIM-COMITÉ

Op 24 sept. vergaderde in Washington het interim-comité van het IMF. Besloten werd tot een aanzienlijke verruiming van de kredietverlening van het Fonds.
In principe werd besloten, dat elk van de 135 lidstaten binnen vijf jaar zijn bijdrage aan het IMF met 50% zal vergroten. Het Fonds zal daardoor te zijner tijd over jaarlijks 25 mrd dollar méér kunnen beschikken. Het IMF gebruikt deze gelden om landen die in economische moeilijkhedrn verkeren met leningen te steunen.
Of deze plannen door zullen gaan hangt af van de afzonderlijke landen, en met name van de VS, die 20% van de financiën van het IMF voor hun rekening nemen. Naar verluidt is de Amerikaanse minister van financiën Blumenthal wel akkoord gegaan met een vergroting van de IMF-quota met 50% over 5 jaar, maar heeft hij zich verzet tegen een nog verdergaande vergroting.
Hierop was aangedrongen van de zijde van onder meer de arme landen. Binnen de Amerikaanse Senaat bestaat ernstig verzet tegen een grotere Amerikaanse bijdrage aan de internationale financiële instellingen.
De voorzitter van het interim-comité, de Britse minister van financiën, Denis Healy, zei op een persconferentie dat de economie van de VS het komende jaar wat minder snel moet groeien terwijl andere landen hun economie juist moeten aanzwengelen. Daardoor zou het tekort op de Amerikaanse handelsbalans kunnen worden verminderd, waardoor een einde gemaakt zou kunnen worden aan de koersval van de dollar.
Een dergelijke strategie is eerder dit jaar al afgesproken tijdens het economische topberaad in Bonn (pag. 469/3 e.v.).
Healy toonde zich. evenals de Duitse en de Amerikaanse minister van financiën, zeer tevreden met de resultaten van de bijeenkomst van het IMF-interimcomité. ,,De aanbevelingen van het comité zullen een belangrijke versterking van de autoriteit van het IMF betekenen. Ze zullen het IMF in het midden van het internationale economische leven plaatsen". aldus Healy. ,,Dit is de beste vergadering van het interim-comité geweest die ik tot dusver heb meegemaakt".

JAARVERGADERING IMF EN WERELDBANK

De gemeenschappelijke jaarvergadering van het IMF en de Wereldbank is van 25-28 sept. in Washington gehouden.

Toespraken Delarosière en McNamara

Bij de opening van de bijeenkomst werden toespraken gehouden door de directeur van het IMF, Delarosière, en de president van de Wereldbank, McNamara.

Delarosière zei, dat in de industrielanden nieuwe groeibevorderende maatregelen genomen moeten worden. De binnenlandse vraag moet worden gestimuleerd en de afhankelijkheid van de export moet worden verminderd. Landen met een groot overschot op de betalingsbalans, zoals de Bondsrepubliek en Japan, resp. met een groot tekort, zoals de VS, moeten zich meer inspannen om hier verandering in te brengen.
Kritiek had Delarosière op het feit, dat het gezamenlijke overschot van de Bondsrepubliek, Japan en Zwitserland dit jaar het batige saldo op de gezamenliike betalingsbelans van de landen van de OPEC overschrijdt.
Landen met een tekort op hun betalingsbalans, zoals de Verenigde Staten, moeten naar de mening van Delarosière zorgen voor vermindering van de inflatie, verkleining van de economische groei, een doeltreffend energiebeleid, een tragere stijging van de overheidsuitgaven en matiging van de loon- en prijsverhogingen.
Alleen op deze manier kan volgens Delarosière worden bereikt dat de groei- en inflatiepercentages beter aan elkaar worden aangepast en de rust op de valutamarkten terugkeert. Zonder herstel van het vertrouwen in de fundamentele economische ontwikkelingen zal ook de omvangrijkste interventie op de wisselmarkten geen baat brengen, zo meende hij.
Toch zijn maatregelen ter beperking van de speculatieve handel in deviezen in het kader van de nieuwe spelregels van het IMF niet alleen mogelijk maar in geval van nood zelfs noodzakelijk, zo zei hij.
Wereldbankpresident Robert McNamara drong in zijn toespraak aan op een algemene gecoördineerde poging om de armoede in de wereld te bestrijden. Anders zullen er tegen het jaar 2000 nog zo'n 600 miljoen mensen over de hele wereld verspreid in absolute armoede gevangen zitten, zo zei hij, er aan toevoegend dat zelfs dit schokkende vooruitzicht nog gebaseerd is op optimistische verwachtingen betreffende de economische groei van de Derde wereld. Als die niet zouden uitkomen zou het aantal slachtoffers van de armoede kunnen stijgen tot **1,3** miljard, aldus McNamara.
Een groot struikelblok voor vermindering van de armoede is de groeiende neiging naar protectionistische handelsbarrières

Op de jaarvergadering van het IMF v.l.n.r. Jacques Delarosière de Champfeu, directeur van het IMF. Robert McNamara, president van de Wereldbank en Tengku Razalzah uit Maleisië, die als als voorzitter van de vergadering optrad.

zoals tarieven en quota die door de industrielanden worden opgericht.
,,Buitensporig protectionisme is niet alleen oneerlijk. men treft zichzelf. Als de ontrvikkelingslanden nog meer van de ontwikkelde landen importeren — en dat willen zij — dan moeten zij in staat worden gesteld meer te exporteren opdat zij de buitenlandse deviezen kunnen verdienen die zij nodig hebben om te betalen". Verder is o.m. nodig een flinke toeneming van beschikhare fondsen voor ontwikkelingslanden uit particuliere en openbare bronnen en een intensieve inspanning om de armen te helpen meer te produceren, aldus McNamara.

Rede president Carter

De Amerikaanse president Carter zei in zijn rede tot de Algemene Vergadering van IMF en Wereldbank, dat de VS aan hun verplichtingen zullen voldoen en dat hij alles in het werk zou stellen om de inflatie te bestrijden, het Amerikaanse handelstekort te verkleinen en de dollar te ondersteunen.

,,Laat er geen twijfel over bestaan hoe serieus ik de eerder door de VS gedane beloften neem. Mijn eigen reputatie als leider staat op het spel", aldus Carter.

De president zei, dat de maatregelen van zijn regering zullen helpen om de beloften te verwezenlijken, die hij in juli op de economische topconferentie in Bonn heeft gedaan.

Verschillende discussiebijdragen

De Westduitse minister van financiën Hans Matthöfer waarschuwde in zijn redevoering op de conferentie dat alle landen bereid moeten zijn om zwakke industrieën te vervangen door sterkere. Men moet niet proberen de zwakke sectoren te beschermen door de invoer te blokkeren, zei hij.

Matthöfer wees erop, dat Duitsland alles in het werk stelt om de economische groei aan te zwengelen. Het tekort op de Westduitse overheidsbegroting zal komend jaar stijgen tot 4,5% van het bruto nationaal produkt; de Westduitse invoer is tussen 1974 en 1978 met 34% gestegen, terwijl de uitvoer met niet meer dan 10% toenam, aldus Matthöfer.

Matthöfer verwelkomde de industrialisatie van de ontwikkelingslanden, ,,maar", zo zei hij, ,,we dringen erop aan de leningsvoorwaarden van het IMF niet te zeer te verzachten. Anders zouden particuliere leningen in gevaar komen".

De Westdiiitse minister die ook namens de EG sprak, wees evenals zijn Franse collega op de stabiliserende invloed die een nieuw Europees monetair stelsel zou hebben op de niet-Europese valuta, zoals de yen en de dollar.

Matthöfer betwijfelde of de uitbreiding van de bijzondere trekkingsrechten en de verhoging van de IMF-bijdragen van de lidstaten, waartoe het interim-comité van het IMF op 24 sept. besloot, wel nodig zijn. Toch heeft West-Duitsland er mee ingestemd, zo zei hij.

De Franse minister van economische zaken René Monory zei in zijn toespraak, dat de plannen voor een nieuw Europees monetair systeem niet alleen tot doel hadden om de Europese valuta te stabiliseren. maar ook gericht waren op economisch evenwicht en groei elders in de wereld.

Monory was evenals de andere sprekers van mening, dat nu in de eerste plaats een voortdurende en algemene economische opleving vereist is. Daarvoor is nodig: samenwerking tussen geïndustrialiseerde en ontwikkelingslanden, conservering en ontwikkeling van energiebronnen, en maatregelen om de geldmarkten te stabiliseren, aldus Monory. Het systeem van zwevende wisselkoersen is hiertoe niet in staat, zei hij.

De Amerikaanse minister van financiën, Blumenthal. zei, dat zijn regering verwacht, dat het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van de Verenigde Staten volgend jaar met 30 à 40% zal afnemen. Voor dit jaar wordt het tekort op $ 19 mrd geraamd.

Blumenthal wees erop dat de raming veel pessimistischer is dan die van het IMF of de OESO, maar zei te hopen dat die internationale instellingen gelijk zullen krijgen. Het IMF voorspelt voor dit jaar een tekort van 7.5 mrd dollar en de OESO een van 6 mrd.

De minister zei te verwachten dat de Amerikaanse invoer belangrijk zal verminderen als het Congres akkoord gaat met de aardgasmet. Hij voorspelde een vermindering van de aardgasinvoer tot het equivalent van een half mln vaten olie per dag. Dat zal volgens hem een besparing van ongeveer twee mrd dollar per jaar opleveren.

De Britse minister van financiën Denis Healy toonde zich in Washington vrij optimistisch over de economische toekomst van zijn land van de wereld.

In zijn eigen land was men goed op weg de inflatie terug te dringen die thans 8% bedroeg hetgeen de helft was van een jaar geleden. Op de betalingsbalans was een overschot en de produktie was dusdanig dat men de voorgenomen 3-percents groei der economie dacht te zullen halen.

Vertegenwoordigers van de ontwikkelingslanden hebben de industrielanden op de jaarvergadering van IMF en Wereldbank aangewreven dat zij de last van het herstel van de wereldeconomie op de Derde wereld proberen af te schuiven. Uit angst dat de inflatie niet in de hand te houden is. beperken de industrielanden hun economische groei, zo werd gezegd.

Bovendien verweet men de rijke landen industrietakken die het niet meer kunnen bolwerken kunstmatig in stand te houden. De arme landen zijn daardoor niet in staat hun uitvoer van industrieprodukten voldoende te verhogen om hun economische doelstellingen te bereiken, ze blijven in de huidige situatie te veel afhankelijk van de uitvoer van grondstoffen.

De minister van financiën van Uruguay, Valentin Arisimendi, die sprak namens Zuid-Amerika, zei dat de Zuidamerikaanse landen het steeds moeilijker krijgen met het verkrijgen van leningen als gevolg van de aanhoudende schommelingen van de koersen van de belangrijkste valuta's.

Zij zijn voor kredieten vaak afhankelijk van de Wereldbank, die echter haar transacties pleegt af te wikkelen op basis van de dollar. Dit maakt het lenen voor deze landen soms onredelijk duur. Soms is er zelfs sprake van werkelijke kosten die bijna twee maal zo veel bedragen als de nominale rente die aan de Wereldbank betaald dient te worden, aldus Arisimendi.

De minister van financiën van Kameroen Marcel Yondo, die narnens het grootste deel van Afrika sprak, veroordeelde het toenemende protectionisme in de geïndustrialiseerde wereld.

Zonder namen te noemen verweet hij de VS dat deze sommige projecten in Afrika tegenhoudt op gronden die ,,noch technisch noch economisch" zijn. Met name noemde Yondo de poging om de financiering van de produktie van palmolie, suiker en citrusvruchten in Afrika tegen te houden. Het Amerikaanse congres heeft hiertoe onlangs besloten.

Yondo verzette zich ook tegen het tegenhouden door de VS van projecten in landeri waar de mensenrechten geschonden worden. De Afrikaanse landen hebben herhaaldelijk laten blijken de zaak van de mensenrechten serieus te nemen, aldus Yondo. ,,Zij geloven dat deze zaak er eerst en vooral mee gediend is als de meest fundamentele mensenrechten gerespecteerd worden: het recht op werk, op huisvesting, op voedsel, op gezondheidszorg en op onderwijs. Daarvoor is een verhevigde aanval op de armoede nodig", aldus Yondo.

Slotconclusies Delarosière

De vergadering werd op 28 sept. afgesloten met een toespraak van de directeur van het IMF, Delarosière, waarin deze concludeerde, dat de voornaamste landen de gedachte. dat liet Westen zijn economische problemen het best kan oplossen door een gemeenschappelijk beleid, ,,formeel" hebben aanvaard. Delarosière zei het eens te zijn met de stemming van ,,gematigd optimisme", die de beraadslagingen had gekenmerkt.

Delarosière merkte verder op dat de positie van het IMF sterker is geworden. De vergroting van de middelen van het Fonds en de uitbreiding van de bijzondere trekkingsrechten (SDR's) stellen het IMF in staat zijn kredietverlening aan landen met betalingsmoeilijkheden aanzienlijk uit te breiden.

Delarosière gaf te verstaan dat het IMF zich er in de toekomst niet toe zal beperken zwakkere landen een economisch beleid voor te schrijven maar zijn ,,morele autoriteit en macht" ook zal gebruiken om het economische beleid van de grote industrielanden te beïnvloeden.

Delarosière vestigde er echter ook de aandacht op dat de ontwikkelingslanden de optimistische verwachtingen waarvan vertegenwoordigers van de industrielanden blijk gaven niet van harte delen.

In de Derde wereld is men van mening dat het beleid dat de industrielanden hebben uitgestippeld te voorzichtig is en dat dit in het nadeel van de ontwikkelingslanden merkt. Krachtiger maatregelen ter bevordering van de economische bedrijvigheid in de industrielanden zou de export van de ontwikkelingslanden (voornamelijk grondstoffen) zeer ten goede komen, aldus de IMF-directeur.

Delarosière zei verder dat de jaarvergadering van IMF en Wereldbank zich in grote trekken achter de besluiten van de jongste economische topconferentie van zeven belangrijke Westerse industrielanden in Bonn heeft gesteld. Volgens Delarosière hebben de meeste landen inmiddels een begin gemaakt met het inlossen van hun daar gedane toezeggingen.

BELGIË

VANDEN BOEYNANTS VORMT OVERGANGSKABINET

Het kabinet-Tindemans dat op 11 oktober ontslag nam, is op 20 oktoher opgevolgd door een kabinet-Vanden Boeynants, dat op dezelfde parlementaire meerderheid van christen-democraten, socialisten, Volksunie en FDF steunt. Alle ministers en staatssecretarissen van de afgetreden regering behielden hun portefeuille, ook P. vanden Boeynants (defensie) en R. van Elslande (.justitie) die echter promoveerdrn tot premier resp. vice-premier. Alleen Tindemans keert niet in de regering terug. Het nieuwe kabinet werd opgevat als een kortstondig overgangskabinet, dat hoofdzakelijk tot taak heeft een ontwerp-verklaring tot herziening van de grondwet voor te bereiden en te doen goedkeuren, en zo spoedig mogelijk vervroegde verkiezingen uit te schrijven.

Nadat Vanden Boeynants (PSC) vrijdag 13 okt. door de koning belast was met een informatietaak (pag. 683/1), ontmoette hij tijdens het weekeinde o.m. premier Tindemans en de voorzitters van de meerderheidspartijen. Al die gesprekken en ook de volgende hadden plaats achter de gesloten hekken van zijn privé-woning aan de rand van het Ter Kameren Bos te Brussel.

Op 15 okt. 's avonds verstrekte hij een eerste mededeling aan de pers. Hij zei tegen nieuwe verkiezingen gekant te zijn, omdat een gezagsvacuüm aan de top van het land rampzalige gevolgen zou kunnen hebben voor de economische toestand. ,,Het zou dramatisch kunnen zijn voor het land", aldus de informateur, ,,indien men gedurende 3 maanden zonder regering zou blijven. Zelfs als wij zo snel mogelijk, b.v. op i7 december, verkiezingen zouden uitschrijven, dan nog zou er, gelet op de jaarwisseling, geen regering kunnen worden gevormd vóór einde jan. En ondertussen zouden het staaldossier, het textieldossier, het energiedebat blijven wachten en zouden ook de problemen betreffende het Europese muntstelsel onopgelost blijven. Vervroegde verkiezingen moeten dus worden vermeden." De informateur zei ook de indruk te hebben dat Tindemans noch CVP-voorzitter Martens geneigd bleken te zijn het premierschap te aanvaarden.

Tijdens het weekeinde waren er ook enkele socialistische reacties: minister Willy Claes (economische zaken) zei dat verkiezingen ,,te allen prijze" moesten worden vermeden en partijvoorzitter K van Miert zei dat ,,verkiezingen de toestand alleen maar zouden verergeren".

Op 16 okt. protesteerde de liberale partijvoorzitter De Clercq tegen de handelwijze van de informateur. Hij verweet hem enkel te praten met de voorzitters van de coalitiepartijen, en hij eiste een onmiddellijke kamerontbinding. 's Avonds bracht Vanden Boeynants, die de hele dag met de partijvoorzitters onderhandeld had, verslag uit bij de koning. Ook 's anderendaags zette hij het gesprek met de voorzitters voort. In de late namiddag ging hij opnieuw naar de koning die daarna op zijn beurt de partijvoorzitters ontbood en ze, één na één, raadpleegde.

Kabinetsformatie

Op 18 okt. vroeg de koning Vanden Boeynants de regering te vormen. De aangezochte formateur vroeg bedenktijd. Voordien had de koning ook partijvoorzitter Martens (CVP) en minister van state P. W. Segers ontvangen. Nadat het Paleis om 17 uur het nieuws van de formatie-opdracht had medegedeeld, hield Vanden Boeynants een persconferentie. ,,Mijn opdracht bestaat erin een stabiele regering te vormen," zei hij, ,,maar mijn gesprekken met de partijvoorzitters waarborgen mij niet dat ik zal slagen."

Vanden Boeynants schetste bondig het verloop van zijn besprekingen. Hij zei dat er op 16 okt. vooral was nagegaan, of de coalitie nieuw leven kon worden ingeblazen, met aan het hoofd een CVP-premier. Die mogelijkheid leek te bestaan, maar op 17 okt. liet Martens weten, dat de CVP voor het premierschap Tindemans naar voren schoof, en dat hijzelf geen kandidaat was om de leiding van het kabinet te nemen. Dat was voor de andere partijvoorzitters ,,een nieuw politiek feit". Vanden Boeynants zei dat hij sindsdien ,,geen illusies meer koesterde" maar wel wilde trachten toch een regering te vormen: ,,Ik ga nu inlichtingen inwinnen over de verdere kansen; zie ik ze niet, dan maak ik een einde aan de formatie-opdracht, nog voor ik er echt aan begin." Hij voegde er nog aan toe: ,,Indien Martens aanvaard had formateur te worden, dan zou ik in mijn informatie-opdracht zijn geslaagd."

Op 19 okt. werd in politieke kringen bevestigd, dat de kwestie van het premierschap de vorming van een stabiele regering onmogelijk maakte, en dat er ook geen gesprek op gang kwam over het probleem van de grondwettigheid van het Egmont-wetsontwerp. Van CVP-zijde was een lijst opgesteld met de betwiste punten, maar de andere partijen leken niet bereid om over die lijst onderhandelingen te beginnen. Van socialistische zijde had ook de Waalse voorzitter Cools een lijst met punten opgesteld, die al op evenveel bezwaren leken te stuiten.

De onderhandelaars lieten verstaan, dat zij enkel nop wensten samen te werken in een .,technisch" kabinet, dat tijdens een korte overgangsperiode enkele dringende regeermaatregelen zou treffen, zoals de goedkeuring van het wetsontwerp op de Europese verkiezingen, en ervoor zou zorgen dat het volgende parlement grondwetgevende bevoegdheid zou krijgen.

In de nacht van 19 op 20 okt. werd op die basis een akkoord gesloten tussen Vanden Boeynants en de partijvoorzitters en op 20 okt. om 12 uur legde de nieuwe regering de eed af op het paleis.

Na afloop zei de nieuwe premier op een persconferentie, dat hij niet zo gelukkig was, omdat hij er niet in geslaagd was een stevige regering te vormen, die het had kunnen volhouden tot de normale datum van de verkiezingen in 1981. Anderdeels verklaarde hij toch tevreden te zijn, omdat een onmiddellijke kamerontbinding vermeden werd en er nu toch gewerkt ging worden aan de voorbereiding van een constituante. Hij zei nog te hopen, dat hij het nodige werk zou kunnen afhandelen in minder dan twee maanden. ,,Ik vormde de regering van de korte pijn," aldus Vanden Boeynants, die weigerde zich alsnog uit te spreken over een datum voor de komende verkiezingen.

Van hun kant deelden de drie Vlaamse partijvoorzitters Martens (CVP), Van Miert (BSP) en Schiltz (VU) aan de pers mede, dat zij wensten trouw te blijven aan ,,de geest van het gemeenschapspact", maar dat er onder de nieuwe constituante wel moest worden gestreefd naar een verbetering van het pact. Ook stelden zij, dat ,,de jongste verstrakking aan Franstalige kant een vastere Vlaamse frontvorming nodig maakt". Zij voorspelden dat een

,,harde en directe confrontatie tussen de gemeenschappen" nu wel onvermijdelijk leek.
In alle perscommentaren werd beklemtoond, dat de Franstalige partijvoorzitters eenparig geweigerd hadden L. Tindemans te aanvaarden als nieuwe premier en dat daardoor de vorming van een normaal kabinet onmogelijk was gemaakt.

De nieuwe premier

Paul vanden Boeynants werd geboren op 22 mei 1919 te Vorst in de Brusselse agglomeratie. Hij werkte als slagerszoon het familiebedrijf op tot een industriële onderneming voor vleesverwerking en begon in 1949 als christelijk kamerlid voor Brussel aan een steil klimmende politieke loopbaan. Terwijl hij op gemeentelijk vlak in de hoofdstad actief was als raadslid en schepen, werkte hij zich ook snel naar het voorplan als populair woordvoerder van de gematigde Franstaligen in de partij.
Van 1958 tot 1961 was hij minister van middenstand, van 1961 tot 1966 algemeen voorzitter van de dan nog unitaire Christelijke Volkspartij. In 1966 zat hij een kabinet met de liberalen voor dat in 1968 struikelde over de Leuvense kwestie. Sedert januari 1972 was hij minister van landsverdediging.

Regeringsverklaring en investituur

Op 25 okt. legde premier Vanden Boeynants voor Kamer en Senaat een zeer korte regeringsverklaring af met de volgende tekst:

,,Mijnheer de Voorzitter,

Dames en Heren,

De Regering stelt zich aan U voor met een programma, dat beperkt maar toch belangrijk is: beperkt omdat deze regering slechts een korte levensduur zal kennen; belangrijk, omdat de beslissingen die wij moeten nemen, de weg openen voor diepgaande wijzigingen in het leven van ons land.

De Regering heeft een drieledige taak op zich genomen:

TEN EERSTE: Zorgen dat het volgende Parlenient als Constituante de mogelijkheid zou krijgen de grondwet te wijzigen, ten einde de staatshervorming door te voeren. Deze hervorming zal moeten geschieden met inachtneming van het evenwicht en van de geest van het Gemeenschapsakkoord dat aan de basis lag van het programma van de vorige Regering, zonder nochtans eventuele verbeteringen, die de goedkeuring van elk van de partijen van de meerderheid wegdragen, uit te sluiten.

TEN TWEEDE: De nodige schikkingen treffen voor de organisatie van de Europese verkiezingen in ons land. Deze verkiezingen betekenen een wezenlijke stap in de richting van de Europese Eenmaking. Het ware immers ondenkbaar dat België terzake zijn verantwoordelijkheden niet zou kunnen opnemen.

TEN DERDE: Een aantal dringende en noodzakelijke maatregelen treffen om:

— onze munt te verdedigen:

— de koopkracht te vrijwaren door bestrijding van de inflatie;

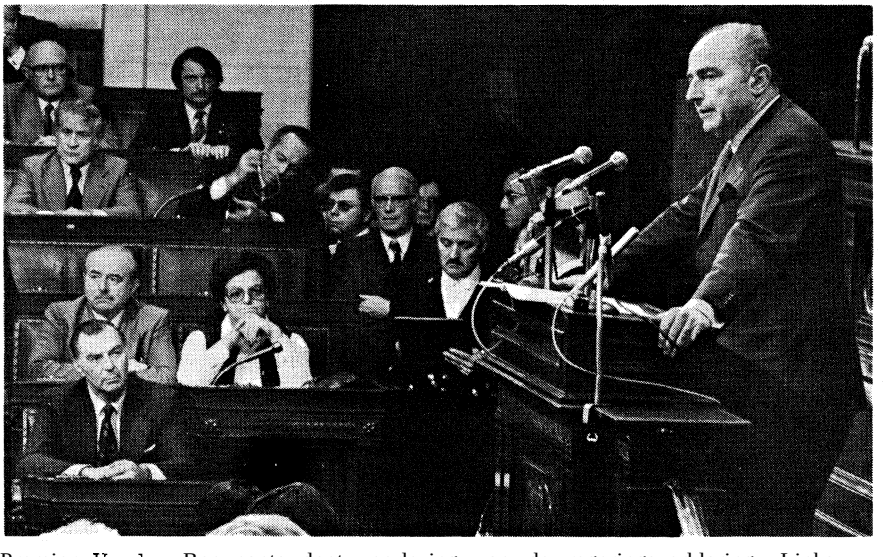
— de werkgelegenheid te bevorderen;

— een streng begrotingsbeleid voort te zetten.

Dit programma wordt aan uw goedkeuring onderworpen om het land, in deze moeilijke periode, te behoeden voor een machtsvacuüm met alle schadelijke gevolgen van dien voor ieder van onze medeburgers en inzonderheid voor alle arbeiders, zowel loon- en weddetrekkenden als zelfstandigen.
Aangezien verkiezingen niet konden vermeden worden, willen wij de kiezers zo snel mogelijk raadplegen, om niet in de politieke fout te vervallen een Parlement te verkiezen zonder grondwetgevende bevoegdheid en tevens het land zonder een volledig verantwoordelijke Regering te laten,

Dames en Heren,

Het bestaan van deze Regering zal kort zijn, deze verklaring ook. Ik wil evenwel niet besluiten zonder elkeen in dit land uit te nodigen zich ernstig te bezinnen.

Premier Vanden Boeynants doet voorlezing van de regeringsverklaring. Links onderaan luistert zijn voorganger. Leo Tindemans.

Wij bevinden ons op een beslissend ogenblik in het bestaan van ons land. Ik richt een oproep tot het Parlement en tot allen die met gezag zijn bekleed, opdat een ieder, in deze moeilijke omstandigheden, zijn verantwoordelijkheid ten volle op zich zou nemen, om ons gemeenschappelijk goed naar best vermogen te behartigen,
Ik richt een oproep tot alle mannen en vrouwen van dit land om hun vertrouwen te bewaren in de democratische instelliingen, die nog steeds de waarborg blijven van onze vrijheden. Deze vrijheden — daar ben ik van overtuigd — zijn niet alles, doch zonder hen is al het overige NIETS.
Het is in deze geest dat de Regering het vertrouwen van het Parlement vraagt".

De volgende dag, 26 okt., werd de regeringsverklaring besproken in de Kamer. De woordvoerders van de liberale oppositie, A. Damseaux, W. de Clercq en J. Defraigne oefenden kritiek op het economische en financiële beleid van het vorige kabinet en zeiden dat het nieuwe kabinet in hetzelfde spoor stapte; zij vroegen ook dat, na nieuwe verkiezingen, alle partijen zouden worden betrokken bij de hervorming van de staat.
De fractievoorzitters H. Brouhon (PSB), L. Tobback (BSP) en J. Desmarets (PSC) betreurden de mislukking van het Egmont-wetsontwerp en verklaarden dat hun partijen niet aansprakelijk waren voor de crisis.

Namens de Vlaamse christen-democratcn zei fractievoorzitter K. Blanckaert ,,dat zij hun toewijding aan en waardering voor Leo Tindemans verder bleven betuigen".
Hij noemde België ,,moe en oud" en zei dat het dringend moet worden hervormd. Het gemeenschapspact van 1977 kan geldig blijven als vertrekbasis voor nieuwe onderhandelingen, maar het moet worden verbeterd, zei Blanckaert die nader verduidelijkte: ,,Er kan geen pacificatie komen zonder een onvoorwaardelijke erkenning en aanvaarding van het Nederlandstalige karakter van het Brusselse randgebied, dat integraal en exclusief onder de bevoegdheid van de Nederlandstalige gemeenschap en het Vlaamse gewest moet ressorteren."
Havelange (FDF) zei dat de niet-uitvoering van het Egmont-akkoord de Franstalige gemeenschap zwaar ontgoocheld had en dat het nieuwe kabinet ,,de regering van de laatste kans" was.
P. H. Gendebien (RW) viel zeer heftig uit tegen Tindemans en de CVP en zei dat Brussel en Wallonië moeten streven naar politiek zelfbestuur.
Fr. Baert (VU) zei namens de

Volksunie dat zij haar volledige vrijheid wenste te beklemtonen m.b.t. de wijze waarop de Constituante de staatshervorming zal realiseren.

De Kamer keurde de vertrouwensmotie goed rnet 158 tegen 28 stemmen en 2 onthoudingen. Tegen stemden: de liberalen, de communisten en het RW. Onthielden zich: J. Valkeniers (VU) en H. de Croo (PVV) De gewezen liberaal B Risopoulos die zich pas aangesloten had bij de FDF-fractie, stemde voor.

Na een nagrnoeg identiek debat keurde de Senaat op zijn beurt op 27 oktober de vertrouwensmotie goed inet 128 tegen 24 stemmen en 6 onthoudingen. Onthielden zich: H Goemans (VU) W Jorissen (VU), R. Maes (VU), A. Lagae (CVP), J. Kevers (PSC) en J. Coen (PRLW). De drie laatst genoemden, en ook het kamerlid De Croo, onthielden zich om niet-politieke redenen.

(Vor. ber. pag. 681 e.v.)

NEDERLAND

NOTA ARBEIDSVOORWAARDEN-*BELEID FNV*

De voorzitter van de FNV, Wim Kok, heeft op 11 okt. de voorstellen van zijn organisatie voor het CAO-beleid voor 1979 gepresenteerd.

Aftopping van de prijscompensatie wordt in de beleidsnota van de Federatieraad van de FNV alleen als mogelijkheid genoemd om van de hoger betaalden een grotere bijdrage te vragen bij het meefinancieren van arbeidstijdverkorting die ,,zichtbaar" werkgelegenheid oplevert.

Daarbij wordt een inkomensgrens van 40.000 a 45.000 gulden gesuggereerd. Of het stellen van een maximum aan de compensatie per procent prijsstijging onderdeel gaat worden van het gecoördineerde FNV-beleid, zal afhangen van de discussies in de achterban van de bonden.

Als aftoppen van de prijscompensatie voor dit doel algemeen wordt geaccepteerd, wordt het inzet van het beleid van alle FNV-bonden. Als er verschillend over wordt gedacht komt er een gedifferentieerde aanpak, zo zei FNV-voorzitter W. Kok.

Als de FNV-leden vinden dat arbeidstijdverkorting een middel is om de arbeid eerlijker te verdelen, zuilen ze zelf moeten beslissen welke vorm die arbeidstijdverkorting in hun eigen bedrijf of bedrijfstak moet krijgen. Er moet ook worden gepraat over de omvang van de werktijdverkorting, over de invoering daarvan en over de vraag of de werknemers zelf aan de kosten willen meebetalen door iets van de prijscompensatie te laten zitten.

De FNV heeft op 11 oktober in Amsterdam haar ontwerp-,,plan" voor de onderhandelingen over de CAO's voor 1979 gepresenteerd. De aangesloten bonden gaan er de komende tijd met hun leden over praten. Aan de hand van de resultaten van deze discussies stellen de bonden samen op 20 november het definitieve FNV-plan vast.

Uitgangspunten van het plan zijn — behalve een betere verdeling van de werkgelegenheid — handhaving van de koopkrac t tot tenminste het modale inkomen (voor werkenden en voor mensen met een sociale uitkering) en het afsluiten van arbeidsplaatsenovereenkomsten tussen bonden en ondernemingen om de omvang en kwaliteit van de werkgelegenheid up te voeren.

De heer Kok zei dat nu nog niet kan worden vastgesteld wat er allemaal onder het gecoördineerde beleid van de FNV gaat vallen. Er zijn twee uitgangspunten: handhaving van de koopkracht tot en met modaal en bestrijding van de werkloosheid. Aan de hand van. de reacties uit de achterban zullen FNV-bestuur en -raad in november vaststellen welke zaken en onderdelen er nog meer gezamenlijk kunnen worden aangepakt.

Vorm (vrije vrijdagmiddag, vervroegde uittreding, langere vakantie, kortere werkdag), omvang en tempo van de arbeidstijdverkorting zullen afhankelijk van de situatie per bedrijfstak en de kosten verschillend kunnen worden ,,ingevuld".

Of er aanvullende looneisen nodig zijn, behalve de prijscompensatie, om de koopkracht tot tenminste het modale inkomen te handhaven, kan pas worden becijferd als precies vaststaat welk belasting- en premiebeleid de regering gaat voeren en wat de effecten daarvan zijn op de inkomens. De heer Kok zei dat de FNV in het uiterste geval niet zal schromen, die aanvullende eisen te stellen, ook niet als dat nodig is de inkomens van de mensen met een sociale uitkering — via de koppeling aan het minimumloon — op peil te houden.

Veel elementen in het plan zijn nog ,,bespreekbaar". De heer Kok zei dat dit een bijzonder zware verantwoordelijkheid legt bij werkgevers en politici.

Tot nu toe geven de reacties van de regering op het kamerdebat hem weinig hoop. Opvallend noemde hij de ,,academische, kille, klinische en buiten de werkelijkheid staande" manier waarop liet kabinet heeft laten weten dat een groter dan verwachte bereidheid tot matiging bij de werknemer ,,mooi meegenomen" zou zijn. ,,Als die bereidheid niet tot in het merg van de mensen verband houdt met de grote lijnen van het politieke beleid en alsof de solidariteit van mensen in het klein los kan worden gezien van een totale solidariteit".

Het optimisme van minister Albeda over mogelijke resultaten van overleg in de Stichting van de Arbeid deelt de heer Kok niet. ,,Als overleg op centraal niveau een hulpmiddel kan zijn bij het bereiken van onze doeleinden is dat meegenomen, maar dat overleg is voor ons geen doel op zichzelf".

In het plan-1979 staat, dat de FNV zich moet voorbereiden op een harde confrontatie met de werkgevers. ,,Vele werkgevers zullen zich immers hevig verzetten tegen een werkgelegenheidsbeleid op het niveau van de bedrijfstak en de onderneming".

Het plan omvat een lange lijst van zaken die in arbeidsplaatsenovereenkomsten moeten worden geregeld. Voor wat de financiering van de apo's — incl. arbeidstijdverkorting — betreft noemt het allereerst de onderneming als bron.

(S E R - B u l l e t i n)

AFRIKA

SIERRA LEONE

INVOERING $EN-PARTIJ-STELSEL. WIJZIGING REGERING

Op 13 mei werd een amendement op de grondwet gepubliceerd op grond waarvan de constitutie van 1971 werd afgeschaft en een één-partijstelsel werd ingevoerd met het regerende All People's Congress (APC) als de enige officieel erkende partij in Sierra Leone.

Voor de erkenning van het APC als de enige partij zou de volgende procedure worden gevolgd: een desbetreffende resolutie zou door minstens tweederde van de parlementsleden moeten worden aangenomen en zou vervolgens in een nationaal referendum moeten worden goedgekeurd door niet minder dan de helft van de geregistreerde kiezers of niet minder dan tweederde van de uitgebrachte geldige stemmen.

De leden van het bestaande parlement moesten binnen 24 dagen na het van kracht worden van de nieuwe grondwet verklaren dat zij lid van het APC waren, anders werd aangenomen dat zij hun zetel hadden opgegeven.

De ambtstermijn van de president werd verlengd van 5 tot 7 jaar. Het ambt van premier werd afgeschaft. Daarentegen zouden een eerste en een tweede vice-president worden benoemd.

Aan het slot van het amendement werd gesteld dat de bepalingen ervan in overeenstemming waren met de bestaande constitutie en dat de proclamatie van de nieuwe grondwet door de parlementsvoorzitter niet door de rechter mocht worden aangevochten.

De leider van de oppositionele Sierra Leone People's Party (SLPP), Salia Jusu-Sheriff, noemde de bepaling betreffende de beslissing over het één-partijstelsel via een referendum onwettig en in striid met de grondwet.

Op 24 mei werd het amendement na een driedaags debat door het parlement goedgekeurd met 81 tegen 3 stemmen (SLPP-leden) bij 6 onthoudingen (SLPP-leden), terwijl 8 APC- en 2 SLPP-afgevaardigden afwezig waren.

Vervolgens keurde het parlement een wetsontwerp m.b.t. het referendum goed, dat daarvoor de volgende vraag formuleerde: ,,Stemt u er-

mee in dat de republiek Sierra Leone zal worden geregeerd door de één-partij-constitutie die reeds door het parlement is aanvaard?"

Nadat reeds vier SLPP-leden zich bereid hadden verklaard tot aansluiting bij het APC werd het parlement op 26 mei geschorst.

De officiële uitslag van het referendum, dat van 5-12 juni werd gehouden — elk van de vier provincies stemde op een andere datum —, gaf aan dat er 2.102.915 ja-stemmen waren uitgebracht en 62.983 neestemmen (in hoofdzaak uit de oostelijke provincie), wat betekende dat 97,1% van de uitgebrachte stemmen ten gunste van de nieuwe grondwet was.

Volgens een berekening van West *Africa* (26-6) bedroeg de opkomst 96,2%. Dit blad plaatste kritische kanttekeningen bij de gang van zaken: velen zouden niet hebben geweten wat er aan de hand was, omdat de anders voor verkiezingen gebruikelijke voorlichting achterwege was gebleven; de met de telling belaste functionarissen waren allen aanhangers van de regeringspartij; de uitslagen werden, gezien de record-opkomst, onverwacht snel bekendgemaakt; in de hoofdstad Freetown was het aantal mensen dat tijdens het referendum op straat werd waargenomen duidelijk minde dan de gemelde hoge opkomst daar deed verwachten.

Na de bekendmaking van de uitslag van het referendum werd Siaka Stevens op 14 juni formeel beëdigd voor een ambtstermijn van 7 jaar als eerste president onder de nieuwe grondwet.

Op 15 juni werd de benoeming bekendgemaakt van S. I. Koroma (de vice-president) tot eerste vice-president en van C. A. Kamara-Taylor (de premier) tot tweede vice-president.

Tijdens een speciale parlementszitting op 16 juni diende Koroma een motie in, waarin bepaald werd dat ,,het APC wordt erkend als de enige partij in Sierra Leone". Deze motie werd met algemene stemmen aanvaard, ook door Salia Jusu-Sheriff en George Saffa, de enige SLPP-parlementsleden die zich tot dan toe niet voor aansluiting bij het APC hadden uitgesproken. Vervolgens verklaarde Jusu-Sheriff dat hij, hoewel hij meende in het belang van de natie te hebben gehandeld door tegen het constitutionele amendement te stemmen, nu had besloten zich bij het APC aan te sluiten.

Nieuw kabinet

Op 15 aug. vormde president Stevens een nieuw kabinet, dat uit 25 ministers, 6 staatsministers, 1 onderminister en 13 parlementaire staatssecretarissen bestond, o.w. ook enkele leden van de voormalige SLPP. De voornaamste portefeuilles werden als volgt verdeeld:

President en minister van defensie - Siaka Stevens; eerste vice-president en minister voor staatsondernemingen - Sorie Ibrahim Koroma; tweede vice-president en minister van huisvesting en plattelandsontwikkeling - Christian A. Kamara-Taylor; financiën - Ahmed B. Kamara; justitie - Francis Mischek Minah; buitenlandse zaken - Abdulali Conteh; ontwikkeling en economische planning - Sama S. Banya; land- en bosbouw - Aloysios Jackson; natuurlijke rijkdommen, visserij en veeteelt - K. C. Gbamanja; handel en industrie - I. M. Fofana: transport en verbindingen - A. B. M. Kamara; onderwijs - Abdul Karim Koroma; binnenlandse zaken - Solomon A. J. Pratt; gezondheid - Harry Williams'; openbare werken - Edward J. Kargbo; voorlichting en omroep - Thaimu Bangura; mijnbouw - Francis S. Conteh; grondbezit - Ibrahim Kamara; arbeid - Formeh Kamara; plattelandsontwikkeling - S. H. O. Gborie; energie - S. B. Marah; toerisme en cultuur - D. F. Shears'; staatsminister en voorzitter parlement - Tom Smith; resident-minister Oostelijke provincie - Brima Kebbie'.
(' = nieuw)

Tot de ministers die niet terugkeerden behoorden Desmond Fashole-Luke (gezondheid) en J, A. Conteh (Noordelijke provincie).

Reeds in mei was A. G. Sembu-Forna als minister van toerisme en cultuur ontslagen, nadat hij was beschuldigd van gewelddadig optreden tegen een politie-officier. (AFP, Nieuw China, KCA)

(Vor. ber. pag. 142/3 - 1976 en 496/3

SOEDAN

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN SINDS APRIL 1977. VERZOENING NIMEIRP MET NATIONALE FRONT. WIJZIGINGEN REGERING

Na zijn herverkiezing in april 1977 als president voor een nieuwe ambtstermijn van 6 jaar (pag. 319/3 1977) bracht Nimeiry per decreet van 29 mei 1977 enkele wijzigingen in de regering aan, waarbij o.m. enkele ministeries werden gereorganiseerd. De volgende ministers werden zo met nieuwe taken belast:

Kolonel Mamoun Awad Abu Zeic? (voorheen plaatselijk bestuur) - energie en mijnbouw; Abdel Rahman Abdallah (industrie en mijnbouw) - industrie; Bashir Abbadi (transport en verbindingen) - transport; Baha al Din Mohammed Idris - presidentiële zaken; generaal-majoor Umar Mohammed el Tayib - chef nationale veiligheidsdienst; Ahmed Abdul Karim Bedri - verbindingen.
Voorts werden o.a. 14 staatsministers benoemd, o.w. Hassan Abdeen (in het bureau van de president) en Khalid al-Kheir Orner (bouwnijverheid en openbare werken). en een plaatsvervangende minister t.w. mevr. Um Salama Sayid (jeugd en sport).

Aanzet tot verzoening tussen regering en rechtse oppositie

In juli 1977 ondernam president Nimeiry stappen om een verzoening te bereiken met het rechtse Nationale Front (pag. 143/2 - 1976), dat vooral zijn basis vond in de (Mahdistische) Ansar-sekte. Deze was betrokken geweest bij de dnor Libië gesteunde poging om het beind van Nimeiry in juli 1976 omver te werpen (zie pag. 315 e.v.-'77). In verband met die poging veroordeelde een staatsveiligheidshof nog op 6 juli 1977 zes personen ter dood, terwijl vier anderen gevangenisstraffen kregen opgelegd die variëerden van 14 jaar tot levenslang.

Op 18 juli onthulde Nimeiry dat hij reeds een ontmoeting gehad had met Sadiq el-Mahdi, de Ansar-leidei die in sept. 1976 bij verstek ter dood was veroordeeld (pag. 319/1 - 1977) en die in ballingschap in Engeland woonde.
Die ontmoeting had plaatsgevonden op 6-7 juli in Port Soedan, nadat reeds in jan. 1977 in Londen besprekingen waren gevoerd tussen Sadiq el-Mahdi en kolonel Mamoun Awad Abu Zeid, een lid van de Soedanese Revolutionaire Commandoraad en toen tevens ministe van binnenlandse zaken.

Op 25 juli bevestigde El-Mahdi in Londen dat hij met president Nimeiry een akkoord bereikt had, dat een eind aan de gewapende oppositie van de Ansar-sekte moest maken in ruil voor een algemene amnestie, die een gunstig ,,klimaat voor vruchtbare onderhandelingen over een nationale verzoening" zou scheppen. Hij voegde daaraan toe dat zijn beweging het herstel van civiele en politieke vrijheden verlangde, maar niet het opnieuw toelaten van meerdere politieke partijen.

Tussen 21 en 26 juli 1977 werden in Soedan ca. 900 politieke gevangenen vrijgelaten, volgens de pers in Khartoem de laatste.

In een op 7 aug. door de president uitgevaardigd decreet werd algemene amnestie verleend aan alle Soedanezen die op of na 25 mei '69 — de datum van Nimeiry's machtsove name — binnen of buiten Soedan handelingen hadden verricht die volgens de veiligheidswetten illegaal waren, mits de betrokkenen

ermee instemden de grondwet te eerbiedigen, voor de beginselen van nationale eenheid te werken en naar Soedan terug te keren.

Op een 13 aug. gepubliceerde lijst van personen voor wie de volledige amnestie gold kwamen o.m. de namen voor van Sadiq el-Mahdi en van Hoessein Sharif el-Hindi, de vroegere minister van financiën die tegelijk met El-Mahdi ter dood was veroordeeld.

Op 17 okt. 1977 werd een amnestie afgekondigd voor 100 Soedanezen, die waren gearresteerd i.v.m. de mislukte putsch in Juba van febr. 1977 (pag. 319/2-'77), en voor 11 Libiërs, die beschuldigd waren van medewerking aan de mislukte staatsgreep van juli 1976 (pag. 315 e.v.-'77).

Nieuwe eerste vice-president

Na het aftreden om gezondheidsredenen van generaal-majoor Mohammed el-Baghir Ahmed als eerste vice-president van Soedan werd majoor Aboul Gasim Mohammed Ibrahim op 5 aug. 1977 tot diens opvolger benoemd. Ibrahim bleef secretaris-generaal van de Soedanese Socialistische Unie.

Reorganisatie kabinet

Op 10 sept. 1977 voerde president Nimeiry een reorganisatie van het kabinet door, waarbij hij zelf de functie van premier overnam van Rashid el Tahir Bakh, die vicepresident bleef, alsmede de portefeuille van economie en financiën.

Vier ministers werden ontslagen: Mansour Khaled (buitenlandse zaken), Saghairun al-Zein (irrigatie en waterkracht), Sharif al-Khatim Mohammed (economie en financiën) en generaal-majoor Mustafa Osman Hassan (bouwnijverheid en openbare werken). Oud-premier Rashid el-Tahir Bakr werd tot minister van buitenlandse zaken benoemd en Yahya Abdel Magid tot minister van bouwnijverheid en openbare werken, terwijl Abdel Rahman Abdallah en Bashir Abbadi van portefeuille wisselden en zo minister van transport resp. industrie werden. Tevens werden vijf staatsministers ontslagen.

Terugkeer El-Mahdi

Op 28 sept. 1977 keerde Sadiq el-Mahdi na een ballingschap van zeven jaar in Soedan terug.

In december vertrok hij opnieuw om in verschillende landen contact op te nemen met Soedanese ballingen.

Bij zijn terugkeer van die missie op 24 febr. 1978 in Khartoem zei hij dat hij erin geslaagd was de politieke tegenstanders van president Nimeiry ertoe over te halen om naar hun land terug te keren.

Medio maart benoemde de president een aantal van die vroegere tegenstanders tot lid van het centrale comité van de Soedanese Socialistische Unie, die de enige legale politieke organisatie bleef. Tot die nieuwe leden behoorden Sadiq el-Mahdi (nu aangeduid als El-Sadiq Abdul Rahman), Abdul Hamed Saleh en Nur el Dayem (voormalige leiders van de vroegere Oemma), Hassan Abdalla al-Turabi (voormalig secretaris-generaal van de Mohammedaanse Broederschap), Abdene Ismail (een linkse politicus) en Ali al-Mirghani (van de vroegere National Unionist Party en lid van de Al Khatmiyya-sekte uit oostelijk Soedan).

Verzoeningsakkoord getekend

In de Soedanese ambassade te Londen werd op 12 april een verzoeningsakkoord getekend tussen Abu al-Gasim Hashim (de voorzitter van de Nationale Vergadering) namens de Soedanese regering, en Hoessein Sharif el-Hindi namens het Nationale Front, waarin alle tegenstanders van Nimeiry, behalve de communisten, waren verzameld.

Krachtens dit akkoord werd besloten „het Nationale Front te ontbinden, gelijk met de terugkeer van al zijn leden, in het bijzonder zijn strijders, de afschaffing van alle opleidingskampen en de overdracht van alle wapens en uitrusting aan de volksstrijdkrachten".

Het akkoord bevestigde de constitutie van 1973 als de grondwet van het land en voorzag in de rehabilitatie van degenen die uit ballingschap terugkeerden. Die „genieten alle rechten en plichten en worden zo in staat gesteld deel te nemen aan de mars van het Soedanese volk naar vrijheid, welvaart en ontwikkeling, waarmee een eind gemaakt wordt aan de tijd van meningsverschillen, conflicten en onenigheid, zodat de oppositie met al haar leden naar het vaderland kan terugkeren".

De regering zegde toe de noodwetten af te schaffen die de fundamentele vrijheden van vergadering en meningsuiting beperkten, waardoor o.a. de Ansar-sekte de vrijheid zou krijgen om haar religie uit te oefenen.

Voorts gaven de ondertekenaars van het akkoord hun „volmondige steun" aan de „oplossing van de zuidelijke kwestie", dw.z. de uitvoering van het vredesakkoord van 1972 (pag. 276-1972).

Parlementsverkiezingen

Op 2 febr. 1978 werden verkiezingen gehouden voor de Nationale Vergadering en voor de Regionale Vergadering van Zuid-Soedan. Tevoren was het aantal zetels in de Nationale Vergadering uitgebreid van 251 tot 304, waarbij 274 afgevaardigden verkozen werden en 30 door de president werden benoemd. Slechts kandidaten tegen wie de eenheidspartij, de Soedanese Socialistische Unie, geen bezwaar had, mochten aan de verkiezingen deelnemen. De namen van de gekozen kandidaten werden gepubliceerd zonder dat daarbij hun partij werd vermeld. Volgens waarnemers waren onder hen 120 à 140 leden van de SSU, ca. 20 van de voormalige Oemma, ca. 30 van de vroegere National Unionist Party, ca. 20 van de Mohammedaanse Broederschap, 40 à 60 onafhankelijken en zeer weinig aanhangers van linkse partijen.

Bij de verkiezingen voor de regionale vergadering van Zuid-Soedan verloren vrijwel alle regionale ministers, die sinds april 1972 in functie waren, hun zetel.

Daarop benoemde president Nimeiry de vroegere commandant van de Anya-Nya-rebellen, generaal Joseph Lagu, tot voorzitter van de hoge uitvoerende raad (de regionale regering) als opvolger van Abel Alier. Onder de nieuwe regionale ministers waren Benjamin Bol en Joseph Adohu (Oduko), die in maart 1976 waren gearresteerd (pag. 314/2-1977), maar in de loop van 1977 waren vrijgelaten.

Wijzigingen kabinet, generale staf en SSU

Op 29 juli ontsloeg pres. Jaafar M. Nimeiry vier ministers t.w. luitenant-generaal Bashir Mohammed Ali (minister van defensie en chef van de generale staf), kolonel Mamoun Awad Abu Zeid (energie en mijnbouw), Abdel Rahman Abdallah (transport) en Hassan Omer Ahmad (procureur-generaal.

President Nimeiry nam zelf de portefeuille van defensie over naast de reeds door hem beheerde portefeuille van economie en financiën en hij benoemde de plv. stafchef, generaal-majoor Abdulmagid Hamid Khalil, tot chef van de generale staf in de rang van luitenant-generaal. Voorts werden voor de

volgende posten in het kabinet andere functionarissen aangewezen:

Transport - Mustafa Osman Hassan ivoorheen bouwnijverheid en openbare werken); verbindingen - Ahmed Abdul Karim Bedri (voorheen staatsminister); energie en mijnbouw - Sharif al-Tuhani"; procureur-generaal - Mahdi al-Fahal*; staatsminister en juridisch adviseur president - Yussef Michael Naguib*; staatsminister en persadviseur president (nieuwe functie) - Mohammed Mahgoub*; staatsminister en adviseur president in gemeentezaken (nieuwe functie) - al-Sheich Beshir al-Sheich*; staatsminister voor landbouw, voedselvoorziening en natuurlijke hulpbronnen (nieuwe functie! - Yasim Hakim*; bouwnijverheid cn openbare werken - Mohammed Abdallah Sid Ahmed*. (* = nieuw)

Voorts werden de gouverneurs van de provincies Khartoem, Nijl, Boven-Nijl en Oost-Equator vervangen.

Tenslotte werd een aantal wijzigingen aangebracht in de leiding van de Soedanese Socialistische Unie (SSU). De leider van de Mohammedaanse Broederschap in Soedan, Hassan al-Turabi, werd secretaris van voorlichting en buitenlandse zaken i.p.v. Mamoun Awad Abu Zeid. die secretaris van bestuurszaken werd. Oud-minister Abdel Rahman Abdallah werd secretaris voor ideologie. Mansour Khaled (minister van buitenlandse zaken tol sept. 1977, zie pag. 734/1) werd van al zijn politieke functies ontheven, waardoor hij zijn plaats verloor in het politieke bureau van het centrale comité van de SSU.

Op 3 aug. werd Sadiq el-Mahdi beedigd als lid van het politieke bureau van de SSU.

Op 17 sept. werd Bona Malwal Madut Ring als minister van cultuur en voorlichting vervangen door Ali Shummu, tot dan toe staatsminister van jeugd en sport. Hij bleef actief lid van het politieke bureau van de SSU. (*NZZ*, The *Times*, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 314/2 e.v.-1977)

TSJAAD

AKKOORD REGERING MET HISSENE HABRE, DIE PREMIER WORDT

In mei begonnen de Frolinat-troepen van Goukouni Oueddei een offensief in de richting van de hoofdstad N'Djamena, dat mede ten doel had daar een volksopstand tegen het bewind van generaal Felix Malloum te ontketenen. Dat doel werd niet bereikt, maar wel werd aanvankelijk terreinwinst geboekt.

Op 19 mei maakte het Frolinat bekend dat het de steden Ati (ca. 420 km ten noordoosten van N'Djamena) en Djadaa had bevrijd, maar dat de gevechten rond Ati met de ,,Franse agressietroepen", gesteund door helikopters en bommenwerpers, nog voortduurden. Frolinat-strijders hadden het garnizoen van Ati in de nacht van 18 op 19 mei aangevallen met zware wapens (mortieren. kanonnen en raketten), aldus een Franse officier. Deze meldde dat de strijd zeer hevig was geweest en dat het Frolinat ca. 100 doden had verloren, voordat versterkingen van het regeringsleger uit Moussoro en Mongo het garnizoen wisten te ontzetten.

Bij die gevechten waren drie Franse militairen, die de regeringstroepen vergezelden, gedood. aldus Le Monde (26-5). Op 24-5 konden Franse en Tsjadische journalisten constateren dat de stad geheel onder controle stond van het regeringsleger.

Inmiddels waren er ca. 1.700 Franse militairen in Tsjaad en op 21 mei bevestigde president Malloum te Parijs dat Franse troepen direct aan de strijd tegen de rebellen deelnamen.

In ern interview met het tweede net van de Franse t.v. op 20 juni stelde Malloum dat afgeluisterde militaire radiocontacten in het Spaans erop duidden dat er niet alleen Cubaanse militairen opereerden in het noorden van Tsjaad, in Borkou-Ennedi-Tibesti, maar ook in het westelijke deel van het centrum en in het oosten van Tsjaad, in de gebieden van Salal en Arada.

De versterking van de uitrusting van de regeringstroepen door Frankrijk was een gevolg van de ,,agressie", waarvan Tsjaad het slachtoffer was.

Tegenover een speciale correspondent van Reuter verklaarde de president op 22 juni dat ,,duizenden Libische militairen, met hun Afrikaanse en niet-Afrikaanse bondgenoten" Tsjaad binnenvielen vanaf Borkou-Ennedi-Tibesti, ,,met bruggehoofden in Kanem, Bata en Oueddei", de drie provincies ten zuiden van de op 27 maart vastgestelde bestandslijn. Volgens Malloum waren ook Libische troepen aanwezig in Faya-Largeau.

Verzoeningsconferentie van Tripoli mislukt

Op 4 juli begon in Tripoli de aanvankelijk voor 7 juni vastgestelde conferentie voor nationale verzoening in Tsjaad (zie pag. 336/1). Onder voorzitterschap van de Soedanese vice-presidrnt Aboul Gasim Ibrahim vergaderden een delegatie van de regering van Tsjaad o.l.v. minister van buitenlandse zaken Wadal Abdelkhader Kamougue, een Frolinat-delegatie onder Goukouni Oueddei, en vertegenwoordigers van Libië en Niger. De conferentie werd op 6 juli beëindigd zonder dat een akkoord was bereikt. Volgens voorzitter Ibrahim hadden de door Libië, Niger en Soedan ingediende voo stellen niet tot overeenstemming geleid, maar volgens minister Kamougue was de conferentie stukgelopen op het probleem van de terugtrekking van de buitenlandse troepen. Het Frolinat eiste, aldus AFP, de terugtrekking van de Franse troepen als prealabele voorwaarde voor onderhandelingen, terwijl de regering over die terugtrekking weigerde te spreken voordat een akkoord over alle politieke en militaire aspecten was gesloten.

Inmiddels was in een communiqué van de opperste militaire raad in N'Djamena op 4 juli de arrestatie gemeld van de staatssecretaris voor landbouw, Allaouh Taher, in het kader van de ontmanteling van een subversief net, waarbij reeds in juni een twintigtal personen was gearresteerd.

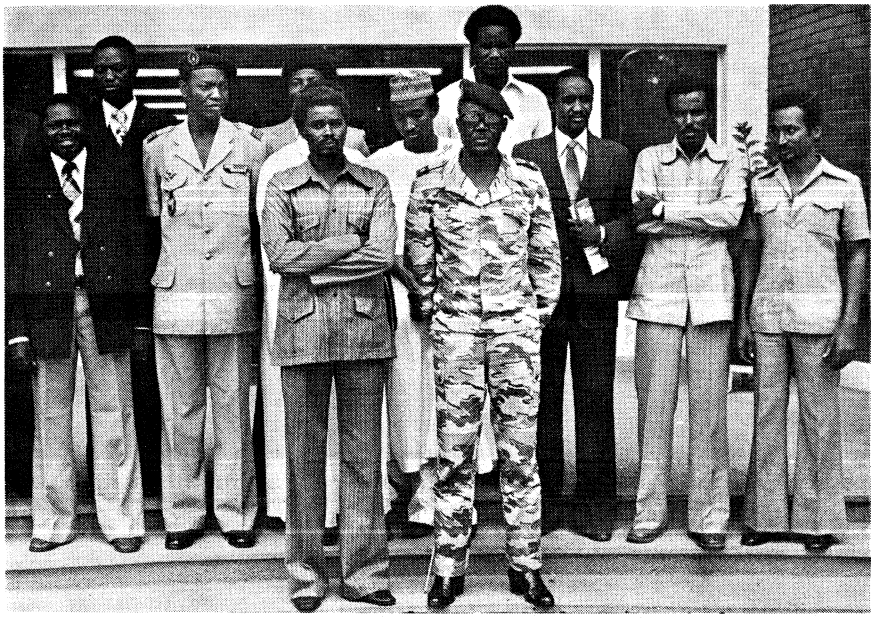
Overleg in *Khartoem* tussen president *Malloum en* Hissene Habre leidt tot akkoord. Hissene Habre premier

Nadat het overleg tusen minister Kamougue en Frolinat-voorzitter Goukouni Oueddei in de Libische hoofdstad op 6 juli was mislukt, begonnen op 4 aug. in de Soedanese hoofdstad Khartoem besprekingen tussen president Malloum en de voormalige rebellenleider Hissene Habre, chef van de ,,commandoraad van de strijdkrachten van het noorden".

Op 22 aug. meldde het Soedanese persbureau dat beide partijen overeenstemming hadden bereikt over de vorming van een regering van nationale eenheid.

Op 25 aug. ondertekenden de opperste militaire raad (CSM), de hoogste instantie in Tsjaad, en de commandoraad van Habre in N'Djamena een ,,fundamenteel handvest" dat ,,het ,,institutionele kader van de republiek Tsjaad zal vormen tot aan de aanvaarding van een grondwet en de installatie van de organen die daaruit voortvloeien". Volgens dit 53 a tikelen tellende handvest zouden de CSM, de voorlopige regering en de commandoraad van de strijdkrachten van het noorden worden ontbonden, terwijl Habre's guerrilla-eenheden in het leger van Tsjaad zouden worden geïntegreerd.

In overeenstemming met het handvest werd Hissene Habre op 29 aug.

Op 1 sept. presenteerde de nieuwe premier, Hissene Habre (links op de voorgrond), de leden van zijn regering van nationale eenheid. Naast hem president Felix Malloum.

tot premier benoemd en met de vorming van een regering van nationale eenheid belast, terwijl generaal Felix Malloum die dag de eed aflegde als president van de republiek.

Over de positie van Hissene Habre, de voormalige leider van de Toubou-rebellen die voor de gijzeling van Françoise Claustre (vor. ber. pag. 332/2-'77) verantwoordelijk was, schreef N R C/H'b l a d (1-9) o.a.:

„... Hoewel de aanhangers van Habre, verenigd in het Frolinat-Ccfan (Front de Liberation Nationale-Conseil d? Commandement des Forces Armées du Nord) de toestand in Oost-Tsjaad controleren en zich ongetwijfeld achter de nieuwe regering zullen scharen, heeft Habre met machtige tegenstanders rekening te houaen.

Het Frolinat-Crfap (Conseil de la revolution des Forces Armées Populaires) van Oueddei Goukoni, ook wel bekend als de Toubou-rebellen, en het daar weer van afgesplitste Frolinat-derde leger van Abu Bakr Mohammed Abd el-Rahman zijn gezworen tegenstanders van Félix Malloum, die zij als knecht van de vroegere koloniale meesters te Parijs beschouwen.

Goukoni controleert een groot deel van Noord- en Centraal-Tsjaad terwijl het op zeer lokale sentimenten gebaseerde derde leger grote delen van West-Tsjaad onveilig maakt.

Nieuwe regering

Op 31 aug. voltooide Hissene Habre de vorming van zijn regering, die uit 20 leden (o.w. 15 ministers) bestond en die slechts drie leden van het vorige kabinet bevatte. De portefeuilles bleken als volgt verdeeld:

Buitenlandse zaken en samenwerking - luitenant-kolonel Kotigua Guerina (oud-minister van binnenlandse zaken); defensie en oud-strijders - kolonel Mamari Djime N'Gakinar (voormalig vice-voorzitter van de CSM en staatsminister); binnenlandse zaken - Mahamat Nouri (voormalig inspecteur-generaal van de „strijdkrachten van het noorden"); financiën, bouwnijverheid en materialen - Elie Roma; economie en planning - Mahamat Saleh Ahmat; verbindingen en transport - Idriss Miskine; hoger onderwijs en onderzoek - Ali Pamdegue; onderwijs - Hamid Angatta; landbouw en bestrijding natuurrampen - Madengar Beremadji (oud-minister van financiën); veeteelt - Abderahim Dahab: openbare werken, mijnbouw en geologie - Helena Tchiouna; openbare ambten en arbeid - Dimanche Beramgoto; gezondheid en sociale zaken - Abderraman Hamdan; justitie - Abderaman Moussa; voorlichting - Korom Hamidi; staats-secretaris buitenlandse zaken en samenwerking - Hissein Koti; staatssecretaris economie en planning, belast met toerisme, nijverheid en natuurlijke hulpbronnen - Mamadou Afono; staatssecretaris onderwijs, jeugd, sport en cultuur - Ousman Gani: secretaris-generaal regering - Abakar Zaid; secretaris-generaal bureau president (met de rang van minister) - Ngarnayal Mbailemdana (voormalig secretaris-generaal regering).

Reeds op 6 sept. bracht president Malloum enkele wijzigingen in de regering aan. Op voorstel van Habre, aldus AFP, benoemde hij Djerkoundade tot minister van openbare ambten en arbeid i.p.v. Dimanche Beramgoto en Hissein Alkhali tot staatssecretaris van buitenlandse zaken i.p.v. Hissein Koti. Het doel van de reorganisatie zou zijn om een zeker „regionaal evenwicht" binnen de regering te verzekeren.

Tegelijk werden belangrijke benoemingen in de leiding van de strijdkrachten bekendgemaakt. Opperbevelhebber van de strijdkrachten werd luitenant-kolonel Adoum Guemouro (voorheen bevelhebber van het leger) als opvolger van brigade-generaal Odingar Milarew. Bevelhebber van de luchtmacht werd majoor Zakaria Wawa Dahab (oud-minister van mijnbouw) en tot bevelhebber van het leger werd benoemd luitenant-kolonel Batinda Rodai en tot commandant van de gendarmerie luitenant-kolonel Wadal Abdelkader Kamougue (oud-minister van buitenlandse zaken en samenwerking). Majoor Roasngar M'Baidoloumal, de vroegere minister van landbouw en veeteelt, werd directeur van de inlichtingendienst als opvolger van Camille Gourvenec.

Reacties Frankrijk en andere Frolinat-vleugels

Op 30 aug. verklaarde de woordvoerder van de Franse president, Pierre Hunt, dat de benoeming van Habre tot premier „een belangrijke etappe vormt in het proces van eenwording van Tsjaad en op de weg naar de vrede". President Giscard d'Estaing stuurde diezelfde dag een gelukstelegram aan president Malloum, terwijl Habre gelukwensen van premier Barre zou hebben ontvangen.

In zijn dagelijkse uitzending via radio-Tripoli noemde het Frolinat van Goukouni Oueddei premier Habre op 3 sept. „een agent van het Franse imperialisme, die van de revolutionaire volksstrijd in Tsjaad een conflict tussen christenen en mohammedanen tracht te maken".

De in Algiers verblijvende oprichter van het Frolinat, Abba Siddick, meende dat het akkoord tussen de regering en Hissene Habre „slechts de macht van Malloum versterkt en geenszins het probleem van Tsjaad oplost"; hij bevestigde „geen enkel vertrouwen in Hissene Habre" te hebben.

Op 12 sept. bevestigde de regering-Habre „haar bereidheid om de dialoog met alle stromingen (van de rebellie) zonder enige uitzondering te hervatten".

(Vor. ber. pag. 333/3 e.v. en 350/1 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" **B.V.,** Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OEGANDA'S INVAL IN TANZANIA

Na ruim twee weken van Oegandese meldingen over binnenvallende Tanzaniaanse troepen bleek op 30 oktober dat president Idi Amin van Oeganda die dag zelf een invasie in Tanzania had laten uitvoeren. Ca. 2.000 à 3.000 Oegandese militairen, gesteund door tanks en artillerie trokken het noordwesten van Tanzania, tussen het Victoria Meer en Rwanda, binnen en legerden zich aan de rivier de Kagera bij Kyaka. ruim 30 km over de grens. De Kagera was in liet verleden door Oeganda enige malen tot zijn ,.natuurlijke grens" verklaard. Op 1 nov. maakte president Amin bekend dat hij het gebied van ca. 1850 km² had geannexeerd: ,,Alle Tanzanianen in het gebied moeten weten dat zij onder direct bestuur van de Veroveraar van het Britse Imperium", d.w.z. Amin, staan.

Een verklaring voor deze invasie, volgens *The* Economist (4-11) is dat het Oegandese leger op het punt stond te muiten en dat generaal Amin het bijeen hoopte te houden door de oproep om Oegandese grond te verdedigen. Inderdaad waren er kort tevoren gevechten uitgebroken in de legerbarakken te Mbarara, waar Amins Simba-regiment is gelegerd. Ook waren er enkele weken eerder gevechten tussen regimenten die in Bombo, bij de hoofdstad Kampala, waren gestationeerd. Maar alle muiterijen werden naar het schijnt met succes door loyale troepen onderdrukt, aldus The Economist.

De *NZZ* (5/6-11) schreef in een commentaar o.a.:

,,Na talrijke door de Oegandese dictator Idi Amin in de loop der jaren gelanceerde valse en tendentieuze berichten is nu dat voorgevallen wat in Kampala tegen beter weten in reeds meerdere malen was beweerd In het grensgebied (.) hebben in de laatste dagen Tanzaniaanse en Oegandese troepen onderling gevechten geleverd De verklaringen van Amin, volgens welke eerst Tanzaniaanse met Cubaanse steun een aanval over de grens zouden hebben uitgevoerd, kan men op grond van de bestaande informatie en ook van de tot dusver door Dar-es-Salaam (Tanzania) gevoerde buitenlandse politiek als volledig uit de lucht gegrepen beschouwen Alle aanwijzingen duiden erop dat de oorlogshandelingen niet met een Tanzaniaanse aanval op Oeganda, maar met een Oegandese op Tanzania zijn begonnen (. .)

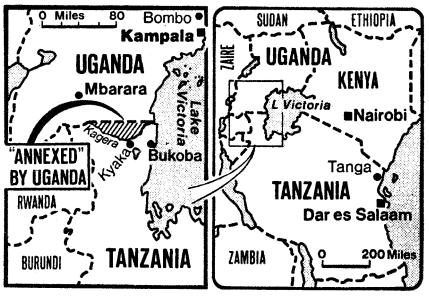
Onder de mogelijke motieven van de dictator in Kampala voor het ontketenen van de grensoorlog wordt in talrijke berichten in de eerste plaats de behoefte aan afleiding van interne moeilijkheden genoemd Er is sprake van muitende troepenonderdelen alsook van een om zich heen grijpende wrevel onder Amins eigen, deels islamitische aanhang in het noorden van het land waar hij tot dusver zijn betrouwbaarste soldaten recruteerde Ook de aan eigen schuld te wijten economische misere, die zich nog zou kunnen verscherpen wegens het onlangs door de VS ingestelde handelsembargo, wordt in dit verband genoemd Dat Amin nu de vlucht naar voren in een oorlogsavontuur schijnt te zoeken daarvoor zijn vooral verklaringen te geven, waaraan de karakterstructuur van ae dictatoi ten grondslag ligt Van een man, die in de zeven jaar van zijn heerschappij minstens 100 000 (volgens sommige berichten tot 250000 toe) landgenoten heeft laten vermoorden, kan nauwelijks een manier van optreden worden verwacht, die zich steeds zo niet naar ethische dan wel naar reele politieke normen richt Met zijn ,,anliexatiebesluit" heeft Idi Amin het in Afrika onaantastbare beginsel van eerbiediging van ae door de koloniale machten getrokken grenzen geschonden en daarmee zijn positie binnen de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) autoinatiscli verzwakt "

Muiterij *en* berichten over *Tanzaniaanse inval*

Op 6 aug. had The *Observer* gemeld dat een compagnie Cubaanse soldaten medio juli vanuit Zuid-Jemen in Kampala was aangekomen op uitnodiging van president Amin om onrust in het Oegandese leger te onderdrukken. Dit bericht werd door de president nog dezelfde dag ontkend.

Op 1 okt. meldde AFP vanuit Nairobi (Kenia) dat de week tevoren in Tororo een poging tot muiterij was onderdrukt.

Op 12 okt. maakte Oeganda bekend dat een Tanzaniaans bataljon de vorige nacht Oeganda was binnengevallen bij Nakivale (ten westen van het Victoria Meer) en daarna 12 mijl op Oegandees gebied was opgerukt. Bij de stad Mbarara zouden gevechten aan de gang zijn. Hoewel het Oegandese bericht van Tanzaniaanse zijde als ,,onzin" van de hand werd gewezen, stelde een Oegandese militaire woordvoerder op 13 okt. dat Tanzaniaanse troepen aanvallen uitvoerden in het district Oost-Ankole. Diezelfde dag werd vanuit Nairobi bericht dat president Amin aan een nieuwe moordaanslag, de elfde sinds hij aan de macht kwam, was ontsnapt, toen hij op 10 okt. een bezoek aan de Makerere Universiteit bracht. Onbekenden zouden hel vuur hebben geopend en twee granaten naar de presidentiële auto hebben geworpen.

(The Economist 4-11)

Op 15 olrt. verklaarde president Amin dat de Tanzaniaanse troepen nu meer dan 15 mijl in Oeganda waren doorgedrongen, maar op 26 okt. zei hij dat alle Tanzanianen waren verdreven.

Op 27 okt. echter deelde de Oegandese regering mee dat Tanzaniaanse troepen, gesteund door Cubanen, opnieuw Oeganda waren binnengevallen en nu de grensstad Mutukula hadden veroverd. Deze mededeling werd dezelfde dag door de Tanzaniaanse minister van buitenlandse zaken, Ben Mpaka, als ,,absolute nonsens" van de hand gewezen. Volgens de Oegandese radio echter rukten de invallers op naar Masaka (40 mijl binnen Oeganda) en Kampala en had Oeganda zijn grenzen met Tanzania en Rwanda gesloten.

Ondanks alle Tanzaniaanse en Cubaanse ontkenningen bleef de Oegandese radio over de ,,invasie" berichten. Zo werd op 29 okt. melding gemaakt van een Oegandese tegenaanval, waarbij het Malire-bataljon door de Tanzaniaanse verdediging heen zou zijn gebroken en enig Tanzaniaans gebied had bezet om de invallers van bevoorrading en versterkingen af te snijden.

Ook maakte radio-Kampala toen bekend dat president Amin de Sowjet-adviseurs bij de Oegandese luchtmacht had verzocht tijdelijk Oeganda te verlaten i.v.m. zijn wens ,,de strijd in het zuidelijke deel van het land op Afrikaanse wijze een halt toe te roepen".

Volgens vele commentaren diende Amins berichtgeving over de invasie als dekmantel voor de onrust in het Oegandese leger. Volgens The *Observer* (29-10) hadden in de vroege morgen van 8 okt. ca. 40 on-

Weekblad 47ste jaargang No. 2460, pag. 30079-30102

derofficieren van presidentiële verblijf in Makindiye (Kampala) omsingeld, toen de president en zijn gezin daar de nacht doorbracht-n. Hoewel verscheidene van zijn lijfwachten bij een vuurgevecht zouden zijn gedood, was Amin per helikopter ontsnapt. Vervolgens zouden de gevechten zich naar het westen van het land hebben uitgebreid, waar eenheden uit Masaka, Mbarara en Mutukula zich bij de muiterij zouden hebben aangesloten. Die was na verscheidene dagen onderdrukt, maar een aantal rebellen zou in buitgemaakte militaire voertuig,-n met hun wapens naar Tanzania zijn uitgeweken.

Volgens The *Observer* bedroeg het aantal slachtoffers, vooral onder burgers, mogelijk wel 300. Verscheidene dorpen in het Masaka-district zouden door Amin getrouwe troepen bij het onderdrukken van de muiterij zijn verwoest. Eén bron stelde het aantal gedode militairen op 170. De meeste van hen zouden om het leven zijn gekomen bij een aanval op de kazerne in Bombo (ca. 80 mijl van Kampala), het hoofdkwartier van de loyale Nubische troepen, dat tijdelijk in handen van de rebellen zou zijn gevallen.

Op 30 okt. meldde de *Daily Nation* vanuit Nairobi dat 150 regeringsgetrouwe militairen door muiters drie weken eerder in Mbarara waren gedood. De muiters zouden aanhangers zijn van generaal Mustafa Adrisi, de vice-president, die in april bij een auto-ongeluk ernstig gewond was geraakt. De onrust in het leger zou in het weekend van 29 okt. tot een treffen in een kazerne te Kampala hebben geleid, waarbij ook twee burgers om het leven zouden zijn gekomen.
Ook op 30 okt. dreigde Oeganda met het bombarderen van de Tanzaniaanse steden Dar-es-Salaam, Dodoma, Tabora en Musoma, als de invallers zich niet onmiddellijk terugtrokken. Geen melding werd echter gemaakt van een bombardement op de Tanzaniaanse grensstad Bukoba, dat volgens The *Times* (31-10) door drie Oegandese toestellen op 27 okt. was uitgevoerd en waarbij drie Tanzanianen zouden zijn gedood.
Over de onrust in het Oegandese leger volgens radio-Dar-es-Salaam, schreef de *FAZ* (11-11) nog: ,,Hij (Amin) heeft tussen 25 en 27 okt. omstreeks 200 soldaten ,,door een commando onder bevel van luitenant-kolonel Juma Ali" laten doden, omdat zij zijn autoriteit in twijfel hadden getrokken.
,,Eveneens in okt. was Amin een memorandum overhandigd met eisen van het verenigde militaire commando Zuid en West", aldus radio-Dar-es-Salaam zonder aanduiding over welk militair commando het ging.
In dit memorandum was Amin een ultimatum gesteld tot 31 okt. om de volgende eisen in te willigen: de scheuring in het leger moest onverwijld worden beëindigd; hoge officieren moesten zich hetzij volledig aan hun militaire plichten wijden dan wel de dienst verlaten, als zij zich aan hun zaken wilden wijden; de Nubiërs in het leger moesten ophouden tweedracht te zaaien; in het leger moest de discipline worden hersteld; de prijzen voor alle eerste levensbehoeften moesten onder controle worden gehouden; een commissie van onderzoek moest vaststellen, wie de bijzondere veiligheidstroepen had gemachtigd om onschuldige burgers te martelen en te doden; allen die gelden van de Opperste Moslemraad en de Centrale Bank hadden verduisterd, moesten worden bestraft, waarbij de vroegere, enige maanden tevoren door Amin ontslagen minister van financiën, brigade-generaal Moses Ali, met name werd genoemd: alle zakenlieden, die geld hadden toegezegd voor de bouw van een nieuwe moskee in Oeganda, maar dat niet hadden geschonken, zouden terecht moeten staan; het ontslag van hoge officieren uit de dienst zonder afdoende reden moest niet meer voorkomen, waarbij generaal Adrisi en de vroegere chef van de generale staf en plaatsvervangend minister van defensie, generaal-majoor Isaac Nkomago, eveneens met name werden vermeld; in de defensieiaad zouden slechts uitmuntende en bekende personen als leden mogen worden opgenomen en niet slechts leden van Amins eigen Akwa-stam en Nubiërs, die heel Oeganda beheersten; tenslotte werd in het memorandum gevraagd, waarom bepaalde religieuze gemeenschappen in Oeganda zonder duidelijke reden zo hard werden vervolgd.

Oegandese invasie

Op 31 okt. maakte Tanzania bekend dat geregelde Oegandese troepen de vorige dag Tanzania ten westen van het Victoria Meer waren binnengevallen. Er zou zwaar worden gevochten. Dezelfde dag deed Kenia een bemiddelingsaanbod. Het riep beide partijen op ,,alle propaganda en provocaties" te staken en hun troeprn van de grens terug te trekken.
Aan het eind van die dag meldde Tanzania dat de Oegandese troepen 30 km in het noordwesten waren opgerukt naar de stad Kyaka.

Op 1 nov. werd van Oegandese zijde meegedeeld dat Oeganda de grens met Tanzania had verlegd naar de rivier de Kagera en 710 vierkante mijl Tanzaniaans gebied had geannexeerd als vergelding voor de recente Tanzaniaanse inval. Nadat de Tanzanianen uit Oeganda, waar zij 400 vierkante mijl zouden hebben bezet, waren verdreven, zouden de Oegandese troepen volgens radio-Oeganda het gebieden benoorden de Kagera in een offensief van 25 minuten hebben bezet, ,,een record in de wereldgeschiedenis".

Op 2 nov. werd bericht dat Oegandese troepen de brug over de Kagera in Kyaka in handen hadden. De Tanzaniaanse president Nyerere riep die dag allen die hadden aangeboden te bemiddelen (o.a. de voorzitter van de OAE, president Nimeiry van Soedan) op Tanzania's positie te begrijpen en hun pogingen te staken. ,,Tanzania blijft geen andere keus over dan terug te slaan." Over Amin zei hij: ,,Nu zullen wij gaan vechten tot deze slang ons huis uit is".
Nyerere deelde mee dat 3 Oegandese vliegtuigen — een op 26 okt. en twee op 27 okt. — waren neergeschoten, nadat bommen op Kyaka waren geworpen. Hij bevestigde dat de Tanzaniaanse luchtafweer in Musoma 3 verdwaalde Tanzaniaanse toestellen had neergehaald. In Tanzaniaanse regeringskringen werd gezegd dat een tegenoffensief werd voorbereid met als uiteindelijke doel niet alleen het verdrijven van de Oegandese troep-n uit Tanzania, maar tevens de vernietiging van Amins keurtroepen.

Op 3 nov. meldde Oeganda dat Oegandese kikvorsmannen die dag de Takabrug over de Kagera hadden opgeblazen. Die pas enkele jaren geleden gebouwde brug is de enige vaste oeververbinding.
Diezelfde dag stelde Amin, oud-kampioen zwaargewicht boksen van Oeganda, het geschil met zijn Tanzaniaanse ambtgenoot Nyerere in de boksring te beslechten. Als handicap wilde hij een arm op zijn rug en gewichten aan zijn benen accepteren, en hij suggereerde Mohammed Ali als scheidsrechter. De Tan-

zaniaanse regering deelde mee dat die dag twee Oegandese vliegtuigen bij een aanval op de Takabrug waren neergeschoten.

Libische *bemiddeling* door Tanzania verworpen

Op 5 nov. bracht de Libische minister van voorlichting. Mohammed al-Zuwai, een boodschap van kolonel Kadhafi over aan president Amin. Daarop maakte radio-Oeganda bekend dat president Amin bereid was bemiddeling van Kadhafi in het geschil met Tanzania te aanvaarden. Ook was hij bereid alle problemen tussen Oeganda en Tanzania met president Nyerere te bespreken ,.op een broederlijke Afrikaanse wijze", mits deze bereid was bemiddeling te aanvaaren. Een verklaring van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance. op 3 nov., waarin deze steun toezegde aan het standpunt van president Nyerere, nl. dat de Oegandese troepen zich onmiddellijk terug moesten trekken, noemde Amin een inmenging van de Amerikaanse regering in Afrikaanse zaken, teneinde in Afrika een tweede Vietnam te scheppen.

Toen arriveerde in Kampala een afgezant van de Soedanese president Nimeiry, terwijl de Tanzaniaanse president Nyerere in Dar-es-Salaam dat weekeind besprekingen voerde met de Cubaanse minister van buitenlandse zaken, Isidoro Malmierca, en de secretaris-generaal van het Gemenebest, Ramphal. Ook op 5 nov. bood president Moi van Kenia opnieuw zijn bemiddeling aan. Hij deed een beroep op Oeganda zijn troepen uit Tanzania terug te trekken, ,,opdat de OAE zich met het huidige Oegandees-Tanzaniaanse probleem kan bezig houden". Op 6 nov. voerde Amin een telefoongesprek met Moi, terwijl hij die dag ook een boodschap van Sowjet-leider Breznjew ontving.

Inmiddels was de Libische minister van voorlichting, Mohammed al-Zuwai, in Dar-es-Salaam gearriveerd. waar hij op 6 nov. meedeelde dat Oeganda zich uit het in Tanzania bezette gebied zou terug trekkrn. Hij stelde dat Libië met beide partijen bevriend was en hij ontkende dat aan Oegandese zijde Libische militairen meevochten. Op 1 nov. nl. hadden Oegandese ballingen in Nairobi gemeld dat in de nacht van 31 okt. op 1 nov. drie Libische transporttoestellen met soldaten aan boord voor steun aan Amin in Kampala waren geland.

The *Observer* (12-11) berichtte dat Libië in de voorafgaande week naar schatting 1.200 man en 80 militaire adviseurs in zes Hercules-130 toestellen had gezonden, die op het vliegveld van Entebbe en op de luchtmachtbasis Gulu in het noorden waren geland. Voor de aankomst in Entebbe waren er verscheidene berichten van ooggetuigen. Maar volgens The *Observer* stond niet vast of de Libiërs naar de Kagera-driehoek waren gestuurd dan wel waren gekomen om Amins positie te helpen consolideren na de verscheidene gevallen van muiterij in l-iet Oegandese leger.

Als resultaat van een bezoek van de plv. secretaris-generaal van de OAE, Peter Onu, aan Amin in Kampala, nodigde deze volgens de FAZ (8-11) de OAE uit een bemiddelingsmissie in te stellen. Maar tegelijk bleef de Tanzaniaanse president Nyerere alle onderhandelingen verwerpen, aldus de FAZ: hij wilde niet alleen een militaire oplossing van het conflict, maar ook de val van Amin. Voor het eerst in zeven jaar dook in de door de regering beheerste Tanzaniaanse pers de naam van de voo malige Oegandese president Obote op, die in Tanzania in ballingschap leeft *(AFP/UPI)*.

Op 7 nov. werd vanuit Nairobi bericht dat Tanzania 8.000 tot 10.000 militairen naar het gebied ten westen van het Victoria Meer had overgebracht voor een offensief tegen de daar verblijvende Oegandese troepen. Diezelfde dag meldde het Soedanese persbureau dat Amin besloten had zijn troepen uit Tanzania terug te trekken op voorwaarde dat Tanzania Oeganda ,,niet aanvalt". Hij ve langde die garantie van president Nimeiry, de voorzitter van de OAE. Amin deed dit aanbod tijdens een bijeenkomst in Kampala de volgende dag in aanwezigheid van diplomaten. Maar Nimeiry moest eerst de toezegging uit Dar-es-Salaam overbrengen dat Tanzania ,,nooit weer zijn land (zou) aanvallen" en de steun aan in Tanzania levende Oegandese ballingen zou staken.

Maar ook op 8 nov. had president Nyerere het Libische bemiddelingsaanbod van de hand gewezen en een beroep gedaan op alle Afrikaanse landen de Oegandese aanval op Tanzania te veroordelen. De volgende dag noemde Nyerere Amins toezegging een leugen. Hij ridiculiseerde tevens bemiddelingsboodschappen van andere Afrikaanse staatshoofden, want hij achtte het zijn plicht ,,deze agressor uit Tanzania te trappen" en verwachtte daarom van Afrikaarise broederlanden de boodschap ,,Trap hem hard als hij niet uit uw land gaat".

Terwijl radio-Oeganda op 9 nov. de terugtrekking van een eenheid mariniers uit het bezette gebied bekendmaakte, werd dit dooi- Tanzania tegengesproken.

De Tanzaniaanse regeringskrant *Daily* News berichtte op 10 nov. dat de Oegandese troepen zich in het bezette gebied schuldig hadden gemaakt aan moord en verkrachting, verwoesting van dorpen en een suikerraffinaderij en diefstal van vee. Sprake was van talrijke slachtoffers onder de Tanzaniaanse burgerbevolking.

Tegenoffensief *Tanzania*

Op 12 nov. maakte de regering van Tanzania bekend dat haar troepen de voorgaande avond een ,,grootscheeps tegenoffensief" waren begonnen tegen de Oegandese troepen die Tanzaniaans gebied bezet hielden. Pogingen werden ondernomen om de rivier de Kagera over te steken en de gevechten duurden voort.

Radio-Oeganda maakte eveneens melding van de strijd. maar verklaarde dat het tegenoffensief was afgeslagen. Een woordvoerder van president Amin zei dat ongeveer 300 Tanzanianen in tien boten hadden geprobeerd de rivier over te steken. ,,Oeganda schoot alles kapot en geen Tanzaniaan kwam aan de overkant." Velen van hen zouden door krokodillen zijn aangevallen, zo meldde de woordvoerder. Bekend werd dat een groot aantal Tanzaniaanse militairen in ziekenhuizen in de stad Bukoba werd opgenomen.

Op 13 nov. 's avonds maakte radio-Lagos (Nigeria) bekend dat president Amin zijn troepen teruggetrokken had van Tanzaniaans gebied na interventie van Nigeria en andere Afrikaanse landen. Hij zou in een boodschap aan zijn Nigeriaanse ambtgenoot Obasanjo hebben meegedeeld, dat hij zijn troepen had teruggetrokken naar de oude grenzen van Tanzania en Oeganda. Voorts zou hij zijn dank hebben betuigd aan Obasanjo en vijf andere, niet met name aangeduide, Afrikaanse staatshoofden.

Of er inderdaad een ontruiming van het bezette gebied plaatsvond was op 14 nov. nog niet duidelijk. Amin was eerder op 13 nov. naar

het front gegaan om de leiding van de Oegandese troepen op zich te nemen, terwijl hij zich tegelijk bereid verklaarde die troepen terug te trekken, als Tanzania zou ophouden zich te mengen in Oegandese zaken met het doel hem als president ten val te brengen.

Vluchtelingen

Mht de vraag of werkeliik gesproken kan worden van een externe bedreiging in de vorm van georganiseerd (gewapend) verzet buiten Oeganda, d.w.z. van Oegandezen, is de positie van de Oegandese vluchtelingen van belang. Een medewerker van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN schreef daarover in *NRC/H'blad* (7-11) na vermelding van de uitwijzing door Amin van alle Aziaten zonder Oegandese nationaliteit in augustus 1972 o.a.:

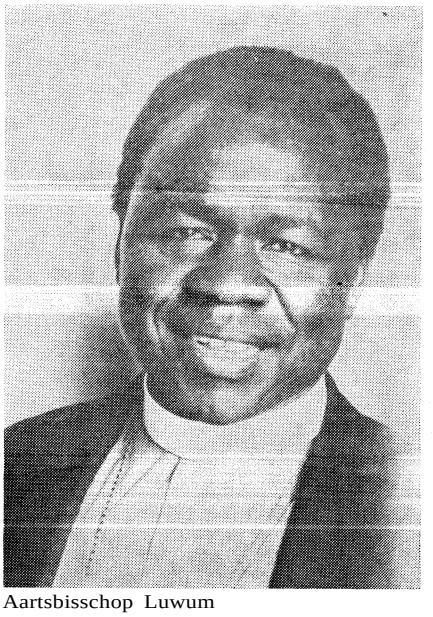
„ Inmiddels werd het geleidelijk aan duidelijk dat Amin een totaal andere maatschappij voor ogen stond Wat voor maatschappij was vers twee, maar zij moest in ieder geval geschoeid zijn op Islamitische leest (Oeganda was in overwegende mate christelijk) en worden geleid door de Kakwa's, de stam waartoe de president behoorde

De vervolging van bepaalde, overwegend christelijke stammen, zoals de Acholi's en Langi's, begon al gauw ongekende vormen aan te nemen, waarbij het inmiddels ingestelde State Research Bureau een sleutelrol vervulde Uit ooggetuigeverslagen die de laatste jaren in de pers verschenen zijn, is wel zo ongeveer bekend geworden hoe dit in zijn werk ging Moordpartijen op afgelegen plaatsen onder de meest bizarre omstandigheden schenen aan de orde van de dag te zijn Tot de vervolgden behoorden zowel belangrijke politici, zoals oud- ministers en parlementariers, topambtenaren, als eenvoudige burgers op het platteland in het noord-oosten en zuid-westen van Oeganda

Met de vervolgingen en de executies kwam een vluohtelingenstroom naar omringende landen op gang De meesten weken uit naar Kenia en Tanzania, landen die evenals Oeganda tot de Oostafrikaanse Gemeenschap behoorden Daar inwoners binnen de gemeenschap als gelijkwaardige burgers werden beschouwd, konden de gevluchte Oegandezen officieel geen aanspraak maken op bescherming en hulp waarop ,,erkende" vluchtelingen rechr hebben krachtens de Geneefse Conventie In feite liepen zij het voortdurende risico terug te worden gestuurd wanneer dat de regering van het gastland zo zinde

De houding van de beide buurlanden veranderde toen eind 1976 de eens zo bloeiende gemeenschap na een langdurig aftakelingsproces definitief in elkaar zakte (zie pag 574/3) Oeganda werd daardoor buitenland en asielaanvragen van inwoners van dat land werden tenminste in behandehng genomen

De raadselachtige dood van aartsbisschop Luwum in febr 1977 in Kampala en de periode van verhevigde vervolgingen daarna (zie volgende aflevering), allemaal breed uitgemeten in de wereldpers, leidden ertoe dat Kenia en Tanzania een ruimhartiger opnamebeleid gingen voeren. Behalve van het verlenen van het vluchtelingenschap werd met behulp van UNHCR op vrij grote schaal hulp georganiseerd. In Tanzania werd bij Kigwa zelfs een complete nederzetting ingericht voor Oegandese vluchtelingen. (...)

Aartsbisschop Luwum

Kwantitatief heeft het Oegandese vluchtelingenprobleem nooit een enorme omvang aangenomen. Het is nooit tot een massale uittocht gekomen. Op een totaal van 3,5 miljoen vluchtelingen en ontheemden in heel Afrika bedraagt het aantal erkende Oegandese vluchtelingen hooguit enkele tienduizenden.

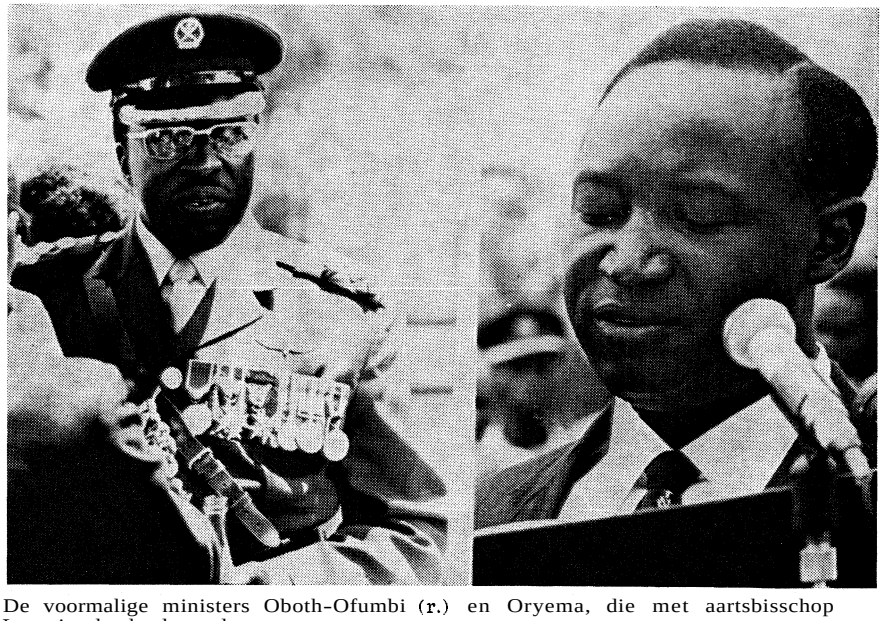
Naast de ,,officiële" vluchtelingen zullen er ongetwijfeld nog vele duizenden zijn die gastvrijheid hebben gevonden bij familie of kennissen vlak over de grens en die nooit asiel hebben aangevraagd. Behalve Kenia en Tanzania hebben ook Zambia en Soedan vluchtelingen uit Oeganda opgenomen, zij t in kleinere aantallen. Een lei groep merendeels intellectuelen was er al eerder in geslaagd te ontkomen naar Europa en de Verenigde Staten. (...)

De Oegandese vluchtelingen moeten voor het merendeel worden gerekend tot de redelijk welgestelde en meer ontwikkelde inwoners van het land. Vooral bij de eerste stroom vluchtelingen ging dat op.

De eertijds om zijn hoge onderwijspeil in heel Afrika beroemde Makerere Universiteit bij Kampala zal op deze manier zijn bekwaamste professoren en wetenschappelijke medewerkers zien verdwijnen. Andere onderwijsinstellingen en adviesinstanties van de regering moesten zelfs geheel worden gesloten, waarbij natuurlijk wel moet worden bedacht dat men in Oeganda op verschillende manieren kan ,,verdwijnen".

In ieder geval lijkt de gemiddelde Oegandese vluchteling niet helemaal representatief te zijn voor het deel van de bevolking dat het meest te lijden heeft onder de terreur. Men kan veilig aannemen dat een noogleraar, of noge ambtenaar gemakkelijker kans ziet om te vluchten (door contacten in het buitenland, betere vervoersmogelijkheden enz.) dan de plattelandsbevolking in afgelegen streken die bovendien qua traditie sterker gebonden is aan haar omgeving (...) Mochten er onder de vluchtelingen zijn die een wat minder afwachtende houding ten opzichte van een eventuele terugkeer prefereren dan morden zij daarin ernstig ontmoedigd door de regering van het gastland. Alle Afrikaanse landen die Oegandese vluchtelingen hebben opgenomen behoren tot de ondertekenaars van de speciale Vluchtelingenconventie van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) van 1969. Volgens dit verdrag dienen de regeringen erop toe te zien dat vluchtelingen binnen hun grenzen geen vijandige daden tegen hun land van herkomst ondernemen.

De omringende landen hebben er de afgelopen jaren zorgvuldig voor gewaakt om ook maar de schijn te wekken dat men betrokken zou zijn bij iets wat op een complot tegen Amin zou lijken. Alle wilde verhalen van de Oegandese leiders ten spijt...."

De voormalige ministers Oboth-Ofumbi (r.) en Oryema, die met aartsbisschop Luwuin de dood vonden.

BELGIË

BREUK IN DE SOCIALISTISCHE PARTIJ

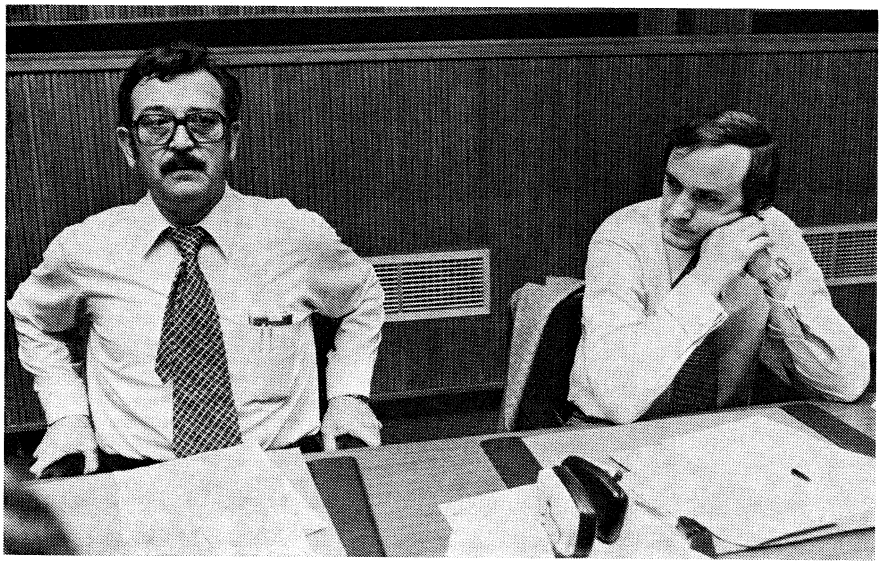
De Belgische Socialistische Partij is uiteengevallen in een Franstalige en een Vlaamse partij, die voortaan zelfstandig optreden met ieder een eigen bestuur, programma en beleid, en een eigen fractie in Kamer en Senaat.

De eerste symptomen van de scheuring waren reeds merkbaar in 1968, toen een aantal Vlaamse leden van de (tweetalige, maar overwegend Frans sprekende) Brusselse federatie van de BSP, op initiatief van de parlementsleden H. Fayat en Fr. Gelders, een aparte federatie oprichtten, de z.g. Rode Leeuwen, die wel in de BSP bleef, maar afstand nam van de Franstalige partijgenoten. Toen voorzitter Leo Collard, een Waal, in 1970 niet meer om de vernieuwing van zijn nationaal mandaat verzocht, vroegen de Vlaamse socialisten dat zijn opvolger uit hun rangen zou worden verkozen. Daartegen rees Waals verzet, en in januari 1971 trof het partijcongres een vergelijk: Collard werd vervangen door twee gelijkwaardige ,,mede-voorzitters", de Waal E. Leburton en de Vlaming J. van Eynde (zie pag. 88/1-1971). In januari 1973 werd Leburton, die premier was geworden, opgevolgd door de Waal André Cools.

Op het congres van 28 april 1973 werd het, pragmatisch ingestelde, dubbele voorzitterschap statutair geregulariseerd. Bevestigd werd dat de twee voorzitters collegiaal bevoegd waren voor de hele partij. Na de val van het kabinet-Leburton in jan. 1974 drongen de Vlaamse socialisten aan op een coalitie met de christen - democraten, maar Cools deed de partij in de oppositie gaan. De zwaar ontstemde Vlaamse socialisten richtten op 1 oktober 1974 het Overlegcomité van de Vlaamse BSP-federaties op, in navolging van het reeds sedert enkele jaren bestaande Waalse overlegcomité. Op 1 maart 1975 verkoos het congres Willy Clacs tot opvolger van J. van Eynde: Cools werd in zijn ambt bevestigd.

Op het congres van 11 oktober 1975 werd medegedeeld dat de Vlaamse, Waalse en Brusselse socialisten afzonderlijke congressen voorbereidden. Zij hadden plaats op 19 juni 1976: voor de Brusselaars in de hoofdstad, voor Walen in La Louvière, voor de Vlamingen te Gent waar een ,,socialistische boodschap aan het Vlaamse volk" werd aangenomen. Op het tweede Waals regionaal congres, op 12 sept. te Seraing, werd een beleidsprogramma goedgekeurd dat afgestemd stond op de sociaal-economische, demografische en politieke toestand van Wallonië.

Op 27 juni 1977 verkoos de algemene raad van de BSP de 35-jarige Karel van Miert tot mede-voorzitter, ter vervanging van de tot minister benoemde W. Claes. Bij zijn ambtsaanvaarding verklaarde Van Miert dat hij ,,het democratische socialisme in zijn gewest Vlaamser van uitzicht wilde maken".

De twee socialistische mede-voorzitters André Cools (l.) en Karel van Miert tijdens een van de laatste vergaderingen van het unitaire partijbureau.

Op 17 december besliste het nationale BSP-congres te Oostende de reeds ,,de facto" bestaande Vlaamse en Waalse overlegcomites statutair te erkennen; ze werden bevoegd verklaard voor de zaken die in het Egmont-gemeenschapsakkoord waren toegewezen aan de toekomstige regionale instellingen.

Op 11 juni 1978 congresseerde de Vlaamse vleugel van de RSP te Mechelen en besliste er .,hei democratische, socialistische profiel in Vlaanderen scherp te stellen".

De snel toenemende spanning, veroorzaakt door de betwisting rond het Egmont-wetsontwerp op de staatshervorming, leidde de daarop volgende maanden tot een open conflictsituatie in de partij. Van Miert vormde met zijn collega's W. Martens (CVP) en H. Schiltz (VU) het front van de Vlaamse partijvoorzitters, terwijl Cools een alliantie sloot met de Franstalige partijvoorzitters Ch. F. Nothomb (PSC) en Antoinette Spaak (FDF). De spanning kwam tot ontlading tijdens de dagen die de val van het kabinet-Tindemans onmiddellijk vooraf gingen.

Terwijl Van Miert gematigd reageerde op het CVP-verzoek om nogmaals te praten over de artikelen van het Egmont-ontwerp, die St ijdig met de grondwet leken te zijn, en veeleer een toegeeflijke houding aannam, weigerde Cools het gesprek. Dat hij daarbij de noodzaak van een nauw bondgenootschap tussen de Waalse socialisten en het Brusselse FDF zwaar beklemtoonde, werd hem erg kwalijk genomen door de Vlaamse socialisten.

Op 7 oktober publiceerde Cools in de socialistische partijkrant *Le Peuple* onder de titel „Cela suffit!" een artikel waarin hij de Vlaamse christen-democraten zeer scherp aanviel om hun houding i.z. de staatshervorming.

Op 9 okt. vroeg hij de Vlaamse socialisten op een bijeenkomst van het nationale partijbureau een zelfde harde standpunt in te nemen. Toen Van Miert dat weigerde, kwam het tot een heftige ruzie. 's Avonds verklaarde Van Miert voor de pers dat het bureau beslist had ,,binnen de BSP een werkgroep op te richten die de wijzigingen in de partijstructuren en de partijstatuten moet onderzoeken in het perspectief van een geregionaliseerd en gecommunautariseerd België".

Op 10 okt. schreef de socialistische krant *Vooruit* dat de Vlaamse leden van het partijbureau ,,het gedonder

van de Waalse leider Cools" niet hadden genomen. Ook verweet de krant Cools dat hij het FDF onder de arm nam en dat zijn kritiek op de CVP een anti-Vlaamse wending aannam. Dezelfde dag verdedigden Cools en Van Miert voor de BSP-kamerfractie standpunten m.b.t. het Egmont-ontwerp die lijnrecht tegenover elkaar stonden. Na de fractievergadering liet het bestuur van de Waalse partijvleugel weten, dat het eenparig achter het standpunt stond, dat Cools op 9 okt. op het partijbureau had ingenomen.

De val van het kabinet-Tindemans op 11 okt. verhaastte de ontwikkeling van de gebeurtenissen.

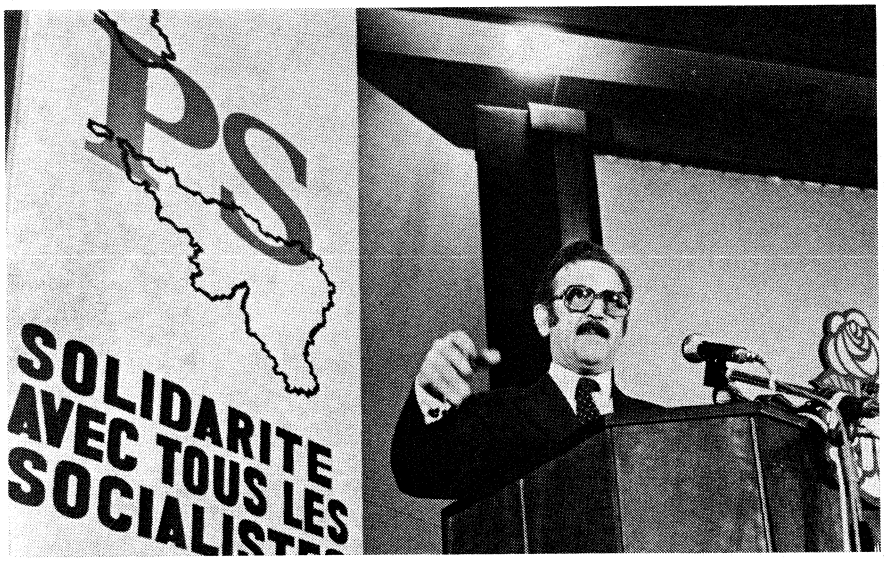
Cools, die in zijn commentaar op de crisis de klemtoon legde op ,,de woordbreuk van de CVP en het solidaire optreden van Wallonië en Brussel tegen het Vlaamse imperialisme", konäigde op 13 okt. aan dat hij een autonome partij van Franstalige socialisten ging oprichten, die het adjectief ,,belge" zou laten vallen om nog enkel Parti Socialiste te heten. De Nederlands sprekende socialisten, verenigd in de federatie van de Rode Leeuwen, reageerden aanstonds positief en zeiden dat ze zich ,,bevrijd" voelden; hun woordvoerder was staatssecretaris R. de Wulf.

Van zijn kant kondigde Van Miert aan dat ook de Vlaamse socialisten zich autonoom zouden organiseren. In een interview met De *Standaard* (24-10) zei Van Miert: De breuk is er nu. Hij wees erop dat de Vlaamse socialisten hun inspiratie zochten in de Scandinavische landen, en niet in het zuiden. Wel sloot hij de mogelijke oprichting van een overkoepelend overlegorgaan tussen de Vlaamse en de Franstalige socialistische partijen niet uit.

Op 26 okt. besprak de Brusselse federatie van de BSP de toestand. Minister Simonet zei de splitsing te betreuren, maar te aanvaarden. De Brusselse socialisten sluiten zich aan bij de Parti Socialiste, zei hij, maar zij willen er een aparte plaats in bekleden en zij blijven de Vlaamse socialisten van Brussel verwelkomen, die zich niet wensen aan te sluiten bij de partij van Van Miert. Op die verklaring reageerden van Miert en De Wulf nogal bits; zij verklaarden dat alle Nederlands sprekende socialisten in de Vlaamse partij thuishoorden.

Op 28 okt. hielden de Franstalige socialisten van Brussel en Wallonië een bewogen voorlichtingscongres in de hoofdstad. Cools bevestigde er de oprichting van de PS en viel scherp uit tegen Van Miert. Hij kreeg steun van vice-premier Hurez, maar werd scherp afgekeurd door Kamervoorzitter Leburton. Cools beschuldigde Van Miert ervan de scheuring te hebben uitgelokt en zei dat ,, de Franstalige socialisten voortaan de harde kern zullen vormen van het verzet tegen de Vlaamse hegemonie".

Op 30 okt. besprak het bureau van de Vlaamse socialisten de toestand. Van Miert verklaarde dat zij steeds correct hadden gehandeld en dat het probleem van de splitsing reeds gesteld was, vóór hijzelf verkozen werd tot mede-voorzitter. Zowel van Vlaamse als van Franstalige zijde werd nader vernomen, dat de reorganisatie van de socialistische partij de volgende dagen besproken zou worden tijdens gemeenschappelijke ontmoetingen, en statutair geregeld zou worden op partijcongressen, wellicht in de loop van november.

André Cools op het z.g. voorlichtingscongres van 28 oktober, waar hij de oprichting van de Parti Socialiste toelicht.

NEDERLAND

VERRIJKT URANIUM *VOOR* BRAZILIË: *LETTER OF* INTENT *NAAR TWEEDE KAMER*

De minister van economische zaken, drs. G. M. V. van Aardenne, heeft op 1 aug. aan de Tweede Kamer een kopie gezonden van de z.g. letter of intent betreffende de export van verrijkt uranium naar de Bondsrepubliek Duitsland met als eindbestemming Brazilië. Deze letter of intent heeft de minister op 5 juli aan Urenco Nederland doen toekomen.

In een begeleidende brief aan de Tweede Kamer wijst de minister in het bijzonder op de laatste alinea van de letter of intent, die de verklaring weergeeft die de minister-president terzake in de kamer heeft afgelegd:

,,Ten slotte vestig ik Uw aandacht op de door de Minister-President in de Tweede Kamer op 29 juni jl. in het licht van de door hem genoemde interpretatieve verklaring, alsmede van de politieke wil, uitgesproken door de partners op dit punt (verwezen wordt naar de betrokken Handelingen van de Tweede Kamer), afgelegde verklaring krachtens welke de hierbij in het vooruitzicht gestelde verlening van exportvergunningen onder het beslag staat van het voorbehoud dat ten tijde van de levering zodanige vorderingen ter zake zijn gemaakt, dat voldoende zekerheid zal bestaan dat vóór het tijdstip waarop in Brazilië de opwerking van door Urenco geleverd verrijkt uranium aanvangt, overeenstemming zal zijn bereikt over een deugdelijk plutoniumopslagregime als bedoeld in de bijlage van de brief van 16 januari jl. van de Ministers van Economische Zaken en van Buitenlandse Zaken aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en dat dit regime zal worden gevoegd bij de waarborgen-overeenkomst van 26 februari 1976."

Voorts merkt de minister in de brief op:

,,Zoals ook in de vergadering van de gemengde commissie op 14 juli jl. werd vastgesteld is thans aan de bestaande onzekerheid t.a.v. de Nederlandse positie een einde gekomen en kan UCN, nu in de ontwerp-begroting van mijn departement een post is voorzien, waarbij

aan UCN een staatsgarantie zal worden verleend voor het door UCN daartoe aan te trekken vreemd kapitaal, op 50/50 basis met Uranit overgaan tot uitbreiding van de verrijkingscapaciteit in Almelo tot 600 ton."

De ambassadeurs van de partners van Nederland in Urenco, Engeland en de Bondrepubliek Duitsland, waren reeds op 10 juli van het besluit van het Nederlandse kabinet op de hoogte gesteld.

Notawisseling Urencopartners en Brazilië

Op 1 sept. vond in Brasilia, de hoofdstad van Brazilië een notawisseling plaats tussen de Urencopartners Nederland, Engeland en West-Duitsland enerzijds en Brazilië anderzijds.

In de in Brasilia uitgewisselde nota's worden de veiligheidsgaranties bevestigd, die over de levering vanaf **1981** van in totaal 2000 ton verrijkt uranium door Urenco aan Brazilië zijn afgesproken. Deze garanties behelzen ten eerste de afspraak van juli **1976.** Daarin worden de veiligheidsmaatregelen, afgesproken tussen Duitsland, Brazilië en het Internationaal atoombureau IAEA voor Duitse nucleaire leveranties aan Brazilië, ook van toepassing verklaard op de levering door Urenco aan Brazilië.

Bovendien zijn in de nota opgenomen de drie punten, die op **13** januari jl. als extra veiligheidsvoorwaarden tussen de vier betrokken landen zijn overeengekomen. Het belangrijkste punt daarvan luidt dat het Braziliaanse plutonium, dat na opwerking van het door Urenco geleverde verrijkte uranium zal vrijkomen, onder een ,,ad-hoc-regimc" van het atoombureau zal worden opgeslagen als er tegen die tijd nog geen algemeen geldende regeling voor een plutoniurnopslag op tafel ligt.

Bij de notawisseling hebben de ambassadeurs ook de zg. ,,interpretatieve verklaring" voorgelezen en deze in de vorm van een ,,speaking note" te zamen met de nota's aan de Braziliaanse minister Silveira overhandigd. In die interpretatieve verklaring worden de gemaakte afspraken zodanig uitgelegd, dat Brazilië zich verbindt van opwerking af te zien als niet twee jaar voor de datum van opwerking uitzicht op een deugdelijke regeling voor een plutoniumopslag bestaat. Door verzet van Brazilië is het niet mogelijk gebleken ook de extra voorwaarden, die Nederland in juni jl. aan de leverantie heeft verbonden, in deze stukken op te nemen.

Wel is de Braziliaanse regering via diplomatieke kanalen over dit voorbehoud ingelicht. Via dezelfde wegen heeft zij de drie Urenco-partners laten weten dat zij hiertegen geen bezwaar maakt. Toevoeging ervan in de op 1 sept. uitgewisselde schriftelijke stukken ging de Brazilianen evenwel te ver. De voorwaarde is een uitsluitend Nederlandse aangelegenheid, die het de regering mogelijk maakt een exportvergunning voor het verrijkt uranium op het laatste nippertje eventueel nog te weigeren. Deze maatregel heeft volgens Buitenlandse Zaken zijn juridische geldigheid volledig behouden.

Met de notawisseling is de omstreden Urenco-order nu geheel afgerond. De Nederlandse regering zal volgens de woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken haar uiterste best doen een internationaal overleg over een plutoniumregeling zoveel mogelijk te bespoedigen.

Dit overleg vindt plaats zowel in de INFCE-conferentie, waarin 40 producerende en afnemende landen een evaluatie van de nucleaire stand van zaken uitwerken. alsook met deskundigen van het Weense Atoombureau. Volgens de woordvoeraer zijn de eerste tekenen voor een opslagregime .,gunstig".

De financiering van de Braziliaanse order blijft althans de eerstkomende vijf jaar in Engelse handen. Dit was oorspronkelijk een noodoplossing toen begin van dit jaar bleek dat de exportkredietgaranties in Nederland maar steeds niet afkwamen. Nadat in juni liet groene licht voor de leverantie was gegeven. bleek het niet mogelijk deze regeling nog terug te draaien. Wel bestaat het plan op vrij korte termijn de financieringskwestie opnieuw met de partners en Brazilië te bespreken om te kijken of Nederland dit alsnog gedeeltelijk zal kunnen overnemen.

Debat Tweede Kamer

Op 13, 20 en 21 sept. stond de Urenco-kwestie en i.h.b. de levering van verrijkt uranium aan Brazilië opnieuw op de agenda van de Tweede Kamer. Op 13 sept. bleek de kwestie wederom een confrontatie op te leveren tussen PvdA en CDA, maar legde zij ook een zekere tegenstelling bloot tussen de CDA-fractie en het kabinet.

De woordvoerders van de oppositie, Ter Beek (PvdA), Brinkhorst (D'66) en Jansen (PPR) herhaalden hun stelling dat het Nederlandse voorbehoud een volstrekt loos gebaar is en juridisch geen steek houdt, umdat het niet is opgenomen in de diplomatieke notawisseling tussen de Urencopartnerlanden en Brazilië die een volkenrechtelijke verbintenis heeft vastgelegd.

Van Houwelingen (CDA) verdedigde echter zijn standpunt dat het voorbehoud wel degelijk volledig bindend zou zijn en dat Nederland. zonder met schadeclaims te worden bestookt, medewerking aan de leveranties zou kunnen weigeren. Het feit dat Brazilië en de twee partnerlanden in Urenco geen bezwaar hebben aangetekend tegen het voorbehoud, betekent dat het een wezenlijk onderdeel vormt van de volkenrechtelijke overeenkomst, aldus de CDA'er die in dit debat door verscheidene interventies van zijn fractievoorzitter, mr. Aantjes, werd gesteund.

Mr. Portheine (VVD) toonde zich voorzichtig optimistisch over de voortgang in het internationaal overleg over het tegengaan van de verspreiding van de kernwapens en benadrukte dat ook Brazilië zich positief heeft uitgesproken over het streven naar een plutoniumopslagregeling. Volgens de VVD'ers zijn er nog nergens zo vergaande bepalingen over veiligheidsvoorwaarden bij de levering van kernmateriaal overeengekomen als in de notawisseling tussen de Urencopartners en Brazilië.

De minister van economische zaken, drs. Van Aardenne, wees erop dat in de zogenaamde ,,letter of intent" die hij aan Urenco Nederland heeft gestuurd en waarmee is aangekondigd dat, mits aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan, te zijner tijd een exportvergunning zal worden afgegeven, ook sprake is van een politieke wil van de vier betrokken landenwom tijdig een deugdelijke opslagregeling in Brazilië gereed te hebben.

Zou die politieke wil wil t.z.t. niet meer aan ezig zijn, dan kan volgens de minister inderdaad sprake zijn van veranderde omstandigheden die reden kunnen zijn om de vergunning te weigeren. Tegen zo'n weigering is echter beroep mogelijk bij het college van beroep voor het bedrijfsleven.

De regering is overigens van plan in het vervolg de Tweede Kamer tijdig te informeren als er opnieuw plannen worden gemaakt om aan een land dat niet het verdrag tegen verspreiding van kernwapens heeft ondertekend. verrijkt uranium te leveren, aldus minister Van Aardenne.

Minister Van de Klaauw (buitenlandse zaken) verzette zich sterk tegen de opvatting van de oppositiefracties, dat Nederland slechts een loos voorbehoud zou hebben aangetekend. Hij liet echter duidelijk uitkomen dat de regering zich moet beroepen op de ,,clausula rebus sic stantibus",, wil zij het voorbehoud geldend maken.

De christen-democratische fractie had nu juist in haar verdediging steeds benadrukt dat deze algemene volkenrechtelijke clausule, waarop nog nooit met succes bij een internationale rechter beroep is gedaan, los staat van het Nederlandse voorbehoud.

Toepassing van de clausule zou alleen geprobeerd kunnen worden wanneer er sprake is van een fundamentele wijziging van de omstandigheden, en dat is volgens de oppositiewoordvoerders nu juist zo moeilijk aan te tonen en dit maakt het Nederlandse voorbehoud volgens hen krachteloos.

Later in het debat zei drs. Van der Klaauw dat hij zich onzorgvuldig had uitgedrukt, door onvoldoende juridische kennis. Volgens de minister heeft Nederland nog alle gezag om een exportvergunning te weigeren, als niet aan de gestelde voorwaarden is voldaan.

Hij sprak ook van ,,een verbintenis uit goede trouw" met Brazilië, terwijl Van Houwelingen (CDA) juist een zeker wantrouwen jegens Brazilië noodzakelijk achtte voor naleving van de afspraken.

Minister Van der Klaauw herroept *zijn* woorden

In de voortzetting van het TK-debat op 20 september 1978 herriep minister Van der Klaauw zijn woorden van **13** september. Hij legde nu een nieuwe verklaring af over het Nederlandse voorbehoud bij de leveranties van kernbrandstof aan Brazilië.

Op het belangrijkste punt was de verklaring precies omgekeerd aan wat de minister een week eerder nog in de Kamer zei. Toen de oppositie hem daarop aanviel, beriep hij zich opnieuw op een tekort aan juridische kennis. Om aan de verwarring een einde te maken bedienде Van der Klaauw zich van het machtswoord dat voor de paus van

Rome gebruikelijk is bij het beslechten van geschillen in kwesties van de kerkleer. Mijn laatste woord is, men zou haast kunnen zeggen ex cathedra, aldus Van der Klaauw. Volgens de minister staat het voorbehoud dat eind juni door premier Van Agt werd geformuleerd, nu geheel los van de algemeen geldende volkenrechtelijke „clausula rebus sic stantibus", die toen ook door de premier ten tonele werd gevoerd.

In strijd met zijn opmerkingen van een week tevoren zei Van der Klaauw nu dat het voorbehoud los van de clausula tot gelding kan worden gebracht. De clausula geldt voor onvoorzienbare omstandigheden: het voorbehoud voor de voorzienbare tegenvaller dat Brazilië zich eventueel niet aan de afspraken zou houden, aldus de minister.

Het in nauw overleg met het CDA tot stand gekomen voorbehoud betekent, dat Nederland zou kunnen weigeren een exportvergunning voor de verscheping van de kernbrandstof door Urenco af te geven, als er in 1981 niet voldoende uitzicht bestaat op een deugdelijke overeenkomst met Brazilië voor de totstandkoming van een plutoniumopslagregime.

De minister legde de nadruk op de geldigheid van dit voorbehoud, en was het volledig met CDA-woordvoerder Van Houwelingen eens dat het ook volkenrechtelijk gezien betekenis heeft, al is het niet opgenomen in de officiële notawisseling tussen de Urenco-partnerlanden en Brazilië, die de uranium verrijkingsovereenkomst bezegelde.

De woordvoerders van de oppositie, onder wie Ter Beek (PvdA) en Brinkhorst (D '66), bestreden dit standpunt krachtig. Volgens Ter Beek heeft zo'n voorbehoud alleen betekenis als het schriftelijk door de wederpartij is bevestigd in een notawisseling.

Brinkhorst noemde het zeer de vraag of een mondeling aan de Brazilianen overgebracht voorbehoud geldig gemaakt kan worden, en beriep zich hierbij op het in Wenen tot stand gekomen internationaal verdragenrecht.

De minister echter was van mening dat de procedure die hij gevolgd heeft, een ,,normale diplomatieke handeling" is ,,die bevestiging voor de wederpartij geeft en een volkenrechtelijke band schept".

Direct na het Kamerdebat van eind juni had Van der Klaauw de ambassadeurs van de Urenco-partnerlanden en van Brazilië in gesprekken in kennis gesteld van het Nederlandse voorbehoud en de schriftelijke tekst daarbij overhandigd. Op 8 juli heeft de Braziliaanse ambassadeur hem doen weten dat zijn regering geen moeite had met dit Nederlandse voorbehoud.

Opnieuw zegde de minister toe dat de Tweede Kamer te zijner tijd, vóór de regering een beslissing neemt over een exportvergunning, op de hoogte gesteld zal worden en een debat kan houden. De regering heeft geen behoefte aan de ingediende moties die dat nog eens willen vastleggen, maar omdat de motie van CDA-woordvoerder Van Houwelingen precies de opvatting van de regering hierover verwoordt, maakte de minister daar geen bezwaar tegen Wel ontraadde hij de moties van de oppositie

Brinkhorst vroeg in zijn motie om een zelfstandige toetsing door de Kamer CDA-leider Aantjes legde dit zo uit, dat de regering zich dan bij de mening van de Kamer zou moeten neerleggen, wat verder gaat dan de CDA-motie.

Van Houwelingen herhaalde zijn eerder geuite dreigement dat de Kamer de leveranties zou kunnen tegenhouden door het kabinet naar huis te sturen

Van der Klaauw maakte nog melding van voortgang in de besprekingen over i e totstandkoming van een internationale regeling voor een opslagregime voor het gevaarlijke kernafval plutonium

Stemmingen over moties

Op 21 sept. heeft de Tweede Kamer gestemd over de gedurende het debat ingediende moties.

Zoals was te verwachten, heeft de motie van de CDA'er Van Houwelingen brede steun gekregen. In die motie wordt vastgesteld dat de Kamer gelegenheid zal krijgen met de regering van gedachten te wisselen over een eventueel plan om daadwerkelijk een exportvergunning te verlenen, voordat er een definitief besluit valt.

PvdA, D'66 en Boerenpartij stemden tegen de motie. Ter Beek (Pv dA) zei geen behoefte te hebben aan politieke spelletjes. Volgens hem wordt in de motie de schijn gewekt dat de Kamer in 1981 nog echt iets te beslissen zou hebben. Het Nederlandse voorbehoud, dat slechts in de z.g. ,,letter of intent" staat, wordt daarmee onnodig opgepoetst.

Ter Beeks eigen motie, waarin wordt gezegd dat de regering ten onrechte de afgifte van een exportvergunning in het vooruitzicht heeft gesteld, werd alleen gesteund door PvdA, D'66, PPR en PSP en haalde het dus niet.

Hetzelfde lot onderging een motie van de D'66'er Brinkhorst, waarin stond dat de Kamer zich over het vervuld zijn van het Nederlandse voorbehoud zou moeten kunnen uitspreken alvorrns de exportvergunning wordt verleend. Voor deze motie stemden alleen PvdA, D'66, CPN, PSP en DS'70. *(ANP, NRC/H'blad,* Handelingen, Ministerie van economische zaken)

(Vor. ber. pag. 441/3 e.v.)

DEBAT TWEEDE KAMER OVER NEUTRONENBOM

Tijdens een vergadering van de Nucleaire planning groep van de NAVO in Brussel op 18 okt. heeft de Amerikaanse minister van defensie Harold Brown de Europese bondgenoten ervan op de hoogte gesteld, dat de Amerikaanse president, Carter, opdracht gegeven had tot de produktie van een nieuwe generatie koppen voor tactische kernwapens, die eventueel ook een neutronenlading kunnen krijgen.

Van Amerikaanse zijde is erop gewezen dat hiermee nog niet een beslissing over de produktie van de neutronenbom — de ,,enhanced radiation warhead" — is gevallen Volgens minister Brown gaat het op een modernisering op de korte termijn van het nucleaire arsenaal zoals ook in het korte-termiinprogramma van het Noordatlantische bondgenootschap is voorzien De nieuwe generatie kernkoppen is in eerste instantie bedoeld voor de acht-inch-houwitser, en de Lance-raket

De Amerikaanse minister kon echter nog niet zeggen, wanneer president Carter een definitieve beslissing over de produktie van de neutronenboni zal nemen

De Verenigde Staten wachten nog altijd op een reactie van de Sowjet-Unie op een in april dit jaar geaaan Amerikaans voorstel om over de neutronenbom te onderhandelen. Een besluit over het in produktie nemen van het neutronenwapen liet Carter toen afhangen van de houding van de Sowjet-Unie bij deze onderhandelingen. (pag 371/3 e v.)

De kwestie van de eventuele produktie en ingebruikneming van de neutronenbom had in de Nederlandse politiek eerder tot problemen aanleiding gegeven en o.m. geleid tot een aftreden van minister Kruisinga van defensie (pag. 164/3 e.v. en pag. 183/1 e.v.).

Op verzoek van mevr. Ria Beckers (PPR) hield de Tweede Kamer op 19 okt. ern spoeddebat over de meest recente beslissing van de Amerikaanse president terzake van dit wapen.

Dit spoeddebat begon om vier uur in de middag en eindigde 's nachts om drie uur met de aanvaarding van één motie, ingediend door mevr. Beckers, waarin werd uitgesproken, dat de Tweede Kamer de beslissing van president Carter om een verdere stap te zetten op weg naar de uiteindelijke samenstelling van de neutronenbom, betreurde en waarin het kabinet gevraagd werd, dit standpunt van de TK ter kennis van de Amerikaanse regering te brengen.

In binnenlands politiek opzicht bracht het debat grote verdeeldheid, verwarring en verbittering aan het licht. Scherpe verwijdering bleek tussen de regeringspartners CDA en VVD, maar ook tussen CDA en PvdA. Een scherpe botsing vond ook plaats tussen de CDA-fractie en minister-president Van Agt.

De discussie splitste zich rond middernacht toe op twee moties: één van de oppositie (PvdA en D '66) en één van het

CDA Na een hooglopende woordenwisseling tussen de leiders van PvdA en CDA, Den Uyl en Aantjes, was het eindresultaat dat beide moties werden verworpen.
De motie van PvdA en D '66 herhaalde de uitspraak, die in maart een kamermeerderheid kreeg: De produktie van het neutronenwapen is ongewenst Verder vroeg deze motie aan de regering een dringend beroep te doen op de regering van de Verenigde Staten om verdere stappen in de richting van de produktie van de neutronenbom achterwege te laten
Aantjes ging aanvankelijk met deze motie mee, maar werd door een deel van zijn fractie tot de orde geroepen Toen bovendien Van Agt, tegen Aantjes' opvatting in, verklaarde ,,zeer sterke bezwaren" tegen de motie te hebben, kondigde Aantjes aan dat hij daarom toch tegen moest stemmen Hij gaf openlijk toe' ,,Het is allemaal niet fraai"
Om toch tot een Kameruitspraak te komen, diende Aantjes vervolgens een oude CDA-motie, die in februari door een Kamermeerderheid was verworpen, vrijwel ongewijzigd opnieuw in Daarin stond dat produktie van de N-bom en toecoeging aan het NAVO-arsenaal voorkomen moeten worden ei? dat het afzien van dit wapen moet worden ingebrdcht in de ontwapeningsbesprekingen mrt het Oostblok Tegen deze motie had Van Agt geen bezwaar
Den Uyl wenste een duidelijke keus van Aantjes voor het kabinetsbeleid (geen absolute afwijzing van de N-bom), of voor het standpunt van PvdA en CDA (wel een absolute afwijzing) Aantjes verklaarde dat zijn motie niet wezenlijk anders uitgelegd mocht worden dan de afwijzende verklaring, die de CDA-fractie in februari had opgesteld
Waarop Den Uyl Aantjes uitdaagde dan de tekst van die verklaring in de motie te zetten Dan zou de PvdA vóór stemmen Het CDA ging even in beraad en plaatste een tegenzet: slechts een deel van de gevraagde tekst kwam in de motie terecht Nu was het de beurt aan de PvdA om in beraad te gaan
Den Uyl besloot, ondanks de halve concessie, toch voor te stemmen, omdat in PvdA-ogen het CDA hiermee een stap verder was gegaan eerst wordt het afwijzen van de N-bom uitgesproken en vervolgens wordt bepleit dit te benutten om de oiitwapeningsbesprekmgen een nieuwe impuls te geven Maar eerst wilde Den Uyl het oordeel van Van Agt over deze veranderde motie horen.
Van Agt volstond tot ergernis van Den Uyl echter met te verwijzen naar wat hij eerder had gezegd Toen Aantjes vervolgens zijn minister-president te hulp schoot' ,,De wijziging is geen wezenlijke verandering, dus hij heeft niets toe te voegen," was voor een duidelijk getergde Den Uyl de maat vol: ,,Het CDA vindt dit geen wezenlijke wijziging, dus stemt de PvdA tegen."
VVD-leider Rietkerk kwam de verdeeldheid vervolgens compleet maken door het CDA nog eens de mantel uit te vegen ,,Het CDA laat zich door de oppositie voorschrijven hoe de tekst van een motie moet worden. Daar heb ik bijzonder weinig waardering voor."
Dus kreeg de CDA-motie zowel de stemmen van de VVD als die van de PvdA tegen, en werd verworpen.

Ook de motie van PvdA en D'66 werd verworpen. Zowel CDA als VVD stemden tegen.

De motie van mevr. Beckers werd aangenomen met steun van PvdA, CDA en D'66. De VVD stemde tegen.

In de loop van het debat had minister-president Van Agt, die optrad als minister van buitenlandse zaken ad interim — minister Van der Klaauw bracht op dat moment een bezoek aan Japan — betoogd, dat niets is gewijzigd sinds dit voorjaar: de regering wil ook graag dat de neutronenbom niet zal worden geproduceerd en zij wil dat dit wordt ingebracht in overleg met het oostblok. Maar de regering is niet bereid op voorhand te verklaren dat de N-bom in geen geval moet worden gemaakt

Premier Van Agt verzekerde met grote nadruk dat Carters beslissing nu aanmaak van atoomkoppen toe te staan, die straks kunnen worden omgebouwd tot neutronengranaten, nog niet gelijk te stellen aan produktie van deze wapens.

Van Agt ,,Er zijn nog twee beslissingen nodig De president van de VS nioet nog tot volledige produktie besluiten Essentiële onderdelen worden ook nu nog niet gemaakt En dan is er nog de beslissing over invoering in Europa, die ook de NAVO-bondgenoten aangaat"
Doordat deze twee beslissingen staan tussen de situatie nu en daadwerkelijke invoering van de N-bom, kan volgens Van Agt worden gezegd, dat de nu genomen maatregelen de uiteindelijke beslissing openlaten Komt er toch een produktiebeslissing dan hebben de VS beloofd eerst met de NAVO-partners te zullen overleggen, aldus Van Agt

De minister-presadent erkende dat Carters beslissing de regering ,,wel enigszins verrast" heeft ,,Wij hadden tevoren andere berichten," aldus Van Agt Een week eerder verklaarde hij nog in de Kamer dat er geen sprake van was dat de VS nu de produktie zouden beginnen

Carters beslissing maakt het wel mogelijk om als het onverhoopt tot produktie zou komen, dit sneller te doen dan vooriheen. aldus Van Agt Hij weigerde te zeggen hoeveel sneller, maar naar verluidt gaat het om enkele maanden in plaats van ongeveer twee jaar.

Namens de PvdA zei mr Van der Stoel dat de regenng juist nu een actief beleid moet voeren De N-boni is een bedenkelijk element in de westelijke kerndefensie Het wapen brengt de atoomdrempel omlaag en is trouwens toch slechts van bijkomende betekenis, zo vond hij

Van der Stoel ,,Men moet in het oog houden dat thans een lobby bezig is, onder leiding van secretaris-generaal Luns van de NAVO, om tot invoering te komen".

Oud-minister van defensie Stemerdink (PvdA) noemde Carters besluit tot modernisering van de atoomkoppen voor de Lance-raket en de 8 inch houwitsers zoiets als het vervaardigen van de doos, waarin later de neutronenelementen eventueel kunnen worden ingestopt. ,,Het is het basispakket voor vele varianten, waaronder de N-bom," zo zei hij

Premier Van Agt motiveerde zijn weigering om zich bij voorbaat op afwijzing van de neutronenbom vast te leggen met verwijzing naar het achterwege blijven van Russische tegenprestaties Tot dusver zijn van de Sowjet-Unie op geen stukken na de tegemoetkomingen gekomen, die op een achterwege laten zouden passen, zo vond hij

Meningsverschil Van Agt en Aantjes

Het debat in de Tweede Kamer over de neutronenbom heeft rolgens premier Van Agt geen bijdrage geleverd aan de verheffing van het gezag van het parlement om over een dergelijk belangrijk onderwerp te beoordelen.
,,Ik stel met spijt vast dat de behandeling verre van optimaal was en ik stel met evengrote spijt vast dat er een gebrek aan eensgezindheid was tussen CDA en VVD", aldus de premier op 20 okt. in een reactie op het debat na afloop van de ministerraad.

Volgens premier Van Agt zal de regering een koeriersdienst uitvoeren ten aanzien van de door een Kamermeerderheid aangenomen motie van mevrouw Beckers (PPR)
Premier Van Agt betoogde dat de regering niet op de hoogte was van het feit dat president Carter een dergelijk besluit zou nemen Ook mensen in de naaste omgeving van de president wisten dit nog niet aldus Van Agt die refereerde aan de uitspraken van het socialistische Kamerlid Van der Stoel die bij een recent bezoek aan het Pentagon en het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken gelijke informatie had gekregen

Op 22 okt. bleek, dat de TK-fractievoorzitter van het CDA, mr. Aantjes, zich gestoord had aan de opmerkingen van de premier over de kwaliteit van het debat over de neutronenbom. Mr. Aantjes reageerde in een radiouitzending van de AVRO.

Hij pareerde de kritiek van de minister-president met de opmerking: ,,Het is niet in de laatste plaats juist ten behoeve van het kabinet van de heer Van Agt geweest, dat deze tonelen zich hebben afgespeeld. Daarom verwondert het me eerlijk gezegd wel dat uitgerekend de heer Van Agt het parlement, zonder het nader te specificeren, er een verwijt van maakt".

De CDA-fractieleider riep in het radio-gesprek ook in herinnering dat hij tijdens het nachtelijke debat de premier uit een impasse redde toen deze weigerde zijn oordeel te geven over een motie van oppositieleider Den Uyl. ,,Dat was parlementair niet zonder bedenkingen.
Ik ben Van Agt toen te hulp gesneld", aldus Aantjes.
Ook toonde Aantjes zich ongelukkig met de opmerkingen van Van Agt over het gebrek aan voldoende eensgezindheid tussen de regeringsfracties. Op zich is die constatering niet onjuist, meent Aantjes, maar hij vond dat de premier er niet zo ,,gedistantieerd" over had

moeten praten, „zonder te zeggen wiens schuld dat dan is". (ANP, Het Parool, NRC/H'blad, Handelingen)

(Vor. ber. pag. 183 /1 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

MINISTER MAIHOFER VAN BINNENLANDSE ZAKEN AFGETREDEN

De Westduitse minister van binnenlandse zaken, Werner Maihofer (FDP) heeft op 6 juni ontslag genomen.

Directe aanleiding voor het ontslag was de publikatie van het rapport van de commissie-Höcherl over het functioneren van de politie ten tijde van de ontvoering en vermoording van de voorzitter van de werkgeversorganisaties Hanns-Martin Schleyer (pag. 648/1 e.v. en 637/1 e.v. - 1977). Uit dit rapport bleek, dat er in het ambtenarenapparaat ernstige communicatiestoornissen bestonden.

De kritiek op Maihofer bestond echter al veel langer. Vorig jaar dekte Maihofer een ongrondwettig optreden van zijn binnenlandse veiligheidsdienst tegen de kernfysicus Traube. In diens huis waren geheime microfoons geplaatst, omdat hij ervan werd verdacht contacten met terroristen te onderhouden. Later excuseerde Maihofer zich (pag. 625/1 e.v. - 1977).

Enkele weken tevoren lekte uit dat Maihofers grenspolitie personen registreerde, die bepaalde, linkse, tijdschriften bij zich hadden. Maihofer bleek niet op de hoogte, liet de lijsten van tijdschrift-n verwijderen maar billijkte verder het optreden van de grensbewaking.

Hoewel Maihofer zijn beslissing in principe al op 5 juni had genomen, hebben toespelingen van enkele partijgenoten, die Maihofer aansprakelijk stelden voor het liberale verkiezingsverlies in Hamburg en Nedersaksen (pag. 647/1 e.v.). de definitieve stap verhaast.

Werner Maihofer

Gerhart *Baum* opvolger

De 46-jarige staatssecretaris van binnenlandse zaken, Gerhart Rudolf Baum (FDP), werd op 7 juni tot opvolger van Maihofer aangewezen.

Gerhart Baum is afkomstig uit Dresden. Hij is jurist. Hij heeft 10 jaar gewerkt bij de federale vereniging van arbeidgeversorganisatie (BDA), het laatste als directeur van de afdeling voor internationale sociale politiek.

Van 1966-1968 was hij voorzitter van de jeugdorganisatie van de FDP. Sindsdien is hij lid van het hoofdbestuur van die partij. Politieke ervaring heeft hij verder opgedaan als lid van de gemeenteraad van Keulen.

Hij is in 1972 lid van de Bondsdag geworden en werd in datzelfde jaar parlementair staatssecretaris van binnenlandse zaken. (Das Parlament, NRC/H'blad, NZZ, FAZ)

KWESTIE-FILBINGER

De minister-president van Baden-Wurttemberg, Hans Karl Filbinger (CDU), heeft op 7 aug. zijn ontslag genomen. Aanleiding voor zijn ontslag waren feiten uit zijn verleden als marine-rechter, die in de loop van dit jaar bekend geworden zijn.

De Westduitse auteur Rolf Hochhuth, die eerder bekendheid verwierf met zijn toneelstuk Der Stellvertreter, waarin hij paus Pius XII medeplichtigheid. aan de jodenvervolging verweet, publiceerde begin februari een artikel in het weekblad Die Zeit, waarin hij schreef, dat Filbinger als msrine-rechter kort na de Tweede Wereldoorlog in Britse krijgsgevangenschap ren Duits matroos nog met nazi-wetten had bestraft en een „vreselijk" jurist was geweest. Men nioet vermoeden dat Filbinger nog slechts op vrije voeten is dank zij het zwijgen van allen die hem kenden, aldus Hochhuth in het bewuste artikel.

Hochhuth doelde op een al lang bekende zaak, waarin Filbinger een korporaal tot zes maanden gevangenisstraf had veroordeeld omdat deze zijn superieuren in een dronken bui als „nazi-hond" had uitgescholden en bovendien zijn hakenkruisinsigne niet meer droeg. In het vonnis van 29 mei 1945 rekende rechter Filbinger de korporaal niet alleen ongehoorzaamheid maar ook gebrek aan oolitieke overtuiging („Gesinnungsverfall") aan.

Hoewel Filbinger eerder al in deze zaak in het gelijk was gesteld en er dus geen sprake van kon zijn dat hij van zwijgende bekenden afhankelijk was, spande de premier desondanks een proces wegens smaad tegen Hochhuth aan en gaf hij daarmee de belangstelling voor zijn verleden nieuw voedsel.

Op 8 mei bracht het weekblad Der Spiegel boven water dat Filbinger als marine-aanklager in het bezette Noorwegen begin 1945 tegen de 21-jarige matroos Walter Gröger in hoger beroep de doodstraf had geëist en geen moeite had gedaan de jongeman — die van poging tot desertie was beschuldigd -- te redden. In eerste instantie was de Duitse matroos in 1944 tot acht jaar tuchthuis veroordeeld en had de rechter als verzachtende omstandigheden in het vonnis betrokken dat Gröger in zijn hele diensttijd nog geen verlof had genad en dat zijn plan om naar het neutrale Zweden te vluchten zelf al vroegtijdig had opgegeven.

De Duitse marineleiding was mei de uitspraak echter weinig tevreden en stuurde Filbinger in hoger beroep de rechtzaal in met de opdracht de doodstraf te eisen. Filbinger deed dit, hoewel hij volgens de naziwetten wel degelijk het recht had zijn superieuren op verzachtende omstandigheden te wijzen. Vervolgens liet Filbinger, belast met de voltrekking van het vonnis, nog op 16 maart 1945 de fusillade doorgaan, hoewel de capitulatie van nazi-Duitsland toen in zicht was en uitstel het leven van Gröger had kunnen redden.

Op de onthulling van de zaak-Gröger reageerde Filbinger eerst met de mededeling dat hij zich het geval niet goed meer kon herinneren en daarna zei hij dat de marine-leiding hem destijds had gedwongen het doodvonnis te eisen.

Vervolgens ging Filbinger echter nog een stapje verder en bracht zich verder in de moeilijkheden. Halsstarrigheid in het geval-Gröger zouden zijn inspanningen om anderen het leven te redden bemoeilijken, aldus Filbinger. Verder kon iedereen vaststellen dat hij, Filbinger, de nazi-denkbeelden nooit had aangehangen, omdat hij zich als student al in kringen van het geestelijk verzet had opgehouden.

De eerste noch de tweede uitlating blijken echter na nader onderzoek te klopDen. Toen Filbinger zich met de zaak-Gröger bezighield, bleek hij geen be-

moeienis meer te hebben met andere ernstige processen, ook al omdat hij net was overgeplaatst. Wat zijn verzetshouding betreft publiceerde Der 8piegel op 22 mei een artikel van de 21-jarige Filbinger uit 1935, waarin deze suggesties voor nationaal-socialistisch strafrecht doet.

De rechtbank van Stuttgart heeft op 23 mei bovendien vraagtegens geplaatst bij het gedrag van Filbinger in zowel de zaak-Gröger als de veroordeling van een matroos na de capitulatie. Hoewel Hochhuth niet langer mag schrijven dat Filbinger alleen vrijuit gaat, dankzij het zwijgen van bekenden, mag hij hem wel een verschrikkelijke jurist blijven noemen.

Intussen heeft Filbinger de laatste registers opengetrokken en de publiciteit rond zijn figuur als een hetze van extreemlinkse zijde gekwalificeerd.

Filbinger staat bekend als een man van recht en orde en geniet bij links inderdaad weinig populariteit. Wat hem echter in deze affaire vooral heeft geschaad, is zijn weigering door dik en dun om ook maar enige spijt over het gebeurde te betuigen en in plaats daarvan slechts zijn zuiverheid en dapperheid in de nazitijd te beklemtonen. Zo schrijft Der Spiegel dat het opstel van de 21-jarige Filbinger als een onbeduidende jeugdzonde zou hebben afgedaan en niet zou hebben afgedrukt, als Filbinger zelf niet eerst zo nadrukkelijk zijn eigen geestelijk verzet van die tijd had aangeprezen.

Voorts maakte het TV-magazina Panorama op 4 juli bekend, dat Filbinger op 19 april 1945 als marinerechter in Oslofjord bij verstek een stuurman ter dood veroordeeld had. Deze stuurman bevond zich op dat moment reeds in Zweden. Ook zou Filbinger aan andere veroordelingen tot de dood hebben meegewerkt.

Het kabinet van premier Hans Filbinger heeft op 5 juli de juistheid bevestigd van persberichten, dat Filbinger tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog als rechter van de marinestaf aan zeker drie processen heeft deelgenomen. waarbij in totaal vijf militairen ter dood werden veroordeeld.

Slechts in één geval. dat van de matroos Walter Gröger, werd het doodvonnis voltrokken. Bij deze reeds lang bekende zaak was Filbinger opgetreden als aanklager. Tegen de andere vier militairen werd de doodstraf bij verstek uitgesproken wegens desertie In twee processen was de christen-democratisch– politicus volgens zijn woordvoerder ,,betrokken als rechter van de marinestaf"

Intussen noemrle de onistreden premier die zelf met vakantie is, in een te Stuttgart uitgegeven verklaring een van de hem verweten vonnissen een onbegrijpelijke zaak, die ,,alleen op papier staat", maar waarvan hij zich niets meer kan herinneren Overigens had dit vonnis geen gevolgen gehad, doordat de veroordeelde was gevlucht

De nieuwe — en nu bevestigde — beschuldigingen aan het adres ban Filbinger leidden tot scherpe reacties Woordvoerders van de socialisten en liberalen noemden de gebeurtentssen rondom de persoon van de christen-democratische voorman ,een aantasting van de geloofwaardigheid van de Duitse democratie' Een socialistische woordvoerder zei dal E'ilbinger herhaaldeliik onwaarheid had gesproken

Op 13 juli heeft de rechtbank in Stuttgart definitief uitspraak gedaan in de zaak, die Filbinger tegen Hochhuth had aangespannen Volgens deze uitspraak mag Hochhuth voortgaan Filbinger aan te duiden als Hitlers marinerechter" en als ,een verschrikkelijke jurist'

Aan Hochhutch en Die Zeit werd het verboden verder te zeggen, dat Filbinger alleen nog maar op vrije voeten is dankzij het zwijgen van diegenen, die hem kenden Hochhuth en Die Zeit hadden eerder echter deze passage teruggenomen als onjuist

Filbinger liet na de uitspraak weten, dat hij het oordeel onjuist vindt, maar dat hij niet in hoger beroep zal gaan

Op 3 aug maakte het kabinet van Filbinger bekend, dat men in het federale archief documenten had aangetroffen, waaruit bleek, dat er nog een doodvonnis geveld was, waarbij Filbinger betrokken was. In aug. 1943 had Filbinger de veroordeling ter dood verlangd van een soldaat wegens plunde ing; deze soldaat zou in een drogisterij tandpasta en filmpjes gestolen hebben.

Nog op 8 juli had Filbinger publiekelijk gezegd. dat alle feiten nu bekend waren en dat hij niets meer te bekennen had.

Na gesprekken met de leiding van de CDU, o.w. de secretaris-generaal Geissier, maakte Filbinger op 7 aug. bekend, dat hij zou aftreden. Hij bleef echter voorzitter van de CDU in Baden-Württemberg en lid van het federale hoofdbestuur van de partij

In de persconferentie, waarop Filbinger zijn aftreden als minister-president bekend maakte, zei hij o.m.:

,,Mijn aftreden is het gevolg van een lastercampagne zoals die tot nu toe in de geschiedenis van de Bondsrepubliek nog nooit is gevoerd", aldus Filbinger die verder sprak van ,,een poging de last van het verleden op een persoon af te wentelen".

,,Er is mij zwaar onrecht aangedaan en daarvan zal hel bewijs worden geleverd", aldus Filbinger. Wel gaf hij toe de laatste maanden tactische fouten te hebben gemaakt door ongelukkige reacties op bepaalde gebeurtenissen. Zo vroeg hij zich af of hij niet beter het proces tegen Die Zeit en Rolf Hochhuth achterwege had kunnen laten,

Tegelijk oefende Filbinger wel kritiek op de rechter in dat proces.

Kritiek had Filbinger ook op zijn partij, de CDU, al beperkte hij zich daarin wel. In deze kritiek k eeg Filbinger overigens bijval van de CSU-voorzitter, Franz Josef Strauss, die op 7 aug. zijn afkeuring uitsprak over de campagne, die links in de voorafgaande weken tegen Filbinger zou hebben gevoerd en klaagde over een tekort aan solidariteit binnen de CDU.

Lothar Späth opvolger van Filbinger

De fractie van de CDU in de landdag van Baden-Wurttemberg heeft op 16 aug. met **42** tegen 27 stemmen Lothar Spath, minister van binnenlandse zaken van de deelstaat. aangewezen als opvolger van Filbinger.

Zijn rivaal voor het ambt van Premier van Baden-Württember was Manfred Rommel, de burgemeester van Stuttgart.

Met de stemmen van de CDU-fractie voor en die van SPD en FDP tegen werd de benoeming van Späth op 30 aug. door de landdag bekrachtigd. *(DPA, NZZ, FAZ, NRC/H'blad,* Der *Spiegel, Die Zeit. Le Monde,* The *Times)*

V.l.n.r.: de burgemeester van Stuttgart, Manfred Rommel, de afgetreden minister-president Hans Filbinger en de minister van binnenlandse zaken en opvolger van Filbinger, Lothar Späth.

MARK GEREVALUEERD

De ministers van financiën en de presidenten van de centrale banken van de landen, die deelnemen in het z.g. slangarrangement, zijn op 15 okt. in Luxemburg bijeen geweest.

Tijdens deze bijeenkomst is besloten tot een opwaartse aanpassing van de middenkoers van de D-mark met 4% t.o.v. de Deense en Noorse kroon en met **2%** t.o.v. de gulden en de Belgisch/Luxemburgse frank.

De aanpassing van de Duitse munt was noodzakelijk geworden i.v.m. de koersval van de dollar.. De interventies, waartoe de slangvaluta's zich hadden verplicht, namen zodanige vormen aan, dat aanpassing van de wisselkoersen wenselijk was. *(NRC/H'blad, NZZ,* FAZ)

MOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

TUSSENTIJDSE VERKIEZINGEN VOOR CONGRES EN GOUVERNEURS

De op 8 nov. gehouden tussentijdse verkiezingen voor alle zetels van het Huis van Afgevaardigden en ren deel van de zetels van de Senaat, hebben een kleine winst voor de Republikeinen opgeleverd, maar de Democratische meerderheid werd niet bedreigd.

De Republikeinen kregen er drie zetels in de Senaat bij en in de tegelijkertijd gehouden gouverneursverkiezingen 7 nieuwe gouverneursposten.

In het Huis wonnen de Republikeinen tussen de 9 en 12 zetels, over drie zetels is de uitslag nog niet zeker. Maar zelfs bij een winst van 12 zetels zou de verhouding in het Huis nog 276 zetels voor de Democraten en 159 zetels voor de Republikeinen zijn.

In de Senaat veroverden de Republikeinen 8 zetels op de Democraten en verloren er vijf aan deze partij, zodat er een netto-winst van drie overbleef. De verhouding in de Senaat is nu als volgt: 58 Democ aten en 41 Republikeinen en één onafhankelijke, vergeleken met de oude ve houding: 61 Democraten, 38 Republikeinen en één Onafhankelijke. r

Het grootste succes behaalden de Republikeinen op staatsniveau. Zij veroverden 7 gouverneurszetels en behaalden de meerderheid in enkele staatsparlementen.

Enkele bijzonderheden van deze verkiezingen:

De enige neger in de Senaat, de Republikein Edward Brooke uit Massachusetts, werd door een linkse Democraat verslagen. Onverwacht was dit eigenlijk niet, want Brookes persoonlijke en financiële problemen waren inzet van de campagne geworden. Het traditioneel stemmende Minnesota (de staat van wijlen Hubert Humphrey en van vicepresident Mondale) koos twee Republikeinse senatoren. Kansas koos de eerste vrouwelijke senator sinds tien jaar. In Iowa werd de bekende Democratische senator Dick Clark, die zich in de Senaat tot een vriend van zwart Afrika had ontwikkeld, verslagen. Mississippi koos de eerste Republikeinse senator in meer dan 100 jaar.

Basketball-ster Bill Bradley won de democratische senaatszetel in New Jersey, die tot nu toe aan de Republikeinen had toebehoord. De Republikein John Warner, die getrouwd is met de filmster Elisabeth Taylor, won de Senaatszetel in Virginia. Maar het verschil (3000 stemmen op 1,2 miljoen stemmen) was zo gering, dat zijn Democratische tegenstander een hertelling heeft geëist.

De Republikeinse senator uit Illinois, Charles Percy, kon zijn zetel behouden, hoewel hij lange tijd door een totaal onbekende Democraat was bedreigd.

Twee Republikeinen met presidentiële ambities behaalden ruime overwinningen, wat een noodzaak is om in het komende dringen van presidentskandidaten in hun partij ernstig te worden genomen. Het zijn senator Barker uit Tennessee en gouverneur Thompson uit Illinois. Een andere kandidaat voor het presidentschap, de Democratische gouverneur Brown uit Californië, werd zonder enige moeite voor een tweede ambtstermijn gekozen.

De verkiezingscampagne werd gekenmerkt door een opvallend conservatieve stemming bij de kiezers. De Amerikanen bleken voornamelijk voor inflatie en belastingverlaging belangstelling te hebben. Aangestoken door de succesvolle belastingopstand in Californië, hebben de kandidaten door heel Amerika heen elkaar overboden in het lanceren van ingrijpende voorstellen tot belastingverlaging. De behoudende stemming van de kiezers ging gepaard met een consequente verdediging door het Congres van de middengroepen. Tegelijk ruilde president Carter zijn aanvankelijke belangstelling voor sociale problemen in de loop van dit verkiezingsjaar voor een fiscaal conservatisme in.

De campagne voor de Congresverkiezingen werd verder bepaald door een typische scepsis van de kiezer tegenover de regeerders in Washington. Naar de beloften van kandidaten werd dikwijls slechts met een half oor geluisterd. Een nieuw gezicht van een kandidaat werd vaak belangrijker gevonden dan de inhoud van zijn beloften.

In diverse staten werden ook referendums gehouden. De Californiërs verwierpen een voorstel om homofiele leerkrachten van school te verwijderen. Een ander voorstel in deze staat om het roken in openbare gebouwen te verbieden, werd eveneens verworpen, waaraan een kostbare tv-campagne door de tabaksindustrie wel niet vreemd zal zijn geweest.

Positie Republikeinen

De verkiezingen van 7 november waren van het grootste belang voor de Republikeinse partij omdat het een mogelijkheid was de enorme verliezen van 1974 weer goed te maken. Daarnaast wordt een sterke oppositiepartij in het belang var, het goed functioneren van het Amerikaanse twee-partijenstelsel geacht. Tot het Watergate-jaar 1974 viel de Republikeinse partij in ieder geval nog als een krachtige minderheidspartij te beschrijven. In 1972 telde het Huis nog 192 Republikeinse afgevaardigden, de partij beschikte toen over 32 gouverneurschappen en beheerste de helft van de staatsparlementen, aldus het *NRC/H'blad* in een voorbeschouwing van zijn Amerikaanse correspondent, die vervolgde:

De nasleep van Watergate richtte niet alleen een slachting bij de Republikeinse Congresleden aan. Ook op het niveau van de staten staan de Republikeinen er sinds 4 jaar beroerd voor. Nog slechts in 12 van de 50 staten bezetten de Republikeinen de gouverneurszetel. Slechts in 5 staten beschikken de Republikeinen over de meerderheid in beide Huizen. In 8 andere staten — waarvan slechts een grote — is een van de twee Huizen in meerderheid Republikeins.

Op zichzelf is het aangekondigde uitblijven van een Republikeinse „come-back" in het Congres geen uitzonderlijk verschijnsel in de Amerikaanse politiek. Bekijkt men de 20ste-eeuwse statistieken, dan blijkt dat de partij van de president gemiddeld 4 Senaatszetels en 34 Huiszetels verloor in de tussentijdse Congresverkiezingen tussen twee presidentsverkiezingen in.

Maar de zwaarste verliezen werden steeds geregistreerd bij de tweede tussentijdse Congresverkiezingen na een machtswisseling in het Witte Huis. Daarentegen kwam er doorgaans weinig verandering in de status quo als gevolg van eerste tussentijdse Congresverkiezingen na de aanwijzing van een nieuwe president, en in zo'n situatie bevindt men zich hier nu.

Vanwege de uitzonderlijk zwakke positie waarin de Republikeinen zich op alle politieke fronten bevinden kunnen die historische precedenten nauwelijks een schrale troost voor hen vormen. Eerder dit jaar leek de partij in een goede positie om de tanende populariteit van Carter en de groeiende conservatieve stemming in het land te kunnen uitbuiten.

Afkeer van belastingen, inflatie en groeiende overheidsuitgaven zijn nl. traditionele Republikeinse stokpaardjes. Maar de Republikeinse partij heeft de kiezers er dit jaar niet van kunnen overtuigen dat zij deze sleutelprohlemen beter dan de Democraten kan aanpakken. Daarnaast vormde Carter's recente herstel in de populariteitspeilingen natuurlijk een tegenvaller voor de oppositie.

Voor dit Republikeinse falen bestaan diverse oorzaken. Een handicap voor de partij is het feit dat het vorige Congres de bevoegdheden van de „incumbents" — van de functiedragende Congresleden — aanzienlijk heeft versterkt. Aangezien twee-derde van de „incumbents" Democraten zijn, beleven de Republikeinen aan deze hervorming' dus weinig vreugde. In de vorm van gratis kantoorruimte, vrij reizen. gefrankeerde post. etc., beschikken de parlementaire functiedragers over financiële voorrechten. die in een studie van Americans for Democratie Action op ruim 560.000 dollar per Huisafgevaardigde werden becijferd.

Het royaal ter beschikking stellen van campagnegelden door de Republikeinse partijleiding kan geen voldoende compensatie vormen voor de ingebouwde voordelen waarover de „incumbent" hier beschikt. De Republikeinen moeten het derhalve nu vooral hebben van de zgn. open zetels. Dat zijn Congreszetels die door terugtrekking van de „incumbent" of door diens onverwachte nederlaag in een voorverkiezing, in de ruimste zin van het woord zijn opengevallen.

In die gevallen waar de Republikeinen met bekwame kandidaten kwamen, bereikte de partij in tussentijdse verkiezingen over „Open zetels" uitstekende resultaten. Maar de huidige verkiezingscampagne had een nijpend gebrek aan bekwame kandidaten bij de Republikeinen aan het daglicht gebracht, Dat gebrek aan nieuwe politici van niveau is er b.v. de oorzaak van dat de Republikeinen de gouverneurschappen in diverse sleutelstaten, die eerder dit jaar voor het oprapen leken. toch nog dreigen te verliezen.

Hier doet het Watergate-drama. dat zovele veelbelovende Republikeinen uit de politiek verdreef, nog altijd zijn verwoestende invloed gelden. De Republikeinse partij faalt ook in het aantrekken van jonge kiezers. Uil. een onderzoek van de Washington Post bleek deze maand dat er driemaal zoveel kiezers onder de 30 jaar voor de Democraten als voor de Republikeinen opteren.

Bij gebrek aan behoorlijke kansen in het Congres, leggen de Republikeinen zich deze herfst toe op het veroveren van gouverneurschappen van staten en op het behalen van de meerderheir? in zoveel mogelijk staatsparlementen.

Het versterkcn van hun politieke basis in de staten is een levensnoodzaak voor de Republikeinen. In het licht van de in 1980 te verwachten bevolkingsveranderingen, zal in de daaropvolgende jaren, in vrijwel alle staten wijzigingen worden gebracht in de grenzen van de kiesdistricten voor Congres- en staatsparlementen. De partij die dan de meerderheid in het staatsparlement heeft en/of de gouverneurszetel bezet, kan door „gerrymandering" — het manipuleren met de grenzen van kiesdistricten — haar positie in het Huis van Afgevaardigden versterken.

Dat geldt in het bijzonder voor dichtbevolkte staten als Californië, Florida of Pennsylvania. Indien de Republikeinen op 7 november ook op staatsniveau de bakens al niet weten te verzetten, dan wordt de kans levensgroot dat de Republikeinse partij in een wurgende minderheidsstatus zal worden gedwongen.

Geen wonder dat de voorzitter van de Republikeinse partij, William Brock, de verkiezingen voor de staatsvertegenwoordiging van beslissend belang voor de toekomst van de partij beschouwt. De partijbijeenkomsten worden in deze verkiezingscampagne opgeluisterd met een film, getiteld „Politieke overleving op het nippertje".

Bij het opengaan van het doek is het 't jaar 2001. Een man leest het Soek „De dood van de Republikeinse partij". Dan wordt verteld hoe de partij in de jaren '80 door „gerrymandering" kapot werd gemaakt. Met behulp van kaarten wordt daarna aangetoond hoe het trekken van de grenzen een politieke partij kan maken en breken.

Vervolgens wordt uitgelegd hoe de Republikeinse partij van de grond af weer moet worden opgebouwd. „Het overleven van de Repuolikeinse partij is in Uw handen" zegt dan een ernstige stem. De propagandafilm eindigt met een happy ending. De man van het begin van de film is nog altijd aan het lezen, maar nu in het boek „De hergeboorte van de Republikeinse partij".

Uitslag Senaat

De uitslag van de verkiezingen voor de Senaatszetels van *35* staten was als volgt (de van een ster voorziene staten gingen over naar een andere partij):

Alabama — Howel Heflin en Donald Stewart, beiden Democraat werden herkozen, Alaska — Ted Staevens (Rep en herkozen), Arkansas — David Pryor (Dem); * Colorado — William L Armstrong (Rep); Delawara — Joe Biden (Dem en herkozen), Georgia — Sam Nunn (Dem en herkozen); Idaho — James A McClure (Rep en herkozen), Illinois — Charles H Percy (Rep en herkozen); * Iowa — Roger Jepsen (Rep); Kansas — Nancy Landon Kassebaum (Rep); Kentucky — Walter Huddleston (Dem en herkozen), Louisiana — Bennet Johnston (Dem en herkozen): * Maine — William S Cohen (Rep), * Massachusetts — Paul Tsongas (Dein j, * Michigan — Carl Levin (Dem); * Minnesota — Rudy Boschwitz (Rep) en Dave Durenberger (Rep), * Mississippi — Tchad Cochran (Rep), Montana — Max Baucus (Dem); * Nebraska — J J Exon (Dem); * New Hampshire — Gordon Humphrey (Rep), New Jersey — Mill Bradley (Dem); New Mexico — Pete V Domenici (Rep en herkozen) North Caroline — Jesse Helms (Rep en herkozen), * Oklahoma — David L Boren (Dem), Oregon — Mark O'Hatfield (Rep en herkozen), Rhode Island — Clairborne Pell (Rep); South Caroline — Strom Thurmond (Rep en herkozen), * South Dakota — Larry Pressler (Rep); Tennessee — Howard H Baker (Rep); Texas — John G. Tower (Rep en herkozen): Virginia — John W Warner (Rep); West Virginia — Jennings Randolph (Dein en herkozen), Wyoming — Alan K Simpson (Rep)

Verkiezingen gouverneurs

De volgende gouverneurs werden gekozen of herkozen, de van een ster voorziene staten kregen een gouverneur van een andere partij.

Alabama — P'orreste James (Dem); Arizona — Biuce Babbit (Dem en herkozen) Arkansas — Bill Clinton (Dem); Californië — Edmund G Brown (Dem en herkozen), * South Caroline — Richard W Riley (Dem); Colorado — Richard D Lamm (Dern en herkozen) Connecticut — Ella T Grasso (Dem en herkozen); * South Dakota — William Janklow (Dem); Florida — Robert Graham (Dem); Georgia — George Bisbee (Dem. en herkozen), Hawaï — George Ariyoshi (Dem en herkozen), Idaho — John V Evans (Dem en herkozen), Illinois — James Thompson (Rep en herkozen), Iowa — Robert Ray (Rep en herkozen), * Kansas — John W Carlin (Dem); Maine — Joseph E Brennan (Dem) Maryland — Harry R Hughes (Dem) Massachusetts — Edward J King (Dem); Michigan — William G Milliken (Rep en herkozen); * Nebraska — Charles Thone (Rep); New York — Hugh L Carey (Dem en herkozen), Oklahoma — George Nigh (Dem); * Oregon — Victor Atiyeh (Rep); * Pennsylvania — Richard L Thornburgh (Rep); Rhode Island — Joseph Garrahy (Dem en herkozen), * Tennessee — Lamar Alexander (Rep); Vermont — Richard A Snelling (Rep en herkozen) Alaska — Ted Stevens (Rep en herkozen), * Minnesota — Albert H Quie (Rep) Nevada — Robert List (Rep); * New Hampshire — Hugh Gallen (Dem), New Mexico — Brice King (Dem); Ohio — James E Rhodes (Dem en herkozen), * Texas — Bill Clements (Rep); Wyoming — Ed Herschler (Dem en herkozen), * Wisconsin — Lee Sherman Dreyfus (Dem)

De zetel van de op *13* jan. overleden Democratische senator en oud-vice-president Hubert Humphrey (pag. 703/1) van Minnesota is enige tijd ingenomen geweest door zijn echtgenote Muriel Humphrey, die daartoe door vice-president Mondale beëdigd werd.

Enige tijd later deelde mevrouw Humphrey mee dat zij zich niet kandidaat zou stellen voor de tussentijdse verkiezingen van 8 nov. De beide Senaatszetels van de staat Minnesota worden nu door Republikeinen bezet. (IHT, *NRC/H'blad*, Le *Monde)*

CONGRES AKKOORD MET MILITAIRE BEGROTING

Op *12* okt. is het Congres akkoord gegaan met de militaire begroting van het nieuwe fiscale jaar, dat op *1* okt. is begonnen.

De begroting omvat een recordbedrag van US$ 117,3 mrd. Met het aannemen ervan is voorkomen dat *1,5* miljoen Amerikaanse militairen niet op tijd hun salaris zouden ontvangen. Het ministerie van defensie zat namelijk zonder geld en kon zonder de goedkeuring niets uitrichten.

Minister van defensie Brown verklaarde op *12* okt. dat desnoods overuren gemaakt zouden worden om aan alle verplichtingen zo spoe-

Mevrouw Muriel Humphrey wordt door vice-president Mondale beedigd als lid van de Senaat, waar zij de zetel van haar overleden man, Hubert Humphrey, innam

dig mogelijk te voldoen. De goedkeuring had zo lang op zich laten wachten door een verschil van mening tussen het Huis van Afgevaardigden en de Senaat over de vergoeding van een abortus voor vrouwelijke militairen of de echtgenoten van militairen.

De begroting werd gedeeltelijk omgewerkt, nadat president Carter er in aug. zijn veto over had uitgesproken.

Carter had namelijk onoverkomelijke bezwaren tegen de bouw van een nieuw door kernenergie aangedreven vliegtuigmoederschip, waarin de begroting voorzag. De president verklaarde dat daardoor veel dringender zaken zouden moeten blijven liggen. Het geplande schip had geen enkele betekenis militair gezien. In plaats daarvan zouden veel beter kleinere. wendbaardere schepen aangeschaft kunnen worden die veel beter voldoen aan de eisen van de toekomst.

Carter kreeg in aug. onverwachts steun van het Huis van Afgevaardigden dat met 206 tegen 191 stemmen het veto van de president steunde.

Aanvankelijk hadden zowel Huis als Senaat met ove grote meerderheid vóór de begroting en dus vóór de bouw van het vliegtuigschip gestemd.

Carter verklaarde daarop dat hij de verantwoordelijkheid voor de begroting niet op zich wilde nemen omdat hij anders in strijd met zijn ambtseed zou handelen, die hem verplichtte tot een effectieve verdediging van de VS. Als reden voor zijn veto noemde Carter het Ieit dat het centrale front van de NAVO met het oog op de voorbereidingen van het Warschau-pact versterkt moet worden en dat dit in het bijzonder geldt voor de kwalitatieve verbetering van de Amerikaanse troepen en voor de uitbouw van de tactische luchtstrijdkrachten in West-Europa. *(IHT, NZZ)*

VOORWAARDELIJKE OPHEFFING EMBARGO WAPENLEVERANTIES AAN TURKIJE

Op 1 augustus besloot het Huis van Afgevaardigden, in navolging van een eerder besluit van de Senaat, l-iet embargo op levering van wapens aan Turkije voorwaardelijk op te heffen.

Militaire hulp aan Turkije was in 1974 stopgezet i.v.m. het Turkse optreden in de kwestie-Cyprus (pag. 744/2-'74 e.v.).

Als represaille dreigde de Turkse regering vervolgens het verdrag inzake de Amerikaanse militaire bases in Turkije op te zeggen (pag. 710-'76). Dit dreigement werd niet uitgevoerd, maar wel werd een nieuw verdrag ondertekend in maart 1976 dat tevens voorzag in het verstrekken van leningen voor militaire doeleinden en in directe militaire hulp, wat in feite een gedeeltelijke opheffing van het wapenembargo betekende. Dit verdrag werd overigens nog niet door het Congres goedgekeurd.

Van de zijde van de Amerikaanse regering is er voortdurend bij het Congres op aangedrongen het embargo geheel op te heffen.

Op 4 april maakte het State Department bekend dat president Carter het Congres zou verzoeken het embargo te beëindigen en militaire hulp ter waarde van $ 225 mln voor het fiscale jaar beginnend op 1 oktober 1978 goed te keuren. Tevens zou het verdrag van 1976 opnieuw bekeken moeten worden.

Minister van buitenlandse zaken Vance verscheen op 6 april voor de commissie voor internationale betrekkingen van het Huis van Afgevaardigden en verklaarde daar dat het wapenembargo Turkije's militaire positie aanzienlijk verzwakt nad en op die manier de zuid-oostflank van de NAVO.

Vance zei: ,,Het opheffen van het embargo en onderhandelingen voor nieuwe defensie-afspraken zullen onze bilaterale betrekkingen een kern van stabiliteit geven en ons in staat stellen een nieuw gevoel van vertrouwen op te bouwen zodat we kunnen samenwerken om belangrijke problemen op te lossen. Het moet duidelijk zijn dat dit geen enkele verandering betekent in het Amerikaanse beleid m.b.t. de Turks-Griekse moeilijkheden. Zij zijn beide vrienden en gewaardeerde bondgenoten. Wij steunen hun pogingen alle problemen die tussen hen bestaan op een vreedzame manier op te lossen."

Op 26 juli stemde de Senaat met 57 tegen 42 stemmen voor opheffing van het wapenembargo op voorwaarde dat president Carter eens in de 60 dagen verslag doet van de voortgang inzake het Cyprus-probleem. Militaire hulp aan Turkije en Griekenland is voor de komende jaren niet langer meer afhankelijk van het gedrag van Turkije alleen, maar van dat van alle partijen in dit geschil.

Op 1 aug. nam het Huis van Afgevaardigden met 203 tegen 205 stemmen een soortgeijk besluit.

In Turkije werd gematigd enthousiast gereageerd op het Amerikaanse besluit. Premier Ecevit wees op ,,bepaalde tegenstellingen" in het Amerikaanse besluit en hij betreurde het dat ,,bepaalde elementen die niet als realistisch kunnen worden beschouwd, een oplossing van het probleem-Cyprus moeilijker zullen maken".

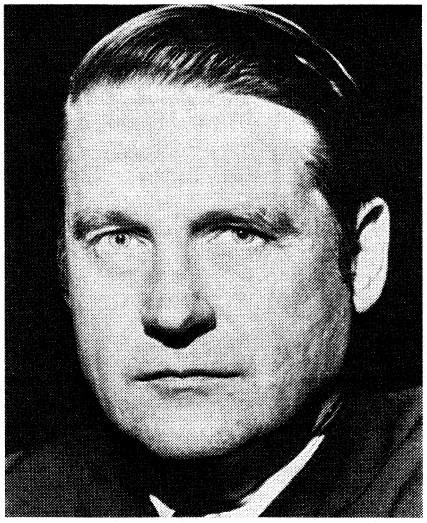
In Athene gaf de Griekse regering op 2 aug. een communiqué uit waarin stond dat de opheffing van het

wapenembargo, zonder dat de oorzaken ervan verdwenen waren, niet alleen weinig consequent is, maar ook de oplossing van de problemen nog veel moeilijker zal maken, omdat het Turkije zal stijven in zijn koppige houding.
De president van de republiek Cyprus, Spyros Cyprianoe, gaf een verklaring uit waarin hij zei dat de opheffing van het wapenemargo ..gevoelens van bitterheid en diepe verontwaardiging voor het gehele hellenisme opriep". De verandering van de houding van de Amerikaanse regering cn van het Congres kwam overeen, aldus de president. met een indirecte Iegalisering van de Turkse invasie op Cyprus en van de misdaden die Turkije heeft begaan en nog steeds begaat tegen Cyprus met gebruikmaking van Amerikaanse wapens. (Le Monde, The *Times*, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 710-'76)

WET LIBERALISERING VLIEGVERKEER AANGENOMEN

Eind september heeft het Huis van Afgevaardigden met een ruime meerderheid een wetsontwerp goedgekeurd dat de door de regering-Carter zo gewenste liberalisering van het binnenlandse vliegverkeer een wettelijk kader zal geven.
De wet geeft de luchtvaartmaatschappijen de mogelijkheid binnen zeer ruime grenzen zelf hun vliegprijzen te bepalen, nieuwe routes in gebruik te nemen en onrendabele lijnen op te heffen zonder dat daar de goedkeuring van de luchtvaartautoriteiten voor nodig is. De Civil Aeronautics Board (CAB) zal zelfs tegen het einde van 1982 afgeschaft worden.
Volgens de nieuwe wet mag iedere Amerikaanse luchtvaartmaatschappij iedere nieuwe route in haar dienstregeling opnemen. De CAB kan slechts ingrijpen als hij bewijzen kan dat de nieuwe route het ,,algemeen belang" zou schaden. In het eerste jaar na de inwerkingtreding van de wet mogen de maatschappijen hun tarieven met maximaal 25% verlagen en in het tweede jaar mogen kortingen tot 50% op de oorspronkelijke prijs ingesteld worden.
Omgekeerd mogen ook prijsverhogingen tot 5% zonder goedkeuring van de CAB ingevoerd worden.
Voor Carter betekende het akkoord gaan van het Huis — de Senaat had al eerder zijn toestemming gegeven — een belangrijke overwinning voor zijn luchtvaartpolitiek die ten doel heeft een vrijere en intensievere concurrentie en daardoor lagere prijzen voor het binnenlandse vliegverkeer. *(NZZ)*

De nieuwe directeur van de **FBI,** de federale rechter aan het hof van beroep, William H Webster

NIEUWE DIRECTEUR FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATIONS

President Carter heeft op 19 jan. de 53-jarige William Webster, rechter bij een federaal Hof van Beroep. benoemd tot directeur van het Federal Bureau of Investigations, de federale politie.
Hij volgde daarmee Clarence Kelly op die de functie sedert juni 1973 heeft bekleed.
Aanvankelijk had Carter iemand anders benoemd, en wel Frank Johnson, rechter bij een federaal hof in Montgomery. Alabama, maar deze liet de president op 29 nov. 1977 weten zich terug te trekken in verband met een slechte gezondheidstoestand. *(IHT)*

EINDE KRANTENSTAKING NEW YORK

Op 5 nov. is een einde gekomen aan een bijna 3 maanden geduurd hebbende krantenstaking in New York.
Op die dag verschenen de New York Times en de Daily News weer. De krantendirecties en de vakbond van drukkers hebben nl. een voorlopig akkoord over een 6-jarig contract gesloten. De leden van de drukkersbond moeten de overeenkomst nog goedkeuren. Voordat de persen weer gaan draaien, moeten nog enkele andere bonden die zich tijdens de staking met de drukkers solidair hadden verklaard, zich over het akkoord uitspreken.
De *Times* en de News beschouwen het contract als een belangrijke stap in de richting van een moderne. sterk geautomatiseerde kranteninduslrie. Niettemin hebben de kranten flinke concessies moeten doen (de derde krant die dooi de staking werd platgelegd, de *N.Y.*-Post, verscheen weer op 5 okt. De eigenaar tekende toen een zgn. ,,me-too"-contract met de stakers, waarbij hij van te voren toezegde te zullen instemmen met de inhoud van een akkoord tussen de 2 andere kranten en de drukkersbond).
Met name hebben de kranten niet hun eis tot directe vermindering van het aantal drukkers kunnen verwezenlijken. De vakbond stemde erin toe dat gepensioneerde drukkers niet zullen worden vervangen. Daartegenover garanderen de kranten de werkplaatsen van alle 1500 drukkers tot '84. De kranteneigenaren wonnen het recht te proberen om drukkers met aantrekkelijke financiële voorwaarden tot vervroegde pensionering te verleiden. De typografen behielden daarentegen het recht om een van te voren vastgesteld aantal werknemers voor een bepaalde machine te bestemmen. Deskundigen menen dat uitvoering van het contract tegen 1984 zal hebben geleid tot uitdunning van het aantal typografen met een-derde.
De staking van de drukkers begon op 9 aug. De drie Newyorkse dagbladen speculeerden er toen op dat een langdurig arbeidsconflict rendabel voor hen zou kunnen worden indien de staking zou uitmonden in ingrijpende vermindering van de arbeidskosten. Welke besparingen in arbeidskosten het nu gesloten contract zal opleveren, is nog niet bekend.
De schattingen variëren over de vraag hoe hoog de stakingsrekening voor de drie dagbladen is uitgevallen. De N.Y. Times verloor wekelijks 5,6 miljoen dollar aan gederfde inkomsten, de *Daily* News bijna 5 miljoen. Daar staat tegenover dat de kranten veel lagere loonkosten hadden. De 1500 stakers en de 8500 dagbladenemployés die zich met de drukkers solidair hadden verklaard, hebben een 45 miljoen dollar aan niet uitbetaalde lonen verloren.
De Times en de News hebben bemerkt dat het concurrentieklimaat tijdens de staking killer voor hen is gewo den. Niet alle advertentie-inkomsten, die tijdens de lange krantenloze periode andere media hebben gespekt, zullen weer bij de kranten terugkomen. De ervaring heeft verder geleerd dat kranten, die door een staking gedurende een lange periode het zwijgen was op-

gelegd, er niet meer in slagen om al hun lezers terug te winnen.
Een andere factor is, dat de New York Post van plan is een ochtendblad te gaan uitgeven, wat vooral ten koste van de advertentie-inkomsten van de Daily News kan gaan. Tenslotte zijn de kranten in New Yorks voorsteden, die voor de staking al ernstige rivalen voor de Newyorkse dagbladen waren, welvarender dan ooit. *(NRC/H blad)*

ITT BETAALDE SMEERGELDEN IN 9 LANDEN

De Amerikaanse beurscommissie, de SEC, heeft begin november de resultaten van een onderzoek naar vermeende omkoopprakijken bij het International Telephon and Teiegraph Corp.-concern gepubliceerd, waaruit blijkt dat de ITT in de jaren '70 tot en met '75 voor 8,7 mln dollar aan ,,illegale, onjuiste, corrupte en dubieuze betalingen" heeft gedaan aan functionarissen in zeker 9 verschillende landen.

ITT betaalde de smeergelden volgens de beurscommissie aan niet nader genoemde officiële personen in o.a. Indonesië, Iran, de Filippijnen, Algerije, Nigeria, Mexico, Italië, Turkije en Chili met het doel zakelijke voordelen en invloed op regeringsbeslissingen te krijgen.

De SEC heeft ongewoon strenge maatregelen tegen ITT geëist waaronder vervanging van de huidige raad van commissarissen en 100.000 dollar boete voor elke dag dat het bedrijf weigert gegevens beschikbaar te stellen over dubieuze betalingen in het buitenland.

De beurscommissie was een half jaar geleden al op de hoogte van de praktijken van ITT. Het concern heeft in die tussentijd tevergeefs geprobeerd via een gerechtelijke procedure publikatie van de beschuldigingen tegen te houden. ITT was bang voor de negatieve gevolgen die de onthulling voor het concern zouden hebben doordat een aantal landen en transacties met name worden genoemd. Het Amerikaanse hooggerechtshof wees op 30 okt. echter de argumenten van ITT van de hand waarop districtsrechter George L. Hart publikatie van de beschuldigingen gelastte.
Volgens de SEC hebben de steekpenningen ITT honderden miljoenen dollars opgeleverd. Die inkomsten werden geboekt op fictieve posten van ITT zelf en van haar dochterondernemingen.
Alleen al in Chili heeft het bedrijf minstens 400.000 dollar betaald aan politici die tegen het regime van Allende gekeerd waren.
In Indonesië zouden twee ITT-dochters geld hebben overgemaakt op buitenlandse bankrekeningen en in ruil daarvoor voor 157 miljoen dollar aan contracten in de wacht hebben gesleept.

Onder de dochterondernemingen die profijt hebben getrokken uit de illegale betalingen van ITT worden ook die in België en West-Duitsland genoemd.
In het SEC-rapport worden geen namen genoemd van personen die de betalingen hebben ontvangen.

Tot dec. 1977 was het niet specifiek in strijd met de Amerikaanse wet om buitenlandse functionarissen om te kopen. Wel strafbaar was het niet vermelden van die betalingen in rapporten aan Amerikaanse overheidsinstanties zoals de beurscommissie. En net als andere Amerikaanse bedrijven heeft ITT zich hieraan schuldig gemaakt. De SEC beschuldigt ITT er met name van dat vier van haar Europese dochterondernemingen, te weten de bedrijven in West-Duitsland, België, Spanje en Zwitserland, geweigerd hebben documenten te overleggen. *(NRC/H'blad)*

SENATOR KENNEDY IN DE SOWJET-UNIE

Senator Edward Kennedy heeft in september een bezoek aan de Sowjet-Unie gebracht n.a.v. een congres van de Wereldgezondheidsorganisatie in Alma Ata.

Hij bracht ook een bezoek aan Moskou waar hij op 9 september meer dan twee uur sprak met staats- en partijleider Brezjnew.

Volgens een mededeling van het Sowjetrussische persagentschap Tass zijn bij die besprekingen die als ,,zakelijk en vriendschappelijk" weiden gekarakteriseerd, de Sowjetrussisch-Amerikaanse betrekkingen ter sprake gekomen. Bij die gelegenheid zou Brezjnew de noodzakelijkheid van **de** spoedige totstandkoming van een SALT-II verdrag hebben bepleit.

Bij terugkomst in Washington verklaarde Kennedy tegenover de pers dat hij in Moskou een ontmoeting heeft gehad met de bekende Sowjetrussische dissident Andrej Sacharow en andere dissidenten.

Ook had hij de Russische autoriteiten ertoe overgehaald de zaak van 18 joodse gezinnen die vanuit de Sowjet-Unie naar de VS en Israël willen emigreren opnieuw te bezien.

De bijeenkomsten met de dissidenten hadden plaatsgevonden in de nacht voor zijn vertrek. Onder de aanwezigen bevonden zich behalve Sacharow. de moeder en de broer van de recentelijk veroordeelde Sjtsjaranski, Boris Katz en 8 anderen.

Kennedy noemde de ontmoeting met hen zeer ontroerend; met grote ontroering hadden zij gesproken over hun moeilijkheden en hun zorg over de mensenrechten in de Sowjet-Unie.

Volgens Kennedy waren alle aanwezigen het met Sacharow eens dat de Sowjet-Unie en de VS verplicht zijn vorderingen te maken met de bewapeningscontrole en het nieuwe SALT-akkoord.

De zaak van de achttien joodse families, die willen emigreren. heeft Edward Kennedy aangesneden in zijn gesprekken met de Russische leider Brezjnev.

Onder de aspirant-emigranten bevinden zich dr. Benjamin Lewitsj, een bekend scheikundige en lid van de Sowjet-academie van wetenschappen, zijn vrouw en het echtpaar Katz met hun dochter Jessica voor wie medische behandeling in de VS van levensbelang is.

Kennedy zei er vertrouwen in te hebben dat alle betrokken gezinnen in de zeer naaste toekomst zullen mogen vertrekken. Sommigen van hen wachten al een jaar op een emigratievergunning.

De democratische senator zei tijdens zijn bezoek van een week aan Moskou te hebben gevoeld dat de spanningen tussen Moskou en Washington nu veel groter zijn dan toen hij vier jaar geleden Rusland bezocht.

Van Sowjetrussische kant werd middels de Prawda als volgt gereageerd op de uitlatingen van Kennedy:

,,De regering van de Sowjet-Unie hanteert voor dit soort dingen geen dubbele maatstaf, één voor in het openbaar en één voor andere gelegenheden." Het blad schrijft verder, zonder overigens Kennedy met name te noemen, dat ,,dit soort berichten in de Amerikaanse pers de indruk proberen te wekken dat pogingen zich te mengen in de binnenlandse aangelegenheden van de Sowjet-Unie succesvoller zijn wanneer ze de weg van de ,,stille" diplomatie bewandelen." *(IHT, NRC/H'blad)*

KENIA

MOI OPVOLGER KENYATTA

In de loop van september bleek waarnemend president Daniel Arap Moi geen concurrenten te hebben bij de regeling van de opvolging van de op 22 aug. overlednn Jomo Kenyatta (pag. 585/3 e.v.).
Van vele zijden werd hem steun toegezegd o.a. op 9 sept. door mevr. Chelagat Mutai, die toen na 30 maanden hechtenis uit de gevangenis werd ontslagen (pag. 584/2), en op 10 sept. door de voormalige vice-president Oginga Odinga (pag. 585/1). In diezelfde week aanvaardde het parlement unaniem een door minister van financiën Mwai Kibaki ingediende motie om Moi als enige kandidaat voor het voorzitte schap van de regerende Kenya African National Union (KANU) en daarmee voor het presidentschap van Kenia naar voren te schuiven.

Op 23 sept. maakte de secretarisgrneraal van de KANU, Robert Matano, bekend dat Moi de enige kandidaat was voor de verkiezing op 6 okt. van Kenyatta's opvolger. Toen werd Moi dan ook op een speciale bijeenkomst van de KANU unaniem tot partijvoorzitter gekozen en daarmee tegelijk tot enige kandidaat voor het presidentschap van de republiek aangewezen. Moi deelde daarop mee dat voor het eerst in 12 jaar een nationale conferrntie van de KANU bijeen zou komen op 28 okt. om verkiezingen te houden voor de partijfuncties.
Die verkiezingen waren in april '77 uitgesteld (zie pag. 584/3).

Op 10 okt. werd Daniel Arap Moi formeel tot president van Kenia uitgeroepen. Een verkiezing bleef overeenkomstig de grondwet achterwege, omdat Moi de enige kandidaat was.

Op 11 okt. benoemde Moi de minister van financiën, Mwai Kibaki, tot vice-president. Deze behield de portefeuille van financiën, maar de eveneens door hem beheerde portefeuille van economische planning werd toevertrouwd aan Robert Ouko, die tevens de portefeuille van gemeenschapszaken (pag. 584/3) behield. De door Moi zelf beheerde portefeuille van binnenlandse zaken ging naar Stanley Oloitiptip, wiens vroegere portefeuille van natuurlijke hulpbronnen werd overgenomen door Mbiyu Koinange. Diens vroegere functie van staatsminister in het bureau van de president werd afgeschaft.
Voorts keerden twee ministers terug op de posten. die zij tot vorig jaar bezetten: Isaac Omolo Okero — energie en verbindingen, en Daniel Mutinda — voorlichting en omroep.

Op 14 okt. legde president Moi in het Uhuru-park van Nairobi zijn ambtseed af. Tevens werden vicepresident Kibaki en de ministers van het nieuwe kabinet beëdigd. In een toespraak kondigde Moi aan dat hij alle nodige stappen zou ondernemen om „gebrek aan discipline, gebrek aan efficiency en corruptie uit te roeien". Tevens zou hij „uitbuiting" van de arbeiders en consumenten door zakenlieden en ondernemers niet dulden, ongeacht of zij Kenianen dan wel buitenlanders waren.

Daniel Arap Moi werd in 1924 te Sacho in het Baringo-district, ca. 278 km ten noorden van Nairobi, geboren, als lid van de Tugenstam die tot de Kalenjin-groep behoort. Hij ontving zijn eerste opleiding aan de Karbotonjo-missieschool en werd later tot onderwijzer opgeleid aan de Afrikaanse School te Kapsabet. Daarna was hij van 1948 tot 1957 bij het onderwijs werkzaam.
Moi begon zijn politieke loopbaan in 1955 als een van de zes Afrikaanse leden van de Wetgevende Raad. Hij werd een van de voormannen van de Keniase Afrikaanse Democratische Unie (KADU), destijds de belangrijkste oppositiebeweging, die concurreerde met Kenyatta's KANU van de Kikoejoes. Van 1960-61 was hij Chairman van de KADU, daarna was hij achtereenvolgens minister van onderwijs (dec. 1961-62) en van plaatselijk bestuur (1962-64), terwijl Kenia in 1963 onafhankelijk werd. In 1964 werd de KADU ontbonden en sloot Moi zich aan bij de KANU. In dat jaar werd hij minister van binnenlandse zaken en in 1067 volgde zijn benoeming tot vice-president.
In die hoedanigheid heeft hij zich vooral ingezet voor de bouw van scholen en het op gang brengen van openbare werken en werd hij wel de belangrijkste „handelsreiziger" van de regering — en van Kenyatta — genoemd. Zo leidde hij dit voorjaar een delegatie die Amerika en Engeland bezocht om nieuwe wapens aan te kopen. Daarnaast zat hij in een aantal civiele en regeringscommissies.
In een reeks toespraken heeft de 54-jarige voormalige onderwijzer herhaaldelijk verzekerd de grondwettelijke vrijheden te zullen handhaven, hoewel hij waarschuwde „opruiers" niet te zullen tolereren. De bevolking riep Moi op het „harambee"-beginsel — een nationaal motto dat zoveel betekent als „laten we de handen ineenslaan" — te volgen, opdat „we het door Kenyatta nagelaten opbouwwerk van ons land als broeders en zusters kunnen voortzetten". Moi beloofde ook de „niet-gebonden" koers van Kenyatta, die van Kenia één van de trouwste aanhangers van het Westen in zwart Afrika heeft gemaakt, te zullen voortzetten.
De kapitalistische economie van het land wil Moi laten zoals die is, en buitenlandse investeerders verzekert hij dat hun belangen niet zouden aangetast en hun stem gehoord zou worden. Zelf is Moi eigenaar van de Oostafrikaanse vestiging van een internationaal bedrijf van oogstmachines en bezit hij grote stukken land. aldus NRC/H'blad (10-10)

Bestuursverkiezing KANU

Op 28 okt. kozen ca. 1.600 KANU-afgevaardigden in Nairobi een nieuw partijbestuur. Hoewel voor elk van de verkiesbare ambten zich minstens twee — in enkele gevallen meer — kandidaten beschikbaar hadden gesteld en ook een levendige campagne was gevoerd, hield de overgrote meerderheid van de afgevaardigden zich aan de blijkbaar door de eigenlijke politieke top rond president Moi, vicepresident Kabaki en minister van justitie Njonjo geïnspireerde oplossing, aldus de NZZ (31-10).
D.w.z. dat in het algemeen genomen de evenredigheid naar stam en provincie moest worden geëerbiedigd.
Zo werd Mwai Kibaki tot vicevoorzitter gekozen; zijn enige tegenstander was Jeremiah Nyagah, de minister van landbouw.
Chairman werd Isaac Omolo Okero, de minister van energie en verbindingen, die tot de op een na belangrijkste stam, de Luo, behoort. Hij geldt als een tegenstander van de vroegere vice-president Oginga Odinga, die tevergeefs getracht had zich voor deze functie kandidaat te stellen. Het daarvoor vereiste „partijlidmaatschap voor het leven" werd hem betwist en een poging om dit document alsnog te ve werven werd hem geweigerd, omdat hij niet door de partij „gezuiverd" was.
Robert Matano werd in zijn ambt van secretaris-generaal bevestigd.

Aftreden politiecommissaris.
Komplot?

Kenia's commissaris van politie, Bernard Hinga, trad op 1 nov. af, 24 uur nadat zijn persoonlijke assistent David Nene eveneens was afgetreden. Ben Gethi, de vroegere commandant van de paramilitaire GSU (zie pag. 576/2), werd vervolgens tot politiecommissaris benoemd.
Kort tevoren had de procureur-generaal Charles Njonjo verklaard dat zijn leven bedreigd was, omdat hij een door president Moi gevoerde anti-corruptiecampagne steunde. Op 31 okt. verklaarde hij in het parlement dat corrupte functionarissen zouden worden uitgeschakeld, zelfs als zij op het hoogste niveau zaten.

Volgens de Weekly Review (3-11) uit Nairobi zou voor 23 aug. een moordaanslag zijn beraamd op de nieuwe leiders van Kenia, o.w. Moi, Kibaki en Njonjo, die moest worden uitgevoerd door een eenheid van 200 man, die in 1977 was gevormd ter bestrijding van veediefstallen in de buurt van Nakuru, de residentie van president Kenyatta.

De omstandigheid dat deze in Mombassa overleed. er! niet in Nakuru, zou een belangrijke rol hebben gespeeld bij de mislukking van het komplot. (The ***Times,*** Financial Times, *NZZ,* Le Monde)

SOEDAN

ECONOMISCHE MOEILIJKHEDEN. HET JONGLEI-PROJECT

Met ingang van 9 juni devalueerde Soedan zijn munt door een aanpassing van de officiële wisselkoers van $ 2,89 tot $ 2,50 per Soedanees Pond, wat neerkwam op een devaluatie met ca. 13%. Maar doordat de regering tevoren een subsidie op binnenkomende buitenlandse wisseltransacties verleende en een belasting op uitgaande transacties van 14,875% hief, was de effectieve wisselkoers vóór de devaluatie reeds $ 2,50 en nu werd een subsidie-belasting van £$ 0,10 op alle transacties ingevoerd, waardoor een effectieve wisselkoers van ca. $ 2,00 per £$ 1,00 tot stand kwam, wat inhield dat de werkelijke devaluatie 20% bedroeg.

Soedan kende een ernstige crisis m.b.t. de betalingsbalans. Eind juni werd het tekort op de lopsnde en de kapitaalsrekening geraamd op ruim $ 300 mln, terwijl het tekort op de handelsbalans over het voorgaande financiële jaar op bijna $ 400 mln werd geschat. Het totaal aan leningen bedroeg ca. $ 1,8 mrd, terwijl de schuld wegens niet betaalde aflossingstermijnen en importen e.d. volgens voorzichtige schattingen $ 600 mln à $ 700 mln bedroeg.

Door prijsbeschikkingen trachtte de regering de inflatie te beperken, waarvan het peil tussen 25 en 45% ligt.

Hevige regenval leidde eind juli tot overstromingen ten zuiden van Khartoem, die meer dan 100 dorpen verwoesttsn en in 120 andere dorpen ernstige schade veroorzaakten, waardoor ca. 500.000 mensen dakloos werden. Op 26 juli richtte president Nimeiry een verzoek om hulp tot de VN en bevriende landen, waarna enkele Arabische en Westerse landen onmiddellijk bijstand verleenden, zoals Engeland (£ 70.000 op 28 juli) en de Westduitse Bondsrepubliek (DM 2 mln op 1 aug.).

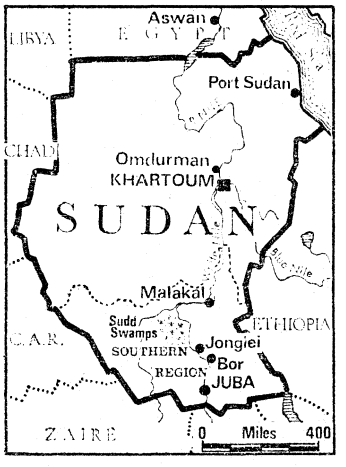
The Financial Times (10-6) schreef dat Soedan tot dan toe weerstand had geboden aan druk van het IMF om het Pond te devalueren, maar dat in de voorgaande week door hoge Soedanese functionarissen besprekingen waren gevoerd om van het IMF een totaal van $ 200 mln te krijgen, zowel een standby krediet als een Witteveen-faciliteit. Saoedi-Arabië zou Soedan ter ondersteuning van de betalingsbalans $ 700 mln hebben aangeboden, mits Soedan de voorwaarden van het IMF aanvaardde.

Op 17 sept. meldde radio-Cairo dat Saoedi-Arabië Soedan twee kredieten voor een totaal $ 350 mln had verleend: $ 300 mln voor het oplossen van economische moeilijkheden en $ 50 mln voor steun aan de betalingsbalans en delging van schulden.

Jonglei-project

Op 20 juni maakte de minister van irrigatie, Yahya Abdel Magid, te Khartoem bekend dat een begin was gemaakt met de aanleg van het Jonglei-kanaal in Zuid-Soedan, het grootste project in zijn soort ter wereld. *NRC/H'blad* (24-6) berichtte:

„... De aanleg van het kanaal is een half jaar vertraagd omdat de Franse Compagnie des Constructions Internationales het 25 meter hoge, ruim 2000 ton wegende graaftoestel dat bij de aanleg zal worden ingezet, niet tijdig op de plaats van bestemming kreeg. Het monstrueuze apparaat, waarvan maar één exemplaar bestaat, is in 1967 in West-Duitsland gebouwd volgens het principe van de baggermolen en kan 9000 ton aarde per uur verzetten. De kolos is in het verleden met succes ingezet bij waterbeheersingsprojecten in onder meer Pakistan.

(Financial Times)

Het graafwerk in Zuid-Soedan is in omvang te vergelijken met de aanleg van het Suez-kanaal en moet over vier jaar beëindigd zijn. De Nederlandse regering is nauw bij de plannen voor het Jonglei-kanaal betrokken en heeft onder meer geld en deskundigen beschikbaar gesteld die een studie van het plan hebben gemaakt. Het Jonglei-project voorziet in de aanleg van twee parallellopende kanalen van ruim 300 kilometer lengte, dwars door de Zuidsoedanese moerasgebied. Daardoor zal water aan die moerassen worden onttrokken en zal het watervolume van de Witte Nijl mei ongeveer 4 mrd kubieke meter per jaar toenemen.

Op dit moment gaat bijna de helft van het water van de Witte Nijl door verdamping in de moerassen verloren. Van 14 mrd m³ wordt die verdamping nu teruggebracht tot 10 mrd m3. Het Jonglei-project maakt deel uit van een ambitieus waterbeheersingsproject in de Oost-afrikaanse bron-gebieden van de Witte Nijl, waardoor uiteindelijk 18 mrd m³ water extra voor irrigatie en landbouwprojecten vrijkomt. (...)

Het Jonglei-project van bijna $ 250 mln wordt bekostigd door Soedan en Egypte, die samen het water delen dat het project oplevert. De Saoedische regering heeft forse bedragen voor het plan geleend en is sterk bij de aanleg geïnteresseerd. Het plan valt binnen het kader van plannen om Soedan de ,,graanschuur" voor de Arabische regio te maken en heeft duidelijk politieke betekenis. De vrees voor een eventueel Westers voedselembargo in antwoord op het gebruik van het ,,oliewapen" speelt bij de Saoedische beleidsbepaling een niet te onderschatten rol terwijl bijv. Egypte zo op Westerse voedselhulp is aangewezen dat stopzetting of zelfs alleen vertraging of prijsverhoging het voortbestaan van het Egyptische regime op het spel kan zetten. Dat is afdoende gebleken bij de voedselrellen in Egypte van januari vorig jaar.

Tijdens een conferentie in de Marokkaanse hoofdstad Rabat in april 1976 hebben de Arabische ministers van financiën besloten het gevaar van het voedselwapen waarover in de Verenigde Staten al geruime tijd discussies worden geroerd, te pareren. De ministers besloten de komende 25 jaar ruim $ 6 mrd in Soedan te investeren omdat dat land verreweg het grootste landbouwpotentieel van de Arabische regio heeft.

Tijdens zijn bezoek aan Khartoem vorig jaar heeft de Saoedische koning Khaled de Soedanese regering alvast met $ 400 mln verblijd terwijl in diezelfde week het in Rabat opgerichte ontwikkelingsfonds er nog eens $ 300 mln bijdeed..."

NORMALISERING BETREKKINGEN MET ETWIOPIE EN LIBIË

Ais gevolg van de Soedanese steun aan de afscheidingsbeweging in Eritrea waren de betrekkingen tussen Soedan en Ethiopië verslechterd. Maar tijdens een conferentie in december 1977, die onder auspiciën van de OAE in Freetown (Sierra Leone) werd gehouden, kwamen de regeringen van beide landen overeen hun geschillen via onderhandelingen te regelen.

Als uitvloeisel van die verzoening regelde Soedan op 10 jan. de repatriëring van 280 leden van een

Ethiopisch bataljon, dat naar Soedan gevlucht was om een omsingeling dooi- Eritrese rebellen te voorkomen.

Een week later verklaarde de Soedanese president Nimeiry dat hij ,,zijn pogingen voortzetten" zou om een verdere escalatie van het conflict in Eritrea te beletten alsmede een verslechtering van de Somalisch-Ethiopische betrekkingen, welke naar zijn zeggen ,,aan buitenlandse interventie in de Hoorn van Afrika te wijten" was.

Op 3 febr. hervatte de Soedanese luchtvaartmaatschappij zijn geregelde vluchten tussen Khartoem en Addis Abeba. die sinds jan. 1977 waren opgeschort.

Van 6-8 febr. bracht een Soedanese delegatie o.l.v. de eerste vice-president majoor Aboul Gasim Mohammed Ibrahim ern bezoek aan Libië om de betrekkingen tussen beide landen te normaliseren zoals in nov. 1977 tijdens een zitting van de Raad van de Arabische Liga was overeengekom-n (pag. 29/2).

In een gemeenschappelijk communiqué, dat na afloop van het overleg op 8 febr. werd uitgegeven en dat door vice-president Ibrahim en zijn Libische gesprekspartner majoor Abdessalam Jalloud was ondertekend, werd meegedeeld dat beide partijen overeengekomen waren de diplomatieke betrekkingen te herstellen en het in juli 1976 opgeschorte luchtverkeer te hervatten. Van Soedanese zijde werd gesteld dat het in juli 1976 met Egypte gesloten defensiepact (pag. 317/3-'77) ,,defensief" was en geen bedreiging vormde voor Libië of enig ander Arabisch land. ,,In dit verband bevestigen de twee partijen hun verplichting geen enkele vijandige actie te ondernemen of tegen elkaar gerichte akkoorden of pacten te sluiten, die schade zouden kunnen toebrengen aan de twee bioedervolken", aldus het communiqué. Voorts werd overeenstemming gemeld over ontwikkelingen m.b.t. de Arabische wereld, het conflict tussen regering en rebellen in Tsjaad en de toestand in de Hoorn van Afrika, waarbij elke buitenlandse inmenging werd verworpen. *(Reuter, AdG)*

RELATIE MET SU. WAPENLEVERANTIES. NIMEIRY IN FRANKRIJK EN CHINA

Op 18 mei 1977 werd te Khartoem bekendgemaakt dat 90 Russische militaire adviseurs en hun gezinnen, in totaal 147 personen, Soedan per vliegtuig hadden verlaten, omdat de Soedanese autoriteiten hun werkvergunningen hadden ingetrokken.

Ook een bureau, dat aan de Russische ambassade in Khartoem verbonden was, werd door de autoriteiten gesloten.

Twee dagen later verklaarde de Soedanese minister van voorlichting, Bona Malwal, dat deze stappen waren genomen, omdat de Russische uitrusting van de Soedanese strijdkrachten nutteloos geworden was nu de levering van reserveonderdelen achterwege bleef.

Op 29 mei overhandigde het Soedanese ministerie van buitenlandse zaken de Sowjet-ambassadeur in Khartoem, Felix Fedotow, een lijst met namen van ca. 50 leden van het ambassadepersoneel, die het verzoek kregen het land binnen zeven dagen te verlaten.

Daarop werd Fedotow naar Moskou teruggeroepen, terwijl ook 20 à 30 leden van de Russische ambassadestaf Khartoem op 3 juni verlieten.

Nadat vijf Soedanese diplomaten door de Sowjet-regering op 15 juni tot personae non gratae waren verklaard, besloot de Soedanese regering op 19 juni de Sowjet-ambassade in Khartoem te vragen haar culturele centrum te sluiten.

Op 11 mei 1978 keerde ambassadeur Fedotow in Khartoem terug, waarmee de betrekkingen tussen de SU en Soedan genormaliseerd leken.

Wapenleveranties

Nadat president Nimeiry van 16-18 mei 1977 een officieel bezoek aan Frankrijk had gebracht, deelde hij op 20 mei in Alexandrië (Egypte) mee dat Frankrijk erin had toegestemd Soedan op zijn verzoek wapens te verkopen en dat door technici van beide landen zou worden bepaald welke typen wapens daarvoor in aanmerking kwamen.

Van 6-16 juni bracht Nimeiry een staatsbezoek aan China, waarbij tussen beide landen een akkoord i.z. technische en economische samenwerking werd getekend.

Na bezoeken van Amerikaanse militaire missie aan Soedan in aug. 1977 en in jan. en febr. 1978, waarbij een ernstig tekort in de luchtverdedigingscapaciteit van Soedan werd vastgesteld, liet het Pentagon op 5 april aan het Amerikaanse Congres weten dat het van plan was Soedan 12 gevechtsvliegtuigen van het type F-5E te leveren.

Saoedi-Arabië stemde ermee in deze aankoop te financieren evenals die van een defensief radarsysteem, nadat het in 1977 reeds had betaald voor de aankoop van zes Lockheed C 130 transporttoestellen voor de Soedanese luchtmacht, aldus *Financial* Times (23-8).

NIMEPRY IN WEST-DUITSLAND

Van 1 tot 8 okt. bracht presidrnt Nimeiry een officieel bezoek aan West-Duitsland. Tijdens dat bezoek werd een akkoord ondertekend over financiële samenwerking tussen de Bondsrepubliek en Soedan ter hoogte van DM 80 mln. De financiële hulp, die niet hoeft te worden terugbetaald, is bestemd voor de elektrificatie van de steden Karima en Merowe, de aankoop van lokomotieven en schepen en de aanschaf van technische uitrusting. *(Bulletin* 5-10)

TSJAAD

DE RELATIE MET LIBIË

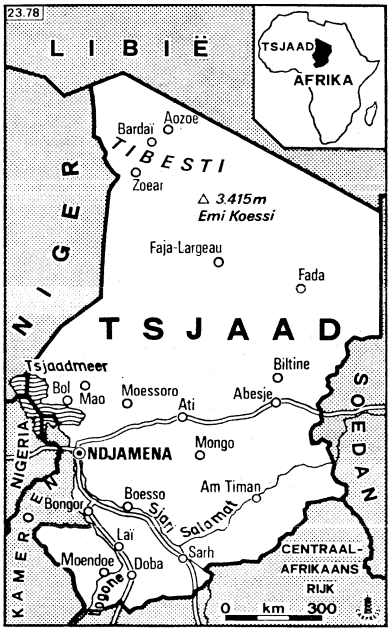
Het optreden van de regering van Hissene Habre (pag. 736) leek ook gevolgen te hebben voor de relatie van Tsjaad met Libië.

Op 12 september nl. zond de voorzitter van het algemene volkscomité van Libië, Abdelati Laabidi, een felicitatieboodschap aan Hissene Habre wegens diens benoeming tot premier. Toen werd tevens vanuit N'Djamena gemeld dat de Libische troepen in het noorden en centrum van Tsjaad reeds vanaf begin sept. bezig waren zich in de richting van de Libische grens terug te trekken.

Op 14 sept. berichtte het Libische persbureau *Jana* dat majoor Abdessalam Jalloud, lid van het secretariaat-generaal van het Libische volkscongres, Goukouni Oueddei, de voornaamste rivaal van Habre, ontvangen had, maar geen nadere bijzonderheden over dit onderhoud werden verstrekt.

Le Monde (15-9) schreef een mogelijke koerswijziging van Libië o.a. toe aan de hevige conflicten tussen de rebellen zelf. Er was sprake van meerdere gewapende botsingen in recente weken in het noorden tussen Frolinat-facties. ,,Meer dan ooit raken de ideologische aspecten van de strijd op het tweede plan, terwijl de kwesties van personen prevaleren en de geschillen van etnische aard opnieuw opduiken. Goranen en Arabieren (...) zijn bij verscheidene gelegenheden met elkaar in botsing gekomen, ondanks hun gemeenschappelijk lidmaatschap van het Front (Frolinatj..."

Zo meldde de radio van N'Djamena op 18 aug. dat bij felle botsingen tussen verschillende elementen van Goukouni's

Frolinat in Faya-Largeau in de nacht van 12 op 13 aug. dertig doden zouden zijn gevallen. Ook op 27 aug. zouden zich daar gevechten hebben voorgedaan met talrijke slachtoffers, waarbij Libische troepen aan de kant van de Arabieren meestreden uit vrees voor een massale aansluiting van de Goranen bij de nieuwe regering van nationale eenheid. De Goranen wonen in Borkou-Ennedi-Tibesti, terwijl de Arabieren afkomstig zijn uit het centrum en oosten van Tsjaad, aldus A F P.

N R C/H' b l a d (1-9): „Het Frolinat van Goukouni wordt gesteund door de Libische regering, die alvast als beloning een deel van Noord-Tsjaad heeft geannexeerd en, naar Habre en Malloum beweren, een nog veel groter gebiedsuitbreiding' nastreeft.

Libië schijnt het Frolinat-Goukoni niet alleen met raad maar ook metterdaad te steunen. De ijlings in april naar Tsjaad overgebrachte Franse troepen, die de opmars van Goukoni's rebellen moesten stuiten, hebben tenminste gezegd dat het Frolinat-Goukoni ondermeer gebruik maakt van Sam-9 raketten, ultra moderne Russische luchtdoelwapens die alleen door hoogwaardig geschoold militair personeel bediend kunnen worden.

Van Franse zijde is zelfs gesuggereerd dat de Libiërs niet over dergelijk personeel beschikken en dat in Libië gehuisveste Cubanen in Tsjaad vechten, hoewel het heel goed mogelijk is dat bijvoorbeeld naar Libië uitgeweken Egyptenaren of Palestijnen het Frolinat-Goukoni bij de luchtafweer behulpzaam zijn. Goukoni's voornaamste eisen zijn de militaire aftocht van de Fransen, herziening van de economische verdragen met Parijs en de erkenning dat Tsjaad naast een Afrikaans ook een Arabisch karakter heeft. Aan die laatste wens, die door Habre wordt gedeeld, is inmiddels voldaan door Arabisch naast het Frans tot officiële taal te proclameren. Habre heeft in het verleden ook steeds gezegd dat de Fransen moeten vertrekken maar meent dat de Libische annexatiedrift in Noord-Tsjaad veel gevaarlijker is voor het land, dan de Franse adviseurs en hij zou de Libiërs en de Fransen het liefst beiden tegelijk zien vertrekken..."

Op 25 sept. deed premier Hissene Habre een felle aanval op de ,,expansionistische politiek" van Libië, terwijl hij een appel richtte tot de Afrikaanse solidariteit, opdat ,,het regime van Tripoli onmiddellijk een eind maakt aan zijn agressie tegen Tsjaad". Hij verklaarde: ,,Het is thans bekend dat Libië het uiterste noorden van Tsjaad militair bezet en actief een expansionistische politiek voert die streeft naar het annexeren van het Tsjaadse gebied van Borkou-Ennedi-Tibesti en Kanem, d.w.z. van ong. de helft van het grondgebied van Tsjaad". De premier beklemtoonde dat „Tsjaad geen duimbreed „van zijn grondgebied zal afstaan" en dat zijn regering „alle middelen zou aanwenden om Se bezette gebieden te herwinnen". *(Le Monde, NZZ, NRC/H'* blad)

(Vor. ber. pag. 333/3 e.v. en 350/1 e.v.)

PRESIDENT MALLOUM IN CHINA

Op 20 sept. arriveerde president Malloum als eerste staatshoofd van Tsjaad voor een officieel bezoek in Peking. Hij werd door de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng ontvangen en hij voerde ook besprekingen met vice-premier Li-Hsien-nien. Tussen beide regeringen werd een akkoord i.z. economische en technische samenwerking getekend, dat o.m. voorziet in de bouw van een sportcomplex in N'Djamena en de bouw van een brug over de Chari die N'Djamena met Kousseri (in Kameroen) moet verbinden. Op 27 sept. keerde Malloum in Tsjaad terug. (Peking Review, Reuter)

SAMENSTELLING CDS EN CNU

Als opvolger van de met Habre's benoeming tot premier opgeheven opperste militaire raad (CSM) zou een Conseil de Défense et de Sécurité (CDS) worden gevormd, die de „continuïteit van het staatsgezag" moest garanderen.

Op 6 okt. werd de samenstelling van de CDS bekendgemaakt. Deze raad telde 16 leden, van wie 8 uit de Strijdkrachten van het Noorden en 8 uit het nationale leger afkomstig waren.

Ook werd toen de samenstelling gemeld van het bureau van de nationale raad van eenheid (conseil national d'union — CNU). Dit bestond uit 16 leden, vertegenwoordigers van de prefecturen, onder voorzitterschap van Mahamat Salah, een voormalige ambassadeur van Tsjaad in Nigeria. *(AFP)*

(Vos. ber. pag. 735/3 e.v.)

GEESTELIJK LEVEN

BEGRAFENIS PAUS JOHANNES PAULUS I

Na een uitvaartdienst in de regen op het Sint Pietersplein is paus Johannes Paulus I op 4 okt. in de crypte onder de Sint Pieter bijgezet. Er waren naar schatting 50.000 toeschouwers bij de plechtigheid aanwezig.

De uitvaartdienst werd geleid door Carlo kardinaal Confalonieri, de deken van het college van kardinalen, die in de homilie o.m. zei: ,,Hij ging voorbij als een meteoor met onverwacht licht aan de hemel en verdween, ons verwonderd en verbaasd achterlatend". „In het korte contact met hem waren wij snel getroffen en gefascineerd door zijn instinctieve goedheid, zijn ingeboren bescheidenheid, zijn oprechte eenvoud in woord en daad". (De Standaard)

CONCLAAF KIEST POOLSE KARDINAAL TOT PAUS. DEZE NEEMT NAAM JOHANNES PAULUS II AAN

Het op 14 okt. begonnen conclaaf, waaraan door 111 kardinalen werd deelgenomen, werd op 16 okt. afgesloten met de verkiezing van de nieuwe paus. Om 18.20 U steeg witte rook op uit de schoorsteen van de Sixtijnse kapel, ten teken, dat de nieuwe paus gekozen was.

Twintig minuten later stelde kardinaal Felici op het balkon van de basiliek hem aan de wereld voor. Het bleek Karol kardinaal Wojtyla, bisschop van Krakau, te zijn geworden.

Met deze keuze staat voor het eerst sinds het overlijden van de Nederlandse paus Adrianus VI in 1523 een niet-Italiaan aan het hoofd van de Rooms-Katholieke kerk.

Karol Wojtyla werd geboren in Wadowice, in de buurt van Krakau, op 18 mei 1920. Zijn priesteropleiding moest hij clandestien voigen vanwege de Duitse bezetting. Naast zijn illegale studie werkte hij daarom als arbeider in de chemische industrie. Karol Wojtyla, die zijn moeder op negenjarige leeftijd had verloren, verloor zijn vader, een onderofficier in het leger, in het begin van de Tweede Wereldoorlog. Tijdens deze oorlog was Karol actief in het Poolse verzet, hij was o.a. acteur in een anti-nazistisch toneelgezelschap, hetgeen hem deed belanden in het concentratiekamp van Dachau. In 1974 kwam hij daar terug, samen met kardinaal Döpfner, toenmalig voorzitter van de Westduitse bisschoppen, om een verzoeningsdienst te celebreren.

Karol Wojtyla werd in 1946 priester gewijd. Hij ging toen naar Rome om aan

het Angelicum. de universiteit van de paters Dominicanen, filosofie te studeren. In 1948 behaalde hij de doctorstitel. Daarna was hij enige tijd werkzaam onder Poolse emigranten in Frankrijk en België. Na zijn terugkeer in Polen was hij zielzorger op diverse plaatsen in het aartsbisdom Krakau, o.a. voor studenten. Ondertussen voltooide hij zijn theologische studie met een proefschrift over het geloofsprobleem in de geschriften van de H. Johannes van het Kruis. Vanaf 1953 doceerde hij aan de universiteit van Krakau en Lublin in de ethiek, totdat hij in 1958 tot hulpbisschop van Krakau werd benoemd. Hij was toen de jongste Poolse bisschop. Als hulpbisschop nam hij ook deel aan het Tweede Vaticaans Concilie.

In 1964 werd hij aartsbisschop van Krakau en in 1967 werd hij tot kardinaal gecreëerd. Hij was de eerste niet-adellijke aartsbisschop van Krakau.

De nieuwe paus heeft nogal wat publikaties op zijn naam staan, Zijn voornaamste werken zijn: ,,Liefde en verantwoordelijkheid" en ,,Persoon en staat". In ,,De waarheid over de mens" zegt hij het te betreuren dat de katholieken in Polen worden gezien als tweederangsburgers en dat in een land waar de meerderheid van de bevolking katholiek is. het atheïsme de basis is geworden van het nationale leven. In 1976 sprak kardinaal Wojtyla op het Eucharistisch Congres in Philadelphia en beschreef daar toen het lot van degenen, die omwille van het geloof worden vervolgd en hongeren naar vrijheid en gerechtigheid.

De nieuwe paus staat bekend als zeer sportief: skiën en roeien zijn zijn favoriete sporten.

De nieuwe paus spreekt vele talen: Frans en Italiaans, maar ook Engels en Duits. Behalve in Europa heeft hij ook in de rest van de wereld menig bezoek afgelegd, o.a. in de Verenigde Staten, Canada, Filippijnen en Australië.

De paus stelde zich op het Sint Pietersplein nadrukkelijk aan de menigte voor als ,,de nieuwe bisschop van Rome". Hij zei de Romeinen van ver gekomen te zijn, maar dichtbij te zijn in geloof en christelijke traditie. Hij kreeg applaus van de menigte, toen hij sprak van ,,uw, eh... onze Italiaanse taal" en de menigte uitnodigde hem te corrigeren als hij fouten met zijn Italiaans zou maken.

Perscommentaren

De keuze van een niet-Italiaan, afkomstig bovendien uit een communistisch geregeerd land, heeft tot vele perscommentaren aanleiding gegeven.

Enkele citaten uit deze commentaren geven het volgende beeld:

International Herald Tribune, 18-10-78, ,,Mamy Papieza". zo konden de Polen uitroepen (we hebben een paus). De vraag die Stalin eens stelde: hoeveel divisies heeft de paus?, behoeft Gierek zich niet te stellen. Hij hoeft maar het raam uit te kijken om het antwoord te vinden. Van de 35 mln. Polen zijn er 33 mln. katholieken, en mogelijk nog veel meer. Ook zij waren verrast, maar toch minder dan de overige 750 mln katholieken ter wereld Voor de Polen is het een kwestie van ,,rechtvaardigheid", van religieuze maar ook politieke logica. Maar bovenal een eerbetoon, niet aan een man, maar aan de kerk, de Poolse katholieke kerk. Niet zó maar een kerk. Het Christendom bestaat al ruim duizend jaar in Polen, en in die tien eeuwen was het meer de kerk dan de regering welke de band tussen Polen en het geciviliseerde Westen symboliseerde. Die kerk vertegenwoordigde immer de eenheid van godsdienstige en vaderlandslievende gevuelens in Polen. Niet toegevend en conservatief is zij er altijd in geslaagd haar nationale en religieuze waardigheid te bewaren, ondanks het imperialisme van de Duitse en Nussische staten en kerken.

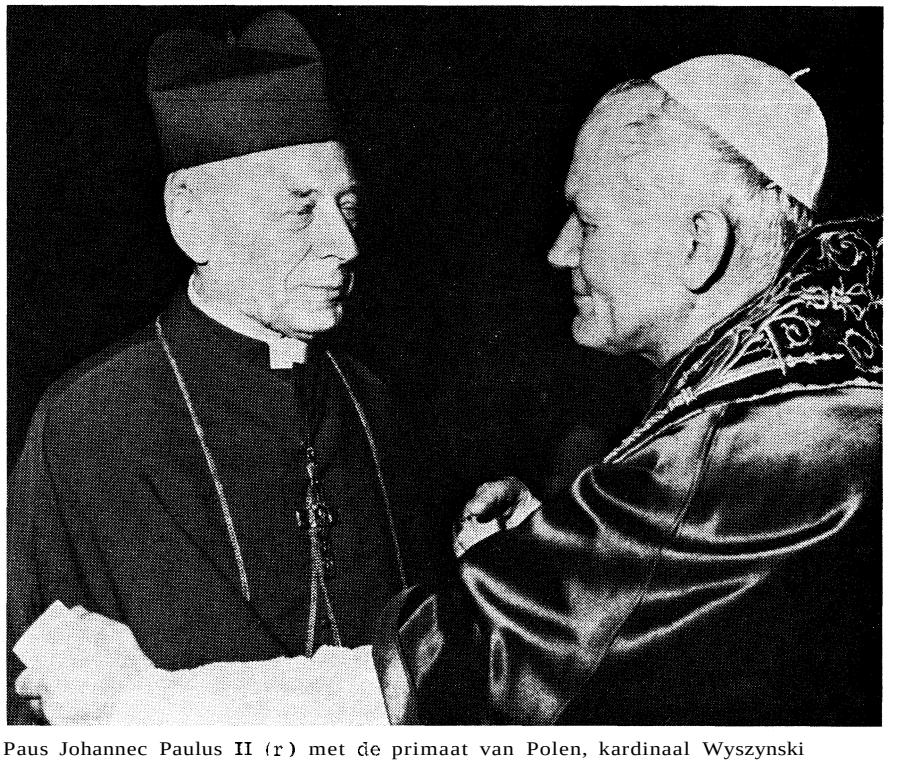
Re! *is* geen toeval dat een Poolse kardinaal tot paus werd gekozen, temeer niet omdat de Poolse kerk er niet alleen in slaagde het geloof ***te*** bewaren in een communistisch geregeerd land. maar er ook in slaagde het katholieke leven in het land te vernieuwen. Na dertig jaren communistisch bestuur is de kerk er sterker en geniet zij meer prestige dan ooit. De dramatische strijd met de communistische overheid werd geleid door kardinaal Wyszynski, die vele jaren kardinaal Wojtyla aan zijn zijde vond, wanneer er een duidelijke confrontatie tussen kerk en staat bestond. Zo kwamen de primaat en de aartsbisschop van Krakau stevig op voor de intellectuelen en de studenten, die in 1968 geziiiverd en vervolgd werden; evenzo in juni 1976 voor de arbeiders die na een staking vervolgd werden; en recentelijk voor de boeren die zich verzetten tegen willekeur vanuit Warschau. Wyszynski en Wojtyla waren in het Vaticaan toen, voor het eerst in 1000 jaren, een Pools staatshoofd (en dan nog een communist) de paus ontmoette. Wojtyla was eveneens met Wyszynski, toen deze in september 1978 diens historische verzoeningsbezoek aan West-Duitsland bracht, daarbij tenslotte ook Dachau bezocht en er de Mis opdroeg. Maar weinigen hebben toen bedacht dat kardinaal Wojtyla reeds in 1974 hetzelfde had gedaan.

Gierek moet zeer verbaasd zijn geweest. Voor de regeerders in Polen betekent deze pauskeuze ongeveer hetzelfde als het voor Brezjnew zou zijn wanneer Solsjenitzin was gekozen tot secretaris-generaal der Verenigde Naties. Paradoxaal is, dat door een Poolse paus niet alleen de Poolse kerk tegennver de Poolse staat wordt versterkt, maar tevens de Poolse communistische staat steviger komt te staan tegenover de Sowjetrussische staat. Brezjnew zal bemerken dat bij elk (onvermijdelijk) komend geschil met Polen rekening moet worden gehouden met de versterkte positie van de Poolse kerk en de nieuwe sociale el1 nationale eisen van die zijde, waarmee Gierek rekening heeft te houden.

De Poolse natie, maar ook alle andere katholieke naties in Oost-Europa (Hongarije, de Sowjetrepubliek Litouwen bijv.) onder communistisch bestuur hebben alzo een buitengewone motie van vertrouwen gekregen. Niet vergeten moet worden dat de Poolse regering paus Paulus VI tweemaal geweigerd heeft Polen te bezoeken, eenmaal in 1966 (1000-jarig bestaan van de kerk), en in 1977 toen de paus de Mis had willen opdragen in het Jasna Gora klooster in Czestchowa. Dat regeringsbeleid was maar al te goed te verklaren. Ook kon de Poolse regering de primaat verhinderen in 1966 naar Rome te gaan, door zijn paspoort in te nemen. Maar de regering in Warschau kan niet het paspoort van een paus in beslag nemen, en nóg minder omdat de eerste Poolse paus, Johannes Paulus II, de eerste paus zal zijn die een communistisch land zal bezoeken, en zonder obstakel.

The Guardian (18-10-'78) Gillian Linscott.

Bij een heiligdom in Pools Silezië sprak kardinaal Wojtyla in juli 1978 voor een

Paus Johannec Paulus II (r) met de primaat van Polen, kardinaal Wyszynski

groot gehoor over de mens, die men als geheel moet zien, en niet als onderdeel van een systeem of doctrine. De les van Genesis was dat de aarde ondergeschikt werd gemaakt aan de mens en dat God de mens een rustdag gaf na het werk. De waarde van de mens wordt bewezen door zijn houding tegenover werken, maar daarbij moet hij niet alleen aan eigen gezin en natie denken. ,,Hij dient de ontwikkelingslanden te helpen, de hongerigen en vertrapten. Rijke landen dragen een last op hun geweten: alle landen van de Derde Wereld. De mens is opgeroepen tot naastenliefde. Arbeid staat niet boven naastenliefde, maar naastenliefde staat boven werk".

In mei d.a.v. sprak de kardinaal te Krakau nóg indringender over de verantwoordelijkheden ten aanzien van de Derde Wereld, waar hij aan het slot nog de vraag stelde: ,,Zouden we de mensen van de Derde Wereld niet voedsel kunnen geven. te betalen uit die vreselijke bewapeningsbegrotingen?"

Bij dezelfde gelegenheid sprak hij over de mensenrechten in verband met di zaak van de kerk in Polen, en had hij voor de onvervreemdbare rechtenvan de mens, en niet door de willekeur van systemen en doctrines besnoeid kunnen worden. Door zo'n besnoeiing komt de vrede in gevaar.

The Guardian (18-10-'78) Michael Simmons.

Toen Gierek in 1977 het Vaticaan bezocht gaf hij daarmee toe welk een enorme kracht de kerk in Polen is. Dat zou men althans denken. In feite had Gierek — reeds in 1970 aan het bewind gekomen — pas enige weken voor zijn bezoek aan Rome de geduchte kardinaal Wyszynski ontmoet.

Na vermelding van de reacties van de beide Poolse kardinalen op onlusten in Polen deelt Simmons mee dat Gierek daarvan zeker notitie had genomen. Een van zijn eerste regeringsdaden was zijn opdracht aan de nieuwe premier Jaroszewicz om een modus vivandi met de kerk te bereiken, iets wat het regime nodig achtte om geloofwaardig te kunnen lijken. De minister van kerkzaken, Kakol, verklaarde dat de meeste Polen naar de kerk gaan: wij mogen dat dan niet leuk vinden, maar het hindert ons niet.

Na de opgang van de Poolse kerk in de afgelopen 20 jaar te hebben geschetst, deelt de schr. mee dat de ,,ingang" van de staat bij de kerk plaatsvindt via de Pax-organisatie. Pax publiceert het dagblad Slowo Powszechne. Hoofd van Pax is Boleslaw Piasecki, een van de rijkste mannen in Polen, die in het schemerduister van dit staat-kerk-samengaan bloeit. Hij geniet de steun van de regering en runt twee ondernemingen: één voor devotie-artikelen, en één voor parfums. Hij en zijn Pax zijn door regering en partij gebruikt om steun voor de partijlijn te krijgen in ruil voor geld en faciliteiten om nieuwe kerken te bouwen. De kerkelijke hiërarchie heeft daarover uiteraard zijn reserves gehad. Maar de bereidheid van die hiërarchie om in zoverre met de lijn van de staat en partij mee te gaan, heeft het Vaticaan misnoegd. Eéns heeft paus Paulus kardinaal Wyszynski zeven dagen laten wachten op een audiëntie, juist om die reden. Nu zal, althans voorlopig, de kerk het in Polen voor het zeggen hebben. Wij zullen afwachten hoeveel moeite Gierek zich zal moeten geven om nog eens door de paus te worden ontvangen.

The Guardian (18-10-'78) Hella Pick.

Hoe dan ook, de nieuwe pauskeuze moet wel een enorme invloed hebben op de situatie in Polen zelf, in overig Oost-Europa, op de toekomst van de West-europese communisten en het geheel der Oost-West-betrekkingen. De nieuwe paus arriveert op het Vaticaan op een moment waarop de Sowjet-Unie ten dele verlamd is door de eigen opvolgingsproblematiek, en bovendien zeer verontrust is door de nadrukkelijke wensen in de satellietlanden om grotere economische onafhankelijkheid.

Wie de nieuwe paus kennen menen dat hij confrontaties zal vermijden en een constructieve dialoog wenst met communisten buiten Polen. Sommigen spreken al van een ,,historisch compromis" en van een ,,geheel nieuwe benadering".

Uit de Poolse pers weten we al dat de nieuwe paus ,,de kwalitatieve situatie voor wat Polen en alle communistische landen betreft veranderd heeft". Maar duidelijk is dat de bijzondere Poolse ervaringen niet model kunnen staan voor overig Oost-Europa.

De Hongaarse leider Kadar heeft zijn vrede gesloten met de katholieken en de andere denominaties, en men voelt zich daarin wél. Ce kerkelijken willen zich daar niet politiek profileren. Kadar bezocht ook het Vaticaan en zou, als Moskou dat goedvond, best diplomatieke relaties willen aanknopen.

In de DDR zijn de katholieken verre in de minderheid, maar de DDR-regering zou erkenning door het Vaticaan best op prijs stellen. Maar de Westduitse kerk is daartegen omdat zulk een erkenning bij de aanvaarding door de wereld van Duitslands verdeling die van God zou voegen. In Tsjechoslowakije staat de R.K. kerk er al even onplezierig tussen als alle andere organisaties buiten de CP. Of juist deze paus in staat zal zijn de traditionele vijandschap tussen Polen en Tsjechen te liquideren?

Joego-Slavië onderhoudt sinds 1966 diplomatieke relaties met het Vaticaan. Dat maakt deel uit van Belgrado's beleid, de nationale samenhang van het land te verstevigen door de religies van de onderscheiden Joegoslavische volken te eerbiedigen. Geen enkele groepering heeft op zichzelf voldoende macht om politieke besluiten te beïnvloeden. In wijder verband zal Joego-Slavië de eerste zijn om het geweldige politieke belang te erkennen van een paus vanachter het ijzeren gordijn. Dat is voor de Joegoslaven goed nieuws, omdat zij denken dat daardoor de impuls in elk Oosteuropees land tot zelfstandigheid wordt versterkt. Overigens gelooft Tito dat de katholieke kerk er net zo over denkt als hijzelf, namelijk dat men Moskou niet het mes op de keel moet zetten, noch het moet vernederen.

The Times, 17-10-78.

De verkiezing van kardinaal Wojtyla tot paus is uiterst belangrijk, en nóg verrassender dan de keuze van zijn voorganger. Een tweederde meerderheid van het kardinalencollege is gewoonlijk zeer omzichtig. De keus die zij nu hebben gedaan kan de allerbeste blijken te zijn, maar zij getuigt van een ,,imaginative rashness" die men eerder bij een studentencollege zou verwachten. Was het veelzeggend dat Carter de uit Palen afkomstige Brzezinski tot zijn adviseur benoemde ,,dat is nog niets vergeleken bij de uitverkiezing van kardinaal Wojtyla.

The Times suggereert dat de kardinalen gedacht hebben aan het probleem van het eurocommdnisme, met name dat in Italië. De nieuwe paus wordt in zijn houding uiteraard beïnvloed door zijn Poolse ervaringen, en die werken in twee richtingen: enerzijds koesteren alle Polen in hun achterhoofd vrees en vijandschap tegen de Sowjet-Unie als de mogendheid die zijn tanks op Poolse grond stationneert. Maar ook hebben de Poolse katholieken geleerd dat een communistische partij niet onoverwinnelijk is: in de strijd om vertrouwen en steun van het volk heeft in Polen de kerk gewonnen en de CP verloren. Tezelfdertijd is de Poolse kerk niet reactionair: zij ging de Polen voor bij het beschouwen van Rusland met voorzichtigheid, en Duitsland niet toenaderingsgevoelens.

Programmatische toespraak paus *Johannes Paulus II*

Daags na zijn keuze heeft paus Johannes Paulus II een toespraak tot de kardinalen gehouden. Hij stelde voorop, dat hij op zo korte termijn geen langdurig overwo–en en accuraat uitgewerkt programma kon aanbieden. Wel wilde hij een paar richtlijnen schetsen:

,,Vóór alles willen wij de nadruk leggen op hei permanent belang van het Tweede Vaticaans Concilie: het is onze ondubbelzinnige taak dat op gepaste wijze uit te voeren. Is het concilie soms niet een mijlpaal in het tweeduizendjarig bestaan van de Kerk en bijgevolg in de godsdienstige en ook culturele geschiedenis van de wereld? Maar zoals het concilie niet gereduceerd mag worden tot de documenten die het heeft opgeleverd, zo bestaat het evenmin uit de toepassingen die in de zogeheten post-conciliaire jaren hun beslag hebben gekregen. Wij achten daarom een taak van primair belang rustig en tegelijk stimulerend de meest nauwgezette uitvoering van de concilienormen en oriëntaties te bevorderen, bovenal in die zin dat de mensen zich de juiste mentaliteit eigen maken".

De paus merkte op dat de doorvoering van het concilie verschillende sectoren kan betreffen: van de evangelisatie tot de oecumene, van de discipline tot de organisatie, doch de sector die de meeste zorg vereist, is die van de eccleeiologie. Men moet de ,,Magna Charta" van het concilie, t.w. de dogmatische constitutie ,,Lumen Gentium", weer ter hand nemen, voor een nieuwe en krachtiger bezinning op de natuur en de functie, het zijn en het werken van de kerk, niet slechts om steeds beter de levensgemeenschap in Christus te verwezenlijken van hen die op hem hopen en in hem geloven, maar ook om bij te dragen tot een ruimere en hechtere eenheid van de hele mensenfamilie. Paus Joannes XXIII zei vaak dat de Kerk van Christus het licht van de wereld is; de Kerk — en het concilie heeft dit na hem gezegd — is voor het 'hele mensengeslacht het universele sacrament van heil en eenheid.

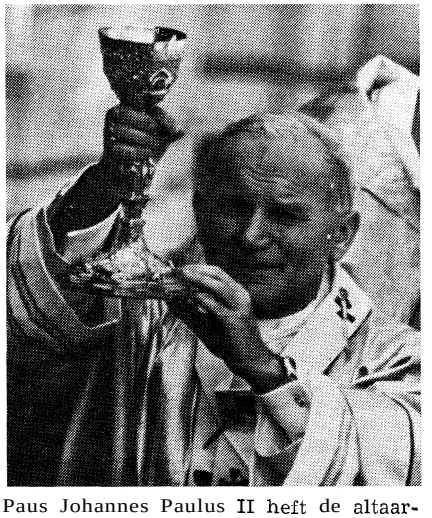
Vervolgens beval de paus bijzonder aan dat wordt uitgediept wat de collegiale band inhoudt die de bisschoppen verbindt met de opvolger van Petrus en met elkaar. Collegialiteit wil stellig ook zeggen, aldus paus Wojtyla: adequate ontwikkeling van organen, gedeeltelijk nieuw en gecleeltelijk bij de tijd gebracht, die een hechter eenheid van geest, doelstellingen en initiatieven kunnen garanderen. Hij noemde in dit verband de bisschoppensynode.

Sprekend over het Petrus-ambt zei hij dat alle moderne onderzoek naar de specifie-

ke inhoud ervan nooit zijn drie evangelische polen mag aantasten, t.w. het intact bewaren van de geloofsschat, het bevestigen van de broeders en het weiden van de lammeren en schapen van Christus' kudde.
De paus wees er ook op dat de trouw — waartoe iedere gelovige gehouden is —, niet alleen het terrein van de leer betreft. Trouw betekent ook inachtneming van de liturgische normen die door het kerkelijk gezag zijn gesteld: trouw is dan ook niet verenigbaar met de willekeur van ongebreidelde vernieuwingen maar evenmin met de koppige afwijzing van de wettige veranderingen in de eredienst, Trouw betekent ook de inachtneming van de grote kerkelijke wetten; de discipline beoogt immers niet tc krenken, te kastijden of te vernederen, maar heeft als doel de juiste ordening, die eigen is aan het mystieke lichaam, veilig te stellen.
Trouw betekent bovendien een edelmoedig antwoord op de eisen van de religieuze- en priesterroeping, in dier voege dat wat men vrijwillig aan God heeft beloofd, steeds wordt volgehouden en uitgebouwd. Voor de gelovigen moei trouw een plicht zijn die hand in hand gaat met hun christen-zijn: zij moeten deze deugd bereidwillig, loyaal beoefenen. zowel in hun gehoorzaamheid aan de herders die van de Heilige Geest de opdracht hebben gekregen de Kerk te weiden, als in hun inzet voor die taken waartoe zij zijn geroepen.
De oecumene noemde paus Joannes Paulus II een zo grootse en delicate zaak dat hij haar onder geen voorwaarde onbesproken wilde laten. ,,Hoe dikwijls", zei hij, ,,hebben we samen nagedacht over het testament van Christus, die aan de Vader voor zijn leerlingen de gave van de eenheid vroeg? En wie herinnert zich niet de nadruk van Sint-Paulus op de ,,gemeenschap van de geest", die uitmondt in ,,een zelfde liefde, een enkele ziel, een en dezelfde gedachte", in navolging van Christus de Heer? Het schijnt dus niet tot de mogelijkheden te behoren dat de tragedie van de verdeeldheid tussen de christenen, die aanleiding geeft tot verbijstering en wellicht ook tot ergernis, voortduurt. Wij zijn daarom van plan voort te gaan op de weg die al een goed eind is bewandeld, en die maatregelen te nemen die de hinderpalen kunnen slechten, in de noop dat de christenen, door een gezamenlijke inspanning, eindelijk de volledige gemeenschap bereiken".
De paus richtte zich vervolgens tot alle mensen, ,,onze broeders", met de verzekering dat hij een doeltreffende bijdrage wil leveren aan de vrede, de ontwikkeling en de internationale gerechtigheid, zonder zich te willen bemoeien met de politiek of de andere wereldlijke zaken. Hij zei zich te willen inzetten voor de versteviging van de geestelijke grondslagen waarop de menselijke samenleving moet rusten, temeer omdat er nog zoveel ongelijkheid en onbegrip is, hetgeen leidt tot conflicten in niet weinig deler: van de wereld, met het gevaar van de afschuwelijkste rampen.
Na in dit verband speciaal de Libanon te hebben genoemd, zei hij zijn handen te willen uitstrekken en zijn hart te willen openen voor alle mensen die gebukt gaan onder welk onrecht of discriminatie dan ook, hetzij op het gebied van de economie of de sociale verhoudingen, hetzij op dat van de politiek, hetzij op dat van de gewetens- en godsdienstvrijheid. Er moet volgens de paus met alle middelen naar worden gestreefd dat elke vorm van onrecht onder de algemene aandacht wordt gebracht en uit de weg geruimd, zodat een ieder een menswaardig bestaan kan leiden.
Tot besluit richtte de paus groeten en gevoelens van dankbaarheid tot de kardinalen en alle andere broeders in het episcopaat, tot de priesters, de missionarissen en de religieuzen, tot de christelijke gemeenschappen. de lekenanostelen en alle andere gelovigen, heel speciaal de zwaksten, de armen, de zieken en bedrukten, alsook aan alle burgers van zijn vaderland. ,,ons Polen, semper fidelis".

Intronisatie nieuwe paus

Op 22 okt. heeft op het Sint Pietersplein de plechtigheid plaatsgevonden, waarbij de paus zijn nieuwe ambt aanvaardde. Er waren zeker 250.000 toeschouwers aanwezig bij dit gebeuren, dat door de televisie naar vrijwel de hele wereld werd uitgezonden. Ook in Polen was er een directe TV-uitzending van de intronisatie van deze Poolse paus.
In een speciaal afgesloten gedeelte dichtbij het altaar zaten staatshoofden en regeringsafgevaai-digdrn uit meer dan honderd landen. Onder hen bevonden zich president Sarkis van Libanon, koning Juan Carlos en koningin Sofia van Spanje, president Henryk Jablonski van Polen en premier Barre van Frankrijk.
De Poolse regering had aan ong. 3.000 Poolse burgers uitreisvisa verleend om de plechtigheid te kunnen meemaken.
Paus Johannes Paulus 11 had voor zijn landgenoten een speciale attentie over: Door de Poolse kardinaal Wyszynski onmiddellijk ria de deken van het college van kardinalen, Carlo Confalinieri, te begroeten, brak de paus met de traditie, die wil, dat de kardinalen in de volgorde van hun rang worden begroet.

Paus Johannes Paulus II heft de altaarkelk gedurende de mis, die tijdens zijn installatieplechtigheid gehouden werd.

Het enige symbool, waarmee aan de wereld te kennen gegeven werd, dat Karol Wojtyla zijn ambt als opperherder van 700 mln roomskatholieken had aanvaard, was het pallium — de band van schapewol —, die hem door kardinaal Pericles Felici werd omgehangen.
Het pallium is het teken van verbondenheid van de opvolgers der apostelen met Petrus en met elkaar.
Paus Johannes Paulus legde uit, waarom hij evenals zijn voorganger van de tiara had afgezien: ,,Het past niet in deze tijd om een oude rite weer op te nemen. die — zij het ten onrechte — wordt gezien als het symbool van de wereldlijke macht van de paus".

In zijn homilie zei de paus o.m.: ,,Ook Petrus is uit een ver land naar Rome gekomen. Misschien was hij liever aan hei m-er van Galilea blijven vissen. maar hij heeft gedaan, wat de Heer hem had opgedragen.
Tot zijn landgenoten zei hij: ,,Wat zal ik zeggen tot u, die van Krakau komt, waar ik veertien jaar lang op de stoel van de heilige Stanislaus heb gezeten? Wat zal ik zeggen? Alles wat ik kan zeggen, is zo onbeduidend in vergelijking met wat ik voel in mijn hart en met wat er in uw harten omgaat".
Johannes Paulus II sprak in zijn homilie niet minder dan elf talen: Italiaans, Pools, Frans, Engels, Spaans, Duits, Portugees, Russisch, Tsjechisch, Litouws en Oekraïns. Deze laatste twee talen zullen volgens waarnemers in Rusland niet onopgemerkt zijn voorbijgegaan.
In het Italiaanse geaeelte van zijn toespraak laste Johannes Paulus II een suggestieve passage in uit de bekende historische roman ,,Quo Vadis?" van de Pool Henryk Sienkiewicz. De Paus vertelde dat hierin de Heilige Petrus, vluchtend voor de dreiging van keizer Nero, op de Via Appia Christus ontmoet. Petrus vraagt ,.Quo vadis, domine?" (Waarheen gaat U, Heer?) En Christus antwoordt: ,,Ik ga terug naar Romr om gekruisigd te worden..."
,,Zo vaak woekert er in onze dagen onzekerheid in cnze harten", ze? Karol Wojtyla, ,,daarom moeten wij ai en toe Christus hierover ondervragen".
De nieuwe paus richtte zich ook tot de hele mensheid, zeggende: ,,Vrees niet, open uw deuren voor Christus en voor zijn verlossende macht. Open de grenzen van alle landen, de economische en politieke systemen, de uitgestrekte gebieden van de ciiltuur, beschaving en ontwikkeling".
Na afloop van de plechtigheid verscheen de paus nog in het venster van zijn bibliotheek om, zoals gebruikelijk, het ,,angelus" te bidden. Aan de ontmoeting met de mnnigte kwam pas een einde, toen de paus in het Italiaans zei: ,,We moeten stoppen, want voor u en voor de paus is het tijd om te eten". *(De Standaard, Biltstraat 121, NRC/H' blad, Wereldwijzer, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times)*

(Vor. ber. pag. 637/2 e.v.)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

BOEROENDI. Op 13 okt. schafte de president, kolonel Jean-Baptiste Bagaza, het in 1976 ingestelde ambt van premier (pag. 30/1-77) af, waarna hij een nieuw presidentieel kabinet vormde. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:
Minister voor zaken betreffende het presidentschap - Rémy Nkengurutse (voorheen PTT); landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling - Dominique Shiramanga (economie en financiën; buitenlandse zaken - lt.-gen. Gabriel Likumana; justitie - Laurent Nzeyimana'; buitenlandse zaken en samenwerking - Edouard Nzambimana (de vroegere premier, die tevens landbouw, veeteelt en plattelandsontwikkeling beheerde); onderwijs - Pascal Ntamashimikiro: transport en luchtvaart - Ladislas Barutwanayo; openbare werken, uitrusting en huisvesting - Isidore Nyaboya; geologie en mijnbouw - Gaspard Karenzo (voorheen ook industrie); PTT - Jean-Baptiste Manwangwari (justitie); gezondheid - Fidèle Bizimana'; sociale zaken en arbeid - Alois Buzungu'; personeelskwesties - Damien Barakamfitye (openbare ambten); voorlichting - Pierre Ngenzi'; jeugd, sport en cultuur - Ladislas Ndaye (onderwijs); planning - Donatien Bihute; handel en industrie - Albert Muganga (buitenlandse zaken en samenwerking); financiën - Astère Girukwigomba'; staatssecretaris landbouw voor plattelandsontwikkeling - Jean Kibura; staatssecretaris landbouw voor voedselproduktie - Lazare Runesa. (' = nieuw) (A d G)

(Vor. ber. pag. 720/2)

CENTRAAL AFRIKAANS KEIZERRIJK. Op 17 juli werd een nieuw kabinet gevormd van 29 leden, dat in plaats kwam van de 23 leden tellende regering die Ange Patasse van 14 dec. 1976 tot 13 juli 1978 had geleid. Premier werd nu Henri Maidou, die vice-premier in het vorige kabinet was. De voornaamste portefeuilles werden als volgt verdeeld: Eerste vice-premie , belast met de coördinatie van economische en financiële zaken - Alphonse Koyamba; tweede vice-premier, belast met binnenlandse zaken en coördinatie van bestuurlijke en sociale zaken - Joseph Potolot (voorheen binnenlandse zaken); defensie - Louis Lakouama (nieuw); buitenlandse zaken - Jean-Paul Mokodopo; financiën - François Estrade (nieuw).
Op 6 okt. wees keizer Bokassa I zijn oudste zoon, Georges Bokassa (28), met diens gezin het land uit, nadat hij zonder opgaaf van redenen sinds 19 sept. onder huisarrest was geplaatst. (A F P, N i e u w C h i n a , L e M o n d e)

(Vor. ber. pag. 124/1)

GHANA. De samenstelling van de Opperste Militaire Raad (SMC) luidde per 15 juli volgens L e M o n d e D i p l o m a t i q u e (sept.): Staatshoofd en voorzitter SMC - lt.-gen. Fred W. K. Akuffo; verantwoordelijk voor defensiepersoneel - divisie-generaal Joshua Hamidu; inspecteur-generaal politie - B. S. K. Kwakye; bevelhebber leger - divisie-generaal N. A. Odartey-Wellington; bevelhebber marine - schout-bij-nacht Joy K. Amedume; bevelhebber luchtmacht - divisie-generaal G. Y. Boakye; commandant grensgebieden - brigade-generaal K. A. Osei-Boateng; secretaris SMC - Edward Kofi Minta. (Zie ook pag. 557/2).

GUINEE-BISSAU. Op 7 juli kwam de premier, majoor Francisco Mendes, bij een auto-ongeluk om het leven Op 17 juli werd meegedeeld dat de staatscommissaris (minister) van nationale veiligheid en openbare orde, Constantino Teixeira, door president Luis Cabral tot waarnemend premier was benoemd Overeenkomstig een aankondiging d d. 19 juli werd Joao Bernaado Vieira, de staatsrommissaris van de strijdkrachten en voorzitter van de Nationale Vergadering, op 28 sept officieel tot opvolger van Mendes benoemd De 48-jarige nieuwe premier vormde op 11 okt een nieuw kabinet van 19 leden Staatscommissaris van de strijdkrachten werd Umaru Djalo (A F P, AP)

(Vor ber pag 255/2-'77)

LIBERIA. Op 12 mei werd William E Dennis jr ontslagen als minister van handel, industrie en transport en vervangen door David Moore.
Op 14 aug zond president Tolbert nog drie ministers heen Levee Moulton (actie voor ontwikkeling en vooruitgang) wegens ,,gebrek aan dynamiek en energie bij het verwezenlijken van belangrijke projecten", Aaron Holmes (grondbezit en mijnbouw) wegens ,,gebrek aan agressiviteit en dynamiek"; en mevr. Abeodu Jones (gezondheid en sociale zaken) wegens ,,voortdurende wrijvingen" binnen haar ministerie. In hun plaats werden resp. de volgende ministers benoemd' Amos Smith, Cletus Waterson en mevr. Kate Bryant.
Tegelijk werd het hoofd van de politie, Edwin Luzon Harmon, ontslagen, omdat hij o.a. ..de wet in einen hand" genomen had. en vervangen äoor V. Dempster. (D D P)

(Var. ber. pag. 352/3)

SALOMONSEILANDEN. De regering van deze op 7 juli onafhankelijk geworden eilanden (pag. 713/3) is als volgt samengesteld:
Premier - Peter Kenilorea; vice-premier en minister van financiën - Benedict Kinika; buitenlandse handel, industrie en arbeid - Pulepada Ghemu; onderwijs - John Saunana; binnenlandse zaken - Francis Kikolla; openbare werken en diensten - Mariano Kelesi Obe; gezondheid en sociale zaken - Gideon Zoleveke Mbe; landbouw en grondbezit - Wacta Ben; natuurlijke hulpbronnen - Paul Tovua; transport en verbindingen - John Tepaika; jeugd en cultuur, belast met onderzoek, sociale ontwikkeling en toerisme - Daniel Ho'ota. (L e M o n d e D i p l o m a t i q u e, november).

SENEGAL. Bij een reorganisatie van het kabinet werd de staatsminister van buitenlandse zaken, Babacar Ba, vervangen door Moustapha Niasse, die tevoren minister van stadsplanning, huisvesting en milieubeheer was. Volgens L e M o n d e (21-9) betekende het vertrek van Babacar Ba het einde van diens strijd met premier Abdou Diouf om de opvolging van president Senghor.
Tegelijk werd de minister van uitrusting, Adrien Senghor, tot staatsminister benoemd. Zijn ministerspost werd overgenomen door Oumar Ba, een nieuweling. (A F P)

(Vor. ber. pag. 348/3)

SOMALIA. Per 1 april werd een reorganisatie van het kabinet uitgevoerd, waarbij de volgende portefeuilles opnieuw werden toegewezen:
Handel - Mohammed Ibrahim Ahmed (voorheen landbouw); arbeid en sociale zaken - Mohammed Buraleh Ismail (transport); voorlichting en nationale oriëntatie - Abdisalam Sheikh Hussein (justitie en religieuze zaken); sport - Abdulkasim Salad Hassan (voorlichting); landbouw - kolonel Ahmed Hassan Musa (nieu); justitie en religieuze zaken - Ahmed Shire Mahmoud (nieuw); bureau van de president - Omar Arteh Ghalib (cultuur en hoger onderwijs); cultuur en hoger onderwijs - Ahmed Ashkir Botan (nieuw); havens en zeetransport - brigade-generaal Mahmud Gele Yusuf (nieuw); plaatselijk bestuur en plattelandsontwikkeling - generaal-majoor Jama Mohammed Ghalib (arbeid en sociale zaken): land- en luchttransport - Kenadid Ahmed Yusuf (nieuw).
Al deze ministers, behalve generaal-majoor J. M. Ghalib, zijn leden van het Centrale Comité van de regerende Somalische Revolutionaire Socialistische Partij (SRSP).

In 1977 waren in de regering de volgende mutaties aangebracht:

Op 2 febr. waren vijf ministers in nieuwe functies beëdigd: Zeetransport en havens - generaal-majoor Abdulla Monammed Fadil; arbeid en sociale zaken - generaal-majoor Jama Mohammed Ghalib (voorheen binnenlandse zaken; deze post werd afgeschaft); bureau van de president - kolonel Abdi Warsama Isaq (voorheen staatsminister voor personele zaken); sport - kolonel Farah Wais Dule (voorheen arbeid en sport); visserij - Osman Jama Ali (voorheen visserij en scheepvaart).
Op 27 juli werd officieel bekendgemaakt dat Abderrahman Jama Barreh was benoemd tot minister van buitenlandse zaken, welke portefeuille sinds 1976 door president Barre zelf was beheerd (pag. 733/3-'76).
Op 1 okt. werd kolonel Abderrazak Mahmud Abubaker beëdigd als minister van plaatselijk bestuur en plattelandsontwikkeling, een nieuw departement.
Op 20 dec. werd Mohammed Yusuf Weyrah benoemd tot minister van financiën als opvolger van Abdurrahman Nur Hersi. (K C A)

(Vor. ber. pag. 733/2-'76)

TAIWAN. Op 30 mei werd het kabinet als volgt samengesteld: Premier - Sun Tun-suan; vice-premier - Hsu Tsjing-tsjung; binnenlandse zaken - Tsjiu Tsjuang-huan; buitenlandse zaken - Shen Tsjang-huan; defensie - Kao Kueiyuan; financiën - Tsjang Tsji-tsjeng; onderwijs - Tsju Hwei-sen; justitie - Li Yuan-zu; economische zaken - Tsjang Kwang-shih; verbindingen - Lin Tsjingsheng; voorzitter commissie voor zaken van Mongolië en Tibet - Tsui Tsjui-yien; voorzitter commissie voor zaken van overzeese Chinezen - Mo Sung-nien; secretaris-generaal kabinet - Ma Tsjitsjuang; voorzitter commissie voor beroepsbijstand aan oud-functionarissen - Tsjao Tsu-yu; chef directoraat begroting, comptabiliteit en statistiek - Tsjung Shih-I; ministers zonder portefeuille - Li Kwoh-ting, Tsjen Tsji-lu, W. H. Fei, Henry Yu-shu Kao; Tsjang Feng-shu, Tsjow Hung-tao; gouverneur van Taiwan Lin Yang-kang; burgemeester van Taipeh - Lee Teng-hui. (L e M o n d e D i p l o m a t i q u e s e p t e m b e r)

(Vor. ber. pag. 412/3; zie ook pag. 408/3-1972)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VRIENDSCHAPSVERDRAG VIETNAM–SOWJET-UNIE

Terwijl het conflict tussen Vietnam en China over de kwestie van de etnische Chinezen (vor. ber. pag. 475 e.v.) voortduurt — op 8 aug. begonnen onderhandelingen werden op 26 sept. opgeschort -- en de spanning tussen beide staten tot grensincidenten leidt, terwijl ock de grensgevechten tussen Vietnam en het door China gesteunde Cambodja (pag. 5 e.v.) doorgaan. hebben Vietnam en de Sowjet-Unie op 3 nov. te Moskou een Verdrag inzake Vriendschap en Samenwerking onde tekend dat een looptijd van 25 jaar heeft.

Die ondertekening vond plaats tijdens een officieel vriendschapsbezoek van een Vietnamese partij- en regeringsdelegatie o.l.v. partijleider Le Doean en premier Pham Van Dồng aan de SU. dat van 1-9 nov. duurde. De Vietnamezen, o.w. stafchef Van Tien, werden bij aankomst op het Moskouse vliegveld Wnoekowo begroet door president Brezjnew, premier Rosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko, minister van defensie Oestinow, politburolid Grisjin en CC-secretaris Roesakow, waarna de op 2 nov. begonnen besprekingen van Sowjetzijde werden gevoerd door Brezjnew en Kosygin en ten dele ook door de ministers Gromyko en Oestinow en door partij-ideoloog Soeslow.

Op 3 nov. volgde de rechtstreeks door de Russische tv uitgezonden ondertekening van het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag door Brezjnew en Kosygin alsmede Le Doean en Pham Van Dong.
Dit uit 9 artikelen bestaande verdrag heeft de volgende tekst:

„De Unie van de Socialistische Sowjetrepublieken en de Socialistische Republiek Vietnam. uitgaande van de nauwe broederlijke helrekkingen van allesomvattende samenwerking tussen hen. van de onverbrekelijke vriendschap en solidariteit, die op de beginselen van het marxisme-leninisme en het socialistische internationalisme berust:
in hel vaste geloof dat de omvangrijke versterking van de samenbuncleling en de vriendschap tussen de Unie van de Socialistische Sowjet-republieker: en de Socialistische Republiek Vietnam in het vitale belang van de volken van deze beide landen is en de zaak van een verdere versterking van de broederlijke samenbundeling en de eenheid van de landen van de socialistische genteenschap dient;
geleid door de beginselen en doelstellingen van een socialistische buitenlandse politiek, door het streven de gunstige internationale voorwaarden voor de opbouw van het socialisme en communisme te waarborgen;
met de bevestiging, dat de beide zijden de wederzijdse hulpverlening bij het versterken en verdedigen van de socialistische verworvenheden, die ten koste van heroïsche inspanningen en onzelfzuchtige arbeid van hun volken werden verkregen, als hun internationale plicht erkennen:
met het vaste geloof in de samenbundeling van alle krachten, die voor vrede, nationale onafhankelijkheid, democratie en sociale vooruitgang strijden; met het uiting geven aan de vastbeslotenheid om een sterke vrede in Azië en de hele wereld te bevorderen en hun bijdrage tot de ontwikkeling van goede betrekkingen en een wederzijds voordelige samenwerking tussen staten met een verrchillende maatschappelijke orde te leveren;
in het streven de ontwikkeling en voltooiing van de allesomvattende samenwerking tussen de beide landen voort te zetten;
terwijl zij de verdere ontwikkeling en versterking van de contractueel legale basis van hun betrekkingen grote betekenis toekennen;
in overeenstemming met de doelstellingen en beginselen van het handvest van de Verenigde Naties:
hebben besloten dit verdrag inzake vriendschap en samenwerking te sluiten en zijn als volgt overeengekomen:

Artikel 1

In overeenstemming met de beginselen van het socialistisch internationalisme zullen de hoge contracterende partijen ook verder de betrekkingen vari onverbrekelijke vriendschap, solidariteit en broederlijke wederzijdse hulp versterken. Zij zullen voortdurend de politieke betrekkingen ontwikkelen en de allesomvattende samenwerking verdiepen en de andere uitgebreide steun verlenen op basis van wederzijds respect voor de staatssoevereiniteit en onafhankelijkheid, gelijkberechtiging en niet-inmenging in de interne aangelegenheden van de ander.

Artikel 2

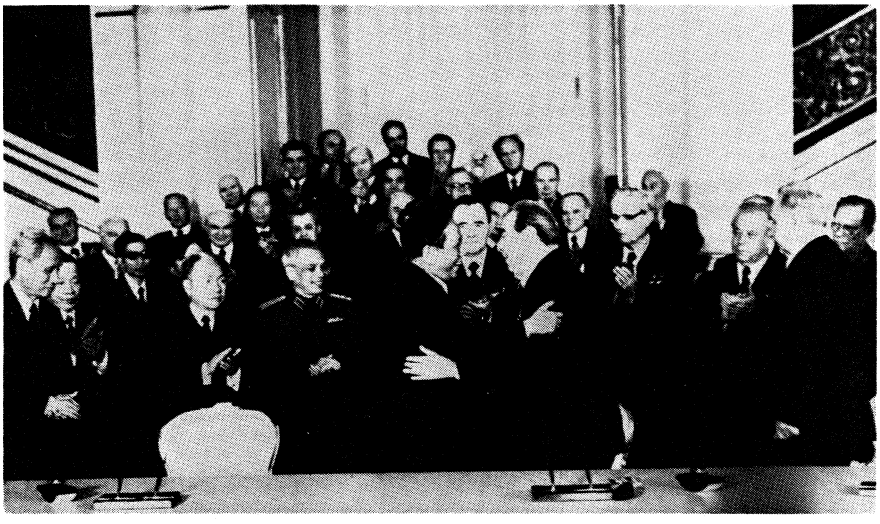
De hoge Contracterende partijen zullen gemeenschappelijke pogingen ondernemen ter versterking en uitbreiding van wederzijds voordelige economische, wetenschappelijke en technische samenwerking met het doel de socialistische en communistische opbouw te versnellen (en) het materiële. culturele niveau en de levensstandaard van de volken van hun landen te verhogen.
De zijden zullen de coördinatie op lange termijn van hun nationale economische plannen voortzetten, weloverwogen maatregelen voor de ontwikkeling van beslissende sectoren van de economie, wetenschap en techniek bundelen en de bij de socialistische en communistische opbouw verzamelde wetenschap en ervaring uitwisselen.

Artikel 3

De hoge contracterende partijen zullen de samenwerking tussen staatsorganen en publiekrechtelijke organisaties vergemakkelijken en brede contacten bevorderen op de gebieden van wetenschap en cultuur. onderwijs, literatuur en kunsten, pers, radio en tv, gezondheid, milieubescherming, toerisme, lichamelijke oefening en sport en op andere gebieden. Zij zullen de ontwikkeling van contacten tussen werkende mensen van beide landen stimuleren.

Artikel 4

De hoge contracterende partijen zullen een allesomvattende en voortdurende strijd voeren voor de verdere versterking van de broederlijke betrekkingen, de eenheid en solidariteit tussen socialistische landen, op basis van het marxisme-leninisme en het socialistische internationalisme. Zij zullen alle mogelijke moeite

Sowjet-president Brezjnew en de Vietnamese partijleider Le Doean omarmen elkaar na de ondertekening van het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag tussen hun landen op 3 nov. in het Kremlin. terwijl o.a. de Vietnamese premier Pham Van Dong (uiterst links) en zijn Sowjet-ambtgenoot Kosygin (uiterst rechts) toezien.

Weekblad 47ste jaargang No. 2461, pag. 30103-30118

doen voor een consolidatie van het socialistische systeem in de wereld en een levendige bijdrage leveren tot de ontwikkeling en bescherming van de socialistische verworvenheden.

Artikel 5

De hoge contracterende partijen zullen ook verder alle pogingen ondernemen ter verzekering van de internationale vrede en de veiligheid van de volken, zij zullen energiek alle plannen en intriges van het imperialisme en de reactionaire krachten tegenwerken. zii zullen de rechtvaardige strijd voor de definitie.\e liquidatie van kolonialisme en racisme in al hun vormen en verschijningen steunen, zij zullen de strijd van de niet-gebonden landen steunen, de strijd van de volken van Azië, Afrika en Latijns-A erika tegen imperialisme, kolonialisme en neo-kolonialisme, voor een versterking van de onafhankelijkheid, voor de verdediging van de soevereiniteit, voor het recht vrijelijk over hun nationale hulpbronnen te beschikken. voor het scheppen van nieuwe internationale economische betrekkineen. vrij van ongelijkheid, dictaat en uitbuiting, zij zulle; het streven van de volken van Zuid-oost-Azië naar vrede, onafhankelijkheid en onderlinge samenwerking steunen . . .

Artikel 6

De hoge contracterende partijen zullen elkaar in alle belangrijke internationale kwesties, die de belangen van de beide landen betreffen, raadplegen. In het geval dat een van de partijen het object van een aanval of van een badreiging met een aanval wordt, zullen de hoge contracterende partijen onverwijld onderlinge consultaties beginnen met het doel die dreiging af te wenden en passende effectieve maatregelen te nemec om de vrede en de veiligheid van hun landen te waarborgen.

Artikel 7

Dit verdrag raakt niet de rechten en verplichtingen van de partijen op grond van bilaterale en multilaterale overeenkomsten, die thans van kracht zijn en met hun deelname gesloten zijn. en het is niet tegen enig derde land gericht.

Artikel 8

Het onderhavige verdrag is onderworpen aan ratificatie en zal op de dag van de uitwisseling van de ratificatie-oorkonden van kracht worden. Dit zal op een zo vroeg mogelijk tijdstip in de stad Hanoi plaatsvinden.

Artikel 9

Het onderhavige verdrag is gesloten voor een tijdvak van 25 jaar en het zal steeds automatisch met nog eens tien jaar worden verlengd, mits niet een van de hoge contracterende partijen twaalf maanden voor het verstrijken van de betrokken periode zijn wens te kennen geeft het te beëindigen.
Geschied in de stad Moskou, op deze derde dag van november 1978 in tweevoud, elke coyie in het Russisch en het Vietnamees. Reide teksten zijn even authentiek.

Voor de Unie van de Socialistische Sowjet-republieken
L. Brezjnew
A. Kosygin

Voor de Socialistische Republiek Vietnam
Le Doean
Pham Van Dong."

Tevens ondertekenden de Sowjet- en Vietnamese leiders 6 akkoorden betreffende economische en wetenschappelijk-technische samenwerking tussen beide staten.

1) Over Russische hulp bij het normaliseren van het spoorwegverkeer tussen Hanoi en Ho-Tsji-Minh-stad.

2) Over de voltooiing van de brug bij Thanglong over de Rode Rivier.

3) O-ei de uitbreiding van de spoorweg tussen Hanoi en Haiphong.

4) Over de samenwerking bij de opleiding van Vietnamese specialisten en gekwalificeerde arbeiders.

5) Over het beheer van een plantage voor medicinale planten en de bouw van daarmee samenhangende ondernemingen.

6) Over het beheer in Vietnam van een grondstation voor inter-spoetnik-verbindingen.

De F A Z (4-11) meldde dat volgens Westerse analysen tijdens het lopende vijfjarenplan van de Comeconstaten hulp ter waarde van ca. $ 3 mrd ontvangt, waarvan alleen al $ 2,4 mrd uit de SU. Volgens officiële gegevens zal de SU in de komende jaren in Vietnam meer dan 100 „sleutelobjecten" bouwen, zoals centrales, petrochemische complexen en andere industrie- en landbouwbedrijven. De SU is de belangrijkste economische partner van Vietnam. Dat laat de zeer oneevenwichtige handelsbalans met een volume van 215 mln Roebel in het eerste halfjaar van 1978 slechts onvoldoende zien. Ook leveren alle Comeconstateri uitgebreide hulp voor de slachtoffers van de recente overstromingen in Vietnam, aldus Sowjet-berichten.

Verklaringen en reacties

Tijdens het op de ondertekening gevolgde officiële banket legden Brezjnew en Le Doean verklaringen af.

Brezjnew verzekerde: „In dit moeilijke uur waarin de politiek van de Chinese leiding nieuwe aanzienlijke moeilijkheden voor de opbouw van het socialisme op Vietnamese bodem oplevert, heeft de kracht van onze vriendschap en van de solidariteit van de socialistische landen een bijzonder belang. (...) Men kan voorzien dat dit verdrag diegenen zal mishagen die met lede ogen de vriendschap tussen de USSR en Vietnam zien, die rekenen op de verscherping van de spanning, op de verdeeldheid van de socialistische landen. Maar het verdrag is vanaf heden een politieke realiteit en, of men wil af niet, men zal met deze realiteit rekening moeten houden."

In zijn antwoord prees Le Doean de SU als het „bastion van de vrede en de hoop van de progressieve en revolutionaire krachten van de hele wereld". Daarentegen deed hij een aanval op de „reactionaire groepering binnen de leidende kringen van Peking" die een „nieuwe alliantie" heeft gevormd „met het imperialisme en zijn fascistische flikflooiers tegen het socialistische systeem en de beweging van nationale onafhankelijkheid". Maar, zo voorspelde Le Doean, „elk reactionair front en elke barbaarse kracht" was tegenover de groeiende macht en solidariteit van het socialisme tot mislukken gedoemd. Overigens vermeed de Vietnamese leider elke rechtstreekse aanval op de machthebbers in Phnom Penh; hij sprak slechts van de „ondermijning van de traditionele vriendschap tussen Vietnam en zijn buurvolken" door liet „expansieve en chauvinistische grote-mogendheid hegemonisme" waarmee slechts Peking kon zijn bedoeld.

Ook de Russische premier Kosygin uitte zich in de traditionele feestrede t.g.v. de (61ste) verjaardag van de oktober-ievolutie in de congreszaal van het Kremlin op 4 nov. over de betekenis van het verdrag met Hanoi: „Socialistisch internationalisme is de levenschenkende bron van onze solidariteit, zowel bij de vreedzame opbouw als bij de verdediging van de revolutionaire verworvenheden van de volken. Wij willen dit thans in het bijzonder beklemtonen, als wij aan onze vrienden denken, bovenal aan het heroïsche Vietnamese volk, dat zijn onafhankelijkheid, zijn soevereine rechten tegen Pekings inbreuken van grote-mogendheid expansionisme verdedigt." (Na die opmerking verliet de diplomatieke vertegenwoordiger van China de zaal.)

Over het Russisch-Vietnamese verdrag merkte de Chinese vice-premier Teng Hsiao-ping op 8 nov. in Bangkok op: „De internationale gemenrschap weet dat het een militair verdrag betreft. (...) Met steun van de bende van de voormannen van het hegemonisme hebben de hegemonisten van kleiner formaat blijk gegeven van arrogantie en hebben zij hun buren aangevallen, zij zijn bijv. Cambodja binnengevallen. (...) Elke dag toont Vietnam een beetje meer zijn houding van gangster in het gebied. (...) Hoe zullen wij op dit probleem reageren? Men moet afwachten en de ontwikkelingen t.a.v. de invasie in Cambodja bezien alvorens tot een reactie te besluitnn.

Het verdrag is niet alleen tegen China gericht, het is een mondiaal plan van de Sowjet-Unie..."

Perscommentaren

The Financial Times (9-11) schreef onder de kop ,,Het verdrag dat tot oorlog zou kunnen leiden" o.a.:

,, Er is nu een voorgevoel in Zuidoost-Azie dat het Verdrag van Vriendschap dat Vietnam de vorige week met Rusland tekende het voorspel kan zijn tot zware gevechten in Indo-China in de komende weken en dat alvorens die uitbarsten de Vietnamezen aan de wereld - en aan China in het bijzonder — wensten te demonstreren dat zij de volledige steun van de Sowjet-Unie genieten

De spil van het conflict tussen de communistische stdtcii van Indo-China — dat ook nu Rusland en China in een potentieel gevaarlijke botsing in het gebied aan het betrekken is — is de toekomst van Cambodja

De Chinezen schijnen ernstig door de barbaarsheden van het Pol Pot regime in verlegenheid gebracht en lijken hun verplichtingen jegens Phnom Penh opnieuw te overwegen Maar zij zien Pol Pot, of tenminste een onafhankelijk Cambodja, evenzeer als een cruciale waarborg tegen een expansionistisch Vietnam Voor de Chinezen is Vietnam, waarmee zij langdurige historische ruzies hebben, door zijn overheersing van Laos en zijn nauwe banden met Rusland reeds te machtig in Indo-China

De Chinezen genieten bij hun streven naar een neutraal Cambodja steun van Thailand en andere staten in Zuidoost-Azie Voor Thailand is Cambodja een traditionele bufferstaat tegen Vietnamese ambities geweest De andere leden van de ACEAN-groep van vijf naties vrezen een buitensporig machtig communistisch Vietnam

Voor Vietnam scheen de strijd met het Khmer Rouge regime in Cambodja — eens zijn bondgenoot in de oorlog tegen de VS — een onnodige afleiding van zijn naoorlogse pogingen tot wederopbouw Die (strijd) heeft zijn wortels in concurrerende grensaanspraken. vermengd met ideologische vijandigheid sinds beide de onafhankelijkheid verwierven

Het is tot een crisis gekomen over wat nu een openlijke poging van Vietnam is om het Cambodjaanse regime van Pol Pot ten val te brengen en dit te vervangen door een dat meer handelbaar voor Hanoi is of rechtstreeks onder zijn invloed staat De komende weken zijn cruciaal in die zin dat na maanden van sporadische grensgevechten, die aan beide zijden een zware tol aan slachtoffers hebben geëist, het wijken van het water van de overstromingen in Indo-China zwaardere aanvallen op de grond mogelijk zal maken.

De Vietnamezen hebben nu 60 000 à 80 000 militairen aan Cambodja's grens met nog eens 20.000 man die reeds gebied bezetten dat tot 20 mijl binnen de grens reikt. Russische adviseurs in het land zijn in aantal verdubbeld tot ca. 4.000 man en verwacht wordt dat hun aantal met de ondertekening van het verdrag verder zal toenemen. De essentiële zin daarin luidt dat als een van beide partijen wordt aangevallen beide ,,passende en effectieve maatregelen" zullen nemen om hun veiligheid te waarborgen. De Russen hebben ook het merendeel van de door de Chinezen in de steek gelaten hulpprojecten overgenomen.

Cambodja heeft een leger van naar schatting 60.000 man, maar dat kari ernstig verzwakt zijn door interne opstanden. Het aantal Chinese adviseurs is gestegen tot bijna 20.000. Het huidige bezoek van vicepremier Teng Hsiao-peng aan Zuidoost-Azië was bedoeld om de Sowjet-invloed te neutraliseren en het aantal vrienden van China te vergroten al zette het ook paradoxaal de Vietnamezen tot spoed aan om het verdrag te tekenen. China's verbintenis t.a.v. Cambodja is deze week verder onderstreept door toezeggingen van steun voor zijn onafhankelijkheid door de vice-voorzitter van de partij, Wang Toeng-hsing, die Cambodja bezocht.

De meeste Westerse waarnemers geloven dat het onwaarschijnlijk is dat de Vietnamezen hun troepen zullen inzetten voor een algemeen offensief om Phnom Pcnh te veroveren. Dit zou een voorbeeld van agressie zijn dat de goodwill te niet zou doen die premier Pham Van Dong tijdens een bezoek deze maand aan de ASEAN-staten poogde te kweken. Meer waarschijnlijk is de tactiek Cambodja's strijdkrachten door grensaanvallen te trachten uit te putten, terwijl een opstand in Cambodja zelf wordt aangemoedigd. Ca. 25.000 Cambodjaanse guerrillastrijders zouden naar men meent een opleiding in Vietnam hebben ontvangen.

De verwachte campagne zal een test zijn voor de bereidheid van zowel China als Rusland om hun protégés in het gebied te steunen. Voor de Chinezen vormt dit een ernstiger moeilijkheid vanwege de onpopulariteit van het Pol Pot regime en de problemen die China heeft bij het daadwerkelijk overbrengen van militaire uitrusting naar Cambodja. Tot dusver is China's machtigste wapen geweest het handhaven van pressie op Vietnams grens. De vrees dat dit zou kunnen leiden tot een serieus conflict was ongetwijfeld een reden waarom de Vietnamezen zich tot de Russen om hulp wendden en waarom de Russen op dinsdag (7 nov.) zo'n demonstratieve vertoning ten beste gaven door de Vietnamese leiders naast hen te laten staan op het platform in Moskou bij het afnemen van de militaire parade t.g.v. de verjaardag van de revolutie..."

De *NZZ* (11-11) schreef over ,,Moskou's schaakzet in Indo-China" o.a:

,,De Sowjet-Unie maakt zich gereed Frankrijk, Japan en Amerika in het ,,Indochinese moeras" te volgen. Met de ondertekening van het Sowjet-Vietnamese vriendschapspact start Moskou het tegenoffensief tegen de actieve diplomatie van Mao's opvolgers, stelt het de hegemonieclausule in het Japans-Chinese vredesverdrag op proef en onthult het zijn bedoeling i.z. de omsingeling van China. Nadat het oorspronkelijke plan van Brezjnew voor ,,collectieve veiligheid in Azië (pag. 476/3-'69) wegens Japans afzijdigheid mislukt was, kiest de Sowjet-Unie voor een directer engagement in Oost-Azië door de uitbreiding van haar posities in Vietnam en Laos. Hanoi, dat lange tijd een zekere onafhankelijkheid wist te bewaren, wordt nu in het bilaterale pactsysteem ingesponnen, dat voor Moskou reeds sinds Stalins tijds als omheining van haar satellietenrijk dient en waaraan intussen ook Cuba. Angola en Mozambique werden vastgemaakt. Reeds in juni werd Vietnam lid van de Comecon Zijn toetreden tot het Warschaupact komt echter in conflict met de contractuele begrenzing tot Europa van het gebied waarvoor het geldt. Door de consultatieplicht en nauwelijks verhulde toezeggingen van steun in het nieuwe pact met Moskou heeft Hanoi ook een draagkrachtiger militaire brug met het Oostblok gekregen. N.a.v. vroegere voorbeelden valt ermee te rekenen dat de andere Oostbloklanden. met uitzondering van Roemenië, soortgelijke verdragen met Vietnam zullen sluiten. Terwijl de Sowjet-Unie in het door de terugtocht van Amerika in Zuidoost,-Azië ontstane vacuüm binnentrekt, wordt het gevaar van een derde Indo-China-oorlog. die door de gevechten tussen Vietnam en Cambodja en de botsingen aan de Vietnamees-Chinese grens acuter geworden is, niet verminderd.

Tijdens hun vriendschap in de jaren vijftig hadden Moskou en Peking Azië onderling in invloedssferen verdeeld en Zuidoost-Azië tot de Chinese kant gerekend. De Sowjetrussische en Chinese kameraden hadden Ho Tsji Minh in gelijke mate bewerkt om in te stemmen me: de Geneefse Indo-China-regeling. Maar reeds Chroesjtsjows reizen naar India en Birma in 1955 demonstreerden dat Moskou zijn belangen tegenover Tsjoe En-lai's diplomatie in Bandoeng wilde behartigen. Na het uitbreken van het Sowjet-Chinese conflict in het begin van de zestiger jaren waren er aanzetten tot een samenwerking van de Sowjet-Unie met Amerika in India en Indo-China om Mao's revolutionaire virulentie in te dammen.

Toen Amerika in 1965 zijn troepen naar Vietnam zond, ook met het doel de nieuwe atoommacht China in te dammen, en de tweede Indo-China-oorlog uitbrak. steunden Moskou en Peking Hanoi met wapens. economische hulp en propaganda. maar verscherpte zich tegelijk het Sowjet-Chinese conflict. China's verlamming door de ,,culturele revolutie", in beslissende zin echter Nixons bezoek aan Peking in 1972 brachten Hanoi ertoe zijn neutrale houding in het communistische conflict op te geven en steeds meer aansluiting bij Msskou te zoeken. De Vietnamese leiders verzetten zich, naar zij thans toegeven, toen tegen Tsjoe En-lai's plan betreffende een nieuwe ordening in Indo-China met drie of vier zelfstandige staten onder Chinese garantie, dat ook van Sowjet-zijde door de weigering van Sihanoek openlijk werd gesaboteerd. Met steun van Moskou verbraken de Vietnamese communisten in het voorjaar van 1975 de Parijse akkoorden en begonnen zij. nieuw uitgerust met zware Sowjet-russische wapens, aan hun zegevierende offensief tegen Saigon. Hanoi bereidde niet alleen Amerika een nederlaag, maar verstoorde ook de kringen van Tsjoe en Kissinger en diende daarmee de globale Sowjet-strategie. Terwijl Moskou het Vietnamese streven naar hegemonie in Indo-China bevorderde, zette het Hanoi op een koers die tot een botsing met Peking leidde en dwong het (Hanoi) zo steeds meer in zijn armen.

Moskou's interesse in Indo-China is dus niet nieuw en heeft ook weinig te maken met onbaatzuchtige hulp aan een in het nauw gebracht ,,communistisch broederland". Het moet echter een hoge prijs voor de opening van een ,,tweede front" aan China's zuidgrens betalen. Reeds in de jaren 1965-73 van de Vietnamese oorlog had de Sowjet-Unie naar schatting voor ruim 5 mrd Roebel aan wapens en hulpgoederen gestuurd. In het kader van het vijfjarenplan 1976-80 moet Moskou kredieten van 2,5 mrd Roebel verstrekken. In Vietnam en Laos bevinden zich reeds meer Russische adviseurs dan Amerika daar voor de landing van zijn mariniers in 1965 had gehad; daarbij komen nog groepen Cubaanse, Oostduitse en andere helpers.

De ontvanger van deze hulp, het verenigde Vietnam, is er intussen slechter aan

toe, dan het de delen ervan onder Ho, Diem en Thieu waren: Hanoi's leiding is sterk verouderd, de jeugd schijnt minder strijdvaardig te zijn, de landbouw bevindt zich in een catastrofale toestand, harde onderdrukking verlamt de economie, de corruptie in Saigon vreet door naar het noorden, en met alle buren, de Camhodjanen. de Laotiaanse Montagnards en de Chinezen, is het in conflict.

Terwijl vroeger de rijke Amerikanen, Japanners, Australiërs enz. geweldige sommen in het Zuiden hebben gepompt en het Noorden, ook China en Noord-Korea, aanzienlijke hulp hebben geboden, moeten de Sowjet-Unie en zijn bondgenoten thans bijna als enige donors optreden. Voor hun sterk belaste economie betekent dit een niet onaanzienlijke extra belasting. Bij de Oosteuropeanen was de hulp aan Vietnam reeds vroeger weinig populair; hun geestdrift kan nauwelijks toenemen, als zij nu door Moskou ter verdediging tegen het ,,gele gevaar" worden opgeroepen en daarvoor uitgerekend de vechtlustigste Aziaten, de ,,Pruisen van Zuidoost-Azië", moeten steunen.

Met deze inzet kan Moskou weliswaar China's modernisering en opening naar buiten verstoren, maar meer ook niet. China vanaf de Oessoeri en de Rode Rivier ook militair in de tang te nemen zou een zeer riskante onderneming zijn, waarvan het welslagen niet te berekenen valt. Gesteld het geval dat de Chinezen uit angst voor een dusdanige twee-fronten-aanval profylactisch de druk op Vietnam zouden opvoeren en bij wijze van waarschuwing de Spratley-eilanden waarop zij aanspraak maken zouden bezetten, welke hulp zou de Sowjet-Unie dan aan haar bondgenoot in Hanoi kunnen bieden? Ofschoon de Sowjet-maarschalken de Amerikanen om hun militaire ervaring in Vietnam benijden, zullen zij niet zo vermetel zijn Russische soldaten in de Aziatische jungle te sturen. Massale leveranties van uitrusting, die na het uitvallen van de Chinese spoorwegen op kwetsbare zee- en luchtwegen zijn aangewezen, zouden het Sowjet-transportsysteem bovenmatig belasten.

De inrichting van Sowjet-marinebases in Haiphong en Cam Ranh zou een verdeelde psychologische werking op de Aziatische buren hebben: bovendien zouden zij binnen het bereik van Chinese raketten voor middelgrote afstand liggen. (...)

Niet in de laatste plaats zou een zodanige verwikkeling in het Indochinese moeras een verzwakking van de Sowjet-posities in Oost-Europa tot gevolg hebben.

De Sowjet-Unie, die door haar engagement in Cuba, in Angola, in de Hoorn van Afrika en in Afghanistan reeds een strategisch ,,te ver uitstrekken" heeft aanvaard, bezorgt zich met de nauwere hand met Hanoi een extra last. De waarschuwing van Dien Bien Phoe en van het debâcle van Saigon schijnt de mannen in het Kremlin niet al te schrikken ..."

Over de situatie in Vietnam werd door Le Monde in een bewerking van *NRC/H'blad* (7-10) het volgende bericht:

,,Opnieuw bevindt Vietnam zich op voet van oorlog. In de overtuiging dat de onafhankelijkheid bedreigd wordt door sluwe komplotten, gesmeed door hun voormalige Chinese en Cambodjaanse bondgenoten, hebben de leiders in Hanoi uitgemaakt dat hun vaderland in gevaar verkeert. En ook al lijkt het in de huidige omstandigheden tamelijk onwaarschijnlijk dat China aan de noordelijke grens een oorlog zal beginnen, toch hebben ze de nodige militaire maatregelen getroffen om op alles voorbereid te zijn. In de praktijk komt dit neer op een algehele mobilisatie van de bevolking, die op alle mogelijke manieren wordt opgeroepen tot vaderlandsliefde en de geheiligde eenwording. Vooral in het zuiden, waar men nog weinig moet hebben van de uit Hanoi afkomstige initiatieven, draai: de nationalistische propagandamachine op volle toeren. Tot in de verst afgelegen gehuchten morden de helden en martelaren van de oude en eigentijdse geschiedenis veiheerlijkt, offers en wapenfeiten opgehemeld en de ,,strijdende solidariteit" met de Sowjet-Unie toegejuicht.

In alle delen van het land nemen de militaire activiteiten van dag tot dag toe. Op scholen, kantoren, in fabrieken en op het platteland worden lessen in zelfverdediging gegeven en dagelijks vertrekken jonge recruten naar de fronten in het noorden.

Nu de meeste mannen voor militaire dienst zijn opgeroepen, komen de belangrijkste produktietaken opnieuw op de schouders van de Vietnamese vrouwen terecht. In het noorden werken ze van de vroege ochtend tot de late avond op de rijstvelden en leggen ze wegen aan. In de steden in het zuiden echter heerst nog steeds algehele apathie, desorganisatie en corruptie.

Juist nu de economie en met name de landbouw, dit jaar getroffen door overstromingen van een catastrofale omvang, een dieptepunt hebben bereikt, wordt het leger zijn voornaamste taak — de wederopbouw van het land en de hervorming van de agrarische sector — ontnomen.

Hoewel de Vietnamese leiders uit een ontzaglijk menselijk reservoir kunnen putten, heeft het land noch de economische noch de financiële middelen om voor langere tijd twee fronten tegelijk te bevoorraden zonder de 50 miljoen door alle beproevingen uitgeputte inwoners te dwingen nieuwe offers te brengen.

Door een samenloop van factoren van buitenaf, maar ook uit eigen keus verzeild geraakt in deze helse machine, zien de leiders in Hanoi zich genoodzaakt met een steeds grotere regelmaat buitenlandse hulp in te roepen, in de eerste plaats aan de Sowpet-Unie. Maar deze economische, militaire en voedselhulp krijgen ze financieel noch politiek voor niets

Want hoewel de onafhankelijkheid, die meer dan 30 jaar lang werd bevochten, hoog in het vaandel staat, raakt Vietnam na de toetreding tot de Comecor, en de breuk met China meer en meer van de Sowjet-Unie afhankelijk.

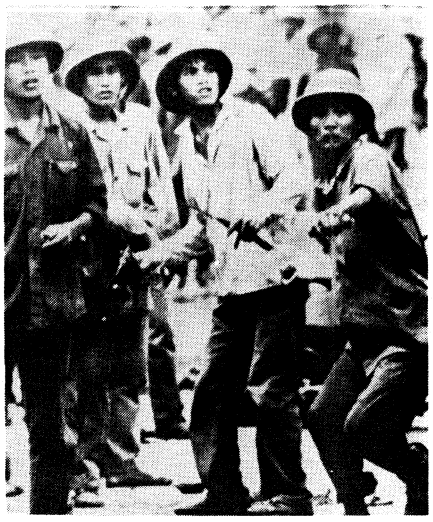
Toch zien de leiders in het Noorden nog een lichtpuntje in deze alarmerende situatie: namelijk dat, nu het vaderland in gevaar verkeert en de onafhankeliikheid opnieuw bedreigd wordt, de nationale eenheid eindeliik tot stand zal komen en dat het Zuiden zich al dan niet vrijwillig aan het nieuwe bewind geu-onnen zal geven.

Na een paar dagen in Ho Tsji Minh-stad (Saigon) merli je echter dat het zover nog lang niet is. Angst, verslagenheid en desillusie staat op ieders gezicht te lezen. De ,,bevrijders" uit het Noorden hebben hun beloften van drieënhalf jaar geleden — vrede, ontwikkeling, sociale rechtvaardigheid en een algehee! pardon — nog steeds niet waargemaakt. In plaats daarvan woedt langs de grenzen een bloedige oorlog, is er een schrijnend tekort aan voedsel en grijpt de corruptie om zich heen.

In plaats van werk krijgt het leger werkelozen nu een oproep voor dienst, de heropvoedingskampen bestaan nog steeds en de veiligheidspolitie heeft alle touwtjes in handen.

Ondanks de regen en de overstromingen duren de vijandelijkheden met Cambodja voort. Tienduizenden Vietnamese soldaten zitten in het grensgebied in de modder weggezakt met hun Russische pantserwagens, hun amfibievoertuigen en artillerie. (...)

Het verlies aan mensenlevens is groot, mede door het tekort aan medicamenten, artsen en ziekenhuisbedden. De autoriteiten geven toe dat de recruten uit het Zuiden ,,niet voldoende gemotiveerd" zijn. Menigeen onttrekt zich dan ook aan dienst of deserteert en probeert zich al stelend en zwervend op het platteland in leven te houden. Daarbij komt dat de propaganda de laatste tijd de ,,barbaarse, bloedige" aard van de Khmer-soldaten breed heeft uitgemeten en zo paniek heeft gezaaid in de gelederen van de jonge soldaten.

Vietnamese militairen gooien op 25 aug. stenen naar uit Vietnam vluchtende Chinezen, die bij de Huu Nghi Poort aan de grens zijn gestrand, aldus het persbureau Nieuw China.

In het Noorden hebben de Chinezen volgens Hanoi over een paar honderd kilometer bergachtige grensgebied ,,een tiental divisies" ofwel een paar honderdduizend mannen ingezet en gaan ze door met het uitlokken van incidenten, vooral onder de in Vietnam wonende Chinezen, van wie er al 160.000 naar hun moederland zijn teruggekeerd.

Het ziet ernaar uit dat deze gevechtsvoorbereidingen nog wei even zullen duren. De Chinees-Vietnamese onderhandelingen zijn stopgezet en een ontspanning lijkt voorlopig niet in het verschiet te liggen. Naar de uitkomst van het conflict met Phnom Penh kan men op het ogenblik alleen nog maar gissen. Vertrouwend op de juistheid van hun zaak en analyse schijnen de leiders in Hanoi bereid te zijn tot elke prijs nieuwe offers te brengen."

(Vor. ber. pag. 479 e.v.)

WEST-EUROPA

BELGIË

BUITENLANDSE LENING

De Belgische schatkist heeft begin oktober 250 mln dollar (ongeveer 7.5 mrd fr.) geleend bij de Bank voor Internationale Betalingen in Zwitserland. Het was de eerste maal sedert 1968 dat de Belgisclie staat een lening in het buitenland aanging.

Volgens *De Financieel-Ekonomische Tijd* (5-10) was de directe aanleiding tot het opnemen van een buitenlandse lening het feit dat het plafond op de buitengewone voorschotten van de Nationale Bank aan de schatkist via het Rentenfonds opnieuw met 10 mrd fr werd verlaagd tot het bij protocol vastgelegde bedrag van 30 mrd fr. Dat plafond was begin juli in twee fasen verhoogd tot 50 mrd fr., en onlangs reeds teruggebracht tot 40 mrd fr. Daar het ging om een buitengewone hulp, was de verhoging slechts tijdelijk, en besliste de regering op 29 sept. er een einde aan te maken.

Aangezien de schatkist echter in geldnood bleef verkeren, moest naar buitenlands kapitaal wo den uitgekeken. De Bank voor Internationale Betalingen, d.i. de in Bazel gevestigde centrale bank der centrale banken, bleek bereid Belgische schatkistcertificaten, uitgedrukt in dollars, over te nemen. Zij tekende in op een bedrag van 7,5 mrd fr. tegen een rente van 8 tot 9% over een looptijd van 3 tot 4 maanden. Met die dollars trok de schatkist naar de Nationale Bank, die de dollars kocht en weer op termijn verkocht aan de schatkist.

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Het socialistische kamerlid voor Antwerpen, Wim Geldolf, dat ontslag nam, weid op 10 okt. opgevolgd door Marcel Colla. Geldolf, die ook schepen is te Antwerpen, zetelde sedert maart 1968.

De socialistische senator voor Namen, Felix Cuvellier, die reeds zetelde van 1958 tot 1965 en opnieuw sede t 1971, nam op 10 okt. ontslag en werd vervangen door Robert Belot.

Oudminister Leon Hannotte (57) die op 28 febr. overleed. werd als PRLW-kamerlid voor Mons opgevolgd door Michel Tromont.

NIEUWE PARLEMENTAIRE ZITTING

De gewone zitting 1978-79 van de wetgevende kamers werd geopend op 10 okt. Edrnond Leburton (PSB) en Robert Vandekerckhove (CVP) werden resp. als voorzitters van Kamer en Senaat bij handgeklap in hun ambt bevestigd.

In zijn dankrede vroeg Leburton de kamerleden met het oog op de komende parlementaire debatten over de staatshervorming, te streven naar vrede en verzoening tussen de genieenschappen; hij handelde ook over de verbetering van de parlementaire werking. Vandekerckhove ging nader in op de budgettaire controletaak van het parlement.

De zitting van de cultuurraden begon op 17 okt. De Conseil Culturel bevestigde De Stexhe (PSC) in zijn voorzittersambt: de Cultuurraad belastte het aftredend bureau, voorgezeten door Coppieters (VU), met de lopende zaken, in afwachting van de oplossing der kabinetscrisis.

Op 7 nov. werd Coppieters op zijn beurt in zijn ambt bevestigd.

VLAAMS BLOK

Twee partijen die in de herfst van 1977 werden opgericht, de Vlaamse Nationale Partij en de Vlaamse Volkspartij, hebben op 2 nov. aangekondigd dat zij met het oog op de volgende parlementsverkiezingen een kartel zullen vormen onder de benaming ,,Vlaams Blok". Beide partijen krijgen tevens gemeenschappelijke geledingen op een aantal organisatieniveaus, die worden voorgezeten door senator L. Claes, voorzitter van de VVP.

Claes en VNP-voorzitte K. Dillen verklaarden op een persconferentie dat zij zich niet alleen gezamenlijk tegen de Egmont-staatshervorming kanten, maar ook willen reageren tegen ,,de achteruitgang van het politieke fatsoen, en van de zeden in het algemeen." Het Vlaams Blok zou in alle Vlaamse arrondissementen kandidatenlijsten indienen.

(Zie ber. 678/3-1977 en 770/1-1977)

RECTOR CLB

Prof. Jean Michot (47), hoogleraar in de geologie, werd benoemd tot rector van de Université Libre de Bruxelles, in opvolging van prof. Paul Foriers. Zijn mandaat is geldig voor twee jaar.

NEDERLAND

DRS. BOERSMA VERLAAT POLITIEK

Drs. J. Boersma, oud-minister van sociale zaken en lid van de Tweede Kamer voor het CDA, heeft in een interview met het weekblad *Haagse* Post van 21 okt. kenbaar gemaakt op korte termijn de actieve politiek te willen vei-laten. Voornaamste reden hiervoor as zijn onvrede over het functioneren van het CDA in de regeringscoalitie met de VVD.

De TK-fractievoorzitter van het CDA, mr. Aantjes, reageerde op het vertrek van drs. Boersma ,,niet verrast' wel teleurgesteld".

ARP-voorzitter Hans de Boer verklaarde Boersma's verdwijnen van het Binnznhof zo: ,,De teleurstelling over het functioneren binnen de CDA-fractie, waarin nog in sterke mate sprake is van het functioneren van bloedgroepen". Daarmee bedoelde De Boer dat het ARP-geluid in de federatie van KVP, ARP en CHU die het CDA is, te weinig doorklinkt volgens Boersma.

De oud-minister (van '71 tot '73 in het kabinet-Biesheuvel, daarna tot '77 in het kabinet-Den Uyl) is er ook zeer teleurgesteld over dat de CDA-fractie hem niet naast zijn fractiegenoten Aantjes en Lubbers het woord heeft laten voeren bij de behandeling van Bestek '81 en de miljoenennota.

Boersma was eerder in het nieuws gekomen toen hij in een dagbladinterview voorstelde de ombuigingen in de collectieve sector tot '81 niet op f 10 maar op f 6 mrd te bepalen en verdere ombuigingen afhankelijk te stellen van de bereidheid tot vrijwillige inkomensmatiging van de sociale partners. De CDA-fractie; die hem verweet dat hij te weinig aan de interne discussie had deelgenomen, heeft dit plan niet willen overnemen.

Boersma zelf meent dat de CDA-top hem eigenlijk kwijt wil en houdt het erop dat de fractie niet hem als medewoordvoerder wilde aanvaarden omdat dan twee vertegenwoordigers van een van de drie ,,bloedgroepen" (nl. Aantjes en Boersma van de ARP) zouden zijn opgetreden. Van de veel in het CDA gehanteerde aanduiding ,,bloedgroepen" zegt hij trouwens ,,misselijk" te zijn geworden. Hij klaagt ook over ,,het ondergrondse gekuip" in de CDA-fractie, en over de weerstanden die Aantjes ontmoet.

De 48-jaar oude Boersma, sinds enige tijd commissaris van de Algemene Bank Nederland, was van 1964-'71 lid van de Tweede-Kamerfractie van de ARP en de laatste

vier van die jaren ook lid van het Europese Parlement.
In een publieke verantwoording van zijn besluit zei drs. Boersma op 19 okt. — de inhoud van zijn interview met de HP was op 17 okt. bekend geworden — ,,het heeft geen zin hier nog maanden rond te hangen". Hij stelde geen verantwoordelijkheid te willen dragen voor het gevoerde kabinetsbeleid en de maatschappelijke, politieke en sociale ontwikkelingen, die daar het gevolg van zijn.

In de toelichting op zijn vertrek wees Boersma er nog op dat met name CDA-voorzitter Steenkamp hem een ,,luis in de pels van het CDA" vond ,,Ik meet dat de heer Steenkamp en ook de minister-president wel eens met argwaan naar mij keken en mijn doen en laten een gevaar voor het voortbestaan van het CDA hebben gevonden".
Die argwaan, noch de weerstanden waarmee binnen de CDA-fractie op zijn terugkeer in de Kamer zou zijn gereageerd, zijn hoofdmotieven voor Boersma's vertrek geweest. Het gaat hem er meer om dat men in die fractie niet in eenheid naar elkaar toegroeit, maar steeds meer versplintert door onjuiste en onwezenlijke elementen toe te laten zoals het begrip ,,bloedgroep" (waarmee de samenstellende partijen AR, KVP en CHU worden bedoeld).
Boersma is van plan lid te blijven van de ARP zolang deze bestaat. Hij is geen lid van het CDA, zal dat ook niet worden en weet nog niet waarbij hij zich zal aansluiten na de definitieve totstandkoming van het CDA. De PvdA zal zijn toekomstige onderdak niet zijn.

Overigens ontkenden zowel prof. Steenkamp als premier Van Agt de ,,boze krachten" achter het vertrek van drs. Boersma te zijn geweest. Prof. Steenkamp deed dat op 21 okt. in een interview met het *NRC/H'blad* en premier Van Agt verklaarde dit op 20 okt. na afloop van de ministerraad.
Van Agt sprak niet tegen, dat hij en Boersma vaak verschillend over politieke zaken hadden gedacht.
,,Toch ben ik volstrekt niet verheugd over zijn vertrek", aldus Van Agt, die ook nog zei de kwaliteit en de bekwaamheden van Boersma hoog te schatten.

Kritiek ARP-ers op kabinet Van Agt

Op 26 okt. gaven drie Anti-revolutionaire leden van de CDA-TK-fractie uiting aan kritiek op het kabinet-Van Agt en het beleid van de CDA-fractie.
De TK-leden J. N. Scholtrn en J. van Houwelingen deden dat in het weekblad Hervormd Nederland en hun collega S. Faber sprak zich uit in een gesprek met het *NRC/H'blad*.
Scholten dreigde ermee, dat de zes ,,dissidente" ARP-ers in de CDA-fractie zich met concreet stemgedrag tegen het kabinet zullen keren, als het beleid waarvoor zij volgens het CDA-program staan niet spoedig wordt waargemaakt.
Volgens Scholten leeft er in de fractie van het CDA grote bezorgdheid en toenemende ongerustheid. Met *name* de ARP-leden zouden in het kabinetsbeleid weinig meer herkennen van de evangelische radicaliteit, waarmee men in de ARP bezig was.
Scholten stelt vast dat het kabinet er niet in slaagt beleidsvoornemens te presenteren in de geest van het CDA-programma. Bitter merkt hij op: ,,Andriessen slaat Wiegel na het debat over Bestek '81 kameraadschappelijk op de schouder, maar hij heeft niet in de gaten hoe ontredderd een deel van het CDA de zaal verlaat".
In dezelfde geest laat CDA-Kamerlid Jan van Houwelingen zich in Hervormd Nederland uit. Hij wil het, ,nog even aanzien", maar als blijkt dat er geen ruimte is voor de inbreng van de ARP. dan is het moment gekomen ,,om er uit te stappen", zegt hij. ,,Als ik de letters CDA uitspreek", aldus Van Houwelingen, moet ik mezelf niet gênant vinden".
Drs. Faber zei in zijn gesprek met het NRC/H'blad o.m.: ,,Als het gaat om sociale politiek, om de bescherming van het zwakke in de maatschappij, behoort een christen-democratisch beleid links te zijn. Anders wordt ons uitgangspunt als een soort schaamlap gebruikt. Het kabinet-Van Agt moet eens heel goed ingepeperd worden, dat dáár de eretekenen van het CDA liggen. Wordt daar de komende tijd te pragmatisch over gesproken, dan voorspel ik, dat het fout loopt met dit kabinet".

Spoedberaad fractiebestuur CDA

Op verzoek van de secretaris van de CDA-TK-fractie kwam op 26 okt. het bestuur van deze fractie in spoedberaad bijeen. Na afloop van deze vergadering gaf fractievoorzitter Aantjes uiting aan scherpe kritiek op de uitlatingen van vooral de heer Scholten, omdat deze zich hiermee had afgezet van het bclcid van hemzelf als fractievoorzitter en van vice-voorzitter drs. Lubbers, zoals dat in het TK-debat over Bestek '81 was gevoerd.

,,Wat Scholten zegt kan niet. Het sluit eerder aan bij wat de oppositie doet en ondergraaft de resultaten, die wij in dat debat hebben bereikt en die een goede basis vormen voor het overleg tussen de regering en het bedrijfsleven", aldus mr. Aantjes.
De CDA-fractievoorzitter meende, dat ieder fractielid vrij is om te spreken, als dat maar ,,in wijsheid" gebeurt. Dat was naar zijn oordeel wel het geval geweest in de betogen van de heren Boersma en Van Houwelingen. Overigens nam de heer Van Houwelingen afstand van de tekst in Hervormd Nederland, die aan hem was toegeschreven en ontkende hij, dat hij dit blad een interview had toegestaan.
In een gesprek met het dagblad Trouw (28 okt.) zei mr. Aantjes nog het volgende:

,,Ik meen nadrukkelijk onderscheid te moeten maken tussen Scholten en Faber enerzijds en Van Houweiingen en Boersma anderzijds. Laatstgenoemden brachten het fractiebeleid als zodanig niet in het geding. Scholten en in mindere mate Faber monopoliseren hun standpunt als het enige juiste en stellen of suggereren op zijn minst, dat de rest van de CDA-fractie daaraan niet voldoet. Dat is bedoeld of onbedoeld een aanval op het fractiebeleid en daarmee op de fractievoorzitter.
Zij plaatsen mij in de positie, dat ik me zou assimileren met een grauw middenbeleid. Daar pas ik voor. Op die manier spelen ze zowel Joop den Uyl als Rietkerk alle kaarten in handen. Den Uyl kan op grond van nun opstelling zijn stelling staven dat de CDA-fractie tijdens de behandeling van Bestek '81 zich door de regering heeft laten inpakken. Dat onze moties niet duidelijk genoeg zouden zijn."
,,Maar ook Rietkerk kan ervan profiteren om het kabinet te sterken in de opvatting, dat er van de CDA-fractie geen wezenlijke zaken in Bestek '81 veranderd behoeven te worden. Dat is de dienst die Scholten en in mindere mate Faber het CDA hebben bewezen. Ik vind dat deloyaal."
,,Politiek", vindt Aantjes ten slotte, ,,is een zaak van geloof en geduld. Het is een kwestie van door alles heen de idealen niet prijsgeven en je zeker niet in een richting laten beïnvloeden die je niet wil. Dat is heel wat anders dan de zaak versimpelen tot de eenvoudige constatering: De honden blaffen weliswaar, maar de karavaan trekt verder."

Na een gesprek met het fractiebestuur op 2 nov. is het meningsverschil bijgelegd. Fractievoorzitter Aantjes bleef bij zijn mening, dat de heren Scholten en Faber deloyaal warrn opgetreden, maar hij zei erbij, dat als het woord deloyaal zo prikt, hij wellicht een ander woord had kunnen gebruiken.
De heren Scholten en Faber erkenden, voor hun interviews niet het meest uitgelezen moment te hebben uitgekozen. (Trouw, *NRC/H'blad*)

TWEEDE KAMER AKKOORD MET EEMSHAVEN ALS GASTERMINAL

De Tweede Kamer heeft op 31 okt. ingestemd met de beslissing van het kabinet om de Eemshaven bij Delfzijl aan te wijzen als aanvoeren opslaghavrn voor vloeibaar aardgas uit Algerije (pag. 686/1 e.v.). Het debat over deze kwestie vond plaats op 24 en 25 okt.
Dit debat maakte het volgende duidelijk:

In beginsel stemt de CDA-fractie in met de keuze van de regering voor de locatie-

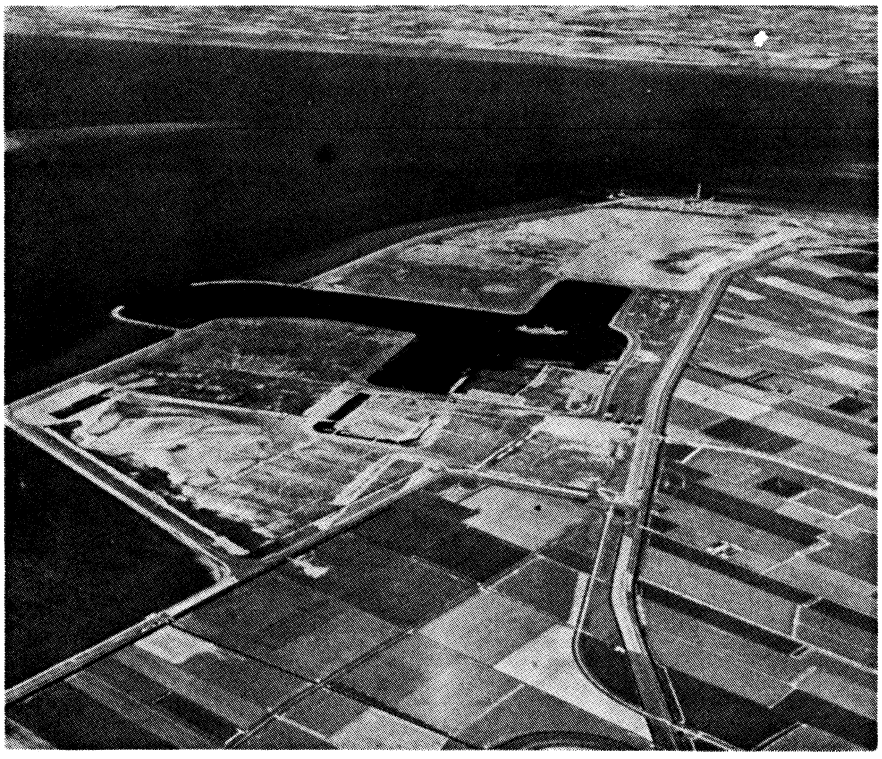
Eemshaven, maar dan wel onder de volqende voorwaarden

- Een zorgvuldig milieubeheer bij de realisering van de LNG-terminal en bii het aantrekken van vervolgactiviteiten.

- Vooitdurende aandarht voor het Eemshavengebied ter verbreding van de impuls van de LNG-terminal. ook via aanvullend technologisch onderzoek

- Bevredigend overleg met de Duitse autoriteiten over het beheer van het Eems-Dollardgebied.

Als de contractuele verplichtingen daartoe enige ruimte hieden, dan zal naar de mening van de CDA-fractie die ruimte niet moeten worden gebruikt voor het uitstel van de priricipebeslissing, maar voor hel nader invullen van de voorwaarden die nog kunnen worden gesteld, zei woordvoerder Lansink.
Een minderheid van de CDA-fractie komt tot een andere politieke afweging. Die minderheid is van oordeel dat de werkgelegenheid in Rijnmond en het toekomstperspectief van de Rotterdainse haven eveneens een impuls vergen. Zij meent ook dat de afweging van veiligheid en technische nautische aspecten te samen niet noodzakelijkerwijs in de richting van de Eemshaven wijst. Deze minderheid wordt gevormd door de Kamerleden Van Dijk, Kleisterlee, De Kwaadsteniet en Van Weezel.
De PvdA-fractie wil dat de regering gebruik maakt van het naar haar mening mogelijk gebleken uitstel van de uiteindelijke beslissing t.a.v. de aanlandingsplaats, zodat in deze periode alsnog opheldering kan worden verkregen over een aantal zeer belangrijke aspecten, zoals het overleg met Duitsland, de nautische bezwaren van de Eemshaven, de uitruil met Italië en de veiligheid.
Met dit uitstel *en* de opheldering over de genoemde punten zou de regering een aantal leden van de fractie van de PvdA over de streep kunnen halen en de hele fractie meer zekerheid kunnen verschaffen over de juistheid van de nu genomen beslissing, aldus mevrouw Epema-Brugman.
Uit een oogpunt van regionaal-econoinisch beleid komt de Eemshaven in aanmerking. Dit Laatste heeft bij de afweging in de PvdA-fractie zwaar gemogen. aldus de PvdA-woordvoerster. Rij de behandeling van de nota Regionaal sociaaleconomisch beleid heeft de PvdA-fractie naar voren gebracht dat extra aandacht moet worden besteed aan de economisch zwakke regio's. Groningen behoort daartoe. Op grond van de stukken die nu voorhanden zijn. kiest het grootste cleel van de PvdA-fractie voorlopig voor de Eemshaven als aanlandingsplaats voor het. vloeibaar aardgas.
Voorlopig, ald as mevrouw Epema, onidat duidelijkheid op een aantal punten nog ontbreekt.
De VVD-fractie gaat akkoord met de kabinetsbeslissing. Ze maakte daar echter de kanttekening bij dat de keuze voor de Eemshaven Nederland niet in een nadelige onderhandelingspositie mag brengen ten opzichte van Algerije, dat het overleg met Duitsland in een acceptabeler beslissing moet uitmonden en dat er meer zekerheid moet komen over de nautische veiligheid van de Eemshaven als aanlandingsplaats.
VVD-\voordvoerder Bolkestein zei dat de keus van de VVD voor de Etmshaven vooral is gebaseerd op industriepolitieke motieven. Die wegen zwaarder dan de meerkosten die de keus voor de Eemshaven vergt.
Het milieuvoordeel van de Rijnniond valt volgens de VVD weg tegen de gunstiger bevolkingssituatie in het noorden. De van linkse zijde voorgestelde gasruil met Italië werd door Bolkestein als ongunstig afgewezen. Het contract van de Gasunie met Italië overlapt slechts ten dele de duur van het Nederlandse contract met Algerije. Ook de suggestie om bet Algerijnse aardgas via een pijpleiding naar Nederland te brengen wees Bolkestein van de hand. Het zou, zei hij. commercieel nadelig zijn als de Gasunie als vragende partij opnieuw zou moeten onderhandelen over een pijpleiding naar Italië.
De Duitse partner-afnemers zouden deze nieuwe ontwikkelingen -- met de strubbelingen rond Urenco nog vers ir. het geheugen — niet in dank afnemen. Bovendicx zou met de transitolanden Tunesië, Italië, Zwitserland en Duitsland moeten worden onderhandeld. Tenslotte zou vervoer per buis ongeveer 30% duurder zijn dan per schip. Deze argumenten dwingen bij dit contract tot aanvoer van gas per schip, aldus Bolkestein.
D'66 weigert zich tot een keus voor een aanlandingsplaats te laten forceren. Voor het noorden zal overigens LNG-aanlanding allerminst het beloofde economische soelaas bieden, aldus mevrouw Lambers-Hacquehard. Verder is de Kamer niet als zodanig gehouclen aan de door de Gasunie overeengekomen data. De relatie lussen de Gasunie en de consortiumpartners is in de eerste plaats een zaak van de Gasunie. aldus D'66. De onzekerheden met betrekking tot de veiligheidsaspecten van transport en aanlanding van vloeibaar aardgas maken dat op dit moment een besluit tot aanvoer van LNG naar Nederland dan ook niet verantwoord kan worden genomen.
De PPR wil dat de regering geen plaats aanvsijst voor het aan land brengen van vloeibaar aardgas. Verder wil de PPR dat er nader onderzoek wordt verricht naar de risico's voor liet milieu en de veiligheid of dat anders onderzoek dat elders wordt verricht wordt afgewacht. En ook moeten de mogelijkheden worden onderzocht van pijpleidingen al dan niet in combinatie met ruilcontracten.

De Eemshaven.

Antwoord regering

Bij het beantwoorden van de uit de Tweede Kamer gemaakte opmerkingen bestreed minister Van Aardenne (economische zaken) de argumenten voor uitstel van de beslissing met twee maanden.

Het is niet mogelijk, aldus de minister, om het vloeibaar aardgas alsnog te vervangen door gas dat per buisleiding vanuit Algerije geleverd zou kunnen worden naar Italië met gelijktijdige stopzetting van onze export naar Italië.
Verder is het noodzakelijke overleg met de Bondsrepubliek over de vaarroutes in het Eems-Dollard-gebied niet gebaat bij enig uitstel. Dit overleg verloopt in een geest van goede nabuurschap en onzekerheid over de definitieve keuze voor de Eemshaven zou dit overleg bemoeilijken. De twee maanden uitstel kunnen ook geen nieuwe gegevens meer opleveren inzake nautische vraagstukken als beloodsing, inrichting van een radarketen langs het vaarwater en de constructie van gastankers.
De problemen bij vloeibaar petroleumgas, dat in comuinatie met het vloeibaar aardgas extra risico's zou opleveren, kunnen niet in zes weken tijds woiden opgelost, aldus de minister.
Er zijn dus geen punten die voor uitstel pleiten, maar wel punten tegen dit uitstel. Als je bij onderhandelingen zo sterk mogelijk wilt staan, moet je niet zelf om uitstel vragen, aldus de minister

Het voorstel te elfder ure van de Algerijnen om een andere havenplaats, namelijk Arzew, 600 km westelijker gelegen en dus dichter bij Nederland, te gebruiken als vertrekpunt voor het vloeibaar aardgas is een duidelijk onderhandelingsaanbod. Daarom moet Nederland nu beslissen om daarna verder te onderliandelen. aldus Van Aardenne.
In verband met de kortere vaarroute is dit Algerijnse aanbod duidelijk in het belang van Nederland, terwijl bovendien vanuit Arzew het vloeibaar aardgas eerder kan worden geleverd (in 1983) dan uit de haven die nu nog in de contracten vermeld staat, namelijk Skikda (1985).
Ter beveiliging van het vervoer van LNG over zee heeft minister Tuijnman (verkeer en waterstaat) de volgende maatregelen in het vooruitzicht gesteld:

- loodsdwang, met dubbele beloodsing:
- competente bemanning met een talenkennis die aan hoge eisen voldoet Dit gelat voor de bemanning op de brug, in de machinekamer en aan dek;
- sub-standarclschepen en sub-standardbemanningen worden geweerd;
- voorlopige maximale grootte van de gastankers 125.000 m3, tankers die bij hoog- en bij laagwater kunnen binnenlopen en vertrekken;
- simulatietrainingen voor de bemanningen en speciale cursussen nog dit najaar;
- navigeren voorlopig alleen overdag;
- vier sleepboten van elk 1500 pk;
- een patrouille-brandblusvaartuig:
- hooggekwalificeerde radarketen, een gezamenlijk project met de Bondsrepubliek Duitsland.

Een terminal voor de aanlanding van vloeibaar aardgas (LNG) in de Eemshaven past binnen het regeringsbeleid voor de Waddenzee Centrale doelstelling van dit beleid is het behoud van de Waddenzee als natuurgebied, aldus minister Beelaerts van Blokland (volkshuisvesting en ruimtelijke ordening)
De LNG-terminal en eventueel later volgende industriele complexen moeten dan ook voldoen aan de milieu-hygienische normen, terwijl het behoud van de grote schaal van het gebied en het weidse landschap gewaarborgd moeten zijn
Als coordinerend minister voor de ruimteliike ordening zegde Beelaerts van Blokland toe, dat er in het overleg met de Bondsrepubliek geen koppeling wordt aangebracht tussen de LNG-terminal in de Eemshaven en de plannen van de Westduitsers om in het Eems-Dollardgebied een nieuw havencomplex aan te leggen Enkele Kamerleden — mevrouw Lambers-Hacquebard (D'66) en Lansink (CDA) — hadden zich bezorgd getoond over het wederzijds wegstrepen van de iiadelige gevolgen van deze industriele ontwilrkelingen
Maar welke ruilhandel dan ook behoort niet door te gaan, aldus de minister
Verontrusting in de Tweede Kamer wekte minister Van Aardenne met de mededeling dat de Gasunie eventueel buffervoorraden gas wil aanleggen in vroeger gebruikte gasvelden en in zoutkoepels
In plaats van op de Maasvlakte is de keuze voor de aanlandingsplaats gevallen op de Eemshaven, omdat de regering ernst maakt met het regionale beleid, zo zei Van Aardenne, die tegelijk waarschuwde voor te hoog gespannen verwachtingen De ontwikkeling van het noorden wordt een zaak van lange termijn, zodat de critici niet moeten oordelen op korte termijn.
Tijdens het debat werden tien moties ingediend Deze behelzen nadere studie (PPR), uitstel van de beslissing (PPR, D'66, PvdA), het bevorderen van verdere industriële ontwikkelingen binnen strikte voorwaarden (CDA, VVD) en het overleg met de Bondsrepubliek (CDA)

Op 31 okt. deed mevr. Lambers Hacquebard (D'66) een poging om d.m.v. heropening van de beraadslagingen alsnog uitstel van de beslissing te bewerkstelligen.
De woordvoerster van D'66 meende, dat nieuwe feiten aan het licht gekomen waren in een interview met de vice-president van de Algerijnse staatsoliemaatschappij Sonatrach, dat op 2 nov. in FEM, b'inancieel Economisch Magazine, zou verschijnen.
Uit dit interview bleek, dat de Algerijnen niet strikt vasthielden aan 31 okt. als de datum, waarop het contract voor de afname van aardgas getekend moest wordrn.

Minister Van Aardenne gaf te verstaan dat hij geen boodschap heeft aan hetgeen in interviews wordt gezegd Als Algerijnen iets hadden willen laten weten, had het ook per brief gekund, zoals nog op 17 oktober is gebeurd ,,Het is een poging om de Algerijnse onderhandelingspositie te versterken, waarbij Nederland tevens wordt uitgenodigd de financieringslasten van Sonatrach mee te helpen dragen," aldus de minister
PPR-woordvoerder Jansen benadrukte dat het contract met Algerije een proces van commerciele onderhandelingen met zich meebrengt, waarbij van beide zijden de informatie die wordt verstrekt, onzekerheden bevat en bovendien gekleurd is Jansen meende daarom dat de Kamer niet kon blindvaren op die informatie, zodat uitstel geboden zou zijn om alsnog een aantal onduidelijkheden uit de weg te kunnen nemen
De PPR-woordvoerder vond VVD-kamerlid Bolkestein aan zijn zijde wat betreft zijn kijk op de commerciele onderhandelingen, maar de heer Bolkestein trok een andere conclusie Juist bij dit soort onderhandelingen moet vermeden worden dat je vanuit een gelijkwaardige positie belandt in die van de vragende partij, wat een verzwakking van je positie zou betekenen
Daarom moest de beslissing niet worden uitgesteld, aldus de VVD-er die daarin werd gesteund door Lansink (CDA) Een motie van PvdA, PPR en D'66 over uitstel werd na een hoofdelijke stemming met 59 stemmen voor en 65 tegen verworpen
Volgens het contract dat op 31 okt definitief bekrachtigd moest worden, komen de kosten van het vloeibaar maken van het gas en van het inrichten van de laadhavens in Algerije voor rekening van Algerije Om de Nederlandse onderhandelingspositie niet te verzwakken wees minister Van Aardenne verder uitstel van de beslissing van de hand, een standpunt waarvoor hij steun kreeg van de meerderheid in de Kamer, CDA, VVD, SGP en GVP
Hij verzekerde, daarin gesteund door de Gasunie, waarvan een lang telexbericht voorlas, dat sinds de onderhandelmgen in 1973 waren begonnen steeds sprake is geweest van onderhandelingen over LNG, ofwel vloeibaar aardgas. In het FEM-interview met de vice-president van Sonatrach kon worden gelezen, dat Algerije vervoer van gas per buisleiding een beter alternatief vindt dar, vloeibaar aardgas tanker
Drie moties, ingediend door VVD en CDA, werden aangenomen een over het gebruik van de koude energie van LNG ten behoeve van de schrootverwerking en twee over de vervolgactiviteiten in net Eemshavengebied en over de relatie LNG-Waddenzee (NRC/H'blad, Handelingen Tweede Kamer)
(Vor ber pag 686/1 ev)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

..SPIONAGE-AFFAIRE'' IN BONN

Eind aug. doken in Bonn geruchten op over een spionage-affaire, waarbij de naam genoemd werd van Joachim Broudré Gröger, de assistent van de secretaris-generaal van de SPD, Egon Bahr. Op 30 aug. weid bij Gröger, die zelf ontkende bij spionage-activiteiten betrokken te zijn, huiszoeking gedaan.
Een tweede naam, die in deze kwestie genoemd werd, was die van Uwe Holtz, lid van de Bondsdag voor de SPD.
Op verzoek van de federale aanklager, Kurt Rebmann, vergaderde op 31 aug. de immuniteitscommissie van de Bondsdag, die eenstemmig besloot de Bondsdagafgevaardigden van het zomerreces terug te roepen.
Op 1 sept. hief de Bondsdag unaniem de onschendbaarheid van Holtz op, waarna huiszoeking gedaan werd in diens bureau in het gebouw van de Bondsdag alsmede in zijn woning.
De geruchten waren afkomstig van de Roemeen Ion Pacepa, een vroegere vice-minister van binnenlandse zaken, die namens zijn regering met de regering van de Bondsrepubliek onderhandelde over de overneming door Roemenië van een vliegtuigproject, waarbij o.m. het Westduitse ministerie van ontwikkelingssamenwerking betrokken was. Holtz is voorzitter van de Bondsdagcommissie voor ontwikkelingssamenwerking.
Pacepa liep tijdens de onderhandelingen over dit project op 28 juli in Keulen uit zijn delegatie weg en reisde naderhand naar Washington, waar hij voor de CIA getuigde.
De verhalen over spionage-activiteiten van de twee SPD-politici zouden uit Washington afkomstig zijn.

Positie Egon *Bahr in* het geding

Volgens leidende SPD-politici was de affaire in de eerste plaats gericht tegen Egon Bahr, die als de architect van de Oostpolitiek van Willy Brandt door rechtse kringen in de Bondsrepubliek en de VS met groot wantrouwen bekeken wordt. In het *NRC/H'blad* stond op 2 sept. over dit onderwerp een beschouwing, waaraan liet volgende ontleend is:

Er zou een lange lijst van illustere persoonlijkhedeii kunnen worden samengesteld, die allen een diep wantrouwen tegen Egon Bahr gemeen hebben, maar toor de duidelijkheid zij deze beperkt tot twee. Henry Kissinger en Zbigniew Brzezinski Terwijl dezen de Oost-politiek van minister van buitenlandse zaken en latere bondskanselier, Willy Brandt, nog interpreteerden als een streven uit het isolement te geraken en als een verbreding van de Wiedergutmachung, werden de motieven van Brandts ,,linkerhand" Egon Bahr steeds met argusogen bekeken Hij werd en wordt beschouwd als de personificatie van een traditie binnen de Westduitse sociaal-democratie, die sinds het partijprogramma van Bad Godesberg (1959) uit het gezichtsveld was verdwenen

In de jaren vijftig stonden de sociaal-democraten voor Duitse neutraliteit, voor patriottisme en stemden zij tegen herbewapening en oprichting van de Bundeswehr En Konrad Adenauer heette volgens die veel geciteerde zinsnede van Kurt Schumacher ,,de kanselier van de geallieerden"

Toen Egon Bahr in 1966 als nieuwbakken chef van de belangrijke planningsafdeling het ministerie van buitenlandse zaken binnenstapte, hield hij zijn medewerkers voor ,,Denk het ondenkbare". Zelf schreef hij een rapport dat eerst najaar 1973 door het weekblad Quick werd afgedrukt (nadat eerder in het Amerikaanse tijdschrift Orbis de opvattingen van Egon Bahr waren ,,onthuld")

Daaruit blijkt dat de architect van de Oostpolitiek na de ontwikkeling van normale betrekkingen met Oost-Europa als een volgende fase de vermindering van Amerikaanse en Russische troepen in Midden-Europa wil bewerkstelligen — overigens een legitiem en algemeen aanvaard streven — met als doel — en dat is minder algemeen aanvaard — een collectief veiligheidssysteem in Midden-Oost-Europa Daarin is dan plaats voor een neutraal en herenigd Duitsland maar niet voor een politiek geintegreerd West-Europa ,,Streven naar een Westeuropese politieke integratie lijkt nagenoeg uitgesloten". schrijft Bahr in 1968 voor zijn chef Willy Brandt

Dit hele concept is met de komst van bondskanselier Helmut Schmidt naar de achtergrond verdwenen en heeft eigenlijk ook voordien nooit werkelijk op de voorgrond gestaan Wel verraden zulke opvattingen als van Bahr dat er een — hoewel kleine — onderstroom binnen de sociaal-democratie bestaat, waar begrippen als ,,patriottisme" en ,,neutraliteit" nog hun specifieke betekenis hebben. Het dubbelzinnig gedraai van Helmut Schmidt in de kwestie van de neutronenbom (Bahr ,,een produkt van pervers denken") en Bahrs ijveren voor meer Westduitse concessies op het troepenoverleg in Wenen accentueren het bestaan van deze onderstroom

De jongste internationale signalen van wantrouwen tegen Egon Bahr dateren van deze zomer De Britse Daily Telegraph bericht op 31 augustus dat Egon Bahr bij de voorbereiding van het Brezjnew-bezoek aan Bonn, mei jl., vergaande concessies aan Brezjnew had aangeboden, die zelfs het Kremlin hadden verrast De komende vijf jaar zou een Middeneuropees ,ontspanningsgebied" van Scandinavie tot Italie worden gevormd en inzake Berlijn zou Bahr zich hebben tevreden gesteld met een onafhankelijke status van West-Berlijn

Schmidts rechterhand, woordvoerder Klaus Rolling Irwalificeerde daarop in een ingezonden brief dit verhaal met ,,Onzin, louter verzinsels"

Op 11 augustus vervolgens is het de beurt aan het columnistenduo Evans en Novak in de Washington Post Dit tweetal, dat goede contacten onderhoudt met Westelijke defensiekrlngen, borduurt boort op het ,,self-findalisation"-thema van Brzezinski met .,onthullende contacten" tussen Brezjnew en Bahr, welke laatste .,een fanatieke Duitse nationalist (is), die gelooft dat de sleutel voor de Duitse hereniging in Moskou en niet in Washington ligt"

De onzekere zig-zag-koers van president Carter is koren op de molen van Bahr, die niet nalaat weifelende partijgenoten daarmee tot meer distantie tegenover Washington te manen Wel geven de columnisten toe dat onder Schmidt geen nieuw Rapallo (het plotselinge Duits-Russische verdrag van 1922) te verwachten is, maar er bestaat een gerechtvaardigde vrees voor Duits-Russische toenadering, aldus de teneur van het artikel ,,Onzin", reageerde Egon Bahr, nadat ook de Neue Zürcher Zeitung nog een waarschuwend commentaar heeft geschreven

Egon Bahr is een sfinx die zich derhalve bij uitstek leent voor zulke speculaties Maar Bahr is evenzeer realist Die derhalve bij uitstek beseft dat een vertrek uit Westerse bondgenootschappen spelen-met-vuur is (en de Sowjet-Unie vindt dat waarschijnlijk ook) en bij een deel van zijn partij en bij de hele FDP en CDU taboe is

Nog niet zo lang geleden herhaalde hij nog eens Brandts woorden van 1970' ,,Niemand verwacht van ons — en we laten ons daar ook niet mee in — dat we onze verhouding tot het Atlantisch bondgenootschap of tot de EG veranderen"

SPD vraagt *inlichtingen* in *Washington*

Egon Bahr heeft op 1 sept. een brief geschreven aan het ministerie van buitenlandse zaken in Washington, waarin hij stellingnarne vroeg tegen berichten, zoals in de *Washington* Post, als zou Bahr uittreden uit de NAVO door de Bondsrepubliek en Duitse neutraliteit als prijs voor hereniging van beide Duitse staten willen betalen.

Daarnaast heeft SPD-voorzitter Willy Brandt de Amerikaanse ambassadeur in Bonn een stellingname gevraagd m.b.t. de mededelingen, die Pacepa aan de CIA zou hebben gedaan.

De Amerikaanse regering heeft op 4 sept. via haar ambassade in Bonn medegedeeld. dat zij geen geheim plan van Bahr kent. waarin uittreding uit de NAVO zou zijn aangeboden als tegenprestatie voor een Duitse hereniging. In de algemeen gestelde Amerikaanse reactie stond. dat ,,noch gedocumenteerd noch ander bewijsmateriaal uit welke bron dan ook" voor het bestaan van een dergelijk plan voorhanden is.

„*Spionnen*" gerehabiliteerd

De Westduitse federale aanklager, Kurt Rebmann. heeft op 26 sept. in een officiële verklaring de assistent van SPD-secretaris, Egon Bahr, Joachim Broudré-Gröger en SPD-parlementariër, Uwe Holtz, van alle verdenking van spionage vrijgesproken. Ook het onderzoek tegen drie niet met name genoemde ambtenaren in Bonn is met volledige rehabilitatie beëindigd.

,,De uitvoerders van deze campagne in de oppositie hebben een verdiende nede laag geleden", zei Egon Bahr in de fractievergadering van zijn partij. Hij eiste een officiële rehabilitatie-uitspraak van de Bondsdag voor Uwe Holtz. *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

SPD-COMMISSIE OVER „RADIKALENERLASS"

Een representatieve commissie uit de SPD heeft op 16 okt. voorstellen bekend gemaakt om nog dit jaar de toegang tot de overheidsdienst te vergemakkelijken en het politieke antecedentenonderzoek zoveel mogelijk te beperken.

De commissie, onder voorzitterschap van Bremens burgemeester Koschnick, die sinds dit voorjaar beraadslaagt, heeft een aantal richtlijnen opgesteld, die in links(-liberaal) geregeerde deelstaten kunnen worden doorgevoerd.

De SPD-commissie wil ook proberen met christen-democratisch geregeerde deelstaten over de nieuwe regeling te praten. De CDU in Bonn uitte op 16 okt. echter kritiek op de linkse voorstellen: ,,We laten niet toe dat miljoenen leerlingen en ouders door communistische en îascistische leraren in onzekerheid worden gebracht". aldus een woordvoerder van de partij. Begin volgend jaar zal de CDU een speciale vergadering over dit onderwerp beleggen.

De voorstellen van de commissie-Koschnick houden in dat sollicitanten niet langer mogen worden afgewezen op grond van lidmaatschap

van een extreme partij. Alleen feitelijke activiteiten van een sollicitant mogen reden tot weigering zijn. Ook wil de commissie niet langer een automatisch politiek onderzoek naar iemands verleden voor iedereen die bij de overheid solliciteert.
Zo'n onderzoek naar iemands politieke verleden mag niet verder dan twee jaar teruggaan en bovendien geen betrekking hebben op de periode vóór het achttiende levensjaar.
Een dwingend antecedentenonderzoek schrijft de commissie alleen nog voor bij vertrouwensfuncties als rechter, aanklager, politieagent en beroepsmilitair.
Twee weken eerder had de burgemeester van Hamburg, Klose, voor opschudding gezorgd door in een interview met Der Spiegel van 2 okt. aan te kondigen, dat in zijn stad niet langer het radicalenbesluit van 1972 zal worden toegepast.
Deze aankondiging viel midden in de campagne voor de verkiezingen in de deelstaat Hessen en werd door de CDU daar tegen de SPD gebruikt. Dit leidde echter niet tot het door de SPD in Hessen gevreesde verlies, zodat de partij zich gesterkt voelt in haar twijfels over de praktijk van de z.g. Berufsverbote. (*NRC/H'blad*, FAZ, Der Spiegel) (Vor. ber. pag. 536/3 e.v.-'76)

WEST-BERLIJN KIEST AFGEVAARDIGDEN VOOR EUROPEES PARLEMENT

De geallieerde commandanten in West-Berlijn hebben op 13 aug. goedgekeurd, dat bij de verkiezingen voor het Europese parlement volgend jaar ook afgevaardigden uit West-Berlijn in dit parlement zitting zullen hebben.
Alleen zullen deze afgevaardigden niet door directe en algemene verkiezingen worden aangewezen, maar zij zullen worden benoemd door het parlement van West-Berlijn. De stad zal in het Europese parlement met drie afgevaardigden vertegenwoordigd zijn (The Times, AFP)

BURGEMEESTER STOBBE VAN WEST-BERLIJN VOORZITTER VAN DE BONDSRAAD. PROTESTEN UIT DE SU

Op 30 okt. verkoos de Bondsraad, het parlementaire orgaan in de Bondsrepubliek, waarin de deelstaten vertegenwoordigd zijn, burgemeester Stobbe van West-Berlijn tot voorzitter m.i.v. 1 nov. Twee maal eerder was een burgemeester van West-Berlijn voorzitter van de Bondsraad: in 1957 Willy Brandt en in '67 Klaus Schütz. In rangorde is de voorzitter van de Bondsraad de tweede man van de Bondrepubliek: bij afwezigheid van de president neemt de voorzitter van de Rondsraad diens plaats in.
Vanuit de SU is officieus tegen deze verkiezing geprotesteerd d.m.v. een artikel van persbureau *Novosti*, waarin gesteld wordt, dat deze verkiezing een poging vormt West-Berlijn in de Bondrepubliek te integreren en daarom in strijd is met het Viermogendhedenakkoord van 1971.
In de *Izwestia* van 30 okt. werd opnieuw kritiek geuit op de aanwijzing van burgemeester Stobbe tot voorzitter van de Bondsraad. In herinnering werd gebracht, dat het Viermogendhedenakkoord van 1971 stelt, dat West-Berlijn geen (integrerend) deel van de Bondsrepubliek uitmaakt en door haar niet wordt geregeerd. Daarom is de verkiezing van Stobbe in dit op één na hoogste ambt van de Bondsrepubliek naar het oordeel van Izwestia onwettig. (The Times, FAZ, *Le* Monde, NZZ)

LANDDAGVERKIEZINGEN IN BEIEREN

In de deelstaat Beieren zijn op 15 okt. verkiezingen voor de Landdag gehouden. Hoewel de CSU van Franz-Josef Strauss haar overheersende positie in het Beierse parlement wist te handhaven heeft zij toch enige percenten verloren, terwijl er enige winst was voor de SPD en FDP.
De uitslag in detail, vergeleken met de deelstaatverkiezingen van 1974, luidt aldus:

	zetels		percentages	
	1978	1974	1978	1974
CSU	129	132	59,1	62,1
SPD	65	64	31,4	30,2
FDP	10	8	6,2	5,2
Groene lijsten	—	—	1,8	—
Rest	—	—	1 5	2,5

De opkomst bij deze verkiezingen bedroeg in 1978 76,9% tegen 77,7% in 1974.
Lijstaanvoerder van de CSU was deze keer niet, zoals in voorafgaande jaren, de aftredende minister-p esident Alfons Goppel, maar de voo zitter van de partij en kandidaat-premier Franz-Josef Strauss. De verkiezingsuitslag in Beieren weid in het *NRC/H'blad* van 16 okt. als volgt becommentarieerd:

De liberalen hebben dus reden tot tevredenheid, evenals de socialisten. Tevredenheid ook wat betreft de nationale aspecten van deze uitslag: de socialistisch-liberale coalitie in Bonn wordt er niet door verzwakt.
Voor Strauss echter is dit bepaald niet het geval. Want zijn nationale positie is door deze uitslag niet sterker geworden. Hij heeft hem het aureool van de grote stemmentrekker niet kunnen opleveren, nu hij het resultaat van zijn voorganger Goppel niet heeft geëvenaard, die altijd een provincie-politicus is gebleven.
Een grote overwinning had het zeerwaarschijnlijk gemaakt dat Strauss zijn plan had doorgezet om zijn alleen in Beieren opererende CSU om te vormen tot een vierde nationale partij. Een conservatieve partij die in de hele Bondsrepubliek onafhankelijk zou optreden naast de CDU, die zich dan meer zou wenden tot de kiezers van het midden.
Het is nog te vroeg om te zeggen dat deze plannen nu al van de baar. zouden zijn als gevolg van de uitslag in Beieren. Want Strauss is er vast van overtuigd, dat hij zelf in de kring van de CDU/CSU de enige man van het formaat is dat nodig is om het tegen bondskanselier Schmidt op te kunnen nemen bij de nationale verkiezingen van 1980.

Franz-Josef Strauss minister-president van Beieren

Het Beierse parlement verkoos op 6 nov. Franz-Josef Strauss tot de nieuwe minister-president van Beieren. Er werden 125 stemmen voor hem uitgebracht, 71 afgevaardigden stemden tegen hem, 4 stembriefjes waren ongeldig en 4 afgevaardigden waren afwezig. De oppositiepartijen hadden te voren aangekondigd gesloten tegen Strauss te zullen stemmen.
De nieuwe minister-president benoemde tot minister van binnenlandse zaken Gerold Tandler, sinds '71 secr.-gen. van de CSU. (NZZ, FAZ, Le Monde, *NRC/H'blad*)

CSU-voorzitter Franz-Josef Strauss en zijn echtgenote brengen hun stem uit bij de Beierse landdagverkiezingen.

NOORD-AMERIKA

CANADA

FRANS OFFICIEEL ENIGE TAAL IN QUÉBEC

Op 26 augustus 1977 is door het parlement van Québec een wet aangenomen die het Frans de enige officiële taal in de provincie Québec maakt. De wet voorziet voorts in verdere beperking van het gebruik van Engels in het onderwijs. de rechtspraak, het bestuur en het zakenleven.

De voornaamste bepalingen van de met zijn:

1. Alleen kinderen wier vader of moeder lager onderwijs in het Engels hebben genoten mogen op Engelstalige scholen toegelaten worden, hoewel kinderen die vanuit andere provincies in Québec zijn komen wonen ook naar Engelstalige scholen mogen, als tenminste de provincie waar zij vandaan komen voorziet in Franstalig onderwijs voor zijn inwoners (zie hie - na).

2. Alle bedrijven met meer dan 50 werknemers moeten tegen het einde van 1983 een certificaat overleggen waaruit blijkt dat zij voorzieningrn hebben getroffen voor het gebruik van het Frans. Bedrijven die een dergelijk certificaat niet kunnen overleggen kunnrn geldboeten krijgen variërend van Can. $ 100 tot Can. $ 1000 voor iedere dag dat zij in gebreke blijven het certificaat te tonen. Uitzonderingen bestaan er voor de hoofdkantoren van bepaalde bedrijven die voornamelijk in het Engels werken,

3. Het Frans wordt de enig toegestane taal van de rechtspraak. de wetgeving en de regeringsbesluiten.

4. Het Frans is de taal die gebruikt zal worden dool de overheid, de gemeentebesturen, de overheidsdiensten en de gezondheidszorg.

De wet voorziet verder in de mogelijkheid om verdragen af te sluiten met andere provincies waarin het recht op taalcnderwijs voor een minderheid wordt gegarandeerd.

De toelating van kinderen komend uit andere provincies tot het Engelstalig onderwijs in Québec is zelfs afhankelijk gesteld van het bestaan van een dergelijk verdrag met de provincie waar het kind vandaan komt.

Deze bepaling stuitte op veel verzet bij de regeringen van andere provincies, wat tot uiting kwam op de jaarlijkse conferentie van provinciale premiers op 18 en 19 aug. 1977 in St. Andrews. De premiers wezen de bepaling als onaanvaardbaar van de hand en gaven op 19 aug. een gemeenschappelijke verklaring uit waarin zij stelden ,.alles te zullen doen om onderwijsvoorzieningen in het Engels en het Frans te schepprn, daar waar de bevolkingssamenstelling zulks vereist".

De verklaring zei verder dat de ministers van onderwijs van de onderscheidene provincies opdracht zouden krijgen een studie te laten maken over de mogelijkheden van Franstalig onderwijs in hun pi-ovincies.

Lévesque wijst federaal voorstel voor *amendement* op *grondwet inzake taalonderwijs van* de *hand*

Op 2 sept. 1977 deed Trudeau aan de provincieregeringen het voorstel een amendement op de grondwet in te voeren dat minderheden het recht op hun eigen taal moet garanderen, zoals voorgesteld in de gemeenschappelijke verklaring van St. Andrews, die overigens niet door de regering van Québec was ondertekrnd, omdat, aldus een ve - klaring van Lévesque, geen garanties gegeven konden worden voor de toepassing van het principe.

Trudeau stelde voor in de grondwet een bepaling op te nemen die erkent en verklaart dat in Canada iedere Canadese ouder het recht heeft zijn of haar kinderen onderwijs te laten ontvangen in de officiële taal van de keuze van de ouder, daar waar het aantal kinderen voor wie de ere of de andere oificiële taal wordt gekozen de voorziening van de noodzakelijke faciliteiten mogelijk maakt.

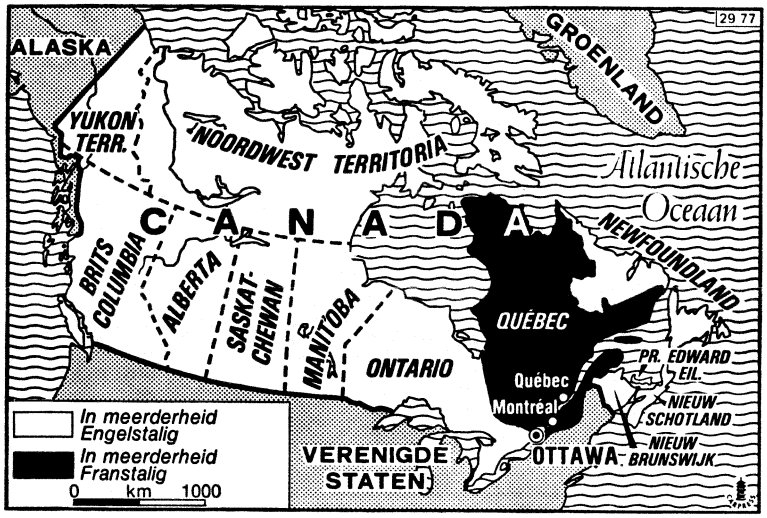
Trudeau stelde voorts voor dit recht als een grondrecht in de constitutie te verankeren, zodat iedere Canadese burger eventueel naar de rechter kan gaan om naleving af te dwingcn.

In een afzonderlijke brief aan de regering van Québec deed Trudeau een beroep dit voorstel ernstig in overweging te nemen, hoewel hij zich realiseerde dat de regering in Québec veel meer voelt voor afzonderlijke verdragen tussen de provincies waarin het recht op onderwijs voor minderheden wordt gegarandeerd.

In een brief van 9 sept. verwierp Lévesque het voorstel van Trudeau, omdat Québec nooit zou accepteren dat zijn soevereiniteit in e-n zo'n belangrijke zaak als het onderwijs wordt vervangen door een beperkte jurisdictie die onderworpen is aan een gerechtelijke interpretatie. ,,Het is ondenkbaar dat het Hoog-

De Franse president Giscard d'Estaing (l) in gesprek met de premier van Québec, René Lévesque, bij diens bezoek aan Parijs.

gerechtshof van Canada, waarvan de meerderheid van de leden altijd Engelssprekend is en niet afkomstig uit Québec, de Nationale Assemblee van Québec zal vervangrn als uiteindelijke autoriteit op het gebied van het onderwijs", aldus Lévesque in zijn brief.

Nota regering over *taalprobleem*

Al eerder, en wel in juni '77 had de federale regering bij het parlement in Ottawa een nota ingediend over het taalonderwijs in Canada.

In de nota was een aantal principes opgesomd die naar de regering hoopte „door alle Canadezen en de provinciale regeringen aanvaard kunnen worden", zoals:

Iedere burger heeft in zijn of haar hoedanigheid van privé-persoon het recht iedere taal te spreken,

Het Engels en het Frans zijn de officiële talen van Canada en hebben gelijke status;

Het Engels cn het Frans zijn een fundamentele uitd ukking van de Canadese erfenis, en het overheidsbeleid, zowel op federaal als op provinciaal niveau dient erop gericht te zijn dat deze taalkundige erfenis bewaard en ontwikkeld wordt en wel op zodanige wijze dat in het bijzonder waar officiële taalminderheidsgroepen in Canada bestaan, dezen door de overheid geholpen en aangemoedigd zullen worden hun taal te behouden en te gebruiken.

Afgezien van omstandigheden die toepassing onmogelijk maken, hebben Canadezen het recht hun kinderen onderwijs te laten ontvangen in de officiële taal van hun keuze en de noodzakelijke voorzieningen dienen daartoe getroffen te worden als de aantallen zulks vereisen.

Canadezen moeten met de federale instellingen van de regering kunnen communiceren en hulp kunnen krijgen in de officiële taal van hun keuze en er dienen daartoe voorzieningen te worden getroffen.

Canadezen van de beide officiële taalgroepen dienen gelijke kansen te hebben bij de tewerkstelling in de federale instellingen van de regering en dienen zich daarbij van de officiële taal van hun keuze te moeten kunnen bedienen.

Federale regering onderneemt geen stappen tegen taalwet *Québec*

Premier Trudeau deelde op 6 oktober '77 tijdens een persconferentie mee dat de federale regering besloten had geen constitutionele stappen te ondernemen tegen de nieuwe taalwet van Québec (zie boven), maar zij verklaarde zich wel ontvankelijk voor een ieder die zich door de nieuwe wet benadeeld zou voelen.

In een toelichtende schriftelijke verklaring heette het dat de nieuwe wet de eenheid van Canada en de ontwikkeling van gelijke rechten voor beide officiële talen ernstig in gevaar brengt. Verder werd de wet een aantasting van de fundamentele rechten en vrijheden van de Canadezen genoemd.

De federale regering had in het bijzonder bezwaar tegen die bepalingen van de wet die de gelijke status van het Frans en het Engels in Québec teniet doen, die de gelijke status van het Frans en het Engels bij de rechtspraak en de wetgeving ontkennen en die de inwoners van Québec het recht ontnemen die onderwijstaal voor hun kinderen te kiezen die ze zelf wensen.

Hoewel de nieuwe wet zeker onconstitutionele elementen bevat, achtte de regering het om juridisch-technische redenen beter eerst lagere rechters bij voorkomende gevallen een uitspraak te laten doen, alvorens het Hooggerechtshof in te schakelen. Ieder individu of iedere groep in Québec die tegen de nieuwe wet op constitutionele gronden actie wil ondernemen, kan echter rekenen op steun van de federale overheid.

.,De regering is van mening dat onder de gegeven omstandigheden politieke initiatieven meer geëigend zijn dan wettelijke en dat de repressieve bepalingen in de wet aoor het democratische proces veranderd moeten worden".

Trudeau zei dat als de federale regering de wet in strijd met de grondwet had laten verklaren, de regering in Québec ogenblikkelijk met een nieuwe wet van dezelfde strekking zou komen. (Le Monde, *NZZ*, The Times)

VERKIEZINGEN IN ONTARIO EN MANITOBA

Algemene verkiezingen in de provincie Ontario op 9 juni 1977 hebben geresulteerd in een overwinning voor de regerende Progressive Conservatives, die 58 zetels kregen, vergeleken met 51 bij de verkiezingen in 1975.

De liberalen gingen terug van 36 naar 34 zetels en de socialistische New Democratic Party van 38 naar 33 zetels. De verkiezingen waren een gevolg van het aftreden van de regering nadat het parlement een liberaal amendement had aangenomen op een wet die de huurcontrole tot eind 1978 wilde verlengen.

Op 11 oktober 1977 werden algemene verkiezingen gehouden in de provincie Manitoba die werden gewonnen door de oppositionele Progressive Conservatives, die 33 zetels kregen, vergeleken met 21 bij de verkiezingen in 1973.

De regerende New Democratic Party kreeg 23 zetels, een verlies van 8 en de liberalen kregen 1 zetel, een verlies van 4.

De leider van de Progressive Conservatives, Sterling Lyon, werd daarop belast met de vorming van een nieuwe regering, die op 28 okt. beëdigd werd.

Op 24 april 1978 werden algemene verkiezingen gehouden in de pro-

vincie Prince Edward Islands, die wederom gewonnen werden door de liberalen die daar sedert 1966 aan het bemind zijn, hoewel zij ditmaal ernstige verliezen leden.
De liberalen kregen 17 zetels tegen 26 in 1974. De Progressive Conservatives kregen 15 zetels tegen 6 in 1974.

VERKIEZINGEN IN SASKATCHEWAN EN NEW BRUNSWICK

De op 18 oktober in de provincie Saskatchewan gehouden algemene verkiezingen zijn gewonnen door de regerende New Democratic Party. De liberalen, die van 1964 tot 1971 aan de macht waren in de provincie, en die drie jaar geleden nog 15 zetels kregen, werden geheel uitgeschakeld.
Zij verloren alle 11 zetels die ze nu nog hadden, waardoor de Progressive Conservatives de officiële oppositiepartij werd.
De regering van Allan Blakeney, de enige socialistische regering in Canada, wist 44 van de 61 zetels te bemachtigen, 5 meer dan bij de verkiezingen van 1975. De Conservatieven, die drie jaar geleden nog maar 7 zetels kregen en er in de loop van de jaren nog 4 bijkregen, vnl. door het overlopen van liberale parlementariërs, kregen nu 17 zetels.
De verkiezingen in Saskatchewan hadden een sterke anti-federalistische teneur.
Premier Blakeney voerde zijn verkiezingscampagrie in het teken van het verzet tegen de plannen van de federale regering om meer zeggenschap te krijgen over de natuurlijke hulpbronnen in de provincie, waaronder aardolie, aardgas en potas.

Op 23 oktober werden algemene verkiezingen gehouden in New Brunswick, die gewonnen werden door de regerende Progressive Conservatives van premier Richard Hatfield, die 30 van de 58 parlementszetels wisten te veroveren, een zelfde aantal als in het oude parlement.
De liberalen kregen 28 zetels, een winst van 4. De separatistische Parti Acadien en de socialistische New Democratie Party kregen geen enkele zetel.
60% van de bevolking van New Brunswick is Engelstalig en de rest Franstalig. De Franstaligen, die vnl. in liet noord-oosten wonen, stemmen traditioneel liberaal, de Engelstaligen in het zuiden stemmen conservatief. *(The Times, NZZ)*

TUSSENTIJDSE VERIIIEZINUEN, TRUDEAU STELT ALGEMENE VERKIEZINGEN UIT

Bij de op 16 oktober gehouden tussentijdse verkiezingen voor 15 vacante zetels in het federale parlement leed de liberale regeringspartij haar zwaarste nederlaag.
Van de zeven kiesdistricten, waar zij tot dan toe een flinke meerderheid had, verloor zij er vijf terwijl de conservatieven van zes naar negen en de socialistische nieuwe democraten van 1 naar 2 zetels gingen.
De Créditîstes, een rechtse regionale partij in Québec, behield haar zetel.
Het stemmenresultaat verschoof van 41 naar 33% bij de liberalen van premier Trudeau en van 40 naar 45% bij de conservatieven.
Eind september heeft Trudeau meegedeeld dat er dit jaar geen algemene verkiezingen voor het federale parlement zullen worden gehouden.
Naar alle waarschijnlijkheid zullen de verkiezingen nu in het voorjaar van 1979 worden gehouden.
Er zijn drie redenen voor het uitstel van de verkiezingen, die door de meeste politici als een vaststaand feit werden beschouwd. De resultaten van opiniepeilingen, het nationale debat over Trudeaus plannen tot grondwetswijziging en het voornemen van de regering van de provincie Québec om een referendum over de toekomst van de provincie te houden. De opiniepeilingen wezen op een aanzienlijk verlies voor de liberalen, wat bevestigd werd door de uitslag.

De liberalen hebben de grootste aanhang in Québec, wat toe te schrijven zou zijn aan een gebrek aan enthousiasme onder de bevolking voor de afscheidingsplannen van de provinciale regering van ex-liberaal Lévesque. Daarnaast bestaat er veel steun voor Trudeaus plannen voor grondwetshervorming, die onder meer een grotere regionale invloed op nationaal niveau moet brengen. Ook het voorstel om de tweetaligheid van Canada in de grondwet vast te leggen en zo het Frans een permanente en gelijkwaardige plaats in de Canadese samenleving te verzekeren vindt veel weerklank onder de overwegend Franssprekende Québecois. Door de algemene verkiezingen uit te stellen, probeert Trudeau Lévesque de wind uit de zeilen te nemen bij zijn afscheidingsplannen. *(NZZ, NRC/H'blad)*

FEDERAAL-PROVINCIALE CONFERENTIE OVER NIEUWE GRONDWET

Eind oktober, begin november is in Ottawa een driedaagse federaal-provinciale conferentie gehouden waaraan werd deelgenomen door de premiers van de Canadese provincies en de federale regering. Men beraadde zich ook nu weer over de voorgenomen grondwetshervorming.
In het korte communiqué dat op 1 november werd uitgegeven stond dat de federale en provinciale leiders op 5 en 6 februari '79 wederom bij elkaar zullen komen. In de tussentijd zal een grondwetscommissie worden samengesteld waarin ministers van de provinciale en federale regeringen zitting zullen hebben en die tot taak krijgt de al bereikte akkoorden over de verschillende onderdelen van de nieuwe grondwet nader uit te werken.
Hoewel het communiqué geen melding maakt van het precieze mandaat van de commissie, is het vrijwel zeker dat zij zich bij voorrang zal bezig houden met de omstreden kwestie van de verdeling van de bevoegdheden tussen de centrale regering en de provincies.
Daarbij zal men zich in de eerste plaats buigen over de voorstellen van de federale premier Trudeau dienaangaande.

Deze zijn:

1. beperking van de federale bevoegdheden tot het doen van uitgaven;
2. het opnemen in de nieuwe grondwet van het principe van de gelijke verdeling van de natuurlijke hulpbronnen;
3. het vaststellen van de grenzen van de grondwettelijke bevoegdheid van de regering in Ottawa om in het algemeen belang bepaalde werken uit te voeren die normaal tot de bevoegdheden van de provinciale autoriteiten behoren;
4. het recht van de provincies zelf indirecte belastingen te heffen;
5. een duidelijker omschrijving van de bevoegdheid van de provincies m.b.t. het beheer van en de belastingheffing op de natuurlijke hulpbronnen;
6. het invoeren van de mogelijkheid dat de provincies zelf hun familierecht opstellen;
7. het delen van de bevoegdheid m.b.t. de communicatie, die krachtens de geldende jurisprudentie geheel aan Ottawa toekomt.

Over het algemeen zijn de voorstellen van Trudeau door de provincies gunstig ontvangen. Alleen de provincie Alberta, die dankzij recente olievondsten vrijwel autonoom is, en de provincie Québec vinden de plannen niet ver genoeg gaan.

De premier van Québec, René Lévesque, heeft echter toegezegd dat zijn regering zal deelnemen aan de werkzaamheden van de commissie

Premier Trudeau verklaarde tijdens een persconferentie, na afloop van de conferentie, dat hij van plan is zijn hervormingsplannen geleidelijk met een eenvoudige meerderheid van de provincies in te voeren als een algemene consensus onmogelijk blijkt.

In gesprekken met de provinciale leiders heeft Trudeau verklaard desnoods een referendum over de nieuwe grondwet te zullen o ganiseren.

Wet tot wijziging grondwet ingediend

Directe aanleiding tot de provinciaal-federale conferentie was de op 20 juni door premier Trudeau bij het Lagerhuis ingediende wet tot wijziging van de grondwet. Tot die wijzigingen behoren o.a. het vervangen van de Senaat door een nieuwe kamer die de naam Huis van de Federatie zal krijgen, de reorganisatie van het Hooggerechtshof en een nieuwe charta van grondrechten.

Al eerder zijn pogingen ondernomen de grondwet te wijzigen, maar steeds weer bleken er onoverkomelijke verschillen van opvatting te bestaan tussen de provinciale regeringen en de federale.

De voornaamste wijzigingen, zoals nu voorgesteld door premier Trudeau, zijn:

De Senaat die nu 104 leden telt wordt vervangen door een Huis van de Federatie met 118 leden, waarvan er 58 door het Lagerhuis zullen worden gekozen en 58 door de provinciale parlementen, terwijl het Lagerhuis nog eens 2 afgevaardigden voor Yukon en de North-West Territories zal aanwijzen.

De verdeling van de afgevaardigden over de provincies is als volgt: Newfoundland 8, Prince Edward Island 4, Nova Scotia 10, New Brunswick 10, Québec 24, Ontario 24, Manitoba 8, Saskatchewan 8. Alberta 10, British Columbia 10.

Anders dan bij de Senaat, waarvan de leden worden benoemd dooi de gouverneur-generaal van Canada, zal de samenstelling van het nieuwe Huis een afspiegeling zijn van de resultaten van de federale en provinciale parlementsverkiezingen.

Het Huis zal de gang van een wetsontwerp van 90 tot 120 dagen kunnen ophouden, maai- voor wetgeving op het gebied van het taalgebruik is een speciale regeling.

Het Hooggerechtshof zal uitgebreid worden van 9 tot 11 leden, waarbij het aantal door Québec benoemde rechters verhoogd wordt van 3 tot 4. Van de resterende 7 rechters zal er tenminste één door de zgn. Atlantische provincies t.w. Newfoundland, Prince Edward Island en Nova Scotia worden benoemd, één door Ontario, één door de zgn. Prairie-provincies (Alberta, Manitoba en Saskatchewan) en één door British Columbia.

De benoeming geschiedt doo een commissie waarin de procureurs-generaal van de onderscheidene provincies en de federale procureur-generaal zitting hebben.

Voor de benoeming van die rechters die door de federale regering worden aangewezen is toestemming van het nieuwe Huis van de Federatie nodig.

De regering heeft in een witboek, getiteld ,,Tijd voor actie voor de vernieuwing van de Canadese Federatie", een verantwoording gegeven voor de grondwetswijziging.

De vernieuwing van de Canadese Federatie is allereerst noodzakelijk als gevolg van een nieuwe benadering van de Canadese identiteit, waarbij vooral rekening gehouden wordt met het feit dat er verschillende linquistische en etnische groeperingen in het land wonen.

De Canadese identiteit moet daarom gebaseerd zijn op ,,eerbied voor deze verschillen en op de erkenning van het beginsel dat eenheid nooit eenvormigheid mag impliceren".

,,De vernieuwing van de Federatie moet de legitieme rechten van de oorspronkelijke volkeren volledig eerbiedigen en hun plaats in het Canadese mozaïek als de eerste bewoners van het land erkennen".

,,De vernieuwing van de Federatie moet de taalkundige gelijkheid van de twee grote gemeenschappen, de Engels-sprekende en de Frans-sprekende garanderen". ,,De vernieuwing van de Federatie moet leiden tot eerbied voor culturele verscheidenheid en tot het recht voor iedere burger, ongeacht zijn etnische afkomst, op gelijke kansen".

In het witboek wordt verder gesteld dat er een nieuwe verhouding moet komen tussen de federale regering en de provinciale regeringen opdat de bestaande spanningen minder worden en er een soepel werkend overlegmechanisme wordt opgebouwd.

Aan de federale opbouw van Canada kan niet getornd worden, aldus het witboek. (Le Monde, The Times)

WIJZIGINGEN IN SAMENSTELLING FEDERALE REGERING

Op 2 februari is een wijziging aangebracht in de samenstelling van de federale regering. Jean-Jacques Blais, postmaster-general, werd beedigd als advocaat-generaal als opvolger van Francis Fox, die ontslag had genomen nadat bekend was geworden dat hij betrokken was bij een abortuszaak.

Blais werd ais postmaster-general opgevolgd door Gilles Lamontagne, de vroegere burgemeester van Québec City.

Op 9 augustus werd Otto Lang, minister van transport sedert september 1975, beedigd als minister van justitie en procureur-generaal als opvolger van Ronald Basford, die op 2 augustus om persoonlijke redenen was afget eden. Lang bleef tevens minister van transpo t. *(KCA)* r

LAGERE STEUN BIJ WERKLOOSHEID

Begin september heeft de federale regering bij monde van de minister voor werkgelegenheid voorstellen ingediend om de werkloosheidsverzekering aanzienlijk aan banden te leggen.

Door verzwaring van de eisen voor uitbetaling en verlaging van de uitkeringen hoopt de regering $ 580 mln op jaarbasis te besparen.

Dit geld zal o.m. gebruikt worden om werkgelegenheidsprojecten aan te moedigen. Wie al eens eerder van de verzekering heeft getrokken, zal pas weer in aanmerking komen als de laatste werkperiode ten minste gelijk is aan de voorafgaande steuntermijn. Aldus hoopt de regering het aantal ,,herhalers" te verminderen, dat men nu op 300.000 a 400.000 schat.

De steungelden worden teruggebracht van 66 2/3 naar 60% van het recente inkomensniveau. Een extra belasting zal worden gelegd op de verzekeringsuitkering indien het totale jaarinkomen de 22.000 dollar te boven gaat. Tenslotte wordt het moeilijker om ook voor de eerste keer in de steun te gaan lopen. De regering wil het vereiste laatstverdiende inkomen optrekken van 48 dollar per week naar een nog te specificercii hoger bedrag.

Wanneer in 1981 de wijzigingen volledig zijn doorgewerkt, zal ongeveer een vijfde van de steunaanvragers worden afgewezen op grond van de voorgestelde veranderingen. De helft daarvan dient via nieuwe federale werkgelegenheidsinitiatie-

ven, waarover vooralsnog niets bekend is, aan de slag te komen. Hoe de andere helft zich moet bedruipen, laat Eud Cullen in het midden. Hij wijst beschuldigingen van de hand dat deze mensen in de provinciale welstand terecht gaan komen, die overigens voor de helft door de federale regering wordt bekostigd. De zakenwereld keurt de jongste voorstellen grotendeels goed, al is men wantrouwend ten opzichte van nieuwe werkscheppingsplannen. De financiële woordvoerder van de oppositionele Conservatie~-nheeft Cullen gecomplimenteerd met de constatering dat Ottawa nu kennelijk inziet dat de werkloosheidsverzekering te soepel is.

Zijn collega McGrath uit het arme New Fouridland, waar de werkloosheid 30% bedraagt, noemt de voorstellen daarentegen een dolksteek in de rug van de slachtoffers. Volgrns het nationale vakverbond houden de jongste voorstellen een aanval op de werklozen in en niet op de werkloosheid. Bijstandsfunctionarissen vrezen een toevloed van cliënten uit de ongeschoolde en jonge beroepsbevolking. *(NRC/H' blad)*

REGERING VERKLAART POSTSTAKING ONWETTIG

Op 16 oktober is een staking van het personeel van de posterijen begonnen, waaraan door ca. 23.000 man werd deelgenomen.

De vakbonden, die de staking hadden uitgeroepen, eisten een caoovereenkomst voor meerdere jaren, maar de eigenlijke achtergrond van de staking was de wijdverspreide ontevredenheid over het feit dat de loonsverhogingen van de laatste tijd achtergebleven zijn bij de sterke stijging van de kosten van levensonderhoud.

Niet alleen de posterijen staakten, ook de machinisten van de vrachtschepen, waardoor ernstige vertraging ontstond in de verscheping van graan, de piloten van een luchtvaartmaatschappij die de enige verbinding met een groot gebied in het noord-oosten van het land onderhoudt en het personeel van de ziekenhuizen in Ontario.

In tegenstelling tot vorige gelegenheden besloot de federale regering hard op te treden tegen de stakers en de stakingsleiding.

De regering stelde het federale parlement voor de staking onwettig te verklaren en de vakbonden zware geldboeten op te leggen.

Dit voorstel werd met een overweldigende meerderheid aangenomen.

De vakbondsleiders weigerden echter hun leden op te roepen weer aan liet werk te gaan, omdat anders het enige jaren geleden verworven stakingsrecht aangetast zou worden.

In verschillende delen van Canada werden vakbondsleiders door rechters veroordeeld, maar dit niaakte geen einde aan de staking.

De fedeiale regering stelde daarop een ultimatum: onmiddellijke stopzetting van de staking en de erkenning van een stakingshof dat zich zou moeten uitspreken over de looneisen van de vakbonden.

Op 24 oktober dreigde de regering met ontslag voor niet-werkwilligen.

De volgende dag verrichtte de federale politie huiszoekingen in verscheidene vakbondskantoren. Daarbij werd naar het bewijs gezocht dat de vakbondsleiders de leden hadden aangezet tot l-iet negeren van de noodwet.

Later op de dag werden vijf vakbondsfunctionarissen in staat van beschuldiging gesteld, hetgeen geschiedde zonder dat de gezochte documenten waren gevonden.

Op de avond van dezelfde dag adviseerde de leider van de vakbond Parro zijn leden weer aan het werk te gaan.

De vakbonden hebben de regering overigens beschuldigd van overmachtig ingrijpen, zeker omdat de harde opstelling van de kant van de vakbonden enigszins aan het veranderen was.

Er waren, aldus de vakbonden, juist regionale vergaderingen bijeengeroepen om de leden zelf over een weei-aan-het-werk gaan te laten beslissen. Het nationale vakve bond stond op het punt zijn goede diensten aan te bieden om beide partijen weer rond de onderhandelingstafel te krijgen.

De politie-inval maakte aan dit voornemen een einde. Waarnemers zien in het regeringsoptreden een duidelijke waarschuwing aan de werknemersorganisaties dat stakingen in essentiële sectoren niet meer worden getolereerd.

In centrale vakbondskringen is men niet alleen boos over deze selectieve inperking van het wettige stakingsrecht, maar ook ongerust over de gevolgen voor de delicate arbeidsverhoudingen. *(NZZ, NRC/ H'blad)*

AFRIKA

COMOREN

VERTREK BOB DENARD. NIEUWE GRONDWET BIJ REFERENDUM GOEDGEKEIJRD. AHMED ABDALLAH TOT PRESIDENT GEKOZEN

Het sinds 13 mei opererende politiek-militaire directoraat (pag. 494 /1) maakte op 22 juli plaats voor een zuiver ,,politiek" directoraat, omdat er inmiddels .,rust" in de a - chipel heerste, aldus minister Hadji Hassanali. Kolonel Said Mustapha Mhadjou, alias Bod Denard, legde zijn functie van permanent lid van het directoraat neer, maar hij bleef opperbevelhebber van de veiligheidstroepen.

Op 26 sept. deelde co-president Ahmed Abdallah echter mee dat de kolonel als opperbevelhebber was ontslagen en dat hij ,,zeer binnenkort" de Comoren zou verlaten. Tijdens een die dag in het presidentiële paleis georganiseerde afscheidsceremonie, waarbij het hele kabinet en alle leden van het diplomatieke corps aanwezig waren, noemde Ahmed Abdallah de kolonel .,een held" en ,,een oprechte vriend van de Comoren". Hij voegde daaraan toe: ,,Wij hebben deze ceremonie georganiseerd om tegenover de wereld te tonen dat Said Mustapha Mhadjou de Comoren vei-laat met opgeheven hoofd en door de voordeur." In zijn antwoord zei deze o.a.: ,,Ik trek mij terug, want ik zou een belemmering kunnen vormen voor deze staat die internationale hulp nodig heeft."

Denards rol en aanwezigheid had de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE) doen besluiten de delegatie van de Comoren uit te sluiten van de topconferentie van de OAE, die in juli te Khartoem werd gehouden. En de groep van Afrikaanse landen in de VN had onlangs laten weten dat zij de Comoren zouden boycotten tijdens de zitting van de Algemene Vergadering.

Volgens de FAZ (19-10) was Denard onder druk van Frankrijk ontslagen, dat daarmee gehoor gaf aan een wens van de president van Madagascar, Ratsiraka. Na zijn vertrek van de Comoren op 28 sept. vormde Denard in Gabon in opdracht van president Bongo een commandoeenheid voor de bestrijding van terroristen, aldus de *FAZ.*

***Nieuwe** grondwet*

Op 1 okt. moest de bevolking van

de Comoren zich in een referendum uitspreken over een nieuwe grondwet, die van de eilanden een ,,federale en islamitische" republiek maakt met een presidentieel bewind. Die onder leiding van de twee co-presidenten Ahmed Abdallah en Mohammed Ahmed opgestelde constitutie moest o.a. de aansluiting van Mayotte bij de Comoren mogelijk maken. Elk van de eilanden zal bij algemeen kiesrecht een gouverneur en een raad kiezen, die over een zekere financiële autonomie zullen beschikken. De president, die bij algemeen kiesrecht voor maximaal twee termijnen van zes jaar zal worden gekozen, benoemt de premier en deelt met een voor 5 jaar gekozen algemene vergadering de bevoegdheid om de regering naar huis te sturen.
Deze grondwet werd op 1 okt. met 99,31% van de uitgebrachte stemmen goedgekeurd.

Presidentsverkiezing

Op 3 okt. maakte co-president Mohammed Ahmed te Moroni bekend dat hij zijn ambt neerlegde, omdat zijn missie ,,thans beëindigd" was. Hij deelde mee dat Ahmed Abdallah door de nationale volksvergadering was aangewezen als enige kandidaat voor het presidentschap. Deze stelde zich op 9 okt. officieel kandidaat voor de op 22 okt. te houden presidentsverkiezing.
Als enige kandidaat werd hij toen, volgens de op 23 okt. gepubliceerde voorlopige uitslag, tot eerste president van de federale islamitische republiek van de Comoren gekozen met 195.186 van de 195.290 uitgebrachte stemmen (99,95%) bij een opkomst van 98,83%. Later werd gemeld dat hij gekozen was met 99,94% bij een opkomst van 98,93%.
Op 25 okt. werd Ahmed Abdallah als president geïnstalleerd. (Hij was ook reeds op 9 juli 1975 tot president gekozen, maar was vervolgens op 3 aug. 1975 door Ali Soilih afgezet.)
In zijn installatietoespraak zei Ahmed Abdallah dat hij de president van alle Comoren-bewoners was en dat hij streefde naar ,,de schepping van een liberale staat die de regels van de democratie eerbiedigt, een niet-gebonden staat (... en) een staat waarin de islam de bevoorrechte positie zal innemen, welke die altijd zal moeten blijven bezetten."

Verbeterde relatie met Frankrijk

Reeds op 19 sept. hadden Ahmed Abdallah en Mohammed Ahmed in Parijs besprekingen gevoerd met president Giscard d'Estaing. Toen werd overeengekomen dat Frankrijk in oktober te Moroni een consulaat zou openen. De aan te wijzen consul zou optreden als zaakgelastigde en hij zou nog *i-ooi-* liet eind van het jaar door een ambassadeur worden vervangrn.
Volgens Le Monde (30-9) schenen de autoriteiten op de Comoren voorstander van de komst van Franse militaire adviseurs, die de opleiding van het leger zouden moeten overnemen van de achtergebleven medewerkers van Denard — met uitzondering van een piloot alle voo malige Franse parachutisten. Le *Monde* (5-10) berichtte dat aan de vooravond van het referendum een Transall van de Franse luchtmacht (met bestemming Reunion) vijf Franse militairen en twee jeeps op de Comoren had afgezet. r

Op 26 okt. werd president Ahmed Abdallah met drie ministers in Parijs verwacht voor de ondertekening van nieuwe samenwerkingsakkoordrn tussen de Comoren en Frankrijk. (Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 494/1 e.v.)

KONGO

KOMPLOT VERIJDELD

In een radio- en tv-toespraak maakte president Joachim Yhombi Opango op 14 aug. bekend dat een ,,uitgebreid komplot" was verijdeld, dat met steun van het ,,internationale imperialisme" had moeten leiden tot de ,,fysieke liquidatie" van het staatshoofd en verscheidene hoge functionarissen.
Aan die staatsgreep, gepland voor 14 aug., zouden ,,huurlingen" deelnemen die de steun genoten van ,,verscheidene Westerse en Afrikaanse hoofdsteden". Hij voegde daaraan toe: ,,Wij zijn in staat de plaats te identificeren waar de huurlingentroepen en militaire vliegtuigen werden gelegerd ter voorbereiding van de aanval op B azzaville."
Als samenzweerders noemde president Opango vier vroegere functionarissen, die reeds eerder veroordeeld waren maar gratie hadden gekregen van de op 18 maart 1977 vermoorde president Marien Ngouabi, nl. Dieudonné Maikassissa (oud-voorzitter van de Nationale Volksvergadering), Felix Mouzabakani (voormalig bevelhebber van het nationale volksleger en oud-minister van binnenlandse zaken), Bernard Kolela (een gewezen vriend van de in 1963 afgezette president Fulbert Youlou) en Matsiona Fina (een Kongolese zakenman). Zij waren al gearresteerd en zij hoefden niet op ,,medelijden" te rekenen: ,,Er kan geen pardon, geen formeel proces zijn voor deze onverbeterlijke mannen, aldus Opango.
De president kondigde voorts verscheidene maatregelen af: opschorting van de viering van de onafhankelijkheidsdag op 15 aug., verscherping van de controle aan de grrnzen en in het binnenland en mobilisatie van alle militanten.
Voorts riep hij de bevolking op om ,,waakzaam" te zijn.
Na afloop van een bijeenkomst van het militaire comité van de partij (CMP) onder voorzitterschap van het staatshoofd deelde de woordvoerder, kapitein Florent Tsiba, volgens Le Monde (25-8) de namen mee van vijf personen, die ervan verdacht werden aan het komplot te hebben deelgenomen: Timothée Kombo Toko, Julien Mayala, Apethy Morrison, Johnson Nkwame en Philippe Fabry (een op 13 aug. gearresteerde Fransman). (Le Monde, Reuter)

(Vor. ber. pag. 333/3)

MALI

DOODVONNISSEN

Het speciale staatsveiligheidshof wees op 21 okt. vonnis in de zaak tegen diverse personen, die verdacht werden van deelneming aan de op 28 febr. bekendgemaakte samenzwering. Twee voormalige leden van het militaire comité voor de nationale bevrijding (CMLN) werden ter dood veroordeeld: Kissima Doukara en Tiecoro Bagayoko. Twee andere vroegere CMLN-leden, Karim Dembele en Charles Samba Cissoko, werden tot resp. 20 en 5 jaar dwangarbeid veroordeeld. Diverse andere verdachten kregen straffen die varieerden van 6 maanden gevangenisstraf tot 15 jaar dwangarbeid.
Veertien personen werden vrijgesproken. (Reuter 22-10)

(Vor. ber. pag. 348/1)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN IN BRAZILIË

Op 15 november zijn in Brazilië verkiezingen gehouden voor een derde van de zetels in de federale senaat, voor het gehele federale huis van afgevaardigden en voor de parlementen van de afzonderlijke staten.

Daarbij kwam de oppositie, verenigd in de Movimento Democratico Brasileiro (MDB) versterkt uit de strijd, maar de regeringspartij Arena zal, hoewel zij in totaal minder stemmen kreeg (13 miljoen tegen 19 miljoen voor de MDB) dankzij een ingewikkeld verdeelsysteem de grootste partij in het parlement blijven.

Van de 23 te bezetten zetels in de federale senaat, een derde werd eerder indirect gekozen, en een derde zal later gekozen worden, gingen er 14 naar de Arena en 9 naar de MDB.

In het huis van afgevaardigden waar de zetelverdeling voor de verkiezingen 204 Arena en 160 MDB was, is de verdeling nu waarschijnlijk 227 voor Arena en 193 voor de MDB (het aantal zetels is recentelijk uitgebreid).

De senatoren van de Arena zijn gekozen in de kleine deelstaten in het noordoosten en in het binnenland. Daar beheersen de leiders van het traditionele type het politieke toneel nog volkomen. Vaak is hun politieke macht verbonden met het grootgrondbezit en nauw verweven met het plaatselijke overheidsapparaat.

De MDB heeft haar overwinning in absolute getallen te danken aan de kiezers uit de steden in de economisch belangrijke staten Minas Gerais, Rio de Janeiro en Sao Paulo, en in het zuiden. Daar liggen de grote stedelijke centra, de machtige industrieën en de moderne landbouwondernemingen. Er zijn 70% van de economische activiteit en 60% van de bevolking geconcentreerd.

De bevolking heeft er het hoogste inkomensniveau en opleidingsniveau van het land. De deelstaten bezitten de economische en ook de werkelijke politieke macht in Brazilië. De intellectuelen, de ondernemers, maar ook de arbeidersklasse zijn er het sterkst vertegenwoordigd.

Het resultaat van de parlementsverkiezing laat ook een duidelijke verschuiving naar links zien. In het MDB heeft de linkervleugel van de „autenticos" (zie hierna) haar positie aanzienlijk versterkt.

De verkiezingscampagne was aan strenge regels gebonden. De Lei Falcao, genoemd naar de verantwoordelijke minister van justitie. Armando Falcao, verbood propaganda op de radio en televisie. De kandidaten mochten alleen maar een levensbeschrijving met een pasfoto, vergezeld van de naam en het nummer van de kandidaat uitzenden.

Verder was het verboden affiches aan te plakken. op straat campagne te voeren, verkiezingsoptochten te organiseren, binnen een straal van 500 meter van een openbaar gebouw propaganda uit te delen. Ook het aantal kiezers was aan beperkingen onderworpen. Er is stemplicht voor iedereen vanaf 18 jaar. Analfabeten waren uitgezonderd evenals de 330.000 inwoners van de hoofdstad Brasilia. De regering heeft bovendien duizenden mensen van hun politieke rechten beroofd.

De 46.8 miljoen kiesgerechtigde Brazilianen hadden de keus uit de kandidaten van twee partijen, de regeringspartij Arena en de oppositiepartij MDB. Andere partijen waren verboden. Beide partijen zijn in 1965 door het militaire regime opgezet. Bij de verkiezingen van 1970 haalde de MDB slechts een paar zetels, maar in 1974 zorgde zij voor een verrassing door bijna evenveel stemmen als de Arena te behalen.

Om te voorkomen dat de oppositie de meerderheid kan krijgen heeft president Geisel in 1977 maatregelen genomen. Hij creëerde de zgn. „bionische senator": de derde senator van iedere deelstaat wordt aangewezen door de regering en gerecruteerd uit de gelederen van de Arena. Eénderde van de senaat is zo veilig gesteld voor de regeringspartij. De oppositie heeft op die manier geen kans om in de Senaat een meerderheid te behalen.

In liet huis van afgevaardigden zou dat theoretisch wel kunnen, maar ook daar begunstigt het kiessysteem de Arena. De zetels zijn namelijk zo over de deelstaten verdeeld dat de gebieden waar de oppositie het sterkst is relatief minder zetels in het parlement hebben. Er is enig verschil tussen de Arena en de MDB.

De MDB is gematigd progressief, streeft naar een amnestie voor politieke slachtoffers van het regime en

Weekblad 47ste jaargang No. 2462, pag. 30119-30134

naar de instelling van een grondwetgevende vergadering om de democratie volledig te herstellen. De Arena is uitgesproken conservatief en steunt de gedeeltelijke herdemocratisering zoals de regering die voorstaat.

Zowel de Arena als de MDB is een partij van een politieke elite, zonder enige achterban onder de bevolking. Op essentiële punten bestaat er een tamelijk grote n;-ei-eer,-stemming tussen beide partijen. Alleen de linkervleugel van de MDB, de „Autenticos", voert een actieve oppositie, geïnspireerd door socialistiscl-ie opvattingen. De „Autenticos" vinden vrijwel uitsluitend steun onder de intellectuele elite, terwijl de meest rechtse MDB-kandidaten, die de partijmachine beheersen, hun grootste aanhang onder de arme bevolking van krottenbuurten in de steden hebben.

Dergelijke kandidaten ontlenen hun kracht, evenals de Arena-kandidaten op het platteland, aan het cliëntèle-systeem dat in de Braziliaanse politiek nog altijd een centrale plaats inneemt. Kandidaten moeten beschikken over een uitgebreid net van politieke vrienden en campagnevoerders. Vaak zijn dat plaatselijke burgemeesters, organisaties, middenstanders of werklozen die voor een paar cruzeiros worden ingehuurd om stemmen te ronselen.

De laatste maanden heeft het weggeven van baantjes in de openbare diensten gigantische vormen aangenomen (30.000 in de deelstaat Bahia). Plaatselijke voetbalclubs krijgen shirtjes aangeboden, in krottenbuurten werden bakstenen uitgedeeld of beloofde een kandidaat te zullen ijveren voor de aanleg van de waterleiding.

De politieke cliëntèle wordt meestal opgebouwd door een tussenpersoon, die zich erop beroept dat hij over zoveel duizend stemmen kan beschikken. Hij bemiddelt tussen de politicus en de kiezers bij het verlenen van gunsten.

Kandidaten die over onvoldoende middelen beschikken om een dergelijk cliëntèle-systeem te financieren, roepen de hulp in van bekende voetballers, televisie-actrices of vakbondsleiders.

Commentaar

Het Braziliaanse regime is als overwinnaar uit de algemene verkiezingen van 15 november tevoorschijn gekomen, aldus Le Monde van 21 nov. in een commentaar, maar het is onbetwist de oppositie die ze heeft gewonnen. Toen ongeveer de helft van de stembiljetten was geteld, had zij meer stemmen dan de regeringspartij Arena, waarvan de voorsprong echter gehandhaafd bleef.

Als de definitieve uitslagen bekend zijn, over drie of vier weken, zal de officiële regeringspartij waarschijnlijk 55% van de afgevaardigden hebben. Brazilië heeft zeker niet het monopolie van op maat gemaakte verkiezingsuitslagen om de aan de macht zijnde klasse te bevoordelen. Het heeft echter wel op dit gebied nieuwigheden ingevoerd. Zoals in het merendeel van de Latijns-Amerikaanse landen het geval is, hebben analfabeten geen stemrecht. De maatregel is humanitair onaanvaardbaar en politieke dubbelzinnig, omdat *de* ongeletterden vooral op het platteland gemakkelijk door de plaatselijke machtigen gemanipuleerd kunnen worden.

En toch, toen het moment gekomen was om de kiesdistricten af te bakenen heeft de regering besloten niet meer te onderscheiden tussen burgers die kunnen lezen en de anderen.

En wat te zeggen van de hervorming van april 1977 die praktisch een derde van de zetels in de Senaat voor de regeringsgezinde kandidaten reserveert.

Hoewel de politieke opening in Erazilië een onbetwistbaar feit is, tonen deze overwegingen dat de soevereiniteit nog steeds bij de militaire kaste berust die in 1964 de macht heeft overgenomen en die zich verooo looft de regels van het spel te veranderen als zij dreigt te verliezen.

Een ander feit dat de verkiezingen van 15 nov. aan het licht gebracht heeft is het bestaan van twee B azilië~Erg schematisch: het Brazilië van de steden in het zuiden, het meer ontwikkelde dat zijn oppositie tegen het regime heeft duidelijk gemaakt en het landelijke, minder ontwikkelde Brazilië van het noordoosten en het centrum, dat de regering steunt.

Dit is zonder twijfel de grote paradox van de situatie van deze Zuidamerikaanse reus: de militairen worden heden het meest bekritiseerd door dat deel van het land, dat het meest geprofiteerd heeft van de moderniseringsprojecten. En zij worden omgekeerd gesteund door die Brazilianen die door diezelfde projecten in de kou zijn komen te staan. (De snelle industrialisering van het zuiden is ten koste van de ontwikkeling van het noordoosten gegaan.)

De paradox is echter ogenschijnlijk, immers de steden zijn nu eenmaal de plaatsen waar de informatie sneller beschikbaar is, en waar een gemeenschappelijk geweten (godsdienstig of politiek) zich sneller kan uitzaaien dan op het platteland. Het is in de grote steden dat de radicalisering, hetzij van de middenklassen tegen een regime dat ze de mond snoeit hetzij van zich tekort gedane burgers die zich verzetten tegen een economische politiek die het verschil tussen rijk en arm alleen maar vergroot, zich kan ontwikkelen.

De verkiezingen van 15 november hebben toch ook een positief aspect. Zij voorkomen een directe confrontatie, waaruit, gezien de rol van het leger, de regering alleen maar als overwinnaar te voren zou komen.

Niemand twijfelt eraan dat de regering zich niet zou démilitariseren als de oppositie zou winnen.

Het recent gegeven groene licht voor de vorming van nieuwe politieke groeperingen (zie hierna), na dertien jaar van een gedwongen tweepartijenstelsel, was een zacht middel om de oppositie uit elkaar te laten vallen. Maar in de dagen voorafgaand aan de verkiezingen circuleerden er geruchten dat de verkiezingen geannuleerd zouden worden als de oppositie zou winnen.

Van nu af aan kan echter de zeer sterke parlementaire minderheid de echo laten horen van de ,,gevechten" die overal in het land gevoerd worden, van de fabrieken tot in de universiteiten, van de kerken tot in de paleizen van justitie.

Zij kan zelfs een sterke druk op de regering uitoefenen die zojuist het bewijs gekregen heeft dat zij niet meer het werkelijke land vertegenwoordigt. Op die manier wordt het regime aangemaand gevolg te geven aan zijn aangekondigd voornemen Brazilië geleidelijk op het spoor van de democratie te zetten.

Herstel politieke partijen

Met ingang van 1 januari 1979 zijn meer politieke partijen toegestaan. Officieel heeft een derde van de parlementariërs van iedere kamer, het recht een nieuwe politieke groepering te vormen. D.w.z. dat minstens 7 senatoren of 42 afgevaardigden nodig zijn voor een politieke formatie.

Er wordt gevreesd dat vooral in de MDB nieuwe facties zullen worden gevormd. Maar ook de Arena kent stromingen en vooral binnen de liberale stroming daarvan, gegroepeerd om de senatoren Magalhaes Pinto en Accioly Filho wordt druk gesproken over de vorming van een democratische progressieve factie. Daarnaast is er e-n groep om de afgevaardigde Celio Borja en de ex-minister van financiën Delfim Netto. (Le Monde, FAZ, NZZ, *NRC/H'blad)*

BELGIË

KAMERONTBINDING

De koning heeft op 14 november een verklaring tot he ziening van de grondwet ondertekend, die de volgende dag in het staatsblad gepubliceerd werd. waardoor de Wetgevende Kamers automatisch ontbonden werden. Tevens werd bij KB beslist dat de Provincieraden op 17 dec. 1978 ontbonden worden, en dat diezelfde dag algemene verkiezingen worden gehouden voor de Kamer, de Senaat, de Provincieraden en voor de Raad van de Duitse cultuurgemeenschap.
De verklaring tot herziening van de grondwet luidt als volgt:

Wij, BOUDEWIJN, Koning der Belgen,
Verklaren:

Er bestaat reden tot herziening:

- van artikel 1 van de Grondwet;
- van artikel 3ter van de Grondwet om in de eerste volzin het woord „cultuurgemeenschappen" te vervangen door het woord „gemeenschappen";
- van titel I van de Grondwet om een artikel 3quater in te voegen betreffende de gewesten zoals deze bepaald zijn in artikel 107quater evenals een artikel 3quinquies betreffende de onderverdeling van de gewesten;
- van artikel 5 van de Grondwet;
- van titel II van de Grondwet, door invoeging van een nieuw artikel 7bis ten einde het privé-leven te kunnen beschermen:
- van artikel 22 van de Grondwet;
- van titel II van de Grondwet, door invoeging van een artikel 24bis betreffende de economische en sociale rechten;
- van artikel 26 van de Grondwet;
- van titel III van de Grondwet, door invoeging van een artikel 26bis betreffende de verschillende normen;
- van artikel 27 van de Grondwet;
- van artikel 28 van de Grondwet;
- van artikel 29 van de Grondwet;
- van artikel III van de Grondwet om een nieuw artikel in te voegen betreffende de exclusieve bevoegdheid van de nationale macht;
- van artikel 31 van de Grondwet;
- van artikel 32 van de Grondwet;
- van artikel 36 van de Grondwet;
- van artikel 39 van de Grondwet, doch alleen om het woord „mondeling" te vervangen;
- van titel III, eerste hoofdstuk, van de Grondwet, door invoeging van een artikel 41bis betreffende het aannemen van wetteksten na een tweede lezing;
- van artikel 47 van de Grondwet met uitsluiting van het tweede lid;
- van artikel 48, eerste lid, van de Grondwet;
- van artikel 49 van de Grondwet;
- van artikel 50, 1o en 30, van de Grondwet,
- van artikel 52 van de Grondwet,
- van titel III, eerste hoofdstuk eerste afdeling, van de Grondwet, om er een bepaling aan toe te voegen betreffende de volksveitegenwoordigers van rechtswege,
- van artikel 53 van de Grondwet,
- van artikel 54 van de Grondwet;
- van artikel 55 van de Grondwet;
- van artikel 56 van de Grondwet:
- van artikel 56bis van de Grondwet;
- van artikel 56ter van de Grondwet;
- van artikel 56quater van de Grondwet;
- van artikel 57 van de Grondwet:
- van artikel 58 van de Grondwet;
- van artikel 59 van de Grondwet;
- van de Grondwet door invoeging van één of meer artikelen handelende over de bei-oegdheden van de gemeenschappen inzake de persoonsgebonden aangelegenheden en het toepassingsgebied:
- van artikel 59bis, §§ 1, 5 en 8 van de Grondwet;
- van artikel 59ter van de Grondwet;
- van de Grondwet om nieuwe bepalingen in te voegen betreffende de gewestraden:
- van artikel 68 van de Grondwet;
- van artikel 71 van de Grondwet:
- van artikel 84 van de Grondwet:
- van artikel 86 van de Grondwet;
- van de Grondwet om nieuwe bepalingen in te voegen betreffende de gemeenschaps- en de gewestexecutieven;
- van de Grondwet door invoeging van bepalingen betreffende de instelling van organen belast met de voorkoming van de conflicten van bevoegdheid (tussen de Grondwet, de wetten, de decreten, de ordonnanties en de uitvoeringsbesluiten) evenals met de voorkoming en de oplossing van belangenconflicten;
- van artikel 93 van de Grondwet;
- van artikel 96 van de Grondwet;
- van artikel 98 van de Grondwet om er een lid aan toe te voegen dat de waarborg van de jury uitbreidt tot de andere informatiemiddelen;
- van artikel 99, leden 2 en 3 van de Grondwet;
- van artikel 100 van de Grondwet om een nieuwe volzin toe te voegen ten einde ket emeritaat en de eraan verbonden bezoldiging te kunnen regelen;
- van artikel 104 van de Grondwet;
- van artikel 107 van de Grondwet;
- van hoofdstuk III van titel III van de Grondwet, om er een artikel 107bis aan toe te voegen betreffende de conflicten tussen wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van intern recht en bepalingen van internationaal recht of van recht van de Europese Gemeenschappen;
- van titel III van de Grondwet om een nieuw hoofdstuk in te voegen betreffende de administratieve rechtscolleges en de Raad van State;
- van de Grondwet door invoeging van bepalingen betreffende de instelling van organen belast met de regeling van de conflicten van bevoegdheid (tussen de Grondwet, de wetten, de decreten, de ordonnanties en de uitvoeringsbesluiten);
- van artikel 108 van de Grondwet,
- van artikel 108bis van de Grondwet,
- van artikel 108ter van de Grondwet
- van artikel 110 van de Grondwet;
- van artikel 111 van de Grondwet om een nieuw lid in te voegen ten einde het beginsel van de eenjarigheid toepasselijk te verklaren op de gewestelijke belastingen,
- van artikel 113 van de Grondwet,
- van artikel 115 van de Grondwet,
- van titel IV van de Grondwet, om er een artikel 115bis in te voegen betreffende de iinancielr programma's welke over verschillende jaren zijn gespreid,

  van artikel 116 van de Grondwet;
- van artikel 117 van de Grondwet door toevoeging van een tweede lid dat eventueel de in het eerste lid opgenomen voorzieningen uitbreidt tot de leken-consuleritrn
- van artikel 122 van de Grondwet om he: op te heffen
- van artikel 129 van de Grondwet,
- van aitikel 133 van de Grondwet om het op te heffen
- van artikel 137 van de Grondwet;
- van artikel 140 van de Grondwet;
- van titel VIII van de Grondwet om deze aan te vullen door invoeging van een slotbepaling die aan de grondwetgevende Kamers toestaat de nummering van de artikelen van de Grondwet evenals de onderverdeling in titels, hoofdstukken en afdelingen aan te passen, de terminologie van de niet aan herziening onderworpen bepalingen te wijzigen om deze in overeenstemming te brengen met de terminologie van de nieuwe bepalingen en de verwijzingen naar de politieke bevoegdheden van de provincies te schrappen.

De parlementaire debatten

De parlementaire behandeling van de verklaring tot herziening van de grondwet werd op 28 okt. ingeleid door de indiening van een aantal „ontwerpen van verklaring" door de regering bij de Senaat. Van hun kant dienden verscheidene senatoren „voorstellen van verklaring" in.
Na het onderzoek van die teksten in de commissie, waarin minister van state M. A. Pierson optrad als rapporteur, begon de Senaat op 8 november de openbare bespreking. De teksten die ter discussie lagen, waren ondergebracht in vijf reeksen. De eerste betrof de bepalingen i.v.m. de staatshervorming, zoals ze werden geschetst in het gemeenschapsakkoord van Egmont-Stuyvenberg; de tweede reeks bevatte de bepalingen die door de Constituante van 1970-'71 niet konden worden opgenomen; de derde bevatte de nieuwe regeringsontwerpen; de vierde de aanpassingen, vereist door de aanvaarding van de bepalingen der vorige reeksen; de vijfde de voorstellen die van de

parlementsleden uitgingen en geen verband hielden met de andere reeksen.
Het senaatsdebat, waarvan het tempo beïnvloed werd door het verlangen van de regering om uiterlijk op 15 november tot kamerontbinding over te gaan — zo niet, zouden de verkiezingen eerst in de tweede helft van januari 1979 mogelijk worden —, verliep vlot, degelijk en zonder incidenten. De woordvoerders van de fracties stelden nagenoeg eensgezind, dat België voor de meest ingrijpende grondwetsherziening en staatshervorming sedert 1830 staat.
De meeste sprekers beklemtoonden dat de Constituante dient te streven naar een evenwichtige hervorming àie àe auiononiie van de regio's verzoent met de vereisten van het centrale gezag.
Wel was verschil van mening merkbaar tussen de Frans sprekenden, die vasthielden aan het gemeenschapspact, en de Nederlands sprekenden die „Egmont" veeleer als voorbijgestreefd beschouwden.
De meerderheid van de senatoren stemde o.m. in met bepalingen tot betere bescherming van de privacy van de burger, tot opname van de economische en sociale basisrechten in de grondwet, tot verlening van een vaste minimum parlementaire vertegenwoordiging aan de Duitstalige bevolkingsgroep, tot het invoeren van een legislatuur-regering enz.
Anderdeels werd niet ingestemd met een PVV-voorstel om ook art. 107quater voor herziening aan te duiden; van Franstalige zijde werd aangevoerd dat een herziening afbreuk zou kunnen doen aan het beginsel van de drieledige gewestvorming. Ook de alinea van art. 59bis betreffende het onderwijs werd niet voor herziening aangeduid, omdat men van oordeel was dat de schoolpactvrede niet in gevaar mocht worden gebracht. Voorstellen om de afschaffing van de kiesplicht mogelijk te makrn, en de instelling van het referendum, werden ve worpen.
Het kamerdebat, met P. de Keersmaeker als rapporteur, had plaats op 13 en 14 november. Het verschilde weinig van het senaatsdebat. Ongeveer alle artikelen die door de Senaat voor herziening waren aangeduid, werden ook door de Kamerleden in die zin aangenomen. Wel besliste een meerderheid in de Kamer ten gunste van een herziening van de art. 60 en 61 (om de vrouwen toe te laten tot de erfopvolging voor de Troon) en van art. 117 (om de leken-consulenten op te nemen naast de bedienaars van de erediensten), welke artikelen eerder in de senaatscommissie niet voor herziening waren aanvaard. Na het kamerdebat besliste de Senaat in openbare vergadering zijn verzet tegen de herziening van de art. 60 en 61 te handhaven, maar hij stemde wél in met de mogelijke herziening van art. 117.
Een meerderheid van de kamerleden ging niet akkoord om art. 4 voor herziening aan te duiden, met het oog op het verlenen var, gemeenlijk stemrecht aar, buitenlanders. Hierover had een vinnige discussie plaats in de openbare vergadering, die de meerderheid verdeelde en uiteindelijk kon worden afgerond met de verzoenende verklaring van premier Vanden Boeynants ,,dat België, ingeval een EG-conventie wordt uitgewerkt die voor het stemrecht in wederkerigheid voorziet, dat verdrag zal onderschrijven".

NEDERLAND

RAPPORT OVER OORLOGSVERLEDEN MR. AANTJES

De directeur van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (RIOD), dr. L. de Jong, en een medewerker van dit instituut, A. J. van der Leeuw, hebben op 6 nov. de minister-president een rapport aangeboden over „Enkele gedragingen van mr. Willem Aantjes gedurende de periode van de Duitse bezetting, 1940-1945".
De minister-president heeft dit rapport te zamen met een begeleidende brief, mede ondertekend door de ministers van justitie en van onderwijs, dezelfde dag aan de Tweede Kamer doen toekomen.
Dr. De Jong en de heer Van der Leeuw hebben het rapport in de avonduren van 6 nov. op een persconferentie publiek gemaakt.
Op de persconferentie vatte dr. De Jong de drie belangrijkste conclusies, in het rapport vervat, als volgt samen:

,,Ten eerste: vast staat aan de hand van authentieke Duitse documenten dat de heer Aantjes op 12 oktober 1944, dat wil zeggen op de leeftijd van ruim eenentwintig en een halfjaar gemobiliseerd is in het kader van de Waffen SS. Ten tweede: hij is nadien beland in het strafkamp voor spitters Port Natal bij Assen. Wij hebben geen enkele reden om aan te nemen dat hij daar, zoals hij zelf heeft beweerd, gevangene is geweest. Ten derde: in alles wat de heer Aantjes tot dusver heeft meegedeeld, heeft hij voor zover ons bekend, op wezenlijke punten verzwegen wat zich in de bedoelde periode met hem heeft afgespeeld".

Dr. De Jong zei op de persconferentie o.m. ook nog het volgende:

(...) ,,en dat is dacht ik een heel belangrijke verklaring die ik mede namens de heer Van der Leeuw aan dit rapport wil toevoegen, dat het onze volstrekte overtuiging is, dat de heer Aantjes tot op de dag van vandaag van het feit van

Dr. L. de Jong (l.) en, naast hem, de heer Van der Leeuw op de persconferentie, waarop zij het rapport in de zaak-Aantjes presenteerden.

zijn dienstneining in een Duits militair verband aan niemand mededeling heeft gedaan Hij heeft wel in vage termen gesproken, die u ook samengevat vindt in dat overzicht van zijn uitlatingen wat ik geef, maar het spreekt voor mij vanzelf dat wanneer dit feit eerder bekend geworden was met alle ontzaglijk belangrijke implicaties die er aan vast zitten, bijvoorbeeld ten aanzien van zijn status als Nederldnder, dat dan was ingegrepen, en daar zijn wij dus ook, dat wil ik ook tegen u zeggen, zo van geschrokken Het hoofd van onze afdeling beheer, die woensdagmiddag die documenten ovei de militaire dienstneming vond, ik vroeg hem vandaag, wat was jouw reactie erbij hij kreeg er hartkloppingen bij, want het was hern volkomen duidelijk wat hieruit uit die vondst zou kunnen voortvloeien, ik zeg niet voortvloeit, want dat is een moeilijk juridisch punt wat onderzocht moet worden, zou kunnen voortvloeien dat wij bijna twintig jaar een Kamerlid hebben gehad, en op het ogenblik nog hebben, de voorzitter van de grootste regeringsfractie die niet eens Nederlander is Begrijpt u wel, dat is een punt wat dus nader onderzocht moet worden, maar dat is de, ja, zwaarste conclusie die wij aan de vondst van deze tot dusver onbekend gebleven documenten moesten verbinden" (...)

De heren De Jong en Van der Leeuw hadden hun onderzoek naar het oorlogsverleden van de voorzitte van de TK-fractie van het CDA aangevat n.a.v. enkele toevallige gesprekken. In het rapport wordt dit aldus weergegeven:

„1 Op donderdag 26 oktober ontving de heer De Jong bezoek van mr I E Hes, advocaat te Den Haag, die geschokt was door een mededeling die hem bereikt had, inhoudend dat in de wandelgangen van de Eerste Kamer verteld werd dat mr Willem Aantjes lid zou zijn geweest van het Nationalsozialistische Kraftfahr-korps Mr Hes vroeg de heer De Jong of die mededeling juist was, de heer De Jong antwoordde dat hij nimmer ook maar bij geruchte vernomen had dat er op mr Aantjes' gedrag tijdens de bezetting iets aan te merken viel Na het bezoek van mr Hes verdiepte de heer De Jong zich in wat mr Aantjes zelf in de afgelopen jaren over zijn belevenissen in de periode 1940-1945 had laten publiceren, t w in „De Haagse Post" van 24 mei 1975, in „De Tijd" van 22 april 1977 en in het boek „Willem Aantjes" door Rob Vermaas Uit deze publikaties bleek o m dat de heer Aantjes, geboren in januari 1923, in de jaren 1940-1942 het gereformeerd Marnix-gymnasium te Rotterdam bezocht had, dat hij in 1943 door de directie van de PTT waarbij hij toen werkzaain was, uitgezonden was naar Duitsland waar hij in Mecklenburg bij de postergen te werk was gesteld, dat hij eind 1944 naar Nederland was teruggegaan of teruggezonden en als gevangene zou zijn beland in het strafkamp voor ‚spitters" dat tijdens de hongerwinter gevestigd was in de inrichting „Port Natal" te Assen, en dat hij in september 1945 rechten was gaan studeren in Utrecht"

„2. Op vrijdag 27 oktober werd aan de heer Van der Leeuw door mr H P. J Dolk, advocaat te Amsterdam (een relatie van het instituut die hij reeds vele malen gesproken had), terloops meegedeeld dat hij en zijn broer, mr. G A. J Dolk, eveneens advocaat te Amsterdam, die school- resp klasgenoot van mr Aantjes geweest waren, deze sinds kort na het begin van de Duitse bezetting hadden leren kennen als NSB'er c q als lid van de Nationale Jeugdstorm. Mr H P. J. Dolk had voorts de stellige indruk dat in hoge politieke kringen in Den Haag geenszins onbekend was dat op het bezettingsverleden van mr Aantjes iets aan te merken viel, hij deelde tenslotte mede dat mr. Aantjes bij op zijn minst één gelegenheid (de formatie van het kabinet P J S de Jong, dat begin april 1967 optrad) een hem aangeboden ministerschap had geweigerd uit vrees dat dan aan zijn lidmaatschap van de NSB ruchtbaarheid zou worden gegeven"

Dr. De Jong achtte bovenstaande mededelingen zeer ernstig en besloot op 30 okt. een onderzoek te doen instellen. Hij overwoog hierbij, dat, als de beschuldigingen onjuist waren, deze onmiddellijk binnenskamers of publiekelijk weersproken dienden te worden; waren zij daarentegen juist of zou van ernstiger misdragingen blijken, dan zou mr. Aantjes de publieke opinie hebben misleid en zou men bovendien moetrn concluderen, dat hij onmogelijk vrij kon zijn in zijn staatkundig handelen, doch eerder gezien moest worden als een potentieel object van chantage, eventueel ook van de zijde van buitenlandse inlichtingendiensten.

Het vervolgens begonnen onderzoek leverde op 1 nov. resultaat op. Men vond op het RIOD authentieke documenten, afkomstig uit het a - chief van de Deutsche Dieristpost in den besetzten niederlandischen Gebieten.

Uit deze stukken is onomstotelijk komen vast te staan dat Aantjes zich op 20 juli 1943 heeft laten uitzenden in het kader van de Arbeitseinsatz naar Güstrow in Mecklenburg en dat hij op 12 oktober 1944 in Hamburg is ingelijfd door het SS-Hauptamt om te worden ingedeeld bij de Landstorm Nederland, een onderdeel van de (Duitse) Waffen-SS.

Toen zij die feitrn hadden verzameld hebben de onderzoekers op 2 nov. de drie meest betrokken ministers (Van Agt, De Ruiter en Pais — onder wie het Rijksinstituut valt) ingelicht. Met speciale machtiging van de minister van justitie kregen de onderzoekers toen het dossier „Willem Aantjes" van de Politieke Recherchedienst in Dordrecht te zien. Dat dossier blijkt op 19 aug. 1947 namens de procureur-generaal bij het Bijzonder Gerechtshof in Den Haag te zijn geseponeerd.

Op 3 nov. hebben de ministers Aantjes met de toen bekende feiten geconfronteerd en hebben de onderzoekers vervolgens, in aanwezigheid van de ministers, twee uur lang met Aantjes gesproken, waarbij de laatste ook zijn zienswijze heeft gegeven. Van dat gesprek is nog geen verslag gepubliceerd.

In het weekeinde van 4 en 5 nov. hebben De Jong en Van der Leeuw meer getuigenverklaringen verzameld op grond waarvan het niet meer aannemelijk was geworden dat Aantjes tussen december '44 en de bevrijding in '45 als gevangene in het kamp Port Natal is geweest, zoals hij heeft verklaard,

Zij concluderen dat Aantjes daar is geweest als functionaris in Duitse dienst, zonder definitief te kunnen vaststellen bij welk Duits overheidsapparaat hij formeel in dienst was. Maar aangezien de Organisation Todt. waar het kamp een onderdeel van was, een Duits staatsorgaan was, zagen de onderzoekers hun twijfel t.a.v. Aantjes' Nederlandse nationaliteit versterkt.

Op 6 nov. hebben De Jong en Van der Leeuw hun bevindingen opnieuw geformuleerd en aan de drie ministers aangeboden.

Verdere conclusies die in het rapport staan zijn:

Het is niet aannemelijk dat Aantjes van '40-'42 lid van de Nationale Jeugdstorm of de NSB is geweest maar zijn houding wekte bij anti-Duitse medeleerlingen wel de indruk dat hij niet aan hun kant stond.
Het is onduidelijk wat Aantjes tussen juli '42 en juli '43 heeft gedaan Hij heeft in interviews gezegd dat hij zich niet als student had opgegeven om de loyaliteitsverklaring niet te hoeven tekenen. Dat kan niet juist zijn omdat daar pas in maart '43 sprake van is geweest
Het staat vast dat Aantjes gehoor heeft gegeven aan de eerste oproep voor tewerkstelling in Duitsland. In recente interviews gaf hij daarvoor als reden op dat anders gehuwden in zijn plaats hadden gemoeten (hij was ongehuwd). De onderzoekers betwijfelen of die verklaring juist is. Waarschijnlijker achten zij dat Aantjes in juli '43 in vaste dienst bij de PTT ging om dan als postambtenaar te kunnen worden uitgezonden in plaats van als gewoon arbeider.
Aantjes heeft in genoemde interviews aangegeven dat hij zich meldde voor politiedienst in Nederland om zo uit Duitsland weg te komen om dan in Nederland te ontvluchten. Vast staat nu wel dat hij niet is ondergedoken maar als bewaker of staflid aan Duitse zijde heeft gefunctioneerd in het Assense strafkamp, tot aan de bevrijding
Bij de studentenzuivering na de oorlog werd gevraagd aan alle wch aanmeldende studenten of zij Lid waren geweest van landsverraderlijke organisaties of arbeid in Duitsland hadden verricht Toen Aantjes in Utrecht ging studeren na de oorlog kan hij in ieder geval de eerste vraag niet naar waarheid hebben beantwoord omdat dit tot consequenties zou hebben geleid. Overigens heeft Aantjes op 3 nov. nog gezegd dat hij op het bewuste formulier geen melding hoefde te maken van zijn werken in Duitsland
Tegenover de wachtmeester van de rijks-

politie in Streefkerk, die hem in juni '47 in het kader van de bijzondere rechtspleging ondervroeg, heeft Aantjes verklaard steeds te hebben geweigerd om te tekenen voor de Landstorm Nederland

Daarom zou hij naar het strafkamp in Assen zijn gebracht, waar hij had volhard in zijn weigering te tekenen Daarom verbleef hij daar tot aan de bevrijding Op grond van deze op wezenlijke punten onvolledige verklaring, is Aantjes' zaak in '47 geseponeerd

Mr Aantjes legt alle politieke functzes neer

Op 7 nov vergaderde de TK-fractie van het CDA n.a.v. het rapport van het RIOD over mr. Aantjes. Mr. Aantjes gaf daarna een persconferentie, waarop hij aankondigde te vertrekken als fractievoorzitter en tevens zei .voor het aanzien van de politiek" besloten te hebben zich geheel uit de politiek terug te trekken.

Enkele andere dingen, die mr. Aantjes in zijn persconferentie zei, zijn de volgende:

( ) ,,Er zijn drie perioden, ue eerste oorlogsjaren, gymnasiumtijd en daarna de periode in Duitsland en daarna de periode daarna

Ik ontken niet, heb dat ook nimmer ontkend, het is overal terug te vinden, dat ik aanvankelijk nogal grote moeite gehad heb met het ware karakter van het nationaal-socialisme, en zeker het ware karakter van de Duitse macht, waarvan ik de vereenzelviging toen niet zo scherp gezien heb, dat je dat niet kon scheiden, de Duitse macht en de nationaal-socialistische filosofie, dat ik grote moeite gehad heb met dat allemaal aanvankelijk te onderscheiden Daar zijn verklaringen voor die u beschreven vindt, die vanuit 1945 en vanuit 1978 beredeneerd, niet voor iedereen waarschijnlijk gemakkelijk te volgen zijn, maar die, denk ik, heel verklaarbaar zijn voor wie zich in het gedachtengoed kan verdiepen van de geestelijke wereld waaruit ik afkomstig ben"

( ) ,,Hoezeer ik besef dat het een aanvechtbare weg geweest is en hoezeer ik besef dat alleen de klank al, en dat verklaart mede de reden waarom ik dat niet voortdurend weer aan de grote klok gehangen heb hoezeer de klank SC dl een wereid van afschuw en emoties en verwondingen weer oproept, kan ik toch zeggen, dat ik niet bij de SS ben geweest, maar dat ik via de SS mij aan de tewerkstelling in Duitsland heb onttrokken Ik heb tot dat doel ik zraag naai geen begrip voor, het is een feit wat ik vermeld als ik zeg wie zich realiseert hoe je op die leeftijd in volstrekte eenzaamheid een beslissing moet nemen in een situatie waarin je in toenemende mate voor jezelf tot de conclusie komt — in die situatie had ik niet terecht mogen komen en ik inoet hoe dan ook uit die situatie uit, of dat middel oirbaar is wat daartoe kan leiden

Zo heb ik dat gezien Ik had maar de keus tussen het tot het eind van de oorlog daar uitzitten of de enige weg bewandelen die een mogelijkheid bood om mij aan die tewerkstelling te onttrekken Ik hen niet de enige die die weg bewandeld heeft, zoals mij nog uitdrukkelijk gisteravond is bevestigd

En ik meende, en meen dat ieder middel om dat doel te bereiken oirbaar was, althans zeker wanneer dat middelen waren waarbij ik mij bediende van mogelijkheden die de Duitsers zelf in handen hadden Ik wijs erop dat het oogmerk wat ik daarmee had niet betwist wordt, ook in het rapport niet Dat het zelfs aannemelijk wordt beoordeeld en dat het hoe dan ook in elk geval uit de verdere gang ban zaken blijkt dat ik slechts met dat oogmerk die stap gedaan heb" ( )

( ) ,,Dan de periode in Assen, Port Natal, dat weegt als ik het rapport goed lees, eigenlijk het zwaarste, dat is ook het onderdeel dat mij het meest verwondert Want daar heeft het vol gezeten met mensen die mij kennen Dat moet, dat kan niet anders En die hebben mij gevolgd, die hebben gezien hoe ik in toenemende mate in de publiciteit kwam Ik heb ook in het begin van mijn politieke loopbaan Drente en Assen bij mijn spreekbeurten niet gemeden

Die mensen wisten ook allemaal op welke wijze ik daar in Assen terecht gekomen was en het zou interessant zijn om in elk geval de mensen uit die beginperiode te horen Ik ben daar als gevangene net als alle anderen terechtgekomen" ( )

Men heeft. ik had er zeker, dat is waar, kunnen vluchten Maar ik wist twee dingen, als ik dan, ik had geen enkel adres, ik had op mijzelf moeten werken. dat had ik best aangedurfd, maar de kans dat ik weer gepakt zou worden zou erg groot zijn en net was duidelijk dat er dan geen enkele consideratie meer zou zgn. Dat is mij ook voortdurend voor ogen gehouden Misschien noemt u dat laf, ik heb gedacht dat ik dan maar beter daar tot het eind van de oorlog kon uitzitten. Ik had een tweede reden en dat is bevestigd door anderen die de benen genomen hadden Dat is gebleken En onder die druk stond ik heel sterk van ,,Als jij de benen neemt Je mag wat vriiheid hebben na verloop van tijd, maar denk erom, als je de benen neemt dat wij represailles zulen uitoefenen op een aantal mensen die in dit kamp verblijft".

Ik zal niet ontkennen dat ik in die spanning, waarin ik dagelijks verkeerd heb, dat ik wel eens om me in te dekken wel eens verkeerd zal hebben gereageerd, maar ik constateer twee dingen

Dat er van misdragingen geen enkele sprake is geweest, dat blijkt ook uit het rapport En iedereen die daar uit die periode benaderd zal worden, zal erkennen dat hij het misschien niet altijd begrepen heeft.

Maar dat ik nimmer gewantrouwd ben en dat ik met iedereen die net als ik daar gevangen was, zij het dat ik in de loop van de tijd wat administratief te werk gesteld werd, dat niemand enige rein gehad heeft om met mij over de politieke zaken van dat moment te spreken" ( )

Nog in de loop van 7 nov. heeft mr. Aantjes zijn ontslag als lid van de Tweede Kamer aan de voorzitter, dr. Vondeling, aangeboden. In zijn ontslagbrief vroeg hij er begrip voor, dat hij niet uitvoerig trad in de beweegredenen, die hem tot zijn ontslag hadden gebracht.

,,Ongeacht de vraag of en in hoeverre de in het rapport van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie vermelde feiten juist zijn en ongeacht de vraag of aan die feiten de juiste conclusies worden verbonden, meen ik dat de opspraak waarin ik door het rapport ben geraakt, het aanzien van de politiek zodanig kan schaden dat ik een voortzetting van mijn Kamerlidmaatschap daarmee niet verenigbaar acht. Daarin ligt het motief voor mijn terugtreden", aldus Aantjes in zijn brief.

Vlnr de beren Lubbers, Aantjes en Schakel op de persconferentie, waarop mr Aantjes aankondigde de politiek te verlaten.

Tweede Kamer stelt bijzondere commissie in

De Tweede Kamer besloot op 7 nov. om op 16 nov. in de vorm van een gedachtenwisseling met de regering een debat te wijden aan de zaak-Aantjes. Een voo stel van de heer Wolff (CPN) om nog dezelfde dag of anders op 8 nov. een spoeddebat te houden werd verworpen

met alleen de steun van CPN, PSP en BP.
Ter voorbereiding van het debat heeft de TK een bijzondere commissie ingesteld, bestaande uit 23 leden, o.w. de fractievoorzitters, onder voorzitterschap van TK-voorzitter Vondeling.

Drs. Van Thijn (PvdA), die de zaak-Aantjes een ,,overrompelende" affaire noemde, achtte het verstandig, weliswaar spoed te betrachten met de samenstelling van de commissie. maar niet meteen hals over kop te vergaderen. Ook waarschuwde hij tegen het functioneren van de Kamer als een soort ,,volkstribunaal". Op zijn voorstel werd ten slotte besloten. enkele dager. later te debatteren.
Mr. Rietkerk (VVD) was het wat het karakter van de behandeling aangaat geheel eens met de heer Van Thijn.
De heer Schakel (CDA) sprak over ,,een dieptepunt in de politieke carrière van een collega" eri vroeg zich af wat een spoeddebat zou bijdragen aan de afhandeling van een ..dramatische zaak".

Premier Van Agt over *zaak-Aantjes*

Na de kabinetsvergadering van 10 nov., die gewijd was aan de zaak-Aantjes en de komende Kamerbehandeling ervan; zei premier Van Agt op de wekelijkse persconferentie o.m.: ,,Het is bijzonder tragisch en triest wat zich voltrokken heeft aan de man". Hij sprak van mr. Aantjes als ,,de man, die mijn vriend was en zal blijven".

Ook merkte de premier op, dat hij zich, gelet op de talrijke vragen, die dooi- de bijzondere TK-commissie waren gesteld, ,,buitengewoon behoedzaam en terughoudend" diende te gedragen.

In een omstreeks een half uur durende uiteenzetting zei de premier daarna dat het kabinet tot **2** nov. niet van het op 30 okt. begonnen onderzoek op de hoogte was geweest. Hij wees erop dat ,,door de jaren heen zich een zekere praktijk heeft ontwikkeld" wat de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek en de presentatie daarvan betreft van het RIOD, al ressorteert dat onder de politieke verantwoordelijkheid van de minister van onderwijs.
De regering is dan ook niet verantwoordelijk voor de inhoud, wel voor de publikatie van het rapport, zo benadrukte Van Agt.

Op 2 nov. is de kwestie van de wijze van een eventuele publikatie in het kabinet en ook met prof. De Jong wel besproken. Voor het kabinet stond vast dat in dit geval ,,een solide rapport natuurlijk cloorgeleid moet worden aan de voorzitter van de Tweede Kamer."
Van Agt zei desgevraagd dat mr. Aantjes vrijdag **3** november in kennis is gesteld van het onderzoek en de eerste versie ervan had meegekregen naar huis. .,Niet ieder kan direct over de juiste wijze van handelen beslissen", merkte hij daarover op.
Aan Aantjes — ,,een man van hoge politieke intelligentie" — is op geen enkel ogenblik geadviseerd of gesuggereerd op grond van de gebleken feiten zelf het, initiatief tot een vertrek uit de politiek te nemen, zei Van Agt. Op grond van kanttekeningen die het kabinet en mr. Aantjes op **3** nov. bij het rapport maakten werd prof. De Jong gevraagd zijn onderzoek op enkele punten voort te zetten.

Uiteindelijk is echter, door de noodzakelijke openbaarmaking op 6 nov., niet op alle toen gestelde vragen antwoord gegeven in het eindrapport, zei Van Agt.
Over de gevolgde procedure liet Van Agt blijken dat er een ,,dwangpositie" was ontstaan. En wel door .,de stroomversnelling" waarin de kwestie was geraakt toen in het weekeinde bekend werd dat in elk geval ,,het meest saillante gegeven" uit het onderzoek — het SC-lidmaatschap van Aantjes op 6 nov. in de publiciteit zou komen. Prof. De Jong had in verband daarmee op 5 nov. 's avoncls het kabinet meegedeeld op 6 nov. tot publikatie te willen overgaan.

Op 6 nov. 's ochtends en 's middags kwamen ook het betrokken ministers, en de later uitgenodigde mr. Aantjes zelf, ten huize van minister De Ruiter (justitie) in Naarden tot de slotsom dat geen andere keus dan snelle publikatie meer mogelijk was. De mogelijkheid het rapport eerst vertrouwelijk aan de voorzitter van de Tweede Kamer te zenden en met hem de gewenste procedure te bespreken, was toen verdwenen, aldus Van Agt.

Premier Van Agt deelde verder mee, dat het kabinet ,,een andere voorstelling" had gehad van de wijze, waarop bij de presentatie toelichting op het rapport gegeven zou worden. ,,Wij hebben de veronderstelling gehad, dat het op een wetenschappelijke en zakelijk-koele wijze zou gebeuren", zei hij.

De minister-president zei, dat het kabinet zich niet ,,als recensent" wilde opstellen van een wetenschappelijk rapport als dat van de onderzoekers. ,,De eis van zorgvuldigheid bracht niet mee dat wij met een eigen verhaal voor de pers zouden gaan staan". Het had Van Agt ook niet passend en noodzakelijk geleken om iemand als De Jong aanwijzingen voor de wijze van presentatie en toelichting te geven.

,,Het is toch van de dollen om aan een man van de wetenschappelijke statuur van De Jcng in dit opzicht vermaningen mee te geven", zei hij. De premier zei dat prof. De Jong erop had aangedrongen zelf zijn rapport te mogen aanbieden en toelichten op een persconferentie.

Dat het kabinet geen eigen oordeel aan een rapport verbindt en toch met publikatie instemt is niet ongebruikelijk. ,,Dat gebeurt herhaaldelijk", zei Van Agt, zeker in gevallen van instituten die zelfstandig wetenschappelijk onderzoek bedrijven zoals het RIOD.
Voor de aanwezigheid van ministers op de persconferentie van 6 nov. was geen reden, de onderzoekers wilden zelf dadelijk antwoord kunnen geven.

De minister-president achtte het verwijt dat het kabinet de politieke lading van het rapport zou hebben onderschat ongerechtvaardigd. ,,Dat de zaak ook in politiek opzicht belangrijke gevolgen zou kunnen hebben, hebben wij natuurlijk wel onderkend", zei hij. Maar het kabinet vond en vindt dat het geen andere taak had dan het doorzenden van het rapport naar de Tweede Kamer.

Kritiek dr. Vondeling op gevolgde procedure

TK-voorzitter Vondeling heeft de leden van de bijzondere commissie op 13 nov. een notitie toegezonden, waarin hij kritiek levert op de door de regering gevolgde procedure in de zaak-Aantjes.
In deze notitie zei de Kamervoorzitte o.m. het volgende:

r
Niet de Regering, maar de Kamer oordeelt oier Kamerleden en het al of niet (meer) voldoen aan de vereisten voor het lidmaatschap De bepalingen van de Grondwet (Artikelen 108 tn 941, van de Kieswet (Artikelen Wl, 2 en 4) en van het Reglement van Orde (Artikelen 3 4, 5 en 147) laten daarover geen erihele twijfel
Aan die vereisten moest worden getwijfeld, alleen al omdat in het rapport van de onderzoekers tweemaal aan het Nederlanderschap wordt getwijfeld Daarom had ik zeker van het moment af dat de Regering hiervan kennis droeg, op de hoogte gebracht moeten worden Het niet-Nederlander zijn heeft direct gevolgen voor het lidinaatschap van de Kamer, en het is de voorzitter van de Kamer die in zo'n geval in actie moet komen
Natuurlijk had het het meest en het eerst op de weg van mr Aantjes gelegen om de Kamervoorzitter in te lichten Hoezeer hij van die vanzelfsprekendheid op de hoogte was bleek toen hij dit voorjaar, in een wat aard en ernst betreft nauwelijks vergelijkbaar geval een lid van zijn fractie direct naar mij verwees. Elders heb ik daar, zij het in een andere kwaliteit, al over geschreven
Trouwens, iedere burger die twijfelt of een lid (nog) aan de vereisten van het lidmaatschap voldoet heeft de, zeker morele, plicht daarvan blijk te geven Hoeveel sterker geldt dit niet voor de Regering? Zodra zelfs maar een begin van twijfel opkomt, dient niet alleen het betrokken lid zelf, maar ook de Kamer als naastbetrokkene ingelicht te worden. Wat dat betreft mag natuurlijk geen enkel verschil worden gemaakt of het een pas-benoemd of een ,,oud"-lid, een lid behorend tot een oppositie- of een regeringspartij, fractievoorzitter of gewoon lid betreft Dit over het principe Hoe is nu de gang van zaken geweest?
Op maandag 6 november, omstreeks half **2,** deelde de Minister-President mij telefonisch mede — ik was toen in West-Friesland — dat waarschijnlijk die dag in de bladen, aangesloten bij de Gemeenschappelijke Pers Dienst, een erg vervelend bericht zou komen over het oorlogsverleden van mr Aantjes De heer Aantjes zelf, enkele ministers en de voorzitters van de ARP en van het CDA waren ervan op de hoogte gebracht en de heer Van Agt wilde voorkomen, dat ik een en ander uit de pers zou moeten vernemen Bijzonderheden zouden later op de dag in een brief aan de Kamer worden gegeven
Die avond om ongeveer acht uur — ik had een bijeenkomst in Dokkum — kreeg ik bericht van de griffie van de Kamer dat een brief vergezeld van een rapport was binnengekomen Ik heb toen direct opdracht gegeven het rapport ter beschikking van de leden te stellen, en daarmee openbaar te maken
Er liggen dus, als ik het goed heb begrepen, vier of vijf dagen tussen het moment dat ook bij de Minister-President en twee van zijn collega's gerechtvaar-

digde twijfel rees aan het Nederlanderschap — hetgeen automatisch gevolgen zou kunnen hebben voor het Kamerlidmaatschap van mr Aantjes — en het tijdstip dat ik daarvan kennis kreeg. Blijkbaar is het ook niet nodig gevonden de collega van Binnenlandse Zaken in te lichten, die immers in het bijzonder belast is met staatsrechtelijke zaken en naast de Minister-President met hel onderhouden van de betrekkingen tussen Regering en volksvertegeriwoordiging.

Ik wil nu niet beweren, dat de werkwijze geheel anders zou zijn geworden, als ik direct was ingelicht, maar de kans daarop lijkt mij tamelijk groot.

Nog maar kort geleden heb ik mij namelijk verdiept in de juridische en politieke verhoudingen van kiezer-partij-gekozene-volksvertegenwoordiger-Regering

Mijn persoonlijke mening is dat het gedrag van een volksvertegenwoordiger allereerst hen aangaat, die de gekozene kandidaat hebben gesteld, vrijwel altijd dus zijn partij Direct daarop volgend het lichaam waartoe hij behoort: in de landspolitiek dus de Staten-Generaal, die ,,het gehele Nederlandse volk vertegenwoordigen" Pas in de allerlaatste plaats de ministers Onze staatsinrichting berust in het bijzonder op het formele beginsel, dat de volksvertegenwoordiging en de Regering elk een geheel eigen, welomschreven verantwoordelijkheid hebben. Persoonlijke zaken die het functioneren van een Kamerlid als zodanig, als politicus dus, betreffen, zijn zaken waarmee de Regering zich niet zou moeten willen bemoeien Komen haar zulke zaken ter ore, dan behoort zij die terstond door te geven aan het college dat beoordeelt en, zo nodig, oordeelt In het geval van mr Aantjes was dat de Tweede Kamer De feiten die aan het licht kwamen, hadden betrekking op een periode die al meer dan dertig jaar achter ons ligt, w- dat er, althans in eerste aanleg, geen redenen leken te zijn voor het in gang zetter~van een strafrechtelijke procedure Maar ook al zou dat het geval zijn (geweest), dan nog lijkt dat geen enkel beletsel te zijn om de Kamervoorzitter direct in te schakelen

Het geheel overziende, had de procedure naar mijn mening ongeveer als volgt moeten zijn verlopen

Op het moment dat de onderzoekers een sterk vermoeden hadden gekregen dat een Kamerlid zich zelf (en daardoor ook de Kamer) sterk in opspraak zou brengen door zijn gebleken gedrag, hadden de onderzoekers zich tot de Kamervoorzitter moeten wenden Van hen mocht als ambtenaren worden verwacht, dat zij tegelijkertijd ook ,,hun" minister, de minister van Onderwijs en Wetenschappen op de hoogte brachten In eerste aanleg had het daarbij kunnen blijven

De zaak had daarna ontwikkeld kunnen worden tussen de betrokkene, mr Aantjes, de Kamervoorzitter en de onderzoekers Daarbij ga ik er dan van uit, dat de minister, die politieke verantwoordelijkheid draagt voor de ambtelijke activiteiten van de onderzoekers, in dit geval (nasporingen naar het gedrag van een Kamerlid) zich uitermate terughoudend zal willen opstellen, ja, zich wellicht onthoudt van enigerlei inmenging

De Kamervoorzitter zou, zo nodig, de heer Aantjes hebben aangeraden om allereerst de plaatsvervangende voorzitter van de CDA-fractie en de CDA-voorzitter te waarschuwen Uiteraard zou hij, waarschijnlijk na raadpleging van het Presidium en de fractievoorzitters, en na de voorlopige afronding van het onderzoek direct tot openbaarmaking zijn overgegaan; een en ander in overleg met betrokkene De wijze waarop dat zou zijn gebeurd, zou bij voorkeur door mr. Aantjes en de Kamer(voorzitter) te zamen bepaald moeten zijn geworden: desnoods alleen door de Kamer(voorzitter) In geen geval echter door of vanwege ministers.

Dat ik zoveel aandacht vraag voor de procedure lijkt mij noodzakelijk Niet alleen omdat het een van de kernpunten van het debat zal zijn, maar vooral ook omdat in de toekomst de scheidslijn tussen de verantwoordelijkheden van de uitvoerende en de controlerende machten zo zuiver mogelijk gehouden moet worden en goed zichtbaar moet blijven

In de slotzin van de brief zegt de Regering geen eigen oordeel te willen geven. In het midden latend of daarvan toch geen sporen te vinden zijn in de brief en in het rapport, meen ik te mogen zeggen, dat de Regering op dat moment haar onwil had moeten tonen om een oordeel te geven over het gedrag van iemand die tot aan dinsdag jl nog lid van de volksvertegenwoordiging was

Van mij mag worden verwacht, dat ik op de parlementaire rechten sta wanneer die in het geding zijn. Met de eventuele politieke kanten van de zaak heb ik als voorzitter geen bemoeienis Die heb ik dan ook zorgvuldig proberen te vermijden in deze kanttekeningen

Kabinet *beantwoordt* vragen *bijzondere commissie*

Het kabinet heeft op 14 nov. de vragen beantwoord, die het door de bijzondere commissie voor de zaak-Aantjes gesteld waren.

In dit antwoord zegt het kabinet o.m., dat het slechts ,,marginale repres-ntatieve verantwoordelijkheid" droeg voor de publikatie en de toelichting bij het rapport-Aantjes van prof. De Jong. Het kabinet bestrijdt ook de kritiek, dat het de Tweede Kamer eerder had moeten inlichten, omdat het het „een eis van zorgvuldig bestuur" vond, dat de benodigde aanvulling op de eerste versie van het rapport — van 3 nov. — verkregen werd, alvorens het naar de Tweede Kamer door te sturen.

In het antwoord op de voorbereidende vragen herinneren de bewindslieden eraan dat zowel de onderzoekers als de regering hadden verwacht nog circa een week tijd te hebben toen het voornaamste nieuws voortijdig (6 november) bekend werd Het rapport is zodoende gepubliceerd, hoewel de onderzoekers meenden dat b.v aantal en aard van de getuigen voor de Port-Natalperiode nog niet aan hun eigen wetenschappelijke maatstaven voldeden.

De regering acht nader onderzoek, dat Justitie zal verrichten, geboden, voor duidelijk is of mr Aantjes door zich vrijwillig bij de SS te melden het Nederlanderschap verloren heeft Overigens wordt geen verder onderzoek beoogd, of het zou moeten zijn ter ondersteuning van een onderzoek waartoe de Kamer kan besluiten.

Volgens het kabinet vloeit uit de in 33 jaar gegroeide zelfstandigheid van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (RIOD) — ,,inherent aan wetenschappelijk onderzoek" — mede voort dat het zelfonderzoek entameert ,,In het verlengde daarvan ligt de eigen verantwoordelijkheid van de onderzoekers ten aanzien van de wijze waarop zij hun onderzoekresultaten presenteren". De ministeriële verantwoordelijkheid (van de minister van onderwijs) houdt in het algemeen hier slechts organisatorische bemoeienis en geven oordeel over i l e~onderzoek uf getrokken conclusies in, heet het

In het gegeven geval, aldus het antwoord van de regering heeft prof De Jong terecht niet gewacht tot hij min of meer afgeronde onderzoekresultaten had, maar het kabinet ingelicht, ,,onmiddellijk nadat was gebleken dat het om meer ging dan hetgeen tot nu toe via publikaties door de heer Aantjes zelf was bekendgemaakt (nl. de kwestie van het SS-lidmaatschap). Het kabinet meende dat daarna zo snel mogelijk de voorzitter van de Tweede Kamer moest worden verwittigd, maar wilde eerst Aantjes zelf zijn zienswijze laten geven

Omdat het RIOD een rijksinstituut is, kan het met zelf rechtstreeks een rapport aan de Kamer aanbieden De onderzoekers meenden vrijdag 3 november mét de betrokken ministers, dat aanvullende informatie nodig was, reden waarom het kabinet het als een eis van zorgvuldig bestuur zag die eerst in te winnen alvorens dr Vondeling in te lichten

Over de presentatie van het RIOD-rapport zeggen de ministers ,,een andere voorstelling" te hebben gehad, al menen zij dat een veroordeling daaromtrent van prof De Jong ,,te ver" zou gaan

De mogelijkheden van eventuele strafvervolging van de heer Aantjes wegens tewerkstelling in Duitsland (door gehoor te geven aan de eerste oproep), valsheid in geschrifte dan wel het zonder verlof in vreemde krijgsdienst treden, zijn vervallen, zo blijkt uit het antwoord.

Over de mogelijke opzet van Aantjes om via aanmelding bij de SS (okt. 1944) slechts naar Nederland te kunnen terugkeren geven de antwoorden een citaat uit een proces-verbaal van 7 jan. 1946, dat het RIOD bij het opstellen van het rapport nog niet bekend was. Daarin schrijft een ambtenaar van Politieke recherche-afdeling:

,,Na sept. 1944 waren vele arbeiders in Duitsland totaal van hun familie gescheiden, omdat er geen verlof meer werd verleend, terwijl er ook geen postverbinding meer was. Om te vluchten en dan naar Nederland terug te keren was een onmogelijkheid. In vele gevallen werd dan ook daarom de Waffen-SS te baat genomen om naar Nederland terug te keren. Men trad nl. dan tot de Waffen-SS toe en verkreeg de benodigde papieren en een spoorkaartje om naar Nederland te gaan, omdat in Hoogeveen de opleiding tot SS'er plaatsvond. Indien betrokkene dan over de Duitse grens was, trachtte hij het transport naar Hoogeveen te ontvluchten. Beweerd wordt dat van dergelijke transporten slechts een derde gedeelte te Hoogeveen aankwam. Ook tijdens de opleiding zouden er nog velen ontvlucht zijn. Zij die dan ook tijdens het transport of tijdens de opleiding zijn ontvlucht, kan men moeilijk als vrijwilligers der Waffen-SS aanmerken".

Briefwisseling *Berghuis-Aantjes* uit 1967

In een poging zo breed mogelijk geïnformeerd te worden heeft de heer Vondeling, op verzoek van de

bijzondere commissie, zich gewend tot een aantal (oud-) partij- en fractievoorzitters en kabinetsformateurs, die mogelijkerwijs iets zouden kunnen weten over het politieke oorlogsverleden van mr. Aantjes.
Van bijzonder belang daarbij was de reactie van de heer Berghuis, die in 1967 voorzitter was van de ARP, toen het kabinet-De Jong geformeerd werd. Mr. Biesheuvel, toen voorzitter van de TK-fractie van de ARP, had mr. Aantjes als kandidaat-minister voorgedragen bij formateur De Jong.
De heer Berghuis kreeg toen bezoek van twee heren. in zijn herinnering afkomstig uit Coevorden, die hem vertelden, dat zij op het eind van de ooi-log de heer Aantjes hadden meegemaakt in een functie in Duitse dienst. De heer Berghuis had daarop contact opgenomen met mr. Aantjes, die hem vertelde, dat zijn verleden in de oorlogstijd niet helemaal brandschoon was geweest. Daarop telefoneerde de heer Berghuis met de heer Biesheuvel om hem te vertellen, dat, na hetgeen hij zojuist van mr. Aantjes gehoord had, mr. Aantjes geen minister kon worden. De heer Biesheuvel stemde met dit oordeel in. Naar buiten toe werd het indertijd voorgesteld, dat het de gezondheidstoestand van mr. Aantjes was, die hem ongeschikt maakte voor het ministersambt.
Korte tijd later vond er een briefwisseling plaats tussen de heer Berghuis en mr. Aantjes, waarin de heer Berghuis mr. Aantjes vroeg zijn oorlogsverleden eens op schrift te willen stellen. Deze brieven volgen hierna:

Aan Mr. W. Aantjes
Utrecht
Afschrift brief aan Aantjes 7-6-'67

Een dag of tien geleden heb ik je tel. gevraagd mij schriftelijk nauwkeurig op te geven hoe jouw verleden in de oorlogsjaren eruit ziet. Dat is geen kwestie van wantrouwen in de algemene mondelinge mededelingen die jij mij het vorige jaar nadat ik n.a.v. de candidaatstelling een brief van een A'damse advoc. had ontvangen hebt gedaan, maar omdat ik er sindsdien een en andermaal over ben benaderd. Juist nu je door je wnd. fractievoorz.schap in de komende maanden steeds meer in de publiciteit zult treden is het n.m.m. nodig dat ik precies weet wat er aan de hand is geweest. Jou welgezinde politieke vrienden die een en ander van de rondgaande verhalen weten, zijn dat met mij eens. De verhalen betreffen — om het nog even te concretiseren —

1. dat je lid van de NSB bent geweest (A'damse advoc.), hetgeen je t.o. mij reeds hebt ontkend;

2. dat in Assen een functie bij een Duitse organisatie hebt vervuld;

3. dat je geregeld de Hitler-groet bracht;

4, dat je lid van de Germaanse SS bent geweest;

3. dat je ,,met een geweer op .ie rug" hebt gelopen;

6. dat je na de oorlog een tijd gevangen bent genomen.

Ik stel het nu erg cru op een rijtje maar zo zijn de verhalen maar juist daarom vind ik het nodig van je zelf te weten hoe de vork in de steel zit. Met onveranderde gevoelens ten aanzien van jezelf en vriendelijk groet
Wiert.

De Hoogedelgestrenge heer Dr W P Berghuis
Utrecht, 12 juni 1967,

Beste Wiert,

Je brief van 7 juni kreeg ik pas gisteren in handen bij het dooi-nemen van de post, die zich had opgehoopt gedurende mijn verblijf donderdag tot zaterdag in Duitsland met de Commissie Volkshuisvesting. Ik heb je een schriftelijke uiteenzetting beloofd en die krijg je ook. Op je telefonische vraag antwoordde ik je echter al, dat ik door de plotselinge ziekte van Barend ineens zoveel (werk èn spanning der verantwoordelijkheidj erbij heb gekregen, dat ik er even tijd voor nodig had, wilde het werk er niet onder lijden. Ik dacht dat dat kon, omdat je laatste telefoontje niet plaats had naar aanleiding van een acute gebeurtenis.
Nu jij echter blijkbaar een snellere reactie hebt verwacht, wil ik je in ieder geval in het kort reeds concreet antwoorden naar aanleiding van de zes punten, waarin je de ,,verhalen" hebt samengevat.

1. Er is geen sprake van, dat ik lid zou zijn geweest van de NSB of enige andere nationaal-socialistische organisatie.

2. Het laatste half jaar van de oorlog heb ik in Assen gevangen gezeten (in de ,,strafkolonne" in Port-Natal), waar ik tankvallen heb moeten graven en later ook administratief werk heb gedaan.

3. De Hitler-groet heb ik nooit gebracht, of het zou eens uit jongensbravoure of spottend de ,.zwei-Liter"-groet geweest moeten zijn, waarmee anti-nazi duitsers onder elkaar ook de spot dreven.

4. In de oorlog in Duitsland verblijvende als gevolg van de ,,arbeidsinzet" heb ik geprobeerd mij daaraan te onttrekken door in te gaan op een werving voor ,,politiediensten" in Nederland om op die manier in Nederland te komen en te kunnen onderduiken. Naar Nederland overgebracht werd ik in een militair opleidingskamp gebracht om in het kader van een militaire training te worden ,,afgericht". Vanaf dat moment werd mij duidelijk dat ik een veel te groot risico had genomen, en dat ik in een val terecht zou komen, waaruit geen ontsnappen meer mogelijk was. Vanaf dat ogenblik heb ik alles geweigerd. Na enige weken dreigen en pesten werd ik overeenkomstig een 's avonds tevoren gedane aankondiging op een morgen vroeg opgehaald om gefusilleerd te worden. Ik vermeld het alleen maar voor de volledigheid, want het was allemaal een gevolg van mijn eigen stommiteit. Maar geen mens zal ooit kunnen begrijpen, wat er in me omging toen — na een laatste ,,warme" ontvangst bij de SD in Assen — de mars in het bos niet eindigde met de kogel maar met Port-Natal.

5. Het is onzin, dat ik een geweer zou hebben gedragen. Moet ik zulke aantijgingen werkelijk ontkennen?

6. Na de oorlog gevangen gezeten? Geen moment. Toen er ,,tegenstrijdige geruchten" waren, heb ik in alle vrijheid een kort gesprek gehad met de P.O.D. Daarop is een onderzoek gevolgd. dat niets werkelijk belastends voor me heeft opgeleverd en in ieder geval mijn goede gezindheid buiten alle twijfel heeft gesteld. Voorts is mijn ,,verleden" onderzocht, omdat ik in ve band met mijn voorgenomen studie ontslag bij de PTT nodig had. De ,,zuiveringsprocedure" leverde geen enkel bezwaar op om mij op verzoek eervol ontslag te verlenen. Voor de toelating tot de universiteit was opnieuw de gebruikelijke zuivering nodig. In 1947 werd een universitaire delegatie onder leiding van Prof. Dr. C. D. J. Brandt samengesteld om contact met de universiteit van Keulen op te nemen en aan de ,,heropvoeding" daar deel te nemen. Van ieder delegatielid werd uiteraard zorgvuldig zijn oorlogsverleden nagegaan. In die delegatie werd ik met de zoon van Prof. Rümke opgenomen voor de ,,evangelische" vertegenwoordiging.
Ik heb nu maar kort puntsgewijs geantwoord. al had ik het voor een goed begrip liever meer beschrijvend gedaan. Desgewenst blijf ik bereid alles uitvoeriger en met achtergronden en entourage en al te beschrijven.
Het zou onzin zijn te beweren, dat het weer opduiken, zich herhalen en kennelijk ook zich uitbreiden van oude geruchten langzamerhand toch niet aan me gaat knauwen. Ontwijfelbare namen van mensen, die mij hebben gevolgd en door en door kenden (Dr. Karsemeyer, Mr. van Dam, Schakel), herhaalde onderzoeken die mijn gezindheid buiten twijfel stelden (al betwist ik de blunders niet door maar individualistisch aan te modderen), tien jaar lang in een publieke functie politiek aan de weg getimmerd hebben (en ik heb de publiciteit niet gezocht, maar echt ook niet geschuwd), dat alles kan blijkbaar niet verhinderen, dat op ieder moment de geruchten eenvoudig maar weer als feiten worden geponeerd en (zo gaat dat nu eenmaal) door voortplanting een omvang krijgen die absurd is en in geen enkele verhouding staat tot de oorspronkelijke ,,aanknopingspunten".
Niettemin: mijn werk in de politiek doe ik met overtuiging en met liefde voor onze partij. Als jij en Barend en Joop Bakker (die ik wel een afschrift van deze brief wil geven) zouden menen, dat de partij er beter mee gediend zou zijn, indien ik mij uit de actieve politiek terugtrek, dan hoop ik dat jullie niet zullen aarzelen dat ronduit te zeggen. Als jullie vertrouwen, dat ik de zaak van de christelijke politiek van harte ben toegewijd, dan moeten jullie ook vertrouwen, dat ik alleen maar een eerlijke mening op prijs kan stellen.
Dat onder al de verhalen je hartelijke gevoelens jegens mij niet hebben geleden, daaraan heb ik geen moment getwijfeld. Maar ik vond het toch fijn, dat je het nog eens uitdrukkelijk zei.

Met hartelijke groeten, je
Wim.

Openbaar debat Tweede Kamer

De Tweede Kamer heeft op 16 nov. een openbaar debat aan de zaak-Aantjes gewijd.

PvdA

PvdA-woordvoerder Voogd uitte ernstige kritiek op de pogingen van de regering de verantwoordelijkheid voor het onderzoek inzake Aantjes' verleden en de pu-

blikatie daarvan op het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD) af te schuiven.

„De regering heeft een onvoldragen, voorlopig onderzoek in de openbaarheid geworpen en wast vervolgens de handen in onschuld. Het algemene oordeel, dat de regering de heer Aantjes hard heeft behandeld is juist. Het is waarlijk niet nodig Aantjes als ren slachtoffer te beschouwen, om te constateren dat deze kilheid letterlijk en figuurlijk huiveringwekkend is geweest".

Volgens de heer Voogd moet er onderscheid gemaakt worden tussen algemeen wetenschappelijke onderzoeken door het RIOD, waarvoor het zelf verantwoordelijk is, en gerichte onderzoeken naar de gedragingen van burgers. De onderzoekers van het RIOD zijn dan ambtenaren, de regering is voor hen verantwoordelijk. Het was de plicht van het RIOD het onderzoek te starten, het was de plicht van het kabinet, toen het eenmaal op de hoogte was, erover te waken dat de vereiste zorgvuldigheid tegenover de betrokkene werd betracht".

De PvdA-woordvoerder hekelde ook het late informeren van Kamervoorzitter Vondeling, die omdat het om een Kamerlid ging, toch ook een bijzondere rol had in deze. Premier Van Agt heeft pas op 15 nov. per brief aan Vondeling toegegeven dat deze eerder ingelicht had behoren te worden.

Voogd meende dat de Kamer niet geroepen is een moreel oordeel uit te spreken over de persoon van Aantjes, wel een politiek oordeel over de politicus Aantjes. „Hij heeft grote verdiensten gehad voor de politiek. Maar er is ook een staatkundige carrière opgebouwd onder het verzwijgen van wezenlijke feiten. Dat bewuste verzuim is politiek onaanvaardbaar".

De PvdA vindt dat er naar het oorlogsverleden van Aantjes een verder onderzoek door een onafhankelijke commissie moet worden ingesteld, teneinde de vereiste zorgvuldigheid alsnog te bereiken. De Kameï zou daartoe het initiatief moeten nemen. „We gaan er daarbij vanzelfsprekend van uit dat ook de heer Aantjes prijs stelt op een dergelijk nader onderzoek". Nader besloten moet worden wie dat onderzoek zou moeten doen.

De bijzondere Kamercommissie inzake het verleden van Aantjes zou wel verder kunnen uitzoeken hoe de Haagse advocaat mr. Hes aan het eerste gerucht over de zaak kwam en hoe de AR en CDA-top hebben gehandeld met deze wetenschap tijdens de kabinetsformaties van 1967 en 1977. De PvdA is tegen een algemeen onderzoek naar het verleden van alle Kamerleden, zoals voorgesteld door het Voormalig Verzet. „Zo'n onderzoek zou een heksenjacht, een sfeer van onvrijheid oproepen, die de democratie kan schaden".

Voogd verweerde zich tenslotte tegen verdachtmakingen van vice-premier Wiegel, dat de zaak Aantjes politiek wordt uitgebuit. „Wie dat zegt heeft niet begrepen dat thans de zuiverheid van de politiek, de zorgvuldigheid ten opzichte van burgers en de fundamentele beginselen van onze rechtsstaat in het geding zijn", aldus Voogd.

D'66

D'66-fractieleider Terlouw constateerde dat de samenleving verdeeld is geraakt in twee kampen: het kamp Aantjes — verrader en het kamp Aantjes-martelaar. Hij meende dat deze tweedeling in de maatschappij onnodig was geweest als de regering het rapport. dat nog vol onbewezen vermoedens en soms onjuist genoemde beweringen stond, zorgvuldig naar buiten zou hebben gebracht.

Terlouw vond deze procedure in schril contrast staan met de manier waarop het kabinet Den Uyl de Bernhard-zaak behandeld heeft. De zaken zijn inhoudelijk niet te vergelijken, maar wel in hun effect op de bevolking. Het Kabinet-Den Uyl is er toen in geslaagd een brede overeenstemming van opvatting te bereiken, aldus Terlouw.

Hij meende dat Aantjes twee ernstige fouten kunnen worden aangerekend: een ernstige politiek maatschappelijke fout door lid te worden van een SS-organisatie, en het feit dat hij nooit volledige opening van zaken daarover heeft gegeven, maar eromheen heeft gedraaid. Als burger zijn Aantjes' daden verjaard, als politicus heeft hij het vertrouwen op dat punt beschaamd. Als Aantjes zelf zijn politieke functies niet had neergelegd, hadden wij het hem gevraagd, aldus Terlouw.

PPR

PPR-fractieleider Ria Beckers meent, dat Aantjes op een onaanvaardbare wijze misbruik heeft gemaakt van het vertrouwen van de gemeenschap. „Door te blijven zwijgen over zijn oorlogsverleden, heeft hij de democratie, die berust op vertrouwen van de kiezers in de volksvertegenwoordigers, opgeofferd aan eigen idealen en ambities", zei ze.

De PPR-woordvoerster zei dat het haar onbegrijpelijk voorkomt dat de ARP in een eerder stadium geen gedegen onderzoek heeft laten instellen naar Aantjes' rol in de oorlog en dat zijn politieke vrienden hem niet hebben behoed voor zo'n hoge positie: „Men beschermt een ander niet door te zwijgen".

Zij verweet de regering in deze zaak gebrek aan wijsheid, aan beoordelingsvermogen en aan inzicht in bestuurlijke mogelijkheden. Volgens haar was het optreden van de regering paniekerig, onjuist en onverantwoord, niet alleen tegenover Aantjes maar ook tegenover de Kamer en de publieke opinie.

Mevr. Beckers noemde de presentatie van het rapport door dr. De Jong een onwaardige vertoning. Zij stelde de regering daar ten volle verantwoordelijk voor. „Wij aanvaarden niet dat de regering zo met mensen. in dit geval een Kamerlid, omgaat".

SGP

SGP-fractieleider ds. Abma toonde begrip voor de ijze waarop de regering de zaak-Aantjes heeft aangepakt. Hij zei, dat er wel onhandigheden en onzorgvuldigheden zijn begaan, maar hij vroeg zich af of bij een correctere procedure het effect anders zou zijn geweest. Nochtans noemde hij de wijze van openbaarmaking van het rapport meedogenloos. „Maar een zware boodschap heeft ook altijd repercussies voor de boodschappers", aldus de SGP-er.

Ds. Abma vond het aannemelijk dat de regering zich van een oordeel over het rapport heeft onthouden. Naar zijn oordeel was de kritiek niet minder geweest wanneer de regering zich kritisch dan wel vergoelijkend over het rapport had uitgelaten. Niettemin vroeg hij zich af, of er geen mogelijkheden waren om de zaak minder schokkend en minder onthutsend naar buiten te brengen.

De SGP-woordvoerder noemde het een wijs besluit van Aantjes om de politiek te verlaten. Hij zei er de meeste moeite mee te hebben dat Aantjes steeds zijn oorlogsverleden heeft verzwegen, „althans een beeld heeft ontworpen van halve waarheden". Ds. Abma zei: „Christelijke politiek brengt met zich mee schoon schip te maken, maar dan ook radicaal".

Kritiek uitte hij op de ARP-top „die Aantjes heeft laten dolen in een mijnenveld". Hij betreurt her, nar de Gereformeerde Bond, die zo bepalend zou zijn geweest voor de opvattingen van Aantjes in de oorlog, „als een zondebok de woestijn is ingestuurd".

De SGP-er zei geen wrok of verachting jegens Aantjes te hebben. Hij sprak de wens uit, dat de letters SS voor Aantjes mogen opglanzen in de betekenis van safed sinner, geredde zondaar.

GPV

De GPV-er Verbrugh nam de regering in bescherming tegen de kritiek op haar handelwijze in de zaak-Aantjes. Volgens hem is die kritiek veroorzaakt door de keiharde manier waarop dr. De Jong het rapport over Aantjes' oorlogsverleden heeft gepubliceerd. „Hierdoor kwam er een stroom van emotionaliteit vrij die naar een zondebok zocht". Hij noemde de kritiek op de regering „nogal goedkoop".

Het GPV-Kamerlid hekelde met name dr. De Jong. Volgens hem heeft deze een keiharde zwart-wit tekening gegeven van Aantjes' gedragingen in de oorlog. Hij zei, dat het beeld veel genuanceerder is. Verbrugh noemde het niet verstandig dat Aantjes in 1959 heeft gekozen voor een politieke loopbaan.

CPN

CPN-woordvoerder Wolff sprak bitter over de onthulling als „een vernedering voor hen die als gewone burgers hun vertrouwen hebben gegeven, voor verzetsdeelnemers en oorlogsslachtoffers", die juist van die kant zoveel lessen kregen in „vergeving" en voor de Tweede Kamer die op dit moment nog niet weet of zij, ook juridisch, een niet-Nederlander in haar midden heeft gehad. Wolff eiste een volledig „schoon schip" maken omdat de parlementaire democratie niet kan gedijen in een sfeer van rondzwervende dossiers. Wolff stelde voor: een zware parlementaire enquête in de hele zaak-Aantjes, een vrijwillig door alle politici te verstrekken inzicht in hun verleden en openbaarmaking van de archieven van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie voor wetenschappelijk onderzoek.

VVD

De VVD-fractie heeft er weinig behoefte aan de directeur van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie dr. L. de Jong en het kabinet hard aan te vallen over de gevolgde procedure in de zaak-Aantjes.

„Het is begrijpelijk dat sommigen zich afvragen of dit na dertig jaar nodig is geweest. Begrijpelijk ook dat dan geprobeerd wordt andere (mede)schuldigen te zoeken", aldus de fractievoorzitter van de VVD, Rietkerk. Hij noemde als ten onrechte aangemelde schuldigen de heer De Jone die zijn rawwort te emotioneel zou hebben toegelicht, de ministers die de zaak eerder aan de Kamer hadden moeten doorgeven of het rapport beter hadden moeten funderen voor het in de openbaarheid te brengen en de ARP-top die voor de kandidaatstelling van de heer Aantjes verantwoordelijk is geweest".

Hoewel Rietkerk geen enkele behoefte gevoelde zijn oud-collega Aantjes nu nog stenen na te werpen meende hij ,,ter verklaring van onze visie op de zuiverheid van de politiek" eraan toe te moeten voegen dat naar de opvatting van de VVD ..iemand van wie deze feiten zijn komen vast te staan, die deze althans niet heeft ontkend, geen lid van onze volksvertegenwoordiging behoort te zijn".

.,We behoeven niet alles te vergeten, moeten we kunnen vergeven. Diegenen die zich toen verkeerd hebben gedragen eri daar spijt van hebben behoort een volwaardige plaats in onze samenleving te worden ingeruimd. Maar zij hebben zelf te beseffen dat een politieke vertegenwoordigende functie voor hen niet kan zijn weggelegd. Alleen al met het oog op al diegenen, die zich destijds met de inzet van hun leven tegen de nazibezetters hebben verzet is dit ook nu nog onaanvaardbaar"

Rietkerk veronderstelde voorts dat het kabinet het onder de gegeven omstandigheden nooit helemaal goed had kunnen doen Uit de antwoorden op de gestelde vragen blijkt echter dat de betreffende ministers het voornemen hebben gehad — en dat ook hebben uitgevoerd — om dit rapport zonder commentaar op de inhoud in handen te stellen van de Kamervoorzitter Terecht heeft de regering er zorg voor gedragen dat vóór zij daartoe overging het rapport van een tweetal waarborgen werd voorzien.

Ten eerste dat de conclusies behoorlijk gefundeerd waren en ten tweede dat de betrokkene tevoren in de gelegenheid werd gesteld ervan kennis te nemen en zijn oordeel te geven.

Voortijdige publikatie heeft het een en ander echter doorkruist, aldus de heer Rietkerk.

PSP

De PSP-er Van der Spek vindt dat een parlementaire enquête moet worden ingesteld naar het gedrag van Aantjes in de oorlogsjaren. Hierbij moet ook worden uitgezocht wat de achtergronden waren van de recente onthullingen die hebben geleid tot het onderzoek van dr. De Jong. Volgens de PSP-er lijkt het nauwelijks aan twijfel onderhevig dat hier geen sprake was van toeval. Van der Spek stelde ook voor om de archieven over de bezettingsjaren uit te kammen op gegevens over politici.

Hoewel hij geen goed woord over had voor het gedrag van Aantjes in de oorlog, meent hij dat diens val is bewerkstelligd door rechts. De directe aanleiding hiervoor was volgens hem Aantjes' uitspraak, dat invoering van de neutronenbom zou moeten leiden tot het ter discussie stellen van ons NAVO-lidmaatschap.

CDA

De CDA-fractie heeft scherpe kritiek op het optreden van de directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie, dr. L. de Jong. De fractie zet ook duidelijke vraagtekens achter de handelwijze van het kabinet in de zaak Aantjes. De CDA-fractie nam het De Jong vooral kwalijk de mens Aantjes via een persconferentie te hebben aangeklaagd en het vonnis te hebben voltrokken en dat op basis van een zeer onvolledig en weinig wetenschappelijk rapport.

Deze gang van zaken bracht de waarnemend fractievoorzitter van het CDA. Ruud Lubbers, tot de wat hijzelf noemde ..dramatische vraag": ,.Moest het kabinet de grote autoriteit op het gebied van de oorlogsgeschiedenis -- en zo was dr. De Jong toch door zeer velen en geheel begrijpelijk besehouwd — moest het kabinet die autoriteit onder curatele stellen."

In dit verband hield de fractievoorzitter het kabinet een aantal kritische vragen voor. Zo verweet hij het kabinet niet alleen formeel maar ook materieel medeverant oordelijk te zijn geweest voor de voortzetting van het onderzoek. Toen dit beleid 6 nov. werd doorkruist door een vervroegd uitlekken van het rapport besloot het kabinet, waartoe het de voorafgaande donderdag had moeten besluiten, namelijk de Kamervoorzitter inlichten. Lubbers vroeg zich zelfs af of het kabinet dit verzuim toen nog wel op dezelfde manier kon goedmaken.

Lubbers stelde daarom vast, dat het kabinet in zo'n zaak niet had mogen toelaten dat het RIOD zijn eigen richting beproefde. Zelfs gegeven de autoriteit van De Jong bleef de verantwoordelijkheid bij het kabinet, zo meende hij.

Het politieke oordeel van de CDA-fractie over Willem Aantjes vatte Lubbers als volgt samen: ,,Een ding staat vast, de verantwoordelijkheid voor de noodzaak terug te treden zoals die zich aan Wim Aantjes voltrok, ligt bij Aantjes zelf. Hij heeft bewust gezwegen en daarmee de mogelijkheid geschapen voor wat nu gebeurd is.

En: ,,Dat Wim Aantjes voor en in zijn politieke loopbaan op wezenlijke momenten (...) gezwegen heeft, is wellicht niet onbegrijpelijk, maar daarmee was dat verzwijgen nog niet geoorloofd of verdedigbaar."

Wel vond Lubbers dat te veel wordt gesuggereerd dat Aantjes het wezenlijke feit namelijk zijn aanmelding bij de SS kort na de oorlog niet vermeld zou hebben. Hij heeft dat wel gedaan. Toch werd hij niet veroordeeld en terwijl Lubbers aanneemt dat de procureur-fiscaal moet hebben geweten dat het wachtbataljon waarover Aantjes sprak, een onderdeel was van de Waffen SS.

DS '70

Het DS '70-Kamerlid Nijhof meende dat de regering in de bijzonder moeilijke situatie zat juist bij de publikatie van het rapport, alles te vermijden wat zou lijken op vriendjespolitiek, omdat het een politieke geestverwant betreft: ,,Zonder sarcasme moet ik constateren dat zij hierin geslaagd zijn." Hij meende dat de regering de problematiek rond de presentatie van het rapport toch heeft onderschat.

BP

Koekoek van de Boerenpartij deed in het debat de verrassende mededeling dat hij al geruime tijd op de hoogte was van de politiediensten van Aantjes. Daarbij verwees hij naar zijn jeugdbindingen: geboren en getogen in Hollandscheveld tot de eerste jaren van de Tweede Wereldoorlog. heeft hij nog geregeld contacten gehad met mensen in Hoogeveen. Ook door de jaren heen heeft hij het verleden van Aantjes meer dan eens naar voren gebracht. ,,Maar ik heb het nooit hard kunnen maken, reden waarom ik de beschuldigingen nooit publiekelijk heb geuit".

Koekoek zegt nu ook over een document te beschikken, waaruit zou blijken dat Aantjes actief aan politiediensten heeft deelgenomen buiten het straikamp

Daarnaast zei hij a1 half oktober op de hoogte te zijn geweest van het onderzoek van prof De Jong naar de gedragingen van Aantjes in de oorlogstijd, door een vriend in Amsterdam die het op zijn beurt weer van een ander had gehoord

Antwoord regering

Premier Van Agt bestreed krachtig het verwijt van Terlouw en Voogd. dat de persoon Aantjes te kort zou zijn gedaan en dat de regering tegenover hem een harde en kille houding zou hebben ingenomen Aantjes heeft als eerste het voorlopige RIOD-rapport kunnen inzien. aldus Van Agt en het is hem meegegeven om in het weekeinde van 4 en 5 november zijn commentaar te kunnen geven Daarbij was afgesproken dat dit commentaar aanleiding zou kunnen geven tol bijstelling van conclusies Ook was in overeenstemming niet Aantjes tot publikatie en presentatie van het rapport besloten

In antwoord op vragen over een brief van Aantjes, die op 15 nov bij de Kamer binnenkwam en waarin deze ernstig bezwaar aantekende tegen liet feit dat zonder zijn medeweten een concept-verslag was opgemaakt van het gesprek tussen hem, de ministers en de onderzoekers van het RIOD, zei de premier ook bereid te zijn deze ,,aantekeningen" niet de status van een verslag toe te kennen Aantjes schreet dat het gesprek achteraf door deze procedure een veel officieler karakter had gekregen en dat het verslag bijna de functie van een proces-verbaal zou krijgen Die procedure zou hem in een nadelige positie plaatsen

Bovendien is het verslag volgens Aantjes in tal van opzichten onjuist en onvolledig

Premier Van Agt voerde verder ter verdediging van de gang van zaken aan, dat de ministers hadden gemeend het voorlopig rapport van De Jong en Van der Leeuw eerst enigszins te moeten toetsen. alvorens zij de verantwoordelijkheid namen om het naar de Tweede Kamer door te sturen Op zondagmiddag of zondagavond 5 november had Van Agt het bericht gekregen dat het rapport was uitgelekt Onder druk van dreigende publiciteit moest het aangevulde rapport toen snel worden gepubliceerd, zei hij Het besluit daartoe werd maandagochtend in overeenstemming met Aantjes genomen. Bij de bewindslieden was geen moment de gedachte opgekomen dat dr. De Jong voor die presentatie aanwijzingen zou moeten krijgen

Dat het enkele dagen heeft geduurd voor het rapport naar buiten werd gebracht, verklaarde Van Agt mede uit de plicht van de regering om het rechtsgoed te handhaven dat de eer en goede naam van een burger beschermd moeten worden door pas nadere belastende gegevens bekend te maken als vaststaat dat daar een goede reden voor bestaat,

Aantjes heeft, zo zei Van Agt inet nadruk, in de jaren voor het einde van zijn politieke carrière aanzienlijke verdiensten gehad voor het bestuur van het land en daarvoor is de regering hem erkentelijk Hij heeft, aldus de premier, echter in de oorlog althans één ernstige misslag begaan en heeft daarna niet de nioed gevonden om daarover ter beste der plaatse te spreken

Van Agt hield staande dat hij zich een andere wijze van presentatie van het rapport door dr De Jong had voorgesteld, maar een veroordeling van de manier

waarop het is gebeurd, hebben de ministers niet willen uitspreken, zo zei hij. Van Agt wees erop dat dr. De Jong naast negatieve punten voor Aantjes ook een en andermaal positieve gedragingen van Aantjes, met name in het kamp Port Natal, heeft vermeld.

Minister De Ruiter (justitie) zei dat het hem zeer zwaar Wds gevallen om zich ambtshalve op deze manier niet de politicus en bevriende mens Aantjes bezig te houden, de man die hem zelf heeft aangezocht als kandidaat voor het ministerschap

Op kritische vragen van de heer Voogd zei De Ruiter dat het voor de regering vanzelf spreekt de zorgvuldigheid en objectiviteit te waarborgen in een processgang waarbij individuele burgers zijn betrokken, m het bijzonder als het RIOD daarbij betrokken is Hetzelfde geldt voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Mr De Ruiter toonde zich bereid te bezien welke maatregelen noodzakelijk zijn om de verantwoordelijkheid van de overheid hier scherper af te bakenen en meer waarborgen te scheppen Een regeling is mogelijk, zei hij, op grond van het instellingsbesluit voor het RIOD

Minister Pais (onderwijs en wetenschappen) bestreed in een uitvoerig betoog over het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie de opvatting van oud-staatssecretaris dr G Klein (nu lid van de PvdA-fractie) — zoals dat in een vraaggesprek in T r o u w was weergegeven — dat er een sluitende regeling zou bestaan voor de mmisteriele verantwoordelijkheid voor wetenschappelijke publikaties en rapporten en de publikatie daarvan

Het is onjuist te stellen, aldus Pais, dat er sprake zou zijn van een soort tweedeling, waarbij de minister verantwoordelijk zou zijn voor de inhoud van rapporten (zoals het rapport over Aantjes) en niet voor de inhoud van wetenschappelijke publikaties, die dan alleen voor rekening van de onderzoekers zou komen.

In een bewogen slot van zijn rede zei dr. Pais dat diepe verslagenheid zich van hem meester had gemaakt toen hij met de „tragedie" van Aantjes werd geconfronteerd. In 1944 had hij, als veertienjarige jongen, zelf behoord tot degenen voor wie de bezetter „een speciale aandacht" had „Dat die vervloekte oorlog dit na 33 jaar nog moest aanrichten", zei Pais. Het deed hem herinneren aan de oude Griekse wijsheid „Wie zijn de overwinnaars en wie de verslagenen?"

Motie-Voogd *verworpen*

In de tweede termijn diende de heer Voogd (PvdA) een motie in, mede ondertekend door D'66 en PPR, waarin werd uitgesproken, dat de regering onvoldoende zorgvuldig te werk is gegaan jegens de Kamer en jegens Aantjes zelf.

Aan het slot van het debat werd deze motie met ruime meerderheid verworpen: Alleen de fracties van PvdA, D'66, PPR en PSP stemden voor. Alle andere fracties stemden tegen.

De heer Voogd had er de nadruk op gelegd dat de motie geen uitspraak van wantrouwen in de regering zou betekenen, maar een van teleurstelling en grote onvrede, en een veroordeling op essentiële punten van het beleid Vooral ging het de oppositie erom af te keuren dat de regering haar verantwoordelijkheid voor de gang van zaken rond het onderzoek van het Rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie (RIOD) inzake de gedragingen van Aantjes en de presentatie daarvan zou hebben ontlopen en te kort was geschoten in zorgvuldigheid

Op dit laatste punt was er van de zijde van de oppositie in de tweede termijn op het betoog, dat de waarnemend fractievoorzitter Lubbers van het CDA in eerste termijn gehouden had

De oppositie verzette zich heftig tegen het betoog van Lubbers, die het leeuwedeel van zijn kritiek op het hoofd van prof. De Jong, directeur van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie (RIOD), had gestapeld wegens de emotionele presentatie van zijn rapport over Aantjes op de door de televisie uitgezonden persconferentie.

Voogd (PvdA) en Terlouw (D'66) vonden dat die kritiek tot het kabinet moest worden gericht en niet tot een ambtenaar, die zich in de Kamer niet kan verdedigen.

PvdA-fractievoorzitter Den Uyl probeerde vergeefs drs. Lubbers tot een keuze vóór of tegen het kabinet te bewegen. Als er verwijtbare fouten zijn gemaakt, moet dat worden uitgesproken, of u vereenzelvigt zich met het gevoerde beleid en bent dan mede aansprakelijk voor de ongelukken die eruit voortvloeideri. aldus Den Uyl.

Lubbers zag echter een derde keuze: de erkenning dat de ministers fouten hebben gemaakt vanaf het moment dat zij het voorlopige rapport van De Jong en Van der Leeuw onder ogen kregen, zonder het verdragende verwijt van onzorgvuldigheid jegens zowel de Kamer als Aantjes tot de regering te richten zoals in de motie-Voogd werd gedaan.

VVD-fractieleider Rietkerk bleef ook in de laatste termijn van het debat volhouden dat de ministers grote zorgvuldigheid hadden betracht bij de behandeling van het rapport. Alleen vroeg hij zich af of het terwille van het effect in de publiciteit niet beter was geweest indien de minister-president het rapport zelf voor de tv had toegelicht.

Premier Van Agt gaf toe, zoals hij in een brief aan de Kamer ook al had gedaan, dat het beter was geweest als de Kamervoorzitter eerder was ingelicht, zodat in overleg met hem een verdere procedure had kunnen worden vastgesteld.

„Wij vragen niet om de schoonheidsprijs, we staan open voor kritiek en erkennen voluit dat we op enkele punten beter een wat andere procedure hadden kunnen kiezen. Maar het is niet zo dat we doelbewust onze verantwoordelijkheid hebben ontlopen, of dat we ons zouden hebben vergrepen aan wezenlijke eisen van zorgvuldigheid die aan verantwoordelijke ministers moeten worden gesteld", aldus Van Agt.

Alle woordvoerders in het debat konden zich wel verenigen met een suggestie van de socialist Voogd om de verschillende mogelijkheden voor nader onderzoek in de bijzondere Kamercommissie voor de zaak-Aantjes te bespreken.

De regering wil alle medewerking aan een nader onderzoek geven, voorzover dat juridisch en feitelijk mogelijk is, en is bereid daarbij ook de archieven van het RIOD voor een onafhankelijke commissie open te stellen. (ANP, NRC/H'blad, Trouw, Het Parool, Kamerstukken, Handelingen Tweede Kamer)

LATIJNS-AMERIKA

PANAMA

ARISTIDES ROYO NIEUWE PRESIDENT

Op 11 okt. is de 38-jarige vroegere minister van onderwijs Aristides Royo door de Nationale Assemblee van 505 gemeente-afgevaardigden tot president en premier gekozen. Hij volgt hiermee president Demetrio Lakas en regeringsleider Omar Torrijos op. De laatste blijft hoofd van de Nationale Garde.

De nieuwe president heeft een ambtstermijn van zes jaar.

In 1984 zullen de door Torrijos weer toegelaten politieke partijen voor het eerst weer aan vrije verkiezingen mogen deelnemen en zal een nieuw parlement en een nieuwe president gekozen worden.

De nieuwe president werd tot ieders verrassing op 1 september door Torrijos als kandidaat naar voren geschoven. Tot aan dat moment werd er vast op gerekend dat de generaal, die premier was, zelf het presidentschap zou gaan bekleden. Na de triomf van het afsluiten van het nieuwe kanaalzoneverdrag met de VS was er geen enkele hindernis meer voor een dergelijke stap.

Maar de onberekenbare generaal verraste iedereen weer door zijn ambt als regeringschef af te schaffen en een jonge advocaat, uit de door hem geprotegeerde groep van jonge politici als zijn kandidaat naar voren te schuiven.

Hij zal naar Amerikaans voorbeeld de volledige regeringsverantwoordelijkheid als president dragen.

Aristides Royo zal, naar hij aan journalisten heeft meegedeeld, de gematigd linkse politiek van zijn voorgangers voortzetten, maar, naar hij verklaarde, de invloed van het particuliere bedrijfsleven en van de rooms-katholieke kerk op zijn regering vergroten.

Deze wending naar rechts moet gezien worden als een poging de door Torrijos gelegde brede basis in het Panamese volk politiek te vergroten om de komende zware tijden voor Panama beter te kunnen doorkomen en de herverkiezing van Torrijos-partij in 1984 in het kader van eerste vrije verkiezingen veilig te stellen.

Het afsluiten van het nieuwe Kanaalverdrag, dat in oktober 1979 in werking treedt en de langzame overgang van het bestuur van de kanaalzone in Panamese handen

tot de definitieve overname in het jaar 2000, heeft de onzekerheid van van de in Panama gevestigde banken en handelmaatschappijen over de toekomst van een Panama zonder Amerikaanse voogdij doen groeien en de toch al in de rode cijfers zittende economie van het voornamelijk agrarische georiënteerde land verder verzwakt.
Torrijos heeft gepoogd deze ontwikkeling om te gooien door van de Amerikanen een in de miljarden lopende setiadevergoeding te eisen maar deze poging is door de harde Amerikaanse onderhandelingstactiek op niets uitgelopen.

De generaal wist de vergoeding die de Amerikanen betalen voor het gebruik van de kanaalzone tot het jaar 2000 te verhogen tot jaarlijks 50 miljoen dollar en wist verder wat kredietfaciliteiten los te krijgen maar dat is niet voldoende voor de sanering van de Panamese economie.

De nieuwe presidrnt moet bovendien vrezen dat de Verenigde Staten door de aanleg van een oliepijplijn dooi Guatemala en mogelijkerwijs door de constructie van een nieuw sluizenloos kanaal door Nicaragua het hele Panama-kanaal buiten spel zetten, als hij tenminste niet een zorgvuldiger buitenlandse politiek gaat voeren en zich minder eenzijdig richt op socialistische vrienden zoals Torrijos deed.
Over het te ugtrekken van generaal Omar Torrijos, die precies tien jaai geleden de tornmalige president Arias door een militaire coup aan de kant zette, is veel gegist.
Uit diplomatieke kringen verluidt dat zijn aftreden een deel van niet aan de openbaarheid prijs gegeven onderhandelingsresultaten van het nieuwe Kanaal-verdrag is, evenals de terugkeer van Arias uit ballingschap in Miami.
Torrijos heeft Arias indertijd ten val gebracht omdat naar zijn mening het gevaar bestond dat de toentertijd al 3 jaar lopende onderhandelingen over het Kanaalverdrag voor Panama ongunstig zouden uitvallen. Torrijos wilde het kanaal voor zijn land terugkrijgen en een eind maken aan de Amerikaanse bezettingsmacht.
In de ti-n jaar van zijn gematigde militaire dictatuur vond hij eerst in president Carter een bereidwillige onderhandelingspartner voor een nieuwe oplossing.

De vroegere president van Panama, Arnulfo Arias, bij zijn terugkeer na een ballingschap van 10 jaar.

Maar de Amerikanen hebben hem niets cadeau gegeven. Wegens zijn vriendschappelijke contacten met Cuba en zijn uitnodiging aan Moskou om zich in de Kanaalzone te vestigen en aan de strijd voor de bevrijding van Panama deel te nemen is hij door de Amerikaanse buitenlandse politiek propagandistisch in het socialistische kamp ingedeeld wat bijna tot een afwijzrn van de verdragen door de Amerikaanse Senaat had geleid. Torrijos antwoordde daar toen op dat hij in dat geval door zijn Nationale Garde de sluizen zou hebben laten exploderen.

In een latere fase van de onderhandelingen deden in Washington geruchten de ronde dat Torrijos samen met leden van de Columbiaanse regering en Fidel Castro betrokken zou zijn bij cocaïnesmokkel in de VS. In New York werd tegen zijn broer een arrestatiebevel uitgevaardigd en Torrijos riep hem terug van zijn ambassadeurspost in Madrid.

In tegenstelling tot zijn voorganger Bemetrio Lakas, die als president louter ceremoniële bevoegdheden bezat, zal Royo tevens aan het hoofd komen te staan van de regering, dus de functie van Torrijos overnemen. Hij heeft al toegezegd veelvuldig overleg met Torrijos te zullen plegen en diens centrumlinkse koers te zullen blijven volgen. *(FAZ, NRC/H'blad)*

De voorzitter van het Panamese kiescollege, Victor Corrales Nunez (rechts) bedigt de nieuw gekozen president Aristides Royo.

OEGANDA

„VERDWIJNINGEN" EN MOORDEN DOOR VEILIGHEIDSTROEPEN. BERICHTEN OVER AANSLAGEN OP EN KOMPLOTTEN TEGEN PRESIDENT AMIN. WIJZIGINGEN IN REGERING

Volgens een rapport van Amnesty International (Nederlandse editie aug. 1978) is in Oeganda de praktijk van moord, gepleegd of goedgekeurd door regerings- of veiligheidsfunctionarissen sinds 1971, toen de militaire regering van president Idi Amin aan de macht kwam (pag. 81 e.v.-'71), over liet hele land verspreid en is die de oorzaak van de talrijke „ve dwijningen", waarvoor geen andere bevredigende verklaring te vinden is. Schattingen over het aantal mensen dat sinds 1971 vermoord is, lopen sterk uiteen. De laagste schattingen bedragen minimaal 50.000, de hoogste 300.000 of meer. „Amnesty International is niet bij machte deze cijfers te verifiëren", aldus het rapport. Maar bij de presentatie van het rapport in Londen op 19 okt. verklaarde woordvoerder Martin Himl: „Wij schatten dat ca. 100.000 mensen minimaal zijn gedood sinds 1971".

Verklaring bureau *Amin (*1973) en Rapporten *ICJ (*1973 en 1974). *Komplot* maart 1974

Het bureau van president Amin had reeds op 9 jan. 1973 een verklaring uitgegeven, die de namen bevatte van 85 Oegandezen, die sinds de machtsovername als vermist waren vermeld. Maar volgens deze verklaringen waren die werkelijke of gefingeerde verdwijningen op touw gezet door ex-president Milton Obote en zijn aanhangers in Tanzania om de Oegandese regering in discrediet te brengen.

De 85 namen hadden o.m. betrekking op 6 voormalige politici, 11 vroegere ministers, 22 legerofficieren, 12 politie-officieren, 4 gevangenisfunctionarissen alsmede 30 ambtenaren en andere burgers.
Volgens de verklaring leefden zes van de 85 als vrije mensen in Oeganda, waren drie gedood bij de invasie vanuit Tanzania in sept. 1972 (pag. 617-'72), waren 38 het land uitgevlucht en waren de overige 38 onder onbekende omstandigheden gedood of verdwenen.
Genoemd werden vijf vroegere ministers van Obote: William Kalema (handel), John Kakonge (landbouw), James Ochola (plaatselijk bestuur), Basil Bataringaya (binnenlandse zaken) en Ali Kiseka (plv. minister voor de Oostafrikaanse Gemeenschap). Over elk van hen werd gezegd: „Onderzoeken hebben onthuld dat hij niet in het land is en niemand weet waar hij heenging."
Over de verdwijning van Benedicto Kiwanuka, de opperrechter en voormalige premier, die op 21 sept. 1972 door gewapende militairen uit het hooggerechtshof was gesleept, in een militair voertuig was weggevoerd en sindsdien „verdwenen" was, werd verklaard dat hij door drie „onbekende personen", die zich als veiligheidsofficieren hadden geïdentificeerd, was meegenomen, maar dat het kenteken van de auto waarin Kiwanuka was weggevoerd gestolen was van een legervoertuig. Volgens het rapport was het duidelijk dat de beramers van dit komplot in het land de verwarrende indruk wilden wekken dat de mensen die Ben Kiwanuka arresteerden leden van de veiligheidstroepen waren die van een officieel voertuig gebruik maakten." Ook werd een bericht uit de Keniase pers tegengesproken dat Kiwanuka in een legervoertuig vastgebonden was, dat vervolgens door troepen in de buurt van de weg Kampala-Entebbe in brand was gestoken.)
Spoorloos verdwenen waren voorts o.a. George Kamba (voormalig Hoge Commissaris in India), Michael Kaggwa (president van het Industriële Hof), Frank Kalimuzo (vice-kanselier van de Makerere universiteit) en Joseph Mubiru (voormalig gouverneur van de Bank van Oeganda).
Van twee andere oud-ministers van Obote, Alex Ojera (voorlichting) en Joshua Wakholi (openbare diensten) werd verklaard dat zij tijdens of na de september-invasie maren gedood of verdwenen.

De Internationale Commissie van Juristen stelde echter in een op 6 febr. 1973 te Genève gepubliceerd rapport dat de Oegandese autoriteiten systematisch moorden uitvoerden onder Amins politieke tegenstande s, waarbij de verdrijving van de Aziaten (pag. 704/3 e.v.-1972) werd gebruikt om „de aandacht af te leiden van de wetteloosheid en bruutheid waarmee de Oegandese regering en strijdkrachten tegen hun mede-Afrikanen zijn opgetreden".

In dit rapport werd gesteld dat Kiwanuka twee uur na zijn „illegale arrestatie" was onthoofd en dat „andere prominente persoonlijkheden eenvoudigweg zijn verdwenen en naar wordt aangenomen vermoord door legerpersoneel onmiddellijk na hun detentie". Voorts zouden „honde den verdachte tegenstanders van het regime" zijn verdwenen en naar werd aangenomen vermoord in alle delen van het land, maar in het bijzonder in de noordelijke districten Acholi en Lango alsmede in Boeganda.

Op 10 febr. 1973 werden 12 mannen, die in een reeks geheime processen voor een speciaal militair tribunaal wegens beweerde guerrilla-activiteiten ter dood waren veroordeeld, in het openbaar door vuurpelotons terechtgesteld.

Op 10 maart 1973 bevestigde president Amin de gewelddadige dood van het voormalige parlementslid Francis Sembeguya, die drie weken tevoren uit zijn kliniek was ontvoerd.
In sept. 1973 werd volgens persberichten de secretaris van de Makerere universiteit, Michael Sozi, in het geheim vermoord.

Volgens officiële berichten vanuit Kampala slaagde president Amin in het verijdelen van een poging van delen van het leger om hem in de nacht van 23 op 24 maart 1974 met geweld af te zetten. Vanuit Nairobi (Kenia) werd gemeld dat die nacht in de straten van Kampala zes uur lang gevechten waren geleverd met tanks en machinegeweren. aan het eind waarvan regeringstrouwe troepen de toestand onder controle hadden.
Een militaire woordvoerder bevestigde op 24 maart via radio-Oeganda dat een deel van het leger o.l.v. de vroegere stafchef, brigade-generaal Charles Arupe, getracht had de macht over te nemen en president Amin te doden. Die poging was mislukt en Arupe was in een ziekenhuis overleden nadat hij zich tweemaal in zijn hoofd had geschoten, aldus de woordvoerder.
Volgens een radioverslag op 24 maart had de president die morgen troepen van het Malire-regiment toegesproken, maar waren die tijdens zijn toespraak in verwarring gebracht toen iemand melding maakte van invasietroepen, die de president wilden vermoorden. De volgende dag maakte radio-Oeganda bekend dat Amin zijn ministers had meegedeeld dat Arupe die iemand was, terwijl de president zelf toen meedeelde dat Arupe in Jinja begraven was.

Volgens sommige diplomatieke bronnen in Nairobi werd het mogelijk geacht dat de gevechten door president Amin zelf waren ontketend om het leger te zuiveren van dissidente officieren. Er zou een aanzienlijke onrust in het leger hebben geheerst, speciaal onder de 2.000 militairen van de Lugbara-stam uit het noorden, waaronder verscheidene zuiveringen hadden plaatsgevonden. Na de verdwijning en dood van luitenant-kolonel Michaël Ondoga, die op 19 febr. 1974 als minister van buitenlandse zaken ontslagen was en wiens lijk naar op 9 maart werd bericht in de Nijl was gevonden, hadden vele Lugbara-militairen een diepgaand onderzoek naar de dood van deze prominente Lugbara geëist. (pag. 528/3-'74).

Op 25 maart werd vanuit Nairobi en Dares-Salaam bericht dat „minstens 50 officieren" bij een zuivering waren „afgeslacht".

Diezelfde dag onthulde oresident Amin dat hij van drie van zijn vier vrouwen gescheiden was, nl. Miriam (een zuster van de in ballingschap levende ex-minister van buitenlandse zaken Wanume Ki-

bedi (pag. 96/2-'74) en een nicht van de in 1972 vermoorde oud-minister Shaban Nkutu), Kay (een nicht van wijlen Ondoga) en Nora. In augustus maakte Amin bekend dat Kay overleden was aan de gevolgen van een abortus.

Op 26 mei werd vanuit Nairohi gemeld dat er op 22 mei gevechten hadden plaatsgevonden tussen groepen luchtmachtpersoneel op de basis Entebbe, waarbij minstens 10 personen. o.w. verscheidene officieren, waren gedood.

Op *4* juni *1974* publiceerde de Internationale Commissie van Juristen (ICJ) een rapport over de situatie in Oeganda, dat aan VN-secretaris-generaal Waldheim werd overhandigd met het verzoek dit ter nadere bestudering voor te leggen aan de VN-Commissie i.z. mensenrechten.

Het rapport concludeerde dat er in Oeganda sinds *1971* ,,een totale ineenstorting van de rechtsstaat" had plaatsgevonden De ,,bijna onbeperkte volmachten voor arrestatie en huiszoeking zonder enige vorm van gerechtelijke controle", die aan de strijdkrachten waren verleend, waren ,,in ruime mate gebruikt om duizenden burgers te arresteren, te detineren, te martelen en te doden ( ) die om de een of andere reden verdacht werden van oppositie tegen het huidige regime"

Het rapport somde vier „veiligheidsorganisaties" op die verantwoordelijk waren voor het ,,elimineren van door het regime ongewenste personen" de militaire inlichtingendienst, de militaire politie, de ,,State Research Department" (Amins lijfwacht) en de Public Safety Unit (PSU)

De arrestatie van opperrechter Kiwanuka in sept. 1972 markeerde volgens het rapport de definitieve ineenstorting van de rechtsstaat Nadat hij in de militaire Makindge-gevangenis was vermoord, begon een systematische uitroeiing van de intelligentsia en van voormalige regeringsfunctionarissen, waarbij honderden prominenten spoorloos verdwenen dan wel dood in hun uitgebrande auto's werden aangetroffen

Betwist werd dat er op 23/24 maart 1974 een verijdelde putsch van brigade-generaal Arupe had plaatsgevonden Bij zijn opname in het ziekenhuis droeg hij burgerkleding, wat zijn betrokkenheid bij een militaire coup twijfelachtig maakt, en ,,het feit dat hij tweemaal in zijn maag was geschoten (en niet in zijn hoofd zoals de officiele versie luidde) wekt sterk de suggestie dat hij geen zelfmoord pleegde", aldus het ICJ-rapport

Bericht *Observer*

Op *3* nov. *1974* publiceerde het Britse zondagsblad The *Observer* een artikel van Colin Legum, dat gebaseerd was op ,,een verslag uit eerste hand van het leven aan Idi Amins hof door een prominente Oegandees die steeds aan zijn zijde was sinds (de) coup in jan. *1971*".

Volgens dit verslag was de vroegere minister van buitenlandse zaken, lt.-kol. Michael Ondoga (pag. 528/3-'74) op 6 maart 1974 gearresteerd, kennelijk omdat president Amin jaloers was op diens nauwe vriendschap rnet Elizabeth Bagaya, die Ondoga ais minister van buitenlandse zaken was opgevolgd Daarop zou een van de echtgenoten van de president, Kai, die een nicht van Ondoga was. bij Amin tussenbeide zijn gekomen om Ondoga's leven te redden. Toen het bericht over diens dood bekend werd, had zij Amin verlaten (zie ook pag 790/3) en was zij vervolgens vermoord.

Eveneens volgens dit verslag was Amin steeds wantrouwender geworden t o v zijn leger en was er een ,,toenemende recrutering onder zuidelijke Soedanese stammen, Nubiers en leden van zijn eigen Kakwastam" Amin wantrouwde het meest de luchtmacht, die achter twee recente moordlroniplotten zou hebben gezeten het eerste in de nacht van 22 op 23 mei 1974 zou zijn verijdeld door het preventief doden van de twee beweerde leiders, de kolonels Kasubi en Ahunga het tweede, van oktober 1974, zou zijn mislukt, omdat het presidentiele vliegtuig op een ander vliegveld dan verwacht landde.

Reeds op 26 mei 1374 was vanuit Nairobi bericht dat er op de luchtmachtbasis Entebbe op 22 mei gevechten hadden plaatsgevonden tussen verschillende groepen van de luchtmacht, waarbij minstens 10 personen, w o verscheidene officieren, zouden zijn gedood

De I H T meldde in een rapport uit Nairobi d d 7 nov dat hoge legerofficieren op 5 nov met president Amin te Jinja bijeen waren gekomen om de wijdverbreide onrust in het leger, o in de hevige gevechten in Tororo op 2 nov, te bespreken waarbij werd gesteld dat verscheidene eenheden al maanden lang niet waren betaald en zonder rantsoenen zaten

Op 6 nov zouden hevige gevechten zijn geleverd tussen troepenonderdelen in de Mbuya-kazerne te Kampala, aldus werd vier dagen later vanuit Dar-es-Salaam en Nairobi gemeld. Die gevechten zouden zijn begonnen, toen regeringsgetrouwe troepen naar de kazerne waren gestuurd om een beweerde muiterij i v m de betaling en andere omstandigheden neer te slaan Daarbij zouden minstens 15 militairen van de Speciale Commando Divisie zijn gedood en zouden velen zijn gewond

Maar L e M o n d e (6-11) meldde dat de meerderheid van de waarnemers in Nairobi enigszins sceptisch stonden tegenover die berichten i.z onrust in het Oegandese leger, waarvoor mogelijk aanhangers van ex-president Obote verantwoordelijk konden zijn

Rapport *Oegandese* Conzmissie *van* onderzoek

Reeds op *4* juni *1974* was in Kampala meegedeeld dat president Amin een rechter van het hooggerechtshof, Mohammed Saied (een Aziatische Keniaan die verscheidene jaren in Oeganda had gewerkt) had benoemd tot voorzitter van een vier leden tellende commissie van onderzoek, die de verdwijning van mens-n in Oeganda moest nagaan.

Dit onderzoek — het derde van dien aard dat door de president was gelast — resulteerde in een rapport dat eind juli *1975* aan Amin werd aangeboden.

De commissie berichtte dat zij de verdwijning in vier jaar tijds van *308* personen *(93* militairen, *133* burgers en een aantal leden van de politie) bad onderzocht: *109* in *1971, 134* in *1972, 55* in *1973* en *10* in *1974.* Vastgesteld werd dat een aantal hooggeplaatste veiligheidsofficieren bij die verdwijningen waren betrokken, maar dat de president in geen van de gevallen was genoemd als opdrachtgever. Suggesties dat minstens *250.000* personen sinds de staatsgreep van *i971* in Oeganda waren verdwenen zouden in het rapport zijn verworpen, aldus de door radio-Oeganda gegeven samenvatting.

Uit betrouwbare bron vernam Amnesty International (rapport aug. *1978).* dat de samengevatte conclusies van de commissie uit *1975* vervalst zijn om de indruk te wekken dat deze relatief gunstig voor de regering uitvielen.

Amin veldnzuurschalk. Ontslag *luchtmachtcommandant*

Op *15* juli *'75* meldde radio-Oeganda dat vertegenwoordigers van het leger president Amin, die sinds 11 maart *1974* minister van defensie en sinds *28* maart *1974* stafchef van het leger was, hadden bevorderd van generaal tot veldmaarschalk.

Op *5* aug. *'75* maakte radio-Oeganda bekend dat president Amin brigade-generaal Smart Guweddeko van zijn functie als opperbevelhebber van de luchtmacht had ontheven, omdat hij teveel tijd aan zijn zakelijke belangen had besteed.

Amin nam zijn functie over naar op 10 nov. *1976* werd bericht.

Moordaanslag op *Amin* mislukt. *Amin* president voor het leven

Op *10* juni *1976* werden drie handgranatrn naar president Amin geworprn toen hij de Nsambya-politiekazerne in het centrum van Kampala verliet. De president bleef ongedeerd, maar minstens *36* personen raakten gewond van wie *2* (o.w. de chauffeur van de president) overleden. De aanvallers werden onmiddellijk overmeesterd; sommigen van hen zouden vervolgens zijn gedood en anderen gevangen gezet. Na de aanslag zouden massale arrestaties en executies hebben plaatsgevonden in het hele land, maar dit werd op *14* juni door de president tegengesproken, terwijl ook radio-Kampala buitenlandse berichten tegensprak dat het aantal slachtoffers meer dan *2.000* bedroeg.

Op 16 juni meldde het Keniase blad

The Standard dat er in werkelijkheid ge-n aanslag had plaatsgevonden, maar dat Amin en zijn lijfwacht tijdens het bezoek aan de politiekazerne zonder aanleiding op de aanwezigen het vuur hadden geopend.

Op 25 juni maakte de defensieraad bekend dat die veldmaarschalk Amin tot president voor het leven had benoemd, omdat hij ..binnen enkele jaren" had bereikt wat „niemand in een eeuw kon hebben verricht".

Volgens eerdere berichten uit Kenia zouden troepen o.l.v. luitenant-kolonel Gori, een neef van wijlen Ondoga, een vergeefse poging hebben gedaan oin de regering omver te werpen (bericht 9 sept. 1975) en zou ook begin juni 1976 een aanslag op Amin zijn gepleegd toen een auto in Entebbe werd beschoten (drie inzittenden gedood) kort voordat de auto van de president passeerde.

Verdere berichten over onrust

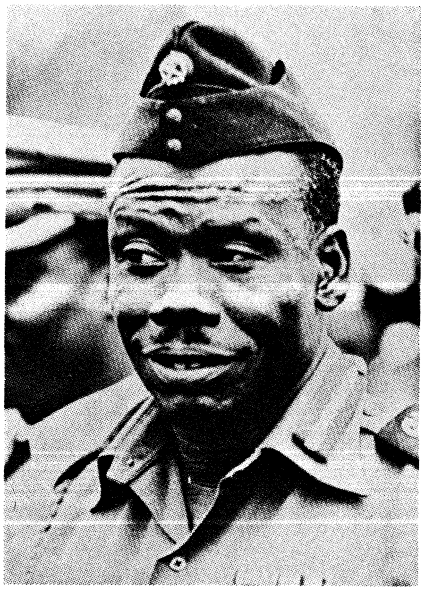
Buitenlanders berichten over het doden door Oegandese militairen van minstens 20 studenten van de Makerere universiteit op 3-4 aug. 1976 werden door president Amin als ,,leugens" gekenschetst Professor Bryan Langlands, die 22 jaar aan de Makerere universiteit had gedoceerd en die door Amin was benoemd tot voorzitter van een commissie, die de incidenten aan die universiteit van maart 1976 moest onderzoeken, werd begin augustus van zijn functie ontheven en gelast het land te verlaten. Na aankomst in Engeland verklaarde hij op 5 aug. dat een Keniase studente, Esther Chesire, door leden van de PSU in maart was doodgeschoten en dat een getuige van haar verdijning in juni doodgeschoten in een rivier was aangetroffen

Op 6 okt meldde de Nigeria Observer uit Lagos dat John Sawaniko, hoofdredacteur van het r.-k. dagblad Munno, in de gevangenis te Kampala was gedood, nadat hij zes weken eerder met drie collega's was gearresteerd wegens opruiing, en dat een voorganger van hem, pater Clement Kiggundu, reeds in 1974 door Oegandese militairen was vermoord.

Op 20 okt werd het lijk van Jimmy Parma, een persfotograaf in dienst van het ministerie van voorlichting, in een bos buiten Kampala doorzeefd met kogels gevonden, nadat hij op 14 okt was gearresteerd Hij zou foto's hebben gemaakt van het gedeeltelijk verbrande lijk van Dora Bloch (zie pag 840/1-1976)

Benoeming vice-president. *Kabinetswijzigingen*

Op 25 jan. 1977 werd generaal Mustafa Adrisi, die op 13 juli 1975 tot minister van defensie was benoemd (pag. 478/2 - '76), tot vice-president benoemd en belast met het soepel laten functioneren van alle ministeries. Hij werd tevens eerste vicevoorzitter van de defensieraad, maar verloor zijn functie van stafchef van de strijdkrachten aan generaal-majoor Isaac Lumago (de voormalige

Generaal Mustafa Adrisi

ambassadeur en minister van industrie en energie), die tegelijk tweede vice-voorzitter van de defensieraad werd.
Voorts werd kolonel Ibral-iim Gai-andi, de commandant van de mariniers, benoemd tot minister, v o ~ ~lopig zonder portefeuille.

Op 8 febr. werd Ibrahim Garandi belast met de portefeuille van landbouw, bosbouw en veeteelt als opvolger van J. M. Byagagaire, die op 10 dec. 1976 om gezondheidsredenen was afgetreden. Tegelijk werd bribade-generaal Ali Fadhul, tot dusver gouverneur van de Noordelijke provincie, benoemd tot minister van provinciaal bestuur i.p.v. brigadegeneraal Moses Ali.

Eerder, in de loop van 1976, verloren twee ministers hun post in het kabinet: Edward L. Athiyo (voorlichting en radiozaken) en Mathew L. Obado (transport en verbindingen).

Op 18 jan. 1977 was Semei Nyanzi belast met de leiding van een nieuw ministerie, dat van kleinschalige industrie, maar nog in dezelfde maand werd bericht dat hij had besloten niet naar Oeganda terug te keren van een bezoek aan de VS.

Rapport *Amnesty* (febr. *1977*)

Op 6 febr. 1977 zond Amnesty International een rapport aan de VN-commissie voor de mensenrechten, waarin werd aangedrongen op een onafhankelijk en grondig onderzoek van de schendingen van die rechten in Oeganda sinds 1971. Al werd gesteld dat er geen betrouwbare cijfers waren over het aantal mensen dat sindsdien in Oeganda was gedood of verdwenen, toch werd erop gewezen dat volgens deskundigen minstens 300.000 personen waren verdwenen, van wie minstens 50.000 konden zijn vermoord. In bepaalde kampen van de strijdkrachten en de politie, vooral Naguru en Makindye, was marteling ,,bijna een routineprocedure" geworden. Volgens een klacht van de Keniase regering aan het adres van de VN waren na de Entebbe-operatie van de Israëli's in juli 1976 (pag. 838/3 e.v. - '76) minstens 245 burgers van Kenia omgebracht.

Bekendmaking door president Amin van verijdeld *komplot*

Op 13 febr. 1977 werd vanuit Nairobi (Kenia) en Loesaka (Zambia) gemeld dat in Oeganda massa-arrestaties en moorden op grote schaal door leger en veiligheidstroepen hadden plaatsgevonden na de ontdekking van een door politici en militairen gesmeed komplot om de regering op 25 jan. omver te werpen en president Amin te vermoorden op de 6de verjaardag van zijn machtsovername.
De volgende dag werd in een door radio-Oeganda uitgezonden verklaring ontkend dat er massamoorden ~hadden plaatsgevonden. Voorts werd tegengesproken, zoals in persberichten was gesteld, dat de aartsbisschop van Oeganda, Rwanda, Boeroendi en Boga-Zaïre, Janam Luwum, gevangen was gezet, maar wel werd gesteld dat deze betrokken was bij een komplot tegen de veiligheid van Oeganda.

Verklaard werd dat president Amin de aartsbisschop in het State House te Kampala had ontvangen en hem ervan in kennis had gesteld dat 11 kisten met automatische wapens, munitie en granaten van Chinese makelij bij het huis van de aartsbisschop waren gevonden door kinderen en enkele burgers, die de veiligheidstroepen van hun vondst op de hoogte hadden gebracht. Vier personen die met een deel van de munitie waren gearresteerd hadden bekend dat die bestemd was voor leden van de Langi- en Acholistammen t.b.v. een komplot om alle leden van andere stammen te doden en hun bezit te vernietigen, zodat de Langi's en Acholi's de volledige controle over het hele land zouden krijgen via kerken, parastatale organisaties en andere sleutelposities. Ook zouden de gearresteerden hebben bekend dat Luwum in het komplot betrokken was.
Volgens Amin had het komplot de ,,volledige steun" van de Israëli's en van president Nyerere van Tanzania.

(Voortzetting *volgende* aflevering.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERKIEZINGEN IN NIEUW-ZEELAND

Bij de algemene verkiezingen van 25 november heeft de regerende National Party van premier Robert Muldoon volgens de voorlopige uitslagen haar meerderheid behouden, maar die meerderheid werd van 21 zetels tot 6 gereduceerd.

Bij de verkiezingen van november 1975 (pag. 15/3 e.v.-'76) behaalde de National Party na drie jaar oppositie 55 van de 87 zetels tegen Labour 32. Bij een tussentijdse verkiezing op 18 febr. 1978 verloor de National Party één zetel aan de Sociai Credit Political League, waarvan de leider Bruce Beetham in Rangitikei gekozen werd.

In 1977 was het aantal kiesdistricten — die elk één afgevaardigde naar het parlement zenden — uitgebreid van 87 tot 92.

Volgens de voorlopige uitslag van 26 nov. verwierf de National Party 49 zetels, Labour 42 en Social Credit 1. Maar Labour onder leiding van ex-premier Wallace Rowling kreeg 40,5% van de uitgebrachte stemmrn, de National Party 39,5% en Social Credit ruim 16% tegen resp. 39,5, 47,5 en 7% in 1975.

Twee ministers verloren in hun district: Leslie Gandar van onderwijs werd in Rangitikei verslagen door Social Credit-leider Bruce Beetham en Herbert Walker van sociale zaken leed in Christchurch een nederlaag tegen Labours Michael Moore.

In de zetelverdeling kan nog verandering komen, doordat nog niet alle stemmen van kiezers die in het buitenland verblijven zijn geteld — en het zijn deze stemmen, o.m. afkomstig van de 50.000 Nieuw-Zeelanders die het land in de voorbije twee jaar hebben verlaten, die in een aantal marginale districten de doorslag zouden kunnen gevrn, in de meeste gevallen vermoedelijk teri gunste van Labour.

Van de zetels van de Natiorial Party worden 16 als marginaal beschouwd, met meerderheden van minder dan 1.000 stemmen; vier van die zetels werden slechts behouden met meerderheden van minder dan 200 stemmen, waaronder die van Bill Young, de minister van openbare werken. Maar ook 5 van de door Labour gewonnen zetels hebben meerderheden van minder dan 1.000 stemmen; één zetel werd met een meerderheid van slechts negen stemmen gewonnen.

Labour-leider Wallace Rowling weigerde dan ook een nederlaag toe te geven tot alle ,,speciale stemmen" zijn geteld. Bovendien verzamelt zijn partij bewijsmateriaal over onregelmatigheden bij de stembus als gevolg van de verwarring bij de registratie van kiezers. De partijsecretaris John Wybrow zei dat dit bewijsmateriaal zal worden gebruikt om marginale zetels juridisch aan te vechten als zo'n actie volgens Labour het resultaat zal veranderen. Kort voor de verkiezingen trad nl. de chaos aan het licht, waarin de administratie van de kiesgerechtigden vei-keerde. *NRC/H'blad* (24-11) be ichtte hierover:

> , Vele duizenden kiezers — volgens sommige persberichten zelfs tegen het half miljoen — staan méér dan eenmaal geregistreerd als gevolg van verhuizingen en wijzigingen in de grenzen van de kiesdistricten
>
> Anderzijds blijken talloze namen in het geheel niet voor te komen in de kiesregisters — en dat in een land waar het niet-naleven van de stemplicht nog steeds strafbaar is
>
> Premier Muldoon zelf bijvoorbeeld is driemaal geregistreerd in Wellington, waar hij zijn officiële residentie heeft, in Auckland waar hij vroeger woonde en in een obscuur badplaatsje waar hij een vakantiehuis heeft Een onderzoek in acht districten in Wellington en omgeving wees uit dat er 44 000 namen méér in de registers zijn opgenomen dan er kiesgerechtigden zijn
>
> Het is duidelijk dat het voorkoinen van duizenden spookstemmers en het ontontbreken van vele andere, wèl bestaande kiezers een nogal slordige uitslag kan opleveren Zeker onder het hier in zwang zijnde districtenstelsel waar enkele stemmen de verkiezing of de nederlaag van een politicus en zijn partij bezegelen
>
> De man die met de organisatie van de verkiezingen is belast, heeft de administratieve wanorde aan het invoeren van computers geweten En hij heeft aangekondigd dat de niet-geregistreerde kiezers recht op een speciale stem zullen hebben . "
>
> Volgens The Economist (2-12) bevatten de kiesregisters ca 20% meer namen dan er mensen van de kiesgerechtigde leeftijd zijn, terwijl duizenden kiesgerechtigden niet in de kiesregisters voorkwamen.

Premier Muldoon (r.) na de eerste verkiezingsuitslagen.

Een ander element dat bij het naderen van de verkiezingen de toestand compliceerde was een scherpe verdeeldheid, die dwars door de partijen heen optrad over eisen betreffende een meer liberale abortuswetgeving. Het effect daarvan bleek uit het drastisch stemmenverlies dat Frank Gill, de minister van gezondheid die straffe anti-abortuswetten invoerde, leed: zijn meerderheid liep terug van 5.500 in 1975 tot 1.300 nu.

Volgens waarnemers werd de National Party slechts door de wijziging van de grenzen van de kiesdistricten van een nederlaag gered. Er was nu een ,,swing" ten gunste van Labour van 4,9% en die zou onder de oude grenzen voldoende zijn geweest om Labour aan de regering te brengen met een comfortabele

Weekblad 47ste jaargang No. 2463, pag. 30135-30150

meerderheid, aldus The Financial Times (27-11), maar onder de nieuwe grenzen had Labour daarvoor een ,,swing" van 5,2% nodig.
Voorlopige analyses geven aan dat het merendeel van de overlopers uit de National Party naar de Social Credit is gegaan, vooral in plattelandsgebieden. De stembusuitslag wordt vooral beschouwd als een motie van onvrede aan het adres van premier Muldoon, die een deel van de tiaditioneie supporters van de National Party van zich zou hebben vervreemd, maar die waren niet bereid op Labour te stemmen.
Het feit dat de Social Credit met ruim 16% van de stemmen maar één zetel kreeg, is het gevolg van het ,,first past the post"-kiesstelsel, dat gebaseerd is op een eenvoudige meerderheid. Partijleider Beetham stelde dan ook dat het verkiezingsresultaat de noodzaak van de invoering van evenredige vertegenwoordiging aantoont.
Bij het begin van de verkiezingscampagne gaven de meeste opiniepeilingen aan dat de regering gemakkelijk een comfortabele meerderheid zou behouden, met een voorsprong van 7 à 9% op Labour. Premier Muldoon voerde een agressieve campagne met als inzet een geloofwaardig leiderschap; hij schetste Rowling als een muis en viel persoonlijk scherp uit tegen politieke tegenstanders, journalisten, intellectuelen enz. in wat een weloverwogen poging leek om een debat over substantiële politieke en economische kwesties uit de weg te gaan en de publieke aandacht van de economische kwalen af te leiden. Hij leek daarin te slagen, maar in de laatste twee weken van de campagne begon het tij duidelijk ten gunste van Labour te keren. Een opiniepeiling kort voor de verkiezingen gaf Labour 46% van de stemmen tegen de National Party ruim 29% en Social Credit 20%.

Economische en sociale problemen

Over de politiek-economische prestaties van de regering-Muldoon berichtte de *NZZ* (13-10) o.m.:

,,De inflatie is van 17,7% twee jaar geleden gedaald tot 10 à 12% thans, en een dalende tendens zet zich voort. In het eerste halfjaar van 1978 steeg de prijsindex slechts met 9,8% en bleef daarmee voor het eerst sinds lange tijd onder de ,,geluidsbarrière" van 10%. De uitvoer steeg in 1977/78 (per eind juli) met 2%, de invoer daalde met 4%, wat tot een verbetering van de handelsbalans leidde. (.) De werkloosheid neemt van week tot week toe en heeft met bijna 3% de hoogste stand sinds 30 jaar bereikt. (..) Het reële bruto nationaal produkt is in het laatste fiscale jaar (per eind maart) naar schatting 1,5% gedaald en kan in het lopende begrotingsjaar met nog eens 0,5% achteruitgaan.
Deze problemen zijn symptomatisch voor een dieper zittende, sinds lange tijd smeulende malaise, die de door de regering ingestelde planningsraad als volgt omschrijft ,,Het tekort op de betalingsbalans is ( ) nog steeds te hoog om het lang op dat peil te kunnen houden; de economische groei is negatief en het reele inkomen per hoofd loopt terug; de emigratie van Nieuw-Zeelanders duurt voor:: de industriele en sociale betrekkingen zijn a" Jannen: de inspanningen ten gunste van hogere uitvoer en verhoogde produktiviteit zijn afgenomen."
Daarachter zitten de toetreding van Groot-Brittannie tot de EG en de ,,olieshock" van 1973 — markeringspunten op de weg van een eens welvarend larid naar het econoinische keerpunt
Met 65 mln runderen, schapen en varkens is het inet slechts 3 mln inwoners ceeleer te dun bevolkte ,,Zwitserland van de Pacific' nog steeds het ,,landbouwbedrijf van de wereld", het grootste uitvoerland wat schapen- en zuivelprodukten betreft, het op één na grootste (na Australië) wat wol betreft en het op twee na grootste wat rundvlees betreft Agrarische produkten zorgen van ca driekwart van de exportopbrengsten
Maar deze ,monocultuur" is al lang een tweesnijdend zwaard gebleken Nu onder Europese druk staande is het voormalige moederland Groot-Brittannie niet meer de betrouwbare en dankbare afnemer die het decennia lang was, en de toegang tot de EG in zijn geheel blijft uiterst beperkt Sinds 1973 ( ) zijn de ,,terms of trade", de relatie tussen export- en importprijzen, ,,met 40% verslechterd, met onze uitvoer kunnen wij zo veel minder kopen dan in het verleden", zegt premier Muldoon. Het behoort — aldus de N Z Z — tot zijn grote verdiensten de oplossing niet alleen — zoals zijn voorgangers van de Labourpartij — in het opnemen van nieuwe buitenlandse kredieten te hebben gezocht, maar ook zijn landgenoten erop te hebben gewezen, dat zij gedurende enkele jaren de riem strakker moeten aanhalen, dat zij nieuwe exportmarkten en nieuwe uitvoerprodukten moeten vinden Daarbij zijn enkele successen te melden.
Groot-Brittannie is weliswaar nog steeds de belangrijkste afnemer Maar zijn aandeel in de uitvoer is van 51% in 1965 tot 20% in het voorbije jaar gedaald Japan (13% in 1977), de andere Aziatische landen (10%) en Australie (12%) zijn sterk in betekenis toegenomen, ook als leveranciers Daarbij komen nieuwe afnemers in de olielanden van het Midden-Oosten (schapevlees) alsmede aan de westkust van de VS 20 jaar geleden bedroeg het aandeel van de industriegoederen in de uitvoer rond 8%, thans is dat 25% "

Niettemin, zo stelde de NZZ. zal ,,het proces van heroriëntatie" moeizaam en langdurig zijn. Tenslotte hebben de Nieuw-Zeelanders jarenlang ,,boven hun stand" geleefd; ook moeten veranderingen om politieke redenen — alle 3 jaar zijn er verkiezingen — met kleine stappen worden doorgevoerd. Het gebrek aan bodemschatten, hoge transportkosten en grote lust om te staken zijn extra belemmeringen. Decennia lang zijn de bewoners eraan gewend in gods eigen land, een van de verst ontwikkelde sociale staten van de wereld, te leven met als gevolg een laks geworden maatschappij.

Twintig jaar geleden behoorde Nieuw-Zeeland — gemeten naar het BNP per hoofd — tot de vijf rijkste staten te wereld, thans is het met ca. $4.000 per inwoner op de 22ste plaats terechtgekomen, ver achter Australië ($ 6.820), Groot-Brittannie en de DDR, dicht in de buurt van ,,ontwikkelde Aziatische naties als Singapore" ($2.780). Volgens berekeningen van de OESO is het volume van de in eigen land geproduceerde goederen en diensten tussen 1973 en 1976 slechts met 2,5% toegenomen en daarmee ver achter de bevolkingstoename van 5% gebleven. in dezelfde periode daalde net reële inkomen per hoofd met 14,4%, aldus de *NZZ* (5-11).

Een jonge universiteitsdocent verdient 13.000 dollar per jaar; zijn collega in Australië krijgt 22.000 dollar. Daaruit valt te verklaren dat in de laatste tijd meer mensen emigreren dan immigreren. Vorig jaar bedroeg deze ,.netto-emigratie" ca. 27.000 mensen. Voor een land met slechts 3 mln inwoners, dat nog in 1973 een ,.winst" van 26.000 immigranten boekte, is deze steeds toenemende exodus een hoogst problematische zaak. Bijna de helft van de emigranten is tussen 20 en 29 jaar oud, een kwart bestaat uit leraren en ingenieurs of mensen met andere specialistische beroepen, bijna een derde bestaat uit handwerkslieden, geschoolde arbeiders, machinemonteurs, elektriciens en timmerlieden, van wie bijv. in Australië velen direct werk vinden.

Terwijl premier Muldoon zijn politiek wil voortzetten, stuurt Labour op veranderingen aan. De partij wil, o.a. door middel van belastinghervormingen ten gunste van de modale werknemers en getrouwde vrouwen, tot de ,,herbouw van onze economie" zien te komen. Daardoor zouden duizenden van de laagstbetaalde arbeiders worden vrijgesteld van het betalen van inkomstenbelasting, terwijl anderen aanzienlijk minder zouden gaan betalen. Bovendien werden belastingconcessies voor boeren voorgesteld en forse belastingverlagingcn voor verdiensten uit overuren. De maatregelen zouden de schatkist NZ$ 20 mln kosten, wat gecompenseerd zou moeten worden door nieuwe belastingen op buitenlandse transacties.(The Times, *Financial* Times, NZZ, *NRC/H'blad)*

WEST-EUROPA

BELGIË

FRANSTALIGE VERKLARING OVER STAATSHERVORMING

De voorzitters van de Franstalige regeringspartijen, A. Cools (PS), Ch. F. Nothomb (PSC) en A. Spaak (FDF), hebben op 16 nov. een ,,gemeenschappelijke verklaring betreffende de staatshervorming" gepubliceerd. Zij stellen daarin dat het gesprek tussen de gemeenschappen over de hervorming van de instellingen na de verkiezingen moet worden hervat, en dat de sociaal-economische crisis dc oprichting van nieuwe structuren in de gewesten en de gemeenschappen vereist. Verder wordt gezegd dat de Franstalige onderhandelaars steeds ,,het gegeven woord trouw" zijn gebleven, en dat „de maneuvers en voorwendsels" die naar de mislukking van de eerste trap in de staatshervorming hebben geleid, ,,streng worden gelaakt." Voorts wordt verklaa d dat de structuur van het toekomstige kabinet rekening moet houden met de gewesten en de gemeenschappen, en dat de grondwetsherziening en de uitvoeringsbesluiten moeten worden goedgekeurd door een meerderheid ,,in elke gemeenschap en in elk gewest." Die grondwetsherziening, aldus de verklaring, kan enkel worden uitgevoerd in functie van het even icht dat in het Egmont-akkoord vastgelegd werd.

De verklaring somt vervolgens een aantal eisen op die van Franstalige zijde opnieuw zouden worden gesteld ,,indien de Vlaamse onderhandelaars afstand zouden nemen van het in de gesloten akkoorden bereikte evrnwicht". De eisen hebben betrekking op de pariteit in de ministerraad" zonder uitzonderingen" (d.w.z. de premier inbegrepen), een uitbreiding van de regionale machten, een duidelijker omschrijving van de bevoegdheidsverdeling tussen het nationale, het gemeenschaps- en het gewestelijke niveau, een verbetering van de werkwijze van de gewestregeringen en een herziening van het statuut van de Voer.

Inzake Brussel en het randgebied worden zeven beginselen geformuleerd: a) het Brusselse gewest moet een statuut krijgen, gelijk aan dat van de andere gewesten; b) de waarborgen die de Vlaamse minderheid zou krijgen, mogen niet tot een blokkering van de Brusselse instellingen leiden: *c)* het Brusselse gewest moet een bijzondere toelage krijgen wegens zijn nationale en internationale functies; d) in de administratie van het B usselse gewest moeten de ambtenaren ééntalig en de diensten tweetalig zijn; e) iedere fusie van gemeenten in. het Brusselse gewest moet afhankelijk worden gemaakt van het advies van het gewest; f) in het Brusselse randgebied moet een voliedig ,,inschrijvingsrecht" worden ingevoerd: g) de waarborgen voor de Vlamingen mogen de werking van de Brusselse gemeenten niet hinderen, en identieke waarborgen moeten gelden voor de Franstaligen in het randgebied.

Toen de partijvoorzitters de verklaring op een gemeenschappelijke persconferentie bekendmaakten, zeiden zij te hopen dat andere Waalse partij-n de tekst medeondertekenen.

Vlaamse reacties

Van Vlaamse zijde weid negatief gereageerd op de verklaring. CVP-voorzitter W. Martens sprak van een ,,vei-kiezingspamflet" dat totaal onaanvaardbaar is als basis voor toekomstige onderhandelingen.

Schiltz (VU) plaatste de tekst eveneens in het perspectief van de verkiezingen, maar zag er ook het bewijs in van een groeiend zelfbewustzijn bij de F anstaligen. Van Miert (BSP) betreurde dat de Waalse partijen ,,zich op sleeptouw laten nemen door het FDF" en zei dat de Vlaamse socialisten Brussel zien als een stadsgewest dat niet gelijkgesteld mag worden met de andere gewesten. Ook oud-premier Tindemans had het over een verkiezingspamflet en verwierp de drieledige gewestvorming.

LANDBOUWOVERLEGSTRUCTUUR

Minister van landbouw Humblet heeft op 14 nov. de nationale landbouwraad geïnstalleerd, een nieuwe raadgevende instelling die werd opgericht bij KB van 12 april 1977 en de oude Hoge Landbouwraad vervangt.

Het vroegere overlegstelsel steunde voornamelijk op de plaatselijke landbouwcommiezen, de landbouwkamers en de provinciale landbouwverenigingen. Geleidelijk groeide kritiek op die structuur, ten gevolge van het ontstaan van nieuwe beroepsverenigingen.

Door het KB van 12 april werden een aantal organismen afgeschaft. Op plaatselijk vlak blijven enkel de commiezen bestaan. De provinciale landbouwmaatschappijen en de oude provincale landbouwkamers worden vervangen door nieuwe provinciale landbouwkamers, die een betere afspiegeling zijn van de bestaande landbouwstructuren.

Op het nationale niveau wordt de hoge landbouwraad vervangen door de nationale landbouwraad die zestig leden telt. De leden worden afgevaardigd door de algemene landbouworganisaties (Belgische Boerenbond, UPA, Alliance Agricole, Algemeen Boerensyndicaat), door de gespecialiseerde landbouwverenigingen van landelijke betekenis (b.v. voor pluimvee, bietenplanters enz.), door de provinciale landbouwkamers en door de minister van landbouw. Tot eerste voorzitter van de nationale landbouwraad werd Boerenbond-voorzitter A. Dequae verkozen.

De raad moet de minister voorstellen en aanbevelingen doen i.v.m. alle vraagstukken die de beroepslandbouw aanbelangen; hij dient ook advies te geven over voorstellen, voorgelegd dooi de minister, door de provinciale kamers of door leden van de raad zelf. Voor de geregionaliseerde materies vergaderen de leden die behoren tot het betrokken gewest.

SABENA-UITBREIDING

In het kader van de reorganisatie van het Sabena-beleid (zie pag. 215/1) heeft verkeersminister Chabert op 9 nov. aangekondigd dat onderhandelingen met de Verenigde Staten geleid hebben tot belangrijke beslissingen. De luchtvaartmaatschappij die reeds landingsrechten bezit in New York en te Atlanta, mag voortaan op drie extra steden vliegen. Het staat nog niet vast, welke steden Sabena zal uitkiezen voor het inleggen van de nieuwe vlucht, maar — volgens Chabert — zullen Detroit en Dallas er vermoedelijk bij zijn. Sabena krijgt ook de z.g. vijfde vrijheid voor alle landingsplaatsen tussen België en de VS inclusief Canada. Dezelfde vrijheid wordt toegekend tussen Mexico en een van de landingsplaatsen van Sabena in de VS. Sabena mag verder naar alle steden van de VS vluchten organiseren, zowel charters als regelmatige verbindingen. De Amerikaanse maatschappijen mogen zonder beperking op Zaventem (Brussel) vliegen. Volgens Chabert zal dat de nieuwe vrachthaven, waar voor 2 mrd fr. werd geïnvesteerd, in hoge mate ten goede komen. Tenslotte werd overeengekomen dat de luchtvaart-

maatschappijen vrij hun tarieven mogen bepalen tussen Brussel en de VS. Het akkoord moet nog nader worden uitgewerkt en de ondertekening wordt verwacht in de lente van 1979.

(Zie ook pag. 409/3)

BRUSSELSE RING VOLLEDIG IN GEBRUIK

De ongeveer 76 km lange ,,ring" rondom Brussel is op 21 nov officieel door koning Boudewijn voor het verkeer opengesteld. De twee secties van de autoweg die nog niet operationeel waren, werden die dag insgelijks in gebruik genomen; het betreft de sectie Anderlecht-Groot-Bijgaarden, en de sectie Waterloo-Haut-Ittre. De ring, waarvan het eerste ti-ace in 1949 werd ontworpen. vormt een draaischijf voor de grote internationale autowegen die resp. Groot-Brittannië en Duitsland, en Frankrijk en Nederland verbinden.

PERSHULP

Bij KB (staatsblad van 23 nov.) werden nieuwe criteria voor de rijkshulp aan de opiniebladen vastgelegd. Het krediet blijft vastgesteld op 200 mln fr., maar wordt thans als volgt verdeeld: 6% voor het persbureau Belga, 4% voor de Duitstalige pers; 45% voor de Vlaamse en 45% voor de Franse pers.

Een z.g. selectief hulpbedrag wordt per taalgroep voorafgenomen ten voordele van de kranten, die in 1977 minder dan 50.000 exemplaren per dag verkochten en waarvan de bruto-advertentie-inkomsten onder de 75 mln fr. lagen. Die selectieve hulp wordt bepaald overeenkomstig het aantal journalisten, het aantal redactionele pagina's en de advertentie-inkomsten.

De eigenaars die de hulp aanvaarden, waarover hun krant kan beschikken, moet een aanvraag indienen. De niet-opgevraagde bedragen worden op het einde van het begrotingsjaar 1978 geannuleerd. Het bedrag van 14 mln fr. dat vorig jaar was toegewezen aan de krantengroep De Standaard en door deze laatste niet was opgevraagd, werd toen verdeeld onder de andere Vlaamse kranten.

GRIEKENLAND

VERTROUWENVOTUM VOOR REGERING-KARAMANLIS

Na een debat van drie dagen heeft Konstantin Karamanlis half dec. '77 met 161 tegen 126 stemmen het vertrouwen van het op 13 nov. '77 gekozen parlement gekregen (pag. 758/3-'77) voor zijn op 29 nov. '77 gevormd kabinet (pag. 774-'77).

Voor de stemming had Karamanlis de regeringsverklaring voorgelezen waarin stond dat de nieuwe regering in grote lijnen het beleid van de oude zou voortzetten.

T.a.v. het buitenlandse beleid van de nieuw-e regering, het voornaamste geschilpunt tussen oppositie en regering, zei de verklaring dat er geen enkele Amerikaanse basis in Griekenland was, maar dat er wel zekere faciliteiten op Griekse militaire bases aan de VS waren verleend.

Aan de andere kant zou het nieuw-e militaire samenwerkingsakkoord met de VS dat voorziet in hulp ter waarde van 700 mln dollar en dat in juli '77 was geparafeerd, pas ondertekend worden op het meest opportune moment voor beide partijen.

Wat betreft het Griekse lidmaatschap van de NAVO, verklaarde Karamanlis dat er over een nieuwe samenwerkingsformule werd onderhandeld, die aan Athene de volledige controle over zijn strijdkrachten zou laten. Het bondgenootschap heeft zijn rol niet gespeeld bij de Turkse invasie op Cyprus, aldus de premier.

Karamanlis benadrukte verder nog eens de wenselijkheid van een volledig lidmaatschap van de EEG, dat volgens hem ,,een grote invloed op de economische en sociale ontwikkeling van het land zou hebben" en een versterking van de democratie kon betekenen.

In het parlementaire debat over de rege ingsverklaring bleek dat de oppositie, die versterkt uit de algemene verkiezingen tevoorschijn is gekomen, nogal heterogeen is samengesteld.

Tegen de regeringspolitiek namen stelling: de 5 afgevaardigden van de extreem-rechtse Nationale Partij, de afgevaardigden van de PA SOK-socialisten van Andreas Papandreou, de tweede partij in grootte in het parlement, de 15 afgevaardigden van de Democratische Unie van het Centrum, de 2 afgevaardigden van de neo-liberale partij van Konstantin Mitsotakis, 2 afgevaardigden van de communistische partij van het ,,binnenland" die eurocommunistisch georiënteerd is en de 11 afgevaardigden van de op Moskou georiënteerde communistische partij.

De oppositie bleek het alleen eens te zijn t.a.v. de afwijzing van de regeringspolitiek, t.a.v. alle andere punten bestaan er diepgaande ideologische, politieke en persoonlijke verschillen.

Op 20 nov. had het parlement een nieuwe voorzitter gekozen.

Het was de door de regeringspartij Nieuwe Democratie voorgestelde Dimitrio Papaspyrou, die 157 stemmen kreeg. Als eerste plaatsvervanger werd gekozen de eveneens tot de Nieuwe Democratie behorende Bournias. Papaspyrou behoorde voor de militaire dictatuur tot de Unie van het Centrum. Later brak hij met Georgios Papandreou en ging met enkele gelijkgezinden zijn eigen weg. Tijdens de militaire dictatuur stond hij vooraan in het verzet, waardoor hij groot aanzien geniet. Na het herstel van de democratie is hij toegetreden tot de partij van Karamanlis.

Karamanlis verbreedt politieke basis kabinet, wijzigingen samenstelling regering

Op 10 mei heeft Karamanlis de politieke basis van zijn regering verbreed dooi- vertegenwoordigers van de kleine neo-liberale partij en een dissident lid van de Unie van het Centrum in het kabinet op te nemen.

Als nieuwe minister voor coördinatie werd benoemd de bekende Kretenzer politicus Konstantin Mitsitakis, de leider van de kleine, praktisch alleen op West-Kreta enige rol spelende Neo-Liberale Partij.

De minister van coördinatie Georgios Rallis werd benoemd tot minister van buitenlandse zaken en Panajotis Papaligouras die die post bezette trad af.

Het ministerie van financiën werd in het kader van de regeringswijziging toegewezen aan Athanasios Kanellopoulos, die in november '77 nog voor de Unie van het Centrum in het parlement was gekozen, maar al spoedig uit de partij trad wegens de interne moeilijkheden (zie hierna).

Minister van financiën Boutos ging naar het departement van landbouw.

Politieke waarnemers zagen in de regeringswijziging een poging de politieke basis van de regering, die tot dan toe alleen steunde op de Nieuwe Democratie die bij de verkiezingen van november '77 een gevoelig verlies heeft geleden, te versterken.

Op 25 september werd de minister

van cultuur en wetenschap Georgis Plytas vervangen door prof. Dimitrios Nianias omdat hij zich kandidaat had gesteld voor het burgemeesterschap van Athene i.v.m. de verkiezingen van oktober (zie hierna).

Machtsstrijd binnen *Centrum*

De grote verliezer van de algemene verkiezingen van 20 november 1977 was de Unie van het Centrum, die van 60 naar 15 zetels terugviel en zijn plaats als grootste oppositiepartij moest afslaan aan de socialistische partij van Andreas Papandreou. Naar aanleiding daarvan is binnen de partij een machtsstrijd losgebarsten (zie ook pag. 774/2-'77 e.v.).

Het *NRC/H'blad* (22-3-'78) gaf daarvan het volgende beeld:

Bij de verkiezingen van 1974 en 1977 is het oude Centrum al opgedeeld tussen de rechtse Nieuwe Democratie onder Karamanlis als ,,nationale figuur'' en de socialistische PASOK onder Andreas Papanclreou, zoon van de in 1968 overleden George. De wat kleurloze George Mavros, die de partij sinds de dood van de oude Papandreou leidde, moest na de laatste debâcle het veld ruimen — hij bleef afgevaardigde en werd erevoorzitter — maar daarmee verdween ook de enige die de zaak nog zo'n beetje bij elkaar wist te houden.

Meteen barstte de hel los tussen de heftige, uit Rhodos afkomstige Jannis Zigdis (65) en de meer bezadigde intellectualistische Europa-expert prof. Jannis Pesrnazoglou (60) over de vraag wie de partij nu zou leiden. Mavros sprak zich niet openlijk uit en zo viel de fractie uiteen in de .,Negen" die de eerste en de ,,Vijf" die de tweede steunden. Volgens een procedure die de ,,Vijf" niet erkenden werd door de fractie een voorlopig comité aangewezen o.l.v. Zigdis, dat een brede partijvergadering uitschreef voor 19 maart 1978 waarbij de definitieve voorzitter zou worden gekozen.

Inmiddels bleek de jeugdbeweging van de partij Pesmazoglou te steunen. Nadat zij een ,,onwettig'' congres had uitgeschreven in Thessaloniki werd zij geschorst en het kwam in Athene tot onbeschrijflijke tonelen waarbij de partijleiding de politie in de arm nam om de leiders van de jeugdbeweging uit haar bureaus te verwijderen.

De ,,Vijf'' verschenen op het congres in Thessaloniki en werden op hun beurt geschorst, door vier van de oorspronkelijke Negen. Eén daarvan, Athanasios Kanellopoulos, had zich nl. intussen vol walging tot ,,onafhankelijk afgevaardigde'' uitgeroepen en vier anderen stemden tegen de schorsing. Doordat de stemmen staakten. liet Zigdis zijn eigen stem dubbel tellen. ,,De Vier schorsen de Vijf'', hoonden Pesmazoglou c.s., ,,de parodie is volledig geworden''.

Bij de partijvergadering die Zigdis op 19 maart liet houden, bleek er toch weer een tegenkandidaat te zijn. Jannis Sergakis (de voornamen zijn wél allemaal dezelfde) en het werd een nek-aan-nekrace die Zigdis won met 129 tegen 99 stemmen, alleen doordat hij tot ieders verbazing, dertig stemmen had gegeven aan een inmiddels gevormde nieuwe jeugdbeweging. Opnieuw kwam het tot roerige tonelen.

Sfeer en terminologie doen langzamerhand denken aan de Sowjet-Unie uit de periode van de grote zuiveringen. Niettemin verklaarde Zigdis na afloop dat er nu voor het eerst in 150 jaar een Griekse partij was die een deniocraiische interne structuur vertoonde. Een groter partijcongres later dit jaar is aangekondigd. Ook de ,,Vijf'' willen een partijcongres organiseren. Beide groepen dingen naar het lidmaatschap van de ,,Socialistische Internationale''.

Hoewel de ,,Vijf'' in zekere zin wat linkser zijn dan de rest, is het lang niet onmogelijk dat deze groep op den duur opgaat in de regeringspartij Nieuwe Democratie die daarmee ook af zou kunnen komen van het odium van ,,minderheidspartij'' waarmee de uiterst-rechtse Nationale Groepering haar hoont. (Zij kreeg bij de november-verkiezingen nog slechts 42% van de stemmen.) Karamanlis zei onlangs veelbetekenend dat zijn partij ook onderdak verschafte voor ,,de traditionele krachten van het Centruni'' in Griekenland.

Wat de ,,Acht'' betreft, deze zijn voorbestemd tot politieke vergetelheid. Zij teren op het oude partijapparaat op dc glorie van Venizelos en de oude Papandreou (voor wiens standbeeld zij een inzameling zullen organiseren...) maar zullen bij de volgende verkiezingen waarschijnlijk worden weggevaagd juist omdat er geen vooruitzicht is op nieuwe machtsvorming. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

GEMEENTERAADS- EN BURGEMEESTERSVERKIEZINGEN

Op 15 en 22 oktober zijn gemeenteraads- en burgemeestersverkiezingen gehouden.

De regeringspartij van premier Karamanlis, de Nieuwe Democratie, had nergens officieel kandidaten voor het burgemeestersambt opgesteld. Wel was er in iedere stad of dorp een figuur ,,boven de partijen'' van wie bekend was dat hij de sympathie van de regering genoot. De centrum-linkse oppositie had in vele grote gemeenten gemeenschappelijke kandidaten gevonden — in Piraeus, Thessaloniki en Patras waren het de zittende burgemeesters, maar in Athene en een aantal volkrijke randgemeenten lukte dat niet en woedde er een strijd tussen kandidaten van de Moskou georiënteerde communistische partij en die van de PASOK. op gemeentelijk niveau gesteund door het centrum en de Eurocommunisten.

Als figuur ,,boven de partijen'' stond in Athene kandidaat de enige weken eerder afgetreden minister van cultuur Georgias Plytas.

Namens de Moskou-communisten trad de beroemde componist en zanger Theodorakis op en namens de socialisten, centrum en Eurocommunisten Dimitris Beys.

In de eerste ronde van 15 oktober wonnen in de steden Patras, Thessaloniki, Volos, Heraklion en Tripolis de kandidaten van de verenigde oppositie.

In Athene kreeg Plytas 43%, Beys 41% en Theodorakis 16%.

In Piraeus behaalde de oud-burgemeester Skylitzis net niet de meerderheid met 49%. De zittende burgemeester gesteund door verzameld links werd tweede met 46%. Bij de tweede ronde op 22 okt. kreeg in Athene de socialist Beys 57% van de stemmen dankzij de steun van Theodorakis die de kiezers geadviseerd had op de socialist te stemmen. In Piraeus werd Skylitzis verslagen door de oppositiekandidaat Kyriakakos.

Over het algemeen was de trend bij de verkiezingen dat overal waar de oppositie met een gemeenschappelijke kandidaat was opgetreden, deze ook verkozen werd. In de meerderheid van de gemeenten, 141 van de 264, wonnen echter de onafhankelijke, door de regering gesteunde, kandidaten. *(NRC/H'blad, NZZ)*

GRIEKS-TURKSE BETREKKINGEN, ONTMOETING KARAMANLIS-ECEVIT

In de Griekse-Turkse betrekkingen is enige verbetering gekomen. Op Turks initiatief heeft in maart een ontmoeting tussen regeringsleiders van beide landen plaatsgevonden.

In mei spraken Karamanlis en Ecevit met elkaar op de NAVO-topconferentie in Washington (pag. 356/2).

Op 22 januari nodigde de Turkse premier zijn Griekse collega uit voor een gesprek over de geschilpunten tussen beide landen, m.n. de kwestie-Cyprus en de kwestie van het continentale plat in de Aegeïsche Zee.

Enkele dagen daarna antwoordde Karamanlis dat hij tot een dergelijk gesprek bereid was. Hij stelde voor dit in het voorjaar te laten plaatsvinden, omdat grondige voorbereiding noodzakelijk was. Hij schreef o.a. ,,zoals U weet geloof ik persoonlijk en ik heb dat ook vaker publiekelijk verklaard, dat het herstel van de betrekkingen van vriendschap en samenwerking tussen Griekenland en Turkije nuttig is voor onze beide volkeren''.

Op 8 februari herhaalde Ecevit zijn uitnodiging en op 9 februari verklaarde Karamanlis dat hij bereid was Ecevit al in de loop van maart te ontmoeten. Karamanlis zei dat de ontmoeting bedoeld was om

Een ontmoeting van de Turkse minister van buitenlandse zaken Caglayangil (r) met zijn Griekse collega Panayotis Papaligouras op een conferentie van NAVO-ministers in Brussel in dec 1977.

,,vreedzame oplossingen te vinden voor de tussen de twee landen bestaande problemen". Hij legde er verder de nadruk op dat de ontmoeting niet het begin van onderhandelingen ten doel had, maar slechts bedoeld was om ,,elkaar beter te leren kennen".

De Griekse terughoudendheid, aldus commentaren in de pers, moest verklaard worden uit de binnenlandse politieke situatie. Sedert de verkiezingen van november '77 is de kloof tussen regering en oppositie op het gebied van de buitenlandse politiek dieper geworden. De grootste oppositiepartij, de socialistische PASOK onder leiding van Andreas Papandreou, wijst iedere Turks-Griekse regeling af als een ,,capitulatie voor het met het imperialistische Washington verbondene Turkse chauvinisme".

Op 6 maart werd in Athene bekend gemaakt dat beide regeringsleiders elkaar op 10 en 11 maart in Montreux in Zwitserland zouden ontmoeten.

In een communiqué dat in Athene werd uitgegeven stond dat beide premiers zonder een van tevoren opgesteld plan denkbeelden zouden uitwisselnn ,,over de problemen die de betrekkingen tussen de twee buurlanden vertroebelen". ,,De beide premiers maken van deze gelegenheid gebruik om de politieke wil van hun respectieve regeringen te bevestigen om rechtvaardige en Logische oplossingen te vinden en om de juiste praktische procedures te zoeken die de verwerkelijking van concrete oplossingen voor deze problemen zullen vergemakkelijken".

Ondertussen was op 15 febr. in Parijs een driedaagse ontmoeting van hoge Griekse en Turkse ambtenaren afgesloten. die gesproken hadden over de omstreden grensafbakening in de Aegeïsche Zee.
Tot dergelijke onderhandelingen was in september 1976 besloten na een ontmoeting tussen de toenmalige Griekse en Turkse ministers van buitenlandse zaken resp. Bitsios en Caglayangil in New York (pag. 815-'77). Sedertdien hebben hoge ambtenaren van beide landen elkaar regelmatig ontmoet. (Zie ook hierna).

Op 10 en 11 maart vond de ontmoeting in Montreux plaats. Beide premiers werden begeleid door e-n grote delegatie ambtenaren. Zowel in Griekenland als in Turkije werd door pers en televisie grote aandacht aan de bijeenkomst gewijd.
In de verkiaringen, die zij bij aankomst op de luchthaven van Genève aflegden, maakten zij duidelijk dat van deze ontmoeting niet direct concrete resultaten m.b.t. de problemen, die tussen beide staten bestaan, verwacht moesten worden.
Ecevit zei dat hij bereid was over alle problemen te spreken die Karamanlis hem zou voorleggen. Hij sloot ook de kwestie-Cyprus niet uit, maar hij zei wel dat de uiteindelijke regeling van de politieke toekomst van het eiland een zaak van de beide aldaar wonende bevolkingsgroepen is.
In Montreux hadden beide premiers vier ontmoetingen en op 11 maart werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven waarin stond dat ,,een vriendschappelijke en oprechte dialoog" tussen Karamanlis en Ecevit op gang was gekomen. Besloten was de dialoog voort te zetten bij een volgende ontmoeting, die hoogstwaarschijnlijk zou plaatsvinden na de NAVO-topconferentie in Washington eind mei (zie hierna) ,,in de overtuiging dat zij kan leiden tot praktische resultaten in het voordeel van de twee naties en de weg kan openen naar concrete oplossingen voor de verschillende problemen die de Grieks-Turkse betrekkingen hebben verstoord".
De twee premiers zouden intussen de wederzijdse standpunten zoals die op de ontmoeting geformuleerd waren ,,nader bestuderen". Ecevit deelde later nog mee dat al binnen twee of drie wekrn delegaties van hoge ambtenaren bije-n zouden komen en hij zei ook dat hij de overtuiging had dat de al lopende gesprekken tussen hoge Griekse en Turkse ambtenaren over de verschillende bilaterale problemen (zie hierboven en pag. 815-'77) nu vruchtbaarder zouden zijn.

Ecevit doet aanval op Minister Vance

Enige uren na afloop van de ontmoeting en na het vertrek van Karamanlis naar Athene, deed Ecevit, die in Zwitserland bleef voor gesprekken met de politici Soares, Willy Brandt, Mendes-France, Heath en Olaf Palme, een scherpe aanval op de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance.

Vance had enkele dagen eerder in een verklaring de opheffing van het Amerikaanse wapenembargo tegen Turkije gekoppeld aan een goede afloop van de ontmoeting in Montreux en aan de Turkse Cypruspolitiek in het algemeen.

Ecevit zei: ,,Mijn Griekse collega en ik hebben herhaaldelijk de overtuiging uitgesproken dat onze bilaterale problemen het best onderling en zonder bemiddeling van derden kunnen worden opgelost.

Maar na de verklaring van de heer Vance rijst de indruk dat de Amerikaanse politiek zich zelfs mengt in ons persoonlijk tête-à-tête in Montreux. Dit was een geslaagde ontmoeting in weerwil van de ongelukkige Amerikaanse houding".

Premier Karamanlis (l) en premier Ecevit omringd door journalisten bij het begin van de ontmoeting in Montreux

Ecevit voegde eraan toe dat de Amerikaanse regering tot nu toe te verstaan had gegeven dat opheffing van het embargo ook door haar werd nagestreefd maar werd tegengehouden door het Congres; nu echter bleek dat de regering-Carter zelf de verbetering van de Amerikaans-Turkse betrekkingen tegenwerkte.

Ecevit doelde op een verklaring die de Amerikaanse minister Vance enkele dagen voor de conferentie van Montreux voor een subcommissie van de Senaat had afgelegd Vance had toen gezegd dat de regering wilde afwachten mat Karamanlis en Ecevit in Montreux over Cyprus zouden afspreken alvorens zij de Senaat het in maart '76 ondertekende verdrag voor militaire hulp aan Turkije ter ratificatie zou voorleggen (pag. 750/2).

Na de kritiek van Ecevit verklaarde een woordvoerder van het State Department dat er sprake was van een misverstand en dat er absoluut geen verband bestond tussen de k estie-Cyprus en het verdrag. Volgens de N Z Z (16-3) moest de opmerking van Vance gezien worden in verband met de op handen zijnde stemming over het nieuwe Panamakanaal-verdrag. Vance zou de opmerking gemaakt hebben om de invloedrijke Griekse lobby om de senator Sarbanes gunstig te stemmen om op die manier stemmen voor het Panamakanaalverdrag te winnen.

Uitstel overleg na *Amerikaanse* aankondiging opheffing wapenembargo

Begin april maakte het State Department bekend dat president Carter het Congres zou verzoeken het wapenembargo tegen Turkije te beëindigen (pag. 750/2- e.v.).

In Athene werd daarop gereageerd met een korte verklaring van premier Karamanlis die zei dat de VS hun betrekkingen met Turkije ,,naar eigen goeddunken" moeten regelen maar dat dit niet ten koste mag gaan van de belangen van Griekenland en Cyprus. ,.Speciaal wat het Cyprusprobleem betreft maakt het tekort aan stabiliteit in de Amerikaanse politiek een oplossing eerder moeilijker dan makkelijker. Onafhankelijk echter van de vraag hoe de politiek van de Amerikaanse regering zich verder aftekent is Griekenland vast besloten en in staat zijn nationale belangen te behartigen".

Voor 12 en 14 april was een conferentie van de secretarissen-generaal van de Griekse en Turkse ministe ies van buitenlandse zaken over de lopende problemen tussen beide landen voorzien, zoals overeengekomen in Montreux, maar op 11 april deelde een woordvoerder van het Griekse ministerie van buitenlandse zaken mee dat de besprekingen voor onbepaalde tijd waren uitgesteld. Volgens de woordvoerder waren er ,,technische oorzaken" voor het uitstel.

Turkije acht Internationaal Hof niet bevoegd

In 1976 had Griekenland het Internationaal Hof van Justitie in Den Haag verzocht om een uitspraak over de afbakening van het continentale plat in de Aegeïsche Zee en hangende die uitspraak om een verbod van alle exploratieactiviteiten in het omstreden gebied. (pag. 814-'77 e.v.)

Op 11 september 1976 verwierp het Hof het Griekse verzoek tot een verbod van de exploratieactiviteiten met 12 tegen 1 stem, maar het benadrukte in de uitspraak dat met deze beslissing niet vooruitgelopen werd op de vraag over de bevoegdheid van het Hof in de kwestie van de afbakening van het plat.

Het Hof stelde daarna beide partijen in staat over de kwestie van de bevoegdheid een nota in te dien-n. Griekenland maakte daarvan gebruik binnen de door het Hof vastgestelde termijn, die op 24 april 1978 afliep. Turkije zond geen nota, maar wel ontving het Hof op 24 april '78 een brief van de Turkse regering dat zij de bevoegdheid van het Hof inzake het geschil met Griekenland over het continentale plat niet erkent.

In de brief zegt de Turkse regering dat het geschil in de eerste plaats van politieke aard is en niet van volkenrechtelijke en daarom niet op het terrein van het Hof ligt.

Het probleem, aldus de Turkse regering, dient middels directe bilaterale onderhandelingen geregeld te worden.

Eind mei 1978 vond in Washington een NAVO-topconferentie plaats (pag. 353 e.v.) welke gelegenheid door Ecevit en Karamanlis werd aangegrepen om de in Montreux begonnen dialoog voort te zetten (pag. 356/2).

In het communiqué dat na afloop van de ontmoeting werd uitgegeven stond o.a. dat beide premiers opnieuw hun wil hadden uitgesproken ,,om een vreedzame oplossing te vinden voor de bilaterale problemen die een negatief effect hebben op de betrekkingen tussen de beide landen".

Op 4 en 5 juli zou in Ankara een ontmoeting plaats hebben van de secretarissen-generaal van de ministeries van buitenlandse zaken van beide land-en om te spreken over de afbakening van het continentale plat in de Aegeïsche Zee.

Op 3 juni gaven Karamanlis en Ecevit een interview aan het Amerikaanse persbureau United Press International. In dit vraaggesprek zeiden ze o.a. hoe zij zich de toekomstige betrekkingen tussen beide landen voorstelden. Karamanlis zei dat er een niet-aanvalsverdrag tussen beide landen moest worden gesloten, waarvan de kern zou zijn dat geen der twee landen zijn toevlucht zou nemen tot geweld. „Zo'n verdrag zou

het klimaat verbeteren en dit zou dan gunstiger zijn voor het bevorderen van de Grieks-Turkse dialoog.

Ecevit rei dat hij bereid was het denkbeeld van een niet-aanvalsverdrag aan te riemen ,,al moet ik er bij zeggen dat het wat gek is als je bedenkt dat wij bondgenoten in de NAVO zijn. Maar als Griekenland meent dat het nut kan hebben dan zouden wij zeker bereid zijn erover te praten Uiteraard zou dat dan moeten gebeuren in het kader van onze problemen".

Karamanlis zei dat hij in 1976 had voorgesteld dat de twee staten een niet-aanvalsverdrag ter beheersing van de bewapening zouden sluiten (pag. 801/2 '77). Aanvankelijk ging men ermee akkoord zei hij, maar men kwam er later van terug

,,Dat voorstel geldt nog steeds en zal altijd geldigheid behouden, aldus Karamanlis.

Op 4 en 5 juli vonden in Ankara besprekingen plaats tussen de Griekse secretaris-generaal voor buitenlandse zaken Byron Theodoropoulos en zijn Turkse collega Sukru Elendag. Over de agenda van de besprekingen werden geen nadere mededelingen gedaan, noch over het resultaat. Elendag verklaarde alleen na afloop dat beide landen hun inspanningen zullen concentreren op de voorbereiding van een gemeenschappelijk communiqué met het doel de betrekkingen te verbeteren.

Op 18, 19 en 20 september spraken beide topambtenaren met elkaar in Athene.
Volgens het slotcommuniqué vonden de besprekingen in een klimaat van ,,wederzijds begrip" plaats.

Op 1 december zouden de onderhandelingen voortgezet worden.

Incidenten in Aegeïsche Zee en aan Turks-Griekse grens

Op 1 november heeft een woordvoerder van het Griekse ministerie van defensie verklaard dat een Turkse kanonneerboot binnen de Griekse territoriale wateren een Grieks vissersschip heeft beschoten en geramd waarna het schip is gezonken. Eén van de bemanningsleden zou daarbij om het leven zijn gekomen. Het ministerie van buitenlandse zaken in Athene deelde mee dat de Griekse ambassadeur in Ankara, Demetropoulos, bij het Turkse ministerie van buitenlandse zaken een protestnota had ingediend.
Van Turkse zijde werd meegedeeld dat het Griekse schip zich binnrn Turkse territoriale wateren bevond. Half november protesteerde de Griekse ambassadeur bij de Turkse regering wegens het feit dat Turkse politieagenten Grieks grondgebied hadden betreden en drie Griekse boeren hadden gearresteerd.
De agenten hadden een eilandje dat onbetwist Grieks grondgebied zou zijn in de grensrivier Evros betreden.
Van Turkse zijde werd meegedeeld dat tien Griekse boeren op een aan Turkije toebehorend eiland bomrn hadden gekapt. (NZZ, Le *Monde. The Times. NRC/H'blad*)

ANTI-TERRORISMEWET AANGENOMEN

Het Griekse parlement heeft op 17 april met 158 tegen 109 stemmen in principe een ,,wetsontwerp ter bestrijding van de terreur" aanvaard dat de regering enkele weken eerder kort na de ontvoering van de Italiaanse christen - democratische leider, Aldo Moro, had ingediend.
Dit stelt de zwaarste straffen, inclusief de doodstraf, op terroristische gewelddaden met dodelijke afloop. (Tot nu toe gold de doodstraf in de niet-politieke sfeer in Griekenland alleen voor moorden van een ,,stuitend karakter".)
Het parlement heeft zich een gehele week over deze wet beraden, soms tot diep in de nacht. De „grand old man" van rechts, Kanellopoulos, en ook premier Karamanlis zelf waren op 17 april bij de stemming aanwezig.
Meteen na de indiening ervan heeft het wetsvoorstel zoveel deining verwekt in de pers — inclusief de regeringsgezinde Kathimerini — en in juridische kringen, dat er al enkele bepalingen van moesten worden teruggenomen, die voorzagen in opheffing van het beroepsgeheim voor advocaten, priesters en dokters waar het terreurmisdrijven gold en de verplichting van familieleden tot aangifte van dergelijke misdrijven. Gehandhaafd zijn de bepalingen t.a.v. zware straffen op het niet aangeven dooi- niet-familieleden en de beloningen op inlichtingen die tot arrestaties kunnen leiden. ,,Premies op verklikking", aldus de oppositie, ,,een kwaad dat ai anderhalve eeuw endemisch is in Griekenland".
De oppositie bestrijkt het centrum tot uiterst rechts. Sommige woordvoerders van het centrum zijn het eens met de regering dat er behoefte is aan een wet die kan verhinderen dat Griekenland, zoals de omringende landen, in de ban raakt van politiek geweld. Maar zo'n wet, zeggen zij, moet dan wel de steun hebben van regering en oppositie. Anders wordt het gevaar te groot dat Griekenland terugvalt in de sfeer van ,,bijzondere maatregelen" die de periode tijdens en na de Burgeroorlog, 1947-49, hebben behekst.
Want dat is het argument dat de oppositie als geheel hanteert: Griekenland moet niet slechts van de omliggende landen leren, het moet dat voor alles van zijn eigen verleden doen. De wet wordt vergeleken met de beruchte wet nr. 509 van 1947, die ,,gewelddadige aantasting van het sociale bestel" proclameerde tot speciaal misdrijf dat met de dood kon worden gestraft.
Het was met deze wet dat honderden executies konden worden verricht, en door de junta is zij nog gebruikt tegen verzetslieden van rechts tot links. Na de dictatuur werd zij buiten werking gesteld.
De nieuwe wet richt zich meer tegen aantasting van het ,,staatsbestel" dan van het ,,sociale bestel", maar dat maakt haar in de ogen van veel tegenstanders nog gevaarlijker.
,,Terreur" wordt tot een speciaal misdrijf verheven, maar het begrip wordt niet nader omschreven of gedefinieerd, ,,dat wordt overgelaten aan de wetenschap en aan de rechters", zoals de ministe van justitie zei. Daarmee wordt, in de ogen van de oppositie, opnieuw de weg geopend naar willekeur en misbruik door regeringen, minder democratisch dan de huidige.
Herinnerd wordt ook aan een andere, nog bestaande wet: de Wet nr. 4000 ,,tegen het teddyboyisme", ingevoerd in de periode dat straatbaldadigheid in grote delen van Europa toenam. Ook bij die gelegenheid werd het woord — heel wat minder Grieks dan „tromokratis" — niet nader gedefinieerd, zodat de wet inderdaad ook is gebruikt bij de bestraffing van ,,baldadigheid" die politiek was gemotiveerd.
Wat voor de oppositie nog steeds een juridisch monstrum is, dient echter de regering tot argument voor de nieuwe wet: zoals het fenomeen ,,teddy-boyisme" op grote schaal inderdaad buiten Griekenland is gehouden, zo zou met deze anti-terreurwet de terreur buiten het land kunnen worden gehouden. Veel juridische experts van de oppositie, onder wie de gezaghebbende strafrecht-expert prof. Manghakis, geloven dat terreur met de bestaande wetgeving kan worden bedwongen. Terroristen zouden zich niet laten afschrikken door hogere straffen, inclusief de doodstraf; waar ze bang voor zijn, is arrestatie. Het gaat er in de eerste plaats om,

een uitvoerend apparaat te scheppen, met een efficiënte en onpartijdige, politie, dat tot arrestaties in staat is. Het betrekkelijk geringe politieke geweld in Griekenland kwam de laatste drie jaar voornamelijk van rechts, maar nauwelijks iemand is gearresteerd, zo betoogt Manghakis. De nieuwe wet verhoogt het gevaar van terreur, maar dan ,,gelegaliseerde terreur", onderstreept vooral oppositieleider Andreas Papandreou.

De regering betoogt dat de wet een uitvloeisel is van de Europese Conventie tegen de Terreur, die stelt dat de terroristische misdrijven niet langer meer als ,,politiek" moeten worden bestempeld. Maai de oppositie herinnert eraan dat deze conventie voornamelijk de kwestie van uitlevering betreft en nog maar door twee landsparlementen (Zweden en Oostenrijk) is geratificeerd. In het bijzonder Centrumleider Zigdis vroeg zich af waarom voorlegging van die Conventie aan het Griekse parlement niet vooraf is gegaan aan die van de onderhavige wet. Deze vertoont trouwens zoveel overeenkomsten met de reeds door het Westduitse parlement aangenomen wet, dat de regering door Andreas Papandreou ervan wordt beschuldigd onder pressie te hebben gestaan van bondskanselier Schmidt, die in januari met premier Karamanlis over het terreurprobleem van gedachten heeft gewisseld.

Wat de oppositie bijzonder dwars zit, is het feit dat een veel eerder aangekondigde wet, waarbij ,,foltering" tot speciaal misdrijf wordt verheven, nog steeds niet is ingediend. Foltering is een autochtoon Grieks verschijnsel gebleken, terrorisme nog niet, aldus stemmen uit de oppositie. *(NRC/H'blad)*

GRIEKENLAND-EG, ONDERHANDELINGEN BEGONNEN, REIZEN KARAMANLIS

Premier Karamanlis heeft van 25 tot 31 januari een rondreis gemaakt langs een viertal Westeuropese hoofdsteden t.w. Londen, Brussel, Parijs en Bonn

Het voornaamste doel van de reis was een spoedige Griekse toetreding tot de Europese Gemeenschap te bepleiten.

In Athene was men van mening dat de Gemeenschap de essentiële onderhandelingen over Griekenlands toetreding teveel op de lange baan schuift.

Op 9 november 1977 overhandigde de Griekse minister van buitenlandse zaken Papaligouras aan de negen ministers van buitenlandse zaken een door de Griekse regering nagestreefd tijdschema:

In mei 1978 (2 maanden na de Franse verkiezingen) zouden de onderhandelingen moeten zijn afgesloteil, in de herfst zouden alle formaliteitcn moeten zijn afgerond en eind 1979 zouden de tien parlementen het inmiddels gesloten verdrag moeten hebben geratificeerd.

De EG-led-i1 vonden dit tijdschema nogal optimistisch en de reis van Raramanlis was bedoeld om de EG-partners alsnog voor dit tijdschema te winnen.

De bezwaren van de EG-partners concentreerden zich op twee punten

Ten eerste het ,,precedent-argument" ria een snelle Griekse toetreding zal men een dergelijke gunst niet kunnen weigeren aan Portugal en Spanje Ten tweede. de Griekse verkiezingsuitslag van november '77, waarbij de pro-EG-partijen (Karamanlis' Nieuwe Democratie. het Centrum en de Euro-Communisten) terrein verloren aan de anti-EG-partijen Andreas Papandreous Socialisten en de Moskougezinde communisten

Het eerste punt is de in Griekenland beruchte ,,globalisatie" de tendens bij de Negen orn de toetreding van Griekenland, Portugal en Spanje globaal als één geheel te zien, waarvan bezwaren massaal of zelfs onoverkomelijk zijn Alle EG-regeringen op hun beurt hebben weliswaar Athene gerustgesteld dat die ,globalisatie" nu niet opgaat en dat ze Griekenland~neval op zichzelf zien (sui generis") Öok wijzen ze op het begrip aan hun kant voor het feit dat de Griekse betrekkingen met de Geineenschap al van 1960 dateren, zodat Athene — ook al baseert het zijn aanvrage van volledig lidmaatschap niet op zijn voorafgaande dssociatie — onmiskenbaar oudere rechten heeft dan de andere twee landen

Toch blijft in EG-kringen de zogenaamde ,psychologische globalisatie" niet weg te denken — het gevoel dat de Griekse problematiek in dezelfde hoek ligt als de Portugese en de Spaanse namelijk het open gooien van de deur voor armere landen

Wat de winst van de anti-EG-partijen in november j1. betreft (het percentage kwam van ca 20 op 35) de Griekse premier zal zeer zeker verdedigen dat dit juist een stimulans moet zijn om het proces van toetreding tot de EG te verhaasten, opdat het ,,inbedden" van Griekenland een vanzelfsprekendheid wordt, óók voor de tegenstanders Overigens zal Karamanlis vermoedelijk ook poneren dat Papandreou zijn winst zozeer door. maar eerder ondanks zijn anti-EG-campagne, behaald heeft

Zijn anti-Amerikaanse geluiden, zo bleek uit de toejuichingen bij zijn verkiezingsmeetings, sloegen veel meer aan Van Karamanlis, verkiezingsleus' ,,Griekenland behoort bij het Westen", waar tegenover Papandreou zijn nationalistische ,,Griekenland behoort aan de Grieken" stelde, was het niet zozeer het woord ,,Westen" als wel het woord ,,behoort" dat een derde van het electoraat irriteerde

Recentelijk is Papandreous PASOK door de communistische partij trouwens van incompetentie beschuldigd omdat zij de grote financiële steun van dat lichaam

De Griekse minister voor EG-zaken George Kontogeo gis (l.) en de Griekse minister voor buitenlandse zaken Rallis in het EG-hoofdkwartier in Brussel voor besprekingen over de Griekse toetreding tot de EG. In het midden de Westduitse minister en voorzitter van de Europese Ministerraad Klaus von Dohnanyi.

aan Griekenland (280 miljoen rekeneenheden volgens het protocool van 28 februari 1977) wel accepteert. Papandreou antwoordde dat hij niet de reeds eesloten associatie afwees, maar de aansluiting. Naar het voorbeeld, alweer, van Noorwegen, heeft hij geen bezwaren tegen een verdrag met de Gemeenschap.

In Londen voerde Karamarilis besprekingen met o.a. premier Callaghan die hem de Britse steun bij de toetredingspogingen toezegde.

In Brussel werd Karamanlis ontvangen door de Belgische premier Tindemans en door minister van buitenlandse zaken Simonet.

Vervolgens had hij een onderhoud met NAVO-secretaris-generaal Luns en werd hij ontvangen door koning Boudewijn.

Na afloop van het gesprek met Luns zei Karamanlis dat Griekenland voorlopig nog geen lid van de militaire organisatie van de NAVO zou worden. Hij zei dat hij voorlopig ,,bijzondere banden verkiest waarover versneld onderhandelingen gevoerd zouden moeten worden". Griekenland is na de Turkse invasie op Cyprus uit de militaire organisatie van de NAVO getreden en evenals Frankrijk, allern nog ,,politiek" lid.

Het zwaartepunt van het bezoek van de Griekse premier in Brussel lag bij de gesprekken met de leden van de Europese Commissie.

De speciaal met de uitbreidingsproblematiek belaste commissaris Natali liet Karamanlis weten dat het door Griekenland voorgestelde tijdschema niet aangehouden kon worden. Hij hoopte echter dat het Griekse lidmaatschap in 1981 ern feit zou zijn.

Natali verwees verder naar het door de Commissie in dec. 1977 bij de Ministerraad ingediende voorstel over onderhandelingen, dat voorziet in eerste onderhandelingen op 10 febr. 1978.

Van de kant van de Commissie werd Karamanlis verder de verzekering gegeven dat „globalisering" van de toetredingsonderhandelingen van de baan is, hoewel de Gemeenschap wel een totale strategie voor het uitbreidingsbeleid zou ontwikkelen. (In april heeft de commissie een werkdocument gepubliceerd over de toetredingsproblematiek, pag. 440/3).

In Parijs, werd Karamanlis o.a. ontvangen door president Giscard d'Estaing die verklaarde dat naar zijn mening Griekenland al eind 1979 lid van de EG zou kunnen zijn. Hij zei verder bepaalde initiatieven te hebben genomen om Griekenlands toetreding te bespoedigen.

Ook de Westduitse Bondskanselier Schmidt, die in Bonn met Karamanlis sprak, verklaarde dat naar zijn mening de eerste besprekingen eind 1978 al afgerond zouden kunnen zijn

Beide regeringsleiders verklaarden dat Griekenlands toetreden tot de EG los gezien moest worden van een mogelijk volledig lidmaatschap van de NAVO of van het Grieks-Turkse conflict over Cyprus en de Aegeïsche Zee.

Begin onderhandelingen na goedkeuring richtlijnen door Raad

Op 7 februari ging de Raad van ministers van buitrnlandse zaken van de EG-landen in Brussel akkoord met het begin van onderhandelingen met Griekenland. Deze eerste onderhandelingen zouden gaan over een douaneunie voor industriële produkten, Daarbij zou het in eerste instantie gaan om de afbraak van Griekse douanetarieven voor de industriële import uit de Gemeenschap, omdat er omgekeerd geen importbelemmeringen meer bestaan. In dat verband zou ook de kwestie van uitzonderingsregelingen ter sprake komen, waarbij de duur van de overgangsperiode een rol zal gaan spelen.

In het associatieverdrag dat de Gemeenschap al vele jaren met Griekenland heeft, is expliciet opgenomrn dat het in 1984 volledig in de Europese douaneunie moet zijn opgenomen.

Na de onderhandelingen over de douaneunie zullen bij de onderhandelingen onderwerpen aan de orde komen zoals het kapitaalverkeer, de externe betrekkingen en de Europese Kolen en Staal Gemecnschap. De onderhandelingen werden gehouden op ambassadeursniveau.

Op 10 februari werd in Brussel met de onderhandelingen begonnen.

Begin maart maakte de pers melding van een eerste resultaat. Dat had betrekking op het punt van het kapitaalverkeer tussen Griekenland en de EG.

Aanvankelijk hadden de Grieken zich uit vrees voor kapitaalvlucht zeer restrictief opgesteld. Zo wilden zij verschil maken tussen vertegenwoordigers van vrije beroepen en werknemers bij de vraag of men zonder meer de opbrengst van beleggingen in onroerend goed naar het buitenland zal mogen overmaken.

Op 3 maart gingen zij tenslotte akkoord met het principe van de EG dat er geen verschil tussen beide groepen mag worden gemaakt.

Al eerder was in grote lijnen een akkoord bereikt over de vraagstukken die samenhangen met de douane-unie voor industriële produkten In eerste instantie hadden de Grieken ook voor na de toetreding voor 16 produkten kwantitatieve restricties geëist maar tenslotte werd men het erns over 14.

Van 30 maart tot 7 april bezocht Karamanlis opnieuw 4 Westeuropese hoofdsteden om de Griekse zaak bij de EG te bepleiten en wei achtereenvolgens Denemarken, Luxemburg, Nederland en Italië.

In Denemarken zei premier Jörgenssen dat de Griekse toetreding nog veel moeilijkheden met zich mee zou brengen. In Nederland kreeg Karamanlis de toezegging dat de Nederlandse regering alles zou doen om de toetreding van Griekenland tot de EG zoveel mogelijk te bespoedigen. Ook in Rome kreeg de Griekse premier van zijn Italiaanse collega Andreotti te horen dat Italie Griekenland categorisch steunt in zijn streven.

Tussentijds *balans*-stand onderhandelingen

Op 26 juni vond in Luxemburg een ontmoeting plaats tussen de ministers van buitenlandse zaken van de EG en de Griekse ministers van buitenlandse zaken Rallis en van Europese zaken Kontogeorgis.

Op deze bijeenkomst werd de balans opgemaakt van de stand van de onderhandelingen.

Geconcludeerd werd o.a. dat de met de douane-unie verband houdende kwesties voorlopig goed geregeld zijn. Dat wil zeggen dat er geen obstakels meer zijn van uitbreiding van de Europese douaneunie met Griekenland. Wel blijft een moeilijkheid hoe groot de overgangsperiode zal zijn en in welk tempo Griekenland zijn buitentarieven moet aanpassen aan die van de negen EG-landen. Bij de behandeling van het punt: toetreding tot de Europese Gemernschap voor Kolen en Staal stond nog ter discussie in hoeveel tijd de Grieken het buitentarief van de EGKS zouden moeten aannemen.

Griekenland wenst ook voor de EGKS een vijfjarige overgangstermijn. De Gemeenschap vond dit niet helemaal juist maar de ministers konden de zaak oplossen door vast te leggen dat Griekenland in elk geval een uitstelperiode zou

krijgen waarna het dan geleidelijk zich zal moeten aanpassen. Wel werd vastgelegd dat zo'n uitstelperiode niet langer rnag duren dan die welke voor aanpassing aan het buitcntarief van de EEG geldt.
Ook een nog openstaand onderhandelingspunt van het hoofdstuk kapitaalverkeer werd opgelost. De Grieken hebben een regeling die zegt dat opbrengsten van opgeheven investeringen niet het land uit mogen. Die regeling is getroffen om te voorkomen dat veel geld naar het buitenland gaat waardoor de Griekse betalingsbalans zou worden verstoord.

Vastgelegd is nu dat vanaf het moment van de Griekse toetreding tot de EG, de Griekse regeling niet meer zal gelden voor geld dat sinds 12 juni 1975 (de datum van de Griekse toetredingsaanvraag) in G iekenland is geïnvesteerd. Investeringen van voor die datum zullen gaan vallen onder een nog nader te bepalen overgangsregeling. Dit valt te concluderen uit persberichten over deze zaak.

Griekenland, zo is tijdens deze ministeriële onderhandelingsronde afgesproken, zal zich aansluiten bij het akkoord dat de zeven niet-nucleaire landen van de Europese Gemeenschap hebben met het Internationaal Atoomagentschap in Wenen (het IAEA).

Dat akkoord regelt de controleberoegdheid van het IAEA op nucleaire installaties. G iekenland heeft weliswaar geen kerncentrales, maar kan die vanzelfsprekend in de toekomst nog ontwikkelen. Het heeft wel een onderzoeksinstituut dat met nucleai e stoffen werkt.
In Luxemburg werd ook gesproken over de problematiek die voor Griekenland ontstaat als het land de externe verplichtingen van de Gemeenschap moet gaan overnemen, zoals preferentiële akkoorden met bepaalde landen, contracten met textielproducerende landen, overeenkomsten met de landen van de Europese Vrijhandels-associatie (EVA) enzovoorts.

Afgesproken is dat Griekenland in ieder geval zich niet zal behoeven aan te sluiten bij het eerste Lomé-akkoord (het akkoord dat de EG sloot met ontwikkelingslanden in Afrika, de Pacific en in het Caraibisch Gebied).

Dat akkoord loopt namelijk toch af. Aan het tweede Lomé-Verdrag. waarover de onderhandelingen tussen de EG en de ontwikkelingslanden in juli zouden beginnen: zal Griekenland echter wel moeten deelnemen.
De EG-ministers hebben met de Grieken ook een regeling getroffen over het „EPS-overleg", de regelmatige gesprekken in het raam van hun Europese politieke samenwerking.
Tot aan het tekenen van het toetredingsverdrag zullen de Grieken over de inhoud van die EPS-gesprekken worden geïnformeerd. In de interimperiode, namelijk tussen het tekenen en van kracht worden van het toetredingsverdrag zullen de Grieken geconsulteerd worden over de EPS-gesprekken. Daarna zullen ze er, net als elke EG-lidstaat aan deelnemen.

Griekse landbouw *en* EG

Bij de besprekingen over de toetreding is vooral de landbouw een heet hangijzer omdat met name Frankrijk ei? Italië de concurrentie van goedkope Griekse land- en tuinbouwprodukten vrezen.
De Europese Commissie heeft een document opgesteld waarin zij stelt dat het ongeveer 5 tot 7 jaar zal duren voordat de Griekse landbouw zal zijn aangepast aan die van de EG.
Lorenzo Natali, de Eu opese Commissaris voor de uitbreiding, heeft op 26 oktober tijdens een persconferentie nadere mededelingen over dit rapport verstrekt.
Wij, als Commissie, hebben nu het mandaat voor de landbouwonderhandelingen met G iekenland rond. Onze conclusie luidt, dat ook voor de Griekse landbouw een overgangsperiode van 5 jaar in de regel voldoende zal zijn. Maar voor een aantal produkten (ongeveer 34% van de Griekse landbouw omvattend) achten we een overgangsperiode) van 7 jaar beter. aldus Natali.
Het gaat hier vooral om vlees, zuivel en zuivelprodukten, olijfolie en vetten. Die produkten zijn van groot belang voor de Griekse economie, maar ook voor de huidige Gemeenschap. Als we voor deze belangrijke produkten de ,,normale" overgangsperiode van 5 jaar zouden aanhouden, dan zou dat grote risico's voor de Griekse economie meebrengen, aldus Natali in Brussel.
Een zevenjarige overgangsperiode voor genoemde produkten acht de Europese Commissie beter omdat de Grieken dan wat langer de tijd zullen hebben om hun produktie op dat vlak beter in de pas te laten lopen met de EG-produktie. Natali zei: ,,We hebben in ons voorstel echter de mogelijkheid opengelaten om op een bepaald moment, met een unanimiteitsbesluit, een overgangsperiode toch te bekorten."

Nu de Commissie ook het ontwerp van een onderhandelingsmandaat voor de landbouw gereed heeft, blijft er nog maar één belangrijk onderwerp over, namelijk het voorstel ten aanzien van de eigen middelen. Daar zal de Commissie de komende weken mee komen, aldus Natali, die duidelijk maakte dat de Commissie dan haar werk gedaan heeft en dat het dan aan de lidstaten is om uit te maken of ze akkoord gaan met de onderhandelingsmandaten met betrekking tot de landbouw, het vrije verkeer van werknemers, de wijziging van de Europese instellingen en het Griekse aandeel in de Europese begroting.

De Commissie is ervan overtuigd, aldus Natali, dat het voorgenomen tijdrooster gerespecteerd kan w-orden. Dat houdt in dat nog dit laar het onderhandelingsgesprek over de Griekse toetreding afgesloten zou moeten w-orden, dat medio volgend jaar het toetredingsverdrag getekend dient te worden en dat Griekenland op 1 januari 1981 tot de Gemeenschap zou kunnen toetreden

Vrij verkeer *van werknemers*

Een heet hangijzer is nog de kwestie van het vrije verkeer van Griekse werknemers Bekend is dat in de bijeenkomst van ministers van Buitenlandse Zaken (17 oktober in Luxemburg) ban Duitse zijde ernstige bezwaren geopperd zijn tegen het vrij in de Gemeenschap toelaten van Griekse werknemers na de Griekse toetreding Van Duitse zijde stelt men dat het gevaar bestaat dat de beste Griekse werknemers, aangelokt door de grotere welvaart in andere EG-lidstaten, hun land zullen verlaten, waardoor de noodzakelijke opvijzeling van de Griekse economie in de verdrukking zou kunnen komen

De Europese commissaris gaf in antwoord op vragen nog wat voorbeelden die illustreren hoe groot de afstand tussen Griekse en Europese landbouw op het ogenblik is. In Griekenland zijn de landbouwprodukten over het algemeen een stuk goedkoper, hetgeen blijkt uit een consumptieprijsverschil voor zachte tarwe van 31,7%, voor durum tarwe 44%, voor zuivel 17%, voor rundvlees 24%, voor olijfolie 14% en voor sommige groente- en fruitsoorten 122%.
In antwoord op vragen of een eventuele invoering van een nieuw Europees monetair stelsel nog complicaties voor de Griekse toetredingsonderhandelingen kan geven, zei Natali: „Commissievoorzitter Jenkins heeft tijdens zijn recente bezoek aan Athene wel over die kwestie gesproken. Maar de Commissie kan niet meer doen dan onderhandelen vanuit de positie waarin de Gemeenschap op dit ogenblik verkeert." *(NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ, Europa van Morgen)

EQUATORIAAL GUINEE

UITTOCHT BEVOLKING. ECONOMISCHE ACHTERUITGANG. VOORTDURENDE TERREUR. OPSCHORTING BETREKKINGEN DOOR VS EN SPANJE

In de Westerse pers blijven berichten verschijnen over „repressieve" maatregelen die genomen worden door het regime van president Francisco Macias Nguema in Equatoriaal Guinee, dat op 12 okt. de tiende verjaardag van zijn onafhankelijkheid vierde.

Sinds de onafhankelijkheidsdatum is omstreeks een derde van de bevolking het land uitgevlucht. Volgens officiële cijfers zijn er nu 60.000 vluchtelingen in Gabon, 30.000 in Kameroen, ca. 5.000 in Nigeria en 6.000 in Spanje, terwijl nog enkele duizenden elders in Europa verblijven, aldus o.a. The Times (10-8-'77). Volgens Le Monde (14-6-'78) is zelfs bijna de helft van de bevolking uitgeweken: 60.000 naar Gabon, 30.000 naar Kameroen, ca. 10.000 naar Nigeria en ca. 15.000 naar Europa. (voornamelijk Spanje).

De NZZ meldde op 23 maart 1977 vanuit Madrid dat de bevolking van Equatoriaal Guinee van 400.000 bij het bereiken van de onafhankelijkheid zou zijn gedaald tot 280.000; deze cijfers waren eerder te Genève door een woordvoerder van de in aug. 1974 gevormde oppositiebeweging ANRD (Alianza Nacional de Restoracion Democratica, zie pag. 174/3 - '76), Eya Nchama, bekendgemaakt. Uitgaande van die cijfers en van het toen bekende vluchtelingenaantal van ca. 90.000 werd aangenomen dat ca. 30.000 mensen door het regime waren vermoord.

Na de repatriëring van de Nigeriaanse contractarbeiders voor de cacaoplantages op het eiland Macias Nguema in begin 1976 (pag. 175/1 - '76) volgde de uitwijzing van de overige Nigeriaanse arbeiders (oorspronkelijk samen ca. 45.000 man). Hoewel ruim 20.000 dwangarbeiders van Mbini (het vroegere Rio Muni) als dwangarbeiders op de cacaoplantages werden tewerkgesteld, kwam de cacaoproduktie nauweliiks meer op gang. Deze was al geheel gedesorganiseerd sinds het vertrek van vrijwel alle 5.000 Spanjaarden kort na de onafhankelijkheid. Terwijl de cacao-export in 1968 ruim 40.000 ton bedroeg, werd die in 1975 op 2.340 ton geraamd en die vermindering kon niet aan natuurlijke oo zaken worden toegeschreven.

Volgens Le Monde (14-6) daalde de cacaoproduktie van 40.000 tot 4.000 ton, was de produktie van koffie en bananen vrijwel tot staan gekomen evenals de visvangst (die aan de bevolking was verboden om de emigratie af te remmen) en was ook de opbrengst van de bosbouw aanzienlijk verminderd.

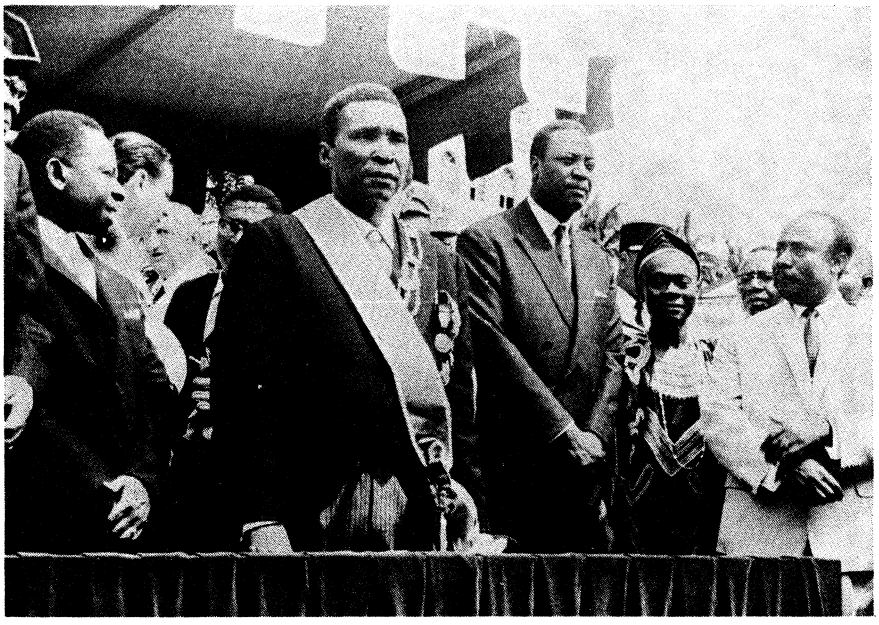
Op 27 juni 1976 werd te Madrid uit mededelingen van ballingen bekend dat president Macias Nguema per decreet van 10 maa t had gelast dat alle jongens tussen 7 en 14 jaar een militaire opleiding moesten ondergaan. Voorts werd in dit decreet bepaald dat ,,elk gezinshoofd of andere persoon die weigert zijn zoon te overhandigen gevangen zal worden gezet of doodgeschoten". Een ander decreet verbood ouders hun kinderen christelijke namen te geven op straffe van zware boeten. (The *Times* 28-6- 783

Tegelijk werd uit Madrid gemeld dat verscheidene vroegere hoge functionarissen waren gearresteerd en met executie werden bedreigd.

Onder hen waren de kort tevoren ontslagen minister van financiën, Andrés Nkoo Ivasa, en de voormalige gouverneur van de centrale bank, die ervan beschuldigd werd het land met $ 1 mln te hebben willen ontvluchten. De eveneens gearresteerde echtgenote van de bankier kwam om het leven, toen de presidentiële helikopter waarmee zij naar Bata werd overgebracht neerstortte, een ongeluk waarbij ook de gouverneur van de provincie Rio Muni, Salvador Ela Ndong, en mogelijk de zuster van de bankier de dood vonden. *Le* Monde (20-7-'76) meldde vanuit Yaoundé (Kameroen) dat de exminister en de bankdirecteur waren vermoord.

In okt. 1976 verklaarden vertegenwoordigers van de ANRD tegenover journalisten in Madrid dat sinds 1971 in Equatoriaal Guinee minstens 5.000 mensen op last van de president in gevangenissen of op straat waren vermoord, meestal om hun katholieke geloof. Onder de slachtoffers waren talrijke priesters en nonnen. De kerken in dit voor ca. 80% katholieke land zouden praktisch alle als opslagplaatsen voor cacao en koffie worden gebruikt. Bovendien waren talloze bewoners spoorloos verdwenen.

In dec. 1976 werd vanuit Madrid bericht (The Times 17-12 en Le *Monde* 20-12-'76) dat er twee weken tevoren in Equatoriaal Guinee ruim 100 functionarissen waren gearresteerd. Twee van hen — Buenaventura Ochaga, de minister van onderwijs, en Jesus Alfonso Ayono, de secretaris van het bureau van de president — zouden inmiddels met stokslagen in de gevangenis van Bata zijn gedood. Onder de overige arrestanten waren Miguel Eyegue Ntutumu (een voormalige vice-president), pater José Ensomo (directeur van het Instituut voor Hoger Onderwijs in Malabo) en Job

President Francisco Macias Nguema tijdens een openbaar optreden.

Obiang Mba (directeur-generaal van het ministerie van onderwijs).

De aanleiding tot die arrestaties vormde een bijeenkomst van een groep hoge functionarissen in Malabo, tijdens welke een petitie aan de president werd opgesteld met het verzoek een wijziging in zijn politiek aan te brengen met het oog op de ernstige economische crisis. Majoor Teodoro Nguema, chef van de nationale garde en neef van de president, die aan de bijeenkomst had deelgenomen, bracht de petitie over aan de president, die zich in zijn paleis te Bata bevond. Na zijn terugkee arresteerde de majoor alle andere ondertekenaars van de petitie en verscheidene van hun vrienden en liet hen overbrengen naar de gevangenis van Eata Twee dagen later meldde radio-Rata dat Ochaga en Oyono zelfmoord" naadden gepleegd in de gevangenis, waar zij zich met een honderdtal andere ,,verraders" ophielden die ,een komplot tegen de president van de republiek, gesuggereerd door de Spaanse regering" hadden beraamd

Der Spiegel (27-12-'76) schreef dat president Macias vrijwel de hele elite van zijn land heeft uitgeroeid. Van de ministers, die in 1968 het eerste kabinet vormden, leeft niemand meer, en tweederde van alle leden van de Nationale Vergadering zijn ten offer gevallen aan zuiveringen.

Opschorting betrekkingen door Spanje en VS

Op 5 maart beschuldigde president Macias zelf in een rede de Spaanse regering en koning ervan een moordaanslag op hem te beramen.

Op 22 maart maakte een woordvoerder van het Spaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat Spanje besloten had zijn diplomatieke betrekkingen met Equatoriaal Guinee op te schorten vanwege de ,,beledigende beschuldigingen die door president Macias Nguema waren geuit". De Spaanse zaakgelastigde in Malabo werd teruggeroepen en een beperking van de Spaanse economische hulp werd aangekondigd.

Reeds op **15** maart 1976 had het Amerikaanse State Department bekendgemaakt dat de VS hun diplomatieke betrekkingen met Equatoriaal Guinee hadden opgeschort, nadat dit land op 10 maart twee Amerikaanse diplomaten, o.w. ambassadeur Herbert Spiro (die in Kameroens hoofdstad Yaoundé resideert), tot personae non gratae had verklaard.

Verdere berichten

Op 31 jan. 1978 werd vanuit Madrid bericht dat de echtgenote van president Macias, Monica Macias, zich ergens in Europa schuilhield uit vrees voor haar leven. Zij zou begin die maand in Madrid zijn aangekomen in gezelschap van de directeur van de centrale bank van Equatoriaal Guinee, Daniel Ogono, en zou later naar Parijs zijn doorgereisd.

Op 30 juni meldden vluchtelingen uit Equatoriaal Guinee in Yaoundé dat president Macias de katholieke eredienst had verboden en alle kerken had laten sluiten. Zes Spaanse priesters, die vervolgens werden gearresteerd, werden uitgewezen en kwamen op 3 juli in Douala (Kameroen) aan, nadat door de Spaanse regering een borgsom van 4 mln Ekuele was betaald.-volgens de uitgewezenen bleef er in Equatoriaal Guinee slechts één buitenlandse priester, een ruim 80-jarige Spanjaard, over.

Op 24 juli publiceerde Amnesty International een rapport, waarin werd gesteld dat er in Equatoriaal Guinee 2.000 à 4.000 politieke gevangenen zijn, die ,,totaal geïsoleerd van de buitenwereld" onder afschuwelijke omstandigheden leven. Marteling is ,,een wezenlijk element van het mechanisme van de repressie" geworden, zo werd daaraan toegevoegd.

In een op 12 okt. gepubliceerd communiqué vroeg Amnesty de OAE ,,haar invloed aan te wenden om een eind te maken aan de schendingen van de mensenrechten in dit land". In telegrammen aan de voorzitter en de secretaris-generaal van de OAE herinnerde Amnesty eraan dat ,,ondanks de internationale interventies, de situatie zich niet schijnt te vei-beteren".
Een van de weinige buitenlanders die Equatoriaal Guinee de laatste tijd bezochten kwam in The Times (3-11) tot de volgende conclusie: ,,Er is sprake van een regime, dat een land tot bankroet heeft gebracht, zijn elite heeft geëlimineerd, naar schatting een derde van zijn bevolking in ballingschap heeft gedreven en de rest welbewust heeft onderworpen aan een systeem van onovertroffen terreur."

(Vor. ber. pag. 174/3 - 1976)

GABON

UITWIJZI G BURGERS BENIN

Tijdens de 16de topconferentie van de OAE te Khartoem leverde president Mathieu Kerekou van Benin op 21 juli scherpe kritiek op de .,misdadige" rol, die naar zijn zeggen door Marokko en Gabon was gespeeld bij de huurlingeninvasie op 16 jan. 1977 (pag. 243 - '77).

Na zijn terugkeer uit Kha toem gelastte president Omar Bongo van Gabon op 23 juli de uitwijzing van alle burgers van Benin die in Gabon werkten. De maatregel trof naar schatting 8.000 à 10.000 personen, van wie velen een belangrijke rol speelden in de handel en het onderwijs van Gabon. Uitgezonderd van de uitwijzing werden Eeniners, die de nationaliteit van Gabon hadden aanvaard of als politieke vluchtelingen werden beschouwd.

Van 24 tot 27 juli deden sich vooral in de hoofdstad van Gabon, Libreville, en in het economische centrum. Port-Gentil botsingen voor tussen Gabonezen en Beniners, waarbij zaken van Beniners werden overvallen en geplunderd, en Beniners werden aangevallen en deels mishandeld. De markt van Libreville, waar vele Beniners hun koopwaar verhandelden, werd door Gabonezen in brand gestoken. Het Gabonese dagblad *l'Union* (25-7) meldde dat er sinds 21 juli in het hele land onlusten hadden plaatsgevonden. Pas op 27 juli slaagde de politie erin de orde in de straten van Libreville te herstellen. Volgens persberichten zouden verscheidene duizenden gezinnen van Beniners al hun bezittingen hebben verloren, tientallen personen zouden verwondingen hebben opgelopen en één man zou zijn gedood.
In een telegram aan de voorzitter van de OAE, de Soedanese president Nimeiry, berichtte president Bongo dat de gewelddadige acties ..spontaan en zonder officiële aanmoediging" hadden plaatsgevonden na de beledigende woorden van president Kerekou in Khartoem.

Terwijl op 25 juli reeds 4.000 Beniners in een lyceum bij het vliegveld van Libreville op hun repatriëring wachtten, weigerde Benin landingsrechten te verlenen aan Gabonese vliegtuigen. waarna op 29 juli Zairese en Kongolese vliegtuigen voor de evacuatie van de inmiddels 6.000 Beniners werden georganiseerd. Daal-na kwam de repat iëring langzaam op gang.

Op 17 aug. maakte de minister van binnenlandse zaken van Benin, Martin Dohou Azonhiho, bekend dat de repatriëring van de ca. 9.000 burgers uit Gabon dankzij de hulp van Spanje nu vrijwel was voltooid.
Niettemin werd eind aug. gemeld dat nog ca. 1.000 Beniners in Gabon werden vastgehouden.
Toen werd in Conakry (Guinee)

een ministeriële verzoeningsbijeenkomst gehouden, waaraan delegaties van Benin, Gabon en Nigeria onder voorzitterschap van president Sekou Touré van Guinee deelnamen. (AFP, *Reuter*, FAZ)

(Vor. ber. pag. 28/31

MAROKKO

INDIRECTE PARLEMENTSVERKIEZINGEN. VORMING REGERING VAN NATIONALE EENHEID

Ter afronding van de directe parlementsverkiezingen van 3 juni 1977 (pag. 400/1 - '77) vonden op 21 juni 1977 indirecte verkiezingen plaats voor de resterende 88 zetels in de nieuwe Kamer van Afgevaardigden

Voor de bezetting van die zetels weiden 48 leden gekozen door plaatselijke bestuursraden, 32 door beroeps- en 8 door werkneme s-organisaties, zoals de linkse UMT (Union marocain du Travail) en de UGTM (Union générale des travailleurs marocains = de vakbond van de Istiqlal). De vei-deling van de 88 zetels werd daardoor als volgt: ,,royalistische" onafhankelijken 60, Mouvement populaire 15, UMT 6, Istiqlal 4, Mouvement populaire constitutionel et démocratique 1, UGTM 1 en partijloos 1 (een vertegenwoordiger van de arbeiders in de fosfaatmijnen van Bou Craa in de Westelijke Sahara).

Onder de door plaatselijke bestuursraden verkozen onafhankelijken was M'Hammed Benyakhlef, de minister van bestuurszaken en secretaris van de regering.

Dooi deze verkiezingsuitslag werd de verdeling van alle 264 Kamerzetels als volgt: Onafhankelijken 141, Istiqlal 49, Mouvement populaire 44, USFP 16, UMT 6, MPCD 3, Parti de l'action 2, PPS 1, UGTM 1, partijloos 1. Dit hield in dat de ,,royalistische" onafhankelijken over een absolute meerderheid beschikten.

Regering van nationale eenheid

Op 5 okt. 1977 ontsloeg koning Hassan II het kabinet en belastte hij de demissionaire premier, de ,,onafhankelijke" Ahmed Osman, met de vorming van een nieuwe regering.

Op 10 okt. stelde Osman, een zwager van de koning, zijn regering van nationale eenheid voor. Deze bestond uit 23 ministers en staatsministers en 7 staatssecretarissen. De Istiqlal, die van jan. 1963 tot maart 1977 (pag. 288/1 - '77) in de oppositie was geweest, leverde nu 5 (staats)ministers en 3 staatssecreta issen en de Mouvement populaire 4 (staats)ministers, terwijl de niet in het parlement vertegenwoordigde Union nationale des forces populaires (UNFP) de portefeuille van justitie kreeg. De overige posten werden toebedeeld aan onafhankelijken. De taken werden als volgt verdeeld:

Premier - Ahmed Osman. Staatsministers: Buitenlandse zaken en samenwerking. - M'Hamed Boucetta (Ist.); PTT - Mahjoubi Aherdane (MP); cultuur - Hadj M'Hamed Bahnini: binnenlandse zaken - Mohammed Benhima.

Ministers: justitie - Maati Bouabid (UNFP)' uitrusting en nationale promotie - M'Hamed Douiri (Ist.)'; financiën - Abdellatif Ghissassi (voorheen handel, industrie, mijnbouw en koopvaardij); landbouw en landbouwhervorming - Mustapha Fares'; voorlichting - Mohammed Larbi Khattabi (voorheen arbeid en sociale zaken); religieuze bezittingen - Ahmed Ramzi'; arbeid en beroepsopleiding - Mohammed Bouamoud (voorheen lager en secundair onderwijs); bestuurszaken - M'Hamed Benyakhlef; betrekkingen met parlement - Mohammed Haddou Echiguer (voorheen staatsminister van samenwerking en kadervorming); onderwijs en kadervorming - Azzedine Laraki (Ist.)'; jeugd en sport - Abdelhafid Kadiri (Ist.)'; huisvesting en grondbeheer - Abbes el-Fassi (Ist.)'; sociale zaken en handwerk - Abdallah Gharnit (voorheen staatssecretaris); transport - Mohammed Nasser (MP)'; handel en industrie - Abdelkamel Reghay (voorheen staatssecretaris) gezondheid - Rahal Rahhali (MP): energie en mijnbouwresearch - Moussa Saadi (voorheen staatssecretaris); toerisme - Mansouri Ben Ali (MP)'. (' = nieuw)

Staatssecretarissen: Planning en regionale ontwikkeling - Taieb Ben Cheikh; algemene zaken - Abdessalem Znined; binnenlandse zaken - Driss Basri; economische zaken - Othman Slimani; buitenlandse zaken - Abderrahman Baddou (Ist.); hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Said el-Bachir (Ist.); kadervorming - Abdelhak Tazi (Ist.).
De vorige minister van justitie, Abbes Kaissi, werd secretaris-generaal van de regering.

Terwijl de leider van de Istiqlal, M'Hamed Boucetta, die op 1 maart 1977 tot staatsminister zonder portefeuille was benoemd, in het nieuwe kabinet als staatsminister van buitenlandse zaken terugkeerde, nam de USFP-leider, Abderrahim Bouabid, geen zitting in het nieuwe kabinet, hoewel hij nog op 6 okt. door de koning in audiëntie was ontvangen.

De toetreding van Maati Bouabid, een lid van de nationale raad van de UNFP, tot de regering werd op 10 okt. afgekeurd door de secr.-generaal van de UNFP, Abdallah Ibrahim. Deze stelde dat die stap slechts Bouabid bond en ,,zijn lidmaatschap van onze partij" op het spel zette. Op 17 okt. werd gemeld dat Maati Bouabid uit de UNFP gestoten was.

Ook op 10 okt. kondigde koning Hassan een structuurhervorming van het koninklijke kabinet aan. De post van ,,directeur" van dit kabinet werd afgeschaft en de man die deze functie het laatst had vervuld, Ahmed Bensouda, werd nu tot adviseur benoemd evenals Reda Guedira. Driss Slaoui en Abdelhadi Boutaleb.

Opening parlenzentszitting

Op 14 okt. 1977 opende koning Hassan de zitting van het nieuwe parlement. In zijn toespraak ve klaarde hij dat zijn land. ,,de gulden middenweg" zou volgen en voorstander zou blijven van ,.democratie en pluralisme". Hij stelde dat ,,zijn aanwezigheid en die van de afgevaardigden een historische uitdaging vormden aan de dictatuur en de eenheidspartij die slechts kunnen leiden tot de verarming van de mening".

Op 17 okt. werd de onafhankelijke kandidaat Dey Ould Sidi Baba, minister van religieuze zaken in het vorige kabinet-Osman, tot voorzitter van de Kamer van Afgevaardigden gekozen met 146 tegen 98 stemmen. De andere kandidaten, Hachmi Filali (Istiqlal) en Mohammed Alaoui (Mouvement populai e) kregen resp. 53 en 45 stemmen.

Nieuwe partij van onafhankelijken

Na een voorbereidend colloquium van de 141 onafhankelijke parlementsleden, dat van 24-26 maart 1978 te Rabat gehouden werd en waarop werd besloten tot het organiseren van een ,,rassemblement politique national", volgde van 6-9 okt. in Casablanca het oprichtingscongres van de Rassemblement national des indépendants (RNI). Het werd bijgewoond door 3.500 afgevaardigden, die door de 35 regionale raden waren gekozen. Het congres keurde statuten goed en een politiek, economisch en sociaal program. Het koos een ca. 355 leden tellende nationale raad als hoogste orgaan, die op zijn beurt de 60 leden van het centrale comité aanwees, waarna de verkiezing van een uitvoerend comité van 15 leden volgde.

Premier Ahmed Osman werd als voorzitter van de RNI aangewezen.

Wijziging kabinet

Op 10 okt. benoemde koning Hassan een van zijn adviseurs, Abdelhadi

Boutaleb, tot staatsminister van voorlichting als opvolger van Mohammed Larbi Khattabi. M'Hamed Benyakhlef werd als minister van voorlichting vervangen door Mansouri Ben Ali, die de portefeuille van toerisme afstond aan Azzedine Quessous (nieuw). Voorts werd Abdellatif Jouhari minister gedelegeerd bij het bureau van de premier.

UNEM weer *toegestaan*

Op 9 nov. machtigde koning Hassan de Union nationale des étudiants du Maroc (UNEM) haar activiteiten te hervatten, waarmee het verbod van de UNEM d.d. 24 jan. 1973 (pag. 662/3 - '73) werd opgeheven. Het besluit van de koning werd gezien als een maatregel in het kader van de liberalisering. (Le Monde)

(Vor. ber. pag. 400/1 - 1977)

RAPPORT ARINESTY INTERNATIONAL. GRATIEVERLENING GEVANGENEN

Op 31 okt. '77 werd door Amnesty International te Londen een rapport gepubliceerd over de situatie in Marokko. Daaraan zijn de volgende passages ontleend:

,,Politieke gevangenen in Marokko worden in diverse categorieën onderverdeeld, afhankelijk van hun politieke overtuiging, maar de belangrijkste scheidslijn ligt tussen de politieke gevangenen die berecht en veroordeeld zijn — in juli 1977 waren dat er meer dan 200 — en zij, die gedetineerd zijn zonder vorm van proces. Hoewel dat er enige honderden zijn is het juiste aantal onbekend. (...)
In streken, waar de regering de bevolking wantrouwt, werden vaak willekeurige en massale arrestaties uitgevoerd. Dat gebeurde b.v. in 1973 in de Midden-Atlas; en toen het Marokkaanse leger begin 1976 verwikkeld raakte in de Westelijke Sahara werden er gevangenkampen opgericht, die niet alleen bestemd waren voor krijgsgevangenen maar ook voor burgers, verdacht van sympathie voor de guerrillastrijders van het Polisario. Het aantal mensen dat op deze manier gevangen zit wordt geschat op 100 a 150. De Marokkaanse autoriteiten houden naam en aantal van deze gevangenen angstvallig geheim. In de Westelijke Sahara worden mogelijk honderden leden van de plaatselijke bevolking in gevangenkampen vastgehouden. Uit angst voor een soortgelijk lot zijn vele duizenden mensen uit Zuid-Marokko en de Westelijke Sahara naar Algerije gevlucht. (...)
Vanaf de eerste UNFP-processen van 1963 en 1971 in Marrakesj hebben alle waarnemers uitlatingen over martelingen gerapporteerd. Deze uitlatingen werden (indien toegestaan) tijdens de processen gedaan door de verdachten, hun familieleden, advocaten en artsen, en door voormalige gevangenen zelf. De overeenstemmende verklaringen wijzen erop, dat de veiligheidspolitie tijdens de ondervraging van politieke gevangenen foltering als routinezaak toepast. Foltering heeft voornamelijk tot doel de gevangenen angst aan te jagen en te vernederen, maar wordt ook toegepast om bekentenissen af te dwingen en inlichtingen los te krijgen over hun politieke activiteiten en bondgenoten ..

Het Marokkaanse ministerie van justitie stelde op 21 nov. dat de conclusies van het rapport onjuist en partijdig waren. Wat betreft de veroordeelde politieke gevangenen werd verklaard dat betrokken pe - sonen niet werden vastgehouden om hun overtuiging of politieke activiteiten, ,,maar slechts wegens toepassing van de strafwet voor een aanslag op de binnenlandse veiligheid van de staat". Voorts werd gesteld dat er in Marokko niemand zonder arrestatiebevel of vonnis is opgesloten en dat er geen enkel detentiecentrum bestaat. Het rapport was volgens het ministerie ,,duidelijk vanuit het buitenland geïnspireerd om een klimaat van verdenking tegen Marokko te scheppen".

T.g.v. het Aid El Adha-feest werden 17 leden van de USFP vrijgelaten, terwijl twee andere USFP-leden, die ter dood waren veroordeeld, hun straf zagen gewijzigd in 20 jaar hechtenis, aldus El *Moharrir* (24-11-'77). Op 27 nov. 1977 werden 8 z.g. frontisten, die in febr. 1977 tot gevangenisstraffen van 10 à 15 jaar waren veroordeeld (pag. 285/3-'77), in vrijheid gesteld.
Ter afsluiting van de vastenmaand Ramadan verleende koning Hassan volgens DDP (5-9-'78) gratie aan 188 tot levenslang veroordeelde gevangenen; 51 werden vrijgelaten, de overigen kregen strafvermindering.
Op 11 nov. kregen 198 gevangenen gratie n.a.v. het Aid El Adha-feest; onder de vrijgelatenen zouden zich verschillende politieke gevangenen bevinden, aldus *AFP*.

(Vor. ber. pag. 284 e.v. - 1977)

PREMIER OSMAN IN DE SU. VISSERIJ-AKKOORD

Van 9 tot 13 maart bracht premier Ahmed Osman een werkbezoek aan de SU, waar hij besprekingen voerde met zijn Sowjet-ambtgenoot Kosygin.
Overeenstemming werd bereikt over het sluiten van een nieuw handelsakkoord, terwijl een langlopend akoord i.z. economische en technische samenwerking bij de fosfaatwinning en verscheidene protocollen werden ondertekend. Die hadden o.a. betrekking op de financiering van de bouw van een fosfaatindustrie in Meskala. In ruil voor die Russische investering van naar schatting $ 3 à 4 mrd zou Marokko de SU fosfaat leveren en bovendien 10 mln ton fosfaat per jaar aan de SU verkopen.
De ondertekening van een visserijakkoord weid op verzoek van de SU uitgesteld. Het daarin voorziene gemeenschappelijke onderzoek van de trek van vissen had volgens premier Osman betrekking moeten hebben op de ,,territoriale" wateren van Marokko en zijn Sahara-provincie".

Op 27 april werd te Moskou toch een visserij-akkoord ondertekend door de Marokkaanse minister van handel en industrie, Abdelkamel Reghaye, en de Sowjet-minister. van visserij, Alexander Isjkow, waarin slechts sprake was van ,,Marokkaanse territoriale wateren". Het akkoord regelde de oprichting van een gemengde maatschappij voor de uitwerking van een samenwerkingsprogramma en het waarborgen van de rentabiliteit van de export. De SU zal het onderzoek en de opleiding van kader financieren. Een deel van de verwerkte vis zal op de Russische markt terechtkomen.
Niettemin werd in Marokko gesteld dat Moskou dooi- de ondertekening impliciet de nieuwe grenzen van het koninkrijk erkende. Maar de Sowjet-ambassadeur in Algiers. Wassily Rikow, bevestigde op 7 mei op het Algerijnse ministerie van buitenlandse zaken dat het akkoord geen betrekking had op de territo- iale wateren van de Westelijke Sahara. Hij herhaalde dat zijn regering voorstander bleef van het recht op zelfbeschikking van het volk van de Sahara, aldus Le Monde (10-5). *(Soviet News,* Le *Monde)*

ONTRUIMING LAATSTE AMERIKAANSE MILITAIRE STEUNPUNT IN AFRIKA

Zonder enig ceremonieel hebben de VS op 30 sept. hun laatste militaire steunpunt in Afrika ontruimd, nl. het telecommunicatiestation te Kenitra. De installaties en apparatuur werd aan de Marokkaanse strijdkrachten overgedragen, nadat reeds in mei het communicatiestation van Sidi-Bouknadel en eind 1977 dat van Sidi Yahia du Gharb door de Amerikanen waren ontruimd. Als reden werd opgegeven dat de stations met de komst van de satellieten verouderd waren.
Kenitra was door de Amerikanen na 1956 tot een grote marinebasis uitgebouwd, waar een tijdlang ruim 2.000 Amerikaanse militairen met hun gezinnen verbleven. In 1963 vertrokken de Amerikaanse troepen, maar bleven adviseurs en technici achter ,,voor het onderhoud van

de installaties" en de opleiding van Marokkaanse specialisten. Medio april waren er nog 218 Amerikanen aanwezig. (Le Monde, *NZZ)*

AANKOOP ALPHA-JETS

Marokko heeft volgens Le Monde (15-3) een contract met Frankrijk getekend over de levering van 24 militaire toestellen van het type Alpha-Jet, dat door de Franse groep Dassault-Bréguet en de Westduitse industrie wordt gefabriceerd. De toestellen zullen in twee jaar worden afgeleverd.

De Alpha-Jet is een tweemotorig niet-supersoon toestel voor opleiding (Franse versie) en tactische steun (Westduitse versie). Het door Marokko bestelde toestel wordt omschreven als een geavanceerd opleidingsvliegtuig, dat met een 30 mm kanon kan worden uitgerust, maar dat zeer beperkte tactische capaciteiten zou hebben. Marokko had eerder in Frankrijk 50 gevechtsvliegtuigen van het type Mirage F1 en een aantal Puma-helikopters gekocht.

Nadat Marokko in 1976 in de VS al 24 straaljagers van het type F-5E had besteld, verzocht het begin 1978 om toestemming voor de aankoop van 24 verkenningsvliegtuigen van het type OV-10, die beter geschikt zouden zijn voor anti-guerrilla-operaties dan de F-5E's. De woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, deelde mee dat daarover besprekingen werden gevoerd, aldus Le Monde (2-2), maar dat dit feit geen verandering in de houding van de VS betekende d.w.z. dat Washington een neutrale houding bleef innemen t.o.v. het conflict i.z. de Westelijke Sahara. Het Ma okkaanse verzoek werd dan ook niet ingewilligd.

SOMALIA

STAATSGREEP VERIJDELD. DOODVONNISSEN EN AMNESTIE

Op 9 april maakte president Mohammed Siad Barre via de radio bekend dat die morgen door ,,enkele individuen, onder wie soldaten en officieren" een poging was ondernomen om een staatgreep te plegen, maar dat die poging door het leger verijdeld was. De meeste samenzweerders waren gearresteerd en die ,,met de imperialisten verbonden individuen" zouden terecht moeten staan. Later voegde de president daaraan toe dat de leiders van de verijdelde putsch ,,vier hoge officieren" waren die werden ,,gesteund door de krachten van imperialisme en kolonialisme".

De volgende dag werd bericht dat de actie van de samenzweerders zich tot de buitenwijken van Mogadiscio had beperkt en dat die binnen twee uur was onderdrukt, omdat de kleine rebellengroep niet de steun van andere afdelingen van het leger had gekregen.

Op 12 april deelde de president mee dat de putschpoging aan 20 regeringsgetrouwe officieren en soldaten het leven had gekost en dat 34 anderen waren gewond. Slechts enkele rebellen waren ontkomen en werden nog gezocht.

Luitenant-generaal Mohammed Ali Samatar, de vice-president, minister van defensie en opperbevelhebber van het leger, sprak dezelfde dag berichten tegen over een terechtstelling in Hargeisa van 80 legerofficieren, die zich zouden hebben gekant tegen president Barre's ,,expansionistische ambities jegens Kenia, Ethiopië en Djibouti" (aldus die berichten), maar hij gaf toe dat op 6 maart zes officieren waren ,,gestraft" wegens overtredingen tegen de staat bij het vervullen van „oorlogstaken".

Volgens diplomatieke kringen in Nairobi (26-4) waren de samenzweerders van 9 april niet-gebonden legerofficieren o.l.v. kolonel Abdullaahi Yusuf, die tijdens de machtsovername in 1969 gevangen was gezet en pas in 1976 was vrijgelaten. Hij zou bij de Somalische troepen in de Ogaden-oorlog hebben gediend en toen de president het negeren van militaire adviezen hebben verweten. Kolonel Yusuf zou met acht andere samenzweerders op 26 april naar Kenia zijn uitgeweken.

Doodvonnissen

Op 12 sept. wees het nationale veiligheidshof vonnis in drie processen, die tussen 29 juli en 29 aug. in Mogadiscio waren geopend. Tot de dood door een vuurpeloton werden i5 voormaiige leger- of politieofficieren veroordeeld, o.w. kolonel Mohammed Sheikh Osman (Iero), die de leider werd genoemd van de mislukte samenzwering van 9 april. De doodvonnissen werden op 26 okt. in het openbaar te Mogadiscio voltrokken.

Voorts kregen 36 personen gevangenisstraffen opgelegd variërend van 3 tot 30 jaar, o.w. de voormalige politiechef generaal Abdullahi Mohammed Hassan (28 jaar) die beschuldigd werd van nepotisme en nalatigheid bij het rappo teren van de samenzwering aan de autoriteiten.

Tenslotte werden 21 personen vrijgesproken dan wel bij gebrek aan bewijs vrijgelaten.

Tijdens de processen waren de verdachten officieel gekenschetst als ,,een kleine kliek van reactionairen", die de steun hadden genoten van buitenlandse mogendheden bij hun streven om een regering in te stellen die op stammen* gebaseerd was. Gemeld werd dat het merendeel van de beklaagden tot de Myartenstam uit het noordoosten behoorde, die sinds de machtsovername van 1969 grotendeels van deelname aan de regering zou zijn uitgesloten en waarvan ook vele andere leden zouden zijn gearresteerd.

Amnestie

Op 23 akt. maakte radio-Mogadiscio bekend dat president Mohammed Siad Barre t.g.v. de 9de verjaardag van zijn machtsovername een amnestie had afgekondigd voor 2.831 personen. (Le Monde, The Times, *Financial* Times, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 193 e.v.)

PRESIDENT BARRE IN CHINA

Van 14 tot 19 april bracht president Barre een (derde) bezoek aan China Hij werd door partijleider Hoea Koeo-feng ontvangen en voerde o m besprekingen met vice-premier Li Hsien-nien

Deze sprak tijdens een banket ter ere van de Somalische president over ,,de daden van agressie en expansie in de Hoorn van Afrika door die ongebreideld ambitieuze supermogendheid" Hij voegde daaraan toe: „Een van de supermogendheden zond huurlingentroepen naar Angola en de Hoorn van Afrika en mengde zich moedwillig door interventie in de interne zaken van Afrikaanse landen ( ) De andere supermogendheid steunt nog steeds de racistische regimes van Vorster en Smith om zijn gevestigde belangen te waarborgen " President Barre veroordeelde vervolgens ,,de naakte agressie gepleegd door de SU in de Hoorn van Afrika en tegen het vrijheidslievende Somalische volk" Tijdens het bezoek werd een akkoord over economische en technische samenwerking ondertekend, dat vooral betrekking had op irrigatiewerken (Peking Review NZZ)

---

* Tijdens een toespraak tot deelnemers aan een seminar voor politieke vorming had president Barre, die zelf tot de Marehan-stam behoort, op 9 Juni het stamsysteem vijand nr. 1 van het volk genoemd.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OPPOSITIE WINT IN VENEZUELA

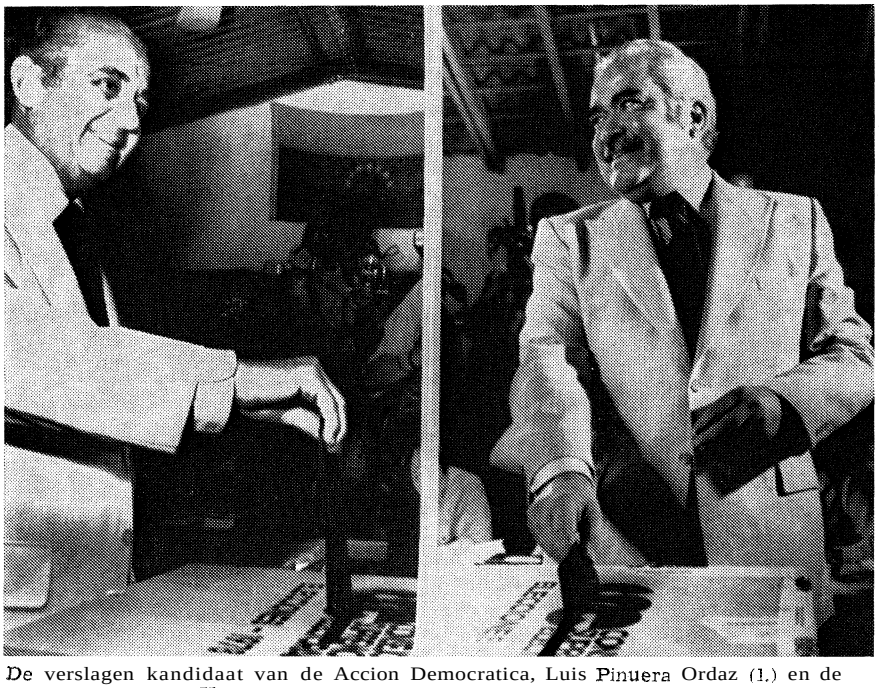
Op 3 dec. zijn in Venezuela presidents-, congres- en parlementsve kiezingen in de 20 deelstaten gehouden. Het was de vijfde achtereenvolgende presidentsverkiezing die in vrijheid gehouden kon worden. Tot 1958 stond Venezuela bekend als een uitsluitend door dictatoi-s geregeerd land.

Bij de presidentsverkiezingen van 3 december kwam de kandidaat van de oppositionele christen-democratische partij, de Copei, Luis Herrera Campins, als overwinnaar uit de verkiezingsstrijd te voorschijn.
Hij versloeg de kandidaat van de regerende Accion Deinocratica (AD), Luis Pinuera Ordaz. Herrera zal de huidige president Carlos Andres Perez in maart 1979 opvolgen. Door deze uitslag werd de trend bevestigd dat de twee grote politieke partijen van het land elkaar in de macht afwisselen.

Weliswaar waren er 10 kandidaten voor het presidentschap en deden bijna 18 partijen aan de verkiezingen mee, toch kregen de AD en de Copei bijna 9/10 van de ca. 6 mln stemmen op hun lijsten.
Van vier links-socialistische en communistische partijen zal waarschijnlijk alleen de nationaal-communistische Movimiento al socialismo (MAS) enige parlementa iërs krijgen. Haar presidentskandidaat, José Vicente Rangel, eindigde als derde. De overige linkse groeperingen alsmede de twee ultra-rechtse, die zich oriënteren op de ideeën van de laatste Venezolaanse dictator Marcos Perez Jimenez (1952-'58), kregen geen zetels.
De christen-democraten zijn sedert 1958 slechts éénmaal aan de macht geweest en wel met Rafael Caldera (1968-'74). Caldera's opvolger is de nu aan het bewind zijnde Perez, lid van de AD.
De verkiezingsstrijd tussen de twee grote partijen muntte uit door inhoudloosheid en kostbaarheid, aldus het *NRC/H'blad* van 5-12.

Beide kandidaten hebben ieder minstens 30 mln bolivar (een slordige 15 mln gulden) aan hun campagnes besteed, zonder dat die veel meer inhielden dan het uitbundig zwaaien met groene (christen-democratische) of witte (Accion Democratica) vlaggen.
Geen van beiden had een programma te bieden dat meer beloofde dan een beter waterleidingnet en minder corruptie in de regering.

De gekozen president Luis Herrera Campins is nauw verbonden met de internationale christen-democratische beweging. Hij was tot voor kort secretaris-generaal van de christen-democratische beweging in Latijns-Amerika en is goed bevriend met een andere kampioen van de christen-democratie in Latijns-Amerika. de Chileense ex-president Eduardo Frei.

De verslagen kandidaat van de Accion Democratica, Luis Pinuera Ordaz (l.) en de overwinnaar, Luis Herrera Campins

Het programma van Herrera, die volgens zijn aanhangers tot de linkervleugel van de partij moet worden gerekend, was doortrokken van de christen-democratische ideologie. Hij wil tijdens zijn regeringsperiode de nadruk leggen op onderwijs en hulp om een einde te maken aan de armoede waarin een groot deel van de Venezolanen nog steeds leeft. Zij hebben niet kunnen delen in de gigantische rijkdom die het land dank zij de oliedollars heeft overspoeld. Om zijn doel te bereiken wil Herrera de ontwikkeling van het platteland en het inrichten van een soort welvaartsstaat, die van overheidswege moet worden bevorderd, stimuleren. De bedekte verwijzing naar grotere deelname van de bevolking aan de nationale rijkdom is hem overigens niet in dank afgenomen door de uiterst conservatieve Venezolaanse elite, die de leiding van de Copei-partij in handen heeft. Herrera heeft zijn overwinning op de kandidaat van de regerende Accion Democratica mede te danken aan de manier waarop de huidige regering de oliedollars heeft verspild zonder dat de bevolking er veel beter van is geworden.

De Venezolaanse economie drijft op de olie. In 1976 is de petroleumwinning genationaliseerd, maar buitenlandse maatschappijen hebben nog altijd 80% van de distributie en verwerking in handen.

Sinds de oliecrisis van 1973 zijn de staatsinkomsten fabelachtig gestegen. Met een produktie van 2.132.000 barrels per dag verdiende Venezuela in 1977 $11 mrd aan petroleumexport. Daar staat tegenover dat heel veel industrieprodukten en bijna al het voedsel geïmporteerd moet worden. De Venezolaanse landbouw is jarenlang volkomen verwaarloosd en pas de laatste jaren wordt er iets gedaan aan de ontwikkeling en de diversificatie van de industrie.

Ondanks het feit dat Venezuela het hoogste bruto nationaal produkt in Latijns-Amerika heeft bestaat er in het land een gigantische inkomensongelijkheid en een armoede die even schrijnend is als in welk Latijns-Amerikaans land ook. De huidige president, Carlos Andres Perez, heeft zich daar nauwelijks mee

Weekblad 47ste jaargang No 2464, pag. 30151-30174

President Perez brengt zijn stem uit

beziggehouden, Hij was veel drukker met zijn buitenlandse politiek, waarbij hij zich graag opwierp als leider van de Derde Wereld of als kampioen voor de mensenrechten. Als zodanig kon hij op actieve steun rekenen van de Amerikaanse president Carter, maar ook van de sociaal-democratische Tweede Internationale. Door de verkiezing van de kandidaat van de oppositiepartij zal er overigens weinig veranderen in de Venezolaanse buitenlandse politiek.

Herrera heeft al laten weten dat hij de vriendschappelijke betrekkingen met Brazilië, die Perez had aangeknoopt, verder wil uitbouwen. Internationaal wil hij de rol van Venezuela als verdediger van de mensenrechten behouden. De oliepolitiek zal hij evenmin ingrijpend veranderen zodat de VS, de belangrijkste klant, zich geen zorgen behoeven te maken over de komende machtswisseling in Caracas

Kandidaatsverkiezingen

Op 17 juli 1977 waren voorverkiezingen gehouden voor de presidentsverkiezingen. Toen versloeg dr. Luis Pinuera Ordaz zijn voornaamste rivaal binnen de Accion Democratica. Jaime Lusinchi door **63%** van de stemmen te krijgen. Ordaz werd als secretaris-generaal van de partij opgevolgd door Alejandro Izaguirre.
In sept. '77 koos de MEP, de Volks-Verkiezings Beweging, senator Luis Beltran Prieto Figueroa, de voorzitter van de partij, tot kandidaat voor het presidentschap.
De Venezolaanse Communistische Partij koos Hector Mujica, de voorzitter van de nationale journalistenbond, tot kandidaat. Eerder waren José Vincente Rangel en Luis Herrera Campins door resp. de communistische MAS en de Copei kandidaat gesteld. *(NZZ, NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

UNESCO

ALGEMENE VERGADERING. VERKLARING OVER DE MEDIA

Van 24 okt.-28 nov. heeft in Parijs de algemene vergadering van de UNESCO plaats gevonden. Een belangrijk onderwerp van discussie op deze bijeenkomst was een ontwerp-verklaring over de taak van de massa-media. Het ontwerp was opgesteld. door de secretaris-generaal van de UNESCO, M'Bow en werd gesteund door de communistische en ontwikkelingslanden.
Voor de Westerse landen was het ontwerp onaanvaardbaar.

In het ontwerp van M'Bow wordt de pers opgedragen te strijden voor vrede en tegen oorlogspropaganda, racisme, apartheid, kolonialisme, neo-kolonialisme en andere zonden die in Moskou en Oost-Berlijn een heel andere betekenis hebben dan in het Westen In vele artikelen van de verklaring wordt impliciet overheidsingrijpen en staatstoezicht op de pers aangeraden, terwijl de bescherming voor journalisten afhankelijk wordt gesteld van hun gehoorzaamheid aan de regels en opdrachten in de verklaring.

Na lange onderhandelingen stelde M'Bow op 20 nov. een nieuwe tekst voor, die voor de Westerse landen wel aanvaardbaar was, terwijl de Sowjet-Unie en andere communistische landen aan M'Bow hadden laten weten, dat zij gehoor zouden geven aan zijn oproep tot algemene instemming met zijn nieuwe ontwerp. Dit werd nu op 22 nov. bij acclamatie aangenomen.

De titel van het voorstel van M'Bow luidt ,,Ontwerp-verklaring inzake fundamentele beginselen met betrekking tot de bijdrage van de massamedia aan het versterken van de vrede en de internationale verstandhouding, de bevordering van de mensenrechten en het tegengaan van racisme, apartheid en aanzetten tot oorlog".
In tegenstelling tot het oorspronkelijke ontwerp maakt het nieuwe voorstel geen gewag van ,,verplichtingen" van Journalisten en nieuwsmedia Hiertegen hadden beroepsorganisaties van journalisten die in Parijs tegen het oorspronkelijke voorstel ageerden principiële bezwaren

,,De versterking van de vrede en de internationale verstandhouding, de bevordering van de mensenrechten en het tegengaan van racisme, apartheid en aanzetten tot oorlog vereisen een vrije stroom en een bredere en evenwichtiger uitwisseling van informatie", zo luidt het eerste artikel van de nieuwe ontwerpverklaring Artikel twee probeert buitenlandse correspondenten te verzekeren van de toegang tot nieuwsbronnen, in het bijzonder ,,onderdrukte mensen", onder wie politiek andersdenkenden

Artikel vijf van het oorspronkelijke voorstel probeerde regeringen het volle recht van weerwoord te geven op elk nieuwsbericht dat zij bezwaarlijk vinden

Het nieuwe vijfde artikel zegt alleen dat ,,het van belang is" dat afwijkende gezichtspunten ,,worden verspreid"

Artikel zes maakt duidelijk dat Derdewereldlanden hun eigen nieuws- en communicatiemiddelen ontwikkelen door multilaterale samenwerking en niet door regeringscontrole

Artikel elf van de oorspronkelijke tekst ging over ,,jurisdictie" van de regering bij het zeker stellen dat journalisten zich bij de UNESCO boegen in de uitgesproken strijd tegen oorlogspropaganda, racisme en apartheid Het nieuwe artikel elf streeft ernaar ,,het bestaan te verzekeren van gunstige voorwaarden voor de werking van de massamedia" (AP, NRC/H'blad, The Times, Le Monde)

EG

TRIPARTITE-CONFERENTIE

Op 9 november is in Brussel een tripartite-conferentie gehouden waar vertegenwoordigers van de Europese werkgevers-. en werknemersorganisatie en van de Europese Commissie met elkaar van gedachten hebben gewisseld, ditmaal in het bijzonder over de werkgelegenheid iri de Gemeenschap.

Het was de vierde maal dat een dergelijke conferentie werd gehouden.

Ter discussie lagen o.a. een document van de Commissie en één van het Europees Verbond van Vakverenigingen.

In het Commissiedocument wordt een gemeenschappelijke strategie geschetst om te komen tot een hoog niveau van werkgelegenheid en een evenwichtige groei in de Gemeenschap.

De meest opvallende punten van dit document zijn de voorstellen voor een meer op stimulering van de investering-n gericht beleid en de initiatieven om te komen tot een betere verdeling van de beschikbare arbeid.

In de conclusies van haar mededeling stelt de Commissie een aantal acties voor die berusten op drie hoofdlijnen:

stimulering van een nict-inflatoire groei overeenkomstig de beleidsvoornemens van Bremen en Bonn door de invoering van een Europees monetair stelsel en door de ontwikkeling van de particuliere en overheidsinvesteringen. Daarbij moet rekening gehouden worden met de economische rentabiliteit van de investeringen, die tegelijkertijd moeten inspelen op de behoeften in onze samenlevingen en op de sociale consequenties van de ontwikkeling;

structurele wederaanpassing om de capaciteits- en groeireserves te mobiliseren, vooral in de minder ontwikkelde regio's van de Gemeenschap. De Gemeenschap moet zorg dragen voor de ontwikkeling van nieuwe bedrijvigheid en tegelijkertijd de stijging van de produktiviteit door de technische vooruitgang stimuleren. In dit verband wordt gesteld dat de structurele wederaanpassing van bepaalde sectoren, waarin het evenwicht duurzaam verstoord is, op het niveau van de Gemeenschap doelmatiger en gemakkelijker gebleken is. De Gemeenschap is van plan in deze sectoren de acties ten behoeve van de betrokken werknemers in te passen in de algemene maatregelen. Bovendien zullen de sociale partners regelmatig worden geraadpleegd;

het arbeidsaanbod neemt snel toe en een belangrijk kenmerk van de huidige arbeidsmarkt is dat vraag en aanbod niet op elkaar aansluiten. Daarom moet het expansie- en wederaanpassingsbeleid aangevuld worden door een meer actief werkgelegenheidsbeleid, door voortgezette verbetering van de arbeidsomstandigheden en door een meer rechtvaardige verdeling van de arbeid Wat dit laatste betreft, overweegt de Commissie de volgende Initiatieven

■ bij voorrang een communautaire actie te gaan voeren ter beperking van hef stelselmatig doen verrichten van overwerk een actie die vooraf moet gaan aan elke maatregel tot vermindering van het jaarlijkse arbeidsvolume per werknemer,

■ ern actie voor te bereiden om een eind te maken aan het misbruik van uitleenarbeid,

□ bevordering van de ontwikkeling van meer flexibele pensioenregelingei?

Daarnaast gaat de Commissie voort met haar werkzaamheden tot verbetering van de ploegenarbeid, met name door het invoeren van extra-ploegen, de ontwikkeling van niet-discriminatoire vormen van deeltijdarbeid en de uitbreiding van de scholings- en vormingsmogelijkheden voor jongeren en volwassenen. Voor het uitvoeren van deze strategie zijn offers nodig. Het is van groot belang dat deze billijk verdeeld worden.

Met betrekking tot de investeringen doet de Commissie aan de *Driepartijenconferentie* de volgende voorstellen:

Prioriteit zal worden gegeven aan de investeringen op die terreinen die van essentieel belang zijn voor de toekomst en waar een communautaire actie de inspanningen van de verschillende lidstaten kan ondersteunen: energie, bedrijvigheid op hoog technologisch niveau. dienstensector.

— Voor de ontwikkeling van economisch en sociaal verantwoorde overheidsinvesteringen zal het scheppen van een gunstig investeringsklimaat in de Gemeenschap zeer wenselijk zijn. De Gemeenschap kan aan de nodige financiering deelnemen door de Europese investeringsbank en het scheppen van een nieuw communautair instrument.

De externe steun zou moeten worden opgevoerd. De vraag zou gestimuleerd worden door verhoogde investeringen in de ontwikkelingslanden en in de derde landen rond de Middellandse Zee. Met een dergelijk programma zouden ook de verschillen in ontwikkeling tussen Noord en Zuid kunnen worden verminderd.

Aan het slot van de mededeling verzoekt de Europese Commissie de deelnemers aan de conferentie zich uit te spreken over en in te zetten voor de hoofdlijnen van deze algemene strategie, waarvan het welslagen afinankelijk is van de effectieve bereidheid tot medewerking.

Het standpunt dat de Commissie in haar mededeling inneemt, vloeit voort uit de studies die zij heeft verricht over de vier door de Driepartijenconferentie in 1977 aangegeven thema's:

-— de herverdeling van de beschikbare arbeid,

— de rol van de tertiaire sector (met inbegrip van de overheid bij het verwezenlijken van de groei, de stabiliteit en de volledige werkgelegenheid,

— de internationale context. groei en sectoriële veranderingen in de Gemeenschap,

— investeringen en werkgelegenheid.

Aan de vooravond van de conferentie maakte het Europees Verbond van Vakverenigingen zijn wensen bekend. Het EVV vroeg regeringen en werknemers o.a. de bereidheid uit te spreken om op Europees vlak tot afspraken te komen over verkorting van de arbeidstijdduur. Dit zou er toe moeten leiden dat de beschikbare hoeveelheid werk rechtvaardiger verdeeld wordt.

Verkorting van arbeidsduur zonder inkomensverlies zou op verschillende manieren bereikt kunnen worden, via een kortere werkweek, verlenging van vakanties, vrijwillig vervroegd pensioen of uitbreiding educatief verlof.

Het EVV vindt de Commissievoorstellen niet ver genoeg gaan. De Commissie moet initiatieven nemen die ertoe leiden dat er een algemene Europese raamovei-eenkomst tot stand komt over de verko ting van de arbeidsduur met 10%. Die verkorting moet er komen via wettelijke maatregelen of door collectieve onderhandelingen. Volgens het EVV houden de werkgevers op nationaal terrein de boot af wat betreft de arbeidsduurverkorting met het argument dat zoiets op Europees niveau geregeld moet worden, maar op Europees niveau zeggen ze dat zoiets op nationaal niveau geregeld moet worden.

Andere wensen van het EVV zijn: r

— de economische groei moet gericht zijn op het scheppen van werkgelegenheid, onder meer in de dienstensector. Er zijn meer overheidsinvesteringen nodig. De positie van de laagstbetaalden nioet verbeterd worden;

er moet meer duidelijkheid komen over het Europees Monetair Systeem (EMSj. Raadpleging van de Europese vakbeweging over dit mogelijk belangrijke instriiment voor monetaire stabiliteit heeft tot dusver niet plaatsgevonden;

— herstel van de investeringen en herstructurering van bedrijfstakken kan niet worden overgelaten aan het vrije spel van de markt. Economische en industriële planning op Europees niveau is noodzakelijk. In alle belangrijke bedrijfstakken zijn ,,paritaire comité's" nodig waar werkgevers en werknemers over het beleid overleg voeren;

— de ontwikkelingshulp, met name aan de landen rond de Middellandse Zee, moet worden opgevoerd. De ontwikkelingshulp moet minstens 0,7% van het Bruto Nationaal Produkt zijn, zoals in de VN is overeengekomen. Opvoering van de hulp aan de toekomstige lidstaten kan ertoe leiden dat hun toetreding gemakkelijker verloopt.

,,De conferentie moet concrete resultaten opleveren en geen vage beloften", aldus het EVV.

De conferentie stond onder leiding van de Westduitse minister voor economische zaken Graaf Lambsdorff. Langdurig hield men zich bezig met de voorstellen van de vakbonden inzake arbeidstijdverkorting. De vertegenwoordigers van de regeringen uit de EG-lidstaten, de ministers van economische en van sociale zaken beoordeelden de vakbondsvoorstellen genuanceerd, maar de werkgevers reageerden terughoudend en afwijzend.

Naar hun mening mochten geen overhaaste conclusies worden getrokken, voordat de gevolgen van de voorgestelde maatregelen voor de arbeidsmethode en de kostensituatie van de ondernemingen nauwkeuriger waren geanalyseerd. De werkgevers vreesden dat de arbeidstijdverkorting een remmende invloed op de produktie zal hebben, wat weer negatief op de arbeidsmarkt zou uitwerken. Na een urenlang debat bleek het toch niet mogelijk tot een compromis te komen, wel werd overeengekomen de standpunten van vakbond, werkgevers en regeringsvertegenwoordigers onafhankelijk van elkaar in de slotconclusies op te nemen.

Na afloop van de conferentie verklaarde de voorzitter van het EVV, de Westduitser Vetter, dat het verbond overwoog zijn medewerking aan de tri-partite-conferentie op te zeggen. Hij zei dat het bestuur van het EVV in ieder geval zou gaan overleggen wat voor stappen het zal moeten nemen. Het zal nagaan of het nog loont aan een dergelijke bijeenkomst mee te werken. Wat er uit de bus is gekomen, is in ieder geval te vaag, aldus Vetter.

En in de tweede plaats zou het bestuur de mogelijkheid bespreken of aan de tri-partite-conferentie niet meer bevoegdheden kunnen worden gegeven. Bovendien zouden de bevoegdheden van reeds bestaande organen die in EG-verband op sociaal-economisch gebied actief zijn, kunnen worden versterkt.

Ook de Commissaris voor sociale zaken ir. Vredeling toonde zich teleurgesteld. Hij verklaarde dat hij het resultaat ,,met gemengde gevoelens" had ontvangen. Volgens hem was het evenwel een positieve zaak, dat alle deelnemers in de slotconclusies het door de Commissie voorgelegde document over de tri-partite conferentie ,,een goede grondslag voor de verdere werkzaamheden van de Gemeenschap" hadden genoemd. Dat zou betekenen dat de Commissie datgene, wat in het bewuste document staat, nader zal gaan uitwerken. Daarmee zou zij ook de kwestie van de arbeidstijdve korting kunnen aanpakken en uitdiepen, aangezien dit punt in het document voorkomt.

Op basis van het document wilde Vredeling ook werkgevers en werknemers gaan bijeenroepen en vragen wat er thans moet gaan gebeuren. *(Europa van Morgen, NZZ, NRC Handelsblad)*

CONTACT ASEAN-EG

Op 20 en 21 nov. is in Brussel een ministeriële conferentie gehouden van EG en ASEAN, in de Asean werken samen Indonesië, Maleisië. Thailand, Singapore en de Filippijnen (zie hierna).

Veel harde resultaten heeft het overleg tussen beide groepen van landen niet opgeleverd, maar de Gemeenschap heeft een aantal studies toegezegd, die voor de Aseanlanden op den duur van groot belang kunnen zijn.

Aan de vooravond van de conferentie hadden ambassadeurs van de Asean-landen al laten blijken dat de groep veel belangstelling heeft voor het ,,stabex-systeem" (stabilisatie van exportopbrengsten van landen die voornamelijk op de uitvoer van enkele grondstoffen zijn aangewezen), dat de EG hanteert in haar verdrag met de ACP-landen. Toezeggingen op dat punt heeft de EG niet kunnen doen, maar wel erkende de EG het belang van de Asean als één der belangrijkste leveranciers van grondstoffen en ze verklaarde zich bereid ,,in een wereldomvattend verband te onderzoeken hoe een stabilisatie van de exportopbrengsten van de ontwikkelingslanden, inclusief de Aseanlanden kan worden gewaarborgd als aanvulling op andere maatregelen".

De ministers waren het erover eens, zo luidt de slotverklaring, dat deze ministeriële zitting tussen de Asean en de Gemeenschap een nieuw tijdperk in de betrekkingen tussen de Asean en de Gemeenschap heeft ingeluid en dat ze voor beide partijen zeer nuttig en vruchtbaar is geweest.

De Asean-organisatie is tot stand gekomen in 1967. De vijf deelnemende landen sloten een vriendschaps- en samenwerkingsverdrag, ondertekenden een ,,verklaring van eendracht", ze verplichtten zich tot het instandhouden van een zone van politieke neutraliteit, stelden hun organisaties open voor andere belangstellende landen en streven op economisch gebied naar het tot stand brengen van een douane-unie.

Politiek is de Asean voor de Gemeenschap van belang omdat ze een stabiliserend element vormt in een gebied van de wereld dat al geruime tijd in beroering is. Economisch gezien, zijn de Asean-landen interessant omdat ze leveranciers zijn van bijvoorbeeld 11,9% van de rubber die de EG importeert, van 9,1% van de in de EG binnengebrachte maniok (broodwortel) en andere wortels en 8,3% van het tropische hout.

Maar ook van belang is dat de Aseanlanden economisch sterk groeien. De vijf landen met ruim 240 mln inwoners vormen voor de Gemeenschap een potentieel grote markt.

De Asean-landen zijn steeds afhankelijker geworden van de Verenigde Staten en Japan. De Indonesische ambassadeur in Brussel zei aan de vooravond van de ministeriële conferentie, op een persconferentie, dat de Asean-landen het van groot belang achten ook met andere landen in de wereld goed uitgebalanceerde relaties te hebben.

Verklaring

In de gezamenlijke verklaring die Asean en EG aan het slot van de ministeriële conferentie uitgaven, werd ook aandacht besteed aan een actueel orohleem waarmee de Asean-landen nu te kampen hebben, namelijk de grote stroom van vluchtelingen uit Indo-China. De ministers onderschreven dat er meer internationale aandacht en steun nodig is voor de inspanningen die gedaan worden om voor die vluchtelingen een nieuw vestigingsgebied te vinden.

Hoe de samenwerking tussen Asean en Gemeenschap er in de toekomst zal gaan uitzien, is nu nog niet bekend. Wel hebben de ministers reeds vastgelegd dat zo'n samenwerking moet plaatsvinden op basis van gelijkheid, respect en wederzijds voordeel en dat die samenwerking aan de bevolkingen ten goede moet komen door bevordering van meer welvaart, van sociale rechtvaardigheid en van de mensenrechten.

In de gezamenlijke verklaring is ook bevestigd de .,vastberaden steun" van Asean en EG aan .,internationale actie die moet leiden tot een nieuwe internationale economische orde". Asean en EG zijn het erover eens dat er een uitbreiding van de internationale handel moet komen om herstel van de wereldeconomie in de hand te werken. De EG wil Asean ook bijstand verlenen bij verdere regionale samenwerking in de Zuidoostaziatische regio.

De Asean-landen hebben niet onder stoelen of banken gestoken dat ze bezorgd zijn over importbeperkende maatregelen die de EG al heeft genomen of nog van plan is te nemen voor Asean-exporten. De EG heeft getracht de Asean gerust te stellen door te verklaren dat zulke maatregelen van tijdelijke aard zijn. Overeengekomen is dat men elkaar, voor zover mogelijk, zal raadplegen over eventuele maatregelen waarvan de handel tussen beide regio's schade kan ondervinden.

Omdat dit ook voor de Asean-landen van betekenis is, heeft de Gemeenschap op de conferentie nog eens herhaald dat ze het stelsel van algemene tariefpreferenties wil handhaven, ook nadat de tien jaar voorbij zijn die bij de instelling van dat stelsel waren gepland.

Er bestaat een wederzijds belang, zo werd geconcludeerd, bij Europese investeringen in de Asean en de Gemeenschap zal die dan ook aanmoedigen. Voorts zal naar meer samenwerking gestreefd worden op wetenschappelijk en technisch gebied. Sommige EG-landen stellen meer studiebeurzen voor inwoners uit Asean-landen ter beschikking en Asean-wetenschapsmensen zullen worden uitgenodigd voor voortgezette opleiding en onderzoek.

In de gemeenschappelijke verklaring is

dan ook nog vastgelegd dat de Gemeenschap voorstudies zal financieren voor een Asean-centrum voor opleiding en onderzoek ten aanzien van geoogste granen en een Asean-Centrum voor onderzoek, ontwikkeling en opleiding ten aanzien kan hout Verder komt er meer samenwerking op cultureel vlak, onder meer op het gebied van onderwijs en voorlichting (Europa van Morgen)

WEINIG VOORUITGANG NAAR GEMEENSCHAPPELIJK VISSERIJBELEID

In het afgelopen jaar zijn weer verschillende pogingen ondernomen om tot een gemeenschappelijk visserijbeleid te komen, maar het is nog steeds niet zo ver.

Na het falen bij het bereiken van een akkoord op de ministerraadbijeenkomst van 30 en 31 jan. (pag. 86/1 e.v.) werd op 3 april in een speciale „visserijraad" in Luxembu g besloten dat de ministers zich op 24 april wederom over de dossiers zouden buigen.

De visserijraad van 3 april was een min of meer informele bijeenkomst van de betrokken ministers en de Europese landbouwcommissaris Gundelach. Deze trachtte op die manier een wat welwillender sfeer te scheppen en ook de Britse minister John Silkin zei in die „bilaterale" gesprekken een „aanloop naar een oplossing" te zien.

Gundelach wees erop dat de Gemeenschap niet langer zonder een gemeenschappelijk visserijbeleid kan. Zowel de Europese vissers als de Europese industrie die geënt is op de visserij, komen in steeds grotere moeilijkheden. Bovendien gaat de Gemeenschap elke geloofwaardigheid bij derde landen verliezen, aldus Gundelach op 3 april.

Het overleg van 24 april bracht de partijen wat betreft een gemeenschappelijk visserijbeleid niet dichter bij elkaar.

Het waren wederom de Britten die met eisen op tafel kwamen die onaanvaardbaar waren voor de partners. Gehandhaafd bleef de oude eis dat de Britse vissers speciale preferenties zouden moeten krijgen in een 50-mijlszone rond de Britse kust.

Daarnaast zouden er nieuwe eisen op tafel zijn gelegd t.a.v. vangstrechten op het moment dat de visvoorraden weer aangroeien, In Luxemburg verluidde dat de Britten zelfs tot 25% van die weer aangroeiende visvoorraden zouden eisen.

Toch werden nog enkele concrete besluiten genomen: de tijdelijke vangstregelingen die men getroffen heeft met Noorwegen, de Faröer en Zweden werden verlengd tot eind mei. Was men het dan nog niet eens over een gemeenschappelijk visserijbeleid dan zou de regeling automatisch met een maand verlengd worden: voorstellen van de Europese Commissie over een Europees visserijbeleid worden voor advies naar het Europese Parlement gestuurd.

Landbouwcommissaris Gundelach bracht verslag uit van de stand van onderhandelingen tussen de gemeenschap en derde landen ter zake van wederzijdse visserijrechten: met Canada zijn de besprekingen in een impasse geraakt omdat de Canadezen zich speciale visserijrechten voorbehouden in wateren nog buiten hun 200-mijlszone, maar ook omdat Canada verbanden wil leggen tussen de visserijbesprekingen en de algemene handelsovereenkomsten die het land met de Gemeenschap heeft.

Gundelach maakte er in zijn verslag in de Raad geen geheim van dat de Gemeenschap een visserijovereenkomsi mei Canada om politieke redenen van belang dient te vinden.

Inhoudelijk stelt zo'n akkoord echter niet al teveel voor. omdat er bijna geen Europese vissers in de buurt van Canada vissen.

De Gemeenschap dient dan ook in de onderhandelingsgesprekken niet te snel toe te geven.

Ook de onderliandelingen met Joegoslavië kwamen niet van de grond. Joego-Slavië had nog steeds niet geantwoord op een uitnodiging van de Gemeenschap voor onderhandelingen die vooral van belang zijn voor de Italiaanse visserij. In de onderhandelingen met Spanje daarentegen waren belangrijke vorderingen gemaakt.

Op 20 en 21 juni kwamen de ministers van visserij weer bijeen en ook ditmaal bleek er geen eenstemmigheid te bestaan over het gemeenschappelijke visserijakkoord. De Britten kwamen met eisen die hoger waren dan de vorige keren. Een van die eisen kwam erop neer dat zo rond 1982 de vangst in de wateren 200 mijl rond de Britse kusten voor 100% aan Britse vissers moet komen. Dat betekent in de praktijk dus een alleenrecht. Silkin herhaalde bovendien zijn eis dat in een zone van 12 mijl rond de Britse kust elke andere dan Britse vissers zal moeten verdwijnen, zelfs als hij daar honderden jaren oude historische rechten heeft.

Gundelach wees erop dat de 8 EG-landen die het in jan. (pag. 86 e.v.) eens werden over een gemeenschappelijk visserijbeleid heus wel het nodige gedaan hebben om aan het Verenigd Konink ijk hun goede wil te tonen. Zo ging bijv. Nederland ermee akkoord dat het 30% minder vis zou mogen vangen dan de Commissie oorspronkelijk voorstelde.

Het enige antwoord van Silkin was dat hij erop stond dat de Eritten. als de vangsten weer zouden toenemen, 20 tot 25% van de vangstuitbreidingen toegewezen zouden krijgen.

Het enige concrete resultaat van deze bijeenkomst was het besluit dat de Nederlandse haringvisserij in de wateren ten westen van Schotland veiliggesteld werd. De Nederlandse vissers zullen daar het al eerder vastgestelde quotum van 3000 ton voor 1978 toch mogen binnenhalen.

Groot-Brittannië had gevraagd, in het belang van de haringstand, de haringvisserij in die wateren, evenals in de Noordzee, te verbieden.

Verschil van mening met Verenigd Koninkrijk *over* besluitvorming inzake *visserijbeleid*

Op de bijeenkomsten van 24 en 25 julir kwam de gemeenschappelijke visserijpolitiek als zodanig niet ter sprake, wel kwam n.a.v. een discussie over het verlenen van financiële steun aan enkele EG-landen m.b.t. de visserij een discussie op gang over de besluitvorming, wat gezien het afwijkende standpunt van het Verenigd Koninkrijk, grote gevolgen kan hebben.

Gesuggereerd werd dat wat betreft de besluitvorming teruggekeerd moet worden naar de meerderheidsbesluiten, zoals ook voorgeschreven in het EEG-verdrag. In 1966 is echter bij het Akkoord van Luxemburg. op Frans initiatief, bepaald dat het unanimiteitsbeginsel toegepast kan worden bij stemmingen over zaken die door één van de leden als van „vitaal belang" wordt geacht.

De discussie over deze materie kwam op gang toen de financiële steun aan Denemarken en Ierland voo het organiseren van visserijcontrole voor hun kusten aan de orde kwam. Ierland krijgt hiervoor in de komende 5 jaar 46 mln ERE en Denemarken 10 mln ERE. Alle delegaties waren het erover eens dat dit noodzakelijk was, maar de Britse minister Silkin verzette zich er tegen dat het besluit genomen werd op basis van artikel 43 van het EEG-verdrag dat in een meerderheidsbesluit vooi-ziet. Hij was nl. bevreesd voor een precedentenwerking in de Europese visserijpolitiek.

Na zeer lange discussie werd het besluit genomen, maar Silkin gaf een unilaterale verklaring af waarin hij zei dat het akkoord niets afdoet aan zijn recht een beroep ie doen op vitale Eritse belangen bij toekomstige discussies over de visserijpolitiek.

Commissaris Gundelach gaf een verklaring uit waarin het heette dat .„een unilaterale verklaring van een lidstaat met betrekking tot zijn belangen en rechten geenszins de raad of individuele landen bindt, zelfs niet indien de raad of de Com-

missie nota heeft genomen van deze verklaring".

Hetzelfde probleem deed zich voor toen gesproken werd over de kaderovereenkomsten die in algemene zin de visserijbetrekkingen tussen de EG en Noorwegen, Zweden en de Faöer-eilanden moeten repelen. Opnieuw verzette minister Silkin zich tegen de regeling, gebaseerd op art. 43 van het EEG-verdrag. ,,Bij alles wat met visserij te maken heeft, blijf ik mij het recht voorbehouden me te beroepen op een vitaal Brits belang", aldus Silkin.

De ucht andere ministers waren van mening dat met de ratificatie niet een vitaal Brits belang is gemoeid. Zij drongen aan op een meerderheidsstemming op basis van art. 43.

In een persconferentie na afloop van de Raad zei de voorzitter, de Westduitse landbouwminister Ertl, dat hij in de volgende Raad alle juridische middelen in liet Verdrag zou aanwenden om deze akkooiden geratificeerd te krijgen.

Het meningsverschil over de wijze van besluitvorming deed zich ook weer voor op de bijeenkomst van de ministers van 25 september.
Toen werd o.a. gesproken over een visserijovereenkomst met Spanje. De Britse bewindsman wees een dergelijke kaderovereenkomst af, omdat men het eerst binnen de EG eens moest worden over het gemeenschappelijke visserijbeleid.

Uiteindelijk was hij wel bereid aan Spaanse vissers 240 vergunningen te verlenen voor een totale vangst van 4500 ton stokvis binnen de Europese wateren.

Half september had de Europese Commissie met Spanje een akkoord bereikt over faciliteiten voor de Spaanse vissers in Europese wateren, o.a. inhoudende dat Spanje 240 vislicenties zou krijgen. De Britse minister begon met dit akkoord volledig af te wijzen. Hij was hooguit bereid 175 licenties af te geven voor ten hoogste 4000 ton.

Na protest van de partners en na langdurig onderhandelen was Silkin bereid het oorspronkelijk vastgestelde aantal licenties af te geven, maar van een algemeen kaderakkoord met Spanje, evenals met Noorwegen overigens. wilde hij niet weten, omdat er een vitaal Brits belang mee gemoeid was.

Raadsvoorzitter Ertl verklaarde na afloop dat hij de Britse weigering tot goedkeuring van de kaderakkoorden zou rapporteren aan de Algemene Raad van Ministers van Buitenlandse zaken.

Ertl zei verder: ,,Wij moeten in de Gemeenschap absoluut terug naar meerderheidsbesluiten, anders wordt ze onwerkbaar. Maar dit is een kwestie die misschien pas te regelen is met een gekozen parlement".

Commissie tegen eenzijdige Britse maatregelen

Eind september nam de Britse regering een zestal maatregelen ter bescherming van de Britse visserij, zonder van te voren overleg te plegen met de EG-partners.

Eén van de nationale maatregelen die het Verenigd Koninkrijk trof is dat dit land de zgn. ,,bijvangst" voor alle vissersschepen die in Britse wateren opereren beperkt van 20 tot 10% van de totale vangst. Een andere maatregel is dat de haringvangst voor de kust van Schotland, rond het eiland Man en ten noordoosten van Ierland wordt verboden.

Dc regering van het Verenigd Koninkrijk heeft bovendien de zone waarin van begin oktober tot eind maart niet gevist mag worden op een vissoort die in het Nederlands als ,,kever" te boek staat, uitgebreid

Verder heeft de Britse regering voorschriften gemaakt die erop neer komen dat door de garnalenvisserij grotere netmazen verplicht zijn.

Op 3 oktober deelde een woordvoel-der van de Commissie mee dat Commissaris Gundelach een brief naar de Britse regering had gestuurd waarin staat dat de Commissie niet akkoord gaat met de maatregelen.

Volgens de overeenkomst van Den Haag (eind 1976, pag. 121/2-'77) zo zei de woordvoerder, mogen EG-lidstaten alleen nationale visserijmaatregelen nemen om de visreserves te beschermen, als een Europese gemeenschappelijke regeling niet mogelijk blijkt.
De Europese Commissie heeft echter al een verbod op de haringvangst voorgesteld, een verbod waaraan alle EG-landen bereid zijn mee te werken. Bovendien zijn de EG-lidstaten bereid mee te werken aan een beperking van de zgn. ,,bijvangst" tot 10% van de totale vangst. Dat betekent, aldus de woordvoerder, dat er geen enkele reden is om de regering van het Verenigd Koninkrijk toe te staan aparte, nationale, maatregelen te treffen.

Silkin doet concessies

Bij besprekingen in de marge van het Europese Landbouwberaad op 30 en 31 oktober in Luxemburg tussen Ertl en Silkin deed de laatste de toezegging dat zijn regering afzag van de verplichte netmazen voor de vangst van bepaalde garnalensoorten, zoals afgekondigd eind september.
Ook werd van Britse zijde toegezegd om een inventaris te maken van alle historische rechten van buitenlanders in een zone van 12 mijl rond de Britse kusten.
Silkin zei dat zijn regering zich soepel zou opstellen t.a.v. die rechten, zodra eenmaal goed is uitgezocht hoeveel er zijn en waarop ze betrekking hebben. Verder ging Silkin ermee akkoord dat de eventuele groei van de visvoorraad als gevolg van conserveringsmaatregelen niet geheel aan G.-Brittannië ten goede hoeft te komen. Nu zwakte Silkin de eis af door te zeggen dat toch zeker 20 tot 25% van die groei aan Britse vissers zou moeten toevallen.
Algemeen we den de Britse concessies geduid als een bewijs dat het Verenigd Koninkrijk een inschikkelijker houding zou gaan innemen en in sommige Europese kringen sloot men het niet uit dat er toch nog een algemeen visserij-akkoord in 1978 tot stand zou komen.

Dit optimisme bleek voorbarig want op het visserijoverleg dat op 23 en 24 november in Brussel plaatsvind kwam minister Silkin met een aantal Britse eisen op tafel die geheel onaanvaardbaar waren voor de partners.

Deze eisen kwamen in hoofdzaak op het volgende neer:

De historische visserijrechten van andere lidstaten, in een zone binnen twaalf mijl rond de Britse kust zouden moeten worden afgebouwd, zodat ze op 31 dec. 1982 niet meer zouden bestaan. Via visserijprogramma's wensten de Britten voorts de introductie van een exclusieve, voor de Britse visserij gereserveerde zone, die grosso modo neerkwam op een 50-mijlszone rond vrijwel de gehele Britse kust.
Wat binnen die 50-mijlszone voor andere lidstaten nog mogelijk zou zijn was niet meer dan een bevriezing voor de toekomst van de in 1977 bestaande visserijpraktijk en dat betekent bijzonder weinig. Verder zou dan ook in die zone de gehele aangroei van de visvoorraden voor Britse vissers zijn. Deze Britse eisen waren voor de Europese Commissie en voor de acht overige lidstaten volkomen onaanvaardbaar. Besloten werd de Britse eisen in de vorm van constateringen aan de Europese Raad (op 4 en 5 dec. in Brussel) voor te leggen. Die moet de Britse eisen dan maar veroordelen, zo zei de Nederlandse minister, mr. Fons van der Stee.
De Europese Commissie en acht ministers konden niets anders dan constateren dat de Britse eisen volkomen in strijd waren met de basis van het gemeenschapsrecht, namelijk de non-discriminatie. De Belgische minister Humblet merkte op: Het lijkt wel of de voorstellen geformuleerd zijn door een derde land dat nog nooit van het gemeenschapsrecht heeft gehoord. Minister Van der Stee constateerde dat het visserijdebat nu voor onbepaalde tijd gesloten is. In de Britse eisen zit geen enkele mogelijkheid voor overeenstemming. De Britse eisen noemde Van der Stee een terugdraaien van de klok en een poging tot moord of doodslag op de Nederlandse haringvisserij, die volgens de minister in de toekomst best weer kansen had kunnen krijgen. De eisen van de Britten zijn een afbraak van wat werd gegarandeerd bij de Britse toetreding, aldus Van der Stee.
Ook van andere kanten was de kritiek op Silkin niet mis. Raadsvoorzitter Ertl bestempelde de Britse eisen als destructief en absoluut ongeschikt voor het maken van normale wetgeving. De voorstellen discrimineren alle andere landen en ik vraag me af of de Britse minister eigenlijk wel een Gemeenschap wil, aldus Ertl. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

VAN OORLOGSMISDADEN VERDACHTE PIETER MENTEN OP VRIJE VOETEN GESTELD

De van oorlogsmisdaden verdachte Pieter Nicolaas Menten is op 4 dec. op bevel van de bijzondere strafkamer van de rechtbank in Den Haag op vrije voeten gesteld. Dit gebeurde, nadat de rechtbank had vastgesteld, dat de officier van justitie niet ontvankelijk was in zijn strafvervolging. De officier. mr. R. Schimmel, heeft bij de Hoge Raad cassatie aangetekend.

Voorgeschiedenis

De huidige affaire-Menten begon op 22 mei 1976, toen in een artikel in het dagblad *De Telegraaf* de aandacht werd gevestigd op de veiling van ern belangrijk deel van de kunstverzameling van de miljonair Pieter Menten, toen 77 jaar oud, die enige weken later bij Sotheby Mak van Waay zou plaatsvinden. In dit artikel werd uitvoerig ingegaan op de totstandkoming van het vermogen en de kunstcollectie van Menten.

Ongewild geeft de Blaricummer daarmee het startsein voor een journalistieke en justitiële speurtocht naar zijn gedragingen en relaties in en na de oorlog. Meteen is sprake van een ,,affaire", die zijn weerga niet kent, vooral vanwege de schokkende getuigenissen uit Rusland en Israël, maar ook door een zwaar gehekeld beleid van de toenmalige minister van Justitie, Van Agt.

Kort nadat Menten in '49 is veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar, krijgt de toenmalige procureur-fiscaal bij het Bijzondere Gerechtshof in Amsterdam, Besier, een brief uit Israël, waarin hij wordt ingelicht over de aard van de misdrijven die Menten gepleegd heeft. Besier stuurt een briefje terug met de mededeling dat de zaak-Menten net met een veroordeling is afgedaan.

In oktober 1950 schrijft de Israëlische journalist Kanaan, afkomstig uit Polen, een artikel over het oorlogsverleden van Menten en stuurt het op naar een Nederlandse journalist. Uit angst voor juridische gevolgen blijft het verhaal in een bureaulade liggen. Kanaan krijgt dan 26 jaar later het genoemde Telegraaf-artikel onder ogen en gaat over tot publikatie van zijn verhaal in zijn eigen krant, het gezaghebbende blad *„Ha-aretz"*. Het weekblad Accent en *TROS-Aktua* worden op dit verhaal geattendeerd en produceren vervolgens in hoog tempo onthullingen. De zaak-Menten is heropend.

Pieter Nicolaas Menten wordt op 26 mei 1899 geboren te Rotterdam. Hij vestigt zich begin jaren twintig in Polen als agent voor Westeuropese ondernemingen, zoals de Nederlandse rijstpellerij Oryza. Aldaar leidt hij een geruchtmakend zakelijk leven door talloze processen en faillissementen. Financieel gaat het hem loch goed. want hij koopt onder andere een landgoed in Oost-Galicië.

Bij het uitbreken van de oorlog komt hij in contact met de lokale commandant van de Sicherheitspolizei en de Sicherheitsdienst, dr. Eberhard Schöngarth. Menten helpt deze later door de Engelsen opgehangen Duitser als tolk en adviseur inzake de aankoop van kunst. In 1943 keert hij terug naar Nederland. Zijn bezittingen neemt hij mee.

Later wordt hij ervan beschuldigd deze voorwerpen te hebben gestolen van rijke Poolse joden en dat hij drie goederenwagons volgepropt met kostbare objecten mee terug neemt. Na de oorlog begint een slepende procedure tegen Menten op verdenking van roof van kunstschatten en dienstbetrekking bij de vijand. Het Bijzonde Gerechtshof acht hem op dat laatste punt schuldig, maar vindt dat zijn werk voor de vijand beschouwd moet worden als ,,niet van gewichtige betekenis". Intussen dient Menten zelf een eis tot schadevergoeding in bij het ministerie van oorlog, omdat na de aanhouding zijn villa te Aerdenhout is geplunderd. Voormalige verzetsmensen worden in de publiciteit van deze inbraak beschuldigd. De zaak-Menten van destijds wordt verbonden met de Velser-affaire. Ten slotte ontvangt hij een schadevergoeding van J 250.000. Het Openbaar Ministerie bereiken in die dagen beschuldigingen uit Polen en Israël dat Menten betrokken is geweest bij enkele massamoorden in de zomer van 1941 in de buurt van zijn landgoed, bij Podhorodce en Urycz. De commissie-Schöffer, die een histo isch onderzoek naar het vervolgingsbeleid instelt. zegt daarover in het derde interimrapport: ,,Bij de eerste politieke strafzaak tegen Menten was er geen reden voor de ve volgende instantie Menten te verdenken van massamoord in voormalig Pools gebied. Pas de bij het verzoek om uitlevering van Menten door de Poolse regering (2 okt. '50) gevoegde verklaringen leverden voor de beschuldigingen van massamoord een basis. In het bijzonder de verklaring van M. Hauptman."

Pieter Menten.

Polen wil Menten uitgeleverd zien om hem op grond van Poolse getuigenissen te veroordelen. In Nederland voelt men niets voor het tot tweemaal toe gedane verzoek. Polen is communistisch en daarom is de rechtspleging niet te vertrouwen. lijkt daarbij een belangrijk motief. Ten depa temente wordt naarstig gezocht naar een argument om niet tot uitlevering over te gaan. De commissie-Schöffer, die een historisch onderzoek naar de Mentenzaak instelt, zal later de argumentatie om niet tot uitlevering over te gaan scherp veroordelen. In het laatste rapport schrijft de commissie dat de kwestie vervolgens als een ,,nachtkaars uitgaat". Hetgeen Menten dus bestrijdt.

In 1976 komt de affaire weer boven water. Op grond van hoofdzakelijk door Accent-hoofdredacteur Hans Knoop verzamelde getuigenverklaringen en beschuldigingen oprnt het Openbaar Ministerie een onderzoek. Met de verzameling van bewijsmateriaal wil het echter niet vlotten. Toch willen de rijksrechercheurs en hoofdofficier van Justitie te Amsterdam, mr. A. N. Messchaert, tot aanhouding overgaan.

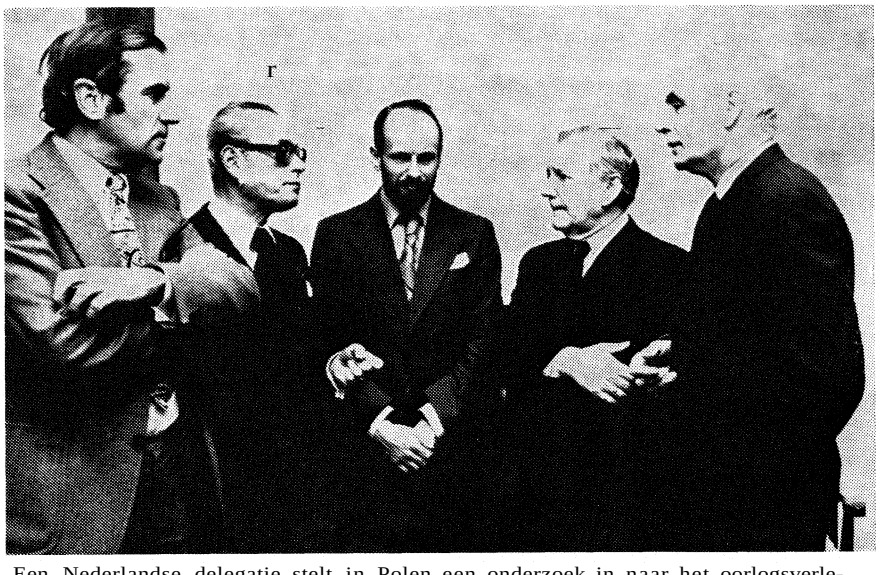
Op het bureau van de toenmalige minister van Justitie Van Agt ligt op 9 nov. 1976 een interne nota van mr. Kuyper, hoofd van de hoofdafdeling Staats- en Strafrecht, met het predikaat ,,Heden"; met de vraag wat er gezien de te verwachten nieuwe publikaties gedaan moet

worden. De minister laat de nota ongelezen liggen en vertrekt op reis naar Roemenië.
Zonder medeweten van de minister wordt besloten Menten aan te houden op maandag 16 november.
Rijksrecherche en rijkspolitie treffen in Blaricum een verlaten villa aan. Pieter Nicolaas is samen met zijn voormalige echtgenote Meta (ze zijn intussen gescheiden om financiële reden) het daaraan voorafgaande weekend met onbekende bestemming vertrokken.
Minister Van Agt blijkt nergens van op de hoogte. Tijdens de twee Kamerdebatten op 18 nov. 1976 en 23 febr. 1977 wordt hem dat zwaar aangerekend. Van Agt krijgt in de Kamer scherpe kritiek te slikken van de PvdA. De socialisten zeggen nog net niet het aftreden van de minister van Justitie te verlangen, omdat het voor de PvdA-fractie zwaarder weegt dat het kabinet Den Uyl ,,de rit uitzit". Van Agt toont zich bijzonder gegriefd en zal de aanvallen op zijn beleid betitelen als ,,Actie beschadiging Lijsttrekker CDA; hoofdstuk nummer ,,één".
Na een tip van Hans Knoop wordt Menten op 6 december in Zwitserland gevat. De Zwitse se regering levert hem na enkele dagen beraad aan Nederland uit, op voorwaarde dat hij niet verder uitgeleverd wordt aan Polen of de Sowjet-Unie. Van Agt reist zelfs persoonlijk naar Zwitserland om de uitlevering te bepleiten.
Dan volgt geharrewar over de samenstelling van de commissie die het naoorlogse vervolgingsbeleid van de overheid inzake P. N. Menten moet onderzoeken. Van Agt heeft de Tweede Kamer een dergelijk onderzoek toegezegd. De Leidse hoogleraar Van Gunsteren weigert, omdat hij Van Agts voorwaarden betreffende de openbaarheid van het onderzoek niet kan accepteren. De Amsterdamse hoogleraar Heijder moet nee zeggen, omdat zijn vakgroep hem niet wil vrijstellen. De Jong en Sijes van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie hebben geen tijd.
Van Agt vindt vervolgens dr. H. J. Scheffer bereid de opdracht uit te voeren. Maar deze historicus wordt weer van het lijstje geschrapt omdat hij na afloop van de oorlog meegewerkt heeft aan de ,,liquidatie" van een verraadster. Uiteindelijk gaan de historici Schöffer en Blom, bijgestaan door de jurist 't Hart aan het werk. Hun definitieve rapport is eind volgend jaar te verwachten.
Op 4 april 1977 dient de strafzaak tegen Menten voor de Bijzondere Strafkamer van de rechtbank in Amsterdam. Na 26 zittingsdagen veroordeelt de rechtbank hem op 14 december 1977 tot vijftien jaar gevangenisstraf. De rechters achten bewezen dat Menten aan een executie van ruim dertig Poolse burgers, meest joden, in Podhoroce in de zomer van 1941 heeft deelgenomen. Niet bewezen, oordeelt de rechtbank, is zijn betrokkenheid bij een executie van 130 mensen in Urycz.
In dit proces zorgt Menten voor een verrassing. Hij verweert zich, naast ontkenningen van de beschuldigingen, met het argument dat in 1952 de minister van Justitie, Donker, hem van verdere rechtsvervolging heeft ontslagen. Donker is op de hoogte geweest van de Poolse en Israëlische ,,aantijgingen", zegt hij. Zowel officier van Justitie mr. Habermehl als Mentens raadsman Van Heijningen gaan in cassatie bij de Hoge Raad, die het vonnis op 29 mei 1978 wegens enkele ,,vormfouten" vernietigt.
De Hoge Raad sprak als zijn oordeel uit, dat de Amsterdamse rechtbank weliswaar de zaak-Menten met grote zorgvuldigheid had behandeld, maar dat zij toch op één punt onzorgvuldig te werk was gegaan.
De rechtbank had het beroep van Mentens verdediger Van Heijningen op de toezegging van Donker in 1952 verworpen, maar deze afwijzing volgens de Hoge Raad niet met voldoende redenen omkleed. Mentens belangen zouden daardoor mogelijk kunnen zijn geschaad. Reden voor de Hoge Raad het vonnis van de Amsterdamse rechtbank te vernietigen en de zaak terug te verwijzen naar de rechtbank in Den Haag.

Vonnis Haagse rechtbank

Hoe de bijzondere strafkamer van de rechtbank in Den Haag tot haar oordeel gekomen is, dat de officier van justitie niet ontvankelijk is in zijn strafvervolging en dat Menten moet worden vrijgelaten, blijkt uit het volgende uittreksel uit het vonnis:

Thans nog was aan de verdachte ten laste gelegd dat hij in 1941 in het toenmalige Polen ongeveer twintig tot dertig personen van het leven heeft beroofd, althans bij de executies behulpzaam is geweest.
De rechtbank zag zich geplaatst voor de vragen of door of vanwege de minister van justitie in 1952 of 1963 is beslist dat geen vervolging zou worden ingesteld; of deze beslissing aan de verdachte is meegedeeld dan wel te zijner kennis is gebracht op zo'n wijze of onder zodanige omstandigheden dat hij op grond daarvan een gerechtvaardigde verwachting mocht koesteren dat hij in den vervolge van vervolging verschoond zou blijven.
Het thans ten laste gelegde — het in staatsdienst van de vijand plegen van een oorlogsmisdrijf — behoorde volgens de rechtbank tot de in de loop van 1952 aan de minister van justitie bekend geworden beschuldigingen Dit concludeert de rechtbank uit een brief van 30 mei 1952 die de officier van justitie in Amsterdam mr Drabbe heeft gestuurd aan

Een Nederlandse delegatie stelt in Polen een onderzoek in naar het oorlogsverleden van Pieter Menten Vlnr mr L R Hermanus van Duuren, vice-voorzitter van de Amsterdamse rechtbank, Albertus Messnhaert, officier van justitie te Amsterdam, dr Jan Mikulski, een Poolse jurist, prof Czeslaw Pilichowski, voorzitter van de Commissie voor onderzoek naar de oorlogsmisdaden van Hitler, en Frans Habermehl, officier van justitie te Amsterdam

de procureur-generaal bij het gerechtshof in Amsterdam mr. Van Dullemen, welke brief Van Dullemen aan de minister van justitie heeft toegezonden.
Nr. Van Dullernen geeft in zijn brief te kennen met het voorstel van mr. Drabbe tot nader verhoor van een aantal personen in Polen in te stemmen en verzoekt aan de minister van justitie te bevorderen dat aan dit voorstel gevolg wordt gegeven.
Beide stukken zond de minister van justitie nir. Mulderije om advies aan zijn adviseurs. De hierop gevolgde nota's van de adviseurs Kazemier, Tenkink *en* Hoogenraad geven blijk van hun reserves ten aanzien van het voorstel Drabbe/Van Dullemen.
Mr. Hassoldt, ter terechtzitting van 20 november 1978 als getuige gehoord, heeft verklaard dat Van Dullemen hem had meegedeeld dat het onderzoek tegen Menten in overleg met ,,Den Haag" ad acta was gelegd en dat het hiermee afgelopen was. Ook heeft hij een gesprek gehad met mr. Tenkirik; uit de woorden van Tenkink heeft de getuige opgemaakt dat de zaak-Menten definitief was afgedaan.
Ook prof. Duynstee was naar zijn zeggen tijdens het bemind van Mulderije ervan op de hoogte dat nieuwe klachten tegen Menten waren ingebracht. Een paar maanden later vernam hij van een van de genoemde heren. dat de toen juist aan het bewind gekomen minister Donker de zaak-Menten had afgedaan en dat die zaak nu de wereld uit was.
Vast staat dat aan het voorstel van mr. Drabbe in Polen getuigen te doen horen geen gevolg is gegeven.
Op grond van deze feiten meent de rechtbank te kunnen vaststellen dat bij gebreke van uitdrukkelijk bewijs in ieder geval aannemelijk is dat van de zijde van de minister van justitie omstreeks eind 1952 of *mogelijk* begin 1953 is beslist het onderzoek tegen de verdachte ter zake van verdenkingen van massa-executie niet voort te zetten en dat ambtenaren, zowel ten departemente als ten parkette, van deze beslissing op de hoogte waren.
Vervolgens bespreekt de rechtbank de vraag in hoeverre deze ministeriële beslissing ter kennis van de verdachte is gebracht of gekomen. In de archieven zijn geen stukken gevonden die voor de beantwoording van deze vraag relevant zijn. De bewering van de verdachte dat de minister van justitie Donker hem in 1952 in een persoonlijk gesprek zou hebben meegedeeld dat hij niet zou worden vervolgd, vindt steun in de verklaring die mevrouw D. M. Kortenhorst-Woltersom aan de rechter-commissaris heeft afgelegd.
Ook de verklaring van de getuige Lunshof biedt stean aan die bewering van de verdachte.
Tegenover de inhoud van deze verklaringen staat dat geen van de ambtenaren die destijds aan het ministerie van justitie verbonden waren zich heelt kunnen herinneren dat aan de verdachte de betrokken mededeling is gedaan. Sommigen van hen hebben dit zelfs onwaarschijnlijk genoemd.
Uit het rapport van de commissie-Versteeg en het rapport van mr. Grasso, beide betreffende de zogenaamde-Velser-affaire, heeft de rechtbank geen aanknopingspunten kunnen vinden te veronderstellen dat er voor mr. Donker enige reden in was gelegen de verdachte buiten vervolging te stellen. Ondanks tegenstrijdigheden en ondanks het ontbreken van ambtelijke stukken acht de rechtbank het aannemelijk dat de beslissing van de minister van justitie om de onderzoekingen niet verder voorl. te zetten, ter kennis van de verdachte is gekomen.
Vervolgeris zier de rechtbank onder het oog in hoeverre bij Menten het vertrouwen post kon xatten dat hij van verdere vervolging verschoond zou blijven, Menten was ervan op de hoogte dat Polen zijn uitlevering had gevraagd en dat ook een herhaald verzoek is afgewezen. In het licht van deze afwijzingen en de ministeriële beslissing tot het niet verder voortzetten van de onderzoekingen acht de rechtbank het aannemelijk dat bij Menten geredelijk vertrouwen kon ontstaan dat hij nu wel van verdere vervolging verschoond zou blijven. Welk vertrouwen bij uitblijven van enige daad van vervolging gedurende 24 jaar — terwijl hij al die tijd onverholen onder zijn eigen naam in Nederland woonachtig was — in de loop van de tijd aan kracht zal hebben gewonnen.
Instelling van een strafvervolging na een dergelijk tijdsverloop acht de rechtbank strijdig met een goede procesorde.
Bovendien heeft de rechtbank in ogenschouw genomen de vraag in hoeverre de in 1976 tegen de verdachte — na 24 jaar — aangespannen strafvervolging in overeenstemming is met het Europese verdrag inzake de rechten van de mens, in het bijzonder het daarin opgenomen recht van een ieder op een behandeling van een ingestelde strafvervolging en wel binnen een redelijke termijn. De rechtbank neemt aan dat een ieder tegen wie verdenking van een strafbaar feit is gerezen, recht heeft op behandeling van zijn zaak door een rechterlijke instantie binnen een redelijke termijn van het moment af dat zijn positie als gevolg van die verdenking in belangrijke mate wordt beïnvloed.
Te dezen staat vast dat Menten in 1949 na de uitspraak van de bijzondere raad van cassatie in de positie was gekomen te verkeren dat hij van eerder tegen hem gerezen verdenkingen was bevrijd. Nieuwe verdenkingen gaven in 1949 en 1950 reeds aanleiding tot verdere stappen op internationaal niveau. Er kwam een Pools uitleveringsverzoek, waarop afwijzend is beschikt. Ondanks beschuldigingen uit Polen en Israël is tot 1976 niet overgegaan tot het instellen van een strafvervolging. Naar het oordeel. van de rechtbank is aldus de redelijke termijn waarvan de Europese conventie spreekt, in zeer ruime mate overschreden.
,,Hoewel naar het oordeel van de rechtbank het Europees verdrag alleen al — wegens de genoemde overschrijding van een redelijke termijn — met zich schijnt te brengen dat de huidige strafvervolging zonder meer niet ontvankelijk moet worden geacht, meent de rechtbank tevens dat het ongetwijfeld zwaarwegende en grote belang van vervolging van zo ernstige feiten, omdat het in 1952 en 1953 met een even zwaar gewicht en met even grote omvang aanwezig was en toen erkenning had kunnen vinden, thans een inbreuk op een goede procesorde en de beginselen van het Verdrag in ieder geval niet meer vermag te rechtvaardigen".

Mevr. Kortenhorst-Woltersom is weduwe van de heer Kortenhorst, indertijd voorzitter van de Tweede Kamer en tevens advocaat van Menten. De heer Lunshof is journalist en heeft na de oorlog over Menten gepubliceerd.

Een overzicht van enkele reacties op het vonnis van de Haagse rechtbank geeft het volgende beeld:

Dr. J. P. van Praag, onder wiens leiding jarenlang gewerkt is aan een rapport voor de regering over immateriële hulp aan oorlogsgetroffenen. zei: ,,Over de juridische aspecten kan ik nog niets zeggen, maar voor mij staat vast dat deze vrijlating enorm veel emoties zal losmaken bij oud-verzetsmensen, vervolgde joden en andere oorlogsgetroffenen".
De voorzitter van de Nederlandse vereniging van ex-politieke gevangenen uit de Tweede Wereldoorlog, mr. J. van Zaayen, verklaarde dat de leden van de Expoge de beslissing om Menten niet voor oorlogsmisdrijven te vervolgen als een grote schok zullen ervaren: ,,Juist voor hen is het erg te betreuren dat er geen recht kan worden gedaan".
De heer A. J. van der Leeuw, wetenschappelijk medewerker aan het rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie, die als getuige-deskundige door de bijzondere strafkamer van de Amsterdamse rechtbank is gehoord, zei dat de vraag of Menten zich schuldig heeft gemaakt aan hetgeen hem door de officier van justitie te Amsterdam ten laste was gelegd, een zaak voor de rechter is. ,,Het ligt niet op mijn weg om kritiek op beide uitspraken te geven. De rechtbank te Den Haag heeft de verantwoordelijkheid gelegd bij degenen die in 1952 hebben beslist dat er geen verdere vervnlging van Menten zou plaatshebben. Ik vind het echter uitermate teleurstellend dat zulke ernstige feiten niet meer kunnen worden berecht".
De correspondent van het N R C/H'b l a d in Israël, S. M. Bouman, meldde op 4 dec., dat de Israëlische journalist Haviv Kanaan zich diep geschokt en uit het veld geslagen toonde door de vrijlating van Menten. Volgens zijn bewering werden enkele van zijn familieleden in Lvov in Polen door toedoen van Menten vermoord. ,,De geschiedenis herhaalt zich," zei hij onmiddellijk nadat hij het nieuws over de vrijlating van Menten hoorde.
Kanaan zei dat in 1949, nadat Menten wegens collaboratie met de nazi's tot acht maanden werd veroordeeld, de procureur-generaal, mr. Eesier, had laten weten over nieuw bewijsmateriaal tegen Menten te beschikken betreffende door hem gepleegde massamoorden. Volgens Kanaan had de procureur-generaal hem toen laten weten geen nieuw proces tegen Menten te willen aanspannen.
De officier van justitie bij de Amsterdamse rechtbank die in november 1977 tegen Menten levenslang eiste, mr. A. F. J. C. Habermehl, noemt de uitspraak van de Haagse rechtbank ,,schokkend nieuws". Hij vindt het opmerkelijk dat Menten pas in een zeer laat stadium met nooit eerder genoemde essentiële getuigen is gekomen: de weduwe van zijn advocaat, wijlen Kamervoorzitter Kortenhorst, en de oud-hoofdredacteur van D*e* T e l e g r a a f, mr. H. A. Lunshof.
Volgens mr. Habermehl zou, als er werkelijk sprake was geweest var, een sepot in 1952, dat niet binnenskamers gebleven kunnen zijn; ,,dan zouden de procureur-generaal bij het Amsterdamse hof en de procureur-fiscaal van de bijzondere rechtspleging op de hoogte zijn geweest. En dat blijkt nergens uit".
Hij betreurt het dat er volgens de Haagse rechtbank nu blijkbaar wel voldoende materiaal is om dat sepot aan te nemen.

Ir. Simon Wiesenthal is diep geschokt door het bericht van Menten's vrijlating. Het is volgens hem een grove inbreuk op het volkenrecht. Het vertrouwen in de rechtsstaat en dus ook in ons hele maatschappelijke systeem wordt door zulke beslissingen gebroken, vindt hij.

,,Als minister Donker in **1952** Menten inderdaad heeft beloofd hem van verdere vervolging te ontslaan", aldus Wiesenthal, .,dan nad hij daartoe op zijn hoogst het recht voor zover het Menten's misdaden tegen Nederlandse slachtoffers betrof. Voor misdaden die tegen andere volken zijn begaan, kan een Nederlandse minister de dader nooit van vervolging ontslaan. Het feit immers dai een land zo'n misdadiger niet aan een rnder land wil uitleveren, leidt automatisch tot de verplichting de dader daarvoor dan in het eigen land te bestraffen".

Wat hem ook bijzonder heeft getroffen is het feit dat Menten is vrijgelaten zonder de uitslag van het beroep van de officier van justitie af te wachten. Het doet er daarbij volgens Wiesentlial niets toe of Menten wel of niet een geldige Nederlandse pas heeft.

Op de strijd tegen de verjaring van oorlogsmisdaden in Duitsland, zal de vrijlating van Menten een zware terugslag betekenen, zo vreest Wiesenthal. Zo'n beslissing maakt op de openbare mening zeker in Duitsland, een slechte indruk:

,,Het tijdstip, zo vlak voor het beslissende jaar **1979,** had niet slechter kunnen zijn".

,,Natuurlijk blijf ik met mijn werk doorgaan. Maar zo'n bericht over Menten's vrijlating is een klap in mijn gezicht. Na zo'n klap moet je een ogenblik pauzeren om weer op adem te komen", aldus Simon Wiesenthal.

Zowel de vroegere Amsterdamse hoogleraar mr. A. D. Belinfante, die na de oorlog jarenlang op het ministerie van justitie heeft gewerkt en bijzonder goed geïnformeerd is over de gang van zaken bij de bijzondere rechtspleging, als de vroegere fractieleider van de PvdA mr. J. A. W. Burger betreurt het zeer dat door de uitspraak van de rechtbank over Menten oud-minister Donker in een verkeerd daglicht wordt gesteld.

,,Ik heb dagelijks met minister Donker gewerkt", zegt prof. Belinfante, ,,en ik weet zeker dat hij zich nooit met zulke affaires heeft ingelaten; hij is wel de meest onkreukbare minister van justitie die er ooit is geweest".

Mr. Burger: ,,Als fractieleider van de PvdA sprak ik Donker iedere zaterdagmiddag; dan namen wij allerlei zaken door. Ik acht het uitgesloten dat hij een arrangement zou hebben getroffen om Menten buiten vervolging te stellen. En waarom ook? Om Romme en Kortenhorst, die bij de Velser-affaire betrokken zouden zijn geweest, te sparen? Geen sprake van".

Belinfante en Burger vinden het erg onbevredigend dat de rechtbank zich bij haar oordeelvorming heeft laten leiden door onder meer getuigen die slechts zijdelings bij de zaak betrokken waren en slechts iets weten van horen zeggen.

Wat de getuigenis van mevrouw Kortenhorst betreft, noemt Burger het merkwaardig dat de familie Kortenhorst geen toegang wilde verlenen tot het archief van wijlen mr. L. G. Kortenhorst, maar dat mevrouw Kortenhorst voor de rechtbank wel vanuit haar herinnering wilde vertellen.

Burger vraagt zich bovendien af of de rechtbank in Den Haag niet buiten de door de Hoge Raad gegeven onderzoekopdracht is getreden door in dit geval ook het Europese Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens in zijn overweging te betrekken.

Het Nederlands Israëlitisch kerkgenootschap en het Verbond van liberaal religieuze joden in Nederland hebben in een gezamenlijke verklaring gezegd „verbijsterd en geschokt" te zijn over de vrijlating van Menten. ,,Wij achten het in strijd met ons rechtsgevoel dat, door een formele beschikking, Menten zich thans als een vrij burger kan bewegen en daarmee voorlopig aan deze zaak een einde is gekomen", aldus de verklaring.

Het Centraal orgaan voormalig verzet heeft minister De Ruiter telegrafisch gevraagd alle maatregelen te nemen om te voorkomen dat Menten het land verlaat. Het vindt dat Menten bij de behandeling van zijn zaak in cassatie in de rechtszaal aanwezig moet zijn.

J. L. Bosch, voorzitter van de nationale federatieve raad van het voormalig verzet Nederland, vindt dat het parlement de Velser affaire boven tafel moet halen. Hij noemde de beslissing van de Haagse rechtbank ,,niet alleen een enorme schok voor de Nederlandse verzetsmensen, maar ook voor het Poolse volk, waartegen Menten zijn misdrijven heeft begaan.

In een vraaggesprek met Elseviers-Magazine van **9** dec. heeft mevrouw Donker, de weduwe van mr. L. A. Donker, minister van justitie in het tweede ministerie-Drees **(1952-1956).** gezegd zeker te weten dat haar man de zaak-Menten nooit heeft geseponeerd. Mevrouw Donker had zich boos gemaakt over het getuigenis van mevrouw Kortenhorst.

Volgens mevrouw Donker had haar man de zaak willen laten betijen. ,,Hij was ervan overtuigd dat er meer boven water zou komen. Mijn man was onkreukbaar en niet bereid tot enige concessie, een deal of hoe je het ook wilt noemen. Mijn man hield niet van uitspraken die voor dubbele uitleg vatbaar zijn. Hij was recht door zee, opdat men wist wat men aan hem had. Tegen Kortenhorst heeft hij gezegd: ,,Wij staan ver van de bewijzen af. Jullie hebben hard gewerkt. Wij komen nu niet verder." Hieruit maak ik op dat hij bedoelde: voorlopig zien we ervan af, ik laat de zaak maar rusten", aldus mevrouw Donker.

,,De beslissing om Menten de vrijheid te geven is een flagrante schending van de fundamentele principes van internationaal recht en internationale veiligheid".
Dit zegt Roman Rudenko, procureur-generaal van de Sowjet-Unie en openbaar aanklager in de processen van Neurenberg tegen de nazi's, gevraagd naar zijn reactie op de uitspraak van de Haagse rechtbank.

Het is algemeen bekend, aldus Rudenko, dat het moderne internationale recht er de nadruk op legt, dat ieder land wettelijk acties behoort te ondernemen tegen en straffen moet opleggen aan oorlogsmisdadigers. Bovendien: omdat het principe wettelijke acties tegen oorlogsmisdadigers te ondernemen handhaving van de vrede meebrengt en de zedelijke en wettelijke tegenhanger is van een agressieve oorlog, is het een fundamentele regel van liet internationale recht en de internationale betrekkingen geworden, aldus Rudenko tegenover een verslaggever van het Russische persbureau Novosti.

Van enige weponering van de zaak-Menten of van uitlatingen in die richting door minister Donker kan oud-premier Drees zich niets herinneren,
Volgens dr. Drees moet de toenmalige minister van justitie. mr H Mulderije (CHU), de verzoeken om uitlevering van Menten door landen als Polen en Israël in het begin van de Jaren '**50** hebben afgewezen Met die afwijzing had Donker (PvdA) niets van doen

Donker was van **1952** tot zijn dood in 1956 minister van justitie in het kabinet-Drees Voor zover Drees zich nu herinnert is de zaak-Menten in die kabinetsperiode niet behandeld

Deze wetenschap is hem bevestigd door de man die destijds van de kabinetsvereaderineen de notulen heeft bijgehouden en op zijn verzoek dit beeft nagegaan

„In die tijd", aldus Drees, „is alleen een klacht van Menten dat tijdens zijn gevangenschap zoveel zaken uit zijn huis in Aerdenhout gestolen waren in het kabinet behandeld Donker heeft daarvan alleen de erfenis op tafel gekregen en Drees neemt aan — ,,meer kan ik ook niet doen ruim 35 jaar na dato" — dat Donker de zaak bekeken heeft en geen mogelijkheid gezien heeft er iets aan te doen omdat Menten & veroordeeld was, weliswaar voor andere zaken dan de moorden in Polen, maa die waren toen volgens Drees niet bekend.

,,In de ministerraad", zegt Drees, ,,is daar niet over gepraat omdat justitiële zaken niet op de agenda horen Dat kon ook moeilijk omdat er ruim **100000** mensen verdacht van oorlogsmisdaden en/of collaboratie gearresteerd waren"

Mr G E Langemeyer, oud-procureur-generaal bij de Hoge Raad, heeft op 7 dec voor de televisie gezegd dat hij niet begrijpt waarom de bijzondere strafkamer van de Haagse rechtbank zoveel belang heeft gehecht aan de verklaringen van mevrouw Kortenhorst en van de exhoofdredacteur van de De Telegraaf, de heer Lunshof ,,Ik kan me niet voorstellen dat mensen die van een ander over de zaak hebben gehoord, na **25** laar nauwkeurig kunnen zeggen wat er precies tussen minister Donker en Menten is voorgevallen"

Mr Langemeyer noemde het beroep van de Haagse rechtbank bij de vrijlating van Menten op het verdrag van Rome ,,heel zwak" ,,Dat artikel beoogt dat je een arrestant niet willekeurig lang kunt laten zitten en hem na een tijd, als hij bij wijze van spreken zijn straf al te pakken heeft, nog eens kunt gaan vervolgen"
Beschuldigingen aan het adres van mr Donker verwerpt Langemeyer ,,Donker was onbetwist een integer man Bovendien was hij een slimme man, die geen onberaden toezeggingen zou doen En we weten nu dat er in het rapport over de Velser affaire heus geen dingen stonden die Donker zo aan het schrikken hadden kunnen maken, dat hij deze toezegging had kunnen doen ..

,,Formeel kan een minister van justitie een zaak niet seponeren." aldus mr Langemeyer. ,,Hij kan het openbaar ministerie vragen niet tot vervolging over te gaan, maar een officier van justitie kan hem antwoorden dat zijn geweten hem gebiedt wel een vervolging in te stellen Een minister van justitie die dan toch zou verbieden om te vervolgen, zou in een heel moeilijk parket komen"

Door de vrijlating van Menten heeft de rechterlijke macht volgens mr Langemeyer ,,een deuk" opgelopen De oud-procureur-generaal geeft de Haagse officier van justitie mr R. Schimmel weinig kans op succes in zijn cassatieberoep bij de Hoge Raad (ANP, NRC/H'blad. De Volkskrant, Trouw, Het Parool)

BELGIË

HERSTRUCTURERING VAN DE STAALSECTOR

onderhandelingen tussen de regering en de patronale en syndicale vertegenwoordigers van de staalnijverheid hebben op 23 nov. geleid tot een akkoord over de uitvoering van het z.g. staalplan van minister Claes (economische zaken) dat aansluit bij de onvolledige overeenkomst van 20 mei 1978. Aan de beslissende vergaderingen werd ook deelgenomen door EG-commissaris Davignon.

De hoofdlijnen van het akkoord kunnen als volgt worden samengevat:

- De overheid neemt een minderheidsparticipatie in een aantal staalondernemingen in Wallonië en Vlaanderen. In de belangrijkste Waalse bedrijven neemt de overheid 60% over van de aandelen der z.g. vaste aandeelhouders (= de holdings) via een omzetting van een deel van de schulden bij de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid in aandel-i?.

In Cockerill (Luik) zou de overheid aldus een participatie van ongeveer 25% krijgen. (De aandelen van Cockerill zijn voor 60% onder de kleine aandeelhouders verspreid; van de overblijvende 40% gaat nu 60% naar de Staat.) Voorts zal Cockerill het filiaal Marchienne (Charleroi) afstaan aan de z.g. Driehoek van Charleroi (= Hainaut-Sambre, Thy-Marcinelle, Frère-Bourgeois Commerciale).

De Generale Maatschappij van België, de belangrijkste aandeelhouder van Cockerill, zal een krediet op korte termijn van 400 mln fr. omvormen in een converteerbare obligatielening tegen een verminderde rente.

In het Limburgse bedrijf Allegheny-Longdoz zal de overheid participeren door in te tekenen op kapitaalverhogingen, na eerst een minderheidsdeelneming te hebben doorgevoerd.

In de Driehoek van Charleroi neemt de overheid insgelijks 60% van de vaste aandelen over. In Frère-Bourgeois echter krijgt ze slechts 49%.

Verder zal de overheid de participatie van 20 tot 25% in Sidmar (Gent) kopen, die Cockerill een paar jaar geleden uit geldnood aan Arbed verkocht en die momenteel nog steeds in handen is van Luxemburgse banken, omdat Arbed de benodigde fondsen nog niet samenbracht. Ook in Clabecq neemt de overheid een participatie.

Over de concrete modaliteiten van die operaties zal verder worden onderhandeld met de betrokken ondernemingen en de holdings. De Bankcommissie zal worden betrokken bij de besprekingen over de prijs, die de overheid voor de aandelen dient te betalen.

In de meeste gevallen zullen de raden van beheer van de staalondernemingen in een fifty-fifty-verhouding zijn samengesteld uit vertegenwoordigers van de overheid resp. van de privé-sector. De effectieve leiding blijft evenwel bij de huidige managers.

- Er wordt een maatschappij voor de financiering van de staalnijverheid opgericht, die eventueel internationale leningen kan uitschrijven.

- De eerstkomende vijf jaren worden ten minste ⅔ van de financiële lasten. die voortvloeien uit de bestaande leningen op lange en halflange termijn, omgezet in converteerbare obligaties, wat de ondernemingen van hun thesaurie-problemen verlost. Verder zal worden onderhandeld over een verdaging van de vervaldagen van de overheids- en privé-leningen. Kortlopende kredietlijnen zullen met 20% worden verhoogd en de rente erop wordt verlaagd.

- Sidmar mag zijn capaciteit opvoeren. Die van de koudwalserij mag tegen 1984 met 25% groeien. De ruwstaalcapaciteit stijgt met 300.000 ton. Sidmar wordt aldus de belangrijkste koudwalser op de as Saar–Luxemburg–Charleroi–Gent. Frère moet Carfroid liquideren en mag Carlam uitbreiden.

- Het investeringsmoratorium van maart 1977 wordt opgeheven.

- Er wordt een nationaal comité voor planning en controle opgericht, waarin de overheid over vetorecht beschikt. De afdeling Planning beslist over de investeringsprojecten. (In geval een meerderheid van Waalse afgevaardigden een project van Sidmar zou blokkeren, wordt het dossier verwezen naar de regering.) De afdeling Controle formuleert adviezen en aanbevelingen over de planning en de sociale aangelegenheden.

- Om de afvloeiing van ongeveer 6500 werknemers op te vangen wordt voorzien in een systeem van trekkingsrechten (3 mln fr. per te scheppen arbeidsplaats).

Regeling voor textiel en scheepsbouw

Te zamen met de overeenkomst voor het staal heeft de regering een aantal maatregelen getroffen ten gunste van de ondernemingen in de textiel- en scheepsbouwsector. Ook hier wordt voorzien in een systeem van trekkingsrechten. Zoals voor het staal wordt een trekkingsrecht van 500.000 fr. per nieuwe arbeidsplaats toegekend voor de voorbereiding van het project. Op de overblijvende 2,5 mln fr. zullen de voordelen van de expansiewetgeving maximaal worden toegepast.

OP 24 nov. heeft minister van financiën Geens een nadere toelichting verstrekt bij de financieringsplannen. Gedurende vijf jaar zal 4,5 mrd fr per jaar nodig zijn voor de behoeften en de herstructurering, - in het staalbedrijf. Gedurende 5 jaar zal 1 mrd fr nodig zijn voor de textielsector en 1,4 mrd fr voor de scheepsbouw.

Van hun kant hebben premier Vanden Boeynants en minister Claes de regeringsmaatregelen gemotiveerd door te verwijzen naar de grote schuldenlast van de staalsector (100 mrd fr) en de kasmoeilijkheden van bepaalde ondernemingen: Cockerill staat voor 600 mln fr in het krijt bij de Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid en de bedrijven van Charleroi vroegen om een overbruggingskrediet van 1,5 mrd fr. Zonder herstructurering kon ik zodanig grote kredieten niet meer toestaan, zei Claes.

(Vor. ber. pag. 567/1)

AKKOORD VAN HANZINELLE

Op 5 dec. werd in bijzijn van minister van economische zaken Claes het akkoord geparafeerd tot uitvoering van de z.g. overeenkomst van Hanzinelle die voorziet in een technische samenwerking en arbeidsverdeling tussen de staalbedrijven op de as Saarland-Luxemburg-Charleroi-Gent. Het akkoord bepaalt o.m. dat de produktie van lange staalprodukten en van trossen tot het werkgebied van de z.g. Driehoek van Charleroi behoort en de produktie van platte produkten tot dat van Sidmar. Het akkoord zal ook tot de afvloeiing van personeel leiden, vermoedelijk 5.000 werknemers in Luxemburg en 3.500 in Charleroi.

Premier Vanden Hoeynants en minister Claes bespraken de vorming van de staalas met de Luxemburgse premier Thorn.

LATIJNS-AMERIKA

URUGUAY

ONTWIKKELLINGEN SEDERT 1976, PRESIDENTSVERKIEZINGEN AAN-**GEKONDIGD, ZUIVERINGEN IN HET** LEGER. MENSENRECHTEN

De nieuwe regering van president Mendez, die in juni '76 president Bordaberry opvolgde nadat deze was afgetreden wegens het ontbreken van steun van de strijdkrachten, vaardigde in okt. 1976 de zgn. institutionele wet no. 5 uit waarin de Uruguese staatsburgers het recht krijgen op bescherming door de staat als garantie voor het naleven van de mensenrechten.

In een toelichting bij de wet staat dat subversie en terrorisme in democratische staten heel gewoon is geworden en daardoor een bedreiging voor de individuele en mensenrechten vormen, die traditioneel door de overheid beschermd worden. Daarom is de overheid gedwongen normen en methoden toe te passen om de bevolking te beschermen tegen individuen en organisaties die deze rechten ondermijnen bij het najagen van hun doeleinden.

De wet erkende dat de mensenrechten beschermd kunnen worden door internationale organisaties maar alleen op voorwaarde dat zo'n bescherming toegepast wordt door permanente internationale hoven, waarvan de onpartijdigheid gegarandeerd is, en dat de aanklachten ingediend worden door landen die de relevante verdragen voor mensenrechten hebben ondertekend.

Beschuldigingen van individuen of privé-organisaties moeten in ieder geval niet voor de internationale hoven gebracht worden.

Op 7 december 1976 deelde de regering mee dat de binnenlandse veiligheid zodanig verbeterd was dat overwogen werd de speciale anti-subversie-maatregelen op te heffen.

De activiteit-n van de guerrillabeweging Tupamaros die in '72 geleid hadden tot het uitroepen van de staat van oorlog, waren tot nul gereduceerd.

In okt. 1976 deelde de regering mee dat iedereen ouder dan 18 jaar tot ,,een gevaar voor de staat'' kon worden verklaard onder verdenking van subversieve activiteiten en aan gevangenisstraf, huisarrest of deportaties kon worden onderworpen.

Tot diegenen werden ook gerekend zij die in contact waren geweest met subversieve elementen of zij wier gedrag aanleiding geeft tot de verdenking van subversieve activiteiten of zij die in het bezit zijn van subversieve voorwerpen of literatuur en zij die actie door de overheid tegen subversieve elementen verhinderen.

Eind oktober 1976 werd meegedeeld dat 62 subversieve elementen behorend tot een revolutionaire bannelingenorganisatie met de naam de Partij voor de Overwinning van het Volk waren gearresteerd en dat de organisatie van plan was geweest leden van de regering en van de strijdkrachten aan te vallen.

Volgens Uruguese bannelingenkringen waren velen van de gearresteerden eerder in Argentinië ontvoerd en zij verklaarden verder dat de Argentijnse en Uruguese veiligheidsdiensten nauw samenwerkten bij de bestrijding van dissidenten.

Op 24 september 1976 werd ex-generaal Liber Seregni Mosquera, de kandidaat van het cent um-linkse Frente Amplio bij de presidentsverkiezingen van 1971 aangeklaagd wegens het schenden van de grondwet door deel te nemen aan een pact tussen hoge legerofficieren om de verkiezingen van 1971 te beschermen tegen de mogelijkheid van een coup.

Op 16 februari 1977 werd Antonio Mas, een leider van de linkse Tupamaro-organisatie die eind jaren zestig, begin jaren zeventig bijzonder actief was in Uruguay tot 30 jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens ontvoering en moord in 1970 van de Amerikaan Dan Mitrione (pag. 532/2-'70) en wegens zijn aandeel aan de ontvoering in januari 1971 van de vroegere Engelse ambassadeur in Montevideo, Sir Geoffrey Jackson, die in sept. '71 weer werd vrijgelaten. Mas werd er verder van beschuldigd betrokken te zijn geweest bij de moord op 3 politieagenten.

Het hof sprak verder uit dat nadat Mas zijn straf uitgezeten heeft, hij nog eens 16 jaar lang onder toezicht zal bijven staan zodat hij niet voor het jaar 2009 in vrijheid gesteld zal worden en dat hij na zijn vrijlating naar Spanje, zijn geboorteland, uitgewezen zal worden.

Verkiezingen aangekondigd

Op 9 augustus 1977 heeft de regering een communiqué uitgegeven waarin stond dat president Mendez besloten had het voorstel over te nemen dat de junta van opperbevelhebbers van de strijdkrachten hem had voorgelegd. (De militai e junta bestaat uit: gen. Julio Cesar Vadora voor het leger, vice-adm. Hugo Merquez voor de marine en brigade-generaal Dante Paldini voor de luchtmacht).

Het voorstel behelsde in 1981 verkiezingen te houden voor een nieuwe president Volgens het communiqué zouden de twee traditionele politieke partijen van het land, de Blanco en de Colorado, mogen meedoen. Tot het zover is zou de regering doorgaan met de sociale en economische ontwikkeling van het land teneinde de ,,definitieve institutionalisering van hel nieuwe Uruguay onder de meest gunstige omstandigheden tot stand te brengen''. Volgens een mededeling van 24 aug. 1977 bestaat het plan van de regering voor de terugkeer naar de democratie uit drie fasen, t.w.: opstellen van een nieuwe grondwet vóór 1980; in november 1981 presidentsverkiezingen met één kandidaat namens de twee politieke partijen, die de goedkeuring van de strijdkrachten heeft en, als laatste fase, presidentsverkiezingen in 1986 die op een normale manier zouden verlopen, waarbij de deelnemende politieke partijen zelf kandidaten mogen stellen.

De grondwet zal middels een referendum ter goedkeuring aan het volk worden voorgelegd.

President Mendez had bij een eerdere gelegenheid en wel in mei 1977 tijdens een persconferentie verklaard dat het economische herstel van het land belangrijker was dan het houden van verkiezingen, maar dat er een grondwet voor een overgangsperiode zou komen. Hij zei verder dat in de toekomst ,,internationale'' partijen niet meer toegestaan zijn en dat de rol van de traditionele partijen die van een ,,instrument van het electoraat'' zou zijn.

Op 1 juli 1977 werd de Institutionele Wet no. 8 gepubliceerd die de rechtspraak onder toezicht van de uitvoerende macht stelt. Verder werd de oprichting van een Hof van Justitie aangekondigd, waarvan de leden voor een periode van 5 jaar benoemd worden door de Raad voor de Natie op voordracht van de regering. In de Raad voor de Natie hebben vertegenwoordigers van verschillende groeperingen van het volk zitting. Hij fungeert als een parlement maar heeft geen werkelijke bevoegdheden.

Zuiveringen in het leger

In maart 1977 werden 20 officieren In hun kazernes geconsigneerd omdat zij hun superieuren een memorandum hadden voorgelegd waarin zij de politieke, economische en sociale situatie in Uruguay hadden geanalyseerd. De Raad voor de Natie nam daarop in april een wet aan die voorzag in vroegtijdige pensionering van officieren ,,wier activiteiten de doeleinden compromitteren, die hun handelingen zouden moeten inspireren". Naar aanleiding van deze wet zouden zo'n 50-tal officieren vroegtijdig zijn gepensioneerd, onder wie gen. Dardo Grossi, de militaire attaché in Washington. De chef-staf van het leger, gen. Luis Queirolo, werd de opvolger van Dardo.

Een wet die het totaal aantal actieve generaals beperkt tot 14, werd in april '77 zodanig geamendeerd dat 14 het minimum-aantal werd en in mei werd een groot aantal veranderingen doorgevoerd in de legerleiding, dat nogal afweek van de normale procedure m.b.t. de pensionering van generaals en de promotie van kolonels om de vacante plaatsen op te vullen.

Volgens de regeling van april behielden gen. Vadora, gen. Esteban Cri en gen. Eduardo Zubai, die de pensioengerechtigde leeftijd hadden behaald, hun rang en bleven zij op de actieve lijst staan, terwijl zij hun bevoegdheden wel overdroegen.

Wisseling binnen junta

In januari 1978 werden de opperbevelhebbers van resp. de landstrijdkrachten en de luchtmacht, resp. lt.-gen. Julio Cesar Vadora en brig.-gen. Dante Paldini, gepensioneerd in overeenstemming met de normale procedure en per 1 februari vervangen door lt.-gen. Gregorio Alvarex (landstrijdkrachten) en brig.-gen. Raul Bedahan Rabbione (luchtmacht). Uit hoofde van hun functie zijn de opperbevelhebbers van de drie strijdkrachtonderdelen leden van de militaire junta, die het land in werkelijkheid regeert.

In september '77 werden overigens nog eens 26 kolonels weggezuiverd nadat zij openlijk hadden gepleit voor een terugkeer naar de democratie.

Het hoofd van de militaire inlichtingendienst, gen. Amaury Prantl, werd in januari 1978 gearresteerd nadat hij een persbericht had uitgegeven waarin hij het juntalid gen. Alvarez beschuldigde van corruptie en machtsmisbruik. Gen. Alvarez maakte in juli 1978 bekend dat hij van plan was zich kandidaat te stellen voor de presidentsverkiezingen die in 1981 zullen worden gehouden.

Eind 1977 waren berichten in de pers verschenen dat er gesprekken werden gehouden tussen een groep conservatieve leden van de twee traditionele partijen, de Colorado's en de Blanco's, en de militaire junta over een overgangsregering die voor de presidentsverkiezingen zou moeten regeren. Hierin zouden militairen en burgers zitting moeten hebben en een burger zou de leiding hebben.

Enige tijd daarna gaf de groep een verklaring uit waarin stond dat de besprekingen met de militairen waren afgebroken nadat gebleken was dat zij geen dialoog wilden houden met politici of groepen burgers.

Mensenrechten

Op 6 juli 1978 werd de minister van buitenlandse zaken Alejandro Rovira vervangen door Adolfo Folle Martinez, een carrière-diplomaat. Rovira heeft zich altijd sterk verzet tegen buitenlandse kritiek op het naleven van de mensenrechten in Uruguay. Zijn vei-vanging werd algemeen gezien als een teken dat meer gematigde elementen aan invloed winnen.

De betrekkingen met de VS werden in de loop van 1978 beter, nadat Washington in sept. 1976 militaire hulp had stopgezet wegens schending van de mensenrechten en in maart 1977 de economische hulp aanzienlijk werd teruggebracht en in juli 1977 de verkoop van materieel voor de politie weid gestaakt.

In april 1978 bracht een delegatie van de Amerikaanse orde van advocaten een bezoek aan Uruguay en voerde bij die gelegenheid een groot aantal gesprekken met officieren, advocaten en geestelijke leiders onder supervisie van een vroegere minister van buitenlandse zaken dr. Juan Carlos Blanco. Op voorstel van het junta-lid Alvarez werd het verslag van de delegatie gepubliceerd. in de krant El *Dia* in Montevideo. Een antwoord van de junta werd eveneens gepubliceerd.

In het verslag werd de junta verzocht de internationale verdragen betreffende de behandeling van gevangenen en de toepassing van martelingen te honoreren en zgn. misdrijven van subversie door gewone rechters en niet door militaire te laten berechten. Verder werd gevraagd om gevangenen die nog niet in staat van beschuldiging waren gesteld los te laten en om hangrnde zaken opnieuw te bekijken en om gevangenen die niet van subversieve daden werden beschuldigd, vrij te laten.

Ook werd de junta gevraagd advocaten meer vrijheid van handelen te geven. Er werden vier gevallen genoemd van advocaten die waren gearresteerd voor ,,het uitoefenen van hun normale taken".

Eind 1977 had de regering bekendgemaakt dat er geen politieke gevangenen meer waren in het land maar dat nog wel **2336** mensen gevangen werden gehouden voor het. misdrijf: subversie.

In de zomer van 1977 had de Engelse afgevaardigde in de subcommissie van de VN voor het voorkomen van discriminatie en de bescherming van minderheden, Een Whitaker, verklaard dat Uruguay het hoogste percentage politieke gevangenen ter wereld heeft nl. één op 600 gevangenen of te wel 5000 op een bevolking van minder dan 3 miljoen, terwijl zo'n 400.000 mensen naar het buitenland gevlucht zijn sedert de militaire machtsovername.

Begin maart werd per regeringsbesluit een centraal bureau voor informatie over personen (OCIP) ingesteld, om ,,tegemoet te komen aan de behoefte om de analyse, studie en voorbereiding van antwoorden op allerlei buitenlandse onderzoekingen, verzoeken voor inlichtingen of beschuldigingen m.b.t. de situatie van personen die betrokken zijn bij misdrijven tegen de veiligheid van de staat" te centraliseren,

Op 1 april gaf de Inter-Parlementaire Raad, het bestuurso gaan van de Inte -Parlementaire Unie, waarvan zo'n 700 nationale parlementaire groeperingen lid zijn, aan de IPU-secretaris-generaal opdracht bij de regering van Uruguay een onderzoek in te stellen naar het lot van de volgende vroegere parlementariërs: Jaime Gerschuni Perez al sedert 1974 zonder vorm van proces vastgehouden, Vladimir Ilitch Turiansky, sedert okt. 1975 zonder vorm van proces vastgehouden en Alberto Altesor Gonzales die ook sedert okt. 1975 zonder vorm van proces wordt vastgehouden.

In oktober '77 gaf het militaire commando een decreet uit waarin het openbare bibliotheken verboden werd kranten en tijdschriften uit de periode 1950-1974 ter inzage te geven, omdat in die periode ,,de pers in dienst was van communisten en Tupamarcs".

Met het decreet werd ook het werk van een groot aantal Uruguese schrijvers verboden o a de zeer bekende Juan Carlos Onetti en Mario Benedetti (NZZ, Le Monde, The Times, NRC/H'blad).

AFRIKA

MAROKKO

BEZOEK PREMIER SUAREZ VAN SPANJE

Nadat de Spaanse minister van buitenlandse zaken, Marcelino Oreja, op 12 mei in Rabat met zijn Ma okkaanse collega M'Hamed Boucetta besprekingen had gevoerd over de bilaterale betrekkingen tussen Marokko en Spanje en hij op 13 mei door koning Hassan II in Fes was ontvangen, bracht de Spaanse premier, Alfonso Suarez, op 26 en 27 juni een officieel bezoek aan Marokko. (Zie ook pag. 654/3)

Na zijn onderhoud met koning Hassan in Fes op 26 juni verklaarde premier Suarez dat er over politieke en economische samenwerking tussen beide landen was gesproken alsmede over het probleem van de Canarische eilanden. Marokko erkende ,,het onbetwistbare Spaanse karakter van de Canarische archipel", aldus Suarez.

Enige dagen tevoren had het Bevrijdingscomité van de OAE voor de tweede maal in vijf maanden onafhankelijkheid voor deze eilanden geëist. Volgens Al Maghreb, het dagblad van de Marokkaanse onafhankelijken, meende Algerije ,,via de omweg van de Canarische eilanden pressie te kunnen uitoefenen op Madrid om diens houding in de kwestie van de Marokkaanse Sahara om te buigen". Ook tijdens de crisis met Madrid over de Sahara hadden de Marokkaanse leiders nooit de Spaanse soevereiniteit over de Canarische eilanden betwist.

Premier Suarez deelde voorts mee dat de kwestie van de enclaves Ceuta en Melilla niet was aangesneden. Over deze Spaanse enclaves op Marokkaans gebied verklaarde premier Ahmed Osman van Marokko volgens Le Monde (29-6) dat dit een probleem was dat ,,zijn oplossing (zal moeten) vinden in het begrip en de goede wil, waarbij constant in gedachten wordt gehouden het soortgelijke en parallel lopende probleem van Gibraltar". Wat Gibraltar betreft had Marokko steeds gesteld dat het daarbij om een anachronistische situatie ging, waaraan een eind moest worden gemaakt door een teruggave van de Britse enclave aan Spanje, evenzeer als een eind moest worden gemaakt aan de situatie van de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla, aldus de Le Monde (29-6).

Premier Suarez meende bij zijn vertrek dat de resultaten van zijn verblijf in Marokko ,,positief" waren en dat de Marokkaans-Spaanse betrekkingen ,,een zeer belangrijke fase" doormaakten, die werd ,,gekenmerkt door een volmaakt begrip". Het gemeenschappelijke slotcommuniqué maakte melding van een ,,wil tot begrip en samenwerking" bij beide landen en van een verlangen om ,,een open, rijmoedige en loyale dialoog te blijven voeren".

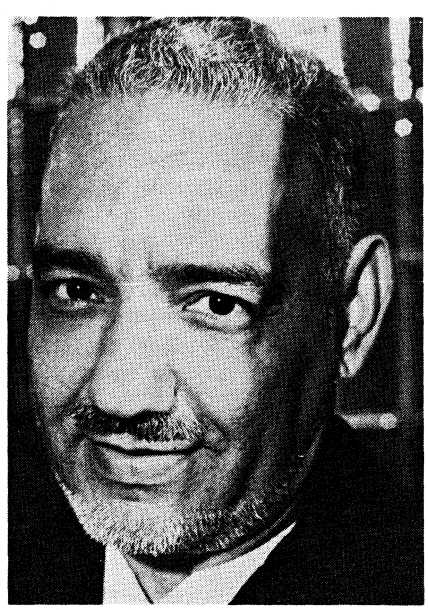
De ontspanning moest niet tot Europa worden beperkt, maar ,,zich uitstrekken tot alle oeverstaten van de Middellandse Zee".

MAURETANIE

MILITAIRE STAATSGREEP MAAKT EINDE AA BEWIND VAN PRESIDENT OULD DADDAH. LEIDING IN HANDEN VAN MILITAIR COMITÉ VOOR NATIONAAL HERSTEL ONDER OULD SALEK. POLISARIO KONDIGT EENZIJDIG STAAKT-HET-VUREN T.A.V. MAURETANIË AF.

Op 10 juli maakte een militaire staatsgreep o.l.v. de stafchef van de strijdkrachten, luitenant-kolonel Mustapha Mohammed Ould Salek een einde aan het bewind van president Mokhtar Ould Daddah, die sinds de onafhankelijkheid van Mauretanië in 1960 aan de macht was.

Diens politiek van ,,een verenigd, sterk en gerespecteerd Mauritanië" had nog op 25 jan. de ,,goedkeuring zonder voorbehoud" ontvangen van het derde buitengewone congres van de eenheidspartij. de Parti du peuple mauritanien (PPM), dat toen, in aanwezigheid van ca. 900 afgevaardigden, in de hoofdstad Nouakchott werd gehouden.

President Moktar Ould Daddah.

Dat congres besloot voorts ,,een eind te maken aan de agressie van het Algerijnse leger en zijn huurlingen" (een aanduiding voor het Polisario) en het veroordeelde ,het hegemonistische micro-imperialime van Algerije onder de dekmantel van revolutionaire pseudo-progressiviteit".

De volgende dag, 26 jan., had de president het aantal minisiers iinci. staatsministers) in zijn kabinet beperkt van 17 tot 13 door het ontslag van vier ministers: kolonel M'Barek Ould Mohammed Bouna Moktar (defensie), Mohammed el-Hafed Ould Ehnaoui (voorlichting), Moulaye Abdel Moumine (gezondheid en sociale zaken) en Cheikh Saad Bouh Kane (justitie). Geen nieuwe ministers werden benoemd, maar het merendeel van de aangebleven bewindslieden kreeg een andere taak. Zo werd Mohammed Ould Babah. voorheen staatsminister var industrie, handel en transport, nu met de portefeuille van defensie belast, terwijl Diop Mamadou Ahmadou, voorheen minister van basisonderwijs, thans met de leiding van een nieuw ministerie werd belast, nl. dat van bestuurshervorming, arbeid, gezondheid en sociale zaken.

Op 31 mei benoemde de president zijn jongere broer, Ahmed Ould Daddah, die sinds 1973 gouverneur van de centrale bank was geweest, tot minister van financiën en handel als opvolger van Ba Ibrahima, die deze portefeuille sinds mei 1977 had beheerd.

(Vor. ber. pag. 544/1/2-1977)

Nadat de staatsgreep in de vroege uren van 10 juli zonder bloedvergieten was verlopen, deelde een militair comité voor nationaal herstel later die dag via de radio mee dat de regering, de Nationale Vergadering en de PPM waren ontbonden en dat alle bevoegdheden waren overgenomen van het vorige ,,corrupte, anti-nationale en onpopulaire regime" totdat ,,democratische instellingen zijn gevestigd". Tevens werd bekendgemaakt dat president Ould Daddah was gearresteerd, terwijl volgens persberichten alle leden van de afgezette regering en de voorzitter van de Nationale Vergadering onder huisarrest waren gesteld. De ex-minister van buitenl. zaken, Hamdi Ould Mouknass, werd op 13 juli gearresteerd bij zijn aankomst uit Khartoem, waar hij een zitting van de OAE-ministerraad had bijgewoond.

Het militaire comité, dat een avondklok voor de hoofdstad Nouakchott instelde en de vliegvelden sloot, zegde volgens radio-Nouakchott op 10 juli toe de bestaande buitenlandse verplichtingen van Mauretanië te zullen honoreren, ,,alle banden met broederlijke en bevriende naties te handhaven en te verbeteren", de beginselen i.z. de rechten van de mens na te leven en zich te houden aan de handvesten van de

VN, de OAE en de Arabische Liga alsmede te garanderen dat de levens en bezittingen van buitenlanders in Mauretanië zouden worden geëerbiedigd.
Ook op 10 juli maakte radio-Nouakchott bekend dat het militaire comité voor nationaal herstel als volgt was samengesteld:

Voorzitter: Luitenant-kolonel Mustapha Ould Mohammed Salek. Leden: luitenant-kolonel Ahmed Salem Ould Sidi, luitenant-kolonel Mohammed Mahmoud Ould Louli, luitenant-kolonel Mohammed Khouna Ould Hida Alef, luitenant-kolonel Maouia Ould Sidi Ahmed Taya. luitenant-kolonel Cheikh Ould Boyda, luitenant-kolonel Ahmed Ould Abdallh, majoor Dia, majoor Thiam el-Hadj, majoor Soumare Silman, majoor Moulay Ould Boukhriss, majoor Jeddi Ouid Salek, majoor Hann Amadou, kapitein Ahie Amath. kapitein Mohammed Mahmoud, Ould Dey. luitenant Ahmed Ould Aida, luitenant Moulay Hachem Ould Moulay Ahmed en politie-commissaris Ly Mamadou.

Nieuw kabinet

Op 11 juli werd de samenstelling bekendgemaakt van een nieuw kabinet, waarin de portefeuilles onder 8 militairen en 8 burgers als volgt waren verdeeld:

Premier - :uitenant-kolonel Mustapha Ould Mohammed Salek; buitenlandse zaken - Cheikhna Ould Mohammed Laghdaf; binnenlandse zaken - majoor Jeddi Ould Salek; justitie en religieuze zaken - Baba Ould Ney; financiën en handel - Sidi Ahmed Ould B'Neijara; uitrusting - luitenant-kolonel - Ahmed Salem Ould Sidi; transport, PTT, handwerk en toerisme - luitenant-kolonel Viah Ould Mayouf*; planning en mijnbouw - Mohammed el-Moktar Ould Zamel; industrie en visserij - luitenant-kolonel Ahmed Ould Bouceif*: plattelandsontwikkeling - Ba Oumar; onderwijs - Seck Mame N'Diack; cultuur en voorlichting - Mohammed Yehdih Ould Breideleil; gezondheid. arbeid en sociale zaken - Dr. Diagana; jeugd en sport - majoor Thiam el-Hadj; controle en onderzoek - luitenant-kolonel Mohammed Mahmoud Ould Louli; permanent secretaris van het comité belast met het beheer van het ministerie van defensie - luitenant-kolonel Maouia Ould Sidi Ahmed Taya. (* zie pag. 367/3).

Moustapha Ould Mohammed Salek was van 1968 tot begin 1970 stafchef van het. Mauretaanse leger; omdat hij volgens Le Monde (12-7) te ,,francofiel" werd geacht bij de zich toen oritwikkeiende toenadering van Mauretanië tot Algerije. werd hij van zijn post ontheven en bij het reserve-kader ingedeeld. Nadat hij betrekkelijk secundaire burgerfuncties had vervuld, werd hij in 1977 tot militair gouverneur van Atar benoemd. In maart 1978 werd hij opnieuw als stafchef aangesteld.

Op 20 juli werd vanuit Nouakchott gemeld dat luitenant-kolonel Mohammed Khouna Ould Hida Alef, een lid van het militaire comité voor nationaal herstel, benoemd was tot stafchef van de strijdkrachten i.p.v. luit.-kol. Ould Salek.

Doelstellingen nieuwe bewind

De nieuwe leider, It.-kol. Ould Salek, die als nationalistisch en pro-Westers werd aangeduid, verklaarde op 11 juli voor de Mauretaanse radio dat de macht in de eerste plaats was overgenomen, omdat het land op de rand van het bankroet stond, wat te wijten was aan ,,economische inzinking, financiële decadentie en het dagelijkse gevaar van een oproer, een volksopstand"'. Hij vervolgde: „Deze situatie, met het ontbreken van elke aanzet tot een oplossing, heeft ertoe geleid dat de strijdkrachten (...) hebben besloten een einde te maken aan de wanorde en de politieke en economische anarchie."
Voorts kondigde Ould Salek aan: ,,Wij zullen met het broederlijke koninkrijk Marokko het probleem van de Sahara onder ogen zien en wij hopen dat de oplossing daarvan door de twee partijen zal kunnen worden gevonden."
De volgende dag verklaarde hij in een interview met France-Inter dat hij de voortzetting van de Franse militaire hulp ,,natuurlijk wenste". Maar hij voegde daaraan toe: „Op de dag dat wij niet meer bedreigd zuilen zijn, zullen wij niet aarzelen Frankrijk te vragen zijn luchtdekking terug te trekken."
Over de relatie tussen de oorlog en de situatie in eigen land zei Ould Salek dezelfde dag tegen buitenlandse journalisten in Nouakchott. dat ,,het herstel van het land waarschijnlijk afhankelijk was van de evolutie van het conflict". ,,Met Marokko zullen wij zeker een werkschema opstellen om een proces op gang te brengen, dat ons onbetwistbaar zal moeten leiden tot de vrede, omdat de militaire raad als het volk vrede wil, alles zal ondernemen opdat het die vrede krijgt."

Het valt aan te nemen, aldus de NZZ (13-7), dat ,,de putsch tenminste onder andere met het conflict over het eertijds Spaanse Saharagebied samenhangt De aansluiting van het zuidelijke deel van dit gebied (Mauretanie had vroeger evenals Marokko aanspraak op het hele gebied gemaakt) heeft in Ould Daddahs land bij verre na niet zo veel geestdrift opgeroeaen als het binnenhalen van het leeuwedeel (met de fosfaatvoorraden) in het rijk van koning Hassan. ( ) Economisch is het aangesloten gebied, waarin tot dusver geen bodemschatten zijn gevonden, voor Mauretanie eerst een belasting.
En vooral een belasting vormen de militaire en politieke gevolgen van de annexatie Tevoren had Mauretanie zich door het onderhouden van nauwe betrekkingen met Algerije tegen Marokko proberen te beschermen Sinds de verdeling van de Westelijke Sahara moest het echter, omdat zijn nauwelijks met modern oorlogsmateriaal uitgeruste leger zich op geen stukken na opgewassen toonde tegen het door Algerije ondersteunde Policario-front. de inschakeling van troepen van de Marokkaanse ,,erfvijand" op eigen grondgebied toelaten en de Marokkanen ook anderszins aanzienlijke invloed toestaan (alsmede Frankrijk om luchtbescherming vragen). Afgezien van de zwarte bevolking uit het zuiden voelen de Mauretaniers zich van nature met de Saharawi's ten nauwste verwant (en zijn het ook). Bij de stammen in het noordoosten van het land, die zich van oudsher tegen elke controle door een staatsgezag hebben verzet, kunnen elementen zijn die met het Polisario sympathiseren. Een paar politieke tegenstanders van Ould Daddah zijn naar het Bevrijdingsfront overgelopen, zoals een vroegere Mauretaanse VN-ambassadeur.

De nieuwe leider van Mauretanië, luitenant-kolonel Mustapha Mohammed Ould Salek (r.), bij zijn ontvangst op 8 nov. door de Franse president Giscard d'Estaing.

die vervolgens een tijdlang als voorlichtingsleider van het Polisario werkte..." De betrokkenheid van Mauretanië in het Sahara-conflict heeft ertoe geleid dat er meer dan 9.000 Marokkaanse militairen in het land zijn gelegerd, dat het Mauretaanse leger tot 12.000 man moest worden uitgebreid en dat 60% van de begroting naar defensie ging, met als gevolg dat belangrijke ontwikkelingsprojecten moesten worden uitgesteld. Polisario-aanvallen op het mijnbouwcentrum Zouerate en de ontvoering van een aantal Fransen, die voor de Mauretaanse regering werkten, door het Polisario hadden tot het vertrek van de rneeste Franse personeelsleden geleid en mede tot een daling in de export van ijzererts bijgedragen.

Le Monde (11-7) schreef dat de financiële situatie in Mauretanië aan de vooravond van de staatsgreep zeer ernstig was en dat de staatskas praktisch leeg was. ,,Deze moeilijkheden vinden hun voornaamste oorsprong in de oorlog. De kosten voor de militaire uitgaven worden inderdaad steeds hoger. Maar er bestaan andere oorzaken: de inzinking van de Europese staalindustrie die een daling van de ertsprijzen tot gevolg heeft; de effecten van de wereldinflatie op de kosten van de invoer; de droogte van de vorige zomer en de consequenties daarvan; een zekere laksheid in het beheer van de staatsfinanciën, gekoppeld aan de tekortkomingen van de openbare diensten: tenslotte en vooral de onmogelijke toestand waarin Mauretanië zich vanwege zijn monetaire autonomie bevindt om met zekerheid op aanzienlijke buitenlandse deviezen te kunnen rekenen, daar de belangrijke hulp die verscheidene bevriende Arabische olielanden verlenen steeds meer de neiging heeft strikt te worden bestemd voor de dekking van militaire uitgaven dan wel voor ontwikkelingsoperaties..."

Binnenlands beleid

Via radio-Nouakchott deelde Ould Salek op 13 juli mee dat het militaire comité voor nationaal herstel (Comité militaire de redressement national – CMRN) nieuwe instellingen in het leven wilde roepen; een adviserend comité zou worden benoemd om een nieuwe grondwet te bestuderen; daarin zouden de individuele en collectieve vrijheden worden gegarandeerd, zoals de vrijheid van meningsuiting. Hij voorzag een ontwikkeling naar een meerpartijenstelsel en een liberale economie. Hij zegde toe ,,particulier initiatief in het kader van een liberale economie" te zullen aanmoedigen om het vertrouwen in een economische opleving te herstellen, wat de voornaamste doelstelling van de nieuwe regering zou zijn.

In een persconferentie voor radio-Nouakchott op 19 juli zei Ould Salek over het meerpartijenstelsel o.a., dat het een mogelijkheid tot uitoefening van de vrijheid moest zijn waarbij elke burger zijn keus en zijn doelstellingen tot uiting brrngt. ,,Wanneer het meerpartijenstelsel op die wijze wordt begrepen, is het zinvol. Als het meerpartijenstelsel echter op persoonlijke rivaliteiten berust, wordt het zinloos en is het geenszins nodig." Voor het eerder genoemde adviserende comité somde hij de volgende taken op: het nadenken over de diverse noodzakelijke primaire beginselen en het bezig zijn met de economische, financiële en politieke koers alsmede de oriëntatie van de buitenlandse politiek.

Op 20 juli werd de tekst van eet: constitutioneel handvest door de CMRN gepubliceerd. Daarin werden de afschaffing van de grondwet van 1961 en de ontbinding van de Nationale Vergadering en de PPM bevestigd. Vastgesteld werd dat de voorzitter van de CMRN de uitvoerende macht zou uitoefenen, als regeringsleider zou optreden en ministers zou benoemen, en opperbebevelhebber van de strijdkrachten zou zijn. Dit handvest zou ,,van kracht blijven totdat nieuwe democratische instellingen zijn gevormd" en het zou worden aangevuld als de noodzaak daartoe door constitutionele besluiten rees.

Polisario kondigt eenzijdig bestand af

Op 12 juli kondigde het Polisario een eenzijdig bestand af voor de strijd in Mauretanië. In een te Algiers uitgegeven verklaring werd gesteld:

,,Na de recente gebeurtenissen in Mauretanië zijn instructies gegeven aan het Volksbevrijdingsleger van de Sahara om voor 't ogenblik de militaire operaties op Mauretaans grondgebied te stakeii als een gebaar van goede wil en uit het verlangen de spanning niet te vergroten". De adjunct-secretaris-generaal van het Polisario, Bachir Mustapha Sayed, die deze verklaring aan de internationale pers te Algiers voorlas, voegde aan de mededeling toe: ,,De gelegenheid is zo aan de nieuwe leiders in Mauretanië geboden om het criminele standpunt van de afgezette leider te herzien, want dit is de enige vuurwaarde voor elk reëei herstel in Mauretanië." Tevoren had hij gesteld: ,,De expansionistische oorlog tegen het Saharawische volk is de oorzaak van alle problemen in ons gebied; de Saharawische, Marokkaanse en Mauretaanse volken hebben zwaar geleden onder de onrechtvaardige en misdadige consequenties. (...) Wij zijn er ook zeker van dat een nog ernstiger situatie in Marokko heerst en dat het niet onmogelijk is voor de Marokkaanse patriotten die te overwinnen."

Het Polisario-initiatief werd volgens Le Monde (14-7) te Rabat (Marokko) met ongerustheid ontvangen en het werd daar gekwalificeerd als een ,,Algerijnse politieke manoeuvre". Reeds op 11 juli had Marokko twee afgezanten naar Mauretanië gestuurd om zich van de toestand daar op de hoogte te stellen: Reda Guedira, adviseur van koning Hassan II, en kolonel Ahmed Dlimi, de directeur van de adjudanten van de koning. Op 13 juli verklaarde koning Hassan in een interview met *Paris-Match* dat op grond van wat hij van zijn afgezanten had gehoord ,,de nieuwe functionarissen daar hun politiek, hun beginselen of hun koers niet hebben gewijzigd, maar eens te meer hun vaste voornemen hebben bevestigd om de bestaande samenwerking met Marokko voort te zetten". Volgens de koning kon het Sahara-probleem slechts door geweld worden opgelost of door een terugkeer tot de rede en het verlangen om tot elke prijs een oplossing te bereiken, en hij bevestigde dat de laatste methode ,,een uitdaging" vormde, die ,,de verbeeldingsk acht, het genie en de intelligentie van de Mauretaanse, Algerijnse en Marokkaanse volken niet te boven ging".

Inmiddels was de Algerijnse minister van buitenlandse zaken, Abdelaziz Bouteflika, op 12 juli door de Franse president Giscard d'Estaing op het Elysée ontvangen. Na afloop van het gesprek sprak Bouteflika van een overeenstemming over de noodzaak voor vrede en stabiliteit in de hele (Noordafrikaanse) regio.

Aangezien het Polisario niets kan doen zonder Algerijnse goedkeuring wordt het tijdelijke unilaterale bestand en Bouteflika's bezoek aan Giscard gezien als een gecoördineerd begin van ontspanning en geheime onderhandeling, aldus *NRC/H'blad* (13-7).

Duidelijk werd echter dat de nieuwe leider van Mauretanië aan een samenwerking met Marokko bleef vasthouden. Hij verklaarde op 13 juli tegenover Le Monde (15-7): ,,Wij wensen vurig tot vrede te komen. Maar geen enkele dialoog is voor het ogenblik tussen het Polisario-front en ons op gang gebracht. Er zal ook geen komen zolang wij niet tevoren overeenstemming hebben bereikt met onze Marokkaanse vrienden en bondgenoten over wat er, gemeenschappelijk, zal moeten worden gedaan om dit doel te bereiken."

(Vor. ber. pag. 398 e.v.)

OEGANDA

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN VANAF FEBRUARI 1977

In aansluiting op de in vorig bericht (pag. 790 e.v.) gemelde ontdekking van een komplot tegen de regering van president Amin, met diens beschuldiging aan het adres van aartsbisschop Janani Luwum, beweerde de president in een op 14 febr. 1977 door radio-Oeganda uitgezonden verklaring dat eveneens wapens en munitie waren gevonden bij het huis van bisschop Yona Okoth van Bukedi (bij de grens met Kenia), die de zendingen zou hebben ontvangen en doorgestuurd naar de aartsbisschop.

Amin sprak berichten over een wijdverbreide zuivering tegen, maar gaf toe dat in Gulu (in het noorden van Oeganda) op 5 febr. twee Oegandezen waren gedood door veiligheidstroepen, die ,,uit zelfverdediging" hadden gehandeld tijdens een opsporingsactie waarbij meer Chinese wapens waren gevonden.

Na een protestverklaring d.d. 15 febr. van de 18 Anglicaanse bisschoppen in Oeganda tegen de moorden en verdwijningen, die aan sommige leden van de veiligheidstroepen werden toegeschreven, volgde op 16 febr. in Kampala een bijeenkomst in de open lucht van ca. 3.000 militairen, in aanwezigheid van ministers, buitenlandse diplomaten en zeven Anglicaanse bisschoppen o.l.v. Luwum, waarbij bijna 100 automatische geweren van Chinese makelij plus een hoeveelheid munitie en enkele handgranaten werden tentoongesteld. Toen legden drie van de beweerde samenzweerders verklaringen af over een komplot van ex-presiderit Obote om president Amin ten val te brengen.

De aanwezige militairen eisten daarop de doodstraf voor de samenzweerders, maar president Amin zei hun dat hij tegen directe executies was. Hij wilde ,,een behoorlijk militair proces" voor een militaire rechtbank.

Later die dag werd hekendgemaakt dat aartsbisschop Luwum en twee ministers, Charles Oboth-Ofumbi (binnenlandse zaken) en luitenant-kolonel Erinayo Wilson Oryema (grondbezit en waterstaat), waren gearresteerd ,,in afwachting van een onderzoek naar hun rol in het plan om chaos in het land te scheppen".

Op 17 febr. deelde de regering mee dat de aartsbisschop en de beide ministers bij een auto-ongeluk wai-en omgekomen, toen zij de chauffeur, majoor Moses Okello, trachtten te overmeesteren tijdens een rit naar een officiersmess voor een verhoor. Daarbij was hun wagen tegen een andere auto gebotst. Bij de berging uit het wrak bleken de drie arrestanten dood te zijn, terwijl de majoor ernstig gewond was, aldus de officiële versie.

Op 20 febr. maakte radio-Oeganda bekend dat de lijken van de drie slachtoffers de vorige dag op verzoek van hun familie bij hun dorpen van herkomst waren begraven.

President Amin

Buiten Oeganda werd deze versie sterk betwijfeld. Burgess Carr, de (Liberiaanse) secretaris-generaal van de Afrikaanse Raad van Kerken (AACC), en de Amerikaanse VN-ambassadeur Andrew Young o.a. omschreven de dood van de aartsbisschop als ,,moord". Leslie Brown, een vroegere aartsbisschop van Oeganda. verklaarde na terugkeer uit Kenia in Londen op 21 febr. dat hij ,,absoluut betrouwbare" inlichtingen had ontvangen dat Luwum was vermoord; hij had ,,een kogelwond aan weerszijden van zijn borst en een andere in zijn mond".

De Wereldraad van Kerken riep op 17 febr. op tot een internationaal onderzoek naar de moorden, verzocht de VN-commissie voor de mensenrechten een onderzoek naar de schending van die rechten in Oeganda in te stellen en deed een beroep op Afrikaanse naties om actie te ondernemen tegen een verder verlies van mensenlevens in dat land.

Het Britse ministerie van buitenlandse zaken riep op 18 febr. op tot ,,een volledig en onpartijdig onderzoek en droeg de Britse delegatie in de VN-commissie voor mensenrechten op zo'n onderzoek te bepleiten.

De Amerikaanse Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen veroordeelde Amin in een resolutie van 22 febr.. waarin bij andere naties erop werd aangedrongen wapenleveranties aan Oeganda te staken en waarin een VN-onderzoek werd bepleit,.

De Daily Nation uit Kenia meldde op 18 febr. dat de drie arrestanten waren doodgeschoten, terwijl in andere berichten werd gesteld dat zij door leden van rebellerende eenheden van het Oegandese leger waren gedood die zich kantten tegen het besluit van de president om een formeel onderzoek en proces te laten plaatsvinden.

Het Tanzaniaanse regeringsblad Daily News berichtte op 21 febr. dat president Amin persoonlijk aartsbisschop Luwum had doodgeschoten met twee schoten in de borst. nadat deze eerst gefolterd was toen hij bij zijn ondervraging weigerde een bekentenis te tekenen. De lijken van de aartsbisschop en van de twee na bun arrestatie omgekomen ministers zouden in het Victoriameer zijn gegooid.

Dit bericht werd op 23 febr. door president Arnin tegengesproken tijdens een confrontatie van journalisten met majoor Moses Okello. die de officiële versie van de gebeurtenissen bevestigde, behalve dan dat in zijn lezing de aartsbisschop niet betrokken was bij de poging om hem te overmeesteren,

Op 22 febr. 1977 werd in een officiële Oegandese radio-uitzending toegegeven dat er ,,incidenten m.b.t. dissidenten in Oeganda" waren geweest en dat in de voorafgaande drie weken ,,mensen waren gedood" door veiligheidstroepen tijdens het ,,kalmeren van de situatie".

Ca. 20 vluchtelingen, die in Kenia waren aangekomen, vertelden dezelfde dag dat p esident Amin had bevolen dat alle leden van de Acholi- en Langi-stam bij de politie en in het leger moesten worden ,,geliquideerd". Naar hun zeggen waren op 21 febr. ca. 700 militairen en leden van de politie in Kampala gearresteerd en naar de Mubende-kazerne (ca. 150 km van de hoofdstad) overgebracht, waar zij waren vermoord. Ook in andere kazernes zouden moorden hebben plaatsgevonden en tevens zouden meer dan 2.000 Acholi's en Langi's, die twee weken lang in Kampala gevangen waren gehouden, massaal zijn omgebracht. Voorts meldden de vluchtelingen dat alle Acholi- en Langi-studenten aan de Makerere universiteit waren gearresteerd.

Volgens de Tanzaniaanse peis waren onder de gearresteerden vele intellectuelen, o.w. prof. Jacob Oloya, de vice-kanselier van de Makerere universiteit.

Vluchtelingen

Vanaf begin maart 1977 werd vanuit Kenia gemeld dat een voortdurende stroom vluchtelingen Oeganda uit vrees voor vervolging verliet.

Een woordvoerder van het Hoge Commissariaat van de VN voor

vluchtelingen verklaarde op 8 maart in Nairobi dat in de voorafgaande elf dagen 300 vluchtelingen in Kenia waren aangekomen, die naar hun zeggen allen tot de Langi-stam behoorden en onder wie vele intellectuelen waren.

Diezelfde dag werd bericht dat mevr. Luwum, de weduwe van de aartsbisschop, met haar acht kinderen naar Kenia was uitgeweken. De Anglicaanse bisschoppen Yona Okoth van Bukedi en Benoni Ogwal van noordelijk Oeganda waren haar voorgegaan, terwijl bisschop Melkisedek van Lango als vermist werd opgegeven. De Anglicaanse bisschop van Karamoja, William Brian Herd — de enige blanke bisschop in Oeganda —, werd op 3 maart aangehouden en de volgende dag naar Engeland uitgewezen.

Op 5 juli verklaarde Kinga Wamwendia, een Keniase functionaris voor vluchtelingenzaken, dat in de eerste helft van 1977 in totaal ca. 3.000 Oegandezen naar Kenia waren gevlucht.

Nieuwe aartsbisschop

Bisschop Silvano Wani van Madi en West-Nijl, lid van de Kakwa-stam, was volgens een bericht van 19 maart 1977 gekozen tot de nieuwe Anglicaanse aartsbisschop, nadat hij op 17 maart de president had bedankt voor diens toezegging dat de politiek van vrijheid van godsdienstuitoefening de steun van zijn regering zou blijven ontvangen.

Verdere wijzigingen. kabinet. Vertrek ministers

Op 23 febr. 1977 werd generaal-majoor Francis Nyangweso (oud-stafchef van de strijdkrachten) door president Amin ontslagen als minister van cultuur en gemeenschapsontwikkeling en ,,bevorderd tot de rang van ambassadeur''. De president beschuldigde hem van verantwoordelijkheid voor de achteruitgang van het nationale voetbalelftal, terwijl radio-Oeganda hem een ,,compleet gemis aan organisatie in zijn ministerie'' verweet. Tot opvolger van Nyangweso werd benoemd mevr. Mary Sewkatula-Astles, de echtgenote van Robert Astles, een voormalige Britse RAF-piloot, die als adviseur van president Amin fungeert.

Op 6 april 1977 nam M. S. Kiyingi om gezondheidsredenen ontslag als staatsminister van financiën.

Op 9 april arriveerde Godfrey Lule, de minister van justitie, in Engeland, waar hij volgens het Britse ministerie van binnenlandse zaken toestemming vroeg om er voor een langere periode te blijven, maar de minister ontkende dat hij asiel vroeg en hij verklaarde later naar Oeganda te willen terugkeren. Op 25 juni werd meegedeeld dat hij om een verblijfsvergunning had gevraagd. Na het ontslag van Saul Semakula als waarnemend secretaris van de president en waarnemend minister van natuurlijke hulpbronnen werd op 15 april bekendgemaakt dat president Amin zijn ministers en hoge ambtenaren had gewaarschuwd dat ook zij zouden worden ontslagen als zij niet efficiënter werkten.

Op 2 mei werd luitenant-kolonel Juma Oris Abdalla, de minister van buitenlandse zaken, bovendien (opnieuw) belast met ae portefeuille van voorlichting en radio (zie pag. 478/1/2 - '76).

Op 3 mei werd gemeld dat Henry Kyemba, de minister van gezondheid, de voorgaande week naar Kenia was uitgeweken. Later vroeg hij politiek asiel in Engeland, naar op 4 juni officieel werd meegedeeld. President Amin nam zijn portefeuille over.

Op 27 juni maakte het Britse ministerie van buitenlandse zaken bekend dat ook minister Nyanzi, die al in januari in Londen was aangekomen, in Engeland wilde gaan wonen.

Op 3 aug. werd lt.-kol. Abdalla tevens belast met de portefeuille van grondbeheer en waterstaat, die tevoren door de in februari gedode Oryema was beheerd.

Op 18 okt. werd Ismail Sebbi tot waarnemend minister van veeteelt benoemd, een post die tevoren mede door de minister van land- en bosbouw Garandi werd vervuld. Tevens werd toen Matovu tot waarnemend minister van justitie aangesteld.

Ex-minister Lule stelde in een interview met de Daily Mirror op 4 juli o.a. dat president Amin na de Entebbe-actie van juli 1976 (pag. 838/3 e.v. - '76) de executie van 50 Oegandezen had bevolen. Ex-minister Kyemba verklaarde volgens berichten d.d. 5 juli dat hij zijn vlucht had gepland nadat hij de met kogels doorzeefde lijken had gezien van aartsbisschop Luwum en de twee met hem gedode ministers alsmede het stoffelijk overschot van mevr. Dora Bloch. Bij een persconferentie in Londen t.g.v. de publikatie van zijn boek ,,State of Blood'' stelde Kyemba op 13 sept. dat de veiligheidstroepen van Amin 150.000 a 180.000 mensen hadden vermoord.

VN-conzmissie voor mensenrechten

De 32 leden tellende VN-commissie voor de mensenrechten, die sinds 7 febr. 1977 te Genève had vergaderd, besprak de toestand in Oeganda tijdens een besloten zitting op 24 febr. op basis van het Britse verzoek om een internationaal onderzoek, maar ook op verzoek van VN-secretaris-generaal Waldheim en op basis van rapporten van Amnesty International en de Internationale Commissie van Juristen.

De toenmalige Oegandese minister van justitie, Godfrey Lule, verklaarde die dag dat zijn regering er nooit mee zou instemmen dat een commissie van onderzoek naar Oeganda gezonden werd.

Na de discussie op 25 febr. te hebben verdaagd, besloot de commissie op 1 maart ,,de situatie in 't oog te houden'', nadat zij volgens diplomatieke bron een Brits voorstel, dat o.a. door de VS en West-Duitsland werd gesteund, had verworpen om de schending van de mensenrechten in Oeganda te onderzoeken. De Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen, noemde de volgende dag het besluit van de commissie ,,onvoldoende fors, te beperkt en weinig effectief'' en hij stelde dat Engeland geen andere keus bleef dan aan te dringen op een onderzoek in het openbare debat dat binnenkort zou volgen.

Op 9 maart vroegen Engeland en Canada in de commissie een internationale onafhankelijke commissie van onderzoek naar Oeganda te zenden, maar zij zagen zich de volgende dag bij het opnieuw achter gesloten deuren gevoe de beraad genoodzaakt hun voorstel in te trekken gezien het verzet van de meerderheid. (Acht van de 32 leden zijn Afrikanen.)

ICJ-rapport (mei 1977)

Op 18 mei 1977 publiceerde de Internationale Commissie van Juristen (ICJ) een aan de VN voorgelegd rapport ,,Oeganda en de Mensenrechten'', waarin president Amin beschuldigd werd sinds zijn machtsovername de moord op minstens 100.000 mensen te hebben bevolen. In getuigenverklaringen van twee van zijn voormalige ministers was vastgesteld dat in Oeganda in 1971-'72 tussen 80.000 en 90.000 mensen waren gedood, vaak onder de meest wrede omstandigheden. Het rapport sprak ook van massamoorden in begin 1974, maar erkende dat sindsdien ,,de omvang van de grove schendingen van de mensenrechten in Oeganda'' ,,in zekere mate verminderd'' was. Maar zo werd ver-

volgd: ,,Niettemin vinden willekeurige moorden, martelirigen, verdwijningen en andere grove schendingen nog steeds op aanzienlijke schaal plaats. De slachtoffers in de voorbije twee jaar bedragen stellig honderden en mogelijk duizenden... Een van de voornaamste eenheden die voor de moorden verantwoordelijk is, het State Research Department, staat rechtstreeks onder controle van de p esident."

Komplotten, vonnissen en terechtstellingen

Nadat op 21 april 1977 vanuit Nairobi was bericht dat president Amin van Oeganda eerder die maand aan twee aanslagen op zijn leven was ontsnapt, werd vervolgens uit de Keniase hoofdstad gemeld dat een poging van z.g. rebellerende leden van het Oegandese leger op 18 juni om president Amin af te zetten was verijdeld, waarna massamoorden en arrestaties zouden hebben plaatsgevonden.
De *Daily Nation* (20-6) schreef dat twee gewapende mannen op 18 juni schoten zouden hebben afgevuurd op de auto van de president te Bayitabire, niet ver van het vliegveld van Entebbe en dat Amin sinds die aanslag vermist werd.

Op 23 juni verbrak radio-Oeganda na vijf dagrn het stilzwijgen over de president met de mededeling dat hij uitrustte na een periode van hard werken. Niettemin bleven bericht-n over een aanslag de ronde doei., terwijl de regering van Kenia bekendmaakte dat 13 hoge Oegandese officieren in het weekend van 18 juni met hun wapens de grens waren overgestoken en om politiek asiel hadden gevraagd. In The *Observer* (26-6-'77) meldde David Martin dat Amin bij ern aanslag door machinegeweervuur gewond was geraakt; die informatie was afkomstig van een Oegandese vluchteling die zelf tot de deelnemers aan de aanslag zou hebben behoord. Maar datzelfde weekend van 26 juni ontkende Amin tegenover Amerikaanse bezoekers dat een aanslag had plaatsgevonden en dat Oegandese militairrn waren overgelopen. Wel stelde hij dat ,,Oegandese ballingen, getraind door imperialisten en zionisten" bij een poging om Oeganda gewapend te infiltreren en chaos te veroorzaken, waren onderschept.

Op 4 juli verklaarde Amin echter in Libreville, de hoofdstad van Gabon, dat hij kort tevorrn aan een moordaanslag was ontsnapt. waarbij ,,kennelijk Westerse figuren aan de touwtjes trokken"; enkele van de daders waren gevangengenomen. Hij sprak van ,,imperialistische plannen" tegen de ,,progressieve leiders van zwart Afrika" om zowel hem als de presidenten van Angola, Benin en Guinee te vermoorden; ook de moord op de Kongolese president Marien Ngouabi maakte deel van die plannen uit (pag. 241 e.v.-1977).

In dit verband werd erop gewezen dat de vroegere Britse zakenman Robert Scanion die in 1975 Oegandees staatsburger werd, sinds juni werd vermist. Hij was, zo werd op 6 juli gemeld. op 9 juni gearresteerd op beschuldiging van spionage ,,voor de Britse imperialisten" en verbleef in een gevangenis te Kampala Op 22 sept verklaarde een Oegandese militaire woordvoerder dat Scanlon twee eken eerder uit een militaire gevangenis ergens in Oeganda was ontsnapt ,.met behulp van de Britse imperialistische geheime dienst" Maar The Observer (9-10) berichtte op grond van een ooggetuigeverklaring dat Scanlon en vier andere gevangenen op 14 sept in een gevangenis te Kampala waren doodgeslagen

Verscheidene Oegandezen zouden op 7 juli 1977 te Kampala zijn gefusilleerd, nadat zij door een militair tribunaal wegens ,,sabotage" ter dood waren veroordeeld, zo meldde AFP (10-7) vanuit Nairobi. De slachtoffers waren technici van de telefoondienst en het elektriciteitsbedrijf, die in januari waren gearresteerd nadat een stroomstoring Kampala, Jinja en Entebbe meer dan acht uur had verlamd.
Voorts werd gemeld dat mevr. Rose Akulo, een privé-secretaresse van president Amin, kort tevoren bij ern verkeersongeluk was omgekomen.

Het Keniase blad The *Standard* (14-7) berichtte dat daags tevoren zeven Oegandese rechters en magistraten waren gearresteerd, nadat zij in navolging van opperrechter Mohammed Saied een ontslagaanvrage bij president Amin hadden ingediend uit protest tegen misbruikrn bij het toepassen van de wet. Het bericht werd dezelfde dag van officiële Oegandese zijde tegengesproken.

Op 14 juli werd een technicus, Dominic Jago Olwii, door een militair tribunaal ter dood veroordeeld wegens verraad n.a.v. een samenzwering op 27 okt. 1976. Hij zou volgens de aanklacht sabotage hebben gepleegd in een energiecentrale te Kampala, maar Olwii ontkende daaraan schuldig te zijn.

Begin augustus werd vanuit Nairobi bericht dat Oegandese ballingen een driedaagse geheime bijeenkomst in Loesaka (Zambia) hadden gehouden voor de oprichting van een Oegandese Nationale Beweging (UNM), door de fusie van verschillende verzetsbewegingen.
Tot voorzitter van de beweging zou de voormalige Oegandese ambassadeur in Bonn, John Barigye, zijn gekozen.

Bij het oprichtingscongres van de Uganda National Movement (UNM) ontbrak ex-presidenl. Milton Obote. De leden van de UNM. hebben. aldus N Z Z (12-10-'77). geen sympathie voor Obote, aangezien velen van hen afstammelingen zijn van de vier voormalige Oegandese ,,koningshuizen", die Obote tijdens zijn presidentschap van hun macht beroofde. Een tielegatie van Obote's vroegere partij — Uganda People's Congress (UPC) — nam wel aan de bijeenkomst in Loesaka deel, maar liet later schriftelijk weten. dat Obote de UNM geen steun zou verlenen. Volgens het bericht van de N Z Z zou de UNM inmiddels een reeks uitvoerende commissies hebben gevormd die in coördinatie met een centraal comité verantwoordelijk zijn voor een reeks taken zoals de verzorging van vluchtelingen en de financiering. Voorts zou de UNM een net van z.g. verzetsgroepen onderhouden in Oost- en Centraal-Afrika en zij zou ook over vertrouwensmannen in Kampala, zelfs binnen het leger, beschikken.

Een gevluchte Oegandese officier, luitenant Stephen Mutengo, verklaarde op 17 aug. te Nairobi dat hij getuige was geweest van de executie van drie Oegandezen, die door een militair tribunaal op 23 juli ter dood waren veroordeeld nadat zij schuldig waren bevonden aan belediging van president Amin.

De drie mannen waren betrokken bij een toneelstuk. ,,The office is empty". waarin zou zijn gesuggereerd dat Oeganda een land is dat geen populaire leider kent. De drie waren: de auteur, John Male, en de producent Dan Kintu, de directeur van het Nationale Theater. alsmede Mark Sebuliba, de onderminister van cultuur, die de première van het stuk had bijgewoond.
Kintu was in het begin van 1977 directeur van het Nationale Theater geworden, nadat zijn voorganger, Byron Kawadwa, was ontvoerd en vermoord tijdens de voorbereiding van een toneelstuk over de dood van Oegandese martelaren tijdens de christenvervolging bijna een eeuw geleden.

In verband met het in februa i '77 bekendgemaakte komplot (pag. 792 /3) verschenen 16 personen op 23 aug. 1977 voor een militair tribunaal in Kampala op beschuldiging van hoogverraad. Dit tribunaal, dat voorgezeten weid door luitenant-kolonel Juma Ali (commandant van het verkenningsregiment te Malire), veroordeelde op 5 sept. 12 van de 16 mannen ter dood en twee tot 15 jaar gevangenisstraf, nadat de

twee overigen reeds op 30 aug. waren vrijgesproken.
Onder de ter dood veroordeelden waren: Abdallah Anyauru (gepensioneerd voorzitter van Oeganda's Commissie voor Openbare Diensten), John Olobo (assistent-commissaris voor arbeid). Y Y Okot (hoofdinspecteur van het onderwijs), D. Nsereko (assistent-commissaris van politie en onder-secretaris op het ministerie van binnenlandse zaken) en luitenant Ben Ogwang (van het verkenningsregiment te Malire).
De twaalf werden op 9 sept. in het openbaar door een vuurpeloton te Kampala terechtgesteld samen met drie anderen die in juli ter dood waren veroordeeld, o.w. Olwii. Tevoren had president Amin verzoeken om gratie van president Bongo van Gabon en president Tolbert van Liberia verworpen.

Op 20 sept. werden 27 religieuze bewegingen verboden, waaronder het Leger des Heils, de Zevende Dagsadventisten, de Baptistische Missie en de in Israël gevestigde Baha'i Faith. Een woordvoerder van het ministerie van binnenlandse zaken stelde dat een aantal religieuze organisaties zich ontwikkeld had tot een gevaar voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn in Oeganda, omdat bijv. sommige het gebruik van medicijnen verboden. Hij verzekerde echter dat de vrijheid van godsdienstuitoefening voor vier ,,erkende religies'' bleef gewaarborgd — de (Anglicaanse) Kerk van Oeganda, de rooms-katholieke kerk, de Islam en de Oegandees-orthodoxe kerk, die banden heeft met de Grieks-orthodoxe kerk. Amin zelf ve klaarde dat de leiders van de verboden bewegingen door de CIA waren gerecruteerd om te helpen bij het omverwerpen van zijn regering. Gemeld werd dat ca. 100 religieuze leiders, zowel Oegandezen ais buitenlanders, werden gearresteerd.

Op 22 sept. werd bekendgemaakt dat drie legerofficieren (o.w. majoor P. Kimumsve) en een officier van de luchtmacht terecht zouden moeten staan op beschuldiging van verraad en samenzwering i.v.m. een komplot om het bewind van Amin (in juni) omver te werpen. Op 3 okt. werd echter bericht dat de vier officieren op 23 sept. uit het hoofdkwartier van het State Research Bureau te Nakasero Hill met automatische wapens en munitie waren ontsnapt en naar Kenia waren uitgeweken, waar zij politiek asiel zouden hebben gevraagd.

In verband met die ontsnapping werden de directeur van het State Research Bureau, luitenant-kolonel Francis Itabuka, en verscheidene andere officieren, die tot de Basoga-stam behoorden, van hun functies ontheven.

Op 6 okt. meldde radio-Oeganda dat president Amin details ontvangen had betreffende een plan van een groep Oegandese ballingen, o.w. ex-minister Henry Kyemba, om zijn bewind met behulp van de Britse regering en steun van de VS, Zuid-Afrika en Israël omver te werpen. Bij het slagen van dit plan zou Engeland Oeganda gedurende 25 jaar mogen „herkoloniseren".

Van die ballingen noemde de radio met name prins Barigye (de voorzitter van de UNM); de vroegere ambassadeurs in Parijs en Londen, Muwanga en Isingoma; de voormalige procureur-generaal Godfrey Binaisa; de oud-minister van buitenlandse zaken, Wanume Kibedi; de vice-kanselier van de Makerere universiteit, Luke; en de vroegere ministers Godfrey Lule, Henry Kyemba en Semei Nyanzi. Volgens de radio hadden zij zich alleen voor hun vlucht op onrechtmatige wijze verrijkt en zouden zij alleen al daarom ,,nooit meer in Oeganda worden geaccepteerd".

Na de moord op een moslem koopman, Musa Kaloddo, die werd doodgeschoten in zijn woning te Masaka (ca. 130 km ten zuidwesten van Kampala) waar hij de lokale leider van het State Research Bureau zou zijn, werden in de buurt van Masaka, zo werd op 2 nov. bericht, minstens 350 Oegandese christenen gearresteerd, o.w. r.-k. en Anglicaanse leiders. Op 11 nov. werd gemeld dat nog veel meer christenen in het betrokken gebied waren gearresteerd; de verblijfplaats van de r.-k. bisschop van Masaka, Adrian Dungu, was onbekend. Een onbekend aantal christenen werd gedood, maar de bisschop bleek ongedeerd.

Op 3 febr. 1978 werden zijn huis en aangrenzende diocesane gebouwen door militairen omsingeld en doorzocht op wapens, maar niets werd gevonden. De interventie van kardinaal Nsubuga, de r.-k. aartsbisschop van Oeganda, bij president Amin leidde tot de vrijlating van inmiddels gevangengenomen priesters en leken, aldus *The Times* (14-2).

Uitbreiding posten Amin. Verdere mutaties

Tijdens de eerste zitting van een Nationaal Consultatief Forum, die van 15-20 jan. 1978 in Kampala werd gehouden, werd in verband hiermee een aantal ministers genoemd, die voor het eerst optraden dan wel andere portefeuilles beheerden, Zo bleek dat de vice-president en minister van defensie tevens met binnenlandse zaken was belast, terwijl de vroegere minister van provinciaal bestuur, brigade-generaal Moses Ali, nu minister van financiën was. Paul Etiang beheerde nu de portefeuille van transport, verbindingen en openbare werken als opvolger van de in 1976 ontslagen Mathew L. Obado, terwijl kolonel Dusman Sabuni, de minister van energie en industrie (pag. 478/2-'76) tot brigade-generaal bevorderd bleek. Voorts werden twee nieuwe ministers genoemd: Raphael B. Nshekanabo (openbare diensten en kabinetszaken) en Juma Masagazi (planning en economische ontwikkeling).

Op 10 april kondigde president Amin aan dat hij binnenkort zijn regering zou reorganiseren, waarbij hij aan het adres van diverse functionarissen beschuldigingen uitte. Minister van financiën, Moses Ali, zou zijn vrienden hebben begunstigd bij het toewijzen van nieuwe auto's, terwijl de commissaris van politie, M. K. Obura, en de directeur van de politie-opleiding Ali Towili, werd verweten dat zij niet met elkaar konden opschieten.

Op 28 april maakte de president bekend dat hij persoonlijk de controle over de politie en het gevangeniswezen had overgenomen.

Op 2 mei nam de president de portefeuilles van buitenlandse zaken en van voorlichting en radiozaken over van kol. Juma Oris Abdalla, die minister van grondbeheer en waterstaat bleef. Voorts nam hij de portefeuille van toerisme, jacht en natuurbescherming over van luitenant-kolonel John D. Onaah, die beschuldigd werd van „inefficiency en plichtsverzuim". Tevens maakte hij het ontslag bekend van Ali Towili als directeur van de politie-opleiding.

Op 8 mei benoemde de president luitenant-kolonel Hussein Marijan tot minister van het nieuwe departement van luchtvaart en verbindingen, zodat Paul Etiang slechte minister van transport en openbare werken bleef.

Op 9 mei nam president Rmin de portefeuille van binnenlandse zaken over van geiieraal Mustafa Adrisi, die vice-president en minister van defensie bleef. Adrisi was op 19 april ernstig gewond geraakt bij een auto-ongeluk, waarvoor hij in een ziekenhuis te Cairo werd opgenomen. Bij het ongeluk zou zijn lijfwacht 12 mensen hebben gedood, voornamelijk omstanders, in de mening dat er sprake was van een moordaanslag.

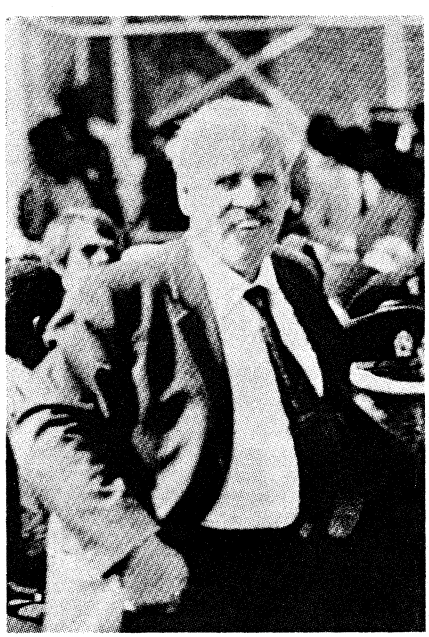
Op 20 juni werd generaal-majoor Yusuf Gowon benoemd tot stafchef van het leger als opvolger van generaal-majoor Isaac Lumago, die naar werd bericht sinds eind april in hechtenis zat.

Op 26 juli deelde de president mee dat hij brigade-generaal Moses Rli als ministe van financiën had ontslagen wegens de massale verontwaardiging over zijn ambtsmisbruik, waarna op 7 aug. werd bevestigd dat het ministerie van financiën san~engevoegdwas met dat van planning en economische ontwikkeling en nu geleid werd dcor de minister van laatstgenoemde departement, Jumba Masagazi.

Op 13 sept. volgde de benoeming van Matiya Lubega tot staatsminister van buitenlandse zaken, maai de portefeuille van buitenlandse zaken bleef in handen van de president.

Verdere ontwikkelingen

Op 25 jan. 1978, de zevende verjaardag van zijn machtsovername. sprak president Amin de wens uit dat 1978 „het jaar van vrede, liefde, eenheid en verzoening" zou zijn.

Majoor Robert Astles

Op 1 febr maakte de president bek-nd dat het State Research Bureau (ca. 2000 leden) was gereorganiseerd.

Sommige leden waren ontslagen en andere waren gearresteerd wegens smokkelactiviteiten Reeds in 1977 was een anti-corruptie eenheid opgericht onder bevel van majoor Robert Astles, die o a. tot taak had het smokkelen van koffie uit Oeganda naar Kenia te bestrijden

Naar brigade-generaal Ali Fadhul, de minister van provinciaal bestuur, op 6 sept. 1977 verklaarde, werd per dag koffie ter waarde van 6 mln Oegandese shillings het land uitgesmokkeld. Koffie draagt voor ca. 93% bij tot de opbrengsten uit Oeganda's export.

Op i5 febr. werd bericht dot president Amin hoge legerofficieren, met inbegrip van leden van de defensieraad, ervan beschuldigd had grote hoeveelheden koffie het land uit te smokkelen. Die zouden zelfs militaire escortes hebben geleverd voor illegale koffietransporten naar Kenia.

Als opvolger van lt.-kol. Francis Itabuka werd majoor Faruk Minawa tot directeur van het State Research Bureau aangesteld.

Besprekingen achter gesloten deuren van de Commissie i.z. Mensenrechten van de VN in Genève hadden tot resultaat dat Oeganda ermee instemde dat eer, VN-onderzoek naar de situatie van de mensenrechten in Oeganda zou worden uitgevoerd door een speciale Afrikaanse rapporteur, aldus The Times (4-3).

Op 3 april deelde president Arnin mee, dat er een Oegandese commissie voor de mensenrechten zou worden opgericht, die het staatshoofd zou moeten adviseren, het standpunt van de Oegandese regering over dit probleem aan het buitenland zou moeten uiteenzetten en in coördinatie met de VN-commissie zou moeten optreden.

Deze commissie werd op 9 sept. door de president geïnstalleerd met als voorzitter de waarnemend minister van justitie Matovu en als leden o.a. opperrechter Mohammed Saied en de stafchef van het leger, brigade-gerieraral Yusuf Gowon.

Bij die gelegenheid verklaarde Amin dat klachten over schending van de mensenrechten in Oeganda, zoals die werden geuit door de Internationale Commissie van Juristen en Amnesty International, voortkwamen uit „kwaadaardige propaganda" van ex-ministers en andere Oegandezen, die het land waren ontvlucht.

Amnesty International stelde in het rapport. dat op 15 juni werd aangeboden aan de subcommissie s-oor buitenlandse economische politiek van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen van de VS. dat alleen al in 1978 847 personen naar willekeur in Oeganda waren gedood. Voorts werd verklaard:

„... Hoewel er aan het eind van 1977 en in 1978 periodes waren waarin politieke moord in hevigheid afnam, bleef het patroon van willekeurige arrestaties. verdwijningen, martelingen, moord. kortom schending van fundamentele mensenrechten, gehandhaafd. Ondanks het feit dat in april en mei 1978 een aantal hooggeplaatste veiligheidsfunctionarissen is ontslagen of gedegradeerd, valt niet te verwachten dat de situatie aanmerkelijk zal verbeteren.

Het is te vrezen. dat wanneer de internationale druk m.b.t. de mensenrechten in Oeganda niet sterker wordt, dergelijke omvangrijke schendingen van de mensenrechten in Oeganda nog vele jaren zullen voortduren."

O.a. was op 19 maart bericht dat Raphael Sebugwawo-Amoti, de president van Oeganda's industriële hof, in februari door veiligheidstroepen was doodgeschoten.

Voorts zouden leden van het State Research Bureau op 12 april enkele leden van de ve boden Gospel Mission Church in Makerere hebben doodgeschoten en 101 leden van deze beweging hebben gearresteerd — terwijl toen tevens de arrestatie van 54 katholieken in Masaka werd gemeld. Op 2 juli werd volgrns radio-Oeganda de vrijlating van de 101 via een presidentieel pardon gelast.

Op 7 sept. tekende de president het doodvonnis van 13 personen, die waren veroordeeld wegens moord en diefstal (o.w. een luitenant-kolonel), terwijl hij het doodvonnis van vier anderen in levenslang wijzigde.

Op 14 sept. verklaarde de president volgens radio-Oeganda tegenover zijn ministers dat er „teveel onschuldige Oegandezen zijn gedood". Tegelijk gelastte hij een onderzoek naar de gemelde dood van dorpsbewoners in het district Madi (noordwestelijk Oeganda), die op last van een hoge functionaris door militairen zijn omgebracht.

(The Times, *Financial Times, NZZ,* Le Monde, KCA)

OEGANDA'S BUITENLANDSE BETREKKINGEN

Ontwikkelingen in Oeganda's buitenlandse betrekking-n sinds juli 1976 behelsden onder meer:

Engeland

Na de Israëlische bevrijdingsactie in Entebbe (pag. 838/3 e.v.-'76) trad een ernstige verslechtering in van de Brits-Oegandese betrekkingen, die juist in december 1975 met de benoeming van een nieuwe Britse Hoge Commissaris, James Hennessy (pag. 480/3-'76), ve beterd waren.

Na de verdwijning van mevr. Dora Bloch en het door Engeland ,,totaal onaanvaardbaar" geachte Oegandese antwoord op een Britse nota daarover werd Hennesy op 11 juli 1976 naar Londen teruggeroepen om verslag uit te brengen. Nadat president Amin op 13 juli de uitwijzing had gelast van de Britse plv. Hoge Commissaris, James Brian Horrocks, omdat die vooraf van de Israëlische operatie zou hebben gewetrn, en de Oegandese defensieraad op 22 juli de benoeming van Eustace Gibbs tot waarnemend Hoge Commissaris (op 15 juli) betwistte, deelde de toenmalige Britse minister van buitenlandse zaken, Anthony Crosland, op 28 juli in het Lagerhuis mee dat de Britse regering had besloten haar diplomatieke betrekkingen met Oeganda te verbreken en dat de Britse belangen in Oeganda voortaan door de Franse ambassade in Kampala zouden worden behartigd. Dezelfde dag werd het Oegandese Hoge Commissariaat in Londen gesloten.

De Britse regering gaf vervolgens bij monde van premier Callaghan in febr. en maart 1977 te kennen dat president Amin niet welkom was in Londen voor de viering van het zilveren jubileum van koningin Elizabeth II noch voor de daarop volgende Gemenebestconferentie in juni 1977.

President Amin verscheen ondanks eerdere aankondigingen niet in Londen, maar hij verbood op 8 juni 1977 de Britse onderdanen in Oeganda het land te verlaten. De volgende dag deelde een woordvoerder van de Oegandese regering mee dat Frankrijk de behartiging van de Britse belangen in Oeganda onmiddellijk moest staken, omdat de Franse ambassade door bepaalde Britten was gebruikt voor ,,subversieve activiteiten" tegen Oeganda. Hoewel Frankrijk deze beschuldiging op 10 juni verwierp, verlieten de twee Britse diplomaten, die in de Franse ambassade werkten, op 15 juni Kampala. De volgende dag verzocht Engeland Saoedi-Arabië de Oegandese sectie in zijn ambassade te Londen te sluiten.

Op 1 juli werd net uitreisverbod opgeheven.

Op 14 febr. 1978 zei president Amin in een t.v -interview dat hij spoedig naar Engeland zou reizen om oude ,,misverstanden" met de Britse rege ing uit de weg te ruimen. Hij hoopte dat de Britten, zijn ,,beste vrienden", een herstel van de diplomatieke betrekkingen wilden overwegen.

Verenigde Staten

Met de Ame ikaanse regering, die in nov. 1973 haar ambassade in Oeganda had gesloten (pag. 479/2-'76), raakte president Amin in febr. 1977 in conflict n.a.v. de Amerikaanse kritiek op Oeganda m.b.t. de mensenrechten.

Nadat het State Department op 23 febr. verklaard had dat de VS diep verontrust waren over de voortdurende schending van de mensenrechten in Oeganda n.a.v. de gewelddadige dood van aartsbisschop Luwum en twee ministers, sprak president Carter op 23 febr. tijdens een persconferentie over ,,afschuwelijke moorden die kennelijk in dat land hebben plaatsgevonden" en over ,,de vervolging van degenen die de woede van de heer Amin hebben opgewekt".

In een op 25 febr. openbaar gemaakt telegram aan president Carter stelde Amin dat volgens berichten uit Nairobi de VS 5.000 mariniers naar de Afrikaanse oostkust hadden gestuurd om Amerikanen uit Oeganda te ,,redden". Hij waarschuwde: ,,Oeganda heeft de kracht elke indringer te verpletteren." Amerikaanse burgers zouden niet uit Oeganda worden „geschopt", maar het stond hen vrij te vertrekken als zij dat wensten, al ,,zal elke Amerikaan die voor zionistische propaganda tegen Oeganda werkt de consequenties moeten aanvaarden".

Die dag deelde radio-Oeganda mee dat Amin alle Amerikanen in Oeganda had verzocht hem op 28 feb . te ontmoeten, terwijl tegelijk werd onthuld dat de autoriteiten was opgedragen ervoor te zorgen dat geen Amerikanen het land voor die ontmoeting ve lieten.

Maar op 28 febr. werd deze ontmoeting voor onbepaalde tijd uitgesteld en werd het uitreisverbod voor Amerikanen opgeheven. Amin verklaarde dat de staatshoofden van het Centraal Afrikaanse Keizerrijk, Saoedi-Arabië en Zaire hem om waarborgen hadden gevraagd voor het welzijn van de Amerikanen in Oeganda President Carter deelde op 5 maart mee dat de crisis met behulp van enkele buitenlandse leiders die met Amin bevriend waren en van de Westduitse diplomatieke vertegenwoordigers in Oeganda en Kenia (de Westduitse ambassade in Kampala behartigde de Ame ikaanse belangen sinds nov. 1973) was afgewenteld.

Op 6 rnaart zei Amin tegenover Amerikaanse journalisten dat hij een heropening van de Amerikaanse ambassade in Kampala bijzonder op prijs zou stellen en dat president Carter eens „een van zijn beste vrienden" zou zijn.

Een verbetering van de betrekkingen bleef echter uit. Zo werd op 11 nov. 1977 bericht dat het State Department het Amerikaanse departement van handel had aanbevolen geen exportvergunningen te verstrekken voor drie Bell-helikopters en een Boeing 707 t.b.v. Oeganda, al werd omstreeks dezelfde lijd gemeld dat in Fort Worth 12 Oegandese politiemensen werden opgeleid voor het vliegen met helikopters en het onderhoud daarvan en dat nog eens 40 à 50 politiepiloten een opleiding in de VS kregen.

In mei 1978 kwam in de VS een campagne op gang om de invoer van Oegandese koffie stop te zetten. Ondanks een negatief advies van het State Department aan het Congres op 26 juni over het afkondigen van een embargo op Oegandese koffie (waarvan de VS in 1976 ter waarde van $ 112 mln importee de) aanvaardde de Amerikaanse Senaat op 28 juli met 73 stemmen tegen 1 een amendement van senator Lowell Weicker om alle koffie-invoer uit Oeganda te staken alsmede de hele Amerikaanse uitvoer naar dat land (uitgezonderd levensmiddelen), totdat de Amerikaanse president zou hebben verzekerd dat de Oegandese regering haar ,,politiek van grove schending van de mensenrechten" had laten varen. Op 1 aug. werd bericht dat de Senaat bovendien besloten had de Amerikaanse vertegenwoordiger bij het IMF op te dragen tegen alle leningen en kredieten t.b.v. Oeganda te stemmen.

Het Senaatsvoorstel, dat op een vrijwel volledig Amerikaans han-

delsembargo tegen Oeganda neerkomt, werd op 10 okt. door president Carter als u-et bekrachtigd. De volgende dag kondigde president Amin volgens radio-Oeganda aan dat hij spoedig ,,een zeer drastische en serieuze beslissing" zou riemen t.a.v. de Amerikanen en ieder die met de VS verbonden was.

Sowjet-Unie

Vanaf 1973 ontving Oeganda aanzienlijke militaire hulp van de SU. Zo werd in maart 1975 een squadron jachtbommenwerpers van liet type Mig-21 door Sowjet-technici geassembleerd op de luchtmachtbasis Gulu. Van 26-28 juni 1975 hield de Keniase regering tijdelijk 4 vrachtauto's en 13 spoorwegwagons met Russische militaire uitrusting tegen (o.a. rupsvoertuigen).

In nov. 1975 trad tijdelijk een verslechtering in de relatie van Oeganda met de SU op n.a.v. de situatie in Angola. Op 10 nov. wees president Amin de Sowjet-ambassadeur A. W. Zakharow het land uit, omdat die zou hebben getracht hem over te halen tot steun aan de MPLA. De volgende dag gelastte de SU de Oegandese ambassadeur en zijn staf Moskou onmiddellijk te verlaten. Terwijl de ca. 500 Russische militaire technici en adviseurs hun vertrek uit Oeganda voorbereidden, maakte de SU op 17 nov. bekend dat na een ,,gedachtenwisseling tussen Moskou en Kampala" de normale betrekkingen met Oeganda waren hersteld. Er kwam een nieuwe Sowjet-ambassadeur, Yewgeni Musiyko.

Tijdens een bezoek van een Russische militaire delegatie aan Oeganda werd op 28 sept. 1976 een nieuw akkoord tussen de SU en Oeganda getekend dat o.m. zou voorzien in de levering door de SU van lange-aistandsvliegtuigen en zekere andere ,,hardware".

Op 7 nov. 1977 stelde president Amin twee nieuwe squadrons Mig-17's en Mig-21's in dienst te Entebbe, kennelijk deels ter vervanging van de door Israëli's in juli 1976 vernietigde toestellen (pag. 839/3-'76).

Op 25 jan. 1978 maakte radio-Oeganda bekend dat een samenwerkingsakkoord met de SU was getekend inzake handel en technologie.

Op 11 mei werd vanuit Nairobi bericht dat Oeganda en de SU een akkoord hadden getekend inzake economische en technische samenwerking bij geologisch onderzoek in Oeganda en een akkoord over culturele en wetenschappelijke samenwerking voor 1978/79.

Libië

Van 5-11 dec. 1977 bracht president Amin een officieel bezoek aan Libië. Hij voerde ,,zeer vruchtbare" besprekingen met de Libische leider Kadhafi. Tijdens zijn bezoek werd een akkoord i.z. economische, wetenschappelijke samenwerking, dat op industrie, handel, cultuur en de oliesector betrekking had, ondertekend, Libië zal in 1978 2.000 ton koffie en 1.920 ton katoen uit Oeganda importeren in ruil waarvoor Oeganda Libische textielproduìrten zal afnemen.

(Vor. ber. pag. 496/1)

TANZANIA

WIJZIGINGEN KABINET

Op 27 febr. werd Samuel Sitta benoemd tot minister van openbare werken i.p.v. Alfred Tandau, die tot secretaris-generaal van de Unie van Tanzaniaanse werknemers was benoemd en nu minister zonder portefeuille werd. Mustafa Nyang Anyi werd minister van water, energie en mineralen als opvolger van Al-Noor Kassum. Daniel Makemba werd eveneens minister zonder portefeuille. De drie nieuwe ministers waren voorheen junior ministers.

Reeds op 25 nov. 1977 was bekendgemaakt dat generaal-majoor Mirisho Sarakikya als minister van cultuur en jeugd was vervangen door Chidiel Mgonja.

(Vor. ber. pag. 400/3 - 1977)

VEROORDELING WEGENS SPIONAGE. AMNESTIE

Op 5 okt. 1977 werd de op 29 juli 1977 gearresteerde Juma Thomas Zangira veroordeeld tot 20 jaar dwangarbeid. Hij was schuldig bevonden aan spionage, omdat hij tussen 1971 en 1977 officiële inlichtingen zou hebben doorgegeven aan een in Engeland woonachtige John Wilson over o.a. de Afrikaanse bevrijdingsbewegingen, de beweerde aanwezigheid van Cubanen in Tanzania, de betrekkingen van Tanzania met China en de namen van de adviseurs van president Nyerere. Het vonnis werd echter op 20 maart door het Hof van Appel verminderd tot 12 jaar.

Op 6 febr. kondigde president Nyerere een amnestie af voor 26 politieke gevangenen en 7.083 andere gevangenen. Tot de vrijgelatenen behoorden Otini en Mattiya Kambona, broers van de ex-minister van buiterilandse zaken Oscar Kamboria, die in 1977 vrijwillig in ballingschap was gegaan. De twee broers waren sinds 1977 zonder vorm van proces vastgehouden.

T.g.v. de 14de verjaardag van de vorming van de Verenigde Republiek Tanzania door het samengaan van Tanganyika en Zanzibar (27 april 1964) gelastte president Nyerere op 26 april de vrijlating van nog eens 13 politieke gevangenen. Onder hen waren Mohammed Abdul Rahman „Babu" (ex-minister van economische zaken en ontwikkelingsplanning) en kolonel Ali Mahfoudh, die op 18 mei 1974 bij verstek door het hooggerechtshof van Zanzibar met 32 anderen ter dood veroordeeld waren (pag. 608/3 - '74) wegens hun aandeel in de moord op sjeik Abeid Karume, president van Zanzibar en vice-president van Tanzania, op 7 april 1972 (pag. 295/2 e.v. - '72). De opperste raad van de Afro-Shirazi Partij had op 9 febr. 1977 in hoger beroep zeven doodvonnissen bekrachtigd, waaronder die van bovengenoemden, maar de regering van Tanzania had geweigerd hen aan de autoriteiten van Zanzibar uit te leveren.

(Vor. ber. pag. 608/2 e.v. - 1974)

PARLEMENTSVERKIEZINGEN OP ZANZIBAR

Bij de op 18 dec. 1977 gehouden parlementsverkiezingen op Zanzibar en Pemba, de eerste sinds de vorming van de Verenigde Republiek in 1964, werden 10 leden gekozen als vertegenwoordigers van de eilandbevolking in de Nationale Vergadering van Tanzania in Dar-es-Salaam. Er waren 20 kandidaten, die allen waren aangewezen door de in 1977 opgerichte Chama Cha Mapinduzi (pag. 400/1 - '77).

In het stedelijke district Zanzibar werd 84% van de stemmen uitgebracht op Jamal Ramadhan Nasibu, een journalist die onder het bewind van wijlen sjeik Abeid Karume in hechtenis had gezeten, terwijl de overige 16% van de stemmen ging naar Ail Haji Pandu, de opperrechter van Zanzibar. Volgens waarnemers gaf deze uitslag aan dat de meerderheid der kiezers de politiek van Aboud Jumbe, de voorzitter van Zanzibars Revolutionaire Raad en eerste vice-president van Tanzania steunde, en daarmee de door deze ingeslagen liberale koers.

Op 14 jan. 1978 benoemde Jumbe een nieuwe opperrechter, Abdulwahib Masoud Bora-Afya. *(KCA)*

OVERNAME LONRHO-ACTIVA DOOR DE STAAT

De regering van Tanzania maakte op 2 juni bekend dat Lonrho Ltd, het Britse concern met belangen o.a. in Rhodesië en Zambia, binnen drie maanden zijn activa in Tanzania zou moeten verkopen aan de National Development Corporation (NDC) van Tanzania tegen ,,een voor de regering aanvaardbare redelijke prijs". vanwege de aard van Lonrho's activiteiten in zuidelijk Afrika.

In de bekendmaking werd o.m. gesteld dat Lonrho in de zestiger jaren zijn ,,aanzienlijke belangen" in zowel Rhodesië als Zuid-Afrika had uitgebreid, ook al was herhaaldelijk het tegendeel verzekerd. Voorts had Lonrho zich via zijn president-directeur — Roland (Tiny) Rowland — voorgesteld als vriend van het vrije Afrika, terwijl het in werkelijkheid niet had geaarzeld ,,zich in de politiek van zuidelijk Afrika, in het bijzonder Zimbabwe te mengen". Uit een onderzoek van het Britse Departement van handel was gebleken dat Lonrho's ,,betuigingen van vriendschap" een ,,onoprecht voorwendsel" waren en dat het concern ,,gedurende een aantal jaren betrokken (was) bij winstmakende activiteiten in Rhodesië, die strijdig waren met de letter en de geest van de verplichte VN-sancties".
Geconcludeerd werd: ,,Het is niet mogelijk voor Tanzania om een zakelijke onderneming in dit land toe te staan te opereren, als bekend is dat die de vrijheidsstrijd in zuidelijk Afrika door haar activiteiten elders heeft ondermijnd."

In een nog op 2 juni uitgegeven tegenverklaring stelde Lonrho dat de Tanzaniaanse mededeling een ,,totaal vals beeld" gaf. Gesteld werd dat zijn politiek in onafhankelijke Afrikaanse landen noodzakelijk had ,,geleid tot een politiek van beperking t.a.v. zijn activa in Z.-Afrika en Rhodesië". Lonhro had getracht ,,zijn handelsoperaties in alle landen in Afrika te ontwikkelen op een basis die overeenstemde met de politiek en aspiraties van de afzonderlijke landen". Verklaard werd dat Lonrho's activa in Tanzania niet meer dan £ 1 mln opleverden van de totale onbelaste winst van Lonrho van ca. £ 90 mln in het per 30 sept. '77 eindigende jaar. Lonrho verschafte in Tanzania werk aan ca. 2.500 mensen, van wie 1.200 op theeplantages.
Op 3 juli maakte Lonrho bekend dat de regering van Tanzania bereid was £ 1.054.000 aan Lonrho te betalen voor de Central Line Sisal Estates, een door Tanzania in 1966 reeds genaaste Lonrho-maatschappij.
Nadat de Tanzaniaanse regering en Lonrho elk taxaties hadden opgesteld over de waarde van Lonrho's resterende activa in Tanzania, begonnen er eind juli in Dar-es-Salaam onderhandelingen over.
Hoewel de limiet waarbinnen overeenstemming moest worden bereikt op verzoek van Lonrho met twee weken was uitgesteld, deelde de Tanzaniaanse regering op 15 sept. bij monde van Sammy Mdee, de perschef van president Nyerere, mee dat besloten was dat de regering Lonrho's operaties in Tanzania met ingang van de volgende dag zou overnemen.
Volgens persberichten had Lonrho £ 25 mln als compensatie verlangd, terwijl Tanzania als ,,laatste" aanbod ,,iets minder dan £ 2 mln" had voorgesteld.
Op 15 sept. kondigde Lonrho aan dat het concern de zaak aan internationale gerechtshoven zou voorleggen.
President Nyerere verklaarde in het weekend van 24 sept. dat Lonrho uit Tanzania verdreven was, omdat het de Rhodesische regering zou hebben gesteund en gepoogd had het Patriottisch Front te verstoren. Als Lonrho in Tanzania had mogen blijven opereren, dan kwam dat erop neer dat Tanzania indirect steun aan het bewind in Salisbury verleende, aldus de president.
Volgens The *Financial* Times (26-9) suggereerden die opmerkingen dat het Tanzaniaanse optreden tegen Lonrho meer verband hield met de beweerde ,,politieke bemoeienis" dan met de sancties. Waarnemers wezen er volgens dit blad op dat Lonrho met de regering van Zambia samenwerkte bij de gerechtelijke stappen tegen internationale oliemaatschappijen wegens hun beweerde ontduiking van de sancties, terwijl Rowland bekend staat als een goede vriend van president Kaoenda van Zambia en Joshua Nkomo van het Rhodesische Patriottische Front.

TRANSKEI

WIJZIGINGEN KABINET. OPTREDEN TEGEN OPPOSITIE. VORMING OPPOSITIEPARTIJEN

In het op 26 okt. 1976 gevormde kabinet (pag. 736/2 - '76) werden enkele wijzigingen aangebracht. Georges Matanzima, de minister van justitie, politie en gevangenissen — tevens broer van premier Kaiser Matanzima —, werd op 28 okt. 1976 tot vice-premier benoemd.
Op 9 nov. 1977 maakte de premier bekend dat mevr. Stella Sigcau, de dochter van de president, haar ontslag als minister van binnenlandse zaken per 1 jan. 1978 had ingediend, en dan zou worden opgevolgd door Hamilton Pamla, de onderminister van gezondheid en welzijn. (Begin april 1978 verklaarde de premier in het parlement dat mevr. Sigcau was ontslagen vanwege haar ,,schandalige" zwangerschap ais weduwe en ongetrouwde minister.) Op 13 dec. 1977 werd bekendgemaakt dat Hubert Mlonye, de minister van gezondheid en welzijn, zijn portefeuille zou ruilen met G. T. Vilka, de minister van openbare werken en energie.

Oppositie

De in juli 1976 gearresteerde leden van de oppositionele Democratische Partij, o.w. partijleider Hector Ncohaai, werden in febr. vrijgelaten. Maar P. Fadana en Ncokazi werden opnieuw gearresteerd, resp. op 22 febr. 1977 en 13 aug. 1977, nadat zij hun weigering om de onafhankelijkheid van Transkei te erkennen hadden herhaald.
Inmiddels had Cromwell Diko de regerende Transkei National Independence Party (TNIP) op 28 okt. 1976 verlaten om met steun van drie vroegere aanhangers van de Democratie Partij de Transkei People's Freedom Party (TPFP) te vormen, die vervolgens de officiële oppositie werd. Later verlieten nog 16 parlementsleden de TNIP met als gevolg dat de oppositie toen over 22 vertegenwoordigers in de 150 leden tellende assemblee beschikte: 3 van de TPFP en 19 onafhankelijken, o.w. Stella Sigcau.
Zestien van de onafhankelijken maakten op 25 april 1978 bekend dat zij de Transkei National Progressive Party (TNPP) hadden gevormd met als leider Caledon Mda, een voormalige ,,chief whip" van de TNIP en eerder een lid van de Democratische Partij. De TNPP werd op 8 mei als de officiële oppositie in het parlement erkend.

In het parlement na de algemene verkiezingen van 29 sept. 1976 en enkele tussentiidse verkiezingen bezette de TNIP 71 (van de 75) verkiesbare zetels en 72 (van de 75) door benoeming verkregen zetels, dus 143 in totaal. De Democratische Partij had in totaal 3 zetels, de Nieuwe Democratische Partij (in jan. 1976 afgesplitst van de DP) ook 3 en er was één onafhankelijke.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,.Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN CHINA–VS

Ongeveer tegelijkertijd hebben de Chinese partijleider Hoea Koeo-feng en de Amerikaanse president Carter op 15 december bekendgemaakt dat beide landen per 1 januari officieel diplomatieke betrekkingen zullen aangaan.
Carter sprak in een televisie-toespraak van e-n ,,historisch akkoord". Hij deelde ve der mee dat de VS hun diplomatieke betrekkingen met Taiwan zullen verbreken en het wederzijdse defensie-akkoord mei dat land zullen opzeggen. Ook zullen de VS hun militair pe soneel binnen 4 maanden uit Taiwan terugtrekken.
Carter zei m.b.t. het aangaan van diplomatieke betrekkingen met de Volksrepubliek:

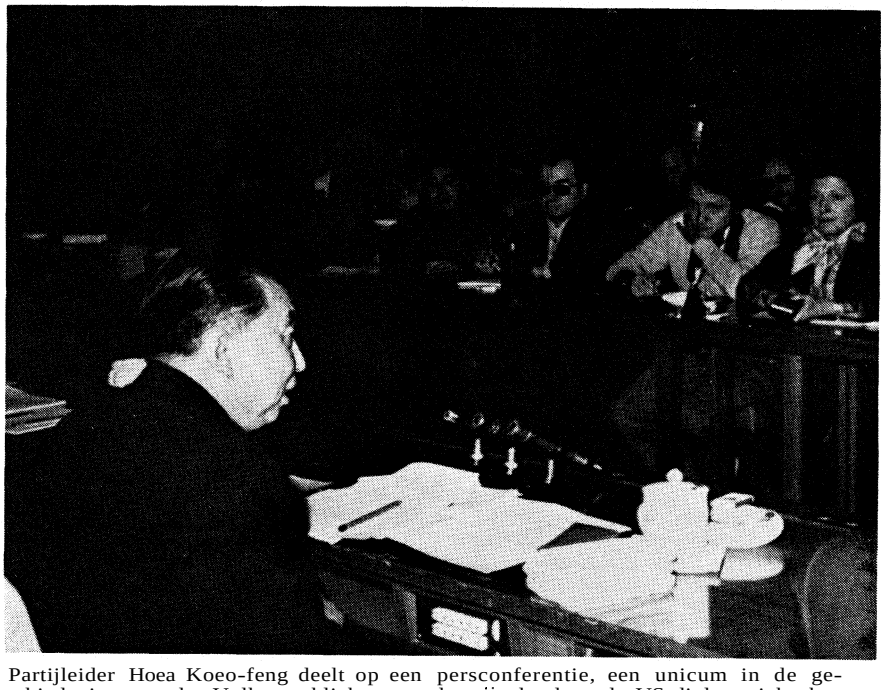
„Wij hebben deze belangrijke stap niet genomen om voorbijgaande tactische redenen. Door erkenning dat de regering van de Volksrepubliek China de enige regering van China is, erkznnen we de eenvoudige werkelijkheid" Carter maakte verder bekend dat vice-premier Teng Hsjiao-ping eind januari e-n officieel bezoek aan de VS zal brengen. Het is de eerste maal dat een Chinees functionaris van Tengs' status een bezoek aan de VS zal brengen sedert de machtsovername door Mao Tse-toeng in 1949.

Op 1 maart zullen de VS en China ambassadeurs gaan uitwisselen. Carter zei verder dat nu het proces voltooid was dat in 1972 door ex-president Nixon en wijlen partijvoorzitter Mao Tse-toeng was begonnen.

De erkenning van de Chinese Volksrepubliek door de VS komt bijna 30 jaar nadat de communisten de nationalisten van het vasteland hebben verdreven. In de jaren twintig begonnen rivaliserende groepen binnen de Kwo-min-tang, de Nationale Volkspartij, die na het omverwerpen van het keizerrijk, de voornaamste politieke groepering in de Chinese Republiek was. elkaar te bestrijden. Deze rivaliserende groepen waren de communisten, die op aandringen van Moskou toegetreden waren tot de Kwo-min-tang en rechtse groeperingen rondom generaal Tsjiang Kai-sjek.
In de jaren dertig en veertig was China het toneel van een bloedige burgeroorlog tussen communisten en degenen die zich nationalisten noemden.
De VS steunden de nationalisten en bleven dat ook doen toen duidelijk werd dat de communisten uiteindelijk de overwinning zouden behalen. Al in 1945 namen de communistische leiders Mao en Tsjoe En-lai, met de overwinning in zicht, contact op met de Amerikaanse regering voor een geheime conferentie met president Roosevelt. aldus het N R C / H' b l a d (18-12) in een overzicht, dat vervolgt:
Mao wilde zo een te grote afhankelijkheid van de Sowjet-Unie voorkomen en hoopte zelfs op Amerikaanse steun om de Russen uit Mantsjoerije te krijgen. Deze conferentie vond, door gebrek aan belangstelling in Washington, nooit plaats. De tweede communistische poging tot rechtstreeks contact met de Amerikaanse regering werd ondernomen vlak voor de val van de Nationalistisch-Chinese hoofdstad Nanking. waar toen nog de Amerikaanse ambassadeur Leighton Stuart zetelde, De jonge diplomaat Hwang Hwa kwam op 13 mei naar Nanking met een uitnodiging van Stuart om naar Peking te komen voor besprekingen over de toekomstige relaties tussen beide landen.
Stuart vroeg machtiging aan het ministerie in Washington maar kreeg zeven weken lang geen antwoord. Op 1 juli publiceerde Mao toen zijn historische pamflet: ,,Over de democratische dictatuur van het volk", waarin hij stelde dat China moest ,,leunen naar een kant" en zich met de Sowjet-Unie zou verbinden.
Daags daarna seinde het State Department aan Stuart in Nanking dat zijn verzoek om naar Peking te gaan was afgewezen. Een maand later publiceerde de Amerikaanse regering het ,,China White Paper". 1054 pagina's documenten die moesten aantonen dat het niet in de macht van de Amerikaanse regering had gelegen om de ondergang van de Kwomintang te voorkomen.
Korte tijd daarna gebruikten de Chinezen geweld tegen Amerikaanse diplomatieke eigendommen en personeel in Mukden en Peking, wat in Washington uitgelegd werd als tekenen dat China geen erkenning wenste. Op 8 dec. 1949 riep Tsjiang Kai-sjek de Taiwanese hoofdstad Taipei uit tot tijdelijke hoofdstad van China.
Mogelijk expliciete toezeggingen van Amerikaanse generaals en admiraals, onder wie McArthur en Radford, hadden Tsjiang toen al overtuigd dat volledige Amerikaanse steun voor zijn ballingenregime slechts een kwestie van tijd was. Een week later vertrok Mao naar Moskou. Russische hulp was zijn enige hoop om een Amerikaans/Nationalistisch Chinese aanval af te schrikken.

De Koreaanse oorlog en de eerste crisis in de Straat van Taiwan eind 1954 dreven de Chinees-Amerikaanse vijandschap ten top. In september 1954 werd onder leiding van Amerika een tegen China gerichte Zuid-Oost-Aziatische Verdragsorganisatie (ZOAVO) gesloten en in december sloot Washington een militair verdrag met Taiwan dat Tsjiang Kai-sjek in staat stelde om ongestraft beperkte militaire acties tegen het vasteland te ondernemen zonder dat de communisten konden terugslaan want dan zou de Amerikaanse zevende vloot tussenbeide komen. En dat was juist de bedoeling van Tsjiang: een oorlog uitlokken tussen China en Amerika die hem in staat zou stellen de ,,communistische bandieten te verdelgen en glorieus het vasteland te heroveren".

China kon daar niet veel meer tegenover stellen dan retoriek en het diplomatieke meestertalent van premier Tsjou En-lai. Op de eerste conferentie van niet-gebonden landen in Bandung in april 1955 wierp Tsjou dan ook zijn tegenspeler Dulles de fluwelen handschoen toe, verklaarde dat het Chinese volk het Amerikaanse volk vriendschappelijk gezind was en vroeg onderhandelingen om de spanning in de Straat van Taiwan te verminderen. China moest en zou Taiwan ,,bevrijden". Niet zo zeer omdat het Tsjiang Kai-sjek definitief wilde ver-

Partijleider Hoea Koeo-feng deelt op een persconferentie, een unicum in de geschiedenis van de Volksrepubliek, mee dat zijn land en de VS diplomatieke betrekkingen gaan aanknopen.

slaan, maar omdat het de zetel van een tegenregering was die China's internationale status in en buiten de Verenigde Naties opeiste. Tsjou noemde de Kwomintang plotseling geen ,,overblijfselen van de verradersbende van Tsjiang Kai-sjek'' meer, maar de ,,verantwoordelijke lokale autoriteiten'' met wie hij over de vreedzame bevrijding van Taiwan wilde onderhandelen.

In het najaar van 1955 stond Hongkong bol van de geruchten dat er ergens in de Britse kolonie besprekingen tussen vertegenwoordigers van Peking en Taipei plaatsvonden. Maar ais dat zo was, tot succes leidden ze in elk geval niet. Volgens de geruchten zou Tsjiangs rijkje op Taiwan, inclusief zijn legers, onaangetast blijven als hij de betrekkingen met Amerika zou verbreken en Peking's formele opperheerschappij zou erkennen.

En eind 1956 verklaarde Tsjou En-lai zelf op een persconferentie in Calcutta dat Tsjiang een functie in de centrale regering zou kunnen krijgen hoger dan minister. De ,,zachte benadering'' viel samen met de ,,Laat honderd bloemen bloeien''-campagne in China, maar toen in juni 1957 het roer plotseling omsloeg en de ,,honderd bloemen'' tijdens de anti-rechtse campagne hardhandig werden neergemaaid, was de schijndooi met Amerika ook weer voorbij. Maar in elk geval had Tsjou En-lai's vredesoffensief tot iets tastbaars geleid, namelijk een vaste Chinees-Amerikaanse onderhandelingsstructuur.

Sinds 1 augustus 1955 voerden Chinese en Amerikaanse diplomaten geregelde besprekingen op ambassadeursniveau, eerst in Genève en later in Warschau. Maar de Amerikanen beschouwden deze besprekingen alleen als een middel om Amerikaanse gevangenen in China vrij te krijgen terwijl China een algehele regeling van de kwestie-Taiwan, diplomatieke en handelsbetrekkingen etc. wilde. Aangezien China evenals tot op de dag van vandaag weigerde om bij zo'n regeling openlijk het gebruik van geweld af te zweren, was de ,,dialoog der doven en stommen'' najaar 1957 muurvast gelopen. In december werden de ambassadeursbesprekingen afgebroken. 6 augustus 1958 zond Dulles een memorandum aan alle Amerikaanse diplomatieke vertegenwoordigingen ter wereld waarin hij in details toelichtte dat het doel van de Amerikaanse onthouding van diplomatieke erkenning van de Chinese communisten was ,,to hasten the passing of communism'', d.w.z. het einde van het communisme te bespoedigen. Peking, dat in de verhitte atmosfeer van de ,,grote sprong voorwaarts'' was, besloot nu om tot directe actie over te gaan en op 23 augustus begonnen 3 à 500 artilleriebatterijen het nog door Nationalistische garnizoenen bezette eiland Quemoy te bestoken.

De Chinezen vertrouwden op Russische steun als het tot Amerikaanse interventie mocht komen. Dulles dreigde 4 sept. met atoombommen, en Mao wilde dat risico nemen. Waarop Chroesjtsjow zijn minister Gromyko naar Peking stuurde om druk op Mao uit te oefenen.

Chroesjtsjows weigering om de atoomdreigementen van de briesende Dulles met gelijksoortige Russische onbekooktheid te ontkrachten was een van de belangrijkste oorzaken van de Chinees-Russische breuk die in 1963 officieel werd. Op 6 september stelde Tsjou En-lai vervolgens voor om de ambassadeursbesprekingen te hervatten. De daaropvolgende weken erkende Dulles dat hij niet geloofde dat de Chinese Nationalisten op eigen kracht het vasteland zouden kunnen heroveren en midden oktober vloog hij zelf naar Taipei om Tsjiang Kai-sjek te bezweren zijn militaire acties tegen de Chinese kustprovincies te staken.

Vervolgens kondigde de Chinese minister van defensie maarschalk Peng Tehhuia (zelf in 1959 gezuiverd maar half dec postuum in ere hersteld) op 25 ''ktober een merkwaardig soort Oosterse semi-wapenstilstand af, namelijk beschieting om de andere dag van de haven en het vliegveld van Quemoy wat tot op de dag van vandaag voortduurt

Peng sprak de historische woorden tot de ,,verloren zoons'' aan de andere kant van het front: (...) In de Tsjiang-Dulles-gesprekken hebben jullie wel wat verloren. (...) De Amerikanen hebben jullie de titel van ,,klein China'' verleend. Dit is een groot China. Onder de druk van de omstandigheden hebben de Amerikanen nu hun politiek veranderd en behandelen jullie als een ,,de facto politieke eenheid'', niet eens als een land. Begrijpen jullie niet dat ze je vroeg of laat in de steek zullen laten? (...) We adviseren jullie niet meteen met de Amerikanen te breken. Dat zou onrealistisch zijn. We hopen alleen dat je niet voor ze buigt. (...) Deze woorden zijn goed bedoeld. Langzamerhand zul je ze gaan begrijpen.

In het begin van de jaren zestig heerste er in de VS wijd en zijd de overtuiging dat er een fundamentele herziening van de China-politiek moest komen. Toen er in 1962 in China hongersnood heerste maakte Amerika meteen plannen voor voedselhulp maar ditmaal hadden de Chinezen geen trek.

De moord op Kennedy en de escalatie in Vietnam aan Amerikaanse, en de culturele revolutie aan Chinese kant hielden de deuren echter voorlopig dicht.

De Russische invasie in Praag in augustus 1968 en de Chinees-Russische gevechten in het Oessoeri-Amoergebied in maart 1969 maakten het Sovjetgevaar voor China een alarmerende realiteit. Dit leidde tot een toenemend aantal directe en indirecte signalen tussen Peking en Washington. Ping-pong-diplomatie en Nixons bezoek in 1972 leidden tot de uitwisseling van semi-officiële regeringsvertegenwoordigers in 1973 die dus binnenkort volledige ambassadeurs zullen worden.

Chinese concessie

Minister van buitenlandse zaken Vance gaf daags na het bekendmaken van het aanknopen van de diplomatieke betrekkingen een toelichting.

Hij zei dat een belangrijke Chinese concessie de weg vrij maakte voor het aangaan van de dipiomatieke betrekkingen. Het was China's toezegging om de verkoop van Amerikaanse defensieve wapens aan Taiwan toe te laten in ruil voor Amerika's bereidheid de diplomatieke betrekkingen met Taiwan te verbreken, het defensieverdrag van 1954 op te zeggen en zijn laatste troepen van het eiland terug te trekken.

De Amerikaanse minister herinnerde eraan dat Peking de kwestie-Taiwan altijd als een binnenlands probleem heeft willen beschouwen, terwijl de VS er in alle onderhandelingen op zijn blijven aandringen dat het Taiwan-probleem een vreedzame oplossing moet krijgen.

Vance: ,,Hierin werden wij niet door de Chinezen tegengesproken.'' De Amerikaanse bewindsman wees erop dat een gewapende oplossing van de kwestie-Taiwan volstrekt onverenigbaar zou zijn met het Chinese streven naar verbeterde betrekkingen met de VS en andere westerse landen. Volgens Vance zitten er nog tot eind 1979 Amerikaanse wapens voor Taiwan in het vat, daarna zullen de VS in beperkte mate defensieve wapens aan het nationalistische regime blijven leveren. Vance herinnerde eraan dat het defensieverdrag met Taiwan met inachtneming van de opzegtermijn van 1 jaar zal worden beëindigd en dat het dus niet onmiddellijk zal worden opgezegd zoals de Chinese Volksrepubliek eerder eiste.

Daarnaast heeft Peking sedert enige tijd zijn houding tegenover Taiwan t.a.v. een aantal andere punten gewijzigd, aldus het *NRC/H'blad* (16-2):

Sinds enkele maanden maakt China geen bezwaar meer tegen de deelname van Taiwan-afgevaardigden aan conferenties waar ook Peking-vertegenwoordigers zijn

En een paar weken geleden heeft China de laatste groep nationalistische krijgsgevangenen van de burgeroorlog met Tsjiang Kai-sjek vrijgelaten. Vorige week heeft China's sterke man, vice-premier Teng Hsiao-ping in een interview met de New York Times gezegd, dat China het politieke systeem op Taiwan in aanmerking zou nemen, geen bedoeling had om de hogere levensstandaard op Taiwan aan te tasten en dat Amerikaanse investeringen en handel gewoon door konden gaan

Dat duidt erop dat Taiwan eenzelfde soort status als Hongkong zou krijgen, namelijk een bloeiende vrijhandels- en industriezone, die bij de gratie van China afzonderlijk bestuurd blijft Maar China heeft enorm veel profijt van het hoogontwikkelde, verwesterde Hongkong, en van Taiwan heeft het dat niet

In de recente muurkrantencampagne in Peking is de succesvolle economie van Taiwan openlijk geprezen en zelfs in interne partijpublikaties in China zijn onlangs de hoge produktiecijfers van Taiwans elektronische industrie en scheepsbouw gepubliceerd Bijvoorbeeld toen er in Sjanghai pas geleden een record gebroken werd met de tewaterlating van een schip van 40000 ton, werd er in de Taiwanese havenstad Kaosjoeng een schip van 400 000 ton te water gelaten

De impliciete betekenis hiervan is dat China Taiwan ook als een model voor zijn eigen vertraagde ontwikkeling beschouwt, waar het profijt van wil trekken door middel van rechtstreekse handelsbetrekkingen Ook dat China pogingen doet om Taiwanese wetenschapsmensen en technici in Amerika te interesseren voor onderwijs- en researchtaken in China

Reacties in VS, Taiwan, *Sowjet-Unie*

In de VS werd verschillend gereageerd op het besluit. De ex-presidenten Ford en Nixon juichten het initiatief toe. In het Congres schaarden de meeste Democraten zich achter president Carter. Senator Edward Kennedy van Massachusetts zei dat het aangaan van normale en duurzame betrekkingen met de bevolking van 900 miljoen van het vasteland volledig te verenigen was met ,,vrede en welvaart" voor het volk van Taiwan.

De Democratische fractieleider in de Senaat, Robert Byrd, noemde de normalisering ,,een natuurlijke en positieve vooruitgang die zal bijdragen aan ons nationaal belang en de stabiliteit van de wereldvrede zal helpen".

Senator Glenn, hoofd van de subcommissie voor het Verre Oosten van de commissie voor buitenlandse zaken zei dat er ,,een beetje minder zekerheid voor Taiwan was" dan hem lief was en hij deed een beroep op Peking zich positiever uit te laten over het afzien van het gebruiken van geweld tegen Taiwan.

Senator Frank Church, de nieuwe voorzitter van de commissie voor buitenlandse zaken, zei dat het besluit van Carter eindelijk de Amerikaanse politiek in overeenstemming brengt met de werkelijkheid in Azië.

Vooral van Republikeinse zijde had men kritiek. Volgens sommige Republikeinen waren er niet voldoende garanties voor de veiligheid van Taiwan, anderen hadden kritiek op het feit dat Carter het Congres niet geraadpleegd had.

Senator Goldwater sprak van een ,,laffe daad". Hij kondigde aan de president voor het gerecht te zullen dagen, indien Carter zou proberen om de breuk met Taiwan zonder goedkeuring van het Congres door te zetten.

In Taiwan werd gematigd gereageerd op het nieuws. President Tsjiang Tsjing-koeo zei in een televisietoespraak op 16 december: ,,Ik wil alle vrierden in Amerika, die ons gesteund hebben, bedanken". Eerder had de regering van Taiwan een communiqué uitgegeven waarin stond: ,,Het besluit van de VS om diplomatieke bet ekkingen met het Chinese communistische regime aan te gaan heeft niet alleen de rechten en de belangen van de regering en het volk van de Republiek China ernstig aangetast maar heeft ook ernstige consequenties voor de gehele vrije wereld".

President Tsjiang Tsjing-kwo van Taiwan tijdens een persconferentie in Taipé.

President Tsjiang zei in zijn televisietoespraak nog dat nooit onderhandelingen met communistisch China begonnen zouden worden: ,,Dat te doen zou zelfvernietiging betekenen. Integendeel, alleen als we stevig blijven in ons anti-communisme kunnen we ons land opbouwen".

In Moskou maakte het officiële persagentschap Tass op 16 dec. in een bericht van enkele regels melding van het aanknopen van de diplomatieke betrekkingen, zonder verder commentaar te geven. Wel verscheen daags daarna in het blad De Rode Vlag, het blad van het Rode Leger, een artikel waarin stond dat de VS streven naar de vorming van een politiek militair blok met Japan en China gericht tegen de Sowjet-Unie.

Tass maakte ook melding van een interview dat de Chinese vice-premier Teng Hsjiao-ping aan twee Amerikaanse journalisten Rowland Evans en Robert Novak heeft gegeven en waarvan op 5 dec. in de International Herald Tribune een uittreksel werd gepubliceerd.

Daarin zegt de Chinese bewindsman dat het nodig is een bondgenootschap tegen de Sowjet-Unie te vormen. Teng was zo inbeslaggenomen door dit punt dat hij zei bereid te zijn een speciaal statuut aan Taiwan toe te kennen en in het geval van een hereniging van de beide Korea's een speciale plaats te willen inruimen voor de Zuidkoreaanse regering.

Alleen een bondgenootschap tussen China en de VS is een garantie voor de vrede en stabiliteit in de wereld, aldus de Chinese vice-premier.

Ronduit afwijzend werd gereageerd in Israël. Regeringswoordvoerders onthielden zich van commentaar maar in de pers werd afwijzend gereageerd. Het blad Yedioth *Achronoth* sprak in de hoofdkop van het ,,rode licht" 'dat in Jeruzalem is gaan branden. Volgens deze krant is het gevaar reëel dat de VS op korte termijn de verhouding tot Israël zullen herziet-i. In een hoofdartikel stelt het blad *Maariv* dat Israël niet meer op Amerikaanse garanties en beloften kan vertrouwen. ,,Nu Washington het defensiepact met Taiwan verscheurt omdat het niet meer past in het nationale Amerikaanse belang, is er reden om zich af te vragen wat de waarde is van alle mondelinge Amerikaanse beloften betreffende Amerikaanse verplichtingen aangaande het voortbestaan en de veiligheid van Israël. Deze beloften vormen de basis van onze veiligheid en buitenlandse politiek, aldus het blad.

In Egypte voorspelde een invloedrijke commentator dat Amerika Israël spoedig zou opofferen voor de Amerikaanse zaak, zoals het Taiwan voor China had laten vallen. De krant Akhbar schreef: ,,Amerika kan het zich niet veroorloven de wereldvrede, zijn eigen economische belangen, de Arabische olie en de vriendschap van de Arabische landen op te offeren voor Israël. De dag zal komen en die dag is niet ver weg dat het Witte Huis een verklaring uitgeeft waarin het Israël laat vallen, net zoals het met Taiwan deed."

Peking nodigt Taiwan uit voor onderhandelingen

Het persbureau Nieuw China meldde op 18 dec. dat Peking op 17 dec. de wens geuit heeft te onderhandelen met Taiwan om te komen tot een hereniging van China. Volgens het persbureau hebben verscheidene officiële personen, met name leden van het Nationaal Comité en het Permanente Comité van Raadgevende Politieke conferentie, hiertoe opgeroepen na de vestiging van de diplomatieke betrekkingen tussen China en de VS. Radio-Peking meldde dat 2 leden van de Raadgevende Politieke Conferentie, een lichaam dat eens Nationalistisch China vertegenwoordigde, hebben aangeboden om naar Taipé te gaan om te proberen een nationale verzoening teweeg te brengen. (IHT, *NRC/H'blad*, Le Monde)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE-1978 VOOR PRESIDENT SADAT VAN EGYPTE EN PREMIER BEGIN VAN ISRAËL

President Anwar Sadat van Egypte en premier Menachem Begin van Israël hebben samen de Nobelprijs voor de vrede-1978 gekregen, zo heeft het Noorse Nobel-comité op 27 okt. in Oslo bekendgemaakt. De prijs van 725.000 Zweedse kronen — bijna f 350.000 — is de beide staatslieden toegekend wegens huil historische pogingen om vrede in het Midden-Oosten te bereiken, zo deelde het comité mee.

Het comité, aangewezen door het Noorse parlement om de prijs toe te kennen, liet zich ook lovend uit over president Carter wegens diens initiatief, dat Sadat en Begin in september in Camp David samenbracht.

Carter kwam echter dit jaar niet voor de prijs in aanmerking, daar zijn kandidatuur te laat werd gesteld, namelijk na het verstrijken van de termijn daarvoor in februari. Pas in de afzondering van Camp David en door direct ingrijpen van Carter konden Sadat en Begin op 17 september raamovereenkomsten voor vrede uitwerken (pag. 609 en 622/3 e.v.).

Deze overeenkomsten vormden een doorbraak voor de vredesgedachte in het Midden-Oosten, zo stelde het comité.

Met de toekenning van de prijs wil het comité, zo gaat het verder, echter Sadat en Begin niet alleen onderscheiden voor wat zij feitelijk al hebben gedaan in dienst van de vrede, maar ook aansporen tot praktische oplossingen die kunnen leiden tot realisering van de hoop op een duurzame vrede, die door de raamovereenkomsten is opgeroepen.

Zowel prem. Begin ais pres. Sadat toonden zich volgens hun respectieve woordvoerders ,,dankbaar" en ,,blij". Het Israëlische publiek reageerde met enthousiasme. Hetzelfde was het geval in Egypte maar daar bestond tevens lichte teleurstelling over het feit dat Sadat de prijs moet delen met Begin. Sadat was voorgedragen door oud-minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger, die in 1973 de prijs kreeg samen met de leider van de Noordvietnamese onderhandelingsdelegatie in Parijs, Le Duc Tho. Le Duc Tho aanvaardde de prijs toen echter niet.

President Carter heeft Begin en Sadat op 27 okt. in een boodschap gelukgewenst. ,,Het werk, dat u tot dusverre heeft verricht moet niet onafgemaakt blijven," zo zei de president verder, daarmee kennelijk ook doelend op de moeilijkheden die zijn gerezen in het vredesoverleg tussen Israël en Egypte.

„Ik weet dat deze onderscheiding voor u en elk van ons aanleiding zal zijn om onze inspanningen, om tot vrede in het Midden-Oosten te komen, te hernieuwen", zo zei Carter.

Reacties Sadnt en *Begin*

President Anwar Sadat heeft ,,met dankbaarheid" hei nieuws ontvangen dat hij de Nobelprijs voor de vrede heeft ontvangen en zal het daaraan verbonden geld aan zijn geboortedorp, Mit Abul in de Nijldelta ten noorden van Caïro, schenken. Dit meldde op 27 okt. de Egyptische premier Khalil.

Hij prees Sadat in warme bewoordingen maar maakte geen melding van het feit dat hij de prijs moet delen met Israëls premier Begin. ,,Het was geen toeval dat de grootste vredesprijs in de wereld werd toegekend aan de grootste man, die zoveel deed voor de vrede in dit gebied," aldus Khalil.

Hoewel de Egyptenaren zich zeer uitbundig toonden over het feit dat Sadat de Nobelprijs heeft gekregen was er ook bij de mensen op straat toch een zekere teleurstelling te bespeuren dat hij de eer met Begin moet delen. Hamdi El Gammal, van het semi-officiële dagblad ***Al** Ahram:* ,,Ik kan niet geloven dat Begin de helft van de prijs heeft gekregen... Sadat heeft het vredesinitiatief van a tot z onde nomen en Begin maakt tot op dit ogenblik moeilijkheden." Ondanks de moeilijkheden in het vredesoverleg in Washington heeft Israël enthousiast gereageerd op het toekennen van de Nobelprijs voor de vrede aan eerste-minister Begin en president Sadat. Begin was zeer geëmotioneerd toen het nieuws uit Oslo hem vlak voor het ingaan van de sabbat in Jeruzalem bereikte.

Om religieuze redenen — het voorkomen van het schenden van de sabbat — onthield hij zich van commentaar op deze door de minister van justitie Tamir als van ,,historische betekenis zijnde" omschreven Nobelprijs. Na het uitgaan van de sabbat zou eerste-minister Begin een verklaring afleggen en president Sadat telefonisch gelukwensen. Via de televisie zond minister Tamar zijn felicitaties al naar de Egyptische leider.

Telefoongesprek *tussen* Sadat *en* Begin

President Sadat en premier Begin hebben op 28 okt. een telefoongesprek met elkaar gevoerd, dat als volgt verliep:

Begin: Goedenavond, goedenavond, meneer de president, ik feliciteer u met de prijs.

Sadat: Meneer de eerste-minister, ik feliciteer u.

Begin: Meneer de president, herinnert u zich dat toen wij in Ismailia waren, ik u zei dat Beersheba op de weg naar Stockholm ligt. U lachte toen erg hard en nu meneer de president laat onze delegaties de onderhandelingen hervatten zodat we tot een vredesverdrag kunnen komen en het dan ondertekenen en president Carter uitnodigen.

Sadat: Ja, de vice-president heeft onze delegatie al geïnstrueerd de onderhandelingen met uw delegatie te hervatten.

Begin: Uitstekend. Wij zullen president Carter natuurlijk uitnodigen als we een akkoord hebben bereikt en het kunnen ondertekenen.

Sadat: Ja, natuurlijk, natuurlijk, President Carter is de ,,onbekende soldaat" in dit proces.

Begin: Ja natuurlijk, hij verdient het absoluut. Ik hoop u tijdens de ondertekening te ontmoeten. De werkelijke prijs is vrede zelf.

Sadat: Ja, ik ben het absoluut met u eens.

Begin: Goedenavond meneer de president.

Sadat: Goedenavond meneer de premier.

Andere reacties

De reacties op het toekennen van de Nobelprijs voor de vrede aan president Sadat en premier Begin waren niet onverdeeld positief. Zo zei een woordvoerder van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO, Labady, in een eerste reactie: ,,Het maakt niet uit, dat zij de prijs gekregen hebben, want de situatie in het Midden-Oosten blijft explosief. Het onrecht jegens het Palestijnse volk gaat door".

Later gaf de PLO in Beiroet een verklaring uit, waarin de twee laureaten werden aangeduid als ,,twee fascisten met een duister verleden". De toekenning van de prijs aan Sadat en Begin vormde volgens deze verklaring een belediging van de prijs en van al diegenen, die hem in het verleden terecht verdiend hadden.

Sowjet-minister van buitenlandse zaken Gromyko sprak op 28 okt. in Parijs, waar hij op dat moment een bezoek bracht, van ,,een grap", terwijl Sowjet-persbureau Tass meende, dat de publieke mening in de wereld de in Oslo gedane keuze met

,,onverholen ontsteltenis en verontwaardiging" beschouwde.
In hoofdartikelen gaven meerdere Noorse kranten te kennen, dat naar hun oordeel alleen president Sadat de prijs had verdiend. Ook de Londense Times was deze mening toegedaan, zoals het op 28 okt. schreef in een hoofdartikel onder het opschrift: ,,Sadat, ja, maar waarom Begin?" Gesteld werd, dat de waarde van de prijs, doordat hij werd gedeeld met Sadat. wordt verkleind. Begin had zich wegens zijn initiatief tot de Israëlische inval in Libanon in maart van dit jaar (pag. 209 /1 e.v.) alleen al gediskwalificeerd voor de prijs.
Ook de *Guardian* en de Sunday Times waren kritisch gezind jegens het toekennen van de prijs mede aan Begin. De *Sunday Times* verweet aan Begin, dat hij de tegenstanders van het beleid van president Sadat a gumenten verschafte voor de toen op handen zijnde Arabische topconferentie in Bagdad. Begin liet geen gelegenheid achterwege om zijn ontoegeeflijkheid m.b.t. West-Jo danië te verkondigen.
Hij had ook gericht in het buitenland het gerucht laten verspreiden, dat hij het bureau van de minister-president naar Oost-Jeruzalem wilde verplaatsen. Provocatie lijkt in zijn taktiek een hoge prioriteit te hebben. aldus de Sunday Times.

Nobelprijs uitgereikt

De Nobelprijs voor de vrede is op 10 dec. in Oslo uitgereikt. Premier Begin was persoonlijk naar de Noorse hoofdstad gereisd om de prijs in ontvangst te nemen. I.v.m. het stagneren van de vredesonderhandelingen tussen Egypte en Israël had president Sadat besloten thuis te blijven. Hij had zijn persoonlijke politieke adviseur Sayed Marei naar Oslo gezonden om de prijs voor hem te ontvangen.
Aase Lionas, de voorzitter van het Nobelprijscomité van het Noorse parlement, vermeldde in haar toespraak wel, dat m.b.t. de tweede kaderovereenkomst van Camp David ,,belangrijke en schijnbaar tijdrovende onderhandelingen over de Westoever van de Jordaan, de Gazastrip en de hoogten van Golan nog voltooid moeten worden".

Niettemin, de twee teksten van Camp David waren de reden voor de ering van de beide politici. Mevr. Lionas benadrukte, dat de vredesprijs voor de eerste keer direct aan dergelijke verdragen verbonden werd en nooit eerder de uitdrukking geweest was van een grotere en geclurfdere hoop, de hoop op vrede

Premier Begin van Israël (l.) en Sayed Ahmed Marei. de vertegenwoordiger van de Egyptische president Sadat, na het in ontvangst nemen van de Nobelprijs voor de vrede.

voor de volkeren van Egypte en Israël, voor alle volkeren van het door oorlogen verscheurde Nabije Oosten.
Met de onderscheidingen voor Lester Pearson 1957. die voor zijn inspanningen als bemiddelaar na de Suez-crisis geëerd werd, en voor Ralph Bunch, die de Nobelprijs-1950 na zijn inzet in de wapenstilstandsonderhandelingen gekregen had, was het Nabije Oosten reeds eerder in de geschiedenis van de Nobelprijs voorgekomen. Maar voor de eerste maal is dit jaar actieve politici de lauwerkrans opgezet voor hun bewezen verlangen naar vrede, waaraan echter de verwerkelijking nog ontbreekt.
Mevr. Lionas stelde, dat er algemene overeenstemming over bestond, dat de beide prijsdragers een sleutelrol op de weg naar de vrede tussen voormalige vijanden gespeeld hadden.
In de rede, waarmee Begin de prijs in ontvangst nam, zei Begin, dat hij daar stond in deemoed en met trots als zoon van het joodse volk, als één uit een generatie, waaruit zes miljoen joden de dood in gedreven waren en in het hart van het beschaafde continent afgeslacht werden. Dit was geen uitbarsting van menselijke wreedheid geweest, zoals die zich van tijd tot tijd in de geschiedenis van de mensheid voordeed, zei Begin, maar een systematisch proces van uitroeiing, dat zich voor de ogen van de hele wereld ontvouwde.
Er zijn tijden, zo ging Begin verder, waarin de strijd voor een absoluut rechtvaardige zaak als voor de waardigheid van de mens, het overleven, de vrijheid, de hoogste menselijke verplichting is.
,,Noorwegen heeft dit ervaren; wij hebben het gedaan. Alleen door het inlossen van deze verplichting wordt de regeneratie van het begrip vrede mogelijk".
Het herboren Israël heeft altijd naar vrede gestreefd, aldus Begin, en heeft eindeloze inspanningen daartoe ondernomen. In Jeruzalem hadden Sadat en hij elkaar beloofd: ,,Nooit meer oorlog, nooit meer bloedvergieten". Men zal onderhandelen en een overeenkomst bereiken.
Een vredesverdrag, zoals het in Camp David was geschetst. zou de eerste onomgaanbare stap op de weg naar een omvattende vrede in het gebied kunnen zijn.
Naar het slot van zijn rede herinnerde Begin aan de ,,broeders en gevangenen, wie een van de fundamentele rechten ontnomen is: naar huis te keren". Rij sprak van een volk, dat grote moed heeft, en niet alleen het respect, maar ook de morele steun van de vrije wereld verdient.
Sayed Marei, de vertegenwoordiger van Sadat, zei, dat omstandigheden, die met de onderhandelingen samenhangen, de aanwezigheid van president Sadat verhinderd hadden.
De Egyptische president liet zijn vertegenwoordiger een boodschap voorlezen, waarin hij o.m. zei, dat de toekenning van de Nobelprijs door het Egyptische volk niet alleen als een eer ondervonden werd, maar ook als een bevestiging van de universele erkenning van de niet aflatende Egyptische inspanningen om in liet gebied vrede te bereiken.
In een historische uiteenzetting prees Sadat de wil tot vrede van zijn land. dat de almachtige god altijd bemind had. Mozes had er geleefd, Jezus was daarheen voor onrecht en buitenlandse heerschappij gevlucht, de heilige Koran had het gezegend.
In het proces van het huidige zoeken naar vrede was men nu bij het uur van de waarheid aangeland, dat een nieuwe evaluatie van de situatie verlangde. Met citaten uit zijn rede voor de Knesset een jaar tevoren bezwoer Sadat opnieuw de eenmaligheid van de kans vrede te bereiken. ,,Als wij deze gelegenheid vergooien, zal de vloek van de mensheid en de vloek van de historie hen treffen, die haar verraadt".
De boodschap van Sadat herhaalde de principes van de Egyptische opvatting van de vrede, die de president een jaar eerder aan de Israëlische afgevaardigden had voorgelegd. Essentie van de vrede, die stabiliteit en duurzaamheid garandeerde, was gerechtigheid. Zonder deze en zonder de erkenning van de rechten van alle volkeren, zou de vrede op zand gebouwd zijn. Sadat noemde de Palestijnen, aan wie alle rechten op een leven in vrijheid en waardigheid toegekend moesten worden.
Vrede was ondeelbaar; zij moest alle conflictpartijen omvatten, zo las Marei voor. Vrede en welvaart waren nauw verbonden; beide moesten doorgezet worden.
Tenslotte is de vrede naar het oordeel van Sadat een dynamische constructie, waartoe allen moeten bijdragen en die ver buiten formele overeenkomsten en verdragen uitreikte.

In een interview met de Noorse televisie had Begin nog gezegd, dat, als Egypte zich hield aan de raamovereenkomsten van Camp David, de vrede ,,omgaand" getekend kon worden. De door Sadat verlangde bindende toezeggingen voor een meer omvattende vredesregeling in het Nabije Oosten wees Begin opnieuw van de hand.
Ook wees Begin, m.b.t. de Palestijnen, het scheppen van een ,,23-st Arabisch staatswezen" af. Hij stelde, dat het het voornaamste doel van zijn politiek was de Palestijnen autonomie te verschaffen en tegelijkertijd de veiligheid van Israël te garanderen. *(AFP, UPI,* AP, *NZZ,* FAZ, The Times, *NRC/H'blad)*

EG

EUROPESE RAAD BESLUIT TOT NIEUW EUROPEES MONETAIR STELSEL

Op 4 en 5 december is in Brussel de Europese Raad gehouden, waar staats- en regeringsleiders van de negen EG-landen vaak verreikende besluiten voor het beleid van de Gemeenschap nemen.

Het voornaamste agenda-punt was ditmaal het nieuwe Europese Monetaire Stelsel, waartoe in principe al op het vorige Europese topoverleg in Bremen in juli was besloten (pag. 165 c;,).

In de periode na het overleg van Bremen is intensief gestudeerd op een dergelijk nieuw stelsel, zowel op ministersniveau als door twee werkgroepen van deskundigen, één bestaande uit het Monetaire Comité en één bestaande uit het Comité van centrale bankdirecteuren, aangevuld met hoge ambtenaren uit de nationale steden.

Daarnaast is er intensief overleg geweest tussen de staats- en regeringsleiders van de Negen, waarbij vooral de Westduitse Bondskanselier Schmidt, die het voorzitterschap van de EG-ministerraad bekleedde, grote ijver aan de dag heeft gelegd.

Op het overleg van 4 en 5 dec. nu werd besloten dat er per ingang van 1 jan. 1979 een nieuw Europees Monetair Stelsel zal worden ingevoerd, waar in eerste instantie, West-Duitsland, Frankrijk, België, Nede - land, Luxemburg en Denema ken r als geassocieerd lid aan zouden deelnemen.

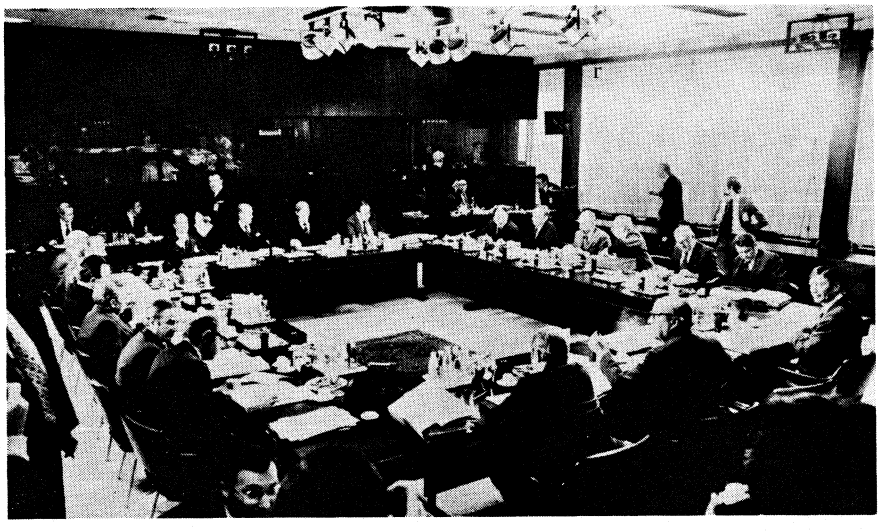
Groot-Brittannië, Italië en Ierland zouden aanvankelijk nog niet aan de samenwerking deelnemen, maar deze beide laatsten hebben zich inmiddels aangesloten.

Het doei van net Europese Monetaire Stelsel is de bewerkstelliging van een grotere monetaire stabiliteit in de Gemeenschap.

Het moet worden beschouwd als een fundamenteel onderdeel van de bredere strategie die gericht is op een aanhoudende stabiele groei, een geleidelijk herstel van de volledige werkgelegenheid, de aanpassing van de levensstandaard en de vermindering van de regionale verschillen in de Gemeenschap. Het monetaire stelsel zal de convergentie van de economische ontwikkeling vergemakkelijken en het proces van de Europese Unie nieuwe impulsen geven. De Raad verwacht dat het Europees Monetair Stelsel een stabiliserend effect zal hebben op de internationale economische en monetaire betrekkingen. Het zal dan ook stellig in het belang van zowel de geïndustrialiseerde landen als de ontwikkelingslanden zijn.

Wijze mannen

Daarnaast werden ook nog andere onderwerpen behandeld op de Raad, zoals de aanwijzing van een Comité van wijze mannen, dat zich zal moeten bezighouden met de gevolgen voor de Gemeenschap van de op handen zijnde uitbreiding. Benoemd werden de heren Barend Biesheuvel (Nederland), Edmond Dell (Groot-Brittannië) en Robert Marjolin (F ankrijk).

Een overzicht van de Europese Raad te Brussel.

De Europese Raad verzoekt het comité zich te beraden over de aanpassingen van de mechanismen en van de procedures van de instellingen die nodig zijn om, op basis en met inachtneming van de verdragen — met inbegrip van hun institutionele stelsels — een goede werking van de Gemeenschappen en vooruitgang in de richting van de Europese Unie te garanderen. De Europese Raad acht het van groot belang om in dit opzicht te kunnen beschikken over concrete voorstellen die snel uitgevoerd kunnen worden en waarin rekening gehouden wordt met de opgedane ervaring en het vooruitzicht van de uitbreiding tot twaalf.

Sociaal-economische situatie

De Europese Raad nam de sociaal-economische situatie in de lidstaten van de Gemeenschap in ogenschouw. Met voldoening constateert hij dat de voorwaarden om het pi-oces van de economische groei in Europa te versterken sinds de Europese Raad te Bremen zijn verbeterd. De staatshoofden en regeringsleiders brachten verslag uit over de maatregelen die zij hebben genomen. De Europese Raad acht het, vooral gezien de zorgwerkende werligelegenheidssituatie, absoluut noodzakelijk ervoor te zorgen dat deze maatregelen ook verder spoedig worden uitgevoerd. Hij herhaalt het standpunt dat alleen een gemeenschappelijke en gecoördineerde aanpak door alle lidstaten kan leiden tot een grotere convergentie van de economische ontwikkeling in de Europese Gemeenschappen. Het streven van alle lidstaten om de inflatie te beperken, moet dan ook worden versterkt teneinde de duurzaamheid van het Europees Monetair Stelsel te verzekeren.

De Europese Raad verzocht de Commissie met het oog op zijn tweede zitting in 1979 om een studie over de vooruitzichten van de structurele ontwikkeling tot 1990. Het doel van deze studie moet zijn de gevolgen te beoordelen van de structurele veranderingen voor de sociaal-economische situatie in de Gemeenschap.

De Europese Raad juichte het besluit van de ministers van Arbeid en van Sociale Zaken toe om uit het sociale fonds ook bijstand te gaan verlenen voor het aanwerven van jongeren en voor het creeren van arbeidsplaatsen voor hen Gezien zijn aanhoudende bezorgdheid over de jeugdwerkloosheid nodigde de Europese Raad de Raad van ministers van Arbeid en van Sociale Zaken uit het functioneren van deze nieuwe vormen van bijstand op de voet te volgen.

Driepartijenconferentie

De Europese Raad nam nota van de resultaten van de jongste driepartijenconferentie en doet een beroep op de regenngen van de lidstaten om hiermee rekening te houden bij hun besluitvorming ten aanzien van sociaal-economisch beleid (pag 811, e v))
De Europese Raad is de mening toegedaan dat de dialoog tussen de sociale partners, de regeringen van de lidstaten, en de Commissie van de Europese Gemeenschap, het wederzijds begnp voor de eisen van de sociaal-economische politiek bevordert en daarom van belang is om de problemen ten aanzien van groei. stabiliteit en werkgelegenheid op te lossen De Europese Raad spreekt dan ook de hoop uit dat er op Europees niveau ook verder contacten zullen plaatsvinden tussen de sociale partners
De voorzitter van de Europese Raad deelde de Raad mee dat het Europees Verbond van Vakvereniging momenteel voorstellen uitwerkt ter verbetering van de werkmethoden van de driepartijenconferentie De Raad (ministers van Economische Zaken, van Financien, van Arbeid en van Sociale Zaken) wordt verzocht deze voorstellen te bestuderen, zodat met de sociale partners overeenstemming kan worden bereikt over verdere actie

GATT

De Europese Raad bevestigt het standpunt dat hij op zijn zitting in Bremen heeft ingenomen, namelijk dat de succesvolle afloop van de multilaterale handelsbesprekingen van het GATT (Algemene Overeenkomst over Handel en Tarieven) uitermate belangrijk is voor de ondersteuning van de economische groei, de voorkoming van protectionisme en een betere internationale arbeidsverdeling.
De Europese Raad hoopt dat alle bij deze onderhandelingen betrokken partijen er naar toe zullen werken om tegen het eind van het jaar tot een akkoord in grote lijnen te komen dat een bevredigend evenwicht vormt en de substantiele punten omvat van de onderhandelingen, overeenkomstig de doelstellingen van de economische top in Bonn Hij vestigt de aandacht van zijn voornaamste onderhandelingspartners op hun eigen verantwoordelijkheid voor de succesvolle afsluiting van de onderhandelingen en legt sterk de nadruk op het bijzondere belang dat hij hecht aan de voorbereiding van passende oplossingen voor problemen in de handelsbetrekkingen met de ontwikkelingslanden Tevens wijst hij erop dat de onderhandelingeri niet kunnen worden afgerond, indien niet absoluut zeker door het Amerikaanse congres wordt vastgesteld dat de „waiver" met betrekking tot retorsierechten wordt toegepast
De Europese Raad verzoekt de Commissie om ernaar te streven vóór het eind ban het jaar met zoveel mogelijk onderhandelingspartners tot een evenwichtig en substantieel algemeen akkoord te komen Hij verzoekt de Raad der Europese Gemeenschappen om tijdig in december aan de hand ban een verslag van de Commissie een standpunt te bepalen over de wezenlijke aangelegenheden die nog onbeslist zijn

Europees Monetair Stelsel

Hieronder geven wij de tekst van de resolutie met betrekking tot het Europees Monetair Stelsel zoals die is aangenomen door de Europese Raad:

In Bremen bespraken wij een „regeling voor de totstandkoming van een nauwere monetaire samenwerking die moet leiden tot een zone van monetaire stabiliteit in Europa" Wij achtten een dergelijke zone zeer gewenst en beoogden „een duurzaam en doeltreffend stelsel"
Heden, na een uitvoerige bespreking van het voorbereidende werk van de Raad en andere Gemeenschapsorganen, zijn wij het volgende overeengekomen Per I januari 1979 wordt er een Europees Monetair Stelsel (EMS) ingevoerd
Wij zijn vastbesloten te zorgen voor het blijvend succes van het EMS door een beleid te voeren dat leidt tot grotere interne en externe stabiliteit zowel voor landen met een tekort als voor landen met een overschor op de betalingsbalans
De volgende hoofdstukken gaan in hoofdzaak over de aanvangsfase van de EMS".
Wij blijven vastbesloten om binnen twee jaar na de aanvang van de regeling de vastgestelde bepalingen en procedures te consolideren in een definitief stelsel Dit stelsel zal leiden tot de oprichting van het Europees Monetair Fonds, zoals aangekondigd in de conclusies van de zitting van de Europese Raad te Bremen op 6 en 7 juli 1978, en tot de volledige aanwending van de EVE als reservemiddel en als verrekenmiddel Het zal zijn gebaseerd op passende communautaire en nationale wetgeving

Europese **Valuta** Eenheid

De Europese Valuta Eenheid zal centraal staan in het EMS. De waarde en de samenstelling van de EVE zullen bij de start van het stelsel gelijk zijn aan de waarde van de ERE.

De EVE zal worden aangewend
a als eenheid (numeraire) voor het wisselkoersmechanisme,
b als basis voor een afwijkingsindicator,
c als eenheid voor transacties in het interventie- en kredietmechanisme,
d als onderling verrekenmiddel tussen de monetaire autoriteit van de EG

De weging van de valuta's in de EVE zal opnieuw worden bezien en zo nodig worden herzien binnen zes maanden na de inwerkingtreding van het stelsel en daarna om de vijf jaar of op verzoek, indien het gewicht van een valuta met 25 procent is gewijzigd
Herzieningen moeten in onderlinge overeenstemming worden aanvaard Zij zullen op zichzelf de externe waarde van de EVE niet wijzigen De herzieningen geschieden volgens de economische criteria die hieraan ten grondslag liggen

Wisselkoers en interventiemechanisme

Iedere valuta zal een spilkoers hebben ten opzichte van de EVE. Deze spilkoersen zullen worden gebruikt voor de vaststelling van een raster van bilaterale wisselkoersen.
Rond deze wisselkoersen zullen fluctuatiemarges van plusminus 2,25 procent worden vastgesteld. EG-landen wier valuta's momenteel zweven, kunnen bij de start van het EMS kiezen voor bredere marges tot plusniinus 6 procent. Deze marges dienen geleidelijk te worden verminderd zodra de economische situatie dit toelaat. Een lidstaat die niet vanaf het begin aan het wisselkoersmechanisme deelneemt, mag hieraan op een later tijdstip deelnemen.
Aanpassingen van de spilkoersen moeten geschieden in onderlinge overeenstemming via een gemeenschappelijke procedure waarbij alle landen die aan het wisselkoersmechanisme deelnemen en de Commissie betrokken zullen zijn. Er zal in communautair verband tussen de deelnemende landen en landen die niet aan het stelsel deelnemen, onderling overleg worden gepleegd over belangrijke beslissingen aangaande het wisselkoersbeleid.
In beginsel zullen interventies plaatsvinden in valuta's van deelnemende landen.
Interventie in valuta's van deelnemende landen is verplicht wanneer de door de fluctuatiemarges bepaalde interventiepunten worden bereikt.
Voor het opsporen van afwijkingen tussen valuta's van de Gemeenschap zal een EVE-mand-formule worden gebruikt als indicator. Een „afwijkingsdrempel" ter grootte van 75 procent van de maximumafstand voor elke valuta zal worden vastgesteld. Deze zal zodanig worden berekend dat de invloed van de weging op de waarschijnlijkheid dat de drempel wordt bereikt, wordt geëlimineerd.
Wanneer een valuta haar „afwijkingsdrempel" overschrijdt, resulteert daaruit een vermoeden dat de betrokken autoriteiten deze toestand door middel van passende maatregelen zullen corrigeren, te weten:
a. gediversifieerde interventies,
b. maatregelen op het gebied van het binnenlandse monetaire beleid,
c. wijzigingen in de spilkoersen,
d. andere maatregelen op het gebied van het economische beleid.

Ingeval dergelijke maatregelen op grond van bijzondere omstandigheden niet worden getroffen, worden de redenen hiervoor aan de andere autoriteiten opgegeven, in het bijzonder tijdens het „onderling overleg tussen de centrale banken".
Zo nodig zal in dat geval overleg plaatsvinden binnen de passende communautaire instanties, met inbegrip van de Raad van ministers.
Na zes maanden worden de bepalingen in het licht van de opgedane ervaring opnieuw bezien. Op dat tijdstip worden eveneens de vraagstukken bestudeerd in verband met evenwichtsverstoringen die zijn ontstaan door crediteur- of debiteurlanden met afwijkende valuta.
Een faciliteit op zeer korte termijn met een onbeperkt bedrag zal worden ingesteld. De verrekeningen zullen geschieden **43** dagen na het einde van de maand waarin de interventie heeft plaatsgevonden met mogelijkheid tot verlenging met nog **3** maanden voor bedragen beperkt tot de omvang van de debetquota in het kader van de monetaire bijstand op korte termijn.
Met het oog op de verrekeningen zal door het EFMS (Europees Fonds voor de Monetaire Samenwerking) een beginvoorraad EVE's worden gecreëerd tegen deposito van 20 procent van de huidige goud- en dollarreserves van de centrale banken.
Deze operatie zal de vorm aannemen van specifieke revolverende „swap"-regelingen. Door middel van periodieke herziening en van een passende procedure zal worden verzekerd dat elke centrale bank een deposito van ten minste 20 procent van deze reserves bij het EFMS aan-

houdt. Een lidstaat die niet aan het wisselkoersmechanisme deelneemt, mag ap genoemde grondslag aan deze beginoperatie deelnemen.

De kredietmechanismen

De bestaande kredietmechanismen met hun huidige toepassingsregels zullen tijdens de aanvangsfase van het EMS worden gehandhaaid Zij zullen in de definitieve fase van het EMS in een enkel fonds worden geconsolideerd
De kredietmechanismen zullen worden uitgebreid tot 25 miljard EVE *aan* daadwerkelijk beschikbare kredieten

Maatregelen om de economieën van de minder welvarende lidstaten van het Europees Monetair Stelsel te versterken

Wij beklemtonen dat, in het kader van een strategie op ruime grondslag die gericht is op een verbetering van de economische ontwikkeling en gebaseerd op symmetrische rechten en verplichtingen van alle deelnemers, in de eerste plaats dient te worden gestreefd naar een versterking van de convergentie van de economische politiek naar een grotere stabiliteit. Wij verzoeken de Raad (ministers van Economische Zaken en van Financiën) zijn coördinatieprocedures te versterken teneinde die convergentie te verbeteren.
Wij geven ons er rekenschap van dat het verwezenlijken van de convergentie van de economische politiek en de economische prestaties geen gemakkelijke taak is. Daarom moeten stappen worden gedaan om het economische potentieel van de minder welvarende landen van de Gemeenschap te vergroten. Dit is in de eerste plaats een zaak van de betrokken lidstaten.
Communautaire maatregelen kunnen en moeten een ondersteunende rol spelen.
De Europese Raad is het erover eens dat in samenhang met het Europees Monetair Stelsel de volgende maatregelen zullen worden genomen ten gunste van de minder welvarende lidstaten die daadwerkelijk en ten volle aan het wisselkoersmechanisme en het interventiemechanisme deelnemen.
De Europese Raad verzoekt de instellingen van de Gemeenschap om door gebruikmaking van het nieuwe financiële instrument en de Europese Investeringsbank gedurende een periode van 5 jaar tot een bedrag van 1.000 miljoen ERE per jaar leningen tegen speciale voorwaarden boor deze landen beschikbaar te stellen.
Minder welvarende lidstaten die vervolgens daadwerkelijk en ten volle aan de mechanismen deelnemen, zouden het recht hebben binnen bovengenoemde financiële grenzen toegang tot deze faciliteit te lirijgen. Lidstaten die niet daadwerkelijk en ten voile aan de mechanismen deelnemen, zullen niet aan de financiering van de regeling deelnemen.
De aldus verschafte middelen moeten worden bestemd voor de financiering van geselecteerde infrastructuurprojecten en programma's, met dien verstande dat iedere directe of indirecte distorsie van de concurrentiepositie van specifieke industrieën in de lidstaten moet worden vermeden.

Italië *en* Ierland treden alsnog toe

Op 12 december deelde de Italiaanse premier Andreotti mee dat zijn land alsnog zal deelnemen aan het Europese Monetaire Stelsel.
Andreotti zei dat de toetreding van Italië tot het EMS geheel past in het streven van de regering om de economie van het land te saneren en de inflatie te bestrijden.
De keuze voor het EMS van de Italiaanse regering betekent een breuk in de parlementaire meerderheid die haar steunt. Christrn-democraten, sociaal-democraten en republikeinen wilden zonder meer toetreding tot het EMS.
De socialisten stelden zich gereserveerder op, maar de communisten toonden zich regelrechte tegenstanders. Zij wilden met name meer steun van de economisch sterkere landen van het EMS voor het zwakkere Italië.

Op 15 december deelde de Ierse premier Lynch mee dat ook zijn land alsnog aan het EMS zal deelnemen. Lynch zei in een toespraak tot het parlement dat Ierland ern extra-steun van ca. f 200 miljoen heeft gekregen om zich binnen het EMS te kunnen handhaven. Deze 200 miljoen komt bovenop het bedrag van 900 miljoen gulden dat al voor een periode van 5 jaar was toegezegd. Het totaalbedrag is minder dan de f 2,6 mrd die Ierland in feite van de rijkere EG-partners als steun wilde hebben.

Lynch zei te hop-n en te verwachten dat ondanks het feit dat Groot-Brittannië nog niet aan het EMS deelneemt, de verhouding tussen het Britse en het Ierse pond althans voorlopig onveranderd kan blijven.

Noorwegen uit de slang

Met ingang van 12 december is Noorwegen uit het Europese monetaire arrangement gegaan.
Het land zal zich toch niet aansluiten bij het Europese Monetaire Stelsel. De kroon zal gestabiliseerd worden op het huidige niveau (ca. 40 ct tegenover de gulden) en de kroon zal niet devalueren.
Bij de EG kwam deze aankondiging van de Noorse premier van 11 december niet als een verrassing omdat de centrale bank van Noorwegen al eerder gezegd had dat de binnenlandse situatie in het land een aansluiting aan het EMS niet wenselijk maakte. Lonen en prijzen worden middels een stop in de hand gehouden rn laten geen verdere binnenlandse maatregelen toe om de kroon in de pas te laten lopen met de andere EMS-valuta. (Europa van Morgen, *NRC/H'blad,* Le Monde, The Times)

BELGIË

NIEUWE LINKSE KRANT

Op 1 dec. verscheen het eerste nummer van de ochtendkrant De Morgen, met als ondertitel: progressief dagblad voor Vlaanderen. De nieuwe krant is een uitgave van de n.v. De Roos en wordt gedrukt door de s.m. Het Licht te Gent.
Daags na het faillissement van de Antwerpse socialistische partijkrant Volksgazet (pag. 473/1) was de n.v. De Roos opgericht met het oog op de tijdelijke voortzetting van de publikatie en de voorbereiding van een ,,niet-pa tijgebonden linkse krant." De reddingsoperatie ten voordele van Volksgazet slaagde echter niet en op 18 juli verdween de krant van de markt. De volgende maanden poogde de Gentse socialistische krant Vooruit de lezers van Volksgazet te winnen en werd inmiddels moeizaam onderhandeld tussen woordvoerders van de socialistische organisaties van Antwerpen en Gent over de uitgave van een nieuwe krant. Het leidde uiteindelijk tot overeenstemming over de publikatie van De Morgen, die in Antwerpen als ondertitel „Volksgazet" heeft, en in Gent en omgeving de titel Vooruit behoudt.
De nieuwe krant is links en verklaa t niet-partijgebonden te zijn. De redactie staat onafhankelijk van de uitgever, op grond van een protocol waarin haar autonomie erkrnd wordt. De raad van beheer van de n.v. De Roos bestaat uit veertien leden: drie uit Antwerpen en drie uit Gent (telkens iemand voor het Algemeen Belgische Vakverbond, de Socialistische ziekenfondsen en de Socialistische Coöperatieven) en verder vertegenwoordigers van de socialistische beweging uit de rest van het Vlaamse land. De krant mikt in een eerste fase op een oplage van 60.000 ex. per dag.
De redactie is hoofdzakelijk gevestigd te Gent en heeft ook kantoren te Brussel en te Antwerpen.
Politiek hoofdredacteur is Paul Goossens (geb. 11 jan. 1943) die bekend raakte als studentenleider in de jaren van de Leuvense crisis (1966-'68) en van 1973 tot aan zijn overgang naai De Morgen economisch redacteur was op De Standaard, waar hij ook optrad als afgevaardigde van het christelijk vakverbond. Bij zijn ambtsaanvaarding verklaarde Goossens dat De *Morgen* aan ,,harde journalistiek" wenst te doen, o.m. om actief mee

te werken aan de realisatie van het democ atisch-socialisme.
Intussen hebben eind november de gewezen werknemers van Volksgazet het gebouw van hun oude drukkerij bezet, om druk te oefen-n op de besprekingen die zij met een delegatie van het Overlegcomité van rde Vlaamse Socialisten voeren, met het oog op de oprichting van een nieuwe z.g. labeurdrukkerij die hun opnieuw werk zou verschaffen. Op 28 en 29 nov. werd de inboedel van Volksgazet in het openbaar geveild.

REGIONALISERING VAN HET ABVV

Het statutaire congres van het Algemeen Belgisch Vakverbond is op 24 nov. te Luik overgegaan tot de regionalisering van de structuur van het verbond. Voortaan zijn drie intergewestelijke organisaties — resp. voor Vlaanderen, Wallonië en Brussel — bevoegd voor alle materies die op politiek gebied onder de instanties van de regio's ressorteren. Tot secretaris van de intergewestelijken werden verkozen: G. Derieuw voor Vlaanderen, J. Gayetot voor Wallonië en H. Carpentier voor Bi-ussel. Tot algemeen secretaris van het ABVV werd opnieuw G. Debunne verkozen.
L. Melis en J. Davister worden voorzitte van de Vlaamse resp. Waalse intergewestelijke.

NEDERL4AND

HERSTRUCTURERING KINDERBIJSLAG EN KINDERAFTREK

De Tweede Kamer heeft op 20 en 22 juni gedebatteerd over het wetsontwerp voor de herstructurering van de kinderbijslag en kinderaftrek (pag. 316/2). Gedurende dit debat heeft staatssecretaris L. de Graaf een aantal compensaties bekendgemaakt voor de tweede fase van de herstructurering.

Zoals gemeld op pag. 316/3 houdt de tweede fase in, dat per 1 jan. 1979 één kinderbijslag extra voor studerende en invalide kinderen komt te vervallen, waarmee een besparing van *f* 830 mln wordt beoogd. De eerste fase, die op 1 okt. moest ingaan, houdt in, dat de kinderaftrek wordt afgeschaft en dat daarvoor in de plaats de kinderbijslagen zodanig worden verhoogd, dat de inkomens tot *f* 40.000 er niet op achteruitgaan. De derde fase voorziet in een afronding van de herstructureriïîg in 1981.

De door de staatssecretaris aangekondigde compensaties voor de tweede fase houden in, dat de gezinnen niet kinderen van 16 en 17 jaar die studeren en waarvan het inkomen tot het wettelijk minimuminkomen loopt, per jaar per studerend kind een compensatie krijgen van f 1 455,— belastingvrij. De toeslag wordt lager naarmate het gezinsinkomen hoger wordt Bij een inkomen vanaf r 34 000,— bruto vindt geen compensatie plaats Het bedrag van *f* 1455,— komt overeen met 75% van de kinderbijslag/-aftrek uit de oude regeling De compensatieregeling, die in het schooljaar 1979/1980 ingaat, gaat f 167 mln kosten.

Minister W Albeda van sociale zaken beklemtoonde dat in de berekeningen in het ontwerp-SER-advies in b t de tweede fase, dat de Raad tijdens een extra vergadering op 30 juni behandelt, nog geen rekening met deze nu bekendgemaakte compensaties kon worden gehouden In het ontwerp-SER-advies worden de gezamenlijke effecten van de eerste en tweede fase berekend Daaruit blijkt dat de inkomenspositie van gezinnen met een kind, geboren in het eerste kwartaal 1963 en met een of twee andere kinderen in alle gevallen achteruit gaat door de gezamenlijke effecten Bij gezinnen met een minimum-inkomen varieert die achteruitgang van 8,9% tot 10,3%; bij de gezinnen met inkomens daarboven neemt dat percentage af

Tijdens het debat in de Tweede Kamer was tegen deze achtergrond vooral van de zijde van het CDA op compensaties aargedrongen

De fracties ban VVD en CDA stelden samen vervolgens een amendement voor om tijdelijk, tot 1981 wanneer het hele systeem van kinderbijslag/-aftrek zal zijn vervangen, het zgn draaipunt voor het tweede kind te leggen bij f 45 000,— en voor het derde en volgende kind bij r 50000,— Voor het vierde en volgende kind zou een extra opslag op de kinderbijslag moeten worden gegeven van *f* 80,— per kind Verder zou als basis voor de indexering van de kinderbijslag voortaan een gemengde index moeten worden gehanteerd (op basis van gemiddelde loon- en prijsstijging)

De bewindslieden van sociale zaken raadden een dergelijk amendement met klem af Door de roorgestelde verhoging van het draaipuntinkomen en ban extra opslagen zou een extra tekort aan financieringsmiddelen ontstaan tegen de achtergrond van de in de herstructurering beoogde bezuiniging van r 1 mld

De gemengde index vervolgens zou, aldus de bewindslieden een afwijking van het huidige systeem (aanpassing op basis ban de loonindex) betekenen, waarover eerst advies aan de SER zou moeten worden gevraagd

De woordvoerder van de PvdA-fractie vroeg de regering bij motie de plannen voor de tu-eede fase in heroverweging te nemen Positief stond zijn fractie tegenover de eerste fase

Met de stemmen tegen van de fractievoorzitters Koekoek (BP), Nijhof (DS'70) en Verbrugh (GPV) is de Tweede Kamer 29 juni akkoord gegaan met de vervanging van kinderaftrek door verhoging van kinderbijslag.
Een gewijzigd wijzigingsvoorstel op de regeringsplannen van de Kamerleden De Korte (VVD) en Hermsen (CDA) om te komen tot een verhoging van de kinderbijslagbedragen voor het vierde en daaropvolgende kind werd aangenomen. Tegen dit voorstel spraken zich uit de fracties var, de PvdA, D'66, PPR, DS'70, PSP en de leden Verbrugh (GPV) en Boersma (CDA).

Behandeling door Eerste Kamer

Staatssecretaris De Graaf heeft de Eerste Kamer 12 sept. toegezegd. dat het kabinet het SER-advies over de (tweede fase van de) voorgenomen integratie van kinderbijslag en -aftrek zal overwegen. De financiële kanttekeningen van de SER zullen worden bezien, aldus de staatssecretaris. Hij zei de voorlopige indruk te hebben, dat het SER-advies vooralsnog géén aanleiding vormt wijziging in de integratieplannen aan te brengen.
De SER heeft inmiddels op 15 sept. het advies vastgesteld.

De Eerste Kamer ging akkoord met de x oorstellen, althans wat betreft de eerste fase van de operatie die bestaat uit een samenvoeging van kinderbijslag en kinderaftrek

Minister Albeda noemde de operatie passend in het totaal der ombuigingen De staatssecretaris bestreed de opvatting, als zouden de zwakken door de voorgestelde maatregelen erop achteruitgaan Volgens de staatssecretaris kan in de loop van volgend jaar een afgerond plan worden tegemoetgezien over het vraagstuk van de studiefinancierrng.

Bij de behandeling van de voorstellen bepleitte de VVD-woordvoerder Van Tets het in studie nemen van een verdergaande hervorming van het stelsel van kinderregelingen. Een adviesaanvraag terzake aan de SER zou, naar zijn mening, op korte termijn moeten uitgaan, bij x oorkeur gelijktijdig met de advies-aanvraag over de derde fase van het integratieplan

Staatssecretaris De Graaf noemde een motie, waarin deze verlangens waren neergelegd, technisch niet uitboerbaar

Met uitzondering van de fracties van PPR, CPN en PSP stemde de gehele Senaat op 3 okt. in met een motie van de VVD, waarin de regering wordt gevraagd de voorbereiding van een adviesaanvraag aan de SER nog dit zittingsjaar ter hand te nemen.

SER-advies tweede fase

Zoals boven gemeld heeft de SER op 15 sept. een advies vastgesteld over de tweede fase van de herstructure ing van kinderbijslag en kinderaftrek. De meerde heid bleek de kabinetsvoorstellen onaanvaardbaar te vinden.

Be adviesaanvrage dateerde van 21 april. Op 27 juni was de Raad op de hoogte gesteld van het kabinets-

voorstel voor compenserende maatregelen.
Hierin en in de amendementen, die de Tweede Kamer tijdens de behandeling van de eerste fase had aangenomen, zag de SER aanleiding vaststelling van het ontwerp-advies op 30 juni 1978 op te schorten en de betrokken bewindslieden te vragen om een nader standpunt. Bij brief van 11 juli 1978 deelden dezen desgevraagd aan de SER mee, dat zij geen aanleiding zagen de tweede fase nader in overweging te nemen.

In de adviesaanvrage m b t de tweede fase noemden de bewindslieden van Sociale Zaken vier aspecten van belang:

- er treden op betrekkelijk korte termijn besparingen op zonder dat er sprake is van feitelijke vermindering van inkomen; de besparingen bedragen in 1979 ƒ 130 mln en in 1981 ƒ 810 mln,
- de kinderbijslagwetgeving wordt er eenvoudiger door,
- de opzet van de meervoudige kinderbijslag wordt logischer,
- de situatie voor studerende kinderen van 18 jaar en ouder blijft onverlet.

De laatste drie punten worden in het SER-advies geen voldoende grond genoemd om het voorstel van de tweede fase te motiveren Zij hebben slechts een bijkomstige en betrekkelijk geringe betekenis Het is in elk geval onjuist om te stellen dat de maatregel leidt tot een vereenvoudiging van de kinderbijslagwetgeving de overige criteria blijven immers ongewijzigd

Over het eerste punt wordt in het advies gezegd, dat het zuiver rekenkundig juist is dat het vervallen van een kinderbijslag extra voor studerende en invalide kinderen van 16 en 17 jaar niet leidt tot een directe achteruitgang in besteedbaar inkomen Maar omdat het gaat om een vermindering van aanspraken, die in een wettelijk systeem zijn vastgelegd, is er wel sprake van een, zij het in de toekomst gelegen, feitelijke inkomensvermindering Of de voorgenomen maatregel daarom onaanvaardbaar is, wordt bepaald door de consequenties voor de verschillende inkomensgroepen en door de sociaal-politieke waardering ervan

In het advies wordt geconstateerd dat de achteruitgang in de verwachte inkomensontwikkeling gemiddeld f 1 700,— belastingvrij per jaar bedraagt Het effect op het besteedbare gezinsinkomen is groter naarmate het inkomen lager is D w z dat de laagste inkomensgroepen relatief het meest door de maatregel van de tweede fase aetroffen zullen worden Bovendien moet het gezamenlijk effect van de regeringsvoorstellen ten aanzien van de eerste en tweede fase bij de beoordeling van de tweede in aanmerking worden genomen. Bovendien moet er rekening mee worden gehouden, dat deze effecten voor een deel door de compenserende maatregelen worden verzacht. Wat dit laatste betreft is het de bedoeling dat de Regeling Tegemoetkoming Studiekosten zó wordt uitgebreid, dat iemand met het minimumloon een compensatie krijgt van 75', van de gederfde kinderbijslag Deze compensatie neemt af met het stijgen van het inkomen, tot nul bij een bruto-inkomen van f 34.000,—. Blijkens de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer bij het wetsontwerp m b t de eerste fase staat het systeem van compensatie voor de regeling nog niet volledig vast De mogelijkheid bestaat, aldus de Memorie van Antwoord, dat de vermelde bedragen nog wijziging ondergaan, met name waar het gaat om grotere gezinnen.

Een en ander in aanmerking genomen bedraagt, aldus de SER in zijn advies, het totale inkomenseffect van de eerste en tweede fase van de herstructurering van de kinderbijslag en kinderaftrek voor iemand met het minimumloon: —1,8%, oplopend tot —5,6%.
Onderstaande tabel uit het advies laat een en ander zien

Wat de onderwijskundige aspecten betreft wordt in het advies de mogelijkheid onderkend, dat de voorgestelde maatregel een negatieve invloed heeft op de onderwijskansen van kinderen van ouders uit lagere en middengroepen. Dat is niet in overeenstemming te brengen met het streven allerwege om de belemmeringen voor kinderen om tot ca. 18 jaar volledig dagonderwijs te volgen weg te nemen. Daarom heeft het op zichzelf wel de instemming van de Raad dat compenserende maatregelen (uitbreiding en herziening van de regeling tegemoetkoming studiekosten) zijn getroffen, maar hij betwijfelt of die afdoende zijn.

Verder moet naar de mening van de Raad in aanmerking worden genomen dat het deelnemen aan het volledig dagonderwijs niet alleen als een goed op zichzelf gestimuleerd moet worden, maar ook uit een oogpunt van de verminderde werkgelegenheid. Zouden de jongeren van 16 en 17 jaar door het vervallen van de extra kinderbijslag zich eerder voor de arbeidsmarkt beschikbaar stellen, dan zouden zij werkloos kunnen worden. Omdat ze dan een uitkering ingevolge de Algemene Bijstandswet kunnen krijgen, zou zo een deel van de beoogde besparing verloren kunnen gaan.

Met betrekking tot de positie van de invalide thuiswonende kinderen van 16 en 17 jaar constateert de SER dat elke aanwijzing voor een compenserende maatregel ontbreekt. Ook al worden extra kosten voor invalide kinderen geheel of gedeeltelijk opgevangen door een aantal wettelijke voorzieningen, dat laat onverlet dat de ouders van thuiswonende invalide kinderen ook nog andere extra kosten hebben, waardoor zij relatief zwaarder in hun inkomensontwikkeling worden getroffen dan ouders van gezonde kinderen.

De Raad is overigens niet tot een eensluidend standpunt gekomen over de invoering van de tweede fase.

In meerderheid komt de Raad tot de slotsom dat de tweede fase onaanvaardbaar is De substantiële inkomensdaling, nie voor ae lagerbetaalden met kinderen van 16 en 17 jaar het gevolg is, past niet in een inkomensbeleid dat juist gericht moet zijn op het versterken van de positie van deze kwetsbare categorieën.

Bovendien is aan de onderwijskundige gevolgen onvoldoende aandacht besteed. De hierbij voorgenomen compenserende maatregelen bieden onvoldoende soelaas.

De Raad (in meerderheid) geeft er de voorkeur aan, dat de tweede fase wordt gerealiseerd overeenkomstig de oorspronkelijke gedachten hierover in de nota over het te voeren beleid terzake van de collectieve voorzieningen en werkgelegenheid (zgn. 1%-nota) d.d. 9 juni 1976. Hij onderschrijft de daarin gekozen inkomenspolitieke benadering en is dan ook van oordeel dat een kostenbeperking in de sfeer van de kinderbijslagen allereerst gezocht moet worden in een stelsel van inkomensafhankelijke kinderbijslagen vanaf een bepaald draaipuntinkomen.

Een minderheid in de Raad, bestaande uit een groot aantal leden, meent vanwege de noodzaak van het slagen van de ombuigingsoperatie en ondanks de bij haar levende bedenkingen dat de tweede fase aanvaardbaar is, indien gelijktijdig extra compenserende maatregelen worden getroffen in de sfeer van de schoolgeldplicht. Een van haar bedenkingen is, dat de sector van de kinderbijslagen niet de eerste aangewezene lijkt voor een relatief zo sterke ombuiging.

Verdere bedenkingen van deze minderheid zijn:

- het gaat om een relatief sterke ombuiging, waarvan de lasten uitsluitend worden gelegd bij de ouders van studerende en invalide kinderen van 16 en 17 jaar;
- met de voorgestelde compenserende maatregelen is f 230 mln gemoeid, wat neerkomt op 28% van de primair beoogde besparing van f 810 mln;
- het effect van de eerste en tweede fase samen is zeer ingrijpend voor bepaalde inkomensgroepen;
- door de compensatie in de studiekosten wordt langs een omweg toch de afgewezen inkomensafhankelijkheid ingevoerd;
- het stelsel wint niet aan doorzichtigheid.

Enige leden van de Raad delen in grote lijnen de hierboven genoemde bedenkingen, maar onthouden zich van een eindoordeel, omdat zij de inkomensveranderingen uit de tweede fase niet op een verantwoorde wijze in het totaalkader van een evenwichtige lastenverdeling kunnen beoordelen.

Gezinnen met 1 kind geb in het eerste kwartaal 1963 en	INKOMENS				
	21.750 (min.ink)	29.900 (mod. ink.)	40.000	50.000	75.000
0 andere kinderen	— 280 (— 1,8)	— 1114 (— 5,3)	— 1517 (— 5,9)	— 1649 (— 5,3)	— 1961 (— 4,6)
1 ander kind	— 231 (— 1,5)	— 1081 (— 5,2)	— 1517 (— 5,9)	— 1693 (— 5,5)	— 2112 (— 4,9)
2 andere kinderen	—502 (— 3,2)	— 1352 (— 6,5)	— 1788 (— 6,9)	— 1964 (— 6,3)	— 2383 (— 5,5)
3 andere kinderen	— 502 (— 3,2)	— 1352 (— 6,5)	— 1788 (— 6,9)	— 1964 (— 6,3)	— 2383 (— 5,5)
6 andere kinderen	—901 (— 5,6)	— 1751 (— 8,4)	— 2187 (— 8,5)	— 2363 (— 7,6)	— 2782 (— 6,5)
8 andere kinderen	— 901 (— 5,6)	— 1751 (— 8,4)	— 2187 (— 8,5)	— 2363 (— 7,6)	— 2782 (— 6,5)

Eerste *fase* op 1 okt. in werking

De eerste fase van de herstructurering van kinderbijslag en kinderaftrek is m.i.v. 1 okt. in werking getreden. De kinderaftrek is voor een groot aantal mensen vervangen door een opslag op de kinderbijslag voor voorlopig de eerste drie kinderen. De opslag is op jaarbasis gelijk aan het inkomensvoordeel, dat iemand met een bruto-inkomen van f 40.000 had van de kinderaftrek.

Niet vervangen worden de kinderaftrek voor de eerste twee kinderen van zelfstandigen en de aanvullende kinderaftrek voor gemoedsbezwaarden, grensarbeiders en gescheiden vrouwen. Zij hebben geen recht op de opslag op de kinderbijslag.

In oktober-november is voor het eerst aan mensen met kinderen de kinderbijslag met de opslag uitbetaald. Dat betekent dat de opslag al betaald wordt over de kinderbijslag over het derde kwartaal van dit jaar.

De mensen die tot nu toe kinderbijslag en kinderaftrek kregen (enkele groepen uitgezonderd) gaan nu vanaf 1 juli per kwartaal de in bijgaand staatje vermelde bedragen ontvangen.

BIJDRAGEN KINDERBIJSLAG

	Kinder-bijslag	Opslag	Totaal
eerste kind	164,58	72,54	237,12
tweede-derde kind	344,76	37,44	382,20
vierde-vijfde kind	460,20	—	460,20
zesde-zevende kind	509,34	—	509,34
achtste e.v. kind	563,16	—	563,16

Met ingang van 1 jan. zullen de kinderbijslagen (met uitzondering van die voor het eerste kind) weer worden aangepast aan de gemiddelde loon- en prijsstijging in 1978. De opslagen op de kinderbijslag worden dan berekend aan de hand van de nieuwe belastingtabellen.

Vanaf 1 april volgend jaar zullen de opslagen voor tweede en derde kinderen niet meer worden gebaseerd op een inkomen van 40.000 gulden bruto maar Op een inkomen van 44.140 gulden (voor het tweede kind) en 50.000 gulden (voor het derde kind). Met ingang van 1 april volgend jaar zal ook een opslag worden gegeven van ƒ 22,62 per kwartaal voor het vierde en elk daaropvolgend kind.

In de wet is een regeling opgenomen die voorkomt dat alimentatieplichtigen door het wegvallen van de kinderaftrek zouden worden gedupeerd. Zij, die alimentatie betalen, behoeven de opslag op de kinderbijslag, die in de plaats komt van hun kinderaftrek, niet af te dragen aan de verzorgende ouder. Indien de verzorgende ouder voor het kind kinderaftrek krijgt, blijft deze aftrek bestaan. De regeling geldt alleen voor afspraken over de hoogte van de alimentatie die vóór het inwerkingtreden van de nieuwe wet zijn gemaakt.

Adviesaanvraag derde fase

Staatssecretaris De Graaf heeft op 28 nov. de SER een adviesaanvraag toegezond–n m.b.t. de derde fase van de herstructurering kinderbijslag–kinderaftrek. In deze adviesaanvraag stelt de staatssecretaris voor alle kindeibijslagen in de toekomst aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex in plaats van aan de loonindex.

Deze wijze van aanpassing heeft volgens De Graaf vrijwel geen gevolgen voor de gezinnen. Gezinnen met minder dan vier kinderen gaan er iets op vooruit, gezinnen met meer dan vier kinderen gaan er iets op achteruit.

De derde fase moet naar de mening van het kabinet ingaan op 1 jan. 1980. Ze houdt de voorlopige afronding in van een ingrijpende herziening van de kinderbijslag- en kinderaftrekregelingen. De bestaande regelingen zullen worden vervangen door één nieuwe Algemene Kinderbijslagwet.

De voorgestelde maatregelen voor de derde fase waarover nu advies aan de SER is gevraagd, zijn geen ombuigingsmaatregelen, maar hebben ten doel de eerste fase af te ronden en het kinderbijslagsysteem drastisch te vereenvoudigen. Deze operatie wordt neutraal bekostigd, d.w.z. dat eventuele financiële voordelen wegvallen tegen de nadelen.

De nog bestaande kinderaftrek voor de belastingen wordt volledig afgeschaft. Deze maatregel heeft vooral betrekking op de eerste twee kinderen van zelfstandigen. Voor deze kinderen wordt de kinderbijslag verhoogd met de nu bestaande opslag. Zelfstandigen krijgen voor de eerste twee kinderen ook aanspraak op kinderbijslag. (Ministerie van Sociale zaken. SER-Bulletin, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 316/2)

ONDERZOEKINGEN N.A.V. ZAAK-AANTJES

De bijzondere TK-commissie, die zich bezighoudt met de zaak-Aantjes (pag. 780/2 e.v.) heeft op 22 nov. besloten een commissie van onafhankelijke deskundigen opdracht te geven een onderzoek in te stellen naar de gedragingen van oud-fractieleider Aantjes van het CDA tijdens en kort na de oorlog.

Wat de na-oorlogse periode betreft gaat het daarbij vooral om de vraag, hoe Aantjes eervol ontslag bij de PTT heeft gekregen en als student werd ingeschreven aan de Utrechtse universiteit.

Mr. Aantjes heeft commissievoorzitter Vondeling toegezegd „in beginsel" aan dat onderzoek te willen meewerken.

Tevens besloot de commissie een onderzoek te doen instellen naar de vraag, welke personen, politici en anderen, op enig moment wetenschap van Aantjes' oorlogsverleden hebben gehad en wat zij daarmee hebben gedaan.

Een voorstel van de linkse fracties om tot dat doel een parlementaire enquêtecommissie in het leven te roepen werd op 22 nov. door de meerderheid van o.a. CDA en VVD afgewezen.

Drs. Voogd (PvdA) zei dat zijn fractie daarover zeer teleurgesteld is. „De Kamercommissie wilde blijkbaar zelf tot zo weinig mogelijk activiteiten komen", zei hij

Volgens commissievoorzitter Vondeling hebben de vertegenwoordigers van CDA en VVD voor hun afwijzing van het enquêtevoorstel (dat o.a. onder-edestelling en verschijningsplicht van Nederlanders mogelijk zou maken) nauwelijks argumenten genoemd. „Wellicht hebben zij gedacht dat een parlementaire enquête te tijdrovend en te veel werkkracht eisend zou zijn", aldus Vondeling.

In CDA-kring viel later te beluisteren dat een parlementaire enquête, zoals de week te voren in het debat over de zaak-Aantjes al door CPN en PSP werd voorgesteld, vooral een zwaar middel is om het regeringsbeleid nader te onderzoeken, terwijl het hier niet allereerst om regeringsbeleid gaat.

Een grote meerderheid van de bijzondere Kamercommissie verwierp tenslotte een suggestie van de PSP'er Van der Spek om bijv. van alle oud-leden van het parlement en andere politici het eventuele oorlogsverleden na te (laten) gaan, o.a. door archiefonderzoek.

Toch parlementair onderzoek naar periode na de oorlog. Onafhankelijke deskundigen *aangewezen*

Er komt toch een eigen parlementair onderzoek naar de wetenschap die politici en anderen tussen 1945 en 1978 zoiiden hebben gehad omtrent de gedragingen van oud-CDA-leider Aantjes in de oorlog. De bijzondere Tweede-Kamercommmissie die zich rnet de zaak-Aantjes bezighoudt heeft op 28 nov. een daarop gericht compromisvoorstel van D'66 aanvaard.

Het compromis houdt in, zo zei commissievoorzitter Vondeling, dat niet besloten is tot het houden van een parlementaire enquête zoals de linkse oppositiepartijen hadden voorgesteld maar tot instelling van een speciale commissie van Kamerleden die zonodig van enquêtebevoegdheden (verschijningsplicht en onder-edestelling van getuigen) gebruik kan maken. De enquêtemogelijkheden fungeren dan „als stok achter de deur", zei Vondeling.

Behalve over de vraag wat politici en derden met hun eventuele wetenschap omtrent Aantjes' gedragingen in de oorlog nadien hebben gedaan, moet de commissie ook onderzoeken hoe toevallig het bekendworden van Aantjes' verleden in het najaar van 1978 nu wel was, zo wil het voorstel van D'66.

Als leden van de parlementaire onderzoekcommissie zijn op 6 dec. aangewezen de dames Kappeyne van de Coppello (VVD) en Wessel-Tuinstra (D'66) en de heren Abma (SGP), Patijn (PvdA) en Van der Broek (CDA).

De commissie heeft op 7 dec. de heer Patijn tot haar voorzitter gekozen.

Op 7 dec. zijn de drie leden aangewezen van de onafhankelijke commissie, die een onderzoek naar het oorlogsverleden van mr. Aan-

De onderzoekscommissie voor het oorlogsverleden van mr. Aantjes: V.l.n.r.: prof. Ch. J. Enschede, drs. J. Bank en mr. P. J. Boukema.

tjes zal instellen. Het zijn drs. J. Bank, mr. P. J. Boukema en mr. Ch. J. Enschede.

De heer Bank, lid van de PvdA, is wetenschappelijk hoofdmedewerker moderne geschiedenis aan de rijksuniversiteit te Utrecht en was vroeger journalist bij De Volkskrant.

Mr. Boukema, thans lid van de Raad van State, was eerder o.a. hoogleraar staatsrecht aan de Vrije Universiteit en Eerste-Kamerlid (ARP).

Mr. Enschede, die lid is van D'66, was o.m. hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Amsterdam en raadsheer in de Hoge Raad. (ANP, NRC/H'-blad, Handelingen Tweede Kamer)

(Vor. ber. pag. 780/2 e.v.)

BEDRIJFSFUSIES IN 1977

Het Centraal Bureau voor de Statistiek publicee de op 20 okt. gegevens over bedrijfsfusies in 1977.

Uit deze gegevens blijkt, dat het aantal fusies flink is toegenonien: van **189** in **1976** tot **232** in **1977;** dit in tegenstelling tot de afnemende tendens van de laatste jaren.
De stijging van het aantal fusies betrof voornamelijk de overneming van zelfstandige ondernemingen en vond vooral plaats bij de nijverheid en de handel. Het aantal bij de transacties betrokken bedrijven nam met 68 toe tot 448, terwijl het aantal ondernemingen. dat de zelfstandigheid verloor dan wel in een nieuwe onderneming opging, op **217** kwam tegen **157** in **1976.**
In de textiel-, kleding- en lederindustrie kwamen drie gevallen van samensmelting voor, waarbij twintig bedrijven waren betrokken.
Over de fusies tussen de Nederlandse en buitenlandse ondernemingen zegt het CBS dat in **1977 22** Nederlandse ondernemingen door buitenlandse werden overgenomen, tegen **32** in **1976.** Het aantal Nederlandse ondernemingen dat buitenlandse bedrijven overnam vermeerderde daarentegen van **36** tot 41. (ANP)

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

VERDERE DIPLOMATIEKE ONTWIKKELINGEN IN DE PERIODE FEBRUARI - AUGUSTUS

Binnen het kader van het op pag. 609 vermelde overzicht en in aansluiting op de in vorig bericht (pag. 690/2 e.v.) geschetste gebeurtenissen deden zich m.b.t. het Arabisch-Israëlische conflict de volgende ontwikkelingen voor.

r *Dayan* in de VS. *Amerikaans* besluit tot *levering gevechtsvliegtuigen* aan Israël, Egypte *en Saoedi-Arabië*

Terwijl de Amerikaans-Israëlische betrekkingen reeds een dieptepunt hadden bereikt als gevolg van de Amerikaanse kritiek op het streven van de regering-Begin om het aantal joodse nederzettingen in bezet Arabisch gebied uit te breiden (pag. 693), trad op 14 febr. nog een verdere verslechtering van de relatie in door het besluit van de Amerikaanse regering om behalve Israël ook Saoedi-Arabië en Egypte Amerikaanse gevechtsvliegtuigen te leveren (zie ook pag. 692/2).
Behoudens goedkeuring van het Congres, zo deelde minister van buitenlandse zaken Vance die dag mee, wilden de VS genoemde drie landen moderne gevechtsvliegtuigen leveren ter waarde van $ 4,8 mrd om het bestaande militaire evenwicht in het Midden-Oosten te handhaven op een wijze die ,,verenigbaar (is) met het allesoverheersende oogmerk van een rechtvaardige en blijvende vrede". Krachtens dit programma zou Egypte 50 toestellen van het minder geavanceerde type F-5E ter waarde van $400 mln ontvangen, vliegtuigen met een actieradius van 250 à 300 mijl, die volgens Amerikaanse regeringswoordvoerders als doeltreffende verdediging konden worden gebruikt tegen de Migs van Libië. Israël zou 15 toestellen van het meest geavanceerde type F-15 (buiten de reeds bestelde 25) ontvangen plus 75 toestellen van het type F-16 (elk met een actieradius van 600 à 900 mijl) voor een totale waarde van $ 1,9 mrd. (Volgens persberichten had Israël om 25 F-15's en 150 F-16's gevraagd.) Saoedi-Arabië tenslotte zou 60 F-15's ter waarde van $ 2,5 mrd kunnen kopen o.m. volgens Amerikaanse woordvoerders om het hoofd te kunnen bieden aan de snel groeiende luchtmacht van Irak. Het Amerikaanse besluit impliceerde dat de VS voor het eerst gevechtsvliegtuigen aan Egypte zouden leveren, dat tot dusver slechts enkele transporttoestellen had ontvangen.
De Israëlische p emier Begin deed op **15** febr. in de Knesset een dringend beroep op de VS af te zien van de leverantie van gevechtsvliegtuigen aan Egypte en Saoedi-Arabië. Naar zijn zeggen dreigde Egypte met een nieuwe oorlog tegen Israël als zijn eisen niet werden ingewilligd en kon de levering van ,,offensieve wapens" aan Egypte op dit tijdstip slechts voedsel verschaffen aan dat dreigement. De leverantie aaii Saoedi-Arabië zou dit land tot een „confrontatiestaat" voor Israël maken, te meer daar Saoedi-Arabië volgens Begin had toegezegd de vliegtuigen t.z.t. aan ,,een ander Arabisch land" over te dragen voor gebruik tegen Israël.
Begins ,,verzoek" werd nog dezelfde dag door het Amerikaanse State Department van de hand gewezen. Ook die dag aanvaardde Begin een uitnodiging van president Carter om in maart voor overleg naar Washington te komen.
De Israëlische minister van buitenlandse zaken, Mosje Dayan, die toen een reis door de VS maakte en op 14 febr. tijdens een persconferentie te Los Angeles de voorgenomen Amerikaanse wapenverkopen aan Egypte en Saoedi-Arabië scherp veroordeeld had, voerde op 16 febr. in Washington besprekingen met president Carter en minister Vance. Na afloop daarvan verklaarde Dayan dat de Amerikaanse bemiddelaarsrol in het Midden-Oosten onmisbaar was en verder moest worden uitgebreid.

Op 26 febr. besloot het Israëlische kabinet formeel geen nieuwe beslissingen i.z. de Israëlische nederzettingspolitiek in bezet Arabisch gebied te nemen. Die niet unaniem genomen beslissing betekende dat in Pithat Rafiah in de Sinai voorlopig geen nieuwe nederzettingen zouden worden opgezet. Met de uitbreiding van bestaande nederzettingen daar zou echter worden doorgegaan, terwijl op de westelijke Jordaanoever vgls. een eerdere regeringsbeslissing nog twee nederzettingen in militaire kampen zouden worden ondergebracht. Onder deze omstandigheden kon dus niet van een ,,totale bevriezing" van de nederzettingspolitiek worden gesproken, zoals die door minister van defensie Weizman zou zijn bepleit

voor de duur van het vredesoverleg. Tijdens het voorafgaande debat, dat op 20 en 26 febr. door het kabinet als ministerscommissie voor veiligheidszaken werd gevoerd (waardoor het beraad geheim was), zou Weizman volgens persberichten in conflict zijn geraakt met minister Sharon van landbouw, die als voorstander geldt van een onbeperkt vestigingsbeleid en die van mening was dat Israël snel een uitgebreid nederzettingsprogramma in Pithat Rafiah moet uitvoeren.

Bemiddelingsmissie Atherton

Op 20 febr. begon de Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Alfred Atherton, zijn op 5 fe'br. aangekondigde (pag. 692/2) bemiddelingsmissie tussen Egypte en Israël met een bezoek aan Jeruzalem. Hij voerde op 21 en 22 febr. besprekingen met o.m. premier Begin en minister Dayan, die hem geen nieuwe voorstellen deden. Atherton reisde vervolgens naar Egypte, waar hij de regering op 23 en 24 febr. op de hoogte bracht van de Israëlische denkbeelden. Daarna keerde hij met Egyptische tegenvoorstellen naar Israël terug, die daar op 25 febr. door minister Dayan in ontvangst werden genomen.

In die Egyptische tegenvoorstellen verwachtte Israël een antwoord op de Israëlische voorstellen over een geïneenschappelijke beginselverklaring, die Atherton op 30 jan. aan Egypte had overgebracht (pag. 691/1) en waarop tot dan toe nog geen antwoord was ontvangen, aldus de N Z Z (22-2). Hoewel de voornaamste moeilijkheid nog steeds in de formulering van het Palestijnse thema school, zou het voornaamste doel van de Amerikaanse bemiddeling toch zijn Jordanië in het onderhandelingsproces te betrekken, zo voegde de N Z Z hieraan toe.

Ook minister Dayan verklaarde in een interview met radio-Israël op 17 febr. dat het voornaamste probleem m.b.t. een voortzetting van de vredesonderhandelingen niet gevormd werd door kwesties i.v.m. de nederzettingen of de demilitarisatie, maar door het niet deelnemen van Jordanië aan de onderhandelingen. Egypte wilde geen afzonderlijke vrede met Israël zonder Jordanië, maar Jordanië wilde niet aan onderhandelingen deelnemen als Israël zich niet bij voorbaat verplichtte tot een volledige terugtrekking uit nieuwe en oude nederzettingen en tot erkenning van het recht van de Palestijnen op een onafhankelijke staat.

Op 22 febr gaf minister Dayan tegenover leden van de Knesset ais zijn opvatting te kennen dat president Sadat de politieke onderhandelingen met Israël niet wegens de Israëlische nederzettingspolitiek had onderbroken, maar omdat Jordanië zich van die besprekingen afzijdig hield. Omdat een Jordaanse deelname voor de nabije toekomst niet waarschijnlijk was, zou Israël het sluiten van een afzonderlijke overeenkomst met Egypte onder ogen kunnen zien, aldus Dayan, Diens opvatting werd gedeeld door oppositieleider Peres, die zei hij zijn ontmoeting met Sadat in Oostenrijk (pag. 692/3) tot hetzelfde inzicht ie zijn gekomen.

Inmiddels had de Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen, een bezoek aan Jordanië gebracht, waar hij overlegde met kroonprins Hassan. Hij had daar kritiek geleverd op de Israëlische nederzettingen in bezet gebied, die hij illegaal noemde en een belangrijk obstakel voor de vrede. Voorts had hij in Amman als de Britse opvatting te kennen gegeven dat er een tehuis voor de Palestijnen moest komen, ,,maar niet onvoorwaardelijk een soevereine staat", en dat de Palestijnen aan onderhandelingen over hun toekomst moesten deelnemen. Hij zei dit kort voor zijn vertrek naar Israël waar hij op 26 febr. aankwam.

Daar verklaarde hij toen dat Jordanië zich pas bij de Egyptisch-Israelische vredesonderhandelingen zou aansluiten, als het ervan overtuigd was dat deze vorderingen in de richting van eer? globale oplossing maakten

Na zijn terugkeer uit Israël in Londen op 28 febr zei Owen dat het vredesoverleg in het Midden-Oosten weer op gang begon te komen

Op 26 febr. besprak het Israëlische kabinet de Egyptische tegenvoorstellen, zonder dat beslissingen werden genomen of althans gepubliceerd. De volgende dag stelde Atherton de schriftelijke Egyptische standpunten aan de orde in een onderhoud met premier Begin. Toen ook verklaarde minister Dayan in Jeruzalem, dat Egypte de nadruk van het overleg volledig op de Palestijnse kwestie had gelegd, waardoor van de aanvankelijke Egyptische wens met Israël in praktische zin over vrede te spreken volgens de minister niets was overgebleven.

Op 28 febr. en 1 maart voerde Atherton, die het Palestijnse vraagstuk nog steeds het voornaamste struikelblok noemde, in Egypte overleg met minister Kamel en president Sadat. Op 1 maart 's avonds keerde Atherton in Israël terug, waar hij op 2 maart premier Begin een persoonlijke boodschap van Sadat overhandigde en o.a. met minister Dayan sprak.

Van Israël reisde Atherton op 3 maart naar Jordanië voor overleg met koning Hoessein, terwijl hij dezelfde dag door president Carter benoemd werd tot reizend ambassadeur. (Als onderminister van buitenlandse zaken voor het Midden-Oosten en Zuid-Azië werd hij opgevolgd door Harold Saunders.) Vandaar zou hij op 5 maart naar Saoedi-Arabië vertrekken, maar dat bezoek werd op het laatste moment afgezegd, omdat volgens de Amerikaanse ambassade in Amman de personen die Atherton in Riad wilde ontmoeten ,,afwezig" waren.

In plaats daarvan ging Atherton op 5 maart rechtstreeks naar Caïro (met het antwoord van Begin op Sadats boodschap) en op 6 maart 's avonds was hij opnieuw in Jeruzalem, waar de volgende dag gesprekken met premier Begin en minister Dayan op het programrna stonden.

Op 8 maart beëindigde Atherton zijn pendelmissie tussen Jeruzalem en Caïro en vertrok hij naar Genève, waar hij diezelfde dag een ontmoeting had met de Saoedische minister van buitenlandse zaken, prins Saoed. Na een slotbespreking met premier Begin had Atherton in Jeruzalem

De Amerikaanse onderminister van buitenlandse zaken, Alfred Atherton (1), in gesprek met de Israëlische premier Begin

verklaard dat de voorbije twee weken ,,nuttig en bevorderlijk" voor de vredesdialoog waren geweest, maar dat er nog een kloof tussen de posities van Jeruzalem en Caïro bestond en dat de Israëlische regering spoedig ,,zeer belangrijke beslissingen" zou moeten nemen, opdat de dialoog uit de impasse kon worden gehaald. Na afloop van zijn overleg met prins Saoed stelde Atherton nog dat beide partijen het oneens waren over de interpretatie van Veiligheidsraadresolutie-242.

Volgens Israëlische regeringskringen stond die interpretatie centraal bij een onderhoud tussen premier Begin en de Amerikaanse ambassadeur in Israël. Samuel Lewis, op 6 maart.
Begin ontkende nl. dat deze Veiligheidsraadresolutie van 22 nov. 1967 Israël verplicht de Westelijke Jordaanoever te ontruimen en zijn regering trachtte de voorgaande weken duidelijker dan tot dusver het geval was geweest de opvatting te verdedigen dat resolutie 242 niet noodzakelijkerwijs op de westelijke Jordaanoever van toepassing is. Zij wees erop dat de originele Engelse tekst van de resolutie slechts van ,,terugtrekking uit bezette gebieden" (niet uit ,,de" bezette gebieden) spreekt.

Op 7 maart zei Begin tegen de Likoedfractie dat hij vasthield aan zijn eigen interpretatie van resolutie 242. Maar dezelfde dag stelde een Amerikaanse functionaris te Jeruzalem dat de VS meenden dat opvattingen van regeringen over internationale documenten consistent moesten zijn. De vorige socialistische regeringen van mevr. Meir en Rabin hadden de resolutie uitgelegd als een formule die Israël verplicht zich uit bezet gebied op drie fronten (het Egyptische, Jordaanse en Syrische) terug te trekken.

Weizman, Begin en Dayan in de VS. Weizman in Egypte

Op 5 maart vertrok de Israëlische minister van defensie, Weizman, naar de VS voor besprekingen met zijn Amerikaanse ambtgenoot Brown, die op 8 maart begonnen. Weizman bracht de wens van Israël over in de komende negen jaar van de VS voor $ 13,5 mrd aan wapens te ontvangen, wat inhield dat de VS dan hun militaire hulp aan Israël zouden moeten verhogen van $ 1 mrd tot $ 1,5 mrd per jaar. In Amerikaanse regeringskringen werd toen verklaard dat er weinig kans was op inwilliging van alle Israëlische verlangens zolang de vredesonderhandelingen tussen Israël en Egypte in een impasse bleven verkeren.

Op 9 maart overlegde Weizman met minister van buitenlandse zaken Vance, terwijl president Carter die dag tijdens een persconferentie scherpe kritiek leverde op Begins standpunt dat resolutie 242 niet van toepassing hoeft te zijn op de westelijke Jordaanoever. Maar Ca ter voegde daaraan toe dat hij niet van plan was druk op de Israëlische regeringsleider uit te oefenen, daar de VS de rol van bemiddelaar wilden blijven vervullen. Daarentegen meende de Egyptische president Sadat in een interview met de NYT op 9 maart dat de VS hun ve antwoordelijkheid als ,,partner" moesten aanvaarden en niet uitsluitend als ,,bemiddelaar in het Midden-Oosten-overleg".

Op 10 maart deelde de Amerikaanse minister van defensie Brown zijn Israëlische ambtgenoot Weizman mee dat de VS de verkoop van militaire uitrusting aan Israël ter waarde van $ 200 mln zouden goedBeuren.

Op 11 maart stelde de Israëlische premier Begin zijn voorgenomen bezoek aan de VS (waar hij op 13 maait zou aankomen) uit vanwege de overval van een PLO-commando in Israël, welke in de nacht van 14 op 15 maart gevolgd werd door een Israëlische militaire operatie in Zuid-Libanon (zie pag. 209 e.v.). Minister Weizman keerde toen naar Israël terug.
Ook op 11 maart meldde het Egyptische persbureau *Mena* dat Egypte een voorstel van premier Begin — overhandigd door de Amerikaanse ambassadeur Herman Eilts — had verworpen om de vergaderingen van de gemengde Egyptisch-Israëlische politieke commissie in Jeruzalem te hervatten. Volgens Egypte kon daarvan pas sprake zijn als een ,,duidelijke verandering plaats heeft in het Israëlische beleid t.a.v. de beginselverklaring op basis van resolutie 242".

Op 19 maart arriveerden premier Begin en minister Dayan in New York. Op 21 en 22 maart voerde Begin in Washington besprekingen met president Carter die op een dusdanig fiasco uitliepen, dat zelfs het gebruikelijke slotcommuniqué achterwege bleef.
President Carter zei op 23 maart tegen leden van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen dat hij ontmoedigd was en dat hij de indruk had dat Israël zijn politiek had verhard. Dezelfde dag zei premier Begin in een toespraak tot de nationale persclub dat de Amerikaanse regering haar vroegere steun aan de Israëlische voorstellen i.z. een beperkte te ugtrekking uit de bezette Arabische gebieden en een beperkte zelfbeschikking voor de Palestijnse Arabieren had opgegeven. Hij liet er overigens geen twijfel aan bestaan dat Israël z.i. het recht heeft om de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook voor onbepaalde tijd te bezetten, terwijl hij bovendien aankondigde spoedig de vestiging van nieuwe joodse nederzettingen op de westelijke Jordaanoever te zullen goedkeuren. Minister Vance stelde op 24 maart tijdens een persconferentie dat de twee voornaamste problemen waren de toepassing van resolutie-242 en het Israëlische beleid t.a.v. de nederzettingen.

Op 26 maart keurde het Israëlische kabinet eenstemmig de door Begin in de VS verdedigde standpunten goed, terwijl het tevens besloot minister Weizman met nieuwe voorstellen naar Caïro te sturen om het vredesoverleg met Egypte weer op gang te brengen.

Op 28 maart zond premier Begin via de Amerikaanse ambassade een brief naar de Egyptische president Sadat, waarin hij om een hervatting van het rechtstreekse vredesoverleg vroeg.
De volgende dag bracht Begin in de Knesset verslag uit van ,,mijn moeilijkste besprekingen met president Carter".' Naar zijn zeggen was een voornaam probleem geweest de Amerikaanse eis om na vijf jaar op de westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook een volksraadpleging te houden. Hij had zich daartegen verzet, omdat dit onvermijdelijk tot een Palestijnse staat zou leiden. Begin concludeerde: ,,Ons volk heeft het recht op soevereiniteit over Judea en Samaria en Gaza, maar wij willen dat punt openlaten. Daarom bestaat er geen tegenstelling tussen onze mening en de VN-resolutie-242." Deze politiek van Begin werd diezelfde dag door de Knesset goedgekeurd met 64 tegen 32 stemmen bij 9 onthoudingen.

Op 30 maart had minister Weizman in Caïro een onderhoud van twee uur met president Sadat, terwijl hij ook met zijn Egyptische ambtgenoot Gamassi sprak. Na een tweede onderhoud met Sadat keerde Weizman op 1 april naar Israël terug zonder dat vorderingen werden gemaakt.

Reizen Dayan, Vance, Atherton en Begin

Van begin april tot eind juni werd de situatie in het Midden-Oosten door daarbij betrokken politici tijdens diverse reizen besproken zonder dat concrete resultaten werden geboekt en zonder dat de recht-

streekse dialoog tussen Egypte en Israël werd hervat.

Van de diplomatieke activiteiten van Israël, de VS en Egypte noemen wij o.a.:

Op 3 en 4 april voerde de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Dayan, in Boekarest besprekingen met de Roemeense president Ceausescu en minister van buitenlandse zaken Stefan Andrei. Maar in de verschillende opvattingen van beide zijden trad geen verandering in. (Van **12** tot 17 april bracht Ceausescu een officieel bezoek aan de VS.)

Tijdens een onderbreking van zijn vlucht van Rhodesië naar Londen voerde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance op het vliegveld van Cairo op **18** april een gesprek van 1½ uur met zijn Egyptische ambtgenoot Kamel. nadat de Israëlische regering op **16** april bij monde van woordvoerder Naor had laten weten dat resolutie **242** als basis voor onderhandelingen met alle buurlanden moest dienen waarmee zij ,,de onjuiste indruk" wilde wegnemen dat Israël die resolutie niet zou willen toepassen op de westelijke Jordaanoever en Gaza.

Van **22-25** april voerde de afgezant van president Carter, Atherton. in Egypte besprekingen met minister Kamel en president Sadat. Atherton verklaarde dat hij geen bepaalde Amerikaanse voorstellen aan Sadat had overgebracht; hij kreeg wel een boodschap van Sadat voor Carter mee, maar geen nieuwe Egyptische voorstellen, toen hij op **25** april naar de VS terugkeerde.

Daar arriveerde de volgende dag de Israëlische minister van buitenlandse zaken, Dayan, die met minister Vance op **26** en **27** april besprekingen voerde over een weer op gang brengen van het Egyptisch-Israëlische vredesinitiatief.

De Israëlische premier Begin, die op 30 april voor een privé-bezoek in de VS arriveerde, werd op **1** mei door president Carter en minister Vance ontvangen.

Carter verzekerde Begin dat de VS de veiligheid van Israël, ondanks voortdurende meningsverschillen, ,,voor immer" zullen verdedigen, maar het State Department ontkende tegelijk dat Washington nu positiever zou staan tegenover de Israëlische plannen voor beperkt Palestijns zelfbestuur zoals uit een eind april gepubliceerd interview van Carter met de N Y T was afgeleid. (Carter stelde daarin: Het is mijn opvatting dat een duurzame regeling niet een onafhankelijke Palestijnse natie op de westelijke Jordaanoever zal inhouden. Het is mijn opvatting dat een duurzame regeling niet de eis i.z. de totale terugtrekking van Israël uit alle bezette gebieden zal inhouden. Het is mijn opvatting dat een duurzame oplossing in wezen op het zelfbestuursvoorstel van premier Begin zal voortbouwen.")

Bij zijn terugkeer in Israël verklaarde premier Begin op **9** mei dat zijn regering in twee weken zou beslissen over nieuwe Amerikaanse voorstellen m.b.t. de toekomst van de westelijke Jordaanoever. Overigens bleek later dat ook een Israëlisch antwoord werd verwacht op concrete Amerikaanse vragen over de toekomst van dit gebied en de Gazastrook.

Op 15 mei keurde de Amerikaanse Senaat de levering van gevechtsvliegtuigen aan Egypte, Saoedi-Arabië en Israël met 54 tegen 44 stemmen goed.

Nadat president Sadat tijdens een persconferentie op 30 mei zijn vredesinitiatief nog twee maanden de tijd had gegeven, zei hij op **6** juni in een toespraak tot officieren in de Suezkanaalzone dat hij weer naar de wapens zou kunnen grijpen als Israël niet op zijn vredesinitiatief inhaakte, waarmee de Egyptische president voor het eerst sinds zijn bezoek aan Jeruzalem met oorlog dreigde. De volgende dag herhaalde hij dat dreigement in een toespraak tot militairen van het 3de legerkorps, waarbij hij verklaarde onlangs een Israëlisch aanbod, bij monde van minister Weizman om in ruil voor een volledige Israëlische terugtrekking uit de Sinai een bilateraal vredesakkoord te sluiten. te hebben verworpen.

Na diverse bijeenkomsten slaagde het Israëlische kabinet er op **18** juni in een antwoord op de Amerikaanse vragen te formuleren, dat de instemming van 14 van de **19** ministers verwierf, maar niet de steun van de vier Dash-ministers en minister Weizman. Volgens dit antwoord wilde Israël onder geen enkele voorwaarde over de permanente status van de westelijke Jordaanoever en de Gazastrook onderhandelen, maar er slechts in toestemmen dat vijf jaar na de invoering van de administratieve autonomie in deze gebieden de aard van de toekomstige betrekkingen tussen de partijen besproken en overeengekomen zou worden, voor zover een van de partijen dit verlangde. Dat overleg moest dan tussen de partijen plaatsvinden met inbegrip van bewoners van Judea, Samaria en Gaza.

Het antwoord werd op **19** juni door de Knesset met **59** tegen 37 stemmen bij 10 onthoudingen goedgekeurd. President Sadat noemde het op 20 juni ,,vaag en niet positief", terwijl de woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Hodding Carter, het Israëlische antwoord op **21** juni onvolledig noemde.

Mondale in Israël en Egypte

Nadat reeds was aangekondigd dat de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, pogingen in het werk stelde om in juli met zijn Egyptische en Israëlische collega's in Londen een bijeenkomst te arrangeren, bracht de Amerikaanse vice-president Walter Mondale van **30** juni-3 juli een officieel bezoek aan Egypte, waarna hij op **3** juli in Alexandrië door president Sadat werd ontvangen.

Israël aanvaardde in beginsel het voorgenomen overleg van Vance, Dayan cn Kamel, maar een definitieve Israëlische deelname bleef afhankelijk van een nieuw Egyptisch voorstel. Ook Sadat stemde met het overleg in, terwijl hij Mondale een nieuw Egyptisch vredesplan overhandigde.

Dit werd op **3** juli door Egypte gepubliceerd (zie pag. 622/2) en op 9 juli door Israël verworpen.

Sadat in Oostenrijk. Plan *Socialistische Internationale*

Inmiddels was de Egyptische president Sadat op 7 juli naar Oostenrijk gereisd. In Wenen vonden op 8 en 9 juli besprekingen plaats tussen Sadat, bondskanselier Kreisky van Oostenrijk, Willy Brandt — de voorzitter van de Socialistische Internationale — en Shimon Peres, de leider van de Israëlische Arbeiderspartij. In het licht van die besprekingen stelden Kreisky en Brandt voorstellen op, die beginselen voor een oplossing van het Midden-Oosten bevatten.

Op 10 juli werden die voorstellen in een uit vier punten bestaand plan gepubliceerd:

,,1. De vrede tussen Israël en de Arabische staten kan slechts door ernstige en volhardende onderhandelingen worden bereikt. Wij doen een beroep op Egypte en Israël het in januari **1978** onderbroken

De Israëlische premier Begin tijdens een persconferentie op 2 juli na zijn ontmoeting met de Amerikaanse vice-president Mondale (l.).

Tijdens het Midden-Oosten-beraad te Wenen op 10 juli v.l.n.r. de Oostenrijkse Bondskanselier Kreisky, de Egyptische president Sadat, de Israelische oppositieleider Peres en de voorzitter van de Socialistische Internationale Brandt.

onderhandelingsproces te hervatten en het Sadat-initiatief zo lang voort te zetten tot vredesverdragen zijn gesloten en ondertekend.

2. Grondslag voor de vrede moet zijn het herstel van normale en vriendschappelijke betrekkingen tussen de staten van het Midden-Oosten op diplomatiek, economisch. cultureel en humanitair terrein. Vrede betekent veel meer dan de beëindiging van een staat van oorlog. Zij omvat het scheppen van een nieuw systeem van regionale betrekkingen op basis van een nauwe samenwerking.

3. Een belangrijk bestanddeel van de vredesregeling is de vaststelling van veilige grenzen in de zin van de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad van de VN. Israël zou zich in elke sector op de aldus overeengekomen veilige grenzen moeten terugtrekken. Het exacte verloop van de vredesgrenzen moet bij de vredesonderhandelingen worden vastgelegd. Te voorzien is ook in een demilitarisatie alsmede in Israëlische veiligheidsmaatregelen in die gebieden, waarin de veiligheidseisen dat verlangen.

4. Voor het bereiken van de vrede is de oplossing van het Palestijnse probleem in al zijn aspecten vereist. Een zodanige oplossing moet de erkenning van de rechten van de Palestijnse omvatten om zelf mee te werken aan het gestalte geven van hun toekomst door onderhandelingen, waaraan hun gekozen vertegenwoordigers deelnemen."

Sadat had op 10 juli in Wenen een onderhoud met Nahum Goldmann, de oud-voorzitter van het Joodse Wereldcongres, en in slot Fuschl bij Salzburg met VN-secretaris-generaal Waldheim.

Op 11 juli verklaarde Sadat dat hij met de aanbevelingen van het voorstel Brandt-Kreisky om normale betrekkingen met Israël aan te knopen instemde; ook juichte hij de passage betreffende de Palestijnen toe. Daarentegen werd het voorstel door Israëlische regeringsfunctionarissen kritisch ontvangen.

Op 13 juli vond in Fuschl een onverwachte ontmoeting plaats tussen Sadat en de Israëlische minister van defensie Weizman, die vervolgens zijn Egyptische collega Gamassi sprak. Na afloop noemde Weizman de besprekingen „zeer nuttig".

Overleg op Leeds *Castle*

Op 18 en 19 juli vond op Leeds Castle bij Londen het beraad tussen de ministers van buitenlandse zaken Dayan (Israël), Kamel (Egypte; en Vance (VS) plaats. Na afloop verklaarde minster Vance: „Er is geen vooruitgang geweest in de gebruikelijke zin van het woord, er zijn geen beslissingen genomen". Wel kondigde hij aan dat Egypte en Israël over 2 weken nieuwe besprekingen zouden houden, wanneer hij een rondreis door het Miaaen-Vosten zou maken, die door Atherton zou worden voorbereid.

Op 21 juli zei minister Kamel echter dat Egypte pas tot een verdere gespreksronde bereid was als Israël zijn houding veranderde en nieuwe elementen in de discussie bracht.

Op 27 juli verliet de Israëlische delegatie van de militaire commissie op Egyptisch verzoek Egypte. De volgende dag overlegde Atherton met Sadat in Alexandrië.

Vervolgens voerde Vance besprekingen in Israël (6-7 aug.) en Egypte (7-8 aug.), waarna de woordvoerder van het Witte Huis, Jody Powell, op 8 aug. bekendmaakte, dat Sadat en Begin een uitnodiging van president Carter hadden aanvaard om met hem in Camp David vanaf 5 sept. een topconferentie te houden.

voor het Midden-Oosten-overleg op Leeds Castle v.l.n.r. de ministers van buitenlandse zaken Vance, Kamel en Dayan.

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE BOSTEN

FILIPPIJNEN

N

NASLEEP VERKIEZINGEN. PRESIDE T MARCOS ALS PREMIER BECDIGD. MEVR. MARCOS MINISTER. VRIJ-LATING GEVA GENEN

Bij de op 7 april gehouden verkiezingen voor een tussentijdse wetgevende vergadering. de Batasang Pambansa (pag. 241), won de speciaal voor die verkiezingen opgeichte partij van president Ferdinand Marcos, het Front voor de Nieuwe Gemeenschap of Kilusan Ng Bangong Lipunan (KBL), volgens de officiële uitslag 152 van de 165 verkiesbare zetels, terwijl de overige 13 zetels toevielen aan de Pusyon Bisaya partij uit de streek Visayas op de centrale Filippijnen. Naar schatting 80 à 90% van de kiesgerechtigden ging naar de stembus. De oppositionele Laban, vanuit de gevangenis geleid door de vroegere Liberale senator Benigno S. Aquino, had slechts 21 zetels in het gebied van Manilla betwist, maar die werden ondanks beschuldigingen van de Laban inzake frauduleuze stembuspraktijken van de regering op 17 april door de kiescommissie officieel aan de KBL toegewezen; wel zegde de commissie op 24 april toe dat zij een comité zou benoemen om de klachten te onderzoeken.

De 35 niet-verkiesbare zetels werden als volgt ve deeld: 20 gingen naar kabinetsministers, 14 naai nationale organisaties en één werd toegewezen aan president Marcos.

Zoals gemeld vond op 9 april in Manilla een vreedzame protestdemonstratie van oppositiefiguren plaats (pag. 241/3), waarbij de politie 541 betogers. o.w. zeven Laban-kandidaten, arresteerde. (Die werden in de volgende weken tot 5 juni allen vrijgelaten.!

De volgende dag maakte president Marcos bekend dat als gevolg van de demonstratie de tijdens de verkiezingscampagne toegestane vrijheid van meningsuiting en vergadering niet zou worden gehandhaafd. Hij kondigde aan dat de regering energiek zou optreden tegen anarchisten, extremisten en terroristen en hij stelde dat de oppositie met steun van de buitenlandse pers en de CIA ,,de wet ernstig overtreden" had. Dezelfde dag beschuldigde de minister van buitenlandse zaken, generaal Carlos P. Romulo, de buitenlandse pers ervan te hebben geholpen bij het organiseren van de protestcanipagne van de oppositie

Op 14 april riep kardinaal Jaime Sin, de aartsbisschop van Manilla en voorzitter van de bisschoppenconferentie, in een open brief op tot een onderzoek van de beweringen i.z. stembusf aude, omdat er anders geen vrede in Manilla zou heersen. Hij spoorde alle burgers, die getuige van fraude waren geweest, aan klachten in te dienen.

Dezelfde dag plaatste president Marcos de strijdkrachten in staat van alarm om een beweerd ,,communistisch komplot" te verijdelen, dat erop gericht zou zijn de volgende nacht op grote schaal gewelddaden in Manilla te plegen; door brandstichting moest een massahysterie worden ontketend. Marcos verklaarde dat vier oppositiekandidaten, die inmiddels waren ondergedoken, contacten hadden met de ondergrondse communistische partij. Naar zijn zeggen bleek uit buitgemaakte documenten en brieven dat subversieve communisten de controle over de Laban hadden verworven en dat zij beraamden de politieke verdeeldheid uit te buiten en een massale campagne op gang te brengen om twijfel te wekken t.a.v. de geloofwaardigheid van de stembus. Voorts deelde de president mee dat de oppositionele ex-senator Lorenzo Tanada wegens zijn leeftijd en slechte gezondheid op vrije voeten zou worden gesteld (zie foto pag. 244).

Op 14 mei werd kardinaal Sin voor korte tijd op het vliegveld van Manilla vastgehouden, toen hij op het punt stond voor een bezoek aan het Vaticaan te vertrekken. Tegen deze detentie werd op 17 mei door de r.-k. geestelijkheid geprotesteerd.

President Marcos spreekt op een persconferentie tegen dat er bij de verkiezingen op 7 april fraude op grote schaal zou zijn gepleegd.

Mevr. Marcos minister

Op *1* juni werd mevr. Imelda Marcos, de echtgenote van de president — tevens gouverneur van Manilla en lid van de tussentijdse wetgevende vergadering —, benoemd tot minister van milieubescherming en sociale vraagstukken. een nieuwe post.

Openingszitting assemblee

Bij de inauguratie van de nieuwe assemblee op 12 juni werd president Marcos tevens beëdigd als premier, op grond van het in dec. 1977 per referendum goedgekeurde amendement op de grondwet van 1973 (pag. 243/3). Hij beëdigde vervolgens de leden van zijn nu 28 leden tellende kabinet.

Marcos zei in zijn toespraak tot de assemblee dat hij de staat van beleg zou handhaven tot het nieuwe parlement ,,de wereld (kan) tonen dat het even effectief zo niet beter is dan de crisis-regering", maar de bijeenkomst van de assemblee was op zichzelf al een formele stap van ,,constitutioneel autoritair systeem naar liberalisme". Hij zegde toe zijn wetgevende bevoegdheden aan de assemblee over te dragen, al behield hij het constitutionele recht om per decreet wetten uit te vaardigen, maar hij zou de assemblee wel opzij zetten als die niet in staat bleek ,,adequaat te handelen". „Mijn grootste succes zal zijn als ik zal kunnen zeggen dat ik vanwege een alerte en bevoegde legislatuur geen gebruik hoefde te maken van welke van mijn standby bevoegdheden ook om een noodzakelijke en urgente

wetgeving tot stand te brengen", aldus de president. Maar hij achtte het onrealistisch om aan te nemen dat de assemblee in een of twee jaar de overgang naar volledige parlementaire democratie kon doormaken.

Opvolgingsregeling

In een op 3 aug. gepubliceerd decreet werd de opvolging van president Marcos bij overlijden of ongeschiktheid voor het ambt als volgt geregeld: de voorzitter van de assemblee (thans Querube Makalintal) zou titulair staatshoofd worden en de (overigens nog niet benoemde) vice-premier zou als premier optreden totdat de assemblee een opvolger zou aanwijzen. Op 10 sept. verklaarde Marcos dat zijn echtgenote niet, zoals door de KBL was voorgesteld, tot vice-premier zou worden benoemd.

Vrijlating gevangenen

Op 11 juni tekende president Marcos een decreet waarbij amnestie werd verleend aan 631 personen die van subversieve activiteiten waren beschuldigd, terwijl tevens acht anderen, die beschuldigd waren van deelname aan een komplot om de president in 1972 te vermoorden, voorlopig op vrije voeten werden gesteld. In het algemeen vielen onder de amnestie de politieke gevangenen die ,,het begrip en de vergiffenis van de natie verdienen". De president verklaarde dat ,,in overeenstemming met mijn oproep tot nationale verzoening en eenheid" amnestie werd afgekondigd ,,zelfs zonder verder onderzoek naar... schuld of onschuld". Sommige gedetineerden kregen zes maanden de tijd om een aanvraag tot amnestie in te dienen; voor anderen gold een termijn tot 30 september.

Op 13 juni werden nog eens 522 gevangenen in vrijheid gesteld, en op 18 juni maakte het ministerie van defensie bekend dat president Marcos had gelast de aanklachten tegen 199 personen (incl. 11 priesters en nonnen) in te trekken.

Benigno S. Aquino, de voornaamste politieke gevangene.

Op 22 juni werden nog zes z.g. deelnemers aan het komplot van 1972 voorlopig in vrijheid gesteld.

Op 27 juni gelastte president Marcos de vrijlating van 565 gevangen leden van het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF) of van het Nieuwe Volksleger (NPA). Daarmee kwam het totaal aantal sinds 7 april vrijgelaten gevangenen op 2.646, aldus *AFP*.

Op 31 juli werd gemeld dat het onderzoek wegens opruiing was gestaakt tegen 24 priesters en nonnen en de redactie van twee katholieke bladen.
Aan de vooravond van zijn 61ste vei-jaardag verleende president Marcos op 10 sept. gratie aan 444 gevangenen, o.w. zes die wegens een beraamde moordaanslag op hem waren veroordeeld.

Op 5 nov. werd gemeld dat de regering amnestie had verleend aan 2.000 van de 4.000 politieke gevangenen die formeel om vrijlating hadden gevraagd, terwijl ,,een paar honderd" andere politieke gevangenen in voorlopige vrijheid waren gesteld. (The Times, Financial Times, Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 241 e.v.)

INDONESIE

STUDENTENONRUST. HERVERKIEZING PRESIDENT SOEHARTO. MALIK VICE-PRESIDENT. NIEUW KABINET. WIJZIGING MILITAIRE LEIDING

Van begin augustus 1977 tot eind maart 1978 was er voor het eerst na de onlusten van januari 1974 (n.a.v. het bezoek van de toenmalige Japanse premier Tanaka, zie pag. 192-'74 en 587/3 e.v.-'76) sprake van acties en demonstraties van studenten. Ook tijdens en na afloop van de in mei 1977 gehouden algemene verkiezingen (pag. 289 e.v.-'77 en 823/1-'77) hadden deze zich nauwelijks geroerd (zie pag. 290/3-'77).

Aanvankelijk richtte het studentenprotest zich tegen zaken als tariefsverhogingen, de kloof tussen arm en rijk, corruptie en het onvoldoeride functioneren van de democratie. Vanaf eind december 1977 ageerden de betrokken studenten vooral tegen de herverkiezing van presidrnt Soeharto voor een derde ambtstermijn dooi- het Raadgevende Volkscongres in maart 1978 zonder tegenkandidaten.

Aanleiding tot het opnieuw in actie komen van de studenten vormde volgens N R C/H'b l a d (15-9-'77) de kort tevoren afgekondigde verhoging van de bustarieven in Djakarta, waarvan juist studenten en scholieren waren gevrijwaard. Dit riep verontwaardiging op, omdat de indruk werd gewekt als zou de regering de studenten te vriend willen houden. Hoewel deze tariefsverhoging alleen voor Djakarta gold werd de actie van sommige studentengroepen in de hoofdstad (o.a. bezetting van de garages van de stadsbussen) overgenomen door studenten in andere steden, en als aanleiding gebruikt voor het uiten van allerlei grieven tegen de regering. Naast een grootscheeps militair vertoon enkele dagen voor de aankomst van de Japanse premier Fukuda in Djakarta (op bezoek van 12-14 aug. 1977) ging een groep ministers met vertegenwoordigers van studentenorganisaties praten met de bedoeling hun n.a.v. de tariefsverhoging een uitleg te geven van het economische beleid van de regering. Die voorgenomen dialogen tussen ministers en studentenvertegenwoordigers — in Djakarta, Djokjakarta en Bandoeng — mislukten echter, omdat de studenten zich niet in de hun toegedachte rol van luisteraars wilden schikken.

Bij de herdenking van de ,,Slag van Soerabaja" (1945) marscheerden duizenden studenten op 10 nov. door de straten van Djakarta, Bandoeng en Soerabaja om hun onvrede met de huidige situatie te uiten. Hun protest richtte zich volgens N Z Z (26-11-'77) tegen het ,,verraad" van de idealen van 1945 en tegen de kloof tussen arm en rijk (met een slagzin als: ,,De economische toestand in Indonësie wordt stabieler. De rijken worden rijker, de armen worden armer."). De betogende studenten werden luid en langdurig toegejuicht door de massaal toegestroomde bevolking, aldus N R C/ H'b l a d (9-12-'77).

Op 5 dec. hielden meer dan 1000 studenten in Djokjakarta een protestmars met borden waarop te lezen stond dat de democratie in Indonesië dood is. Op 7 dec. poogde een ornvangrijke studentendelegatie tevergeefs de militaire commandant van Djokja te spreken.
Diezelfde dag kwamen meer dan 200 vertegenwoordigers van jeugdorganisaties en studentenverenigingen in Djakarta bijeen om de strijd tegen de corruptie nieuw leven in te blazen.
In de nacht van 9 op 10 dec. aanvaarden studenten in Soerabaja een verklaring, waarin werd geëist dat ,,alle kwalijke artikelen uit de grondwet worden geschrapt" en een eind wordt gemaakt aan ,,honger, onwetendheid, bangmakerij en pogingen tot overheersing".

Op 11 dec. trad de oproerpolitie in Soerabaja tegen een duizendtal studenten en scholieren op.

Op 13 dec. 1977 kwamen de voornaamste militairen onder voorzitterschap van generaal Maraden Panggabean, de minister van defensie en opperbevelhebber van de strijdkrachten, voor een tweedaagse conferentie bijeen, die werd besloten met de aanvaarding door alle

deelnemers van een verklaring. Deze richte zich tegen anti-constitutionele activiteiten, die uitgingen van ,,een kleine groep in de maatschappij" en ,,zekere groepen" waarmee volgens de *NZZ* (31-12-'77) kennelijk islamitische en studentenkringen werden bedoeld, die trachtten ,,hun politieke wil aan de rest van de natie op te dringen door opruiing en verdraaiing van feiten". Gewaarschuwd werd: ,,De strijdkrachtin als een instrument van de rege ing zullrn vastberaden acties uitvoeren in o-vereenstemming met hun volmachten tegen iedereen die in zaken verwikkeld is welke de autoriteit van de nationale leiding ondermijn-n of de aanstaande zitting van het Volkscongres storen of verhinderen".

In deze op 15 dec. tegenover de pers afgelegde verklaring stelde generaal Panggabean tevens dat het hele leger als één man achter president Soeharto stond.

Op 27 dec. betoogden in Bandoeng ca. 350 studenten tegen het besluit van de Westjavaanse wetgevende vergadering om de herverkiezing van presidrnt Soeharto te steunen. De volgende dag verklaarde het hoofd van de nationale veiligheidsdienst KOPKAMTIB, admiraal Sudomo, na een gesprek met de president, tegen journalisten: .,De betoging in Bandorng dient de laatste te zijn geweest". De regering zou geen verdere demonstraties dulden en mochten die toch worden gehouden dan konden de deelnemers op strenge maatregelen rekenen.

Op 7 jan. 1978 begon een nieuwe reeks studentendemonstraties in Soerabaja, waarbij voor het eerst een incident voorviel dat een paar lichtgewonden opleverde.

Tijdens een massavergadering, die op 16 jan. door 3000 studenten van het Instituut voor Technologie in Bandoeng werd georganiseerd, werd een verklaring openbaar gemaakt waarin voor het eerst werd gesteld dat Soeharto niet langer als president werd gewenst. De belangrijkste spreker op die vergadering zei geen vertrouwen meer in Soeharto te hebben en hij riep de leden van het Raadgevend Volkscongres op als presidentskandidaat integere mensen die al wat gepresteerd hebben naar vorrn te brengen. De regering stuurde daarop anti-oproereenheden naar Bandoeng.

Nadat zij tevergeefs getracht had een onderhoud met president Soeharto te hebben, sprak een studentendelegatie o.l.v. Lukman Hakim, de voorzitter van de studentenraad van de Universiteit van Indonesië in Djakarta, als vertegrnwoordiging van de universiteiten van Djakarta, Soerabaja, Bandoeng en Bogor, op 18 jan. met de hoogste adviesraad van de regering. De studentendelegatie drong er bij die raad op aan presidrnt Soeharto te adviseren zijn herbenoeming af te wijzen, omdat een verandering in het nationale leiderschap de sleutel tot verbetering in Indonesië zou zijn. ,,Deze verandering zal niet komen via formele procedures, maar moet ten koste van alles worden nagestreefd", aldus Lukman Hakim tegenove journalisten. Hij waarschuwde dat bij een herverkiezing van Soeharto bloedvergieten mogelijk werd.

Maatregelen tegen de pers, verbod studentenactiviteiten en arrestaties

Op 20 jan. kregen vier krant-n in Djakarta, die over de studentendemonstraties hadden bericht, door het militaire commando in Djakarta een verschijningsverbod opgelegd: Kompas (r.-k.), Sinar Harapan (protestants), Pelita (moslem) en Merdeka (onafh.). De volgende dag kregen het blad Sinar Pagi en de Engelstalige krant Indonesia Times zo'n verbod opgelegd, terwijl ook het dagblad Pos Kota niet meer mocht verschijnen maar dat verbod werd ingetrokken. Op 23 jan. volgde een verschijningsverbod voor Pos Sore.

Inmiddels waren op 20 en 21 jan. meer dan 40 studentenleiders gearresteerd. Op 21 jan. verbood de regering alle studentenactiviteitnn; zij beschuldigde de studenten ervan tegen de wet te handelen en misbruik te maken van de universiteiten. Diezelfde dag namen troepen posities in bij twee universiteiten van Djakarta. Op 22 jan. volgde de arrestatie van nog acht studentenleiders. ,,De strijdkrachtrn zullen niet toelaten dat kleine, onverantwoordelijke groepen onlusten aansteken die de hele natie kunnen platbranden", aldus Panggabean.

Op 23 jan. maakte admiraal Sudomo officieel melding van de arrestaties. Hij verklaarde dat de toenemende tegen de regering gerichte subversieve activiteiten tot de getroffzn maatregelen hadden genoopt.

Voor het eerst sprak hij ook over kringen buiten de studentenwereld als medeverantwoordelijk voor de onrust; die hadden de studenten als instrumenten voor hun politieke doeleinden gebruikt. Sudomo leve de voorts kritiek op de pers wegens zijn berichtgeving.

Op 24 jan. werd een Studenten Witboek, uitgegeven door het Instituut van Technologie te Bandoeng, ve - boden.

Op 26 jan. maakte admiraal Sudomo bekend dat intussen 143 studenten en 15 andere ,,agitatoren" waren opgepakt wegens het beramen van een massademonstratie. Generaal Panggabean verklaarde op 30 jan. tegenover een parlementaire commissie dat tegen studenten en kranten was opgetreden om pogingen een revolutionaire situatie te scheppen in de kiem te smoren. Uit een reeks van gebeurtenissen sinds 7 jan. was gebleken dat dergelijke pogingen in het werk werden gesteld. Zo was voor 21 jan. een grote studentendemonstratie in Djakarta gepland, aldus Panggabean.

Op 1 febr. bezetten enkele honderden studenten het Instituut van Technologie te Bandoeng uit protest tegen de arrestaties. De minister van onderwijs, generaal Thayeb, die de arrestatie van nog 4 studentenleiders bekendmaakte, riep de studenten op het gebouw vóór 4 febr. vrijwillig te ontruimen. Maar na een door de studenten afgekondigd collegeboycot op vier instellingen voor hoger onderwijs te Bandoeng werden die op 2 febr. door militai en bezet. De volgende dag werd door militaire bronnen gemeld dat. op twee universiteitscampussen illegale wapens — machinegeweren en handgranaten — waren aangetroffen, wat er volgens militaire woordvoerders op duidde dat ,,bepaalde groepen studenten een gewapende revolutie wilden ontketenen". Bij razzia's zou een aantal, naar verluidt ca. 50, studenten in Bandoeng zijn gearresteerd.

Op 5 febr. deelde admiraal Sudomo mee dat er in totaal 223 studenten en 17 anderen zich voor nader verhoor in militaire detentie bevonden.

Op 7 febr. werd het verschijningsverbod voor *Sinar Pagi* opgeheven, nadat op 2 resp. 5 febr. de andere door dit verbod getroffen bladen toestemming hadden gekregen opnieuw te verschijnen. Zij hadden toegezegd voortaan ,,vijf beginselen" in acht te zullen nemen: het behoud van de nationale stabiliteit; rekening houden met de ,,hoogste landsbelangen"; het handhaven van de goede naam en het gezag van de regering, het staatshoofd en zijn ge-

zin; het eerbiedigen van de geldende wetten; cn het treffrn van maatregelen om als ,,verantwoordelijke" pers te handelen.

N R C/H'b l a d (23-2) tekende hierbij aan:

..Alle zeven hoofdredacteuren hebben een verklaring moeten tekenen waarin ze beloofden elk bericht en commentaar uit hun bladen te weren dat ,,de situatie in het land hachelijker kan maken". Tot deze categorie behoren onder andere alle berichtgeving en commentaar over studentenacties en over de procedure van de aanstaande presidentiële verkiezingen. Ook vallen daaronder alle berichten over en verklaringen van bepaalde in ongenade gevallen figuren in Indonesië, zoals de generaals Nasution, Kemal Idris en Dharsono, de dramaturg Rendra, de filmer Syuman Yaja en de vroegere jongerenleider uit de tijd van de Indonesische vrijheidsrevolutie Sutomo. bekender onder de naam Bung Tomo.

Het gevolg van deze maatregel is dat het Indonesische publiek nu volslagen in het donker zit ten aanzien van bepaalde ontwerpen in het maatschappelijke leven. Dit heeft weer tot gevolg dat elke dag de wildste geruchten de ronde doen, en dat dagelijks verscheidene clandestien getikte en gestencilde pamfletten verschijnen, die met gretige handen gefotocopieerd worden. (. . .)

Tegenover de buitenlandse pers leek de Indonesische regering in het begin ook streng te gaan optreden maar dat bleek bij nader inzien mee te vallen.

De berichten, die naar het buitenland worden gestuurd, blijven onaangetast, hoewel er wel een strenge controle is op wat binnenkomt. Het publiek buiten Indonesië kan dus alles lezen wat er door correspondenten naar buiten wordt gestuurd, maar zodra de betrokken buitenlandse bladen het land binnenkomen, worden ze aan een strenge censuur onderworpen. Artikelen of gedeelten van artikelen, die schadelijk voor het Indonesische publiek worden geacht, worden met zwarte inkt onleesbaar gemaakt. Maar aangezien dit al jaren zo is, kan men nauwelijks van een verslechtering van de toestand spreken.

In tegenstelling tot de regering Soekarno. hanteert het tegenwoordige bewind niet het systeem van uitwijzing van ,,vervelende" buitenlandse correspondenten. Maar hun visa en werk en verblijfsvergunning worden niet hernieuwd wanneer ze aflopen. . . . ..

Op 9 febr. werd het Instituut van Technologie opnieuw door militairen bezet, waarbij ca. 100 studenten werden gearresteerd. Uit protest hiertegen kondigden studenten van 15 instellingen van hoger onderwijs in Bandoeng een staking voor onbepaalde duur af. Op 16 febr. werd gemeld dat de rector van het Instituut, Iskandar Alisyahbana, van zijn functie was ontheven.

Bij de Gajah Mada universiteit in Djokjakarta braken op 26 febr. gevechten uit tussen studenten en eenheden van de oproerpolitie, nadat zich op het universiteitsterrein ca. 900 studenten hadden verzameld voor een massabijeenkomst. Volgrns minister van onderwijs Thayeb raakten bij de rellen vijf mensen gewond door het optreden van de politie en werden 55 studenten gearresteerd. Op 1 maart braken opnieuw gevechten uit nadat militairen met pantserwagens het universiteitsterrein hadden bezet om een eind te maken aan een illegale studentenbijernkomst. Dezelfde dag werd de Gajah Mada universiteit voor onbepaalde tijd gesloten. Volg-11s minister Thayeb werden verscheidene studenten gearresteerd.

Het aantal gesloten instellingen voor hoger onderwijs in Indonesië kwam daarmee op 35.

Na botsingen tussen studenten en militairen, waarbij o.m. op 4 maart ruim 80 studentrn werden gearresteerd, begonnen studenten van de Universiteit van Indonesië ie Djakarta op 6 maait een staking van drie weken.

Op 10 maart vonden in Djakarta botsingen tussen militairen en jongeren plaats, waarbij 11 studenten zouden zijn gewond en soldaten een inval deden in verscheidene middelbare technische scholen. De volgende dag, bij de opening van het Volkscongres, warrn op alle strategische punten in de hoofdstad gevechtswagens gestationeerd; er werden incidentele botsingen tussen studenten en militairen gemeld.

Op 13 maart werd bericht dat het militaire commando van Djakarta alle middelbare scholen in de hoofdstad voor twee weken had gesloten om verdere ongeregeldheden te vermijden.

Op 15 maart zouden in Soerabaja 12 studenten zijn gewond bij botsingen met militairen.

Affaire Dhursono

Luitenant-generaal Hartono R. Dharsono, een voormalige commandant van de Siliwangi-divisie, werd op 18 febr. ontheven van zijn post van secretaris-generaal van de Associatie van Zuidoostaziatische Naties (ASEAN) en wel op verzoek van de Indonesische regering.

Op 1 febr. had de 52-jarige Dharsono tijdens een persconferentie onthuld dat minister van defensie Panggabean hem had verteld dat de regering bezig was zijn ontslag te bewerkstelligen, omdat hij zich had gemengd in binnenlandse aangelegenheden, maar hij weigerde zijn ontslag te nemen, zoals de regering hem had gevraagd en verklaarde pas te zullen opstappen als alle vijf lidstaten van de ASEAN hem daartoe zouden dwingen.

Hartono Dharsono

Dharsono had op 16 jan. deelgenomen aan de studentenbijeenkomst in Bandoeng (zie hierboven) en hij had toen een toespraak gehouden, waarin hij stelde dat de kloof tussen arm en rijk in Indonesië groter werd en dat president Soeharto zich verwijderde van zijn oorspronkelijke idealen. Kort daarop publiceerde het Indonesische ministerie van buitenlandse zaken een persbericht, waarin werd gesteld: ,,Een zodanige activiteit komt niet overeen met de positie en de verplichtingen van H. R. Dharsono als secretaris-grileraal van de ASEAN".

Vervolgens overlegde de waarnemend minister van buitenlandse zaken, Mochtar Kusumaatmadja, met de ambassadeurs van de 4 ASEAN-partners en Djakarta, in aansluiting waarop hij begin febr. een bliksembezoek aflegde aan Singapore, Koeala Loempoer, Manilla en Bangkok. Hij kreeg de toestemming van de partners voor het ontslag van Dharsono, die voor de rest van zijn ambtstermijn (tot mei) werd vervangen door de secretaris-generaal van het nationale secretariaat van de republiek Indonesië, Umarjadi Nyotowiyono.

Bericht werd dat de Siliwangi-divisie op 18 febr. nagelaten had tegen demonstrerrnde studenten op te treden, met als gevolg dat andere troepen voor het handhaven van de orde werden ingezet.

Hamengkoe Boewono niet herkiesbaar

Op 6 maart werd gemeld dat sultan Hamengkoe Boewono IX had laten weten dat hij niet voor een herverkiezing als vice-president (sinds 1973, pag. 486/1-'73) in aanmerking wilde komen. Als reden voor zijn

besluit zou hij zijn slechte gezichtsvermogen hebben opgegeven, maar van niet-officiële zijde werd gesuggereerd dat de sultan ontevreden was met zijn geringe invloed op het beleid, terwijl hij tevens zo zijn protest tegen het voortduren van de corruptie en het onderdruklren van het studentenverzet zou hebben willen uiten. (Ern van zijn zonen studeert aan het Instituut van Technologie te Bandoeng.)

Herverkiezing Soeharto. *Malik vice-president*

Op 11 maart werd te Djakarta de zitting van het Raadgevend Volkscongres geopend. De oprningsdag was bijna geheel gewijd aan de rede van president Soeharto. die drie uur duurde, en waarin hij een uitgebreid verslag gaf van zijn vijfjarige ambtsperiode sinds 1973.
Tijdens de volgende discussies werd de gebruikelijke politieke eensgezindheid verbroken door de islamitische alliantie, de Partai Persatuan Pembaungan (PPP), die vertegenwoordigd was met 99 gekozen en 32 benoemde afgevaardigden.
Leden van de PPP liepen weg uit twee commissies die werkten aan een nieuw beleidsdocument uit protest tegen een zinsnede waarin de regering wordt opgedragen ,,het uitoefenen van godsdienst en mystieke geloven in de almachtige god te bevorderen". De PPP vreesde dat de andere partijrn de ,,mystieke geloven" wilden opwaarderen tot de status van een formele godsdienst, wat als een bedreiging van de positie van de Islam werd beschouwd. De PPP leverde ook als enige partij kritiek op de herverkiezing van Soeharto, maar op 19 maart verklaarde de PPP toch zijn kandidatuur als president te zullen steunen.
Zo werd generaal Snehai-to op 22 maart eenstemmig voor een derde ambtsperiode van 5 jaar als president herkozen. Er was geen tegenkandidaat. Van de 920 Congresleden waren 842 aanwezig.
Op 23 maart werd Soeharto beedigd en werd zijn (enige) kandidaat voor het vice-presidentschap. de 60-jarige Adam Malik, eenstemmig gekozen. Malik, die van maart 1966 tot 1 okt 1977 minister van buitenlandse zaken was, fungeerde sinds oktober 1977 als voo zitter van het Volkscongres.

Nieuw *kabinet*

Op 29 maart stelde president Soeharto zijn nieuwe kabinet voor. Om de regering te stroomlijnen werden drie coördinatoren benoemd. Het aantal militairen in het kabinet werd van minder dan een kwart tot bijna de helft van de leden uitgebreid, waarbij het aantal ministersposten met zes toenam tot 24. Er waren 13 nieuwe gezichten in dit derde ontwikkelingskabinet, dat als volgt is samengesteld:

Coördinerende ministers: politieke en defensiezaken - generaal Maraden Panggabean (voorheen minister van defensie); voor economische, financiële en industriële zaken, tevens voorzitter van de Nationale Raad voor Ontwikkelingsplanning - Widjojo Nitisastro (voorheen staatsminister); voor openbaar welzijn - generaal Surono Reksodimejo* (voorheen plv. opperbevelhebber v. d. strijdkrachten).

Staatsministers: bestuurshervorming - J. B. Sumarlin; toezicht ontwikkeling en milieuzaken - Emil Salim (voorheen minister van verbindingen); onderzoek en technologie - E. J. Habibie*; niet-departementale staatsinstellingen - generaal-majoor Sudharmono.

Ministers: binnenlandse zaken - luitenant-generaal Amir Machmud; buitenlandse zakeri - Mochtar Kusumaatmadja (voorheen justitie en a.i. buitenl. zakeri); defensie en veiligheid - generaal Mohammed Jusuf (voorheen industrie); justitie - generaal-majoor Moedjono*; voorlichting - luitenant-generaal Ali Murtopo* (voorheen vice-voorzitter van de inlichtingendienst); financiën - Ali Wardhana; handel en coöperaties - Radius Prawiro (voorheen handel); landbouw - Soedarsono Hadisapoetro*; industrie - Abdul Rauf Suhud*: mijnbouw en energie - Soebroto (voorheen arbeid, transmigratie en coöperaties); openbare werken - Purnomo Sidi Hadjisaroso*; verbindingen - Rusmin Nuryadin"; arbeid en transmigratie - Harun Zain*; onderwijs en cultuur - Daud Jusuf*; gezondheid - Soewardjono Suryaningrat*; religieuze zaken - luitenant-generaal Alamsyah*; sociale zaken - generaal-majoor Sapardjo* (secretaris-generaal van de GOLKAR).

(* = nieuw).

Alle vertegenwoordigers van de politieke partijen PPP en PDI (Partai Demokrasi Indonesia) keerden in het nieuwe kabinet niet terug. Tot de vervangen ministers behoorden: S. Djojohadikusumo (staatsminister onderzoek), Thojib Hadiwidjaya (landbouw), Mohammed Sadli (mijnbouw), Syarif Thayeb (onderwijs) en H. A. Mukti Ali (religieuze zaken).
President Soeharto belastte liet nieuwe kabinet met vijf programma's: uitvoering van het vijfde jaar van het 2de vijfjarenplan; formulering van het 3de vijfjarenplan (dat in april 1979 van start moet gaan); uitvoering van het 3de plan; versterking en handhaving van de Pantja Sila, de staatsfilosofie; en het houden van algemene verkiezingen uiterlijk in 1982.
Hij formuleerde voorts zeven doelstellingen: sociale gerechtigheid met een evenwichtiger verdeling van het inkomen; een relatief sterke economische groei; ern dynamische nationale stabiliteit; een schoon e11 bekwaam staatsapparaat; nationale eenheid; algemene verkiezingen; en een actieve en onafhankelijke buitenlandse politiek.
Tegelijk werd-n nog andere benoemingen bekendgemaakt. President Soeharto droeg de functie van commandant van de KOPKAMTIB over aan admiraal Sudomo, die tevens plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten werd i.p.v. generaal Surono. Sudomo's vroegere functie van stafchef van de KOPKAM TIB werd overgenomen door luitenant-generaal Daryatmo. *(NRC/H'* blad, NZZ, Financial Times, The Times, Le Monde, Business *News)*

President Soeharto (l.) omhelst de nieuwe vice-president Adam Malik na de installatieceremonie, terwijl de vroegere vice-president, sultan Hamengkoe Boewono (r.),toeziet.

KUNST

PRIJZEN

Algemeen

JOOST VAN DEN VONDELPRIJS 1978 afkomstig van de universiteit van Munster Prof G E Langemeijer, oud-procureur-generaal van de Hoge Raad

KXREL DE GROTEPRIJS 1978: K. Karamanlis, premier van Griekenland. Deze prijs wordt door de stad Aken toegekcnd aan mensen, die een belangrijke bijdrage hebben geleverd tot de Europese eenwording.

THEODOR HEUSSPRIJS 1978: Bondskanselier Helmut Schmidt van West-Duitsland voor ,,zijn uitstekende voorbeeld in de verdediging van de vrije, democratische rechtsstaat regen terroristische gewelddaden. Theodor Heussmedailles werden toegekend aan Manfred Rommel, de burgemeester van Stuttgart, de Franse politicoloog Alfred Grosser en de bisschop van de Evangelische Kerk in Beieren, Johannes Hanselmann.
De aan de prijs verbonden geldsommen werden gestort in een fonds, waaruit de opvoeding betaald zal gaan worden van de kinderen van de chauffeurs en begeleiders van de vermoorde procureur-generaal Buback en werkgeversvoorzitter Schleyer alsmede van de kinderen van de eveneens vermoorde Lufthansapiloot Schumann.
De bondskanselier drong in de rede, waarmee hij de prijs aanvaardde, aan op gematigdheid en rationeel handelen in de politiek in tegenstelling tot de verabsolutering van gedachtenbouwsels en ideologieën. De Nazi-tijd had het vermogen tot deze gematigdheid, het leren en uitoefenen van een door het verstand gestempeld, pragmatisch oordeel en de wil tot verdraagzaamheid verstoord. Dat heeft tot op heden zijn nawerkingen.

VREDESPRIJS VAN DE DUITSE BOEKHANDEL 1978: Astrid Lindgren, Zweeds schrijfster van kinderboeken. De prijs werd haar toegekend, omdat zij een schrijfster is, ,,die behoedzaam maar nadrukkelijk tot verdraagzaamheid, fairness, begrip en verantwoordelijkheid opvoedt".

ZILVEREN ANJERS 1978: Dr. A. Horodisch uit Amsterdam, jhr. mr. M. W. C. de Jonge uit Zutphen en G. Kuipers uit Warnsveld. De anjers worden door het Prins Bernhardfonds toegekend aan mensen, die zich bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt op cultureel gebied.
Dr. Horodisch ontving de Zilveren Anjer-onderscheiding als ,,internationaal erkende autoriteit in de boekwetenschap met een bijzondere belangstelling voor studie en propaganda van het Nederlandse boek in het buitenland", Dr. Horodisch leidt verder de boekhandel en uitgeverij Erasmus.
Jhr. mr. De Jonge is advocaat, maar kreeg een Zilveren Anjer, omdat ,,hij sinds 1935 actief is op het terrein van het behoud en de restauratie van oude gebouwen in zijn woonplaats Zutphen". G. Kuiper ten slotte is gemeente-ambtenaar in Hardenberg. De Zilveren Anjer kreeg hij voor ,,zijn vele literaire publikaties over het volksleven in Drente".

Beeldende **Kunst**

MELLONPRIJS 1978: De in Nederland geboren Amerikaanse schilder Willem De Kooning en de Spaanse schilder Eduardo Chillida.

JEANNE OOSTINGPRIJZEN 1978 Die voor figuratieve kunst ging naar Jaap Hillenius Die voor de aquarelleerkunst was voor Mariëtte Nijsken

TITIA BUNING BRONGERSMAPRIJS 1977 De kunstschilder Ramon ban de Werken uit Driesum (Friesland) De aanmoedigingsprijs was voor de kunstschilderes Wendela Schonfeld uit Amsterdam

Journalistiek

DICK SCIIERPENZEELPRIJS 1978: De cineast Joris Ivens.
De jury, bestaande uit prof. dr. J. C. Breman, dr. A. H. van den Heuvel, A. van de Heuvel, dr. K. Roskam en B. van Kaam noemen in hun rapport Ivens ,,de nestor en onbetwiste koploper sinds de jaren twintig in het maken van films en documentaires over volken en groepen in ontwikkeling".
Met name het filmepos ,,Hoe Youkong de bergen verzette" over het leven in de volksrepubliek China is doorslaggevend geweest voor de jury.
De Scherpenzeelprijs is in 1974 ingesteld door de toenmalige minister van ontwikkelingssamenwerking, Pronk (PvdA), en komt toe aan mensen, die voorlichting over ontwikkelingsvraagstukken op zo'n manier brengen, dat de Nederlandse burgers zich bij de problemen betrokken voelen.
De opvolger van minister Pronk, minister De Koning (CDA), reikte op **13** nov. de prijs aan Ivens uit en maakte bij die gelegenheid duidelijk niet de maatschappij-opvattingen van Ivens te delen, volgens welke over een korte termijn de belangen van het individu ondergeschikt zijn aan die van de samenleving als geheel. Zonder het woord communisme te noemen verduidelijkte minister De Koning zijn visie, dat ,,bij iedere ontwikkeling de opbouw van een democratische samenleving centraal dient te staan".

ERASMUSPRIJS 1979: Het Westduitse weekblad Die Zeit en het Zwitserse dagblad Neue Zürcher Zeitung.
Die Zeit krijgt de prijs, aldus het juryrapport, omdat het blad heeft meegeholpen aan de opbouw van een democratische en humane geesteshouding in het naoorlogse Duitsland. Die Zeit fungeerde als een forum voor een ruime schakering van culturele en politieke opinies, aldus de jury.
Neue Zurcher Zeitung is prijswinnaar geworden, omdat ,,deze krant gedurende twee eeuwen door haar onafhankelijke houding en hoge journalistieke peil een lichtbaken is geweest voor de meningsvorming in Europa".

LUCAS OOMSPRIJS 1978: Het vrouwenweekblad Margriet.
De uitvoeringscommissie van het Lucas Oomsfonds heeft hiertoe besloten, omdat het blad kans ziet de emancipatie van vrouwen in brede lagen van de bevolking ingang te doen vinden zonder zijn afkomst als tijdschrift voor huisvrouwen te verloochenen.
Prijzen vin elk duizend gulden zijn voorts toegekend aan het weekblad Vrij Nederland, de fotografen Pieter van Acker, Dirk Buwalda en Theo van Houts van het weekblad Panorama, aan drukkerij-uitgeverij Lecturis en aan de tijdschriften voor scholieren Antenne en Blikopener.

PULITZERPRIJZEN 1978: Het dagblad Philadelphia Inquirer voor een serie artikelen over machtsmisbruik door de plaatselijke politie en de burgemeester van Philadelphia Frank Rizzo. Ross Baughman van Associated Press voor zijn foto's gemaakt in de guerrillagebieden in Rhodesië. De prijs

De World Press Photo 1978: Teargas Terror van Leslie Hammond uit Zuid-Afrika.

voor de beste internationale reportage was voor de Aziatische correspondent van de New York Times voor zijn berichtgeving over het lot van Vietnamese vluchtelingen. De columniist van hetzelfde blad, William Safire, kreeg de prijs voor zijn commentaren in de Lance-affaire. De prijs voor de beste enkelvoudige journalistieke prestatie was voor Gaylord Show van de Los Angeles Times voor zijn reportages over de inspectie van Amerikaanse stuwdammen.

WORLD PRESS PHOTO 1978: Leslie Hammond uit Zuid-Afrika voor zijn foto Teargas Terror.
In de diverse categorieën vielen de volgende eerste prijzen: ,,News Features": Susan McElhinney (New York) voor de foto ,,President Carter Slipping"; ,,Happy News": Hans Rauchensteiner (München) voor ,,Kangeroo Love"; ,,Sports": Victor Doermanow (Miass, SU) ,,The first attempt"; ,,Portraits": Wladimir Moesaelyan (Moskou) voor ,,Comrade Lucho is with us again"; ,,Arts and science": Imre Benkö (Boedapest) voor ,,Ballet Student"; ,,Miscellaneous": Christian Dehon (Salisbury. Rhodesië) voor ,,Gone with the Wind"; ,,News picture stories": Ronald Bell (Londen) voor ,.Defence Minister Fred Mulley takes a nap"; ,.Feature picture story": Sergei Wasiliew (Tsjeljabinsk, SU) voor ,,Maternity Home"; ,,Photo sequences": Terry Phelhan (Victoria, Australië) voor: ,,Malcolm's Lucky Escape"; ,,Color picture stories": Vincent Mentzel (Amsterdam) voor ,,Fighting the enemy".

Letterkunde

ARK VAN HET VRIJE WOORDPRIJS 1978: De Vlaamse dichter Roger de Neeg voor zijn bundel Gestorven Getal.

BOOKERPRIJS 1978: De Britse schrijfster Iris Murdoch voor de roman The Sea. The Sea.

CONSTANTIJN HUYGENSPRIJS 1978. De in Amsterdam wonende Zuidafrikaanse dichteres Elisabeth Eybers voor haar gehele oeuvre.

F. BORDEWIJKPRIJS 1978: F. B. Hotz voor zijn verhalenbundel Ernstvuurwerk.

GOUDEN GRIFFELS 1978: Miep Diekman voor Wiele Wiele Stap en Els Pelgrom voor De kinderen van het achtste woud. Gouden griffels worden toegekend aan de beste Nederlandse kinderboeken.
Gouden penselen — toegekend voor de beste door een Nederlander geïllustreerde kinderboeken — gaan naar The Tjong King en Jan Marinus Verburg voor hun tekeningen bij respectievelijk Wiele Wiele Stap en Annie Schmidts Tom Tippelaar.
Voor de beste vertaalde kinderboeken zijn acht zilveren griffels toegekend. Het zijn: Ze lopen gewoon met me mee, Borre en de nachtzwarte kat, Hoe de heks het ezeltje Alf te pakken kreeg. De dag van de geitenman, De Dikkadoi, De gouden daken van Lhasa, Het heksenkind en Een toren tegen de Romeinen.

GRAND PRIX DU ROMAN DE l'ACADEMIE FRANÇAISE 1978: Pascal Jardin voor Le Nain Jaune en Alain Bosquet voor Une Mère Russe.

HEINRICH HEINE PRIJS 1978 (DDR): De dichteres Gisela Steineckert en de journalist Jan Koplowitz.

HEINRICH HEINEPRIJS 1978 (Düsseldorf, Bondsrepubliek Duitsland)' Sebastian Haffner, voor zijn gehele oeuvre, maar speciaal voor zijn laatste boek Anmerkungen zu Hitler.

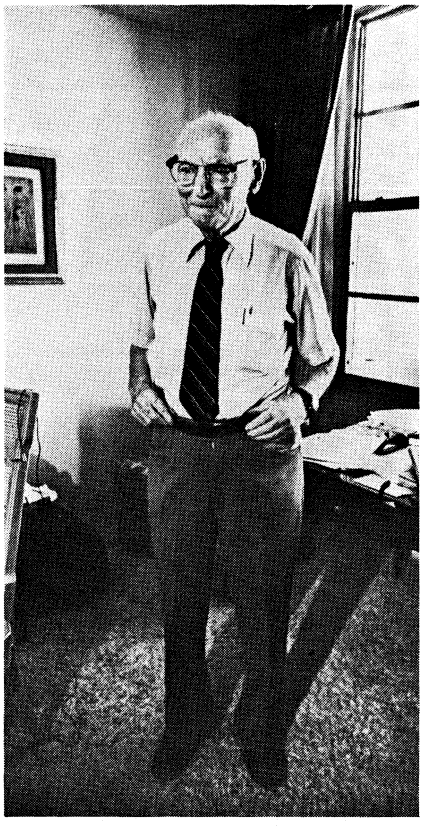
JAN CAMPERTPRIJS 1978: Cees Nooteboom voor zijn dichtbundel Open als een schelp.

JAN GRESHOFFPRIJS 1978: Maarten 't Hart voor zijn bundel essays De som van misverstanden.

MARTINUS NIJHOFFPRIJS 1977: Anneke Brassinga voor de vertaling in het Nederlands van The Gift (De gave) van Wladimir Nabokov. De laureaat heeft de prijs en het daaraan verbonden geldbedrag van ƒ 5.000 geweigerd. Twee jaar lang had de jury de Nijhoffprijs niet uitgereikt. omdat er naar het oordeel van de jury geen vertalingen in het Nederlands van voldoende kwaliteit verschenen waren. Een groep vertalers had daarom besloten de prijs in het vervolg te boycotten. Met haar weigering wilde Anneke Brassinga zich met deze groep solidair betonen.

MARTINUS NIJHOFFPRIJS 1978: Julia Majekova voor haar vertalingen in het Slowaaks van Nederlandse literatuur.

NOBELPRIJS VOOR LETTERKUNDE 1978: Isaac Bashevis Singer, de 74-jarige in New York wonende auteur van Pools-joodse afkomst.
Singer, die al zijn werk in het Jiddisch schrijft, kreeg de prijs, ,,voor zijn bewogen vertelkunst, die, geworteld in de Pools-joodse culturele overlevering, universele menselijke omstandigheden tot leven heeft gebracht".

Isaac Bashevis Singer

,,Zijn ervaringen in de Poolse getto's hebben hem als mens en als schrijver getekend: ze hebben hem ook de stof voor zijn inspiratie en verbeelding geschonken. Het is de wereld, de levensomstandigheden van het Oosteuropese jodendom, zoals dat werd geleefd in steden en dorpen, in armoede en vervolging, doortrokken van een diepe rituele vroomheid, samengaand met blind geloof en bijgeloof". aldus de Zweedse academie in haar juryrapport.
Isaac Bashevis Singer werd in 1904 in Ratzymin, bij Warschau geboren als zoon van een Chassidische rabbijn. Hij begon zijn carrière als journalist in Warschau, waarbij hij sterk werd beïnvloed door zijn oudere broer, die eveneens literator werd. In 1935, vlak voor hij naar de VS emigreerde. publiceerde hij Satan in Goray, dat de 17de-eeuwse kozakkenprogroms tot onderwerp heeft.
Internationale faam verwierf hij in 1950 met The Family Moskat, het eerste deel van een trilogie die de geschiedenis van een joodse familie schetst. De twee overige delen, The Manor en The Estate verschenen respectievelijk in 1967 en 1969. Deze trilogie wordt door de Zweedse Akademie speciaal vermeld: ,,een wijdere blik dan Manns Buddenbrooks".

In 1966 verscheen In my fathers court, geestige en gedetailleerde jeugdherinneringen. The magician of Lublin (1961) heeft een Casanova-achtige schurk tot hoofdpersoon, die zich in de loop van het verhaal ontwikkelt tot een ascetische heilige.
Eveneens in 1961 verscheen The Spinoza of Market Street; gevolgd door A friend of Kafka (1971) en A crown of feathers (1973). A little boy in search of God (1973) en A young man in search of love (1978) bevatten zijn memoires. Zijn laatste boek, Shosha, verscheen in 1978. Binnenkort verschijnt een verhalenbundel, Old loves and other stories.
,,Vertalen is het grootste probleem van de literatuur. De andere taal, waarin het werk van de schrijver wordt omgezet, verdraagt geen duisterheid, woordspelingen en klatergoud", schrijft Singer ergens. Hij heeft bijna al zijn werk oorspronkelijk in het Jiddisch geschreven en in het Engels vertaald. De vertalingen bezorgden Singer zijn internationale reputatie.
,,Zijn zeer joodse, zeer menselijke wereld blijkt alles te bevatten: plezier en ellende, botheid en subtiliteiten. Wij treffen er een opvallende zinnelijkheid in aan, pikant, kleurig, stinkend en welriekend, sensueel en gewelddadig. Maar ook is er ruimte voor schranderheid, wereldse wijsheid en slimme speculatie".
,,In zijn werk verrijzen de middeleeuwen en doordringen het heden. Het leven van alledag is vol wonderen, en de werkelijkheid is opgebouwd uit dromen. Hier behaalt Singers vertelkunst haar grootste overwinningen, en brengt een buitengewone ervaring voor de lezer tot stand, aangrijpend, maar tevens stimulerend en opbouwend" aldus het jury-rapport van de Zweedse Academie.
Een steeds terugkerend thema in het werk van Singer is het in elkaar overgaan van realiteit en fantasie, gevolg van de fundamentele onzekerheid die zijn wereldbeeld beheerst. Zijn verhalen en romans vallen ruwweg in twee groepen uiteen: autobiografische en fantastische, de laatste met occulte en folkloristische motieven vermengd.
Daarbij is zijn stijl steeds helder en onopgesmukt, zonder literair effectbejag.

Door de weidse opzet van bijvoorbeeld zijn familiekroniek is hij wel met Tolstoi vergeleken, maar als invloeden kunnen met ten minste evenveel recht Dostojewski en Gogol worden genoemd.
In Nederland is Singer niet erg bekend. Onder de titels Satan in Goray, De landheer van Janpol, Vroege Sabbath en De Spinoza van Warschau verschenen vertalingen van zijn werk, dat op dit moment niet meer leverbaar zijn. Bovendien werden enkele kinderboeken van Singer vertaald: Toen Schlemiel naar Warschau ging, De Geschiedenis van de dwazen van Chelm. en Zlatek de Geit

P.C. HOOFTPRIJS 1975: Rudy Kousbroek voor diens volledige essayistische werk.
Rudy Kousbroek werd in november 1929 geboren in Indonesië, waar hij — op zijn kleutertijd na — tot 1946 woonde. Na zijn repatriëring volgde hij de HBS van het Amsterdams Lyceum en studeerde vervolgens wiskunde aan de universiteit in Amsterdam en Japans in Parijs.
Van 1950 tot 1971 woonde hij in Parijs. Hij schrijft in het weekblad Vrij Nederland onder het pseudoniem Leopold de Buch; van 1915 tot 1971 was hij medewerker aan het Algemeen Handelsblad, vanaf 1971 is hij redacteur van NRC/Handelsblad. Rudy Kousbroek is getrouwd met de schrijfster Ethel Portnoy en heeft twee kinderen.
De jury die hem de P.C. Hooftprijs toekende bestond uit orof. dr. S. Dresden, H. J. A. Hofland, J. Kruithof, Wam de Moor en Renate Rubinstein. De P.C. Hooftprijs wordt jaarlijks toegekend in één van de volgende categorieën: proza, poëzie en beschouwend proza. In 1972 kreeg Abel J. Herzberg deze prijs. Kousbroek krijgt de prijs voor 1975.
Rudy Kousbroek debuteerde in 1953 met de dichtbundel Begrafenis van een keerkring. Hij hoort daarmee tot de dichtersbeweging De Vijftigers. Zijn essays werden gebundeld in Het avondrood der magiërs. Een kuil om snikkend in te vallen, Anathema's 1, 2 en 3.

In 1972 hield Kousbroek de eerste Johan Huizingalezing, die uitgegeven werd onder de titel Ethologie en cultuurfilosofie. In juli 1978 verscheen van hem de vertaling van Stijloefeningen van Raymond Queneau.
Kousbroek schreef veel over poezen; zijn opstellen daarover werden gebundeld in het bulkboek Tussen snor en staart en in het boekie De aaibaarheidsfactor. dat dit jaar herdrukt is Ook is hij als vertaler werkzaam geweest. Zo heeft hij boeken over Suriname in het Frans vertaald.

Rudy Kousbroek.

P.C. HOOFTPRIJS 1977: Harry Mulisch voor zijn gehele oeuvre.
Met het toekennen van de P.C. Hooftprijs 1977 aan Harry Mulisch heeft de minister van CRM, mevr. Gardeniers-Berendsen, het advies gevolgd van ae jury. De juryleden waren Margareta Ferguson, mevr. dr. A. Brandenburg, Aya Zikken, Aad Nuis en secretaris H. J. Kompen.
Harry Kurt Victor Mulisch is in 1927 in Haarlem geboren. Zijn eerste verhaal, De Kamer, schreef hij in 1946. Zijn eerste publikatie, Tussen Hamer en aambeeld, verscheen in 1952.
Mulisch' roman Archibald Strohalm werd bekroond met de Reina Prinsen Geerligsprijs. In 1977 kreeg hij de Constantijn Huygensprijs. In totaal verschenen tussen 1952 en heden 27 boeken van zijn hand. waaronder het toneelstuk Tanchelijn. De zaak 40/61, een verslag van het proces-Eichmann en twee ouera's. Zijn laatste publikatie, Over Poëzie (een leerdicht) verscheen najaar 1978.

PRIX GONCOURT 1978: De Franse auteur Patrick Modiano voor zijn roman Rue des boutiques obscures.

PRIX RENAUDOT 1978: De Belgische schrijver Conrad Detrez voor zijn roman l'Herbe a brûler.

PULITZERPRIJS 1978: Howard Nemerow voor een bundel met zijn verzamelde gedichten en James Allan McPherson voor zijn roman Elbow room.

STAATSPRIJS TER BEKRONING VAN EEN SCHRIJVERSLOOPBAAN (België) 1978: Louis Paul Boon. De prijs wordt eens per drie jaar toegekend.

THOMAS MANNPRIJS 1978: De uit de DDR afkomstige schrijver Uwe Johnson.

Muziek

JOHAN WAGENAARPRIJS 1978: Rudolf Escher, voor zijn gehele oeuvre.

KEES VAN BAARENPRIJS 1978: Reinbert de Leeuw, voor het symfonisch gedicht voor grote orkestbezetting Abschied.

MATTHIJS VERMEULENPRIJS 1977: Louis Andriessen, voor zijn compositie De Staat.

SEM DRESDENPRIJS 1978: Marius Flothuis voor zijn Hymnus op. 67 voor sopraan en orkest.

Theater, film, radio en TV

ALBERT VAN DALSUMPRIJS 1977: De voorstelling Schreber van Gerardjan Rijnders en Mia Meijer, uitgebracht door de Toneelraad Rotterdam onder regie van Paul Vermeulen Windsant en in een decor van Paul Gallis.

ARLECCHINO 1978: Deze prijs voor de beste mannelijke bijrol ging naar Frans Vorstman voor zijn gastrol in de Publieksteater~roduktie List en Liefde van Schiller.

COLUMBINA 1978: De beste vrouwelijke bijrol was volgens de jury van Bea Meulman als Patty in De Gek, een voorstelling van toneelgroep Theater.

ERASMUSPRIJS 1978: Vier poppentheaters.
Volgens de Erasmusstichting hoort het poppentheater tot de oudste vormen van theaterkurist. Het opent voor kinderen en volwassenen, voor geletterden en ongeletterden, de magie van het theater en heeft door de eeuwen heen artiesten van de hoogste rang aaneetrokken.
De stichting koos als laureaten vier vooraanstaande groepen uit, die alle vier technisch verschillen in de uitvoering van hun kunst. Het zijn:
De gebroeders Napoli uit Catania (Sicilië), die uit een familie stammen die de Siciliaanse traditie een eeuw lang heeft weten hoog te houden:
Het kleine ensemble van Yves Joly, dat met zijn Théatre du Papier een van de grootste vernieuwers is van het Franse poppenspel:
Het poppentheater Tandarica uit Roemenië, een grote, geperfectioneerde groep;
Het Bread and Puppet Theatre, de avantgardegroep van de Duitser Peter Schumann, die gevestigd is in de Verenigde Staten. maar grote invloed uitoefent op het hedendaagse theater in Europa.

CPNB-PRIJS 1978: Stichting Bewegingstheater BZZTÒH te Den Haag en haar uitgave BZZLETIN.

EMMY AWARDS 1978: De TV-serie All in the family werd bekroond als beste komische serie. Op dramagebied werd de onderscheiding toegekend aan de series The Rockford files. Als beste korte serie werd Holocaust aangewezen. Voor wat betreft niet-Amerikaanse produkties werd een Emmy toegekend aan de Nederlandse TROS-dramaproduktie De vlieg, geregisseerd door Jan Keja en geproduceerd door Nel de Clerck. Hiermee werd voor de eerste maal een inzending uit Nederland onderscheiden.

FILMFESTIVAL VAN CANNES 1978: De Gouden Palm werd toegekend aan l'Alberi degli Zoccoli (De Klompenboom) van Ermanno Olmi. Deze film kreeg ook de prijs van de oecumenische jury, die een eervolle vermelding gaf aan Spiraal van de Pool Drzysztof Zanussi. De speciale prijs van de jury werd gedeeld door de Britse film The Shout van Jerzy Skolimowski en de Italiaanse film Ciao Maschio (Bye bye monkey) van Marco Ferreri.
Als beste acteur werd John Voight onderscheiden voor zijn rol als verlamde Vietnam-veteraan in Coming Home van Hal Ashby. De prijs voor de beste actrice werd gedeeld door Jill Clayburgh in An unmarried woman van Paul Mazursky en Isabelle Huppert in Violette Nozière van Claude Chabrol.
De prijs voor de beste regie ging naar Nagiso Oshima (Japan) voor zijn film Ai No Borei (Het rijk van de zinnen).
De eerste prijs van de Internationale federatie van filmcritici werd toegekend aan Man van marmer van Andrzej Wajda.

FILMFESTIVAL VAN LOCARNO 1978: De eerste prijs, de Gouden Luipaard, werd uitgereikt aan Les fainéants de la vallée fertile van Nikos Panayotopoulos. De tweede prijs was voor Une chambre avec vue sur la mer van Janusz Zaors-

ki. De derde prijs ging naar de hoofdrolspeelster Mélanie Mayron in Girlfriends van Claudia Weills. Een bijzondere vermelding kreeg Bako, l'autre rive. een Senegalees-Franse co-produktie. De Prix Antaria werd ex aequo toegekend aan het. camerawerk in Cseplo Gyuri, een film uit Hongarije, en Baari uit Mali.
De oecumenische jury kende speciale vermeldingen toe aan Bako l'autre rive, Sceplo Gyuri en Baari.
Door een speciale uitsluitend uit vrouwen bestaande jury werd een prijs verleend aan de Westduitse documentaire Fluchtweg nach Marseilles.
De jury van filmcritici gaf speciale vermeldingen aan La morte a Lavoro (Italië), Une chambre avec vue sur la mer en La petite ville d'Anara (SU).

FILMFESTIVAL VAN WEST-BEELIJ?? 1978: De hoofdprijs. de Gouden Beer. ging naar de gehele Spaanse inzending, die uit twee films bestond: Las Truchas (De forellen) van Jose Luis Garcia Lopes en Les parablas de Max (De praatjes van Max) van Emilio Martinez Lazaro.
De Gouden Beer voor de beste korte film kwam terecht bij de tekenfilm Wat hebben wij met de kippen gedaan uit Tsjechoslowakije.
De Zilveren Beer voor de beste regie werd toegekend aan de Braziliaanse film A queda (De val) van Ruy Guerra en Nelson Xavier. Zilveren Beren waren er ook voor de Bulgaarse film Hel voordeel van Georgi Djulgerov en De dood van de president van de Pool Jerzy Kawalierowcz.
Als beste actrice werd Gena Rowlands onderscheiden voor haar rol in Opening night van John Cassavetes. Beste acteur was Craig Russel in de Canadese film Outrageous van Richard Benner.
De prijs voor het beste debuut werd verleend aan El Brigadista van de Cubaan Octavio Cortazar.

GOUDEN ROOS 1978: Deze prijs, die in de Zwitserse stad Montreux wordt toegekend aan het beste TV amusementsprogramma was voor de Shirley MacLaine Special, ingezonden door de Amerikaanse TV-maatschappij CBS. De Zilveren Roos was voor het BBC-programma Dave Allen at large. De Bronzen Roos en de prijs van de stad Montreux gingen naar een Duits-Zwitserse co-produktie That's TV. De persprijs werd niet toegekend.

LIFE ACHIEVEMENT AWARD 1978: Alfrcd Hitchcock voor zijn gehele oeuvre. De prijs wordt toegekend door het Amerikaanse Filminstituut.

LOUIS d'OR 1978: Eric van der Donk voor zijn vertolking van Jerolimo in de Spaanse Brabander bij toneelgroep Theater.

NIPKOWSCHIJF 1978: De IKON-televisie. Een eervolle vermelding ging naar Peter Verhoeff, regisseur bij de VPRO. De Zilveren Reissmicrofoon werd toegekend aan Tony van Verre voor interviews, die hij voor de VARA-radio heeft gemaakt.

OSCARS 1978: Beste acteur was Richard Dreyfuss in The goodbye girl. Beste actrice: Diana Keaton in Annie Hall. Beste film: Annie Hall van Woody Allen. Beste mannelijke bijrol: Jason Robards in Julia. Beste vrouwelijke bijrol: Vanessa Redgrave in Julia. Beste regisseur: Woody Allen, voor Annie Hall. Beste scenarioschrijver: Woody Allen, voor Annie Hall. Beste liedje: You light up my life var: Joseph Brooks uit de gelijknamige film. Beste buitenlandse film: La vie devant soi uit Frankrijk. Korte film: 1'11 find a way uit Canada. Beste korte tekenfilm Sand Castle uit Canada. Geluid: Star Wars. Trucopnamen: Star Wars. Documentaire: Who are the debulis? And where did they get 19 kids?' Korte documentaire: Gravity is my enemy. Art direction: Star Wars. Costuums: Star Wars. Originele muziek: Star Wars. Bewerkte muziek: A little night music. Cinematografie: Close encounters of the third kind. Film editingt Star Wars. Beste bewerkt scenario: Alvin Sargent, voor Julia. Irving Thalberg Award voor producers: Walter Mirisch.

PRIJS VAN DE THEATERKRITIEK 1978: De produktie Jan Rap en zijn maat onder regie van Yvonne Keuls.

PULITZERPRIJS 1978: Gin Game van Donald Coburn.

THEO d'DR 1978: Mary Dresselhuys voor baar rol van Lydia Vasiljevna in Herfst in Riga.

WETENSCHAP EN TECHNIEK

PRIJZEN

FRANQUIPRIJS 1978: Prof. Jacques Nihoul van de universiteit van Luik voor zijn bijdrage tot de fundamentele theorie van de hydrodynamische fenomenen in de oceanen. met name de stochastische eigenschappen van de turbulentie.
Zijn werk is van belang voor de toekomstige exploitatie van de oceanen.

KLUWERPRIJS 1978: De drie redacteuren van het boek ,,Waddenzee, natuurgebied van Nederland, Duitsland en Denemarken", een gezamenlijke uitgave van de Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland.
De bekroonde redacteuren zijn J. Abrahamse, W. Joenje en mevr. N. van Leeuwen-Seelt.

LORENTZMEDAILLE 1978: Prof. dr. N. Bloembergen. De medaille wordt toegekend door de Nederlandse Academie van Wetenschappen en is de hoogste Nederlandse onderscheiding, die een natuurkundige ten deel kan vallen.
Nicolaas Bloembergen, geboren in 1920, heeft in Utrecht gestudeerd. Na de oorlog volgde hij een academische loopbaan in de Verenigde Staten. Hij is sinds 1951 hoogleraar in de toegepaste natuurkunde aan de Harvarduniversiteit. In 1972-'73 is hij buitengewoon hoogleraar in de theoretische natuurkunde te Leiden geweest. In 1975 kreeg hij de hoogste Amerikaanse onderscheiding voor wetenschappelijk werk.
Volgens de academie heeft Bloembergen baanbrekend werk verricht op het gebied van de interactie van elektromagnetische straling, zoals licht met de materie.

NOBELPRIJS VOOR ECONOMIE 1978: Herbert A. Simon (VS) voor zijn ,,baanbrekend onderzoek over processen van besluitvorming in economische organisaties".
Professor Herbert Simon werd geboren op 15 juni 1916 te Milwaukee in Wisconsin. Op zevenentwintig jarige leeftijd behaalde hij de doctorsgraad in de politieke wetenschappen aan de universiteit van Chicago waar hij gestudeerd heeft. Voor hij in 1966 professor werd in de computerkunde en psychologie aan de Carnegie-Mellon universiteit was hij ondermeer werkzaam bij de universiteit van Californië en het technologisch instituut in Illinois,
Simon heeft in de afgelopen jaren een aantal eredoctoraten in ontvangst mogen nemen; in 1973 viel hem die eer ten deel aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Kenmerkend in de ideëen van Simon is de benadering vanuit verschillende wetenschappelijke gebieden. Met name houdt hij zich bezig met het al dan niet rationele gedrag van individuen binnen organisaties. Ook publiceerde hij over de toepassing van de computer binnen de organisatie-theorie, onder andere door het bouwen van simulatiemodellen.

Kenmerkend voor de interdisciplinaire aanpak in zijn werk is het feit dat de eredoctoraten van Simon een breed terrein bestrijken; in de natuurwetenschappen, rechtswetenschappen en de filosofie. Simon heeft een groot aantal publikaties op zijn naam staan, waarvan vele in samenwerking met anderen. Bekende boeken van zijn hand zijn o.a. Administrative behaviour en The new science of management decision.

Zijn bekendheid heeft prof. Simon te danken aan zijn stellingnemen tegen de klassieke bedrijfseconomische theorieën. In tegenstelling tot die theorie zegt Simon dat de onderneming niet een alwetend rationeel geheel is, gericht op het maximaliseren van de winst.
De onderneming, aldus de Amerikaanse hoogleraar, is een systeem dat zich weet aan te passen aan zijn omgeving. De mens is niet alwetend, hij kan nooit van alle factoren die de bedrijfsbeslissingen bepalen op de hoogte zijn, omdat de informatie die hij krijgt niet volledig is. Klassieke theorieën veronderstelden wel volledige informatie, waardoor de onderneming niet alleen naar maximale winst streeft, maar deze ook behaalt.

Zelfs wanneer de ondernemer wel volledige informatie krijgt handelt hij niet volledig rationeel; er zullen altijd menselijke factoren een rol spelen, omdat het systeem van de onderneming is samengesteld uit fysieke, persoonlijke en sociale elementen, aldus de theorieën van de nieuwe Nobelprijswinnaar. Zowel de beperking op het gebied van informatie als de beperkte mogelijkheden die de mens nu eenmaal heeft om betrouwbare berekeningen te maken, spelen de hoofdrol in het besluitvormingsproces.

Al deze elementen worden bijeengehouden door een netwerk van interacties èn door de bereidheid van de leden van de onderneming samen te werken en te streven naar een gemeenschappelijk doel. Deze bereidheid dient de ondernemer dan ook bij zijn werknemers te activeren en te stimuleren. aldus Simon.

NOBELPRIJS VOOR GENEESKUNDE 1978: Werner Arber (Zwitserland), Daniel Nathans (VS) en Hamilton O. Smith voor de „ontdekking van de restrictie-enzymen en werkzaamheden m.b.t. de toepassing van enzymen op het gebied van de moleculaire genetica".

Werner Arber is in 1929 in Granichen in het Zwitserse kanton Aargau geboren. Hij heeft aan de universiteit van Zurich natuurwetenschappen gestudeerd. In 1953 heeft hij deze studie voltooid.

In 1958 en 1959 was hij wetenschappelijk medewerker aan de universiteit van Los Angeles. Vervolgens was hij van 1959-1970 hoogleraar in de moleculaire genetica aan de universiteit van Genève.

In 1971 werd hij benoemd tot hoogleraar in de microbiologie aan de universiteit van Bazel, waar hij zijn onderzoekingen verricht in het z.g. Biozentrum, een instelling, die wordt gefinancierd door de overheid en de belangrijkste farmaceutische ondernemingen.

Daniel Nathans is op 30 nkt 1928 in Wilmington in de Amerikaanse staat Delaware geboren. Hij heeft medicijnen gestudeerd aan de universiteit van Washington.

Van 1955-1957 was hij verbonden aan het kankerinstituut van Bethesda. In 1959 werd hij benoemd tot hoogleraar in microbiologie aan de John Hopkinsuniversiteit te Baltimore, waar hij in 1972 werd benoemd tot directeur van het instituut voor microbiologie.

Hamilton O. Smith is in 1931 in New York geboren. Hij heeft medicijnen gestudeerd aan de Berkeley-universiteit in Californië.

Hij heeft gewerkt in de gezondheidsdienst van de marine in San Diego en in de openbare gezondheidsdienst van Ann Arbor (Michigan). Sinds 1973 is hij hoogleraar aan de John Hopkinsuniversiteit, waar hij een van de naaste medewerkers is van prof. Nathans.

Onafhankelijk van elkaar hebben deze drie onderzoekers bijgedragen aan de kennis van de zogenaamde restrictie-enzymen, vooral wat betreft de wijze waarop restrictie-enzymen kunnen worden toegepast om het DNA van chromosomen in de celkern in stukjes te knippen.

Met de restrictie-enzymen is de genetica pas echt genetische manipulatie geworden. Nadat de drie Nobelprijswinnaars de grondslagen voor de recombinatietechniek hadden gelegd, is dat onderzoek in een omstreden stroomversnelling geraakt.

Eerst stopten onderzoekers over de hele wereld een jaar vrijwillig met hun onderzoek omdat ze vreesden gevaarlijke combinaties van het met restrictie-enzymen in stukken geknipte DNA te maken. Toen het onderzoek daarna weer startte, omdat men de risico's had overschat, zijn er snelle vorderingen gemaakt, uitmondend in de produktie van het menselijke hormoon insuline door de bacterie E. coll, dit jaar.

Arber heeft de noodzaak van het bestaan van enzymen in 1960 in Genève, waar hij toen werkte, aangetoond. Hij vond dat wanneer bacteriën geïnfecteerd werden met het erfelijk materiaal van virussen, dit in sommige gevallen de bacteriën niets deed. In de bacteriën was er dus iets dat het virus-DNA als soortvreemd herkende en dat vernietigde. Het is de grote verdienste van Arber geweest dat hij toen veronderstelde dat dit restrictie-enzymen waren die het soortvreemde DNA in stukjes knipten en het daardoor onwerkzaam maakten. Hij heeft bovendien gevonden hoe de restrictie-enzymen de plekken in het soortvreemde DNA herkenden, waar ze moesten knippen. De algemene opvatting toen was namelijk, dat al het DNA, van ieder organisme, dezelfde genetische code bezat. Als dat volledig correct was, zouden restrictie-enzymen niet alleen soortvreemd DNA moeten aanvallen maar ook het DNA van het organisme zelf. Arber vond echter dat er op het soortvreemde DNA soms kleine vertakkingen, herkenningspunten voor de restrictie-enzymen, zaten.

Toen Arber eenmaal had beschreven dat er restrictie-enzymen moesten zijn en ook een theorie had hoe ze het soortvreemde DNA herkenden, ging men op verschillende laboratoria over de hele wereld proberen om de enzymen uit bacteriën te isoleren en te zuiveren.

Smith won deze race, door in 1970 twee artikelen te publiceren, waarin hij beschreef hoe hij een restrictie-enzym van de bacterie Haemophilus influenzae had ontdekt.

Nathans probeerde daarna op allerlei manieren het restrictie-enzym toe te passen om aldus meer van de erfelijkheid aan de weet te komen. Hij droeg voortdurend nieuwe ideeën aan en ontwikkelde methoden, was kortom een bron van inspiratie voor het gehele onderzoeksterrein.

Samenvattend kan gesteld worden dat Arber de prijs krijgt omdat hij ontdekt heeft dat er restrictie-enzymen moesten benn, Smith omdat hij ze voor het eerst heeft aangetoond en Nathans omdat hij de toepassing van restrictie-enzymen in het recombinatie-onderzoek mogelijk heeft gemaakt. Hun werk zal vergaande consequenties hebben voor het genetisch onderzoek, aldus het Karolinski instituut te Stockholm dat op 12 okt. de prijswinnaars bekend heeft gemaakt.

De geneeskunde koestert hoge verwachtingen van het recombinatie-onderzoek, omdat men hoopt daarmee meer kennis te krijgen over de manier waarop eigenschappen overerven en tot expressie komen. Gehoopt wordt dat op de lange termijn met die kennis behandelingsmogelijkheden ontstaan voor aangeboren afwijkingen, erfelijke ziekten en bepaalde vormen van kanker.

NOBELPRIJS VOOR NATUURKUNDE 1978: Pjotr Leontewitsj Kapitsa (SU) en Arno A. Penzias (VS) en Robert W. Wilson (VS). De helft van de prijs is voor Kapitsa. Zij is hem verleend voor zijn onderzoek van de fysica bij extreem lage temperaturen. Penzias en Wilson delen de andere helft voor hun ontdekking van een kosmische straling, die bekend staat als de driegraden microgolfstraling.

Pjotr Leontewitsj Kapitsa is op 20 juni 1894 te Kroonstad geboren. Zijn vader en grootvader waren officier in het tsaristische leger. Na zijn studie aan het lyceum van Kroonstad ging hij naar het polytechnisch instituut van Petrograd. Van 1918-1921 was hij als assistent aan dit instituut werkzaam. Daarna verbleef hij 13 jaar in Engeland.

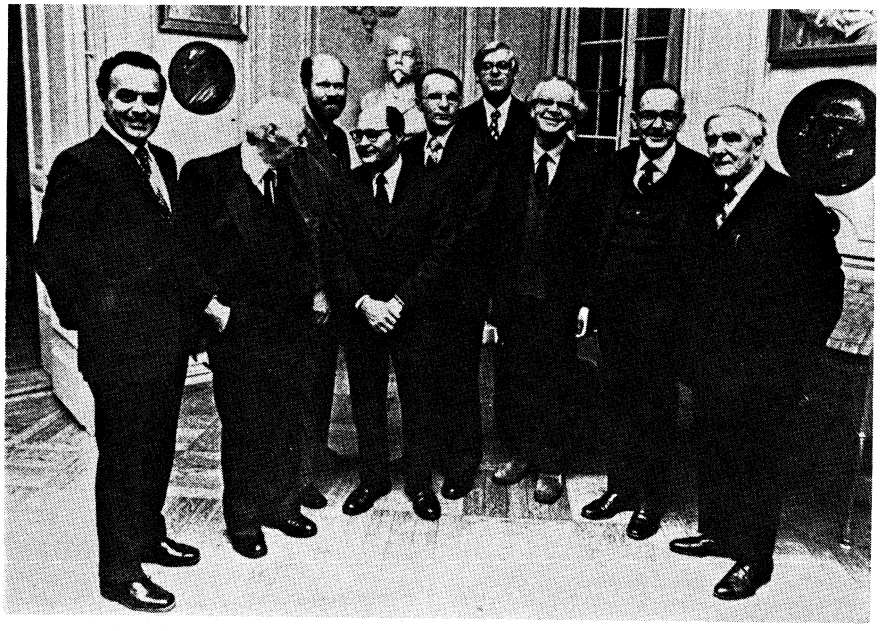
In 1934 keerde hij terug naar de SU, waar hij directeur werd van het instituut voor natuurkundige problemen van de Academie van Wetenschappen van de SU. Vanaf 1955 leidt hij het Sowjetcomité voor interplanetaire vluchten en speelt hij een voorname rol in het ruimtevaartprogramma van de SU.

Hij is zes maal met de orde van Lenin en twee maal met de orde van Stalin onderscheiden.

Arno A. Penzias is op 26 april 1933 in München geboren. Hij heeft gestudeerd aan de Columbia universiteit te New York, waar hij in 1962 promoveerde.

Sinds 1961 is hij werkzaam in de laboratoria van de Bell Telephone Cy in New Jersey. Van 1961-1972 was hij lid van de technische onderzoeksgroep. Van 1972-1974 was hij directeur van de afdeling voor radiotechnisch onderzoek en sinds 1974 is hij directeur van de afdeling radiofysisch onderzoek.

Robert W. Wilson is op 10 jan. 1936 in

De winnaars van de Nobelprijzen 1978: v.l.n.r. Werner Arber, Isaac Singer, Robert Wilson, Dan Nathans, Arno Penzias, Hamilton Smith, Peter Mitchell, Herbert Simon en Pjotr Kapista.

Houston (Texas) geboren Hij promoveerde in 1962 tot doctor in de natuurkunde aan het instituut voor technologie in Californië (Caltech). In 1962 en 1963 hield hij zich in dit iristituut bezig met radioastronomisch onderzoek. Sinds 1963 is hij lid van de technische onderzoeksgroep in de laboratoria van de Bell Telephone Cy.

Pjotr Kapitsa staat bekend als de ,,vader van de Russische H-bom". Volgens door hemzelf ontkende berichten heeft de Moskouse fysicus jarenlang huisarrest gekregen van Stalin, omdat Kapitsa zijn in Engeland opgedane kennis van de atoomfysica niet voor het maken van de Russische atoom- en waterstofbom wilde gebruiken. Pas toen Kapitsa door de knieën ging zou zijn huisarrest door Stalin zijn opgeheven.

Wel zeker is — Kapitsa heeft dat tien jaar geleden toegegeven — dat hij in 1934 door Stalin gedwongen werd »ndanks een vrijgeleide in Rusland te blijven. Hij kwam toen uit Engeland, waar hij vanaf 1921 gewerkt had en vanaf 1930 een eigen laboratorium had geleid, naar Rusland om een wetenschappelijk congres te bezoeken.

Toch, ondanks Kapitsa's ontkenning, achten velen het waarschijnlijk dat hij een belangrijke rol in het Russische kernwapenprogramma heeft gespeeld. Zo heeft Einstein in 1940 voorgesteld dat een aantal kernfysici over de hele wereld het recept voor de atoombom zouden publiceren om te voorkomen dat de bom het monopolie van slechts één macht zou worden. En één van de namen, die Einstein in zijn voorstel noemde, was die van Kapitsa.

De Sowjetgeleerde is verder in het nieuws geweest doordat hij in 1975 op de 150ste verjaardag van de Russische academie van wetenschappen waarschuwde tegen de risico's van kerncentrales. Hij wees er in die geruchtmakende rede, die niet in de Sowjetpers werd afgedrukt, op dat een ernstig ongeluk in een kerncentrale hetzelfde verwoestende effect kon hebben als een flinke atoombom en pleitte er daarom voor kerncentrales op onbewoonde eilanden ver van de bevolkingscentra te bouwen.

Bovendien hield hij de Russische academici voor dat er nog geen oplossingen waren voor het radio-actieve afval en het vrijkomende plutonium. Na zijn rede is er in de Russische pers vrij veel kritiek op zijn standpunt geweest, waarbij zijn naam overigens niet werd genoemd.

Kapitsa is verder bekend geworden door zijn inspanningen voor de Russische dissidenten.

Zijn medewerker Lev Landau, die in 1962 voor theoretische studies over lage-temperatuur fysica de Nobelprijs kreeg, heeft in de jaren dertig een jaar in de gevangenis doorgebracht. Kapitsa schijnt toen naar het Kremlin gegaan te zijn en daar gedreigd te hebben dat hij zijn werk zou stoppen als Landau niet werd bevrijd. Direct na Kapitsa's pleidooi werd Landau toen in vrijheid gesteld.

Ook heeft Kapitsa een belangrijke rol gespeeld in de vrijlating van de Russische bioloog Zhores Medwedew, die nu in Londen werkt. Kapitsa heeft toen door middel van een open brief en een gesprek met de minister van gezondheid aangedrongen op Medwedews ontslag uit de psychiatrische kliniek. waar deze wegens ,,krankzinnigheid verbleef.

Zijn tegen de dissidenten aanleunende opvatting blijkt ook uit een interview van 1967 met een Moskous blad waar hij meer meningsvrijheid voor Russische intellectuelen bepleit

Kapitsa's wetenschappelijk werk is begonnen in Cambridge, in de groep die onder leiding van Rutherford onderzoek deed naar radioactieve alfastraling. Voor de bestudering van die alfastraling was het nodig dat men sterkere magnetische velden kon produceren. Kapitsa hield zich vooral daarmee bezig. Hij ontwikkelde toen de gepulsde magneetvelden, waarbij gedurende korte tijd hoge magnetische krachten werden bereikt.

Uit het onderzoek naar alfastraling kwam Kapitsa's belangrijkste wetenschappelijk werk voort — de fysica van vloeibaar helium in de buurt van het absolute temperatuurnulpunt — waar hij de Nobelprijs voor heeft gekregen. Voor de bestudering van alfastraling had de Rutherfordgroep namelijk vloeibaar helium nodig.

Vloeibaar helium was eerder al door de Nederlander Kamerlingh Onnes geproduceerd, die niede hiervoor in 1913 de Nobelprijs kreeg. Om vloeibaar helium te maken had men voorheen echter altijd vloeibare waterstof nodig, een nogal explosieve substantie. Kapitsa ontwikkelde in Cambridge een methode om helium direct vanaf kamertemperatuur zonder waterstof vloeibaar te maken.

De methode van de periodieke uitzettingen die hij hiervoor gebruikte, werd in 1947 door Collins verder uitgewerkt tot de cryostaat-koelmachine en door de firma Little op de markt gebracht. Deze machine, die nog steeds wordt gebruikt, produceert een liter vloeibaar helium (ruim 270 graden Celsius beneden nul) per uur.

Daarna heeft Kapitsa baanbrekend werk gedaan op het gebied van de superfluïditeit.

Dit verschijnsel is in 1935 door de Nederlander Keesom in Leiden ontdekt en door Kapitsa verder uitgewerkt. Keesom had gevonden dat vloeibaar helium beneden twee graden Kelvin (boven het absolute nulpunt) warmte bijna perfect geleidde. Kapitsa ontdekte dat dit kwam omdat vloeibaar helium dicht bij het nulpunt bijzonder goed stroomt. De vloeistof stroomt dan zelfs beter dan een gas: wanneer een beker met vloeibaar helium in een groter vat wordt geplaatst, ,,wandelt" de helium uit zichzelf over de randen van het kleine bekertje heen en bedekt binnen korte tijd de oppervlakte van het hele vat. Deze superfluïditeit, die behalve door helium door geen enkele substantie wordt vertoond, veroorzaakt dat vloeibaar helium warmte 200 maal zo goed geleidt als koper.

Teruggekeerd in Rusland ging Kapitsa verder met de lage-temperatuurfysica en het instituut voor fysische problemen (in de wandeling het Kapitsa-instituut genoemd) is nog steeds een van de belangrijkste laboratoria voor lage-temperatuurfysica ter wereld. Een belangrijke toepassing van deze fysica ligt in de ontwikkeling van de zogenaamde supergeleidende magneten, die elektriciteit geleiden bij zeer lage temperatuur zonder noemenswaardige energieverliezen.

De laatste jaren schijnt de 84-jarige Kapitsa een belangrijke positie in te nemen bij het Russische kernfusie-onderzoek.

Arno Penzias en Robert Wilson hebben het belangrijkste fundament voor de theorie van de oerknal gelegd. Zij vonden in 1965 dat er in het heelal een restant aanwezig was, de zogenaamde drie-gradenstraling. van de straling die met de oerknal gepaard ging.

Het idee dat het heelal ontstaan zou zijn uit een sterk samengeperste klomp materie is voor het eerst geopperd door de Belgische priester-astronoom Georges Lemaitre Sterke steun kreeg deze filosofische veronderstelling van d e Amerikaan Hubble aan het begin van de eeuw. Hubble observeerde dat het licht van de meeste sterren de neiging heeft in de loop der jaren steeds roder te worden, wat betekent dat de sterren zich van de aarde af bewegen. De van elkaar afvliegende sterrenstelsels pasten goed in Lemaitres veronderstelling en Hubble kwam in 1929 opnieuw met Lemaitres theorie.

De naam Big Bang of oerknal werd later door de Russisch-Amerikaanse fysicus Ganow geopperd en Ganow suggereerde toen ook voor het eerst dat er iets van de immense straling van de oerknal over moest zijn gebleven. De Amerikaan Peebles voorspelde vervolgens in de jaren zestig dat deze straling een intensiteit moest hebben. die overeenkwam met een temperatuur van enkele graden boven het absolute nulpunt.

De radio-sterrenkundigen Penzias en Wilson waren in 1964 een experiment begonnen met een nieuw systeem voor communicatie-satellieten en gebruikten daarbij uiterst gevoelige radio-ontvangers. Het laboratorium van Bell, waar zij werkten. bezat een krachtige antenne op Crawford Hill bij Holmdel, New Jersey. die een verbinding met de Echo-satelliet moest vormen.

Penzias en Wilson richtten de Bell-antenne op het heelal en observeerden toen een merkwaardige achtergrondruis. In principe kan ruis ook ontstaan door de antenne zelf of door storingen in de ruimte. maar Penzias en Wilson vergeleken de ruis die zij opvingen met een zeer zuivere kunstmatige radiobron. Zij vonden tot hun verbazing dat zij op de 7,35 centimeter microgolfband uit alle richtingen van het heelal ruis bleven ontvangen. die van buiten het melkwegstelsel kwam.

Van alles werd bedacht om de ruis te verklaren. Zo suggereerden de twee Amerikanen dat de straling zou zijn veroorzaakt door een paartje duiven dat bij de Bell-antenne had gebroed en de antenne met een, wat Penzias een ,,wite diëlektrische substantie" noemde, hadden overdekt. De duivenuitwerpselen werden verwijderd maar de ruis bleef.

Toen hoorden Penzias en Wilson dat Peebles net tevoren in een lezing had beweerd dat er een achtergrondruis van de oerknal van 15 miljard jaar geleden moest zijn, en de verklaring was gevonden.

Vanaf dat moment kreeg de oerknaltheorie steeds meer aanzien. De meeste astronomen zijn het er nog steeds niet over eens wat de toekomst van het heelal is: of het heelal steeds blijft uitdijen en zo over enige miljarden jaren door een voortdurende verdunning in het niet zal verdwijnen of dat er door de zwaartekracht weer een samenballing zal komen, gevolgd door weer een oerknal.

NOBELPRIJS VOOR SCHEIKUNDE 1978: Peter Mitchell (Groot-Brittannië) ,,voor zijn bijdrage tot het begrip van de overbrenging van biologische energie in termen van de chemi-osmotische theorie".

Peter Mitchell is op 29 sept. 1920 in Mitcham in het graafschap Surrey geboren. Hij heeft gestudeerd aan de universiteit van Cambridge, waar hij van 1953-1955 werkzaam geweest is op de afdeling biochemie. Van 1955-1963 was hij directeur van de afdeling biochemie aan de universiteit van Edinburgh. Sinds 1964 is hij directeur van de Glynn-laboratoria in Bodwin in het graafschap Cornwall.

Al voor Mitchel in 1961 met zijn chemi-

osmotische theorie kwam, was bekend dat de energie die levende wezens produceren door adem te halen, in de chemische verbinding adenosine trifosfaat (ATP) wordt vastgelegd. Aan dat molecuul zitten fosfaatgroepen die snel verwijderd kunnen worden waardoor de vastgelegde energie weer vrij komt. De ATP-moleculen vormen in de cel en dus in het lichaam kleine pakketjes energie, die aangesproken worden bij energievragende processen — bijvoorbeeld het strekken van een spier.
Mitchell kwam toen in 1961 met de veronderstelling dat de omzetting van ademhalingsenergie in ATP-produktie gepaard ging met het pompen van protonen (dragers van zure eigenschappen in de chemie) over de membraanwand van mitochondriën, de energielichaampjes in de cel.
Die protonen worden weer teruggepompt door een enzym dat ATP maakt, waardoor een kringloop van protonentransport en ATP-produktie en afbraak door enzymen ontstaat.
Mitchells biochemische theorie werd eerst nauwelijks geaccepteerd maar is de afgelopen jaren een basisprincipe geworden, omdat het veel biochemische verschijnselen bleek te kunnen verklaren.

PAUL EHRLICH EN LUDWIG DARMSTÄDTERPRIJS 1978: Prof. dr. O. F. E. Muhlbock (Nederland), prof. Arnold Graffi (DDR) en prof. Wallace P. Rowe (VS).
Deze prijs is de hoogste wetenschappelijke onderscheiding van de Bondsrepubliek Duitsland.

PIERSONPENNING 1978: Als voorzitter van de stichting mr. N. G. Pierson Fonds heeft dr. M. W. Holtrop op 15 sept. voor de eerste keer sinds 1959 de „Piersonpenning" uitgereikt aan prof. dr. C. Goethart en aan prof. dr. G. A. Kessler.
Het ereteken werd ingesteld toen Nicolaas Pierson in 1909 zeventig werd. Hij was directeur van De Nederlandsche Bank geweest; minister van financiën en minister-president.
Het fonds zal de onderscheiding „voor uitzonderlijke kwaliteit van economische geschriften" voortaan eenmaal in de drie jaar uitreiken. Behalve de penning is er ook een geldbedrag en om dat mogelijk te maken hebben zowel Pierson, Heldring en Pierson als De Nederlandsche Bank het fonds bijgestaan.
De toelichting op de toekenning werd gegeven door prof. dr. P. Hennipman, die zelf in 1959 de penning ontving en die nu ook de overwegingen voor de prijs toelichtte — aan een „rechtvaardiging was geen behoefte", zei hij.
Prof. Goethart heeft een handboek geschreven over de openbare financiën (dat niet specifiek is toegespitst op Nederland) en prof. Kessler (directeur van De Nederlandsche Bank) is de auteur van „Monetair evenwicht en betalingsbalansevenwicht".
In zijn dankwoord onderstreept prof. Goethart hoe hij niet specifiek een handboek voor het Nederlandse bestel had gemaakt en dat hij dáárom zo'n groot bewonderaar van Pierson was, daar deze wel sociaal bewogen maar op basis van economische theorie naar politieke en sociale situaties probeerde te komen die het leven voor de mensen beter maakte, zonder een vooringenomen standpunt als uitgangspunt te gebruiken.
Prof. Kessler zei in zijn dankwoord dat de tegenwoordige samenleving dit soort wetenschappelijke aansporingen wel kan gebruiken.

NECROLOGIEEN

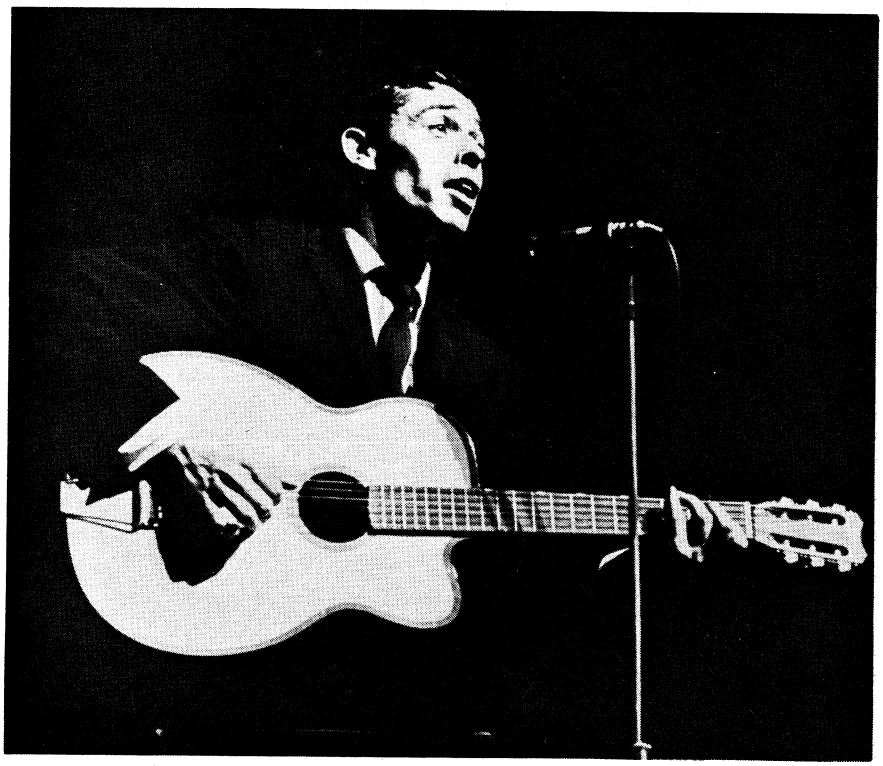
AMERY, JEAN, (Pseud. voor HANS MAYER) (31-10 '12 Wenen - 17-10 Salzburg) Oostenrijks schrijver.
Studeerde in Wenen literatuur en filosofie, emigreerde in '38 naar België, kwam wegens verzetsactiviteiten in Auschwitz, Buchenwald en Bergen-Belsen, woonde sedert '45 in Brussel,
Voornaamste werken: Geburt der Gegenwart. Gestalten und Gestaltung der westl. Zivilisation seit Kriegsende ('61); Jenseits van Schuld und Suhne ('66); Über das Altern; Revolte und Resignation ('68); Unmeisterl. Wanderjahre ('71); Hand an sich legen. Diskurs uber den Freitod ('76); Charles Bovary, Landarzt-Porträt eines einfachen Mannes ('78).

BERGER. J. J, A. (2-12 '23 Empel en Meerwijk - 6-9 Den Haag) Nederlands politicus en oud-burgemeester van Groningen.
Bezocht HBS en studeerde daarna sociale wetgeving, was secr. van het NVV tot '54, directeur van het GAK van '54 tot '59, voorzitter Soc. Verzekeringsraad van '60-'65. Van '65 tot '71 burgemeester van Groningen. Van '52 tot '54 en van '59 tot '65 lid van de Tweede Kamer voor de Partij van de Arbeid. Verontrust over de opkomst van Nieuw Links verliet hij de partij en sloot zich aan bij DS'70, waarvoor hij in '71 weer in de Tweede Kamer kwam. In '75 bedankte hij voor de partij omdat hij het niet eens was met de koers van de fractieleider dr. W. Drees jr.

BOYER, CHARLES (28-8 '01 Figeac (Lot) - 27-8 Phoenix (Arizona), Amerikaans, van geboorte Fransman, acteur.
Ging na de universitaire studie bij het toneel in Parijs, maar kreeg pas beroemdheid als filmacteur, aanvankelijk in stomme films. Zijn eerste rol was in Private Worlds met Claudette Colbert als tegenspeelster. De doorbraak kwam met de film Algers. In de jaren voor WOII speelde hij o.a. in „Shangan", „Mayerling" en „Conquest". Vestigde zich in '40 in de VS en werd daar de best betaalde acteur van Warner Bros Studio's. In de jaren '40 en '50 speelde hij o.a. in „Gaslight", „Hold back the Dawn", „Walewska", „Arc de Triomphe", „Brandt Parijs", „Casino Royal", „The April Fools" en in '73 in „Lost Horizon".

BREL, JACQUES (8-4 '29 Schaarbeek - 9-10 Parijs) Belgisch zanger, acteur en regisseur.
Geboren in fabrikantengezin in Brussel, studeerde er en werkte enige tijd in het bedrijf van zijn vader. Verliet in '53 zijn gezin om zich in Parijs te vestigen als zanger. In '58 gelukte het hem door te breken naar het Olympia-theater en spoedig behoorde hij tot de kleine groep wereldberoemde Franse chansonniers. Hij trad op in Frankrijk, België, Canada en de VS met zijn veelal zelf geschreven liedjes als „La valse à mille temps", „Ne me quitte pas", „Le plat pays", „Le Moribond" en „Quand on n'a que l'amour" en het geruchtmakende „Les Flamandes". In '66 trok hij zich terug als chansonnier, maar hij begon een nieuwe carrière als acteur en regisseur. In de eerste hoedanigheid o.a. in een reeks films van o.m. Cayatte, Marcel Carné en Claude Lelouch en in de musical De man van La Mancha.
In '74 werd hij aan longkanker geopereerd en daarna trok hij zich terug in het Stille Oceaangebied.

BROEK, PROF. IR. J. H. VAN DEN (4-10 1898 Rotterdam - 6-9 Den Haag) Nederlands architect.

Jacques Brel

Studeerde in '24 af aan de Technische Hogeschool in Delft, vestigde zich als architect in Rotterdam, associeerde zich in '48 met Bakema tot het bekende architectenbureau Van den Broek en Bakema. Van '47 tot '64 hoogleraar in Delft. Eerelid van verschillende buitenlandse architectenorganisaties.

Voornaamste werk: Nederlands paviljoen op de Wereldtentoonstelling in Parijs in '37, woningbouw in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Hengelo, Eindhoven en Leeuwarden, het winkelcentrum De Lijnbaan in Rotterdam, de gebouwen voor de Technische Hogeschool in Delft, de Girokantoren in Den Raag en Arnhem, kerken in Schiedam en Nagele, het gebouw van de Wereldomroep in Hilversum, het winkelcentrum in Amstelveen en het stadhuis in Marl in de Bondsrepubliek,

Als docent en ook in allerlei commissies en jury's veel invloed op de architectuur.

BUSIA, DR. KOFI ABREFA (1913, Ashanti - 28-8 Oxford) Ghanees ex-premier.

Geboren als lid van het koninklijk huis van Werichi in Ashanti studeerde hij in Mfantisipim en aan de Kaap Kust. Studeerde later geschiedenis in Londen en Oxford. Keerde in '41-'42 naar de Goudkust terug en werd bestuursambtenaar in dienst van het Britse koloniaal bestuur. Keerde in '46 naar Oxford terug voor studie en wetenschappelijk onderzoek, behaalde in '47 ziin doctorstitel in de filosofie In '47 trad hij wederom in dienst van het koloniaal bestuur en publiceerde daarnaast wetenschappelijk werk. In '49 benoemd tot lector in de Afrikaanse studies, in '51 hoofd van de sociologische faculteit en drie jaar later hoogleraar in de sociologie aan de universiteit van Ghana. In '51 lid van het wetgevende orgaan van de Goudkust en in '52 leider van de Ghana Congress Party. In '56 leider van de National Liberation Movement en na de onafhankelijkheid van Ghana, leider van de United Party, die in de oppositie was tegen het bewind van Nkrumah. In '59 verliet hij Ghana en werd hoogleraar in de sociologie aan het Institute of Social Studies in Den Haag en aan de Rijksuniversiteit van Leiden. Na de staatsgreep van '66 tegen het bewind van Nkrumah keerde hij terug naar Ghana en werd door het militaire bemind op hoge posten benoemd. Bij de verkiezingen van augustus '69 behaalde zijn partij een enorme overwinning en hij werd premier. Een militaire coup in '72 maakte een eind aan zijn bemind en hij vestigde zich in Engeland.

Wetenschappelijke publikaties o.a. Position of the Chief in the Political System of Ashanti '51, Self-Government Education for Citizenship, Industrialisation in West Africa '55, Africa in Search of Democracy '67.

CHAVEZ, CARLOS ('99 - aug. Mexico) Mexicaans componist en dirigent.

Werd na muziekstudie op 29-jarige leeftijd directeur van het Nationaal Conservatorium van Mexico City en richtte tegelijkertijd het Symfonie-orkest van Mexico op. waarvan hij later dirigent werd.

Deed veel voor de muziekkunst als beambte op het ministerie voor kunsten.

Verbond in zijn eigen werk Mexicaans-Indiaanse met Westerse stijlelementen. Schreef ook verschillende werken in de Westerse klassieke traditie, o.a. symfonieën en andere orkestwerken, die bij de laat-romantiek aansluiten en soms Mahler's invloed verraden.

Enkele werken: Ballet HP '27, Sinfonia India '36. 10 Preludia voor piano '37, Concert voor 4 hoorns. piano- en vioolconcert. Daarnaast koorwerken, kamermuziek, balletten en toneelmuziek voor Sophocles' Antigone.

CHIRICO, GIORGIO DE (10-7 1888 Volo. Griekenland - 19-11 Rome) Italiaans schilder.

Geboren in Griekenland uit Italiaanse ouders, studeerde hij eerst. in Athene en van '05 tot '08 in Munchen, waar hij zeer beïnvloed werd door de werken van Arnald Bocklin en Max Klinger. Na studies in Milaan en Florence arriveerde hij in '11 in Parijs waar hij kennis maakte met Picasso en Apollinaire. In die tijd maakte hij zijn beroemde fantasielandschappen zoals ,,Melancholie" en Geheim van een straat en de Piazza d'Italia. Keerde in '15 terug naar Italië. waar hij samen met Carlo Carra de zgn. metafysische schilderkunst lanceerde. Hij begon zich omstreeks '24 daarvan te distantiëren en ging zuiver academisch schilderen. Het zijn vooral de schilderijen uit de periode tussen '10 en '25 die hem tot een van de meest creatieve geesten van zijn tijd en tot wegbereider van het surrealisme. het nieuwe realisme en de ,,nieuwe zakelijkheid" maken.

Daarnaast maakte hij ontwerpen voor decors voor ballet en opera. schreef een ,,droomroman" Hebdomoros, en verschillende kunstbeschouwingen en in '48 zijn inemoires.

DAISNE, JOHAN (Pseud. van HERMAN THIERY) (2-9-72 Gent - 9-8 Gent) Vlaams letterkundige.

Doctor in de economische wetenschappen, ere-hoofdbibliothecaris van de stad Gent. Werd bekend door de roman De Trap van steen en wolken ('42) die het zgn. magisch-realisme in de Vlaamse literatuur invoerde. Als zijn beste werk wordt De man die zijn haar kort liet knippen ('48) beschouwd; liet boek werd verfilmd. Ontving in 1960 de driejaarlijkse staatsprijs voor de roman. Schreef ook novellen, gedichten, krantekroniekjes (Vooruit), vertaalde uit de Russische letterkunde en was een bekend filmdeskundige, medeoprichter van het poëzietijdschrift Klaver Drie en maakte deel uit van het letterkundig tijdschrift Werk en het Nieuw Vlaams Tijdschrift, lid van de Koninklijke Vlaamse Academie en van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde.

ELAUT LEO. PROF. DR., (26-12 1897 Gentbrugge - 2-4 Gent) Vlaams geneesheer en historicus.

Studeerde geneeskunde, hoogleraar urologie aan de rijksuniversiteit Gent 1934-1945, medestichter van de koninklijke Vlaamse academie voor geneeskunde, doceerde na de WOII geschiedenis van de geneeskunde aan de rijksuniversiteit Gent en schreef ook talrijke studies van medisch-historische aard, o.m. in het door hem gestichte tijdschrift Scientiarum Historiae; droeg in aanzienlijke mate bij tot de vernederlandsing van de wetenschap in België; senator van de Volksunie 1965-1977; zat als oudste lid van de historische openingsvergadering voor van de Nederlandse Cultuurraad.

FLORQUIN JOOS, (24-3 '16 Kessel-Lo - 31-8 Leuven) Vlaams filoloog.

Studeerde Germaanse filologie aan de universiteit te Leuven, waar hij later taalbeheersing en dramaturgie ging doceren; bekend door een culturele TV-reeks ,,Ten huize van..." waarin hij ruim 200 Vlaamse en Nederlandse prominenten interviewde en portretteerde.

GRONCHI, GIOVANNI (17-10 Rome - 10-9 1887 Pontedera) Italiaans oud-president.

Was in zijn jeugd al lid van de katholieke jeugdbeweging en behoorde in '19 tot de oprichters van de Partito Popolare Italiano, een katholieke volkspartij. Hij werd als afgevaardigde voor Pisa in het parlement gekozen en was staatssecretaris voor industrie en handel in het eerste kabinet-Mussolini, totdat de volkspartij zich uit de regering terugtrok. In '26 gaf Gronchi al zijn openbare functies op en ging in zaken. Eerst na WOII keerde hij weer in de politiek terug en werd minister van industrie en handel in de naoorlogse regeringen Bononsi en Parri, vervolgens fractieleider van de christen-democraten. In '55 werd hij tot president van de republiek gekozen, in welke functie hij zich niet beperkte tot louter ceremoniële taken, wat nogal eens tot protesten leidde. Hij was voorstander van samenwerking van christen-democraten en socialisten en voelde voor toenadering tot de communisten en voelde zich nauw betrokken bij de politiek in het Midden-Oosten. In zijn ambtsperiode voltrok zich de overgang van de zgn. centrum-regeringen naar de centrum-linkse coalities.

HASSE, OTTO EDUARD !11-3 Obersitzko - 12-9 West-Berlijn) Duits acteur.

Ontving opleiding aan de Max-Reinhardt academie in Berlijn, was vervolgens verbonden aan toneelgezelschappen in Breslau, München en Praag. Werkte na WOII voor verschillende Berlijnse toneelgroepen. Groot succes in Lieve Leugenaar van Shaw, speelde daarnaast in ongeveer 50 films, waaronder de rol van adm. Wilhelm Canaris, het hoofd van de Duitse militaire inlichtingendienst in WOII.

HASSELBLAD, VICTOR ('06 - 6-8 Göteborg) Zweeds uitvinder.

Nam na studie voor ingenieur, de zaak van zijn vader, vertegenwoordiger van Kodak in Zweden, over en ontwikkelde zelf verfijnde fotoapparaten, die door het Zweedse leger in WOII gebruikt werden. Kwam in 1948 met de revolutionaire spiegelreflexcamera van middenformaat op de markt, die o.a. ook door de NASA bij de ruimtevaartreizen werd gebruikt. De eerste foto's door mcnscn op de maan gemaakt waren uit dit toestel.

KOORNSTRA, METTEN (13-8 '12 Rotterdam - 27-9 Amsterdam). Nederlands schilder, graficus en lithograaf.

Leerling van A. P. Derkzen van Angeren, was vooral belangrijk als graficus, illustreerde boeken en ontwierp banden en boekomslagen.

Vooral de laatste jaren vonden zijn litho's (weitjes, boompjes, huisjes) veel aftrek. Voorts verwief hij zich een aparte naam als fantasierijk versierder van de omgeving waarin zich het boekenbal afspeelde.

MAES, PROF. DR. LOUIS-THEO (5-12'18 Den Dungen (Ned.) - 11-8 St-Job-in-'t Goor) Vlaams rechtshistoricus.

Doctor in de rechten en in de geschiedenis, atheneumleraar en vervolgens rijks-

inspecteur geschiedenis in het hoger secundair en het niet-universitair hoger onderwijs, hoogleraar in de rechtsgeschiedenis aan de Universitaire Instelling Antwerpen; promotor van de cursus ,,maatschappelijke vorming" en van een nieuwe pedagogische benadering in het vernieuwd secundair onderwijs; stichtte de tijdschriften Clio en Geschiedenis in het onderwijs; publiceerde talrijke studies. o.m. over het Bourgondische recht; lid van de raad van advies van de Keesing-schoolbladen.

MANTEUFFEL. GENERAAL HASSO VON (14-1 1897 Potsdam - 24-9 Reith, Oostenrijk) Duits militair.

Kreeg traditionele militaire opleiding, was bij uitbreken WOII majoor, viel op bij de gevechten in Noord-Afrika, vocht vervolgens aan het Oostfront. Slaagde tijdens het Ardennen-offensief in dec. '44 met zijn 5e pantserleger er bijna in door te stoten naar het gestelde doel, Antwerpen. Als bevelhebber van het derde pantserleger & hij zich in '45 over aan de Britse troepen.

In '54 werd hij voor de FDP in de Bondsdag gekozen, waar hij zich er zeer voor ingezet heeft van de Bundeswehr een democratisch leger te maken, o.a. als opsteller van de wet die de soldaten rechten geeft en een democratische vorming in het leger garandeert. In '57 trad hij toe tot de rechtse Freie Volkspartei. In '59 kreeg hij een gevangenisstraf van 18 maanden opgelegd wegens een in '44 gegeven bevel tot executie van een soldaat wegens insubordinatie, waarvan hij na 4 maanden weer werd ontslagen.

MEAD, MARGARET (16-12 '01 Philadelphia. - 15-11 New York) Amerikaanse antropologe.

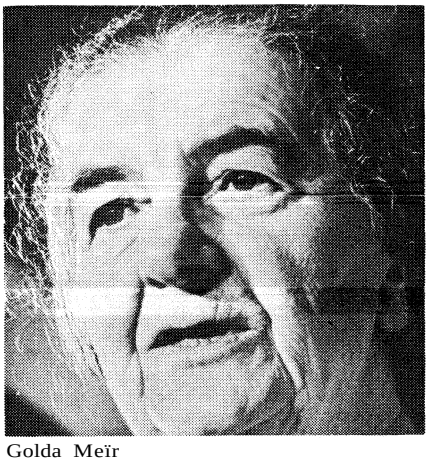
Studeerde aan de Columbia Universiteit en maakte in de jaren twintig een reis naar de Samoa-eilanden voor antropologisch onderzoek, wat resulteerde in haar eerste boek: Coming of age in Samoe ('28), wat haar op slag beroemd maakte. Daarna volgden vele studies over m.n. het mannelijk en vrouwelijk rolpatroon in primitieve samenlevingen, maar ook over de Westerse met name de Amerikaanse samenleving. Ook publiceerde zij over uiteenlopende onderwerpen als vrouwenemancipatie, de generatiekloof en de legalisering van marihuana.

Vervulde vele docent- en gastdocentschappen aan Amerikaanse en buitenlandse universiteiten, was voorzitter van het Amerikaans Antropologisch Genootschap en was tot haar dood verbonden aan het Museum of Natural History in New York, bezocht vele internationale conferenties o.a. over het bevolkings- en voedselprobleem.

Enkele werken: Coming of Age in Samoa ('28), Growing up in New Guinea ('32), Sex and Temperament in three Primitive Societies ('35), Childhood in Contemporary Cultures ('55), Anthropologists and What They Do ('65), Culture and Commitment: A Study of the Generation Gap ('70).

MEÏR, GOLDA (3-5 1898 Kiew - 8-12 Jeruzalem) Israëlisch politicus, oud-premier.

Werd geboren in een Joodse familie in Kiew (haar familienaam luidde Mabowitsj). In '06 emigreerde de familie naar de VS waar zij in Milwaukee een opleiding tot lerares volgde en later als bibliothecaresse werkzaam was. Al jong sloot zij zich aan bij de zionistische beweging in de VS. In '21 besloot zij met haar man Morris Meyerson naar het door de Engelsen bestuurde mandaatsgebied Palestina te emigreren, waar zij aanvankelijk in een kibboetsj werkte, en later bij het vakverbond Histadroeth, waar zij in '36 hoofd van het ziekenfonds werd. Als lid van de arbeiderspartij Mapai werd ze in '46 benoemd tot hoofd van de politieke afdeling van de Jewish Agency. In die functie voerde zij geheime vredesbesprekingen met koning Abdallah van Jordanië. In '48 behoorde zij tot één van de ondertekenaars van de stichtingsproclamatie van de staat Israël en in hetzelfde jaar werd ze de eerste Israëlische ambas-

Golda Meïr

deur in Moskou, Van '49 tot '56 minister voor arbeid en sociale zaken en in '56 volgde ze Mosje Sjarett op als minister van buitenlandse zaken, een functie die ze bijna 10 jaar heeft bekleed.

Op 17 mei 1969 werd ze premier van een breed coalitiekabinet. Na de Jom Kippoer-oorlog van '73 kwamen zij en Mosje Dajan onder scherpe kritiek te staan en in '74 legde zij het premierschap neer en trok zich terug uit de politiek.

MESSERSCHMITT, PROF. WILLY (26-6 1898 Frankfurt - 15-9 München) Duits vliegtuigbouwer.

Werd na zijn technische studies ingenieur bij een Beierse vliegtuigfabriek waar hij lichtgewichtvliegtuigen ontwierp. In '26 ontwierp hij het eerste geheel uit metaal bestaande vliegtuigen, de ME-18.
In '27 ging zijn in '23 opgerichte Flugzeugbau Messerschmitt samen met de Bayerischen Flugzeugwerken AG en werden ook passagiersvliegtuigen o.a. de ME-20 gemaakt. In '35 bracht hij de ME-108 op de markt dat voor die tijd record snelheden wist te behalen.

Het jachtvliegtuig ME-109, waarvan 35000 stuks werden gebouwd, werd door de Duitse luchtmacht op grote schaal in WOII gebruikt. Aan het eind van de oorlog werd Messerschmitt door de Amerikaanse bezettingstroepen gearresteerd en hij verbleef daarna twee jaar in de gevangenis. Na zijn invrijheidsstelling legde hij zich aanvankelijk toe op de vervaardiging van naaimachines en geprefabriceerde huizen, maar in '56 ging hij weer vliegtuigen, conventionele en straal, bouwen. In '60 fuseerde Messerschmitt met de Bölkow-Blohm-groep en werd o.a. de Europese luchtbus en het Brits-Duitse gevechtsvliegtuig Tornado-MRCA ontworpen.

MIDDELHUIS, J. A. ('02 Haaksbergen - 12-11 Utrecht) Nederlands vakbondsleider.

Nadat hij van zijn 13de tot zijn 27ste jaar in de textielindustrie had gewerkt, trad hij — in 1929 — in dienst van de r.-k. textielarbeidersbond St. Lambertus. In 1941 werd hij inspecteur van de Ziektewet. Na het eind van de oorlog werd hij gekozen tot landelijk voorzitter van St. Lambertus. In 1948 werd hij benoemd tot algemeen secretaris van de Katholieke arbeidersbeweging en in 1952, toen de voorzitter van de KAB, De Bruijn, minister voor p.b.o. werd, voorzitter. Hij bleef die functie tot 1964 vervullen.

Margaret Mead

Van 1955 tot 1969 was Middelhuis lid van de Eerste Kamer voor de KVP Daarnaast bekleedde hij tal van andere functics lid van de SER, van het hoofdbestuur van de KVP, van de Nederlandse-Bankraad, van het curatorium van de Katholieke Hogeschool in Tilburg en van de commissie van onderzoek openbare orde Amsterdam Voorts was hij voorzitter van de raad xan commissarissen van De Volkskrant en conimissaris van Hoogovens en de Nationale investeringsbank

MIKOJAN, ANASTAS IWANOWITSJ (25-11 1895, Sanain, Georgië - 21-10 Moskou) Sowjetrussisch staatsman, oud-president Sowjet-Unie.

Volgde opleiding tot geestelijke in Tiflis, sloot zich in '15 bij de bolsjewieken aan. werd in '17 redacteur van het in het Armeens verschijnende blad „Sociaal-Democraat" en deed na het uitbreken van de revolutie actief mee aan de opbouw van het radensysteem in Bakoe.

In '18 redacteur van het blad Berichten van de Sowjets in Bakoe en organiseerde de nationalisering van de overwegend in buitenlandse handen zijnde industrie in Bakoe.

Nam actief deel aan de onderdrukking in '19 van de Mussawat-partij in Bakoe. keerde zich tegen de coalitie met de Mensjewieken en de sociaal-revolutionairen in de strijd om Bakoe tegen de Turks-Azerbeidjaanse strijdkrachten. Van '20 tot '22 was hij belast met zuiveringen in Gorki en vervulde van '22 tot '26 dezelfde taak in de Noord-Kaukasus. In '23 was hij lid geworden van het centraal comité, van '26 tot '35 kandidaat en aansluitend tot '66 lid van het Politbureau. In '26 werd hij volkscommissaris voor de handel, in '34 idem voor de levensmiddelenindustrie en van '38 tot '49 minister voor buitenlandse handel. Hij nam deel aan de conferenties van Teheran ('43) en Jalta ('45). In februari '49 werd hij eerste plaatsvervanger van Stalin en na diens dood in '53 minister van buitenlandse en binnenlandse zaken. Hij was een uitgesproken voorstander van Chroesjtsjows destalinisatiepolitiek. In de periode tussen '56 en zijn benoeming tot voorzitter van het presidium van de Opperste Sowjet (staatshoofd) in 1964 maakte hij talloze buitenlandse reizen, o.a. naar Cuba en naar de VS. Hij was de eerste Sowjetleider die de Bondsrepubliek bezocht.

MOLEN, PROF. GESINA H. J. VAN DER (20-1 1892 Baflo - 9-10 Aerdenhout) Nederlands volkenrechtsgeleerde.

Werd opgeleid voor onderwijzeres, werkte in de verpleging en kwam later in de journalistiek terecht, eerst bij de Amsterdammer, later bij De Standaard. In haar vrije tijd studeerde zij rechten, waarvoor zij in '29 haar doctoraal behaalde, in '37 promoveerde zij aan de VU op Alberico Gentili, een volkenrechtsgeleerde uit de eeuw van de reformatie.

In WOII actief in het verzet, o.a. bij hulp aan Joodse Nederlanders, medewerkster van het illegale Vrij Nederland en medeoprichtster van het dagblad Trouw. In '49 benoemd tot hoogleeraár in het volkenrecht aan de VU, een ambt dat zij tot '62 heeft vervuld.

In '66 volgde zij haar leermeester prof. mr. A. Anema op als lid van het permanente hof van arbitrage. Enige tijd lid van de Nederlandse delegatie bij de VN en voorzitter van het Defence and Aid Fund.

NOBILE. GEN, UMBERTO (24-1 1885 Lauro - 29-7 Rome) Italiaans luchtvaartpionier.

Studeerde aan de polytechnische school van Napels, werkte enige tijd bij de spoorwegen, begon zich voor luchtschepen te interesseren en maakte daarvan een studie. Bood bij begin WOI zijn diensten aan Italiaanse regering aan. werd te werk gesteld op het ministerie van luchtvaart en klom daar op tot directeur van de constructieafdeling in welke functie hij ontwerpen voor luchtschepen maakte.

Eén van de door hem ontworpen schepen de N-1 werd in 1926 gebruikt voor een expeditie naar het Noordpoolgebied door Roald Amundsen en Lincoln Ellisworth. Nobile, inmiddels generaal, nam ook aan de expeditie deel.

In '28 ondernam Nobile zelf met het luchtschip Italia een expeditie naar de Noordpool: Het luchtschip verongelukte en na bijna twee maanden werd Nobile en een deel van de bemanning door een internationale expeditie gered. Amundsen kwam daarbij om het leven. Nobile werd gedegradeerd wegens fouten bij navigatie en nam ontslag. Vertrok naar de Sowjet-Unie waar hij plv. chef van de Luchtschip Bouw werd. Na de oorlog weer opgenomen in Italiaanse luchtmacht, hoogleraar in Napels en in '46 als onafhankelijk afgevaardigde gekozen in de grondwetgevende vergadering van Italië.

OTTERLOO, WILLEM VAN (27-12 '07 Winterswijk - 25-7 Melbourne) Nederlands componist en dirigent.

Studeerde aanvankelijk medicijnen maar brak deze studie af om op het Amsterdams Conservatorium cello en compositie te gaan studeren. Vanaf '37 dirigent van het Utrechts Stedelijk Orkest en vanaf '49 tot '73 dirigent van het Residentie Orkest. Vanaf '67 dirigent in Melbourne en na '73 ook in Dusseldorf. Daarnaast trad hij in Nederland regelmatig op met het *Concertgebouworkest*, het Rotterdams Philharmoniseh Orkest, het Nederlands

Willem van Otterloo

Umberto Nobile.

Kamer Orkest en verschillende operauitvoeringen.

RENNERT, GÜNTHER (1-4 '11 Essen - 31-7) Duits regisseur.

Studeerde rechten in Munchen, Berlijn en Halle, promoveerde tot doctor in de rechtswetenschappen, ging regie studeren bij Walter Felsenstein, was vervolgens regisseur in Wuppertal, Mainz, Stuttgart en werd in '42 aan de Städtischen Oper Berlin verbonden.

In '45 regisseerde hij de eerste na-oorlogse uitvoering van de Munchner Staatsopera met Fidelio, Van '46 tot '55 intendant bij de Hamburgse staatsoaera. Van '67 tot '76 intendant van de Beierse Staatsopera Munchen. Van '59 tot '67 tevens de artistieke leiding van de Glyndebourne Opera Festivals. Werkte veel in het buitenland, o.a. Buenos Aires, Londen, Milaan en Nem York.

ROTHERMERE, LORD ESMOND CECIL HARMSWORTH (29-5 1898 - 12-7 Londen) Brits kranteneigenaar.

Opleiding in Eton, van '19 tot '29 conservatief afgevaardigde voor het eiland Man. Van '32 tot '71 president-directeur van het persconcern Associated News waarin kranten als de Daily Mail, de Evening News alsmede een tiental provinciale kranten zijn ondergebracht en dat opgebouwd werd door zijn oom Lord Northcliff en zijn vader, de eerste burggraaf Rothermere. In '34 werd hij gekozen tot voorzitter van de vereniging van kranteneigenaren, een post die hij 27 jaar zou bezetten.

Hij wist de activiteiten van het concern te vergroten: kocht de Daily Graphic, de Daily Sketch en redde in '60 de News Chronicle en de Star.

SILONE, IGNAZIO (PSEUD. VOOR SECONDO TRANQUILI) (1-5 1900 Pescina

Ignazio Silone.

dei Marsi - 22-8 Genève) Italiaans schrijver.

Groeide op in armelijke omstandigheden, volgde het gymnasium in Reggio Calabria en trad op 21-jar. leeftijd toe tot de pas opgerichte Commun. partij. Na de overwinning van het fascisme in '22 richtte hij samen met Gramsci de communistische ondergrondse op en reisde veelvuldig naar Moskou voor contact met de Komintern. In deze jaren ging hij meer en meer twijfelen aan het communisme en in '27 legde hij zijn bestuursfuncties neer en in '31 werd hij uit de partij gezet. In '28 uitgeweken naar Zwitserland. In '30 zijn eerste boek Fontarnara, in '37 Pan e Vino beide over het boerenleven in de Abruzzen. In '44 keerde hij terug naar Italië. Later verscheen een bundel essays Uscita di securezza ('65) en de roman l'Avventura di un povero cristiano ('68).

SILVESTER, VICTOR (25-2 1900 - 14-8 Le Lavandou) Brits dansleraar en bandleider.

Werd tegen zin van familie in dansprofessional in tearoom van het warenhuis Harrods, werd in '22 wereldkampioen stijldansen en opende een dansschool in Bond Street. Richtte in '35 een eigen band op, waarvan al spoedig plaatopnamen werden gemaakt die een groot succes werden. Bekendste plaat: ,,You're dancing on my heart'' en meest beroemde liedje: ,,If I shoul ever fall in Love again''.

STRYCKER, PROF. D. EMILE DE (27-12 '07 Antwerpen - 19-4 Antwerpen) Vlaams hellenist.

Jezuïet, doctor in wijsbegeerte en letteren te Leuven (1936), medestichter van de Universitaire Faculteiten St.-Ignatius, waar hij van 1962 af de afdeling klassieke talen presideerde. Verwierf internationale faam als Plato-kenner en byzantinist. Werken: Beknopte geschiedenis van de antieke filosofie; La forme la plus ancienne du protévangile de Jacques. In voorbereiding: een postume, in het Engels uitgegeven commentaar bij de Apologie van Socrates.

STUDENT, GEN. KURT (1890 - Birkhols, Brandenburg - 2-7 Lemgo) Duits generaal.

Volgde kadettenopleiding en behoorde in WOI tot de kleine militaire elite van het luchtmachtsquadron. In '33 bij de luchtmacht, waar hij de leiding kreeg van de para-troepen die in de latere Duitse oorlogsstrategie een centrale rol zouden spelen. Had de leiding van de luchtlandingen bij de Duitse overval op Nederland. In '44 verrassingsaanval op Kreta.

Na de oorlog werd Student door een Britse rechtbank te velde in Luneburg veroordeeld tot 5 jaar gevangenisstraf wegens oorlogsmisdaden en schending van de oorlogsconventie van Genève. Dit vonnis werd kort daarna weer ingetrokken

TJARDA VAN STARKENBORGH STACHOUWER, JHR. MR. ALIDIUS WARMOLDUS LAMBERTUS (7-3 1888 Groningen - 16-8 Wassenaar) Nederlands diplomaat, oud-gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

Studeerde rechten in Groningen, promoveerde in '11, was enige tijd advocaat en werd in '12 adjunct-commies op het ministerie van buitenlandse zaken en van '15 tot '25 achtereenvolgens gezantschapsraad in Washington, gezantschapssecretaris in Parijs en gezantschapsraad in Berlijn.

In '25 werd hij benoemd tot commissaris van de koningin in Groningen, in '33 benoemd tot buitengewoon en gevolmachtigd minister bij het Belgische Hof. In '36 tenslotte volgde zijn benoeming tot gouverneur-generaal van Nederlands-Indië. In '45, na een driejarige Japanse internering, kwam hij in conflict met de nieuwe minister van overzeese gebiedsdelen Logemann en met het kabinet-Schermerhorn over de wijze waarop veranderingen in het koloniale beleid, waarvan hij altijd een voorstander was geweest, uitgevoerd moesten worden. Hij wilde eerst het Nederlandse gezag herstellen en dan pas onderhandelen met de nationalisten. In oktober nam hij ontslag. In '46 benoemd tot ambassadeur in Parijs en in '49 permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de NAVO. Na zijn afscheid van het diplomatieke leven heeft hij samen met Beel en Gerbrandy het driemanschap, gevormd dat koningin en prins adviseerde rond de Greet-Hoffmans-affaire.

VENUTI, JOE ('03 - 14-8 Seattle) Amerikaanse jazzviolist.

Vormde in '32 met de gitarist Eddie Lang een band die veel succes had en maakte tournees door de VS en Europa. Na WOII werkte hij lange tijd als studiomusicus in Los Angeles, maar aan het eind van de jaren zestig maakte hij een triomfantelijke come-back en trad weer overal op o.a. in het Newport Jazz Festival en de Jazz Expo Week in Londen ('69), waar hem een groots eerbetoon ten deel viel.

WARNER. JACK (1892. Londen. Ontario - 9-9 Los Angeles) Amerikaans filmstudiodirecteur.

Eén van de 12 kinderen van arme Poolse immigranten. Huurde in '03 met zijn broers Harry, Albert en Sam (Warner Bros.) een winkel en begon een bioscoopje, begon in '25 een eigen studio die uitgroeide tot het beroemde filmconcern Warner Bros.

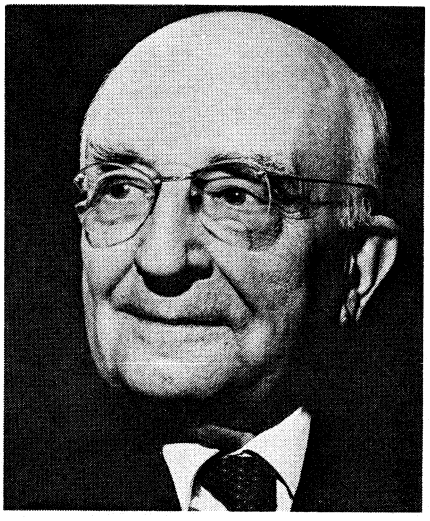
Hij maakte sterren van mensen als Errol Flynn, Bette Davis, James Cagney, Humphrey Bogart, Pat O'Brien, Jack Carson en Ronald Reagan.

Grote films die onder Warners supervisie tot stand kwamen waren ,,Little Caesar'', ,,Treasure of the Sierra Madre'' en ,,Who's afraid of Virginia Woolf''.

MADARIAGA, SALVADOR DE (23-7 1886, La Coruna - 14-12 Locarno; Spaans schrijver, hoogleraar, journalist en diplomaat.

Studeerde in Madrid en Parijs voor ingenieu , werkte aanvankelijk bij de spoorwegen; direct. ontwapeningsafdeling Volkenbond, hoogleraar Spaans in Oxford en Mexico.

In '31 afgevaardigde in de Cortes en het zelfde jaar ambassadeur in Washington; van '32-'34 ambassadeur in Parijs, minister van onderwijs en justitie in regering-Lerroux (mrt.-apr. '34) vertegenwoordiger Spanje bij Volkenbond ('31-'36). Verliet na het uitbreken van de Burgeroorlog Spanje en woonde 40 jaar in ballingschap, waarvan grotendeels in Engeland waar hij in Oxford doceerde. Vestigde zich later in Zwitserland. Auteur van een groot aantal publikaties op uiteenlopende gebieden als literatuurgeschiedenis, politiek en geschiedenis.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V. Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel XXXII

januari/december 1978

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, P. van Eck en (voor België) M. Ruys.

Adres Redactie: Ruysdaelstraat 71-75, Amsterdam-Z., telefoon (020) 719444.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij. ,,Systemen Keesing'' B.V.

Administratie Nederland: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam, telefoon (020) 719444, postrekening 57672.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 031/243890 (10 lijnen), postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijziging 4 weken te voren op te geven, met vermelding van **uw abonnee-nummer.**

belangrijk

Deze index vervangt alle in 1978 verschenen indexen, welke derhalve vernietigd kunnen worden.
Men zij erop bedacht, dat een aantal gebeurtenissen, die in 1978 plaatshadden, niet meer konden woorden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXXIII.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vast van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief – **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een naamregister (II), een lijst met veel voorkomende afkortingen (III) en een jaarkalender (IV).
Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indexen van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West) en Amerika (Woord- en Latijns-). In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN — De gepubliceerde berichten zijn *in* dit gedeelte van de index in een groot aantal AFDELINGEN gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de LANDEN en verder de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN (Foto's en** Tekeningen, Grafieken, landkaarten), AFRIKA, AMERIKA, AZIE, BIOGRAFIEEN, EUROPA (Oost- **en West-), GEESTELIJK LEVEN, INTERNATIONAAL,** KUNST, MIDDEN-OOSTEN. **NECROLOGIEËN, SCANDINAVIË,** SPORT, TEKSTEN, WE- **TENSCHAP** EN TECHNIEK,

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten ziin voorts dikwiils gerangschikt in enige RUBRIEKEN, t.w. ALGEMEEN — ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK (Buitenlandse). In de afdeling INTERNATIONAAL zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

ALGEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, **FINANCIËN** EN SOCIALE ZAKEN, ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgenomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 = pagina 160, Ie kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in twee afdelingen, t.w. DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK) en DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK. Berichten inzake de kwestie-Berlijn zullen i.h.a. worden aangetroffen onder berichten over de betrekkingen tussen de twee Duitse staten.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W. Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).

Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)

Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14453. (1958).

Verklaring van Moskou (81 commun. partijen) 16193 (1960).

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord inzake Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag D.D.R.-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975).

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977).

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld **welke** jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843- 4278	idem
Deel	N	(1940-'43)	pag.	4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789- 7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XXXI (1961 t/m 1977) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1969 leverbaar.

I alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Aantjes, mr. W., fractieleider CDA in TK. tijdens onderonsje met Den Uyl 63; tijdens interview Den Uyl na uitslagen gemeenteraadsverk. 362; in gesprek m. Van Houwelingen 442: met Lubbers en Schakel tijdens persconf. 782

Aardenne, drs. G. M. V., min. v. econ. zaken aan reger.tafel tijdens alg. beschouwingen 672

Acheampong, gen. L. K., staatshoofd Ghana, tijdens toespraak 521

Achour. H.. secr.-gen. UGTT 83 (portr.)

Adrisi, gen. M., vice-pres. Oeganda 792 (portr.)

Afghanistan: tanks v. h. min. v. defensie in Kaboel 289

Afrika: zes v. d. acht gegijzelde Fransen 384

Agosti, O., lid milit. junta Argentinië, met pres. Videla en Massera 428

Agt, mr. A. A. M. van. min.-pres.. spreekt TK toe 49; gaat op de schouders na aank. in Zuidholl. prov.huis 216; aan reger.tafel tijdens alg. beschouwingen 672

Ahtisaari, M., VN-commissaris v. Namibië 286 (portr.)

Akuffo, lt.-gen. F. W. K., staatshoofd Ghana 556 (portr.)

Albeda, prof. dr. W., min. sociale zaken, reikt a. CNV-voorz. Lanser de versierselen uit v. d. orde v. d. Ned. Leeuw 410

Alfrink, B., kard., met opvolger kard. Willebrands 697

Allard, H., voorz. parl. Zweden, neemt ontslagaanvrage Fällidin in ontvangst 665

Amin, I., pres. Oeganda 825 (portr.)

Amouzegar, J., prem. Perzië 186 (portr.)

Andersen, K. B.. min. buitenl. handel Denemarken, tekent namens EG handelsakk. met Volksrep. China 253

Andreotti, M., prem. Italië, tijdens overl. m. Berlinguer 298

Andriessen, mr. F. H. J. J.. min. v. finan., met koffertje op weg naar TK 612; karik. inz. begrot. 617; achter reger.-tafel tijdens alg. beschouwingen 672

Apel. H., min. v. defensie Dld (Bondsrep.) 97 (portr.); met deeln. a. h. overl. nucleaire planninggroep 374

Aquino jr., B., oud-senator Filippijnen, brengt stem uit tijdens verk. 241; tijdens veroord. d. milit. tribunaal 243; 850 (portr.)

Arafat, Y., leider PLO, met pres. Boumedienne en Kadhafi 636; met Jebril en Habache in Tripoli 656

Arap Moi, D., bij beëdiging a. wnd.-pres. 586

Arias, A., oud-pres. Panama, bij terugkeer na ballingschap 789

Arron, H., perm. Suriname, met VN-ambass. Young 709

Assad, H. al-, pres. Syrië, met de emir en kroonprins v. Koeweit 657

Astles, maj. R.. leider anti-corruptie-eenheid Oeganda 829

Atherton, A. onder-min. buitenl. zaken VS, met prem. Begin 845

Avini, P., min. v. huisvesting Perzië, met de sjah en prem. Sharif-Emami 607

Bahro, R., dissident DDR 44

Balaguer, J., pres. Dom. Rep., tijdens verk. bijeenk. 339

Bangladesh: prot. mars t. het Indiase beleid m.b.t. het Gangeswater 175

Bank, drs. J., wetensch. medew. rijksuniv. Utrecht, lid onderz.cie naar oorlogsverleden mr. Aantjes 844

Banzer, H., oud-pres. Bolivia, omarmt opvolger Pereda 481

Barre, M. S., pres. Somalia 195 (portr.); wordt begroet d. Sadat 197

Barre, R., prem. Frankrijk. diner met Teng Hsiao-ping 222

Baum, G., min. v. binnenl. zaken Dld. (Bondsrep.) 746 (portr.)

Beatrix, prinses, arriveert bij de Ridderzaal 611

Beek, A. L. ter, lid TK v. d. PvdA, tijdens gesprek Den Uyl-Vondeling 446

Beg, M. H.. opperrechter India, tijdens eedsaflegging pres. Reddy 158

Begin. M.. wrem. Israël, met pres. Carter en Sadat tijdens ondertek. twee overeenk. 624; met prem. Callaghan 658; verlaat met Sadat diens zomerverblijf te Ismailia 659; na in ontv. nemen v. Nobelprijs v. d. Vrede 837; in gesprek met Atherton 845; met vice-pres. Mondale 847

Beld, dr. C. A. van den, dir. Centr. Planbureau 296 (portr.)

België: prem. Tindemans m. partijvoorz. op persconf. wûar het einde v. d. kab.-crisis wordt aangek. 426; IJzerbedevaart 452

Berlinguer, E., leider CPI, tijdens overl. met prem. Andreotti 298

Bernhard. prins, arriveert bij de Ridderzaal 611

Betancur, B., pres.kand. Columbia, brengt stem uit 370

Biermann, W., dissident DDR. met andere dissidenten 44

Birendra, koning Nepal, met vice-prem. Teng Hsiao-ping 589

Blumenthal, M., min. v. finan. VS, met Murayama, Matthöfer en Lambsdosff 470; 723 (portr.)

Boeynants, P vanden, prem. België. leest reger.verkl. voor 731

Bokassa I, keizer CAK, na kroning 124

Bolkiah, sultan H.. sultan Broenei 710 (portr.)

Bondt, F. de, staatssecr. België 683 (portr.)

Borgonovo Pohl, M., min. buitenl. zaken El Salvador 104 (portr.).

Börner, H., min.-pres. Hessen 648 (portr.)

Borrejon, A., leider Sandinistische Bevrijdingsfront, tijdens persconf. in Lissabon 625 (portr.)

Botha, P. W., prem. Zuid-Afrika 642 (portr.)

Botha, R. F., min. buitenl. zaken Zd.-Afr., met Vance en Owen 131: tijdens ontmoeting met Westerse mogendh. 257

Boukema, mr. P. J., lid Raad v. State, lid onderz.cie naar oorlogsverleden mr. Aantjes 844

Boumedienne, kol. H., pres. Algerije, met pres. Sadat 30; met Arafat en Kadhafi 636

Brandt, W., voorz int cie v ontw. vraagstukken, met vice-pres Clark, Wereldbank 389; stelt Cie voor aan bondskanselier Schmidt 484, M O-beraad in Wenen 848

Brel, J , Belg zanger 860 (portr)

Brezjnew, L I , pres SU, tijdens omarming met Le Doean na ondertek vriendschaps- en samenw.verdrag 761

Brinkhorst, oud-staatssecr. buitenl. zaken, met oud-min. v. d. Stoel en min. v. d. Klaauw 92

Brokx, mr. G. Ph., staatssecr. v. volkshuisvest., met de koningin 11

Brzezinski, Z., Am. adviseur nat. veiligh.-zaken, met partijleider Hoea Koeo-feng 687

Brown, H. min. v. defensie VS, met deeln. a. h. beraad nucleaire planninggroep 374; tijdens bekendmaking d. Carter v. anti-inflatieplannen 721

Buffum, W. B., onder-secr.-gen. v. pol. en AV-aangelegenh., tijdens open. v. d. 32ste AV 292

Burns, A., oud-voorz. Fed. Reserve Board, met pres. Carter en opvolger Miller 68

Buscayno, B., tegenstander pres. Marcos, tijdens veroord. d. milit. tribunaal 243

Cabral, L., pres. Guinee-Bissau, tijdens troepeninspectie d. pres. Eanes 582

Caglayangil, I. S., min. buitenl. zaken Turkye, met Griekse collega Papaligouras 798

Callaghan, J., prem. Engeland, met Den Uyl en v. d. Stoel tijdens Eur. beraad te Brussel 248; met Carter en Schmidt 526; met prem. Begin 658

Carazo Odio, R., pres. Costa Rica 103 (portr.)

Carter, J., pres. VS, met partijleider Gierek 33; met koning Hoessein en de sjah 36; met prins Fahd en koning Khaled 37; met Mitterrand 39; met Mondale en O'Neill 65, met Burns en Miller 68; met Nyerere 132; wordt begroet d. pres. Perez 225; met pres. Geisel 227: spreekt topconf. NAVO toe 353; met Ecevit en Luns 355; 372 (portr.); bij Berlijnse muur 469: met Callaghan en Schmidt 526; ondertek. met pres. Sadat en prem. Begin twee overeenk. 624; ondert. met pres. Torrijos in Panama City de kanaalverdragen 675: bekendmaking anti-inflatieplannen 721

Carver Lord, resident-comin. v. d. overgangsperiode in Rhodesië 133 (portr.)

Castro Ruiz, F., prem. Cuba, kijkt met prem. Suarez toe hoe de min. v. buitenl. zaken een uitwisselingsaklr. ondertek. 655

Ceausescu, N., pres. Roemenië, met Hoea Koeo-feng 561

Chaban-Delmas, J. J., parl.voorz. Frankr. 230

Chaplin, Ch., Brits filmacteur en prod. 32

Chili: carabineros verspreiden demon. 17; advertentie v. d. junta voor de volksstemming 18

China (Volksrep.): openingszitt. v. h. vijfde Volkscongres 161; karik. ,,bende van vier" 191; gedenkteken voor Mao Tse-toeng op het Plein v. d. Hemelse Vrede 239 uit Vietnam vluchtende Chinezen 433; Chinees evacuatieschip 450

Chirac, J., leider RPR, met Motte, Lecanuet en Soisson 200

Chirau, chief J., leider ZUPO, met Gabellah, Moezorewa en Smith 129

Christopher, W., onder-min. buitenl. zaken VS, tijdens bekendmaking d. pres. Carter v. anti-inflatieplannen 721

Clark, W. vice-pres. Wereldbank, met Brandt, voorzitter int. cie. v. ontw. vraagstukken 389

Claus, prins arriveert bij de Ridderzaal 611

Columbia: gearr. stakers in het stadion v. Bogota 96

Confalonieri, C., kard., leidt uitvaartdienst Paus Paulus VI 638

Cools, A., voorz. PSB 682 (portr.); met Van Miert 741; tijdens voorlicht.congres waar hij de opricht. v. d. Parti Socialiste toelicht 742

Corpus, V., tegenstander pres. Marcos, tijdens veroord. d. Milit. tribunaal ,243

Corrales Nunez, V., vooz. Panamese kiescollege, tijdens beëdig. pres. Royo 789

Cossiga, F., min. v. binnenl. zaken Italië, arriveert op de plaats waar het stoffelijk overschot v. Moro werd gevonden 307

Cuomo, M., lib. kand. voor burgem.schap New York 255 (portr.)

Daddah, M. Ould, pres. Mauretanië 822 (portr.)

Daoud, M., oud-pres. Afghanistan 290 (portr.)

Dayan, M.. min. v. buitenl. zaken Isr., met Eg. ambtgenoot Kamel 690; met Vance en Kamel op Leeds Castle 848

Delarosière de Champfeu, J., dir. IMF 407 (portr.); met McNamara en Tengku Razalzah 728

Delgado, J., hoofdred. v. d. Mercado 430 (portr.)

Dell, E., min. v. handel Engel., tijdens ACP-EG-besprek. met prem. Mara 270

Demirel, S., oud-prem. Turkije, met vice-prem. Erbakan 319

Denemarken: nwe coalitiereger. na beedig 593

Desai, M., prem. India, met prem. Pham Van Dong 480

Dharsono, H , oud-secr.-gen. ASEAN 852 (portr.)

Diederichs, N.. pres. Zd.-Afrika, met Mangope 128

Duitsland (Bondsrep.): verk.affiche v. d. CDU in Hessen 649

Duran, G., lid milit. junta Chili, met overige leden 58

Dijk, K. van. Ned. acteur 702 (portr.)

Ecevit, B., prem. Turkije, met pres. Carter en secr.-gen. Luns 355; met prem. Karamanlis 528: met Karamanlis omringd door de pers 799

Eghbal, M.. oud-dir. v. d. NIOC, in gesprek met oud-prem. Miki 187
Enschede, prof. Ch. J., oud-hoogleraar, lid onderz.cie v. h. oorlogsverleden mr. Aantjes 844
Erbakan, vice-prem. Turkije, met oud-prem. Demirel 319
Erskin, gen.-maj. E., commandant UNIFIL, met Salvan 210
Espaldon, R., milit. command. v. d. zuidel. Filippijnen ondertek. een wapenstilstandsakk. m. Manjoorsa 245
Europa (West): de EG-staats- en reger.-leiders in raadhuis v. Bremen 465; persconf. na afloop EG-bijeenk. 472; overz. Eur. Raad te Brussel 838

Fabre. R. leider radicale partij Frankr., met Marchais en Mitterrand 178
Fahd, kroonprins, met koning Khaled en pres. Carter 37
Fälldin, Th. oud-prem. Zweden, overhand. ontslagaanvrage a. parl.voorz. Allard 665
Fattan Ismail, A. partijsecr. Z -Jemen, met Pres. Robayo Ali en prem. Nasser Mohammed 420
Figueiredo, J. B., pres. Brazilië 705; met voorganger Geisel 706
Filbinger. H., oud-min.-pres. Baden-Wurttemberg, met opvolger Spath en burgem. Rommel 747
Frankrijk: prot. demon. te Parijs tegen h. plan-Barre 157; de Rue de Reaumuer nadat personeel Le Parisien Libéré oude kranten op straat had gegooid 169
Fraser, M., prem. Australië, brengt stem uit 109
Freitas do Amaral, D,, CDS-leider, ondertek. m. Soares samenw. akk. G. coalitiereger. 508; 569 (portr.)
Friderichs, H.. oud-min. econ. zaken Dld (Bondsrep.). met Schmidt, Scheel en opvolger Lambsdorff 99
Frost, D., ex-voorz. Rhod, Front 130 (portr.)
Fuchs, J.. dissident DDR. met andere dissidenten 44
Fuentes Quintana, E., oud-min. econ. zaken Spanje 604 (portr.)
Fukuda, T., prem. Japan, begroet min. Isjkow 534

Gabellah, E. leider ANC, met Moezorewa. Chirau en Smith 129; tijdens besprek. o. interne regel. 145
Gamassi, A. G. leider Eg. milit. cie, met Weizman na afloop v. d. eerste zitting Eg.-Isr. milit. cie 663
Geestelijk leven: uitvaartdienst paus Paulus VI 638; installaticplechtigh. paus Johannes Paulus I 639
Geisel, E., pres. Brazilië met Carter 227; drukt de hand van opvolger Figueiredo 706
Genscher, H. D., min. buitenl. zaken Dld. (Bondsrep.), tijaens ontmoet. Westerse mogendh. en min. Botha 257
Ghasmi, lt.-kol. A. H. al-, pres. N.-Jemen 417 (portr.)
Gierek, E., partijsecr. Polen, met pres. Carter 33; met Bondskanselier Schmidt 630
Giscard d'Estaing, V.. pres. Frankr. 182 (portr.); in gesprek met prem. Lévesque 771; met lt.-kol. Salek 823
Glinne, E., ourichter Tribunes Socialistes. met andere oprichters 264
Goldberg, A., delegatieleider VS bij conf. o. Eur. veiligh. tijdens rede Worontsow 342
Gonzalez, F., leider Spaanse Arbeiderspartij, met Tierno Galvan tijdens persconf. 602
Goronwy-Roberts, Lord, onder-min. buitenl. zaken Engel., met prem. Kenilorea 713
Graaf, L. de, staatssecr. sociale zaken, met de koningin 11
Gries, M., lijstaanvoerder FDP, tijdens verk.campagne 648
Grinten: prof. dr. W. C. L.. nadat hij aan de koningin eindverslag uitgebracht had inz. kab. form. 9
Gui, L., oud-min. v. defensie Italië, met Tanassi tijdens Lockheed-proces 330
Guiringaud, L. de. min. BZ Frankr., bij aank. in Dar-es-Salaam geconfronteerd met prot. studenten 168; tijdens ontmoet. Westerse mogendh. en min. Botha 257
Guzman, A. winnaar pres.verk. Dom. Rep., omringd d. supporters 337

Haack, D. min. v. ruimtel. ordening, bouw en stedenbouw Duitsland (Bondsrep.) 98 (portr.)
Haars, mevr. mr. E. A., staatssecr. justitie, met de koningin 11
Habache, G., leider PFLP, met Arafat en Jebril in Tripoli 656
Habre, H., prem. Tsjaad, niet pres. Malloum 736
Hadj, kol. A. el-, Liban. commandant v. d. Arab. vredesmacht 233
Haig, gen. A., opperbevelh. NAVO-strijdkrachten Eur., met adm. Hill-Norton 150
Hartling, P., Hoge Comm. v.d. vluchtelingen 311 (portr.)
Hauff, V., min. v. onderz. en technologie Dld (Bondsrep.) 98 (portr.)
Hayden, B. Labour-leider Australië 110 (portr.)
Hazekamp, Th. M., staatssecr. econ. zaken, met de koningin 11
Herrera Campins, L., pres. Venezuela, brengt stem uit 809
Heuvel, mevr. I., voorz. PvdA, TV-interview met Steenkamp 217
Hill-Norton, adm. P., voorz. milit.-cie NAVO, met gen. Haig 150
Hoea Koeo-feng, partijleider en min. pres. China (Volksrep.), brengt stem uit 163: met min. Sonoda en min. Hoeang Hoea 529; tijdens bez. a. Roemenië 561; wordt begroet d. Tito 563; wordt begroet d. de sjah 565; met Kim Ie Soeng 590; met Brzezinski 687; persconf. inz. dipl. betr. m. VS 833
Hoeang Hoea, min. v. buiteni. zaken China (Volksrep.), met min. Sonoda en pres. Hoea Koeo-feng 529; ondertek. Chinees-Japans vredes- en vriendschapsverdrag 587; met koningin Juliana 591
Hoekstra, H., rede tot het 26ste congres v. d. CPN 116
Hoessein, kon. v. Jordanië, m. pres. Carter en sjah v. Perzië 36; met min. Vance 657
Hoss, S., prem. Libanon, begroet Libische function. 234
Houwelingen, J. van, lid TK v. h. CDA, in gesprek met fractievoorz. Aantjes 442
Hume, Mgr. G. B., aartsbisschop v. Westminster 699
Humphrey, H. H., oud-vice-pres. VS 703 (portr.)
Humphrey, mevr. M., wordt d. Mondale beëdigd a. senator 750

Internationaal: open. v.d. 32ste AV 292. id. de afgevaard. nemen een ogenblik v. gebed of bezinning in acht 315; openingszitt. conf. o. Eur. veiligheid in Belgrado 341; pres. Carter spreekt topconf. NAVO toe 353, overz. vergadering niet-gebonden landen 501; winnaars Nobelprijzen 1978 858
Isik, H. E., min. v. defensie Turkije, met deeln. a. h. beraad nucleaire planninggroep 374
Isjkow, A., min. v. visserij SU, ondertek. akk. o. Japanse visvangst in Russ. wateren 533; met prem. Fukuda 534
Italië: helikopters en rubberboten worden ingezet bij de zoekactie naar Moro 276; leden Rode Brigades tijdens proces in Turijn 277; de straat waar de auto met het stoffelijk overschot v. Moro geparkeerd stond 306: Woedende Romeinen tonen kranten. met het doodsbericht v. Moro 308; schade na ongeregeldh. rechtse demon. 331
Iyad, A., leider Palestijnse delegatie, met Khoury en Chehabi 236

Jamieson, D., min. buitenl. zaken Canada, tijdens ontmoet. Westerse mogendh. en min. Botha 257
Jang Tsjeng-woe, chef van de gen. staf Chinese Volksleger, met gen. Mery 240
Jayawardene. J. R.. pres. Sri Lanka. beedigt nwe prem. Premadasa 679
Jebril, A., leider alg. commando PFLP, met Arafat en Habache in Tripoli 656
Jenkins, R., voorz. Eur. Cie, tijdens officiële rouwdienst voor de vermoorde oud-prem. Moro 329
Johannes Paulus I, paus, na zijn verk. 545
Johannes Paulus II, paus, met kard. Wyszynski 757; installatieplechtigh. 759
Jong, dr L. de, dir Rijksinst. v. oorlogsdoc., tijdens persconf. inz. de zaak-Aantjes 780
Jorge, P., min. buitenl. zaken Angola, met Cub. collega Malmierca 502
Jörgensen, A., prem. Denemarken, met nwe coalitiereger. 593
Juliana, koningin, met een aantal staatssecr. 11; met min. Hoeang Hoea 591; aank. bij de Ridderzaal 611

Kadhafi. M., staatshoofd Libië, met pres. Boumedienne en Arafat 636
Kahn, A., inflatiebestrijder VS, 724 (portr.)
Kamel, M. K., min. buitenl. zaken Egypte, met Isr. ambtgenoot Dayan 690; met Vance en Dayan op Leeds Castle 848
Kaoenda, K. pres. Zambia, met Owen. Young, Nyerere en Machel 132
Kapuuo, chief C.. Herero-leider 288 (portr.)
Karamanlis, K., premier Griekenland, met prem. Ecevit: met Ecevit omringd door journalisten 799
Kekkonen, U., pres. Finland, brengt stem uit 382
Kenilorea, P. prem. Salomonseilanden, met onder-min. Lord Goronwy-Roberts 713
Kenyatta, G., pres. Kenia 586 (portr.)
Kerr, Sir J., oud-gouvern.-gen. Australië 112 (portr.)
Khaled, koning, met prins Fahd en pres. Carter 37
Khoury, gen. V., opperbevelh. Liban. leger, met Lyad en gen. Chehabi 238
Kibira, mgr. J. M.. voorz. Lutherse Wereldraad 701 (portr.)
Kiesl, E., burgem. München, met CSU-voorz. Strauss 647
Kim Ie Soeng, partijleider Korea (N.), met Hoea Koeo-feng 590
Kirkland, L., penningmeester AFL-CIO, met Meany 725
Kissinger, H., oud-mln. buitenl. zaken VS, met SWAPO-leider Nujoma 259
Klaauw, C. A. van der, min. buitenl. zaken, met oud-min. v. d. Stoel en oud-staatssecr. Brinkhorst 92, voert het woord in TK-debat inz. N-bom 165
Koch, E., burgem. New York, met Bess Myersson na overwinning 254
Koning, mr. H. E., staatssecr. binnenl. zaken, met de koningin in paleis Soestdijk 11
Kontogeorgis, G., Grieks min. v. EG-zaken, met min. Rallis in EG-hoofdkwartier 801
Kosygin, A., prem. SU, tijdens omarming Brezjnew en Le Doean na ondertek. vriendschaps- en samenw.verdrag 761
Kousbroek, R., Ned. auteur 856 (portr.)
Kraaijeveld-Wouters, mevr. G. J.. staatssecr. CRM, met de koningin 11
Krag, J. O., oud-prem. Denemarken 703 (portr.)
Kreisky, B., bondskanselier Oostenrijk, tijdens Midden-Oosten-beraad 848
Kruisinga, R., oud-min. v. defensie, tijdens TK-debat o. d. N-bom 165
Kuhnert, Ch., dissident DDR. met andere dissidenten 44

Lambsdorff, O. graaf, min. v. econ. zaken Dld (Bondsrep.), met Schmidt, Scheel en Friderichs 90; met Murayama, Matthöfer en Blumenthal 470
Lanser, J., voorz. CNV, ontvangt v. min. Albeda de versierselen v. d. orde v. d. Ned. Leeuw 410
Le Doean, partijleider Vietnam, tijdens omarming met Brezjnew na ondertek. vriendschaps- en samenw.verdrag 761
Leber, G., oud-min. v. defensie Duitsland (Bondsrep.) 97 (portr.)
Lecanuet, J., leider CDS, met Soisson en Servan-Schreiber 177, met Chirac, Motte en Soisson 200
Leeuw, A. J. van der, medewerker Rijksinst.v. oorlogsdocum. tijdens persconf. inz. de zaak-Aantjes 780
Leeuwen, mevr. J. van, lid TK ARP, in TK 41

AFBEELDINGEN

Lennep, E. van, dir.-gen. OESO 550 (portr.)
Lent. C. J. van, staatssecr. v. defensie. met de koningin 11
Leone, G., pres. Italië, brengt stem uit 385
Leoro, gen. L., lid miiit. junta Chili, met overige leden 58
Levesque, R , prem. Quebec, in gesprek met pres. Giscard d'Estaing 771
Li Kiang, min. v. buitenl. handel China (Volksrep.), tekent met min. Andersen handelsakk. China-EG 253
Loewe, L., correspondent ARD in DDR 544
Luns, mr. J. M. A. H.. secr.-gen. NAVO, met pres. Carter en prem. Ecevit 355; met deeln. a. h. beraad nucleaire planninggroep 374
Luwum, J., aartsbisschop Oeganda 740 (portr.)

Machel, S , pres. Mozambique, met Owen, Young, Nyerere en Kaoenda 132
Macias Nguema, F , pres Equat. Guinee, tijdens openbaar optreden 804
Madari, Ayatollah S. leider sjiieten 606 (portr.)
Madriaga, S. de, Spaans schrijver en dipl. 864 (portr.)
Maihofer, W., oud-min. binnenl. zaken Bondsrep. 746 (portr.)
Malik, A vice-pres Indon., wordt door Soeharto omhelsd 853
Malloum, gen F. pres Tsjaad 335 (portr): met leden nwe reger en prem. Habre 736
Malmierca, I., min. v. buitenl. zaken Cuba, met min. Jorge 502
Mangope, L., pres. Bophuthatswana, met pres. Diederichs 128
Manjoorsa. Th., leider MNLF, ondertek. m. Espaldon een wapenstilstandsakk. 745
Mara, R. Sir K., prem. Fiji, met min. Dell 270
Marchais, G., leider PCF, met Mitterrand en Fabre 178; tijdens overl. met social. 182
Marcos, F. pres. Filippijnen, brengt stem uit 243; tijdens persconf. 849
Marei S. A., vertegenw. Sadat, na in ontv. nemen Nobelprijs v. d. Vrede 837
Martens, W., voorz. CVP 682 (portr.)
Massera, adm. E., lid milit. junta Argentinië, met pres. Videla en Agosti 428
Matthöfer, H., min. v. finan. Dld (Bondsrep.) 97 (portr.); met Murayama, Blumenthal en Lambsdorff 470
Mbumba, lt.-gen. N., leider opstand Zaïre, tussen zijn soldaten 322
McNamara, R. S., dir. Wereldbank 551 (portr.); met Delarosière de Champfeu en Tengku Razalzah 728
Mead, M., Am. antropologe 862 (portr.)
Meany, G., pres. AFL-CIO, in gesprek m. Kirkland 725
Meekeren, J. van, journalist, interviewt nievr. v. d. Heuvel en prof. Steenkamp 717
Mei, drs. D. F. van der, staatssecr. buitenl. zaken, met de koningin in paleis Soestdijk 11
Meir, G., oud-prem. Israël 862 (portr.)
Melgar Castro, J. A., pres. Honduras, tijdens rede 105; 513 (portr.)
Menten. P. 815 (portr.)
Mery, gen. G. stafchef Frankr., met gen. Jang Tsjeng-woe 240
Midden-Oosten: Isr. pantserwagen in het Isr.-Liban. grensgebied 209; gewonde Arab. vrouw komt d. grensversperring naar Israël 211; Egyptenaren trekken d. straten v. Cairo om Sadat bij terugk. uit Israël te verwelkomen 634; opening voorbereidende conf. v. Cairo 658: overl. te Ismailia op 25 dec. 659; Isr. nederzett. Yamit in de Sinai 693
Miert, K. van, medevoorz. BSP, met Cools 741
Miki, T., oud-prem. Japan, met Eghbal 187; tijdens rouwdienst v. d, vermoorde oud-prem. Moro 329
Miller, W., voorz. Fed. Reserve Board, met oud-voorz. Burns en pres. Carter 68
Mitterrand, F., leider soc. Frankr., met pres. Carter 39; met Fabre en Marchais 178; tijdens overl. m. commun. 182
Mkapa, B., begroet min. Guiringaud 168
Moezorewa, A., leider UANC, met Gabellah, Chirau en Smith 129
Mohammed Reza Pahlevi, sjah Perzië, met pres. Carter en kon. Hoessein 36 verwelkomt Hoea Koeo-feng 565; met prem. Sharif-Emami en min. Avini 607
Moi, D. A., vice-pres. Kenia, opent conf. o. woestijnvorming 325
Mojsow. A., voorz. AV, tijdens open. zitting 32ste AV der VN 292
Mondale, W., vice-pres. VS, met pres. Carter, en O'Neill 65; beëdigt mevr. Humphrey a. senator 750: tijdens persconf. met prem. Begin 847
Morales Bermudez, gen. F., pres. Peru, brengt stem uit 401
Moro, A., oud-prem. Italië in gevangenschap 273; stoffelijk overschot in kofferbak Renault-4 305
Moro, J. A., min. v. binnenl. zaken Nicaragua, tijdens gijzeling Sandinistische Bevrijdingsfront 627
Motte, B., leider CNIP, met Chirac. Lecanuet en Soisson 200
Mudge, D., leider Rep. partij Namibië 283 (portr.)
Muldoon, R. prem. Nw-Zeeland, na de eerste verk.uitslagen 793
Mulley, F. W. min. v. defensie Engeland, met deeln. a. h. beraad v. d. nucleaire planninggroep 374
Murayama, T., min. v. finan. Japan, met Matthöfer, Blumenthal en Lambsdorff 470
Mustapha, S. A., leider „Takfir Wal Hijira" secte 30 (portr.)

Namibië: leden v. d. Zuidafr. reger. en dipl. vertegenw. v. d. vijf Westerse lidstaten tijdens bijeenk. in Pretoria 286
Nasser Mohammed, A., prem. Z.-Jemen, met pres. Robaya Ali en partijsecr. Fattah Ismail 420
Nederland: eerste overl. tussen leden nwe kab. en vertegenw. v. vakbeweg. en bedrijfsieven 70; overl. kab. tijdens reger. verkl. 78; demon. op het Binnenhof t. uitbreid. verrijkingscap. te Almelo 89; politie voor het station Amersfoort houdt Indisch uitziende jongen onder schot 102: de cie-Köbben 102; de Arubaanse deiegatie tijdens besprek. m. d. Koninkrijksreger. 143; demon. ambtenaren op het Malieveld 493; aank. koninkl. familie bij de Ridderzaal 611; demon. op het Binnenhof t. Bestek 81 669; de Eemshaven 767; de Nederl. delegatie die onderz. instelt naar het oorlogsverleden van P. Menten 816
Neto, A., pres. Angola, tijdens troepeninspectie d. pres. Eanes 582
Nguza Karl I Bond, oud-min. buitenl. zaken Zaïre 76 (portr.)
Nicaragua: leden Sandinistische Bevrijdingsfront in straten van Matapalga 628
Niineiry, J. M., pres. Soedan, in gesprek met pres. Sadat 662
Nobile, U., Ital. luchtvaartaionier 863 (portr.)
Nobre da Costa, A. J., prem. Portugal 572 (portr.), tijdens toespraak na beëdiging 572
Nooteboom, mr. k., staatssecr. finan., met de koningin 11
Nujoma, S., leider SWAPO, met Kissinger 259
Nyerere. J., pres. Tanzania, met pres. Carter 132; met Owen, Young, Machel en Kaoenda 132

Oboth-Ofumbi, Ch., min. binnenl. zaken Oeganda 740 (portr.)
Offergeld, R., min. v. ontw. samenw. Dld. (Bondsrep.) 98 (portr.)
O'Neill, Th., voorz. Huis v. Afgev. VS, met pres. Carter en vice-pres. Mondale 65
Oreja, M., tekent met min. v. econ. zaken Cuba een uitwisselingsakk. 655
Oryema, E. W., min. grondbezit Oeganda 740 (portr.)
Otterloo, W. van, Ned. componist en dirigent 863 (portr.)
Owen, D., min. buitenl. zaken Engel., met Botha en Vance 131; met Young, Nyerere, Machel en Kaoenda 132; met Vance tijdens vergad. v. min. v. buitenl. zaken 152; tijdens ontmoet. Westerse mogendh. en min. Botha 257

Pannach, G., dissident DDR. met andere dissidenten 44
Papaligouras, P., min. buitenl. zaken Griekenl., met Turkse ambtgenoot Caglayangil 798
Paulus VI, paus, laatste foto te Castelgandolfo 497
Paz Estenssoro, dr. V., pres.-kand. Bolivia, met pres. Pereda 482
Pereda, gen. J., pres. Bolivia, met voorganger Banzer 481; met pres.-kand. Paz Estenssoro 482
Peres, S., opp.leider Israël, tijdens M.O.-beraad in Wenen 848
Perez, C. A.. pres. Venezuela, begroet Carter 225; brengt stem uit 810
Peru: politie drijft demon. uiteen 404
Perzië: demon. verbranden een afbeelding v. d. sjah 188; betogers in Teheran dragen een portr. v. A. Khomeini van wie zij de terugkeer eisen 577; burgers betogen tegen de sjah in Teheran 608
Pétry, I., initiatiefneemster v. Tribunes Socialistes, met andere initiatiefnemers 264
Pham Van Dong, prem. Vietnam, met prem. Desai 480; tijdens omarming Brezjnew en Le Doean na ondertek. vriendschap- en samenw.verdrag 761
Pindling, L. I., prem. Bahama-eilanden 140
Pinochet Ugarte, gen. A., pres. Chili 12
Pinuera Ordaz, L., pres.kand. Venezuela, brengt stern uit 809
Potter, dr. Ph., secr.-gen. Wereldraad v. Kerken, met voorz. Williams 715
Poveda, vice-adm. A., lid milit. junta Chili, met overige leden 58
Premadasa, R., prem. Sri Lanka, tijdens beëdig. 679
Price, G., prem. Belize 120 (portr.)

Rahman, Z., pres. Bangladesh, tijdens persconf. na verk.overwinning 676
Rallis, G., min. buitenl. zaken Griekenl., met Kontogeorgis in hoofdkwar-
Ravens, K., oud-min. ruimtel. ordening. bouw en stedenbouw Dld (Bondsrep.) 97 (portr.)
Razalzah, Tengku, voorz. vergad. IMF-Wereldbank, met Delarosière de Champfeu en McNamara 728
Reddy, N. S., pres. India, tijdens eedsaflegging 158
Rietkerk, mr. J. G. fractieleider VVD in TK 42 (portr.); tijdens interview Den Uyl na uitslag gemeenteraadsverk. 362
Robaya Ali, S., pres. Z.-Jemen, met Fatah Ismail en Nasser Mohammed 420
Rognoni, V., min. v. binnenl. zaken Italië, tekent documenten na beëdig. a. min. 387
Rohde, H., oud-min. onderwijs en wetenschap Dld (Bondsrep.) 97 (portr.)
Romein-Verschoor, dr. A., Ned. historica en schrijfster 704
Rommel, M. burgem. Stuttgart, met min. Filbinger en Späth 747
Royo, A., pres. Panama, tijdens beëdig. 789 659; in gesprek met pres. Nimeiry 662;
Rozendal, B., prem. Ned. Antillen, met Wiegel 142
Rubinstein, A., oprichter DASH, met Yadin 45
Ruffini, A., min. v. defensie Italië, met deeln. a. h. overl. nucleaire planninggroep 374

Sa Carneiro, dr. F., voorz. PSD, spreekt met journalisten 568
Sabah, sjeik J. al-Ahmad al-Jabir al-, emir Koeweit. tijdens eedsaflegging 303; met pres. Assad 657
Sabah, sjeik S. al-Salim, kroonprins Koeweit, met pres. Assad 657
Sadat, A., pres. Egypte, met pres. Boumedienne 30; begroet pres. Barre 197; ondertek. met pres. Carter en prem. Begin twee overeenk. 624; verlaat met Begin zijn zomerverblijf te Ismailia 659: in gesprek met pres. Nimeiry 662; tijdens M.O.-beraad in Wenen 848
Salek, lt.-kol. M. M. Ould, prem. Mauretanië, met pres. Giscard d'Estaing 823
Salem Ould Sallak, M., min. v. voorlichting Sahararep, met gegijzelde Fransen 384
Salvan, J. kol, commandant v. h. Franse contingent UNIFIL, met Erskin 210

Santos Ramalho Eanes, A. dos, pres. Portugal, 511 (portr.); tijdens toespraak Nobre da Costa 572: tijdens troepeninspectie in Guinee-Bissau 582
Sarkis, E., pres. Liban. 236 (portr.)
Sayed, A., lid pol. bureau Polisario, tijdens persconf. 400
Schaefer, J., oud-staatssecr., brengt stem uit 363
Scheel, W., bondspres. Dld, met Schmidt, Friderichs en Lambsdorff 99
Schlei. M. oud-min. ontw.samenw. Dld (Bondsrep.) 97 (portr.)
Schmidt, H., bondskans. Dld, met Friderichs, Scheel en Lambsdorff 99; met Cie-Brandt 484; met Carter en Callaghan 526: met partijleider Gierek 630; met echtgenote tijdens bez. a. pyramiden bij Cairo 631
Schmude, f., min. v. onderw. en wetensch. Dld (Bondsrep.) 98 (portr.)
Scholten, mr. W., min. v. defensie 183 (portr.); tijdens bijeenk. v. h comité v. verdedig ngsr nr er 374
van-Schreiber, J. J., leider Parti Radicale met Lecanuet en Soisson 177
Sharif-Emami, J., prem. Perzië, met de sjah en min. Avini 607
Sheil G., oud-min. veteranenzaken Australië 110 (portr.)
Silone, I., Ital. schrijver. 864 (portr.)
Singer, I. B., winnaar Nobelprijs letterk. 855
Singh, S., tijdel. voorz. Congrespartij 256 (portr.)
Sithole, ds. N., leider ZANU, wordt begroet bij terugk. na ballingschap 130
Smit-Kroes, mevr. drs. N., staatssecr. verke r en taat, met de 11
Smith, I., prem. Rhodesië, e Gabellah, Moezorewa e Chirau 1 1 stembusoverwinning 133; tijdens besprek. o. interne regel. 145
Soares, M., prem. Portugal, staat pers te woord 507; ondertek. samenw. akk. v. coalitiereger. 508
Soegaard, P., min. v. defensie Denemarken, met deeln. a. h. beraad nucleaire planninggroep 374
Soeharto, pres. Indonesië, omhelst vicepres. Malik 853
Soisson, J.-P., leidt Parti Republicain, met Lecanuet en Servan-Schreiber 177; met Lecanuet. Motte en Chirac 200
Somalia: vertrekkende Cubanen 195
Somare Th. prem. Papoea-Nw-Guinea, met Sir Tei Abal 412
Somoza Abrezo, J., neef pres. Nicaragua, tijdens gijzeling Sandinistische Bevrijdingsfront 627
Somoza, L., pres. Nigaragua 106 (portr.)
Sonoda, S. min. v. buitenl. zaken Japan, met Hoeang Hoea en Hoea Koeo-feng 529; ondertek. Chinees-Japanse vredes- en vriendschapsverdrag 587
Sorza, K., prem, Finland, met Virolainen tijdens persconf, 383
Spanje: overz. v. d. demon. t.g.v. de éénmei-viering 603; t.g.v. goedk. ontw. grondwet brengen leden v. d. constitutionele cie een dronk uit 633
Späth, L., min.-pres. Baden-Wurttemberg, met voorganger Filbinger en bureem. Rommel 747
Steenkamp, prof. P. A. J. M., voorz. CDA, tijdens T.V.-interview met mevr. v. d. Heuvel 217
Stoel. dr. M. van der, oud-min. buitenl. zaken, met min. v. d. Klaauw en oud-staatssecr. Brinkhorst 92; met Den Uyl en Callaghan tijdens Eur. beraad te Brussel 248
Strauss, F.-J., voorz. CSU, met burgem. Kiesl 647; brengt stem uit bij landdagverk. 770
Stroessner, gen. A., pres. Paraguay 144 (portr.)
Suarez. A., kiikt met prem. Castro toe hoe de min v. buitenl. zaken een uitwisselingsakk. ondertek. 655
Sudeary, A. Al-, pres. Raad v. Best. v. IFAD 323 (portr.)
Suzuki, Z., min. v. land- en bosbouw Japan, ondertek. akk. o. Japanse visvangst in Russ. wateren 533

Tanada, L., oud-senator Filippijnen, wordt met andere opp. leiders in een politiebus afgevoerd 244
Tanassi. M., oud-min. v. defensie Italië, tijdens Lockheed-proces 330
Taraki, Nur M., prem. Afghanistan 694 (portr.)
Tei Abal, opp.leider Papoea-Nw-Guinea, met prem. Somare 412
Teng Hsiao-ping, vice-pren . China (Volksrep.), diner met prem. Barre 222; met koning Birendra 589
Tierno Galvan, E., leider Spaanse Social. Volkspartij, met Gonzalez tijdens persconf. 602
Tindemans, L., prem. België, tijdens officiële rouwdienst v. d. vermoorde oud-prem. Moro 329; met partijvoorz. op persconf. waar einde v. d. kab.crisis wordt aangek. 426: verlaat het spreekgestoelte na het ontslag v. d. reger. te hebben aangek. 681; tijdens voorlezen reger.verkl. d. prem. Vanden Boeynants 731
Tito, J. B., pres. Joego-Slavië, spreekt openingszitt. niet-gebonden landen tos 500; begroet Hoea Koeo-feng 563
Sjarda van Starkenborgh Stachouwer, jhr. mr. A. W. L., Ned. dipl en oud-gouvern. Ned.-Indië 864 (portr.)
Tolba, M. K., dir. v. h. VN-milieuprogr. UNEP, opening conf. o., woestijnvorming 325
Torres, J. J., oud-pres. Bolivia 94 (portr.)
Torrijos, O., pres. Panama, ondertek. m. pres. Carter de kanaalverdragen 675
Tsjaad: reger.troepen bij het garnizoen v. Koro-Toro 350
Tsjiang Tsjing-kuo, pres. Taiwan, brengt stem uit 413: tijdens aersconf. 835 (portr.)
Tunesië: arrest. worden opgebracht in Tunis 81; een tank houdt de wacht v. h. parl.gebouw 85
Turbay, J. C., pres. Columbia, maakt zijn verk.overwinn, bekend 369

Uyl, drs. J. M. den, fractieleider PvdA in TK bij interruptiemicrofoon in TK 51, on'derons]e met Aantjes 63; volgt verk.uitslagen via de radio 219; met Callaghan en v. d. Stoel tijdens Eur. beraad in Brussel 248; interview na uitslagen gemeenteraadsverk., met Aantjes en Rietkerk 362; in gesprek met Kamervoorz. Vondeling 446; 488 (portr.); aan het woord tijdens de alg. pol. beschouwingen 671

Vance, C., min. buitenl. zaken VS, met Owen en Botha 131; met Owen tijdens overl. min. v. buitenl. zaken 152; tijdens ontmoet. Westerse mogendh. en min. Botha 257; met koning Hoessein 657; met Kamel en Dayan op Leeds Castle 848
Vega Rodriquez, J., oud-chef-staf 655 (portr.)
Videla, J., pres. Argentinië, met Massera en Agosti 428
Vietnam: uit Vietnam vluchtende Chinezen 433; karik. 435; Vietnamese Chinezen bij aank. in China 436; Chinees evacuatieschip 450: Vietn. millt. gooien stenen naar uit Vietnam vluchtende Chinezen 764
Villot, J., kard., ondertek. het officiële overlijd.certificaat v. paus Paulus VI 637
Virolainen, J., vice-prem. Finland, met prem. Sorza tijdens persconf. 383
Vondeling, dr. A., Kamervoorz., in gesprek met Den Uyl 446
Vorster, B. J., oud-prem. Zuid-Afrika, tijdens kab. zitting 641
Vrhovec, J., min. v. buitenl. zaken Joegoslavië, tijdens slotbijeenk. conf. niet-gebonden landen 502

Waldheim, dr. K., secr.-gen. VN, tijdens opening 32ste AV 292
Webster, W. H., dir. FBI 751 (portr.)
Weizman, E., min. defensie Israël, met Gamassi na afloop v. d. eerste zitt. Eg.-Isr. milit. cie 663
Wetenschap en techniek: vijf wegen om v. uranium t. atoombom te komen 424
Wiegel. H., min. binnenl. zaken, met prem. Rozendal 142: brengt stem uit 217: arriveert per koets op het Binnenhof om het parl. jaar af te sluiten 610; achter reger.tafel tijdens alg. beschouwingen 672
Willebrands, J. G. M., aartsbissch., met voorganger kard. Alfrink 697
Williams, M. M., voorz. Wereldraad van Kerken, met secr.-gen. Potter 715
World Press Photo: 1978 854
Worontsnw, J., delegatieleider SU bij conf. o. Eur. veiligh., spreekt de conf. toe 342
Wyszynski, S., kard., met paus Johannes Paulus II 757

Yadin, Y., leider DASH, met Rubinstein 45
Yerna, J., initiatiefnemer Tribunes Socialistes, met andere oprichters 264
Young, A., ambass. VS bij VN, met Owen, Nyerere, Machel en Kaoenda 132; met prem. Arron 709

Zaccagnini, B., secr.-gen. chr.-dem. 275; 386 (portr.)
Zaïre: Frans transportvliegtuig met bemanning keert terug in Frankr. na Marokkaanse troepen naar Shaba te hebben gebracht 127; Zaïrese troepen planten een vlag na de herovering v. Mutshatsha 128; vliegveld v. Kolwezi met wrakken v uitgebrande helikopters 322
Zaldivar, A., voorz. chr. democ. partij Chili 55 (portr.)
Zijlstra, dr. J., pres. Ned. Bank 297 (portr.)

GRAFIEKEN

— Nederland: uitgaven v. overheid en soc. verzekeringen in % v. h. nat. ink. en consumptie en netto-invest. v. overheid en soc. verzekeringen in % v. h. nat. ink. 457; begrot. 1978-'79 615
— Verenigde Staten: overz. koersverloop dollar 722

LANDKAARTEN

AFRIKA:
— Angola: richting offensieven en gebied onder controle van UNITA 61
— ECOWAS: 573
— Ethiopië: de Ogaden 193
— Libië: begrenzing continentale plat 125
— Oeganda: grens met Tanzania 737
— Oostafrikaanse Gemeenschap: 574
— Soedan: 754
— Tanzania: grens met Oeganda 737
— Tsjaad: 756

AMERIKA:
— Algemeen: Beagle-kanaal 113
— Brazilië: 777

AZIË:
— Bangladesh: 173
— Cambodja: 5
— China: 204; grens m. Vietnam 449
— Israël: joodse nederzettingen in bezet gebied sinds 1967 47; grens met Libanon 212; door Israël bezet gebied; joodse nederzettingen 609
— Perzië: 578
— Vietnam: grens m. China 449
— Zuidzee-eilanden 714

EUROPA:
— Spanje: Baskenland 650; provincies 653

AFGHANISTAN

Oppositie: verzet stammen? Vlucht Pathanen gemeld 696/1
Regering: min. vermoord, plv. pres. ben. 189/1; linkse bloedige staatsgreep. aanleiding en achtergronden, Taraki pres. en prem. Democr. Rep. Afghanistan 289/1 e.v.; samenstell. kab., eerste maatr. 694/1; ontslag min., wijzig. kab. 695/1; nwe putsch verijdeld 695/1; achtergronden 695/3
Sowjet-Unie: samenw.akk., toename aantal Russ. adviseurs 696/3

AFRIKA

Cuba: gegevens o. Cub. aanwezigheid in Afr. vlgs. State Depart. 74/3
vertegenw. uit Zambia 73/2

Frankrijk: Frans-Afr. topconf. te Dakar 169/1
Luchtvaart: Air Afrique voortaan 11 leden 574/3; EAAC staakt activiteiten, opricht. Kenia Airways en Air Tanzania 575/1
QCAM: topconf., uittreden Gabon, toetreding Seychellen wijzig. in zuiver techn. organ. 574/1
Oost-Afrika: Oostafr. gemeensch. in feite ontbonden. tegenstell. Kenia-Tanzania 574/3
West-Afrika: conf. v. Monrovia tussen Guinee, Ivoorkust en Senegal met Gambia, Liberia en Togo (18/19 mrt.) 558/3; samenw. rivierstaten 559/2; topconf. ECOWAS 573/2

ALGERIJE

Bahrein: bez. Boumedienne 691/1
Egypte: Eg. verbr. dipl. betr. 656/2
Frankrijk: verslecht. betr. i.v.m. Sahara 398/1
Irak: bez. Boumedienne 691/1
Jemen (N.):bez. Boumedienne 691/1
Jemen (Z.): bez. Boumedienne 691/1
Joego-Slavië: bez. Boumedienne 691/1
Jordanië: bez. Boumedienne 691/1
Koeweit: bez. Boumedienne 691/1
Marokko: verslecht. betr. 384/3
Qatar: bez. Boumedienne 691/1
Saoedi-Arabië: bez. Boumedienne 691/1
Sowjet-Unie: bez. Boumedienne 691/1
Syrië: bez. Boumedienne 691/1
UAE: bez. Boumedienne 691/1

AMERIKA (NOORD- EN LATIJNS-)

OAS: zesde alg. jaarvergadering in Santiago 55/2; debat o. situatie in Nicaragua: 629/2
Verenigde Staten: ondertek. samenw.verdrag 5 Lat.-Am. staten 674/3

ANDORRA

Algemeen: achtergronden verzet tegen pol. stelsel, co-prinsen eisen pol. vernieuwing 155/2
Referendum: wijzig. kiesstelsel aangen., uitslag d. Sindic verworpen 155/1
Verkiezingen: voorst. t. vernieuwing kiesstelsel, verk. Alg. Raad 155/2

ANGOLA

België: bez. Simonet 620/2
Cabinda: vorm. voorl. reger. d. FLEC gemeld 73/3
Cuba: bez. Neto, akk., terugtrekk. Cub. troepen uit Angola gestaakt. versterk. troepen gemeld, komst 2600 Cub. burgeradv. aangek., Cub. aanwezigh. in Afr. vlgs. State Depart. 74/1
FNLA: voortd. activiteiten 73/2
Huurlingen: proces, terechtstelling vier huurlingen 75/3
Joego-Slavië: bez. Neto 75/3
MPLA: eerste congres, voortaan MPLA-Partij v. d. Arbeid 60/1
Munt: invoer. Kwanza 76/1
Namibië: vluchtel. stroom vanuit Zuid-Angola, SWAPO steunt MPLA 61/1
Polen: bez. Neto 75/3
Portugal; herst dipl betr., akk o. terugk. vluchtel. 75/3; bez pres. Eanes aan Guinee-Bissau, onderh m. pres. Neto v. Angola, samenw. akk.. voorbereiding normalisering contacten 581/2
Regering: mislukte coup (27 mei 1977) en nasleep 58/3; uitbreid. pres. bevoegdh. 59/3; nwe min. 59/3; nwe min. 320/1
Sowjet-Unie: bez. Neto, verdrag inzake vriendschap en samenw., twee Russ. oorlogsschepen overgedragen, bezoek Russ. milit. delegatie 75/1 e.v.
UNITA: herleving activiteiten. proclam. ,,zwarte Afr. en social. rep. Angola'' aangekond, maar niet uitgevoerd 60/2 e.v.; voortzetting activiteiten 72/3; bericht Finan. Times (26-1-'78) over positie UNITA 73/1; uitwijz. UNITA-Zambia: herst. dipl. betr., UNITA-vertegenw. d. Zambia uitgewezen, komst Angolese vluchtel. 73/2
Zuid-Afrika: Angola weigert hervatt. werk Caluqueproject 61/1

ARGENTINIE:

Chili: conflict om afbakening zeegrens in Beagle-kan.. achtergrond conflict 113 e.v.; akk. o. arbitrage, arbitrage-cie doet uitspraak 114/1; Argentinië verwerpt uitspraak arbitrage-cie 114/3; pres. Pinochet bez. Antarctica 114/3; uitvoerverbod t. Chili d. Argentinië ingesteld 431/2
Geweld: strijd t. terrorisme, arrest., prot. uit het buitenl. 429/3 e.v.; gevangenisopstand 431/3
Justitie: gevangenisstraf v. mevr. Peron geëist 431/3
Pers; opheffing decreten 432/1
President: Videla herbenoemd 428/3
Regering: min. v. planning afgetreden 429/3
Verenigde Staten: bez. min. Vance 709/1; bez. ondermin. Todman 709/3

AUSTRALIË

China: bez. prem. Fraser 111/3
Gouverneur-generaal: Sir J. Kerr opgevolgd d. Sir Z. Cowen 112/3
Indonesië: bez. prem. Fraser 112/1; erkenn. O.-Timor a. deel v. Indon. d. Australië 112/2
Japan: bez. prem. Fraser 111/3
Parlement: zetelverdeling 109/2
Politieke partijen:
— Labour: Hayden opvolg. Whitlam 110/1
Regering: aftred. min. Lynch, andere wijzig. 108/3 e.v.; nw. kab. (19-12-'77), ontslag min. 109/2
Uranium: reger. besl. inz. herv. exploitatie en export uranium, scherpe opp. 110/2
Verenigde Staten: bez. prem. Fraser 112/1
Verkiezingen: vervroegde alg. verk. gewonnen d. reger. coalitie 108 e.v.

BAHAMA-EILANDEN

Politieke partijen: splitsing in FNM leidt t. opricht. BDP, splitsing in PLP n.a.v. corruptie 140/1
Regering: samenstell. nwe reger. 140/1
Verkiezingen: alg. verk. gewonnen door prem. Pindling 140/1

BAHREIN

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Syrië: bez. pres. Assad 657/3

BANGLADESH

Algemeen: binnenl. ontw. sinds opr. 1977 171/1
China (Volksrep.) bez. vice-prem. Li 589/2; vriendschappel. bez. 589/3
India: akk. m. India o. verdeling Gangeswater, voorgesch., betekenis Farakkadam 173/1 e.v.; bez. Ziaur Rahman 175/3
Nederland: schuldverlichting 580/1
Nepal: bez. Ziaur Rahman 175/3
Oppositie: terechtstell. pol. gevang. 172/2
Pakistan: bez. Ziaur Rahman 175/3
Politieke gevangenen: vrijlat. 676/1
Politieke partijen: verbod drie partijen 172/3; vorm. pol. front 173/1; vorm. Jagodal 676/1; scheuring in Awami Liga 677/1
Referendum: vertrouwen v. pres. Ziaur Rahman en zijn progr. bij referend. op 30 mei '77 niet 98,89% v. d. uitgebrachte stemmen 171/1
Regering: ben. vice-pres. 171/2; wijzig. Raad v. Advies 171/2; mislukte putsch (2 okt. 1977), achtergronden 171/3 e.v.: reorgan Raad v. Adviseurs 172/3; nw. kab 677/1
Verkiezingen: raadsverk 171/2; verk. v districtsraden uitgesteld 172/3; Ziaur Rahman t. pres gekozen 676/3

BARBADOS

Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

BELGIË

ALGEMEEN

Bevolking: statistische gegevens 345/2; evolutie buitenlanders 474/1; cijfers 1977 620/3
Gezondheidszorg: voorl. akk. artsentarieven 20/3
Justitie: de zaak-Jespers 101/1; uitspraak Hof v. Beroep in de zaak-Georgin 294/1; uitspraak Hof v. Cassatie in de zaak-Jespers 294/2
Koninklijk huis:
— Algemeen: kon. bez. a. Spanje 644/1
— Boudewijn: nieuwjaarstoespraak 20/2; radio- en tv-toespraak 20/3
Militaire zaken:
— Algemeen: Milit. Vakbondsbetog. 199/2; Simonet o. neutronenbom 247/2; kerkel. document o. ontwapening 345/2
— Leger: nwe stafchef 451/3; milit. kritiek op leger 620/1
Onafhankelijkheid: voorst. viering 150ste verjaardag 69/2
Onderwijs:
— Hoger: vrouwel. rector v. RUCA 136/3; rector ULB 345/2; sanienw. Antwerpse universiteiten 451/3; nwe rector VUB 452/1; rector ULB 765/2
— Lager: burg. Nols tegen bouw Vlaamse school in Schaarbeek 294/2
Overheid: ambt.-gen. t. pol. ben. 100/3
Pers: politicus v. h. jaar 100/3; pol. weekblad Notre Temps failliet verkl. 136/3; tijdschrift Tribunes Socialistes uitgegeven d. gelijknamige pol. club in BSP 264/3; dagblad De Landwacht opgegaan in Het Nieuwsblad 265/2; nw tijdschrift v. chr. linkerzijde 294/1; fusie twee journal. verenigingen 441/2; Volksgazet failliet verkl. 473/1; nwe criteria v. rijkshulp a. opiniebladen 796/1; nwe linkse krant De Morgen 840/3
PTT: zaak-Defosset over beoordeling partijpol. beschermelingen bij tewerkstell. o. aank. hotel 153/2; Tindemans o. Defosset 264/1
Radio en tv: ontw. decreet t. wijzig. status Franstalige BRT 7/1
Taalkwestie: taalgebruik in best. zaken geschil tussen de stad Vilvoorde en de centr. overh. 136/2; decreet op Frans taalgebruik 451/3; 51ste IJzerbedevaart 452/2
Terrorisme: baron Bracht ontvoerd en vermoord 265/2; ontvoerder baron Bracht gearrest. 506/3
Vreemdelingen: nw vreemdelingenstatuut 408/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: jaarboek 1977 min. v. econ. zaken 600/1
Arbeid: verkort. werktijd in oliesector 69/1; CAO voor overh.personeel na stakingen 345/1; staking in Waalse staalsector 567/3; statistiek tewerkstell. 1974-'77 621/1; tewerkstell.plan ACV 643/3
Bankwezen: Bank v. Loo failliet 101/2; structuurwijzig. kredietbank 199/2
Begroting: rijksbegrot. 1978 ggk. d. parl. 20/2; reger. mededeling o. d. finan. toestand 135/1 e.v.: mededeling prem. o. begrot. toestand 279/1 e.v.; ontwerpbegrot. 1979 516/2; rijksbegrot. v. 1979 bij Kamer ingediend 684/2
Belastingen: BTW-wijzig. 21/1
Betalingsbalans: BLEU 1977 230/1
Disconto: v. 7 naar 9% 7/3; van 9 naar 7,5% 69/1: verl. t. 6,5% 101/3; op 6% 216/1; verlag. t. 5,5% 295/1; verhoogd t. 6% 516/3
Economisch beleid: herstelplan v. kleine en middelgrote ondernemingen 7/1; crisiswet ggk. 506/1
Energie: techn. incident in kerncentrale v. Tihange 101/1; referend. o kerncentrale in Ardenne, 83% tegen 674/2

Faillissementen: Bank v. Loo failliet 101/2; weekblad Notre Temps failliet verkl. 136/3; drukkerij-uitgeverij Buschmann failliet 427/1; Volksgazet failliet verkl. 473/1
Industrie: reger. mededeling industrieel beleid 247/1; herstructurering van de staalsector. steunmaatr. v. textiel en scheepsbouw 819/2
Landbouw: nat. landbouwraad geïnstall. 795/2
Loterij: invoer. zgn. lottospel geregeld 21/1
Munt: nwe bankbiljetten 265/1
Olie; werktijdverkort, in oliesector 69/1; progr. akk. olie voortgezet 516/3
Ontwikkelingshulp: OESO-gegevens 7/3
Prijzen: index 0,6% 101/2
Scheepsbouw: steunmaatr. 819/3
Staal: herstructurering Rodange-Athus 42/3; recordverlies Cockerill 295/1; saneringsplan reger., staking in Waalse sector, akk. werkgevers-vakbonden 567/1; Belg. staalnijverheid in cijfers 567/1; herstructurering v. d. staalsector 819/1; akk. v. Hanzineiie 819/3
Staatslening: opbrengst lening (1978-'86) 101/3; opbrengst lening 18 mei 345/1; opbrengst lening 643/1; lening bij BIB 765/1
Textiel: sociaal fonds v. textielsector 247/2; sociaal textielfonds verdubbeld 295/1
Uitgeverij: Arcade geïntegreerd in Mercatorfonds 7/2
Vakbeweging: doelstell. chr. arbeidersbeweg. 215/2; ABVV geregionaliseerd 379/2; tewerkstell.plan ACV 643/3; regionalisering ABVV 841/1

Verkeer:
— Luchtvaart: Min. Chabert o. Sabena-beleid 215/1; nw Sabena-bestuur 409/3; Sabena-uitbreid. 795/3
— Scheepvaart: havenuitbreiding te Zeebrugge 7/2; polemiek n.a.v. expansieplannen v. haven v. Zeebrugge 229/2; Antwerpse havenuitbreid. 391/2
— Wegverkeer: Brusselse ring volledig in gebruik 796/1

Werkgevers: nwe VBO-voorz. 154/1; Fabrimetal o. soc. toestand in metaal 295/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Cultuurraden: bevoegdh. inzake internat. betr. 21/2; decreet inz. Ned.-talige openb. bibliotheken 473/2; open. zitt. 765/2.
Gemeenschapspact: Stuyvenberg-akk. ter aanvull. gemeensch. pact 53/1; reger.-verklar. v. 28 febr., aoedk. v. Kamer en Senaat 198/1 e.v.

Gemeenten:
— Algemeen: functieverdeling o. Waalse steden 620/3; brief min. Boel o. opmaak gemeentel. begrot. 643/3
— Antwerpen: schepen Delwaide overl., vijfjarenplan v. haven 426/3
— Schaarbeek: burgem. Nols tegen bouw Vlaamse school 294/2

Grondwet: verkl. t. herziening v. d. grondwet ondertek. door de koning 779/1; voorafgaande parl. debatten 779/3

Parlement:
— Algemeen: nwe leden 137/1; nwe leden 765/1; open. gewone zitt. 1978-'79 765/1; ontbinding parl. 779/1

Politieke partijen:
BSP: congres te Oostende, admin. congres 6/3; opricht. pol. club Tribunes Socialistes 264/3; congres 409/1; uiteengevallen in een Franstalige en een Vlaamse partij 741/1
CVP: congres te Leuven 6/2
PDB: nwe voorz. 674/2
PL: uittreden Risopoulos, breuk in Rassemblement Bruxellois 643/1
PSC: uitgave tijdschrift Le Cerisier d. DC 294/3
RW: congres 216/1
Vlaamse Nationale Partij: vormt met Vlaamse Volkspartij kartel onder de naam „Vlaams Blok" 765/2
Vlaamse Volkspartij: vormt met VNP kartel onder de naam „Vlaams Blok" 765/2
— VU: Schiltz t. partijvoorz. herk. 199/2; evolutie in strategie 230/1; 17de congres 378/3; besluit 17de congres 452/1

Provincies:
— Algemeen: opening zitt. provincieraden 673/3
— Brabant: vice-eouvern. overl. 674/1
— Limburg: nwe gouverneur 345/1

Regering: kritiek op beleid min. Defosset 153/3; kortsluit. kab. bij voorbereid. ontw.: „crisiswet", koning weigert ontslag kab. na akk't reger.-partijen 425/2 e.v.. Tindemans biedt ontslag reger. aan (11 okt.) n.a.v. meningsverschil met deel v. coalitie o. wetsontw. op staatshervorming, voorgeschiedenis 681 e.v.; ontslag kab. aanv., Vanden Boeynants informateur, eerste reacties 683/1; perscomment. 683/3; comment. Tindemans 684/1; Vanden Boeynants vormt overgangskab. 730/1; reger.verkl. en investituur 731/1
Staatshervorming: ontw. staatsherv. in Kamercie 552/2; adviezen Raad v. State 552/3; reg.nota 553/2; schorsing bespreking 553/2; Franstalige verklar. 795/1; Vlaamse reacties 795/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Angola: bez. Simonet 620/2
Boeroendi: bez. pres. Bagaza 409/3
China (Volksrep.): bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Griekenland: bez. Karamanlis, besprek. m. Tindemans, Simonet, Luns en Eur. Cie 802/1
Japan: off. bez. prem. Tindemans 644/1
Luxemburg: gemeensch. verkl. inz. staalbedrijf Rodange-Athus 42/3
Marokko: min. Simonet in Rabat voor overl. m. Marokk. reger. inz. Zaïre 451/2; Simonet in Rabat 517/2
Nederland: verklar. Simonet o. Baalhoekkanaal 69/2
Saoedi-Arabië: bez. koning Khaled 345/3
Spanje: off. bez. kon. paar 644/1
Zaïre: privé-bez. Moboetoe A.: Brussel, bespr. internat. herstelplan v. Zaïre 136/3; Belg. parachutisten naar Kamina voor „humanitaire" actie in Kolwezi 322/2; 336/3; Belg. reacties op gebeurtenissen in Shaba 359/3; MIBA staat 20% aandelen af a. SIBEKA (België) 379/3; Zairese opp.leider uitgewezen 441/3; afkoeling in Belg.-Zairese betr. 451/1; Simonet in Kinsjasa, voortzetting samenw. 517/1
Zuid-Afrika: cult. akk. opgeschort 7/3

BELIZE

Guatemala: Ontw. in conflict m. Guatemala, hervatt. besprek., VN-resol. 120/2; hernieuwde spanning. commonwealth-landen steunen Belize, Guatemala beschuld. Engeland e.a. v. samenzwering, pres. Guatemala kond. gewapend optreden aan 121/1; Britse reger. stuurt troepenversterking, besprek. op hoofdkwartier OAS, min. Rowlands bez. Guatemala, pres. Langerud eist terugtrekking Britse troepen 121/2; territoriale toezeggingen min. Rowlands in Washington en Barbados, prem. Price in Londen 121/3

BENIN

Gabon: uitwijzing burgers Benin 805/2
Guinee: bez. S. Touré, vriendschaps- en samenw.verdrag 559/2
Oppositie: V-raad laat schuldvraag o. invasiepoging open 28/3
Veiligheidsraad: veroord. invasiepoging 28/3

BERMUDA

Onlusten: onlusten na executie moordenaars gouvern., demon. brandsticht., Britse troepenversterk. 122/2
Regering: kritiek op prem. Sharpe, wijzig. samenstell.. prem. Sharpe treedt af, J. D. Gibbons nwe prem. 122/1; wijzig. samenstell. reger. 123/1

BIOGRAFIEEN

Arber, W winnaar Nobelprijs v geneeskunde 858/1
Boeynants P vanden, prem België 731/1
Botha P W pres Z.-Afrika 642/2
Figueiredo, J B, pres Brazilië 705/2
Johannes Paulus I, paus 545/1
Johannes Paulus II, paus 756/3
Kapitsa, P L, winnaar Nobelprijs v natuurkunde 858/3
Kousbroek, R., Ned. Schrijver 856/1
Mitchell, P., winnaar Nobelprijs v. scheikunde 859/3
Nathans, D., winnaar Nobelprijs v. geneeskunde 858/1
Penzias, A. A., winnaar Nobelprijs v. natuurkunde 858/3
Simon, H. A., winnaar Nobelprijs v. econ. 857/2
Singer, I. B., winnaar Nobelprijs v. letterkunde 855/2
Smith, H. O., winnaar Nobelprijs v. geneeskunde 858/1
Wilson, R. W., winnaar Nobelprijs v. natuurkunde 858/3

BIRMA

China (Volksrep.): twee bez. Ne Win 190/1; bez. vice-prem. Teng Hsiao-ping 588/3
Korea (N.): bez. Ne Win 190/1
Oppositie: toenemende activiteiten commun. guerrillastrijders? 189/3
Politieke partijen: zuivering BSPP 189/2
Regering: ontslag en arrest. min. 139/1
Verkiezingen: v. parl. en voor region. gemeenteraden, pres. Ne Win v. 4 jaar herk. 189/2

BOEROENDI

België: bez pres. Bagaza 409/3
Regering reorg. kab. 720/2; ambt prem. afgeschaft, nw. kab. 760/1

BOLIVIA

Algemeen: pol. en soc. situatie Bolivia 482/1
Arbeid: solidariteitsstaking mijnwerkers (staking wegens dood oud-pres. Torres), onlusten, milit. optred. arrest. vakbondsleden, staking studenten 94/2
Oppositie: coup verijdeld 72/1; reger. kond. gedeeltel. amnestie pol. gevang. af 72/3; acties t. regime d. arbeiders en studenten ter uitwijz. opp. leiders n. buitenl. 94/3
Regering: komplot ontdekt 94/2; wijzig. in smenstell. 95/1; moordaanslag ambass. in Parijs 95/2; aftreden pres. Banzer, gen. Pereda neemt macht over 481 e.v.
Strijdkrachten: pres. Banzer neemt opperbevel strijdkrachtenonderdelen over 72/1; wijzig. leid. strijdkrachten 94/1
Verkiezingen: pres. Banzer kond. verk. aan 71/3; pres. Banzer geen kand. v. verk. 71/3; acties tegen aangek. verk., hongerstak. fam.leden pol. gevang. 72/1; alg. verk., beschuld. van fraude. verk. ongeldig verkl. 482/1

BOPHUTHATSWANA

Onafhankelijkheid: op 6 dec. '77, internat. niet erkend 128/2
President: L. Mangope pres. 128/3
Regering: samenstell. kab. 320/1

BOTSWANA

Verenigde Staten: min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. m, min. v. buitenl. zaken Zambia, Nigeria en Botswana in Lagos 228/2

BRAZILIË

Arbeid aanhoudende arbeidsonrust leidt t beperk stakingsrecht 708/2
Leger arrest gen Abreu na beschuld. v. corruptie 708/1

Pers: censuur geschreven pers afgeschaft 432/1
President: gen. Pigueiredo nwe pres., biogr. nwe pres., toespraak Figueiredo 705/1 e.v.; Geisel wijst off. kand. aan 706/2; bundeling in nat. front, gen Euler Bentes kand. v. opp. 707/1
Regering: reger. stelt hervorm. voor o.a. opricht. pol. partijen, invoer. pari. onschendbaarh. 707/2; akk. Congres m. pol. hervorm. voorst. reger. 708/1
uitgebreid: exportvergunning splijtstof verleend 225/3; bez pres. Carter, ontmoet. m. oppositie 226/3; bez. min. Vance 709/1
Verkiezingen: alg. verk.. reger.partij Arena meerderh., winst voor opp. MDB, verk.campagne 777/1; comment. 778/1; herst. pol. partijen 778/3

BULGARIJE

Partij: wijzig. 25/1
Regering: wijzig. 25/1
Sowjet-Unie: bez. Zjiwkow 25/2; rede Zjiwkow o. verhoud. m. SU. 25/3

CAMBODJA

Vietnam: Cambodja verbreekt dipl. betr. t.v.m. beschuld. o. Vietn. invasie, achtergronden 5

CANADA

Arbeid: lagere steun bij werkloosh. 774/3
China (Volksrep.): bez. parl. delegatie 591/3
Namibië: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 257/3
Provincies:
— Algemeen: conf. prov. prem., gemeensch. verklar. o. taalgebruik onderwijs, voorst. prem. Srudeau amendement o. taalminderh. 771/1 e.v.; nota reger. o. taalprobl. 772/1; federaal-prov. conf. o. nwe grondwet, voorst. t. wijzig. d. prem. Trudeau 773/3; wet t. wijzig. grondwet ingediend 774/1
— Manitoba: alg. verk., overwinn. Progress. Conservat., vorm. nwe reger. 772/3
— New Brunswick: alg. verk.. overwinn. Progress. Conservat. 773/1
— Ontario: alg. verk., overwinn. Progress. Conservat. 772/3
— Prince Edward Islands: alg. verk., overwinn. liberalen 773/1
— Québec: Frans off. taal 771/1; Trudeau verz. amendement op grondwet in overweging te nemen, prem. Levesque verwerpt voorst. Trudeau 771/3; fed. reger. onderneemt geen stappen t. taalwet Québec 772/2
— Saskatchewan: alg. verk., overwinn. New Democ. Party 773/1
Regering: wijzig. in samenstell. fed. reger. 774/3; reger.verklar. poststaking onwettig 775/1
Verkiezingen: tussent. verk., verlies liberalen, Trudeau stelt alg. verk. uit 773/2

CENTR. AFR. KEIZERRIJK

Amnestie: niet v. d. pol. gevangenen 124/1
Keizer: Bokassa I kroont zich t. keizer 123/3; wijst oudste zoon uil 760/1
Pers: uitwijz. buitenl. journalisten 124/2
Regering: wijzig. 124/1; nm. kab. 760/1
Verenigde Staten: beëindig. Am. hulp 124/2

CHILI

Arbeid: stak. in mijnen, kritiek op pol. en econ. beleid reger. 54/3
Argentinië: conflict om afbakening zeegr n in ekan achtergronden conf ct 11 e.v.; akk. arbitrage arbitrage-(le uits aak 114/1; Argentinië v uitspraak arbitrage cie 114/3; pres. Pinochet bez. Antartica 114/3; uitvoerverbod t. Chili d. Argentinië uitgesteld 431/2
DDR: uitwissel. 11 pol. gevang. t. Jorge Montes 56/3; Duitsland (Bondsrep.), Chil. milit. attaché teruggeroepen 57/1
Economie: econ. pol. 57/2
Engeland: ambass. teruggeroepen n.a.v. berichten over martelingen Britse arts 26/3
Justitie: nwe bepal. o. aanhoud. en voorgeleid. pol. gevangenen, martelingen verboden 55/1; opheff. DINA 57/1
Mensenrechten: internat. organ. beschuld. junta v. schending mensenrechten 26/2
OAS: zesde alg. jaarverg. OAS in Santiago, resol. o. Chileens bewind 55/2
Oppositie: oud-pres. Frei weigert zitting te nemen in staatsraad 12/2; publ. brochure v. Frei o. pol. en econ. situatie 13/1; bijeenk. opp. in Caracas en O.-Rerlijn 14/1; verkl. min. v. justitie o. aantallen pol gevang, geleidel. vrijlating pol. gevang., petitie vakbondsleden a. OAS uitwijz. promin. uit tijdperk-Allende 55/1; vrijgeleide voor leiders MIR 56/1; moordaanslag op oud-min. reger.-Allende O. Letelier, misl. aansl. op chr.-dem. Leighton in Rome 56/1; verdere vrijlat. pol. gevang., tegenstrijdige berichten o. aant. pol. gevang. 56/2
Politieke partijen:
— Algemeen: alle pol. partijen verboden 12/3
Chr. democraten: radiostation Balmaceda gesloten, wekblad Ercilla opgeheven 13/3
Referendum: referend. o. milit. bewind, uitslag, tekst referend., comment. 17 e.v.; Pinochet kond. referend. aan na VN-resol., verzet v. andere junta-leden 18/2; dhesiebekking, verklar. linkse oppartijen in Chico, verzet in Chili, Hongerstaking 19/1; referend. ongrondwettig verkl., ontslag controleurgen., verkl. bissch. en oud-pres. Frei, onlusten in Santiago. reacties op uitslag 19/3
Regering: verklar. Pinochet o. toek. regime 13/2; geleidel. terugk. n. burgerbewind aangek. 13/3; wijzig. in samenstell. 14/1
Rooms-katholieke kerk: verslecht. verhoud. m. reger., opheff. interkerkel. vredescomité, opricht. vicariaat voor solidariteit, incident op vliegveld bij terugkeer bisschoppen 27/1
staatsraad: geïnstall. 12/2
Strijdkrachten: aftred. chefstaf, geruchten o. opp. binnen strijdkrachten 13/1
Verenigde Naties: resolutie constateert schending mensenrechten 18/1; Pinochet weigert toelating cie mensenrechten, rapp. o. martelingen, resol. ('75) 26/2
Verenigde Staten: ondermin, Ingersoll verz. toelating, cie mensenrechten 26/2; bez. onder-min. Todman 709/3

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Wetenschap: grotere vrijheid v. intellectuelen beloofd 238/1; conf. o. wetensch. beleid 238/3

ECONOMIE. FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: rawa. staatsylancie o. econ. pol. op lange termijn 237/2
Industrie: nation. conf. o. industrie, de beweging „leren v. Tatsjing" 237/1
Lonen: loonsverh. 237/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Ideologie: campagne t. de „bende v. vier" 190/3; zuivering in Shanghai 191/3; inhoud kritiek op „bende v. vier" 192/1 e.v.; partijscholen heropend 239/1; herdenking overlijd. Mao Tsetoeng, opening mausoleum 239/1
Parlement: vijfde Volkacongres bijeen, afvaardiging naar het vijfde Volkscongres, voorgesch. 161 'e.v.; opening Volkscongres. rede Noea Koeo-feng 162/2; eerherst. „revisionisten" religieuze leiders in Peking 162/3; nwe grondw. inged. 162/3; slotzitt., verk. reger. en andere function. 163/3; slottoespraak Hoea Koeo-feng 164/1; bijeenk. perman. comité Volkscongres, nwe min. v. buitenl. zaken 205/3
Partij, rede voorz. Hoea o.d. situatie in China 206/1; onbekende rede v. Mao gepubl. 206/2; eerste herdenk. overl. Tsjoe-En-lai, roep om eerherstel Teng Hsiao-ping 206/3; controverse binnen leiding o. rehabilitatie Teng 207/2
Provincies: ontw. in 1876 204/1; antw. in 1977 208/2; 223/1 e.v.
Regering: samenstell. na vijfde Volkscongres 163; bijcenk. perman. comité Volkscongres, nwe min. v. buitenl. zaken 205/3; rede voorz. Hoea o. de situatie in China 20611; onbekende rede v. Mao gepubl. 206/2; eerste herdenking overl. Tsjoe En-lai, roep om eerherstel Teng Hsiao-ping 206/3; controverse binnen leiding o. rehabilitatie Teng 207/2; kab. wijzig. in 1977 224/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: Hoea Koeo-feng bez. Roemenie, Joego-Slavië en Perzië, voorbeschouwingen 561 e.v.; buitenl. reizen hoge functionarissen 588/3; comment. op de reisactiviteiten v. d. Chin. politici 591/1
Australië: bez. prem. Fraser 111/3
Bangladesh: bez. vice-prem. Li 589/2, vriendsch. bez. 589/3
België: bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Birma: twee bez. Ne Win 190/1; bez. vice-prem. Teng Hsiao-ping 588/3
Canada: bez. parl. delegatie 591/3
Denemarken: bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
EG: handelsverdrag EG-China 25311
Filippijnen: bez. vice-prem. Li 589/1
Frankrijk: bez. prem. Barre 222/2; bez. Chin. milit. delegatie, reactie Tass 239/2; bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Gabon: bez. vice-prem. Tsjen Moe-hoea 592/1
Guyana: bez. vice-prem. Keng Piao 591//3
Hongkong: toename aantal Chinese immigranten 478/2
India. vriendschappel. bez. 589/3
Israël afwijz reactie op verbreken dipl betr m Taiwan 835/2
Jamaica: bez. vice-prem. Keng Piao 591/3
Japan: impasse in onderh. o. Japans-Chinees vredes- en vriendschapsverdrag 529/3; Japans politieke relatie m. China (begin 1976 eind 1977) 531/1; handelsakk. voor 8 jaar getekend 535/3; Chinees-Japans geschil o. Senkakoeeilanden 537/1; hervatt. overl. m. China o. vredesverdrag; Russ. manoeuvres 537/3; ondertek. verdrag v. vrede en vriendschap te Peking, tekst, reacties en protest SU 587/2 e.v.
Joego-Slavië: bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; Hoea in Joegosla ë 563/3; Hoea steunt Joego-Slavië in meningsverschil m. Bulgarije 564/1; Roemeense en Joegoslavische reacties op Russ. kritiek 564/2; bez. a. Joegoslavië afgesloten 564/3; kritiek uit Bulgarije 565/1; twist tussen Tanjoeg en Tass 565/1; Joego-Slavië rechtvaardigt bez. Hoea 565/1
Kameroen: bez. vice-arem. Tsien Moehoea 592/1
Korea (N.): bez. partijleider Hoea 589/3
Malta: bez. vice-prem. Keng Piao 592/1
Mexico: bez parl. delegatie 591/3
Nederland: bez. mm. Hoeang Hoea 590/3
Nepal: bez. vice-prem. Teng Hsiao-ping 588/3
Pakistan: vriendschappel. bez. 589/3; bez. vice-prem. Keng Piao 591/2; opening Karakoruin-weg 591/2
Perzië: bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; bez. Hoea Koeofeng 565/3; analyse, positie v. d. SU 566/1; bez. min. Hoeang Hoea 590/3
Roemenië: bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; Hoea in Roemenië 563/1; Russ. en Ani. reacties 563/2; bez. vice-prem. Tsjen 589/3

Soedan: bez. Nimeiry 755/2
Somalia: bee. vice-prem. Tsjen Moe-hoea 592/1; bez. pres. Barre 808/3
Sowjet-Unie: kritiek Volksdagblad op rol SU in geschil China-Vietnam, Prawda-comment. op Chin. „lastercampagne" 450/1; prot. SU tegen Japans-Chin. verdrag 588/1
Sri Lanka: bez. vice-prem. Keng Piao 591/2
Syrië: bez. parl. delegatie 591/3
Taiwan: Peking nodigt Taiwan uit v. onderh. 835/3
Trinidad en Tobago: bez. vice-prem. Keng Piao 591/3
Tsjaad: bez. Malloum 756/2
Turkije: bez. min. Hoeang Hoea 590/3
Venezuela: bez. parl. delegatie 591/3
Verenigde Staten: bez. min. Vance 272/1; bez. Brzezinski 687/2; levering techn. apparatuur 688/1; pres. Carter en partijleider Hoea Koeo-feng maken aanknopen dipl. betr. bekend. overz. Am.-Chin. betr. 833 e.v.: min. Vance geeft toelicht. 834/2: reacties in VS. Taiwan, SU 835/1
Vietnam: uittocht Chinezen uit Vietnam n.a.v. econ. maatr. in Z.-Vietnam 433/2 e.v.; Chinese verkl. 24 mei o. „verdrijving" Chinezen, Vietn. reactie 434/3 e.v.; China kond. aan schepen n. Vietnam te sturen v. evacuatie Chinezen, Vietnam stelt onderh. voor (27 mei), Chin. nota (2 juni), Vietn. verkl. (5 juni), China beperkt econ. hulp a. Vietnam 436/2 e.v.; Chin. verkl. (9 juni) 449/1; verwerping Vietn. ontmoetingsvoorstel, nwe beschuld. 449/1 e.v.; Volksdagblad o. rol SU in geschil China-Vietnam 450/1; twee Chin evacuatieschepen naar Vietn. 450/1; terugroep. Chin. ambass., sluit. Vietn. consulaten in China 450/3; repatriëring Hoa's opgehouden 475/2; China staakt alle hulp a. Vietnam 476/1; verdere beschuld., berichten o. milit. maatr. 476/2; China beperkt vluchtelingenstroom 477/3; China stelt besprekingen voor o. in Vietnam woonachtige Chinese staatsburgers 478/3; comment. en beschouwing 479/1 e.v.
Zaïre: bez. min. Hoeang Hoea 590/3
Zwitserland: bez. vice-prem. Koe Moe 590/2

COLUMBIA

Algemeen: verbouw en handel verdovende middelen 370/1
Arbeid: 24-uursstak. voor pol. econ. en sociale hervormingen, uitgaansverbod ingesteld, onlusten, stakingen in bouwsector en olie-industrie en bij onderwijs 96/1; sociale onrust, stakingen 370/3
Nederland: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3
Politieke partijen:
— Liberalen: opheff. groep Primera Fuerza 96/1
President: geruchten o. corruptie, parl. enquête-cie ingesteld, pres. vrijgesproken 96/1; verk. gewonnen d. J. C. Turbay, achtergronden 369 e.v.
Regering: wijzig., pol. ontwikk. m.b.t. pres. verk. 95/2
Strijdkrachten: wijzig. leid., ontslag inspec.-gen. wegens betrokkenheid Lockheedschandaal 95/3
Verenigde Staten: ondertek. samenw.verdrag 67511
Verkiezingen: ontw. m.b.t. pres. verk., conser. en lib. o. verk. 95/3; wijzig. kieswet d. parl. aangen. 96/1; presidentsverk. gewonnen d. J. C. Turbay, achtergronden 369 e.v.

COMOREN

Grondwet: nwe grondwet bij referend. ggk. 775/3
President: aftred. M. Ahmed, co.-pres. A. Abdallah, t. pres. gekozen 776/1
Regering: pres. Soilih afgezet, terugkeer A. Abdallah 494/1; politiek-milt. directoraat o. tweehoofdige leiding 495/2; dood ex-pres. Soilih 495/3; rol Bob Denard 495/3; vertrek Bob Denard 775/3
Verkiezingen: pres.verk., A. Abdallah gekozen 776/1

COSTA RICA

Nicaragua: prot. na incident in grensgebied 106/2; gemeensch. verkl. m. Venezuela, prot. wegens schending grondgebied 628/3
Verenigde Staten: ondertek. samenw.-verdrag 675/1; bez. ambass. Young 710/1
Verkiezingen: pres.verk. gewonnen d. Rodrigo Odio 103/2; parl.verk. 103/3; achtergronden 104/1

CUBA

Afrika: gegevens o. Cub. aanwezigh. vlgs. State Depart. 74/3
Angola; bez. Neto, akk., terugtrekk. Cub. troepen uit Angola gestaakt, versterk. troepen gemeld, komst 2600 Cub. burgeradv. aangek., Cub. aanwezigh. in Afr. vlgs State Depart. 74/1 e.v.
Nederland: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3
Perzië: verbr. dipl. betr. 188/1
Somalia: berichten o. Cub. adv. of troepen in de Ogaden, verbr. dipl. betr. m. Cuba d. Somalia op 13 nov. '77 195/1 e.v.
Spanje: bez. prem. Suarez 654/3
Zaïre: Opschort. dipl. betr. 127/3

DENEMARKEN

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Griekenland: bez. Karamanlis 802/3
Politieke partijen:
— Sociaal-democraten: partijcongres (sept. '77) verwerpt aanbod Venstre en Rad. Ventre voor coalitie, nwe partijprogr. aangen. 595/1
Regering: onderh. Jörgensen-Venstre-partij aanbod toetr. coalitiereger., Venstre eist deeln. conservat. 593; nwe onderh. soc.-democ.-Venstre o. reger.-progr., Jörgensen maakt samenstell. coalitiereger. bekend, samenstell. nwe reger., pres. reger.progr. a. parl., akk. parl. 594/1; prot. vakbeweging t. lib.-soc.-democ. coalitie 594/3; overz. minderh. v. defensie Möller, Sögaard nwe min., aftred. min. v. buitenl. zaken Andersen 595/2
Verkiezingen: gemeenteraadsverk., winst v. social. en conservat. 595/2

DJIBOUTI

Regering: aftred. prem. A. Dini en vier min. uit prot. t. behandel. Afars, nw. kab. onder Kamil 333/1; kab. ontbonden, Barkat Gourat Hamadsu prem. 720/2
Terrorisme: aanslagen in Djibouti en Tadjoura, ontvoering Fransen in Yoboki en Randah, toegeschreven a. Afars 333/1

DOM. REPUBLIEK

Economie: finan. hulp IMF 340/1
Haiti: uitwijz. 4000 illegale immigranten, geruchten o. inval v. Haiti 340/1
Oppositie: bezett. Venezolaans consulaat 339/1; amnestie v. pol. gevangenen, stud. demon., leger grijpt in 339/3
Politieke partijen: coalitie v. zes partijen i.v.m. pres. verk. 339/3
President: verk. gewonnen d. A. Guzman, protesten tegen uitslag, dreiging Am. reger., telling onderbroken, protesten, telling hervat 337 e.v.; verk. 74 gewonnen door Balaguer, prot. 338/3
Regering: geruchten o. staatsgreep d. leger en wijzig. in legertop 339/2
Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Arbeid: nw. arbeidsrecht 43/1
Buitenlands reisverkeer: gegevens o. reisverkeer 139/1
Chili: uitwissel. 11 pol. gevang. t. Jorge Montes 56/3
Dissidenten: activiteiten dissidenten. tegenmaatr. overh. 43/3 e.v.; Bahro veroordeeld 554/3
Duitsland (Bondsrep.): DDR wijst journalist Der Spiegel uit, bureau Der Spiegel in O.-Berlijn gesloten, prot. Westduitse reger. 119/1; overz. ontw. betr. met DDR, Berlijn-status, grensincidenten, prot., Ital. vrachtwagenchauf. eur. d. DDR-grenssoldaten neergeschoten 539/2; gesprekken Honecker-Abrassimow en Honecker-Gaus 541/1; DDR prot. t. voorgenomen manifestaties in W.-Berlijn t.g.v. 13 aug. weigert deeln. doorreis, wijst BRD-prot. af 541/1: verklar. drie Westel. mogendh. en BRD n.a.v. weigering doorgang te verlenen 541/2; bijeenk. gemeensch. transactie 541/2; prot. drie Westel. mogendh., SU steunt DDR 541/3; arrest. in het transitverkeer, onderz. n. strafbare handelingen in DDR, doden a. grens 542/1; officieel prot. v. BRD, d. DDR afgewezen 542/1; nwe. onderh. Gaus — hier, overeenstemming o. verbeteringen in reisverkeer bij postzendingen en in vermogensaangelegenh. 542/1; Vaticaan treft regel. v. kerk in twee Duitse staten 542/2; pmt. t. bijeenk. in W.-Berlijn, veroord. betrekken v. W.-Berlijn bij activiteiten Eur. Parl. 542/3; DDR-burger Weinhold doodt bij vlucht twee grenssoldaten, BRD weigert uitlevering, rechtbank in Essen spreekt Weinhold vrij 543/1; ARD-correspondent Loewe uit DDR uitgewezen 543/3; visumplicht v. buitenl. die O.-Berlijn bez., controles tussen O.-Berlijn en DDR-gebied opgeheven 544/1; Verklar. Westel. mogendh. 544/2; nwe spionagegevallen 544/3; DDR koopt 10.000 VW-Golf 553/3; dienstweigering op grond v. status v. Berlijn, dienstweigeraar gearrest. 554/1; verkl. Westel. geallieerden, stadscommandant O.-Berlijn noemt deze Z. betekenis 554/2; Hübner veroord. 554/2; Bahro veroord. 554/3
Economie; econ. result. in 1977 139/1
Egypte: cultuur centra en consulaat in Egypte 656/3
Emigratie: emigratie uit de DDR in 1976 en '77 93/3
Justitie: nwe bepalingen in strafrecht en strafprocesrecht 25/3; nw. arbeidsrecht 43/1
Mensenrechten: DDR schendt mensenrechten volgens Amnesty Internat. 26/1
Oppositie: rellen met anti-Rus. karakter 93/2; waarschuwing v. corresp. Reuter 93/2; anoniem opp. manifest 118/2; reacties, twijfels a. authenticiteit 118/3; DDR wijst journalist Der Spiegel uit; bureau Der Spiegel in O.-Berlijn gesloten, prot. Westduitse reger. 119/1
Perzië: verbr. handelsbetr. 188/1
Regering: wijzig. 93/3
Rooms-katholieke kerk: Vaticaan treft regel. voor kerk in twee Duitse staten 542/2
Visserij: visserijzone in Oostzee 139/1
Zaïre: opschort. dipl. betr. 127/3

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Militairezaken:
— Algemeen: reconstructie kab. n.a.v. afluisterschandaal MAD 97/2; spionageaffaire-Lutze 98/1; reacties VS en NAVO 98/3; Wet gewetensbezwaarden dienstplicht opgeschort 99/1; anti-semitisch incident in Bundeswehr 99/2; de „generaalsaffaire" 99/3
— Leger: overleg o. tweede Ned. brigade in Bondsrep. 150/1
Rooms-katholieke kerk: Vaticaan treft regeling voor kerk in twee Duitse staten 542/2
Veiligheid: SPD-cie o. „Radikalenerlass" 769/3
West-Berlijn: W.-Berlijn kiest afgevaard. v. Eur. Parl. 770/1

ECONOMIE, FINANCILN EN SOCIALE ZAKEN

Munt: mark gerevalueerd 747/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Algemeen: spionage-affaire in Bonn 768/3; positie Bahr in het geding 769/1; SPD vraagt inlichtingen in Washington 769/2; spionnen gerehabiliteerd 769/3

Deelstaten:
— Baden-Württemberg: ontslag min.-pres. Filbinger i.v.m. oorlogsverleden 746/2; L. Späth opvolger 747/3
— Beieren; gemeenteraadsverk. 646/3; Landdagverk. 770/2; Strauss min.-pres. v. Beieren 770/3
— Hamburg: parl.verk. 647/1; SPD-Senaat in Hamburg 648/3
— Hessen: Lanadagverk. 649/1
— Nedersaksen: parl.verk. 647/1; CDU-kab., eerder aftreden min. v. justitie 648/1
— Sleeswijk-Holstein: gemeenteraadsverk. 646/3

Parlement:
— Bondsraad: burgem. Stobbe v. W.-Eerlijn voorz. v. d. Bondsraad, prot. uit de SU 770/1

Regering: reconstructie kab. n.a.v. afluisterschandaal MAD 97/2; graaf Lambsdorff min. v. econ. zaken 100/1; biogr. gegevens nwe min. 100/1; cominent. 100/2; min. Maihofer v. binnenl. zaken afgetreden 746/1; G. Baum opvolger 746/2

Verkiezingen: gemeenteraadsverk. in Sleeswijk-Holstein en Beieren 646/3; deelstaatverk. in Nedersaksen en Hamburg 647/1; Landdagverk. in Hessen 649/1; Landdagverk. in Beieren 770/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Chili: Chil. milit. attaché teruggeroepen 57/1

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Koe Moe 590/2

DDR: DDR wijst journalist Der Spiegel uit, bureau Der Spiegel in O.-Berlijn gesloten, prot. Westduitse reger. 119/1; overz. ontw. betr. met de DDR, Berlijn-status, grensincidenten, prot., Italiaanse vrachtwagenchauffeur d. DDR-grenssoldaten neergeschoten 539/2; gesprekken Honecker-Abrassimow en Honecker-Gaus 541/1; DDR prot. t. voorgenomen manifestaties in W.-Berlijn t.g.v. 13 aug. weigert deeln. doorreis, wijst BRD-prot. af 541/1; verklar. drie Westel. mogendh. en BRD n.a.v. weigering 'doorgang te verlenen 541/2; bijeenk. gemeensch. transitcie 541/2; prot. drie Westel. mogendh., SU steunt DDR 541/3; arrest. in het transitverkeer, onderz. n. strafbare handelingen DDR, doden a. grens 542/1; officieel prat. v. BRD d. DDR afgewezen 542/1: nwe onderh. Gaus — Bier, overeenstemming o. verbeteringen in reisverkeer, bij postzendingen en in vermogensaangelegenh. 542/1; Vaticaan treft regeling v. kerk in twee Duitse staten 542/2; prot. t. bijeenk. in W.-Berlijn, veroord. betrekken v. W.-Berlijn bij activiteiten Eur. Parl. 542/3; DDR-burger Weinhold doodt bij vlucht twee grenssoldaten, BRD weigert uitlevering, rechtbank in Essen spreekt Weinhold vrij 543/1; ARD-correspondent Loewe uit DDR uitgewezen 543/3; visumphcht v. buitenl die O.-Berlijn bez. controles tussen O-Berlijn en DDR-gebied opgeheven 544/1; verkl. Westel. mogendh. 544/2; nwe spionage-eevallen 544/3: DDR koopt 10 non VW-Golf 553/3; dienstweigering op grond v status v. Berlijn, dienstweigeraar gearrest. 554/1; verklar. Westel. gealleerden, stadscommandant O-Berlijn noemt deze zonder betekenis 554/2; Hubner veroord. 554/2; Bahro veroord. 554/3

Egypte: bez. Schrnidt 630/3; gesprek m. pres. Barre v. Somalië 631/1; onderh. m. pres. Carter 631/2; bez. Sadat 692/1

Frankrijk: 30ste Fr.-Westduitse top, besluit stop export kernfabrieken 220/3

Griekenland: bez. Karamanlis, gesprek m. Sehmiclt 802/2

Italië: bez. Schmidt 630/3

Namibië: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 275/3; sluit. Westduits consulaat in Windhoek 28513

Polen: bez. bondskans. Schmidt 629/3; Gierek o. de Pools-Duitse betr. 630/1; Schmidt in Auschwitz 630/2

Soedan: bez. Nimeiry 755/2

Somalië: Schmidt spreekt m. Barre tijdens bez. a. Egypte 63111

Verenigde Staten: off. bez. pres. Carter a. W.-Dld. 468/2; Schmidt spreekt met Carter tijdens bez. a. Egypte 631/2

ECUADOR

Grondwet: nwe grondw. per referend. aangen. 57/3

Oppositie: arrest. pol. leiders n.a.v. referend. grondwet 57/3

Regering: achtergronden milit. bewind 58/1

EGYPTE

Algerije: Eg. verbreekt dipl. betr. 656/2

DDR: sluiting cult. centra en consulaat in Egypte 656/3

Duitsland (Bondsrep.): bez. Schmidt 630 13; gesprek m. pres. Barre v. Somalië 631/1; onderh. m. pres. Carter 631/2; bez. Sadat 692/1

Engeland: bez. Sadat 692/1

Frankrijk: bez. Sadat 692/1

Hongarije: sluit. cult. centra in Egypte 656/2

Irak: Egypte verbr. dipl. betr. 656/2

Israël: min. Weizman a. eerste Isr. bewindsman in Egypte 658/3; prem. Begin in Ismailia voor overl. m. pres. Sadat 659/1; eerste zitt. milit. cie 663/2; eerste zitt. pol. cie Egypt. delegatie teruggeroepen 663/3; Sadat ontmoet Peres in Salzburg 692/3; bez. Weizman 846/1; ontmoet. Sadat-Weizman in Fuschl (Oostenrijk)848/2

Italië: bez. Sadat 692/1

Jemen (Z.): Eg. verbr. dipl. betr. 656/2

Jordanië: bez. koning Hoessein 657/1

Libië: voortd. spanning en wederzijdse beschuld., bestand na gevechten v. juli 1977, bemidd. Boumedienne en Arafat, normal. betr. aangek. 29/2; verbr. dipl. betr. 634/3; Eg. verbr. dipl. betr. 656/2

Marokko: bez. Sadat 693/1

Oostenrijk: bez. Sadat 692/1; bez. Sadat, besprek. m. Kreisky, Brandt en Peres leiden t. plan Social. Internat. 847/3

Oppositie: oud-min. vermoord d. religieuze sekte, arrest. en processen 30/2

Perzië: bez. Sadat 16/3; bez. sjah 663/1

Polen: sluit. consulaten in Egypte 656/3

Regering: aftreden min. Fahmi en min. Riad, Boutros Ghali min. v. buitenl. zaken a.i. 633/3; Kamel min. v. buitenl. zaken 659/1

Roemenië: bez. Sadat 16/3; bez. Sadat 692/1

Saoedi-Arabië: bez. Sadat 16/3

Soedan: bez. pres. Nimeiry 635/1; Sadat in Khartoem 661/3

Somalia: bez. Barre 196/1

Sowjet-Unie: Fahmi in Moskou, geen verbetering Eg.-Russ. betr. 31/1; Eg. maatregelen t. SU 31/2; sluit. cult. centra en consulaten in Egypte 656/3

Syrië: Eg. verbr. dipl.-betr. 656/2

Tsjechoslowakije: sluit. cult. centra en consulaat 656/3

Vaticaan: bez. Sadat 692/1

Verenigde Staten: bez. pres. Carter 37/3; verklar. Carter en Sadat o. vredesonderh. MO 38/1; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2; bez. Sadat 692/1; bemidd. missie Atherton 845/1; bez. Vance, bez. Atherton (apr.) 847/1; bez. vice-pres. Mondale 847/2

Wetgeving: plannen inz. integrale toepass. Islam. wetgeving, verzet Kopten 31/3

Zaïre: Eg. piloten en techn. in Zaïre 127/3

EL SALVADOR

Arbeid: gijzeling min. v. econ. zaken en min. v. arbeid i.v.m. looneisen 105/3

Regering: ongeregeldh. na pres. verk., reger. v. fraude beschuld., staat v. beleg afgekond., beëdig. nwe pres., ontvoer. min. v. buitenl. zaken, vrijlating pol. gevangenen geëist, min. v. buitenl. zaken vermoord 104/2

Rooms-katholieke kerk: wraakactie op r.k. geestel. na dood min. v. buitenl. zaken, moord op 2 jezuïeten, kerk weigert medewerk. a. off. plechtigh.. prot. t. soc. wantoestanden 105/1

ENGELAND

ALGEMEEN

Geestelijk leven: ben. aartsbissch. van Westminster 697/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Landbouw: deval. groene pond 87/3

OVERZEESE GEBIEDEN

— Belize: conflict met Guatemala, troepen gezonden. min. Rowlands voert besprekingen in Washington en Barbados 120/2 e.v.
— Bermuda: troepenversterk. n.a.v. onlusten, verklar. min. Owen v. Lagerhuis 122/3
— Broenei: onafhankel. in 1983 710/2
— Hongkong: toename aantal immigranten uit China 478/2
— Nieuwe Hebriden: onafh. in 1980 voorzien 712/3
— Salomonseiland: onafh. i.o.m. constitut. conf. 713/3
— Tuvalu: onafh., voorgesch. 714/3

POLITIEK (Buitenlandse)

Chili: ambass. teruggeroepen n.a.v. berichten o. martelingen Britse arts 26/3

Egypte: bez. Sadat 692/1

Frankrijk: bez. pres. Giscard 221/2

Griekenland: bez. Karamanlis, besprek. m. Callaghan 802/1

Israël: bez. prem. Begin 658/2

Namibië: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 257/3

Oeganda: dipl. betr. d. Engel. verbroken 830/1

Rhodesië: Owen en Young bez. zes Afr. landen (26/8-1/9-'77) 133/1

Tanzania: pres. Nyerere in Londen 132/2

Verenigde Staten: bez. Owen inz. Rhodesië 132/1; m. Vance in Londen 132/2

zuid-Afrika: min. Botha in Londen 132/2

EQUATORIAAL GUINEE

Algemeen, uittocht bevolking, econ. achteruitgang, voortdurende terreur 804 e.v.

Spanje: opschort. betr. 805/1

Verenigde Staten: opschort. betr. 805/1

ETHIOPIE

Soedan: normal. betr. 754/3

Somalia: geen beslissende doorbraak in strijd om Ogaden sinds sept. 1977, offensief v. WSLF en Somalia t. Harrar in nov. 1977 vastgelopen. Ethiop. tegenoff. op 24 jan. begonnen, steun Cub. eenh. en Russ. adv., Jijiga op 5 mrt. heroverd d. Ethiopië, terugtrekk. Somal. troepen (op 8 mrt. bevolen) op 14 mrt. voltooid, Ethiopië meldt „volledige bevrijding" op % mrt. 193 e.v.

Verenigde Staten: pres. Carter uit bezorgdheid o. inmenging SU in Hoorn v. Afr. (12/1), reactie v. Tass 197/2

EUROPA (OOST)

Algemeen: ideologische conf. (maart 1977) 72/2

Comecon: 31ste vergad. 23/3; slotcommuniqué 24/2; Westerse lening a. Comeconbank 24/3; Vietnam lid v. d. Internat. Investeringsbank 24/3; contacten m. EG 24/3; onderhand. EG-Comecon 376/2

EUROPA (WEST)

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN (EG)

APC-landen. tweede zitt. APC-EG raad v. min. op Fiji 269/3; onderhandel. o. nw. Lomé-verdrag v start 505/1; Salomonseilanden toegetreden t. Overeenk. v. Lomé 506/1
Asean contact Asean-EG 812/2; verklar. 812/3
Begroting. ontw begroting 1979 376/2; min. besnoeien begrot. v. 1979 504/1
China (Volksrep.): handelsverdrag 253/2; geen permanent bureau EG in Peking 486/3
Comecon: contacten met EG 24/3; onderhand. EG-Comecon 376/3
Economie: min. geven cie opdracht t. rapp. o. econ. 249/2; id. rapp. cie 25011
Engeland: deval. groene pond 9713; akk. o. onderh. m. Comecon 28211
Eur. Monetaire Unie: cie mededeling o. Eur. Mon. Unie, overl. op Eur. Raad in Kopenhagen 26513: cie-voorz. Jenkins benadrukt belang monetaire eenwording t.o. Eur. Parl. 266/2; discussie o. monetaire unie hervat 438/1; mon. comité begint overleg o. mon. samenw., toelicht. voorz. 438/3; mon. overl. in min.raad 439/2; voorbeeld IMF 439/3; gemeensch. beleid t.o.v. dollar 439/3; Jenkins constateert vooruitgang bij plannen mon. samenw. 440/1; bijeenk. in Bremen (juli 1978) Frans-Duits voorst. v. Eur. monet. fonds 465 e.v.: landbouwvraagstukken 466/1; conclusies v.d. voorz. v.d. Eur. Raad 466/2 e.v.; Ecofin-raad werkt principe besluit nwe monetair stelsel nader uit 485/1; bijeenk. 4 en 5 dec. in Brussel, besl. t. nw Eur. monet. stelsel 838/1; cie wijze mannen ben. 838/2; sociaal-econ. situatie 838/3; tekst resol. o. Eur. monet. stelsel 839/2; Italië en Ierland treden alsnog toe 840/2; Noorwegen uit slangarrangement 840/2
Eur. Raad: bijeenk. in Brussel (dec. '77) diverse besl. betr. Eur. rekeneenh., Regionaal Fonds en leningsbevoegdh. 248/1 e.v.; bijeenk. in Kopenhagen (apr. '78) o. econ. situatie. handelsrelatie EG-Japan, Namibië, M.-O., terrorismebestrijd.; datum Eur. verk. vastgesteld 250/2: verklar. o. democratie 251/3; min. bereiden top in Bremen voor 439/1; mon. overl. in min.raad 439/2; bijeenk. in Bremen (juli 1978) Frans-Duits voorst. v. Eur. monet. fonds 465 e.v.; landbouwvraagstukken 466/1; conclusies v.d. voorz. v.d. Eur. Raad 466/2 e.v.; min. v. buitenl. zaken werken principe besl. Eur. Raad Bremen nader uit 486/1; bijeenk. 4 en 5 dec. in Brussel, besluit t.n.w. Eur. monet. stelsel 838/1; cie wijze mannen ben. 838/2; sociaal-econ. situatie 838/3; tekst resol. o. Eur. monet. stelsel 839/2; Italië en Ierland treden alsnog toe 840/2; Noorwegen uit slangarrangement 840/2
GATT: akk. o. standpunt EG voor onderh. in Genève 87/1
Griekenland: ciedocum. o. probl. bij toetred. nwe leden gemeenschap 440/3; Karamanlis bez. Londen, Brussel, Parijs en Bonn i.v.m. toetreding EG, onderhand. tijdschema a. Raad v. Min., bezwaren v. EG-zijde 801/2; begin onderh. na goedk. richtlijnen door Raad 802/2; tussentijdse balansstand onderh. tijdens bez. min. Rallis en Kontogeorgis a. Brussel 802/3; rapp. Eur. Cie o. aanpassing Griekse landbouw, toelichting d. Eur. Comm. Natali 803/2
Japan: overl. EG-Japan in Tokio 252/2; prem. Fukuda in Brussel, voorz. Eur. Parl. in Tokio 503/2
Joego-Slavië: min. v. buitenl. zaken akk. o. handelsbetr. en onderh. m. Joegoslavië 87/1
Kernfusieproject: besl. o. vestiging JET 28113
Landbouw: deval. groene pond 87/3; akk. o. landbouwprijzen 357/2; moeizame onderh. 357/3; Brits verzet t. voorstellen o. melkdistributie 358/1; Italië akk. met landbouwbesluit 358/3
Lidmaatschap: ciedocum. o. probl. bij toetred. nwe leden gemeenschap 440/3
Midden-Oosten: gemeensch. verkl. min. v. buitenl. zaken 635/2
Milieu: maatr. t. schoner milieu afgekond. 377/2
Ministerraad: Denemarken voorz. 86/1
Nederland: wetsontw. Eur. verk. bij TK inged. 38112: TK stemt in met regel. Eur. verk. 646/2
Octrooi-bureau: Eur. octrooibureau v. start 28112
Portugal: ciedocum. o. probl. bij toetred nwe leden gemeensch. 440/3
Scheepsbouw: cie stelt maatr. v. ter ondersteuning scheepsbouw 270/3
Sociale zaken: verslag ontw. sociale toestand in Gemeenschap in 1977 358/3; tripartite-conf., document Cie en Eur. Verbond Vakbeweging 811/1; afwijzing vakbondsvoorst. d. werkgevers, comment voorz. EVV 812/1
Spanje: ciedocum. o. probl. bij toetred. nwe leden g[illegible] 440/3
Staalindustrie: overz. situatie in Europ. staalindustrie. cie-voorst. t. herstructurering staalind. 268/3; verhog. staalwrijzen t. ondersteuning staalindustrie 269/2
Textiel: beperk. textielinvoer uit aantal landen Derde Wereld 267/2; raad beperkt tijdel. textielinvoer uit niet EG-landen (juli '77) 26811; besprek. in Brussel m. textiel exporterende landen (sept. '77) waarschuwing a. Hong Kong, onderh. m. Hong Kong afgebroken en weer hervat (nov. '77), akk. m. 18 landen 26811
Verenigde Staten: bez. pres. Carter 39/1
Verkiezingen: datum Eur.verk. vastgesteld op Eur. Raad in Kopenhagen 251/2; min. v. buitenl. zaken leggen datum Eur. verk. vast 485/3
Visserij: geen akk. o. gemeensch. visserijbeleid 8611; cie voorst. 8612; Britse tegenstand 86/3; nwe Britse eisen m.b.t. gemeensch. visserijbeleid, geen overeenstemming 813/1; verschil v. mening m. Verenigd Koninkrijk o. besl. vorm. inz. visserijbeleid 813/3; afwijz. kader-overeenk. m. Spanje d. Engel. 814/1; Cie t. eenzijdige Britse maatr. 814/1; Silkin doet concessies 814/2

RAAD VAN EUROPA

Nederland: TK aanv. Eur. sociaal handvest 395/1
Liechtenstein: lid 674/2

FILIPPIJNEN

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Li Hsi-hien 589/1
Justitie: doodvonnissen v. Aquino en Buscayno, interventie hooggerechtshof 242/3
Kerk en staat: kritiek r.-k. bisschoppen 242/1
Libië: bez. mevr. Marcos. vredesplan Kadhafi 245/2
Moslem-opstand: voorl. akk. in Tripoli ondertek. (30-12-'76), amnestie, nwe wetten, tweede ronde vredesonderhand. lost geschillen niet op, bez. Marcos a. Libië; vredesplan Kadhafi met drie stadia, referend. autonomie (17-4-'77) d. MNLF geboycot, region. autonomie o. MNLF-controle verworpen, besprek. m. MNLF vastgelopen (1-5-'77), bestand verbroken (18-9-'77), hervatt. strijd 244 e.v.
NPA: Sison gevangengenomen 24213
Politieke gevangenen: rapp. Amnesty Int., vrijlating mevr. Herrera, vrijlat. groepen gevangenen 24211: ontsnapping Lopez en Osmena III 242/3; vrijlating gevangenen 850/1
President: opvolgingsregeling 850/1
Regering: mevr. Marcos min. 849/3; pres. Marcos tevens beëdigd a. prem. 849/3
Staat van beleg: studentenprot. 242/2; vierde referendum 24312
Verkiezingen: voorl. uitslag verk. v. tussentijdse wetgevende vergad., boycot d. lib. partij, opp. groep Laban prot. t. stembusvervalsing 241; Laban-leider Aquino blijft in gevangenis prot. actie 244/1; nasleep 849/1

FINLAND

Economie: maatr. t. herstel 383/2
President: Kekkonen herk. a. pres. 382/1
Regering: crisis na deval. mark 382/3; nwe opdracht a. Sorza, onderhand, Zweedse partij trekt zich terug, nwe reger. gevormd, samenstell. nwe reger. 383/1

FRANKRIJK

ALGEMEEN

Pers: arbeidsconflict Parisien Libéré opgelost 169/3

ECONOMIE. FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: hoofd industrieconcern Empain-Schneider ontvoerd 231/3; Autoindustrie: fusie Saviem en Berliet 231/2
Begroting: groot tekort op begrot. 157/3
Economische ontwikkeling: tweede plan-Barre gepresenteerd, reger. krijgt vertrouwen parl., alg. staki[illegible] 156/3; [illegible]rijd t[illegible]ij[illegible]h. 157/3; stakingsacties 158/1
Scheepsbouw: staatshulp a. scheepswerven 448/3
Sociale zaken: akk. o. vervroegde pensionering 158/1
Staalindustrie: steun staalindustrie 170/1
Vliegtuigindustrie: staat neemt deel in Dassault-fabr. 170/1

OVERZEESE GEBIEDEN

— Nieuwe Hebriden: onafh. in 1980 voorzien 712/3

POLITIEK (Binnenlandse)

Politieke partijen:
— CD: fusie m. CDP 199/3
— CDP: fusie m. CD 199/3
— CDS: opger. na fusie v. CD en CDP, J. Lecanuet t. voorz. gek. 199/3
— Linkse radicalen: Fabre legt voorz. schap partij neer 222/3
— MSL: O. Stirn richt nwe Gaull. groepering MSL op 200/1
— PR: opger. op congres in Frejus (mei '77) d. aanhangers v. pres. Giscard d'Estaing, J.P. Soisson t. voorz. gek. 200/1

Regering: wijzig. in samenstell. 156/2; pres. Giscard doet oproep t. samenw. Eeger. meerderh. en opp., uitnodiging a. opp.leiders 220/1; Giscard ontv. leiders vakbonden FO CFDT. CGT en CGS en pol. leider's Chirac, Mitterrand. Marchais. Fabre. Barre ben. t. prem. 220/2; nwe reger.-Barre 230/3; samenstell. 231/1
Verkiezingen: overwinn. v. reger.partijen 177 e.v.; uitslag eerste [illegible] 178/1; social commun. en linkse [illegible]n sluite stembusal[illegible]k. na ee[illegible]e 178/2; punten ui[illegible] linkse si[illegible]. 179/1; verk.campagne, prem. Barre present. zgn. progr. v. Blois v. reger. meerderh. 179/2; secr.-gen. Marchais (comm.) weigert belofte t. stembus-akk. met social. (rede in Parijs) 179/3; social. o. defensie probl. n.a.v. commun. sp[illegible]aak o. [illegible]r cle[illegible]dre verdedig. Frankr. 180/1; kwestie Fr[illegible] in he[illegible] buitenl. 180/1; Gaulli[illegible]en zien af v. gezamenl. lijsten met andere reger.partijen 180/2; Giscard waarschuwt in rede v. gevaar v. links (27-1) 180/3: radic. soc. democ. en republikeinen besl. t. samenw. onder de naam UDF (begin febr.) 181/2; Chirac laat gaull. niet deeln. a. samenw. reger.partijen 181/2; social. publ. bijz.-heden o. finan. v. h. plannen 181/3; kritiek commun. op soc. begrot.plannen (16 febr.) 182/2; onderhand. tussen reger.partijen o. gemeensch. regeer-akk. (juli '77), overz. standpunten reger.partijen 200/2; akk. reger.partijen o procedurele kant kand.stelling (okt. 77), akk. o. gemeensch. verk. manifest (sept. '77) 201/2; radicalen kond. vorm. democ. front reger.partijen aan 201/3; Marchais doet voorst. t. actualisering gemeensch. progr. '72, comm. actieprogr. 202/1; comm. publ. defensieprogr., topconf. Marchais, Mit-

terrand en Fabre (mei '77), kritiek social, op econ. progr. commun. 202/3; commun. weigeren voorl. nwe onderhand. (juni '77) nwe geschilpunten social.-comm. 203/1; topoverl. social.-comm. sept. 77 mislukt 203/2; overl. definitief mislukt (nov. '77) 203/3; verk. een derde deel Senaat, kleine winst v. links 155/3; definitieve uitslag parl.verk. 220/1; vorm. parl. fracties, Chaban-Delmas parl. voorz. 231/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Afrika: Frans-Afr, topconf. in Dakar 169/1
Algemeen: plan f. ontwapening voorgesteld 166/1
Algerije: verslecht. betr i v m. Sahara 398/1
China (Volksrep.): bez prem. Barre 222/2; bez. Chin. milit. delegatie, reactie Tass 239/2; bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Duitsland (Bondsrep.): 30ste Fr.-Wesid. top, besl. stop export kernfabrieken 220/3
Egypte: bez Sadat 692/1
Engeland bez. pres. Giscard 22112
Ghana: bez. min. de Guiringaud 16711
Griekenland: bez. Karamanlis, besprek. m. pres. Giscard d'Estaing 802/1
Hongarije: bez. prem. Barre 222/1
Irak: bez. prem. Barre 167/1
Ivoorkust: bez. min. de Guiringaud 167/1; bez. pres. Giscard, solidariteitspact Eur.-Afr. voorgesteld 168/3
Kameroen: bez. min. de Guiringaud 167/1
Kenia: bez. min. de Guiringaud 167/3
Mozambique: bez. min. de Guiringaud 168/1
Namibië: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger, en SWAPO 257/3
Perzië: leveranties kerncentrales 166/3
Sahara: nog twee Fransen d. Polisario ontvoerd, dipl. initiatieven, Franse troepenversterk. n. Senegal 368/3; verdere onderh. o. vrijlat. gegijzelde Fransen 398/1; vrijlat. Franse gegijzelden 399/1; interventie Franse luchtmacht 400/1
Soedan: bez. Nimeiry 755/1
Sowjet-Unie: bez. min. de Guiringaud 221/2; bez. prem. Barre 221/2; akk. nauwere econ, samenw. 221/3
Tanzania: bez. min. de Guiringaud, h-cident op vliegveld, vervroegd vertrek min., verkl. Tanzan. reger. 168/2
Tsjaad: logistieke steun a. Tsjaad 334/2; Franse troepen naar Tsjaad 336/2; Franse troepenversterk. 350/3
Verenigde Staten: bez. pres. Carter, lezing v. Am.-Franse Kamer v. Koophandel o. Am. pol. t.a.v. Europa 38/2; perseonf. Giscard 38/3; bez. prem. Barre, interview pres. Giscard kritiek op buitenl. pol. pres. Carter 169/1
Zaïre: Franse verkl. o. milit. steun a. Zaïre, tv-interview Giscard d.'Estaing, verdeelde reactie in ,EG en Afrika 127/1; Franse parachutisten naar Kinsjasa, verovering Kolwezi op rebellen 323/2; 336/3
Zambia: bez. min. de Guiringaud, besprek. m. leiders nat. bewegingen Namibië, Rhodesië 168/1

GABON

Benin: uitwijzing burgers Benin 805/2
China (Volksrep.): bez. vice-prem. Tsjen Moe-hoea 592/1
Regering: wijzig. kab. 351/2

GAMBIA

Regering: wijzig. kab. 351/3; aftreden vice-pres., reorg. kab. 720/2
Verkiezingen: 22 zetels winst v. PPP 351/3

GEESTELIJK LEVEN

Anglicaanse kerken: int. synode 719/3
Lutherse Wereldbond: bissch. J. M. Kibira, Tanzania voorz. 701/3
Orthodoxe kerk: metropoliet Nikodim overl. 719/3
Rooms-katholieke kerk: document Bels?. bisschoppen o. ontwapening 345/2; paus Paulus VI overleden. reacties 497/2; gebeurtenissen tijdens het pontificaat v. Paulus VI 498; Vaticaan treft regeling voor kerk in twee Duitse staten 54212: A kard. Luciani, aartsbissch. v. Venetië, gekozen t. opvolger v. paus Paulus, noemt zich Joh ne Paulus I 545/1; programmatische de 545/2; I t conclaaf 545/3; beg afen.s ge Paulus, testament 546/3; profielschets opvolger d. voorn. theologen 547/2; commentaar 547/3; paus Johannes Paulus I overleden 637/2; reconstructie pauskeuze 638/2; paus Johannes Paulus I ontv. andere kerkel. leiders 639/1; installplechtigh. Johannes Paulus I 639/2; conclaaf begint op 14-10 640/2; aartsbissch.ben. in Utrecht, Westminster en Praag 697/1; nwe grensregel. kerkprov. in Tsjechoslowakije 699/2; bissch.-svnode o. catechese in onze tijd 699/3: panorama v. d. wereldkerk 699/3; slotdocument 700/1; Ned. bissch. in Rome „Ad Limina" 700/3; toespraak paus Paulus 700/3: persconf. Ned. bissch. 701/2; begrafenis paiis Johannes Paulus I 756/3; conclaaf kiest Poolse kard. t. paus, deze neemt de naam Johannes Paulus II aan 756/3; perscomment 757/1; programmatische toespraak paus Johannes Paulus II 758/3; intronisatie nwe paus 759/2
Wereldraad van kerker.: vijfde alg. verg. dr. Thonias bepleit theologie v, d. dialoog 715/1; boycot t. zes grote banken 715/3; toespraak prof. Birch o. leefbaarheid v. d. wereld 716/1; vrouwen leggen pi-obl. voor aan AV 716/2; resol. 716/3; verk. presidium en centr. comité 717/2; nme voorz. centr. comité 717/3; bijeenk. centr. comité 718/1

GHANA

Algemeen: binnenl. ontw. sinds 1976 520/3
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 167/1
Oppositie: drie organ. verboden, arrest. 35 opponenten 555/3
Regering: mutaties NRC 351/3; poging t. staatsgreep gemeld 521/2; wijzig. kab. 556/3; aftred. Acheampong, Akuffo opvolger 556/3; samenstell. SMC 760/1
Staatsvorm: plannen voor terugk. t. gekozen reger. ben. onderz. cie oppositie beroepsorgan. 520/3; aankond. referendum 521/2; beëindiging staking beroepsorgan. 521/3; verslag cie-Koranteng-Addow 522/1; verdere oppositie 522/3 e.v.; betwisting uitslag referend. 555/1; maatr. t. de opp. 555/3; ben. grondwetgevende cie 556/2
Togo: problemen a Ghanese secessionisten in Togo 557/3

GRIEKENLAND

België: bez. Karamanlis, besprek. m. Tindemans, Simonet, Luns en Eur. Cie 802/1
Denemarken: bez. Karamanlis 802/2
Duitsland (Bondsrep.): bez. Karamanlis, gesprek m. Schmidt 802/1
EG: ciedocum. o. probl. bij toetred. nwe leden gemeensch. 440/3; Karamanlis bez Londen, Brussel, Parijs en Bonn i.v.m. toeîred. EG, overhand. tijdschema a. Raad v. Min., bezwaren V. EG-zijde 801/2; begin onderhand. na goek. richtlijnen d. Raad 802/2; tussentijdse balansstand onderh. tijdens bez. min. Rallis en Kontogeorgis a. Brussel 802/3; rapp. Eur. Cie o. aanpassing Griekse landbouw, toelicht. d. Eur. comm. Natali 803/2
Engeland: bez. Karamanlis. besprek. m. Callaghan 802/1
Frankrijk: bez. Karamanlis, besprek. m. pres. Giscard d'Estaing 802/1
Italië: bez. Karamanlis 802/3
Luxemburg: bez. Karamanlis 802/3
Nederland: bez. Karamanlis 802/3
Parlement: nwe voorz. gek. 796/3
Politieke partijen:
— Unie van het Centrum: machtsstrijd binnen Centrum 79711
Regering: vertrouwensvotum voor reger. Karamanlis 798/1; Karamanlis verbreedt pol. basis kab., wijzig. samenstell. reger. 796/3
Terrorisme: arrti-terrorisnie-wet aangen. 80012
Turkije: tijdens NAVO-topconf. overl. o. Cyprus en Aegeïsche Zee hervat 356/2; ontmoeting Karamanlis-Ecevit in Montrrux 797/3; Ecevit doet aanval op min. Vance 798/3; uitstel overl. na Am. aankond. opheff wapenembargo 79911: Turkije acht Jnternat. Hof niet bevoegd 799/2; ontmoet. Karamanlis-Ecevit op NAVO-topconf. 799/3; besprck. Griekse en Turkse topambtenaren in Ankara en Athene 800/1; incidenten Aegeïsche Zee en aan Turks-Griekse grens 800/2

GUATEMALA

Belize: ontw. in conflict met Guatemala, hervatt. besprek., VN-resol. 120/2; hernieuwde spanning, Commonwealth-landen steunen Belize. Guatemala k-schuld. Engel. e.a. v. samenzwering pres. Guatemala kond. gewapend optreden aan 121/1; Britse reger. stuurt troepenversterk., besprek. hoofdkwartier OAS, min. Rowlands bez. Guatemala. pres. Langerud eist terugtrekk. Britse troepen 121/2; territoriale toezeggingen min. Rowlands in Washington en Barbados, prem. Price in Londen. territoriale toezeggingen afgewezen 191/8
President: pres.verk. gewonnen d. gen. L. Garcia, campagne 365/3; stopzett. telling stemmen na geruchten o. fraude, telling hervat 366/1

GUINEE

Benin: bez. S. Touré, vriendschaps- en samenw. verdrag 559/3
Buitenlandse politiek: verbeterde betr. m. buurlanden, dipl. offensief, conferentie v. Monrovia, bez. Touré 558/1
Ivoorkust: bez. Guinese delegatie, akk. o. vriendschap en samenw., herstel dipl. betr. 559/1
Libië: bez. S. Touré 559/1
Oppositie: vrijlating en lot pol. gevangenen, rapp. Amnesty Int., optreden ballingenorg. 559/3
Regering: samenstell. na diverse mutaties 352/1
Senegal: herst. dipl. betr., vriendschaps- en samenw.verdrag 559/1
Togo: bez. S. Touré, vriendschaps- en samenw.verdrag 559/2

GUINEE-BISSAU

Portugal: bez. pres. Eanes, besprek. m. Angolese pres. Neto 581/2

GUYANA

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Keng Piao 591/3
Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

w

HAÏTI

Dominicaanse Republiek: uitwijz. 4000 illegale immigranten, geruchten o. inval v. Haïti 340/1
Oppositie: arrest. na aanval op lijfwacht pres., pol. gevangenen vrijgelaten 140/3; pres. Duvalier maakt vrijlat. pol. gevangenen bekend, 11 pol. gevang. uitge ezen 141/1; spec. bureau staatsveiligh. ingesteld 141/2
Regering: wijzig. samenstell. reger. n.a.v. droogte en hongersnood 140/2; pres. Duvalier kond. democsat. aan 141/1
Verenigde Staten: bez. amb. Young, bez. cie mensenrechten OAS aangek. 141/1; bez. ambass. Young 710/1

HONDURAS

Regering: wijzig. samenstell. reger. na geruchten o. coup 105/3; arrest. na geruchten o. coup 106/1; staatsgreep brengt milit. triumviraat aan de macht. achtergronden 513/1

HONGARIJE

Egypte: sluit cult centra in Egypte 656/3
Frankrijk. bez. pres. Barre 222/1
Italië: bez. Kadar 139/2; Kadar bij paus Paulus 139/2
Regering: min. ben. 139/3

IERLAND

EG: toetred. t. Eur. Monet. Stelsel 840/2

INDIA

Bangladesh: akk. m. India o. verdeling Gangeswater voorgesch., betekenis Farakka-dam 173/1 e.v.: bez. Ziaur Rahman 175/3
China (Volksrep.): vriendschappel. bez. 589/3
Deelstaten:
— Algemeen: result. Lagerhuisverk. 159/1/2; verk. v. deelstaatparl. 159/3 e.v.
— Bihar: Janata-leider K. Thakur prem. 160/2
— Gujarat: nwe reger. Congrespartij, opheff. pres. best., vorm. Janata-kab. 159/3
— Haryana: Janata-leider D. Lal prem. 160/3
— Himachal Pradesh: nieuwe prem. 159/3; Janata-leider S. Kumar prem. 160/3
— Kerala: verk. deelstaatparl., leider Congrespartij nwe prem., vervang. d. partijgenoot 159/3
— Madhya Pradesh: Janata-leider K. C. Joshi prem. 160/3
— Maharashtra: Chavan a. prem. vervangen d. Patil 159/3
— Manipoer: aftreden reger. R. R. Singh, pres. best. ingevoerd 159/3
— Nagaland: door oud-prem. Vizol gevormd UDF-kab. 160/3
— Oettar Pradesh: Janata-leider R. N. Yadav prem. 160/3
— Orissa: pres. best. opgeheven, nwe reger. 155/3; Janata-leider N. Routray prem. 160/3
— Pendsjaab: Akali Dal-leider P. Sing Badal prem. 160/3
— Rajasthan: Janata-leider B. Singh Shekhawat prem. 160/3
— Tamil Nadu: pres. best. opgeheven, ADMK-leider M. G. Ramachandran prem. 160/3
— Tripura: Sengupta (Congrespartij) a. prem. vervang. d. CFD-leider Das 159/2
— West-Bengalen: CPI-leider J. Basu prem. 160/3
Noodtoestand: onderz. excessen d. cie o.l.v. rechter Shah, tijdel. arrest mevr. Gandhi 256/2
Politieke partijen:
— Congrespartij: scheuring, mevr. Gandhi uit partij gestoten na verk. door aanhangers t. voorz. ,,werkelijke congrespartij", ontw. in Congrespartij na verk. nederlaag v. maart '77, K. B. Reddy partijvoorz., streven n. vervang. d. mevr. Gandhi mislukt 255/3 e.v.
President: S. Reddy opvolg. v. F. A. Ahmed 158/3
Unie-territoria:
Regering: wijzig. en uitbreid. kab. 159/1
— Mizoram: reger. Chhunga treedt af, pres. best. 159/3
— Pondicherry: opheff. pres. best. ADMK-leider Subramanyan Pamaswamy prem. 160/2
Verenigde Staten: bez. pres. Carter, geen overeenstemming o. levering kernbrandstof 36/3; verkl. v. New Delhi 37/1
Verkiezingen: Lagerhuisverk. en deelstaten 159/1/2; verk. v. deelst. parl. 159/3 e.v.

INDONESIË

POLITIEK (Binnenlandse)

Oost-Timor: rapp. o. situatie O.-Timor 112/2
Oppositie: studentenonrust 850/2: maatr. tegen de pers, verbod studentenactiviteiten en arrestaties 851/2; affaire Dharsono 852/2
President: Hamengkoe Boewono niet herkiesbaar a. vice-pres. 852/3; herverk. Soeharto, Malik vice-pres. 853/1
Regering: nw kab. 853/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: bez. prem. Fraser 112/1; erkenn. O.-Timor a. deel v. Indon. d. Australië 112/2

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

Milieu: overeenk. m.b.t. schoonhouden Middellandse Zee, verloop v. d. besprekingen 514/1; actieplan 514/2; ondertekening v.h. verdrag tegen de vervuiling v. d. Middellandse Zee 515/1; vervolgconf. 515/2
Nobelprijs voor de vrede-1978: voor pres. Sadat en prem. Begin 836/1; reacties Sadat en Begin 836/2; tel.gesprek tussen Sadat en Begin 836/3; andere reacties 836/3; Nobelprijs uitgereikt 837/1
Ontwikkelingsproblemen: relatieve daling ontw. hulp v. Westen 483/1; Brandt wordt voorz. v. onafh. cie voor internat. ontw. vraagstukken 483/2; Brandt stelt leden cie voor 483/2; eerste bijeenk. cie Brandt in Den Haag 484/3; persconf. Brandt 484/4
Vliegtuigkapingen: overl. o. maatr. t. vliegtuigkapingen 548/1; Eur. luchtvaartmaatsch. akk. 548/1

CONFERENTIES

Conf. o. Eur. veiligheid en samenwerking (CEVS): toetsingsconf. in Belgrado. voorbereidende bijeenk. 340/2; eerste fase eigenl. conf. 341/1; tweede fase v. d. conf. 341/2; slotfase, opstelling slotverkl. 342/1; tekst v. d. slotverkl. 343/1; perscomment. 343/2; persconf. Sowjet-delegatieleider Worontsow 344/1
Energie: wereldenergieconf.; conclusies 421/1
Kernwapens: overl. in Washington over vraagstukken v. non-proliferatie van kernwapens (INFCEP), voorbeschouwing 424/1; pres. Carter wil uraniumbank 424/2; regel. procedure 425/1
Niet-gebonden landen: conf. min. v. buitenl. zaken in Belgrado 499/1; voorbeschouwing, probl. m.b.t. niet-gebondenheid 499/1; pres. Tito opent conf. 500/1; meningsverschillen o. W.-Sahara 500/3; de Cub. milit. aanwezigheid in Afrika 501/1; twist Vietnam-Cambodja 501/3; moeilijkh. o. slotverkl., uitstel einde conf. 502/2
Topconferentie: econ. topconf. in Bonn 469/3; slotverkl. genf. 470/1 e.v.; verkl. o. vliegtuigkapingen 472/2
Woestijnvorming: conf. o. woestijnvorming 324/1

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Economie: econ. topconf. in Bonn 469/3; slotverkl. v. d. conf. 470/1; verkl. o. vliegtuigkapingen 472/2
Energie:
— Kernenergie: bijeenk. ,,club v. Londen" (Nuclear Suppliers Club) 421/2; richtlijnen m.b.t. de uitvoer v. nucleair materiaal 421/3
— Olie: wereldolieprod. 1975-'77 232/1

ONTWAPENING

Bewapeningsvraagstukken: jaarverslag SIPRI 371/3; Strategie Survey IISS 405/1
Verenigde Naties: spec. AV over ontwapeningsvraagstukken (enz., zie s.v.p. onder Verenigde Naties/Algemene Vergadering, 12/1)

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

BANK VOOR INTERNATIONALE BETALINGEN (BIB)

Jaarvergadering: 1978 405/2
Jaarverslag: 1977 405/3

VOEDSEL EN LANDBOUWORGANISATIE (FAO)

Agrarische ontwikkeling: opricht. intern. fonds v. agrarische ontw. (IFAD) 323/1
Voedselproblemen: bijeenk. Wereldvoedselraad 548/2

ALGEMENE OVEREENKOMST VOOR TARIEVEN EN HANDEL (GATT)

Algemeen: GATT-studie o. internat. econ. probl. 726/2
EG: akk. o. standpunt EG voor onderh. in Genève 87/1
Handel: rapp. o. internat. handel 726/1
Handelsliberalisatie: kaderovereenk. in Tokio-ronde 469/1

INTERNATIONAAL ATOOMBUREAU

Jaarvergadering: 1977 422/1
Zuid-Afrika: Z.-Afr. uit directie van de IAEA gestoten 422/1

INTERNATIONAAL ENERGIE AGENTSCHAP (IEA)

Algemeen: min. conf. op 5 en 6 okt. 423/1; min. accept. energieprogr. 423/1; samenwerk.overeenk. 423/3

INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (ILO)

Verenigde Staten: VS trekken zich terug uit ILO 323/2; Am. bezwaren, finan. consequenties v. uittreden VS 323/3

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

Betalingsbalansprobleem: instell. ,,Witteveenfonds" 388/3
Directeur: nwe dir. ben. 406/3
Goud: 6de t.e.m. de 16de goudveilingen 406/1; leningen uit de opbrengst v. d. goudverkopen 406/2; restitutie goud a. lidstaten 406/2
IDA: jaarverslag 1976 390/1
IFC: jaarverslag 1976 390/2; jaarverslag 1977-'78 727/3
Interim-comité: vergad. 29 en 30 apr. 407/1; bijeenk. op 24 sept. 728/1
Jaarvergadering: IMF-Wereldbank 390/2; toespraken Witteveen en Carter 390/3; overeenstemming o. noodzaak bevordering econ. bedrijven 391/1; jaarvergad. IMF en Wereldbank, toespraken Delarosière en McNamara 728/2; rede pres. Carter 729/1; versch. discussiebijdragen 729/1; slotconclusie Delarosière 729/3
Jaarverslag: over 1976 389/1; jaarverslag 1977-'78 Wereldbank 72613; jaarverslag 1977-'78 IMF 727/1
Ontwikkelingslanden: leningen uit de opbrengst v. d. goudverkopen 406/2
Speciale trekkingsrechten: wijzig. in valuta-mand, die waarde SDR's bepaalt 406/3
Wereldbank: jaarverslag '76 389/2; jaarverslagen wereldbankgroep 1976 389/2; jaarvergad. 390/2; waarschuwing t. protectionisme 549/2; jaarverslag 1977-'78 726/3; jaarvergad. IMF en Wereldbank, toespraken Delarosière en McNamara 728/2; rede pres. Carter 729/1; versch. discussiebijdragen 729/1; slotconclusie Delarosière 729/3

NOORDATLANTISCHE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)

Algemeen: topconf., aanbevelingen lange termijnprogr. 353/1; persconf. secr.-gen. Luns 354/1; opening topconf., rede pres. Carter 354/3; internat. conf. o Zaïre 354/3; slotcommuniqué 355/2; hervatt. Grieks-Turkse onderh. 356/2; comment. 356/2; reacties SU 357/1; slotdocumenten NAVO-topconf., slotcommuniqué 524/2; defensieprogr. op lange termijn (samenvatt.) 526/2; NAVO-studie o. Oost-West-betr. 528/1
Comité voor verdedigingsplannen: bijeenk. 6 en 7 dec. '77 150/2; bijeenk. v. 18 en 19 mei 374/2; legering 2de Nederl.

brigade in Bondsrep. 375/2; AWACS 375/3; pleidooi voor opheff. wapenembargo t. Turkije 376/1
Eurogroep: bijeenk. 5 dec. '77 148/3; bijeenkomst v. 17 mei 374/1
Militaire zaken: defensie-uitg. a. percentage v. h. BNP in koopwaarde 148/2; tot strijdkrachten a. percentage v. d. actieve bevolk. 149/3; overl. o. bijdrage Ned. in Bondsrep. 150/1
Ministerraad: bijeenk. 8 en 9 dec. '77 151/3
Neutronenbom: beslissinn nrod. en ingebruikneming neutronënboni uitgesteld 371/3, reacties bondgenoten 373/1; negatief comment. uit SU 373/2; Chinese reactie 373/3
Nucleaire planninggroep: 11 en 12 okt. '77 o. event. invoer. neutronenbom in wapenpakket NAVO 148/1, bijeenk. v. 18 en 19 apr. 373/3; vergad. v. 18. okt., Am. min. v. defensie maakt beslissing pres. Carter bekend, nwe generatie tactische kernkoppen te bouwen, geschikt v. neutronenbom 744/2

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

Algemeen: rapp. secr. voorziet lagere econ. groei 407/3
Economie: analyse internat. econ. 549/3
Energie:
— kernenergie: OESO coördineert opslag radioactief afval 422/2; jaarverslag nucleaire energie-autoriteit v. OESO 422/3
Ministerraad: vergad. 14 en 15 Juni 407/3

SOCIALISTISCHE INTERNATIONALE
Midden-Oosten: plan Kreisky-Brandt 847/3

UN EDUCATIONAL, SCIENTIFIC AND CULTURAL ORGANIZATION (UNESCO)
Algemene Vergadering: verkl. o. de media 810/1

VERENIGDE NATIES
Algemene Vergadering: hervatt. en slot 31ste AV 29112; open. 32ste AV 29211; nwe leden VN 292/3; agenda 29213: alg. debatten 293/1; toespraken v. SU, min. Gromyko 293/1; China min. Hoeang Hoea 29312; VS, pres. Carter 29313; 32ste AV resol. o. samenst. V-raad per 1-1-78 311/1; samenstell. ECOSOC per 1-1-'78 311/1; verk. P. Hartling tot Hoge Comm. v. vluchtelingenzaken 311/2; verleng. ben v. M. Athisaari t. VN-comm. v. Namibië 31113; ontwapening 31113; ontspanning 312/1; Zd.-Afrika 312/2; Namibië 311/3; Rhodesië 311/3; dekolonisatie 313/1; Arab.-Isr. conflict 31312; mensenrechten 31313; econ. kwesties 31413; ontw. landen 315/2; veiligh. v. d. burgerluchtvaart 31513: mensel. nederzettingen 315/3; ruimte 315/3; UFO's 316/1; begrot. 316/1; spec. AV o. ontwap.vraagstukken, voorbeschouwingen 595/3; openingszitt. 596/3; alg. debatten 597/1; slotdocumenten 597/3 e.v.
Chili: resolutie constateert schending mensenrechten 18/1; Pinochet weigert toelating cie mensenrechten, rapp. o. martelingen, resol. ('75) 26/2
Lidmaatschap: nwe leden 292/3
Namibië: verleng. ben. v. M. Ahtisaari t. VN-comm. v. Namibië 31113
Secretaris-generaal: jaarversl. Waldheim 291/1
Veiligheidsraad: twee resol. m.b.t. Z.-Libanon, instell. UNIFIL 210/1 e.v.; verlenging UNEF-mandaat t. 24 okt. 1978 232/3; verleng. UNDOF-mandaat t. 31 mei 1978 23311: veto drie Westerse landen o. ontw. resol. m. bindend wapenembargo t. Z.-Afr. 25911 e.v., samenstell. V-raad per 1-1-'78 31111
Woestijnvorming: conf. o. woestijnvorm. 32411; redenen v. conf. 32412; enkele gegevens 32412: voorber. v. d. conf. 325/2; conf. result. 325/3; actieplan 326/1; resol. 326/3

WERELDBANK
Ontwikkelingssamenwerking: wereldontw. rapp. 551/1 e.v.

IRAK

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Baath: maatr. t. Moustapha en Al-Jassem 320/1
Egypte: Egypte verbr. dipl. betr. 656/2
Frankrijk: bez. prem. Barre 167/1
Libië: niaj. Jalloud in Bagdad 634/1
Regering: diverse mutaties jan. 1977-febr. 78 32011
Somalia: steun a. Somalia gemeld 196/1

ISRAËL

Bezette gebieden: reger.-Begin en de joodse nederzettingen in bezet gebied 46/3; erkenning nederzettingen 47/3; sticht. nederzett., demografische situatie 46/3 e.v.; Isr. kab. t. vestiging nwe nederzettingen. vóór uitbreid. bestaande nederzettingen en vestiging drie nederzett. op milit. terreinen op westelijke Jordaanoever 662/2: verdere meningsverschillen o. joodse nederzettingen 693/1
Economie: afschaff. deviezencontmle, Isr. pond gaat zweven, andere econ. maatr., verzet Histadroet 46/1
Egypte: min. Weizman a. eerste Isr. bewindsman in Egypte 658/3; prem. Begin in Ismailia voor overl. m. Sadat 659/1; eerste zitt. milit. cie 663/2; eerste zitt. pol. cie, Egypt. delegatie teruggeroepen 663/3; Sadat ontmoet Peres in Salzburg 692/3; bez. Weizman 846/1; ontmoeting Sadat-Weizman in Fuschl (Oostenrijk) 848/2
Engeland: bez. prem. Begin 658/2
Justitië: vrijlat. aartsbiss. Capucci 46/3
Libanon: bezett. Z.-Libanon. d. Isr. troepen (14/15-21 mrt.) n.a.v. Palest. commando-overval bij Tel Aviv (11 mrt.), twee resoluties V-raad (oproepen t. staakt-het-vuren en terugtrekk. Isr. troepen, instelling VN-vredesmacht (UNIFIL) dd. 19 mrt. 209/1 e.v.; Isr. optreden t.o.v. Z.-Libanon juli 1976-sept. 1977) 211/1 e.v.
Regering: toetred. DASH t. kab.-Begin 45/2; uitbreid. kab. 663/1
Roemenië: bez. Dayan 847/1
Verenigde Staten: Am.-Isr. Werelddocument 15/2; bez. min. Vance (3de reis M.O.) 656/2; bez. prem. Begin 658/2; bez. Dayan (febr.) 844/2; bemidd.-missie Atherton (febr./mrt) 845/1; bez. Weizman, Begin en Dayan (mrt.) 846/1; bez. Dayan en Begin (apr./mei) 847/1; bez. vice-pres. Mondale 847/2

ITALIË

ALGEMEEN

Abortus: geen misdrijf meer 329/3; Vaticaan voert actie t. nwe abortuswetgeving 396/3
Corruptie: arrest. in operawereld wegens corruptie 397/1
Lockheedzaak: parl. heft onschendbaarheid 2 politici op 330/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Openbare orde: wetsvoorst. openb. orde wordt a. referend. onderworpen 33111; botsingen t. linkse en rechtse groeperingen, aanslagen op partijbureaus en politici 33112; ongeregeldh. na moord op twee jeugdige neo-fascisten, onrust op scholen 332/3; referend. o. wet openb. orde 387/1
Politieke partijen:
— Algemeen: referend. o. wet finan. pol. partijen 387/1
— Christen-democraten: dood voorz. Moro, biogr. en betekenis v. Italiaanse pol. 30613; plechtige rouwdienst voor Moro 328/2
— Socialistische partij: Craxi herk. a. leider 33011
President: Leone treedt af na beschuld. corruptie en betrokkenh. Lockheed-schandaal, Fanfani t. interim-Pres. ben. 385 e.v.; reacties pol. partijen 386/2
Regering: prem. Andreotti legt reger.verkl. af na ontvoer. Moro, vertrouwensvotum aangen. met ruime meerderh. 274/2; crisis nadat Rep. steun n. reger.-Andreotti intrekken, ial stell noodreger. vo r, lib. : en samenw. tussen niet-confessionele partijen voor, onderh. vakbonden-reger. o. soc. econ. maatr. mislukken, alg. staking aangek. 298/1 e.v.; social. onderh. m. chr.-democ., enkele chr.-democr. bepleiten samenw. m. commun. 29912: onderh. tussen 6 partijen o. econ. maatr. 299/2; Am. verkl. o. commun. in reger., prot. in pers. en Spanje en Frankrijk 29912; PCI stelt reger. deinocr. eenh. en solidariteit voor 300/1: Andreotti biedt ontsiag reger. aan, Commun. suggereren mogelijkh. volksfront 300/2; toenadering tussen commun. en chr.-democr. 300/3; Andreotti vraagt steun v. bezuinig. progr. 30013: commun. eisen toelat. t. parl. meerderh. 30111; chr.-democr. akk. met toetreding commun. t. parl. meerderh. v. beperkte tijd 301/3; besprek. 6 partijen o. nw. reger. progr. o. a. akk. o. anti-terreurwet 302/1; nwe reger.-Andreotti, samenstell. 302/2; min. v. binnenl. zaken Cossiga treedt af na kritiek op opsporingsactie Moro 309/1; vertrouwensmotie voor reger. decreet o. terrorismebestrijd. 330/3; V. Rognoni nwe min. v. binnenl. zaken 388/2; druk op reger.-Andreotti 388/2
Terrorisme: ehr.-democr. leider Moro d. Rode Brigades ontvoerd 273 e.v.; l-ste verkl. Rode Brigades o. ontvoering Moro 274/3; verdere verkl. Rode Brigades en brieven Moro 275/1; Moro verz. om uitwisseling m. pol. gevangenen 27513; chr.-democ. partij weigert onderh. m. Rode Brigades, prem. Andreotti wijst verz. v. Moro af 27611: uitbreid. bevoegdh. politie voor opsporing Moro, nwe verkl. Rode Brigades en brieven Moro, aanval Moro op Paviani, arrest. Rode Brigadist Piancone 27611 e.v.; brief Rode Brigades meldt executie Moro, uitgebreide speurtocht naar stoffelijk overschot, vondst verblijfplaats Rode Brigades in Rome 277/1; nwe ultimatum na valse melding, namen vrij te laten brigadisten bekend 27811; brief Moro legt verantwoordelijkh. v. event. executie bij chr.-democr. 278/3; Moro's lijk gevonden na telefoontje Rode Brigades, herdenking in parl., begrafenis Moro in Torrita Tiberina, reacties uit het buitenl. 305 e.v.; ontwikk. na ultimatum, Moro beschuld. chr.-democr. 307/1; familie v. Moro beschuld. chr.-democr leiders 307/3; social. stellen onderh. voor, andere partijen weigeren 307/3; chr.-democr. en coinmun. wijzen onderh. af 308/1; executie Moro d. Rode Brigades 308/2; vondst lijk Moro 30911: begeleidende acties Rode Brigades, weinig result. opsporingsacties, min. Cossiga treedt af 30911 overzicht aanslagen en ontvoeringen Rode Brigades 30913: pers suggereert buitenl. contacten Rode Brigades 31012; arrest. deel kern Rode Brigades 328/3; zeven man in staat v. beschuld. i.v.m. moord op Moro 396/1
Verkiezingen: voor gemeente- en prov. raden, winst voor chr.-democr. 329/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Duitsland: (Bondsrep.): bez. Schmidt 635/3
Egypte: bez. Sadat 692/1
EG: toetred. t. Eur. Monet. Stelsel 840/2
Griekenland: bez. Karamanlis 802/3
Hongarije: bez. Kadar, Kadar bij paus Paulus 139/2
Verenigde Staten: reger.-Carter geeft verkl. uit o. commun. in reger. 299/3

IVOORKUST

Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 167/1; bez. pres. Giscard d'Estaing solidariteitspact Europa-Afr. voorgesteld 168/3
Guinea: bez. Guinese delegatie, akk. o. vriendschap en samenw., herstel dipl. betr. 559/1
Regering: reorgan. kab. 352/2

JAMAICA

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Keng Piao 591/3
Nederland: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3
Verenigde Staten: ondertek. samenw. verdrag 675/1; bez. arnbass. Young 710/1

JAPAN

Australië: bes. prem. Fraser 111/3
België: off. bez. prem. Tindemans 644/1
China (Volksrep.): impasse in onderh. o. Japans-Chinees vredes- en vriendschapsverdrag 529/3; Japans pol. relatie m. China (begin 1976 eind 1977) 531/1; handelsakk. voor 8 jaar getekend 535/3; Chinees-Japans geschil o. Senkakoe-eilanden 537/1; hervatt. overleg m. China o. vredesverdragen, Russ. manoeuvres 537/3; ondertek. verdrag v. vrede en vriendschap te Peking, tekst reacties en protest SU 587/2
EG: overl. T-G-Japan in Tokio 252/2
Sowjet-Unie: Gromyko in Tokio 530/1; gevolgen v. Japan v. Russ. visserijzone 533/1; Russ.-Japans interim-akk. 533/3; interim-akk. o. toepassing Japanse visserijzone, verleng. interimakk. 534/2; bez. Sonoda a. Moskou, SU wenst niet o. Koerilen te spreken, stelt verdrag o. goede nabuurschap voor, door Japan verworpen 534/3; brief Brezjnew o. verdrag v. goede nabuurschap, voorst. d. Fukuda verworpen, tekst d. Izwestia gepubl. 536/1; Russ. milit. manoeuvres rond Koerilen 537/3; prot. SU t. Japans-Chinees verdrag 588/1
Territoriale wateren: uitbreid. t. 12 zeemijl 533/1
Verenigde Staten: bez. Brzezinski 687/2
Visserijzone: uitgebreid t. 200 mijl 534/1

JEMEN (N.)

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Jemen (Z.): dialoog opgeschort 418/1; Z.-Jemen beschuld. v. betrokkenh. bij moord op Al-Ghasmi, comment. 418/2
Oppositie: rebellie Aalim 418/1
Parlement: vorm. constitut. volksvergad. 417/1
President: pres. Al-Ghasmi vermoord, ben. ores. raad v. vier leden o. pres.schap v. al-Arashi 418/2
Regering: reorgan. kab. 320/2; ,aanslag op Al-Ghasmi 417/1; Al-Ghasmi d. volksverg. t. pres. gek. 417/3; pres. Al-Ghasmi vermoord, ben. pres. raad v. vier leden o pres schap v. al-Arashi 418/2
Somalia: steun a. Somalia gemeld 196/3

JEMEN (Z.)

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Egypte: Egypte verbr. dipl. betr. 656/2
Jemen (N.): dialoog opgeschort 418/1; Z.-Jemen beschuld. v. betrokkenh. bij moord op Al-Ghasmi, comment. 418/2
Regering: machtsstrijd, gevechten, terechtstelling pres. Robaya Ali, vorming pres. raad v. vijf leden o.l.v. prem. Ali Nasser Mohammed 418/3 e.v.; comment. 419/3 e.v.
Somalia: tegenstrijdige berichten o. steun in Ogaden-conflict 196/2

JOEGO-SLAVIË

Algerije bez Boumedienne 691/1
Angola: bez. Neto 75/3
China (Volksrep.): bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; Hoea in Joego-Slavië 563/3; Hoea steunt Joego-Slavië in meningsverschil m. Bulgarije 564/1: Roem. en Joegoslavische reacties op Russ kritiek 564/2; bez a Joego-Slavie afgesloten 564/3; kritiek uit Bulgarije 565/1; twist t Tanjoeg en Tass 565/1; Joego-Slavië rechtvaardigt bez. Hoea 565/1
EG: min. v. buitenl. zaken akk. o. handelsbetr. en onderh. m. Joego-Slavië 87/1

JORDANIE

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Egypte: bez. koning Hoessein 657/1
Regering: wijzig. kab. 320/3
Syrië: overl. Badran in Damascus 63411: bez. koning Hoessein 657/1
Verenigde Staten: gesprek pres. Carter-koning Hoessein o. vredesonderh. MO in Perzië 36/1; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2

KAMEROEN

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Tsjen Moe-hoea 592/1
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 167/1

KENIA

Algemeen: binnenl. ontw. sinds verk. v. 1974 575/3; moord op Kariuku en nasleep 575/3; verdere binnenl. ontw. 584/1
Corruptie: onderz. gestaakt 584/1
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 167/3
KANU: uitstel bestuursverk., kritiek Odinga 584/3; bestuursverk. 753/3
Kenyatta: overleden 585/3
Oppositie: moord op Kariuku en nasleep 575/3; campagne t. dissidente parl.leden, arrest. 584/2; verdere arrest. 585/2; slachtoffers aanslagen 585/3
Parlement: verdaging 575/3; ben. oud.-min. 584/1
Politie: aftreden politiecomm. 753/3
President: Moi opvolger Kenyatta 753/1
Regering: ontslag kab.leden 576/3; verdere wijzig. kab. 584/3; komplot gemeld 754/1

KOEWEIT

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Irak: opening grens 303/1
Regering: nw. kab. 30213
Sowjet-Unie: levering SAM-raketten 303/1
Staatshoofd: kroonprins volgt overleden emir op 302/3
Syrië: bez. pres. Assad 657/3

KONGO

Justitie: doodvonnissen en terechtstell. i.v.m. moord op Ngouabi 333/3
Regering: komplot verijdeld 776/2

KOREA (N.)

Birma: bez. Ne Win 190/1
China (Volksrep.): bez. partijleider Hoea 589/3
Regering: prem. Kim Il vervang. d. Pak Soeng Choel, nw. kab. n. Li Jong Ok 240/2
Verkiezingen: parl. verk. 240/3

KOREA (Z.)

Verenigde Staten: bez. Brzezinski 687/2

KUNST

ALGEMEEN

— Joost van den Vondelprijs 1978: 854/1
— Karel de Groteprijs 1978: 854/1
— Theodoor Heusswriis 1978: 854/1
— Vredesprijs van de Duitse boekhandel 1978: 854/1
— Zilveren anjers 1978: 854/1

BEELDENDE KUNST

Prijzen:
— Jeanne Oostingprijzen 1978: 854/2
— Mellonprijs 1978: 854/2
— Titia Buning Brongersmaprijs 1977: 854/2

JOURNALISTIEK

Prijzen:
— Dick Scherpenzeelprijs 1978: 854/2
— Erasmusprijs 1979: 854/3
— Lucas Oomsprijs 1978: 854/3
— Pulitzerprijzen 1978: 854/3
— World Press Photo 1978: 855/1

LETTERKUNDE

Prijzen:
— Ark van het vrije woordprijs 1978: 855/1
— Belg. staatsprijs voor poëzie 6/3
— Bookerprijs 1978: 855/1
— Constantijn Huygensprijs 1978: 855/1
— F. Bordewijkprijs 1978: 855/1
— Gouden griffels 1978: 855/1
— Grand prix du roman de l'academie Française 1978: 855/1
— Heinrich Heine prijs 1978 (DDR): 855/1
— Heinrich Heineprijs 1978 (Dld. Bondsrep.): 855/2
— Jan Campertprijs 1978: 855/2
— Jan Greshoffprijs 1978: 855/2
— Martinus Nijhoffprijs 1977: 855/2
— Martinus Nijhoffprijs 1978: 855/2
— Nobelprijs voor letterkunde 1978: 855/2
— P.C. Rooftprijs 1975: 856/1
— P.C. Hooftprijs 1977: 856/2
— Prix Goncourt 1978: 856/2
— Prix Renaudot 1978: 856/2
— Pulitzerprijs 1978: 856/2
— Staatsprijs ter bekroning van een schrijversloopbaan (België) 1978: 856/2
— Thomas Mannprijs 1978: 856/2

MUZIEK

Prijzen:
— Johan Wagenaarprijs 1978: 856/2
— Kees van Baarenprijs 1978: 856/2
— Matthijs Vermeulenprijs 1977: 856/2
— Sem Dresdenprijs 1978: 856/2

THEATER, FILM, RADIO EN TV

Prijzen:
— Albert van Dalsumprijs 1977: 856/2
— Arlecchino 1978: 856/2
— Columbina 1978: 856/3
— CPNB-prijs 1978: 856/3
— Emmy Awards 1978: 856/3
— Erasmusprijs 1978: 856/3
— Filmfestival van Cannes 1978: 856/3
— Filmfestival van Locarno 1978: 856/3
— Filmfestival van West-Berlijn 1978: 857/1
— Gouden Roos 1978: 857/1
— Life Achievement Award 1978: 857/1
— Louis d'Or 1978: 857/1
— Nipkowschijf 1978: 857/1
— Oscars 1978: 857/1
— Prijs van de theaterkritiek 1978: 857/3
— Pulitzerprijs 1978: 857/3
— Theo d'Or 1978: 857/3

LIBANON

Algemeen: ontw. sinds het einde v.d. burgeroorlog 233/1
Arabische vredesmacht: finan., samenstell. kol. A. al-Hadj ben. t. opperbevelh. 233/2; terugtrekk. Libisch contingent 233/3; inlevering zware wapens d. strijdende partijen 234/1; verleng. mandaat 236/2
Gewelddaden: aansl. op chr. leiders 235/3; moord op Joumblatt 236/1
Israël: bezett. Z.-Libanon d. Isr. troepen (14/15-21 mrt.) n.a.v. Palest. commando-overval bij Tel Aviv (1 mrt.), twee resol. V-raad (oproepen t. staakt-het-vuren en terugtrekk. Isr. troepen instell. VN-vredesmacht (UNIFIL)' dd. 19 mrt. 209/1 e.v.; Isr. optreden t.o.v. Z.-Libanon (juli '76-sept. '77) 211/1 e.v.
Leger: gen. Khoury opperbevelh. i.p.v. Hanna Said, verzet Chamounisten, pres. verz. om ontslag officieren heeft weinig resultaat 236/3
Palestijnen: tijdens burgeroorlog (tot medio '76) uit zuiden n. noorden, terugk. eind okt. '76 211/1 e.v.; akk. v. Chtaura (25-7-'77) o. hergroepering Palest. en grenzen Palest. kampen 213/3
Pers: invoering censuur 235/2
Regering: nw. kab. onder prem. Hoss, buitengew. volmachten v. 6 mnd. 234/1
Staatsbestel: drie visies met o.a. chr. „decentralisatie"-plan 234/2
Syrië: opmars Syr. troepen in Z.-Libanon (nov. '76) 211/1; tijdel. bezett. Nabatiyah d. Syr. troepen 212/1/2; besprek. Liban., Syr. en Palest. vertegenw. in Chtaura, akk. (25 juli '77) 213/3
Verenigde Staten: bez. min. Vance (3de reis M.O.) 656/2

Zuid-Libanon: bezett. d. Isr. troepen (14/15-21 mrt.) 209/1 e.v.; ontw. tijdens en na de burgeroorlog chr. troepen veroveren (volgens berichten m. Isr. materiële steun) linkse domen en Palest. bases (aug.-okt. '76), terugk. Palest. eenh. (eind okt. '76), Syr. opmars t. a. Litani (nov. '76), tijdel. bezett. Nabatiyah d. Syr troepen (eind jan.-11 febr. 1977) 211/1 e.v.; rechts offensief (febr.-mrt. '77) 212/2; tegenoff. linkse mohammedanen en Palest. (apr.-juli '77) 213/1; akk. v. Chtaura (25 juli '77) 213/3; escalatie strijd (sept. '77) 214/2

LIBERIA

President: nwe vice-pres. 348/1
Regering: min. vervangen 352/3; min. ontslagen 760/2

LIBIË

Algemeen: reorg. staatsbest., instell. Alg. Volkscongres 27/2; besluitvorm. in systeem v. d. directe democratie 28/1
Egypte: voortd. spanning en wederzijdse beschuld., bestand na gevechten v. juli 1977, bemidd. Boumedienne en Arafat, normal. betr. aangek. 29/2; Libië verbreekt dipl. betr. 634/3; Eg. verbr. dipl. betr. 656/2
Filippijnen: voorl. akk. in Tripoli ondertek. (30-12-'76), amnestie, nwe wetten, tweede ronde vredesonderh. lost geschillen niet op, bez. mevr. Marcos a. Libië, vredesplan Kadhafi in drie stadia, referend. autonomie (17-4-'77) d. MNLF geboycot, region. autonomie o. MNLF-controle verworpen, besprek. m. MNLF vastgelopen (1-5-'77), bestand verbroken (18-9-'77), hervatt. strijd 244 e.v.; bez. mevr. Marcos, vredesplan Kadhafi 24512
Grondwet, nwe grondwet gebaseerd op ontw. verkl. inzake proclamatie v. d. volksmacht 27/3
Guinee: bez. S. Touré 559/1
Irak: maj. Jalloud in Bagdad 634/1
Oeganda: bez. Amin. 831/2
Oppositie: berichten o. terechtstell. 28/3
Regering: Alg. volkscomité a. opvolger v. kab., met Obeidi a. voorz. 28/1
Soedan: normal. betr. 29/2; herst. dipl. betr. 755/1
Staatsnaam: wijzig. off. staatsnaam 27/2
Syrië: maj. Jalloud in Damascus 634/1
Tsjaad: conflict o. bezet gebied rond Aouzou 333/3; opschort. dipl. betr. d. Tsjaad, herst. betr. 335/1; bemiddel. in conflict t. reger.-Tsjaad en Frolinat 335/2 e.v.; wijzig. koers t.a.v. Tsjaad? 755/3
Tunesië: gespannen relaties conflict o. begrenzing contin. plat in Golf v. Gabes, compromis via bemidd. Arab. Liga 124/2 e.v.
Veiligheidsraad: zitt. o. klacht Tsjaad t. Libië, klacht d. Tsjaad ingetrokken 3351112

LIECHTENSTEIN

Raad van Europa: lid 674/2

LUXEMBURG

België: gemeensch. verkl. inz. staalbedrijf Rodange-Athus 42/3
Griekenland: bez. Karamanlis 802/3

MALAWI

Oppositie: gedeeltel. vrijlating pol. gevangenen 496/2
Regering: min. vervangen 352/3; samenstell. kab. 720/2
Verkiezingen: eerste parl.verk. sinds onafh.heid 496/1

MALEDIVEN

Verkiezingen: pres.verk. Gayoom gek. 720/3

MALI

Oppositie: doodvonnissen en vrijlating pol. gevangenen 348/2; doodvonnissen 776/3
Regering: reorg. kab. 80/3; arrest. vier min. wegens samenzwering, wijzig. kab. 348/1

MALTA

China (Volksrep.!: bez. vice-prem. Keng Piao 592/1

MAROKKO

Algerije: verslecht. betr. 384/3
België: min. Simonet in Rabat voor overl. met Marokk, reger. inz. Zaïre 451/2; Simonet in Rabat 517/2
Egypte: bez. Sadat 693/1
Militaire zaken: aank. Alpha-jets 808/1
Onderwijs: UNEM weer toegestaan 807/1
Politieke gevangenen: rapp. Amnesty Internat. gratieverlening gevangenen 807/1
Politieke partijen: nwe partij v, onafh. 806/3
Regering: vorming reger. v. nat. eenheid 806/1; wijzig. kab. 806/3
Sowjet-Unie: bez. prem. Osman, visserijakk. 80712
Spanje: bez. prem. Suarez 822/1
Verenigde Staten: ontruiming laatste Am. milit. steunpunt in Afrika 807/3
Verkiezingen: indirecte parl.verk. 806/1
Zaïre: hulp Marokk. troepen bij herover. Shaba 127/3

MAURETANIE

Regering: milit. staatsgreep maakt einde aan bewind v. pres. Ould Daddah, leiding in handen van milit. comité v. nation. herstel onder Ould Salek 822/2; nw kab. 823/1; doelstell. nw bewind 823/2
Sahara: aanslag op Mauretaanse ambass. in Parijs; verdere Polisario-aanvallen op doelen in Mauretanië en de Sahara 367/2; verdere gevechten, interventie Franse luchtmacht 400/1; Polisario kond eenzijdig bestand af 824/2

MEXICO

China (Volksrep.): bez. parl. del. 591/3
Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

MIDDEN-OOSTEN

Arabische Liga: bijeenk. min. v. buitenl. zaken 29/1; topconf. v. Cairo (okt. '76) bekrachtigt besl. v. conf. v. Riad, instell. spec. fonds ter finan. Arab. vredesmacht in Liban. 233/1; Raad besl. t. bevriezing relaties m. Z.-Jemen 419/3; topconf., afwijzingsfront in Tripoli, verklaring 636/1 e.v.; Arab. topconf. 65612: reizen Hoessein en Assad 657/1; Sadat in Khartoem 661/3; tweede topconf. Afwijzingsfront te Algiers zonder Irak 691/3
Arabische samenwerking: Sadat a. pres. v. fed. afgezet 656/1
Israëlisch-Arabisch conflict: gemeensch. Am.-Russ. verklar. 14/3; negatieve Isr. reacties 15/1; Am.-Isr. werkdocument na goedkeuring d. Isr. kabinet a. reger. v. Egypte, Syrië en Jordanië toegezonden, reacties 15/2; verleng. UNEF-mandaat t. 24 okt. 1978 232/3; verleng. UNDOF-mandaat t. 31 mei 1978 233/1; over?. ontw. vredesoverleg nov. 1977-sept. 1978 609; tekst Isr. vredesplan 621/2 e.v.; Eg. vredesplan 622/2 e.v.; akk. Camp David 622/3 e.v.; ontw. na Sadats bez. a. Jeruzalem, Sadats positie in Egypte 633/3; overl. in Damascus 634/1; verdere Arab. reacties 634/2; Egypt. maatr. t. PLO 634/3; EG-verkl. 635/1; uitnodig. Sadat voor voorbereidende conf. in Cairo 635/1; Khaddam in SU. Sowjet-reactie 635/3; topconf. Afwijzingsfront in Tripoli 636/1; Palestijns document 637/1; verdere ontw. na Sadats bez. n. Jeruzalem 656/1; Arab. volkseonf. 656/2; derde reis Vance 656/3; reizen Hoessein en Assad 65711: opening en verdaging voorbereidende conf. in Cairo 657/2; Begin bespreekt in Londen en Washington nw Isr. vredesplan 658/2; Weizman in Egypte 658/3; Begin in Ismailia voor overleg met Sadat 659/1; Isr. vredesplan, reacties 660/3; Carter iri M.O. 661/2; Isr. nederzett. 661/3; eerste zitt. milit. cie 663/2; eerste zitt. pol. cie, Eg. delegatie teruggeroepen 663/3; reacties op opschorting Eg.-Isr. besprek. 690/2; tweede conf. Afwijzingsfront te Algiers bijeen zonder Irak 691/3; Sadat in VS en Eur. 692/1; verdere meningsverschillen o. joodse nederzettingen in bezette gebieden 69311; verdere dipl. ontw. in de periode febr.-aug. 844/2 e.v.; Dayan in de VS; Ani. besluit tot levering gevechtsvliegtuigen a. Isr., Egypte en Saoedi-Arabië 844/2; bemiddel.missie Atherton 845/1; Weizman, Begin en Dayan in VS, Weizman in Egypte 846/1; reizen Dayan, Vance. Atherton en Begin 846/3; Mondale in Israël en Egypte 847/2; Sadat in Oostenrijk, plan Social. Internat. 847/3; overleg op Leeds Castle 848/3
Palestijnen: PLO-delegatie in Damascus, gezamenl. verkl. 634/1; Palestijns „document v. d. eenheid" d.d. 4 dec. 1977 637/1; verkl. uitvoerend comité PLO d.d. 26 dec. '77 o. Egypt.-Isr. overl. 660/1

MOZAMBIQUE

Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 168/1

NAMIBIË

Algemeen: ontw aug. '76-okt. '77 257 e.v.; ontw. okt. 1977-apr. '78 283/1
Angola: vluchtelingenstroom vanuit Z.-Angola, SWAPO steunt MPLA 61/1
Canada: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 25713
Constitutionele conferentie: voortzett. Turnhalle-overl. akk. o. structuur interim-reger., d. SWAPO en internat. instantie verworpen 258/3 e.v.; ontw. interim-grondwet 260/2
Contactgroep: overl. vijf Westerse lidstaten V-raad m. Zuidafr. reger. en SWAPO 25713 e.v.: eerste fase overl. 261/3; verder overl. 26213; verder overl. 286/1; overl. in *New* York vastgelopen 288/1
Duitsland (Bondsrep.): lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 25713; sluit. Westduits consulaat in Windhoek 28513
Engeland: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 257/3
Frankrijk: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 257/3
Mensenrechten: berichten o. martelingen 285 1
Politieke partijen:
— Algemeen: vorming Democ. Turnhalle Alliantie o.l.v. chief C. Kapuuo 283/2
— Nationale Partij: besl. t. reierend. 261/3; vorming Rep. Partij d. Mudge 283/1
— Republikeinse partij: vorm. d. Mudge 283/1
Referendum: 95% v uitgebrachte blanke stemmen v. interim-reaer. en onafh.-heid 262/2
SWAPO: verklar. constit. cie verworpen 258/3; toetred. „gematigde" groeperingen 261/2; guerrilla-activiteiten 28411; veroord. en terechtstellingen SWAPO-leden 284/3; tijdel. arrest. SWAPO-leden. voortzett. guerrilla 28711 e.v.
Terrorisme: min. Ovamboland vermoord 287/3; ongeregeldh., Kapuuo vermoord 288 2
Veiligheidsraad: verl. ben. Ahtisaari VN-comm. 31113
Verenigde Naties: bijeenk. V-raad, veto drie Westerse landen 259/1
Verenigde Staten: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 25713

Zuid-Afrika: ontmoet. Vorster-Mondale in Wenen 262/2; ben. administrateurgen. gedeeltel. opheff. rassendiscrimin. en regelingen inz. noodtoestand 263/1; de kwestie-Walvisbaai, per 1 sept. onderdeel Kaapstadprov. 285/2; streven naar interne regeling 287/1

NAOEROE

Regering: wijzig. kab. 711/3
Staatshoofd: Dowiyogo pres., aftreden Dowiyogo, DeRoburt opnw pres. 721/1
Verkiezingen: pres.- en parl.verk. 711/3

NECROLOGIEËN

Alam, dr. A., Perz. landbouwdesk. en politicus 702/1
Amèry, J., (pseudn. v. H. Mayer), Oostenrijks schrijver 860/2
Andriessen, W. J., Ned. vakbondsbestuurder en politicus 702/1
Berger, J. J. A., Ned. politicus, oud-burgem. Groningen 860/2
Boyer, Ch., Am. acteur 860/2
Brel, J., Belg. zanger 860/3
Broek, prof. ir. J. H. van den, Ned. architect 860/3
Bruynzeel, W., Ned. industrieel 32/1
Busia, dr. K. A., ex-prem. Ghana 861/1
Carème, M., Belg. dichter 702/1
Chaplin, Sir Ch. S., Brits filmacteur en producent 32/1
Chavez, C., Mexicaans componist 861/1
Chirico, G. de, Ital. schilder 861/2
Clay, gen. L. D., Am. Hoge Comm. in Dld. 702/1
Clinge Doorenbos, J. P. J, H., Ned. journalist en dichter 702/2
Daisne, J. (pseud. v. H. Thiery), Vlaams letterkundige 861/2
Deckers, mr. dr. L. N., Ned. politicus 702/2
Delwaide, mr. L., schepen haven v. Antwerpen 426/3
Doorne, W. A. V. van, Ned. industrieel 702/2
Dijk, K. van, Ned. acteur 702/3
Elaut, prof. dr. L., Vlaams geneesheer 861/2
Florquin, J., Vlaams filoloog 861/2
Foot, Sir D. M., Brits politicus 702/3
François-Poncet, A., Frans dipl. en politicus 702/3
Freezer, H., Ned. schrijfster 32/2
Gerson, prof. H. K., Ned. kunsthist. 703/1
Gronchi, G., oud-pres. Italië 861/3
Hasse, O. E., Duits acteur 861/3
Hasselblad, V., Zweeds uitvinder 861/3
Hawks, H. W., Am. cineast 32/3
Humphrey, H. H., Am. oud-vice-pres. 703/1
Immerseel, F. van, Vlaams glazenier en graficus 703/1
Kenyatta, J., pres. Kenia 586/1
Khatsjatoerian, A., Sowjetruss. componist 703/2
Koornstra, M., Ned. schilder 861/3
Krag, J. O., Deens oud-prem. 703/2
Madariaga, S. de, Spaans schrijver en dipl. 864/3
Maes, pof. dr. L.-Th., Vlaams rechtshistoricus 861/3
Manteuffel, gen. H. von, Duits militair 862/1
Mead, M., Am. antropologe 862/1
Meir, G., oud-prem. Israël 862/1
Menzies, Sir R. G., Austral. politicus 703/3
Messerschmitt, prof. W., Duits vliegtuigbouwer 862/3
Middelhuis, J. A., Ned. vakbondsleider 862/3
Mikojan, A. I., oud-pres. SU 863/1
Molen, prof. G. H. J. van der, Ned. volkenrechtsgeleerde 863/1
Müller-Armack, prof. A., Duits econ. 703/3
Nobile, gen. U., Ital. luchtvaartpionier 863/2
O'Daleigh, C., Iers politicus 703/3
Otterloo, W. van, Ned. dirigent 863/2
Paulus VI, paus 497/1
Rennert, G., Duits regisseur 863/3
Romein-Verschoor, dr. A., Ned. historica en romanschrijfster 703/3
Roosjen, mr. A. B., Ned. politicus 704/1
Rothemere, lord E. C. H., Brits kranteneigenaar 863/3
Rueff, J., Frans econ. 704/2
Schippers, Th., Am. dirigent 32/3
Selwyn Brooke Lloyd, lord J., Brits politicus 704/2
Silone, I., (pseud. v. Secondo Tranquili), Ital. schrijver 863/3
Silvester, V., Brits bandleider 864/1
Spier, J. E. A., Ned. tekenaar en aquarellist 704/3
Strycker, prof. D. E. de, Vlaams hellenist 864/1
Student, gen. K., Duits generaal 864/1
Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, jhr. mr. A. W. L., oud-gouvern.gen. Ned.-Indië 864/2
Tsiranana, Ph., oud-pres. Malagasi 704/3
Velasco, Alvarado, J., Peruviaans oud-pres. 32/3
Venuti, J., Am. jazzviolist 864/2
Warner, J., Am. filmstudiodirecteur 864/3

NEDERLAND

ALGEMEEN

Geestelijk leven: ben. aartsbissch. van Utrecht 697/2; Ned. bissch. in Rome „Ad Limina" 700/3
Justitie:
— **Algemeen; nwe regels strafbare belediging 137/3; min. kapitaal bij opricht. vennootschappen 138/1;** Hoge Raad staat uitlevering Folkerts, Wackernagel en Schneider toe, voorbeh. m.b.t. ontvoering Schleyer 328/1; van oorlogsmisdaden verdachte P. Menten op vrije voeten gesteld, voorgeschiedenis 815/1 e.v.; vonnis Haagse rechtbank 816/3; reacties 817/3 e.v.
— **Terrorisme: Folkerts t. 20 jaar veroord. 117/1; hoger beroep aangetekend 117/2; uitlevering a. Bondsrep. toegestaan, Folkerts vraagt pol. asiel aan 117/2; Wackernagel en Schneider mogen ook a. W.-Dld. worden uitgeleverd, hebben eveneens asiel aangevraagd 117/2; hongerstak. v. d. drie Westduitse gedetineerden 117/3;** Hoge Raad staat uitlevering Folkerts, Wackernagel en Schneider toe, voorbeh. m.b.t. ontvoering Schleyer 328/1
Koninklijk huis:
— **Algemeen: bez. kon. paar a. Suriname 137/1**
Milieu: TK aanv. wetsontw. geluidshinder 645/2
Militaire zaken:
— **Algemeen: controverse n.a.v. neutronenbom 164/3; meningsverschil min. v. d. Klaauw en Kruisinga o. neutronenbom openb. 165/1; min. Kruisinga** dient ontslag in 165/3; TK aanv. motie **t. N-bom 184/3; demon. t. N-bom,** handtekeningenactie 184/3; leger krijgt Lance-raket m. nucleaire taak 427/2; **TK in meerderh. akk. 427/3; reële stijging defensiebegrot.** naar 3% per jaar **517/3;** toelicht. prem. v. Agt en min. Scholten v. defensie 518/2; reactie politici 518/3; meerderh. TK akk. 519/2; debat TK o. neutronenbom 744/2
— **Leger: overl. o. tweede Ned. brigade in Bondsrep. 150/1**
Minderheden: nota Molukse minderh. in Ned. 101/3 e.v.
Onderwijs:
— Hoger: beleidsnota hoger onderwijs 346/3; uitstel wet herstructurering hoger onderwijs 347/1; afwijz. stud. organ. 347/1
Radio en tv: zendtijd VOO met halfjaar verlengd 493/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: maatr. v. schoolverlaters 381/1; werkonderbreking en demon. v. ambtenaren 492/2
Bedrijfsleven: wijzig.voorst. wetsontw. ondernemingsraden gewijzigd na aanvankel. meningsverschil t. CDA en VVD 644/1; samenvatt. nwe wet op de ondernemingsraden 644/3; bedrijfsfusies in 1977 844/1
Begroting: kab. v. Agt laat begrot. 1978 ongewijzigd 42/3; enkele wijzig. in lopende begrot. 138/3; voorjaarsnota uitvoering begrot. 520/1; indiening begrot. 1979, miljoenennota 612/1 e.v.; reacties maatsch. organ. 615/1; reacties politici 616/2; perscomment. 617/3
Belastingen: rapp.-Hofstra o. uitschakeling inflatiefactor bij belastingheffing 154/2; reacties 154/3
Betalingsbalans: 1977 297/3
Bouwbeleid: nota bouwbeleid naar TK 600/3
Disconto: wijzig. 297/3
Economische ontwikkeling: pakket aanv. reger. maatr. t. stimulering v. econ. en ter bestrijding v. werkloosh. 117/3; centraal-econ. plan 1978 295/3; ombuigingsoperatie „bestek '81" 452/3; **TK-**debat o. uitstel. indiening bezuinigingsnota 452/3; samenvatt. nota 453/2 e.v.; alternatief-Den Uyl voor „bestek '81" 487/1; Den Uyl maakt op persconf. result. berekeningen CPB bekend 488/1; prem. wijst alternatief-Den Uyl af 489/1; rapp. SER-cie econ. deskund. 489/2; reacties op „bestek '81" 490/3; werkonderbreking en demon. v. ambtenaren 492/2; macro-econ. verkenning 1979 618/3 e.v.
Energie:
— Gas: gasterminal in Eemshaven 686/1; reacties 686/2; nota a. TK 686/3; brief B. en W. van R'dam 687/1; comment. 687/1; TK akk. met Eemshaven als gasterminal, TK-debat 766/3; antw. reger. 767/3
— **Kernenergie: debat o. uitbreid. ultracentrifugecapaciteit tijdens TK-deb. o. reger.verkl. 52/1; kab.besluit t. uitbreid. uraniumverrijkingscapaciteit in Almelo,** probl. i.v.m. **levering uranium a. Brazilië 88/2 e.v.; interventie ambass. VS 90/2; debat TK 90/2; meningsverschil Den Uyl-v. d. Klaauw o. mogel.heden uitstel beslissing 91/3; stemmingen o.** moties 92/3; nw overl. m. Urenco-partners en Brazilië ter uitvoering motie-v. Houwelingen 441/3; tekst motie-v. Houwelingen 442/1; overl. m. Bondsrep. en Brazilië 442/2; Brazilië weigert extra garanties t. proliferatie 442/3; TK-debat op 9 mrt. 443/1; uitbreid. ultracentrifugeproject in Dld. en Engel. 443/2; interpellatie-Jansen 443/3; kleine concessie Bondsrep. en Engel. 444/1; verder overl. bij NAVO-top en VN-ontwap. vergad. 444/2; definitief besl. genomen 444/3; brief a. TK 444/3 e.v.; prem. Van Agt weigert correspondentie m. Schmidt en Callaghan te publ. 446/2; debat in TK 446/3; reger. houdt onverkort a. eigen standpunt vast, conflict m. CDA-fractie 447/1; Kamermeerderheid zwicht v. kab. 447/3; mr. Aantjes bestrijdt zwichten CDA-fractie 448/1; verrijkt uranium v. Brazilië, letter of intent naar TK 742/3; notawisseling Urencopartners en Brazilië 743/1; debat TK 743/2; min. v. d. Klaauw herroept zijn woorden 743/3; stemmingen over moties 746/2
Handelsbalans: buitenl. handel v. Nederl. in 1977 185/2
Inkomensbeleid: VAD-voorst. kab.-v. Agt 327/1; reacties v. FNV, CNV, VNO en NCW 327/1 e.v.; wetsontw. collectieve VAD naar TK 645/3
Investeringen: wet investeringsrekening d. TK aanv. 393/3
Lonen: min. loon en min. **jeugdloon per 1-1-1978 21/2; wet beperk. stijging niet-**CAO-inkomens 115/1; verhog. min. jeugdlonen per 1-7-'78 379/3
Loon- en prijsbeleid: eerste oriënterend gesprek v. reger. del. met sociale partners 70/3; persconf. nwe bewindslieden soc. zaken 71/2
Munt: wet wisselkoers gld. in werking herwaard. Ned. goudvoorraad 538/1
Nederlandsche Bank: jaarverslag 1977 296/3
Prijzen: prijsindexcijfers v. d. gezinsconsumptie v. werkn. gezinnen (dec. en jaar 1977) 54/2; nw. prijsindexcijfer v. d. gezinsconsumptie 138/1; prijsdaling in jan. 138/3
Sociale verzekeringen:
— **Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW): grondslagen voor uitkeringen per 1-1-1978 21/2; premies per 1-1-1978 22/1;** uitkeringen per 1-7-'78 380/1; grondslagen per 1-7-'78 380/1

Algemene Ouderdomswet (AOW): mi~-keringen per 1-1-1978 21/2; premies per 1-1-1978 22/1; uitkeringen per 1-7-'78 380/1
Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW): uitkeringen per 1-1-1978 21/2; premies per 1-1-1978 22/1; uitkeringen per 1-i-'78 380/1
Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ): premies per 1-1-1978 22/1; eigen bijdrage per 1-1-1978 23/1; eigen bijdrage m.i.v. 1 juli '78 380/3
Kinderbijslagwet loontrekkenden (KWL): uitkeringen per 1-1-1978 22/1; premies per 1-1-1978 22/1; einde aan „spaartruc" 2311; plannen t.a.v. kinder-bijslag v. kab.-v. Agt 316/2; uitkeringen per 1-T-'78 380/2; debat TK; herstructurering kinderbijslag en kinderaftrek 841/1; behand. d. EK 841/3; SER-advies tweede fase 84113 e.v.: eerste fase op 1 okt. in werking 843/1; adviesaanvrage derde fase 843/1
Werkloosheidsvoorz. (WWV): min. dagloon per 1-1-1978 =/!: max. dagloon per 1-1-1978 22/1; min, dagloon per 1-7-78 380/2; max. dagloon per 1-7-'78 380/2
Werkloosheidswet (WW): min. dagloon per 1-1-1978 22/1; max. dagloon per 1-1-1578 22/1; premies per 1-1-1978 22/1; min. dagloon per 1-7-'78 380/2; max. dagloon per 1-7-'78 380/2
Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): verh. daglonen per 1-1-1978 22/1; min. dagloon per 1-1-1978 22/1; max. dagloon per 1-1-1978 22/1; premies per 1-1-1978 22/1; verhog. daglonen per 1-7-'78 380/1; 'min. dagloon per 1-7-78 380/2; max. dagloon per 1-7-78 380/2
Ziekenfondsverzekering werkn. (ZFW): premies per 1-1-1978 22/1; prem. en inkomensklassen bejaarden ziekenf. verz. per 1-1-1978 22/3; prem. reductieregel. v. gehuwde bejaarden in de vrijwillige verz. per 1-1-1978 22/3; prem. reductieregel. voor niet bejaard. in de vrijwillig ziekenf. verz. per 1-1-1978 22/3; toelat grens v. bejaardenziekenfondsverzekering per 1-7-'78 380/2; prem. reductieregeling v. gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering per 1-7-'78 380/3; prem. reductieregel. in de vrijwillige ziekenfondsverzekering v. ongehuw. met AAW-uitkering per 1-7-'78 380/3
Ziektewet (ZW): max. dagloon per 1-1-1978 22/1; premies per 1-1-1978 22/1; max. dagloon per 1-7-'78 380/2

Vakbeweging:
— CNV: v. d. Meulen nwe voorz. 410/1; v. d. Meulen plaatst vraagtekens bij voorgen. overh.bezuinig. 410/2; ridderorde v. Lanser 411/1; min. Albeda bevreesd v. falen centraal overleg 411/1; secr. Hordijk: herstel v. vertrouwen nodig 411/2
— FNV: nota arbeidsvoorw.beleid 732/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Gemeenten:
— Algemeen: uitslagen gemeenteraadsverk. 361/1; reacties politici 361/3 e.v.; analyse verk.uitslag 363/1; perscomment. 363/2
— Amsterdam: reger. treft finan. maatr. v. A'dam 381/2

Politieke partijen:
— CDA: congres redevoeringen Steenkamp en Aantjes, congresbesluiten o. CDA-VVD-coalitie 40/1; min. Lubbers naar CDA-fractie 40/3; mevr. v. Leeuwen verlaat politiek 41/1; mr. Aantjes t. TK-fractie-voorz. CDA gekozen 41/3; drs. Boersma verlaat politiek 765/2; kritiek ARP-ers op kab.-Van Agt 766/1; spoedberaad fractiebest. CDA 766/2; rapp. o. oorlogsverleden mr. Aantjes 780/2 e.v.: mr. Aantjes legt alle pol. functies neer 782/1; TK stelt bijzondere cie in 782/3; prem. v. Agt o. zaak-Aantjes 783/1; kritiek dr. Vondeling op gevolgde procedure 783/3; kab. beantw. vragen bijzondere cie 784/2; briefwisseling Berghuis-Aantjes uit 1967 784/3; openb. debat TK 785/3 e.v.; antw. reger. 787/3; motie-Voogd verworpen 788/1; onderz. n.a.v. zaak-Aantjes 843/2; toch parl. onderz. naar periode na de oorlog, onafh. deskund. aange ezen 843/3
-- CPN: 26ste congres 115/3; erelidmaatsch. partijbest. a. P. de Groot 116/2; nwe progr. 116/2
-- EVP: Evang. progr. volkspartij opger. 116/3
— VVD: mr. J.G. Rietkerk nwe TK-fractievoorz. VVD 42/1; alg. ledenverg. 42/1

Provincies:
— Algemeen: verk. prov. staten 216/2 e.v.; wijzig. voorst. bestuurl. indeling 395/2; reacties 395/3

Regering:
— Algemeen: orrm v. Agt legt reger.-verkl. af 49/1; reactie Opp. leider Den Uyl 49/3; CDA-fractie voors. Aantjes kritisch maar loyaal 50/2; volgens VVD-fractievoorz is kab v Agt in overeenst m. tijdgeest 50/3; D'66 beoord. kab.beleid vanuit eigen progr. 51/1; kleine partijen 51/1; antw. reger. 51/2; debat UCN 52/1; alle moties v. opp. verworpen 52/2; NIPO-onderz. 52/3; reger.verkl. kab.-v. Agt 62/1 e.v. ben. staatssecr., probl. bij onderw. en defensie 69/3; reger.-verkl. kab.-v. Agt 76/3 e.v.: meningsverschil min. v. a. Klaauw en Kruisinga o. neutronenbom openbaar 165 1: min. Kruisinga dient ontslag in 165/3; het aftred. v. min. Kruisinga v. defensie 183/1; mr. W. Scholten nwe min. v. defensie 183/3; verkl, prem. v. Agt, TK.-debat 184/1; TK. aanv. motie t. N-bom 184/3; demon. t. N-bom, handtekeningenactie 184/3; uitbreid. taken min. v. wetensch.beleid 601/3
— Kabinetsformatie: reacties niet-reger.-partijen op vraag inform. naar houd. t.a.v. CDA-VVD-coalitie 8/1; eindverslag prof. v.d. Grinten 8/3; twijfels a. meerderh. karakter beoogd kab., koningin vraagt opnieuw adviezen 9/1; mr. v. Agt t. form. aangewezen, weiger. min. kand. 10/2; form. voltooid, akk. 11/3; persconf. v. Agt, incident i.v.m. interview met Duitse tv 12/1

Staten-Generaal:
— Algemeen: kwestie koopsompolissen i.b.v. politici 137/2; cie-van drie stelt onderz. in 13713: zitt. Staten-Generaal 1977-'78 gesloten 610/1; open. zitt. 1978-'79 staten- enera aal. troonrede 610/2 e.v.
— Tweede Kamer: min. Lubbers naar CDA-fractie 40/3; mr. J. G. Rietkerk nwe TK-fractievoorz. VVD 42/1; alg. pol. en finan. beschouwingen 668/1; fractievoorz. 668/3; finan. specialisten 671/1; reger. houdt vast aan voornemens, CDA ontevreden, moties 672/2; aanval Den Uyl op CDA 673/2; drs. Boersma verlaat politiek 765/2; kritiek ARP-ers op kab. Van Agt 766/1; spoedberaad fractiebestuur CDA 766/2; rapp. o. oorlogsverleden mr. Aantjes 780/2 e.v.; mr. Aantjes legt alle pol. functies neer 782/1; TK stelt bijzondere cie in 782/3; prem. Van Agt o.,zaak-Aantjes 78311; kritiek dr. Vondeling op gevolgde procedure 783/3; kab. beantwoordt vragen bijzondere cie 784/2; briefwisseling Berghuis-Aantjes uit 1967 784/3; openb. debat TK 785/3 e.v.; antw. reger. 787/3; motie-Voogd verworpen 788/1; onderz. n.a.v.zaak-Aantjes 843/2; toch pari. onderz. naar periode na de oorlog, onafh. deskund. aangewezen 843/3

Verkiezingen: verk. v. d. prov. staten 216/2 e.v.; reacties 217/2; perscomment. 218/1 e.v.; uitslagen gemeenteraadsverk. 361/1; reacties politici 361/3 e.v.; analyse verk.uitslag 363/1; perscomment. 363/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Bangladesh: schuldverlichting 580/1
België: verklar. Simonet o. Baalhoekkanaal 69/2
China (Volksrep.): bez. min. Haeang Huea 590/3
Columbia: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3
Cuba: niet langer coneentraticland v. ontw.hulp 580/3
EG: wetsontw. Eur. verk, hij TK inged. 381/2; TK stemt in met regel. Eur. verk. 646/2
Europa (Alg) TK dan' Eur sociaal handvest 395/1
Griekenland bez Karamaniis 802/3
Jamaica niet langer concentratieland v. ontw hulp 580/3
Ontwikkelingssamenwerking schuldverlichting v vier ontw landen 580/1; minst arme concentratielanden komen niet langer in aanmerk voor hulp 580/-
Opper-Volta: schuldverlichting 580/1
Peru niet langer concentratieland v. ontw hulp 580/3
Portugal: Nederl leent ƒ50 miljoen a, Portugal 520/2
Soedan: schuldverlichting 580/1
Suriname: bez. kon. paar 137/1
Tanzania: staatsbez. koningin Juliana en prins Bernhard, correcties op uitlatingen min. v.d, Klaauw 579/3; schuldverlichting 580/1
Tunesië: niet langer concentratieland v. ontw, land 580/3
Zuid-Afrika: reger wil cult.verdrag m. Z.-Afr. opzeggen 580/1

NED. ANTILLEN

Arbeid: werkgroep stelt maatr. t. bestrijd, werkloosh. voor 141/3
Aruba: bez. Arub. delegatie a. Den Haag (sept. '77) 142/3; gesprek m. leden reger.-Den Uyl o. mogel. zelfstandigh. secr.-gen. OAS, Orfila in Den Haag gesprek o. Aruba m. koninkr. reger., bez. Croes a. Ned., besprek. m. pol. partijen, Croes verkl.: geen eenzijdige onafh.heid Aruba 143/1
Nederland; prem. Rozendal in Ned., besprek. m. reger. 141/3
Regering: reger. verkl.: geen overhaaste onafh.heid 141/2
Venezuela: bez. prem. Rozendal, regel. zeegrens 142/2

NEPAL

Bangladesh: bez. Ziaur Rahman 175/3
China (Volksrep.): bez. vice-prem. Teng 588/3
Oppositie: arrest. en vrijlat. ex-prem. Koirala 176/1
Regering: wijzig. kab., Giri a. prem. vervangen d. Bista 176/1

NICARAGUA

Costa Rica: prot. na incident in grensgebied 106/2; gemeensch. verkl. m. Venezuela, prot. wegens schending grondgebied 628/3
Leger: pres. Somoza ontslaat leidinggevende officieren 627/2
Mensrechten: rapp. Amnesty Internat. 629/2
OAS: debat o. situatie in Nicaragua 629/2
Oppositie: groot offensief guerrillaheweg. uitgebreid t. offensief v. leger 106/3; achtergrond guerrillabeweg.. arrest leden opp., geestel. beschuld. regime v. terreur, Amnesty Int. beschuld. nation. garde v. martelingen pol. tegenstanders 107/1; studentendemon. 107/2; moord op leider opp. Chamorro, anti-Somoza-demon., alg. stak.. onlusten, fam. Chamorro beschuld. autoriteiten v. achterhouden feiten, arrest. vermoedel. daders aanslag 107/3; alg. staking en onlusten na moord op opp. leider 123/1; samenw. pol. partijen, conservat. verz. Somoza af te treden, optreden nation. garde tegen stakers, aanval guerrilla's op kazernes 123/2; ontstaan en achtergronden Sandinistische Bevrijdingsfront 625/2; onlusten in Masaya, nat. garde slaat opstand neer (febr.), studenten bezetten campus univ. v. Managua (febr.), univ. gesloten uit prot. t. optreden ordetroepen 626/1; prot.staking vakbonden, ongeregeldh. en prot.stakingen in april, prot. demon. in mei n.a.v. moord op Pedro Chamorro, opleving acties Sandin. Bevrijd.front eind mei 626/2; terugk, bannelingen, opleving geweld na dood 5 studenten, beschieting pres. paleis, verkiar. bevrijd.front 626/3; overvallen op legerposten 627/1; bezett. parl.gebouw, Somoza geeft toe a. eisen,

w

vrijgelaten Sandinisten naar buitenl. 627/2; brede opp.front roept alg. stak. uit (aug.) 627/3); onlusten in gehele land (eind aug.), bombardement op Matagalpa, gevechten in Diriamba, Jinotepe en Somoto arrest 628/1; offensief Sandin. (sept.), staat v. beleg, Esteli en Leon d. Sandin bezet 628/3; staat v. beleg afgekond. tegenoffensief leger, bombardementen op Leon, Esteli en Chinandega, reger.troepen heroveren, Leon, Sandin. geven Esteli op 628/3

Regering: pres. Somoza in VS na hartaanval voorstel t. tijdel. vervanging verworpen, opheffing staat v. beleg 106/1; pres. Somoza wil gesprek m. opp., leider opp. Chamorro vermoord, anti-Somoza demon., ongeregeldh., stakingen 107/3; pres. Somoza kond. pol. en sociale hervorm. aan en aftreden in 1981 626/1; komwlot t. Somoza ontdekt, arrest. officieren en soldaten, persconf. Somoza verk. in 1981 toegezegd 628/1

Rooms-katholieke kerk' aartsbissch v Managua beschuld. nat. garde v. martelingen, *Am.* geestel. melden verdwijnen boeren 106/3; publ document episcopaat v soc hervorm verkl aartsbissch eist aftreden Somoza en vorming reger. v. nat. eenh. 627/1

Venezuela: pres. Perez verz. spoedoverl. V-raad, gemeensch. verkl. m. Costa Rica 628/2

Verenigde Staten: Am. ambass. meldt bezorgdh. reger.-Washington, wapenverkopen en milit. kredieten ingetrokken, mil. kredieten weer toegestaan 107/2; brief Carter a. Somoza 627/1; State Depart. verkl.: VS ongerust, verz. om staakt het vuren 628/1; dipl. actie ter beëindiging burgeroorlog 629/2; stopzetting econ. hulp 710/1

Verkiezingen: gemeenteraadsverk., opp. roept op t. boycot 123/2

NIEUW-ZEELAND

Economie: econ. en sociale problemen 794/1

Verkiezingen: National Party u-int alg. verk. met krappe meerderh. 793 e.v.

NIGER

Tsjaad: bemidd. in conflict t. reger.-Tsjaad en Frolinat 335/2 e.v.

NIGERIA

Tsjaad: bemidd. bij vrijlat. Eur. gegijzelden 336/1

Verenigde Staten: bez. pres. Carter, topconf. o. Rhod. voorgesteld 227/3; min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. m. mln. v. buitenl. zaken v. Zambia, Botswana en Nigeria in Lagos 228/2

NOORWEGEN

EG: uittreden Eur. Monet. Stelsel 840/2

OEGANDA

Algemeen: binnenl. ontw. vanaf febr. 1977 825/1

Engeland: dipl. betr. d. Engel. verbroken 830/1

Libië: bez. Amin 831/2

Militaire zaken: Amin veldmaarsch., ontslag luchtmachtcommand. 791/3; gen.-maj. Y. Gowon ben. t. stafchef v. h. leger 829/1

Oppositie: „verdwijningen" en moorden door veiligheidstroepen 790/1; verkl. bureau Amin (1973), en rapp. ICJ (1973 en 1974), komplot maart 1974 790/1 e.v.; bericht Observer 791/1; rapp. Oegand. cie v. onderz. 791/2; moordaanslag op Amin mislukt 791/3; verdere berichten o. onrust 792/1; rapp. Amnesty (febr. 1977) 792/2; bekendmaking d. pres. Amin v. verijdeld komplot 792/3; aartsbissch. Luwum en twee min. gearr en omgekomen, tegenstrijdige verkl o doodsoorzaak 825/2; voortdurende stroom vluchtelingen n. Kenia 825/3; VN-cie voor mensenrechten 826/2; ICJ-rapp. (mei 1977) 826/3; komplotteri, vonnissen en terechtstell. 827/1; Oegand. cie v. d. mensenrechten geïnstall.. rapp. Amnesty 829/2

President: Amin pres. voor het leven 791/3; ben. vice-pres 792/1; uitbreid. posten Amin 828/3

Regering: kab.wijzig. 792/1; twee min. gearr. en omgekomen 825/3; verdere wijzin. kab. vertrek min 826/1: verdere mutaties 828/3

Sowjet-Unie: milit. hulp. samenw.akk. 831/1

Tanzania: Oegandese berichten o. Tanzaniaanse invallen, achtergronden 737 e.v.; inval geregelde Oegand. troepen in Tanzania op 30 okt., bezett. en annexatie gebied benoorden de Kagera 738/2; Libische bemidd. d. Tanzania verworpen 73911: tegenoffensief Tanzania, Amin meldt ontruiming bezet gebied (13 nov.) 739/3

Verenigde Staten: siecnte relatie, Oegand. beschuld er maatr., instell. Am. handelsembargo 830/2

OOSTENRIJK

Egypte: bez. Sadat 692/1; bez. Sadat. besprek. m. Kreisky, Brandt en Peres t. plan Social. Internat. 847/3

OPPER-VOLTA

Grondwet: referend. o. nwe grondwet. 92,70% vóór 80/3

Nederland. schuldverlichting 580/1

Parlement riwe voorz 512/1

Regering nue prem 512/1 samenstell kab 720/3

Verkiezingen: parl- en pres verk., Lamizana in tweede ronde herkozen 511/3

PAKISTAN

Bangladesh: bez. Ziaur Rahman 175/3

China (Volksrep.): vriendschappel. bez. 589/3; bez. vice-urem. Keng Piao 519/2: opening Karakorum-weg 591/2

PANAMA

President: A. Royo nwe pres. 788/3 e.v.

Verenigde Staten: l-ste verdrag Panamakan. d. Senaat ggk., onderz. handel in verdovende middelen d. fam. Torrijos 255/1; ondertek. geratificeerde verdragen m. Panama 674/3; ondertek. samenw.verdrag 675/1; Carter spreekt t. Am. burgers in Panama 675/3

PAPOEA-NIEUW-GUINEA

Bougainville: overeenstemming m. leiders afscheid.beweging 412/2

Regering: nw. kab. 0. Somare 412/1

Verkiezingen: winst v. reger.-coalitie bij alg. verk. 411/3

PARAGUAY

Grondwet: wijzig. grondwet maakt herverk. pres. mogel. 142/3

Oppositie: samenzwering aanslag op pres. Stroessner ontdekt. Arrest. leden opp., reger.part. leden veiligh.dienst 144/2; reger. maakt vrijlat. pol. gevang. bekend 144/3

Regering: pres. Stroessner voor zesde maal herk. 144/1

Rooms-katholieke kerk: prot. na onderdrukking verzet boeren, 7 geestelijken land uitgezet 144/3

Verenigde Staten: bez. onder-min. Todmand 709/3

PERU

Arbeid: stakingen i.v.m. hoge kosten levensonderhoud, arrest vakbondsleiders, prot.stakingen, massademon., takingen olieindustrie 403/1

Censuur: beperkte perscensuur ingesteld na onlusten 403/1

Economie: IMF stelt eisen voor verstrekk. lening, min. v. econ. zaken lanceert bezuinigingsplan, onenigh. binnen reger. 402/3; verlag. prijzen, na stakingen en onlusten, loonsverh. aangek. 403/1; stand-by krediet IMF, bezuinigingsmaatr., deval. Sol 404/1

Onlusten: onlusten n.a.v. ontevredenh. hoge kosten levensonderh. 402/3

Regering: wijzig. reger. n.a.v. onenigh. econ. pol.. nwe min, econ. zaken ben., aftred. na afwijz. saneringsplan 402/2; reger. publ. Tupac Amaru plan 403/3; nwe prem., reorg. reger. 403/3; samenstell. nwe reger. 404/1

Verkiezingen: verk. v. grondwetgevende vergad. gewonnen d. APRA, achtergronden 401 e.v.; verk. grondwetgevende vergad. aangek. 403/2; bijzonderh. o. verk. 403/2

PERZIË

China (Volksrep.): bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; Hoea in Perzië 565/3; analyse, positie SU 566/1; bez. min. Hoeang Hoea 590/3

Cuba: verbr. dipl. betr. 188/1

DDR: verbr. handelsbetr. 188/1

Egypte: bez. Sadat 16/3; bez. sjah 663/1

Frankrijk: leverantie kerncentrales a. Perzië 166/3

Nederland: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3

Oppositie: gewelddadige incidenten, achtergronden, reger. maatr., voorafg. ontw. 187/1 e.v.; maart-onlusten 577/2; mei-onlusten 578/3; aanzet *t.* liberalisering; onlusten in Mashhad en elders 605/3; democrat. plan sjah 606/1; staat v. beleg in Isfahan 606/1; bioscoopbrand in Abadan 607/2; prem. Sharif-Einani maakt liberal.maatr. bekend, onlusten en demon. 608/1: staat v. beleg in Teheran en 11 andere steden, bloedbad in Teheran 608/3

Politieke partijen: buitengewoon congres Rastakhiz, prem. Amouzegar secr.-gen. gekozen 187/1

Regering: wijz. kab. Hoveida, Hoveida a. prem. vervang. d. Amouzegar, reger. verkl.. vervang min. Ansari 185/3 e.v.: reorg. kab. 605/3; aftred. Amouzegar, Sharif-Emani prem., nw kab. 607/3

Somalia: milit. missie in Teheran, slechts levering lichte wapens, bez. Barre, steun betuiging sjah 196/3

Verenigde Staten: bez. pres. Carter. overeenstemming o. verloop v. lichtwater kerncentrale 35/3

POLEN

Angola: bez. Neto 75/3

Duitsland (Bondsrep.): bez. Schmidt 629 3; Gierek o. d. Pools-Duitse betr. 630 /1; Schmidt in Auschwitz 630/2

Egypte: sluiting consulaten in Egypte 656/3

Verenigde Staten: bez. pres. Carter. verkl. o. MO 35/1

PORTUGAL

Algemeen: anti-fascisme-wet aangen. 583/3

Angola: herst. dipl. betr., akk. o. vluchtel. 75/3; bez. pres. Eanes a. Guinee-Bissau, onderh. m. pres. Neto v. Angola, samenw.akk., voorbereiding normal. contacten 581/2

Economie: prem. Soares kond. heropening onderh. IMF aan 508/3; akk. m. IMF o. lening, rede prem. Soares o. econ. situatie, comment. NRC op consequenties lening 510/1

EG: ciedocuni. o. probl. bij toetred. nwe leden gemeensch. 440/3

Guinee-Bissau: bez. pres. Eanes, besprek. met Angolese pres. Neto 581/2

Nederland: Nederl. leent f 50 miljoen a. Portugal 520/2

Oppositie: terugk. oud-pres. Tomas uit Brazilië 570/2

Politieke partijen:

— PS: besprek. met PSD, CDS over mogel. coalitie, twee oud-min. uit partij getreden 583/1

— PSD: Sa Carneiro herk. a. partijvoorz. (juli) na aftred. Sousa Franco en pol.

comité (april), achtergronden situatie in PSD 568/2
Regering: vorming coalitieregeer.-Soares (dec. '77/jan. '78) 507/1; samenstell. reger. 508/1; reger.verkl. Soares, reger.-progr., goedk. parl. 508/2; CDS verz. prem. Soares min. v. landbouw Luis Saias te vervangen 568/1; CDS trekt 3 min. uit reger. terug. Soares vervangt afgetreden min. 570/1; pres. ontslaat Soares, dreiging m. pres. kab. 570/2; social. wijzen ultimatum v. d. hand, kritiek op Eanes 571/2; Eanes ben. Nobre da Costa tot premier 571/3; overl. Nobre da Costa m. pol. partijen 572/1; tv-toespraak Nobre da Costa, samenstell. nwe reger. 573/1; Nobre da Costa legt parl. reger. progr. voor 582/3
Spanje: bez. koning Juan Carlos, ondertek. vriendschaps- en samenw.verdrag 655/2
Strijdkrachten: crisis in strijdkrachten conflict tussen pol. vleugel, ontslagen gen. Roche Vieira en Vasco Lourenzo, gen. Gomes Cardoza chefstaf 509/3

QATAR

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Somalia: bez. Barre 196/1
Syrië: bez. pres. Assad 657/3

RHODESIË

Engeland: min. Owen in Washington voor overl. Br.-Am. vredesinitiatief. verslag in Lagerhuis. goedk. definitief plan in Londen d. Owen en Vance op 11-12 aug. 1977, besprek. met min. Botha (Z.-Afr.), pres. Nyerere (Tanzania) Nkomo en Moezerewa 132/1; Owen en Young bez. Afr. landen 133/1
Meerderheidsbewind: beginsel-akk. o. interne regel. tussen prem. Smith en drie gematigde zwarte leiders (bissch. Moezorewa, ds. N. Sithole en Chief J. Chirau) op 15 febr. bekendgemaakt, voorgesch. 129 e.v.; besprek. Brits-Am. voorstellen (aug. '77). tweede bez. Br.-Am. consultatieve -groep, negatieve reactie Smith 131/1 e.v.; Owen en Young bez. zes Afr. landen (26-8 - 1-9-'77) 133/1; inhoud Brits-Am. voorst. (1-9-'77) 133/3; akk. inz. interne regel. v. Rhodesië ondertek. d. prem. Smith en drie „gematigde nat. leiders 145/1; tekst 145/2 e.v.; eerste verkl. en reacties 146/3 e.v.
Nationalistische organisaties: temgk. Sithole in Rhodesië. steun v. UANC-overlopers. positie Moezorewa 130/2
Politieke partijen: scheuring in Rhod. Front, vorming Rhod. Actie Partij 130/1
Regering: aftred. min. v. defensie Cowper 130/1; reorg. kab.-Smith 133/2
Verenigde Staten: Owen en Young bez. zes Afr. landen (26/8-1/9-'77) 133/1
Verkiezingen: Rhod. Front wil alle blanke parl.zetels 133/1
Zuid-Afrika: min. Botha in Salisbury 131/3; min. Botha opnieuw in Salisbury 132/3

ROEMENIË

Arbeid: berichten o. stakingen 119/2
China (Volksrep.): bez. Hoea Koeo-feng, voorbeschouwingen 561/1; Hoea in Roemenië 563/1; Russ. en Am. reacties 563/2; bez. vice-prem. Tsjen 589/3
Egypte: bez. Sadat 16/3; bez. Sadat 692/1
Israël: bez. Dayan 847/1
Justitie: amnestieën afgek. 119/3; de kwestie-Goma 120/1
Oppositie: de kwestie-Goma 120/1
Regering: wijzig. 119/2

RWANDA

Regering: reorgan. kab. 320/3

SAHARA

Algemeen: voorn. ontw. juli-okt. 1977 366 73; Afr. bemidd.poging z. result. 368/2; ontw. okt.-nov. 1977 384/2; ontw. nov. 1977-mei 1978 398/1
Frankrijk: nog twee Fransen d. Polisario ontvoerd, dipl. initiatieven, Franse troepenversterk. naar Senegal 368/3; verdere onderh. o. vrijlat. gegijzelde Fransen 398/1; vrijlat. Franse gegijzelden 399/1; interventie Franse luchtmacht 400/1
Mauretanië: aanslag op Mauretaanse ambass. in Parijs 367/1; verdere Polisario-aanvallen op doelen in Mauretanië en de Sahara 367/2; verdere gevechten, interventie Franse luchtmacht 400/1; Polisario kond. eenzijdig bestand af 824/2
Spanje: vrijlat. Spaanse vissers 399/1

SALOMONSEILANDEN

Onafhankelijkheid: op 7 juli geproclameerd 713/3
Regering: samenstell. 760/2

SAN MARINO

Parlement: ontbonden, vervroegde verk. uitgeschreven 347/2
Regering: coalitiereger. ontbonden, besprek. tussen pol. partijen 347/2
Verkiezingen: alg. verk. gewonnen d. chr.-democ. 397/2

SAOEDI-ARABIE

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
België: bez. koning Khaled 345/3
Egypte: bez. Sadat 16/3
Somalia: bez. Sadat 196/1
Syrië: bez. pres. Assad 657/3
Verenigde Staten: Carter ontv. prins Saoed 16/2; bez. pres. Carter 37/3; verkl. min. v. buitenl. zaken o. vredesonderh. MO 37/3; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2

SENEGAL

Guinee: herst. dipl. betr., vriendschaps- en samenw.verdrag 559/1
Politieke partijen: vierde partij 349/1
Regering: nw kab. 348/3; reorg. kab. 760/2
Verkiezingen: pres en parl.verk., Senghor herk., ovenvinn. PS 348/2

SEYCHELLEN

Regering: komplot ontdekt, oud-pres. Mancham en Kenia beschuld. 349/1

SIERRA LEONE

Grondwet: wijzig. constitutie, invoering een-partijstelsel na referendum 732/3
Regering: wijzig. kab. 496/3; nw kab. 733/2
Verkiezingen: verlies parl.zetels voor SLPP 496/3

SOEDAN

Algemeen: binnenl. ontw. sinds apr. 1977, verzoening Nimeiry met Nat. Front 733/2
China (Volksrep.): bez. Nimeiry 755/1
Duitsland (Bondsrep.): bez. Nimeiry 755/1
Economie: moeilijkh., maatr., buitenl. steun 754/1
Egypte: bez. pres. Nimeiry 635/1; bez. pres. Sadat 661/3
Ethiopië: normalisering betr. 754/3
Frankrijk: bez. Nimeiry 755/1
Libië: normalisering betr. 29/2; herst. dipl. betr. 755/1
Militaire zaken: wijzig. gen. staf 734/3
Munt: deval. met 20% reëel 754/1
Nederland: schuldverlichting 580/1
Oppositie: aanzet. t. verzoening t. reger. en rechtse opp., vrijlat. pol. gevangenen 733/3; terugkeer El-Mahdi 734/1; verzoeningsakk. getekend 734/2
Regering: wijzig. (mei 77) 733/2; nwe eerste vice-pres. 734/1; reorg. kab. (sept. '77) 734/1; wijzig. kab. (juli en sept. '78) 734/3
Somalia: bez. Barre 196/3
Sowjet-Unie: uitwijz. Russ. milit. adviseurs, terugroeping Russ. ambass. (mei-juni '77), terugk. Russ. ambass. (mei '78) 755/1
Tsiaad: bemidd. in conflict t. reger.-Tsjaad en Frolinat 334/2 e.v.
Verenigde Staten: bez. Am. milit. missies, levering F-5 E's 755/2
Verkiezingen: Nat. Vergad. en Region. Vergad. v. Z.-Soedan 734/3

SOMALIA

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Tsjen Moe-hoea 592/1; bez. pres. Barre 808/3
Cuba: berichten o. Cub. adv. of troepen in de Ogaden, verbrek. dipl. betr. m. Cuba d. Somalia op 13 nov. 1977 195/1 e.v.
Duitsland (Bondsrep.): Schmidt spreekt m. Rarre v. Somalia tijdens bez. a. Egypte 631/1
Egypte: bez. Barre 196/1
Ethiopië: geen beslissende doorbraak in strijd om Ogaden sinds sept. 1977, offensief v. WSLF en Somalia t. Harrar in nov. 1977 vastgelopen Ethiop. tegenoff. op 24 jan. begonnen. steun Cub. eenh. en Russ. adv:„ Jijiga op 5 mrt. heroverd d. Ethiopië, temgtrekk. Somal. troepen (op 8 mrt. bevolen) op 14 mrt. voltooid. Ethiopië meldt „volledige bevrijding" op 24 mrt. 193 e.v.
Irak: steun a. Somalia gemeld 196/1
Jemen (N.): steun a. Somalia gemeld 196/3
Jemen (Z.): tegenstrijdige berichten o. steun in Ogadenconflict 196/2
Oppositie: doodvonnissen 808/2; amnestie 808/3
Perzië: milit. missie in Teheran, slechts levering lichte wapens, bez. Barre, steunbetuiging Sjah 196/3
Qatar: bez. Barre 196/1
Regering: reorg. kab. 760/2; staatsgreep verijdeld, doodvonnissen 808/1
Saoedi-Arabië: bez. Barre 196/1
Soedan: bez. Barre 196/3
Sowjet-Unie: Somalia's betr. SU vanaf aug. '77, steun SU a. Ethiopië, bez. Barre a. SU (aug. '77) zonder positieve result., waarsch. Barre, opzegg. vriendschapsverdrag m. SU d. Somalia op 13 nov. '77 194/1
Syrië: bez. Barre 196/1
Unie Arab. Emiraten: bez. Barre 196/1
Verenigde Staten: Am. verkl. o. bereidh. t. wapenlev. a. Somalia (26-7-'77), State Depart. (1-9-'77): voorl. geen wapenleverant. 196/2; pres. Carter uit bezorgdh. o. inmenging SU in Hoorn v. Afr. (12/1), reactie Tass 197/2; bez. staatssecr. Moose 228/2

SOWJET-UNIE

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: samenw.akk., toename aantal Russ. adviseurs 696/3
Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Angola: bez. Neto, verdrag inz. vriendsch. en samenw., twee Russ. oorlogsschepen overgedragen, bez. Russ. milit. delegatie 75/1
Bulgarije: bez. Zjiwkow 25/2; rede Zjiwkow o. verhoud. m. SU 25/3
China (Volksrep.): kritiek Volksdagblad op rol SU in geschil China-Vietn., Prawda-comment. op Chinese „laster-campagne" 450/1
Egypte: Fahmi in Moskou, geen verbetering Eg.-Russ. verbetering 31/1; Eg. maatr. t. SU 31/2; sluiting cult. centra en consulaten in Egypte 656/3
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud 221/2; bez. prem. Barre 221/2; akk. nauwere econ. samenw. 221/3
Japan: Gromyko in Tokio 530/1; gevolgen v. Japan v. Russ. visserijzone 533/1; Russ.-Japans interim-akk. 533/3; interim-akk. o. toepassing Japanse visserijzone, verlenging interim-akk. 534/2; bez. Sonoda a. Moskou, SU wenst niet o. Koerilen te spreken, stelt verdrag o. goede nabuurschap voor, door Japan verworpen 534/3 e.v.; brief Brezjnew o. verdrag v. goede nabuurschap, voorstel d. Fukuda verworpen, tekst d. Izwestia gepubl. 536/1; Russ. milit. manoeuvres rond Koerilen 537/3; prot. SU t. Japan-Chinees verdrag 588/1

Koeweit: levering SAM-raketten 303/1
Marokko: bez. prem. Osman, visserij-akk. 807/2
Midden-Oosten: gemeensch. Am-Russ. verklar. 14/2
Oeganda: milit. hulp, samenw.akk. 831/1
Soedan: uitwijz. Russ. milit. adviseurs, terugroeping Russ. ambass. (mei-juni '77), terugk. Russ. ambass. (mei '78) 755/1
Syrië: bez. Khaddam 635/3
Verenigde Staten: pres. Carter uit bezorgdh. o. inmenging SU (12-1) in Hoorn v. Afr., reactie Tass 197/2; bez. sen. Kennedy, prot. SU o. uitlatingen Kennedy 75212
Vietnam: Prawda beschuld. Peking i.v.m. Vietnam 437/1; Prawda-comment. o. Chinese ,,lastercampagne" tegen Vietnam 450/1; bez. Vietn. partij- en reger. del., ondertek. verdrag inz. vriendsch. en samenw. 761/1; tekst verdrag 761/2 e.v.; verkl. en reacties 762/2 e.v.

SPANJE

Andalusië: voorl. autonomiestatuut 654/1; ongeregeldh. dode en gewonden 654/2
Aragon: voorl. autonomiestatuut 653/3
Arbeid: fusie vakbonden UGT-USO 621/1
Balearen: voorl. autonomiestatuut 654/1
Baskenland: voorl. autonomiestatuut,, installl. Alg. Raad voor Baskenland, samenstell. en taakverdeling 650/1: acties vnl. t. ordetroepen o.a. politiechef Pamplona 651/1; Baskische partij EIA off. erkend 651/2; opricht. bevrijd. organ. EBIAN aangek., ETA maakt voorwaarden staakt-het-vuren bekend, afwijzing aanbod t. onderh. v. d. reger. in Madrid verkl. vakbonden en pol. partijen t. gewelddadigh. acties ETA, bomaanslagen op tv-station en kerncentrale, grootscheepse viering Bask. nat. feestdag, veroord. ETA door bissch. v. Bilbao 651/3; aanslagen, prot.-demon. t. geweld d. ETA, ETA publ. zwarte lijst 652/1; ETA biedt onderh. aan, discussie v. pol. partijen o. onderh. m. ETA, moordaanslag op dir. Bask. weekblad, verkl. Spaanse pers, bedreiging v. weekbladen in Madrid, aanslag op oud-ETA-leider d. rechtse groepering, reger. vaardigt decreet bestrijd. terrorisme uit, ongeregeldh. in Pamplona 652/3; prot.staking. verkl. Bask. Assemblee, ontslag politiechef Pamplona 653/1
België: off. bez. kon. paar 644/1
Canarische eilanden: voorl. autonomiestatuut 654/1; onlusten, acties MPAIAC aanslag op leider MPAIAC in Algiers, prot. Algerijnse min. v. buitenl. zaken bij OAE, reactie Spaanse mln. v. buitenl. zaken, veroord. daders aanslag 654/3; diol. offensief in Afrika t. artiviteiten MPAIAC 654/3
Catalonië: ben. uitvoerende Cat. raad, samenstell. en taakverdeling 653/1
Cuba: bez. prem. Suarez 654/3
Economie: Suarez roept op tot harder werken 60512; IMF verstrekt lening 655/3
EG: ciedocum. o. probl. bij toetred. nwe leden gemeensch. 440/3
Equatoriaal Guinee: opschort. betr. 805/1
Estremadura: voorl. autonomiestatuut 654/1
Galicië: voorlopig autonomiestatuut 65313
Grondwet: ontw.-grondwet, discussie in parl. cie 631/3; social. trekken zich terug uit de spec. cie 632/2; debat grondwetcie 632/3
Leger: ontslag chef-staf 65511; opvolger gen. H. de Liniers y Pidal 655/2
Marokko: bez. prem. Suarez 822/1
Oud-Castilië-Leon: voorl. autonomiestatuut 654/1
Parlement: winst social. bij tussentijdse verk. 631/2
Politieke partijen:
— EIA: off. erkend 651/2
— PSOE: fusie m. PSP 602/1; partijsecr. Gonzalez stelt voor ,,marxisme" te schrappen 603/2
— PSP: fusie m. PSOE 602/1
Portugal: bez. koning Juan Carlos, ondertek. vriendschaps- en samenw.verdrag 655/2
Regering: aftred. min. v. econ. zaken Fuentes Quintana, wijzig. samenstell. reger., reger.verkl. in parl. 604/1; pol. akk. binnen kader Pact v. Moncloa 605/1
Sahara,: vrijlating Spaanse vissers 399/1
Valencia: voorl. autonomiestatuut 653/2
Verkiezingen: winst social. bij tussentijdse verk. 63112

SRI LANKA

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Keng Piao 591/2
Grondwet: wijzig., invoering pres. systeem 689/1; invoering nwe grondwet, pari. voortaan gekozen volgens syst. v. evenredige vertegenw. 680/1
Oppositie: anti-terreurwetten 680/1
Parlement: wijzig. zetelverdeling 679/1
Politieke gevangenen: vrijlat. 679/1 679/3
President; Jayawardene a. pres. beëdigd
Regering: vorm. kab. Jayawardene 677/2; Premadasa prem. 679/3; Tr lam: (CWC) min. z. portefeuille 680/2
Tamils: onlusten 14-31 aug. '77, achtergronden 677/3
Vietnam: bez. Pham Van Dong 480/3

SURINAME

Nederland: bez. kon. paar 137/1
Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

SYRIE

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Bahrein: bez. pres. Assad 657/3
China (Volksrep.): bez. parl. delegatie 591/3
Corruptie: campagne t. corruptie gestart 318/3
Egypte: Egypte verbr. dipl. betr. 656/2
Jordanië: prem. Badran in Damascus 634/1; bez. koning Hoessein 657/1
Koeweit: bez. pres. Assad 657/3
Libanon: opmars Syr. troepen in Z.-Liban. (nov. '76) 211/1; tijdel. bestt. Nabatiyah d. Syr. troepen 212/1/2; besprek. Liban. Syr. en Palest. vertegenw. in Chtaura. akk. W juli '77 213/3
Libië: maj. Jalloud in Damascus 634/1
Oppositie: aanslagen, moorden en terechtstell. 31713; terugk. S. Bitar 318/3
Qatar: bez. pres. Assad 657/3
Reeerine: nwe prem. 31712
sagedi-Arabië: bez. pres. Assad 657/3
Sowjet-Unie: bez. Khaddam 635/3
Somalia: bez. Barre 196/1
UAE: bez pres. Assad 657/3
Verenigde Staten: bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2
Verkiezingen: Nat. Progress. Front wint 159 v. d. 195 zetels in Volksraad, pres. Assad herk. v. 7 jaar 317/1

TAIWAN

China (Volksrep.): Peking nodigt Taiwan uit voor onderh. 835/3
President: Tsjiang Tsjing-kuo pres. a. oPvolger v. Yen Tsjia-kan, Sieh Tung-min vice-pres. 412/3
Regering: Sun Yun-suan prem. 412/3; samenstell. kab. 760/3
Verenigde Staten: dipl. betr. verbroken 835/1

TANZANIA

Engeland: pres. Nyerere in Londen 132/2
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud, incident op vliegveld, vervroegd vertrek min., verkl. Tanzan. reger. 168/2
Justitie: veroord. wegens spionage 831/2
Nationalisatie: overname Lonrho-activa door de staat 832/1
Nederland: staatsbez. koningin Juliana en prins Bernhard, correcties op uitlatingen min. v. d. Klaauw 579/3; schuldverlichting 580/1
Oeganda: Oegandese berichten o. Tanzan. invallers, achtergronden 737 e.v.; inval geregelde Oegan. troepen in Tanzania op 30 okt., bezett. en annexatie gebied benoorden de Kagera 738/2; Libische bemidd. d. Tanzania verworpen 739/1; tegenoffensief Tanzania, Amin meldt ontruiming bezet gebied (13 nov.) 739/3
Oppositie: amnestie 831/2
Regering: wijzig. kab. 831/2
Verenigde Staten: pres. Nyerere op Witte Huis ontv. 132/3, bez. ambass. Young 228/2
Verkiezingen: parl.vei-k. op Zanzibar 831/3

TEKSTEN

China: Chinees-Japans vredes- en vriendschapsverdrag 587/2 e.v.
Internationaal: tekst slotverklaring v. d. Conf. o. Eur. veiligheid en samenw. (CVSE) 343/1
Japan: Chinees-Japans vredes- en vriendschapsverdrag 587/2 e.v.
Midden-Oosten: Isr. vredesplan volgens bekendmaking prem. Begin op 28 dec. 1977 621/2; Egypt. vredesplan volgens tekst Egypt. minist. v. buitenl. zaken dd. 5 juli 622/2; akk. v. Camp David volgens d. VS gepubl. teksten: 1: kader v. vrede in het MO 622/3 e.v.; 2: kader v. h. sluiten v. e. vredesverdrag tussen Eg. en Isr. 624/2
NAVO: slotdocumenten NAVO-topconf.. slotcommuniqué 524/2; defensieprogr. op lange termijn (samenvatt.) 526/2 e.v.; NAVO-studie o. Oost-West betr. 528/1
Nederland: reger.verkl. kab.-v. Agt 62/1 e.v. en 76/3 e.v.
Rhodesië: tekst akk. inz. interne regel. 145/2 e.v.

TOGO

Ghana: probl. o. Ghanese secessionisten in Togo 557/3
Regering: huurlingenkomplot verijdeld, wijzig. kab. 349/2

TRANSKEI

Oppositie: arrest., vorming opp.partijen 832/3
Regering: wijzig. kab. 832/2

TRINIDAD EN TOBAGO

China (Volksrep.): bez. vice-prem. Keng Piao 591/3
Verenigde Staten: bez. ambass. Young 710/1

TSJAAD

China (Volksrep.): bez. Malloum 756/2
Frankrijk: logistieke steun a. Tsjaad 334/1; Franse troepen naar Tsjaad 336/2; Franse troepenversterk. n. Tsjaad 350/3
Frolinat: voortzett. guerrilla, verovering Bardoi 33411; nw. offensief 334/2; bestandsakk. reger. m. H. Habre 334/3; Fada en Fava-Largeau veroverd 335/1; staakt-het-vuren afgekondigd, na bemidd. Libië en Soedan, topconf. in Sebha 33512 e.v.; instell. raad v. d. revol. o. G. Oueddei 335/3; bestandsakk. v. Benghazi 33611; nwe gevechten 336/2 voortzett. strijd, Frankr. stuurt troepenversterk. 350/1; verzoeningsconf. v. Tripoli mislukt 735/2; overl in Khartoem tussen pres. Malloum en Hissene Habre leidt t. akk. Habre prem. 735/3; reacties Frankr. en andere Frolinat-vleugels 736/3
Gijzelingen: ontvoering twee Eur. door zgn. ,,derde leger" Frolinat 334/3; vrijlat. na bemidd. Nigeria 336/1
Libië: conflict o. bezet gebied rond Aouzou 33313; opschort. dipl. betr. d. Tsjaad. herstel betr. 335/1/2; bemidd. in conflict tussen reger.-Tsjaad en Frolinat 335/2 e.v.; wijzig. koers t.a.v. Tsjaad 755/3
Niger: bemidd. in conflict tussen reger.-Tsjaad en Frolinat 335/2 e.v.
Nigeria: bemidd. bij vrijlat. Eur. gegijzelden 336/1
Regering: Hissene Habre prem., nwe reger., enkele wijzig. 736/1; samenstell. CDS en CNU 756/2

Soedan: bemidd. in conflict tussen reger.-Tsjaad en Frolinat 335/2 e.v.
Veiligheidsraad: zitt. o. klacht Tsjaad t. Libië, klacht d. Tsjaad ingetrokken 335/1

TSJECHOSLOWAKIJE

Egypte: sluit. cult. centra en consulaten 656/3
Geestelijk leven: ben. aartsbissch. Praag 697/1; nwe grensregel. kerkprovincies 699/2

TUNESIE

Arbeid: conflict UGTT-reger. 83/3; confrontatie reger.-UGTT 84/3; alg. stak., botsingen, noodtoestand 85/1; arrest. UGTT-leiders 85/3
Economie: econ. toestand, soc. akkoord, Achour en de UGTT 831/2
Grondwet: amendement Bourguiba pres. v. h. leven, versterk. pres. macht, regel. opvolg. pres. 81/1
Libië: gespannen relatie, confiict o. begrenzing contin. plat in Golf v. Gabès, compromis via bemidd. Arab. Liga 124/2 e.v.
Nederland: niet langer concentratieland v. ontw.hulp 580/3
Oppositie: studentenonrust en pol. processen 1974-'77 81/2; Mouvement de l'unité populaire (MUP) d. Ben Saleh opger., manifest, arrest., leden, proces t. 33 leden 82/2/3; optreden groep v. d. liberalen o.l.v. oud-min. Mestiri, verkl., vorming raad t. verded. openb. vrijheden, nwe naam social. democ., voorstel inz. nation. pact 82/3; alg. stak., botsingen, noodtoestand 85/1; arrest. UGTT-leiders 85/3
Regering: ontslag min. Belkhodja, aftreden vier min., nw. kab. 84/2

TURKIJE

China (Volksrep.): bez. min. Hoeang Hoea 590/3
Griekenland: tijdens NAVO-topconf. overleg o. Cyprus en Aegeïsche Zee hervat 356/2; ontmoet. Karamanlis-Ecevit in Montreux 797/2; Ecevit doet aanval op min. Vance 798/3; uitstel overl. na Am. aankond. opheff. wapenembargo 799/1; Turkije acht Internat. Hof niet bevoegd 799/2; ontmoet. Karamanlis-Ecevit op NAVO-topconf. 799/3; besprekingen Griekse en Turkse topambtenaren in Ankara en Athene 800/1; incidenten in Aegeïsche Zee en Grieks-Turkse grens 800/1
Parlement: nwe voorz. 303/3
Politieke partijen:
— Gerechtigheidspartij: rebellie 304/1
Regering: wijzig. kab. 303/3; aftr. Demirel na motie v. afkeuring 304/2; vorming kab.-Ecevit 304/3; reger. progr. Ecevit, vertrouwen parl. 319/1 e.v.
Verenigde Staten: voorw. opheff. embargo wapenleverant. 750/2
Verkiezingen: gemeente- en districtsraden 30313

TUVALU

Onafhankelijkheid: op 1 okt. geproclameerd 714/3

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

Algerije: bez. Boumedienne 691/1
Somalia: bez. Barre 196/1
Syrië: bez. pres. Assad 657/1

URUGUAY

Algemeen: nwe wet m.b.t. garanderen mensenrechten 820/1; reger. kond. nwe grondwet pres. en parl. verk. aan 820/3
Censuur: verbod op inzage kranten periode '50-'74 en uitlening werken Onetti en Benedetti 821/3
Justitie: wet; stelt rechtspraak onder toezicht uitvoerende macht, opricht. Hof v. Justitie aangek. 820/3
Militaire junta: wisseling binnen junta 821/1
Oppositie: maatreg. t. bestrijd. subvers. activiteiten, arrest. leden opp., gen. Liber veroord. leider Tupamaros 820/2; bez. delegatie Am. Orde v. Advocaten m.b.t. naleving mensenrechten 821/2; verkl. in subcie VN o. mensenrechten, reger. stelt bureau informatie personen in, Int. Parl. Raad stelt onderz. naar verdwenen parlement in 821/3
Strijdkrachten: zuiveringen in het leger 821/1; arrest. hoofd mil. inlicht.dienst 821/1
Verenigde Staten: bez. onder-min. Todman 709/3
Verkiezingen: pres. verk. aank. 820/2

VATICAAN

Egypte: bez. Sadat 692/1

VENEZUELA

China (Volksrep.): bez. parl. del. 591/3
Economie: overz. situatie econ. 809/3
Ned. Antillen: bez. prem. Rozendal, regel. zeegrens 142/2
Nicaragua: pres. Perez verz. spoedoverl. V-raad, gemeensch. verkl. m. Costa Rica 628/2
President: L. Herrera Campins t. nwe pres. gekozen, verk.campagne- en progr. 809 e.v.
Verenigde Staten: bez. pres. Carter progr. 5 punten arme landen, verdrag o. bestrijd. verdovende middelen en zeegrens Puerto Rico en Virgin Islands 226/1; ondertek. samenw.verdrag 675/1; bez. min. Vance 709/1; bez. ambass. Young 710/1
Verkiezingen: Congres en deelstaatverk. 809/1

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Corruptie: ITT betaalde smeergelden in 9 landen 752/1
FBI: nwe dir. 751/2
Militaire zaken:
— Algemeen: Congres akk. m. milit. begrot. 749/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: pres. Carter zendt econ. plan naar Congres 66/1
Arbeid: krantenstak. in New York 751/2
Bankwezen: onenigh. o. monetair beleid leidt 4. vervang dir. FED, W. Miller nwe directeur 68/1
Begroting: ingediend 66/3
Belastingen: pres. Carter-zendt plannen t. belast. verlag. naar Congres 6612
Dollar: pres. Carter zegt steun voor dollar toe 67/3; steunmaatr., reacties buitenl. 721 e.v.; achtergronden daling waarde dollar 722/1; inflatie 722/3; eerdere initiatieven ter ondersteuning dollar 723/1
Economische ontwikkeling: Carter kond. strijd t. inflatie aan 689/2; anti-inflatieplan 724/3; AFL-CIO tegen anti-inflatieprogr. 725/1; reacties wisselmarkten op anti-inflatieplan 725/3
Energie: energiewet aangen. 723/3
Handelsbalans: Carter maakt maatr. voor bestrijd. tekort handelsbalans bekend 67/2
Verkeer:
— Luchtvaart: wet liberalisering vliegverkeer aangen. 751/1

OVERZEESE GEBIEDEN

— Marianen: noordel. Marianen deel v. d. VS, deel Micronesië voor vrije associatie met VS 711/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Centrale Bank: onenigh. o. monetair beleid leidt t. vervang. dir. FED, W. Miller nwe directeur 68/1
Defensie: meer uitgaven defensie 1979 67/2; defensierapp. v. min. Brown 271/3
President: pres. Carter geeft verslag o. State of the Union 65 e.v.; reacties op State of the Union 68/3
Regering: dir. begrot. zaken Lance afgetred. 271/2
Verkiezingen: verk. v. nwe gouvern. in New Jersey en Virginia; burgem.verk. in New York gewonnen d. Edward Koch 254/3; voorverk. in Mississippi. Montana, New Jersey, Californië, Iowa, New Mexico, Ohio en South Dakota 688/3; kiezers in Californië verwerfen hoge belastingen 689/1; tussent. verk. voor Congres en gouvern. 748/1; positie Republ. 748/3; uitslag Senaat 749/2; verk. gouvern. 749/2

POLITIEK (Buitenlandse)

Algemeen: rede Carter o. buitenl. pol. n.a.v. bez. a. 7 landen 33/1; toelicht. reizen Carter d. Brzezinski 34/2; non-proliferatieverdrag levering kernmateriaal ondertek. 226/1; reis Carter naar L A en Afrika 228/3
Argentinië: bez. min. Vance 709/1; bez. onder-min. Todman 709/3
Australië: bez. prem. Fraser 112/1
Barbados: bez. ambass. Young 710/1
Botswana: min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. m. min. buitenl. zaken Zambia, Nigeria en Botswana in Lagos 228/2
Brazilië: exportvergunning splijtstof verleend 225/3; bez. pres. Carter, ontmoet. opp. 226/3; bez. min. Vance 709/1
CAK: beëindiging Am. hulp 124/2
Chili: bez. onder-min. Todman 709/3
China (Volksrep.): bez. min. v. buitenl. zaken Vance 272/1; bez. Brzezinski 687/2; levering techn. apparatuur 688/1; pres. Carter en partijleider Hoea Koeo-feng maken aanknopen dipl. betr. bekend, overz. Am.-Chin. betr. 833 e.v.; min. Vance geeft toelicht. 834/2; reacties in VS, Taiwan, SU 835/1
Columbia: ondertek. samenw.verdrag 675/1
Costa Rica: ondertek. samenw.verdrag 675/1; bez. ambass. Young 710/1
Dominicaanse Republiek: bez. ambass. Young 710/1
Duitsland (Bondsrep.): off. bez. pres. Carter a. Dld. (W.) 468/2; Schmidt spreekt m. pres. Carter tijdens bez. a. Egypte 631/2
EG: bez. pres. Carter 39/1
Egypte: bez. pres. Carter 37/3; verkl. Carter en Sadat o. vredesonderh. MO 38/1; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2; bez. Sadat 692/1; bez. Vance, bez. Atherton (apr.) 847/1; bez. vice-pres. Mondale 847/2
Engeland: bez. min. Owen inz. Rhodesië 132/1; min. Vance in Londen 132/2
Equatoriaal Guinee: opschort. betr. 805/1
Ethiopië: pres. Carter uit bezorgdh. o. inmeng. SU (12-1) in Hoorn v. Afr., reactie Tass 197/2
Frankrijk: bez. pres. Carter, lezing v. Am.-Franse Kamer v. Koophandel o. Am. pol. t.a.v. Europa. persconf. Giscard 38/2; bez. prem. Barre, interview pres. Giscard kritiek op buitenl. pol. pres. Carter 169/1
Guyana: bez. ambass. Young 710/1
Haïti: bez. ambass. Young, bez. cie mensenrechten OAS aangek. 141/1; bez. ambass. Young 710/1
ILO: VS trekken zich terug uit ILO 323/2; Am. bezwaren, finan. consequenties v. uittreden VS 32313
India: bez. pres. Carter, geen overeenst. o. levering kernbrandstof 36/3; verkl. v. New Delhi 37/1
Israël: Am.-Isr. werkdocument 15/3; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2; bez. prem. Begin 658/2; afwijzende reactie op verbreken dipl. betr. m. Taiwan 835/2; bez. Dayan 844/2; bemidd.missie Atberton (febr./mrt) 845/1; bez. Weizman, Begin en Dayan (mrt) 846/1; bez. Dayan en Begin (apr./mei) 847/1; bez. vice-pres. Mondale 847/2
Italië: reeer.-Carter geeft verkl. uit over comm.–in reger. 299/3
Jamaica: ondertek. samenw.verdrag 675/1; bez. ambass. Young 687/2

Japan: bez. Brzezinski 687/2
Jordanië: gesprek pres. Carter-koning Hoessein o. vredesonderh. MO in Perzië 36/1; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2
Korea (Z.): bez. Brzezinski 687/2
Latijns-Amerika: ondertek. samenw.verdrag 5 Lat. Am. staten 674/3
Libanon: bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2
Liberia: bez. pres. Carter 228/2
Marokko: ontruiming laatste Am. milit. steunpunt in Afrika 807/3
Mexico: bez. ambass. Young 71011
Midden-Oosten: gemeensch. Am.-Russ. verkl. 1412; bez. min. Vance (3de reis) 656/2
Mozambique: bez. ambass. Young 228/2
Namibië: lid contactgroep v. overl. inz. Namibië m. Zuidafr. reger. en SWAPO 25713: ontmoet. Vorster-Mondale in Wenen 26212
NAVO: bez. pres. Carter, NAVO nauwer bij SALT betrokken 39/3
Nicaragua. Am ambass. meldt bezorgd.??. reger.-Washington, wapenverk. en milit. kredieten ingetrokken, milit. kredieten weer toegestaan 107/2; brief Carter a Somoza 627/1; State Depart verkl. VS ongerust, verz. om staaktket-vuren 628/1; dipl. actie ter beëindig. burgeroorlog 629/2; stopzett. econ. hulp 710/1
Nigeria: bez. pres. Carter, topconf. o. Rhodesië voorgesteld 227/3; min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. met min. buitenl. zaken: Zambia; Nigeria en Botswana in Lagos 228/2
Oeganda: slechte relatie, Oegand. beschuld. en maatr. instell. Am. handelsembargo 830/2
Panama: 1e verdrag Panamakan. d Senaat ggk., onderz. handel verdovende middelen d. fam. Torrijos 255/1; ondertek. geratificeerde verdragen m. Panama 674/3; ondertek. samenw.verdrag 675/1; Carter spreekt tot Am. burgers in Panama 675/3
Paraguay: bez. onder-min. Todman 709/3
Perzië: bez. pres. Carter, overeenstemm. o. verloop v. lichtwater kernreactoren 35/3
Polen: bez. pres. Carter, verkl. o. MO 35/1
Rhodesië: Owen en Young bez. zes Afr. landen (26/8-1/9-'77) 133/1
Saoedi-Arabië: Carter ontv. prins Saoed 16/2; bez. pres. Carter, verklar. min v. buitenl. zaken o. vredesonderh. MO 37/3; bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2
Soedan: bez. Am. milit. missies. levering F-5 E's 755/2
Somalia: Am. verkl. o. bereiäh. t. wapenleverant. a. Somalia (26-7-'77) State Dep. (1-9-'77) voorl. geen wapenlev. 196/2; pres Carter uit bezorgdh. o. inmenging SU (12-1) in Hoorn v. Mr., reactie Tass 197/2; bez. staatssecr. Moose 228/2
Sowjet-Unie: pres. Carter uit bezorgdh. o. inmenging SU (12-1) in Hoorn v. Afrika, reacties Tass 132/3; bez. sen. Kennedy. wrot. SU o. uitlatingen Kennedy 752/2
Suriname: bez. ambass Young 710/1
Syrië: bez. min. Vance (3de reis MO) 656/2
Taiwan: dipl. betr. verbroken 835/1
Tanzania: pres. Nyerere op Witte Huis ontv. 132/3; bez. ambass. Young 228/2
Trinidad: bez. ambass. Young 710/1
Turkije: voorwaard. opheffing embargo wapenleverant. 750/2
Uruguay: bez. onder-min. Todman 709/3
Venezuela: bez. pres. Carter. progr. 5 punten hulp arme landen, verdrag o. bestrijding verdovende middelen en zeegrens Puerto Rico en Virgin Islands 226/1; ondertek. samenw.verdrag 675/1; bez. ambass. Young 710/1
Zambia: min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. m. min. v. buitenl. zaken v. Zambia, Nigeria en Botswana in Lagos 228/2; bez. ambass. Young 228/2
Zuid-Afrika: kritiek Vorster op rede Carter in Nigeria 228/3

VIETNAM

Algemeen: binnenl. pol. en econ. ontw. sinds de hereniging 413/2; beschouwing Le Monde 764/1 e.v.
Cambodja: verbreekt dipl. betr. i.v.m. beschuld. o. Vietn. invasie, achtergronden 5
China (Volksrep.): uittocht Chinezen uit Vietn. n.a.v. econ. maatr. in Z.-Vietn. 433/2 e.v.; Chin. verkl. 24 mei o. ,,verdrijving" Chinezen, Vietn. reactie 434/3 e.v.; China kond. a. schepen N.-Vietn. te sturen v. evacuatie Chin., Vietn. stelt oncerh. voor (27 mei), Chin. nota (2 juni), Vietn. verkl. (5 juni), China beperkt econ. hulp a. Vietn. 436/2 e.v.; Chin. verkl. (9 juni) 449/1; verwerping Vietn. ontmoetingsvoorst., nwe beschuld. 449/1 e.v.; Volksdagblad o. rol SU in geschil China-Vietn. 450/1; twee Chin. evacuatieschepen n. Vietnam 450/1; terugroeping Chin. ambass., sluit. Vietn. consul. in China 450/3; repatriering Hoa's opgehouden 475/2 e.v.; China staakt alle hulp a. Vietnam 476/1; verdere beschuld., berichten o. milit. maatr. 476/2; China beperkt vluchtelingenstroom 477/3; China stelt besprekingen voor o. in Vietnarn woonachtige Chinese staatsburgers 478/3; comment. en beschouwingen 479/1
Comecon: Vietnam lid v. d. Internat. Invest. bank 24/3
Economisch beleid: vijfjarenplan 1976-'80 414/2; econ. plan 1977 414/3; rapport voortgang vijfjarenplan 416/3; afschaffing ,,kapitalistische" handel 434/1/2; geldhervorming 434/3; rapp. voortgang vijfjarenplan 480/1
India: bez. Pham Van Dons 480/3
Landbouw: voedselcrisis, agrarische ontw., herverdeling bevolk. 415/1; min. v. landbouw ontslagen 415/2; Pham Van Dong o. moeilijkh. bij voedselvoorz. 415/3
Politieke partijen: 4de congres Vietn.-Arbeiderspartij 413/2; rapp. Le Doean 413/3; naamswijzig. Vietn. Arbeiderspartij in Vietn. Comm. Partij, nw CC en Polit bureau 414/2; vereniging front-organ. 415/1
Regering: verenig. front-organ. 415/1; min. v. landbouw vervangen 415/2; verdere wijzig. kab. 416/3
Sowjet-Unie: Prawda beschuld. Peking i.v.m. Vietnam 437/1; Prawda-comment. o. Chin. lastercampagne t. Vietn. 450/1; bez. Vietn. partij- en reger.del., ondertek. verdrag inz. vriendschap en samenw. 76111; tekst verdrag 761/2 e.v.; verkl. en reacties 762/2 e.v.
Sri Lanka: bez. Pham Van Dong 480/3

WETENSCHAP EN TECHNIEK

Prijzen:
— Franquiprijs 1978: 857/2
— Kluwerprijs 1978: 857/2
— Lorentzmedaille 1978: 857/2
— Nobelprijs vooor economie 1978: 857/2
— Nobelprijs voor scheikunde 1978: 859/3
— Paul Ehrlich en Ludwig Darmstädterprijs 1978: 860/1
— Piersonpenning 1978: 860/1

ZAÏRE

België: privé-bez. Moboetoe a. Brussel, besprek. internat. herstelplan v. Zaïre 136/3; Belg. parachutisten n. Kamina v. ,,humanitaire" actie in Kolwezi 322/2; 336/3; Belg. reacties op gebeurtenissen in Shaba 359/3; MIBA staat 20% aandelen af a. SIBEKA (België) 379/3; Zaïrese opp.leider uitgewezen 441/3; afkoeling Belg.-Zaïrese betr. 451/1; Simonet in Kinsjasa, voortzetting camenw. 517/1
China (Volksrep.): bez. min. Hoeang Hoa 590/3
Cuba: opschort. dipl. betr. 127/3
DDR: opschort. dipl. betr. 127/3
Egypte: Eg. piloten en techn. in Zaïre 127/3
Frankrijk: Fr. verklar. o. milit. steun a. Zaïre, tv-interview Giscard d'Estaing, verdeelde reacties in EG en Afrika 127/1; Franse parachutisten naar Kinsjasa, verovering Kolwezi op rebellen 322/2; 336/3
Justitie: gratie na doodvonnis v. Karl I Bond 76/1
Marokko: hulp Marokk. troepen bij herovering Shaba 127/3
Oppositie: Kanyonga overl. 441/3
Regering: Mpinga Kasenga eerste staatscomm. (prem.), diverse wijzig. 126/1
Shaba: terugtrekk. Katangese invallers na Marokk. e.a. milit. steun a. Zaïre via Fr. luchtbrug 126/3; invasie z. medeweten pres. Neto? 128/1; nwe opstand ontkend 128/2; nwe inval en opstand, ex-gendarmes en aanhangers FNLC veroveren Kolwezi en Mutshatsha 321/1 e.v.: komst Franse en Belg. parachutisten om buitenl. in veiligh. te brengen, voorl. raming slachtoffers 322/2; tijdens NAVO-topconf. besloten t. internat. conf. o. Shaba 354/3
Verkiezingen: serie verk., Moboetoe zonder tegenkand. herk. a. pres. 126/2

ZAMBIA

Angola: herst. dipl. betr., UNITA verte genw i g v d. Zambia uitgev koms Angolese vluchtel. 73/2
Frankrijk: bez. min. de Guiringaud, besprek. m. leiders nat. bewegingen Namibië. Rhodesië 168/1
Verenigde Staten: min. v. buitenl. zaken Vance voert besprek. m. min. v. buitenlandse zaken Zambia, Nigeria en Botswana in Lagos 228/2; bez. ambass. Young 228/2

ZUID-AFRIKA

Angola: Angola weigert hervatt. werk Caluque-project 6111
Apartheid: onafhankelijkh. v. Bophuthatswana, internat. niet erkend 128/2
België: cult. akk. opgeschort 7/3
Namibië: ben. administrateur-gen., gedeeltel. opheff. rassendiscrimin. en regel. inz. noodtoestand 263/1; de kwestie Walvisbaai, per 1 sept. onderdeel Kaapstadprov. 285/2; streven naar interne regeling 28711
Nederland: reger. wil cult.verdrag m. Z.-Afr. opzeggen 580/1
President: N. Diederichs op 21 aug. overl. 641/1; Vorster t. pres. gekozen 642/3
Regering: aftred. prem. Vorster na ruim 12 jaar in functie, comment. Trouw 641/1; P. W. Botha opvolger 642/2
Rhodesië: min. Botha in Salisbury 131/3; min. Botha opnieuw in Salisbury 132/3
Verenigde Staten: Nigeria 228/3 Vorster op rede

ZWEDEN

Economie: econ. maatr., moeilijkheden scheepsbouw- en textielindustrie 666/2
Kernenergie: bouw kerncentrales breekpunt coalitie 667/1
Regering: aftred. reger.-Fälldin na onenigh. binnen coalitie o. kerncentrale 665/1; achtergronden crisis 665/3; overz. periode kab.-Fälldin 666/1; debat. v. coalitiegenoten reger.-Fälldin o. kerncentrale, voorlopig compromis, alsnog reger.crisis 667/3

ZWITSERLAND

Abortus: legalisering per referendum afgewezen 365/2
Algemeen: opheffing bankgeheim geweigerd 347/3
China (Volksrep.): bez. vice-prem. Koe Moe 590/2
Justitie: veroord. terroristen, P. Krause naar Italië uitgewezen 364/3
Regering: wijzig. in samenstell. bondsreger., Ritschard pres. v. 1978 357/3; samenstell. nwe reger. 364/2
Terrorisme: veroord. terroristen, P. Krause naar Italië uitgewezen 364/3

II naamregister

behorend bij de index op keesings historisch archief, deel XXXII, januari-december 1978

De persoonsnamen, die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bi3 de narnen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 600/1 = pag. 600, le kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorend onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de ia het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A, el-Kassem onder de K en Ben Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister onjuistheden zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde bij volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aalim, maj. A.A. 417/1, 418/1/2
Aalto, A., 383/2
Aantjes, mr. W. 9/1, 40/1/2/3, 41/1/3, 49/1, 50/2/3, 52/3, 63/foto, 69/3, 70/2, 165/2, 184/1/2/3, 217/2, 218/1/2, 362/3, 442/foto, 448/1/2, 453/1/2, 491/1, 519/1/2, 616/2/3, 617/1, 644/2/3, 669/2/3, 670/1, 673/1/2, 743/2, 744/2, 745/1/3, 765/3, 766/2/3, 780/2/3, 781/1/2/3, 782/1/3/foto, 783/1/2/3, 784/1/2/3, 785/1/3, 786/1/2/3, 787/1/2/3, 788/1/2, 843/2/3
Aardenne, drs. G.M.V. van 70/foto, 71/1, 78/foto, 90/1/2, 91/2/3, 93/1, 346/1, 394/1/2/3, 439/2, 445/3, 550/3, 611/1/2/3, 620/1, 644/3, 672/2/foto, 686/2, 742/3, 743/2/3, 767/3, 768/1/2
Abad, A.S. 419/2
Abal, Sir T. 411/3, 412/1/foto
Abane, I.F. 333/2, 720/2
Abatangelo, P. 278/2
Abayah, mej. J. 411/3
Abbadi, B. 733/2, 734/1
Abban, I.K. 52113,55512
Abbas, B.M. 172/3, 174/3, 175/1
Abbey, J.L.S. 556/3
Abdallah, A. 494/1/3, 495/2/3, 496/1, 775/3, 776/1
Abdallah, A.R. 733/2, 734/1/3, 735/1
Abdallah, lt.-kol. J.O. 826/2, 828/3
Abdallah, M. 495/1
Abdallah, A. Ould 823/1
Abdeen, H. 733/3
Abdel Rahman, B. al-Din 320/1/2
Abderrazak, M.L. 84/3
Abdoellah, A. 585/3
Abdoellah, sjeik M. 160/2/3
Abdoellah, S. 189/1, 289/1
Abdramane, A.M. 33413
Abduliah, A.S. 196/2/3
Abdullah, A.W.M. 320/2
Abdullah, F.M. 320/2
Abdullah, W. 290/1
Abe, S. 536/1
Abgdallah, gen. M. al- 303/2
Abma, ds. H.G. 8/2, 51/2, 617/2, 646/2, 670/3, 671/1, 786/2/3, 843/3
Abraham, K. 139/3
Abrahamse, J. 857/2
Abramowitz, M. 688/3
Abrassimow, P. 54111
Abrecht, P. 718/2
Abrefa, lt.-kol. O.K.K. 352/1
Abreu, gen. H. 708/1/2
Abril Martorell, F. 604/1/2, 653/1
Abse, L. 443/2
Abubaker, kol. A.M. 760/3
Acharva, B. 159/3
Acheampong, gen. I. 167/2, 352/1, 520/3, 521/1/foto, 522/1, 523/1/2, 524/1/3, 555/1/2/3, 556/1/2/3, 557/1/2, 558/1
Achilli, 330/2
Achour, H. 81/1, 83/3/foto, 84/1/2/3, 85/1/3
Achuta Menon, C. 159/3
Acker, F. van 409/1, 473/1
Acker, P. van 85413
Ackerknecht, kol. Ch. 57/1
Acorta, A. 144/3
Acosto Caballero, G. 144/1
Adasani, M.Y a l 30311
Adass, sjeik 49413
Adderley, P.L. 140/2
Adenauer. dr. K. 769/1
Adermann, E. 109/3
Adhikari, D.P. 176/2
Adohu, J. 73413
Adriaensens, H. 473/3
Adriazola Valda, gen. O. 95/1
Adrisi, gen. M. 738/1/2, 792/1/foto, 829/1
Adumoa-Bossman, W. 556/1
Affane, A. 495/3
Afkhami, mevr. M. 186/1
Afono, M. 736/2
Africa, dr. B. 283/3
Afrifa, lt.-gen. A.A 523/2/3, 556/1
Afshar-Ghassemlou, A.K. 607/3
Afzal Beg, M.M. 160/3
Agah, M. 186/1/3, 605/3
Agarwal, S.C. 159/1
Agnelli, G. 299/1
Agosti, command. O. 428/3/foto
Agt, mr. A.A.M. van 8/1, 9/2, 10/1/2/3, 11/1/2/3, 12/1, 40/1/2/3, 41/1/2, 42/2/3, 49/1/2/foto, 50/1/2/3, 51/1/2/3, 52/1/2/3, 62/1, 69/3, 70/2, 71/2, 76/3, 78/foto, 116/1/3, 117/1, 14312, 16413, 165/2, 184/1/2/3, 216/foto, 217/1/2/3, 218/1/2/3, 219/1/3, 250/3, 251/3, 252/1, 353/foto, 355/2, 356/3, 362/1, 363/2, 364/1/2, 410/3, 428/1, 443/2, 444/3, 445/3, 446/2/3, 447/2/3, 448/1, 452/3, 453/1/2, 465/2/3/foto, 487/1/2/3, 488/1/2, 489/1/2, 492/3, 518/2/3, 580/1, 591/1, 602/1, 610/2, 616/2, 617/3, 618/1, 644/1/2/3, 668/1/3, 669/2, 671/1, 672/2/foto, 673/2, 686/1, 744/1, 745/1/2/3, 766/1, 781/2, 783/1/2/3, 786/1, 787/3, 788/1/2, 815/1/3, 816/1/2
Aguiriano, J.A. 650/3
Aherdane, M. 806/2
Ahidjo, A. 167/2, 587/1
Ahin, E. 352/2
Ahlmark, P. 666/3
Ahmad, H.O. 734/3
Ahmad al-Jabir, A. al- 30311
Ahmad al-Jabir al-Sabah, sjeik J. al- 302/3, 303/foto
Ahmadou, D.M. 82213
Ahmadzai, gen.-maj. S. 695/2/3
Ahmar, sjeik A. al- 417/1/2, 418/1
Ahmat, M.S. 736/2
Ahmed, sjeik 494/3
Ahmed, A.H. 3331112
Ahmed, F.A. 158/3
Ahmed, H.M.K. 676/3
Ahmed. J.U. 171/2, 677/1
Ahmed, K.M. 172/3
Ahmed, K.Z. 676/2, 677/1
Ahmed, M. 495/2/3, 776/1/2
Ahmed, M. 171/2, 677/1
Ahmed, M.A.S. 735/1

Ahmed, lt. M.H. Ould M. 82311
Ahmed, M.I. 76012
Ahmed, M.L. Ould 36712
Ahmed. T. 17311
Ähmedi, A.A. 18513
Ahsan, S.A. 17112
Ahtisaari, M. 286/1/foto
Ahunga, kol. 79112
Aida, lt. A. Ould 82311
Aidi, 0.31813
Aires Machado, D. 59/3, 60/1
Ajuriaguerra, J. 651/1
Akbar, Mir A. 69512
Ake, S. 35212,55911
Akhund, I.A. 29113
Ako, E. 55712
Akosh, M.S. 32012
Akoto Yao, P. 35212
Akova, E. 30413
Akrawi, A.R. 32012
Akuffo. gen F W. K 520/3, 556/3/foto 557/1/2/3, 760/1
Akufo-Addo, N. 523/2/3, 555/2, 556/1
Akufo-Addo, W. 52312
Akulo, mevr. R. 82712
Akwagiram, kol. S.M. 35211
Alam, dr. A. 702/1
Alamsyah, lt.-gen. 85313
Alaoui, M. 80613
Albala, N. 18811
Albeda, W. 70/3/foto, 71/1/2, 78/foto, 1151213, 316/2, 345/3, 381/1, 410/foto, 411/1/2, 453/1, 618/1, 644/2/3, 672/2, 73212, 841/2/3
Alberigo, G. 54712
Albers, W. 39512
Albinana Olmos, L. 65411
Albrecht, E. 64712, 6481113
Alef, lt.-kol. M.K. Ould H. 8231112
Alende, 0.42912
Alexander, L. 74913
Alexandrenne, L. 34911
Alfonsi, N. 633/foto
Alfrink, B. kard. 697/1/foto, 6981113
Ali, A. Ben A 31812
Ali, lt.-een. B.M. 73413
Ali, lt.-kol. J. 73811, 82713
Ali, gen. M.S. 17311, 73812,79212,82813, 82911
Ali, M. 73813
Ali, M. Ben 80612,80711
Ali, O.J. 76013
Ali, dr. S.M. 50111
Ali, kol. Z. el A Ben 8412
Alia, koningin 32013
Alier, A. 73413
Alim, A. 67711
Alisyahbana, I. 85211
Alkhali, H. 73612
Allana, G.A. 1913
Allard, H. 66511
Allen, W. 8571112
Allende, A.P. 5611
Allende Goossens, dr. S. 1312, 1412, 1711, 551113, 5611, 5711,31013
Allessandri Rodriguez, J. 1213, 13/1
Alliali, C. 35212
Almeida, R.A.V.F. de 32011
Almeida Pina, kol. J. 57311
Almeida Santos, dr. A. de 50811,57011
Almeida, maj. M.A. de 6011
Almeyda, dr. C. 11411
Almirante, G. 38812
Almulla, A.K. 32011
Alonto, A.K. 24613
Alp, 0.30413
Altesor Gonzales, A. 82113
Alumba Umba Wotshudi 12612
Alunni, C. 39613
Alvarex, lt.-gen. G. 82111
Alvarez, gen. G. 8311112
Alvarez Cruz, lt.-kol. D. 51311
Alvarez Penaranda, gen. R. 9411
Alves, N. 58/3, 591112,58211
Alves, maj. V. 57113
Alwis, T. de 68012
Amadou, maj. H. 82311
Amath, kap. A. 82311
Amaury, E. 16913,17011
Amaya of Hildalgo Sola, M.A. 42912
Amedune. comm. J.K. 352/1, 760/1
Amendola, G. 273/3
Amer, T. al-Sharif Ben 2811, 12413
Amerasinghe, H. 29113
Améry, J. 86012
Ameryckx, lt.-gen. J.M. 45113
Amilcar Marques, 573/1
Amin. H. 694/1/2, 695/1/2/3, 696/1/2/3
Amin, I. 574/3, 575/2, 585/3, 737/1/2/3, 738111213,739111213,74011,790111213, 791/1/2/3, 792/1/3, 825/1/2/3/foto, 8261112,827/1/2/3, 828/1/2/3, 829/1/2, 830/1/2/3, 831/1/2
Amin, K. 7911112
Amin, M. 79013
Amin, N. 791/1
Amir, H. 29012
Amir, M.R. 18513,60713
Amir-Parviz, A.H. 608/1
Amirthalingam, A. 67813
Amissah, aartsbisschop J.K. 55512,55613
Amit, M. 4611
Ammannati, L. 39712
Ammar. H. Ben 8213,831112
Amor, M. Ben H. 82/2/3, 84/2
Amouzegar, J. 18513, 186/1/foto, 187/1, 57811, 5971112,60513,60713
Amri, H. al- 32011
An Ping-sjen 224/2/3
Anchorena, M. de 430/1
Anchouey, M. 35112
Anciaux, V. 294/3, 409/1, 452/2, 474/1
Andersen, A. 5941112
Andersen, K.B. 8611,25313,59512
Andrade Abreu, gen. H. de 70613
Andrei, S. 84711
Andreotti, G. 139/2, 274/1/2, 276/1/2, 277/2, 298/1/3/foto, 2991112,3001213,301111213, 302/1/2, 305/2, 306/3, 308/1, 310/3, 330/3, 33111, 353/foto, 358/3, 38512,38613, 387/3/foto, 388/1, 465/foto, 466/1, 472/foto, 630/3, 637/3, 692/3, 802/3, 840/1/2
Andres Perez, C. 142/3, 225/foto, 226/1/2, 22813.62812.64713
Andriessen, mr. F.H.J.J. 1013,4011,4112, 42/3, 50/2, 70/foto, 71/1, 78/foto, 1541213, 24913,31612,38112,4851112,5041213, 50511, 520/1/2, 538/1, 612/1/foto, 617/karik, 618/1, 672/2/3/foto, 76612
Andriessen, L. 85612
Andriessen, W.J. 70211
Angatta, H. 73612
Angelini, M. 42112
Ansari, K. 18513,18613
Anselmi, T. 30212
Antar, lt.-kol. A.A.N. 32012,4191112
Anthenagoras, patriarch 49811
Anthony, A.K. 15913,25612
Anthony, D. 10913, 11013,1111213
Antoniozzi, D. 30212
Anyauru, A. 828/1
Anyi, M.N. 83112
Anyona, G. 58512
Apels, H. 97/1/foto, 353/3, 374/foto, 37611
Appiah, A.K. 35211, 55613
Aptidon, H.G. 3331112,72012
Aquino, B.S. 241/2/foto, 24213, 243/1/2/foto, 244/1, 849/1, 850/foto
Aquino, H. 70812
Arafat, Y. 161112,291213,301112,2141112, 233/2, 634/1, 636/1/foto, 656/foto, 69113
Arap Moi, D.T. 576/1/3, 585/1/3, 586/1/foto
Arashi, A.K. al- 417/3, 418/2
Araujo Niguera, dr. A. 0512
Arb, D. von 364/3, 365/1
Arbash, J.S. al- 2811
Arber, W. 858/1/2/foto
Arbulu Galliani, gen. G. 40411
Archer, E. 5511
Ardjosemito, C. 170/2
Arellano, 0. 513/1
Arellano Stark, gen. S. 1311
Arias, A. 789/1/2/foto
Arienti, C. 332/1
Arisimendi, V. 729/2
Arita, K. 58812
Ariyoshi, G. 749/3
Armstrong, W.L. 74912
Aroi, K. 712/1
Arron, H. 170/2/3, 709/foto
Artaud, 58311
Arupe, brig.-gen. Ch. 790/3, 79111
Aryal, K.P. 176/2
Asante, kol. S.M. 55513
Asfia, S. 186/1
Ashby, H, 85613
Ashour, H.A.R. 60713
Askar, W.A. 33312
Aslam, kol. M. 29012
Asling, N. 66612
Assad, H. al- 21312,3171112,318111213, 636/0, 656/1/3, 657/1/2/foto, 66013, 691/3
Assad, R. 3181213
Assam, M. 160/1
Assèle, J.-B. 35112
Assis Baovida, D. de 6011
Assouan, A.U. 35213
Astles, R. 826/1, 829/1/foto
Astwood, J.C. 122/1
Asumani Busanya Lukili 1261213
Atherton, A. 609/2/3, 635/3, 658/1/foto, 690/3, 691/1, 692/2, 845/1/3/foto, 8461 84711, 84813
Athiyo, E.L. 79212
Athulathmudali, L. 67712
Atiwiva Masikita 1261213
Atiyeh, V. 74913
Attard Alonso, E. 632/3, 633/foto
Attas, H.A.B. al 32012
Atthoumani, S. 49411,4951213
Auala, bissch. L. 28511
Aubert, P. 34713,36413
Audoa, J.D. 71212
Auge, L. 35112
Auken, S. 59412,59512
Averbury, Lord E. 48213
Avini, P. 607/foto, 608/1
Awadi, A.A. al- 30213
Awale, A.R. 33312
Awar, A.S. al- 41911
Awoonor, K.N. 55611
Ayala, dr. T. 9611
Ayono, J.A. 80413,8051112
Ayoub, I. 32013
Azeredo da Silveira, A.F. 44213,44311, 44413,70912
Azirni, gen. R. 18513,60713
Aziz, T. 32012
Aziz Mahmud, A. 30213
Azmoun, M. 18513,60713
Azonhiho, M.D. 805/3
Azziwi, A. al- 31713

B

Ba, B. 34911,76012
Ba, M. 35212
Ba, O. 76012
Ba-Deep, A.A.R. 41912
Babalau, C. 11912
Babbit, B. 74913
Bachir, M. el 32013
Bachir, S. el- 80612
Bachman, M.E. 5611
Baddou, A. 80612
Badib, A.A.R. 32012
Badr. imam al- 49611
Badr, M.M. 2811
Badran, M. 32013,63411, 660/3, 661/1
Badriningh, S. 17012
Badru Dozha Chowdhury, A.G.M. 17213, 677/1
Badu, K. 35211, 55613
Baert, Fr. 23012, 73113
Bagaya, E. 79112
Bagayoko, T. 77613
Bagaza, J.-B. 409/3, 410/1, 760/1

Baggio, S. kard. 70012
Baghir Ahmed, gen.-maj. M.el- 73411
Bahadori. K.P. 18513
Bahari, M. 18611,18711,60713
Bahini, M. 80612
Bahr, E. 76813,769111213
Bahro, R. 44/2/3/foto, 554/3/foto
Bakani, G. 412/2
Bakayoko, T. 34811
Bakhtiar, S. 18812
Bakker, J. 78513
Bakker, M. 812, 184/2, 218/1, 363/1, 446/3, 45311, 617/2, 670/3
Bakker Schut, mr. Ph. 1171112
Bakr, A.H. al- 320/2, 691/3
Balaguer, J. 337/1/2, 338/1/2/3, 339/1/3
Ballanger, R. 23112
Balsemao, P. 56912
Baly, B. 8412
Bamba, N. 35212
Banabila, H.H. 33312
Banda, H.K. 35213,49612,58711,7201213
Bandaranaike, mevr. S. 677/3, 678/3, 680/2/3
Bandres, J.M. 651/1
Bangoura, A. 55813
Bangoura, M. 35211
Bangura, Th. 73312
Bani Ahmad, A. 577/2
Bank, drs. J. 844/1/foto
Banneux, mevr. M. 24713
Bannour, A. 8412
Banya, S.S. 49613,73312
Banzer Suarèz, gen. H. 7113,721112,941112, 95/2, 481/1/foto, 4821113
Baoum, H. 41912
Baptiste, F. 141/1
Baptiste, R. 14111
Barak, A. 659/foto
Barakamfitye, D. 76011
Baraona, P. 1411,43112
Barbeaux, V. 13711
Barbero, C. 24411,24613
Bareq Shafi'i, M.H. 69411
Bari, S.A. 67711
Barigye, J. 82713,82812
Barker, J.D. 7611
Barker, H.H. 74812, 74912
Barlow, C. 13011
Barnala, S.S. 173/2
Barnes, J.L. 28313
Barooah, D.K. 25513,25611
Barre, J. 196/2
Barre. R. 15613. 157/1/2/3, 158/1/2, 167/1, 169/1/2, 17011, 1791213, 18111, 1821112, 200/2, 201/1/2/3, 221/2/3, 222/1/2/3/foto, 23013,23111,23913,30011,59013,75912
Barre, S. 19312. 194/1/2/3, 195/3/foto, 1961113. 197/foto, 55912.63111. 73613. 760/3, 808/1/2/3
Barreh, A.J. 76013
Barreto, A. 508/2, 56813,57112,5831213
Barreto, H. 70812
Barroso Hurtado, schout-bij-nacht G. 9411
Barrot, J. 19913,23111
Barry, A.B. 35212
Barry, S. 35212,56013
Barry-Battesti, A. 35212
Bartolazzi, P. 277/foto
Bartolomei, G. 27313,30112
Barua Castaneda, dr. L. 40212
Barutwanayo, L. 76011
Baryala, M. 69512
Basford, R. 77413
Basnyat, H.B. 176/2
Basri, D. 80612
Basu, J. 160/3, 175/3
Bataringaya, B. 790/1
Batmounkh, J. 2411
Battaglia, G. 278/3
Baucus, M. 74812
Baudrin, G. 15313
Baughman, R. 85413
Baum, G.R. 746/2/3/foto
Bautista, Th. 246/3
Baykal, D. 30413
Bayreuther, W. 9313
Baz, U. al- 65712
Bazargan, M. 18813,57812
Beatrix, prinses 611/foto
Beauchamps Janvier, gen. J. 337/2, 339/3
Beausire, M.A. 56/1
Beavogui, L.L. 35211, 55813
Beckers-de Bruijn, mevr. M.B.C. 8/2, 511213,5213, 184/2, 218/1, 362/3, 446/3, 45311,61712,67013,67311,74413,7451213, 786/2
Bedahan Rabbione, brig.-gen. R. 82111
Bedri, A.A.K. 733/2, 735/1
Beek, B.A. 4921213
Beek, R. ter 90/3, 91/1, 92/3, 93/1, 443/1, 444/2, 446/2/3/foto, 447/3, 448/1, 74312, 7441112
Beelaerts van Blokland, jhr. drs. P.A.C. 1112.76811
Beetham, B. 793/1, 794/1
Beg. A 15911
Beg, M.H. 158/foto
Begin, M. 1613,3313,3713,4512,461113, 47/3, 48/1/3, 209/1/2/3, 210/1, 609/1/3, 622/3, 624/foto, 635/2, 656/3, 658/2/3/foto, 659/1/2/3/foto's, 6601112, 6611213,6621213,66311,6641113,69013, 6921213,693111213,836111213, 837/1/2/3/foto, 844/2/3, 845/1/3/foto, 846/1/2/3, 847/1/foto, 848/3
Behanzin, S. 352/1
Beid, A.S. al 32012
Beil, G. 9313
Beld, dr. C.A. van de 295/3, 296/1/foto, 490/3
Belinfante, mr. A.D. 81811
Belkhodja, H. 8412
Belkhodja, T. 84111213, 85/3
Bell, R. 85511
Belli, E. 10613
Belmans, J. 19911
Belo, Y. 41212
Belot, R. 76511
Ben, W. 76012
Benedetti, M. 82113
Benegas, J.M. 65013,65211
Benelli, G. kard. 63911
Bengsch, A. kard. 54213
Benhima, M. 80612
Benitez de Lugo, A.S. 65411
Benkö, I. 85511
Benn, A.W. 44312
Benner, R. 85711
Bentes Monteiro, gen. E. 705111213, 7061112,7071112
Benthem, mr. J.B. van 2811213
Benvenuto, G. 29911
Benyakhlef, M. 8061112
Beramgoto. D. 73612
Berardi, R. 31011
Beremadji, M. 73612
Berger, J.J.A. 86012
Bergeron, A. 22012
Bergh, F. van de 15411
Berghuis, W.P. 7851112
Bergland, R 54911
Beringer, H. 543/2/3
Berlinguer, E. 139/2, 278/3, 298/foto, 300/1/2/3, 301/1/2, 306/3, 308/1, 388/1, 56112
Berlouis, O. 34911
Bermudez, gen. R. 107/1
Bernal Pereira, lt.-kol W. 9511
Bernard, E. 35213
Bernardi, A. 27313
Bernhard, prins 13711,57313, 611/foto
Bernicke, A. 71212
Berrouet, E. 14013
Besier, 815/1, 817/3
Besuschio, P. 27813
Betancur, B. 3691113
Bether, Ph.M. 14012
Bettino, 30813
Beucler, J.-J. 15612
Beullac, Ch. 169/3, 231/1
Beumer, drs. B. 42812
Beye, B. 8013
Beyen, mr. K.H. 7011,8711
Beys, D. 7971213
Bhagat, B.R. 25612
Bhashani, M. 174/3
Biamby, P. 14013
Biden, J. 74912
Bieger, mr. K.S. 117/1
Biermann, mevr. Ch. 4312
Biermann. W. 43/3. 44/1/2/foto, 45/1, 93/2, 54313
Biesheuvel, mr. B. 765/3, 785/1/2/3, 838/2
Biganzetti, F. 33213
Bihute, D. 720/2, 760/1
Biko, S. 312/2
Bilgic, S. 30313
Bilqasim, kol. Y. 28/1
Bilson, J. 55513,55611
Binaisa, G. 82812
Bino, S. 32013
Biondi, 29813
Birch, Ch. 7161112
Birendra, koning 175/3, 176/1/2/3, 588/3, 589/foto
Biri, D. 41212
Biro, J. 13912
Bisaglia, A. 30212
Bisbee, G. 74913
Bishdari, B. al- 32011
Bista, K.N. 17513, 1761213,58813
Bitar, S. 31813
Bitsios, D. 79812
Biya, P. 12313
Bizimana, F. 76011
Bizri, A. 23412
Bjeregaard, R. 59412
Black, gen. W. 28412
Blackhurst, R. 72612
Blain, kol. K. 14111
Blais, J-J. 77413
Blakeney, A. 77311
Blamo, J.B. 35213
Blanchard, F. 32313,32411
Blanckaert, K. 28112,73113
Blanco, H. 40112
Blanco, dr. J.C. 82112
Blanco Pena, A. 33913
Bloch, D. 792/1, 826/2, 830/1
Bloch, S. 58513
Bloembergen, prof.dr. N. 857/2
Blom, 816/2
Blumenthal, M. 408/2, 470/foto, 68913, 690/1, 721/2/3, 723/2/foto, 72811, 72912
B'Neijara, S.A. Ould 823/1
Boahen, prof. A.A. 52312,55611
Boakye, gen. G.Y. 76011
Boateng, S. 52411
Bob, F. 349/1
Bode, H. 49211
Bodrato, G. 38711
Boekowski, W. 561213
Boel, H. 13612,29413,6431213
Boer, H. de 411113,76513
Boer, J. de 16511,18413,4281112,51813, 51911,52011
Boerhan Sjahidi 16213
Boersma, J. 1013, 11/1, 41/3, 5212, 1151112, 64412, 765/2/3, 766/1/2, 841/3
Boeykens, G. 42613
Boeynants, P. vanden 19912,35913,36011, 683/1, 730/1/2/3, 731/1/foto, 78012,81913
Bofossa W'Ambea Nkoso 12612
Bohman, G. 665/2, 666/2, 667/1
Bokassa I, keizer 123/2, 124/1/foto, 76011
Bokassa, G. 76011
Bol, B. 73413
Bolea Foradada, J.A. 65411
Bolkestein, F. 7671213,76812
Bölling, K. 11911,30611,54811,63013,76912
Bona Maiwai Madut Ring 73511
Bonavita, A. 277/foto
Bondo, J. 13913
Bondt, F. de 53/1, 473/3, 681/1, 683/3/foto
Bongo, M. 35112
Bongo, O. 33412, 351/2, 368/2, 574/1, 775/3, 805/3, 828/1

Bongotha, F. 351/3
Boni, D. 354/2
Bonifacio, F. 302/2
Bonnet, Ch. 156/1, 230/3, 231/1
Boon. L,-P. 856/2
Bop, J.A. 711/3, 712/2
Bora, L. 720/2
Bora-Afija, A.M. 831/3
Bord, A. 156/2/3
Bordaberry, J.M 820/1
Boren, D L 748/2
Borgman, F. 428/2
Borgonovo Pohl, M. 104/foto, 105/1
Boria, R. 58/2
Borja, C. 778/3
Börner, H. 648/foto, 649/1/2/3
Borovoy, 717/3
Borrejon, A. 625/foto
Bory, B. 73/3, 7411
Bosch, J. van den 49313
Bosch, J.L. 81812
Bosch, prof. J 338/1
Boschwitz, R. 748/2
Bosquet, A. 855/1
Boswick, J.H. 140/1
Botan, A.A. 760/3
Botero Montoya, dr. R. 95/2, 483/3, 484/foto
Botha, P.W. 641/foto, 642/2/3/foto
Botha, R.F. 131/3/foto, 1321213,13311, 257/foto, 258/3, 286/1/2, 287/1/2/3, 288/1/2, 642/2/3
Botha, S.P. 641/foto, 642/2
Botsio, K. 556/1
Bouabid, A. 806/2
Bouabid, M. 806/2/3
Boucaud, R. 333/2
Bouceif, kol. A Ould 367/1
Boucetta, M. 12313, 501/1, 806/2, 822/1
Bouda, F. 72013
Boudewijn, koning 136/3, 590/3, 779/1, 80211
Boukema, mr. P.J. 11/1, 844/1/foto
Boukhriss, maj. M. Ould 82311
Boulares, H. 8213
Boulin, R. 221/3, 231/1
Bouman, S.M. 817/3
Boumbera, A. 35011
Boumedienne, kol. H. 29/3, 30/foto, 384/2, 398/2/3, 399/1/3, 420/3, 499/3, 636/1/foto, 66113,691111213
Bourgeaud, G. zie: Denard, kol. B.
Bourges, Y. 221/2, 230/3, 231/1, 351/1
Bourguiba, H. 81/1/2, 82/1, 83/1/2, 84/2, 85/2/3, 124/2/3, 125/3, 398/3
Bourguiba jr., H 84/2
Bouri, I. 318/1
Bouslama, A 8412
Boutaleb, A. 80613, 807/1
Bouteflika, A.A. 654/2, 691/3, 824/3
Boutros, F. 214/2, 234/2
Boutros, K. 79613
Bowen, L. 110/2
Boyda, C. Ould 82311
Boyer, Ch. 86012
Bozzoli, prof. G. 642/3
Bra Kanon, D. 35212
Braams, dr. R. 645/3
Brabanter, dr. M. de 20/3
Bracht, baron Ch.V. 265/1/2, 507/1
Bracht, Th. 26512
Bradley, B. 748/1
Bradley, M. 74812
Bradley, T. 689/1/2
Brahin, ir. M.K. 170/3
Brahmananda Reddy, K. 256/2
Brand, J.P. 61/1
Brande, L. van 199/1
Brandt, prof.dr. C.D.J. 785/3
Brandt, W. 100/2, 389/foto, 429/2, 483/2/3, 484/1/2/3/foto, 551/1, 609/3, 769/1/2, 770/2, 798/3, 847/3, 848/2/foto
Brassinga, A. 855/2
Brayne, M. 93/2/3
Bredin, J.-D. 222/3
Breideleil, M.Y. Ould 823/2
Brel, J. 860/3/foto
Breman, prof.dr. J.C. 85412
Bremen, W.G. 184/3
Brennan, J.E. 74913
Brezjnew, L.I. 25/2, 31/1/2, 59/2, 75/1/2, 118/3, 166/1, 169/2, 194/2, 221/2/3, 222/1, 275/3, 353/2, 357/1, 373/3, 530/1, 531/3, 532/3, 535/1/2, 536/1, 561/2, 562/3, 596/1, 635/3, 739/1, 752/2/3, 761/1/2/foto. 762/1/2, 763/2. 769/2
Brinkhorst. mr. L. 52/1/2. 90/3. 91/2. 92/3/foto, 165/1/2, 218/1, 428/1/2, 446/3, 447/1, 448/1, 453/1/2, 743/2, 744/1/2
Briones, prof. C. 55/3
Brock, W. 749/2
Broek, mr. H. van den 184/3, 843/3
Broek, prof.ir. J.H. van den 86013
Brokx, mr. G.Ph. 11/foto, 69/3
Brooke, E. 748/1
Brooks, J. 857/2
Broomberg, E. 13313
Brou, E. 35213
Brouhon, H. 281/2, 552/2, 683/2, 731/3
Brown, E.G. 748/2, 749/3
Brown, H. 67/2, 148/2/3, 151/3, 271/3, 272/1, 372/2, 374/1/foto, 375/2/3, 376/1, 69212, 721/foto, 744/2/3, 749/3, 846/1/2
Brown, J. 349/3, 689/1/2
Brown, L. 825/2
Brown, P. 689/1
Brück, A 285/3
Brugger, E. 34713
Brugha, R. 48613
Bruno, V. 31011
Bruyne, H. de 359/3, 452/2
Bruynzeel, W. 3211
Bryant, mevr. K. 760/2
Brzezinski, Z. 33/1, 34/2/3, 35/2, 36/3, 193/3, 225/1, 228/3, 356/3, 372/2, 561/3, 592/3, 629/1, 675/foto, 687/2/3/foto, 688/1/2/3, 785/2, 769/1/2
Buback, S. 117/2, 854/1
Bubbers, W. 539/2/3
Bucaram, A. 58/1/3
Bucciarelli, G. 31012
Buffum, W.B. 292/foto
Bukir, A.A. 320/2
Bulutoglu, K. 304/3
Bumbacea, V. 1191213
Bunch, R. 837/2
Burgeon, W. 264/3
Burger, J.A.W. 40/2, 818/1
Burger, mr. J.W. 1111
Burnel, R. 220/2
Burnham, F. 592/3
Burns, A. 68/1/2/3/foto, 169/2
Burtica, C. 12011
Buscayno, B. 242/3, 243/1/foto
Busia, dr. K.A. 520/3, 523/2, 861/1
Bussotti, S. 397/2
Buthelezi, M.G. 701/3
Buwalda, D. 854/3
Buijsert, ir. N. 686/2/3
Buzungu, A. 760/1
Buzzonetti, R. 637/2
Bwanali, E. 72013
Byagagaire, J.M. 792/2
Bijl, P.K. van der 130/1, 13313
Byrd, R. 68/3, 255/2, 835/1
Byrne, B. 25413

C

Caamano, C. 34011
Cabanes, B. 170/1
Cabral, L. 581/3, 582/foto, 760/2
Cachouh, M. 82/2
Cademartori Invernizzi, J. 56/2
Caetano, M.J. das Nevas 59/2, 570/2
Caetano, P.J. 59/3
Cafferata Marazzi, schout-bij-nacht G. 404/1
Caglayangil, I.S. 798/2/foto
Cagol, M. 310/1
Caillol, A. 231/3
Cakmur, Y. 304/3
Calauro, F.H. 144/1
Caldera, R. 80912
Calderon, A. 58/2
Calewaert, W. 199/2
Califano, J. 328/3
Calífice, A. 294/1, 425/3, 426/1
Callaghan, J. 26/3, 221/2, 248/foto, 306/1, 353/foto, 354/1, 446/2, 465/3/foto, 466/1, 472/foto, 497/3, 526/foto, 597/2, 658/2/foto, 663/3, 604/3, 692/3, 802/1, 830/1
Callan, kol zie: Georgiou, C
Calvo Galindo, C. 9411
Calvo Ortega, R. 604/2
Camacho Abad, M. 604/1
Camacho Leyva, gen. L.C. 95/3
Camara, A.D. zie: Camara, A.M.
Camara, A.M. 720/2
Camara, Dom H. 432/2
Camara, M. 352/1/2
Camara, O. 349/1
Camara, S. 35212
Camara, Th. 352/2
Cambridge, drs. M.Ch. 170/2
Campopiano, 386/1
Can, M. 304/3
Cantuarias Zepeda, O. 55/3
Cappuyns, mr. L. 674/1
Caprio, aartsbisschop H. 497/1
Capucci, H. 4613
Carazo Odio, R. 103/2/3/foto, 104/1, 674/3
Carcamo Chinchilla, gen. M. 105/3
Cardenal, E. 10613
Cardenal, F. 106/3
Carème, M. 70211
Carey, H.L. 74913
Carey, mgr. W. 4613
Carlin, J.W. 749/3
Carmo Bento Ribeiro, maj. A. do 320/1
Carpentier, H. 84111
Carr, B. 82512
Carrero Blanco, adm. L. 144/2
Carrick, J. 109/3
Carrillo, S. 29913,56112,6041113,63212, 652/1
Carter, A. 25511
Carter, D. 586/1
Carter, H. 15/2/3, 16/1/2, 47/3, 74/3, 196/2, 355/1, 628/2, 808/1, 847/2
Carter, J. 15/2, 33/1/2/3/foto, 34/1/2/3, 35/1/2/3, 36/1/2/3/foto, 37/1/2/3/foto, 38/1/2/3, 39/1/2/3/foto, 48/1, 65/1/2/3/foto, 66/1/2/3, 67/1/2/3, 68/1/2/3/foto, 72/2, 106/3, 111/1, 112/1, 127/2, 132/1/3/foto, 168/3, 169/1/2, 188/2, 193/3, 196/3, 197/2/3, 209/3, 210/1, 225/1/2/3/foto, 226/1/2/3, 227/1/2/3/foto, 228/1/2/3, 229/1, 255/1/2, 271/1/3, 272/1/3, 293/3, 299/2, 305/3, 337/1, 338/2/3, 353/1/2/foto, 354/3, 355/2/3/foto, 356/1/2/3, 360/1, 371/3, 372/1/2/3/foto, 374/1/3, 390/3, 391/1, 405/2, 407/3, 422/2, 424/2/3, 465/1, 468/2/3, 469/1/3/foto, 472/3/foto, 497/2, 526/foto, 546/3, 561/3, 563/3, 582/3, 592/2/3, 596/1, 609/1/2/3, 622/3, 624/foto, 629/1, 631/2, 635/2, 642/1, 657/1, 658/2/3, 660/1, 661/1/2/3, 664/3, 674/3, 675/3/foto, 689/2/3, 690/2, 692/1/2/3, 693/2/3, 709/2/3, 710/1, 721/1/foto, 723/1/2/3, 724/1/2/3, 725/1/2/3, 729/1, 744/3, 745/2/3, 748/2/3, 749/1, 750/1/2/3, 751/1/2, 758/2, 769/2, 789/3, 799/1, 810/2, 830/2/3, 831/1, 833/1, 835/1, 836/1/2/3, 844/3, 845/3, 846/1/2/3, 847/1, 848/3
Carter, R. 225/1
Carva, 228/1
Carvajal Prado, vice-adm. P. 114/2
Carvalho, A.V.de 320/1
Carvalho, J.C.V. de 60/1
Carver, Lord 133/1/foto
Casalegno, C. 31011
Case, C. 68912
Cassavetes, J. 857/1
Cassidy, mevr. S. 26/3, 56/1
Castillo Sanchez, E. 403/1

Castillo Suarez, gen. V. **94/1**
Castillo Velasco, J. **56/2**
Castro, S. de 1411
Castro dos **Santos** van **Dunen,** P. de 6011
Castro Ruiz, F. **74/1/2/3, 188/1, 194/1,** 499/2, 592/2/3, 654/4, 655/1/foto, **789/3**
Catherine, keizerin 12313
Cauas, J. 1411
Ceausescu, N. 1613,3111,1191213,12011, **305/3, 561/2/3/foto, 562/2/3, 563/1/2, 590/2, 692/3. 847/1**
Ceesay, **A.Y.** 72012
Célestin-Rwagafilita, maj. P. **320/3**
Cetin, H. **304/3**
Chaban-Delmas, J.-J. **230/foto,** 23112
Chabert, J. 215/1/2, 359/3, 391/2/3, 409/3, **795/3**
Chabrol, C. 85613
Chaffaqat, J. 18713
Chaktchian. H. **607/3**
Cham, **A.M.**~72012
Chambrier, E.R. 351/3
Chamorro Cardenal, **P.J. 106/1, 107/2/3, 123/1/2, 625/1/3, 626/1/2**
Chamoun, C. **213/2, 234/2, 236/1/3**
Chan, J. **411/3, 412/2**
Chandler, G. 71912
Chandra Joshri, K. **160/3**
Chang Chun-hang 24013
Chao, prof. H. **477/1**
Chaplin, Sir **Ch.S. 32/1/2/foto**
Charles, prins 58611
Charlot, **A.** 14013
Charpentié, Y. **220/2**
Charpentier Gamboa, **M. 106/2**
Chatty, **H. 84/2/3, 125/1/2/3**
Chavan, **S.B.** 15913
Chavan, Y.B. 25513
Chaves, **A.** 70612
Chaves, J.R. 14411
Chavez, C. 86111
Chavunduka, G. **131/1**
Chayet, C. **384/2, 398/1/3**
Cheang, P. 513
Chebabi, H. **213/3, 214/2, 236/foto**
Cheik, **S.M.** 49411
Cheikh, T. Ben 80612
Cheito, I. 23412
Chenu, M.D. 54712
Cherif, S. 35211
Chesire, E. 79211
Chevallez, G.-A. 36413
Chhunga, C. 15913
Chiaromonte, G. 27312
Chikosi, Ch. 13111
Chillida, **E.** 85412
Chimango, L. 72013
Chinamano, J. **147/1**
Chinaud, R. 23112
Chipp, D. **108/3**
Chirac, J. 16711,1771113,17811,1801112, **181/1/2/3, 200/1/3/foto, 201/1/2, 220/2, 231/2**
Chirau, **J. 129/1/3/foto, 133/1/2, 145/1,** 14613, 14712
Chirico, G. de **861/2**
Chirwa, R. 72013
Chissano, J. 16811
Choi Hyon 24012
Choudhury, **M.J.** 17213
Choumailah, M.A. 28/1
Chowdhury, **A.H.** 67711
Chowdhury, S.H. 17112,67711
Chowdhury, Z. 17213
Christiansen, **A.** 59412
Christie, P.G. 14012
Christopher, W. **721/foto**
Christophersen, H. **593/1/foto**
Chroesjtsjow, N.S. **206/2/3, 562/1, 834/1**
Chu Huy Man 41413
Church, F. **835/1**
Ciacatto, F. 33213
Ciora, G. 11912
Cisneros, G. **633/foto**
Cisneros **Vizquerra,** gen. L. **404/1**
Cisse, J.-M, **352/2**
Cisse, M.T. 34911
Cissoko, sjeik **349/1**
Cissoko, kol. **Ch.S. 348/1,** 77613
Claes, A. 229/2, 247/1/2, 516/3, 517/1, **819/1/3**
Claes, L. **765/2**
Claes, W. **730/2, 741/2**
Claeys, D. **153/3, 154/1, 229/3**
Clark, D. **748/1**
Clark, W. **389/foto**
Claus, prins **611/foto**
Claustre, mevr. F. **334/3, 736/1**
Clavero, M. 65313
Clay, gen. **L.D. 702/1**
Clayburgh, J. **856/3**
Clements, B. **749/3**
Clerck, N. de 85613
Clercq, W, de **199/1, 281/2, 730/2, 731/3**
Climard, J.-Ch. 14013
Clinge Doorenbos, J.P.J.H. 70212
Clinton, B. **749/3**
Clodumar, K. **712/1/2**
Close, E. 62013
Close, gen.-maj. R. 6201112
Coache, L. **498/1**
Coakley, **L.N.** 14012
Coburn, D. **857/3**
Cochran, T. **748/2**
Coco, F. 31011
Cocozzello, 33211
Codina Torres, J. 65312
Coen, J. 73211
Coene, mr. J. 45212
Coens, D. **229/3**
Coggan, dr. D. 72011
Cohen, W.S. 74812
Cohn, E. 4313
Coleman, H. 13011
Colla, M. **765/1**
Collard, L. 741/1
Collin, J. 34911
Colombo, E. 2511213,30212,50313,50411
Colvin de **Silva, 677/3**
Confalonieri, C. kard. 54613,63713, **638/foto,** 75613, **759/2**
Congar, Y. 54712
Conombo, **J. 511/3, 512/1, 720/3**
Consalvi, S.A. 62813,62911
Constancio, **R.C.M.V.** zie: **Ribeiro** Constancio, **C.M.V.**
Conteh, **A. 733/2**
Conteh, F.S. 49613,73312
Conteh, **J.A.** 73312
Cool, A. 425/3
Cools, A. **6/3, 101/1, 426/foto, 553/1/2, 681/3, 682/1/foto,** 68312, **730/3, 741/1/2/3/foto, 742/1/2/foto, 795/1**
Coppens, **E.** 19912
Coppieters, A. 22912
Coppieters, M. 452/2, 765/2
Cordeiro, J. kard. 63812
Corghi, B. 54012
Cornelissen, mevr. G. 4113,64512
Corpus, V. **243/1/foto**
Corralec Nunez, V. **789/foto**
Correia **Gago,** C. 57311
Cortazar, **O.** 85711
Cortes, J.L. 65412
Corvalan Lepe, L. **56/2/3**
Coskun, A. 30413
Cossiga, 27512,27712, **302/2, 307/foto,** 309/3, 310/3, 332/2, 387/1, **388/2**
Costa, E. da 5813
Costa Braz, kol. M. da 50812
Costa Freitas, C. 57311
Costa Leal, A.S. da 57311
Costa Lopes da **Camara, A.** da **320/1**
Costa Martins, maj. J.I. da 5913, 58113
Cotugno, L. 27812,31011
Couto Frota, gen. S. **706/3**
Coute e Silva, gen. G. do 70812
Cowell, **A.** 32113
Cowen, Z. 11213
Cowper, R. 13011
Craemer, L. de **101/1, 294/2**
Craxi, B. 299/1, 330/1/2, 307/3, 308/1/3, 386/3, 602/1
Crepau, M. 22213
Cri, gen. E. **821/1**
Croce, F. 31011
Crociani, C. **330/3**
Croes, B. **142/3, 143/1/2/3/foto, 144/1**
Croissant, **M. 276/2**
Cronjé, R. 133/3
Crosland, **A. 830/1**
Croux, B. 19912
Cuadros **Paredes,** V. **403/1**
Cubillo, A. **654/2**
Cullen, B, **775/1**
Cunhal, dr. A. 507/3, 568/3, 571/3, 572/2, **583/2**
Cuomo, M. **254/3, 255/foto**
Curcio, R. **274/2/3, 277/foto,** 278/1/2/3, **309/3, 310/1, 396/3**
Cuvellier, F. **765/1**
Cyprianoe, S. **751/1**

D

Dabbagh, **A. 318/1**
Dabbas, **M.** 32013
Dachraoui, F. **83/3**
Daddah, M. Ould 123/3, 368/3, 398/3, 400/1, **654/3, 822/2/3/foto,** 82313
Dadié, B. **352/2**
Daelemans, mgr. **A. 425/3**
Daffah, J. 72012
Dahab, **A. 736/2**
Dahabi, M. el- **30/2/3**
Daisne, J. **861/2**
Daiva, J. 58/3
Dajani, N. 32013
Dakoure, **A.K. 483/3, 484/foto**
Dal Falco, L. **302/2**
O'Daleigh, C. **703/3**
Dalsager, P. 30611,35813
Dalton, J. 25413
Dam, G.C. van **184/3, 785/3**
Damilano Bonfante, R. **14/2**
Damini, A.R. 69512
Damseaux, **A.** 73113
Danesh, M.I. 69411
Danso, **S.K.** 54211
Dante, commandant zie: Buscayno, B.
Dm Thien Thi 41511
Dmud, M. **189/1, 289/1/2/3, 290/1/2/3/foto, 694/2, 695/2, 696/1/3**
Darling, Sir C. 14012
Daryatmo, lt.-gen. 85313
Das, **P.K. 159/3**
Dassault-Bréguet, M. 17011
Dastagir, gen. 173/1
Daulne, **A.** 13711
Davignon, **E.** 269/1/2, 295/2, 567/1, 819/1
Davister, J. 841/1
Dawuni, It.-kol. **E. J** 35211
Dayan, M. **15/2/3,** 1612,20913,60911,65613, **659/1/foto, 664/1, 690/foto, 693/1/2/3, 844/3, 845/1/2/3, 846/2, 847/1/2, 848/3**
Dayem. N. el- 73412
Debré, M. 15711
Debunne, G. 42512,84111
Deckers, mr.dr. L.N. 702/2
Declercq, T. **6/2, 229/2, 230/1**
Deconcini, D. 2551112
Defferre, G. 23112
Defosset, L. 153/2/3, 154/1, 264/1/2, 409/3
Defraigne, J. 73113
Degenhardt, mgr. 70011
Dehon, Ch. 85511
Delarosiére de Champfeu, J. **406/3, 407/foto, 728/2/3/foto,** 72913
Delchambre, H. 15313
Deleza, W.B. 72013
Delgado, H. 57012
Delgado, J. **430/foto**
Dell, E. **268/2, 270/1/foto, 838/2**
Delli Veneri, B. **278/3**
Delpérée, F. 21611
Delwaide, mr. L. **426/3, 427/1**
Dembele, K. **348/1, 776/3**
Demeester, W. 24712

Demetropoulos, 800/1
Demirel, S. 303/2, 304/1/2, 319/foto, 421/1
Dempster, V. 760/2
Denard, kol. B. 495/2/3, 496/1, 775/3, 776/2
Deniau, J.-F. 156/3, 231/1
Denise, A. 352/2
Dennis jr., W.E. 760/2
Depaune, T. 712/2
Dequae, A. 795/3
Derian, P. 709/2
Derieuw, G. 841/1
DeRoburt, H. 711/3, 712/1
Desai, M. 36/3, 37/1/2, 159/1, 175/1/3, 480/3/foto, 586/1
Descamps, mgr. A.L. 345/3
Desmarets, J. 199/1, 731/3
Desutter, M. 229/3
Detrez, C. 856/2
Detudamo, R.B.B. 712/2
Devesie, B. 713/3
Devi Barkataki, mevr. R. 159/1
Dewanayagam, K.W. 677/3
Dey, Ould 823/1
Dharsono, H.R. 852/1
Dhondt, mevr. P. 153/3
Dhoore, L. 101/1/2
Dia, maj. A. 823/1
Dia, M. 348/3
Diab, A. 318/3
Diagana, dr. B. 823/2
Diagne, A. 349/1
Diagne, B. 349/1
Diakité, M. 352/1, 559/1
Diallo, A. 352/1/2, 720/3
Diallo, M. 352/1
Diallo, El Hadj S. 352/2
Diane, gen. L. 352/1
Diao Balde, A. 352/1/2
Diarra, Th. 348/2
Dias dos Santos Pais, dr. J. 508/1
Diawara, M. 352/3
Diaz, A. 397/2
Diaz Bessone, gen. R. 429/3
Diederichs, N. 128/foto, 641/1
Diègenant, A. 199/1
Diekman, M. 855/1
Diko, C. 832/3
Dillen, K. 765/2
Dillon, I. 133/3
Dini, A. 333/1
Diop, mevr. C. 349/1
Diop, Ch.A. 348/3
Diop, M. 349/1
Diop, S.L. 349/1
Diouf, A. 348/3, 760/2
Diouf, J. 349/1
Discua, A. 105/3
Dissanayake, G. 677/2
Djae, S. 495/3
Djalo, U. 760/2
Djama, D.D. 333/2
Djavadi, A.A. 188/2
Djemaa, S. Ben 82/3
Djojohadikusumo, S. 853/3
Djoussouf, A. 495/2
Djulgerov, G. 857/1
Djuranovic, V. 597/1
Dlimi, kol. A. 824/3
Do Chinh, 416/3
Do Muoi, 414/3, 416/3
Dobozeildi, H. 124/1
Dobrynin, A. 14/3, 193/3
Doef, J.C.Th. van der 117/1
Doermanow, V. 855/1
Dogan, L. 304/3
Dohanyi, K. von 801/foto
Dolanc, S. 565/1/2
Dole, R. 255/2
Dolk, mr. H.P.J. 781/1/2
Dolman, dr. D. 671/1/2, 673/1
Domenici, P.V. 748/2
Dominati, J. 200/2
Donat Cattin, C. 302/2
Dong Sy Nguyen 416/3
Donk, E. van der 857/1
Donker, mr. L.A. 816/3, 817/1, 818/1/2/3
Donker, mevr. G. 818/2
Doorne, W.A. van 702/2
Dorda, A.Z.O. 28/1
Dorenbos, S.W. 492/2
D'Ornano, M. 231/1
Douggi, S. 82/3
Douhara, lt.-kol. K. 348/1
Douiri, M. 806/2
Doukara, K. 776/3
Doumbouya, K. 352/1
Doumbouya, M.B. 352/1
Doumet, M. 234/2
Dowiyogo, B. 711/3, 712/1/2
Drabbe, mr. F. 816/3, 817/1
Drees, mr. W. 818/2/3
Dregger, dr. A. 649/1/2/3
Dresselhuys, M. 857/3
Dreyfus, L.S. 749/3
Dreyfuss, R. 857/1
Driehuis, prof. dr. W. 490/3
Drösch, C. 674/2
Duarte Arnaut, dr. A. 508/1
Duay al-Sabah, sjeik S. al- 303/1
Duchateau, D. 231/3
Duga Kugbe Toro 126/2
Duisenberg, prof.dr. W.F. 439/3
Dulbokow, S. 25/2
Dule, kol. F.W. 760/3
Dullemen, mr. I. van 817/1
Dulles, J.F. 834/1/2
Dumen, J. van 58/3, 59/2/3
Dunen, A. van 59/3, 582/1
Dungu, bissch. A. 828/2
Dunn, J. 112/2
Durack, P. 109/1/3
Duran, gen. G. 58/foto
Duran Dussan, dr. H. 95/2
Durenberger, D. 748/2
Durrant Burrows, E. 122/2
Dutman, J. 493/1/3
Duuren, mr. L.R.H. van 816/foto
Duvalier, F. 140/3, 141/1
Duvalier, J.-C. 140/3, 141/1/2
Duvieusart, E. 216/1
Duynstee, prof. F.J.F.M. 817/1
Dwemoh, E.R.K. 352/1
Dijk, drs. C.P. van 767/1
Dijk, K. van 702/3/foto
Dijk, mr. T. van 117/1
Dijoud, P. 713/1
Dijrouti, N. 28/3, 29/3

E

Eanes, S.R. dos zie: Santos Ramhalho Eanes, A. dos
Ecevit, B. 303/3, 304/2/3, 319/1/2/3, 353/foto, 355/3/foto, 356/2/3, 528/foto, 591/2, 750/3, 797/3, 798/2/3, 799/1/3/foto, 800/1
Echeverria Gangoiti, J. 651/1
Echiguer, M.H. 806/2
Edde, R. 234/2, 235/3, 236/1
Eekelen, dr. W.F. van 70/3
Eghbal, M. 186/3, 187/foto
Egloff, P. 364/3, 365/1
Ehnaoui, M. el-H. Ould 822/3
Ehrlich, S. 15/2, 46/1/3
Eilts, H. 846/2
Eklund, S. 445/1/3, 422/1
Ekra, M. 352/2
Elabe, M.D. 333/2
Elaut, prof.dr. L. 861/2
Elci, S. 304/3
Elendag, S. 800/1
Elespuru Revoredo, gen. O. 404/1
Elewijck, J. van 229/2
Elifas, F. 287/3
Elissar, E.Ben 635/2, 657/3, 658/foto
Elizabeth II, koningin 76/1, 112/3, 113/2, 114/1/2, 122/2, 221/2, 306/1, 497/3, 703/3, 714/3, 830/1
Ellicott, R. 109/1/3
Ellsberg, D. 185/1/2
Elslande, R. van 409/1, 441/3, 730/1
Elvir Sierra, kol. C. 105/3
Empain, baron E.-J. 231/3
Enggaard, K. 594/2
Engulu Maangampongo Bakolele Lokanga 126/3
Engwirda, drs. M.B. 520/1, 672/1, 673/2
Enrique y Taracon, V. kard. 632/1
Enriquez, prof. E. 55/3
Enschede, mr. Ch.J. 844/1/foto
Ensomo, J. 804/3
Epema-Brugman, mevr.drs. M. 394/2/3, 395/1, 767/2
Erbakan, N. 304/3, 319/foto
Erdbrink, mr. R.J. 137/3
Erdeni Tsjoeji Del-tseng 162/3
Erek, A.S. 303/3
Erskin, gen.-maj. E. 210/foto
Ersov, B. 304/3
Ertl, J. 814/1/2/3
Escher, R. 856/2
Escobar Garcia, R. 105/3
Escobar Perez, J.B. 626/3
Esfahani, A.N. 185/3
Eskandari, I. 188/1
Eslamzadeh, C.S. 186/1
Espaldon, R. 245/foto
Espasa Olivier, R. 653/2
Espinosa Valderrama, dr. A. 95/2
Essebsi, B.C. 82/3
Essimengane, S. 351/2
Esteban Gonzalez, J. 626/1
Estimé, R. 141/1
Estrada Medina, M. de J. 339/3
Estrade, F. 760/1
Etchave. J.-J. 652/3
Eteki Mboumoua, W. 368/2
Etiang, P. 828/3
Evans, R. 835/2
Evaristo Arns, dom P.kard. 227/1
Evens, J.V. 749/3
Exon, J.J. 748/2
Eyadema, H. 29/3, 349/2/3, 558/1/2, 574/1
Eijbers, E. 855/1
Eynde, J. van 451/3, 473/2, 741/1/2
Eyskens, G. 425/2, 516/2/3
Eyuboglu, O. 304/3

F

Faber, S. 766/1/2/3
Faber-de Heer, mevr. T. 70/2
Fabre, R. 39/1, 177/1, 178/foto, 179/2, 202/1/3, 203/2, 220/2/3, 222/3
Fabry, Ph. 776/3
Fadejew, N. 24/2, 282/3, 377/1
Fadel, M. al- 318/1
Fadhul, gen. A. 792/2, 829/2
Fadiga, L. 352/2
Fadil, gen.-maj. A.M. 760/3
Fagundes Gomes, S. 706/3, 707/2
Fahal, M. al- 735/1
Faham, C. 317/2
Fahd, kroonprins 37/3/foto, 368/2/3
Fahmi, I. 15/3, 16/1, 31/1/2, 633/3
Faisal, S. Al 37/3
Falcao, A. 777/3
Falize, P. 674/1
Fall, A.K. 349/1
Fälldin, T. 665/1/3/foto, 666/1/3, 667/1/3
Falvo, A. 397/2
Fanali, gen. D. 330/3
Fanfani, A. 139/2, 298/3, 302/2, 386/2
Fang-Yi 163/3, 224/3
Farahbakhshan, I. 185/3
Farah, I.H. 333/1/2
Farah, M.B. 720/2
Farber, B. 255/1
Fares, M. 806/2
Farhad, M. 172/3
Farhat, A. 84/2, 125/1
Fashole-Luke, D. 733/2
Fassi, A. el 806/2
Faure, E. 231/2
Fayat, H. 741/1
Fazal, A. 171/2
Fe, lt.-kol. B. 246/3
Fedotow, F. 755/2

Fei, W.R 760/3
Feisal, koning 345/3
Feisal, S. 398/3
Felici, P. kard. 639/3, 756/3, 759/3
Felipe Ramirez, P. 55/3
Fernandes, C. 6011
Fernandes, G. 15911
Fernandez, S. 19/2
Fernandez Viagas, P. 654/1
Ferrari, P.M. 278/3
Ferreira de Lima, M. 508/1, 568/3
Ferreri, M. 85613
Ferrier, dr. J.H.E. 170/2
Feyzioglu, T. 304/3
Fièvre, M 140/2
Fife, W. 109/1/3
Fifi'i, J. 713/3
Figueiredo, gen. J.B. da Oliveira 705/1/2/3/foto, 706/2/3/foto, 70712, 708/2
Filali, H. 80613
Filbinger, H.K. 746/2/3, 747/1/2/3/foto
Filho, A. 778/3
Filipe, B. kard. 546/3
Fina, M. 776/3
Fiori, P. 332/1
Firjoebin, N. 588/2
Firmino Miguel, kol. M. 508/1/2
Fischer, K.Ch. 544/3
Fitouri, M. al- 28/1, 84/2
Flores Valerinao, E. 105/3
Florescu. I. 119/2/3
Florquin, J. 861/2
Flothuis, M. 856/2
Fofana, I.M. 733/2
Folchi Bonafonte, J.J. 653/2
Folkerts, K. 117/1/2/3, 328/1/2
Folle Martinez, A. 821/2
Fologo, L.D. 352/2
Fonseca, lt.-kol. M.L. 105/3
Fonseca Amador, C. 106/3, 625/3
Foot, Sir D.M. 702/3
Ford, G. 112/0, 272/2, 373/3, 421/1, 664/3, 835/1
Foriers, prof. P. 76512
Forlani, A. 13912, 302/2
Foroughi, M. 608/1
Fortunato, P. 59/3
Foruhar, D. 188/2, 578/2
Fourcade, J.P. 156/2, 166/3
Fox, F. 774/3
Fox, R W. 110/2/3
Fraga Iribarne, M. 604/3, 631/3, 625/1
Franceschini, A. 273/3, 278/2
Franchet, R. 574/1
Franco, schout-bij-nacht 432/1
Franco Bahamonde, gen. F. 155/2, 631/3, 650/2, 652/2
François, F. 101/1, 229/3
François-Poncet, A. 702/3
Franke, K.-H. 99/3
Frazer, M. 108111213, 109/2/3/foto, 110/1/2/3, 111/1/2/3, 112/1/2/3
Freato, 308/2
Freezer, H. 32/2
Frei Montalva, dr. E. 12/3, 13/1, 17/2/3, 56/2, 483/3, 484/foto, 809/3
Freitas do Amaral, D. 508/2/foto, 569/foto, 570/1/2/3, 571/3
Friderichs, H. 99/foto, 10011
Friedman, M. 689/1
Frost, D. 130/1/2/foto
Fu Hao 53712
Fuchs, J. 44/3/foto, 45/1
Fuentes Quintana, E. 604/1/3/foto, 65513
Fukuda, T. 503/2/3, 504/1, 529/2, 532/1/2/3, 533/1/2, 534/foto, 535/1/2, 536/1, 537/1/3, 548/1, 644/1, 687/3, 850/3
Furaywah, M.A. 28/1
Furgler, dr. J. 364/3

G

Gaay Fortman, prof.mr. W. 10/3, 11/1, 143/1/2, 396/1
Gabellah, E. 129/1/3/foto, 131/1, 145/foto
Gadama, A.E. 720/3
Gaelejwe, T.A. 320/1
Gahji, M. 18513
Gakou, B. 348/2
Galan, prof.dr. C. de 490/3
Galili, I. 47/3
Galindo Chapman, It.-gen. L. 402/2
Gallen. H. 749/3
Galley, R. 123/3, 231/1, 350/3, 495/3
Gallinari, P. 396/3
Gallis, P. 85612
Galloni. G. 31013.38711
Galvan, T. 602/2/3/foto, 603/1/2
Gam, O. 736/2
Gama, J 508/1
Gamara, 1.40311
Gamassi, A.G. 609/1, 633/3, 658/3, 659/2/foto, 663/2/foto, 846/3, 848/3
Gammal, H.El 836/2
Gampos Xicota, A. 59/3
Gandar, L. 79311
Gandhi, mevr. I. 37/1. 160/2. 255/3. 256/1/2/3
Gandhi, S. 256/1
Ganji, M. 185/3, 607/3
Gaoud, A.M. al- 28/1
Garandi, kol. I. 792/2, 826/2
Garba, D. 352/2
Garcia Calderon Koechlin, gen. J. 404/1
Garcia Lopes, J.L. 85711
Garcia Neto, A. 58/3
Garcia Parra, J. 95/2
Garcia Pereira, kol. L. 9411
Gardeniers Berendsen, mevr. M.H.M.F. 49313,58011
Gardiner, R.K.A. 521/3, 556/3
Gardner, P. 130/2, 299/2
Garland, V. 108/3, 109/1/3
Garoeb, M. 261/2
Garrahy, J. 74913
Gasim, A el- 33512
Gasim Hashim, A al- 734/2
Gasperi, A de 274/3
Gaulle, gen. Ch.A.J.M. de 15612, 180/3, 181/1
Gaus, G. 539/3, 541/1, 542/1, 543/3, 544/1
Gaye, A.K. 246/1
Gayetot, J. 84111
Gayoom, M.A. 720/3
Gbamanja, K.C. 733/2
Gbedemah, K.A. 523/2/3, 555/3
Gborie, S.H.O. 733/2
Gearhart, D.F. 76/1
Geens, G. 135/1, 516/2/3, 819/3
Geffré, C. 547/2
Geisel, E. 226/3, 227/1/2/3/foto, 229/1, 432/1/2, 442/2, 705/1/2, 706/2/3/foto, 707/2, 708/2, 709/2, 777/3
Geissler, H. 747/2
Geldenhuys, lt.-gen. J. 285/1, 287/2, 288/2
Gelders, Fr. 741/1
Geldolf, W. 23011,76511
Gemayal, P. 213/2, 235/1
Gendebien, P.H. 101/1, 154/1, 216/1, 229/3, 731/3
Genderen, O.W. 170/2
Genscher, H.-D. 57/1, 93/1, 257/foto, 288/1, 442/2/3, 443/2, 444/3, 458/3, 486/1, 505/1/2/3, 539/3
Georgin, J. 294/1/2
Georgiou, C. 7611
Georgy, G. 384/3
Gerschuni Perez. J. 821/3
Gerson, prof. H.K. 703/1
Gestrin, K. 38311
Gethi, B. 576/2, 753/3
Geudens, Fr. 473/2
Geurtsen. mr. A. 138/1
Geyt, L. van 247/3, 360/1, 682/3
Ghali, B. 633/3, 659/1
Ghalib, gen.-maj. J.M. 76013
Ghalib, O.A. 760/3
Ghanahallah, A Ould 36711
Ghanem, A.M. 320/2
Ghani, maj. A.A.A. 41711,41812
Ghanim, A.Y.A. al- 302/3
Ghapson, K. 523/1
Gharabaghi, gen. A. 607/3
Gharit, A 806/2
Ghashmi, lt.kol. A.H. al 19613, 417/1/2/3/foto, 418/1/2/3, 419/2/3, 420/3
Ghemu., P. 760/2
Ghissassi, A. 806/2
Ghobash, S.Bin 318/2
Ghoka, A.X. 29/2
Ghoneim, gen. M.H. 233/3
Ghorbal, A. 84/3, 85/1
Ghorbandi, A.Q. 694/1
Gibbons. J.D. 122/1/3, 123/1
Gibbs, E. 830/1
Gierek, E. 33/foto, 35/1/2, 512/3, 630/1/foto, 757/1/3, 758/1
Gill, F. 79313
Ginjaar, dr. L. 52/1, 377/3, 378/3, 602/1, 645/2/3
Giolitti, A 38613
Giraud, A. 231/1
Giri, T. 176/1/2
Girukwigomba, A 760/1
Giscard d'Estaing, V. 38/2/3, 123/3, 127/2, 156/2/3, 166/1, 167/1/3, 168/3, 169/1/2, 177/1/2/3, 178/1, 180/2/3, 181/1/2, 182/foto, 199/3, 200/1, 201/1/2, 220/1/2/3, 221/1/2, 222/1, 230/3, 231/2, 248/3, 249/2, 252/1, 300/1, 336/3, 351/1, 360/1, 368/3, 384/2/3, 398/2, 399/3, 400/1, 465/1/3/foto, 472/foto, 430/2, 560/2, 582/3, 590/3, 597/1/2, 692/3, 736/3, 771/foto, 776/2, 802/1, 823/foto, 824/3
Giulio, F. di 300/2
Glenn, J.H. 835/1
Glinne, E. 264/3/foto, 294/1
Glistrup, M. 593/2, 595/2
Gnägi, R. 364/3
Gnembou Moutsona, kapt. A.A. 351/2
Godwin, M. 254/3
Goede, L.E. 170/2
Goedhart, prof.dr. C. 49013, 860/1
Goemans, H. 199/2, 732/1
Goldberg, A.J. 342/foto
Goldenberg, prof. A. 45/2
Goldmann, N. 848/1
Goldsmith, M. 124/2
Goldwater, B. 83511
Golpayegani, A. 579/1
Goma, P. 120/1
Gomes, G. 320/1
Gomes Cardozo, gen. P. 510/1
Gomez Estrada, dr. C. 95/2
Gomez Hurtado, A. 96/1
Gomez Izquierdo, L. 58/1
Gonçalves Ribeiro, kol. A. 573/1, 581/3
Goncalves Saias, dr. L.S. 508/1/2
Gondry, R. 264/3
Gontier, lt.-gen. J. 45113
Gonzales, J.A.A. 654/2
Gonzales Videla, G. 1213
Gonzalez, F. 602/2/3/foto, 603/1/2/3, 604/1/3, 621/2
Gonzalves, M. 58/3
Goodman, R. 25413
Goodridge, E.J. 352/3
Goossens, P. 840/3
Gopallawa, W. 679/3
Goppel, A. 770/2/3
Gori, lt.-kol. 792/1
Goronwy-Roberts, Lord 710/2, 713/foto, 714/1/3
Goslar, G.F. 544/3
Goudzwaard, prof. B. 10/3, 11/1
Gourvenec, C. 736/3
Gowon, gen.-maj. Y. 829/1/2
Graaf, L. de 11/foto, 6913, 71/2, 138/1, 316/2, 841/1/3, 843/1/2
Graber, P. 347/3
Gracias, V. kard. 546/3
Graffi, prof. A. 860/1
Graham, K. 483/3, 484/foto
Graham, R. 749/3
Grande, R. 105/2
Grant, kol. C.S. 352/1
Grasso, E.T. 749/3, 817/1
Grazini, A. 33211

Greaves, H. 35213
Greeley, A. 54712
Greene, J.E. 34811
Greenwood, I. 10911
Greinacker, N. 547/2
Grembergen, P. van 229/2
Gries, M. 648/foto
Grinten, prof.mr. W.C.L. van der 8111213, 9111213, 1011,4013, 62/1/2
Grisjin, I.T. 761/1
Grochi, G. 86113
Gröger, J.B. 76813,76913
Gröger, W. 74612,74711
Gromyko, A. 1413,3111, 194/2, 221/3, 2931112,31113,31212, 512/4, 529/3, 530111213,53111,53211,5351112,59712, 63513,69112, 76111, 83411, 83613
Groodt-Lasseel, prof. M. de 13613
Groom, R. 109/3
Groot. P. de 1161112
Grootaers, J. 54712
Grootjans, Fr 230/1, 451/3
Gross, R. 64813
Grosser, A. 85411
Grossi, gen. D. 82111
Grothe, A. 12411
Grünbaum, H. 59413
Grunert, R. 54413
Griinewald, A. 118/3, 221/1, 540/2, 541/1
Gualthérie van Weezel, J.S.L. 76711
Guardira, R. 806/3, 824/3
Guardo, R.C. 43011
Guemouro, It.-kol. A. 73613
Guèna, Y. 18012
Guerina, lt.-kol. K. 73611
Guermant, C. 40913
Guerra, A. 60313
Guerra, E. 32011
Guerra, R. 85711
Guerzoni, 30812
N'Guessan Dikebie, P. 35212
Guevara, E. "Che" 9512
Gueye, B. 34911
Gueye, L. 349/1
Gui, L. 330/2/3/foto
Gui Dibo, P. 35212
Guilavogui, G. 35212
Guilfoyle, M. 109/1/3
Guillaume, G. 98/1
Guiringaud, L. de 16611, 167111213, 168/1/2/foto, 22112,22212,23013,23111, 257/foto, 288/1, 336/3, 353/foto, 39913, 40011,40812
Guise, Sir J. 41113,41211
Gulabgul, F.M. 69511
Gullotti, A. 30212
Gundelach, F.O. 8612,8713,35712, 813/1/2/3, 814/2
Gunsteren, van 81612
Gunther, R. 86313
Gur, It.-gen. M. 635/2
Gurirab, Th.-Ben 26011,26211
Gurung, H.B. 17612
Gutierrez, kol. A. 62712
Gutierrèz, G. 54712
Gutierrez, N. 56/1
Guttierrez Diaz, A. 65312
Guttierrez Mellado, M. 65511
Guweddeko, brig.-gen. S. 79113
Guzman Fernandez, A. 337/1/3/foto, 338/1/2
Guzman Suares, A. 9511
Gyabaah, lt.-kol. S. 35211
Gijsen, bisschop J.M. 697/3, 698/1/2, 701/3

H

Ha It Nhan 47613
Haack, D. 97/2, 98/foto, 100/2
Haars, mr. E.A. 11/foto, 69/3, 672/foto
Habache, G. 656/1/foto
Habanabakize, Th. 32013
Habelgaarne, bisschop A. 70113
Habermehl, mr. A.F.J.C. 816/3/foto, 81713
Habibie, B.J. 85312
Habimana. B. 320/3
Habiyarimana, gen.-maj. Y. 32013,57411
Habre, H. 33413,33512,73513, 736/1/2/3/foto, 75513,7561112
Hachem, M.A. 31712
Hachim, S. 4951213
Hadda, mevr. R. 8311
Haddad, gen.-maj N. 317/2
Hadid, M. 317/1
Hadisapoetra, S. 85313
Hadiwidjoyo. Th. 85313
Hadj, kol. A al- 213/3, 214/1, 233/2/3/foto
Hadj, maj. Th al- 8231112
Hadjisarosa, P.S. 85313
Hadrani, 0.39911
Haekkerup, P. 249/3, 594/1
Haferkamp, W. 252/2/3, 253/1, 268/2, 282111213,3771112
Haffner, S. 85512
Hafiz, M.G. 67711
Hafizuddin, A.K.M. 17112
Halg, gen. k. 150/foto
Haile Mariam, M 193/1, 194/1/3, 196/1
Haji, Y. al- 30311
Hakim, L. 8511112
Hakim, Y. 73511
Halabi, M.A. 3171112
Halberstadt, prof.drs. V. 49013
Hallgrimsonn, G. 353/foto
Hamad, A.Y. al- 483/3, 484/foto
Hamad, H.A. 33311
Hamad, M.A. 32012
Hamadan, A. 73612
Hamade, A. 31712
Hamadou, B.G. 72012
Hamani, M. 8013
Hamdani, A. al- 32012
Hamdi, lt.-kol. I.M. al- 4171113,4181112, 42012
Hameed, A.C.S. 67712
Hamengkoe Boewono IX, sultan 852/3/foto
Hamida, M.Ben 8412
Hamidi, K. 73612
Hamidu, gen. J. 76011
Hammond, L. 85511
Hammoudah, O.M. 2811
Hamont, E. 40913
Hamoudi, S.K. 32012
Han Nien-lung 52912,53611
Hanin, Ch. 19912
Hanna, A.D. 14012
Hannabla, D. 8412
Hannotte, L. 76511
Hanselmann, J. 85411
Hansen, I. 5941112
Hansen, J. 52312,55611
Hansen, P. 59412
Haq, K.Z. 67711
Haq, gen.-maj. M. 17213
Haq, M.Z. ul- 17513
Haq, kapt. N. 17213,67711
Haque, kol. M.M. 17213
Hara, Ch. 72013
Harcha, T. 8212
Harich, W. 11911
Harmegnies, L. 62013
Harmon, E.L. 76012
Harris, L. 71212
Hart, G.L. 75211
Harten, J.D. van der 39611
Hartlina. P. 311/2/3/foto, 593/3, 594/2
Hasan, H. 32012
Hashemi, M.M. 69411
Hassan, koning 3811, 1271112,36813,38413, 398/1/2, 451/2, 517/1, 634/3, 693/1, 806/3, 807/1, 822/1, 824/3
Hassan, gen. A.M. 80812
Hassan, A.S. 76013
Hassan, H. 24613
Hassan, S. 49512
Hassana. Bolkiah Wadaulah, sultan 710/2/3/foto
Hassanali, H. 495/2/3, 775/3
Hasse, O.E. 86113
Hasselblad, V. 861/3
O'Hatfield, M. 74812
Hatfield, R. 77311
Hatoyama, I. 53311,53412
Hauff, V. 97/2, 98/foto, 100/1
Hauptman, M. 815/3
D'Havé, W, 21512
Haveiange, P. 682/2, 731/3
Havemann, R. 54313
Hawatmeh, N. 65611
Hawke, R. 111/2
Hawkins, R. 1331213
Hawks, H.W. 32/3
Haya de la Torre, V.R. 4011112
Haydar, B. 8212
Hayden, B. 110/1/2/foto
Hayman, R. 13313
Hazekamp, Th.M. 11/foto, 6913, 70/foto, 71/1
Healy, D. 24913,39013,40811,72812,72913
Heath, E. 10012,48313,79813
Heenan, J. kard. 69912
Heflin, H. 749/2
Hegde, K.S. 158/3
Heimann, J.G. 271/2
Heinesen, K. 59412
Hekmat. P. 185/3
Helms, J. 74812
Hemeidi, maj. A.K. al- 2713,2811
Hennekam, B.M.J. 184/3
Hennessy, J. 830/1
Henning Furcht, prof. A. 5613
Henrik, prins 59013
Henrion, R. 40913
Herd, W.B. 82611
Hermes, A.J. 70/1
Hermsen, A.J. 84113
Herold, K. 54211
Herrera, mevr. T. 2421112
Herrera Campins, L. 809/1/2/3/foto, 810/3
Herschler, E. 74913
Hersi, A. Nur 76013
Hervo-Akendengue, A. 35112
Hes, mr. I.E. 78111,78611
Heuvel, dr. A.H. van 717/2/3, 719/1, 854/2
Heuvel, mevr. I. van den 217/3/foto
Heijder, 81612
Heym, prof.dr. C. 54313
Heijningen, L. van 81613
Hill, S.D. 35213
Hill-Norton, adm. Sir P. 150/foto
Hillenius, J. 85412
Himl, M. 79011
Hindawi, Z. 32013
Hindi, H.S. el- 7341112
Hinga, B. 57612,75313
Hitchcock, A. 85711
Ho Hsien-tsjoen 20813
Ho Tsji Minh 76313,76411
Hoang Anh 41511
Hoang Bich Son 43613
Hoang Tung 43312
Hoang Van Hoan 41412
Höcherl, H. 74611
Hochhuth, R. 746/2, 747/1/2/3
Hodoul, J. 34912
Hoe Tsjao-moe 16411
Hoea Koeo-feng 111/3, 162/2, 163/3/foto, 164/1/2, 190/1/2, 191/2, 19211,20413, 205/1/2, 206/1/2/3, 207/2/3, 222/2, 223/2, 224/3, 237/1, 239/1, 479/2/3, 529/3/foto, 561/1/2/3/foto, 562/2/3, 563/1/2/3/foto, 564/1/2/3, 565/1/2/3/foto, 566111213, 587/foto, 588/3, 589/1/3, 590/1/2/foto, 687/2/foto, 688/2/3, 756/2, 808/3, 833/1/foto
Hoeang Hoea 162/1, 163/3, 205/3, 206/1, 293/2, 529/3/foto, 587/foto, 589111213, 590/3, 591/1/2/foto, 597/2, 687/2, 688/2
Hoeang Hoeo-tsjing 16411
Hoeang Tsjen 164/1
Hoekstra, H. 11513, 116/1/3/foto
Hoessein, koning 34/1, 36/1/3/foto, 3713, 38/1, 656/3, 657/1/2/foto, 66112,84513
Hoessein, S. 167/1
Hoeven, prof.mr. J. van der 15413
Hofstra, mr. H.J 7712,13713,1541213, 15511.61612

Hoff, A.A. 352/3
Holder, B. 35213
Holie, L. 352/2
Holloway, B. 412/2
Holmes. A. 760/2
Holtrop, dr. M.W. 860/1
Holtz, U. 768/3
Homayoun, D. 185/3, 606/2/3
Hombessa, A. 33313
D'Hondt, H. 40913
Honecker, E. 118/3, 119/1, 305/3, 541/1/2
Honegger, F. 347/3, 364/3
Hong Won Gil 240/2
Hoogenraad, D.A. 817/1
Ho'ota, D. 760/2
Hordijk, A. 411/2
Hori, S. 504/1
Horodisch, dr. A 854/1
Horrocks, J.B. 83011
Horta, B. 57011
Horton, A.R. 57312
Hoss, S. 234/1/2/foto
Hossain, S.M 172/3
Hotz, F.B. 855/1
Houben, R. 42513
Houmed, A.M. 333/1/2
Houmed, A.Y. 33311/2
Houphouet-Boigny, F. 167/1, 168/3, 352/2, 558/3, 559/1, 574/3, 587/1, 641/3
Houthuys, J. 69/1, 409/3, 643/3, 644/1
Houts, Th. van 854/3
Houwelingen, J. van 92/3, 93/1, 394/2, 395/1, 442/1/3/foto, 443/1/3, 444/1/2, 445/1, 446/3, 447/1/3, 448/1, 743/2/3, 744/1/2, 766/1/2/3
Hoveida, A.A. 185/3
Howard, J. 10813, 1091113
Hoyaux, J. 53/1, 683/3
Hsiao Han 164/1, 224/3
Hsiao Hoea 223/2
Hsien Henghan 223/2
Hsjuu Sjang-tsjen 163/3
Hsoe Hsiang-tsjien 16313
Hsoe Sjih-joe 207/2, 208/1
Hsoe Tsjia-toen 22313
Hsoe Tsjin-hsien 19211
Hsoe Tsjin-tsjiang 224/3
Hsu Tsjing-tsjung 76013
Hubin, F. 264/3
Htibner, N. 554/1/2/3
Huda, M.N. 589/2, 677/1
Huddleston, W. 748/2
Hueck, C. 107/3
Hughes, H.R. 74913
Hula, V. 2412
Humblet, A. 7/1, 86/3, 358/1/2, 795/2, 814/3
Humboldt Barrero, C. 9511
Hume, Dom G.B. 699/1/2/foto
Humeres, H. 19/2
Humphrey, G. 748/2
Humphrey, H.H. 703/1/foto, 748/1, 749/3
Humphrey, mevr. M. 749/3, 750/foto
Humud al-Zaid al-Khalid, S. 302/3
Hunt, P. 322/3, 73613
Hunt, R. 109/3
Huppert, I. 856/3
Huq, A. 677/1
Huq, M.S. 171/2, 677/1
Hurez, L. 359/3, 516/2, 682/1
Hureza, Ch. 320/3
Hûrlimann, H. 364/3
Hurtado, 0.5713
Hurulle, E.L.B. 677/3
Husain, A.A. 30311
Husain al-Kadhimi, A.M.A. 303/1
Hussein, A.S. 760/2
Hutchinson, B. 339/2
Huyghebaert, J. 426/3, 427/1
Hwa Kwo-feng 27212
Hwang Hwa 272/2, 833/2

I

Ibanez Freire, gen. A. 655/1
Ibanez O'Brien, gen. G. 404/1
Ibinga-Magwangou, M. 351/2
Ibrahim, A. 806/2
Ibrahim, lt.-kol. A. 351/3, 352/1
Ibrahim, A.G. 734/1, 735/2/3, 755/1
Ibrahim, M. 172/3, 335/2, 336/1, 350/3, 35111
Icart, F. 156/2
Iddisah, kol. D.A. 35113
Idris, B. al D.M. 73312
Idris, K. 852/1
Ieng Sary 50113,50211
Iglesias, J. 65013
Ilham, V. 30413
Ilitch Turiansky, V. 821/3
Imaz Martin, J. 651/1
Immerseel, F. van 703/1
Inacio da Silva, L. 708/3
Inayatullah Khan, A.Z.M. 677/1
Ingersoll, R. 26/2
Ingiri Shadari 126/2/3
Ingrao, P. 139/2, 305/2
Ionescu, C. 1f9/2/3
Irvine, W. 133/3
Isaq, kol. A.W. 76013
Isasi, M. 65013
Isguzar. H. 30413
Isik, H.E. 304/3, 374/foto
Isingoma, F. 82812
Isjkow, A. 533/2/foto, 534/2/3/foto, 80713
Islam, K.M.A. 17213
Ismail, A. 734/2
Ismail, A.F. 419/2/3, 420/2/3/foto, 636/1, 691/3
Ismail, M.B. 760/2
Issa, M.A. 333/2
Issa, S. 350/1
Issufu, A.M. 55613
Itabuka, It.-kol. F. 828/2, 82912
Itälä, J. 383/1/2
Ivasa, A.N. 80413
Ivens, J. 854/2
Iyad, A. 213/3, 214/1, 236/foto, 656/1
Izaguirre, A. 810/3

J

Jaber, A.B.Y. 2713
Jabir al-Ahmed al-Jabir el-Sabah, sjeik 303/foto, 657/foto
Jabir al-Ali al-Salim al-Sabah 30213
Jabir al-Sabah, sjeik A. al- 302/3
Jablonski, H. 759/2
Jackson, A. 49613,73312
Jackson, A. 372/3
Jackson, Sir G. 82012
Jackson, lt.-kol. K.A. 35113,35211
Jakobsen, S. 59412
Jalloud, maj. A.S. 27/3, 28/1, 29/3, 12511, 351/1, 384/3, 634/1, 755/1/3
Jamal, A.H. 483/3
James, dr. C.E. 12211, 123/1
James, F. 74913
Jamieson, D. 257/foto, 28811
Jamil, N. 317/2/3
Jang Tsjeng-woe, gen. 239/2, 240/foto
Janklow, W. 749/3
Jansahrai, S. 69512
Jansen, J.L.A. 395/1, 444/1/2, 445/1
Jansen, dr. L. 91/1, 92/3, 395/1, 444/1/2, 445/1
Jardin, P. 855/1
Jaroszewitsj, P. 3512,75811
Jarvis, H. 688/3, 689/1/2
Jasim, L.N. 320/1
Jassem. F.H. al- 320/1
Jatta. D. 351/3
Jatti, B. 16011
Javadi, H.S. 57912
Jawara, Sir D. 55813, 559/2/3
Jayasinghe, S. de S. 677/3
Jayasooriya, G. 677/3
Jayawardene, J. 677/2/3, 678/3, 679/3/foto, 6801112
Jayawardene, M.D.H. 677/3
Jayawickrerne, M. 67713
Jean Bedel Georges, kroonprins 123/3
Jeanty, A.C. 140/2, 14111
Jebril, A. 656/1/foto
Jedaghiani, R. 18513
Jeedan, Y. zie: Jeidani, Y
Jeh Tsjen-jing 20713,23911
Jeidani, Y 317/2
Jenkins, R. 39/1/2, 249/1, 250/3, 251/2, 266/2/3, 267/1/2, 328/3, 329/foto, 305/3, 43811/2, 440/2, 465/foto, 469/3, 470/1, 472/foto, 486/1, 505/1, 590/3, 803/3
Jensen, E. 594/2, 595/2
Jensen, E, 59313,59412
Jephcott, B. 41212
Jepsen, R. 74812
Jespers, G 101/1, 294/2
Jha, L.K 483/3
Jiagge, A. 716/2/3, 717/2
Jimenez de Parga, M. 604/2
Joe Tsjioe-li 163/3, 237/1/2
Joekes, Th H, 671/3, 672/1
Joenje, W. 857/2
Joginant, A. 56/2
Johannes XXIII, paus 640/2, 697/3, 698/3, 758/3
Johannes Paulus I, paus 545/1/2/3/foto, 637/2, 638/1/2/3, 639/1/2/3/foto, 640/1/2/3, 719/3, 756/3
Johannes Paulus II, paus 75613, 757/2/3/foto, 758/2/3, 759/1/2/3/foto
Johanson, O. 665/2, 666/1
Johnson, F. 75112
Johnson, L.B. 254/3
Johnson, U. 85612
Johnston, B. 748/2
Joly, Y. 856/3
Jomaa, M. 8413
Jonathan, L. 58513
Jones, mevr A. 35213,76012
Jong, J. kard. 698/1
Jong, dr. L. de 780/2/3/foto, 781/1/2/3, 783/1/2, 784/2/3, 786/2/3, 787/1/2/3, 7881112, 81612
Jong, P.S.J. de 32813, 781/2, 785/1
Jong Ozn, drs. K. de 7011
Jonge, jhr. mr. M.W.C. 85411
Jordan. W. 62911
Jorge, P. 502/foto, 582/2
Jorgensen, A. 252/1, 353/foto, 465/2/foto, 590/3, 593/1/2/3/foto, 594/1/2/3, 595/1/2
Jorissen, W. 37911, 73211
Jospin, L. 399/1
Joubert, D. 349/2
Jouhari, A. 807/1
Jouhni, kol. Al 317/3
Joumblatt, K. 233/1, 236/1/2
Joumblatt, W. 23612
Journiac, R. 123/3, 384/2
Juan Carlos, koning 497/3, 655/2, 759/2
Juliana, koningin 11/foto, 137/1, 170/3, 579/3, 591/1/foto, 610/2, 611/foto
Julme, J. 140/3
Jumaa, H.F. 32011
Jumbe, sjeik A. 57512, 83113
Jusu-Sheriff, S. 73213, 73311
Jusuf, D. 85313
Jusuf, gen. M. 853/3
Juva, prof. M. 701/3
Juvenaly, patriarch 717/1

K

Kaam, B. van 854/2
Kaba, M. 352/2
Kabassema, M'Ba 35011
Kabila, L. 12812
Kabir, A 17112
Kabshi, maj. Z. al- 417/1
Kadar, J. 139/2/3, 222/1, 512/3, 758/2
Kadhafi, kol. O.M. 27/2/3, 28/1/2/3, 29/3, 3011, 84/2, 124/2, 12513, 126/1, 245/2, 335/2/3, 336/1, 350/2/3, 559/1, 634/3, 636/1/foto, 656/1, 661/3, 691/3, 739/1, 831/2
Kadiri, A 80612
Kadodkar, mevr. S. 160/2
Kafe, S.M. 4951213
Kafi, A.A. 605/3, 608/2

Kaggwa, M. 790/2
Kahlig-Scheffler, D. 544/3
Kahn, A. 724/foto, 725/2
Kaiba, M.M. 28/1
Kaissi, A. 806/2
Kakarya, P. 412/2
Kakol, K. 758/1
Kakonge, J. 790/1
Kalema, W. 790/1
Kalimapadzala, G. 720/3
Kalimuzo, F. 790/2
Kalmogo, L. 720/3
Kaloddo, M. 828/2
Kalsakau, G. 712/3
Kaltsjew, N. 25/2
Kamara, A.B.M. 733/2
Kamara, F. 733/2
Kamara, I. 496/3, 733/2
Kamara-Taylor, C.A. 733/1/2
Kamarat Ali, mr. A.G. 170/2
Kamba, G. 790/2
Kambona, M. 831/2
Kambona, 0. 831/2
Kamel, M.I. 659/1
Kamel, M.K. 597/2, 662/3, 664/1/3, 690/foto, 691/1, 845/3, 847/1/3, 848/3/foto
Kamil, A.M. 333/1/2
Kamil, M.A. 720/2
Kamisese Mara, Ratu 269/3, 270/foto
Kamkwatila, W. 720/3
Kamougue, kol. W.A. 334/1, 336/2, 735/2/3, 736/3
Kanaan, H. 815/1, 817/3
Kanagaratnam, M. 679/1
Kanangara, mevr. W. 677/3
Kane, sjeik A. 349/1
Kane, C.S.B. 822/3
Kane, F. 574/1
Kanellopoulos. A. 796/3, 797/1, 800/2
Kang Ning-sjang 413/2
Kang Sji-en 163/3
Kang Yang Oek 240/3
Kani, A.N. 608/1
Kanyarengwe, kol. A. 32013
Kanyarwanda, C. 320/3
Kao Kuei-yuan 760/3
Kaoenda, K. 132/foto, 133/1, 168/1, 546/3, 585/3, 587/1, 641/3, 823/2
Kapanli, T. 303/3
Kapeta Nzovo, 126/3
Kapewu Kayang 126/2
Kapitsa, P.L. 858/3/foto, 859/1/2
Kappeijne van de Coppello, mevr. mr. A. 42/1, 84313
Kappler, H. 302/2, 630/3
Kapuuo, chief C. 259/2, 260/2, 261/2, 262/1, 283/3, 284/1, 287/3, 288/2/3/foto
Karaaslan, A. 304/3
Karakas, C. 304/2
Karakas, L. 139/3
Karamanlis, C. 353/foto, 354/2, 356/2, 528/foto, 796/1/2/3, 797/1/2/3, 798/2/3, 799/1/2/3/foto, 800/1/2, 801/2/3, 802/1/2/3
Karamé, R. 234/1/2
Karbo, A. 352/1
Karenzo, G. 760/1
Kargbo, E.J. 733/2
Kargougou, M. 512/3, 720/2
Kariithi, G. 575/2
Kariuku, J.M. 575/3, 576/1/2, 585/1, 587/1
Karmal, B. 290/2, 694/1, 695/1/2/3
Karnow, S. 272/3
Karsemeyer, dr. 785/3
Karume, sjeik A. 831/3
Karunaratne, A. 677/3
Karunakaran, K. 159/3
Kashefi, M. 186/1
Kassum, Al-N. 831/2
Kasubi, kol. 791/2
Kasusula Djuma 126/2
Katabarwa, A. 320/3
Katjavivi, P. 262/1, 287/2, 288/3
Kattah, A.K. 55611
Katz, B. 752/3
Katz, I. 46/1
Katz, J. 752/3
Katz, S. 663/1
Katzir, E. 46/3
Kavali, Th. 411/3, 412/2
Kawadwa, B. 827/3
Kawalierowcz, J. 857/1
Kawata Bwalum 126/3
Kayibigi, maj. Ph. 720/2
Kazemier, B.H. 817/1
Keaton, D. 857/1
Kebbie, B. 733/2
Kecherid. O. 84/3
Keen, J. 57613
Keersmaeker, P. de 78011
Kei Boguinard, E. 352/2
Keita, A.K. 352/2
Keita, M. 348/2
Keita, M. 352/2
Keita, N. 352/2
Keja, G.W. 644/3
Keja, J. 856/3
Keke, L. 712/2
Kekkonen, U. 382/1/2/3/foto, 383/1
Kelesi obe, M. 760/2
Kelly, C. 751/2
Kemenade, dr. J.A. van 51/3
Keng-Piao 163/3, 537/2, 589/3, 591/2/3, 592/1/2/3
Kenilorea, P. 713/3/foto, 714/1, 760/2
Kennedy, E. 72/2, 272/3, 546/3, 752/2/3, 835/1
Kennedy, J.F. 834/2
Kenyatta, J. 575/3, 576/3, 584/1/2/3, 585/1/3, 586/1/2/3/foto, 587/1, 753/1, 754/1
Kenyatta, M. 587/1
Kenyatta, mevr. M.N. 587/1
Kenyatta, P. 584/3
Kérékou, M. 558/2, 805/2
Kerpel, P. de 199/1
Kerr, Sir J. 112/3/foto
Keshtmand, S.Ali 694/1, 695/2
Kessely, E.B. 352/3
Kessler, prof.dr. G.A. 490/3, 860/1
Keuls, Y. 857/3
Kevers, J. 732/1
Keyra, K. 352/1
Kgomongwe, A.M. 320/1
Khabir, Mir A. 289/2/3
Khaddam, A.H. 15/3, 16/1, 214/2, 318/1/2, 634/1, 635/3, 656/3
Khaddoumi, F. 16/2
Khademi, Ayatollah H. 60611
Khadir, kol. A. 694/1, 695/2/3, 696/1
Khadir, lt.-kol. D.A. 289/2, 290/2
Khalaf, S. 213/3, 656/1
Khalatbari, A.A. 185/3, 591/2
Khaled, koning 37/3/foto, 345/3, 661/2
Khaled, M. 734/1
Khalid, S.M. 318/2
Khalid al-Dawud al-Marzuq, J. 30213
Khalifah al-Adhibi al-Sabah, A. al- 302/3
Khalil, gen.-maj. A.H. 734/3, 836/2
Khalil, N.M. 320/1/2
Khama, S. 587/1
Khan. A.H. 171/2
Khan, H. 677/1
Khan, I. 172/3
Khan, M.H. 172/3, 173/2, 174/3
Kharrubi, lt.-kol. M. 2713
Khati, P.D. 176/1/2
Khatib, S.al- 213/3, 214/2
Khatim Mohammed, S. al- 734/1
Khatsjatoerian, A. 703/2
Khattabi, M.L. 806/2, 807/1
Kheir Omer, K.al- 733/3
Khleifawi, A.R. 317/2, 318/3
Kholi, kol. M.el- 213/1/2
Khomeini, Ayatollah A. 187/2, 188/3, 606/2, 608/2
Khoram, A.A. 189/1
Khosrowshahi, K. 185/3
Khoury, V. 213/3, 214/2, 236/3/foto
Khristow, K.I. 25/2
Ki-Zerbo, J. 511/3, 512/1
Kiakwama Kia Kiziki 126/2/3
Kiano, J.G. 325/3, 584/3
Kibaki, M. 585/1, 586/1, 753/1/2/3, 754/1
Kibeda, W. 790/3, 828/2
Kibira, bissch. dr. J.M. 701/3/foto
Kibura, J. 760/1
Kibwe, J.-B. 76/1
Kiesl, E. 647/foto
Kiggundu, C. 792/1
Kikadidi, B. 333/3
Kikhia, M. 334/1
Kiki. Sir M. 411/3
Kikolla, F. 760/2
Kilic, M. 304/3
Killen, J. 109/3
Kim Chong II 240/3
Kim Dong Gyoe 240/3
Kim II 240/2/3
Kim II Soeng 240/2/3, 561/3, 590/2/foto
Kim Sung-Ae 240/3
Kim Yong Joo 240/3
Kimani, K. 585/1
Kimumwe, maj P. 828/1
Kinder, R. de 673/3
King, B. 749/3
King, E.J. 749/3
Kinika, B. 760/2
Kinkar, R. 159/1
Kinsbergen, A. 451/3, 673/3
Kintu, D. 827/3
Kirillin, W. 221/3
Kirkland, L. 725/foto
Kirsch, S. 44/1
Kiseka, A. 79011
Kisibu. P. 576/3
Kislali, A.T. 304/3
Kissinger, H. 55/2, 112/1, 129/3, 145/1, 147/2, 259/2/foto, 272/1, 300/1, 323/3, 642/1, 763/3, 769/1, 836/1
Kitchens, K. 412/2
Kivisto, K. 38312
Kiwanuka, B. 790/2, 791/1
Kiyanpour, G. 185/3, 186/1
Kiyingi, M.S. 826/1
Klaauw, dr. C.A. van der 11/2, 69/3, 90/1/2/3, 92/1/2/foto, 93/1, 165/1/2/3/foto, 170/3, 184/1/2, 355/2, 356/3, 357/1, 442/1/2, 443/1/3, 444/1/2/3, 445/3, 446/3, 447/2/3, 486/1/2, 579/3, 580/1, 591/1, 597/2, 743/3, 744/1/2, 745/2
Klein, dr. G. 788/1
Kleisterlee, C.F. 41/3, 767/1
Klibi, Ch. 84/2
Klompé, mevr.mr. M.A.M. 137/3, 547/2
Kloppers, A.J. 28313
Klose, H.-H. 647/2, 649/1, 770/1
Knef, H. 468/3
Knoop, H. 815/3, 816/1
Knox, W.M. 130/2
Knudsen, J.R. 593/1
Köbben, prof.dr. A.F.J. 102/foto
Koch, E. 254/3/foto
Kock, W. de 130/1
Koe Moe 163/3, 590/2/3
Koekoek, H. 8/3, 51/2, 787/2, 841/2
Koeo Mo-ro 164/1
Koffi Attobra, Th. 352/2
Kof Minta, E. 760/1
Kofoed, N.A. 59412
Kohl, H. 373/2
Kohl, M. 543/2
Koinange, M. 753/2
Koirala, B.P. 176/1/2/3
Kok, M. 639/1
Kok, W. 491/3, 493/2/3, 732/1/2
Koleia, B. 776/3
Kom, E.D. 522/1
Komalina, M. 499/3
Konan Bédie, H. 352/3
Konare, A. 348/2
Konate, D. 720/3
Kone, A. 35212
Kone, B. 352/2
Kone, F. 348/2
Kone, I. 352/3
Koné, lt.-kol. M. 8013
Koning, mr. H.E. 11/foto, 69/3

Koning, drs. J, de 183/3, 381/2, 517/3, 518/2, 580/3, 854/2/3
Konings, M. 645/3
Kontogeorgis, G. 801/foto, 80213
Kooli, M. 84/2/3
Kooning, W. de 854/2
Koornstra, M. 86113
Koplowitz. J. 855/1
Koppman, bisschop R. 285/1
Koprululer, T. 304/3
Koraea, T. 412/2
Koranteng-Addow, G.G. 520/3, 521/2/3, 52211
Kornilow, J. 197/3
Koroma, A.M. 733/2
Koroma, S.I. 733/1/2
Korowi, W. 412/2
Korte, R.W. de 394/3, 841/2
Kortenhorst, mr. L.G. 817/3, 818/1/2
Kortenhorst-Woltersom, mevr. D. 817/1/2, 818/1/3
Korthals Altes, mr. F. 4213
Koruturk, F. 304/2/3, 591/2
Kosaka, Z. 531/3, 532/1
Koschnick, H. 769/3
Kosygin, A. 24/1, 75/2, 194/2, 221/2, 222/1, 535/1, 537/3, 761/1/2/foto, 762/1/3
Kotei, brig.-gen. R.E.A. 351/3, 556/3, 557/2
Koti, H. 736/2
Koudsi, S. 317/2
Koueiender, H. 317/2
Kountché, lt.kol. L. 33512
Kourouma, A. 35211
Kousbroek, R. 856/1/foto
Koyamba, A. 124/1, 760/1
Kraaijeveld-Wouters, G.J. 11/foto, 6913
Krag, J.-O. 703/2/foto
Kranenburg, A. 117/1
Kraus, P. 364/3, 365/1/2
Kreisky, B. 609/3, 692/3, 847/3, 848/2/foto
Kreveld, G. 409/3
Kriel, J. 32011
Kripal Sinha, R. 159/1
Kroll, dr. U. 716/2
Krug, M. 44/1
Kruisinga, dr. R. 4011, 70/1/2/3, 164/3, 165/1/2/3/foto, 1831113, 184/1/2/3, 185/1, 427/3, 744/3
Krupinski, W. 9913
Ktari, N. 84/3
Kuhnert, Ch. 44/3/foto, 4511
Kuipers, G. 854/1
Kujiki, lt.kol. I.K. 352/1, 55613
Kumar, S. 160/3
Kumar Goval, K. 159/1
Kümmerling, A. 334/3, 336/1/2
Kun, R. 712/1/2
Kunath, A. 554/2
Kundu, S. 15911
Kung, H. 547/2
Kunze, mevr. E. 4313
Kunze, G. 541/1, 542/3
Kunze, R. 4313
Kusumaatmadja, prof.dr. M. 501/2, 852/3, 853/3
Kutin, lt.kol. Th.T. 352/1
Kuyper, mr. J.R.H. 815/3
Kuypers, W. 230/2, 452/1
Kwaadsteniet, dr. W. de 767/1
Kwao, Th. 35112
Kwenda, Ch. 720/3
Kyaw Zaw-Oe 189/1
Kyemba, H. 826/2, 82812
Kypreanou, S. 597/1

L

Laabidi, A. 755/3
Laabs, H. 98/2
Labady, 836/3
Labbé, C. 231/1
Lacerda, C. 432/2
Lacroix, E. 264/3
Lagae, A. 732/1
Laghdaf, Ch. Ould M. 823/1
Lahnstein, M. 504/2
Laidlaw, gen. C.E. 42913
Lajaro Burgos, adm. L.H. 3313
Lakas, D. 788/3, 789/3
Lakouarna, L. 76011
Lal, B. 256/1
Lal, D. 160/3
Lal Chauhan, R. 159/3
Lal Manda!, D. 159/1
Lama, L. 299/1
Lambers-Hacquebard, mevr. J. 767/3, 768/1/2
Lamberti, A. 31012
Lambsdorff, O. graaf 99/foto, 100/1, 439/2, 470/foto, 812/1
Lamizana, S. 51211
Lamm, R.D. 749/3
Lammers, 4012
Lamo de Espinosa, J. 60412
Lamontagne, G, 774/3
Lamptey, S.O 523/1
Lance, B. 27112
Landau, H. 663/1
Landon Kassebaum, N. 748/2
Lang, O. 774/3
Lange, J. 543/2
Langemeyer, mr. G.E. 81813,85411
Langlands, prof. B. 792/1
Lanser, J. 410/1/2/foto, 411/1
Lansink, dr. A.G.W. 767/1, 768/2
Lappia, A.J. 496/3
Laraki, A. 128/1, 806/2
Lardner-Burke, D. 133/3
Lasram, A. 84/2
Lassance-Hermant. mevr. Fr. 137/1
Lattanzio, V. 30212
Lau, R. 627/2
Laugerud, K. 121/1, 365/3, 366/1/2
Lauti, T. 714/3
Lavati. P.S. 176/2
Lawa, A.S. 320/2/3
Lazagna, G. 273/3
Lazar, G. 22211
Lazareth, W. 701/3
Le Doean 413/3, 414/2/3, 433/1, 761/1/2/foto, 762/1/2/3
Le Duc 24/3
Le Duc Tho 414/3, 836/2
Le Quang Ba 415/1
Le Thanh Nghi 414/3, 416/3, 480/1/2
Le Van Luong 414/3
Lea Plaza, kol. R. 95/1
Leber, G. 97/1/3/foto. 98/1/2/3, 99/1/3, 100/2, 150/1
Leburton, E. 552/3, 741/1/2, 742/2, 765/2
Lecanuet, J. 177/foto, 181/2, 199/3, 200/foto, 201/1, 328/3
Lecat, J.-Ph. 231/1
Lechin Oquendo, J. 72/2, 95/1
Lee Teng-hui 760/3
Leeman, K 199/2
Leemans, E. 199/2
Leeuw, A.J. van der 780/2/3/foto, 781/1/3, 787/3, 788/2, 817/3
Leeuw, R. de 856/2
Leeuwen, mevr. J. van 41/1/2/3/foto
Leeuwen, dr. L.M. van 184/1
Leeuwen-Seelt, mevr. N. van 857/2
Lefebvre, bisschop M. 512/3, 700/1
Lefebvre, A. 330/3, 385/3, 386/1
Lefebvre, O. 330/3, 385/3
Legros, H. 14111
Leigh, K.N. 720/2
Leigh Guzman, gen. G. 1311,1713,1813, 709/3
Leighton, B. 56/1, 57/1
Leizaola, J.M. 65212
Lek, B. van der 8/2
Lemeki, J. 412/2
Lennep, dr. E. van 390/3, 408/1/2, 550/foto
Lent, C.J. van 11/foto, 6913
Leone, G. 139/2, 276/2, 298/1, 300/2, 328/3, 330/3, 305, 3, 307/1/3, 385/1/2/3/foto, 386/1/2/3, 387/1/foto
Leoro, gen. L. 58/foto
Lessedjina Kiaba Lema 126/3
Letelier, O. 561112,5711
Lévesque, R. 771/3/foto, 772/1, 773/2, 774/1
Levi, D. 663/1
Levin, C. 748/2
Lewis, S. 846/1
Lewitsj, dr. B. 752/3
Leijenhorst, drs. G. van 184/3
Li Hsien-nien 161/3, 163/3, 190/1, 207/2, 237/1, 589/1/2, 75612, 808/3
Li Jong Ok 240/3
Li Kiang 253/foto
Li Kwoh-ting 760/3
Li Piao-hoea 164/1
Li Teh-sjeng, gen. 207/3
Li Tsjiang 163/3, 253/3, 254/2
Li Wei-hm 16213
Li Yong Mu 24013
Li Yuan-zu 760/3
Lia Tsjeng-tsjih 433/2/3
Liang Ling-koeang 164/1
Liao Tsjeng-tsjih 450/2
Liban, A.H. 333/2
Libizangoma Joumas, J. 351/2
Lievano Aguirre, dr. I. 95/2
Likumana, lt. -gen. G. 720/2, 760/1
Lin Li-koeo 205/2
Lin Piao 19211/2, 205/2, 239/1
Lin Tsjing-sheng 760/3
Lin Yang-kang 760/3
Lind, N. 594/2
Lindemans, L. 199/2
Lindgren, A. 85411
Lindo, D. 120/2
Lini, W. 713/2
Liniers y Pidal, gen. T. 655/2
Linscott, G. 75713
Lintromi, A. 277/foto
Lioe Hsi-jao 164/1, 224/3
Lioe Hsiang-ping, mevr. 22413
Lioe Koeang-tao 223/1
Lioe Liang-mo 162/3
Lioe Tjoean-sjin 207/1
Lioe Wei 164/1
Lionas, A. 837/1/2
List, R. 749/3
Llado y Fernandez-Urrutia, J. 60412
Lleras Restrepo, C. 9611, 39611/3
Llopis, R. 602/3
Lo, M. 558/2
Loe Hsoen 191/1
Loe Toeng 164/1
Loewe, L. 543/3, 544/1/foto
Loita, H.M. 720/2
Lokoloko, Sir T. 412/1
Lombano Cuervo, gen. C.A. 95/3
Lombardi, R. 33011/2
Lon Nol, gen. 29212
Long, O. 496/2/3
Longo, L. 13912
Lopes Teixeira, A. 60/1
Lopez, E. 243/3
Lopez de Juan Abad, J.M. 651/1
Lopez Michelsen, A. 9611, 369/1/2, 370/3, 674/3
Lopez Portillo, J. 54812
Lopez Trujillo, A. 33813
Lorenz, P. 275/3
Lorenzo, kapt. V. 509/3, 51011
Lorougnon Guede, J. 352/2
Lorscheider, A. kard. 638/2/3
Losonczi, P. 222/1
Loud Braga, C.A. 573/1
Loughran, J. 193/3
Louli, lt. -kol. M.M. Ould 823/1/2
Louw, A. van der 686/1
Lowa, P. 412/2
Lubbers, drs. R.F.M. 10/2/3, 40/3, 41/1/3, 52/1/2, 88/3, 91/2/3, 92/2, 447/3, 671/2/3, 672/1, 673/1, 765/3, 766/2, 787/2, 788/2
Lubega, M. 829/1
Lucas Garcia, gen. R. 365/3, 366/1/2
Luciani, A. kard, zie: Johannes Paulus I, paus
Luciani, S. 639/3
Lucoque, A. 60/1
Luder, I.A. 430/1
Lugnini, G. 396/2

Lugu, M. 496/2
Luke, D.F. 828/2
Lukodi, A. 60/2
Lule, G. 826/1/2/3, 828/2
Lumago, gen. -maj. I. 792/1, 829/1
Lungu, M. 720/3
Luns, mr. J.M.A.H. 353/foto, 354/1/2, 355/foto, 357/1, 373/1, 374/foto, 375/3, 745/2, 802/1
Lunshof, mr. H.A. 817/1/3, 81813
Lus, p 412/2
Lusinchi, J. 810/3
Lutze, L.E. 98/1
Lutze, R. 98/1/foto, 99/1
Luwum, mevr. 826/1
Luwum, aartsbissch. J. 740/1/foto, 825/1, 830/2
Lweya, W.A.H. 352/3
Ly, M. 349/1
Ly, maj. S. 348/2
Lynch, P. 108/1, 109/1/3, 465/2/foto, 84012
Lyon, S. 772/3

M

Ma Li 223/3, 436/1
Ma Tien-sjoei 190/3, 191/1, 192/1
Ma Tsji-tsjuang 760/3
Maandawira, M. 496/2
Mabarak'al-Ayyar, H. 30213
Mabrouk, E. al- 28/1
Macario, 299/1
Macapagal, D. 24313
MacBride, S. 61/1, 259/1
Macchi, Don P. 497/1, 547/1
MacEachen, A.J. 291/3
Machagara, S. 130/3
Macharka, Z. 31712
Machel, S. 132/3/foto
Machete, R. 569/2
Machmud, lt.-gen. A. 853/3
Macias, M. 805/1
Macias Nguema, F. 804/1/2/foto, 805/1/2
Mackay Jaraquemada, gen. M. 14/1
Mackellar, M. 109/3
Maclaine, S. 85711
Madani, N. al-Fituri al- 2811
Madari, S. 579/1, 606/3/foto
Maddani, A. al- 317/3
Madriaga, S. de 864/3/foto
Madriaga Gutiérrez, M. 1412
Madura, A. 143/1
Maertens, A. 409/3
Maes, B. 199/2, 732/1
Maes, prof. dr. L.Th. 861/3
Maes, N. 23012
Maese Roca, schout-bij-nacht S. 94/2
Magalhaes Mota, J. 56912
Magalhaes Pinto, J. 705/1, 706/3, 701/1, 778/3
Magar, B.G. 176/2
Magdoub, T. al- 657/2
Magid, Y.A. 734/1, 754/2
Magnani-Nova, 39613
Magsi, O.A. al- 2811
Mahd Mina, D. 608/1
Mahdi, M.S. 320/2
Mahdi, S, el- 733/3, 734/1/2, 735/1
Mahfoudh, kol. A. 831/3
Mahgoub, M. 73511
Mahgoub, M. al-Thahir al- 2811
Mahmood, A.G. 171/3, 172/3
Mahmoud, sjeik A.H. 3113
Mahmoud, A.S. 760/3
Mahmoud, kapt. M. 823/1
Mahtab, F. 677/1
Maidana, A. 14413
Maidou, H. 760/1
Maihofer, W. 746/1/2/foto
Maikassissa, D. 776/2
Maire, E. 220/2
Maiti, mevr. A. 159/1
Majali, A.S. al- 320/3
Majedul Haq, gen. -maj. M. 677/1
Majekova, J. 855/2
Makarow, O. 185/1
Makemba, D. 831/2
Maldonado de la Cerda, A. 366/1
Maldonado Gonelha, A. 508/1/3
Male, J. 827/3
Malfa, U la 302/1, 386/3
Malfatti, F.M. 302/2
Malianga, M. 13111
Malik, A. 488/3, 484/foto, 853/2/foto
Mallakh, L. 8413
Malloum, gen F 334/2/3, 335/1/2/3/foto, 350/2/3/, 735/1/2/3, 736/1/2/3/foto, 756/1/2
Maimierca Peoli, I. 499/2, 502/foto, 739/1
Malwal, B. 755/2
Mamaloni, S. 713/3
Mambo Cafe, mevr. M. 32011
Mamiaka, gen. R. 35112
Mammi, 397/1
Mampuya Kanunka-Tshiabo 126/3
Manca, 33012
Mancham, J. 349/2
Mancini, G. 33012
Mandungu Bula Nyati 12613
Mangope, L. 128/3/foto, 32011
Mangoush, M.A. al- 28/1/3
Manian, M. 578/2
Manjoorsa, Th. 245/foto
Manley, N, 592/3, 674/3
Mansaray, B. 496/3
Mansfield, M. 531/2/3
Mansur, M.A. 173/1
Mansvelt, dr. J. van 70/1
Manteuffel, gen. H. von 862/1
Mantouw, L.C.H. 102/foto
Mantovani, S. 309/1
Manwangwari, J.-B. 760/1
Mao Joean-hsin 22411
Mao Tien-sjoei 192/1
Mao Tse-toeng 162/1/2/3, 190/2/3, 1911213, 192/2/3, 205/2/3, 206/1/2/3, 207/1/2, 237/1/3, 238/3, 239/2, 254/1, 293/3, 433/3, 479/2, 531/2, 561/1/3, 562/1/2, 564/1/3, 833/1/2/3, 834/1
Mao Tsjih-joeng 223/2
Mao Yoean-hsin 205/2
Marah, S.B. 733/2
Marcedo, 58212
Marchais, G. 178/2/3/foto, 179/2/3, 181/2, 182/2/3/foto, 202/1/2/3, 203/1/2, 220/2/3, 300/1, 399/1/2/3
Marcora, G. 302/2, 358/1/3
Marcos, F. 241/1/2/3, 242/1/2/3, 243/1/2/3/foto, 244/1/2/3, 245/1/3, 246/1/2/3, 561/3, 589/1, 849/1/2/3/foto, 850/1/2
Marcos, mevr. I. 24313,24412,24512 849/3
Marei, S. 837/1/3/foto
Margrethe II, koningin 59013
Marian, M. 189/1
Marian, K. 726/2
Mariani, G. 39612
Mariategui Angulo, vice-adm. F. 404/1
Marinescu, M. 282/1/2/3, 377/1
Marini, A. 396/2
Marjolin, R. 838/2
Marshall, R. 72512
Martens, W. 6/3, 101/1, 199/1, 230/1, 425/3, 426/foto, 552/2, 681/2, 682/1/2/3/foto, 683/2/3, 730/1/2/3, 741/3, 795/2
Martikainen, 0.38312
Martin Villa, R. 632/2, 651/2, 653/1
Martinez, A.E. 105/1
Martinez. G. 43011
Martinez Esquerra, J. 65111
Martinez de Genique, J.E. 604/2
Martinez de Hoz, J. 429/1/2/3
Martinez Lazara, E. 85711
Martino, E. de 330/2
Martins, I.G. 5913
Maryan, lt.-kol. H. 828/3
Mas, A. 820/2
Masagazi, J. 828/3, 829/1
Mashat, M.S. al- 320/1/2
Masire, Q. 132/3
Masmoudi, M. 84/3
Masmoudi, M. 84/2/3
Mason, gen. S. 42912
Masse, Ch. 334/3, 336/1/2
Massemba-Debat, A. 333/3
Massenhove, M. van 199/2
Massera, commandant E. 428/3/foto, 429/1, 709/1
Massoundi, T. 49511
Mast, prof. A. 55213,552/1
Masters, dr. W.H.C. 122/1
Matano, R.S. 58413, 585/1/2, 753/1
Matanzima. G. 832/2
Matanzima, K. 83212
Mataraci, T. 304/3
Matenja, D.T. 496/2, 720/3
Mathari, A. 84/2
Mathew, C. 67713
Mathiam, J. 558/2
Mathieu-Mohin, mevr. L. 136/2
Mathot, G. 216/2, 229/3, 409/3
Matin, M.A. 676/2, 677/1
Matovu, sjeik K.A.R. 826/2, 829/2
Matsubara, S. 588/2
Matta Ballesteros, R. 513/3
Matteo, G. de 309/2/3
Mattheyssens, R. 69/2
Matthiasen, N. 594/2
Matthöfer, H. 97/1/3/foto, 439/1, 440/1, 470/foto, 729/1
Maturana, J.A. 65013
Matus Romo, C. 55/3
Maung Maung Kha, Oe 189/1, 588/3
Mayala, J. 76613
Maycock, A.T. 14012
Mayer, H. zie: Amèry, J.
Mayila, L.-G. 351/3
Maynard, C.T. 14012
Mayouf, kol. V. Ould 367/3
Mayron, M. 857/1
Maystadt, Ph. 29411
Mazursky, P. 856/3
Mba, J.O. 80511
M'Bahia Blé, K. 35212
M'Baidoloumal, maj. R. 736/3
Mbailemdana, N. 736/2
Mbala Mbabu 126/2/3
Mbarek, S. 8412
Mbazaa, F. 8413
Mbeka Makosso 45112
M'Bengue, A.B. 349/1
M'Boge, L.B. 351/3
Mbouy-Boutzit, E.-A. 351/2
M'Bow, A.M. 810/1/2
Mbumba, gen. N. 128/2, 322/1/foto
Mbunze Nsomi Lobwanabi 126/2/3
McArthur, gen. D. 83313
McCloskey, R. 9012
McClure, J.A. 74912
McElhinney, S. 85511
McGrath, G. 77511
McHenry, D. 261/3, 262/3, 286/3
McKenzie, A.G. 76/1
McKenzie, B. 58513
McMahon, D. 71612
McNamara, R.S. 391/1, 483/2, 551/1/foto, 728/2/3/foto
McPherson, J.A. 856/2
Mda, C. 83213
Mdee, S. 832/2
Mead, M. 862/1/foto
Meany, G. 68/2, 725/1/2/foto
Mebiame, L. 35112
Mechelli, G. 310/1
Medonca Horto, dr. B. de 508/1/3
Meekren, J. van 217/foto
Mefane, E. 35113
Meguid, A.E.A. 657/2/3, 658/1/foto
Mehaignerie, P. 231/1, 358/1, 548/2
Mehran, H. 608/1
Mehta, J. 175/1
Mehta, O. 256/1
Mei, drs. D.F. van der 11/foto, 41/3, 69/3
Meideros Ferreira, J. de 50812,51111, 582/2/3, 583/2/3
Meir, Mevr. G. 84611, 862/2/foto
Mel, R. de 677/3
Melancia, O. 508/1

Melena, G. de la 40213,40412
Melgar Castro, J. 105/foto, 513/1/2/3/foto
Melis, L. 40913, 84111
Melkisedek. bisschop 82611
Mellakh, L. 8413
Melo, B. de 56912
Melo Antunes, maj. E.A. de 5821213
Mendes, Maj. F. 760/1/2
Mèndes France, P. 484/1. 798/3
Mendez, A. 820/1/2/3
Mendis, W. 67713
Mendoza, gen. C. 1813
Mendoza, gen. E. 242/1, 243/1, 245/2
Mendoza y Amor. B. 498/3
Mengwang, J.-P. 351/2
Mensah, Th.A. 55612,55712
Menten, Mevr. M. 81611
Menten, P.N. 815/1/2/3/foto, 816/11213, 817111213,818111213
Mentzel, V. 855/1
Menzies, Sir. R.G. 70313
Merino Arevalo, 65213
Merino, adm. J. 17/3, 18/3
Merquez, vice-adm. H. 82013
Merwe, S. van der 641/foto
Mery, gen. G. 239/2, 240/foto, 36813
Messaoud, A. Ben 84/3
Messchaert, mr. A.N. 815/3, 816/foto
Messerschmidt, prof. W. 86213
Mestiri, A. 8213,831112,8512
Mettke, J. 54313
Meulen, H. van der 70/foto, 71/1, 410/1/2/3, 41111
Meulman, B. 85613
Meyer, G. 54313
Meiler, M. 85612
Mgonja, Ch. 83112
Mhadjou, kol. S.M. zie: Denard, kol. B.
Michel, V. 21512
Michelsen, J. 36912
Michombero, M. 410/1
Michot, prof. dr. J. 34512,76512
Middelhuis. J.A. 86213.86311
Mielke, E. l1911
Miert, K. van 613,26413,26511,29413,40912, 426/foto, 451/1/2, 473/1, 681/3, 683/2, 730/2/3, 741/2/3/foto, 742/1/2, 795/2
Migolet, J.-S. 35112
Miguel, B. 481/3
Miguel, kol. F. 57311
Miguez-Bonino, ds. J. 71713
Mihindou Mi Nzamba, V. 35113
Miki, T. 187/foto, 328/3, 329/foto, 530/2/3, 5321112,53311
Mikojan, A.I. 86311
Mikulski, dr. J. 816/foto
Milarew, brig.-gen. O. 73613
Miller, A. 68913,69011
Miller, W. 68/1/2/foto, 72313
Milliken, W.G. 74913
Milner, A. 7312
Minawa, maj. F. 82912
Mineu, I. 11912
Mingas, S. 5913
Minko, H. 35112
Minyila, lt.-kol. G. 35113,52112,557/2
Mirghani, A. al- 73412
Mirisch, W. 857/3
Misaq, A. 69411
Mischek Minah, F. 733/2
Mishra, J. 15911
Miskine, I. 73612
Misuari, N. 24411,24513,24612
Mita, C. 30212
Mitchell, P. 858/foto, 859/3, 860/1
Mitdank, J. 541/1, 542/3
Mitrione, D. 820/2
Mitsotakis, K. 7961213
Mitterrand, F. 39/1/foto, 1771112, 178/1/3/foto, 179/2, 180/1, 182/2/foto, 200/1, 202/1/2/3, 203/1/2/3, 220/2/3, 30011,39912,42912,60211
Mivedor, A.G. 55811
Miyazawa, K. 529/3, 530/1/2/3, 531/2/3
Mkapa, B. 168/2/foto
Mlonye, H. 83213
Mo Sung-nien 760/3
Mobarak, H. 39813,65911/foto
Mobateli, K. 4413
Moboetoe Seko Seko 73/3, 76/1/2, 126/1/2/3, 127/1/2/3, 1281112,13613, 322/1, 360/2, 361/1, 441/3, 451/1/2, 517/1/2, 590/3
Mockey, J.-B. 35212
Modiano, P. 856/2
Moedjono, gen.-maj. 853/3
Moeller, mgr. J. 69811
Moesaelyan, W. 85511
Moezorewa, A. bisschop 129/1/2/3/foto, 13013, 131/1, 13213. 13311, 14511, 14613, 14712
Moghadam, gen N, 57912
Moghaddam, R. 57812
Mohamed, H.M. 67713
Mohammed, A 49511
Mohammed, maj. A.G 73411
Mohammed, A.N. 32012, 419111213, 420/1/3/foto
Mohammed, maj. M.D. 196/3
Mohammed, S.A. 49513
Mohammed Reza Pahlevi, sjah 35/3, 36/foto, 37/3, 565/3/foto, 579/2, 607/foto, 608/1/3, 663/1
Mohsen, Z. 656/1
Moi, D.A. 133/1, 167/3, 325/foto, 739/1, 753111213,75411
Moini, A.Q. 185/3, 18611
Mojdehi, M. 60513,60713
Mojsow, L. 292/2/3/foto, 59513,59613
Mokede, P.-R. 44113
Mokgoko, chief A.M. 32011
Mokhale, D. 32011
Mokolo Wa Mpombo 1261213
Mokodopo, J.-P. 760/1
Moktar, kol. M. Ould M.B. 36713,36813, 82213
Molatlhwa, H.L. 32011
Molen, mevr. prof. G.H.J. van der 86311
Molina, A.A. 10511
Molina Orantes, A. 12012
Molina Pallochia, gen. O. 403/3, 404/1
Möller, 0.5951112
Momen Khan, A. 171/2, 677/1
Momis, Fr.J. 41212
Mona L. 41212
Mondaj. R. 67711
Mondale, W, 65/foto, 262/2, 597/1, 609/3, 64211,74811,74913,750/foto, 847/3/foto
Moniorte, A. 65013
Monge, L.A. 1031213
Monnerville, G. 156/2
Monory, R. 156/2, 158/1, 231/1, 729/1/2
Montanaro., S.A. 1441%
Montanelli, I. 310/1
Montes, J. 561213
Montes, schout-bij-nacht 0.70911
Moore, D. 763/2
Moore, M. 79311
Moose, R. 22812
Morales Rego Reis, gen. G. 70613
Morales Bermudez, gen. F. 401/foto, 402/1/2, 403/1/2, 404/1/3
Morales Erlich, k. 10413
Morales Moya, P. 650/3
Moran, F. 63112
Moreno, gen. M.J. 33713
Moretti, M. 32813,32911,39612
Morgan, L.A. 35213
Morlino, T. 30212
Moro, A. 252/1, 273/1/foto, 274111213, 275/1/2/3, 276/1/2/3, 277/1/2/3, 278/1/2/3, 299/2, 302/2, 305/1/2/3/foto, 306/1/2/3, 307/1/2/3, 308/1/2/3, 309/1/2, 310/1/2/3, 328/2/3, 3291112,33013,33112, 3861213,38711,38812,512/3, 546/3, 800/2
Moro, mevr. 30813
Moro, J.A. 627/foto
Morodo, R. 60311
Morris, J. 484/1
Morrison, A. 77613
Morrow, E. 28511
Mossadegh, 188/2
Motamedi, G. 185/3
Motamedi, K. 185/3, 607/3
Motei, M.S. 196/1/2, 320/2, 419/2
Motsatsi, chief L.B.K. 32011
Mottard, G. 674/1
Motte, B. 200/foto
Mouknass, H. Ould 367/1, 368/2, 399/1, 40012,82213
Mouiton, L. 760/2
Moumine, M.A. 82213
Moussa, A. 736/2
Moussa, H. 8213
Moussa Camara, A. 351/3
Moussirou, E. 35112
Moustafa, B.G. Ould 368/1
Moustapha, A.A. 33413
Moustapha, I. 320/1
Moutsinga, H. 351/2
Mouvagha, E.-G. 351/2
Mouzabakani, F. 77612
Mozagba Ngbuka 126/3
Mpaka, B. 73713
Mpase Nselenge 126/3
Mpinga Kasenga 76/2, 126/1/3
Mroudjae. A. 495/2
Mubiru, J. 79012
Mudge, D. 260/1/2, 261/1/2, 262/1, 283/1/2/foto
Muezzinoglu, Z. 304/3
Muffarij, A.I. al- 30213
Mugabe, R. 129/1/2/3, 130/3, 13311, 1471112, 228/2
Muganga, A. 760/1
Muhango, Ch. 72013
Mühlbock, prof. dr. O.F.E. 86011
Muhsin, M.S.A. 32012
Muiden, mr. G. van 138/1, 184/3
Mujica, F. 5511
Mujica, H. 81013
Mukti Ali, A.H. 85313
Mulder, C 641/foto, 642/2/3
Mulderije, mr. H. 81711, 81813
Muldoon, R. 793/1/3/foto, 794/1/2/3
Mulenda Shamwange Mutebi 12612
Muliro, M. 576/3, 584/3
Mulisch, H. 85612
Muller, L. 641/foto
Muller-Armack, prof. A. 70313
Mulley, F.W. 374/foto, 37511
Mulumba Lokoji 126/2/3
Muluzi, B. 72013
Munda, K. 159/1
Mundeleer. G. 64311
Mungai, N. 584/1, 585/2, 586/1
Munoko, N. 58413
Murayama, T. 470/foto
Murdoch, I. 855/1
Murtopo, lt.-gen. A. 853/3
Muruwesi, E. 720/3
Musa, kol. A.H. 76013
Musa, M. 28911
Musafili, I. 32013
Mushimba, A. 28413
Mushobeka Kili Kalimba Wa Katana 1261213
Musiyko, Y. 83111
Musleh, S. 320/2, 420/3
Mussett, B.H. 13313
Mustafizur Rahman, A.S.M. 677/1
Mustapha, S.A. 30/2/3/foto
Mutai, mej. Ch. 584/2, 753/1
Mutanna, A.N. 320/2/3
Muteka, F.F. 32011
Mutemberezi, P.C. 32013
Mutengo, lt. S. 82713
Mutinda, D. 75312
Muyter, A. de 64311
Muwanga, 82812
Mvuendi Mabaki 12613
Mwale, S. 31311
Mwamunga, E.T. 58413
Mwangale, E. 576/2
Mwangonga Mchenjere Mkandawire 35213
Mwithaga, M. 576/2, 584/2
Myboto, Z. 35112
Myerson, B. 254/foto
Mzali, M. 84/2

N

Naameh, I. 31812
Nababan, dr. S. 701/3
Nabewa. A.M. 494/3
Nabokov, W. 855/2
Naguib, Y.M. 735/1
Nahas, S. 318/3
Nahavandi, H. 60713
Naholo, F. 258/3
Naiel, M.A. 124/3
Naim, M. 28911
Naji, gen.-maj. R. 606/2
Najjar, B. 235/1
Nam I1 240/2
Namêche, L. 620/3
Nangalo, F. 284/3, 285/1
Narain, S. 15911
Naresh Yaday, R. 160/3
Nascimento, L.F.F. do 59/3, 60/1, 74/2/3
Nasibu, J.R. 831/3
Nasir, A.I. 720/3
Nasoetion, gen. 85211
Nasser, M. 80612
Nasser, M.S. 32012
Nassiri, gen. N. 579/1
Natali, L. 803/2/3
Nathans, D. 858/1/2/foto
Navarro Oviedo, A. 105/1
Nchama, E. 804/2
Ncokazi, H. 832/3
Ndaye, L. 720/2, 760/1
Nderi, I. 576/2
N'Diack, S.M. 823/1
Ndiweni, chief K. 13312
Ndjoba, C. 283/3, 284/2, 288/1
Ndong, M.M. 35112
Ndong, S.E. 804/3
Nduhungireke, J.-C. 320/3
Nduka, W.K. 131/1
Ne Win 189/1/2, 190/1, 588/3
Nédéé, F. 409/3
Nedew, I. 2512
Neeg, R. de 85511
Nemerow, H. 856/2
Nene, D. 75313
Nenni, P. 33012
Neto, A. 58/3, 59/1/2, 60/2, 73/3, 74/1, 75/1/2/3, 7611, 581/1/3, 582/2/foto, 62012
Neto, E. 58/3
Netto, D. 77813
Newman, K. 109/1/3
Ney, B. Ould 823/1
N'Faly Sangare 352/1
Ngakinar, M.D. 336/1, 736/2
Ngei, P. 58413
Ngenzi, P. 760/1
Ngo Dinh Diem 435/3, 449/1/2, 764/1
N'Gom, D. 34911
Ngomo Obiang, J.-B. 351/3
Ngouabi, M. 333/3, 776/2, 827/2
Nguema, R. 351/2
Nguema, maj. T. 805/1
Nguyen Cao Ky 512
Nguyen Con 415/3
Nguyen Duy Trinh 41413,50113
Nguyen Quang Lam 415/1, 416/3
Nguyen Trong Vinh 450/2/3
Nguyen Van Cuc 41413
Nguyen Van Kha 41613
Nguyen Van Linh zie: Nguyen Van Cuc
Nguyen Van Thieu 5/2, 434/2, 764/1
Nguza Karl I Bond 76/1/2/foto, 12612, 12713,12811
Ni Tsji-foe 192/1
Nianias, prof. D. 797/1
Niasse, M. 349/1, 760/2
Nidal, A. 318/1
Niehaus, J.-P. 261/3
Nielsen, Th. 59413
Niemann Nunez, L. 1411
Nier, K. 539/3, 540/1, 542/1/2, 543/3, 544/1
Nigh, G. 749/3
Nihoul, prof. J. 85712
Nii Kwa Kwaranya 352/1
Nikla, P. 383/1/2
Nikodim, metropoliet 717/2/3, 719/3
Nimeiry, J.M. al- 634/3, 661/3, 662/1/foto, 733/2/3, 734/1/2/3, 738/3, 739/1/2, 754/1, 755/1/2/3, 805/3
Nino de Guzman, kol. J. 9511
Nissim, M. 663/1
Nitisastro, W. 853/2
Nitsche, prof. dr. H. 4413,4511
Nitsche, mevr. 45/1
Nitschke, dr. K.-H. 44/3, 45/3
Nivar Seijas, gen. R.N. 338/2, 339/2/3
Nixon, P. 109/3
Nizin, R.M. 37/1, 272/2, 479/2, 56213, 763/3, 83311,83412,83511
N'Jie, A.B. 72012
Njonjo, Ch. 576/3, 584/1/2, 585/1, 753/3, 75411
Nkegbe, P.K. 351/3, 352/1
Nkengurutse, R. 76011
Nkomago, gen.-maj. I. 73812
Nkomo, J. 129/1/2/3, 130/3, 131/1, 132/3, 133/1, 147/1/2, 228/2, 832/2
Nkroemah, K. 532/2, 556/2
Nkutu, S. 79111
Nkwame, J. 77613
Noban, S.A.K. al 32012
Nobile, gen. U. 863/2
Nobre da Costa, A. 571/3, 571/1/2/3/foto's, 572/1, 582/3, 583/1/2
Noel-Baker, Lord 596/1
Nols, R. 2941213
Nontawasee, P. 71612
Nooteboom, mr. A. lllfoto, 6913, 154/2/3, 31612
Nooteboom, C. 855/2
Nordli, O. 353/foto
Nörgaard, I. 594/2
Norodom Sihanoek, prins 763/3
Notarnicola, S. 278/2
Nothomb, Ch. F. 199/1, 426/foto, 682/2, 683/2, 741/2, 795/1
Nottage, K.W. 140/2
Nouira, H. 81/1, 83/2, 84/2, 85/1/2, 124/2/3
Nouno, M. 28713
Nouri, M. 73612
Novak, R. 835/2
Nsekalye, lt.-kol. A. 32013
Nsereko, D. 82811
Nshekanabo, R.B. 828/3
Nsubuga, E. kard. 82812
Ntamashimikiro, maj. P. 720/2, 760/1
Nteziryaya, S. 32013
Ntirugirimbabazi, D. 32013
Ntoutoume, J.-F. 351/2
Ntutume, M.E. 80413
Nufisi, A.W.Y. al- 30213
Nujoma, S. 259/1/2/foto, 261/2, 263/1/2/3, 286/1, 287/1/3, 288/1/3
Nunes de Sa Machado, dr. V.A. 5081112
Nunn, S. 749/2
Nur, A. Nur 694/1, 695/1
Nuryadin, R. 85313
Nyaboya, I. 76011
Nyangweso, maj. F. 826/1
Nsanzi, S. 792/2. 826/2, 828/2
Nyara Nkoghe, mevr. A. 35113
Nyembo Shabani 126/2/3
Nyerere, J. 132/2/3/foto, 133/1, 262/1, 574/3, 575/1, 579/3, 585/3, 587/1, 738/3, 739/1/2, 792/3, 831/2/3, 832/2
Nijhof, R. 8/3, 447/1/3, 617/2, 671/1, 787/2, 84112
Nyotowiyono, U. 852/3
Nypels, drs. E. 64413
Nzambimana, lt.-kol. E. 720/2, 760/1
Nzamurambaho, F. 32013
Nzeyimana, L. 760/1
N'Zita Tiago, H. 73/3

O

Obado, M.L. 79212,82813
Obaidur Rahman, K.M. 67711
Obando y Bravo, M. 10711,62711
Obasanjo, gen. O. 132/3, 227/3, 228/1/2, 229/1, 499/3, 739/3
Obeid, A.S. 32012
Obeidi, A. 28/1
Oboldo, mgr. M. 626/2
Obote, M. 739/2, 790/1/2, 791/2, 825/2, 827/3
Oboth-Ofumbí. Ch. 740/foto. 825/2
Obura, M.K. 82813
Ochaga, B. 804/3, 805/1
Ochoa, gen. A. 75/1
Ochola, J. 79011
Odartey-Wellington, gen. N.A. 351/3, 352/1, 760/1
Odeh, A.A. 634/3
Odinga, O. 585/1/2, 753/1/3
Oduber Quiroz, D. 103/2/3
Oele, dr. AP. 5212
Oestinow. D. 761/1
Offelen, J. van 643/1
Offergeld, R. 97/2, 98/foto, 100/1
Ofori-Akuamoah, maj. M. 352/1
Ofori-Atta, W. 25312
Ogawa, H. 53113
Ognibene, R. 278/3
Ogouliguende, J.B. 351/2
Ogwal, B. 826/1
Ogwang, Lt.B. 828/1
Oh Jin Woo 240/2
Ohlin, prof. G. 48411
Ojera, A. 790/2
Ojiambo, dr. J. 716/2
Ojoekwoe, C.0.49611
Okcun, G. 30413, 591/2
Okello, maj. M. 825/2/3
Okero, I.O. 753/2/3
Okinda, J. 35112
Okoth, bisschop Y. 82511,82611
Okot, Y.Y. 82811
Olewale, E.N. 412/2
O'Linn, B. 28312
Oliveira, mevr. A. 351/3
Oliveiro e Silvo, A 508/2
Ollora, J.M. 65013
Olmi, E. 856/3
Olobo, J. 828/1
Oloitiptip, S. 75311
Oloya, prof. J. 825/3
Olsen, E.E. 594/2
Olszewski, K. 24/3
Olwii, D.J. 82712, 828/1
Omamo, W. 58411
Omar, M. al-Usta 28/1
Onaah, lt.-kol. J.D. 82813
Onaidia Machiondo, M. 651/2
Ondoga, lt.-kol. M. 791/1/2, 792/1
O'Neill, D.W. 68912
O'Neill, Th. 65/foto
Oneko, A. 58412
Onetti, J.C. 821/3
Ongut, G. 304/3
Onn, Datuk, H. bin 246/1
Onu, P. 739/2
Onyonka, Z. 58413
Opango, J.Y. 77612
Oreja Aguirre, M. 654/2/3, 655/2/foto, 82211
Orfila, A. 143/2/3
Ortiz, A. 43012
Ortiz Avalos, R. 105/3
Ortoli, F.-X. 248/2, 250/2, 265/3
Oryema, kol. E.W. 740/foto, 825/2, 826/2
Osei, G.E. 351/3, 523/3
Osei-Boateng, brig.-gen. K. 35211, 76011
Osheish, M.A. 320/2
Oshima, N. 856/3
Osipov, V. 717/3
Osman, A. 806111213,80712,82211
Osman, L. Ben 8412
Osman, kol. M.s. 80812
Osman-Hassan, gen.-maj. M. 734/1, 735/1
Osmani, M.A.G. 6761213
Osmena III, S. 24213
Osorio, gen. A. 36513
Ossola, R. 13912,30212
Osswald, A. 64911
Östergaard, L. 59412
Otoo, commandant J. 352/1
Otterloo, W. van 863/2/foto
Ouali, M. el- 367/1

Ouassenan Kono, C. 352/2
Ouattara, A.D. 573/2
Oueddei, G. 335/3, 336/1, 350/2/3, 735/1/2, 736/1/3, 755/3, 756/1
Ouedraogo, G.K. 511/3, 512/1
Ouedraogo, J. 511/3, 512/1
Ouedraogo, M. 511/3, 512/1, 720/3
Ouko. R. 75311
Oumar, B. 82311
Outers, L. 216/2, 359/3, 425/3
Outryve D'Ydewalle, ridder P. van 67313
Overstraeten, T. van 230/1/2
Ovono Mezu, J. 35113
Owen, D. 122/2/3, 123/1, 12912, 131/2/foto, 132/1/3/foto, 133/1, 147/2, 152/foto, 257/foto, 258/2, 288/1, 466/1/2, 486/2, 586/1, 826/3, 845/2
Owono-Nguema, F. 351/2
Owusu, V. 55513
Ozaydinli, I. 304/3
Ozdemir. M. 304/3

P

Paasch, L. 674/2
Paasikivi, J.K. 382/2
Paavela, P. 383/2
Pablo Pardo, dr. L. de 114/1
Pacavira, M.P. 60/1, 320/1
Pacepa, I. 768/3, 769/2
Pacoste, G. 119/2
Pahaut, A. 409/3
Pahlbod, M. 186/1
Pais, A. 70/1, 346/3, 347/1, 493/3, 580/1
Pak Soeng Choel 240/2/3
Pakradouni, K. 23511,23611
Paldini, brig.-gen. D. 82013, 82111
Palley, A. 13312
Palma, A. 55/3, 328/3
Palma, R. 310/1
Palme, O. 484/1, 596/1, 666/1, 798/3
Palmieri, S. 31011
Pamdegue, A. 736/2
Pamla, H. 832/3
Panayotopoulos, N. 856/3
Pancirolli, R. 640/3
Pandi, A.H. 831/3
Pandolfi, F. 302/2
Panggabean, gen. M. 850/3, 851/1, 853/2
Panjshiri, G.D. 695/2
Pannach, G. 44/3/foto, 45/1
Pansjhiri, G.D. 694/1
Papaligouras, P. 796/3, 798/foto, 801/2
Papandreou, A. 796/2, 797/1, 798/1, 801/1/3, 802/1
Papandreou, G. 79613, 797/1/2
Papaspyrou, D. 796/3
Papon, M. 23111
Pappalardo, S. kard. 638/2/3
Pardo Buelvas, dr. R. 95/2
Parisis, A. 473/3
Park Chung Hee 687/3
Parma, J. 79211
Parmar, Y.S. 159/3
Parmessar, P. 170/2
Parodi Galliani, vice-adm. J. 404/1
Parotte, H. 137/1
Parro, 775/2
Parthasarathi, G. 17413
Partridge, J.W. 42111
Partridge, M. 133/3
Pastora, E. 625/2
Pastorino, C. 302/2
Pastrana Borrero, M. 96/1
Patalinet, V. 119/2
Patasse, A. 76011
Patel, B. 15913
Patel, C.C. 17413
Patil, S.N. 159/1
Patil, V.B. 159/3
Patterson, P.J. 505/1/3
Patijn, S. 64613,84313
Paul Yu Pin 546/3
Paulus VI, paus 46/3, 123/3, 139/3, 328/3, 307/1, 497/1/2/foto, 498/1/2, 512/2/3, 545/1, 546/1/3, 547/1/2, 637/2, 638/1, 640/2/3, 693/1, 697/1, 698/3, 699/2/3, 700/2/3, 701/1, 757/3, 758/1
Paz Carcia, gen. P.J. 513/1/3
Paz Estenssoro, V. 482/2
Peacock, A. 109/3, 110/1, 112/2
Peal, J. 352/3
Pearman, J.A. 122/1, 123/1
Pearson, L. 837/2
Peces Barba, G. 632/2, 633/foto
Pedini, M. 302/2
Pedinovi, E. 310/1
Peeters. P. 199/2, 230/2/3
Peletti, U. kard. 396/3
Pelgrom, E. 855/1
Pell, C. 74812
Pena Rivas, S. 107/3
Peng Teh-huia 834/2
Peng Tsjoen 192/1, 223/3
Penzias, A.A. 858/3/foto, 859/2/3
Peralta, gen. R. 365/3, 366/1
Peralta Azurdia, kol. E. 365/3, 366/1/2
Percy, Ch.H. 748/2
Pereda, J. 71/3, 72/2
Pereda Asbun, kol. J. 941213, 481/1/2/3/foto, 482/1/2/3/foto
Pereira Magro, A. 573/1
Perera, F. 677/3
Perera, N.M. 677/3, 680/3
Peres, S. 211/2, 609/3, 692/3, 845/2, 847/3, 848/foto
Perez, C.A. 225/foto, 709/2/3, 809/1/2/3, 810/3/foto
Perez 633/foto
Perez de Arevalo, C. 12312
Perez Ferré, A.J. 631/2
Perez Guerrero, M. 291/3, 292/1
Perez Jimenez, M. 809/2
Pérez y Pérez, gen. E. 339/3
Pernath, H.C. 7/1
Peron, J.D. 43113
Peron-Matinez, mevr. M.E. 429/2, 431/3
Perquin, W. 71/2
Persyn, W. 230/2
Pertini, S. 637/3
Pesmazoglou, prof, J. 797/1
Peterson, P.G. 484/1
Petrow, gen. W.I. 193/2
Pétry, I. 264/3/foto
Peijnenburg, dr. S.M.J.W.M. 11/2/3, 52/3, 60113
Peyrefitte, A. 230/3, 231/1, 328/3
Pezeshkpour, M. 579/2
Pham Hung 414/3
Pham Van Dong 413/3, 414/2/3, 415/3, 480/3/foto, 761/1/2/foto, 762/1
Phan Hien 436/2, 477/1, 480/1
Phelan, T. 855/1
Phillips, J.A. 421/2
Phiri, G.Ch. 720/3
Pi Sjoe-sjih, mgr. 162/3
Pi-Sunyer Bayo, P. 653/2
Pi Ting-tsjoen, gen. 208/3
Piancone, Ch. 276/3, 278/2, 309/2/3
Piasecki, B. 75811
Piazza Tanguis, W. 402/2/3
Picco, G. 31011
Piccoli, F. 298/3, 299/1
Pick, H. 758/1
Pierson, M.A. 199/2, 779/3
Pieters, dr. A. 716/3
Pieterse, L.C. 117/1
Pilichowski, prof. C. 816/foto
Pindling, L.I. 140/1/2/foto
Pinochet Ugarte, gen. A. 12/2/foto, 13/1/2, 14/1/2, 17/1/2/3, 18/2/3, 19/1/3, 20/1, 26/2, 27/1, 55/2/3, 5613, 114/2/3, 275/3, 498/1, 561/3
Pinto Joao, P. 320/1
Pinuera Ordaz, L. 809/1/foto, 810/3
Piraux, A. 153/2
Pires de Miranda, P.J. 573/1
Pirri Ardizzone, M.F. 396/2
Pistolesi, A. 310/1
Pitra, B.R. 60/1
Pius XII, paus 640/2
Planchard, J. 674/1
Plantier, M. 231/1
Plaza, G. 337/2
Plessis, A.H. du 260/1, 283/1/2, 284/1
Ploeg, A. 70/1/2, 428/1, 518/3, 519/1/2
Plowman, J.R. 122/1, 123/1
Plytas, G. 797/1/2
Podgorny, N. 194/1, 498/2, 512/3
Pol Pot 763/1
Poljanski, D. 536/1
Pols, H. van der 686/2
Pompidou, G. 100/2, 15612
Ponce Enrile, J. 245/2, 246/1
Poncelet, Ch. 15612
Poniatowski, M. 200/1
Ponto, J. 10011
Popinanow, R. 25/2
Poppe, drs. C. 64413
Poran, gen. 659/foto
Portell, J.M. 652/2/3
Portella, P. 70712
Portheine, F. 92/3, 445/1, 447/1, 743/2
Portier, V. 409/3
Posthumus, prof. dr. K. 346/3
Potolot, J. 124/1, 76011
Potter, dr. Ph. 639/1/2, 715/foto, 718/2
Poveda, vice-adm. A. 58/2/foto
Powell, J. 35/3, 37/1, 848/3
Praag, dr. J.P. van 817/3
Prakke, mr. L. 9/2
Prantl, gen. A. 821/2
Prasad Sukhdeo Sai, N. 159/1
Prasad Yadav, J. 15911
Pratab Singh, B. 159/1
Prats, gen. C. 56/1, 57/1
Pratt, S.A.J. 733/2
Prawiro, R. 853/3
Premadasa, R. 677/3, 679/3/foto, 68013
Pressler, L. 748/2
Pretorius, K. 283/1
Price, G. 120/2/foto, 121/3
Prieto Figueroa, L.B. 810/3
Pronk, drs. J. 484/1, 854/2
Pryor, D. 749/2
Puchert, D. 544/3
Puente Radbill, dr. J. de la 40411
Puja, F. 139/2
Pujol Soley, J. 653/2
Puvogel, H. 648/1/2/3

Q

Qaboos, sultan 634/3
Quessous, A. 807/1
Quintana, J. 627/1
Quainton, A. 124/2
Quarshie, A. 521/2, 557/2
Quay, prof. J.E. de 5011
Quaye, A.M. 555/2/3
Queirolo, gen. L. 821/1
Quie, A.H. 749/3
Quoc Thinh 416/3

R

Rabin, Y. 47/2, 48/1, 212/1, 846/1
Rabyi, S.A. 32012
Rademino-Coniquet, R. 351/2
Radford, adm. A.W. 833/3
Radulescu, D. 119/2
Rafelghem, C. van 409/3
Rafi, lt.-kol. M. 694/1, 695/2
Ragab, M. al-Zarrouk 28/1
Raghurmaiah, K. 256/2
Rahhali, R. 80612
Rahman, A. 677/1
Rahman, mevr. A. 677/1
Rahman, A.B.M.A. el- 736/1
Rahman, F. 159/1
Rahman, sjeik M. 171/2, 174/2, 676/2
Rahman, M. 171/1, 676/2, 677/1
Rahman, M.S. 171/2, 677/1
Rahman, El.-S.A. zie: Mahdi, S. el-
Rahman, S.A. 172/1, 676/2, 677/1

Rahman, gen.-maj. Z. 171/1, 172/1/3, 173/1, 175/1/3, 676/1/2/3/foto, 677/1/2
Rahman, 'Babu', M.A. 831/3
Rahman Chowdhury, M. 677/1/2
Rahman Khan. M. 172/3
Rahola d'espona, E'. 653/2
Rallis, G. 796/3, 80213
Ram, Ch. 159/1
Ram, J. 174/3, 175/1
Ramachandran, M. G 160/3
Ramadin, T.Y. 636/1
Ramaekers, J. 294/3
Raman Agosti, gen. O. 709/1
Ramaswamy, S. 160/3
Ramgoolam, Sir S. 12313
Ramos, gen.-maj. F 245/2
Ramos, P. 107/3
Ramphal, S.S. 484/1, 739/1
Ramphul, R.K. 25912
Rampuy, prof. V. van 612
Ramsbotham, Sir P. 122/2/3
Ramsey, M aartsbisschop 498/2
Ramzi, A. 806/2
Rana, J.B. 176/2
Rana, N. 275/3
Rana, P.S J.B. 176/2, 308/2
Randal, J. 124/2
Randolph, J 748/2
Rangel, J.V 809/2, 810/3
Ranitz, jhr. mr. D.A. de 11/2
Ranque Franque, L. 7411
Rantala, E. 383/2
Rao, K.L. 17412
Raphael, F. 234/2
Raposo, M. 57311
Rasolondraibe, H. 259/1
Rasool, B. 349/2
Rasuli, H. 289/1
Ratanow, A. 194/3
Ratebzad, mevr. A. 694/1, 695/1
Ratsiraka, D. 775/3
Ratteray, dr. E.S.D. 122/1, 12311
Ratwatte, kol. A. 678/3
Rauchensteiner, H. 855/1
Ravens, K. 97/2/foto
Raventos Carner, J. 653/2
Rawaydeh, A.R. 32012
Rawiri, G. 35112
Ray, R. 749/3
Ray, S.S. 256/2
Razalzah, Tengku 728/foto
Razzouk, pen. A.H. 31812
Reale, O. 330/1
Rebmann, K. 98/1, 769/3
Recabarren, gen. L. 14/1
Reckman, P. 40/2
Reddy, 158/foto, 256/2/3
Redgrave, V. 857/2
Redondo, 604/1
Reghaye, A. 80612,80713
Rekola, E. 383/2
Reksodimejo, gen. S. 85312
Remacle, M. 264/3
Renan Barco, V. 95/2
Renard, A. 264/3
Rendra, 852/1
René, A. 349/1/2
Resende de Oliveira, M. 6011
Reyes. T. 1313
Reys, B. 401/1
Rhodes, J.E. 68/3, 749/3
Riad, M. 29/3, 125/3, 233/2, 633/3
Riazi, A. 606/3
Ribeiro, A. kard.-patriarch 700/2 ,
Ribeiro Constancio, dr. M.V. 508/1/2, 511/1/2. 570/1. 572/3
Richard, I. 120/2, 12913
Rietkerk, mr. J.G. 42/1/2/foto, 49/1, 50/3, 51/1, 52/3, 70/2/3, 92/2, 164/3, 165/1, 184/2, 217/3, 362/1/foto, 453/1, 617/1, 644/3, 670/1/2, 673/1, 745/1, 766/3, 738/1, 786/3, 787/1, 788/2
Rikow, W. 807/3
Riley, R.W. 749/3
Rincon Puentes, gen. G. 95/3
Rincon Quinones, gen. J.R. 95/3
Rios, E. 54/3, 55/1
Rios Montt, gen. E. 36612
Risopoulos, mr. B. 154/1, 643/1, 732/1
Ritschard, W. 347/3, 364/2/3, 590/3
Rizk, A. 234/2
Rizzo, F. 854/3
Robards, J. 857/1
Robaya Ali, S. 417/1, 418/2/3, 419/1/2/3, 420/1/2/3/foto
Robb, Ch. 254/3
Robinson. E. 108/3. 109/3
Robledo. A.F. 43011
Rocard, M. 182/3, 202/3
Rocca, F. de la 332/3
Rocha, B.J. da 556/1
Rocha Dilolua, C. 6011
Rocha Vieira, gen. 50913, 510/1
Rodai, lt.-kol. B. 736/3
Rodas, J. 144/3
Rodrigues Pena, R.F. 508/1, 570/1
Rodriguez, gen. L. 401/2
Rodriguez Lara, gen. G. 58/2
Rodriguez Rubiano, gen. A. 95/3
Rodriguez Sahagun, A. 60411
Roe1 Garcia, S. 629/1
Roesakow, K.W. 761/1
Roethof, H. 137/3, 138/1, 395/1/2
Rognoni, V. 387/foto, 388/2
Rohde, H. 97/2/foto
Roig Magrina, J. 65312
Roker, A.K. 140/2
Rolin, H. 40813
Rolle, D.E. 140/2
Roma, E. 73612
Roman, lt.-gen. P. 451/3
Romein-Verschoor, dr. A. 703/3, 704/1/foto
Romero, C.H 104/2, 105/1
Romero, mgr. O. 105/2
Romme, dr.mr. C.P.M. 81811
Rommel, M. 747/3/foto, 85411
Romulo, gen. C.P. 246/1, 589/1, 849/2
Rooney, mevr. N. 41212
Roos, prof.dr. F. de 49013
Roosevelt, T. 833/2
Roosjen, mr. A.B. 704/1
Rooijen, drs. M.J. van 394/2
Roppe, L. 345/1
Rosenne, M. 635/2
Roskam, dr. K. 85412
Roson, A. 65313
Rossi, E. 31011, 38613
Rossi, M. 278/2
Rossi, W. 331/3
Rothermere, Lord E.C.H. 863/3
Routray, N. 16013
Rovira, A. 82112
Rowe, prof. W.P. 860/1
Rowland, R. 83211
Rowlands, E. 120/2, 121/2/3
Rowlands. G. 857/1
Rowling, W. 793/1/2, 794/1
Royo, A. 788/3, 789/3/foto
Rozendal, S.G.M. 141/2/3, 1421112l3/foto, 144/1
Rozeville, kol. C. 104/2
Rubia, Ch. 576/2
Rubial, R. 650/3, 651/3, 652/2
Rubinstein, prof. A. 45/3/foto
Rudel. U. 9913
Rudenko, R. 81812
Rueff, J. 704/2
Ruffini, A. 302/2, 374/foto
Rui Mateus, 511/2
Ruiter, prof.mr. J. de 11/2, 13811, 345/3, 395/2, 672/foto, 686/2, 781/2, 783/2, 788/1, 818/2
Ruiz Castro, F. 24311
Ruiz Undurraga, L.E. 14/2
Rümke, prof. 78513
Rumor, M. 330/3
Rumpff, 28413
Runesa, L. 760/1
Ruppert, dr. M. 9/2, 1011
Russel, C. 857/1
Rutterley, E. 421/1
Rijnders, G. 85612

S

Sa Caneiro, F. 568/2/3/foto, 569/1/2/3, 57011, 583/2
Sa Machado, dr V 570/1 655/2
Saad al-Abdullah al-Salim, sjeik 302/3, 303/1
Saadi, M. 806/2
Saarto, V. 383/2
Sabah al-Ahmad al-Jabir al-Sabah 302/3
Sabah al Salim al-Sabah, sjeik 302/3, 657/2/foto
Sabaly, S. 720/2
Sablan Camacho, C. 711/2
Sabuni. koi. D. 828/3
Sacharow, A. 752/2/3
Sadat, A. al- 1413, 16/2/3, 29/2/3, 30/1/2/foto, 31/1/2/3, 34/2, 35/2/3, 36/1/2/3, 37/3, 38/1/2, 39/3, 197/foto, 210/1, 249/2, 559/2, 609/1/2/3, 622/3, 624/foto, 630/3, 631/1/2, 633/3, 634/1/2/3, 635/1/2/3. 636/2/3, 656/3, 657/1/2, 658/3, 659/1/2/foto, 660/1/2/3, 661/2/3, 662/1/2/3/foto, 663/1/2/3, 664/1/2, 690/2/3, 691/1/3, 692/1/2/3, 693/1, 836/1/2/3, 837/1/2/3, 845/2/3, 846/2/3, 847/1/2/3, 848/1/2/3/foto
Sadeq, mevr. H. 317/1
Saddrudin Aga Khan, prins 311/2
Sadi Massue, C. 431/3
Sadli, M. 853/3
Sadruddin, kapt. 173/1
Saenz Barsallo, gen. A. 40213,404111213
Saez, R. 14/1
Safavian. M. 605/3
Saffa, G. 733/1
Safire, W. 85511
Safo-Adu, K. 555/3, 556/1
Safiul Azam, S.M. 171/2
Sager, D. 119/1
Sagna, R. 349/1
Saias, L. 568/1/2, 570/3
Said Mohammed Jaffar, prins 49411
Saied, M. 791/2, 827/2
Saifoedin, gen. 205/3
Saig, gen. H. 236/3
Saint-Comé, P. 14012
Saint-Jean de Bokassa de Berengo de Bovangi de Centrafique, prins 124/1
Sakar, O. 303/3
Sakrew, I. 25/1
Salah, A. Ben 82/2/3, 85/2
Salah, M. 756/2
Salam, S. 23412
Salazar, dr. A. de Oliveira 59/2, 570/2
Saleh, maj. A.A. 418/2. 419/2
Saleh, J. 419/1
Saleh, O. 246/3
Salehi, M. 186/1, 605/3
Salek, maj. J. Ould 823/1
Salek, lt.-kol. M.M. Ould 82212, 823/1/2/3/foto, 824/1
Salem, M. 31/3, 633/3, 656/3, 659/1/foto
Salhi, K. 84/3
Sali, B. 412/2
Salim, A.S. 260/1
Salim, E. 853/2
Salim al-Sabah, sjeik A. al- 30213
Salim al-Atiqi, A. 302/3
Salim Sabah al-Salim al-Sabah, sjeik 30213
Sall, A.C. 349/1
Sallak, M.S. Ould 384/foto, 398/1
Salo, T. 38311
Salonen, A. 382/1
Salvan, kol. J. 210/foto
Salvo, C. 55/3
Samatar, lt.-gen. M.A. 808/2
Samman, A. al- 418/3
Samy, A.H. 185/3
Samphan, K. 5/1/2
Sanchez Gonzalez, gen. J. 404/1
Sanchez Teran, S. 60412
Sandeman, I. 130/2
Sanden, P.J.A. van der 184/3
Sandino, gen. A.C. 106/3, 625/2/3
Sandoval Alarcon, M. 365/3, 366/1/2

Sangara. T. 3521112
Sanguiana Camara. M. 352/2
Sangumba, J. 6113
Sanjabi, K. 18812,57812,60713
Sanjiva Reddy, N. 158/3/foto
Sanmarti Garcia, M 144/3
Sanogoh, G 72013
Sansoni, M.C. 678/3
Santarnaria, C. 65013
Santisteban, dr. C. 40213
Santofinio, A. 9611
Santos, A. 511/2
Santos, J.E. dos 60/1, 132/3, 582/2
Santos França, A. dos 60/2
Santos Martins, F. 57311
Santos Ramhalho Eanes, A. dos 353/foto, 507/1, 510/1, 511/foto, 5691113.570/3. 571/1/2/3, 572/3/foto, 573/1, 581/2, 582/1/3/foto
Sanvi, B.Y 350/1
Saoed al-Feisal, prins 161213,19711,36812, 65413,84513,84611
Sapardjo, gen.-maj. 85313
Sarakikiya, gen.-maj. M. 83112
Sarbanes, P. 799/1
Sargent, A. 85713
Sarkis, E. 212/1, 213/1/2, 214/2/3, 233/1/2, 234/1/2, 236/2/3/foto, 468/1/2, 759/2
Sarkissian, aartsbisschop K. 71713
Sassi, A, 8412
Sato, S. 52912,53611
Sattar, A. 171/2, 676/1, 677/1
Sau Dan 41413
Saunana, J. 760/2
Saunders, H. 84513
Saunier-Seite, A. 23111
Savimbi, J. 601213, 7412
Savory, A. 13312
Saw Oo 18912
Sawadogo, A. 35213
Sawaniko, J. 79211
Sawi, A.-M.M. 66411
Sayah, M. 8412,8513
Sayed, A. 400/foto
Sayed, B.M. 82412
Sayeed, M.M. 16012
Sayem, A.M. 17112,17511,67611
Sayid, U.S. 73313
Scanlon, R. 827/2
Schaefer, J. 363/foto
Schakel, M.W. 4113, 184/3, 782/foto, 783/1, 785/3
Schalie, drs. H. van der 7112
Scheel, W. 99/3/foto, 1001112,48411,59013
Schefter, dr. H.J. 81612
Scheur, D. van der 49213,49313
Schiavetti, F. 31011
Schillebeeckx, E. 54712
Schiltz, H. 101/1, 199/1/2, 230/1, 379/1, 426/foto, 451/3, 452/1/2, 552/2, 55312, 681/3, 682/2, 683/2, 730/3, 741/3, 795/2
Schimmel, mr. R. 81511, 81813
Schindler, H. 54111/2
Schippers, Th. 3213
Schlei, M. 97/2/foto
Schlesinger, J.R. 169/2
Schleyer, H.M. 11712,32812,31012,74611, 854/1
Schlimpfer, G.M. 54413
Schlüter, P. 5931213
Schmelzer, drs. W.K.N. 4012
Schmidt, A. 85511
Schmidt, H, 38/1, 90/3, 91/3, 92/1/2, 97/1/2, 99/foto, 100/1/2, 220/3, 221/1, 250/3, 282/1, 353/foto, 373/1, 447/2/3, 465/1/3/foto, 466/2, 468/3, 472/foto, 484/foto, 486/1, 526/foto, 539/3, 540/1, 590/3, 597/2, 629/3, 630/2/3/foto, 631/1/2/foto, 649/2/3, 650/1, 692/3, 723/1, 769/1/2, 801/1, 802/2, 838/1, 854/1
Schmidt, mevr. 631/foto
Schmude, J. 97/2, 98/foto, 9911
Schneider, G.R. 1771213,32811
Schoeters, hl. 473/1/2
Schöffer, X 815/3
Scholten. J.N. 766111213
Scholten, nir. W. 183/3/foto, 1841112, 374/3/foto, 375/2, 427/2/3, 428/1/2, 5181213,5191213
Schön, H. 468/3
Schönfeld, W. 85412
Schöngarth, dr. E. 81512
Schouten, prof.dr. D.B.J. 490/3
Schouten, drs. J. 71/2, 669/1
Schrans, G, 22912
Schricke, J. 26211
Schueren, R. van der 15411
Sckuller, M. 54312
Schulte, Ch. 661112
Schumacher, K. 76911
Schumann, P. 85613
Schutter, prof.dr. B. de 45211
Schütz, K. 770/2
Schweitzer Speizky, M. 14/2
Schwind, D.D. 64811
Schwitzer. M. 12/3, 55/1
Schyns, G. 199/1
Scott, aartsbisschop E. 71713,71811
Scotti, V. 302/2
Scranton, W. 259/3
Sebastiao, A. 581/3
Sebugwawo-Amoti, R. 82913
Sebuliba. M. 82713
Seck, A. 34813,36812
Seck, 0.34911
Segard, N. 23111
Segers, P.W. 45113,73012
Séguy, G. 220/3
Selman, 8.23412
Selwyn Brooke Lloyd, Lord J. 70412
Semakula, S. 82612
Sembeguya, F. 79013
Sembu-Forna, A.G. 73312
Senanayake, E.L. 67713
Senanayake, M. 67713
Sene, D. 34911
Sener, A. 30413
Seneviratne, C.P.J. 67713
Senghor, A. 34811,76012
Senghor, L.S. 348/3, 368/2/3, 558/3, 559/2, 574/1, 587/1, 641/3, 760/2
Sengupta, S. 15913
Sentis Anfruns, C. 65312
Septioglu, A.R. 30413
Serbin, A. 45011
Seregni Mosquera. L. 82012
Sergakis, J. 797/1
Seroney, J.M. 57513,57612,58412
Serra Serra, N. 653/2
Serrano, J. de 37012
Serv Gnoleba, M. 35212
Servais, mevr. J. 35213
Servan-Schreiber, J.J. 177/foto, 18013. 181/2, 200/2, 201/2/3
Sewkatula-Astles, mevr. M. 82611
Sfar, R. 8412
Shafiul Azam, S.M. 67711
Shah, J.C. 25612
Shah, R.K. 176/3
Shaha, J.B. 17612
Shambwa Pida Nbagui 12612
Shapiro, Ch. 481/3
Sharaf, S.F. 32013
Shara'i, A. 69411
Shariatmadhari, A. 187/2/3
Sharif, A.B. al- 2811
Sharif, A.S.T. 32012
Sharif, M.A. al- 2811
Sharif-Emami, J. 577/1, 607/3/foto, 60811
Sharifi, A.H. 185/3
Sharma, R.N. 1761112
Sharma, S.B. 17612
Sharon, gen. A. 48/2/3, 662/2, 663/1, 69312, 84511
Sharpe, J.H. 12211
Sharples, Sir R. 12212
Shears, D.F. 73312
Sheich Beshir al-Sheich, al- 735/1
Sheil, G. 10913, 110/1/foto
Shehan, L.J. kard. 54613
Shehar, Ch. 15911,17611
Shelton Jayasinghe, D. 67713
Shen Tsjang-huan 760/3
Sheaouda III, patriarch 3112
Shiba, kol. A. ai- 417/1, 418/2
Shieh Tung-min 41213
Shikango, H. 28413
Shikuku, M. 576/2, 584/1/2
Shintaf, K M. 320/2
Sniramanga, D. 760/i
Shiyagaya, T. 287/3, 288/1
Show, G. 85511
Shrestha, B.N. 17611
Shrestha, J.M. 176/1/2
Shukla, V.C. 256/1
Shummu, A. 735/1
Siciliani, F. 39712
Siddick, A. 736/3
Sidi, It.-kol. A.S. Ould 823/1
Sidi Baba, D. Ould 806/3
Sigcau, mevr. S. 832/2/3
Signorile, C. 3301112, 388/1
Sihanoek, N. prins zie: Norodom Sihanoek, prins
Siilasvuo, gen. E. 60912,63513,65811,66411
Siles Zuazo, H. 7212,48112,48212
Silkin, J. 86/3, 88/1, 357/2, 358/1, 813/1/2/3, 814111213
Silman, maj. S. 82311
Silone, I. 863/3, 864/foto
Silva, P. da 5813
Silva Henriquez, R. kard. 1311,2711
Silva Lopes, J. da 57311
Silva Saude, N. 6011
Silveira, R. 74311
Silvester, V. 864/1
Silvestre, commandant 106/2
Simatupang, dr. T.B. 717/3
Simmonds, R. 13011
Simmons, M. 75811
Simon, H.A. 857/2/3, 858/foto
Simon, W. 5513
Simonet, H. 6912,24713,26911,2821213, 35913,36013, 36111,42513,45112,5171112, 6201213,63511,64411,74212,80211
Simonian, T. 71612
Simonis, bisschop A.J. 6981112, 70012
Simpson, A.K. 78412
Sin, J. kard. 849/2/3
Sinclair, I. 10913
Singer, I.B. 855/2/3/foto, 85611, 858/foto
Singh, Ch. 16011
Singh, K.B. 17612
Singh, M. 17213,67612
Singh, P.B. 17612
Singh, R.R. 15913
Singh, S. 159/1, 256/1/foto
Singh Badal, P. 159/1, 160/3
Singh Baranala, S. 15711
Singh Gulsan, D. 15911
Singh Shekhwat, B. 16013
Sinn, prof. H. 64911
Siri, G. kard. 63812
Sisal, J. 17012
Sisoko, F. 35211
Sison, J.M. 24213
Sithole, E. 12912
Sithole, ds. N. 129/1/3, 130/2/3/foto, 13311, 1451112, 14613, 14712
Sitta, S. 831/2
Sjafran, Y. 663/1
Sjang Sjia-sjoe 16213
Sjariati 188/1
Sjtsjaranski, A. 75213
Skolimowski, J. 85613
Skuse, mevr. J. 71811
Skylitzys 79713
Slaoui, D. 80613
Slimani, O. 80612
Sluis, dr. K. van der 11613
Smit-Kroes, drs. N. 11/foto, 6913
Smith, A. 760/2
Smith, A.Ph. 13313
Smith, D. 13312
Smith, G.A. 14012
Smith, H.O. 858/1/2/foto
Smith, I. 129/1/2/3/foto, 1301113, 131/1/2/3, 13213, 133/1/2/foto, 134/3, 145/1/2/foto,

14613, 147/1/2/3, 168/1, 228/1/2, 229/1, 641/3, 808/3
Smith, T. 73312
Snelling, R.A. 749/3
Snow, E. 206/1
Soares, M. 507/1/2/3/foto, 508/1/2/3/foto, 509/1/2/2, 510/1/2, 511/2, 568/1/2, 569/1/3, 570/1/2, 571/1/2/3, 572/1/2/3, 573/1, 582/3, 583/1/2/3, 602/1, 603/1/3, 79813
Soderberg, R 433/1
Soe Tsjen-hoea 19211
Soebroto 853/3
Soegaard, P. 374/foto
Soeharto, gen. 112/1, 246/1, 711/1, 850/2, 851/1/2, 853/1/2/3/foto
Soekarno, dr. A. 711/1, 852/1
Soen Jat-sen 161/3, 164/1, 205/3
Soen Tsjing-wen 164/1
Soeng Jen-fan 16411
Soeng Pei-tsjang 208/3
Soeng Ping 223/2
Soeng Tsjen-ming 164/1
Soeng Tsjing-ling, mevr. 16113, 164/1, 205/3
Soeslow, M. 194/2, 691/2, 761/1
Sofia, koningin 655/2, 759/2
Sögaard, P. 594/2, 595/2
Sokoine, E. 579/3
Soilih, A. 494/1/2/3, 495/1/3, 496/1
Soisson, J.P. 177/foto, 200/2/foto, 201/2, 231/1
Sokolow, gen. S. 75/3
Solanki, M. 15913
Somare, M. 411/3, 412/1/2/foto
Some, G. 51211
Someren-Downer, mevr. G.V. van 70/2, 362/3
Somoza, L. 625/3
Somoza Abrezo, J. 627/foto
Somoza Debayle, A. 104/1, 106/1/foto, 107/2/3, 123/2, 513/3, 625/1/2/3, 626/1/3, 627/1, 628/1/3, 629/1/2
Somoza Garcia, A. 106/3, 625/3
Somoza Portocarrero. A. 62513
Sonko, J. 720/2
Sonoda, S. 504/1, 529/2/foto, 533/1, 534/3, 525/1/2, 536/1/3, 537/1/2, 587/foto, 588/1/3, 597/2
Sope, P. 713/2
Sorza, K. 382/3, 383/1/2/foto
Sossi, M. 273/2, 276/2/3, 309/3
Sottomayor Gardia, dr. M.A. 508/1/2
Soumah. J. 56013
Sousa Franco, A. 569/1/2
Sousa Gomes, A. de 508/1
Sow, D. 34911
Sozi, M. 790/3
Spaak, A. 199/1, 426/foto, 451/3, 68113, 683/3, 74113, 795/1
Spadaccia, T. 388/1, 396/2
Sparkman, J. 675/foto
Späth, L. 747/3/foto
Spek, van der 184/2, 218/1, 362/3, 395/2, 428/1, 446/3, 670/3, 787/1, 84313
Spier, J.E.A. 70413
Spiro, H. 805/1
Spit, W. 70/foto, 71/1, 327/3, 346/2
Spitaels, G. 69/1, 247/2, 425/3, 426/1
Squires, H. 13313
Staercke, J. de 295/2/3, 409/3
Staevens, T. 74912
Staley, A. 109/1/3
Stammati, G. 302/2
Stanciu, C. 28213
Starr, Ch. 421/2
Stee, mr. F. van der 8613,8811,14211,14313, 346/3, 357/2, 358/2/3, 81413
Steenkamp, prof.dr. P.A.J.M. 40/1/2, 217/foto, 362/3, 76611
Steineckert, G. 85511
Stephen, L. 712/1/2
Stemerdink, mr. A. 165/1/3, 184/3, 426/3, 428/1, 518/3, 519/1/3, 520/1, 745/2
Stevens, S. 585/3, 733/1/2
Stevens, T. 74913
Stewart, D. 749/2
Stexhe, P. de 19912, 765/2
Steyaert, R. 19911
Steyn, M.T. 258/1/2, 263/2, 287/1/2, 288/2
Stief, A. 9313
Stirn, O. 200/1/3, 495/3
Stobbe, D. 770/1/2
Stoel, mr. M. van der 52/1, 87/2, 88/2, 90/2, 91/2/3, 92/1/2/foto, 143/2/3, 153/1, 165/1, 248/foto, 251/3, 328/3, 745/2/3
Stoitsjkow, G. 25/1/2
Storme, M. 199/2
Strauss, F.J. 373/2, 468/3, 647/foto, 649/3, 650/1, 747/3, 770/2/3/foto
Strauss, R. 469/3
Street, T. 109/3
Streit, J. 543/2
Stroessner, A. 144/1/2/3/foto
Strong, M. 514/1/2
Strycker, C. de 506/3
Strycker, prof. D.E. de 86411
Stuart, L. 833/2
Suarez Gonealez, A 604/1/2/3, 605/1/2, 631/3, 632/2, 652/1/2, 654/3, 655/foto, 822/1/2
Sudeary, A. al- 323/1/2/foto
Student, gen. K. 864/1
Sudharmono, gen.-maj. 853/3
Sudomo, adm. 851/1/2/3, 85313
Suhaimat, A. al- 320/3
Suhud, A.R. 85313
Sukan, F. 304/3
Suleyman La'eq, M. 694/1
Sultan, I. 720/2
Suma, M. 69411
Sumarlin, J.B. 853/2
Sun Tun-suan 41213, 760/3
Sundby, 0 . 717/3
Surono, gen. 853/3
Suryaningrat, S. 853/3
Sutomo, 852/1
Sutton-Pryce, E. 130/1
Suzuki, Z. 533/1/foto, 53412
Swan, J. 122/1, 123/1
Sweert, A. 26413
Sy, A.A. 348/2
Sijes, B. 81612

T

Tabou, M.A. al- 28/1
Tacklyn, L.W. 122/2
Tago, S. 41212
Taher, A. 735/3
Taher, lt.-kol. M.A. 172/1
Taheri, 'Ayatollah' D. 60612
Tahir Bakh, R. al 734/1
Tankämaa, T. 383/2
Tahzib, N. 69411
Taittinger, P.Ch. 15612
Takyi, lt.-kol. K.A. 35113
Talabani, M. al- 320/2
Talbot, Ch. 13711
Talbot, dr. S. 716/2
Talfah, kol. A.K. 320/2
Talhi, J.A. al- 2811
Tamay de la Flor, gen. J. 404/1
Tamir, S. 46/1, 836/2/3
Tammur, 0.41212
Tan, M. 30413
Tan Tsji-loen 208/3, 224/2
Tanada, L. 244/foto, 849/3
Tanaka, K. 535/2, 850/2
Tanassi, M. 330/2/3/foto
Tandau, A. 83112
Tandler, G 770/3
Tang Ke 164/1
Tankara, M. 35212
Taraki, Nur M. 289/2/3, 290/2/3, 694/1/3/foto, 695/1/2/3, 696/1
Tarradellas, J. 652/2, 653/1/2
Taviani, P.E. 276/2/3, 277/2
Taya, lt.-kol. M. Ould S.A. 8231112
Tayakolo, T. 186/1
Tayib, gen.-maj. U.M. el 73312
Taylor, E. 748/2
Tazi, A. 806/2
Tchidimbo, mgr. R.M. 560/1
Tchiouna, H. 736/2
Tedam, C.K. 352/1
Teehankee, C. 243/2
Tehrani, M.R.A. 608/1
Teixeira, C. 76012
Teixeira Jorge, P. 6011
Teles Carreira, I. 60/1
Teng Hsiao-ping 162/1, 163/3, 16412, 190/1/2/3, 192/1/2, 204/1, 205/3, 206/3 207/1/2/3, 208/1, 222/2/foto, 237/3, 239/1/2, 272/2, 437/2/3, 476/2, 529/3, 530/1, 562/1, 587/foto, 588/1/3, 589/foto, 687/2, 688/1, 762/3, 763/2, 833/1, 834/3, 835/2
Teng Jing-tsjao, mevr. 164/1, 205/3
Tenkink, J.C. 817/1
Tenne, L. 678/3
Tennekoon, T.B. 678/3
Tepaika, J. 760/2
Tepo Tondele Zambite 126/2/3
Terlouw, dr. J.C. 8/2, 9/2, 10/2, 51/1/3, 52/1/3, 184/2/3, 217/3, 218/1, 362/3, 670/2, 786/1/2, 787/3, 788/2
Tets, G.O.J. van 841/3
Thakur, K. 16012
Than Sein, Oe 189/1
Thapa, B.B. 176/2
Thapa, mevr. S. 17612
Thapa, Y.S. 176/1
't Hart 816/2
't Hart, M. 855/2
Thayeb, gen. S. 851/3, 852/2, 853/3
The Tjong King 855/1
Theberge, J. 107/1
Theodorakis, M. 797/2/3
Theodoropoulos, B. 800/1
Theule, J. Le 231/1
Thiam, A. 352/3
Thiam, T.S. 352/2
Thierry-Lebbe, A. 352/2
Thiery, H. zie: Daisne, J.
Thiongo, N. 585/2
Thlabanello, K. 288/2
Thomas, dr. M.M. 715/1/2/3, 717/3
Thompson, J. 749/3
Thompson, lt.-kol. W.A. 352/1
Thomson 717/3
Thondaman, S. 679/1, 680/1/2
Thone, Ch. 749/3
Thorn, G. 282/3, 353/foto, 465/2/foto, 819/3
Thornburgh, R.L. 749/3
Thurmond, S. 748/2
Thijn, drs. E. van 8/1/2, 9/2, 10/1, 36211, 78311
Ti Ke zie: Tsjang Tsjoen-tsjiao
Tieh Ying 208/3
Timlir, J. 72612
Tindemans, L. 53/1, 69/1, 101/1, 136/2, 153/2/3, 154/1, 230/1, 247/1, 248/1, 250/3, 251/3, 264/1/2, 279/1, 328/3, 329/foto, 336/3, 353/foto, 359/3, 360/1/2/3, 361/1, 379/2, 425/2/3, 426/1/2/3/foto, 452/2, 465/2, 506/1, 516/2, 517/1, 5531112, 567/3, 590/3, 644/1, 681/1/3/foto, 682/1, 683/2, 684/1, 730/1, 731/1/3/foto, 741/3, 742/1, 795/2, 802/1
Tirado Lopez, J. 106/3
Tisch, H. 43/1/2
Tito, J.B. 498/3, 499/2/3, 500/2/3/foto, 501/2, 502/3, 503/1, 561/2/3, 56212, 563/foto, 564/1/3, 565/1/2/3, 691/3, 758/2
Tjarda van Starkenborgh Stachouwer, jhr. mr. A.W.L. 864/2/foto
Tjongarero, D. 61/1, 285/2, 287/1
To Huu 41413
Tobback, L. 731/3
Todd, T. 57/1
Todman, T. 709/1/3
Todorow, A. 25/2
Todorow, S. 2511
Toean Asjoen-Ji 224/3
Toean Tsjoen-li 164/1
Toha, M. 172/3
Toko, T.K. 77613

Tolba, M.K. 324/2, 325/foto, 515/2, 516/1
Tolbert, W.R. 228/2, 352/3, 558/3, 585/3, 641/3, 760/2, 828/1
Tolman, T. 184/3
Tomas, A. 570/2
Tomasek, F. kard. 699/2
Tomasi, L. 397/1
Tome Alves Machado, I. 320/1
Tomic, P. 469/3
Tomko, mgr. 698/1
Tomo, B. zie: Sutomo
Tongelen, M. van 507/1
Topuz, A. 304/3
Toribio Pena Jacquez, C. 340/1
Torres, J.J. 71/3, 94/2/3/foto, 482/1
Torres Navarro, kol. J. 95/1
Torrijs Herrera, O. 255/1/2, 674/3, 675/foto, 788/3, 789/1/2/3
Totorella, A. 397/2
Tounkara, M. 352/2
Touré, mevr. A. 352/2, 558/3, 559/1
Touré, A.S. 352/1
Touré, F.M. 352/2
Touré, I. 352/2, 558/3
Touré, L.L. 352/2
Touré, S. 352/2, 558/2/3, 559/1/2/3, 560/1/3, 587/1, 806/1
Touré, El Hadj M.S. 352/1
Tower, J.G. 748/2
Towett, T.A. 584/3
Towfiq, F. 185/3
Towili, A. 828/3
Toxopeus, mr. E.H. 11/2, 686/2
Toyua, P. 760/2
Tran Dai Nghia 415/1
Tran Duong 415/1
Tran Huu Duc 415/1
Tran Quoc Hoan 414/3
Tran Quynh 415/1
Tran Tam Tinh 434/2
Tran Van Hien 416/3
Tran Van Thinh 267/3, 268/1
Tranquili, S. zie: Silone, I.
Traore, D. 720/3
Traore, kol. M. 80/3, 348/1/2
Traore, lt.-kol. Y. 80/3, 348/2
Traube, K.R. 97/3, 100/2, 746/1
Trethon, F. 139/3
Triaca, E. 328/3, 396/2
Triginer Fernandes, J.M. 653/2
Trigo Owen, J.C. 95/1
Triki, A.A. 28/1, 29/3
Trivedi, H.M. 256/2
Trofin, V. 119/2
Trojanowski, O. 536/1
Tromont, M. 765/1
Troncoso Daroch, A. 14/2
Trudeau, P.E. 306/1, 353/foto, 472/foto, 597/2, 771/3, 772/2/3, 773/2/3, 774/1
Trujillo, A.L. zie: López Trujillo, A.
Truman, H.S. 469/1
Truong Chinh 414/3
Tshibangu Muyembi Kanza 126/3
Tshilenge, S. 76/1
Tshiungu Lubambi 126/2/3
Tsiba, kapt. F. 776/3
Tsiranana, Ph. 704/3
Tsiu Hwei-sen 760/3
Tsjai Sjoe-fan 164/1
Tsjakarow, T. 25/2
Tsjang Feng-shu 760/3
Tsjang Kwang-shih 760/3
Tsjang Tieh-sjeng 192/3, 205/2, 224/1
Tsjang Tsjen 164/1
Tsjang Tsjing-foe 164/1
Tsjang Tsji-tsjeng 760/3
Tsjang Tsjoen-tsjao 190/2, 191/1/2/karik., 192/1/2/3
Tsjao Tsang-pi 163/3
Tsjao Tsu-yu 760/3
Tsjen Hsi-joen 164/1
Tsjen Hsi-lien 163/3, 207/3
Tsjen Hsoe-sen 238/2
Tsjen Joeng-koeei 163/3
Tsjen Moe-hoea, mevr. 163/3, 164/1, 224/3, 589/3, 590/2, 592/1
Tsjen Pi-hsien 224/3
Tsjen Tsji-fang 450/3
Tsjen Tsji-lien 207/1
Tsjen Tsji-lu 760/3
Tsjen Tsjing-tao 477/3
Tsjen Tsjoe 531/1
Tsjen Tsoe-hoea 163/3
Tsjen-yang 207/3
Tsjen Yoeng-koeei 206/2
Tsji Peng-fei 162/1, 591/3
Tsji Teng-kwei 163/3, 207/3
Tsjiang Hoea 164/1
Tsjiang Kai-sjek 161/3, 192/1, 412/3, 688/2, 833/1/2/3, 834/1/2/3
Tsjiang Tsjing, mevr. 190/2, 191/2/3/karik., 192/1, 206/2, 207/1, 208/3
Tsjiang Tsjing-koeo 412/3, 413/1/foto, 688/2, 835/1/2/foto
Tsjiang Yi-tsjen 164/1, 224/3
Tsjiao Koean-hoea 162/1, 205/3, 529/3, 532/1
Tsjien Tsjen-jing 164/1
Tsjien Tsji-koeang 164/1
Tsjiu Tsjuang-huan 760/3
Tsjoe En-lai 162/1, 164/1, 190/2, 192/2, 204/1, 205/3, 206/1/3, 207/2, 433/3, 763/3, 833/1/3, 834/1
Tsjoe Joeng-hsin 224/3
Tsjoe Tsjin-lin 190/3
Tsjoe Tsoe-tsjien 164/1
Tsjoeang Tse-toeng 224/3
Tsjoen Foe-hsiang 164/1
Tsjombe, J. 128/2
Tsjombe, M. 76/2, 128/2, 496/1
Tsjow Hung-tao 760/3
Tsjung Shih-I 760/3
Tsongas, P. 748/2
Tsjou Hui-min 475/1
Tsjung Tsjing-kun 475/1
Tsui Tsjui-yien 760/3
Tugendhat 376/2, 504/2
Tuhani, S. al- 735/1
Tun Lin, Oe 189/1
Turabi, H.A. al- 734/2, 735/1
Turbay, J.J. 96/1
Turbay Ayala, J.C. 369/1/2/3/foto
Türkesj, kol. A. 304/2/3
Turki, I. 84/3
Tuynman, ir. D.S. 686/2/3, 768/1
Työläjärvi, P. 383/2

U

Ueyulu, chief E. 284/2
Ugarelli Valle, lt.-gen. L. 402/2
Ugur, N. 304/3
Ullstin, O. 665/1
Umba di Lutete 126/2/3, 137/1, 517/1
Uomoto, T. 588/2
Ursi, C. kard. 638/2/3
Ushiba, B. 252/2, 408/2
Ushiba, N. 484/1
Ussel, M. van 336/3
Uthman, K.A. 320/2
Utuka, gen.-maj. E.K. 557/2/3
Uusitalo, E. 383/2
Uyl, drs. J.M. den 9/3, 10/3, 11/1/3, 40/2/3, 41/2, 49/1/2/3, 50/1/2/3, 51/2/3/foto, 52/1/2/3, 62/1, 63/foto, 70/1, 90/3, 91/1/2/3, 92/1/2, 143/1/3/foto, 165/2, 184/2/3, 217/3, 218/1, 219/3/foto, 248/foto, 249/1, 252/1, 327/1/3, 346/1, 362/1/foto, 364/1/2, 427/2/3, 428/1, 446/2/3/foto, 452/3, 453/1, 487/1/2/3, 488/1/2/3/foto, 489/1/2, 490/3, 518/3, 519/1, 580/1, 617/1/2, 618/2, 668/3, 670/1, 671/1/foto, 673/1/2, 745/1/3, 765/3, 766/3, 786/2, 788/2, 816/1
Uyl, mevr. L. den 219/foto, 362/foto

V

Vadi, K. 608/1
Vadora, gen. J.C. 820/3, 821/1
Vaes, M. 493/3, 674/1
Vahekenny, C. 320/1
Vahidi, I. 185/3
Vajpayee, A.B. 172/1, 591/2
Valdez Menendez, R. 74/3
Valencia, gen. J.J. 369/1
Vales, S. 59/2/3
Valkeniers, J. 199/0/2, 379/3, 732/1
Vallejos Reginalta, gen. T. 14/1
Van Tien Dung 414/3, 761/1
Vance, C. 14/3, 15/2, 33/1, 34/2, 36/3, 37/1, 127/2, 131/foto, 132/1/2, 152/foto, 169/1, 193/3, 196/2, 228/2, 257/foto, 258/2, 272/1/2, 288/1, 323/2/3, 338/2, 355/1, 372/2, 609/1/2/3, 656/3, 657/1/foto, 661/2/3, 664/1, 688/1, 690/2/3, 692/2, 693/3, 709/1/2/3, 739/1, 798/3, 799/1, 834/2/3, 844/2/3, 846/2/3, 847/1/2, 848/3/foto
Vandekerckhove, R. 765/2
Vandensteenkiste, L. 153/3, 154/1
Vandeputte, prof. R. 425/3
Vanderelst, Fr. 153/3
Vandermeulen, dr.ir. H. 345/1/2, 673/3
Vanderpoorten, H. 264/1
Vandestrick, M. 409/3
Vandezande, R. 230/2
Vanié Bi Tra, A. 352/2
Vaninni Chumpitazi, gen. E. 404/1
Vanlommel, prof. E. 136/3
Varela Gomes, kol. J. 59/3
Varon Valencia, gen. A. 95/2
Vater, K.H. 119/1
Vayrynen, P. 383/2
Vaz Portugal, A. 573/1
Veder-Smit, mevr.mr. E. 70/1
Veen, C. van 70/foto, 71/2, 617/karik.
Veen-Schenkelveld, ds. M.J. van der 717/3
Vega Rodriguez, gen. J. 655/1/2/foto
Veil, S. 230/3, 231/1
Velasco Alvarado, J. 32/3, 401/3
Velasco Ibarra, J.M. 58/1/2
Velasco Letelier, E. 56/2
Venetiaan, drs. R.A. 170/2
Venizelos, E. 797/2
Vennamo, V. 382/1
Venuti, J. 864/2
Verbrugh, dr. A.J. 8/3, 395/2, 617/2, 646/2, 671/1, 786/3, 841/2/3
Vergara, D. 56/2
Verhaegen, G. 473/3
Verhey, H. 116/3
Verhoeff, P. 857/1
Verkuyl, prof.dr. J. 185/1
Verma, B. 159/1
Vermaas, R. 781/1
Vermeulen Windsant, P. 856/2
Verre, T. van 857/1
Verroken, J. 199/1
Versteeg, J. 817/1
Versters, H.V. 287/1
Verwey-Jonker, mevr. H. 102/1
Verwoerd, H.F. 641/2, 642/1
Vesey, E.W.P. 123/1
Vetter, H. 812/1
Vi Gia Le 433/2
Viana, J.M. 651/1
Vichkai, M.R. 607/3
Videla, gen. J.R. 428/3/foto, 429/1/2/3, 432/1, 639/3, 709/1
Vieira, J.B. 760/2
Vieira Dias Mingas, maj. S. 58/3, 60/1
Viel, A. 278/2
Viera, H. 123/1
Vildoso, kol. G. 95/1
Vilka, G.T. 832/3
Villalobos Arce, G. 103/2
Villalpando, gen. O. 95/1
Villiers Graaf, Sir de 642/3
Villot, J. kard. 497/1, 546/1, 637/3/foto, 639/1
Vincent Perera, M. 677/3
Viner, I. 109/3, 110/1
Viola, gen. R. 429/1
Virolainen, J. 383/2/foto
Viseur, M. 409/3
Vixseboxe, dr. J. 328/3

Vizol 16013
Vo Chi Cong zie: Vo Toan
Vo Nguyen Giap 41413
Vo Van Kiet 41413
Vo Thuc Dong 41512
Vo Toan 415/1/2
Voight, J. 856/3
Vondeling, dr. A. 137/2/3, 446/2/foto, 49311, 782/3, 783/1/3, 784/3, 785/1, 843/2/3
Vonhoff, H.J.L. 49213
Voogd, drs. J.J. 785/3, 78611, 787/3, 788/1/2, 843/2
Voogd, J.D. de 395/2
Vorster, B. J. 133/1, 228/3, 257/3, 258/1, 259/2, 260/1/2, 261/3, 262/1/2/3, 263/1/3, 285/2/3, 641/1/2/3/foto, 642/1/2/3, 808/3
Vorstman, F. 856/2
Vranckx, A. 40813
Vredeling, ir. H. 486/1, 812/1/2
Vrhovec, J. 49912, 502/foto
Vries, J.L. de 285/1
Vrijlandt-Krijnen, mevr. J.H. 44811
Vu Lap 41511,47313
Vu Tuan 41511

W

Wabali Bakitambisa, kol. 126/3
Wackernagel. Ch.M. 1171213,32811
Wade, A. 348/3
Waiyaki, M. 187/1, 575/2
Wajda, A. 856/3
Wakholi, J. 790/2
Waldheim, dr. K. 2011, 132/3, 232/3, 233/1, 25813,25912,26311,28512,2861113, 291/1/3, 292/foto, 305/3, 311/2, 312/2, 319/2, 323/2/3, 399/3, 400/1, 546/3, 597/1, 63513,79111,82613,84811
Wali, A.A.A. 32012
Wali, S. 69411
Walker, H. 79311
Walker, W. 13313
Wallis de Vries, G.C. 70/1
Walraven, R.J. 116/3
Walt, B.J. van der 26312
Walte, P. 51113,72013
Walters, B. 3811
Waltmans, H.J.S. 16511, 52011
Wamwendia, K. 826/1
Wan Li 208/2, 224/3
Wang En-mao gen. 22313
Wang Hoeng-wen 190/2, 191/2/3/karik., 192/1, 204/1/2
Wang Hsioe-tsjen 19211
Wang Lei 16411
Wang Meng 164/1, 224/3
Wang Ping-nan 58913
Wang Pu-yun 475/1
Wang Toeng-hsing 763/2
Wang Tsjen 163/3, 164/1
Wani, bisschop S. 82611
Wardhana, A. 85313
Warner, bisschop B.D. 348/1
Warner, J. 86413
Warner, J. 74812,74912
Warsama, O.K. 33312
Wasiliew, S. 85511
Wasiljew, G. 30011
Watanyar, kol. M.A. 694/1,69511
Waterson, C. 76012
Wauters, L. 19912
Wauthy, E. 137/1
Webb, P. 71911
Webster, J. 109/3
Webster, W. 751/2/foto
Weckx, H. 19911
Wedel, C. 717/2
Weezel, van 76711
Wehner, H. 10011
Wei Kwo-tsjing 20712
Weicker, L. 830/3
Weills, C. 85711
Weinhold, W. 5431213
Weiss, G. 282/3
Weizman, E. 609/1/2/3, 635/2, 658/3, 659/1/foto, 663/2/3/foto, 844/3, 845/1, 846111213,84712,84813
Welkov, A. 28213
Wellenstein E 282/3
Wellington, O. 557/2
Weltsjew, B. 2511
Weng Sen-ho 20813
Werken. R. van de 85412
Wessel-Tuinstra, E K 138/1, 843/3
Westerholm, R 382/1
Wet, J. de 61/2, 263/2, 284/2, 287/2
Weyrah, M.Y. 760/3
Whelan, E. 549/1
Whitaker, B. 821/3
Whitlam, G. 108/1, 109/1/2, 110/1/2/3, 111/3, 112/3
Wickremasinghe, R. 680/2
Wiegel, A. 4921213
Wiegel, H. 912,1011, 11/1/2, 42/1/2, 50/2, 78/foto, 142/foto, 165/2, 217/foto, 218/1, 364/2, 395/2/3, 396/1, 492/3, 610/1/foto, 617/2/3, 646/2, 668/3, 672/2/foto, 766/2
Wiegel, J. 98/1, 99/1
Wiesenthal, ir. S. 818/1
Wilkinson, D.E. 12211
Willebrands, J.G.M. kard. 63812,63911, 697/1/2/3/foto, 698/1/2/3, 699/1, 700/3, 70112
Willems, mr. A. 117/1/2
Williams, H. 73312
Williams, M.M. 715/foto
Wilmès, Ph. 40913
Wilson, A. 13313
Wilson, D. 43012
Wilson, J. 831/2
Wilson, R.W. 858/3/foto, 859/2/3
Wisselink 18413
Wit, ir. J. de 70/foto, 49112
Withers, R. 10913
Witteveen, dr. J. 388/3, 390/3, 391/1, 406/3, 407/1/2, 690/1
Woe Teh 191/2/3, 207/1/2/3, 208/1
Wojtyla, K. kard. zie: Johannes Paulus II, paus
Wolff, L. 316/1, 428/1/2, 782/3, 786/3
Wollfs. J. 76/2. 166/1/2
Wolsak, W. zie: Freezer, H.
Woodcock, L. 27213
Woolridge, C.V. 12211,12311
Worontsow, J. 342/foto, 344/2
Wrathall, J. 14511
Wright, J. 68/3
Wright, J.J. kard. 54613
Wu Hsin-tsjuan 47613
Wulf, R. de 742/1/2
Wybrow, J. 793/2
Wijetunge, D.B. 677/3
Wyeweera, R. 679/1
Wijnen, dr. A. 2013
Wijninckx, J. 50613
Wyszynski, S. kard. 757/2/foto, 75811,75912

X

Xavier, N. 85711
Xuan Thuy 43313,43411,43511,43611

Y

Yaday, N. 15911
Yadi, M.A. al- 28/1
Yadin, prof. Y. 45/2/foto, 4611
Yaja, S. 852/1
Yaker, L. 48411
Yamani, sjeik A. al- 421/1
Yameogo, H. 51113
Yameogo, M. 51113,51211
Yamvo, M. 7612
Yang Li-koeng 16411
Yang Tsjing-jen 16313
Yano, J. 537/1
Yao Wen-yoean 190/2, 191/2/3/karik., 192/1
Yarney, kol. P.H.S. 351/3, 524/1, 555/2/3
Yassine, S. 31712
Yattara, S. 352/1
Yazdanpanh, E. 607/3
Yazdeni, H. 60711
Ybarra, F. de 51512
Yeganeh, M. 186/113,60713
Yeh Fei 164/1
Yeh Tsien-jung 162/2, 163/1, 164/1
Yen Tsjia-kan 41213
Yerna, J. 264/3/foto, 29411
Yhombi-Opango, kol. J. 333/3
Yildiz, S. 304/3
Yirimambo, maj. E. 35113
Yondo, M. 729/3
Youlou, F. 776/3
Young, A. 129/2, 132/3/foto, 13311,14111, 228/2, 261/3, 292/1. 586/1, 675/foto, 709/foto, 710/1, 825/2
Young, B. 79312
Youssef, I.A. 333/1/2
Youssoubomi, G. 33511
Ypersele, J. van 438/3, 439/1
Yu-shu Kao, H. 760/3
Yuceler, M. 30413
Yusuf, K.A. 76013,80812
Yusuf, brig.-gen. M.G. 760/3
Yusuf al Nusuf, H. 302/3

Z

Zaanouni, M. 8412
Zaayen, mr. J. van 817/3
Zaccagnini, B. 275/3/foto, 29911/2, 385/2, 386/2/foto, 387/1
Zaguirre, M. 621/2
Zahir Shah, ex-koning 69412
Zaid, A. 73612
Zain, H. 853/3
Zakaria Wawa Dahab, maj. 736/3
Zakawazi, F. 32013
Zakharow, A.W. 831/1
Zaki, A. 720/3
Zaldivar, A. 13/3, 55/foto
Zamel, M. el M. Ould 823/1
Zana, J.-R. 12411
Zangira, J.Th. 831/2
Zanone, V. 30013
Zanussi, D. 85613
Zaorski, J. 85613
Zar, A.A. 290/2
Zarifou, A. 35011
Zeid, kol. M.A.A. 7331213,73413,73511
Zeil, P.H. van 6441213
Zein, N. 317/2
Zein, S. al- 734/1
Zelaya, F. 107/3
Zelaya, gen. J.A. 95/2
Zelaya Rodrigues, lt.-kol. A. 51311
Zentani 12513
Zenteno Anaya, gen. J. 9512
Zghal, H. 84/3
Zigdis, I. 801/1
Zinoview, B. 58812
Zippori, M. 48/3, 659/1, 693/2
Ziray, S.M. 69411
Zjisjew, N. 2512
Zjiwkow, T. 25/1/2/3, 566/3
Znined, A. 80612
Zoleveke Mbe, G 760/2
Zubai, gen. E. 82111
Zufiaur, J.M. 62111
Zuiverloon, L.C. 170/2
Zulfiqarullah 159/1
Zumaeta, gen. O.D 40411
Zumah, lt.-kol. R.K. 55613
Zuwai, M.B. al- 2811, 739/1
Zijl, E. van 284/1
Zijlstra, dr. J. 296/3, 297/1/foto, 4051213

III afkortingen

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarits Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Diensten (België)
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werkersverbond
ADELA - Atlantic Community Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse.
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijnsamerikaanse Vrijhandels-Associatie (= LAFTA)
ANP - Algerneen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Security Treaty
AP - Associated Press
ARP - Anti-Revolutionaire Partii
ASEAN - Association of Southeast Asian Nations
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxemburese Economische Unie
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie
RSP - Belgische Socialistische Partii
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appel
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil européen pour Ia recherche nucleaire (men spreekt nog van CERN hoewel het thans de „Organisation européenne etc. geldt)
CEVS - Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Council for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij van Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
D'66 - Democraten '66
DAC - Development Assistance Commis~i o n(OESO~
DPA - Deutsche Presse Agentur
DS'70 - Democratisch Socialisten '70
EACSO - East African Common Services Organization
EBU - Europese Betalings Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Eurowese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMU - Europese Monetaire Unie
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - European Space Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washington
FAO* - Food and Agriculture Organization
FAZ - Frankfurter Allgemeine Zeitung
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Francophones
FIJ - Federation internationale des iournalistes
GATT* - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IADB - Inter-American Development Bank
IAEA* - International Atomic Energy Agency
IAF - Internationales Afrika Forum
IATA - International Air Transport Association
IBRD* - International Bank for Reconstruction and Deveiopment
ICAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Cornmittee for the Alliance for Progress
ICC - International Chamber of Commerce
ICEM - Inter-Government Committee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICJ - International Court of Justice
ICJ - Internationale Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christelijk Vakverbond
IDA* - International Development Association (IBRD)
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IHT - International Herald Tribune
I O* - International Labour Organization (I rnati l A id ganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommuniration Union
IUS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
LVV - Liberaal Vlaams Verbond
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAVO - Noordatlantische Verdragsorganisatie
NCW - Nederland Christelijk Werkgeversverbond
N I - Nouvell Equipes Internationales (Internationale Unie an Christen-Democraten)
NKV - Nederlands Katholiek Vakverbond
NOS - Nederlandse Omroep Stichting
NOVIB - Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand
N W - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
NZZ - Neue Zürcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisation Commune Africaine et Malgache
ODECA - Organización de Estados Centroamericanos
OECD - Organization for Economic Cooperation and Development (zie OESO'
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleum Ex. porting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PPR - Politieke Partij Radicalen
PSC - Parti Social Chrétien
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partij
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partii voor Vrijheid en Vooruitgang
RCN - Reactor Centrum Nederland
RKPN - Rooms Katholieke Partij Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappelijke Zekerheid (België)
RND - Rijksnijverheidsdienst
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
RW - Rassemblement Wallon
SACEUR - Supreme Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treaty Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partii
SHAPE - Supreme Headquarters of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* Technica1 Assistance Board
TNO Niiverheidsonderzoek voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Development
UNCURK* - UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNDOF* - UN Disengagement Observer Force
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR* - UN High Commissioner for Refugees
UNICEF* - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Development Organization
UNRWA* - UN Relief and Works Agency (for Palestinc Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Truce Supervision Organisation
UPI - United Press International
UPU* - Universal Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VEV - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VN - Verenigde Naties
VNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemers
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VVO - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
WERELDBANK* - zie IBRD
WEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Health Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdragsorganisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van de Verenigde Naties

IV kalender 1978

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	5 12 19 26	2 9 16 23 30
MAANDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	6 13 20 27	3 10 17 24
DINSDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	7 14 21 28	4 11 18 25
WOENSDAG	4 11 18 25	1 8 15 22	1 8 15 22 29	5 12 19 26
DONDERDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30	6 13 20 27
VRIJDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31	7 14 21 28
ZATERDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25	1 8 15 22 29

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
MAANDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
DINSDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
WOENSDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
DONDERDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
VRIJDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
ZATERDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
MAANDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
DINSDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
WOENSDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27
DONDERDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
VRIJDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
ZATERDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30